Ifugao, Amganad

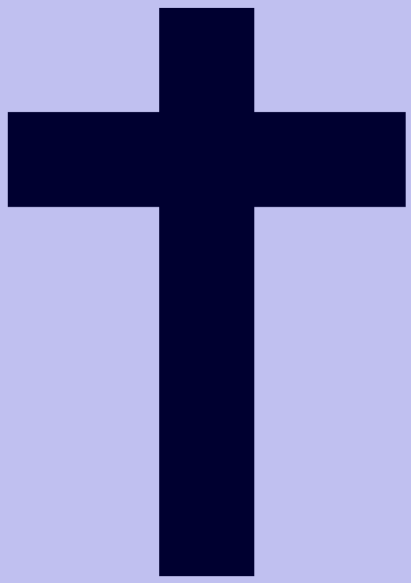

Ifugao, Amganad: Nan Hapit Apu Dios Bible

Ifugao, Amganad

Ifugao, Amganad: Nan Hapit Apu Dios Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ifugao, Amganad

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files dated 3 May 2025
8a82f002-75c6-5d1c-87e7-2ca29bd67aec

Contents

Hidin Hopapna 1
Hay Nakakan 80
Lebitikus 149
Bilang 196
Deuteronomy 263
Joshua 320
Judges 361
Ruth 399
1 Samuel 405
2 Samuel 456
1 Patul 500
2 Patul 552
1 Chronicles 603
2 Chronicles 655
Ezra 713
Nehemiah 731
Esther 757
Job 770
Psalm 815
Proberbs 935
Ecclesiastes 979
Kantan Solomon 993
Isaiah 1002
Jeremiah 1089
Lamentation 1176
Ezekiel 1185
Daniel 1264
Hosea 1289
Joel 1303
Amos 1308
Obadiah 1319
Jonah 1321
Mikah 1325
Nahum 1333
Habakkuk 1337
Sepaniah 1341
Haggay 1345
Sekariah 1349
Malakay 1364
Matthew 1369
Mark 1435
Luke 1474
John 1540
Nan Na'na'at 1587
Roma 1647
1 Kulintu 1676
2 Kulintu 1705
Galasya 1722
Epesus 1732

Pilipay 1742
Kolosi 1749
1 Tesalonika 1756
2 Tesalonika 1762
1 Timothy 1765
2 Timothy 1773
Titus 1779
Philemon 1783
Hebrew 1785
James 1806
1 Peter 1814
2 Peter 1822
1 John 1827
2 John 1834
3 John 1835
Juda 1836
Nipa'innila 1839

Hidin Hopapna
(Genesis)
Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya ipa'innilana nadan inat Apu Dios an nunlumuh an namin an wadah ad lagud ya hitun luta. Ya nitudo' bohtu nan a'at di numbahulan di tagu. Ta gapu ituwen inatda ya impa'aan Apu Dios dida hi ad Eden ta nama"id mo nan maphod an pi'hayyupanda i Apu Dios. Mu ta'on on athidiy na'at ya pinhod Apu Dios an mibangngad nan maphod an pi'hayyupan di tagun hiya. Ta hiya nan inalinay honagona nan ma'alih Mangihwang hi tatagu ta hiya nan pinilinah Abraham ta hiyay alpuwan tuwen honagona an ma'alih Mangihwang hi tagu.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunlumuwan Apu Dios hi an namin an nawada (Hidin Hopapna 1:1–2:25)
2. Hay numbahulan di tagu (Hidin Hopapna 3:1-24)
3. Hanadan namangulun tatagu ya nadan tinanudda (Hidin Hopapna 4:1–5:32)
4. Hay nangipapto' Apu Dios i da Noah ya hay nalbongan tun luta (Hidin Hopapna 6:1–9:29)
5. Hanadan holag nadan imbabalen Noah ya hay nangipatnaandan mangiphod i han atagetagen bale (Hidin Hopapna 10:1–11:26)
6. Hay nangipapto' Apu Dios i da Abraham (Hidin Hopapna 11:27–25:11)
7. Hay tinanudan Ismael (Hidin Hopapna 25:12-18)
8. Hay nangipapto'an Apu Dios i Isaac ya nadan imbabalena an da Jacob i Esau (Hidin Hopapna 25:19–36:43)
9. Hanadan na'na'at hi nitaguwan Joseph (Hidin Hopapna 37:1–50:26)

Hay Nunlumuwan Apu Dios Hi An Namin An Wada

1 Hidin hopapna ya limmun Apu Dios di ad abunyan ya tun luta
2 mu ma"id ni' ha naputu' hi a'at tun luta. Te namaag ya on adallodallom
an liting ta nunhiglan munhihillong. Ya nan Espiritun Apu Dios ya
umanin'innabat hinan tu'yap di liting an umat hinan dibdib.

Hay Hopap Di Algo

3 Ya alyon Apu Dios di, Mawaday patal. Ya nawada.
4 Ya maphod di nanigona i diyen patal. Ot punhiwwayona mohpe nan
patal hinan hilong
5 ta waday mapatal ya mahdom hinan hin'algawan. Ta hidiyey hopap
di algo an mihipun hinan mun'ahdom ta ingganah nan mun'ahdom bo i
diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'adwah Algo

6 Ya alyon bon Apu Dios di, Mawada ha pumbattanan nan liting ta
munduwa.
7 Ta wadah nan bugut an alpuwan di udan ya nan liting mo tuwalih tun
luta. Ya hidiyey na'at.
8 Ot ngadanan Apu Dios hidiyen numbaktu hi ad lagud. Ta hidiyey
mi'adwah algo an nihipun hinan mun'ahdom ta ingganah nan mun'ahdom
bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'atluh Algo

9 Ya alyon bon Apu Dios di, Ad uwani ya pohdo' an ma'amung nan liting
hinan nunda''ul ta mabudhan nan luta. Ya na'at.
10 Ot ngadanana nan mamaga hi luta ya nan na'amungan di liting hi
baybay. Ya maphod di nanigon Apu Dios i diyen a'atna.
11 Ya alyon bon Apu Dios di, Humango ayuh tun lutay nat'onat'on an
holo' ya mitanom an makan ya kayiw ya bungbunga''an an waday buwada
ta mabalin an minaynayun an waday humangoh tun luta.
Ya hidiyey na'at.
12 Ta himmangoday nat'onat'on an nitanom an waday buwada ya
nat'onat'on bon bungbunga''an ta mabalin an minaynayun an waday
humangoh tun luta. Ya maphod di nanigon Apu Dios i dadiyen himmangoh
tun luta.
13 Ta hidiyey mi'atluh algo an nihipun hinan mun'ahdom ta ingganah
nan mun'ahdom bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'apat Di Algo

14 Ya alyon bon Apu Dios di, Mawadaday dilag hi ad lagud ta mapto' an
waday hilong ya ahi nan mapatal ya ta panginnilaan bo hi bilang di algo
ya bulan hinan hintawon. Ya panginnilaan boh nan ma'ma'at an umat hi
ahiliya' ya nan algo an pundayawan
15 ya ta buminang hi ad lagud ta madilagan tun luta. Ya hidiyey na'at.
16 Ta winadan Apu Dios nan duwan o''ongal an dilag an nan algo an
manilag hitun lutah nan mapatal ya nan bulan an manilag hitun luta hinan
mahdom. Ya winadana bo nadan bittuwon.
17 Ot iphodnan ipanuh dadiye hi ad lagud ta dilaganda tun luta
18 ta nat'on nan manilag hinan mapatal ya nat'on boh nan mahdom.
Ta nihiwwe nan hilong hinan mapatal. Ya tinigon Apu Dios dadiye ya
maphod.
19 Ta hidiyey mi'apat hi algo an nihipun hinan mun'ahdom ta ingganah
nan mun'ahdom bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'alimah Algo

20 Alyon bon Apu Dios di, Mawadaday dakkodakkol ya nat'onat'on an
munhituh nan nalitingan. Ya hay dakkodakkol bon nun'apaya'an ta
ahitatayyapanday udum.
21 Ta limmun Apu Dios di nat'onat'on an wah nan baybay an o''ongalday
udum. Ya atbohdin limmuna nadan nat'onat'on an nun'apaya'an. Ya
tinigona ya maphod di a'atda.
22 Ot wagahana didan namin an alyonah nan wah nan nalitingan di,
Hanat munholag ayu ta miwakat ayuh nadan nun'albong. Ya atbohdin
winagahana nadan nun'apaya'an ta dumakoldah tun luta.
23 Ta hidiyey nagibbuhan nan mi'alimah algo an nihipun hinan
mun'ahdom ta ingganah nan mun'ahdom bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'anom Hi Algo

24 Alyon bon Apu Dios di, Mawadadah tun lutay nat'onat'on an animal
ya nadan udum an mungkaddapan. Ya na'at boh diye.
25 Ya maphod hi nanigon Apu Dios i dadiyen winadana.
26 Ya alyona boy, Ad uwani ya hay taguy lumuwon ta'u ta umatda i
dita'u an ingohonday a'at ta'u. Ta diday ukod hi an namin nadan wah
nan baybay ya nadan nun'apaya'an ya an namin nadan animal ya nadan
mungkaddapan.

1:9 1:9 2 Peter 3:5

27 Ta athidi an limmun Apu Dios di tagu an impaddungnay a'atdah nan
a'atna. Ta hay limmuna ya lala'i ya babai.
28 Ot wagahan Apu Dios didan alyonay, Hanat munholag ayu ta dumakol
ayu ta lo'tat ya nipong ayuh tun luta ta da'yuy ukod hitun luta. Ya da'yu boy
ukod hi an namin an wah nan baybay ya nadan nun'apaya'an ya nadan
animal ya nadan mungkaddapan.
29 Ot inayun bon Apu Dios an alyon i diday, Nomnomnomonyu an
indat'un da'yu nadan waday bunganan nun'itanom ya ta'on on nadan
bungbunga"an ya limmu' ta pangalanyuh anonyu.
30 Mu nadan holo' ya nadan udum an nitanom ya winada' ta anon nadan
animal ya nadan nun'apaya'an ya nadan mungkaddapan.
Ya an namin dadiyen inalin Apu Dios ya na'at.
31 Ya tinigon Apu Dios dadiyen namin an limmuna ya anakkaya an
ma"aphodda. Ta hidiyey nagibbuhan nan mi'anom hi algo an nihipun
hinan mun'ahdom ta ingganah nan mun'ahdom bo i diyen ibiggatana.

2

Hay Na'at Hinan Mi'apituh Algo

1 Hidin nagibbuh an limmun Apu Dios di ad lagud ya tun luta ya an
namin nadan wada
2 ot tumungo i diyen mi'apituh algo ta hidiyey ayna nun'iblayan.
3 Ot wagahanah diyen mi'apituh algo an alyonay hidiyey na'anhan an
algo te tinungonah din nalpahan an namin nan limmuna.

Hanan Ad Eden

4 Ta datuwey na'at hidin nunlumuwan Apu Dios hitun luta ya hi ad lagud.
5 Te ma"id ni' ha ta'on hi oha i ha nitanom onu ha namaaggot humango
te aggena ni' impiyali ha udan hitun luta ya atbohdin ma"id ni' ha taguh
muntanom.
6 Mu nanongnan waday liting an tumuluh nan luta ta hiyay munhanong
hinan tu'yapna.
7 Ya indani ot alan Apu Dios nan pito' ot poklona i han adol di tagu ot
hapudanay olong diyen limmuna ya numbalin hi tagu.
8 Ot iyamman Apu Dios han garden hi ad Eden an wah nangappit hi
tuluwan di algo ot hidiy pangiha"adana i diyen lala'i an limmuna.
9 Ot ipahangonahdiy mun'a'aphod an bungbunga"an. Ya hidih nan
gawwana ya impahangona nan kayiw an mangdat hi itaguwan ya nan
kayiw an mangdat hi abalinan an mamilih nan pohdon hi aton an ta'on
on adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios.
10 Ya i diyen garden hi ad Eden ya wada han wangwang an hidiyey man-
anum hinadan nitanom hidi. Ya hidiyen wangwang ya nagodwagodwa ta
nun'opat di wangwang.
11 Hay ngadan nan oha ya hi Pison an nangi'wa hi ad Habilah an awadan
di balitu'.
12 Ya nadan balitu' hidi ya dadiye nan namahmah di abalitu'na. Ya wada
bohdiy umat hi dellium ya oniks.
13 Ya na'en mi'adwan wangwang ya nungngadan hi Gihon an nangi'wa
hi ad Kus.
14 Ya nan mi'atlun wangwang ya nungngadan hi Tigris an nangi'wa hi ad
Assyria hi nangappit hi tuluwan di algo. Ya nan mi'apat ya nan wangwang
an nungngadan hi Euprates.

1:27 1:27 Matthew 19:4; Mark 10:6 **2:2 2:2** Hebrew 4:4,10 **2:7 2:7** 1 Kulintu 15:45 **2:9 2:9** Nipa'innila 2:7; 22:2,14

15 Ta e inha''ad Apu Dios hidiyen lala'i hidih nan garden hi ad Eden ta
wan hiyay mumpapto' hidi.
16 Ot alyona i hiyay, Mabalin an anom nadan bungbunga''an
17 an ammuna nan oha an adim anon di bungana. Te hidiye nan mangdat
hi abalinan an mamilih nan pohdon an aton an ta'on on adi miyunnudan
hinan pohdo' an Dios. Ot ipidwan Apu Dios an alyon i hiyay, Adi mabalin
hi anon nan bungan diyen ohan bungbunga"an te anom'e ya umannung
an mate'a i diyen olas.*

Hay Nawadaan Eba

18 Indani ya alyon bon Apu Dios di, Adi maphod an mun'ohhah tuwen
lala'i. Ot aga ta apyo' ha nipto' hi pun'adwana ta bumoddang i hiya.
19 Ya nadan nat'onat'on an animal ya hamuti an limmun Apu Dios ya ena
impatigo i diyen lala'i ta ngadanana dida.
20 Ya an naminda ya nginadanan diyen lala'i ta hiyay ninaynayun hi
ngadanda. Mu ma''id i dadiye ha nipto' hi pun'adwana.
21 Ta hay inat mon Apu Dios ya impalo'nah diyen lala'i. Ta on na'allo'an
ot to'dangonay ohah nan tungal hi taglangna ot ahina pun'umuton nan
lamoh.
22 Ot apyonah diyen tungal i han babai ot iyenah nan lala'i.
23 Ya alyon nan lala'i di, Anakkaya! Maphod ta ad uwani ya wada ha
pun'adwa' i ha paddung'u. Te hay tungalna ya nalpuh adol'u ya ta'on on
hay lamohna. Ot hay ngadana ya babai te nalpuh lala'i.
24 Ta hiya nan mangahawa'e nan lala'i ya taynana nan a'ammodna ta e
middum hinan ahawana ta ayda na'ohhan adol.
25 Ya dadiyen lala'i ya babai ya adida bumain an ta'on on aggeda
nunlubung.

3

Hay Numbahulan Di Tagu

1 An namin nadan animal ya nadan udum an limmun Apu Dios ya nan
ulog ahan han nahalatom. Te han hin'algo ya inalinah nan babai di,
Undan immannung an ipagol Apu Dios di eyu panganan hinan kumpulnan
bungbunga"an hitun garden?
2 Ya alyon nan babai di, Mabalin anun anonmi nadan bungbunga''an
hitun garden.
3 An ammuna nan bungbunga"an hi gawwan tuwen garden hi mipagol.
Te imbagan Apu Dios an adimi anon onu dapaon te atonmi'e ya mate ami.
4 Ya alyon nan ulog hinan babai di, Adi ayu aya mate.
5 Manu'eh ipagol Apu Dios ya innilanan anonyu'e ya ay madiyat di
matayu ta abalinanyu mo an mamili hi pohdonyun aton an ta'on on adina
pohdon ta mabalin an mipaddung ayu mon hiya.
6 Ya nidngolan nan babai i diye an namama ten tinigona an mapmaphod
hidiyen kayiw ya maphod hi anon nan bungana. Ya pinhodna bon
luma'ing. Ta imme mo ot alana dohah nan bungan diyen kayiw ot anona
ot idatna doha i ahawana ta inana damdama.
7 Ta on hiyah inanda ya immannung peman an ay mohpe nadiyat di
matada te immutalngandan aggeda nunlubung. Ta nundada''itonda nadan
tubun di kayiw ot hiyay ilubungda.

---

* **2:17 2:17** Hay pinhod nan mate an ibaga ituwe ya mihiwwe i Apu Dios. **2:24 2:24** Matthew 19:5; Mark 10:7,8; Epesus 5:31 **3:1 3:1** Nipa'innila 12:9; 20:2

8 Ya hidin tuwen malimuh nan algo ya dingngoldan wadah Apu Dios
an mundaldallanan hinan way awadanda. Ya mamtikdan eda mun'ipa''eh
nan way nakayiwan.
9 Mu pungkalyan Apu Dios nan lala'in alyonay, On daan'a?
10 Ya alyon nan lala'i di, Dingngol'un mangali'ahtu ya timmakuta' ta hiya
nan eya' nipa''e te aggeya' nunlubung.
11 Ya alyon Apu Dios di, Nganney nangalin he''ah agge'a nunlubung?
Undan inanmu tuwali nan bungan di kayiw an impagol'uh anonyu?
12 Ya alyon nan lala'i di, Tun babain indatmun pun'adwa' di nangdat i
ha''on ot ano'.
13 Ya alyon Apu Dios hinan babai di, Tanganu on waha athinah inatmu?
Ya alyon nan babai di, Binaliyana' othadih nan ulog ot ano'.
14 Ya alyon Apu Dios hinan ulog di, Gapu i naen inatmu ya nunhiglay
em punholholtapan mu nadan udum an limmu' an animal ta mihipun hi
ad uwani ya ibuluhmuy pangem. Ya atbohdi an hay hupu' di itanudmu ta
ingganah atayam.
15 Ya pumbuhhulon da'yun duwah nan babai. Ya atbohdin mumbuhulda
nan holagmu ya nan holagna. Ta nan holagna ya gumi'onay ulum an ta'on
onmu hugatan di hukina.
16 Ot alyona boh nan babai di, He''a'e ya udma' di punligatam hinan em
punholagan ta nunhiglay ligatmu on ahi'a nun'ayyam. Mu hiya damdaman
nanongnay naminhodmun ahawam an ta'on on athidiy punligatam hinan
pun'ayyamam. Ya hiyay ibilangmuh ap'apum.
17 Ya inalin Apu Dios hinan lala'i di, Ta'on on he''a ya dusaon da'a te
inunudmu nan inalin ahawam ta inanmu nan bungan di kayiw an ipagol'u.
Ot gapu i naen inatmu ya mumbalin tun lutah adi maphod. Ta ma''able'an
tumamutamu ya ahi mabalin hi waday itanudyu.
18 Ya dakol boy humangoh pagat ya holo' mu hay anonyu ya nadan
mitanom hinan puntanomanyu.
19 Ta gahin on'a lumingngotan an manamutamuh tun luta ya ahi waha
bungan di itanommuh anonyu ta inggana hi mumbangngad'ah tun luta
an nalpuwam. Te pito' di na'alaam ta hiya nan pito' bo damdamay
pumbangngadam.
20 Hay nungngadan Adam i ahawana ya hi Eba te hiyay hi inan di an
namin an tataguh tun luta.
21 Ot idat Apu Dios nan lubung an up'up di animal di niphod ta inlubung
da Adam i ahawana.

Hay Nangipa'aanan Apu Dios I Da Adam I Eba Hi Ad Eden

22 Alyon Apu Dios di, Nomnomnomon ta'u an nipaddung moy tagun
dita'u te innilana mo nadan nipto' ya ta'on on nadan agge. Te onha gaway-
ona dohah nan bungan nan bungbunga''an an mangdat hi itaguwan hi
munnananong ya inana ot undan adi damdama mi'taguh munnananong?
23 Ta hiya nan impa'aan mon Apu Dios dida i diyen garden hi ad Eden.
Ta eda mo nuntamuh nan lutan na'alaanda damdama.
24 Ot paguwalyan Apu Dios hinadan kerubim nan awon hi nangappit hi
tuluwan di algo an umehdih nan garden hi ad Eden. Ot ihawana bohdi
han mundalang an ispada an munhinnigi ta ma''id ha mabalin hi umeh
awadan nan bungbunga''an an mangdat hi itaguwan.

4

Hay Nawadaan Da Cain I Abel

1 Indani ya inilo' Adam hi ahawana ot mumbutyug* ta nawada han lala'in
imbabaleda. Ya alyon Eba di, Maphod ta gapuh boddang Apu Dios ya
wadah tuwen imbabalemi. Ot ngadanana ta hi Cain.
2 Ya indani ya nawada bo han ni'odwang an lala'i ot ngadanana ta
hi Abel. Hiya ya numbalin hi mumpastol hi kalnero ya hi Cain e ya e
muntantannom.
3 Indani ya namaaggot alan Cain dohah nadan intanomna ot ena idawat
i Apu Dios.
4 Mu hi Abel ya hay inyena ya nan ap'aphodan an hopap di imbabalen
nan kalnerona. Ya ma"amlong hi Apu Dios i diyen indawat Abel i hiya.
5 Mu aggena inabulut nan indawat Cain ta hiya nan nangimbubbungot hi
Cain ta naluman di angahna ta atatakut.
6 Ot alyon Apu Dios i Cain di, Tanganu on'a bumungot ta adi maphod di
angahmu?
7 Onha nipto' di punnomnommu ot undan nganney adi' pangabulutan i
he''a. Mu agge'e tuwali nipto' di atom ya paddungnay wah nan pantom hi
Satanas an bota'on da'a ta hiyay ukod i he''a. Te pohdonan bumahubahul'a
mu mahapul an du'gom nan pumbahulan.

Hay Namatayan Cain I Abel

8 Ta han hin'algo ya alyon Cain i Abel di, Umetandi anuh nan way
natanoman. Ot umeda. Ta onda wahdih nan way natanoman ot patayon
Cain hi ibbanan hi Abel.
9 Indani ya himmapit hi Apu Dios i Cain an alyonay, Tanganu on daan hi
ibbam an hi Abel?
Ya alyonay, Ay towan. Ona' dan e mitnumitnud i hiya.
10 Ot alyon Apu Dios i hiyay, Tanganu mahan onmu inathidi nan ibam?
Umman paddungnay mungkali attog nan dalan nan ibam hinan luta i
ha"on ta iballoh'u.
11 Ot gapu i naen inatmu ya nunhiglay pundusa' i he''a ta adi mo mabalin
an muntanom'ah tun luta te initmognay dalan ibbam hidin namatayam i
hiya.
12 Ta ta'on hi nganney itanommu ya adi tumagu te paddungnay din'ug
da'ah tun luta. Ya atbohdin ma''id ha nadutu' hi em punhituwan ta on'a e
humanawhawwangan.
13 Ya alyon Cain i Apu Dios di, Nunhigla bo aya nayya an adi' abalinan
hinaen pundusam i ha''on.
14 Ngalngalam bahan ona' pa'aanon hitun puntanoma' ta midawwiya' i
he''a. Ta namaag ya eya' humanawhawwangan hitun luta ta kumpulna
moy mangakhup i ha''on ya patayona'.
15 Mu alyon Apu Dios di, Ma''id ha mamaten he''a te patayon da'a'e ya
nunhiglay pangiballoh'u te mumpipituy ato' an mangiyawit i he''a.
Ot sinyalan Apu Dios hi Cain ta pangimatunan di kumpulnan mangakhup
i hiya ta adida patayon.
16 Ot taynan Cain moh Apu Dios. Ot e munhituh ad Nod an nangappit hi
tuluwan di algo hi'onta wah ad Eden.

Nadan Tinanud Cain

17 Nangahawah Cain ta numbutyug nan ahawana ot mun'ayyam i han
lala'i ot ngadananda ta hi Enok. Ot ibangon Cain hidiyen boble an eda
nunhituwan ot ingadana i diyen boble nan ngadan nan imbabalena an hi
Enok.

---

* **4:1 4:1** Hay pangalin di udum hinan numbutyug ya nunhabi. **4:4 4:4** Hebrew 11:4

18 Ta nuntanud hi Enok ta hi Irad. Ot muntanud hi Irad ta hi Mehujael.
Ot muntanud hi Mehujael ta hi Metusael. Ot muntanud hi Metusael ta hi
Lamek.
19 Hi Lamek ya duway inahawana an da Adah i Sillah.
20 Ta numbutyug hi Adah ot mun'ayyam ot ngadananda ta hi Jabal an
hiyay hi apun nadan mumpumpastol an e umanal'allung.
21 Ot mawada boh ibbana an hi Jubal an hiyay nalpuwan nadan
nanginnilan mangipagangoh harp ya ungngiyung.
22 Ya hi Sillah ya inyayyamnah Tubal-Cain an numbalin hi mun'udih. Ot
ahi bo mawada nan babai an hi Naamah an hi ibban Tubal-Cain.
23 Ya indani ya alyon Lamek hinadan ahawanay, Da'yu Adah i Sillah ya
donglonyu tun alyo'. Te ha"on ya pinate' han lala'in nunhugat i ha"on. Ya
patayo' bo nan ta'on on mangilog an lala'i an munggundil i ha"on.
24 Ot hi'on pituy awit din hi apun hi Cain ya ha"on'e ya napitu ta han
pitu (77).

Hay Nawadaan Di Udum An Imbabalen Da Adam I Eba

25 Alina boh on nawada nan lala'in imbabalen da Adam i Eba. Ya alyon
Eba di, Maphod ta waday indat bon Apu Dios an nihukkat i Abel an pinaten
Cain. Ot ngadanana ta hi Set.
26 Ta kimmilog hi Set ta nawada han lala'in imbabalena an nginadananda
ta hi Enos. Ta i diye mohpey nangihipunan nadan tatagu an mundayaw i
Apu Dios.

5

Hay Tonton Di Tinanudan Adam

1 Hiya datuwey tinanudan Adam. Hidin limmun Apu Dios di tagu ya
impaddungna dida hi a'atna.
2 Ta limmunay lala'i ya babai ot wagahana dida ot ngadanana didah tagu.
3 Ta hidin hinggahut ta tulumpuluy (130) tawon Adam ya nuntanud i han
nipaddung i hiya ot ngadanana ta hi Set.
4 Ya hidin niyayyam hi Set ya ni'tagu damdamah Adam hi waluy gahut
(800) di tawon ta nawadaday udum an imbabalena an linala'i ya binabai.
5 Ta hay ngammut di tawonah din natayana ya hiyam di gahut ta han
tulumpulu (930).
6 Ya hi Set ya hinggahut ta limay (105) tawona ot ahi mawada nan
imbabalena an hi Enos.
7 Ot mi'tagu boh waluy gahut ta han pituy (807) tawon ta nawadada boy
udum hi imbabalena.
8 Ta nuntawon hi hiyam di gahut ta han himpulut duwa (912) ot ahi
mate.
9 Ya hi Enos ya nahiyam (90) di tawona ot ahi mawada nan imbabalena
an hi Kenan.
10 Ot mi'tagu bo hi waluy gahut ta han himpulut limay (815) tawon ta
nawadaday udum hi imbabalena
11 ot ahi mateh din hiyam di gahut ta limay (905) tawona.
12 Hi Kenan e ya napituy (70) tawona hidin nawada nan imbabalena an
hi Mahalalel.
13 Ot mi'tagu boh waluy gahut ta han napat (840) di tawon ta nawadaday
udum hi imbabalena.
14 Ot ahi mateh din hiyam di gahut ta han himpuluy (910) tawona.
15 Ya hi Mahalalel ya nanom ta limay (65) tawona ot ahi mawada nan
imbabalena an hi Jared.

16 Ot mi'tagu boh waluy gahut ta han tulumpuluy (830) tawon ta
nawadaday udum hi imbabalena.
17 Ta hay ngammut di tawona ot ahi mate ya waluy gahut ta han nahiyam
ta lima (895).
18 Hi Jared ya hinggahut ta han nanom ta duway (162) tawona ot ahi
mawada nan imbabalenan hi Enok.
19 Ot mi'tagu boh waluy gahut (800) di tawon ta nawadaday udum an
imbabalena.
20 Ta hay ngammut di tawona ot ahi mate ya hiyam di gahut ta han
nanom ta duwa (962).
21 Hi Enok e ya nanom ta limay (65) tawona hi nawadaan nan
imbabalenan hi Metuselah.
22 Ot mi'tagu boh tuluy gahut (300) di tawon an hi Apu Dios di
inun'unudna ya nawadaday udum hi imbabalena.
23 Ta hay ngammut di tawona ya tuluy gahut ta han nanom ta lima (365).
24 Ya innaynayun Enok an inun'unud hi Apu Dios ta ingganaot pamaag
ya nama"id. Te inawit Apu Dios hi awadana an ta'on on agge nate.
25 Ya hi Metuselah ya hinggahut ta han nawalut pituy (187) tawona ot
ahi mawada nan imbabalenan hi Lamek.
26 Ot mi'tagu boh pituy gahut ta han nawalut duway (782) tawon ta
nawadaday udum hi imbabalena.
27 Ta hay ngammut di tawona ot ahi mate ya hiyam di gahut ta han
nanom ta hiyam (969).
28 Ya hi Lamek ya hinggahut ta han nawalut duway (182) tawona ot ahi
mawada han lala'in imbabalena.
29 Ot ngadanana ta hi Noah te alyonay, Maphod ta wadah tuwen
unga an mangipa'am'amlong i dita'u an ta'on on ta'u ma'aliggatan hitun
puntamuwan ta'uh tun lutan numbalinon Apu Dios hi adi maphod.
30 Ot mi'itagu boh Lamek hi limay gahut ta han nahiyam ta limay (595)
tawon ta nawadaday udum hi i'imbabalena.
31 Ta hay ngammut di tawona ot ahi mate ya pituy gahut ta han napitut
pitu (777).
32 Hi Noah e ya nuntawon hi limay gahut (500) ot ahi mawada nan tulun
linala'in imbabalena an hi Sem ya hi Ham ya hi Japet.

6

Hay Agge Naminhodan Apu Dios Hi A'at Nadan Tatagu

1 Hidi mon dumakolday tatagu ta mun'ipongdah tun luta ya nawadada
boy mumpangilog an binabain i'imbabaleda.
2 Ta hidin tinigon nadan wadah ad abunyan an a'apgohanda ya immalida
ot ahawaonda nadan pinhodda.
3 Ta inalin Apu Dios di, Nan Espiritu' ya adi mabalin an minaynayun an
middum i dida te waday apogpogan di adolda. Ta hiya nan mi'taguda mo
hi inggana hi hinggahut ta baintiy (120) tawon ya abuh.
4 Ya wadaday o"ongal di ataguda an holag nadan binabain ni'yahawah
nadan nalpuh ad abunyan. Ya ongal di abalinandah tun luta ta diday
madmadngol hidin nadne.
5 Ya lo'tat ya inyal'allan nadan tatagun mangmangngat hinadan dakol
an pumbahulan. Te hay mun'onan hi nomnomda ya nan eda pangatan
hinadan adi maphod.

5:24 5:24 Hebrew 11:5

6 Ta mahkit hi nomnom Apu Dios an gapu i datuwen a'at nadan tatagu.
Ta ma'atuttuyuh ena nunlumuwan hi tagu.
7 Ot alyon Apu Dios di, On'uot dadagon an namin di tagu an limmu'
ya ta'on on nadan hamuti ya nadan animal te ma'atuttuyuwa' hi e'
nunlumuwan i dida.
8 Mu hi Noah ya maphod di pangatnan tagu ta mun'am'amlong hi Apu
Dios i hiya.

Hay Nangibagaan Apu Dios I Noah Ta Iphodna Nan Papol

9 Hituwey na'at i Noah. Hi Noah ya maphod an tagu te hiya han nipto'
di at'atona i diyen timpu te hi Apu Dios di inun'unudna.
10 Ya hay linala'ih imbabalena ya hi Sem ya hi Ham ya hi Japet.
11 Mu nadan udum an tataguh tun luta ya adi maphod di at'atonda an
pumanapatteda.
12 Ta tinigon Apu Dios an ningamut an adi maphod di at'atonda te
nunhiglay pangatdah nadan ibbadan tatagu.
13 Ta hiya nan alyon Apu Dios i Noah di, Nomnomnomonyu an dadago'
tun luta ta wan madadag an namin di tatagu te nunhiglan adi maphod di
at'atonda an namaag onda pumanapatte.
14 Ot iphodmu ha papol an hanan mun'agangah an kayiw di usalom. Ya
binoldabolda'muy dallomna ya iniphodmun inoddahan nadan dingdingna
ya ta'on on hi dallomna.
15 Ot inayun Apu Dios an alyon di, Hay lukudna ya opat di gahut ta han
nabongley (450) umpiy dinukkena ya napitut limay (75) umpi di binillogna.
Ya hay tinagena ya napat ta limay (45) umpi.
16 Ya inatopam mu tigom ta mati'a'an hi ohay umpi ta han godwa. Ya
pinantowam hi way bini''ingna. Ya nuntuluwom di gladuna.
17 Nomnomnomom an lobngo' tun luta ta madadagdan namin di wah
tun luta. Ta an namin nadan mataguh tun luta ya mate.
18 Mu ibaga' i he''a an da'yun hina'amma ya ta'on on nadan ahawayu an
hunggop ituwen papol ya mihwang ayu.
19 Ot mahapul an pi'ipaghopyuh nan papol di hinohhay palis an animal
ya nadan udum an matagu ta middumda i da'yun matagu.
20 Ta ipaghopyuy hinohhay palis hinadan nat'onat'on an hamuti ya
animal ya ta'on on nadan nat'onat'on an limmu' an Dios an umat hinadan
mungkaddapan hinan luta ta middumda i da'yun matagu.
21 Ya impaghopyu bo nadan mabalin an anonyu ya anon danaen
nat'onat'on an impaghopyuh nan papol.
22 Ta an namin dadiyen imbagan Apu Dios ya inat Noah.

7

Hay Hinunggopan Da Noah Hinan Papol

1 Hidin nadatngan di hunggopan da Noah hinan papol ya inalin Apu
Dios i hiyay, Hunggop ayu mon hina'amma hinan papol te tinigo' an he''a
ya abuh han nipto' di pangatna.
2 Ya impaghopyu boy himpipituy palis an tangbal ya tinna hinadan
nat'onat'on an animal an ibilang'uh malinis ya atbohdin hinohhay palis
hinadan adi' ibilang hi malinis.
3 Ya atbohdin ipaghopyuy himpipituy palis hinadan nat'onat'on an
hamuti ta wan minaynayun an waday nat'onat'on an matagun hamuti.

6:6 6:6 Matthew 24:37,38; 1 Peter 3:20 **6:9 6:9** 2 Peter 2:5 **6:22 6:22** Hebrew 11:7

4 Te mala"uh di pituy algo ya ipali' di udan ta umuda'udan hi napat (40) di
algo ya hilong ta wan madadagdan namin nadan limmu' hitun luta.
5 Ta inat Noah an namin nadan imbagan Apu Dios hi atona.
6 Ya hay tawona i diyen nalbongan tun luta ya onom di gahut (600).
7 Ta dida an hina'amma ya hinunggopdah nan papol ta mihwangda i
diyen albongan tun luta.
8 Ya atbohdin impaghopda nadan animal ya hamuti ya mungkaddapan
an mibilang hi malinis ya ta'on on nadan adi ibilang Apu Dios hi malinis.
9 Ta hinohhay palis an tangbal ya tinna di impaghop da Noah hinan papol
te hidiyey imbagan Apu Dios.
10 Ta nala"uh peman di pituy algoh hinunggopan da Noah ya inhipunan
malbong tun luta.
11 Ta hidin onom di gahut (600) di tawon Noah i diyen mi'ahimpulut
pituy (17) algo i diyen mi'adwah bulan ya alinah on ay niguwang an namin
nadan awon di liting an malpuh ad dalom ta namaag ya manuluy liting.
Ya nunhiglay udan ta ay niguwang hi ad lagud.
12 Ot minaynayun hidiyen udan hi napat (40) di algo.
13 Mu hi Noah ya hi inayana ya nadan tulun imbabaleda an da Sem ya
hi Ham ya hi Japet ya nadan ahawada ya hinunggopda mo tuwalih nan
papol.
14 Ya atbohdin impaghopda nadan nat'onat'on an animal ya nadan
mungkaddapan hinan luta ya nadan nat'onat'on an nun'apaya'an.
15 Ta hinohhay palis an tangbal ya tinna di impaghopdah nan papol.
16 Te hidiyey imbagan Apu Dios hi aton Noah. Ta hidin hinunggopdan
namin hinan papol ya ingkalob Apu Dios nan pantona.

Hay Nalbongan Tun Luta

17 Ta immudan nimpe hi napat (40) di algo ta mun'albong tun luta mu
na'en papol ya timmapla'.
18 Ya lo'tat ya dimmallodallom nan liting mu na'en papol ya muntaptapla'.
19 Ta ta'on on nadan nun'atagen billid hitun luta on hininabna.
20 Ot la"uhan nan liting nadan uhhun dadiyen nun'atatagen billid. Ta
hay dinallom nan liting hi ingganah nadan uhhun di billid ya baintiy (20)
umpi.
21 Ta nun'altingdan namin di wadah tun luta an tatagu ya animal ya
hamuti ya ta'on on nadan wah nan baybay.
22 Ta ma"id ha ta'on on oha i ha agge ni'yate.
23 Ta athidin nadadag an namin di wadah tun luta. Ta ammuna da Noah
an hina'amma ya nadan udum an wah nan papol an agge nadadag.
24 Ot munnanong an nalbong tun luta hi hinggahut ta nabongley (150)
algo.

8

Hay Kimmittangan Nan Liting

1 Hi Apu Dios ya aggena liniwwan da Noah ya an namin an wadah nan
papol. Ta impatuyupna nan dibdib ta hiya nan nun'ul'ullen kimmittang
nan liting.
2 Te dimminong mo nadan manulu an liting an malpuh ad dalom ya ta'on
on nan udan ya dimminong.
3 Ta nun'ul'ullen kimmittang nan liting hi hinggahut ta nabongley (150)
algo.

4 Ya hidin mi'apulut pituy (17) algoh din mi'apituh bulan i diyen tawon
ya niha'mo nan papol hinan billid hi ad Ararat.
5 Ya hidin nibaluy ohah din mi'apuluh (10) bulan ya mabalin mohpen
matigoy uhhun nadan billid.
6 Ta on nala"uh han napat (40) di algo ot iluwat Noah di ohah nan tawa
7 ot ibu'anay ohan gayang. Ya hidiyen gayang ya e timmanaytayyapan
ta ingganaot matdu' nan liting.
8 Ya imbu'an bon Noah han ohan palluma ta panginnilaanah on
namaganan mo nan luta.
9 Mu ma"id damdama ha e umpahan diyen palluma te hiyah diyen
nalbong tun luta. Ot ibangngadnah nan papol ot paghopon Noah.
10 Ot haddonda boh pituy algo ot ahina bo ipatayap nan palluma.
11 Ya hidin mun'ahdom ya immamlongda te nibangngad nan palluma an
himbatna han tubun di kayiw. Ta hidiyey nanginnilaan Noah an tuwen
matdu' nan liting.
12 Ot ihodna boh pituy algo ot ahina ibu'an boh diyen palluma ya i diye
mo ya agge numbangngad.
13 Ya i diyen mi'anom di gahut ta han ohay (601) tawon Noah i diyen
namanguluh algo i diyen namanguluh bulan ot ibughulna nan papol ya
maphod ta mun'amaganan mo tun luta.
14 Ya hidin mi'abaintit pituy (27) algo hinan mi'adwah bulan ya
namaganan mon namin tun luta.
15 Ot alyon Apu Dios i Noah di,
16 Mabalin mohpen lumah'un ayuh nan ahawam ya nadan imbabaleyu
ya nadan ahawada.
17 Ya ta'on on nadan hamuti ya nadan animal ya nadan mungkaddapan
hinan luta ta way atondan munholag ta mihinapdah nan luta.
18 Ot lumah'unda mo da Noah hinan ahawana ya nadan imbabaleda ya
nadan ahawada hinan papol.
19 Ya atbohdin limmah'unda nadan animal ya hamuti ya nadan
nat'onat'on an mungkaddapan hinan luta.

Hay Nangidawatan Noah Hi Mi'nong I Apu Dios

20 Ta onda limmah'un an namin ot apyon Noah han punggobhanda
hi mi'nong i Apu Dios ot alanay hinohhah nadan nibilang hi malinis an
animal ya hamuti ot i'nongna hi maghob an mi'nong i Apu Dios.
21 Ya inabulut Apu Dios hidiyen ini'nongdan hiya. Ya alyon Apu Dios hi
nomnomnay, Adi' mo ipidwan dadagon tun luta an gapuh a'at di tagu an
ta'on on nihipun tuwalih a'ungana ya nan adi maphod di pohpohdonan
aton.
22 Ot hiyah diyen wa'et minaynayun an adi madadag tun luta ya
minaynayun bon waday timpun di puntanoman ya punggapasan di tatagu.
Ya waday tiyalgo ya lowang ya kumog ya potang ya minaynayun an waday
hilong ya mapatal.

9

Hay Ipa'innilan Nan Tilag

1 Winagahan Apu Dios hi Noah ya nadan imbabalenan alyonay, Hanat
munholag ayu ta dumakol ayu ta boblayanyun namin tun luta.
2 Ya an namin nadan animal ya hamuti ya nadan mungkaddapan hitun
luta ya ta'on on nadan wah nan baybay ya da'yuy tumakutanda ta da'yuy
ukod i dida.

3 Ya mabalin an ihdayu datuwe an umat hinadan indat'un da'yu an
nitanom an munlangta.
4 Mu mahapul an adiyu anon nan dotag an nanongnan waday dalana te
nan dala ya hiyay ataguwan.
5 Ot nan tagun patayonay ibbanan tagu ya mahapul bon mipapate. Ya
ta'on on nan animal ya alina'e hi waha pinatenah tagu ya mahapul an
mipapate damdama.
6 Te ha"on di nunlumuh tagu an nipaddung di a'atda i ha"on. Ot nan
tagun waday patayonah ibbanan tagu ya mahapul an patayon damdaman
nadan ibbanan tatagu.
7 Mu da'yu'e ya hanat munholag ayu ta dumakol ayu ta mihinap ayun
mumbobleh tun luta.
8 Ya inalin bon Apu Dios i Noah ya nadan imbabalena di,
9 Nomnomnomonyu an ipa'annung'u nan imbaga' i da'yu ya nadan
tanudanyuh udum hi algo.
10 Ya ipa'annung'u bo nan imbaga' hi ato' hinadan nabati an hamuti ya
nadan animal ya nadan udum an niddum i da'yun limmah'un hinan papol.
11 Ot ibaga' i da'yu an adi' mo ipidwan lobngon tun luta ta adi ayu
madadag an wah tun luta.
12 Ya hay pangimatunanyun immannung hituwen imbaga' hi ato' i da'yu
ya an namin nadan tanudanyu
13 ya nan tilag* an pawadao' hi ad lagud.
14 Te impahilong'u'eh ad lagud an gapuh nan bugut on wada bo nan tilag.
15 Ta hituwey mangipanomnom i ha"on hinan imbaga' i da'yu ya hinadan
nat'onat'on an limmu' an adi' mo ipidwan lobngon tun luta ta madadag an
namin di wada.
16 Ta nipatigo'eh ad lagud nan tilag on ninomnom'u nimpe nan imbaga'
i da'yu hi inggana an adi' mo ipidwan lobngon tun luta.
17 Ta hiya nimpeh naey pangimatunanyun adi' dadagon di an namin an
wahtun luta.

Hay Nabutongan Noah

18 Nadan tulun imbabalen Noah an ni'ighop hinan papol ya da Sem ya
hi Ham ya hi Japet. Hi Ham di ammod Kanaan.
19 Ya datuwen imbabalen Noah di nalpuwan di tataguh tun luta.
20 Ya hay tamun amadan hi Noah ya muntantannom. Ta hiyay
nangihipun an muntanom hi greyp.
21 Ta iniphodna nan bungan di greyp hi bayah. Ot inumona ot mabutong
ot malo' hidih nan nuntoldaana an numbollad.
22 Ta hidin tinigon Ham an hi aman Kanaan ot ena ibagah nadan duwan
i'ibana.
23 Ot ume da Sem i Japet ot eda ulohan an inhunoddan e nanguloh i hiya
ta adida tigon hi amada an numbollad.
24 Hidin na'aan di binutong Noah ya na'innilaana nan inat nan udidiyan
an imbabalena
25 ot alyonay, Nunhiglay adusaan Kanaan. Te mumbalin hi na'adda''ul
an baal nadan i'ibana.
26 Ot alyona boy, Madayaw nan Dios an dayawon Sem. Mu hi Kanaan ya
mumbalin hi baal Sem.
27 Ya hanat hi Apu Dios ya idatnay dakol an holag Japet ta mabalin
an middumdah nan holag Sem. Mu hi Kanaan ya mumbalin hi baal
damdaman Japet.

---

* **9:13 9:13** Hay pangalin di udum hinan tilag ya katkatibungalon.

28 Ya ni'taguh Noah hi tuluy gahut ta han nabongley (350) tawon an
nihipun hidin nalpah nan nalbongan tun luta.
29 Ta hay tawona ot ahi mate ya hiyam di gahut ta han nabongle (950).

10

Nadan Holag Nadan Imbabalen Noah

1 Datuwey tinanudan nadan tulun linala'in imbabalen Noah an da Sem
ya hi Ham ya hi Japet an dida nan nunholag hidin nalpah nan nalbongan
tun luta.
2 Ta hi Japet ya hay linala'ih imbabalena ya hi Gomer ya hi Magog ya hi
Maday ya hi Jaban ya hi Tubal ya hi Mesek ya hi Tiras.
3 Ya hi Gomer ya hay linala'ih imbabalena ya hi Askenas ya hi Ripat ya
hi Togarmah.
4 Ya hi Jaban e ya hay linala'ih imbabalena ya hi Elisah ya hi Tarsis ya
hi Kittim ya hi Rodanim.
5 Ta datuwen tinanud Jepat ya dida nadan numpunhituh nadan nihaggon
hinan baybay ya way ohaon nginadana nadan eda numpunhituwan an
miyunnudan hinadan ngadanda mu agge numpapaddung di hapitda.

Hay Tinanudan Ham

6 Hi Ham ya hay linala'ih imbabalena ya hi Kus ya hi Misraim* ya hi Put
ya hi Kanaan.
7 Ya hi Kus ya hay linala'ih imbabalena ya hi Seba ya hi Habilah ya
hi Sabtah ya hi Raamah ya hi Sabteka. Ya hi Raamah ya hay linala'ih
imbabalena ya da Seba i Dedan.
8 Ya wada boy oha an holag Kus an hi Nimrod an nundongol an ongal di
abalinana an mi'gubat hi abobbobleh tun luta.
9 Ya nala'ing bo an e mun'anup te hi Apu Dios di bumodboddang i hiya.
Ta hiya nan alyon di tatagu di, Hana ta umat'a i Nimrod an binoddangan
Apu Dios ta ongal di abalinana an e manganup.
10 Ya hay hopapnah boble hi nun'ap'apuwan Nimrod ya hinadan boble
hi ad Sinar an hi ad Babel ya hi ad Erek ya hi ad Akkad ya hi ad Kalneh.
11 Ot ahina ilagat dohah nadan bobleh ad Assyria. Ta immehdi ot
iphodna hi ad Ninibeh ya hi ad Rehobot-Ir ya hi ad Kalah
12 ya hi ad Resen an numbattanan di ad Ninibeh ya nan ongal an boble
an hi ad Kalah.
13 Hi Misraim ya nuntanud ta nadan i Lud ya i Anam ya i Lehab ya i
Naptuh
14 ya i Patrus ya i Kaptor ya i Kasluh an nalpuwan nadan i Pilistia.
15 Ya hi Kanaan e ya hay imbabalena ya hi Sidon an panguluwan ya hi
Hit
16 ya hi Jebus ya hi Amor ya hi Girgas
17 ya hi Hib ya hi Ark ya hi Sin
18 ya hi Arbad ya hi Semar ya hi Hamat. Indani ya nipong datuwen
tinanudan Kanaan hi abobboble
19 an nihipun hi ad Sidon ta ingganah ad Gera ya hi ad Gaza. Ot ipluyda
boh nangappit hi ad Sodom ya hi ad Gomorah ya hi ad Admah ya hi ad
Seboim ta ingganah ad Lasa.
20 Ta danae nadan tinanudan Ham an nun'ipongdah abobboble ya
nat'onat'on di hapitda.

---

* **10:6 10:6** Hi Misraim ya hay ohah ngadana ya hi Egypt.

Hay Tinanudan Sem

21 Hi Sem an hiya nan namangpangullu mu hi Japet ya wadaday linala'ih imbabalena. Ya hiyay nalpuwan nadan tinanud Eber.†
22 Ta hay linala'ih imbabalen Sem ya hi Elam ya hi Assur ya hi Arpaksad ya hi Lud ya hi Aram.
23 Ya hi Aram ya hay linala'ih imbabalena ya hi Us ya hi Hul ya hi Geter ya hi Mas.‡
24 Ya hi Arpaksad ya nuntanud ta hi Selah an nangimbabale i Eber.
25 Hi Eber ya duwaday linala'ih imbabalena. Nan oha ya nginadananda ta hi Peleg te hidin niyayyam ya nagodwa tun luta.§ Ya hi ibbana ya nginadananda ta hi Joktan.
26 Ya hi Joktan di hi aman da Almodad ya hi Selep ya hi Hasarmabet ya hi Jerah
27 ya hi Hadoram ya hi Usal ya hi Diklah
28 ya hi Obal ya hi Abimael ya hi Seba
29 ya hi Opir ya hi Habilah ya hi Jobab. Ta datuwe nadan linala'in imbabalen Joktan.
30 Ya hay bobleh nunhituwanda ya nihipun hi ad Mesa ta ingganah ad Separ hinadan nun'abillid an boble hi nangappit hi tuluwan di algo.
31 Ta datuwe nadan tinanud Sem an nat'onat'on di pangiye''eda ya numboblayanda ya ta'on on hay hapitda.
32 Mu an naminda ya nalpudah nan tinanud Noah. Te hidin nalpah din nalbongan tun luta ya ammuna nadan imbabalen Noah an nunholag ot ahida mawada tun tataguh tun luta.

11

Hay Nangiyammaan Nadan Tatagu Hi Atagetagen Bale

1 Hidin hopapna ya oha ya ammunay hapit di tatagu.
2 Ya hidin mun'a'udmanda moy tagu ya nakakday udum ot umedah nangappit hi tuluwan di algo hi ad Sinar. Ta onda inakhupan hidi han nundotal ot mumbobledahdi.
3 Ya indani ya inhi'al nadan tatagun nunhituhdi ya alyonday, Aga'e ta iphod ta'un lutuwon tun pito' ya indadaan ta'u ha punlita ta'u.
4 Ta on ta'uot ipappaphod hituwen boble ta mundongol ya ta adi ta'u mahihi''an. Ya iniphod ta'u bo ha atagetageh binattun bale ta dumatong hi ad lagud.
5 Mu hidin immalih Apu Dios ya tinigonah diyen boble ya nan binattun bale an iphod nadan tatagu
6 ya alyonay, Datuwen tatagu ya na'ohhada ya atbohdin ohay hapit di panapitda. At'ehtuy atondah ad uwani ya immannung an abalinanda bon aton di pinhoddan aton hi udum hi algo.
7 Ta hiya nan eta'u ta e ta'u pumbalinon hi nat'onat'on di hapitda ta adida mun'i'innawatan.
8 Ta athidiy inat Apu Dios an nangiwakat i dida ta nun'ipongna dida hitun luta ta indinongda mon mangiphod hinan bobleda.
9 Ya hay ngadan diyen boble ya hi ad Babel te hidiy nanukkatan Apu Dios hi hapit nadan tatagu hi nat'onat'on an hapit ot iwakatna didah abobbobleh tun luta.

---

† **10:21 10:21** Hay alyon di udum ya nan hapit an Eber di nalpuwan nan hapit an Hebrew. ‡ **10:23 10:23** Hi Mas ya hay ngadana hinan 1 Chronicles 1:17 ya hi Mesek. § **10:25 10:25** Hay pinhodnan ibagah nan Peleg hi Hebrew ya nagodwa.

Hay Tinanud Sem

10 Hi Sem an imbabalen Noah ya datuwe nadan tinanudana. Hidin nala"uh di duway tawon hi nalpahan di nalbongan tun luta an hinggahut (100) moy tawon Sem ya nawada nan imbabalena an hi Arpaksad.
11 Ta nihipun hi niyayyaman Arpaksad ya ni'tagu damdamah Sem hi limay gahut (500) di tawon ta nawadaday udum an imbabalena.
12 Ta kimmilog hi Arpaksad an nuntawon hi tulumpulut lima (35) ya nawada nan imbabalena an hi Selah.
13 Ot mi'tagu damdamah opat di gahut ta han tuluy (403) tawon ta nawadaday udum an imbabalena.
14 Ya hidin kimmilog hi Selah an tulumpuluy (30) tawona ya nawada nan imbabalena an hi Eber.
15 Ot mi'tagu boh Selah hi opat di gahut ta han tuluy (403) tawon ta nawadaday udum an imbabalenan linala'i ya binabai.
16 Ya hidin tulumpulut opat (34) di tawon Eber ya nawada nan imbabalenan hi Peleg.
17 Ya ni'tagu damdamah opat di gahut ta han tulumpuluy (430) tawon ta nawadaday udum an imbabalena.
18 Ya hidin tulumpuluy (30) tawon Peleg ya nawada nan imbabalena an hi Reu.
19 Ot mi'tagu damdamah duway gahut ta hiyam (209) di tawon ta nawadaday udum an imbabalenan linala'i ya binabai.
20 Ta on kimmilog hi Reu an tulumpulut duway (32) tawona ya nawadah Serug an imbabalena
21 ot mi'tagu damdama boh duway gahut ta han pituy (207) tawon ta nawadaday udum an imbabalenan linala'i ya binabai.
22 Ya hidin tulumpuluy (30) tawon Serug ya nawada nan imbabalena an hi Nahor.
23 Ot mi'tagu boh duway gahut (200) di tawon ta nawadaday udum an i'imbabalenan linala'i ya binabai.
24 Ya hidin baintit hiyam (29) di tawon Nahor ya nawadah Terah an imbabalena.
25 Ot mi'tagu boh hinggahut ta han himpulut hiyam (119) di tawon ta nawadaday udum an imbabalenan linala'i ya binabai.
26 Ya hidin napituy (70) tawon Terah ya nawada nadan imbabalena an da Abram ya hi Nahor ya hi Haran.

Hay Tinanudan Terah

27 Hiya datuwey tinanudan Terah an hi aman nimpen da Abram i Nahor ya hi Haran. Hi Haran ya nuntanud ta hi Lot.
28 Mu nateh Haran hidin numbobleda ni' hi ad Ur hidih ad Babilon yaden matagu ni' hi amanan hi Terah.
29 Ya nangahawada mo bo da Abram i Nahor. Ta inahawan Nahor hi Milkah an imbabalen ibbanan hi Haran. Ya wada bo han ohan babain imbabalen Haran an hi Iskah. Ya hi Abram e ya inahawanah Sarai.
30 Mu hi Sarai ya adi mabalin an mun'imbabale.
31 Indani ya uyugon Terah nan imbabalenan hi Abram ya nan inapuna an hi Sarai ya nan apapuna an hi Lot an imbabalen Haran ta taynandah ad Ur hidih ad Babilon. Ot ipluydah ad Kanaan. Mu hidin dimmatongdah ad Haran ot umohnongda ni' hidi.
32 Ot hidiy atayan Terah hidin duway gahut ta limay (205) tawona.

12

Hay Immayan Da Abram Hi Ad Kanaan

1 Indani ya alyon Apu Dios i Abram di, Taynam nan numboblayanyun
hina'amma ya nadan tulangmu ta ume'ah nan boblen ituddu' i he''a.
2 Ta idattan da'ah dakol an holagmu ta diday mundongol. Ya atbohdin
wagahan da'a ta wan mundongol di ngadanmu ya he''a di lummuh
awagahan di udum an tatagu.
3 Ya wagaha' bo nadan tatagun munwagah i he''a. Mu nan mangidut i
he''a ya nunhiglay pundusa' i dida. Ya gapun he''a ya wagaha' di atagutaguh
abobbobleh tun luta.
4 Ot taynan mon Abram hi ad Haran hidin napitut limay (75) tawona an
inunudna nan inalin Apu Dios hi atona.
5 Ta in'uyugnah ahawanan hi Sarai ya nan amuna'onan hi Lot ya an
namin nadan himbutda hi awadandah ad Haran ya an namin nadan
nun'abalol an inamungdah awadandahdi hi ad Haran ya inodnanda ot
ipluydah ad Kanaan.
Ta onda dimmatong hi ad Kanaan
6 ot inaynayunday eyeh ta inggana ot datnganda han kayiw hidih ad
Moreh hidih ad Sekem an bobleh ad Kanaan. Ya i diye ya hay nunhitu i
diyen boblen immayanda ya nadan tinanud Kanaan.
7 Ya numpatigoh Apu Dios i Abram ya alyonay, Hiyah tuwe nan boblen
idat'uh nan holagmu. Ot iphod mon Abram hidi han punggobhan hi
mi'nong hinan Dios an numpatigon hiya.
8 Ot inayundan umeh nadan nabillid an boble hi nangappit hi tuluwan
di algo hi'onta wah ad Betel ot mun'allungdahdi. Hidiyen boble ya
numbattanan di ad Betel ya hi ad Ai hidih ad Kanaan damdama.
Ot iphodna bohdi han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot hidiy
pundayawandan hiya.
9 Mu aggeda nunnanong hidi te onda e immaninnabat hi eda
nun'allungan i diyen boble ot ipluydah nan negeb* hidih ad Kanaan.

Hay Niha''adan Da Abram Hi Ad Egypt

10 Indani ya waday bitil hidih ad Kanaan ot ume da Abram hi ad Egypt
ta hidiy eda ni' niha''adan.
11 Mu hidin adadatongdah ad Egypt ya alyon Abram i ahawanan hi Sarai
di, Nomnomnomom an he''a ya apgohan'a.
12 Ot adi mibahhon tigon da'ah nadan i Egypt ya alyondah ahawa da'an
ha''on. Ya patayona' ta ammuna'ah batiyonda.
13 Ot tigom bahan ta hay ibagam i dida ya he''ah ibba' ta adiya' patayon
ya gapu i he''a ya maphod di ipatigodan ha''on an adiya' patayon.
14 Ta hidin dimmatongdah ad Egypt ya tinigon tatawwan nadan i Egypt
hi Sarai an immannung an apgohan.
15 Ya hidin tinigon nadan ap'apu an munhilbih nan patul ot eda ibagah
nan patul di a'apgohna ot ipa'awit nan patul hi Sarai ot iyedah nan palasyu.
16 Ya gapun hiya ya mapmaphod di impatigon nan patul i Abram ta
indattanah Abram hi kalnero ya baka ya dongki an tangbal ya tinna ya
kemel ya himbutna an linala'i ya binabai.
17 Mu hi Apu Dios ya nundogohona nan patul ya nadan tatagun wahdih
nan palasyuna an gapuh nangawitana i Sarai an ahawan Abram.

12:1 12:1 Nan Na'na'at 7:3; Hebrew 11:8 **12:7 12:7** Nan Na'na'at 7:5 * **12:9 12:9** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna.

18 Ot ipa'ayag mon nan patul hi Abram ot alyonan hiyay, Tanganu on
waha athinah nangatmun ha"on? Tanganu onmu inha"ut i ha"on an hiya
ya ahawam?
19 Ta inalim an hi ibbam ta hiya nan ahawao"ot. Awitom teeh ahawam
ya imme ayu.
20 Ot ibagan nan patul hinadan tataguna ta pakakonda i diyen boble da
Abram ya hi ahawana ya an namin nadan wadan dida.

13

Hay Nunhi"anan Da Abram I Lot

1 Nakak da Abram an himbale hi ad Egypt ot mumbangngaddah nan
negeb hi ad Kanaan an intakindan namin nadan wadan dida. Ya ni'yeh
Lot i dida.
2 Ta kimmadangyan hi Abram te dakol di kalnerona ya guldingna ya
bakana ya dakol boy balitu'na ya pihhuna.
3 Ta onda numbangngad hinan negeb ot eda umaninnabat hidih ad
Kanaan an inipluydah ad Betel. Ot ibangngadda boh din immohnonganda
ni' hidih nan numbattanan di ad Betel ya hi ad Ai.
4 An hidi din nangiphodanah nan punggobhan hi mi'nong ot dayawonah
Apu Dios.
5 Hi Lot ya wada damdamay pamilyana ya atbohdin wadaday kalnerona
ya guldingna ya bakana ya himbutna.
6 Ta lo'tat ya adi umdah nan pumpastolanda te nahlag nadan halundan
duwa.
7 Ta hiyay lummuh punhahannuwan nadan pumpastolon da Lot i Abram.
Ya i diyen timpu ya nunhitudahdi damdama nadan tinanud Kanaan ya
nadan tinanud Peris.
8 Ot alyon mon Abram i Lot di, Adi maphod on wa'e on mun'a"awit nadan
pumpastolonta te hin'amata.
9 Udu'dulna attog onta munhi"an. Ot pot'om di pohdom hi eyu iha"adan
ta ipluymu'eh nangappit hi winawwan ya inipluymi piboh nangappit hi
iniggid.
10 Ot pa'al'alintataon Lot di matanah nunlini"odan ya minangmangna
nan dapayah an boblen nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi
Jordan ta ingganah ad Soar. Ya ma"aphod te dakol di liting hidi an umat
hidin e nangiha"adan Apu Dios hinan hopap di tagu ya umat boh nan
bobleh ad Egypt. Hidiyen timpu ya agge ni' dinadag Apu Dios hi ad Sodom
ya hi ad Gomorah.
11 Ta pinilin Lot nan luta an nundotal hinan way wangwang an
nungngadan hi Jordan ot ipluyda mohdi hi nangappit hi tuluwan di algo.
Ta nunhi"andan hin'ama.
12 Ta da Abram ya nabatidah ad Kanaan yaden e ni'iboble da Lot hinan
way nundotal an boble an nihaggon hi ad Sodom.
13 Mu nadan tataguhdi ya adi maphod di at'atonda ta nunhiglay bahulda
i Apu Dios.

Hay E Niha"adan Da Abram Hi Ad Hebron

14 Hidin nalpah an imme da Lot ya alyon Apu Dios i Abram di, Agam
pibo ta mangmangom di nunlini"odan.
15 Te an namin hituwen luta ya idat'un he"a ta pumboblayan nadan
holagmuh inggana.

16 Te pumbalino' nan holagmuh dakkodakkol an umat hi dinakol nan
hupu' hitun luta an adi mabilang.
17 Ot eka ta em tigon hituwen luta an idat'un he''a.
18 Ot iyaldan mon da Abram nan allungda hinan nihaggon hinan oak
an kayiw hi ad Mamre hidih ad Hebron ot apyon da Abram hidi han
punggobhan hi mi'nong i Apu Dios.

14

Hay Namoddangan Abram I Lot

1 Indani ya waday gubat te nan patul hi ad Sinar an hi Amrapel ya nan
patul hi ad Ellasar an hi Aryok ya nan patul hi ad Elam an hi Kedorlaomer
ya nan patul hi ad Goim an hi Tidal
2 ya eda gubaton nan patul hi ad Sodom an hi Bera ya nan patul hi ad
Gomorah an hi Birsa ya nan patul hi ad Admah an hi Sinab ya nan patul
hi ad Seboim an hi Semeber ya nan patul hi ad Bera an hay ohah ngadana
ya hi ad Soar.
3 Ta datuwen liman patul an eda gubaton ya mun'u'uddumda ta
mumboboddangda te gubatonda dida hinan nundotal hi ad Siddim an
nihaggon hinan nunhiglay ahinan lobong.
4 Te nan patul an hi Kedorlaomer ya sinakupna datuwen liman patul
hi himpulut duway (12) tawon. Mu hidin mi'apulut tuluh (13) tawon ya
nginumhedan hiya.
5 Ta hidin mi'apulut opat (14) di tawon ot i'uyug nan patul an hi
Kedorlaomer nadan ibbanan patul ot eda gubaton dida ot abakonda nadan
Repaet hi ad Asterot-Karnaim ya nadan tinanud Susim hi ad Ham ya nadan
Emim hi ad Sabeh-Kiriatayim
6 ya nadan tinanud Hor hinan nun'abillid hi ad Seir ta ingganah ad El-
Paran an nihaggon hinan agge naboblayan.
7 Ot ihunodda boh ad En-Mispat an hay ohah ngadana ya hi ad Kades
ot abakondan namin nadan tinanud Amalek ya nadan tinanud Amor an
nunhituh ad Hasason-Tamar.
8 Ta hidih ad Siddim di e nunhoodan nadan liman patul an nalpuh ad
Sodom ya hi ad Gomorah ya hi ad Admah ya hi ad Seboim ya hi ad Bela
9 ta gubatonda da Kedorlaomer an patul hi ad Elam ya hi Tidal an patul
hi ad Goim ya hi Amrapel an patul hi ad Sinar ya hi Ariok an patul hi ad
Ellasar.
10 Mu hidih nan nundadammuwandan punggugubatan ya dakol di bitu.
Ta hidin eda bumtik nan duwan patul an i Sodom ya nan i Gomorah ya
nabituda. Mu nadan tulun patul an ibbada ya binumtikdah nadan nabillid.
11 Ta nangabak nadan opat an patul ot eda pun'alan namin nadan wadah
nadan i Sodom ya nadan i Gomorah an ta'on on nadan makan on nun'alada
ot ahida taynan dadiyen boble.
12 Ya ta'on on da Lot an amuna'on Abram ya ni'yalada dida ya an namin
nadan halunda ya nadan wadan dida te eda tuwali nunhituh ad Sodom.
13 Mu wada nan ohan binumtik ot ena ipa'innilah nan Hebrew* an
hi Abram hinan nun'allunganah nan nihaggon hi awadan nadan oak an
kayiw an bagin Mamre an tinanud Amor. Hi Mamre ya i'ibana da Eskol i
Aner an gagayyum Abram.
14 Ya hidin dingngol Abram hidiyen na'at ot ayaganan namin nadan
tataguna an natudduwan an e mi'gubat an umedah tuluy gahut ta han

* **14:13 14:13** Nan Hebrew ya hidiyey pungngadan di udum hinadan mangili.

himpulut walu (318). Ot makakda ta eda tundon nadan patul an nangiye''e
i da Lot hi ad Dan.
15 Ta on nahdom i diye ot gogodwon Abram nadan tataguna ot eda
gubaton dida. Ta numpudugda dida ta ingganah ad Hobah an nangappit
hi muyyadna hi'onta wah ad Damaskus.
16 Ot bangngadon da Abram an namin nadan nun'abalol an inye''eda ot
iyanamutda nan amuna'ona an hi Lot ya an namin nadan wadan dida ya
ta'on on nadan binabai ya nadan udum an tatagun inibtikda.

Hay Nunwagahan Melkisedek I Abram

17 Hidin pumbangngadan da Abram hidin inabakda da Kedorlaomer ya
nadan ibbanan patul ya imme nan patul hi ad Sodom ot ena damuwon
didah ad Sabeh an hay ohah ngadana ya Nundotal an Lutan di Patul.
18 Ya ta'on on hi Melkisedek an patul hi ad Salem ya padin bon nan
na'abbaktun Dios ya inyenan Abram di tinapay ya bayah.
19 Ot wagahanah Abram an alyonay,
Hanat nan na'abbaktun Dios an nunlumuh ad lagud ya tun luta di
munwagah i he''a Abram.
20 Ot madayaw nan na'abbaktun Dios an nangihwang i he''a ta nangabakon
da'ah nadan binuhulmu.
Ot idat Abram i Melkisedek nan mi'apuluh (10) nadan inabakdah eda
ni'gubatan.
21 Indani ya alyon nan patul hi ad Sodom i Abram di, Ta'omman
ya ammuna nadan tatagu' di ipabangngadmu i ha''on. Mu na'e an
binangngadyun gina'umi ya ta'omman ya inalayu.
22 Mu alyon Abram di, Ha''on'e ya imbaga' hinan na'abbaktun Dios an
nunlumuh ad lagud ya tun luta
23 an adi mabalin hi ala' an ta'on on ha linubid onu ga'od di hapatutyu
ta wan ma''id ha alyom hi udum hi algo hi impakadangyana' i he''a.
24 Ot ma''id ha ala' an ammuna nan inanmih tun tatagun in'uyug'u ya
nadan idatmuh tun gagayyum'un bimmoddang i da'mi an da Aner ya hi
Eskol ya hi Mamre.

15

Hay Himmapitan Apu Dios I Abram

1 Indani ya waday impa'innilan Apu Dios i Abram an alyonay, Adi'a
tumakut Abram te ha''on di paddungnay hapiyom ya atbohdin ongal di
punwagah'un he''a.
2 Mu alyon Abram di, Apu Dios an na'abbaktu, undan nganne damdamay
hilbin nan idatmun ha''on an ma''id ha imbabale'. Ammuna nan baal'un
hi Elieser an i Damaskus di mamoltan hi an namin an wadan ha''on
3 te undan adim tigon an ma''id ha indatmuh imbabale' ta hiya nan hay
oha moh nadan baal'uy pangipaboltana' hinadan wadan ha''on.
4 Ot alyon Apu Dios i hiya di, Bokon hinaen baalmun hi Elieser di
mamoltan hinan wadan he''a te nan malpu i he''a an imbabalem.
5 Ot ipalah'un Apu Dios hinan dola ot alyonan hiyay, Itangadmuh ad
lagud ya binilangmu nadan bittuwon hi'on'a pa'abbilang. Ibaga' i he''a an
athidiy dinakol di holagmu an adida mabilang.
6 Ya kinulug Abram hi Apu Dios ta hiya nan imbilang Apu Dios hiyah
maphod an tagu.

14:18 14:18 Hebrew 7:1-10 **15:5 15:5** Roma 4:18; Hebrew 11:12 **15:6 15:6** Roma 4:3; Galasya 3:6; James 2:23

7 Ya inalin bon Apu Dios i hiyay, Ha"on nan Dios an nangipakak i he"ah
nan bobleh ad Ur hi ad Babilon ta wan idat'uh tuwen luta i he"a ta
pumboblayanyu.
8 Mu alyon Abram di, He"an na'abbaktun Dios, nganney panginnilaa' an
idatmun ha"on hituwe?
9 Ya alyon Apu Dios di, Em alan ha baka ya ha tinna an gulding ya ha
tangbal an kalnero hi hintutluy tawonda ya inyalim hitu. Ya ni'yalam ha
ohah palluma ya ha balug.
10 Ot e alan Abram dadiyen namin an imbagan Apu Dios ot inayunan
bongwahon dadiye ta numpunduwa on nunhiwwayona. Mu aggena
inathidi nan palluma ya nan balug.
11 Ya indani ya natapanganday hamutin e mangan hinan dotag mu inabul
Abram dida.
12 Ya hidin tuwen malimuh nan algo ya na'allo'an hi Abram. Ya nali'nana
han atatakut ya nunhiglan munhihillong.
13 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Hituwey innilaom an udum hi algo ya ume
nadan holagmu i han nat'on an boble. Ya mumbalindah himbut hidih opat
di gahut (400) di tawon an nunhiglay ipadildilahanda.
14 Mu ahi' dusaon nadan tatagu i diyen boble an numbalinandah himbut.
Ta hay umudi ya makakda i diyen boble an pi'yaladay nun'abalol an odon
nadan tataguhdi.
15 Mu he"a'e pibo ya ma'amamma'a ya ahi'a mate ta malinggop hi em
atayan.
16 Ta ingganah nan mi'apat an tinanud ya ahida mumbangngad ituwen
boble. Te damunahdi ya namamay pumbahbahulan nadan nunhitu ituwen
boble an tinanud Amor ta hiya nan dusao' dida.
17 Hidin nalimuh mo nan algo ta himmilong ya alinah on wada han banga
an mun'ahuk ya han ma'adallang an apuy an ini'wanah nan numbattanan
dadiyen nabongwah an animal.
18 Ya inhamad Apu Dios an nangibaga i Abram an alyonay, Hituwen
luta an mihipun hinan pogpog di ad Egypt ta ingganah nan wangwang an
nungngadan hi Euprates ya idat'uh nadan holagmu.
19 Ya idat'u bon dida nadan numboblayan nadan tinanud Ken ya tinanud
Kenis ya tinanud Kadmon
20 ya tinanud Hit ya tinanud Peris ya tinanud Repa
21 ya tinanud Amor ya tinanud Girgas ya tinanud Jebus ya an namin
nadan udum an numboblayan nadan tinanud Kanaan.

16

Hay Nawadaan Ismael

1 Hi Sarai an ahawan Abram ya adi mun'imbabale. Ot nan himbutnan
hi Hagar an i Egypt
2 di ena ni'ilo'on i Abram an alyonay, Ma"id tee damdama ha imbabaleta
hi indat Apu Dios ot mabalin'e ya tun himbut di pi'ilo'am ta alina hi
imbabalayam ya waha ha pun'imbabaleta. Ya inabulut Abram hidiyen
inalin Sarai ta inilo'na.
3 Hay na'atan nae ya hidin nala"uh moy himpuluy (10) tawon hi e
nunhituwan da Abram hi ad Kanaan.
4 Ya hidin inilo' Abram hi Hagar ya numbutyug.
Ta hidin innilan Hagar an numbutyug ya mumbaktu an ongal di
pamihulna i Sarai.

15:13 15:13 Nan Na'na'at 7:6,7

5 Ot alyon Sarai i Abram di, He''ay ud bahul hinan e pamihulan naen himbut i ha''on. Undan bokon ha''on di nangiyabulut hi pi'ilo'am i hiya. Mu tanganu on nihipun hidin na'innilaanan numbutyug ya pihulona'. Hanat hi Apu Dios di ukod an mangipanuh hi'on nganne i ditay nipto'.

6 Ya alyon Abram i hiyay, Nomnomnomom an he''ay ud himbut i hiya ot ukod'ah nan pohdom an aton i hiya. Ot palpaligaton mon Sarai hi Hagar ta lo'tat ya binumtik.

7 Ta inakhupan nan anghel Apu Dios i han bubun hidih nan agge naboblayan an mangipluy hi ad Sur.

8 Ot alyonan hiyay, Hagar an himbut Sarai, tanganu on'a nehna an danay nalpuwam ya idanay umayam?

Ya alyonay, Bumtika' ta tayna' hi Sarai an ud himbut i ha''on.

9 Ot alyon nan anghel di, Ibangngadmuot i hiya ta nanongnan hiyay punhilbiyam.

10 Ot idat'uy dakkodakkol an holagmun adi mabilang.

11 Nomnomnomom an hinaen imbutyugmu ya lala'i ot miyayyam'e ya nginadanam ta hi Ismael. Te dingngol Apu Dios nan pumpahpahmo'am.

12 Mu hinaen imbabalem ya nunhigla an umat hinan atap an dongki an ma''id ha naputu' hi ena iha''adan. Ya ma''id ha adina ahiwawan hinadan tatagu ta hiya nan atbohdiy aton nadan tatagun hiya. Ya hay atona ya mihiwweh nadan tulangna ya a'ammodna.

13 Ta nihipun i diyen himmapitan nan anghel i hiya ya nginadananah Apu Dios hi, He''a Nan Dios An Manmannigon Ha''on. Te alyonay, Maphod ta ta'on on tinigo' hi Apu Dios ya nanongnan mataguwa'.

14 Ta hiya nan nangadanan hidiyen bubun hi Beer-Lahay-Roy.* Ya nomnomnomonyu an hituwen bubun ya wadah nan numbattanan di ad Kades ya hi ad Bered.

15 Hidin nun'ayyam hi Hagar i han lala'in imbabaledan Abram ot ngadanan Abram ta hi Ismael.

16 Ya hay tawon Abram i diye ya nawalut onom (86).

17

Hay Hopap Di Pungkugitandah Nadan Linala'i

1 Hidin nahiyam ta hiyam (99) di tawon Abram ya numpatigo boh Apu Dios i hiya ot alyonay, Ha''on nan ongal di abalinanan Dios. Ot maphod on unudona' ya nanongnan nan nipto' di atom.

2 Te pohdo' an ibaga i he''a an mipa'annung nan imbaga' tuwali an idattan da'ah dakkodakkol an holagmu.

3 Ya hidin munhapihhapit hi Apu Dios ya nundu''un hi Abram an inda''omnay angahnah nan luta hi punlispituna i Apu Dios.

4 Ya alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomom nan imbaga' i he''a an mumbalin'a hi punhi'aman di dakol an mibangon an boble.

5 Ot mihipun hi ad uwani ya adi da'a mo ngadanan hi Abram ta he''ah Abraham. Te pumbalinon da'a nimpeh hi aman di dakol an mibangon an boble.

6 Ta punholagon da'ah dakkodakkol ta mumpatulday udum i dida hi dakol an boble.

---

* **16:14 16:14** Hay ibalinan nan Beer-Lahay-Roy ya bubun nan wadawada an manmannigo i dita'u.

7 Hituwen imbaga' i he''a ya minaynayun an ma'at hinadan tanudam.
Ta nanongnan ha''on an Dios di dayawom ya atbohdin ha''on di dayawon
nadan tanudam.
8 Ya hituwen bobleh ad Kanaan an ni'iboblayam hi ad uwani ya idat'un
namin i he''a ya hinadan holagmu ta da'yuy nanongnah mumboblehtu. Mu
mahapul an ha''on an Dios di dayawonyu ya nanongnah dayawon nadan
holagmu.
9 Ot alyon bon Apu Dios i Abraham di, Mahapul an nanongnan
un'unudom hituwen imbaga' i he''a ya ta'on on nadan matanudam ya
mahapul an hidiyey inaynayundan un'unudon.
10 Ot hay panginnilaan hi pangunudam ya ta'on on nadan tanudam ya
mahapul an an namin nadan linala'i ya makugitda.
11 Ta mihipun hi ad uwani ya makugit ayu ta panginnilaan an
un'unudonyu nadan imbaga'.
12 Ta an namin nadan tanudam an goggolang an linala'i ya makugitdah
nan mi'awaluy algoda. Ya ta'on on nadan imbabalen nadan baalmu ya
nadan himbutmun nalpuh udum hi boble ya makugitda.
13 Ta an namin nimpe nadan linala'i an wadah nan nunhituwam an ta'on
on nadan baal onu himbut an ginattangmu ya mahapul an mipakugitda ta
panginnilaan an minaynayun di pangun'unudanyu hinan imbaga' i he''a.
14 Ot nan lala'in agge nakugit ya mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun
tatagu' an gapuh aggena nangun'unudan hinan imbaga' i he''a.
15 Ya alyon bon Apu Dios i Abraham di, Nan ahawam an hi Sarai ya
bokon mo Sarai di ngadana ta hi Sarah.
16 Te wagaha' ta mun'imbabale ayu i han lala'i. Ya hiyay pumbalino' hi
hi inan di dakkodakkol an tataguh abobboble ta mumbalindah patul di
udum.
17 Ot mundu''un boh Abraham an nida''om di angahnah nan luta ta
dayawonah Apu Dios. Mu adi mitpol di ngihilna te hay nomnomna ya
alyonay, Undan nin mohpe mabalin an mun'imbabaleya' hi ad uwanin
hinggahut (100) di tawon'u ya nahiyam (90) di tawon Sarah an namogpog
mo.
18 Ot alyonan Apu Dios di, Daan mo ta hi Ismael di a'atan nan imbagam?
19 Ya alyon Apu Dios di, Adi te nan ahawam an hi Sarah ya
mun'imbabale i han lala'i ta ngadananyu ta hi Isaac. Ta nadan tanudanay
pangipa'annunga' hinan imbaga' i he''a ta minaynayun an ma'at i dida.
20 Ya hi Ismael e ya dingngol'u nan imbagam ot nomnomnomom
an wagaha' bo ta dumakkodakkol di holagna. Ta hiyay mumbalin
hi punhi'aman di himpulut duwan (12) ap'apun di tatagu ya atbohdin
mundongolda nadan tanudana.
21 Mu hay ipa'annungan nan imbaga' i he''a ya hinan imbabalem an hi
Isaac an iyayyam nan ahawam an hi Sarah hinan athitu boh tawonana.
22 Ya hidin indappuh Apu Dios hidiyen inalina ot taynanah Abraham.
23 Ta hidiyen algo ya inunud Abraham nan inalin Apu Dios ot kugitona
nan imbabalenan hi Ismael ya an namin nadan linala'i an nunhituh nan
nunhituwana ya nadan goggolang an imbabalen di baalna ya himbutna an
ginattangna.
24 Ta'on on hiya an nahiyam ta hiyam (99) di tawona ya numpakugit.
25 Ya na'en imbabalenan hi Isma'el ya himpulut tuluy (13) tawona i diye.
26 Ta i diyen algo di numpakugitandan hin'ama

17:10 17:10 Nan Na'na'at 7:8

27 ya niddumdan namin nadan linala'in baalna ya himbutna an ginat-
tangnah udum hi boble.

18

Hay Immayan Nan Tulun Linala'ih Awadan Abraham

1 I han tongan di algo an um'umbun hi Abraham hinan way panton
nan nun'allunganda an nihaggon hinadan kayiw hidih ad Mamre ya
numpatigoh Apu Dios i hiya
2 ta nangitigana han tulun linala'in timma'dogdah nan way e''elena ot
ena pundamu dida ot inayunan munyu''ung ta apngaona dida.
3 Ot alyonay, Apu mundagguh ayu bahan ta adiya' la''uhan an ohan baa-
lyu. Te ongal di e' pun'am'amlongan hi eyu nangi'wan hitun nunhituwa'.
4 Ta mun'ible ayu ni' hitun pu''un tun kayiw ta e' alan ha liting ta
pun'ulahyuh hukiyu
5 ya ta damunah e' pangidadaanan i ha anonyu ta waha i'ilogyun
madappuh hinan pangayanyu.
Ya alyonday, Ta'omman ya hinnodmi.
6 Ot ma'anneh Abraham hinan nuntoldaanda ot alyonan Sarah di,
Pun'iha''angmu dohah nan maphod an alina.
7 Ot ma'ibagan umeh nan awadan di halunda ot pot'ona nan ap'aphodan
an kilaw an bakana ot ipaguyudnah nan baalna ta eda paltiyon ot
iha''angda.
8 Ta on nidadaan ot alana nadan udum an mahapul an umat hi gatas
ot pi'yenah nan dotag ya makan ot idadaana ta mangan nadan linala'in
mangili hinan pu''un di kayiw.
9 Ya ibagadan hiyah ahawanan hi Sarah.
Ot alyonay, Wahdih nan nuntoldaanmi.
10 Ya alyon nan ohay, Hitun pumbangngada' hinan athitu ya nomnom-
nomom an mun'ayyam hi ahawam an hi Sarah i han lala'i.
Ya hi Sarah ya wahdih nan way panton di tolda ta dingngolnah diyen
inalina.
11 Ya hi Abraham ya amamma mo ya atbohdin ininnah Sarah an
namogpog.
12 Ta ngimmihil hi Sarah an alyonah nomnomnay, O man nee ihya ta
namaag ya munggolanga' ya tee mon ininnaa' ya amamma moh ahawa'.
13 Ya alyon Apu Dios i Abraham di, Tanganu on ngimmihil hi Sarah an
alyonay undan ininnaa' e anu mohpe ya ahiya' mun'imbabale?
14 Mu undan waha adi' abalinan an Dios. Ibaga' tee an hitun
pumbangngada' an mala"uh nimpe ha hiyam di bulan ya mun'ayyam hi
ahawam an hi Sarah i han lala'i.
15 Mu gapuh takut Sarah ya iha''utnay ngimmihilana. Mu alyon Apu Dios
di, Immannung an ngimmihil'a.
16 On immat hidiy nunhapitanda ot makakda nan linala'i ot ibbaan
Abraham didah nan ma'uhdungan hi ad Sodom.
17 Ya alyon Apu Dios hi nomnomnay, Adi' ipa''e i Abraham nan
ninomnom'un aton.
18 Te dumakol di tanudana ta mundongolda. Ya gapun hiya ya wagaha'
di tataguh abobboble.

18:2 18:2 Hebrew 13:2 **18:14 18:14** Luke 1:37

19 Te hiyay pinto''u ta hiyay manugun hinadan holagna ta ha''on di
un'unudonda ta nan nipto' ya maphod di atonda. Ta way ato' bon
mangipa'annung i didah nan imbaga' i hiya.
20 Ot alyona i Abraham di, Nadan i Sodom ya i Gomorah ya dingngol'u
nan nunhiglan at'atondan pumbahulan.
21 Ta hiya nan mahapul an umeya' hidi ta e' tigon hi'on immannung onu
agge.
22 Ot inayun nadan linala'in ipluy hi ad Sodom yaden nabati hi Apu Dios
an mi'haphappitan i Abraham.

Hay Ni'hapitan Abraham I Apu Dios Hi A'at Di Ad Sodom

23 Ot alyon Abraham i hiyay, Undan ta'on on nadan nipto' di at'atondan
tataguhdih ad Sodom ya pi'idadagmuh nadan adi maphod di pangatda?
24 Onha ta wahdida ha nabongleh (50) tataguh nipto' di pangatda ya on
hiya damdaman dadagom didan himpamoble onu adim an gapu i dadiyen
nipto' di pangatda?
25 He''a ya nipto' di atom an mangipanuh hi tatagu ot hiya nan innila'
an adi mabalin an pi'idadagmu nan nipto' di pangatda. Te atom'ehdi ya
undan adida mi'idadag hinadan nun'abahulan.
26 Ya alyon Apu Dios di, Onha alinah wahdida ha ta'on on nabongleh
(50) tatagu hi nipto' di pangatda ot gapu i dida ya adi' dadagon didan
himpamoble.
27 Ya alyon bon Abraham i hiyay, Apu, iyabulutmu bahan ta ta'on ona'
tagu ya ammuna an nalpuwa' hi hupu' ya idappuh'un ibagan he''a tun
nomnomnomo'.
28 Ot onha ammunada ha napat ta lima (45) hi tataguhdi hi nipto' di
pangatda ya on adim dadagon hidiyen boble?
Ya alyon Apu Dios di, Hi'on wadada ha napat ta lima (45) hi nipto' di
pangatda ot adi' dadagon didan himpamoble.
29 Ya alyon bon Abraham di, O mu onha ammunada ha napat (40) ya on
dadagom?
Ya alyon Apu Dios di, Adi' dadagon an ta'on on ammunada ha napat (40).
30 Ya alyon bon Abraham i hiyay, Adi'a bahan bumohol ta ibaga' an onha
ammunada ha tulumpulu (30) ot nganney atom?
Ya alyon Apu Dios di, Adi' dadagon dida hi'on wadada ha tulumpulu (30).
31 Ya alyon bon Abraham di, Apu, iyabulutmu bahan ta idappuh'un ibaga
tun nomnomnomo' an onha ammunada ha bainti (20)?
Ya alyonay, Adi' dadagon hidiyen boble hi'on wadada ha ta'on hi bainti
(20).
32 Ya alyon bon Abraham di, Apu, hituwe mo di ma'udih ibaga' ot adi'a
bahan bumohol. Onha ammunada ha himpulu (10) ya abuh ot nganney
atom?
Ya alyon Apu Dios di, Adi' dadagon hidiyen boble hi'on wahdida ha
himpulu (10).
33 Ta on nalpah hidiyen nunhapitanda ot umaan hi Apu Dios hidi. Ot
umanamut hi Abraham.

19

Hay Immayan Nadan Duwan Anghel Hi Ad Sodom

1 Hidin nahdom ya dimmatongda nan duwan anghel hi ad Sodom. Ya
wahdih Lot an um'umbun hinan way geyt diyen boble. Ta ona tinigo dida
ot e midamu ot mundu''un an nida''om di anganah nan luta ta apngaona
dida

2 ot alyonay, Ha''on di oha an baalyu ot ma'ayu ta ume ta'u bahan hi
balemi ta eyu ulahan di hukiyu ya immiyan ayu. Ta nawi''it'e ya ahi ayu
madappuh hinan umayanyu.
Mu alyonday, Adi ami mundagguh ta ta'on on hinan plasa di emi
pun'iyanan.
3 Mu anhan di pun'ayag Lot ta ni'yeda moh baleda ot idadaanana didah
makan an nunha''angdah tinapay an agge nadduman hi yist ot manganda.
4 Mu hidin aggeda ni' e nalo' dadiyen mangili ya immedan namin nadan
linala'in i Sodom an mumpangilog ya ta'on on nadan a'amamma. Ot
li''ubonday balen da Lot
5 ot muntukukda i hiya an alyonday, Daanda nadan linala'in nun'iyanom?
Ipalah'unmu dida ta ilo'mi dida.
6 Ya limmah'un hi Lot ot inayunan ikalob nan panto.
7 Ot alyonah nadan i Sodom di, I'iba, adiyu bahan aton di adi maphod i
datuwen mangili.
8 Ta'on attog ya tun duwan binabain imbabale' an agge ni' nangahawa
di ipalah'un'u ta ukod ayuh nan pohdonyun aton i dida. Mu ta bokon
hantudan mangili' te mahapul an ipapto''u dida.
9 Mu alyonday, He''a e an immalin ni'iboblehtu ya umaan'ahna ta adi
da'mi itudduwan hi atonmi. Te alina man ya he''ay nangiboholanmi ya
namamay nangatmin he''a.
Ot adhuwandah Lot ot pun'ituldunda ta wan edaot pa''ihon nan panto.
10 Mu na'ibagon nan duwan mangilin ginuyud hi Lot hidih nan bale ot
ikalobda.
11 Ot pumpilokda dadiyen i Sodom ta onda ahi anap'apu'ap an adida
pa''apto' hinan panto.
12 Ya alyon nan duwan linala'i i Lot di, On wadaday udum hi imbabalem
ya inapum ya tulangmun wahtu ituwen boble? Wadada'e ya em imbagan
dida ta umaan ayuhtu
13 te dadagonmih tuwen boble. Te innilan Apu Dios an nunhiglan adi
maphod di at'aton nadan tataguhtu ta hiya nan hinnag da'mi ta dadagonmi.
14 Ot umeh Lot ot ena ibagah nadan linala'in mangahawah nadan
binabain imbabalena ot alyonan diday, Galaonyu ta makak ayu ta taynan
ta'uh tuwen boble te dadagon anun Apu Dios.
Mu namaag ya uggan itigon dadiyen linala'i i hiya te alyondah on
laylayyahna.

Hay Naghoban Di Ad Sodom Ya Hi Ad Gomorah

15 Ta hidin hiyah mun'awiwi''it ya pumbangon nan duwan anghel hi
Lot an alyonday, Bumangon'a ya inawitmuh ahawam ya nadan duwan
imbabalem ta adi ayu milagat hi adadagan tuwen boble.
16 Mu mun'og'ogon an makak hi Lot ot pun'idon mon nan duwan linala'ih
ta'ledan hina'amma ot ipanguluda dida ta inggana hi nibata''andahdi i
diyen boble. Ta athidiy inat Apu Dios i dida te gapuh homo'na i dida.
17 Ta onda nibata''an ot ahi alyon nan ohan anghel i diday, Ekayu mohpe
ta awigingonyun bumtik. Ya adiyu wingiyon nan tinaynanyun boble ya
adi ayu umohnong hinan nundotal ta ingganah on ayu dumatong hinan
billid ta adi da'yu ilagat hinan apuy.
18 Mu alyon Lot i diday, Maphod ta himmo' da'mi
19 ta nihwang amih ate. Mu bokon bahan hinan billid di alyonyuh
bumtikanmi te adi' abalinan an bumtik hidi. Ya alinah nilagat amih nan
awon ya ni'yate ami damdama.

20 Mabalin'e bahan ya hidih nan kittang an boblen nihaggon di
bumtikanmi ta mihwang ami.
21 Ya alyon nan anghel di, Ta'omman mo ya hidiy immayanyu ta adi'
pi'dadag hidiyen kittang an boble.
22 Ot awigingonyun bumtik hidi te gahin di dumatong ayuhdi ya ahi'
ihipun nan ato'. Hidiyen boble ya nginadananda ta hi ad Soar.
23 Ta hidin dimmatong da Lot hidih ad Soar ya manulu nan algo.
24 Ya alinah on pun'ogah Apu Dios di mundalang an apuy hi ad Sodom
ya hi ad Gomorah.
25 Ta nadadag an namin dadiyen boble ya nan nunlini"odan ya an namin
nadan tatagun wahdi ya ta'on on nadan nun'itanom.
26 Mu nan ahawan Lot ya nunligguh ta alinah on numbalin hi ahin an
kimmulhi ta ay pusti.
27 Ya hidin nawnawi"it i diye ot mangeh Abraham hinan immohnongana
ni' hi ni'happitanan Apu Dios.
28 Ot iyuhdungnah ad Sodom ya hi ad Gomorah ya hinan nun-
lini"odan dadiyen boble ya hay ahuk di matigohdi an ay hanan damunan
pun'apuyan.
29 Mu i diyen nanadagan Apu Dios i dadiyen boble an e ni'iboblayan Lot
ya ninomnomnah Abraham ta hiya nan inyabulutnan binumtik da Lot ta
aggeda nilagat.

Hay Inat Nadan Binabain Imbabalen Lot

30 Hi Lot ya nadan duwan binabain imbabalena ya tumakutdan miha"ad
hi ad Soar ot umeda moh nan billid ot eda miha"ad i han liyang.
31 Ya han hin'algo ya alyon nan panguluwan i ibbana di, Hi amata ya
amamma mo ya ma"id ha udum hi lala'i hi mangiyahawan dita ta mawada
ha imbabaleta.
32 Ot butongontah amata ta eta mi'lo' ta waday atontan mahlag ta adi
mapogpog di holag ta'u.
33 Ta i diyen hilong ya binutongdah amada ot e mi'ilo' nan panguluwan.
Mu agge innilan amada te nabutong.
34 Ta nabigat ot alyon nan panguluwan i ibbana di, Din hilong ya eya'
ni'ilo' i ama. Ot butongonta boh amata ta ilo'mu poo ta waday uddinnontan
mahlag.
35 Ot butongonda boh amada i diyen hilong ot mi'ilo' damdama nan oha
i amada. Mu agge bo innilan amada te nabutong.
36 Ta hituwey inat nadan duwan imbabalen Lot ot mawadaanda.
37 Ta hanan panguluwan an imbabalen Lot ya nun'imbabaleh lala'i ot
ngadananah Moab. Ta hiyay nahlagan nadan i Moab hi ad uwani.
38 Ya hanan nihnod an imbabalen Lot ya nun'imbabale boh lala'i ot
ngadananah Ben-Ammi. Ta hiyay nahlagan nadan i Ammon hi ad uwani.

20

Hay Immayan Da Abraham Hi Ad Gerar

1 Hi Abraham ya ninomnomnan mumbunag ta immedah nan way negeb
hidih nan numbattanan di ad Kades ya hi ad Sur hidih ad Kanaan. Ot
ahida bo umeh ad Gerar.
2 Ta hidiy nangalyan bon Abraham hi hi ibbanah ahawanan hi Sarah.
Ta hiya nan hi Abimelek an patul hidi ya ena impa'awit hi Sarah.

19:24 19:24 2 Peter 2:6; Juda 1:7 **19:26 19:26** Luke 17:32

3 Mu han nahdom ya numpa'inop hi Apu Dios i Abimelek ot alyonay,
He''a ya mate'a te gapu i naen babain em impa'ala an waday ahawana.
4 Mu agge ni' ni'ilo' hi Abimelek i hiya ta hiya nan alyonay, Apu Dios,
undan ta'on hi ma''id ha inat'un hiyah adi maphod ya on dadagona' an
ilagatmu tun tatagu'?
5 Hinaen inat'u ya ma''id attog ha adi maphod hi ninomnom'u te alyon
othadin Abraham di hi ibbana ya atbohdin hiya an alyonay hinagida.
6 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Innila' an agge'a numbahul i nae ta hiya nan
agge' inyabulut an ilo'mu hiya ta agge'a numbahul i ha''on.
7 Ot hiya nan mahapul an ibangngadmuh naen babaih nan ahawana te
hidiyen ahawana ya propeta ta wan idasalan da'a i hiya ta adi'a mate. Te
adim'e ya umannung an mate'a ya ta'on on nadan tatagum ya mi'yatedan
he''a.
8 Ta on hiyah nawi''it ot ipa'ayag Abimelek an namin nadan ap'apu an
munhilbi i hiya ot ibaganan didah diyen ininopna ya nangintattakutda.
9 Ot ipa'ayagna boh Abraham ot alyonan hiyay, Nganneh tuwen inatmun
da'mi? Undan waha bahul'un he''a hi lummuh em pangipadadagan i ha''on
ya tun pun'ap'apuwa'? Adi maphod hinaen inatmun ha''on.
10 Nganney ninomnommu ta athinay inatmu?
11 Ya alyon Abraham di, Manu'eh athinay inat'u ya alyo' on ma''id ha
takutyu i Apu Dios ya alina hi ipapateya' ya pinlohyu tun ahawa'.
12 Ya hay oha ya immannung an ta'on hi ahawa' ya hinagi ami. Te ohay
hi amami mu nat'on di hi inana.
13 Ta hiya nan nihipun hi nangalyan Apu Dios hi tayna' di boblen da
ama ta umeya' hi udum an boble ot ibaga' i ahawa' ta an namin di bobleh
datnganmi ya ibaganan hinagi ami ta hidiyey pangipatigonah homo'nan
ha''on ta adiya' patayon.
14 Ot ibangngad mon Abimelek hi Sarah i Abraham ot idattanah kalnero
ya baka ya baal an linala'i ya binabai.
15 Ot alyona bon Abraham di, An namin datuwen luta ya ha''on di ud
bagi ot pot'om nan pohdom an e iha''adan.
16 Ot alyonan Sarah di, Tigom teen idat'un ibbam di hinlibuy (1,000)
gumo' an pihhu ta bayad nan inat'u ta panginnilaan ibbam ya nadan
nun'ibbayu an ma''id ha inat'u i he''a hi adi maphod.
17 Ot idasal mon Abraham i Apu Dios hi Abimelek ta na'aan nan dogohna.
Ya atbohdin pinumhod hi ahawana ya an namin nadan binabain baalna
ta mabalin an mun'imbabaleda.
18 Te impagol ni' Apu Dios di punggolangan nadan binabain wah balen
Abimelek an gapuh nan na'at i Sarah an hi ahawan Abraham.

21

Hay Niyayyaman Isaac

1 Hi Apu Dios ya impa'annungna nan imbaganan pammo'ana i Sarah
2 ta numbutyug. Ya hidin nadatngan hidiyen inalin Apu Dios hi
pun'ayyamana ya nun'ayyam i han lala'in imbabaledan Abraham hidin
amamma mo.
3 Ot ngadanan Abraham ta hi Isaac.
4 Ya hidin mi'awaluh algona ot kugiton Abraham te hiyah diyey imbagan
Apu Dios hi atona.
5 Ya hay tawon Abraham hidin niyayyam hi Isaac ya hinggahut (100).

21:4 21:4 Nan Na'na'at 7:8

6 Ya hi Sarah ya ma"amlong an alyonay, Impa'amlonga' i Apu Dios ot an
namin nadan mangngol ituwen nunggolanga' ya mi'yam'amlongdan ha"on.
7 Te ta'on hi nganneh diyen tagu ya inniladan adiya' mo mabalin an
mun'imbabale. Mu ten ad uwani ya na'at ta inyayyam'uh tuwen lala'in
imbabalemin Abraham hi ad uwani an amamma mo.
8 Ta hidin ong'ongngal hi Isaac an naphu mo i inana ya numpahamul hi
Abraham ot ipa'ayagna nadan tatagu.

Hay Nangituda'an Abraham I Da Hagar An Hinina

9 Indani ya tinigon Sarah an amod on nganihngihilan Ismael an
imbabalen Abraham hinan i Egypt an hi Hagar hi Isaac.
10 Ot alyona i Abraham di, Ituda'mu nan babain himbut ya nan
imbabalena te nan imbabalena ya ma"id ha midat i hiya hinan boltanon
tun imbabale' an hi Isaac.
11 Ya adi maphod hi punnomnoman Abraham i diye te ta'on on hi Ismael
ya imbabalena damdama.
12 Mu himmapit hi Apu Dios i Abraham ot alyonay, Adi'a minomnoman
an gapuh nan unga ya nan himbutmun hi Hagar. Unudom nan alyon Sarah
te hi Isaac damdamay ipa'annungan nan imbaga' i he"a.
13 Mu na'en imbabalem i diyen himbut ya idat'u boy dakol an holagna
an gapu ta hiya ya imbabalem.
14 Ta on nawi"it ot bumangon hi Abraham ot idadaanay makan ya liting
ot ipabalunan da Hagar an hinina. Ot honagona dida.
Ta onda imme ot eda humanawhawwangan hinan agge naboblayan hi
ad Beerseba.
15 Ya hidin napuh nan liting an binalunda ot ipalo' Hagar nan imbabalena
hinan pu"un han kaykayyiw.
16 Ot umeh nan e"elena ta e umbun hidi te alyonah nomnomnay, Adiya'
pa"itpol an manigoh e atayan nan imbabale'. Ot inayunan kumga.*
17 Ya dingngol Apu Dios an kumga bo nan unga ot humapit nan anghel
Apu Dios hi ad abunyan ot alyona i Hagar di, Nganney inomnomam? Adi'a
tumakut ot dingngol Apu Dios nan kogan nan ungah nan nangipalo'am.
18 Tuma'dog'aot ta em awiton nan unga. Te hiya ya pumbalino' nadan
holagna hi ohan boble an ongal di abalinanda.
19 Ya ay diniyat Apu Dios di matan Hagar ta nangitigana han obob. Ot
ena ihagub nan pun'inumanda ot ena pa'inuman nan unga.
20 Ya impappapto' Apu Dios nan unga hinan nihaha"adanah nan agge
naboblayan. Ta hidiy kimmilogana ya nala'ing an pumana.
21 Ya hidin immo'ohnongandahdi hinan agge naboblayan hi ad Paran ya
e inawit inana han babai an i Egypt ot ipa'ahawana i hiya.

Hay Nunhapitan Da Abimelek I Abraham

22 Waday immayan da Abimelek ya nan opisyal di tindaluna an hi Pikol
hi awadan Abraham ot alyon Abimelek i hiyay, Innila' an an namin di atom
ya hi Apu Dios di bumoddang.
23 Ta hiya nan ibaga' i he"a ta isapatam hitun pundayawam i Apu Dios an
adiya' kulukon i he"a ya ta'on on nadan tanuda'. Ta nanongnan maphod
di atom i da'mi ituwen ni'iboblayam ta umat hinan maphod an pangatmin
he"a.
24 Ya alyon Abraham di, O isapata' an ato'.

21:10 21:10 Galasya 4:30 * **21:16 21:16** Hay pangalin di udum hinan kumga ya tuma'ang.

25 Ot ibagan Abraham i Abimelek an nadan ba'baalona ya pinlohda nan
bubun an iniphod da Abraham.
26 Mu alyon Abimelek di, Agge' attog innilah naen na'at an inggana nee
ot ibagam.
27 Ot idattan Abraham hi Abimelek hi kalnero ya baka ta mangipa'innila
an maphod nan nunhapitanda.
28 Ot hiwwayon Abraham di pitun tinna an imbabalen di kalnero.
29 Ya mahmahan Abimelek di gapunah pangatanahdi.
30 Ya alyon Abraham di, Danae ya alam ta wan he''ay muntistigu an
hidiyen bubun ya ha''on di nangipiphod.
31 Ta hiya nan nginadanandah diyen boble hi Beerseba an gapu ta hidiy
nunhapitandan duwa.
32 Ot umanamut mohpe da Abimelek i Pikol hi nunhituwanda.
33 Ot itanom Abraham han kayiw an tamaris hi ad Beerseba ot dayawona
nan munnananong an Dios.
34 Ya nadney nihaha''adan da Abraham hidih nan boblen di i Pilistia.

22

Hay Namatnaan Apu Dios Hi Pangulug Abraham

1 Indani ot patnaon Apu Dios di pangulug Abraham. Ta alyonan hiyay,
Abraham!
Ya alyon Abraham di, O tanganu?
2 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Awitom nan oh'ohhan imbabalem an hi Isaac
an pa'appohpohdom ya imme ayuh ad Moriah ta em i'nong hiya i ha''on
hinan billid an tudduwo'.
3 Ta hidin nawi''it ot gihaon* Abraham nan kayiw an ma'usal hinan
punggobhandah mi'nong ot idadaana nan dongkina ot inayundan makak
an inawitnah Isaac ya nadan duwan baalna. Ot ipluydah nan inalin Apu
Dios i hiya.
4 Ta nangngenangngeda ya hidin mi'atluh algo ya minangmang mohpen
Abraham nan umayanda.
5 Ot alyonah nadan baalnay, Umohnong ayu ni' hituh tun dongki ta
madappuh amihdi an hin'ama ta e ami mundayaw i Apu Dios ya ahi ami
mibangngad hitu.
6 Ot ipapahon Abraham nan kayiw hinan imbabalenan hi Isaac ot hiyay
mangdon hinan uwah ya nan pangapuyda. Ya hidin mangmangngeda
7 ya alyon Isaac di, Ama, tanganu on waday kayiw ya apuy ya daan nan
kalneron maghob an mi'nong?
8 Ya alyon Abraham di, Imbabale', hi Apu Dios di ukod an mangdat hinan
kalneron maghob an mi'nong. Ot inayundan mangmangngen hin'ama.
9 Hidin dimmatongdah nan inalin Apu Dios ot iphod Abraham han
punggobhan hi mi'nong hidi ot iphodnan palpagon nan kayiw hi uhhuna.
Ot pawwidonah Isaac ot bobodona ot iyuhhunah nadan kayiw hidih nan
punggobhan hi mi'nong. 10 Ot ukatona nan uwah an pamatenah nan
imbabalena.
11 Mu himmapit nan anghel Apu Dios hi ad abunyan ot alyonay,
Abraham!
Ot alyonay, O tanganu?

---

* **22:3 22:3** Hay pangalin di udum hinan gihaon ya kolnon. **22:9 22:9** James 2:21; Hebrew 11:17-19

12 Ya alyon diyen anghel i hiyay, Adim patayon nan unga. Ot innila' mo
an hi Apu Dios di nabaktu hi unudom te ta'on on nan oh'ohhan imbabalem
ya adim ukuhan an idawat i Apu Dios.
13 Ya nangitigan Abraham han tangbal an kalneron nihabut di ha'gudna i
han kayiw hinan e''elena. Ot ume ot ena alan ot hiyay i'nongna hi nihukkat
hinan imbabalena.
14 Ta hay nungngadan Abraham i diyen immayanda ya alyonay, Hi Apu
Dios Di Mangdat Hinan Mahapul. Ta ingganah ad uwani ya waday uggan
alyon nadan tatagu an alyondah hidih nan billid an pundayawan i Apu
Dios di pangidatanah nan mahapul.
15 Ya himmapit bo i Abraham nan anghel hi ad abunyan
16 ot alyonay, Ha"on an Dios ya adi' ibahho an wagahan da'a an gapu
i naen impatigom hi aggem nangukuhan hinan oh'ohhan imbabalem an
emmot i'nong i ha"on.
17 Ot ibaga' tee an wagahan da'a ta idattan da'ah dakkodakkol an holagmu
ta umat hi dinakol di bittuwon hi ad lagud onu nadan panag† hinan da'ging
di baybay. Ta abakondan namin nadan binuhulda ya sinakupday bobleda.
18 Ya gapu i dida ya wagaha' an namin an tataguh tun luta an gapuh
pangun'unudam i ha"on.
19 Ya hidin nagibbuh diye ot ibangngad da Abraham hinan immohnon-
gan nan duwan baalna ta didan namin an immanamut hi ad Beerseba an
nunhituwan da Abraham.

Nan Tinanud Nahor

20 Indani ya na'innilaan Abraham an hi ibbanan hi Nahor ya waluday
imbabaleda i ahawanan hi Milkah.
21 Ta hay panguluwan ya hi Us ot ahi nan lala'in hi Bus ot ahi hi Kemuel
an hi aman Aram
22 ot ahi hi Kesed ya hi Haso ya hi Pildas ya hi Jidlap ya hi Betuel.
23 Hi Betuel ya hiyay hi aman Rebekah. Ta waludan namin nadan
linala'in imbabalen da Milkah i Nahor an hi ibban Abraham.
24 Ya wadada boy udum an imbabalen Nahor hinan imbilangnah
ahawana an hi Reumah. Ta hay imbabaleda i diye ya hi Tebah ya hi Gaham
ya hi Tahas ya hi Maakah.

23

Hay Natayan Sarah

1 Hi Sarah ya hinggahut ta han baintit pituy (127) tawona
2 ot ahi mateh awadandah ad Hebron hidih ad Kanaan. Ot ibaluwan
Abraham.
3 Ya i diyen nateh ahawana ya e ni'hapit hinadan tinanud Hit an alyonay,
4 Ha''on ya bokona' iwahtu. Daan mo ta igattangyu doha hinan lutayu ta
waha ilubu'an tun naten ahawa'.
5 Ya alyonday,
6 Da'mi ya imbilang da'ah ohan nabaktu an ap'apu. Ot mabalin an pot'om
nan pohdom hitun boblemi ta hidiy pangilubu'am hinan ahawam.
7 Ya nunyu"ung hi Abraham hi punlispituna hinadan tinanud Hit
8 ot alyonay, At'ehna an itbalyun ilubu''uhtuh ahawa' ya daan mo bahan
ta ibagayu i Epron an hi na' Sohar

22:16 22:16 Hebrew 6:13,14 † **22:17 22:17** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal.

9 ta igattangna i ha"on nan lingab hi ad Makpelah an nihaggon hinan
da'ging di puntanomana ta hidiy pangilubu'a'. Ya minahmahanyun hiyah
on atnay pangigattangna ta bayada' ta pumbalino' hi lubu'an.
10 Mu hi Epron ya wahdin mi'ib'ibbun hinadan udum an tatagu i diyen
boble an ni'yamung hinan way geyt an a'am'amunganda. Ot tobalonah
diyen imbagan Abraham an dingngol nadan tatagu.
11 An alyonay, Namaag ya indat'un he"ah diyen lingab ya ta'on on nan
puntanoman ta hidiy pangilubu'am i ahawam. Ot teen nunhindongolan
tudan ibba' di pangdata' i he"a.
12 Ot munyu"ung boh Abraham hi hinangngab nadan tatagu
13 ot alyonan Epron di, Hanat donglom tun ibaga' te hay pohdo' ya
bayada' hidiyen luta ta ahi mabalin an e' ilubu' hidih ahawa'. Ta hidiyen
inalina ya nunhindongolan nadan tatagun na'amung.
14 Ot alyon mon Epron di,
15 Hay bayad diyen luta ya opat di gahut (400) di gumo' an silber. Mu adi
mahapul an bayadam ot ditay ukod ya emmot inlubu' hidih ahawam.
16 Ya inabulut Abraham hidiyen inalin Epron an opat di gahut (400)
an silber an miyunnudan di damotnah nan niyuldin an pumbayad di
munggattang ot idatna ta tinigon nadan tataguh nangalan Epron.
17 Ta numbalin moh lutan Abraham hi ad Makpelah an inggattang Epron
i hiya an nilaggat nan puntanoman an nihaggon hinan lingab ya ta'on on
nadan bungbungnga"an hidi. Ya hidiyen luta ya nihaggon hi ad Mamre.
18 Ta an namindan wahdin tinanud Hit an nanigo ya inniladan hi
Abraham moy ud luta i diye.
19 Ot ena ilubu' hidi nan ahawanan hi Sarah i diyen lingab hi ad
Makpelah hidih ad Hebron hi ad Kanaan.
20 Ta ginattang nimpen Abraham hidiyen puntanonam ya nan lingab
hinan tinanud Hit ot pumbalinonah lubu'an.

24

Hay Inahawan Isaac

1 Hi Abraham ya na'amamma mo mu ongal di inat Apu Dios an
nunwagah i hiya.
2 Ya han hin'algo ya alyonah nan ap'apun di baalnay, Iyuhhunmuy ta'lem
hi ulpu'
3 te pohdo' an isapatam hinan Dios hitun luta ya hi ad lagud an bokon
hitun ad Kanaan di pamto'am i ha iyahawan nan imbabale'.
4 Ot mahapul an ume'ah nan boblen niyayyama' ta nan tulang'uy em
pangawitan i ha iyahawan Isaac.
5 Ya alyon diyen baal i hiyay, Mu nganney ato' hi'on adi pohdon nan
babain mi'yali i ha"on hitun awadan ta'u? On mabalin an mumbangngada'
ta awito' hi Isaac ta ibangngad'uhdih nan nalpuwam?
6 Ya alyon Abraham di, Tigom ta adim ibangngad hidi nan imbabale'.
7 Te nan Dios hi ad abunyan ya hiyay nangalih tayna' hidiyen boblen di
a'ammod'u an ta'on on hidiy niyayyama'. Ot ihamadnan alyon i ha"on di
idatnah tuwen boble i ha"on ya nadan tanuda'. Ot hiya nan madinola' an
pamanguluwona nan anghelnahdi ta hitun umayam ya mabalin an waha
awitom hi iyahawan nan imbabale'.
8 Mu hi'on adi pohdon nan babai an mi'yalin he"a ya ta'omman mu ta
inunudmu nan imbaga' an atom. Mu ta tigom ta adim iyehdi tun imbabale'
an ta'on hi nganney ma'at.

9 Ot iyuhhun mon diyen baal di ta'lenah ulpun Abraham ot isapatana an
atona nan imbagan Abraham.
10 Ot idadaanay himpuluh (10) nadan kemel Abraham ot pangipakal-
gaanah nadan nat'onat'on an mapmaphod an usal. Ot makak an umeh ad
Mesopotamia an numboblayan Nahor.
11 Ta hidin adadatong i diyen boble ya tinigona han bubun ot
pa'ohnongona nadan kemel hinan e''elena ta mun'ibleda. Ya i diye ya
mun'ah'ahdom an hidiye nan e humaguban nadan binabaihdi.
12 Ot mundasal an alyonay, He''a Apu Dios an dayawon Abraham an ud
baal i ha''on ya ipatigom bahan di homo'muh nan ud baal i ha"on ta wan
adi mibahho nan ipa'atnan ha''on.
13 Nomnomnomom an wahtuwa' hi haggon tun bubun ya innilam an ad
uwani ya umali nadan binabain malpuh boble an humagub.
14 Ot hanat nan babain pohdom an iyahawan Isaac ya nan pumbagaa' hi
inumo' hinan hinagubna ya ipa'inumana''e ya atbohdin pa'inumana tudan
kemel ya hidiyey panginnilaa' an nipa'annung nan imbagam hinan ud baal
i ha''on.
15 Ya aggena impadappuh hidiyen dasalna ya wadah Rebekah an
pinahonay pannuman an ihagubna. Hay nangimbabalen hiya ya hi Betuel
an imbabalen da Milkah i Nahor an hi ibban Abraham.
16 Ya hidiyen hi Rebekah ya apgohan di ababaina an agge ni' nangahawa.
Ta on immeh nan bubun ot ihagubnay pannuman ta umanamut.
17 Ya mange nan baal an e nidamu ot alyonay, Iyam ni' bahan ta
uminuma'.
18 Ya alyonay, O agam.
Ot pa'ibagonan lo'ahon nan pinahona an inhagubna ot pa'inumana.
19 On na'inuman ot alyon Rebekah i hiyay, Aga ta e' bo pa'inuman nadan
kemelmu ta ingganah onda ma'inuman.
20 Ot ume ot ikuyagna nan hinagubnah nadan pun'inuman di kemel ot
tagtagona boh nan bubun ta ena bo ihagub ta ingganaot ma'inumandan
namin nadan kemel.
21 Mu nan baal ya namaaggot dindinnongan an tigtiggonah on hiya nan
pohdon Apu Dios.
22 Ta hidin na'inumandan namin nadan kemel ya inukat diyen baal han
balitu' an hingat di olong an na'angngina ya han duwan balitu' an mihu'lub
hi ta'le ot idatna i Rebekah.
23 Ot alyonan hiyay, On nganney nangimbabalen he"a? Undan
adi mabalin bahan hi mun'iyan amih baleyu hi'on waha mabalin hi
pun'iyananmi?
24 Ya alyonay, Ha"on nan imbabalen Betuel an hi imbabalen da Nahor i
Milkah.
25 Ot ha'ey eyu umiyanan ya ume ta'uh balemi ot dayyahdiy mabalin hi
anon tudan kemel ya wahdi boy mabalin hi alo'anyu.
26 Ot mundu''un hidiyen baal ta dayawonah Apu Dios
27 an alyonay, Munhanaa' i he''a Apu Dios an dayawon Abraham an ud
baal i ha''on te impatigom di homo'mu i hiya hinan nangipa'annungam
hinan imbagam i hiya. Ya munhanaa' bo ta impanguluwa' i he''ah nadan
tulangna.
28 Yaden hi Rebekah e ya tagtagtagonan umanamut ta ena ibaga i inanah
diyen na'at.
29 Ya wada han lala'in hi ibban Rebekah an hi Laban di ngadana an
aw'awiggingonan mangeh awadan diyen lala'i hinan bubun.

30 Te tinigona nan hingat hi olong nan ibana ya nan inhu'lubna ya
dingngolna nan imbagan Rebekah ta hidiye nan immeh awadan diyen tagu
ya tinigona an wahdin tumtumma'dog hi haggon nadan kemel hidih nan
way bubun.
31 Ot alyonay, He''a an iba an winagahan Apu Dios, tanganu on ayu udot
wahtu? Ma'a ta ume ta'uh balemi ot wahdiy nidadaan hi umohnonganyu
ya ta'on on hantudan kemel.
32 Ot mi'yedah baleda. Ta hidin dimmatongda ot pun'aan Laban nadan
kalgah nadan kemel ot iyeday dagami ta anon nadan kemel. Ot iyeda boy
liting hinan baal Abraham ya nadan nun'ibbana ta ulahanday hukida.
33 Ya hidin indadaanday anonda ya alyon diyen baal di, Adiya' mangan
ta ingganah on'u ibaga nan gapunah immaliyanmihtu.
Ya alyon Laban di, Ot agam mo ta ibagam.
34 Ot alyonay, Ha''on nan baal Abraham.
35 Hi Apu Dios ya ongal di inatnan nunwagah hinan ud baal i ha"on te
kimmadangyan. Ta dakol di kalnerona ya bakana ya kemelna ya dongkina.
Ya atbohdiy pihhunan silber ya balitu'na ya ta'on on hay baalna an binabai
ya linala'i.
36 Ya hi ahawanan hi Sarah ya ininna ot ahi mawada han imbabaledan
lala'i ta hiyay nangipaboltanan Abraham hi an namin nadan kinadan-
gyana.
37 Ot punsapataona' i Abraham an mahapul an bokon hanadan i Kanaan
di pamto'a' i ha iyahawan nan imbabalenan hi Isaac
38 te da'yun tulangnahtu.
39 Ot alyo' di, Nganney ato' hi'on adi mi'yalin ha''on hidiyen babai?
40 Ya alyonay, Nan Dios an nanongnan inun'unud'u ya pi'yaliyona nan
anghelna i he"a ta boddangan da'a ta maphod di pumbalinan nan umayam
hidi ta waha awitom hi iyahawan tun imbabale' hinadan tulang'u an holag
ama.
41 Ot alyona bon ha''on di, Atom'e nan inali' hi atom ta ume'ah awadan
nadan tulang'u mu ningamut'e an adi pi'yaliyon nadan tulang'u nan babain
pinto'mu ya ta'omman mu ta inatmu nan insapatam i ha''on.
42 Ta hiya nan hidin dimmatonga' hinan bubun ya nundasala' an alyo' di,
He''a Apu Dios an dayawon Abraham an ud baal i ha''on ya boddangana'
bahan ta adi mibahho nan nun'iyali' hitu.
43 Ot teen wahtuwa' hitun haggon tuwen bubun ot nan mangilog an
babain umalin humagub ya alyo"e i hiyay, Iyam ni' ta uminuma' hinan
hinagubmu
44 ya alyona'ey o agam ta ahi' e pa'inuman nadan kemelmu ya hiyah diye
nan pohdom an Dios an iyahawan nan imbabalen nan ud baal i ha''on.
45 Ya agge' impadappuh nan dasal'u ya wadah Rebekah an pinahonay
ihagubnan pannuman. Ta on nalpah an inhagubna ot alyo' i hiyay, Iyam
ni' bahan ta uminuma' hinan hinagubmu.
46 Ya na'ibagonan lina'ah nan pannuman ot alyonay, O agam ta uminum'a
ta ahi' e pa'inuman nadan kemelmu. Ta imminuma' ot ena pa'inuman
nadan kemel.
47 Ot mahmaha' di ngadan amana ya alyonay, Hi Betuel an imbabalen da
Nahor i Milkah. Ot inayun'u mon ipihingat i hiya nan hingat hi olongna ot
ipihu'lub'u mo bon hiya nan mihu'lub hi ta'le.
48 Ot mundu''una' ot dayawo' nan Dios an dayawon Abraham an ud
baal i ha''on. Te ongal di punhanaa' hi ena nangipanguluwan i ha''on i

da'yun tulang nan ud baal i ha''on an hi Abraham ta pinto''u nan pohdonan
iyahawan nan imbabalena.
49 Ot hanat ibagayuh on pinhodyun mi'yapuh nan ud baal i ha''on onu
adiyu ta hiyay ibaga' i hiya.
50 Ya alyon da Laban i Betuel di, Hinae ya na'innilan hiyay pohdon Apu
Dios hi ma'at ot undan da'miy mangibahho.
51 Ta'omman mo ya inawitmuh Rebekah ta iyahawan nan imbabalen nan
ud baal i he''a ta miyunnudan hinan pohdon Apu Dios.
52 On dingngol nan baal Abraham hidiyen inalida ya innayunan
nundu''un ot ida''omnay anganah nan luta hi pundayawna i Apu Dios.
53 Ot ena mohpe ukaton nadan inodnanan balitu' ya silber ya nadan
mun'aphod an lubung ot idatna i Rebekah. Ot idattana boh ibbanan hi
Laban ya hi inanah nadan udum an nun'abalol.
54 Ot ahida mohpe e mangan hinadan nun'ibbanan linala'i ot umiyan-
dahdi.
Ta onda bimmangon hidin nawi''it ot alyon diyen baal Abraham di, Aga
ta umanamut ami mo.
55 Mu alyon da Laban an hininay, Indani ta mala''uh ni'mo ha himpuluy
(10) algoh umohnongan hitun Rebekah ya ahi da'mi taynan.
56 Mu alyon nan baal di, Adiyu bahan palodpodon di pumbangngada'
hinan ud baal i ha''on te maphod ta impa'annung Apu Dios nan nun'iyali'
hitu.
57 Ya alyonday, Ot indani mo ta ayagan ta'u nan unga ta hay alyona.
58 Ya hidin inayagandah Rebekah ot alyondan hiyay, On pohdom an mi'ye
ituwen tagu?
Ya alyonay, O pohdo'.
59 Ot iyabulutda mo an mi'yeh Rebekah hinan baal Abraham ya nadan
nun'ibbana ot pi'yayonda i hiya nan ohan tagalan nangipappapto' i hiya.
60 Ot wagahandah Rebekah an alyonday,
Hanat he''a an iba ya mumbalin'ah hi inan di dakkodakkol an tatagu.
Ya hanat nadan tanudam ya abakondan namin nadan binuhulda ya
sinakupday bobleda.
61 Ot eda mohpe mitakke* da Rebekah ya nan tagalanah nan kemel ot
mi'yedah nan baal Abraham.

Hay Nanamuwan Isaac I Da Rebekah

62 Hi Isaac ya nalpuh ad Beer-Lahay-Roy te e nunhituh nan negeb.
63 Ta han mun'ahdom ya immeh nan way puntanoman ya nangimang-
manganay nabulog an kemel.
64 Ya hidin tinigon Rebekah hi Isaac ot munlo'ah hinan nitakkayana
65 ot alyonah nan baal Abraham di, Nganneh diyen taguh nan way
puntanoman an tuwen manamu i dita'u?
Ya alyonay, Hiyah diye nan imbabalen nan ud baal i ha''on. Ot alan mon
Rebekah di hu'yungna ot munhu'yung ta pangipatigonah pumpada''ulana
i Isaac.
66 Ta onda nundadammu ot uhuhon nan baal i Isaac an namin nan na'at.
67 Ot awiton mon Isaac hi Rebekah ot iyenah nan natoldaan an allung
din hi inana an hi Sarah ta hiyay inyahawana. Ya pohpohdon Isaac hiya.
Ta hiyay nahiwan di nomnomnah ena umukayungan hi natayan inana.

---

* **24:61 24:61** Hay pangalin di udum hinan mitakke ya mihakay.

25

Nan Udum An Tinanud Abraham

1 Hi Abraham ya numbintan i han hi Keturah.
2 Ta nawadada da Simran ya hi Joksan ya hi Medan ya hi Midian ya hi Isbak ya hi Suah.
3 Ya hi Joksan ya nuntanud ta da Seba i Dedan. Ot muntanud hi Dedan ta da Asuri i Letusim ya hi Leummim.
4 Ya hi Midian ya nuntanud ta da Epah ya hi Eper ya hi Hanok ya hi Abida ya hi Eldaah. Ta danaen namin di holag Keturah.
5 Mu hay nangipaboltanan Abraham hi an namin an wadan hiya ya hi Isaac mu inggana ot mateh Abraham ot ahina boltanon.
6 Mu wada damdamay indatnah ligalunah nadan udum an imbabalenah din agge ni' nate. Ot ahina ituda' didah nangappit hi tuluwan di algo ta hidiy eda niha''adan ta nihiwweda i Isaac.

Hay Natayan Ya Nilubu'an Abraham

7 Hay ngammut di tawon Abraham ya hinggahut ta han napitut lima (175).
8 Ta na'amamma ot ahi mate.
9 Ot e ilubu' nadan imbabalenan da Isaac i Ismael hinan lingab hi ad Makpelah hidih nan way puntanoman Epron an hi na' Sohar an tinanud Hit.
10 Hidiyen puntanoman an ginattang Abraham ya nihaggon hi ad Mamre hi nangappit hi tuluwan di algo. Ta hidi boy nangilubu'anda i hiya hidih nan nilubu'an ahawanan hi Sarah.
11 Hidin nalpah an nateh Abraham ya winagahan Apu Dios nan imbabalenan hi Isaac an nunhituh nan nihaggon hi ad Beer-Lahay-Roy.

Hay Tinanudan Ismael

12 Hi Ismael an imbabalen Abraham hinan i Egypt an hi Hagar an himbut Sarah ya wadaday tinanudana.
13 Ta datuwey ngadangadan nadan linala'in imbabalen Ismael an hay panguluwan ya hi Nebayot ot ahi hi Kedar ot ahi hi Adbeel ot ahi hi Mibsam
14 ot ahi hi Misma ot ahi hi Dumah ot ahi hi Masa
15 ot ahi hi Hadad ot ahi hi Tema ot ahi hi Jetur ot ahi hi Napis ot ahi mohpe hi Kedemah.
16 Ta datuwen linala'in tinanud Ismael ya diday ap'apun nadan himpulut duwan (12) tinanud an ningadan di ngadandah nan himpulut duwan (12) boblen imbangonda.
17 Ta hay ngammut di tawon Ismael ot ahi mate ya hinggahut ta han tulumpulut pitu (137).
18 Ya hay e nunhituwan nadan holagna ya nan numbattanan di ad Habilah ya hi ad Sur an nidommang hi ad Egypt hi nangappit hi tuluwan di algoh nan awon an umeh ad Assyria. Ta nihiwwedah nadan udum an tinanud Abraham.

Hay Niyayyaman Da Esau I Jacob

19 Hi Isaac e an imbabalen Abraham
20 ya napat (40) di tawonah din nun'addumanda i Rebekah an hi ibban Laban an imbabalen nan i Aram an hi Betuel an nunhitudah ad Paddan-Aram.*
21 Mu hi Rebekah ya adi mun'imbabale. Ot mundasal hi Isaac ya timbal Apu Dios ta numbutyug.

---

* **25:20 25:20** Hay ohah ngadan di Padam-Aram ya Mesopotamia.

22 Mu nan imbutyugna ya nundappel ta namaag onda ay umanawwit hi
putuna. Ot alyon Rebekah di, Tanganu nin on tayya han at hitun ma'ma'at
i ha''on? Ot mundasal i Apu Dios.
23 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Nan imbutyugmu ya nundappel ta nan
holagda ya munhi''andah punhituwan. Ya nan udidiyan ya mabikbikah
mu nan oha te nan panguluwan ya hiyay munhilbih hinan udidiyan.
24 Ta hidin nun'ayyam ya immannung an nundappel an linala'i.
25 Ya nan namangulun bimmudduh ya mumbolah† ya na'addutdutan. Ot
ngadananda mo ta hi Esau.
26 Ot mitnud nan mi'adwa an inhamadnan inidon hi mu'ud Esau ta hiya
nan nginadananda ta hi Jacob. Ya hidin inyayyam Rebekah dida ya nanom
(60) di tawon Isaac.

Hay Nangihukkatan Esau Hinan Kalebbengana An Panguluwan

27 Hidin kimmilogda ya nala'ing hi Esau an mun'anup ta nan muyung
di imminghah umayana. Yaden hi Jacob e ya nan nunhituwanday
umo'ohnongana.
28 Ya hay pinpinhod Isaac ya hi Esau te pohpohdonan ihda nan anupona.
Mu hi Rebekah ya hi Jacob di pinpinhodna.
29 Ta han hin'algo an munha'ha''ang hi Jacob ya dimmatong hi Esau an
nalpuh muyung an na'a'aggangan.
30 Ot alyonan Jacob di, Iyalim ni' ya hah nan mumbolah an inha''angmu
ta ano' te tehtu tayya an na'a'aggangana'. Ta hiya nan tinolbanganda ta hi
Edom te hidiyen odawona ya mumbolah.
31 Ya alyon Jacob i hiyay, O mu idatmu ni' i ha''on nan kalebbengam an
panguluwan.
32 Ya alyon Esau di, Undan nganney hilbin nae ya ten mateya' hi
inagang'u. Ta'omman ya bagim.
33 Mu alyon Jacob di, Mu isapatam ni' an idatmun ha''on nan
kalebbengam an panguluwan.
Ta nunsapatah Esau an idatna i Jacob nan kalebbenganan panguluwan.
34 Ona inathidi ot idat mohpen Jacob dohah nan inha''angna ya nan
tinapay ot anona. Ta on nabhug ot inayunan umaan hidi. Ta hinaey
mangipa'innila an manghan di punnomnom Esau hinan kalebbenganan
panguluwan.

26

Hay Numbunagan Da Isaac Hi Ad Gerar

1 Indani ya wada bo han bitil i diyen boble an nat'on tuwali din bitil hi
atagun Abraham. Ta imme da Isaac hinan boblen nan patul di i Pilistia an
hi Abimelek hidih ad Gerar.
2 Mu numpatigoh Apu Dios i Isaac hidi ya alyonay, Adi'a umeh ad Egypt
ta nan alyo' an em iha''adan ituwen boble di umohnongam.
3 Ot unudom'e tun alyo' ya boddangan da'a ya winagahan da'an ha''on. Ta
idat'un he''a ya nadan tanudam hituwen luta ta ipa'annung'u din imbaga'
i amam an hi Abraham.
4 Ya atbohdin punholagon da'ah dakkodakkol ta umat hi dinakol nadan
bittuwon ta diday pangdata' hi an namin ituwen luta. Ya gapun dida ya
mawagahandan namin di tataguh tun luta

25:23 25:23 Roma 9:12 † **25:25 25:25** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. **25:33 25:33** Hebrew 12:16

5 an gapuh nangun'unudan din hi amam an hi Abraham hi an namin
nan imbaga' an mahapul an atonyu.
6 Ta e mo niha''ad da Isaac hi ad Gerar.
7 Mu nadan linala'ihdi ya minahmahanda i Isaac hi'on nganney niyatana
i Rebekah. Ya alyonay hi ibbana te tumakut hi pamatayandan hiya hi'ona
ibaga an ahawana te apgohan bo udot.
8 Mu hidin nadney niha''adandahdi ya wada han naminghan an
inuhdungan nan patul an hi Abimelek hinan tawana an mun'aw'awwalan
da Isaac i Rebekah.
9 Ot ipa'ayag mon Abimelek hi Isaac ot alyonan hiyay, Ot te mahan an
ahawam ya tanganunmu alyon ni' di hi ibbam?
Ya alyonay, O te alyo''ot on alina ya patayona' hi'on'u ibaga an ahawa'.
10 Ya alyon Abimelek di, Tanganu on waha athinah em inat? Onha wada
otahan ha e ni'ilo' i hiyah nadan linala'ihtu ot namaag ya he''ay lummuh
emi pumbahulan.
11 Ot ibagan mon Abimelek hinadan tatagu an mipapate nan tagun
mangat hi adi maphod i Isaac onu nan ahawana.

Hay Kimmadangyanan Isaac

12 Hidiyen tawon an nuntanom hi Isaac hidi ya pinumhod di intanomna
ta dakol di inapitna an paddungnay numpihinggahut (100) an binumti nan
intanomna te winagahan Apu Dios hiya.
13 Ta na'udman an na'udman di kinadangyana ta lo'tat ya numbalin hi
kakaddangyanan.
14 Te dakkodakkol di kalnerona ya bakana ya baalna ta amohan nadan i
Pilistia.
15 Ta immeda ot eda tababon an namin nadan bubun an impaka''ut din
hi amanan hi Abraham.
16 Ot alyon mon nan patul an hi Abimelek i Isaac di, Umaan'a attog hitun
boblemi te namaag nee ya on he''ay ong'ongngal di abalinana mu da'mi.
17 Ot makak mo da Isaac ot umedah nan nundotal hi ad Gerar ta hidiy
eda niha''adan.
18 Ot ena ipaka''ut an namin nadan bubun an impiphod din hi amanan hi
Abraham hidi. Te hidin nate ya e tinannabab nadan i Pilistia. Ot ingadana
damdama i dadiyen bubun din nungngadan amana.
19 Ya wada bo han impaka''utnah nadan baal hinan nundotal hi ad Gerar
an waday liting hi dallomna.
20 Mu indani ya immeda nadan mumpumpastol an i Gerar ya
mi'hannudah nadan pumpastolon Isaac te alyonday nan liting ya litingda
anu. Ot ngadanan mon Isaac hidiyen bubun hi Punhahannuwan.
21 Ot eda mo bo mungka''ut hi oha mu atbohdin pun'a'awwitanda. Ot
ngadanan mo bon Isaac ta hi ad Pun'a'awwitan.
22 Ot madligda mo bo ot ahhinda mungka''ut boh oha. Ya ma''id mo ha
e mamloh i diye. Ot ngadanana mo hi Luminggopan. Te alyon Isaac di,
Maphod ta ad uwani ya inyabulut Apu Dios an munhitu ta'uhtu ta hitu
mohpey pumhodan ta'u.
23 Ta nihaha''addahdi ot ahida umeh ad Beerseba.
24 Mu hidin nahdom i diyen dimmatnganda ya numpatigo boh Apu Dios i
Isaac ot alyonay, Ha''on nan Dios an dayawon amam an hi Abraham ot adi'a
tumakut te wadaa' an bumoddang i he''a. Ta wagahan da'a ya punholagon
da'a ta dakkodakkol di holagmu te hiyay imbaga' hinan baal'u an hi amam
an hi Abraham.

25 Ot iphod Isaac han punggobhan hi maghob hidi ot dayawonah Apu
Dios. Ot iyammanahdi han nun'allunganda ot eda mungka''ut hidi nadan
baalna i han bubun.

Hay Nunhapitan Da Abimelek I Isaac

26 I han hin'algo ya imme da Abimelek an nalpudah ad Gerar ya hi Ahusat
an hiya nan uggan muntugun i hiya ya hi Pikol an nabaktun opisyal di
tindaluna ta eda tigon hi Isaac.
27 Ot alyon Isaac i diday, Tanganu on ad uwani ya umali ayun manigo i
ha''on yaden nunhigla ni' di hihiwoyu i da'mi ta impa'aan da'mih bobleyu.
28 Ya alyonday, O te ad uwani mo ya innilamin hi Apu Dios di
bumodboddang i he''a. Ta hiya nan pinhodmin mi'hayyup i he"a.
29 Ta wan ibagam an ma"id ha atom hi adi maphod i da'mi ta umat hidin
awadan ta'un namin an ma''id ha inatmin he''a hi adi maphod ta ingganah
din nangipa'aananmin da'yuhdi. Mu ad uwani ya mapto' an hi Apu Dios
ya inaynayunan munwagah i he''a.
30 Ot idadaan mon Isaac di makan ya ma'inum ta mun'am'amlongdan
namin.
31 Hidin bimmangondah din mun'abigat ot mumpunsapatada hi hinohha
an adida mangat hi adi maphod hi hinohhan dida. Ta hidin nagibbuh ot
ahida mohpe madinol da Abimelek ya nadan nun'ibbanan umanamut.
32 Ya i diyen algo ya immali nadan baal Isaac ya alyonday, Waday
inakhupanmin liting hinan bubun an kina''utanmi.
33 Ot ngadanan Isaac hidiyen bubun hi Nunsapataan. Ta hidiyey na'alaan
nan ngadan diyen boble an hi ad Beerseba.

Nadan Ahawan Esau

34 Hidin napat (40) di tawon Esau ya inyahawanay duwan binabain
tinanud Hit an da Judith i Basemat. Hi Judith ya imbabalen Beeri ya hi
Basemat ya imbabalen Elon.
35 Mu dadiyen inahawan Esau di gapunah e inomnoman da Isaac an
himbale i Rebekah.

27

Hay Nunwagahan Isaac I Jacob

1 Hi Isaac ya amamma mo ya adi tumigoy matana. Ya alinah ona
pa'ayag nan panguluwan an imbabalenan hi Esau. Ta hidin immeh Esau
ya alyonay, Imbabale'.
Ya alyon Esau di, Tanganu ama?
2 Ya alyon Isaac di, Ten amammaa' mo ya adi mibahhon agagga moy
ataya'.
3 Ot alam nan panam ya imme'ah muyung ta e'a manganup.
4 Ta wa'e ha inanupmu ya inha''angmundi anu hinan pohdo' an ihda ya
inyalim ta hiyay ihda'. Ta nabhuga"e ya ahi da'a winagahan hinan ma'udin
punwagah'u ta ahiya' mate.
5 Mu hi Rebekah ya dingngolnah diyen imbagan Isaac i Esau. Ta hidin
hiyah immeh Esau an e mun'anup
6 ot alyonan Jacob di, Nomnomnomom te dingngol'un alyon amam i Esau
7 di ume anu ta e manganup ya inyanamutna ta iha''angna ya impih-
danan hiya. Ta nabhug'e ya ahina winagahan hinan ma'udin punwagahna
ta ahi mate.
8 Ot he''a an imbabale ya unudom tun alyo'.

9 Ta ma'anne'ah nan awadan di gulding ya pinto'muy duwah nadan
mun'atataba an hiyah nahikon ya inyalim ta iha''ang'u nan pohpohdon
amam.
10 Ta hiyay em ipihdan hiya ta he''ay wagahana ya ahi mate.
11 Mu alyon Jacob i inanay, O mu hi Esau ya nadutdutan an adi umat i
ha''on an madangih di up'up'u.
12 Alina ya dapaona' ya ma'innilaana an bokon ha''on hi Esau ya
ummanot on ha idut di midat i ha''on.
13 Ya alyon inana boy, Onha waha athidi ot ta'on ya ha''on di ma'idutan
ta bokon he''a. Ekaot ta em alan ha duwah nan gulding.
14 Ta imme moh Jacob ot ena alan nan duwan gulding. Ot paltiyonda ot
iha''ang inana hinan pohpohdon amanan ihda.
15 Ot alana bo nan amapmaphodan an lubung Esau ot ipilubungna i
Jacob.
16 Ot ipaklana nan lina'latnan up'up nan gulding hi ta'len Jacob ya hay
bagangna.
17 Ot ahina idat i hiya nan mahongo an inha''angnan gulding ya nan
tinapay.
18 Ta inyen Jacob i amana ot alyonay, Ama.
Ya alyon amanay, O, on nganne'a i da'yu an imbabale'?
19 Ya alyon Jacob di, Ha''on nan panguluwan an hi Esau an inyali' tee nan
alyom. Ot bumangon'a ta ihdam tun dotag ta ahiya' mohpe wagahan.
20 Ot alyon Isaac di, Nganney inatmu ta agagga ya waday inanupmu?
Ya alyon Jacob di, Hi Apu Dios an dayawom di bimmoddang i ha''on.
21 Ot alyon Isaac di, Imbabale' mihaggon aya ta dapaon da'a hi'on
immannung an he''ah Esau.
22 Ot mihaggon moh Jacob i amana ta ona dinapa ya alyonay, Hay
hapitmu ya ay hapit Jacob mu hay ta'lem ya ay ta'len Esau.
23 Ta aggena immatunan an hi Jacob te nan ta'lena ya ay ta'len Esau. Ya
on alyon di ta wagahana
24 ya alyona boy, On immannung an he''ah Esau?
Ya alyon Jacob di, O ha''on tee.
25 Ot alyon Isaac di, Iyalim mo doha ta ihda' hinan em inanup ta ahi da'a
wagahan i ha''on.
Ot idat Jacob doha ot anona ot idattana boh bayah hi inumona.
26 Ot ahi mohpe alyon Isaac i hiyay, Imbabale', ma'a ta awalona'.
27 Ot ume mo ot awalona ta hinunghung amana nan lubungna ot
wagahanan alyonay,
Mapto' tuwalin hay panunghung'uh tun imbabale' ya umat hinan
hunghung nan puntanoman an winagahan Apu Dios.
28 Ot hanat hi Apu Dios ya ipiyalina nan dulnu an nalpuh ad abunyan ya
ipalumongna nan lutan puntanomam ta dakol di makan ya ma'inum.
29 Ya hanat nadan tataguh abobboble ya munhilbida i he"a ta he"ay
mumbalin hi ap'apuda.
Ya ta'on on hanadan tulangmu ya he''ay ibilangdah ap'apu.
Ya an namin nadan mangidut i he''a ya dida otahan di ma'idutan. Mu
nadan munwagah i he''a ya mawagahanda damdama.

Hay Numpahmo'an Esau Ta Wagahan Amana

30 Ta hidin nagibbuh an winagahan Isaac hi Jacob ot umaan hidi. Mu
hidin hiyah immaan ya dimmatong hi ibbanan hi Esau an nalpuh nan ena
nanganupan.

31 Ta inha''angna nan inanupnah nan punha''ang an pohpohdon amana.
Ta hidin nalutu ot iyenan hiya ot alyonay, Ama anuham an bumangon ta
umbun'a ta ihdam dohah tun dotag an inyali' ya ahiya' winagahan.
32 Ya alyon amanay, On ngadanmu?
Ya alyon Esau di, Ot ten ha''on teeh Esau an panguluwan an imbabalem.
33 Ya munggagayonggong hi Isaac an alyonay, Ot nganne moh diyen
nangiyalin ha''on hi niha''ang an dotag ot ihda' ta hiyay winagaha'. Ta
hiya moy mawagahan hi inggana.
34 Ya adi mitpol di kogan Esau hi nangngolana i diye ot alyonay, Mu ta'on
bahan on ha''on ama ya wagahana'.
35 Ya alyon Isaac di, Binaliyana' nee hinan ibam ot alana nan wagah an
midat ot i he''a.
36 Ot alyon Esau di, Undan tuwalin na'innilaan di pangatnan miyun-
nudan hinan ngadanan Jacob te pidwana moh tuwe hi namaliyana i ha''on.
Te binaliyana' bo ot alana nan kalebbenga' an panguluwan ya ten ad uwani
mahan ya nan wagah an midat i ha''on. Ot undan ma''id ahan ha nabati i
ha punwagahmun ha''on.
37 Ya alyon Isaac di, Imbabale' ma''id mo te nalpah an hiyay winagaha'
hi nabakbaktu i da'yun duwa ta an naminday tutulangna ya numbalino'
didah baalna. Ya hiya boy nangdata' hi makan ya bayah.
38 Mu hiya damdaman mumpahpahmo' hi Esau i amanan alyonay,
Undan oha ya ammuna ha wagaham ama. Pi'wagaha' bahan. Ot inayunan
mungkoga.
39 Mu alyon Isaac i hiyay, Nan lutan em iha''adan ya adi humangoy
mitanom ya adi dumulnu.
40 Ta hay itanudmu ya hanadan alam hinan abakom hi gubat. Ya
mumbalin'ah baal nan ibam. Mu lo'tat ya ngohayom ta adi minaynayun
an he''ay baalna.
41 Ta nihipun i diye ya ma'hihhiwoh Esau i Jacob an gapuh nan
nunwagahan Isaac i Jacob. Ta hay ninomnomna ya patayonah ibbanah
tun malpah an mateh amada.
42 Mu waday nangilmu i diyen ninomnomna ot ipa'innilada i Rebekah.
Ta impa'ayagna moh Jacob ot ibagana i hiya.
43 Ot alyonan hiyay, Imbabale' bumtik'a attog hi balen da ulitaum an hi
Laban hi ad Haran.
44 Ta hidiy em ni' iha''adan ta ingganah on ma'ubayah di bungot nan
ibam.
45 Ta lininglingna'e nan inatmun hiya ya ahi nangamung ha honago' hi
umalih mangawit i he''ahdi. Te undan ni'nong ha alina ya namaag ya
nama''id ayun duwa.*
46 Ot alyon bon Rebekah i Isaac di, Impa'engleya' mo ahan hinadan
ahawan Esau an i wahtu. Ya onha mangahawa'e bo hi Jacob hinan tinanud
Hit ot udulna attog di mateya'.

28

Hay Nangituda'an Isaac I Jacob Hi Ad Paddan-Aram

1 Ot ipa'ayag Isaac hi Jacob ot tugunonan alyonay, Adi'a mangahawah i
Kanaan.

* **27:45 27:45** Nan mama''iddan duwa ya hinan tugun Apu Dios ya alyonay nan pumate ya mipapate bo.

2 Mundadaan'a ta ume'ah ad Paddan-Aram hi boblen aman inam an hi
Betuel ta nan imbabalen ulitaum an hi Laban di ahawaom. Hi Laban ya
hi ibban inam.
3 Ot hanat nan ongal di abalinanan Dios di munwagah i he''a ta
dumakkodakkol di holagmu. Ta mumbalin'ah hi aman di dakol an tinanud.
4 Ta wan he''ay idatan nan nunwagah Apu Dios i din hi apum an hi
Abraham ta he''ay ipa'annungana ta ta'on on ta'u mangili ituwen boble mu
lo'tat ya da'yuy munhitu ituwen boble. Te hituwen boble ya indat Apu Dios
i din hi apum an hi Abraham.
5 Ot honagon Isaac hi Jacob hi ad Paddan-Aram ta umeh balen ulitaunan
hi Laban an hi ibban Rebekah an hi inada i Esau. Ya hay hi aman da Laban
i Rebekah ya hi Betuel an i Aram.

Hay Nangahawaan Esau

6 Hi Esau ya na'innilaanan winagahan Isaac hi Jacob ot tugunona ta
bokon ha i Kanaan di ahawaona ot ituda'nah ad Paddan-Aram ta hidiy
ena pangahawaan.
7 Ot un'unudon Jacob da amada i inada ta immeh ad Paddan-Aram.
8 Te inilmun Esau hi agge naminhodan amanah nadan binabain i Kanaan
an inahawana te gapuh nan pangatda.
9 Ot ume moh balen ulitaunan hi Ismael an imbabalen Abraham ot
ahawaonah Mahalat an hi ibban Nebayot an imbabalen Ismael ta niddum
hinadan udum an ahawana.

Hay Nun'inopan Jacob Hi Ad Betel

10 Hi Jacob ya tinaynanah ad Beerseba ot ipluynah ad Haran.
11 Ya hidin nahdoman hinan awon ot umohnong ta mun'ible. Ot alana
han batu ta hiyay nangippinganan nalo'.
12 Ya ininopna an wada anu han agdan an nigoh'ad hinan luta ot mitu'dul
hi ad lagud. Ya wadaday anghel Apu Dios an tumikidda on dimmayyuda i
diyen agdan.
13 Ya inoy an wahdih Apu Dios an timma'dog hi baktun diyen agdan.
Ya alyonay, Ha''on hi Apu Dios an dayawon apum an hi Abraham ya
hi amam an hi Isaac. Hituwen lutan nalo'am ya idat'un he''a ya nadan
tanudam. 14 Ya hay dinakol di tanudam ya umat hi dinakol di hupu'. Ta
mumpapangeday udum hi nangappit hi alimuhan di algo ya hi nangappit
hi tuluwan di algo ya hi nangappit hi huddo'na ya hi muyyadna. Ya an
namin di tataguh abobbobleh tun luta ya mawagahandan gapun da'yu.
15 Ot wadaa' i he''a ta ipapto' da'a hi an namin di pangayam ta wan
mumbangngad'a ta mumboble'a ituwen awadam. Ot adi da'a taynan ta
mipa'annung nan imbaga' i he''a.
16 Ta hidin inggibo' Jacob ya alyonah nomnomnay, Agge' tee innila ya
onnot on wadah Apu Dios ituwen immohnonga'.
17 Ya nangintatakut an alyonay, Te on hitu nan paddungnay panton di
ad abunyan an nunhituwan Apu Dios.
18 Ta on nawi''it ot maba''unut moh Jacob ot alana nan batun nangippin-
ganah nalo'ana ot ha''adona ta mangipanomnom i hiya i diyen ininopna
ot ahina hiitan hi lana.
19 Ot ngadananah diyen boble ta hi ad Betel mu hay ngadana ni' ya hi
ad Lus.
20 Ot munsapata an alyonay, Wadawada'eh Apu Dios ta ipapto'a' i hiya
hinan pangaya' ta idatna nan mahapul'u an umat hi ano' ya ilubung'u

21 ta malinggop hi pumbangngada' hi balen ama ya hiyay Dios hi
dayawo'.
22 Ya hituwen batun hina"ad'uy panginomnomnoma' hinan nipatigon
ha"on ta hituy pundayawa' i Apu Dios. Ya an namin di idatnan ha"on
ya ipabangngad'u nan mi'apulu (10).

29

Hay Dimmatngan Jacob Hi Balen Da Laban

1 Hi Jacob ya innayunah nan pangayana an inipluynah nangappit hi
tuluwan di algo.
2 Ya inakhupana han bubun. Ya wahdiday malmallo' an dakol an
kalneron nun'atluy immohnonganda. Ya hidih nan bubun ya wahdi han
ongal an batu hinan ngowabna.
3 Ta na'amungda'en namin nadan kalnero ya ahi mohpe aanon nadan
mumpastol nan batuh nan ngowabna ta uminumda. Ya nalpah'en
imminumda on impabangngaddah diyen batuh nan ngowabna.
4 Ta hi Jacob ya e ni'hapit hinadan mumpastol an alyonay, I'iba, danay
bobleh nalpuwanyu?
Ya alyonday, Nalpu amih ad Haran.
5 Ot alyonay, On innilayuh Laban an apapun Nahor?
Ya alyonday, O, innilami.
6 Ot alyon Jacob di, On nganney a'atna?
Ya alyonday, Mapmaphod. Ya dayya nan imbabalenan hi Rachel an tuwe
an impanguluna nadan kalneroda.
7 Ya alyon Jacob di, Ot ten agge ni' tee nahdom. Ot adiyu ni' e
iyapun tudan kalnero ta pa'inumanyu ni' dida ya imbangngadyuh nan
pumpastolanyu.
8 Ya alyonday, Adi athinay pangatmi te ingganah onda umalin namin
nadan kalnero ya ahimi aanon nan batuh nan ngowab nan bubun ta
uminumdan namin.
9 Ya hidin humanahhahapitda ya dimmatong hi Rachel ya nadan
ipastolnan kalneron amana.
10 Ya hidin tinigon Jacob hi Rachel an imbabalen Laban an hi ibban inana
ot ume ot ena aanon nan batuh nan ngowab di bubun ta uminumda nan
kalneron impanguluna.
11 Ot umeh awadan Rachel ot awalona ot inayunan kumga an gapuh
amlongna.
12 Ot alyona i Rachel di, Ha"on ya amuna'ona' i amam an imbabaleya' i
Rebekah. Ya muntinnagtaggot hi Rachel ot ena ibaga i amana.
13 Ya hidin dingngol Laban an hi aman Rachel hidiyen immaliyan nan
imbabalen ibbana ot awigingona an e manamun hiya. Ta imme ot awalona
ot awitonah baleda. Ot uhuhon mon Jacob an namin nadan na'na'at.
14 Ya alyon Laban di, Ay da'a damdama nee imbabalen ha"on.
Ot miha"ad hi Jacob hi baleda hi himbulan.

Hay Nangibo'laan Jacob Hi Pangahawaana I Da Rachel I Leah

15 Ta alyon Laban i Jacob di, Adi gapu ta amuna'on da'a ya namaag ya
on da'a puntamtammuwon on ammuna. Ot hiya nan maphod onmu ibaga
nan pohdom hi idat'uh bo'laom.
16 Hi Laban ya waday duwan binabain imbabalena an hay ngadan nan
panguluwan ya hi Leah ya hi Rachel nan mi'adwa.

17 Hi Leah ya mapmaphod di matana. Mu hi Rachel ya apgohan an
maphod di nangadolna.
18 Ta hay pinpinhod Jacob ya hi Rachel. Ta hiya nan inalinan Laban
di, Ta'omman ya nuntamuwa' i he''a hi pituy tawon mu ta iyabulutmun
ahawao' hi Rachel.
19 Ya inabulut Laban an alyonay, Ot udu'dulnay he''ay pangipa'ahawaa' i
hiya mu nadan udum. Ot mihtu ta'u mohtu.
20 Ta innayun mon Jacob an nuntamu i Laban hi pituy tawon. Mu hidiye
ya ay ha atnay algo an gapuh nan ongal an naminhodna i Rachel.
21 Ya hidin nalpah nan pituy tawon ot ibagan Jacob i Laban an pohdonan
mun'ahawada mo i Rachel.
22 Ot ipa'ayag Laban nadan tatagu i diyen boble ot mumpahamul.
23 Mu i diyen nahdom ya hay e ni'ilo'on Laban i Jacob ya hi Leah. Ta hi
Leah di inilo' Jacob.
24 Ot idat Laban hi Silpah i Leah ta hiyay tagalana.
25 Ta hidin nawi''it ya na'innilaan Jacob an hay inilo'na ya hi Leah. Ot
ume i Laban ot alyonay, Tanganu mahan on waha athinah inatmu? Hay
intamuwa' ya hi Rachel ya tanganu ona' e inlaylayahhan i he''a?
26 Ya alyon Laban i hiyay, O te hay pangiye''emihtu ya mahapul an nan
panguluwan di mamangulun mangahawa.
27 Mu ta'omman ya haddom ta malpah hituwen hindumingguwan an
pungkasalanyu i Leah ya ahi' iyabulut hi Rachel. Mu mahapul bon
muntamu'an ha''on hi pituy tawon.
28 Ot iyabulut mon Jacob an malpah hidiyen hindumingguwan ya
iyabulut Laban hi Rachel ta ahawaona damdama.
29 Ot idat Laban hi Bilhah i Rachel ta hiyay tagalana.
30 Ot mi'ilo' mo boh Jacob i Rachel ya hiyay pohpohdona mu hi Leah. Ot
inayunan muntamu i Laban hi pitu boy tawon.

Nadan Imbabalen Jacob

31 Hidin tinigon Apu Dios an manghan di naminhod Jacob i Leah an adi
umat hi naminhodna i Rachel ya inyabulutna an ma'imbabalayan hi Leah
mu ma''id ha imbabalen Rachel.
32 Ta numbutyug hi Leah ot mun'ayyam ya lala'i. Ya alyon Leah di,
Maphod ta tinigon Apu Dios hituwen ma'ma'at i ha''on ta ad uwani ya
mabalin an pohdona' i ahawa'. Ot ngadanana ta hi Ruben.
33 Indani bo ya numbutyug ot mun'ayyam bo i han lala'i. Ot alyonay,
Maphod ta indat bon Apu Dios hituwen imbabale' te innilanan adiya'
pohdon i ahawa'. Ot ngadanana ta hi Simeon.
34 Ya indani ya numbutyug bo ta nun'ayyam ya lala'i bo. Ot ngadanana ta
hi Libay. Ot alyonay, Pinhoda' mahan mo i ahawa' te tulu moy imbabalemin
linala'i.
35 Ya indani ya numbutyug bo ta nun'ayyam ya lala'i. Ot ngadanana ta
hi Judah te alyonay, Ad uwani ya hi Apu Dios di dayawo'.
Ya nihipun i diye ya agge mo numbutyug.

30

1 Hi Rachel ya ma''id ha imbabalena. Ta lo'tat ya umamoh i ibbana. Ot
alyonan Jacob di, Idattana' pibo i ha imbabale'. Te ma''id'e ya udu'dulna
attog di mateya'.
2 Ya bimmungot hi Jacob i Rachel ot alyonay, Undan ha''on hi Apu Dios?
Bokon ha''on di mangipagol hi em pun'imbabalayan te hi Apu Dios.

3 Ya alyon Rachel i hiyay, Tehtu tee nan tagala' an hi Bilhah ot e'a mi'ilo'
i hiya ta wada'e ha imbabaleyu ya hiyay pun'imbabaleta.
4 Ta inyabulutna an e mi'ilo' hi Jacob hinan tagalanan hi Bilhah.
5 Ya nawadaan hi Bilhah ta hidin inyayyamna ya lala'i.
6 Ot ngadanan Rachel ta hi Dan. Te alyonay, Maphod ta dingngol Apu
Dios nan imbaga' i hiya ta indatna han lala'in pun'imbabale'.
7 Ya numbutyug boh Bilhah hinan mi'adwa. Ta inyayyamna ya lala'i bo.
8 Ot ngadanan Rachel ta hi Naptali te alyonay, Handi ya nunhiglay
amoh'u i ibba' an gapu ta waday imbabalena mu ad uwani ya indattana' i
Apu Dios hi imbabale'.
9 Mu hidin magibo' Leah an namogpog di punggolangana ya inyabulut-
nan e mi'ilo' hi Jacob hinan tagalanan hi Silpah.
10 Ya nawada han imbabaledah nan tagalan Leah an hi Silpah.
11 Ot ngadanan Leah ta hi Gad te alyonay, Maphod ta nawada boh tuwen
imbabale'.
12 Ya indani ya na'adwa''an ya lala'i bo.
13 Ot ngadanan Leah ta hi Aser te alyonay, Ongal di pun'am'amlonga' te
hay punnomnom mon nadan binabai i ha''on ya ma''am'amlonga'.
14 Ya i han ahigapas ya immeh Ruben hinan puntanoman ya inakhupana
han bungan di mandragora* ot alana ta ena idat i inanan hi Leah. Ya hidin
mun'odoh Rachel i hiya
15 ya alyon Leah di, Undan alyom bo on ta pulhom tun indat nan
imbabale' ta umat hi namloham hinan ahawa'.
Mu inalin Rachel di, Idattana''e ya ta'omman ya he''ay pi'ilo'an Jacob hi
mahdom.
16 Ta hidiyen mun'ahdom an hiyah manganamut hi Jacob ot e damuwon
Leah. Ot alyonan hiyay, Ha''on di pi'ilo'am hi mahdom te binayadan da'ah
nan mandragora an indat nan imbabale'.
Ot hiya moy pi'ilo'an Jacob i diyen nahdom.
17 Ya inabulut Apu Dios nan indasal Leah ta nawadaan hinan mi'alima.
Ta hidin inyayyamna ya lala'i.
18 Ot ngadanana ta hi Issakar te alyonay, Hi Apu Dios di nangdat hi
gungguna' te inyabulut'u an mi'ilo' nan ahawa' hinan tagala'.
19 Ya indani bo ya numbutyug hi Leah hinan mi'anom.
20 Ya inyayyamna ya lala'i bo ot ngadanana ta hi Sebulun. Te alyonay,
Hanan diyot ta indat Apu Dios ha imbabalemi. Ot pohdona' nin mo i ahawa'
te onom mo tayyay imbabalemi.
21 Ya indani ya nawada han ohan babai ot ngadanana ta hi Dinah.
22 Ya lo'tat mahan ya ninomnom Apu Dios hi Rachel ya nan indasadasal-
nan hiya ot iyabulutnan mun'imbabale.
23 Ta numbutyug ot mun'ayyam ya lala'i. Ot alyonay, Maphod ta indat
Apu Dios han imbabale' ta adiya' mo pihulon hinadan tatagu.
24 Ot ngadanana ta hi Joseph ot alyonay, Hanaot ni' ta alina ya adwa''an
Apu Dios i ha oha boh lala'i.

Hay Nangibagaan Jacob I Laban An Pohdonan Umanamut

25 Hidin wada moh Joseph ya alyon Jacob i Laban di, Ad uwani ya pohdo'
an mumbangngad hi boblemi.
26 Ya awito' tudan ahawa' ya nadan imbabalemi ot na'abbo'lao' mahan
dida te innilam di inat'un nuntamuh nan impatamum i ha''on.

---

* **30:14 30:14** Hituwen bungan di mandragora ya pun'agalem an hay alyon di udum ya habhabung.

27 Ya alyon Laban i hiyay, Hi'on mabalin ya umohnong ayuhtu. Te hay
na'innilaa' hinan mumbuyun ya manu'e anu hi winagahana' i Apu Dios ya
gapuh nan awahtum.
28 Ot ta'on ya imbagam nan pohdom hi bino'lam ta idat'u.
29 Ya alyon Jacob i hiyay, Innilam di inat'un nuntamuh nan impatamum
i ha"on hitun atnay tawon. Ya hay e nahlagan nadan halunmun baka ya
nadan udum.
30 Te adi athinay dinakoldah din pa"ali'. Mu maphod ta neen dimmakolda
mo te winagahan da'an Apu Dios an gapun ha"on. Ot ad uwani ya mahapul
pibon nomnomnomo' ha mabalin hi ato' an mananud hitudan pamilya'.
31 Ya impidwan Laban an inaliy, Ot ibagam nimpey pohdom an idat'un
he"a hi bino'lam?
Ya alyon Jacob di, Adiya' mumbagah bino'la' mu unnudam'e tun alyo' ya
ta'omman ya innayun'u an mumpapto' hinadan halunmu.
32 Mu hay pohdo' ya mabalin'e ya iyabulutmu ta ihiwwe' an namin nadan
o"ongal di bato'da an kalnero ya gulding ya ta'on on nadan kikkitang di
bato'dan kalnero ya gulding ta hiyay ay'u bino'la.
33 Ta hay pidwanah panigam hinan ay'u bino'la ya wada'e ha akhupam
hi agge nabato'an hinadan nahiwwen gulding'u ya kalnero' ya na'innilan
inala' hinan halunmu.
34 Ya inabulut Laban hidiyen imbagan Jacob.
35 Mu hay inat Laban i diyen algo ya immeh awadan di haluna ot ena
ihiwwen namin nadan waday bato'na an gulding ya kalnero ot iyukodnah
nadan imbabalenan linala'i.
36 Ot iyedah nan nibata"an ta eda indanallanan dadiyen kalnero ya
gulding hi tuluy algo ta adi tigon Jacob. Ta nan binatida ya dadiyey
innaynayun Jacob an impapto'.
37 Ta hay inat Jacob ya wa'et nadatngan di e uminuman nan haluna ya
nangalah hapang di nat'onat'on an kayiw on inuplakanay hingkikittang ta
pulaw di matigo.
38 Ya hiyay impahangngabnah nadan way uminumanda te hidiy imming-
hah punhintatangbalanda.
39 Ya inatna'ehdi on nabato'andah mangmangitit onu pulaw nadan
imbabaleda
40 on inhiwwena dida. Ya nada'en udum an nabato'an ya ena
impahangngab hinadan mangitit an bagin Laban ta wan mabato'an nadan
imbabaleda. On inhiwwena nadan haluna hinan halun Laban.
41 Ya hay inatna bo ya munhintatangbalda'e nadan mun'ahdol on inhang-
gana nan na'uplakan an kayiw hi hinangngabda hinan pun'inumanda ta
mun'ahdol bo nadan imbabaleda.
42 Mu adina aton hidih nadan nun'akapuy. Ta lo'tat ya mun'ahdol an
namin di halun Jacob ya nadan nun'akapuy i Laban.
43 Ta lo'tat ya kimmadangyan hi Jacob te dimmakol di haluna ya kemelna
ya dongkina ya ta'on on nadan baalna an binabai ya linala'i.

31

Hay Nanaynan Da Jacob I Laban

1 Hi Jacob ya na'innilaana nan imbagan nadan linala'in imbabalen Laban
an alyonday, Namaag udot ya inalan Jacob an namin nadan halun ama ta'u
ta hiyay kimmadangyan.
2 Ya inilmun Jacob an ta'on on hi Laban ya naluman hi adi maphod di
pangatna i hiya an adi umat hidin hopapna.

3 Ta alyon Apu Dios i Jacob di, Mumbangngad'ah nan numboblayan
nadan a'ammodmu ya nadan i'ibam ot wadaa' an bumoddang i he''a.
4 Ot ipa'ayag mon Jacob da Rachel i Leah ta umedahdi hinan pumpas-
tolana.
5 Ot alyona i diday, Inilmu' an naluman hi adi maphod nan pangat amayu
i ha''on an adi umat hidin hopapna. Mu maphod ta nan Dios an dayawon
ama ya nanongnan wadan bumoddang i ha''on.
6 Ot da'yu ya innilayun inat'uy abalina' an nangat hi an namin an
impatamun amayu i ha''on.
7 Mu hiya damdaman agagga on tinukunga' te imbanahhona nan
nunhapitanmin bo'lao'. Mu maphod ta agge inyabulut Apu Dios an eya'
dadagon i hiya.
8 Ot hay itigana an hi Apu Dios di bimmoddang i ha''on ya wa'et hay
inalin amayu hi bo'lao' ya nadan kikkitang di bato'na an gulding on
indani tatawwa ta nun'imbabale nadan gulding on kikkitang di bato'nay
imbabaleda. Ya inalina'e bo hi nadan o''ongal di bato'na on athidi bon
o''ongal di bato'day imbabaleda.
9 Ta paddungnay inalan Apu Dios nan halun amayu ot idatnan ha''on.
10 Te i han pumpatangbalanmi hinadan halun ya anakkaya an ininop'u
an waday nun'abato'an hi kikkitang ya o''ongal an tangbal an gulding ya
nun'abato'an bo nadan imbabaleda hi o''ongal ya kikkitang.
11 Ya numpatigo nan anghel Apu Dios i diyen nun'inopa' ot ngadanonay
ngadan'u. Ot alyo' di, Tanganu Apu Dios?
12 Ya alyonay, Tigom an namin nadan tangbal an gulding an nadan
nun'abato'an hi o''ongal ya atbohdiy bato' nadan imbabaleda. Ya nada'e
bon nun'abato'an hi kikkitang ya athidi boy bato' nadan imbabaleda.
Manu'eh athinay ma'ma'at ya tinigo' nan at'aton Laban i he''a.
13 Ya alyona boy, Ha''on nan Dios an numpatigon he''ah ad Betel hinan
nunha''adam hidin batu ot hiitam hi lana ta panginomnomnomam hinan
tinigom ya nan imbagam i ha''on hidi. Ot ad uwani ya mundadaan'a ta
ibangngadmu mohpeh nan boblen niyayyamam.
14 Ya alyon da Rachel i Leah di, Ma''id ahan tatawwa ha ipaboltan amami
i da'mi.
15 Namaag ya ay da'mi bokon imbabale. Ta ay da'mi inihbut ot umahonan
namin nan namayadda i da'mi.
16 Mu ta'on ot an namin nadan kinadangyan an inalan Apu Dios i hiya
ya bagi ta'un namin hitudan imbabale ta'u. Ot agam ta atom nan imbagan
Apu Dios an atom.
17 Ta nun'itakken Jacob nadan imbabaleda ya nadan ahawana hinan
kemel.
18 Ot makakdan umeh ad Kanaan an boblen amana an impipanguluna
nadan haluna ya nadan indadaana an mahapulda an inamungnah
awadanahdi hi ad Paddan-Aram.
19 Mu hi Rachel ya ni'yalana nan bulul amanah din eda numpukis hi
kalnero.
20 Ya de bo udot an agge impa'in'innilan Jacob i Laban nan bumtikanda
21 an inodnandan namin nadan wadan dida. Ta hidin inagwatda nan
wangwang an nungngadan hi Euprates ot inayundah nan nun'abillid an
bobleh ad Gilead.

Hay Namdugan Laban I Da Jacob

22 Hidin mi'atluh algoh nakakan da Jacob ya waday nangipa'innilan
Laban i diyen binumtikanda.

23 Ot pun'ayagana mo nadan tulangna ot tundonda da Jacob. Ta hidin
mi'apituh algo ya inakhupanda didah nan nun'abillid an bobleh ad Gilead.
24 Mu hidiyen nahdom ya numpa'inop hi Apu Dios i Laban ot alyonan
hiyay, Tigom ta ma"id ha ibagam hi adi maphod i Jacob.
25 Ta nun'allung da Jacob hinan nun'abillid an boble hi ad Gilead hidin
ni'akhup da Laban ot mun'allungda damdama i diyen boble.
26 Ot umeh Laban hi awadan Jacob ot alyonay, Tanganu on waha athinah
inatmu ta namaag ya inlaylayahhana' ot ibtikmu tudan imbabale' ta aymu
binalud didah gubat?
27 Tanganu onmu agge imbagbaga ta binumtik ayu? Onha imbagayu ot
wan indadaan'u ha pun'am'amlongan ta'un namin ya ahi da'mi taynan.
28 Namaag ya aggeya' indattan hi waya' an ni'hahhahapit hitudan apapu'
ya tudan imbabale' ta ahi ta'u munhihi''an. Adi maphod hinaen inatmu.
29 Undan aggem innilan abalina' an mangat hi adi maphod i he''a onha
agge numpa'inop hidin nahdom hi Apu Dios an dayawon amam ot alyonay
tigom ta ma"id ha ibagam hi adi maphod i Jacob.
30 Mu ta'onot boh on athinay inatmu an lummuh aptum an umanamut
hi awadan da amam mu ta aggeyu ni'yako nadan bulul hi balemi.
31 Ya alyon Jacob i hiyay, Manu'eh inat'uhtu ya tumakuta' hi pangipago-
lam hitudan imbabalem.
32 Mu nan alyom an bubulbullul ya hama'om ta alina'e hi inakhupanyu
ya ta'on attog on mipapate nan nangako. Ya wada'ey udum hi bagim hi
akhupam ya tinuddum ta punhintiggan tudan ibba ta'u.
Mu hi Jacob ya aggena innilan hi Rachel di nangalah nadan bulul.
33 Ta inhipun Laban an nunlikiha hinan nun'allungan Jacob ot ahi hi
Leah ya nan duwan tagala mu ma''id ha inakhupana. Ot ihiwna mohpeh
nan nun'allungan Rachel
34 mu ma''id damdama ha inakhupana. Te hi Rachel an hiya nan nangala
ya inuhbungnah nan inumbunanah nan nitakkayanah nan kemel.
35 Ot alyona i amanay, Hanat adi'a bumungot i ha"on ama hi'on adiya'
tuma'dog hitun inumbuna' te wada othadiy ma'iho. Ta hiya nan ma''id ha
inakhupan Laban.
36 Ta bimmungot moh Jacob ot alyona i Laban di, Undan nganney bahul'u
i he"a ta tinnuda'?
37 Ot nen nalpah an ma"id ha aggem linikihah nadan bagimi ya agam
mohpe ta ipatigom nan inakhupam an bagim ta punhintiggan ta'uh nadan
nun'ibbam ya nadan tulangmu ta diday ukod an mangibaga hi'on nganne
i ditan duway numbahul.
38 Ot alyona boy, Nuntamuwa' i he"a hi baintiy (20) tawon ot ipanapto''u
nadan halunmu ta dimmakolda. Mu ma"id ha pinalti' ni'mo hi inihda'.
39 Ya ta'on on nan pinaten di layon ya agge' inyalin he''a te ha"on di
numbayad. Ya atbohdin an namin di natala' an ta'on on bokon'u bahul on
impahukkatmun ha''on.
40 Ya nunhiglay nangitpo'itpola' hinan potang ya kotol hi'on nahdom ya
niddum di timmukatukala'.
41 Ta athi'athinay na'at i ha''on hitun immen baintiy (20) tawon te
himpulut opat (14) di tawon di namo'laa' hitudan duwan imbabalem ya
onom di tawon hitudan halunmu. Ya numpihimpuluy (10) nanukungam i
ha"on ta imbanahhom nadan nunhapitantan bo'lao'.
42 Ot onha bokon hi Apu Dios an dayawon nadan a'ammod'u an hi
Abraham ya hi Isaac di bimmoddang i ha"on ot wan intuda'a' an ma''id
ha indatmun ha''on. Mu maphod ta tinigon Apu Dios nan napalpaligata'

ya nan inat'un nuntamu ta hiya nan pinadananan he''ah din nahdom ta ma"id ha adi maphod hi ibagam.

Hay Nunhapitan Da Jacob I Laban

43 Alyon Laban di, Tun binabai ya i'imbabale' ya a'apapu' tudan imbabaleda. Ya ta'on on tun halun ya bagi'. Ot adi mabalin hi waday ato' hi adi maphod hitun i'imbabale' ya tudan a'apapu'.
44 Ta hiya nan mahapul di munhapittah maphod ta nan abulutontan duwa di hiyay ma'at. Ot amungonta dohah nadan batu ta mangipanomnom an adita ibahho nan punhapitanta.
45 Ot alan Jacob han batu ot ha''adona ta panginomnomana i diyen na'at.
46 Ot ibaganah nadan ibbana ta eda mangalah batu ot amungonda. Ot ahida mangan da Laban i Jacob hinan haggon diyen na'amung an batu.
47 Ot ngadanan Laban hidiyen na'amung an batu hinan hapitda ta hi ad Jegar-Sahaduta ot ngadanan bon Jacob ta hi ad Galeed.
48 Ya alyon Laban di, Hituwen na'amung an batu di panginomnomnomantan duwa. Ta hidiyey gapunah nangadanan hidiyen luta hi Galeed.
49 Ya nangadanan bo ta hi ad Mispah te hay nangalyan Laban di, Hi Apu Dios di manmannigon ditan duwa ta wan nan nunhapitantay ma'at an ta'on onta mundawwiyan.
50 Ya alina'eh paligatom tudan i'imbabale' ya nangahawa'ah udum an ta'on on adi' innilaon ya nomnomnomom an hi Apu Dios di manmannigon he''a.
51 Ot nomnomnomonta ta hituwen inamung ta'un batu ya nan naha"ad an batu hitun numbattananta
52 di tistiguta an adi mabalin hi la"uha' hituwe ta waha ato' i he"a hi adi maphod. Ya atbohdin he"a an adi mabalin hi la"uham ta waha atom i ha"on.
53 Ot hanat nan Dios an dayawon da Abraham i Nahor di ukod an mundusah nan mangibahho ituwen nunhapitanta.
Ot abuluton Jacob ot munsapatah nan Dios an un'unudon amanan hi Isaac.
54 Ot i'nong Jacob han animal i Apu Dios hidih nan nabillid ot ayagana nadan ibbana ta mangandan namin. Ot hidiy umohnonganda i diyen nahdom.
55 Ta on nawi"it ot bumangon hi Laban ot awalona nadan imbabalena ya nadan apapuna ot wagahana dida ot ahi umanamut.

32

Hay Nangipamanguluwan Jacob Hinadan Ibbanah Awadan Esau

1 Ot inayun da Jacob an umeh nan pangayanda ya alinah on wadaday anghel Apu Dios an nidamun dida.
2 Ta hidin tinigon Jacob dida ya alyonay, Datuwe nadan titindalun Apu Dios.
Ot ngadananah diyen lutah ad Mahanaim.*
3 Ya hidiy nangipamanguluwan Jacob hinadan umeh awadan ibbanan hi Esau hi ad Edom
4 an alyonay, Ume ayu ya inaliyu i Esau di, Nan baalmun hi Jacob ya pohdonan ipa'innilan he''a an hay balen da ulitauyun hi Laban di ena nihaha''adan ta hiya nan agge numbangngad ta ingganah ad uwani.

* **32:2 32:2** Hay ibalinan nan Mahanaim hinan Hebrew ya duwan allung.

5 Ot ten ad uwani ya dakol di halunan kalnero ya baka ya kabayu
ya gulding ya atbohdin dimmakolday baalnah linala'i ya binabai. Ya
impamangulu da'mi ta ipa'innilamin he''ay umaliyanda hi'on abulutom.
Ta ona imbagah diye ot ahida ume.
6 Ya hidin numbangngad dadiyen hinnagna ya alyondan Jacob di,
Impa'innilamin ibbam ot ten tuwedan damuwon dita'u an in'uyugnay opat
di gahut (400) an linala'i.
7 Ya timmakut hi Jacob hi nangngolana i diye. Ta hay inatna ya
ginodwana nadan nun'ibbana ya nadan haluna ta nunduway grupu.
8 Te hay nomnomna ya alyonay, Alina'eh umalida ya pumateda ya
mabalin an bumtikda ni'mo nadan na'udin grupu.
9 Ot mundasal an alyonay, He''a Apu Dios an dinayaw apu an hi
Abraham ya hi ama an hi Isaac ya he''ay nangali an mumbangngada' hinan
numboblayan nadan a'ammod'u ya nadan i'iba' ta ukod'an mangipapto' i
ha''on.
10 Ot ten hiyay inatmu te innaynayunmun nangipatigoh ulem i ha''on an
baalmu an ta'on ona' na'adda''ul. Ya hidin nakaka' hi balemi an ini'wa'
hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ya ammunay hu''ud'u an
inodna'. Mu nunholagona' ta teen ad uwani ya numbalin ami hi duway
grupu.
11 Ot hanat ihwang da'mi bahan hi'on waday adi maphod an ninomnom
ibba' an hi Esau hi atona. Te nunhigla tayyay e' tumakutan te alinah umali
ya numpate da'min namin an ta'on on tudan ahawa' ya i'imbabale'.
12 Mu hay imbagam ya alyom hi ipapto'a' ya wagaham nadan holag'u
ta dumakoldan umat hi dinakol di panag hinan da'ging di baybay an adi
mabilang.
13 Ot umohnongdahdi i diyen nahdom.
Ya ninomnomnan wada ha idatnan ibbanan hi Esau ot ihiwwena dohah
nadan haluna ta idatna i hiya.
14 Ta hay inhiwwena ya duway gahut (200) di tinnan gulding ya baintiy
(20) tangbal ya duway gahut (200) di tinnan kalnero ya baintiy (20) tangbal
15 ya tulumpuluy (30) tinnan kemel ya nan inlumda ya napat (40) di baka
ya himpuluy (10) bulug an baka ya baintiy (20) tinnan dongki ya himpuluy
(10) tangbal.
16 Ta danaen midat di impamangulunah nadan baalna an nahiwwe-
hiwweda. Ot alyonah nadan baalnay, Mamangulu ayu ya tigonyu ta
mahohonnod ayu muta waday pumbabattanan ta'u.
17 Ot alyonah nan namangulun baal di, Damuwom'eh Esau ta ibaganay
ud halun i datuwe ya hay ud baal i he''a ya danay pangayam
18 ya alyom i hiyay, Datuwe ya halun nan baalmun hi Jacob an idatnan
he''a. Ot ten tuweda an na'udida.
19 Ta athidiy imbaganah an namin nadan baalnan impamanguluna.
20 Ot ipidwanan alyon i diday, Adiyu bahan linglingon an alyon i hiyay,
Tuweda an na'udida. Te hay ninomnom Jacob ya alyonay ta damunah
pundammuwanda ya alina hi ma'ubayah di bungot ibbanan hiya an
lummu i dadiyen idatna.
21 Ta impamanguluna dida yaden immappaldahdi i diyen nahdom.

Hay Ni'bultungan Jacob Hi Ad Peniel

22 Ta on nahdom ot pamanguluwona nan duwan ahawana ya nan
hinohhan tagalada ya nan himpulut ohan (11) imbabalena ot agwatonda
nan wangwang an nungngadan hi Jabbok.

23 Ot ahi mohpe mumbangngad hinan immappalanda ot ipa'agwatnan
namin nadan gina'uda.
24 Ta hiya ya abuh di nabati. Ya alinah on immali han lala'i ot
bumanultungda ta ingganah din mun'abigat.
25 Mu hidin inilmun diyen lala'in adi damdama pa'a''abak i Jacob ot
gopakona nan nun'ummuman di kalakan Jacob ta na'umpuh nan tungal.
26 Ot alyonay, Ipa'eya' mohpe te tuwen mawi''it.
Ya alyon Jacob di, Adi da'a ipa'e ta ingganah ona' wagahan i he''a.
27 Ya alyon diyen lala'i di, Nganney ngadanmu?
Ya alyonay, Ha''on hi Jacob.
28 Ya alyon diyen lala'i di, Mihipun hi ad uwani ya bokon mo he''ah Jacob
ta he''ah Israel. Te paddungnay ni'bultung'a i Apu Dios ya nadan tatagu ot
mangabak'a.
29 Ya mahmahan Jacob di ngadana mu alyonay, Adi mahapul an ibaga'
di ngadan'u. Ot inayunan wagahan hi Jacob.
30 Ot ngadanan Jacob hidiyen boble ta hi ad Peniel. Te alyonay, Tinigo'
di angah Apu Dios mu maphod ta aggeya' nate.
31 Ta on manulu nan algo ot makak hi Jacob hidih ad Peniel ya
munggi'yagi'yad te nan na'umpuh an kalakana.
32 Ta hiya nan ingganah ad uwani ya adi ihdan nadan tinanud Israel
nan nun'ummunan di kalakan nan kumpulnan mapalti te hidiyey nagpak
i Jacob.

33

Hay Nundammuwan Da Esau I Jacob

1 Indani ya nangimangmangan Jacob hi Esau an didah nadan opat di
gahut (400) an linala'in in'uyugna. Ot pun'u'uyyugona nadan imbabalena
hinadan hi inada an umat i Leah ya hi Rachel ya nadan duwan tagala.
2 Ot ipamanguluna nadan duwan tagala an in'uyugda nadan imbabaleda
ot ahi da Leah ya nadan imbabalena ot ahi mohpe da Rachel i Joseph an
in'udina.
3 Ot hiyay mamangulun midamu i ibbanan hi Esau ot munyu''ung hi
numpipitu.
4 Mu tinagtag Esau an ena pundamu ot inayunan awalon hi ibbanan hi
Jacob an mungkogada.
5 Ya hidin intangad Esau ta tinigona nadan binabai ya nadan u''unga ya
alyonay, Nganne datuwen nun'ibbam?
Ya alyon Jacob di, Datuwe nadan i'imbabale' an indat Apu Dios an gapuh
homo'na.
6 Ot umeda nadan duwan tagala ya nadan imbabaleda an eda nihaggon
ot munyu''ungdah hinangngab Esau.
7 Ya nitnudda bo da Leah an hini'inna ot munyu''ungda bo ot ahi mohpe
da Rachel an hinina i Joseph.
8 Ya mahmahan bon Esau an alyonay, Ya nadan dinamumi'e an halun ya
nganney pohdom an ibaga i diye?
Ya alyon Jacob di, O dadiye nan ninomnom'un idat i he''a ta wan
abulutom di umaliyanmi.
9 Mu alyon Esau i hiyay, Ibba' adi' mahapul dadiye te dakol damdamay
halun'u ot bangngadommot.
10 Ya alyon Jacob di, Hi'on abulutom di immanamutanmi ya hanat
abulutom damdama dadiyen idat'u. Te ad uwanin naniga' hi angahmu ya

paddungnay tinigo' hi Apu Dios an namamah nan nangipatigam hi apngam
i da'mi.
11 Ta hiya nan pohdo' an alam dadiyen idat'un he"a te dakol tun halun'u
an gapu ta himmo'a' i Apu Dios. Ya lo'tat ya nihapitan hi Esau ot abulutona.
12 Ot alyon Esau di, Ume ta'u mon namin ta ipangulumi nan pangi'wanyu.
13 Mu alyon Jacob di, Mammanogda ni' tun u"unga an adida kummu. Ya
ta'on on tudan halun ya honanon'e dida ya mun'a'ateda.
14 Ot udu'dulna attog on ayu mahhun ta ta'on on ami mun'ul'ulle ta
nangamung hinah dumatnganmih ad Edom.
15 Ya alyon bon Esau di, Ot mabatida mo dohah tun ibba' an linala'i ta
bumoddangdan da'yu.
Mu alyon Jacob di, Adi mahapul hinae mu ta athinan inapngaa'.
16 Ot ibangngad mon da Esau hi ad Edom i diyen algo.
17 Yaden imme da Jacob hi ad Sukkot ot hidiy pangiphodandah allungda
ya ha punhiduman nadan haluna. Ta hiya nan nginadananda hi ad
Sukkot.*
18 Ot ahida inayun bon um'umme ta ingganaot dumatongdah ad Sekem
hidih ad Kanaan. Ta nihipun hi nakakandah ad Paddan-Aram ya
mapmaphodda ta ingganah dimmatongdah ad Sekem. Ot umappaldah nan
nihaggon i han boble.
19 Ya hidiyen luta an immappalanda ya ginattangnah hinggahut (100) di
gumo' an pihhu hinan holag Hamor an hi aman Sekem.
20 Ot iphodna han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot ngadananah
El-Elohe-Israel an hay ibalinana ya nan Dios an dayawon Israel.

34

Hay Namilitan Sekem An Nangilo' I Dinah

1 Han hin'algo ya imme nan babain imbabalen da Jacob i Leah an hi
Dinah an e ni'yay'ayyam hinadan binabai i diyen boble.
2 Mu hidin tinigon Sekem an hi na' Hamor an tinanud Hib ya imme ot
dopapona ot pilitonan ilo'. Hi Hamor ya hiyay ibilangdah ap'apu i diyen
boble.
3 Hi Sekem ya na'appinhodnah Dinah ot ihaphapitana ta mun'ahawada.
4 Ot ibagana bo i amanan hi Hamor an alyonay, Eya' di anu ihapit hinan
a'ammodna te pinhod'un ahawaon hiya.
5 Mu hidin dingngol Jacob hidiyen adi maphod an na'at hinan imba-
balena ya namaag ni' ot dindinnongan an ihodnah umanamutan nadan
linala'in imbabalenan e numpastol.
6 Ya e ni'hapit hi aman Sekem an hi Hamor i Jacob.
7 Ya dimmatong nadan linala'in imbabalen Jacob an nalpuh nan
puntanoman. Ta dingngoldah diyen na'at ya nangimbubbungotda hinan
inat Sekem hinan hi ibbadan hi Dinah an pinilitnan inilo'.
8 Mu alyon Hamor i Jacob di, Mu nan imbabale' an hi Sekem ya nunhiglay
naminhodnah nan imbabalem an hi Dinah. Daan mo bahan ta iyabulutmu
ta mun'ahawada.
9 Ta mi'yapu ayun da'mi ta mabalin bon mi'yahawada nadan linala'iyuh
nadan i wahtun binabai.
10 Ta hituy nanongnah punhituwanyu. Ya ukod ayun mamto' hinan
pohdonyun e iha"adan ituwen boble. Ot ma"id ha mangipagol i da'yu
hinan pohdonyun e puntamuwan ta way atonyun kumadangyan.

* **33:17 33:17** Hay ibalinan nan Sukkot ya a'al'allung.

11 Ya hi Sekem ya inibbaanah amanan immehdi ot alyona i Jacob ya
nadan i'iban Dinah di, Mumpahpahmo'a' i da'yu ta wan iyabulutyu bahan
an ahawao' hi Dinah. Ya ibagayu nan pohdonyun idat'u i da'yu ta idat'u.
12 Ya adi ayu mun'og'ogon an mangibaga te idat'u an ta'on hi atnay
alyonyu mu ta iyabulutyun ahawao' hi Dinah.
13 Ya gapuh nan inat Sekem i Dinah ya inambun nadan imbabalen Jacob
didan hin'ama.
14 Te alyonday, O mu adi mabalin hi mi'yahawa nan ibamin babai i ha
agge nakugit te adi maphod i da'mi.
15 Mu onha abulutonyu ta mumpakugit ayun namin an linala'i ta umat
ayu i da'mi ot mabalin an iyabulutmi.
16 Ta wan mi'yapu amin da'yu ya nangahawa amih nadan i wahtun
binabai ta nanongnan hituy pi'hituwanmih tun bobleyu.
17 Mu adiyu'e tuwali unnudan hinaen imbagami ta adi ayu mumpakugit
an linala'i ya udu'dulnay awitonmi nan ibamin babai ya immaan ami attog
hitu.
18 Ya inabulut da Sekem an hin'ama hidiyen imbagada te maphod hi
nangngolanda.
19 Ta hi Sekem an hiya ahan di lispituwondah nan nunhituwanda ya
pohdonan e mumpakugit an gapuh nan ongal an naminhodnah nan
imbabalen Jacob.
20 Ot ma'anneda mon hin'ama i Hamor hinan a'am'amungan nadan
tataguh nan way hawwangon i diyen boble ot ibagadah nadan linala'in
alyonday,
21 Datuwen immalihtun linala'i ya mapmaphod di pi'hayyupandan dita'u.
Ot maphod onda mi'hitun dita'uh tun numboblayan ta'u te abillog tun boble
ta'u ot ukoddah nan atondan umat hi pungkumilhuwanda. Ya maphod bo
on ahawaon tun linala'i nadan binabain imbabaleda ya atbohdih nadan
binabaihtu an mabalin hi ahawaon nadan linala'ida ta mi'yapu ta'un dida
ya ta'on on dida ya mi'yapuda i dita'u.
22 Mu hay imbagada ya gahin anuh on mumpakugit ta'un namin an
linala'i ta umat i dida ya ahida abuluton hinae.
23 Ot undan adiyu pohdon hinae ta munhitudahtu ta wan an namin
nadan halunda ya nadan udum an wada i dida ya bagi ta'un namin.
24 Ya an naminda i diyen boble ya inabulutdah diyen imbagan da Hamor
i Sekem ot mumpakugitdan namin nadan linala'i.
25 Mu hidin mi'atluh algo an linum'a' nan kugitda ya inikak da Simeon i
Libay an i'iban Dinah di hinalungda ot umedah nan boble ot pumpatedan
namin nadan linala'i
26 an ni'pateda da Sekem i Hamor an hin'ama. Ta on nalpah ot awitondah
Dinah ot makakda.
27 Ot mihukkatda mo bo nadan udum an imbabalen Jacob i dida
28 ot eda pun'ala nadan akhupandahdi an umat hi halun ya an namin
nadan wada i diyen boble ta pangiballohdah nan na'at hinan hi ibbadan
babai.
29 Ta nun'alada nadan kinadangyandah nadan numpunhituwanda ya
ta'on on nadan u''unga ya binabai.
30 Ot alyon Jacob i da Simeon i Libay di, Namaag nee ya eyu inat ha
athinah gumalat hi humihiwawan nadan tataguh tun ha''on. Ta onha
mun'u'uddum nadan tinanud Kanaan ya nadan tinanud Peris ya immalida
ta gubaton dita'u ot undan mahan adi dita'u abakon an oh'ohha ta'u. Ya
nganne moy adi ta'u adadagan an namin.

31 Mu alyonday, Bahulda te tanganu tuwalih on ay e mumpabpabbayad
hi adolnah ibbami ta athidiy nangatda i hiya.

35

Hay Nunwagahan Apu Dios I Jacob Hi Ad Betel

1 Indani ya alyon Apu Dios i Jacob di, Makak ayu ta ume ayuh ad Betel
ta hidiy eyu iha''adan. Ta iphodmuhdi ha punggobhanyuh mi'nong i ha''on
an Dios an ha''on din numpatigon he''a hidin binumtikam hi bimmungotan
ibbam an hi Esau i he''a.
2 Ot pun'ibagan Jacob mo i didan hina'amma ya an namin nadan
nun'ibbada an alyonay, Pumpa''ihyu nadan bulul an inodnanyu ya inatyu
nan mahapul an atonyu ta mibilang ayuh malinis ya hinukkatanyu nadan
lubungyu.
3 Te mahapul an ume ta'uh ad Betel ta e ta'u iphod ha punggobhan hi
mi'nong i Apu Dios an namoddaboddang i ha''on hinadan numpalpaligata'
ya nangipanapto' i ha''on hi an namin an nangaya'.
4 Ot idatda i Jacob an namin nadan bulul an wadan dida ya ta'on on
nadan hingatda ot ika''utnah nan way pu''un di kayiw an oak hi ad Sekem.
5 Ya hidin nakakanda ya hi Apu Dios di nangipatakut hinadan tataguh
nan nun'ihaggon an boblen inwada. Ta ma''id ha inatda i da Jacob hi adi
maphod
6 ta inggana ot dumatongdah ad Lus an hay ohah ngadana ya hi ad Betel
hidih ad Kanaan.
7 Ot iphod Jacob han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot ngadanana
ta ad El-Betel te hidiy nangipa'innilaan Apu Dios hi a'atna i hiyah din
binumtikana an gapuh bungot ibbanan hi Esau.
8 Indani ya nate nan nangipanapto' i Rebekah an hi Deborah ot eda ilubu'
hinan pu''un nan kayiw an oak hi da''ul di ad Betel. Ot ngadanandah diye
hi Pungngulngulan.
9 Hidin nibangngadan Jacob hi nalpuwanah ad Paddan-Aram ya alina
boh on numpatigoh Apu Dios i hiya ot wagahana
10 an alyonay, Hay ngadanmu ya hi Jacob mu ngadanan da'a ta he''ah
Israel.
Ta hiya moy ngadana.
11 Ya alyon bon Apu Dios di, Ha''on nan ongal di abalinanan Dios ot
punholagon da'ah dakol. Ta dumakolda ta mumbalindah boble ya patul di
udum i dida.
12 Ya hituwen boblen indat'uh nadan a'ammodmun da Abraham i Isaac
ya ipaboltan'un he''a ya nadan tanudam.
13 Ta hidin nalpah an inalin Apu Dios hidiye ot ahi umaan hidi.
14 Ot e mangalah Jacob hi batu ot ha''adonahdih nan potto' di nanigana
i Apu Dios ta panginomnomnomana i diyen na'at ot kuyaganah bayah ya
lana.
15 Ot ngadanana nimpe ta hi ad Betel.

Hay Natayan Rachel

16 Indani ya inhi'al da Jacob an taynan hi ad Betel ot ipluydah ad Eprat.
Mu hidin aggeda ni' dimmatong hi ad Eprat ya nadatngan di pun'ayyaman
Rachel mu ma'aliggatan.
17 Ya ta'on on ma'aliggatan an mun'ayyam ya bimmuduh nan golang ot
alyon nan babain nundawat i hiyay, Maphod ta lala'i bo tun inyayyammu.

18 Mu hi Rachel ya mun'aguyud di yahyahna an mate ot ikutyamna an
hay pungngadandah nan golang ya hi Ben-Oni. Mu hay nungngadan Jacob
ya hi Benjamin.
19 Ta nateh Rachel hidih nan way awon an umeh ad Eprat an hay
ngadanah ad uwani ya hi ad Bethlehem.
20 Ot ha''adon Jacob han batu hinan nilubu'ana ta panginomnomnomana
ta ingganah ad uwani ya wahdih diyen batu.
21 Hidin nalpah ot inayun da Jacob an hay ohah ngadana ya hi Israel an
numbaat. Ot eda umappal hi daggah di ad Migdal-Eder.
22 Ta hidiy nangilo'an Ruben hinan ohan imbilang amana hi ahawana
an hi Bilhah. Ya na'innilaan Jacob hidiyen inatna.

Hay Imbabalen Jacob

Hi Jacob ya himpuludat duway (12) linala'in imbabalena.
23 Te hay imbabaleda i Leah ya hi Ruben an panguluwan ot ahi hi Simeon
ot ahi hi Libay ot ahi hi Judah ot ahi hi Issakar ot ahi hi Sebulun.
24 Ya hay imbabaleda i Rachel ya da Joseph i Benjamin.
25 Ya hay imbabaledah nan tagalan Rachel an hi Bilhah ya da Dan i Naptali.
26 Ya hay imbabaledah nan tagalan Leah an hi Silpah ya da Gad i Aser.
An namin danae ya niyayyamdah ad Paddan-Aram an ammunah
Benjamin an niyayyam hinan awon.

Hay Natayan Isaac

27 Immanamut da Jacob hi awadan da amanan hi Isaac an nunnanong
hidin nunhituwan amanan hi Abraham hi ad Mamre an hay ohah ngadana
ya hi ad Hebron.
28 Ta hi Isaac ya hinggahut ta nawaluy (180) tawona
29 ot ahi mate an na'a''am'amma mo. Ot e ilubu' nadan imbabalenan da
Esau i Jacob.

36

Hay Holag Esau

1 Hi Esau an hay ohah ngadana ya hi Edom ya datuwe nadan holagna.
2 Hay inahawana ya nadan binabain i Kanaan an hi Adah an hi na' Elon
an tinanud Hit ya hi Oholibamah an hi na' Anah an apapun han hi Sibeon
an tinanud Hib
3 ya hi Basemat ya hi ibban Nebayot an imbabalen ulitaunan hi Ismael.
4 Hay imbabaleda i Adah ya hi Elipas. Ya hay imbabaleda i Basemat ya
hi Rewel.
5 Ya hay imbabaleda i Oholibamah ya da Jeuh ya hi Jalam ya hi Korah.
Ta datuwey linala'in imbabalen Esau an niyayyam hi ad Kanaan.
6 Indani ya inawit Esau nadan ahawana ya nadan imbabalenan linala'i ya
binabai ya an namin nadan nunhituh balena ya ta'on on nadan animalda
ya an namin nadan wada i dida ot makakdahdi ot umeda i han nat'on an
boble an nidawwih awadan ibbanan hi Jacob.
7 Te adi mo umdah ad Kanaan hi pumpastolanda te dimmakol moy
halundan hinagi.
8 Ta e nunhitu da Esau hinan nun'abillid an boble hi ad Seir.*
9 Ta hi Esau an ammod nadan i Edom hinan nun'abillid hi ad Seir ya
datuwey holagna.

---

* **36:8 36:8** Hay ohah ngadan di ad Seir ya hi ad Edom.

10 Hay lala'ih imbabalen da Esau i Adah ya hi Elipas. Ya hay lala'ih imbabalen da Esau i Basemat ya hi Rewel.
11 Ya hay linala'ih imbabalen Elipas ya hi Teman ya hi Omar ya hi Sepo ya hi Gatam ya hi Kenas.
12 Mu hi Elipas ya waday imbilangnah ahawana an hi Timma ta wadah Amalek an imbabaleda. Ta datuwey apapun da Esau i Adah.
13 Ya hi Rewel ya nunholag bo ta nawadaday linala'in imbabalena an da Nahat ya hi Serah ya hi Sammah ya hi Missah. Ta diday apapun da Esau i Basemat.
14 Ya hi Oholibamah an imbabalen Anah an apapun Sibeon ya hay linala'in imbabaleda i Esau ya da Jeus ya hi Jalam ya hi Korah.
15 Ta datuwe nadan ap'apu an tinanudan Esau. Hay a'ap'apu hinan panguluwan an imbabalen Esau an hi Elipas ya hi Teman ya hi Omar ya hi Sepo ya hi Kenas
16 ya hi Korah ya hi Gatam ya hi Amalek. Datuwe ya apapun da Edom i Adah.
17 Ya hay a'ap'apu an imbabalen Rewel an imbabalen Esau ya hi Nahat ya hi Serah ya hi Sammah ya hi Missah.
18 Ya hay a'ap'apu an imbabalen da Esau i Oholibamah an imbabalen Anah ya hi Jeus ya hi Jalam ya hi Korah.
19 An namin datuwen ap'apu ya imbabalen Esau an hay ohah ngadana ya hi Edom.

Hanadan Holag Seir

20 Hanadan tatagun nunhitu tuwalih nan boblen immayan da Edom ya nadan tinanud Seir an imbabalen Hor. Ya hay linala'ih imbabalen Seir ya hi Lotan ya hi Sobal ya hi Sibeon ya hi Anah
21 ya hi Dison ya hi Eser ya hi Disan. Ta diday ap'apu hinadan tinanud Hor.
22 Ya hi Lotan ya hay linala'ih imbabalena ya da Hori i Homan. Ya waday babai an hi ibban Lotan an hi Timna.
23 Ya hay linala'ih imbabalen Sobal ya hi Alban ya hi Manahat ya hi Ebal ya hi Sepo ya hi Onam.
24 Ya hi Sibeon ya hay linala'ih imbabalena ya da Ayah i Anah. Ya hituwen hi Anah ya hiyay nanama' hinan mun'utbul an ma"atung an danum hidin ena impastol nadan dongkin amanah nan agge naboblayan.
25 Hay imbabalen Anah ya hi Dison ya nan babai an hi Oholibamah.
26 Ya hi Dison ya hay linala'ih imbabalena ya hi Hemdan ya hi Esban ya hi Itran ya hi Keran.
27 Ya hi Eser ya hay linala'ih imbabalena ya hi Bilhan ya hi Saaban ya hi Akan.
28 Ya hay linala'ih imbabalen Disan ya hi Us ya hi Aran.
29 Ta hay a'ap'apun nadan tinanud Hor ya hi Lotan ya hi Sobal ya hi Sibeon ya hi Anah
30 ya hi Dison ya hi Eser ya hi Disan. Ta diday nun'ap'apu hi ad Seir.

Nadan Napalpalog An Numpatul Hi Ad Edom

31 Hidin ma"id ni' ha patul nadan tinanud Israel ya wadada mo tuwaliy numpatul hi ad Edom.
32 Ta hay patul hi ad Edom ya hi Bela an imbabalen Beor an hay nunhituwana ya hi ad Dinhabah hidih ad Edom.
33 Ya hidin nateh Bela ya nihukkat an numpatul hi Jobab an imbabalen Serah an i Bosrah hidih ad Edom.

34 Ya hidin nate boh Jobab ya nihukkat an numpatul hi Husam an i
Teman.
35 Ya hidin nateh Husam ya nihukkat an numpatul hi Hadad an
imbabalen Bedad. Hi Hadad ya inabakna nadan i Midian hidin nunggugu-
batandah ad Moab. Ya hay nunhituwana ya hi ad Abit hidih ad Edom.
36 Hidin nateh Hadad ya nihukkat an numpatul hi Samlah an i Masrekah.
37 Ya hidin nate boh Samlah ya nihukkat an numpatul hi Saul an i
Rehobot an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Euprates.
38 Ya hidi bon nateh Saul ya hay nihukkat hi numpatul ya hi Baal-Hanan
an imbabalen Akbor.
39 Ya hidin nateh Baal-Hanan an imbabalen Akbor ya nihukkat an
numpatul hi Hadar.† Ya hay ngadan nan boblen ena nunhituwan ya hi
ad Pau hidih ad Edom. Hay ngadan nan ahawana ya hi Mehetabel an
imbabalen Matred an hi na' Me-Sahab.

Hanadan Ap'apu Hi Ad Edom

40 Hay ngadan nadan tinanud Esau an nun'ap'apu hinadan boble hi ad
Edom ya hi Timna ya hi Albah ya hi Jetet
41 ya hi Oholibamah ya hi Elah ya hi Pinon
42 ya hi Kenas ya hi Teman ya hi Mibsar
43 ya hi Magdiel ya hi Iram. Ya way oha i datuwe on diday ap'apu hinadan
boble an eda nunhituwan. Ta hay ammod nadan i Edom ya hi Esau.

37

Hay Ininop Joseph

1 Hi Jacob ya hay eda nunhituwan ya hinan nunhituwan amana hi ad
Kanaan.
2 Ta athituy na'na'at i da Jacob an hina'amma. Hi imbabalenan hi Joseph
ya hidin mangmangngilog an himpulut pituy (17) tawona ya ni'ni''uyug
hinadan i'ibanan linala'i an imbabalen amana i da Bilhah i Silpah ta eda
ipastol nadan halunda. Mu indani on waday ibagbaganan amana an adi
maphod an at'aton nadan i'ibana.
3 Mu hi Joseph ya hiyay pa'appohpohdon amana i didan namin an
hina'aggi an gapu ta hiya ya niyayyam hidin amamma moh amana. Ta
impiyammaanah Joseph i han adukken mapmaphod an lubung.
4 Ya inilmun nadan i'iban Joseph an hiyay pa'appohpohdon amada mu
dida ya nunhiglay hihiwodan Joseph ta an namin di ibagadan hiya on nan
adi maphod.
5 Ya indani ya wada han ininop Joseph ot ibaganah nadan i'ibana ya
inyal'alanaot di hihiwodan hiya.
6 Te inalinan diday, Ininop'un
7 imme ta'u anu nunggapas an hina'aggi. Ya tinigo' an nan nabto' an
ginapas'u ya naha''ad ot eda anu mili'wohdi nadan nabto' an ginapasyu ot
munyu''ungdah nan nabto' an ginapas'u.
8 Ya namamay bungot nadan i'ibanan hiya an alyonday, Ot he''a mo
nayyay mumpatul i da'mi hi'on athina.
Ta namamay hihiwodan hiya an gapu i diyen ininopna ya nadan
imbagana an a'at nadan i'ibana.
9 Indani ya wada boy ininopna ot ibagana boh nadan i'ibana an alyonay,
Wada bo han ininop'u an tinigo' bo anu an nunyu''ung i ha''on nan algo ya
nan bulan ya nadan himpulut ohan (11) bittuwon.

† **36:39 36:39** Hinan 1 Chronicles 1:50 ya hay ngadan Hadar ya hi Hadad.

10 Ta hidin imbaganah diye i amana ya nadan i'ibana ya inhingal amanan
alyonay, Tanganu piboh on waha athinah ininopmu? Undan ta'on on hi
inam ya ha"on ya tudan i'ibam ya munyu"ung amin he"a?
11 Ta umamohda nadan i'ibana i hiya mu hi amana ya nonomnomonah
diye.

Hay Nangihbutanda I Joseph

12 Nadan i'iban Joseph ya eda impastol nadan halun amada hinan
nihaggon hi ad Sekem.
13 Ta inalin Jacob i Joseph di, Nadan i'ibam ya eda numpastol hinan
nihaggon hi ad Sekem ot agam ta mundadaan'a ta em papto'anan dida.
Ya inabulut Joseph.
14 Ot alyon amana i hiya di, Ume'a ta em papto'anan hi'on mapmaphodda
nadan i'ibam ya nadan halun ta'u ya ahi'a mumbangngad ta ipa'innilam i
ha''on.
Ot makak hi Joseph hidih ad Hebron ot umeh ad Sekem.
15 Ya hidin dimmatong hi ad Sekem ya ma''id ha adina e hawangon
hinan pumpastolan ya inakhupana han tagun ibaganah on nganne nan
ena ana'anapon.
16 Ya alyon Joseph di, Nadan i'iba' an e numpastol mu ten ma''id ha mapto'
hi nangipluyanda.
17 Ya alyon nan lala'i di, Immeda man nee. Ya hay dingngol'uh alyondah
umayanda ya hi ad Dotan.
Ot miyunud mo boh Joseph hidi ot akhupana didah ad Dotan.
18 Mu hidin minangmang nadan i'ibanah Joseph ot hahapitonda ta
patayonda
19 te alyonday, Tuwe tayya nan ma'a'innop.
20 Ma'ayu ta eta'u patayon ya inibkah ta'uh nan bitu. Ta ibagan'en ama
ta'u ya alyon ta'u hi inan di layon. Ta wan tigon ta'undi anu hi'on nganney
pumbalinan nadan inino'inopna.
21 Mu hidin dingngol Ruben hidiyen imbagada ya impatnanan panohon
didan alyonay, Udu'dulnay adiyu patayon.
22 Ta namaag ya eyu inuhbung hinan bituh tun agge naboblayan mu
adiyu hugatan.
Manu'eh athidiy inalin Ruben ya ninomnomna an ahina e awiton ya
inyanamutna i amada.
23 Ta hidin nidatong hi Joseph ot ipudongda ot aanonda nan mapmaphod
an adukken inlubungna
24 ot eda uhbungon i han bitu. Nan bitu ya ma"id ha litingna.
25 Ot ahida mohpe e mangan.
Ya hidin mangmangnganda ya nangimangmanganda han nabulog an
dadiye nadan mungkumilhu an tinanud Ismael an nalpudah ad Gilead.
Ya dakol di kinalgan nadan kemelda an umat hinadan middum hi ihda ya
nadan maphod di hunghungna an eda igattang hi ad Egypt.
26 Hi Ruben ya ma"id hidih din pangalyan Judah hinadan i'ibanay, Undan
nganne damdamay gun'udon ta'u hi'on patayon ta'uh ibba ta'u an ta'on on
adi ta'u ipa'in'innila?
27 Udu'dulnah on ta'u ihbut i datuwen mala"uh an tinanud Ismael ta adi
ta'u patayon te hi ibba ta'u ahan tatawwa. Ya inunnudan nadan udum
hidiye.

28 Ot eda mo guyudon hi Joseph hinan bitu ot ihbutdah baintiy (20) silber
an pihhu hinadan tinanud Ismael ot iyedah ad Egypt.
29 Ta hidin nibangngad hi Ruben ta ena tigon hi Joseph hinan bitu ya
ma''id hidi. Ya nunhiglan mahkit hi nomnomna ta nunhethetnay lubungna.
30 Ot umeh awadan nadan i'ibana ot alyonay, Ma''id man hidi nan unga.
Nganne nin di ato'?
31 Ot patayonda moy ohah nan gulding ot itamolda nan lubung Joseph
hinan dalana.
32 Ot ipatigoda i amada hidin immanamutanda. Ot alyonda i hiyay,
Inakhupanmih tuweh nan inwami ot imatunam ya hi'on hituwe nan
lubung Joseph.
33 Ya hidin tinigona ya immatunana an hiyah diye ot alyonay, O hiyah
nae nan lubung nan imbabale'. Te on pinaten di mabungot an animal ot
ma''id ha bahhonan ginudugudda attog di tungalna.
34 Ot punhethet Jacob di lubungnah ena umukayungan ot munlubung hi
langgut ot umukayungan hi atnay algo an gapuh nan imbabalena.
35 Ya ta'on hi na'amungdan namin nadan imbabalena ya nadan binabain
inapuna ta eda ip'iphodan hi hapit on adi mihapitan. Ya alyonay, Ingganah
ona' mate ya ahi mabalin an mapogpog di e' umukayungan an gapuh nan
imbabale'. Ta kinogakogaana nan imbabalena an hi Joseph.
36 Mu hay na'at i Joseph ya hidin indatong nadan mungkumilhu an i
Midian hi ad Egypt ot igattangda i Potipar an ap'apun di mungguwalyah
nan palasyun nan patul.

38

Hay Nangahawaan Judah

1 Hi Judah ya tinaynana nadan i'ibana ot e mi'hitu i han lala'i hi ad
Adullam an hay ngadana ya hi Hirah.
2 Ta hidiy nanamuwanah nan babain imbabalen Sua an i Kanaan ot
ahawaona.
3 Ta numbutyug ot iyayyamna han lala'i ot ngadanan Judah ta hi Er.
4 Ot mumbutyug bo ot iyayyamna bo han lala'i ot ngadanan Judah ta hi
Onan.
5 Ya indani ya nawada bo han lala'i ot ngadanana ta hi Selah. Ya hay
nangiyayyamana i Selah ya hidih din awadandah ad Aksib.

Nan Panguluwan An Imbabalen Judah

6 Hidin kimmilog nan panguluwan an hi Er ot ipa'ahawan amana i han
hi Tamar.
7 Mu hi Er ya nadan adi maphod di at'atona an adi miyunnudan hinan
pohdon Apu Dios ta hiya nan pinatena.
8 Ot alyon Judah hinan mi'adwan imbabalena an hi Onan di, Ahawaom
hi Tamar te hiyah diyey pangat ta'u ta wada'e ha imbabaleyu ya waha
hanat nan naten hi ibbam.
9 Mu innilanan ta'on on waday imbabaleda ya bokon hiyay mibilang
hi nangimbabale ta hiya nan inwanilihna nan malpun hiya ta aggeda
na'imbabalayan i Tamar.
10 Ya ongal di agge naminhodan Apu Dios i diyen adi maphod an ina'inat
Onan ta hiya nan pinatena mo bo.
11 Ot alyon mon Judah i Tamar di, Mumbangngad'a attog hi balen da
amam ta kimmilog'eh Selah ya ahi ayu mun'ahawa. Manu'eh inalinah diye

37:28 37:28 Nan Na'na'at 7:9

ya iyaguhna te alina ya ma'at bo i Selah nan na'at hinan duwan i'ibana. Ot mumbangngad moh Tamar hi balen da amana.

Hay Hi Aman Nan Imbutyug Tamar

12 Immey atnay tawon ya mate nan ahawan Judah an hi na' Sua. Ya hidin napogpog di umukayungan Judah ot makakdah nan gayyumnan hi Hirah an i Adullam ta eda mumpukis hinadan kalneron Judah hi ad Timnah.
13 Mu waday nangipa'innilah nan inapunan hi Tamar hinan umayandah ad Timnah.
14 Ta hidin dingngol Tamar hidiye ot hukkatana nan lubungnan lubung di nabalu ot munhu'yung ta adi mimatunan di angahna ot e um'umbun hinan way geyt hi ad Enaim an awon an umeh ad Timnah. Manu'eh inatnahdi ya inilmunan adi mipa'annung di pangahawaana i Selah te makilog mo mu aggeda nun'addum.
15 Ta hidin mala''uh da Judah ya alyonah on mumpabpabbayad hi adolna te hinu'yunganay angahna.
16 Ot umeh awadana ot ibaganah on atnay pamayadna te pohdonan ilo' te aggena innilah on hidiye nan inapuna. Ya alyon Tamar i hiyay, Mu nganne ni' di idatmun ha''on ta ahiya' ilo' i he''a?
17 Ya alyon Judah di, Ahi' ipiyalin he''a ha ohah nan gulding'u.
Ya alyon Tamar di, Mabalin mu mahapul an waha idatmuh ad uwani ta impiyalim'eh diyen gulding ya ahim bangngadon.
18 Ya alyon Judah di, Nganney pohdom hi idat'un he''a.
Ya alyonay, Ta'omman ya inyalim nan imbanggolmu ya nan hu''udmu. Ot idat Judah dadiye ot ahina ilo'. Ya indani ya numbutyug hi Tamar.
19 Ta on immanamut ot ibangngadna nan lubungna tuwalin lubung di nabalu ot aanona nan hu'yungna.
20 Ta hidin imme nan hinnag Judah an gayyumnan hi Hirah ta iyena nan gulding hinan babai ta bangngadona nan bagin Judah ya ma''id ha inakhupana i hiya.
21 Ot ena pun'ibagah nadan linala'i di awadan diyen babain mumpabayad hi adolnah nan way temploda an e immohnong ni' hinan way geyt hi ad Enaim.
Ya alyonday, Ma''id ha innilamih mumpabpabbayad hi adolnah nan templohtu.
22 Ot mumbangngad mo ot ibagana i Judah an aggena inakhupan. Ya imbagana bo i hiya nan inalin nadan linala'in nummahmahana.
23 Ya alyon Judah di, Ta'omman attog ya bagina nadan indat'un hiya. Te ummannot on eta pangihngihil hi'on ibangngad bo ta e hama'on.
24 Hidin nala''uh han tuluy bulan ya wada han nangibaga i Judah an nan inapunan hi Tamar ya numbutyug. Ya bimmungot hi Judah an alyonay, Mahapul an eyu ipalah'un ya pinu'ulanyu.
25 Mu hidin immeday e mangawit i hiya ta patayonda ya alyonay, Eyu ni' ipatigo tun hu''ud ya tun banggol i Judah ya inaliyun hiya an hay hi aman tun imbutyug'u ya nan ud bagin datuwe.
26 Ya hidin eda impatigo i Judah ya immatunana ot alyonay, Hi Tamar di nipto' di inatna te agge' peman impa'annung an impa'ahawan hiya nan imbabale' an hi Selah. Mu hi Judah ya aggena impidpidwan e ni'ilo' i hiya.
27 Hidin nadatngan di pun'ayyaman Tamar ya na'innilaan an nundappel nan inyayyamna.

28 Ya hidin pun'ayyamana ya namangulun himmawwang nan ta'len nan
oha. Ta namaag nan mundawat ot iga'odna han mumbolah an linubid ot
alyonay, Hituwey namangulu.
29 Mu indani ya ginuyud diyen golang di ta'lena ya nan ohan lala'i di
niploh hi bimmudduh. Ta mano"ol nan mundawat an alyonah nan golang
di, Undan athituy atom an bumudduh. Ta hiya nan nginadananda ta hi
Peres.
30 Ya nada'dani ya bimmudduh mohpe nan naga'odan di ta'lenah linubid
an lala'i ot ngadananda ta hi Serah.

39

Hay Na'na'at I Joseph

1 Hi Joseph ya hidin indatong nan mungkumilhun tinanud Ismael hi ad
Egypt ot igattangda i han hi Potipar an ap'apun di mungguwalyah nan
palasyun nan patul.
2 Ya hi Apu Dios di bimmoddang i Joseph ta maphod an namin di
numbalinan nadan tinamuwana hinan niha"adanah balen Potipar.
3 Ta nan ud himbut i hiya an hi Potipar ya innilanan hi Apu Dios di
bimmoddang i Joseph te pinumhod an namin nadan tinamuwanahdi.
4 Ya ongal di pun'am'amlongan Potipar i hiya ta hiyay nangiyukodanah
mumpapto' hi an namin nadan himbutna ya ta'on on nadan wadan
gina'una.
5 Ya nihipun i diye ya winagahan Apu Dios di nunhituwan diyen i Egypt
an gapu i Joseph. Ot wagahan bon Apu Dios nadan intanomda.
6 Ta inyukodnan namin i Joseph nadan wadan hiya an ammuna nan
anon Potipar an agge niyukod i hiya.
Hi Joseph ya maphod di nangadolna.
7 Ta hidin nadnadnehdi ya nawaday naminhod nan ahawan Potipar i
hiya. Ta lo'tat ot ayaganah Joseph ta e mi'ilo' i hiya.
8 Mu alyon Joseph i hiyay, Nan ud himbut i ha"on ya inyukodnan namin
i ha"on di ma'ma'at hitun nunhituwanyu ya ta'on on nadan wadan hiya.
9 Ya ma"id ha udum hi nabakbaktuy sa'adnah tun nunhituwanyu hi'on
bokon ha"on. Mu he"a ya abuh han aggena inyukod i ha"on. Ta hiya nan
adi ahan mabalin hi e' aton ha ababain ta mumbahula' i Apu Dios.
10 Ya ta'on on abigabigat on hiyay imbagan diyen babai i Joseph ya aggena
damdama e inilo' hidiyen babai.
11 Mu han hin'algo an hinunggop hi Joseph an e muntamu ya hidin
tinigon nan babai an ma"id ha ohah nadan himbut hi wahdi
12 ya inidon diyen babai i hiya ta pilitonan eda malo'. Mu binumtik hi
Joseph hi dola mu naguyud nan lubungna an nangidonan diyen babai ot
mabati i hiya.
13 Ya hidin tinigona an binumtik hi Joseph an ammunah diyen lubung
an nangidonanay nabati
14 ya namaaggot muntukuk hinadan himbutda. Ta hidin immeda ya
alyonan diday, Tigonyu teey inat nan Hebrew an inyanamut ahawa' an
on dita'u e bainon te hinunggop hinan alo'a' ta pilitonan ilo'a'. Mu hidin
muntukuka'
15 ya binumtik mohpe an aggena hinangut tun lubungna.
16 Ot ena ipa"eh diyen lubung ta ingganaot umanamut hi ahawana i diyen
nahdom.
17 Ot uhuhonan alyonay, Nayya mahan han inyanamutmun Hebrew an
namaag ya hinggopa' hinan alo'a' ta eya' piliton an ilo'.

18 Mu nuntukuka' ot bumtik ta hiya nan aggena hinangut tun lubungna.
19 Ya nunhiglay bungot Potipar.
20 Ot ena mo ipibalud hi Joseph. Ta e niddum hinadan udum an impibalud nan patul.
21 Mu hi Apu Dios damdamay bimmoddang i hiya ta ma'ulen hiya nan mumpapto' hinadan nun'ibalud.
22 Ot iyukod nan mumpapto' hinan baludan i Joseph nadan ibbanan nibalud ya an namin nadan ma'ma'at hidih nan baludan.
23 Ya an namin nadan niyukod i Joseph ya maphod di numbalinana te hi Apu Dios di bimmoddang i hiya. Ta hiya nan madinol nan mumpapto' hinan baludan hi nangiyukodana i diyen tamu i Joseph.

40

Hay Nun'inopan Nan Duwan Balud

1 Indani ya nan punha''angon nan patul hi tinapay ya nan niyukodan nan inumon nan patul hi ad Egypt ya waday numbahulandah nan patul
2 ta hiya nan bimmungot nan patul i dadiyen duwan ap'apu.
3 Ot ena ipibalud didah nan way nibaludan Joseph hi way balen nan ap'apun di mungguwalya.
4 Ot iyukod nan ap'apun di mungguwalya dida i Joseph ta nad-nadnedahdi an hi Joseph di mangipadutu' i dida.
5 Ya i han nahdom ya nun'inop nan niyukodan nan inumon nan patul ya nan punha''angonah tinapay. Ta nundihhandan nun'inop i diyen ohan nahdom. Mu nan ininopda ya agge numpaddung di ibalinana.
6 Ta hidin nawi''it an e tinigon Joseph dida ya tinigonan minomnomanda.
7 Ot mahmahana hi'on nganney gapunah eda minomnoman.
8 Ya alyonday, O te waday ininopmi mu ma''id ha mabalin hi mangibagah nan ibalinana.
Ya alyon Joseph di, Hay alpuwan nan abalinan an mangibaga hi ibalinan di inop ya hi Apu Dios. Ot uhuhonyuya nan ininopyu.
9 Ya inhipun nan niyukodan di inumon nan patul an ibaga nan ininopna an alyonay, Hay ininop'u ya han nitanom an greyp hinan way hinangngab'u
10 an tuluy hapangna. Ya indani ya timmulu nan tubuda ot humabungda. Ta lo'tat ya natong ot malumda nan bungana.
11 Ta namaag nan inodna' an basun di patul ot e' pangipoghan hinan danum di bungana ot iye' hinan patul ta inumona.
12 Ya alyon Joseph di, Hay ibalinan nan tuluy hapang an ininopmu ya tuluy algo.
13 Te mala''uh di tuluy algo ya umaan'ah tun baludan te pumbangngadon da'ah nan patul hidin tamum tuwali. Ta minaynayun nan tamum an he''ay iyukodan nan inumon nan patul.
14 Ot hanat hitun pumbangngadam hinan tamum ya nomnomnomona' bahan ta ihapita' hinan patul ta alina ya ilubusa' hitun baludan.
15 Te ha''on ya ona' attog inibtik hinan numboblayanmin Hebrew. Ot teen ad uwani bo ya waa' hitun baludan an ta'on on ma''id ha bahul'u.
16 Hidin dingngol nan munha''ang hi tinapay an maphod di ibalinan nan ininop nan ibbana ya alyonan Joseph di, Hay ininop'u'e pibo ya han tulun bahket an inaktu'.

17 Ya hay nittuh nan niyuhhun an bahket ya mun'aphod an tinapay an
anon nan patul mu inan nadan hamuti an ta'on on nunnanongdah nan
bahket an inaktu'.
18 Ya alyon Joseph i hiyay, Hay ibalinan naen tulun bahket ya tuluy algo.
19 Te mala''uh di tuluy algo ya umaan'ah tun baludan ta ipaputul nan
patul di ulum. Ya ena mohpe impitattayun di adolmu ta hay hamutiy
mangan hi lamohmu.
20 Ya hidin nala''uh di tuluy algo ya nadatngan nan punnomnomandah
niyayyaman nan patul ta inamungnan namin nadan ap'apu ot ipaltiyana
dida. Ot ipalah'una dadiyen duwan nibalud an nan punha''angonah
tinapay ya nan niyukodan di inumona.
21 Ot pumbangngadona nan niyukodan di inumonah nan tamuna tuwali.
22 Mu nan punha''angonah tinapay ya impapatena. Ta nipa'annung an
namin nan imbagan Joseph an a'at nan ininopda.
23 Mu ta'on on athidi ya liningling nan niyukodan nan inumon nan patul
hi Joseph.

41

Hay Ininop Nan Patul

1 Hidin nala''uh di duway tawon ya ininop nan patul an wahdi anu hinan
da'ging di wangwang an nungngadan hi Nayl an tumtumma'dog.
2 Ya alinah on tinigonay pitun mun'atataban baka ya nun'apdih di
up'updan limmotwa'dah nan wangwang ot inayundan mangmangngan
hinan holo'.
3 Ya indani ya nitnuddan limmotwa' di pitu bon nun'apipigut an baka ot
eda mihaggon hinadan mun'atataban baka
4 ot pun'a'anda dida. Ta nipogpog i diye ya inggibo' nan patul.
5 Mu hidin na'uyung ya ininopna bo han ohay pu''una an gahhilang mu
pituy maphod an bungana an na'attongda.
6 Ya indani ya tinigonan timmuluda boy pitu an bungana mu ma''id ha
lamohda te gapuh nan dibdib.
7 Ya alinah onda pun'a'an nadan pitun maphod an bungana. Ya inggibo'
bon nan patul ot alyonah nomnomnay, Tee on'u ininop.

Hay Nangibalinan Joseph Hinan Ininop Nan Patul

8 Ta i diyen nawi''it ya minomnoman an gapu i diyen ininopna. Ot
ipa'ayagnan namin nadan nanginnilah ibalinan di inop ya nadan udum an
ibilangdah nun'anomnoman hidih ad Egypt. Ta na'amungda ot uhuhonan
dida nan ininopna mu ma''id ha nanginnilan didah ibalinana.
9 Ya alina mohpe on immeh awadan nan patul hidiyen niyukodan
nan inumona ot alyonay, Nipanomnom ta'wa tee i ha''on an handin
numbahulanmi
10 i he''a an patul an da'min duwah nan punha''angom hi tinapay ta
bimmungot'a ot ipibalud da'mihdih nan baludan hi way balen nan ap'apun
di mungguwalya.
11 Ya han ohan nahdom ya waday ininopmin duwa an hinnat'on di
ibalinana.
12 Ya wahdi han nibalud an mangmangngilog an Hebrew an hiyay num-
balinon nan ap'apun di mungguwalya hi baalna ta hiyay nangibagaanmih
nan ininopmi ot ibaganay ibalinana.

13 Ya nan na'at i da'mi ya niyunnudan hinan imbaganan niyatan nan
ininopmi te numbangngadona' hinan tamu' ya nan munha''ang hi tinapay
di impapatem.
14 Ya hidin dingngol nan patul hidiye ot pi'ibagonan ipa'ayag hi Joseph.
Ta hidin limmah'un hi baludan ot e ni' mumpapukis ot hukkatanay
lubungna ot umeh awadan nan patul.
15 Ya alyon nan patul i hiyay, Wada han ininop'u mu ma''id ha mabalin
hi mangibagah nan ibalinana. Mu dingngol'un he''a ya abalinam anun
mangibaga hi ibalinan di inop.
16 Ya alyon Joseph i hiyay, Apu patul ha''on ya adi' abalinan mu hi Apu
Dios di mangipa'innilah ibalinan nan ininopmu.
17 Ot alyon nan patul di, Ininop'un waa' hinan da'ging di wangwang an
nungngadan hi Nayl an tumtumma'doga'.
18 Ya alinah onda limmotwa' hinan nalitingan han pitun mun'atataban
baka ya nun'apdih di up'upda ot inayundan mangmangngan hinan holo'.
19 Ya indani ya tinigo' bon nitnuddan limmotwa' di pitun nun'apipigut
an baka. Ya ma''id ha tinigo' hi bakah tun ad Egypt hi athidiy napigutanda
te nunhiglan adi maphod di tigoda.
20 Ya alinah onda nun'a'an nadan namangulun mun'atataban baka.
21 Mu ma''id ha itiganah nangananda i dadiyen mun'atataban baka te
hiyah diyen na'appigutda damdama an adi maphod di tigoda. Ya nipogpog
i diye ot igibo''u.
22 Indani ya ininop'u bo han ohay pu'un an gahhilang an pituy bungana
an mapmaphodda ya na'attongda.
23 Ya indani ya timmulu boy pitun bungana mu ma''id ha lamohda te
gapuh nan dibdib ya naklingda.
24 Ya alina boh onda pun'a'an nadan namangulun mapmaphod an
bungana. Ta inuhuh'u danaen namin hinadan nanginnilan mangibalin
hi inop mu ma''id ha nanginnilah ibalinana.
25 Ya alyon Joseph i hiyay, Nan duwan ininopmu ya numpaddung di
ibalinanda. Te hi Apu Dios ya impa'innilanan he''a nan ma'at hi udum hi
algo.
26 Ot nan pitun mun'atataban baka ya nan pitu bon mun'a'aphod an
bungan nan gahhilang ya numpaddung di ipa'innilada an dadiye ya pituy
tawon an mahawwalan di makan.
27 Ya nan na'udin pitun nun'apipigut an baka ya nan pitu bon nakupoh
di bungada ya pitu boy tawon an bitil.
28 Ta hiyah tuwe nan hi Apu Dios ya impa'innilana i he''a nan atona.
29 Te hitun ad Egypt ya waday pituy tawon an mahawwalan di makan.
30 Mu indani ya mihukkat han pituy tawon an nunhiglay bitil. Ta hidiyey
31 ay munlingling hi pinumhodan ni' tuwen boble te nunhiglay aton
diyen bitil.
32 Ya manu'e hi numpidwan nipa'inop i he''a ya hidiyey aton Apu Dios an
mangipa'innilan adi mibahhoy ena a'atan. Ya atbohdin agagga ya ma'at.
33 Ta hiya nan hay ibaga' i he''a apu patul ya maphod onmu pot'on ha
nanomnoman ya innilanay nipto' hi atona ta hiyay ukod an mangipadutu'
hinadan makan hitun ad Egypt.
34 Ya pot'om bo doha ta diday ukod an mangamung hinan mi'alimah (⅕)
nadan ma'apit an nitanom hi abobbobleh tun ad Egypt i diyen pituy tawon
35 an dakol di ma'apit ya inamungdah nan pangi'amungan hi makan hi
abobboble.

36 Ta wada ha midadaan hi makan hitun madatngan nan pituy tawon an
bitil. Ta mabalin an adi iyaten nadan tataguy inagangda.
37 Ya inunnudan nan patul ya nadan ap'apu hidiyen imbagan Joseph.

Hay Numbalinan Joseph Hi Gobelnador Hi Ad Egypt

38 Ot alyon nan patul hinadan ap'apu di, Hay punnomnom'u ya ma''id
ha udum hi nanomnomnoman mu hi Joseph an hiya nan nidduman nan
Espiritun Apu Dios.
39 Ya alyon nan patul i Joseph di, Ten he''ay nangipa'innilaan Apu Dios
i nae ya na'innilan ma''id ha umat i he''a an nanomnoman ya innilanay
nipto' hi atona.
40 Ot he''ay pot'o' hi pangiyukoda' hi an namin nadan ma'ma'at hitun
boblen pumpapto'a'. Ot an naminda tun tatagu' ya nan ibagam di
unudonda. Ta nabakbaktuwa' ya abuh an gapuh nan sa'ad'u.
41 Ot ad uwani ya he''a moy munggobelnador hitun ad Egypt.
42 Ya inaan nan patul nan singsingna ot ipihu'lubnah gamat Joseph. Ya
hidiyen singsing di mangipa'innila an pinto' nan patul hi Joseph ta hiyay
gobelnador. Ot lubunganah nan maphod an linen ot ipibanggolnay balitu'
i hiya.
43 Ot idatna i Joseph nan lugana ta hiya moy mi'adwah nan patul hi
sa'adna ta nan pangipluyana on pun'itkuk nadan nangipangulu ta ipatigon
nadan tataguy punlispitudan hiya. Ta athidiy na'at hidin pinto' nan patul
hi Joseph hi gobelnador hi ad Egypt.
44 Ot alyon bon nan patul i hiyay, Ta'on on ha''on di patul hitun ad Egypt
mu wada'ey adim iyabulut ya adi mabalin an ma'at.
45 Ot ngadananah Joseph ta hi Sapenat-Paneah an ngadan di i Egypt. Ot
ipa'ahawanah Joseph i Asenat an imbabalen Potipera an padi hi ad On.
46 Ta e impong Joseph an e tinigo nadan bobleh ad Egypt. Ya hay tawonah
din inhipunan nuntamuh nan patul hi ad Egypt ya tulumpulu (30).
47 Ya immannung an hidin namangulun pituy tawon ya mun'ahawwalan
di makan hi abobboblehdi.
48 Ta impa'amung Joseph nadan makan i diyen pituy tawon on ena
impiha''ad hinadan pangi'amunganda hinadan makan hinadan boble te
an namin an bobleh ad Egypt on waday pangi'amunganda.
49 Ya dakkodakkol di inamungda an makan an umat hi dinakol di
panag hinan baybay. Ta lo'tat ya adida mo pa'abbilang ot idinongda mon
mangitudo' hi bilangna.
50 Hi Joseph ya nawadaday duwan imbabaleda i Asenat hidin agge ni'
nadatngan di bitil.
51 Ta hay nungngadanah nan panguluwan ya hi Manasseh te alyonay, Hi
Apu Dios di namoddang i ha''on ta liningling'un namin nadan napalpali-
gata' ya hay e' nihi''anan i da ama.
52 Ya nan mi'adwa ya nginadanana ta hi Epraim te alyonay, Hi Apu Dios
di nangdat hi holag'uh tun boblen napalpaligata'.
53 Indani tatawwa ya napogpog nan pituy tawon an mahawwalan di
makan hi ad Egypt.
54 Ya nihipun mo nan pituy tawon an bitil an miyunnudan hinan inalin
Joseph. Ta an namin nadan nun'ihaggon an boble ya makulangandah
makan mu hi ad Egypt e ya waday makan hi nun'iyalangda.

41:54 41:54 Na'na'at 7:11-16

55 Ta hidin mun'apuhanda mo nadan i Egypt hi anonda ya eda mo
mumpumbagah nan patul. Mu alyon nan patul di, Eyu ibagan Joseph ta
nangamung nan alyona ya hiyay inunudyu.
56 Ya hidi mon nun'ihinap nan bitil hi abobbobleh ad Egypt ya
impibughul Joseph an namin nadan eda nangi'amungan hi makan ta
pun'igattangdah nadan i Egypt te nunhigla mo nan bitil.
57 Mu nihinap hidiyen bitil hi abobbobleh tun luta ta umeda moy
atagutaguh ad Egypt ta eda gumattang hi makan i Joseph.

42

Hay Immayan Nadan Imbabalen Jacob Hi Ad Egypt

1 Hi Jacob ya dingngolnan waday makan hi ad Egypt ot alyonah nadan
imbabalenay, Undan namaag ya nuntoto"olan ayu ya abuh
2 yaden dingngol'un wada anuy makan hi ad Egypt. Makak ayu ta e ayu
gumattang hidi i ha anon ta'u ta adi ta'u ni' mateh inagang ta'u.
3 Ta nakakda mo nan himpulun (10) imbabalen Jacob ot ipluydah ad
Egypt ta eda gumattang hi makan.
4 Mu agge ni'yayon Jacob hi Benjamin an hi ibban Joseph te iyaguhnay
ma'at bon hiya.
5 Ta ni'ye dadiyen imbabalen Jacob hinadan umeh ad Egypt an e
gumattang hi makan te ta'on on hi ad Kanaan ya waday bitil.
6 Ta hi Joseph an hiya nan gobelnador hi ad Egypt ya hiyay e
gumattangan di tatagun nalpuh abobboble. Ya hidin imme nadan i'ibana
ot munyu"ungdah hinangngabna ta ipatigodan bainanda.
7 Ya hidin tinigon Joseph nadan i'ibana ya immatunana dida. Mu hay
impatigona i dida ya aggena in'innila dida ta nunhiglay panapitna i dida
an alyonay, Danay bobleh nalpuwanyu?
Ya alyonday, Hi ad Kanaan mu immali amin gumattang hi makan.
8 Hi Joseph ya immatunana nimpe an dida nadan i'ibana mu dadiyen
i'ibana ya aggeda immatunan hiya.
9 Ya nipanomnom i hiya din ininopnan niyatanda ot alyonan diday,
Umman on ayu nee immalin munsi'im an alyonyu on ta tigonyuy a'at tun
boblemi ta innilaonyuy atonyun mangabak i da'mi.
10 Ya alyonday, Apu Gobelnador, ma"id attog ha athinah ninomnommi te
da'min baalmu ya immali amin gumattang hi makan ya abuh.
11 Ya agge ami attog immalin munsi'im te adi ami ma'layyah. Te da'mi
ya hina'aggi amin ohay hi amami.
12 Ya ipapilit Joseph an alyonay, Layahyu te innila' ot immali ayun
munsi'im hitun boblemi.
13 Ya alyonday, Apu Gobelnador, da'min baalmu ya himpulu amit duwah
(12) an imbabalen di ohan taguh ad Kanaan. Nan udidiyanmi ya nabati i
amami ya nama"id nan oha.
14 Ya alyon bon Joseph di, Ot hiya tatawwa neen immali ayun munsi'im.
15 Ot hay pamatna' i da'yu ta panginnilaa' an adi ayu munlayah ya adi
mabalin hi umanamut ayu ta ingganah on umalihtu nan udidiyan an hi
ibbayu. Hinaen inali' ya ay damdama nan patul di ud mandal.
16 Ot mahapul an ume ha oha i da'yu ta ena awiton nan udidiyanyu.
Ya da'yun udum ya mibalud ayu ta ingganah innilao' an immannung nan
imbagayu. Te adi'e ya immannung an immali ayu nimpen munsi'im.
17 Ya hidin inalinah diye ot ena ipibalud didah tuluy algo.

18 Ya hidin mi'atluh algo ya alyon Joseph i diday, Ha''on ya hi Apu Dios
di un'unudo' ta hiya nan adi da'yu ipapate mu gahin di atonyu tun ibaga'.
19 Ot ta'omman ya oha i da'yu ha mabatih tun baludan ya imme ayun
udum ta iyeyu nan ginattangyu ta adida ma'agangan nadan tinaynanyuh
nadan numpunhituwanyu.
20 Mu mahapul nimpe an awitonyuhtu nan udidiyanyu ta panginnilaa'
an adi ayu munlayah ta adi da'yu ipapate. Ya inabulutdah diyen inalina.
21 Ya humanahapitdan alyonday, Immannung mahan an din inat ta'u i
Joseph di gapunah athituy ma'ma'at i dita'uh ad uwani. Mumpahpahmo'
peman tuwali i dita'u mu ay ta'u napukit. Ta hiya mo nan ad uwani ya
athituy pumpaligatan ta'u.
22 Ya alyon Ruben di, Undan tuwali agge' pinadanan an alyo' i da'yuy adi
nginin di atonyu mu adiyu donglon. Ta hiyah tuwe nan ad uwani tee ya
miballoh i dita'u nan ena nama''idan.
23 Mu dida ya aggeda innilan na'awatan Joseph hidiyen punhahapitanda
te hidin ni'hapitdan hiya ya waday nangibalin.
24 Ot taynan Joseph dida ot e kumga ot ahi mumbangngad ot hi Simeon
di ipabaludna yaden tigtiggondan namin.
25 Ot honagona mohpey e mangikalgah nan alandan makan ot ibagana
boh nadan nangittu ta pun'ipongdah nadan uhhun di sakuda nan pihhun
namayadda ya ta idadaananda didah balundah nan awon.
26 Ot pun'ikalgadah nadan dongki nan ginattangda ot makakda.

Hay Immanamutan Nadan I'iban Joseph

27 Mu hidih nan immiyananda i diyen nahdom ya inubad di ohay
sakuna ta alana ha ipa'anah nan dongki ya tinigonan wahdi nan pihhun
imbayadna hi uhhun nan saku.
28 Ya mungkalih nadan i'ibanan alyonay, Wahtu man tee nan num-
bayad'un impabangngaddah tun uhhun nan nisaku. Ya nginumhopda ta
munggagayonggongdah takutda te alyonday, Tanganu nin on waha athituh
pangat Apu Dios i dita'u.
29 Ta immanamutdah ad Kanaan ot uhuhondan amadan namin nadan
na'na'at i dida,
30 an alyonday, Umman ma'abbungot nan gobelnador i da'mi te ipapilitna
an e ami anu munsi'im hi bobleda.
31 Ot alyonmin hiyay, Agge ami attog immalihtun e munsi'im te da'mi ya
adi ami munlayah an tatagu.
32 Ya himpulu amit duwan (12) hina'aggi an ohay hi amami. Mu nama''id
di oha ya nan udidiyanmi ya nabati i amami.
33 Ya alyonaot di, Hay panginnilaa' an adi ayu munlayah ya mataynan
di oha i da'yuhtu ya imme ayun udum ta iyanamutyu nadan makan an
ginattangyu ta adida ma'ulat nadan tinaynanyu.
34 Mu mumbangngad ayuhtu an i'uyugyu nan udidiyanyu ta panginnilaa'
nimpe an adi ayu munlayah ya agge ayu immalin munsi'im hitun boblemi.
Ta ahi' mohpe ilubus tun ibayu ya mabalin bon umali ayun gumattang hitu.
35 Hidin inubaddan namin nan bobod di sakuda ya tinigodan nipnipong
an nun'iyuhhun nadan pihhun imbayadda. Ya timmakutdan namin an
ta'on on hi amada.
36 Ya alyon Jacob i diday, Te on lo'tat ya napuhdan namin hantudan
imbabale'. Te nama''id hi Joseph ya ma''id hi Simeon ya ad uwani bo
ya iyeyuh Benjamin. At'ehna ya te on ammunaa' hi e munligligat an e
numanomnom.

37 Ya alyon Ruben i hiyay, Ta'on ya indinolmun ha''on hi Benjamin ta
alina'eh on ma''id ha iyanamut'un hiya ya nan duwa attog an imbabale' an
linala'i di pangiballoham.
38 Mu alyon Jacob di, Hi imbabale' e damdaman hi Benjamin ya adi
mabalin hi mi'yalin da'yuh ad Egypt. Te innilayun hiya mo ya abuh han
nabati hinan holagmi i inanan hi Rachel te on nimpe nate nan ibana. Ya
alina mahan bo ya waday ma'at i hiyah adi maphod hinan awon ya undan
adi' iyate te teen amammaa' mahan mo.

43

1 Nan bitil hi ad Kanaan ya nunhigla mahan mo.
2 Ta hidin napuh nan makan an na'alah ad Egypt ya alyon Jacob hinadan
imbabalenay, Ume ayu bo ta e ayu gumattang hi anon ta'u.
3 Ya alyon Judah di, O mu nganney atonmin pinadanan nan gobelnador
an adimi anu ipidpidwan e mumpatigon hiya hi'on adimi i'uyug nan
udidiyanmi.
4 Mu iyabulutmu'e ta mi'yali ya mabalin.
5 Mu adim'e pi'yaliyon ya adimi goton an ume te hiyah diyey inalinan
ma''id'e nimpe ha i'uyugmi ya udu'dulnay adi ami mumpatigon hiya.
6 Ya alyon Jacob i diday, Tanganu onyu tuwali imbagan wahtuy ohan hi
ibbayu? Tanganu onyu mamaon di e' inomnoman?
7 Ya alyonday, Manu'eh imbagami ya manahmahanay a'at ta'u an umat i
he''a hi'on agge'a ni' anu nate ya hay awadan di udum hi i'ibami. Ya undan
innilamih on imbagami'e ya mahapul bon tigonah Benjamin.
8 Ot alyon Judah i amaday, Pi'yaliyommot hi Benjamin ta wan makak
ami te undan adi lo'tat ya inyate ta'uy inagang ta'un namin an namamah
nadan u''unga.
9 Ot ibaga' teen hi Benjamin ya tigo' ta ma''id ha ma'at i hiya. Mu alina'eh
on waha ma'at i hiya ya ha''on di nangipabahulam hi inggana.
10 Te onha otahan ha agge natanaktak di akakanmi ot wan numpidwa
amin numbangngad hi ad uwani.
11 Ya alyon amaday, At'e damdamah nan gahin on mi'yali ya aga ta
piliyonyu dohah nadan maphod an wahtun boble ta'u ta idatyu i diyen
gobelnador. Ot mangalada i dohah nan danum di iyukan ya nadan
middum hi makan ya nadan udum an bungan di nitanom.
12 Ya alyon bon Jacob i diday, Mahapul an munduway bilang di pihhun
ikakyu ta ipabangngadyu nan bayad nan namangulun ginattangyu te alina
hi nalinglingdah din nangikalgaanda.
13 Ta'omman mo ya inawityu tun ibayu ta mi'baga ayun ume.
14 Ot hanat nan ongal di abalinanan Dios ya hom'on da'yu ta mabalin
an ilubusna nan ibayun hi Simeon ya ni'ibangngadonah Benjamin hitun
umanamutanyu. Ya apyana'e tuwalin waday ma'at i dida ya ma"id ha
mabalin ta'u.

Hay Ni'yayan Benjamin Hi Ad Egypt

15 Hidin indadaandan namin nadan midat hinan gobelnador ya nan
pihhun nadubliy bilangna ot umeda an ni'yeh Benjamin. Ta hidin
dimmatongdah ad Egypt ot eda tigon nan gobelnador.
16 Ya hidin tinigon Joseph hi Benjamin ot alyonah nan baalnan
mumpapto' hi balena di, I'uyugmu datuwen linala'ih balemi ya pinaltim
ha ihdami ya inha"angmu ta mi''andan ha''on hi mawod.
17 Ta inunud nan baal nan inalin Joseph.

18 Ya hidin mangmangngedan hina'aggi ya way ohaon kimmobaal te
hay ninomnomda ya alyonday, Manu'e nin hi inyali dita'uhtu ya gapuh
din pihhun numbayad ta'uh hopapna an nipabangngad i dita'u. Ma''id
ha mapto' on nganney atondan dita'u ya numbalinon dita'uh baalna ya
ni'yalana tudan dongki ta'u.
19 Ta hidin hiyah dimmatongdah nan way panto ot alyondah nan baal
di,
20 Ibba', da'mi din immali boh tun gimmattang hi makan.
21 Mu hidin immanamut ami ya tinigomin nipnipong hi uhhun nadan
sakumi nan pihhun numbayadmi. Ot wahtun inodnanmi ta ipabangngad-
min he''a.
22 Ya indonanmi boy pihhu ta igattangmih makan. Te aggemi attog innila
an nipabangngad nan pihhuh nadan sakumi.
23 Ya alyon nan baal i diday, Adi ayu minomnoman i nae ya adi ayu
tumakut te nan Dios an dayawon amayu di nangiha''ad hidi ta pihhuyu.
Te din imbayadyu'e ya nalpah tuwali an inala' i da'yu.
Ot ena ilubus hi Simeon ot iyenah awadanda
24 ot inayunan paghopon didah balen Joseph. Ot idatnay liting hi
pun'ulahdah nan hupu' hi hukida ot ena panganon nadan dongkida.
25 Nadan i'iban Joseph ya indadaanda nan idatda i hiyah umanamutana
i diyen mawod te nipa'innilan didan mi''andan hiya.
26 Ta hidin immanamut hi Joseph ot eda idat nan inodnandan idatdan
hiya ot munyu''ungdah hinangngabna.
27 Ya mahmahana an alyonay, Nganney a'at din alyonyun amamman hi
amayu? On hiyah diye an matagu ni'?
28 Ya alyonday, O matagu nan baalmun hi amami ya mapmaphod an adi
mundogoh.
Ot munyu''ungda bo hi punlispitudan hiya.
29 Ya hidin indodonganah Benjamin ya alyonay, On hiyah tuwe nan
udidiyan an alyonyuh hi ibbayu? Ot alyonan hiyay, Hi Apu Dios di
munwagah i he''an imbabale.
30 Hidin inalinah diye ya innayunan immaan hidi te adi mitpol di
luwanah nanigana i ibbanan hi Benjamin. Ot mahanoggop hi kuwartuna
ot kumgahdi.
31 Ya hidin immudu'dul di punli'nana ot apuwanay angahna ot lumah'un
ta ibaganah nan baalna ta manganda.
32 Hidin manganda ya e nahiwwen inumbun i han ohan lamehaan hi
Joseph. Ya nadan i'ibana ya tinuppugda dida i han oha bon lamehaan. Ya
nahiwweda bo nadan i Egypt te adida pohdon an midmiddum an mi''an
hinadan Hebrew te nunhiglay pamihuldan dida.
33 Ya hay nangipabunandah nadan i'ibana ya hi way hinangngab
Joseph. Ya nahohonnodda an inumbun an namangulu nan panguluwan
ta ingganah nan udidiyan. Ta masda'awda an ugganda muntoto''olan.
34 Ya nan midat an anonda ya ma'alan namin hinan lamehaan an
panganan Joseph. Ya hi Benjamin di dakdakkol di indatdah anona te
numpilimay dinakol di nidat i hiya mu nan nidat hinadan i'ibana. Ta
mun'am'amlongdan ni''an i Joseph ot inayundan uminum hi bayah.

44

Nan Silber An Basun Joseph

1 Hidin makak nadan i'iban Joseph ya imbaganah nan baalnan
mumpapto' ta kalgaana nan sakuda ya imbangngadna nan pihhudah nan
uhhun di sakuda.
2 Ot ibagana bo ta iha''adna nan silber an basunah uhhun nan sakun
Benjamin ta middum hinan pihhuna. Ot hidiyey aton nan baal.
3 Ta hidin hiyah nawi"it ot makakdan hina'aggi an nun'itakkedah nadan
dongkida.
4 Ya hidin hiyah aggeda immadawwi ya alyon Joseph hinan baal-
nan mumpapto' hi balenay, Eka ta tundom dida. Ta ni'akhup'a'e ya
impa'ohnongmu dida ya inalim di, Tanganu mahan on mapmaphod di
impatigon nan gobelnador i da'yu ya athinay pangatyun hiya?
5 Tanganu mahan on inye''eyu nan silber an basuna an hidiye nan
pun'inumana ya usalonan mumbuyun? Adi ahan maphod hinaen inatyu.
6 Ta hidin ni'akhup hidiyen baal ot ibagana nan imbagan Joseph i hiya.
7 Ya alyonday, Ibba', tanganu boh on athinay panapitmu? Ma''id man
attog ha inatmih athina.
8 He"a ya innilam di nangibangngadanmih din pihhun tinigomih nan
uhhun nadan sakumi an numbayadmih hopapna an inilpumih ad Kanaan.
Ya tanganu boh onmi iye''e ha silber onu balitu' hi balen nan ud baal i he"a?
9 Tigomdih tudan kalgami ta inakhupam'e ya ta'on on mate nan nangala
ya numbalinon da'min udum hi himbut nan ud baal i he"a.
10 Ya alyonay, Mabalin mu hay pinhod'u ya ammuna nan ohan nangala
hi mumbalin hi himbut'u ya immanamut ayun udum.
11 Ta way oha mo i dida on nunlo'ahnay kalganah nan nangitakkayana
on inubadnay sakuna.
12 Ta inhipun nan baal Joseph hinan sakun nan panguluwan di tigotigo
ta ingganah nan sakun nan udidiyan an hi Benjamin. Ya hinan sakun
Benjamin di nangakhupanah nan basu.
13 Ta punhethet nadan i'ibanay lubungda hi eda inomnoman. Ot
pun'ittuda mo boy kalgadah nan dongkida ot ibangngaddan namin hi
boble.
14 Ya hidin nidatongdah balen da Joseph ya wahdi ni' an agge nakak ot
munyu''ungdah hinangngabna.
15 Ya alyon Joseph i diday, Tanganu mahan tuwalih on waha athinah
inatyu? Undan aggeyu innila an nan tagun umat i ha''on ya waday atonan
manginnilah nan mangako?
16 Ya alyon Judah di, Aggemi innilay ibagami i he''a Apu Gobelnador. Te
ta'on onmi ibaga an ma"id ha bahulmi ya ma"id ha hilbina te hituwey
pundusan Apu Dios i da'min baalmu hinan emi numbahulan. Ot hiya
nan numbangngad ami ta ta'omman attog ya numbalin amin namin hi
himbutmu ta adi ammuna nan ud saku hinan na'alaan nan basum.
17 Mu alyon Joseph di, Adi mabalin an e' aton hinae. Te ha"on ya ammuna
nan nangalah nan basu' di mumbalin hi himbut'u. Ot da'yun udum ya
mabalin an umanamut ayu i amayu.
18 Ot e mihaggon hi Judah i Joseph ot alyonay, Apu Gobelnador innila' an
he''a ya nipaddung di abalinam hinan patul mu adi'a bahan bumungot ta
anusam an donglon hituwen ibaga'.
19 Te hidin hopapna ya minahmaham hi'on waday hi amami onu ha
udum hi hi ibbamih lala'i.
20 Ot alyonmiy wadah amami an amamma mo. Ya wada bo nan
udidiyanmin lala'in nawadah din amamma moh amami. Ot ibagami bon

wada han ohan hi ibbana mu nate ta oha nan udidiyan an nabati i didan
holag amami i inana. Ta hiya nan hiya ahan di pohpohdon amami.
21 Ya hay imbagam i da'mih din nanguhuhanmi ya alyom hi i'uyugmi ta
tigom.
22 Ot ibagami bon he''a an hiya ya adi mabalin hi taynanah amami te
alinah hiyay iyaten amami.
23 Ya alyom hi adimi ipidpidwan mumpatpatigon he''a hi'on adimi i'uyug.
24 Ta hidin immanamut ami ot uhuhonmi nan inalim i amami.
25 Mu hidin napuh din inalamih tun makan ya alyon bon amamiy umali
amin gumattang.
26 Mu imbagamin hiya an adi'e mi'yalih Benjamin ya adi mabalin hi
mumbangngad amihtuh ad Egypt. Mu mi'yali'e ya mabalin te ninonom-
nommi nimpe din imbagam i da'mi.
27 Ya alyon amamiy, Innilayun duwaday holagmi i ahawa' an hi Rachel.
28 Mu tinaynana' hinan oha ta hay punnomnom'u ya inan di layon te
ma''id ha numbangngad i hiya.
29 Ot alyonyu'e boh tun hi ibbanay pangihiwanyu ta alina boh waha
athidih ma'at i hiya ya onyu e pun'udman di e' inomnoman hi ad uwanin
amammaa' ta alinah on hiyay inyate'.
30 Ot inayun Judah an alyon i hiyay, Hiya nan onha mumbangngada' ya
tigonan ma''id ha inyanamut'u i Benjamin
31 ot ay da'miy lummuh atayana. Te nunhiglay punnomnomna ituwen
udidiyanmi.
32 Ya namama mahan teen imbaga' i hiya an alina'eh on waha athidih
ma'at ya ha''on di ud bahul hi inggana.
33 Undan bahan adi mabalin an ta'on attog ya ha''on di nihukkat i ibba'
hi pumbalinom hi himbutmu ta hiyay mi'ibangngad hitudan i'iba'.
34 Te ha''on ya ma''id damdama ha ato' an umanamut hi'on ma''id
hituwen hi ibbami te adi' abalinan an tigon hi amami an nunhiglay ena
inomnoman hi'on ma''id hi Benjamin.

45

Hay Numpa'innilaan Joseph Hinadan I'ibana

1 Lo'tat mo ahan ya adi pa''itpol hi Joseph hi li'nanah hinangngab nadan
baalna. Ot palah'unona mo dida ta ammunadah nadan i'ibanan nabati.
2 Ya nunhiglay kogana ta dingngol nadan i Egypt ot eda ipa'innilah nadan
wahdih nan palasyun nan patul.
3 Ot alyon Joseph hinadan i'ibana di, Umman tatawwa ha''on hi Joseph.
On immannung an matagu ni' hi ama? Mu nadan i'ibana ya namaag ya
mano''olda hi nangngolanda i diye an gapuh takutda.
4 Ot ayagana dida ta mihaggondan hiya. Ot ipidwan Joseph an alyon di,
Ha''on nimpe hi ibbayun hi Joseph an inihbutyuh nadan immalihtu hi ad
Egypt.
5 Mu adi ayu minomnoman i diyen inatyun ha''on ya adi ayu bumungot hi
adolyu an gapuh nangigattanganyun ha''on. Te hay nangipiyalih tun ha''on
ya hi Apu Dios ta wan ha''on di usalona ta way aton di tatagun mihwang
ituwen bitil.
6 Te duway tawon mo teeh tuwen bitil ya minaynayun hituwe hi limay
tawon ta mamama mon adi tummol di mitanom.

45:1 45:1 Nan Na'na'at 7:13

7 Ta hiyah tuwe nan impamanguluwa' hitu i Apu Dios ta mipatigo nan
ongal an abalinanan mangihwang i dita'u ituwen bitil.
8 Ta hiya nan hay immannung ya bokon da'yuy nangipiyalih tun ha"on te
hi Apu Dios. Ta ha''on di nuntugun hinan patul ta inyukodnan ha"on nan
pun'ap'apuwana ya an namin an ma'ma'at hi abobbobleh tun ad Egypt.
9 Ot aga ta umanamut ayu ta eyu ibagan ama an alyonyuy, Hi imbabalem
an hi Joseph ya hiyay numbalinon Apu Dios hi gobelnador hi ad Egypt. Ya
imbagana an mi'baga ta'u anun umehdin namin.
10 Ta e ta'u munhituh ad Gosen hidih ad Egypt ta wan mihaggon ta'un
hiya ta hidi ta'un namin an he"a ya da'min imbabalem ya nadan apapum
ya nadan kalnerom ya bakam ya an namin an wadan he''a.
11 Te hiya anuy ukod hinan mahapul ta'u te minaynayun anuh tuwen bitil
hi limay tawon. Ya aggena pinhod an ma'ulat ta'u ya ma'agangan nadan
halun ta'u.
12 Ot inayun bon Joseph an alyon di, Tigonyu ot ha"on mahan hituwen
munhapihhapit i da'yu. Ya namama i he''a ibba' Benjamin ya imatunana'
mahan i he"a.
13 Ot ipa'innilayu i ama di anabaktun di sa'ad'u ituwen boble ya nadan
udum an tintinnigoyuhtu. Ta umanamut ayu ta eyu awiton hi ama ya
immali ayuhtu.
14 Ta imbaganah diye ot awalonah ibbanan hi Benjamin an mungkoga.
Ya ta'on on hi Benjamin ya inawalna damdama an mungkoga.
15 Ta hiyah diyen mungkogah Joseph on ena pun'awal nadan i'ibana ta
inggana ot opngona didan namin. Ot mi'hapitda mohpe nadan i'ibana i
hiya.
16 Ya hidin na'innilaan nan patul ya nadan ap'apuh nan palasyu hidiyen
immaliyan nadan i'iban Joseph ya ta'on on dida ya ma"amlongda.
17 Ot alyon nan patul i Joseph di, Ibagam hinadan i'ibam ta pungkal-
gaanda nadan dongki hi makan ta ahida umanamut hi ad Kanaan.
18 Ta eda awiton hi amam ya an namin nadan pamilyadan tinaynan-
dahdi. Ta umalidahtu ta idat'un dida nan ma'allumong an lutahtu hi ad
Egypt ta hidiy eda iha''adan ta adida makulangan hi mahapulda.
19 Ya imbagam bo i dida ta alandahtu ha ahida pangiluganan hinadan
binabai ya nadan mammanog an imbabaleda ya hi amayu ta umalidahtu.
20 Ya adida minomnoman hi panaynandah nadan numpunhituwanda ot
ten idat'un dida nan ap'aphodan an lutah tun ad Egypt ta pumboblayanda.
21 Ot aton nadan imbabalen Jacob hidiyen imbagan nan patul. Ta indat
Joseph di punluganda ya hay anonda hinan awon hi umayanda ya hay
pumbangngadanda.
22 Ot idattan bon Joseph didan namin hi lubung. Mu hi Benjamin ya
limay indatnan hiya ya han tuluy gahut (300) di silber an pihhu.
23 Ya hay impadonah midat i amana ya himpuluy (10) dongki an
nangikalgaandah dakol an mun'aphod an ma'alah ad Egypt. Ya himpulu
(10) boy tinna an dongki an nun'akalgaan hi boga ya tinapay ya nadan
udum an mahapul amadah nan awon hi umaliyanda.
24 Ta hidin nidadaan an namin nadan kalgada ot honagona mohpe dida
an alyonay, Ekayu mohpe ya adi ayu munhahannuh nan awon.
25 Ta nakakdah ad Egypt ot umanamutdah ad Kanaan hi awadan amadan
hi Jacob.

45:9 45:9 Nan Na'na'at 7:14

26 Ta hidin dimmatongda ot alyondan amaday, Umman eh'a mataguh
Joseph an hiyay gobelnador hi ad Egypt. Mu namaag ya nano''ol hi Jacob
i diyen inalida an adina patiyon.
27 Mu hidin inuhuhdan namin nan imbagabagan Joseph i dida ya
hidin tinigona nadan impadona i dida an iluganana hi umayandahdi ya
immamlong hi amadan hi Jacob ya numbangngad nan bikahna.
28 Ot alyonay, Maphod ta athinan mataguh imbabale' an hi Joseph.
Mahapul mahan an umeya' ta e' tigon ta ahiya' mate.

46

Hay Immayan Jacob Ya Nadan Holagna Hi Ad Egypt

1 Hi Jacob ya nun'idadaanan namin nadan mabalin an odnanda ot ahida
makak. Ya hidin dimmatongdah ad Beerseba ot umohnongda ni' ta idawat
Jacob nadan i'nongnah nan Dios an dayawon amanan hi Isaac.
2 Ya waday nipatigo i hiya i diyen nahdom an himmapit hi Apu Dios i
hiya ot alyonay, Jacob! Jacob!
Ot tobalona an alyonay, O wahtuwa'.
3 Ya alyon Apu Dios di, Ha"on nan Dios an dayawon amam ot adi'a
tumakut an umeh ad Egypt te ha''on di ukod i da'yu ta pumbalino' hi
dakkodakkol nadan holagmuhdi.
4 Te wadaa' an bumoddang i da'yu hi umayanyuh ad Egypt ya ha"on boy
ahi mangibangngad hinadan tanudam ituwen bobleh udum hi algo. Mu
he''a ya hidih ad Egypt di atayam. Ta hi a'unguham ya wadah Joseph an
mihahaggon i he''a.
5 Ta hidin nabiggat ot milugan da Jacob ya nadan mammanog an
apapuna ya nadan binabai hinan indat nan patul an iluganda ot
makakdahdih ad Beerseba.
6 An ta'on on nadan halunda ya nadan udum an inilpudah nan
nunhituwandah ad Kanaan ya intakinda. Ta imme da Jacob hi ad Egypt
an dida nimpen namin hinadan holagna
7 an imbabalena ya apapuna.

Hay Holag Jacob An Immeh Ad Egypt

8 Hay ngadan nadan linala'in imbabalen Jacob an hay ohah ngadana ya hi
Israel ya nadan apapuna an immeh ad Egypt ya hi Ruben an panguluwan
9 ya nadan imbabalenan da Hanok ya hi Pallu ya hi Hesron ya hi Karmi.
10 Ya nan imbabalena bon hi Simeon ya nadan tinanudana an hi Jemuel
ya hi Jamin ya hi Ohad ya hi Jakin ya hi Sohar ya hi Saul. Hi Saul ya
imbabalen Simeon i han i Kanaan.
11 Ya nan imbabalena bon hi Libay ya nadan imbabalena an da Gerson
ya hi Kohat ya hi Merari.
12 Ya nan imbabalena bon hi Judah ya nadan imbabalenan hi Er ya hi
Onan ya hi Selah ya hi Peres ya hi Serah mu da Er i Onan ya nateda tuwalih
ad Kanaan. Ya hay imbabalen Peres ya da Hesron i Hamul.
13 Ya nan imbabalena bon hi Issakar ya nadan imbabalenan hi Tola ya
hi Puah ya hi Jasub ya hi Simron.
14 Ya nan imbabalena bon hi Sebulun ya nadan imbabalenan da Sered
ya hi Elon ya hi Jahleel.
15 Ta danae nadan imbabalen Jacob i Leah an agge niddum nan
babain imbabaledan hi Dinah. Ya danaen imbabaleda ya nawadadah din
awadandah ad Paddan-Aram. Ya hay bilangdan namin ya tulumpulut tulu
(33).

16 Ya nan imbabalena bon hi Gad ya nadan imbabalenan hi Sepon ya hi
Haggi ya hi Suni ya hi Esbon ya hi Eri ya hi Arodi ya hi Areli.
17 Ya nan imbababalena bon hi Aser ya nadan imbabalenan hi Imnah ya
hi Isbah ya hi Isbi ya hi Beriah ya nan babain hi Serah. Ya hi Beriah ya
wadaday linala'in imbabalenan da Heber i Malkiel.
18 Ta danae nadan imbabalen da Jacob hinan indat Laban an tagalan
Leah an hi Silpah. Ta an naminda ya himpulut onom (16).
19 Ya hay imbabalen da Jacob i Rachel ya da Joseph i Benjamin.
20 Ya nadan imbabalen Joseph hi ad Egypt ya da Manasseh i Epraim. Hay
hi inada ya hi Asenat an imbabalen nan padi hi ad On an hi Potipera.
21 Ya hay imbabalen Benjamin ya hi Bela ya hi Beker ya hi Asbel ya hi
Gera ya hi Naaman ya hi Ehi ya hi Ros ya hi Muppim ya hi Huppim ya hi
Ard.
22 Ta himpulut opatdan (14) namin di tinanud da Jacob i Rachel.
23 Hi Dan ya imbabalenah Husim.
24 Ya hi Naptali e ya hay linala'ih imbabalena ya hi Jahsiel ya hi Guni ya
hi Jeser ya hi Sillem.
25 Dida damdama nadan imbabalen da Jacob hinan tagalan indat Laban
i Rachel an hi Bilhah. Ta hay bilangdan namin ya pitu.
26 Ta an naminda an tinanud Jacob an aggeda ni'bilang nadan binabain
ahawan nadan imbabalena ya nanomdat onom (66) an immeh ad Egypt.
27 Ya middumda'e nadan duwan imbabalen Joseph an niyayyam hi ad
Egypt ya napitudah (70) ngammutna an tinanudan Jacob.

Hay Dimmatngan Da Jacob Hi Ad Egypt

28 Hidin dimmatongdah ad Egypt ya impamangulun Jacob hi Judah ta
ena ibaga i Joseph ta ena damuwon didah ad Gosen.
29 Ot e mo milugan hi Joseph hinan punluganana ot umeh ad Gosen
ta ena damuwon hi amana an hay ohah ngadana ya hi Israel. Ta hidin
nundammuda ot pi'bagonan iyawal i amana ot aganah kogakoga. Ta
nadnenadne ot ahi duminong.
30 Ya alyon Jacob i hiyay, Ad uwani ya nundadaana' mohpen mate mu ta
athitun tinigo da'a an matagu'a aya.
31 Ot alyon mohpen Joseph hinadan i'ibana ya nadan udum an wadah
nunhituwan amana di, Aga mo ta umeya' ta e' ipa'innilah nan patul an
dimmatong ayu mohtu hi ad Egypt.
32 Ya imbaga' bon hiya an hay tamuyu ya on ayu munhalun ta in'uyugyun
namin nadan halunyu ya an namin nadan gina'uyu.
33 Ot ipa'ayag da'yu'en hiya ta ibaganah on nganney tamuyu ya mahapul
an alyonyuy,
34 Da'mi an baalmu ya hay tamumi hi nihipun tuwalih a'u''ungami ya
mumpapto' hinadan halunmi an umat damdamah nadan a'ammodmi.
Athidi'ey ibagayu ya mabalin an hituh ad Gosen di iyabulutnah punhi-
tuwanyu. Te nadan tataguh tun ad Egypt ya nunhiglay pamihuldah nadan
mumpapto' hi kalnero.

47

1 Hi Joseph ya immeh awadan nan patul ot alyonay, Dimmatongda mo
da ama ya nadan i'iba' an nalpuh ad Kanaan an inaladan namin nadan
halunda ya nadan gina'uda ot wahdidan immohnongdah ad Gosen.
2 Ot ipa'innilanah nan patul nadan liman i'ibanan in'uyugna.
3 Ya alyon nan patul i diday, Nganney tamuyu?

Ya alyonday, Da'min baalmu apu patul ya hay tamumi ya mumpapto' hi
kalnero an umat hi tamun handidan a'ammodmi.
4 Mu ten immali amih tun bobleyuh ad uwani te nunhigla nan bitil
hi ad Kanaan ta ma"id ha anon nadan halunmi. Ot mabalin'e bahan ya
inyabulutmu ta ad Gosen di iha"adanmi.
5 Ya alyon nan patul i Joseph di, Ad uwani ya immali da amam ya nadan
i'ibam
6 ot ukod'an mangdat hinan ap'aphodan an lutah tun ad Egypt. Punhitu-
wom didah ad Gosen ta hidiy iha"adanda. Ya wadada'en diday abalinanan
e mumpastol hinadan halun'u ya inyukodmun dida.
7 Ot e awiton Joseph hi amana ot ena ipa'in'innilah nan patul. Ot
wagahan Jacob hidiyen patul.
8 Ya mahmahan nan patul di tawona
9 ya alyon Jacob di, Hinggahut ta tulumpulu (130) moh ad uwani. Ya
nunhiglay impala"uh'uh ligat. Mu ho'dod hituwen tawon'u an adi umat
hinadan a'ammod'u.
10 Ta hidin nalpah an himmanappitanda ot ipidwan Jacob an wagahan
nan patul ot ahida taynan.
11 Ot aton Joseph nan imbagan nan patul ta inyena da amana ya nadan
i'ibanah nan ap'aphodan an boble an ad Rameses hidih ad Egypt.
12 Ot idat Joseph di mahapuldan namin an miyunnudan hinan bilangdan
hina'ammay inatnan nangipiyappong.

Hay Numbalinan Nadan Lutan Nadan I Egypt Hi Lutan Nan Patul

13 Namammama nan bitil ta lo'tat ya ma"id ha anon nadan i Kanaan ya
ta'on on nadan i Egypt.
14 Ya nan inamung Joseph an pihhun nadan i Egypt ya i Kanaan an
inggattangdah makan ya inyenah nan palasyun nan patul.
15 Ya hidin ma"id mo ha nabatih pihhun nadan tataguh ad Egypt ya
ad Kanaan ya immeda i Joseph ot alyonday, Ma"id mo ha pihhumi mu
mahapul damdaman idattan da'mih anonmi te undan adi ami mun'a'aten
namin.
16 Ya alyon Joseph i diday, Ma"id'e mo ha pihhuyu ya inyaliyu nadan
halunyu ta hiyay ihukkatyuh anonyu.
17 Ta hiyay inatda an nun'iyeday kabayu ya kalnero ya gulding ya baka
ya dongki ta dadiyey inhukkatdah anonda.
18 Mu hidin itawonnana ya mumpapangeda bo nadan tatagu i Joseph ot
alyonday, Nganney mabalin i ha athitun ma"id mo ha pihhumi ya napuhda
mo bo nadan halunmi te inhukkatmin namin i he"a. Ta ma"id mo ha nabati
hi mabalin hi idatmi an ammunay adolmi ya nadan lutami.
19 Undan bahan adi da'mi hom'on ta ta'on attog ya hay adolmi ya nadan
lutamiy inggattangmih makan ta wan adi ami mate. Ta ta'on attog on ami
numbalin hi baal nan patul ta hiya moy mangilutah nadan lutami. Ot
idattan da'mi bahan hi anonmi ya ha itanommi.
20 Ta ginattang mon Joseph an namin nadan lutah ad Egypt ta lutan nan
patul. Te an namin nadan i Egypt ya napilitandan nangigattang hinadan
lutada an gapuh nan nunhiglan bitil. Ta an namin mo nadan lutah ad
Egypt ya nan patul moy ud luta.
21 Ya atbohdin numbalindah baalnan namin nadan i Egypt.
22 Mu nan lutan nadan padi ya nunnanong an agge nigattang te waday
idat nan patul tuwalih anonda ta hiya nan adi mahapul an ihukkatda
nadan lutadah makan.

23 Ot alyon Joseph hinadan tataguy, Ad uwanin ginattang'u nadan lutayu
ya ta'on on da'yu ta mibilang ayu moh baal nan patul ya aga ta idat'uy eyu
itanom.
24 Mu nadatongda'e tuwali nadan intanomyu on inaanyu ha dowwan nan
patul ta hinan limay nabto' on waha midat hi ohay nabto'. Ta nan mabati
ya hidiyey pangalanyuh ahiyu bo itanom ya inanyu mohpen hina'amma
nan nabati.
25 Ya alyon nadan tataguy, Munhana ami ta himmo' da'mi i he"a. Ot gapu
ta maphod di inatmu i da'mi ya munhilbi ami hinan patul.
26 Ta numbalinon Joseph hi uldin hidiye an ahigapas'e on mahapul an
idat nadan tataguh nan patul nan dowwana. Ta ingganah ad uwani ya
hidiyen uldin di unudondah ad Egypt. Ta ammuna nan lutan nadan padi
di bokon lutan nan patul.
27 Mu nadan tinanud Israel an immohnong hi ad Gosen ya lo'tat ya
kimmadangyanda ya dimmakkodakkolday imbabaleda.
28 Ya hi Jacob ya himpulut pituy (17) tawon damdamay niha''adanahdi
hi ad Egypt te immeh hinggahut ta han napat ta pituy (147) tawona ot ahi
mate.
29 Ya hidin agagga mo ya mate ya inayaganah Joseph ot alyonan hiyay,
Hay ma'udih dawato' i he''an imbabale' ta ahiya' mate ya iyuhhunmuy
ta'lem hi ulpu' ta isapatam an adiya' ilubu' hitun ad Egypt.
30 Te pinhod'un mateya"e ya inyanamuta' ta eya' ilubu' hinan nilubu'an
nadan a'ammod'u. Ya inabulut Joseph hidiyen inalin amana.
31 Ot alyon Jacob i hiyay, Mahapul an isapatam an atom.
Ot isapatan Joseph an atona nan inalin amana. Ot mumballin hi Jacob
hinan nalo'ana ot munlu'bub ta dayawonah Apu Dios.

48

Hay Nunwagahan Jacob I Da Epraim I Manasseh

1 Indani ya nipa'innila i Joseph an mundogoh hi amana. Ot uyugona mo
nan duwan imbabalena an da Manasseh i Epraim ot eda tigon.
2 Ya hidin dingngol Jacob an dimmatong da Joseph ya intulidnan
bimmangon ot umbun hinan alo'ana.
3 Ot alyonan Joseph di, Ipa'innila' i he''a an hidin awadanmih ad Lus hi ad
Kanaan ya numpatigo nan ongal di abalinanan Dios i ha''on ot wagahana'.
4 Ot alyonan ha''on di, Nomnomnomom an pumbalino' hi dakkodakkol
di holagmu ta diday pangidata' ituwen boblen ad Kanaan ta wan diday
mangiluta hi inggana.
5 Ot inayun Jacob an alyon i hiyay, Nan duwan imbabalem an da
Manasseh i Epraim an niyayyamdah tun ad Egypt ot ahiya' umali ya
pohdo' an ibilang didah imbabale' ta umat i da Ruben i Simeon an waday
boltanondan ha''on.
6 Mu nadan udum mon imbabalem ya bokon athidi ta hay mangidat hi
boltanonda ya da Manasseh i Epraim.
7 Manu'e hi ibilang'u da Manasseh i Epraim ya gapuh natayan inam an
hi Rachel hi ad Kanaan hidin adadatong ta'uh ad Eprat hi nalpuwan ta'uh
ad Paddan-Aram. An nunhiglay hakit di nomnom'u ot ilubu''uh nan way
kalatah ad Eprat an hay ohah ngadana ya hi ad Bethlehem.
8 Ya hidin tinigon Jacob nadan duwan imbabalen Joseph ya alyonay,
Nganne datuwen linala'i?
9 Ya alyon Joseph di, Datuwe nadan imbabale' an indat Apu Dios i ha''on
hitun ad Egypt.

Ya alyon Jacob i hiyay, Iyalim didahtu ta wagaha' dida.
10 Ya i diye ya adi mo pa'attigoh Jacob te amamma mo. Ta e inhaggon
mon Joseph nadan imbabalena i hiya ot awalon Jacob dida.
11 Ot alyon Jacob i Joseph di, Alyo"ot on adi da'a mo tigon mu maphod
ta ad uwani ya inyabulut Apu Dios an ta'on on tun imbabalem ya tinigo'
dida.
12 Ot padligon Joseph nadan imbabalena ot e mundu''un hi hinangngab
amana an nida"om di angahna hinan dotal.
13 Ot ahina iyeh Manasseh hi nangappit hi winawwan apuna ya hi
Epraim hi way iniggidna.
14 Mu numpa'telon Jacob di ta'lena ta hay ulun Manasseh di
nangiha'mawanah iniggidna ya hay winawwana i Epraim an ta'on on hiyay
manmannog.
15 Ot wagahanan alyonay, Hi Apu Dios an nunhilbiyan handidan
a'ammod'un da Abraham i Isaac ya hiya boy numpapto' i ha''on hi ingganah
ad uwani.
16 Ya nan anghel an namoddang i ha''on hi an namin an punligatan ya
hanat wagahana datuwen u''unga. Ya hanat gapun dida ya mundingngol
di ngadan'u ya hay ngadan handidan a'ammod'un da Abraham i Isaac. Ya
hana bo ta munholagda ta dumakkodakkolda.
17 Ya hidin tinigon Joseph an hay ulun nan mi'adwa di nangiha'mawan
Jacob hi winawwana ya aggena pinhod hi nanigana. Ot odnana moy
winawwan amana ta enaot iyaldan hi ulun Manasseh
18 an alyonan amanay, Bokon hinae te tun panguluwan di
pangiha'mawam hi winawwanmu.
19 Mu iyadin amanan alyonay, O innila' tun at'atto' imbabale'. Hi
Manasseh ya dumakol damdama boy holagna. Mu tun manmannog an
ibana ya nabakbaktu ya dakdakkol di holagna.
20 Ta winagahana dida i diyen algo an alyonay, Pohdo' an hay ngadanyuy
ngadanon nadan holag'un hi Israel hi'on ayu munhinwawagah ta alyonyuy,
Hanat wagahan da'yun Apu Dios ta umat ayu i da Epraim ya hi Manasseh.
Ta namangulun nginadan Jacob di ngadan Epraim ot ahi hi Manasseh.
21 Ot alyon Jacob i Joseph di, Innila' an adi mo madne ya mateya'. Mu hi
Apu Dios di bumoddang i da'yu ta hiya nan ibangngad da'yuh nan boblen
nadan a'ammod ta'u.
22 Ot he''a Joseph an bokon nadan i'ibam di pangdata' hinan ma'allumong
an bobleh ad Sekem. Hiyah diye din inabak'uh nadan tinanud Amor hinan
ispada' ya pana'.

49

Hay Nunwagahan Jacob Hinadan Imbabalena

1 Impa'ayag Jacob nadan imbabalena te pinhodnan ibaga nadan ahi ma'at
i didah udum hi algo.
2 Ta na'amungda ot alyonan diday, Aga ta ma'amung ayun imbabale' ta
donglonyu tun ibaga' an hi amayu.
3 He''a Ruben an panguluwan ya niyayyam'ah din mangiloga' an ongal
di abalina'. Ta he''ay nabakbaktu ya ong'ongngal di abalinana i da'yun
hina'aggi.
4 Mu umat'ah nan liting an hi kittang on nat'on di nangipluyana ta hiya
nan adi minaynayun di ipabaktuwam te nunhiglay inatmun ha''on an hi
amam hi em nangilo'an hinan ohan ahawa'.

5 Ya da'yu'e Simeon i Libay ya numpaddung di nomnomyu an hay
pangiyusalanyuh ispadayu ya pamateyu.
6 Mu ha''on an hi amayu ya adi' ahan unnudan hinaen at'atonyu an gapuh
bungotyu ya pumate ayu. Ya bokon'e bo ya nan akhupanyun halun di
bahbahonyu.
7 Ot hiya nan hay dusayu ya miwakat nadan holagyu.
8 He''a'e Judah ya ipabaktu da'ah tudan i'ibam ta he''ay tangadonda. Ya
abakom di binuhulmu te mabikah'a
9 ya mi'alig'ah nan layon an nalpah'en inana nan pinatena ya imbangn-
gadnah nan niha''adana ta e mohpe malmallo'. Ya ma''id ha mangipatnan
e mamangon i hiya.
10 Ot he''a ya nadan tanudam di nanongnah nabakbaktu hi ma'unud ta
ingganah umali nan ohan pinto' tuwalin Apu Dios hi mun'ap'apu ta hiyay
unudon di tatagu.
11 Ya an namin di mahapulna ya wada. Te nan itanomnan greyp ya
ma'abbungada ta ta'on ona e iga'od nan dongkinahdi ta pungkalatna nadan
greyp ya mahawwalan damdamay apitona an miyammah bayah. Ta onha
mabalin ot hiyay pangilaba'anah lubungna.
12 Ya gapu ta dakol di inumondan bayah ya bumabbatag di matada. Ya
pulaw di bobada te nan dakol an gatas an inu'inumonda.
13 He''a'e Sebulun ya nan da'ging di baybay di em punhituwan an
duma''alan di papol. Ya hay pumboblayanyu ya ingganah ad Sidon.
14 He''a'e Issakar ya mipaddung'ah nan dongki an ta'on on mabikah
15 mu tigona'e nan maphod an pumpastolan ya immet e malo' hidi. Ya
gapu ta hidiy pohdonan umohnongan ya lo'tat ya pumbalinon nan ud lutan
diye hi himbut.
16 Ya he''a'e Dan ya minaynayun an ma'ohha ayun himpamu'un an umat
hinadan udum an i'ibam. Ya atbohdin da'yuy ukod an mumpapto' hinadan
tanudanyu an bokon hay udum an tatagu.
17 Te umat'ah nan ulog hinan da'ging di awon an wa'e ha mala''uh kabayu
ya ingkalatnah hukinat magah nan nitakke.
18 Ot inayun Jacob an mundasal an alyonay, He''a Apu Dios di pangidinla'
hi managun da'mi.
19 Ot ahina bo alyon di, He''a'e Gad ya pudugon da'ah mangako mu wa'e
ta munligguh'a ya diday pumpudugmu.
20 Ya he''a'e pibo Aser ya maphod di puntanomam te dakol di apitom hi
mun'aphod an makan an ay anon di patul.
21 He''a'e Naptali ya umat'ah nan nibu'an an ulha an mun'ap'aphodday
imbabalem.
22 Ya he''a'e Joseph ya mipaddung'ah nan ma'abbungan greyp an nitanom
hinan way wa''el an nanaphapang ta kumayatdah nan binattun alad
23 an ta'on on nunnaud di hinoltapmuh nan inatdan he''a an ay da'a
nunhimpapanaan.
24 Mu gapuh boddang nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'u
ya agge'a na'abak. Te hi Apu Dios an nanongnan mumpapto' i dita'u di
ihi''ugan ta'u.
25 Ot hi Apu Dios an ongal di abalinanan namoddang i ha''on an hi amayu
di mangidat hi an namin an mahapulmu an umat hi udan ya potang
ya ta'on on nan liting an malpuh nan luta. Ta dumakol di halunmu ya
holagmu ya bungan di iliya'mu.

26 Ot danaey punwagah'un hi amam i he"a hi ipaphodam an ma"id
ha nipaddungana. Ta midat i he''an namin danae ta he"a Joseph di
mun'ap'apuh nadan ibbam te ongal di abalinam.
27 Ya he''a'e Benjamin ya natulid'an umat'ah nan kahuh nan inalahan an
mabalin an abakona nan binuhulna ta waday iyanamutna.
28 Ta danaey imbagan Jacob hinadan himpulut duwan imbabalena an
niyunnudan hinan nat'onat'on an a'atda.
29 Ya alyon bon Jacob i diday, Innila' an agagga moy ataya' ta eya' middum
hinadan a'ammod'u. Ot hay pohdo' hi eyu pangilubu'an i ha''on ya hidih
nan lingab hinan lutan nan tinanud Hit an hi Epron
30 hidih ad Makpelah an dommang di ad Mamre hi ad Kanaan. Te hiyah
diye din ginattang din hi apu an hi Abraham hinan tinanud Hit an hi Epron
ot pumbalinonah lubu'an.
31 Ta hidiy nilubu'andan himbale i Sarah ya ta'on on da Isaac i Rebekah.
Ya hidi boy nangilubu'a' i Leah.
32 Ya adi ammuna nan lingab hi ginatangan apu an hi Abraham hinan
tinanud Hit te ta'on on nan puntanoman hidih nan haggona.

Hay Natayan Ya Nilubu'an Jacob

33 Ya hidin nalpah an imbagan Jacob danaeh nadan imbabalena ot
buma'tad hinan alo'ana ot inayunan ma'unguh.

50

1 Ya na'ibagan immeh Joseph ot awalonah amana on mungkoga.
2 Ot ibaganah nadan mumbalsamal ta balsamalondah amana.
3 Ta napat (40) di algo ot ahida igibbuh an numbalsamal te athidiy
pangatdan i Egypt. Ot umukayungandah napituy (70) algo.
4 Ya hidin nagibbuh an imbaluwanda ot alyon Joseph hinadan ap'apu an
puntamuwon nan patul di, Ibagayu bahan hinan patul tun alyo'.
5 Te hi ama ya nunsapataona' ot ahi mate an mahapul an ad Kanaan
hinan iniphodnan lubu'an di e' pangilubu'an i hiya. Ot hiyay ibagayu
bahan hinan patul ta wan iyabulutnay umaya' ta e' ilubu' hi amahdi ya
ahiya' mumbangngad.
6 Ya hidin imbagadah diyeh nan patul ya inyabulutnan alyonay, O
ta'omman ya imme'a ta unudom nan insapatam i amam.
7 Ot makak mo da Joseph an ni'ikakdan namin nadan mi'tamuh nan patul
ya an namin nadan ap'apuh abobboble hi ad Egypt
8 ya da Joseph mohpe an hina'amma ya nadan i'ibana an dida damdaman
hina'amma. Ta hay nabatih ad Gosen ya ammuna nadan mammanog an
imbabaleda ya nadan halundan gulding ya kalnero ya baka.
9 Ya wadada boy ni'ye an nungkabayuday udum ya numpunluganday
udum hinadan kalesa ta dakkodakkoldan imme.
10 Ya hidin nipto'dah nan pun'ilikan hi ad Atad an nihaggon hi-
nan wangwang an nungngadan hi Jordan ot umohnongda ni' hidi ot
oltondan kumgah hakit di nomnomda. Ot ipangpangulun Joseph han
pundayawanda i diyen pumbaluwanda hi pituy algo.
11 Ya nadan i Kanaan an nanigo i diyen immukayungan nadan i Egypt
ya alyonday, Immannung an nahamad di immukayunganda an gapuh nan
nate. Ta hiya nan nginadanandah diyen boble ta ad Abel-Misraim.
12 Ta nadan imbabalen Jacob ya inatda nan imbagan amadah atonda.

13 An inyanamutday adolnah ad Kanaan ot eda ilubu' hinan lingab hi ad
Makpelah an ginattang Abraham hinan tinanud Hit an hi Epron. Hidiyen
lingab ya nihaggon hi ad Mamre.
14 Ta hidin nagibbuh an inlubu' da Joseph hi amana ot mumbangngaddah
ad Egypt an didan namin hinadan i'ibana ya an namin nadan i Egypt an
ni'ye i dida.
15 Nadan i'iban Joseph ya nawada moy olomda i Joseph hidin nateh
amada te alyonday ma''id ha mapto' ya iballohna mon dida din inatdan
hiya.
16 Ta hiya nan hinnagda han e nangipa'innilan hiya an alyonday, Hidin
atagun ama ta'u
17 ya inalinan da'mi ta ibagamin he''ay em punlinglingan hidin adi ahan
maphod an inatmi an da'min baal nan Dios an dayawon ama ta'u. Ta hi
Joseph ya namaag ya kumgah din nangibagaan nan hinnagda.
18 Ot ume nadan i'ibanah awadana ot munyu''ungdah way hinangngabna
ot alyonday, Da'mi ya nundadaan amin mumbalin hi baalmu.
19 Mu alyon Joseph i diday, Adi ayu tumakut i ha''on te bokon ha''on hi
Apu Dios an hiya nan munhumalya ya mundusah tagu.
20 Da'yu ya manu te adi maphod di inatyun ha''on. Mu hi Apu Dios
ya numbalinonah maphod ta mabalin an ad uwani ya adida mate nadan
tatagu an gapu ituwen bitil.
21 Ot hiya nan adi ayu tumakut ot ha''on di ukod an mangdat hi mahapul
nadan imbabaleyu ya ta'on on da'yu. Ta nipa'amlongda mohpe an gapuh
nan ma'ulen hapitna i dida.

Hay Natayan Joseph

22 Hi Joseph ya ninayun an hidih ad Egypt di nunhituwana an didan
namin hinadan i'ibanan holag amana ta inggana ot mateh din hinggahut
ta han himpuluy (110) tawona.
23 Ta tinigonay apapun Epraim ya ta'on on nadan imbabalen Makir an
imbabalen Manasseh te ibilangna didan pitlun di apapuna.
24 Hidin agagga ya mateh Joseph ya imbaganah nadan i'ibanan alyonay,
Adi madne ya mateya' mu hi Apu Dios di ukod an mangibangngad i da'yuh
nan boblen inalinah idatnah nadan holag Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
25 Ot hamadonan didan alyonay, Hitun ibangngadanyuh ad Kanaan ya
tigonyu bahan ta odnanyu nadan tungal'u. Ot isapatadan atonda.
26 Ta hi Joseph ya nateh din hinggahut ta himpuluy (110) tawona ot
balsamalonda ot iha''adda i han lungun.

Hay Nakakan
(Exodus)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya hu''up nan nahhun an intudo' Moses an na'na'at i Jacob ya nadan imbabalena. Ya hay ipa'innilan tuwen liblu ya hay nakakan nadan tinanud Israel hi ad Egypt an numbalinandah himbut ta umedah ad Kanaan an hidiye nan alyon Apu Dios hi idatnan dida an eda pumboblayan. Ta nakakdahdi ot ipluydah nan billid hi ad Sinai ta hidiy nangidatan Apu Dios i Moses hinan Himpulun Tugun ya nadan udum an pohdonan un'unudonda an tinanud Israel an mibilang hi tataguna. Ya niddum bo ituwen libluy nangiphodandah nan tabernakel an pi'dammuwanda i Apu Dios ya nan atondan mundayaw.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay napalpaligatan nadan tinanud Israel hi ad Egypt (Hay Nakakan 1–18)
2. Hay awadan nadan tinanud Israel hi ad Sinai (Hay Nakakan 19–24)
3. Hay indat nadan tatagu hi ma'usal hinan tabernakel (Hay Nakakan 25–40)

Hay Napalpaligatan Nadan Tinanud Israel Hi Ad Egypt

1 Hi Jacob an nginadanan Apu Dios hi Israel ya immedah nadan linala'in imbabalena hi ad Egypt. Ya hay ngadan nadan imbabalena
2 ya hi Ruben ya hi Simeon ya hi Libay ya hi Judah
3 ya hi Issakar ya hi Sebulun ya hi Benjamin
4 ya hi Dan ya hi Naptali ya hi Gad ya hi Aser.
5 Ta hay bilangdan namin an tinanud Israel i diyen immayandah ad Egypt ya napitu (70). Mu hi Joseph e ya namangulu mo tuwalih ad Egypt.
6 Ya hidin immey atnay tawon ya nateh Joseph ya nadan i'ibana ya an namin nadan papaddungda i didan tinanud.
7 Mu nadan tinanudanda ya nun'a'ahlagda ta dimmakkodakkolda ta niwakatdah ad Egypt.
8 Indani ya nihukkat han patul hi ad Egypt an aggena innilay a'at handin hi Joseph.
9 Ya alyonah nadan tatagunay, Inoy an dimmakkodakkol nadan tinanud Israel hitun boble ta'u ta dida bo udot moy dakdakkol mu dita'u.
10 Ot mahapul an waha aton ta'u i dida ta way atondan adi ma'udman an ma'udman te onha udum hi algo ya waday gubat ot ma''id ha mapto' ya middumdah nadan mangubat i dita'u ya innayundan binumtik.
11 Ot pumbalinonda nadan tinanud Israel hi himbut ot pot'onda doha ta diday ap'apuda ta diday mummandal i dida an muntamu. Ta impiyammada nadan boble hi ad Pitom ya hi ad Rameses. Ta datuwen boble di pangi'amungan nan patul hinadan makan.
12 Mu ta'on on athidiy inatdan namalpaligat hinadan tinanud Israel ya namaman dimmakolda ta niwakatdah ad Egypt. Ta namamay pangiyaguh nadan i Egypt i dida.
13 Ot iyal'alada mo bon nangigalid i dida.
14 Ta nunhiglay nangatdan namalpaligat i dida an ma"id ha homo'da te adi ammuna nadan ipiyammadan pito' an hamintu an miyammah

---

1:7 1:7 Nan Na'na'at 7:17 **1:8 1:8** Nan Na'na'at 7:18,19

nadan balen di i Egypt te ta'on on nadan nat'onat'on an tamuh nadan puntanomanda.
15 Ya indani bo ya imbagan nan patul hinadan Hebrew* an mundawat hi golang an da Siprah i Puah
16 an alyonay, Tigonyu ta lala'i'e nan dawatonyun iyayyam nadan ibbayun Hebrew on pinateyu. Mu babai'e ya aggeyu.
17 Mu aggeda inunud te hi Apu Dios di taktanda ta ma''id ha pinatedah nadan dinawatdan goggolang an ta'on on lala'i.
18 Ta impa'ayag mo bon nan patul dida ot mahmahanay gapunah aggeda nangunudan hinan imbaganan dida.
19 Ya alyonday, Te nadan Hebrew ya agaggay eda pun'ayyaman† an adida umat hinan i Egypt te adi ami dumatong on nun'ayyamda.
20 Ta dimmakkodakkolda ta ongal di abalinanda. Ya dadiyen mundawat hi golang ya winagahan Apu Dios dida.
21 Ta indattana didah holagda an gapu nimpe ta hi Apu Dios di taktanda.
22 Ya lo'tat mahan ya imbagan nan patul hi an namin hinadan i Egypt an alyonay, An namin nadan goggolang an linala'i an imbabalen di tinanud Israel ya eyu pun'ibkah dida hinan wangwang an nungngadan hi Nayl mu ta'omman ya imbatiyu nadan binabai.

2

Hay Na'at Hidin Agolang Moses

1 Indani ya wada han lala'in tinanud Libay an inahawana han ibbana damdaman tinanud Libay.
2 Ta numbutyug* nan babai ot mun'ayyam ya lala'i. Ya hidin tinigon inana an mapmaphod di agolangna ot ipapa''enah tuluy bulan.
3 Mu hidin ma''id mo ha atonan mangipa''e ot mangala i han bahket an hay niyamma ya nan katlubung ot bitolona ta adi hunggop di liting hi dallomna. Ot iha''adnahdi nan golang ot ena patapla'on hinan nun'ahlo'an hinan way da'ging di wangwang an nungngadan hi Nayl.
4 Ot ipa'adugnah nan babai an imbabalena ta tigonay ma'at hinan golang.
5 Ya indani ya wada nan babain imbabalen nan patul hi ad Egypt an e mun'amoh hinan wangwang. Yaden nadan tatagalana ya dumanaldallanandah nan da'ging di wangwang. Ya nangimangmangan nan imbabalen di patul han bahket hinan nahlo'an ot honagonay ohah nadan tagalana ta ena alan.
6 Ta inyenan hiya ot bukatana ya tinigona nan golang an mungkoga ta himmo'na. Ya alyonay, Imbabalen mahan teen di Hebrew.
7 Ya imme nan unga an hi ibban nan golang hi awadan diyen babai ot alyonay, Pohdomdan ta e' ayagan ha babai an Hebrew ta hiyay mangipapto' hinan golang?
8 Ya alyonay, O, eka. Ot ma'anne mo nan unga ot ena awiton hi inada.
9 Ta immali ot alyon nan imbabalen di patul i hiyay, Awitom ta ipapto'mu ta ukoda' hinan bo'laom. Ot hidiyey atona.
10 Ta hidin immong'ongngal nan unga ot ahina iyeh nan imbabalen nan patul ta hiya moy ay nangimbabale. Ot ngadanana ta hi Moses te alyonay, Hay nangala' i hiya ya hinan nalitingan.

---

* **1:15 1:15** Nan Hebrew ya hidiyey pangalin nadan bokon Judyu hinadan tinanud Israel. † **1:19 1:19** Hay pangalin di udum hinan pun'ayyaman ya puntungawan. **1:22 1:22** Nan Na'na'at 7:19
* **2:2 2:2** Hay pangalin di udum hinan numbutyug ya nunhabi. **2:2 2:2** Nan Na'na'at 7:20; Hebrew 11:23

Hay Binumtikan Moses Hi Ad Midian

11 Hidin kimmilog hi Moses ot umen ena ipadutu'an di ma'ma'at hinadan
ibbanan Hebrew. Ya tinigonan nunhiglay eda pumpalpaligatan. Ya indani
ya tinigona han i Egypt an pumpaluwana han ohan Hebrew.
12 Ya hidin munligguligguh hi Moses ya tinigonan ma''id ha manman-
nigon hiya ot patayonah diyen i Egypt ot ika''utnah nan awadan di panag.†
13 Ya hidin nabiggat bo ya inakhupana han duwan ibbanan Hebrew an
mun'awwitda. Ot alyonah nan bimmahul di, Tanganu onmu punhuntuk
nan ibam?
14 Ya alyon diyen lala'i di, Undan pinto' da'ah ap'apu hi mangipanuh
hi tatagu? Wan alyom bo on ta patayona' ta umat hinan inatmuh nan i
Egypt hi ad ugaban. Ya timmakut hi Moses ot inayunan bumtik te alyonah
nomnomnay, Te on waday nanginnilah nan inat'u.
15 Hidin na'innilaan nan patul ya pinhodnan ipapateh Moses mu ma''id
ha mabalina te niluh an binumtik hi ad Midian ot hidiy ena iha''adan.
Ta han hin'algo an um'umbun hi Moses hinan way obob hidih ad Midian
16 ya immaliday pitun binabai an imbabalen nan padihdi hi ad Midian
an humagub ot talwanda nadan pun'inuman nadan halun amada an eda
impastol.
17 Indani ya wadaday udum an mumpastol ot hukwitonda dadiyen
binabai. Mu immeh Moses ot ena boddangan dida ot pa'inumana nadan
halunda.
18 Ta na'inumanda nadan halunda ot umanamut dadiyen hina'aggi. Ya
alyon amadan hi Rewel di, Tanganu mohpe on ad uwani ya agagga ya
immanamut ayu?
19 Ya alyonday, O te wada han lala'in i Egypt an bimmoddang i da'mih
din hukwiton da'mih nadan udum an mumpastol hidih nan obob. Ta hiya
eh'ay himmagub ot pa'inumana nadan halun ta'u.
20 Ya alyonay, Ot daan? Tanganu onyu tinaynan hidi? Ekayu ayagan ta
mi''an i dita'u.
21 Ot eda mo ayagan.
Ya inabulut Moses ot mi'hituhdi i da Rewel. Ya indani ya impa'ahawana
i Moses nan imbabalenan hi Sipporah.
22 Ta nawada han imbabaleda an lala'i. Ot alyon Moses di, Ha''on ya ona'
ni'iboblehtu ot ngadana' ta hi Gersom.
23 Ya hidin nala''uh di atnay tawon ya nate nan patul hi ad Egypt. Mu
nadan tinanud Israel ya hiyah diye an nunhiglay holholtapondah nadan
ipatamuda i dida ta hiya nan mumpahpahmo'da i Apu Dios ta boddangana
dida.
24 Ya dingngol Apu Dios nan pumpaboddangandan hiya te aggena
liningling nan imbaganah din a'ammodda an da Abraham ya hi Isaac ya
hi Jacob an atona i dida.
25 Ta tinigon Apu Dios nan punholholtapan nadan tinanud Israel ya ongal
di homo'nan dida ta pohdonan boddangan dida.

3

Hay Ni'hapitan Apu Dios I Moses

1 Hi Moses ya hiyay mumpapto' hinadan halun nan padi hi ad Midian
an hi Jetro* an hi aman ahawana. Ta han hin'algo ya ena impastol nadan

2:11 2:11 Nan Na'na'at 7:23-28 † **2:12 2:12** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal. **2:15 2:15** Nan Na'na'at 7:29 * **3:1 3:1** Hay ohah ngadan Jetro ya hi Rewel.

halun hinan agge naboblayan ta dimmatong hinan niyappit i Apu Dios an
billid an nungngadan hi Horeb.†
2 Ya numpatigo nan anghel Apu Dios i Moses an ay mundaldallang an
apuy hinan kaykayyiw. Ya tinigon Moses an mundaldallang nan kaykayyiw
mu munnanannong an adi magmagbu.
3 Ot alyon Moses hi nomnomnay, Agandi anu ta e' idodongan te tanganu
on waha athidih dumaladalang on adi magmagbu.
4 Mu hidin tinigon Apu Dios an mun'ihaghaggon hi Moses ya mungkalih
nan way mundalang an kaykayyiw an alyonay, Moses! Moses!
Ya alyon Moses di, Tanganu, Apu Dios?
5 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Mipogpog'ahna ta adi'a mi''ihnup hitu. Ya
aanom di hapatutmu ta ipatigom di pangipabaktum i ha''on te hituwen
awadam
6 ya wahtuwa' an Dios an dayawon din a'ammodmu an da Abraham ya hi
Isaac ya hi Jacob. Ya punhawanan mohpen Moses di angahna te tumakut
an mangitigo i Apu Dios.
7 Ot inayun Apu Dios an alyon i hiyay, Tinigo' an nunhiglay ipaligligatan
nadan ibbam an tatagu' an tinanud Israel hi ad Egypt. Ya dingngol'u nan
pumpahpahmo'andan ha''on te nunhiglay pangigalid nadan mummandal
i didah nan tamu.
8 Ya hiya nan immaliya' ta e' okakon didahdi hi ad Egypt ta ipangulu'
didah nan boblen malumong ya damuna ya makadangyan an nunhituwan
nadan tinanud Kanaan an dida nadan tinanud Hit ya tinanud Amor ya
tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud Jebus.
9 Te dingngol'u nimpe nan pumpahpahmo'an nadan tatagu' ya atbohdin
tinigo' nan nunhiglan pamalpaligat nadan i Egypt i dida.
10 Ot hiya nan ad uwani ya honagon da'an ha''on hinan patul hi ad Egypt
ta he''ay e mangipanguluh nadan tatagu' ta umaandahdi.
11 Mu alyon Moses di, Apu Dios, undan ihya nganneya' ta namaag ya eya'
mi'hapit hinan patul ya e' okakon hidi nadan ibba' an tinanud Israel?
12 Ya alyon Apu Dios di, Adi'a minomnoman ot ha''on di mangitnud i
he''a. Ta nalpah'en immaan ayuh ad Egypt i dadiyen ipangulum an tatagu'
ya immali ayu ta dayawona' ituwen billid. Ta hinaey panginnilaam an
ha''on di nannag i he''a.
13 Ya alyon bon Moses di, Hitun umaya' ya manu te ibaga' hinadan ibba'
an tinanud Israel an he''a an Dios an dinayaw nadan a'ammodmi di nannag
i ha''on. Mu mahmahanda'ey ngadanmu ya nganney ibaga'?
14 Ya alyon Apu Dios di, Ha''on.
15 Ya ibagam bon dida an ha''on nan Ap'apu an un'unudon nadan
a'ammodyun da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob di nannag i he''a. Ya hiyah
nae boy ngadan'uh inggana. Ot an naminday matanudan ya mahapul an
hiyay pungngadanda i ha''on.
16 Ot ume'a ya impa'ayagmu nadan mangipangpanguluh nadan him-
pahimpamu'un an tinanud Israel ta ma'amungda. Ya imbagam i dida an
ha''on nan Dios an un'unudon nadan a'ammodyu ya numpatigowa' i he''a.
Ya impa'innilam bon dida an ha''on ya tigtiggo' nan pamalpaligat nadan i
Egypt i dida.
17 Ta hiya nan ninomnom'un pakakon didahdi i diyen eda pumpalpali-
gatan ta iye' dida i han boblen makadangyan ya malumong an boblen

† **3:1 3:1** Nan billid an Horeb ya Sinai di ohah ngadana. **3:14 3:14** Nipa'innila 1:8

nadan tinanud Kanaan an dida nadan tinanud Hit ya tinanud Amor ya
tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud Jebus.
18 Ot innila' an donglonda nan ibagam. Ya nalpah'en imbagam i dida ya
nun'u'uyyug ayuh nadan mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un
an tinanud Israel ta e ayu mi'ihapit hinan patul. Ta imme ayu'e ya
alyonyuh nan patul di, Hi Apu Dios an dayawonmin Hebrew ya numpatigo
i da'mi. Ot iyabulutmu ni' ta mumbaat amih tuluy algoh nan agge
naboblayan ta hidiy emi pangidawatan hinadan mi'nong i Apu Dios an
dayawonmi.
19 Ya alyon bon Apu Dios di, Innila' an hidiyen patul ya adi da'yu pakakon
ta ingganah on mapilit.
20 Ta hiya nan gapuh nan abalina' ya ato' di dakol an atatakut ta pundusa'
hinadan i Egypt ta lo'tat ya iyabulutnay akakanyu.
21 Ya atbohdin wadao' di pamiyal nadan i Egypt i da'yu ta hitun akakanyu
ya pun'idatdan da'yu nadan nun'abalol an odonda ta makak ayun waday
odnanyu.
22 Ta wa'e ta agagga moy akakanyu ya an namin ayun binabain tinanud
Israel ya e ayu mumbagah nadan hinaggonyu an binabain i Egypt hi
lubung ya silber ya balitu' ta waday usalon nadan imbabaleyu. Ta alanyu
nadan kinadangyan nadan i Egypt ya ahi ayu makak.

4

Hay Nangidatan Apu Dios I Moses Hi Abalinanan Mangat Hi Milagro

1 Ya alyon Moses i Apu Dios di, Mu nganney ato' hi'on adiya' patiyon
hinadan ibba' an Hebrew ta adida unudon nan ibaga' i dida te alina ya
alyonday agge immannung an numpatigo'a i ha''on?
2 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Nganneh naen inodnam?
Ya alyon Moses di, Han hu''ud.
3 Ya alyon Apu Dios di, Ibkahmuh nan luta.
Ot ibkah Moses ya numbalin hi ulog ta mamtik hi Moses.
4 Mu alyon bon Apu Dios i hiyay, Odnam di iwitna ya intaggem.
Ot ipudong Moses nan ulog ot itaggena ya numbalin boh hu''ud.
5 Ot alyon Apu Dios di, Atom hinah umayam hidi ta pamatiyan nadan
ibbam an tinanud Israel an ha''on an Dios an dayawon nadan a'ammodyun
da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ya numpatigowa' i he''a.
6 Ya alyon bon Apu Dios di, Ihwongmuy ta'lem hi dallom di lubungmu.
Ot aton Moses ot ahina ukaton ya nunhiglay gulidna an pimmulaw moy*
ta'lena.
7 Ot ibagan Apu Dios bo ta ipidwan Moses an ihwong di ta'lenah dallom
di lubungna. Ot aton Moses ot ahina ukaton ya numbangngad mohpe an
maphod mo nan up'up di ta'lena.
8 Ot alyon bon Apu Dios di, Wa'e ta adida patiyon nan mamangulun
milagro an atom ya inatmu bo nan mi'adwa ta alina ya patiyonda mahan
mo.
9 Mu hi'on atom danaen duwa ya hiya damdaman adi da'a patiyon ya
imme'ah nan wangwang an nungngadan hi Nayl ya em pinau' dohah nan
liting ya inhiitmuh nan luta. Ot nan liting ya mumbalin hi dala.

---

* **4:6 4:6** Hituwen gulid ya mabalin an miyaldan hi udum an ta'on on hinan bale. Ya nan tagun wadah tuwen gulidna ya mahapul an e mun'ohha te mibilang hi nalugit.

10 Ya alyon Moses di, Apu Dios mu ha''on ya adiya' mahapit an ta'on on
hi ad uwanin numpatigam i ha''on ya hiyah tuwen agge immudu'dul di
panapit'u an ona' umanen'en'en damdama.
11 Ya alyon Apu Dios di, Undan nganney nangiphod hi to'on di tagu? Ya
undan nganney mabalin an mamukit hi tagu ya mangipabugol i hiya? Ya
undan nganney waday abalinanan mamilok hi mata onu hay mabalin hi
maniyat ta tumigo? Undan bokon ha''on an Dios.
12 Agam otya ta ume'a ta boddangan da'an humapit te ha''on di ukod an
mangibagan he''ah nadan ibagam.
13 Ya alyon damdaman Moses di, Apu Dios, hay udum bahan di honagom.
14 Ya bimmungot hi Apu Dios i Moses ot alyonay, Ot nan ibam mon
hi Aaron di pun'ibbam an hiyay mahapit i da'yun tinanud Libay. Ot ad
uwani ya wahnan awon an ipluynahtu ta damuwon da'a. Ya ma''amlong
an manigo i he''a.
15 Ot munhapit ayu ta nan ibagam di hiyay ibaganah tun umayanyu. Ot
boddangan da'yun ha''on ta ipa'innila' i da'yu nan ibagayu ya nan atonyu.
16 Ta hi Aaron di pahapitom hinadan tatagu ta hiyay mangibagah nadan
ibagam i hiya. Ya he''ay ay Dios hi mangipa'innilan hiyah nadan ibagana.
17 Ya odnam nan hu''udmu te hinaey usalom an mangat hi dakol an
milagro hinadan tatagu.
18 Ya hidin nalpah an na'at hidiye ot umanamut hi Moses. Ot alyona i
Jetro an hi aman ahawanay, Aga ta munhapitta te ten umeya' hi ad Egypt
ta e' padutu'an hi'on nganney ma'ma'at hinadan i'iba' hidi. Ya inyabulut
Jetro.
19 Ya hidin wahdi ni' hi Moses hi ad Midian ya alyon Apu Dios i hiya di,
Mumbangngad'ah ad Egypt ot an namin nadan naminhod ni' an mamaten
he''a ya nun'a'ateda mo.
20 Ot makakda mo da Moses an nuntakkayonah† ahawana ya nadan
linala'in imbabaleda hinan dongki ot ipluydah ad Egypt an inodnana nan
hu''ud an inalin Apu Dios hi odnana.
21 Ya inalin bon Apu Dios i Moses di, Hitun dumatnganyuh ad Egypt ya
ipatigom hinan patul an namin nadan milagro an ipa'at'un he''a ot ha''on ya
idat'uy abalinam an mangat i dadiyen namin. Mu ipakodhol'uy nomnom
nan patul ta ta'on hi tigona ya adina damdama ipakak nadan tatagu.
22 Ya gapu i diyen ena pangipagolan i dida ya ibagam i hiya ta alyom di,
Hi Apu Dios ya alyonay pinto'na nadan tinanud Israel hi ay panguluwan
an lala'in imbabalena.
23 Ta iyabulutmun makak nadan tataguna ta eda dayawon hiya mu
ipagolmu. Ot hiya nan hay atona ya patayona nan panguluwan an lala'in
imbabalem.
24 Ya hidin awadan da Moses hinan awon an umeh ad Egypt ya wada han
nahdom an unhaot pinaten Apu Dios hi Moses an gapu ta aggena inunud
nadan tugun Apu Dios.‡
25 Mu nan ahawanan hi Sipporah ya inalana han nahulitan an batu
ot pungkugitnah nadan imbabaleda. Ot ida''omnah hukin Moses nan
ginogodnan up'up ot alyonay, Maphod ta timmagu'a an gapuh dalan nan
imbabaleta.
26 Ta agge mo pinaten Apu Dios hi Moses an gapu i diyen inat Sipporah.

4:12 4:12 Luke 12:12 † **4:20 4:20** Hay pangalin di udum hinan nuntakkayona ya nunhakayona.
‡ **4:24 4:24** Hay aggena nangunudan hinan tugun Apu Dios ya nan aggena impakugit nadan imbabalena.

27 Ya hi Aaron ya hinnag tuwalin Apu Dios ta ena damuwon da Moses
hinan agge naboblayan. Ta nundammudahdih nan way billid an niyappit
i Apu Dios ot awalon Aaron hi ibbanan hi Moses.
28 Ot uhuhon Moses i Aaron nadan imbagan Apu Dios an nannag i hiya
ya ta'on on nadan imbaganan atondan milagro.
29 Ot inayun mon da Moses i Aaron an umeh ad Egypt. Ot ayagandan
namin nadan mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un an tinanud
Israel ot ma'amungda.
30 Ot ipa'innilan Aaron an namin nadan imbagan Apu Dios i Moses. Ot
ahi mohpe ipatigon Moses i dida nadan milagro an ipa'at Apu Dios i hiya.
31 Ya nadan tatagun nanigo ya patiyondan hi Apu Dios di nannag i dida
ot inayundan iyungyung ta dayawondah Apu Dios te inniladan ongal di
homo'nan dida hinan eda punholhotapan.

5

Hay E Ni'hapitan Da Moses Hinan Patul Hi Ad Egypt

1 Hidin nalpah an nunhahapit da Moses ya nadan mangipangpanguluh
nadan tinanud Israel ot ume da Moses i Aaron hinan patul ot alyondan
hiyay, Immali ami ta ibagamin he''a nadan inalin Apu Dios an dayawonmin
tinanud Israel. Te hay inalina ya iyabulutmu anu ta ume amin tatagunah
nan agge naboblayan ta wan e ami mundayaw i hiyahdi.
2 Mu alyon nan patul di, Nganneh naen Dios ta e' unudon ta iyabulut
da'yun tinanud Israel an ume? Agge' innilah naen Dios ot adi' iyabulut an
ume ayu.
3 Mu alyon da Moses i Aaron di, O mu hi Apu Dios an dayawonmin
Hebrew ya numpatigon da'mi ot alyonay mahapul an mumbaat amih tuluy
algo hinan agge naboblayan ta hidiy emi pangidawatan hinadan i'nongmin
hiya. Te adi da'mi'e iyabulut ya patayon da'min hiya an bokon'e dogoh di
pamatena ya gubat.
4 Mu alyon nan patul di, Undan nganne ayu ta eyu ni' taktakon
nadan tataguh nan tamuda? Ibagayuot ta mumbangngaddah nadan
puntamuwanda.
5 Tigonyuot da'yun tinanud Israel di dakdakkol hi ad uwani mu da'min i
Egypt ya pohdonyu bon duminongdan muntamu.
6 Ya nihipun i diyen algo ya minandalot nan patul nadan i Egypt an
mummandal ya nadan tinanud Israel an mangipangpanguluh nan tamu
an alyonay,
7 Adiyu mo idattan didah nadan dagamin iddumdah nan pito' an
lutuwonda ta ukoddan e manama'.
8 Te wan kulang nadan tamuwanda ta hiya nan imbagaday pangiyab-
uluta' ta eda anu mundayaw hinan Dios an dayawonda. Ya ibagayu bon
didan mahapul damdaman hiyah diye nan bilang di miphod hinan ohay
algo ta adi makulangan hi ta'on on oha.
9 Tigonyu ta wan ma'udman di tamun danaen tinanud Israel ta ma''id ha
atondan e mundongol hinadan ibagabagan nadan mumpunlayah.
10 Ta imme dadiyen ap'apu an mummandal hinan mumpuntamu ot
alyonday, Imbagan nan patul an adi da'yu mo anu idattan hi dagami
11 ta ukod ayun e manama' mu mahapul an hiyah diye damdama nan
bilang nan iphodyuh nan hin'algo.
12 Ta nadan tinanud Israel ya eda mo himmanawwangan an e manama'
hi dagamih ad Egypt.

13 Yaden nunhiglay pangigalid nadan mummandal i dida te pinhoddan
hiyah diye damdamay bilang di iphoddah nan hin'algo ta umat damdamah
din waday dagami an midat i dida.
14 Ta nadan tinanud Israel an napilin mangipangpanguluh nan tamu ya
diday nangiboholan nadan i Egypt an mangimandal i dida. Ta nunhoplatda
didan alyonday, Tanganu on oh'ohha nadan iniphodyu an adi umat handi?
15 Ta dadiyen tinanud Israel an mangipangpanguluh nan tamu ya
immedah nan patul ot munlilidan alyonday, Apu patul, ngalngalam bo
ahan tatawway pangatmun da'mi?
16 Undan bahulmih on immoh'ohhay bilang nadan iniphodmih ad uwani
ta namaag on da'mi punhoplat? Manu'eh din hopapna ya da'yu othadiy
nangidat hinadan dagamin usalonmi.
17 Ya alyon nan patul di, Bahulyu te humiga ayun aggeyu pinhod an
muntamu ta on hay pangiyabuluta' hi eyu pundayawan i Apu Dios di
ibagabagayu.
18 Ekayuot ta mumbangngad ayuh nadan puntamuwanyu. Ya ta'on hi
ma''id ha dagamih midat i da'yu mu mahapul an hiyah diye damdama
nimpe nan bilang di iphodyuh nan hin'algo.
19 Ta dadiyen e ni'ihapit an tinanud Israel ya inilmudan iyal'alanan adi
maphod di ma'at i dida te hanan nangalin nan patul i dida.
20 Ya hidin limmah'unda ya wada da Moses i Aaron an manmannod i
dida.
21 Ot diday pun'ipadngolandan alyonday, Hi Apu Dios an nanigoh nan
inatyu ya hanat hiyay mundusa i da'yu te gapu i da'yu ya ma'ahihhiwo nan
patul ya nadan ap'apu i da'mi. Ummannot eyu inat ha pangigadulandan
mamate i da'mi.

Hay Ni'happitan Bon Moses I Apu Dios

22 Ot mi'ihappitan mo boh Moses i Apu Dios ot alyonay, Apu Dios,
tanganu onmu punholholtapon hantudan tatagu? Undan hituwey gapunah
em nannagan i ha"on hitu?
23 Te nihipun hi e' ni'ihapitan hinan patul ot ibaga' nadan inalim i ha"on
ya onnot on namamay pamalpaligatdah nadan tatagum. Yaden ma''id ahan
ha impatigom hi boddangmun dida.

6

1 Alyon Apu Dios i Moses di, Ad uwani ya tigom di ato' hinan patul. Te
gapuh nan ongal an abalina' ya piliton da'yu mon pakakon i hiya ta mi'baga
ayun umaan i naen boble.
2 Ot alyona boy, Ha''on hi Apu Dios
3 an numpatigo i da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ta impa'innila' an
ongal di abalina'. Mu agge' ni' impa'innila i dida nan ngadan'un hi Apu
Dios an Ap'apu.
4 Ya ni'ihapita' tuwali i dida an hay imbaga' ya idat'un da'yu nadan bobleh
ad Kanaan an eda ni'hituwan te bokon ni' diday ud boble.
5 Ot ad uwanin dingngol'uy pumpahpahmo'anyun tatagu' an numbalin
hi himbut nadan i Egypt ya nipanomnom i ha''on hidiyen imbaga' i dida.
6 Ot hiya nan ibagayuh nadan ibbayun tinanud Israel an ha''on an hi Apu
Dios ya boddangan da'yu ta pogpogo' nan nihbutanyu i dida. Ya ipatigo'
nan ongal an abalina' ta dusao' nadan i Egypt ta wan ihwang da'yu i ha"on
hinan eyu punholholtapan.

7 Ya atbohdi an da'yu nadan ibilang'u hi tatagu' ta ha''on di Dios
hi dayawonyu. Ya hay panginnilaanyun ha''on hi Apu Dios ya hitun
umaananyu i naen nihbutanyu te pakakon da'yuh tun ad Egypt an
ipalpaligatanyu.
8 Ta ipangulu da'yuh nan boble an imbaga' hi idat'u i da Abraham ya hi
Isaac ya hi Jacob ta da'yun tinanudday e mumboblehdi te ha''on nimpeh
Apu Dios.
9 Ta hidiyey e imbagan Moses hinadan tinanud Israel mu adida donglon
an gapuh nan nunhiglan punholholtapanda.
10 Ot alyon Apu Dios i Moses di,
11 Ume'a boh nan patul ya imbagam i hiya ta iyabulutnay akakanyun
tinanud Israel i naen boble.
12 Ya alyon Moses di, Apu Dios tinigom ot ta'on on tudan ibba' an tinanud
Israel ya adiya' donglon ot namama mo ahan hinan patul. Ya manu'e nin
ya adiya' othadi mahapit.
13 Mu alyon Apu Dios i didan Aaron di, Ibagayuh nadan ibbayun tinanud
Israel ya nan patul an hay imbaga' ya da'yuy mangipanguluh nadan
ibbayun tinanud Israel ta makakdah ad Egypt.

Hay Tonton Di A'ammod Da Moses I Aaron

14 Ot datuwe nadan ap'apu hinadan himpahimpamu'un an tinanud
Israel. Nan panguluwan an hi Ruben ya hay linala'ih imbabalena ya hi
Hanok ya hi Pallu ya hi Hesron ya hi Karmi.
15 Hi Simeon ya hay linala'ih imbabalena ya hi Jemuel ya hi Jamin ya hi
Ohad ya hi Jakin ya hi Sohar ya nan imbabalenah nan i Kanaan an hi Saul.
16 Hi Libay ya hay linala'in imbabalena ya hi Gerson ya hi Kohat ya hi
Merari. Ya hay tawon Libay ya hinggahut ta tulumpulut pitu (137) ot ahi
mate.
17 Nan imbabalen Libay an hi Gerson ya hay linala'ih imbabalena an
nunholag ya hi Libni ya hi Simey.
18 Ya hi Kohat ya hay linala'ih imbabalena ya hi Amram ya hi Isar ya
hi Hebron ya hi Usiel. Ya hay tawon Kohat ot ahi mate ya hinggahut ta
tulumpulut tulu (133).
19 Ya hi Merari ya hay linala'ih imbabalena ya hi Mahli ya hi Musi.
Ta danae nadan ap'apu hinadan himpahimpamu'un an tinanud Libay.
20 Ya hi Amram ya inahawanah Jokebed an hi ibban amana ta nawadada
da Aaron i Moses. Ya hay tawon Amram ya hinggahut ta tulumpulut pitu
(137) ot ahi mate.
21 Ya hi Isar ya hay imbabalenah linala'i ya hi Korah ya hi Nepeg ya hi
Sikri.
22 Hi Usiel ya hay linala'ih imbabalena ya hi Misael ya hi Elsapan ya hi
Sitri.
23 Hi Aaron ya inahawanah Eliseba an hi ibban Nason an hay hi amada
ya hi Amminadab. Ta hay linala'ih imbabaleda ya hi Nadab ya hi Abihu
ya hi Eleasar ya hi Itamar.
24 Hay linala'ih imbabalen Korah ya hi Assir ya hi Elkanah ya hi Abiasap.
Ta datuwe nadan ap'apuh nadan himpahimpamu'un an tinanud Korah.
25 Hi Eleasar an imbabalen Aaron ya inahawana nan imbabalen Putiel
ta nawadah Pinehas.
Ta dida nadan ap'apuh nadan himpahimpamu'un an tinanud Libay.
26 Ya hay nangibagaan Apu Dios hi mangipanguluh nadan tinanud Israel
ta umaandah ad Egypt ya da Aaron i Moses an tinanud Libay.

27 Ya diday immeh nan patul ot eda ibagay pangiyabulutanah akakan
nadan tinanud Israel hidih ad Egypt.
28 Ta hidin ni'ihapit hi Apu Dios i Moses hidih ad Egypt
29 ya alyonay, Ha''on hi Apu Dios. Ot ume'ah nan patul ya imbagam an
namin nadan imbaga' i he''a.
30 Mu hay nambal Moses ya alyonay, Apu Dios innilam ot ha''on ya adiya'
mahapit ot undan ihya donglona' hinan patul.

7

Hay Nangibagaan Apu Dios I Da Moses Ta Eda Mi'ihapit Hinan Patul

1 Ya alyon Apu Dios i Moses di, Idat'uy abalinam ta hay umayanyuh nan
patul ya he"ay ay Dios ya hi ibbam an hi Aaron di pahapitom.
2 Ot ibagam i Aaron an namin nan ibaga' i he"a ta hiyay ukod an
mangibagah nan patul ta iyabulutnan makak ayun tinanud Israel hi
bobleda.
3 Mu pumbalino' nan patul hi mungngohe ta ta'on on dakol di ato' an
milagro hi ad Egypt
4 ya adi da'yu damdama donglon i hiya. Ta hiya nan dusao' dida an
i Egypt ta nunhiglay punligatanda. Ya ahi da'yu mohpe impangulu an
dakkodakkol an tatagu' an tinanud Israel ta taynanyuh naen boble.
5 Ta panginnilaan nadan i Egypt an ha"on nan Dios an nundusa i dida
ya impangulu da'yu an tinanud Israel ta taynanyuy bobleda.
6 Ta inunud da Moses i Aaron nan imbagan Apu Dios.
7 Ya hay tawon Moses hidin eda ni'hapitan hinan patul ya nawalu (80)
ya hi Aaron e ya nawalut tulu (83).

Hay Numbalinan Nan Hu''ud Moses Hi Ulog

8 Alyon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
9 Wa'e ta alyon nan patul i da'yu di mahapul an ipatigoyu ha milagro ya
imbagam i Aaron ta bokahonah way hinangngab nan patul nan hu"ud ot
mumbalin hi ulog.
10 Ot ume da Moses i Aaron hinan patul ot atonda nan imbagan Apu
Dios i dida. Ta hidin bingkah Aaron nan hu''ud hi hinangngab nan patul
ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya numbalin hi ulog.
11 Ot pun'ipa'ayag nan patul nadan nun'ala'ing hidih ad Egypt ya nadan
abalinanan mangat hi majik ot ipa'atna boh diyen dida.
12 Ta nun'ibkahday hu''udda ya atbohdin numbalindah ulog. Mu
nun'aminul nan hu''ud Aaron didan namin.
13 Mu mungngohe damdama nan patul an adina dongdonglon nan
ibagan da Moses i Aaron te hiyah diyey imbagan tuwalin Apu Dios.

Hay Nihipunan Di Nundusaan Apu Dios Hinadan I Egypt

14 Alyon mo bon Apu Dios i Moses di, Ot gapu ta adi mihapitan nan patul
15 ya hay atom ya em damuwon hiyah mawi"it hi umayanah nan
wangwang an nungngadan hi Nayl. Odnam nan hu''ud an numbalin ni'
hi ulog ya em hinhinnod hiyah nan da'ging di wangwang.
16 Ta immali'e ya inalim di, Hi Apu Dios an dayawonmin Hebrew ya
hinnaga' ta ibaga' i he''a ta iyabulutmun makak ami ituwen boble ta wan
ume amih nan agge naboblayan ta hidiy emi pundayawan i hiya. Mu
ingganah ad uwani ya nen aymu agge dingngol.
17 Ya innayun bon Apu Dios an alyon i Moses di, Ya ibagam ta alyom i
hiyay, He''an patul ya innilaom di abalinan Apu Dios an gapuh nan atona.

Ot ihoplat'u nan hu''ud hinan liting hitun wangwang ta wan mumbalin hi dala.
18 Ta mun'a'atedan namin nadan ekan ta umagub nan wangwang ta adi mabalin hi inumonyun i Egypt.
19 Ot alyon bon Apu Dios i Moses di, Honagom hi Aaron ta ena idongdong nan hu''ud hi an namin nan nalitingan an umat hinan wa''el ya obob ya nan tabla' ta wan mumbalin hi dalan namin nadan liting hitun ad Egypt an ta'on on nadan nahagub an wah babaleda.
20 Ot aton da Moses i Aaron hidiyen inalin Apu Dios. Ta inhoplat Aaron nan hu''udna hinan wangwang an nungngadan hi Nayl hidih hinangngab nan patul ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya numbalin hi dalan namin nan liting
21 ta nun'atedan namin nadan ekan hidi ya nunhiglan ma''agub nan liting ta adi mabalin hi inumon. Ya an namin nadan liting hi ad Egypt ya numbalin hi dala.
22 Mu nadan i Egypt an waday abalinandan mangat hi majik ya impatnada bon pumbalinon nan liting hi dala ya na'at. Ta hiya nan namamay ngohen nan patul ta adina donglon nan ibagan da Moses i Aaron te athidiy imbagan tuwalin Apu Dios hi ma'at.
23 Ta namaag ya nakak ot umeh nan palasyu an ay ma''id ha na'at.
24 Ta nadan tataguh ad Egypt ya way ohaon e mungka''ut hinan da'ging di wangwang ta hidiy pangalandah liting hi inumonda te adi mabalin hi ma'inum nan liting hinan wangwang.
25 Ta hindumingguwan di nala''uh on athidi nan liting an numbalin hi dala.

8

Hay Nawadaan Di Dakkodakkol An Bakbak

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ume'a boh nan patul ya inalim i hiya di, Imbagan Apu Dios an pakakom nadan tataguna ta way atondan e mundayaw i hiya.
2 Te adim'e ya ipa'alinay dakkodakkol an bakbak hitun numboblayanyu ta paligligaton da'yu.
3 Ta nan wangwang an nungngadan hi Nayl ya mapnuh bakbak ta malpudahdi on immedah nan palasyu ya hinan alo'am ya hinadan balen nadan ap'apun munhilbin he''a ya nadan tatagum hitun ad Egypt. Ya umeda boh nadan pungkiwalanyuh alina ya hinan punha''anganyuh tinapay.
4 Ya mumpaytu''anday udum i he''a ya hinadan ap'apu an munhilbi i he''a ya hinadan tatagum.
5 Ot alyon bon Apu Dios i Moses di, Ibagam i Aaron ta ena idongdong nan hu''ud hi an namin nadan nalitingan hitun ad Egypt an umat hinan wa''el ya nadan nun'aphung ta wan bumudduhdahdiy dakkodakkol an bakbak ta umapnal di attog hi ad Egypt.
6 Ot aton bon hidin Aaron ya alinah on dakkodakkol di bakbak an immapnaldah ad Egypt.
7 Mu atbohdin inabalinan nadan mummajik an i Egypt hidiye ta nawada boy bakbak hinan boble.

7:17 7:17 Nipa'innila 16:4

8 Ya indani ya impa'ayag nan patul da Moses i Aaron ot alyonan diday,
Ibagayu ni' i Apu Dios ta ma''idona tun bakbak ta ta'omman ya inyabulut'uy
eyu pundayawan an tinanud Israel i hiya.
9 Ya alyon Moses hinan patul di, Apu patul, ibagam hi'on anuud di
pangidasala' i he"a ya nadan ap'apu an munhilbi i he"a ya nadan tatagum
ta hidiyey atayan nan bakbak ta ammunada nan wah nan wangwang hi
mabati.
10 Ya alyon nan patul di, Atom hi bigat.
Ot alyon Moses di, Mabalin hi'on hiyay pinhodmu ta wan panginnilaam
an hi Apu Dios an dayawonmi ya ma''id ha nipadpaddung i hiya.
11 Ot adi mibahhon mama"idda nadan bakbak hi baleyu ya hinadan
balen nadan ap'apu an munhilbi i he"a ya hi balen nadan tatagum ta
ammunada tuwali nan wah nan wangwang hi mabati.
12 Ta tinaynan da Moses i Aaron nan patul ot e mundasal hi Moses i Apu
Dios ta aanona dadiyen bakbak an impawadana.
13 Ya hiyay inat Apu Dios te namaaggot mun'a'atedan namin nadan
bakbak ta awagillangdah nadan babale ya hinadan lita''angan ya hinadan
puntanomanda.
14 Ot pun'amung nadan i Egypt ta nunhiglan ahi'a'agubda.
15 Mu nan patul ya hidin tinigonan ma''id mon nun'a'ateda nadan bakbak
ya hiyah diye damdaman mungngohe ta adina donglon nan ibagan da
Moses i Aaron an miyunnudan hinan imbagan tuwalin Apu Dios.

Hay Nawadaan Di Dakkodakkol An Timol

16 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ibagam i Aaron ta idoltakna nan hu''ud
hinan luta ta wan mumbalin nan hupu' hi timol hi abobbobleh ad Egypt.
17 Ot hiya mo boy aton da Moses i Aaron ta hidin indoltak Aaron nan
hu"ud hinan hupu' ya numbalindan namin nan hupu' hi ad Egypt hi timol
ta immedah nadan tatagu ya ta'on on nadan animalda.
18 Ya impatnan nadan udum an i Egypt an mangat bo i diyen inat da
Moses mu aggeda inabalinan.
19 Ot alyondah nan patul di, Hi Apu Dios di immannung an nangat i nae.
Mu hiyah diyen namamay ngohen nan patul an ayna agge dingngol da
Moses i Aaron. Ta niyunnudan hinan imbagan tuwalin Apu Dios.

Hay Nawadaan Di Dakkodakkol An Lalog

20 Ot alyon bon Apu Dios i Moses di, Bumuwah'a boh mawi"it ta em
damuwon nan patul hinan umayanah nan wangwang. Ta alyom i hiyay,
Imbagan Apu Dios an iyabulutmu ta makak amin tataguna ta emi dayawon
hiya.
21 Te adim'e iyabulut ya dusaon da'yu bo ta pa'aliyonay dakkodakkol an
lalog ta mihophopdan he"a ya nadan ap'apu an munhilbi i he"a ya an
namin nadan i Egypt. Ta mapnuh lalog di babaleyu ya hinadan lita"angan
an awadanyu.
22 Mu i diye ya ammunah ad Gosen an awadanmi an adi athidi ta
panginnilaanyun wadah Apu Dios hi abobbobleh tun luta.
23 Ya ta ma''apto' nadan tatagum hinadan tatagun Apu Dios. Ot hay a'atan
tuwe ya hi bigat.
24 Ta nabiggat ot hidiyey aton Apu Dios ta namaag ya nunhiglay lalog
hidi an ta'on on hinan niha''adan nan patul ya nadan ap'apun munhilbin
hiya ya an namin hi ad Egypt. Ta binahbah di lalog hi ad Egypt.

25 Ot pa'ibagon nan patul an pa'ayag da Moses i Aaron ot alyonay,
Ta'omman ya e ayu nangi'nong i Apu Dios an dayawonyu mu ta hitu ituwen
bobley pangatanyu ta adi ayu umadawwi.
26 Mu alyon Moses i hiyay, Adi mabalin hinae te nadan idawatmi i Apu
Dios an dayawonmi ya nunhiglay agge naminhodan nadan ibbam an i
Egypt. Ot hitu'ey pangidawatanmi ya tigon da'mi i dida ya undan adi da'mi
puntopa ta ingganah mun'a'ate ami.
27 Ot hiya nan hay pohdonmi ya mumbaat ami i ha tuluy algoh nan
agge naboblayan ta wan hidiy emi pundayawan i Apu Dios ta atonmi nan
imbagana i da'mi.
28 Ya alyon nan patul di, Ta'omman ya imme ayu mu ta adi ayu umeh
adawwi. Ot agam mohpe ta idasalana'.
29 Ya alyon Moses i hiyay, O. Ume ami tee ya ni'ihapita' i Apu Dios ta
damunah bigat ya ma"idda tun mumbahhong an lalog hinan palasyu ya hi
balen nadan ap'apun munhilbin he"a ya nadan tatagu ituwen boble. Mu
ta adi da'miyot layahan te alina bo damdama ya ipagolmuy akakanmi ta e
ami mangidawat i Apu Dios.
30 Ot taynan da Moses nan patul ot inayunan mi'ihapit i Apu Dios.
31 Ya dingngol bon Apu Dios hidiyen imbagan Moses ta mina"idnan
namin nadan lalog ta ma"id ha ta'on hi ohah nabati.
32 Mu onnot on hiyah diye damdama an mungngohe nan patul ta adina
iyabulut an makak nadan tinanud Israel.

9

Hay Napittiyan Nadan Halun Nadan I Egypt

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Mumbangngad'ah nan patul ta alyom i
hiya di imbagan Apu Dios an dayawonmin Hebrew an iyabulutmu mo ta
makak ami ta emi dayawon hiya.
2 Te adim'e
3 ya ipa'alinay pitti ot mun'a'atedan namin nadan halunyu an umat hi
kabayu ya dongki ya kemel ya baka ya gulding.
4 Mu hay mapitti ya ammuna nadan halunyu an i Egypt an adi milaggat
nadan halun nadan tinanud Israel an ta'on on oha.
5 Ot ibagan Apu Dios an hay a'atan nae ya hi bigat.
6 Ta i diyen nabiggat ya immannung an napittidan namin nadan halun
nadan i Egypt.
Mu ma"id ha nateh nadan halun nadan tinanud Israel an ta'on on oha.
7 Ta hinnag nan patul di e nanigo ya immannung peman an ma"id ha
napittih nadan halun dadiyen tinanud Israel. Mu hiyah diye damdaman
mungngohe nan patul ta adina pakakon dida.

Hay Napoghaan Nadan I Egypt

8 Ot alyon bon Apu Dios i da Moses ya hi Aaron di, Ekayu umakup
hinan dapul hinan pundapulan ta ipatu"ug Moses an mangihabuwag hi
hinangngab nan patul.
9 Ta iyaddib di dibdib hi abobbobleh ad Egypt ta mumbalin hi poghah
nadan tatagu ya ta'on on hinadan halunda.
10 Ot eda mo bo umakup hi dapul ot ipatu"ug Moses an nangihabuwag
hi hinangngab nan patul. Ya numbalin hi poghah nadan tatagu ya ta'on
on hinadan halunda.

9:10 9:10 Nipa'innila 16:2

11 Ta nadan tatagun abalinanan mangat hi majik ya ma"id ha atondan
umeh awadan Moses te ta'on on dida ya nun'apoghaanda.
12 Mu hiyah diye damdama an adi pakakon nan patul dida te minaman
Apu Dios di ngohena ta namaag ya ayna agge dingngol nan imbagan da
Moses i Aaron. Ya hiya tuwaliy imbagan Apu Dios hi aton nan patul.

Hay Nun'a'agahan Di Dalallu

13 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Bumuwa'ah bigat ta em damuwon nan
patul ta alyom i hiya di, Hi Apu Dios an dayawonmin Hebrew ya alyonay
iyabulut da'min tataguna ta wan e ami mundayaw i hiya.
14 Te ad uwani ya nunhiglay atonan mundusa i he"a ya nadan ap'apun
munhilbin he"a ya nadan tatagum ta panginnilaam an hi Apu Dios ya
ma"id ha nipaddungana.
15 Te unhaot dinusa da'yu i ha nunhiglan dogoh ta nate ayun naminamin.
16 Mu manu'eh aggena inat hidi ya ta way atom an manginnilah nan
abalinana ya ta mipatigo nan ongal an abalinana ta mipa'innilay a'atnah
abobboble.
17 Mu ta'on on athidi ya mungngohe'a damdama ta ipagolmuy akakan-
min tataguna.
18 Ta hiya nan hi bigat hinan athitu ya ipa'alina han nunhiglay a'atna
an dalallu an ma"id ha nipadpaddunganah nadan dalalluh tun ad Egypt hi
nihipun hidin hopapna ta ingganah ad uwani.
19 Ot udu'dulnay eyu pun'ihidum nadan halunyu ya an namin nadan
wah nan puntanoman te umannung an mun'a'atedan namin nadan wah
nan puntanoman an tagu onu halun.
20 Ya hanadan udum an ap'apu an munhilbih nan patul an nangngol
hinan hapit Apu Dios ya timmakutda ot eda pun'ihidum nadan halunda ya
ta'on on nadan himbutda.
21 Mu nadan udum ya nunnanong an aggeda e inhidum nadan halunda
ya nadan himbutda hinan puntanoman te ngohayonda nan hapit Apu Dios.
22 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Itaggem di ta'lem hi nangappit hi ad
lagud ta mun'a'agah di dalallu hi abobbobleh ad Egypt ta miknah nadan
tatagu ya nadan animalda ya an namin an intanomda.
23 Ot itaggen mon Moses nan hu"udna ot idongdongnah ad lagud ya
impa'alin Apu Dios han nunhiglan dalallu. Ta mungkikidul ya mungkikilat
on mun'udan hi dalalluh ad Egypt.
24 Ta athidin mun'a'agah di dalallu ya atbohdin mungkikilat ta nunhiglan
atatakut hidiyen mama'at an ma"id ha nihippatanah nadan inamtan nadan
i Egypt.
25 Ya an namin nadan agge immeh nan nahiduman an umat hi halun
ya ta'on on nadan tatagu ya nun'i'iknan dida nan dalallu. Ta nun'apa"ih
nadan nun'itanom ya ta'on on nadan kakayiw on nun'aphakda.
26 Mu hi ad Gosen an niha"adan nadan tinanud Israel ya ma"id ha
dalalluhdi.
27 Ta impa'ayag nan patul da Moses i Aaron ot alyonay, Immannung an
numbahula'. Hi Apu Dios di nipto' mu da'min tataguy nibahho.
28 Ta hiya nan ibagayu bahan i Apu Dios ta padinongonah tuwen kidul
ya tun mun'a'agah an dalallu. Ot iyabulut'u moy akakanyu ituwen boble
ta adi mahapul an hituy pi'iboblayanyu.
29 Ot alyon Moses di, Ot athina'e ya ta'omman ya hiyay indasal'u i Apu
Dios hi umanamuta'. Ot duminong aya tuwen kidul ya mama"idda mo

9:16 9:16 Roma 9:17 **9:23 9:23** Nipa'innila 8:7

nadan mun'a'agah an dalallu ta wan panginnilaam an tun luta ya bagin
Apu Dios.
30 Mu innila' an he''a ya nadan ap'apun munhilbin he"a ya adiyu
damdama taktan hi Apu Dios.
31 Ta nun'apapa"ih nadan tuwen matong an barley* ya nan kapoh an
manabungda.
32 Mu nadan wit ya uwanida ta dadiye han nabati.
33 Ya immaan hi Moses hi awadan nan patul ya intaggenay ta'lenah
nangappit hi ad lagud ot mumbagah boddang i Apu Dios. Ya na'ibagan
dimminong nan kidul ya nan mun'a'agah an dalallu ya nan udan.
34 Ya hidin tinigon nan patul ya nadan ibbana an dimminong nan udan
ya nan dalallu ya nan kidul ya numbahulda bo te ngimmohedan umat
hidin hopapna.
35 Ta hiyah diyen mungngohe nan patul an adina iyabulut an makakda
nadan tinanud Israel ta niyunnudan hinan imbagan tuwalin Apu Dios an
imbagana i Moses.

10

Hay Nawadaan Di Dakkodakkol An Dudun

1 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Ume'a ta em bo tigon nan patul an
ta'on on numbalino' hi mungngohedan namin hinadan ap'apun munhilbin
hiya. Ta way ato' an mangat i datuwen dakol an milagro.
2 Ta mabalin an ibagayuh nadan imbabaleyu ya apapuyu datuwen
inat'un nundusah tudan i Egypt ta wan an namin ayu ya innilaonyun ha"on
hi Apu Dios.
3 Ta immeda bo da Moses i Aaron hi awadan nan patul. Ot alyondan
hiyay, Hi Apu Dios an dayawonmin Hebrew ya alyonay undan hi anuud
anu ya ahi'a mumpada"ul i hiya ta iyabulutmun makak amin tataguna ta
e ami mundayaw i hiya.
4 Te nanongna'en mungngohe'a ya ipa'alinah bigat di adakdaklan an
dudun hitun numboblayanyu.
5 Ta mihophopdah nan luta ta adi matigo ya inupputdan inan nadan
intanomyun agge dinadag nan dalallu ya ta'on on nadan kayiw.
6 Ya atbohdin mapnudah balem ya hay balen nadan ap'apun munhilbin
he"a ya an namin nadan balen tun tatagum. Ot hituwen ma'at ya ma"id
ha na'atanah din a'ammodyu an nihipun hi hopapna. Ot taynan da Moses
nan patul.
7 Ya alyon nadan ap'apun munhilbih nan patul di, Apu patul ngalngalam
boy e pamalpaligatan naen tagun dita'u. Udulnay iyabulutmu ta makakda
ta wan eda mundayaw hinan Dios an dayawonda. Te undan adim tigon
an nadadag tun boble ta'u.
8 Ot ipa'ayag mo bon nan patul da Moses i Aaron ot alyonan diday,
Ta'omman ya imme ayu ta eyu dayawon nan Dios an dayawonyu. Mu
nganneday mi'ye i da'yu.
9 Ya alyon Moses di, Ume amin namin an ta'on on goggolang ya
a'amamma ya i'ininna ya an namin nadan animalmi an umat hi kalnero
ya gulding te mahapul an e ami mun'am'amlong an mundayaw i Apu Dios.

* **9:31 9:31** Nan barley ya umat hinan pageh tun boble mu nalaklaka mu nan wit ta hiya nan hiyay anon nadan nun'awotwot.

10 Ya alyon nan patul di, Adi' ahan abuluton di panguyuganyuh nadan
binabai ya nadan u"unga te ma'innilan adi maphod nan ninomnomyun
aton.
11 Hay mabalin hi uyugonyu ya ammuna nadan linala'i ta wan eyundi
dayawon hi Apu Dios te hiyay ibagabagayu. Ot pundolahdaot da Moses i
Aaron hidih nan awadan di patul.
12 Ya alyon Apu Dios i Moses boy, Idongdongmuy ta'lem hi ad Egypt ta
umapnal di dudun hi bobleda ta pun'a'anda nadan agge dinadag di dalallu.
13 Ot itaggen bon Moses nan hu"udna ya impatuyup Apu Dios nan dibdib
an malpuh tuluwan di algo ta inyal'algona ot ilablabinay dibdib. Ta
damunah nan nawi"it ya impa'alinay dudun.
14 Ya nunnaud an dakkodakkolda ta nihinapdah abobbobleh ad Egypt.
Ya hidiye ya ammunay nanigan nadan i Egypt hi dakkodakkol an dudun.
15 Ta hidin nungkohopdah nan luta ya namaag ya mangmangitit di
matigo. Ta inupputdan inan nan agge dinadag di dalallu an ta'on on nadan
bungan di kayiw. Ta ma"id mo ha matigoh munlangta.
16 Ta hidin tinigon nan patul hidiye ya pun'ipa'ayagna da Moses i Aaron.
Ot alyonan diday, Numbahula' i Apu Dios an dayawonyu ya ta'on on da'yu.
17 Ot hanat pakawanona' hinan numbahula' ya indasalyu i Apu Dios
an dayawonyu ta aanonah tuwen pamalpaligatna i da'mi an lummuh
atayanmi.
18 Ot taynan mo bon da Moses nan patul ot mundasal i Apu Dios.
19 Ya impa'alin Apu Dios han ma'abbikah an dibdib an nalpuh nangappit
hi alimuhan di algo ot itayyapna nadan dudun ot iyena didah nan baybay
an mumbolah* ta ma"id ha nabatih ta'on on oha an dudun hi ad Egypt.
20 Mu hiyah diyen numbalinon Apu Dios hi mungngohe nan patul ta
adina iyabulut an makakda nadan tinanud Israel.

Hay Himmilongan Di Ad Egypt Hi Tuluy Algo

21 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Itaggem di ta'lem hi nangappit hi ad
lagud ta humihillong hi ad Egypt.
22 Ta hiya mo boy inat Moses. Ya himmihillong an namin di abobbobleh
ad Egypt hi tuluy algo.
23 Ta nadan i Egypt ya namaaggot umohnongdah baleda te ma"id ahan
ha matigo. Mu hidih awadan nadan tinanud Israel ya hiyah diye tuwalin
mapatal.
24 Ot ipa'ayag bon nan patul hi Moses ot alyonay, Mabalin an ume
ayu mundayaw i Apu Dios an ta'on onyu awiton nadan imbabaleyu ya
nadan binabai. Mu gahin di angangonyun namin nadan halunyun baka
ya kalnero ya gulding.
25 Ya alyon Moses i hiyay, Mahapul an iyabulutmu an waday i'nongmi hi
maghob an mi'nong i Apu Dios hinan pundayawanmi.
26 Ta hiya nan mahapul an pi'yalamin namin nadan halunmi ta waday
pumpiliyanmih nan i'nongmi i Apu Dios.
27 Mu hiyah diyen numbalinon Apu Dios nimpe hi mungngohe nan patul
ta adina iyabulut an makakda.
28 Ya onaot pun'ituda' hi Moses an alyonay, Umaan'ah tun awada' Moses.
Ya tigom ta adim ipidpidwan mumpatigon ha"on. Te atom'e ya mate'a.

10:14 10:14 Nipa'innila 9:3 * **10:19 10:19** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag an wah pingngitna. **10:28 10:28** Hebrew 11:27

29 Ot alyon Moses i hiyay, Ta'omman ya aggeya' mo numpatpatigo i he"ah
inggana.

11

Hay Atayan Nadan Panguluwan An Linala'in I Egypt

1 Alyon Apu Dios i Moses di, Oha mo han nabati an pundusa' hinan
patul ya nadan tataguna. Ot malpah'e mon ma'at hinae ya iyabulutna
mon makak ayu mu hay atona ya pundunidun da'yu ta wan ma'ibaga ayun
umaan ituwen boble.
2 Ot hiya nan ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an linala'i ya
binabai ta way ohaon e mumbagah nadan hinaggondan i Egypt hi usal an
balitu' onu silber.
3 Ot ha"on an Dios ya indat'uy ongal an punlispitun nadan i Egypt i da'yun
tinanud Israel an namama i he"a Moses te nabaktuy pangibilang nadan
tatagu ya nadan ap'apun munhilbih nan patul i he"a.
4 Ot ume boh Moses hinan patul ot alyonan hiyay, Imbagan Apu Dios an
hay tongan di labi ya umeh abobbobleh tun ad Egypt.
5 Ta an namin nadan panguluwan an linala'in imbabaleyun i Egypt
ya mun'a'ateda an ta'on on nan imbabalem ya nan imbabalen nan
na'adda"ul an baalmu. Ya ta'on on nan hopap di imbabalen di animalyu
ya mun'a'ateda.
6 Ta nunhiglan ahikokogadan namin di tataguh tun ad Egypt. Te hinaen
ma'at i da'yuh ad uwani ya nunnaud an ma"id ha nipaddungana.
7 Mu hinan awadanmin tinanud Israel ya malinggop an ta'on on ha
mun'aluul hi kahu ya ma"id ha madngol. Ta hiyay panginnilaanyun hi Apu
Dios ya nat'on di pangibilangnah nadan tinanud Israel hinadan i Egypt.
8 Ta na'at'eh diye ya umalida mohpen namin nadan ap'apun munhilbin
he"a ta munyu"ungdah hinangngab'u ta mumpahpahmo'dan alyonday,
Uyugom bahan nadan ibbam ta ume ayun naminamin. Ot umannung
an ume ami. Ta on imbagan Moses hidiye ot inayunan umaan hidi an
nunhiglay bungotna.
9 Ya imbagan tuwalin Apu Dios an alyonay, Nan patul ya adina donglon
nan ibagayun hiya. Mu ta'on ta way ato' an mangat hitun ad Egypt hi dakol
an milagro.
10 Ta da Moses i Aaron ya inatdan namin dadiyen milagro ta tinannigon
nan patul. Mu numbalinon Apu Dios hi mungngohe nan patul ta hiyah
diyen adina iyabulut an umaanda nadan tinanud Israel hi bobleda.

12

Hay Nihwangan Nadan Tinanud Israel

1 Hidin aggeda ni' nakak da Moses i da Aaron hi ad Egypt ya alyon Apu
Dios i diday,
2 Mihipun hi ad uwani ya hituwe mon bulan di ibilangyuh ma"unan
bulan hinan hintawon i da'yun tinanud Israel.
3 Ot ibagayuh nadan ibbayun tinanud Israel ta hitun mala"uh di
himpuluy (10) algoh ad uwanin bulan ya way ohah nadan linala'i ya
piliyona ha ohah nan imbabalen di kalnero onu ha gulding ta i'nongdan
hina'amma.

4 Ya ibagam i dida ta wa'et oh'ohhada an pamilya ta adida abalinan
an anon nan ohan kalnero ya inayaganday oha bon pamilya ta mungn-
gangammutdan mangan i diyen ohan kalnero. Ta ihdadan namin an ma''id
ha mabati.
5 Ya hay piliyonda ya nan ohay tawonan tangbal an kalnero onu gulding
an ma''id ha bahbahna.
6 Ta ipapto'da datuwen animal ta ingganah nan mi'ahimpulut opat (14) di
algo ituwen bulan ya ahida nundidihhanon an paltiyon hinan mun'ahdom.
7 Ya inalada nan dalana ya nun'ilamuhdah nan way panton di baleda
an matigoh dola. Ta an namin nan panton di balen punhidanda ya waday
milamuh hi dala. 8 Ya hay atonda i diyen mahdom ya igapada nan pinaltida
ya inanda an iddumdah nan nating an mumpait ya nan tinapay an agge
nadduman hi yist.
9 Ya adiyu anon nan ma''atan dotag onu nan niha''ang. Mu igapayu an
ta'on on nan ulu ya huki ya an namin nan minalutuna.
10 Ta nalutu'e ya inihdadan namin i diyen nahdom. Mu alina'e hi waday
aggeda ya ginhobdah nan mawi''it.
11 Ya ibagam i dida an hay atondan mangan ya nundadaanda mo tuwali
an mumbaat an iniphoddan nunlubung ya nunhapatutda ya inodnanday
hu''udda ya ginalaandan nangan. Te ha''on an hi Apu Dios ya hidiyey
pangihwanga' i da'yu hi ate.

12 Te i diyen nahdom ya hiyay umaliya' hinah ad Egypt. Ta an namin
nadan panguluwan an imbabalen nadan i Egypt ya ta'on on nadan hopap
di imbabalen di halunda ya mun'a'ateda. Ta i diye ya mipatigo an ma''id
ha abalinan nadan dios an dayawonda an mangihwang i didan i Egypt te
ha''on hi Apu Dios.
13 Ot nan dalan ilamuhyuh nan way pantoyu ya hiyay pangimatuna'
hinadan baleyu. Ta tigo''eh diyen dala ya lina''uha' ta ma''id ha patayo'
i da'yu an adi umat hinan pundusa' hinadan i Egypt.

14 Ya atawotawon ya nadatngan'eh diyen algo on hiyay inatyu an tunga-
wonyu ta panginomnomnomanyu ya punhanaanyu ituwen pangihwanga'
i da'yu.
15 Ya adi ayu mangan hi tinapay an nadduman hi yist hi pituy algo. Ot
maphod on hinan hopap di algo ya impadihyun inaan an namin nadan
yist hinadan baleyu te wada'en da'yu ha mangan hinan nadduman hi yist
ya mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tinanud Israel.
16 Ta hinan mamangulun algo ya hinan mi'apituh algo ya ma'amung
ayu ta mundayaw ayun ha''on. Ya adi ayu muntamu i dadiyen algo. Mu
mabalin an munha''ang ayuh anonyu.
17 Ngilinonyu nan pangananyuh tinapay an agge nadduman hi yist te
i diyen algo di pangikaka' i da'yuhnah ad Egypt. Ta atawotawon on
nginilinyu danaen algo ta punhanaanyun ha''on hi inggana.
18 Ta mihipun hinan mun'ahdom hinan mi'apulut opat (14) di algoy
mibalu hinan mamangulun bulan* ya ihipunyuh din mangan hinan
agge nadduman hi yist an tinapay ta ingganah nan mun'ahdom hinan
mi'abaintit ohay (21) algo.
19 Ya i diyen pituy algo ya tigonyu ta ma''id ha yist hinan numpunhi-
tuwanyu. Te hanan mangan hi nadduman hi yist an tinapay ya mipapate

---

12:13 12:13 Hebrew 11:28 * **12:18 12:18** Nan mamangulun bulan hinadan Judyu ya hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan mamangulun godwan di Abril.

nimpe ta adi mo midmiddum i da'yun tinanud Israel an ta'on on ibbayu
onu ohah nadan ni'iboblen da'yu.
20 Ot adi ayu nimpe mangan hinadan nadduman hi yist.
21 Ot ipa'ayag mon Moses nadan mangipangpanguluh nadan himpahim-
pamu'un an tinanud Israel ot alyonan diday, Way ohan da'yu ya piliyona
ha hinohhah imbabalen di kalnero onu gulding ya pinaltiyu ta ihdayun
hina'ammah tun pangihwangan Apu Dios i dita'u.
22 Ya tinayayuy dalana i ha malukung ta mabalin an itamolyuhdi nan
nabto' an tubun nan ma'alih haysop on inlamuhyuh nan baktun di pantoyu
ya hinan nundinommang hinan panton di baleyu. Ya tigonyu ta ma''id i
da'yu ha lumah'un i diyen mahdom ta ingganah mawi''it.
23 Te hidiyey luma''uhan Apu Dios ituwen boble hi ena pamatayan
hinadan panguluwan an linala'i an i Egypt. Mu tigona'en waday dalah
nilamuh hinan way panton di baleyu ya la''uhanah diyen bale ta adina
iyabulut an waday patayonah nadan nunhituhdi.
24 Ot hinaey atonyuh ad uwani ya hi atawotawon ta inggana. Ya itugunyu
boh nadan imbabaleyu ta adida ibahhon aton on nadatngan nan algon
a'atana.
25 Ya ta'on on hitun dumatnganyuh nan boblen idat Apu Dios hi
punhituwanyu ya inaynayunyun ngilinon hituwen algo ta inggana.
26 Ta mahmahan'en nadan imbabaleyuy niyatan tuwen ngilinonyu
27 ya alyonyuy, Hituwey punnomnomnoman ta'uh nihwangan ta'un
tinanud Israel hi ateh ad Egypt hinadan numpunhituwan ta'uhdi hidin
numpatena nadan i Egypt.
Hidin nalpah an imbagan Moses hidiye ot inayun nadan tinanud Israel
an iyungyung ot dayawondah Apu Dios.
28 Ot aton nadan tinanud Israel nan imbagan Apu Dios i da Moses i Aaron.

Hay Nun'a'atayan Nadan Panguluwan An Linala'in I Egypt

29 Hidi tatawwa an tongan di labi ya inhipun Apu Dios an numpate
nadan panguluwan an linala'in i Egypt an mihipun hinan panguluwan an
imbabalen nan patul an mihukkat'ot i amana an mumpatul ta ingganah
nan panguluwan an imbabalen di balud. Ya ta'on boh on nan hopap di
imbabalen di halunda on nun'a'atedan namin.
30 Ta bimmangon nan patul ya nadan ap'apu an munhilbin hiya ya an
namin nadan i Egypt ot ahikokogada. Te nipong hi abalebaley nateh nadan
linala'i i dida.
31 Ot e pun'ipa'ayag nan patul da Moses i Aaron i diyen labi. Ot alyonan
diday, Alyonyuh nan ibbayun tinanud Israel ta an namin ayu ya umaan
ayu ituwen boblemi ta eyu aton nan analyonyun eyu pundayawan i Apu
Dios.
32 Ya nun'alayun namin nadan halunyun baka ya gulding ya kalnero ya
imme ayu mu ta wagahana' bahan.
33 Ot pun'ituda' nadan i Egypt nadan tinanud Israel ta ma'ibagadan
makak ta taynanday bobleda te alyonday, Lo'tat mahan tayya ya nate amin
namin.
34 Ta nadan tinanud Israel ya pumpahonda nadan napalut an alinan
iphoddah tinapay an dadiye nadan agge naha''adan hi yist an ningammut
hinadan niha''adanda an nalibbutan hi luput.
35 Ot atonda bo nan imbagan Moses an way ohaon e numbagah nadan
hinaggondan i Egypt hi usal an balitu' ya silber ya lubung.

12:23 12:23 Hebrew 11:28

36 Te hidin eda numbaga nadan tinanud Israel ya numbalinon Apu Dios
hi ongal di pamiyal nadan i Egypt hinadan tinanud Israel ta nun'idatda
nadan imbagan nadan tinanud Israel. Ta nun'aladay kinadangyan nadan
i Egypt.
37 Ta dinallan nadan tinanud Israel an mihipun hi ad Rameses ta
ingganah ad Sukkot. Ya hay bilangdan namin an nakak hi ad Egypt ya
umeh onom di gahut di libu (600,000) mu aggeda ni'bilang nadan u"unga
ya binabai.
38 Ya dakolday tatagun ni'ye i dida an bokon tinanud Israel ya niddumda
bo nadan dakkodakkol an animalda an umat hi kalnero ya gulding ya baka.
39 Ot iyammadah tinapay nadan pinalutdan alina an agge nadduman hi
yist an namaaggot ikakdah ad Egypt te ma"id ha inatdan nangidadaan hi
anonda te nundunidunda didah nakakandah ad Egypt.
40 Ta hay bilang di tawon hi nihaha''adan nadan tinanud Israel hi ad
Egypt ya opat di gahut ta han tulumpulu (430).
41 Ta hidin mi'a'opat di gahut ta tulumpuluy (430) tawon i diyen algo ya
nakakda mahan moh ad Egypt.
42 Ot gapu ta paddungnay timmukal hi Apu Dios hi nangihwangana i
didah ate ta nakakdah ad Egypt ya hiyah diye nan atawotawon on mahapul
an ngilinondah diyen hilong ta ipabaktudah Apu Dios hi inggana.
43 Ya indani ya alyon Apu Dios i da Moses i Aaron di, Datuwe nadan
mahapul an atonyu hi punnomnomnomanyuh nan nangihwanga' i da'yuh
ate hi ad Egypt. Tigonyu ta ma"id ha mi"an i da'yu hi bokon tinanud Israel.
44 Mu nada'en ginattangyun himbutyu ya mabalin an mi"anda i da'yu
hi'on nakugitda.
45 Mu nada'en immalin nalpuh udum hi boble an puntamuwonyu ya adi
mabalin hi mi"anda.
46 Ya mahapul an hinan baley panganannyu ya tigonyu ta ma"id ha
milah'un hinan lamoh nan pinaltiyu. Ya tigonyu bo ta ma''id ha maputung
hinadan tungalna.
47 Ya mahapul an an namin ayun tinanud Israel ya atonyuh tuwen
imbaga'.
48 Ya adi mabalin nimpe an mi"an nadan ni'boble i da'yu mu onha
pinhoddan middum ya mahapul an mumpakugitda ni' nadan linala'i ya ahi
mabalin an middum i da'yuh nan punnomnomnomanyuh nihwanganyuh
ate hi ad Egypt.
49 Ta datuwey mahapul nimpe an atonyun tinanud Israel ya ta'on on
nadan ni'hitu i da'yun nalpuh udum hi boble ya mahapul an atonda.
50 Ya inunud nadan tinanud Israel nan imbagan Apu Dios i da Moses i
Aaron.
51 Ta hidiyen algoy nangikakan Apu Dios hinadan tinanud Israel ta
tinaynandah ad Egypt.

13

Hay Nangidawatanda I Apu Dios Hinadan Panguluwan An Linala'i

1 Alyon Apu Dios i Moses di,
2 Idawatyun ha"on an namin nadan panguluwan an linala'in imbaba-
leyun tinanud Israel ta midawatda i ha"on. Ya athidi boh nadan hopap di
tangbal an imbabalen di animalyu.
3 Ot alyon Moses hinadan tatagu di, Tigonyu ta ngilinon ta'uh tuwen
namangulun algo ituwen namangulun bulan te hituwey nanaynan ta'uh ad

Egypt an nihbutan ta'u. Te impakak dita'u i Apu Dios an gapuh nan ongal
an abalinana. Ta hiya nan adi ta'u ni' mangan hi tinapay an nadduman hi
yist.
4 Ya adi ta'u nimpe linglingon hituwen algo ituwen bulan an ma'alih
Ahib* te nakak ta'u mo ayah tun ad Egypt.
5 Ya hitun pangidatongan Apu Dios i dita'u hi boblen nadan tinanud
Kanaan an dida nadan tinanud Hit ya tinanud Amor ya tinanud Hib ya
tinanud Jebus an hidiye nan boble an imbagan Apu Dios hinadan a'ammod
ta'u an idatna i dita'u an makadangyan ya malumong an boble ya adi ta'u
linglingon ta ngilinon ta'uh tuwe hi'on nadatngan nan mamangulun bulan.
6 Ta hinan pituy algo ya adi ta'u mangan hi tinapay an agge nadduman
hi yist. Ya hinan mi'apitun algo ya na'amung ta'u ta dayawon ta'uh Apu
Dios.
7 Ya tigon ta'u nimpe ta adi ta'u anon nan tinapay an nadduman hi yist i
diyen pituy algo ya ma"id ha matigoh yist onu nadduman hi yist an makan
hinan numpunhituwan ta'u ya an namin i diyen pumboblayan ta'u.
8 Ya ipa'innila ta'uh nadan imbabale ta'u an manu'e hi ngilinon ta'uh diye
ya ta punnomnomnoman ta'uh nan inat Apu Dios i dita'u ta immaan ta'uh
ad Egypt.
9 Ot hituwen pungngilinan ta'u ya hiyay ay malkah ta'le ta'u onu hay ulu
ta'u. Ta ipanomnomnan mahapul an nan tugun Apu Dios di nanongnah
nomnomnomon ta'u ya haphapiton ta'u. Te gapuh nan ongal an abalinan
Apu Dios ya impa'aan dita'uh ad Egypt.
10 Ot hiya nimpe nan atawotawon ya ngilinon ta'uh tuwen na'at hi'on
nadatngan hituwen algo.

Hi Apu Dios Ya Bagina Nadan Lala'in Mamangulun Miyayyam

11 Ya alyon bon Moses di, Wa'e ta indat mon Apu Dios i dita'u
nadan numboblayan nadan tinanud Kanaan te hidiyey imbaganah nadan
a'ammod ta'u
12 ya idawatyu i Apu Dios nadan panguluwan an linala'in imbabaleyu. Ya
indawat ta'u bon namin nadan hopap di tangbal an imbabalen di animal
ta'u.
13 Mu mabalin an hukkatan ta'uh tangbal an imbabalen di kalnero
nan hopap di tangbal an imbabalen di dongki ta'u ta hiyay i'nong ta'u i
Apu Dios. Mu adiyu'e pohdon an hukkatan ya mahapul an putungonyuy
bagangna ta mate. Mu na'en panguluwan an lala'in imbabaleyu ya
mahapul an waday idawat ta'u i Apu Dios an kalnero ta hidiyey midawat
ta bokon nan imbabale ta'u.
14 Ya udum'eh algo ta mahmahan nadan imbabale ta'uy ibalinan tuwen
at'aton ta'u ya alyon ta'un diday, Hituwey punnomnomnoman ta'uh
nangikakan Apu Dios i da'mih ad Egypt ta pinogpogna nan ahimbutmihdi
an gapuh nan ongal an abalinana.
15 Te hidin ipagol nan patul hi ad Egypt di akakanmihdi ya pinaten Apu
Dios an namin nadan panguluwan an linala'in imbabalen nadan i Egypt
ya an namin nadan hopap di imbabalen di animalda. Ta hiya nan idawat
ta'un Apu Dios an namin nadan panguluwan an linala'i ya an namin nan
hopap di tangbal an imbabalen di animal ta'u. Mu hay panandih nadan
linala'in panguluwan ya nan animal.

---

* **13:4 13:4** Nan Ahib ya hidiyey namanguluh ngadan nan mamangulun bulan hinan kalendar di Judyu mu indani ya nahukkatan ta Nisan an hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan mamangulun godwan di Abril.

16 Ot hituwen aton ta'uh atawotawon ya umat hinan ihu'lub ta'uh ta'le
ta'u onu nan ipongot ta'uh ulu ta'u an waday iyatana. Te ipanomnomna
nimpe nan inat Apu Dios an nangikak i da'mih ad Egypt an gapuh nan
ongal an abalinana.

Hay Nawadaan Apu Dios Hinan Bugut On Mapatal Ya Apuy Hi'on Nahdom

17 Hidin impakak nan patul nadan tinanud Israel hi ad Egypt ya agge
impangulun Apu Dios dida hinan awon an miloh'at hinadan boblen di i
Pilistia te alyon Apu Dios di, Alina ya naluman di punnomnomda hi'on
waday mangubat i didah nan awonda ya imbangngaddah ad Egypt.
18 Ta hiya nan ta'on on waday almasdan mi'gubat ya impangulun
Apu Dios didah nan na'alli'koh an awon hinan agge naboblayan ot ahi
midongdong hinan baybay an mumbolah.
19 Ya da Moses ya inodnanda din ba'ag Joseph te hiyah diyey imbagan
Joseph i dida an tinanud Israel. Te inalinay, Hitun pangipa'aanan Apu Dios
i da'yuh tun ad Egypt ya mahapul an pi'yalayu nan tungal'u.
20 Indani ya nakakdah ad Sukkot ot umedah ad Etam an da'ging nan agge
naboblayan.
21 Ya hay inat Apu Dios an nangipangulun dida ya wa'e ta mapatal on
wada han bugut an ay ha ongal hi tu"ud ta hiyay mangipangpangulun
dida ta nan pangipluyana di un'unudonda. Ya nahdom'e on ay mundalang
hidiyen bugut an ay ongal an tu"ud ta waday paniganda ta mabalin an
ta'on on nahdom on mangeda.
22 Ta athidin hay nangipangpangulun dida ya mapatal'e on hidiyen bugut
mu nahdom'e ya nan ay mundalang an apuy an ay tu"ud hi hinangngab
nadan tatagu.

14

1 Indani ya alyon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta ibangngadyuh nan
nihaggon hi ad Pi-Hahirot an numbattanan di ad Migdol ya nan baybay
an mumbolah ya nun'allung ayuhdih nan nidommangan di ad Baal-Sepon.
3 Ta alyon nan patul on aggeyu innilay umayanyu an on ayu
lumani'li"odan hinan bobleda ta hay innilana ya nali"ub ayuhdih nan agge
naboblayan.
4 Ya hiyah diyen pumbalino' hi mungngohe nan patul ta umalin tundon
da'yu. Mu gapuh nan ma'at i hiya ya nadan tindaluna ya mipabaktuwa' ta
innilaon nadan i Egypt an ha"on hi Apu Dios. Ta inunud nadan tinanud
Israel hidiyen imbagan Apu Dios.

Hay Nangi'wan Nadan Tinanud Israel Hinan Baybay An Mumbolah

5 Hidin nipa'innilah nan patul an binumtikda nadan tinanud Israel ya
ma'atuttuyuh nangipakakanan dida. Ya ta'on on nadan ap'apun nunhilbin
hiya ya atbohdin nahukkatan di nomnomda. Ta alyonday, Tanganu tuwali
on ta'u impakak dadiyen tinanud Israel ta ma"id mo ha puntamuwon ta'u?
6 Ya e impidadaan nan patul nan iluganana hi'on e mi'gubat ot
pun'ayagana nadan tindaluna.
7 Ta inikaknan namin nadan wadan punluganan an ta'on on nadan onom
di gahut (600) an mun'aphod ot mipongda nadan a'ap'apu an milugan i
dadiye ot ipanguluna.
8 Te hi Apu Dios ya numbalinona nan patul hi mungngohe ta tinnudda
nadan tinanud Israel an ma"id ha takutdan mange.

9 Ya dadiyen in'uyug nan patul an numpungkabayu ya numpunlugan hi lugan di e mi'gubat ya tuwen mun'iyakhupdan didahdih nan nun'allungandah nan da'ging nan baybay an nihaggon hi ad Pi-Hahirot an dommang di ad Baal-Sepon.
10 Ya hidin minangmang nadan tinanud Israel dadiyen tindalun impangulun nan patul ya nangintatakutda ta mumpahpahmo'dan mumpaboddang i Apu Dios.
11 Ta alyondan Moses di, Nganne mahan hituwen inatmun da'mi? Undan ma''id ha lubu'an hi ad Egypt ta inyali da'mihtu ta wan hituy atayanmi?
12 Ya undan aggemi tuwali pinangulun inaliy, Udu'dulna attog di taynan da'min he''a ta uk'ukkod ami. Te udu'dulnah on ami himbut hitun ad Egypt mu hanan e ami mateh nan agge naboblayan.
13 Mu alyon Moses i diday, Adi ayu tumakut ya inhamadyun inyukod i Apu Dios ta tigonyuy atonan mangihwang i dita'uh ad uwanin algo. Ta danaen i Egypt an tigonyuh ad uwani ya adiyu mo pidwon an tigon dida.
14 Te hi Apu Dios di ukod an mangubat i dida. Ot hay maphod ya namaag ya dimminong ayu.
15 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Tanganu on'a mumpahpahmo' an mumpaboddang i ha"on? Ibagam hinadan ibbam ta inaynayundan mange.
16 Ya indongdongmu nan hu''udmuh nangappit hinan baybay ta munhi''an nan liting ta pangi'wanyu.
17 Mu nada'e an i Egypt ya pumbalino' dida hi mungngohe ta wan ilaputdan mitnud i da'yuh nan gawwan di baybay. Ta mipatigoy anabaktu' hi pangabaka' hinan patul ya an namin nadan tindalunan nungkakabayu ya numpunlugan hi lugan di e mi'gubat.
18 Ta panginnilaan nadan i Egypt an ha''on hi Apu Dios.
19 Ya nan anghel Apu Dios an nangipangulu ya imme ot e umohnong hi indoggan nadan tinanud Israel. Ya atbohdi nan bugut an ay tu''ud an imme boh indogganda.
20 Ta e nibattan hinadan tinanud Israel ya nadan i Egypt. Ta nanginhihilong nan way nipto' hinan i Egypt mu nan nangappit hinan tinanud Israel ya mapatal. Ta nadan i Egypt ya ma''id ha atondan mitnud i dida i diyen hin'ugab.
21 Ya hidin indongdong Moses di ta'lenah nan way baybay ya impatuyup Apu Dios han mabikah an tuyup an nalpuh nangappit hi tuluwan di algo ta inlablabinan numbudakan nan liting i diyen nahdom. Ya lo'tat ya nunhi''an nan liting hinan baybay
22 ot i'wan nadan tinanud Israel hinan mamagan dopon di baybay. Te nunhi''an nan liting ot ay migaob hi nundinommang.
23 Ya hidin nungginawwadah nan baybay ya nitnudda nadan tindalun i Egypt an numpunnanong an numpunlugan di udum hinadan lugan di e mi'gubat ya numpungkabayuday udum.
24 Ya hidin tuwen mun'awiwi''it ya inyuhdung Apu Dios i dida hinan way bugut an ay apuy ot ulawona nadan i Egypt.
25 Ta pamaag nadan pilid nadan niluganda ya naligat an madlig. Ot alyonda moy, Mumbangngad ta'uot ta taynan ta'u nadan tinanud Israel te umman hi Apu Dios di mangubat i dita'u.
26 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Idongdongmu nan ta'lem hinan way baybay ta mundammu nan liting ta malnong nadan i Egypt.

14:22 14:22 1 Kulintu 10:1,2; Hebrew 11:29

27 Ot hidiyey aton Moses ta hidin mun'awi"it ya numbangngad nan liting
hinan a'atna tuwali. Ta ta'on on impatnan nadan i Egypt an bumtik ya adi
mabalin te hi Apu Dios di nangipalnong i didahdi ta nun'a'alnongda.
28 Ta on nundammu nan liting ta nalnong nadan luganda ya kabayuda ot
mun'altingdan namin dadiyen i Egypt an titindalu an nipdug hinan tinanud
Israel.
29 Mu hidin diday nangi'wahdi ya mamaga nan nunhi''anan nan liting
hinan baybay an ay nakalata ot migaob nan liting hi nundinommang.
30 Ta inihwang Apu Dios nadan tinanud Israel hinadan i Egypt an
namdug i dida i diyen algo. Ya tinigoday adol nadan nun'a'aten tindalun
nun'iha'lit hinan da'ging di baybay.
31 Ta hidin tinigon nadan tinanud Israel hidiyen ongal an abalinan Apu
Dios an gapu i diyen inatnah nadan i Egypt ya wada mohpey takutda i Apu
Dios. Ya kulugonda mohpeh Apu Dios ya nan baalna an hi Moses.

15

Hay Ingkantan Da Moses

1 Hi Moses ya nadan ibbanan tinanud Israel ya ingkantaday pundayaw-
dan Apu Dios. Ta hituwe nan kinantadan alyonday,
Ikantaan ta'uh Apu Dios te immannung an hiyay na'abbaktun madayaw.
Te nun'ipakbonah nan baybay nadan kabayu ya nadan nun'itakken
titindalu.
2 Ta hiyay nangdat hi bikah'u ya am'amlong'u te inihwanga' i hiya.
Ya hiya nan Dios an dayawo' ya nan anabaktunay haphapito' ya ikankanta'.
Ya hiya tuwaliy dinayaw handidan a'ammod'u.
3 Hay ngadana ya hi Apu Dios an hiya nan nala'ing an mi'gubat.
4 Te nun'ipakbonah nan baybay an mumbolah nadan tindalun nan patul
hi ad Egypt.
Ta nun'a'alting dadiyen mapemanan an opisyal di tindalu.
5 Te nun'iloblob nan liting dida ta ayda batun nalnong hinan dopon di
baybay.
6 Ot he"a Apu Dios di ipabaktumi te ma"id ha nipaddungan di abalinam an
paddungnay ginudum nadan binuhulmu.
7 Ya ma"id ha nipaddungan nan anabaktum te dinadagmu nadan mi'buhul
i he"a.
Ta nama"iddan ayda nagbun dagamih nangat di bungotmun dida.
8 Te hidin inhapudmuh nan baybay ya naptut nan liting ta ay nundinom-
mang ha atagetagen dingding hinan gawwan di baybay.
9 Ya nan munlattuwag an binuhulmu ya alyonay,
Mipduga"e ay ta akhupa' dida ya nun'ala' nadan nun'abalol an gina'uda ta
ipiyappong'u ya binagi' an namin nadan omnawa'.
Ya numpate' didah tun hinalung'u.
10 Mu he"a Apu Dios ya namaag ya inhapudmuh naminghan ya
nun'a'altingda ot mun'alnongdah ad dalom an ayda gumo'.
11 Te ma"id tuwali ha nipaddung i he"an Dios an na'abbaktu.
Ya ma"id ha nipadpaddungan nan amaphodmu ya nadan nakaskasda'aw
an abalinam.
12 Te namaag ya intaggem nan winawwan an ta'lem ya inukmun nan luta
nadan binuhulmu.
13 Ya gapuh nan ongal an pamhodmu ya ipangulum nadan inihwangmun
tatagum ta inggana hi idatongmu didah nan boble an niyappit i he"a.

14 Ta nadan tataguh abobboble ya munggagayonggongdah takutdah pangngolandah nadan inatmu.
Ya namama mahan di takut nadan i Pilistia.
15 Ya ta'on on nadan ap'apuh ad Edom ya ad Moab.
Ya nadan tataguh ad Kanaan ya ayda na'alingonga
16 hi takutda.
Ya gapuh nan tinigodan ongal an abalinam ya namaag ya ayda batu ta ingganah mala"uh amin tatagum.
17 Ta iye da'mih nan billid an indatmun da'mi an hidiye nan inyamman an punhituwam an niyappit i he"a.
18 Ot nanongnan he"a Apu Dios di mumpatul hi inggana.
19 Hidin nitnuddah nan baybay nadan tindalun nan patul an numpunlugandah nan iluganan di e mi'gubat ya nungkakabayuday udum ya nundammuwom Apu Dios nan liting ta nun'altingda.
Mu da'min tinanud Israel ya inagwatmi nan baybay an indalanmih nan namaganan hi gawwan nan liting.
20 Ya nan propeta an hi ibban Aaron an hi Miriam ya inalanay tamburin ot ipanguluna nadan ibbanan binabai ta nuntamburinda on nannannayoda.
21 Ot mungkantadan namin ot inayun Miriam an ikanta an alyonay,
Ikantaan ta'uh Apu Dios te hiya ya na'abbaktu.
Ta nun'ipakbonah nan baybay nadan kabayu ya nadan nilugan an titindalu.

Han Mumpait Di Alitingna

22 Ot makakda bo nadan tinanud Israel an impangulun Moses didah nan agge naboblayan hi ad Sur. Ta eda immaninnabat hidi hi tuluy algo on ma"id ha akhupanda i ha liting.
23 Ya hidin dimmatongdah ad Marah ya wahdiy liting mu adi mabalin hi inumonda te mumpait. Ta hiya nan nangadanan hi ad Marah.
24 Ya ahilililida nadan tatagu i Moses an alyonday, Ot nganne moy inumon ta'u?
25 Ot mumpaboddang hi Moses i Apu Dios. Ya indani ya intuddun Apu Dios i hiya han naputung an kayiw ot alana ot ibkahnah nan liting. Ya numbalin hi matnaad an liting.
Ya hidin awadandahdi hi ad Marah ya imbagan Apu Dios nadan tugunan dida ta hidiyey un'unudonda. Ta pinatnana dida hi'onda un'unudon.
26 Ot alyonay, Ihamadyu'en donglon datuwen tugun'u ta un'unudonyu ta nan nipto' di atonyu ya adi ma'at i da'yu nadan dogoh an na'at hinadan i Egypt te ha"on an Dios di mangipaphod i da'yu.
27 Ot makakda bo ta dimmatongdah ad Elim. Ta hidiy nangakhupandah himpulut duwan (12) obob ya nadan bungbunga"an an palma an napitun (70) namin di pu"una. Ot umapaldahdi hinan haggon dadiyen obob.

16

1 Nakakda boh ad Elim nadan tinanud Israel ot ipluydah nan agge naboblayan an nungngadan hi Sin an numbattanan di ad Elim ya hi ad Sinai.

Hay Ngimmodowan Nadan Tatagu

Hidin dimmatngandah ad Sin ya mi'adwa moh bulan an nibaluy himpulut lima (15) hi nihipun hi nakakandah ad Egypt.

2 Ya hidin awadandahdi ya ngimmododa bon namin nadan tatagu i da
Moses i Aaron
3 an alyonday, Udu'dulnaot boh on dita'u numpate i Apu Dios hidin
awadan ta'uh ad Egypt. Te hidi ya waday dotag hi ihda ya mabalin an
anon ta'u nan pinhod ta'un anon. Mu tanganu on da'mi e impanguluh tun
agge naboblayan ta lo'tat tee ya inyatemiy inagangmi.
4 Ya indani ya alyon Apu Dios i Moses di, Nomnomnomom an idattan
da'yuh makan an malpuh ad abunyan ta mun'a'agah an ay udan. Ibagam
hinadan tatagu ta amawmawi"it on limmah'unda ta eda mumpanuh i ha
ammunah anonda i diyen algo ya abuh. Ato' hitu ta patnao' didah on
immannung an un'unudonda nan alyo'.
5 Mu hinan mi'anom hi algoh adumiduminggu ya dakdakollonday
amungonda ta mumpidway dinakol nan ugganda amungon hinan hin'algo
ta waday anondah nan mi'apituh algo.
6 Ot ibagan mon da Moses i Aaron hinadan tatagu an alyonday, Hinan
mun'ahdom ya innilaonyun hi Apu Dios di immannung an mangikak i
dita'uh tun ad Egypt.
7 Ya hinan mawi"it ya tigonyuy binang Apu Dios an humili. Te
dingngolna nadan dakol an punliliyanyun hiya. Te hay nginodowanyu ya
hiya an bokon da'mi te da'mi ya onmi attog un'unudon nadan alyona.
8 Ot inayun Moses an alyon i diday, Hinan mun'ahdom ya wadaon Apu
Dios di ihdayu ya hinan mawi"it ya nan tinapay ta wan ma''abhug ayu. Te
dingngolna nan liliyun hiya te bokon da'miy nginodongodowanyu te hiyay
nangatanyu.
9 Ot alyon Moses i Aaron di, Ibagam hinadan tatagu ta umalidah tun
pundayawan ta'u i Apu Dios te dingngolna nadan punliliyanda.
10 Ya hidin pun'ayagan Aaron nadan tatagu ot munligguhdah nangappit
hinan agge naboblayan ya anakkaya nan binang Apu Dios an numpatigoh
nan bugut.
11 Ya alyon Apu Dios i Moses di,
12 Dingngol'uy punliliyan nadan tinanud Israel ot ibagam i dida an hinan
mun'ahdom ya waday ihdada. Ya hinan mawi"it ya waday tinapay hi
anonda ta mabhugda. Ta hituwey panginnilaanyun ha''on nan Dios an
mangipapto' i da'yu.

Hay Nangipiyaliyan Apu Dios Hinan Mana Ya Nan Mihda

13 Ta i diyen mun'ahdom ya alinah on waday dakkodakkol an hamutin
nungkohop hidih nan way immapalanda ta immapnaldah nan luta. Ya hidi
bon nawi"it ya namaag ya dimmulnun namin di nunlini''odan.
14 Ya hidin namaganan nan dulnu ya nabatiy kikkitang an ay dalallu an
nun'iwakat hinan luta.
15 Ya hidin tinigon nadan tatagun tinanud Israel ya aggeda innila ta
alyonday, Nganne nin datuwe?
Ya alyon Moses i diday, Hinae nan indat Apu Dios an anon ta'u.
16 Ya hay inalin Apu Dios ya alyonay, Panuhonyu nan ammunah anonyun
hina'amma hinan hin'algo. Ta mabalin an ohay tagu on hinhalub di
mahapulna.
17 Ta athidiy inat nadan tatagu. Mu ta'on hi oh'ohhay pinanuh di udum
ya dakol hi udum ya

16:3 16:3 1 Kulintu 10:10 **16:4 16:4** John 6:31,32,58; 1 Kulintu 10:3 **16:15 16:15** John 6:31,51; 1 Kulintu 10:3

18 hidin hinalubda ya nan dakol di pinanuhna ya hiyah diyen agge
nahawwalan ya nan oh'ohhay pinanuhna ya agge nakulangan te way
ohaon hanan ammunan anondan hina'ammay inamungda.
19 Ot ibagan bon Moses i dida ta wan ma''id ha ibatida hi ahida anon
hinan mabiggat.
20 Mu wadada damdamay agge nangunud i diyen inalin Moses ta
imbatida doha. Mu hidin nawi''it ya tinigodan nabigihan ya munhamuy.
Ta bimmungot mo boh Moses i dida.
21 Ta amawmawi''it on way ohaon nan ammunah anondan hina'ammah
nan hin'algo di panuhona. Mu nan mabatih nan luta ya inumlot'e nan
potang on nalanatda.
22 Ya hidin nadatngan nan mi'anom hi algo ot dubliyonday dinakol
nan inamungda ta ohay tagu on duway halub. Ot umeda nadan
mangipangpangulu i dida ot eda ihudhud i Moses hidiyen inatda.
23 Ya alyon Moses i diday, Nipto' hidiyen inatda te hiyah diyey imbagan
Apu Dios te nan mi'apituh algo ya pun'iblayan ta'u te pundayawan ta'un
hiya. Ot idadaanyuh ad uwanin namin nadan anonyu ta nan mabati ya
hiyay anonyuh bigat.
24 Ot hiyay aton nadan tatagu an impa''eda nan nahawwal ta anondah
nan mabiggat an mi'apituh algo. Ya manuh diye te agge nabahbah ya
atbohdin agge nabigihan hidin nabiggat.
25 Ot alyon Moses i diday, Hinaey anonyu te ad uwani ya mi'apituh algon
pun'iblayan ta miyappit i Apu Dios. Ot ad uwanin algo ya ma''id ha mabalin
hi akhupanyu hi makan hinan luta.
26 Ot hiya nan mahapul an mamanu ayuh nan onom di algo hi anonyu.
Te hinan mi'apituh algo an pun'iblayan ta'u ya ma''id ha panuhonyu.
27 Mu wadada damdamay udum i didan immen e mamanuh nan
mi'apituh algo mu ma''id ha ta'on hi ohah inakhupanda.
28 Ya alyon Apu Dios i Moses di, Hi anu mo ya ahiyu un'unudon nadan
tugun'u i da'yu?
29 Nomnomonyun ha''on an Dios ya winada' nan Habadun tungo. Ta
hiya nan mi'anom'eh algo ya indat'uy anonyuh nan duway algo. Ot hinan
mi'apituh algo ya ma''id ha mange''eh nan awadanyu.
30 Ta nihipun i diye ya timmungoda nadan tatagu hinan mi'apituh algo
an aggeda e nuntamu.
31 Ya hay nungngadan nadan tinanud Israel i diyen makan ya mana. Ya
hay tigona ya ay kittang an buwa an pulaw. Ya hay tamtamna ya umat
hinan niha''ang an alina mu ay nadduman hi danum di iyukan.
32 Ot alyon Moses hinadan tataguy, Inalin Apu Dios an ipa''e ta'u anu
doha ituwen tinapay ta mabalin an tigon di mun'atanudan hi pidwanay
a'at tun tinapay an indat Apu Dios hi itanud ta'uh tun agge naboblayan hi
nangikakana i dita'uh ad Egypt.
33 Ot alyon Moses i Aaron di, Alam ha dundunnug ya inittum hidi ha
hinhalub hinan mana ya em impa''eh nan way pundayawan i Apu Dios ta
ahi tigon nadan mun'atanudan hi udum hi algo.
34 Ta hidiyey inat Aaron an inha''adna dohah nan tinapay i han dunug
ot iyenah nan pundayawan i Apu Dios.
35 Ta dadiyen tinanud Israel ya hidiyen mana di intanuddah awadandah
nan agge naboblayan hi napat (40) di tawon ta inggana ot dumatongdah
ad Kanaan.

16:18 16:18 2 Kulintu 8:15 **16:33 16:33** Hebrew 9:4

36 Hay inusalda handi an nunlukud hinan mana ya nan omer an
hinhalub.

17

Hay E Nalmuwan Di Liting Hinan Doplah

1 Nadan tinanud Israel ya nakakdah nan agge naboblayan hi ad Sin ot
eda umaninnabat hinan kumpulnan nangipanguluwan Apu Dios i dida. Ot
ahida mohpe bo umapal hi ad Repidim mu ma''id ha liting hi inumondahdi.
2 Ya bumohbohol nadan tatagu i Moses an alyonday, Iyalim ha liting ta
inumonmi.
Ya alyon Moses i diday, Tanganu on ayu bumohbohol i ha"on? Tanganu
onyu amod on e patnaon hi Apu Dios?
3 Ya gapu ta nunhiglay inuwohda ya ahingongododa i Moses an alyonday,
Tanganu tuwali on da'mi e ingkak hi ad Egypt. Undan alyom on ta hituy
atayanmin namin hitudan imbabalemi ya halunmi an gapuh inuwohmi?
4 Ot mumpaboddang mo boh Moses i Apu Dios an alyonay, Nganney ato'
i datuwen tatagu? Namaag tayya ya nundadaandan mamalnu i ha''on.
5 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Awitom dohah nadan mangipangpangulu i
dida ya impanguluyu ta mitnud nadan tatagu. Ya inodnam din hu''ud an
nunhoplatmu ni' hinan wangwang an nungngadan hi Nayl.
6 Nomnomnomonyu an haddon da'yuhdi hinan doplah hi ad Horeb.
Nipto' ayu'eh nan doplah ya inhoplatmu nan hu''udmuhdi ot bumudduh
di liting ta inumon nadan tatagu. Ot hidiyey aton Moses ta tinigon nadan
nun'ibbana an mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un an tinanud
Israel.
7 Ot ngadananah diyen awadanda hi ad Massah te pinatnadah Apu Dios
an alyonday on boddangan dita'u nin i Apu Dios onu adi? Ot ngadanana
bo ta ad Meribah an gapu ta bimmohbohol nadan tatagu.

Hay Nangabakan Nadan Tinanud Israel Hinadan Tinanud Amalek

8 Hidin wahdida ad Repidim ya immalida nadan tinanud Amalek ot
gubatonda dida.
9 Ot alyon Moses i Joshua di, Pot'om dohah nadan linala'i ta eyu gubaton
nadan tinanud Amalek. Ta hi bigat ya immeya' hinan uhhun nan nabillid
an odna' nan hu''ud an alyon Apu Dios hi ala'.
10 Ot unudon Joshua nan imbagan Moses ta eda ginubat nadan tinanud
Amalek. Yaden imme da Moses ya hi Aaron ya hi Hur hinan uhhun nan
nabillid.
11 Ya hidin punggugubatanda ya intaggen'en Moses di ta'lena on
mangab'abak nadan tinanud Israel. Mu binyuna'ey ta'lena on nadan
tinanud Amalek di mangab'abak.
12 Mu lo'tat ya nabley ta'len Moses an mangitatagge ot iyen da Aaron i
Hur han batu ta umbunana. Ot mumbinahheldan hiya ta diday nandol hi
ta'lena ta inggana ot malimuh nan algo.
13 Ta inabak da Joshua nadan tinanud Amalek.
14 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Itudo'muy a'at naen eyu nangabakan ta
adi malingling. Ya ibagam i Joshua an dadago' an namin nadan tinanud
Amalek ta mama"idda.
15 Ot iyamman Moses han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot
ngadanana hi, Hi Apu Dios Di Bandela'.

17:6 17:6 1 Kulintu 10:4

16 Ot alyonah nadan tataguy, Wa'et hi Apu Dios di nanongnah ipabaktu ta'u ya hiyay ukod an mangubat hinadan tinanud Amalek hi inggana.

18

Hay E Nanigan Da Jetro I Moses

1 Hi Jetro an padih ad Midian an hi aman nan ahawan Moses ya dingngolna nadan ina'inat Apu Dios an mamoddang i da Moses ya nadan ibbanan tinanud Israel hi nihipun hi nangikakanan didah ad Egypt.
2 Ya hi Jetro di nangipanapto' hinan ahawan Moses an hi Sipporah hidin impa'anamut Moses
3 didah nan duwan linala'in imbabaleda. An hay ngadan nan ohan imbabaleda ya hi Gersom te alyon Moses di, Ha''on ya ona' e ni'ibobleh udum an boble.
4 Ya nan oha ya nginadana ta hi Elieser te alyonay, Hi Apu Dios an dinayaw din a'ammod'u ya binoddangana' ta aggeya' pinateh nan patul hi ad Egypt.
5 Ta hidin nun'allungan da Moses hinan agge naboblayan an nihnup hinan billid an niyappit i Apu Dios ya immali da Jetro an hi aman ahawan Moses ya hi ahawan Moses ya nadan imbabaleda.
6 Mu namangulu tuwalin impaad Jetro di umaliyanda
7 ta hiya nan e dinamun Moses dida. Ta hidin nundammudan hinama ot munhin'a'apngada ot inayundan umeh nan nun'allungan Moses.
8 Ot ibagan Moses i Jetro an namin nadan ina'inat Apu Dios hinan patul hi ad Egypt ya nadan tataguhdi an gapuh nangipapto'nah nadan tinanud Israel. Ot ibagana bo nadan numpalpaligatanda ya hay inat Apu Dios an nangihwang i dida.
9 Ta mun'am'amlong hi Jetro hi nangngolana i dadiye
10 ot alyonay, Madayaw hi Apu Dios te inihwang da'yuh nadan i Egypt ya ta'on on nan patulda ta pinogpognay numpaligatanyuhdi.
11 Ot ad uwani ya innila' an hi Apu Dios di na'abbaktu hi an namin an imbilang di udum an tatagu hi dios te imbaliw da'yun tatagunah nadan i Egypt an namalpaligat i da'yu.
12 Indani ya waday inyen Jetro hi mi'nong hi maghob an mi'nong i Apu Dios ya nadan udum an i'nongna i Apu Dios ot umali da Aaron ya an namin nadan mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel ot eda mi''an i diyen ini'nongna ta pundayawda i Apu Dios.

Hay Nanugunan Jetro I Moses Hi Atonan Mangipanuh Hinadan Tatagu

13 Hidin nabiggat hinan nawi"it ya inhipun bon Moses an mangipanuh hinadan dakol an lilin nadan tatagu ta ingganah nan mahdom.
14 Ya hidin tinigon Jetro dadiyen at'aton Moses ya inalinan hiya di, Tanganu on waha athinah pangatmuh nadan tatagu? Ngalngalam ta ohhaam an mangipanuh i dida yaden dakkodakkoldan mamannod i he"a an ihipundah nan mawi"it ta ingganah nan mahdom.
15 Ya alyon Moses di, Mahapul an ato' hina te ha''on di umaliyan nadan tatagu an mummahmah nan pinhod Apu Dios hi atonda.
16 Te umat hinan waha adi pun'innawatan di duwa an wa'e ta immalida ta ha''on di ukod an mangipanuh hi'on nganney numbahul i dida ya innayun'u bon impa'innila i dida nadan tugun Apu Dios.
17 Ya alyon amanan hi Jetro i hiyay, Adi maphod hinaen atom.
18 Te hinaen tamu ya nunhiglah on ohhaam an mangat te nunnaud di ablayam ya atbohdih nadan tatagu.

19 Ot maphod onmu donglon tun itugun'u i he"a. Ya hanat hi Apu Dios
di bumoddang i he"a. Te mabalin an he"ay ukod an mangibagan Apu Dios
hinan adi pun'i'innawatan nadan tatagu.
20 Ya intuddum i dida nadan tugun Apu Dios ya nan nipto' hi atonda ta
mipappaphod di pangiye"eda.
21 Mu mahapul bon pot'om dohah nadan linala'i an waday abalinandan
mangipanuh hinadan tatagu ya hi Apu Dios di taktanda ya mabalin
an madinol'ah nan a'atda ya adi mabalin hi mabayadanda ta atonday
nibahho. Ta datuwey pot'om hi ukod an mangipanuh hinadan tatagun
ita'dogda. Ta hinan hinlilibu (1,000) on waday ukod hi mangipanuh i dida
ya hinan hinggagahut (100) on wada boy ukod an mangipanuh i dida ya
hinan nabongle (50) on wada boy ukod an mangipanuh i dida ya hina
mohpe an himpupulu (10) on waday ukod an mangipanuh i dida.
22 Ta diday ukod an mangipanuh hinadan tatagun niyukod i dida ta
ingganah on waha ha naligat hi adida abalinan ya ahida mohpe iyalin
he"a. Mu na'e bahan an mabgawan ya diday ukod an mangipanuh. Ot
atom'ehtu ya adi'a ma'aliggatan te pumboboddanganyu.
23 Ya onha hinaen inali' an miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di atom
ot manghan di ablayam ya atbohdih nadan tatagu te mabalin an malpah
an mipanuh hinadan lilida ya ahida umanamut.
24 Ot hidiye moy unudon Moses.
25 Ta pinto'na dohah nadan ibbanan linala'in abalinandan mangipang-
pangulu. Ta wadaday pinto'nah mangipanuh hinadan umeh hinlibu
(1,000) ya hinggahut (100) ya nabongle (50) ya himpupulu (10).
26 Ta dadiyen pinto'nay ukod an mangipanuh hinadan lilin di tatagu. Ta
nadan naligat an adida abalinan ya abuh di iyeda i Moses.
27 Ta hidin nagibbuh diye ot ahi pa'anamuton Moses hi aman ahawanan
hi Jetro hi bobleda.

19

Hay Ni'hapitan Apu Dios I Moses Hinan Billid Hi Ad Sinai

1 Hidin mi'atluh bulan hi nihipun hi nakakandah ad Egypt an dimma-
tongdah nan agge naboblayan hi ad Sinai
2 hi nalpuwandah ad Repidim ot eda umappal hinan agge naboblayan hi
pu"un nan billid.
3 Ot tumikid hi Moses hinan billid ya himmapit hi Apu Dios i hiya ot
ibaganan hiya nan pinhodnan ibagah nadan tinanud Israel an alyonay,
4 Da'yu ya tinannigoyuy inat'uh nadan i Egypt. Ya innilayu boy inat'un
nangipanapto' i da'yu ta indatong da'yuhtu an paddungnay intayap da'yuh
agila ot iyali da'yuhtuh awada'.
5 Ot donglonyu'e nadan tugun'u ta hiyay un'unudonyu ta adiyu ibahho
nadan ibaga' ya da'yuy nahamad hi tatagu' hitun luta. Manu te an namin
hitun luta ya bagi'
6 mu da'yu ya pinto' da'yu hi padi an munhilbi i ha"on te niyappit ayu i
ha"on. Ot danaey em ipa'innilah nadan ibbam an tinanud Israel.
7 Ot mumbangngad hi Moses ot amungona nadan mangipangpanguluh
nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel ot ibaganan namin nadan
imbagan Apu Dios i dida.

19:3 19:3 Nan Na'na'at 7:38 **19:5 19:5** 1 Kulintu 10:26 **19:6 19:6** Nipa'innila 1:6

8 Ya alyon nadan tataguy, An namin nadan imbagan Apu Dios ya hiyay unudonmi.
Ta hidiyen nambal nadan tataguy e imbagan Moses i Apu Dios.
9 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Nomnomnomom an umaliya' hi awadam an mumpatigowa' i han ma"uktul an bugut ta mabalin an donglon nadan tataguy pi'hapita' i he"a ta wan nanongnan donglonday ibagam i dida.
Ta imbagan nimpen Moses i Apu Dios nan nambal nadan tatagu hinan imbagan Apu Dios.
10 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Dumayyu'a ta em ibagah nadan tatagu ta atonda hi ad uwanin algo ya hi bigat nan mahapul an atonda ta wan mibilangdah malinis ya imbagam bo ta laba'anda nadan lubungda.
11 Ta hinan mi'atluh algo ya mundadaanda te umaliya' boh tun billid hi ad Sinai ta mabalin an tigona' hinadan tatagu.
12 Mu mahapul an pogpogom hi nunlini"odan tuwen billid nan adi mabalin an umayanda. Ya pinadanam i dida ta ma"id ha bumahhel i diye onu ha e mihnup hinan pogpog te mahapul an mipapate nan mangipatnan bumahhel hinan pogpog tuwen billid.
13 Ya hay atonyun mamate ya puntopayu onu panaonyu mu ta adiyu dapaon. Ya adi ammuna nadan tatagu hi patayonyu te ta'on on nadan animal hi'onda bumahhel hinan pogpog. Ta inggana hi donglonyu nan mipagangoh an tangguyub an madnemadne ya ahi mabalin hi tumikid nadan tatagu ituwen billid.
14 Ta dimmayyuh Moses hi awadan nadan tatagu ot ibagana ta atonda nan mahapul an atonda ta mibilangdah malinis. Ta imbagana an eda pun'ilaba' nadan lubungda
15 ya adida mi'ilo' hinadan ahawada ta ingganah malpah nan pundayawanda. Ta hi ohhandi ya nalpah an nundadaanda.
16 Ta hidin nawi"it i diyen mi'atluh algo ya alinah on mungkikidul ya mungkikilat. Ya matigo han ma"uktul an bugut hinan billid. Ya wada han ma'aggangoh an tangguyub. Ta munggagayonggongdah takutda nadan tatagun immapal hidi.
17 Ot ipangulun Moses dida ta eda mi'dammu i Apu Dios mu immohnongda ya abuh nan pu"un nan billid.
18 Ya tinigodan nali'mut hi ahuk nan billid te apuy di nungkohopan Apu Dios hidi. Ta nunhiglay ahuk ya nunhigla bo han alyog i diyen billid.
19 Ya pun'olotdan pun'olot nan gangoh nan tangguyub. Ot humapit hi Moses ya ay kidul di dongol nan nambal Apu Dios.
20 Te hidin nungkohop hi Apu Dios hinan uhhun nan billid hi ad Sinai ot ayaganah Moses ta umehdi.
21 Ya alyon Apu Dios i hiya di, Dumayyu'a ni' ta em ibagah nadan tatagu ta adida ipatnan tumikid hitu an manigo i ha"on te atonda'e ya mateday dakol i dida.
22 Ya ta'on on nadan padi an umalin mihaggon i ha"on ya gahin di atonda nadan nibaga hi atonda ta mibilangdah malinis te adida'e ya dusao' dida.
23 Ya alyon Moses i Apu Dios di, Innila' an adida umali nadan tatagu te imbagam tuwali an pogpogonmi nan umohnonganda te niyappit hituwen billid i he"a.
24 Ya alyon Apu Dios di, Dumayyu'a mo ta em awiton hi Aaron. Mu nadan tatagu ya ta'on on nadan padi ya adi mabalin hi bumahhelda nimpeh nan pogpog ta adi' dusaon dida.

19:16 19:16 Nipa'innila 4:5

25 Ot dumayyu mo boh Moses hi awadan nadan tatagu ot ibaganah diyen
inalin Apu Dios.

20

Nan Himpulun Uldin Apu Dios

1 Datuwe nadan imbagan Apu Dios an alyonay,
2 Ha''on an hi Apu Dios an dayawonyu an nangikak i da'yuh ad Egypt
hidin nihbutanyu.
3 Ot mahapul an ma''id ha udum hi ibilangyuh dios hi dayawonyu ta
ha''on ya abuh.
4 Ya adi ayu mangiyamma hi dayawonyu hi tinagtaggu onu ing'ingoh di
kumpulnan wah ad lagud onu hitun luta onu hi dallom nan nalitingan.
5 Adi mabalin an e ayu munyu''ung ta dayawonyu dida. Te ha''on an
hi Apu Dios ya adi' iyabulut an waday udum hi dayawonyu. Te dusao'
nadan e mundayaw hi udum an ta'on on nadan tanudanda hi ingganah
nan mi'apat an tinanud.
6 Mu hinadan naminhod i ha''on an un'unudonda nadan tugun'u ya
ipatigo' boy pamhod'un dida ya hinadan tanudandah inggana.
7 Ya mahapul an adi nalgom di pangiyusalanyuh ngadan'u an Dios an
dayawonyu te ha''on an Dios ya dusao' nan tagun mangathidi.
8 Tigonyu ta ngilinonyu nan Habadun tungo ta ibilangyuh niyappit i
ha''on.
9 Te onom di algoy mabalin hi puntamuwanyu.
10 Mu hinan mi'apitun algo ya pun'iblayanyu ta pundayawanyun ha''on
an Dios. Ot mahapul an ma''id ha muntamu i da'yu an ta'on on nadan
imbabaleyu ya baalyu ya halunyu onu nadan mangiliyu.
11 Te ha''on an Dios ya athidiy inat'u an nuntamuwa' hi onom di algo hi
nunlumuwa' hitun luta ya ad lagud ya nan baybay ya an namin di wadahdi.
Mu hidin mi'apituh algo ya nginilin'uh diyen algo.
12 Mumpada''ul ayuh nan hi amayu ya hi inayu ta wan madmadney
pi'taguwanyuh nan boblen idat'u i da'yu.
13 Ya adi ayu pumate.
14 Ya adi ayu umiluktap.
15 Ya adi ayu mangako.
16 Ya muntistigu ayu'e ya bokon nan agge immannung di ibagayu hi inat
nadan ibbayu.
17 Ya adiyu omnawan nan wadah nadan ibbayu an umat hi baleda onu
ahawada onu himbutda onu bakada onu dongkida onu nadan udum an
wadan dida.

Hay Timmakutan Nadan Tinanud Israel An Mi'hapit I Apu Dios

18 Hidin tinigon nadan tatagu nan kilat ya dingngolda nan kidul ya
nan tangguyub ya minangmangda bo nan ahuk hi uhhun di billid ya
munggagayonggongdah takutda. Ot eda mibata''an.
19 Ya alyonda i Moses di, Ta'on attog on he''ay humapit i da'mi ot
donglonmi mu ta bokon hi Apu Dios te hiya'ey humapit i da'mi ya tumakut
ami te alina mo ahan ya nun'a'ate ami.
20 Ya alyon Moses i diday, Adi ayu tumakut te manu'eh immalih Apu Dios
ya ta innilaonyuy a'atna ta wan hiyay unudonyu ta adi ayu mumbahul.

20:12 20:12 Matthew 15:4; Mark 7:10; Luke 18:20; Epesus 6:2 **20:13 20:13** Matthew 5:21; Mark 10:19; Luke 18:20; Roma 13:9; James 2:11 **20:14 20:14** Matthew 19:18; Mark 10:19; Luke 18:20; Roma 13:9; James 2:11 **20:18 20:18** Hebrew 12:18-19

21 Mu ta'on hi athidiy imbagan Moses ya hiya damdaman bimmata"an
nadan tatagu. Ta hi Moses mo ya ammuna di e nihaggon hinan way
munhihillong an bugut an awadan Apu Dios.

Hay Imbagan Apu Dios Hi A'at Nan Punggobhan Hi Mi'nong

22 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinadan ibbam an tinanud
Israel ta alyom di, Alyon Apu Dios i da'yu di, Tinigoyuy inat'u an himmapit
i da'yu hi awada' hi ad abunyan.
23 Ot ibaga' i da'yu an adi ayu mangiyamma hi udum an dayawonyu an
balitu' onu silber. Ta ha"on an Dios ya ammunay dayawonyu.
24 Ya mangapya ayu i ha pito' an punggobhan hi mi'nong i ha"on ta hidiy
pangi'nonganyuh nadan kalnero ya gulding ya baka an mi'nong hi maghob
an mi'nong ya mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on. Ya an namin nadan
ituddu' i da'yu an eyu pundayawan i ha"on ya waa' hidi ta wagahan da'yu.
25 Mu hi'on hay iyammayuh punggobhanyu hi mi'nong i ha"on ya batu
ya mahapul an nan agge nahabatan. Te ibilang'uh nabahbah hi'on waday
usalonyu ta tommangonyu nan batun itpingyu.
26 Ya adi ayu mangapya hi punggobhan hi mi'nong an waday agdana te
wa'et tumikid ayu ya matigoy tipayu on waday taguh nunda"ul.

21

Hay Tugun Apu Dios Hinan Waday Himbutna An Ibbadan Tinanud Israel

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ipa'innilam bo datuwen tugun an
alyonay,
2 Gumattang ayu'e hi himbut an lala'i an ibbayun Hebrew ya onom di
tawon ya abuh di punhilbiyana i da'yu. Ta hinan mi'apituh tawon ya
inlubusyu ta umaan i da'yu an ma"id ha bayadana.
3 Ya agge'e nangahawa ya hiyah diyen ohan umanamut. Mu nanga-
hawa'e tuwali ya mahapul an mi'uyug i hiya nan ahawana.
4 Mu hi'on nan ud himbut di nunlahin i hiya ta nawaday imbabaleda
ya paddungnay bagin nan ud himbut i hiyah diyen babai ya nadan
imbabaleda. Ta hiya ya abuh di mabalin an umaan hidi.
5 Mu hi'on adi pohdon nan himbut an taynan nan pamilyana ya nan ud
himbut i hiya te pohpohdona dida
6 ya hay aton mon nan ud himbut i hiya ya uyugona ta umedah
nan pundayawanda i Apu Dios* ya ena impata'dog hinan way tu"ud
hinan panto ya tinlo'nay ingan diyen himbut i ha nahulitan hi gumo' ta
pangimatunan an numbalin moh himbut ta ingganah mate.
7 Ya hi'on nan ama ya ihbutna nan babain imbabalena ya adi mabalin
hi mapogpog di ahimbutna an adi umat hinan lala'in himbut.
8 Ya onha hidiyen tagun nihbutana ya waday aggena pinhod i diyen
babai ya mahapul an nan hi aman diyen himbut di ena pangibagan
ta bangngadona. Te adi mabalin hi inginanah kumpulnan tagu ta adi
mibahho nan nunhapitanda.
9 Mu onha hidiyen babain himbutna ya impa'ahawanah nan imbabale-
nan lala'i ya mahapul an ibilangna moh imbabalena ta bokon mo himbut.
10 Ya onha nan lala'in nalahin hinan himbut ya nalahin boh oha ya
mahapul an adina idinong an mangdat hinan mahapul diyen namangulun
ahawana hi itanudna ya ilubungna ya mahapul an adi maluman di
pangibilangna i hiya.

* **21:6 21:6** Nan umedah nan pundayawanda i Apu Dios ya hay alyon di udum ya umedah nan huwis.

11 Ya hi'on adina aton dadiyen tulu ya liblih diyen babain umaan hidi an
ma"id ha bayadana.

Hay Nitugun Hi Ma'at Hinan Pimmate

12 Alyon bon Apu Dios di, Nan waday hinuntukna ta nateh diyen tagu ya
mahapul an mipapateh diyen pimmate.
13 Mu hi'on aggena ninomnom an patayon mu apyanan hidiyey inyabu-
lut'uh ma'at ya mabalin an bumtik hinan boblen tudduwo' ta e mipa"ehdi.
14 Mu hi'on tuwali ninomnom diyen tagun pumate ot ta'on hi alinah
binumtik hinan way punggobhan hi mi'nong ya mahapul an eyu pa'aanon
hidi ya pinateyu.
15 Ya nan tagun hinuntuknay hi amana onu hi inana ya mahapul an
mipapate.
16 Ya nan tagun waday inibtiknah tagu ot ena ihbut ya ta'on on aggena
ni' e inihbut hidin na'akhupan ya mipapate damdama.
17 Ya nan tagun idutanay hi amana onu hi inana ya mahapul an
mipapate.
18 Ya onha mun'awwitday duwan tagu ya niknah oha nan batun
imbalnun nan ni'yawwitna onu nunhuntukna mu agge nate
19 ya indani ya mabalin an munhu"ud on e nundaldallanan ya hay
bayadan nan ni'yawwitna i hiya ya nan algon nataktakanah tamuna ya
nan mahapulnan umat hi agah ta ingganah pumhod.
20 Ya onha pinang'ulan di ohan tagu nan himbutnan lala'i onu babai ya
nipadih an nate ot mahapul an mamoltah diyen tagu.
21 Mu hi'on agge nate ta naluh ha oha onu duway algo ya pinumhod ot
adi mamolta te hidiyen himbut ya mibilang hi bagina.
22 Ya onha waha linala'ih mun'awwit ya inlagatda ha numbutyug ta
linummuh nanguluhanah nan imbutyugna mu ma"id ha udum hi hugatna
ot nan tagun nangilagat i hiya ya mahapul an ukatona nan ibagan nan
ahawan diyen babai hi'on hidiyey inyabulut nan huwis.
23 Mu onha waday na'at hinan babai an umat hi ate ot hidiye mo boy
ma'at hinan bimmahul.
24 Ya onha napilok ot mahapul an miballoh pibo ta mapilok bo. Ya onha
ta hay bobanay na'aan ot athidi bon mahapul an maplag di bobana. Ya
onha hay ta'lena onu hay hukinay nahugat ya atbohdin athidiy ma'at hinan
bimmahul.
25 Ya limmandu"e ya mahapul an malandu'an bo. Ya himmugat'e
ya mahapul an mahugatan bo. Ya hi'on limmunggid ya mahapul an
malunggidan bo.
26 Ya onha hay ohan tagu ya piniloknay matan nan himbutnan lala'i onu
babai ot mahapul an ilubusnah diyen himbut ta hidiyey ay bayad nan
napilok an matana.
27 Ya athidi boh on hay boban nan himbutnay pinanguwana an hay
pumbayadna ya ilubusnah diyen himbut.

Hay Ma'at Hinan Animal An Waday Patayona

28 Nan bulug an baka ya onha waday hina'gudnah tagu ya nate ot
mahapul an puntopayu ta ingganah on mate mu adi mabalin hi mihda.
Ya bokon bahul nan ud baka ot adi mamolta.
29 Mu hi'on nan baka ya on tuwali mabungot an pumdug hi tagu ta
binagaanda nan ud baka mu aggena impukuk ta ingganah waday tagun
pinatena ot hiyah diyen puntopayu ta ingganah mate. Ya ni'pateyu nan ud
baka.

30 Mu abulutonda'en mumbayad nan ud baka ta adida patayon ya
mahapul an bayadanan namin nan ibagadan moltana.
31 Ya hina'en nitugun damdamay ma'unud an ta'on on ungan lala'i onu
babai nan pinaten nan baka.
32 Ya hi'on himbut nan pinatena ya nan ud baka di mumbayad hi
tulumpuluy (30) silber an pihhu hinan ud himbut i diye ya ahida pumbalnu
nan baka ta ingganah on mate.
33 Ya onha waha e nungka"ut hi bubun ya aggena kinaluban onu
inattanan inaan nan kalub ya indani ya nabituhdi ha baka onu dongki
34 ot nan ud bubun ya bayadana nan ud bagih nan animal ya baginah
diyen nate.
35 Ya onha nan bakan di ohan tagu ya pinatenay bakan di oha bon
tagu ot hay atondan duwa ya inginada nan matagun baka ya ginodwada
nan bayadna. Ya nunduwaonda bo nan naten baka ta mumpaddung di
bingayda.
36 Mu onha innilan tuwalin nan ud baka an mabungot nan bakana mu
aggena impukuk ot mahapul an hukkatanah matagu nan naten baka ya
bagina nan nate.

22

Hay Nitugun I Dida Hi Atondah On Waday Inat Di Ohan Tagu

1 Nan tagun inakona ha baka ot paltiyona onu ingnginana ya mahapul
an bayadana nan bakah limay baka. Ya hi'on kalnero ya bayadanah opat
an kalnero.
2 Onha nan mangako ya hinggopna ha baleh nan hilong ya pinaten nan
ud bale ot agge numbahul nan namaten hiya.
3 Mu hi'on mapatal di namatayana ya mibilang hi pimmate.
Nan nangako ya mahapul an bayadana nan inakona mu ningamut'en
adi pa'abbayad ya mahapul an mihbut ta nan bayadna di mibayad hinan
inakona.
4 Ya hi'on na'akhupan an matagu nan inakonan animal an umat hi baka
ya dongki onu kalnero ya madubliy pumbayadna.
5 Ya onha nan animal ya nibu'an hinan puntanoman ta inlagatnan inan
nan intanom di udum ot mahapul an hukkatan nan ud animal hinan
ap'aphodan an bungan di intanomna.
6 Ya onha waha mumpu'ul ya indani ya inlagat nan apuy an pinu'ulan
nan intanom di udum an tatagu onu nan na'amung an binto'da ot mahapul
an bayadan diyen tagu nan napu'ulan.
7 Ya onha inabulut di ohan tagun ipa"eh balena nan pihhu onu
kumpulnan gina'un ipipa"en nan hinaggona mu indani ya na'ako ot
ma'akhupan'e nan nangako ya madubliy pumbayadna.
8 Mu ma"id'e ha ma'akhupan ya iyukodda moh nan huwis an mangiba-
gah on hidiyen niyukodanay munlayah.
9 Ya hi'on mun'addiyanday duwan tagu an way ohaon alyonay hiyay ud
bagih nan umat hi baka onu kalnero ya dongki ya luput onu nganneh diye
ya iyeyu didah nan pundayawan. Ta nan ipa'innilan Apu Dios an munlayah
ya madubliy pumbayadnah nan ud bagi.
10 Ya onha waha taguh ipipapto'na nan umat hi dongki ya baka ya
kalnero onu nadan udum an animal hinan hinaggona ya indani ya nate
onu nahugatan onu na'akoh diyen animal

11 ot hay atonyun mangipanuh ya ume ayuh nan pundayawan i Apu
Dios ta isapatan diyen numpapto' an ma"id ha inatnah adi maphod hinan
animal. Ya nan ud bagih nan animal ya abulutonah diyen insapatana ta
adina ipabayad.
12 Mu hi'on na'innilaan an inakodah nan niyukodana ya mahapul an
mumbayad hidiyen niyukodanah nan ud bagi.
13 Mu alina'e hi pinaten di atap an animal ya gahin di e ipatigon nan
mumpapto' nan nabatih nan adolna hinan ud bagi ya ahi mabalin an adina
bayadan.
14 Ya onha nan ohan tagu ya binanohna nan animal nan hinaggona ya
indani ya nahugatan onu nateh din ma"id nan ud bagi ya mahapul an
bayadan nan numbanoh.
15 Mu onha wada nan ud bagih na'atana ya adi mahapul an bayadan
nan numbanoh. Ya hi'on inabanganah diyen animal ya hidiye moy ayna
bayad.
16 Ya onha ihaphapitan di ohan lala'i ha mangilog hi babaih agge nitbi ta
nalo'da ot mahapul an ukaton diyen lala'i nan nitugun an mibayad hinan
babain mungkasal ya ahi mibilang an ahawana.
17 Mu hi'on adi pohdon nan hi aman nan babai an ahawaon diyen
lala'i ya mahapul damdaman bayadan nan lala'i nan balol di midat hinan
mungkasal an babai.
18 Ya mahapul an patayonyu nan babain mun'ayak.
19 Ya hi'on wada ha taguh ilo'nay animal ya patayonyu.
20 Ya mahapul an mipapate nan tagun kumpulnay pangidawatanah
i'nongna an bokon ha"on an Dios ya abuh di pangidawatanah nan
i'nongna.

Hay Nitugun Hi Atondah Nadan Ibbadan Tatagu

21 Mahapul an adiyu paligaton nan mi'iboblen da'yu te da'yu ya e ayu ni'
ni'ibobleh ad Egypt.
22 Ya adiyu lukuwon nadan nun'apuhig onu nadan nun'abalu.
23 Te atonyu'ehdi ya mumpahpahmo'dan ha"on ot umannung an bod-
danga' dida.
24 Ta gapuh bungot'uh nan pangatyu ya numpate da'yu ta mabaluda
nadan binabain ahawayu ya napuhigda nadan imbabaleyu.
25 Ya wada'ey impagawatyuh nadan ibbayun tatagu' an nawotwot ya
adiyu hingilon hi pulsintun nan pihhuyu ta adiyu iyunnud hinan aton di
mumpagawat hi pihhu.
26 Ya wada'e ha nangipalendah nan oddah di lubungnan da'yu ya
mahapul an ipabangngadyun hiya ya ahi mahdom.
27 Te hidiye han panandinah kumog. Ot adiyu'e ipabangngad ya
mumpahpahmo' i ha"on ot umannung an boddanga' te ha"on ya ongal di
homo"u.

Hay Pangipabaktuwan I Apu Dios

28 Mahapul an adiyu hapiton di adi maphod i ha"on an Dios ya adiyu
idutan nan mangipangpangulu i da'yun tatagu.
29 Ya adiyu ukuhan an idat nadan lebbengnan midat i ha"on an inapityuh
nadan intanomyu ya nadan udum an umat hi bayah ya manteka. Ya

mahapul bon iyaliyun ha"on nan panguluwan an lala'in imbabaleyu* te niyappit i ha"on.
30 Ya ta'on on nadan hopap di imbabalen di bakayu ya kalneroyu ya atbohdiy atonyu. Ta niyayyamda'e ya adiyu ni' ihiwweh nan hi inanah pituy algo ta nan mi'awaluh algo ya ahiyu idawat i ha"on an Dios.
31 Da'yu ya niyappit ayun ha"on. Ot mahapul an adiyu ihda nan animal an pinaten di atap an animal ta ipa'anyuh kahu.

23

Hay Nitugun I Dida Hi Nipto' An Atonda

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Adiyu e ibagabagah tataguy agge immannung an na'at. Ya muntistigu ayu'e ya adiyu ibagay layah ta panandiyuh nadan bimmahul.
2 Ta ta'on on dakol di mangat hi adi maphod ya adiyu iyunnud i dida. Ot nan immannung ya ammunay ibagayu an ta'on hi dakol nadan tatagun mangita'dog hinan nibahho.
3 Ya adi gapu ta nawotwot nan nidalom ya ihakityu an ta'on on bimmahul.
4 Ya wa'e ta akhupanyu nan binumtik an baka onu ha dongkin nan binuhulyu ya mahapul an alanyu ya inyeyun hiya.
5 Ya athidi bon tigonyu'e nan dongkin nan ma'ahihhiwo i da'yu an nihu'ob ta maligatan an tuma'dog an gapuh nan madamot an kinalgana ya tigonyu ta boddanganyu ta adi namaag ya tinaynanyu.
6 Ya mahapul an pumpapaddungonyuy atonyun mangipanuh hi miha-hapit an adi gapu ta nawotwot nan waday dalomna ya adiyu boddangan.
7 Ya adiyu ipabahul di agge immannung hi kumpulnan tagu. Ya adiyu ipapate nan tagun ma"id ha bahulna te ha"on di mangiballoh hinan tagun mangathidi.
8 Ya hi'on nan tagun bimmahul ya bayadan da'a ta hiyay boddangam ya adim abuluton te nan ibayadna di ay mamilok i he"a ta adi ma'at nan nipto' an ma'at hinan tagun ma"id ha bahulna.
9 Ya adiyu paligaton nadan tatagun immalin mi'boblen da'yu te lini'nayuy a'atnah din eyu ni'iboblayan hi ad Egypt.

Hay Nitugun Hi A'at Di Pun'iblayan

10 Nan lutayu ya tanotanomanyu on inapityuy bungadah nan onom di tawon.
11 Mu nan mi'apituh tawon ya adiyu tanoman ta ay mun'ible. Ot nan kumpulnan bumungahdi ya mabalin an apiton nadan ibbayun nun'awowotwot. Ya nan batiyonda ya anon nadan atap an animal. Ya athidi boy atonyuh nadan puntanomanyuh greyp ya nadan bungbunga"an an olibo.
12 Ya muntamu ayuh onom di algo mu nan mi'apituh algo ya mun'ible ayun namin hinadan puntamuwonyun umat hi baka ya dongki ya nadan himbutyun niyayyam hinadan numpunhituwanyu ya ta'on on nadan tatagun ni'iboblen da'yu ta mun'ibleda.
13 Ot tigonyu ta wan un'unudonyun namin datuwen imbaga' i da'yu. Ya adiyu ipatnan mundasal hinadan dios di udum an tatagu ya ta'on on hay ngadanda ya adiyu uggan ngadanon.

---

* **22:29 22:29** Nan panguluwan an lala'in imbabale ya niyappit i Apu Dios mu mahapul an mahukkatan hi animal ta hidiyey midawat hi mi'nong i Apu Dios.

Hay Ngilinondah Nan Hintawon

14 Hinan hintawon ya tuluy ngilinonyu ta pundayawyun ha"on.

15 Ta ngilinonyu nan pangananyuh tinapay an agge nadduman hi yist. Ta nadatngan'e nan bulan di Abib an hidiye din nakakanyuh ad Egypt ya inun'unudyu nan tugun'un da'yu ta adi ayu mangan hi tinapay an nadduman hi yist hi pituy algo. Ya way ohaon indadaana tuwali nan idawatnan ha"on.

16 Ya ngilinonyu bo nan ahi'apit an pangidatanyun ha"on an Dios hinan hopap di apitonyu.

Ya ngilinonyu bo nan pun'apitanyuh bungan di intanomyun greyp ya nadan udum an bungbunga"an.

17 Ta mumpitluh nan hintawon an an namin ayun linala'i ya umali ayuh nan pundayawanyu i ha"on an na'abbaktun Dios.

18 Ya nan middum hinan i'nongyun animal i ha"on ya nan tinapay an ma"id ha niddum hi yist. Ya nan inaanyun taban nan ini'nongyu ya mahapul an maghob i diyen algo ta adi mabigatan.

19 Ya hay iyaliyuh nan pundayawanyu i ha"on ya nan ap'aphodan hinan hopap di apitonyu. Ya adiyu pundanum hinan iha"angyun ukkon an gulding nan gatas nan hi inana.

Hay Mangipangulun Dida Ya Nan Anghel Apu Dios

20 Nomnomnomonyu an honago' han anghel ta hiyay mangipangulu ya mangipappapto' i da'yuh nan awon ta ingganah on da'yu idatong hinan boblen indadaan'un eyu punhituwan.

21 Ot donglonyun namin nadan ibagana ya inunudyu ta adiyu ngohayon te adi da'yu pakawanon hi'on adiyu un'unudon te ha"on di nannag i hiya.

22 Mu hi'on un'unudonyun namin nadan ibaganan nalpun ha"on ya ha"on di mi'buhul hinadan binuhulyu ta hanggao' an namin nadan mananggan da'yu.

23 Ot ipangulu da'yu nimpe hinan anghel'u ta ingganah dumatong ayuh nan numpumboblayan nadan tinanud Kanaan an dida nadan tinanud Amor ya tinanud Hit ya tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud Jebus ta dadago' didan namin.

24 Ot bagaan da'yu ta adiyu ipatnan iyunnud hinan pangiye"eda ta adiyu taktan onu dayawon nadan dakol an diosda. Ot mahapul an pumpa"ihyu nadan diosda ya ta'on on nadan inha"addan batun dayawonda.

25 Ta ha"on ya abuh an hi Apu Dios di nanongnah dayawonyu ta minaynayun an wagahan da'yun ha"on ta waday anonyu ya inumonyu. Ya iyadawwi da'yu hi an namin an dogoh.

26 Ya ma"id hinadan binabai ha manguluh nadan imbutyugda onu ha e mabutingo i da'yu. Ya iyabulut'un adukkey pi'taguwanyuh tun luta.

27 Ot hay ato' ya patakuto' nadan tataguh nadan boblen datnganyu. Ta nadan mangubat i da'yu ya pabtiko' didan namin.

28 Te pamanguluwo' di kumalat i dida ta pabtikonda nadan tinanud Hib ya tinanud Hit ya an namin nadan tinanud Kanaan. Ta ma"id ha humandi i da'yuh nan umayanyuhdi.

29 Mu adi' gulpiyon an pabtikon didan namin hinan hintawon ta adi minganuy nadan udum an naboblayan. Ya ta adi dumakol nadan atap an animal.

30 Ta ahinuto' didan pa'aanon ta damunahdi ya dimmakol ayu ta mabalin an mihinap ayu i diyen boble.

31 Ot hay binillog nan pumboblayanyu ya mihipun hinan baybay an
mumbolah ta ingganah nan baybay an nungngadan hi Mediterranean ot
ipluynah nan agge naboblayan ta ingganah nan wangwang an nungngadan
hi Euprates. Ya ipa'abak'un da'yu nadan tatagun nunhituhdi ta pa'aanonyu
didahdi.
32 Ya adiyu ipatnan mi'itobbalan i dida onu e middum i dida an
mundayaw hinadan diosda.
33 Ya adiyu iyabulut an mi'ibobledan da'yu te mi'ibobleda'e i da'yu ya
lo'tat ya baliyan da'yun dida ta middum ayun mundayaw hinadan diosda
ta mumbahul ayu i ha"on.

24

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Awitom hi Aaron ya hi Nadab ya hi
Abihu ya ha napituh (70) nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud
Israel ya timmikid ayuh tun awada'. Mu umohnongdah nan nibata"an ta
dayawona' i dida
2 ta he''a Moses ya abuh di umalin mihaggon i ha''on ta adida mi'yalin
he"a.
3 Mu imme ni' hi Moses hi awadan nadan tatagu ot ibaganan namin
nadan imbagan Apu Dios ya nadan tuguna. Ya hidin dingngol nadan tatagu
ya alyonday, An namin nadan imbagan Apu Dios ya unudonmi.
4 Ot itudo' Moses an namin dadiyen tugun Apu Dios.

Hay Nangabulutan Nadan Tinanud Israel Hinan Tugun Apu Dios

Hidin mun'awiwi"it i diyen nabiggat ot apyon Moses han pangigobhan hi
mi'nong hidih nan pu''un di billid ot li'wohonan nun'ipabun hidiy himpulut
duwan (12) batu ta nipong hinan himpulut duwan (12) tinanud Israel.
5 Ta hidin niphod ot alyonah nadan mangilog an linala'i ta eda i'nong
nan maghob an mi'nong i Apu Dios ya nadan mi'nong hi pi'hayyupanda i
Apu Dios an bubulug an baka.
6 Ot godwon Moses nan dalan di ni'nong an inittunay godwanah nadan
malukung an duyu. Ya ena nun'iwalaghi' nan godwanah nan punggobhan
hi mi'nong.
7 Ot alana nan Nitudo' an Tugun Apu Dios ot oltonan ibahah nadan
tatagu. Ya hidin imbahana ya alyon nadan tataguy, Pinhodmin aton an
namin nadan ibagan Apu Dios ta nadan tugunay un'unudonmi.
8 Ot alan bon Moses nan dalan nittuh nadan malukung an duyu ot
pun'iwalaghi'nah nadan tatagu. Ot alyonay, Hituwen dalay mangipa'innila
an mipa'annung nadan imbagan Apu Dios hi atona i da'yuh din nangi-
datanah nadan tuguna.
9 Ot tumikiddah nan billid da Moses ya hi Aaron ya hi Nadab ya hi Abihu
ya nadan napitun (70) ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel.
10 Ya tinigodah Apu Dios an dayawondan tinanud Israel an hay
nangigoppa'ana ya han ay natping an mapmaphod an batun sapira an
umat hi tigon di ad lagud hinan ma"id ha bugutna.
11 Mu ta'on hi tinigon dadiyen ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud
Israel hi Apu Dios ya aggeda nate. Ot manganda ot manginumda.

Hay Timmikidan Moses Hi Uhhun Nan Billid

24:8 24:8 Matthew 26:28; Mark 14:24; Luke 22:20; 1 Kulintu 11:25; Hebrew 9:19,20; 10:29

12 Indani ya alyon Apu Dios i Moses di, Tumikid'ah tun billid ta umali'ah
tun awada' ta idat'uy duwan batun nangitudo'a' hi an namin nadan tugun'u
ta mitudduh nadan tatagu.
13 Ta hidin makak da Moses hinan pun'ibba'ibbanan hi Joshua ta
tumikiddah nan billid ta umedah awadan Apu Dios
14 ot alyon Moses i dadiyen ap'apu di, Umohnong ayu mohtu ta ingganah
abangngada'. Ta'ommanot wahtu da Aaron i Hur ta wada'ey mihahapit ya
diday nangiyayanyu.
15 Ot inayun Moses an tumikid hinan billid. Ya tinigonan nahophopan
hi bugut.
16 Ya hidiyey itigana an wadah Apu Dios i diyen billid. Ta onom di algo an
nahophopan hidiyen billid hi bugut. Ya hidin mi'apituh algo ya himmapit
hi Apu Dios i Moses hinan way bugut.
17 Ta hay nanigon nadan tinanud Israel i diye ya ay mundalang ha apuy
hi uhhun nan billid.
18 Ya hidin manikid hi Moses ya nahophopan hi bugut. Ot mihaha"ad
hidi hi napat (40) di algo ya napat (40) di hilong.

25

Hay Indat Nadan Tatagu Ta Ma'usal Hinan Tabernakel

1 Ya alyon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan tinanud Israel ta way oha i dida on inyalinan he"a nan
pinhodnan idawat i ha"on.
3 Ya hay mabalin hi idatda ya balitu' ya silber ya gombang
4 ya asul ya bayulet ya mumbolah an hinulid ya napinun linen ya dutdut
di gulding
5 ya up'up di tangbal an kalnero an nakololan hi mumbolah* ya nan
up'up di animal hinan baybay ya kayiw an akasya
6 ya nan lanan di olibo ta ma'usal hinan punhilawan ya nan middum
hinan lanan mihiit hinadan miyappit i ha"on an Dios ya nan middum hinan
maphod di hunghungnan insenso.
7 Ya mabalin bo nadan oniks ya nadan udum an nun'abalol an batu ta
miha"ad hinan ephod ya nan miyoddah hinan ephod.
8 An namin danae ya ma'usal hinan ipiyamma' an pundayawanyun ha"on
ta mi'hituwa' i da'yu.
9 Ta iyammayu nan tabernakel ya nadan mahapul hidi an iyunnudyuh
nan ipatigo' i he"a.

Hay A'at Nan Imbagan Apu Dios An Iyammadan Kahun

10 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ipiyammam ha kahun an hay
iyammada ya nan kayiw an akasya an hay dinukkena ya napat ta limay
(45) pulgada. Ya hay binillogna ya tinagena ya numpaddung an baintit
pituy (27) pulgada.
11 Ya iniphodyun inoddahan hi namahmah an balitu' di dallomna ya nan
muntigo. Ya inalkusanyu boh namahmah an balitu' nan nundina'ging hi
uhhuna.
12 Ya inyammayuy opat di natuligonggong an balitu' ya inipongyun
inyammah nan opat an hukin nan Kahun ta hindudwah numbinahhel.
13 Ya nangiyamma ayuh pangiyattangan an hay iyammayu ya nan kayiw
an akasya ya inoddahanyuh balitu'.

---

* **25:5 25:5** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

14 Ya numbinahhelonyun induul hinadan natuligonggong hinadan hukin
nan Kahun ta pangiyattangan nadan mangdon.
15 Ya nunnanongonyuhdi ta adiyu aanon.
16 Ya iha"adyuh nan Kahun nadan idat'un he"a Moses an batun nitud'an
nadan inabulutyun aton ta'u.
17 Ya hay iyammayuh kalubna ya nan namahmah an balitu' an hay
dinukkena ya napat ta limay (45) pulgada ya hay binillogna'e ya baintit
pituy (27) pulgada.
18 Ya mingammut an miyammahdi nan duwan kerubim† an hay
miyamma ya nan balitu' an pandayonyu
19 ta mipattuk hi numbinnongwah uhhun nan kalub nan Kahun.
20 An nunhangngaban dadiyen kerubim mu iyuhdungdah nan kalub ya
binitbityuy paya'da ta mahophopan nan uhhun nan Kahun.
21 Ya niyamma'eh diyen Kahun ya inha''adyu nan duwan batun nitud'an
nadan tugun'u ya kinalubanyu.
22 Ta hidih nan way numbattanan nan duwan kerubim di pi'hapita' i
he''a ta ibaga' an namin nadan tugun'u ta ipa'innilam hinadan ibbam an
tinanud Israel.
23 Ya iyammayu bo ha akasya an lamehaan an hay dinukkena ya tuluy
umpi. Ya hay binillogna'e ya ohay umpi ta han godwa ya hay tinagena'e
bo ya duway umpi ta han godwa.
24 Ya inoddahanyuh namahmah an balitu' ya inalkusanyuh balitu' nan
da'gingnah nunlini"odan.
25 Ya hina"adanyu nan nundina'ging hi tuluy pulgaday binillog nan kayiw
ya inalkusanyuh balitu' di nunlini"odan.
26 Ya inyammayuy opat di natuligonggong an balitu' ya inipongyun
in'apyah nan way duggun nan lamehaan an awadan nan opat an hukina
27 hi da"ul nan da'gingna ta iduulan nan pangiyattangan nadan mangdon.
28 Ya inyammayu bo ha duway kayiw an akasya ta pangiyattangan ya
inoddahanyuh balitu'.
29 Ya nangiyamma ayu boh balitu' an duyu ya basu ya malukung ya
pannuman an ittuwan di ma'inum an midawat i ha"on an Dios.
30 Ya nan tinapay an midawat i ha"on ya tigonyu ta nanongnan wadah
nan lamehaan hidih nan pundayawanyun ha"on.

Nan Punhilawan

31 Pandayonyu bo nan namahmah an balitu' hi punhilawan. Ta ohan
nangammut an balitu' nan mihipun hi pu"una ya nan nigawwan ay adolna
ya nan alkusnan umat hi habhabung ya nadan hapangna.
32 Ta onom nadan ay hapang te hintutluh numbinahhel.
33 Ya way ohah nan ay hapang ya na'alkusan hi tulun natuntunud an ay
habung di almon.
34 Ya nan nigawwan ay adol nan punhilawan ya waday opat an
natuntunud an ay habung di almon.
35 Ya hi da"ul di ohan ay habung di almon ya waday ay nuwanin habung
hinan nundammuwan di duwan ay hapang ta ingganah nan mi'atlun
nundammuwan di duwan ay hapang.
36 Ta an namin nadan alkusnan ay habung ya nan tulun numpopotto'an
an hapang ya oha nan nangammut an namahmah an balitu' hi panday-
onyu.

---

† **25:18 25:18** Nan kerubim ya ohan klasin di anghel.

37 Ya miyammay pitun hilawna ta matolganda'e ya madilagan nan akuyungna.
38 Ya hay iyammayuh pumputul hinan magbun mitsa ya nan pangi'amungan hi gubu ya nan namahmah an balitu'.
39 Ta hay ngammut di ma'usal hinan punhilawan ya nadan udum an ma'usal ya umeh tulumpulut opat (34)‡ di kilun namahmah an balitu'.
40 Ot tigom ta an namin nadan iyammayu ya miyunnudan di a'atdah nan impatigo' i he''ah tun billid.

26

Nan Tabernakel

1 Alyon bon Apu Dios di, Iyammayuy himpuluy (10) panid an luput ta hiyay mi'alad hinan nunlini"odan nan lita"angan nan tabernakel. Ya hay iyammayu ya nan linen an hinulid ya asul ya bayulet ya mumbolah an ipiyammayuh nan nala'ing an mumbolda di kerubim.
2 Ya mahapul an numpapaddungdan namin ta hay dinukken nan ohay panid ya napat (40) di umpi ya hay binillogda'e ya onom di umpi.
3 Ya nundada"itonyuy hinlilimay panid.
4 Ya nangiphod ayuh nun'abali"un luput an asul ya in'ugutyuh nan ohan da'ging nadan nadada"it an limay panid an kultina. Ya athidi boy atonyuh nan da'ging nan mi'adwan nadada"it an limay panid an kultina.
5 Ta hay i'ugutyuh nan ohan da'ging nan nadada"it an kultina ya nabonglen (50) nun'abali"un luput mu tigonyu ta mumpopotto'andah nan mi'adwan nadada"it an kultina.
6 Ya nangiyamma ayu boh nabonglen (50) balitu' an ipit ta pundammu-wonyu nan numpopotto'an an nun'abali"un luput ta mangammut nan mikultinah nan nunlini"odan nan tabernakel.
7 Ya nun'abol ayu boh himpulut ohay (11) panid hinan nalubid an dutdut di gulding ya inugutanyu ta mangammut an luput an miyoddah hinan mikultinah nan tabernakel.
8 Ya mahapul an napapaddung di lukudda an hinnanapat ta limay (45) umpiy dinukkeda ya hin'o'onom di umpiy binillogda.
9 Ya nundada"itonyuy limay panid ya ahiyu bo nundada"iton di onom an panid. Ya nan mi'anom an panid ya hidiyey mipotto' hinan way panto ta makupin.
10 Ya in'ugutyu boy nabonglen (50) nun'abali"uh an luput hinan ohan da'ging nan nundada"it an limay panid. Ya athidi boy atonyuh nan da'ging nan mi'adwan nadada"it an kultina.
11 Ya inyammayuy nabonglen (50) gombang an ipit ta mangammut nan luput an miyoddah hinan kultinah nan nunlini"odan nan tabernakel.
12 Ya nan godwan nan ohan luput ya mabyun hinan awidan.
13 Ya hay mabyun hi numbinahhel diyen tabernakel ya ohay umpi ta han godwa.
14 Ya inyammayu bo nan up'up di tangbal an kalnero an nakololan hi mumbolah ta miyoddah boh nan kultinah nunlini"odan nan tabernakel. Ya inyammayu bo nan up'up di animal an malpuh nan baybay ta hidiyey muntu'yap an miyoddah hinadan kultinah nan nunlini"odan nan tabernakel.
15 Ya nangiyamma ayuh nan kayiw an akasya ta mandol hinadan kultinah nunlini"odan nan tabernakel.

‡ **25:39 25:39** Nan pungkilun di Hebrew ya alyonday talent ya hinan NET an Biblia ya nan ohay talent ya 34 di kilu.

16 Ya hay dinukken di ohan mandol hi kultina ya himpulut limay (15)
umpi ya hay binillogna'e ya baintit pituy (27) pulgada.
17 Ya an namin nadan mandol hinadan kultina on waday duwan
nidongdong hi pu"una ta mabalin an mihu"updah nan ipabunanda.
18 Ta hay iyammayuh mandol hinadan kultinah nangappit hi muyyadna
ya bainti (20).
19 Ya inyammayu boy napat (40) an silber an ipabunan nadan hukin
nadan mandol ta hindudwah nan ohan mandol hi kultina.
20 Ya bainti (20) boy miyammah mandol hi nangappit hi huddo'na.
21 Ya napat (40) di silber an ipabunanda an hindudwah nan ohan mandol
hi kultina.
22 Ya hay nangappit hi alimuhan di algo ya onom di mandol hi kultina.
23 Ya inyammayu boy hindudwan mandol hi kultinah nadan duwan
duggun nan tabernakel hi nangappit hi alimuhan di algo.
24 Ya i dadiyen duwan mandol hi kultinah nan duggun nan tabernakel
ya punda"itonyuy mihipun hi pu"una ta ingganah baktuna an mihu'lubdah
nan nun'atuligonggong.
25 Ta walun namin di mandol hi kultinah nangappit hi alimuhan di
algo an niddum nan duwah dugguna. Ya himpulut onom (16) di silber
di ipabunanda te nan ohan mandol on duway ipabunana.
26 Ya nangiyamma ayu boh tablan akasya ta miballabag di limah nan
nunhuddo' an mandol hi kultina.
27 Ya lima boh nangappit hi muyyadna ya lima boh nangappit hi
alimuhan di algo.
28 Ya hana'e an miballabag hi gawwan nadan mandol hi kultina ya
minaynayun an mihipun hi pingngitna ta inggana boh nan pingngitna.
29 Ya inoddahanyuh balitu' an namin dadiyen mandol hi kultina ya
nadan miballabag an kayiw. Ya nangiyamma ayu boh nun'atuligonggong
an balitu' ta pangiduulanyuh nadan miballabag an kayiw.
30 Ot alyon bon Apu Dios i Moses di, Tigom ta nan iyammayun tabernakel
ya miyunnudan di a'atnah nan nipatigon he"ah tun billid.
31 Mangiphod ayu boh nat'on an kultina an hay iyammayu ya nan
napinun linen an hinulid ya asul ya bayulet ya mumbolah ya impiboldayuh
nan nala'ing an mumbolda di kerubim.
32 Ya inhableyuh tuwen kultinah nadan niyamman punhablayan hi-
nadan opat an akasyan tu"ud an na'oddahan hi balitu'. Ya inyammayu
boy opat di silber an ipabunan datuwen tu"ud.
33 Ta nihable'eh tuwen kultinah dallom nan tabernakel ya ahiyu inha"ad
nan Kahun an nittuwan nadan tugun'u hinan kuwartun nahandiyan
ituwen kultina. Ta nan kultina di mibattan hinan kuwartun niyappit i
ha"on ya nan kuwartu' an Dios.
34 Ya ingkalubyuh nan Kahun nan mangipa'innilah a'aanan di bungot'un
Dios an gapuh bahulyun tatagu. Ya hidiyen Kahun ya miha"ad hinan
kuwartu' an Dios.
35 Ya inha"adyuh nan kuwartuh bahhelna nan lamehaan hidih nan
huddo'na ya nan punhilawan hi nangappit hi muyyadna.
36 Ya ipiyammayu boh nadan nala'ing an mumbolda nan mikultinah nan
panto hinan hinulid an napinun linen ya asul ya bayulet ya mumbolah.
37 Ya iniphodyu ha limah akasyan tu"ud ya inoddahanyuh balitu' ya
inha"adanyuh balitu' an kawit di udduna ta pangihablayanyuh tun kultina.
Ya inyammayuy lima an ipabunan datuwen tu"ud an hay iyammayu ya
nan gombang.

27

Hay A'at Nan Punggobhan Hi Mi"nong I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Iyammayu bo ha punggobhan hi
mi'nong an hay iyammayu ya nan kayiw an akasya. Ya pumpapaddun-
gonyuy lukud nan opat an da'gingna an himpipituy umpi ta han godwa.
Ya hay tinagena'e ya opat di umpi ta han godwa.
2 Ya hinan opat an dugguna ya iyammayuy ha'gud* an mingammut hinan
punggobhan hi mi'nong. Ta nalpah'e ya inoddahanyuh gombang.
3 Ya an namin nadan ma'usal hidi an umat hinadan punggaud hi gubu
ya nadan malukung an iha"adan di dala ya nadan tibi' di dotag ya nadan
pangittuwan hi bala ya hay iyammayu ya nan gombang.
4 Ya inyammayu bo ha ay nalagan gombang ya hina"adanyuh opat di
gombang an nun'atuligonggong.
5 Ya inuhbungyuh dallom nan punggobhan hi mi'nong hidiyen ay
nalagan gombang ta mipogpog hi gawwana.
6 Ya nangiyamma ayuh pangiyattangan an kayiw an akasya ya inodda-
hanyuh gombang.
7 Ya induulyuh nan nun'atuligonggong an gombang hinan numbinahhel
nan punggobhan hi mi'nong hi'on iyattang nadan mangdon.
8 Ya hay dingding nan punggobhan hi mi'nong ya tabla mu mabaoy
dallomna. Ya tigom ta miyunnudan di a'atnah nan nipatigon he"ah tun
billid.

Hay Mikultinah Nan Nunlini"odan Nan Lita"angan Nan Tabernakel

9 Alyon bon Apu Dios di, Iyammayu ha mi'alad an kultinah nan
nunlini"odan nan lita"angan nan tabernakel. Ta hay nangappit hi
muyyadna ya hinggahut ta nabongley (150) umpiy dinukken nan napinun
linen an mihawan hidi.
10 Ya hay tu"ud di mandol hi kultina ya bainti (20) an ipabunyuh baintin
(20) gombang di niyamma. Ya hay iyammayuh baddong ya kawit ya nan
silber.
11 Ya hay dinukken nan kultinah nangappit hi huddo'na ya numpaddung
hinan kultinah nangappit hi muyyadna an hinggahut ta nabongley (150)
umpi ya bainti (20) boy tu"udna an ipabunyuh baintin (20) gombang. Ya
hay iyammayu nimpeh kawit ya baddong ya nan silber.
12 Ya hay dinukken nan kultinah nangappit hi alimuhan di algo ya
napitut limay (75) umpi. Ya hay mandol ya himpuluy (10) tu"ud an
himpuluy (10) nipabunana.
13 Ya athidi bon napitut limay (75) umpiy dinukkenah nangappit hi
tuluwan di algo.
14 Ya hinan way geyt ya mundinommang di kultina an hay dinukkena ya
baintit duwa ta han godway (22 ½) umpi. Ta hi nangappit hi winawwan
ya tuluy tu"udna ya tulu boy niyamma hi ipabunanda.
15 Ya hi nangappit hi iniggid ya hay nikultina ya atbohdin baintit duwa
ta han godway (22 ½) umpiy dinukkena. Ya tuluy tu"udna ya tulu boy
nipabunanda.
16 Ya iyammayu ha kultinan nan geyt hi tulumpuluy (30) umpiy
dinukkena. Ya hay ipiyammayuh nan nala'ing an mumbolda ya nan
napinun linen an hinulid ya asul ya bayulet ya mumbolah. Ya iyammayu

* **27:2 27:2** Nadan ha'gud hinan opat an duggun nan punggobhan hi mi'nong ya hay niyamma ya batu an bokon ha'gud di animal ya hay pohdon nan ha'gud an ipa'innila ya nan a'at di bikah Apu Dios.

ha opat an tu"ud ya ha opat bo hi ipabunanda ta pangihablayanyuh nadan kultina.
17 Ya nan mibaddong hinadan tu"ud ya nan kawit an ihablayan di kultina ya silber di miyamma mu nan ipabunan di tu"ud ya gombang di miyamma.
18 Ya hay lukud nan lita"angan nan tabernakel ya hinggahut ta nabongley (150) umpiy dinukkena ya napitut limay (75) umpi di binillogna. Ya hay tinagen nan napinun linen an kultinan mi'alad ya pitu ta han godway umpi. Ya hay iyammayu nimpeh ipabunan nadan tu"udna ya nan gombang.
19 Ya an namin nadan udum an ma'usal hinan tabernakel ya nan nunlini"odana an umat hi pahok ya hay iyammayu ya nan gombang.

Nan Lanan Di Olibo An Ma'usal Hinan Punhilawan

20 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta mangiyalidah nan namahmah an lanan nalpuh nan tinoptopdan olibo ta ma'usal hinan punhilawan ta nanongnan dumanaldallang hi ahodohodom.
21 Ot da Aaron ya nadan linala'in imbabalena di muntolog hinan punhilawan hidih nan tabernakel hi hangngab nan kultinan nihawan hinan niha"adan nan Kahun an nittuwan nan Hapit'un Dios. Ya tigonda ta nanongnan buminabinang nadan hilaw hinan mahdom ta ingganah nan mawi"it. Ot hituwey ma'unud hi atonyuh inggana an ta'on on nadan mun'atanudan.

28

Hay Ilubung Nadan Padi

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinan ibam an hi Aaron ya nadan linala'in imbabalenan da Nadab ya hi Abihu ya hi Eleasar ya hi Itamar ta diday padin munhilbin ha"on.
2 Ya numpa'iphod'ah lubung Aaron ta hiyay itigana an hiya ya niyappit i ha"on an Dios.
3 Ot ibagam hinadan indatta' hi la'ing an mangat i danae ta diday ukod an mangiphod hi lubung Aaron hitun pangiyappitam i hiya ta mibilang hi padin munhilbin ha"on.
4 Ta hay iyammada ya nan ephod ya nan miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi ya nan adukken lubung ya nan mundallom an munggayyadan ya nan turban* ya nan adukken miwakoh adolda. Ta iyammada datuwe ta ilubung nan ibam an hi Aaron ya nadan imbabalenan linala'i ta dida nimpey padi hi munhilbin ha"on.
5 Ya hay iyammada ya nan napinun linen ya nan hinulid an balitu' ya asul ya bayulet ya mumbolah.

Nan Ephod

6 Hay ipiyammayuh nan nala'ing an mumbolda hinan ephod ya nan hinulid an balitu' ya asul ya bayulet ya mumbolah.
7 Hituwen ephod ya duway panid an luput ta mibonog di oha ya mipalagpag di oha. Ya inha"adanyuh pumpattitan nan mipu'ol ta pundammuwanda.
8 Ya nan balikisna ya mingammut hinan ephod ta numpaddung di tigoda an hay ipiyammayuh nan nala'ing an mumbolda ya nan napinun linen ya nan hinulid an balitu' ya asul ya bayulet ya mumbolah.

---

* **28:4 28:4** Nan turban ya hidiye nan adukken luput an milipot hi ulun nadan linala'i.

9 Ya imboldadahdiy duwah nan nabalol an batu an oniks ya intudo'yuhdi
nadan ngadangadan nadan imbabalen Israel.
10 Ta hinan ohan oniks on onom di ngadan hi mahohonnod an mihipun
hinan namangulu ta ingganah nan udidiyan.
11 Ta nitudo'da'e nadan ngadan di imbabalen Israel ya impaklayuh
balitu'.
12 Ya ahiyu in'ugut hinadan mipu'ol nan ephod ta nanongnan mipa-
panomnom nadan imbabalen Israel. Ta an namin di pi'dammuwan Aaron
i ha"on on inlubungna nan ephod ta wan nanongnan adi' linglingon nadan
tatagu.
13 Ot iyammayuy duwan balitu' an pangipaklaanyu i dadiyen duwan
nun'abalol an batu
14 ya ha duwa boh namahmah an balitu' hi ay na'apid ta hiyay
puntayunyuh nan balitu' an nipaklaan nan nun'abalol an batu.

Hay A'at Nan Miyoddah Hinan Ephod Hi Palagpag Nan Padi

15 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Nan ipiyammam an miyoddah hinan
ephod hi palagpag nan padi ya hidiyey panginnilaanah nan pohdo' an
ma'at. Ya hay iyammada ya nan ibban nan niyammah ephod an napinun
linen ya hinulid an balitu' ya asul ya bayulet ya mumbolah an iyamman
di nala'ing an mumbolda.
16 Ya hay a'at na'en miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi ya ohay
luput an nakupin an numpapaddung nan opat an da'gingna an hinhihiyam
di pulgaday lukudda.
17 Ya ni'ugut hidiy opat di nalinlinyan nun'abalol an batu. Ya hinan
mamangulun linya ya hay ni'ugut ya rubi ya topas ya beril
18 ya hina'en mi'adwan linya ya torkois ya sapira ya emerald
19 ya hina'en mi'atlun linya ya jasint ya agate ya ametis.
20 Ya hina'en mi'apat an linya ya hay ni'ugut ya nan krisolayt ya oniks
ya jasper. Ta an namin danaen nun'abalol an batu ya ipaklayuh balitu'.
21 Ya inipongyun intudo' i dadiyen himpulut duwan (12) batu di ngadan
nadan himpulut duwan (12) tinanud Israel.
22 Ya inyammayu boy ay na'apid an namahmah an balitu' ta puntayun-
yuh nan miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi.
23 Ya inyammayuy duwan ay singsing hinan balitu' ya in'ugutyuh nan
duwan numbaktun duggun naen miyoddah hinan ephod hi palagpag nan
padi.
24 Ya intayunyu nan ay na'apid an namahmah an balitu' hinan duwan
ay singsing.
25 Ya intayunyu nan bongwahna hinan oniks hinan ephod hinan mipu'ol.
26 Ya inyammayu boy duwan ay singsing an balitu' ya in'ugutyuh nan
dallom nan duwan nunda"ul an duggun diyen miyoddah hinan ephod hi
palagpag nan padi.
27 Ya inyammayu boy duwan ay singsing an balitu' ya in'ugutyuh baktun
nan balikis nan ephod.
28 Ya tinayunanyuh asul an hinulid nan numpotto'an nan duwan ay
singsing hinan miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi hi way baktun
di balikisna ta mihamad an midakop ta adi munlaplape.
29 Ta an namin di hunggopan Aaron hinan kuwartun niyappit i
ha"on ya nanongnan wahdi nan ngadan nadan himpulut duwan (12)
imbabalen Israel an nitudo' di ngadanda hinan way puhuna ta nanongnan
nomnomnomo' dida.

30 Ya wada bo nan Urim ya Tummim ta an namin di hunggopan
Aaron hinan niyappit i ha"on on inha"adyu dadiyen Urim ya Tummim
hinan miyoddah hinan ephod hi palagpagna ta nihaggon hi puhuna ta
panginnilaanah nan pohdo' an mipa'innila i da'yun tinanud Israel.

Nadan Udum An Lubung Nan Padi

31 Alyon bon Apu Dios di, Hay iyammayuh nan adukken lubung an
iyoddahan nan ephod ya nan asul an luput.
32 Ya in'ugutyuh nan mibagang di na'abol ta adi mahethet.
33 Ya inyammayu boy ay bungan di pomegranet ya nun'i'ugutyuh nan
migayadan ta ahitanattayunda. Ya hay iyammayu ya nan hinulid an
asul ya bayulet ya mumbolah. Ya imbanattanyuy balitu' an kikkitang an
batingting
34 ta mili'woh nan gayadan.
35 Ya nanongnan ilubung Aaron hinaeh nan umayanah nan kuwartun
niyappit i ha"on ta madngol an ahigagangoh nadan kikkitang an batingting
hinan hunggopana ya hinan lumah'unana ta adi mate.
36 Ya iyammayu bo hah nan namahmah an balitu' ya intudo'yuhdi di,
Niyappit i Apu Dios.
37 Ya gina'odanyuh linubid an asul ya in'ugutyuh nan turban hi nangappit
hi angah Aaron.
38 Ta wada'ey idawatyu i ha"on ya hi Aaron di ukod an mangita'dog
hi'on waday nibahhoh hinan inatyun nangi'nong ta mabalin an abuluto'
an namin nadan idawatyun tinanud Israel i ha"on. Ta hiya nan mahapul
an nanongnan miha"ad hidiyeh uluna.
39 Ya inabolyu bo nan miyammah nan munggayyadan an lubung Aaron
ta nan napinun linen di ma'usal. Ya ta'on on nan turban ya nan napinun
linen an luput di usalonyu. Ya impaboldayuh nan nala'ing an mumbolda
nan adukken miwakoh adolna.
40 Ya inyammaanyu bo nadan linala'in imbabalenah lubungda ya
pongotda ta mapmaphod di tigoda ya mabainanda.
41 Nagibbuh'en niyammadan namin danae ya impilubungmuh nan ibam
an hi Aaron ya nadan imbabalenan linala'i. Ya impongmu didan hiniitan
hi lanan di olibo ta miyappitdan ha"on ta diday padin munhilbin ha"on.
42 Ya numpa'amma'a boh mundallom an putut an pantalon an mihipun
hi gitangda ta ingganah ulpuda.
43 Ta ilubungda ya ahida hunggop hinan pi'dammuwandan ha"on ya
ta'on on hinan way punggobhan hi insenso hinan kuwartun niyappit i
ha"on an Dios ta adi lummuh pumbahulanda ya atayanda.
Ot hinaen tugun ya bokon dida ya ammunay iyatana te an namin nadan
mahohonnod an tanudandah inggana.

29

Hay Pangiyappitandah Nadan Padi I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Hay atom an mangidawat i Aaron
ya nadan linala'in imbabalena ta miyappitda i ha"on ta wan mibilangdah
padin munhilbin ha"on ya idadaanmu ha hiyah nahikon hi bulug an baka
ya duwan tangbal an kalneroh ma''id ha bahbahda.
2 Ya numpaha''ang'ah tinapay an hay iyammada ya nan maphod an
alinan di wit an adida ha"adan hi yist. Ya nat'on bo nadan mun'a'ingpih
an nadahidaan hi mantekan di olibo ya nadan tinapay an mamantekaan.

3 Ta nalutuda'e ya inha''admuh nan bahket ta iddumyuh nadan mi'nong
an bulug an baka ya nadan duwan tangbal an kalnero.
4 Ya inyem da Aaron hinadan linala'in imbabalenah nan way panton nan
tabernakel ya nun'amohom didahdi.
5 Ya impilubungmun Aaron nan munggayyadan an lubung ya nan
adukken miyoddah ya nan ephod ya nan miyoddah nan ephod hi palagpag
nan padi. Ya binalikisam hinan maphod di abolnan balikis an nihu''up
hinan ephod.
6 Ya inlipotmuh uluna nan turban an ipotto'muh way angahna nan
ni'ugut hidi an balitu' an waday tudo'na an mangipa'innilah niyappit ta
munhilbin ha"on an Dios.
7 Ya inalam nan lana ya inhiitmuh uluna ta mibilang hi padi an
munhilbin ha"on an Dios.
8 Ya inawitmu bo nadan linala'in imbabalena ya impilubungmun dida
nan adukken lubungda.
9 Ya impipongotmun dida nan pongot di padi ya impiwakohmu nan
miwakoh adolda. Ya inyappitmu didan ha"on ta dida ya nan tanudanda di
mumbalin moh padi.
10 Ya inyem nan bulug an bakah nan way panton nan pi'dammuwanyun
ha"on ta iha'mon Aaron ya nadan imbabalenay ta'ledah uluna.
11 Ya pinaltim hidih nan way panton nan pi'dammuwanyun ha"on an
Dios.
12 Ya inalam dohah nan dalan diyen baka ya intamolmuy gamatmuh
nan dalana ya inlamuhmuh nadan ha'gud hinan opat an duggun nan
punggobhan hi mi'nong. Ya ingkuyagmu nan nabatihdih nan pu''una.
13 Ya inaanmun namin nadan tabah dallom nan putuna an umat hinan
nili'mut hinan alte ya inaanmu bo nan duwan batin ya nan taban nili'mut
i diye ya ginhobmun namin dadiyeh nan punggobhan hi mi'nong.
14 Ya ginhobmu nan adolna ya nan up'upna ya an namin nan lugit an wah
putunah nan bata"an nan nun'allunganyu. Ta hinaey mi'nong an gapuh
bahul.
15 Ya inalam boy ohah nan tangbal an kalnero ta iha'mon Aaron ya nadan
imbabalenay ta'ledah uluna.
16 Ya pinaltim ya em nun'iwalaghi' di dalanah nan nunlini"odan nan
punggobhan hi mi'nong.
17 Ya dinautmu ya inulaham nan putuna ya hukina ta nagogod'en namin
nan adolna ya iniddummu nan uluna.
18 Ya ginhobmun namin hinan punggobhan hi mi'nong i ha"on ta wan
mipa'amlonga' hinan hunghungna.
19 Ya inalam bo nan mi'adwan tangbal an kalnero ta iha'mon bon da
Aaron ya nadan imbabalenay ta'ledah uluna.
20 Ya pinaltim ya inalam dohah nan dalana ya em indanih hi winawwan
an ingan Aaron ya nadan imbabalena. Ya inha"adam nan winawwan an
am'ama"an di ta'leda ya hukida. Ya nun'iwalaghi'mu dohah nan dalah nan
nunlini"odan nan punggobhan hi mi'nong.
21 Ya inalam dohah nan dalah nan punggobhan ya inudmam hinan
lanan mihiit hi ulun nadan padi ya inwalaghi'mun Aaron ya hinan
lubungna. Ya inatmu bohdi hinadan linala'in imbabalena ta wan hituwey
mangipa'innilan niyappitda i ha"on ya ta'on on nadan lubungda ya
niyappit i ha"on.
22 Ya inaanmu i diyen napaltin kalnero nan taba an middum nan tabanah
nan iwitna ya an namin nan tabah dallom nan putuna an umat hinan

nili'mut hinan alte. Ya inaanmu bo nadan duwan batin ya nan tabana. Ya inaanmu bo nan winawwan an hukpitna.
23 Ya inalam nan bahket an niha"adan di agge nadduman hi yist an tinapay ya inalam di hinohhah nadan tulun nat'onat'on an tinapay hidi.
24 Ya impadonmu i da Aaron ya nadan imbabalena danaen namin an taba ya tinapay ta itaggeda ta idawatdan ha"on an Dios.
25 Ya inalam hi ta'leda ya ginhobmuh nan punggobhan hi mi'nong ta mipa'amlonga' an Dios hinan hunghungna.
26 Ya inaanmu nan palagpag di kalnero ya intaggem ta midawat i ha"on ya ahim mohpe inala ta pahingmu.
27 Ta nan palagpag ya nan hukpit nan tangbal an kalnero an nitagge ta midawat i ha"on ya dadiyey midat i da Aaron ya nadan imbabalenah tun miyappitda i ha"on.
28 Ta danaey nanongnah midat i Aaron ya nadan linala'in imbabalenah nadan i'nong nadan tatagun tinanud Israel ta pi'hayyupandan ha"on an Dios.
29 Ya nan niyappit i ha"on an lubung Aaron ya mipaboltan hinadan tanudana ta ilubungda ya ahi mihiit hi uluda nan lana ta miyappitdan ha"on.
30 Ya nan imbabalenan mihukkat i hiyan mabalin an hunggop hinan kuwartun niyappit i ha"on an Dios ya mahapul an ilubungnah nae hi pituy algo.
31 Ya na'e an dotag nan tangbal an kalnero an mapalti i diyen iyappitandan munhilbi i ha"on ya eyu iha"ang hinan niyappit i ha"on an pangiha"anganyu.
32 Ta nalutu'e ya e inan da Aaron hinan way panton nan tabernakel nan tinapay an agge nadduman hi yist ya inihdada nan dotag.
33 Te danaen dotag ya tinapay ya nidawat hi napakawanan di bahulda i diyen niyappitdan ha"on. Ta dida ya abuh di mabalin an mangan i danaen nidawat te mapaniyo.
34 Ya hi'on waday mabatih nan mawi"it ya mahapul an gobhonyu te adi mo mabalin hi makan te mapaniyo.
35 Ot mahapul an hituwey atonyu ta unudonyun namin tun ibaga' ta pituy algo di pangiyappitanyu i Aaron ya nadan linala'in imbabalena.
36 Ya binigat on ini'nongyu ha ohah bulug an baka an pa'ahikkona ta mi'nong hi apakawanan di bahulda. Ya hiniitanyuh lana nan punggobhan hi mi'nong ta mibilang hi malinis.
37 Ot abigabigat hinan pituy algo ya atonyuh nae ta mibilang nimpeh malinis nan punggobhan hi mi'nong ya ahi mibilang hi niyappit i ha"on ta an namin nadan mi'nong hidi ya niyappit i ha"on.

Nadan Midawat Hi Binigat

38 Hay i'nongyuh abigabigat hinan punggobhan hi mi'nong ya duway kalnero an ohay tawonda.
39 Ta i'nongyuh nan mawi"it di oha ya hinan mun'ahdom di oha.
40 Ya hay mitakkop hinan maghob an mi'nong hinan mawi"it ya ha hingkiluh napinun alinan nadduman hi ohay litro an lana an nalpuh nan tinoptopdan olibo. Ya wada bo ha ohay litro hi bayah ta midawat hi ma'inum.
41 Ya athidi boh nan mi'nong hinan mun'ahdom an numpaddung nan alina ya nan bayah an midawat an ma'inum. Ta danaey maghob an mi'nong i ha"on ta mipa'amlonga' hinan hunghungda.

42 Ta hinaen maghob an mi'nong hi abigabigat hi way panton nan
pi'dammuwanyun ha"on ya inaynayunyun aton hi inggana te hidiy
humapita' i da'yu.
43 Ya hidi boh nan panton nan pi'dammuwanyun ha"on di humapita'
i da'yun tinanud Israel ya hidi boy pi'dammuwa' i he"a. Ta gapuh nan
mumbinang an a'at'un ma'attigohdi ya miyappit hidiyen ha"on.
44 Athinay ato' an pumbalino' hi niyappit i ha"on nan pi'dammuwanyu
i ha"on ya nan punggobhan hi mi'nong ya hi Aaron ya nadan linala'in
imbabalena ta mumbalindah padi hi munhilbi i ha"on.
45 Ta way ato' an mi'hitu i da'yun tinanud Israel ta ha"on di dayawonyu.
46 Ya ta innilaonyun ha"on hi Apu Dios an nangikak i da'yuh ad Egypt ta
way ato' an middum i da'yu. Ha"on nan Ap'apu an dayawonyu.

30

Nan Punggobhan Hi Insenso

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Iyammayu ha punggobhan hi insenso
an hay iyammayu ya nan kayiw an akasya.
2 Ya hay lukud nan opat an nundina'ging ya mumpapaddung an
hin'o'ohay umpi ta han godwa ya hay tinagena'e ya tuluy umpi. Ya hinan
opat an dugguna ya iphodyuy ha'gud mu ta mingammut hidi.
3 Ya inoddahanyuh namahmah an balitu' nan uhhuna ya an namin nan
muntigoh nunlini"odan ya nan opat an ha'gud. Ya inalkusanyuh balitu'
nan nundina'ging hi da"ul nan uhhuna.
4 Ya inyammayuy opat di natuligonggong an balitu' ya in'apyayu dadiye
hi da"ul nan inalkusanyuh balitu' ta hindudwah nan numbinahhel. Ta
hidiy pangiduulanyuh nan pangiyattanganda.
5 Hay iyammayuh pangiyattangan ya nan kayiw an akasya ya inodda-
hanyuh balitu'.
6 Ya eyu inha"ad nan punggobhan hi insenso hi haggon nan kultinan
nihawan hinan kuwartu' an Dios an awadan nan Kahun an nittuwan nan
Hapit'un Dios ya nan kalubnan ma'alih a'aanan di bungot'un Dios an gapuh
bahulyun tatagu' ya hidiy pi'dammuwa' i da'yu.
7 Ya ibagam i Aaron ta amawimawi"it ya e munggohob hi insenso i diyen
niyamman punggobhan hi insenso ya hiya boy ukod hinadan hilaw.
8 Ya hinan mun'akpa an ena puntologan hinadan hilaw ya athidi
bon munggohob hi insenso. Ot hituwen atonyu ya mahapul an hiyay
minaynayun hi aton nadan tanudanyu.
9 Ot padana' ta ma"id ha udum hi insenso hi gobhonyuhdi onu nadan
maghob an mi'nong onu nadan midawat an makan ya adiyu iduyag hidi
nadan idawatyun bayah.
10 Ya hinan hintawon ya maminghan di pangatan Aaron hinan atona
ta mibilang hi malinis nan punggobhan hi insenso. Ta alana dohah nan
dalan di mi'nong hi apakawanan di bahul nadan tatagu ya ena inha"ad
hinan opat an ha'gud nan punggobhan hi insenso. Ot hituwe ya mahapul
bon aton nadan matanudan hi inggana. Te hituwen punggobhan hi insenso
ya niyappit i ha"on an Dios.

Nadan Mahapul An Mumbayad Hinan Templo

11 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
12 Hitun pumbilanganyuh nadan ibbayun tinanud Israel ya mahapul an
bayadanday nitaguwanda i ha"on an Dios hi'on nabilangda. Mahapul an
atondahtu ta wan midawwidah dogoh hinan pumbilanganyun dida.

13 Ya hay ibayad di ohan tagu ya ha godwan di ohan sekel an
miyunnudan hinan balolna hinan sekel an na'usal hinan tabernakel. Ya
hidiyen idatda ya midawatda i ha"on an Dios.
14 Ot mihipun hinan baintiy (20) tawona ta mahuluk ya waday idawatda
i ha"on an Dios.
15 Ya ta'on hi kadangyan nan tagu ya nan idawatna i ha"on an Dios ya
numpaddung hinan ibayad di nawotwot ta punhandidah nitaguwanda.
16 Ot nan ma'amung an pihhu ya alam ta ma'usal hinan tabernakel.
Ta mangipapanomnom i ha"on hinadan tinanud Israel ta nanongnan
ipappapto' da'yu i ha"on.

Nan Besin An Pun'ulahan Di Padi

17 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
18 Ipiyammam ha ongal hi besin an gombang ta pun'ulahan ya ha
ipattukanah gombang bo damdama. Ya inha"admuh nan numbattanan
nan tabernakel ya nan punggobhan hi mi'nong ya inittuwam hi liting.
19 Ta hidiy pun'ulahan da Aaron ya nadan linala'in imbabalenah ta'leda
ya hukida
20 ya ahida hunggop hinan pundayawan ta adida mate. Ya ta'on on hinan
waha maghob hi i'nongdah nan punggobhan hi mi'nong ya
21 mun'ulahdah ta'leda ya hukida ta adida nimpe mate. Ot hituwey aton
da Aaron ya nadan matanudandah inggana.

Nan Lanan Usalon Nadan Padi

22 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
23 Mangala'ah onom di kiluh namahmah an mira ya hintutluy kiluh nan
sinamon ya nan malumiih an danum di unah
24 ya onom di kiluh nan kasia ya ohay galon an lanan di olibo.
25 Ya nun'u'uddumom an namin ta mumbalin hi lanan niyappit i ha"on
an maphod di hunghungna an usalon di padi an umat hi inyamman di
nala'ing an mangiyammah maphod di hunghungnan lana.
26 Ta hinaen lana di em idahidah nan tabernakel ya nan Kahun an
nittuwan nadan Hapit'u
27 ya nan lamehaan ya nadan dakol an ma'usal hidi ya nan punhilawan
ya nadan ma'usal hidi ya nan punggobhan hi insenso.
28 Ya indahidam boh nan punggobhan hi mi'nong ya nadan ma'usal hidi
ya nan besin ya nan nipabunana.
29 Atom ta miyappit datuwen ha"on ta ta'on on nan mida"om i datuwe
ya mibilangdah niyappit i ha"on.
30 Ya hidiyen lana di ihiitmuh ulun Aaron ya nadan imbabalenan linala'i
ta mumbalindah padin munhilbin ha"on.
31 Ya ibagam hinadan tatagu an hidiyen lana ya ha"on ya abuh di
niyappitanah inggana.
32 Ot adiyu iduyag hi adol di kumpulnan tagu ya adiyu ipatnan
mangiphod hi umat i naen lana ta usalonyu. Te hinae ya niyappit i ha"on
ot hanat hay pangiyusalanyu ya hinan imbaga' an pangiyusalanyu.
33 Ot nan tagun mangiphod hi umat i naen lana ya mipapate ta adi mo
midmiddum i da'yun tatagu'. Ya atbohdiy ato' hinan tagun mangihiit i
naen lana hi kumpulnan tagun ta'on on bokon padi an mipapate ta adi mo
midmiddum i da'yun tatagu'.

Nan Insenso

34 Ya imbagan bon Apu Dios i Moses di atonan mangiphod hi insenso
an alyonay, Mangala'ah nan mapmaphod di hunghungda an umat hi

resin ya onika ya galbanum ya nan namahmah an frankinsens. Tigom
ta numpapaddung di dinakolda.
35 Ya inyammam ha mapmaphod di hunghungnan insenso ta umat hinan
aton di nala'ing an mangiyammah maphod di hunghungnan lana. Ya
inahinam ta namahmah di a'atna ya adi kumpulnay iyatana.
36 Ya ginilingyu doha ta ay apul ya em inha"ad hinan way Kahun an
nittuwan nan Hapit'un Dios an hidi nan pi'dammuwa' i he"a. Ot hituwen
insenso ya mahapul an ibilangyuh niyappit i ha"on.
37 Ya adi namaaggon nun'amma ayuh athitu ta usalonyu te ha"on an Dios
ya abuh di mangibagah iyusalana.
38 Ot nan tagun mangiphod ituwen insenso ta usalona ya mipapate ta
adi mo midmiddum i da'yun tatagu'.

31

Da Besalel I Oholiab

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Hi Besalel an imbabalen Uri an imbabalen Hur an tinanud Judah ya
hiyay pinto"u
3 ot pabikaho' nan Espiritu' i hiya ta nala'ing an ongal di abalinanan
mangat hinadan mapmaphod di tigona.
4 Ta mabalin an iyammana nan balitu' ya silber ya gombang hi
mapmaphod di tigona.
5 Ya ta'on on nadan nun'abalol an batu ya nadan kayiw ya nadan udum
ya abalinanan iyamma i ha mapmaphod di tigona.
6 Ya hi Oholiab an imbabalen Ahisamak an tinanud Dan di pinto"uh
bumoddang i hiya. Ya an namin nadan nala'ing hi nat'onat'on an tamu an
umat hi mumpa'ot ya munlutuh balitu' ya udma' di la'ingda ta abalinandan
iyamman namin nan ibaga' i he"a.
7 Ta iyammada nan tabernakel ya nan Kahun an ittuwan nan Hapit'un
Dios ya nan kalubna ya an namin nadan mahapul an umat
8 hinan lamehaan ya nadan ma'usal hidi. Ya iyammada bo nan
punhilawan ta nan namahmah an balitu' di miyamma ya ta'on on nadan
udum an mahapul hidi ya nan punggobhan hi insenso.
9 Ya iyammada bo nan punggobhan hi mi'nong ya nadan udum an
mahapul hidi an umat hinan besin ya nan ipabunana.
10 Ya inabolda nadan miyammah lubung nadan padin da Aaron ya nadan
imbabalenan linala'i an munhilbin ha"on an Dios.
11 Ya iniphodda bo nan lanan mihiit hinan miyappit i ha"on an Dios ya
nan insenson maphod di hunghungna an ma'usal hinan kuwartun niyappit
i ha"on an Dios. An namin datuwen ipiyamma' i da'yu ya mahapul an
miyunnudan di a'atda hinan imbaga' i he"a.

Nan Habadun Tungo

12 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
13 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta ngilinonda nan Habadun
tungo. Ta hiyay mangipa'innilan dida ya hinadan tanudandah inggana an
niyappitdan ha"on an Dios.
14 Ot mahapul nimpen ngilinonyu nan Habadun tungo te niyappit i
ha"on. Ot nan tagun mangibahho ta e muntamu i diyen algo ya mipapate
ta adi mo midmiddum i da'yun tatagu'.

15 Te hinan hindumingguwan ya onom di algoy puntamuwanyu mu nan
mi'apituh algo ya tungon pun'iblayanyu te ibilang'uh diyen algo hi niyappit
i ha"on. Ot nan tagun muntamu i diyen algo ya mipapate nimpe.
16 Ot an namin ayun tinanud Israel ya ta'on on nadan matanudan hi
inggana ya mahapul an inaynayundan ngilinon nan Habadun tungo hi
inggana.
17 Ta hiyay nanongnah pangimatunan hinan inyuldin'un didah inggana.
Te ha"on an Dios ya onom di algoy nuntamuwa' hi nunlumuwa' hitun luta
ya ad abunyan. Mu nan mi'apituh algo ya nun'ibleya'.
18 Ya hidin nalpah an ni'ihapit hi Apu Dios i Moses hinan billid hi ad
Sinai ot idatna nan duwan nadampillag an batu an nangitudo'anah nan
uldina.

32

Hay Nangiyammaandah Nan Balitu' An Kilaw An Baka

1 Hidin madne on ma''id ha mumbangngad i Moses an immeh nan
billid ya na'amungda nadan tatagu hi awadan Aaron. Ot alyondan hiyay,
Ma''id ha mapto' ya waday na'at i Moses an e nangkak i dita'uh ad Egypt.
Iphodmuwot ha mangipangpangulun dita'u.
2 Ya alyon Aaron i diday, Iyaliyu mo nadan balitu' an hingat nadan
ahawayu ya imbabaleyu.
3 Ot pun'aan mon nadan tatagu nan balitu' an hingatda ot iyeda i Aaron.
4 Ta na'amung ot iyamman Aaron han ay kilaw an baka. Ya alyon nadan
tataguy, Hiyah nae nan dios an dayawon ta'u an nangikak i dita'un tinanud
Israel hi ad Egypt.
5 Ot apyon bon Aaron han pun'onngandah way akuyung nan balitu' an
kilaw an baka. Ot pun'iwalagawagnah nadan tatagun alyonay, Hi bigat ya
ma'amung ta'u ta dayawon ta'uh Apu Dios.
6 Ta hidin hiyah mun'abigat ot pun'iyeday eda idawat an maghob
an mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan. Ta hidin nalpah nadan
ini'nongda ot manganda mohpe nadan tatagu on immanin'innumda
ta inggana ot mun'abubutongda ta nan umipabain an pumbahulan di
in'innatda.
7 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Mi'ibaga'an dumayyu ta em tigon nadan
tatagum an inilpum hi ad Egypt an nan pumbahulan di at'attonda.
8 Te na'ibagondan indinong an mangun'unud hinadan imbaga' i da'yu hi
atonyu. Ta iniphodda han balitu' an kilaw an baka ot hidiyey dayawonda
ot mangi'nongda bo udot i diye. Te alyonday hidiye anu nan dios an
dayawondan nangikak i didah ad Egypt.
9 Ot alyon bon Apu Dios i Moses di, Innila' di a'at dadiyen tatagu an
nunhigla tuwaliy ngoheda.
10 Ot hiya nan adiya' padinongon ta ipahda' di bungot'un dida ta dadago'
didan namin. Ta he''a mo ya abuh di padakolo' di holagna ta mundongol
ayun tatagu'.
11 Mu numpahpahmo' hi Moses i hiyan alyonay, Apu Dios, hanat adi'a
bahan bumungot hinadan tatagum an em inawit hi ad Egypt an gapuh
nan ongal an abalinam.
12 Te onha atom hinaen inalim ot namaag ya alyon nan i Egypt di onmu
impangulu nadan tatagum hitun agge naboblayan ta wan patayom dida

32:1 32:1 Nan Na'na'at 7:40,41 **32:4 32:4** Nan Na'na'at 7:41 **32:6 32:6** 1 Kulintu 10:7

ta matedan namin. Ot hiya nan linglingom bahan hinaen bimmoholam ta
adim aton nan ninomnommuh atom i dida.
13 Nomnomnomom ahan handidan baalmun da Abraham ya hi Isaac ya
hi Israel ya nan hinapitmu i dida. Te hay inalim ya idatmuy dakkodakkol
an tinanudda ta umat hi dinakol di bittuwon hi ad lagud ot ibagam an
idatmun dida nan boblen alyom hi pumboblayandah inggana.
14 Ta gapu i diyen numpahpahmo'an Moses ya agge inat Apu Dios nan
ninomnomnan panadaganah nadan tatagu.
15 Ot dumayyu moh Moses hinan billid an indonana nan duwan
nadampillag an batun natud'an di numbinahhel hinan tugun Apu Dios.
16 Dadiyen batu ya hi Apu Dios di nangiphod ya hiya boy nangitudo'
hidih nadan tuguna.
17 Ya hidin mundayyu da Moses i Joshua ya dingngol Joshua an ahi'i'ingal
nadan tatagu ot alyonan Moses di, Umman ay waha munggugubat hinan
nun'allungan ta'u.
18 Ya alyon Moses di, Onha athidi ot wan bokon e hay nangabakanday
pun'itkukda ya hay na'abakanda. Mu bokon te madngol an mungkantada.
19 Ya hidin mun'idatongdah nan way nun'allunganda ta tinigon Moses
nan balitu' an kilaw an baka ya nan ahitatayon tatagu ya nangimbubbun-
got. Ot ipuhitna nan duwan nadampillag an batu an inodnana ot magudu.
20 Ot ume ot ena alan nan iniphoddan balitu' an kilaw an baka ot pu'ulana
ot ahina gudugudu won ta numbalin hi ay dapul. Ot iddumnah nan liting
ot ipa'inumna i dadiyen tatagun tinanud Israel.
21 Ot alyon Moses i Aaron di, Undan nganney inat nadan tatagu i he''a ta
em inyabulut hinaen nunhiglan eda numbahulan?
22 Ya alyon Aaron di, Adi'a bumungot i ha''on te innilam di a'at datuwen
tatagu an nan pumbahulan di amod onda aton.
23 Te immalidan ha''on ot alyonday, Ma''id ha mapto' hi na'at i he''a
an nangikak i da'mi hi ad Egypt ot alyonday onmuwot iyamma ha
mangipangpangulun da'mi.
24 Ot ibaga' mon dida ta amungonda nadan balitu' an inusalda ot
ibkah'uh nan apuy ta nawadah naen balitu' an baka.
25 Ya na'innilaan Moses an inyabulut Aaron an aton nadan tataguy
kumpulnan ta'on on umipabain ta lummuh pungngohayan nadan udum
an tatagun dida.
26 Ta immeh Moses hinan way geyt diyen nun'allunganda ot
pun'itkuknan alyonay, Da'yun naminhod an hi Apu Dios di dayawona ya
immali ayuh tun awada'. Ya immedan namin nadan linala'in tinanud Libay
hi awadana.
27 Ot alyon Moses i diday, Hay inalin Apu Dios hi unudon ta'un
tinanud Israel ya alyonay, An namin ayun linala'i ya ihikotyuy hinalungyu
ya eyu numpate nadan ibbayu ya gayyumyu ya hinaggonyun wahtun
nun'allungan ta'u.
28 Ot aton dadiyen tinanud Libay hidiyen imbagan Moses i dida. Ya hay
bilang di pinateda i diyen algo ya tuluy libun (3,000) linala'i.
29 Ot alyon Moses i didan tinanud Libay di, Ad uwanin algoy nangi-
dawatanyuh nitaguwanyun Apu Dios an munhilbin hiya te inatyu nan
inalina an hay namatayanyuh nan numbahul an ta'on onyu i'iba ya
imbabale dida. Ot gapuh nangunudanyun Apu Dios ya wagahan da'yu i
hiya.
30 Hidin nabiggat ya alyon Moses hinadan tataguy, Hinaen inatyu ya
nunhiglan pumbahulan i Apu Dios. Ot ad uwani ya mumbangngada' hinan

billid an awadan Apu Dios ta eya' mumpahpahmo' ta alina ya mabalin an
linglingonah naen eyu numbahulan.
31 Ot tumikid mo boh Moses. Ta hidin immablat ot mi'ihapit i Apu Dios
an alyonay, Apu Dios, nunhiglay numbahulan nadan tatagu te iniphodda
nan balitu' i han baka ta hiyay dinayawda.
32 Ot hanat linglingom bahan hidiyen numbahulanda. Mu adim'e ya ta'on
attog ya inaanmuy ngadan'uh nan liblun nangitud'am hi ngadan nadan
imbabalem.
33 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Nan tagun numbahul i ha''on ya hiyay aano'
di ngadanah nan liblu'.
34 Ot ume'aot ta ipangulum didah nan boblen imbaga' i he''a. Ya
nomnomnomom an nan anghel'u di ukod an mangipangulu i he''a. Mu
ibaga' an adi madne ya dusao' didah nan numbahulanda.
35 Ya indani peman ya wada han dogoh an impadatong Apu Dios hinadan
tatagu an gapuh nan inatdah nan inyamman Aaron an balitu' an kilaw an
baka.

33

Hay Nangibagaan Apu Dios Hi Adina Pi'yayan Hinadan Tinanud Israel

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Makak ayu mohtu an da'yuh nadan
ibbam an inikakmuh ad Egypt ta ume ayuh nan boblen imbaga' hidin
a'ammodyun da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob an idat'uh nadan
tanudanda.
2 Ot pa'aliyo' han anghel ta ipangulu da'yu ya impa'aana i diyen boble
nadan tinanud Kanaan ya tinanud Amor ya tinanud Hit ya tinanud Peris
ya tinanud Hib ya tinanud Jebus.
3 Te hidiyen boblen umayanyu ya malumong ya makadangyan. Mu
adiya' mi'yalin da'yu te mi'yaliya''e ya alinah on da'yu nundadag hinan
awon an gapuh nan nunhiglan ngoheyu.
4 Ya hidin dingngol nadan tataguh diye ya umukayunganda ta ma''id ha
numpun'alkus hi adolda.
5 Te alyon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel
an dida ya nunhiglay ngoheda. Ot alinah on pininghan'un dinadag dida.
Ot ibagam ta pun'aanda nadan nun'i'alkusda adol ta ahi' nomnomnomon
on nganney ato' i da'yu.
6 Ya hay nun'allungan nadan tinanud Israel i diye ya hinan way billid
hi ad Horeb an nun'aanda nadan in'alkusdah adolda an umat hi hingat ya
nadan udum.

Nan Pi'dammuwanda I Apu Dios

7 Hi Moses ya wa'e ta immohnongda on e nuntolda i ha pi'dammuwanda
i Apu Dios hinan bata''an di pun'allunganda. Ta nan waday pohdonan
ibagan Apu Dios ya hidiy pangipluyana.
8 Ya an namin di umayan Moses i diyen natoldaan ya way ohah nadan
tatagu ya lumah'undah nan allungda ta umohnongdah nan way panto ta
mangmangondah hunggopan Moses.
9 Ya an namin di hunggopan Moses i diyen natoldaan ta mi'hapit i Apu
Dios ya mungkohop nan bugut hinan way panto.
10 Ya tinigon'en nadan tatagu nan bugut an nungkohop on nunnanong-
dan timma'dog hidih nan way panton di allungda ta dayawondah Apu Dios.

32:32 32:32 Nipa'innila 3:5

11 Ta hi Apu Dios ya mi'hangngaban an mi'hapit i Moses an umat hinan
aton nan nunggayyum an munhappitan. Ta nalpah'e on ahi umanamut hi
Moses mu nan mangilog an bumodboddang i hiyan hi Joshua an imbabalen
Nun ya adina taynan nan natoldaan.

Hay Dasal Moses

12 Inalin Moses i Apu Dios di, Imbagabagam i ha"on ta ipangulu' datuwen
tatagu mu tanganu onmu agge impa'innilah on nganney pinto'muh
pun'ibba'. Ya imbagam bon ha"on an innilam di ngadan'u ya alyom boy
umipa'amlonga' i he"a.
13 Ot athina'en umipa'amlonga' i he"a ya daan mo ta ipa'innilam nan
pohdom hi ma'at ta hiyay unudo' ta nanongnan umipa'amlonga' i he"a. Ya
nomnomnomom ot bahan an da'mi nan pinto'muh tatagum.
14 Ya alyon Apu Dios di, Ha"on ya mi'yaliya' i he"a ta way atom an madinol
hinan umayanyu.
15 Ot alyon Moses di, Maphod ta athina Apu Dios te onha adi'a mi'yalin
da'mi ot udulnay adi da'mi attog pakakon hitu.
16 Te nan pi'yaliyam i da'mi ya hiyay panginnilaan nadan udum an tatagu
an umipa'amlonga' i he"a ya tun ibba' an tatagum. Te onha ma"id'an da'mi
ot ma"id ha nipahhiwanmih nadan udum an tataguh tun luta.
17 Ot alyon Apu Dios di, Manu'eh ato' nan imbagam ya gapu ta
umipa'amlong'a i ha"on ya innila' di a'atmu.
18 Ot alyon Moses di, Ot athina'e ya hanat ipatigom i ha"'on nan
mumbinang an amaphodmu.
19 Ya alyon Apu Dios di, O, ipatigo' i he"an namin nadan amaphod'u
ya atbohdin ipa'innila' nan ngadan'u an Ap'apu. Te ha"on ya mabalin an
ipatigo' di ule' ya homo"uh nan tagun pohdo' an pangipatigan.
20 Mu adim tigon di angah'u te ma"id ha taguh tigonay angah'u ya
nanongnan matagu.
21 Ot inayun Apu Dios an alyon di, Mihnup'ah tun awada' ta wahtu han
doplah an mabalin an umohnongam.
22 Ta handiyan da'ah nan lingab i diyen numpingayan di doplah ya
hinawanan da'ah ta'le' ta ingganah mipatigoy binang'uh ala"uha'.
23 Ta nundu'uga"e ya ahi' aanon di ta'le' ta mabalin an tigom di bonog'u
mu adi mabalin hi tigom di angah'u.

34

Hay Nangiphodan Moses Hinan Duwan Batun Itud'an Nadan Tuguna

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Iphodmu ha umat hidin duwan
nadampillag an batu an pina''ihmu ta itudo''u bohdi nadan intudo"uh nan
namangulun batu.
2 Ya nundadaan'ah bigat hi mawi"it ta tumikid'ah tun billid hi ad Sinai
ta mi'dammu'an ha''on hidih uhhuna.
3 Mu gahin di oha'a an umali ya abuh. Ya ibagam hinadan tatagu ta
ma"id ha e munwanwannatan hinan billid an ta'on on nadan baka onu
kalnero ya adida e mangan hi holo' hidi.
4 Ot iphod Moses di duwan nadampillag an batu an umat hidin
namangulu. Ta hidin hiyah mun'abigat ot tumikid hinan billid hi ad Sinai
an inodnana nadan duwan batu an inunudna nan imbagan Apu Dios.
5 Hidin immehdi ya nungkohop boh Apu Dios hinan bugut ot ipa'innilana
nan ngadanan Ap'apu.

6 Ot munla''uh hi hinangngab Moses an alyonay, Ha''on nan Dios an
ma'a'ulle ya ongal di homo'na. Ya ha"on an Dios ya adi hi kittang on
bimmungota'. Ya adi maluman di pamhod'u ya adi' ibahhon aton nadan
ibaga'.
7 Te nanongnay pamhod'uh linibu ya pakawano' di tataguh nan adi
maphod an pangatda ya an namin an pumbahulanda. Mu adi mibahhoy
pundusaa' hinadan numbahul an ingganah nan pidwan di apapuda.
8 Ot ma'ibagan munlu'bub hi Moses ot dayawona hiya.
9 Ot alyonay, Apu Dios, umipa'amlonga"e i he"a ya daan mo bahan ta
ipangpangulu da'mi. Manu te immannung an naligat hi e umunudan
nadan tatagu mu undan adi mabalin hi linglingom nadan numbahulanmi
ya nadan adi maphod an pangatmi ta nanongnan ibilang da'mih tatagum.

Hay Pidwanah Nangibagaan Apu Dios I Moses Hinadan Tuguna

10 Alyon Apu Dios i Moses di, Ad uwani ya ibaga' an waday ato' hinadan
tinanud Israel. Te dakol di ato' an mangipatigon didah nan abalina' an
nakaskasda'aw. Ya datuwen ato' ya ma''id ni' ha na'atanah udum hi bobleh
tun luta. Ta an namin di tagu ya innilaonda datuwen nakaskasda'aw an
ato' an mamoddang i da'yu.
11 Mu gahin di unudonyu nadan ibaga' i da'yuh ad uwani tee. Ta hitun
umayanyu ya ha''on di ukod an mangipa'aan hinadan tataguh nan awonyu
an tinanud Kanaan an umat hinadan tinanud Amor ya tinanud Hit ya
tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud Jebus.
12 Ya tigonyu ta adi ayu mihapitan hi ibagan nadan tatagun nunhitu i
dadiyen boble. Te atonyu'e ya hidiyey ayyu ahablutan.
13 Mu haot di atonyu ya pumpa''ihyun namin nadan pundayawandan
umat hinadan inha"addan batu ya numputulyu nadan pustin mangita'dog
i Aserah.
14 Ya adiyu ipatnan e mundayaw hinadan dios an dayawonda. Te ha''on
an Dios ya adi' pohdon an waday udum hi eyu dayawon an bokon ha"on
ya abuh.
15 Ot tigonyu nimpe ta adi ayu mihapitan hi alyon nadan numboblehdi.
Te dida ya nat'onat'on di dayawonda ya onnganda. Ya ayagan da'yu'en
dida ta middum ayuh nan at'atonda ya lo'tat ya mabaliyan ayu ya ni''an
ayuh nadan i'nongda.
16 Ya hi'on pi'yahawaonyu nadan linala'in imbabaleyuh nadan binabain
imbabaleda ya ipanguluda nadan linala'in imbabaleyuh nadan dayawonda
ta du'gona'.
17 Ya alyon bon Apu Dios di, Adi ayu mangiyammah binulubbulul ta
hiyay dayawonyu.
18 Ya inaynayunyun ngilinon nan pangananyuh nan tinapay an agge
nadduman hi yist. Ta nadatngan'e nan bulan di Abib an hidiye din
nakakanyuh ad Egypt ya inunudyu nan imbaga' ta adi ayu mangan hi
tinapay an nadduman hi yist hi pituy algo.
19 Ya idawatyun ha"on nadan panguluwan an linala'in imbabaleyu ya
ta'on on nadan hopap di tangbal an imbabalen di animalyun umat hi baka
onu kalnero.
20 Ta nan hopap di tangbal an imbabalen di dongki ya mabalin an
hukkatanyu i ha imbabalen di kalnero ta hiyay i'nongyun ha"on an Dios.
Mu adiyu'e pohdon an hukkatan ya mahapul an putungonyuy bagangna
ta mate. Ya na'en panguluwan an lala'in imbabaleyu nimpe ya mahapul
an waha pamangngadyun hiya.

Ya mahapul an way ohaon indadaana tuwali nan idawatnan ha"on.
21 Ya mahapul an hinan mi'apituh algo ya mun'ible ayu. Te onom di algoy mabalin hi puntamuwanyu an ta'on on hinan ahingunuwan an pun'aladuwanyuh nadan puntanomanyu ya hinan ahi'apit ya mahapul an mun'ible ayu.
22 Ya ngilinonyu bo nan ahigapas an pangidawatanyun ha"on an Dios hinan hopap di gapasonyu. Ya nginilinyu bo nan pun'apitanyuh nadan bungbunga"an ta ahi mapogpog nan hintawon.
23 Ya atawotawon ya mahapul an da'yun linala'in tinanud Israel ya mumpitlu ayun ma'amung hinan pundayawanyun ha"on an na'abbaktun Dios an dayawonyun tinanud Israel.
24 Ya wa'e ta un'unudonyuh nae an mumpitluh hintawon an ma'amung ayuh nan pundayawan i ha"on ya pakako' an namin nadan numbobleh nadan pumboblayanyu ta pabilbillogo' nan bobleyu. Ya atbohdin ma"id ha mabalin hi mamlo i diyen eyu pumboblayan.
25 Ya adiyu idihhan an idawat nan tinapay an nadduman hi yist hinan i'nongyun animal. Ya hinan punnomnomnomanyuh nihwanganyuh ate hi ad Egypt ya tigonyu ta ma"id ha mabati hinan ini'nongyu hi ingganah nan mawi"it.
26 Ya hay iyaliyuh nan pundayawanyu i ha"on ya nan ap'aphodan hinan mamangulun apitonyu.
Ya adiyu pundanum hinan iha"angyun ukkon an gulding nan gatas nan hi inana.
27 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Itudo'mun namin danaen inali' te danaen imbagabaga' ya ato' i he"a ya nadan ibbam an tinanud Israel.
28 Ta napat (40) di algo ya hilong di nihaha"adan Moses hidih nan billid an agge nangnangngan ya agge im'imminnum. Ot itudo' bon Apu Dios nan Himpulun Tuguna i diyen duwan nadampillag an batu.
29 Ta on nalpah ot alan Moses ot dumayyuh nan billid hi ad Sinai an inodnanah diyen duwan batun nitud'an nadan Himpulun Tugun. Ya nunhiglan humiliy angahnan gapuh nan ni'happitana i Apu Dios. Mu hi Moses ya aggena innilan athidi.
30 Ta hidin tinigon da Aaron ya nadan ibbanan tatagu an humiliy angah Moses ya tumakutdan e mihaggon i hiya.
31 Mu inayagan Moses dida ot umeda mo da Aaron ya an namin nadan mangipangpanguluh nadan tinanud Israel ta eda donglon nan ibagana i dida.
32 Ta on nalpah an nunhahapitda ot ahida umen namin nadan tatagu ta eda himmalunghung i Moses. Ot ibaganan didan namin nadan tugun Apu Dios an imbaganan hiyah awadanah nan billid.
33 Ya hidin indappuh Moses an imbagan namin i dida ot hu'yunganay angahna.
34 Mu wa'e ta hunggop hinan pundayawan i Apu Dios ta mi'ihapit i hiya on inaana nan inhu'yungna. Ya wa'e ta limmah'un on imbaganah nadan tatagu nan inalin Apu Dios hi ipa'innilanan dida
35 on hiyah diyen humiliy angahna. Ta hiya nan nalpah'en imbagana on hinu'yunganay angahna ta inggana boh on umen e mi'ihapit i Apu Dios.

35

Hay Tugun Hinan Habadun Tungo

34:33 34:33 2 Kulintu 3:13

1 Hi Moses ya inamungnan namin nadan tinanud Israel ot alyonan diday,
Datuwey imbagan Apu Dios hi unudon ta'u.
2 Hinan onom di algo ya muntamu ta'u mu hinan mi'apituh algo an
Habadun tungo ya pun'iblayan te niyappit i Apu Dios. Ot nan muntamu i
diyen algo ya mipapate.
3 Ya ta'on on ha pun'apuyanyuh baleyu ya mipagol hinan Habadun tungo.

Hay Idat Nadan Tatagu Ta Ma'usal Hinan Pundayawan

4 Alyon bon Moses hinadan na'amung an tinanud Israel di, Hi Apu Dios
ya imbagana bon alyonay,
5 An namin ta'u ya mahapul an waday idat ta'un Apu Dios. Ot hay
mabalin hi idat ta'u ya balitu' ya silber ya gombang
6 ya nan asul onu bayulet onu mumbolah an hinulid ya napinun linen
ya nan dutdut di gulding
7 ya nan up'up di tangbal an kalnero an nakololan hi mumbolah ya nan
up'up di animal hinan baybay ya nan kayiw an akasya.
8 Ya mabalin bo nan lanan di olibo ta ma'usal hinan punhilawan ya
nadan middum hinan lanan mihiit hinadan miyappit i Apu Dios ya nan
maphod di hunghungnan insenso.
9 Ya mabalin bo nan oniks ya nadan udum an nun'abalol an batu ta
miha"ad hinan ephod ya nan miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi.
10 Alyon bon Moses di, An namin ayun waday la'ingnan mangiyammah
kumpulna ya umali ayu ta iyammayu nan imbagan Apu Dios
11 an tabernakel.
Ta iyammayu nadan mikultina ya nadan pun'ipit ya nadan mandol hi
kultina ya nadan miballabag ya nadan tu"udna ya nadan ipabunan nadan
tu"udna.
12 Ya inyammayu nan Kahun an ittuwan nadan Hapit Apu Dios ya nan
kalub an ma'alih a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahul nadan tatagu
ya nan pangiyattangan ya nan kultinan mihawan.
13 Ya inyammayu bo nan lamehaan an pangiha'mawan hinan tinapay
an midawat i Apu Dios ya nadan udum an ma'usal i diye ya nan
pangiyattangan nadan mangdon.
14 Ya inyammayu bo nan punhilawan ya nadan udum an ma'usal ya nan
lanan olibo ta way atonan dumilag.
15 Ya inyammayu bo nan punggobhan hi insenso ya nadan pangiyattan-
gan ya nan insenso ya nan lana ya nan kultinan mihawan hinan panto.
16 Ya inyammayu bo nan gombang an punggobhan hinan mi'nong i Apu
Dios ya nan ay nalagan gombang an pangiha'mawan hi mi'nong ya nan
duwan pangiyattangan ya nadan udum an mahapul hidi ya nan gombang
an pun'ulahan ya nan ipattukana.
17 Ya inyammayu bo nadan kultinan mihawan hi nunlini''odan ya nadan
tu"udna ya nadan ipabunan dadiyen tu"ud ya nadan mikultinah nan
panton nan tabernakel.
18 Ya inyammayu bo nadan pahok ya nadan talin ma'usal hinan alad hi
nunlini"odan.
19 Ya inabolyu nadan ilubung nadan padi hinan punhilbiyandan Apu
Dios. Ta nat'on nan ilubung nan nabaktun padin hi Aaron hinan ilubung
nadan imbabalena.

Hay Indat Nadan Tatagu An Miyammah Nan Tabernakel

20 Hidin indappuh Moses ot mumpapange nadan tataguh nan
nun'allunganda.

21 Ya an namin nadan waday pinhodnan idawat i Apu Dios ya nun'iyeda.
Ta nawadan namin nadan miyammah nan tabernakel ya nan mahapul
hidi ya nan miyammah lubung nan padi.
22 Ta an namin nadan binabai ya linalain naminhod an mangdat ya
nun'iyeda nadan idatda. Ta nadan udum ya indatday balitu' an umat
hi hingat ya singsing ya nadan mibanggol ya nadan udum an balitu' di
niyamma ta idawatdan Apu Dios.
23 Ya nadan udum ya inyeday napinun linen ya nan hinulid an asul
ya bayulet ya mumbolah ya nadan na'abol an dutdut di gulding ya nan
up'up di kalnero an nakololan hi mumbolah ya nan up'up di animal hinan
baybay.
24 Ya nadan udum ya silber ya gombang ya kayiw an akasya.
25 Ya nadan binabain nala'ing an mumpudun ya nun'iyeday pinudundan
napinun linen ya asul ya bayulet ya mumbolah.
26 Ya nadan udum an binabai ya nunlubiddah dutdut di gulding.
27 Ya hay inyen nadan ap'apun di himpahimpamu'un ya nan nun'abalol
an batu an umat hi oniks ya nadan udum an mi'alkus hinan ephod ya nan
miyoddah nan ephod hi palagpag nan padi.
28 Ya nadan udum ya inyeday lanan di olibo ya nadan udum an middum
hinan miyammah insenson maphod di hunghungna ya nan lanan mihiit
hinadan miyappit i Apu Dios an usalon di padi.
29 Ta an namin nadan tinanud Israel an binabai ya linala'i ya nun'iyeda
nan pinhoddan idawat ta ma'usal hinan imbagan Apu Dios i Moses hi
iyammada.

Hay Napilih Muntamuh Nan Tabernakel

30 Ya alyon Moses hinadan tataguy, Hi Apu Dios ya pinto'nah Besalel an
imbabalen Uri an tinanud Hur an tinanud Judah
31 ta pabikahona nan Espirituna i hiya ta nala'ing ya waday abalinanan
mangat hinadan mapmaphod di tigona.
32 Ta mabalin an iyammana nan balitu' ya silber ya gombang hi
mapmaphod di tigona.
33 Ya nala'ing bon munggutih nan nun'abalol an batu ya mumpa'ot hinan
kayiw ya an namin nan mapmaphod an miyamma.
34 Ta didan duwah nan hi ibbanan hi Ahisamak an tinanud Dan ya
indattan Apu Dios didah la'ingdan mangitudduh udum an tataguh nan
abalinandan aton.
35 Ta dakol nan indat Apu Dios an abalinandan umat hi mun'ammah
nan kumpulnan mun'a'aphod. Ya nadan udum ya nala'ingdan mun'abol
ya mumboldah luput an nan hinulid an asul ya bayulet ya mumbolah di
usalonda.
Ta an naminda ya nun'alala'ingdan mangat hinan tamuda.

36

1 Alyon bon Moses di, Da Besalel i Oholiab ya an namin nadan indattan
Apu Dios hi la'ing ya abalinan ya diday mangiyammah nan tabernakel an
iyunnuddah nan imbagan Apu Dios.

Hay Inyalin Nadan Tatagu An Ma'usal Hinan Tabernakel

2 Impa'ayag Moses da Besalel i Oholiab ya an namin nadan linala'i an
waday abalinandan nalpun Apu Dios ya waday naminhoddan mi'itamu.

3 Ot iyukodnan dida nan na'amung an ma'usal an nalpuh nadan ibbadan
tinanud Israel. Ya hiyah diyen amawimawi"it on waday iyedan middum
hinadan ma'usal.
4 Ya lo'tat ya an namin nadan muntamu ya immeda i Moses
5 ot alyonday, Dakol bo aya nadan inyali'alin nadan tatagun usalonmih
nan ipiyamman Apu Dios.
6 Ot ibagan mon Moses hinadan tatagu ta idinongdan mangiyeh nadan
iboddangdah nan miyammah nan pundayawanda i Apu Dios.
7 Te nahawwalan nan inye'inyedan ma'usal.

Nan Tabernakel

8 An namin nadan waday punla'inganah nadan nat'onat'on an tamu ya
diday nangiyammah nan tabernakel ya nadan himpulun (10) panid an
luput ta mikultinah nan nunlini"odan nan tabernakel. Ta hay inyammada
ya nan linen an hinulid ya asul ya bayulet ya mumbolah ot ipi'ugutdah
nan nala'ing an mumbolda di kerubim.
9 Ot pumpapaddungonday dinukken nadan kultina an napat (40) di umpi
ya hay binillogda'e ya onom di umpi.
10 Ya nundada"itonday hinlilimay panid.
11 Ya nangiphoddah nun'abali"un luput an asul ot i'ugutdah nan ohan
da'ging nan nadada"it an kultina. Ya athidi boy inatdah nan da'ging nan
mi'adwan nadada"it an limay panid an kultina.
12 Ta hay in'ugutdah nan ohan da'ging nan nadada"it an kultina ya
nabonglen (50) nun'abali"un luput an numpopotto'ondah nan mi'adwan
nadada"it an kultina.
13 Ya nangiyammada boh nabonglen (50) balitu' an ipit ta nundammu-
wonda nan numpopotto'an an nun'abali"un luput ta nangammut nan
mikultinah nunlini"odan nan tabernakel.
14 Ot abolonda boy himpulut ohay (11) panid hinan nalubid an dutdut
di gulding ya inugutanda ta mangammut an luput an miyoddah hinan
mikultinah nan tabernakel.
15 Ya mahapul an pumpapaddungonday lukudda ta hinnanapat ta limay
(45) umpiy dinukkeda ya hin'o'onom di umpiy binillogda.
16 Ya nundada"itonday limay panid ya ahida bo nundada"iton di onom
an panid.
17 Ya in'ugutda boy nabonglen (50) nun'abali"uh an luput hinan ohan
da'ging nan nadada"it an limay panid. Ya athidi boy inatdah nan da'ging
nan mi'adwan nadada"it an kultina.
18 Ya inyammaday nabonglen (50) gombang an ipit ta mangammut nan
luput an miyoddah nan kultinah nan nunlini"odan nan tabernakel.
19 Ya inyammada bo nan up'up di tangbal an kalnero an nakololan hi
mumbolah ta miyoddah boh nan kultinah nunlini"odan nan tabernakel.
Ya inyammada nan up'up di animal an malpuh nan baybay ta hidiyey
muntu'yap an miyoddah hinadan kultinah nan nunlini"odan nan taber-
nakel.
20 Ya nangiyammadah nan kayiw an akasya ta mandol hinadan kultinah
nunlini"odan nan tabernakel.
21 Ya hay dinukken di ohan mandol hi kultina ya himpulut limay (15)
umpi ya hay binillogna ya baintit pituy (27) pulgada.
22 Ya an namin nadan mandol hinadan kultina on waday duwan
nidongdong hi pu"una ta mabalin an mihu"updah nan ipabunanda.
23 Ta hay iyammadah mandol hinadan kultinah nangappit hi muyyadna
ya bainti (20).

24 Ya iyammada boy napat (40) an silber an ipabunan nadan hukin nadan
mandol ta hindudwah nan ohan mandol hi kultina.
25 Ya bainti (20) boy miyammah mandol hi nangappit hi huddo'na.
26 Ya napat (40) di silber an ipabunanda an hindudwah nan ohan mandol
hi kultina.
27 Ya hay nangappit hi alimuhan di algo ya onom di mandol hi kultina.
28 Ot iyammada boy hindudwan mandol hi kultinah nadan duwan
duggun nan tabernakel hi nangappit hi alimuhan di algo.
29 Ya dadiyen duwan mandol hi kultinah nan duggun nan tabernakel ya
nunda"itonday mihipun hi pu"una ta ingganah baktuna an mihu'lubdah
nan nun'atuligonggong.
30 Ta walun namin di mandol hi kultinah nangappit hi alimuhan di
algo an niddum nan duwah dugguna. Ya himpulut onom (16) di silber
di ipabunanda te nan ohan mandol on duway ipabunana.
31 Ot iyammada boy liman kayiw an akasya ta mandol hinadan kultina
hi nangappit hi huddo'na.
32 Ya lima boh nangappit hi muyyadna ya lima boh nangappit hi
alimuhan di algo hi indoggan nan tabernakel.
33 Ta hana'e an miballabag hi gawwan nadan mandol hi kultina ya
minaynayun an mihipun hi pingngitna ta inggana boh nan pingngitna.
34 Ya inoddahandah balitu' an namin dadiyen mandol hi kultina
ya nadan miballabag an kayiw. Ya inyammada boy balitu' an
nun'atuligonggong ta pangiduulandah nadan miballabag an kayiw.
35 Ya nan inaboldan kultina an asul ya bayulet ya mumbolah ya napinun
linen an hinulid ya imboldadahdiy inyammadan kerubim.
36 Ot iyammaday opat an tu"ud an kayiw an akasya ot oddahandah
balitu'. Ot iyammada boy kawit an balitu' ya nadan ipabunan di tu"ud
an silber.
37 Ot iyamman nadan nala'ing an mumbolda nan mikultinah nan panto
hinan hinulid an napinun linen ya asul ya bayulet ya mumbolah.
38 Ot iyammada boy liman tu"ud ya kawit ta ihablayan nan kultina.
Ot oddahanda nadan uhhun nadan tu"ud hi balitu' ot iyammada nadan
gombang hi pangipabunan i dadiyen tu"ud.

37

Hay Nangiyammaan Besalel Hinan Kahun

1 Inyamman bon Besalel nan kayiw an akasya hi Kahun an hay
dinukkena ya napat ta limay (45) pulgada. Ya numpaddung di binillogna
ya tinagena an baintit pituy (27) pulgada.
2 Ot iphodnan oddahan hi namahmah an balitu' di dallomna ya nan
muntigo ot alkusanah balitu' nan nundina'ging hi uhhun nan Kahun.
3 Ot mun'ammah opat di natuligonggong an balitu' ot ipongnan iyammah
nan opat an duggun nan Kahun ta hindudwah numbinahhel.
4 Ot mangiyammah pangiyattangan an hay inyammana ya nan kayiw an
akasya ot oddahanah balitu'.
5 Ot pumbinahhelonan iduul hinadan nun'atuligonggong hinadan dug-
gun nan Kahun ta pangiyattangan nadan mangdon.
6 Ot iyammana bo nan kalub nan Kahun an hay iniphodna ya nan
namahmah an balitu' an hay dinukkena ya napat ta limay (45) pulgada.
Ya hay binillogna ya baintit pituy (27) pulgada.

7 Ot ingammutnan iyammahdi nan duwan kerubim an hay inyammana
ya nan balitu' an pinandayna
8 ta nihamad an niha"ad hi numbinnongwah nan uhhun nan kalub nan
Kahun.
9 An nunhangngabona dadiyen kerubim mu inyuhdungdah nan kalub ot
bitbitonay paya'da ta nahophopan nan kalub.

Nan Lamehaan

10 Ot iyammana bo nan akasya hi lamehaan an hay dinukkena ya tuluy
umpi ya hay binillogna ya ohay umpi ta han godwa. Ya hay tinagena ya
duway umpi ta han godwa.
11 Ot oddahanah namahmah an balitu' ot alkusana boh balitu' an namin
nan nundina'ging hi uhhuna.
12 Ot ha"adana nan nundina'ging hi tuluy pulgaday binillogna an kayiw
ot alkusanah balitu' di nunlini"odan.
13 Ot iyammana boy opat di natuligonggong an balitu' ot idikkitnah nan
opat an hukin nan lamehaan
14 hi da"ul nan da'gingna ta iduulan nan pangiyattangan.
15 Ya hay inyammanah nan pangiyattangan ya nan kayiw an akasya ot
oddahanah balitu'.
16 Ot iyammana bo nadan ma'usal hidin umat hi duyu ya basu ya
malukung ya pannuman an ittuwan di ma'inum an midawat i Apu Dios.
Ya an namin datuwen miha"ad hinan lamehaan ya namahmah an balitu'
di inyammada.

Nan Punhilawan

17 Ot pandayona nan namahmah an balitu' hi punhilawan. Ta ohan
nangammut an balitu' nan mihipun hi pu"una ya nan nigawwan ay
adolna ya nan alkusnan umat hi habhabung ya nadan hapangna ya nadan
hilawna.
18 Ta onom nadan ay hapang an hilaw te hintutluh numbinahhel.
19 Ya way ohah nan ay hapang ya na'alkusan hi tulun natuntunud an ay
habung di almon.
20 Ya nan nigawwan ay adol nan punhilawan ya opat nan natuntunud
an ay habung di almon.
21 Ta ohay ay nuwanin habung on numbinahhel hi baktunay duwan
hilaw ta ingganah nan mi'atlun habung. Ta hintutluh numbinahhel nan
numpopotto'an an hilaw.
22 Ta an namin nadan alkusnan ay habung ya nan tulun numpopotto'an
an hapang ya oha nan nangammut an namahmah an balitu' an pinan-
dayna.
23 Ot iyammana bo nan pitun ay basun punhilawan ya nan pumputul
hi mitsa ya nan pangi'amungan hi gubu an hay inyammana ya nan
namahmah an balitu'.
24 Ta tulumpulut opat (34) di kilun namahmah an balitu' di na'usal ot
ahi magibbuh nan punhilawan an niddum nan umat hi pangi'amungan hi
gubu ya nadan udum.

Nan Punggobhan hi Insenso

25 Ot iyammana bo nan punggobhan hi insenso an kayiw an akasya.
Ya hay dinukkena ya ohay umpi ta han godwa an numpaddung hinan
binillogna an oha boy umpi ta han godwa. Ya hay tinagena ya tuluy umpi.
Ya hinan opat an dugguna ya iniphodnahdiy ha'gud an ningammut hinan
kayiw an akasya.

26 Ot oddahanah balitu' nan uhhuna ya an namin nan muntigoh
nunlini"odan ya nan opat an ha'gud. Ot alkusanah balitu' nan nundina'ging
hi da"ul nan uhhuna.
27 Ot iyammanay opat di natuligonggong an balitu' ot i'apyana dadiye ta
hindudwah nan numbinahhel. Ta hidiy pangiduulandah nan pangiyattan-
ganda.
28 Ya hay inyammana i dadiyen pangiyattangan ya kayiw an akasya ot
oddahanah balitu'.
29 Ot mangiyamma nadan nala'ing an mangiyammah lana hi lanan
usalon di padi ya nan mapmaphod di hunghungnan insenso.

38

Nan Punggobhan Hi Mi'nong I Apu Dios

1 Inyammada bo nan kayiw an akasya hi punggobhan hi mi'nong i Apu
Dios. Ya hidiyen iniphodda ya numpapaddungonda nan opat an da'gingna
an himpipituy umpi ta han godwa. Ya hay tinagena'e ya opat di umpi ta
han godwa.
2 Ot iyammada bo nan ha'gud hinan opat an dugguna an ingngammutdah
nan kayiw an akasya hi punggobhan hi mi'nong an na'oddahan hi
gombang.
3 Ya an namin nadan ma'usal hidi an umat hinadan banga ya nadan
punggaud hi gubu ya nadan malukung an duyu an iha"adan di dala ya
nadan tibi' di dotag ya nadan pangittuwan hi bala ya hay iyammada ya
nan gombang.
4 Ot iyammada bo han ay nalagan gombang ot uhbungondah nan
punggobhan ta nipogpog hinan gawwana.
5 Ot ha"adandah opat di gombang an nun'atuligonggong nan punggobhan
hi mi'nong ta pangiduulandah nan pangiyattangan.
6 Ta iniphodday duwan pangiyattangan an kayiw an akasya ot oddahan-
dah gombang.
7 Ot iduuldah nan numbinahhel i diyen punggobhan hi mi'nong ta
midadaan hi pangiyattanganda ya hidiyen punggobhan ya nadingding hi
kayiw mu nabaoy dallomna.

Nan Besin An Pun'ulahan

8 Inyammada bo nan gombang an besin ya nan gombang an ipabunana
an hay inyammada ya nan indat nadan binabain muntamuh nan way
panton di pundayawan an dadiye nan gombang an diggalda.

Nan Alad Hi Nunlini"odan Nan Pundayawan

9 Inyammada bo nan mi'alad an kultina hi nunlini"odan nan lita"angan
nan tabernakel an hay dinukken nan nummuyyad ya umeh hinggahut ta
nabongley (150) umpi. Ya hay inyammada ya nan napinun linen.
10 Ya hay tu"ud di mandol hi kultina ya bainti (20) an impabundah
baintin (20) gombang. Ya hay inyammadah baddong ya kawit ya nan
silber.
11 Ya hay dinukken'en nan kultinah nangappit hi huddo'na ya numpad-
dung hinan kultinah nangappit hi muyyadna an hinggahut ta nabongley
(150) umpi ya bainti (20) boy tu"udna an nipabundah baintin (20) gombang.
Ya hay inyammada nimpeh kawit ya baddong ya nan silber.
12 Ya hay dinukken'en nan kultinah nangappit hi alimuhan di algo ya
napitut limay (75) umpi. Ya himpuluy (10) tu"ud di mandol hi kultina ya

himpulu (10) boy nipabunanda. Ya atbohdin hay inyammadah kawit ya baddong ya nan silber.
13 Ya athidi bon napitut limay (75) umpiy dinukkenah nangappit hi tuluwan di algo.
14 Ya hinan way geyt ya nundinommang di kultina an hay dinukkena ya baintit duwa ta han godway (22 ½) umpi. Ya hi nangappit hi winawwan ya tuluy tu"udna ya tulu boy ipabunanda.
15 Ya hay nangappit hi iniggid ya atbohdin hay nikultina ya baintit duwa ta han godway (22 ½) umpiy dinukkena. Ya tuluy tu"udna ya tulu boy nipabunanda.
16 Ya an namin nadan kultinan mi'alad hi nunlini"odan nan tabernakel ya napinun linen di niyamma.
17 Ya hay ipabunan nadan tu"ud ya gombang. Ya hay inyammadah kawit ya baddong ya nan silber. Ta an namin nadan tu"ud ya naha"adan di uddudah silber an punhablayan.
18 Ya nan kultinan mihawan hinan geyt ya tulumpuluy (30) umpiy dinukkena. Ya hay impiyammadah nan nala'ing an mumbolda ya nan napinun linen an hinulid ya asul ya bayulet ya mumbolah. Ya hay tinagena'e ya pituy umpi ta han godwa an nipaddung hi tinagen nan nikultinah nunlini"odan.
19 Ya hay inyammadah tu"ud ya opat an nipongdan nipabun hi opat bon gombang. Ya hay inyammadah nan kawit ya baddong ya nan silber. Ot oddahanda bo nan uddun nan tu"ud hi silber.
20 Ya an namin nadan pahok an ma'usal hinan tabernakel ya nan nunlini"odana ya gombang di inyammada.

Hay Bilang Di Na'usal Hinan Niyammah Nan Tabernakel

21 Hay bilang nadan balitu' ya silber ya gombang ya nadan udum an ma'usal hinan tabernakel ya intudo' nadan tinanud Libay te hiyay imbagan Moses. Ta nan padi an hi Itamar an imbabalen Aaron di mumpapto' i diyen tamu.
22 Ya nan apapun Hur an imbabalen Uri an nalpuh nan tinanud Judah an hi Besalel di nangiyammah nadan imbagan Apu Dios i Moses.
23 Ya hay bimmoddang i hiya ya hi Oholiab an imbabalen Ahisamak an tinanud Dan. Hiya ya nala'ing hi nat'onat'on an tamu an umat hi mumpa'ot ya nala'ing bon munnomnom hi maphod an iyamma ya nala'ing bon mumboldah luput an hay usalona ya hinulid an asul ya bayulet ya mumbolah.
24 Hay ngammut di indat nadan tataguh balitu' an na'usal hinan pundayawan ya hiyam di gahut ta nahiyam ta lima ta han mahuluk hi godway (995.6) kilu.
25 Ya hay indatdah silber ya tuluy libut opat di gahut ta han baintit opat ta han mahuluk hi godway (3,424.6) kilu.
26 Ya hay nangdat i datuwen silber ya nadan linala'in mihipun hi baintiy (20) tawonda ya nadan mahuluk hi baintiy (20) tawonda. Ya hay bilang di linala'in nangdat ya onom di gahut ta tuluy libu ta han limay gahut ta nabongle (603,550).
27 Ta nan tuluy libu ta han nanom (3,060) di kilun di silber ya inyammadah hinggahut (100) an ipabunan nadan mandol hi kultinan nan tabernakel ya nadan tu"ud nan pangihablayan hinan kultinah dallom nan tabernakel. Ya hay na'usal hi silber hinan ohan ipabunan di mandol hi kultina ya umeh tulumpulu ta han godway (30.6) kilu.

28 Ya nan nahawwal an mahuluk hi godway kilun silber ya inyamman
da Behalel hinan pangihablayan hi kultina ya kawit ot oddahandah silber
di uddun nadan tu"ud.
29 Ya hay inamung nadan tatagu hi gombang ya duway libut opat di gahut
ta han walu ta han godway (2,408.5) kilu.
30 Ta hiyay inyammadah ipabunan nadan tu"ud hinan panton nan
tabernakel ot usalonda nadan udum an gombang hinan punggobhan hi
mi'nong ya nan ay nalaga ya nadan udum an ma'usal hidi.
31 Ot iyammaday udum hinadan pangipabunan hinadan tu"ud hi
nunlini"odan ya nadan pahok an ma'usal hinan tabernakel ya nadan alad
hi nunlini"odan nan lita"angana.

39

Nan Lubung Di Padi

1 Hay inaboldah lubung di padi hinan punhilbiyandah nan pundayawan
i Apu Dios ya nan hinulid an asul ya bayulet ya mumbolah. Ya athidi boy
inyammadah nan lubung nan nabaktun padin hi Aaron ta miyunnudan
hinan imbagan Apu Dios i Moses.

Hay Inyammadah Nan Ephod

2 Hay inyammadah nan ephod ya nan napinun linen ya nan hinulid an
balitu' ya asul ya bayulet ya mumbolah.
3 Ya hay inatdan nangiphod hi hinulid an balitu' ya pinandayda nan
balitu' ta ay papel di iningpihna ot ahida kaltikaltibon ot ahi iboldan di
nun'ala'ing an mumbolda.
4 Ya nan ephod ya duway panid an luput ta mibonog di oha ya mipalag-
pag di oha ot ha"adandah pumpattitan nan mipu'ol ta pundammuwanda.
5 Ya nan balikisna ya ningammut hinan ephod ta numpaddung di tigoda
an hay ipiyammadah nan nala'ing an mumbolda ya nan napinun linen ya
nan hinulid an balitu' ya asul ya bayulet ya mumbolah ta miyunnudan
hinan imbagan Apu Dios i Moses.
6 Ot ipakladah nan balitu' nan duwan nabalol an batu an oniks. Ot
itudo'dahdih nan oniks di ngadan nadan himpulut duwan (12) tinanud
Israel.
7 Ot i'ugutdah nan mipu'ol hinan ephod ta nanongnan mipapanomnom
nadan tinanud Israel ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios i Moses.

Nan Miyoddah Hinan Ephod Hi Palagpag Nan Padi

8 Ot iyammada bo nan miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi an
hay inyammada ya nan ibban nan niyammah ephod an napinun linen ya
hinulid an balitu' ya asul ya bayulet ya mumbolah an inyamman di nala'ing
an mumbolda.
9 Ya hay a'atna ya luput an nakupin an numpapaddung nan opat an
da'gingna an hinhihiyam di pulgada.
10 Ot i'ugutdahdiy opat di nalinlinyan nun'abalol an batu. Ta hinan
namangulun linya ya in'ugutda nan rubi ya topas ya beril.
11 Ya hinan mi'adwan linya ya nan torkois ya sapira ya emerald.
12 Ya hinan mi'atlun linya ya nan jasint ya agate ya ametis.
13 Ya hinan mi'apat an linya ya nan krisolayt ya oniks ya jasper. Ya an
namin danaen nun'abalol an batu ya impakladah balitu'.
14 Ot ipongdan itudo' i dadiyen himpulut duwan (12) batu di ngadan
nadan himpulut duwan (12) tinanud Israel.

15 Ot iyammada nan ay na'apid an namahmah an balitu' ta puntayunda
i diyen miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi.
16 Ot iyammada boy duwan ay singsing an balitu' ot i'ugutdah nan duwan
numbaktun duggun diyen miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi.
17 Ot itayunda nan ay na'apid an namahmah an balitu' hinan duwan ay
singsing.
18 Ot itayunda nan bongwahna hinan oniks hinan ephod hinan mipu'ol.
19 Ot ha"adanda boh ay singsing an balitu' ya in'ugutdah nan dallom nan
duwan nunda"ul an duggun nan miyoddah hinan ephod hi palagpag nan
padi.
20 Ot iyammada boy duwan ay singsing an balitu' ot i'ugutdah baktun
nan balikis nan ephod.
21 Ot tayunandah asul an hinulid nan numpotto'an nan duwan ay
singsing hinan miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi hi way baktun
di balikisna ta mihamad an midakop ta adi munlaplape ta miyunnudan
hinan imbagan Apu Dios i Moses.

Nadan Udum An Ilubung Nan Padi

22 Nan adukken lubung an iyoddahan nan ephod ya hay inabolda i diye
ya nan hinulid an asul.
23 Ot i'ugutdah nan mibagang di na'abol ta adi mahethet.
24 Ot mun'ammada boh ay bungan di pomegranet an hay inyammada
ya nan hinulid an napinun linen ya asul ya bayulet ya mumbolah. Ot
i'ugutdah nan migayadan ta ahitanattayunda.
25 Ot mangiyammada boh nan namahmah an balitu' hi kikkitang an
batingting ot ibattabattandan i'ugut hinadan pomegranet
26 ta nali'li'woh nan gayadan ta hidiyey ilubung nan padi hinan
punhilbiyandah nan tabernakel ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios
i Moses.
27 Ot iyammaan bon nadan nala'ing an mun'abol hi napinun linen da
Aaron ya nadan linala'in imbabalena hi munggayyadan an lubung
28 ya turban ya pongot ya putut an pantalon.
29 Ya nan miwakoh adolda ya hay miyamma ya nan napinun hinulid
an linen ya asul ya bayulet ya mumbolah an iyamman di nala'ing an
mumbolda ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios i Moses.
30 Ot iyammada hah nan namahmah an balitu' ot itudo'dahdiy, Niyappit
i Apu Dios.
31 Ot ga'odandah linubid an asul ot i'ugutdah nan turban ta miyunnudan
hinan imbagan Apu Dios.
32 Ta hidiyey nagibbuhan nan tabernakel an pi'dammuwanda i Apu Dios
an inunuddan namin nan imbagan Apu Dios i Moses.
33 Te inyen nadan tatagu i Moses nadan miyammah nan tabernakel an
umat hinadan kultina ya nadan pun'ipit ya nadan mandol hi kultina ya
nadan miballabag ya nadan tu"ud ya nadan ipabunan nadan tu"ud.
34 Ot iyeda bo nadan kultina an hay niyamma ya nan up'up di tangbal
an kalneron nakololan hi mumbolah ya nan miyoddah an up'up di animal
hinan baybay ya nan kultinan mihawan hinan Kahun.
35 Ot eda iha"ad nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya nan
kalubna an ma'alih a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahul nadan
tatagu ya nan pangiyattanganda i diye.
36 Ot iyeda bo nan lamehaan ya nadan mahapul hidi ya nan tinapay an
midawat i Apu Dios

37 ya nan balitu' an punhilawan ya nan lanan di olibo an ma'usal ta ahi
dumilag ya nadan udum an ma'usal hidi.
38 Ot iyeda bo nan balitu' an punggobhan hi insenso ya nan lana an mihiit
hinadan miyappit i Apu Dios ya nan maphod di hunghungnan insenso ya
nan mikultinah nan panton nan tabernakel.
39 Ot iyeda bo nan gombang an punggobhan hi mi'nong ya nan
mi'apyahdin ay nalagan gombang ya nadan pangiyattangan an kayiw ya
an namin nadan mahapul hidi. Ot iyeda bo nan besin ya nan ipattukana
40 ya an namin nan kultinan mihandih nan lita"anganah nan nun-
lini"odan ya nan geytna ya nadan pahok ya tali ya an namin nadan
mahapul hidi i diyen tabernakel an pi'dammuwan i Apu Dios.
41 Ot iyeda bo nan mun"aphod an lubung di padi an ilubung da Aaron
ya nadan linala'in imbabalenah nan punhilbiyandan Apu Dios.
42 Ta inat nadan tinanud Israel an namin nan miyunnudan hinan
imbagan Apu Dios i Moses.
43 Ya hidin tinigon Moses dadiyen namin ya immannung an niyunnudan-
dah nan imbagan Apu Dios. Ot inayunan wagahan dida.

40

Hay Imbagan Apu Dios Hi Pangipata'dogandah Nan Tabernakel

1 Alyon Apu Dios i Moses di,
2 Hay pangipata'doganyuh nan tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on
ya hitun madatngan nan mamangulun algoh nan mamangulun bulan.
3 Ta ipaghopyuhdi nan Kahun an nittuwan nan Hapit'un Dios ya
inha"adyu nan kultinana ta mahawanan.
4 Ya impaghopyu bo nan lamehaan ya inha'moyuhdi nadan mahapul
an miha'mohdi. Ya impaghopyu nan punhilawan ya tinolganyu nadan
hilawna.
5 Ya impaghopyu bo nan balitu' an punggobhan hi insenso ya inha"adyuh
way potto' nan Kahun. Ya ahiyu mohpe inhable nan kultinan nan panto.
6 Ya inha"adyuh dommang nan panto nan punggobhan hi mi'nong.
7 Ya inha"adyu nan ongal an besin hi numbattanan nan tabernakel an
pi'dammuwanyu i ha"on ya nan punggobhan hi mi'nong ya inittuwanyuh
liting.
8 Ya kinultinaanyu nan nunlini"odan nan lita"angan nan tabernakel ya
kinultinaanyu bo nan geytna.
9 Ya inalam nan lana ya em nunwalaghi'an nan tabernakel ya an namin
nadan gina'un wahdi ta wan miyappitda i ha"on.
10 Ya winalaghi'am bo nan punggobhan hi mi'nong ya an namin nan
wahdin ma'usal ta miyappitdan ha"on
11 ya inatmu bohdi hinan ongal an besin ya nan nipabunana.
12 Ya inyem mohpe da Aaron ya nadan linala'in imbabalenah nan way
panton nan tabernakel ya nun'ulahom didah liting.
13 Ya impilubungmun Aaron nan lubung di padi ya hiniitam di ulunah
lana ta miyappit i ha"on ta hiyay padin munhilbin ha"on.
14 Ya impilubungmuh nadan imbabalena nan napto' an ilubungda.
15 Ya hiniitam di uluda hi lana ta umat hinan inatmun amada ta diday
padin munhilbin ha"on. Ya gapuh nan nangihiitam hi lana hi uluda ya
mibilangdah padi ya ta'on on nadan tanudanda.

Hay Nangipiyammaan Moses Hinan Tabernakel

16 Hi Moses ya inatnan namin nadan imbagan Apu Dios hi atona.

17 Ta hidin ohay algo han nibaluh din mamangulun bulan hidin
mi'adwah tawon hi nakakandah ad Egypt ot ipata'dogda nan tabernakel.
18 Ya hay inatdan nangipata'dog ya indadaanda ni' nadan ipabunana ot
ahida ipata'dog hidi nadan mandol hi kultina ot ballabagandah nadan tabla
dadiyen mandol hi kultina. Ot ipata'dogda nadan tu"ud.
19 Ot oddahanda nadan kultinan nan tabernakel ta miyunnudan hinan
imbagan Apu Dios.
20 Ot alan Moses nan duwan batun nitud'an nadan Himpulun Tugun Apu
Dios ot ena ittuh nan Kahun ot iduulnahdi nan kayiw an pangiyattangan
nadan mangdon ot ahina kaluban hinan kalub an ma'alih a'aanan di
bungot Apu Dios an gapuh bahul nadan tatagu.
21 Ot ipaghopdah diyen Kahun hinan tabernakel ot handiyanah nan
kultina ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios hi atona.
22 Ot iyeda nan lamehaan hidih nan bahhel nan nakultinaan ot
iha"addah nangappit hi huddo'na.
23 Ot iha"addah nan lamehaan nan tinapay an nidawat i Apu Dios ta
miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.
24 Ot iyena bo nan punhilawan ot iha''adnah dommang nan lamehaan hi
nangappit hi muyyadna.
25 Ot tolgana dadiyen hilaw hidi ta miyunnudan hinan imbagan Apu
Dios.
26 Ot ipaghopna bo nan balitu' an punggobhan hi insenso hi hinangngab
nan nakultinaan.
27 Ot gobhonahdi nan mapmaphod di hunghungnan insenso ta miyun-
nudan hinan imbagan Apu Dios.
28 Ot kultinaanda mohpe nan panton nan tabernakel.
29 Ot eda iha"ad nan punggobhan hi mi'nong hinan nihaggon hinan
way panton nan tabernakel an pi'dammuwan i Apu Dios ot i'nongdahdi
nadan maghob an mi'nong ya nadan miwadat i Apu Dios an makan ta
miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.
30 Ot ena bo iha"ad nan besin hinan numbattanan nan tabernakel ya nan
punggobhan hi mi'nong ot talwanah liting ta pun'ulahan nadan padi.
31 Ta hidiy e nun'ulahan da Moses ya hi Aaron ya nadan linala'in
imbabalen Aaron hi ta'leda ya hukida
32 on ahida hunggop hinan pi'dammuwan i Apu Dios ya ta'on on hinan
umayandah nan punggobhan hi mi'nong ta miyunnudan hinan imbagan
Apu Dios.
33 Ot kultinaan da Moses nan nunlini''odan ta waday lita"angan nan
tabernakel ya nan punggobhan hi mi'nong ot kultinaanda bo nan geyt nan
lita"angan. Ta hidiyey nagibbuhan diyen inyammada.
34 Indani ya nahophopan hi bugut hidiyen pi'dammuwan i Apu Dios ta
napnu nan tabernakel hinan binang Apu Dios.
35 Ta ma"id ha aton Moses an hunggop hidi.
36 Ta nihipun i diye ya ingganah on tigon nadan tinanud Israel an
tumage nan bugut hi baktun nan tabernakel on ahida palu'ahon hidiyen
tabernakel ta inayundah nan pumbaatanda.
37 Mu agge'e ni' timmage nan bugut hinan tabernakel ya adida makak
nadan tatagu.
38 Ta athi'athidiy na'at i diyen eda immaninnabatan. Te mapatal'e on
wada nan bugut hi baktun nan tabernakel. Ya nahdom'e on ay mundalang
an apuy ta mabalin an panigan nadan tatagu.

Lebitikus
(Leviticus)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hay nitudo' ituwen liblu ya nadan mahapul an aton nadan tinanud Israel ta mabalin an ibilang Apu Dios dida hi malinis. Ya hay ohan atonda ta mabalin an mibilangdah malinis ya nan pangidawatandah nadan nitugun i dida an idawatdan Apu Dios. Ya hay pinilin Apu Dios hi munhilbi an padi ya hi Aaron ya nadan linala'in imbabalena ta diday mangidawat hinadan iyen nadan ibbadan tatagu an midawat i Apu Dios. Ya intugun bon Apu Dios an mahapul an nan miyunnudan hinan pohdona di pangatda ta umatda i hiya te hidiyey umipa'amlong i hiya. Ya intuguna bo an mahapul an pohpohdonday ibbada an umat hi naminhoddah adolda.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Nadan maghob an mi'nong (Lebitikus 1:1–7:38)
2. Hay niyappitan nadan imbabalen Aaron an mumpadi (Lebitikus 8:1–10:20)
3. Nadan mibilang hi malinis ya nadan mibilang hi nalugit an animal (Lebitikus 11:1–16:34)
4. Hay eda pangi'nongan hinadan i'nongda ya nadan nat'onat'on an tugun Apu Dios (Lebitikus 17–25)
5. Hay aton Apu Dios hinadan tinanud Israel hi'on nan tugunay unudonda ya hay dusan nadan mumpungngohe (Lebitikus 26:1-46)
6. Hay aton an mamangngad hinan nibilang tuwali hi bagin Apu Dios (Lebitikus 27:1-34)

Nan Maghob An Mi'nong

1 Han ohan algo ya inayagan Apu Dios hi Moses hinan tabernakel ot alyonay,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an datuwe nadan mahapul an ma'unud hi'on waday idawatyun ha"on.
Onha animal di midawat ya gahin di ohah nadan pinanganyun baka onu kalnero onu gulding.
3 Ta wada'ey i'nong nan ohan tagu hi maghob an mi'nong i ha"on ya mahapul an ha tangbal hi baka an ma"id ha bahbahna. Ta iyenah nan way panton nan tabernakel ta wan abuluto' an Dios.
4 Ya inha'mon diyen taguh ulun nan maghob an mi'nong an animal ta wan abuluto' ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna.
5 Ya pinaltinahdih diyen baka hinan pi'dammuwanyun ha"on an Dios. Ya inalan nadan padin imbabalen Aaron nan dalana ta eda iwalaghi' hinadan dingding nan punggobhan hi mi'nong hi hangngab nan tabernakel.
6 Ya inaana nan up'up diyen pinaltina ya dinautna ya ahina tinogtog.
7 Yaden pun'iphod nadan padin imbabalen Aaron an pumpalpag nadan itunguh nan punggobhan hi mi'nong ta apuyanda.
8 Ya inalada mohpe nan dotag an ta'on on nan uluna ya nadan tabana ta iphoddan palpagon hi uhhun nan mundalang an itungu hinan punggobhan hi mi'nong.
9 Ya inulahan diyen tagu nadan minalutuna ya an namin nadan wadah dallom di putuna ya nadan huki ta ahi e gobhon nan padi hinan punggobhan hi mi'nong i ha"on. Ot nan hunghung datuwe ya umipa'amlong i ha"on an Dios.

10 Mu onha hay iyalidan mi'nong ya kalnero onu gulding ya mahapul an
ha tangbal an ma''id ha bahbahna.
11 Ya hay ena pamatayan ya hidih nan nangappit hi huddo' nan
punggobhan hi mi'nong an nihangngab hinan pi'dammuwan i ha"on an
Dios. Ya inalan nadan padin tinanud Aaron nan dalana ta eda iwalaghi'
hinadan dingding nan punggobhan hi mi'nong.
12 Ya tinogtogna nan dotag ya ahi inalan nan padi ta iphodnan palpagon
hi uhhun nan mundalang an itungu an middum nadan tabana ya nan
uluna.
13 Mu mahapul an ulahan diyen tagu nan minalutu ya an namin nadan
wadah dallom di putuna ya nadan huki ta pi'ighob nan padi ta maghob an
mi'nong an namin i ha"on. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on
an Dios.
14 Mu onha hamuti nan ipi'nong nan tagu ta maghob an mi'nong i ha"on
an Dios ya mahapul an ha palluma.
15 Ta iyen nan padi nan hamuti hinan punggobhan hi mi'nong ya
intilonay bagangna ta ingganay mihiwwe nan ulu ya intunguna nan ulu
ya inihihanay dalana hinan da'ging nan punggobhan hi mi'nong.
16 Ya ahina inaan nan bintuulna ya intopalnah nan pangitopalandah
dapul hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wahnan punggobhan hi
mi'nong.
17 Ya inidonah paya' nan hamuti ya binuklina ya intungunah nan
apuy hinan punggobhan hi mi'nong. Ot hinaen maghob an mi'nong ya
umipa'amlong di hunghungna i ha''on an Dios.

2

Nan Midawat I Apu Dios An Nalpuh Nadan Inapitda

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Wa'et hay idawatyu ya malpuh nan
ginapasyu ya mahapul an gilingonyu ta mumbalin hi napinun alina ya
hiniitanyuh mantekan di olibo ya hina"adanyuh insenso.
2 Ya inyeyuh nadan padin tinanud Aaron. Ta gamalon nan padi dohah
nan alinan nadduman hi mantekan di olibo ya iniddumnan namin nadan
insenso ya ginhobnah nan punggobhan hi mi'nong ta mipatigon nidawat i
ha"on an Dios. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.
3 Ya nan nabati i diyen alina ya niyappit i ha"on an Dios ta hiya nan
nadan padi ya ammunay idatana.
4 Mu wa'et hay iyaliyu ya tinapay an miha"ang hi pugun ya mahapul an
ha napinun alina di apyonyu an udmanyuh mantekan di olibo mu adiyu
udman hi yist. Ya mabalin bo nan ma'ingpin tinapay an ma"id nimpe ha
niddum hi yist mu ihiityuh uhhuna nan mantekan di olibo.
5 Ya hi'on hay pangiha"anganyuh nan midawat an makan ya nan
pinakawan ya mahapul an ha napinun alinay apyonyu an udmanyuh
mantekan di olibo mu adiyu bo damdama udman hi yist.
6 Ya nalutu'e ya inupi'upingyu ya hiniitanyu boh mantekan di olibo ya
ahiyu mohpe indawat.
7 Ya hi'on nan idawatyu ya miha"ang hinan ma'ingpin pinakawan ya
atbohdin mahapul an napinun alinay apyonyu an ha''adanyuh mantekan
di olibo.
8 Ta kumpulna i datuwey atonyun mangiha"ang hinan midawat i ha"on
an Dios ya inyeyuh nan padi ta iyenah nan punggobhan hi mi'nong.
9 Ta uppingona ha kittang ya ginhobna ta mipatigon nidawat i ha"on an
Dios. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on.

10 Ya nan nabatin tinapay ya bagin nadan padi te niyappit i ha"on an Dios.
11 Ya mahapul an na'en maghob an midawat i ha"on an nalpuh nan ginapasyu ya adi madduman hi yist onu danum di iyukan te paniyon gobhon hinan punggobhan hi mi'nong.
12 Manu te mabalin an iddumyu nan danum di iyukan onu nan yist hi'on nan pangiddumanyu ya nan idawatyun hopap di inapityu. Mu adi nimpe mabalin hi middum hinan maghob an mi'nong.
13 Ya adiyu linglingon an iddum hinan alinan idawatyu nan ahin an mangipanomnom hinan imbaga' an Dios i da'yu.
14 Ya wa'e ta nan idawatyu ya nan hopap di inapityu ya mabalin an nan nahanglag an agge napinuy gilingna.
15 Ya na'e an alina ya hiitanyuh mantekan di olibo ya iniddumyu nan insenso ta midawat i ha"on.
16 Ta gobhon nan padi ha kittang hinan punggobhan ta mipatigon nidawat i ha"on. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.

3

Hay Mi'nong Hi Pi'hayyupan I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Hi'on hay i'nong di ohan tagu hi pi'hayyupana i ha"on ya ha baka ya mahapul an ha ma"id ha bahbahnan tangbal onu tinna.
2 Ya inyenah nan panton nan tabernakel ya inha'monay ta'lenah ulun nan baka ya pinaltinahdi. Ya inalan nadan padin holag Aaron nan dalana ya eda inwalaghi' hinadan dingding nan punggobhan hi mi'nong.
3 Ya hidiyen mi'nong hi pi'hayyupana i ha"on an Dios ya mahapul hi maghob an namin nadan taban wah dallom nan putuna
4 ya nan duwan batin ya nan nili'mut hidin taba an nihaggon hinan ulpu ya nadan nili'mut hinan alte ta maghob an mi'nong i ha"on an Dios.
5 An namin datuwe ya e gobhon nadan padin holag Aaron hinan mundalang an apuy hinan punggobhan hi mi'nong. Ot nan hunghung datuwe ya umipa'amlong i ha"on an Dios.
6 Ya onha kalnero onu gulding di i'nong di ohan tagu hi pi'hayyupana i ha"on an Dios ya mabalin an ha tangbal onu tinna an ma"id ha bahbahna.
7 Ya wa'et kalnero nan ena i'nong ya iyenah nan pi'dammuwanyun ha"on an Dios
8 hinan way hunggopan hinan tabernakel ya inha'monay ta'lenah ulun nan kalnero ya pinaltinahdi. Ta alan nadan padi nan dalana ya eda inwalaghi' hinadan dingding nan punggobhan hi mi'nong.
9 Ya inaana nan mataban iwitna ya dinautna ta aanonan namin nadan tabah dallom di putuna.
10 Ya inaana bo nan duwan batin ya nan taban nili'mut hidi ya nan maphod an bongwah nan alte.
11 Ya inalan nan padi datuwen namin ya ena ginhob hinan punggobhan ta mi'nong an makan i ha"on an Dios.
12 Ya hi'on gulding nan i'nong nan tagu ya athidi bon iyenah nan pi'dammuwanyun ha"on
13 hinan way hunggopan hinan tabernakel ya inha'monay ta'lenah ulun diyen gulding ya pinaltina. Ya e nun'iwalaghi' nadan padi nan dala hinadan dingding nan punggobhan hi mi'nong.
14 Ya inaana nadan maghob an mi'nong an umat hinadan tabah dallom nan putu

15 ya nan duwan batin ya nadan taban nili'mut hidi ya nadan nili'mut
hinan alte.
16 Ta e gobhon nan padi dadiyen makan te niyappit dadiyen namin i
ha"on an Dios. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.
17 Ta datuwey unudonyu an ta'on on idanay awadanyu ya ta'on on nadan
mapalpalog an matanudan. Ya tigonyu ta adiyu anon nan taba ya dala.

4

Hay Mi'nong Hi Apakawanan Di Bahul An Agge Inatta

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an wa'et waday numbahul
te waday aggena inunud hinadan tugun'u an ta'on on aggena inatta ya
datuwey mahapul an atona.
3 An umat hinan nabaktun padi hi'on numbahul an aggena inatta ya
milaggat ayun namin hinan bahulna. Ot mahapul an alana ha ma"id ha
bahbahnan kilaw an baka ta mi'nong hi apakawanan di bahulnan aggena
inatta.
4 Ya inyenah nan way panton nan tabernakel ya inha'monay ta'lenah nan
ulun nan baka ya ahina pinaltihdi.
5 Ya inighopna dohah nan dalah nan tabernakel.
6 Ya intamolnay ohah nan gamatnah nan dala ya nun'iwalaghi'nah
mumpipituh nan kultinah nan kuwartu' an Dios.
7 Ya inhiitna dohah nan dalah nadan ha'gud* an nipong hinadan duggun
nan punggobhan hi insensohdi hinan kuwartu' an Dios. Ya ahina mohpe e
ingkuyag nan nabatin dalah way pu"un nan punggobhan hi mi'nong hidih
nan way panton nan tabernakel.
8 Ya inaanan namin nadan tabah nan putuna
9 ya nan duwan batin ya nadan taban nili'mut hidi ya nadan nili'mut
hinan altena.
10 Ya ena ginhob datuweh nan punggobhan hi mi'nong an umat hi atonah
nan taban nan mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on an Dios.
11 Mu nan adol diyen baka an nilaggat di up'upna ya lamohna ya uluna ya
hukina ya an namin nadan wah dallom di putuna ya nan lugit an wahdih
putuna
12 ya mahapul an iyeyuh nan nibata"an hinan nun'allunganyu an
nibilang hi malinis an puntopalan hi dapul ya ginhobyuhdi.
13 Mu hi'on an namin ayun tinanud Israel ya numbahul ayu te waday
aggeyu inunud hinadan tugun'u an ta'on on aggeyu inatta
14 ta na'innilaanyu'e an numbahul ayu ya mahapul an eyu alan ha kilaw
an baka ya inyeyuh nan way panton nan tabernakel. Ta hidiyey mi'nong
hi apakawanan di bahulyu.
15 Ya inha'mon nadan ap'apun di himpahimpamu'un di ta'ledah ulun nan
baka ya pinaltidahdih nan pi'dammuwanyun ha"on an Dios.
16 Ya inihgop nan nabaktun padi dohah nan dalan diyen bakah nan
tabernakel.
17 Ya intamolnay lodlodongnah nan dala ya inwalaghi'nah mumpipituh
nan kultinah nan kuwartu' an Dios.
18 Ya ena bo inhiit dohah nan dalah nadan ha'gud hinan dugguh nan
punggobhan hi insensohdi hinan kuwartu' an Dios. Ya ahina mohpe e

* **4:7 4:7** Nan ha'gud ya hay niyamma ya bokon ha'gud di animal te batu ya hay pohdon nan ha'gud an ipa'innila ya nan a'at di bikah Apu Dios.

ingkuyag nan nabatin dalah way pu"un nan punggobhan hi mi'nong hidih
nan way panton nan tabernakel.
19 Ya inaana bon namin nadan tabana ya ena ginhob hinan punggobhan
hi mi'nong.
20 Ya hay atonah nan baka ya umat hinan atonah nan baka an mi'nong
hi apakawanan di bahul ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulyun
tatagu.
21 Ya ahina mohpe e ginhob hidiyen baka hi bata"an nan nun'allunganyu
an umat hinan inatnan nunggohob hinan namangulun baka. Ta
pakawano' di bahulyun namin an tinanud Israel.

22 Ya hi'on numbahul di ohah nadan ap'apuyu te waday imbahhonah
nadan tugun'un Dios an ta'on on aggena inatta ya hiyah diye damdaman
numbahul.
23 Ot na'innilaana'e an numbahul ya mahapul an ena i'nong ha tangbal
an gulding an ma''id ha bahbahna.
24 Ya inha'monay ta'lenah ulun diyen gulding ya pinaltinahdih nan way
punggobhan hi mi'nong hi hangngab nan tabernakel. Ta mi'nong hi
apakawanan di bahulna.
25 Ya intamol nan padiy gamatnah nan dalan diyen ni'nong ya inlamuh-
nah nadan ha'gud hinan opat an duggun nan punggobhan hi mi'nong ya
ahina ingkuyag nan nabatin dalah pu"un diyen punggobhan hi mi'nong.
26 Ya ginhob nan padi bon namin nadan taban diyen ni'nong hinan
punggobhan hi mi'nong an umat hi atonah nan taban mi'nong hi
pi'hayyupan i ha"on an Dios. Ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul
diyen ap'apu ta way atonan mapakawan hinan numbahulana.

27 Ya onha ha ohah nadan ibbayun tinanud Israel di waday imbahhonah
nadan tugun'un Dios an ta'on on aggena inatta ya hiya damdaman
numbahul.
28 Ot na'innilaana'en numbahul ya mahapul an hay i'nongna ya ha tinnah
gulding an ma''id ha bahbahna.
29 Ta iyenah nan way punggobhan hi mi'nong ya inha'monay ta'lenah
ulun diyen gulding an mi'nong hi apakawanan di bahulna ya pinaltinahdi.
30 Ya intamol nan padiy lodlodongnah nan dala ya ena nun'itodtod
hinadan ha'gud hinadan duggun nan punggobhan hi mi'nong. Ya ahina
ingkuyag nan nabatin dalah pu"un diyen punggobhan hi mi'nong.
31 Ya inaanan namin nadan taban nan gulding an umat hi atondah nan
taban di mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on an Dios. Ya e ginhob nan padih
nan punggobhan hi mi'nong. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on
an Dios. Athituy aton nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh
bahul diyen tagu ya ta mapakawan hinan numbahulana.

32 Mu hi'on ha kalnero di iyalinan i'nong ya mahapul an ha tinna an
ma"id ha bahbahna.
33 Ya inha'monay ta'lenah ulun diyen kalnero ya pinaltinahdi hi awadan
nan punggobhan hi mi'nong ta mi'nong hi apakawanan di bahulna.
34 Ya inalan nan padi dohah nan dalana ya intamolnay lodlodongna ya
ena nun'itodtod hinadan ha'gud hinan opat an duggun nan punggobhan
hi mi'nong ya ingkuyagna nan nabatin dalah pu"un diyen punggobhan hi
mi'nong.
35 Ya inaan diyen tagun namin nadan taban diyen kalnero an umat hi
atonyuh nan mi'nong hi pi'hayyupanyu i ha''on. Ya e mohpe iniddum nan
padi dadiyen taba hinadan maghob an mi'nong. Ta athituy aton nan padi

ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna ya ta wan mapakawan hinan numbahulana.

5

1 Alyon bon Apu Dios di, Wa'et na'ayagan di ohan tagun muntistigu hinan punhumalyaan mu adina pohdon an ibaga nan tinigona onu innilanan na'at ya numbahul ot mahapul an madusa.

2 Ya wada'ey dinapan di ohan taguh mibilang hi nalugit an ta'on on aggena inatta an umat hi naten animal ya numbahul damdama te mibilang hi nalugit.

3 Ya atbohdi hi'on waday dinapanah tagu an mibilang hi nalugit onu waday nida"omanah mibilang hi nalugit an ta'on on aggena inatta ya na'innilaana'e ya numbahul damdama.

4 Ya onha bo waha taguh agge nunnomnomnom ot isapatanan waday atona an ta'on on maphod onu adi ya numbahul.

5 Ot wa'et waday inat di ohan tagu i danaen nibaga ya mahapul an ibaganan numbahul.

6 Ya hay moltana ya iyena ha tinnan gulding onu kalneroh nan pundayawan i Apu Dios. Ta hidiyey i'nong nan padi hi apakawanan di bahulna ya ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna.

7 Ya adina'e abalinan nan kalnero ya mabalin an ha duwah palloma. Ta mi'nong di ohah apakawanan di bahulna ya ni'nong hi maghob an mi'nong nan oha.

8 Ta iyena dadiyeh nan padi ta i'nong nan padih apakawanan di bahulna nimpe nan oha an tilononay bagangna mu ta adi mihiwweh nan adolna.

9 Ya ena inwalaghi' di udum hinan dalah nan pangngel nan dingding nan punggobhan hi mi'nong. Ya ena mohpe inihih nan nabatin dalanah nan pu"un nan punggobhan hi mi'nong.

10 Ya ini'nong nan padi nan mi'adwan hamuti hi maghob an mi'nong ta miyunnudan hinan nibaga an ma'at ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna ta mapakawan di bahulna.

11 Mu alina'eh on adi abalinan diyen tagu nan duwan palluma ya mabalin an ha hingkilun napinun alina. Ot gapu ta midawat an gapuh bahulna ya mahapul an ma"id ha iddumnah mantekan di olibo onu insenso.

12 Ta iyenah nan padi ta gamalon nan padi dohah nan alina ya ni'ighobnah nadan udum an maghob an mi'nong i ha"on an Dios ta apakawanan di bahulna ya ta mipatigon nidawat i ha"on an Dios.

13 Athidiy aton nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios ya ta wan mapakawan hinan numbahulana. Ya nan nabatin alina ya bagin nan padi an umat hinan alinan midawat hi punhanaan.

14 Alyon bon Apu Dios i Moses di,

15 Hi'on waha taguh lininglingnan indat nan niyappit tuwali i ha"on an Dios ya hay moltana ya iyalina ha tangbal hi kalnero an ma"id ha bahbahna. Ta nan balol nan kalnero ya miyunnudan hinan nibaga tuwali an balol di mi'nong hi apakawanan di bahul.

16 Mu mahapul an bayadana damdamah diyen lininglingnan idat an niyappit tuwali i ha"on an Dios mu udmanay bayadna ta hinggahut'ey balol nan aggena indat ya hay idatna ya hinggahut ta bainti (120). Ya hay pangdatana i diyen namin ya nan padi. Ta iyena nimpe ha tangbal an kalnero ta i'nong nan padi ta a'aanan di bungot'un hiya ya mapakawan hinan numbahulana i diyen aggena inatta.

17 Ya wa'e bo ta numbahul di ohan tagu te waday inatnan mipagol hinan
tugun'un Dios an ta'on on aggena inatta ya mahapul an bayadana nan
moltana.
18 Ya athidi bo an mahapul an iyenah nan padi ha tangbal an kalnero an
ma"id ha bahbahna an hay balolna ya miyunnudan hinan nibaga tuwali
an pihhuh nan tabernakel. Ta i'nong nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios
i hiya ta mapakawan di bahulna an ta'on on aggena inatta.
19 Ta hituwen mi'nong ya gapuh numbahulan diyen tagu i ha"on an Dios.

6

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Alina'e hi waha inlayahanah nan hinaggona ta alyonay natala' nan
impipa''enan hiya onu nan impipapto'na i hiya ta inakona onu kinulukna
ya numbahul i ha"on an Dios.
3 Ya atbohdih nan waday hinama'nan natala' muden iha''utna ya
insapatana bo udot an ma''id
4 ya mahapul an ipabangngadna nan inakona onu pinlohna onu nan
alyonay na'ako an impipapto'dan hiya onu nan hinama'nan bagin di udum.
5 Ta ibangngadna nan nganne man i datuwe an inatna ya inudmanah
bainti (20) hi'on nan balol datuwen inatna ya hinggahut (100) ya indatnah
nan ud bagi i diyen algon pangiyayanah nan mi'nong hi apakawanan di
bahulna.
6 Ta binayadana'e ya inyena mohpeh nan padi ha tangbal an kalnero an
ma"id ha bahbahna ta i'nong nan padi i ha"on an Dios ta apakawanan di
bahulna. Ya nan balol nan kalnero ya miyunnudan hinan balolnah nan
nibaga tuwali an balol di mi'nong hi apakawanan di bahul.
7 Ta i'nong nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh nan bahulna
ya ta wan mapakawan hinan numbahulana.

Hay A'at Nan Maghob An Mi'nong

8 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
9 Ibagam i Aaron ya nadan linala'in imbabalena nadan ma'unud hi'on
waday maghob an mi'nong. Ta wada'ey i'nongda hi maghob an mi'nong
ya mahapul an punnanongondah nan punggobhan ta ingganah mawi"it.
Ya mahapul bon tigonda ta adi madop nan apuy ta ingganay mabigat.
10 Ta nawi"it'e ya inlubung nan padi nan linen an lubungna ya nan
mundallom an lubungna ya ahina e aanon nan gubun nan naghob an
ni'nong ya inha"adnah haggon nan punggobhan hi mi'nong.
11 Ya ena hinukkatan nan lubungna ya ahina e intopal nan dapul
hinan mibilang hi malinis an pangitopalandah dapul an nibata"an hinan
nun'allunganyu.
12 Ya nan apuy hinan punggobhan hi mi'nong ya mahapul an adi mad-
maddop ta minaynayun an dumanaldallang. Ta hiya nan amawimawi"it
on inudman nan padi nan nitungun kayiw ya iniphodnan inyuhhun hidi
nan maghob an mi'nong i diyen algo. Ya inyuhhuna bo nan taban nan
mi'nong hi pi'hayyupan i ha"on an Dios.
13 Ya tigonda nimpe ta nanongnan dumanaldallang nan apuy hinan
punggobhan ta adi madmaddop.

Hay A'at Nan Midawat An Alina

14 Alyon bon Apu Dios di, Datuwe boy ma'unud hi'on waday mangiyalih
midawat hi alina. Ta idawat nan padi an imbabalen Aaron i ha"on an Dios
hidih nan way punggobhan hi mi'nong.

15 An igamal nan padih nan alinan nadduman hi mantekan di olibo
ya iniddumnan namin nan insenso an niyali ya ena ginhob hinan
punggobhan hi mi'nong ta mipatigon naghob nan midawat i ha"on. Ot
nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.
16 Ya nan nabatin alina ya bagin da Aaron ya nadan padin imbabalena.
Mu adida udman hi yist ya hay eda panganan ya hidih nan lita"angan nan
tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on an Dios.
17 Ya iha"angda'e ya adida nimpe udman hi yist te hinaey idat'un dida hi
bingaydah nan maghob an midawat i ha"on. Ya danae mahan ya niyappit i
ha"on an Dios an umat hinan mi'nong hi apakawanan di bahul ya mi'nong
hi apakawanan di bahul an agge inatta.
18 Ya hay mabalin hi mangan i danae ya nadan linala'in holag Aaron
ya nadan mapalpalog an tanudanah inggana. Te hidiyey midat i didah
nadan maghob an mi'nong. Ta kumpulnan ida"oman danae ya mumbalin
hi niyappit i ha"on an Dios.

Hay Aton Nan Mibilang Hi Nabaktun Padi An Holag Aaron

19 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
20 I diyen algon ihiitan di lana hi ulun nan mumpadi an holag Aaron ta
miyappit an munhilbin ha"on ya mahapul an inyalinay ohay kilun maphod
an alina. Ta idawatnan ha"on di godwanah nan mawi"it ya nan godwana
boh nan mun'ahdom.
21 Mu hidiyen idawatna ya mahapul an udmanah mantekan di olibo
ya iniphodnan ingkiwal ya inha"angnah nan ma'uktul an pinakawan. Ta
nalutu'e ya ginanodwana ya indawatnan ha"on ot nan hunghungna ya
umipa'amlong i ha"on an Dios.
22 Ya nan mihukkat i hiya an mumpadi an mahiitan hi lanay uluna ya
atbohdiy atona an gobhonan namin ta hidiyey idawatna i ha"on.
23 Ya adi mabalin hi anonda te gobhonda nimpen namin.

Hay Mi'nong Ta Mapakawan Di Bahul

24 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
25 Ibagam i Aaron ya nadan linala'in imbabalena an datuwey mahapul
hi unudonda hi'on nan tagun numbahul ya waday i'nongdah apakawanan
di bahulda. Ta nan mi'nong ya mahapul an paltiyondah nan pumpaltiyan
hi maghob an mi'nong hi hangngab nan pi'dammuwandan ha"on an Dios
te hidiye ya niyappit i ha"on.
26 Ya nan padin nangi'nong ya hiyay mabalin hi mangan mu gahin di
hidih nan way lita"angan nan tabernakel an niyappit i ha"on an Dios di
panganana.
27 Ya nan ida"oman diyen ni'nong ya mumbalin hi niyappit i ha"on. Ya
wada'ey napagi'an hi dalay lubungna ya mahapul an ena laba'an hinan
pun'ulahan an niyappit i ha"on an Dios.
28 Ya hi'on inha"angda hinan pito' an banga nan dotag an ni'nong ya
mahapul an guduwonda nan banga. Mu hi'on hay nangiha"anganda ya
nan gombang an banga ya mahapul an ad'adanda ya inulahanda.
29 Ya hay mabalin hi mangan i diyen ni'nong ya ammuna nadan padi ya
nadan linala'in tinanudanda te niyappit i ha"on an Dios.
30 Mu hi'on nan mi'nong ya hidiye nan mi'nong hi apakawanan di bahul
ta ipaghopda nan dalana hinan kuwartun niyappit i ha"on an Dios ta
a'aanan di bungot'u an gapuh bahul ya adi mabalin hi waha mangan hinan
dotagna. Te mahapul an maghob an namin.

7

Hay Mi'nong Ta Mapakawan Di Bahul An Agge Inatta

1 Alyon bon Apu Dios di, Datuwey mahapul an unudonyu hi'on waday
mi'nong hi apakawanan di bahul an agge inatta te hituwen mi'nong ya
miyappit i ha"on.
2 Ot paltiyonyu nan mi'nong hinan pumpaltiyan hi maghob an mi'nong.
Ya nan dalana'e ya miwalaghi' hinan opat an dingding nan punggobhan hi
mi'nong.
3 Ya an namin nadan tabana an ta'on on nan tabah dallom di putuna ya
nan taban di iwitna* ya mi'nong.
4 Ya ma'aan bo nan duwan batin ya nan tabana ya nan maphod an
bongwah nan alte ya nan taban nili'mut hidi.
5 Ta e gobhon nan padi an namin dadiyeh nan punggobhan hi mi'nong.
Ta maghob an mi'nong i ha"on an Dios ta apakawanan di bahul an agge
inatta.
6 Ya hay mabalin hi mangan i datuwe ya nadan padi ya nadan linala'in
holagda mu hay eda panganan ya hidih nan niyappit i ha"on. Te hidiyen
makan ya niyappit i ha"on.
7 Ot hay atonda ya numpaddung damdamah nan mi'nong hi apakawanan
di bahul. An midat nadan dotag an agge ni'ighob hinan padi an nangi'nong.
8 Ya ta'on on nan up'up nan mi'nong ya midat hinan padi an mangi'nong
hinan maghob an mi'nong.
9 Ya atbohdi nadan midawat an tinapay an miha"ang hi pugun onu nan
ma'uktul an pinakawan onu nan ma'ingpin pinakawan an midat hinan
padin mangidawat.
10 Mu nadan midawat an alina an nadduman hi mantekan di olibo onu
agge ya punggogodwa"an nadan padin holag Aaron.

Nan Mi'nong Hi Pi'hayyupan I Apu Dios

11 Alyon bon Apu Dios di, Datuwe boy ma'unud hi'on waday mangiyalih
midawat hi pi'hayyupan i ha"on an Dios.
12 Hi'on nan iyalidan mi'nong ya gapuh punhanaandan ha"on an Dios
ya iddumda nan ma'uktul an tinapay ya nan tinapay an napinun alinay
niphod mu agge nadduman hi yist an ammuna nan mantekan di olibo an
niddum ya nan ma'ingpih an tinapay an nadanihan hi mantekan di olibo
mu agge nadduman di yist.
13 Ya nat'on mohpe nan nadduman hi yist an tinapay an middum i
dadiyen mi'nong.
14 Ta hinohha i dadiyen tinapay di idawatyun ha"on an Dios. Ya nan
nabati ya midat hinan padi an e nangiwalaghi' hinan dalan nan ni'nong hi
pi'hayyupan i ha"on hinan punggobhan hi mi'nong.
15 Ya nan nabatin dotag hinan ni'nong hi pi'hayyupan i ha"on ya mahapul
an anonyu i diyen algon nidawatana ta ma"id ha mabatih nan ibiggatana.
16 Hi'on nan nidawat ya gapuh nangatanyuh nan imbagayun ha"on an
Dios hi atonyu onu nan ninomnomyu tuwalin i'nong ya mabalin an anonyu
nan dotagna i diyen algo. Ya wada'ey nabati ya mabalin bon anonyuh nan
ibiggatana.
17 Mu hi'on wada damdamay nabatih nan mi'atluh algo ya mahapul an
gobhonyu.

---

* **7:3 7:3** Hay pangalin di udum hinan iwit ya ikul.

18 Te onha anonyu nan nabati i diyen mi'atluh algo ya hidiyey lummuh
adi' pangabulutan i diyen ini'nongyu. Te mibilang moh nalugit ta ma"id
ha hilbina. Ya nan tagun mangan i diyen dotag ya madusa.
19 Ya hi'on waday ida''oman nan ni'nong an dotag an agge nibilang hi
malinis ya mahapul an gobhonyu. Mu nan pangngelna ya mabalin an
anon nadan tatagun mibilang hi malinis.
20 Ya hi'on nan tagu an agge nibilang hi nalinis ya ni''an hinan ni'nong
hi pi'hayyupan i ha"on ya mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tatagu'
te hidiye ya niyappit i ha"on.
21 Ya atbohdih nan manapah nan nibilang hi nalugit an malpuh tagu onu
nan nibilang hi nalugit an animal onu nan nunhiglan umipabungot i ha"on
an Dios ya e ni''an hinan dotag an ni'nong hi pi'hayyupan i ha"on. Hidiyen
tagu ya mipapate ta adi midmiddum i da'yun tatagu'.

Nan Mipagol Hi Anon An Umat Hi Dala Ya Taba

22 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
23 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta adiyu anon nan taban di
baka ya gulding ya kalnero.
24 Ya atbohdih nan taban nan animal an namaaggot mate ya ta'on on
nan animal an pinaten di atap an animal. Mu mabalin an mi'usal hi udum
an iyusalana mu ta adiyu ihda.
25 Ot nan tagun mangan hinan taban maghob an mi'nong i ha"on an Dios
ya mipapapte ta adi mo midmiddum i da'yun tinanud Israel.
26 Ya atbohdin ta'on on idanay awadanyu ya hanat adiyu anon nan dalan
di kumpulnan animal onu hamuti.
27 Te nan tagun mangan hi dala ya mipapate ta adi mo midmiddum i
da'yun tinanud Israel.

Nan Midat Hinadan Padi

28 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
29 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta wa'e ha mangiyalih
i'nongnah pi'hayyupan i ha"on an Dios ya inaana ha kittang ta i'nongnan
ha"on an Dios.
30 Ya inaana nan taba ya iniddumna nan palagpag ya intaggena nan
palagpag ta idawatna i ha"on an Dios.
31 Ya e ginhob nan padi nan taba hinan punggobhan hi mi'nong mu na'en
palagpag ya hidiye nan midat i da Aaron an hina'amma.
32 Ya ta'on on nan winawwan an hukpit nan ni'nong hi pi'hayyupan
33 ya midat hinan padi an tinanud Aaron an nangi'nong hinan dala ya
nan taban nan ni'nong.
34 Ta nan palagpag ya nan winawwan an hukpit nimpe ya midat i Aaron
ya nadan padin holagna.
35 Te diday niyappit hi munhilbin ha"on an nihipun hi nihiitan di lana
hi uluda.
36 Ta hituwey nitudduh midat hinadan padi an nahiitan di uludah lana
an ma'unud hi inggana an ta'on on mapalpalogday matanudan.
37 Ot hiya danaey atonyuh nadan nat'onat'on an maghob an mi'nong
ya nan midawat an alina ya nan mi'nong hi apakawanan di bahul ya
nan mi'nong hi apakawanan di bahul an agge inatta ya nan mi'nong hi
iyappitan nadan munhilbin padi ya nan mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on
an Dios.

38 Ta danaey imbagan Apu Dios i Moses hi immayanah nan billid hidin
awadandah nan na'appudut an boble hi ad Sinai ot ibagana bo ta ihipunda
mon mangidawat i datuwe.

8

Hay Niyappitan Nadan Imbabalen Aaron An Mumpadi

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Uyugom hi Aaron ya nadan linala'in imbabalena ya inodnam nadan
ilubungda ya nan lanan mihiit hi uluda ya ha bulug an baka ya ha duwah
tangbal an kalnero ya ha bahket hi nattuwan hi tinapay an agge nadduman
hi yist.
3 Ya impa'ayagmun namin nadan tatagu ta ma'amung ayuh nan panton
nan tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on.
4 Ta inunud Moses nan imbagan Apu Dios i hiya ta na'amungdan namin
nadan tinanud Israel hidih nan way panton nan tabernakel.
5 Ot alyon Moses hinadan na'amung di, Hituwey imbagan Apu Dios hi
aton ta'uh ad uwani.
6 Ot ayagan Moses hi Aaron ya nadan linala'in imbabalena ta umedah
awadana ot pun'amohona dida.
7 Ot ipilubungnan Aaron nan munggayyadan an lubung ot ipiwakohna
nan miwakoh hi adolna ot ipilubungna bo nan adukken miyoddah. Ot
ahina iyoddah nan ephod ot ihamadnan balikisan hinan balikis diyen
ephod an mapmaphod di abolna.
8 Ot ipilubungna bo nan miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi ot
iha"adnahdi nan Urim ya Tummim.
9 Ot ilipotnah ulun Aaron nan turban* ot ipotto'nah way angahna
nan ni'ugut an balitu' an waday tudo'na an mangipa'innilan niyappit ta
munhilbi i Apu Dios. Ta inunudna nan imbagan Apu Dios hi atona.
10 Ot alan bon Moses nan lana ot ena walaghi'an nan tabernakel ya an
namin nadan wahdi ta niyappit dadiyen Apu Dios.
11 Ot ena bo walaghi'an hi lanah numpipitu nan punggobhan hi mi'nong
ya an namin nadan wahdin usal ya nan ongal an besin an pun'ulahan ya
ta'on on nan nipabunana ta niyappitdan Apu Dios.
12 Ot hiitanah lanay ulun Aaron ta niyappit damdama i Apu Dios.
13 Ot ayagana bo nadan linala'in imbabalen Aaron ot ipilubungnan
dida nan adukken lubung di padi ot ipiwakohna nan miwakoh adolda ot
ipipongotna nadan pongotda ta na'unud nadan imbagan Apu Dios hi atona.
14 Ot alan mohpen Moses nan bulug an baka ot iha'mon da Aaron an
hina'ammay ta'ledah ulun diyen baka ta hidiyey mi'nong hi apakawanan
di bahulda.
15 Ot paltiyon Moses hidiyen bulug an baka ot alana dohah nan dalana
ot itamolnay gamatna ot ilamuhnah nadan ha'gud hinan opat an duggun
nan punggobhan hi mi'nong ta wan mibilang hi malinis. Ot ena ikuyag
nan nabatin dalah pu"un nan punggobhan hi mi'nong. Ta niyappit i Apu
Dios.
16 Ot aanon Moses an namin nan tabah dallom di putun nan pinaltina ya
nadan nili'mut hinan alte ya nan duwan batin ya nan taban nili'mut hidi
ot gobhonah nan punggobhan hi mi'nong.
17 Mu an namin nan adol nan baka an niddum di up'upna ya lamohna
ya putuna ya an namin nan lugit hi putuna ya imbata"anah nan

* **8:9 8:9** Nan turban ya hidiye nan adukken luput an milipot hi ulun nadan linala'i.

nun'allunganda ot hidiy pangigobhana te hidiyey imbagan Apu Dios i hiyah atona.
18 Ot alana bo nan tangbal an kalnero an mi'nong hi maghob ot iha'mon bon Aaron ya nadan imbabalenay ta'ledah ulun diyen kalnero.
19 Ot ahi bo paltiyon Moses ot ena iwalaghi' nan dalanah nan nun-lini"odan nan punggobhan hi mi'nong.
20 Ot togtogona nan adol diyen kalnero ot gobhona an ta'on on nan uluna ya nadan tabana.
21 Ot ulahana nadan wadah dallom di putuna ya nan huki ot pi'ighobnahdih nan punggobhan hi mi'nong. Ta nan hunghungna ya umipa'amlong i Apu Dios. Ta inunud Moses nan imbagan Apu Dios i hiya.
22 Ot alan bon Moses nan mi'adwan tangbal an kalnero an mi'nong hi pangiyappitanda i da Aaron an hina'amma. Ot iha'mon da Aaron di ta'ledah uluna
23 ot paltiyon Moses. Ot alana bo dohah nan dala ot idanihna hinan winawwan an ingan Aaron ya nan winawwan an am'ama"an di ta'lena ya ta'on on nan winawwan an am'ama"an di hukina.
24 Ot ayagana bo nadan linala'in imbabalen Aaron ot alana bo dohah nan dala ot idanihnah nan winawwan an ingada ya nan winawwan an am'ama"an di ta'leda ya hukida. Ot alana nan nabatin dala ot ena pun'iwalaghi' hinadan dingding nan punggobhan hi mi'nong.
25 Ot aanona nan tabah nan iwitna ya an namin nan tabah dallom nan putu an umat hinan nili'mut hinan alte. Ot aanona bo nadan duwan batin ya nan tabana. Ya inaana bo nan winawwan an hukpit.
26 Ot alanay hinohhah nadan nat'onat'on di ha"angnan tinapay an agge nadduman hi yist. Ot iyuhhunah nadan taba ya nan winawwan an hukpit.
27 Ot ipadona i da Aaron an hina'amma dadiye ot itaggedan idawat i Apu Dios.
28 Ot ahi boltanon Moses i dida ot pi'ighobnah nan maghob an mi'nong i Apu Dios. Ta hidiyey mi'nong hi iyappitan nadan padin munhilbin Apu Dios. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i Apu Dios.
29 Ot alan Moses nan palagpag di kalnero ot itaggena ta midawat i Apu Dios ot alanah diye ta pahingna. Ta inunud Moses an namin nan imbagan Apu Dios hi atona.
30 Ot alana dohah nan lana ya nan dalah nan punggobhan hi mi'nong ot iwalaghi'na i da Aaron an hina'amma ya hinan lubungda. Ta mangipa'innilan niyappitdan hina'amman munhilbin Apu Dios.
31 Ot alyon Moses i da Aaron an hina'ammay, Eyu iha''ang tun dotag hinan way panton nan tabernakel ya inanyuhdi hinadan tinapay an ni'nong hi niyappitanyun munhilbin Apu Dios. Te hiyay imbagan Apu Dios hi ma'at.
32 Ya wada'ey mabatih nan dotag ya tinapay ya ginhobyu.
33 Ya mahapul an hidih nan way panton nan tabernakel di umohnon-ganyu ta ingganah mapungpung nan pituy algo an iyappitanyun munhilbin Apu Dios.
34 Ot nan inat ta'uh ad uwanin algo ya hiya datuwey imbagan Apu Dios hi ma'at ta a'aanan di bungotna an gapuh bahul.
35 Ot hiya nimpe nan umohnong ayu ni' hituh nan way panton nan tabernakel hi pituy algo an ta'on on hinan hilong ta atonyu nadan imbaganah atonyu. Ot mahapul an adiyu ibahho ta adi lummuh atayanyu te hituwey imbagan Apu Dios nimpeh ma'at.

36 Ta inun'unud Aaron ya nadan imbabalenan namin nadan imbagan
Apu Dios i Moses.

9

Hay Nangihipunan Nadan Padih Nan Tamuda

1 Hidin mi'awaluh algo hi immohnongan da Aaron hinan way panton di
tabernakel ya inayagan Moses hi Aaron ya nadan linala'in imbabalena ya
nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel.
2 Ot alyon Moses i Aaron di, Em alan ha kilaw an baka an ma"id ha
bahbahna ta mi'nong hi apakawanan di bahul ya ha tangbal hi kalnero an
ma"id damdama ha bahbahna ta maghob an mi'nong i Apu Dios.
3 Ya imbagam hinadan ibba ta'un tinanud Israel ta iyaliyu ha ma"id ha
bahbahnan tangbal an gulding ta i'nongyuh apakawanan di bahul ya ha
kilaw an baka ya ha kalnero an hinohhay tawonda ya ma"id ha bahbahda
ta maghob an mi'nong i Apu Dios.
4 Ya nat'on bo nan bulug an baka ya nan tangbal an kalnero ta mi'nong
hi pi'hayyupan i Apu Dios. Ya ha alina an nadduman hi mantekan di olibo
ta midawat i Apu Dios. Ta atonyun namin datuwe te ad uwanin algoy
pumpatigan Apu Dios i da'yu.
5 Ta inyen nadan tatagun namin dadiyen imbagan Moses hinan way
panton nan tabernakel ot ma'amungdan namin hidi ot dayawondah Apu
Dios.
6 Ot alyon Moses i diday, Hi Apu Dios di nangibaga an aton ta'u datuwe
ta wan mipatigoy anabaktunan dita'u.
7 Ot alyon Moses i Aaron di, Ume'ah nan way punggobhan hi mi'nong
ta i'nongmu nan mi'nong hi apakawanan di bahulmu ya nan maghob an
mi'nong ta a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahulmu ya ahim mohpe
i'nong nan mi'nong hi a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahulmin
tatagu. Ta ma'unud nan imbagan Apu Dios hi ma'at.
8 Ot umeh Aaron hinan way punggobhan hi mi'nong ot paltiyona nan
kilaw an baka an mi'nong hi apakawanan di bahulna.
9 Ot idat nadan padin imbabalena nan dala i hiya ot itamolnay gamatnah
nan dala ot ilamuhnah nadan ha'gud hinadan duggun nan punggobhan hi
mi'nong. Ot ahina e ikuyag nan nabatin dalah nan pu"un nan punggobhan
hi mi'nong.
10 Ot gobhona nadan taba ya nan duwan batin ya nan maphod
an bongwah nan alten diyen mi'nong hi apakawanan di bahul hinan
punggobhan hi mi'nong ta inunudna nan imbagan Apu Dios i Moses.
11 Ya an namin nan dotagna an nunnanong di up'upna ya imbata"andah
nan nun'allunganda ot ahi gobhon Aaron.
12 Ot paltiyon bon Aaron nan maghob an mi'nong. Ot idat nadan
imbabalena nan dala ot ena iwalaghi' hinadan dingding nan punggobhan
hi mi'nong.
13 Ot idatda bon hiya nadan natogtog an dotag ya nan ulu ot gobhonah
nan punggobhan hi mi'nong.
14 Ot ulahanan namin nan minalutun nan baka ya nadan hukina ot
iyuhhunah nan maghob an mi'nong ta mi'ighob hinan punggobhan hi
mi'nong.
15 Ot ena alan nan gulding an mi'nong hi apakawanan di bahul nadan
tatagu ot paltiyona. Ot i'nongna an umat hinan inatnah nan namangulun
ini'nongnah apakawanan di bahulna.

16 Ot alana bo nan maghob an mi'nong ot i'nongnan inunudna nan
nibagan atona.
17 Ot igamalnah nan midawat an alina ot pi'ighobnah nan maghob an
mi'nong i diyen nawi"it.
18 Ot paltiyona bo nan baka ya nan tangbal an kalneron mi'nong hi
pi'hayyupan nadan tatagu i Apu Dios. Ot idat nadan imbabalena nan dala
ot ena pun'iwalaghi' hinadan dingding nan punggobhan hi mi'nong.
19 Mu nan taban'en nan baka ya nan kalnero ya nan iwitda ya nadan
batin ya nan nihophop hinadan alte
20 ya inyuhhun nadan imbabalen Aaron hinan palagpag ot ahi iyen
Aaron nadan taba hinan punggobhan hi mi'nong.
21 Mu nada'en palagpag ya nadan winawwan an hukpit ya intaggena ot
idawatnan Apu Dios ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios i Moses hi
ma'at.
22 Ta hidin ini'nong Aaron an namin nadan mi'nong hi apakawanan di
bahul ya nan maghob an mi'nong ya nan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu
Dios ot itaggenay ta'lena ot wagahana nadan tatagu ot duma"ul mohpeh
nan punggobhan hi mi'nong.
23 Ot ahi hunggop da Moses i Aaron hinan tabernakel. Ta hidin
limmah'unda ot wagahanda nadan tatagu ya nipatigon didan namin nan
mumbinang an mangipa'innilah anabaktun Apu Dios.
24 Ya nalanggiyab han apuy an nalpun Apu Dios ot gobhonan namin
nadan maghob an mi'nong i Apu Dios an wah nan punggobhan hi mi'nong.
Ya hidin tinigon nadan tataguh diyen na'at ya ahitutukukdah amlongda ot
inayundan munlu'bub ot dayawondah Apu Dios.

10

Hay Numbahulan Da Nadab I Abihu

1 Nan duwan linala'in imbabalen Aaron an da Nadab i Abihu ya inalada
nan punggobhandah insenso ot ittuwandah bala ot udmandah insenso ot
idawatdan Apu Dios. Mu bokon athidiy inalin Apu Dios hi atonda
2 ta nalanggiyab han apuy an impa'alin Apu Dios ot patayona didah nan
way tabernakel an pi'dammuwan i Apu Dios.
3 Ot alyon Moses i Aaron di, Hiyah naey pohdon Apu Dios an ibagah din
pangalyanay, Mahapul an an namin di munhilbin ha"on ya innilaonda nan
a'at'un Dios. Ta an namin di tatagu ya ha"on di ipabaktuda.
Mu hi Aaron ya namaaggot dindinnongan.
4 Ot ayagan Moses da Misael i Elsapan an imbabalen Usiel an hi ulitaun
Aaron ot alyonan diday, Eyu aanon dadiyen adol nadan amuna'onyu ta
ibata"anyuh tun nun'allungan ta'u ya tun pundayawan ta'u i Apu Dios.
5 Ot umeda mo ot eda ibata"an dida an inidondah lubung dadiyen nate
an inunudda nan imbagan Moses.
6 Ot alyon Moses i Aaron ya nadan nabatin imbabalenan da Eleasar i
Itamar di, Adiyu gungalon di ibu'yu ya adiyu hetheton di lubungyu ta
adi ayu umukayungan te atonyu'ehdi ya mate ayu ya milaggatda tudan
tatagu an gapuh bungot Apu Dios. Mu nadan ibba ta'un tinanud Israel
ya mabalin an ipatigoda an umukayungandah namatayan diyen apuy Apu
Dios i dadiyen duwa.
7 Ya adi ayu umaan hitun panton tun pi'dammuwan ta'un Apu Dios te
mate ayu. Te da'yu ya niyappit ayu an munhilbin Apu Dios an nihipun hi
nihiitan di lanah uluyu.

Ot unudondah diyen imbagan Moses.

Hay Mipagol Hinadan Padi

8 Alyon Apu Dios i Aaron di,
9 Adi ayu uminum hinadan imbabalem hi bayah ya nadan udum an
bumutong hi'on ayu hunggop hinan tabernakel te atonyu'ehdi ya mate ayu.
Ot mahapul an unudonyuh tuwe an ta'on on hanadan mun'atanudan an
munhilbin padi.
10 Ta adi ayu nimpe uminum ta way atonyun mangimatun hinadan
niyappit i ha"on an Dios ya nadan agge ya ta'on on nadan mibilang hi
malinis ya nadan mibilang hi nalugit.
11 Ya mahapul an itudduyuh nadan ibbayun tinanud Israel an namin
nadan tugun an imbaga' i Moses.
12 Ot alyon Moses i Aaron ya nadan agge ni'yaten linala'in imbabalenan
da Eleasar i Itamar di, Alanyu nan nabatih nan nidawat i Apu Dios an agge
naghob an alina ta apyonyuh tinapay an adi madduman hi yist ta anonyuh
haggon nan punggobhan hi mi'nong te niyappit i Apu Dios.
13 Ta anonyuhdi te niyappit nimpe i Apu Dios. Ya hidiyey midat i da'yun
hina'amma hinadan maghob an midawat an alina. Te datuwey inalin Apu
Dios i ha"on hi mahapul an ma'at.
14 Ya nan palagpag an mitaggen midawat ya nan hukpit nan mi'nong
hi pi'hayyupan i Apu Dios ya mabalin an anonyun hina'amma te hidiyey
midat i da'yun hina'amma an nalpuh nadan ini'nong nadan ibbayun
tinanud Israel hi pi'hayyupandan Apu Dios. Mu gahin on anonyuhdi hinan
mibilang hi malinis.
15 Ot mahapul an midat i da'yu nadan nitagge an nidawat an palagpag
ya nan hukpit an agge niddum hinadan maghob an taba. Ta datuwey
pahingyun hina'ammah inggana an ta'on on hanadan mun'atanudan. Te
datuwey inalin Apu Dios hi mahapul an ma'unud.
16 Ot mahmahan Moses i Aaron di na'at hinan gulding an ni'nong hi
apakawanan di bahul di tatagu. Ya hidin na'inilaanan nalpah an naghob
ya nunhiglay boholna i da Eleasar i Itamar.
17 Ot alyonan diday, Tanganu onyu agge inan hidiyen ni'nong hi
apakawanan di bahul hidih nan niyappit an panganyu? Hidiye ya
niyappit i Apu Dios an indatna i da'yu ta i'nongyu ta a'aanan di bungotna
an gapuh bahul ta'un tatagu.
18 Ya gapu ta agge niye nan dalanah nan kuwartun Apu Dios ya unhaot
inihdayuhdi hinan pi'dammuwan i Apu Dios te hiya tuwaliy imbaga' i
da'yu.
19 Mu hay nambal Aaron ya alyona di, Nomnomnomom an nan duwan
imbabale' ya manu te ini'nongdah ad uwani nan mi'nong hi apakawanan
di bahul nadan tatagu ya nan maghob an mi'nong i Apu Dios mu teen
naghobda. Ot undan nin mipa'amlong hi Apu Dios hi'on inan'uh ad uwani
nan ni'nong hi apakawanan di bahul di tatagu?
20 Ya nipa'amlong hi Moses hi nangngolanan diye.

11

Nadan Animal An Mibilang Hi Malinis Ya Nadan Mibilang Hi Nalugit

1 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
2 Ibagayuh nadan ibbayun tinanud Israel an hay mabalin hi ihdayuh
nadan animal an wahtun luta ya
3 nadan nagodway kukubda ya pidwondan taptapon di anonda.

4 Ya hay adiyu ihda ya nan kemel te ta'on hi pidwonan taptapon nan
anona mu agge nagodway kukubna ta hiya nan mibilang hi nalugit.
5 Ya atbohdi nan buwot
6 ya nan kuneho an manu te pidwondan taptapon nan anonda mu agge
nagodway kukubda ta hiya nan mibilangdah nalugit.
7 Ya adiyu bo ihda nan babuy te ta'on hi nagodway kukubna mu mibilang
hi nalugit te adina pidwon an taptapon nan anona.
8 Danaen animal di adiyu ihda ya adiyu dapaon di adolda hi'onda nate
te mibilangda nimpeh nalugit.

9 Ya an namin nadan ma'alah nan way liting an waday uhipna ya higalna
ya mabalin an anonyu.
10 Mu an namin nadan ma"id ha uhipna ya higalna ya adiyu
11 te dadiye nadan mibilang hi nalugit ot adiyu anon onu dapaon hi'onda
nate.
12 Ot an namin nimpe nadan wadah nan nalitingan an ma"id ha uhipna
onu higalna ya mibilangdah nalugit ta adiyu anon.

13 Ya hanadan hamutin adiyu anon te paniyo ya nan agila ya nan
halagma ya nan gayang
14 ya nadan nat'onat'on an balug
15 ya an namin nadan nat'o'nat'on an rabin
16 ya nan ay naha'gudan an akup ya nan akup an mihaggon hinan boble
ya nan gull ya nadan nat'o'nat'on an pippiwong
17 ya nan kittang di a'akupna ya nan kormorant ya nan tukukan
18 ya nan pulaw an akup ya nan akup hinan agge naboblayan ya nan
gayang an mangan hi dolog
19 ya nan hulin ya nadan nat'o'nat'on an dolwa' ya nan hoopoe ya nadan
littalit ya panni'i.

20 Ya an namin nadan insekto an tumayap ya idallanday opat an hukida
ya mibilangdah nalugit ta adiyu anon.
21 Mu mabalin an anonyu nadan napaya'an an nahu''up di hukida ya
ipaytu'day pangeda
22 an datuwe nadan nat'onat'on an dudun ya nadan dulduli ya lellel ya
nadan ba"atong.
23 Mu nadan udum an napaya'an an ikadapday pangeda ya adiyu anon.
24 Ya nan tagun waday dinapanah nate i danae ya mibilang hi nalugit hi
ingganah mahdom.
25 Mu niluh'en waday dinapayuh nate i danaen mibilang hi nalugit
an animal ya pa'ibagonyun e laba'an nan inlubungyu. Mu hiyah diye
damdaman mibilang ayuh nalugit hi ingganah mahdom.

26 Ot nadan animal an nagodway kukubda mu adida pidwon an taptapon
nan anonda ya mibilangdah nalugit. Ot hi'on waday dapaonyuh nan
kumpulnan mate i danaen animal ya mibilang ayuh nalugit.
27 Ya an namin nadan opat di hukina an waday komongna ya adi mabalin
hi anonyu te mibilangdah nalugit. Ot hanan manapah nan adol datuwe
hi'onda nate ya mibilangdah nalugit hi ingganah mahdom.
28 Ot nan waday dinapanah nate ya mahapul an ena laba'an nan
inlubungna mu hiyah diye damdaman mibilang hi nalugit hi ingganah
mahdom.
29 Ya mibilangda boh nalugit nadan udum an mundallanan hitun luta an
umat hinan buwot ya gelew ya nadan nat'o'nat'on an o"ongal an banniya

30 ya nan bambanaggo ya nan buwaya ya nan alibut ya nan banniyah
nan awadan di panag* ya nan kallulu.
31 Ot nan tagun manapa i danae hi'onda nate ya mibilang hi nalugit hi
ingganah mahdom.
32 Ya kumpulnan gina'un ida"oman nan naten animal an umat hi luput
onu lalat onu pina'ot an usal onu langgut ya mibilang hi nalugit. Ta
gahin on ulahan ta malinisan mu mibilang damdamah nalugit hi ingganah
mahdom ya ahi mohpe mibilang hi malinis.
33 Ya onha nan pito' an banga di nagahan nan nate i datuwe ot an namin
nan niha"ad hidi ya mibilangdah nalugit ta mahapul an guduwon nan
banga.
34 Ya an namin nan makan onu liting an ma'inum an natodtodan hinan
liting an nalpu i diyen banga ya mibilang hi nalugit.
35 Ot kumpulnan gina'un pito' di niyamma an umat hi banga onu
kumpulnan pugun an punha"angan hi tinapay an waday nagah hidin nate
an mibilang hi nalugit ya mahapul an mapa"ih te mibilang hi nalugit.
36 Mu nan obob onu nan pangi'amungan hi liting ya ta'on on waday
nagah hidin nate an mibilang hi nalugit ya hiyah diyen mibilang hi malinis
an ammuna nan tagun manapa i diyen nate di mibilang hi nalugit.
37 Ya hi'on nan kumpulnan mitanom di nagahan nan nate ya adi mibilang
hi nalugit.
38 Mu hi'on ni'upol hi liting nan tanom ya hidiy nagahan nan naten
animal ya mibilang moh nalugit.
39 Ya onha nan mibilang hi malinis an animal di nate ya nan adolna ya
mibilang hi nalugit ot nan manapa i diyen nate ya mibilang hi nalugit hi
ingganah mahdom.
40 Ya nan tagun manapa onu mangan hinan lamoh diyen naten animal ya
mahapul an ena laba'an di lubungna mu hiyah diye damdaman mibilang
hi nalugit hi ingganah mahdom.
41 Ya an namin nadan kikkitang an animal hitun luta ya adi makan te
nibilangdah nalugit
42 an umat hinan ulog an ibuluhdan ume ya nadan udum an opat di
hukida ya nadan umat hi palikutkut an dakol di hukida.
43 Ot tigonyu ta adi gumalat danaen animal hi ibilanganyu damdamah
nalugit.
44 Ha"on an hi Apu Dios an dayawonyu ya nahamad di a'at'u ot mahapul
an inghona' ta mipatigoy niddumanyun ha"on. Ot halipodpodonyu ta adi
gumalat danaen animal hi ibilanganyuh nalugit.
45 Ha"on hi Apu Dios an nangikak i da'yuh ad Egypt ta wan ha"on di
dayawonyu ot mahapul an inghona' te ha"on ya nahamad nimpey a'at'u.
46 Ot danaey mahapul an ma'at hinadan animal ya nadan hamuti ya an
namin nadan munwannatan hitun luta ya atbohdih nadan wah nan liting.
47 Ta mahapul an innilaonyu hi'on nganne dadiyen matagun animal an
mibilang hi nalugit an adi makan ya nadan makan te mibilang hi malinis.

12

Hay Aton Nan Nun'ayyam Ta Mibilang Hi Malinis

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,

* **11:30 11:30** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal.

2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an nan babain hiyah
nun'ayyam* ya mibilang hi nalugit hi pituy algo hi'on lala'i nan in-
yayyamna. Ya hinan pituy algo ya umat damdamah nan umaliyan di
binulan an malpuh adolna an mibilang hi nalugit.
3 Ya hinan mi'awaluh algo ya mahapul an makugit nan golang.
4 Ya inggana damdama boh on mala"uy tulumpulut tuluy (33) algo ya ahi
mabalin an mibilang mohpeh diyen nun'ayyam hi malinis hinan na'aan an
dalah adolnah din nun'ayyamana. Ya i diyen himbulan ya mipagol hi ena
panapaan hinadan niyappit i Apu Dios an usal. Ya adi mabalin hi umeh
nan tabernakel te mipagol ta ingganah magibbuh nan nagtud an algon
pumpalinisana.
5 Mu wa'et babai nan inyayyamna ya mibilang hi nalugit hi duway
duminggu an umat damdamah nan umaliyan di malpuh adolna. Ta
ingganah mala"uh boy nanom ta han onom (66) di algo ya ahi mabalin
an mibilang hi malinis an gapuh nun'ayyamana.
6 Ya wa'et nagibbuh nan nagtud an algon pangi'imohana ya inyena
mohpe ha ohay tawonah kalnero hinan padi hinan way panton nan
tabernakel. Ta i'nong nan padi hi maghob an mi'nong i ha"on an Dios
ya ha palluma ta mi'nong hi apakawanan di bahulna.
7 Ta i'nong nan padi dadiye ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh
bahulna. Ta nalpah'e ya mabalin mohpen mibilang hi malinis hidiyen
nun'ayyam.
8 Mu alina'eh on adi abalinan diyen babai nan kalnero ya mabalin an
ha duwah balug onu ha duwah palluma ta maghob an mi'nong nan oha
ya mi'nong hi apakawanan di bahulna nan oha. Athidiy aton nan padi ta
a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna ta mibilang mohpeh malinis
hidiyen nun'ayyam.

13

Hay Atondah Nan Tagun Waday Gulidnan Mangal'aldan

1 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
2 Hi'on namaag ya wada ha linum'a' hi up'up di ohan tagu onu ha
pimmidaang ya ma"id ha mapto' ya mumbalin hi gulid.* Ot mahapul an
ena ipatigoh nan padin hi Aaron onu ha ohah nadan padin holagna.
3 Ta tigonda'e an pimmulaw nan dutdut an nipto' hinan pimmidaang an
dimmallom ya mabalin an hidiye nan gulid an mangal'aldan hi udum. Ot
ibagan mon nan padi an hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit.
4 Mu onha tigon nan padi nan up'up ya pimmulaw mu agge dimmallom
ya agge pimmulaw nan dutdut an nipto' hidi ot hay atona ya ibagana ta e
mihiwweh diyen taguh pituy algo.
5 Ta hinan mi'apituh algo ya ahina bo e tigon ya hiya'eh diyen nunnanong
an agge niwakat nan pimmidaang hi up'upna ya inaynayunan ihiwwe boh
pituy algo.
6 Ya hinan mi'apitu boh algo ya ena tigon ta nama"id'e ya ibagana
mohpen hidiyen tagu ya ma"id ha bahbahna an on pimmidaang ya abuh.
Mu mahapul an e ilaba' diyen tagu nan lubungna ta ahi mibilang hi
malinis.

---

* **12:2 12:2** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo. * **13:2 13:2** Hituwen gulid ya hay alyon di udum ya ba'e te nan English an Biblia ya alyonday leprosy mu hituwen gulid ya mabalin an midalhin hinan ta'on on nan dingding ya nadan udum an usalon di tagu ta hiya nan adi umat hinan ba'e.

7 Mu onha indani ya tinigon diyen tagun mun'abitbit nan pimmidaang
hi up'upna ya mahapul an ena bo ipatigoh nan padi.
8 Ta tinigon'en nan padi an mun'abitbit nan pimmidaang hi up'upna ya
ibagana mon hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit te hidiye nan gulid an
mangal'aldan hi udum.

9 Ot athidiy ma'at an nan tagun waday gulidnan mangal'aldan hi udum
ya mahapul an ena ipatigoh nan padi.
10 Ta tigon'en nimpen nan padi an waday pimmidaang hi up'upna ya
pimmulaw nan dutdutna
11 ya hidiyey itiganan waday gulidnan mangal'aldan hi udum ta hiya nan
ibagan mon nan padi an hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit. Ta adi mo
gahin ona hadhaddon te na'innila mo an mibilang hi nalugit hidiyen tagu.

12 Mu hi'on tigon nan padi ya namaag ya niwakat nan pimmidaang hi
an namin an up'upna an mihipun hi uluna ta ingganah dapana
13 ya bokon hidiye nan gulid an mangal'aldan hi udum. Ot ibagan mon
nan padi an adi mo mibilang hi nalugit hidiyen tagu.
14 Mu hi'on nabtak nan up'up ta matigo nan lamoh ya mibilang hi nalugit
hidiyen tagu.
15 Ot nan padi ya ibaganan waday bahbah diyen tagu ta mibilang moh
nalugit te mangal'aldan hi udum nan gulidna.
16 Mu hi'on alina ya pimmulaw nan lamoh ya mahapul an ena bo ipatigoh
nan padi.
17 Ta tigon'en nan padi an pimmulaw nan up'up ya ibaganan mibilang
mo hi malinis hidiyen tagu.

18 Ya onha waha taguh napoghaan ot mapoyanan
19 ya alina'e boh on pimmidaang nan nipoyanana ya mahapul an ena bo
ipatigoh nan padi.
20 Ya onha tigon nan padi ya inoy an dimmallom nan pimmidaang hi
nunlini"odan nan napoyanan an pogha ya pimmulaw nan dutdut hidi
ot ibagana mon hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit te nan gulidna ya
mangal'aldan hi udum.
21 Mu tigon'en nan padi an agge pimmulaw nan nipto' hidin dutdut ya
agge dimmallom nan pimmidaang mu on mun'apoyanan ya ibagan nan
padi i hiya ta mihiwweh pituy algo.
22 Mu mala"uh'ey pituy algo ya mun'abitbit nan pimmidaang ya ibagan
nan padi an hidiyen tagu ya waday gulidnan mangal'aldan hi udum ta
mibilang moh nalugit.
23 Mu hiya'eh diyen adi maluman ya adi mabitbit an on tuwali hidiye
nan kilah di pogha ot nan padi ya ibaganan hidiyen tagu ya mibilang hi
malinis.

24 Ya onha waha na'atungan ta pimmidaang nan up'upna
25 ot mahapul an ena ipatigoh nan padi. Ta tigon'en nan padi an
pimmulaw nan dutdut an nipto' hidi ya dimmallom nan pimmidaang ot
hidiyen na'atungan ya numbalin hi gulid an mangal'aldan hi udum. Ot
ibagan nan padi an hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit te waday gulidnan
mangal'aldan hi udum.
26 Mu hi'on tigon nan padi ya agge pimmulaw nan dutdut an nipto' hidi
ya agge dimmallom nan pimmidaang ya mahapul an ibagan nan padi ta e
mihiwwe boh diyen tagu hi pituy algo.

27 Ya ahina bo e tigon hinan mi'apituh algo ta mun'ihinap'eh adolna ya
ibagan mon nan padi an hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit te waday
gulidnan mangal'aldan hi udum.
28 Mu hi'on ma"id mo nan pimmidaang ta ammuna nan kilah nan
na'atungan hinan up'upna ya hidiyey itiganan bokon gulid. Ta mabalin
an ibagan nan padin mibilang hi malinis hidiyen tagu.
29 Ya hi'on wada ha nagulidan di uluna onu hi pangalna
30 ya ena ipatigoh nan padi ta tigon'en nan padi an dimmallom nan
pimmidaang hinan up'upna ya nat'on nan ibu' an nipto' hidi an ay inunig
ya kikkitang ya ibagan mon nan padi an hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit
te hidiyen gulid hi uluna onu hay pangalna ya mangal'aldan hi udum.
31 Mu ma"id'e ha mangitit an ibu' hinan awadan di gulidna ya agge
dimmallom ya ibagan nan padi ta e mihiwweh diyen tagu hi pituy algo.
32 Ya ahina bo e tigon hinan mi'apituh algo ta agge'e nihinap ya agge
naluman nan ibu' an nipto' hidi ya agge bo dimmallom nan gulidna
33 ya mahapul an upuhan diyen taguy ibu'na ya balbasna ta ammuna
nan nagulidan hi mabati. Ya e mihiwwe bo hi pitu boy algo.
34 Ta hinan mi'apituh algo ya ahina bo e tigon. Ta agge'e nihinap hi adol
diyen tagu nan gulid ya ibaganan mibilang moh malinis hidiyen tagu. Ta
e mohpe laba'an diyen tagu nan lubungna ta mibilang hi malinis.
35 Mu hi'on nalpah an imbagan nan padi an mibilang hidiyen taguh
malinis ya indani ya nihinap nan gulidna
36 ot adi mo gahin on tigonah on waday ay inunig an ibu' hinan nipto'
hidi te na'innila mon hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit.
37 Mu hi'on tigon nan padi an agge nihinap ya mangmangitit nan ibu' an
manuluh nan nipto' hidi ya mibilang moh malinis. Ot ibagan mohpen nan
padi an hidiyen tagu ya mibilang hi malinis.
38 Ya onha waha lala'i onu babai hi matigo an waday pimmulaw hi
up'upna
39 ya mahapul an ena ipatigoh nan padi. Ta tigona'en adi ma'apullaw ya
adi mitakut hidiye ot hidiyen tagu ya mibilang hi malinis.
40 Nan lala'in nagah di ibu'na ta natuga'an ya mibilang hi malinis.
41 Ya ta'on on nan napultakan di ulunah nangappit hi angahna ya
mibilang hi malinis te bokon bahbah hidiye.
42 Mu alina'eh on waday pimmidaang an gulid hinan tugga' diyen tagu
an hidiye nan gulid an mangal'aldan hi udum
43 ya tigon'en nan padi ta linum'a' hidiyen umat hi gulid an mangal'aldan
hi udum
44 ya mahapul an ibaganan hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit.
45 Ot nan tagun waday gulidnan mangal'aldan hi udum ya mahapul
an munlubung hinan nun'ahethet an lubung ya aggena hinugud di
ibu'na ya hinophopanay angahna ya initku'itkuknay, Mibilanga' hi nalugit!
Mibilanga' hi nalugit!
46 Ta hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit hi ingganah ma'agahan i diyen
gulidna. Ta hiya nan mahapul an e mibata"an hinan nun'allungan di tatagu
ta e munhiwwe.

Hay Aton Hinan Luput An Waday Bahbahna

47 Hi'on waday tigonyun bimmu"ut hinan luput an nadutdutan onu nan
agge
48 ya ta'on on nan na'abol onu nan lalat an na'apyah lubung onu nadan
udum an usal

49 ya hi'on munlangta onu ay udungo onu mumbolah† di tigona ya
mahapul an eyu ipatigoh nan padi.
50 Ta tigon'en nan padi an waday bu"ut hinan luput ya ihiwwenah diyeh
pituy algo.
51 Ta hinan mi'apituh algo ya ena bo tinigo ta nihinap'eh diyen bu"ut ya
mahapul an ibaganan mibilang hi nalugit hidiyen luput.
52 Ot mahapul an gobhonda ta adi midalhin hinadan udum.
53 Mu hi'on tigon nan padi an maphod te agge nihinap
54 ya ena ipalaba' hinan ud luput ya impipa"enan hiyah pitu boy algo.
55 Mu hi'on nalaba'an ta tigon nan padi ya agge na'aan nan bu"ut ya
mahapul an maghob an ta'on on agge nihinap nan bu"utna.
56 Mu hi'on tigon nan padi ya mun'a'aan nan bu"utna ya hethetona ta
ma'aan nan nipto'ana.
57 Mu alina'eh nawada bo damdama ya mahapul mon gobhon nan ud
bagi hidiyen luput.
58 Mu hi'on inlaba'na ya na'aan ya pidwona damdaman laba'an ta ahi
mibilang hi malinis.
59 Ot hiya danaey nan nitugun hi ma'unud hi'on waday luput an
nadutdutan onu linen onu na'abol onu lalat an waday bu"utna ta
ma'innilaan hi'on nan luput ya mibilang hi malinis onu nalugit.

14

Hay Aton Nan Tagun Napoyanan Nan Gulidna An Mangal'aldan Hi Udum

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Nan tagun napoyanan nan gulidna ya mahapul an tigon ni' nan padi.
3 Ta ume nan padi hi awadana an nibata"an hinan nun'allungan nadan
tatagu ta ena idodongan hi'on immannung an napoyanan nan gulidna.
4 Ta napoyanan'e ya ena impa'ala ha duwan hamuti ya ha naptung an
sedar ya ha linubid hi mumbolah ya nan ma'alih haysop.
5 Ta inyeda'e ya imbagan nan padi ta gogodonay ohah nan hamuti ya
impa'ayuhna nan dalanah nan bangan nattuwan hi liting an pa'ahhagub.
6 Ya inalana bo nan ohan hamuti ya nan naptung an sedar ya nan linubid
ya nan ma'alih haysop ya intamolna* i diyen banga.
7 Ya ahina mohpe e inwalaghi' dadiyen intamolna hi mumpipituh nan
tagun napoyanan nan gulidna ta hituwey ohah mahapul an ma'at ya ahi
mabalin an mibilang hi malinis. Ya innayunan impatayap nan hamuti ta
ume.
8 Ya e inlaba' diyen taguy lubungna ya inupuhanan namin nadan dutdut
hi adolna ya e nun'amoh. Ta mabalin mohpen umeh nan nun'allunganda.
Mu adi ni' damdama hunggop hinan allungna an umohnong hinan dola ta
ingganah on mala"uh di pituy algo.
9 Ta hinan mi'apituh algo ya inupuhana nadan ibu' hi uluna ya balbasna
ya kidena ya an namin nadan dutdut hi adolna ya e nun'amoh ta atona
nan nibagan atona.
10 Ya hinan mi'awaluh algo ya inyena ha duwan tangbal an kalnero ya ha
ohah tinna an ohay tawona an ma"id ha bahbahda. Ya ni'yalana ha umeh
tuluy kilun napinun alina an nadduman hi lanan di olibo ya ha ohay basun
lanan di olibo.

---

† **13:49 13:49** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. * **14:6 14:6** Nan haysop ya humangoh nan way binattun alad an dumukkeh ohay dopa an nataldong nan adolna ya nan tubuna di alanda ya binto'da ta hiyay itamolda ya inwalaghi'da.

11 Ya inyen nan padih diyen tagu ya nadan i'nongnah nan way panton
nan tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on an Dios.
12 Ya inalan nan padi di ohah nadan tangbal an kalnero ta mi'nong hi
apakawanan di bahul diyen tagu ya iniddumna ha ohay basun lanan di
olibo ya intaggena ta midawat i ha"on an Dios.
13 Ya pinaltinah diyen kalnero hinan niyappit i ha"on an Dios an
pumpaltiyandah nan mi'nong hi apakawanan di bahul ya nan maghob an
mi'nong. Ya hay atonda ya umat hinan mi'nong hi apakawanan di bahul
ya nan mi'nong hi apakawanan di bahul an agge inatta an nan padi ya
ammunay idatana te hidiye ya nidawat i ha"on an Dios.
14 Ya inalan nan padi dohah nan dalan diyen kalneron ni'nong ya
indanihnah nan winawwan an ingan diyen tagu ya nan winawwan an
am'ama"an di ta'lena ya hukina.
15 Ya inhiit nan padi dohah nan lanan di olibo hinan iniggid an paladna.
16 Ya initdo'na nan winawwan an lodlodongna ya inwalaghi'nah
mumpipituh nan tabernakel.
17 Ya impu'nahna dohah nan lanan nabatih paladna hi winawwan an
ingan diyen tagu ya nan winawwan an am'ama"an di ta'lena ya hukina.
18 Ya inlamuh nan padi hi ulun diyen tagu nan nabatin lanah ta'lena.
19 Ya ahina mohpe e i'nong nan mi'nong hi apakawanan di bahulna ta
nagibbuh'eh diye ya ena mohpe pinalti nan maghob an mi'nong.
20 Ya iniddumna nan midawat an alina hinan punggobhan hi mi'nong ta
atona nan nibagan atona ta wan mibilang hi malinis hidiyen tagu.
21 Mu hi'on adina abalinan nan duwa ya ta'on on ha ohah tangbal
an kalnero ta mi'nong hi apakawanan di bahulnan aggena inatta ta
mitaggen midawat i ha"on an middum ha ohay kiluh nan napinun alina
an nadduman hi mantekan di olibo ya ha ohay basun mantekan di olibo.
22 Ya inudmanah duway palluma ta mi'nong hi apakawanan di bahulna
nan oha ya maghob an mi'nong nan oha.
23 Ta hinan mi'awaluh algo ya iyen diyen tagu datuweh nan padi. Ta
midawatda i ha"on an Dios hidih nan way panton nan tabernakel.
24 Ta alan nan padi nan kalnero ya nan mantekan di olibo ya intaggena
ta mitaggen midawat i ha"on an Dios.
25 Ya innayunan pinalti nan kalnero ya inalana dohah nan dalana ya
impu'nahnah nan winawwan an ingan nan tagun nipaphod ya hinan
am'ama"an nan winawwan an ta'lena ya hukina.
26 Ya inhiit bon nan padi dohah nan lanah iniggid an paladna.
27 Ya initdo'nahdiy lodlodongna ya inwalaghi'nah mumpipituh nan
tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on an Dios.
28 Ya inlamuhna dohah nan lanah winawwan di ingan diyen tagu ya hay
winawwan an am'ama"an di ta'lena ya hukina.
29 Ya nan nabatin lanah palad nan padi ya ilamuhnah ulun diyen tagu
ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna.
30 Ya ahi mohpe i'nong nan padi nan duwan palluma.
31 Ta nan oha ya mi'nong hi apakawanan di bahul diyen tagu ya nan
oha ya maghob an mi'nong i ha"on an Dios an middum nan midawat an
alina. Ta danaey aton nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh
bahul diyen tagu ta ahi mibilang hi malinis.
32 Ta datuwey ma'unud hi aton nan tagun waday gulidna an man-
gal'aldan hi udum an adina abalinan nan nibaga tuwali an mi'nong ta
ahi mohpe mibilang hi malinis.

Hay Aton Hinan Balen Mibilang Hi Nalugit

33 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
34 Wa'et dumatong ayuh nan bobleh ad Kanaan an idat'un da'yu ta eyu
punhituwan ya wada'ey iha"ad'uh bu"ut hi ohan balehdi an mabalin an
mihinap i diyen pumboblayanyu
35 ya mahapul an e ipa'innilan nan ud bale hinan padi ta ena tigon.
36 Ta ibagan nan padi hinadan nunhituhdi ta umaanda ni' hidi ya ta'on
on nadan gina'uda ya inaanda ta mabao ya ahi e tigon nan padi ta ma"id
ha mibilang hi nalugit an mabatih nan bale.
37 Ya hi'on tigon nan padi nan dingding ya waday bu"ut hi munlangta
onu mumbolah di tigona an mangeh dallom nan dingding
38 ya ikalobna ta mabao ni' hi pituy algo.
39 Ta hinan mi'apituh algo ya ahina bo e idodongan. Ta nihinap'e nan
bu"ut hinan dingding
40 ya ibagana ta aanonda nan batun dingding an nipto'an nan bu"ut. Ya
eda intopal nadan inaandan waday bahbahna hinan nibilang hi nalugit an
nidawwih nan boble.
41 Ya imbagana bo ta ad'adandan namin nan dingding nan bale ya eda
bo intopal nan inad'addahdi hinan nibilang hi nalugit an eda nangitopalan
hinadan batun inaanda.
42 Ya hinukkatanda nan batun na'aan hinadan dingding ya ahida bo
pinalitadaan.
43 Mu hi'on hidin nagibbuh an inatdahdi ya indani damdama ya
numbangngad bo nan bu"ut hinan niphod an dingding
44 ya mahapul an e tigon bon nan padi. Ta hi'on tigonan nihinap hinan
bale ya na'innilan nabahbah hidiyen bale ta mibilang moh nalugit.
45 Ot mahapul an pa"ihonda ya eda intopal an namin dadiyen na'usal hidi
an batu ya kayiw ya nadan udum hinan nidawwih nan boble an nibilang
hi nalugit.
46 Ya onha waha taguh hinunggop i diyen baleh din nikalob hi pituy algo
an aggeda ni' pina"ih ya mibilang hi nalugit hidiyen taguh ingganah nan
mahdom.
47 Ya nan tagun nangan onu nalo' hidi ya mahapul an ena laba'an nan
inlubungna.
48 Mu onha hidin hinukkatanda nan na'aan an dingdingna ot pali-
tadaanda ya tinigon nan padi ya agge numbangngad nan bu"ut ya ibagana
mohpen hidiyen bale ya mibilang hi malinis te na'aan nan bu"utna.
49 Mu hay mahapul hi atonda ta mibilang hi malinis hidiyen bale ya e
mangala nan ud bale i ha duwah hamuti ya ha nun'aptung hi kayiw an
sedar ya ha mumbolah an linubid ya nan ma'alih haysop.
50 Ta gogodonay ohah nan hamuti an pa'ayuhonay dalanah nan banga
an naha"adan hi pa'ahhagub an liting hinan obob.
51 Ya intamolna i diyen banga nadan sedar an kayiw ya nan ma'alih
haysop ya nan mumbolah an linubid ya nan matagun hamuti. Ya
inwalaghi'na dadiyen intamolna hi mumpipitu hinan bale.
52 Ta atona dadiyen namin
53 ya ahina e ipatayap nan matagun hamuti hinan nibata"an hinan boble.
Athidiy atonda ta mibilang mohpeh malinis hidiyen bale.
54 Ot hiya danaey mahapul hi unudonyu hi'on waday gulid hi man-
gal'aldan hi udum
55 ya hi'on waday bu"ut hinadan luput onu nan bale
56 ya nadan gulid an kumiyaki ya pogha ya nan lum'a'

57 ta panginnilaan hi'on mibilang hi malinis onu mibilang hi nalugit nan
tagu onu nan luput onu nan bale.

15

Nan Malpuh Adol An Lummuh Ibilangan Hi Nalugit

1 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
2 Ibagayuh nadan ibbayun tinanud Israel ta wada'ey bumbummuddun
malpuh adol nan lala'i ya mibilang hi nalugit hidiyen bumudduh i hiya.
3 Ta hiya nan mibilang mo boh nalugit hidiyen tagu an ta'on on
minaynayun nan bumbummudduh adolna onu dimminong.
4 Ta ta'on on nan nalo'ana onu nan inumbunana ya mibilangdah nalugit.
5 Ya nan manapah nan nalo'ana ya mahapul an e mun'amoh ya
inlaba'nay lubungna mu hiyah diye damdaman mibilang hi nalugit hi
ingganah mahdom.
6 Ya atbohdi nan tagun mihukkat an umbun hinan inumbunan diyen
tagu an mahapul an e mun'amoh ya inlaba'nay lubungna mu hiya
damdama bon mibilang hi nalugit ta ingganah mahdom.
7 Ya ta'on on nan tagun manapa onu mida"om i diyen tagun waday
bumuddun malpuh adolna an mahapul an e mun'amoh ya inlaba'nay
lubungna mu hiya damdamah diyen mibilang hi nalugit ta ingganah
mahdom.
8 Ya hi'on waday tinukpaan diyen tagun waday bumbummuddun
malpuh adolna ya atbohdin mahapul an e mun'amoh hidiyen natukpaan
ya inlaba'nay lubungna mu hiya damdaman mibilang hi nalugit ta
ingganah mahdom.
9 Ya an namin nan umbunan diyen lala'ih nan punluganana ya mibilang
hi nalugit.
10 Ya nan manapan diyen inumbunana ya mahapul an ena ilaba' nan
lubungna ya nun'amoh. Mu hiya damdaman mibilang nimpeh nalugit hi
ingganah mahdom.
11 Ya onha agge inulahan nan tagun waday malpuh adolnay ta'lena ya
indapanah ohan tagu ya mahapul an e mun'amoh diyen dinapana ya
inlaba'nay lubungna. Mu hiya damdama nimpen mibilang hi nalugit ta
ingganah mahdom.
12 Ya kumpulnan pito' an bangan dapaon diyen tagu ya mahapul an
pa"ihonyu mu hi'on hay dinapana ya nan usal an kayiw ya mahapul an
ulahanyu.
13 Ya wa'et pinumhod hidiyen tagu ta dimminong nan malpuh adolna
ya haddona ta mala"uh di pituy algo ya ahi e mun'amoh ya inlaba'nay
lubungna ta mibilang moh malinis.
14 Ya hinan mi'awaluh algo ya inyena ha duway balug onu palluma hinan
pi'dammuwanyun ha"on an Dios hidih nan way panton nan tabernakel ya
indatnah nan padi.
15 Ta nan oha ya mi'nong hi apakawanan di bahul diyen tagu ya nan
mi'adwa ya maghob an mi'nong i ha"on an Dios. Athituy aton nan padi
ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul diyen tagun nipaphod hinan
dogohna.
16 Hay oha bo ya di'et waday bimmudduh malpuh adol di ohan lala'i ya
mahapul an e mun'amoh mu hiya damdama nimpen mibilang hi nalugit
hi ingganah mahdom.

17 Ya kumpulnan lubung onu lalat an nida"oman diyen bimmudduh nan
lala'i ya gahin di ma'ulahan mu hiya damdaman mibilang hi nalugit hi
ingganah mahdom.
18 Ya wa'e ta inilo' nan lala'i nan babai ta bimmudduh di malpuh
adolna ya mahapul an eda mun'amoh an duwa mu hiya damdamah diyen
mibilangdah nalugit hi ingganah mahdom.
19 Ya atbohdi hinan bumudduhan nan binulan an malpuh adol nan babai
an mibilang hi nalugit hi pituy algo. Ot nan manapa onu mida"om i hiya
ya mibilang hi nalugit ta ingganah mahdom.
20 Ya an namin nan nalo'ana onu inumbunana ya mibilang hi nalugit.
21 Ya nan manapa onu mida"om hinan nalo'ana ya mahapul an e
mun'amoh. Mu hiya damdaman mibilang hi nalugit hi ingganah mahdom.
22 Ot nan manapa hinan kumpulnan inumbunan diyen babai ya mahapul
an e mun'amoh ya inlaba'nay lubungna mu hiya damdamah diyen
mibilang hi nalugit hi ingganah mahdom.
23 Ta nan manapah nan umat hinan nalo'ana ya an namin nan
inumbunana ya mahapul an e mun'amoh ya inlaba'nay lubungna mu hiya
damdamah diye nimpen mibilang hi nalugit hi ingganah nan mahdom.
24 Ya hi'on waday mangilo' i hiya ta nida"om hinan lala'i nan binulan an
malpuh adol nan babai ya mibilang hi nalugit hi pituy algo nan lala'i ya
atbohdi an mibilang hi nalugit nan alo'ana.
25 Ya onha waday bumudduh dalah adol nan babai an ta'on on bokon
hidiye nan binulan an malpuh adolna onu nan binulan an malpuh adolna
mu adi dumduminnong ya mibilang hi nalugit ta ingganay duminong
hidiyen malpuh adolna.
26 Ya atbohdin mibilang hi nalugit nadan alo'ana ya umbunana an umat
hinan umaliyan di malpuh adolna.
27 Ya kumpulnan tagun manapa i dadiyen inusalna ya mahapul an e
mun'amoh ya inlaba'nay lubungna. Mu hiya damdamah diyen mibilang hi
nalugit hi ingganah mahdom.
28 Ya wa'et dimminong hidiyen malpuh adolna ya hinnodnan mala"uh di
pituy algo ya ahi mibilang hi malinis.
29 Ya hinan mi'awaluh algo ya mahapul an iyenah nan padi hidih nan
way panton nan tabernakel ha duway palluma.
30 Ta i'nong nan padi hi apakawanan di bahulna nan oha ya maghob an
mi'nong nan oha. Athituy aton nan padi ta way aton nan babain mibilang
hi malinis.
31 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Datuwey ipa'innilam hinadan ibbam
an tinanud Israel ta inniladay atonda hi'onda nibilang hi nalugit ta wan
adi bo mi'inlulugit tun tabernakel ta bokon hiyay gumalat hi atayanda.
32 Ta danae nadan mahapul hi aton nan lala'i hi'on waday bumudduh
malpuh adolna.
33 Ya atbohdih nan babai hi'on waday bumudduh malpuh adolna ya hay
aton nan lala'i an nangilo' hinan babain nibilang hi nalugit.

16

Hay Nibagah Aton Aaron Ya Ahi Hunggop Hinan Tabernakel

1 Hidin nateda mo nadan duwan imbabalen Aaron hi eda nangidawatan
hi i'nongda an gapuh aggeda nangunudan hinan inalin Apu Dios hi atonda
2 ya alyon Apu Dios i Moses di, Ibagam i ibbam an hi Aaron ta adi
namaaggon e hinunggop hinan kuwartu' an Dios an nabolda' hi kultina.

Te hidih nan way bugut hi potto' nan kalub nan Kahun an nittuwan di
Hapit'uy pumpatiga'. Te atona'ehdi ya mate.
3 Ta hiya nan madatngan'e nan ena hunggopan hidi ya iyena ha kilaw
an baka ta mi'nong hi apakawanan di bahulna ya ha tangbal an kalnero
ta maghob an mi'nong i ha"on an Dios.
4 Ya mahapul an ilubungna nan linen an adukken lubung ya nan putut
an pantalon ya inwakohnah adolna nan adukken linen ya impongotna nan
linen an turban. Mu mahapul an mun'amoh ni' ya ahina ilubung datuwen
niyappit i ha"on an lubung di padi.
5 Ya da'yu'en tinanud Israel ya mahapul an idatyu ha duwah tangbal hi
gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahulyu ya ha tangbal an kalnero ta
maghob an mi'nong.
6 Ta i'nong Aaron hidiyen baka hi apakawanan di bahulna ta a'aanan di
bungot'un Dios an gapuh bahulna ya nadan pamilyana.
7 Ya inyalina mohpe nan duwan gulding hidih nan panton nan taber-
nakel an pi'dammuwanyun ha"on an Dios.
8 Ya imbunutna hi'on nganne i dadiyen duwan gulding di mi'nong i ha"on
an Dios ya nganney mibulus.
9 Ya inyen Aaron nan gulding an nabunut hi mi'nong ta i'nongnah
apakawanan di bahul.
10 Ya nan nabunut an mibulus an gulding ya idawatna ni' an matagu
i ha"on an Dios ya ahina imbulus hinan agge naboblayan ta miyappit hi
a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul nadan tatagu.
11 Ta alan Aaron nimpe nan baka ta mi'nong hi apakawanan di bahulna
ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna ya didan hina'amma. Ya
pinaltina ta mi'nong nimpe hi apakawanan di bahulna.
12 Ya inalanah nan punggobhan hi insenso nan naha"adan hi bala ya ha
duway gamal hinan na'aggimu' an insenso ya inihgopnah nan kuwartu' an
Dios.
13 Ya inha"adna nan ginamalnan insenso hinan bimmalan apuy ta
umahuk ta hawanana nan kalub nan Kahun an nittuwan nan Hapit'un
Dios. Ot atona'ehdi ya adi mate.
14 Ya inalana dohah nan dalan nan ini'nongnan baka ya intamolnay
lodlodongna ya inwalaghi'nah nan balitu' an kalub nan Kahun ya ahina
inwalaghi' hi mumpipituh nan Kahun.
15 Ya nagibbuh'eh diye ya pinaltina bo nan gulding ta mi'nong hi
apakawanan di bahulyun tatagu. Ya inalana bo dohah nan dala ya inihgop-
nah nan nakultinaan an kuwartu' an Dios ya intamolnay lodlodongna ya
inwalaghi'na boh nan kalub nan Kahun ya ahina inwalaghi' hi mumpipituh
nan Kahun.
16 Ta athinay aton Aaron hinan kuwartu' an Dios an a'aanan di bungot'u
an gapuh bahul ya ngohen nadan ibbam an tinanud Israel. Ya atbohdiy
atona ta ahi mibilang hi malinis nan tabernakel an gapu nimpeh ngohen
nadan ibbam an tinanud Israel.
17 Ya mihipun hi hunggopan Aaron i diyen kuwartu' an Dios ta ena aton
nan nibaga an atona ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna ya
bahuldan hina'amma ya da'yun namin an tinanud Israel ya adi mabalin
an waday hunggop hidih nan tabernakel an pi'dammuwanyu i ha"on an
Dios.
18 Ta limmah'un'eh nan kuwartu' an Dios ya immeh nan punggobhan hi
mi'nong hidih nan hangngab nan tabernakel ta ena aton nan nibaga an
atona ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul. Ya inalana dohah nan

dalan nan baka ya gulding ya ena inhiit hinadan opat an ha'gud hinadan
duggun nan punggobhan hi mi'nong.
19 Ya intamolnay gamatna ya winalaghi'anah mumpipitu nan punggob-
han hi mi'nong ta miyappit i ha"on an Dios te nibilang hi nalugit an gapuh
bahulyun tinanud Israel.
20 Ya nalpah'en inatna nan nibagah atonah nan kuwartu' an Dios ya nan
tabernakel ya nan punggobhan hi mi'nong ta mibilangdah malinis ya ena
mohpe inala nan matagun gulding ta idawatna.
21 Ya inha'mona nan duwan ta'lenah ulun nan gulding ya imbagana
nadan adi maphod an inatyu ya hay nungngohayanyu ya an namin an
numbahulanyun tinanud Israel ta ayna impaboltan i diyen gulding. Ya
ahina mohpe e impibulus hinan tagun niyukodana ta ipluynah nan agge
naboblayan.
22 Ta paddungnay iyen diyen gulding an namin nadan numbahulanyuh
nan agge naboblayan.
23 Ya ahi mohpe bo hunggop hi Aaron hinan tabernakel ta aanona nan
inlubungnah din hinunggop hinan kuwartu' an Dios ya inha"adnahdi
24 ya limmah'un hidi ta e mun'amoh hinan niyappit i ha"on an
pun'amhan hidih nan tabernakel ya inlubungna nan lubungna tuwali. Ya
limmah'un bohdi ta ena i'nong nadan maghob an mi'nong ta a'aanan di
bungot'un Dios an gapuh bahulna ya gapuh bahulyun tatagu.
25 Ya ginhobna nadan taban dadiyen ni'nong hi apakawanan di bahul
hinan punggobhan hi mi'nong.
26 Ya hana'e an e nangibulus hinan gulding hinan agge naboblayan
ya mahapul an ena ilaba' di lubungna ya nun'amoh ya ahi mabalin an
mumbangngad hinan nun'allunganyu.
27 Ya nan bulug an baka ya nan gulding an ni'nong ta a'aanan di
bungot'un Dios an gapuh bahulyun tatagu ya ud dalah nan nihgop hinan
kuwartu' an Dios ya mahapul an miyedah bata"an nan nun'allunganyu ta
eyu gobhon hidi an pi'ighobyu nadan up'upda ya lamohda ya putuda an
middum nadan lugit hi putuda.
28 Ya nan tagun e munggohob i dadiye ya mahapul an ilaba'nay lubungna
ya nun'amoh ya ahi mibangngad hinan nun'allunganyu.
29 Ya alyon bon Apu Dios di, Hituwey inaynayunyun unudon ta
maminghan hinan hintawon hinan mi'apuluh algo hinan mi'apituh bulan
ya mahapul an adi ayu e muntamu ya adiyu aton nan pohdon di adolyu
an ta'on on nadan ni'iboblen da'yu.
30 Te i diyen algoy pangi'nonganyuh nan mi'nong ta a'aanan di bungot'un
Dios an gapuh bahulyu.
31 Ta adi ayu nimpe muntamu ya adi ayu mangat hinan pohdon di adolyu
i diyen algo. Ya mahapul an unudonyuh tuweh inggana.
32 Ya nan padin pinto"u an mihukkat hinan ammodna an nabaktun padi
ya mahapul an ilubungna nan lubung di padi ta atona nan nibaga an atona
ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul.
33 Ya ahina mohpe aton nadan ma'at ta mibilang hi malinis nan kuwartu'
an Dios ya nan tabernakel ya nan punggobhan hi mi'nong ta ma'aan di
bungot'un Dios an gapuh bahul nadan padi ya da'yun tinanud Israel ya
ta'on on nadan ni'iboblen da'yu.
34 Ta hituwey tugun'un da'yu hi inaynayunyun aton an tinanud Israel
hi maminghan hi hintawon ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh nadan
bahulyu.

Ta inunud Moses nadan imbagan Apu Dios i hiyah atona.

17

Hay Eda Pangi'nongan Hinadan Animal An I'nongda

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam i Aaron ya nadan imbabalena ya an namin nadan tinanud Israel
ta unudonda nadan imbaga' hi atonda.
3 Ot hi'on wada i da'yun tinanud Israel ha ena i'nong nan baka onu
kalnero hi kumpulna an umat hinan nun'allunganyu onu hinan bata"an
nan nun'allunganyu
4 an bokon hinan way panton nan tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on
di ena pangi'nongan ya hidiyen tagu ya mibilang hi pimmate. Ta hiya nan
mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tinanud Israel.
5 Manu'e hi nitugun hituwe ya ta wan adi mo kumpulnay eyu
pangi'nongan an umat hinan puntanoman. Te gahin di iyeyuh nan padi
ta hinan way panton nan tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on ta hidiy
pamaltiyanyu ta mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on.
6 Ya nan dalan diyen pinaltiyu ya e iwalaghi' nan padih nan punggobhan
hi mi'nong hinan way panton nan tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on
an Dios. Ya ginhobna bo nan tabahdi ta nan hunghungna ya umipa'amlong
i ha"on an Dios.
7 Ot mahapul an adi ayu mo e mangi'nong hinan gulding an inyamman
di tagu ta dayawonyu. Te onha atonyuhdi ya umat ayuh nan babain
inluktapnay ahawana. Ot datuwey itugun'uh unudonyuh inggana an ta'on
on hanadan mun'atanudan.
8 Ya ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ya ta'on on nadan
ni'iboblen da'yu ta wa'et waha mangiyalih maghob an mi'nong i ha"on
an Dios
9 mu bokon hinan way panton nan tabernakel di pangiyaliyanda ya
mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tinanud Israel.
10 Ya hi'on wada i da'yun tinanud Israel ya ta'on on nadan ni'iboblen
da'yu ha mangihdah dala ya adi' mo ibilang hi tagu'.
11 Te nan dala ya hiyay ataguwan ta hiya nan hiyay iyeyuh nan
punggobhan hi mi'nong ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul di
tagu.
12 Ta hiya nan ibaga' i da'yu ya ta'on on nadan mi'iboblen da'yu an adiyu
ihday dala.
13 Ya wada'ey kinnayun hamuti onu inanupyun mihdan animal ya ma-
hapul an gogodonyu ta ihihonyu nan dalanah nan luta ya tinabbunanyuh
pito' hidiyen dala.
14 Te hay awadan di itaguwan nan animal ya nan dalana. Ot hiya nan
adiyu nimpe anon nan dalan di kumpulnan animal te nan mangan ya
mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tinanud Israel.
15 Ya hi'on wada i da'yun tinanud Israel onu ni'iboblen da'yu hi mangihda
hinan animal an nate onu pinaten di udum an animal ya mahapul an e
mun'amoh ya inlaba'na nan inlubungna. Mu mibilang damdamah nalugit
ta ingganah mahdom ya ahi mabalin an mibilang hi malinis.
16 Mu hi'on adi e mun'amoh ya adina e ilaba' nan inlubungna ya madusa.

18

Nadan Udum An Mipagol

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an ha"on nan Dios an dayawonyu.
3 Ot mahapul an adiyu iyunnud hinan pangiye"en nadan i Egypt an nalpuwanyu ya nan pangiye"edah ad Kanaan an pangiyaya' i da'yu.
4 Mahapul an unudonyu nadan tugun'u ya atonyu nadan imbaga' hi atonyu. Ha"on nan Dios an dayawonyu.
5 Ot nan tagun un'unudona nadan tugun'u ya maphod di pi'taguwana.
Ha"on hi Apu Dios.
6 Ta adiyu ilo' di i'ibayu.
Ha"on hi Apu Dios.
7 Ya bainanyu mahan hi amayu ta adiyu ilo' hi inayu.
Nomnomonyu an hi inayuh diye.
8 Ya ta'on on nan numbintanan amayu ya adiyu ilo' ta adi mibabain hi amayu.
9 Ya adiyu ilo' di hi ibbayun babai an ta'on on nat'on di hi inana onu hi amana an ta'on on nat'on an bobley kimmilogana onu numpaddung an baley kimmiloganyu.
10 Ya adiyu ilo' di apapuyu te da'yu damdamay mibabain.
11 Ya adiyu ilo' nan imbabalen nan numbintanan amayu te hi ibbayu damdama.
12 Ya adiyu ilo' di hi antiyu an hi ibban amayu
13 onu nan hi ibban inayu.
14 Ya adiyu ilo' nan ahawan nan hi ulitauyu te mibilang hi ammodyu.
15 Ya adiyu ilo' nan babain inapuyu te ahawan nan imbabaleyu.
16 Ya adiyu ilo' nan ahawan nan hi ibbayun lala'i.
17 Ya adiyu ilo' nan hinina onu nan apapun nan babai te nagaga"iho.
18 Ya adiyu bo i'adwah nan ahawayu nan hi ibbana hi'on matagu nan ahawayu.
19 Ya adiyu ilo' nan babai an wada nan binulan an malpuh adolna te mibilang hi nalugit.
20 Ya adiyu ilo' nan ahawan di hinaggonyu ta adi ayu mibilang hi nalugit an gapu i hiya.
21 Ya inalin bon Apu Dios di, Adiyu i'nong hinan dios an hi Molek di kumpulnah nadan imbabaleyu te atonyu'e ya ha"on an Dios an dayawonyuy binainyu.
Ha"on hi Apu Dios.
22 Ya adiyu ilo' di ibbayun lala'i te nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios hinaen pangat.
23 Ya adiyu ilo' di animal te mibilang ayuh nalugit te himpappange ahan hinaen aton di ohan tagu.
24 Ot padana' tee an adiyu aton danae ta adi ayu mibilang hi nalugit te danaey pangat nadan tataguh nadan boblen umayanyu ta hiya nan pa'aano' didahdi.
25 Te ta'on on nan bobleda ya nibilang hi nalugit an gapuh bahulda ta hiya nan dusao' dida ta paddungnay ibugha' diyen boble dida.
26 Mu da'yu'e ya ta'on on nadan mi'iboblen da'yu ya tigonyu ta nadan tugun'u ya tudtudu' di unudonyu. Ta adiyu aton nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios an pangatda.
27 Te athidi nimpey inat nadan tatagun nunhituhdi ta hiya nan mibilang hi nalugit nan bobleda.

28 Ya wa'et atonyuhdi ya ma'at bon da'yu nan ato' i dida an paddungnay
ibugha' da'yuh nan boble.
29 Ot nan mangat i danaen nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios an
pumbahulan ya mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tinanud Israel.
30 Ot mahapul nimpen nadan tugun'u di nanongnah un'unudonyu ta
adiyu iyunnud hinadan nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios an pangat
nadan tatagu i diyen boble ta adi ayu mibilang hi nalugit an umat i dida.
Ha"on hi Apu Dios.

19

Nadan Nat'onat'on An Tugun Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an ha"on an Dios an
dayawonyu ya ma"id ha adi maphod hi a'at'u ot hanat ha"on di inghonyu.
3 Ot mahapul an lispituwonyuy a'ammodyu.
Ya mahapul an tungawonyu nan Habadun tungo.
Ha"on nan Dios an dayawonyu.
4 Ya adiyu dayawon nadan bulul an dios di udum an tatagu ya adi ayu
mangiyammah bulul ta dayawonyu.
Ha"on nan Dios an dayawonyu.
5 Ya hi'on waday i'nongyuh pi'hayyupanyun ha"on ya unudonyu nadan
intugun'un atonyu ta wan abuluto' nan i'nongyu.
6 Ya nan dotag nan ini'nongyu ya ihdayu i diyen algo ya nan mabiggat.
Mu wada'ey mabati hinan mi'atluh algo ya mahapul an gobhonyu.
7 Te wada'ey mangan i dadiyen nabatih nan mi'atluh algo ya adi' mo
abuluton hidiyen ini'nongyu te mibilang hi nalugit.
8 Ot nan tagun mangihda i diyen ni'nong i ha"on ya mipapate ta adi mo
midmiddum i da'yun tatagu'.
9 Ya wa'et munggapas ayu ya adiyu gapason nadan nundina'ging ya adiyu
bo panuhon nadan nagah.
10 Ya atbohdih on ayu mun'apit hinan bungan di intanomyun greyp an
adiyu pidwon an e polagon ya adiyu alan nadan nagah ta alan nadan
nun'awotwot ya nadan udum an tatagun ni'iboblen da'yu. Ha"on nan Dios
an dayawonyu.
11 Ya adi ayu mangako. Ya adi ayu munlayah. Ya adiyu ilaylayahhan di
ibbayu.
12 Ya adiyu usalon di ngadan'un munsapatah linaylayyah ta adiya' bainon
i da'yu. Ha"on hi Apu Dios.
13 Ya adiyu kulukon onu akawan di ibbayun tagu.
Ya adiyu attaon an ipabigat di pangidatanyuh nan bino'lan nan nunta-
muwonyu.
14 Ya adiyu idutan nan napukit ya athidi boh nan napilok an adiyu attaon
an iha"ad ha ihalapdungana. Adiyu aton datuwe ta atiganan ha"on di
un'unudonyu. Ha"on hi Apu Dios.
15 Ya tigonyu ta nipto' di atonyun mangipanuh hinadan mihahapit ta
ma"id ha pangipangngelanyu an ta'on on kadangyan onu nawotwot.
16 Ya adiyu e ibagabagay layah an puma"ih hinan ibbayu. Ya na'ayagan
ayu'en muntistigu i ha kasu ya hanat ibagayu nan immannung an
namamah on hidiyey gumalat hi atayan nan hinaggonyu.

17 Ya adi namaaggon humihihihiwo ayuh nan ibbayu. Udu'dulnay
ihingalyu ta adi ayu mumbahul an gapuh humihiwawanyu i hiyah nan
inatna.
18 Ya adi ayu numanomnom hi atonyun mangiballoh onu punnanongon
di bungotyuh nadan ibbayu te hay maphodot ya ipatigoyuy pamhodyu an
umat hi pamhodyuh adolyu. Ha"on hi Apu Dios.
19 Ot hanat un'unudonyu nadan tugun'u. Ta adiyu ipatangbal nan animal
an umat hi baka hinan nat'on an umat hi kabayu.
Ya adiyu bo itanom nan duwan nat'on an mitanom hinan pun-
tanomanyu.
Ya adiyu ilubung nan lubung an duway nunhinnat'on an luput di
niyamma.
20 Ya onha inilo' di ohan lala'i ha himbut an babai an nitbih nat'on an
lala'i ya mahapul an mamoltada. Mu adida mipapate te agge nabayadan
di ilibliyan diyen babai.
21 Mu nan lala'i ya mahapul an iyena ha tangbal hi kalneroh nan way
panton nan tabernakel ta mi'nong hi apakawanan di bahulna.
22 Ta i'nong nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna ta
wan mapakawan.
23 Ya wa'et dimmatong ayuh nan bobleh ad Kanaan ta nuntanom ayuh
bungbunga"an ya mahapul an adiyu anon nan ibungadah nan tuluy tawon
ta ibilangyun nalugit.
24 Ya nan ibungadah nan mi'apat hi tawon ya miyappit i ha"on ta
punhanaanyu i ha"on an Dios.
25 Mu nan ibungadah nan mi'alimah tawon ya mabalin an anonyu. Ot
hi'on unudonyu nadan nibaga ya umannung an dumakol di apitonyun
ibungan di itanomyu. Ha"on nan Dios an dayawonyu.
26 Ya adiyu anon di kumpulnan dotag an agge na'aan di dalana.
Ya adi ayu mumbuyun onu mun'ayak.
27 Ya adiyu ipapukis nan ibu' hi way ingayu ya adiyu bo putulan di uddun
nan balbasyu.
28 Ya adiyu attaon an hugaton di adolyu ta pangipatigoyuh umukayun-
ganyu hi'on waday ibbayun nate. Ya adiyu ipabato' di adolyu. Ha"on hi
Apu Dios.
29 Ya adiyu bainon nadan binabain imbabaleyu hinan eyu pangiyabulu-
tan ta eda mumpabpabbayad hi adolda. Te atonyu'ehdi ya lo'tat ya du'gona'
ta e ayu mundayaw hinadan dios di udum an tatagu. Ta lo'tat ya mibilang
hi nalugit di bobleyu.
30 Ya unudonyu nadan intuddu' hi atonyuh nan Habadun tungo. Ya
ipatigoyun na'anhan nan tabernakel. Ha"on hi Apu Dios.
31 Ya adi ayu e mumpaboddang hinadan mumpumbaki onu nadan
mama"o te diday gumalat hi ibilanganyuh nalugit. Ha"on nan Dios an
dayawonyu.
32 Ya ipatigoyuy punlispituyuh nadan ininna ya amamma. Te atonyu'ehdi
ya atiganan ha"on di un'unudonyu. Ha"on hi Apu Dios.
33 Ya adiyu paligaton nadan mi'iboblen da'yu.
34 Ta ibilangyu didah ibbayun tinanud Israel. Ya hanat pohpohdonyu
didan umat hi pamhodyuh adolyu te da'yu ya pinatnayun e ni'ibobleh ad
Egypt. Ha"on nan Dios an dayawonyu.
35 Ya tigonyu ta bokon kuluk di pungkiluyu ya punlukudyu ya ta'on on
nan pumbilangyu.

36 Ta nan nipto' an kiluwan ya punlukud di usalonyu. Ha"on nan Dios
an dayawonyu an nangipangulun da'yu hi nakakanyuh ad Egypt.
37 Ot mahapul an un'unudonyu nadan tugun'u ya nadan intudtudu' i
da'yu. Ha"on hi Apu Dios.

20

Hay Dusan Nadan Mangibahhoh Nan Tugun Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an hay atonyuh nan ibbayun
tinanud Israel onu nadan ni'iboblen da'yu an inyukodnay imbabalenah
nan dios an hi Molek ya mahapul an adhuwanyu ta puntopayu ta ingganah
mate.
3 Te du'go' an adi' mo ibilang hi tagu' nan tagun iyukodnay imbabalenan
Molek ta binahbahnay a'at nan tabernakel ta imbabainay a'at'u.
4 Ot hi'on namaag ya dimminong ayu ta adiyu patayon nan tagun
mangi'nong hi imbabalena i Molek
5 ya ha"on di mamate i hiya ya nan pamilyana ya an namin nadan
nangiyunnud i hiya. Ta adida mo midmiddum i da'yu. Te bokon ha"on di
dayawonda te hi Molek ta nipaddungdah nan babain tinaynanah ahawana
ot e mumpabpabbayad hi adolnah udum.
6 Ya atbohdin iwalong'u nan tagun e mumpaboddang hinan mi'hapit
hi linnawan di numpun'ate onu hinan mama"o te bokon nimpe ha"on di
dayawona ta hiya nan ipapate' ta adi mo midmiddum i da'yun tatagu.
7 Ot hanat ipaphodyuy pangatyu ta nan pohdo' di atonyu te ha"on nan
Dios an dayawonyu.
8 Ya mahapul an un'unudonyu nadan tugun'u te ha"on nan Dios an
mangipaphod hi a'atyu.
9 Ot nan tagun idutanay hi amana onu hi inana ya mahapul an mipapate.
10 Ya nan lala'in mangilo' hinan ahawan di udum ya mahapul an
madusadah nan babai ta mipapatedan duwa.
11 Ya atbohdih nan lala'in mangilo' hinan ahawan amana ta aggena
binain nan hi amana an mahapul an mipapatedan duwah nan babain gapu
i diyen numbahulanda.
12 Ya nan mangilo' hinan ahawan di imbabalenan lala'i ya mahapul an
mipapatedan duwah nan babai. Te hidiyen inatda ya umipabain ta hiya
nan mahapul an matedan duwa.
13 Ya nan lala'in ilo'na nan paddungnan lala'i an ayda hin'ahawa ya
nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios hidiyen inatda ta hiya nan
mahapul an mipapatedan duwa.
14 Ya athidi bon adi ahan maphod hi'on ahawaon di ohan lala'i ha hinina.
Ot mahapul an mapu'ulandan tulu ta adi ayu mibabain an himpamoble.
15 Ya hi'on waha lala'i hi ilo'nay animal an ayna ahawa ya mahapul an
mipapate ya ta'on on nan animal ya mahapul damdama an patayonyu.
16 Ya atbohdih on nan babai di mi'ilo' hinan animal ta ayda himbale ya
mahapul an mipapatedan duwa.
17 Ya hi'on waha lala'ih inahawana nan hi ibbanan babai an ta'on on
nan binintan amana onu hi inana ya umipabain ahan. Ot mahapul an
mipapatedah hinangngabyun ibbadan tatagu. Ta holtaponday dusada an
gapu i diyen inatda.
18 Ya nan lala'in ilo'na nan babain waday binulan an malpuh adolna
ya mahapul an mipapatedan duwa ta adida midmiddum i da'yun tinanud

Israel Israel te aggeda inunud nan tugun'uh nan waday binulan an malpuh adolna.
19 Ya hi'on waha lala'ih ilo'na nan hi ibban amana onu hi inana ya binaina nadan a'ammodna ot madusadan duwa.
20 Ya nan lala'in ilo'nay ahawan di hi ulitauna ya binainah ulitauna. Ot hay dusadan duwah nan babai ya mabutingoda.
21 Ya nan lala'in pulhonay ahawan di hi ibbana ya nagaga"iho mahan hidiyen atona te aggena binainan hi ibbana. Ta hiya nan mabutingodan duwah nan babai.
22 Ya alyon bon Apu Dios di, Mahapul an un'unudonyu nadan tugun'u ya tudtudu' ta adi da'yu pa'aanon hinan boblen pangiyaya' i da'yu.
23 Ta adiyu iyunnudan hinan adi maphod an pangat nadan tataguh nan boblen pangiyaya' i da'yu. Te gapu i diyen pangatda ya nunhiglay bungot'u i dida. Ta hiya nan pa'aano' dida i diyen boble.
24 Mu imbaga' tuwalin da'yu an eyu punhituwan hidiyen bobleda ta da'yuy pangdata' i diyen numboblayanda an malumong ya makadangyan an boble. Ha"on an Dios an dayawonyu di namto' i da'yu ta niyappit ayun ha"on an Dios ta adi ayu umat hinadan udum an tatagu.
25 Ta hiya nan mahapul nimpen innilaonyu hi'on nganne nadan animal ya hamuti an mibilang hi malinis ya nalugit. Ot adiyu iyabulut an mibilang ayuh nalugit an gapu i dadiyen animal onu hamuti an mibilang hi nalugit.
26 Ha"on nan nahamad an Dios an niyappitanyu. Ya ta'on on dakkodakkol di tataguh abobboble ya pinto' da'yu ta niyappit ayun ha"on ta da'yuy tatagu'.
27 Ot hi'on wadada i da'yuy mi'hapit hinadan linnawan nadan numpun'ate onu mama"o ya mahapul an adhuwanyu ya nuntopayu ta ingganah mateda ta hidiyey dusada.

21

Hay Aton Nadan Padi

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinadan padi an imbabalen Aaron an mahapul an adida umeh nan awadan di nate ta adida mida"om hinan nate an ta'on on tulangda ta adida mibilang hi nalugit
2 ta ingganah on nan didan pamilya an umat hinan hi inada onu hi amada ya imbabaleda ya nan lala'in hi ibbada
3 ya nan hi ibbadan babain ma"id ha ahawanah mumpapto' i hiya.
4 Mu mahapul nimpe an adida iyabulut an mibilangdah nalugit an gapuh nan umayandah awadan di nate an ta'on on nan waday niyatanda i dida an umat hinadan i'iban ahawada.
5 Ya mipagol boh nan padi an ipakalbunay uluna onu putulanay balbasna onu hugatonay adolna ta pangipatigonah umukayungana hi'on waday nate.
6 Te nadan padi di pinto"u hi mangi'nong hinadan maghob an mi'nong i ha"on an Dios. Ta hiya nan mahapul an nan pohdo' di atonda ta adiya' mibabain an Dios an dayawonda.
7 Ya mipagol an ahawaonda nan babain imbolhen* di ahawana onu nan mumpabpabbayad hi adolna te didan padi ya niyappitdan ha"on an Dios.
8 Ot hanat ibilangyu didah niyappit i ha"on an Dios te diday mangi'nong hinadan makan i ha"on. Ot ibilangyu nimpe didah niyappit i ha"on te ha"on an Dios an nahamad di a'atna ya pinto"u dida ta niyappitdan ha"on.

* **21:7 21:7** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

9 Ya hi'on nan babai an imbabalen di padi ya mumpabpabbayad hi
adolna ya binahbahnay ngadan amana ta hiya nan mahapul an pu'ulanyu.
10 Nan nabaktun padi an nahiitan di ulunah lana ya hiyay napto' hi
mangilubung hinan lubung di padi. Ot mahapul an adina gungalon di
ibu'na ya adina punhethet di lubungnah umukayungana.
11 Ya mipagol hi umayanah awadan di nate an ta'on on hi amana onu hi
inana ta adi mibilang hi nalugit.
12 Ya mahapul an adina taynan nan tabernakel ta umeh awadan di nate
ta adi mibilang hi nalugit nan pundayawanyu i ha"on an Dios. Te hiya ya
niyappit i ha"on an Dios an gapu ta nahiitan di ulunah lana. Ha"on hi Apu
Dios.
13 Ya hay mabalin hi ahawaon nan nabaktun padi ya nan ma"id ha
inilo'nah lala'i.
14 Ot adi mabalin nan nabalu onu nan ni'bolhe ya nan mumpabpabbayad
hi adolna. Mu ammuna nimpe nan ma"id ha inilo'nah lala'i an nalpu i
didan himpamu'un di mabalin hi ahawaona.
15 Ta wan adi mibilang hi nalugit nadan holagna te niyappitdan ha"on
an Dios.
16 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
17 Ibagam i Aaron an nadan imbabalenan linala'in waday bahbahna ya
adi mabalin an diday mangidawat hi makan i ha"on an Dios. Ot hituwey
ma'unud an ta'on on hanadan mun'atanudan.
18 Ot nadan waday bahbah di adolda ya nadan umat hinadan napilok ya
nadan napilay ya nadan waday pa"ih di angahda
19 ya nadan natakluy
20 ya nadan nabakug ya nadan unano an tagu ya nadan waday bahbah
di matada onu up'upda onu indonanda.
21 Ot nan wada nimpey bahbahna an holag Aaron ya adi mabalin an
hiyay mangi'nong hinadan makan i ha"on an Dios.
22 Mu mabalin an mi"an hinadan nidawat an makan i ha"on an Dios.
23 Mu ha"on an Dios di mangali an gapu ta waday bahbah di adolna ya
adi mabalin an hunggop hinan kuwartu' an Dios ya adi bo mabalin an e
mihaggon hinan punggobhan hi mi'nong ta wan adi mibilang hi nalugit
dadiye.
24 Ot hi Moses ya imbaganan namin danae i da Aaron ya nadan
imbabalena ya an naminda an tinanud Israel.

22

Nan Padi Ya Nadan Mi'nong I Apu Dios

1 Alyon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam i Aaron ya nadan linala'in imbabalena ta lispituwonda nadan
iyaliyun tinanud Israel an midawat i ha"on ta atiganan bainana' an Dios.
Ha"on hi Apu Dios.
3 Ibagam i dida ta ibagadah nadan mun'atanudan an wada'e i didan
padi ha mibilang hi nalugit ya adi mabalin an dapaona onu mihaggon
hinadan i'nongyun tinanud Israel i ha"on te atona'ehdi ya adi mo mabalin
an munhilbi i ha"on hinan pundayawanyu. Ha"on hi Apu Dios.
4 Ya hi'on wadah nan holag Aaron di waday gulidna an mangal'aldan
hi udum onu ha waday bumbummuddun malpuh adolna ya adi mabalin
hi mi"an hinan indawatyun tinanud Israel i ha"on ta ingganah ibagan
nan padi an mibilang moh malinis. Ya hay udum hi gapunah mibilang
hi nalugit nan padi ya nan panapaanah nan nibilang hi nalugit an tagu

an gapu ta nida"om hinan nate ya nan ida"omanah nan lala'in waday
bumbummuddun malpuh adolna.
5 Ya mibilang boh nalugit nan padi hi'on nida"om hinan kumpulnan
mibilang hi nalugit an umat hinadan mungkaddapan hinan luta onu tagu.
6 Ya minaynayun an mibilang hi nalugit i diyen algo ta ingganah nan
mahdom. Ta adi ni' mabalin an mi"an hinadan nidawat i ha"on te gahin
di e mun'amoh.
7 Ta ingganah malimuh nan algo ya ahi mohpe mibilang hi malinis ta
mabalin an anona nan nidawat i ha"on.
8 Ya adi mabalin an anon nan padi nan kumpulnan animal an pinaten
di atap an animal onu nan namaaggot mate te anonda'e ya mibilangdah
nalugit. Ha"on hi Apu Dios.
9 Ot mahapul an un'unudon nadan padi danaen imbaga' hi atonda ta
wan adida mumbahul ya natedan gapuh aggeda nangunudan. Ha"on an
hi Apu Dios di namto' i dida ta miyappitdan ha"on.
10 Ya nan nidawat i ha"on an Dios ya ammuna nan padi ya nan
pamilyana di mabalin an mangan te mipagol hi kumpulna an ta'on on
nan puntamuwona ya nan bihhitana.
11 Mu hi'on waday ginattang nan padih himbutna ya mabalin an
pi"anona ya wada'ey imbabalen diyen himbut an niyayyam hi balen nan
ud himbut i dida ya mabalin bon mi"anda.
12 Ya hi'on nan babain imbabalen di padi ya bokon padi nan ahawana
ya adi mo mabalin hi mi"an hinan makan an nidawat i ha"on an Dios.
13 Mu onha nabalu onu ni'ibolhe ya ma"id ha imbabalena ot mabalin an
ibangngadnah balen amana ta umat hidin amangilogna an mi'mi''an hidi.
Ta athidin hay mabalin nimpeh mi"an hinan anon di padi ya ammuna nan
pamilyana.
14 Mu onha agge innilan nan tagun nidawat i Apu Dios nan makan ya
inana ot mahapul an bayadana nan inana ya iniddumna ha pulsintuna hi
mi'alimah* nan balol di inana.
15 Ot mahapul an tigon nadan padi ta adi milubit nan idawatyun tinanud
Israel i ha"on an Dios.
16 Ya adida ipa'an hi kumpulnan tagu nadan makan an nidawat i ha"on.
Te atonda'ehdi ya madusada. Ha"on hi Apu Dios an namto' i dida ta
miyappitdan ha"on.

Nan Mi'nong An Abuluton Apu Dios Ya Nan Adina

17 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
18 Ipa'innilam i da Aaron ya nadan imbabalena ya an namin ayun
tinanud Israel ya ta'on on nadan ni'iboblen da'yu datuwen a'at di
mi'nong. An wada'e ha mangidawat hi maghob an mi'nong an hidiyey
pangipa'annunganah nan imbaganan i'nongnan ha"on onu hidiye nan
ninomnomna tuwalin i'nong i ha''on
19 ya mahapul an ha ma"id ha bahbahnan bulug an baka onu ha ma"id
ha bahbahnan tangbal an gulding onu kalnero.
20 Ta adiyu i'nong nan waday bahbahna te adi' abuluton.
21 Ya atbohdi nan mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on onu nan mi'nong
hi pangipa'annunganyuh nan imbagayun i'nongyu onu nan ninomnomyu
tuwalin i'nong an mahapul an nan ma"id ha bahbahna.
22 Ta adiyu i'nong i ha''on nan animal an napilok onu napilay onu
nahugatan onu nagulidan. Te adi' abuluton hi maghob an mi'nong danae.

---

* **22:14 22:14** Nan mi'alima ya baintiy pulsintuna.

23 Mu mabalin nan tangbal onu tinnan baka onu kalnero an waday
kittang hi bahbahna an i'nongyuh nan ninomnomyu tuwalin i'nong mu adi
mabalin hi'on i'nongyu ta pangipa'annungyuh nan imbagayun i'nongyun
ha"on.
24 Ya adiyu ahan i'nong i ha"on an Dios ha tangbal an animal an nakapun
onu waday bahbah di indonana.
25 Ya adiyu i'nong di athidin animal an nalpuh udum an tatagun
ni'iboblen da'yu te adi' abuluton te mibilang an waday bahbahna.
26 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
27 Nan hiyah niyayyam an baka onu kalnero onu gulding ya mahapul
an adiyu ihiwweh nan hi inanah pituy algo. Mu wa'et waluy algona ya
mabalin mon maghob an mi'nong i ha"on an Dios.
28 Mu nan baka onu kalnero ya nan imbabalenan pa'pa'innummana ya
adi mabalin hi pundihhanon didan i'nong hinan ohay algo.
29 Ya wada'ey idawatyuh punhanaanyu ya tigonyu ta nan nibaga hi
atonyu di ma'unud ta mabalin an abuluto'.
30 Ya mahapul an anonyun namin i diyen algo nan nidawat ta ma"id ha
mabatih nan ibiggatana.
31 Ot tigonyu ta nadan tugun'u ya nadan tudtudu' di inaynayunyu nimpen
un'unudon. Ha"on hi Apu Dios.
32 Ot mahapul an adiyu ibabain nan nahamad an a'at'u. Ya hanat an
namin ayun tinanud Israel ya nahamad di pangibilangyuh nan a'at'u. Te
niyappit ayun ha"on an Dios.
33 Te ha"on di nangikak i da'yuh ad Egypt ta wan ha"on an Dios di
dayawonyu. Ha"on hi Apu Dios.

23

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an datuwe nadan nagtud an
ngilin an ipa'innilayu i dida ta wan nadatngan'e on na'amung ayun namin
ta dayawona'.

Nan Habadun Tungo

3 Ta hinan hinduminggguwan ya onom di algo an mabalin an muntamu
ayu. Mu nan mi'apituh algo ya Habadun tungo. Ot adi ayu muntamu i
diyen algo ta ma'amung ayu ta mundayaw ayu. Ya ta'on on idanay eyu
punhituwan ya hiyah diyen tungawonyu nan Habadu.

Nan Punnomnomnomandah Nihwangandah Ateh Ad Egypt

4 Ot datuwe nimpe nadan nagtud an ngilin an a'amunganyu an
mundayaw i ha"on ta ipa'innilayuh nadan ibbayu hi'on nadatngan.
5 Hay oha ya nan pundayawanyun ha"on hinan punnomnomnomanyuh
nihwanganyuh ate hi ad Egypt. Hituwe ya mihipun hinan mun'ahdom
hinan mi'apulut opat (14) di algoh nan mamangulun bulan.*
6 Ya hinan mabiggat i diye ya ngilinonyu nan punnomnomnomanyuh
nan tinapay an agge nadduman hi yist. Ta hay anonyu hinan pituy algo ya
nan tinapay an agge nadduman hi yist.
7 Ya hinan mamangulun algo ya ma"id ha muntamu ta ma'amung ayun
mundayaw i ha"on.

---

* **23:5 23:5** Nan mamangulun bulan hinadan Judyu ya hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan mamangulun godwan di Abril.

8 Ya binigat hinan pituy algo ya idawatyu nan maghob an mi'nong i
ha"on. Ya hinan ma'udin algo ya adi ayu bo muntamu ta ma'amung ayu
ta mundayaw ayu i ha"on.

Nan Ngilin Hinan Hopap Di Gapas

9 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
10 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an alyom di, Dimmatong
ayu'eh nan boblen idat'un da'yu ya wa'et nalpah an nunggapas ayu ya
inyeyuh nan padi ha ohay nabto' hinan hopap di ginapasyu.
11 Ta nala"uh'e nan Habadun tungo ya e intaggen nan padih diyen binto'
ta midawat i ha"on an Dios ta wan abuluto' hidiyen nalpun da'yu.
12 Ya mahapul an i'nongyu i diyen algo ha tangbal hi kalnero hi ohay
tawona ya ma"id ha bahbahna ta maghob an mi'nong i ha"on.
13 Ya iniddumyuhdi ha duway kiluh nan maphod an alina an nadduman
hi mantekan di olibo ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on. Ya
idawatyu bo i ha"on ha ohay litro hi bayah.
14 Ya adiyu anon nan hiyah nagapas an umat hinan niyamma hi tinapay
onu nan nihanglag ta inggana i diyen algo an iyaliyu nan i'nongyu i ha"on
an dayawonyun Dios.
Ot hituwey ma'unud ta inggana an ta'on on idanay umayanyu.

Hanan Punhanaan Hinan Alpahan Di Gapas

15 Ya mihipun hinan mabiggat i diyen Habadun tungo an hidiye nan
nalpahan nan nitagge an nidawat an hopap di ginapasyu ya mumbilang
ayuh pituy duminggu.
16 Ta nala"uh'e nan mi'apituh Habadu ya inyeyuh nan mabiggat an
mi'anabongleh (50) algo nan midawat an tinapay an malpuh nan hiyah
ginapasyu.
17 Ta ohay pamilya an ta'on on idanay awadanyu ya mahapul an iyaliyu
ha duway naballambag an tinapay. An hay inyammayu ya umeh duway
kilun maphod an alina an nadduman hi yist ta mitagge an midawat i ha"on
an Dios.
18 Ya hay idawatyu bo ta maghob an mi'nong an umipa'amlong i ha"on
nan hunghungna ya ha pituy tangbal hi kalnero an hinohhay tawonda ya
ha kilaw an baka ya ha duwah tangbal an kalnero. Ya tigonyu ta an namin
danae ya ma"id ha bahbahda.
19 Ya ini'nongyu ha ohah tangbal hi gulding ta apakawanan di bahulyu.
Ya indawatyu bo ha duwah tangbal hi kalnero hi hinohhay tawonda ta
mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on an Dios.
20 Ta itaggen nan padi ta i'nongna i ha"on an Dios dadiyen duwan kalnero
an hinohhay tawonda ya indawatna i ha"on nan tinapay an nalpuh nan
hopap di ginapasyu. Ya datuwen itaggen nan padi ta midawat ya bagina.
21 Ya i diyen algo ya adi ayu e muntamu ta ma'amung ayu ta mundayaw
ayun ha"on.
22 Ya munggapas ayu'e ya batiyonyu nan nundina'ging ya adiyu panuhon
nadan magah ta alan nadan nun'awotwot ya nadan ni'iboblen da'yu. Ha"on
hi Apu Dios an dayawonyu.

Nan Ngilin Di Trampeta

23 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
24 Ibagam hinadan tinanud Israel ta nan hopap di algoh nan mi'apituh
bulan ya pun'iblayanyu. Ot ma'amung ayu ta mundayaw ayu i ha"on ya
nun'ipagangohyu nadan trampeta.

25 Ya adi ayu e muntamu i diyen algo ta iyaliyu ha maghob an mi'nong i ha"on an Dios.

Nan Algon A'aanan Di Bungot Apu Dios An Gapuh Bahul

26 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
27 Hinan mi'apituh bulan ya nadatngan'e nan mi'apuluh algo ya hidiye nan algo an a'aanan di bungot'u an gapuh bahul. Ot adi ayu mangan i diyen algo ta ma'amung ayun namin ta i'nongyu nan maghob an mi'nong i ha"on an Dios.
28 Ot adi ayu e muntamu te hidiyen algo di pangatanyuh nan mi'nong hi a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul.
29 Ot nan mangan i diyen algo an adina itpol di inagangna ya mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tatagu'.
30 Ya atbohdih nan muntamu i diyen algo an dadago'.
31 Ot mahapul an un'unudonyuh tuwen tugun i da'yu ya ta'on on nadan tanudanyu ta ma"id ha muntamu i diyen algo an ta'on on idanay awadanyu.
32 Ot hituwen tungo ya mihipun hinan mun'ahdom hinan mi'ahiyam hi algo i diyen bulan ta inggana boh nan mun'ahdom i diyen ibiggatana.

Hay Punnomnomnomandah Nun'anallungandah Nan Agge Naboblayan

33 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
34 Ibagam boh nadan ibbam an tinanud Israel ta nadatngan'e nan mi'ahimpulut limah (15) algo i diye damdaman mi'apituh bulan ya ihipunyun ngilinon nan punnomnomnomanyuh nan nun'anallunganyuh nan agge naboblayan hi nalpuwanyuh ad Egypt ta inggana hi mala"uh di pituy algo.
35 Ta hinan mamangulun algo ya ma'amung ayu ta dayawona' an adi ayu e muntamu.
36 Ya binigat hinan pituy algo ya iyeyu nadan maghob an mi'nong i ha"on. Ya hinan mi'awaluh algon agibbuhan diyen ngilin ya adi ayu bo e muntamu ta ma'amung ayun namin ta i'nongyu nan maghob an mi'nong i ha"on an Dios.
37 Ta danae nadan ngilinonyu hinadan nadutu' an algo an pungngilinanyu. Ta nadatnganda'e on na'amung ayu ta mundayaw ayu ya indawatyu nadan nipto' an midawat i diyen algo an umat hinadan maghob an mi'nong ya nadan midawat an alina ya ma'inum.
38 Ya nat'on tuwali nadan midawat hinan Habadun tungo ya nadan pinhodyu tuwalin idat i ha"on ya nadan midawat hi'on nagibbuh nan imbagayun ha"on hi atonyu.
39 Ta atonyuh nae hinan malpah an mun'apit ayu nimpeh nan mi'apituh bulan an ngilinonyu hi pituy algo an ihipunyuh nan mi'ahimpulut limah (15) algo i diyen bulan. Ya ma"id ha e muntamu ta mun'ible ayuh nan hopap di algo ya nan mi'awaluh algo.
40 Ya hinan hopap di algo ya eyu inala dohah nan maphod an bungan nadan intanomyun bungbunga"an ya nangala ayuh tubun di palma ya hapang nan ma'attubun kayiw ya nadan kakaykayyiw an himmangoh nan pingngit di wa"el. Ta gapuh amlongyu ya dayawona' hi pituy algo.
41 Ot ngilinonyuh tuwe hinan mi'apitu nimpeh bulan hi atawotawon ya ta'on on nadan mun'atanudan ya inaynayundan aton hituwe.
42 Ta an namin ayun tinanud Israel ya e ayu mangapyah allung hi punhituwanyu i diyen pituy algo.

43 Ta panginnilaan nadan tanudanyuh udum hi algo an nunhituwon
da'yuh allung hidin nangipanguluwa' i da'yuh nalpuwanyuh ad Egypt.
Ha"on nan Dios an dayawonyu.
44 Ta hi Moses ya impa'innilanah nadan ibbanan tinanud Israel an namin
danaen intugun Apu Dios hi ngilinonda.

24

Hay Niyukodan Nan Punhilawan

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta mangiyalidah nadan
namahmah an lanan nalpuh nan tinoptopdan olibo ta waday mikalgah
nadan punhilawan ta nanongnan dumanaldallangdah ahodohodom.
3 Ya hi Aaron di muntolog hinan mahdom hinan punhilawan hidih
nan tabernakel an wah nan hangngab nan kultina an munhandih nan
niha"adan nan Kahun an nittuwan nan Hapit'un Dios. Ya tigonda ta
nanongnan buminabinang nadan hilaw ta ingganah nan mawi"it. Ot
hituwey ma'unud hi atonyuh inggana an ta'on on nadan mun'atanudan.
4 Ya atbohdin tigonyu ta nanongnan mipapto' nan punhilawan hidih nan
kuwartu' an Dios.

Nan Tinapay An Midawat I Apu Dios

5 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Idadaanyu ha maphod an alina ta
iphodyuy himpulut duwan (12) tinapay. Ya hinan ohan tinapay ya duway
kilun alinay iphodyu.
6 Ya ginodwayu ta hinonnom ya pinalpagyuh uhhun nan namahmah an
balitu' an lamehaan hidih nan kuwartu' an Dios.
7 Ya inha"adanyuh nan maphod di hunghungnan insenso nan napalpa-
gan dadiyen tinapay ta mipatigon midawat dadiyen tinapay i ha"on an
Dios.
8 Ya hanat hinan ahabahabadu ya athidiy atonyuh nan tinapay an eyu
iha"ad hidih nan kuwartu' an Dios. Ya inaynayunyun aton datuwe an
da'yun tinanud Israel an ta'on on hanadan mun'atanudan.
9 Ya hay idatan datuwen tinapay ya hi Aaron ya nadan holagna. Ya hay
pangananda i datuwen tinapay ya hinan niyappit i ha"on an pangananda
te datuwey midat i dida an nalpuh nadan maghob an mi'nong i ha"on an
Dios.

Hay Dusan Nan Namihul I Apu Dios

10 Wada han lala'in hay hi inana ya tinanud Israel mu nan hi amana ya
i Egypt an immeh nan awadan nadan tinanud Israel ot mi'yawwit i han
tinanud Israel.
11 Ya hidiyen imbabalen di i Egypt ya namaag ya pumba'bainah Apu Dios
ta hiya nan inyeda i Moses hidiyen tagu. Ya hay ngadan inana ya hi Selomit
an imbabalen Dibni an tinanudan Dan.
12 Ot ipaguwalyada ni' ta panpannodandah ibagan Apu Dios hi atondan
hiya.
13 Ya alyon Apu Dios i Moses di,
14 Ibata"anyuh naen taguh tun nun'allunganyu ya an namin ayun
nangngol hi namihulanan ha"on an Dios ya iha'moyuy ta'leyuh uluna. Ya
nuntopayu ta ingganah mate.

Hay Ma'at Hinadan Bimmahul

15 Ot alyon mon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinadan ibbam an tinanud
Israel an hanan mama'bain i ha"on an Dios ya madusa.

16 Ta adhuwanyun topon ta ingganay mate an ta'on on tinanud Israel
onu ni'iboble i da'yu.
17 Ya nan pimmate ya mahapul an mipapate.
18 Ya nan mamateh animal di udum an tatagu ya mahapul an nan
matagun paddung diyen pinatenay ihukkatna.
19 Ya nan tagun himmugat ya mahapul bon hugatonyu ta miyunnudan
hinan inatnay ma'at i hiya.
20 Ya hi'on pinutungnay tungal di ohan tagu ya putungonyu piboy
tungalna. Ya pimmilok'e ya pilokonyu bo damdama. Ya wada'ey
pinanguwana ya panguwanyu bo damdama. Ta nan inatnan adi maphod
ya hidiyey ma'at bon hiya.
21 Ya hi'on animal nimpe nan pinaten nan tagu ya mahapul an
hukkatanah nan animal an paddung diyen pinatena. Mu hi'on tagu nan
pinatena ya mahapul bo damdaman mate.
22 Ot datuwey nitugun hi unudonyun tinanud Israel ya ta'on on nadan
mi'iboblen da'yu. Ha"on nan Dios an dayawonyu.
23 Ta hidin indappuh Moses dadiyen imbagabagana ot eda ibata"an
hidiyen nama'bain i Apu Dios ot puntopada ta ingganaot mate. Te athidiy
imbagan Apu Dios i Moses hi atonda.

25

Nan Mi'apituh Tawon An Pun'iblayan Nan Luta

1 Hidin awadan Moses hidih nan billid hi ad Sinai ya imbagan Apu Dios
nadan tugunah nadan tinanud Israel. Ta inalina i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an wa'et dimmatong ayuh
nan boblen idat'un da'yu ya hinan mi'apituh tawon ya adiyu tanoman nan
luta ta pun'iblayonyu ta pangipatigoyuh pundayawyu i ha"on.
3 Ta'ommanot onom di tawon di puntanomanyu ya pumpapto'anyu ya
pun'apitanyuh nadan greyp ya nadan udum an intanomyu.
4 Mu hinan mi'apituh tawon ya pun'iblayonyu nan luta an adiyu nimpe
tanoman ya adiyu putulan nadan intanomyun greyp. Te hidiyen mi'apituh
tawon ya niyappit i ha"on an Dios.
5 Ta i diyen tawon an pun'iblayan nan luta ya adi ayu muntanom ya adi
ayu mun'apit. Mu kumpulna i da'yun namin di mangalah nadan bungan
nadan pamaaggot humango an umat hinadan greyp an aggeyu impapto'.
6 Mu ta'on on athidi ya umdah damdama nadan apitonyu hi itanudyu
hinadan baalyu ya ta'on on nadan puntamuwonyun nalpuh udum hi boble.
7 Ya umda boh anon nadan animalyu ya ta'on on nadan atap an animal
hi bobleyu. Ta an namin nadan pamaaggot humangon makan ya mabalin
an anonyu.

Nan Tawon An Pun'am'amlongan

8 Ya nala"uh'e boy pituy mumpipituy tawon an hay ngammutna ya napat
ta hiyam (49) di tawon
9 ya hinan mi'anabongleh (50) tawon ya nadatngan'e nan mi'apuluh
algo hinan mi'apituh bulan ya hidiye nan apakawanan di bahulyu ya
alinglingan di gawatyu. Ot ipagangohyu nan tangguyub ta madngol hi
an namin an boblen di tinanud Israel.
10 Te hidiyen tawon ya niyappit i ha"on ta an namin di himbutyu
an ibbayun tinanud Israel ya ibangngadyuh nadan pamilyada. Ya an
namin di lutan hinubliyanyu ya ipabangngadyuh nadan ud luta onu nadan
tinanudanda. Ta mun'am'amlong ayun namin.

11 Ta i diyen mi'anabongleh (50) tawon ya adi ayu nimpe muntanom ya
adi ayu mun'apit ta kumpulna i da'yun namin di mangalah nadan bungan
nadan pamaaggot humango an umat hinadan greyp an aggeyu impapto'.
12 Te hidiyen tawon ya niyappit i ha"on. Ot ta'on on adi ayu muntamu
ya mun'am'amlong ayu ot umdah hi itanudyu nadan bungan nadan
namaaggot humangoh an kumpulnay e mangala.
13 Ya gapu ta hidiye nan tawon an pun'am'amlongan ya an namin
nimpey lutan nihubli ya mipabangngad hinan ud luta tuwali onu nadan
tinanudana.
14 Ya hi'on waday ihubliyu onu hubliyanyuh lutah nadan ibbayu ya hanat
adiyu kulukon dida.
15 Ya hay atonyun mumbayad hinan gattangonyun lutan di ibbayu ya
bilangonyu hi'on atnay tawon di nabati hi pun'apitanyuh itanomyu ya ahi
madatngan nan tawon an pun'am'amlongan.
16 Ta hi'on madne ya ahi madatngan di ipabangngadana ya ong'ongngal
di bayadna. Mu agagga'e ya nalaklaka. Te hay mabayadan ya nan dinakol
nan ma'apit.
17 Ot adiyu nimpe kulukon di ibbayu ta atiganan ha"on an Dios di
un'unudonyu. Te ha"on nan Dios an dayawonyu.
18 Ot hi'on inaynayunyun un'unudon nadan tugun'u ya tudtudu' ya
malinggop di eyu iha"adan i diyen boblen umayanyu.
19 Ya dakol di ibungan di itanomyu ta mahawwalan di anonyu ya
malinggop ayu nimpe.
20 Mu ma"id ha mapto' ya alyonyuy, Dana ihyay pangalan hi anon hi'on
adita muntanom i diyen mi'apituh tawon?
21 Ot hay pambal'u ya wagaha' nan itanomyuh nan mi'anom hi tawon ta
nan apitonyu ya umdah anonyuh tuluy tawon.
22 Ot hinan mi'awaluh tawon an puntanomanyu ta ingganah on ayu
mun'apit hinan mi'ahiyam hi tawon ya adi ayu makulangan hi anonyu.
23 Ya nadan lutan nidat i da'yu ya adi mabalin hi ihubliyu ta bagin nan
nangattang hi inggana te ha"on an Dios di ud luta. Te ni'iboble ayu ot
tantanommanyu ya abuh hituwen luta' an bokonyu bagi.
24 Ta hiya nan waday lebbeng nan ud lutan mamangngad hinan
inhublinan lutana.
25 Ya hi'on wada i da'yu ha maligligatan ta mapilitan an mangihublih
lutana ya mabalin an bangngadon nan nihaghaggon an tulangna.
26 Mu hi'on adida abalinan ya inggana moh on nan nangihubli di waday
pihhuna ya ahina bangngadon.
27 Ya nan pihhun pamangngadna ya mi'alah nan bilang di apit ya ahi
madatngan nan tawon an pun'am'amlongan.
28 Mu adina'e abalinan an bangngadon ya inggana moh on madatngan
nan tawon an pun'am'amlongan ya ahi mipabangngad i hiya nan lutana.
29 Ya wa'et ha balen naha'mut hinan boblen na'alad hi binattun alad di
inggattang di ohan tagu ya mabalin an bangngadona mu ta adi mala"uh di
hintawon.
30 Mu hi'on nala"uh nan hintawon ya aggena binangngad ya bagin mon
nan nangattang ta mabalin an ipaboltanah nadan holagnah inggana. Ya
adi mo mabalin hi mipabangngad hinan nangigattang hi'on madatngan
nan tawon an pun'am'amlongan.
31 Mu hi'on nan balen nihubli ya agge naha'mut hinan boblen na'alad
hi binattun alad ya mabalin an mabangngad an ta'on on nala"uh di ohay
tawon an umat hinan nihublin luta. Ya adi e pa'abbangngad ya inggana

moh on madatngan nan tawon an pun'am'amlongan ya ahi mibangngad i hiya.
32 Mu hi'on nan tinanud Libay di waday inggattangnah bale hinan boblen nidat i hiya ya waday lebbengnan mamangngad hi kumpulnan algo.
33 Mu adi'e pa'abbangngad ya mibangngad i hiya hi'on madatngan nan tawon an pun'am'amlongan te hidiye han nidat i hiya.
34 Mu nada'en pastu an ningammut hinan boblen nidat i dida ya adi mabalin hi ihublida te hidiye ya bagidah inggana.

Hay Pammo'an Hinan Maligatan

35 Ya hi'on waha ibbayun tinanud Israel hi maligatan ta adina ahan abalinan an tanudan di adolna ya mahapul an boddanganyu ta umat hinan atonyuh nadan ni'iboblen da'yu onu nadan puntamuwonyun nalpuh udum hi boble ta nanongnan munhitu ayuh din namin.
36 Ya adiyu hingilon di pulsintun nan ipabuludyun dida ta ha"on an Dios an dayawonyuy taktanyu. Ta wan nanongnan mi'hitun da'yu.
37 Ya atbohdin adiyu ipapulsintu nan ipabuludyun dida an pihhu ya adiyu pungganansiyaan dida hinan makan an igattangyun dida.
38 Ot hanat nomnomnomonyu datuwen tugun'un Dios an nangikak i da'yuh ad Egypt ot idat'un da'yu nan bobleh ad Kanaan ta wan ha"on di Dios hi dayawonyu.
39 Ya alina'eh on waha ohah nadan ibbayu hi nunhiglan maligatan ta mapilitan an mangigattang hi adolna i da'yu ya hanat adi umat hi atonyuh nan himbutyu di atonyun mumpatamu i hiya.
40 Hanat ibilangyun hiyay ohah nadan ipabo'laanyu an mi'hitu i da'yu ta puntamuwonyu ta ingganah madatngan nan tawon an pun'am'amlongan.
41 Ya i diyen tawon ya ipalubusyun umanamutdan hina'ammah nan pamilyanah nan boblen nidat i didan himpamu'un.
42 Te ha"on an Dios di nangipangulun da'yuh nanaynanyuh ad Egypt ta ha"on moy ud baal i da'yun tinanud Israel. Ta hiya nan adi ayu mo mabalin an mihbut.
43 Ot tigonyu ta adiyu paligaton dida ta atiganan ha"on an Dios di un'unudonyu.
44 Ya hi'on mahapulyuy baal ya gumattang ayuh nadan malpuh udum hi boblen wah nunlini"odanyu.
45 Ya mabalin bon gumattang ayuh nadan ni'iboblen da'yu onu nadan holagdan niyayyam hi bobleyu ta mabalin an diday himbutyuh inggana.
46 Ya mabalin bon ipaboltanyu didah nadan imbabaleyu ta munhilbidan da'yu hi ingganah atayanda. Mu adiyu aton hidi hinadan ibbayun tinanud Israel ya tigonyu ta adiyu paligaton dida.
47 Ya alina'eh on waha ni'iboblen da'yu hi kimmadangyan ya waha ohah nadan ibbayun tinanud Israel hi maligligatan ta mapilitan an mangigattang hi adolna onu nadan holagna hinan kimmadangyan an ni'iboblen da'yu
48 ya wada damdamay lebbengnan mamangngad. Ta mabalin an ohah nadan i'ibanay mamangngad i hiya.
49 Ya mabalin bo an hi ulitauna onu nadan nihaghaggon an tulangna onu hiya mismuy mamangngad hi adolna hi'on waday abalinana ta mapogpog di ahimbutna.
50 Ta eda bilangon hinan nangattang i hiya nan nabatin tawon ya ahi madatngan nan tawon an pun'am'amlongan. Ya binilangda nan mipabangngad an miyunnudan hinan bo'laon di ohan puntamuwon i dadiyen nabatin tawon.

51 Ot hi'on madne ya ahi madatngan nan tawon an pun'am'amlongan ya
ongal di mipabangngad hinan nangattang i hiya.
52 Mu hi'on agagga ya madatngan hidiyen tawon an pun'am'amlongan ya
binilangda nan nabati ta wan nan lebbengnan mabayadan di bayadanda.
53 Ya tigonyu ta adi paligaton nan nangattang i hiya ta ibilangnan hiyay
ohah nadan pabo'laanah atawotawon.
54 Mu ta'on on agge nabangngad ya mahapul an ipalubus nan nan-
gattang an umanamutdan hina'amma hi'on madatngan nan tawon an
pun'am'amlongan.
55 Te da'yun tinanud Israel ya adi mabalin an himbut da'yuh nan
nangattang i da'yuh inggana te ha"on an Dios di ud baal i da'yu. Te ha"on di
nangkak i da'yu hi nanaynanyuh ad Egypt. Ha"on nan Dios an dayawonyu.

26

Hay Aton Apu Dios Hinadan Mangun'unud Hinan Tuguna

1 Alyon bon Apu Dios di, Adi ayu mangipata'dog hi batu ta dayawonyu.
Ya adi ayu mangap'apyah pina'ot an tinagtaggun kayiw onu batu hi
dayawonyu. Ha"on nan Dios an dayawonyu.
2 Ya mahapul an ngilinonyu nan Habadun tungo. Ya ipatigoyun bainanyu
nan tabernakel. Ha"on hi Apu Dios.
3 Ya wa'et nan pohdo' di atonyu ta un'unudonyu nadan tugun'u
4 ya ipa'ali' di udan hinan timpun punhapulanyu ta pumhod di itanomyu
ya bumungaday intanomyun bungbunga"an.
5 Ta dakol di apitonyu ta damunah idappuhyun mun'ilik hinadan
ginapasyu yaden nadatngan boy pun'apitanyuh greyp. Ya dakol di
apitonyun greyp ta ahi ma'akhupan nan ahitanom hi ilik. Ta mahawwalan
di anonyu ya malinggop di iha"adanyuh nan numboblayanyu.
6 Ta malinggop ayu nimpeh nan numboblayanyu ta maphod di eyu alo'an
an ma''id ha itakutyu. Ya abulo' nadan atatakut an animal hinan potaal ta
adida umalih nan numboblayanyu. Ya ma"id ha umalih mangubat i da'yu.
7 Mu hi'on waday umalin mangubat i da'yu ya da'yuy pangabako' ta
da'yuy mamaten dida.
8 Ta ta'on hi ammuna ayu ha lima ya abakonyuy hinggahut (100) an
binuhul. Ya wa'e ha hinggahut (100) i da'yu ya abakonyuy himpuluy libu
(10,000) ta pumpateyu didah gubat.
9 Ya ipapto' da'yun ha"on ta pa'annungo' nan imbaga' an ato' i da'yu ta
wagahan da'yu ya impadakol'uy holagyu.
10 Ta dakol di apitonyu ta lo'tat ya ta'on on nadan an'annonyun ba'ak ya
ipalah'unyuh nan alangyu ta waday pangiha''adanyuh nadan pa'aggapas.
11 Ya alyon bon Apu Dios di, Umaliya' an mi'hitu i da'yu ta adi da'yu
iwalong i ha"on.
12 Ta nanongnan wadawadaa' i da'yu ta ha"on di dayawonyu ya da'yuy
ibilang'uh tatagu'.
13 Te ha"on nan Dios an dayawonyu an nangikak i da'yuh ad Egypt
ta napogpog di ahimbutyuhdi te paddungnay pinutung'u nan panakul hi
bagangyu ta libli ayu mohpe.

Hay Dusan Nadan Mumpungngohe

14 Alyon bon Apu Dios di, Wa'et adiya' donglon i da'yu ta adiyu aton
nadan imbaga' hi atonyu

15 ta ngohayonyu nadan tudtudu' ya adiyu unudon nadan tugun'u ta
ibahhoyu nadan imbaga' i da'yu
16 ya dusaon da'yu. Ta ipa'ali' di nunhiglan punligatanyu an umat i ha
dogoh an adi ma'agahan ya ha nunhiglan pudut di adolyu an pumilok ya
ngimpunay adolyu. Ya ma"id ha hilbin di itanomyu te hay binuhulyuy
mangan.
17 Ya iwalong da'yun ha"on ta abakon da'yuh nadan binuhulyu ta diday
mun'ap'apu i da'yu. Ta gapuh takutyu ya pamaagyuh butik an ta'on on
ma"id ha mamdug i da'yu.
18 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Mu hi'on ma'at datuwen da'yu
ya apyanan adiya' damdama donglon i da'yu ya udma' hi mumpipituy
pundusa' i da'yu.
19 Ta adi' pa'aliyon di udan ta mamaganan di attog nan luta ta lo'tat ya
kimmulhin ay gumo' ta innilaonyun waday pogpog di abalinanyu.
20 Ta ma"id ha hilbin di hinluyu te ningamut an adi tumaguy itanomyu
ya atbohdin adida bumunga nadan bungbunga"an.
21 Mu hi'on ma'at danae i da'yu ya hiyah diye damdaman mungngohe
ayun ha"on ya hiyah diye bon udma' hi mumpipituy punligatanyu ta
miyunnudan hinan numbahulanyu.
22 Ta ipa'ali' nadan atap an animal ta pumpateda nadan imbabaleyu ya
ta'on on nadan halunyu ta ma"id ha batiyonda. Ta ammuna ha oh'ohhah
mabati i da'yu ta lo'tat ya matowan nadan awonyu.
23 Mu hi'on ma'at damdama danae i da'yu ya hiya damdamah diyen adi
ayu manomnoman an onyu ot inaynayun an mungngohen ha"on
24 ya atbohdin udma' hi mumpipituy punligatanyu ta miyunnudan hinan
pumbahulanyu.
25 Te ipa'ali' di mangubat i da'yu ta pangiballo' i da'yu hinan nan-
gibahhawanyuh nadan imbaga' i da'yu. Ya ta'on on e ayu mipa"eh
nadan nahamad di aladnan boble ya ipa'ali' damdama han dogoh an adi
ma'agahan ta ingganah on da'yu abakon hinadan binuhulyu.
26 Ya ipa'ali' boy bitil ta ma"id ha anonyu ta lo'tat ya ta'on on
pun'u'uddumon di himpulun binabai nan hingkikittang an alinan wadan
dida ya ammuna ha ohan pinakawan di iha"angana. Ta ammunadi ya
inupi'upingyu ta iya'appongyu mu undan mohpe bumhug ha athidi.
27 Mu hi'on ma'at datuwe ya hiyah diye damdaman inaynayunyun
mungngohe i ha"on
28 ya gapuh bungot'u ya iyal'ala' an mangdum ot ahan hi pundusa' i da'yu.
29 Ta punnanongo' nan bitil ta lo'tat ya adi ayu mo ahan pa"itpol hi
inagangyu ta ta'on on nadan imbabaleyu ya anonyu.
30 Ya dadago' nadan pundayawanyu ya ta'on on nadan punggohobanyuh
insenso. Ya imponpon'u nadan adolyu hi awadan nadan bululyun
nangihukkatanyun ha"on an Dios. Ya ahiwawan da'yu mon ha"on
31 ta hiya nan dadago' nadan numboblayanyu ya ta'on on nadan
pundayawanyu. Ya adi umipa'amlong i ha"on nadan hunghung nadan
i'nongyu.
32 Ya dadago' nimpe nan numboblayanyu ta ma"id ha amagna ta ta'on
on nadan binuhulyun ap'apuhdi ya masda'awdah ena adadagan.
33 Te ipa'ali' di mangubat i da'yu ya inwakat da'yuh abobboble. Ta
matowan nadan numboblayanyu ta munnanong hinan ena nadadagan.
34 Ta i diyen awadanyuh boblen nadan binuhul ya paddungnay
mun'am'amlong nan lutayun mun'ible.

35 Te aggeyu tuwali nun'iblayon hi awadanyuhdi an ta'on on nadatngan
nan alyo' hi adiyu puntanoman hinan luta ta mun'ible on imbahhoyu. Ta
i diyen ena adadagan ya mabalin mohpen mun'ible.
36 Ya nada'en mabatin da'yu ya pumbalino' hi ma'attakut ta ammuna
ha gumiwol hi tubu hi'on dimmibdib on mamtik ayu. Ya pamaag bo
on mamtik ayu ta mun'ihuhungbub ayu an ay waha mamdug i da'yuh
binuhulyu.
37 Ta mun'ihahali'dud ayuh nadan ibbayun nun'atutukkad te pamaagyu
nimpey butik an ay waha tuweh mangubat i da'yu. Ta lo'tat ya adiyu
abalinan an mangubat hinadan binuhulyu.
38 Ta mun'a'ate ayuh nadan boblen di binuhulyu ya nilubu' ayuhdi ta
paddungnay ukmunon da'yuh nan lutada.
39 Ya hanada'en mabati i da'yu an adi mate ya ma'ohha'ohhadan mate ta
lo'tat ya napuh ayu an gapuh bahulyu ya bahul di a'ammodyu.
40 Mu abulutonyu'e tuwalin numbahul ayu ta iba"agyuy numbahulanyu
ya ta'on on hay numbahulan handidan a'ammodyu an gapuh aggeyu
nangun'unudan hinadan tugun'u ya hay nungngohayanyun ha"on
41 ta hiya nan inwalong da'yu i ha"on ot ipa'e da'yuh boblen nadan
binuhulyu ya mumpada"ul ayu'e ta nalpah mon binayadanyuy bahulyu
42 ya ahi mabalin an ato' nadan imbaga' i handidan a'ammodyun da Jacob
ya hi Isaac ya hi Abraham. Ya adi' ibahhon aton nadan imbaga' hi aton hi
bobleyu.
43 Te hay ma'at ya iwalongyuh diyen luta ta i diyen ama"idyuhdi ya adi
matanoman ta padungnay mun'ible nimpe nan luta. Ta ingganah malpah
an holtaponyu nan numbahulanyun gapuh aggeyu nangunudan hinadan
tugun'u.
44 Mu ta'on on athidi ya adi ahan tatawwa pamaag ya ingnganuy da'yuh
nan boblen nadan binuhulyu ta ingganay mate ayun namin te ato"ehdi
ya undan bo adi' ibbaho nan imbaga' hi ato' i da'yu. Ha"on nan Dios an
dayawonyu.
45 Ta hiya nan ihwang da'yu an gapuh nan imbaga' i handidan
a'ammodyun impangulu' hi nakakandah ad Egypt ta mipatigoh atagutaguh
abobboble nan ongal an abalina' ta wan ha"on di dayawonyu. Ha"on hi
Apu Dios.
46 Ot hiya danae nadan tugun ya tudtudun Apu Dios hinadan tinanud
Israel an imbaganan Moses hidih nan billid hi ad Sinai.

27

Hay Aton An Mamangngad Hinan Indawat I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Athituy ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel. An wa'e ta
ha idawatyun ha"on ya tagu* an gapu ta pohdonyun ipa'annung nan
imbagayun aton ya athituy bayadanyu hi'on pohdonyun bangngadon.
3 Nan lala'in nuntawon hi bainti (20) ta ingganah nanom (60) ya hay
bayadanyu ya nabongley (50) silber an hay balol di ohan silber ya
miyunnudan hinan ohan pihhun silber hidih nan tabernakel.
4 Mu babai'e ya tulumpuluy (30) silber.

* **27:2 27:2** Nan tagun midawat i Apu Dios ya munhilbih nan pundayawan i Apu Dios.

5 Ya nan ungan lala'i an nuntawon hi onom ta ingganah himpulut hiyam
(19) ya baintiy (20) silber. Ya nan babain athidi damdamay tawona ya
himpuluy (10) silber.
6 Ya nan lala'in golang ta ingganah limay tawona ya limay silber di
bayadanyu. Ya tuluy silber hi'on golang an babai.
7 Nan lala'in nuntawon hi nanom ta oha (61) onu mahuluk ya himpulut
limay (15) silber ya himpuluh (10) nadan babain athidi boy tawona.
8 Mu hi'on nan tagun mangidawat ya nawotwot ta adina abalinan
an bayadan ya mahapul an iyenah diyen tagun midawat hinan padi ta
hiyay ukod hinan ibaganan balolna an miyunnudan hinan abalinan nan
mangidawat an bayadan.
9 Ya onha animal an mabalin an mi'nong i ha"on an Dios di nidawat ot
mibilang hidiyen animal hi niyappit i ha"on an Dios.
10 Ta adi mabalin hi hukkatana an ta'on on alyon hi impohpohod nan
ihukkatna. Te hukkatana'e ya ta'on on hidiyen ihukkatna ya niyappit
damdama i ha"on.
11 Mu hi'on nan imbaganah i'nongna ya nan animal an mibilang hi
nalugit an adi mabalin hi mi'nong i ha"on an Dios ya mahapul an ena
ipatigoh nan padi.
12 Ta hiyay mangibaga hi'on maphod onu adi. Ya hi'on nganney ibagan
nan padih balolna ya hiyah diyen adi maluman.
13 Ot pohdon'en nan ud bagin bayadan ta bangngadona ya mahapul an
udmanay pumbayadna hi mi'alimah nan balol nan pamayadna.†
14 Ya hi'on nan tagu ya nan balenay idawatna ta miyappit i ha"on an Dios
ya nan padi di mangibagah balolna an miyunnudan hinan a'atna. Ya nan
pumbalol nan padi ya hiyah diyen adi maluman.
15 Ot pohdon'en diyen ud balen bayadan ta bangngadona ya mahapul an
pi'bayadna nan pulsintuna an mi'alimah nan balol nan bayad nan bale.
16 Ya hi'on nan tagu ya hay indawatnan ha"on an Dios ya ha kittang
hinan binoltanan luta ya hay balol di pamangngadna ya miyunnudan
hinan dinakol di mitanom hidi. Ot nan lutan baintiy (20) kiluy tanomna
ya himpuluy (10) silber di bayadna.
17 Ya wa'e ta nan puntanoman di idawatna ta miyappit i ha"on an
Dios hinan tawon an pun'am'amlongan ya nan balolna tuwalin nibaga di
bayadana.
18 Mu nalpah'e mo nan tawon an pun'am'amlongan ya ahina idawat
hidiyen lutana ya balolan nan padi an miyunnudan hinan bilang di tawon
ya ahi bo madatngan nan tawon an pun'am'amlongan. Ot nan balolna ya
hiyah diyen adi mahukkatan.
19 Ot pohdona'en bangngadon ya mahapul an bayadana nan balolna ya
inudmanah mi'alima nan balolna ta hidiyey pulsintuna.
20 Mu hi'on aggena binangngad ya inggattangnah ohan tagu ya adi mo
mabalin hi bangngadonah inggana.
21 Ot madatngan'e nan tawon an pun'am'amlongan ta ibangngad nan
nangattang ya mumbalin mo hi niyappit i Apu Dios. Ot mumbalin moh
bagin nadan padi ta adi mo mabalin an mabangngad.
22 Ya hi'on hay idawat di ohan tagun ha"on an Dios ya nan lutan
hinubliyana

† **27:13 27:13** Nan mi'alimah nan balol nan pamayadna ya hi'on hinggahut (100) di balolna ya hay middum ya bainti (20).

23 ya nan padi di mangibagah nan balolna an miyunnudan hinan bilang
di tawon ya ahi madatngan nan tawon an pun'am'amlongan. Ta nan
pihhun ibayad diyen tagu ya mibilang hi niyappit i Apu Dios.
24 Ot madatngan'e nan tawon an pun'am'amlongan ya hay ipabangn-
gadan diyen puntanoman ya nan ud bagi tuwali onu nan holagna.
25 Ta hay ma'unud hinan pumbalol hi kumpulna ya miyunnudan hinan
pihhun silber hinan tabernakel.
26 Mu hay adi mabalin hi idawatyun ha"on ya nadan hopap di imbabalen
di bakayu onu kalneroyu te on tuwali bagi'.
27 Mu nan hopap di imbabalen di halunyu an mibilang hi nalugit ya
mabalin an bayadanyu nan balolna ya inudmanyuh mi'alima hinan balol
nan bayadanyu ta ahiyu bangngadon. Mu hi'on adi pohdon nan ud bagin
bangngadon ya mabalin an inginan nan padih udum an tatagu.
28 Mu an namin di niyappit tuwalin ha"on an Dios an umat hi tagu onu
animal onu binoltan an luta ya adi mabalin hi bayadan nan ud bagi ta
bangngadona. Ya adi bo mabalin an inginana te niyappit tuwalin ha"on
an Dios.
29 Ot nan tagun ha"on an Dios di mangalin hiya hi mun'appit hi madadag
ya adi mabalin hi mabayadan ta mabangngad te mahapul an mipapate.
30 Ya an namin nadan mi'apuluh (10) nadan ma'apit an bungan di
itanomyu ya ha"on di ud bagi te dadiye ya niyappit i ha"on an Dios.
31 Ot hi'on pohdon nan tagun bayadan ta bangngadona nan mi'apuluh
(10) nan inapitna ya mahapul an udmana nan bayadna hi mi'alima hinan
balol nan bayadana.
32 Ya atbohdih nadan bakayu ya kalneroyu an wa'et mumbilang ayuh
nadan imbabalena ya an namin di mi'apulu ya niyappit i ha"on an Dios.
33 Ta mumbilang'e nan ud animal ya nan nipto'an nan mi'apulu ya hiyah
diyen adi mabalin hi hukkatana. Mu hukkatana'e tuwali ya ta'on on nan
ihukkatna ya niyappit i ha"on ot adi mabalin hi bangngadona dadiyen
duwa.
34 Ot hiya danae nadan tugun Apu Dios hinadan tinanud Israel an
imbaganan Moses hidih nan billid hi ad Sinai.

Bilang
(Numbers)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya ipa'innilanay na'na'at hinadan tinanud Israel hinan umeh napat (40) di tawon an nihipun hi nun'anallungandah ad Sinai ta ingganah dimmatnganda hinan adadatong hi ad Kanaan. Ya hay ohan nipa'innila ya hay e numbilangan Moses hinadan linala'in tinanud Israel hi numpidwa an hay hopapna ya hidin awadandah ad Sinai. Ya hidin nala''uh di himpuluy (10) tawon ot bilangona bo didah din nun'allungandah ad Moab. Mu hidin nalpahan nan hopap di numbilangan Moses hinadan tatagu ya wada han immayanda ni' hi ad Kades-Barnea an nihaggon hi ad Kanaan. Mu gapuh nan adi maphod an inatda ya aggeda immeh ad Kanaan i diyen timpu.

Hay oha bon nipa'innila ituwen liblu ya nan a'at dadiyen tatagun in'uyug Moses an umat hinan hi kittang on na'aan di dinolda i Apu Dios ta hiya nan amod onda munlilih nan pumpaligatanda. Mu nipatigo an hi Apu Dios ya ongal di anusna ya homo'na i dida hi'on immannung an muntutuyuda.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay hopap di numbilangan Moses hinadan tinanud Israel (Bilang 1:1–3:4)
2. Hay namto'an Apu Dios hinadan tinanud Libay hi puntamuwona (Bilang 3:5-12)
3. Hay nannagan Moses hi e munsi'im hi ad Kanaan ya hay na'at hi numbangngadanda (Bilang 13–14)
4. Hay niyuldin hi atondan mangidawat hi i'nongda i Apu Dios (Bilang 15:1–21:3)
5. Hay nundusaan Apu Dios hinadan tinanud Israel (Bilang 21:4–25:18)
6. Hay pidwan di numbilangan Moses hinadan tinanud Israel (Bilang 26–36)

1 Hidin mi'adwah tawon hi nakakan nadan tinanud Israel hi ad Egypt
an ohay algo han nibaluh din mi'adwah bulan ya immeh Moses hinan
tabernakel an pi'dammuwanda i Apu Dios hinan agge naboblayan hi ad
Sinai. Ya alyon Apu Dios i hiyay,
2 Eyu bilangon nadan ibbayun tinanud Israel an ihipunyuh nadan
himpahimpamu'un ya inohha'ohhayun intudo' di ngadan nadan linala'i.
3 Ta itudo'yu i Aaron di ngadan nadan mabalin an e mi'gubat an
nuntawon hi bainti (20) onu mahuluk.
4 Ya alyon bon Apu Dios di, Hanat hinan ohan tinanud on waha ohah
ap'apuda ta bumoddang i da'yun mumbilang.
5 Ot datuwe nadan linala'in bumoddang i he''a. Hinan tinanud Ruben ya
hi Elisur an imbabalen Seduer.
6 Ya hinan tinanud Simeon ya hi Selumiel an imbabalen Surisadday.
7 Ya hinan tinanud Judah ya hi Nahson an imbabalen Amminadab.
8 Ya hinan tinanud Issakar ya hi Netanel an imbabalen Suar.
9 Hinan tinanud Sebulun ya hi Eliab an imbabalen Helon.
10 Ya hinan tinanud Joseph ya duwada an hay napilih nan tinanud
Epraim ya hi Elisama an imbabalen Ammihud. Ya hinan tinanud Manasseh
an imbabalen bon Joseph ya hi Gamaliel an imbabalen Pedasur.
11 Ya hinan tinanud Benjamin ya hi Abidan an imbabalen Gideoni.

12 Ya hinan tinanud Dan ya hi Ahieser an imbabalen Ammisadday.
13 Ya hinan tinanud Aser ya hi Pagiel an imbabalen Okran.
14 Ya hinan tinanud Gad ya hi Eliasap an imbabalen Dewel.
15 Ya hinan tinanud Naptali ya hi Ahira an imbabalen Enan.
16 Ta danae nadan linala'in napili an mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel.
17 Ta inawit da Moses i Aaron danaen linala'in napili
18 ot didan namin an nun'amung hinadan tataguh din ohay algoy nibaluh nan mi'adwan bulan ta bilangonda dida. Ot ibagan nadan tatagu nan pu'un an nalpuwanda ya nadan hi amada ot itudo'day ngadan nadan linala'in nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20)
19 ta inunudda nan imbagan Apu Dios i Moses. Ya hay nangatandan diye ya hidih nan agge naboblayan hi ad Sinai.
20 Ta hinan tinanud nan panguluwan an hi Ruben ya an namin nadan mabalin an mi'gubat an linala'in nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) ya nitudo' di ngadanda an miyunnudan hinan pu'un an nalpuwanda.
21 Ya hay bilang nadan tinanud Ruben ya napat ta onom di libu ta han limay gahut (46,500).
22 Ya hinan tinanud Simeon ya nitudo' bon namin di ngadan nadan linala'in nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat an miyunnudan hinan pu'un an nalpuwanda.
23 Ya hay bilangdan tinanud Simeon ya nabonglet hiyam di libu ta han tuluy gahut (59,300).
24 Ya hinan tinanud Gad ya an namin bo nadan linala'in nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya intudo'da boy ngadanda an miyunnudan hinadan pu'un an nalpuwanda.
25 Ya hay bilangdan tinanud Gad ya napat ta limay libu ta onom di gahut ta han nabongle (45,650).
26 Ya hinan tinanud Judah ya an naminda bo an linala'i an nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya intudo'day ngadanda an miyunnudan hinadan pu'un an nalpuwanda.
27 Ya hay bilangdan namin ya napitut opat di libu ta han onom di gahut (74,600).
28 Ya hinan tinanud Issakar ya an naminda bo nadan linala'i an nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya intudo'day ngadanda an miyunnudan hinan pu'un an nalpuwanda.
29 Ya hay bilangdan tinanud Issakar ya nabonglet opat di libu ta han opat di gahut (54,400).
30 Ya hinan tinanud Sebulun ya an namin bo nadan linala'in nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) ya intudo'day ngadanda an miyunnudan hinan pu'un an nalpuwanda.
31 Ya hay bilangdan tinanud Sebulun ya nabonglet pituy libu ta han opat di gahut (57,400).
32 Ya hinan imbabalen Joseph an hi Epraim ya an naminda bo nadan tinanudna an linala'i an nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya nitudo' boy ngadanda an miyunnudan hinadan pu'un an nalpuwanda.
33 Ya hay bilangdan tinanud Epraim ya napat di libu ta han limay gahut (40,500).

34 Ya hana'en oha bon imbabalen Joseph an hi Manasseh ya an namin
nadan tinanudna an linala'i an nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk
hi bainti (20) ya nitudo' boy ngadan nadan mabalin an mi'gubat an
miyunnudan hinadan pu'un an nalpuwanda.
35 Ya hay bilangdan tinanud Manasseh ya tulumpulut duway libu ta han
duway gahut (32,200).
36 Ya hinan tinanud Benjamin ya an naminda bon linala'in nuntawon
hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya
intudo'da boy ngadanda an miyunnudan hinan pu'un an nalpuwanda.
37 Ya hay bilangdan tinanud Benjamin ya tulumpulut limay libu ta han
opat di gahut (35,400).
38 Ya hinan tinanud Dan ya an namin bo nadan nuntawon hi bainti (20)
ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya intudo'da boy
ngadanda an miyunnudan hinadan pu'un an nalpuwanda.
39 Ya hay bilangdan tinanud Dan ya nanom ta duway libu ta han pituy
gahut (62,700).
40 Ya hinan tinanud Aser ya an namin bo nadan linala'i an nuntawon
hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya
intudo'da boy ngadanda an miyunnudan hinadan pu'un an nalpuwanda.
41 Ya hay bilangdan tinanud Aser ya napat ta ohay libu ta han limay
gahut (41,500).
42 Ya hinan tinanud Naptali ya an naminda bo an linala'i an nuntawon
hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an e mi'gubat
ya intudo'da boy ngadanda an miyunnudan hinan pu'un an nalpuwanda.
43 Ya hay bilangdan tinanud Naptali ya nabonglet tuluy libu ta han opat
di gahut (53,400).
44 Ta datuwe nadan linala'i an binilang da Moses ya hi Aaron ya nadan
himpulut duwan (12) mangipangpangulun dida an nalpuh nadan himpulut
duwan (12) tinanud Israel an niyukodan nadan pu'un an nalpuwanda.
45 Ya an namin nadan tinanud Israel an nuntawon hi bainti (20) ya nadan
mahuluk hi bainti (20) an binilangda ya dida nimpe nadan mabalin an e
mi'gubat.
46 Ya hay bilangdan namin ya onom di gahut ta tuluy libu ta han limay
gahut ta nabongle (603,550).
47 Mu aggeda ni'bilang nadan tinanud Libay.
48 Te alyon Apu Dios i Moses di,
49 Adim pi'bilang nadan tinanud Libay hi pumbilangam hinadan tinanud
Israel.
50 Mu hay ipa'atmu i dida ya diday mumpapto' hinan tabernakel
ya an namin nadan gina'uhdi. Ta diday mangdon hinadan ma'usal
hinan tabernakel hinan pumbaatanyu ya hinan ipata'dogana. Ya hay
pun'allungan nadan tinanud Libay ya hinan nunli"odan nan tabernakel.
51 Ya an namin di akakanyu ya diday mamalu'ah ya atbohdin dida
nimpey ukod an mangipata'dog. Ya wadada'ey udum an e mihaggon hidi
ya mipapateda.
52 Ya nan umohnonganyun namin ya mahapul an waday panuhna
ta hinan ohan pu'un on nadutu' nan eyu pun'allungan an hinan
nangiha"adanyuh nan bandelayu.
53 Mu nada'en tinanud Libay ya mun'allungda nimpeh nan way nun-
lini"odan nan tabernakel ta guwalyaanda. Ta wan ma"id ha lummuh
bumungota' an Dios i da'yun tinanud Israel.

54 Ta inunud nadan tinanud Israel an namin nadan imbagan Apu Dios i
Moses.

2

Nan Nadutu' An Pun'allungan Nadan Tinanud Israel

1 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
2 Ibagayuh nadan ibbayun tinanud Israel ta ohan grupu on waday
bandelada ta nadutu' di eda pun'allungan. Ta li'wohonda nan tabernakel
mu ta midawdawwida.
3 Ot hay mun'allung hi nangappit hi tuluwan di algo ya nadan grupun
Judah hinan way bandelada. Ya hay mangipangpanguluh nadan tinanud
Judah ya hi Nahson an imbabalen Amminadab.
4 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya napitut opat di libu ta han
onom di gahut (74,600).
5 Ya hay mihnod i dida ya nadan tinanud Issakar an hay mangipangpan-
gulun dida ya hi Netanel an imbabalen Suar.
6 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya nabonglet opat di libu ta han
opat di gahut (54,400).
7 Ya nihnodda nadan tinanud Sebulun an hay mangipangpangulun dida
ya hi Eliab an imbabalen Helon.
8 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya nabonglet pituy libu ta han
opat di gahut (57,400).
9 Ta hay bilang nadan linala'in nabilang hinadan grupun Judah ya
hinggahut ta nawalut onom di libu ta han opat di gahut (186,400). Ta an
namin di akakandan tinanud Israel on diday mamangulu.
10 Ya hay mun'allung hi nangappit hi muyyad nan tabernakel ya nadan
grupun Ruben hinan way bandelada. Ya hay mangipangpanguluh nadan
tinanud Ruben ya hi Elisur an imbabalen Sedeur.
11 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya napat ta onom di libu ta han
limay gahut (46,500).
12 Ya hay mihnod i dida ya nadan tinanud Simeon an hay mangipang-
pangulun dida ya hi Selumiel an imbabalen Surisadday.
13 Ta hay bilang nadan linala'in nabilang ya nabonglet hiyam di libu ta
han tuluy gahut (59,300).
14 Ya hay mihnod ya nadan tinanud Gad an hay mangipangpangulun
dida ya hi Eliasap an imbabalen Dewel.
15 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya napat ta limay libut onom
di gahut ta han nabongle (45,650).
16 Ta hay bilang nadan linala'in nabilang hinan grupun Ruben ya
hinggahut ta nabonglet ohay libut opat di gahut ta han nabongle (151,450).
Ta dida nan mihnod an makak.
17 Ya hay migawwah nan pumbaatanda ya nadan tinanud Libay an
mangdon hinan agimangnun nan napalu'ah an pundayawan. Ta napanuh
nan atondan mumbaat an umat damdamah nan panuh di pun'allunganda
hinan way bandelada.
18 Ya hay mun'allung hi nangappit hi alimuhan di algo ya nadan grupun
Epraim hinan way bandelada. Ya hay mangipangpanguluh nadan tinanud
Epraim ya hi Elisama an imbabalen Ammihud.
19 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya napat di libu ta han limay
gahut (40,500).
20 Ya hay mihnod i dida ya nadan tinanud Manasseh an hay mangipang-
pangulun dida ya hi Gamaliel an imbabalen Pedahsur.

21 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya tulumpulut duway libu ta
han duway gahut (32,200).
22 Ya hay mihnod i dida ya nadan tinanud Benjamin an hay mangipang-
pangulun dida ya hi Abidan an imbabalen Gideoni.
23 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya tulumpulut limay libu ta han
opat di gahut (35,400).
24 Ta hay ngammutdan nabilang i diyen grupun Epraim ya hinggahut ta
waluy libu ta han hinggahut (108,100). Ya dida nan mi'atlun grupu hi'onda
mumbaat.
25 Ya hay nun'allung hi nangappit hi huddo' nan tabernakel ya nan
grupun Dan hinan way bandelada. Ya hay mangipangpanguluh nadan
tinanud Dan ya hi Ahieser an imbabalen Ammisadday.
26 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya nanom ta duway libut pituy
gahut (62,700).
27 Ya hay nihnod i dida ya nadan tinanud Aser an ipangpangulun Pagiel
an imbabalen Okran.
28 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya napat ta ohay libu ta han
limay gahut (41,500).
29 Ya hay nihnod i dida ya nadan tinanud Naptali an hay mangipangpan-
gulun dida ya hi Ahira an imbabalen Enan.
30 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya nabonglet tuluy libu ta han
opat di gahut (53,400).
31 Ta hay bilang nadan linala'in nabilang hinan grupun Dan ya hinggahut
ta nabonglet pituy libu ta han onom di gahut (157,600). Ta diday ma'udih
nan akakandah nan nun'allunganda.
32 Ta hay bilangdan naminamin an linala'in nabilang hinan
nun'allunganda ya onom di gahut ta tuluy libu ta han limay gahut ta
nabongle (603,550).
33 Mu aggeda nimpe iniddum an ni'bilang nadan tinanud Libay te hidiyey
imbagan Apu Dios i Moses.
34 Ta datuwen tinanud Israel ya inunuddan namin nadan imbagan Apu
Dios i Moses. Ta hiya nan ohan pamilya on eda nun'allung hinan nadutu'
an pun'allunganda an awadan di bandelada.

3

Hay Holag Aaron

1 Hidin himmapit hi Apu Dios i Moses hinan billid hi ad Sinai ya datuwe
nadan imbabalen Aaron an hi ibban Moses.
2 Hay ngadan nadan linala'in imbabalen Aaron ya hi Nadab an
panguluwan ya hi Abihu ya hi Eleasar ya hi Itamar.
3 Ta dida nadan nahiitan hi lana di uluda ta munhilbida an padi.
4 Mu da Nadab i Abihu ya nateda hidin munggohobdah nan insenso
an idawatda i Apu Dios te agge niyunnudan hinan pohdon Apu Dios nan
inatda. Hay na'atan tuwe ya hidin nun'allungandah nan agge naboblayan
hi ad Sinai. Ya ma"id ha imbabaledan duwa ta ammuna mo da Eleasar i
Itamar an ni'tamu i amadan hi Aaron hinan tamun di padi.

Hay Namto'an Apu Dios Hinadan Tinanud Libay

5 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
6 Nadan linala'in tinanud Libay ya diday niyappit i ha"on hi bumoddang
hinan padi an hi Aaron.

7 Ta hinan puntamuwandah nan tabernakel ya bokon hi Aaron ya
ammunay boddangandah nadan tamuh nan tabernakel mu da'yun namin
an tatagu.
8 Ta diday mumpapto' hinadan gina'uh nan tabernakel ta boddangan
da'yu nimpen namin an tinanud Israel hinan punhilbiyandah nan taber-
nakel.
9 Ta hay eda bumoddangan hinadan padi an da Aaron an hina'amma di
pangiyohhaandah tamuda.
10 Mu pot'om hi Aaron ya nadan linala'in imbabalena ta diday munhilbin
padih nan tabernakel. Ya nadan bokon padi an e mangat hinan tamun di
padi ya mipapateda.
11 Ya inalin bon Apu Dios i Moses di,
12 Nadan tinanud Libay ya niyappitda i ha"on ta diday mihukkat hinadan
panguluwan an lala'in imbabaleyun tinanud Israel.
13 Te an namin nadan panguluwan an linala'i ya niyappitdan ha"on.
Te hidin dinadag'un namin nadan panguluwan an linala'in i Egypt ya
imbilang'uh niyappit i ha"on an namin nadan panguluwan an linala'in
tinanud Israel ya ta'on on nadan hopap di tangbal an imbabalen di
animalyu. Ha"on hi Apu Dios.

Hay Numbilangan Moses Hinadan Tinanud Libay

14 Hidin wadada ni' hinan agge naboblayan hi ad Sinai ya inalin bon Apu
Dios i Moses di,
15 Bilangom an namin nadan i'ibam an tinanud Libay ta ma'innilah
on atnadah nan ohan pu'un ya atnay pamilyah nan himpamu'un. Ya
binilangmu nadan linala'i an mihipun hinan ohay bulana.
16 Ta hiyay inat Moses an inunudna nan imbagan Apu Dios.
17 Hi Libay ya tuluy linala'in imbabalena an hi Gerson ya hi Kohat ya hi
Merari.
18 Ya hay holag Gerson ya da Libni i Simey.
19 Ya hay holag Kohat ya nadan holag Amram ya holag Isar ya holag
Hebron ya holag Ussiel.
20 Ya hay holag'en Merari ya da Mahli i Musi.
Ta danaey tonton nan tinanud Libay.
21 Hay holag Gerson ya nadan holag Libni ya nadan holag Simey.
22 Ta hay bilang nadan linala'in mihipun hinan himbulana ya pituy libu
ta han limay gahut (7,500).
23 Ya hay nituddun didah pun'allunganda ya hi nangappit hi alimuhan
di algo an indoggan nan tabernakel.
24 Ya hay ap'apun nadan tinanud Gerson ya hi Eliasap an imbabalen Lael.
25 Ya hay niyukod hi tamun datuwen tinanud hinan tabernakel ya diday
ukod hi an namin an ma'usal hinan tabernakel an umat hinadan kultina
ya nadan miyoddah ya nan kultinah nan panto
26 ya nadan kultinah nunlini"odan hinan lita"angan ya nan punggobhan
hi mi'nong ya nan mikultinah nan hogpan hinan lita"angan ya nadan
ma'usal an tali ya nadan udum.
27 Ya nada'en holag Kohat ya nadan holag Amram ya nadan holag Isar
ya nadan holag Hebron ya nadan holag Usiel.
28 Ya hay bilang nadan linala'in tinanuddan namin an mihipun hinan
ohay bulana ya waluy libu ta han onom di gahut (8,600). Ya hay niyukod
i dida ya ipapto'da nan tabernakel an niyappit i Apu Dios.

29 Ya hay natuddu hi pun'allunganda ya hi nangappit hi muyyad nan
tabernakel.
30 Ya hay mangipangpangulun didan holag Kohat ya hi Elisapan an
imbabalen Usiel.
31 Ya hay tamuda nimpe ya diday mumpapto' hinan Kahun an nittuwan
nan Hapit Apu Dios ya nan lamehaan ya nan punhilawan ya nan
punggobhan hi insenso ya nan punggobhan hi mi'nong ya nadan ma'usal
hinan pundayawan ya nan kultina an nihawan hinan Kuwartun Apu Dios
ya nadan udum an ma'usal hidi.
32 Ya hay ap'apudan namin an tinanud Libay an muntamuh nan
tabernakel ya nan imbabalen Aaron an padi an hi Eleasar.
33 Ya hay holag'en Merari ya nadan holag Mahli ya nadan holag Musi.
34 Ta hay bilang nadan linala'in holag Merari an mihipun hinan ohay
bulana ya onom di libu ta han duway gahut (6,200).
35 Ya hay mangipangpangulun didan tinanud Merari ya hi Suriel an
imbabalen Abihail. Ya hay nituddun dida hi eda pun'allungan ya hi
nangappit hi huddo' nan tabernakel.
36 Ya hay nidat hi tamuda ya diday mumpapto' hinadan niyammah nan
tabernakel an umat hinadan mandol hi kultina ya nadan miballabag an
tabla ya nadan tu"ud ya nadan ipabunan nadan mandol hi kultina ya
nadan udum
37 an umat hinadan mi'alad hi nunlini"odan nan lita"angan an umat hi
tu"ud ya nadan ipabunanda ya nadan pahok ya tali.
38 Ta hi Moses ya hi Aaron ya nadan imbabalenan linala'i ya hay
pun'allunganda ya hi nangappit hi tuluwan di algo an nihangngab hinan
panton nan tabernakel an pi'dammuwanda i Apu Dios. Ta diday ukod
hinan pundayawandan tinanud Israel. Ot nan tagun mangipatnan mangat
i diyen tamuda ya mipapate nimpe.
39 Ta hay binilang da Moses i Aaron ya nadan linala'in tinanud Libay an
inunudda nan imbagan Apu Dios hi atonda ya baintit duway libu (22,000)
an mihipun hinan ohay bulana.
40 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Bilangom an namin nadan
panguluwan an linala'in tinanud Israel ya intudo'muy ngadandan mihipun
hinan ohay bulana.
41 Te unhaot dida ya nadan hopap di imbabalen di animal an tangbal di
niyappit i ha"on mu hay mihukkat mo ya nadan linala'in tinanud Libay ya
nadan animalda. Ha"on hi Apu Dios.
42 Ta binilang Moses an namin nadan panguluwan an linala'in tinanud
Israel an miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.
43 Ya hay bilang di intudo'dah ngadan nadan panguluwan an linala'i an
mihipun hinan ohay bulana ya baintit duway libu ta han duway gahut ta
napitut tulu (22,273).
44 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
45 Hay idawatmun ha"on ya danaen i'ibam an tinanud Libay ya ta'on
on nadan animalda ta diday mihukkat hinadan panguluwan an linala'in
tinanud Israel ya nadan hopap di imbabalen di animalyu. Ta nadan
tinanud Libay ya mibilangdah bagi'. Ha"on hi Apu Dios.
46 Ot hay atonyun mamangngad hinan duway gahut ya han napitut tulun
(273) linala'in tinanud Israel an nahawwal hinan bilang di tinanud Libay
47 ya bayadanyu dida. Ot hay bayad di ohan tagu ya limay gumo' an
pihhu an miyunnudan hinan balol nan gumo' an pihhuh nan tabernakel.

48 Ya hay pangdatanyuh nadan pihhun ibayad nadan tatagu ya hi Aaron
ya nadan linala'in imbabalena.
49 Ot amungon mon Moses nan pihhun bayad nadan nahawwal an
linala'in nihukkat hinadan tinanud Libay.
50 Ya hay nidat hi bayadda ya hinlibut tuluy gahut ta han nanom ta
lima (1,365) di gumo' an miyunnudan hinan balol di gumo' an pihhuh nan
tabernakel.
51 Ot idat Moses i Aaron ya nadan linala'in imbabalena nan imbayadda
an inunudna nan imbagan Apu Dios hi atonda.

4

Hay Tamun Nadan Holag Kohat

1 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
2 Bilangonyun namin nadan holag Kohat an imbabalen Libay ta
ma'innilah on atnadah nan ohan pamilya ya hay bilang di pamilyah nan
himpamu'un.
3 Ta bilangonyu nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta ingganah
nabongle (50) an mabalin an muntamuh nan tabernakel.
4 Ta hay tamun nadan holag Kohat ya diday mumpapto' hi an namin an
niyappit i ha"on an ma'usal hinan tabernakel.
5 Ta nadatngan'ey akakanyuh nan nun'allunganyu ya nadan padi an
da Aaron an hina'amma ya hunggopdah nan tabernakel ya inaanda
nan kultinan nibolda' hinan Kahun an nittuwan nan Hapit'un Dios ya
inhophopdah nan Kahun.
6 Ya inoddahandah diyen kultina hi up'up di animal hinan baybay ya
ahida bo hophopan hi asul an luput. Ya ahida mohpe iha"ad nan duwan
kayiw an pangiyattangan.
7 Ya hinophopanda bo nan lamehaan hi asul an luput. Ya inyuhhundahdi
nadan duyu ya basu ya pannuman an nittuwan nan midawat an ma'inum
ya nadan malukung ya nan nidawat an tinapay an wadahdi ta munnanong
hidi.
8 Ya ahida bo hophopan hinan mumbolah* an luput ya ahida inyoddah
an ihophop nan up'up di animal an malpuh nan baybay. Ya induulda
mohpe nadan pangiyattanganda.
9 Ya inalada bo ha asul an luput ya iniphoddan linibbutan nan
punhilawan ya nan pumputul hinan nagbun mitsa ya nan pangi'amungan
hi gubu ya nan nittuwan di lanan di olibo.
10 Ya inoddahanda bon linibbutan hinan up'up di animal an nalpuh nan
baybay ya ahida imbobod hinan pangiyattanganda.
11 Ya hinophopan bon da Aaron nan balitu' an punggobhan hi insenso
hi asul an luput. Ya inoddahandah nan up'up di animal an malpuh
nan baybay ya ahida induul hinan numbinahhel an pangipohonan nadan
mangiyattang.
12 Ya an namin nadan ma'usal hidih nan punggobhan hi insenso ya
amungonda ya linibbutandah asul an luput. Ya inoddahandah nan
up'up di animal an nalpuh nan baybay ya ahida e imbobod hinan
pangiyattanganda.
13 Ya inaanda nan gubuh nan gombang an punggobhan hi mi'nong ya
hinophopandah bayulet an luput.

---

* **4:8 4:8** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

14 Ya inamungdahdin namin nadan ma'usal hinan punggobhan hi
mi'nong an umat hinadan ittuwan di bala ya nadan tibi' di dotag ya
nadan punggaud hi gubu ya nadan malukung an duyun ittuwan di dalan
miwalaghi'. Ya inoddahandah nan up'up di animal an nalpuh nan baybay
ya ahida induul hi numbinahhel nan pangiyattangan.
15 Ta nalpah'en linibbutan da Aaron an hina'amman namin nadan
niyappit i ha"on an usal hinan tabernakel ya ahida mohpe ukod nadan
holag Kohat an mungkalga hi'on makakda mo. Mu mahapul an adida
dapaon nadan gina'un nun'alibbutan te dapaonda'e ya mateda.
16 Ya hay ukod hinan lana an mittuh nan punhilawan ya nan
mapmaphod an insenso ya nadan midawat an alina ya nan lanan mihiit
hinadan miyappit i ha"on an Dios ya hi Eleasar an imbabalen nan padi an
hi Aaron. Ya hiya boy ukod hinan tabernakel ya an namin nadan niyappit
i ha"on an usal hidi.
17 Ya alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
18 Tigonyuot ta wan adida mate nadan holag Kohat.
19 Ot wa'et hunggopdah nan tabernakel ya maphod on wahdi nadan padi
an da Aaron an hina'amma ta diday mangibaga hi'on nganney tamuwanda
ya nan mabalin hi pahonondah nadan niyappit i ha"on an Dios.
20 Mu adi mabalin hi mihaggon dadiyen tinanud Kohat ta idodonganda
nadan niyappit i ha"on an usal hidih nan tabernakel an ta'on on na'omtang
te mateda.

Hay Tamun Nadan Holag Gerson.

21 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
22 Ad uwani ya nan tinanud Gerson an imbabalen Libay moy bilangom.
Ta ma'innila hi'on atnadah nan ohan pamilya ya hi'on atnay pamilyah nan
himpamu'un.
23 Ta bilangonyu nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta
ingganah nabongle (50) an mabalin an muntamuh nan tabernakel an
pi'dammuwan i ha"on an Dios.
24 Ya hay tamun miyukod hinadan holag Gerson ya diday mamahon
25 hinadan kultinah nan tabernakel ya nadan up'up di animal hinan
baybay an niyoddah nadan kultina ya nan kultinah nan panton nan
tabernakel.
26 Ya pi'yodonda bo nadan kultinan ni'alad hi nunlini"odan nan
lita"angan nan tabernakel ya nan punggobhan hi mi'nong ya nan kultinah
nan way hogpan hinan lita"angan ya nadan tali ya an namin nadan ma'usal
hidi.
27 Ta an namin di tamuwanda an umat hinadan pahononda ya hay
mangibaga i dida ya nadan padi an hi Aaron ya nadan imbabalena.
28 Ta danaey tamun nadan holag Gerson hinan tabernakel an
pi'dammuwanyun ha"on an Dios. Ya hay mangibagah nan atonda ya nan
imbabalen Aaron an hi Itamar.

Hay Tamun Nadan Tinanud Merari

29 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Bilangom nadan holag Merari ta
ma'innila hi'on atnadan himpamu'un.
30 Ya atbohdin bilangom nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta
ingganah nabongle (50) an mabalin an munhilbih nan tabernakel.
31 Ya hay tamuda ya diday mamahon hinadan agimangnun nan taber-
nakel an umat hinadan mandol hi kultina ya nadan miballabag an tabla
ya nadan tu"ud ya nadan ipabunanda

32 ya ta'on on nadan tu"ud hinan nunlini"odan nan lita"angan nan
tabernakel ya nadan ipabunanda ya nadan pahok ya tali ya nadan udum.
Ya ukod'a bon mangipiyappong i dida hi'on nganney pahonon di hinohhan
dida.
33 Ta danaey nidat hinadan holag Merari hi tamuda. Ya hi Itamar bo an
imbabalen Aaron di ukod an mangibagah nan tamuda.

Hay Numbilangan Da Moses Hinadan Tinanud Libay

34 Ta binilang da Moses i Aaron ya nadan mangipangpanguluh nadan
holag Kohat an inhipundah pu'unda ya nan pamilyada.
35 Ya hay bilang nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta ingganah
nabongle (50) an mabalin an munhilbih nan tabernakel
36 ya duway libut pituy gahut ta han nabongle (2,750).
37 Ta hinaey bilang nadan linala'in holag Kohat an munhilbih nan
tabernakel. Ta binilang da Moses i Aaron dida an inunudda nan imbagan
Apu Dios hi atonda.
38 Ya binilangda bo nadan holag Gerson an inhipundah nan pu'unda ya
nadan pamilyada.
39 Ya hay bilang nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta ingganah
nabongle (50) an mabalin an e muntamuh nan tabernakel ya
40 duway libut onom di gahut ta han tulumpulu (2,630).
41 Ta hinaey ngammut di bilang nadan linala'in tinanud Gerson an
munhilbih nan tabernakel. Ta binilang da Moses i Aaron dida an inunudda
nan imbagan Apu Dios hi atonda.
42 Ot bilangonda bo nadan tinanud Merari an inhipundah nan pu'unda
ya nan pamilyada.
43 Ya an namin nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta ingganah
nabongle (50) an mabalin an muntamuh nan tabernakel
44 ya tuluy libu ta han duway gahut (3,200).
45 Ta hinaey bilang nadan holag Merari. Ta binilang da Moses i Aaron
dida an inunudda nan imbagan Apu Dios hi atonda.
46 Ta athinay inat da Moses i Aaron ya nadan mangipangpangulu an
numbilang an inhipundah nan pu'unda ya nan pamilyada.
47 Ta an namin nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta ingganah
nabongle (50) an mabalin an muntamuh nan tabernakel ya
48 waluy libut limay gahut ta han nawalu (8,580).
49 Ya way ohah nadan linala'i ya nibagay tamuda ya nan kalgaonda an
miyunnudan hinan imbagan Apu Dios i Moses.
Ta hiyah naey imbagan Apu Dios i Moses hi atondan mumbilang hinadan
ibbadan tinanud Israel.

5

Nadan Tatagun Mibilang Hi Nalugit

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta ibata"andah nan
nun'allunganyu nan waday gulidna an mangal'aldan* hi udum ya nan
waday bumbummuddun malpuh adolna ya nadan udum an mibilang hi
nalugit te waday nida"omandah nate.

---

* **5:2 5:2** Hituwen gulid an mangal'aldan ya hidiye nan leprosy hinan English an Biblia an mabalin an miyaldan hi udum an tatagu ya ta'on on hinan bale.

3 Ibagayu i dida an ta'on hi babai onu lala'i ta eda mihiwweh ta
bumata"andah tun awada' ta adi gumapuh ibilangan nan nun'allunganyuh
nalugit.
4 Ot unudon nadan tataguh diyen imbagan Apu Dios ta nadan nibilang
hi nalugit ya eda nunhiwweh nan nibata"aan hinan nun'allunganda.

Hay Moltan Nan Waday Nibahhoh Inatna

5 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
6 Ibagam boh nadan ibbam an tinanud Israel ta wada'e i da'yu ha babai
onu lala'i hi waday adi maphod hi inatnah nan ibbana ta aggena inunud
nan pohdo' an atonyu ya numbahul.
7 Ot mahapul an iba"agna nan numbahulana ya binayadanah diyen
numbahulana ya inudmanah bainti (20) hi'on nan balol nan numbahulana
ya hinggahut (100) ya indatnah diyen namin hinan tagun numbahulana.
8 Mu hi'on nateh diyen tagu ya ma"id ha nihaggon di nitulangana hi
mangalah nan molta ya bagi' mon Dios ta midat hinan padi. Ya nat'on bo
nan ukatonan tangbal an kalnero an mi'nong ta a'aanan di bungot'uh nan
numbahulana.
9 Ya an namin nadan niyappit i ha"on an idat nadan tataguh nan oha an
padi ya bagin diyen padi.
10 Ta an namin nadan niyappit i ha"on an idatyu hi ohah nadan padi ya
bagina mo tuwalih diye.

Hay Ma'at Hi'on Waday Mun'annel

11 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
12 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel di atonda hi'on waha nalahin
hi babai hi inluktapnah ahawana
13 mu agge innilan ahawana ya ma"id ha nanigoh mabalin hi muntistigu.
14 Ya mun'annel'e nan lala'i te waday inilmuna i ahawana mu aggena
innila hi'on immannung an inluktap ahawana ya hay atona mo
15 ya iyenah ahawanah nan padi ya indatna ha hingkiluh alina an
agge nadduman hi manteka onu insenso te hidiyen alina ya niyappit hi
mun'annel ta panginnilaan hi'on immannung an nunluktap nan babai onu
agge.
16 Ot hay aton nan padi ya ena pata'dogon hidiyen babai hi hinangngab
nan punggobhan hi mi'nong i ha"on.
17 Ya nangalah nan liting an niyappit i ha"on ya inittunah nan pannuman
an pito'. Ya nangalah pito' hinan dotal nan tabernakel ya iniddumnah nan
liting.
18 Ya ginungal nan padi nan ibu' diyen babai ya impadonan hiya nan
alinan nidawat hi'on waday mun'annel.
19 Ya alyon nan padi hinan babai di, Hi'on aggem inluktap hi ahawam
ta aggem binahbah di niyatam i hiya ya hanat ma"id ha ma'at i he"a hi
panginumam ituwen liting an mangdat hi dogoh.
20 Mu hi'on immannung an inluktapmuh ahawam ta binahbahmuy
niyatam
21 ya hanat iyabulut Apu Dios ta tigon nadan tatagu an na'idutan'a ta
makling di indonam.
22 Ot hituwen liting an dumadag ya umeh dallom di adolmu ta makling
nimpey indonam.
Ya nunsapataon nan padi nan babai ta alyonay, Unnuda' nan imbagam.
23 Ya intudo' mon nan padi nan adadagan nan babai hinan nalu'ut an
puntud'an ya ahina ulahan ta umeh diyen mumpait an liting.

24 Ya ahina impa'inum i diyen babai hidiyen liting an mangdat hi
nunhiglan dogohna ta holtapona.
25 Ya inalan nan padi nan inodnan nan babain alina ya intaggena ta
idawatnan ha"on an Dios.
26 Ya ginamalna doha ya ginhobnah nan punggobhan hi mi'nong. Ya
impa'inumna mohpe nan mumpait an liting hinan babai.
27 Ya hi'on immannung an nunluktap ya gapuh panginumana ya malmuy
nunhiglan dogohna ta umongal di putuna ya mun'ul'ullen makling di
indonana ta pihulon nadan ibbanan tatagu.
28 Mu hi'on agge immannung an nunluktap ya ma"id ha ma'at i hiya ya
mabalin an mun'imbabale.
29 Ot hiyah naey nitugun hi atondah nan babai hi'on inluktapna nan
ahawana
30 onu hi'on mun'annel nan lala'i te waday pangilmunah nan ahawana.
Ot athidi'e nimpe ya e pata'dogon nan padi nan babaih nan pun-
dayawanyun ha"on ya inatnan namin nadan imbaga' hi atona.
31 Ot nan ahawanan lala'i ya ma"id ha itakutnah nibahhawana mu nan
babai ya hiyay munholholtap hinan dusan di numbahulana.

6

Hay Aton Nadan Naminhod An Mumbalin Hi Nasarayt

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan tinanud Israel an wa'e ha babai onu lala'i hi pinhodnan
iyappit di adolna i ha"on an Dios ta mumbalin hi Nasarayt ya hay atona
3 ya mahapul an idinongnan uminum hi bayah ya kumpulnan bumutong
ya ta'on on nan limmanun bayah onu nadan napgot an bayah. Ya adi
uminum hi danum di greyp ya athidi bon adi mangan hi bungan di greyp
onu nadan resin.*
4 Ot nan namhod nimpe an mangiyappit hi adolna i ha"on ya adi mangan
hi greyp an ta'on on nan ukihna onu buwana.
5 Ya adi mumpapukis ta padukkayonay ibu'na ta ingganah on magibbuh
nan imbaganan ha"on hi atona.
6 Ya mahapul an adi umeh nan awadan di nate
7 an ta'on on alinah on hi amana onu hi inana onu hi ibbana ta ma"id
ha lummuh ena ibilangan hi nalugit. Ya ta adina ilubit nan insapatanan
ha"on an Dios hi atona an ma'innilah nan ibu'nan agge napukisan.
8 Ot mihipun hi pangisapataanan iyappitnay adolna i ha"on an Dios ya
mumbalin hi Nasarayt.
9 Mu alina'eh on nipadih an waday mateh hinangngabna ya mibilang
moh nalugit nan ibu'na. Ot mala"uh'ey pituy algo ya mahapul an
mumpakalbu. Ya atona nan nibaga an atona ta mibilang hi malinis.
10 Ya hinan mabiggat an mi'awaluh algo ya inyena ha duwah palluma
onu duwah balug hinan padi hinan way panton nan tabernakel an
pi'dammuwanyun ha"on an Dios.
11 Ta i'nong nan padiy oha ta mi'nong hi apakawanan di bahul ya maghob
an mi'nong nan oha ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul diyen
tagun wada ni' hi awadan diyen nate. Ya idihhana bon iyappit di ibu'na i
ha"on an Dios.
12 Ta mahapul bon ipidwanan idawat di adolna i ha"on an Dios te adi mo
mibilang nan namangulun nangiyappitanah adolna i ha"on. Ta iyalina bo

* **6:3 6:3** Nan resin ya hidiye nan namaganan an bungan di greyp.

ha ohay tawonah tangbal an kalnero ta mi'nong hi apakawanan di bahul
an agge inatta.
13 Ya nalpah'e mohpe nan nungngilinana an pangiyappitanah adolna
i ha"on an Dios ya umeh nan panton nan tabernakel ta unudona nan
nibagah atona.
14 Ta iyena nan i'nongnan ha"on an ohay tawonan kalnero an ma"id ha
bahbahna ta maghob an mi'nong ya ha ohay tawonah tinnan kalnero an
ma"id ha bahbahna ta mi'nong hi apakawanan di bahulna ya ha tangbal
an kalnero an ma"id bo ha bahbahna ta mi'nong hi pi'hayyupana i ha"on
an Dios.
15 Ya iniddumnan indawat ha alina ya ha ma'inum ya ha ohay bahket
hi tinapay an agge nadduman hi yist an hay niyamma ya nan maphod an
alina an nadduman hi manteka ya ha ma'ingpih tinapay hi namantekaan.
16 Ta nan padi di mangidawat i dadiyen mi'nong hi apakawanan di bahul
ya nan maghob an mi'nong.
17 Ya ini'nongna nan tangbal an kalnero an mi'nong hi pi'hayyupan i
ha"on an Dios an iddumnan idawat nan himbahket an tinapay an agge
nadduman hi yist ya nan alina ya bayah.
18 Ya hidih nan panton nan tabernakel ya ipaputul diyen taguy ibu'na ya
ena intunguh nan apuy an munggohob hinan mi'nong hi pi'hayyupanyun
ha"on an Dios.
19 Ya nalutu'e nan dotag an niha"ang ya inalan nan padi di ohah nan
lapan nan tangbal an kalnero ya impadona i diyen tagu. Ya inalana boh
nan bahket di ohah nan ma'uktul an tinapay ya ha ma'ingpih an tinapay
an agge nadduman hi yist ya iniddumnan impadon i diyen tagu.
20 Ya impabangngad diyen taguh nan padi ta itaggenan idawatna i ha"on
an Dios. Ta dadiye nan midat hinan padi an middum hinan palagpag ya
hukpit an nitaggen nidawat i ha"on an Dios. Ya nagibbuh'en na'at dadiye
ya mabalin mohpen uminum hi bayah nan tagu.
21 Ta danae nan nitugun hi idawat nan tagun nangiyappit hi adolna i
ha"on an Dios. Mu hi'on nahuluk mu nan nitugun di insapatanah idawatna
ya mahapul an hidiyey ipa'annungna.

Hay Punwagah Nan Padih Nadan Tinanud Israel

22 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
23 Ibagam i Aaron ya nadan imbabalenan padi ta hay punwagahdah
nadan tinanud Israel ya alyonday,
24 Hanat hi Apu Dios di munwagah ya mumpapto' i da'yu.
25 Ya hanat ipatigon Apu Dios di amlongna ya ulenan da'yu.
26 Ya adi da'yu iwalong i hiya mu palinggopon da'yu.
27 Ot alyon mohpen Apu Dios i Moses di, Athinay pohdo' hi atondan
munwagah nadan tatagu' ta wan umannung an wagaha' dida.

7

Hay Indat Nadan Ap'apu Hi Ma'usal Hinan Tamun Apu Dios

1 Hidin nagibbuh an impata'dog Moses nan tabernakel ot lamuhonah
lana ta niyappit i Apu Dios an niddum nadan usal hidi. Ot lamuhona bo
nan punggobhan hi mi'nong ya nadan ma'usal hidi.
2 Ot iyalin nadan ap'apun nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel
nadan i'nongda. Datuwen ap'apu ya dida nadan napilin nangipangpangu-
luh nadan tinanud Israel hi numbilanganda i didan namin.

3 Ta hay na'amung ya onom di kaliton an waday hophopda ya himpulut
duway (12) baka te ohan ap'apu on oha boy baka ya ohay kaliton on
duwada. Ta nun'iyedah nan way panton nan tabernakel.
4 Ya alyon Apu Dios i Moses di,
5 Abulutom danaen inyalida ta ma'usal hinan tamuh nan tabernakel an
pi'dammuwanyun ha"on an Dios. Ta idatmuh nadan tinanud Libay ta
usalondah nan tamuda.
6 Ot idat Moses nadan kaliton ya nadan baka hinadan tinanud Libay.
7 Ta indatnah nadan holag Gerson di duway kaliton ya opat di baka ta
usalondah nan tamuda.
8 Ya indatna boy opat an kaliton ya walun bakah nadan tinanud Merari ta
usalonda damdamah nan tamuda. Ya hay mangibagah nadan tamuwanda
ya nan padi an imbabalen Aaron an hi Itamar.
9 Mu nadan tinanud Kohat ya ma"id ha indat Moses i dida hi usalonda te
hay niyukod i dida hi tamuda ya mumpahon hinadan niyappit i Apu Dios
an usal hinan tabernakel.
10 Ya hidin nahiitan hi lana nan punggobhan hi mi'nong ya nun'iyalin
bon nadan ap'apu di idatda ta ma'usal hi pangiyappitandan Apu Dios i
diyen punggobhan hi mi'nong.
11 Te alyon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinadan tatagu ta ohay algo
on ohan ap'apu di mangiyalih nan idatna ta mi'nong hitun iyappitan nan
punggobhan hi mi'nong i ha"on an Dios.
12 Ta hinan hopap di algo ya hay nangiyalih idatna ya hi Nahson an
imbabalen Amminadab an tinanud Judah.
13 Ya hay indatna ya ohay silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu
ta han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an
miyunnudan hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu dadiyen duwa
hi napinun alina an nadduman hi manteka ta midawat an makan.
14 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyu an umeh hinggahut ta han
himpuluy (110) gramuy damotna an napnuh insenso.
15 Ya wada boy inyalinan pa'ahikkonan bulug an baka ya ohay tangbal
an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona. Ta danae nadan
maghob an mi'nong i Apu Dios.
16 Ya inyalina boy ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di
bahul.
17 Ya inyalina boy mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan tangbal
an baka ya liman tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya limay
tangbal an kalneron ohay tawonda. Ta danae nadan indat Nahson an
imbabalen Aminadab.
18 Ya hinan mi'adwah algo ya inyalin nan mangipangpanguluh nadan
tinanud Issakar an hi Netanel an imbabalen Suar nan idatna.
19 Ya atbohdiy indatna an ohay silber an duyu an hay damotna ya ohay
kilu ta han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna
an miyunnudan hinan pungkiludah nadan wahnan tabernakel. Ya napnu
dadiyen duyu hi maphod an alina an nadduman hi manteka ta midawat
an makan.
20 Ya atbohdin inyalinay ohan balitu' an duyu an umeh hinggahut ta han
himpuluy (110) gramuy damotna an napnuh insenso.
21 Ya inyalina bo nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug
an baka ya ohay tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay
tawona
22 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul

23 ya atbohdin inyalinay mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan
bulug an baka ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya
liman tangbal an kalneron ohay tawonda. Ta danae nadan indat Netanel
an imbabalen Suar.
24 Ya hinan mi'atluh algo ya atbohdiy indat nan mangipangpanguluh
nadan tinanud Sebulun an hi Eliab an imbabalen Helon.
25 Ta indatna damdamay ohay silber an duyu an hay damotna ya ohay
kilu ta han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna
an miyunnudan hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen
duyuh maphod an alina an nadduman hi manteka ta midawat an makan.
26 Ya atbohdin inyalinay ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh
hinggahut ta han himpuluy (110) gramu an napnuh insenso.
27 Ya inyalina boy ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya ohan tangbal
an kalnero ya oha bon tangbal an kalneron ohay tawona ta maghob an
mi'nong i Apu Dios.
28 Ya inyalina boy mi'nong hi apakawanan di bahul an ohan tangbal an
gulding.
29 Ya inyalina bo nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan
bulug an baka ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya
lima boy tangbal an kalneron ohay tawonda. Ta danae nadan indat Eliab
an imbabalen Helon.
30 Ya hinan mi'apat hi algo ya atbohdiy inyalin nan mangipangpanguluh
nadan tinanud Ruben an hi Elisur an imbabalen Sedeur.
31 Ta indatna boy ohay silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu
ta han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an
miyunnudan hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu dadiyen duyuh
maphod an alinan nadduman hi manteka ta midawat an makan.
32 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyun hay damotna ya umeh
hinggahut ta han himpuluy (110) gramu an napnuh insenso.
33 Ya inyalina boy maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug
an baka ya ohay tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay
tawona
34 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul.
35 Ya inyalina bo nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan
baka ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya limay
tangbal an kalneron ohay tawonda. Ta danaey indat Elisur an imbabalen
Sedeur.
36 Ya hinan mi'alimah algo ya nan mangipangpanguluh nadan tinanud
Simon an hi Selumiel an imbabalen Surisadday ya atbohdiy inyalinah
idatna
37 an oha boy silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta han godwa
ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an miyunnudan
hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen duyuh maphod
an alina an nadduman hi manteka ta midawat an makan.
38 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh
hinggahut ta han himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
39 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya
ohay tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
40 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul.
41 Ya inyalina bo nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan
bulug an baka ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya
lima bon tangbal an kalneron ohay tawonda. Ta danaey indat Selumiel an
imbabalen Surisadday.

42 Ya hinan mi'anom hi algo ya nan mangipangpanguluh nadan tinanud
Gad an hi Eliasap an imbabalen Dewel ya atbohdin inyalinay idatna
43 an oha damdaman silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta
han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an
miyunnudan hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen
duyu hi maphod an alina an nadduman hi manteka ta midawat an makan.
44 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh
hinggahut ta han himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
45 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya
ohay tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
46 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul.
47 Ya inyalina bo nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan
bulug an baka ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya
lima bon tangbal an kalneron ohay tawonda. Ta danaey indat Eliasap an
imbabalen Dewel.
48 Ya hinan mi'apituh algo ya nan mangipangpanguluh nadan tinanud
Epraim an hi Elisama an imbabalen Ammihud ya atbohdin inyalinay
idatna
49 an oha damdamay silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta
han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an
miyunnudan hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen
duyu hi maphod an alina an nadduman hi manteka ta midawat an makan.
50 Ya inyalinay oha bon balitu' an duyu an hay damotna ya umeh
hinggahut ta han himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
51 ya na bon maghob an mi'nong an ohan kilaw an baka ya ohay tangbal
an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
52 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul
53 ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an
baka ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya liman
tangbal an kalneron ohay tawonda. Ta danaey indat Elisama an imbabalen
Ammihud.
54 Ya hinan mi'awaluh algo ya nan mangipangpanguluh nadan tinanud
Manasseh an hi Gamaliel an imbabalen Pedahsur di nangiyalih idatna.
55 Ya atbohdin inyalinay ohan silber an duyu an hay damotna ya ohay
kilu ta han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna
an miyunnudan hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen
duyuh maphod an alina an nadduman hi manteka ta midawat an makan.
56 Ya inyalina damdamay ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh
hinggahut ta han himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
57 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya
ohay tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
58 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul
59 ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an
baka ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya lima
bon tangbal an kalneron ohay tawonda. Ta danaey indat Gamaliel an
imbabalen Pedahsur.
60 Ya hinan mi'ahiyam hi algo ya nan mangipangpanguluh nadan
tinanud Benjamin an hi Abidan an imbabalen Gideoni di nangiyalih idatna.
61 Ya atbohdin indatnay ohan silber an duyu an hay damotna ya ohay
kilu ta han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna
an miyunnudan hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen
duyuh maphod an alina an nadduman hi manteka ta midawat an makan.

62 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh
hinggahut ta han himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
63 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya
ohay tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
64 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul
65 ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an baka
ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya liman tangbal
an kalneron ohay tawonda. Ta danaey indat Abidan an imbabalen Gideoni.

66 Ya hinan mi'apuluh (10) algo ya nan mangipangpanguluh nadan
tinanud Dan an hi Ahieser an imbabalen Ammisadday di nangiyalih
idatna.
67 Ya atbohdin inyalinay ohay silber an duyun hay damotna ya ohay kilu
ta han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an
miyunnudan hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen
duyuh maphod an alina an nadduman hi manteka ta midawat an makan.
68 Ya inyalina damdamay ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh
hinggahut ta han himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
69 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya
ohay tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
70 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul
71 ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an
baka ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya liman
tangbal an kalneron ohay tawonda. Ta danaey indat Ahieser an imbabalen
Ammisadday.

72 Ta hinan mi'apulut ohay (11) algo ya nan mangipangpanguluh nadan
tinanud Aser an hi Pagiel an imbabalen Okran di nangiyalih idatna.
73 Ya atbohdin hay indatna ya ohay silber an duyu an hay damotna ya
ohay kilu ta han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy
damotna an miyunnudan hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu
bo dadiyen duyuh maphod an alina an nadduman hi manteka ta midawat
an makan.
74 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh
hinggahut ta han himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
75 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya
ohay tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
76 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul
77 ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an baka
ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya liman tangbal
an kalneron ohay tawonda. Ta danaey indat Pagiel an imbabalen Okran.

78 Ya hinan mi'apulut duwah (12) algo ya nan mangipangpanguluh nadan
tinanud Naptali an hi Ahira an imbabalen Enan di nangiyalih idatna.
79 Ya atbohdin hay indatna ya ohay silber an duyu an hay damotna ya
ohay kilu ta han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy
damotna an miyunnudan hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu
bo dadiyen duyuh maphod an alina an nadduman hi manteka ta midawat
an makan.
80 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh
hinggahut ta han himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
81 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya
ohay tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
82 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul

83 ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an baka
ya limay tangbal an kalnero ya lima boy tangbal an gulding ya lima boy
tangbal an kalneron ohay tawonda. Ta danaey indat Ahira an imbabalen
Enan.
84 Ta hay indat nadan mangipangpanguluh nadan tinanud Israel hi
ma'usal hinan pangiyappitandah nan punggobhan hi mi'nong hitun
magibbuh an mahiitan hi lana ya himpulut duway (12) silber an duyu
ya himpulut duway (12) silber an malukung ya himpulut duwa (12) bon
balitu' an duyu.
85 Ya hay damot nan hinohhan silber an duyu ya ohay kilu ta han godwa
ya hay damot nan hinohhan silber an malukung ya umeh ohay kilu. Ta
hay damot nadan silber an duyu ya baintit waluy (28) kilun namin ya
hay damot nadan silber an malukung ya himpulut duway (12) kilu an
miyunnudan hinan pungkiludah nan tabernakel.
86 Ya hay damot nan himpulut duwan (12) balitu' an duyu ya oha ta han
godway kilu an napnudan namin hi insenso.
87 Ya hay maghob an mi'nong ya himpulut duwan (12) pa'ahikkona an
bulug an baka ya himpulut duwa (12) bon tangbal an kalnero ya himpulut
duwa (12) bon tangbal an kalneron ohay tawonda ya niddum nadan alinan
midawat. Ya niddum nan himpulut duwa (12) bon tangbal an gulding an
mi'nong hi apakawanan di bahul.
88 Ya hay bilang di inyalidan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios ya
baintit opat (24) an baka ya nanom (60) an tangbal an kalnero ya nanom
(60) bon tangbal an gulding ya nanom (60) bon tangbal an kalneron
hinohhay tawonda. Ta danae nadan ma'usal hinan pangiyappitandah nan
punggobhan hi mi'nong hi agibbuhanan mahiitan hi lana.
89 Ya hidin hinunggop hi Moses hinan tabernakel ta e mi'happitan i Apu
Dios ya dingngolna han munhapit i hiya an nalpuh nan numbattanan
nadan kerubim hi baktun nan kalub nan Kahun an nittuwan nan Hapit
Apu Dios. Ot mi'hapit hi Moses i hiya.

8

Nan Punhilawan

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam i Aaron ta iphodna'e nan punhilawan an pituy hapangna ya
tigona ta madilagan nan akuyung nan punhilawan.
3 Ta inunud Aaron hidiyen imbagan Apu Dios.
4 Ya hay niyamma i diyen punhilawan an nihipun hi pu"una ta ingganah
nadan ayna habung ya balitu'. Ya nan impatigon Apu Dios i Moses an
pangi'unnudanda ya hiyah diyey inatda.

Hay Niyappitan Nadan Tinanud Libay An Munhilbin Apu Dios

5 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
6 Awitom nadan tinanud Libay hinadan tinanud Israel ya inatmu nadan
nibaga hi aton ta mibilangdah malinis.
7 Ot hay mamangulu ya walaghi'am didah nan liting an ma'usal hi
punlinis. Ta nagibbuh'e ya inupuhandan namin nan dutdut hi adolda ya
eda inlaba' nadan lubungda ta mibilangdah malinis.
8 Ya imbagam ta iyalida ha pa'ahikkona an bulug an baka ya ha maphod
hi alina an nadduman hi manteka ya ha mi'adwa boh pa'ahikkona an bulug
an baka ta mi'nong hi apakawanan di bahul.

9 Ya inayagam dida an tinanud Libay hinan tabernakel ta eda umohnong
hi hinangngab diyen pundayawanyun ha"on ya inamungyun namin nadan
tinanud Israel.
10 Ya imbagam hinadan ibbadan tinanud Israel ta umedah awadan
nadan tinanud Libay ya inha'moday ta'ledan dida.
11 Ya innayun Aaron an inyappit dida i ha"on an Dios ta diday
paddungnay inyappityun tinanud Israel i ha"on ta midadaandan mangat
hinan ipatamu' i dida.
12 Ya e inha'mon nadan tinanud Libay di ta'ledah ulun nadan baka ta
mi'nong hi apakawanan hi bahul nan oha ya ni'nong hi maghob an mi'nong
nan oha ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul nadan tinanud Libay.
13 Ya nagibbuh'en na'at danae ya em impata'dog nadan tinanud Libay hi
hinangngab Aaron ya nadan imbabalena ya inyappitmu dida i ha"on.
14 Ta way atondan tinanud Libay an mumbalin hi odon'u ta miyappitda
nimpen ha"on.
15 Ya alyon bon Apu Dios di, Ot gapu ta mibilangda moh malinis nadan
tinanud Libay te nidawatda mo i ha"on ya mabalin mon hunggopdah nan
tabernakel ta atonda mohpe nadan tamuda.
16 Ta nadan tinanud Libay ya diday pinto"uh niyappit i ha"on ta diday
mihukkat hinadan panguluwan an linala'i an imbabaleyun tinanud Israel.
17 Te nihipun hi nanadaga' hi an namin nadan panguluwan an linala'i
an imbabalen di i Egypt ya an naminda moy panguluwan an linala'i an
imbabaleyun tinanud Israel ya ta'on on nadan hopap di imbabalen di
animalyu ya niyappitdan ha"on.
18 Mu ten ad uwani ya nadan linala'in tinanud Libay di pinto"uh
mihukkat i dadiyen panguluwan an linala'i an imbabaleyu.
19 Ta diday idat'u i Aaron ya nadan linala'i an imbabalena ta bumoddan-
gda i dida hinadan tamudah nan tabernakel. Ta diday mangat hinadan
tamunnot nadan tatagu ta diday ay mi'nong hi a'aanan di bungot'un Dios
ta wan adi ma'at hinadan tatagu di nunhiglan dogoh hinan eda ihaggonan
hinan tabernakel. Te nadan tinanud Libay ya mabalin an mihaggondah
nan tabernakel mu nadan udum an tatagu ya adi mabalin.
20 Ta da Moses ya hi Aaron ya nadan tinanud Israel ya inunudda nan
imbagan Apu Dios hi atondah nadan tinanud Libay.
21 Ya athidi boh nadan tinanud Libay an inatda nadan nibaga an atonda
ta mibilangdah malinis ot eda pun'ilaba' di lubungda. Ot ahi iyappit Aaron
dida i Apu Dios ot inayunan i'nong nan mi'nong hi' a'aanan di bungot Apu
Dios an gapuh bahulda ta mibilangdah malinis.
22 Ta on nagibbuh an na'at an namin dadiye ot umedah nan tabernakel ta
eda aton mohpe nadan tamuda. Ot da Aaron hinadan linala'in imbabalena
di nangibagah nadan tamuwanda.

Ta inunud nadan tinanud Libay nadan imbagan Apu Dios i Moses.

23 Ya inalin bon Apu Dios i Moses di,
24 Hanadan tinanud Libay an linala'i an nuntawon hi baintit lima (25)
ya nadan mahuluk hi baintit lima (25) ya mabalin an muntamudah nan
tabernakel.
25 Mu wa'et nabongley (50) tawonda ya mahapul an mun'ibleda mo.
26 Mu mabalin damdaman bumoddangda ya ammuna hinadan ibbadan
muntamuh nan tabernakel mu ma"id ha niyukod i dida hinadan mata-
muwan.
Ot danaey ituddum hi tamun nadan tinanud Libay.

9

Hay Punnomnomnomandah Nihwangandah Ateh Ad Egypt

1 Hidin hopap di bulan hinan mi'adwah tawon hi nakakan nadan tinanud
Israel hi ad Egypt ya himmapit hi Apu Dios i Moses hi awadandah nan agge
naboblayan hi ad Sinai
2 ot alyonay, Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta ngilinonyu nan
punnomnomnomanyuh nihwanganyuh ateh ad Egypt.
3 Ta hitun mibaluy himpulut opat (14) di algo hi ad uwanin bulan ya
ihipunyuh nan mun'ahdom an unudonyun namin nadan nibaga hi atonyu
ta miyunnudan hinadan tugun'u.
4 Ta hidiyey imbagan Moses hinadan ibbanan tinanud Israel ta ngili-
nonda nan punnomnomnomandah nihwangandah ateh ad Egypt.
5 Ot hidiyey atonda ta nginilinda nan nun'allungandah nan agge
naboblayan hi ad Sinai hidin mi'ahimpulut opat (14) di algo hinan
mamangulun bulan* an ihipundah nan mun'ahdom.
Ta inunuddan namin nan imbagan Apu Dios i Moses hi atonda.
6 Mu wadaday udum an adi mabalin hi middum an mungngilin i diyen
ngilinonda te mibilangdah nalugit te waday dinapadah naten tagu. Ta hiya
nan immeda i Moses ya hi Aaron i diyen algo
7 ot alyondan Moses di, Mibilang amih nalugit te waday dinapamih nate.
Mu undan hidiyey humandih emi pangidawatan hinan i'nongmin Apu
Dios hi ad uwani ta middum amih nadan ibba ta'un tinanud Israel an
mungngilin?
8 Ya alyon Moses i diday, Haddonyu ta ingganah on innilaon ta'uy ibagan
Apu Dios hi atonyu.
9 Indani ya alyon Apu Dios i Moses di,
10 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta wa'e ha mibilang hi
nalugit an gapu ta nipadih an dinapana ha nate onu gapu ta nidawwiy
nangayana ya mabalin an mapalodpod di pungngilinanah nan punnom-
nomnomanyuh nihwanganyuh ateh ad Egypt.
11 Ta haddonda ta ingganah madatngan nan mi'apulut opat (14) hi algo
hinan mi'adwah bulan. Ta mun'ahdom'e ya ini'nongda ha kalnero ta
panidadah nan tinapay an agge nadduman hi yist. Ya iniddumdan inan
nan mumpait an holo'.
12 Ya mahapul an ma"id ha angangondah nan dotag hinan mawi"it ya
gahin di ma"id ha maputung hinan tungal nan kalneron ini'nongda. Ta
mahapul an unudondan namin nan imbaga' hi atonda.
13 Mu na'en ma"id ha nidawwih nangayana an mibilang hi malinis mu on
attaona tuwalin adi ngilinon nan punnomnomnomanyuh nihwanganyuh
ateh ad Egypt ya mahapul an mipapate ta adi midmiddum i da'yun tatagu'
an gapuh aggena nungngilinan. Ta holtapona nan numbahulana.
14 Ya nada'en bokon Judyu an ni'iboblen da'yu ya hi'on pohdondan
middum hinan punnomnomnomanyuh nihwanganyuh ateh ad Egypt ya
mahapul an unudonda nadan imbaga' hi atonyu an mungngilin.

Nan Bugut An Wa'e On Numbalin hi Apuy

15 Hidin nipata'dog nan tabernakel ya nungkohop nan bugut ot mi-
hophop hidi an nihipun i diyen nahdom ta ingganah nawi"it ya ay apuy di

* **9:5 9:5** Nan mamangulun bulan hinadan Judyu ya hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan mamangulun godwan di Abril.

tigon diyen bugut hi uhhun nan tabernakel an mangipanomnom an wadaa'
i da'yu.
16 Ta athidiy uggan ma'at an hophopan diyen bugut ta nahdom'e on ay
mundalang an apuy di tigona.
17 Ya timmage'e nan bugut hi baktun nan tabernakel on pinalu'ah
nadan tataguy allungda ta unudonda nan bugut hinan pangipluyana. Ya
immohnong'e on immohnongda bo ta iphodda nadan pun'allunganda.
18 Ta athidin alyon'en Apu Dios di makakda on nakakda. Ya aly-
ona'e hi mun'allungdahdi on hiyay inatda. Ya nanongna'en agge tim-
mage nan bugut an nihophop hinan tabernakel on nunnanongdah nan
nun'allunganda.
19 Ya hi'on madne on adi tumage nan bugut an nihophop hinan
tabernakel ya mahapul an unudonda nan imbagan Apu Dios ta haddonda
nan ibagana an akakanda.
20 Mu hinuddum on mihophop nan bugut hinan tabernakel i ha atnay
algo ya abuh on imbagan Apu Dios ta makakda nadan tatagu.
21 Ya hinuddum bo ya ohay hilong ya abuh di pungkohopan nan bugut
on timmageh nan mawi"it. Ta timmage'e nimpe on mahapul an makak
nadan tatagu an ta'on on alinah hilong onu mapatal.
22 Ot hi'on nungkohop nan bugut hinan tabernakel hi duway algo
onu himbulan onu hintawon ya munnanongdan umohnong hinan
nun'allunganda.
23 Ta ingganah on alyon Apu Dios di makakda ya ahida makak. Ta nan
ibagan Apu Dios i Moses di hiyay inun'unud nadan tatagu.

10

Nan Silber An Trampeta

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Iphodyuy duwah silber an trampeta ta pun'ayagyuh nadan tatagu hi'on
mahapul an ma'amungda onu makakda. 3 Ot hi'on mundihhan nan duwan
trampeta an mipagangoh ya hay ipa'innilana ya ma'amungdan namin
nadan tatagu hinan way panton nan tabernakel.
4 Mu oha'e nan mipagangoh ya ammuna nadan ap'apuh nadan him-
pahimpamu'un an ma'amung hidih nan way tabernakel.
5 Ya hi'on na'omtang an ma"adngol di gangoh nan trampeta ya makakda
mo nadan tatagun nun'allung hi nangappit hi tuluwan di algo.
6 Ya hinan mi'adwan gangoh di trampeta ya nan nun'allung hi nangappit
hi muyyad nan tabernakel di makak ta mitnudda.
7 Ya hi'on ayaganyu nadan tatagu ta ma'amungda ya dukdukkayonyun
mangipagangoh nadan trampeta.
8 Ya hay mabalin hi mangipagangoh nadan trampeta ya nadan padi an
imbabalen Aaron.
Ot hanat hituwen imbaga' an atonyu di un'unudonyu ya ta'on on nadan
mun'atanudan.
9 Ya hitun dumatnganyuh nan pumboblayanyu ya wa'et mi'gubat ayuh
nadan binuhulyun mamalpaligat i da'yu ya ipagangohyuh na'omtang
nadan tangguyub. Ta wan donglo' an Dios an dayawonyu ya ibaliw da'yun
ha"on hinadan binuhulyu.
10 Ya ta'on on hinadan nagtud an pungngilinanyuh nadan
pun'am'amlonganyu an umat hinadan nakayangan nan bulan ya

ipagangohyu nadan trampeta hi'on i'nongyu nadan maghob an mi'nong
ya nadan mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on an Dios.

Hay Nakakan Nadan Tinanud Israel Hi Ad Sinai

11 Hidin nibaluy baintiy (20) algoh nan mi'adwan bulan hinan mi'adwan
tawon hi nakakandah ad Egypt ya timmage nan bugut hi baktun nan
tabernakel.
12 Ot makak mo nadan tinanud Israel hinan nun'allungandah nan agge
naboblayan hi ad Sinai.
13 Ta hidiyey hopapnah nakakanda an hinnodda nan imbagan Apu Dios
i Moses hi akakanda.
14 Ta hiyah diye an hay nangipanguluh nakakanda ya nadan grupun
Judah an inodnanda nan bandelada. Ya hay mangipangpangulu i dida ya
hi Nahson an imbabalen Amminadab.
15 Ya hi Netanel an imbabalen Suar di nangipangpanguluh nadan
tinanud Issakar.
16 Ya hi Eliab an imbabalen Helon di nangipangpanguluh nadan tinanud
Sebulun.
17 Ta pinalu'ahda nan tabernakel ot ipiyappongdah nadan holag Gerson
nan natuddu an pahononda ya atbohdih nadan holag Merari an pinahonda
nadan natuddu an pahononda ot inayundan makak.
18 Ot mitnud i dida nadan grupun Ruben an inodnanda damdama nan
bandelada. Ya hay nangipangpangulun dida ya hi Elisur an imbabalen
Sedeur.
19 Ya hi Selumiel an imbabalen Surisadday di nangipangpanguluh nadan
tinanud Simon.
20 Ya hi Eliasap an imbabalen Dewel di nangipangpanguluh nadan
tinanud Gad.
21 Ot mitnud nadan holag Kohat an tinanud Libay an nangdon hinadan
niyappit i ha"on an usal hinan tabernakel. Ta impanguluda nan tabernakel
ta mipata'dog ya ahida dumatong nadan holag Kohat an nangdon hinadan
niyappit i Apu Dios.
22 Ya mitnud i dida nadan grupun Epraim an inodnanda nan bandelada.
Ya hay mangipangpangulu i dida ya hi Elihana an imbabalen Ammihud.
23 Ya hay mangipangpanguluh nadan tinanud Manasseh ya hi Gamaliel
an imbabalen Pedahsur.
24 Ya hay mangipangpanguluh nadan tinanud Benjamin ya hi Abidan an
imbabalen Gideoni.
25 Ya hay na'udih nitnud ya nadan grupun Dan an inodnanda nan
bandelada. Ya hay mangipangpangulu i dida ya hi Ahieser an imbabalen
Ammisadday.
26 Ya hi Pagiel an imbabalen Okran di mangipangpanguluh nadan
tinanud Aser.
27 Ya hi Ahira an imbabalen Enan di mangipangpanguluh nadan tinanud
Naptali.
28 Ta danaey mahohonnod hinan akakan nadan tinanud Israel hinan
pumbaatanda.
29 Ya han hin'algo ya alyon Moses hinan hi ayduna an hi Hobab an
imbabalen Rewel* an i Midian di, Ume amih nan boble an imbagan Apu
Dios hi idatnan da'mi. Ot mabalin'e ya ni'yali'a i da'mi ta ibilang da'a hi
ibbami ot imbagan Apu Dios an maphod di atona i da'min tinanud Israel.

---

* **10:29 10:29** Nan ngadan an Rewel ya oha an ngadan Jethro an hay ibalinana ya gayyum Apu Dios.

30 Ya alyon Hobab di, Adiya' mi'yali te ibangngad'uh boblemi ya hinadan
ibba' an tataguhdi.
31 Mu alyon Moses di, Ot ta'omman mo mu ta adi da'mi ni' bahan
taynan. Udu'dulnan he"a te innilam di mabalin an pun'allunganmih tun
agge naboblayan.
32 Ya hi'on mi'yali'a i da'mi ya idattan da'ah nadan maphod an ihmo' Apu
Dios i da'mi.
33 Ta nakakdahdi hinan way billid an niyappit i Apu Dios ot eda
dumanallanan hi tuluy algo. Ya hiyah diyen impangulun nadan nangdon
hinan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ta tigonda hi'on idanay
umohnonganda ni'.
34 Ya mapatal'e ya nanongnan wada nan bugut an munhidum i didah
nan pumbaatanda.
35 Ya an namin di pangikakandah nan Kahun on mundasal hi Moses an
alyonay, Apu Dios, hanat he"ay mangipangulu i da'mi ta way aton nadan
binuhulmun ahibubuttikan ta mahihi"anda.
36 Ya wa'et inha"adda nan Kahun ta umohnongda ni' on alyon Moses di,
Apu Dios, hanat adi da'mi taynan hitun awadanmin linibun tinanud Israel.

11

Nan Apuy An Nalpun Apu Dios

1 Nadan tatagu ya inhipundan munlilih nan pumpaligatanda. Ta hidin
dingngol Apu Dios ya nangimbubbungot. Ot pa'aliyonay apuy ta napu'ulan
di nundina'ging hinan nun'allunganda.
2 Mu hidin numpahpahmo' nadan tatagu i Moses ot mundasal i Apu Dios
ta nadop nan apuy.
3 Ta hiya nan nginadanandah diyen nun'allunganda hi ad Taberah an
hay ibalinana ya awadan di apuy an gumhob te gapuh nan apuy an nalpun
Apu Dios.

Hay Nunliliyan Nadan Tatagu An Gapuh A"id Ha Dotag

4 Nadan bokon Judyu an ni'uyug i dida ya manama'dah udum an makan.
Ya ta'on mo boh on nadan tinanud Israel ya pun'ipadngoldan alyonday,
Onhandi anu waha dotag i ha ihda.
5 Te minonomnom tayya nadan liblin ekan hi ad Egypt ya nadan pipinu
ya melon ya danggu ya amput.
6 Mu tanganu on ad uwani ya onta humigan mangan te namaag ya ma"id
ha udum hi makan an ammuna hantun manna.
7 Nan manna ya umat hinan kittang an buwan di nitanom ya hay kololna
ya ay resin.
8 Ta abigabigat on eda pinanuh nadan manna on ginilingda onu
binayuda ta ay alina ya inha"angdah tinapay. Ya hay tamtamna ya umat
hinan tinapay an nadduman hi mantekan di olibo.
9 Te wa'e ta nahdom ta dimmulnu on mun'a'agah nadan manna hinan
nunlini"odan nan nun'allunganda.
10 Ta dingngol Moses nadan tatagun ahikokogadah nan way panton di
allungda. Ya nunhiglay bungot Apu Dios ta minomnoman hi Moses.
11 Ot alyonan Apu Dios di, Tanganu ona' paligaton i he"a an ud baal i
ha"on? Undan attog nganney numbahula' i he"a ta inyukodmu datuwen
namin an tatagu i ha"on?

12 Undan ha"on di ammod datuwen tatagu? Tanganu on ayda goggolang
ya ay ha"on di mangiyab'abba i dida ta iye' hinan boblen imbagam hinadan
a'ammodda an idatmun dida?
13 Ta dana ihyay e' pangalan hi ipa'an'u i datuwen tatagun mumpumba-
gah dotag hi ihdada?
14 Adi' mahan mo tayya abalinan an mumpapto' i datuwen tatagu, Apu
Dios.
15 Ta athi'athitu'e ya udu'dul attog ona' patayon hi ad uwani tee hi'on
waday pangibilangmun ha"on ta adim iyabulut an tigo' di adadaga'.

Hay Nangidduman Apu Dios Hinan Espiritunah Nadan Napitun Ap'apu

16 Alyon Apu Dios i Moses di, Ayagam di napituh (70) nadan innilam
an nanomnoman an ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel ya
immali ayuh nan tabernakel ta mi'ita'dogdah din he"a.
17 Ta umaliya' ta mi'hapita' i he"a ta nan Espiritun niddum i he"a ya
ipiddum'u bo i dida. Ta boddangan da'a ta adim ohhaan an mangipanuh
hinadan tatagu.
18 Ya ibagam hinadan tatagu ta atonda nan nibaga hi atonda ta ahida
mibilang hi malinis te hi bigat ya waday ihdada. Ot ibagam i dida an
dingngol'u nan kogada* hi nunliliyanda hi ama"id ha ihdada ya nan
ibagabagadan udu'dul anuh din awadandah ad Egypt. Ot ibagam an ha"on
an Dios ya idat'uy ihdada ta manganda.
19 Ya bokon ohay algo ya ammunay punhidaanda onu duwa onu baintiy
(20) algo.
20 Te waday ihdayuh himbulan ta ingganah mahingla ayu ta adiyu mo
hanguton. Athinay ma'at te din'uga' an Dios an wadan midmiddum i da'yu
ot mungkoga ayu bo udot an alyonyuy, Udu'dulnaot eh'ah on agge ta'u
tinaynan hi ad Egypt.
21 Mu alyon Moses di, Undan adim tigon tudan nun'ibba' an umedah
onom di gahut di libu (600,000)? Ya alyom ihya an idatmuy ihdadah
himbulan.
22 Ta'on nin on alyon hi paltiyon di atnay baka ya kalnero ya undan nin
umdah? Onu e alan an namin nadan ekan hinan baybay ya undan nin
damdama umdah?
23 Ya alyon Apu Dios di, Undan waha adi' abalinan an Dios? Indani ta
tigom hi'on nan imbaga' ya umannung onu adi.
24 Ot lumah'un moh Moses ot ena ibagah nadan tatagu nan imbagan Apu
Dios i hiya. Ot ayaganay napituh (70) nadan ap'apun di himpahimpamu'un
ot eda mali'li'woh an tuma'dog hinan way tabernakel.
25 Ya indani ya nungkohop hi Apu Dios hinan bugut ot mi'happitan i
Moses. Ot ipiddumna bo nan Espiritun wada i Moses i dadiyen napitun
(70) ap'apu. Ya hidin niddum i dida nan Espiritun Apu Dios ya waday
nun'ibagadan nalpun Apu Dios. Mu agge nipidwah diyen na'at.
26 Mu wadaday duwan linala'in da Eldad i Medad an nunnanongdah nan
nun'allunganda an ta'on onda napili hi ap'apu. Mu e niddum damdaman
dida nan Espiritun Apu Dios ot pun'ibagada nan impa'innilan Apu Dios i
didahdih nan nun'allunganda.
27 Ta tinagtag han mangilog an lala'ih awadan Moses ot alyonay, Umman
wahdi da Eldad i Medad an pun'ibagaday impa'innilan Apu Dios i dida.

---

* **11:18 11:18** Hay pangalin di udum hinan koga ya ta'ang.

28 Ya hi Joshua an hi na' Nun an hiya nan bimmanoddang i Moses an
nihipun hi a'ungana ya alyona i Moses di, Apu Moses, em padinongon
dida.
29 Mu alyon Moses di, Undan adim pohdon on bokon ha"on ya abuh di
mangibagah nan ipa'innilan Apu Dios hinadan tatagu? Ha"on ya pohdo"ot
on an namin nadan tatagun Apu Dios ya mumbalindah propeta ya ipiddum
Apu Dios nan Espirituna i dida.
30 Ta on nagibbuh hidiyen na'at ot umanamutdah nan nun'allunganda
da Moses ya nadan ibbanan ap'apu.

Hay Kinumhopan Di Dakkodakkol An Hamuti

31 Indani ya wada han mabikah an dibdib an nalpuh awadan Apu
Dios ta pun'iyaddibna nadan puguh nan baybay. Ot iyenah nan way
nun'allunganda ot mungkohkohopda. Ta kumpulnan pangipluyan nadan
tatagu on wadada.
32 Ot iyal'algoda ya inlablabidan nundopap hi hamuti. Ot hiya boy
atondah nan nabiggat. Ta way oha i dida on umeh hinlibuy (1,000) kiluy
inamungdah hamuti. Ot paltiyonda ot eda pun'ihapeh nunlini"odan nan
nun'allunganda ta mapindang. 33 Mu hidin pun'a'anda nan inha"angdan
hamuti ya nangimbubbungot hi Apu Dios hinadan tatagu ta impa'alina han
nunhiglan dogoh.
34 Ta hiya nan nginadanandah diyen awadanda hi Kibrot-Hataabah te
hidiy nangilubu'andah nadan nun'ahuhupu.
35 Ya hidin nadatngan boy akakanda ot umedah ad Haserot ot
mun'allungda bohdi.

12

Hay E Nanumtumbu'an Da Miriam I Aaron I Moses

1 Indani ya ihipun da Miriam i Aaron an e tumtumbu'on hi ibbadan hi
Moses an gapuh nangahawaanah nan i Kus
2 an alyonday, Undan ammunah Moses hi ni'hapitan Apu Dios? Ot ten
ni'hapit bon dita. Ta hi Apu Dios ya dingngolnah diyen hinapitda.
3 Mu hi Moses ya na'innilan nunhiglay pumpada"ulana mu nan kumpul-
nan taguh tun luta.
4 Ot humapit hi Apu Dios i Moses ya hi Aaron ya hi Miriam ot alyonay,
Ume ayun tuluh nan way tabernakel. Ot umedan tulu.
5 Indani ya nungkohop nan bugut an awadan Apu Dios ot umeh way
panton nan tabernakel. Ot ayaganah Aaron ya hi Miriam. Ta hidin eda
nihaggon an duwa
6 ya alyon Apu Dios di, Donglonyu tun ibaga'.
Wada'ey propeta hi niddum i da'yu ya hay ato' an mangipa'innila i hiya
hinan pohdo' an ipa'innilana ya ipatigo' onu ipa'inop'u i hiya.
7 Mu hinan baal'un hi Moses ya bokon athidiy inat'u te hiya ya na'na'unnud
an nangipanapto' i da'yun tatagu.
8 Ya mi'hapita"en hiya ya munhangngaban ami.
Ta mabalin an tigonay umata' ya naputu' nan ibaga' i hiya an adi' ipa"el.
Ya tanganu on ayu adi tumakut an mamihul hinan baal'un hi Moses.
9 Ta nunhiglay bungot Apu Dios i dida ot taynana dida.
10 Ya hidin timmulu nan bugut hi baktun nan tabernakel ya inoy an
pimmulaw di up'up Miriam te na'gullidan. Ya hidin tinigon Aaron
11 ot mumpahpahmo' i Moses an alyonay, Adi da'mi bahan dusaon an iba
an gapuh nan numbahulanmin ay ami nawe'we'.

12 Adim bahan iyabulut an mipaddung hi Miriam hinan golang an nateh
putun inana an natano' ta mun'a'agah di lamohna.
13 Ot mumpahpahmo' moh Moses i Apu Dios an alyonay, Apu Dios hanat
ipaphodmu bahan hi Miriam.
14 Ya alyon Apu Dios di, Hi'on tinukpaan amanay angahna ya ta'omman
ta li'naonay ababain i ha pituy algo. Ot ipabata"anyuh nan nun'allunganyu
ta e munhiwwe i ha pituy algo ya ahiyu mohpe pumbangngadon.
15 Ot ibagada mo i Miriam ta e mihiwwe hi pituy algo. Ot adida mo
makak nadan tatagu ta inggana ot mumbangngad.
16 Ot ahida mohpe makak nadan tataguh ad Haserot ot umedah nan agge
naboblayan hi ad Paran ot mun'allungda bohdi.

13

Hay Namto'an Moses Hi E Munsi'im Hi Ad Kanaan

1 Alyon Apu Dios i Moses di,
2 Pot'om di hinohhan ap'apun nadan himpahimpamu'un an tinanud
Israel ta eda tigon di a'at nan bobleh ad Kanaan an idat'un da'yu.
3 Ta hidiyey inat Moses an hinnagna nadan ap'apun di tinanud Israel
hidin nun'allungandah nan agge naboblayan hi ad Paran.
4 Ta datuwey ngadan nadan ap'apu an hinnagna.
Hinan tinanud Ruben ya hi Sammua an imbabalen Sakkur.
5 Hina'en tinanud Simeon ya hi Sapat an imbabalen Hori.
6 Ya hina'en tinanud Judah ya hi Kaleb an imbabalen Jepunneh.
7 Ya hina'en tinanud Issakar ya hi Igal an imbabalen Joseph.
8 Hina'en tinanud Epraim ya hi Hosea an imbabalen Nun.
9 Ya hina'en tinanud Benjamin ya hi Palti an imbabalen Rapu.
10 Ya hina'en tinanud Sebulun ya hi Gaddiel an imbabalen Sodi.
11 Ya hina'en tinanud Manasseh an imbabalen Joseph ya hi Gaddi an
imbabalen Susi.
12 Hina'en tinanud Dan ya hi Ammiel an imbabalen Gemalli.
13 Ya hina'en tinanud Aser ya hi Setur an imbabalen Mikael.
14 Hina'en tinanud Naptali ya hi Nahbi an imbabalen Bopsi.
15 Ya hina'en tinanud Gad ya hi Gewel an imbabalen Maki.
16 Ta danaey ngadan nadan linala'in hinnag Moses ta eda tigon di a'at nan
bobleh ad Kanaan. Ya hi Moses ya nginadananah Hosea an imbabalen Nun
ta hi Joshua.
17 Ya hay imbagan Moses i dida ot ahida makak ya alyonay, Ume ayu
ya innaynayunyuh nan negeb* ta ingganah nan pogpog nan nun'abillid an
bobleh ad Kanaan.
18 Ta tigonyu hi'on nganney umatan diyen boble ya hay a'at nadan
tataguhdi hi'on dakolda onu oh'ohhada ya hi'on mun'abikahda onu adida.
19 Ya tigonyu hi'on nganney a'atna hi'on maphod nan lutahdi onu adi ya
hi'on nadan nun'aboblayan hidi ya waday binattun aladda onu ma"id.
20 Ya tigonyu bo hi'on malumong nan lutahdi onu adi. Ya on wahdiday
kayiwna onu ma"id. Ya hitun pumbangngadanyu ya mangala ayu i dohah
nadan maphod an bungbunga''an an nitanom hidi.
Ya i diye ya nun'alum nadan greyp.
21 Ta imme dadiyen linala'i an inhipundah nan agge naboblayan hi ad
Sin hidih ad Kanaan ta ingganah ad Rehob an nihaggon hi ad Lebo-Hamat.

* **13:17 13:17** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna.

22 Ot i'wadah nan negeb ot umedah ad Hebron an numboblayan nadan
tinanud Anak an da Ahiman ya hi Sesay ya hi Talmay. Hi ad Hebron ya
pituy tawon an nibangon ot ahi mibangon hi ad Soan an ohan boble hi ad
Egypt.
23 Ya hidin dimmatongdah nan nundotal hi ad Eskol ot alanda han
nangimbubbungan hapang di greyp. Ot iyattang di duwa i dida an
iniddumdah nan bungan di fig ya pomegranet.
24 Hay ngadan diyen boble ya hi ad Eskol an gapuh nan nabungubbungul
an bungan di greyp an inalan dadiyen tinanud Israel hidi.

Hay Imbagan Nadan Numbangngad An E Nunsi'im

25 Napat (40) di algoy e nunsi'iman dadiyen linala'i hi ad Kanaan ot ahida
mibangngad
26 hi awadan da Moses i da Aaron ya nadan ibbadan tinanud Israel
hidih nan nun'allunganda hi ad Kades hinan agge naboblayan hi ad Paran.
Ot uhuhonda nadan tinigoda ot ipatigoda bo nan inaladan hapang di
bungbunga''an an bimmunga.
27 Ya hay inuhuhda i Moses ya alyonday, Lini'odmih diyen boble ya
immannung peman an makadangyan ya malumong. Ot wahtu tee nadan
inalamin bungbunga''an.
28 Mu umman nada'en tataguhdi ya ongal di abalinanda ya o''ongal bo
udot di numpumboblayanda an nun'a'alad hi binattu. Ya wahdida bo udot
nadan ay kakabbakab an tinanud Anak.
29 Ya hanada'en tinanud Amalek ya nunhitudah nan negeb ya hanada'en
tinanud Hit ya tinanud Jebus ya tinanud Amor ya hinadan nun'abillid an
boble. Ya hanada'en tinanud Kanaan ya diday numpumbobleh nan way
da'ging di baybay an nungngadan hi Mediterranean ya hinan da'ging di
wangwang an nungngadan hi Jordan.
Ta athidiy inuhuh nadan e nunsi'im hinan bobleh ad Kanaan.
30 Ya ahililili nadan tatagu i Moses mu impadinong Kaleb didan alyonay,
Mahapul an ume ta'u ta dita'uy e mumboblehdi ot abalinan ta'un mangubat
i dida.
31 Mu nadan udum an linala'in ni'ye i Kaleb ya alyonday, Adi ta'u mahdi
pa''abak i dadiyen tatagu te ma'attigon ongal di abalinanda mu dita'u.
32 Ot edaot ibagabagah nadan ibbadan tinanud Israel di agge immannung
an a'at nan boble. An analyonday, Adi mahdi umdah diyen boble hi
puntanoman nadan nunhituhdi. Ya an namin bo udot nadan tataguhdi
ya o''ongngalda.
33 Ya tinigomihdi nadan o''ongal nimpen tatagun ay kakabbakab an
dadiye nadan tinanud Anak. Ta hiya nan hay nunli'namin immehdi ya
ay ami ba''atong hi hinangngabda ot wan athidi boy panigodan da'mi.

14

Hay Nunliliyan Bon Nadan Tinanud Israel

1 Nadan tatagu ya nginumhopda ot ilablabidan kumogakoga
2 on pun'ililida i da Moses i Aaron an alyonday, Udu'dulna boy nate amih
ad Egypt onu hitun agge naboblayan.
3 Mu tanganu on da'mi e inyalihtu i Apu Dios ya dee damdaman patayon
da'mi hinadan tataguhdi ya nun'aladaot nadan ahawami ya imbabalemi?
Udu'dulnaot boy mumbangngad ta'uh ad Egypt.
4 Ya munhahapit nadan tatagun alyonday, Pot'on ta'uot eh'a ha mangi-
pangulu i dita'u ta mumbangngad ta'uh ad Egypt.

5 Ot mundu"un da Moses i Aaron an nida"om di angahdah nan luta hi
hinangngab nadan tatagun na'amung.
6 Ya ta'on on hi Joshua an hi na' Nun ya hi Kaleb an hi na' Jepunneh an
ni'yen e nanigoh ad Kanaan ya punhethetday lubungdah inomnomanda.
7 Ot alyondah nadan tataguy, Ibagamin da'yu an nan boble an emi tinigo
ya immannung an maphod an boble.
8 Ot unudon ta'u'eh Apu Dios ta waday pun'amlongana i dita'u ya
ipangulu dita'uhdi i hiya ta dita'uy pangidatana i diyen boble an malumong
ya damuna ya makadangyan.
9 Ot maphod on adi ta'u ngohayon hi Apu Dios ya adi ta'u tumakut
hinadan tataguhdi ot agge naligat hi e ta'u pangabakan i dida te wadah
Apu Dios i dita'u mu dida ya ma"id ha mangihwang i dida. Ot hanat adi
ayu tumakut.
10 Mu nadan tatagu ya nunhahapitandan topon dida mu nipatigo i dida
nan anabaktun Apu Dios hinan tabernakel.

Hay Numpahpahmo'an Moses I Apu Dios

11 Himmapit hi Apu Dios i Moses ot alyonay, Ngalngalam ha ngohen
danaen tatagu i ha"on. Anuud nin ya ahiya' kulugon i dida an ta'on on
dakol nadan tinannigodan inat'un milagro.
12 Ad uwani ya ipa'ali' han dogoh ta madadagdan namin ta wan he''a ya
abuh di punholago' hi dakkodakkol ta pumbalinon da'yu hi mundongol ya
mabikah hitun luta an bokon danaen tatagu.
13 Mu alyon Moses i Apu Dios di, Apu Dios, datuwen tatagu ya inikakmuh
ad Egypt an gapuh nan ongal an abalinam. Ot undan nganne boy alyon
nadan i Egypt hi'on donglondah naen atom?
14 Mabalin an dida mo boy mangipa'innilah nadan tataguh ad Kanaan.
Yaden hay dingngolda ya he''an Dios di wadan da'mi te nanongnan
numpatigo'an da'mi i han ay bugut. Ya dingngoldan hay atom an
mangipangpangulun da'mi ya mapatal'e on wada nan bugut ya nahdom'e
on wada nan apuy ta hiyay un'unuddonmi.
15 Ot onha atomhidi ta pa'ibagom an patayon tudan tatagum ot undan
adida alyon hi
16 manu'eh numpatena nadan tatagunah nan agge naboblayan ya adina
abalinan an idatong didah nan boblen inalinah idatna i dida.
17 Ot hiya nan hanaot ta ipatigom bahan di abalinam i da'mi ta atom nan
imbagam an alyom hi
18 he''a an Dios ya adi hi kittang on bimmungot'a te nunnaud di
pamhodmu ya pangipapto'mu ya atbohdiy em punlinglingan hi bahul ya
ngohen di tatagu. Manu te imbagam bo an adim ibahhon dusaon nadan
numbahul an ta'on on nadan imbabaleda ya apapuda ta ingganah nan
pipat di tanudanda.
19 Mu hanat gapuh nan ongal an pamhodmu i da'mi ya pakawanom ba-
han tudan tatagu hinadan numbahulanda ta umat hi namakapakawanam
hi bahulda an nihipun hi nakakanmih ad Egypt.
20 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Ot gapu ta hinaey imbagam ya pinakawan'u
mo didah nan numbahulanda.
21 Ot hinaen hinapit'u ya immannung an umat hi a'immannung di
anabaktu' an matigoh tun luta.
22 Ot ibaga' tee an danaen tatagu ya ma''id i dida ha mi'datong hinan
boblen inali'. Te tinannigoda nan binang'u ya atbohdin tinannigoda

14:9 **14:9** Hebrew 3:16

nadan milagro an ina'inat'uh ad Egypt ya hinan agge naboblayan mu
hiya damdaman inaynayundan mamatnapatnan ha"on ta attaondan adi
unudon nadan tugun'u.
23 Ot hiya nan adi mabalin hi mi'datongdah nan boblen imbaga' i
handidan a'ammodda. Te nan adi mangunud i ha"on ya adi mabalin hi
dumatong hidi.
24 Mu nan baal'un hi Kaleb ya hiya nan nanongnan waday dinolna i
ha"on ot hiya ya abuh han mi'datong hinan boble an ena ni' tinigo ta nadan
holagnay mangiluta.
25 Nadan tinanud Amalek ya nadan tinanud Kanaan ya numbobledah
nan nundotal ta hiya nan hi bigat ya imbangngadyuh nan agge naboblayan
hi nangappit hinan baybay an mumbolah.*

Hay Nundusan Apu Dios Hinadan Tatagun Gapuh Lilida

26 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
27 Ma"id damdama nee ha dindinong danaen tatagun lumililili i ha"on
ya ten impahigaa' mo.
28 Ot ibagayu i dida an ha"on an Dios ya ibaga' tee an nan imbagadah
ma'at i dida ya hidiyey ato'.
29 Ta an namin ayun mahuluk hi baintiy (20) tawona ya mate ayuh tun
agge naboblayan ta miwakat di adolyuhtu an gapuh nan punlilililiyanyu i
ha"on.
30 Ta ma"id i da'yu ha dumatong hinan imbaga' an eyu punhituwan an
ammunah Kaleb an imbabalen Jepunneh ya hi Joshua an imbabalen Nun.
31 Ya nada'en imbabaleyun alyonyuy alina hi pun'alan di binuhul ya
diday idatong'u i diyen boblen pinihulyu ta diday munhituhdi.
32 Mu da'yu'e ya hitun agge naboblayan di atayanyu.
33 Ta datuwe attog an imbabaleyuy munholholtap hi napat (40) di tawon
an gapuh adiyu pangun'unudan i ha"on an Dios ta eda mi'yanin'innabat i
da'yuh tun agge naboblayan ta ingganah on ayu ma'upput an mun'a'ate.
34 Ta din napat (40) di algo an eyu nunsi'iman hi ad Kanaan ya
mumbalin hi napat (40) di tawon an punligatanyu an gapuh bahulyu ta
wan innilaonyuy a'atna hi'on ha"on di bumungot i da'yu.
35 Ot hiyay ato' i da'yun adi maphod di nomnomna ta wan an namin ayun
mungngohe i ha"on ya hitun agge naboblayan di pun'a'atayanyu. Ha"on an
Dios di mangalin tuwe.
36 Ta hay gapunah nunliliyan nadan tatagu i Apu Dios ya nan layah an
imbagabagan nadan linala'in hinnag Moses an e nunsi'im hi ad Kanaan.
37 Ta hiya nan nundogohon Apu Dios dadiyen munlayah an e nunsi'im
ta nun'a'ateda.
38 Ta ammuna da Joshua an hi na' Nun ya hi Kaleb an hi na' Jepunneh
an nabatih nadan linala'in e nanigoh a'at di ad Kanaan.

Hay E Ni'gubatan Nadan Udum An Tinanud Israel Hinadan I Kanaan

39 Hidin imbagan Moses hinadan tatagu nan inalin Apu Dios ya
nunhiglay eda umukayungan.
40 Ot alyonday abulutondan numbahulda ot mabalin mo anun umedah
nan boblen imbagan Apu Dios hi idatna. Ta hidin mun'abigat ya nakakda
mohpen ipluydah nadan nun'abillid an bobleh ad Kanaan.

14:22 14:22 Hebrew 3:18 * **14:25 14:25** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag an mumbolah nan pingngitna. **14:29 14:29** Hebrew 3:17 **14:32 14:32** 1 Kulintu 10:5

41 Mu alyon Moses i diday, Tanganu onyu bo aton nan adi miyunnudan
hinan pohdon Apu Dios. Ma"id ha hilbin naen ninomnomyun aton.
42 Adi ayuot mange te adi da'yu damdama boddangan i Apu Dios ot ma"id
ha bahhonan abakon da'yuh
43 nadan tinanud Amalek ya nadan tinanud Kanaan. Te din'ugyuh Apu
Dios ta hiya nan adi da'yu mo boddangan i hiya ta pumpate da'yuh nadan
tataguhdi.
44 Mu ipapilitda damdaman umeh nan way nun'abillid an boble hi ad
Kanaan an ta'on onda agge nakak da Moses ya ta'on on nan Kahun an
nittuwan nan Hapit Apu Dios ya aggeda inikak.
45 Ta immeda ot madana''ulda nadan tinanud Amalek ya nadan tinanud
Kanaan ot gubatonda dida ta na'abakda ot pumpudugda dida ta ingganah
ad Hormah.

15

Hay Atondan Mangidawat Hi I'nongda I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan tinanud Israel ta dumatong ayu'eh nan boblen indat'u
i da'yu ta mumboble ayu mohdi
3 ya wa'et waday i'nongyu hi maghob an mi'nong i ha"on an Dios an umat
hi baka onu kalnero onu gulding ta umipa'amlong di hunghungna i ha"on
onu nadan udum an i'nongyu an umat hinadan ninomnomyu tuwalin
i'nong onu nadan i'nongyuh nadan nagtud an ngilin
4 ya tigonyu ta iddumyu ha duway basu an bayah ya ohay kilun alina an
nadduman hi duway basun mantekan di olibo.
5 Ya hinan ohan kalnero an mi'nong onu maghob an mi'nong ya hay
midawat an ma'inum ya ha ohay litron bayah.
6 Ya alina'e hi tangbal an kalnero nan mi'nong ya hay idadaanyu ya ha
duway kilun maphod an alina an nadduman hi tuluy basuh mantekan di
olibo
7 ya ha midawat an ma'inum an tuluy basun bayah. Ot ha''on an Dios ya
mipa'amlonga' hinan hunghung danaen i'nongyun ha''on.
8 Ya hi'on kilaw an baka nan maghob an mi'nong onu mi'nong an gapuh
nan imbagayun i'nongyu i ha''on onu ha mi'nong hi pi'hayyupanyu i ha''on
an Dios ya
9 iddumyu ha tuluy kilu an alina an nadduman hi opat di basu an
mantekan di olibo
10 ya ha duway butilyan bayah. Ot mipa'amlonga' hinan hunghung
danaen i'nongyu i ha"on.
11 Ta danaey middum hinan mi'nong an baka onu kalnero onu gulding.
12 Ya alina'e hi mahuluk hi oha nan mi'nong ya atbohdi an madduman
nan middum an midawat an alina ya bayah.
13 Ot hiya danaey mahapul hi unudonyun tinanud Israel hi'on waday
iyaliyu hi maghob an mi'nong. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i
ha"on an Dios.
14 Ya ta'on on nadan niddum i da'yu an bokon tinanud Israel an
minaynayun di iddumanda i da'yu onu adi ya mahapul an wada'e ha
maghob an i'nongda ta nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios
ya mahapul an unudonda nan atonyu.
15 Ot hanat hinaey minaynayun hi atonyun mangi'nong an ta'on on
nadan mi'iboblen da'yu. Te ha''on an Dios ya numpapaddung ayun ha"on
an ta'on on nadan ni'iboblen da'yun nalpuh udum hi boble.

16 Ta hiya nan numpaddung di tugun hi un'unudonyun namin.
17 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
18 Ahim ibaga datuweh nadan ibbayun tinanud Israel an dumatong ayu'e
i diyen boble
19 ta mabalin an anonyu moy bungan di intanomyu ya mahapul an waha
idawatyun ha''on.
20 Ta iha''angyu'e nan mamangulun ginilingyun alina ya hiwwayonyu
nan mamangulun iha"angyu ta midawat i ha''on ta umat hi nangi-
dawatanyuh nan hiniwweyu bon na'ilik an pa'agapasyu.
21 Ot datuwey inaynayunyun aton an idawatyu i ha''on nan mamangulun
iyammayun tinapay hinan apitonyu.
22 Mu hi'on aggeyu inatta ya waday imbahhoyu i danaen imbaga' i Moses
23 an un'unudonyu ya nadan tanudanyuh pidwana
24 ya athituy atonyu. Ot alina'eh on numbahul ayun namin an bimmoble
an gapuh aggeyu nanginnilaan ya hay i'nongyu ya ha ohah kilaw hi baka
ta maghob an mi'nong ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha''on. Mu
mahapul nimpen middum nadan nibaga an midawat an alina ya bayah ya
ha oha mohpe i ha gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahulyu.
25 Ta hiya danaey i'nong nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios
an gapuh bahulyun tatagu ta mapakawan ayu an himpamoble hinan
numbahulanyun aggeyu inatta.
26 Ot ha''on an Dios ya linglingo' nan numbahulanyu ya ta'on on nadan
ni'iboble i da'yu te nilaggat ayun namin an bimmoble.
27 Alina'eh oha nan numbahul mu aggena inatta ya hay i'nongna ya ha
tinna an gulding an ohay tawona ta apakawanan di bahulna.
28 Ta e i'nong nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul
diyen tagu an aggena inatta ta mapakawan hinan numbahulana.
29 Hinaen tugun'u i da'yu ya bokon da'yu ya ammunan tinanud Israel di
mangun'unud i danae te ta'on on nadan ni'iboblen da'yun nalpuh udum hi
boble.
30 Mu alina'eh on inattan di ohan tagun numbahul an ta'on on tinanud
Israel onu bokon ya ha''on di pinihulna ot mahapul an mipapate ta adi
midmiddum i da'yun tatagu'.
31 Te hiya ya inattanan agge inunud nan tugun'u ta hiyah diyey dusan di
bahulna.

Hay Na'at I Han Nangilubit Hinan Habadun Tungo

32 Hidin awadan nadan tinanud Israel hinan agge naboblayan ya wada
i dida han na'akhupan an e nangayiw i han Habadun tungo.
33 Ot awitonda ot iyeda i da Moses i Aaron ya hinadan na'amung an
tataguhdi
34 ot ipaguwalyada ni' ta nangamung di ipa'innilan Apu Dios hi atondan
hiya.
35 Indani ya alyon Apu Dios i Moses di, Hinaen numbahul ya mahapul
an mipapate. Ot hay atonyu ya ibata''anyuh nan way nun'allunganyu ya
nunhintotopaanyu.
36 Ta hiya moy inat nadan tatagun namate i hiya ta miyunnudan hinan
imbagan Apu Dios i Moses hi atonda.
37 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
38 Ibagam hinadan tinanud Israel ta baluybuyanda nan gayadan di
lubungda hinan asul di kololna. Ot mahapul an hiya damdamay aton
nadan mun'atanudan hi inggana.

39 Ta tinigoyu'e nadan baluybuy di lubungda on mipanomnom i da'yu
nadan tugun'u ta un'unudonyu ta bokon nadan pohpohdon di adolyuy
atonyu.
40 Ta nomnomnomonyu nimpe nadan tugun'u ta un'unudonyu ta
nanongnan niyappit ayu i ha"on.
41 Te ha''on an Dios an dayawonyu di nangikak i da'yuh ad Egypt ta wan
ha''on di nanongnah unudonyu. Ha"on nimpe nan Dios an dayawonyu.

16

Hay Nungngohayan Da Korah I Datan Ya Hi Abiram I Apu Dios

1 Hi Korah an imbabalen Isar an hi na' Kohat an tinanud Libay
ya nunhahapitdah nadan tinanud Ruben an da Datan i Abiram an
imbabalen Eliab ya nan imbabalen Pelet an hi On te pohdondan ipatigoy
pungngohayanda i Moses.
2 Ya niddum i dida nadan inhapitandan duway gahut ta nabonglen (250)
ap'apun pinto' nadan tatagu.
3 Ta nun'oh'ohhada ot umedah awadan da Moses i Aaron ot alyondan
diday, Nunhigla bahan bo nayyay pangatyu. Innilamin an namin ta'un
wahtu ya wadah Apu Dios an bumoddang i dita'u. Mu tanganu on hay
punnomnomyuh adolyu ya nabakbaktu ayu mu da'min tatagu?
4 Ya hidin dingngol Moses hidiyen imbagada ya namaaggot munlu'bub.
5 Ot ahina mohpe alyon i Korah ya nadan ibbana di, Hi bigat ya
ipa'innilan Apu Dios hi'on nganne i dita'u di niyappit i hiya. Ot nan
pinto'nan puntamuwona ya diday iyabulutnah mihaggon i hiya hinan way
punggobhan hi mi'nong.
6 Ta way oha i da'yu on inodnana ha punggobhan hi insenso.
7 Ta hi bigat ya hina"adanyuh bala ya insenso ta tigon ta'uh on nganne i
dita'u di pinto' Apu Dios. Ot alyon bon Moses di, Nunhigla ayu otahan an
tinanud Libay.
8 Ot inayun Moses an alyon i Korah di, Igongahanyuh tuwen da'yun
tinanud Libay.
9 Undan unguhanyu nan inat Apu Dios i da'yun tinanud Libay an da'yuy
pinto'nah puntamuwonah nan tabernakel ta itamuyuy aphodan tun ibba
ta'un tatagu?
10 Ongal hinaen nangipabaktuwan Apu Dios i da'yu ya nadan i'iba ta'un
tinanud Libay ya tanganunyu amohan ahan nan tamun nan padi?
11 Hinaen punliliyanyu ya bokon hi Aaron di nginheyu te hi Apu Dios.
12 Ot e ipa'ayag Moses nan ibban Korah an da Datan i Abiram an da na'
Eliab mu adida te alyonday,
13 Undan unguham Moses nan inatmu i da'mi an e da'mi ingkak hi ad
Egypt an boblen malumong ya damuna ya makadangyan ta hitun agge
naboblayan di pamatayam i da'mi? Ya ngalngalam bo nayya ta gahin
bahan boh on he''ay mun'ap'apu i da'mi.
14 Ya alyonda boy, Daan ihyahtu ta inye da'min he''ah nan alyom an
boblen malumong ya makadangyan ya damuna an alyom hi idatmun
da'min puntanoman hi makan ya puntanoman hi greyp? Ya ad uwani
ya ilayahan da'mi bo ta pa'aliyon da'mihna mu adi ami umali.
15 Ya bimmungot hi Moses ot mundasal an alyona i Apu Dios di, Adim
abuluton nan idawat danaen linala'i i he''a te ma''id attog ha inat'uh adi
maphod i dida ya ma''id ha ta'on hi ohan dongki hi inako' i dida.

16 Ot alyon Moses i Korah di, Bigat ya immali ayun namin hinan duway
gahut ta nabonglen (250) ibbam ta ma'amung ayun namin i da Aaron hi
hinangngab Apu Dios hinan tabernakel.
17 Ta mapong ayuh punggobhan hi insenso ta iha''adanyuh bala ya
insenso ya indawatyu i Apu Dios.
18 Ta on nabiggat ot hidiyey atonda ot eda umohnong hinan way panton
nan tabernakel an didan namin i da Aaron i Moses.
19 Ot umeda bo nadan tatagun inhaphapitan Korah ot eda
mi'hangngaban i da Moses i Aaron. Ya alinah on na'ibagan nawada
nan humilin binang Apu Dios.
20 Ya himmapit hi Apu Dios i da Moses i Aaron ot alyonay,
21 Mibata''an ayu i datuwen tatagu ta wan pa'ibago' an dadagon dida.
22 Mu nunlu'bub da Moses i Aaron an nida''om di angahdah nan luta ot
alyonday, Apu Dios an nunlumuh an namin di tagu. Undan gapu ta wada
ha ohah numbahul ya ilagatmun dusaon an namin tudan tatagu?
23 Ya alyon Apu Dios i Moses di,
24 Ibagam hinadan tatagu ta mibata''anda i da Korah ya hi Datan ya hi
Abiram.
25 Ot mangeh Moses hi awadan da Datan ya hi Abiram ya nitnud nadan
ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel i hiya.
26 Ot alyon Moses hinadan na'amung an tataguy, Mibata''an ayuh
nan nun'allungan datuwen adi maphod an tatagu ta adiyu dapaon di
kumpulnah nadan gina'uda ta wan adi ayu milagat an madusa.
27 Ot mibata''anda mohdi nadan tatagu yaden limmah'un da Datam
an hina'amma ya atbohdi da Abiram an hina'amma an ta'on on nadan
goggolang an imbabaleda ot tuma'dogdah nan way panton di allungda.
28 Ya alyon Moses hinadan tatagu di, Ad uwaniy panginnilaanyun hi Apu
Dios di nannag i ha''on ot ahi' aton nadan ina'inat'u te agge attog nalpun
ha''on.
29 Ot onha alinah hay iyaten datuwen tatagu ya gapuh dogoh onu nadan
udum an bokon gapuh dusada ot mabalin an alyonyuy bokon hi Apu Dios
di nannag i ha''on.
30 Mu alina'e tuwalih aton Apu Dios ha nakaskasda'aw ta punhi''anona
nan lutan nipto'anda ta ma'uhbungdah ad dalom an middum nadan
gina'uda ya hiyay panginnilaanyun gapuh nungngohayandan Apu Dios.
31 Ya hidin impadappuhnan inalih diye ya nunhi''an nan lutah awadan
da Datan i da Abiram
32 ot ma'uhbungdah din namin an niddum da Korah an hina'amma
ya nadan udum an ni'ita'dog an nangiyunnud i dida ya ta'on on nadan
gina'uda.
33 Ta mataguda ot milubu'da an ta'on on nadan gina'uda ot ahi mohpe
mun'umut nan luta ot mama''idda.
34 Ta dingngol nadan tatagu ot ahibubuttikanda an pun'itkukdan alyon-
day, Mange ta'u pe te alina ya nilagat ta'un na'uhbung.
35 Ya impa'alin Apu Dios han apuy ot maghob nadan duway gahut ta
nabonglen (250) linala'i an napong hi punggobhan hi insenso.
36 Ya alyon Apu Dios i Moses di,
37 Ibagam hinan imbabalen nan padin hi Aaron an hi Eleasar ta
ena guyudon ya inalana nadan duyun inusal dadiyen nun'aghob ya
nun'ikuyagnah nan nibata''an nadan balan nun'ittuhdi. Te dadiyen
punggobhan hi insenso ya niyappitda i ha''on an Dios.

38 Ta alana dadiyen nunggobhan dadiyen nate an gapuh bahulda ta
pumpitpitna ya nun'ipaklanah nan punggobhan hi mi'nong ta hiyay
mangipanomnom hinadan tatagu i naen na'at.
39 Ot hiyay aton Eleasar ta inamungna dadiyen gombang an punggobhan
hi insenso an inusal dadiyen naghob an linala'i ot pumpitpitna ta ena
ipaklah nan punggobhan hi mi'nong.
40 Ta hidiyey mangipanomnom hinadan tinanud Israel an nan bokon
tinanud Aaron ya adi mabalin hi e munggohob hi insenso ta midawat i
Apu Dios te alinah ma'at i dida bo nan na'at i da Korah ya nadan ibbana.
Ta an namin nadan imbagan Apu Dios i Moses hi aton Eleasar ya hiyay
na'at.
41 Mu hidin nabiggat bo ya ahilililida damdama nadan tatagu i da Moses
i Aaron an alyonday, Tanganu onyu pinatey udum hinadan ibba ta'un
tatagun Apu Dios?
42 Ya hidin na'amungda nadan tatagu an ahililili i da Moses i Aaron ya
alinah on nihophop hinan way tabernakel nan bugut ya nunhiglan humiliy
binang Apu Dios.
43 Ot ume da Moses i Aaron hinan way panton nan tabernakel
44 ya alyon Apu Dios i Moses di,
45 Mibata''an ayuh nadan tatagu ta wan punnaudo' an dadagon dida.
Ya innayun da Moses i Aaron an nunlu'bub.
46 Ot alyon Moses i Aaron di, Tagtagom ta em alan nan punggobhan hi
insenso ya inittuwam hi bala an alam hinan punggobhan hi mi'nong ya
inittuwam hi insenso ya na'anne'ah awadan nadan na'amung an tatagu ta
a'anan di bungot Apu Dios an gapuh bahulda. Te bimmungot moh Apu
Dios ta impa'alina han dogoh an umiyate.
47 Ta inat Aaron nan inalin Moses ta inyena nan punggobhan hi insenso
hi awadan nadan na'amung an tatagu mu niluh an nihipun mon wadaday
mundogoh hinadan tatagu mu nunggohob damdamah Aaron hi insenso ta
a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahul
48 ot ahi mohpe midinong nan pun'a'atayan nadan tatagu.
49 Ya hay bilang di nate i diye ya himpulut opat di libu ta han pituy gahut
(14,700) an aggeda ni'bilang da Korah ya nadan ibbanan namangulun nate.
50 Ta dimminong hidiyen dogoh ot ahi mohpe mabangngad hi Aaron hi
awadan Moses hidih nan way panton nan tabernakel.

17

Hay Na'at Hinan Hu''ud Aaron

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta way ohah nadan himpulut
duwan (12) ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel ya idatdan
he''ay hinohhah hu''ud ya intudo'muy ngadandah nan hu''udda.
3 Ya hay mitudo' hinan hu''udda an malpuh nan tinanud Libay ya hi
Aaron. Ta an namin nadan himpulut duwan (12) ap'apu ya mapongdah
hu''ud.
4 Ya inalam'e dadiyen hu''ud ya inighopmuh nan Kuwartu' an Dios an
uggan'u pi'dammuwan i he''a ya em inhaggon hinan Kahun an nittuwan
nan Hapit'un Dios.
5 Ot hay ma'at hinan hu''ud nan pinto''un mumpadi ya humaping ta
hidiyey ato' an mangipadinong hinan lilin nadan tatagu i he''a.

6 Ot hidiyey ibagan Moses hinadan ibbanan tinanud Israel ta way ohah
nadan himpulut duwan (12) ap'apu on inyenay hu''udna i Moses.
7 Ot iyen Moses dadiyen hu''ud hinan kuwartun Apu Dios ot ihaggonah
nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
8 Ta hidin nabiggat ya numbangngad hi Moses hinan kuwartun Apu Dios
ya tinigonan himmaping nan hu''ud Aaron an nangita'dog hinadan tinanud
Libay. Ya nan hapingna ya wadaday habungna ya bungana an almon.
9 Ot alan Moses an namin nadan hu''ud ot ena ipatigoh nadan tatagu
ta nunhintiggandah diyen na'at ot ahi bangngadon nadan ap'apu dadiyen
hu''udda.
10 Ya alyon Apu Dios i Moses di, Em ipabangngad nan hu''ud Aaron
hidih nan way Kahun an nittuwan nan Hapit'u an Dios ta hidiyey
mangipanpanomnom hinadan tatagu an adida'e idinong an lumililili ya
pumpate' dida.
11 Ot hiya mo boy aton Moses.
12 Ya alyon nadan tatagu i Moses di, Ot hinae mo ahan di apogpoganmi
13 hi'on an namin nadan umeh nan tabernakel on mateda ot an namin
ami mo ya mate ami.

18

Hay Tamun Nadan Padi Ya Nadan I'ibadan Tinanud Libay

1 Alyon Apu Dios i Aaron di, Kumpulnan ma'at an pumbahulan hitun
pundayawanyun ha"on an Dios ya he"a ya nadan padin imbabalem ya
nadan i'ibayun tinanud Libay di munholtap hinan dusan di pumbahulan
an ma'at hinan tabernakel. Mu hi'on he"a onu nadan imbabalem an padi
di mangat hinan pumbahulan ya da'yu ya abuh di munholtap hinan dusan
di numbahulanyu.
2 Ot awitom nadan i'ibam an tinanud Libay ta bumoddangdan da'yun
hina'amma hinan punhilbiyanyuh nan tabernakel an mangipanomnom an
wadaa' i da'yu.
3 Ya ipadutu'yu dida ta wan atonda nadan tamuda. Mu mahapul an
adida umeh awadan nadan usal hinan tabernakel ya hinan punggobhan
hi mi'nong te atonda'ehdi ya mate ayun namin.
4 Ot mahapul an bumoddangdan da'yu an mumpapto' hinan tabernakel
an pi'dammuwanyun ha"on ya an namin an tamuhdi. Mu ma"id ha udum
hi mabalin an bumoddang i da'yu hi'on bokon nadan i'ibayu an tinanud
Libay.
5 Ot he"ay ukod an mumpapto' hinan tabernakel ya nan punggobhan hi
mi'nong ta wan adi da'yu dusaon an tinanud Israel i ha"on an Dios.
6 Te ha"on ya pinto"u nadan i'ibayun tinanud Libay ta diday ay'u ligalu
i da'yu. Dida ya niyappitda i ha"on an Dios ta atonda nadan tamuh nan
tabernakel.
7 Mu he"a ya nadan linala'in imbabalem ya abuh di mibilang hi padi an
mabalin an mangat hinan tamuh nan punggobhan hi mi'nong ya hinan
kuwartu' an Dios an nahawanan hi kultina. Ot hinaen nibilanganyuh
padin munhilbi i ha"on ya hiyay ay'u ligalu nimpe i da'yu. Ot kumpulnan
tagun mangat hinan tamuyu ya mahapul an mipapate.

Hay Midat Hinadan Padi Ya Nadan I'ibadan Tinanud Libay

8 Alyon bon Apu Dios i Aaron di, Nomnomnomonyu an da'yuy
nangiyukoda' hi an namin an iyalin nadan ibbayun tinanud Israel an
idawatda i ha"on. Ya he"a ya nadan padi an imbabalem di pangidata'.

9 Ot nan idawatdan bokon maghob an mi'nong ya midat i da'yu an umat
hinan mi'nong hi apakawanan di bahul onu bahul an agge inatta ya nan
midawat an alina te bagiyu.
10 Ya hinan panganannyu i danae ya nomnomnomonyun niyappitda i
ha"on an Dios ot nadan linala'i ya abuh di mabalin an mi"an. Ya mahapul
an nomnomonda nimpen niyappit danae i ha"on.
11 Ya an namin nadan mabatih nadan i'nong nadan ibbayun tinanud
Israel i ha"on ya nadan nitaggen nidawat ya idat'un da'yu ta bingayyun
namin an hina'amma. Ot an namin ayu an ta'on on nadan binabai ya
mabalin an mi"anda mu ta mibilangdah malinis.
12 Ya idat'u bon da'yu nan ap'aphodan an idawat nadan tatagun ha"on
an umat hinan mantekan di olibo ya an namin nadan pinahapah an bayah
ya nadan alina an danae nan hopap di inapitda.
13 Ya an namin nadan hopap di bungan di nitanom an idawatdan
ha"on an Dios ya bagiyu. Ya an namin nadan mibilang hi malinis hinan
nunhituwanyu ya mabalin an mi"anda.
14 Ta an namin nadan niyappit i ha"on an Dios ya bagiyu.
15 Ya ta'on on nadan panguluwan an linala'in imbabalen nadan ibbayun
tinanud Israel onu nadan hopap di imbabalen di animal ya bagiyu.
Mu mahapul an waday iyalidah ipi'nongda ta pamangngaddah nadan
panguluwan an lala'in imbabaleda ya nadan hopap di imbabalen nadan
animalda an mibilang hi nalugit.
16 Ya nala"uh'e ha himbulan an mihipun hi niyayyaman nan golang ya
mahapul an iyalida nan pamangngadda i diyen golang an limay silber an
miyunnudan hinan pungkiluh nan tabernakel.
17 Mu nan mamangulun tangbal an imbabalen di kalnero ya baka ya
gulding ya adi mabalin hi bayadanda ta bangngadonda te niyappitda mo
tuwali i ha"on. Ot mahapul an mi'nongdan ha"on an Dios ta miwalaghi'
di daladah nan punggobhan hi mi'nong ya ginhobda nan tabana ot
umipa'amlong i ha"on nan hunghungna.
18 Ya nan lamoh diyen ni'nong ya bagiyu ta middum hinan palagpag ya
nan winawwan an hukpit.
19 Ya nadan niyappit i ha"on an iyalin nadan ibbayun tinanud Israel
an i'nongda i ha"on ya idat'un he"a Aaron ta bingayyun hina'amma. Ta
hituwen imbaga' i da'yu ya minaynayun i da'yu ya nadan tanudanyu.
20 Ot alyon bon Apu Dios i Aaron di, Da'yun padi ya ma"id ha midat i
da'yuh luta ya ma"id ha odonyu te ha"on an Dios di paddungnay midat i
da'yu hi odonyu.
21 Ya hay idat'uh nadan ibbayun tinanud Libay an gapuh nan pun-
hilbiyandah nan tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on ya an namin
nadan mi'apulu an ipabangngad nadan ibbayun tinanud Israel.
22 Ot mihipun hi ad uwani ya mipagol hi umayan nadan bokon tinanud
Libay hinan tabernakel. Te umeda'ehdi ya mumbahulda ot hidiyey
lummuh atayanda.
23 Te ammuna nadan tinanud Libay an mabalin an muntamuh nan taber-
nakel. Ot hi'on waday adi maphod hi ma'at hidi ya diday ukod. Ot hituwen
ma'unud ya munnananong hinadan mahohonnod an mun'atanudan. Ya
hiyah diyen ma"id ha mipaboltan i dida hi lutada.
24 Ta hay paddungnay idat'un dida hi boltanonda ya nan mi'apulu an
ipabangngad nadan ibbayun tinanud Israel i ha"on. Ta hiya nan imbaga'
an ma"id ha midat i dida hi luta.
25 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,

26 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Libay ta alyom di, Inalayu'e nan
mi'apuluh nan ipabangngad nadan ibbayun tinanud Israel i Apu Dios ya
indawatyu nan mi'apulu i Apu Dios.
27 Ot hidiyen idawatyu ya paddungnay na'alah nadan ginapasyu onu nan
danum di greyp.
28 Ta hiya nan mahapul pibon aanonyu nan mi'apuluh (10) nadan
na'amung an nidat i da'yu ya indawatyu i Apu Dios ta midat hinan padi
an hi Aaron.
29 Mu tigonyu ta nan ap'aphodan an nidat i da'yu di pot'onyuh
ipabangngadyun Apu Dios.
30 Ya ibagam boh nadan tinanud Libay an nan idawatdan ap'aphodan ya
paddungnay nalpuh nan pun'ilikanda onu hinan pungkopalandah greyp.
31 Ya nan mabati ya hidiyey anondan hina'amma te hidiye nan bino'ladan
nuntamuh nan tabernakel.
32 Ot atonda'ehdi an idatda nan ap'aphodan hinan padi ta adida
mumbahul ya aggeda binahbah nan niyappit i ha"on an Dios an indawat
nadan ibbayun tinanud Israel ta ma"id ha lummuh atayanda.

19

Nan Liting An Punlinis

1 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
2 Ibagayuh nadan tinanud Israel ta iyalidan da'yu ha mumbolah an baka
an ma"id ha bahbahna ya aggeyu ni' nun'aladuwon.
3 Ya inyalida'e ya indatyuh nan padi an hi Eleasar ta ibata"anah nan
nun'allunganyu ya ahina impapalti mu mahapul an wahdi ta tigona.
4 Ta napalti'e ya intamolnay gamatnah nan dala ya inwalaghi'nah
mumpipitu hi nangappit hinan panton di tabernakel.
5 Ya tinigona ta gobhondan naminamin an middum nan up'upna ya
adolna ya dalana ya lugitna.
6 Ya inalan nan padi ha naptung an sedar ya nan ma'alih haysop ya ha
mumbolah an luput hi nadutdutan ya inibkahnah nan mun'aghob an baka.
7 Ta nalpah'e ya ahi e mun'amoh nan padi ya inlaba'na nan inlubungna.
Ya ahina mohpe imbangngad hinan nun'allunganda. Mu mibilang
damdamah nalugit ta ingganah mahdom.
8 Ya ta'on on nan tagun numpu'ul hinan baka ya mahapul an e mun'amoh
ya inlaba'na nan inlubungna. Mu athidi bon mibilang hi nalugit ta
ingganah mahdom.
9 Ya hay e mangalah nan gubun nan naghob an baka ya nan tagun
mibilang hi malinis ta inalana'e ya ena inha"ad hinan mibilang hi malinis
an nibata"an hinan nun'allunganda. Ta hidiyey iddum nadan tinanud
Israel hinan liting an pun'ulahdah nan nibilang hi nalugit ta mibilang hi
malinis. Ta hiyah diyey nibaga hi atonda ta wan linglingon Apu Dios nan
numbahulanda.
10 Ya nan tagun e nun'amung hinan gubun nan naghob an baka ya
mahapul an ena ilaba' nan lubungna mu mibilang damdamah nalugit ta
ingganah mahdom. Ot hituwen imbaga' hi atonyu ya hiyay minaynayun
hi unudonyun tinanud Israel an ta'on on nadan ni'iboblen da'yu.

Hay Aton Nan Waday Dinapanah Nate Ta Mibilang Hi Malinis

11 An namin nadan nanapa i ha nateh tagu ya mibilangdah nalugit hi
pituy algo.

12 Ot mahapul an hay usalona ya nan liting an punlinis hinan mi'atluh
algo ya nan mi'apituh algo ya ahi mibilang hi malinis. Mu adina'e unudon
hidiye ya adi mibilang hi malinis.
13 Ot nan tagun waday nida"omanah naten tagu mu aggena inunud nan
nibagan atona ta mibilang hi malinis ya hiyay bumahbah hinan tabernakel.
Ot mahapul an mipapate ta adi midmiddum i da'yun tinanud Israel te agge
niwalaghi' i hiya nan liting an punlinis ta hiya nan nibilang hi nalugit.
14 Ya hi'on waha nateh nan nun'allunganyu ya an namin nadan naha'mut
hidi ya nan hunggop hidi ya mibilangdah nalugit hi pituy algo.
15 Ya an namin nadan usal an wadahdi an umat hi banga ya pannuman
an agge nakaluban ya mibilangdah nalugit.
16 Ya onha bo waha taguh pinatedah nan dola onu ha namaaggot mate ya
an namin nadan manapa ya mibilangdah nalugit. Ya ta'on on nan mida"om
hinan tungal di tagu onu ha lubu' ya mibilang hi nalugit hi pituy algo.
17 Ot hay aton nadan nibilang hi nalugit ya alanda dohah nan gubun di
naghob an baka ya inha"adda i ha pannuman ya kinuyagandah liting.
18 Ya nan tagun mibilang hi malinis ya alana dohah nan ma'alih haysop
ya intamolna i diyen liting. Ya nun'iwalaghi'nah nan allung ya an namin
nadan gina'uhdi ya nadan tatagun wahdi. Ya athidi boy atonah nan tagun
nida"om hinan ba'ag onu nan lubu' onu nan nate an gapuh dogoh onu nan
pinateda.
19 Ta nan tagun mibilang hi malinis ya hiyay mabalin hi munwalaghi'
hinan tagun mibilang hi nalugit hinan mi'atluh algo ya hinan mi'apituh
algo. Ot hinan mi'apituh algo ya nan tagun mumpalinis ya mahapul an
ena ilaba' nan lubungna ya nun'amoh ta i diyen mahdom ya mibilang moh
malinis.
20 Mu hi'on nan tagun mibilang hi nalugit ya attaonan adi aton nan
nibaga an atona ta mibilang hi malinis ya mipapate ta adi midmiddum
i da'yuh nan numboblayanyu. Te ni'inlulugitna nan tabernakel. Ot gapu
ta agge nawalaghi'an hinan liting an punlinis ya nanongnan mibilang hi
nalugit.
21 Ot hituwen tugun'u ya mahapul an ma'unud hi inggana. Ta nan tagun
mangiwalaghi' hinan liting hinadan nibilang hi nalugit ya mahapul bon
ilaba'na nan lubungna. Ya nan tagun nanapah nan liting ya mibilang hi
nalugit ta ingganah mahdom.
22 Ya kumpulnay ida"oman nan tagun nibilang hi nalugit ya mibilang hi
nalugit ta ingganah mahdom.

20

Hay Na'na'at Hi Nipto'andah Ad Kades

1 Hidin namangulun bulan ya dimmatong nadan tinanud Israel hinan
agge naboblayan hi ad Sin ot mun'allungdahdih ad Kades. Ya hidiy natayan
Miriam ot hidiy ilubu'ana.
2 Ya ma"id ha liting hidi ta ahililili nadan tatagu i da Moses i Aaron
3 an alyonday, Udu'dulna boy ni'yate amih nadan i'iba ta'un numpaten
Apu Dios.
4 Tanganu on athi'athitu an undan in'uyug da'mih tun agge naboblayan
ta hituy atayanmin namin ya ta'on on tudan animalmi?
5 Tanganu on da'mi e inikak hi ad Egypt ta e da'mi inyali i ha athituh luta
hi adi tummol di nitanom? Ya daan ihyahtu nan boga ya fig ya greyp onu
pomegranet? Ya ma"id bo udot ha liting hi inumon.

6 Mu da Moses i Aaron ya namaaggot umedah nan panton nan tabernakel
ot munlu'bubda. Ya nipatigo bon dida nan binang Apu Dios.
7 Ya alyon Apu Dios i Moses di,
8 Em alan nan hu''ud hinan way Kahun an nittuwan nan Hapit'un Dios
ya inamungyu i Aaron nadan tatagu. Ta na'amungda'e ya himmapit'ah
nan doplah ot bumudduh di liting ta inumonyun namin an ta'on on nadan
animalyu.
9 Ot e alan Moses nan hu''ud an inunudna nan imbagan Apu Dios.
10 Ot ahida umen duwa i Aaron ot eda amungon nadan tataguh nan way
doplah. Ot alyon Moses i diday, Da'yun mumpungngohe, undan mahapul
an pawadaonmiy liting hitun doplah ta inumonyu?
11 Ot inayun Moses an itagge nan hu''ud ot ipidwanan idoltak hinan
doplah ya mun'ungak di liting an manawang ta imminum nadan tatagu
ya nadan animalda.
12 Mu inhingal Apu Dios da Moses i Aaron an alyonay, Gapu ta aggeya'
inunud i da'yu an aggeya' impabaktu ya bokon mo da'yuy mangidatong
hinadan tataguh nan boblen alyo' hi idat'u i da'yu.
13 Hay na'atan nae ya hi ad Meribah te hidiy nunliliyan nadan tatagu i
Apu Dios ot hidiy nangipa'innilaan mo bon Apu Dios an hiya ya nahamad
di a'atna.

Hay Adi Pangipa'wan Nan Patul Hi Ad Edom Hi Bobleda Hinadan Tinanud Israel

14 Hidin awadan nadan tatagu hi ad Kades ya wadaday hinnag Moses
ta immedah nan patul hi ad Edom. Ot alyondah nan patul di, Da'mi
nadan tinanud Israel an nitulang i da'yu. Ot innilamin dingngolmu nadan
numpalpaligatanmi.
15 Te hidin immayan didan a'ammodmih ad Egypt ya innayundan
ni'hituhdi. Mu hidin immey atnay tawon ya nunhiglay pangpangat nadan
i Egypt hinadan a'ammodmi ya ta'on on da'mi.
16 Ot mumpahpahmo' ami i Apu Dios ya dingngolna ot honagona han
anghel ta hiyay nangipangulun da'mih nihipun hi nakakanmih ad Egypt.
Ot ten ad uwani ya wada ami hi ad Kades an pogpog tun numboblayanyu.
17 Ot daan mo bahan ta iyabulutmu ta i'wamih tun bobleyu ot
halipodpodonmi ta nan kalata ya ammunay pangi'wanmi an bokon hinan
nuntanomanyuh makan onu hinadan nuntanomanyuh greyp. Ya adi ami
bo uminum hinadan obobyu ta ingganah onmi la''uhan tun bobleyu.
18 Mu alyon diyen patul di, Adiyu goton an i'wah tun boblemi te atonyu'e
ya i'uyug'u tudan titindalu' ta gubaton da'yu.
19 Ya alyon nadan tinanud Israel di, Tanganu bahan ya ten alyonmiy
nan kalata ya ammunay awonmi ya alina'e hi waday inumon nadan
animalmi onu da'mi hinan litingyu ya bayadanmi mu ta iyabulutmu bahan
ta i'wamih bobleyu.
20 Mu hiyah diyen adi iyabulut nan patul an onaot pun'ayagan nadan
dakol an tindaluna ta eda gubaton nadan tinanud Israel.
21 Ya gapu ta adina iyabulut an i'wan nadan tinanud Israel hi ad Edom
ya inhunodda mo ta nat'on di inwada.

Hay Natayan Aaron

22 Ot taynan mon nadan tinanud Israel hi ad Kades ot umedah nan billid
an nungngadan hi Hor

20:11 20:11 1 Kulintu 10:4

23 an nihaggon hinan da'ging di ad Edom. Ya alyon Apu Dios i da Moses
i Aaron di,
24 Hi Aaron ya adi mi'datong hinan boblen alyo' hi idat'u i da'yun tinanud
Israel te mate an gapu ta nun'optonyun duwa an aggeyu inunud nan
imbaga' hi atonyuh din awadanyuh ad Meribah.
25 Ot inayunan alyon i Moses di, Awitom hi Aaron ya nan imbabalenan
hi Eleasar ya tinikidyu tun billid.
26 Ta dimmatong ayu'ehdi ya inaanmu nan inlubung Aaron an lubung di
padi ya impilubungmu i Eleasar te hidiy atayan Aaron.
27 Ta hi Moses ya inunudna nan imbagan Apu Dios ta tinigon nadan
tataguh immayandah nan billid an nungngadan hi Hor.
28 Ta onda immehdi ot aanon Moses nan lubung di padi an inlubung
Aaron ot ipilubungna i Eleasar ot matehdih nan uhhun nan billid ta
ammuna da Moses i Eleasar an dimmayyu.
29 Ya hidin na'innilaan nadan tataguy natayan Aaron ot umukayungan-
dah tulumpuluy (30) algo.

21

Hay Nadadagan Nan Bobleh Ad Arad

1 Nan patul hinan bobleh ad Arad an nunhituh nan negeb ya dingngolnan
tuwe nadan tinanud Israel an ini'wadah ad Atarim. Ta hay inatdah nadan
tindaluna ya eda binta' dida ot tiliwonday udum i dida.
2 Ta nadan tinanud Israel ya insapatadan Apu Dios an alyonday, Hi'on
ipa'abakmun da'mi datuwen tatagu ya dadagonmi didan namin ya ta'on
on nan numboblayanda ta ma''id ha batiyonmi.
3 Ya dingngol Apu Dios hidiyen dasalda ta impa'abakna i dida nadan
i Kanaan. Ot ipa'annungdan e dinadag didan namin ya nan num-
boblayanda. Ot ngadanandah diyen boble hi ad Hormah.

Nan Ing'ingoh Di Ulog An Gombang

4 Hidin nakak nadan tinanud Israel hinan billid an nungngadan hi Hor
ya inipluydah nan mumbolah an baybay ot iligligdah ad Edom. Mu hidin
wadadah nan awon ya na'aan di anus nadan tatagu
5 ta ahilililida bo i Apu Dios ya hi Moses an alyonday, Tanganu on da'mi
e inikak hi ad Egypt ta e da'mi patayon hitun agge naboblayan an ma''id
ha liting ya immengle ami moh tun himpappangen makan.
6 Ta hay inat Apu Dios ya impa'alinay ulog hi awadan nadan tatagu ta
dakolday nun'a'aten didah nan kinalat dadiyen ulog.
7 Ta imme nadan tatagu i Moses ot alyondan hiyay, Abulutonmin
numbahul ami an gapuh nadan adi maphod an hinapitmi i Apu Dios ya i
he''a ot mundasal'a bahan ta wan aanon Apu Dios datuwen ulog. Ot hiyay
aton Moses.
8 Ot alyon Apu Dios i hiya ta iphodna ha ay ulog ya impa'ona ta na'en
mangitangad i diyen nipa'o an ay ulog ya pumhod an adi mate.
9 Ot apyon mon Moses nan gombang hi ay ulog ot ipa'ona ta wada'ey
kinalat di ulog ta intangadna i diyen nipa'o an ay ulog on pinumhod an
adi nate.
10 Indani ya nakakda bo nadan tinanud Israel ot ipluydah ad Obot ot
mun'allungdahdi.
11 Ot ahida bo ipluy hi ad Iye-Abarim ta hidih nan agge naboblayan an
nidommang hi ad Moab di nun'allunganda.

21:6 21:6 1 Kulintu 10:9 **21:8 21:8** John 3:14

12 Ot ahida bo makak ot ipluydah nan nundotal an nihaggon hinan wa"el
an nungngadan hi Sered ta hidiy nun'allunganda.
13 Ot ipluyda boh nan agge naboblayan ot eda mun'allung hinan agge
naboblayan an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Arnon an
nihaggon hinan boblen nadan i Moab. Nan wangwang an nungngadan hi
Arnon ya hidiyey numbattanan nan boblen nadan i Moab ya nan boblen
di tinanud Amor.
14 Ta hiya nan hinan Liblun Ni'gubagubatan Nan Ap'apu ya nangadanan
hidiyen boble hi ad Waheb hinan probinsya hi ad Supa ya nan wangwang
an nungngadan hi Arnon
15 ya nadan bihhang an nihaggon hi ad Ar an nihaggon hinan pogpog
nan bobleh ad Moab.
16 Ta nadan tinanud Israel ya nakakda ot ipluydah ad Beer an awadan
han bubun. Ta hidiy nangibagaan Apu Dios i Moses an alyonay, Amungom
nadan tatagu ta idat'uy liting hi inumonda.
17 Ya hidi boy nangikantaan nadan tinanud Israel hinan kanta an
alyonay,
He"an bubun ya ipahawwangmuy liting ta way atonmin mangikankantah
18 nan a'atmu an bubun an kina"utan di a'ap'apu an nangipangpanguluh
tatagu.
An hay nanudduda hi'on idanay pungka"utanda ya nan hu"udda.
Indani ya taynan dadiyen tinanud Israel hidiyen agge naboblayan ot
ipluydah ad Mattanah
19 ot ahida ipluy boh ad Nahaliel ot ahi hi ad Bamot.
20 Ot ahida mohpe ipluy hinan nundotal hi ad Moab an pu"un nan billid
an nungngadan hi Pisgah. Ya hidih nan uhhun nan billid ya ma'uhdungan
nan agge naboblayan.

Hay Nangabakandah Nan Duwan Patul An Da Sihon I Og

21 Hidin awadan nadan tinanud Israel hi ad Moab ya hinnagday e
mi'hapit hinan patul di tinanud Amor an hi Sihon.
22 Ta immeda ot alyondan hiyay, Apu patul, iyabulutmu bahan ta
i'wamih tun bobleyu. Ot ibagamin he"a tee an da'mi ya nadan an-
imalmi ya adimi ihinghingngih nan nuntanomyuh makan onu hinan
nuntanomanyuh greyp. Ya ta'on on nan liting hitun bobleyu ya adi ami
uminum ta nan awon di pangi'wanmi ta ingganah onmi la"uhan tun
bobleyu.
23 Mu adi iyabulut Sihon an i'wan nadan tinanud Israel hinan bobleda.
Ya onaot in'uyug an namin nadan tindaluna ta eda gubaton nadan tinanud
Israel hi ad Jahas.
24 Mu numpaten nadan tinanud Israel dida ot diday mihukkat hinan
numboblayanda an nihipun hinan wangwang an nungngadan hi Arnon
ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi Jabbok an nihaggon hinan
boblen nadan tinanud Ammon mu aggeda immehdi te na'alad hi binattu.
25 Ta nadan tinanud Israel ya inabakdan namin nadan boblen di tinanud
Amor an ta'on on hi ad Hesbon ya an namin nadan kikkitang an bobleh
nunlini"odan di ad Hesbon ot diday mihukkat.
26 Nan bobleh ad Hesbon ya nunhituwan nan patul nadan tinanud Amor
an hi Sihon. Hidiyen boble ya ibban nadan bobleh ad Moab ta ingganah
nan wangwang an nungngadan hi Arnon an sinakup Sihon hidin inabakna
nan patul hi ad Moab.
27 Ta hiya nan wada nan intudo' nadan nun'ala'ing an alyonday,

Umali ayuh ad Hesbon ta wan miphod hituwen boblen Sihon ta mum-
bangngad din a'atnah hopapna.
28 Te handi ya ad Hesbon di nalpuwan nadan ay apuy an titindalun
e nanadag hi ad Ar an bobleh ad Moab ya ta'on on nadan
numpunhituhdi ya nadan ap'apuda.
29 Ot da'yun i Moab ya mahmo' ayu.
Te da'yun mundayaw i Kemos ya nadadag ayu mo.
Ta nan diosyun hi Kemos ya ingnganuy da'yun mibilang hi imbabalena ta
numbalin ayu moh balud nan patul di tinanud Amor an hi Sihon.
30 Mu ad uwani ya dinadagmi didan namin an nihipun hi ad Hesbon ta
ingganah ad Dihon.
Ta ma"id ha ohah nabati i dida ta ingganah ad Nopa ya ad Medeba.
31 Ta nadan tinanud Israel ya dida moy nihukkat an nunhitu hinan
boblen di tinanud Amor.
32 Ya hinnag Moses di e manigoh a'at nan boble hi ad Jaser. Ta
sinakupdan namin nadan boblehdi ot ipa'aandahdi nadan tinanud Amor
an inakhupandahdi.
33 Ot ipluyda boh ad Basan mu nan patul hidin hi Og ya nadan tataguna
ya eda ginubat didah ad Edrey.
34 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Adi ayu tumakut i Og te abakonyu dida ya
an namin nadan tataguna ya nadan numpumboblayanda. Ot nan inatyuh
nan patul hi ad Hesbon an hi Sihon an tinanud Amor ya athidi boy atonyu
i Og.
35 Ta athidiy na'at an nadan tinanud Israel ya sinakupdah diyen boble te
pinatedah Og ya nadan linala'in imbabalena ya an namin nadan tindaluna
ta ma"id ha nabatih nadan tatagu i diyen boble.

22

Hay Nangipa'ayagan Nan Patul Hi Ad Moab I Balaam

1 Nadan tinanud Israel ya innayundan mangmangnge ta ingganaot
dumatongdah nan nundotal hi ad Moab an dommang di ad Jeriko an
numbattananda nan wangwang an nungngadan hi Jordan ot mun'allungda
bohdi.
2 Ya hidin dingngol nan patul hi ad Moab an hi Balak an imbabalen
Sippor di nangabakan nadan tinanud Israel hinadan tinanud Amor
3 ya nunhiglay timmakutandah nadan tataguna te dakkodakkol nadan
tinanud Israel.
4 Ot eda mi'hapit hinadan ap'apu hi ad Midian an alyonday, Tuweda man
han dakkodakkol an tatagu ot undan ihya adi madne ya numbahbahdan
namin tun nunlini''odan an numboblayan ta'u ta umat hi pangan di bakah
nan holo' di atonda.
5 Ot honagon mon Balak di e mangawit i Balaam an hi na' Beor hi ad Petor
an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Euprates hi ad Amaw. Ta
hay imbagan Balak hi ibagada i Balaam ya alyonay, Umman tuweda tayyay
dakkodakkol an tatagun nalpuh ad Egypt an mun'ihinapda hi abobboble
ya ten wadada moh dommang tun boblemi.
6 Ya ongal di abalinanda mu da'mi. Ta hiya nan umali'a bahan ta idutam
dida ta alina ya abakonmi dida ta bumtikda. Te innila' an nadan tatagun
wagaham ya umannung an maphod di ma'at i dida mu nada'en idutam ya
atbohdin umannung an ma'at.
7 Ta inalan nadan ap'apuh ad Moab ya hi ad Midian nan pumbayadda i
Balaam hi pun'idutanah nadan tinanud Israel ot eda mi'hapit i hiya.

8 Ya alyon Balaam di, Mun'iyan ayu ni' ta nangamung di ipa'innilan Apu
Dios i ha''on ya imbaga' i da'yu hi bigat. Ot umiyanda mo nadan hinnag
Balak.
9 Ya i diyen nahdom ya alyon Apu Dios i Balaam di, Nganne danaen
tatagun nun'ibbam?
10 Ya alyon Balaam di, Datuwe nadan hinnag nan patul hi ad Moab an
hi Balak
11 te dayyada anuhdiy dakkodakkol an tatagun nalpuh ad Egypt an
mun'ihinapdah abobboble ya pinhodnan e' idutan dida ta mabalin an
gubatonda dida ta way atondan bumtik.
12 Ya alyon Apu Dios i Balaam di, Adi'a mi'ye i dida ta adim e idutan
nadan tinanud Israel te winagaha' dida.
13 Ta hidin nawi''it ot alyon mon Balaam hinadan ap'apu di, Umanamut
ayuot te adi tee iyabulut Apu Dios an mi'yaliya' i da'yu.
14 Ot mumbangngadda mo dadiyen ap'apu ot ibagadan Balak an agge
ni'yeh Balaam i dida.
15 Mu hi Balak ya adi mangmanghop ot honagona boy udum an ap'apu an
indakdakolda ya nabakbaktuy sa'adda mu nadan namangulun hinnagna.
16 Ta immeda ot alyondan Balaam di, Adim anu ibahhon mi'yali i da'mi
17 ot ongal di idat nan patulmi hi gunggunam ya kumpulnan ibagam ya
atona mu ta wan mi'yali'a ta idutam dadiyen tatagu.
18 Mu alyon Balaam di, Ta'on on idat Balak nan palasyuna an napnuh
balitu' ya silber ya adi mabalin hi ibahho' nan imbagan Apu Dios i ha''on
an ta'on on ha mabgawan.
19 Mu ta'on hi athinay imbaga' ya umiyan ayuot ni' ta umat hidin inat
nadan namangulun hinnagna ta alina hi waday udum hi ipa'innilan Apu
Dios.
20 Ya hidin nahdom ya alyon Apu Dios i Balaam di, On'e immali danaen
linala'in mangawit i he''a ya ta'on ya ni'ye'a mu mahapul an ammuna nan
ibaga' hi atom.
21 Ta nawi''it mo ot e idadaan Balaam nan dongki an itakkayana* ot
mi'yeh nadan ap'apun i Moab.
22 Mu bimmungot hi Apu Dios hi pi'yayan Balaam ta hidin nitakkeh nan
dongki an nun'ibbana nadan duwan baalna ot e mihawan nan anghel Apu
Dios hinan pangi'wana.
23 Ya hidin tinigon nan dongki nan anghel Apu Dios an timma'dog
hinan kalata an pingngolnay ispadana ya inhingngin nan dongki hinan
natanoman hi greyp. Ot punhuplit Balaam ta wan ibangngadnah nan
kalata.
24 Ot e bo mihawan nan anghel hinan nakuhhipit an awon an numbat-
tanan di duwan natanoman hi greyp an na'alad di numbinahhel.
25 Ya hidin tinigon bon nan dongkih diyen anghel ot pun'ihunodna ta
nidalit di hukin Balaam hinan alad. Ot punhuplit bon Balaam nan dongki.
26 Ot mamangulun ume nan anghel ta nipto' i han na'akkuhhipit an ma''id
ha pangikiwwangan ot tuma'dog hidi.
27 Ta hidin dimmatong hi Balaam hidi ya namaaggot umbun nan
dongki yaden nunnanong an nitakkeh Balaam. Ya nunhiglay bungotna
ot punhuplitnah nan hu''udna.

---

* **22:21 22:21** Hay pangalin di udum hinan itakkayana ya ihakayana.

28 Ya lo'tat ya impahapit Apu Dios nan dongki ot alyonan Balaam
di, Undan nganne attog di bahul'un he"a ta namaag ya numpitlu moy
nanuplitam i ha"on?
29 Ya alyon Balaam di, Te tanganu ona' numbalinon i he"ah paddungnay
ma"id ha nomnomna. Onha waday inodna' hi matadom ot patayon da'ah
ad uwani.
30 Ya alyon bon nan dongki di, Apu Balaam, ha"on nan imminghah
itakkayam hi'on waday umayam. Ot undan waha athituh inat'u i he"a
handi?
Ya alyon Balaam di, Manu te ma"id.
31 Ya indat mohpen Apu Dios di abalinan Balaam an mangimatun hinan
anghel an timma'dog hinan awon an intaggena nan pingngolnan ispadana.
Ot mundu"un hi Balaam an nida"om di angahnah nan luta.
32 Ya alyon nan anghel i hiyay, Tanganu onmu pinitlun hinuplit tun
dongki? Manu'eh immaliya' ya ta hawanan da'a te mipagol di umayam
mu ipapilitmu.
33 Manu nan dongki te tinigowa' ta hiya nan numpitlun inhunodna. Ya
onha aggena inhunod ta impilitnan imme ot wan pinate da'an ha"on ya
imbati' nan dongki.
34 Ya alyon Balaam hinan anghel di, Abuluto' an numbahula'. Mu agge'
attog innilan hinawanam nan awon. Ot adim'e pohdon an umeya' ya
numbangngada' attog hi ad uwani.
35 Mu alyon nan anghel di, Ta'omman ya ekat mi'ye'a mu ta ammuna
nan ibaga' hi atom. Ot mi'ye moh Balaam hinadan ap'apun hinnag Balak.

Hay Nun'apngaan Balak I Balaam

36 Hidin dingngol Balak an tuweda Balaam ot mangen ena damuwon
didah ad Ar an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Arnon an
pogpog nan bobleh ad Moab.
37 Ta nundammuda ot alyon Balak i hiyay, Tanganu on'a agge ni'yalih
din namangulun hinnag'u? Wan alyom on adi' abalinan an idat nan
gunggunam.
38 Ya alyon Balaam di, Ta'on hi immaliya' hi ad uwani mu nomnom-
nomom an adi kumpulnay hapito' te ammuna nan ibagan Apu Dios.
39 Ot mi'uyug hi Balaam i Balak ta immedah ad Kiriat-Husot.
40 Ot i'nong Balak hidi nadan baka ya kalnero ot pahinganah Balaam ya
nadan ap'apun nun'ibbana.
41 Ya i diyen nawi"it ot uyugon bon Balak hi Balaam ot tikidondah ad
Bamot-Baal ta mabalin an uhdunganday udum hinadan tinanud Israel.

23

Hay Nunwagahan Balaam Hinadan Tinanud Israel

1 Alyon Balaam i Balak di, Ipiyammam hitu ha pituy punggobhan hi
mi'nong ya indadaanmuy pitun bulug an baka ya pituy tangbal an kalnero.
2 Ot hiyay aton Balak ta didan duwa ot i'nongday ohan bulug an baka ya
ohan tangbal an kalnero hinan ohan punggobhan hi mi'nong.
3 Ot alyon Balaam i Balak di, Umohnong'ah tun way ni'nong ta
mibata"ana' ni' ta alinah waday ibagan Apu Dios i ha"on. Ta wada'e ya
impa'innila' i he"a.
4 Ya hidin immehdi ya immannung an nidamuh Apu Dios i hiya. Ot alyon
Balaam i hiyay, Apu Dios, impiyamma' di pitun punggobhan hi mi'nong ot
ipong'un i'nong di hinohhan bulug an baka ya kalnero.

5 Ot ibagan Apu Dios i Balaam di ibagana i Balak an alyonay, Ibangngad-
muh awadan Balak ya imbagam hinaen hiya.
6 Ta hidin numbangngad hi Balaam ya wahdih Balak ya nadan
nun'ibbanan ap'apun munhilbin hiya an tumtumma'dogdah nan haggon
nan ini'nongna.
7 Ot alyon Balaam di, He"a an patul hi ad Moab an hi Balak ya impa'awita'
hinan nunhituwa' hi ad Syria hidih nan billid an nangappit hi tuluwan di
algo an alyom di umaliya' ta iduta' nadan tinanud Israel.
8 Mu adi mabalin hi iduta' nadan tatagun agge inidutan Apu Dios ya
atbohdin adi mabalin an pihulo' nadan agge pinihul Apu Dios.
9 Ya hitun immohnonga' an doplah ya mamangmang dadiyen him-
pamoble an tatagu. Ya inniladan diday nahamad hi nawagahan mu nadan
udum an tataguh tun luta.
10 Ya didan tinanud Israel ya ayda hupu' an adida mabilang. Ta hay
pohdo' ya umata' i didan tatagun Apu Dios ta ma"id ha al'ali hi ingganah
ataya' an umat i didan ibilang Apu Dios hi maphod di pangatda.
11 Hidin imbagan Balaam hidiye ya alyon Balak di, Tanganu on waha
athinah inatmun ha"on an on'u alyon hi idutam nadan binuhul'u ya onnot
on hay punwagahmun diday ibagbagam ya ammuna.
12 Ya alyon Balaam di, O te hay ibaga' ya ammuna nan ibagan Apu Dios.
13 Ot alyon Balak i Balaam di, Mitnud'an ha"on ta umetah nan hay
mamangmang ya ammuna ha oh'ohha i dida an bokon an naminda. Ta
hidiy pangidutam i dida.
14 Ot iyenah Balaam hinan nundotal hi ad Sopim an uhhun nan billid an
nungngadan hi Pisga. Ta onda dimmatong hidi ot ipiyamman Balak di pitu
bon punggobhan hi mi'nong. Ot ipongna bon i'nong di hinohhan bulug an
baka ya tangbal an kalnero.
15 Ya alyon bon Balaam di, Iyadugmu tun impi'nongmu ta eya'
mi'dammun Apu Dios hi e"elena.
16 Ta hidin nibata"an ya ni'dammu boh Apu Dios i hiya ot ipa'innilanay
ibagan Balaam i Balak. Ot ahina alyon di, Ibangngadmuh awadan Balak
ya imbagam nan impa'innila' i he"a.
17 Ta hidin numbangngad hinan way punggobhan hi mi'nong ya
nanongnan wahdih Balak an tumtumma'dogdah nadan ap'apun munhilbin
hiyah ad Moab. Ya alyon Balak di, Nganney imbagan Apu Dios?
18 Ya pun'ibagan Balaam an alyonay,
Donglom Balak an imbabalen Sippor tun ibaga'.
19 Hi Apu Dios ya adi umat hi tagu an mabalin an munlayah.
Ya adi munlinumman di nomnomna an adi umat hi tagu.
Ya an namin di ibagana ya ipa'annungna.
20 Ya nomnomnomom an hay immandalnan ha"on ya wagaha' nadan
tatagun winagahana tuwali ot adi mabalin hi baliwa'.
21 Ot dadiyen tinanud Israel ya ma"id ha adi maphod hi ma'at i dida an
umat hi nunhiglan punligatan.
Te na'innilan hi Apu Dios di patulda an dayawonda.
22 Ya hiyay nangikak i didah ad Egypt an gapuh nan ongal an abalinana.
23 Ot wada'ey mun'ayak hinadan tinanud Israel ya adi ma'at.
Ta ad uwani ya hay ibagan di tatagu ya alyonday, Tigonyuy inat Apu Dios
hinadan tinanud Israel.
24 Te dida ya ayda layon an adi duminong ta ingganah ona patayon nan
mabalin hi anona ya ininumnay dalana.

25 Ya hidin indappuhna ya alyon Balak di, Adim'e idutan dida ya ta'ombo
mu ta adim bo wagahan dida.
26 Ya alyon Balaam di, Undan tuwali agge' pinadanan i he"a an hay
mabalin hi hapito' ya ammuna ya nan ibagan Apu Dios.
27 Ya alyon bon Balak i Balaam di, Mi'yali'a ta umeta boh ohan lugal. Ta
alinah hidi'e ya iyabulut Apu Dios an idutam dadiyen tinanud Israel.
28 Ot uyugon bon Balak hi Balaam ot iyenah nan uhhun nan billid an
nungngadan hi Peor an mamangmang nan agge naboblayan.
29 Ya hiyah diyen alyon Balaam i hiyay, Ipiyammam boy pitun punggob-
han hi mi'nong ya indadaanmu boy pitun bulug an baka ya pitun tangbal
an kalnero ta mi'nong hidi.
30 Ot hiya mo boy aton Balak ta on niyamma ot opngondan i'nong i
dadiyey hinohhan bulug an baka ya kalnero.

24

Hay Impa'innilan Balaam

1 Hidin innilan mon Balaam an hay pinhod Apu Dios ya wagahana
nadan tinanud Israel ya aggena mo minahmahan hi'on mabalin an idutana
dida an umat hinan inatna ni'. Ta namaaggot ihangngutnah nan agge
naboblayan.
2 Ya hidin minangmangna nan nun'allungan nadan himpahimpamu'un
an tinanud Israel ya niddum i hiya nan Espiritun Apu Dios
3 ta alyonay,
Ha"on an hi Balaam an imbabalen Beor ya immannung tun ibaga'.
4 Hidin nunlu'buba' ya waday dingngol'u an imbagan nan ongal di
abalinanan Dios i ha"on.
Ya wada boy impatigonan ha"on an ta'on on aggeya' nalo'.
5 Te impatigonan ha"on nadan mapmaphod an nun'allungan nadan
tinanud Jacob an nungngadan boh Israel.
6 Ya hay pummangmang'u i dida ya umatdah nan damunan puntanoman
an nihaggon i ha wangwang.
Ya umatda boh nadan mumpabangluh makan an intanom Apu Dios.
Ya umatda boh nadan kayiw an sedar hinan haggon di liting.
7 Ot adida makulangan hi mahapulda te nanongnan madanuman di
intanomda.
Ya nan patulda ya ongal di abalinana mu hi Agag te mapemanan di
pun'ap'apuwana.
8 Ya hi Apu Dios di nangikak i didah ad Egypt.
Ya ongal di abalinanda an umat hinan bikah di atap an bulug an baka.
Ta an namin nadan tataguh abobboble an mi'buhul i dida ya pundadagda
an pumpanada dida ya nunggududay tungalda.
9 Ta umatdah nan layon an nalo"e ya ma"id ha natulid hi e mamangon i
hiya.
Ot hanat an namin nadan munwagah i dida ya mawagahanda bo
damdama.
Ya nadan mun'idut i dida ya mipabangngad i dida nan idutda.
10 Ya nangimbubbungot hi Balak i Balaam. Ta nanginggagamal hi
ta'lenah bungotna ot alyonay, Inayagan da'a ta idutam dadiyen binuhul'u
mu onmuot bo winagahan didah numpitlu.
11 Makak'aot ta umanamut'a. Manu te imbaga' an idat'u nan gunggunam
mu ma"id te agge inyabulut Apu Dios.

12 Ya alyon Balaam di, Pinadana' attog an imbagah nadan hinnagmu an
alyo' di,
13 Ta'on hi alinah alyom an patul di idatmu nan palasyum an napnuh
balitu' ya silber ya adi mabalin hi ato' nan pohdo'. Te ammuna nan ibagan
Apu Dios hi ibaga'.
14 Ya innayuna bon alyon di, O, mumbangngada' hi boblemih ad uwani
mu ta ahiya' ume ya donglom ta ipa'innila' nan aton danaen tinanud Israel
hinan tatagum hi udum hi algo.
15 Ot alyon Balaam boy,
Ha"on an hi Balaam an imbabalen Beor ya immannung tun ibaga'
16 te ha"on ya dongdonglo' nan ibagan Apu Dios ya innila' di a'atna an hiya
nan na'abbaktu an Dios.
Ya hidin nunlu'buba' ya waday impatigon nan ongal di abalinana i ha"on.
17 Ya hay nipatigon ha"on ya agge ni' na'at.
Mu udum hi algo ya humawwang han ay bittuwon an holag Jacob ta
mumpatul hinadan ibbanan tinanud Israel.
Ta dadagon da'yun i Moab an tinanud Set.
18 Mu nadan tinanud Israel ya mawaday ongal an abalinanda ta abakonda
nadan binuhuldan i Edom ya sinakupday bobleda.
19 Te hidiyen patul nadan tinanud Israel ya dadagona bon namin nadan
numboblehdi.
20 Ya nipatigo bon Balaam di ma'at hinadan tinanud Amalek ot alyonay,
Ta'on on ongal di abalinan nadan tinanud Amalek hi ad uwani mu lo'tat
ya madadagdah udum hi algo.
21 Ya tinigona boy ma'at hinadan tinanud Ken ot alyonay,
Nadan tinanud Ken ya nun'ahamad nan numboblayanda an umat hinan
balen di hamutih nan doplah.
22 Mu lo'tat ya ma"id ha mabati i dida hitun umaliyan nadan i Assyria an
mangubat i dida.
23 Ya hay na'udih hi imbagana ya alyonay,
Hi Apu Dios di ud nomnom ituwen ma'at ot undan nin waha mabati?
24 Ta wadaday munlugan hi papol an malpuh ad Cyprus ta eda dadagon hi
ad Assyria ya hi ad Babilon.
Mu hay umudi ya ta'on on nadan i Cyprus ya madadagda.
25 Ya hidin indappuh Balaam ot munhi"andan Balak an way ohaon
immanamut.

25

Hay Nundayawan Nadan Tinanud Israel I Baal

1 Hidin nun'allung nadan tinanud Israel hi ad Sittim ya inhipun nadan
udum an linala'in e mi'ilo' hinadan binabain i Moab.
2 Ta dadiyen binabai ya inayaganda didah nan eda pangidawatan
hi i'nongdah nadan diosda ot middum dadiyen linala'ih nadan tatagun
mundayaw ya mangan hinan ini'nongda.
3 Ta niddumdan dida an nundayaw hinan dios di i Peor an hi Baal. Ta
hiya nan nunhiglay bungot Apu Dios i dida an tinanud Israel.
4 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Awitonyu nadan nangipangpangulu i
datuwen e nundayaw i Baal ya numpateyu didah nan pundayawanyu i
ha"on hi ad uwanin mapatal ta tigonyun namin. Ta alina ya ma'aan di
bungot'u i da'yun tinanud Israel.

5 Ot alyon mon Moses hinadan mangipanuh hi mihahapit di, An namin
ayu ya pumpateyu nadan linala'ih nadan pu'unyu an e niddum an
nundayaw hinan dios di i Peor an hi Baal.
6 Ya hidin na'amung nadan tinanud Israel hinan way panton nan taber-
nakel an ahikokogada ya waday oha an tinanud Israel an inyanamutna
han babain i Midian ta tinigon Moses ya nadan tatagun na'amung.
7 Ya hidin tinigon nan padi an hi Pinehas an hi na' Eleasar an imbabalen
Aaron ya immaan hinan na'amungan nadan tatagu. Ot ena alan han pahul
8 ot tundona didah nan hinunggopandan allung ot patayona didan
duwah nan pahul.
Ta hidiyey dimminongan nan nunhiglan dogoh di tatagu.
9 Mu hay bilang damdaman di nun'a'ate an gapuh nan nunhiglan dogoh
ya umeh baintit opat di libu (24,000).
10 Ya alyon Apu Dios i Moses di,
11 Hi Pinehas an imbabalen Eleasar an apapun nan padin hi Aaron ya
impatigonan ongal di aggena naminhodan hi apihula' an Dios. Ta hiya
nan gapuh nan inatna ya na'aan di bungot'un da'yun tinanud Israel ta
agge da'yu dinadag an namin.
12 Ot ibagam i hiya tun ibaga' an palinggopo' di nitaguwana.
13 Ta wan didah nadan tanudana di mibilang hi padih inggana. Te hiya
ya impatigonay pangita'dognah e' ipabaktuwan an Dios an dayawona.
Ta gapuh nan inatna ya na'aan di bungot'un da'yun tinanud Israel an
gapuh bahul nadan ibbayu.
14 Hay ngadan nan tinanud Israel an ni'yateh nan babain i Midian ya hi
Simri an imbabalen Salu an ohan ap'apun di tinanud Simeon.
15 Ya hay ngadan nan babain i Midian an nate ya hi Kosbi an imbabalen
Sur an ohan ap'apun di i Midian.
16 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
17 Ibilangyu nadan i Midian hi binuhulyu ta eyu pumpate dida.
18 Te dida ya imbilang da'yu hi binuhulda ta hiya nan binaliyan da'yu ta
niddum ayun dida an nundayaw hinan diosda an hi Baal hi ad Peor. Ta
hiyay linummuh natayan nan ibbadan babai an hi Kosbi an imbabalen di
ohan ap'apuda an i Midian hidin waday nunhiglan dogoh.

26

Hay Pidwan Di Numbilangan Moses Hinadan Linala'in Tinanud Israel

1 Hidin nun'a'ateday dakol hinadan tinanud Israel ya inalin bon Apu Dios
i da Moses i Eleasar an imbabalen din padin hi Aaron di,
2 Bilangonyu bo nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel an baintiy
(20) tawonda ya nadan mahuluk hi bainti an mabalin an e mi'gubat.
3 Ya i diye ya nun'allungdah nan nundotal hi ad Moab an dommang di
ad Jeriko an haggon nan wangwang an nungngadan hi Jordan ot alyon da
Moses ya nan padin hi Eleasar hinadan tatagu di,
4 Bilangonyu nadan linala'in bainti (20) ya nadan mahuluk hi baintiy (20)
tawonda ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.
Ta datuwey bilang nadan linala'in holag nadan tinanud Israel an nalpuh
ad Egypt.
5 Ta nan tinanud nan panguluwan an hi Ruben an imbabalen Jacob an
hi Israel di ohah ngadana ya nadan holag Hanok ya nadan holag Pallu
6 ya nadan holag Hesron ya nadan holag Karmi.

7 Ya hay bilangdan namin ya umeh napat ta tuluy libu ta han pituy gahut
ta tulumpulu (43,730).
8 Ya hay lala'in imbabalen Pallu ya hi Eliab.
9 Ya hi Eliab ya hay linala'ih imbabalena ya hi Nemuel ya hi Datan ya
hi Abiram. Ya datuwen da Datan i Abiram din nangipangpanguluh nadan
ap'apu an nungngohe i da Moses i Aaron an niddumdan da Korah ya nadan
udum ot ngohayondah Apu Dios.
10 Ot matommang nan luta ot ma'unugdah ad dalom da Korah ya natedah
nan apuy nadan nangiyunnud i dida an duway gahut ta nabongley (250)
linala'i. Ya hidiyen na'at i dida di pangitigan nadan tatagu ta way atondan
adi mangiyunnud hinan inatda.
11 Mu nadan tinanudan Korah ya aggeda ni'yate.
12 Ya hinada'en tinanud Simeon ya nadan holag Nemuel ya nadan holag
Jamin ya nadan holag Jakin
13 ya nadan holag Serah ya nadan holag Saul.
14 Ta hay bilangdan namin an tinanud Simeon ya baintit duway libu ta
han duway gahut (22,200) an linala'i.
15 Ya hinada'en tinanud Gad ya nadan holag Sepon ya nadan holag Haggi
ya nadan holag Suni
16 ya nadan holag Osni ya nadan holag Eri
17 ya nadan holag Arodi ya nadan holag Areli.
18 Ta hay bilangdan namin an tinanud Gad ya napat di libu ta han limay
gahut (40,500) an linala'i.
19 Ya hinada'e an tinanud Judah ya ma"id ha holag nan duwan
imbabalenan da Er i Onan an nateh ad Kanaan.
20 Mu nadan tinanud Judah an nahlag ya hi Selah an nangimbabale i
Peres. Ya nada mohpe an holag Serah an hi ibban Selah.
21 Ya hinada'en holag Peres ya nadan holag Hesron hinan imbabalenan
hi Hamul.
22 Ta hay bilangdan namin an tinanud Judah ya umedah napitut onom
di libu ta han limay gahut (76,500) an linala'i.
23 Ya hinada'e an tinanud Issakar ya nadan holag Tola ya nadan holag
Puah
24 ya nadan holag Jasub ya nadan holag Simron.
25 Ta hay bilangdan namin an tinanud Issakar ya nanom ta opat di libu
ta han tuluy gahut (64,300).
26 Ya hinada'en tinanud Sebulun ya nadan holag Sered ya nadan holag
Elon ya nadan holag Jahleel.
27 Ta hay bilangdan tinanud Sebulun ya nanom di libu ta han limay gahut
(60,500).
28 Ya hinada'en tinanud Joseph ya nadan imbabalenan da Manasseh i
Epraim.
29 Ta hinada'en tinanud Manasseh ya nan imbabalenan hi Makir an hi
aman Gilead.
30 Ta hinada'en tinanud Gilead ya nadan holag Ieser ya nadan holag
Helek
31 ya nadan holag Asriel ya nadan holag Sekem
32 ya nadan holag Semida ya nadan holag Heper.
33 Mu nan imbabalen Heper an hi Selopehad ya ma"id ha lala'ih
imbabalena. Mu hay imbabalenah binabai ya hi Mahlah ya hi Noah ya
hi Hoglah ya hi Milkah ya hi Tirsah.

34 Ta hay bilangdan namin an linala'in tinanud Manasseh ya nabonglet
duway libu ta han pituy gahut (52,700).
35 Ya hinada'en tinanud Epraim ya nadan holag Sutela ya nadan holag
Beker ya nadan holag Tahan.
36 Ya hay tinanud Sutela ya nadan holag Eran.
37 Ta hay bilangdan namin hinan tinanud Epraim ya tulumpulut duway
libu ta han limay gahut (32,500).
Ya hay nibilang hi tinanud Joseph ya nadan holag nadan hinagi an da
Manasseh i Epraim.
38 Ya hinada'en tinanud Benjamin ya nadan holag Bela ya nadan holag
Asbel ya nadan holag Ahiram
39 ya nadan holag Supam ya nadan holag Hupam.
40 Ya hinada'en tinanud Bela ya nadan holag Ard ya nadan holag
Naaman.
41 Ta hay bilangdan namin an tinanud Benjamin ya napat ta limay libu
ta han onom di gahut (45,600).
42 Ya hinada'en tinanud Dan ya nadan holag Suham.
43 Ta hay bilangdan namin hinan tinanud Dan ya umeh nanom ta opat
di libu ta han opat di gahut (64,400).
44 Ya hinada'en tinanud Aser ya nadan holag Imnah ya nadan holag Isbi
ya nadan holag Beriah.
45 Ya hinada'en tinanud Beriah ya nadan holag Heber ya nadan holag
Malkiel.
46 Ya wada han babai an imbabalen Aser an hi Serah.
47 Ta hay bilangdan namin an tinanud Aser ya nabonglet tuluy libu ta
han opat di gahut (53,400).
48 Ya hinada'en tinanud Naptali ya nadan holag Jahseel ya nadan holag
Guni
49 ya nadan holag Jeser ya nadan holag Sillem.
50 Ta hay bilangdan namin an tinanud Naptali ya napat ta limay libu ta
han opat di gahut (45,400).
51 Ta hay ngammutdan namin an linala'i an tinanud Israel ya onom di
gahut ta ohay libu ta han pituy gahut ta tulumpulu (601,730).
52 Ot alyon Apu Dios i Moses di,
53 Nan idat'un da'yu an eyu pumboblayan ya magodwagodwa ta
miyunnudan hinan bilangyun himpamu'un.
54 Ta nadan dakol an himpamu'un ya ong'ongngal di midat hi eda
pumboblayan. Ya nan oh'ohha ya kittang nan midat i dida an eda
pumboblayan.
55 Ya hay atonyun mangipiyappong ya ibunutyu.
56 Ta ma'innila nan midat hinadan dakdakkol an pu'un ya athidi boh nan
oh'ohhay holagda.

Nadan Tinanud Libay

57 Hanada'en tinanud Libay ya dida nadan holag nadan imbabalenan hi
Gerson ya hi Kohat ya hi Merari.
58 Ya hay holagda ya nadan holag Libni ya nadan holag Hebron ya nadan
holag Mahli ya nadan holag Musi ya nadan holag Korah.
Hi Kohat ya hi apun Amram.
59 Ya hay ngadan nan ahawan Amram ya hi Jokebed an nalpu damdamah
nan tinanud Libay an hay niyayyamana ya hi ad Egypt. Ta hay imbabalen
da Amram i Jokebed ya da Aaron i Moses ya hi Miriam.

60 Hi Aaron ya imbabalenah Nadab ya hi Abihu ya hi Eleasar ya hi Itamar.
61 Mu da Nadab i Abihu ya dida din nate an gapu ta hay nunggohobdah
nan ini'nongda ya bokon nan apuy an nalpu i Apu Dios.
62 Ta hay bilangdan linala'in tinanud Libay an mihipun hinan ohay
bulanda ta mahuluk ya baintit tuluy libu (23,000). Mu adida midattan hi
luta ta hiya nan aggeda niddum hinan bilang di ibbadan tinanud Israel.
63 Ot datuwe nan binilang da Moses hinan padi an hi Eleasar hidin
numbilangandah nadan tinanud Israel hi nun'allungandah nan nundotal
hi ad Moab an dommang di ad Jeriko an nihaggon hinan wangwang an
nungngadan hi Jordan.
64 Mu ma"id ha ohah niddum hinadan linala'in binilang da Moses i Aaron
hinan agge naboblayan hi ad Sinai.
65 Te imbagan tuwalin Apu Dios an alyonay mun'a'atedahdih nan agge
naboblayan ta ammuna da Kaleb an imbabalen Jepunneh ya hi Joshua an
imbabalen Nun di mabati.

27

Nadan Binabain Holag Din Hi Selopehad

1 Nadan binabain imbabalen Selopehad ya hi Mahlah ya hi Noah ya hi
Hoglah ya hi Milkah ya hi Tirsah. Ya hi amadan hi Selopehad ya imbabalen
Heper an hi na' Gilead. Hi Gilead ya imbabalen Makir an hi na' Manasseh.
Ya hi Manasseh ya imbabalen Joseph.
2 Ya datuwen binabai ya immedah nan way panton nan tabernakel
an na'amungan da Moses ya nan padin hi Eleasar ya nadan ap'apun di
himpahimpamu'un ya nadan udum an na'amung an tatagu ot alyonday,
3 Hi amami ya nateh nan agge naboblayan an ma"id ha lala'ih imba-
balena. Mu bokon hiyay ohah nadan nangiyunnud i Korah an nungngohen
Apu Dios mu nate damdaman gapuh bahulna.
4 Mu tanganu on ma"id ha midat hi luta i da'mi an holagna? Undan gapu
ta ma"id ha lala'ih imbabalena ya namaag ya nama"id di ngadana i didan
hina'aggi?
5 Ta hi Moses ya minahmahanan Apu Dios di madadawoh hi atonda.
6 Ya alyon Apu Dios i hiya di,
7 Nipto' peman hinaen ibagan nadan binabain imbabalen Selopehad. Ot
mahapul an idattam didan himpamu'un hi lutada. Ta midat i dida nan
midat i amada.
8 Ot ibagam hinadan tinanud Israel ta alyom di, Hi'on mate nan tagun
ma"id ha lala'ih imbabalena ya mipaboltan nan lutanah nan babain
imbabalena.
9 Ya hi'on ma"id ha ta'on on babaih imbabalena ya hay idatana ya nadan
i'ibanan linala'i.
10 Mu ma"id'e ha lala'ih hi ibbana ya nadan linala'in i'iban amana di
idatan nan lutana.
11 Ya hi'on ma"id ha lala'ih hi ibban amana ya midat hinan nihaghaggon
di nitulangandah nan nate. Ta hiyah tuwey tugun'un he"a Moses an
mahapul an un'unudonyun tinanud Israel.

Hay Namto'an Apu Dios I Joshua Ta Hiyay Mihukkat I Moses

12 Wada han nangalyan Apu Dios i Moses di, Tikidom nadan billid an
nungngadan hi Abarim ta em mangmangon nan boble an idat'uh nadan
ibbam an tinanud Israel.
13 Ta nagibbuh'en minangmangmu ya ahi'a mohpe mate ta umat'a i
ibbam an hi Aaron.

14 Te hidin nginumhe nadan tinanud Israel i ha"on hidin awadanyuh nan
agge naboblayan an nungngadan hi Sin ya aggeyu inunud nan imbaga'
hi atonyu an pundayawyun ha"on an Dios. Te imbahhoyun nangipatigoh
nadan tataguh nan pangipabaktuyu i ha"on hi awadanyuh nan obob hi ad
Meribah hidih ad Kades.
15 Ya alyon Moses i Apu Dios di,
16 Hanat he"a Apu Dios an nanginnilah nomnom di an namin an tatagu
ya pot'om ha mangipangpanguluh tudan tatagu.
17 Ta ipapto'na dida ta adida umat hinan kalneron ma"id ha mangipapto'
i dida.
18 Ya alyon Apu Dios i Moses di, Hi Joshua an imbabalen Nun ya
abalinanan aton ot ayagam ya inha'mom di ta'lem i hiya ta ma'innilan
hiyay mihukkat i he"a.
19 Ya imme ayun duwah awadan nan padin hi Eleasar ya nadan
na'amung an tatagu ya impa'innilam i dida an hiya moy mangipangpan-
gulun dida.
20 Ya impaboltanmun hiyay udum hinan abalinam ta wan an namin
nadan tinanud Israel ya hiya moy un'unudonda.
21 Mu mahapul an nan padi an hi Eleasar di pangiyukodana hi
mummahma i ha"on ta hiyay mumbunut hinan Urim.* Ya ahi hi Joshua di
mangibagah nadan tatagu hinan pohdo' an atonda.
22 Ta inunud Moses nan imbagan Apu Dios ot i'uyugnah Joshua ot
umedah awadan nan padi an hi Eleasar ya nadan na'amung an tatagu.
23 Ot iha'monay ta'lenan hiya ot ibaganah nadan tatagu an hi Joshua di
pinto' Apu Dios hi mihukkat i hiya an mangipangpangulun dida.

28

Nan Midawat I Apu Dios Hi Binigat

1 Hi Apu Dios ya alyona bon Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta madatngan'e nan nagtud
an pangiyaliyandah i'nongda ya adida ibahhon mangiyalih nadan maghob
an mi'nong ta mipa'amlonga' hinan hunghungna.
3 Ot ibagam an hay iyalidah binigat an maghob an mi'nong ya duway
kalnero an ohay tawonda ya ma"id ha bahbahda.
4 Ta mi'nong di ohah nan mawi"it ya hinan mun'ahdom nan oha.
5 Ya hay mitakkop hi hinohhah nan kalnero ya ha hingkiluh napinun
alinan nadduman hi ohay litro an manteka an nalpuh nadan tinoptopdan
olibo.
6 Hiya danaey imbaga' tuwalih din awadanyuh nan way billid hi ad Sinai
hi un'unudonyu an maghob an mi'nong hi binigat. Ot nan hunghungna ya
umipa'amlong i ha"on an Dios.
7 Ya hay middum hinan ohan kalnero ya ohay litro an bayah an mihiit
hinan pundayawanyu i ha"on an Dios.
8 Ya nan kalneron mi'nong hinan mun'ahdom ya numpaddung di
mitakkop hinan mi'nong hinan mawi"it an wada nimpe nan alina ya
bayah. Ot hiya danae nadan maghob an mi'nong. Ot nan hunghungna
ya umipa'amlong i ha"on an Dios.

Hay Mi'nong Hinan Habadun Tungo

* **27:21 27:21** Nan Urim ya wada bo nan Tummim an bunutonda ta panginnilaandah nan pambal Apu Dios

9 Ya hay mi'nong hinan Habadun tungo ya duway tangbal an kalnero an
hinohhay tawonda ya ma"id ha bahbahda. Ya nan makan an mitakkop ya
duway kilun alina an nadduman hi manteka ya nan bayah.
10 Ot danae nadan mi'nong hi ahabahabadu. Ya nat'on tuwali nan
maghob an mi'nong hi binigat.

Nan Mi'nong Hi Binulan

11 Ya alyon bon Apu Dios di, Hinan hopap di algo hi abulabulan ya
hay maghob an mi'nong ya duwan pa'ahikkonan bulug an baka ya ohan
tangbal an kalnero ya pituy tangbal an kalneron hinohhay tawonda an
ma"id ha bahbahdan namin.
12 Ya ohay baka on hay mitakkop ya tuluy kilun maphod an alina an
nadduman hi mantekan di olibo.
13 Ya oha boy kalnero on hay mitakkop ya ha hingkilun maphod an alina
an nadduman hi mantekan di olibo. Ta danaey maghob an mi'nong an
umipa'amlong di hunghungdan ha"on an Dios.
14 Ya hay mitakkop hinan bulug an baka ya duway litron bayah. Ya hay
mitakkop hinan tangbal an kalnero ya ohay litro ya han godwa an bayah.
Ya hinan ohan tangbal an kalnero an ohay tawona ya ohay litro an bayah.
Ta danaey maghob an mi'nong hinan makayang di bulan hi abulabulan.
15 Ya nat'on bo nan mi'nong hi apakawanan di bahul an tangbal an
gulding an middum hinan maghob an mi'nong an matakkopan hi bayah.

Hay Punnomnomnomandah Nihwangandah Ateh Ad Egypt

16 Alyon bon Apu Dios di, Hinan mi'ahimpulut opat (14) di algo hinan
mamangulun bulan ya hidiye nan punnomnomnomanyun tinanud Israel
hi nihwanganyuh ateh ad Egypt.
17 Ya hinan mabiggat an mi'ahimpulut limah (15) algo i diye damdaman
bulan ya mihipun nan pituy algo an pungngilinanyuh nan adiyu panganan
hi tinapay an nadduman hi yist.
18 Ya hinan mamangulun algo ya ma'amung ayun namin ta mundayaw
ayu an ma"id ha e muntamu.
19 Ya hay i'nongyun ha"on an Dios hi maghob an mi'nong ya duway
pa'ahikkonan bulug an baka ya ohay tangbal an kalnero ya pituy tangbal
an kalnero an hinohhay tawonda ya ma"id ha bahbahdan namin.
20 Ya hay makan hi mitakkop hinan ohay baka ya tuluy kilu an maphod
an alina an nadduman hi mantekan di olibo. Ya hinan ohan tangbal an
kalnero ya duway kilu an alina.
21 Ya hinan ohan kalneron ohay tawona ya oha boy kilun alina di
mitakkop.
22 Ya iniddumyu ha ohay tangbal hi gulding ta mi'nong hi apakawanan
di bahulyu.
23 Ta danaey mahapul hi i'nongyu ta middum hinan maghob an mi'nong
hi amawmawi"it.
24 Ya abigabigat hinan pituy algo ya iyaliyu nan maghob an mi'nong ta
mipa'amlonga' an Dios hinan hunghungna. Ya nat'on tuwali nan midat hi
abigabigat an maghob an mi'nong ya nan mitakkop an bayah.
25 Ya hinan mi'apituh algo ya ma'amung ayu bon namin ta ma"id ha e
muntamu.

Hay Midawat Hinan Ahigapas

26 Hinan mamangulun algoh nan ngilin di ahigapas ya ma'amung ayu
bon namin an ma"id ha e muntamu ta idawatyu i ha"on nan midawat an
makan.

27 Ya hay iyaliyuh maghob an mi'nong ya duway pa'ahikkonan bulug an
baka ya ohay tangbal an kalnero ya pituy tangbal an kalnero an hinohhay
tawonda. Ta mipa'amlonga' an Dios hinan hunghungda.
28 Ya hinan ohan bulug an baka on waday mitakkop an tuluy kilu an
napinu an alina an nadduman hi mantekan di olibo. Ya hina'en ohan
tangbal an kalnero ya duway kilun alina.
29 Ya nada'en pitun kalnero ya hay mitakkop hi hinohhan kalnero ya
ohay kilun napinun alina.
30 Ya wada bo nan ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi a'aanan di
bungot'un Dios i da'yu.
31 Ta danae nadan mi'nong ya nadan midawat an ma'inum an middum
hinan maghob an mi'nong hi binigat ya nan mitakkop an alina. Ot tigonyu
ta hay i'nongyu ya nan animal an ma"id ha bahbahna.

29

Hay Pungngilinandah Nan Pangipagangohandah Trampeta

1 Hinan mamangulun algoh nan mi'apituh bulan ya ma'amung ayu bon
namin an tinanud Israel ta mundayaw ayu i ha"on an Dios ya ma"id ha e
muntamu. Ya hidiyen algo di pangipagangohanyuh nadan trampeta.
2 Ya hay iyaliyuh maghob an mi'nong ya ha pa'ahikkonan bulug an
baka ya ha tangbal an kalnero ya ha pituy tangbal an kalnero an
hinohhay tawonda ya ma"id ha bahbahdan namin. Ot nan hunghungna
ya umipa'amlong i ha"on an Dios.
3 Ya hay mitakkop hinan baka ya tuluy kilu an napinun alina an
nadduman hi mantekan di olibo. Ya duway kiluy napinun alinan
nadduman hi mantekan di olibo di mitakkop boh nan tangbal an kalnero.
4 Ya hinan pitun kalnero ya hinohhay kiluy alina di mitakkop hi
hinohhan kalnero.
5 Ya iddumyu ha ohay tangbal hi gulding ta mi'nong hi apakawanan di
bahulyu ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulyu.
6 Ot hiya danaey maghob an mi'nong ta middum hinan binulan an
mi'nong ya nan mi'nong hi binigat an matakkopan hi alina ya bayah. Ot
nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.

Hay Mi'nong An Gapuh Namakawanan Apu Dios Hi Bahul

7 Ya hinan mi'apuluh algo i diyen mi'apituh bulan ya ma'amung ayu bo ta
mundayaw ayu i ha"on. Ya mahapul an adiyu aton nan pohdon di adolyu
ya adi ayu e muntamu i diyen algo.
8 Ya hay maghob an mi'nong ta umipa'amlong i ha"on an Dios nan
hunghungna ya ha ohay pa'ahikkonan bulug an baka ya ohay tangbal an
kalnero ya pituy tangbal an kalnero an hinohhay tawonda ya ma"id ha
bahbahdan namin.
9 Ya hay mitakkop hinan baka ya tuluy kilu an napinun alina an
nadduman hi mantekan di olibo. Ya hay mitakkop bo hinan tangbal an
kalnero ya duway kilun napinun alinan nadduman hi mantekan di olibo.
10 Ya hinada'en hinohhan kalneron ohay tawonda ya hinohhay kiluy
alina an nadduman hi mantekan di olibo di mitakkop.
11 Ya iddumyu ha ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan
di bahulyu ya a'aanan di bungot'un Dios. Ya nat'on mohpe tuwali nan
maghob an mi'nong an matakkopan hi makan ya bayah.

Hay Punnomnomnomandah Nun'anallungandah Nan Agge Naboblayan

12 Hinan mi'ahimpulut limay (15) algo hinan mi'apituh bulan ya
ma'amung ayu bo ta mundayaw ayu i ha"on an Dios an ma"id ha
e muntamu. Ta ngilinonyuh diyen algo an ihipunan nan pituy algo
ta punnomnomnomanyuh nan eyu nun'anallungan hinan inwayu hidin
nalpuwanyuh ad Egypt.
13 Ot hay iyaliyuh maghob an mi'nong i diyen algo ya himpulut tulun (13)
pa'ahikkonan bulug an baka ya duwan tangbal an kalnero ya himpulut
opat (14) an tangbal an kalneron ohay tawonda ya ma"id ha bahbahdan
namin.
14 Ya hay makan hi mitakkop hi ohan baka ya tuluy kilun napinun alina
an nadduman hi mantekan di olibo.
15 Ya hinohhah nan himpulut opat (14) an kalnero ya hay mitakkop ya
hingkilun napinun alina an nadduman hi mantekan di olibo.
16 Ya iddumyuy ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan
di bahulyu. Ya nanongna tuwali nan maghob an mi'nong hi binigat an
matakkopan hi makan ya bayah.

17 Ya hinan mi'adwah algo ya atbohdiy idadaanyu an himpulut duwan
(12) pa'ahikkonan bulug an baka ya duwan tangbal an kalnero ya himpulut
opat (14) bo an tangbal an kalnero an hinohhay tawonda ya ma"id ha
bahbahda.
18 Ya idadaanyu bo nan midawat an makan ya bayah an mitakkop
hinadan baka ya kalnero ta miyunnudan hinan bilang di mi'nong.
19 Ya atbohdin iyaliyu ha ohah tangbal an gulding ta mi'nong hi
apakawanan di bahulyu.

20 Ya hinan mi'atluh algo ya atbohdi an hay i'nongyu ya himpulut
ohan (11) pa'ahikkonan bulug an baka ya duway tangbal an kalnero ya
himpulut opat (14) an tangbal an kalneron hinohhay tawonda an ma"id
ha bahbahdan namin.
21 Ya dadiyen mi'nong an baka ya kalnero ya waday mitakkop an makan
ya bayah an miyunnudan hinan nibaga an dinakolda.
22 Ya mahapul bon waha ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi
apakawanan di bahulyu. Ya nat'on tuwali nan maghob an mi'nong hi
binigat. Ya hiyah diyen wada nan mitakkop an makan ya ma'inum an
bayah an midawat.

23 Ya hinan mi'apat hi algo ya idadaanyuy himpulun bulug an baka ya
duwan tangbal an kalnero ya himpulut opat (14) an tangbal an kalnero an
hinohhay tawonda ya ma"id ha bahbahdan namin.
24 Ya hiyah diyen ohan baka onu kalneron mi'nong on wada ha mitakkop
an makan ya ma'inum an bayah hi midawat.
25 Ya wada bo nan ohan tangbal an gulding an mi'nong ta apakawanan
di bahulyu. Ya nat'on tuwali nan maghob an mi'nong hi binigat ya nadan
mitakkop an makan ya ma'inum.

26 Ya hinan mi'alimah algo ya idadaanyuy hiyam an bulug an baka
ya duwan tangbal an kalnero ya himpulut opat (14) an kalneron ohay
tawonda ya ma"id ha bahbahdan namin.
27 Ya hiyah diyen ohan baka onu kalnero on waday mitakkop an makan
ya ma'inum an bayah.
28 Ya wada bo nan ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan
di bahulyu. Ya nat'on bo nan maghob an mi'nong hi binigat ya nan makan
ya bayah an midawat.

29 Ya hinan mi'anom hi algo ya hay idadaanyu ya waluy bulug an baka
ya duway tangbal an kalnero ya himpulut opat (14) an tangbal an kalnero
an hinohhay tawonda ya ma"id ha bahbahdan namin.
30 Ya ohan mi'nong an baka ya kalnero on wada nan mitakkop an alina
ya bayah.
31 Ya iddumyu boy ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan
di bahulyun tatagu. Ya nat'on nimpe nan maghob an mi'nong hi binigat.
Ya wada bo nan mitakkop an alina ya bayah.
32 Ya hinan mi'apituh algo ya hay idadaanyu ya pituy bulug an baka ya
duway tangbal an kalnero ya himpulut opat (14) an tangbal an kalnero an
hinohhay tawonda ya ma"id ha bahbahdan namin.
33 Ya idadaanyu bo nadan mitakkop hinadan bulug an baka ya kalnero
an makan ya ma'inum an bayah ta midawat an miyunnudan hinan nibaga
an bilang di midawat.
34 Ya iddumyu boy ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan
di bahulyu.
35 Ya hinan mi'awaluh algo ya ma'amung ayu bon namin ta mundayaw
ayun ha"on an Dios an ma"id ha e muntamu.
36 Ya hay idadaanyu i diyen algo ya ha bulug an baka ta maghob an
mi'nong ta mipa'amlonga' hinan hunghungna ya ha tangbal an kalnero ya
ha pituy tangbal an kalnero an hinohhay tawonda ya ma"id ha bahbahdan
namin.
37 Ya hinan ohan baka onu kalneron mi'nong on wada nan alina ya bayah
an mitakkop.
38 Ya iddumyu ha ohah tangbal hi gulding ta mi'nong hi apakawanan di
bahulyu. Ya nat'on tuwali nan maghob an mi'nong hi abigabigat ya nan
makan ya ma'inum an midawat.
39 Ta danaey mahapul an mi'nong hi atawotawon hi'on nadatngan nadan
nagtud an ngilin. Ya nat'on tuwali nan imbagayun i'nongyu ya nan
ninomnomyun i'nong. Ya indadaanyu bo nadan maghob an mi'nong
ya nadan midawat an makan ya nadan ma'inum an midawat ya nadan
mi'nong hi pi'hayyupanyu i ha"on an Dios.
40 Ta hi Moses ya impa'innilanan namin danaen tugun Apu Dios i didan
tinanud Israel.

30

Hay Ma'at Hi'on Waday Insapatan Di Ohan Tagu Hi Atona

1 Hi Moses ya inamungnan namin nadan ap'apun di himpahimpamu'un
an tinanud Israel ot alyonan diday, Datuwe nadan tugun Apu Dios i dita'u.
2 Hi'on waday insapatan di ohan tagu hi atona onu ha imbaganah
mahapul an atona ya mahapul an ipa'annungna ta ma"id ha ibahhona.
3 Ya hi'on waha mangilog hi babai hi nanongnan niddum hinan
ammodna ya waday insapatanan Apu Dios onu imbaganan mahapul an
atona
4 ya hi'on dingngol amanah diyen insapatana ya adina ipagol ot mahapul
an adina ibahho.
5 Mu hi'on ipagol amanah diyen insapatana ya adi pabahulon Apu Dios
hidiyen babai hi'on aggena inat nan insapatana.
6 Ya hi'on hidiyen babai ya nagibbuh an waday insapatanah atona ya ahi
mangahawa
7 ya hidin dingngol nan ahawanah diyen imbagana mu adina ipagol ya
mahapul an ipa'annungnan namin nadan insapatana.

8 Mu hi'on hidin dingngol ahawana ya ipagolna ya adi mahapul
an ipa'annungna ot adi ibilang Apu Dios hi numbahul hi'on aggena
impa'annung.
9 Ya hi'on waday insapatan ha nabaluh babai onu ha ni'bolhe* ya
mahapul an ipa'annungna.
10 Ya onha nan nangahawa an babai ya waday insapatanah atona onu
imbaganah mahapul an atona
11 ya dingngol ahawana mu adina ipagol ya mahapul an ipa'annungnan
aton.
12 Mu onha dingngol nan ahawana an wadaday insapatanah atona
ya ipagolna ot adi mahapul an ipa'annungna ot hi Apu Dios ya adina
pabahulon hidiyen babai.
13 Te nan lala'in ahawana di ma'unud hi'on iyabulutna onu adina.
14 Mu hi'on nan lala'in ahawana ya dingngolna mu adina ipagol ot
hidiyey panginnilaan an unnudanah ahawana.
15 Mu hi'on hinnodna ta nala"uh di atnay algo ya ahina ipagol ot hiya
moy madusah agge nangatan ahawanah nan insapatana.
16 Ta danae nadan tugun Apu Dios an imbagana i Moses an ma'at hinan
waday ahawana ya hinan babain niddum hinan ammodna.

31

Hay Nangabakan Nadan Tinanud Israel Hinadan I Midian

1 Hi Apu Dios ya alyonan Moses di,
2 Eyu iballoh nadan i Midian nan na'at hinadan tinanud Israel ta
nagibbuh'e ya ahi'a mitnud hinadan a'ammodmun numpun'ate.
3 Ot alyon Moses hinadan tatagu di, Pot'onyu dohah nadan linala'in
mabalin an e mi'gubat hinadan i Midian ta pangiballoh Apu Dios hinan
inatda i dita'un tataguna.
4 Ot bilangonyu ha hinlilibuy (1,000) linala'i hi hinohha i da'yun
himpahimpamu'un an tinanud Israel.
5 Ta hay ngammutyun namin ya himpulut duway libu (12,000) an
tindalun nalpuh nadan himpulut duwan (12) tinanud Israel.
6 Ot honagon Moses dida ta eda mi'gubat an ta'on on nan padi an
hi Pinehas an imbabalen Eleasar. Ta inodnanda nadan ma'usal hinan
pundayawan ya nan tangguyub an ipagangohda ta mundadaan nadan
tatagun e mi'gubat.
7 Ta immeda ot eda gubaton nadan i Midian an inunudda nan imbagan
Apu Dios i Moses. Ot patayondan namin nadan linala'in i Midian.
8 Ya ni'pateda nadan liman patul di i Midian an hi Ebi ya hi Rekem ya hi
Sur ya hi Hur ya hi Reba. Ot patayonda boh Balaam an imbabalen Peor.
9 Ot awitondan namin nadan binabai ya u"unga. Ot pun'alada nadan
animal ya nadan gina'un nadan i Midian.
10 Ot pu'ulandan namin nadan numboblayan nadan i Midian ya ta'on on
nadan nun'allunganda.
11 Ta inaladan namin nadan gina'uda ya animalda ya ta'on on nadan
nabatin tatagu
12 ot iyedah awadan da Moses ya nan padi an hi Eleasar ya nadan
ibbadan tinanud Israel. Ya hay nun'allunganda i diye ya hinan nundotal
hi ad Moab an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan an
dommang di ad Jeriko.

---

* **30:9 30:9** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

13 Mu hidin manganamut nadan tindalu ya e dinamun da Moses ya nan
padi an hi Eleasar ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud
Israel hinan bata"an di nun'allunganda.
14 Ya bimmungot hi Moses hinadan opisyal di hinlilibun (1,000) tindalu
ya nadan opisyal di hinggagahut (100) an tindalu an e ni'gubat.
15 Ta alyonan diday, Tanganu onyu agge ni'pate danaen binabai?
16 Undan aggeyu innila an dida nadan nangunud hinan intugun Balaam
ot ipangpanguluda nadan ibba ta'un tinanud Israel hi ad Peor ta din'ugdah
Apu Dios? Ta hiya nan nawada din nunhiglan dogoh an impa'alin Apu Dios
hinadan tataguna.
17 Ot hiya nan patayonyun namin nadan u"ungan linala'i ya ta'on on
nadan binabain waday inilo'nah lala'i.
18 Mu adiyu patayon nadan binabain ma"id ha inilo'dah lala'i ta
iyanamutyu dida.
19 Ya an namin ayu an waday pinatena onu dinapanah nate ya umohnong
ayu ni' hitun nibata"an hinan way nun'allungan ta'u ta ingganah mala"uh
di pituy algo. Ta hinan mi'atluh algo ya unudonyu nan nibaga an atonyu
ta mibilang ayuh malinis ya athidi boh nan mi'apituh algo. Ya atonyu
damdamah nadan u"ungan binabai an inalayuh nadan eyu ginubat nan
nibaga an aton ta mibilangdah malinis.
20 Ya athidi boh nadan usalyun luput ya nadan lalat ya dutdut di gulding
ya nadan kayiw.
21 Ya alyon nan padi an hi Eleasar hinadan tindalun e ni'gubat di, Datuwe
nadan imbagan Apu Dios i Moses an mahapul an unudon ta'u
22 ta nan balitu' ya silber ya gombang ya gumo' ya lata ya ta'on on nan
lube
23 ya an namin an adi maghob ya mahapul an mundalan hi apuy
ta malinisan. Mu mahapul damdama bon ma'ulahan hinan liting ta
mibilangdah malinis. Ya na'e an usal an maghob ya mahapul an ulahanyuh
liting ya abuh.
24 Ya hinan mi'apituh algo ya inlaba'yu nadan lubungyu ta mibilang ayuh
malinis ya ahi mabalin mohpen umanamut ayuh nan nun'allungan ta'u.

Hay Inatdan Nangogodwah Nadan Inaladah Nadan Binuhulda

25 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
26 He"a ya nan padi an hi Eleasar ya nadan ap'apun di himpahim-
pamu'un ya mahapul an bilangonyun namin nadan tatagu ya animal an
inyanamut nadan e ni'gubat.
27 Ya ginodwayu nadan inyanamutyu ta midat hinadan tindalun e
ni'gubat di godwana ya hinadan tatagun agge e ni'gubat nan godwana.
28 Ya hinan nidat hinadan tindalu ya aanonyu nan midat i ha"on an Dios.
Ta hinan limay gahut (500) an baka ya dongki ya kalnero ya gulding ya
ta'on on nadan tatagun inyanamutdan e ni'gubat ya ma'aan di hinohha ta
midat i ha"on an Dios.
29 Ya danae'e an midat i ha"on an Dios ya idatyuh nan padi an hi Eleasar.
30 Ya hina'e an godwana an midat hinadan tatagu ya nabongle'e an tagu
onu baka ya kalnero ya dongki ya gulding ya ma'aan di hinohha ta midat
i ha"on an Dios. Ya hay idatan danaen midat i ha"on an Dios ya hinadan
tinanud Libay an muntamuh nan tabernakel an pundayawanyun ha"on an
Dios.
31 Ta hiyay inat da Moses ya nan padi an hi Eleasar an inunudda nan
imbagan Apu Dios i Moses.

32 Ya hay bilang nan nabatih nan inyanamut nadan e ni'gubat ya onom
di gahut ta napitut limay libuy (675,000) kalnero
33 ya napitut duway libuy (72,000) baka
34 ya nanom ta ohay libuy (61,000) dongki
35 ya tulumpulut duway libuy (32,000) binabain ma"id ha inilo'dah lala'i.
36 Ta nan godwan diyen nidat hinadan tindalu ya tuluy gahut ta
tulumpulut pituy libu ta han limay gahut (337,500) di kalnero.
37 Ya hay nidat i Apu Dios ya onom di gahut ta napitut limay (675)
kalnero.
38 Ya nada'e an baka ya tulumpulut onom di libu (36,000) ta hay midat i
Apu Dios ya napitut duwa (72).
39 Ya nada'en dongki ya tulumpuluy libu ta han limay gahut (30,500) ta hay
midat i Apu Dios ya nanom ta oha (61).
40 Ya hay tatagu'e ya himpulut onom di libu (16,000) ta hay midat'e i Apu
Dios ya tulumpulut duwa (32).
41 Ta hi Moses ya inunudna nan imbagan Apu Dios i hiya ot idatna i
Eleasar nan midat i Apu Dios.
42 Ya na'en godwana an midat hinadan tatagun tinanud Israel an agge e
ni'gubat
43 ya tuluy gahut ta tulumpulut pituy libu ta han limay gahut (337,500)
di kalnero.
44 Ya tulumpulut onom di libuy (36,000) baka.
45 Ya tulumpuluy libu ta han limay gahut (30,500) di dongki.
46 Ya himpulut onom di libuy (16,000) binabain binatida.
47 Ta hidiyen godwana an midat hinadan tatagu ya nabongle'en tatagu
onu animal on ohay inaan Moses. Ot hidiyey idatnah nadan tinanud Libay
an muntamuh nan tabernakel an miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.
48 Mu immeda i Moses nadan opisyal di tindalun e ni'gubat
49 ot alyondan hiyay, Binilangmin namin nadan linala'in impangulumin
e ni'gubat ya maphod ta wada amin namin.
50 Ot hiya nan idawatmin Apu Dios nadan inalamin balitu' an mihu'lub hi
ta'le ya mibangngol di udum ya misingsing di udum ya mihingat di udum.
Ta pangipatigomih punhanaanmi hi nangipapto'anan da'mi ta nihwang
ami.
51 Ot alan da Moses i nan padi an hi Eleasar dadiye ot idawatdan namin
i Apu Dios.
52 Ya hay damot dadiyen indat nadan opisyal di hinlilibu (1,000) ya
opisyal di hinggagahut (100) an tindalun e ni'gubat ya mahuluk hi duway
gahut (200) di kilu.
53 Mu agge niddum i dadiye nadan inalan nadan tindalun e ni'gubat.
54 Ta da Moses i nan padi an hi Eleasar ya inabulutda nadan balitu' an
indat nadan opisyal ot iyedah nan tabernakel an pundayawan i Apu Dios
ta panginomnomnoman nadan tinanud Israel hinan nangipapto' Apu Dios
i dida.

32

Hay Nidatan Nadan Bobleh Nangappit Hi Tuluwan Di Algo

1 Nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad an diday dakdakkol di halunda
ya tinigodan maphod hi pumpastolan nan bobleh ad Jaser ya hi ad Gilead.
2 Ta immeda i Moses ya nan padi an hi Eleasar ya nadan ap'apun di
himpahimpamu'un ot alyonday,

3 Nadan bobleh ad Atarot ya hi ad Dibon ya hi ad Jaser ya hi ad Nimrah
ya hi ad Hesbon ya hi ad Elealeh ya hi ad Sebam ya hi ad Nebo ya hi ad
Beon
4 an impa'abak Apu Dios i dita'un tinanud Israel ya maphod hi
pumpastolanmih tudan halunmi.
5 Ot daan mo ta idatyu datuwen boble i da'mi ta hituy pumboblayanmi
ta adi mahapul an agwatonmi nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
6 Ya alyon Moses hinadan tinanud Gad ya tinanud Ruben di, Undan
pohdonyun umohnong hitu ta palinglinggoponyun um'umbun yaden eda
mi'gubat tudan ibbayu?
7 Athina'e ya undan adiyu pahigaon nadan udum an ibbayun tinanud
Israel ta adida umeh nan boblen indat Apu Dios i dida?
8 Nomnomonyun athinay inat handidan a'ammodyuh din nun'allungan
ta'uh ad Kades-Barnea hidin hinnag'u dida ta eda tigon hidiyen boblen idat
Apu Dios i dita'u.
9 Ya hidin numbangngaddan immeh nan nundotal hi ad Eskol ta
tinigoday a'at nan boble ya impahigada nadan ibba ta'un tinanud Israel
an ume i diyen boble.
10 Ta impabungotdah Apu Dios ta imbaganan alyonay,
11 Gapu ta ma"id ha dinoldah nan abalina' ya an namin nadan inilpu'
hi ad Egypt an baintiy (20) tawonda ya nadan mahuluk hi bainti (20) ya
ma"id i dida ha mi'datong hinan boblen imbaga' i Abraham ya hi Isaac ya
hi Jacob hi idat'un dida.
12 Ta ammunah Kaleb an imbabalen Jepunneh an holag Kenis ya hi
Joshua an imbabalen Nun te dida han nanongnan na'unud i ha"on an Dios.
13 Ot inayun Moses an alyon di, Ta nunhiglay bungot Apu Dios
hinadan a'ammodyun tinanud Israel ot pumbangngadon da'mih nan agge
naboblayan. Ta e ami himmanawhawwangan hidih napat (40) di tawon ta
inggana ot matedan namin nadan numbahul i Apu Dios.
14 Ya ad uwani bo ya da'yun tinanud dadiyen a'ammodyu ya mamaonyuy
bungot Apu Dios i dita'un tinanud Israel.
15 Ot hi'on idinongyun mangunud i hiya ya iwalong da'yu mo bon Apu
Dios hitun agge naboblayan. Ta da'yu moy lummuh adadaganyun namin
an tinanud Israel.
16 Ya alyonda i Moses di, Hay pinhodmi ya mangiphod ami ni' hi kulun-
gan nadan animalmi ya ha punhituwan nadan ahawami ya imbabalemi.
17 Mu da'mi ya nundadaan ami an mangipanguluh nadan ibbamin
tinanud Israel ta ingganah onmi idatong didah nan eda pumboblayan.
Mu ta ihamadmi ni' ha punhituwan tudan ahawami ya imbabalemi i
ha binattuy aladna an boble ta wan mibaliwdah nadan tataguh tun
nunlini"odan.
18 Ya adi ami umanamut ta ingganah on an namin nadan ibbamin
tinanud Israel ya midattandah pumboblayanda.
19 Mu adimi mo namnamaon an waha midat i da'mih nan lutah
dommang tun wangwang an nungngadan hi Jordan te wada moh tuwen
punhituwanmi.
20 Ya alyon Moses i diday, Ot hi'on athidiy atonyu ta boddanganyu nadan
ibbayun e mi'gubat
21 hi dommang tun wangwang an nungngadan hi Jordan ta inggana hi
pa'aanon Apu Dios an namin nadan binuhulyu
22 ta sakuponyu nadan boblehdi ya ahi ayu mohpe mumbangngad hitu
ot mabalin hinaen inaliyu. Ta midat i da'yuh tuwen luta.

23 Mu ibahhoyu'e tuwali nan hinapityu ya mumbahul ayun Apu Dios ot
umannung an nunhiglay adusaanyu.
24 Ot ta'omman ya ekayu ta eyu pun'iyamma ha punhituwan nadan
ahawayu ya nadan imbabaleyu ya ha pangikulunganyuh nadan animalyu
mu ta ipa'annungyun namin nadan hinapityu.
25 Ya nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya alyonday, Da'min baalmu
ya atonmi nadan imbagam an atonmi.
26 Ta mabatida tudan ahawami ya imbabalemi ya halunmih tun ad
Gilead.
27 Mu da'min baalmu an mabalin an e mi'gubat ya umagwat amih
dommangna ta e ami mi'gubat ta miyunnudan hinan imbagam i da'mi.
28 Ot ibagan Moses i da Eleasar ya hi Joshua ya nadan ap'apun di
himpahimpamu'un an tinanud Israel
29 an alyonay, Hi'on an namin nadan linala'in tinanud Ruben ya tinanud
Gad an mabalin an e mi'gubat ya mi'yalidan da'yu hi umagwatanyuh
dommang tun wangwang an nungngadan hi Jordan ya nomnomnomonyu
ta nalpah'en sinakupyu mo nan boble ya mahapul an idatyun dida nan
bobleh ad Gilead ta hidiyey midat i dida.
30 Mu ibahhoda'e tuwali ya mahapul an abulutonda nan idatyun dida an
boble hi ad Kanaan.
31 Ya alyon bon nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad di, Da'min baalmu
ya unudonmi nadan imbagan Apu Dios hi atonmi.
32 Ta mi'ye amih nadan ibbamin umagwat hi ad Kanaan ta e ami
mi'gubat. Mu hay idatyun da'mi hi pumboblayanmi ya hituwen bahhel
nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
33 Ot ituddun mon Moses hinadan tinanud Gad ya tinanud Ruben
ya nan godwan di tinanud Manasseh an imbabalen Joseph nan boblen
numpatulan Sihon an tinanud Amor ya an namin nadan boblen nan patul
an hi Og hi ad Basan ya niddum nan lutah nunlini"odanda.
34 Ta nadan tinanud Gad ya iniphodda nan bobleh ad Dibon ya hi ad
Atarot ya hi ad Aroer
35 ya hi ad Atrot-Sopan ya hi ad Jaser ya hi ad Jogbehah
36 ya hi ad Bet-Nimrah ya hi ad Bet-Haran. Ta an namin datuwen boble
ya inaladanda hi binattu ot iyammada boy kulungan nadan animalda.
37 Ya nadan tinanud Ruben ya hay bobleh imbangonda ya hi ad Hesbon
ya hi ad Elealeh ya hi ad Kiriatayim
38 ya hi ad Nebo ya hi ad Baal-Meon ya hi ad Sibmah. Ot ngadanandah
balun ngadan dadiyen boblen imbangonda.
39 Ta nadan holag Makir an nalpuh nan tinanud Manasseh ya inipluydah
ad Gilead ot abakonda ta impabtikda nadan nunhituhdin tinanud Amor.
40 Ot idat mon Moses hi ad Gilead i dida ta hidiy nunhituwanda.
41 Ya nadan holag Jair an oha bon tinanud Manasseh ya inabakda nadan
udum an boble ot ngadananda hi ad Habbot-Jair.
42 Ya hi Nobah ya inabakna nan boble hi ad Kenat ya nadan nunlini"odan
an boble ot ngadanana ta hi ad Nobah.

33

Hay Nundaldalanan Nadan Tinanud Israel An Nihipun Hi Nakakandah Ad Egypt

1 Hidin nakakda nadan tinanud Israel hi ad Egypt an impangulun da
Moses i Aaron

2 ya imbagan Apu Dios i Moses ta itudo'na nadan mahohonnod an
ma'ma'at an mihipun hi akakandah ad Egypt.
3 Ta hidin nakak nadan tinanud Israel hi ad Rameses hidih ad Egypt
hidin mi'alimah algo hinan namangulun bulan an hidiye nan nabiggat hi
nihwangandah ate hi ad Egypt ya ma"id ha takutdah nadan i Egypt an ta'on
on mangmangmangonda dida.
4 Te i diye ya e pun'ilubu' nadan i Egypt nadan panguluwan an linala'in
imbabaledan pinaten Apu Dios i diyen nahdom ta mipatigon ma"id ha
abalinan nadan diosda an mangihwang i dida.
5 Ta nakakdah ad Rameses ot eda mun'allung hi ad Sukot.
6 Ot taynandah ad Sukot ot umedah ad Etam ot mun'allungda bohdi
hinan da'ging nan agge naboblayan.
7 Ya hidin nakakdah ad Etam ot ibangngaddah ad Pi-Hahirot an
nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Baal-Sepon ot eda mun'allung
hinan nihaggon hi ad Migdol.
8 Ot makakda boh ad Pi-Hahirot ot agwatonda nan baybay an mumbolah
ot umedah nan agge naboblayan. Ot dumanallananda hi tuluy algo hinan
agge naboblayan hi ad Etam ot eda mun'allung hi ad Marah.
9 Ot taynandah ad Marah ot umedah ad Elim an awadan di him-
pulut duwan (12) obob ya waday napitun (70) palma an kayiw ot
mun'allungdahdi.
10 Ot taynanda boh ad Elim ot eda mun'allung hi haggon nan baybay an
mumbolah.
11 Ot makakda bohdi ot eda mun'allung hinan agge naboblayan an
nungngadan hi Sin.
12 Ot taynanda bo nan agge naboblayan an nungngadan hi Sin ot umedah
ad Dopkah ot eda mun'allung hidi.
13 Ot makakda bohdi ot eda mun'allung hi ad Alus.
14 Ot taynanda boh ad Alus ot umedah ad Repidim ot mun'allungdahdi
mu ma"id ha liting hi inumon nadan tatagu.
15 Ot taynandah moh ad Repidim ot umedah nan agge naboblayan hi ad
Sinai ot mun'allungda bohdi.
16 Ot taynanda boh ad Sinai ot umedah ad Kibrot-Hattaabah ot
mun'allungda bohdi.
17 Ot ahida taynan hi ad Kibrot-Hataabah ot umedah ad Haserot ot
mun'allungda bohdi.
18 Ot makakda boh ad Haserot ot umedah ad Ritmah ot mun'allungda
bohdi.
19 Ot makakda boh ad Ritmah ot umedah ad Rimmon-Peres ot
mun'allungda bohdi.
20 Ot makakda boh ad Rimmon-Peres ot umedah ad Libnah ot
mun'allungda bohdi.
21 Ot makakda bohdi ot umedah ad Rissah ot mun'allungda bohdi.
22 Ot makakdahdi ot umeda boh ad Kehelatah ot mun'allungda bohdi.
23 Ot makakdah ad Kehelatah ot umedah nan way billid an nungngadan
hi Seper ot mun'allungda bohdi.
24 Ot makakda bohdi ot umedah ad Haradah ot mun'allungda bohdi.
25 Ot makakdah ad Haradah ot umedah ad Makhelot ot mun'allungda
bohdi.
26 Ot makakda boh ad Makhelot ot umedah ad Tahat ot mun'allungda
bohdi.
27 Ot makakda boh ad Tahat ot umedah ad Terah ot mun'allungda bohdi.

28 Ot makakda boh ad Terah ot umedah ad Mitkah ot mun'allungda bohdi.
29 Ot makakda boh ad Mitkah ot umedah ad Hasmonah ot mun'allungda bohdi.
30 Ot makakda boh ad Hasmonah ot eda umedah ad Moserot ot mun'allungda bohdi.
31 Ot makakda boh ad Moserat ot umedah ad Bene-Jaakan ot mun'allungda bohdi.
32 Ot makakda boh ad Bene-Jaakan ot umedah ad Hor-Haggidgad ot mun'allungda bohdi.
33 Ot makakda boh ad Hor-Haggidgad ot umedah ad Jotbatah ot mun'allungda bohdi.
34 Ot makakda boh ad Jotbatah ot umedah ad Abronah ot mun'allungda bohdi.
35 Ot makakda boh ad Abronah ot umedah ad Esion-Geber ot mun'allungda bohdi.
36 Ot makakda boh ad Esion-Geber ot umedah ad Kades hidih nan agge naboblayan an nungngadan hi Sin ot mun'allungda bohdi.
37 Ot taynanda boh ad Kades ot umedah nan way billid an nungngadan hi Hor an nihaggon hinan pogpog di ad Edom ot mun'allungda bohdi.
38 Ya hidin awadandahdi ya imbagan Apu Dios hinan padi an hi Aaron ta tikidonah diyen billid an nungngadan hi Hor. Ot hidiy atayanah din ohay algoy nibaluh din mi'alimah bulan yaden mi'anapat (40) moh tawon an nihipun hi nakakandah ad Egypt.
39 Ta hay tawon Aaron hidin natayanah nan billid an nungngadan hi Hor ya hinggahut ta baintit tulu (123).
40 Ya nan patul hi ad Arad an nunhituh nan negeb hi ad Kanaan ya dingngolnan tuwe nadan tinanud Israel.
41 Ot makakda mo nadan tinanud Israel hinan billid an nungngadan hi Hor ot umedah ad Salmonah ot mun'allungda bohdi.
42 Ot makakda boh ad Salmonah ot umedah ad Punon ot mun'allungda bohdi.
43 Ot makakda boh ad Punon ot umedah ad Obot ot mun'allungda bohdi.
44 Ot makakda bohdi ot umedah ad Iye-Abarim an da'ging di ad Moab ot mun'allungda bohdi.
45 Ot makakda boh ad Iyim ot umedah ad Dibon-Gad ot mun'allungda bohdi.
46 Ot makakda boh ad Dibon-Gad ot umedah ad Almon-Diblataim ot mun'allungda bohdi.
47 Ot makakda boh ad Almon-Diblataim ot umedah nadan billid an nungngadan hi Abarim an nihaggon hi ad Nebo ot mun'allungda bohdi.
48 Ot makakda bohdi ot umedah nan nundotal hi ad Moab an dommang di ad Jeriko an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ot mun'allungda bohdi.
49 Ta hidih nan nundotal hi ad Moab an haggon nan wangwang an nungngadan hi Jordan di nun'allunganda an nihipun hi ad Bet-Jesimot ta ingganah ad Abel-Sitim.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Atondan Mangubat Hi Ad Kanaan

50 Hidin nun'allungdah nan nundotal hi ad Moab an haggon nan wangwang an nungngadan hi Jordan an dommang di ad Jeriko ya alyon Apu Dios i Moses di,
51 Ibagam hinadan tinanud Israel ta alyom di, Hay pangagwatanyuh nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ume ayuh ad Kanaan

52 ya mahapul an pa'aanonyun namin nadan tatagun nunhituhdi. Ya
numpa"ihyun namin nadan batu ya gumo' an tinagtaggu ya nadan
iniphoddan pundayawanda.
53 Te hidiyen boble ya indat'un da'yu ta punhituwanyu.
54 Ya hay atonyun mangipiyappong ya ibunutyu. Ta nadan dakdakkol an
himpamu'un ya ong'ongal di midat hi punhituwanda. Ya nadan oh'ohhan
himpahimpamu'un ya kittang di midat i dida hi pumboblayanda. Ot nan
lutan mabunut nadan himpahimpamu'un ya hidiyey midat i dida.
55 Mu wada'e tuwali ha batiyonyuh nadan nunhituhdi ta mi'ibobledan
da'yu ya nomnomnomonyu an lo'tat ya diday ay butah matayu onu ay
pagit. Te diday mangdat hi pumpaligatanyu i diyen boblen punhituwanyu.
56 Ta nan ninomnom'un pundusa' i dida ya lo'tat mo ya da'yuy pangata'.

34

Hay Pogpog Nadan Nunlini"odan Di Ad Kanaan

1 Alyon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan tinanud Israel ta alyom di, Hitun dumatnganyuh nan
bobleh ad Kanaan an idat Apu Dios i da'yu ya datuwe nadan pogpog hi
nunlini"odan.
3 Hinan nangappit hi muyyadna ya milaggat di udum hinan agge
naboblayan an nungngadan hi Sin an nihaggon hinan pogpog di ad Edom.
Ya hay pogpogna hi nangappit hi tuluwan di algo ya mihipun hi nangappit
hi muyyadnah nan pogpog nan nunhiglay ahinan lobong
4 ya inipluynah nangappit hinan muyyad nan matikid an nungngadan
hi Akrabbim ya innayunah ad Sin ta ingganah nan muyyad di ad Kades-
Barnea. Ya inipluynah ad Hasar-Addar ta ingganah ad Asmon.
5 Ya inli"odna ta umeh nan wa"el hi ad Egypt ya innayunah nan baybay
an nungngadan hi Mediterranean.
6 Ya hay pogpogna boh nangappit hi alimuhan di algo ya nan da'ging nan
baybay an nungngadan hi Mediterranean.
7 Ya hay pogpogna hi nangappit hi huddo'na ya mihipun hinan baybay
ta ingganah nan billid an nungngadan hi Hor.
8 Ya innayunah ad Lebo-Hamat ta ingganah ad Sedad
9 ya hi ad Sipron ta ingganah ad Hasar-Enan.
10 Ya hay pogpognah nangappit hi tuluwan di algo ya mihipun hi ad
Hasar-Enan ta ingganah ad Sepam.
11 Ya mihipun hi ad Sepam ya innayunah ad Riblah an nihaggon hi ad
Ain ta ipluynah nan nabaktu an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah
nan lobong an nungngadan hi Galilee.
12 Ya inunudna nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ingganah
nan pogpogna hinan nunhiglay ahinan lobong.
Ta danaey pogpog di midat i da'yu hi nunlini"odan diyen boble.

Hay Nangipiyappongan Moses Hinan Lutah Ad Kanaan

13 Hi Moses ya imbaganah nadan tinanud Israel an alyonay, Hay atonyun
mangogodwah nan luta ya punhiyamonyu ta han godwa. Te hiyah naey
imbagan Apu Dios ta midat hinan hiyam an tinanud Israel ya nan godwan
di tinanud Manasseh.
14 Te nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya nan godwan di tinanud
Manasseh ya nidat mo tuwalin dida nan punhituwanda.

15 Ta danaen duwan tinanud ta han godwa ya hay nidat i dida ya nan
nangappit hi tuluwan di algo hinan wangwang an nungngadan hi Jordan
an dommang di ad Jeriko.

Nadan Ap'apun Pinto' Apu Dios Hi Mangipiyappong Hinadan Luta

16 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
17 Nadan linala'in pangiyukoda' hi mangipiyappong hinan luta i da'yun
tinanud Israel ya nan padi an hi Eleasar ya hi Joshua an imbabalen Nun.
18 Ya pot'onyu boy ap'apuh nadan himpahimpamu'un ta bumoddangdan
mangipiyappong hinan lutan midat i da'yu.
19 Ta hay ap'apu hi napili ya hi Kaleb an imbabalen Jepunneh an tinanud
Judah
20 ya hi Semuel an imbabalen Ammihud an tinanud Simeon
21 ya hi Elidad an imbabalen Kislon an tinanud Benjamin
22 ya hi Bukki an imbabalen Dogli an tinanud Dan
23 ya hi Hanniel an imbabalen Epod an tinanud Manasseh an imbabalen
Joseph
24 ya hi Kemuel an imbabalen Siptan di ap'apun nadan tinanud Epraim an
imbabalen bon Joseph
25 ya hi Elisapan an imbabalen Parnak di ap'apun nadan tinanud Sebulun
26 ya hi Paltiel an imbabalen Assan di ap'apun nadan tinanud Issakar
27 ya hi Ahihud an imbabalen Selomi di ap'apun nadan tinanud Aser
28 ya hi Pedalel an imbabalen Ammihud di ap'apun nadan tinanud Naptali.
29 Ta danae nadan linala'in nangibagaan Apu Dios hi bumoddang an
mangipiyappong hinan godwogodwon nadan tinanud Israel an lutah ad
Kanaan.

35

Hay E Punhituwan Nadan Tinanud Libay

1 Hidin nun'allungan nadan tinanud Israel hinan nundotal hi ad Moab
an dommang di ad Jeriko an nihaggon hinan wangwang an nungngadan
hi Jordan ya alyon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan tinanud Israel ta idattanda nadan tinanud Libay hi
punhituwanda ta mi'hitudah nadan nidat i da'yu an tinanud Israel ya in-
dattanyu dida hi eda pumpastolan hinadan animalda hinan nunlini"odan
di boble.
3 Ta wada ha pumboblayanda ya ha eda pumpastolan hi baka ya kalnero
ya nadan udum an animalda.
4 Hay idatyu hi pumpastolan nadan tinanud Libay ya nan hinlibut limay
(1,500) umpi di dinawwinah nan binattun alad nan boblen punhituwanda.
5 Ya hay dinukken nan opat an da'ging nan pumpastolanda hi nangappit
hi tuluwan di algo ya hi nangappit hi muyyadna ya hi nangappit hi
huddo'na ya hi nangappit hi alimuhan di algo ya numpapaddung an
hintutluy libuy (3,000) umpi an nagawwa nan boble an punhituwanda.
6 Ya iddumyuy onom an boble hi idatyu i didan tinanud Libay ta waday
bumtikan nadan waday pinatenan aggena inatta. Ya nat'on tuwali nan
napat ta duwan (42) boble an idatyu an punhituwanda.
7 Ta hay ngammutnan namin di boble hi idatyu i dida ya napat ta walu
(48) an middum nan pumpastolanda.
8 Ya hay boble hi idat di hinohhan da'yun tinanud hinadan i'ibayun
tinanud Libay ya miyunnudan hi binillog di lutan nidat i da'yu. Ot nan

tinanud an nidattan hi dakdakkol an boble ya ong'ongal boy idatda. Mu nan oh'ohhay nidat i dida ya kittang bo ha idatda.

Hay Bumtikan Nadan Waday Pinatena An Aggena Inatta

9 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
10 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta wa'et inagwatda nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta dimmatongda moh nan bobleh ad Kanaan
11 ya pinilida doha hinadan boble ta bumtikan nadan waday pinatena an aggena inatta.
12 Ta dadiyen boble di mabalin hi eda ipa"ayan ta mibaliwdah pangibal-lohan nadan tulang nan nate ta ingganah on malpah an mahumalya.
13 Ta onom di boble hi idatyu ta bumtikan nadan pimmate an aggena inatta.
14 Ta tuluy boble di idatyuh tun nangappit hi tuluwan di algo ya tulu boy boble di idatyu hi ad Kanaan an dommang nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
15 Ta dadiyen onom an boble di mabalin hi bumtikan nadan ibbayun tinanud Israel ya nadan udum an ni'iboble i da'yu an waday pinatena an aggena inatta.
16 Mu hi'on inattan nan tagun pimmate an hay namatena ya gumo'
17 onu batu
18 onu kayiw ya mibilang hi pimmate ot mahapul bon mipapate.
19 Ot nan mangi'awit ya mahapul an patayonah diyen pimmate hi ona akhupan.
20 Ya onha gapuh hihiwon di ohan tagu ya intulduna onu binalatno'nay ohan tagu ta nate ya mibilang hi pimmate.
21 Ya athidi boh on gapuh bungot di ohan tagu ya nunhuntuknay ohan tagu ta nate ya mibilang hi pimmate ot mahapul bon mipapate. Ot nan mangi'awit ya liblin mamate i diyen pimmate hi'ona akhupan.
22 Mu hi'on agge inattan di ohan tagu ya nate nan intuludna onu nikna nan inibkahnan umat hi batu
23 onu aggena tinigo nan tagu ot oghona nan batu ta nateh diyen tagu
24 ot nadan tatagun ma'amung ya hahapitonda hi'on iballoh nan mangi'awit onu adi.
25 Ot nadan tatagu ya boddangandah diyen waday pinatena an aggena inatta ta bumtik hinan boblen bumtikan di waday pinatena an aggena inatta. Ta hidiy umohnongana ta ingganah on mate nan nabaktun padi.
26 Mu onha hidiyen binumtik an tagu ya tinaynana nan boblen ena nipa"ayan
27 ya inakhupan'en tuwalin nan mangi'awit ya pinatena ya agge nibilang hi pimmateh diyen nangi'awit.
28 Ta hiya nan mahapul an adi umaan i diyen boblen nipa"ayana. Mu nate'e nan nabaktun padi ya mabalin mohpen umanamut.
29 Ta danae nadan mahapul an un'unudonyu ya ta'on on nadan mahohonnod an tanudanyuh pidwana an ta'on on idanay eyu iha"adan.
30 Ya hay dusan nan pumate ya mipapate damdama hi'on wadaday muntistigu. Mu adi mabalin an mipapate hi'on oha ya ammuna nan tistigu.
31 Ya adiyu abuluton nan ibayad nan pimmate ta panandinah nitaguwana. Te nan pimmate ya mahapul bon mipapate.

32 Ya athidi bon adiyu alan nan ibayad nan binumtik hinan boblen
ipa"ayan di pimmate ta wan umanamut hi bobleda an ta'on on agge ni'
nate nan nabaktun padi.
33 Ot mahapul an athinay atonyu ta adi mabahbah nan bobleyu. Te
mabahbah nan ohan boble hi'on waday pinateda ya adi ma'aan di
bungot'un Dios hi'on adi mipapate nan pimmate.
34 Ot hiya nan adiyu bahbahon nan boblen punhituwanyu te ha"on an
Dios ya wadaa' an mi'hitu i da'yun tinanud Israel.

36

Nadan Binabain Nidattan Hi Luta

1 Indani ya nadan ap'apun di holag Gilead an imbabalen Makir an
tinanud Manasseh an imbabalen Joseph ya immeda i Moses ya nadan
ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel.
2 Ot alyonday, Apu Moses, maphod ta inunudmu nadan imbagan Apu
Dios an atom an mangidat i da'mi hinadan lutan midat. Ot idatmu bo nan
imbaganan idatmuh nadan binabain holag din hi ibbamin hi Selopehad
nan lutan midat i hiya.
3 Mu hay oha ya mi'yahawada'eh nadan udum an tinanud Israel ya
ma'aan i da'mih diyen lutan midat i dida.
4 Ta madatngan'e mo nan tawon an pun'am'amlongan ya nanongnan
middum hidiyen lutah nan lutan di ni'yahawaanda yaden dadiyen luta ya
nidat hinadan a'ammodmi.
5 Ya imbagan Apu Dios i Moses ta ibaganah nadan tinanud Israel an
alyonay, Immannung peman hinaen imbagan nadan tinanud Joseph.
6 Ot hay imbagan Apu Dios hinadan binabain holag Selopehad ya
mabalin an mi'yahawadah nan pinhodda mu ta hinan pu'un an nalpuwan
amada.
7 Ta nan lutan midat i didan himpamu'un ya munnanong an adi
miyaldan.
8 Ta hiya nan an namin nadan binabai an waday lutah nidat i dida ya
mahapul an nan didan himpamu'un di pi'yahawaanda.
9 Ta munnanong nan lutan nipaboltan hinan a'ammodda an adi midalhin
hi udum an tinanud.
10 Ta nadan binabain holag Selopehad ya inunudda nan imbagan Apu
Dios i Moses hi atonda.
11 Ta hay inahawada ya nadan amuna'on amada. Ya hay ngadan dadiyen
binabai ya hi Mahlah ya hi Tirsah ya hi Hoglah ya hi Milkah ya hi Noah.
12 Ot nan lutan nidat i dida ya nunnanong i didan tinanud Manasseh an
imbabalen Joseph.
13 Ta danae nadan imbagan Apu Dios i Moses hi awadandah nan
nundotal hi ad Moab an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi
Jordan an dommang di ad Jeriko an mahapul an un'unudon nadan tinanud
Israel.

36:4 36:4 Lebitikus 25:8-15

Deuteronomy
Hay A'at Tuwen Liblu

Hay nipa'innila ituwen liblu ya nadan imbagabagan Moses hinadan tinanud Israel hi awadandah ad Moab an hidiye nan tugun Apu Dios i dida hidin eda immaninnabatan hinan agge naboblayan ta deen agagga mo ya dumatongdah ad Kanaan.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangibagaan Apu Dios ta makakdah ad Sinai nadan tinanud Israel (Deuteronomy 1–4)
2. Hay nangipidwaan Moses an nangibagah nadan tugun Apu Dios hinadan tinanud Israel (Deuteronomy 5–26)
3. Hay tugun Moses hi atondah pangagwatandah nan wangwang an nungngadan hi Jordan (Deuteronomy 27–30)
4. Hay nihukkatan Joshua i Moses (Deuteronomy 31)
5. Nan kantan intuddun Moses (Deuteronomy 32)
6. Hay nunwagahan Moses hinadan tatagu (Deuteronomy 33)
7. Hay natayan Moses (Deuteronomy 34)

Hay Awadan Nadan Tinanud Israel Hinan Nihaggon Hi Ad Kanaan

1 Hay nitudo' ituwen liblu ya nadan imbagabagan Moses hinadan
tinanud Israel hidin immohnongandah nan agge naboblayan an nangappit
hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi
Jordan. I diye ya nun'allungdah nan arabah an dommang* di ad Sup an
numbattanan di ad Paran ya nadan bobleh ad Topel ya hi ad Laban ya hi
ad Haserot ya hi ad Disahab.
2 Ya dallanon'e an ihipun hinan billid hi ad Horeb† ta ingganah ad Kades-
Barnea ya himpulut ohay (11) algo an i'wah nadan nabillid hi ad Edom.‡
3 Mu nihipun hi nakakandah ad Egypt ya napat (40) di tawon ot ahida
dumatong i diyen nun'allunganda.
Ta hidin hopap di algoh nan mi'apulut ohay (11) bulan i diyen mi'anapat
(40) hi tawon hi nakakandah ad Egypt ya imbagan Moses hinadan tinanud
Israel an namin nadan imbagan Apu Dios i hiya.
4 Ya i diye ya nagibbuh mon pinateda nan patul di tinanud Amor an hi
Sihon an numpatul hi ad Hesbon. Ya hi ad Edrey ya impapaten bon Apu
Dios i dida hi Og an patul nadan i Basan an nunhituh ad Astarot.
5 Ta hidin awadandah ad Moab an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta
wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan ya impa'innilan bon Moses
nadan tugun Apu Dios hinadan tinanud Israel.
6 Ta alyon Moses di, Hidin awadan ta'uh nan way billid hi ad Horeb ya
alyon nan Dios an dayawon ta'u di, Nadne moy immohnonganyuh tun way
billid.
7 Makak ayu ta ume ayuh nadan nun'abillid an numboblayan nadan
tinanud Amor ya hinadan nun'ihaggon an boble hinan arabah ya hinadan
udum an nun'abillid an boble ya hinadan pu"un di billid hi nangappit hi
alimuhan di algo ya hinadan bobleh nan way baybay ya hinan negeb§ ya

* **1:1 1:1** Hay alyon di udum an Biblia hinan dommang di ad Sup ya nihaggon hi ad Sup. † **1:2 1:2** Hay ohah ngadan nan billid hi ad Horeb ya hi ad Sinai. ‡ **1:2 1:2** Hay ohah ngadan di ad Edom hinan Deuteronomy 1:9 ya hi ad Seir. § **1:7 1:7** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna.

an namin nadan boblen di tinanud Kanaan ya nadan bobleh nan way billid
an nungngadan hi Lebanon ta ingganah nan wangwang an nungngadan
hi Euprates.
8 Te an namin dadiyen boble ya idat'un da'yu ya hinadan tanudanyuh
inggana. Te hiyay imbaga' i handidan a'ammodyu an da Abraham ya hi
Isaac ya hi Jacob. Ot hiya nan ume ayu ta da'yuy munhituhdi.

Hay Namto'an Apu Dios Hinadan Mangipangpangulu

9 Alyon bon Moses di, Hidin awadan ta'uh nan billid hi ad Sinai ya
imbaga' an adi' abalinan an mangipadutu' i da'yun namin.
10 Te nan Dios an dayawon ta'u ya impadakol dita'u ta umat ta'u hi
dinakol di bittuwon hi ad lagud.
11 Ot hanat hi Apu Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u ya
padakkodakkolon dita'u ya winagahan dita'u an umat hinan imbagana
tuwali.
12 Mu inali' tuwali an nganney ato' an mangipanuh hinadan inomno-
manyu ya nadan adiyu pun'u'unnudan hi'on ohaa' an mangat.
13 Ta hiya nan imbaga' ta pot'onyu dohah nadan linala'i an
nun'anomnoman an waday lispitun di tatagu i dida hinadan himpahim-
pamu'un ta diday pumbalino' hi mun'ap'apu i da'yu.
14 Ya alyonyuy, Maphod hinaeh aton ta'u.
15 Ot hiya nan athidiy na'at ta wadaday pinto"u hi ukod an mangipanuh
hi hinlibu (1,000) ya mangipanuh hi hinggahut (100) ya mangipanuh hi
nabongle (50) ya mangipanuh hi himpulu (10) ya nada mohpen ap'apun di
himpahimpamu'un.
16 Ta dadiyen napili an mangipanuh hi tatagu ya imbaga' an tigonda
ta ma"id ha pangipangngelandah nadan mihahapit. Ya nipto' di atondan
mangipanuh an ta'on on nan mihahapit an gapuh adi pun'unnudan di ohan
tinanud Israel hinan ni'iboblen da'yu.
17 Ta ma"id nimpe ha pangipangngelanda an ta'on on kadangyan onu
nawotwot. Ya ta adida tumakut hi aton nadan tatagu te hi Apu Dios di
ud tamu i nae an indinolnan dida. Mu naen adida abalinan an ipanuh ya
iyalidan ha"on.
18 Ot ibaga' bon namin nadan mahapul hi atonyu.

Hay Nannagandah Nadan Linala'in E Manigoh A'at Nan Bobleh Ad Kanaan

19 Ya alyon bon Moses di, Hidin imbagan Apu Dios an makak ta'uh nan
billid hi ad Horeb ya hidiyey inunud ta'u. Ot ipluy ta'uh nan nun'abillid an
boblen nadan tinanud Amor an ini'wa ta'uh nan damuna ya atatakut an
agge naboblayan ta ingganaot dumatong ta'uh ad Kades-Barnea.
20 Ot alyo' i da'yuy, Dimmatong ta'u mo teeh tun nun'abillid an
numboblayan nadan tinanud Amor an idat Apu Dios i dita'u.
21 Ot tigonyu tee nan indat Apu Dios i dita'u. Ot agayu ta ume ayu ta
da'yuy munhituhdi te hidiyey imbagan Apu Dios i handidan a'ammod ta'u.
Ot adi ayu tumakut ya adi ayu minomnoman.
22 Mu immali ayun ha"on ot alyonyuy, Indani ni' ta ituda' ta'u dohah
nadan linala'i ta eda tigon di a'at diyen boble. Ta innilaon ta'u hi'on
idanay maphod hi pangidalanan ta'un umehdi ya nganne i dadiyen boble
di mamanguluh datngan ta'u.
23 Ot alyo' di maphod hidiyen imbagayu ta hiya nan pinto"u ha hinohhah
nadan himpahimpamu'un.

24 Ot umeda ot tikidonda nan nun'abillid an boble ot ahida dumayyuh
nan nundotal hi ad Eskol ta eda tinigoy a'atna.
25 Ot alanda dohah nan bungan di nitanom hidi ot ipatigodan dita'uh din
numbangngadanda. Ot ibagadan dita'u an hidiyen idat Apu Dios i dita'u
ya immannung an maphod an boble.
26 Mu inattan handidan a'ammodyu an agge inunud nan imbagan Apu
Dios te aggeda pinhod an umehdi.
27 Ta way ohaon ahingongodo ya ahilililih nan awadana an alyonay,
Ngalngalam di hihiwon Apu Dios i dita'u ta inyali dita'uhtu ta ahi dita'u
ipapateh nadan tinanud Amor.
28 Ot undan attaon ta'un umehdi i ha athinay alyon tudan e nanigo i diyen
boble. An alyonday nadan tataguhdi ya o"ongalda ya mun'abibikahda mu
dita'u. Ya tinigoda bo udot anu nadan tinanud Anak an ayda kakabbakab.
Ya o"ongal di bobleda an nun'atatagen ay adadatong hi ad lagud di aladda.
29 Mu imbaga' i didan adi ta'u tumakut.
30 Ot hi Apu Dios an dayawon ta'u ya hiyay mangipangulun dita'u. Ta
abakona nadan tataguhdi an umat hinan tinigoyun inatnah ad Egypt.
31 Ya inamtan ta'uy nangipapto'nan dita'uh nan agge naboblayan. Te nan
pangat nan amah nan imbabalena ya hiyay ina'inatnan dita'u. Ot teen ad
uwani ya indatong dita'un hiyahtu.
32 Mu ta'on on athidi ya aggeda damdama nundinol i Apu Dios
33 an ta'on on hiyay nangipangulun dita'uh nadan maphod an e ta'u
pun'allungan te mapatal'e ya wada nan bugut ya nahdom'e on mundalang
ta panilag ta'u.
34 Ta hiya nan nunhiglay bungot Apu Dios hidin nangngolanah nan
punliliyan nadan a'ammodyu. Ta hiya nan alyonay,
35 Ibaga' tee i da'yun tinanud an adi maphod di nomnomna an ma"id i
da'yu ha mi'datong hinan boblen imbaga' i handidan a'ammodyu hi idat'un
da'yu
36 ta ammunah Kaleb an imbabalen Jepunneh. Te hiya ya immannung an
na'na'unnud i ha"on. Ot hiya ya nadan tanudanay mabalin an pangidata'
hi udum hinan lutan diyen boblen ena tinigo.
Ya alyon Moses di,
37 Ya gapu i da'yu ya bimmungot boh Apu Dios i ha"on ot alyonay, Ta'on
di he"a Moses ya adi'a dumatong i diyen boble.
38 Ta nan bimmoddaboddang i he"a an hi Joshua an imbabalen Nun di
dumatong hidi. Ot tigom ta waday dinolnan mangipangpanguluh nadan
tinanud Israel ta midat i didah diyen boble.
39 Ya nada'en imbabaleyun ma"id ni' ha innilada an alyonyuy alina ya
alan nadan binuhulyu ya dida otahan di e mumboblehdi.
40 Mu da'yu'en a'ammodda ya ibangngadyuh nan baybay an mumbolah*
an i'wayuh nan agge naboblayan.
41 Ot alyon bon Moses di, Nadan a'ammodyu ya alyonda mohpey,
Abulutonmin numbahul amin Apu Dios. Ot ad uwani ya unudonmi nan
imbagana ta e ami mi'gubat.
Ya nundadaanda mohpe nadan linala'i an alyondah on nalakah eda
pi'gubatan.
42 Mu alyon Apu Dios i ha"on di, Ibagam an adi pamaag ya nangeda te
adiya' mi'yen dida. Ot umannung an abakon nadan binuhulyu dida.

* **1:40 1:40** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag an wah pingngitna.

43 Ta hidiyey imbaga' i dida mu adida donglon ta ipilitda mohpe bon
umen e mi'gubat hidih nan nun'abillid an boble.
44 Mu hidin immeda ya himmawwang nadan nunhituhdin tinanud Amor
an ay dinakol di lumabung† di dinakolda ta numpudugda dida an nihipun
hinadan nun'abillid an boble hi ad Edom ta ingganah ad Hormah.
45 Ot ahida ibangngad ot kumgadan mumpaboddang i Apu Dios mu
aggena timbal.
46 Ta hiya nan nadney nun'allungan ta'uh ad Kades.

2

Hay Nanguhuhan Moses Hi Na'na'at Hinan Eda Immaninnabatan

1 Innayun bon Moses an alyon di, Hidin nakak ta'u ya inipluy ta'u mo
boh nan baybay an mumbolah an ini'wa ta'uh nan agge naboblayan te
hidiyey imbagan Apu Dios i ha"on. Ta nadney e ta'u immanin'innabatan
hinan nun'abillid hi ad Edom.*
2 Ya lo'tat ya alyon Apu Dios di,
3 Ipluyyuh nangappit hi huddo'na te nabayag ayun e limmani"odan
ituwen nun'abillid an boble.
4 Ot alyona boy, Ibagam i dida an hay pangi'wanyu ya hinan boblen
nadan tulangyun tinanud Esau an numboble hi ad Edom. Manu te
tumakutdan da'yu mu tigonyu damdama
5 ta ma"id ha lummuh pi'gubatanyun dida. Te hi ad Edom ya indat'un
dida. Ot adi mabalin hi idat'un da'yu ha ta'on on kittang hinan bobleda.
6 Ot mahapul an bayadanyu nan kumpulnan makan an anonyuhdi ya
ta'on on nan liting an inumonyuhdi.
7 Ot ha"on an Dios an dayawonyu ya winagaha' an namin nadan
tinamuwanyu. Ot ipanapto' da'yuh napat (40) di tawon an eyu im-
maninnabatan hinan abillog an agge naboblayan. Ta hiya nan an namin
di mahapulyu ya wada.
8 Ot alyon Moses di, Ta hiyah diye nan nunla"uh ta'uh ad Edom an boblen
nadan tulang ta'un tinanud Esau an agge ta'u inunud nan kalata hinan
arabah† an nalpuh ad Elat ya hi ad Esion-Geber. Ot ahi ta'u ipluy hinan
agge naboblayan hi ad Moab.
9 Ot alyon bon Apu Dios i ha"on di, Adiyu pabungoton nadan nunhituh
ad Moab an tinanud Lot ta ma"id ha lummuh pangubatanda i da'yu. Te
indat'un didah ad Ar an numboblayanda ot adi mabalin hi idat'un da'yu
nan lutada.

Hay Namanguluh Nunhituh Nadan Boblen Nihaggon Hi Ad Kanaan

10 Hay namangulun nunhituh ad Moab ya nadan Emim an dakkodakkol
ya mun'abibikah an tatagu. Ya o"ongalda bon umatdah nadan tinanud
Anak.
11 Ya hay ohah ngadan dadiyen o"ongal di ataguda ya Repaet an umatda
nimpeh nadan tinanud Anak. Mu hay nungngadan nadan i Moab i dida
ya Emim.
12 Ya hay nunhitu ni' boh ad Edom ya nadan Horim mu numpaten nadan
tinanud Esau dida ot diday mihukkat i diyen numboblayanda. Ta athidi
boy aton ta'un tinanud Israel hinadan nunhituh ad Kanaan.

---

† **1:44 1:44** Nan lumabung ya dadiye nan hi inan di iyukan an dakkodakkol. * **2:1 2:1** Hay ohah ngadan di ad Edom ya hi ad Seir. † **2:8 2:8** Nan arabah ya hidiye nan napudut an lutah nangappit hi huddo'na.

13 Ya inalin bon Moses di, Indani ya alyon bon Apu Dios di, Agwatonyu
nan wa"el an nungngadan hi Sered.
Ta hiyay inat ta'u.
14 Ta nihipun hidin dimmatongan ta'uh ad Kades-Barnea ta inggana i
diyen nangagwatan ta'uh nan wa"el an nungngadan hi Sered ya nala"uh
di tulumpulut waluy (38) tawon. Ta nipa'annung din imbagan Apu Dios an
alyonay inggana hi matedan namin nadan mabalin an mi'gubat.
15 Ta hi Apu Dios di nangahinut an nundusan dida ta inggana ot matedan
namin.
16 Ya hidin nateda mon namin nadan mabalin an e mi'gubat an
a'ammodyu
17 ya inalin Apu Dios i ha"on di,
18 Mabalin mohpen mala"uh ayuh ad Moab an i'wayuh nan boble hi ad
Ar.
19 Ya dimmatong ayu'eh awadan nadan tinanud Ammon ya tigonyu ta
adiyu gubaton dida te ma"id damdama ha idat'un da'yuh nan lutan nidat
hinadan tinanud Lot.
20 Ya hidiyen boble ya hay nunhitu ni' hidi ya nadan Repaet. Mu hay
nungngadan nadan tinanud Ammon i dida ya Samsummi.
21 Ya nada'en Samsummi ya dakolda ya mun'abibikahda ya o"ongaldan
umatdah didan tinanud Anak. Mu binoddangan Apu Dios nadan tinanud
Ammon ta dinadagda dadiye ot diday mihukkat an numboblehdi.
22 Ya athidi boy inat Apu Dios hinadan Horim an numbobleh ad Edom
an numpaten nimpen nadan tinanud Esau dida ot diday mihukkat an
numboblehdi ta ingganah ad uwani.
23 Ya athidi boy inat nadan tatagun nalpuh ad Krete an ginubatda nadan
Abbim ot dadagonda dida ta diday nihukkat an numbobleh ad Gaza.

Hay Nanguhuhan Moses Hi Nangabakandah Nan Patul An Hi Sihon

24 Alyon bon Moses di, Hidin lina''uhan ta'uh ad Moab ya inalin bon Apu
Dios di, Agwatonyu nan bihhang an nungngadan hi Arnon ta eyu gubaton
nan patul an hi Sihon hi ad Hesbon an didah nadan tatagunan tinanud
Amor. Ot nomnomnomonyu an pangabakon da'yu i ha''on an Dios ta wan
da'yuy mumbobleh nan numboblayanda.
25 Ya hidi boy nangalyan Apu Dios di, Mihipun hi ad uwani ya an namin-
day mangngol hinan a'atyun tinanud Israel ya wadao' di takutda i da'yu ta
ta'on on ammuna ha pangngolandah ngadanyu on munggagayonggongdah
takutda.
26 Ta hidin nipto' ta'uh nan agge naboblayan hi ad Kedomot ot honago'
di e mi'hapit hinan patul an hi Sihon hi ad Hesbon ta wan maphod di
pi'hayyupan ta'un dida
27 ta iyabulutnah luma''uhan ta'uh bobleda. Ta ma''id ha aton ta'un dida
ta nan kalata ya abuh di pangi'wan ta'u.
28 Ya imbaga ta'u bon bayadan ta'u nadan makan an anon ta'uh bobleda
ya nan inumon ta'u mu ta i'wa ta'uh nan kalata
29 an umat hi inat nadan tinanud Esau an nunhituh ad Edom ya ta'on on
nadan tinanud Moab hidih ad Ar an impa'wa dita'uh nan numboblayanda
ta mabalin an agwaton ta'u nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta
ume ta'uh nan boblen inalin Apu Dios hi idatnan dita'u.
30 Mu hi Sihon an patul hi ad Hesbon ya aggena inyabulut an i'wa ta'uh
bobleda te hi Apu Dios ya numbalinonah mungngohe ta way aton ta'un
mangabak i hiya ta bagiyon ta'u nan numboblayanda.

31 Ya inalin bon Apu Dios di, Nomnomnomonyun ipa'abak'un da'yu nan
patul an hi Sihon ta da'yun tinanud Israel moy mumboblehdi hi inggana.
Ot ume ayu ta eyu gubaton dida ta da'yuy mumboblehdi.
32 Ya hidin wa ta'uh ad Jahas ya immalih Sihon ya nadan tindaluna ot
gubaton dita'u.
33 Mu impa'abak nan Dios an dayawon ta'u dida te pinate ta'u didan
namin an ta'on on nadan linala'in imbabalen Sihon.
34 Ot e ta'u bo pumpa''ih nadan numpunhituwanda ot pumpate ta'u
nadan tataguhdin minamakilog ya ta'on on nadan u''unga ya nadan
binabai ta ma''id ha oha i dida hi binati ta'u.
35 Ot pun'ala ta'un namin nadan halunda ya nadan nun'abalol an
gina'uda.
36 Ta inyabulut Apu Dios di e ta'u nanadagan hinadan nahohonnod
an boble an nihipun hi ad Aroer hidih nan da'ging nan wangwang an
nungngadan hi Arnon ta ingganah ad Gilead.
37 Mu agge ta'u impatnan immeh nan numboblayan nadan tinanud
Ammon hidih nan da'ging di wangwang an nungngadan hi Jabbok ya ta'on
on nan nun'abillid an bobleda te impagol Apu Dios.

3

Hay Nangabakan Nadan Tinanud Israel I Da Og An Patul Hi Ad Basan

1 Inalin bon Moses hinadan ibbanan tinanud Israel di, Hidin pinate ta'u
nan patul an hi Sihon ot ipluy ta'u boh ad Basan. Ya impangulun nan patul
hi ad Basan an hi Og nadan tindaluna ot gubaton dita'uh nan boble hi ad
Edrey.
2 Mu alyon Apu Dios i ha''on di, Adi ayu tumakut i Og ya nadan tindaluna.
Te ipa'abak'u dida i da'yu ta bagiyonyun namin nadan numboblayanda. Ot
atonyun dida nan umat hinan inatyuh nan patul nadan tinanud Amor an
hi Sihon hi ad Hesbon.
3 Ta athidiy na'at an impa'abak Apu Dios i dita'u nan patul an hi Og ya
nadan tatagu te pinate ta'u didan namin.
4 Ot abakon ta'un namin nadan nanom (60) an bobleh ad Argob hi ad
Basan an numpatulana
5 an ta'on on nun'atatagey aladda ya gumo' di geytda ya dakigda. Ot
ilagat ta'u nadan agge nun'a'aladan an bobleda.
6 Ta dinadag ta'un namin nadan numpatulan Og hi ad Basan an umat
nimpeh din nangat ta'uh ad Hesbon an numpatulan Sihon. Te numpate
ta'un namin nadan bimmoble an linala'i ya binabai ya u''unga.
7 Ot pun'ala ta'un namin nadan halunda ya nadan nun'abalol an gina'uda.
8 Ta inabak ta'un namin nimpe nadan boblen dadiyen duwan patul
di tinanud Amor hituh nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan
wangwang an nungngadan hi Jordan. Ta inabak ta'u didan mihipun hinan
bihhang an nungngadan hi Arnon ta ingganah nan billid an nungngadan
hi Hermon.
9 Nan billid an nungngadan hi Hermon ya hay pungngadan nadan i Sidon
ya Sirion mu hay pungngadan nadan tinanud Amor ya Senir.
10 Ta hay sinakup ta'u mo ya an namin nadan numpatulan Og an bobleh
nan nundotal hi ad Gilead ya hi ad Basan ta ingganah ad Salekah ya hi ad
Edrey.
11 Ya hi Og an patul hi ad Basan ya hiyay na'udih nadan o''ongal di
atagudan holag Repaet. Ya anakkaya an hay inyammada'e hi alo'ana ya
nan gumo' an mahuluk hi himpulut tuluy (13) umpiy dinukkena ya onom

di umpiy binillogna. Ya ingganah ad uwani ya wahdi hi ad Rabbah an boblen nadan tinanud Ammon.

Hay Nangidatan Moses I Dadiyen Inabakdan Boble

12 Ta danaen boblen inabak ta'u di indat'uh nadan tinanud Ruben ya nadan tinanud Gad an mihipun hinan bihhang an nungngadan hi Arnon an nangappit hi huddo' di ad Aroer ta ingganah nan godwan nan nun'abillid an boble hi ad Gilead ya nadan bobleh nunlini"odana.
13 Ya nan godwana an niddum hinadan bobleh ad Basan an numpatulan Og di indat'uh godwan nan tinanud Manasseh. Nadan bobleh ad Argob hi ad Basan ya na'innilan numboblayan nadan holag Repaet.
14 Ta hi Jair an tinanud Manasseh ya sinakupnan namin hidiyen bobleh ad Argob hi ad Basan ta ingganah nan pogpog di boblen nadan tinanud Gesur ya nadan tinanud Maakah. Ot ingadanay ngadana ta ingganah ad uwani ya hay ngadana ya hi ad Habbot-Jair.
15 Ot idat'uh ad Gilead hinadan holag Makir.
16 Ya hay indat'u nimpeh nadan tinanud Ruben ya nadan tinanud Gad ya nadan udum an boble hi ad Gilead ta ingganah nan bihhang an nungngadan hi Arnon. Ya hay gawwan diyen bihhang di pogpog nan boble ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi Jabbok an hidiyey pogpog nan numboblayan nadan tinanud Ammon.
17 Ya hay pogpognah nangappit hi alimuhan di algo ya nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ya niddum bo nan lobong an nungngadan hi Galilee ta ingganah nan nunhiglay ahinan lobong hi nangappit hi muyyadna. Ya nilaggat bo nan pu"un nan billid an nungngadan hi Pisgah hi nangappit hi tuluwan di algo.
18 Ot ibaga' i da'yu an indat Apu Dios i da'yu datuwen boble ta pumboblayanyu. Mu mahapul an nadan linala'in mabalin an e mi'gubat ya mundadaan ayu ta ipanguluyu nadan ibbayun tinanud Israel ta agwatonyu nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
19 Mu nada'en ahawayu ya nadan imbabaleyu ya nadan dakol an halunyu ya mabatidah tun boblehtu an nidat i da'yun pumboblayanyu.
20 Ta eyu boddangan nadan ibbayun tinanud Israel ta sakuponyu nadan boblen indat Apu Dios i dita'u hi dommang tun wangwang an nungngadan hi Jordan. Ta nagibbuh'e an malinggopda mo nadan ibbayu ya ahi ayu mohpe umanamut ituwen boblen nidat i da'yu.
21 Ot ibaga' i Joshua an alyo' di, He"a ya tinigom an namin nadan inat Apu Dios hinan duwan patul an hi Og ya hi Sihon. Ot athidi boy atonah nadan patul ya nadan pun'ap'apuwanda an umayanyu.
22 Ot adi ayu tumakut hinadan tatagu i dadiye te hi Apu Dios an dayawon ta'u di mangubat i dida.

Hay Agge Nangiyabulutan Apu Dios Hi Dumatngan Moses Hi Ad Kanaan

23 Alyon bon Moses di, Idiye ya numpahpahmo'a' i Apu Dios an alyo' di,
24 He"a Apu Dios an na'abbaktu ya datuwen na'na'at an impatigom i ha"on an baalmu ya datuwe nadan dakol an atom an mangipatigoh nan ongal an abalinam. Te ma"id tuwali ha udum hi mabalin hi mangat hinadan atom.
25 Ot iyabulutmu bahan, Apu Dios, ta mi'yagwata' hitun wangwang an nungngadan hi Jordan ta e' tigon di a'at nan malumong an lutah dommangna ya nadan nun'abillid an mapmaphod an boble ya nadan billid an nungngadan hi Lebanon.

26 Mu gapuh nadan a'ammodyu ya bimmungot hi Apu Dios i ha"on ot
adina iyabulut nan imbaga' an onnot on alyonay ammuna ta adi' anu
ipidpidwan ibagah diyen hiya.
27 Ot alyonay umeya' anu hinan uhhun nan billid an nungngadan hi
Pisgah ta hidiy pummangmanga' hinan nunlini"odan di ad Kanaan te adi
mabalin hi pa'agwatona' hinan wangwang an nungngadan hi Jordan.
28 Ya alyona boy ibaga' anu i Joshua ta hiyay mihukkat i ha"on ya
inhapita' ta waday dinolnan mangipangulun da'yun e munhituhdi.
29 Ot miha"ad ta'uhdih nan nundotal an dommang di ad Bet-Peor.

4

Hay Nangibagaan Moses Hinadan Tinanud Israel Ta Un'udondah Apu Dios

1 Alyon Moses hinadan ibbanan tinanud Israel di, Hanat ihamadyun
donglon datuwen tugun ya tudtudun ipa'innila' i da'yu. Ta datuwey
un'unudonyu ta wan datnganyu nan boblen idat Apu Dios an dinayaw
handidan a'ammod ta'u.
2 Ot adiyu udman ya adiyu kulangan datuwen tugun nan Dios an
dayawon ta'u an impa'innila' i da'yu ta un'unudonyu.
3 Te tinigoyu din inat Apu Dios hinan billid an nungngadan hi Baal-Peor
an impapatenan namin nadan ibba ta'un nundayaw hinan dios an hi Baal.
4 Mu an namin ayun nanginaynayun an nangun'unud i Apu Dios ya
nanongnan matagu ayu ta ingganah ad uwani.
5 Nomnomnomonyu an ha"on ya intuddu' an namin nadan tugun Apu
Dios i da'yu ta inunud'u nan imbagana. Ot hanat hiyay inaynayunyun
unudon hinan boblen umayanyu.
6 Te ihamadyu'e an un'unudon ya mipatigoh tatagu hinadan udum an
boble an nanomnoman ayu ya nun'alala'ing ayu ta hiya nan alyonday,
Ongal di abalinan nadan tatagu i danaen boble te nun'anomnomanda ya
nun'alala'ingda.
7 Undan waha boble tuwali hi nihaggon nan dios an un'unudonda i dida
an umat i dita'u. Hi Apu Dios an dayawon ta'u ya wadawadan bumoddang
i dita'uh on ta'u mundasal i hiya.
8 Ya athidin ma"id ha udum hi boble hi waday nipto' an tugun an
un'unudonda an umat hinadan intugun'un da'yuh ad uwani.
9 Mu ta'on on athidi ya gahin damdamah on halipodpodonyu ta adiyu
linglingon nadan tinannigoyun inat Apu Dios i dita'u. Ya mahapul
an ipa'innilayuh nadan imbabaleyu ta hiya boy ipa'inniladah nadan
imbabaleda.
10 Ya namamah din awadan ta'uh nan billid hi ad Horeb an awadan Apu
Dios ot alyonan ha"on di, Ayagam nadan tatagu ta mihaggondan ha"on ta
donglonda nadan ibaga' i dida. Ta wan waday takutdan adi mangun'unud
i ha"on ya ta itudtududah nadan imbabaleda nadan tugun'u.
11 Ya hidin na'amungan ta'uh nan pu"un nan billid ya tinigo ta'un
mundalang nan billid. Ya malanglanggiyab nan apuy hi ad lagud ya
nihophop hinan billid han mangitit an bugut ta himmilong.
12 Ya indani ya dingngol ta'uy hapit Apu Dios an nalpuh nan mundalang
an apuy mu agge ta'u tinigoy umatana.

4:3 4:3 Bilang 25:5-9 **4:12 4:12** Hay Nakakan 19:17,18; John 4:24

13 Ta imbagana i dita'u nadan pohdonan aton i dita'u ya nadan himpulun
(10) tuguna an imbagana an un'unudon ta'u. Ot itudo'nah nan duwan
nadampillag an batu.
14 Ot ibaganan ha"on ta ituddu' i da'yu nadan tuguna ya tudtuduna an
mahapul an un'unudonyu hi dumatnganyuh nan pumboblayanyu.

Mipagol Di Mundayaw Hinadan Umat Hi Bulul

15 Innayun bon Moses an alyon di, Hidin himmapitan Apu Dios i dita'uh
nan gawwan di apuy hidih nan billid hi ad Horeb ya agge ta'u nimpe tinigoy
a'atna. Ot nomnomnomonyu
16 ta adiyu bahbahon nan niyatanyun Apu Dios an lummu nan pangipho-
danyuh nadan ibilangyuh diosyu an kumpulnan ing'ingoh di lala'i onu
babai
17 onu animal onu hamuti
18 onu nadan kumpulnan kumadap hinan luta ya ta'on on nadan ekan
hinan nalitingan.
19 Ya tinangadyu'e bo nan algo ya nan bulan ya nadan bittuwon ya
nadan kumpulnan matigoh ad lagud ya tigonyu ta adi ayu mabaliyan ya
dinayawyu dadiyen inyamman Apu Dios an ta'on on dayawon di udum an
tatagu.
20 Mu da'yu ya bokon athidi te ingkak dita'u i Apu Dios hi ad Egypt
an nunholholtapan ta'u ta wan mumbalin ta'u hi tataguna an ibilangnah
nabalol an odona an umat hinan niyatan ta'un hiyah ad uwani.
21 Mu hi Apu Dios ya bimmungot nimpe i ha"on an gapuh nadan
a'ammodyu. Ta hiya nan imbaganan adi mabalin hi agwato' nan
wangwang an nungngadan hi Jordan ta adi' mo datngan nan maphod an
boblen idatnan da'yuh pumboblayanyu.
22 Ot hitu moy ataya' ta adiya' mi'yalin da'yu. Mu da'yu ya agwatonyu
nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta datnganyuh diyen maphod an
boble ta da'yuy munhituhdi.
23 Ot tigonyu nimpe ta adiyu iwalong nan imbagan Apu Dios an dayawon
ta'u. Ta adi ayu nimpe mangiyamma hi kumpulnan umat hi bulul hi
dayawonyu. Te nunhiglay pangipagol Apu Dios i dadiye.
24 Ta ma"idona nan mangathidi ta umat hi aton nan apuy. Te adina ahan
pohdon an waday udum hi dayawon ta'u.
25 Ya padana' i da'yu an hitun wadada moy imbabaleyu ya apapuyu ta
madney iha"adanyu i diyen boble ya hanat nanongnan adi ayu nimpe
mangiyammah kumpulnan bulul hi dayawonyu. Te atonyu'ehdi ya
pabungotonyuh Apu Dios.
26 Ot ad uwanin algo ya ibaga' ta tistiguwan da'yu hi ad lagud ya tun
luta an hi'on adiyu unudon tudan imbaga' ya adi madney iha"adanyuhdi
te mi'baga ayun madadag i diyen boblen eyu punhituwan i ha na'omtang.
27 Ta iwakat da'yu i Apu Dios hi abobboble. Ta ammuna ha oh'ohhan
da'yu hi mabati.
28 Ta hinan iyayanyuh abobboble di pundayawanyuh nadan inyamman
di tagu an dayawonda an batu onu kayiw an adi tumigoy matada ya adi
midngol di ingada ya adida mangan ya ma"id ha hunghungonda.
29 Mu hi'on hi awadanyu i dadiyen boble ya adi ayu mangmanghop an e
munhapul hinan Dios an dayawon ta'u ya donglon da'yun hiya hi'on hiya
ahan di ihamadyun hama'on.
30 Ot udum'eh algo ta ma'at i da'yu danaen punligatanyu ya innila' an
nomnomonyun mumbangngad ta hiyay un'unudonyu.

31 Te hi Apu Dios an dayawon ta'u ya ongal di homo'na. Ot adi da'yu
inganuy ya adi da'yu dadagon i hiya. Ya adina linglingon nadan imbagana
i handidan a'ammodyu an atona i da'yu.

Oha Ya Abuh Hi Apu Dios

32 Alyon bon Moses di, Nihipun hi nunlumuwan Apu Dios hi taguh tun
luta ya on waday innilayu onu dingngolyu hi umat hinan nakaskasda'aw
an nangipapto' Apu Dios i dita'u?
33 Ya undan waday udum hi himpamobleh nangngol hi hapit Apu Dios
an nalpuh nan mundalang an apuy ya nanongnan mataguda?
34 Ya ma"id bo ha udum hi dios hi ingkakna ha himpamoble hi numbalin
hi himbut di udum an boble ot pumbalinona didah tataguna. Ot tinannigo
ta'u nan ongal an abalinan Apu Dios an nihipun hi nakakanmih nadan
a'ammodyu hi ad Egypt. Ya dakol di napatnaan ta'u ya tinigotigo ta'uy
nakaskasda'aw an inatna an nangubat hi udum ya nadan ma"id ha
nipadpaddunganan nangipapto'na i dita'u ya nadan udum an atatakut an
na'na'at.
35 Impatigon Apu Dios danaen dita'u ta wan innilaon ta'un hiya ya abuh
di nahamad an Dios an ma"id ha udum.
36 Ot ipadngolnan dita'uy hapitnan nalpuh ad abunyan ta way aton
ta'un matudduwan. Ot ipatigona bon dita'u nan apuy an mundalang an
nalpuwan di hapitna.
37 Ya gapu boh namhodna i handidan a'ammod ta'u ya dita'un tinanudan-
day pinto'na. Ta gapuh nan ongal an abalinana ya nan niddumana i dita'u
ya ingkak dita'uh ad Egypt.
38 Ot ten ad uwani ya dolahona nadan tatagun ong'ongngal di abalinanda
mu da'yu ta da'yuy pangidatanah nadan bobleda.
39 Ot hanat nomnomnomonyuh Apu Dios ta adiyu linglingon an hiya ya
abuh di madayaw hi ad abunyan ya hitun luta an ma"id ha udum.
40 Ot inaynayunyu'e nimpen un'unudon nadan tugun ya tudtuduna an
impa'innila' i da'yuh ad uwani ya minaynayun an pumhod ayu ya athidi
boh nadan imbabaleyu. Ya nanongnan malinggop ayun munhituh nan
boblen idat Apu Dios an dayawonyu i da'yuh inggana.

Nadan Boblen Mabalin An Bumtikan Nadan Pimmaten Aggeda Inatta

41 Hidin nagibbuh an himmapit hi Moses hinadan tatagu ot piliyonay
tulun bobleh nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an
nungngadan hi Jordan
42 ta bumtikan nadan waday pinatena an aggena inatta. Ta binumtik'e i
datuwen boble ya mihwang.
43 Ot nadan tinanud Ruben ya hay mabalin hi eda ipa"ayan ya nan
nundotal an agge naboblayan hi ad Beser. Ya hay bumtikan'en nadan
tinanud Gad ya hi ad Ramot hi ad Gilead. Ya hanada'en tinanud Manasseh
ya hi ad Golan hidih ad Basan di bumtikanda.
44 Ta danaey imbagabagan Moses an tugun Apu Dios hinadan tinanud
Israel.
45 Ot mahapul an un'unudonda nadan tugun ya tudtudun Apu Dios an
imbagan Moses i dida hi nalpuwandah ad Egypt
46 ot mun'allungda hinan nundotal an nihaggon hi ad Bet-Peor an
nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan
hi Jordan an boblen nan patul di tinanud Amor an hi Sihon an numpatul

---

4:35 4:35 Mark 12:32

hi ad Hesbon. Mu inabak da Moses ya nadan ibbanan tinanud Israel dida
hi nalpuwandah ad Egypt.
47 Ot sakuponda bo nan boblen ni' nan patul an hi Og hi ad Basan.
Datuwen duwan patul ya dida nadan patul nadan tinanud Amor an
nunhitu i dadiyen bobleh nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan
wangwang an nungngadan hi Jordan.
48 Ya hay niddum i datuwen boble ya an namin nadan boble an mihipun
hi ad Aroer an da'ging nan bihhang an nungngadan hi Arnon ta ingganah
nan billid an nungngadan hi Siyon an hay ohah ngadana ya Hermon.
49 Ya niddum an namin nan arabah hi nangappit hi tuluwan di algo
hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ingganah nan
nunhiglay ahinan lobong an da"ul nan billid an nungngadan hi Pisgah.

5

Nan Himpulun Tugun Apu Dios
(Hay Nakakan 20:1-17)

1 Inayagan bon Moses nadan ibbanan tinanud Israel ot alyonay, Da'yun
i'iba' an tinanud Israel, hanat pa'addonglonyu tudan ipa'innila' an tugun
Apu Dios ya nadan tudtuduna. Ta ihamadyun adalon ta un'unudonyu
datuwen namin.
2 Te hi awadan ta'uh nan billid hi ad Horeb ya waday imbagan Apu Dios
an dayawon ta'u hi atona i dita'u.
3 Ta bokon ammuna nadan a'ammodyu hi nangibagaana te dita'un namin
an mataguh ad uwani.
4 Te dingngol ta'un himmapit i dita'uh nan way mundalang an apuy hinan
billid.
5 Ya gapu ta adiyu pohdon an umeh nan billid te tumakut ayuh nan apuy
ya ha"on di nangita'dog i da'yu i Apu Dios.
Ta nan imbagana ya hiyay imbaga' i da'yu. Ot datuwey inalina an
alyonay,
6 Ha"on hi Apu Dios an dayawonyu an nangikak i da'yuh ad Egypt an
nihbutanyu.
7 Ot mahapul an ma"id ha udum hi ibilangyuh dios hi dayawonyu ta
ha"on ya abuh.
8 Ta adi ayu mangiyamma hi dayawonyu hi tinagtaggu onu ing'ingoh di
kumpulnan wah ad lagud onu hitun luta onu hi dallom nan nalitingan.
9 Adi mabalin an e ayu munyu"ung ta dayawonyu dida. Te ha"on an hi
Apu Dios an dayawonyu ya adi' iyabulut an waday udum hi dayawonyu.
Te dusao' nadan e mundayaw hi udum an ta'on on nadan tanudanda hi
ingganah nan mi'apat an tinanud.
10 Mu hinadan naminhod i ha"on an un'unudonda nadan tugun'u ya
ipatigo' boy pamhod'un dida ya hinadan tanudandah inggana.
11 Ya mahapul an adi nalgom di pangiyusalanyuh ngadan'u an Dios an
dayawonyu te ha"on an Dios ya dusao' nan tagun mangathidi.
12 Tigonyu ta ngilinonyu nan Habadun tungo ta ibilangyuh niyappit i
ha"on te hiya tuwaliy intugun'un Dios i da'yu.
13 Te onom di algoy mabalin hi puntamuwanyu.
14 Mu hinan mi'apitun algo ya pun'iblayanyu ta pundayawanyun ha"on
an Dios. Ot mahapul an ma"id ha muntamu i da'yu an ta'on on nadan
imbabaleyu ya baalyu ya bakayu ya dongkiyu ya ta'on on nadan udum an
animalyu onu nadan ni'iboble i da'yu ta way atonyun mun'iblen namin.

15 Nomnomnomonyu an da'yu ya nihbut ayu ni' hi ad Egypt mu ha"on
an Dios an dayawonyu ya ingkak da'yuhdi an gapuh nan ongal an abalina'.
Ot hiya nan imbaga' i da'yu an mahapul an ngilinonyu nan mi'apituh algo
ta mun'ible ayu.
16 Ya mahapul bon mumpada"ul ayuh nan hi amayu ya hi inayu ta wan
minaynayun an pumhod ayu ya madmadney pi'taguwanyu ya malinggop
ayuh nan boblen idat'un da'yu.
17 Ya adi ayu pumate.
18 Ya adi ayu umiluktap.
19 Ya adi ayu mangako.
20 Ya muntistigu ayu'e ya bokon nan agge immannung di ibagayu hi inat
nadan ibbayu.
21 Ya adiyu omnawan nan ahawan di ibbayun tagu. Ya ta'on on nan
baleda onu lutada onu himbutda onu nadan animalda an umat hi baka ya
dongki ya nadan udum an wadan dida ya adiyu omnawan.
22 Ta danae nadan tugun Apu Dios an inlotnan imbagan dita'un
namin an tinanud Israel hidih nan way mundalang an apuy hinan billid
an nahu'mutan hi bugut ta nanginhihilong. Ot itudo'nah nan duwan
nadampillag an batu ot idatnan ha"on.
23 Mu hidin dingngolyuy hapit Apu Dios hinan mundalang an billid an
himmilong hi ahuk ya immali nadan ap'apu i ha"on
24 ot alyonday, Anakkaya an impatigon Apu Dios i dita'uy a'at di anabak-
tuna ya binangna. Ya dingngolmiy hapitnan nalpuh nan mundalang an
apuy. Ot ad uwanin algo ya tinigomin mabalin an adi ta'u mate an ta'on
on humapit hi Apu Dios i dita'u.
25 Mu onha ipidwanan humapit i dita'u ot adi mibahhon mate ta'u. Te
himmapit'eh Apu Dios ya nunhigla nan apuy ya alina ya ginhob dita'u.
26 Te ma"id ha udum hi taguh dingngolnay hapit Apu Dios an malpuh
nan mundalang an apuy ya matagudan umat i dita'u.
27 Ot he"a bahan di umen e mihaggon hidi ta donglom an namin nan
ibagan Apu Dios. Ya ahi'a umali ta ipa'innilam i da'mi ot donglonmi ya
un'unudonmi.
28 Ta hi Apu Dios ya imbaganan ha"on an alyonay, Dingngol'un namin
nan imbagan nadan tatagun he"a ya nipto'.
29 Ot pohdo' an adi maluman hinaen punnomnomda ta wan ha"on di
taktanda ya un'unudondah inggana. Te onha athidiy atonda ot umannung
an malinggopda ya ta'on on nadan holagdah inggana.
30 Ot em ibagan dida ta ibangngaddah nadan nun'allunganda.
31 Mu he"a e Moses ya umohnong'a ta idat'un he"an namin nadan tugun'u
ya tudtudu'. Ta ituddum i dida ta datuwey un'unudondah nan boblen
idat'un dida.
32 Ot tigonyu ta un'unudonyu nadan tugun Apu Dios i da'yu ta ma"id ha
ibahhoyu.
33 Ta mipatigoh nan nitaguwanyu an nan tugun Apu Dios di
un'unudonyu. Ta way atonyun pumhod ya madukdukkey pi'taguwanyuh
nan boblen idat Apu Dios i da'yu.

6

Hay Pangun'unudandah Nadan Tugun Apu Dios

5:17 5:17 Matthew 5:21 **5:18 5:18** Matthew 5:27 **5:19 5:19** Roma 13:9

1 Hidin nagibbuh an imbagan Moses nadan tugun Apu Dios ot alyonay,
Danae nadan tugun Apu Dios an alyonay ituddu' i da'yu ta danaey
un'unudonyuh nan boblen eyu punhituwan.
2 Ta wan hi Apu Dios di takutanyun namin hinadan imbabaleyu ya
apapuyu hi inggana an mipatigoh nan pangun'unudanyuh nadan tuguna.
Ot atonyu'ehdi ya dumukdukkey pi'taguwanyuh tun luta.
3 Ot da'yun ibba' an tinanud Israel ya maphod on donglonyu ya
inun'unudyu ta pumhod ayu ya dumakol di holagyun himpamoble. Ya
atbohdin nanongnan munhitu ayu i diyen makadangyan an boble ya
malumong di lutana ta mipa'annung nan imbagan Apu Dios i handidan
a'ammod ta'u.
4 Ya ibaga' bon da'yun i'iba' an tinanud Israel an hi Apu Dios ya abuh an
na'abbaktu di madayaw an ma''id ha udum.
5 Ot mahapul an nahamad di pamhod ta'u i Apu Dios ta hiyay
pangiyohhaan ta'u hi an namin an nitaguwan ta'u ya nomnom ta'u ya
bikah ta'u.
6 Ya adiyu bo linglingon tudan itugutugun'un da'yuh ad uwani.
7 Ta ihamadyun itudduh nadan imbabaleyu. Ta datuwey
hanaphapitonyuh nadan numpunhituwanyu ya ta'on on nan eyu
pundaldallananan ya ta'on on hinan mahdom an alo'anyu ya hinan
bumangonanyu.
8 Ya itudo'yu on ingga'odyuh ta'leyu ya impongotyu ta adiyu linglingon.
9 Ya ta'on on hinadan way panton di baleyu ya hinadan geyt on
nun'itudo'yuhdi.

10 Ot adi madne mo ya dumatong ayuh nan boblen imbagan Apu Dios hi
idatna i da'yu an imbaganah didan a'ammod ta'u an da Abraham ya hi Isaac
ya hi Jacob. Ya o''ongal ya ma''aphod nadan boblehdi an eyu punhituwan
an ta'on on bokon da'yuy nangipaphod
11 te wadada moy balehdi ya wadada mo tuwaliy mun'aphod an
mahapulyuhdi ya atbohdin wadaday niphod hi obob ya wadada boy
nun'itanom an greyp ya olibo ta anonyu'e ya mabhug ayu.
12 Mu tigonyu ta adiyu linglingon hi Apu Dios an nangikak i da'mi
hinadan a'ammodyu hi ad Egypt hidin numbalinanmih himbut hidi.
13 Ta hiyay un'unudonyu ya hiya ya abuh di punhilbiyanyu. Ya wa'e ta
munsapata ayu ya hiya ya abuh di punsapataanyu.

14 Ya adi ayu e mundayaw hinadan dios di udum an tataguh nadan
nunlini''odan an boble.
15 Te hi Apu Dios an niddum i da'yu ya adina ahan pohdon an waday
udum an dios hi dayawonyu. Te atonyu'ehdi ya nunhiglay bungotna i da'yu
ot dadagon da'yun namin.
16 Ot hanat adiyu attaon an patnaon hi Apu Dios an dayawon ta'u ta adi
umat hidin inatyuh awadan ta'uh ad Massah.

17 Ot tigonyu ta un'unudonyu nadan tuguna ya tudtuduna.
18 Ta nadan maphod ya nipto' di atonyu ta mapmaphod di ma'at i da'yu.
Ot umannung an da'yuy e munhituh nan maphod an boble an imbagan
Apu Dios i handidan a'ammod ta'u.
19 Te imbaganan pabtikonan namin nadan binuhulyun nunhituhdi.

20 Ya wa'et mahmahan nadan imbabaleyuh udum hi algo an alyonday,
Nganne datuwen tugun ya tudtudu an imbagan nan Dios an dayawon ta'u
hi un'unudon ta'u?

21 Ya alyonyun diday, Handidan a'ammod ta'u ya numbalindah himbut
nan patul hi ad Egypt. Mu hi Apu Dios ya ingkakna didahdi an gapuh nan
ongal an abalinana.
22 Ta tinannigon nadan a'ammod ta'u di nakaskasda'aw an milagro an
ina'inat Apu Dios hi ad Egypt an nundusanah nan patul ya nadan tataguhdi.
23 Ot ahina okakon didahdi ot idatnan dita'uh tuwen boble an imbaganah
didan a'ammod ta'u an midat i dita'u.
24 Ta hi Apu Dios an dayawon ta'u ya imbaganan mahapul an unudon
ta'un namin nadan tuguna ya tudtuduna ta hiya ya abuh di taktan ta'u ya
un'unudon ta'u ta mabalin an minaynayun di pumhodan ta'u ya pi'taguwan
ta'u an umat hi ad uwani.
25 Ya ibilang dita'u i Apu Dios hi maphod hi'on un'unudon ta'un namin
nadan tuguna.

7

Nadan Tatagun Apu Dios

1 Alyon bon Moses di, Hitun pangipanguluwan Apu Dios i da'yu i
diyen boble an eyu punhituwan ya pa'aanona nadan pitun himpamu'un
an numboblehdi an ongal di abalinanda ya dakkodakkolda mu da'yu.
Datuwen numboblehdi ya nadan tinanud Kanaan an tinanud Hib ya
tinanud Girgas ya tinanud Amor ya tinanud Peris ya tinanud Hit ya tinanud
Jebus.
2 Ya hitun ipa'abak Apu Dios dida i da'yu ya mahapul an pumpateyun
namin nadan tatagu ta madadagdan namin. Ya tigonyu ta adi ayu
mihapitan hi kumpulnan alyonda ta ta'on on ma''id ha homo'yun dida.
3 Ya adi ayu mi'yahawan dida ya ta'on on nadan imbabaleyu ya adiyu
iyabulut an mi'yahawadan dida.
4 Te onha ahawaonyu dida ot diday pangiyunnudan nadan imbabaleyu
ta iwalongdan mangun'unud i Apu Dios ta iyunnuddah nadan ahawada.
Ya onha athidiy ma'at ot umannung an nunhiglay bungot Apu Dios i da'yu
ya pa'ibagon da'yun dadagon.
5 Ot hiya nan mahapul an pumpa''ihyun namin nadan pun'onnganda
ya nadan inha''addan batun dayawonda ya nadan pusti an mangita'dog i
Aserah ya numpu'ulanyu nadan bululda.
6 Danaey mahapul hi atonyu te da'yu ya niyappit ayu i Apu Dios an
dayawon ta'u. Ya pinto' da'yuh tataguna hi an namin di taguh tun luta.
Ya da'yu boy nabalol hi odona.
7 Hi Apu Dios ya pinpinhod dita'u i hiya an adi gapu ta dakdakkol ta'u
mu nadan udum an tatagu. Mu hay immannung ya dita'uy a'oh'ohhaan an
tatagu.
8 Mu manu'e ya gapuh pamhod Apu Dios i dita'u ta hiya nan pohdonan
ipa'annung nan imbagana i handidan a'ammod ta'u. Ta hiya nan ingkak
dita'u hi ad Egypt an nihbutan ta'u an gapuh nan ongal an abalinana.
9 Ot hay nomnomnomon ta'u ya hi Apu Dios an dayawon ta'u ya
immannung an hiya nan Dios. Te nan imbaganah atona ya ipa'annungnan
aton an ta'on on hinadan mapalpalog an matanudan an mangipatigoh
namhoddan hiya ya mangun'unud hinadan tuguna.
10 Mu nadan mi'buhul i Apu Dios an adi mangunud hinadan tuguna ya
umannung an dadagona dida.
11 Ot hiya nimpe nan hanat tigonyu ta un'unudonyu nadan tuguna ya
tudtuduna an impa'innila' i da'yuh ad uwani.

Hay Wagah Nan Na'unud I Apu Dios

12 Dingngolyu'e datuwen tuguna ya hanat nanongnan un'unudonyu
ot adi mibahhon ipa'annung Apu Dios nadan imbagana an pamhodnan
da'yuh inggana te hiyay imbagana i handidan a'ammod ta'u hi atona.
13 Ot nanongnan pohpohdon da'yu ya wagahan da'yu ta padakolon
da'yu. Te wagahana nadan ahawayun binabai ta mumpunholag ayu. Ya
pumhodda boy itanomyu an umat hi wit ya greyp ta pangalanyuh bayah
ya olibo ta waday iphodyuh lana. Ya padakolona boy bakayu ya kalneroyu
te hidiyey imbaganah nadan a'ammod ta'u an idatna i da'yu.
14 Ta ongal di atonan munwagah i da'yu mu nadan udum an tataguh tun
luta. Ta ma"id ha mabutingo i da'yu. Ya ta'on on nadan animalyu ya ma"id
ha adi mun'imbabale.
15 Ya ibaliw da'yun Apu Dios hi kumpulnan dogoh. Ta adina iyabulut
an patnaonyu nadan atatakut an dogoh an hinoltap nadan i Egypt. Mu
iyabulutna an holtapon nadan mi'buhul i da'yu dadiyen dogoh.

16 Ta hiya nan mahapul an dadagonyun namin nadan tatagun ipa'abak
Apu Dios i da'yu. Ta adiyu hom'on dida ya adiyu punhilbiyan nadan dios
an dayawonda te atonyu'ehdi ya hidiyey ay bitun agahanyu.
17 Alina ya alyonyuh nomnomyu di, Undan nin pa"abak ami i datuwen
boble an ongal di abalinanda mu da'mi?
18 Mu adi ayu tumakut i dida. Ta haot di nomnomnomonyu ya nan inat
Apu Dios hinan patul hi ad Egypt ya hinadan tataguna.
19 Te da'mi hinadan a'ammodyu ya tinannigomi nadan dakol an
nakaskasda'aw an milagro an ina'inat Apu Dios ya nadan nunhiglan
punligatan an hinoltap nadan tataguhdi. Ot nan Dios an dayawon ta'u
ya atbohdiy atonah nadan tatagun takutanyuh ad uwani.
20 Ya namama te hay aton Apu Dios ya wadaonay dakkodakkol an
kumalat an iyukan ta nunhiglay takutda ta ingganah onda madadag an
namin an ta'on on nadan bumtik an e mipa"e.

21 Ot hiya nan adi ayu nimpe tumakut i dadiyen tatagu te hi Apu Dios an
dayawon ta'u an ongal di abalinana ya wadan bumoddang i da'yu.
22 Ya hiya an Dios an dayawon ta'u ya pa'aanona dadiyen tatagun nunhitu
i dadiyen boble an ta'on on adina pinghanon an pa'aanon dida. Te onha
namaag ya pininghanyun mina"id didan namin ot ma'ibagan dumakol di
atap an animal hidi.
23 Mu hi Apu Dios an dayawon ta'u ya wadaonay nunhiglan takutda i
da'yu ta namaag ya ayda na'alingongah ta ingganah onyu dadagon didan
namin.
24 Ya ta'on on nadan patuldahdi ya ipa'abakna dida i da'yu ta pumpateyu
dida ta malingling di ngadandah tun luta. Ya ma"id ha mabalin hi
mangipadinong i da'yu ta ingganah onyu dadagon didan namin.
25 Mu mahapul an pu'ulanyu nadan bululda. Ya adiyu omnawan nadan
balitu' ya silber an niyamma i dadiyen bululda ta adiyu alan dadiyen
bululda ta adi ayu mabaliyan. Te nunhiglan umipabungot dadiye hinan
Dios an dayawon ta'u.
26 Ot hiya nan mahapul an adiyu iyanamut dadiyen nunhiglan umi-
pabungot i Apu Dios hinadan punhituwanyu te niyappitdah madadag ot
alina ya ta'on on da'yu ya miyappit ayu damdama hi madadag. Ta hiya
nan adiyu ipatnan e omnawan mu onyuot aboholan dadiye te niyappitda
nimpeh madadag.

8

Hay Imbagan Moses Hi Atonda Ta Wan Bagiyonda Nan Maphod An Boble

1 Innayun bon Moses an alyon di, Mahapul nimpe an un'unudonyun
namin nadan tugun Apu Dios an imbagabaga' i da'yuh ad uwani ta wan
mi'tagu ayu ya dumakol di holagyu. Ta mabalin an da'yuy e munhituh nan
boblen imbagan Apu Dios i handidan a'ammod ta'u an idatna i dita'u.
2 Ot nomnomnomonyun namin nadan inat nan Dios an dayawon ta'u
an nangipangulu i dita'uh nan agge naboblayan hi napat (40) di tawon. Ot
iyabulutnay dakol an nunligatan ta'u ta pinatna dita'u hi'on nganne tuwaliy
aton ta'u ta panginnilaan hi'on nan tugunay unudon ta'u.
3 An inyabulutna ta na'agangan ta'u ot ahi dita'u mohpe panganon hinan
manna an ta'on on agge ta'u ni' innilan makan te ma''id ha inan handidan
a'ammod ta'u hi athidi. Manu'eh inatnahdi ya ta wan tudduwan dita'un
tatagu an bokon hay makan ya abuh di managuh tagu te ha ahan di
ma'ahhapul ta'u ya nan hapit Apu Dios.
4 Ya ta'on boy napat (40) di tawon di impala''uh ta'u ya agge nadunut di
lubung ta'u ya atbohdin agge linum'a' di huki ta'un e dimmanallanan.
5 Ot nomnomnomon ta'u an nan Dios an dayawon ta'u ya mahapul an
tugunon dita'u ya titilgon dita'u an umat hinan aton nan ammod hinan
imbabalena.
6 Ot hiya nan mahapul an nadan tugun Apu Dios an dayawon ta'u di
un'unudon ta'u ta wan nan miyunnudan hinan pohdonay aton ta'u hinan
pi'taguwan ta'u.
7 Te hi Apu Dios an dayawon ta'u ya maphod nan boblen pangiyayana
i da'yu. Te wadahdiy wa''el ya puhung an alpuwan di liting an umeh nan
nundotal ya ta'on on hinadan nabillid.
8 Ya wahdiday nitanom an wit ya barley* ya bungbunga''an an umat hi
greyp ya fig ya pomegranet ya olibo an alpuwan di manteka ya lana. Ya
wahdida boy danum di iyukan.
9 Ya mahawwalan di makan hidi ya adi ayu makulangan hinadan
mahapulyuhdi. Ya wadadahdiy batu an pangalan hi gumo' ya dakol di
kaper† an maka''utan hinadan nabillid.
10 Ot hitun punhituwanyu i diyen boble an dakol di makan ya munhana
ayuh nan Dios an dayawon ta'u hi nangdatanan da'yu i diyen boble.

Hay Namadapadanan Moses Ta Adida Linglingon Hi Apu Dios

11 Ot tigonyu ta adiyu linglingon nan Dios an dayawon ta'u. Ya adiyu
iwalong an mangun'unud hinadan tuguna ya tudtuduna an teen itugun'u
i da'yuh ad uwani.
12 Te udum hi algo ya alina ya gapu ta mahawwalan di makan hi
itanudyu ya pun'iyammayuy mun'aphod an punhituwanyu
13 ya atbohdin dumakol di bakayu ya kalneroyu ya ta'on on nadan silber
ya balitu'yu ya dumakol ya an namin nadan mahapulyu
14 ya alina ya gapu i dadiye ya mumbaktu ayu. Ya linglingonyuh Apu
Dios an nangikak i dita'uh ad Egypt hidin numbalinan ta'uh himbut hidi.
15 Nomnomnomon ta'u boy nangipapto' Apu Dios hi awadan ta'uh nan
damuna ya atatakut an agge naboblayan an awadan di pumaten ulog
ya skorpyon. Ya ma''id ha liting ta nun'a'uwoh ta'u mu impabudduhnay

---

8:3 8:3 Matthew 4:4; Luke 4:4 * **8:8 8:8** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u mu nalaklakay nginana mu nan wit ta hiya nan hiyay anon nadan nawotwot. † **8:9 8:9** Nan kaper ya hidiye nan copper hi English. **8:14 8:14** Matthew 5:2-12

liting hinan doplah. 16 Ya indattan dita'u hi manna an makan an ta'on
on handidan a'ammod ta'u ya aggeda innilah diyen makan. Ta danaey
namatnana i dita'u ta way aton ta'un mumpada"ul ta wan umudi ya
maphod di ma'at i dita'u.
17 Mu alina ya gapu ta pinumhod ayu ya alyonyuy gapuh nan abalinanyu
ya bikahyu.
18 Mu mahapul an nomnomonyu an nan Dios an dayawon ta'u di mang-
dat hi abalinanyun kumadangyan ta wan mipa'annung nan imbagana i
handidan a'ammod ta'u.
19 Ot ibaga' tee i da'yu hi ad uwani an alina'e hi du'gonyu nan Dios an
dayawon ta'u ta e ayu mundayaw hinadan dios an dayawon di udum an
tatagu ya adi mibahho an madadag ayu.
20 Ta madadag ayun umat hinadan tataguh abobboble an tinigoyun
dinadag Apu Dios an gapuh adida pangun'unudan i hiya an Dios an
dayawon ta'u.

9

Hay Imbagan Moses ta Wan Waday Dinol Nadan Tinanud Israel

1 Alyon bon Moses di, Ot donglonyu an da'yun ibba' an tinanud Israel.
Ad uwani ya nadatngan moy pangagwatanyuh nan wangwang an nungn-
gadan hi Jordan ta wan eyu pumboblayan nadan bobleh dommangna an
ta'on on ongal di abalinan nadan tatagun numpunhituhdi mu da'yu. Ya
ta'on boh on o''ongal di numboblayanda ya mitu'dul hi ad lagud di alad
nadan bobleda.
2 Ya nadan tataguhdi ya nun'atatageda ya o''ongaldan ayda kakabbakab
te dingngolyun alyon handidan a'ammodyuy ma''id anu ha mabalin hi
mangabak hinadan tinanud Anak.
3 Mu innilaonyuh ad uwani an nan Dios an dayawonyu di mangipangu-
lun da'yu ta umat hi aton di apuy di atonan manadag i dida ta mabalin
an pumpudugyu dida ta pa'ibagonyun patayon dida ta mipa'annung nan
imbagan Apu Dios i dita'u.
4 Ot hitun pangipa'aanan nan Dios an dayawon ta'u i didahdi ta da'yuy
mihukkat an mumboblehdi ya adiyu bo alyon hi nomnomyu di, Manu'e hi
inhukkat da'mi i Apu Dios hitu ya gapu ta nipto' di pangatmi.
Bokon athidiy gapuna te manu'e hi impa'aan Apu Dios nadan tatagu i
dadiyen boble ya gapuh nadan adi maphod an pangatda.
5 Ta bokon nan amaphodyu onu nan nipto' an pangatyu di gapunah
da'yuy mihukkat an e mumboblehdi mu gapuh nan adi maphod an
pangatda. Ta hiya nimpe nan pa'aanon nan Dios an dayawon ta'u didahdi
ya ta ipa'annungan nan imbagana i handidan a'ammod ta'un da Abraham
ya hi Isaac ya hi Jacob.
6 Ot hiya nan mahapul an nomnomonyun adi gapu nimpe ta maphod di
pangatyu ya indat nan Dios an dayawon ta'u hidiyen maphod an boble i
da'yu. Te da'yu ya mungngohe ayu an naligat hi umunudanyu.
7 Ot hanat nomnomnomonyuh tuwe ta adiyu linglingon din inat
handidan a'ammodyun nangipabungot i Apu Dios hidin awadan ta'uh nan
agge naboblayan. Te nihipun tuwalih nakakan ta'uh ad Egypt ta ingganah
ad uwani ya impatigoyuy nungngohayanyun Apu Dios
8 an umat hidin nangipabungotan handidan a'ammodyun hiyah din
immohnongan ta'uh nan billid hi ad Horeb an unhaot mina"id da'yun
namin i hiya.

9 Hidiye din timmikida' hinan billid hi e' nangalan hinan duwan
nadampillag an batu an nitud'an nan tugun Apu Dios i dita'u an
immo'ohnonga' hidi hi napat (40) di algo ya hilong an ma"id ha inan'u
ya ininum'u.
10 Ot idat Apu Dios i ha"on nan duwan nadampillag an batu an nangi-
tudo'anah nadan tuguna an dadiye din imbagabaganah din himmapitana
i dita'u hi awadanah nan way mundalang an apuy hinan billid. Ya i diyen
algo ya na'amung ta'un namin i diyen billid.
11 Ta hidin mi'anapat (40) hi algo ot ahina idat i ha"on nan duwan
nadampillag an batu an nangitudo'anah nadan tuguna i dita'u.
12 Ot alyonan ha"on di, Eka ta ma'ibaga'an dumayyu te nadan tatagu an
ingkakmuh ad Egypt ya adi maphod di at'attonda. Te inwalongdaot bo
an mangun'unud hinadan tugun'u ot mangiyammada i han dayawondan
balitu' an baka.
13 Ya alyon bon Apu Dios di, Innila' tuwali ot nunhiglay ngohen danaen
tatagun adiya' un'unudon.
14 Ot alyona boy, Aga'e ta dadago' dida ta ma"ido' didan namin ta adi
uggan mangadan di ngadandah tun luta. Ta nan holagmuh pidwana di
padakkodakkolo' ta pumbalino' hi ongal di abalinanda mu datuwen tatagu.
15 Ot inayun'u mon manayyuh nan billid an inodna' nan duwan
nadampillag an batu yaden nanongnan mundalang nan billid.
16 Ya hidin nihaggona' ya immannung peman an numbahul ayun tatagu
i Apu Dios te tinigo' nan balitu' an bakan inyamman handidan a'ammodyu.
Ta onyu'ot bo na'ibagon an inwalong an mangun'unud hinadan tugun Apu
Dios.
17 Ta hiya nan tinigoyun impuhit'uh hinangngabyu nan duwan
nadampillag an batu ot magududa.
18 Ot inayun'u mo bon e munlu'bub ta mumpahpahmo'a' i Apu Dios. Ta
napat (40) di algo ya hilong boy agge' nanganan ya agge' imminuman an
gapuh nan numbahulanyu ya nunhiglay bungot Apu Dios.
19 Ta timmakuta' hinan nunhiglan bungot Apu Dios i da'yu te pohdonan
patayon da'yun namin. Mu maphod ta dingngolna nan numpahpahmo'a' i
hiya.
20 Ya ta'on on hi Aaron ya nunhiglay bungot Apu Dios i hiya ta unhaot
pinatena mu indasala' bo hiya.
21 Ot ala' nan umipabain an inyamman dadiyen a'ammodyu an balitu'
an kilaw an baka ot itungu' hinan apuy. Ot guduwo' ta ay hupu' ot e' itopal
hinan wa"el hidih nan way billid.
22 Ya ta'on on hi awadan ta'uh ad Taberah ya hi ad Massah ya hi ad Kibrot-
Hattabah ya atbohdin impabungot handidan a'ammodyu hi Apu Dios hidi.
23 Ya atbohdih din hinnag dita'u i Apu Dios hi awadan ta'uh ad Kades-
Barnea an alyonay, Ume ayuh nan boblen indat'un da'yu ta da'yuy
mihukkat hi e munhituhdi. Mu aggeyu bo inunud nan imbaganah atonyu
te ma"id ha dinolyun hiya.
24 Te nihipun tuwalih din hopap di nanginnilaa' i da'yu ya nginheyuh
Apu Dios.
25 Ta hiya nan immeya' ot eya' munlu'bub an mundasal hi napat (40) di
algo te nundadaan hi Apu Dios an mamate i da'yun namin.
26 Ta inali' hinan dasal'u di, He"a Apu Dios an na'abbaktu ya adim bahan
patayon tudan tatagum. Te dida ya imbilangmuh odonmu an inikakmuh
ad Egypt an gapuh nan ongal an abalinam.

27 Ot hanat linglingom bahan nan numbahulan datuwen mungngohen
tatagu ta nomnomnomom nadan baalmun da Abraham ya hi Isaac ya hi
Jacob.
28 Te onha dadagom dida ot alyon nadan tataguh ad Egypt di manu'eh
inatmuhdi ya adim abalinan an idatong didah nan boblen alyom hi
idatmun dida. Ya gapuh hihiwom i dida ya inyem didah nan agge
naboblayan ta hidiy pamatayam i dida.
29 Mu nomnomnomom an dida nadan pinto'muh tatagum an imbilang-
muh odonmu an inilpum hi ad Egypt an gapuh nan ongal an abalinam.

10

Nan Nihukkat Hinan Duwan Nadampillag An Batu

1 Innayun bon Moses an alyon di, Imbagan Apu Dios i ha"on ta idadaan'u
ha duwah nadampillag an batu an umat hidin namangulu ya intikid'uh nan
billid. Ya imbagana bo ta iyamma' ha Kahun an kayiw.
2 Ot ibagana an itudo'nah nadan batu nan nitudo' hidin namangulun
nadampillag an batu an impuhit'u ta ahi' iha"ad hinan Kahun.
3 Ot iyamma' mo han Kahun an akasya ot pa'ota' di duwan batu ta
nadampillagda an umat hidin namangulu ot itikid'uh nan billid.
4 Ot itudo' bon Apu Dios hidi nan himpulun (10) tuguna an dadiye din
imbagabagana i da'mih din awadanah nan way mundalang an apuy hinan
billid yaden i diye din na'amunganmihdi.
Ta hidin nagibbuh an intudo'na ot ipabangngadnan ha"on.
5 Ot inayun'un dumayyuh nan billid. Ot iha"ad'uh nan inyamma' an
Kahun an inunud'u nan imbagana ta niha"ad hidi ta ingganah ad uwani.

Hay Natayan Aaron

6 Hidin nakak ta'un tinanud Israel hidih nadan obob nadan i Jaakan ot
ume ta'uh ad Moserah ya hidiy natayan nan padi an hi ibba' an hi Aaron
ot hidiy ilubu'ana. Ot mihukkat i hiya hi padi nan imbabalenan hi Eleasar.
7 Ot makak ta'u bohdi ot ipluy ta'uh ad Gudgodah ya hi ad Jotbata an
awadan di dakol an liting hinan wa"el.
8 Ya i diyey namto'an Apu Dios hinadan tinanud Libay ta diday mangdon
hinan Kahun an nittuwan nan Hapitna ya dida boy mabalin hi munhilbin
hiya ya mabalin an munwagah nadan tatagu. Ta ingganah ad uwani ya
athidiy tamuda.
9 Ta hiya nan ma"id ha nidat i didan tinanud Libay hi luta an adida umat
hinadan i'ibada te nan Dios an dayawon ta'u di nangali i dida hi hiyay ukod
i dida.
10 Ya inalin bon Moses di, Hidin numbangngada' hinan billid ya napat
(40) boy algo di nihaha"ada' hidi an umat hidin hopapnah nangaya'. Ya
maphod nimpe ta dingngol Apu Dios boy numpahpahmo'a' ta agge da'yu
inamin an pinate.
11 An onaot alyon i ha"on di ipangulu da'yu ta ume ta'uh nan boblen
imbaganah nadan a'ammod ta'u hi idatnan da'yu.

Hay Pohdon Apu Dios Ya Na'unudda I Hiya Nadan Tataguna

12 Ot ad uwani ya hay pohdon nan Dios an dayawon ta'u i da'yun ibba'
an tinanud Israel ya hiya an Dios an dayawon ta'u di taktan ta'u ya unudon
ta'u. Ta mipatigoh nan a'at ta'u an hiyay pohpohdon ta'u ya punhilbiyan
ta'u hi an namin an nomnom ta'u ya pangiye"e ta'u.

13 Ta un'unudon ta'u nadan tuguna ya tudtuduna an teen ipa'innila' i
da'yuh ad uwani ta wan mapmaphod di ma'at i dita'u.
14 Ot nomnomnomonyu an hi Apu Dios di ud bagih ad lagud ya tun luta
ya an namin nadan wada i datuwen limmuna.
15 Ya ta'on on athidiy a'at Apu Dios ya impatigona damdamay pamhodnah
nadan a'ammodyu ta pinto' da'yu an tinanudanda an bokon nadan tataguh
udum hi boble. Ta ingganah ad uwani ya dita'uy pinto'nah tataguna.
16 Ot hiya nan mahapul an idinongyun mungngohe ta mumbalin ayuh
na'na'unnud i Apu Dios.
17 Te hi Apu Dios an dayawon ta'u ya na'abbaktu. Ya ongal di
abalinana ot hiyay ma'unud. Ya nipto' di punnomnomna an ma"id ha
pangipangngelana. Ya adi mabalin hi mabayadan ta hukkatana nan
pinhodnan ma'at.
18 Ya tigona ta nan nipto' di ma'at hinadan nun'apuhig ya nadan
nun'abalun binabai ya ta'on boh on nadan mi'iboblen da'yu ya pohpo-
hdona dida ya idatnay itanudda ya ilubungda.
19 Ot hiya nan mahapul an waday pamhodyuh nadan mi'iboblen da'yu
te ta'on on dita'u ya pinatna ta'un e ni'ibobleh ad Egypt.
20 Ot hanat nan Dios an dayawon ta'uy takutan ta'u ya punhilbiyan
ta'u. Ya hanat inaynayunyun mangun'unud i hiya ta ipa'annungyu nadan
ibagayu an atonyu.
21 Ya nan anabaktunay haphapiton ta'u te hiya nan Dios an dayawon ta'u.
Ya tinannigo ta'u nadan dakol an nakaskasda'aw an ina'inatna.
22 Ya hidin immayan handidan a'ammod ta'uh ad Egypt ya napituda (70)
ya abuh. Mu tigonyun ad uwani ya dimmakkodakkol ta'u an umat ta'u hi
dinakol di bittuwon hi ad lagud.

11

Hay Anabaktun Apu Dios

1 Alyon bon Moses di, Mahapul an nan Dios an dayawon ta'uy pohpohdon
ta'u ta nanongnan un'unudon ta'u nadan tuguna ya tudtuduna.
2 Ot nomnomnomon ta'u hi ad uwani hi'on nganney na'adal ta'u hinadan
tinannigo ta'u ya pinanatna ta'u an inat nan Dios an dayawon ta'u an
nanitilog i dita'u. Te dita'un bokon nadan imbabale ta'u di nanigotigoh
nadan na'na'at an umat hinadan nipatigan di anabaktuna ya nan ongal an
abalinana
3 ya nadan nakaskasda'aw an ina'inatna hi ad Egypt an umat hi
nangatnah nan patul hidi ya nadan tataguhdi.
4 Ya nan inatnah nadan nungkakabayu ya nungkakalesan tindaluh ad
Egypt an nun'a'altingdah nan baybay an mumbolah hidin pindug da'min
a'ammodyu.
5 Ya nadan imbabaleyu ya aggeda tinigoy nangipanapto' Apu Dios i
dita'uh din awadan ta'uh nan agge naboblayan ta ingganah dimmatngan
ta'uhtu.
6 Ya aggeda bo tinigo din na'at i da Datan ya hi Abiram an imbabalen
Eliab an tinanud Ruben. An natommang nan lutan nipto' hinan allungda
ot ma'uhbungdah ad dalom an hina'amma ya ta'on on nan allungda ya an
namin nadan wadan dida.
7 Ta tinannigo ta'u danaen atatakut an na'na'at an inat Apu Dios.

Nan Mangunud Hinan Tugun Apu Dios Ya Mawagahan

11:6 11:6 Bilang 16:1-3,31-35

8 Ot hiya nimpe nan mahapul an inaynayunyun un'unudon an namin
nadan tugun ya tudtudun Apu Dios an teen ipa'in'innila' i da'yuh ad uwani.
Ta wan waday bikahyun mangagwat hinan wangwang an nungngadan hi
Jordan ta ume ayuh nan eyu pumboblayan.
9 Ya madmadney iha"adanyuhdi i diyen makadangyan ya malumong an
boblen imbagan Apu Dios an idatna i handidan a'ammod ta'u ya i dita'un
tinanudda.
10 Ya hidiyen boble ya adi umat hi ad Egypt an nalpuwan ta'u an
naligatan ta'un nangiyamma hi alak ta ahi waday nundanum ta'uh nadan
intanom ta'u.
11 Te nan umayanyun boble ya wadaday billid ya wadada boy nundotal.
Ya hay mundanum hinadan mitanom hidi ya udan.
12 Ya nan Dios an dayawon ta'u di mumpapto' i diyen boble ta mihipun
hinan balun di tawon ta ingganah nan agibbuhan di tawon ya nanongnay
pangipapto'na i diyen boble.
13 Ot hiya nimpe nan inaynayunyu'e an un'unudon datuwen tugun an
indat'un da'yu hi ad uwani ta nan Dios an dayawon ta'u di pohpohdonyu
ya hiyay punhilbiyanyu hi an namin an pangiye"eyu ya nomnomyu
14 ya pa'aliyonay udan hinan punhapulanyu i diyen boble ta waday
lowang ya ta'on on hinan tiyalgo ya waday udan ta nanongnan waday
apitonyu. Ta waday iyammayuh alina ya maphod an bayah ya lana.
15 Ya wadada boy holo' hi anon di animalyu ta mahawwalan di itanudyu.
16 Mu tigonyu ta adi ayu tuwali mabaliyan an mangidinol hinadan dios
di udum an tatagu.
17 Te onha atonyuhdi ot hidiyey lummuh bumungotan Apu Dios i da'yu.
Ta adina pa'aliyon di udan ta mun'a'ateday nitanom. Ta mun'a'ate ayu an
gapuh inagangyu an ta'on on maphod hidiyen boblen idat Apu Dios i da'yu.
18 Ot hiya nimpe nan iha"adyuh nomnomyu datuwen ibagabaga' i da'yu
ta adiyu linglingon. Ya intudo'yu bo ya inha"adyuh nadan pongotyu ya
hinadan inhu'lubyuh ta'leyu. 19 Ya intudduyu boh nadan imbabaleyu
ta hiyay haphapitonyuh nan numpunhituwanyu ya hinadan pundaldal-
lanananyu ya ta'on on hinan alo'anyu ya hinan bumangonanyu.
20 Ya intudo'yu boh nan way panton di baleyu ya hinadan geytyu.
21 Ot atonyu'ehdi ya umannung an da'yuh nadan holagyu di nanongnan
munhitu i diyen boblen imbagan Apu Dios hinadan a'ammod ta'u hi
idatnan dita'u.
22 Ot tigonyu nimpe ta inaynayunyun un'unudon an namin nadan tugun
an imbaga' i da'yu. Ta nan Dios an dayawon ta'u di pohpohdonyu ya nan
miyunnudan hinan pohdonay atonyu.
23 Ot atonyu'ehdi ya umannung an pa'aanon Apu Dios dadiyen tatagu an
ta'on on dakolda ya ongal di abalinanda mu da'yu.
24 Ta an namin nadan boblehdi an goppa'onyu ya midat i da'yu. Ya hay
binillog diyen eyu pumboblayan ya mihipun hinan agge naboblayan ta
ingganah nadan billid an nungngadan hi Lebanon ya hinan wangwang an
nungngadan hi Euprates ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan
di algo.
25 Ya ma"id ha taguh abalinanan manangga i da'yu. Te nan Dios
an dayawon ta'u ya imbagana an wadaonay nunhiglan takut nadan
nunhituhdi i da'yu.
26 Ot hi ad uwanin algo ya piliyonyu hi'on pinhodyun mawagahan onu
madusa.

27 Ot inaynayunyu'en un'unudon nadan tugun nan Dios an dayawon ta'u
an imbaga' i da'yu hi ad uwani ya wagahan da'yun hiya.
28 Mu adiyu'e tuwali un'unudon nadan tugun nan Dios an dayawon
ta'u an imbaga' i da'yu hi ad uwani ta nadan dios di udum an tataguy
pundinolanyu an aggeyu in'innila ya dusaon da'yu i Apu Dios.
29 Ot idatong da'yu'en Apu Dios i diyen boble ya eyu initkuk nadan
punwagah Apu Dios i da'yu hinan nabillid an nungngadan hi Gerisim. Ya
eyu bo initkuk hinan nabillid an nungngadan hi Ebal nadan pundusan Apu
Dios. 30 Te datuwen duwan nabillid ya wadadahdi hinan boblen nadan
tinanud Kanaan hidih nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah nan
wangwang an nungngadan hi Jordan. Ya nihaggonda boh nan kayiw an
oak an ma'alih Moreh hinan bobleh ad Gilgal.
31 Ot agagga mo tee ya agwatonyu nan wangwang an nungngadan hi
Jordan ta ume ayuh nan boblen idat nan Dios an dayawon ta'u i da'yu. Ya
nagibbuh'en binagiyu ta da'yu moy munhituhdi
32 ya tigonyu nimpe ta un'unudonyun namin nadan tugun an im-
bagabaga' i da'yu hi ad uwanin algo.

12

Nan Pinto' Apu Dios An E Pundayawan Nadan Tinanud Israel

1 Alyon bon Moses di, Datuwe nadan tugun an mahapul an un'unudonyu
hinan eyu punhituwan hinan boblen idat nan Dios an dinayaw handidan
a'ammod ta'u.
2 Ot wa'et inabakyu nadan tatagun numpunhituhdi ya numpa"ihyun
namin nadan pundayawandah nadan billid ya hinadan nabillid ya hinadan
pu"un di mun'ahagabong an kayiw.
3 Ta pumpa"ihyun namin nadan pun'onnganda ya nadan inha"addan
batun dayawonda ya numpu'ulanyu nadan pusti an mangita'dog i Aserah
ya nunwatokyu nadan bululda. Ta mama"idda ta malingling di ngadanda
i diyen boble.
4 Ya mahapul an adiyu iyunnud di atonyun mundayaw hinan Dios an
dayawon ta'u hinan atondan mundayaw hinan diosda.
5 Mu mahapul an bagaanyuh Apu Dios ta piliyonay eyu pangipata'dogan
hinan pundayawanyun hiya.
6 Ta hidi ya abuh di pangiyayanyuh nadan maghob an mi'nong ya nadan
idawatyu ya nadan idatyun mi'apuluh nadan mahapulanyu ya nadan
pohdonyun idawat i Apu Dios ya nadan imbagayun idawatyu ya nadan
hopap di imbabalen di bakayu ya kalneroyu.
7 Ta hidih nan way pundayawan i Apu Dios di pangananyun hina'ammah
nadan i'nongyu. Ta mun'am'amlong ayuh nadan wagah nan Dios an
dayawon ta'u i da'yu hinadan tinamuwanyu.
8 Ta adiyu mo aton nadan umat hitun at'aton ta'u hi ad uwani an way
ohaon ukod hinan madadawoh hi atona
9 an gapu ta agge ayu ni' dimmatong hinan boblen idat Apu Dios hi
punhituwanyu.
10 Te adi mo madne ya agwatonyu nan wangwang an nungngadan hi
Jordan ta ume ayu i diyen boblen idat nan Dios an dayawon ta'u i da'yu.
Ta malinggop ayu mohdi te ma"id mo ha umalih mangubat i da'yu.
11 Ta hidi nimpeh nan ibagan nan Dios an dayawon ta'u di pun-
dayawanyu i hiya di pangiyayanyuh nadan imbaga' an maghob an mi'nong

11:29 11:29 Deuteronomy 27:1–28:68

ya nadan udum an i'nongyu ya idawatyu ya nadan idatyun mi'apuluh (10)
nadan nahapulanyu ya nadan ninomnomyu tuwalin idawat i Apu Dios ya
atbohdi nadan mapmaphod an wadan da'yu an imbagayun idawatyu i Apu
Dios.
12 Ta hidih nan pundayawanyuh nan Dios an dayawon ta'u di
pun'am'amlonganyun hina'amma ya ta'on on nadan himbutyu. Ya adiyu
linglingon ta ayaganyu nadan tinanud Libay an dida nan ma"id ha lutah
nidat i dida.
13 Ot wahdi ayu'e mo ya adi mabalin hi kumpulnay eyu pangi'nongan
hinadan maghob an mi'nong i Apu Dios.
14 Ta hina nimpen pot'on Apu Dios ya abuh di eyu pangi'nongan hinadan
intugun'u i da'yu an i'nongyu.
15 Mu pinhodyu'e tuwali an mumpalti hinadan wagah Apu Dios i da'yu an
halunyu ta ihdayuh nunhituwanyu ya ukod ayu. Ta umat hinan atonyuh
nadan ulha an kumpulnay eyu pangipaltiyan. Ya kumpulna boy mangihda
an ta'on on nibilang hi malinis onu agge.
16 Mu mahapul an adiyu ihday dalan nadan paltiyonyu mu onyuot ikuyag
hinan luta ta ay liting.
17 Mu adi mabalin hi anonyuh nadan nunhituwanyu nadan idawatyun
Apu Dios ya nan mi'apuluh (10) nadan ginapasyu ya nan bayah ya
mantekan di olibo. Ya athidi boh nan hopap di imbabalen nadan halunyu
onu kumpulnan ninomnomyun idawat onu nadan imbagayun idawatyu
an ap'aphodan an idawatyu.
18 Te mahapul an hinan pinto' nan Dios an dayawon ta'u an pundayawan
i hiya di eyu panganan an da'yun namin an hina'amma ya nadan himbutyu
ya nadan tinanud Libay an nunhituh bobleyu ta mun'am'amlong ayun
namin hidi.
19 Ot tigonyu ta adiyu nimpe linglingon nadan tinanud Libay an nunhituh
nadan bobleyu.
20 Ya hitun pangipa'ongngalan Apu Dios hinan bobleyu ta mipa'annung
nan imbagana ya pinhodyu'en munhidah dotag ya libli ayun munhida.
21 Mu nidawwi'e tuwali nan pinto' nan Dios an dayawon ta'u an eyu
pundayawan i hiya ya mabalin an hay nunhituwanyuy pumpaltiyanyuh
nadan halunyu an pinhodyun ihda.
22 Ya kumpulnan tagu di mangihda an ta'on on mibilang hi malinis onu
adi an umat hinan atonyun mangihdah nan ulha.
23 Mu tigonyu ta adiyu nimpe ihda nan dalana. Te nan dala di ataguwan
ya paniyoh on pi'i"anyu nan dalah nan dotag.
24 Ot ikuyagyu nimpe nan dalah nan luta te adi mabalin hi pi'i"anyu.
25 Ot hi'on unudonyu ta adiyu anon nan dala ya nipto' hidiyen atonyu an
umipa'amlong i Apu Dios. Ya nanongnan malinggop ayu ya ta'on on nadan
imbabaleyu.
26 Mu nadan niyappit i Apu Dios ya nadan imbagayun idawat i Apu Dios
ya mahapul an iyeyu nimpeh nan pinto'na an pundayawan i hiya.
27 Ta hidih nan punggobhan hi mi'nong di pangiyayanyuh nadan maghob
an mi'nong mu nan dalana ya ikuyagyuh haggon nan punggobhan ya
inihdayu nan dotagna.
28 Ot hanat un'unudonyun namin datuwen tugun an idat'u i da'yu
ta wan luminggop ayu ya ta'on on nadan holagyu. Te nan nipto' an
mangipa'amlong hinan Dios an dayawon ta'u di atonyu.

Adiyu Iyunnud Hinan Pundayaw Nadan I Kanaan Hinan Diosda

29 Ot hay umayanyu ya ipa'abak nan Dios an dayawon ta'u i da'yu
nadan tatagun nunhituhdi hi ad Kanaan ta mabalin an da'yuy mihukkat
hi munhituhdi.
30 Ya tigonyu ta adiyu ipatnan iyunnud i dida hinan eda pundayawan
hinadan dakol an diosda. Ya adiyu nimpe alyon di, Agandi anu ta emi
tigon di atondan mundayaw hinan diosda ta pangiyunnudanmi.
31 Te nan atondan mundayaw hinan diosda ya nunhiglan umipabungot
i Apu Dios. Te ta'on on imbabaleda ya gobhonda ta i'nongdah nan diosda.

32 Ot hanat un'unudonyun namin nadan imbagabaga' i da'yu an tugun
Apu Dios ta adiyu udman ya adiyu kulangan.

13

Hay Nangibagaan Moses Ta Adida Mundayaw Hinadan Dios Di Udum An Tatagu

1 Alyon bon Moses di, Onha waha propeta onu ha nanginnilan man-
gibalin hi in'inop ya imbagana an waday nakaskasda'aw an milagron ma'at
2 ya indani ya nipa'annung hidiyen imbagana ta alyonay, Middum ayu
ta eta'u mundayaw hinadan dios di udum an tatagu
3 ya hanat adiyu dongdonglon dida. Te hinae ya on pamatnan nan
Dios an dayawon ta'u i da'yu ta ma'innila hi'on immannung an hiyay
pohpohdonyu hi an namin an pangiye"eyu ya nomnomyu.
4 Ot hanat nan Dios an dayawon ta'uy un'unudon ta'u ya ipabaktu ta'u
hinan nitaguwan ta'u. Ta unudon ta'u nadan tuguna ta hiya ya abuh di
dayawon ta'u ya punhilbiyan ta'u.
5 Te hiyay nangikak i dita'uh ad Egypt ta pinogpognay ahimbut ta'u. Ot
nadan umat hinan imbaga' an mangalih propetada onu mangalih diday
nanginnilan mangibalin hi in'inop ya mahapul an mipapateda ta adi da'yu
itudduwan an mangat hinan ipagol nan Dios an dayawon ta'u. Ot mahapul
nimpe an ipapateyu dida ta ma'aan hidiyen adi maphod an pangat i diyen
eyu pumboblayan.

6 Ya atbohdin ta'on on nan hi ibbayu onu imbabaleyu onu ahawayu onu
nan nahamad an gayyumyuy mamali i da'yu ta alyonay, Ma'ayu'e ta eta'u
middum an mundayaw hinadan dios di udum an tatagu an agge pinatnan
di a'ammod ta'u an dinayaw
7 an ta'on on nadan dios di udum an tataguh nan nihaggon an boble onu
nadan nalpuh nun'idawwin boble
8 ya mahapul an adi ayu mihapitan. Ya atbohdin adiyu hom'on dida ya
adiyu ibaliw dida.
9 Te mahapul an ipapateyu dida. Ta da'yuy mamangulun muntopa i dida
ya ahi adhuwan nadan tatagu
10 ta punhintotopaanda ta ingganah onda mate. Te nibahhoh diyen
atonda an on da'yu baliyan ta du'gonyu nan Dios an dayawon ta'u an
namogpog hi ahimbut ta'u hi ad Egypt.
11 Ot donglonyun namin an tinanud Israel ta way ohaon tumakut an e
bumalbali ta wan adi mapidwan ma'at ha athidih adi maphod.

12 Ya wa'et wa'ayuh nan boblen indat Apu Dios hi pumboblayanyu ta
waday donglonyuh nadan udum an boblehdi
13 an wadaday e namalbalih nadan ibbayu i diyen boble ta hay
dayawonda mo ya nadan dios di udum an tatagu

14 ya mahapul an ume ayu ta eyu pa'ammahmahan hi'on immannung an
inatda. Ta na'innilaanyu'e an waday nunhiglan umipabungot i Apu Dios
an ma'ma'at hidi
15 ya mahapul an patayonyun namin nadan numpunhituhdi ya ta'on on
nadan halunda.
16 Ya inamungyun namin nadan nun'abalol an usalda hi gawwan nan
bobleda ya pinu'ulanyuh diyen boble ta miyappit hidiyen boble hi maghob
an mi'nong hinan Dios an dayawon ta'u. Ya immathidih diyen boble ta
inggana an ma"id ha e munhituhdi.
17 Ya tigonyu ta ma"id ha ta'on on ohah alanyu i dadiye te mahapul an
maghobda. Ta adi bumungot hi Apu Dios i da'yun namin ta on da'yuot
hom'on ta punholagon da'yu ta dumakkodakkol ayu te hidiye tuwaliy
imbagana i handidan a'ammod ta'u.
18 Mu gahin nimpey un'unudonyun namin nadan imbagabaga' i da'yun
tuguna ta nadan umipa'amlong i hiyay atonyu.

14

Nadan Adida Aton Hi'on Waday Maten Ibbada

1 Alyon bon Moses di, Dita'u ya mibilang ta'uh imbabalen nan Dios
an dayawon ta'u. Ot wada'ey mateh nadan ibba ta'u ya adi mabalin an
hugaton ta'uy adol ta'u onu putulon di ibu' ta'u hi nangappit hi angah ta'u
an gapuh e ta'u umukayungan.
2 Te dita'u ya niyappit ta'u hinan Dios an dayawon ta'u. Ya hi an namin an
tataguh tun luta ya dita'u ya abuh di pinto' Apu Dios hi nabalol an odona.

Nadan Makan Ya Nadan Adi Makan An Animal

3 Mahapul an adi ta'u anon nadan nibilang hi nalugit.
4 Ot datuwe nadan animal an mabalin an anon ta'u an umat hinan baka
ya kalnero ya gulding
5 ya nadan nat'onat'on an ulha ya nadan ma'alih antelop ya ta'on on
nadan atap an kalnero ya gulding.
6 Ta nadan animal an nagodway kukubda ya pidwondan taptapon di
anonda ya mabalin an anon ta'u.
7 Mu wadaday animal an pidwondan taptapon di anonda onu nagodway
kukubda mu adi mabalin hi anon ta'u an umat hinan kemel ya kuneho
ya nan buwot an manu te taptaponda nan anonda mu agge nagodway
kukubda ta mibilangdah nalugit.
8 Ya adi ta'u bo ihda nan babuy te ta'on hi nagodway kukubda mu adida
pidwon an taptapon nan anonda. Ot adi ta'u anon te mibilang hi nalugit.
Ya adi ta'u e dapaon hi'onda nate.
9 Ya nada'en ma'alah nan nalitingan ya mabalin an ihda ta'u nadan
waday uhipda ya higalda.
10 Mu nadan ma"id ha higalda onu uhipda ya adi ta'u te nibilangdah
nalugit.
11 Ya nada'en hamuti an mibilang hi malinis ya mabalin an ihda ta'u.
12 Mu hay adi ta'u ihda ya nan agila ya nan gayang
13 ya nadan nat'onat'on an balug ya falkon
14 ya ta'on on nadan udum an hamutin mangan hi nate
15 ya nadan akup ya nan ma'alih kukoo ya nadan udum an nat'onat'on
an hamuti. 16 Ya ta'on on nadan nat'onat'on an tukukan ya adi ta'u ihda.
17 Ya athidi boh nadan pelikan ya nadan karion ya kormorant an adi ta'u
ihda.

18 Ya adi ta'u bo ihda nadan ma'alih stork ya nadan ma'alih heron ya
nadan hoopoe ya littalit.
19 Ya an namin nadan kakkitang an muntaytayyapan ya adi mihda te
mibilangdah nalugit.
20 Mu nadan tumayap an mibilang hi malinis ya mabalin an ihda ta'u.
21 Ya kumpulnan naten animal ya adi ta'u ihda. Mu mabalin an idatyu
onu igattangyuh nadan ni'iboblen da'yu te mabalin an ihdada. Mu da'yu'e
ya niyappit ayuh nan Dios an dayawon ta'u. Ya adiyu pananum nan gatas
di gulding hinan iha"angyu an inlum di gulding.

Hay Aton Hinan Mi'apulu An Mahapulan Hinan Hintawon

22 Mahapul an an namin di nahapulanyu hinan hintawon an bungan di
intanomyu ya ihiwweyu nan mi'apulu.
23 Ta iyeyu nadan mi'apuluh (10) nadan ginapasyu ya nan ma'inum
ya nan mantekan di olibo ya nadan hopap di imbabalen di bakayu ya
kalneroyu hinan pinto' nan Dios an dayawon ta'u an pundayawanyu i hiya
ta hidiy pangananyu ta way atonyun mangipa'inghan mangipabaktuh nan
Dios an dayawon ta'u hi inggana.
24 Ya winagahan da'yu'e hinan Dios an dayawon ta'u mu ningamut an
adiyu abalinan an iyeh nan pundayawan ta'u i Apu Dios nadan mi'apuluh
nadan nahapulanyu an gapu ta adawwiy nunhituwanyu
25 ya mabalin an inginayu nan mi'apuluh (10) nadan nahapulanyu ta
mumbalin hi pihhu ya hiyay inyeyuh nan pundayawan i Apu Dios.
26 Ta dimmatong ayu'ehdi ya hidiyey ingnginayuh nadan pinhodyun
idawat an umat hi baka onu kalnero ya bayah ya nadan udum an ma'inum
onu nadan udum an pinhodyu. Ta hidih nan pundayawanyu hinan Dios
an dayawon ta'u di pangananyun hina'amma ta mun'am'amlong ayu.
27 Ya adiyu nimpe linglingon an ayagan nadan tinanud Libay hinan
boblen nalpuwanyu ta da'yun namin. Te dida ya ma"id ha lutah midat
i dida an adi umat i da'yu.
28 Ya hinan mi'atluh tawon ya hay atonyuh nan mi'apuluh (10) nan
nahapulanyu i diyen tawon ya iyeyuh nan balen pangi'amunganyuhdih
nan bobleyu.
29 Ta midat hinadan tinanud Libay te ma"id nimpe ha midat hi lutada.
Ya midat di udum hinadan ni'iboblen da'yu an nalpuh udum hi boble
ya nadan nun'apuhig ya nun'abaluh an ibbayu ta waday anonda. Ot
atonyu'ehdi ya umannung an wagahan nan Dios an dayawon ta'u nadan
itamuyu.

15

Nan Mi'apituh Tawon

1 Alyon bon Moses di, Wa'et tuwen magibbuh nan mi'apituh tawon ya
mahapul an adiyu mo ipabayad an namin nadan impa'utangyu.
2 Ta adiyu mo hingilon nadan ibbayun tinanud Israel an waday inu-
tangdan da'yu. Te nadatngan nan imbagan Apu Dios an punlinglinganyuh
nadan impa'utangyu.
3 Mu wada'ey impa'utangyuh nadan ni'iboblen da'yu an nalpuh udum hi
boble ya nanongnan hingilonyu dida.
4 Mu unhaot ma"id ha nawotwot i da'yu. Te hidiyen boble an idat nan
Dios an dayawon ta'u an eyu pumboblayan ya wagahan da'yun hiyahdi.
5 Mu gahin nimpeh on un'unudonyun namin nadan tuguna an im-
bagabaga' i da'yuh ad uwani.

6 Te imbagan nan Dios an dayawon ta'u an wagahan da'yu. Ta mabalin an
mumpa'utang ayuh nadan tatagun nalpuh nat'onat'on an boble mu bokon
da'yuy umutang i dida. Ya atbohdin mun'ap'apu ayuh nadan nat'onat'on
an boble an ma"id ha mabalin hi umalin mun'ap'apu i da'yu hi malpuh
udum hi boble.
7 Mu hi'on wahdi ayu ya wadadah nadan ibbayu ha maligatan an
mahapulday boddang ya adiyu ukuhan ta boddanganyu dida.
8 Ta pa'utanganyu didah nan mahapulda.
9 Ya adi bo gapu ta tuwen mapogpog nan mi'apituh tawon ya adiyu mo
pa'utangan nadan maligatan an ibbayu. Te atonyu'ehdi ya mabalin an
ililidan Apu Dios nan adiyu hummo'an ya mumbahul ayu.
10 Ot hiya nan idatyu nan utangonda ta adiyu ukuhan dida. Ot an namin
an tamuwanyu ya wagahan nan Dios an dayawon ta'u.
11 Ya hinan boble an umayanyu ya adi mabalin an ma"id ha nawotwot.
Ot hiya nan ibaga' i da'yu ta mundadaan ayun bumoddang hinadan ibbayu
ya nadan udum an mahapulday boddangyu.

Nadan Baal An Tinanud Israel

12 Alyon bon Moses di, Hi'on waha ibbayuh tinanud Israel hi ihbutnay
adolna i da'yu ta mumbalin hi himbutyu hi onom di tawon mu hinan
mi'apituh tawon ya mahapul an ilubusyu ta liblin makak.
13 Ya ilubusyu'e ya adi namaag ya intuda'yu an ma"id ha idatyun hiya.
14 Ta adiyu ukuhan an mangdat i hiya hi kalnero ya nadan ginapasyu ya
bayah an miyunnudan hinan wagah an indat nan Dios an dayawon ta'u i
da'yu.
15 Te nomnomnomonyu'e ya ta'on on dita'u ya numbalin ta'u ni' hi himbut
hi ad Egypt mu binoddangan dita'u hinan Dios an dayawon ta'u. Ta hiyah
tuwe nan athituy itugun'u i da'yu hi ad uwani.
16 Mu hi'on hidiyen himbutyu ya alyona i da'yu di, Adi' pohdon an makak
te pohpohdon da'yun hina'amma ya mabalin mon inaynayunan muntamun
da'yu.
17 Ot hay atonyu ya iyeyuh nan way panton di baleyu ya tinlo'yuy ingana.
Ta pangimatunan an hiya ya himbutyuh inggana. Ya atbohdiy atonyuh nan
babain himbutyu hi'on athidiy pinhodnan ma'at.
18 Mu hi'on pohdondan malibli ya adi ayu mahkitan ot nan onom
di tawon an nunhilbiyanan da'yu ya dubliy tinamuwana mu nan mi-
pabo'laan. Ot atonyu'eh tuwe ya wagahan da'yuh nan Dios an dayawon
ta'u hi an namin an tamuwanyu.

Nan Hopap Di Imbabalen Nadan Animalyu An Tangbal

19 Nadan tangbal an hopap di imbabalen di halunyu ya niyappit hinan
Dios an dayawon ta'u. Ot mahapul an ihiwweyu dadiye ya adiyu
pun'aladuwon nadan baka an inhiwweyu. Ya ta'on on nadan kalneron
inhiwweyu ya adiyu pukisan.
20 Ya atawotawon on inhiwweyu ya inyeyuh nan pinto' nan Dios
an dayawon ta'u hi pundayawanyu ta hidiy pangi'nonganyu ya hidiy
nangananyun hina'amma.
21 Mu na'en waday bahbahnan animal an umat hi napilay ya napilok ya
adi mabalin an i'nongyuh nan Dios an dayawon ta'u.
22 Ot mabalin an namaag ya pinaltiyuh nan nunhituwanyu ya inih-
dayuhdi an umat hinan dotag di ulha. Ya kumpulnay mangihda an ta'on
on nan agge nibilang hi malinis.

23 Mu mahapul nimpen adiyu ihda nan dalana. Ta namaag ya
ingkuyagyuh nan luta an ay liting.

16

Hay Punnomnomnomandah Nihwangandah Ateh Ad Egypt

1 Alyon bon Moses hinadan ibbanan tinanud Israel di, Nadatngan'e nan
bulan di Abib ya nginilinyu nan punnomnomnoman ta'uh nihwangan
ta'uh ateh ad Egypt ta ipabaktuyu nan Dios an dayawon ta'u. Te hiyay
nangibaliw i dita'u i diyen bulan di Abib an awadan ta'uh ad Egypt.
2 Ta i'nongyu ha ohah nadan halunyu hinan pot'on Apu Dios an
pundayawanyu i hiya.
3 Ta hidiyey punhidayuh nan tinapay an agge nadduman hi yist. Ya
hinan pituy algo ya hay anonyu ya nan tinapay an agge nadduman
hi yist te hiyay inan ta'uh din nakakan ta'uh ad Egypt an nun'awiging
ta'u. Ta wan hinaen tinapay an agge nadduman hi yist an anonyu di
nanongnan mangipanomnom i da'yu hidin nakakan ta'uh ad Egypt an
numpalpaligatan ta'u.
4 Ot tigonyu ta hinan pituy algo ya ma"id ha matigoh yist hinadan
numpunhituwanyu. Ya nan kalnero an paltiyonyuh nan hilong ya tigonyu
ta ma"id ha mabati hi ingganah nan mawi"it.
5 Ya hinaen mi'nong hinan punnomnomnomanyuh nihwangan ta'uh ateh
ad Egypt ya adi mabalin an kumpulnay eyu panganan.
6 Ta ammuna nan pot'on Apu Dios hi eyu pundayawan i hiya. Ya hay
pangatanyuh nan punnomnomnomanyuh nihwanganyuh ateh ad Egypt
ya hinan mun'ahdom te hidiyey inat ta'uh din nakakan ta'uh ad Egypt.
7 Ya inggapayu ta nalutu'e ya inanyu i diye damdaman mahdom. Ta
nawi"it'e ya ahi ayu umeh nadan numpun'allunganyu.
8 Ya mihipun nimpe i diyen mahdom ya adi ayu mangan hi tinapay an
nadduman hi yist hi onom di algo. Ya hinan mi'apituh algo ya na'amung
ayu boh nan pundayawanyuh nan Dios an dayawon ta'u ta ma"id ha
muntamu i diyen algo.

Hay Punhanaan Hi Nagibbuhan Di Ahigapas

9 Alyon bon Moses di, Mihipun hinan hopap di ahi gapas ya mumbilang
ayuh pituy duminggu.
10 Ya na'amung ayu ta munhana ayuh nan nagibbuhan di ahigapas. Ta
iyaliyu nadan pohdonyun idawat an miyunnudan hinan nunwagah nan
Dios an dayawon ta'u i da'yu.
11 Ot mun'am'amlong ayun himpamoble an middum nadan himbutyu
ya nadan tatagun ni'iboble ya nadan tinanud Libay ya ta'on on nadan
nun'apuhig ya nun'abalu hinan pinilin nan Dios an dayawon ta'u.
12 Ot nomnomnomonyu an dita'u ya numbalin ta'uh himbut hi ad Egypt
ot tigonyu ta wan unudonyun namin datuwen tugun.

Hay Ngilinondah Nan Pituy Algo
(Lebitikus 23:33-43; Bilang 29:12-38)

13 Alyon bon Moses di, Wa'et nagibbuh an inilikyu nadan ginapasyu
ya numbalinonyuh ma'inum nadan kinopalyun bungan di greyp ya
nginilinyuh pituy algo nan punnomnomnomanyuh nun'anallungan ta'uh
nan inwa'inwa ta'uh din nalpuwan ta'uh ad Egypt.

14 Ta mun'am'amlong ayun hina'amma ya nadan himbutyu ya nadan
tinanud Libay ya ta'on on nadan nun'apuhig ya nun'abalu an mi'iboble i
da'yu.
15 Ta ma'amung ayuh nan pundayawanyu i Apu Dios ta ngilinonyu nimpe
hi pituy algo hidiyen punnomnomnomanyuh nun'anallungan ta'uh nadan
inwa'inwa ta'u hi nalpuwan ta'uh ad Egypt. Te nan Dios an dayawon ta'u
ya wagahana nadan tamuwanyu ta waday apitonyu. Ta mun'am'amlong
ayun namin an himpamoble.
16 Ta hinan hintawon ya mumpitlu ayun ma'amung an linala'i hinan
tudduwon Apu Dios an pundayawanyu i hiya. Ta ma'amung ayuh nan
ngilin di pangananyuh nan tinapay an agge nadduman hi yist ya hinan
punhanaanyuh nagibbuhan di ahi gapas ya hinan punnomnomnomanyuh
nun'anallungan ta'uh nan inwa'inwa ta'uh nalpuwan ta'uh ad Egypt. Ya
ma"id ha ume i da'yu hinan pundayawanyu an ma"id ha inodnana.
17 Ya hay idawatyu ya nan miyunnudan hinan nunwagah nan Dios an
dayawon ta'u i da'yu.

Nadan Mapilin Mangipanuh Hi Tatagu

18 Alyon bon Moses di, Tigonyu bo ta waday pot'onyu hi ap'apu ya
mangipanuh i da'yun himpahimpamu'un hinadan boblen idat nan Dios
an dayawon ta'u an eyu punhituwan. Ya nadan mapili ya mahapul an
nipto' di atondan mangipanuh hinadan tatagu.
19 Ta ma"id ha pangipangngelanda ya adida mumpabayad hinan tagun
waday bahulna. Te nan pihhun ibayadda ya hidiyey ay mamilok hinan
mangipanuh hinadan mihahapit an ta'on on hiya ya nanomnoman.
20 Ot hanat nan nipto' di minaynayun an ma'at an miyunnudan hinan
tugun ta wan nanongnan munhitu ayuh nadan boblen idat nan Dios an
dayawon ta'u i da'yu.
21 Ya wa'et impata'dogyu nan punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ya
tigonyu ta adiyu e ihaggon hidi nan pusti an mangita'dog i Aserah.
22 Ya atbohdin adi ayu mangipata'dog hi batu ta dayawonyu te nan Dios
an dayawon ta'u ya nunhiglan aggena pinhod dadiye.

17

Nadan Animal An Waday Bahbahda

1 Alyon bon Moses di, Adiyu i'nong hinan Dios an dayawon ta'u nan baka
onu kalneron waday bahbahna te nunhiglan umipabungot i hiya.

Hay Ma'at Hinan Mundayaw Hinan Dios Di Udum An Tatagu

2 Alina'e hi na'innilaanyu an waha ibba ta'un tinanud Israel hinan
numboblayanyu hi numbahul hinan Dios an dayawon ta'u
3 te imbahhona nan tugun Apu Dios an imbaga' i da'yu ot e mundayaw
hinadan dios di udum an tatagu onu dinayawna nan algo onu nan bulan
onu nadan udum an wadah ad lagud
4 ya imbagada'e i da'yu ya mahapul an eyu pa'ammahmahan hi'on
immannung onu agge. Ta immannung'e an waday nunhiglan umipabungot
i Apu Dios an ma'ma'at hi bobleyu
5 ya mahapul an iyeyuh diyen lala'i onu babaih nan bahhel di alad di
bobleyu ya nunhintotopaanyu ta ingganah mate.
6 Mu adi mabalin an atonyuhdi hi'on oha ya abuh ha muntistigu te
mahapul an wadada ha duwa onu mahuluk hi duwa hi muntistigu.

7 Ya mahapul an hay mamanguluh muntopa i diyen tagu ya nan
muntistiguh nan numbahulan diyen tagu ya ahida madhun ahitotopa
nadan tatagu. Ot athinay atonyu ta wan midinong nan adi maphod an
at'attonda.

Hay Atondah Nan Naligat An Mihahapit

8 Hi'on waday mihahapit an umat hi pimmate onu nan umat hi
pun'a'addiyanan onu nan waha himmugat ta maligatan nadan napilin
mangipanuh hi bobleyu ya mahapul an iyeyuh nan pundayawan i Apu
Dios.
9 Ta iyeyu didah nadan padi an tinanud Libay ya nan napilin mangi-
panuh i diyen timpu ta diday ukod an mangipanuh.
10 Ya hi'on nganne nan imbagadan ma'at i diyen inhahapitdahdi hinan
pundayawan i Apu Dios ya mahapul an hidiyey ma'unud.
11 Ta hidiyey unudonyu an adiyu ipatnan baliwan nan imbagadah
atonyu.
12 Ot mahapul an mipapate nan mungngohen adina abuluton nan
imbagan nan napilin mangipanuh ya nadan padi an munhilbih nan Dios an
dayawon ta'u. Athidiy atonyu ta mipadinong nan adi maphod an ma'ma'at
i da'yun tinanud Israel.
13 Ta punhindodongolan nadan tatagu ya tumakutdan mangathidi.

Hay A'at Di Mumpatul

14 Alyon bon Moses di, Hitun dumatnganyuh nan boblen idat Apu Dios
i da'yu ya nagibbuh'en way ohaon immeh nan nituddun eda punhituwan
ya wa'et alyonyuy, Mahapul pibon waha patul ta'u an umat hinadan udum
an bobleh tun nunlini"odan
15 ya tigonyu ta nan pinhod Apu Dios an mumpatul i da'yu di pot'onyu. Ot
mahapul an hay ohan da'yun tinanud Israel ta bokon hay udum an tatagu.
16 Ya nan mapilin mumpatul ya adi mun'amung hi dakkodakkol an
kabayu. Ya adina bo ipatnan mannag hi umeh ad Egypt ta e gumattang hi
kabayuhdi. Te ipagol Apu Dios an mumbangngad ayuhdi.
17 Ya mahapul an adina dakolon di ahawana te hidiyey lummuh
pan'uganan Apu Dios. Ya mahapul an adina agan hi amung hi silber ya
balitu'.
18 Ya wa'et hiya moy patul ya mahapul an itudo'na i ha liblu nadan tugun
Apu Dios an malpuh nan nitudo' an wadah nadan padin tinanud Libay.
19 Ya ipa'inghanan bahaon hi abigabigat. Ta wan hi Apu Dios di
nanongnah takutana ta unudonan namin nadan tuguna.
20 Athidi'e ya ma"id ha atonan mangipabaktuh adolna te ipaddungnay
adolnah nan ibbanan tinanud Israel. Ya adina ibahho nadan tugun Apu
Dios ta mabalin an minaynayun an hiya ya nadan tanudanay mumpatul
hi inggana.

18

Hay Midat Hinadan Padi

1 Alyon Moses di, Nadan padi ya an namin nadan tinanud Libay ya ma"id
ha lutah midat i dida. Ot hay itanudda ya nadan midawat i Apu Dios.
2 Ta ma"id ha lutada an adi umat i da'yun i'ibadan tinanud Israel. Ta
hay paddungnah midat i dida ya hi Apu Dios an punhilbiyanda te hiyay
hinamadnan imbaga.
3 Ta hay midat hinadan padi hi pahingdah nan baka ya kalneron mi'nong
i Apu Dios ya nan lapa ya nan pangal ya nadan minalutu.

4 Ya midat bon dida nadan mamangulun gapason ta'u ya nan pinahapah
an bayah ya nan mantekan di olibo ya nan mamangulun aanon ta'un
dutdut di kalnero.
5 Te nan Dios an dayawon ta'u ya pinto'na nadan tinanud Libay hi
munhilbi i hiya hi inggana.
6 Ot wa'e ta waha tinanud Libay hi taynana nan nunhituwana hi'on
pinhodna ta umeh nan pinto' Apu Dios hi pundayawan i hiya
7 ya mabalin an hidiy punhilbiyanan Apu Dios an umat hinadan ibbanan
tinanud Libay an wahdi i diyen pundayawan.
8 Ot nan midat an anon di munhilbihdi hinan pundayawan ya hidiye boy
midat i hiya an ta'on on alina hi waday pihhunan nalpuh nunggattangan
nadan pamilyanah gina'uda.

Adiyu Iyunnudan Hinan Adi Maphod An Pangat Di Tatagu

9 Alyon bon Moses di, Wa'et wahdi ayu moh nan idat nan Dios an
dayawon ta'u an pumboblayanyu ya adiyu iyunnudan hinadan nunhiglan
umipabungot i hiya an at'atton nadan tataguhdi.
10 Ta mahapul an ma"id i da'yu ha i'nongna nan imbabalena ta maghob.
Ya ma"id bo i da'yu ha mumbaki onu munggamud onu mun'abig
11 onu munhapud onu mama"o.
12 Te hi Apu Dios ya nunhiglay bungotnah nan tagun mangat i danae.
Te danaen ato'aton nadan tatagun nunhitu i dadiyen boble ya nunhiglan
umipabungot i Apu Dios ta hiya nan pa'aanona dida i dadiyen boble an
eyu pumboblayan.
13 Ot mahapul an ma"id ha aton ta'u hi pumbahulan i Apu Dios.
14 Te nadan tatagu i diyen boblen midat i da'yu ya nadan mumpumbaki
ya mumpumbuyun di dongdonglonda. Mu nan Dios an dayawon ta'u ya
adina iyabulut an atonyu dadiye.
15 Mu hay atona ya pot'ona boy ohan da'yu ta hiyay propetan umat i
ha"on. Ot mahapul an unudonyu nan ibagana.
16 Te imbagayuh nan Dios an dayawon ta'u hidin awadan ta'uh nan billid
hi ad Horeb an alyonyuy adi mabalin an da'yuy humapitana ta donglonyu
nan ibagana ya tigonyuh nan mundalang hi awadana te tumakut ayu te
alyonyuh on ayu mate.
17 Ot alyon Apu Dios i ha"on di, Nipto' hinaen imbagada.
18 Ot hiya nan pot'o' ha ohan didah propeta an umat i he"an
mangipa'innila nadan pinhod'un ipa'innilan dida.
19 Ot nan tagun ngohayona nan ibaga' i diyen propeta ya dusao'.
20 Mu wada'e ha mangalih ha"on di nalpuwan nan ibagana mu agge
immannung onu alyonay nalpuh udum an dios nan inabigna ya mahapul
an mipapate.
21 Ot inayun bon Moses an alyon di, Wan alyonyu on nganney
panginnilaanmi hi'on immannung an nalpun Apu Dios nan abigon di ohan
propeta onu agge?
22 Hay panginnilaanyu hi'on nalpun Apu Dios onu agge nan inabig
nan propeta ya wa'et alyonay nalpun Apu Dios muden adi umannung ya
hidiyey atiganan agge immannung an nalpun Apu Dios hidiyen inabigna
te hidiyen inabigna ya nalpuh nomnomna. Ta hiya nan adi ayu tumakut i
hiya.

19

Hay Bumtikan Nan Waday Pinatenan Aggena Inatta

1 Alyon bon Moses di, Hi Apu Dios ya adi mibahhon ma"idona nadan
tatagun nunhituh nan boblen idatnan da'yu ta da'yuy mihukkat hi e
munhituhdi.
2 Ot hay atonyu ya puntuluwonyuh diyen boble ya pinto'yuy hinohha an
boblen nigawwa i dadiyen tulu.
3 Ya iniphodyu nadan kalatan mangipluy i dadiyen tulun boblen
bumtikan nadan waday pinatena an aggena inatta.
4 Ot hi'on waday pinaten di ohan tagu mu aggena inatta ya mabalin an
bumtik ta e mipa"eh kumpulna i dadiyen tulun boble.
5 An umat i ha duwah tatagu hi e munlongoh kayiw mu indani ya
nibaddih nan ulun di wahe ya niknah nan oha ot mate. Athidi'ey ma'at ya
mabalin an bumtik ta e mipa"eh hi oha i dadiyen boble.
6 Mu onha oha nan boblen bumtikan ya mabalin an alina ya akhupan
nan mangi'awit ya pinatena an gapuh bungotna an ta'on on aggena inattan
namate hinan ibbana.
7 Ta hiya nan imbaga' an tuluy bobley pot'onyu.
8 Ya di'et idoldol nan Dios an dayawon ta'u ta bumillog hidiyen eyu
pumboblayan an imbaganah nadan a'ammod ta'u an idat i da'yu
9 ya udmanyu boh tulu nan boblen bumtikan nadan waday pinatenan
aggena inatta. Ot hi Apu Dios ya ipa'annungna nan imbagana hi'on
un'unudonyu datuwen tuguna an imbagabaga' i da'yuh ad uwani. Ta hi
Apu Dios di pohpohdonyu ya inatyu nadan pohdonan atonyu.
10 Ot hanat datuwey atonyu ta wan adi pamaaggon pinaten nan
mangi'awit nan ma"id ha bahulna i diyen boblen idat Apu Dios ta wan
ma"id i da'yu ha mibilang hi pimmate.
11 Mu hi'on waha ma'ahihhiwoh nan ibbanan tagu ta amod ona e
bobota'on ya pinatena ya ahi binumtik hi ohah nadan boblen ipa"ayan
12 ot hay aton nadan ap'apuh nan boblen nalpuwana ya eda ipa'awit. Ta
iyedah awadan nan tulang di pinatena ta patayonda.
13 Ta adiyu hom'on hidiyen pimmate. Te gahin di mipadinong di papatte
i dita'un tinanud Israel ya ahi mapmaphod di ma'at i da'yu.

Hay Udum Hinan Nitugun Hinadan Tinanud Israel

14 Alyon bon Moses di, Hitun eyu pumboblayan i diyen boblen idat Apu
Dios i da'yu ya hanat adiyu e idalhin di muhon an inha"ad di a'ammodyu.
15 Ya adiyu bo ibilang an numbahul di ohan tagu hi'on oha ya ammuna
ha muntistigu ta ingganah on waha duwa onu tulu.
16 Ya alina'e hi waha taguh mangali hi numbahul nan ohan tagu
17 ya hay atonyu ya umedan duwah nan pundayawan ta humalyaon nan
padi onu nadan mangipanuh hi mihahapit
18 ta ihamaddan mummahmah hi'on immannung hidiyen imbagana. Ya
na'innilaan'e an munlayah hidiyen tagun mangali hi numbahul nan ibbana
19 ya nan dusan nan alyonay numbahul ya hiyay munholtap. Athinay
atonyu ta wan mipadinong nan adi maphod an ma'ma'at i da'yu.
20 Ya ta punhindodongolan nadan tatagu ta tumakutdan mangat hi adi
maphod.
21 Ot hanat adiyu hom'on nan umat hi pimmate ta ipapateyu ya
nan waday pinilokna ya pilokonyu ya nan waday pinanguwana ya
panguwanyu ya nan waday gininghuyna ya ginghuyonyu ya nan waday
pinilayna ya pilayonyu.

19:15 19:15 Matthew 18:16

20

Hay Imbagan Moses Hi Atonda Hi'on Waday Eda Gubaton

1 Alyon bon Moses di, Wa'et eyu gubaton nadan binuhulyu ya ta'on hi
tigonyun dakdakkolda mu da'yu an nungkakabayuda ya nungkakalesada
ya adi ayu tumakut. Te nan Dios an dayawon ta'u an nangikak i dita'uh ad
Egypt ya wadan bumoddang i da'yu.
2 Ya hinan eyu pi'gubatan ya mahapul an pahapitonyu ni' nan padi hi
hinangngab nadan tindalu.
3 Ta alyonay, Da'yun i'iba an tinanud Israel, donglonyu tun ibaga'. Ad
uwanin e ayu mi'gubat hinadan binuhul ta'u ya pabikahonyuy nomnomyu
ta adi ayu tumakut.
4 Te nan Dios an dayawon ta'u ya hiyay mangubat hinadan binuhulyu ta
pangabakon da'yu i hiya.
5 Ya nagibbuh'en imbaganah diye ya alyon nadan opisyal hinadan
tindaluda di, On wada i da'yu ha hiyah inyammanay balena mu aggena
inyappit i Apu Dios? Wada'e ya udu'dulnay umanamut ni' te alina ya nateh
gubatan ot nat'on an taguy mangiyappit i Apu Dios hinan balena.
6 Ya hi'on waha nuntanom hi greyp mu aggena ni' tinamtaman nan
bungana ya udulnay umanamut. Te onha mateh gubatan ot hay udum
moy mangan hinan bungan nan intanomna.
7 Ya hi'on wada bo i da'yu ha nitbi ya udu'dulnay umanamut ta
mangahawa. Te onha mateh gubatan ot nat'on di mangi'ahawah nan
nitbiyana.
8 Ya alyon bon nadan opisyal di, Hi'on wadan da'yu ha adi pa"itpol hi
takutna ya udu'dulnay umanamut te indani ya ta'on on nadan ibbana ya
tumakutda damdama.
9 Ya nagibbuh'en imbagada nan ibagadah nadan tindaluda ya piniliyu
bo dohah nadan ibbayu ta diday mangipangpanguluh nadan nat'onat'on
an grupuyu.
10 Ya wa'et dimmatong ayuh nan boblen eyu gubaton ya ibagayu ni'
hinadan tataguhdi hi'on pinhoddan mi'hayyup i da'yu.
11 Ya wa'et abulutonda ta ibughulda nadan geyt di bobleda ya mum-
balinda mon namin hi ba'baalonyu ta pilitonyu didan muntamu an ta'on
an adida pohdon.
12 Mu adida'e tuwali pohdon an mi'hayyup i da'yu te pohdondan mi'gubat
ya lini"ubyuy bobleda.
13 Ya impa'abak'en Apu Dios dida i da'yu ya patayonyun namin nadan
linala'i.
14 Ya nada'en binabai ya u"unga ya nadan animalda ya an namin nadan
wada i diyen boble ya alanyu ta mabalin an usalonyu te indat nan Dios an
dayawon ta'u dadiye i da'yu.
15 Ot athinay atonyuh nadan nun'ibata"an an boblen agge niddum hinan
nidat i da'yun pumboblayanyu.
16 Mu hinada'en boblen indat Apu Dios i da'yu ya inabakyu'e dida ya
mahapul an patayonyun namin nadan numpunhituhdi.
17 Ta ma"idonyun namin nadan tinanud Kanaan an dida nadan tinanud
Hit ya tinanud Amor ya tinanud Peres ya tinanud Hib ya nadan i Jebus te
hidiyey imbagan Apu Dios hi atonyu.
18 Te adiyu'e patayon didan namin ya alina ya diday manuddu i da'yuh
nadan nunhiglan umipabungot i Apu Dios an pundayawdah nadan dakol
an diosda.

19 Ya wa'et lini"ubyuy ohan boble ya adiyu longhon nadan nun'itanom
an bungbunga"an te bokonyu binuhul dida. Ya mabalin an anonyu
nan bungada mu ta adiyu nimpe longhon an ta'on on alina hi nadney
nunli"ubanyu i diyen boble on aggeyu ni' inabak.
20 Mu mabalin an longhonyu nadan kayiw an bokon bungbunga"an ta
pumpattukanyun manggop i diyen boble.

21

Hay Atondah Nadan Ma'akhupan An Nate An Agge Na'innilay Namate

1 Alyon bon Moses di, Hi'on waha akhupanyuh pinatedah nan bobleyun
indat Apu Dios i da'yu mu agge na'innilaan nan namate ya
2 nadan ap'apu ya nadan mangipanuh i da'yu di e manigo hi'on ngannen
boble di ni'ihhaggon hinan natayan diyen tagu.
3 Ya nadan mangipangpangulu i diyen boble an nihaggon hinan na-
matayanda ya piliyonda ha pa'ahikkonah baka hi aggeda ni' nuntamuwon.
4 Ya inyeda i ha nundotal an agge na'aladu onu natanoman ya nihaggon
i ha wa"el an waday litingna. Ya intilonyuy bagang diyen baka ta mate.
5 Ya nadan padin tinanud Libay ya umedahdi te diday pinto' Apu
Dios hi munhilbin hiya ya munwagah ya atbohdin diday mangipanuh hi
mihahapit ya mabalin an mangibaga hi'on lebbengnan madusa nan ohan
tagu.
6 Ot an namin nadan ap'apuh nan boblen nihaggon hinan nangakhupan-
dah nan nate ya ulahanday ta'ledah uhhun nan adol nan baka an naputung
di bagangna.
7 Ya alyonday, Bokon attog da'miy namate ya aggemi innilah on nganney
namate.
8 Ya mundasalda ta alyonday, Da'min mibilang hi tatagum Apu Dios an
inilpum hi ad Egypt ya hituwen tagun ma"id ha bahulna an pinateda ya
dawatonmin he"a ta adi da'mi pabahulon hi natayana.
Ot athidi'ey atonyu ya adi ayu mabahulan hi natayan nan tagu.
9 Ta hidiyen pangunudanyuh nan nipto' hi panigon Apu Dios ya bokon
da'yu i diyen bobley madusa.

Hanadan Binabain Na'alah Gubatan

10 Alyon bon Moses di, Hinan eyu pi'gubatan ya wa'et nangabakon da'yun
Apu Dios ta awitonyu nadan inabakyun tatagu ta mumbalindah baalyu
11 ya alina'e hi waha apgohan hi babaih tinigon di ohan da'yu ta
pohdonan ahawaon ya mabalin
12 an awitona ta iyanamutna ya imbaganan diyen babai ta mumpakalbu
ya pinutulnay kulkulungna.
13 Ya hinukkatana nan inlubungnah din na'abakandah gubat ya im-
mukayungan i ha himbulan an gapuh natayan da amana i inana. Ta
nagibbuh'e ya ahi mohpe mabalin an mun'ahawada.
14 Mu onha nagibbuh an nun'ahawada ya nama"id di namhod nan lala'in
hiya ya mabalin an ituda'na ta ukod i hiyah nan umayana. Mu adi
mabalin hi ihbut diyen lala'i ya adi bo mabalin hi pumbalinonah baalna
te inahawana.

Hay Midat Hinan Panguluwan An Lala'i

15 Alyon bon Moses di, Hi'on wada i da'yun linala'i ha duway ahawana
ya numpaddungdan waday lala'ih imbabaleda ya wa'e ta nan namangulun
lala'in imbabalena ya bokon hinan pohpohdonan ahaway nangimbabale

16 ya ta'on on athidi ya adi mabalin an iyaldana nan midat hi panguluwan
an imbabale ta idatnah nan imbabalen nan pohpohdonan ahawana.
17 Te hay nitugun ya mahapul an abulutona nan panguluwan an lala'in
imbabalena an ta'on on bokon hinan pohpohdonan ahaway nangimbabale
ta mundubliy idatna i hiya.
18 Ya alyon bon Moses di, Ya hi'on waha imbabaleyuh lala'i hi nunhiglay
ngohena te ta'on on titilgon da amanan inana ya hiyah diyen adi matugun
19 ya hay atonda ya iyedan himbaleh nan way geyt diyen numboblayanda
an a'am'amungan nadan ap'apuhdi.
20 Ya alyonday, Hituwen imbabalemi ya mungngohe ya adi da'mi ahan
donglon. Ta on han mangan ya han butongnay ato'atona.
21 Ya hay aton nadan linala'i i diyen boble ya adhuwandan topon ta
ingganah on mate te mahapul an mipadinong nan athidin adi maphod
an pangat hinan pumboblayanyu. Ta an namin nadan ibba ta'un tinanud
Israel an mangngol i diyen na'at i hiya ya tumakutda ta adida aton di athidi.

Hay Atondah Nan Bimmahul An Tagun Pinateda

22 Ya inalin bon Moses di, Hi'on waha taguh bimmahul ta pinateyu ot
eyu itattayun i ha kayiw
23 ya tigonyu ta adi mabigatan hidi. Te mahapul an eyu ilubu' ya ahi
mahdom. Te onha mabigatan hidi ya du'gon Apu Dios hidiyen boble.

22

Hay Bumoddangan Hi Ibba Hi'on Mahapul

1 Alyon bon Moses di, Hi'on waday inakhupanyu i ha binumtik an baka
onu kalneron nadan ibba ta'un tinanud Israel ya hanat adiyu hintigtigon
mu onyuot alan ya imbangngadyuh nan ud bagi.
2 Mu hi'on agge nihaggon di balen nan ud bagi onu aggeyu innilay ud bagi
ya iyanamutyu ya impapto'yu ta wada'e ha umalih mangibaga ya indatyu.
3 Ya athidi boy atonyuh nan matala' an dongki onu lubung di ibbayu an
wa'e ta inakhupanyu ya adi namaag ya tinaynanyu.
4 Ya tinigoyu'e ha nikudlih an baka onu dongkin nadan ibbayu an gapu
ta madamot nan kinalgana ya adi namaag ya lina"uhanyu mu onyuot
boddangan nan ibbayu an mangipata'dog.
5 Nan babai ya mahapul an adi munlubung hi lubung di lala'i ya athidi
boh nan lala'i an mahapul an adi munlubung hi lubung di babai. Te nan
Dios an dayawon ta'u ya nunhiglay bungotnah nan mangathidi.
6 Ya wa'et inakhupanyu ha buyan di hamutih nan awon onu hinan kayiw
an waday hamutihdi hi inobobana nan itlugna onu nadan impahna ya
adiyu alan nan hi inana ya nan impahna.
7 Mu mabalin an alanyu nadan impahna onu nan itlugna mu ta adiyu
ilagat nan hi inada. Athidi'ey atonyu ya luminggop di nitaguwanyu ya
atbohdin madukdukkey pi'taguwanyu.
8 Ya wa'et mangiyamma ayuh bale ya tigonyu ta hawananyu nan
nunlini"odan nan nundotal an atop di baleyu ta ma"id ha ipabahuldan
da'yuh nagah an nalpuh atop ot mate.
9 Ya wa'et muntanom ayu ya adiyu tanoman hi bokon greyp nan
numbattanan nadan intanomyun greyp. Te atonyu'ehdi ya mibilangdah
nalugit nadan bungan nan nitanom hidi ya ta'on on nadan bungan nan
greyp.

10 Ya mun'aladu* ayu'e ya adiyu pun'ohhaon hi ohan panakul nan baka
ya nan dongki.
11 Ya adiyu ilubung nan na'abol an nun'uddum nan hinulid an nadutdu-
tan hinan hinulid an linen.
12 Ya mangiyamma ayu'e hi mi'oddah hinan lubungyu ya ha"adanyuh
baluybuy nan opat an dugguna.

Hay Atonda Hi'on Waha Lala'ih Nangahawa Ya Indani Ya Aggena Pinhod Nan Ahawana

13 Hi'on waha lala'i hi nangahawa mu indani ya na'aan di naminhodnah
nan ahawana
14 ta dakol di umipabain an ipabahulnah nan babai an alyonay
na'innilaana hidin nun'ahawada an waday udum hi inilo'nah din aggeda
nun'ahawa
15 ya mahapul an waday ipatigon nan a'ammod diyen babai hinadan
mangipanuh hi mihahapit an uggan ma'amung hi way geyt diyen boble an
layah nan ipabahul nan lala'ih nan imbabaleda.
16 Ta alyon nan hi aman nan babaih nadan mangipanuh hi mihahapit
di, Inyabulut'u an ahawaon naen lala'i tun imbabale' mu tanganu on ad
uwani ya athinay atona i hiya.
17 Ya ngalngalam ta impaklanah nan imbabale' di ababain an alyonay
waday udum hi inilo'nah din aggeda nun'ahawaan. Mu wahtu tee nan
panginnilaan an layah nan ipabahulna.
Ya impatigodah nadan mangipanuh hi mihahapit nan luput an nalo'anda
an mangipatigo hi ama"id ha inilo' nan babai hidin aggena nun'ahawaan.
18 Ya hay aton mon nadan mangipanuh hi mihahapit ya punhuplitdah
diyen lala'i.
19 Ya impa'ukatdan hiya ha hinggahut (100) di pihhu an silber ta midat
hinan hi aman nan babain imbabaina. Ya adi mabalin hi ibolhenah† diyen
babai hi inggana.
20 Mu hi'on immannung nan ipabahul nan lala'i an gapu ta ma"id ha
panginnilaan an ma"id ha inilo'nah din aggeda nun'ahawaan
21 ya awitonda nan babai ya inyedah nan way panton di balen amana
ya nuntopan nadan linala'i i diyen boble ta mate. Te hidiyen inatna ya
ipada"ulan ta'un tinanud Israel. Ot mahapul an athidiy atonyu ta wan
mipadinong nan athidin adi maphod an pangat.
22 Ya alina'e hi akhupanyu ha babai hi nunluktap ya mahapul an
mipapatedan duwah nan lala'i ta way aton naen nagaga"ihon pangat an
mipadinong.
23 Ya alina'e bo hi waha babaih nitbi mu indani ya na'akhupan an ni'ilo'
i ha nat'on an lala'i
24 ya mahapul an palah'unonyu didan duwah nan geyt di bobleyu ya
nuntopayu dida ta ingganah onda mate. Ya manu'eh pi'pateyu nan babai
ya gapu ta agge tinumkuk ta mumpaboddang hidin na'atana. Ya manu'e
bo hi mipapate nan lala'i ya gapu ta nginhena nan lala'in nitbiyan diyen
babai. Ot mahapul an mipadinong danaen adi maphod an pangat i da'yu.
25 Ya hi'on waha lala'i hi inakhupanah nan ma"id ha tagu ha nitbin babai
ya pinilitnan inilo' ot hidiyen lala'i ya ammunay mipapate.

---

* **22:10 22:10** Hay a'at di pun'aladuwon di Judyu ya duway animal hinan ohan panakul. Ya manu'e hi adi mabalin an munduwwada nan baka ya dongki hinan ohan panakul ya mibilang hi malinis nan baka mu na'en dongki ya mibilang hi nalugit. † **22:19 22:19** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

26 Ot nan babai ya bokona bahul te ma"id ha abalinana an umat hinan
tagun pinateda.
27 Ot gapu ta hinan ma"id ha taguy na'atana ya ta'on on muntukuk nan
babai ya ma"id damdama ha e bumoddang i hiya.
28 Ya onha waha akhupanyu hi lala'ih pinilitnan inilo' ha mangilog hi
babaih agge nalahin
29 ya mamoltah nabongley (50) pihhun silber ta midat hinan hi aman
nan babai. Ya mahapul bon ahawaonah diyen babai te nan inatnan hiya.
Ya adi mabalin hi ibolhena.
30 Ya adi mabalin an ahawaon ha lala'i nan numbintanan amana te adi
mabalin an ngohayona nan hi amana.

23

Hay Adi Mabalin An Mi'yamung Hinan Pundayawan I Apu Dios

1 Alyon bon Moses di, Nan lala'i an paddungnay nakapun te waday
naputul hi indonana ya adi mabalin an mi'yamung hinan pundayawan
i Apu Dios.
2 Ya athidi boh nadan nilaglagah an mipagol hi pi'yamungandah nan
pundayawan i Apu Dios ta ingganah nan mi'apulun (10) tanudanda.
3 Ya adi bo mabalin hi eda middum hinan pundayawan i Apu Dios nadan
tinanud Ammon onu nadan tinanud Moab ta ingganah nan mi'apulun
tanudanda.
4 Te ma"id ni'mo ha inihmo'dah makan ya liting hi awadan ta'uh nan
awon hi nalpuwan ta'uh ad Egypt an ondaot binayadan hi Balaam an
imbabalen Beor hi ad Petor hidih ad Mesopotamia ta idutan dita'u.
5 Mu nan Dios an dayawon ta'u ya aggena inyabulut an idutan dita'un
Balaam. Te on dita'u ot winagahan i hiya an gapu ta pohpohdon dita'un
hiya.
6 Ot hiya nan adiyu ipatnan mi'hayyup hinadan tinanud Ammon ya
nadan tinanud Moab hi inggana.
7 Ya adiyu pihulon nadan tinanud Edom te tulang ta'u dida. Ya ta'on on
nadan i Egypt ya adiyu pihulon dida te e ta'u ni' ni'iboble hi bobleda.
8 Mu mabalin an mi'yamungdah nan pundayawanyu i Apu Dios nadan
mi'atluh tanudanda.
9 Wa'et e ayu mi'gubat ya tigonyu ta ma"id ha lummuh eyu ibilangan hi
nalugit.
10 Ot wada'e i da'yu ha mibilang hi nalugit an gapu ta waday him-
mawwang hi adolna hinan nahdom ya mahapul an mibata"an ni' hinan
nun'allunganyu.
11 Ta mun'ahdom'e ya e nun'amoh ya ahina imbangngad hinan
nun'allunganyu hi'on nalimuh nan algo.
12 Ya tigonyu bo ta nan nibata"an hinan nun'allunganyu di eyu pungkah-
helyatan.
13 Ya odnanyu ha pungka"utyu ta tabbunanyu nan kimmahhelyatanyu.
14 Te nan nun'allunganyu ya niyappit hinan Dios an dayawon ta'u ta hiya
nan tigonyu ta nanongnan mibilang hi malinis ta nanongnan ibaliw da'yu i
hiya ta boddangan da'yuh nadan binuhulyu. Ot gahin di ma"id ha tigonah
umipabain hinan nun'allunganyu ta wan adi da'yu iwalong i hiya.
15 Ya onha waha himbut hi binumtik ya immalin mumpaboddang i da'yu
ya adiyu piliton an pumbangngadon hinan ud himbut i hiya.
16 Ta ta'on on mi'hitun dita'u hinan boble an pinhodnan e punhituwan.

17 Ya mahapul an ma"id i dita'un tinanud Israel ha babai onu linala'i hi
mumpabpabbayad hi adolnah nan pundayawan di udum an tataguh nan
diosda.
18 Ya mahapul an adiyu ipatnan iyeh nan pundayawanyuh nan Dios an
dayawon ta'u nan bino'lan ha lala'i onu ha babai hi mumpabpabbayad hi
adolna ta hidiyey idatnah nan imbaganan idatna te umipabungot hinan
Dios an dayawon ta'u.
19 Ya wada'ey ipagawatyuh nadan ibba ta'un tinanud Israel an umat hi
pihhu onu makan ya adi ayu munhingil hi pulsintuna.
20 Mu hi'on hay numpagawatanyu ya nadan tatagun ni'boblen da'yu ya
mabalin an hingilonyu dida hi pulsintuna. Mu adi ayu munhingil nimpe hi
pulsintu hinadan ibbayun tinanud Israel ta way aton nan Dios an dayawon
ta'u an munwagah i da'yuh nan boblen eyu punhituwan.
21 Ya hi'on waday imbagayuh nan Dios an dayawon ta'u hi atonyu ya
mahapul an adi mabayag ya impa'annungyu ta adi hiyay gumapu hi
pumbahulanyu.
22 Mu hi'on ma"id ha imbagayuh atonyu ya adi ayu mumbahul.
23 Mu wada'e tuwaliy imbagayuh atonyu ya mahapul an ipa'annungyu
te da'yuy ud nomnomon hinan imbagayun Apu Dios.
24 Ya ume ayu'e hinan tinanoman di ibbayu hi greyp ya mabalin an
aganyuh a'an hidi hinan bungana. Mu adi ayu mangalah iyanamutyu.
25 Ya athidi boh nan puntanoman an tinanoman di ibbayu hi wit an
mabalin an mangala ayuh utimonyu mu adi mabalin hi gapasonyu.

24

Hay A'at di Alahinan Ya Bolhe

1 Alyon bon Moses di, Nan lala'i an nangahawa mu indani ya na'aan di
naminhodnah nan ahawana an gapu ta waday inakhupanah umipabain
hi a'at nan ahawana ya mabalin an itudo'na nan gapunah pangibolhayana
hinan ahawana ya indatnah nan babai ya ahina impa'aan hi balena.
2 Ya onha hidin imma'aan hi balen nan lala'i ya numbintan hidiyen babai
3 ya indani ya ninomnom bon diyen numbintananan ibolhe te waday
aggena pinhod i hiya ot mabalin an itudo'na mo damdama nan gapunah
pangibolhayana ya indatnah nan babai ya innayunan intuda'. Ot hi'on
athidiy ma'at onu mateh diyen lala'i
4 ya adi mabalin hi ibangngad nan namangulun ahawana an nangibolhe
i hiya ta ahawaona bo te mibilang moh nalugit hidiyen babai. Ya onha
ibangngadna ot nunhiglay agge naminhodan Apu Dios. Ot hanat adiyu
aton ha athidih pumbahulan hinan boblen indat nan Dios an dayawon
ta'u i da'yu.

Hanadan Nat'onat'on an Tugun

5 Nan lala'i an hiyah nangahawa ya adi mabalin hi e mi'gubat ya adi
midattan hi naligat an tamu ta mabalin an umohnong ni' hi bobleda hi
hintawon ta wan ipa'amlongnah ahawana.
6 Ya wada'e ha ipagawatan ta'u ya adi ta'u alan nan punggilingana ta
hidiyey pangidonan ta'u. Te hidiyey punggilingandah nan iha"angdah
itanuddah abigabigat.
7 Ya onha wadan dita'un tinanud Israel ha inibtiknay ohah nadan
ibba ta'u ta pumbalinonah himbut onu ena igattang ta mumbalin hi
himbut ot mahapul an mipapateh diyen nangibtik. Athituy atonyu ta wan
mipadinong nan adi maphod an pangat i da'yu.

8 Ya hi'on wadan da'yu ha nunhiglay gulidna* ya mahapul an unudonyu
nan ibagan nadan tinanud Libay an padi ta atonyun namin nadan imbaga'
i dida hi atonyu.
9 Ta nomnomonyu din inat nan Dios an dayawon ta'u i Miriam hidin
nalpuwan ta'uh ad Egypt.
10 Ya wada'ey ipagawatyuh nan ibba ta'un tinanud Israel ya adi
namaag ya imme ayuh balen diyen tagu ya eyu inala nan imbagana an
pangidonanyun gina'una.
11 Unhaot haddonyu ta ukod nan tagun mangilah'un hi balena ya indatna
i da'yu.
12 Ya hi'on ma'ma"idan hidiyen tagu ta ammunay lubungnah ipalen-
dahna ya alanyu
13 mu tigonyu ta ipabangngadyun hiya hinan mahdom ta usalonah nan
alo'ana. Ot athidi'ey atonyu ya ongal di punhanaana i da'yu. Ya hidiyen
atonyu ya ibilang da'yuh nan Dios an dayawon ta'u hi maphod.
14 Ya hi'on waha puntamuwonyu hi nawotwot an ni'iboblen da'yu onu
ha ibba ta'un tinanud Israel ya adiyu palodpodon an mangidat hinan
bino'lana.
15 Ta nagibbuh'e nan nuntamuwana i diyen algo on indatyu nan
bino'lana te namnamaonan idatyu ta igattangnah anona. Te onha adiyu
idat ya mumpahpahmo' i Apu Dios ot bahulyu.
16 Nan ammod ya adi mabalin an hiyay mipapate an gapuh bahul nan
imbabalena. Ya athidi bon numbahul'e nan ammod ya adi mabalin an nan
imbabalenay mipapate. Ot nan numbahul ya hiyay mipapate.
17 Ya tigonyu ta nan lebbengnan midat hinadan nun'apuhig ya hinadan
ni'iboblen da'yu ya immannung an midat i dida. Ya adiyu pi'yalay lubung
nan nabalu ta pangidonanyuh nan impagawatyun hiya.
18 Adiyu linglingon nan numbalinan ta'u ni' hi himbut hi ad Egypt ta
ingganaot ihwang dita'u hinan Dios an dayawon ta'u. Ot hay itugun'u i
da'yu
19 ya hi'on waday ginapasyu hinan puntanoman ot malingling ya adi ayu
mumbangngad an e mangala. Punnanongonyuhdi ta alan nadan ni'iboblen
da'yu ya nadan nun'apuhig onu nadan nun'abalu. Te atonyu'ehdi ya
umannung an wagahan Apu Dios an namin nadan tamuwanyu.
20 Ya inapityu'e bo nan bungan di intanomyun olibo hi naminghan ya adi
mahapul hi pidwonyu bon e polagon. Punnanongonyuhdi nadan nabati ta
alan nadan ni'iboblen da'yu ya nadan nun'apuhig ya nadan nun'abalu.
21 Ya athidi boh on ayu mun'apit hi greyp an adiyu e pidwon an apiton
nadan nabati ta bagin nadan ni'iboblen da'yu ya nadan nun'apuhig ya
nadan nun'abalu.
22 Ot adiyu nimpe linglingon nan numbalinan ta'u ni' hi himbut hi ad
Egypt. Ta hiya nan intugun'u danae i da'yu ta danaey atonyu.

25

Hay Dusan Nan Numbahul

1 Alyon bon Moses di, Hi'on wadaday duwa i da'yu an nunhindadalom
ya hidin nahumalyada ya imbagan nan mangipanuh hi mihahapit hi'on
nganne i dida di numbahul ya nan agge

---

* **24:8 24:8** Hituwen gulid ya mabalin an miyaldan hi udum an tagu ya ta'on on hinan dingding. Ya nan tagun wadah tuwen gulid ya mahapul an e mun'ohha te mibilang hi nalugit. **24:9 24:9** Bilang 12:1-16

2 ya hi'on hay nibagah dusan nan numbahul ya mahuplit ot mahapul
an munlu'bub hi awadan nadan mangipanuh hi mihahapit ta bilangonday
huplitna an miyunnudan hinan nibagan dusana.
3 Mu adi mabalin an mahuluk hi napat (40) di huplitna ta adi nunhiglay
ibabainan diyen numbahul.
4 Ya mahapul an adiyu bunguton di to'on nan baka hi'on mun'ilik.
5 Ya onha wadada ha hina'aggih linala'i ya indani ya natey oha i dida mu
ma"id ha imbabalena ot mahapul an ahawaon nan hi ibbanan lala'i nan
nabalun hi ayduna ta bokon nadan udum an tataguy pumbintanana.
6 Ya nan mamangulun lala'in imbabaleda ya mibilang hi imbabalen nan
nate ta adi mapogpog di ngadana i da'yun tinanud Israel.
7 Mu onha adi pohdon nan hi ibban nan nate an ahawaon nan nabalun
babai ya umeh diyen babai hi awadan nadan mangipanuh hi mihahapit
hidih nan way geyt di boble. Ya alyonay, Nan hi ibban nan naten ahawa' ya
adina pohdon an waday mibilang hi holag ibbana ta adiya' pumbintanan.
8 Ot hay aton nadan mangipanuh hi mihahapit ya ipa'ayagdah diyen lala'i
ta mi'hapitdan hiya. Mu hi'on hiyah diyen adina pohdon
9 ya ume nan nabalun babai ya inaanay ohah nan hapatut diyen lala'i ta
punhintiggan nadan mangipanuh hi mihahapit. Ya tinukpaanay angahna
ya alyonay, Hituwey ma'at hinan tagun adina pohdon an waday holag nan
hi ibbana.
10 Ta mihipun i diye ya hay pangalida i diyen himpamu'un ya pu'un di
ma"id ha hapatutna.
11 Ya onha mun'awwitday duwan linala'i ya ume nan ahawan di ohan
dida ta ena boddangan nan ahawana ta dinapanay indonan nan pi'yawwit
ahawana
12 ot hay atonyuh nan babai ya adiyu hom'on mu onyu ot putulon di
ta'lena.

Mahapul An Nipto' Di Pungkiluyu ya Punlukudyu

13 Mahapul an nipto' di atonyun mungkiluh nadan igattangyu ta adiyu
kulukon nadan gumattang.
14 Ya adiyu duwwaon di punlukudyu ta nan nipto' an punlukud di
usalonyu.
15 Ot mahapul an nan nipto' di pungkiluyu ya punlukudyu ta maduk-
dukkey punhituwanyuh nan boblen idat Apu Dios i da'yu.
16 Te nadan tatagun kuluk di atonda ya nunhiglay bungot Apu Dios i
dida.
17 Ot adiyu linglingon nan inat nadan tinanud Amalek i dita'uh din
limma"uhan ta'u hi bobleda hi nalpuwan ta'uh ad Egypt.
18 An aggeda timmakut i Apu Dios ta hidin tinigodan na"able ta'u ya
ginubat dita'u ta numpateda nadan ibba ta'un na'udin nabulog.
19 Ot hiya nan nagibbuh'e an impa'abak Apu Dios i da'yu nadan
binuhulyu ta malinggop ayu moh nan boblen indat Apu Dios i da'yu ya
adiyu ibahhon patayon an namin nadan tinanud Amalek ta wan malingling
di ngadandah tun luta. Ot hanat adiyu linglingon ta atonyuh tuwe.

26

Hay Pangidawatanyuh Nan Hopap Di Ginapasyu

1 Alyon bon Moses di, Wa'et dimmatong ayu mo i diyen boble an idat
nan Dios an dayawon ta'u i da'yu ta da'yu moy munhituhdi

25:4 25:4 1 Kulintu 9:9; 1 Timothy 5:18 **25:5 25:5** Matthew 22:24; Mark 12:19; Luke 20:28

2 ya alanyu dohah nadan mamangulun apitonyu an bungan di in-
tanomyu ya inha"adyuh nan labba ya inyeyuh nan pinto' Apu Dios hi
pundayawanyun hiya.
3 Ya alyonyuh nan padin munhilbi i diyen timpu di, Hituwen inyali' di
itiganan nan Dios an dayawon ta'u di nangidatong i ha"on ituwen boble ta
impa'annungna din imbagana i handidan a'ammod ta'u.
4 Ya inalan'en nan padi nan inyeyu ta iyenah hangngab nan punggobhan
hi mi'nong i Apu Dios
5 ya imbagayuh nan Dios an dayawon ta'u an alyonyu di, Handin
ammodmin hi Jacob an i Aram ya ma"id ha nadutu' hi nunhituwana. Ta
imme hi ad Egypt an oh'ohhada nan in'uyugna ot mi'ibobledahdi ya indani
ya dimmakkodakkolda ot mumbalin hi ongal di abalinanda.
6 Mu hidin paligligaton da'mih nadan i Egypt an numbalinon da'mih
himbutda
7 ot mumpahpahmo' ami i he"an Dios an dinayaw handidan a'ammodmi
ya maphod ta dingngolmu nan dasalmi te tinigom di ligatmi ya hay emi
napalpaligatan hinadan tamumi.
8 Ta gapuh nan ongal an abalinam ya nadan atatakut an ina'inatmu ya
nadan nakaskasda'aw an impatigom an milagro ya ingkak da'mi hi ad
Egypt.
9 Ot iyali da'mi ituwen boblen malumong ya makadangyan.
10 Ot teen ad uwani ya idawat'un he"a Apu Dios nan hopap di bungan
nadan intanom'u.
Ot alyon bon Moses di, Impadappuhyu'e ya inha"adyu dadiyeh hangngab
nan punggobhan hi mi'nong hinan Dios an dayawon ta'u.
11 Ya inayaganyu nadan tinanud Libay ya nadan ni'iboblen da'yu ta
mi"andan da'yun hina'ammah nan punhanaanyun Apu Dios hinadan
wagahna i da'yu.

Hay Atonyuh Nan Mi'apuluh Nadan Gapasonyu

12 Hinan mi'atluh tawon ya nan inhiwweyu an mi'apuluh (10) nadan
inapityun bungan di intanomyu ya idatyuh nadan tinanud Libay ya nadan
ni'iboblen da'yu ya nadan nun'apuhig ya nadan nun'abalu ta waday
anonda ta adida ma'agangan.
13 Ya nundasal ayuh nan Dios an dayawon ta'u an alyonyuy, Nagibbuh
mon indat'u nadan niyappit i he"a Apu Dios hinadan tinanud Libay ya
nadan ni'iboblen da'mi ya nadan nun'apuhig ya nadan nun'abalu an
inunud'u nadan tugunmu i ha"on ta agge' imbahho ya agge' liningling.
14 Ta agge' inan dadiye an ta'on on hidin minomnomana' ya agge' dinapa
dadiyeh din nibilanga' hi nalugit ya ma"id i dadiye ha inyappit'uh nadan
numpun'ate. Te inunud da'a an Dios an dayawonmi ya an namin nadan
tugunmu nimpen ha"on.
15 Ot hanat he"a Apu Dios an wah ad abunyan ya uhdungan da'mi
ta wagahan da'min tatagum an tinanud Israel. Ya wagaham boh
tuwen pumboblayanmin imbagam i handidan a'ammodmi an idatmu an
malumong ya makadangyan.
16 Ya alyon bon Moses di, Ad uwanin algo ya imbaga' nadan tugun nan
Dios an dayawon ta'u ta wan ihamad ta'un un'unudon an namin nadan
tuguna ya tudtuduna hi an namin an pangiye"e ta'u ya nomnom ta'u.
17 Ya ad uwani ya imbagayun alyonyuy hi Apu Dios nimpe di dayawonyu
ya un'unudonyu nadan tuguna ya an namin nadan tudtuduna ta nan
pohdona ya abuh di atonyu.

18 Ta hiya nan imbagan Apu Dios hi ad uwani an da'yuy tataguna
an nabalol hi odona te hidiye tuwali din imbagana. Ot mahapul an
un'unudonyun namin nadan tuguna.
19 Ta hi an namin an tataguh tun luta ya da'yuy pumbalinonah
ong'ongngal di abalinana. Ta pemanan da'yu ya mundingngol ayuh
abobboble. Ya da'yun tatagu ya niyappit ayu hinan Dios an dayawon ta'u
te hidiye tuwaliy imbagana.

27

Hay Atonda Hi Pangagwatandah Nan Wangwang An Nungngadan Hi Jordan

1 Alyon Moses ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel
di, Mahapul an un'unudonyun namin datuwen imbagabagami hi ad uwani.
2 Ta immagwat ayu'eh nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ume
ayuh nan boblen idat nan Dios an dayawon ta'u ya inamungyu ha o"ongal
an batu ya pinalitadaanyuh pulaw.
3 Ya intudo'yuhdin namin datuwen tugun ya tudtudun Apu Dios. Atonyu
datuwe te ipa'annung mon Apu Dios din imbagana i handidan a'ammod
ta'un idatnan boble an malumong ya makadangyan.
4 Ta immagwat ayu'eh nan wangwang an nungngadan hi Jordan ya eyu
nimpe inamung ha o"ongal an batu hinan nabillid an nungngadan hi Ebal
ya pinalitadaanyu nimpeh pulaw.
5 Ya inyammayuhdi ha punggobhan hi mi'nong an hay usalonyu ya nan
batun agge napahok onu natiktikan hi gumo'.
6 Ya ini'nongyuhdi nadan maghob an mi'nong hinan Dios an dayawon
ta'u.
7 Ya hidi boy pangi'nonganyuh nadan mi'nong hi pi'hayyupanyu i Apu
Dios ya inanyu ta mun'am'amlong ayuhdi hinan pundayawan hinan Dios
an dayawon ta'u.
8 Ya inip'iphodyun intudo' nimpe nadan tugun Apu Dios i dadiyen batun
inamungyu ta nalakah bahaonyu.

Hay Dusan Nadan Adi Umunud

9 Alyon bon Moses ya nadan padi an tinanud Libay hinadan ibbadan
tinanud Israel di, Donglonyu tun ibagami. Dita'u ya numbalin ta'u hi
tatagun Apu Dios.
10 Ot mahapul an un'unudon ta'u nadan tuguna ya tudtuduna an
imbagabaga' i da'yu hi ad uwani.
11 Ya alyon bon Moses di,
12 Immagwat ayu'eh nan wangwang an nungngadan hi Jordan ya ume
ayun tinanud Simeon ya tinanud Libay ya tinanud Judah ya tinanud
Issakar ya tinanud Joseph ya tinanud Benjamin ta e ayu tuma'dog hidih
nan nabillid an nungngadan hi Gerisim ta wagahanyu nadan tatagu.
13 Ya da'yu'en udum an tinanud Israel an tinanud Ruben ya tinanud Gad
ya tinanud Aser ya tinanud Sebulun ya tinanud Dan ya tinanud Naptali
ya e ayu pibo tuma'dog hinan nabillid an nungngadan hi Ebal ta da'yuy
mangibaga hinadan pundusan Apu Dios.
14 Ya da'yu'en tinanud Libay ya ohha'ohhaonyun itkuk hinadan ibbayun
tinanud Israel an alyonyuy,
15 Madusa nan tagun mumpa'ot hi bulul onu mumpanday hi gumo' ya
inyammanah ing'ingoh di kumpulna an nunhiglan umipabungot i Apu Dios
ya aggena bo udot impa'in'innila ya ena impata'dog ta dayawona.

Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
16 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Dusaon Apu Dios nan tagun pihulonay hi amana ya hi inana.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
17 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Dusaon Apu Dios nan tagun mangidlig hi muhon.
Ya tobalon bon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
18 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun mangipanguluh nakulap hinan nat'on an awon.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
19 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun mungkuluk hinadan ni'iboblen dita'u onu nadan nun'apuhig onu nadan nun'abalu.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
20 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun ilo'nay ahawan amana an adina bainan di hi amana.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
21 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun mangilo' hi animal.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
22 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan lala'in mangilo' hinan hi ibbanan babai an ta'on on ohay hi amada onu ohay hi inada.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
23 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan lala'in mangilo' hinan hi inan ahawana.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
24 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun mamateh nan ibbanan tagu an ta'on on ma"id ha nanginnila.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
25 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun mumpabayad ta hiyay mamateh nan ma"id ha bahulnan tagu.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
26 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun adina un'unudon datuwen tugun.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.

28

Hay Wagah Apu Dios Hinadan Na'unud I Hiya

1 Alyon bon Moses di, Un'unudonyu'e nan Dios an dayawon ta'u ta atonyun namin nadan tuguna an imbagabaga' i da'yu hi ad uwani ya ipabaktu da'yun hiya ta pemanan da'yu hi atagutaguh tun luta.
2 Ya an namin datuwen punwagah Apu Dios ya mipa'annung hi'on nanongnan hiya an Dios an dayawon ta'u di un'unudonyu.
3 Ya wagahana nan numboblayanyu ya ta'on on nan nunlini"odan di bobleyu.
4 Ya idatnay dakol hi holagyu. Ya padakolonay animalyu an umat hi baka ya kalnero. Ya atbohdin pumhod di itanomyu
5 ta nanongnan waday gilingonyu hi iyammayuh tinapay.
6 Ya an namin di atonyu ya wagahana.
7 Ya nadan binuhulyun umalin mangubat i da'yu ya ipa'abak Apu Dios i da'yu ta mahihi"andan kumpulnay bumtikanda.

27:26 27:26 Galasya 3:10

8 Mu da'yu ya wagahana nimpen namin di tamuwanyuh nan boblen
idatnan da'yu ta mamapnuy alangyu.
9 Ya nanongnan da'yuy ibilangnah tataguna an niyappit i hiya te hiyay
imbagana tuwalin atona hi'on inaynayunyu nimpen un'unudon nadan
tuguna ta nan miyunnudan hinan pohdonay atonyu.
10 Ta tigon di atagutaguh abobboble an da'yuy pinto' Apu Dios ya
tumakutdan da'yu.
11 Ya idat Apu Dios i da'yuy dakol an imbabaleyu ya dakol an halunyu
ya dakol an bungan di itanomyu i diyen boblen imbagana i handidan
a'ammod ta'u hi idatnan da'yu.
12 Te ipa'alinay udan hinan punhapulanyu ta pumhod an namin di
itanomyu. Ta mabalin ayun mumpagawat hi udum an boble an bokon
da'yuy e gumawat.
13 Ta pumbalinon da'yu i Apu Dios hi mangipangpangulu an bokon
da'yuy mi'udih. Ot inaynayunyu'e nimpe an mangun'unud hinadan tugun
nan Dios an dayawon ta'u an ibagabaga' i da'yu hi ad uwani ya nanongnan
malispitu ayu.
14 Ot tigonyu ta ma"id ha ibahhoyu i datuwen tugun an idat'u i da'yu ta
bokon nadan dios di udum an tataguy eyu dayawon ya punhilbiyan.

Hay Dusan Nan Adi Mangun'unud Hinadan Tugun Apu Dios.

15 Alyon bon Moses di, Mu wa'e tuwali ta adiyu un'unudon hi Apu Dios ta
iwalongyun mangun'unud hinadan tuguna ya tudtudunan imbaga' i da'yuh
ad uwani ya an namin datuwen pundusana ya ma'at i da'yu.
16 Ta ma'idutan nan pumboblayanyu ya ta'on on nadan nunlini"odan di
bobleyu.
17 Ya adi umdah nan apitonyu hi itanudyu.
18 Ya oh'ohhay holagyu ya ta'on on nadan halunyu an umat hi baka ya
kalnero. Ya oh'ohha boy ibungan di itanomyu.
19 Ya ta'on on danay awadanyu ya ma"id ha hilbin nadan ilingotanyu.
20 Ya ha ahan di adi maphod ya hi'on du'gonyuh Apu Dios ya dakol
di adi maphod an ma'at i da'yu ta aggeyu innilay atonyu ya nanongnay
punligatanyu ta ingganah on ayu madadag.
21 Ya ipa'alin Apu Dios di nat'onat'on an dogohyu ta mun'a'ate ayu ta
ingganah ma"id ha mabati i da'yu hinan boblen umayanyu.
22 Ya dadiyen dogoh ya umat hinan adi ma'agahan onu nan ay apuy di
pudut di adolyu. Ya nunhiglay potang ta madpal an namin di itanomyu
ta makulibayatanda ta nunhiglay punligatanyu ta inggana nimpeh on ayu
mun'a'ate.
23 Ya ma"id nimpe ha ipa'alinah udan ta kumulhi nan luta ta lo'tat ya ay
gumo'.
24 Ta hay mihukkat hi ay udan ya nadan mun'alihbuk an hupu' ya nadan
ay dapul an mun'a'agah an malpuh ad lagud ta inggana nimpeh on ayu
madadag.
25 Ya wa'et e ayu mi'gubat ya ipa'abak da'yun Apu Dios hinadan
binuhulyu ta mahihi"an ayu an ma"id ha adiyu bumtikan. Ta mumbalin
hi atatakut nan ma'at i da'yu.
26 Ya hitun mun'a'ate ayu ya anon di hamuti ya nadan atap an animal di
adolyu. Te ma"id ha mangabul i dida.
27 Ta ma'at datuwe i da'yu te ipaholtap Apu Dios i da'yu nadan hinoltap
nadan i Egypt an umat hi pogha ya gulid an munnononah ya nan nunhiglay
kiyakina an ma"id ha agahna.

28 Ya iyabulut bon Apu Dios ta mun'abobongang ya mun'apipilok ayu ya
nunhiglay takutyu.
29 Ta ta'on on mapatal ya mundahdahadah ayun umat ayuh nan napilok.
Ya an namin di atonyu ya ma"id ha iyatana. Ya minaynayun an paligligaton
da'yuh udum an tatagu. Ya ma'akawan ayu mu ma"id ha bumoddang i
da'yu.
30 Ya nan itbiyanyun babai ya nat'on di mangi'ahawa. Ya atbohdih nan
iyammayun bale an nat'on di mangibale. Ya ta'on on nadan itanomyun
greyp ya bokon da'yuy mangan hi bungana.
31 Ya ta'on on nadan bakayu ya tigonyuy pamaltiyanda mu adiyu
tamtaman. Ya nadan dongkiyu ya piliton nadan binuhulyu an alan ya
aggeda imbangngad. Ya ta'on on nadan kalnero ya alan nadan binuhulyu
mu ma"id ha bumoddang i da'yu.
32 Ya mumbalindah himbut nadan imbabaleyuh udum hi boble. Ta ta'on
onyu hahaddon hi abigabigat di umanamutanda on ma"id. Mu ma"id ha
abalinanyu an e mangiyanamut i dida.
33 Ya hay mangan hinadan bungan di intanomyun nablayanyu ya nadan
tatagun aggeyu in'innila. Ta ammuna ayuh eda palpaligaton.
34 Ta gapu i datuwen ma'ma'at i da'yu ya hiyay abonganganyu.
35 Ya ipa'alin nimpen Apu Dios di pogha an mihinap hi adolyu an adi
ma'agahan an mihipun hi uluyu ta ingganah dapanyu.
36 Ya iye da'yu ya nan patulyu hi udum an boble ta hidiy eyu pundayawan
hinadan dios di udum an tatagu an kayiw ya batu.
37 Ta mumbalin hi atatakut di tigoyu ta amod on da'yu e nganihngihilan
hinadan tataguh nadan boblen pangiyayan Apu Dios i da'yu.
38 Ya ta'on on dakol di itanomyu mu oh'ohhay apitonyu te dadagon di
dudun.
39 Ya athidi boh nadan itanomyun greyp an ta'on hi ipanapto'yu ya
dadagon damdaman di bigih ta ma"id ha ibungadah anonyu ya ma"id ha
iphodyuh bayah inumonyu.
40 Ya ta'on on ihinapyu bon muntanom hi bungbunga"an an olibo
mu nuwaniy bungada on nun'a'agahda ta ma"id ha iphodyuh lana ya
mantekah usalonyu.
41 Ya wadaday imbabaleyu mu miyedah udum hi boble ta hidiy
ibaludanda.
42 Ya anon di dudun nimpey intanomyu ya ta'on on nadan bungbunga"an
hi bobleyu.
43 Ya nadan tatagun ni'iboblen da'yu ya diday kumadangyan ya ongal
di abalinanda. Mu da'yu ya mumbalin ayuh nawotwot an ma"id ha
abalinanyu.
44 Ta da'yu moy e umutang i dida ya dida moy mun'ap'apun da'yuh nan
numboblayanyu.
45 Ta danae nadan himpangen ma'at i da'yu ta ingganah on ayu madadag
an gapuh adiyu pangun'unudan hinan Dios an dayawon ta'u ya nadan
tuguna ya tudtuduna an indatna i dita'u.
46 Ta danaen atatakut an ma'at i da'yu di mangipa'innilah nan a'at di
pundusan Apu Dios i da'yu ya nadan tanudanyuh inggana.
47 Te agge ayu nunhilbih nan Dios an dayawon ta'u hidin mahawwalan
di mahapulyu ya hidin malmallinggop ayu.
48 Ta munhilbi ayuh nadan binuhulyu an ipa'alin Apu Dios i da'yu an
ta'on on nunhiglay inagangyu ya inuwohyu ya ma"id ha ilubungyu. Ta
nunhiglay punligatanyu ta ingganah on da'yu dadagon i Apu Dios.

49 Ya dadiyen ipa'alin Apu Dios an mangubat i da'yu ya malpudah
nidawwin boble an nat'on di hapitda an pamaag ya mahanawwangdan
ayda agila an mungkohop hi awadanyu.
50 Ya atatakut di pangatda an ma"id ha lispitudah nadan amamma ya
ininna ya ma"id bo ha homo'dah nadan goggolang.
51 Ya diday mangpuh nadan halunyu ya nadan intanomyu ta ingganah
on da'yu dadagon i dida. Ta ma"id ha batiyondah nadan intamuyun makan
ya ta'on on nan pinahapah an bayah ya lanan di olibo ya kalnero onu baka
ta inggana nimpeh on ayu madadag.
52 Ya li"ubondan namin nadan boblen indat Apu Dios i da'yu ta pa"ihonda
nadan binattun alad an pundinolanyu hi mangibaliw i da'yu.
53 Ya i diyen punli"uban nadan binuhulyu hi bobleyu ta paligaton
da'yu i dida ya adi ayu pa"itpol hi inagangyu ta ta'on on nadan u"ungan
imbabaleyu an indat nan Dios an dayawon ta'u on pun'a'anyu.
54 Ta ta'on on nadan linala'in nunhiglay uleda ya mumbalinda hi ma"id
ha homo'dah nadan hi ibbada ya ta'on on nan pohpohdondan ahawa ya
nadan nabatin imbabaleda.
55 Ta adida idattan didah nan anondan lamoh di imbabaleda an gapu ta
ma"id ha udum hi makan te lini"ub da'yu nimpeh nadan binuhulyu.
56 Ya atbohdih nan nunhiglay ulenan babai an handi'e ni' ya adina
pohdon di nalugit an ta'on on ha ena dumallanan hinan luta ya onha
mabalin ot adina igatin hinan luta mu i diyen a'atana ya ukuhana nan
ahawana ya nadan imbabalena
57 ta adina ipatpatigo ya inana nan pi'yayyam an imbabalena ya ta'on
on nan balayyana. Te ma"id nimpe ha makan i diyen punli"uban nadan
binuhulyu hi bobleyu.
58 Ta athinay ma'at i da'yu hi'onyu adi un'unudon nadan tugun an nitudo'
ituwen liblu ta bokon hanan ma"id ha nihippatan di amaphodnan Dios di
dayawonyu.
59 Ya pa'aliyona boy atatakut an dogoh i da'yu ya nadan tanudanyu ta
holtaponyuy ma"id ha nipaddunganan ligat ya dogoh.
60 Ya handidan takutanyun nunhiglan dogoh ad Egypt ya ma'atdan
namin i da'yu.
61 Ya ta'on on nadan udum an dogoh an agge nitudo' ituwen Nitudo' an
Tugun ya ma'at i da'yu ta ingganah on ayu nimpe mun'a'ate.
62 Ta ta'on on ayu dakkodakkol ni' an umat hi dinakol di bittuwon hi ad
lagud ya ammuna ha oh'ohha hi mabati i da'yu. Ot athituy ma'at i da'yu
hi'onyu adi un'unudon nan Dios an dayawon ta'u.
63 Ta nan ongal an naminhod Apu Dios an nunwagah i da'yu ta dimmakol
ayu ya pinumhod ayu ya athidi mo boy naminhodnan manadag i da'yu ta
ingganah on ayu mama"id hinan boblen eyu pumboblayan.
64 Ta iwakat da'yun Apu Dios hi abobbobleh tun luta. Ta e ayu mundayaw
hinadan dios an dayawondan kayiw ya batuy niyamma an aggeyu in'innila
ya ta'on on handidan a'ammodyu ya aggeda innila dadiyen dios.
65 Ya i dadiyen boble ya ma"id ha e luminggopan di nomnomyu an hay
eyu umanamutan di minonomnom i da'yu.
66 Ya hay itakutyuh abigabigat ya ahilohilong ya hay eyu atayan.
67 Ya nawi"it'e on pohdonyun mahdom. Ya indanit nahdom ya pohdonyu
bon mabigat. Te abigabigat on nunhiglay takutyuh nadan tigotigonyun
ma'ma'at.
68 Ya ta'on on imbagan Apu Dios hi adiyu ipatnan ibangngad hi ad Egypt
mu lo'tat ya milugan ayuh papol ta ibangngad da'yun hiya hi ad Egypt. Ya

hay awadanyuhdi ya eyu ihbut di adolyu ta mumbalin ayuh himbut nadan binuhulyu mu ma"id ha naminhod an mangattang i da'yu.

29

Hay Intugutugun Moses Hinadan Tatagu

1 Datuwen imbagabagan Moses hinadan tinanud Israel hi ad Moab ya datuwe nadan imbagan Apu Dios an atona i dida ta middum hinadan imbagana hi atonda hidin wadadah nan billid hi ad Horeb.
2 Ya hi Moses ya inayagana bon namin nadan ibbanan tinanud Israel ot alyonay, Dita'u ya tinannigo ta'u nadan ina'inat Apu Dios hinan patul hi ad Egypt ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya an namin nadan tataguhdi.
3 Ya tinannigo ta'u dadiyen atatakut an namalpaligatna i dida ya nadan nakaskasda'aw an milagro an mangipatigoh abalinana an Dios.
4 Mu ingganah ad uwani ya agge da'yu indattan i Apu Dios hi abalinanyun manginnilah ibalinan nadan na'na'at an tinannigo ta'u ya dingngodingngol ta'u.
5 Te tigonyun napat (40) di tawon an impangulu dita'un Apu Dios hinan agge naboblayan an e ta'u immaninnabatan mu agge napnappa"ih nadan lubung ta'u ya hapatut ta'u.
6 Ya ma"id bo ha balun ta'uh makan ya ma'inum mu indat Apu Dios di intanud ta'u ta way aton ta'un manginnila an hiya nan Dios an dayawon ta'u.
7 Ya hidin dimmatong ta'uhtu ya ginubat dita'u hinadan tindalun Sihon an patul hi ad Hesbon ya hi Og an patul hi ad Basan mu inabak ta'u dida.
8 Ot sakupon ta'u nadan bobleda ot idat ta'uh nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya hay godwan di tinanud Manasseh.
9 Ot hiya nan hanat ihamadyun un'unudon nadan tugun Apu Dios ta wan an namin di atonyu ya wagahana.
10 Ot ad uwani ya wahtu ta'un namin hitun pundayawan ta'u hinan Dios an dayawon ta'u an dita'uh nadan ap'apun di himpahimpamu'un ya mangipanuh hi mihahapit ya nadan udum an mangipangpangulu i dita'u.
11 Ya wahtuda bo nadan imbabale ta'u ya nadan ahawa ta'u ya nadan ni'uyug an ba'baalon ta'un mangidadaan hi itungu ya liting.
12 Ya manu'e hi na'amung ta'uh ad uwani ya ta wan donglon ta'u nadan ibagan Apu Dios an atona i dita'u hi'on ibaga ta'un un'unudon ta'u nadan tuguna.
13 Ot hi Apu Dios ya pohdona bon ipa'innila an dita'uy ibilangnah tataguna. Te hiyay imbagana tuwali i handidan a'ammod ta'un da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
14 Mu bokon dita'uh ad uwani ya abuh di pangipa'annungana i datuwen imbagana
15 te ta'on on nadan mun'atanudan.
16 Ot da'yu ya innilayuy a'at di nunhituwan ta'uh ad Egypt ya athidih boh nadan inwa ta'un boblen di binuhul ta'u.
17 Ta tinannigo ta'u nadan nunhiglan umipabungot i Apu Dios an bulul ya nadan dayawonda an inyammada an batu ya silber ya balitu'.
18 Ot tigon ta'u ta ma"id i dita'u ha lala'i onu babai onu ha himpamu'un hi ad uwani hi mangiwalong an mangun'unud hinadan tugun nan Dios an dayawon ta'u ta nadan dios an dayawon di udum an tatagu di ena dayawon. Te nan mangathidi ya mipaddung hinan nitanom an hay ibungana ya nan guwaden pumate.

19 Ot iha"ad ta'u datuweh nomnom ta'u ta ma"id i dita'u hi ad uwani ha
mungngoheh alyonay, Ha"on ya nanongna damdaman pumhoda' an ta'on
on ato' nan pohpohdo' an aton. Ta hiyay lummuh adusaan ta'un namin an
ta'on on nadan nipto' di pangatda.
20 Te hi Apu Dios ya adina pakawanon hinan numbahulana. Ot
umannung an ma'at i hiya nan nunhiglan bungot Apu Dios ta holtaponan
namin nadan nitudo' an pundusan Apu Dios ta malingling di ngadanah
inggana.
21 Ot nan athidin tagu ya adi ibilang Apu Dios hi taguna ta mipa'annung
nimpen hiyan namin nadan pundusana an nibagah nan Nitudo' an Tugun.
22 Ta tigon nadan tanudanyuh udum hi algo ya nadan umalin malpuh
nidawwin boble di ligat ya dogoh an ipa'alin Apu Dios hinadan bobleyu.
23 Te mumbalin di bobleyu hi asidu ya ahin ta ma"id ha mabalin hi
tumubuhdi. Ta umat hi ad Sodom ya hi ad Gomorah ya hi ad Admah
ya hi ad Seboim an dinadag Apu Dios an gapuh bungotna.
24 Ta nadan tataguh abobboble ya alyonday, Tanganu nin on namaag ya
athidiy nangat Apu Dios i naen boble? Nganne nin di lummu ta nunhiglay
bungotnan dida?
25 Ya mibaga i dida an manu'e ya inwalong nadan tatagun mangun'unud
hinadan imbagan nan Dios an dinayaw handidan a'ammoddah din
nangikakana i dida hi ad Egypt.
26 Ta hay inhukkatda ya nan eda nunhilbiyan hinadan dios an dayawon
di udum an tatagu an ta'on on ipagol Apu Dios.
27 Ta hiya nan nunhiglay bungot Apu Dios hinadan tatagun nunhitu i
naen boble ot ipa'annungna an didan namin nadan impitudo'nah nan liblu
an holtaponda.
28 Ta gapuh bungotna ya paddungnay bina'gutna didah nan num-
boblayanda ot iyaldana didah udum an boble ta ingganah ad uwani ya
wahdida.
29 Ot alyon bon Moses di, Ta'on on waday agge impa'innilan nan Dios an
dayawon ta'u i dita'u mu nadan impa'innilana ya mahapul an un'unudon
ta'u ya nadan tanudan ta'uh inggana.

30

Hay Pammo'an Apu Dios Hinadan Muntutuyuh Bahulda

1 Alyon bon Moses di, Mipa'annung'e ta patnaonyu danaen nibaga hi ad
uwani an punwagah Apu Dios ya nan pundusana ya hanat nomnomonyu
danae an ta'on on da'yu inwakat hi udum an boble hinan Dios an dayawon
ta'u.
2 Ot ibangngadyu'e hinadan imbabaleyu an mangun'unud i Apu Dios an
dayawon ta'u ya ihamadyun un'unudon hi an namin an pangiye"eyu ya
nomnomyu nadan imbagabaga' hi ad uwani an tuguna
3 ya hom'on da'yu hinan Dios an dayawon ta'u. Ta ibangngad da'yuh nan
numboblayanyu. Ya mibangngad bo nan wagahnan da'yu ta hiyah diyen
pumhod ayu
4 an ta'on on ayu niwakat hi adaddawwin boble ya ipa'anamut da'yun
hiya.
5 Ta wan nanongnan da'yuy munhituh nan boblen nidat i handidan
a'ammodyu. Ya ipapto' da'yu ta iyal'alanay eyu pumhodan ya hay eyu
dumakolan mu handidan a'ammodyu.

6 Ya ipaphodnay pangiye"eyu ya ta'on on nadan tanudanyu ta wan hiyay
pohpohdonyu hi an namin an pangiye"eyu ya nomnomyu ta way atonyun
mi'tagu.
7 Mu ipa'annung nan Dios an dayawon ta'u danaen nibaga an pundusana
hinadan binuhulyun namalpaligat i da'yu.
8 Mu da'yu'e ya mumbalin ayu mo hi na'na'unnud i Apu Dios ta nadan
tugunay un'unudonyu an datuwe tun ibagabaga' i da'yu hi ad uwani.
9 Ot nan Dios an dayawon ta'u ya boddangan da'yu ta pumhod an
namin di itamuyu. Ya dumakolday imbabaleyu ya atbohdiy animalyu ya
mahawwalan di bungan di itanomyu. Te nan Dios an dayawon ta'u ya
ma"amlong i da'yu ta pakadangyanon da'yu ta umat hi pun'am'amlongana
i handidan a'ammod ta'u.
10 Mu gahin nimpey na'na'unnud ayu i datuwen tuguna ya tudtuduna
an nibagah nan Nitudo' an Tugun. Ta hi Apu Dios di mipabaktuh nan
nitaguwanyu.

Hay Itaguwan Onu Hay Atayan

11 Tun ibagabaga' an tugun'u i da'yu hi ad uwani ya agge naligat hi eyu
pangatan te dingngolyuh tun awadan ta'u
12 an bokon hi ad abunyan ya ammunay awadana. Te onha hidiy
awadana ot mabalin an alyonyuy nganney e mangala ya inyalina ta wan
donglonmi ya inunudmi?
13 Ya bokon mahan hinan nabattan hi baybay di awadana ta ma"id ha
pambalyuh alyonyu hi ma"id ha mangipadngol i da'yu ta wan unudonyu.
14 Te wadan da'yu an innilayu ya haphapitonyuy a'atna ot hanat
un'unudonyu.
15 Ot ad uwani ya piliyonyu hi'on nan pangipapto' Apu Dios i da'yu ta
mi'tagu ayu onu nan pundusana an atayanyu di piliyonyu.
16 Ot ibaga' i da'yu hi ad uwani ta wan nan Dios an dayawon ta'uy
pohpohdonyu ya nan miyunnudan hinan pohdonay atonyu ya nan tuguna
ya tudtudunay un'unudonyu. Ot atonyu'ehdi ya umannung an wagahan
da'yun hiya hinan boblen eyu punhituwan ta pumhod ayu ya atbohdin
dumakol ayu.
17 Mu onha udum hi algo ya iwalongyun mangun'unud hinadan tuguna
ta nadan dios an dayawon di udum an tataguy dayawonyu
18 ya ibaga' tee i da'yu an madadag ayu. Ya adi madney iha''adanyu
i diyen boblen umayanyu hitun umagwatanyuh nan wangwang an
nungngadan hi Jordan.
19 Ot nan piliyonyu i danaen itaguwan onu atayan ya nan punwagah Apu
Dios onu nan pundusana ya ibaga' hi ad abunyan ya tun luta ta tistiguwan
da'yu. Ot maphod di hay piliyonyu ya nan itaguwan ta wan mi'tagu ayun
namin hinadan imbabaleyu.
20 Ta nan Dios an dayawon ta'u nimpey pohpohdonyu ta nan hapitnay
donglonyu ya hiyay inun'unudyu. Te hi Apu Dios di nalpuwan di
nitaguwanyu. Ot danae'ey atonyu ya umannung an madney punhi-
tuwanyuh nan boblen imbagan Apu Dios hi idatnah nadan a'ammod ta'un
da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.

31

Hay Nihukkatan Joshua I Moses

1 Hidin nagibbuh an imbagan Moses danaeh nadan tatagu ot alyona boy,

2 Ha''on ya hinggahut ta bainti (120) moy tawon'u. Ot adi' mo abalinan an
mangipangulun da'yu. Ya imbagan damdaman Apu Dios an adi mabalin
hi agwato' nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
3 Mu hay mangipangulun da'yu ya nan Dios an dayawon ta'u ta dadagona
nadan tatagu i dadiyen boblen pangayanyu. Ta da'yuy mihukkat an
e mumboblehdi. Ya imbagan tuwalin Apu Dios an hi Joshua moy
mangipangpangulun da'yu.
4 Ot nan inat Apu Dios an nanadag hinadan patul nadan tinanud Amor
an da Sihon i Og ya nadan bobleda ya athidi boy atonah nadan tataguhdi.
5 Ot hi Apu Dios ya ipa'abakna didan da'yu ta hiya nan mahapul an
unudonyun namin nadan imbaga' hi atonyun dida.
6 Ot pabikahonyuy nomnomyu ta adi ayu tumakut i dida. Te nan Dios an
dayawon ta'u di mangipangulu nimpe i da'yu. Ot adi da'yu inganuy i hiya
ya adi da'yu taynan.
7 Ot ayagan Moses hi Joshua ot alyonan hiya hi hinangngab nadan
ibbadan tinanud Israel di, Mahapul an pabikahom di nomnommu te he''ay
mangipangpanguluh tudan ibbam an tatagun e mumbobleh nan imbagan
Apu Dios i handidan a'ammod ta'un idatna i da'yu. Ta dimmatong ayu'e
ya ginodwagodwam ta pumboblayanyun namin.
8 Ot hi Apu Dios di pun'ibbayu an mangipangpangulu i da'yu ta adi da'yu
nimpe taynan i hiya ya adi da'yu inganuy. Ot hiya nan adi ayu tumakut ya
adi ayu minomnoman.

Hay Pumbahaandah Nan Tugun Apu Dios

9 Intudo' Moses datuwen tugun ya tudtudun Apu Dios ot idatnah nadan
padi ya hinadan udum an tinanud Libay an mangiyattang hinan Kahun an
nittuwan nan Hapit Apu Dios ya hinadan ap'apun di himpahimpamu'un
an tinanud Israel.
10 Ot ibaganan didan alyonay, Madatngan'e nan mi'apituh tawon an
punlinglinganyuh nadan impa'utangyu an hidiye bo nan pungngilinanyuh
nan e ta'u nun'anallungan hinan inwa'inwa ta'uh nalpuwan ta'uh ad Egypt
11 ya ma'amung ayuh nan pot'on nan Dios an dayawon ta'u hi
pundayawanyu ya imbahayu datuwen tuguna ta punhindodongolanyun
namin.
12 Ot hiya nan ayaganyun namin nadan tatagu an ta'on on nadan u''unga
ya minamakilog ya nadan ni'iboblen da'yu. Ta donglonda ta innilaonday
atondan mangun'unud i Apu Dios ya nadan tuguna.
13 Ta nadan imbabaleyun agge ni' nanginnilah nadan tugun Apu Dios
ya donglonda ta innilaonday atondan mangun'unud i Apu Dios ta wan
hiyay takutandah nan eyu pumboblayan hi dommang tun wangwang an
nungngadan hi Jordan.

Hay Ma'udih Imbagan Apu Dios I Moses

14 Indani ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Agagga mo ya madatngan
di atayam. Ot hiya nan ayagam hi Joshua ta ume ayuh nan tabernakel ta
ibaga' nadan atona. Ot ume da Moses i Joshua.
15 Ot mumpatigoh Apu Dios hinan bugut an kinumhop hinan baktun nan
panton nan tabernakel.
16 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Adi madne ya e'a middum hinadan
a'ammodmu. Mu tudan tatagu ya umedah nan boblen nat'on di dios
hi dayawonda ta lo'tat ya du'gona' hitudan tatagu ta iwalongdan man-
gun'unud hinadan tugun'un dida ta nadan dios di udum an tatagu di
dayawonda.

17 Ta hiya nan inganuy'u didan gapuh bungot'u ta dakol di nunhiglan
punligatanda. Ya adi' mo boddangan dida ta madadagda. Ta ahida alyon
di, Manu'e hi athituy ma'ma'at i dita'u ya din'ug ta'uh Apu Dios.
18 Ta ipa'annung'un mangiwalong i dida an gapuh nadan adi maphod an
atonda an eda mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
19 Ya alyon bon Apu Dios di, Itudo'yuh tuwen kanta ta itudduyuh
nadan ibbayun tinanud Israel. Ta ipakantam i dida ta mangipanomnom
i dida hinadan pohdo' an atonda ta ma"id ha pambaldah nan adida
pangun'unudan i ha"on.
20 Te hitun pangiyaya' i dida hinan imbaga' i handidan a'ammodyun
boblen makadangyan ya malumong ya mabalin an mahawwalan di makan
hi itanudda. Mu gapu ot bo ta mamabhugda ya ihipundan e mundayaw
hinadan dios di udum an tatagu. Ta du'gona' i dida ya ngohayonda nadan
imbaga' an ato' i dida.
21 Ta hitun umaliyan di dakol an punligatanda ya hituwen kanta di
mangipanomnom i dida hi'on tanganu on athidiy ma'ma'at i dida. Ta adi
linglingon nadan holagdah tuwen kanta. Te datuwen tatagu ya innila' di
wadah nomnomda an ta'on on aggeda ni' dimmatong hinan boblen imbaga'
tuwali hi idat'un dida.
22 Ta hi Moses ya nun'itudo'nah tuwen kanta i diyen algo ot ituddunah
nadan ibbanan tinanud Israel.
23 Ya hi Apu Dios ya ibagana bo i Joshua an alyonay, Pabikahom di
nomnommu ta adi'a tumakut. Te he"ay mangipanguluh tudan ibbam an
tinanud Israel hinan boblen imbaga' hi idat'un da'yu.

Hay Imbagan Moses Hinadan Tinanud Libay

24 Hidin nagibbuh an intudo' Moses an namin nadan tugun Apu Dios i
han liblu
25 ot idatnah nadan tinanud Libay an mangmangdon hinan Kahun an
nittuwan nan Hapit Apu Dios.
26 Ot alyonan diday, Eyu iha"ad hi haggon nan Kahun ta hinaen Nitudo'
an Tugun di mangipatigon innilayu nan pohdon Apu Dios hi atonyu.
27 Mu innila' an nunhiglay ngoheyu. Te ta'on tuwalih on wadawadaa'
i da'yu ya impatigoyuy nungngohayanyun Apu Dios ot namama moh on
ma"ida'.
28 Ot ayaganyun namin nadan ap'apun di himpahimpamu'un ya nadan
mangipanuh hi mihahapit ta ibaha' datuwen tugun i dita'un namin ya
binagaa' di ad abunyan ya tun luta ta diday tistigu ta'u ot innila ta'u nan
pohdon Apu Dios hi atonyu.
29 Te mateya"e ta ma"ida' mon da'yu ya innila' an adi madne ya nan
pumbahulan di iyal'alayun aton te iwalongyun mangat hinadan nipto' an
pangat an imbagabaga' i da'yu. Ta hiya nan munligat ayu te gapuh bungot
Apu Dios hinan adi maphod an ato'atonyu.
30 Ot ma'amungdan namin an tinanud Israel ta ohha'ohhaon Moses an
ibaga nan nitudo' hinan kanta ta inggana ot magibbuh.

32

Nan Kantan Intuddun Moses

1 Hituwe nan kanta an alyonay,
Da'yu hi ad lagud ya hitun luta ya donglonyu tudan ibaga'.

2 Ot hanat datuwen tudtudu' an ibagabaga' i da'yun i'iba' an tinanud Israel
ya umat hinan udan an taguwonay nitanom ya umat boh nan dulnu
an taguwonay holo'.
3 Ot middum ayun ha"on ta nan anabaktun Apu Dios an dayawon ta'uy
haphapiton ta'u.
4 Te hiya ya ay doplah an nahamad hi ihi"ugan.
Ya nipto' an namin di atona an ma"id ha ibahhawana.
Hi Apu Dios ya ipa'annungnan namin di ibagana te adi munlayah.
5 Mu da'yu ya adi maphod di ina'inatyu i hiya an ma"id ha bainyu ta hiya
nan unhaot adi ayu mibilang hi tataguna te mumpunlayah ayu.
6 Undan hinaey pangipatigoyuh punhanaanyun Apu Dios an da'yun ma"id
ha nomnomnan tatagu an ay nun'awewe'we'?
Ya undan bokon hiyay hi amayu an nunlumu i da'yu ot pumbalinon da'yuh
himpamoble?
7 Nomnomnomonyundi anu nadan na'at hidin nadne.
Mahmahanyuh nadan a'ammodyu ya nadan nun'anomnoman ta
ipa'inniladan da'yu.
8 Hidin impiyappong nan nabaktun Dios nadan nat'onat'on an pum-
boblayan di tatagu ya hay boble ta'u ya miyunnudan hi dinakol ta'un
holag Israel.
9 Te dita'un tinanud Israel ya dita'uy pinto' Apu Dios hi mibilang hi nabalol
an odona.
10 Ya inakhupan dita'un Apu Dios hinan agge naboblayan an ay puwo' nan
dibdib hidi.
Ot ipanapto' dita'u te imbilang dita'u nimpe i hiya hi nabalol an odona.
11 Ot itanudduwan dita'u i Apu Dios an umat hi aton di agila an
mangitudduh aton nadan impahna an tumayap.
Ya nundadaan an bumoddang i dida hi'on tigonan magahda.
12 Ya hay nangipangpangulun dita'u ya hi Apu Dios an ma"id ha udum
hinadan dios di udum an tatagu hi bimmoddang.
13 Ot iye dita'uh nan nabaktu an pumboblayan ot panganon dita'uh nadan
bungan di intanom ta'u ya nadan danum di alig an ma'alah nan way
doplah.
Ot idatna boy mahapul ta'u an manteka an ma'alah nadan nitanom an
olibo hinan way mabatu.
14 Ot ipa'inuman dita'u boh gatas di baka ya gulding.
Ot pihdaan dita'uh nadan nipataban kalnero ya gulding ya nadan
mapmaphod an tangbal an kalneron nalpuh ad Basan.
Ya atbohdiy anon ta'u an maphod an wit.
Ot pa'inuman dita'uh nadan mun'aphod an malpuh nadan danum di greyp.
15 Mu hidin pinumhod ta'u an gapu ta mamabhug ta'u ya mun'atataba ta'u
ya din'ug ta'uh Apu Dios an mi'alig hi doplah an ihi"ugan ta'u an
ta'on on hiyay nunlumu i dita'u.
Ta ay ma"id ha balol nan nangihwangana i dita'u.
16 Ot hanan dios di udum an tataguy e ta'u dayawon ta impabungot ta'uh
Apu Dios an gapuh nadan nunhiglan umipabungot i hiya an at'aton
ta'u.
17 Ya namama te nadan dimunyuy nangidawatan ta'uh nadan i'nong ta'u an
agge ta'u in'innila dadiyen dios di udum an tatagu te pa'awwadada
ya ta'on on handidan a'ammod ta'u ya aggeda in'innila dida.
18 Ta din'ug ta'u nan Dios an mi'alig hi doplah an ihi"ugan ta'u ya
nangipanapto' i dita'u.

Ta liningling ta'u hiya an nangdat hi itaguwan ta'u.
19 Ta nunhiglay agge naminhodan Apu Dios i diyen at'aton ta'u.
Te dita'un imbilangnah imbabalena ya impabungot ta'u hiya.
20 Ta hiya nan alyonay, Aga'e ta adi' boddangan dida ta tigo' on nganney pumbalinan danaen adi dumngol ya adi mangun'unud an tatagu.
21 Te impabungota' i dida hinan eda pundayawan hinadan ma"id ha hilbinan dios.
Ta hiya nan usalo' nadan tatagun adi mundayaw i ha"on ta diday mangipabungot i dida an gapuh amohda.
22 Te hay bungot'u ya umat hinan mundalang an apuy an gobhonan namin an ta'on on nan dallom di lubu' ya an namin di matigoh tun luta ta ingganah nan gopnad di billid.
23 Te hi Apu Dios ya pa'aliyonay nunhiglan punligatanyu.
Ta da'yuy pangipto'anah nadan ipanana.*
24 Te alyonay, Ipa'ali' di nunhiglan bitil ya dogoh i da'yu ta mate ayuh inagangyu ya dogohyu.
Ya ipa'ali' boy atatakut an atap an animal ya ulog an pumate.
25 Ya ipa'ali' boy mangubat i da'yu ta mun'a'ate ayu an ma"id ha holagyu.
Ya ta'on on hinan numpunhituwanyu ya nunhiglay takutyu.
Ya ta'on on nadan mumpangilog an linala'i ya binabai ya goggolang ya ta'on on nadan a'amamma ya mateda.
26 Ot alyo' di unhaot dadago' didan namin ta ma"id ha ohah mabati.
Ta wan malinglingdah inggana.
27 Mu adi' pohdon an athidiy aton nadan binuhulyu i da'yu te alina ya ilattuwagdan alyonday diday nangabak hinadan tatagu'.
28 Athinay imbagan Apu Dios i da'yu te ma"id ha nomnomyu an adiyu ma'awatan nan pohdonan ipa'innila i da'yu.
29 Onha nanomnoman ayu ot ma'awatanyuy gapuna ta athidiy ma'at i da'yu.
30 Te ngalngalam ihya ta nan ohan binuhulyu ya abakonay hinlibun (1,000) da'yu.
Ya nan duwan binuhulyu ya abalinandan abakon di himpuluy libu (10,000) i da'yu.
Manu'eh athinay ma'at i da'yu ya inwalong da'yun Apu Dios.
31 Te hiya an mi'alig hi doplah an ihi"ugan ta'u ya adi umat hinan punhi"uganda an ma"id ha abalinana ya ta'on on nadan binuhulyu ya inniladan athidiy a'atna.
32 Ya nadan binuhulyu ya umatdah nan greyp hi ad Sodom ya hi ad Gomorah an ma"id ha hilbin nadan bungada te mumpait ya napnuh guwade.
33 Ya atbohdi hinan bayahda an umat hinan guwaden di hakuku an pumate.
34 Mu hi Apu Dios ya alyonay innilanan namin nadan at'atonyu.
Ya hadhaddonay adatngan di pundusaana i da'yu.
35 Te alyonay hiyay ukod an mangiballoh.
Ta adi madne ya madatngan di adadaganyu ta mama"id ayu.†
36 Te hi Apu Dios ya dusaona nadan tataguna mu wada damdamay homo'nan didan baalna hi paniganan adida abalinan an mangibaliw hi adolda ta oh'ohhay mabati i dida.

---

* **32:23 32:23** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat. † **32:35 32:35** Hay alyon di udum an Biblia ya nadan binuhul nadan tinanud Israel di nibagahtu.

37 Ya ahina alyon i diday,
Daanda bo nadan dios di udum an tatagun nangidinlanyu hi mangibaliw i da'yu?
38 Da'yu ya indawadawatyu i dadiyen dios di udum an tatagu nadan taban di ini'no'i'nongyu.
Ya athidi boh nadan bayah an diday nangidawatanyu. Ot agayu ta ayaganyu dida ta boddangan da'yu ya impapto' da'yu.
39 Ot alyon bon Apu Dios di,
Ibaga' i da'yu an ha"on ya abuh di Dios an ma"id ha udum.
Ya ha"on di waday abalinanan mamateh tagu ya ha"on boy alpuwan di itaguwan.
Ya abalina' bon humugat ya mangipaphod hi hugat.
Ya ma"id ha mabalin hi manangga i ha"on hinan ato'.
40 Ot ha"on an Dios an wadawadah inggana ya ibaga'
41 an ha"on ya paddungnay tadoma' di ispada' ya imballoh'uh nadan ma'ahihhiwoh i ha"on.
42 Ta ma"ido' an namin nadan mi'buhul i ha"on.
Ta malamuh nan ispada' hi dalada.
Te pumpate' nadan nun'ahugatan ya nun'ibalud ya nadan ap'apun dadiyen binuhul.
43 Ot da'yun tataguh abobboble ya middum ayun mi'yam'amlong hinadan tatagun Apu Dios.
Te hi Apu Dios di mangiballoh nan inat nadan binuhuldan namatepateh nadan baalna.
Ya linglingonay bahul ta'un tinanud Israel an tataguna ya impaphodnay numboblayan ta'u.
44 Ta hi Moses an nun'ibbanah Joshua ya inohha'ohhanan imbahah nadan tatagu nan kanta.

Hay Ma'udih Hinapit Moses

45 Hidin indappuh Moses nan imbahana
46 ot alyonay, An namin nadan dingngolyun nibagabagan da'yuh ad uwani ya mahapul an atonyun namin datuweh nitaguwanyu. Ya intudduyuh nadan imbabaleyu ta hiyay nanongnah un'unudonda.
47 Te danaen imbagabaga' ya bokon hapit ya ammuna te hiyay pi'taguwanyu. Ot hi'on inaynayunyun un'unudon ya madukdukkey pi'taguwanyuh nan boblen eyu punhituwan hi dommang nan wangwang an nungngadan hi Jordan.

Nibagay E Atayan Moses

48 I diyen algo ya wada boy imbagan Apu Dios i Moses an alyonay,
49 Ume'ah nadan billid an nungngadan hi Abarim hidih ad Moab ya tinikidmu nan billid hi ad Nebo an nidommang hi ad Jeriko. Ya minangmangmuhdi nan bobleh ad Kanaan an idat'uh tudan ibbam an tinanud Israel.
50 Ya hidih nan billid di atayam ta umat i ibbam an hi Aaron an nateh nan nabillid hi ad Horeb.
51 Te imbahhoyu nan tugun'uh hinangngab nadan ibbayun tinanud Israel hi awadanyuh nan obob hi ad Meribah hi ad Kades hinan agge naboblayan hi ad Sin. Te aggeyu impatigoy aphod'uh nadan tatagu.
52 Ta hiya nan mangmangom ya ammuna nan bobleh ad Kanaan mu adi'a dumatong hidi.

33

Hay Nunwagahan Moses Hinadan Tatagu

1 Hituwey nunwagah nan baal Apu Dios an hi Moses hinadan ibbanan
tinanud Israel ot ahi mate
2 an alyonay, Hi Apu Dios ya nalpuh nan billid hi ad Sinai ot ipa'innilanay
a'atna i dita'uh nan nun'abillid hi ad Seir* ya ta'on on hinan nun'abillid
hi ad Paran. Te immalih awadan ta'u an nun'ibbanay linibun anghel an
inodnanay apuy.
3 Ot mundasal hi Moses an alyonay, He"a Apu Dios ya immannung an
pinpinhod da'min tatagu ya ipappapto' da'mi. Ot mundu"un amih way
hukim an mundayaw i he"a. Ya unudonmi nan hapitmu
4 an na'ballol an tugun an imbagam i ha"on an hi Moses.
5 Ya he"a Apu Dios di numbalinonmi hi patulmin tinanud Israel hidin
na'amungan nadan mangipangpangulu i da'min himpahimpamu'un.
6 Ot hanat nanongnan waday holag Ruben an ta'on on oh'ohhada.
7 Ya hinadan tinanud Judah ya hanat donglom Apu Dios di
pumpahmo'andan he"a. Ta wan ahida munhahayyup hinadan ibbadan
tinanud Israel ta ma'ohhada tuwali. Ya hanat pabikahom dida ya
boddangam didah nadan binuhulda.
8 Ya nada'e an tinanud Libay ya nidat hinan na'na'unnud i dida nan
ma'alih Tummim ya Urim.† Ya pinatnam didah ad Meribah hidih ad
Massah an gapuh inuwohda.
9 Ot inayun Moses an alyon di, Nadan tinanud Libay ya nadan tugun Apu
Dios di ibilangdah nabalbalol mu nadan a'ammodda ya i'ibada ya ta'on on
nadan imbabaleda.
10 Ta diday mangitudduh nadan tugun Apu Dios hinadan ibbadan
tinanud Israel. Ya diday mangi'nong hi maghob an mi'nong i Apu Dios.
Ya atbohdin diday munggohob hi insenso.
11 Ot mundasal hi Moses an alyonay, Hana Apu Dios ta wagaham dida ya
an namin an atonda. Ta dadagom nadan mi'buhul i dida ta ingganah on
ma'abakdah inggana.
12 Ya hinada'e an tinanud Benjamin ya inalin Moses di, Da'yun
pa'appohpohdon Apu Dios ya hanat nanongnan mundinol ayun hiya ot
ibaliw da'yun hiyah abigabigat.
13 Ya hinada'en tinanud Joseph ya alyon Moses di, Hanat wagahan Apu
Dios di bobleyu ta waday udan an malpuh ad lagud ya nat'on bo nan liting
an malpuh ad dalom.
14 Ya hanat maptangan nadan intanomyu ta dakol di ibungadah abulab-
ulan.
15 Ta mun'aphod di apitonyu an bungan di itanomyu i dadiyen malumong
an nun'abillid an eyu pumboblayan.
16 Ya hanat hi Apu Dios an himmapit ni' hidih nan mundalang an kayiw
ya wagahan da'yu nimpe hinan eyu pumboblayan ta pumhod ayu. Ot
hanat ma'at datuwe i da'yun tinanud Joseph an numbalin hi ap'apu ta'u
an tinanud Israel.
17 Ya nadan tindaluyun holag da Epraim i Manasseh an imbabalen Joseph
ya maphod di tigoda ya mabikahda an umatdah nan atap an baka. Ta ayda
punha'gud nadan binuhulda an ta'on on danay awadanda.

---

* **33:2 33:2** Hi ad Seir ya hay ohah ngadana ya hi ad Edom. † **33:8 33:8** Nan Urim ya wada bo nan Tummim an bunutonda ta panginnilaandah nan pambal Apu Dios. **33:9 33:9** Hay Nakakan 32:25-29

18 Ya hinada'e an tinanud Sebulun ya alyon Moses di, Hanat mipa'amlong
ayu hinan eyu punggattangan hi udum an boble ya ta'on on da'yun tinanud
Issakar hinan numboblayanyu.
19 Ta ayaganyu nadan tataguh nan billid ta i'nongyu nan nipto' an
mi'nong. Ta mun'am'amlong ayu hinadan kinadangyan an nalpuh udum
hi boble ya hinadan baybay.
20 Ya hinada'en tinanud Gad ya inalin Moses di, Munhana ta'uh
pangidatan Apu Dios i da'yuh damunan pumboblayanyu. Ya da'yu ya
nipaddung ayuh nan layon an pungkalatnay ta'le ya ulun nan pi'yawwitna.
21 Nadan ap'apuyu ya nunhahapitda ot pot'onda nan ap'aphodan an luta
ta hiyay midat i da'yun mibilang hi mangipangpangulu. Ya inunudda nan
pinhod Apu Dios hi aton i dita'un tinanud Israel.
22 Ya hinada'en tinanud Dan ya alyon Moses di, Da'yun tinanud Dan ya
nipaddung ayuh nan mun'ahikon an layon hi ad Basan an awigingonan
mangen e mi'gubat.
23 Ya hinada'en tinanud Naptali ya alyon Moses di, Ma"amlong hi Apu
Dios i da'yu ta ongal di wagahna i da'yu. Ta hay lutah idatnan da'yu ya
nan nangappit hi muyyadna an mihipun hinan lobong an nungngadan hi
Galilee.
24 Ya hinada'en tinanud Aser ya alyon Moses di, Da'yu an tinanud Aser
ya ong'ongngal di punwagah Apu Dios i da'yu. Ya hanat atbohdin da'yuy
pa'appohpohdon nadan i'ibayun tinanud Israel. Ya hana bo ta dakol di
lanan di olibo hi bobleyu ta ta'on onyu pun'ulah hi hukiyuy udum.
25 Ya hanat madakigan di geytyu hi gumo' ya gombang ta wan malinggop
ayuh inggana.
26 Ya innayun Moses an alyon di, Ma"id ha udum hi dios hi umat i Apu
Dios an dayawon ta'un tinanud Israel. Te hiya ya paddungnay nunlugan
hinan bugut an nalpuh ad lagud ta umali ta boddangan dita'u.
27 Nan munnananong an Dios di punhi"ugan ta'u an paddungnay
inodnan dita'un hiya. Ya wa'et alyonay pumpateyu nan binuhul ya
umannung te patakutona dida ta mamtikda.
28 Ot da'yun i'iba' an tinanud Israel ya malinggop ayuh nan boblen
punhituwanyu. Ya adi madne ya mama"idda nadan binuhulyu. Ya hay
udan di mangipahangoh nadan itanomyu. Ta mahawwalan di makan hi
itanudyu ya ma'inum.
29 Ot mipa'amlong ayun i'iba an tinanud Israel te ma"id ha udum hi
umat i da'yu an inihwang Apu Dios. Ya paddungnay hi Apu Dios di
hapiyoyun manandi i da'yu ya ispadayu an pamateyuh nadan binuhulyu
ta mangabak ayu. Ya hiyay ma'abbikah hi mamoddang i da'yu ta abakonyu
nadan binuhulyu. Ta ta'on onda mumpahpahmo' i da'yu ya pun'igatinyu
damdama dida.

34

Hay Natayan Moses

1 Hi Moses ya nakak hinan nun'allungandah nan nundotal hi ad Moab ot
tikidona nadan billid hi ad Nebo ot umeh nan uhhun nan billid an nungn-
gadan hi Pisgah an dommang di ad Jeriko. Ot hidiy pangipamangmangan
Apu Dios i hiyah nadan bobleh ad Kanaan an nihipun hinan bobleh ad
Gilead ta ingganah nan da'ging nan e pumboblayan nadan tinanud Dan
2 ya an namin nadan e pumboblayan nadan tinanud Naptali ya nan e
pumboblayan nadan tinanud Epraim ya nadan tinanud Manasseh ya an

namin bo nadan e pumboblayan nadan tinanud Judah ta ingganah nan
da'ging di baybay an nungngadan hi Mediterranean.
3 Ot ituddun bon Apu Dios i hiya nadan bobleh nan negeb ya nan
nundotal hi ad Jeriko an natanoman hi dakol an palma ta ingganah ad
Soar.
4 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Hiyah diye nan boblen imbaga' i da
Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob an idat'uh nadan holagda. Ot teen
ipamangmang'u i he''a mu adi'a dumatong hidi.
5 Ot mate nan baal Apu Dios an hi Moses hidih ad Moab an miyunnudan
hinan imbagan Apu Dios.
6 Ot ilubu' Apu Dios hidih ad Moab hinan dommang di ad Bet-Peor mu
ingganah ad uwani ya ma''id ha nanginnilah nan nilubu'ana.
7 Hay tawon Moses hidin natayana ya hinggahut ta bainti (120) mu agge
naluman di panigona ya hay bikahna.
8 Ot umukayungan nadan tataguh himbulan hidih nan nundotal hi ad
Moab an nun'allunganda.
9 Ot mihukkat hi Joshua an imbabalen Nun te hiyay pinto' Moses tuwalih
din inha'monay ta'lena i hiya. Ta ongal di abalinanan mangipanguluh
nadan ibbanan tinanud Israel. Ya an naminda ya donglonday ibagana ya
inun'unudda nadan tugun Apu Dios an imbagabagana i Moses.
10 Ya nihipun i diye ya ma''id ha propeta hi umat i Moses. Te hiya ya
abuh han mabalin an ni'ihangngaban i Apu Dios hinan pi'hapitanan hiya.
11 Ya dakol di nakaskasda'aw an milagro an impa'at Apu Dios i hiya
hi awadandah ad Egypt an na'at hinan patul hidi ya nadan ap'apun
munhilbin hiya ya an namin nadan tataguhdi.
12 Ya ma''id ha udum hi nangat hinadan nakaskasda'aw an ina'inat Moses
an tinannigon nadan tinanud Israel.

Joshua

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya ipa'innilanay nangaba'abakan nadan impangulun Joshua an tinanud Israel hinadan nunhituh ad Kanaan. Ya niddum an nipa'innilay a'at di eda nangagwatan hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ot ahida abakon nadan tataguh ad Jeriko an hidiye nan namangulu an ginubatdah nan bobleh ad Kanaan ot ahi hi ad Ay.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangabakan nadan tinanud Israel hinadan nunhituh ad Kanaan (Joshua 1–12)
2. Hay nangogodwaan da Joshua hinan boble hi ad Kanaan (Joshua 13–21)
3. Hay numbangngadan nadan udum an tinanud Israel hi dommang nan wangwang (Joshua 22)
4. Hay nanugunan Joshua hinadan ibbanan tinanud Israel (Joshua 23:1–24:28)
5. Hay natayan da Joshua i Eleasar (Joshua 24:29-33)

Hay Nangibagaan Apu Dios I Joshua Ta Ipanguluna Nadan Tinanud Israel

1 Hidin nate moh Moses an baal Apu Dios ya himmapit hi Apu Dios hinan
bimmoddaboddang i Moses an hi Joshua an imbabalen Nun
2 ot alyona i hiya di, Ad uwani an ma''id mo nan baal'u an hi Moses ya
mundadaan ayu ta eyu agwaton nan wangwang an nungngadan hi Jordan
ta ume ayuh nan boble an idat'u i da'yu an tinanud Israel.
3 Te imbaga' tuwali i Moses an an namin nadan boble an datnganyuhdi
ya idat'u i da'yu.
4 Ot hidiyen boble an idat'u ya mihipun hinan mun'ohab an agge
naboblayan hi nangappit hi muyyadna ta ingganah nadan billid an
nungngadan hi Lebanon hi nangappit hi huddo'na. Ya hay middum
hinan nangappit hi tuluwan di algo ya nan wangwang an nungngadan hi
Euprates ya an namin nadan numboblayan nadan tinanud Hit ta ingganah
nan baybay an nungngadan hi Mediterranean an nangappit hi alimuhan
di algo.
5 Ya ma''id ha mabalin hi mangabak i he''a hi ad uwani an atagum te
wadawadaa' an bumoddang i he''a hi inggana an umat hinan inat'u i Moses.
Ot ha''on ya adi da'a inganuy ya adi da'a taynan.
6 Ot pabikahom di nomnommu ta adi'a tumakut te he''a moy mangipan-
guluh tudan tatagu an umeh nan boblen inali' i handidan a'ammodyu an
idat'un da'yu.
7 Ta hiya nan pabikahom nimpey nomnommu ta adi'a tumakut. Ya tigom
ta ihamadyun unudon nadan tugun din baal'un hi Moses. Hanat adiyu
ibahho ta nanongna an mapmaphod di ma'at i da'yu.
8 Ta hiya nan mahapul an inaynayunyu an mamahabaha ya mangitud-
duh nan Nitudo' an Tugun. Ta nomnomnomonyuy a'atnah nan mapatal ya
ta'on on hinan mahdom ya hiyay un'unudonyu ta wan an namin di atonyu
ya mawagahan ta pumhod ayu.
9 Ot hiya nimpe nan mahapul an pabikahom di nomnommu ta adi'a
tumakut ya adi'a umengle. Te ha''on an Dios an dayawonyu ya nanongna
an wadaa' an bumoddang i he''a an ta'on on danay umayam.

10 Ot honagon mon Joshua nadan opisyal di tindalu an alyonay,
11 Ume ayu ta eyu pun'ibagah nadan tatagu hinan nun'allunganda ta
idadaanday balunda. Te mala"uh di tuluy algo ya agwaton ta'u nan
wangwang an nungngadan hi Jordan ta ume ta'uh nan boblen idat Apu
Dios an punhituwan ta'u.
12 Ya alyon Joshua hinadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya hay
godwan nadan tinanud Manasseh di,
13 Innilayu nan imbagan Apu Dios hinan baalna an hi Moses an
inalina hi idatnan da'yuh tuwen lutan nun'allungan ta'uh ad uwani ta
pumboblayanyu.
14 Ot ta'omman ya nabatidahtu nadan ahawayu ya i'imbabaleyu ya
nadan animalyu. Mu an namin ayun linala'in mabalin an mi'gubat ya
mahapul an mundadaan ayu ta da'yuy mangipanguluh umagwatan ta'uh
nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta boddangan da'mi an i'ibayu
an e mi'gubat.
15 Ta ingganah onmi bagiyon pibo nadan bobleh dommangna an
nangappit hi alimuhan di algo ta malinggop ami'e an umat i da'yu ya ahi
mohpe mabalin an ibangngadyuhtu ituwen boblen nangappit hi tuluwan
di algo an indat Apu Dios i da'yu.
16 Ya alyondan Joshua di, An namin nan alyom ya hiyay unudonmi.
17 Ot nan ana'na'unnudmi i Moses ya athidi boy atonmin mangunud i
he"a. Ot hanat nan Dios an dayawon ta'u di nanongnah bumoddang i he"a
an umat hinan inatnan Moses.
18 Ot nan tagun mungngohen he"a an adi da'a unudon an ta'on on
nganneh diyen alyom ya mipapate. Ot hanat pabikahom di nomnommu
ta adi'a tumakut.

2

Hay Nannagan Joshua Hinadan Duwan Linala'i Ta Eda Munsi'im Hi Ad Jeriko

1 Hidih nan nun'allunganda hi ad Akasya* ya agge impa'in'innilan Joshua
an hi na' Nun ot honagonay duwan linala'i hi e munsi'im hi ad Kanaan
an namamah ad Jeriko. Ta onda imme ot eda mun'iyan hi balen han
mumpabpabbayad hi adolna an hi Rahab.
2 Mu nipa'innilah nan patul hi ad Jeriko an alyonday, Inoy an wadaday
immalih tun boble ta'u hi ad uwanin nahdom an tinanud Israel an
munsi'im.
3 Ot ituda' nan patul di immeh balen Rahab ot alyondan hiyay,
Palah'unom nadan impaghopmun linala'i te umman danae nadan immalin
munsi'im hitun numboblayan ta'u.
4 Mu impa"en Rahab nadan duwan linala'i ot alyonay, Manu te wadada
peman han duwan linala'in immalihtu mu agge' innilay nalpuwanda.
5 Mu hidin tuwen mahdom an agge ni' nikalob nan geyt tun boble ta'u
ya limmah'unda. Mu agge' minahmahan hi'on danay pangipluyanda. Ot
ekayuot ta tundonyu dida ot mabalin an akhupanyu.
6 Mu onnot on impa''ena didah nan way atop ot hophopana didah nan
holo' an miyammah luput an inhapenahdi.
7 Ot mange dadiyen hinnag nan patul an inipluydah nan wangwang an
nungngadan hi Jordan ta eda pudugon dadiyen linala'i. Ya hidin mangeda
nan e mamdug i dida ot ikalobda nan geyt.

---

* **2:1 2:1** Nan hapit an Akasya ya nalpuh nan hapit di Hebrew an Sittim.

8 Ya i diyen aggeda ni' nalo' nadan duwan linala'i ya immeh Rahab hinan
atop an awadanda
9 ot alyonan diday, Innilamin indat Apu Dios i da'yuh tuwen boble. Ta
hiya nan way oha i da'mihtu on nunhiglay takutna i da'yu.
10 Te dingngolmiy inat Apu Dios hidin nunhi"anona nan liting hinan
baybay ot maganana ta mabalin an ini'wayuhdih din nalpuwanyuh ad
Egypt. Ya dingngolmi boy nangabakanyuh nadan duwan patul an tinanud
Amor an da Sihon i Og hinan bobleh nangappit hi tuluwan di algo hi'onta
wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
11 Ta hiya nan nunhiglay takutmi an ma"id ahan ha tulidmi an mi'gubat.
Te hi Apu Dios an dayawonyu ya hiya nan immannung an Dios hi ad
abunyan ya ta'on on hitun luta.
12 Ot gapu ta impatigo' di maphod i da'yu ya hanat isapatayu bahan i Apu
Dios an hitun umaliyanyu ya hom'on da'mi an hina'amma. Ot ipa'innilayuh
ad uwani hi'on mabalin an mundinola' i da'yu
13 ta ibagayu an adiyu pi'pate da ama i ina ya nadan i'iba' ya nadan
pamilyadah tun umaliyanyu.

14 Ya alyonday, Hi Apu Dios di ukod an mundusa i da'mi hi'on adi da'yu
ihwang. Ya maphod di atonmi i da'yu hitun pangdatan Apu Dios ituwen
boble i da'mi hi'on adim e ibagbaga nan immaliyanmihtuh bobleyu.

15 Nan balen Rahab ya ningammut hinan binattun alad. Ot alana han
tali ot buyunonah nan tawa ta hidiy pangi'wan dadiyen duwan linala'i.
16 Ot alyonan diday, Ipluyyu ni' hinadan nabillid ta e ayu mipa"ehdi
hi tuluy algo ta miluh an mumbangngad nadan intuda' nan patul an e
manama' i da'yu ya ahiyu mohpe inayun an umeh nan awadan nadan
ibbayu.

17 Ot alyon nadan duwan linala'i di, Ipa'annungmi nan imbagami i he"a
18 hi'on hitun umaliyanmi an mangubat ituwen boble ya tigonmih
tuwen mumbolah† an tali an nibobod ituwen tawa an pangi'wanmi ta
pangimatunanmih tun balem. Ya inayagam da amam i inam ya an namin
nadan i'ibam ya nadan pamilyada ta hitun balem di a'amunganyun namin.
19 Te onha waday lumah'un ituwen bale ya hiyay ud bahul hi'on pi'pateda
ot adi da'mi pabahulon. Mu alina'e hi waday ma'at hinadan immohnong
ituwen bale ya da'miy pabahulonyu.
20 Mu ibahhom'e tuwali nan imbagami ta waday em pangibagan hi
immaliyanmihtu ya adimi mo bo ipa'annung nan imbagamin he"a.

21 Ya inabulut Rahab hidiyen imbagada ot honagona mohpe dida. Ot
itayunah diyen mumbolah an tali hinan tawa.

22 Ot ume dadiyen linala'i an inunudda nan imbagan Rahab ta inipluydah
nadan nabillid ot mipa"edahdi hi tuluy algo. Ta inggana ot umanamutda
nadan hinnag nan patul. Ta hiya nan ta'on hi eda hinamahama' dida ya
ma"id ha inakhupanda.
23 Ta onda imme ot ahida mohpe mundayyu nadan duwan linala'i
hinan wangwang ot umagwatda ta ibangngaddah awadan da Joshua. Ot
uhuhondan namin i hiya nadan na'at.
24 Ot alyonda i hiya di, Immannung an indat Apu Dios an namin nadan
boblehdi i dita'u. Te umman an namin nadan tataguhdi ya nunhiglay
takutdan dita'u.

2:15 2:15 Hebrew 11:31 † **2:18 2:18** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

3

Hay Nundadaanan Nadan Tatagu An Mangagwat Hinan Wangwang

1 Ta on hiyah nawi"it hidin nabiggat ot makak da Joshua hinadan
ibbanan tinanud Israel hinan nun'allungandah ad Akasya ot umedah nan
nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ot mun'allungda ni'
hidi.
2 Ta nala"uh di tuluy algo ot e pun'ibagan nadan ap'apuh nadan tatagu
hinan nun'allunganda
3 an alyonday, Tinigoyu'e an inikak nadan padi nan Kahun an nittuwan
nan Hapit Apu Dios ya nitnud ta'un namin.
4 Ta ipanguluda nan awon te ad uwani ya abuh di umayan ta'uhdi. Mu
mibata"an ta'u hi ohay kilometro hinadan nangiyattang hinan Kahun te
adi mabalin an mihaggon ta'uh nan Kahun.
5 Ot alyon Joshua hinadan tataguy, Unudon ta'u nan nitugun i dita'u an
aton ta wan mibilang ta'uh malinis te hi bigat ya tigon ta'uy nakaskasda'aw
an aton Apu Dios.
6 Ot ibagana hinadan padi ta iyattangda nan Kahun ya namanguluda.
7 Ot alyon Apu Dios i Joshua di, Mihipun hi ad uwani an algo ya
ipatigo' an wadaa' an bumoddang i he"an umat hinan inat'un Moses ta
panginnilaan nadan tatagu an he"ay mangipangpangulun dida.
8 Ot ibagam hinadan padi an nangdon hinan Kahun ta eda gumawah
nan wangwang ya immohnongda ni' hidi.
9 Ot alyon Joshua hinadan tataguy, Ma'ayu ta ibaga' nan impa'innilan nan
Ap'apu ta'u an dayawon ta'un tinanud Israel.
10 Te hituwey panginnilaan ta'u an nan wadawada an Dios ya boddangan
dita'u ta pun'ipabtikna nadan tinanud Kanaan an umat hinadan tinanud
Hit ya tinanud Girgas ya tinanud Amor ya tinanud Jebus ya tinanud Hib
ya tinanud Peris.
11 Ot umannung an masda'aw ta'uh tun pangipanguluwanda hinan
Kahun an nittuwan nan Hapit nan Ap'apuh tun luta an hi Apu Dios an
igawadah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
12 Ot pot'onyuy himpulut duwan (12) linala'i an mangita'dog hi hinohhah
nadan himpulut duwan (12) tinanud Israel.
13 Ya hitun pangigoppa'an nadan mangiyattang hinan Kahun hinan liting
ya duminong nan mangalin liting ta ay nabongbong an malpuh nan
numbaktu.

Hay Nangagwatandah Nan Wangwang An Nungngadan Hi Jordan

14 Hidin nakak nadan tinanud Israel hinan nun'allunganda ta umagwat-
dah nan wangwang ya impangulun nadan padi an nangiyattang hinan
Kahun.
15 Ya ahitulu i diye ta dakol di liting hinan wangwang. Mu hidin
inggoppa' nadan padi an nangdon hinan Kahun hinan nalitingan
16 ya dimminong peman nan liting an malpuh huddo'na ta ay nabong-
bong hinan nidawwi an boble an ad Adam an nihaggon hi ad Saretan. Ot
mamaganan nan umeh nan nunhiglay ahinan lobong ta hiya nan mabalin
an umagwatda nadan tataguh nan dommangnan nihaggon hi ad Jeriko.
17 Ta immohnong nadan padi an nangdon hinan Kahun hi gawwan nan
wangwang ta ingganaot mapuhupuhda nadan tatagun immagwat hinan
dommangna.

3:12 3:12 Joshua 4:1-18

4

Hay Nun'amunganda Hi Himpulut Duwa An Batu

1 Hidin immagwat dadiyen tinanud Israel hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ya alyon Apu Dios i Joshua di,
2 Ibagam hinadan pinto'yu an himpulut duwa (12) an linala'i ta oha'ohah nadan himpamu'un
3 on immeh nan gawwan di wangwang hinan way timmata'dogan nadan padi ya nangaladahdih hinohhan batu. Ya inamungdah nan pun'allunganyuh mahdom.

4 Ot ibagan mon Joshua i dadiye an pinto'da ta ma'amungda.
5 Ot alyona i diday, Ibangngadyuh nan gawwan nan wangwang hinan way timmata'dogan nadan padi ta way ohaon pinahonay oha an batu. Ta miyunnudan hinan bilang ta'u an himpulut duwan (12) tinanud Israel
6 ya ta miyamma ha panginomnomnoman ta'uh udum hi algo ituwen inat Apu Dios. Ta wa'et mahmahan nadan mun'atanudan hi pidwana di niyatan datuwen batu
7 ya alyon ta'uy, Danaey panginomnomnoman ta'uh inggana hinan nangipapto' Apu Dios i dita'u an tinanud Israel. Te hidin gimmawa nadan padin nangiyattang hinan Kahun ya dimminong nan mangali an liting hinan wangwang an ay nabongbong nan malpuh huddo'na.

8 Ta inunud nadan linala'i nan imbagan Joshua. Ta way ohaon immeh gawwan nan wangwang on pinahonay ohan batu ta miyunnudan hinan bilangdan himpulut duwan (12) tinanud Israel ot iyedah nan way pun'allunganda. Te athidi tuwaliy imbagan Apu Dios i Joshua hi atonda.

9 Ya impiha"ad bon Joshua di himpulut duwan (12) batu hi gawwan nan wangwang an timmata'dogan nadan nangiyattang hinan Kahun. Ta ingganah ad uwani ya wadadahdi.

10 Ta dadiyen padin nangiyattang hinan Kahun ya timmata'dogdahdih nan gawwan nan wangwang ta inggana ot aton nadan tatagun namin nan imbagan Apu Dios i Joshua an hiyah diye nan imbagan tuwalin Moses i hiyah atonda. Ot awigingon nadan tatagun umagwat.
11 Ta immagwatdan namin nadan tatagu ot ahida mohpe duma"al nadan padi an nangiyattang hinan Kahun an mangmangmangon nadan tatagu.
12 Ya hay namangulun immagwat hinan wangwang ya nadan tindalun tinanud Ruben ya nadan tindalun tinanud Gad ya hay godwan nadan tinanud Manasseh an nundadaan an e mi'gubat te hiyay imbagan Moses.
13 Ta umeh napat di libuy (40,000) titindalu an immagwat an hi Apu Dios di namoddang i dida ot duma"aldah nan nundotal an nihaggon hi ad Jeriko.

14 I diyen algo ya ongal di nangipabaktuwan Apu Dios i Joshua hi hinangngab nadan ibbanan tinanud Israel. Ta ninaynayun di punlispituda i hiya hi ingganah natayana an umat damdama hi nunlispituda i Moses.

15 Ya hi Apu Dios di nangali i Joshua ta
16 imbaganah nadan padi an nangiyattang hinan Kahun ta dimma"aldah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
17 Ta hiyay imbagana ot duma"alda.
18 Ya hidin dimma"aldah nan wangwang nadan padi an nangiyattang hinan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya na'ibagan nundammu nan nagodwa an liting ta nahinab nan da'ging nan wangwang.

19 Ta na'at hituweh din mi'apuluh (10) algoh nan namangulun bulan* an
inagwat nadan tatagu nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ot eda
mun'allung hi ad Gilgal an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad
Jeriko.
20 Ot hidiy pangi'amungan da Joshua hinan himpulut duwa (12) an batu
an na'alah nan wangwang.
21 Ot alyonah nadan ibbanan tinanud Israel di, Wa'et mahmahan nadan
mun'atanudan hi pidwanay niyatan datuwen batu
22 ya alyonyu nimpe di, Datuwe an batu di mangipanomnom hidin
naptutan nan liting ot mamaganan ta nangi'wanmi an immagwat hinan
wangwang an nungngadan hi Jordan.
23 Te pintut Apu Dios nan wangwang ta inggana ot umagwat amin
namin an umat hidin nummagananah nan baybay an mumbolah† ot hidiy
pangi'wanmi.
24 Ta na'at danae ta panginnilaan an namin di tataguh tun luta an hi Apu
Dios ya ma"id ha adina abalinan. Ya ta wan hiyay nanongnah taktan ta'u
ya unudon ta'uh inggana.

5

Hay Nungkugitanda Hinadan Tinanud Israel Hi Ad Gilgal

1 Hidin dingngol nadan patul di tinanud Amor an nunhituh nangappit
hi alimuhan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan
nan inat Apu Dios an nummagan hinan nangi'wan nadan tinanud Israel
i diyen wangwang ya nunhiglay takutdan ma"id ha tuliddan manangga
i dida. Ya atdabohdi nadan patul di tinanud Kanaan an nunhituh way
da'ging nan baybay an nungngadan hi Mediterranean.
2 Ya indani ya imbagan Apu Dios i Joshua ta tadomanda ha pungkugitda
hinadan agge ni' nakugit an tinanud Israel.
3 Ot hiyay aton da Joshua ta nihipun i diye ya nginadanandah diyen
nangi'amungandah nadan inaanda an up'up hi ad Nungkugitan.*
4 Ya manu'eh imbagan Apu Dios an aton Joshua hidiye ya nun'a'ateda
mo othadin namin nadan minamakilog an nalpuh ad Egypt hinan agge
naboblayan.
5 Manu dadiyen nalpuh ad Egypt te nakugitda mu dadiyen niyayyam
hinan awon ya aggeda ni' nakugit.
6 Te napat (40) di tawon hi eda immaninnabatan hinan agge naboblayan
ta inggana ot mun'a'atedan namin din linala'in mabalin an mi'gubat an
nalpuh ad Egypt an gapuh aggeda nangunudan i Apu Dios. Te imbagana
an adi mabalin hi tigonda nan malumong ya makadangyan an boblen
imbaganah din a'ammodda hi idatnan dida ya hinadan tanudanda.
7 Ta nan nihukkat i dida an imbabaleda di kinugit da Joshua te dida nan
agge nakugit hinan awon.
8 Ta hidin nagibbuh an nakugitdan namin nadan linala'in tinanud Israel
ot umohnongda ni' hidih nan nun'allunganda ta ingganah nun'apoyanan
nan kugitda.

---

* **4:19 4:19** Nan namangulun bulan ya hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan mamangulun godwan di Abril hi ad uwani. † **4:23 4:23** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag hi pingngitna. * **5:3 5:3** Hinan hapit di Judyu hinan ad Nungkugitan ya Gibeat-Haaralot.

9 Ot alyon bon Apu Dios i Joshua di, Ad uwani ya inaan'u mo nan
nunhiglan eyu nibabainan hi ad Egypt an gapuh numbalinanyuh himbut.
Ta hiya nan nangadanan hidiyen boble hi ad Gilgal† ta ingganah ad uwani.
10 Ya i diyen mun'ahdom hinan mi'apulut opat (14) di algo i diyen
bulan hi awadan nadan tinanud Israel hi ad Gilgal ya nginilinda nan
punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ate hi ad
Egypt.
11 Ta hidin nabiggat an nagibbuh nan punnomnomnomanda hi nih-
wangan nadan a'ammoddah ate hi ad Egypt ot eda mangalah nadan
nun'itanom hidi ot ihanglagday udum ya inyammadah tinapay an agge
nadduman hi yist‡ di udum. Ta hidiyey hopap di nangananda hinan
bungan di nitanom hi ad Kanaan.
12 Ya nihipun bo i diyen algo ya ma"id mo din uggan mun'a'agah an
manna ta hay nihukkat hi anonda ya nan bungan di nitanom hi ad Kanaan.

Hay Nanigan Joshua Hinan Ap'apun Di Tindalun Apu Dios

13 Indani ya immeh Joshua hinan nihaggon hi ad Jeriko ya alinah
on tinigona han lala'i an ni'hangngaban i hiya an inodnanay ispadana.
Ta immeh Joshua ot alyonan hiyay, On da'miy niddumam onu nadan
binuhulmi?
14 Ya alyonay, Aggeya' niddum i da'yu ya aggeya' bo niddum hinadan
binuhulyu. Mu immaliya' te ha"on ya ap'apun di tindalun Apu Dios. Ya
na'ibagan nunlu'bub hi Joshua hinan luta ta ipatigona an lispituwona ot
inayunan alyon di, Nganney pohdom hi ato' an baalmu?
15 Ya alyon diyen ap'apun di tindalun Apu Dios di, Aanom nan hapatutmu
te hituwen timma'dogam ya wadah Apu Dios hitu. Ot hiyay aton Joshua.

6

Hay Nangabakan Da Joshua Hi Ad Jeriko

1 Nan bobleh ad Jeriko ya nihamad an nikalob di geytna an gapuh takut
nadan tataguh nadan tinanud Israel. Ta ma"id ha mabalin hi makak hidi
ya atbohdin ma"id ha mabalin hi hunggop.
2 Ya inalin Apu Dios i Joshua di, Nomnomnomonyu an indat'u mo tuwali
i da'yu nan bobleh ad Jeriko te ipa'abak'u i da'yu nan patulda ya nadan
tindaluda.
3 Ot hay atonyun namin an titindalu ya eyu li'odon hidiyen boble hi onom
di algo an mumpinghan hi ohay algo.
4 Ot pot'om di pituh nadan padi ta mapongdah tangguyub. Ta diday
mamangulu ya ahi nadan nangdon hinan Kahun. Ya hinan mi'apituh algo
ya li'odonyu hi mumpipitu an pun'ipagangoh nadan padi nan tangguyub.
5 Ya ahida mohpe ipagangoh i ha madmadne an adida id'idinnong.
Ta dingngolyu'eh diye an gangoh ya nundidihhan ayu an tumkuk ot
makaludukud nan binattun alad an nili'woh ad Jeriko. Ya hinggopyu
mohpeh diyen boble.
6 Ot ayagan mon nan imbabalen Nun an hi Joshua nadan padi ot alyona i
dida di, Iyattangyu nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya pinto'yu
ha pitu i da'yun papadi hi mangdon hi tangguyub ta diday itnudanyu an
mangiyattang hinan Kahun.

---

† **5:9 5:9** Nan hapit an gilgal ya na'alah nan hapit di Hebrew an galal an hay ibalinana ya na'aan.
‡ **5:11 5:11** Nan yist ya hidiye nan yeast hi English.

7 Ya imbagan Joshua hinadan ibbanan linala'i ta eda li'odon nan binattuy
aladna an boble an ipangulun nadan udum an titindalu ta guwalyaanda
nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
8 Ot makakda nadan pitu an padi an napong hi tangguyub an
pun'ipagangohday tangguyubda ot mitnuddan dida nadan nangdon hinan
Kahun.
9 Ta hay nangipangulu i didan namin ya nadan udum an tindalu ot
ahida mitnud nadan padi an napnapong hi tangguyub an nanongna an
pun'ipagangohda nadan tangguyubda ya nada'e an udum an titindalu ya
na'udida an nihnoddah nan nangdon hinan Kahun.
10 Mu pinadanan tuwalin Joshua i dida an adida humhummapit ya adida
ni' tumkuk ta ingganah ona alyon.
11 Ta onda lini'od hidiyen na'alad an boble ot ibangngaddah nan
nun'allunganda ot umohnongdahdi i diyen nahdom.

12 Ta nabiggat i diye ya bimmangon boh Joshua hinan mun'aw'awi"it ot
ipanuhna nadan linala'i. Ot iyattang nadan padi nan Kahun.
13 Ot makak nadan pitun padin nangiyappong hi tangguyub ot mitnud
i dida nadan nangdon hinan Kahun. Ta hay nangipangulu ya nadan
mungguwalya an titindalu ot ahida mitnud nadan nangdon hi tangguyub
an pun'ipagangohda nadan tangguyubda ya nitnudda bo i dida nadan
nangiyattang hinan Kahun ot ma'udi da mohpe nadan udum an titindalu
an mungguwalya.
14 Ta i diyen mi'adwah algo ya lini'odda boh diyen boble ot ahida
ibangngad hinan nun'allunganda. Ta athi'athidiy inatdah onom di algo.

15 Ya hidin mi'apituh algo ya bimmangondah nan hiyah mun'abigat ot
li'odonda boh diyen boble mu i diyen algo ya numpipituy nunli'odanda.
16 Ta hidin mi'apituh punli'odanda ot ipagangoh nadan padi nan
tangguyubda ya initkuk Joshua hinadan tatagu di, Tumkuk ta'u mohpe
te hi Apu Dios ya impa'abakna i dita'u nadan tatagu ituwen boble.
17 Ot an namin nadan wada ituwen boble ya mahapul an madadagda ta
midawatda i Apu Dios an ammuna nan mumpabpabbayad hi adolna an hi
Rahab ya an namin nadan wadahdih balena an mihwang te hiya peman
di namoddang hinadan duwan ibba ta'un hinnag ta'un immali an nunsi'im
ituwen boble.
18 Ot tigonyu ta ma"id ha alanyu i dadiyen mahapul an madadag ta
midawat dadiye i Apu Dios ta wan adi lummuh adadagan ta'u.
19 Mu nadan silber ya balitu' ya nan kumpulnan gombang onu gumo'
di niyamma ya iyeyuh nan pundayawan i Apu Dios ta hidi ya ammunay
a'usalana.

20 Ta hidin impagangohda nadan tangguyubda ya nadihdihandan
tinumkuk nadan tatagu. Ya nakaludukud nan binattun aladda. Ot
ma'ibagadan hunggop i diyen boble ot gubatonda ot abakonda dida.
21 Ta numpateda nadan tatagu an linala'i ya binabai an ta'on on u"unga
ya a'amamma ya an namin nadan animal an baka ya kalnero ya dongki.

22 Ya alyon Joshua hinan duwan linala'i an e nunsi'im ni' i diyen boble
di, Ume ayuh balen Rahab ta eyu awiton didan namin an wadahdi ta
ipa'annungyu din imbagayun hiya.

23 Ot eda awiton hi Rahab ya hi amana ya hi inana ya nadan i'ibana
ya an namin nadan wadahdi. Ot iyeda didah nan nihaggon hinan
nun'allunganda an tinanud Israel.

24 Ot ahida pu'ulan hidiyen boble ta inggana ot magbuh. Mu aggeda
ni'ighob nadan silber ya balitu' ya nadan gina'un gumo' ya gombang di
niyamma an inamungda ot iyedah nan pundayawanda i Apu Dios.
25 Ya aggeda ni'pate hi Rahab ya didan hina'amma ya an namin an
niddum hi balena te gapuh nangipa''ayanah nadan duwan hinnag Joshua
an e nunsi'im hi ad Jeriko. Ta ingganah ad uwani ya nibilang hi Rahab
hinadan tinanud Israel.
26 Ya hidin nadadag moh ad Jeriko ya inalin Joshua di, Nan tagun
munnomnom an mangipaphod hi ad Jeriko ya dusaon Apu Dios. Ta
hinan pangihipunana an mangipaphod ya hidiye boy ihipunan di atayan
nadan imbabalena an mihipun hinan panguluwan an lala'i ta damunah
iyammaan di geytna ya ma'udin mate nan udidiyan an lala'in imbabalena.
27 Ta athidiy na'ana'at an hi Apu Dios di nanongnan bimmoddang i
Joshua ta hiya nan nundingngol hi abobboble.

7

Hay Na'abakan Nadan Tinanud Israel An Gapuh Numbahulan Akan

1 Nadan tinanud Israel ya aggeda damdama inun'unud nan nibaga i dida
an adida alan nadan mahapul an madadag ta midawatda i Apu Dios. Te hi
Akan an imbabalen Karmi an holag Sabdi an imbabalen Serah an nalpuh
nan tinanud Judah ya inalanay udum. Ta hiya nan nunhiglay bohol Apu
Dios i didan tinanud Israel.
2 Ya hay awadandah ad Jeriko ya waday hinnag Joshua ta eda tigon di
a'at nan bobleh ad Ay an nihaggon hi ad Bet-Aben an nangappit hi tuluwan
di algo hi'onta wah ad Betel.
3 Ta hidin numbangngadda ya alyonda i Joshua di, Adi mahapul an ume
ta'un namin an e mangubat hinan bobleh ad Ay. Ammuna ha duwa onu
tuluy libuh (3,000) honagom ta adi ta'u mablen namin te oh'ohha nadan
tatagu an wahdi i diyen boble.
4 Ta ammuna mo han tuluy libu (3,000) an imme. Mu pindug nadan i Ay
dida
5 ot patayonday umeh tulumpulut onom (36). Te numpudugda on
numpateda didah nan madayyuh ad Sebarim. Ta nangluydah takutda.
6 Ya punhethet da Joshua ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un an
tinanud Israel di lubungda hi eda inomnoman on nunhagmu'anday uludah
hupu' ot eda munlu'bub hinan way inakuyungan nan Kahun an nittuwan
nan Hapit Apu Dios ta inggana ot mahdom.
7 Ya mundasal hi Joshua an alyonay, He''a Apu Dios an na'abbaktu,
tanganu on da'mi e impa'agwat hinan wangwang an nungngadan hi Jordan
ta ipapate da'mi hinadan tinanud Amor? Udu'dulna attog boh on ami
nunnanong hi dommangna.
8 Ta nganne mo ahan di pambal'u ituwe an na'at an impabtik nadan
binuhul tudan ibba' an tinanud Israel.
9 Ot undan adi donglon nadan i Kanaan ya nadan udum an tatagu hinan
nun'ihaggon ya namaag ya immalida ta adhuwan da'mi ya numpate da'min
namin? Ya nganne moy atom ta adi'a mibabain.
10 Ya alyon Apu Dios i Joshua di, Tanganu on'a e munlu'lu'bub hina?
Bumangon'a.
11 Te ipa'innila' i he''a an da'yu an tinanud Israel ya numbahul ayu
an aggeyu inunud nan imbaga' hi atonyu. Ta inalayuy udum hinadan

6:25 **6:25** Hebrew 11:30 **6:26** **6:26** 1 Patul 16:34

mahapul an madadag. Inakoyu ot iha''utyu bo udot an iniddumyuh nadan gina'uyu.
12 Ta hiyah naey gapunah adiyu abalinan an abakon nadan binuhulyu te ta'on moh on da'yu ya nun'appit ayuh madadag ot adi mabalin hi midduma' i da'yu te ingganah onyu dadagon nan inakoyu an mahapul an madadag.
13 Ot em ibagah nadan tatagu ta alyom i dida di, Atonyu nan nibaga an aton ta mibilang ayuh malinis ta midadaan ayu an mi'dammu i Apu Dios hi bigat. Te inalin nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel di, Waday inalayun tinanud Israel hinan imbaga' an mahapul an dadagonyu. Hiyah naey gapunah adiyu abalinan an abakon nadan binuhulyu te inggana hi ma'aan i da'yuh nae.

14 Ot alyon bon Apu Dios i Joshua di, Ibagam hinadan tatagu an hi bigat hinan mawi"it hinan pi'dammuwanyu i ha''on ya ma'amu"amung ayun himpahimpamu'un an tinanud Israel ta nangamung di pot'o'. Ya ahida mahiwwehiwwe nadan himpahimpangapu hinan himpahim-pamu'un. Ta napto"e nan himpangapu ya ahida nahiwwehiwwe nadan hinahina'amma. Ta napto"e nan hina'amma an nalpuwan nan numbahul ya ahi' ohha'ohhaon dida.
15 Ot ma'akhupan'e nan tagun awadan nan mahapul an madadag ya ginhobyu an pi'ighobyu nan pamilyana ya an namin nadan gina'uda ya animalda. Te gapuh nangibahhawanah nan imbaga' ya nunhiglan nibabain ayun tinanud Israel.

16 Ta on hiyah nawi"it i diyen nabiggat ot ipanuh Joshua nadan tinanud Israel. Ya indani ya nadan tinanud Judah di napto'.
17 Ot mahiwwehiwwe bo nadan himpahimpangapu an tinanud Judah. Indani ya nadan tinanud Serah di napto'. Ot ahida mahiwwehiwwe nadan hinahina'amma ya nadan pamilyan Sabdi di napto'.
18 Ot ayagan Joshua dida ot ohha'ohhaona dida ya napto' hi Akan an imbabalen Karmi. Hi Karmi ya imbabalen Sabdi nimpe an holag Serah an nalpuh nan tinanud Judah.
19 Ot alyon Joshua i hiyay, Imbabale', hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel di dayawom ta hiyay ipabaktum. Ot ibagam nan inatmu ta adim iha"ut.
20 Ya alyon Akan di, Immannung an numbahula' i Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel
21 te hidin tinigo' han mapmaphod an lubung an na'alah ad Babilon ya han duway gahut (200) an silber ya han na'upping an balitu' an mahuluk hi godwan di kilu ya inomnawa' ot ala'. Ot wahdidan ingka''ut'uh dallom nan nuntoldaanmi an indallom'u nan silber.
22 Ot honagon Joshua dohah nadan linala'i ta tinagtagda an immeh nan nuntoldaan da Akan ya hinama'da nadan ingka''utna an nundallom peman nan silber.
23 Ot alanda ot iyedah nan pundayawanda i Apu Dios an awadan da Joshua ya nadan ibbadan tinanud Israel.
24 Ot ipudong da Joshua ya nadan ibbada an tinanud Israel hi Akan an apapun Serah. Ot pun'alada bo nadan silber ya nan mapmaphod an lubung ya nan balitu' ya nadan imbabalena ya bakana ya dongkina ya kalnerona ya an namin an gina'una an ta'on on nan toldada ot iyedah ad Akor.

25 Ta na'amungda ot alyon Joshua i Akan di, Tanganu ahan onmu inat hituwen linummuh nunligatan ta'u? Ad uwani ya hi Apu Dios di mangiballoh i naen adi maphod an inatmu.

Ot madhuda nadan tatagu ot puntopadah Akan ya nadan imbabalena ta
ingganaot matedan hina'amma ya ta'on on nadan animalda. Ot gobhonda
nadan gina'uda.
26 Ot ahida tabbunan didah dakol an batu ta ingganah ad uwani ya
wahdin nipi"il. Ta hiya nan hidiyen luta ya nginadananda hi Akor.*
Ya on nagibbuh an inatdah diye ya na'aan mohpey bohol Apu Dios
hinadan tinanud Israel.

8

Hay Nangabakan Nadan Tinanud Israel hi Ad Ay

1 Ya alyon bon Apu Dios i Joshua di, Adi'a tumakut ya adi'a minomnoman
ya impangulum nadan tindalu ta eyu bo gubaton hi ad Ay. Te ipa'abak'u i
da'yu nan patulda ya nadan tataguna ya binagiyuh diyen boble.
2 Ta atonyuh ad Ay nan inatyuh ad Jeriko ya hinan patulda. Mu hi ad
Ay ya mabalin an alanyu nadan gina'uda ya halunda. Ot hay atonyu ya
umeday udum hinadan tindalu hi bahhel diyen boble ta eda mipa"ehdi ya
ahida nabanudduh ta gubatonda dida.
3 Ot mundadaanda mo da Joshua ya an namin nadan tindalu. Ot
piliyonay tulumpuluy libuh (30,000) nadan nun'alala'ing an mi'gubat ot
honagona dida i diyen nahdom
4 an alyonay, Pa'addonglonyu tun ibaga'. Ta ili"odyu i diyen bobleh ad
Ay ta ume ayuh indoggana ta e ayu mipa"e ni' hidi mu tigonyu ta adi ayu
midawwih nan boble. Ot mahapul an mundadaan ayun namin.
5 Ot ha"on'e ya nadan pun'ibba' ya inaynayunmi hinan boble ta umalida'e
nadan tindaludan mamdug i da'mi an umat hi inatdah hopapna ya
binumtik ami.
6 Ta pudugon da'mi ta inggana hi dumawwidah bobleda te hay innilada
ya immannung an mamtik ami an umat hi hopapna. Ta athidi'e
7 ya ni'baga ayu an immeh nan boble ya ginubatyu ot ipa'abak Apu Dios
i dita'u.
8 Ya adiyu ibahho ta pu'ulanyuh diyen boble te hidiyey imbagan Apu
Dios hi aton ta'u.
9 Ta on nalpah nan imbagana ot honagona dida. Ta immeda ot eda
mipa"eh nan numbattanan di ad Ay ya hi ad Betel an nangappit hi
alimuhan di algo hi'onta wah ad Ay. Yaden da Joshua e ya immohnong-
dahdih nan nungkampuwanda.
10 Ta hidin mun'awi"it ot ma'amung da Joshua ya nadan tindalu ya nadan
ap'apu ot makakdan ipluydah ad Ay.
11 Ta onda dimmatong hi ad Ay ot mungkampudahdih nan huddo'na. Ya
hay nibattan hinan nungkampuwandah nan bobleh ad Ay ya han nundotal.
12 Ya umedah limay libu (5,000) nadan tindalun hinnag Joshua ta eda
nipa"eh nan numbattanan di ad Ay ya ad Betel an nangappit hi alimuhan
di algo hi'onta wahdih ad Ay.
13 Ta an namin nadan tindalun tinanud Israel an ta'on on nadan e nipa"e
ya nundadaandah nan immohnonganda. Mu hi Joshua ya hidin nahdom
ot umeh nan nundotal ta hidiy immohnongana.
14 Ya hidin minangmang nan patul hi ad Ay nadan tinanud Israel ot
mi'bagadan makak hinadan tindaluna hidin hiyah nawi"it. Ot ipluydah

* **7:26 7:26** Nan hapit an Akor ya hay ipa'innilana ya ligat.

nan arabah* ta eda gubaton nadan tinanud Israel. Mu aggeda innilan
wadaday ibban da Joshua an nipa"eh bahhel di bobleda.
15 Ta on tinigon da Joshua nan mangali an mi'gubat ot himbutbutikkonda
ot ipluydah nan agge naboblayan.
16 Yaden nipdugdan namin nadan linala'ih ad Ay i da Joshua ta
dimmawwidawwidah bobleda.
17 Ta ma"id ha ta'on hi ohan lala'ih nabati hi ad Ay onu hi ad Betel hi
agge e bimmoddang an namdug hinadan tinanud Israel. Ta nibughul an
namin nadan geyt di bobleda.
18 Ot alyon Apu Dios i Joshua di, Itaggem nan pahulmu ya indongdong-
muh ad Ay te ipa'abak'u i da'yuh diyen boble. Ot aton Joshua.
19 Ta hidin intaggenay pahulna ya nabanudduhda nadan nipa"en tindalu
ot eda hogpon ot pi'bagonda an pu'ulan hidiyen boble.
20 Ta hidin liniguh nadan tindaluh ad Ay ya minangmangda nan ahuk di
bobleda an manuluh ad lagud. Mu ma"id ha atonda an mumbangngad te
pumpudug nadan tinanud Israel ta ma"id mo ha bumtikanda.
21 Ya hidin minangmang da Joshua nan ahuk ya inniladan nan ibbaday
immehdi. Ot ibangngadda mo bo ot gubatonda nadan tindaluh ad Ay an
namdug i dida.
22 Indani ya nidatong nadan ibbada an imme ni' hi ad Ay ta nali"ubdah
gawwana nadan i Ay ot pumpaten nadan tinanud Israel dida an ma"id ha
binatida
23 an ammuna nan patulda an tiniliwda ot iyeda i Joshua.
24 Ta pinatedan namin nadan linala'i an i Ay ta awagillangdah nadan
nun'atanoman ya hinan agge naboblayan an namduganda i dida. Ot
ibangngaddah nan bobleh ad Ay ot patayonda bon namin nadan tatagun
nabatihdi.
25 Ta hay pinatedah linala'i ya binabai hi ad Ay ya umeh himpulut duway
libu (12,000). Ta natedan namin nadan i Ay.
26 Ta athidiy na'at te hidin intaggen Joshua di pahulna ot munnanong
hidi ta inggana ot matedan namin nadan nunhituh ad Ay.
27 Mu nadan tinanud Israel ya nun'alada nadan gina'u ya animal te hiyay
imbagan Apu Dios i Joshua hi atonda.
28 Ta pinu'ulan da Joshua nan bobleh ad Ay ta nadadag hi ingganah ad
uwani.
29 Mu na'en patulda ya pinateda ot eda itattayun i han kayiw ta ingganah
din mun'akpa. Ta nalimuh nan algo ot ahi ibagan Joshua hinadan linala'i
ta eda alan nan adol nan patul ya inibkahdah bahhel nan geyt diyen boble.
Ot tabbunandah dakol an batu ta ingganah ad uwani ya athidi.

Hay Nangibahaan Joshua Hinan Hapit Apu Dios

30 Hidin awadan nadan tinanud Israel hinan way nabillid an nungn-
gadan hi Ebal ya impiyamman Joshua han punggobhan hi mi'nong i Apu
Dios an dayawondan tinanud Israel.
31 Ya hay inyammada ya nan batu an agge na'uppingan te hiyay imbagan
din baal Apu Dios an hi Moses hi atonda an nibaga hinan Nitudo' an Tugun
Moses. Ta hidiyey nangi'nongandah nan maghob an mi'nong i Apu Dios
ya nan mi'nong hi pi'hayyupanda i Apu Dios.†
32 Ya hidin awadan nadan tinanud Israel hidih nan nabillid ya nun'ikul'it
Joshua nan tugun Moses hinadan batu.

---

* **8:14 8:14** Nan arabah ya hidiye nan agge naboblayan hi nangappit hi huddo'na. † **8:31 8:31** Nan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios ya kittang di gobhonda ya inihdada nan nabati.

33 Ya an namin nadan tinanud Israel an niddum nadan ap'apun di
himpahimpamu'un ya nadan mangipanuh hi mihahapit ya an namin
an ni'uyug i dida an ta'on on bokon tinanud Israel ya nagodwada. Ta
hangngabondan namin nadan padi an tinanud Libay an nangiyattang
hinan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ta hay godwana i dida
ya timma'dogdah hinangngab nan nabillid an nungngadan hi Gerisim ya
nan godwana i dida ya nan nabillid an nungngadan hi Ebal te hiyah diye
tuwaliy inalin Moses i dida hi aton nadan munwagah nadan tinanud Israel.
34 Ot ibahan Joshua an namin nan Nitudo' an Tugun an hay e awagahan
ya nan lummuh adusaan.
35 Ta ma"id ha lina"uhan Joshua hinan nitugun hidin imbahanah nadan
tinanud Israel an na'amung an niddumday binabai ya u"unga ya nadan
udum an ni'uyug i dida.

9

1 Nadan patul hinadan bobleh nangappit hi alimuhan di algo hi'onta
wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan an umat hinan nun'abillid
an boble ya hinadan pu"un di billid hi nangappit hi alimuhan di
algo ya hinadan bobleh way da'ging nan baybay an nungngadan hi
Mediterranean ta ingganah nadan billid an nungngadan hi Lebanon an
hay numpumboblehdi ya nadan tinanud Kanaan an dida nadan tinanud
Hit ya tinanud Amor ya tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud Jebus ya
dingngolday nangabakan da Joshua
2 ot mun'u'uddumda ta gubatonda da Joshua ya nadan ibbanan tinanud
Israel.

Hay Nanga"ulan Nadan I Gibeon I Da Joshua

3 Mu nada'en i Gibeon an tinanud Hib ya hidin dingngolday nangabakan
da Joshua hi ad Jeriko ya ad Ay
4 ya nunhahappitananda ta wadada i dida di ume ta eda a"ulan da
Joshua. Ta ingkalgadah dongki di limmame an saku ya nun'atakupan an
pun'inuman an lalat.
5 Ot mumpunlubungda ya numpunhapatutdah nadan nun'apa"ih ot
mumpumbalundah kimmulhi ya bimmu"ut an tinapay.
6 Ot umedah nan nungkampuwan nadan tinanud Israel hi ad Gilgal ot
alyonda i da Joshua di, Immali ami an adawwiy nalpuwanmin boble te
pinhodmin mi'hapit ta mi'hayyup ami i da'yu.
7 Ya alyon nadan tinanud Israel di, Adi mabalin hi mi'ihayyup amin da'yu
te ma"id ha mapto' ya nihaggon di numpunhituwanyu.
8 Ya alyonday, Mu nundadaan ami an mumbalin hi baalyu.
Ya alyon Joshua di, Undan nganne ayu ya danay nalpuwanyu?
9 Ya alyonday, Nalpu ami nimpe hi adawwin boble te dingngolmiy a'at
nan Dios an dayawonyu ya an namin nan ina'inatnah ad Egypt.
10 Ya dingngolmi boy nangipa'abakan Apu Dios hinan duwan patul an
tinanud Amor hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang
an nungngadan hi Jordan. Nan oha i dida ya nan patul di i Hesbon an hi
Sihon ya nan patul nadan i Basan an hi Og an nunhituh ad Astarot.
11 Ta hiya nan hinnag da'mih nadan ap'apuh boblemi ya an namin nadan
ibbamin bimmobleh awadanmi an alyonday mumbalun ami ya immali
ami ta mi'hapit amin da'yu. Ta ibagami an pohdonmin mi'hayyup i da'yu
ta ta'on attog on da'mi pumbalinon hi baalyu.

12 Te hidin nakakanmi ya hiyah nalutu tun binalunmin tinapay muten
ad uwani ya tigonyun kimmulhi ya bimmu"ut.
13 Ya tun pun'inuman an lalat ya hiyah niyammah din nakakanmi mu
ten ad uwani ya nun'abtakda. Ya atbohdi tun lubungmi ya hapatutmi te
nidawwi nimpe nan dinanallanmi ta hiya nan nun'apa"ihda.
14 Ya tinamtaman nadan tinanud Israel nadan binalunda mu aggeda
minahmahan i Apu Dios.
15 Ot mi'hapit hi Joshua i dadiyen i Gibeon ot abulutonda an mi'hayyupda
i dida ta wan adida pi'pate didan himpamoble. Ya inunnudan nadan
ap'apu an ta'dogandah diyen nunhahappitananda.
16 Mu hidin nala"uh di tuluy algo ya na'innilaan nadan tinanud Israel an
dadiyen i Gibeon an ni'happitananda ta mi'hayyupda ya on nihaggon di
bobleda.
17 Ot ma'ibagan makak da Joshua ya dinatnganday bobledah nan
mi'atluh algo. Ya hay ngadan dadiyen numboblayanda ya hi ad Gibeon
nimpe ya hi ad Kepirah ya hi ad Beerot ya hi ad Kiriat-Jearim.
18 Mu agge dinadag nadan tinanud Israel dida te hidiyey imbagan nadan
ap'apuda i Apu Dios. Ta hiya nan munlili nadan tatagu hinadan ap'apuda.
19 Mu alyon nadan ap'apu i diday, Undan uddinnon an niluh an
inabulutmi ot ibagami i Apu Dios an adi ta'u pi'pate dida. Ot hiya nan
adi mabalin an waha adi maphod hi aton ta'u i dida.
20 Ot hiyah tuwey aton ta'u i dida an ipa'annung ta'u nan nahahapit te
onha ibahho ta'u ot umannung an bumungot hi Apu Dios i dita'u.
21 Ot padanan bon nadan ap'apun alyonday, Adiyu patayon dida mu
pumbalinon ta'u didah baal ta diday e ta'u pangayiwon ya pahagubon
hitun boble ta'u. Ta dadiyen a'ap'apu ya impa'annungda nan imbagadah
nadan i Gibeon.
22 Ot ipa'ayag Joshua nadan i Gibeon ot alyonay, Tanganu on da'mi
inlayahan an alyonyuy nidawwiy bobleyu ya dee mannot an hitu.
23 Ot gapu i naen inatyu ya dusaon da'yun Apu Dios ta minaynayun
an da'yuy ukod an e mangayiw ya humagob hinan ma'usal hinan
pundayawanmin Apu Dios.
24 Ya alyonday, Manu'e attog hi inatmihdi ya nipa'innila i da'mi an
nan Dios an dayawonyu ya imbaganah nan baalnan hi Moses an idatnah
tuwen namin an boble i da'yu. Ot mahapul an patayonyun namin nadan
numpunhitu ituwen boble. Ta nunhiglay takutmi hi atayanmi ta hiya nan
nunlayah ami.
25 Ot ta'on attog ya inyukodmiy nitaguwanmi i da'yu. Ta atonyu nan
innilayu an maphod ya nipto' hi atonyu i da'mi.
26 Ta imbaliw Joshua didah nadan ibbanan tinanud Israel ta aggeda
pinate dida.
27 Mu numbalinona nadan i Gibeon hi mangayiw ya humagob hi usalon
nadan tinanud Israel ya hinan pi'dammuwanda i Apu Dios. Ta athidiy
tamuda ta ingganah ad uwani.

10

Hay Na'abakan Nadan Tinanud Amor

1 Nan patul hi ad Jerusalem an hi Adoni-Sedek ya dingngolnah nan-
gubatan da Joshua hi ad Ay ot abakonda ot dadagonda nan boble ot
patayonda nan patulda an umat hinan inatdah ad Jeriko. Ya dingngolna

boy e ni'hapitan nadan i Gibeon hinadan tinanud Israel ta mabalin an
adida pi'pate dida ya ni'ibobledan dida.
2 Ta nunhiglay takutna ya ta'on on nadan ibbanan tataguhdi te ongal an
bobleh ad Gibeon an umat hinadan o"ongal an boblen waday patulda. Ya
ong'ongngal mu hi ad Ay. Ya innilada bon nun'ala'ingda an e mi'gubat.
3 Ot ipa'ayag Adoni-Sedek an patul hi ad Jerusalem hi Hoham an patul
hi ad Hebron ya hi Piram an patul hi ad Jarmut ya hi Japia an patul hi ad
Lakis ya hi Debir an patul hi ad Eglon.
4 Ta inalina i dida di, Umali ayu ta mumboboddang ta'u an e mangubat
hi ad Gibeon te umman eda ni'hapit ot mi'hayyupda i da Joshua ya nadan
ibbanan tinanud Israel.
5 Ta dadiyen liman patul nadan tinanud Amor ya nun'u'uddumondan
namin nadan tindaluda ot eda gubaton hi ad Gibeon.
6 Ot honagon mo bon nadan i Gibeon di nangipa'innilan da Joshua
hinan nungkampuwanda hi ad Gilgal an alyonday, Adi da'mi bahan
inganuy an baalyu. Mi'baga ayu bahan an umali ta boddangan da'mi
te nun'u'uddumda tayyan namin nadan tindalun nadan liman patul an
numbobleh nadan nun'abillid ta umalidan mangubat i da'mi.
7 Ot makakda mo da Joshua ya an namin nadan tindaluna hi ad Gilgal
an nun'alala'ing an mi'gubat di udum.
8 Ya inalin Apu Dios i Joshua di, Adi ayu tumakut i dida te da'yuy
pangabako'. Te ma"id i dida ha abalinana an mangabak i da'yu.
9 Ta inlablabin da Joshua an nundallanan ta hidin dimmatngandah ad
Gibeon ya masda'aw nadan binuhulda.
10 Ta impatakut Apu Dios dida hi nanigandah nadan tinanud Israel
ta numpaten da Joshua di udum hidi ot pumpudugda nadan binumtik
hinan awon an umeh ad Bet-Horon ya hi ad Aseka ya hi ad Makkedah
an nangappit hi muyyadna.
11 Ya hidin mamtik nadan tinanud Amor an manayyudah nan kalata ta
ibtikanda nadan tinanud Israel ya impatnud Apu Dios di ay babatu an
dalallu i dida ta ingganah nan awon hi ad Aseka ta indakdakol di pinaten
nan dalallu mu nadan pinaten nadan tinanud Israel.
12 Ya i diyen algon impa'abak Apu Dios nadan tinanud Amor hinadan
tinanud Israel ya nundasal hi Joshua an dongdonglon nadan ibbanan
tinanud Israel an alyonay, Gapuh abalinam Apu Dios ya pa'ohnongom
bahan nan algoh tun ad Gibeon ya nan bulan ta munnanong ni' hinan
nipotto'anah nan nundotal hi ad Ayjalon.
13 Ya dimminong peman nan algo ya atbohdih nan bulan ta inggana ot
abakon da Joshua nadan binuhulda.
Hituwen na'at ya nitudo' hinan liblun Jahal.
Nan algo ya dimminong hi ohay algo hinan tongan di ad lagud.
14 Ya nihipun hidin hopapna ta ingganah ad uwani ya ma"id ha na'at hi
umat hidi an hi Apu Dios ya inunudna han ohan tagu. Te hi Apu Dios di
bimmanoddang hinadan tinanud Israel.
15 Ot mumbangngad da Joshua hinan nungkampuwanda hi ad Gilgal.

Hay Binumtikan Nadan Liman Patul An Tinanud Amor

16 Ya nada'en liman patul an tinanud Amor ya binumtikda ot eda mipa"eh
nan lingab hi ad Makkeda.
17 Ta hidin impa'inniladan Joshua

18 ya inalinah nadan tindalunay, Ume ayu ta eyu puligon di o"ongal an
batuh nan panton diyen lingab ta makaloban ya ginuwalyaan di udum i
da'yu.
19 Mu da'yun udum ya adi ayu duminong an mamdug hinadan binuhul
ta'u ta adida ibangngad hinan numboblayanda. Te dita'uy pangabakon
Apu Dios.
20 Ta numpaten da Joshua dadiyen tinanud Amor. Mu wadada han
oh'ohhan binumtik ta imbangngaddah nadan binattuy aladna an bobleda.
21 Ya malinggopda mohpe an numbangngad nadan tindaluh nan
nungkampuwanda i da Joshua hi ad Makkedah. Ta ma"id mo ha
nangipatna an mamihul hinadan tinanud Israel.

Hay Namatayan Joshua Hinadan Liman Patul

22 Ot alyon Joshua hinadan tindaluy, Aanonyu nan batun nihawan hinan
panton nan lingab ya inyaliyuhtu nadan liman patul.
23 Ta impahawwangdah nan lingab nadan liman patul an nalpuh ad
Jerusalem ya hi ad Hebron ya hi ad Jarmut ya hi ad Lakis ya hi ad Eglon.
24 Ta hidin inyeda didah awadan Joshua ya impa'ayagna nadan tindalun
tinanud Israel ot alyonah nadan opisyalda ta igatinday bagang dadiyen
patul. Ot hidiyey atonda.
25 Ot alyon Joshua i diday, Adi ta'u tumakut mu pabikahon ta'u ot di
nomnom ta'u ta natulid ta'u. Te athituy aton Apu Dios hi an namin an
binuhul ta'u an e ta'u gubaton.
26 Ot inayun Joshua an pumpate nadan patul ot ipitattayuna didah liman
kayiw ta inggana ot mun'ahdom.
27 Ta hidin nalimuh nan algo ot ibagan Joshua hinadan tindalu ta eda
alan nadan nun'itattayun ya eda bingkah dida hinan lingab an nipa"ayanda
ni'. Ta hidiyey inatda ot ahida tungabon hi o"ongal an batu nan lingab ta
wahdi hi ingganah ad uwani.

Hay Nangabakan Da Joshua Hinadan Udum An Bobleh Ad Kanaan

28 Ya hidiyen algo bo ya inabak da Joshua nan bobleh ad Makkedah
ot patayonda nan patul ya an namin nadan nunhituhdi an umat hinan
inatdah ad Jeriko. Ta ma"id ha agge nate i dida.
29 Ot inayun da Joshua ya nadan tindaluna an e nangubat hinadan i
Libna.
30 Ya nangabakon bon Apu Dios didahdi ta pinatedan namin nadan
tatagu ya nan patul hidi an umat hinan inatdah ad Jeriko. Ta ma"id bo
ha agge nate i didahdi.
31 Ot ipluyda boh ad Lakis ot eda gubaton nadan tataguhdi.
32 Ya hidin mi'adwah algoh nunggugubatanda ya nangabakon bon Apu
Dios dida. Ta umat hinan inatdah ad Libna an ma"id ha binatida
33 an ta'on on in'uyug nan patul hi ad Geser an hi Horam nadan tindalu
ta eda bumoddang hi ad Lakis. Mu inabak nimpen damdaman da Joshua
dida an ma"id ha ta'on hi ohah nabati.
34 Ot ipluy bon da Joshua hi ad Eglon ot eda gubaton nadan tataguhdi.
35 Ta inabakda boh diyen boble i diyen algo an numpatedan namin nadan
tataguhdi an umat hinan inatdah ad Lakis.
36 Ot ipluyda boh ad Hebron ot eda gubaton dida.
37 Ot patayonda bo nan patul ya an namin nadan nunhitu i diyen boble.
Ya ta'on on nadan nunhituh nadan nun'ihaggon an boblehdi ya pinateda
didan namin an umat hinan inatdah ad Eglon.
38 Ot ipluyda boh ad Debir ot gubatonda nadan tataguhdi.

39 Ya atbohdin inabakda nan patul i diyen boble ot pumpatedan namin
nadan tataguhdi ya ta'on on nadan nun'ihaggon an boble. Ta umat hinan
inatdah ad Hebron ya hi ad Libna an ma"id bo ha binatida.
40 Ta inabak da Joshua dadiyen namin an boble ya nadan patulda an ta'on
on nadan bobleh nadan nun'abillid hi nangappit hi huddo'na ya nadan
bobleh nadan pu"un di billid hi nangappit hi alimuhan di algo ya nadan
bobleh nan nabillid hi nangappit hi tuluwan di algo ya nadan bobleh nan
negeb* hi nangappit hi muyyadna. Ta pinatedan namin nadan tataguhdi
an inunudda nan imbagan Apu Dios an dayawondan tinanud Israel.
41 Ta inabak da Joshua datuwen boble an nihipun hi nangappit hi
muyyadna hi ad Kades-Barnea ta ingganah ad Gaza ya an namin nadan
bobleh ad Gosen ta ingganah huddo'na hinan bobleh ad Gibeon.
42 Ta namingpinghan di nangabakan da Joshua hinadan patul i datuwen
boble te hi Apu Dios an dayawondan tinanud Israel di nangipa'abak i
datuwen binuhulda.
43 Ta hidin nalpah an nangabak da Joshua ot ibangngaddah nan
nungkampuwanda hi ad Gilgal.

11

Hay Na'abakan Nadan Patul An Tinanud Kanaan

1 Hidin dingngol Jabin an patul hi ad Hasor hidiyen nangabakan nadan
tinanud Israel ya impa'ayagna nadan ibbana an patul ta ma'ohhadan
mangubat i da Joshua. Ta hay impa'ayagna ya hi Jobab an patul hi ad
Madon ya nan patul hi ad Simron ya nan patul hi ad Aksap
2 ya nadan patul hi nangappit hi huddo'nah nan nun'abillid an boble ya
nadan bobleh nan nundotal an nihaggon hinan wangwang an nungngadan
hi Jordan an muyyad di ad Galilee ya hinadan bobleh nadan pu"un di billid
hi nangappit hi alimuhan di algo ya hinadan bobleh nan way pingngit di
baybay an nihaggon hi ad Dor an nangappit hi alimuhan di algo.
3 Ya impa'ayagna bo nadan patul di tinanud Kanaan an nunhituh nan
nundinommang di wangwang an nungngadan hi Jordan. Ya ta'on on nadan
patul hinan nun'abillid an boblen nadan tinanud Amor ya nadan tinanud
Hit ya nadan tinanud Peris ya nadan tinanud Jebus ya nadan tinanud
Hib an numbobleh nan da"ul nan billid an nungngadan hi Hermon hi ad
Mispah.
4 Ta immali dadiyen patul an in'uyugday titindaluda ta nunhiglan
dakkodakkolda an umat hi dinakol di panag hinan da'ging di baybay. Ya
atbohdin dakkodakkol di kabayuda ya kalesadan mi'gubat.
5 Ta nun'oh'ohhadan namin dadiyen papatul an didah nadan tindaluda
ot mungkampudah nan way wa"el an nungngadan hi Merom ta wan
gubatonda nadan tinanud Israel.
6 Mu alyon Apu Dios i Joshua di, Adi ayu tumakut i dida te hi bigat hinan
athitun algo ya ipa'abak'u didan da'yu. Ta pumpilayyu nadan kabayuda ya
ginhobyun namin nadan kalesada.
7 Ta mundindinnolda ot gubaton da Joshua didah nan way wa"el an
nungngadan hi Merom
8 ot ipa'abak Apu Dios dida. Te pinaten nadan tinanud Israel di dakol
i didahdi ot pumpudugda nadan binumtik ta ingganah ad Sidon ya hi ad

* **10:40 10:40** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna hi ad Judah.

Misrepot-Maim ya hi ad Mispah an nangappit hi tuluwan di algo ta inggana
ot patayonda didan namin.
9 Ta inatda Joshua nan imbagan Apu Dios i dida ta numpilayda nadan
kabayuda ot gobhondan namin nadan kalesada.
10 Ot ahi ibangngad da Joshua hi ad Hasor ot patayonda nan patul hidi. Te
hidiyen patul di ap'apu i dadiyen boblen nun'oh'ohhan nangubat hinadan
tinanud Israel.
11 Ot patayonda bon namin nadan numpunhituhdi ta ma"id ha nabati an
ta'on on oha. Ot inayundan gobhon di ad Hasor.
12 Ta athidiy inat da Joshua an dinadagdan namin dadiyen boble ya
pinateda nadan tatagun nunhituhdi an ta'on on nadan patulda ta ma"id
ha nabati. Te hiya tuwaliy imbagan din baal Apu Dios an hi Moses hi
atonda.
13 Mu nadan udum an bobleh nadan nabillid ya aggeda pinu'ulan an
ammunah ad Hasor hi pinu'ulanda.
14 Mu hiyah diyen numpatedan namin nadan tatagun numpunhituhdi ot
pun'alada nadan halunda ya nadan nun'abalol an gina'uda.
15 Te hiyah diye tuwaliy imbagan Apu Dios i Moses ot ahi ibagan Moses
i Joshua ta hi Joshua di nangat hi an namin an ma"id ha imbahhona.
16 Ta an namin dadiyen bobleh ad Kanaan an nihipun hi huddo'na
ta ingganah muyyadna ya binoblayan mon nadan tinanud Israel. Ta
nilaggat an namin nadan nun'abillid an boble ya nadan pu"un di billid
hi nangappit hi alimuhan di algo ya an namin nadan bobleh ad Gosen ya
an namin hinan negeb ya nadan pu"un di billid hi haggon nan wangwang
an nungngadan hi Jordan.
17 Ta hay nipogpogan nadan boble an inabak da Joshua ya nan billid
an nungngadan hi Halak hinan muyyadna an nihaggon hi ad Edom ta
ingganah ad Baal-Gad hinan nundotal an nungngadan hi Lebanon an da"ul
nan billid an nungngadan hi Hermon. Ta pinaten da Joshua an namin
nadan patul hidi.
18 Ta nadney ni'gubagubatan da Joshua i dadiyen patul.
19 Ya ma"id ha udum i dadiyen nunhituhdi hi e ni'hapit i da Joshua an
ammuna nadan tinanud Hib an nunhituh ad Gibeon. Ta nada'en tataguh
udum an boble ya inabak nadan tinanud Israel hi gubat ot pumboblayanda
nan bobleda.
20 Te minaman Apu Dios di ngoheda ta adida mumpahpahmo' an ondaot
ginubat nadan tinanud Israel. Ta hiya nan numpaten da Joshua didan
namin an inunudda nan imbagan Apu Dios i Moses.
21 Ya ta'on on nadan tinanud Anak an o"ongal di ataguda an numbobleh
nan nun'abillid an boble hi ad Hebron ya hi ad Debir ya hi ad Anab ya
nadan nun'abillid an boble hi ad Judah ya hi ad Israel ya nundadag da
Joshua dida an ta'on on nan numboblayanda.
22 Ta ma"id ha nabati hinadan tinanud Anak hidih nan awadan nadan
tinanud Israel an ammuna da han oh'ohhan nunhituh ad Gaza ya hi ad
Gat ya hi ad Asdod.
23 Ta inalan da Joshua an namin dadiyen boble an inunudda nimpe nan
imbagan Apu Dios i Moses hi atonda. Ot pun'ipiyappongdah nadan tinanud
Israel.
Ta nagibbuh hidiye ot idinongda mon e mi'gubat.

12

Hanadan Patul An Inabak Nadan Tinanud Israel

1 Nadan bobleh nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang
an nungngadan hi Jordan ya inabak tuwalin nadan tinanud Israel ot diday
munhituhdi. Ta mihipun hinan bihhang an nungngadan hi Arnon ta
ingganah nan billid an nungngadan hi Hermon ya duwa nadan patul an
inabakda.
2 Nan oha ya hi Sihon an patul di tinanud Amor an numpatul hi ad
Hesbon. Ya hay bobleh numpatulana ya godwan di ad Gilead an mihipun
hi ad Aroer an baktun nan nundotal an nungngadan hi Arnon ya niddum
bo nan nigawwahdi an boble hinan nundotal ta ingganah nan wangwang
an nungngadan hi Jobiok an pogpog nan boblen di tinanud Ammon.
3 Ya hiya boy patul hinan nundotal an bobleh nangappit hi tuluwan di
algo hi'onta wah nan lobong an nungngadan hi Galilee* ta ingganah nan
bobleh ad Bet-Jesimot ya nan nunhiglay ahinan lobong ya nan nangappit
hi muyyadna an pu"un di billid an nungngadan hi ad Pisgah.
4 Ya hay oha bon patul an inabak da Joshua ya hi Og an patul hi ad
Basan. Ya oha hiyah nadan na'udin o"ongal an tatagu. Hiya ya nunhituh
ad Astarot ya hi ad Edrey.
5 Ya hay numpatulana ya nihipun hinan billid an nungngadan hi Hermon
ot mumpa'eh nan bobleh ad Salekah ya an namin hi ad Basan ta ingganah
nan pogpog di bobleh ad Gesur ya ad Ma'akah. Ya niddum boy godwan
nan bobleh ad Gilead ta ingganah nan pogpog di ad Hesbon an numpatulan
Sihon.
6 Ta datuwen duwan patul ya inabak tuwalin da Moses an baal Apu Dios.
Ot idatna nan inabakdan bobleh nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya
hay godwan nadan tinanud Manasseh.
7 Ya nadan bobleh nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah nan
wangwang an nungngadan hi Jordan ya inabak da Joshua an mihipun hi
ad Baal-Gad hinan nundotal an nungngadan hi Lebanon ta ingganah nan
billid an nungngadan hi Halak an nihaggon hi ad Edom. Ot ipiyappong
Joshua an namin dadiyen bobleh nadan nat'onat'on an tinanud Israel.
8 Ta hay nipiyappong an boble ya nadan bobleh nan nun'abillid ya nadan
bobleh nan pu"un di billid hi nangappit hi alimuhan di algo ya nadan
bobleh nan nundotal hinan way wangwang an nungngadan hi Jordan ya
nadan boble hinan negeb an nangappit hi muyyadna. Ya hay numpunhitu
i dadiyen boble ya nadan tinanud Hit ya tinanud Amor ya tinanud Peris ya
tinanud Jebus ya nadan udum an tinanud Kanaan ya nadan tinanud Hib.
9 Ta hay inabak nadan tinanud Israel ya nan patul hi ad Jeriko ya nan
patul hi ad Ay an nihaggon hi ad Betel
10 ya nan patul hi ad Jerusalem ya nan patul hi ad Hebron
11 ya nan patul hi ad Jarmut ya nan patul hi ad Lakis
12 ya nan patul hi ad Eglon ya nan patul hi ad Geser
13 ya nan patul hi ad Debir
14 ya nan patul hi ad Horma ya nan patul hi ad Arad
15 ya nan patul hi ad Libna ya nan patul hi ad Adullam
16 ya nan patul hi ad Makkedah ya nan patul hi ad Betel
17 ya nan patul hi ad Tappua ya nan patul hi ad Heper
18 ya nan patul hi ad Apek ya nan patul hi ad Lasaron
19 ya nan patul hi ad Madon ya nan patul hi ad Hasor
20 ya nan patul hi ad Simron-Meron ya nan patul hi ad Aksap
21 ya nan patul hi ad Taanak ya nan patul hi ad Megiddo

* **12:3 12:3** Hay ohah ngadan nan lobong an nungngadan hi Galilee ya lobong an nungngadan hi Kinneret.

22 ya nan patul hi ad Kedes ya nan patul hi ad Jokneam hi ad Kamel
23 ya nan patul hi ad Dor ya nan patul hi ad Goim hi ad Galilee
24 ya nan patul hi ad Tirsah. Ta hay bilangdan namin ya tulumpulut ohay (31) patul.

13

Nadan Udum An Boblen Agge Ni' Inabak Nadan Tinanud Israel

1 Ya hidin amamma moh Joshua ya alyon Apu Dios i hiya di, Amamma'a mo mu dakol damdama nadan boblen mahapul an gubatonyu ta pumboblayanyu.
2 Te nadan boblen aggeyu ni' ginubat ya an namin nadan boblen di tinanud Gesur ya nadan boblen di i Pilistia
3 an hi ad Gaza ya hi ad Asdod ya hi ad Askelon ya hi ad Gat ya hi ad Ekron. Ya aggeyu ni' ginubat nadan boblen mihipun hinan wangwang an nungngadan hi Sihor hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Egypt ta ingganah ad Ekron ya nadan boblen di tinanud Abim.
4 Ya aggeyu ni' ginubat nadan bobleh nangappit hi muyyadnah ad Kanaan an mihipun hi ad Arah an boblen di i Sidon ta ingganah nan bobleh ad Apek an pingngit di numboblayan di tinanud Amor
5 ya nadan boblen di i Gebal. Ya an namin nan nundotal an nungngadan hi Lebanon hi nangappit hi tuluwan di algo an mihipun hi ad Baal-Gad an da"ul nan billid an nungngadan hi Hermon ta ingganah ad Hamat.
6 An namin datuwen boble an middum nadan boblen di i Sidon hinan nun'abillid an nihipun hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ta ingganah ad Misrepot-Maim ya ha"on di mangipa'aan hinadan numpunhituhdi. Ot tigom ta idatmu danaen boble hinadan ibbam an tinanud Israel ta miyunnudan hinan imbaga' i he"a.
7 Ta godwogodwom ya impiyappongmuh nadan hiyam an tinanud ya hay godwan nadan tinanud Manasseh.

Hay Nidatan Nan Bobleh Nangappit Hi Tuluwan di Algoh

8 Nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya hay godwan nadan tinanud Manasseh ya indat mo tuwalin din baal Apu Dios an hi Moses i dida nan bobleh nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
9 Hidiyen boble an nidat i dida ya niddum hi ad Aroer an baktun nan bihhang an nungngadan hi Arnon. Ya niddum nan nigawwahdi an boble hinan nundotal ya an namin nan nabaktu an nundotal hi ad Medeba ta ingganah ad Dibon.
10 Ya niddum bo nadan boblen nan patul an hi Sihon an tinanud Amor an numpatul hi ad Hesbon ta ingganah nan pogpog nan boblen di tinanud Ammon.
11 Ya niddum boh ad Gilead ya hi ad Gesur ya hi ad Maakah ya an namin hi ad Hermon* ya nadan bobleh ad Basan ta ingganah ad Saleka.
12 Ta nidat an namin nan numpatulan Og an hiya nan na'udi an nun'ap'apuh nadan o"ongal an tatagun ma'alih Repaim. Hay nun'ap'apuwana ya hi ad Astarot ya hi ad Edrey. Ot datuwe nadan inabak Moses an boble ta niddum hinan pumboblayanda.

---

* **13:11 13:11** Hi ad Hermon ya dakol an natuntunud an billid an bokon boble.

13 Mu agge impa'aan nadan tinanud Israel nadan nunhituh ad Gesur
ya hi ad Maakah ta ingganah ad uwani ya didan namin hinadan tinanud
Israel an numboblehdi.
14 Mu ma"id ni' ha nidat hi boble hinadan tinanud Libay te hay midat i
dida hi inalin Apu Dios ya nan adi mi'ighob an midawat i hiya.†

Hay Boble Hi Nidat Hinadan Tinanud Ruben

15 Nan boblen indat Moses hinadan tinanud Ruben
16 ya nadan boblen mihipun hi ad Aroer an baktun nan nundotal
an nungngadan hi Arnon. Ya niddum nan nigawwahdi an bobleh nan
nundotal ya an namin nadan nundotal an boble hinan nabaktu ta ingganah
nan mala"uhan hi ad Medeba
17 ya an namin nadan nundotal an bobleh nan nabaktu hi ad Hesbon an
umat hi ad Dibon ya hi ad Bamot-Baal ya hi ad Bet-Baal-Meon
18 ya hi ad Jahas ya hi ad Kedamot ya hi ad Mepaat
19 ya hi ad Kiriatayim ya hi ad Sibmah ya hi ad Seret-Sahar hinan nabillid
hinan way nundotal
20 ya hi ad Bet-Peor ya hi ad Bet-Jesimot ya hinan way billid an
nungngadan hi Pisga.
21 An namin dadiyen boble ya numpatulan ni' nan tinanud Amor an hi
Sihon an nunhituh ad Hesbon. Mu inabak da Moses an ta'on on nadan
liman nun'ap'apun i Midian an hi Ebi ya hi Rekem ya hi Sur ya hi Hur ya
hi Reba. Datuwen a'ap'apu ya nunhilbidah nan patul an hi Sihon.
22 Ya hay oha boh pinaten nadan tinanud Israel hi nunggugubatanda ya
nan mun'ayak an hi Balaam an imbabalen Beor.
23 Ot hay pogpog nan boblen nidat hinadan tinanud Ruben ya nan
wangwang an nungngadan hi Jordan. Ta hiya danae nadan boblen nidat
hinadan tinanud Ruben.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Gad

24 Ya hay indat Moses hi numboblayan nadan tinanud Gad
25 ya hi ad Jaser ya an namin nadan bobleh nan muyyad di ad Gilead
ya hay godwan nan numboblayan nadan tinanud Ammon ta ingganah ad
Aroer an nihnup hi ad Rabbah
26 ya nan mihipun hi ad Hesbon ta ingganah ad Ramat-Mispah ya hi ad
Betonim ya nan mihipun hi ad Mahanaim ta ingganah ad Debir.
27 Ya niddum bo nadan bobleh nan nundotal hi ad Bet-Haram ya hi ad
Bet-Nimrah ya hi ad Sukot ya hi ad Sapon ya nadan numpatulan Sihon hi
ad Hesbon an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an
nungngadan hi Jordan ta ingganah nan lobong an nungngadan hi Galilee.
28 Ta danae nadan boble an nidat hinadan tinanudan Gad.

Hay Nidat Hinadan Godwan Di Tinanud Manasseh

29 Ya hay indat Moses hi numboblayan nan godwan di tinanud Manasseh
30 ya hi ad Mahanaim ya an namin nadan bobleh ad Basan an
nun'ap'apuwan nan patul an hi Og. Dadiye nan nanom (60) an boblen
inabak Jair.
31 Ya nidat hi godwan di tinanud Makir an imbabalen Manasseh nan
godwan di ad Gilead ya nadan boblen nan patul an hi Og an hi ad Astarot
ya hi ad Edrey.

---

† **13:14 13:14** Nan iyalin nadan tinanud Israel an midawat an maghob an mi'nong ya waday midat hinadan padi ya ahida gobhon nan mun'appit hi maghob onu gobhonda ni' nan taban nan animal ya ahi alan nadan padi nan mabati. **13:22 13:22** Bilang 3:18

32 Ta danaen boble di indat Moses hidin awadanah nan nundotal hi ad
Moab an dommang di ad Jordan an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta
wah ad Jeriko.
33 Mu ma"id ha indat Moses hinadan tinanud Libay te hay inalin nan
Dios an dayawonda an tinanud Israel hi midat i dida ya nan adi mi'ighob
an midawat i hiya.

14

Hay Nangogodwaan Da Joshua Hinadan Boble Hi Ad Kanaan

1 Datuwe nadan bobleh ad Kanaan an nangappit hi alimuhan di algo
hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan an nipiyappong
hinadan tinanud Israel. Ya hay numboboddang an nangodwagodwa ya
nan padin hi Eleasar ya hi Joshua an imbabalen Nun ya nadan ap'apuh
nan himpahimpamu'un.
2 Ya hay inatdan nangogodwa ya imbubunutdah nan hiyam ta han godwa
an tinanud Israel te hidiyey imbagan Apu Dios i Moses hi atonda.
3 Te nadan duwa ta han godwan tinanud Israel ya nalpah mo tuwalin
indat Moses i dida nadan boble hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta
wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ya nae nimpen tinanud
Libay ya ma"id ha indat Moses i dida hi pumboblayanda.
4 Te hay nidat i dida ya nan boblen eda punhituwan ya ha pangipastolan-
dah halundan baka ya kalnero. Ya nadan duwan imbabalen Joseph an da
Manasseh i Epraim ya nibilangdah imbabalen Israel.
5 Ta athidiy inat nadan tinanud Israel an nangodwagodwah nadan
bobleh ad Kanaan an inunudda nan imbagan Apu Dios i Moses hi atonda.

Hay Nidatan Di Ad Hebron I Kaleb

6 Hi Kaleb ya imbabalen Jepunneh an tinanud Kenas. Ya hidin
nun'allungan nadan tinanud Israel hi ad Gilgal ya immeh Kaleb ya nadan
ibbanan tinanud Judah hi awadan Joshua ot alyona di, Nomnomnomom
din imbagan Apu Dios hinan baalna an hi Moses i dita an duwa hi awadan
ta'u hi ad Kades-Barnea.
7 Ya napat (40) di tawon'uh din nannagan Moses i dita'uhtu hi ad Kanaan
hi awadan ta'uh ad Kades-Barnea ta tigon ta'u hi'on nganney a'at tuwen
boble. Ya hidin numbangngad ta'u ya nan maphod an tinigo' di imbaga' i
Moses.
8 Mu din nun'ibbata ya nunhiglay nangipatakutandah nadan ibba ta'un
gapuh nan imbagada. Mu ha"on ya nanongna damdama an hi Apu Dios di
inun'unud'u.
9 Ta hiya nan imbagan Moses i ha"on di, Nan boblen dinalanmu di midat i
he"a ya nadan tinanudmuh inggana an gapuh nangun'unudam i Apu Dios.
10 Ot teen impa'annung Apu Dios ta imbaliwa' hi atehtuh nan agge
naboblayan hinan immen napat ta limay (45) tawon mo hi nihipun hi
nangibagaana i nae ot ten ad uwani ya nawalut lima (85) moy tawon'u.
11 Mu maphod ta ingganah ad uwani ya agge naluman di bikah'u an
umat damdamah din nannagan Moses i dita'u. Ta nanongnan mabikaha'
an e mi'gubat.
12 Ot idatmu bahan i ha"on nan nun'abillid an boble te hiyay imbagan
Apu Dios hi midat i ha"on. He"a ya dingngolmu an hay numpunhituhdi ya
nadan tinanud Anak an o"ongal di bobleda ya nun'a'alad hi binattu mu hi
Apu Dios di mamoddang i ha"on ta abalina' an mangipa'aan i dida te hiyay
imbagana.

13 Ot wagahan Joshua hi Kaleb ot idatna i hiya hi ad Hebron.
14 Ya ingganah ad uwani ya nadan tinanud Kaleb an imbabalen Jepunneh
an tinanud Kenas di numboble hi ad Hebron an gapuh ana'na'unnud Kaleb
i Apu Dios an dayawondan tinanud Israel.
15 Ya hay ngadan ni' di ad Hebron ya hi ad Kiriat-Arba an ngadan din
nundongol an ongal di abalinana an tinanud Anak an hi Arba.
Ta nihipun i diye ya nidinong moy gubat.

15

Hay Nidat Hinadan Tinanud Judah

1 Hay lutah nidat hinadan tinanud Judah ya ingganah nan pogpog di ad
Edom hi nangappit hi muyyadna an hidiye nan pogpog damdaman nan
agge naboblayan an nungngadan hi Sin.
2 Ta hay pogpognah nangappit hi muyyadna ya mihipun hinan pingngit
nan muyyad nan nunhiglay ahinan lobong
3 ot mumpa'eh nangappit hi muyyad nan matikid an nungngadan hi
Akrabbim* ot minayun hinan agge naboblayan an nungngadan hi Sin ta
ingganah nan muyyad di ad Kades-Barnea. Ot mala"uhan di ad Hesron ot
umeh ad Addar ot mumpali"od hi ad Karka.
4 Ot mumpa'eh ad Asmon ot unudona nan wa"el hinan pingngit di
ad Egypt ot ahi mapogpog hinan da'ging nan baybay an nungngadan hi
Mediterranean. Ta danae nan pogpog di boblen nadan tinanud Judah
hinan muyyadna.
5 Ya hay pogpognah nan nangappit hi tuluwan di algo ya hinan nunhiglay
ahinan lobong ta ingganah nan nundammuwan nan lobong ya nan
wangwang an nungngadan hi Jordan.
Ya hay pogpogna boh nan nangappit hi huddo'na ya mihipun hinan
nundammuwan nan lobong an nunhiglay ahina ya nan wangwang an
nungngadan hi Jordan
6 ot mumpa'eh ad Bet-Hoglah ya hi huddo' di ad Bet-Arabah ta ingganah
nan ma'alih Batun-Bohan an ngadan di ohah nadan imbabalen Ruben
7 ta ingganah nan nundotal hi ad Akor ot mumpa'eh ad Debir ot
ili"odnah huddo'na hi ad Gilgal an dommang nan matikid an nungngadan
hi Adummim† an nangappit hi muyyad han bihhang. Ot mundalan hinan
obob an nungngadan hi En-Semes ta ingganah nan obob an nungngadan
hi En-Rogel.
8 Ot mumpa'eh nan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom‡ an da"ul
nan nabaktu hinan muyyad di ad Jerusalem an hay ohah ngadana ya hi ad
Jebus. Ta mihipun hidi ot mumpatikid hinan uhhun di billid hi nangappit
hi alimuhan di algo hi'onta wah nan nundotal an nungngadan hi Ben-
Hinnom an huddo' nan pogpog nan nundotal an nungngadan hi Repaim.
9 Ya mihipun boh nan uhhun nan billid ta mumpa'eh nan obob hi
ad Neptoah ot ihawwangnah nadan boblen nihaggon hinan billid an
nungngadan hi Epron. Ot ahi mumpadayyu ta ingganah ad Baalah an
hay ohah ngadana ya hi ad Kiriat-Jearim.
10 Ot mumpali"od hi nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah ad Baalah
ta ingganah nan billid an nungngadan hi Seir. Ot mumpa'eh nangappit

* **15:3 15:3** Nan Akrabbim ya hapit di Judyu an hay pohdonan ibaga ya awon di skorpyon. Bilang 34:4 † **15:7 15:7** Nan Adummim ya hapit di Judyu an hay pohdonan ibaga ya mumbolah. ‡ **15:8 15:8** Nan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom ya hidiye nan puntopalandah lugit hinan boble.

hi huddo'na an inunudna nan billid an nungngadan hi Jearim hidih ad
Kesalon. Ot dumayyuh ad Bet-Semes ot mala"uhan di ad Timna.
11 Ot mumpa'eh nangappit hi huddo' di ad Ekron ot ipluynah ad Sikeron
ot mala"uhan nan billid an nungngadan hi Baalah ta ingganah ad Jabneel
ot ahi mipogpog hinan baybay an nungngadan hi Mediterranean.
12 Ta hidiyey pogpognah nangappit hi alimuhan di algo.
Ta datuwey pogpog nan numboblayan nadan tinanud Judah.

Hay Nidat I Kaleb

13 Ta inunud Joshua nan imbagan Apu Dios ot idatna i Kaleb an
imbabalen Jepunneh hi ad Hebron an numboblayan ni' Arba an hi apun
Anak. Ta hidiyey nidat i hiyah nadan boblen nidat hinadan tinanud Judah.
14 Ya impa'aan Kaleb nadan tinanud nan tulun tinanud Anak an hi Sesay
ya hi Ahiman ya hi Talmay hi ad Hebron.
15 Ot ena bo gubaton nadan numpunhitu hi ad Debir an hay ngadana ni'
ya ad Kiriat-Seper.
16 Ya hidiy nangalyan Kaleb di, Nan mangubat ya inabakna nadan
numpunhituh ad Kiriat-Seper ya hiyay mangi'ahawah nan imbabale' an
hi Aksah.
17 Ya indani ya hi Otniel an imbabalen nan hi ibban Kaleb an hi Kenas
di nangabak ta hiyay nangiyahawa i Aksah.
18 Ya hidin nun'ahawaanda mo ya imbagan Aksah i Otniel ta mumbaga
i amada an hi Kaleb hi ipaboltanah luta.§ Ot umeh Aksah i amana ta
hidin nunla'ah hinan nitakkayana* an dongki ya alyon Kaleb di, On waday
ibagam?
19 Ya alyonay, Gapu ta impaboltanmu damdama nan lutan wah nan
negeb i ha"on ya daan mo ta idattana' boh puhung ta pangalanmih liting.
Ot idat Kaleb i hiya nan numbaktu ya nan nunda"ul an puhung.

Hay Nidat Hinadan Udum An Tinanud Judah

20 Ta nadan boblen nidat hinadan udum an tinanud Judah
21 ya nadan bobleh nan negeb an nangappit hinan pogpog di ad Edom
ya hi ad Kabsi ya hi ad Eder ya hi ad Jagur
22 ya hi ad Kina ya hi ad Dimonah ya hi ad Adadah
23 ya hi ad Kedes ya hi ad Hasor ya hi ad Itnan
24 ya hi ad Sip ya hi ad Telem ya hi ad Bealot
25 ya hi ad Hasor-Hadatta ya hi ad Keriot-Hesron an hay ohah ngadana
ya hi ad Hasor
26 ya hi ad Amam ya hi ad Sema ya hi ad Moladah
27 ya hi ad Hasar-Gaddah ya hi ad Hesmon ya hi ad Bet-Pelet
28 ya hi ad Hasar-Sual ya hi ad Beerseba ya hi ad Bisiotiah
29 ya hi ad Baalah ya hi ad Lim ya hi ad Esem
30 ya hi ad Eltolad ya hi ad Kesil ya hi ad Hormah
31 ya hi ad Siklag ya hi ad Madmannah ya hi ad Sansannah
32 ya hi ad Lebaot ya hi ad Silhim ya hi ad Ain ya hi ad Rimmon. Ta an
namin danaen boble ya baintit hiyam (29) ya niddumda nadan kikkitang
an boble hinan nunlini"odanda.

15:17 **15:17** Judges 1:12-13 § **15:18** **15:18** Hay alyon di udum ya hi Otniel di nangali i Aksah ta e mumbaga i amada hi ipaboltana. * **15:18** **15:18** Hay pangalin di udum hinan nitakkayana ya nihakayana.

33 Ya niddum nadan bobleh nadan pu"un di billid hi nangappit hi
alimuhan di algo. Dadiyen boble ya hi ad Estaol ya hi ad Sorah ya hi
ad Asnah
34 ya hi ad Sanoah ya hi ad En-Gannim ya hi ad Tappuah ya hi ad Enam
35 ya hi ad Jarmut ya hi ad Adullam ya hi ad Sokoh ya hi ad Asekah
36 ya hi ad Saaraim ya hi ad Aditayim ya hi ad Gederah an hi ad
Gederotayim di ohay ngadana. Ta himpulut opat (14) di boble ya niddumda
nadan kikkitang an bobleh nunlini"odanda.
37 Ya niddum boh ad Senan ya hi ad Hadasah ya hi ad Migdal-Gad
38 ya hi ad Dilean ya hi ad Mispah ya hi ad Jokteel
39 ya hi ad Lakis ya hi ad Boskat ya hi ad Eglon
40 ya hi ad Kabbon ya hi ad Lamas ya hi ad Kitlis
41 ya hi ad Gederot ya hi ad Bet-Dagon ya hi ad Naamah ya hi ad
Makkedah. Ta himpulut onom (16) di boble ya niddumda nadan kikkitang
an boble hinan nunlini"odanda.
42 Ya niddum bo hi ad Libna ya hi ad Eter ya hi ad Asan
43 ya hi ad Iptah ya hi ad Asnah ya hi ad Nesib
44 ya hi ad Keila ya hi ad Aksib ya hi ad Maresah. Ta hiyam di boble ya
nadan nunlini"odan an kikkitang an boble.
45 Ya niddum bo hi ad Ekron ya nadan kikkitang an bobleh nun-
lini"odana.
46 Ya niddum bo nadan boble hi nangappit hi alimuhan di algo hi'onta
wadah ad Ekron ya an namin nadan nun'ihaggon an boble hi ad Asdod an
middum nadan kikkitang an boblehdi.
47 Ya niddum bo hi ad Asdod ya hi ad Gaza ya nadan kikkitang an boble
hinan nunlini"odan ya an namin an naboblayan hidi ta ingganah nan wa"el
hinan pingngit di ad Egypt ya nan da'ging nan baybay an nungngadan hi
Mediterranean.
48 Ya niddum bo nadan nun'abillid an boble hi ad Samir ya hi ad Jatir ya
hi ad Sokoh
49 ya hi ad Danah ya hi ad Kiriat-Sanah an hay ohah ngadana ya hi ad
Debir
50 ya hi ad Anab ya hi ad Estemoh ya hi ad Anim
51 ya hi ad Gosen ya hi ad Holon ya hi ad Giloh. Ta himpulut oha (11) di
boble ya nadan kikkitang an boble hinadan nunlini"odanda.
52 Ya niddum bo hi ad Arabia ya hi ad Dumah ya hi ad Esan
53 ya hi ad Janim ya hi ad Bet-Tappuah ya hi ad Apekah
54 ya hi ad Humtah ya hi ad Kiriat-Arba an hay ohah ngadana ya hi ad
Hebron ya hi ad Sior. Ta hiyam di boble ya niddum nadan kikkitang an
boble hi nunlini"odanda.
55 Ya niddum hi ad Maon ya hi ad Karmel ya hi ad Sip ya hi ad Juttah
56 ya hi ad Jesreel ya hi ad Jokdeam ya hi ad Sanoah
57 ya hi ad Kain ya hi ad Gibeah ya hi ad Timnah. Ta himpuluy (10) boble
ya nadan kikkitang an boble hinadan nunlini"odanda.
58 Ya niddum bo hi ad Halhul ya hi ad Bet-Sur ya hi ad Gedor
59 ya hi ad Maarat ya hi ad Bet-Anot ya hi ad Eltekon. Ta onom di boble
ya nadan kikkitang an boble hinadan nunlini"odanda.
60 Ya niddum bo hi ad Rabbah ya hi ad Kiriat-Baal an hay ohah ngadana
ya Kiriat-Jearim. Ta duwan boble ya nadan kikkitang an bobleh nadan
nunlini"odanda.
61 Ya niddum bo nadan na'appudut an boble an hi ad Bet-Arabah ya hi
ad Middin ya hi ad Sekakah

62 ya hi ad Nibsan ya hinan boblen awadan di dakol an ahin ya hi
ad En-Gedi. Ta onom di boble ya nadan kikkitang an bobleh nadan
nunlini"odanda.
63 Mu adida pa'a"abak nadan tinanud Judah hinadan tinanud Jebus an
nunhituh ad Jerusalem ta nanongnan ni'ibobledah nadan tinanud Judah.

16

Hay Nidat Hinadan Tinanud Nadan Duwan Imbabalen Joseph

1 Nadan pogpog di boble an nidat hinadan tinanud Joseph ya nihipun
hinan wangwang an nungngadan hi Jordan an nihaggon hi ad Jeriko ya
nan obob hidi an nangappit hi tuluwan di algo. Ot mumpa'e hinan agge
naboblayan ta ingganah nan nun'abillid an boble hi ad Betel.
2 Ta mihipun hi ad Betel an hay ohah ngadana ya hi ad Lus ot midatong
hinan numboblayan nadan tinanud Ark an ad Atarot.
3 Ot mumpa'eh nangappit hi alimuhan di algoh nan numboblayan nadan
tinanud Japlet ot ume boh ad Bet-Horon ya hi ad Geser ta ingganah nan
pogpognah nan baybay an nungngadan hi Mediterranean.
4 Ta nidattan nadan tinanud Manasseh ya tinanud Epraim an imbabalen
Joseph hi eda pumboblayan.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Epraim

5 Nadan pogpog di boblen nidat hinadan tinanud Epraim ya mihipun hi
ad Atarot-Addar hi nangappit hi tuluwan di algo ot ipluynah huddo' di ad
Bet-Horon
6 ta ingganah nan baybay an nungngadan hi Mediterranean. Ya mihipun
hi ad Mikmetat hinan huddo'na ot lumi"od hi ad Taanat-Siloh ot umeh ad
Janoa an nangappit hi tuluwan di algo.
7 Ot mumpadayyuh ad Atarot ya hi ad Naarah ya hi ad Jeriko ot
munnayun hi ingganah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
8 Ya nan oha bon pogpogna ya mihipun hinan bobleh ad Tappua
ot mumpa'eh nangappit hi alimuhan di algo ot unudona nan wa"el
an nungngadan hi Kanah ta ingganah nan baybay an nungngadan hi
Mediterranean. Ta danaey pogpog nadan nidat hinadan tinanud Epraim.
9 Ya nada'e an udum an boble an nidat i dida an niddum nadan kikkitang
an bobleh nunlini"odanda ya naha'mutdah nan nidat hinadan tinanud
Manasseh.
10 Mu nadan tinanud Kanaan an numbobleh ad Geser ya agge impa'aan
nadan tinanud Epraim ta ingganah ad uwani ya ni'ibobledan dida. Mu
numbalinon nadan tinanud Epraim hi baal nadan tinanud Kanaan.

17

Hay Nidat Hinadan Godwan Di Tinanud Manasseh

1 Nan nidat hinan panguluwan an imbabalen Joseph an hi Manasseh ya
nidat boh nan panguluwan an imbabalena an hi Makir. Ta hiyay ammod
nadan i Gilead te nidat i dida hi ad Gilead ya hi ad Basan an gapu ta nadan
tinanud Makir ya ongal di abalinanda an mi'gubat.
2 Ya nadan udum an tinanud Manasseh an hi Abieser ya hi Helek ya
hi Asriel ya hi Sekem ya hi Heper ya hi Semida ya nidattanda bo hi
pumboblayanda.
3 Mu nan imbabalen Heper an hi Selopehad an apapun Gilead an
imbabalen Makir ya ma"id ha imbabalenah lala'i. Ta nadan binabai an
imbabalena an hi Mahla ya hi Noah ya hi Hogla ya hi Milkah ya hi Tirsa

4 ya eda ni'hapit hinan padin hi Eleasar ya hi Joshua ya nadan udum
an mangipangpangulun didan tinanud Israel ot alyonday, Hi Apu Dios
ya imbaganan Moses an midattan ami damdamah pumboblayanmin umat
hinadan i'ibamin linala'i. Ta indattan mon Joshua dida hi pumboblayanda
an umat hinadan i'iban amada te athidi tuwaliy imbagan Apu Dios hi
atonda.
5 Ta hay nidat hinadan tinanud Manasseh hi nangappit hi alimuhan di
algo ya himpulun (10) boble ya nat'on bo hi ad Gilead ya hi ad Basan
6 te nadan binabai an apapun Manasseh ya nidattanda bo an umat
hinadan i'ibadan linala'i. Ya ad Gilead e ya nidat hinadan udum an tinanud
Manasseh.
7 Ya hay nidat hinan godwan di tinanud Manasseh ya mihipun hinan
pogpog nan boble an nidat hinan tinanud Aser ta ingganah ad Mikmetat
an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Sekem. Ya hay pogpogna
hi nangappit hi muyyadna ya ingganah nan bobleh ad Tappua.
8 Mu hituwen bobleh ad Tappua an wadah nan pogpog di boblen di
tinanud Manasseh ya nidat hinadan tinanud Epraim.
9 Ot munnayun nan pogpog hinan muyyadna an inunudna nan wa"el an
nungngadan hi Kanah ta ingganah nan da'ging di baybay an nungngadan
hi Mediterranean. Ya nadan boble hi dommang nan wa"el an nungngadan
hi Kanah ya boblen di tinanud Epraim.
10 Ta nan muyyadna di nidat hinadan tinanud Epraim ya nan huddo'na
di nidat hinadan tinanud Manasseh. Ya hay pogpog nimpen nadan boblen
nadan tinanud Manasseh ya hi way nangappit hi alimuhan di algo ya nan
baybay. Ya hay huddo'na'e ya nan boblen nadan tinanud Aser. Ya hay
pogpogna hi nangappit hi tuluwan di algo ya nadan boblen nadan tinanud
Issakar.
11 Mu wadaday boblen di tinanud Issakar ya tinanud Aser hi ad Bet-San
ya hi ad Ibleam ya hi ad Taanak ya hi ad Megiddo ya nadan kikkitang
an bobleh nan nunlini"odan datuwen boble an nidat boh nadan tinanud
Manasseh. Ya wada boy niddum an boble an hi ad Napot.
12 Mu bokon nadan tinanud Manasseh di nunhitu i datuwen boble te
adida abalinan an ipa'aan nadan nunhituhdi an tinanud Kanaan.
13 Mu hidi an wada moy abalinan nadan tinanud Israel ya numbalinonda
didah ba'baalonda.
14 Indani ya wadaday tinanud Joseph an immeh awadan Joshua ot
alyonday, Tanganu on ammunah tuwen boble an indatmun da'mi ya ten
winagahan da'mi i Apu Dios ta dimmakol ami?
15 Ya alyon Joshua di, Dakkodakkol ayu'e ta adi umdah nan nun'abillid an
boblen nidat i da'yun tinanud Epraim ya tanganu onyu adi e pun'umahan
nadan muyung nadan boblen di tinanud Peris ya nadan tinanud Repa ta
pumboblayanyu?
16 Ya alyonday, Immannung an adi umdah nan nun'abillid an boble
hi punhituwanmin namin. Ya hay oha bo udot ya nadan tinanud
Kanaan an nunhituh nan nundotal hi ad Bet-San ya nadan bimmobleh
nadan nunlini"odana ya hi ad Jesreel ya nungkakalesadah gumo' ta adimi
abalinan an pa'aanon dida.
17 Ya inalin Joshua hinadan tinanud Joseph an da Epraim i Manasseh di,
Mahapul an ma'udman nadan boble an nidat i da'yu te dakkodakkol ayu
ot ongal di abalinanyu an mi'gubat.
18 Ta hiya nan iddumyu nan namuyungan hinan nun'abillid an boble.
Ta eyu nimpe umahan hi ingganah nan pohdonyu ya numboblayanyu.

Ot ta'on hi nungkakalesadah gumo' nadan tinanud Kanaan ta ongal di abalinandan mangubat i da'yu mu da'yu ya abalinanyu damdama an mangipa'aan i dida.

18

Hay Nangipiyappongan Joshua Hinadan Udum An Boble

1 Hidin nalpah an inabak nadan tinanud Israel nadan tinanud Kanaan
ya na'amungdah ad Siloh. Ot ipata'dogdahdi nan tabernakel.
2 Mu wada damdamay pitu hinadan tinanud Israel an agge ni' nidattan
hi pumboblayanda.
3 Ta inalin Joshua hinadan ibbanan tinanud Israel di, Undan hi anuud ta
ahi ta'u pumboblayan hituwen boble an indat nan Dios an inunud nadan
a'ammod ta'u ya ta'on on dita'u?
4 Ot pot'onyuy hintutlu an linala'ih nadan pitun tinanud an ma"id ni' ha
nidat hi eda pumboblayan ta diday e manigoh a'at nadan boble an e ta'u
gubaton. Ya intudo'day atonda an mangogodwa ya nibangngaddah tun
awada'.
5 Ot hay atonda i dadiyen boble ya pumpituwonda an godwogodwon.
Mu adida ilagat nadan bobleh nan muyyadna an nidat hinadan tinanud
Judah ya nadan bobleh nan huddo'na an nidat hinadan tinanud Joseph.
6 Ot hay pumbangngadanda ya ipatigodan ha"on nan intudo'dan a'at
nadan boble an ginodwagodwada. Ta ibubunut ta'u ta innilaon ta'u nan
pinhod nan Dios an dayawon ta'u.
7 Mu ma"id nimpe ha midat hi pumboblayanda an tinanud Libay te hay
midat i dida ya nan numbalinandah padi an munhilbi i Apu Dios. Ya
nada'en tinanud Gad ya tinanud Ruben ya hay godwan nadan tinanud
Manasseh ya nalpah mo tuwalin indat nan baal Apu Dios an hi Moses i dida
nadan bobleh nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an
nungngadan hi Jordan.
8 Ta hidin nakakda nan napilin linala'i ot alyon bon Joshua i dida di, Ume
ayu nimpe ya intudo'yuy a'at dadiyen boble ta numbangngad ayu'ehtu ya
impatigoyun ha"on. Ta ibunut ta'uhtu hi ad Siloh hinan pundayawan ta'u
i Apu Dios.
9 Ta imme dadiyen linala'i ot eda tigon dadiyen boble. Ot itudo'da
dadiyen boble ot pumpituwondan godwogodwon. Ta hidin numbangn-
gadda hinan nungkampuwanda i da Joshua hi ad Siloh
10 ot ibunut da Joshua dadiyen ginodwagodwada. Ta hidiyey inatdan
nangipiyappong hinadan boble hinan pitun tinanud Israel an agge ni'
nidattan.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Benjamin

11 Hay namangulun nabunut an nidattan hi boble ya nadan tinanud
Benjamin. Ta hay nidat i dida ya nan numbattanan di numboblayan nadan
tinanud Judah ya nadan tinanud Joseph.
12 Ya hay pogpog hinan huddo'na ya nihipun hinan wangwang an
nungngadan hi Jordan ot mumpatikid hinan huddo' di ad Jeriko ot umeh
nangappit hi alimuhan di algo hinan nun'abillid an boble ta ingganah nan
agge naboblayan hi ad Bet-Aben.
13 Ot mumpatikid hinan billid hi muyyad di ad Lus an hay ohah ngadana
ya hi ad Betel ot ahi mumpadayyuh ad Atarot-Addar an wadah nangappit
hi muyyad nan billid hi ad Bet-Horon.

14 Ot mumpali"od hi muyyadna an nihipun hinan billid an nangappit
hi alimuhan di algo ot mumpa'eh ad Kiriat-Baal an hay ohah ngadana ya
hi ad Kiriat-Jearim an boblen di tinanud Judah. Ta hinaey pogpogna hi
nangappit hi alimuhan di algo.
15 Ya hay pogpogna hi nangappit hi muyyadna ya mihipun hinan pogpog
di ad Kiriat-Jearim ot ihawwangnah nan way obob an nungngadan hi
Neptoah.
16 Ot mumpadayyuh pu"un nan billid an nihaggon hinan nundotal an
nungngadan hi Ben-Hinnom an huddo' nan nundotal an nungngadan hi
Repaim. Ta ninayun hinan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom an
nangappit hinan muyyad di ad Jerusalem ot ihawwangnah nan way obob
an nungngadan hi En-Rogel.
17 Ot mumpali"od hi nangappit hi huddo'na ot mumpa'eh nan way obob
an nungngadan hi En-Semes ya hi ad Gelilot an hangngab nan matikid
an nungngadan hi Adummim. Ot ahi mumpadayyuh nan ma'alih Batun-
Bohan an ngadan di ohah nadan imbabalen Ruben.*
18 Ot mumpatikid boh nangappit hi huddo'na ot miyunud hinan billid ot
ahi mumpadayyu hinan arabah.
19 Ot ahi bo mumpatikid hi nangappit hi huddo' di ad Bet-Hoglah ot
ihawwangnah nan nundammuwan nan nunhiglay ahinan lobong ya nan
wangwang an nungngadan hi Jordan. Ta hinaey pogpognah nangappit hi
muyyadna.
20 Ya hay pogpogna hi nangappit hi tuluwan di algo ya nan wangwang
an nungngadan hi Jordan.
21 Ta nadan boble an nidat i dida ya hi ad Jeriko ya hi ad Bet-Hoglah ya
hi ad Emek-Kesi
22 ya hi ad Bet-Arabah ya hi ad Semaraim ya hi ad Betel
23 ya hi ad Awim ya hi ad Parah ya hi ad Oprah
24 ya hi ad Kepar-Amoni ya hi ad Opni ya hi ad Geba. Ta himpulut duway
(12) boble an niddum nadan kikkitang an bobleh nan nunlini"odanda.
25 Ya nidat bon dida nan bobleh ad Gibeon ya hi ad Ramah ya hi ad Berot
26 ya hi ad Mispah ya hi ad Kepila ya hi ad Mosa
27 ya hi ad Rekem ya hi ad Irpil ya hi ad Taralah
28 ya hi ad Sela ya hi ad Haelep ya nan boblen di tinanud Jebus an ad
Jerusalem ya hi ad Gibeah ya hi ad Kiriat. Ta himpulut opat (14) di boble
ya nadan kikkitang an bobleh nan nunlini"odanda. Ot hiya danae nimpe
nadan boble an nidat hinadan tinanud Benjamin.

19

Hay Nidat Hinadan Tinanud Simeon

1 Hay mi'adwan nabunut an midattan hi luta ya nadan tinanud Simeon.
Hay nidat i dida ya na'alah nadan numboblayan di tinanud Judah.
2 Ta datuwe an boble ya ad Beerseba an hay ohah ngadana ya hi ad Seba
ya hi ad Moladah
3 ya hi ad Hasar-Sual ya hi ad Bala ya hi ad Ehem
4 ya hi ad Eltolad ya hi ad Betul ya hi ad Hormah
5 ya hi ad Siklag ya hi ad Bet-Markabot ya hi ad Hasar-Susah
6 ya hi ad Bet-Lebaot ya hi ad Saruhen. Ta himpulut tuluy (13) boble an
niddum nadan kikkitang an bobleh nan nunlini"odanda.

* **18:17 18:17** Hay numboblayan da Ruben ya hi nangappit hi tuluwan di algoh dommang nan wangwang an nungngadan hi Jordan.

7 Ya niddum boh ad Ain ya hi ad Rimmon ya hi ad Eter ya hi ad Asan.
Ta opat di boble an niddum nadan kikkitang an bobleh nunlini"odanda.
8 Ta an namin nadan kikkitang an bobleh nunli"odanda ya niddum an
ingganah ad Baalat-Beer an hay ohah ngadana ya hi ad Ramah an wada
hinan negeb.
Ta danae di nidat hinadan tinanud Simeon
9 an na'ala nimpe hinadan nidat hinadan tinanud Judah te damuna nan
nidat mu adida mahapul hidiyen namin. Ta hiyah diye nan indatday udum
hinadan tinanud Simeon.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Sebulun

10 Hay mi'atluh nabunut an midattan hi luta ya nadan tinanud Sebulun.
Ya hay oha an nidat i dida ya hi ad Sarid.
11 Ta nihipun hidi ot mumpa'eh nan pogpogna hi nangappit hi alimuhan
di algo hi ad Maralah ot ma'alah ad Dabbeset ta ingganah nan kittang an
wa"el an nihaggon hi ad Jokneam.
12 Ya nihipun boh ad Sarid ot mumpa'eh nangappit hi tuluwan di algo hi
ad Kisrot-Tabor ya hi ad Daberat ot mumpatikid hi ad Japia
13 ot minaynayun hi nangappit hi tuluwan di algo hi ad Gat-Heper ya hi
ad Et-Kasin ot mumpa'eh ad Nea ot ihawwangnah ad Rimmon
14 ot mumpali"od hi nangappit hi huddo'na hi ad Hannaton ot mipogpog
hinan nundotal hi ad Ipta-El.
15 Ya nadan udum an boble an niddum ya hi ad Katta ya hi ad Nahalal ya
hi ad Simron ya hi ad Idala ya hi ad Bethlehem. Ta himpulut duwan (12)
namin di boble ya niddum nadan kikkitang an bobleh nunlini"odanda.
16 Ta hiya danae nadan boblen nidat hinadan tinanud Sebulun.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Issakar

17 Hay mi'apat hi nabunut an midattan hi luta ya nadan tinanud Issakar.
18 Ta nadan boblen nidat i dida ya hi ad Jesreel ya hi ad Kesullot ya hi
ad Sunem
19 ya hi ad Haparayim ya hi ad Shion ya hi ad Anaharat
20 ya hi ad Rabbit ya hi ad Kisyon ya hi ad Ebes
21 ya hi ad Remet ya hi ad En-Gannim ya hi ad En-Haddah ya hi ad Bet-
Pases.
22 Ya nan pogpog nadan bobleda ya hi ad Tabor ya hi ad Sahasuma ya
hi ad Bet-Semes ot mapogpog hinan wangwang an nungngadan hi Jordan.
Ta himpulut onom (16) di boble ya niddumda nadan kikkitang an bobleh
nunlini"odanda.
23 Ta hiya danae nimpe nan boblen nidat hinadan tinanud Issakar.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Aser

24 Hay mi'alimah nabunut ya nadan tinanud Aser.
25 Ta hay nidat i dida ya hi ad Helkat ya hi ad Hali ya hi ad Beten ya hi
ad Aksap
26 ya hi ad Allammelek ya hi ad Amad ya hi ad Misal. Ya hay pogpognah
nangappit hi alimuhan di algo ya hi ad Karmel ya hi ad Sihor-Libnat
27 ot mumpa'eh nangappit hi tuluwan di algo hi ad Bet-Dagon ot
dumatong hinan numboblayan di tinanud Sebulun ya nan nundotal an
nungngadan hi Iptah-El hi nangappit hi huddo'na ya hi ad Bet-Emek ya hi
ad Neyel ya hi ad Kabul
28 ya hi ad Eblon ya hi ad Ledo ya hi ad Hammol ya hi ad Kanah ya hi
ad Sidon.

29 Ya hay oha boh pogpogna ya nan numpa'eh ad Ramah ya nan binattuy
aladna an hi ad Tyre ot ahi umeh ad Hosa ot ihawwangnah nan baybay
an nihaggon hi ad Heber. Ya niddum boh ad Mahalab ya hi ad Aksib
30 ya hi ad Umma ya hi ad Apek ya hi ad Rehob. Ta baintit duway (22)
boble ya niddum nadan kikkitang an bobleh nunlini"odanda.
31 Ta hiya danaey nidat hinadan tinanud Aser.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Naptali

32 Hay mi'anom an nabunut ya nadan tinanud Naptali.
33 Ya hay pogpog nadan nidat i dida ya nihipun hi ad Helep ya nan ongal
an kayiw an oak hi ad Saanannim ot mumpa'eh ad Adami-Nekeb ya hi ad
Jabneel ya hi ad Lakkum ot mipogpog hinan wangwang an nungngadan
hi Jordan.
34 Ot mumpali"od hi nangappit hi alimuhan di algo hi ad Asnot-Tabor ot
mumpa'eh ad Hukkok. Ot dumatong hinan numboblayan nadan tinanud
Sebulun hi nangappit hi muyyadna ya hi Aser hi nangappit hi alimuhan di
algo ya nan wangwang an nungngadan hi Jordan hi nangappit hi tuluwan
di algo.
35 Ya niddum bo nadan binattuy aladda an boble an hi ad Siddim ya hi
ad Ser ya hi ad Hammat ya hi ad Rakkat ya hi ad Kinneret
36 ya hi ad Adamah ya hi ad Ramah ya hi ad Hasor
37 ya hi ad Kedes ya hi ad Edrey ya hi ad En-Hasor
38 ya hi ad Iron ya hi ad Migdal-El ya hi ad Horem ya hi ad Bet-Anat ya
hi ad Bet-Semes. Ta himpulut hiyam (19) an namin di boble ya niddum
nadan kikkitang an bobleh nunlini"odanda.
39 Ta danae nadan boble an nidat hinadan tinanud Naptali.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Dan

40 Hay mi'apituh nabunut ya nadan tinanud Dan.
41 Nadan nidat i dida ya hi ad Sorah ya hi ad Estaol ya hi ad Ir-Semes
42 ya hi ad Saalabbim ya hi ad Ayjalon ya hi ad Itlah
43 ya hi ad Elon ya hi ad Timnah ya hi ad Ekron
44 ya hi ad Elteke ya hi ad Gibbeton ya hi ad Baalat
45 ya hi ad Jehud ya hi ad Bene-Berak ya hi ad Gat-Rimmon
46 ya hi ad Me-Jarkon ya hi ad Rakkon ya nadan bobleh dommang di ad
Joppa.
47 Mu hidin adi abalinan nadan tinanud Dan an pa'aanon nadan
numpunhituh nan nidat i dida an pumboblayanda ot eda gubaton nadan
nunhituh ad Lais* ot abakonda dida. Te numpateda dida ot diday mihukkat
an numboblehdi. Ot ngadananda ta ad Dan an ngadan nan nalpuwanda
an tinanud.
48 Ta danae nimpe nadan nidat hi numboblayan nadan tinanud Dan ya
niddum nadan kikkitang an bobleh nadan nunlini"odanda.
49 Ya hidin nalpah an nidattan nadan tinanud Israel hi boble ot ahida
mohpe idattan hi Joshua an hi imbabalen Nun hi pumboblayanda.
50 Ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios ta nidat i hiya nan pinhodna
an boble an hi ad Timnat-Serah an wadah nan nun'abillid an boblen nadan
tinanud Epraim. Ta hidiyen boble di ena impaphod ot punhituwandan
hina'amma.
51 Ta danae nadan boblen impiyappong nan padi an hi Eleaser ya hi
Joshua an imbabalen Nun ya nadan ap'apuh nan himpa'himpamu'un an

* **19:47 19:47** Hay ohah ngadan di ad Lais ya hi ad Lesem.

tinanud Israel hidin na'amungdan namin hinan way tabernakel hi ad Siloh ot ibunutda nadan midat hinadan tinanud Israel. Ta hidiyey nagibbuhan di nangogodwandah nan bobleh ad Kanaan.

20

Hay Bumtikan Di Pimmate An Aggena Inatta

1 Alyon bon Apu Dios i Joshua di,
2 Ibagam hinadan i'ibam an tinanud Israel ta piliyonda nadan boble an mabalin an bumtikan di pimmate an aggena inatta ta miyunnudan hidin imbaga' i Moses hi atonyu.
3 Ta nan waday pinatena an aggena inatta ya mabalin an bumtik hidi ta mibaliw hinadan mangiballoh.
4 Ya wa'e ta binumtik nan pimmate an aggena inatta i dadiyen boble ya ume ni' hinan pangihahapitan hinan geyt di boble ta ibaganah nadan ap'apuhdi nan na'at ya ahida mohpe paghopon ta iyedah nan ena iha"adan.
5 Ya wada'ey mitnud i hiyahdi an e mangiballoh ya adi mabalin hi iyabulut nadan tataguhdi an mipapate te aggena inatta ya aggena ninonomnom an pumate.
6 Ya nadan tataguhdiy mangipanuh ta panginnilaanda hi'on numbahul onu aggena inattan inat. Ot bokona'e bahul ya mabalin an umohnong hidi ta ingganah on mate nan nabaktun padi i diyen na'atana ya ahi mabalin an umanamut hi bobleda.
7 Ot hay pinilida ya hi ad Kades hi ad Galilee hinan nun'abillid an boblen di tinanud Naptali ya hi ad Sekem hinan nun'abillid an boblen di tinanud Epraim ya hi ad Kiriat-Arba an hay ohah ngadana ya hi ad Hebron hinan nun'abillid an boblen di tinanud Judah.
8 Ya hay pinilida hinan nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan an potto' di ad Jeriko ya hi ad Beser an nundotal hinan nabaktu an agge naboblayan an boblen nadan tinanud Ruben ya hi ad Ramot hi ad Gilead an boblen nadan tinanud Gad ya hi ad Golan hi ad Basan an boblen nadan tinanud Manasseh.
9 Ta danae nadan boblen pinilidah bumtikan nadan ibbadan tinanud Israel ya ta'on on nadan bokon tinanud Israel an ni'iboblen dida an aggeda inattan pimmate ta mibaliwda hinan mangiballoh ta ingganah mihahapit.

21

Hay Nidat Hinadan Tinanud Libay

1 Indani ya imme nadan mangipangpanguluh nadan tinanud Libay hi awadan nan padi an hi Eleasar ya hi Joshua an imbabalen Nun ya nadan mangipangpanguluh nadan udum an tinanud Israel
2 hi ad Siloh an oha an bobleh ad Kanaan ot alyonda i dida di, Hi Apu Dios ya imbagana i Moses an midattan ami an tinanud Libay hi pumboblayanmi ya ha pangipastolanmih halunmi.
3 Ot abuluton nadan tinanud Israel te hidiye tuwaliy inalin Apu Dios ot idattanda nadan tinanud Libay hi pumboblayanda ya pumpastolanda.
4 Ot hay namanguluh nabunut hi nidattan an tinanud Libay ya nadan tinanudan Kohat. Ta nadan tinanud nan padi an hi Aaron ya nidattanda hi himpulut tuluy (13) boble an na'alah nadan boble an nidat hinadan tinanud Judah ya nadan tinanud Simeon ya nadan tinanud Benjamin.

5 Ya hay nidat hinadan udum an tinanud Kohat ya himpuluy (10) boble
an na'alah nadan nidat hinadan tinanud Epraim ya nadan tinanud Dan ya
hay godwan di tinanud Manasseh.
6 Ya nadan tinanudan Gerson* ya himpulut tuluy (13) boble di nidat i
dida an na'alah nan nidat hinadan tinanud Issakar ya tinanud Aser ya
tinanud Naptali ya hay godwan di tinanud Manasseh hi ad Basan.
7 Ya nidattanda bo nadan tinanud Merari hi himpulut duway (12) boble
an na'alah nadan boblen di tinanud Ruben ya tinanud Gad ya tinanud
Sebulun.
8 Ta nipa'annung nan imbagan Apu Dios i Moses an midattandah
pumboblayan ya pumpastolan nadan tinanud Libay.
9 Ya hay boble hi indat nadan tinanud Judah ya nadan tinanud Simeon
10 hinadan namangulu an nabunut an tinanud Aaron an apapun Kohat
an imbabalen Libay
11 ya hi ad Kiriat-Arba an ningadanan nan hi apun Anak an hi Arba. Mu
hay ngadana mo ya hi ad Hebron an wadah nan nun'abillid an boblen
nadan tinanud Judah. Ya hay niddum ituwe ya nan pumpastolan hi
nunlini"odana.
12 Mu nadan puntanoman ya nadan kikkitang an bobleh nunlini"odan
diyen boble ya nidat i Kaleb an imbabalen Jepunneh.
13 Ta nidat hinadan tinanud nan padi an hi Aaron hi ad Hebron an ohah
nadan boble an mabalin an bumtikan di pimmate ta mihwang hinadan e
mangiballoh. Ya nidat bon dida hi ad Libnah
14 ya hi ad Jattir ya hi ad Estemoa
15 ya hi ad Holon ya hi ad Debir
16 ya hi ad Ain ya hi ad Jutah ya hi ad Bet-Semes. Ya niddum an nidat
nadan pumpastolan hinan nunlini"odan dadiyen boble. Ta hiyam di boble
di indat datuwe an duwa an tinanud an da Judah i Simeon.
17 Ya hay nidat an nalpuh nadan tinanud Benjamin ya hi ad Gibeon ya
hi ad Geba
18 ya hi ad Anatot ya hi ad Almon. Ta opat di boble ya nadan pumpastolan
hinan nunlini"odan dadiyen boble di nidat i dida.
19 Ta an namin nadan boble an nidat hinadan tinanud nan padi an
hi Aaron ya himpulut tulun (13) namin ya nadan pumpastolan hinan
nunlini"odanda.
20 Ya nadan udum an tinanud Kohat an imbabalen Libay ya waday nidat
i dida hinan boblen nadan tinanud Epraim.
21 Ta hay nidat hinan nun'abillid an bobleda ya hi ad Sekem an ohah
nadan boblen mabalin an bumtikan di pimmate an aggena inatta ta
mibaliw ya hi ad Geser
22 ya hi ad Kibsaim ya hi ad Bet-Horon ya niddum nadan pumpastolan
hinan nunlini"odan i dadiyen boble. Ta opat di boblen namin di nidat
hinadan tinanud Kohat.
23 Ya hay nidat hi nalpuh nadan tinanud Dan ya hi ad Eltekeh ya hi ad
Gibbeton
24 ya hi ad Ayjalon ya hi ad Gat-Rimmon ya niddum nadan pumpastolan
hinan nunlini"odan i dadiyen boble. Ta opat di boble di nidat damdamah
nadan tinanud Kohat.
25 Ya wada boy nalpuh nan godwan di tinanud Manasseh hi nangappit hi
alimuhan di algo. Ta nidat hi ad Ta'anak ya hi ad Gat-Rimmon an niddum

* **21:6 21:6** Hi Gerson ya hiya nan panguluwan ot ahi hi Kohat mu gapu ta hi Kohat di ud holag hinan padi an hi Aaron an dida nadan numpadi ya hiya nan diday namangulun nidattan.

nadan pumpastolan hinan nunlini"odan dadiyen boble. Ta duway boble di indatda.
26 Ta himpulun (10) namin di boble an niddum nadan pumpastolan hinan nunlini"odan dadiyen boble di nidat hinadan udum an tinanud Kohat.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Gerson

27 Nadan tinanud Gerson an ohah nadan imbabalen Libay ya hay nidat i dida an boblen nadan godwan di tinanud Manasseh ya hi ad Golan an oha an boble hi ad Basan. Ya hi ad Golan ya oha boh nadan boblen bumtikan di pimmate an aggena inatta. Ya nidat bo hi ad Be-Esterah ya niddum nadan pumpastolan hinan nunlini"odan i dadiyen duwa an boble.
28 Ya hay nidat hi boblen nadan tinanud Issakar ya hi ad Kision ya hi ad Daberat
29 ya hi ad Jarmut ya hi ad En-Gannim ya niddumda bo nadan pumpastolan hinan nunlini"odan i dadiyen boble. Ta opat an namin di boble di indatdah nadan tinanud Gerson.
30 Ya nadan tinanud Aser ya indatda hi ad Misal ya hi ad Abdon
31 ya hi ad Helkat ya hi ad Rehob ya niddum bo nadan pumpastolan hinan nunlini"odan i dadiyen boble. Ta opat di boble di indatda.
32 Ya hinan tinanud Naptali ya indatda hi ad Kedes an boble hi ad Galilee an oha bon boble an bumtikan di pimmate an aggena inatta ta mibaliw ya hi ad Hammot-Dor ya hi ad Kartan ya niddumda bo nadan pumpastolan i dadiyen boble. Ta tulun namin di boble di indat nadan tinanud Naptali.
33 Ta himpulut tulun (13) namin di bobleh nidat hinadan tinanud Gerson ya niddum nadan pumpastolan hinan nunlini"odan i dadiyen boble.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Merari

34 Nidattan bo nadan tinanud Merari an imbabalen bon Libay.
Ya hay nidat i dida hi nalpuh nadan tinanud Sebulun ya hi ad Jokneam ya hi ad Kartah
35 ya hi ad Dimnah ya hi ad Nahalal an niddum nadan pumpastolan hinan nunlini"odan dadiyen boble. Ta opat an namin di boble di indatda.
36 Ya hinan tinanud Ruben ya nidat hi ad Beser ya hi ad Jahas
37 ya hi ad Kedemot ya hi ad Mephaat an niddum nadan pumpastolan hinan nunlini"odan dadiyen boble. Ta opat an namin di boble di indatda.
38 Ya nadan tinanud Gad ya nidat hi ad Ramot an oha an boble hi ad Gilead an oha bo an boble an bumtikan di pimmate an aggena inatta ta mibaliw ya hi ad Mahanaim
39 ya hi ad Hesbon ya hi ad Jaser an niddum nadan pumpastolan hinan nunlini"odan dadiyen boble. Ta opat an namin di boble hi indatda.
40 Ta himpulut duwan (12) namin di bobleh nidat hinadan tinanud Merari an imbabalen Libay.
41 Ya an namin nadan boble an indat nadan ibbadan tinanud Israel hinadan tinanud Libay ya napat ta walu (48) an niddum nadan pumpastolan i dadiyen boble.
42 Ta an namin datuwen boble ya wada nimpe di pumpastolanda hi niddum an nidat.

Hay E Nunhituwan Nadan Tinanud Israel Hinan Indat Apu Dios I Dida

43 Indat Apu Dios an namin nadan boble an imbaganah nadan a'ammod nadan tinanud Israel hi idatna i dida. Ot eda mumboblehdi.
44 Ya wada moy linggop an indat Apu Dios i dida an tinanud Israel ta nipa'annung din imbagana i handidan a'ammodda. Te ma"id ha ohah

nadan binuhulda hi nangabak hinadan tinanud Israel te an namin nadan binuhulda ya impa'abak Apu Dios i dida.
45 Ya an namin di imbagan Apu Dios an maphod an atonah nadan tinanud Israel ya impa'annungna.

22

Hay Numbangngadan Nadan Udum An Tinanud Israel Hi Dommang Nan Wangwang

1 Hidin nagibbuh an nidattandan namin hi pumboblayanda ya inayagan Joshua nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya hay godwan nadan tinanud Manasseh
2 ot alyonan dida di, Da'yu ya inatyun namin nadan imbagan Apu Dios hinan baalna an hi Moses hi atonyu ya athidi bon inun'unudyun namin nadan imbaga' an atonyu.
3 Ot maphod ta ta'on hi nadne mo tayya ya agge da'mi damdama tintinnaynan i da'yu an i'ibami. Mu onyuot inat di abalinanyun nangipa'annung hinan pohdon nan Ap'apu ta'u an atonyu.
4 Ot ad uwanin impalinggop da'mi an i'ibayu hinan Ap'apu ta'u ta nipa'annung din imbagana ya mabalin mohpen umanamut ayuh nan pumboblayanyu hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan an indat Moses an baal Apu Dios i da'yu.
5 Mu pa'tiggonyu ta inaynayunyu an un'unudon nan tugun Moses i dita'u an pohpohdon ta'u nan Ap'apu ta'u an hi Apu Dios ya an namin di aton ta'u ya nan miyunnudan hinan pohdona. Ya nadan tuguna di un'unudon ta'u ta na'na'unnud ta'un hiya hi an namin di nitaguwan ta'u ya nomnom ta'u ya hiya ya abuh di punhilbiyan ta'u.
6 Ot wagahan Joshua dida ot ahina pa'anamuton dida.
7 Manu'e hi niddum nadan godwan di tinanud Manasseh ya ta'on on dida ya wada tuwali di indat Moses hi pumboblayanda hi ad Basan. Mu nan godwana ya indattan Joshua dida hi pumboblayanda hi nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta niddumdah nadan ibbadan tinanud Israel. Ta hidin ipa'anamut Joshua dida ya winagahana nimpe dida
8 an alyonay, Umanamut ayu an ongal di kinadangyanyuh iyanamutyu an umat i danae an dakol an halun ya balitu' ya silber ya gombang ya gumo' ya nadan dakkodakkol an lubung. Ya dimmatong ayu'e ya ginogodwayuh nadan i'ibayu danaen inala ta'uh nadan binuhul ta'u.
9 Ta nadan tinanud Ruben ya nadan tinanud Gad ya hay godwan di tinanud Manasseh ya tinaynanda nadan ibbadan tinanud Israel hi ad Siloh hinan boble hi ad Kanaan ot umanamutdah ad Gilead an hidiye tuwali nan imbagan Apu Dios i Moses hi midat i dida.

Hay Nangiyammaandah Nan Pangidawatan Hi Mi'nong I Apu Dios

10 Hidin dimmatong nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya nan godwan di tinanud Manasseh hi ad Gelilot an bobleh ad Kanaan an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ot iyammada han ongal an pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios.
11 Mu hidin dingngol nadan ibbadan tinanud Israel hidih ad Kanaan hidiyen inyammadan pangidawatan hi mi'nong hinan pogpog di ad Kanaan an ad Geliloth an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan

12 ya na'amungdan namin hi ad Siloh ta wan eda gubaton nadan ibbadan
nangathidi.
13 Ta intuda'da nan padi an hi Pinehas an imbabalen Eleasar hi awadan
nadan tinanud Ruben ya nadan tinanud Gad ya nan godwan di tinanud
Manasseh hi ad Gilead.
14 Ya hay nun'ibbana an imme ya nadan ap'apun di hinohhah nadan
himpulun (10) tinanud Israel an numboble hi nangappit hi alimuhan di
algo. Ya dadiyen himpulun (10) a'ap'apu ya way ohaon inta'dogna nan
nalpuwana an tinanud.
15 Ta immedah ad Gilead an numboblayan nadan tinanud Ruben ya
tinanud Gad ya nan godwan di tinanud Manasseh ot alyonda i dida di,
16 Na'amung amin namin hinadan ibba ta'un tinanud Israel ot ituda'
da'min umalihtu te tanganu onyu nginhe nan Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel ta impata'dogyu ha pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios?
Nganney gapuna ta eyu ngohayon hi Apu Dios?
17 Undan lininglingyu nan ongal an numbahulan ta'uh din awadan ta'uh
ad Peor ta hidiyey linummuh natayan di dakkodakkol hinadan i'iba ta'u
an gapuh nan nunnaud an dogoh an nundusan Apu Dios i dita'u? Ya tee
an ingganah ad uwani ya mumpalpaligat ta'u an gapu i diyen numbahulan
ta'u.
18 Ya nee bon du'gonyuh Apu Dios hi ad uwani ot ma"id ha bahhona an
hi bigat ya dusaon dita'un namin an tinanud Israel.
19 Hi'on hay punnomnomyu ya adi maphod hituwen bobleyu ya
udu'dulna on taynanyuhtu ta umagwat ayu attog ta hidi ta'un namin
an mumbobleh nan awadan nan tabernakel. Ta idattan da'yuhdi hi
pumboblayanyu. Mu ta adiyu ngohayon hi Apu Dios ya ta'on on da'mi
ta e ayu mangiphod hi nat'on an pangidawatanyuh mi'nong an bokon nan
pangidawatan ta'u tuwalih i'nong ta'u hinan Ap'apu ta'u an hi Apu Dios.
20 Te umat hidin hi Akan an imbabalen Serah an gapuh aggena nan-
gunudan hinan imbagan Apu Dios ya inalana nan mipagol ta nidduman
ta'un tinanud Israel an nadusa. Ta bokon hi Akan ya abuh di nadusa an
gapuh numbahulana te ni'yateday dakol an ibba ta'u.

21 Ya alyon nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya nan godwan di
tinanud Manasseh di,
22 Nan ongal di abalinana an Dios ya hiyay Ap'apu. Ya hiya ya
na"innilana nan immannung. Ot mahapul an innilaonyu an i'ibami
an tinanud Israel an hituwe'e di pungngohayanmi i Apu Dios ta adimi
un'unudon hiya ya udu'dulnay dadagon da'mih ad uwani.
23 Ot immannung'e an din'ugmih Apu Dios ta hiya nan iniphodmi han
nat'on an pangidawatan ta pangiyayanmih nadan maghob an mi'nong
ya nan midawat an nalpuh nadan ginapasda ya nadan mi'nong hi
pi'hayyupan ya ta'on attog hi dusaon da'min Apu Dios.

24 Mu adi athidi te manu'e attog hi inatmih tuwe ya adimi pohdon an
alinah udum hi algo ya alyon nadan tanudanyu hinadan tanudanmi hi
ma"id ha niyatanda i Apu Dios an Ap'apu ta'un tinanud Israel.
25 Ya mabalin bon alyonday, Hi Apu Dios ya binattan dita'uh nan
wangwang an nungngadan hi Jordan ot agge ayu nibilang hi tataguna.
Ot alina ya diday gumapuh pangidinongan nadan matanudanmi hi udum
hi algo an mundayaw i Apu Dios.

26 Ta hiyah tuwe nan inyammamih tuwen pangidawatan mu bokon
punggobhan hi mi'nong onu nadan midawat an udum.

27 Te hay ninomnommih iyatan tuwen inyammami ya mangipa'innila
an dita'uh ad uwani ya namamah nadan matanudan hi pidwana an
middum amin da'yu an mundayaw i Apu Dios hidih nan tabernakel.
Ta inaynayunmin mangiyalihdih nadan maghob an mi'nong ya nadan
udum an midawat i Apu Dios ya nan mi'nong hi pi'hayyupan. Ta
nadan tanudanyuh pidwana ya adida alyon hinadan tanudanmi hi aggeda
nibilang hi tatagun Apu Dios.
28 Mu onha alina athidiy alyonda i da'mi onu nadan tanudanmih
pidwana ya mabalin an hay pambalmi ya alyonmi di, Undan adiyu tigon
an hituwe an inyamman di a'ammodmi ya panginomnomnomanda ya
abuh nan pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios. Mu bokon hituwe di
pangidawatanmih nadan maghob an mi'nong ya nadan udum an midawat
te hiyah tuwe di pangimatunan ta'u an hi Apu Dios ya abuh di un'unudon
ta'u.
29 Ot inayunda bon alyon di, Adi mahan mabalin hi emi du'gon hi
Apu Dios an gapuh nangiyammaanmi hi panginomnomnomanmih nan
pangidawatan hi maghob an mi'nong ya nadan midawat an nalpuh nadan
ginapasmi ya nadan udum an midawat i Apu Dios te hiyah diyen nan
pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios an wadah hinangngab nan tabernakel
di pangiyayanmih nadan idawatmi i hiya.
30 Ya maphod hi nangngolan nan padi an hi Pinehas ya nadan himpulun
(10) ap'apun nadan tinanud Israel i diye an imbagan nadan ibbada an
tinanud Ruben ya tinanud Gad ya nan godwan di tinanud Manasseh.
31 Ot alyon Pinehas an imbabalen nan padi an hi Eleasar di, Ad uwani ya
innilamin wadah Apu Dios hitun na'amungan ta'u. Te aggeyu aya din'ug
hiya ot ma"id ha lummuh ena pundusaan i dita'un tinanud Israel.
32 Ot nan padi an hi Pinehas an imbabalen Eleasar ya nadan nun'ibbana
an a'ap'apu ya numbangngaddah ad Kanaan hidin nalpah an nunhahapit-
dah nadan i'ibadan tinanud Ruben ya tinanud Gad hi ad Gilead ot
ipa'inniladah nadan ibbadan tinanud Israel nan a'atna.
33 Ya immamlongdah nangngolanda ot inayundan dayawon hi Apu Dios.
Ot idinongda mon munhahapit hi eda pangubatan hinan numboblayan
nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya tinanud Manasseh.
34 Ta nginadanan nadan tinanud Ruben ya nadan tinanud Gad nan
inyammadan pangidawatan hi, Hituwey pangimatunan ta'u an hi Apu Dios
ya abuh di un'unudon ta'u.

23

Hay Tugun Joshua Hinadan Tinanud Israel

1 Hidin imme moy atnay tawon an impalinggop Apu Dios nadan tinanud
Israel te ma"id mo ha nangubat i dida ya hi Joshua ya amamma mo ahan.
2 Ta impa'ayagnan namin nadan ibbanan tinanud Israel an ta'on on
nadan ap'apun di himpahimpamu'un ya nadan opisyal di tindalu ya nadan
mangipanuh hi mihahapit ot alyonan dida di, Amammaa' mo ahan tayya.
3 Mu tinannigo ta'uy inat nan Dios an dayawon ta'u an namoddang i
dita'u ta nadadag datuwen boble te hiyay nangubat i dida.
4 Ot nomnomnomonyu nan inat'un nangipiyappong i da'yuh nadan
boblen di udum an tatagun inabak ta'u an nihipun hinan wangwang an
nungngadan hi Jordan an nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan
baybay an nungngadan hi Mediterranean an nangappit hi alimuhan di

algo. Ya ta'on on nadan boble an agge ta'u ni' inabak ya nalpah mo an
impiyappong'un da'yu.
5 Te innila' an hi Apu Dios an dayawon ta'u ya hiyay mangipabtik i dida
hi umayanyuhdi ta da'yuy e mumboblehdi te hidiyey imbagana.
6 Ot hiya nan mahapul an na'tullid ayu ya tigonyu ta un'unudonyun
namin nadan nibagah nan Nitudo' an Tugun Moses ta adiyu ipatnan
iwalong an ta'on on oha.
7 Ya adi ayu midmiddum an mangat hinan at'atton nadan tatagu an
nabati an nanongnan ni'iboble i da'yu. Ta adiyu ipatnan dayawon nadan
imbilangdah diosda ya adi ayu mumpaboddang i dadiyen diosda. Ya adi
ayu munsapata i dadiye.
8 Ta hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya abuh di inaynayun
ta'u an un'unudon an umat hinan ina'inat ta'u tuwali ta ingganah ad uwani.
9 Te innila ta'u an ta'on hi o''ongal an boble an ongal di abalinanda on
inabak Apu Dios. Ta hiya nan ingganah ad uwani ya ma''id ha nangabak i
dita'u.
10 Ta ta'on on ammuna ha oha i dita'u ya abalinana an pabtikon di
hinlibuh (1,000) tatagu te hidiyey imbagan Apu Dios hi atona.
11 Ot hiya nan nomnomnomonyu ta hi Apu Dios di nanongnah pohpo-
hdonyu.
12 Mu du'gonyu'e tuwali ta e ayu middum hinadan nabati an nanongnan
ni'iboble i da'yu ta mi'yahawa ayu i dida ya ni'hayhayyup ayu i dida
13 ya umannung an adi mo pabtikon nan Ap'apu ta'u an hi Apu Dios an
dayawon ta'un tinanud Israel datuwen tatagu ituwen boble an ta'on onyu
gubaton dida. Ta mumbalinda hi ay hulu ta makna ayu. Ya ayda huplit
ya pagit an mamalpaligat i da'yu ta ingganah on ma''id ha mabati i da'yu
ituwen maphod an boblen indat Apu Dios i dita'u.
14 Ha''on mo tee ya innila' an adi madne ya taynan da'yu. Mu
ta'ommannot innila ta'u an namin nadan maphod an imbagan nan Ap'apu
ta'un hi Apu Dios ya atona an ma''id ha ibahhona. Te an namin di imbagana
ya impa'annungna.
15 Mu adi ammuna nan maphod an imbagana hi ipa'annungna te
atbohdin ipa'annungna nan adi maphod an imbaganah atona.
16 Ta hiya nan ibahho ta'u'e nan tugun Apu Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel an imbaganah aton ta'u ta nadan dios di udum an tatagu
di dayawon ta'u ya nunhilbiyan ta'u ya ma''id bo ha bahhona an dusaon
dita'un Apu Dios an gapuh bungotna ta ma''idon dita'u ituwen maphod an
boble an indatna i dita'u.

24

Hay Imbagan Joshua Hinadan Tinanud Israel Hi Na'amungandah Ad Sekem

1 Inayagan bon Joshua nadan ibbana an tinanud Israel an didan
namin hinadan ap'apun di himpahimpamu'un ya nadan opisyal di tindalu
ya nadan mangipanuh hi mihahapit ta ma'amungdah ad Sekem an
pundayawanda i Apu Dios.*
2 Ot alyon Joshua i didan namin di, Hi Apu Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel ya alyonay, Hidin nadne ya nadan a'ammodyu an umat
i Terah an hi aman da Abraham i Nahor ya numbobledah daggah nan

* **24:1 24:1** Hi ad Sekem ya ma'ali hi pundayawanda i Apu Dios te nihaggon hinan billid an nungngadan hi Ebal an nangiyammaan Joshua hi pangidawatanda hi mi'nong i Apu Dios (Joshua 8:30-35).

wangwang an nungngadan hi Euprates. Ya hay dinayawda ya nadan dios
di udum an tatagu.
3 Mu inayaga' din hi apuyu an hi Abraham ta tinaynanah diyen
numboblayanah daggah di wangwang an nungngadan hi Euprates ot
ipangulu' hituh ad Kanaan ta ma"id ha aggena hinawang ituwen namin
an boble. Ot punholago' hi dakkodakkol te nawadah Isaac an imbabalena.
4 Ot mahlag hi Isaac ta da Jacob i Esau. Ot idat'u i Esau nan nun'abillid
an boble hi ad Seir ta hidiy ena numboblayan. Mu hi Jacob e ya nadan
imbabalena ya numbaatdah ad Egypt.
5 Ta hidin wadadahdi ot honago' hidi da Moses i Aaron ta dakol di
ina'inat'un nangipaligligat hinadan i Egypt ot ahi da'yu okakon hidi.
6 Ya hidin impa'aan'u nadan a'ammodyuh ad Egypt ot ipangulu' dida ta
dimmatongdah nan baybay an mumbolah ya inunud nadan i Egypt dida
an numpungkabayuda ya nungkakalesaday udum.
7 Mu nada'e an a'ammodyu ya numpahpahmo'da i ha"on an Dios ta
hinawana' dida i han munhihillong an bugut hinan numbattanandah
nadan i Egypt. Ot mun'a'alting nadan i Egypt hinan baybay ya wada i
da'yuy nanigo i danaen na'at i dida. Ot ipluyyuh nan agge naboblayan ta
nadney eyu immaninnabatan hidi.
8 Ot ipangulu da'yuh boblen nadan tinanud Amor an nunhituh nangappit
hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
Ya ginubat da'yun dida mu da'yuy nangabako'. Ta dinadag'u dida ot da'yuy
mihukkat an numboble hi bobleda.
9 Indani bo ya nundadaan nan patul hi ad Moab an hi Balak an
imbabalen Sippor an mangubat i da'yu. Ta impa'ayagnah Balaam an
imbabalen Beor ta wan idutan da'yun hiya.
10 Mu agge' inyabulut ta hiya nan on da'yuot winagahan i hiya ta athidiy
inat'u an nangibaliw i da'yu ta agge da'yu ginubat i Balak.
11 Ta ingganaot agwatonyu nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta
dinatnganyuh ad Jeriko. Ya ginubat da'yu boh nadan i Jeriko ya nadan
tinanud Peris ya nadan tinanud Kanaan an umat hinadan tinanud Amor
ya tinanud Hit ya tinanud Girgas ya tinanud Hib ya tinanud Jebus. Ot
ipa'abak'u didan namin i da'yu.
12 Te impatakut'u dida tuwali ta hiya nan binumtikda an ta'on on din
duwan patul di tinanud Amor. Ta hiya nan bokon hay ispadayu ya panayu
di gapunah nangabakanyu.
13 Ta indat'uy numboblayanyu ya lutayu an aggeyu nablayan. Ta hiya
nan ad uwani ya wahna ayun numboble an pangpangannanyu nadan
greyp ya olibo an bokon da'yuy nangitanom.

Hay Ma'udih Intugun Joshua

14 Ot alyon Joshua di, Ot hay maphod ya hi Apu Dios di taktan ta'u ya
na'na'unnud ta'u an munhilbi i hiya. Ta du'gon ta'u nadan dios an dinayaw
di a'ammod ta'uh awadandah nan daggah di wangwang an nungngadan
hi Euprates ya hi ad Egypt. Ta hi Apu Dios nimpe ya abuh di punhilbiyan
ta'u.
15 Mu ningammut'e an ma"id ha pamhodyu an munhilbi i Apu Dios ya
mumpili ayu moh ad uwani hi'on nganney punhilbiyanyu hi'on nadan dios
an nunhilbiyan handidan a'ammodyu hi awadan ta'uh nan daggah nan
wangwang an nungngadan hi Euprates onu nadan dios di tinanud Amor
an numboble ni' hitun numboblayan ta'u. Mu ha"on'e tee ya da'mi an
hina'amma ya hina'appu ya hi Apu Dios di punhilbiyanmi.

16 Ya inalin nadan tatagu di, Adi mahan mabalin an du'gonmih Apu Dios
ta nadan dios di udum an tatagu di emi punhilbiyan.
17 Te hiya eh'a di nangikak i dita'u ya nadan a'ammod ta'uh ad Egypt
hi ahimbut ta'uhdi. Ya undan agge ta'u tinannigo nadan nakaskasda'aw
an ina'inatna. Ya hiya peman di nangih'ihwang i dita'u hinadan tataguh
abobboble hinan dinaladalan ta'u.
18 Ya hidi bon dimmatong ta'u ituwen boble ya hiya boy nangipabtik
hinadan tatagu an numpumboble i datuwen boble an ta'on on nadan
tinanud Amor an nunhituhtu. Ot hiya nan ta'on on da'mi ya munhilbi
ami i Apu Dios te hiya tuwali nan Dios an dayawon ta'u.
19 Ya inalin bon Joshua hinadan tatagu di, Undan ihya abalinanyun
punhilbiyan hi Apu Dios an hiya nan Dios an ma"id ha nipaddungana ya
hiya ya ma'abohhol hi'on waday udum an dayawon ta'u. Ya adi da'yu
pakawanon i hiya hinan pungngohayanyu ya pumbahulanyu.
20 Te du'gonyu'e hi Apu Dios ta munhilbi ayuh nadan dios di udum an
tatagu ya umannung an iwalong dita'u ya dinadag dita'u i hiya an ta'on on
maphod di nangatna i dita'u hi hopapna.
21 Mu inalin nadan tatagu di, Adi ahan mabalin an atonmihna. Te da'mi'e
ya hi Apu Dios di punhilbiyanmi.
22 Ya inalin bon Joshua i diday, Ot nomnomnomonyuh naen inaliyu. Te
da'yu mahan di nangali an hi Apu Dios di un'unudonyu.
Ya inalin nadan tatagu di, O, immannung an da'mi di nangali inae.
23 Ya inalin Joshua di, Ot athina'e ya mahapul an pun'iwillihyu nadan
dios di udum an tatagu an wada i da'yu ta hi Apu Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel di pangiyohhaanyu hi nomnomyu.
24 Ya inalin bon nadan tatagu di, Nan Ap'apu ta'u an hi Apu Dios di
punhilbiyanmi ya un'unudonmi.
25 Ta hidih nan nungkampuwanda hi ad Sekem ya intudo' Joshua nadan
nunhahapitanda i diyen algo ot ibagana bo nadan udum an mahapul an
un'unudonda.
26 Ta intudo'na dadiye hinan nitudo'an nan Tugun Apu Dios. Ot alana
han ongal an batu ot ena ipabun hi pu''un nan kayiw an oak an nihaggon
hinan pi'dammuwanda i Apu Dios.†
27 Ot alyonah nadan tatagu di, Nomnomnomonyuh tuwen batu ta
panginomnomnoman ta'uh nadan inalin Apu Dios ya nan e ta'u hinahapit.
Ta wan adi ta'u du'gon hi Apu Dios.
28 Ot pa'anamuton mohpen Joshua nadan tatagu.

Hay Natayan Joshua Ya Hay Natayan Eleasar

29 Ya indani ya nateh Joshua an baal Apu Dios an imbabalen Nun hidin
nuntawon hi hinggahut ta himpulu (110).
30 Ot ilubu'dah nan lutan nidat i hiya hi ad Timnat-Serah hinan
nun'abillid an boblen di tinanud Epraim an nangappit hi huddo' nan billid
an nungngadan hi Gaas.
31 Ya hidin amatagun Joshua ya nadan paddungna an namatnapatna hi
ina'inat Apu Dios an nangipanapto' i dida ya hi Apu Dios di nunhilbiyan
nadan tinanud Israel.
32 Ya hana'en tungal Joseph an inilpudah ad Egypt ya inlubu'dah ad
Sekem hinan luta an ginattang Jacob hi hinggahut (100) di gumo' an pihhu

† **24:26 24:26** Hituwe din numpatigan Apu Dios i Abraham ot iyammaanah pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios ot dayawonahdi.

hinadan linala'in imbabalen Hamor an hi aman Sekem. Ot mumbalin hi
lutan nadan tinanud Joseph.
33 Ya hidin nate bo hi Eleasar an imbabalen Aaron ya inlubu'da hi ad
Gibeah hinan nun'abillid an boblen di tinanud Epraim an hidiye nan nidat
hinan imbabalen Eleasar an hi Pinehas.

24:32 24:32 John 4:5a; Nan Na'na'at 7:16

Judges

Hay A'at Tuwen Liblu An Judges

Hay ipa'innilan tuwen liblu ya nan agge nangun'unudan nadan tinanud Israel hinan tugun Apu Dios i dida an mahapul an patayondan namin nadan numpumbobleh ad Kanaan ta hiya ya abuh di dayawonda ya punhilbiyanda. Mu hay inatda ya niddumdaot hinadan i Kanaan an nundayaw hinadan dios an dayawonda. Ta wa'e ta athidiy inat nadan tinanud Israel on inyabulut Apu Dios an gubaton nadan i Kanaan on inabakda dida. On pinalpaligatda dida on ahi mohpe nuntutuyu nadan tinanud Israel hi aggeda nangun'unudan i Apu Dios. On numpahpahmo'da ta ihwangna didah nadan binuhulda. Ya timbal'en Apu Dios nan pumpahpahmo'anda on pinto'nay oha i dida hi mangipangpangulu i dida an e mangubat hinadan binuhuldan mamalpaligat i dida. Ta ginubatda'e on nangabakda ta hiya nan malinggopda te mihmihwangda.

Mu wa'e bo ta nate nan mangipangpangulu i dida on lininglingda boh Apu Dios on niddumdah nadan i Kanaan an munhilbih nadan dios di udum an tatagu.

Ta athi'athidiy na'na'at i dida. Ta himpulut opat di pinto' Apu Dios hi napalpalog an nangipangpangulu i dida ta inihwangda didah nadan binuhulda. Te ma"id ni' ha patul hi nun'ap'apu hinadan tinanud Israel. Ya gapu ta adida pohdon an un'unudon hi Apu Dios ya way ohaon inatna nan innilana an nadadawoh i hiya. (Judges 17:6)

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nungngohayan nadan tinanud Israel i Apu Dios (Judges 1:1–3:6)
2. Hay nangipangpanguluwan Otniel hinadan tinanud Israel (Judges 3:7-11)
3. Hay nangipangpanguluwan Ehud hinadan tinanud Israel (Judges 3:12-30)
4. Hay nangipangpanguluwan Samgar hinadan tinanud Israel (Judges 3:31)
5. Hay nangipangpanguluwan da Deborah i Barak hinadan tinanud Israel (Judges 4–5)
6. Hay nangipangpanguluwan Gideon hinadan tinanud Israel (Judges 6–8)
7. Hay nangipangpanguluwan Abimelek ya hi Tola ya hi Jair ya hi Jeptah ya hi Ibsan ya hi Elon ya hi Abdon hinadan tinanud Israel (Judges 9–12)
8. Hay nangabakan Samson hinadan i Pilistia (Judges 13–16)
9. Hay nungngohayan di udum i Apu Dios ot dayawonda nadan dios di udum an tatagu (Judges 17–19)
10. Hay nangubatan nadan udum an tinanud Israel hinadan i'ibadan tinanud Benjamin (Judges 20–21)

Hay Nangubatan Nadan Tinanud Israel Hinadan Nabati An Tinanud Kanaan

1 Hidin nateh Joshua ot mahmahan nadan tinanud Israel i Apu Dios hi'on nganne i diday mamangulun e mangubat hinadan tinanud Kanaan.

2 Ya inalin Apu Dios di, Nadan tinanud Judah di ume ot umannung an pangabako' dida ta bagiyondah diyen boble.

3 Ot ayagan nadan tinanud Judah nadan i'ibadan tinanud Simeon an alyonday, Umali ayu ta boddangan da'mi an mangubat hinadan tinanud

Kanaan an nunhituh nan luta an nidat i da'mi ta ahi da'yu pibo boddangan
an mamloh nan nidat i da'yu.
Ot mi'yeda nadan tinanud Simeon.
4 Ta ginubat nadan tinanud Judah ya nadan tinanud Simeon dadiyen
tinanud Kanaan ya nadan tinanud Peris ot pangabakon Apu Dios nadan
tinanud Judah ya nadan tinanud Simeon. Ta pinateday himpuluy libun
(10,000) didah nan bobleh ad Besek.
5 Ya inakhupandahdi nan patulda an hi Adoni-Besek ot gubatonda ot
abakonda nimpe nadan tinanud Kanaan ya nadan tinanud Peris.
6 Mu binumtik hi Adoni-Besek ot pudugonda ot tiliwonda ot putulonday
am'ama"an di ta'lena ya hukina.
7 Ya alyon diyen patul di, Handi ya napituy (70) patul di pinutul'uy
am'ama"an di ta'leda ya hukida ta numbalindah ay kahu an mangan hinan
nagah an makan hi hiluk nan lamehaan'u an umat i ha"on teeh ad uwani.
Ta imballoh Apu Dios i ha"on dadiyen ina'inat'u.
Ot iyedah Adoni-Besek hi ad Jerusalem ta hidiy natayana.
8 Ot gubaton bon nadan tinanud Judah nan bobleh ad Jerusalem ot
pumpateda nadan numpunhituhdi ot pu'ulandah diyen boble.*
9 Ot eda bo gubaton nadan tinanud Kanaan an numpunhituh nadan
nun'abillid an boble ya hinan negeb† ya hinan way pu"un di billid hi
nangappit hi alimuhan di algo.
10 Ot eda bo gubaton nadan tinanud Kanaan an nunhituh ad Hebron an
nangadanan ni' hi Kiriat-Arba. Ot patayonda nadan ap'apuda an da Sesay
ya hi Ahiman ya hi Talmay.
11 Ot inayunda bo an gubaton nadan numpunhitu hi ad Debir an hay
ngadana ni' ya ad Kiriat-Seper.
12 Ya hidiy nangalyan Kaleb di, Nan mangubat ya inabakna nadan
numpunhituh ad Kiriat-Seper ya hiyay mangi'ahawah nan imbabale' an
hi Aksah.
13 Ya indani ya hi Otniel an imbabalen nan hi ibban Kaleb an nihnod i
hiya an hi Kenas di nangabak ta hiyay nangiyahawa i Aksah.
14 Ya hidin nun'ahawaanda mo ya imbagan Aksah i Otniel ta mumbaga
i amada an hi Kaleb hi ipaboltana an luta. Ot umeh Aksah i amana ta
hidin nunla'ah hinan nitakkayana‡ an dongki ya alyon Kaleb di, On waday
ibagam?
15 Ya alyonay, Gapu ta impaboltanmu damdama nan lutan wah nan
negeb i ha"on ya daan mo ta idattana' boh puhung ta pangalanmih liting.
Ot idat Kaleb i hiya nan numbaktu ya nan nunda"ul an puhung.

Hay Nanaynan Nadan Tinanud Ken Hi ad Jeriko

16 Nadan tinanud Ken an holag din hi aman nan ahawan Moses ya
tinaynanda nan boblen awadan di dakol an palma hi ad Jeriko ot mi'yedah
nadan tinanud Judah ot eda mi'hituh nadan tatagu hinan negeb an boble
hi ad Judah an nihaggon hi ad Arad.
17 Indani ya ni'yeda damdama nadan tinanud Judah hinadan i'ibadan
tinanud Simeon ot eda gubaton nadan tinanud Kanaan an numpunhituh
ad Sepat. Ta pinatedan namin nadan numpunhituhdi ot dadagondah diyen
boble. Ot ngadanandah ad Hormah.

---

* **1:8 1:8** Ginubatdah ad Jerusalem mu aggeda nunhituhdi. † **1:9 1:9** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna. **1:12 1:12** Joshua 15:16-19 **1:13 1:13** Joshua 15:17
‡ **1:14 1:14** Hay pangalin di udum hinan nitakkayan ya nihakayan.

18 Ya inlagatda bon inabak nadan nunhituh ad Gaza ya hi ad Askelon ya
hi ad Ekron ya nadan nunlini"odan an boblehdi.

Hay Aggeda Nangabakan Hi An Namin An Tinanud Kanaan

19 Hi Apu Dios di namoddang hinadan tinanud Judah ta pinlohda nadan
nun'abillid an boble. Mu adida abalinan an abakon nadan numbobleh nan
nundotal te nungkakalesadah gumo'.
20 Nan bobleh ad Hebron ya nidat i da Kaleb te hiyah diye tuwaliy inalin
Moses. Ot ipa'aanahdi nadan tinanud nan tulun imbabalen Anak.
21 Mu nada'e pibo an tinanud Benjamin ya aggeda inabalinan an
impa'aan nadan numpunhituh ad Jerusalem an tinanud Jebus. Ta hiya
nan ni'ibobleda i didahdi.

Hay Nangabakan Nadan Tinanud Joseph Hi Ad Betel

22 Binoddangan bon Apu Dios nadan tinanud Joseph ta ginubatdah ad
Betel.
23 An hay inatda ya hinnagday e nunsi'im hi ad Betel an nungngadan ni'
hi ad Lus.
24 Ya hidin wadadah nan awon ya dinamuda han lala'in nalpuhdi ot
alyondan hiyay, Nganney atonmin hunggop hi bobleyu? Boddangan
da'mi'e ya maphod di atonmin he"a.
25 Ot ipanguluna dida ot eda pumpate nadan numboblehdi an ammunah
diyen lala'i ya nan pamilyana§ an binatida.
26 Indani ya immeh diyen lala'i ya nadan pamilyanah nan lutan di
tinanud Hit ot ibangondahdi han boble. Ot ngadanandah ad Lus ta
ingganah ad uwani ya hidiyey ngadan diyen boble.
27 Nada'e pibo an tinanud Manasseh ya aggeda inabalinan an impa'aan
nadan numpunhituh nadan boble hi ad Bet-San ya hi ad Taanak ya hi ad
Dor ya hi ad Ibleam ya hi ad Megiddo ya nadan udum an nun'ihaggon hidi.
Te adida pa"abak i dadiyen tinanud Kanaan.
28 Mu hidin dimmakol nadan tinanud Israel ya numbalinonda dadiyen
tinanud Kanaan hi baalda.
29 Ya ta'on on nadan holag Epraim ya aggeda inabalinan an
impa'aan nadan tinanud Kanaan an numbobleh ad Geser ta nanongnan
ni'ibobledahdin dida.
30 Ya atbohdi nadan tinanud Sebulun an aggeda impa'aan nadan tinanud
Kanaan an numpunhituh ad Kitron ya hi ad Nahalal ta numbalinonda bo
didah baalda.
31 Ya atbohdi nadan tinanud Aser an aggeda inabalinan an impa'aan
nadan tinanud Kanaan an numbobleh ad Akko ya hi ad Sidon ya hi ad
Ahlab ya hi ad Aksib ya hi ad Helbah ya hi ad Apek ya hi ad Rehob.
32 Ta onda nun'u'uddum an nunhitu i dadiyen boble.
33 Ya nadan tinanud Naptali ya atbohdin aggeda impa'aan nadan tinanud
Kanaan an numbobleh ad Bet-Semes ya hi ad Bet-Anat te adida abalinan.
Mu numbalinonda bo didah baalda.
34 Mu nada'e pibon tinanud Dan ya nan nun'abillid an boble di eda
nunhituwan te ipagol nadan tinanud Amor an duma"uldah nan nundotal.
35 Ta dadiyen tinanud Amor ya nanongnan nunhitudah ad Ayjalon ya hi
ad Saalbim ya nan nabillid hi ad Heres. Mu hidin dimmakol nadan tinanud
Joseph ya numbalinonda didah baalda.
36 Ta hay pogpog nan boblen nadan tinanud Amor ya mihipun hinan
matikid an nungngadan hi Akrabbim ta ingganah nan daggah di ad Sela.

---

§ **1:25 1:25** Hituwen pamilyana ya niddumdahdi nadan udum an tulangna.

2

Hay Imbagan Nan Anghel Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

1 Indani ya wada nan Anghel Apu Dios an nalpuh ad Gilgal ot umeh ad
Bokim. Ot alyonah nadan tinanud Israel di, Inikak da'yu hi ad Egypt ot
iyali da'yu ituwe an boble an hiyah tuwe din imbaga' hinadan a'ammodyu.
Ya imbaga' bon adi' ibahho nan imbaga' hi ato' i da'yu.
2 Ya inabulutyu an adi ayu mi'tulag hinadan tataguhtu. Ta mahapul
an pumpa"ihyu nadan inyammadan punggobhanda hi i'nongdah nan
dayawonda. Mu tanganu onyu agge inunud din inali' hi atonyu?
3 Ot ibaga' tee an adi da'yu mo boddangan i ha"on an mangipa'aan
hinadan tataguhtu. Ta mumbalindah binuhulyu ya nadan diosda di mi'alig
hi bitu ta agahanyu.
4 Ya hidin dingngol nadan tinanud Israel hidiyen imbagan nan anghel
ya ahikokogada mohpe.
5 Ta hiya nan nginadanandah diyen boble ta hi ad Bokim an hay
ibalinana ya ahikokoga. Ot inayundan mangi'nong i Apu Dios.

Hay A'at Nadan Tataguh Natayan Joshua

6 Hidin mataguh Joshua ya indatnay e pumboblayan nadan ibbanan
tinanud Israel ta way ohaon imme an e numpunhituh nadan natuddu i
dida.
7 Ya hi Apu Dios di inun'unuddah din amatagun Joshua. Ya ta'on on hidin
nate ya innaynayunda damdama ta inggana ot matedan namin nadan
ibban Joshua an nanigotigoh nadan dakol an boddang Apu Dios i didan
tinanud Israel.
8 Ya hay tawon Joshua an imbabalen Nun an baal Apu Dios ya hinggahut
ta himpulu (110) ot ahi mate.
9 Ot milubu' hi ad Timnat-Heres an nidat i hiya hinan nun'abillid an
boblen nadan tinanud Epraim an huddo' nan billid an nungngadan hi Gaas.
10 Ya lo'tat ya nun'a'atedan namin nadan paddung Joshua. Ya nadan
nihnod i didan nun'atanudan ya aggeda innilah Apu Dios ya nan maphod
an inatna i didan tinanud Israel.
11 Ta nan pumbahulan an adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di
in'innatda an umat hinan eda pundayawan hinadan bulul an hi Baal.
12 Ta ingnganuydan mundayaw i Apu Dios an dinayaw handin
a'ammodda an nangikak i dida hi ad Egypt. Ta nadan nat'onat'on an
dayawon di udum an tatagu hinan nun'ihaggon an boble di inun'unudda
ta hiya nan impabungotdah Apu Dios
13 te ingnganuyda nimpen munhilbi i hiya ot munhilbidah nan bulul an
hi Baal ya nadan Astoret.*
14 Ta nangimbubbungot hi Apu Dios ot iyabulutnay e mumpangako ta
nun'ibtikday gina'uda. Ya atbohdin inyabulutna didah nadan binuhulda
hinan nunlini"odan ta adida abalinan an mangubat i dida.
15 Ya an namin boy eda pi'gubatan on impa'abak Apu Dios dida te hidiye
tuwaliy imbagana. Ta hiya nan ongal ahan di eda inomnoman.
16 Mu lo'tat damdama ya pinto' bon Apu Dios han mangipangpangulu i
dida ta mangihwang i didah nadan e mamlomamloh gina'uda ya anonda.
17 Mu adida damdama bo un'unudon dadiyen mangipangpangulun dida.
Te din'ugdah Apu Dios ta nadan dios di udum an bobley dinayawda ta
aggeda inun'unud nan tugun Apu Dios an inun'unud handidan a'ammodda.

---

* **2:13 2:13** Hidiyen hi Astoret an dayawonda ya hay mangita'dog i hiya ya nan pusti.

18 An namin di pinto' Apu Dios hi mangipangpanguluh nadan tinanud
Israel on hiyay bimmoddang ta ibaliwna didah nadan binuhulda. Te hi
Apu Dios ya waday homo'nah nadan tinanud Israel an palpaligaton di
binuhulda.
19 Mu indani damdama ta nate nan mangipangpangulun dida on im-
bangngaddan mundayaw hinadan dios di udum an tatagu. Ya inyal'alanay
pangatdan pumbahbahulan mu handidan a'ammodda. Te adida pohdon
an idinong dadiyen adi ahan maphod an pangiye"eda.
20 Ta hiya nan namamay bungot Apu Dios i dida ta alyonay, Datuwen
tatagu ya imbahhoda nan imbaga' i handidan a'ammoddah unudonda. Ot
gapu ta adiya' un'unudon
21 ya adi' mo pa'aanon nadan udum an tatagu ituwen boble an agge
ni'dadag Joshua ot mate.
22 Ta diday usalo' hi pamatna' i didan tinanud Israel ta ma'innila hi'on
ha"on di un'unudonda an umat hi nangun'unudan handidan a'ammodda.
23 Ta hiya nan agge inyabulut Apu Dios an pinghanon Joshua an abakon
dadiyen binuhulda.

3

Hay Agge Nangipa'aanan Apu Dios Hinadan I Kanaan

1 Datuwe nadan boblen agge impa'aan Apu Dios nadan tataguhdi ta diday
uggan mamalpaligat hinadan tinanud Israel an agge namatnah gubat hi ad
Kanaan.
2 Inat Apu Dios hituwe ta way aton nadan mun'atanudan an matud-
duwan an mi'gubat.
3 Ot nadan agge nipa'aan ya nadan liman pun'ap'apuwan di i Pilistia
ya an namin nadan tinanud Kanaan ya nadan tinanud Sidon ya nadan
tinanud Hib an numpunhituh nan nihaggon hinadan billid an nungngadan
hi Lebanon an mihipun hinan billid an nungngadan hi Baal-Hermon ta
ingganah ad Lebo-Hamat.
4 Nabati datuwe ta waday uggan mamatnah nadan tinanud Israel ta
matigo hi'on un'unudonda nan tugun Apu Dios an indat Moses hinadan
a'ammodda.
5 Ta ni'ibobleda mo nadan tinanud Israel hinadan tinanud Kanaan an
tinanud Hit ya tinanud Amor ya tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud
Jebus.
6 Ot iyabulutday i'imbabaledan mi'yahawah nadan tataguhdi ot pun-
hilbiyanda nadan diosdahdi.
7 Ta liningling nadan tinanud Israel hi Apu Dios ot punhilbiyanda nadan
bulul an Baal ya nadan pustin mangita'dog i Aserah. Ta nan nagaga"ihoy
innaynayundan inat.
8 Ta nunhiglay bungot Apu Dios ot ipa'abakna didah nan patul hi ad
Mesopotamia an hi Kusan Risatam ta hiyay nun'ap'apu i dida hi waluy
tawon.
9 Mu hidin numpahpahmo' nadan tinanud Israel i Apu Dios ya pinto'nah
Otniel an imbabalen ibban Kaleb an nihnod i hiya an hi Kenas ta hiyay
mangihwang i dida.
10 Ya niddum nan Espiritun Apu Dios i hiya ta numbalin hi ap'apun
nadan tinanud Israel. Ta hiyay nangipanguluh nadan e nangubat hinan
patul hi ad Mesopotamia ot pangabakon Apu Dios dida.
11 Ta nihipun i diye ya limminggop di numboblayan nadan tinanud Israel
hi napat (40) di tawon ta ingganaot mateh Otniel.

12 Mu indani damdama bo ya imbangngad nadan tinanud Israel hinan
pumbahbahulanda i Apu Dios. Ta hiya nan inabak nan patul an hi Eglon
dida hi ad Moab.
13 Te inayagan Eglon nadan tinanud Ammon ya tinanud Amalek ta
nun'oh'ohhada ot gubatonda nadan tinanud Israel ot pulhondah ad Jeriko
an awadan di dakol an palma.
14 Ta hi Eglon di nun'ap'apuh nadan tinanud Israel hi himpulut waluy
(18) tawon.

Hay Namto'an Apu Dios I Ehud

15 Indani ya numpahpahmo' bo nadan tinanud Israel i Apu Dios ot
pot'ona han na'iggid an hi Ehud an imbabalen Gera an tinanud Benjamin
ta bumoddang i dida. Ta inamungda nan buwisda ot ipadonda i Ehud ta
ena idat i Eglon an patul nadan tinanud Moab.
16 Mu hi Ehud ya waday impiphodnah hinalung an ohay umpi ta han
godway dinukkena ot ihikotnah way winawwan an ulpuna ta nahophopan
hi lubungna.
17 Ot umeda ta eda idat nan na'amung an buwis hinan ma'tabban patul
nadan tinanud Moab an hi Eglon.
18 Ta hidin nalpah an indatna nan buwis ot makakdah nadan nun'ibbana.
19 Mu hidin nipto'dah nan awadan di dakol an binattun bulul hi ad Gilgal
ot mumbangngad hi Ehud hi awadan nan patul. Ot alyonan hiyay, Waday
ipa'innila' mu mahapul an duwata ya abuh. Ot ibagan mon nan patul
hinadan baalna ta dindinongda ya limmah'undah nan kuwartu.
20 Ot e mihaggon hi Ehud hinan patul hinan inumbunanahdih nan
nabaktun kuwartu ot alyonay, Waday ibaga' i he"a an nalpun Apu Dios.
Ta on hiyah e tuma'dog nan patul
21 ot guyudon Ehud hinan iggid an ta'lena nan hinalung an inhukbitnah
nangappit hi winawwana ot itwiknah putun nan patul.
22 Ta nalimuh nan hinalung ot humawwang hi bonogna.
23 Ot lumah'un hi Ehud ot iyaladduna nan panton nan kuwartun awadan
nan patul.
24 Ta hidin nalpah an imme mo ot ahida ume nadan baalna ya tinigodan
ni'aladdu nan pantona. Ta hay punnomnomda ya wan wadah kahilyat.
25 Ta hadhaddondah lumah'unana mu hidin immengledan mamannod
on adi mibughul ot aladduwonda mo. Ya hidin imbughulda ya tinigodan
nibakilang hinan dotal nan patuldan nate.
26 Yaden nidawwi moh Ehud an lina"uhana nan awadan nadan binattun
bulul ot bumtik hi ad Seirah.
27 Ta on dimmatong hidih nan nun'abillid an boblen nadan tinanud
Epraim ot pagangohonay tangguyub ta pun'ayagnah nadan ibbanan e
mi'gubat. Ta hidin na'amungda nadan tinanud Israel
28 ot alyonan diday, Mitnud ayun ha"on ta eta'u gubaton nadan tinanud
Moab. Ot hi Apu Dios ya ipa'abakna i dita'u nadan binuhul ta'u an
tinanud Moab. Ta nitnuddan hiya ot eda mumbota' hinan wangwang
an nungngadan hi Jordan an dalanon nadan tinanud Moab ta ma"id ha
atondan bumtik.
29 Ta ginubatda nadan tinanud Moab ot patayonday himpuluy libun
(10,000) tindalun di tinanud Moab an mun'abikah ya nun'atulid i diyen
algo. Ta ma"id ahan ha ta'on hi oha i ha binumtik.
30 Ta nihipun i diyen na'abakan nadan i Moab ya limminggopda mohpe
nadan tinanud Israel hi nawaluy (80) tawon.

Hay Nangihwangan Samgar Hinadan Tinanud Israel

31 Wada bo han hi Samgar an imbabalen Anat an nangihwang hinadan
tinanud Israel hinadan i Pilistia. Te pinatenay onom di gahut (600) i dida
an hay namatena ya han nahulitan di udduna an pun'abulda hi baka.

4

Hay E Ni'gubatan Da Deborah I Barak

1 Hidin nateh Ehud ya indinong bon nadan tinanud Israel an mangunud
i Apu Dios.
2 Ta impa'abak Apu Dios dida i Jabin an patul nadan tinanud Kanaan an
niha"ad hi ad Hasor. Hay nabaktun opisyal di tindaluna ya hi Sisera an
nunhitu hi ad Haroset-Hagoyim.
3 Ya gapu ta waday hiyam di gahut (900) di gumo' an kalesana an e
mi'gubat ya nunhiglay inatnan namalpaligat hinadan tinanud Israel hi
baintiy (20) tawon. Ta hiya nan numpahpahmo' nadan tinanud Israel i
Apu Dios ta boddangana dida.
4 Ya hay mangipangpangulu i dida i diyen timpu ya nan babain propeta
an hi Deborah an ahawan Lapidot.
5 Ta wada'ey mihahapit on hiyay nangiyayan nadan ibbana an tinanud
Israel. Ta ipanuhnahdih nan way pu"un nan ma'alih palman Deborah an
nitanom hinan numbattanan di ad Ramah ya hi ad Betel hinan nun'abillid
an boblen nadan tinanud Epraim.
6 Indani ya impa'ayag Deborah hi Barak an imbabalen Abinoam an i
Kades an ohan boblen di tinanud Naptali. Ot alyonay, Hi Apu Dios an
dayawon ta'un tinanud Israel ya imbaganan amungom di himpuluy libu
(10,000) an tindalun malpuh nan tinanud Naptali ya tinanud Sebulun ya
impangulum dida ta ume ayuh nan billid an nungngadan hi Tabor.
7 Te ha'ulon Apu Dios hi Sisera an nabaktun opisyal nadan tindalun
Jabin ta umalidah nadan tindaluna an mungkakalesaday udum hinan way
wangwang an ma'alih Kison ta gubaton da'yu. Mu ipa'abak Apu Dios dida
i da'yu.
8 Ya alyon Barak i hiyay, O umeya' hi'on mi'yali'a mu adi'a'e ya adiya'
ume.
9 Ya alyon Deborah di, Ta'omman ya ni'yaliya' mu gapu ta athinay
pohdom hi ma'at ya ipa'abak Apu Dios hi Sisera i han babai ta bokon mo
he"ay alyon di tataguh nangabak. Ot mi'ye moh Deborah i Barak hi ad
Kedes.
10 Ta hidiy nangamungan Barak hi himpuluy libun (10,000) tindalun
tinanud Sebulun ya tinanud Naptali. Ta ta'on on hi Deborah ya ni'ye i
dida.
11 Ya wada han hi Heber an tinanud Ken an ohah nadan tinanud Hobab
an hi aydun Moses. Hituwen hi Heber ya tinaynana nadan ibbanan
tinanud Ken ot e muntoldah nan way ongal an kayiw hi ad Saananim an
nihaggon hi ad Kedes.
12 Handin imbagada i Sisera an immeh Barak hinan billid an nungngadan
hi Tabor
13 ot amungonan namin nadan tindaluna ya nan hiyam di gahut (900)
an gumo' an kalesan di mi'gubat. Ot makakdahdi hi ad Haroset-Hagoyim
ot ipluydah nan wangwang an nungngadan hi Kison.
14 Indani ya tinumkuk hi Deborah i Barak an alyonay, Ume ta'u mo te
hi ad uwani ya pangabakon dita'u i Apu Dios ta abakon ta'u da Sisera.

Ot makakda moh nan billid an nungngadan hi Tabor da Barak ya nadan himpuluy libun (10,000) tindaluna ta eda gubaton da Sisera.
15 Ta hidin inhipun da Barak an mi'gubat ya winadan Apu Dios di nunhiglan takut Sisera ya nadan tindaluna. Ta namaaggot idokpah Sisera hinan kalesana ot bumtik.
16 Mu numpudug da Barak nadan tindalun Sisera an ta'on on nadan numpunlugan hi kalesan di mi'gubat ta ingganah ad Haroset-Haggoyim ot pumpateda didan namin an ma"id ha nabati.
17 Mu hi Sisera ya binumtik an inipluynah nan nuntoldaan Jael an ahawan Heber. Hituwen hi Heber an tinanud Ken ya maphod di ni'hayyupandah nan patul di tinanud Kanaan an nunhituh ad Hasor an hi Jabin.
18 Ta e nidamuh Jael i Sisera ot alyonan hiyay, Adi'a tumakut ya hinunggop'a apu Sisera hitun natoldaan an nunhituwanmi. Ta hinunggop ot buma'tad ot ulohan Jael.
19 Indani ya alyon Sisera di, Daan ni' ha liting ten na'uwoha'. Ot ipa'inuman Jael hi gatas ot ulohana bo.
20 Ya alyon Sisera i hiyay, Umohnong'ah nan way panto ta wa'e ha umalih mangibagah on waday taguhtu ya alyom hi ma"id.
21 Mu hidin na'allo'an hi Sisera te na"able ot alan Jael han mantilyu ya han nahulitan an kayiw ot ul'ulayyonan ume ot pahokonay uluna ta inggana ot humawwang hinan luta nan pahok ot mate.
22 Indani ya wadah Barak an ena hama'on hi Sisera. Ta lumah'un hi Jael an ena dinamu ot alyonan hiyay, Ma'at tigom nan tagun em hama'on. Ta hidin hinunggop ya tinigonan nateh Sisera an napahok di uluna.
23 Ta i diyen algo ya impa'abak Apu Dios hi Jabin an patul nadan tinanud Kanaan hinadan tinanud Israel.
24 Ta timmulid nadan tinanud Israel ta ingganaot patayondah diyen patul di tinanud Kanaan.

5

Hay Ingkantan Da Deborah

1 I diyen algon nangabakanda ya ingkantan da Deborah i Barak an imbabalen Abinoam hituwen kanta an alyonay,
2 Madayaw hi Apu Dios te wa'et nadan ap'apun di tinanud Israel di mangipangulu ya nundadaan nadan tatagu an bumoddang.
3 Ot donglonyun papatul ya a'ap'apu. Da'mi ya ikantamiy pundayawmi i Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel.
4 Ta alyonmi di,
He"a Apu Dios ya hidin tinaynam nadan billid an nungngadan hi Seir hinan boblen nadan tinanud Edom ya immalyog tun luta ya nunhiglay udan.
5 Ya niwagot nadan billid an umat hi ad Sinai an awadam an Dios an dayawonmin tinanud Israel.
6 Hidin amatagun Samgar an imbabalen Anat ta inggana i Jael ya tumakutday mangi'wah nan kalata ta onda mo iliglig.
7 Ya hinan nun'ibata"an an boblen nadan tinanud Israel ya ma"id ha numpunhituhdi ta inggana ot wadaa' an hi Deborah an paddungnay hi inada.
8 Te wa'e ta nadan dios di udum an tataguy dayawonda on gubaton di binuhulda dida.

5:6 5:6 Judges 3:31

Ya ta'on hi napat di libu (40,000) nadan ibba ta'un tindalun tinanud Israel
ya ma"id ha ta'on on ohan dida hi natulid an mangita'dog i dida.
9 Mu ha"on ya ma"amlonga' hinadan ap'apu an tinanud Israel ya nadan
tatagun namhod an bumoddang an adi mapilitan.
Madayaw'a Apu Dios!
10 Da'yun mumpunlugan hi pulaw an dongki an maphod di ubunana ya
ta'on on da'yun mangidallan ya igongahanyu
11 nadan mungkantah nan way humaguban an ikankantada nan nahamad
an pangat Apu Dios ya nan amaphod nadan tindalu ta'un tinanud
Israel.
Ta nangeda nadan tatagun Apu Dios hinan geyt di boble ot alyonday,
12 Bumangon'a Deborah ta ipangulum nan ikanta ta'u an mundayaw i Apu
Dios.
Ya he"a'e Barak an imbabalen Abinoam ya pun'iyadawwim nadan binalud-
muh gubat.
13 Ya nadan nabatin tatagun Apu Dios ya na'annalida ot middumdah nadan
opisyal di tindalu ot mi'yalidan da'min e mi'gubat.
14 Ya nadan udum ya nalpudah ad Epraim an numboblayan ni' nadan
tinanud Amalek.
Ot mitnudda nadan tinanud Benjamin.
Ya nadan tinanud Makir di opisyalda ya ta'on on nadan tinanud Sebulun.
15 Ya nadan tinanud Issakar ya ni'yeda i da Deborah i Barak.
Mu nada'e pibon tinanud Ruben ya nunhiglay eda dumuwaduwaan hi'on
eda mi'gubat onu adida.
16 Ot alyonda i diday, Nganney gapunah aggeyu ni'yaliyan an tinanud
Ruben?
Undan nahiw ayun mumpapto' hi kalneroyu?
Onu aggeyu innilay madadawoh hi atonyu.
Manu'eh aggeda ni'yali nadan tinanud Ruben ya nunhigla nimpey du-
muwaduwaanda an e mi'gubat.
17 Ya nadan tinanud Gilead ya nibatidah nan numboblayandan dommang
nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
Ya nada'en tinanud Dan ya immohnongdah nan papolda.
Ya nada'e bo an tinanud Aser ya nabatidah nan pingngit di baybay an
numboblayanda.
18 Mu nadan tinanud Sebulun ya inlaputdan e ni'gubat.
Ya atdabohdi nadan tinanud Naptali.
19 Ta nunggugubat ami hinadan patul di tinanud Kanaan hi ad Tanak an
nihaggon hinan wa"el hi ad Megiddo.
Mu ma"id ha pinlohdan dita'uh pihhu onu gina'u.
20 Te nadan paddungnay bittuwon hi ad lagud an tinanud Israel ya diday
nangubat i da Sisera ya nadan tindaluna.
21 Ta inyanud nan wangwang an nungngadan hi Kison dida.
Te hidiyen wangwang ya wada tuwalih din nadne.
Ot hiya nan alyo' hi adol'u di, Mahapul an natulida'.
22 Nadan ahibubuttikan an kabayun da Sisera ya ma"adngol di pangeda.
23 Indani ya alyon nan Anghel Apu Dios di, Mahmo' nadan tataguh
ad Meros te aggeda ahan bimmoddang an nangubat hinadan
ma'abbikah an binuhul Apu Dios.
24 Mu hi Jael an ahawan nan tinanud Ken an hi Heber an nunhituh allung
ya maphod peman nan inatna.

25 Te hidin mumbagah Sisera hi liting ya gatas an nittuh maphod an basuy indatna.
Ot ena palo'on.
26 Mu indani ya inul'ullena an e inalay pahok ya mantilyu ot pahokonay al'alupingping Sisera ot mundapuh nan luta nan pahok.
27 Ta innayunan nateh way hukin Jael.
28 Yaden dehdi peman hi inan Sisera an hahaddonah umanamutana.
Ta uggana idungoh nan tawa on alyonay, Tanganu nin on madnemadne on ma"id an umanamut?
Tanganu on ma'ma"id ha donglon hi gangoh di kalesana?
29 Ya nan nambal nadan na'ala"ing an binabai ya hiyah diye boy wadah nomnomna an alyonday,
30 Wan mahiwdan mangogodwah nadan inamungdan nun'abalol an odon nadan inabakdan binuhulda.
Ya wan napongda nadan tindaluh binabai onu hindudwada ya wan dakol di mun'a'aphod an lubung an binagin Sisera ya wan ma"aphod di ugutnan lubung di idatnan ha"on.
31 Ot hana Apu Dios ta an namin nadan mi'buhul i he"a ya mama"idda an umatda i Sisera.
Mu hana bo ta an namin nadan namhod i he"a ya mabikahda an umatdah nan manulun algo an ma'binnang.
Ta nawada moy linggop hinan numboblayan nadan tinanud Israel hi napat (40) di tawon.

6

Hay Namalpaligatan Nadan Tinanud Midian Hinadan Tinanud Israel

1 Indani ya din'ug bon nadan tinanud Israel hi Apu Dios an adida un'unudon. Ta inyabulutna didah nadan tinanud Midian ot paligligatonda didah pituy tawon.
2 Ya gapu ta nunhiglay pamalpaligat nadan tinanud Midian i dida ya napilitandan e numpunhituh nadan billid ya lingab ya hinadan udum an nun'ahamad di hawanda.
3 Te wa'e attog ta nibo'lay inliya'da on imme nadan tatagun numpunhituh nangappit hi tuluwan di algo an umat hinadan tinanud Midian ya nadan tinanud Amalek ta eda gubaton dida.
4 An mungkampudah boblen nadan tinanud Israel ya pina"ihda nadan intanomda hi ingganah ad Gaza hidih nan muyyadna on nun'alada nadan kalneroda ya bakada ya dongkida an ma"id ha ibatida.
5 Ya umalida'e bo udot on dakkodakkoldan numpunlugandah kemel an adida mabilang an nun'itakinday toldada ya bakada ta ayda mumbahhong an dudun. Ta damunah umanamutanda ya ayda linu'ihan di boblen nadan tinanud Israel an ma"id ha nabatih makan.
6 Ta namaag ya onda ma'ulat nadan tinanud Israel hi pangat nadan tinanud Midian. Ot mumpahpahmo'da mohpe bo i Apu Dios.

Hay Nangabakan Da Gideon Hinadan Tinanud Midian

7 Hidin numpahpahmo'dan Apu Dios an gapuh nadan tinanud Midian
8 ya hinnagna han propeta. Ta imbaganan didan alyonay, Hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya alyonay, Hidin numbalin ayuh himbut hi ad Egypt ya ha"on di nangawit i da'yuhdi.
9 Ta imbaliw da'yuh nadan i Egypt an namalpaligat i da'yu.
Ot pa'aano' nadan numpunhitu ituwen boble ot idat'un da'yu.

10 Ot ibaga' i da'yun alyo' di, Ha"on nan Dios an dayawonyu. Ot mahapul
an adiyu dayawon nadan dios di tinanud Amor an ta'on on ayu mi'boblen
dida. Mu ningamut an aggeya' inun'unud i da'yu.
11 Ya indani ya imme nan anghel Apu Dios hi ad Oprah ot e umbun
hinan way pu"un nan kayiw an ma'alih oak an bagin nan imbabalen Joas
an tinanud Abieser. Yaden hi Gideon an imbabalen Joas ya mun'ilik hi
wit hinan pungkopalan hi greyp ta adi tigon nadan tinanud Midian nadan
ma'ilik.
12 Indani ya numpatigon hiya nan anghel Apu Dios ot alyonay, He"an
ongal di abalinana an mi'gubat ya wadah Apu Dios an bumoddang i he"a.
13 Mu alyon Gideon di, Onha wadah Apu Dios an bumoddang ot tanganu
on ma'ma'at datuwen da'mi? Daan bo nan alyon di a'ammod hi abalinan
nan Ap'apu te inihwangna anu didah ad Egypt? Ad uwani ya ingnganuy
da'mi ta teen palpaligaton da'mih nadan tinanud Midian.
14 Ya alyon Apu Dios* i hiyay, Agammot ta he"ay honago' an mangibaliw
hinadan ibbam an tinanud Israel hinadan tinanud Midian.
15 Ya alyon Gideon di, Apu Dios, nganney ato' ihya an mangibaliw
hinadan ibba' an tinanud Israel an nan nalpuwa' an tinanud Manasseh
ya hiyay kakittangan di abalinana ya ha"on bo udot nan udidiyan hinan
pamilyami.
16 Ya alyon Apu Dios di, Ha"on di pun'ibbam ta pinghanom an patayon
nadan tinanud Midian.
17 Ya alyon bon Gideon di, Alyom'eh boddangana' ya ipatigom ha
pangimatuna' an immannung an he"a an ni'hapit i ha"on ya he"a hi Apu
Dios.
18 Ot adi'a ni' bahan ume ta ingganah mumbangngada' an e mangalah
makan hi idawat'un he"a.
Ya alyonay, O ta'omman ya hinnod da'a.
19 Ot ma'anneh Gideon hi balena ot pa'ibagonan paltiyon han hiyah
nahikon an gulding ot iha"angna. Ot mangalah himbahket† an alina ot
munha"ang boh tinapay an ma"id ha niddum hi yist. Ta on nalutu ot
iha"adna nan dotag hinan bahket ot ittuna nan danumnah nan banga. Ot
iyenahdih nan way pu"un di kayiw.
20 Ya alyon nan anghel Apu Dios di, Iyuhhunmu nan dotag ya nan tinapay
hinan batu ya hiniitam hinan danum di dotag. Ot hiyay aton Gideon.
21 Indani ya inda"om nan anghel Apu Dios di uddun nan hu"udnah nan
dotag ya nan tinapay ya nalanggiyab han apuy an nalpuh nan batu ot
gobhonah diyen indawatna.
Ya namaaggot mama"id nan anghel Apu Dios.
22 Ya na'innilaan mohpen Gideon an anghel Apu Dios‡ nan ni'hapitna.
Ya nangintatakut te alyona hi'on mate§ ot alyonay, Inoy, ot tee mahan an
immannung an nan anghel nan na'abbaktun Dios di ni'hapita'.
23 Mu alyon Apu Dios i hiya di, Adi'a tumakut ot adi'a mate.
24 Ot mangapya mohdih Gideon i han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios
ot ngadananah diyeh hi Apu Dios Di Awadan Di Linggop. Ta ingganah ad
uwani ya wahdih diyen punggobhan hi mi'nong i Apu Dios hi ad Oprah an
boblen nadan tinanud Abieser.

---

* **6:14 6:14** Hituwen hi Apu Dios ya hituwe nan anghel an numpatigo i Gideon an aggena innila an hiyah Apu Dios. † **6:19 6:19** Nan himbahket an alina ya hay alyonda ya mabalin an umeh baintit duway (22) litro. ‡ **6:22 6:11-22** Hituwen alyonay anghel Apu Dios ya hi Apu Dios damdama te hi Apu Dios ya hinuddum on mumpatigo an ay anghel. § **6:22 6:22** Manu'e hi nangintattakut ya alyona on mate te nan manigo i Apu Dios ya mate. Hay Nakakan 33:20

25 Ya i diyen nahdom ya alyon Apu Dios i Gideon di, Em alan nan
mi'adwa an bulug an bakan amam an pituy tawona. Ya pina"ihmu nan
punggobhan amam hi mi'nong i Baal ya pintonmu nan nipaldang an pusti
an mangita'dog i Aserah.
26 Ya nangapya'a mohpe ituwen nabaktu hi punggobhan hi mi'nong i
ha"on an Dios. Ya ini'nongmu ituwe nan bulug an baka ta maghob an
mi'nong i ha"on an panungum nan pusti an mangita'dog i Aserah.
27 Ot awiton Gideon di himpuluh nadan baalna ta atonda nan ipa'at Apu
Dios. Mu hilong di nangatanda te tumakut hinan pamilyana ya nadan
tatagu i diyen boble.
28 Ta hidin nabiggat an bimmangonda nadan tatagu ya alyonday, Inoy
an napa"ih nan punggobhan hi mi'nong i Baal ya ma"id bo nan nihaggon
i diye an pusti an mangita'dog i Aserah. Ya tinigodan nahukkatan i han
punggobhan hi mi'nong ya ni'nong hidi han niyappit hi maghob an hidiye
nan mi'adwan bulug an baka.
29 Ya mumbabaggaandan alyonday, Nganney nangat ituwe? Ya indani ya
na'innilaandan hi Gideon an imbabalen Joas di nangat.
30 Ot muntukukda i Joas an alyonday, Ipalah'unmuh imbabalem. Te
mahapul an mate te dinadagna nan punggobhan hi mi'nong i Baal ya
pintona nan pusti an mangita'dog i Aserah.
31 Mu tinumkuk hi Joas an alyonay, Ngalngalam di pangihakityun Baal.
Hi'on immannung an dios hi Baal ot ukod i hiyan mangiyawit hi adolna.
Ot nan tagun mangita'dog i hiya ya mipapateh bigat hinan mawi"it.
32 Ta nihipun i diye ya nginadanandah Gideon ta hi Jerub-baal an hay
ibalinana ya ukod hi Baal an mangiyawit hi adolna te hiyay nama"ih hinan
punggobhan hi mi'nong i Baal.
33 Indani ya an namin nadan tinanud Midian ya tinanud Amalek
ya nadan udum an numpunhituh nangappit hi tuluwan di algo ya
nun'u'uddumda ot agwatonda nan wangwang an nungngadan hi Jordan
ot eda mungkampuh nan nundotal hi ad Jesreel.
34 Ya indat nan Espiritun Apu Dios di abalinan Gideon ot ipagangohna
nan tangguyub ta hidiyey nangayagnah nadan linala'in holag Abieser. Ot
ma'amungda ta hiyay inunudda.
35 Ya hinnagna boy e nangayag hinadan tinanud Manasseh ya nadan
tinanud Aser ya nadan tinanud Sebulun ya nadan tinanud Naptali ta
nahayupdan namin
36 Ot mundasal hi Gideon an alyonay, Apu Dios, hi'on immannung
an ihwang da'min tinanud Israel ta miyunnudan hinan imbagam ya
mangipatigo'a i ha panginnilaa'.
37 Ot iha'mo' tee tun nadutdutan an up'up di kalneroh tun lutan nihaggon
hinan pun'ilikan ta on e mawi"it ya ammunah tuwen nadutdutan an up'up
hi nahnong mu agge nahnong nan luta ya hiyay panginnilaa' an ha"on di
pohdom an mangibaliw hinadan ibba' an tinanud Israel.
38 Indani ya hidiye peman di na'at te hidin bimmangon hi Gideon hidin
nawi"it ot ena poghan nan nadutdutan an up'up ya napnu han malukung
an duyu hinan liting an napgoh.
39 Ot mundasal boh Gideon i Apu Dios an alyonay, Apu Dios, anusana'
bahan ta wada bo han ibaga'. Iyabulutmu ni' an hituwen up'up an
nadutdutan ya mamaganan mu nan lutan iha'mawana ya mahnong.
40 Ya hidiyen nahdom ya hiyay inat bon Apu Dios te i diyen nawi"it ya
namaganan nan nadutdutan an up'up ya nan lutay nahnong hi dulnu.

7

Hay Nangabakan Da Gideon Hinadan Tinanud Midian

1 Ta on mun'awi"it ot ume da Gideon ya nadan ibbanan linala'i ot eda
mungkampuh nan way obob hi ad Harod. Yaden nadan tinanud Midian ya
nungkampudah nangappit hi huddo'nah nan nundotal an nihaggon hinan
nabillid an nungngadan hi Moreh.
2 Indani ya alyon Apu Dios i Gideon di, Nunhigla bo ayay dinakol
nadan ibbam an e mangubat hinadan tinanud Midian. Onha iyabulut'u
an ume ayun namin ot nangabak ayu'e ya ilattuwagyu an alyonyuy gapuh
abalinanyu.
3 Ta hiya nan ibagam i dida ta na'e an gumayonggong hi takutna ya
immanamut.
Ya hidin imbaganah diye ya immanamutday baintit duway libu (22,000).
Ta hay nabati ya himpuluy libu (10,000).
4 Ya alyon bon Apu Dios di, Dakol damdama nadan nabati. I'uyugmu
mo didan namin ta eda uminum hinan obob ta ukoda' an mamilih nadan
mi'yali i he"a ya nadan umanamut.
5 Ta immedah nan obob ot alyon Apu Dios di, Tigom di atondan uminum
ta mihiwweda nadan akuponda nan liting an uminum hinadan iyeday
to'odah nan liting an uminum.
6 Indani ya ammunada han tuluy gahut (300) an nun'akup hinan liting
an imminum. Te na'en udum ya nundu"unda an imminum.
7 Ot alyon Apu Dios i Gideon di, Umdah datuwen tuluy gahut (300)
an linala'in pun'ibbam ta ipa'abak'un da'yu nadan tinanud Midian. Ot
pa'anamutom mo nadan udum.
8 Ta impa'anamutna nadan udum mu impibatina nadan binalundan
makan ya nadan tangguyub. Ta ammunada nan tuluy gahut (300) an
nabati.
Nan nungkampuwan da Gideon ya nabaktu ta mabalin an uhdunganda
nan kampun nadan tinanud Midian hinan nundotal hi da"ulna.
9 Ta i diyen hilong ya alyon Apu Dios i Gideon di, Bumangon'a ta eyu
gubaton nadan tinanud Midian te ipa'abak'u dida i da'yu.
10 Mu on e damdama takutam dida ya inawitmu nan baalmun hi Purah
ta ume ayuh nan nungkampuwanda
11 ta donglonyuy al'alyon dadiyen tinanud Midian ot tumulid'a an
mangubat i dida. Ot dayyuwondah nan baalna an hi Purah ot umedah nan
da'ging di kampun nadan tinanud Midian an awadan di mungguwalya.
12 Ya nadan nungkampuhdin tinanud Midian ya tinanud Amalek ya
nadan udum an nalpuh nangappit hi tuluwan di algo ya nunnaud an
dakkodakkolda. Ta namaag ya ayda dudun an nungkohop ot mihophopdah
nan damunan nundotal. Ya nada'e bon kemelda ya adi mabilang an
umatdah nan panag hinan pingngit di baybay.
13 Ya hidin dimmatongda ya dingngol Gideon an uhuhon di ohan
tindaluh nan ibbana nan ininopna an alyonay, Inoy han ininop'u an wada
anu han naballabag an tinapay an natu"ug ot miknah tun nungkampuwan
ta'u ot mun'atukkad nadan tolda hinan luta ot mapa"ihda.
14 Ya alyon nan adwanay, Ma"id ha udum hi ni'aligan naen ininopmu
hi'on bokon nan ispadan Gideon an imbabalen Joas an tinanud Israel. Te
boddangan Apu Dios ta abakon dita'un namin an nungkampuhtu.
15 Ta hidin dingngol Gideon hidiyen ininop nan ohan tagu ya nan ibali-
nana ya munhana i Apu Dios. Ot ibangngaddah nan nungkampuwanda ot

tumkuk an alyonay, Bumangon ayu ta mundadaan ta'u an e mi'gubat te
ipa'abak Apu Dios i dita'u nadan dakkodakkol an binuhul ta'u.
16 Ot puntuluwona dadiyen tuluy gahut (300) an linala'i ot ipiyappongna
i diday tangguyub ya pito' an banga an naha"adan hi hilaw.
17 Ot alyonan diday, Tigonyu nan ato' hi dumatnga' hi da'ging nan
kampun nan binuhul ya hiyay inatyu.
18 Ot dingngolyu'e an impagangohmi hinadan nun'ibba' nadan tang-
guyub ya da'yun udum an wadah nan nunlini"odan nan kampu ya
pagangohonyu pibo nadan tangguyubyu. Ya tinumkuk ayun namin an
alyonyuy, Ita'dogmih Apu Dios ya hi Gideon.
19 Ot inayundan makak ta hidin hiyah tongan di labi ya dimmatong
da Gideon ya nan hinggahut (100) an ibbanah nan da'ging di kampu
yaden hiyah nahukkatan nadan mungguwalya. Ot pundidihhanondan
pagangohon di tangguyubda ot inayundan ipuhit nadan inyappongdan
pito' an banga an nunhandidah nan dilag.
20 Ta athidiy inatdan namin an tuluy grupu an impagangohda nadan
tangguyubda ot ipuhitda nan inyappongdan pito' an banga ta inodnan
di iniggidda nan mundalang an dilag yaden inodnan di winawwanday
tangguyub. Ot pundidihhanondan itkuk an alyonday, Hituwey ispadan
Apu Dios ya hi Gideon.
21 Ya dadiyen numpumpustuh nunlini"odan nan kampun di tinanud
Midian ya mangmangmangonda dida an ahitutukukda on logmonday
butik.
22 Te hidin impagangoh nadan tuluy gahut (300) an tindalun Gideon
nan tangguyubda ya numpapattayon Apu Dios didah nan kampuda. Mu
binumtikday udum hi ingganah ad Bet-Sittah an nihaggon hi ad Sererah
ya nan pogpog di ad Abel-Meholah an haggon di ad Tabbat.
23 Ot ipa'ayag Gideon nadan ibbadan tinanud Israel an wadah ad Naptali
ya hi ad Aser ya nadan tinanud Manasseh ta eda pudugon nadan tinanud
Midian an binumtik.
24 Ot honagon Gideon di e mangibagah nadan numpunhituh nadan
nun'abillid an boblen nadan tinanud Epraim ta eda olhaton nadan
binumtik an tinanud Midian hinan da'ging nan wangwang an nungngadan
hi Jordan ta ingganah nan wa"el hi ad Bet-Barah. Ta an namin nadan
linala'in tinanud Epraim ya eda inolhat dida.
25 Ot tiliwonda nan duwan ap'apun di tinanud Midian an da Oreb i Seeb.
Ot patayondah Oreb hinan way batu ot ngadanandah batun Oreb. Ya
hi Seeb e ya pinatedah nan way pungkopalan hi greyp ot ngadanandah
pungkopalan Seeb hi greyp. Ot putulonday ulun da Oreb i Seeb ot
inayundan pudugon nadan tinanud Midian ot ahida iye nadan ulu i Gideon
hinan daggah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.

8

Hay Nunliliyan Nadan Tinanud Epraim I Gideon

1 Nadan tinanud Epraim ya munlilida i Gideon an alyonday, Tanganu on
athinay inatmu an agge da'mi inayagan hidin hopapnah eyu nangubatan
hinadan tinanud Midian? Ta nunhiglan mahkit di nomnomdan Gideon.
2 Mu alyon Gideon i diday, Manu te ma"id ayuh din nihipun tun gubat
mu nan inatyun tinanud Epraim hi ad uwani ya ong'ongngal di balolna
mu nan inatmin tinanud Abieser.

3 Te inyabulut Apu Dios ta da'yuy namateh nadan ap'apun di tinanud
Midian an da Oreb i Seeb. Ha"on ya ma"id ha inat'u hi umat hinan inatyu.
Ta hidin dingngoldah diye ya na'aan mohpey bungotdan hiya.

Hay Namudupudugan Da Gideon I Da Sebah I Salmunna

4 Hidin inagwat da Gideon ya nan tuluy gahut (300) an tindaluna nan
wangwang an nungngadan hi Jordan ya ta'on on na"ableda mu aggeda
damdama indinong an namdug hinadan i Midian an binumtik.
5 Ta hidin nipogpogdah ad Sukkot ot alyon Gideon i didahdiy, Idattanyu'e
bahan hi tinapay tudan tatagu' te teen na"ableda ya na'agganganda. Ya
teen pudugonmi nadan binumtik an duwan patul di tinanud Midian an da
Sebah i Salmunna.
6 Mu alyon nadan ap'apuh ad Sukkot di, Undan tiniliwyu da Sebah i
Salmunna ta e da'yu panganon?
7 Ot tobalon Gideon ot alyonay, Ta'omman ya hinnodyu ta nalpah'e an
impatiliw Apu Dios da Sebah i Salmunna i da'mi ya imbangngadmihtu ta
punhoplat da'yuh nan napagatan an ma'alah nan agge naboblayan ta wan
mun'alu'ihan di attog di adolyu.
8 Ot ipluy mon da Gideon hi ad Peniel ot eda bo mumbagahdih anonda.
Mu hay nambalda ya umat damdamah nan imbagan nadan i Sukkot.
9 Ot alyon mon Gideon i diday, Ibaga' i da'yu an mumbangngad
amihtu hi'on nalpah an nangabak ami ta pa"ihonmi nan natagen balen
pungguwalyaanyu.
10 Ya i diye ya wada da Sebah i Salmunna hi ad Karkor an didah
nadan tindaluda an umeh himpulut limay libu (15,000) an nabatih nadan
nalpuh nangappit hi tuluwan di algo. Te nateday hinggahut ta baintiy libu
(120,000).
11 Ta inunud da Gideon dida an ini'wadah nan awon nadan ma"id ha
nadutu' hi nunhituwandan tatagu an nangappit hi tuluwan di algo hi'on
wadatah ad Nobah ya ad Jogbehah. Ta mundindinnolda ot gubaton da
Gideon dida.
12 Ya binumtik nan duwan patul di tinanud Midian an da Seba i
Salmunna. Mu nipdug da Gideon ot tiliwonda dida ya namamay takut
nadan tindaluda.
13 Ta hidin nalpah an ginubatda dida ot umanamut da Gideon an
indalandah ad Heres
14 ya dinamuda han mangilog an lala'i an nalpuh ad Sukkot. Ot tiliwonda
ot ipitudo' Gideon i hiya nan ngangadan nan napitut pitu (77) an a'ap'apuh
ad Sukkot.
15 Ot madappuhdah ad Sukkot ot alyon Gideon hinadan tataguhdiy,
Nganne mohpey alyonyuh awahtun da Seba i Salmunna yaden hidin
mumbaga amih makan i da'yu ya agge da'mi indattan te alyonyuy undan
tiniliwyu da Seba i Salmunna ta e da'yu panganon an nun'a'agangan?
16 Ot awitona nadan mangipangpanguluh nadan tataguh ad Sukkot ot
punhuplitna didah nan nun'apagatan an inaladah nan agge naboblayan ta
atugunanda.
17 Ot umeda boh ad Penuel ot palu'ahonda nan natagen balen pung-
guwalyaanda ot pumpateda nadan linala'i i diyen boble.
18 Indani ya mahmahan Gideon i da Sebah i Salmunna hi'on nganne
dadiyen linala'i an pinatedah ad Tabor.
Ya alyonday, Paddungmun ay imbabalen di patul.
19 Ya alyon Gideon di, Dadiye nadan i'iba' an ohay hi inami. Onha aggeyu
pinate dida ot wan adi da'yu bo patayon.

20 Ot alyonah nan pangpangullun imbabalenan hi Jeter di patayona dida.
Mu uggan mano"ol te unga an tumakut.
21 Ya alyon da Seba i Salmunna i Gideon di, He"a ot tuwalin makilog di
mamaten da'mi. Ot patayon mon Gideon dida ot aanona nadan nun'abalol
an nibanggol hinadan kemelda.

Nan Inyamman Gideon An Ephod

22 Hidin nalpah di gubat ya alyon nadan tinanud Israel i Gideon di, He"ay
mun'ap'apu i da'mi. Ta wa'e ta nate'a ya nan imbabalem di nihukkat ya
ahi bo nan apapum. Te imbaliw da'mi hinadan tinanud Midian.
23 Ya alyon Gideon i diday, Bokon ha"on ya bokon nan imbabale' di
mun'ap'apu i da'yu te hi Apu Dios.
24 Mu hay pinhod'uh atonyu ya an namin ayu ya iyaliyu doha hinadan
hingat an inalayuh nadan binuhul ta'u.
Hay nangalanda i dadiyen hingat ya nadan binuhuldan tinanud Midian
an tinanud Ismael te imminghadan munhingat hi balitu'.
25 Ya alyonday, Ma"amlong amin mangidat i naen alyom. Ot iyabo'da han
luput ta pangi'amungandah nadan hingat an inaladah nan eda ni'gubatan.
26 Ya hay damot nan na'amung ya baintiy (20) kilu. Mu agge niddum
nadan udum an umat hi banggol ya nadan mun'aphod an lubung di
papatul di tinanud Midian ya nadan banggol di kemelda.
27 Ot mangapyah Gideon i han ephod* an inusalna nan na'amung an
balitu'. Ot iha"adnah diyen ephod hi ad Oprah an numboblayana. Ta
an namin nadan tinanud Israel ya dinaydayawdah diyen ephod ta ay mo
hidiyey nahablutan da Gideon an hina'amma.

Hay Natayan Gideon

28 Nihipun hi na'abakan nadan tinanud Midian ya limminggop nadan
tinanud Israel hi napat (40) di tawon an amatagun Gideon.
29 Ta immanamut hi Gideon an imbabalen Joas hi bobleda ot hidiy
umohnongana.
30 Ya dakol di ahawana ta napituday (70) linala'ih imbabalena.
31 Ya ta'on on nan imbilangnah ahawana an wadah ad Sekem ya waday
imbabalena i hiya an nginadananah Abimelek.
32 Ta na'amammah Gideon an hi na' Joas ot ahi mate. Ot milubu' hi ad
Oprah an bobledan tinanud Abieser.
33 Agge nabayag hi natayan Gideon ya din'ug bon nadan tinanud Israel
hi Apu Dios ta nadan bulul an Baal di dinaydayawda. Ya numbalinonda
nan bulul an hi Baal-Berit hi diosda.
34 Ta lininglingdah Apu Dios an nangibaliw i didah nadan binuhulda.
35 Ya aggeda bo impatigoy punhanaandah nan pamilyan Gideon an
gapuh nan dakol an maphod an inatnan dida.

9

Hay Inat Abimelek An Numpatul Hi Ad Sekem

1 Hi Abimelek an imbabalen Gideon an hi Jerub-Baal di ohah ngadana
ya immeh ad Sekem an boblen inana ot alyonah nadan i'iban inana di,
2 Eyu mahmahan hinadan ibbayun tataguhtun ad Sekem hi'on pinhod-
dan hay mun'ap'apun da'yu ya nadan napitun (70) imbabalen Gideon onu

* **8:27 8:27** Nan ephod ya hidiye nan usalon di padi an niha"adan nan Urim ya Tummim an bunutonda ta panginnilaandah nan pambal Apu Dios hinan mahmahanda.

ohan tagu ya ammunay mun'ap'apu i da'yu? Nomnomonyun ha"on ya
nitulanga' i da'yu.
3 Ta immeda nadan i'iban inana ot hiyay eda ibagabaga hi ad Sekem. Ya
pinhoddan hi Abimelek di un'unudondan gapu ta tulangda.
4 Ot idattandah Abimelek hi napituy (70) silber an pihhu an inaladah nan
pundayawanda i Baal-Berit. Ot hidiyey ipabo'lanah nadan mumpungn-
gohe an pinto'nan pun'ibbana ta atonda nan kumpulnan ipa'atnan dida.
5 Ot uyugona dida ot umedah balen da amanah ad Oprah. Ot patayonda
nan napitun (70) i'ibanan linala'ih way uhhun nan ongal an batu. Mu nan
udidiyandan hi Jotam ya nipa"e ot bumtik.
6 Indani ya na'amungdan namin nadan i Sekem ya i Bet-Millo hinan way
ongal an kayiw an oak an nipaldang hinan impata'dogdan tu"ud hidih ad
Sekem. Ot pumbalinondah Abimelek hi patul.

Hay Hinapit Jotam

7 Hidin dingngol Jotam hidiyen na'at ot umeh uhhun nan nabillid an
nungngadan hi Gerisim ot itkuknan alyonay, Da'yun i Sekem, pinhodyu'en
donglon da'yun Apu Dios ya donglonyuh tuwen ibaga' i da'yu an nipa"elan
han kayiw.
8 Han hin'algo ya ninomnom nadan kayiw an piliyon ha mumpatul i dida.
Ot alyondah nan kayiw an olibo di, He"ay mumbalin hi patulmi.
9 Mu nan kayiw an olibo ya alyonay, Adi mabalin te ha"on'e di
mun'ap'apun da'yu ya mahapul an idinong'un mangdat hi lana an
mangipa'amlong hi tatagu ya nadan diosda.
10 Ot alyondah nan bungbunga"an an fig di, He"a pibo aya di mumpatul
i da'mi.
11 Mu alyon bon nan fig di, Adi mabalin te gahin moh on'u idinong an
bumungah mun'aphod an bunga.
12 Ot alyonda moh nan greyp di, He"a mo aya di mumpatul i da'mi.
13 Mu alyonan diday, Ha"on di alpuwan nadan miyammah ma'inum an
umipa'amlong hi tatagu ya nadan diosda. Ot adi mabalin an ha"on di
mun'ap'apu i da'yu.
14 Ta hay na'udi ya alyon nadan kayiw hinan napagatan an kaykayyiw
di, He"a mo ayay mumpatul i da'mi.
15 Ya alyon nan napagatan an kaykayyiw di, Pohdonyu'en ha"on di
mumpatul i da'yu ya ma'ayu ta munhidum ayu i ha"on. Mu adiyu'e
pohdon ya ipabudduh'uy apuy hinan hapang'un napagatan ta gobhona
nadan sedar an kayiw hinadan billid an nungngadan hi Lebanon.
16 Ot nomnomonyuh on nipto' nan inatyuh nan pamilyan aman hi Jerub-
Baal ta numbalinonyuh Abimelek hi patulyu. On hinaey pangipatigoyuh
punhanaanyun ama hinan inatnan nangibaliw i da'yu?
17 Hiya ya inatnan namin di abalinana an ni'gubat ta wan na'abak nadan
binuhul ta'u an tinanud Midian.
18 Mu ad uwani ya ngalngalam ahan di nangatyuh nadan napitun (70)
linala'in imbabalenan i'iba' an namaag ya pinateyu didan namin hi uhhun
nan ongal an batu. Ot hi Abimelek an imbabalen amah nan baalna di
numbalinonyuh patulyun i Sekem an gapu ta nitulang i da'yu.
19 Onha nipto' hinaen inatyu i Jerub-Baal ya nan pamilyana ot hanat
ma"amlong hi Abimelek i da'yu ya atbohdin ma"amlong ayu i hiya.
20 Mu adi'e tuwali maphod hinaen inatyu ya hanaot ta bumudduy apuy i
Abimelek ya ginhob da'yun i Sekem ya i Bet-Millo ya atbohdin bumudduy
apuyyu ta gobhonah Abimelek.

21 Ta on inalin Jotam datuwe ot bumtik hi ad Beer ot hidiy iha"adana te
tumakut i ibbanan hi Abimelek.

Hay Nundusaan Apu Dios I Abimelek

22 Hidin nun'ap'apuh Abimelek hi ad Israel hi tuluy tawon
23 ya inyabulut Apu Dios an munhihiwwawanda nadan tataguh ad Sekem
ya hi Abimelek. Ya lo'tat ya ipatigon nadan i Sekem di ngohedan Abimelek.
24 Ya manu'eh athidiy ma'ma'at ya ta miballoh i Abimelek ya nadan i
Sekem nan namatayandah nadan napitun (70) imbabalen Gideon.
25 Ta nadan i Sekem ya ngohayonda nimpeh Abimelek ot eda mumbota'
hinadan nabillid ta kumpulnan mala"uh on pinlohday gina'uda. Mu waday
nangipa'innila i Abimelek hinan ma'ma'at.
26 Indani ya wada han hi Gaal an imbabalen Ebed an immaldandah
nadan i'ibanah ad Sekem ta eda ni'iboblehdi. Ya lo'tat ya nawaday dinol
nadan tataguhdi i hiya.
27 Ta hidin nalpah di ahi apit hi greyp ot kopalonda ot ma'amungdah
nan templon nan diosda an mun'am'amlongdah nalpahan di apit. Ot man-
gandahdi ot manginumda. Ya hidin mangmanginnumda ya pun'ibagaday
pamihulda i Abimelek.
28 Alyon Gaal an imbabalen Ebed di, Undan nganney niyatan ta'u
an i Sekem i Abimelek ta eta'u munhilbi i hiya? Ot te bahan an
imbabalen Gideon ya hi Sebul di mihnod i hiya hinan sa'adna. Unhaot
hay punhilbiyan ta'u ya nadan i Hamor an nangibangon hitun boble ta'u
hi ad Sekem ta bokon hi Abimelek.
29 Onha ha"on di unudonyu ot aano' hi Abimelek ta alyo' i hiyay, Ayagam
an namin nadan tindalum ya immali ayu ta papatte ta'u.
30 Mu on dingngol Sebul an gobelnador i diyen boble nan inalin Gaal an
hi na' Ebed ya nangimbubbungot.
31 Ta hinnagnay e nangiba"ag i Abimelek an alyonay, Umman immali-
htuh ad Sekem han hi Gaal an imbabalen Ebed ya nadan i'ibana ta eda
ihanaphapitan tudan tataguhtu ta ngohayon da'a.
32 Ot alyon bon Sebul di, Ibagayun Abimelek ta umalidah nan mahdom
hinadan tindaluna ta mumbota'dah nan way natanoman.
33 Ta hinan mawi"it ya ahida mabanudduh nan naboblayan ta eda
gubaton da Gaal ya nadan tataguna.
34 Ta da Abimelek ya nadan tataguna ya nakakda i diyen nahdom an
nun'opatona nadan tindaluna ot eda mun'ipa"ehdih nan way nunlini"odan
hi ad Sekem.
35 Hidin nawi"it ya limmah'un hi Gaal ot umeh nan way geyt di boble an
ugganda punhahapitan. Ya bimmudduh da Abimelek ya nadan tindalunah
nan nipa"ayanda.
36 Ta hidin minangmang Gaal dida ya inalinan Sebul di, Mangmangom'ey
tatagun mundayyun nalpudah nan nabillid.
Ya alyon Sebul di, Umman nin nee numbalinom hi tatagu nan a"on nadan
nabillid.
37 Mu alyon damdaman Gaal di, Mangmangom'e an umman immannung
an tatagu nadan manayyuh nan nabillid. Ya nat'onda bo nadan nangi'wah
nan kalatan ipluynah nan way kayiw an awadan di mumbaki.
38 Ya alyon Sebul di, Daan bo nan hapitom? Ot ten he"a piboy nangalih,
Undan nganney niyatan ta'u i Abimelek ta hiyay mun'ap'apu i dita'u?
Undan bokon datuwe nan pinihulmu? Eka mohpe ta em gubaton dida.
39 Ot ipangulun mon Gaal nadan i Sekem ot gubatonda da Abimelek.

40 Ot pumpudug da Abimelek dida ta ingganah nan geyt hi ad Sekem ya
dakol di nun'ahuhugatan i dida.
41 Ta immohnong hi Abimelek hi ad Arumah ot ipakak Sebul da Gaal an
didan namin hinadan tulangnah ad Sekem.
42 I diyen nabiggat ya immeda nadan i Sekem an eda muntamuh nadan
puntanomanda. Mu hidin na'innilaan Abimelek
43 ot awitona nadan tindaluna an nuntuluwona dida ta mumbota'dah
nan way natanoman. Ta hidin tinigodan tuwe nadan i Sekem ot
mabanudduhda.
44 Ot mi'bagan ume da Abimelek ya nadan ni'uyug i hiya ot eda mihawan
hinan geyt ta ma"id ha aton nadan i Sekem an mumbangngad hinan
boble. Ya nada'en duwan grupun di tindalun Abimelek ya ginubatda nadan
tatagun niluh an immeh nan puntanomanda ot patayonda dida.
45 Ta inyal'algon da Abimelek an ni'gubat ta inggana ot patayonda nadan
tatagu i diyen boble. Ot pumpa"ihda nadan balehdi ot wahitandah ahin
hidiyen boble.*
46 Ya hidin dingngol nadan numpunhituh nan natagen pungguwalyaan
hi ad Sekem nan gubat ot eda mipa"eh nan na'aladan hi binattu an templon
pundayawanda i Baal-Berit.
47 Mu on dingngol bon Abimelek an wadaday tataguh nan templo
48 ot uyugona nadan tindaluna ta umedah nan billid an nungngadan hi
Salmon. Ot pumputulnah nan wahe nadan hapang di kayiw ot uyunona ot
pahonona. Ot alyonah nadan ibbana di, Awigingonyu ta atonyu nan inat'u.
49 Ta way oha moh nadan tindalu on nangdon hi hin'uyun an hapang
di kayiw ot eda ipiggil hinan dingding di templo ot pu'ulanda. Ta natedan
namin nan umeh hinlibun (1,000) tatagun linala'i ya binabain e nipa"ehdi.
50 Ot ume da Abimelek boh ad Tebes ot gubatondah diyen boble.
51 Mu wahdi han nahamad ya natagen binattun bale an e nipa"ayan
nadan tatagu. Ta dinakiganda nan panto ot umedah nan nundotal an atop
diyen natagen bale.
52 Mu immedahdi da Abimelek ta hidin eda pu'ulan
53 ya inggah han babai han batun punggilingda ot miknah ulun Abimelek
ta naphi' di uluna.
54 Ot alyonah nan mangmangdon hi hapiyonay, Pa'ibagom an huknuton
di ispadam ta unguhona'. Ta adida alyon di han babai di namate i ha"on.
Ot unguhon mon diyen nangdon hi hapiyona.
55 Ta hidin na'innilaan nadan tindalunan nateh Abimelek ot mabukalda
an way ohaon immanamut hi nunhituwana.
56 Ta hi Apu Dios di nangiballoh nan nunhigla ahan an inat Abimelek an
impapatena nadan napitun (70) i'ibana an imbabalen amana.
57 Ya atbohdin imballoh Apu Dios hinadan i Sekem nan adi ahan maphod
an inatda. Ta nipa'annung nan idut Jotam an imbabalen Gideon i dida.

10

Hay Numpapto'an Tola Hinadan Tinanud Israel

1 Hidin nateh Abimelek ya hay nihukkat hi mumpapto' hinadan tinanud
Israel ya hi Tola an imbabalen Puah. Hi Puah ya imbabalen Dodo an
nalpuh nan tinanud Issakar. Ya hay nunhituwan Tola ya hi ad Samir hidih
nan nun'abillid an boblen di tinanud Epraim.

---

* **9:45 9:45** Nan winahitandah ahin ya hay ipa'innilana ya ma"id mo ha hilbin diyen boble te ma"id ha tummol hidi.

2 Ta hiyay numpapto' hinadan tinanud Israel hi baintit tuluy (23) tawon
ot ahi mate ot ilubu'dah ad Samir.

Hay Numpapto'an Jair Hinadan Tinanud Israel

3 Ot mihukkat hi Jair an i Gilead ta hiyay numpapto' hinadan tinanud
Israel hi baintit duway (22) tawon.
4 Ya nadan tulumpulu (30) an imbabalena an linala'i ya napongdah
bobleh pumpapto'anda. Ya way ohaon waday dongkih iluganandа. Ya
ingganah ad uwani ya nangadanan dadiyen tulumpulu (30) an boble hi ad
Gilead hi Boblen Di Tinanud Jair.
5 Ta hidin nateh Jair ot ilubu'dah ad Kamon.

Hay Nan'ugan Bon Nadan Tinanud Israel I Apu Dios

6 Agge nadne ya imbangngad bon nadan tinanud Israel hinan pangatdan
pumbahulan i Apu Dios an umat hinan pundayawandah nadan bulul an
da Baal ya da Astoret ya nadan nat'onat'on an dios di i Syria ya i Sidon ya
nadan tinanud Moab ya nadan tinanud Ammon ya nadan i Pilistia.
7 Ta gapuh bungot Apu Dios hinadan tinanud Israel ya impa'abakna
didah nadan i Pilistia ya nadan tinanud Ammon.
8 Ta himpulut waluy (18) tawon di namalpaligatandah nadan tinanud
Israel an nunhituh ad Gilead an boblen di tinanud Amor. Hituwen boble
ya wadah nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an
nungngadan hi Jordan.
9 Ya inagwat bon nadan tinanud Ammon nan wangwang an nungngadan
hi Jordan ot eda gubaton nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin ya
tinanud Epraim ot palpaligatonda didan namin an tinanud Israel.
10 Ot mumpahpahmo'da mohpe bon Apu Dios an alyonday, Apu Dios,
abulutonmin numbahul ami tayya i he"a te din'ug da'an nahamad an Dios
ta nadan Baal di dinayawmi.
11 Ya alyon Apu Dios i diday, Undan agge da'yu imbaliw hinadan i Egypt
ya i Pilistia ya nadan tinanud Amor ya tinanud Ammon
12 ya nadan tinanud Amalek ya nadan i Sidon ya i Maon an namalpaligat
i da'yuh din numpahpahmo' ayu i ha"on?
13 Mu hiya damdama an din'uga' ot munhilbi ayuh nadan dios di udum
an tatagu. Ta hiya nan adi da'yu mo ibaliw i ha"on.
14 Ot hi'on mapalpaligat ayu ya ekayu mumpaboddang hinadan piniliyun
diosyu ta diday mangibaliw i da'yu.
15 Mu alyon damdaman nadan tinanud Israel i Apu Dios di, Abulutonmin
numbahul ami. Ot atom nan innilam an madadawoh panitilogmu i da'mi
mu ta ibaliw da'mi bahan hi ad uwanih nadan binuhulmi.
16 Ot pun'itopalda nadan dinaydayawdan dios di udum an tatagu ta hi
Apu Dios mohpey punhilbiyanda. Ya mahkit hi panpaniggan Apu Dios
hinan punligligatan nadan tinanud Israel.
17 Indani ya imme bo nadan tinanud Ammon an e mangubat hinadan
tinanud Israel. Ot eda mungkampuh ad Gilead ya nada'e an tinanud Israel
ya eda nungkampuh ad Mispah.
18 Ya nunhahapit nadan opisyal di tindalun di i Gilead an tinanud Israel
an alyonday, Nan mamangulun e mangubat hinadan tinanud Ammon ya
hiyay mumbalin hi ap'apu ta'uh tun ad Gilead.

11

Hay Nun'ap'apuwan Jeptah Hinadan Tinanud Israel

1 Wada han natulid an mi'gubat an hi Jeptah an imbabalen Gilead i han
mumpabpabbayad hi adolna.
2 Ya wadaday udum an imbabalen Gilead hinan ahawana tuwali. Ta
hidin kimmilogda ya impakakdah Jeptah an alyonday, Ma"id ha boltanom
i ama ta'u te he"a ya nilaglagah'a.
3 Ot taynan mon attog Jeptah nadan i'ibana ot e munhituh ad Tob. Ya
immedan hiya nadan linala'i an mumpungngohe ot hiyay pumbalinonda
hi ap'apuda.
4 Ta hidin imme nadan tinanud Ammon an mangubat hinadan tinanud
Israel
5 ya e inawit nadan ap'apuh ad Gilead hi Jeptah hi ad Tob
6 an alyonday, Mi'yali'a i da'mi ta he"ay mumbalin hi ap'apumi ta eta'u
gubaton nadan tinanud Ammon.
7 Mu alyon Jeptah i diday, Tanganu on ayu mohpe umali an mangawit i
ha"on yaden ahiwawana' i da'yu ta impa'aana' hi balen ama? Undan gapu
ta minomnoman ayu ta hiya nan mahapula' mohpen da'yu?
8 Ya alyondan hiyay, Manu'e ya he"ay pohdonmi an mangipangulu i
da'mi an e mi'gubat hinadan tinanud Ammon. Ta he"ay pumbalinonmih
ap'apumih ad Gilead.
9 Ya alyon Jeptah di, On mi'yaliya"e i da'yu ta eta'u gubaton nadan
tinanud Ammon ya on abakon ta'u'e dida an gapuh boddang Apu Dios
ya on immannung an pumbalinona' hi ap'apuyu?
10 Ya alyondan hiyay, Hi Apu Dios di tistigu ta'u i naen imbagami. Ot
unudonmin namin nan alyom.
11 Ta ni'yeh Jeptah i dida ot hiyay pumbalinondah ap'apu an mangipang-
pangulu i dida. Ya hidin wadadah ad Mispah ot ipidwana bo an ibaga i
dida hinan pundayawanda i Apu Dios din hinapitnah nadan ap'apu.
12 Ot honagon Jeptah di e mangibagah nan patul nadan tinanud Ammon
hi'on nganney gapunah nangubatandah nadan tinanud Israel.
13 Ya hay nambal nan patul hinadan hinnag Jeptah ya alyonay, Hidin
immalida handidan a'ammodyun nalpuh ad Egypt ya pinlohda nan
boblemin nihipun hinan wangwang an nungngadan hi Arnon ta ingganah
nan wangwang an nungngadan hi Jabok ya nan wangwang an nungngadan
hi Jordan. Ot ipabangngadyu tuwalin da'mi ta nanongnan namaag ya
dimminong ami.
14 Hidin eda imbaga i Jeptah nan nambal nan patul nadan tinanud
Ammon ot pumbangngadona nadan hinnagna ta eda ibagah nan patul nan
pambalna.
15 Ot alyonay, Handidan a'ammodmin tinanud Israel ya ma"id ha
pinlohdah boblen di tinanud Moab onu da'yun tinanud Ammon.
16 Te hidin nalpudah ad Egypt ya ini'wadah nan agge naboblayan ot
ahida agwaton nan baybay an mumbolah* ta inggana ot dumatongdah
ad Kades ot umohnongda ni' hidi.
17 Ot honagon nadan a'ammodmiy e mangibagah nan patul di tinanud
Edom ta iyabulutnan i'wadah bobleda mu aggena inyabulut. Ot honagona
boy e mangibagah nan patul di tinanud Moab ta i'wadah bobleda mu athidi
bon iyadina. Ot umohnongda mo ni' hidih ad Kades.
18 Ta hidin nakakdahdi ot i'wada moh nan agge naboblayan ot ili"oddah
nan boblen nadan tinanud Edom ya hi Moab ta inggana ot dumatongdah

* **11:16 11:16** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te nan holo' an wah dallomna ya nan panag an wah pingngitna.

nan dommang nan boblen nadan tinanud Moab hi nangappit hi tuluwan
di algo. Ta hidiy nungkampuwanda. Mu aggeda inagwat nan wangwang
an nungngadan hi Arnon te hidiye nan pogpog nan boblen nadan tinanud
Moab.
19 Ya hidin wahdidahdi ot honagonda boy e mi'hapit i Sihon hi ad Hesbon
an patul nadan tinanud Amor. Ta imme nadan hinnagda ot alyondan hiyay,
Undan bahan adi mabalin hi i'wamih tun bobleyu ta bumahhel amih nan
pangayanmi.
20 Mu agge inyabulut Sihon te ma"id ha dinolnah nadan a'ammodmi
an tinanud Israel an mangi'wa hi bobleda. Ta inamungnan namin nadan
tindaluna ot eda mungkampuh ad Jahas ot gubatonda nadan a'ammodmi.
21 Mu hi Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel ya impa'abaknah Sihon
ya nadan tindalunah nadan a'ammodmi. Ta binagida mon namin nadan
boblen dadiyen tinanud Amor.
22 Ta diday nihukkat an nunhituh nan mihipun hinan wangwang an
nungngadan hi Arnon ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi
Jabok. Ya mihipun boh nan agge naboblayan ta ingganah nan wangwang
an nungngadan hi Jordan.
23 Ta hi Apu Dios an dayawonmi an tinanud Israel di nangipa'aan
hinadan tinanud Amor i dadiyen boble ot idatna i da'min tataguna an
tinanud Israel. Ot hiya nan ma"id ha lebbengyun mamloh.
24 Te undan da'yu'e ya adiyu bagiyon nan idat nan diosyun hi Kemos i
da'yu? Ot athidin da'mi an bagiyonmi nan idat Apu Dios i da'mi.
25 Ya undan udu'dul'a mu hi Balak an imbabalen Sipor. Hiya nan patul di
tinanud Moab mu aggena impatnan ginubat nadan a'ammodmi an tinanud
Israel.
26 Ta tuluy gahut (300) di tawon mo tayyay nunhituwanmin tinanud
Israel hi ad Hesbon ya hi ad Aroer ya nadan nunlini"odan an boblehdi
ya an namin nadan bobleh nan da'ging nan wangwang an nungngadan hi
Arnon. Ot hi'on bobleyu tuwali ya tanganu onyu agge binangngad handi?
27 Ha"on ya ma"id attog ha bahul'u i he"a ta namaag ya gubatona'. Ot hi
Apu Dios di ukod an mangiyuhuh ituwen eta pun'addiyanan hi'on da'min
tinanud Israel onu da'yun tinanud Ammon di nipto'.
28 Mu nan patul di tinanud Ammon ya ngohayona nan impa'innilan
Jeptah i hiya.

Hay Insapatan Jeptah I Apu Dios

29 Indani ya indat nan Espiritun Apu Dios di abalinan Jeptah ot
hinaponan namin hi ad Gilead an umat hi ad Manasseh ta e nun'ayag
hi pun'ibbanan e mangubat hinadan tinanud Ammon ot ahina ibangngad
hi ad Mispah.
30 Ot munsapata an alyonay, Pangabakona"e hinan e' pi'gubatan hinadan
tinanud Ammon
31 ya hay umanamuta' hi balemi ya nan mamangulu an lumah'un hinan
pantomi an manamun ha"on ya i'nong'un Apu Dios ta maghob an mi'nong.
32 Ot ume da Jeptah an e mi'gubat hinadan tinanud Ammon ya
nangabakon Apu Dios dida.
33 Ta nunhiglay nanadagdah nadan baintin (20) boblen di tinanud
Ammon an nihipun hi ad Aroer ta ingganah nan da'ging di ad Minnit ya
hi ad Abel-Keramim. Ta athidiy na'at an inabak nimpen nadan tinanud
Israel nadan tinanud Ammon.

Nan Oh'ohhan Imbabalen Jeptah

34 Hidin immanamut hi Jeptah hi bobledah ad Mispah ya hay namangulu
hi e nanamun hiya ya nan imbabalenan babai an taytayyawana nan
gangoh di tamburina an gapuh amlongna. Ya ma"id bo udot ha udum
hi imbabalena an oh'ohhah diyen babai.
35 Ta hidin tinigon Jeptah ya punhethetnay lubungnan mungkoga an
alyonay, Anakkaya an imbabale'! Tanganu bo on he"ay mangdat hi
nunnaud an inomnoma'. Te wada tayyay insapata' an adi mabalin hi
ibahho'.
36 Ya alyon nan imbabalenay, Ama, mahapul an ipa'annungmu nan
imbagam an atom i ha"on te impa'abak Apu Dios i he"a nadan tinanud
Ammon an binuhul ta'u.
37 Mu iyabulutmu bahan an indanit mala"uh ha duway bulan ta mabalin
an e ami ni' mun'ay'ayyam hinadan gagayyum'uh nadan nabillid. Ta
ibbaana' an e kumkumga te adiya' mo mangahawa.
38 Ya inyabulut amana. Ta immedah nadan gagayyumnan binabaih
nadan nabillid ta inibbaandan e kimmogakoga te ma"id mo ha atonan
mangahawa.
39 Ta nala"uh nan duway bulan ot umanamut ot aton amana nan
imbaganan Apu Dios an atonan hiya yaden nanongnan agge nangahawa.
Ta numbalin an pangiye"en nadan tinanud Israel
40 an atawotawon on wada han opat di algo an nadan mumpangilog
an binabai ya eda kogaan din mangilog an babain imbabalen Jeptah ta
panginomnomnomandan hiya.

12

Hay Lilin Nadan Tinanud Epraim I Jeptah

1 Nadan tinanud Epraim ya inamungda nadan tindaluda ot agwatonda
nan wangwang an nungngadan hi Jordan ot umedah ad Sapon. Ot
alyondan Jeptah di, Tanganu on agge da'mi inayagan hidin eyu ni'gubatan
hinadan tinanud Ammon? Ot gapu i naen inatmu ya pu'ulanmi nan balem
ta mi'ighob'a.
2 Ya alyon Jeptah i diday, Hidin nun'a'addiyanmih nadan tinanud Ammon
ya impa'ayag da'yu mu agge ayu immalin bimmoddang.
3 Ta hidin agge ayu immali ya inlaputmi ot emi gubaton nadan tinanud
Ammon. Ya maphod ta nangabakon da'mi i Apu Dios. Mu tanganu bo on
ad uwani ya ha"on di gubatonyu?
4 Ya alyon nadan tinanud Epraim di, Umman da'yu'e tuwali an i Gilead
ya maniwhiwwe ayu.
Ot amungon mon Jeptah nadan tindalunan i Gilead ot gubatonda nadan
tinanud Epraim ot abakonda dida.
5 Ot eda guwalyaan an namin nadan da'ging nan wangwang an
nungngadan hi Jordan an umagwatan nadan nabati an tindalun nadan
tinanud Epraim. Ta an naminday mala"uh ya mahmahan nadan i Gilead
an alyonday, On tinanud da'a i Epraim. Ya alyona'eh bokon
6 ya ibagadan hiya ta alyona nan hapit an shibbolet. Ta nat'on'ey
pangalina an alyonay sibbolet on pinateda te na'innilan hiya ya tinanud
Epraim. Ta umeh napat ta duway libuy (42,000) pinatedah nadan tinanud
Epraim.
7 Ot mun'ap'apuh Jeptah hi ad Israel hi onom di tawon. Ta hidin nate ya
inlubu'dah ad Gilead.

Hay Nihukkat I Jeptah Ya Hi Ibsan

8 Ta hay nihukkat i hiya hi nun'ap'apu hinadan tinanud Israel ya hi Ibsan
an i Bethlehem.
9 Ya hay bilang di imbabalena ya tulumpuluy (30) linala'i ya tulumpuluda
(30) boy binabai. Ya an namin nadan imbabalena ya linahina dida hi udum
an tinanud an bokon i dida an himpamu'un.
Ta hiyay nun'ap'apu hinadan tinanud Israel hi pituy tawon.
10 Ya hidin nate ot ilubu'dah ad Bethlehem.

Hay Nun'ap'apuwan Elon

11 Ot hay nihukkat an nun'ap'apu hinadan tinanud Israel hi himpuluy
(10) tawon ya hi Elon an nalpuh nan tinanud Sebulun.
12 Ya hidin nate ot ilubu'dah ad Ayjalon an ohan boblen di tinanud
Sebulun.

Hay Nun'ap'apuwan Abdon

13 Hay nihnod hi nun'ap'apu hinadan tinanud Israel ya hi Abdon an
imbabalen Hillel an i Piraton.
14 Ya waday napat (40) an linala'in imbabalena ya tulumpulun (30)
apapuna. Ya an naminda ya napongdah kabayun puntakkayanda* ta
napitun (70) namin di kabayuda. Hi Abdon ya hiyay numpapto' hinadan
tinanud Israel hi waluy tawon.
15 Ya hidin nate ot ilubu'dah nan nun'abillid an boblen nadan tinanud
Epraim hi ad Piraton an numboblayan ni' nadan tinanud Amalek.

13

Hay Niyayyaman Samson

1 Hidin numbahulda bo nadan tinanud Israel ya numbalinon Apu Dios
mo bo nadan i Pilistia hi ap'apuda hi napat (40) di tawon.
2 Indani ya wada han lala'in nalpuh nan bobleh ad Sorah an hay ngadana
ya hi Manoah an ohah nan tinanud Dan. Ya waday ahawana mu ma'ma"id
attog ha imbabaleda.
3 Mu indani ya numpatigo nan anghel Apu Dios i ahawana ot alyonay,
Ma"id ha imbabalem mu agagga aya ya mumbutyug'a* ta iyayyammu† han
lala'i.
4 Ot tigom ta adi'a uminum hi bayah onu kumpulnan bumutong. Ya adi'a
mangan hi mapaniyon makan.
5 Ot gapu ta lala'i nan iyayyammu ya mibilang hi Nasarayt‡ ot mahapul
an adi mumpapukis hi inggana. Te mihipun hinan agolangna ya midawat
i Apu Dios. Ta ibaliw da'yun tinanud Israel hinadan i Pilistia.
6 Ot ma'anne i ahawana ot alyonay, Umman wada han tagun immalih
nan awada'. Hay tigona ya umat hinan anghel Apu Dios te ma"aphod. Mu
agge' minahmahan di nalpuwana ya aggena imbagay ngadana.
7 Mu hay inalinan ha"on ya mumbutyuga' anu ta iyayyam'u han lala'i.
Ya adiya' anu uminum hi bayah onu nan kumpulnan bumutong ya adiya'
mangan hi mapaniyon makan. Te nan iyayyam'u ya mumbalin hi Nasarayt
ta munhilbin Apu Dios hi ingganah atayana.
8 Ta hi ahawanan hi Manoah ya nundasal an alyonay, Apu Dios,
pumbangngadom ni' bahan nan tagun hinnagmu ta ituddunay atonmin
mangipapto' hinan golang an miyayyam.

---

* **12:14 12:14** Hay pangalin di udum hinan puntakkayanda ya punhakayanda. * **13:3 13:3** Hay pangalin di udum hinan mumbutyug ya munhabi. † **13:3 13:3** Hay pangalin di udum hinan iyayyammu ya itungom. ‡ **13:5 13:5** Nan Nasarayt ya niyappit i Apu Dios an munhilbi i hiya.

9 Ya timbal Apu Dios ta impidwan nan anghelna an numpatigoh nan
ahawana hidin um'umbun hinan puntanoman. Mu ma"id hidih Manoah.
10 Ta na'ibagonan tinagtag ot ena ibagan ahawanan alyonay, Umman
immali bo nan lala'in numpatigo i ha"on hidin ohan algo.
11 Ot ma'annedan himbale ta eda tigon ot alyon Manoah i hiyay, On he"a
nan ni'hapit i ahawa'?
Ya alyonay, O, ha"on.
12 Ya inalin Manoah di, Hitun ipa'annungan nan imbagam ya nganney
atonmin mangipapto' hinan unga ya nganney ahina aton?
13 Ya alyon nan anghel Apu Dios di, Mahapul an unudon ahawam an
namin nan imbaga' i hiyah atona.
14 Ta adi mangan hi bungan di greyp ya adi uminum hi bayah onu nan
kumpulnan bumutong. Ya adi mangan hi mapaniyon makan. Ot an namin
nan imbaga' ya mahapul nimpe an unudona.
15 Ot alyon Manoah di, Adi'a ni' ume ta paltiyonmi han hiyah nahikon
an gulding.
16 Ya alyon nan anghel di, Mabalin an adiya' ni' ume mu adi' damdama
anon nan idadaanyu. Mu pinhodyu'e an mumpalti ya maphod onha
maghob an mi'nong i Apu Dios.
Hi Manoah ya aggena innilan nan ni'hapitna ya anghel Apu Dios.
17 Ya minahmahan Manoah di ngadanan alyonay, Ibagam di ngadanmu
te pinhodmin dayawon da'a hi'on nipa'annung nan inalim.
18 Ya alyon nan anghel di, Adi mahapul an innilaonyuy ngadan'u. Te
ta'on hi innilaonyu ya adiyu damdama ma'awatan.
19 Ot alan Manoah nan hiyah nahikon an gulding ya nan makan an
midawat ot ena i'nong i Apu Dios hi uhhun nan ongal an batu. Indani
ya tinigon da Manoah an himbale han nakaskasda'aw an inat Apu Dios.
20 Te nalanggiyab han apuy an nunggohob hinan ni'nong ya tinigodan
niddum nan anghel hinan apuy an nipatuluh ad abunyan. Ot inayundan
munlu'bub an himbaleh nan luta.
21 Ya ta'on hi ma"id mo nan anghel mu da Manoah an himbale ya
inniladan anghel Apu Dios hidiyen tinigoda.
22 Ya alyon Manoah i ahawanay, Umannung an mateta te tinigotah Apu
Dios.
23 Mu alyon ahawanay, Onha patayon dita i Apu Dios ot wan aggena
inabulut nan naghob an ni'nong ya nan makan an nidawat i hiya. Ya
unhaot aggena impatigo datuwen nakaskasda'aw an na'at. Ya imbagana
bon wada ha lala'ih imbabaleta.
24 Ya hidin nipa'annung ta nun'ayyam nan ahawan Manoah i han lala'i
ya nginadananda ta hi Samson. Ot hidin kimmilog ya winagahan Apu Dios.
25 Ta hay awadanah nan nun'allungan da Dan an numbattanan di ad
Sorah ya hi ad Estaol ya nihipun an mipatigo nan abalinana an nalpuh
nan Espiritun Apu Dios.

14

Hay Nangahawaan Samson

1 Han hin'algo ya immeh Samson hi ad Timna ya tinigonahdi han
mangilog an babain i Pilistia.
2 Ta hidin immanamut ya alyona i da amana i inanay, Tinigo' han babain
i Pilistia hi ad Timna an pinhod'un ahawaon.

3 Ya alyon da amana i inanay, Tanganu mahan on ha i Pilistia an adi
mangun'unud i Apu Dios di ahawaom? Undan ma"id ha ipto'an di matam
hitudan ibba ta'un binabai onu i dita'un bimmoble?
Mu hiyah diye damdaman alyon Samson i diday, Eyu ot awiton te hiyay
pinhod'uh iyahawa.
4 Nan a'ammod Samson ya aggeda innilan hidiyey pinhod Apu Dios hi
ma'at ta way atonan mangubat hinadan i Pilistia. Te i diyen timpu ya diday
nun'ap'apuh nadan tinanud Israel.
5 Ta imme da Samson ya nan a'ammodnah ad Timna. Ya hidin
dimmatongdah nan natanoman hi greyp hi ad Timna ya na'ibagan nidamu
han pa'hikkona an layon an mun'alumiyom i Samson.
6 Mu indat nan Espiritun Apu Dios di abalinan Samson ta inidonah to'on
diyen layon ot hopwa'ona an umat i ha kittang hi gulding. Mu agge innilan
nan a'ammodnah diyen inatna.
7 Ta imme ot e mi'hapit hinan babai ya namamay naminhodna i hiya.
8 Ya hidin immey atnay algo ot mumbangngad bo da Samson an didah
nadan a'ammodna ta wan ena ahawaon hidiyen babai. Mu hidin wadadah
nan awon ya inhingngina ot ena tigon din pinatenan layon ya inoy an
numbalayan di alig an hiyah dimmanum.
9 Ot ena alan doha ta mange on an'annona. Ot idattana nadan
a'ammodna. Mu aggena imbagan inalanah diyeh nan adol din pinatenan
layon.
10 Ta e ni'hapit hi aman Samson hinadan a'ammod diyen babai. Ot
mumpahamul hi Samson te hidiyey nipa'inghah pangiye"en di manga-
hawa.
11 Ta nadan i Timna ya piniliday tulumpulun (30) mumpangilog an
linala'i ta ibbaandah Samson.
12 Ot alyon Samson i diday, Ten pituy algo nan punhahamulan ta'u ya
wada han ibaga' i da'yu. Ot nipto"e nan pambalyu ya ahi mapungpung
ya idat'un da'yuy tulumpulun (30) mun'aphod an lubung ya nat'on
bo nan tulumpulun (30) impohpohodnan munggayyadan an lubung ta
iyappongyu.
13 Mu adi ayu'e tuwali pa"atbal ya way oha i da'yu on mangdat i ha"on
hinan athidin lubung. Ya inabulut dadiyen i Pilistia an alyonday, Agam ta
ibagam.
14 Ot alyonan diday, Nganne pe tuwalih diyen ma'lummiih an nalpuh
nan ma'abbikah an mangan hi tagu?
Ya immey tuluy algo on adida pa"atbal.
15 Ya hidin mi'apat hi algo ya alyondah nan ahawan Samson di, Mahma-
ham i ahawam ta iba"agnan he"a hi'on nganneh diye nan imbagana. Te
adim'e ya pu'ulanmiy baleyu ta mi'ighob ayun hina'amma. Te undan
inayagan da'mi ta wotwoton da'mi?
16 Ta imme mo i Samson hi ahawana ot kumga an alyonay, Umman nin
nee ma'ahihhiwo'a i ha"on. Te tanganu onmu adi ibagay ibalinan naen em
imbagah nadan ibba' an i Pilistia.
17 Ta hidiyen ahawan Samson ya kimmogakoga i Samson ta ingganah nan
mi'apituy algon nan hamul. Ya namamah din mi'apituh algo an namaag
ya ipapilitnan iba"ag Samson. Ta nahnan hi Samson ot iba"agna. Ot ena
ibagah nadan ibbanan i Pilistia.
18 Ta hiya nan agge ni' na"ahdom i diyen mi'apituh algo ot eda ibagan
Samson an alyonday, Undan nganne mahan nan ma'lummiih hi'on bokon
nan danum di alig ya han ma'abbikah ya nan layon.

Ya alyon Samson i diday, Onha aggeyu inhaphapitan nan ahawa' ot
undan namaag ya innilayu.
19 Ya indat nan Espiritun Apu Dios di abalinan Samson ta immeh nan
bobleh ad Askelon ot patayonay tulumpuluh (30) nadan linala'ihdi. Ot
alana nadan inlubungda ot ena idat hinan tulumpulun (30) mumpangilog
an linala'in nambal hinan minahmahana. Mu nangimbubbungot hinan
na'at ot inayunan umanamut hi balen da amana.
20 Ta nan ahawan Samson ya impa'ahawadah nan bimmoddang i didah
din nun'ahawaanda.

15

Hay Nangiballohan Samson Hinadan I Pilistia

1 Agge nadne ya nadatngan di punggapasanda hi wit ya ninomnom
Samson an e tigon hi inayana. Ta intakina han idatnan hiya an pa'ahikkona
an gulding. Mu hidin pohdona an e mi'ilo' i inayana ya adi iyabulut aman
nan babai.
Te alyonay,
2 Alyo' ot on adim mo pohdon an iyahawa ta hiya nan inyabulut'uh
nan bimmoddang i da'yuh din nun'ahawaanyu. Ta'omman ot wahna nan
ibanan ung'unga ya apgohan mu hiya ta hiyay iyahawam.
3 Ya alyon Samson di, Ad uwani ya wada moy lebbeng'un mangiballoh i
da'yun i Pilistia hinan inatyun ha"on.
4 Ot e dopapon Samson di tuluy gahut (300) an amunin. Ot bobodonay
iwitda an dinuwwaduwwana dida on ni'kaputna i diday dilag.
5 Ot tolgana dadiyen dilag on imbu'ana nadan amunin hinan natanoman
yaden nun'atongday nitanom. Ta nun'aghobdan namin an ta'on on nadan
nun'ipi"il an binto'. Ya nun'apu'ulanda bo nadan nun'itanom an greyp ya
nadan bungbunga"an an olibo.
6 Ta nadan i Pilistia ya eda pummahmahan di nangat i diye.
Ya alyon nadan udum di, Hi Samson an inapun di i Timna te
impa'ahawada nan ahawanah nat'on an lala'i an bimmoddang i dida.
Ot ume dadiyen i Pilistia hi ad Timna ot gobhondah diyen babai ya hi
amana ta nateda.
7 Ta hidin na'innilaan Samson hidiyen na'at ya imme ot alyonan diday,
Gapu ta athituy inatyu ya adiya' duminong ta ingganah on'u iyawit dida i
da'yu.
8 Ot agan Samson hi pateh dakol i dida. Ot ahi bumtik ta e nipa"e i han
lingab hinan doplah hi ad Etam.
9 Ta agge nadne ya immeda bo nadan i Pilistia hi ad Judah ot
mungkampudahdi. Ot eda gubaton hi ad Lehi hi ad Judah.
10 Ya alyon nadan i Judah i diday, Tanganu on namaag ya immali ayu ta
gubaton da'mi?
Ya alyon nadan i Pilistia di, Immali ami ta baludonmih Samson ta
iballohmin hiya nan inatnan da'mi.
11 Ta hiya nan immeday tuluy libun (3,000) linala'in i Judah hi awadan
Samson hinan way lingab hinan doplah ad Etam. Ot alyondan hiya di,
Innilam an nadan i Pilistia di nun'ap'apu i dita'u. Ya tanganu ihyah onmu
e inat ha athidin dida ta lummuh ilagatanmi?
Mu alyon Samson di, Dida attog di namangulu ta hiya nan imballoh'u
nan inatdan ha"on.
12 Ya alyonday, Ta'omman ya inyabulutmu ta bobodon da'a ta alan da'ah
nadan i Pilistia.

Ya alyon Samson i diday, O mu isapatayun adiya' patayon i da'yu.
13 Ya alyonday, Adi da'a patayon an bobodon da'a ya ammuna ta iyukod
da'ah nadan i Pilistia. Ot bobodondah duway balun tali ot ibuddudah nan
lingab hinan doplah.
14 Ta hidin adadatongdah ad Lehi ya ahitutukukda nadan i Pilistia an
eda pundamu. Mu indat nan Espiritun Apu Dios di abalinan Samson ta
immihal ya nun'apo'tangda nan bobodna an ay nun'aghob an linubid ot
mun'alanat hi ta'lena.
15 Ya nangitigana han tungal an pangal di dongki ot alana ta hidiyey
namatenah hinlibu (1,000) an i Pilistia.
16 Ot alyon Samson di, Ammuna han tungal an pangal di dongki ya
awagillang di hinlibun (1,000) tatagun pinate'.
17 Ta ona imbagah diye ot itopalna mohpe nan tungal. Ot ngadanah
diyen boble ta ad Ramat-Lehi.
18 Ya nunhiglay inuwoh Samson ta numpahpahmo' i Apu Dios an alyonay,
Apu Dios, he"ay bimmoddang ta nangabaka'. Mu ad uwani ya iyate' di
inuwoh'u. Undan hituwe ha pamatayan nadan adi mangun'unud i he"a
Apu Dios i ha"on?
19 Ya impahawwang Apu Dios di liting i han naba"ungan hinan lutah
ad Lehi. Ta imminum hi Samson ya pinumhod di li'nana. Ta hiya nan
nginadanandah diyen obob hi Hakkore* ya ingganah ad uwani ya wadah
diyen obob.
20 Ta hi Samson di nangipangpanguluh nadan tinanud Israel hi baintiy
(20) tawon hidin nun'ap'apuwan nadan i Pilistia i dida.

16

Hay Nanga"ulan Delilah I Samson

1 Han hin'algo ya immeh Samson hi ad Gaza ya tinigona han mumpab-
pabbayad hi adolna ot e mi'ilo' i hiya i diyen hilong.
2 Ta on na'innilaan nadan tataguh ad Gaza an wahdih Samson ot
li"ubondah diyen awadanda ya nadan udum ya immedah nan way geyt
diyen boble i diyen nahdom. Mu hay nunhahapitanda ya haddonda ta
hinan mawmawi"it di pamatayandan hiya.
3 Mu hi Samson ya bimmangon i diyen tongan di labi ot ena itagge
nan konob di geyt an nilaggat nan duwan tu"udna ya nan dakigna. Ot
ngammutonan pahonon ot itikidnah nan uhhun di billid an nihangga hi
ad Hebron.
4 Indani ya wada han pinhod Samson an babain nunhituh nan nundotal
an bobleh ad Sorek an hay ngadana ya hi Delilah.
5 Ta nadan liman ap'apun di i Pilistia ya immedah awadan Delilah.
Ot alyondan hiyay, Tigom ta alina ya a"ulam hi Samson ya iba"agna
i he"ay alpuwan nan nunnaud an bikahna ya hi'on nganney atonmin
mamobod i hiya. Ot hay midat hi gunggunam ya way ohan da'mi ya
mangdat i he"ah himpupulut ohay gahut (1,100) di silber an pihhu.
6 Ta hidin immeh Samson ot mahmahan Delilah an alyonay, Daan mot
iba"agmu i ha"on di gapuna ta nunhiglay bikahmu ya nganney mabalin an
pumbobod i he"a ta wan ma"id ha abalinam.
7 Ya alyon Samson i hiyay, Bobodona"e hi pitun agge namaganan an ga'od
di pana* ya kumapuya' an umata' hi kumpulnan lala'i.

* **15:19 15:19** Hay ibalinan nan Hakkore ya mumbagah boddang. * **16:7 16:7** Nan pana ya hidiye nan bokang an ma'usal hi gubat.

8 Ta imbaganah nadan ap'apun di i Pilistia ot iyedan hiyay pitun ma"atan
ga'od di pana ta namobodnan Samson.
9 Ta on nalpah an binobodna ot tumkuk an alyonay, Samson, wahtuday
mampap i he"a an i Pilistia. Yaden wahdida nadan linala'in impa"enah nan
ohan kuwartu. Mu hidin bimmikah Samson ya namaaggot mun'a'akhat
nadan nibobod i hiya an umat hinan nun'aghob an linubid. Ta hiyah diyen
aggeda na'innilaan nan alpuwan di bikahna.
10 Ta hi Delilah ya alyonan Samson di, Ona' mahan nee inlaylayahhan i
he"a. Ibagam ya tatawwa hi'on nganne ha nahamad hi pamobod i he"a.
11 Ya alyon bon Samson i hiyay, Hi'on waday mangihamad an mamobod
i ha"on hi balun tali an agge ni' na'usal ya kumapuya' an umata' hi
kumpulnan tagu.
12 Ot mangala mo boh Delilah hi balun tali ot pamobodnan hiya yaden
wahdida bo nadan linala'in nipa"eh nan kuwartu. Ta ona binobodan ot
tumkuk an alyonay, Samson, wahtuday mampap i he"a an i Pilistia. Mu
hiyah diye damdaman bimmikah ot ay hinulid nan nibobod hi ta'lena an
nun'a'akhatda.
13 Ya alyon bon Delilah i Samson di, Tanganu on ingganah ad uwani ya
inlaylayahhana' i he"a. Ibagam hi'on nganney aton an mamobod i he"a.
Ya alyon Samson di, Ipa'anmu'eh nan nibayat an abolom nan pitun
na'apid an ibu"u ya hinodhodmu ta ma'inat ya inipitmu ya ma'aan nan
bikah'u.
14 Ta hidin nalo' ot alan Delilah nan pitun na'apid an ibu'na ot ipa'anah
nan abolona an inipitna ot hodhodona.
Ot tumkuk an alyonay, Samson, bumangon'a te wahtuday mampap i he"a
an i Pilistia. Ta nabannangon hi Samson ot guyudona nan nipa'an an ibu'na
ya nan pun'ablan an niddum nan ma'abol.
15 Ya alyon Delilah di, Pitluna moh tuweh nunlayaham i ha"on. Alyom'e
hi pohpohdona' i he"a ya tanganu onmu adi iba"ag i ha"on di alpuwan nan
bikahmu.
16 Ta abigabigat on lutikan Delilah an pohdonan innilaon ta lo'tat ya
impa'englena mo ahan hi Samson.
17 Ot ibagana mon namin i Delilah an alyonay, Nihipun hi niyayyama' ya
ma"id ha numpapukisa' te ha"on ya nibilanga' hi Nasarayt an munhilbin
Apu Dios. Ot onha mapukisana' ot mama"id hituwen bikah'u an umata' hi
udum an linala'i.
18 Ya inilmun mon Delilah an imba"agna nan immannung. Ot pa'ayagna
nadan ap'apuh ad Pilistia an alyonay, Ma'ayu ot ad uwani ya imba"agna
mo nan immannung. Ta dadiyen ap'apu ya immeda mo bo an inodnanda
nan silber an pihhun pamayaddan hiya.
19 Ta hay inat Delilah ya impalo'nah Samson hi ulpuna. Ot ayagana han
lala'i ta pukisanah Samson. Ta hidin na'aan nan pitun na'apid an ibu'na
ya nama"id mo din bikahna.
20 Ot tumkuk hi Delilah an alyonay, Samson, bumangon'a te wahtuda
nadan i Pilistia an mangalan he"a.
Ta nabannangon an hay punnomnomna ya hiyah diyen mabikah. Mu
onnot on ma"id mon tinaynan Apu Dios hiya.
21 Ta dimpap nadan i Pilistia ot ukitonda nan duwan matana ot iyedah
ad Gaza. Ot bangkilingandahdih gombang ta hiyay punggiligilingondah
alinah nan baludan.
22 Mu mangmangngey algo ya tuwen tumulu boy ibu' Samson.

Hay Natayan Samson

23 Indani ya na'amung nadan ap'apun di i Pilistia ta idawatday i'nongdah
nan diosdan hi Dagon. Ta iyamlongdan alyonday, Nan dios ta'uy
nangipa'abak i dita'uh nan binuhul ta'un hi Samson.
24 Ya hidin tinigon nadan tataguh Samson ya dinayawda nan diosda an
alyonday, Nan dios ta'u ya induulnan dita'uh Samson an binuhul ta'u an
namatepateh nadan ibba ta'u.
25 Ya hidin nabutbutong nadan tatagu ya pun'itkukdan alyonday,
Ihawwangyuh Samson ta buybuyaon ta'u. Ot eda awiton hinan nangibalu-
danda i hiya ta buyaonda. Ya hidin impata'dogdah nan numbattanan di
duwan o"ongal an tu"ud
26 ya alyon Samson hinan baal an namdon i hiyay, Ihaggona' hinan
duwan o"ongal an tu"ud tun templo ta hidiy idang'iga' ni'.
27 Ya na"apnuh dakol an tatagu nan templo an linala'i ya binabai ya
wadadahdin namin nadan ap'apun di i Pilistia. Ya ta'on on hinan nundotal
an atop diyen templo ya umedah tuluy libuy (3,000) linala'i ya binabain
mumbuybuya i Samson on inlaylayahhanda.
28 Ot mundasal hi Samson an alyonay, He"an ongal di abalinanan Dios
ya nomnomona' bahan ta pabikahona' an ta'on on ad uwaniy ma'udi. Ta
wan iballoh'u i datuwen i Pilistia di namilokandan ha"on.
29 Ot dahadahon Samson nan duwan nigawwan tu"ud nan templo ta
pumbuwannonan ih'ay ta'lena i dadiyen tu"ud.
30 Ot mundasal bo an alyonay, Apu Dios, ta'omman ona' mi'yate i datuwen
i Pilistia.
Ot mangimbibbikah ot ituludna nan duwan tu"ud. Ot makaludukud nan
templo ta natonandan namin nadan tatagu ya a'ap'apu. Ta indakdakol di
pinatenah natayana mu hay pinatenah amataguna.
31 Ot umeda nadan i'ibanan linala'i ya nadan tulang amana ot eda
iyanamut di adolna. Ot eda ilubu' hi way numbattanan di ad Sorah
ya hi ad Estaol hinan lubu' amanan hi Manoah. Ta hay ngammutnah
nangipanguluwanah nadan tinanud Israel ya baintiy (20) tawon.

17

Hay Numpa'iphodan Inan Mikah I Han Bulul

1 Wada han nungngadan hi Mikah an nunhituh nan nun'abillid an boblen
di tinanud Epraim.
2 Ta han ohan algo ya alyonan inanay, Dingngol'un inidutam nan
nangalah nan silber an pihhum an hinlibut ohay gahut (1,100). Umman
ha"on eh'ay nangala. Ot wahtu i ha"on nan pihhu.
Ya alyon inanay, Maphod ta imba"agmu ot hanat wagahan da'a i Apu
Dios.
3 Ot ibangngad Mikah i inana nan pihhu. Ya alyon inanay, Iyukod'uh
tuwen pihhu i Apu Dios ta ipapa'ot'u ha bulul ya inoddahandah silber ta
idat'u damdaman he"a.
4 Ta hidin imbangngadna nan pihhu ya inalan inanay duway gahut (200)
ot ena idat hinan mangapyah bulul an oddahandah silber ot ena iha"ad hi
balen Mikah.
5 Ta hi Mikah ya nangapyah balen di bulul hidih nan balena. Ot
mangapya boh ephod an ilubung di padi. Ot mangapya boh udum an
bubulbullul hi daydayawona.
Ot pumbalinonay ohah nadan imbabalena hi padi.
6 Ya i diye ya ma"id ni' ha patul nadan tinanud Israel ta way ohaon ukod
hinan madadawoh hi atona.

7 Ya i han ohan algo ya wada han mangilog an tinanud Libay hi ad
Bethlehem an boblen di tinanud Judah
8 an nakak ta e manigoh maphod hi bobleh ena punhituwan. Ya hinan
inwana ya tinigonay balen Mikah hinan nun'abillid an boblen di tinanud
Epraim ot mundagguh ni' hidi.
9 Ya alyon Mikah di, On dana neey nalpuwam?
Ya alyonay, Ha"on ya tinanuda' i Libay an nalpuwa' hi ad Bethlehem an
boblen di tinanud Judah. Ya teen eya' manigoh punhituwa'.
10 Ya alyon Mikah i hiyay, Umohnong ta'u mohtu ta he"ay padimi hi
manugun i da'mi. Ta pabo'laan da'ah himpulun (10) silber hi hintawon ya
ukoda' hi anom ya ilubungmu.
11 Ya pinhod diyen tinanud Libay an mi'hitun dida. Ta imbilang Mikah
hi ohah nadan imbabalena.
12 Ot pumbalinonah padinah diyen mangilog an tinanud Libay. Ta hidi
boy niha"adanah balen Mikah.
13 Ya alyon Mikah di, Ot ad uwanin wahtu han tinanud Libay an
numbalin hi padi' ya umannung mahan an wagahana' i Apu Dios.

18

Hay E Nunhituwan Nadan Tinanud Dan Hi Ad Lais

1 Handi'e ni' ya ma"id ha patul nadan tinanud Israel. Ta nadan tinanud
Dan ya eda manimanigoh bobleh punhituwanda. Te adida pa"abak
hinadan nunhituh nadan nidat i dida an punhituwanda.
2 Ta pinto'day limah nadan tindaludan nunhituh ad Sorah ya hi ad
Estaol. Ot honagonda didan alyonday, Ekayu manigoh mabalin hi e ta'u
punhituwan.
Ta inipluy dadiyen linala'ih nan nun'abillid an boblen nadan tinanud
Epraim ta hidiy nangakhupandah balen Mikah ot mun'iyandah hin'ugab.
3 Ya immatunanda nan tinanud Libay te nan hapitna. Ot alyondan hiyay,
Tanganu on'a wahtuhtu? Undan nganney at'attom hitu?
4 Ot ibagana an ipabo'laan Mikah ta hiyay padina.
5 Ya alyondan hiyay, Ot mahmaham bahan i Apu Dios hi'on nan
ninomnommin aton ya maphod di pumbalinana onu adi.
6 Ya alyonan diday, Adi ayu minomnoman ot boddangan da'yun Apu Dios
i naen ninomnomyun aton.
7 Ot makakda nan liman linala'i an inipluydah ad Lais ya tinigoda an
nadan tatagu an nunhituhdi ya malinggopda an umat damdamah nan
nalpuwandan boble hi ad Sidon ta ta'on on nidawwidah bobleda ya ma"id
ha iyaguhda. Ya uk'ukkodda an ma"id ha udum hi tataguh ugganda
pi'hayyupan. Ya kimmadangyan nadan tataguhdi te malumong hidiyen
boble ta wadan namin di mahapulda.
8 Ta hidin nibangngadda nan liman linala'i hi ad Sorah ya ad Estaol ya
minahmahan nadan ibbadan alyonday, Uddinnona nan immayanyu?
9 Ya alyonday, Ume ta'u ta eta'u gubaton nadan tataguhdi. Adi ayu
mun'og'ogon ta eta'u pulhon hidiyen boble te ma"aphod an wadan namin
di mahapul ta'uhdi.
10 Ta hay umayan ta'u ya tigonyun palinglinggopon nadan tataguhdi. Ot
hi Apu Dios ya idatnan dita'uh diyen damunan boble an malumong ya
wadan namin nimpey mahapul ta'uhdi.
11 Ta onom di gahut (600) di tindalun tinanud Dan an nakak hi ad Sorah
ya hi ad Estaol.

12 Ot eda mungkampuh nan nihaggon hi ad Kiriat-Jearim an boblen
nadan tinanud Judah. Ta ingganah ad uwani ya nginadanandah diyen
boble hi Mahaneh-Dan an hay ibalinana ya nungkampuwan Dan.
13 Ta nalpudahdi ot ipluydah nan nun'abillid an boblen di tinanud
Epraim ot datnganda nan balen Mikah.
14 Ya nadan liman linala'in imme ni' hidi ya alyondah nadan ibbaday,
Umman wahtu han bale ituwen boble an waday ephodna ya nat'onat'on
an diosda ya han napa'otan an bulul ya han bulul an nalamuh silber. Ot
nomnomonyu ha mabalin hi aton ta'u.
15 Ta immedah awadan nan mangilog an tinanud Libay hi balen Mikah
ot apngaonda.
16 Ya immohnongdah nan geyt diyen boble nadan onom di gahut (600)
an titindalun tinanud Dan.
17 Ta hinunggop nadan liman linala'i ot eda alan nan napa'ot an bulul an
na'amoh silber ya nan ephod ot pi'yalada nadan udum an diosda i diyen
bale. Yaden wahdih nan geyt nan padi an mi'ita'ta'dog hinadan onom di
gahut (600) an tindalu.
18 Hidin e nun'alan dadiyen linala'i nan napa'otan an bulul ya nan ephod
ya nadan udum an diosda ya alyon nan padi i diday, Nganneh naen atonyu?
19 Ya alyondan hiyay, Duminong'a'e ta mi'yali'an da'mi. Ta he"ay padimi
hi manugun i da'mi. Ot undan adi udu'dul nan munhilbi'ah himpamu'un
an tatagu mu hanan ohan pamilya ya abuh?
20 Ya immamlong hidiyen padi ot mi'ye i dida. Ot dawawaona nan ephod
ya nadan udum an diosda ya nan napa'otan an bulul ot mi'yen dida.
21 Ta hidin nakakda ya impamanguluda nadan u"ungan imbabaleda ya
animalda ya nadan gina'uda.
22 Mu hidin immadawwida ya inayagan Mikah nadan hinaggona ot
mipdugda ot akhupanda nadan tinanud Dan.
23 Ot tukukan da Mikah dida ta nunligguhda ot alyonday, Undan nganney
na'at ta inayagam nadan hinaggonmu ta pudugon da'mi?
24 Ya alyon Mikah i diday, Tanganu onyu inye"en namin nadan inyamma'
an dios'u ya ta'on on nan padi' ta ma"id ahan ha imbatiyu? Ya ahiyu
himbagbagon di gapunah namduganmin da'yu.
25 Ya alyon nadan tinanud Dan i hiyay, Ammuna ya dimminong'a. Te
wahtuday mun'abubungot ot alina ya pinate da'yun hina'amma.
26 Ta onda imbagah diye ot inayundan mange an tinaynanda da Mikah
ya nadan ibbana. Ya gapu ta tinigon Mikah an ongal di abalinan dadiyen
pindugda ya namaaggot mumbangngadda an aggeda ni'gubat.

Hay Nangabakan Nadan Tinanud Dan Hinadan I Lais

27 Ta nadan tinanud Dan ya nadappuhdah ad Lais an inodnanda nadan
bulul Mikah ot awitonda bo nan padina. Ot eda gubaton nadan malinggop
an bimmoble ot pumpateda didan namin ot pu'ulanda nan bobleda.
28 Ta ma"id ha bimmoddang i dida te nidawwidah ad Sidon ya ma"id ha
ni'hayhayyupandah udum an boble. Hidiyen bobleh ad Lais ya nundotal
an nihaggon hi ad Bet-Rehob.
Ta nadan tinanud Dan ya impaphoddah diyen boble ot diday munhi-
tuhdi.
29 Ot ngadananda ta hi ad Dan an ngadan din hi apuda an tinanud Israel.
Mu hay namangulu hi ngadan diyen boble ya ad Lais.
30 Ta hidiy nangiyammaan nadan tinanud Dan hi pundayawanda. Ot
iha"adahdi nadan diosda. Ya hay pinto'dah padihdi ya hi Jonathan an

imbabalen Gersom an ohah nadan tinanud Moses. Ta nadan holagdan pamilya di napalpalog hi numpadih nadan tinanud Dan ta ingganah din niyayandan tinanud Israel hi udum an boble.
31 Ta innaynayunda an dinaydayaw nadan bulul an inyamman Mikah an gapu ta nidawwi nan pundayawanda hi ad Siloh an awadan ni' nan tabernakel.

19

Han Tinanud Libay Ya Nan Baalna An Imbilangnah Ahawana

1 Hidi an ma"id ni' ha patul nadan tinanud Israel ya wada han tinanud Libay an nunhituh nidawwi hinadan nun'abillid an boblen di tinanud Epraim. Ya i han hin'algo ya inyanamutna han imbilangnah ahawana an i Bethlehem an boblen di tinanud Judah.
2 Mu indani ya mi'ilala'i* ot mumbangngad hi balen da amanah ad Bethlehem ot miha"ad hidi hi umeh opat di bulan.
3 Indani ya tinnud diyen lala'i ot ena ihapitan ta mumbangngad. Ta in'uyugna nan baalna ya nan duwan dongkina. Ta hidin dimmatongdah balen nan hi aman nan babai ot paghopon diyen babai. Ya ma"amlong hi amanah naniganan hiya.
4 Mu adina pohdon an mabanangngad hidiyen inapuna. Ot umohnong moh tuluy algo. Ta nangnangnganda on immanin'innumda on nalo'da.
5 Mu i diyen mi'apat hi algo an hiyah mun'abigat ot mundadaandan makak. Mu alyon bon nan hi aman nan babai di, Indani ni' ta mangan ta'u ya ahi ayu ume.
6 Ot mangmangnganda mo bo on immanin'innumda. Ya alyon bon nan hi aman nan babai di, Umohnong ayu ni' ta bigat ya ahi ayu ume.
7 Te hidin makak an pohdonan ume ya inhaphapitan aman inayana ta umohnongda ot umiyanda mo i diyen nahdom.
8 Ta nawi"it hinan mi'alimah algo ot bumangon ta makak. Ya alyon bon nan hi aman nan babai di, Mangan ayu ni' ta indani ta himbatangan ya ahi ayu ume. Ot mangmangnganda bon duwa.
9 Ta hidin himbatangan ot makak nan lala'i an didah nan imbilangnah ahawana ya nan baalna ya alyon bon amaday, Tigom'en tuwen mahdom. Daan moy indanit mawi"it ya ahi ayu bumuwah an ume?
10 Mu adi mahan mo mihapitan hidiyen tinanud Libay. Ta indadaana nan duwan dongki ot makakdan tulu an inipluydah ad Jebus an hay ngadanah ad uwani ya ad Jerusalem.
11 Ya hidin manatongdah ad Jebus ya mun'ahdom mo ot alyon nan baal hinan lala'i di, Umiyan ta'u attog hitun ad Jebus.
12 Mu alyon nan ud baal i hiyay, Adi ta'u umiyan hitu te ma"id ha ibba ta'uh tinanud Israel ituwen boble. Inaynayun ta'u attog ta dumatong ta'uh ad Gibeah
13 ta hidiy umiyanan ta'u onu hi ad Ramah.
14 Ot agandah eye ta onda dimmatong hi ad Gibeah hinan boblen nadan tinanud Benjamin ya nalimuh nan algo.
15 Ot umohnongdah nan uggan a'am'amungan di tatagu i diyen boble ta hidiy eda pun'iblayan te ma"id ha umayag i dida.
16 Mu hidin mun'ahdom ya wada han amamma an nahdoman an nalpuh nan way puntanomanda. Hiya ya nalpuh nan nun'abillid an boblen di

* **19:2 19:2** Hay alyon di udum ya bimmohol hidiyen babai.

tinanud Epraim mu e ni'ibobleh ad Gibeah an numboblayan nadan tinanud
Benjamin.
17 Ta ona tinigo didan um'umbun ot mahmahana hi'on danay umayanda
ya danay nalpuwanda.
18 Ya alyon nan tinanud Libay di, Nalpu amih ad Bethlehem an boblen
di tinanud Judah an umanamut amih nan nunhituwa' an daggah nan
nun'abillid an boblen di tinanud Epraim. Mu ten nahdom ya ma"id ha
innilamih emi umiyanan.
19 Manu te waday dagamin ipa'anmih nadan dongki ya waday balunmin
tinapay ya ma'inum.
20 Ya alyon nan amammay, Ha"on di ukod hinadan udum an mahapulyu.
Mu ta bokon hitun dolay alo'anyu.
21 Ot uyugona didah balena ot ena panganon nadan dongkida. Ta onda
inulahan nan hupu' hi hukida ot manganda.
22 Mu hidin palpaliwandan humanahhahapit ya inoy an lini"ub di tatagu
an nagaga"ihoy pangatda hidiyen balen nan amamma. Ta pungkugakugda
nan panto on muntukukdan alyonday, Ipalah'unmu nan lala'in bihhitam
ta ilo'mi.
23 Ot lumah'un nan ud bale ot alyonan diday, I'iba, adi mahan mabalin
hinae te na"iho ya ababain te hituwen tagu ya mangili'.
24 Wahtu tun imbabale' an babain ma"id ni' ha inilo'nah lala'i ya hantun
imbilangnah ahawana ta diday awitonyu ta ukod ayuh nan pinhodyun
aton i dida. Mu ta adiyu aton di umipabain ituwen lala'i.
25 Mu adi damdama donglon dadiyen linala'i nan imbagana. Ot awiton
diyen tinanud Libay hidiyen imbilangnah ahawana ot iyenah dola. Ta
napinpinalogandan namilit an nangilo' i hiya ta ingganah din mun'abigat
ot ahida iwala'.
26 Ot umeh diyen babaih nan balen nundagguhanda mu immeh nan way
panto ot matukkad an ma"id ha amtana.
27 Ya hidin bimmangon nan lala'i ot ibughulnay panto ya nangitiganan
nidangileh diyen imbilangnah ahawana an inidonah nan punggattinan
hinan panto.
28 Ot alyonay, Bumangon'a ta ume ta'u. Mu adi umihal te nate. Ot ilugana
moh nan dongki ot umanamut.
29 Ta ona inyanamut ot alana han uwah ot gogogogodonay adol
diyen imbilangnah ahawana ta nunhimpuluwonat duway gogod. Ot
ipiyappongnah nan himpulut duwan (12) holag Israel.
30 Ta an namin nadan nanigo ya alyonday, Ngalngalam mo ahan ha
athinah na'at. Nihipun hi nalpuwan handidan a'ammod ta'un tinanud
Israel hi ad Egypt ya ad uwani nayya han na'atan ha athina. Ot
nomnomnomon ta'u hi'on nganney mahapul hi aton ta'u te undan namaag
ya dimminong ta'u?

20

Hay E Nangubatan Nadan Tinanud Israel Hinadan I'ibada An Tinanud Benjamin

1 Ta nun'oh'ohhada nadan tinanud Israel hi ad Mispah an mihipun hinan
numboblayan di tinanud Dan ta ingganah ad Beerseba ot middum nadan
nalpuh ad Gilead. Ta na'amungdahdi hi ad Mispah hinan pundayawanda
i Apu Dios.

2 Ya hay na'amung ya opat di gahut di libu (400,000) an a'ap'apun di
tinanud Israel an numpunhikotdah ispada.
3 Ya dingngol nadan tinanud Benjamin an na'amung nadan ibbadan
tinanud Israel hi ad Mispah.
Ta hidih nan na'amunganda ya mahmahandah diyen adi ahan maphod
an na'at.
4 Ya alyon diyen tinanud Libay an ahawan nan pinatedan babai di,
Hidin dimmatong amih nan imbilang'uh ahawa' hi ad Gibeah an boblen
di tinanud Benjamin ya nahdom ot umiyan amihdi.
5 Mu i diyen hilong ya lini"ub di linala'in i Gibeah nan balen
nun'iyananmi te pohdondan patayona'. Ot mapalpalogdan namilit an
nangilo' hinan imbilang'uh ahawa' ta inggana ot mate.
6 Ta inyanamut'u ot gogogogodo' ot ipiyappong'uh nan himpulut duwan
(12) tinanud Israel. Inat'uhdi te nunhigla ahan hidiyen inatdah tun
numboblayan ta'un tinanud Israel.
7 Ot dita'un tinanud Israel an na'amung hi ad uwani ya punhahapitan
ta'uh on nganney aton ta'un tuwe.
8 Ya an namin dadiyen na'amung ya nun'u'unnudandan alyonday, Ma"id
ni' i dita'u ha umanamut.
9 Ta ibubunut ta'u ta ma'innilah on nganne i dita'uy e mangubat hinadan
i Gibeah.
10 Ya punhahapitan ta'u ta way ohah nadan tinanud Israel ya wadaday
mapili hi mi'ami'apuluh (10) tataguh nadan hinohhan tinanud an mangi-
dadaan hi anon ta'u an e mangiballoh ituwen ababain ahan an inat nadan
ibba ta'un i Gibeah i dita'un tinanud Israel.
11 Ta an namindan na'amung an tinanud Israel ya nun'oh'ohhada ta eda
gubaton nadan i Gibeah.
12 Ot honagonday linala'in umeh an namin nan bobleh ad Benjamin ta
eda mahmahan an alyonday, Nganney aton ta'u i naen adi ahan maphod
an na'at?
13 Mahapul an iyaliyun da'mi nadan linala'in nangat i naen adi ahan
maphod ta patayonmi dida ta ma'aan hituwen adi ahan maphod hitun
boble ta'un tinanud Israel.
Mu adi donglon nadan tinanud Benjamin hidiyen imbagan nadan
ibbadan tinanud Israel.
14 An ondaot na'amung hi ad Gibeah ta gubatonda nadan ibbadan
tinanud Israel.
15 Ta na'ibagan na'amungday baintit onom di libun (26,000) tindalun
tinanud Benjamin ot middumdah nan pituy gahut (700) an tindalun
wadahdih ad Gibeah.
16 Ya dadiyen na'amung ya pituy gahut (700) di na'iggid an way ohan dida
on nala'ing an bumingngibing an abalinanda an bingngibingon di ta'on on
ohan ibu' ya adi mihalla.
17 Ya nada'e pibo an tinanud Israel an agge niddum hinadan tinanud
Benjamin an nun'oh'ohha ya opat di gahut di libu (400,000) di nunhihikot
hi ispada.
18 Ta immedah ad Betel ot mahmahandan Apu Dios hi'on nganne i diday
mamangulun e mangubat hinadan tinanud Benjamin. Ya imbagan Apu
Dios an nadan tinanud Judah di mamangulu.
19 Ta nawi"it i diyen nabiggat ot eda mungkampu nadan tinanud Israel
hinan nihaggon hi ad Gibeah.
20 Ot ahida ipluy hi ad Gibeah ot eda gubaton nadan tinanud Benjamin.

21 Mu nabanudduhda damdama nadan tindalun Benjamin hidih ad
Gibeah ot patayonday baintit duway libun (22,000) tinanud Israel i diyen
algo.
22 Mu nadan tinanud Israel ya nunhintotongtongda ta hiyah diyen
immedah din numpumpustuwandah din hopapna.
23 Ot tumikid nadan tinanud Israel hi ad Betel ot kumgada an mumpah-
pahmo' i Apu Dios ta ingganaot mahdom. Ot mahmahanda bon alyonday,
Apu Dios, on emi bo gubaton nadan ibbamin tinanud Benjamin?
Ya alyon Apu Dios di, O ume ayu ta eyu gubaton dida.
24 Ta i diyen mi'adwah algo ya immeda bo nadan udum an tinanud Israel
an e mangubat hinadan tinanud Benjamin.
25 Mu nidamuda bo nadan tindalun Benjamin i dida ot patayonday
himpulut waluy libun (18,000) tinanud Israel an nun'i'ispada.
26 Ta an namindan tinanud Israel ya immedah ad Betel ot eda kumo-
gakogahdih nan pundayawandan Apu Dios. An nun'ulatda ta inggana ot
mahdom. Ot idawatda nan maghob an mi'nong hi pi'hayyupandan Apu
Dios.
27 Ot mahmahanda boh on nganney pohdon Apu Dios hi atonda. Te nan
Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya wadahdih ad Betel.
28 Ya hi Pinehas an imbabalen Eliesar an apapun Aaron di padi. Ta
minahmahan nadan tinanud Israel i Apu Dios an alyonday, Apu Dios, on
emi bo gubaton nadan i'ibamin tinanud Benjamin onu idinongmi mo?
Ya inalin Apu Dios di, Ume ayu te bigat ya ipa'abak'u mo didan da'yu.
29 Ot hay inatda ya eda nipa"ey udum i didah nan nunlini"odan hi ad
Gibeah ta midadaandan mi'gubat.
30 Ta i diyen mi'atluh algo ot ume bo nadan udum an e mumpumpustu
hinan ugganda pumpustuwan ta gubatonda nadan wah ad Gibeah.
31 Ya bimmudduhda bo nadan i Benjamin an mi'gubat i dida. Ta
pinateda boy tulumpuluh (30) nadan ibbadan tinanud Israel hidih nan way
puntanoman ya hinan kalata an umeh ad Betel ya hinan umeh ad Gibeah.
32 Ta hay innilan nadan tinanud Benjamin ya dida bo damdamay
mangab'abak an umat hidin hopapnah nunggugubatanda. Yaden nadan
ibbadan tinanud Israel ya nunhahapitandan bumtikda ta mipdug nadan
tinanud Benjamin ta wan midawwidah ad Gibeah.
33 Ta hidin dimmatongdah ad Baal-Tamar nan binumtik an tinanud Israel
ot ahida mohpe iligguh ot gubatonda dida. Ya nadan udum an tindalun
nadan tinanud Israel an e nipa"e ya nabanudduhdan nalpudah nangappit
hi alimuhan di algo hi'onta wadah ad Gibeah.
34 Ta didan himpuluy libu (10,000) an nun'ala'ing an mi'gubat di niddum
an nangubat hinadan i Gibeah. Ta nunhiglay a'at nan gubat an ma"id
ha mapto' hi mangab'abak ya agge innilan nadan tinanud Benjamin an
nunhiglay eda na'abakan.
35 Te hi Apu Dios di nangipa'abak i dida. Ta hay bilang di pinaten nadan
ibbadan tinanud Israel ya baintit limay libu ta han hinggahut (25,100) an
nun'i'ispada.
36 Ta hidiyey nangimatunan nadan tinanud Benjamin an na'a"abakda.
Te nadan ibbadan tinanud Israel ya nunhahapitda an ibangngadda ta
way aton nadan ibbadan e mipa"e ta hogponda nan bobleh ad Gibeah.
37 Ta hidin bimmudduhda hinan nipa"ayanda ot ma'ibagadan umeh nan
boble. Ot patayondan namin nadan numpunhituhdi.
38 Ot pu'ulandah diyen boble ta manuluh ad lagud di ahukna.

39 Ta hidiyey pangimatunan nadan mamtik an tinanud Israel ta ibangngaddan mi'gubat.
Te pinaten nadan tinanud Benjamin di tulumpuluh (30) nadan ibbadan tinanud Israel. Ta hiya nan madinolda an dida boy mangabak an umat hinan namangulun nunggugubatanda.
40 Mu hidin manulu nan ahuk an malpuh bobleda ya minangmang nadan tinanud Benjamin ya inoy an mun'apu'ulan di bobleda.
41 Ya imbangngad nadan mamtik ni' an tinanud Israel ot pudugonda nadan tinanud Benjamin an mamdug i dida. Ya namama an nangintattakutda te innilada an nadatngan moy atayanda.
42 Ta binumtikda an inipluydah nan agge naboblayan mu ni'olhat damdama bo nadan udum an tinanud Israel.
43 Ta lini"ubda nadan tinanud Benjamin ot pumpudugda ot pumpateda didah nan pogpog di ad Gibeah hi nangappit hi tuluwan di algo.
44 Ta himpulut waluy libu (18,000) an nun'alala'ing an tindalun di tinanud Benjamin an pinaten nadan ibbadan tinanud Israel.
45 Ya binumtik nadan udum an inipluydah nan way doplah ad Rimmon mu pindug damdaman nadan ibbadan tinanud Israel ot patayonday limay libu (5,000) hinan kalata. Ot pudupudugonda nadan udum an binumtik ta inggana ot patayonda boy duway libu (2,000) hidih nan nihaggon hi ad Gidom.
46 Ta i diyen algo ya baintit limay libu (25,000) an tindalun tinanud Benjamin di nun'a'ate an dadiye bo udot nadan nun'atutulid.
47 Ta ammunada han onom di gahut (600) an binumtik hinan doplah ad Rimmon. Ta niha"addahdi hi opat di bulan.
48 Ot ibangngad nadan tinanud Israel hinadan boblen di tinanud Benjamin. Ot pumpatedan namin di kumpulnan akhupanda an ta'on on animal ya numpu'ulandan namin nadan boblehdi.

21

Hay Inyahawan Nadan Nabati An Linala'in Tinanud Benjamin

1 Hidin hopapnah immayan nadan linala'in tinanud Israel hi ad Mispah ya insapatada an adida ipa'ahawa nadan imbabaledan binabai hinadan tinanud Benjamin.
2 Ta hidin nalpah di gubat ot ume nadan tinanud Israel hi ad Betel. Ot umedah nan pundayawan i Apu Dios ot pun'itkukday kogadah hakit di nomnomda ta inggana ot mahdom.
3 Ya ni'happitanda bon Apu Dios an alyonday, Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel, tanganu on e na'at ha athitu i da'mi? Tanganu onmu inyabulut an nama"id di ohan da'mih nadan tinanud Israel?
4 Ya i diyen nabiggat an hiyah mun'awiwi"it ot iphod nadan tatagu han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios. Ot idawatda nadan maghob an mi'nong hi pi'hayyupandan Apu Dios.
5 Indani ya munhimbabaggadan alyonday, Nganne i dita'un tinanud Israel di agge immalih din na'amungan ta'uh ad Mispah? Tee pibon nunhahapitan ta'un nan tagun adi mi'yamung hi ad Mispah ya mipapate.
6 Ya nunhiglan umukayungandah nan na'at hinadan ibbadan tinanud Benjamin an alyonday, Nganne mahan hituwen na'at an ad uwani ya nama"id di ohah nadan tinanud Israel.
7 Ya nunhahapitan ta'un adi mabalin an ipa'ahawa ta'u nadan binabai an imbabale ta'uh nadan tinanud Benjamin. Ot idana nin di eta'u pangalan hi iyahawan nadan oh'ohhan nabati?

8 Ta hiya nan mahmahanda bon alyonday, Ngannen tinanud Israel di
agge ni'yamung hi ad Mispah?
Ya inoy an na'innilaanda an ma"id ha ohah ni'yamung hinadan tinanud
Jabes-Gilead.
9 Te hidin bilangonda nadan tatagu ya ma"idda.
10 Ot honagonda moy himpulut duway libun (12,000) tindalu hi ad Jabes-
Gilead ta eda patayon an namin nadan numpunhituhdi an ta'on on binabai
ya u"unga.
11 Te nama'pa'adandan didan alyonday, Patayonyun namin nadan linala'i
ya binabain nangahawa.
12 Ta hidin immeda ya inakhupanday opat di gahut (400) an
mumpangilog an binabain ma"id ni' ha inilo'dah lala'i ot adida pi'pate dida.
Ta inyeda didah nan kampuh ad Siloh hi ad Kanaan.
13 Ot honagonday e mi'hapit hinadan nabati an tinanud Benjamin an
nipa"eh nan doplah ad Rimmon ta munhihiditda.
14 Ot umanamutda mohpe dadiyen i Benjamin ta inyahawada nadan
binabain i Jabes-Gilead an agge ni'paten nadan tindalu. Mu kulang
damdama dadiyen binabai.
15 Ta minomnoman nadan tinanud Israel te inyabulut Apu Dios an
mama"id nadan ibbadan tinanud Benjamin.
16 Ya alyon bon nadan ap'apuday, Ten ma"idda mo nadan binabain
tinanud Benjamin ot idana nin di eta'u panama'an hi iyahawan nadan
udum an ma"id ha ahawada?
17 Te mahapul an munholag nadan nabatin tinanud Benjamin ta wan adi
mama"id nan ohan ibba ta'un tinanud Israel.
18 Mu adi mabalin an ipa'ahawa ta'u nadan imbabale ta'un dida te
niluh an hinahapit ta'un ma'idutan nan tagun mangipa'ahawah nan
imbabalenah nadan linala'in tinanud Benjamin.
19 Ya nipanomnom i dida nan tinawon an punnomnomnoman nadan i
Siloh i Apu Dios. Ya hay awadan di ad Siloh ya hi way huddo' di ad Betel
an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan kalatan malpuh ad Betel
ta umeh ad Sekem ya muyyad di ad Lebonah.
20 Ot ibagadah nadan tinanud Benjamin an ma"id ha ahawada an
alyonday, Ume ayuh ad Siloh ya e ayu nipa"eh nadan nun'itanom an greyp.
21 Ta tinigoyu'e an bimmudduh nadan binabain i Siloh ta manayoda ya
way ohaon dimpapna nan pohdonan ahawaon. Ya innayunan inyanamut.
22 Ta umalida'e nadan a'ammoddan linala'i onu nadan i'ibadan linala'i
ta munlilida ya ukod ami an mi'hapit i dida. Ta iphodmin ihapitan dida
an alyonmiy, Hom'on da'mi bahan ta boddanganyu dida te ma"id ha
inibtikmih din emi ni'gubatan hi iyahawada. Ya ma"id ha bahulyun tuwe te
bokon da'yuy ud nomnom an mangipa'ahawa i didah nadan imbabaleyu.
23 Ta hidiyey inat nadan linala'in tinanud Benjamin an ma"id ha
ahawada. Ta hidin eda manayo nadan binabai ya way ohaon ena dimpap
ha ahawaona. Ot umanamutda ot ihipunda bon iphod di nunhituwanda.
Ta imbangonda nadan numboblayanda.
24 Ya nadan i'ibadan tinanud Israel ya hidin nalpah di nunhahapitanda
ot mumpanganamutdah nan numpunhituwanda.
25 I diyen timpu ya ma"id ni' nimpe ha patul nadan tinanud Israel ta way
ohaon ukod hinan innilanan madadawoh hi atona.

Ruth

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya na'at hidin ma''id ni' ha numpatul hi ad Israel. Hi Ruth ya i Moab an ni'yahawa i han tinanud Israel. Ya indani ya nateh diyen ahawana mu hi Ruth ya nahamad di punnomnomnah nan hi inan din ahawana ta hiya nan inabulutna an dayawon nan Dios an dayawon nadan tinanud Israel an ta'on on nat'on ni' nan dios an dayawona.

Ya hidin ni'yeh nan hi inaona hi boblen di tinanud Israel ya inun'unudna nan pangiye''edahdi. Ta i han nahdom ya immeh awadan Boas mu agge e ni'halud te hidiyey nangipatigonah pumpada''ulana. Ta hi Boas an tulang din nate an ahawana di numbintanana. Ya nan imbabaleda ya hiyay hi apun David an nundongol an patul hi ad Israel.

Nadan tinanud Israel ya dakol di nangiwalong i Apu Dios hidin ma''id ni' ha patulda ta hiya nan nunhiglay numpalpaligatanda an inyabulut Apu Dios ta panitilognan dida. Mu nan maphod an na'at i Ruth ya ipa'innilanay anahamad di pangipapto' Apu Dios hinadan mangidinol i hiya an ta'on on agge nalpuh nan tinanud Israel.

Hay E Ni'iboblayan Da Elimelek An Hina'amma Hi Ad Moab

1 Hidin nadne an bokon ni' patul di mun'ap'apu hinadan tinanud Israel ta
nadan pot'on Apu Dios di mumpapto' i dida ya alinah on wada han bitil hi
bobleda. Ta namaag han lala'i an i Bethlehem hidih ad Judah ya inikakna
nan ahawana ya nadan duwan linala'in imbabaleda ot eda mi'iboble hi ad
Moab.
2 Ya hay ngadan diyen lala'i ya hi Elimelek ya nan ahawana ya hi Naomi
ya nadan imbabaleda ya da Mahlon i Kilion. Dida ya nalpudah nan tinanud
Eprat hi ad Bethlehem hidih ad Judah. Mu immeda nimpe ni'iboble hi ad
Moab.
3 Ya hidin wadadahdi ya nateh Elimelek ta ammuna da Naomi an
hini'inna an nabati.
4 Ya dadiyen duwan imbabalena ya ni'yahawadah i Moab. An hay
inahawada ya da Orpah i Ruth. Mu hidin umeh himpuluy (10) tawon di
niha''adan da Naomi hidi
5 ya nateda bo nan duwan imbabalena. Ta hi Naomi ya ammuna mo han
nabati i dida an hina'amma.

Hay Numbangngadan Da Naomi I Ruth Hi Ad Bethlehem

6 Ya ninomnom Naomi an mumbangngad hi ad Judah te dingngolnan
winagahan mohpen Apu Dios nadan tataguhdi ta wada moy makan hidi.
7 Ya hidin nakak ya ni'ikakda nan duwan binabain inapuna. Mu hidin
wadadah nan awon ya nimmanomnom hi Naomi
8 ot alyonay, Udu'dul di mumbangngad ayu ta umanamut ayu attog
hinadan numpangimbabale i da'yu. Ot hay idawat'un Apu Dios ya hom'on
da'yu ta umat hinan inatyun nangipatigoh uleyuh nadan ahawayu an
nun'a'ate ya ta'on on ha''on.
9 Ya hanat wan iyabulutna an mi'yahawa ayuh udum ta lo'tat ya way oha
i da'yu on nadutu' ha nunhituwana. Ot awalona dida.
Mu namaag ya onda kumga dadiyen duwan binabai.
10 Ya alyonday, Mi'yali amin he''ah awadan nadan ibbam.
11 Mu alyon Naomi di, Mumbangngad ayuot an i'imbabale'. Te undan
mo mabalin hi mun'imbabaleya' bo ta i'ahawayu.

12 Ininnaa' mo ot adi mabalin. Ya ta'on damdama hi alinah mabalin an
mangahawaa' boh ad uwani ta wadaday i'imbabale' hi linala'i
13 ot undan an'anuud di eyu pampannodan hi kumiloganda. Ya undan
hiyay mangipagol hi eyu pangahawaan hi udum. Ongal ahan di homo''un
da'yu an gapuh nan na'at mu undan nganney aton an hituwe han inyabulut
Apu Dios hi ma'at i ha''on.
14 Ya ona inalih diye ya kumgada bo. Mu hi Orpah ya nihapitan ot
awalonah inana ot umanamut. Mu hi Ruth ya hiyah diyen adi mihapitan.
15 Ta alyon Naomi i hiyay, Tigom nan ibam an mumbangngad hi awadan
nadan ibbana ya hinadan dios an dayawona tuwali. Ot agam pibo ta
mi'bangngad'a i hiya.
16 Mu alyon Ruth di, Adiya' e piliton an taynan da'a. Te ta'on hi danay
pangayam ya hidi boy pangaya'. Ya nan em iha''adan ya hidi boy iha''ada'.
Ya nadan ibbam an da'yun bimmoble ya dida boy ibba'. Ya nan Dios an
dayawom ya hiya boy dayawo'.
17 Ya nan boblen atayam ya pohdo' an hidi boy ataya' ya ilubu'a'. Ot
hanat nunhiglay pundusan Apu Dios i ha''on hi'on namaag ya tinaynan
da'a ta bokon hay atey mangihi''an i dita.
18 Ta hidin adi damdama mihapitan hi Ruth ta mumbangngad ot adi mo
ipapilit Naomi.
19 Ot inayunda mo an um'umme ta inggana ot dumatongdah ad
Bethlehem.
Ya hidin dimmatongda ya immamlongda nadan tataguh nanigandan
dida. Ya nadan binabai ya pun'ibagada an alyonday, On he''ah Naomi?
20 Ya alyon Naomi di, Bokon mo hi Naomi* di pungngadanyu i ha''on
ta namaag ya hi Mara. Manu'e ya paddungnay mumpait han inipto' nan
ongal di abalinana an Dios hitun nitaguwa'.
21 Te handin nakaka' ituwen boble ya wadan namin di
mangipa'am'amlong i ha''on. Mu ad uwani an imbangngada' i Apu
Dios hitu ya namaag mo ahan ya ma''id ha mangipa'amlong i ha''on. Ot
undan ngadanana' boh Naomi i ha athitu an namaag ya nunhiglaon nan
ongal di abalinanan Dios di inatnan namalpaligat i ha''on.
22 Ta hidiyen numbangngadan Naomi an nun'ibbana nan inapuna an
i Moab an hi Ruth ya hiyah nihipun di pun'apitandah barley hi ad
Bethlehem.

2

Hay E Namanuhan Ruth Hi Barley

1 Hi Naomi ya wada han hi Boas an tulang din ahawana an hi Elimelek.
Hiya ya kadangyan ya malispitun tagu.
2 Ta han hin'algo ya alyon Ruth i Naomi di, Mabalin'e ya immeya' ta
eya' mamanuh nadan barley* an iwanen nadan munggapas. Ot wada man
bahan ha mangiyabulut an mamanuha' hinan puntanomanda.
Ya alyon Naomi di, Ta'on an imbabale ya imme'a mo.
3 Ot umeh Ruth hinan puntanoman ot e miyun'unud hinadan munggapas
ta nan iwaneda on hidiyey pinanuhna. Ya hidiyen natanoman ya bagin
Boas an tulang din hi Elimelek.

---

* **1:20 1:20** Hay pohdon nan ngadan an Naomi an ipa'innila ya am'amlong mu nan ngadan an Mara ya hay pohdonan ipa'innila ya umat hinan mumpait. * **2:2 2:2** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u an nalaklakay gattangna mu nan wit.

4 Ya indani ya wadah Boas an nalpuh ad Bethlehem ot apngaona nadan
munggapas an alyonay, Hanaot ta wagahan da'yun Apu Dios.
Ya alyondan hiyay, Atbohdin he''a.
5 Ya alyon Boas hinan mangipangpanguluh nadan punggapasona di,
Nganneh diyen babai?
6 Ya alyon nan lala'i di, Hidiye nan i Moab an ni'uyug i Naomi.
7 Hidin nawi''it ya immalin nangibaga hi'on mabalin an mamanuh
awadan nadan binto' hi indoggan nadan munggapas ot iyabulut'u. Ta
inhipunah din nawi''it an agge immoh'ohnong an ammuna nan na'omtang
an ena nun'iblayan hinan nahiduman.
8 Ta immeh Boas ot e mi'hapit i Ruth an alyonay, Donglom an imbabale,
maphod on inaynayunmu an miyun'unud hitudan binabain punggapaso'
ta adim nomnomnomon an umaldan hi udum an natanoman.
9 Tigom nan umaldananda on nitnud'a i dida ot pinadana' hinadan
mumpangilog an linala'i ta ma''id ha atonda i he''a hi adi maphod. Ya
na'uwoh'a'e ya wahdi nan liting hinan buwod an hinagubda.
10 Ya on inat hidin Boas ya nunlu'bub hi Ruth an nida''om di angahnah
nan luta ot alyona i Boas di, Munhanaa' ta athina an ta'on hi ona' mangili
ya maphod di nangibilangmu i ha''on ta impatigom di ulem i ha''on.
11 Ya alyon Boas di, O, te dingngol'u nan maphod an ina'inatmuh nan hi
inayu an nihipun hi natayan din ahawam. Ya hay nanaynam i da amam
i inam ya nan numboblayam ta ni'yali'ahtu an ta'on onmu agge innilay
a'atmihtu.
12 Ot hanat hi Apu Dios an dayawonmi an tinanud Israel an hiyay
paddungnay nihi''ugam ya idatnay dakol an gunggunam an gapuh nan
maphod an ina'inatmu.
13 Ya alyon Ruth di, Ongal ahan hinaen ulem i ha''on an ta'on on
na'adda''ula' mu nadan baalmu. Ya atbohdin impa'amlonga' hinan maphod
an hinapitmu i ha''on.
14 Ya hidin eda mangan ya mun'ayag boh Boas i Ruth an alyonay, Ma'a ta
mangan ta'u. Ta immeh Ruth ot e mi''an hinadan munggapas ot idattan bon
Boas hinan inhanglagdan barley. Ya hidin nabhugda ya waday binatinah
makan ta iyanamutna.
15 Ta on nalpah an nanganda ot ume bon e mamanuh. Ot ibagan Boas
hinadan munggapas an alyonay, Ta'on on e mamanuh hinan way binto' ya
adiyu ipagol.
16 Mu guyudonyuot dohah nan nabto' on inggahyu ta pi'panuhna ya
adiyu ihingal.
17 Ta hi Ruth ya inyal'algona an pimmanupanuh ta ingganaot mahdom.
Ya hidin pinlagna ta namahmah nan bogahna ya umeh himpulut duway
(12) kilu.
18 Ta ona inyanamut ot ipatigona i inanay dinakol nan pinanuhna. Ot
ukatona bo nan binatinan makan ot idatna i hiya.
19 Ya alyon Naomi di, Nganney ud bagih nan em namanuhan? Maphod
on wagahan Apu Dios hidiyen tagun ma'ule i he''a.
Ya alyon Ruth di, Hi Boas anu.
20 Ya alyon Naomi di, Hiya'e ya umman nihnup di nitulangana i dita'u.
Ot hiyay ohah mibilang hi mangipapto' i dita. Ot immannung peman nan
hapit Apu Dios an hiya ya nomnomnomona nan numpun'ate† ya namamah
nadan matagu an gapuh homo'na. Ot hanat wagahanah Boas.

† **2:20 2:20** Hi Apu Dios ya pohdonan mipapto'da nadan nabalu.

21 Ya alyon Ruth di, Hay ma"aphod ahan hi imbagana ya nan alyonay
maphod ona' miyun'unud hinadan punggapasona ta inggana hi magapas
an namin nan tinanomana.
22 Ya alyon Naomi di, Maphod hinaen imbagana i he"an imbabale. Ot
maphod peman on hiyay atom te onha umaldan'ah udum ot ma"id ha
mapto' ya ilaylayahhan da'ah nadan linala'ihdi.
23 Ot inaynayun mon Ruth an e miyunu'unud hinadan punggapason Boas
ta ingganaot malpah di ahigapas di barley ya wit. Yaden nanongna tuwalin
niddum i inana.

3

Hay Immayan Ruth Hinan Pun'ilikan Boas

1 Han hin'algo ya alyon Naomi hinan inapuna an hi Ruth di, Maphod di
pangahawaon da'a ta wan lo'tat ya waha nadutu' i ha nunhituwam.
2 Hi Boas an numpabo'lah din binabain niyunu'unudam hidin ahigapas
ya imbaga' i he"a an tulang ta'u. Ya dingngol'u an hay mahdom ya ume an
e muntoop hinan na'ilik an barley hinan pun'ilikan.
3 Ot hay atom ya e'a mun'amoh ya nunlana'ah nan maphod di
hunghungna. Ya inip'iphodmun nunlubung ya imme'ah nan pun'ilikan
Boas. Mu imme'a'ehdi ya halipodpodom ta adina ni' ilmu an wa'ahdi ta
ingganah on malpah an mangan ya nanginum.
4 Ya idodongam nan ena alo'an ta tinigom'e an nalo' ya ahim e
lupyahon nan uloh hi way hukina ya bimmaktad'ah nan uyyadana ta
mipatigon pinhodmu an hiyay mumpapto' i he"a. Ta nangamung i hiya
an mangibagah atom.
5 Ya alyon Ruth di, O ipatna' an aton.
6 Ot umeh nan pun'ilikan ta nan imbagan Naomi di inatna.
7 Ta on tinigonan nalpah hi Boas an nangan ot mangmanginnum ta
maphod di punli'nana ot inayunan e malo' hi e"elen nan na'amung an
ilik. Ta on nalo' ot ahi mun'ul'ullen umeh Ruth ot ena lupyahon nan uloh
way hukina ot buma'tad hinan uyyadana.
8 Ya hidin tongan di labi ya inggibo' Boas ot mumballin ya kimmaynit te
wahdi han babai an nalo' hi way uyyadana.
9 Ot alyon Boas di, On nganney ngadanmu?
Ya alyonay, Ha"on hi Ruth, apu Boas. Ot inayun Ruth an alyon i hiyay,
He"a ya nihnup anuy nitulangam i da'mi ot mabalin'e ya he"ay ukod an
mumpapto' i ha"on ta mihukkat'ah din ahawa' an amuna'om.
10 Ya alyon Boas i hiyay, Hanat ipa'amlong da'a i Apu Dios te maphod
di nangatmuh nan hi inan din ahawam ya namama mo ituwen ongal an
nangipatigom hi ulem. Te unhaot nadan mumpangilog di em hinama' an
ta'on on nawotwot mu bokon athidiy inatmu.
11 Ot hay ibaga' i he"a ya adi'a minomnoman ot ato' nan imbagam.
Ta'omman ot innilan di tataguhtu an maphod di pangiye"em.
12 Manu te immannung an nihnup di nitulanga' hinan ni'yapuwam mu
waday oha an hiyay nihaghaggon di nitulangana i da'yu mu ha"on.
13 Ot ta'on on adi'a ni' umeh ad uwanin nahdom ta mawi"it ya eya'
ni'ihapit i diyen lala'i ta hay alyona tuwali. Ot pohdona'e ya hiyay ukod an
mangipapto' i he"a. Mu aggena'e pinhod ya innilan nan nahamad an Dios
di punnomnom'u ot immannung an pinhod'u an ahawaon da'a. Ot malo"a
ta nangamung hi bigat.

14 Ot inayun mon Ruth an malo' hidih nan uyyadan Boas. Mu hidin agge
ni' nabigat an adi mimatunan di tagu ot bumangon. Te hi Boas ya aggena
pinhod an waday manginnila an hi Ruth ya immehdih din nahdom.
15 Ya alyon Boas bon hiyay, Aanom nan inhaba'lagmu ya bini'lagmu.
Ta inat Ruth ot ha"adan Boas hi barley. Ta on niphod an nagu'uhan ot
ipa'aktuna i Ruth ta iyanamutna.
16 Ya hidin dimmatong hi baleda ya mahmahan inanay nunhapitanda i
Boas. Ot uhuhon Ruth an namin nan imbagan Boas.
17 Ya inalina bo di, Indatnah tuwen onom di halub an barley te adi anu
maphod an umanamuta' an ma"id ha iyanamut'u.
18 Ya alyon inanay, Ot ihhodta ta nangamung di punhahapitanda te innila'
an adi duminong hi Boas hi ad uwanin algo ta ingganah on mihahapit.

4

Hay Nangahawaan Boas I Ruth

1 Hi Boas ya on nawi"it ot umeh nan way geyt i diyen boble hinan uggan
pundadammuwan di linala'i hi'on waday mihahapit ot e umbun hidi. Ya
nada'dani ya wada nan lala'in hapulona an hidiye nan nihaghaggon di
nitulanganah din hi Elimelek. Ot ayagana ta immeh diyen lala'i ot e mi'ibun
i hiya.
2 Ot ayagan Boas di himpuluh (10) nadan ap'apu i diyen boble ot umalida
ot munhahapitda.
3 Ot alyonah nan lala'in tulangnay, Teen ad uwani an numbangngad hi
Naomi an nalpuh ad Moab ya alyonay ihublina nan lutan din ibata an hi
Elimelek.
4 Ta hiya nan ninomnom'u an ipa'innila i he"a te he"a ahan di
nihaghaggon di nitulangana i dida mu ha"on. Ot pinhodmu'en hubliyan
ya imbagam hi ad uwani an wahtuda tun a'ap'apu ta'uhtu an mi'idngol.
Manu'e ya he"ay mamangulun waday lebbengnan manubli. Mu adim'e ya
imbagam i ha"on ta innilao' te ha"on di mihnod an mabalin hi manubli.
Ya alyon diyen lala'i di, Hubliya'.
5 Ya alyon Boas di, Ot at'ehna an alyom hi hubliyam nan luta i Naomi ya
mahapul bon i'ahawam nan nabalu an hi Ruth an i Moab. Ta nun'imbabale
ayu'e ya hiyay hanat din naten ahawana ta hiyay mamoltan hinan lutadan
hina'amma.
6 Ya alyon diyen lala'i di, At'ehna ya adi' mo hubliyan hi'on bokon
damdama nan imbabale' di mamoltan. Ot ta'omman mo ya he"ay nanubli.
7 Ya hay pangiye"edan tinanud Israel hidin nadne hi'on waha lutah mi-
hubli ya mahapul an aanon nan tagun munhubli di hapatutna ya indatnah
nan humubli. Te hidiyey atondan mangipanuh hinadan mihahapit.
8 Ta on imbagan diyen lala'i an hi Boas di manubli ot inayunan aanon di
hapatutna ot idawawana i Boas.
9 Ya alyon Boas hinadan ap'apu ya nadan udum an wahdi di, Tinigoyu
tee ot da'yuy tistigu an ad uwanin algo ya hubliya' i Naomi nadan binoltan
din ibamin hi Elimelek ya da Mahlon i Kilion an imbabalena.
10 Ya atbohdin ahawao' moh Ruth an ahawan din hi Mahlon. Ta wa'e ha
imbabalemi ya hiyay hanat din nama"id an ahawana ta hiyay mamoltan
hinan nipaboltan i didan hina'amma. Ta wan nanongnan adi malingling
di ngadanda ituwen boble ta'u. Ot da'yu tee nimpey tistigu.
11 Ya alyon nadan ap'apu ya nadan udum an tatagun wahdi di, O da'mi di
tistigu. Ot inayunda bon alyon i Boas di, Hanat hi Apu Dios di munwagah
nan babain umanamut hi nunhituwam ta wan umat i da Rachel i Leah

an nahlagan di dakol an tinanud Israel. Ya maphodot boh on he''ay ohan
nanongnan kumadkadangyan hinan tinanud Eprat ta mundongol'ah tun
ad Bethlehem.
12 Ya maphod on gapuh nan holagmu i naen babai ya lo'tat ya
mundongolda nan tanudanyu ta umat hinan tinanud da Peres an holag
da Tamar i Judah.

Hay Holag Boas

13 Ta on nalpah ot ahawaon Boas hi Ruth. Ya winagahan Apu Dios hi
Ruth ta numbutyug ta nun'ayyam* i han lala'i.
14 Ya alyon nadan binabai i Naomi di, Madayaw hi Apu Dios te ad uwani
ya indatna han apapum ta waha mangipapto' i he''a. Ot hanat mumbalin
an mundongol hitun boble ta'un tinanud Israel.
15 Te hiya ya imbabalen tun inapum an babai an ongal di pamhodnan
he''a an nahamad di nangipapto'na i he''a mu hay pangat di pitun linala'i
an i'imbabale. Ya teen ad uwani ya nun'imbabale ta apapum ta waha
mangipapto' nimpe i he''ah tun a'in'innaam.
16 Ta inapupun Naomi nan golang ot hiyay manginaynayun an mangi-
papto' i hiya.
17 Ya nadan binabain hinaggonda ya nginadananda nan golang ta hi
Obed. Ya ma''id ha aggeda e nanguhuhan hinan ibbada an alyonday, Wada
mo ayay holag Naomi.
Ya hidin kimmilog hi Obed ya nuntanud ta hi Jesse an hi aman David.
18 Ta hay tonton di a'ammod David an mihipun i Peres ya datuwe.
19 Hi Peres ya nuntanud ta hi Hesron. Hi Hesron ya nuntanud ta hi Ram.
Ot muntanud hi Ram ta hi Aminadab.
20 Nuntanud hi Aminadab ta hi Nason.
21 Ot muntanud hi Nason ta hi Salmon an ud holag i Boas.
22 Ot muntanud hi Boas ta hi Obed. Ot muntanud hi Obed ta hi Jesse an
hi aman David.

---

* **4:13 4:13** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo ya na'en numbutyug ya nunhabi.

1 Samuel

Hay A'at Tuwen Liblu An 1 Samuel

Hituwen liblu ya hay ipa'innilana ya nadan na'na'at i Samuel. Hi Samuel ya hiyay na'udin nangipanupanuh hinadan tinanud Israel. Ya hiya boy nangitana'dog hinadan tinanud Israel i Apu Dios.

Mu nadan tatagu ya nginhedah Apu Dios ta impapilitda an waday patulda ta umatdah nadan udum an boble. Mu ta'on damdamah onda nginheh Apu Dios ya inyabulutna an ma'at nan imbagada ta pinto'nah Saul hi patulda. Manuh din hopapna te maphod di inat Saul an patul mu hay udina ya aggena inun'unud nan tugun Apu Dios.

Ta hiya nan impa'aan Apu Dios hi Saul an patul ot ihukkatnah David an na'na'unnud i Apu Dios. (1 Samuel 13:14)

Ya hay na'udih nitudo' ituwen liblu ya hay namalpaligatan Saul i David an gapuh amohna hi pangaba'abakan David hinadan binuhul di tinanud Israel. Ya namama bo udot te nundingngol hi David hinadan tinanud Israel.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay niyayyaman Samuel ya hay nangipangpanguluwanah nadan tinanud Israel (1 Samuel 1–7)
2. Hay numpatulan Saul hi ad Israel ya hay aggena nangun'unudan hi tugun Apu Dios (1 Samuel 8–15)
3. Hay namto'anda i David an mihukkat i Saul hi patul nadan tinanud Israel ya hay namalpaligatan Saul i David (1 Samuel 16–30)
4. Hay natayan Saul (1 Samuel 31)

Hay A'at Di Pamilyan Elkanah

1 Wada han hi Elkanah an nunhituh ad Ramah hinan nun'abillid an boble
hi ad Epraim. Hiya ya imbabalen Jeroham an hi na' Elihu. Hi Elihu ya
imbabalen Tohu an hi na' Sup an ohah nadan tinanud Epraim.
2 Hi Elkanah ya duway ahawana an da Hannah i Peninah. Hi Peninah
ya waday imbabaleda i Elkanah mu hi Hannah ya ma"id.
3 Ya atawotawon on imme da Elkanah an hina'amma hi ad Siloh an e
mundayaw hinan ongal di abalinana an Dios on impi'nongda nan i'nongda
i hiya. Ya hay padih ad Siloh ya nadan imbabalen Eli an da Hopni i Pinehas.
4 Ya wa'et nagibbuh an impi'nong Elkanah nan i'nongna i Apu Dios on
winanahana nan ahawana an hi Peninah ya nadan imbabaleda.
5 Mu hi Hannah e ya duwwaonay wanahna te hiyay na'appinhodna an
ta'on on ma"id ha indat Apu Dios hi imbabaleda.
6 Ya gapu attog ta ma"id ha imbabalena ya amod on e danildilaon
Peninah ta ona pabohboholon.
7 Ta athi'athidih atawotawon hi'on immedah nan balen Apu Dios hi ad
Siloh ta hi Hannah ya namaaggon limmuwaluwa an adi mangan.
8 Ya lo'tat ya alyon Elkanah i Hannah di, Tanganu on'a umukayungan on
limmuwaluwa'a? Ya tanganu on'a adi mangan? Undan ahan nabalbalol
i he"a an waday himpulu (10) an imbabalem an linala'i mu ha"on an
ahawam?

Hay Nundasalan Hannah

9 Han naminghan an hiyah nagibbuhdan nangan hidih ad Siloh ot e
mundasal hi Hannah. Yaden wahdi nan padi an hi Eli an um'umbun hinan
way panton di balen Apu Dios.

10 Ya gapuh nan nunhiglan inomnoman Hannah ya kumga an mundasal
11 an alyonay, He"a an ongal di abalinana an Dios ya nomnomnomona'
bahan an baalmu te nunnaud di e' aligligatan. Ot donglom bahan tun
dasal'u ta idattana' i ha lala'ih imbabale' ta munhilbi i he"a hi inggana an
adi mumpappappukis.
12 Ya hidin mundasdassal hi Hannah ya idoddodongngan Eli di to'ona.
13 Ya hay punnomnomna ya nabutong te ma"id ha madngol hi hapitna
an ammunay timidna an ma'ot'otwab.
14 Ot alyon Eli i hiya di, Ngalngalam ha binutongmu. Undan adi mabalin
hi idinongmu an manginum?
15 Mu alyon Hannah di, Ha"on ya nunhiglay inomnoma' ta hiya nan hi
Apu Dios di pangibaga'. Ya aggeya' attog nabutong apu padi te adiya' uggan
uminum hi bayah ya hinadan kumpulnan bumutong.
16 Ot hanat adim alyon hi adi maphod di a'at'u an babai te umman attog
mahmo'a' hi pangatda. Ta hiya nan hi Apu Dios di uggan'u pangibagan hi
hakit di nomnom'u.
17 Ot alyon Eli i hiyay, Ot athina'e ya hanat hi Apu Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel ya idatna nan imbagam i hiya. Ot hanat malinggop'a hi
umanamutam.
18 Ot alyon Hannah di, Hanaot ta wan nanongna an athina an maphod
di pangibilangmu i ha"on. Ta ona inalih diye ot ume an e mangan te wada
mohpey amlongna.

Hay Niyayyaman Samuel

19 Hidin nawnawi"it i diyen nabiggat ot mundayawda i Apu Dios ot ahi
mumbangngad da Elkanah hi ad Ramah. Ya agge nadne ya timbal Apu
Dios nan dasal Hannah ta nawadaan.
20 Ya hidin nun'ayyam* ya lala'i ot ngadananah Samuel te alyonay,
Dingngol Apu Dios nan dasal'u.

Hay Nangiyukodan Hannah I Samuel I Apu Dios

21 Indani ya nadatngan bo nan umayan da Elkanah an hina'amma hi ad
Siloh ta eda ipi'nong nan tinawon an mi'nong i Apu Dios. Ya wada boy
insapatanan aton an ena ipa'annung.
22 Mu hi Hannah ya agge ni'ye mu inalina i ahawana di, Indani ni' ta
maphu tun golgollang ya ahi ami mi'yali ta iyukod'u i Apu Dios ta miha"ad
hidih nan balena hi inggana.
23 Ot alyon Elkanah di, Ot nangamung'ah nan innilam an maphod hi
atom ta damunahna hi aphuwana. Mu hanat hi Apu Dios di mamoddang
i he"a ta mipa'annung nan imbagam i hiya.
24 Ta on hiyah naphuh Samuel ot iyen da Hannah hinan balen Apu Dios
hi ad Siloh. Ya intakinda han tuluy tawona an bulug an baka ya han
himpuluy (10) kilu an alina ya bayah an nittuh nan ay buhi an lalat ta
idawatda i Apu Dios.
25 Ta hidin nagibbuh nan ini'nongda an baka ot iyedah Samuel hinan
padi an hi Eli.
26 Ot alyon Hannah i hiya di, Apu padi, ha"on din babai an tinigom an
immalihtun nundasal.
27 Ot teya tun unga an dinawat'u i Apu Dios.
28 Ot teen ad uwani ya ipabangngad'u i Apu Dios ta hiyay punhilbiyanah
inggana. Ot inayundan dayawon hi Apu Dios.

---

* **1:20 1:20** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo.

2

Hay Dasal Hannah

1 Ot mundasal hi Hannah an alyonay,
Ongal di pun'amlonga' i he"a Apu Dios te binoddangana' ta waday panipol'uh nadan mamihul i ha"on.
Ya madinola' te innila' an he"ay mangipappapto' i ha"on.
2 Ya ma"id ha nipaddungan di amaphodmu an Dios.
Ya atbohdi an he"a ya mi'alig'ah nan doplah an nahamad hi ihi"ugan.
3 Da'yun mumbaktu ahan ya munlattuwag ya duminong ayu mo an humapihapit.
Te hi Apu Dios ya innilana nadan ato'aton di tatagu ya ta'on on nan wah nomnomda.
4 Ya nadan mun'abikah an titindalu ya abalinanda an putungon di panada.*
Mu pabikahona nadan nakapuy.
5 Ya nadan nanongna ni' an waday anonda ya eda mo bumo'lah itanudda mu nadan nun'a'agangan ni' ya adida mo makulangan.
Ya nadan binabai an adi ni' mun'imbabale ya nun'imbabaledah pitu mu nadan dakol di imbabaleda ya umukayunganda te mapuhda damdama.
6 He"a Apu Dios ya abalinam an pogpogon di itaguwan ya atbohdi an abalinam an mahuwan di nate.
7 Ya abalinam an pumbalinon hi nawotwot nan kadangyan ya pakadan-gyanom nan nawotwot.
Ya abalinam bon ipada"ul nan mumbaktu mu ipabaktum nan mumpada"ul.
8 Ya abalinam nimpe an mangipaphod hi nitaguwan nadan nun'awotwot ta pumhodda ta mibilangdah nadan tatagu an mapemanan.
Te he"a nan Dios an nangiyammah nan gopnad tun luta ya an namin an wadah tun luta.
9 Ya ipapto'mu nadan tatagun na'na'unnud i he"a.
Mu nadan mangmangngat hi adi maphod ya umedah nan munhihillong an awadan di punligatan.
Te bokon hay abalinan di taguy lummuh eda pumhodan.
10 Te he"a an Dios ya dadagom nadan mi'buhul i he"a ta mama"idda an gapuh bungotmu an umat hinan kidul te humalyaom an namin di taguh tun luta.
Mu nan pinto'mun patul ya idatmuy ongal an abalinana ta hiyay pangabakom.
11 Ya hidin nagibbuh an nundasal hi Hannah ot umanamutda i da Elkanah hi ad Ramah. Mu hi Samuel ya nabati ta munhilbi i Apu Dios hi awadan nan padi an hi Eli.

Hay Impa'inghan Nadan Imbabalen Eli

12 Nadan padi an imbabalen Eli ya adi ahan maphod di ato'atonda an adida takutan hi Apu Dios.
13 Te hay impa'inghada ya wa'e ha i'nong nadan tatagu on hinnag nan padi nan baalna ta munluwag'e nan dotag on inodnana han tuluy hulitna an gumo'
14 on ena initwok hinan palyu' ta an namin nadan matbong on bagin nan padi. Ta athidiy ugganda aton hinadan ibbadan tinanud Israel an e mangi'nong i Apu Dios hi ad Siloh.

---

* **2:4 2:4** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

15 Ya hay oha boh atonda ya ta'on on agge ni' na'aan nan taba an maghob
an mi'nong i Apu Dios on imme nan baal nan padi ta alyonah nan ud bagih
nan mi'nong di, Iyalim nan midat hinan padi te adina pohdon nan niha"ang
an nan agge nalutuy pinhodna ta igapana.
16 Mu wa'et alyon nan taguy, Indani ni' ta ma'aan nan taban maghob an
mi'nong ya ahim alan nan pohdom.
Ya alyonnot nan baal di, Iyalimmot te ala' damdama. Undan gahin'u
pulhon?
17 Ta datuwe an pumbahbahulan nadan imbabalen Eli ya nunhiglan adi
maphod hi panigon Apu Dios te ma"id ha pangibilangdah nadan mi'nong
i hiya.

Nan Unga An Hi Samuel

18 Hi Samuel ya nanongna an munhilbi i Apu Dios. Ya ta'on on unga ya
mabalin an usalona nan ephod.†
19 Ya atawotawon on nangiyamma hi inana hi lubung an miyoddah ta
wa'e ta immedah ad Siloh an himbale an mangiyeh i'nongda i Apu Dios on
indatna i Samuel.
20 On winagahan Eli didan himbale an alyonay, Hanat hi Apu Dios di
mangdat hi udum an imbabaleyu ta mihukkat i Samuel an inyukodyu i
Apu Dios. On immanamutda.
21 Indani tatawwa ya inudman Apu Dios di imbabalen da Hannah ta
nawaday tulu an linala'i ya duwa an binabai. Mu hi Samuel e ya hidih nan
balen Apu Dios di immong'ongngalana.

Hay Nangihingalan Eli Hinadan Imbabalena

22 Hi Eli ya na'amamma mo ya dingngodingngolna tuwalin namin nadan
adi maphod an at'atton nadan imbabalenah nadan ibbada an tinanud
Israel. Ya ta'on on nadan binabai an mumpapto' hinan way panton nan
tabernakel ya namaaggon inilo'da.
23 Ta hiya nan alyon Eli i diday, Tanganu mahan on waha athinah
pangatyu an i'imbabale. Ya teen pun'idatongdan ha"on nadan adi maphod
an pangatyuh tudan tatagu.
24 Undan mahan maphod an i'imbabale ha e iwakat nadan tatagun Apu
Dios nadan adi maphod an a'atyu?
25 Ya undan aggeyu innila an wa'e ta numbahul di ohan tagu hinan
ibbanan tagu ya wadah Apu Dios an mangipanuh. Mu ningamut'e an hi
Apu Dios di numbahulan ya ma"id mo ha mabalin an mangita'dog i dita.
Mu adida donglon hi amada te niluh an ninomnom Apu Dios an dadagon
dida an gapuh nan adi maphod an ato'atonda.
26 Mu hi Samuel ya mun'a'ong'ongngal ya mun'a'ud'udman boy
pun'amlongan Apu Dios i hiya. Ya atbohdin pinpinhod nadan tatagu.

Hay Nipa'innilah Ma'at Hinan Pamilyan Eli

27 Indani ya wada han propeta an imme i Eli ot ena ibaga i hiya nan
inalin Apu Dios an alyonay, Handi an numbalindah baal nan patul hi ad
Egypt handidan a'ammodyu ya impa'innila' nan pohdo' i dida.
28 Ta pinto"u din hi apum an hi Aaron ya nadan tanudana ta da'yu ya
abuh di numbalin hi padi an mabalin an mangidawat hi mi'nong i ha"on
ya munggohob hi insenso. Ta usalonyu nan ephod hi'on ayu mi'dammun

† **2:18 2:18** Nan ephod ya hidiye nan iyoddah di padi hinan lubungda an niha"adan nan Urim ya Tummim an bunutonda ta innilaonda nan pambal Apu Dios hinan mahmahanda.

ha"on. Ya atbohdin da'yuy idatan nadan makan an idawat nadan ibbayu
an tinanud Israel i ha"on.
29 Mu tanganu mahan on athinay pangatyu an adiyu bainan nadan
nitugun an midawat i ha"on? Tanganu on ong'ongngal di pangibilangmuh
nadan imbabalem mu ha"on an onyuot nayya itaban hina'amma nan
mun'aphod an i'nong nadan tatagu' an tinanud Israel i ha"on?
30 Ot gapu ta athinay pangatyu ya ha"on an Dios an dayawonyu an
tinanud Israel ya ta'on on inali' hinadan a'ammodyuh din nadne an da'yun
matanudan di nanongnah mumpadi mu ad uwani ya bokon mo athidi te
hay abuluto' ya nadan mundayaw i ha"on. Ya nada'e an adi mangunud i
ha"on ya adi' abuluton.
31 Ot padana' tee an mateda nadan mumpangilog an linala'i an
imbabalem ya ta'on on nadan mun'atanudan hi pidwana ta ma"id ha
ma'amamma i da'yu.
32 Ya ahi ayu umukayungan hi amohyuh tun punwagaha' hinadan
ibbayun tinanud Israel. Te ma"id ha ma'amamma nimpeh nadan
tanudanyu on nateda.
33 Ya onha damdama waha mabati i da'yu ta nanongna an munhilbi i
ha"on ya umukayunganda damdama te nadan linala'in mumpangilog an
tanudanyu ya iyatedan namin di matadom.
34 Ta hay panginnilaam an mipa'annung datuwen imbaga' i he"a ya
mundihhandan mate nan duwan imbabalem an da Hopni i Pinehas hinan
hin'algo.
35 Mu waday pinto"u an mumpadi an na'na'unnud i ha"on an nan
pun'amlonga' di atona. Ya hiyay punholago' ta diday nanongnah munhilbih
nan pinto"un mumpatul.
36 Ot nan mabati an tanudanyu ya eda mun'od'oddoh pihhu ya anonda
i datuwen papadi. Bokon'e ya mumpahpahmo'dah nan padi ta idattana
dida hi tamuda ta waha pi"ananda. Ot hiya datuwey imbagan Apu Dios i
Eli.

3

Hay Impa'innilan Apu Dios I Samuel

1 Nan unga an hi Samuel ya nanongna an munhilbin Apu Dios an
bumoddang hinan padin hi Eli. Ya i diye ya ona"onan an waday ipatigon
Apu Dios ya atbohdih nan pi'hapitanah nadan propeta.
2 Ya hi Eli ya na'amamma mo ya adi pa'attigo. Mu han ohan hilong an
nalo' hinan kuwartuna
3 ya hi Samuel e ya nalo' hinan nihaggon hi awadan di Kahun hidih nan
balen Apu Dios. Ya i diye ya buminabinang ni' nan hilaw.*
4 Ya himmapit hi Apu Dios i Samuel an alyonay, Samuel, Samuel.
Ya alyon Samuel di, Tanganu?
5 Ot umeh awadan Eli ot alyonay, Nganney ibagam?
Mu alyon Eli di, Agge da'a man inayagan. Ekaot malo'.
Ot mumbangngad hi Samuel hinan alo'ana.
6 Mu nada'dani ya impidwan bon Apu Dios an alyon di, Samuel.
Ta bimmangon bo ot umeh awadan Eli ot alyonay, Tanganu?
Mu alyon Eli di, Agge da'a man inayagan. Ekaot malo'.
7 Mu agge innilan Samuel an hi Apu Dios nan himmapit i hiya te hidiyey
hopapna hi na'atan di athidi.

* **3:3** **3:3** Nan hilaw hinan balen Apu Dios ya pabinabinongdah nan mahdom ta ingganah nan mawi"it ya ahida indop.

8 Indani ya impitlun Apu Dios an himmapit. Ot bumangon mo boh
Samuel ot umeh awadan Eli an alyonay, On tanganu?
Ya na'innilaan mon Eli an hi Apu Dios nan himmapit.
9 Ot alyona i Samuel di, Mumbangngad'ah nan alo'am ta wa'e ta
himmapit bo ya alyom di, Apu Dios, ibagam nan pinhodmu ot ha"on an
baalmu ya donglo' nan ibagam. Ot e mo malo' hi Samuel.
10 Ya nada'dani tatawwa ya immeh Apu Dios an e nihaggon i Samuel ot
humapit bo. Ya alyon Samuel di, Apu Dios, ibagam nan pohdom ot donglon
da'a i ha"on an baalmu.
11 Ot alyon Apu Dios i hiyay, Nomnomnomom an himpappangey ahi'
aton hitun bobleyu an tinanud Israel ta an namin nadan mangngol ya
kumaynitda.
12 Te ipa'annung'u nadan imbagabaga' an ma'at i da Eli an hina'amma.
13 Ya innilan mon Eli datuwe te inali' tuwali i hiya an dadago' didan
hina'amma ya nadan tanudanda hi inggana an gapu ta ta'on on innilana an
adi ahan maphod di ato'aton nadan imbabalena an mangipatigoh ama"id
ha lispitudan ha"on on adina ihingal dida.
14 Ta hiya nan ibaga' tee an adi ahan mabalin an pakawano' nan
numbahulanda an ta'on on idawatday i'nongda i ha"on.
15 Ya hidin nagibbuh nan imbagabagan Apu Dios i hiya ot ahi mohpe e
malo' hi Samuel. Ta on nawi"it ot ena ibughul nan panton di balen Apu
Dios. Ya tumakut an mangipa'innila i Eli hinan imbagan Apu Dios i hiya.
16 Mu alyon Eli di, Imbabale' Samuel?
Ya alyon Samuel di, Tanganu?
17 Ot mahmahan Eli nan imbagabagan Apu Dios i hiya an alyonay,
Imbabale', ibagam an namin nan imbagana i he"a te wa'e ha iha"utmu
ya nunhiglay pundusan Apu Dios i he"a.
18 Ot ibagan mon Samuel i hiyan namin nadan imbagabagan Apu Dios.
Ya alyon Eli di, Hiya hi Apu Dios ot ukod i hiyah nan ninomnomnan
maphod an ma'at.
19 Ya hidin mun'a'ong'ongngal hi Samuel ya an namin nadan imbagan
Apu Dios i hiya ya ma'at.
20 Ya an namin nadan tinanud Israel an mihipun hi ad Dan ta ingganah
ad Beerseba ya immatunanda an hi Samuel ya immannung an propeta.
21 Ya minaynayun an wa'e on ni'happitan hi Apu Dios i Samuel hidih ad
Siloh ta ibagana nan pohdona an ipa'innilan Samuel hinadan tatagu.

4

Hay Nangalan Nadan I Pilistia Hinan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios

1 Wa'e ta himmapit hi Samuel ya igongahan nadan tinanud Israel.
Indani ya na'amung nadan tinanud Israel an mangubat hinadan i
Pilistia. Ta nungkampudah ad Ebeneser ya nada'e an i Pilistia ya hinan
dommangna an ad Apek.
2 Ta hidin munggugubatda ya na'abakda nadan tinanud Israel te umeh
opat di libuy (4,000) pinaten nadan i Pilistia i dida.
3 Ta hidin binumtik nadan agge ni'yaten tindaluh nan kampuda ya alyon
nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel di, Tanganu nin
on ad uwani ya inyabulut Apu Dios an abakon dita'uh nadan i Pilistia?
Agaot ta eta'u alan nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ta hiyay
mangibaliw i dita'uh nadan binuhul ta'u.

4 Ot ituda'day e mangalah nan Kahun. Te hidiyen Kahun di alyonda hi
awadan nan ongal di abalinana an Dios an mun'ap'apu an wahdih nan
uhhuna an numbattanan nan duwan kerubim. Ya dadiyen kerubim ya
nipa'otdah nan Kahun. Ya nan duwan imbabalen Eli an da Hopni i Pinehas
ya ni'yedah nadan nangdon hinan Kahun.
5 Ya hidin indatongda nan Kahun ya immingaldan namin nadan wahdin
tinanud Israel hi amlongda ta ay niwagot nan lutan awadanda.
6 Ya dingngol nadan i Pilistia nan ingalda ya alyonday, Tanganu nin
onda immingal hinan kampun di tinanud Israel? Ya hidin na'innilaanda
an indatongda nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios hidih kampuda
7 ya timmakut nadan i Pilistia an alyonday, Inoy, ta inyalida'eh nan
kampuda nan diosda ot nganne nin di ma'at i dita'u. Ammuna mahan
hi ad uwani an waha athitu hi ma'at.
8 Mate ta'u mahtu! Te ma"id ha mabalin hi mangihwang i dita'u i dadiyen
mun'abibikah an diosda an dida din namateh nadan i Egypt hinan agge
naboblayan.
9 Mahapul mahan an tumulid ta'u an i Pilistia ta abakon ta'u dida ta
ipatigo ta'u an linala'i ta'u. Te undan mahan adi dita'u pumbalinon hi
himbut i dadiyen Hebrew* an umat hi inat ta'u i dida?
10 Ta timmulidda peman nadan i Pilistia ot abakonda nadan tinanud
Israel ta dakkodakkol di nate i dida an umeh tulumpuluy libu (30,000). Ta
ahibubuttikanda ya numpanganamutday udum.
11 Ya ta'on on nadan imbabalen Eli an da Hopni i Pinehas ya ni'pateda i
diyen algo. Ot alanda bo udot nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.

Hay Natayan Eli

12 Wada han tinanud Benjamin an binumtik an nalpuh nan gubat ot
umeh ad Siloh i diyen algo an nun'ahethet di lubungna ya nahuhupu' di
uluna an gapuh ena umukayungan.
13 Ya hidin dimmatong hi ad Siloh ya wadah Eli hinan pingngit di awon
an inumbun hinan umbunana an nunnaud an minomnoman hinan Kahun
an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ot la"uhanah Eli ot ena ipa'innilah nadan
tatagu nan na'at ya ahikokogada.
14 Ya dingngol Eli ot mahmahana an alyonay, Tanganu on ayu ahikokoga?
Ot e mihaggon hidiyen tagu i hiya
15 te adi mo pa'attigoh Eli te nahiyam ta waluy (98) tawona.
16 Ot alyon diyen tagu i hiya di, Hiya tee hi nalpuwa' hi gubatan an
binumtika'.
Ot mahmahan Eli an alyonay, Ot nganney na'at an imbabale?
17 Ya alyon diyen taguy, Ma"id mahdi te nunnaud di na'abakan ta'u. Ta
dakolday nun'a'ate an ta'on on nadan imbabalem an da Hopni i Pinehas.
Ya inalada bo udot nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
18 Ya hidin dingngol Eli hidiyen na'at hinan Kahun Apu Dios ya
innayunaot an nalotwad hinan inumbunana ta nilungit di bagangna ot
inayunan mate te amamma mo nimpe ya ma'dammot bo udot.
19 Ya nan inapuna an ahawan Pinehas ya tuwen mun'ayyam. Ta hidin
dingngolna nan na'at hinan Kahun Apu Dios ya nan natayan amada ya nan
ahawana ya dinumgoh di putuna ot inayunan mun'ayyam mu nunhiglay
nunligatana ta hiyay inyatena.
20 Mu hidin agge ni' nate ya alyon nadan binabai an mundawat di,
Pabikahommot di nomnommu te lala'i tun inyayyammu.

---

* **4:9 4:9** Nan Hebrew ya hidiyey pangalin nadan bokon Judyu hinadan tinanud Israel.

Mu aggena timbal hidiye an pamaag
21 ot ngadanana nan imbabalena ta hi Ikabod† an alyonay, Ma"id moh
Apu Dios i dita'u an tinanud Israel.
Inalinah diye te gapuh nangalan nadan i Pilistia hinan Kahun ya nan
natayan amada an hi Eli ya nan ahawana.
22 Ta hiya nan alyonay, Ma"id moh Apu Dios i dita'un tinanud Israel te
inalada nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.

5

Hay Na'at Hinan Dios An Hi Dagon

1 Hidin inalan nadan i Pilistia nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu
Dios hi ad Ebeneser ot iyeda hi ad Asdod
2 ot eda ipaldang hinan diosda an hi Dagon hinan balena.
3 Mu hidin bimmangon nadan i Asdod i diyen nabiggat ya inoy an
nuntallu'bub nan dios an hi Dagon hinan dotal hi hinangngab nan Kahun.
Ot alanda ot ipabangngaddah nan niha"adana.
4 Mu hidi bon nabiggat ya inoy an nuntallu'bub boh Dagon hinan dotal hi
hinangngab nan Kahun an ammunay adolna te na'aan di uluna ya ta'lena
ot magahdah nan dotal hi way panton diyen balen Dagon.
5 Ta hiya nan ingganah ad uwani ya adi goppaon nadan padin Dagon ya
ta'on on nadan hunggop hidiyen nagahan nan uluna ya ta'lena.
6 Ya ta'on on nadan i Asdod ya nadan tataguh nan nunlini"odan an boble
ya nunhiglay nundusan Apu Dios i dida. Te winadanay o"ongal an poghah
adolda.
7 Ta gapu i dadiyen ma'ma'at ya alyon nadan tataguh ad Asdod di,
Mahapul an adi minaynayun nan Kahun nadan tinanud Israel i dita'u te
nunhigla tayyay pamalpaligatna i dita'u ya ta'on on nan dios ta'un hi Dagon
on pina"ihna.
8 Ot ipa'ayagdan namin nadan ap'apuh ad Pilistia ot alyonday, Nganney
aton ta'uh tun Kahun an nittuwan nan Hapit nan Dios nadan tinanud
Israel?
Ya alyon nadan ap'apu di, Iye ta'uh ad Gat.
Ot iyedah ad Gat an oha bon bobleh ad Pilistia.
9 Mu hiyah diyen dinusan Apu Dios nadan tataguhdi an winadana bo
damdamay poghada an ta'on on nadan u"unga ya a'amamma ya i'ininna
ta hiya nan nunhiglay takutda.
10 Ot iyeda mo bo nan Kahun hi ad Ekron an oha bon bobleh ad Pilistia.
Mu hidin indatongdahdi ya ahitutukuk nadan tatagu an alyonday,
Umman inyalidah tun boble ta'u nan Kahun an nittuwan nan Hapit nan
Dios di tinanud Israel ot undan dita'u'e ihya ya adi ta'u mi'inya'ate?
11 Ta impa'ayagda bon namin nadan ap'apuh ad Pilistia ot alyondan
diday, Ibangngadyun diyot nan Kahun hinan nalpuwana ta adi dita'u
patayon.
Manu'eh nunhiglay takutda ya inamtanda nan nunhiglan nundusan Apu
Dios i dida.
12 Ya nada'e attog an agge ni'yate ya holholtaponday hakit nadan
o"ongal an poghada. Ta nunhiglay pumpahpahmo'anda an himpamoble
an dimmatong hi ad lagud.

† **4:21 4:21** Nan ngadan an Ikabod ya hay ibalinana ya ma"id moh Apu Dios i didan tinanud Israel.

6

Hay Nibangngadan Nan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

1 Nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya nihaha"ad hi ad Pilistia
hi pituy bulan.
2 Ya hidin impa'ayag nadan tataguh ad Pilistia nadan mumpumbaki ya
nadan mama"o ot mahmahanda i dida an alyonday, Nganney aton ta'u an
mangibangngad hinan Kahun?

3 Ya alyonday, Ibangngadyu'e nan Kahun an nittuwan nan Hapit nan Dios
an dayawon nadan tinanud Israel ya mahapul an waha pi'yeyuh mi'nong
hi apakawanan di bahulyu ot pumhod ayu. Ta pinumhod ayu'e ya hidiyey
panginnilaanyu an nan inatyun adi maphod di gapunah nundusaan nan
Diosda i da'yu.

4 Ya alyon nadan tataguy, Nganne nin ha madadawoh pi'yemih mi'nong
i hiya?

Ya alyonday, Alanyu hah nadan balitu' ya inyammayu ha lima hi
padpaddung di nap'ol an poghay tigona ya inyammayu boy lima hi
padpaddung di gelew di tigona ta miyunnudan hinan bilang di patul ta'u
an i Pilistia. Manu'e hi athidi ya bokon dita'u ya ammunay nadusa mu
ta'on on nadan patul ta'u.
5 Ot hiya nan iyammayu nimpe dohah nadan balitu' ta ay popoghay
tigoda ya ha udum hi ay gegelew di tigoda ta umat hinadan nanadag hitun
numboblayan ta'u. Ta idawat ta'uh nan Dios di tinanud Israel ta alina
mohpe ya adi dita'u paligaton ya adina dadagon nadan dios ta'u ta pumhod
mohpe tun numboblayan ta'u.
6 Ot adi ayu mungngohe ta adiyu iyunnud hinadan tataguh ad Egypt ya
nan patulda an nginhedah Apu Dios ta hiya nan pinaligatna dida ot ahida
mohpe itbal an makak nadan tinanud Israel.

7 Ot iphodyu ha kaliton ya inalayu ha duwah baka an agge naphuy
imbabaleda ya aggeda ni' pinatna an nungguyud ta diday ahiyu pangi-
paguyudan. Mu nada'en imbabaleda ya ihiwweyu ta iyeyu didah nan
kulunganda.
8 Ya inluganyuhdi nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya
impaldangyuhdi nan oha bon kahun an niha"adan nadan niyamman
balitu' an idawatda i diyen Dios an dayawonda ta linglingonay bahul ta'u.
Ya impakakyu nadan baka ta nangamungdah nan pangipluyanda.
9 Ya minminnangmangyu dida ta ipluyda'eh nan bobleh ad Bet-Semes
ya ma"id ha bahhona an nan Dios nadan tinanud Israel di namalpaligat i
dita'u. Mu ihingngida'e ya bokon te on tuwali apyanatu.

10 Ta inunud nadan tataguh diyen imbagada i dida ot mangaladah duwan
bakan agge naphuy imbabaleda ta mangiguyud hinan kaliton. Ot alanda
nadan imbabaleda ot iyedah nan kulunganda.
11 Ot iluganda nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ot ipaldangda
nan kahun an niha"adan nan balitu' an ay gegelew ya ay popoghay tigoda.
12 Ta hidin nakakda ya aggeda nunhinghingngi an inunu'unudda nan
awon an umeh ad Bet-Semes an ta'on onda kumowakowaw. Yaden
inunu'unud nadan liman ap'apun di i Pilistia ta ingganah nan adadatong
hi ad Bet-Semes.

13 Ya i diye ya munggapasdah wit* nadan i Bet-Semes hidih nan nundotal.
Ya nangimangmanganda nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya
nunhiglay immamlonganda.
14 Ta hidin nipto' nan kaliton i han ongal an batuh nan puntanoman
Joshua hi ad Bet-Semes ya immohnong nadan baka. Ot ume nadan tatagu
ot pumpalangda nan kaliton ot hiyay panunguda hinadan baka an maghob
an mi'nong i Apu Dios.
15 Ya hay nunlo'ah hinan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya nan
nipaldang an kahun an nittuwan nadan niyamma hi ay popogha ya ay
gegelew an balitu' ya nadan tinanud Libay ot iha'modah nan batuhdi. Ya i
diye bo damdama an algo di nangidawatan nadan tatagu hi ad Bet-Semes
hinadan maghob an mi'nong ya nadan udum an midawat i Apu Dios.
16 Ta tinigon nadan liman ap'apun di i Pilistia datuwe an na'na'at ot ahida
mohpe umanamut hi ad Ekron i diyen algo.
17 Ta datuwen balitu' an ay popoghay tigoda an impiyalin nadan i Pilistia
an idawatda ta linglingon Apu Dios di bahulda ya nipnipong di bilangdah
nadan bobleh ad Pilistia an hi ad Asdod ya hi ad Gaza ya hi ad Askelon ya
hi ad Gat ya hi ad Ekron.
18 Ya na'e bon balitu' an ay gegelew ya nipnipong boy bilangdah nadan
liman ap'apu hinadan binattuy aladna an boble hi ad Pilistia ya nadan
kikkitang an bobleh nunlini"odanda.
Ta ingganah ad uwani ya hidiyen ongal an batu hinan puntanoman
Joshua hi ad Bet-Semes an nangipabunandah nan Kahun an nittuwan nan
Hapit Apu Dios di ugganda panginomnoman i dadiyen na'na'at.
19 Mu wadaday napitu (70) an i Bet-Semes an nun'a'ate an gapuh eda
nangiwangalan i diyen Kahun. Ta ongal di nginumhopan nadan tataguhdi
i diyen inat Apu Dios i dida.

Hay Niyayan Nan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios Hi Ad Kiriat-Jearim

20 Alyon nadan i Bet-Semes di, Undan nganne ihya i dita'u di adi tumakut
i Apu Dios an ma"id ha nipaddungana an Ap'apu? Ot dana nin di eta'u
pangiyayan ituwen Kahun ta adi miha"ad hitu?
21 Ot ituda'day e mangibagah nadan tataguh ad Kiriat-Jearim ta eda alyon
i dida di, Imbangngad nadan i Pilistia nan Kahun an nittuwan nan Hapit
Apu Dios ot umali ayu ta alanyu.

7

1 Ot umeda mo nadan i Kiriat-Jearim ot eda alan nan Kahun an nittuwan
nan Hapit Apu Dios ot iyedah nan nabillid an awadan Abinadab. Ot
piliyondah imbabalena an hi Eleasar ta hiyay mumpapto'.
2 Ot mihaha"ad hidi nan Kahun hi ad Kiriat-Jearim hi umeh baintiy (20)
tawon. Ya nunhiglay punligatan nadan tinanud Israel ta pohdonda an
mumpaboddang i Apu Dios.

Hay Nangihipunan Samuel An Mangipanuh Hinadan Tinanud Israel

3 Indani ya inalin Samuel hinadan ibbanan tinanud Israel di, Ninom-
nomyu'e an mumbangngad an mangun'unud i Apu Dios ya mahapul an
idinongyun mundayaw hinadan dios di udum an boble ya ta'on on nadan
Astoret an wada i da'yu. Ya inyohhayuy punnomnomyu i Apu Dios ta hiya
ya abuh di punhilbiyanyu ot ihwang da'yun hiya hinadan i Pilistia.

---

* **6:13 6:13** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English.

4 Ot iwalong mon nadan tinanud Israel nadan bulul an da Baal i Astoret
ta hi Apu Dios mo ya abuh di nunhilbiyanda.
5 Indani ya inalin Samuel di, Ma'amung ayun namin an tinanud Israel hi
ad Mispah ta umaliya' ta idasalan da'yuhdi.
6 Ta na'amungdah ad Mispah ot eda humagub ot ikuyagdah nan
pundayawan ta midawat i Apu Dios. Ot mun'ulatda i diyen algo an
alyonday, Abulutonmi an numbahul amin he"a Apu Dios.
Ta hi Samuel di nun'ap'apu hinadan ibbana an tinanud Israel hi ad
Mispah.
7 Ya hidin dingngol nadan i Pilistia an na'amung nadan tinanud Israel
hi ad Mispah ot ipangulun nadan ap'apuda ta eda gubaton didahdi. Ya
timmakutda nadan tinanud Israel hi nangngolanda an tuwe nadan i Pilistia
an mangubat i dida.
8 Ot alyonda i Samuel di, Adim ni' idinong an mumpahpahmo' ta
mumpaboddang'a i Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel ta alina
ya ihwang dita'u hinadan i Pilistia.
9 Ot alan Samuel han agge naphu an kalnero ot i'nongna i Apu Dios an
ginhobnan namin. Ot mumpahpahmo' an mumpaboddang i Apu Dios ta
wan boddangana dida. Ya timbal Apu Dios.
10 Te hidin agge ni' nalpah nan idawat Samuel i Apu Dios an maghob
an mi'nong ya tuwe nadan i Pilistia an mangubat i dida mu winadan Apu
Dios han ongal an kidul ta nangintattakut nadan i Pilistia ta aggeda innilay
at'attonda an namaagday butik.
11 Ot mangeda nadan tinanud Israel an na'amung hi ad Mispah ot
pumpudugda on numpateda didah nan awon ta ingganah nan adadatong
hi ad Bet-Kar.
12 Ya hidin nalpah ot alan Samuel han batu ot iha"adnah nan numbat-
tanan di ad Mispah ya hi ad Sen ot ngadananah Ebeneser an hay ibalinana
ya alyonay, Hituwey panginomnomnoman ta'u hinan boddang Apu Dios.
13 Ta na'abak nadan i Pilistia ot mihipun i diye ta ingganah natayan
Samuel ya aggeda mo ginubat nadan tinanud Israel te adi iyabulut Apu
Dios.
14 Ya nada'e an boblen pinloh nadan i Pilistia an nihipun hi ad Ekron ta
ingganah ad Gat ya binangngad mon nadan tinanud Israel. Ya indinong
mo bon nadan tinanud Amor an mangubat hinadan tinanud Israel.
15 Ta hidin amatagun Samuel ya innaynayuna an nun'ap'apuh nadan
tinanud Israel.
16 Ta atawotawon on immeh ad Betel ya hi ad Gilgal ya hi ad Mispah ta
hiyay e mangipanuh hinadan tatagu i dadiyen boble.
17 Mu hay umanamutana damdama ya hi ad Ramah an numboblayana
te hiya boy mangipanuh hinadan tataguhdi. Ta hidiy nangiyammaana i
han pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios.

8

Hay Numbagaan Nadan Tinanud Israel Hi Patulda

1 Hidin na'amamma moh Samuel ya numbalinona nadan imbabalenah
ap'apun nadan tinanud Israel.
2 Ta hi Joel an panguluwan ya hi Abijah an nihnod i hiya ya diday
nunhilbi hinadan tataguh ad Beerseba.
3 Mu adi umat i amaday pangiye"eda te hay pihhuy gagamgamanda an
wa'e ha mihahapit ya numpabayadda ta agge nipto' di pangipanuhda.

4 Ta han hin'algo ya na'amungdan namin nadan ap'apun di himpahim-
pamu'un an tinanud Israel ot umedah ad Ramah hi awadan Samuel.
5 Ot alyondan hiyay, Nomnomnomom an amamma'a mo yaden adi umat
hi nangnangngatmuy pangat nadan imbabalem. Daan mo ta pot'om ha
patul ta hiyay mangipangpangulu i dita'u ta umat hi udum an boble?
6 Mu adi pinhod Samuel hidiyen imbagada an waha patul hi mun'ap'apu
i dida. Ot mundasal i Apu Dios.

7 Mu alyon Apu Dios di, Atom nan imbagada te bokon he"a mu ha"on
nan aggeda pinhod an mun'ap'apun dida.
8 Te nihipun tuwalih din namoddanga' i didah din nakakandah ad Egypt
ta ingganah ad uwanin algo ya din'uga' i dida ta nadan udum an dios di
nunhilbiyanda. Ot tee an athitu boy atondan he"a.
9 O mu ta'on on athidi ya unudom nan imbagada mu mahapul an
padanam i dida nan aton di ohan patul.

10 Ot ibagan mon Samuel an namin nadan inalin Apu Dios hinadan tatagu
an mumbagah patulda
11 an alyonay, Athituy aton nan patul an mun'ap'apu i da'yu an ayagana
nadan linala'in i'imbabaleyu ta puntindaluwona dida. Ya mungkakale-
saday udum ya mungkabayuday udum ya impadallanay udum ta diday
mangipanguluh nadan kalesana ta ipa'inniladay umaliyana.
12 Ya numbalinonay udum hi opisyal di hinlilibu (1,000) ya nadan
udum ya opisyal di hinnanabongle (50) an tindalu. Ya nun'aladuwona ya
nunggapasonay udum hinadan dakol an tinanomana. Ya nun'udihonay
udum hi almas ya nadan ma'usal hinadan kalesana.
13 Ya nada'en binabain i'imbabaleyu ya pumbalinonah baal te
pangiphodona didah bangbangluna ya punha"angonay udum ya
nangiphodonah tinapay di udum.
14 Ya alana bo nadan mun'aphod an lutayu an ta'on on nadan
nun'atanoman hi greyp onu olibo ta idatnah nadan ap'apun munhilbin
hiya ya nadan baalna.
15 Ya alana boy mi'ami'apuluh nadan gapasonyu ya nadan bungan di
intanomyu ta idatnah nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan baalna.
16 Ya awitona bo nadan linala'i ya binabai an baalyu ya nadan mun'aphod
an baka ya dongkiyu ta usalona.
17 Ya ta'on on nan mi'ami'apuluh nadan kalneroyu ya alana ya numbali-
non da'yuh baalna.
18 Ot madatngan'eh diye an pumpaligatanyuh pangat tuwen piliyonyun
patul ya ta'on on ayu mohpe mumpahpahmo' i Apu Dios an mumpabod-
dang ya adi da'yu mo donglon i hiya.

19 Mu adi damdama donglon nadan tataguh Samuel an alyondaot di,
Ta'on on athidi ya pinhodmin waday patulmi
20 ta mipaddung amih nadan udum an boble an patul di ap'apumi ya
mangipangpangulu i da'mi hi'on waday gubat.

21 Ta hidin dingngol Samuel nan imbagada ot pidwonan ibaga i Apu Dios.
22 Ya alyon Apu Dios di, Unudom nimpe nan pinhoddan ma'at ya
pinto'mu ha patulda.

Ot alyon Samuel moh nadan tataguy, O, inyabulut Apu Dios nan
pinhodyun ma'at.

Ot pa'anamutona dida.

9

Hay Nundammuwan Da Saul I Samuel

1 Wada han kadangyan ya nundongol an tagun nalpuh nan tinanud
Benjamin an hi Kis an imbabalen Abiel. Hi Abiel ya imbabalen Serol. Ya
hi Serol ya imbabalen Bekorat an imbabalen Apiah.
2 Hi Kis ya wada han imbabalena an lala'i an nungngadan hi Saul an
mahdol di alala'ina an ma"id ha nipadpaddunganah nadan tinanud Israel
ya ta'on on nan tinagena ya ma"id ha nipaddungana.
3 Ta han hin'algo ya wadaday natala' hinadan dongkin amana an hi Kis.
Ot alyon Kis hinan imbabalena an hi Saul di, Awitom ha ohah nadan baal
ta'u ta eyu hama'on nadan dongki.
4 Ta immeda ot eda hamahama'on hinan nun'abillid an boblen nadan
tinanud Epraim ya hinan nunlini"odan an boble hi ad Salisa mu
ma"iddahdi. Ot umedah ad Saalim ya nadan numboblayan di tinanud
Benjamin mu ma"idda damdamahdi.
5 Ta lo'tat mo ahan ya dimmatongdah nan numboblayan nadan tinanud
Sup ya alyon Saul hinan baalna di, Ma'aot ta umanamutta te alinah
minomnoman hi ama i dita an bokon nan natala' an dongki.
6 Mu alyon nan baal di, Umman wada ta'wa han propeta ituwen boble
an piyalon di tataguhtu te an namin nadan ibagana ya umannung. Eta'e
ta eta tigon ta alina ya ituddunay eta panama'an hinadan dongki.
7 Ya alyon Saul di, Umeta'e ya nganne ha eta idat i hiya an napuh nan
binalunta an makan?
8 Ya alyon nan baalna di, Umeta ot wahtu han kittang an pihhu an silber
an idat'un hiya ta ituddunay awonta.
9 Handi'e ni' ya wa'e ta waday pinhod nadan tatagun ibaga i Apu Dios
on alyonday, Eta'u tigon nan mun'abig. Mu ad uwani ya nan alyonda ni'
hi mun'abig ya hiya nan ma'alih propeta.
10 Ya alyon Saul di, Maphod hinaen ninomnommu. Ot eta mo ta eta tigon.
Ot umedah nan numboblayan nan tagun Apu Dios.
11 Ta hidin muntikittikidda an umeh nan boble ya wadaday dinamudan
binabain mumpangilog an e humagub. Ot mahmahandan dida an
alyonday, On wahdi nan mun'abig?
12 Ya alyonday, Anakkaya an hiyah pa"alina. Te hi ad uwanin algo nan
pangidawatan di tatagu hinan i'nongda i Apu Dios hinan pundayawan.
13 Ot pinhodyu'e an tigon ya awigingonyu ta akhupanyu te agagga ya
umeh nan pundayawan i Apu Dios. Te adi mabalin an mangan nadan
tatagu ta ingganah on dumatong ta mundasal ta nalpah'e ya ahida mohpe
mangan nadan na'ayagan. Ot awigingonyu nimpe ta datnganyuh boble te
ad uwani nan mabalin an paniganyu i hiya.
14 Ot tumikid da Saul mu hidin manatongdah nan boble ya wadah
Samuel an mun'idamu i dida an umeh nan pundayawan i Apu Dios.
15 Mu inalin tuwalin Apu Dios hidin nala"uy ohay algo i Samuel di,
16 Tinigo' di punligligatanyun tatagu' ya dingngol'u nan pumpah-
pahmo'anyu i ha"on. Ta hi bigat hinan athitu ya ituda"uy ohah nadan
tinanud Benjamin ta hiitam di ulunah lanan di olibo ta atigana an hiyay
pinili' an mun'ap'apu i da'yu an tinanud Israel. Ta hiyay mangihwang i
da'yuh nadan binuhulyu an i Pilistia.
17 Ta hidin tinigon Samuel hi Saul ya alyon Apu Dios i hiyay, Hiyah tuwe
nan tagun inali' an mun'ap'apu i da'yun tatagu'.

18 Ot mangeh Saul hi way geyt an awadan Samuel ot alyona i hiya di, On
innilam di balen nan mun'abig?
19 Ya alyon Samuel di, Ha"on hidiyen mun'abig. Mu mamangulu ayun
tumikid hinan pundayawan i Apu Dios ta mitnuda'. Te mi"an ayun ha"on
hi ad uwani. Ta hi bigat ya ahi' tobalon an namin nadan pohdom an
mahmahan ya ahi ayu mohpe umanamut.
20 Ot adi ayu minomnoman hinadan natala' an dongki hi tuluy algo te
nahama'da mo. Ya ibaga' tee an he"a ya nan pamilyam di pinhod nadan
ibba ta'u an tinanud Israel hi mun'ap'apu.
21 Ya alyon Saul di, Undan aggem innilan nalpuwa' hinan tinanud
Benjamin an kakittangan hinadan tinanud Israel? Ya na'e bon pamilyan
nalpuwa' ya diday na'adda"ul hinadan tinanud Benjamin. Ya tanganu on
athinay ibagam i ha"on?
22 Ta immedah nan pundayawan ot ipangulun Samuel da Saul hinan
baalna i han ongal an kuwartu ot pabunona didah nan ubunan di mapiyal
an tatagu yaden wahdida mo tuwali di umeh tulumpulu (30) an tatagu.
23 Ot alyon Samuel hinan mumpapto' hi makan di, Ukatom nan ihda an
alyo' hi ihiwwem.
24 Ta inukat nan mumpapto' nan nalutu an hukpit* ot iyenah nan
panganan Saul. Ot alyon Samuel di, Nomnomnomom an impipa"e' hinae
ta hiyay ihdam hi ad uwanin panganan ta'u.
Ta ni"an hi Saul ya nan baalna i Samuel ya nadan tatagun na'ayagan.
25 Ta nalpah hidiyen nundayawanda i Apu Dios ot dumayyudah nan
boble. Ot umedah nan nundotal an atop di balen Samuel ot munhapitdahdi
i Saul.†
26 Ya hidin nawnawi"it ot pumbangon Samuel hi Saul hinan nalo'anah
nan nundotal an atop ot alyonay, Bumangon'a ta wa'e ya nangnangnge ayu.
Ta hidin nundadaan hi Saul ot mun'uyyugda i Samuel an limmah'un ot
mangmangngeda.
27 Mu hidin tuwen taynanda nan boble ya alyon Samuel i Saul di,
Pamanguluwom ni' nan baalmu. Ta umohnongta ni' ta ibaga' nan imbagan
Apu Dios an ibaga' i he"a.
Ot mamangulun ume nan baal.

10

1 Ta inalan Samuel nan lanan di olibo an niha"ad hi butilya ot hiitanay
ulun Saul. Ot mun'awwalanda ot alyonay, Hiniita' di ulum te he"a
nan pinto' Apu Dios an mumpatul hinadan tinanud Israel. Ya hituwey
panginnilaam an hi Apu Dios di namto' i he"a an mun'ap'apuh nadan
tataguna ta ihwangmu didah nadan binuhulda.
2 Ya munhi"anta'eh indani ya waday damuwom hi bobleyu an tinanud
Benjamin an duwan linala'ih nan way nilubu'an Rachel hi ad Selsah. Ya
diday mangibagan he"ah awadan nadan dongki an eyu hamahama'on. Mu
hi amam ya minomnoman i he"a te alyonay, Nganne nin di ato' ta mahama'
nan imbabale'.
3 Ya dimmatong'a'e boh nan awadan nan kayiw an oak hi ad Tabor ya
damuwom di tulu an linala'i an umedah ad Betel an eda mundayaw i Apu
Dios. Nan oha ya ginuyudnay tulun kikkitang an gulding ya nan oha'e ya

* **9:24 9:24** Hay mangihdah nan hukpit ya nan padi ya abuh mu nidat i Saul te mibilang hi nidawat i Apu Dios an gapu ta hiya ya mumbalin hi patul. † **9:25 9:25** Hay alyon di udum hinan nunhapitdahdi i Saul ya eda indadaan nan alo'an Saul mu hay ibalinana hinan Hebrew ya nunhapitdahdi i Saul.

inodnanay tulu an tinapay ya inodnan nan ohay bayah an nittuh ay buhin
lalat.
4 Ya apngaon da'a i dida an idatdan he"ay duwah nan inodnanda an
tinapay. Ya alam hidiyen idatda.
5 Ya innayunmu an intikid hinan pundayawan i Apu Dios hi ad
Gibeah an nihaggon hinan kampun di i Pilistia. Ya damuwom nadan
propeta an manayyuda an nalpudah nan pundayawan i Apu Dios an
impangulun nadan mumpagangoh hi harp ya lira ya nadan muntamburin
ya mun'ungngiyong. Ya ahitatayoda ya ahitutukukdah amlongda.
6 Ya idat nan Espiritun Apu Dios di abalinam ta middum'a i dadiyen
ahitatayo ya ahitutukuk hi amlongda.* Ya mahukkatan di a'atmu.
7 Ta na'at'e danae ya hiyay panginnilaam ta atom nan ninomnommun
maphod ot wadah Apu Dios an bumoddang i he"a.
8 Ta nalpah'eh diye ya namangulu'a an immeh ad Gilgal ya hinnoda'
hidi hi pituy algo. Ot adi' ibahho an umali ta idawat'u nadan maghob an
mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios. Ya ahi' imbaga i
he"a nan atom.
9 Ya i diye an nunligguh Saul ta taynanah Samuel ya nali'nana di e
nanukkatan Apu Dios hi a'atna. Ya i diyen algo ya na'at peman nan
tulun imbagan Samuel i hiya ta ma'awatana an hiyay pinto' Apu Dios hi
mumpatul.
10 Ta hidin dimmatongdah nan baalnah ad Gibeah ya dinamuda tatawwa
nadan propeta. Ya indat nan Espiritun Apu Dios di abalinana ta niddum i
dadiyen ahitatayo ya ahitutukuk hi amlongda.
11 Ya hidin tinigon nadan tatagun nanginnila i hiya ya alyonday, Undan
oha bo damdaman propetah Saul an imbabalen Kis?
12 Ya alyon han ohan i wahdi di, Undan an namin nadan propeta ya
imbabalen bon di propeta?
Ya nihipun i diye ya nawada nan pangalida an alyonday, Undan ta'on on
hi Saul ya numbalin hi propeta?
13 Ta hidin nalpah nan inat da Saul ot umeh nan pundayawan i Apu Dios.
14 Ya hidin immanamut hi Saul hi baleda ya mahmahan ulitauna an
alyonay, On danay imma'immayanyu?
Ya alyon Saul di, Emi hinama' nadan dongki. Mu hidin adi ami
pa'hamma' ot emi tigon hi Samuel.
15 Ot inayun ulitauna an mummahmah an alyonay, Nganney imbaganan
da'yu?
16 Ya alyon Saul di, Inalinay nahama' nadan dongki. Mu aggena imbaga
nan inalin Samuel an hiya ya mun'ap'apu.

Hay Numpatulan Saul Hinadan Tinanud Israel

17 Indani ya inamung Samuel nadan tinanud Israel hi ad Mispah ta
mundayawda i Apu Dios.
18 Ot alyonan diday, Athituy inalin Apu Dios an dayawon ta'un tinanud
Israel an alyonay, Impangulu da'yu ta immaan ayuh ad Egypt ot ihwang
da'yu boh nadan tataguh udum an boble an namalpaligat i da'yu.
19 Mu tanganu on ad uwani ya din'ugyuh Apu Dios an nangihwang i
dita'u hi an namin an ligat ta'u ya inomnoman ta'u ta numbaga ayuh
patul hi mun'ap'apu i da'yu. Ot hay atonyu mo ya mundadaan ayun

* **10:6 10:6** Hay nangibalin di udum ya alyonday middum'a i didah nan ato'atondan mangiba"ag hi ma'at hi udum hi algo.

namin ya inamungyu nadan himpahimpamu'un ta ma'amung ta'u hinan
pundayawan i Apu Dios.
20 Ta hidin na'amungdan namin hinan pundayawan i Apu Dios ot
ibunutda nan mumbalin hi patulda ya nabunut nan tinanud Benjamin.
21 Ot ayagana nadan pamilyan nalpuh nadan tinanud Benjamin. Ya
nabunut nan pamilyan Matri. Ot ayagana bon namin nadan imbabalen
Matri ya nabunut di ngadan Saul an imbabalen Kis. Mu adida pa'hamma'
i hiya.
22 Ot mahmahanda i Apu Dios an alyonday, Undan agge ni' dimmatong
hidiyen tagu?
Ya alyon Apu Dios di, Wahna mu umman wahdih indoggan nadan gina'u
an nipa"e.
23 Ot tagtagonda ot eda awiton ot iyedah awadan nadan tatagu. Ya
tinigoda ya hiyay atagtagayan i didan namin.
24 Ot alyon Samuel hinadan tatagu di, Hiyah tuwe nan pinilin Apu Dios
hi patul ta'u. Ya ma"id ha oha i dita'uh umat i hiya.
Ya initkuk nadan tatagun alyonday, Hanat munnananong di
pun'ap'apuwam!
25 Ot ohha'ohhaon Samuel an ibaga i dida nadan mahapul an a'at ya aton
di ohan patul. Ot itudo'na hinan naludun an puntud'an ot iha"addahdih
nan pundayawanda i Apu Dios. Ot pa'anamutona mohpe nadan tatagu.
26 Ya ta'on on hi Saul ya immanamut damdamah ad Gibeah an inibbaan
nadan mun'abikah an linala'i an winadan Apu Dios di pamhoddan hiya.
27 Mu wadaday mamihul i Saul an alyonday, Undan ihya abalinana an
mangihwang i dita'u? Ta gapuh pamihulda ya ma"id ha indatda i hiya. Mu
namaaggot dindinong hi Saul.

11

Hay Nangabakan Saul Hinadan Tinanud Ammon

1 Wada han naminghan ya impangulun nan patul di tinanud Ammon an
hi Nahas nadan tindaluna ta eda gubaton nadan tataguh ad Jabes hi ad
Gilead. Mu ni'hapit nadan tataguh ad Jabes an alyonday, Munhahapit ta'u
ta ta'omman ya numbalin amih baalyu mu ta adi da'mi patayon.
2 Ya alyon nan tinanud Ammon an hi Nahas di, O mu mahapul an
ukitonmiy winawwan an matayu* ta ibabainanyun namin an tinanud
Israel.
3 Ya alyon nadan ap'apun di i Jabes di, Idattan da'mih pituy algo ta
ipa'innilamih nadan ibbami an tinanud Israel. Ta ma"id'e attog ha umalih
bumoddang i da'mi ya ahimi abuluton nan pohdonyun aton.
4 Ta hidin dimmatong nadan intuda' nadan i Jabes hi ad Gibeah an boblen
Saul ot ipa'innilada nan na'at ya nunhiglay kogan nadan tatagu i diyen
dingngolda.
5 Ya nipaddin manganamut hi Saul an nalpuh nan puntanoman an
tuntundona nadan bakana. Ot mahmahanan alyonay, Undan nganney
na'at ta ahikokoga ayu? Ot ibagada nan imbagan nadan i Jabes.
6 Ya hidin dingngol Saul hidiye ya indat nan Espiritun Apu Dios di
abalinana ta nangimbubbungot.
7 Ot patayonay duwah nadan bakana ot tanogtogona ot ena ipiyappong
hinadan boblen di tinanud Israel. Ot ibagana i dadiyen e mangipiyappong

* **11:2 11:2** Hay ukitonday matada ya nadan linala'i ta wan adida tigon nadan binuhulda.

an alyonday, Athituy ma'at hinan bakan nan tagu an adi mi'ye i da Saul i
Samuel an e mi'gubat.
Ya impatakut Apu Dios nadan tatagu an gapuh nan ma'at i dida hi'on
adida e mi'gubat ta hiya nan an naminda ya nun'oh'ohhada.
8 Ya hidin inamung Saul dida hi ad Besek ya umeh tuluy gahut di libuy
(300,000) nalpuh ad Israel† ya tulumpuluy libuy (30,000) nalpuh ad Judah.‡
9 Ot alyon da Saul hinadan nalpuh ad Jabes di, Ume ayu ta eyu ipa'innilah
bobleyu an hi bigat hinan tongan di algo ya mihwang ayu. Ta hidin
impa'inniladah nadan ibbadan i Jabes ya nunhiglay immamlonganda.
10 Ot e ibagan nadan i Jabes i Nahas an alyonday, Hi bigat ya iyabulutmi
mo an atonyu nan pohdonyun aton i da'mi.
11 Mu onnot on i diyen mun'awiwi"it i diyen nabiggat ya wahdida moh
nan kampun nadan tinanud Ammon nadan tindalun nuntuluwon Saul di
grupuda an mangubat i dida. Ot pumpateda nadan tinanud Ammon ta
ingganah nan tongan di algo. Ya nada'en agge nate ya nahihi"anda an way
ohaon binumtik.

Hay Nangabulutanda I Saul Hi Patulda

12 Indani ya alyon nadan tatagu i Samuel di, Daanda mohpe nadan
mangalih bokon hi Saul di mumpatul? Iyaliyu didahtu ta pumpatemi.
13 Mu alyon Saul di, Ma"id ni' ha ohah mipapate te ad uwani nan algo
an nangihwangan Apu Dios i dita'u an tinanud Israel.
14 Ot alyon Samuel i dida di, Ume ta'uh ad Gilgal ta eta'u pidwon an
ipa'innila an hi Saul di patul ta'u.
15 Ot umedan namin hinan pundayawan hi ad Gilgal ta hidiy nangab-
ulutanda i Saul hi patulda. Ot idawatda nan mi'nong hi pi'hayyupanda
i Apu Dios. Ta an naminda an tinanud Israel an ta'on on hi Saul ya
mun'am'amlongda i diyen algo.

12

Hay Na'udin Imbagan Samuel Hinadan Tinanud Israel

1 Alyon Samuel hinadan ibbana an tinanud Israel di, Nomnomnomonyu
an inunud'un namin nadan imbagayu ta pinto"u han patulyu.
2 Ot tee an hi ad uwani ya wada mohtu an hiyay mangipangpangulu
i da'yu. Ha"on'e tee ya amammaa' mo ya na'ubanana' ya teen wahtuda
nadan linala'i an imbabale' an niddum i da'yu. Ot innilayu an nihipun hi
a'unga' ta ingganah ad uwani ya ha"on di nangipanupanuh i da'yu.
3 Ot teen wahtuwa' hi hinangngabyu te pohdo' an innilaon i da'yu hi'on
waha inat'uh adi maphod. Ta wada'e ya imbagayuh ad uwani hitun
pundayawan ta'u i Apu Dios ta wahtu bo tun patul an pinto'na. On
wada i da'yu ha inala' di bakana onu dongkina? Ya on waday tinukung'u
onu pinaligat'u? Ya on waday nibahhoy nangat'u an gapu ta waday
numbayado'? Ibagayuh ad uwani ta wada'e ya binayada'.
4 Ya alyon nadan tatagu di, Agge da'mi inlayahan onu pinaligat i he"a.
Ya ma"id ha pinlohmuy gina'una i da'mi.
5 Ya alyon Samuel di, Athina'e ya hi Apu Dios ya tun patul di muntistiguh
nan alyonyu an ma"id ha bahul'u.

---

† **11:8** **11:8** Hay pohdonan ipa'innilah nan i Israel ya dadiye nadan nalpuh nan boblen nadan himpulun tinanud Israel ya hay godwan di tinanud Mannaseh. ‡ **11:8** **11:8** Hay pohdonan ipa'innilah nan ad Judah ya dadiye nadan tinanud Judah ya nadan tinanud Benjamin ya hay godwan di tinanud Mannaseh.

Ot alyon nadan tatagu di, Immannung an hi Apu Dios di tistigu ta'u an
ma"id ha bahulmu.
6 Ot inayun Samuel an alyon di, Hi Apu Dios di namto' i Moses ya hi Aaron
ot ikakna nadan a'ammod ta'u ta tinaynandah ad Egypt ta immalidan
numboblehtu.
7 Ot aga ta munhahapit ta'uh tun pundayawan ta'u i Apu Dios ta
ohha'ohhao' an ipanomnom i da'yun namin nadan nipto' an inat Apu Dios
an nangihwa'ihwang i dita'u ya handidan a'ammod ta'u an tinanud Israel.
8 Hidin immeh ad Egypt din ammod ta'u an hi Jacob ya nan pamilyana
ot paligatonda didahdi ya numpahpahmo'dan Apu Dios ot ituda'nah Moses
ya hi Aaron ta diday nangikak i didah ad Egypt ot ipanguluda dida ta
immalidan numboblehtu.
9 Mu nalinglingda damdama nan Ap'apu ta'un hi Apu Dios. Ta hiya nan
hidin nunggugubatda ya impa'abakna dida i Sisera an opisyal di tindalun
Hasor ya nadan i Pilistia ya ta'on on nan patul hi ad Moab.
10 Ta numpahpahmo'da bo i Apu Dios an alyonday, Numbahul ami tayya
te din'ug da'a i da'mi ot dayawonmi nadan bulul an da Baal i Astoret.
Mu linglingom bahan hituwen numbahulanmi ya inihwang da'mih nadan
binuhulmi ta munhilbi ami i he"a.
11 Ta hiyah diyey gapunah nangituda'an Apu Dios i Gideon ot ahi hi Barak
ot ahi hi Jeptah ot ahi ha"on mohpe tee. Ya an namin ami ya inihwang
da'yuh nadan binuhul ta'u ta nawaday linggop ta'u.
12 Mu hidin innilayu an gubaton da'yu i Nahas an patul di tinanud
Ammon ya inaliyu i ha"on di mahapul ta'u ha patul hi mun'ap'apu i dita'u
an ta'on onyu innilan wadah Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an
hiya nan patul ta'u.
13 Ot nomnomnomonyu an wahtu tee nan patul an piniliyu an hiyah
tuwe nan dinawatyu i Apu Dios.
14 Ot hi Apu Dios e di dayawonyu ya punhilbiyanyu ya un'unudonyu ta
adiyu ngohayon nadan tuguna an ta'on on nan patul an mun'ap'apu i da'yu
ya atbohdin un'unudonah Apu Dios ya maphod di ma'at i da'yu.
15 Mu adiyu'e tuwali unudon hi Apu Dios ta ngohayonyu nadan tuguna
ya dusaon da'yun hiya an umat hi nundusaana i handidan a'ammod ta'u.
16 Ot inayun Samuel an alyon di, Ot duminong ayu mo ta tigon ta'u nan
nakaskasda'aw an aton Apu Dios.
17 Ta ta'on hi ahigapas di wit hi ad uwani an inugawan mu mundasala'
i Apu Dios ta ipa'alinay kidul ya udan. Ot ma'at hituwe ta panginnilaanyu
an agge pinhod Apu Dios nan numbagaanyuh patul.
18 Ot mundasal hi Samuel ya nipa'annung an impa'alin Apu Dios di kidul
ya udan. Ya an namin nadan tatagu ya nunhiglay takutdan Apu Dios an
ta'on on hi Samuel.
19 Ot alyon nadan tatagu i Samuel di, Idasalmu bahan i Apu Dios ta adi
ami ni' mate an baalmu. Te namama mahan tayyay numbahulanmi hi
numbagaanmi hi mumpatul i da'mi.
20 Mu alyon Samuel hinadan tatagu di, Adi ayu tumakut. Manu
te immannung an numbahul ayu mu mahapul an du'gonyu nadan
numbahulanyu ta hi Apu Dios ya ammunay punhilbiyanyu ya dayawonyu.
21 Ya bokon nadan bulul di pangidinolanyu te ma"id ha abalinandan
mangihwang i da'yu.
22 Mu hi Apu Dios ya ipa'annungna nan imbagana an adina iwalong
nadan tataguna. Te ma"amlong hi namto'ana i da'yu ot pumbalinon da'yuh
tataguna.

23 Ya ha"on'e ya pumbahula' i Apu Dios hi'on idinong'u an mangidasal i
da'yu ya mangitudduh nadan maphod ya nipto' an atonyu.
24 Mu mahapul an hi Apu Dios ya abuh di dayawon ta'u ya punhilbiyan
ta'u ituwen nitaguwan ta'u. Ya adi ta'u linglingon nadan maphod an
ina'inatnan dita'u.
25 Mu alina'e hi hiyah diye damdama an nadan adi maphod di ato'atonyu
ya dusaon da'yu i Apu Dios an ta'on on nan patulyu ta ibtik da'yuh nadan
binuhulyu hi udum an boble.

13

Hay Nunggugubatan Nadan Tinanud Israel Ya Nadan I Pilistia

1 Hi Saul ya numpatul hidin tulumpuluy (30) tawona ot mun'ap'apuh
nadan tinanud Israel hi napat ta duway (42) tawon.
2 Ya pinilinay tuluy libun (3,000) tindaluh nadan tinanud Israel ta
pun'ibbana an e mi'gubat. Ta ni'yedan hiyah ad Mikmas ya hinan
nun'abillid an boble hi ad Betel nadan duway libu (2,000) an titindalu. Ya
ni'yedah nan imbabalena an hi Jonathan hi ad Gibeah an numboblayan
nadan tinanud Benjamin nan hinlibu (1,000). Ya nadan udum ya
impa'anamutna dida.
3 Ya da Jonathan hinadan tindaluna ya eda ginubat nadan tindalun di i
Pilistia hinan nungkampuwanda hi ad Geba. Ya dingngol nadan i Pilistia
hidiyen na'at.
Ta gapu i diye ya intuda' Saul di e mangipagangoh nadan tangguyub hi
an namin an numboblayan nadan tinanud Israel ta panginnilaanda i diyen
na'at.
4 Ta na'innilaan mon nadan tinanud Israel an nunhiglay bungot nadan
i Pilistia i dida an gapuh e nangubatan da Saul i dida hinan nungkam-
puwanda. Ot ipa'ayagdan namin nadan tinanud Israel an mabalin an
mi'gubat ta umedah ad Gilgal hi awadan Saul.
5 Ya na'amungda bo nadan i Pilistia ta eda gubaton dida. Ta indadaanday
tuluy libu (3,000) an kalesa ya onom di libu (6,000) an nungkabayun
titindalu. Ya nat'onda bo nadan dakkodakkol an tindalun mangidallan an
ayda panag* hinan pingngit di baybay. Ta nungkampudah ad Mikmas an
nangappit hi tuluwan di algo hi'on wahditah ad Bet-Aben.
6 Ot gubatonda nadan tinanud Israel an nunhiglay nangatdan dida.
Ta eda nun'ipa"eh nadan lingab ya bitu ya hinadan doplah ya hinadan
naka"utan an puntopalan ya hinadan bubun di udum.
7 Ya binumtikday udum an inagwatda nan wangwang an nungngadan hi
Jordan ot umedah ad Gad ya hi ad Gilead. Mu hi Saul ya nabatih ad Gilgal.
Ya an namin nadan tindaluna ya munggagayonggongda attog hi takutda.

Hay Agge Nangunudan Saul I Apu Dios

8 Hihinnod Saul hi Samuel hi pituy algo te hidiyey imbagana mu ma"id
an immali. Ta lo'tat ya puntataynan nadan tataguh Saul.
9 Ot alyona moh nadan tindalunay, Iyaliyuhtu nan maghob an mi'nong
ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios. Ot idawat Saul nan maghob
an mi'nong.
10 Ta hidin hiyah ini'nongna ya nano"ol te dimmatong hi Samuel. Mu e
damdama nidamuh Saul ot apngaona.
11 Ot mahmahan Samuel i hiya an alyonay, Nganneh tuwen inatmu?

* **13:5 13:5** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal.

Ya alyon Saul di, Manu'e ya puntataynana' on ma'ma"id'a an umali.
Yaden mun'a'amung mo nadan i Pilistia hi ad Mikmas.
12 Ta timmakuta' hidin tuweda nadan i Pilistia an punli"ub da'mihtuh
ad Gilgal yaden aggeya' numbagah boddang i Apu Dios. Ta nahnana' ot
i'nong'u nan maghob an mi'nong i Apu Dios.
13 Ya alyon Samuel di, Adi maphod hituwen inatmu te aggem ahan
inunud nan tugun nan Ap'apu ta'u an hi Apu Dios. Te onha inunudmu ot
he"a ya nadan tanudam di nanongnan mun'ap'apuh nadan tinanud Israel.
14 Mu gapu ta aggem inunud ya wada moy pinilin Apu Dios an mihukkat
i he"a an mun'ap'apu hinadan tataguna te hiya ya hi Apu Dios di pohdonan
un'unudon.
15 On inalinah diye ot makak an umeh ad Gibeah an numboblayan nadan
tinanud Benjamin.
Ya binilang Saul nadan nabatin tindaluna ya umedah onom di gahut
(600).

Hay Nama"idan Di Almas Nadan Tinanud Israel

16 Ta nungkampu da Saul ya hi Jonathan ya nadan tindaludah ad Gibeah.
Ya nungkampuda damdama nadan i Pilistia hi ad Mikmas.
17 Ya nuntuluwon nadan i Pilistia nadan tindaluda an e mi'gubat. Ta nan
ohan grupu ya inipluydah ad Opra hi ad Sual
18 ya nan mi'adwa an grupu ya inipluydah ad Bet-Horon. Ya nan mi'atlu
ya inipluydah nan way pogpog di boble an ma'uhdungan nan nundotal hi
ad Seboim ya nan agge naboblayan.
19 Ya i diye ya ma"id ha oha i dida an tinanud Israel hi nanginnila an
mun'udih te nadan i Pilistia an nanginnila an mun'udih ya adida pohdon
an innilaon nadan Hebrew te alina ya mangiyammadah ispada ya pahul.
20 Mu eda damdama numpahait nadan tinanud Israel hi lumintada an
umat hi gaud ya aladu ya gabyun ya wahe ya gapas hinadan i Pilistia.
21 Ya hay bayad di pumpahaitanda hi wahe ya pahul ya duwan pihhun
silber. Ya hay bayad di pumpahaitanda hi aladu ya gabyun ya ohay pihhun
silber.
22 Ta hinan eda pi'gubatan ya ammuna da Saul i Jonathan an waday
ispadada ya pahulda.
23 Indani ya e ginuwalyaan nadan i Pilistia nan bihhang hi ad Mikmas.

14

Hay Anatulid Jonathan An E Mi'gubat

1 Indani ya alyon Jonathan hinan mangmangdon hi almasnay, Umetah
nan kampun nadan i Pilistia hi ad domang. Mu aggena imbaga i amanah
diyen ninomnomnan aton.
2 Ya hi Saul ya nungkampudah nan pu"un di kayiw an pomegranet hi ad
Migron an nihaggon hi ad Gibeah. Ya nadan tindaluna ya umedah onom
di gahut (600).
3 Ya niddum i dida nan padi an nun'usal hi ephod an hi Ahijah an
imbabalen Ahitub. Hi Ahitub ya hi ibban Ikabod an imbabalen Pinehas
an apapun Eli an padin Apu Dios hi ad Siloh.
Mu ma"id ha nanginnilah nadan tatagu an waday immayan Jonathan.
4 Te ninomnom tuwalin Jonathan an umeh nan nungkampuwan nadan
i Pilistia mu hay pangi'wanda ya agwatonda nan bihhang an nundinom-
mangan nan o"ongal ya nun'ahulhulitan an batu. Hay ngadan nan ohan
batu ya hi Boses ya hi Seneh di ngadan nan dommangna.

5 Nan ohan batu ya inhangngabnah huddo'na an nangappit hi ad Mikmas
ya hay nihangngaban nan oha ya hi muyyadna an nangappit hi ad Geba.
6 Ya alyon Jonathan hinan mangmangdon hi almasna di, Umagwattah
ad domang ta umetah nan nungkampuwan dadiye'e aay an i Pilistia an
mumpungngohen Apu Dios.* Ot alina man ya boddangan dita i Apu Dios
ta wan ma"id ha humandih nan e ta'u pangabakan an ta'on on oh'ohha ta'u
onu dakol ta'u.
7 Ya alyon nan mangmangdon hi almasna di, Atom nadan ninomnom-
mun aton ot nundadaana' an bumoddang i he"a.
8 Ot alyon Jonathan di, Hay atonta ya dallanonta ta umetah awadanda
ta mumpatigota i dida.
9 Ta wa'e ta alyonday haddonta didan dumayyu ya immohnongtah nan
awadanta.
10 Mu alyonda'ey ditay tumikid ya hiyay inatta te hidiyey atigana an
pangabakon dita i Apu Dios.
11 Ta numpatigodah nadan i Pilistia. Mu hidin inuhdungan nadan i
Pilistia dida ya alyonday, Mangmangonyu'e an manawwangda bo aya
nadan Hebrew hinadan lingab an nun'ipa"ayanda.
12 Ta tingkukanda da Jonathan an alyonday, Tumikid ayu dan hitu ta
mumpapatte ta'u.
Ya alyon Jonathan hinan mangmangdon hi almasna di, Ma'a ta tumikidta
ot pangabakon dita'un tinanud Israel i Apu Dios.
13 Ta tinikid da Jonathan hidiyen mabatu an awon ot gubatonda nadan
i Pilistia. Ta nuntuwik Jonathan nadan damuwona on innayun nan
mitmitnud an mangdon hi almasna an pinate.
14 Ta hidiyey namangulun ni'gubatan da Jonathan an didan duwah nan
mangmangdon hi almasna ya umeh bainti (20) di pinateda i diyen luta an
adi umeh nabongley (50) metro di binillogna.
15 Ta nadan tindalun di i Pilistia an mi'gubat ya ta'on on nadan wadah
nan kampuda ya nunhiglay takutda. Ya ta'on on nan luta ya immalyog ta
nunnaud di inat Apu Dios an nangipatakut i dida.

Hay Nangabakan Da Jonathan Hinadan I Pilistia

16 Nadan tindalun Saul an mungguwalyah ad Gibeah an boblen nadan
tinanud Benjamin ya nangimangmanganda nadan i Pilistia an namaagdah
butik.
17 Ya alyon Saul hinadan tindalunay, Bilangonyu nadan tindalu ta tigonyu
nan ma"id hitu.
Ta binilangda ya alyonday, Inoy an ma"id da Jonathan hinan mangmang-
don hi almasna.
18 Ot alyon Saul hinan padi an hi Ahijah di, Iyalim yahtu nan ephod.†
I diye ya hi Ahijah di mangmangdon hinan ephod an ta'on on danay
pangayan nadan tinanud Israel.
19 Mu hidin mi'hapihhapit hi Saul hinan padi ya inyal'alana an ma"id ha
poto'nah nan kampun nadan i Pilistia. Ot alyon mon Saul di, Indanindi
anu.
20 Ot amungon Saul nadan tindaluna ta eda mi'gubat. Mu hidin
dimmatongda ya tinigoda nadan i Pilistia an namaag ya dida dida on
numpapatteda an ay natala' di nomnomda.

---

* **14:6 14:6** Nan alyondah aggeda nakugit ya hidiyey pamihuldah nadan agge nanginnilan Apu Dios. † **14:18 14:18** Hinan Hebrew ya hay nibaga ya nan Kahun an nittuwan di Hapit Apu Dios di pohdon Saul an iyen Ahijah mu hay alyon di udum ya adi mabalin te adawwiy awadan nan Kahun hi awadanda.

21 Ya nada'en udum an Hebrew an niddum ni' hinadan i Pilistia ya eda mo
niddum hinadan ibbadan tinanud Israel an impangulun da Saul i Jonathan.
22 Ya nada'e bon udum an ibbadan e nipa"eh nan nun'abillid an boble hi
ad Epraim ya dingngoldan mamtikda nadan i Pilistia ot bumudduhda ot
middumda an e mamdug i dida.
23 Ta pindugda dida ta ingganah lina"uhanda hi ad Bet-Aben. Te hi Apu
Dios di nangihwang i dida an tinanud Israel.

Hay Nanamtaman Jonathan Hi Danum Di Iyukan

24 Ya kimmapuy mo nadan tinanud Israel te nunhiglay inagangda. Mu
adida mangan te nunsapataon Saul dida an alyonay, Ma'idutan nan tagun
mangan hinan agge ni' nahdom. Te mahapul an i'ulatan ta'u ta ingganah
miballoh ta ma'abakda nadan binuhul ta'u. Ta hiya nan ma"id i dida ha
nangan i diyen algo.
25 Ya hidin dimmatongdan namin hinan muyung ya wahdiday iyukan.
26 Ta hidin mundaldallanandahdih nan muyung ya undan bo an
mun'ayyuhan di danum di iyukan hinadan kayiw mu ma"id ahan ha ohah
e nanamtam te tumakutdah nan insapatada.
27 Mu hi Jonathan ya aggena dingngol hidiyen imbagan amanah nadan
tatagu. Ta hinakidna doha hinan iyukan ot itdo'nay ta'lena ot iyenah to'ona
ya immudu'dul di li'nana.
28 Mu alyon nan ohah nadan tindalu i Jonathan di, Ta'on ahan on
nunhiglay inagangmi mu adi ami mangan te tumakut amih nan imbagan
amam an alyonay, Ma'idutan nan tagun mangan hi ad uwanin algo.
29 Ya alyon Jonathan di, Mangmangngilah ama te undan adiyu tigon an
immudu'dul di punli'na' hi nanamtama' hinan danum di iyukan.
30 Ot namama moh onha inanyu doha hinadan inalayu an makan
hinadan inabakyun binuhul ta'u ot wan indakdakkolnay pinate ta'uh
nadan i Pilistia.
31 Ta i diyen algo ya inabak nadan tinanud Israel nadan i Pilistia an
inhipundan nunggugubat hi ad Mikmas ta ingganah ad Ayjalon. Mu
kimmapuy nadan tinanud Israel an gapuh inagangda.
32 Ta namaagdah alah nadan animal an inabakdah nadan i Pilistia an
umat hi baka ya kalnero on nunggogodda on inanda an ta'on on agge
na'aan di dalada.
33 Mu wadaday nangibaga i Saul an alyonday, Anakkaya an umman
numbahul nadan tatagu i Apu Dios te namaaggon inanda nan dotag an
agge na'aan di dalana.
Ya alyon Saul di, Nunhigla ahan di adiyu pangun'unudan i Apu Dios.
Puligonyu ha ongal an batuh tuh awada'.
34 Ot alyonay, Ibagayuh nadan tatagu ta iyalidahtu nadan bakada
onu kalneroda ta hitun batuy pamatayanda ya ahida anon ta adi ayu
mumbahul i Apu Dios an gapuh agge na'aanan di dalada. Ta nun'iyeda
nadan bakada i diyen nahdom ta hidiy numpamatayanda.
35 Ta hidiyen impiyamman Saul di namangulun impiyammana an
punggobhan hi mi'nong i Apu Dios.
36 Ya indani ya alyon Saul di, Eta'u bo gubaton nadan i Pilistia hi ad
uwanin hilong ta ingganah nan mawi"it. Ta patayon ta'u didan namin ya
nun'ala ta'un namin nadan wahdi.
Ya alyon nadan tatagu di, Un'unudonmi nan madadawoh an ninomnom-
mun aton ta'u.
Mu nan padi ya alyonay, Daan mo ta bagaan ta'u ni' hi Apu Dios.

37 Ot mahmahan Saul i Apu Dios an alyonay, On emi gubaton nadan i
Pilistia? Ya on pangabakom da'mi?
Mu agge timbal Apu Dios.
38 Ot alyon Saul hinadan opisyal di tindalu di, Ma'ayu ni' hitun namin ta
innilaon ta'u hi'on nganney numbahulan ta'u hi ad uwanin algo.
39 Ot isapata' hinan wadawadan Dios an nangihwang i dita'un tinanud
Israel an mipapate nan tagun ma'innilaan an numbahul an ta'on on nan
imbabale' an hi Jonathan ya mahapul an mipapate.
Ya dindinnongan nadan tatagu.
40 Ot alyon Saul i dida di, Tuma'dog ayuhna ta tuma'dog amin imbabale'
an hi Jonathan hitu.
Ya alyon nadan tataguy, Atom nan madadawoh.
41 Ta nundasal hi Saul i Apu Dios an dayawondan tinanud Israel an
alyonay, Daan mo bahan ta ipa'innilam i ha"on nan gapunah aggem
nambalan hinan dasal'u hi ad uwanin algo.
Ot ibunutda ya nabunut‡ da Jonathan i amana an hi Saul. Ta na'innilaan
mohpe an bokon nadan tataguy numbahul.
42 Ot alyon Saul di, Ibunutyu hi'on nganne i da'miy numbahul.
Ya nabunut hi Jonathan.
43 Ot mahmahan Saul i hiya an alyonay, On nganne tuwaliy inatmu?
Ya alyon Jonathan di, Umman tinamtama' ya abuh nan danum di iyukan
an hinakid'u. Mu undan bahan ammunah diye ya mateya'?
44 Ta alyon Saul di, Hanat punhiglaon Apu Dios di pundusanan ha"on
hi'on adi da'a ipapate.
45 Mu alyon nadan tataguy, Adi mahan mabalin hi mipapateh Jonathan
te hiyay nangipangabak i dita'un tinanud Israel. Ot isapatamih nan
wadawada an Dios an adi mabalin an waha ma'at i Jonathan an ta'on on
ha kittang an hugat. Te hi Apu Dios di bimmoddang hinan inatna.
Ta inihwang nadan tataguh Jonathan ta agge nipapate.
46 Ya indinong mon da Saul an e mangubat hinadan i Pilistia. Ta
immanamut dadiyen binuhulda hi bobleda.

Hay A'at Di Numpatulan Saul Ya Nadan Pamilyana

47 Hidin numpatulan Saul hinadan tinanud Israel ya ginubatdan namin
nadan binuhulda an numpumbobleh nunlini"odan di bobleda an umat
hinadan tinanud Moab ya nadan tinanud Edom ya nadan tinanud Ammon
ya nadan patul hi ad Sobah ya nadan i Pilistia.§ Ot abakondan namin
datuwe.
48 Ya ta'on on nadan tinanud Amalek ya inlaputdan nangubat i dida ot
abakonda dida. Ta inihwang Saul nadan tinanud Israel hi an namin an
mangubat i dida.
49 Hay imbabalen Saul ya hi Jonathan ya hi Isbi ya hi Malkisua ya nada
mohpen duwan binabai an hay ngadan nan namangulu ya hi Merab ya hi
Mikal nan manmannog.
50 Ya hay ahawan Saul ya hi Ahinoam an imbabalen Ahimaas. Ya nan
nabaktun opisyal di tindaluna ya hi Abner an imbabalen ulitaonan hi Ner
51 an hi ibban amanan hi Kis. Ya hay hi aman da Kis i Ner ya hi Abiel.

---

‡ **14:41 14:41** Hay atondan mumbunut ya wada nan Urim ya Tummim an bunutonda ta matigo hi'on nganney numbahul i dida. § **14:47 14:47** Hidin numpatulan Saul ya dakol di patul hi ad Sobah te dakol di boblen niddum hi ad Sobah.

52 Ya nihipun peman hi numpatulan Saul ya hay gubat hinadan i Pilistia
di ina'inatna ta ingganah natayana. Ta hiya nan wada'e ha tinigonah lala'in
ma'abbikah ya natulid on inayagana ta middum hinadan tindaluna.

15

Hay Nangabakan Saul Hinadan Tinanud Amalek

1 Han hin'algo ya alyon Samuel i Saul di, Hi Apu Dios di nangituda' i
ha"on ta pinto' da'a hi patul nadan tataguna an tinanud Israel. Ta hiya
nan mahapul an igongaham nan ibaganah atom.
2 Hay inalin nan ongal di abalinanan Dios ya alyonay, Dusao' nadan
tinanud Amalek te ginubatda handidan a'ammodyu an tinanud Israel
hinan awon hidin nalpuwandah ad Egypt.
3 Ot ume ayu ta eyu gubaton nadan tinanud Amalek ya dinadagyun
namin nadan wadan dida ta ma"id ha batiyonyu. Ya pinateyun namin
nadan tataguhdi an binabai ya linala'i ya ta'on on nadan u"unga ya
goggolang. Ya nadan animalda an umat hi baka ya kalnero ya kemel ya
dongki on ni'pateyu.

Hay Agge Bo Nangunudan Saul I Apu Dios

4 Ot amungon Saul nadan tindaluh ad Telaim ot bilangona dida ya
umedah duway gahut di libu (200,000). Ya niddum nadan himpuluy libu
(10,000) an tindalun nalpuh ad Judah.
5 Ot ipanguluna didah nan boblen nadan tinanud Amalek. Ot eda
mungkampuh nan way bihhang ta hidiy pannodanda i dida.
6 Ya wadada nadan tinanud Ken an nunhitu hinan haggon di boblen
nadan tinanud Amalek. Ot ituda' Saul di e mangibaga i dida ta
umaandahdi ta adida milagat hi pangubatandah nadan tinanud Amalek.
Te dadiyen tinanud Ken ya impatigoday uledah nadan tinanud Israel hidin
nalpuwandah ad Egypt. Ot umaandahdi nadan tinanud Ken.
7 Ot gubaton da Saul nadan tinanud Amalek an inhipundah ad Habilah
ta ingganah ad Sur an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wahdih ad
Egypt.
8 Ot patayondan namin nadan tataguhdi an ammuna nan patulda an hi
Agag an binatida.
9 Ta aggeda pinateh Agag ya nadan mun'aphod ya mun'atataban animal
an umat hi kalnero ya baka. Mu nada'e an adi maphod di a'atda an animal
ya numpatedan namin.
10 Ta hiya nan alyon Apu Dios i Samuel di,
11 Muntutuyuwa' hi namto'a' i Saul hi patul te lininglinga' ya aggena
inunud nan imbaga' hi atona. Ta bimmungot hi Samuel ta agge nalnallo' i
diyen nahdom an nundasadasal i Apu Dios ta ingganaot mabigat.
12 Ta hidin mun'awiwi"it ot e tigon Samuel hi Saul mu alyonda i
hiya di, Inoy an imme man hi ad Karmel an e nangiyamma i han
panginomnomandan hiya hi nangabakana ot ahi umeh ad Gilgal.
13 Ya hidin inakhupan Samuel hi Saul ot e apngaon Saul ot alyonay, Inat'u
nan imbagan Apu Dios hi ato'.
14 Mu inalin Samuel di, Ya nganneh naen madngol an kongaw di kalnero
ya baka?
15 Ya alyon Saul di, Danae nadan inalan nadan tindaluh nadan tinanud
Amalek te aggeda ni'pate nadan mun'atataban baka ya kalnero ta i'nongda
i Apu Dios an un'unudon ta'u. Mu ta'omman ot pinatemi nadan udum.

16 Mu nahannapit hi Samuel ot alyonay, Ammuna ya dimminong'a ta
ibaga' nan inalin Apu Dios i ha"on hidin nahdom.
Ya alyon Saul di, Nganney inalina?
17 Ot alyon Samuel di, He"a ya innilam an nada"ul di a'atmu ni'. Mu
numbalinon da'a i Apu Dios hi patul di tinanud Israel.
18 Ot ituda' da'a an e mangubat hinadan adi ahan maphod di pangatdan
tatagu an tinanud Amalek ta ingganah mama"idda.
19 Ya tanganu onmu agge inunud nan imbagan Apu Dios? Ta aggem
pinate danaen mun'atataban animal. Hinae an inatmu ya adi maphod hi
panigon Apu Dios.
20 Ya alyon Saul di, O mu inunud'u nan imbagan Apu Dios te immeya'
hinan nangituda'ana i ha"on. Ot patayo' didan namin nadan tinanud
Amalek ot tee an inyali' hitu nan patuldan hi Agag.
21 Mu nadan tindalu' di agge namaten danaen mun'atataban baka ya
kalnero ot tee peman an inyalidahtuh ad Gilgal ta i'nongdah nan Dios an
unudon ta'u.
22 Mu alyon Samuel di, Undan umipa'amlong i Apu Dios nan e
pangidawatan hi maghob an mi'nong i hiya ya nadan udum an midawat?
Hay umipa'amlong i hiya ya nan pangun'unudan hinan tuguna. Nomnom-
nomom an udu'dul nan un'unudon hi Apu Dios mu nan i'nongmun hiya
an mun'atataban animal.
23 Te nan adi dumngolan i Apu Dios ya umat hinan pumbahulan
di mun'ayak ya mumbuyun. Ya nan pungngohayan hinan tuguna ya
paddungnay un'unudon nadan dios di udum an tatagu an bokon hi Apu
Dios. Te inwalong da'a mo i Apu Dios ta bokon mo he"ay patul an gapu ta
inwalongmu nadan tuguna.

Hay Nuntutuyuwan Saul

24 Ya inalin Saul i Samuel di, Immannung an numbahula' i Apu Dios.
Manu'e ya tumakuta' hinadan tindalu' ta hiya nan inyunnud'uh nan
pinhodda.
25 Ot daan mo bahan ta pakawanona' hinadan numbahula' ya ni'yali'a i
ha"on hi awadan nadan tatagu' ta e' dayawon hi Apu Dios?
26 Mu alyon Samuel di, Adiya' mi'bangngad i he"a te aggem inunud nan
hapit Apu Dios. Ta hiya nan alyonay bokon mo he"ay patul nadan tinanud
Israel.
27 Ya hidin nunligguh hi Samuel ta makak ya inidonnot Saul hinan
gayadan di lubungna ta nehethet.
28 Ot alyon Samuel i hiya di, Athina boy aton Apu Dios hi ad uwani
an bokon mo he"ay patul nadan tinanud Israel te wada moy pinto'nan
mihukkat an ud'udu'dul mu he"a.
29 Ya nan na'abbaktu an Dios an unudon ta'un tinanud Israel ya adi
munlayah ya adi mahukkatan di nomnomna an adi umat hi tagu.
30 Ya alyon Saul di, Abuluto' an numbahula'. Mu daan mo bahan ta
ipatigom di punlispitum i ha"on hi hinangngab nadan tatagu' ya nadan
ap'apuda. Mi'bangngad'a bahan ta e' dayawon hi Apu Dios an unudon
ta'u.
31 Ta ni'bangngad hi Samuel hi ad Gilgal ot e dayawon Saul hi Apu Dios.
32 Ot alyon Samuel di, Iyaliyuhtuh Agag an patul di tinanud Amalek.
Ta ma'dinnol hi Agag an immeh awadan Samuel te alyonah nomnomnay,
Adiya' mahan nin patayon te unhaot pinateya' tuwali.
33 Mu alyon Samuel di, Gapu ta mina"idmuy imbabalen di dakol an
binabai ot atbohdiy ma'at i inam hi ad uwani an mama"id di imbabalena.

Ot patayon Samuel hi Agag an nuntogtognahdi hinan way pundayawanda i Apu Dios hi ad Gilgal.

34 Ot taynan mon Samuel hi Saul ot umeh ad Ramah ya hi Saul e ya
numbangngad hi bobledah ad Gibeah.

35 Ta hidiyey na'udin nanigan Samuel i Saul ta ingganah din natayana.
Mu minomnoman damdama i Saul.

Ta nuntutuyuh Apu Dios hi namto'ana i Saul hi patul nadan tinanud
Israel.

16

Hay Namto'an Apu Dios I David Hi Patul

1 Hi Apu Dios ya alyona i Samuel di, Ngalngalam on adi ma'aan di
hakit di nomnommu i Saul an ta'on on inaan'u hiyah patul nadan tinanud
Israel. Agammot ta mangala'ah lanan di olibo ya imme'ah ad Bethlehem
ta em hama'on han tagun nungngadan hi Jesse te ohah nan imbabalenay
pinto"un mihukkat an patul.

2 Mu alyon Samuel di, Adi mabalin an ato' hinae te undan mahan adi
donglon Saul ot patayona'.

Ya alyon Apu Dios di, Alam ha tinna an baka an hiyah nahikon ya
imme'ahdi ya inalim hi i'nongmun ha"on.

3 Ya inayagam da Jesse ta mi'yalidah nan em pangi'nongan ta ahi'
ibagahdi nan atom. Ta impa'innila"en he"a nan pohdo' an mumpatul ya
hiniitam di ulunah lana.

4 Ta immeh Samuel an inunudna nan imbagan Apu Dios. Mu hidin
dimmatong hi ad Bethlehem ya nada'en ap'apu an e nanamu i hiya ya
munggagayonggongdah takutda. Ot alyonday, On linggop di nun'iyalim
hitu apu Samuel?

5 Ya alyon Samuel di, O, immaliya' ta e' idawat nan mi'nong i Apu Dios.
Ot mundadaan ayu ta iyohhayuy nomnomyu i Apu Dios ta mi'yali ayun
ha"on.

Ot atona nan nibagan ma'at ta wan mibilangdah malinis da Jesse
hinadan imbabalena ot ibagana ta mi'yedan hiya hinan ena pangi'nongan
hinan mi'nong i Apu Dios.

6 Hidin dimmatongda ta tinigon Samuel hi Eliab an imbabalen Jesse ya
alyonah nomnomnay, Hituwe nin tee nan pinilin Apu Dios an mumpatul.

7 Mu alyon Apu Dios i hiyay, Adim itigoh nan tinagena ya nan amaphod
di tigona te bokon hiyay pinili'. Hay pangitiga' ya hay a'at di nomnomna
an adi umat hi tagu an hay a'at di adolnay pangitiganda.

8 Ot ayagan Jesse nan mi'adwan imbabalena an hi Abinadab ot umeh
awadan Samuel.

Mu alyon Samuel di, Bokon hiyay pinilin Apu Dios.

9 Ot ayagan bon Jesse hi Shammah mu alyon bon Samuel di, Bokon hiyay
pinilin Apu Dios.

10 Ta inayagan Jesse an namin nadan pitun imbabalenah awadan Samuel
mu ma"id i dida ha pinilin Apu Dios.

11 Ot alyon Samuel i Jesse di, On danae ya ammunay imbabalem hi lala'i?

Ya alyon Jesse di, Wada nan udidiyan mu undan mabalin? An hiya nan
mumpapto' hinadan kalnero.

Ot alyon Samuel di, Ipa'ayagmu ta umali te mahapul an haddon ta'u ta
ingganah dumatong.

12 Ta impa'ayag Jesse nan udidiyan an imbabalena. Hidiyen unga ya
mahdol ya maphod di tigona. Ot alyon Apu Dios i Samuel di, Hituwe nan
pinto"u. Ot hiitam di ulunah lana.
13 Ot alan Samuel nan lana ot hiitanay ulun David hi hinangngab nadan
i'ibana. Ta nihipun i diyen algo ya indat nan Espiritun Apu Dios di
abalinana. Ta on nalpah hidiye ot umanamut hi Samuel hi ad Ramah.
14 Ya tinaynan mon nan Espiritun Apu Dios hi Saul ta nihukkat han
intuda' Apu Dios an espiritun manattatakut i hiya.
15 Indani ya alyon nadan baalnay, Inoy an intuda' Apu Dios han espiritun
manattatakut i he"a.
16 Pohdom dan apu patul ta e ami manigo i ha nala'ing an mangi-
pagangoh hi harp? Ta wada'e nan espiritu an manattatakut i he"a on
impagangohna nan harp ta pumhod di li'nam.
17 Ya alyon Saul hinadan baalna di, Ekayu mangawit hi lala'ih maphod
di pangipagangohnah nan harp.
18 Ya alyon nan ohan baalna di, Umman ta'wa waday ohah nadan
imbabalen nan i Bethlehem an hi Jesse an nala'ing an mangipagangoh
hi harp. Ya natulid an tagu ya nala'ing an e mi'gubat ya maphod
di punhapihhapitna ya mahdol di nangadolna. Te hi Apu Dios di
mumpappapto' i hiya.
19 Ot ituda' Saul di e mangibaga i Jesse ta iyabulutna nan imbabalena an
hi David an mumpappapto' hi kalnero an umeh awadana.
20 Ot ipitakken Jesse di tinapay ya bayah hinan dongki ya han kittang an
gulding ta idat nan imbabalena an hi David i Saul.
21 Ya hidin immeh David hi awadan Saul ya pinhod Saul ot pumbali-
nonah tindaluna an mangmangdon hi almasna.
22 Ot ipaad Saul ta ibagada i Jesse ta iyabulutna an miha"ad hi David hi
awadana ta munhilbin hiya te pohpohdona.
23 Ta athidi an wa'e ta wada nan adi maphod an espiritu an intuda' Apu
Dios i Saul on impagangoh David nan harp on immaan hidiyen adi maphod
an espiritu i Saul on nipaphod di punli'nana.

17

Hay Nangabakan David I Goliat

1 Nadan tindalun di i Pilistia ya na'amungdah ad Sokoh an ohan
boblen nadan tinanud Judah ta eda gubaton nadan tinanud Israel. Ot
mungkampudah ad Epes-Dammin an numbattanan di ad Sokoh ya ad
Asekah.
2 Ya hi Saul damdama ya nadan tindaluna an tinanud Israel ya
na'amungda ot mungkampudah nan nundotal hi ad Elah ta mundadaan-
dan mi'gubat hinadan i Pilistia.
3 Ta immohnong nadan i Pilistia hinan ohan billid ya nadan tindalun di
tinanud Israel hinan dommangna te numbattananda han bihhang.
4 Indani ya himmawwang hinan kampun di i Pilistia han natulid an
tindalu an i Gat an hay ngadana ya hi Goliat an hay tinagena ya mahuluk
hi hiyam di umpi.
5 Ya nunhelmet hi gombang ya atbohdin inlubungna han lubung an
nahophopan hi ay uhip di dolog an gombang an umeh nabonglet pituy
(57) kiluy damotna.
6 Ya ta'on on nan inhu'lubnah hukina ya gombang. Ya pinahona han
kittang an gombang an pahul.

7 Ya wada boy ohan pahulna an ongal di pa'ona an umat hinan ulluwan
di pun'ablan. Ya nan gumo' an tadomna ya umeh pituy kiluy damotna. Ya
impangulun nan mangmangdon hi hapiyona.
8 Ta tinumkuk hi Goliat hinadan tindalun tinanud Israel ot alyonay,
Undan mahapul an munggugubat ta'un namin? Ha"on ya ita'dog'u nadan
ibba' an i Pilistia ot piliyonyu ha ohan da'yuh nadan tindalun Saul ta
mundammu ami.
9 Ta inabaka"e ta pinateya' ya mumbalin nadan ibba' an i Pilistia hi
baalyu. Mu patayo"e tuwali ya numbalin ayun namin hi baalmi.
10 Indani ya alyona boy, Ot daan bo ha pa'aliyonyu an tinanud Israel ta
mundammu ami tee hi ad uwani ta mumpatte ami.
11 Ta hidin dingngol Saul ya nadan tindaluna nan ibagabagan Goliat ya
nunhiglay takutda.

Hay Nangngolan David Hi Nun'angitan Goliat

12 Hi David ya imbabalen nimpen nan i Eprata an hi Jesse hi ad
Bethlehem hidih ad Judah. Ya hi Jesse ya waluda nimpey imbabalenan
linala'i. Ya amamma mo tuwalih din numpatulan Saul.
13 Ya nadan tulun namangpangullun imbabalenan linala'i an nihipun
hinan panguluwan an hi Eliab ya hi Abinadab ya hi Saman ya niddumdah
nadan tindalun Saul an e mangubat hinadan i Pilistia.
14 Ya hi David an udidiyan
15 ya wadah awadan Saul mu wa'e on immanamut hi ad Bethlehem ta
ena papto'anan nadan kalneron amana.
16 Ya abigabigat hinan mawi"it ya hinan himbatangan on mun'angit nan
i Pilistia an hi Goliat hinadan tinanud Israel. Ta napat (40) di algo an
inangi'angitna dida.
17 Ya i han hin'algo ya inalin Jesse i David di, Alam tun ohay langgut
an nahanglag an barley* ya tun himpulun (10) tinapay ya inawigingmun
inyeh kampun nadan i'ibam.
18 Pi'yalam tudan himpulun (10) naputuputul an maphod an makan an
gatas di niyamma ta idatmuh nan opisyal di hinlibun (1,000) tindalu. Ya
ta padutu'am damdama hi'on nganney a'at nadan i'ibam.
19 Te nadan tulun imbabalen Jesse ya nadan udum an titindalu ya
niddumda i Saul hinan nundotal hi ad Elah an mi'gubatdah nadan i Pilistia.
20 Ta nabiggat i diyen nawnawi"it ot bumangon hi David ot ena ipa'adug
nadan kalneroda ot alana nadan makan ot umen inunudna nan imbagan
amana. Ya hidin dimmatong hinan nungkampuwan nadan i'ibana ya
hiyah mangeda an e mundadaan an mi'gubat ta ahitutukukda.
21 Ta nalinlinyada nadan i Pilistia ya nadan tinanud Israel an nun-
hahangngabanda.
22 Ot ibatin David nadan makan hinan mumpapto' hinadan usal di
tindalu ot tagtagonah awadan nadan nalinlinya an tindalu ot ena tigon
nadan i'ibana ot mahmahanay a'atda.
23 Ya hidin mi'hapihhapit hinadan i'ibana ya nahanawwang bo nan
natulid an tindalun di i Pilistia an hi Goliat an i Gat ta mun'angit boh
nadan tinanud Israel. Ya dingngol David hidiye. 24 Ta hidin tinigon nadan
tinanud Israel hi Goliat ya logmonday butik te nunhiglay takutda.

---

* **17:17 17:17** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u an kittang di numpahhiwandah nan wit mu nalaklakay nginana mu nan wit ta hiya nan hiyay anon nadan nawotwot.

25 Ta nadan tindalun di tinanud Israel ya analyonday, Anakkaya nayya
han ongnga'ongngal an tagun umangi'angit hi abigabigat i dita'u. On
dingngolyu nan inalin nan patul ta'u hi midat hinan mamaten diyen
tagu? Midattan anu hi ongal an kinadangyan ya ahawaonay ohah nadan
imbabalena. Ya adi mumbayad nan pamilyanah buwis.
26 Ya mummahmah David hinadan tindalun nihaggon i hiya an alyonay,
Nganne anuy midat hi gunggunan nan mamaten diyen ongal an tagu ta
ma"id ha e umangi'angit i dita'un tinanud Israel? Te undan nganne ihyah
naen mungngohen Apu Dios an i Pilistia ta ena angi'angiton nadan tindalun
nan wadawada an Dios?
27 Ot ibagadan hiya nan gunggunan nan tagun mamate i Goliat.
28 Ya hidin dingngol nan panguluwan an hi ibbana an hi Eliab an
mi'hapihhapit hinadan udum an tindalu ya nangimbobohol ot ihingal-
nah David an alyonay, Tanganu on'a tuwali immalihtu? Ta nganney
mangipapto' hinadan oh'ohhan kalnero ta'u? Innila' ot adi maphod nan
ninomnommu an immali'ahtu ta e'a mummangmangmang hitun gubat ya
ammuna.
29 Ya alyon David di, Undan nganney inat'u? Undan adi mabalin an
mummahmaha'?
30 Ot taynan David hi ibbana ot e mummahmah boh nadan udum ya
numpappadung di nambalda.
31 Ya na'awatanday pinhod David ot eda ibagan Saul. Ot ipa'ayag Saul hi
David.
32 Ta hidin immeh David hi awadan Saul ot alyonay, Apu patul, adi'a
minomnoman an gapu ituwen i Pilistia ta ha"on an baalmu di e mangubat
i hiya.
33 Mu alyon Saul i David di, He"a ya unga'a ni' ot adim abalinan hinaen
i Pilistia te hiya ya impa'inghanay gubat te nihipun tuwalih a'ungana ya e
ni'gubagubat.
34 Mu adi manghop hi David an alyonay, Ha"on an baalmu ya im-
panapto"u nadan kalneron ama ya wa'et waday tinigo' hi layon onu nadan
atatakut an animal an ma'alih bear an inye"enay ohah nadan kalnero
35 on numpudug'u on pinloh'u nan inhakmalnan kalnero. Ya wa'e ta eya'
kalaton on inodna"ot di pangalna on numpaluwa' ta mate.
36 Ha"on an baalmu ya pinatepate' di layon ya bear. Ot namama mo i
naen mungngohen Apu Dios an i Pilistia an ngohayona nadan tindalun
nan wadawada an Dios.
37 Ot hi Apu Dios an nangihwang i ha"on i dadiyen atatakut an animal
ya hiya boy mangihwang i ha"on i naen i Pilistia.
Ta lo'tat ya initbal Saul an alyonay, Ot ta'omman mo ya imme'a. Ot hanat
hi Apu Dios di bumoddang i he"a.
38 Ot idat Saul nan lubung di e mi'gubat i David. Ot idatna bo han helmet
an gumo' ya nan gumo' an milubung.
39 Ot ihikot David nan ispadana hinan gumo' an inlubungna ta li'naona
hi'on nganney a'atna te ma"id ni' ha pinatnanah athidi. Mu hidin ena
ida"ang ya adi pa'addallan te midamotan. Ot alyonan Saul di, Mahahinu
tee te ma"id ha pinatna' ni' hi athitu.
Ot aanona dadiyen namin hi adolna.
40 Ot alanaot nan hu"ud di mumpapto' hi kalnero ya nan bingngibingna
ot umen e mi'dammu. Ta nundagguh nan wa"el ot alanay liman
madmadangngin batu ot taluwanona. Ot mangen ena damuwon hi Goliat
an indadaana nimpe nan bingngibingna.

Hay Numpattayan Da David I Goliat

41 Hi Goliat ya tuwe damdaman impangulun nan mangmangdon hi
hapiyona.
42 Mu hidin tinigonah David an mahdol di adolna ya maphod di tigona
an unga ot pumpihulna
43 an alyonay, Undan kahuwa' ta ha hu"ud di usalom an mi'patten ha"on?
Ot pun'ibaganah nadan diosna ta idutandah David.
44 Ya alyona boy, Ma'a ta ipa'an'uy adolmuh nadan hamuti ya nadan
animal.
45 Ya tinumkuk damdamah David ot alyonay, Ta'on on waday ispadam
ya gombang an pahulmu ya nat'on bo nan ongal an pahulmu ta usalom
an mamaten ha"on mu nan ongal di abalinanan Dios an un'unudon nadan
tindalumin tinanud Israel an nginhem di bumoddang i ha"on.
46 Ot ad uwani ya ipa'abak da'an Apu Dios te patayon da'an ha"on ya
pinutul'uy ulum. Ya impa'an'uy adolmu ya nadan ibbam an titindalun i
Pilistia hinadan hamuti ya nadan animal ta panginnilaan di an namin an
tataguh abobboble an wadah Apu Dios an mangihwang i da'min tinanud
Israel.
47 Ya ta panginnilaan bon nadan ibba' an wahtun na'amung hi ad uwani
an adi mahapul Apu Dios di pahul ya ispada an mangihwang i da'min
tataguna. Hiya ya pangabakon da'mi ya impa'abak da'yu.
48 Ta hidin mun'ihaggon hi Goliat ya tinagtag damdaman David ta ena
damuwon.
49 Ot hongwonay taluwana ot alana han batu ot bingngibingonah Goliat.
Ya nipto' hi uluna ot umed dalom nan batu ta natukkad ot munlu'bub.
50 Ta inabak David hidiyen i Pilistia an hay bingngibing ya han batuy
namatena an ta'on on ma"id ha inodnanah ispada.
51 Ot tagtagon mohpen David ot umeh awadan Goliat ot ena huknuton
nan ispadana ot putulonay uluna. Ta hidin tinigon nadan i Pilistia an nate
nan natulid an tindaluda ya nunligguhda ot logmonday butik.
52 Ta nadan tindalun di i Israel ya i Judah ya ahitutukukdan pumpudugda
nadan i Pilistia ta ingganah ad Gat ya nan geyt hi ad Ekron. Ta niwakatday
nun'a'ateh nan awon an nihipun hi ad Saaraim ta ingganah ad Gat ya hi
ad Ekron.
53 Ya hidin numbangngadda an e namudupudug hinadan i Pilistia ot eda
pun'alan namin nadan pinhoddah nan kampun nadan i Pilistia.
54 Ot alan David nan ulun Goliat ot iyenah ad Jerusalem mu nada'en
almasna ya inalana ot iyenah nan allungna.
55 Hidin minangmang Saul nan inat David i Goliat ya minahmahanah
nan nabaktun opisyal di tindaluna an hi Abner an alyonay, Nganney
nangimbabale i diyen unga? Ya alyon Abner di, Agge' attog innila apu
patul.
56 Ot alyon Saul i hiyay, Em mahmahan hi'on nganney nangimbabale i
naen unga.
57 Ta hidin numbangngad hi David hinan nungkampuwanda an inod-
nana nan ulun Goliat ot e damuwon Abner ot iyenah awadan Saul.
58 Ya alyon Saul i hiyay, Nganney nangimbabalen he"a?
Ya alyon David di, Ha"on nan imbabalen nan baalmu an hi Jesse hi ad
Bethlehem.

18

Hay Nihipunan Di Nunggayyuman Da David I Jonathan

1 Ta nalpah an nunhapit da David i Saul ya nan imbabalen Saul an
hi Jonathan ya pinpinhodnah David an umat hi naminhodnah adolna ta
nawaday nahamad di nunggayyumanda.
2 Ta nihipun hi nunhapitan da Saul i David ya agge impa'anamut Saul hi
David.
3 Ya gapuh naminhod Jonathan i David ya insapatana an munggayumdah
inggana.
4 Ot aanona nan lubungna an lubung di imbabalen di patul ot idatna i
David. Ya ta'on on nan gumo' an lubung di mi'gubat ya nan ispadana ya
panana ya balikisna.
5 Ya hi Saul ya numbalinonah David hi opisyal nadan tindalu te an namin
nan gubat an nangituda'an Saul i hiya on nangabakda. Ya ma"amlong
nadan tindalu hi numbalinan David hi opisyalda.

Hay Himmihiwawan Saul I David

6 Hidin pinaten David hi Goliat ot umanamutda ya e dinamun nadan
binabai an nun'alpuh nadan boblen di tinanud Israel nan patul an hi Saul
an ahikakantada ya ahitatayoda an pun'ipagangohda nadan tamburin ya
lira.
7 Ya hay itayottayoda ya ikankantada ya alyonday,
Hi Saul ya pinatenay linibuh nadan binuhul ta'u
mu hi David ya napulu on napuluy libuy pinatena.
8 Ya hidin dingngol Saul hidiye ya bimmungot te mahkit hi nomnomna.
Ta hi nomnomna ya alyonay, Alyon nadan tataguy linibu ya ammunay
pinate' hinadan binuhul ta'u ya hi David e ya napulu on napuluy libu. Ot
lo'tat mo ya hiyay numbalinondah patul.
9 Ta nihipun i diye ya hahalipatan Saul hi David.
10 Ta nabiggat i diye ya na'ibaga bon immen Saul nan adi maphod an
espiritun intuda' Apu Dios an manattatakut i hiya ta tumukutukuk hi
balena. Ya impagangoh David nan harp an hidiye nan uggana aton hi
abigabigat yaden inodnan Saul nan pahulna.
11 Ya alinah on ginayangnah David te pohdonan mipahok hinan
dingding. Ta pidwanah nangatanahdi mu ingkiwwangan David.
12 Ta namamay takut Saul i David te innilanan inwalong Apu Dios hiya
ta hi David moy bodboddangana.
13 Ot ipa'aan Saul hi David te adina mo ahan pohdon an tigon ot
pumbalinonah opisyal di hinlibun (1,000) tindalu ta eda ni'gubagubat.
14 Ya an namin nadan eda ni'gubatan ya nangabakda te hi Apu Dios di
namodboddang i dida.
15 Ya hidin tinigon Saul an nangaba'abakda ya namamay takutnan David.
16 Mu an namin nadan tinanud Israel ya na'appinhoddah David te hiyay
mangipangpanguluh nadan tindaluda.

Hay Nangipa'ahawaan Saul Hinan Imbabalena An Hi Mikal I David

17 Han ohan algo ya alyon Saul i David di, Ninomnom'u an ipa'ahawa i
he"a nan panguluwan an imbabale' an babai an hi Merab. Mu mahapul an
munhilbi'a i ha"on ya ipatigom an natulid'a ya na'na'unnud'a an tindalu.
Hay pangipatigam ya nan em pi'gubagubatan ta ita'dogmuh Apu Dios.
Athidiy ninomnom Saul an aton ta alina ya nadan i Pilistia di mamaten
David an bokon hiya.
18 Mu alyon David di, Undan ihya mabalin ha athina te undan ihya
nganneya' an tagu? Ya undan ihya nganney niyatan nan pu'un an nalpuwa'
hinadan tinanud Israel ta eya' apuwon i he"a an patul?

19 Mu hidin nadatngan nan algon pun'ahawaan da Merab i David ya
impa'ahawannot Saul hi Merab i Adriel an i Meholah.
20 Mu nan ohan imbabalen Saul an hi Mikal ya na'appinhodnah David.
Ta hidin imbagada i Saul ya mun'am'amlong.
21 Ot alyona boh nomnomnay, Ipa'ahawa' hi Mikal i David ta hiyay
usalo' an munha'ul i David. Ot alina mahan ya hituwey pamatayan nadan
i Pilistia i hiya. Ot ihaphapitana boh David an alyonay, Ad uwani mo
tatawway pangapuwa' i he"a.
22 Ot ibagan Saul hinadan ba'baalona ta eda ihaphapitan hi David an
ma"id ha udum hi nanginnila. Ta hay eda ibaga i David ya alyonday,
Innilam an mun'am'amlong nan patul i he"a ya ta'on on da'mi ya
pohpohdon da'a. Ot hiya nan abulutom ta apuwon da'ah nan patul.
23 Ta immeda ot eda ibaga nan inalin Saul mu alyon David i diday, Undan
ihya laklaka"onyuy mi'yapuh patul? Ha"on ya nawotwota' ya adiya' attog
ma'al'ali an tagu.
24 Ta immeda ot eda ibagan Saul hidiyen inalin David.
25 Ya alyon Saul di, Eyu ibagan hiya an adiya' mumbagah ongal an
bayad nan imbabale' an ahawaona mu hay ibaga' ya abuh ya nan up'up
di pungkugitana hinadan patayona an hinggahut (100) an i Pilistia an
binuhul'u. Manu'e athidiy inalin Saul an aton David ya hay ninomnomna
ya hi David di patayonda.
26 Hidin imbagan nadan ap'apun munhilbih nan patul i David nan
imbagan Saul ya immamlong hi David an apuwon nan patul. Ta agge ni'
nadatngan nan imbagan nan patul
27 ya imme an nun'ibbana nadan tindaluna. Ot patayonday duway gahut
(200) an i Pilistia ot alandan namin nadan up'up di kinugitdan pinateda ot
iyen David i Saul ta wan apuwon nan patul. Ot ipa'ahawana moh Mikal i
David.
28 Mu hidin matigon Saul an hi Apu Dios di bumodboddang i David ya
na'appinhod bo udot nan imbabalena
29 ya namamay takutnan David. Ta ninaynayun an numbalin hi Saul hi
binuhul David.
30 Ya wa'e on e ginubat nadan ap'apun di i Pilistia nadan tinanud Israel
ya dakdakkol di nangabakan David mu nadan udum an opisyal nadan
tindalun Saul. Ta nundongol di ngadan David hi abobboble.

19

Hay Namatnaan Saul An Mamate I David

1 Hi Saul ya inalinah nan imbabalena an hi Jonathan ya nadan udum an
ap'apu an munhilbih nan patul ta patayondah David. Mu hi Jonathan ya
nahamad di naminhodna i David
2 ta ena imba"ag i David nan ninomnom amana. Hay inalina i David ya
alyonay, Halipodpodommot te pohdon da'an ipapate i ama. Ta hiya nan hi
bigat hinan mawi"it ya e'a nipa"eh nan puntanoman.
3 Ta ahi' ayagan hi ama ta umali amih nan way awadam ta he"ay
haphapitonmi ta innilao' di wadah nomnomna ya ahi' ipa'innilan he"a.
4 Ta hidin nawi"it ot umeda Jonathan i amanah nan puntanoman. Ot
ipanomnom Jonathan nadan maphod an ina'inat David i hiya. Ot alyonay,
Tanganu mahan apu patul on pohdom an patayon hi David yaden ma"id
ha inatnah adi maphod i he"a? Undan bokon ongal an boddang i he"a
nadan dakol an ina'inatna?

5 Ya undan lininglingmu nan inatnan nangihulug hi nitaguwana hi
namatayanan Goliat ot pangabakon dita'un tinanud Israel i Apu Dios? He"a
ya tinigom hidiyen na'at ot mun'am'amlong'a. Mu nganne ahan di gapuna
ta pohdom an ipapate nan ma"id ha bahulna an hi David?
6 Ta nihapitan hi Saul ot alyonay, Isapata' hinan wadawada an Dios an
adi' mo ipapateh David.
7 Ta hidin immeh amana ot ayagan Jonathan hi David ot ibaganan hiya
nan nunhapitandan amana. Ot mun'uyyugda ot umedah awadan Saul ta
nanongnan nunhilbihdi hi David an umat handi.

Hay Namoddangan Mikal I David Ta Binumtik

8 Indani ya nunggugubat bo nadan i Pilistia ya nadan tinanud Israel.
Ta impangulun David nadan tindaluna ot eda gubaton nadan i Pilistia ot
pumpateda dida ya binumtik nadan udum.
9 Ya han hin'algo ya niddum bo i Saul nan adi maphod an espiritu an
nalpu i Apu Dios. Ta um'umbun hi Saul hi baleda an inodnanay pahulna
yaden pagpagangngohon David nan harp.
10 Ya namaag ya inggayangna nan pahul i David te pohdonan mipahok
di ulun David hinan dingding mu ingkiwwangana ta nan dingding di
nipato'an nan pahul. Ot bumtik hi David.
11 Ya i diyen nahdom ya intuda' Saul di immeh balen da David ta eda
botbotta"on ya pinatedah nan mawi"it. Mu hi Mikal ya alyonan David di,
Bumtik'ah ad uwanin nahdom te hi bigat ya patayon da'an dida.
12 Ta binoddanganah David ot bumtik an ini'wanah nan tawa.
13 Ya hidin binumtik hi David ot alan Mikal han tinagtaggu ot ipalo'nah
nan alo'an David ot ulohana. Ya hay iniphodnah ulun diye ya han
nalibbutan hi up'up di gulding an nunnanong di dutdutna.
14 Ta hidin dimmatongda nadan hinnag Saul an e mangalan David ya
alyon Mikal i dida di mundogoh hi ahawana.
15 Ta eda imbaga i Saul hidiye mu impabangngadna dida an alyonay, Eyu
iyattang hinan nalo'ana ya inyaliyuhtu ta ha"on di mamaten hiya.
16 Ta immeda nadan intuda'na mu hay tinigoda ya han tinagtaggun nalo'
hinan kama an hay uluna ya nalibbutan hi up'up di gulding an nunnanong
di dutdutna. Ta eda imbaga i Saul hidiyen tinigoda.
17 Ot ipa'ayag Saul hi Mikal ot alyonan hiyay, Tanganu ona' hina'ul i he"a
ta impabtikmu nan binuhul'u?
Ya alyon Mikal di, Binoddanga' te adi"e ya patayona'.

Hay Namoddangan Samuel I David Ta Binumtik

18 Hidin binumtik hi David ya inipluynah ad Ramah hi awadan Samuel.
Ot ibaganan namin nan ina'inat Saul i hiya. Ot i'uyug Samuel hi David ot
umedah ad Nayot ot miha"addahdi.
19 Ya waday nangibagaan Saul an wahdih David hi ad Nayot hi ad Ramah.
20 Ot honagonay titindalun e maniliw i hiya. Mu hidin dimmatongda
ya tinigoda han na'amung an propeta an ahitatayoda ya ahitutukukdah
amlongda ya wahdih Samuel an hiya nan mangipangpangulun dida. Ya
indat nan Espiritun Apu Dios di abalinan dadiyen titindalun Saul ta
niddumda i dadiye an ahitatayo ya ahitutukuk hi amlongda.
21 Ya dingngol Saul hidiyen na'at ot honagona boy udum an titindalu
mu ta'on on dida ya niddumda bo damdama i dadiye an ahitatayo ya
ahitutukuk hi amlongda an umat hinadan namangulun hinnagna. Ya
impitluna bon nannag hi titindaluna mu athidi boy na'at i dida.

22 Ta lo'tat ya nakak mo ahan hi Saul ot umeh ad Ramah. Ta hidin
dimmatong hinan ongal an obob hi ad Seku ot mahmahanay awadan da
David i Samuel ya wada han nangali an alyonay, Umman wahdidah ad
Nayot hi ad Ramah.
23 Ot ipluynahdi. Mu hidih nan awon ya indat nan Espiritun Apu Dios di
abalinana ta mangmangnge on manmannayo on muntukuk hi amlongna
ta inggana ot dumatong hi ad Nayot.
24 Ot aanonay lubungna an lubung di patul ot inaynayunan manayo on
muntukuk hidih awadan Samuel. Ot inayuna bon munlu'bub hi ohay algo
ya ohay hilong. Ta hiya nan alyon nadan tataguy, Undan ta'on on hi Saul
ya numbalin hi propeta?

20

Nan Nahamad An Nunggayyuman Da Jonathan I David

1 Hi David ya binumtik bo an nalpuh ad Nayot hi ad Ramah ot umeh
awadan Jonathan. Ot alyonan hiyay, Undan nganne ahan di numbahula' i
amam ta pinhodnan patayona'?
2 Ya alyon Jonathan di, Nomnomnomom an adi'a mate. Te an namin di
ninomnom ama an kittang onu ongngal ya ibagana i ha"on on ahina aton.
Ya ma"id ha imbaganah athinah atonan he"a.
3 Mu alyon David di, Hi amam ya innilana an nahamad di nunggayyu-
manta ya adina pohdon an mahakitan'ah nan atona. Ot ibaga' tee i he"a ya
hi Apu Dios an wadawadah inggana an na'omtang ya abuh han pi'taguwa'.
4 Ya alyon Jonathan i David di, Ot kumpulnay pohdom an ato' ya ato'.
5 Ya alyon David di, Nomnomnomom an hi bigat ya hidiye nan ngilin di
nakayangan nan bulan ot mahapul an mi"ana' hinan patul. Mu iyabulutmu
ni' ta eya' mipa"eh nan puntanoman ta ingganah ohhandih mahdom.
6 Ya mahmahana"e i amam ya alyom di, Umman eh'a imbagana i ha"on
hi'on mabalin an ma'anne ni' hi baledah ad Bethlehem te nadatngan nan
tinawon an ugganda a'amungan an himpamu'un ta waday i'nongda i Apu
Dios.
7 Ta adi'e bumungot ya ma"id ha atonan ha"on an baalna hi adi maphod.
Mu bumungot'e tuwali ya hidiyey atiganan pinhodnan patayona'.
8 Ta hiya nan hom'ona' bahan i he"a an gapuh nan insapatata i Apu Dios.
Mu numbahula"e ya pinateya' ot udot i he"a ta adi gahin di iyeya' i amam
ta hiyay mamaten ha"on.
9 Ya alyon Jonathan di, Adi mahan mabalin an ato' ha athina. Te undan
adi' ipa'innilan he"a hi'on ilmu' an pohdon da'an patayon i ama?
10 Ya alyon David di, Undan ihya nganney atom an mangipa'innilan ha"on
an ma'abbungot hi amam?
11 Ta inawit Jonathan hi David ot umedan duwah nan puntanoman.
12 Ot alyon Jonathan i David di, Hi Apu Dios an unudon ta'un tinanud
Israel di tistiguta. Ta hi bigat onu hi ohhandi hinan athitu ya mi'hapita'
i ama ta innilao' nan pinhodnan aton. Ot nomnomnomom an maphod'ey
ibagana ya ipa'innila' i he"a.
13 Mu adi'e tuwali maphod di ninomnomnan aton i he"a ya hi Apu Dios
di mundusan ha"on hi'on adi' ipa'innila i he"a ya ahi da'a impabtik ta wan
ma"id ha ma'at i he"a. Ot hanat hi Apu Dios di nanongnan bumoddang i
he"a an umat hi namoddangnan ama.
14 Mu hanat wan adi maluman di pamhodmu i ha"on an umat hinan
pamhod Apu Dios ta wan adiya' ipapate.

15 Ya hanat ta'on on nan pamilya' ya nanongna damdamay pamhodmu i
dida. Ya wa'et pangabakon da'an Apu Dios hinadan binuhulmuh abobboble
ta ma"id ha mabati
16 ya hanat adim damdama ibahho nan insapatata i Apu Dios. Mu wa'e
ta ibahhom nan insapatata ya hanat hi Apu Dios di ukod an mundusa i
he"a.
17 Ot punsapataon bon Jonathan hi David an gapuh pamhodnan hiya. Te
pohpohdonah David an umat hi naminhodnah adolna.
18 Ya alyon Jonathan i David di, Hi bigat an ngilin di nakayangan nan
bulan ya innilaonday ama"idmu te ma"id'ah nan umbunam.
19 Ot hi ohhandih nan tuwen mahdom ya inawigingmu ta e'a mipa"eh
din nipa"ayam ni' hinan awadan di na'amung an batu.
20 Ta umaliya' ya inlad'u nan pana' hi mumpitlu hi way awadam an
paddungnay waha panao' hidi.
21 Ot nomnomnomom an honago' ha unga ta umali ta hama'ona nadan
nipana. Ya wa'e ta initkuk'u an alyo' i hiya di, Hama'om nadan nipana
hi nangappit hi awadam ya inalam. Athidi'ey imbaga' ya innilam mo an
ma"id ha mabalin hi ma'at i he"a ya himmawwang'a.
22 Mu alyo"e i hiya di, Tigom te nadaggahda nadan nipana ya mahapul
an bumtik'a te athidiy pinhod Apu Dios an ma'at.
23 Mu na'en nunhapitanta ya nomnomnomom an hi Apu Dios di tistiguta
hi inggana.
24 Ta inunud David nan imbagan Jonathan ot e mipa"e. Ta hidin
nadatngan nan ngilin di nakayangan nan bulan ot e mangan da Saul.
25 Ta inumbun hi Saul hinan uggana ubunan hinan way dingding an
hinangngabnah Jonathan ya hi Abner di nipaldang i hiya. Mu ma"id ha
inumbun hinan ubunan David.
26 Mu dindinnongan hi Saul i diyen algo te hay wah nomnomna ya
alinaot ya waday inat David ta adi mibilang hi nalinis ta adi mabalin an e
mi"an hidi.
27 Mu hidin nabiggat an eda bo mangan ya ma"id boh David hinan
ubunana. Ta hiya nan mahmahan Saul i Jonathan an alyonay, On dana
mahan di immayan David ta ingganah ad uwani ya ma"id?
28 Ya alyon Jonathan di, Umman imbagana eh'a i ha"on hi'on mabalin an
ma'anne ni' hi baledah ad Bethlehem
29 an alyonay, Daan mo bahan ta umanamuta' ni' te nadatngan nan
tinawon an ugganmi a'amungan an himpamu'un ta waday i'nongmi i Apu
Dios. Te impaad nadan i'iba' an mahapul an wahdiya'. Ot maphod'ey
punnomnommu i ha"on ya iyabulutmuh umaya' ta e' tigon dida. Ta hiyah
diyey gapunah ama"idnahtu.
30 Ya hidin dingngolna nan imbagan Jonathan ya nangimbubbungot
i hiyan alyonay, Undan nganne mahan di bainmuh nan hi inam an
nangimbabalen he"a. Alyom nin on agge' innila an pa'ahhandiyam nan
imbabalen Jesse.
31 Undan aggem innila an nanongna'e an mataguh David ya bokon he"ay
mumpatul? Ta hiya nan eka ta em hama'on ya inyalim hitu te mahapul an
mipapate.
32 Ya alyon Jonathan di, Undan nganne peman eh'ay bahulna ta
pinhodmun patayon?
33 Mu gapuh bungot Saul ya inggayangna nan pahulna i Jonathan. Ta
hidiyey nanginnilaan Jonathan an immannung an pinhod amanan patayon
hi David.

34 Ta nunhiglay bohol Jonathan i amana ot umaan hidih nan pan-
gananda. Ta i diyen mi'adwah algon di ngilin di nakayangan nan bulan
ya agge nangnangngan an gapuh hakit di nomnomna an gapuh i diyen
pangat amana i David.
35 Hidin nabiggat i diyen nawi"it ot umeh Jonathan hinan nipa"ayan
David ta muntiggawandahdi te hidiyey nunhapitanda ta in'uyugna han
unga.
36 Ot alyonah nan unga di, Tagtagom ta em alan nadan ipana'. Ta hidin
tinagtag nan unga ya inladna nan panana ta nala"uhan di awadan David.
37 Ya hidin nipto' nan unga hinan way niknaan nan nipana ya tinumkuk
hi Jonathan an alyonay, Undan agge da'a lina"uhan hinan nipana.
38 Awigingom an mange ta em alan.

Ta e inalan nan unga nan nipana ot iyena i Jonathan.
39 Mu nan unga ya aggena innila nan ma'ma'at an ammuna da David i
Jonathan an nanginnila.
40 Ot idat Jonathan nan pananah nan unga ot pa'anamutona.

41 Ta hidin imme mo nan unga ya bimmudduh hi David hinan nipa"ayana
ot mundu"un an impitlunan inda"om di angahnah nan luta hi hinangngab
Jonathan. Ot mun'awwalanda ot kumgadan duwa an namama i David.
42 Ot alyon Jonathan di, Mahapul mo attog an ume'a. Hanat malinggop'ah
nan umayam. Ta'omman ot dingngol Apu Dios nan insapatata ta hiyay
ukod i dita ya nadan tanudanta ta wan nan insapatata an nunggayyumanta
ya minaynayun hi inggana.

Ot makak hi David yaden mumbangngad hi Jonathan hi boble.

21

Hay Binumtikan David

1 Hi David ya immeh awadan nan padi an hi Ahimelek hi ad Nob. Ta
munggagayonggong hi Ahimelek hi takutnah din ena damuwon hi David.
Ot alyonan David di, Tanganu on'a ohan immali an ma"id ha nun'ibbam?
2 Ya inalin David di, Hinnaga' othadih nan patul mu alyonay adi'
ipa'in'innila nan gapunah nannagana i ha"on. Ya nada'en tindalu' ya
imbaga' i dida nan pundadammuwanmi.
3 Indani ya mumbagah makan an alyonay, Iyalim ni' ha limah tinapay
onu kumpulnan makan an wahna.
4 Mu alyon nan padiy, Ma"id attog ha tinapay hitu an ammuna nan
tinapay an nidawat i Apu Dios. Mu hay mabalin hi mangan ituwe ya nadan
agge nangilo' hi ahawada onu nganneh diyen babai.
5 Ya alyon David di, Ta'omman ot umman adi ami tuwali uggan mi'ilo'
hinadan ahawami hi'on waday pangayanmi. Ya umman ta'on eh'ah on
nganneh diyen mahapul an umayanmi ya adi ami mi'ilo' hi ahawami ot
namama moh ad uwani.
6 Ot idatna mo nadan tinapay an na'alah nan lamehaan an iha"adan di
midawat i Apu Dios te hiyah hinukkatanah nan hiyah nalutu an tinapay.
7 Ya nipaddih an wahdi hi Doeg an i Edom an ap'apun di mumpapto' hi
kalneron Saul te waday ini'nongnan Apu Dios hidi.
8 Indani ya alyon David i Ahimelek di, On wahna ha ispadam onu
pahulmu ta usalo' ni'? Te ma"id tee ha inodna' hi almas'u te ona' nunhonan
hinan patul hi nannaganan ha"on.

9 Ya alyon nan padi di, Wahna nan ispadan nan i Pilistia an hi Goliat an
pinatem hinan nundotal hi ad Elah. Ot wahna an nalibbutan hi luput hi
indoggan nan ephod. Ot mahapulmu'e ya inalam te ammunah naen wada.
Ya alyon David di, Umman hiyah naey ap'aphodan an ispada. Ot iyalim
mo ta ala'.

Hay Immayan David Hi Ad Gat

10 Ta i diye damdaman algo an binumtikan David hi nalpuwanah awadan
Saul di immayana hi awadan Akis an patul hi ad Gat.
11 Mu alyon nadan ap'apuhdi i Akis di, Undan bokon hituwe nan hi
David an patul nadan tinanud Israel. Ot ten hiya nan ikankantaanda on
nannannayoda an alyonday,
Pinaten Saul di linibu mu hi David ya napulu on napuluy libu.
12 Ya hidin dingngol David hidiye ya nunhiglay takutnah nan patul an hi
Akis.
13 Ta namaaggot himbongbongangngona hi'on waday manmannigo i
hiya. On linggomnay tudo' hinadan geyt i diyen boble on inattanan
impa'ayuy angiwnah balbasna.
14 Ya alyon Akis hinadan ap'apun munhilbin hiya di, Undan adiyu tigon
an nabongang? Ya tanganu onyu iyalin ha"on ha athina?
15 Undan kulang tudan nun'abobongang an i wahtu ta e ayu bo mangiyal-
ihtu i ha nabongang? Adiyundi pun'iyalih tun bale' ha nabongang.

22

Hay E Nipa"ayan David Hi Ad Adullam

1 Nakak hi David hi ad Gat ot bumtik hinan lingab hi ad Adullam.
Ta hidin na'innilaan nadan i'ibana ya a'ammodna ya nadan tulangnay
awadana ot umedan namin hidi.
2 Ya ni'yeda nadan maligligatan ya nadan nun'agawatan ya nadan
immengleh nan ma'ma'at hi numboblayanda ta hiyay numbalinondah
ap'apuda. Ya hay bilang di linala'i ya umeh opat di gahut (400).
3 Ot taynan da David hi ad Adullam ot umedah ad Mispah hi ad Moab.
Ot alyon David hinan patul hidi di, On mabalin an umohnongda ni' hitu
nadan a'ammod'u ta ingganah innilao' nan pohdon Apu Dios hi ato'?
4 Ot taynana dida hi awadan nan patul hi ad Moab ot miha"adda ni' hidi
yaden da David e ya eda niha"ad hinan nahamad di hawana.
5 Mu imme nan propeta an hi Gad i David ot alyona i hiya di, Adi'a
umo'ohnong hitu ta ume ayuh nan numboblayanyun tinanud Judah. Ot
ume da David hinan mamuyung hi ad Heret.
6 Han hin'algo ya wahdih Saul hinan nabillid hi ad Gibeah an um'umbun
hinan pu"un di kayiw an tamaris an inodnana nan pahulna yaden
nili'wohdan hiya nadan opisyal di tindaluna. Ya waday nangipa'innila i
hiya hinan e nipa"ayan da David hinadan nun'ibbana
7 ot alyon Saul hinadan opisyal di tindaluna di, Donglonyuh tuwen ibaga'
i da'yu an tinanud Benjamin. Undan nan imbabalen'en Jesse an hi David
ya idattan da'yu hi puntanomanyuh makan ya puntanomanyuh greyp?
Ya undan pumbalinon da'yun namin hi opisyal di ginahut ya linibun
tindaluna?
8 Ya undan hinaey gapunah eyu pi'buhulan i ha"on ta ma"id ha oha i
da'yuh nangibaga an bodboddangan nan imbabale' an hi Jonathan hi David
ta patayona'?

9 Ya hi Doeg an tinanud Edom ya wahdi an ni'ta'ta'dog hinadan opisyal
di tindalun Saul. Ot alyonay, Tinigo' nan imbabalen Jesse hi immaliyanah
ad Nob hi awadan nan padi an hi Ahimelek an imbabalen Ahitub.
10 Ot mummahmah Ahimelek i Apu Dios hi'on nganney maphod hi atona.
Ot idattanah makan ot idatna bo nan ispadan Goliat an i Pilistia.

Hay Natayan Nadan Padih Ad Nob

11 Impa'ayag Saul hi Ahimelek ya nadan i'ibana ya a'ammodna ya nadan
tulangda an padi hi ad Nob ta immedan namin hi awadana.
12 Ot alyon Saul i Ahimelek di, Donglom tun ibaga'.
Ya alyon Ahimelek di, O, apu patul.
13 Ot alyon Saul di, Tanganu onmu binoddangan nan imbabalen Jesse
an binuhul'u ta indattam hi makan ya ispada ot mahmaham bo udot i Apu
Dios hi'on nganney maphod hi atona. Ta namamay ngohena i ha"on ta eya'
bobota'on ta patayona'.
14 Ya alyon Ahimelek di, Undan nganne hinadan baalmu di umat hinan
inapun di patul an hi David di ana'na'unnudna? Ya undan bokon hiyay
ap'apun nadan tindalum? Ya an namin nadan tatagum ya ongal di
punlispituda i hiya.
15 Ya undan hidiyen algo di pinghanah nummahmaha' i Apu Dios hi
maphod hi atona? Adim bahan aton hinay pangalim i ha"on an baalmu ya
nadan i'iba' ya a'ammod'u ya nadan tulang'u. Te ma"id attog ha innila' i
danaen al'alyom.
16 Mu alyon nan patul di, Adi mibahhoy atayam Ahimelek ya an namin
ayuh nadan i'ibam ya a'ammodmu ya nadan tulangmu.
17 Ot alyon nan patul hinadan guwalyana di, Munligguh ayu'e nee ya
numpateyu nadan padin Apu Dios te hi David di binoddanganda. Te ta'on
hi inniladan binumtik ya aggeda impa'innilan ha"on. Mu adida pinhod an
patayon dadiyen padin Apu Dios.
18 Ot alyon mon nan patul i Doeg di, Agam'e mo ta he"ay mamaten dida.
Ot patayon nan tinanud Edom an hi Doeg nadan papadi. Ta hay pinatena
i diyen algo ya nawalut lima (85) an padi an nun'usal hi ephod.
19 Ya inlagat Saul an e impapaten namin nadan nunhituh ad Nob an
boblen dadiyen papadi. Ta ta'on on nadan binabai ya u"unga ya goggolang
ya nadan animalda an umat hi baka ya dongki ya kalnero on pinateda.
20 Mu nan apapun Ahitub an hi Abiatar an imbabalen Ahimelek ya
binumtik ot umeh awadan da David.
21 Ot ipa'innilana i dida nan nangipapatayan Saul hinadan padin Apu
Dios.
22 Ot alyon David i Abiatar di, Hidin tinigo' tuwali nan tinanud Edom an
hi Doeg hidih awadan Ahimelek ya innila' an iba"agna i Saul an tinigowa'
hidi. Ta ha"on mannot tayyay gimmapuh natayan an namin nadan i'ibam
ya a'ammodmu ya nadan tulangmu.
23 Ot umohnong'ahtu ya adi'a tumakut te hi Saul ya pinhodnan patayon
ditan duwa mu wahtu'a'eh tun awada' ya mipapto"a.

23

Hay Nangihwangan David Hinadan I Keilah

1 Indani ya waday nangipa'innila i David an alyonay, Anakkaya an
umman wahdida nadan i Pilistia an gubatondah ad Keilah ta pun'ibtikda
nadan ilik hinadan pun'ilikan hidi.

2 Ot mahmahan David i Apu Dios hi'on eda gubaton nadan i Pilistia. Ya
hay pambal Apu Dios ya umeda ta eda ihwang nadan i Kielah.
3 Mu nadan tatagun David ya alyonday, On ni'mo hitun ad Judah ot
tumakut ta'u ya namama mo ahan hi'on ume ta'uh ad Keilah ta nadan
tindalun di i Pilistia di e ta'u gubaton.
4 Ot mahmahan bon David i Apu Dios ya alyonay, Ume ayu nimpeh ad
Kielah ot ipa'abak'un da'yu nadan i Pilistia.
5 Ta imme da David ot gubatonda nadan i Pilistia ot pumpateda dida ot
pun'aladay bakada. Ta inihwangda nadan i Keilah.
6 Ya hi Abiatar an imbabalen Ahimelek ya inodnana nan ephod hidin
binumtik ot umeh awadan David.
7 Ya dingngol bon Saul an wahdih David hi ad Keilah ot alyonay, Ad
uwani moy pangipa'abakan Apu Dios i ha"on i David te immeh nan boble
an nahamad di dakig di geytna.
8 Ta impa'ayag Saul an namin nadan tindaluna ot umedah ad Keilah
ta eda li"ubon hidiyen boble ya dinadagda ya tiniliwdah David ya nadan
nun'ibbana.
9 Mu na'innilaan David hidiye an ninomnom Saul ot alyona i Abiatar di,
Iyalim'ehtu nan ephod.
10 Ot mundasal hi David an alyonay, Apu Dios an unudonmin tinanud
Israel, na'innilaa' nan ninomnom Saul an umalihtuh ad Keilah ta
dadagondah tuwen boble an gapun ha"on.
11 On immannung hituwen dingngol'u an umalih Saul hituh ad Keilah?
Ya on ipatiliwa' hinadan tataguh tun ad Keilah? Ipa'innilam bahan Apu
Dios an unudonmin tinanud Israel hi'on nganney ma'at.
Ya alyon Apu Dios di, O, immannung an umali da Saul hinah ad Keilah.
12 Ot mahmahan bon David an alyonay, On ipatiliw da'mih tudan tataguh
tun ad Keilah i Saul?
Ya alyon Apu Dios di, O ipatiliw da'yu.
13 Ta gapu i diye ya tinaynan da David ya nadan nun'ibbana an umeh
onom di gahut (600) hi ad Keilah ot eda umanin'innabat. Ya hidin dingngol
Saul an tinaynan da David hi ad Keilah ot adida mo inayun an umehdi.

Hay Nangunu'unudan Saul I David

14 Hi David ya nadan nun'ibbana ya eda nihaha"ad hinadan agge
naboblayan an umat hinadan nabillid an nihaggon hi ad Sip. Ya abigabigat
on e inunu'unud da Saul dida mu agge inyabulut Apu Dios an akhupanda
da David.
15 Ya hidin wahdi da David hinan agge naboblayan hi ad Hores hidih ad
Sip ya na'innilaana an immeh Saul ta ena patayon.
16 Mu imme nan imbabalena an hi Jonathan ot ena ihaphapitan hi David
ta ihamadnay pundinolna i Apu Dios.
17 Ta inalinay, Adi'a tumakut ot adi iyabulut Apu Dios an patayon da'an
ama. He"ay ahi mumbalin hi patul i dita'un tinanud Israel ya ha"on di
mihnod i he"a hinan pun'ap'apuwam. Ta'on on hi ama ya innilana tuwalih
tuwe.
18 Ot isapatada bon Apu Dios an nahamad di punggayyumanda ot ahi
umanamut hi Jonathan. Ya hi David e ya immohnong hi ad Hores.
19 Indani ya wadaday i Sip an immeh awadan Saul hi ad Gibeah ot
alyonday, Ipa'innilami i da'yu an wahdi da David an mipa'pa"edah ad
Hores hidih nan nabillid an nungngadan hi Hakilah hinan muyyad di ad
Jesimon.

20 Ot pohdonyu'e ya immali ayu ta da'miy ukod an maniliw i hiya ya
inyalimi i da'yu.
21 Ya alyon Saul di, Hanat wagahan da'yu i Apu Dios i naen pangihakityu
i ha"on.
22 Ot ume ayu ya inhamadyun mahmahan di awadana ya nan panga-
pangayana ya hi'on nganney nanigon hiyahdi te hay alyonda i ha"on ya
nunnaud an nahalatom hidiyen tagu.
23 Ta na'innilaanyu'en namin nadan ipapa"ayana ya imbagayu mohpe i
ha"on ta mi'yaliya' hi'on wada i diyen boble ta ta'on on'u unu'unudon hi
an namin an numboblayan di tinanudan Judah.
24 Ta namanguluda nadan i Sip an immanamut hi bobleda ot ahi mitnud
da Saul. Mu hi David ya nadan ibbana ya wadadah nan agge naboblayan
hi ad Maon hinan nundotal hinan arabah an muyyad di ad Jesimon.
25 Ya dingngol David an e hama'on da Saul hiya ot eda mipa"eh nan
mabatun agge naboblayan hidi damdama hi ad Maon. Ya hidin dingngol
bon Saul di awadanda ot tundonda bo dida.
26 Ta numbibinahhelda i han nabillid an batu mu hidin awigingon
da David ta bumtikda ya niyunud damdama da Saul ta hidin tuwen
akhupanda dida
27 ya immali han nangibagan Saul an alyonay, Ma'ayuot ta ume ta'u te
umman gubaton nadan i Pilistia di boble ta'u.
28 Ot idinong mon Saul an e mamdug i David ot eda gubaton nadan i
Pilistia. Ta hiya nan nangadanan hidiye an edaot pangakhupan i David hi
Doplah An Ihwangan.
29 Ot ume da David hinan nahamad an ipa"ayan hi ad Engedi ot hidiy
iha"adanda.

24

Hay Agge Namatayan David I Saul

1 Hidin nibangngad da Saul an e ni'gubat hinadan i Pilistia ya waday nan-
gibagan hiya an alyonay, Umman wahdi da David hinan agge naboblayan
hi ad Engedi.
2 Ot awiton Saul di tuluy libu (3,000) an nun'alala'ing an titindaluh nadan
tinanud Israel ot eda hama'on da David hinadan nun'ibbana hidih nan way
mabatu an punhiduman di gulding hinan billid.
3 Ta hidin nipto' da Saul i han kulungan di kalnero hinan awon ya wahdi
han lingab ot umehdih Saul ta e kumahhilyah. Ya hidih nan huddo' nan
lingab ya wahdida David an hidiy nipa"ayanda.
4 Ya alyon nadan nun'ibban David i hiya di, Ad uwani mahan di a'atan
nan inalin Apu Dios i he"a an pangabakam hinan binuhulmu ta ukod'ah
nan pinhodmun aton i hiya. Ta nun'ul'ullen immeh David ot gogodonay
kittang hinan lubung Saul ya aggena inamtan.
5 Mu indani damdama ya ma'atuttuyuh David i diyen nangogodana i han
kittang hinan lubung Saul
6 ot alyonah nadan nun'ibbana di, Adi ahan maphod hituwen inat'uh nan
patul. Ya adi mahan iyabulut Apu Dios an ato' ha adi maphod i hiya te hi
Apu Dios di namto' i hiya hi patul.
7 Ta nihapitan nadan nun'ibbana an adida patayon hi Saul. Indani ya
timma'dog hi Saul ot taynana nan lingab.
8 Ot ahi humawwang hinan lingab hi David ot tumkuk i Saul an alyonay,
Apu patul. Ya hidin nunligguh Saul ya nunyu"ung hi David hi punlispituna
i hiya.

9 Ot alyonan Saul di, Tanganu onmu mahan dongdonglon nadan tatagu
hinan alyonday, Umman pohdon da'an patayon i David?
10 Nomnomnomom tee hi ad uwani nan inat Apu Dios an nangihwang i
he"a hi pamataya"ot i he"a hinan lingab. Alyonda i ha"on di patayon da'a
mu agge' inat te alyo' di adi mabalin an ato' ha adi maphod i he"a an patul
te hi Apu Dios di namto' i he"a.
11 Ot tigom teen ammod tun inodna' an pangngel di lubungmun
ginogod'u. Unhaot pinate da'an ha"on mu agge' nimpe inat. Hituwey
mangipa'innila an ma"id ha ninomnom'uh adi maphod an ta'on on eya'
anu'anupon i he"a ta patayona'.
12 Ot hi Apu Dios di nanginnila hi'on nganne i dita di numbahul. Ya
hanat hiya boy ukod an mangiballoh i he"ah nan ina'inatmu te ha"on'e ya
adi mabalin an ato' di athidin he"a.
13 Wada han hapit an alyonday, Nan tagun adi maphod di pangatna ya
atbohdin adi maphod di nomnomna. Ta hiya nan adi' ipatnan aton hidin
he"a.
14 Te undan nganneya' ihya apu patul ta eya' unu'unudon i he"a? Ha"on
ya ma"id ha hilbi' an paddung'uy naten kahu onu nan na'na"ohha an timol.
15 Hanat hi Apu Dios di mangitaldong hinan punhumalyaan hi'on
nganney numbahul i ditan duwa. Ya hiyay nanginnila ituwen ma'ma'at
ta ihwanga' hinan adi maphod an em atom i ha"on.
16 Hidin imbagan David an namin dadiye ya alyon Saul di, On he"ah nae
imbabale' David nan munhapihhapit? Ya mungkoga.
17 Ot alyona i David di, Abuluto' an nipto' nan inatmu mu nan inat'u.
Nan maphod an inatmun ha"on ya adi maphod di impabangngad'un he"a.
18 Ya tee an ad uwanin algo ya impatigom di maphod i ha"on ta aggeya'
pinate an ta'on on inyabulut Apu Dios an patayona' i he"a.
19 Te onha hay udum ot undan ihya mabalin ta inakhupana'e nan
binuhulna ya ipalubusna ta ume an adina patayon? Ot hanat hi Apu Dios
di munwagah i he"a hinan maphod an inatmun ha"on hi ad uwani.
20 Ot nomnomnomom an he"ay ahi mumpatul hitun boble ta'un tinanud
Israel ya nahamad di pumpatulam hi inggana.
21 Mu isapatam bahan i ha"on an ta'on on mateya' ya adim ma"idon
nadan holag'u ta adi ahan mapogpog di ngadan'uh nan tinanud ama.
22 Ot munsapatah David an atonah diyen imbagan Saul. Ot umanamut
hi Saul mu da David eh nadan nun'ibbana ya numbangngaddah nan
nahamad an ipa"ayanda.

25

Hay Natayan Samuel

1 Indani ya nateh Samuel ta na'amungdan namin nadan tinanud
Israel an nunhiglay eda umukayungan hi natayana. Ot ilubu'dah nan
numboblayanah ad Ramah.

Hay Agge Namoddangan Nabal I David

Da David ya immeda boh nan agge naboblayan hi ad Maon.
2 Ya wada han kakaddangyanan an tagu an i Maon an waday hinlibun
(1,000) guldingna ya tuluy libu (3,000) an kalnerona an pumpukisandah ad
Karmel.
3 Hay ngadan diyen tagu ya hi Nabal an nalpuh nan tinanud Kaleb ya
nan ahawana ya hi Abigail. Hi Abigail ya apgohan ya nanomnoman an
babai mu hi ahawana ya ma'abbungot ya adi maphod di pangatnan tagu.

4 Ya han hin'algo ya dingngol David an mumpukis* hi Nabal hi kalnerona.
5 Ot ituda'nay himpulu (10) an mumpangilog hinadan nun'ibbana hi ad
Karmel ta umedah awadan Nabal ya inapngada.
6 Ta alyonda i hiya di, Hanat nanongna an mapmaphod ayu ya malinggop
di nunhituwanyu ya an namin nan wada i da'yu.
7 Dingngolmi an hi ad uwani nan pumpukisam hinadan kalnerom ya tee
an pinaddihmi. Te hidin da'min namin hinadan mumpapto' hi kalnerom
hituh ad Karmel ya aggemi pinaligat dida mu binanoddanganmi dida ta
ma"id ha natala' hinadan kalnerom.
8 Ot ta'on on mahmaham i dida ot immannung hituwen alyonmi. Ot daan
mo bahan ta idattan da'mi hinan mabalin an idatmu i da'min baalmu ya
nan imbabalem an hi David te hituwen immaliyanmi ya munhahamul†
ayu.
9 Ta hidin dimmatong nadan intuda' David ot ibagadan Nabal hidiyen
imbagan David ot haddonday pambalna.
10 Mu alyon Nabal di, On nganne ihyah naen hi David an imbabalen
Jesse? Dakol hi ad uwaniy baal an bumtik ta taynanday ud baal i dida.
11 Ya tanganu ihya ta namaaggon indat'u nan tinapay ya liting ya nan
pinalti' an ipihda' hinadan mumpukis hi kalnero' ta idat'u ni' ahan hi tatagu
an ma"id ha mapto' hi nalpuwanda?
12 Ta numbangngad nadan intuda' David ot ibagadan hiya nan inalin
Nabal.
13 Ot alyon David i dida di, Ihamadyuy hikotyu.
Ta inhamaddan inhikot di ispadada ya ta'on on hi David on inhamadnan
nunhikot ot ipanguluna nadan opat di gahut (400) an nun'ibbana. Ya
immohnongday duway gahut (200) ta mun'adugdah nadan gina'uda.

Hay E Nanamuwan Abigail I David

14 Indani ya waday ohah nadan baal an immen Abigail an ahawan Nabal
ot alyonan hiyay, Inoy an umman wadaday intuda' David an nalpudah nan
agge naboblayan ta apngaonda nan ap'apumi mu onnot on impadngolana
dida.
15 Ya umman ma"aphod eh'ay inatda i da'mi an agge da'mi pinaligat
mu binanoddangan da'mi ta ma"id ha natala' hinadan impanapto'mi an
kalnero.
16 Ta imbaliw da'mih nan mapatal ya hinan hilong hinan pumpap-
papto'anmih nadan kalnero.
17 Ot nomnomom hi'on nganney madadawoh atom te innila' an waday
adi maphod an ninomnomdan aton hinan ap'apumi ya an namin an wadah
nan nunhituwana. Ya adi mabalin an hiyay pangibagaanmi te adina
damdama donglon.
18 Ot pun'idadaan Abigail di duway gahut (200) an tinapay ya duway
buhi an bayah ya duway lata an nahanglag an barley ya hinggahut (100)
di pulngut an greyp ya duway gahut (200) an tinapay an nadduman hi fig
ot ipapaltinay lima an kalnero ot pun'itakkenah‡ nadan dongki.
19 Ot alyonah nadan baalnay, Mamangulu ayu ta mitnuda' i da'yu. Mu
hidiyen inatna ya aggena impa'innilah nan ahawana an hi Nabal.
20 Ot mitakkeh Abigail hinan dongki ot mitnud. Mu hidin dimmatong
i han nah'ung hinan billid ya inoy an nangimangmangana da David an
tuwedan mun'idamun hiya.

---

* **25:4 25:4** Hinan pumpukisanda hi kalnero ya mumpahamulda onu munhidada. † **25:8 25:8** Hay pangalin di udum hinan munhahamul ya munhida. ‡ **25:18 25:18** Hay pangalin di udum hinan itakke ya ihakay.

21 Mu hi David e ya gapuh bungotna i Nabal ya inalinah adolnay, Ma"id ha
hilbin di emi nungguwaguwalyaan hinadan kalneron naen tagu ta ma"id
ha natala'. Ya adi maphod di impabangngadnah nan maphod an inatmi i
hiya.
22 Hi Apu Dios di mundusa i ha"on hi'on adi' patayon hi Nabal ya an
namin an linala'i an wadah nan nunhituwana ta wan damunah mawi"it
ya ma"id ha matagu.
23 Ta hidin nidatong hi Abigail hi awadan da David ot ma'ibagan mala'ah
hinan dongki ot munyu"ung hi hinangngab David
24 ot alyonay, Apu David, ta'on attog on ha"on di pangipamliwam.
Donglom bahan tun ibaga' i he"a
25 ta adim nomnomnomon nan inat nan adi maphod di pangatna an hi
Nabal. Te hidiyen tagu ya ma"id ha nomnomna an miyunnudan tuwalih
nan ngadana an hay ibalinan nan ngadana ya ma"id ha nomnomna. Mu
ha"on'e ya ma"ida' attog hidih din immaliyan nadan intuda'mu.
26 Ya innila' an agge inyabulut Apu Dios an he"ay mangiballoh ta
patayom nan binuhulmu. Ot hanat hi Apu Dios an wadawadah inggana di
mundusah nadan binuhulmu an umat hinan atonan Nabal.
27 Ot abulutom bahan apu David tun idat'un he"a ya hinadan nun'ibbam.
28 Ya pakawanona' bahan an baalmu hinan numbahula'. Te umannung
an he"ay ahi pumpatulon Apu Dios an ta'on on nadan tanudam te he"ay e
mi'gubagubat hinadan binuhulna. Ot hanat ma"id ha mihalla hi atom hi
ad uwanin atagum.
29 Ya ta'on hi waday umalin mamaten he"a ya hi Apu Dios an unudom
di mangibaliw i he"a ta mihwang'a an umat hi pangipapto' di ohan tagu i
ha na'ballol an gina'u. Ya nada'e an binuhulmu ya hi Apu Dios di ukod an
mamogpog hi nitaguwanda ta umatda i ha batu an nipapan ot mipalhiit.
30 Ta impa'annung'en Apu Dios nan inalina an pumbalinon da'ah patul
nadan tinanud Israel
31 ya ma"id ha inomnomam hi em pinate hi ma"id ha gapuna onu
imballohmu an inat nadan binuhulmu i he"a. Ya wa'e ta winagahan da'a i
Apu Dios ya hanat nomnomona' bahan an baalmu.
32 Ya alyon David di, Madayaw hi Apu Dios an unudon ta'un tinanud
Israel an nangituda' i he"a ta dinamuwa'.
33 Ya munhanaa' hinan maphod an punnomnommu ta agge niluh an
pimmateya' ta agge' imballoh nan inat nan binuhul'u i ha"on.
34 Te nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel di agge nangiyabulut i
ha"on an patayon da'yu. Te onha ta agge'a immal'aliyan an nanamu i ha"on
ot wan damunah mun'awiwi"it hi bigat ya natedan namin nadan linala'ih
nunhituwanyu an ta'on on hi Nabal.
35 Ot alan David nadan indat Abigail ot alyonay, Hanat mapmaphod hi
umanamutam. Ya adi'a minomnoman ot dingngol'u nadan imbagam.
36 Mu hidin immeh Abigail hi awadan Nabal ya wahdih Nabal an
numpahamul an paddungnay hamul di patul di inatna. Ta na'abbutong an
umamlo'amlong ot pamaag mo ot dindinnongan hi Abigail i diyen nahdom.
37 Ta hidin nawi"it an na'aan di binutong Nabal ot ibagan Abigail nan
na'at. Mu hidin dingngol Nabal hidiye ya alinah on adi umuwadi.
38 Ta nala"uy umeh himpuluy (10) algo ya pinogpog Apu Dios di
nitaguwana.
39 Ya hidin dingngol David an nateh Nabal ya alyonay, Madayaw hi Apu
Dios te hiyay nangiballoh hinan inat Nabal i ha"on ta hiyay nundusa i hiya

i diyen adi maphod an inatna. Ta aggena nimpe inyabulut an ato' di adi
maphod. Ot ituda'na han e nangibaga i Abigail ta mun'ahawada.
40 Ta immedah ad Karmel nadan intuda' David ot alyondan Abigail di,
Intuda' da'mi i David ta awiton da'a ta mun'ahawa ayu.
41 Ot munyu"ung hi Abigail hi punlispituna i dida ot alyonay, Ha"on ya
baala' i hiya ot nundadaana' an munhilbi i hiya.
42 Ot ma'ibagan mundadaan ot e mitakkeh nan dongki ta mi'yedah nadan
lima an ba'baalonan binabai hinadan intuda' David. Ot mun'ahawada.
43 Hi David ya inahawana tuwali hi Ahinoam an i Jesreel ta duwada moy
ahawana.
44 Ya hi Mikal e an ahawana hi hopapna ya impa'ahawan amana an hi
Saul i Paltiel an imbabalen Lais an i Gallim.

26

Hay Pidwan Di Agge Namatayan David I Saul

1 Indani ya wadada boy i Sip an imme i Saul hi ad Gibeah ot eda ipa'innila
an wahdi da David an mipa'pa"edah nan nabillid an nungngadan hi Hakila
an nihaggon hi ad Jesimon.*
2 Ta inawiging da Saul an immeh nan agge naboblayan hi ad Sip an
in'uyugnay tuluy libu (3,000) an nun'alala'ing an tindalun di tinanud Israel
ta eda hama'on da David.
3 Ot mungkampudah nan pingngit di awon hinan nabillid an nungn-
gadan hi Hakilah an nihaggon hi ad Jesimon. Mu da David ya wahdidah
nan agge naboblayan. Ya hidin na'innilaan David an tinnud Saul hiyahdi
4 ot ituda'nay e manigo hi'on immannung ya wahdida peman da Saul
hidi.
5 Ot makak da David ot umedah nan nungkampuwan da Saul. Ya tinigoda
nan nalo'an da Saul hinan imbabalen Ner an hi Abner an nabaktun opisyal
di tindalun Saul. Ya nalo' hi Saul hi gawwan nan nungkapuwanda ot
mili'wohda nadan tindaluna i hiya.
6 Ot alyon David i Ahimelek an tinanud Hit ya nan imbabalen Seruyah
an hi Abisay an hi ibban Joab di, Nganne i da'yuy mi'yali i ha"on hinan
nungkampuwan da Saul?
Ya alyon Abisay di, Ha"on.
7 Ot ume da David i Abisay hi awadan nadan tindalun Saul i diyen
nahdom ya inakhupanda an na'allo'an hi Saul yaden niluhad nan pahulna
hi ulluwana. Yaden hi Abner e ya nadan tindaluna ya na'allo'anda
damdama an lini'wohdah Saul.
8 Ot alyon Abisay i David di, Indadaan mahan tayyan Apu Dios i he"a nan
binuhulmu ta nangamung'ah atom i hiya. Pohdomdan ta doltako' hitun
pahul'u ta mipahok hinan luta? Ta'omman ya impinghan'u ta adi' ipidwa.
9 Mu alyon David i Abisay di, Adim goton an patayon. Te undan ihya
waha taguh mamateh nan pinto' Apu Dios ya adi mumbahul.
10 Adim mahan patayon ot nan wadawadan Dios di ukod an mamaten
hiya hinan pohdona an atayana onu hinan ena pi'gubatan ya natehdi.
11 Te adi iyabulut Apu Dios an ha"on di mamateh nan pinto'na an patul.
Ot inayun David an alyon i Abisay di, Alammot nan pumbalunanah liting
ya nan pahulna hi ulluwana ta umeta.
12 Ot alan da David nan pumbalunan Saul hi liting ya nan pahulna hi
ulluwana ot taynanda dida. Mu ma"id ha nangigibo' i dida te hi Apu Dios
di nangdat hi nunnaud an inlo'da.

* **26:1 26:1** Hituwen ad Jesimon ya agge naboblayan.

13 Ta hidin dimmatong da David hinan dommangna ta nidawwida mo ot
tuma'dog hinan uhhun nan nabillid
14 ot tumkuk i Abner an imbabalen Ner ya nadan tindalun Saul an
alyonay, Abner. On donglona' i he"a?
Ya inggibo' Abner ot alyonay, On hi nganneh naen muntukuk hinan
patul?
15 Ot alyon David di, He"a ya nundongol'a i dita'un tinanud Israel. Mu
tanganu on aggem ginuwalyaan nan patul ta'u? Aggem innila an waday
immalihna an e mamateh nan patul.
16 Aggem mahan inat nan tamum. Ot hi Apu Dios an manmannigo i
naen a'atyu ya lebbengna an mate ayun namin te aggeyu ginuwalyaan
nan ap'apu ta'u an pinto' Apu Dios hi patul. Tigonyu nan nunlini"odan
hi'on wahna nan pahul nan patul ya nan pumbalunanah liting.
17 Ya hi Saul ya immatunanay hapit David ot alyonay, On he"a nan
imbabale' an hi David?
Ya alyon David di, O ha"on apu patul.
18 Ot inayun David an alyon di, Tanganu on ingganah ad uwani ya eya'
pudupudugon an baalmu? Undan nganne ahan nan inat'u ya nganne ahan
di numbahula'?
19 Donglom apu patul tun ibaga' i he"a ta wada'ey impa'innilan Apu
Dios i he"ah numbahula' ya hanat abulutona nan i'nong'un hiya. Mu on
tagu'ey ud nomnom ya hanat hi Apu Dios di mamaten hiya. Te tanganuna'
impa'aan hinan boblen indat Apu Dios ta impa'eya' hinan boblen nat'on di
dayawonda.
20 Adim bahan iyabulut an patayona' hi udum an boble an bokon hinan
boblen Apu Dios. Te tanganu mahan on nan patul di tinanud Israel ya
nakak ta ha"on an nipaddung nimpe i ha timol an ma"id ha hilbina di ena
unu'unudon ta umat i ha e mamudupudug hi hamutih nadan billid.
21 Ya alyon Saul di, Abuluto' an nibahho ahan nan inat'u. Mumbangn-
gad'aot an imbabale' ta adi' mo ipidpidwa te maphod di nangibilangmu
i ha"on hi ad uwani. Umman aya' tee nabongang ta nunnaud di e'
numbahulan.
22 Ya alyon David di, Tee tun pahulmu apu patul. Ot ituda'mu ha umalin
mangala.
23 Ot hi Apu Dios di mangdat hi gunggunan nan na'na'unnud ta nipto' di
pangatna. Te hiya ya inyukodnay nitaguwam i ha"on mu adi mabalin hi
patayo' nan pinto' Apu Dios.
24 Tigom ot nabalol di nangibilang'un he"a ot hanat athidi damdamay
aton Apu Dios i ha"on ta ihwanga' i hiya hi an namin an adi maphod an
ma'at.
25 Ot alyon Saul i David di, Hanat mapmaphod di ma'at i he"a an
imbabale. Ot innila' an maphod di pumbalinan an namin di atom.
Ot ume da David hinan pangayanda. Ot umanamut damdama da Saul.

27

Hay Ni'iboblayan David Hinadan I Pilistia

1 Hi David ya alyonah nomnomnay, Udum hi algo ya patayona' damdama
i Saul. Ot udu'dul attog on bumtika' hi boblen nadan i Pilistia ta alina ya
idinongna mohpe an e mangunu'unud i ha"on hitun boble ta'u an tinanud
Israel.

2 Ot ipanguluna nadan onom di gahut (600) an nun'ibbana ot umedah
ad Gat an boblen di i Pilistia. Ya hay patul hidi ya hi Akis an imbabalen
Maok.
3 Ya inyeda boy pamilyada hi ad Gat ot mi'ibobledahdi. Ta in'uyug David
nadan duwan ahawana an da Ahinoam an i Jesreel ya hi Abigail an i
Karmel an ahawan ni' din hi Nabal.
4 Ta hidin impa'innilada i Saul an binumtik hi David hi ad Gat ot
idinongna mohpe an e mangunu'unud i hiya.
5 Ot alyon David i Akis di, Hi'on abulutona' i he"a ya ituddum bahan
ha emi pumboblayan an ta'on on ha kittang. Te adi mabalin an ha"on an
baalmu ya midduma' hitun boblen di patul.
6 Ot idat Akis i hiyah ad Siklag. Ya nihipun i diye ya nibilang mo hi ad
Siklag hi boblen di patul hi ad Judah.
7 Ta numbobledah boblen di i Pilistia da David hi ohay tawon ta han opat
di bulan.
8 Ya hidiyen nihaha"adandahdi ya wa'e on impangulun David nadan
nun'ibbana an e mi'gubat. Ta eda ginubat nadan i Gesur ya i Geser ya
nadan tinanud Amalek. Datuwe nadan tatagu an numpunhitu ni' hi ad
Sur ta ingganah ad Egypt.
9 Ya wa'et waday ginubatdah boble on ma"id ha imbatida te patayondan
namin an ta'on on binabai. Mu nada'en baka ya kalnero ya kemel ya
lubung ya alandan namin on ahida umanamut hi awadan Akis.
10 Ta mahmahan'en Akis hi'on danay eda ginubat on alyon David di,
Hanadan numbobleh nan negeb* hi ad Judah onu nadan numbobleh nan
negeb hi ad Jerameel onu hinan negeb an boblen di tinanud Ken.
11 Ya an namin nadan boblen ginubatda on pinateda nimpen namin ta
ma"id ha e mangiba"ag hi ad Gat hinan immannung an inatda. Ta athidiy
ina'inat da David i diyen niha"adandah nan boblen di i Pilistia.
12 Mu hi Akis ya ongal di dinolna i David ta hiya nan alyonah
nomnomnay, Maphod ta athidiy ato'aton David hinadan ibbadan tinanud
Israel ta wan numbalin hi baal'uh inggana.

28

Hay Nundadaanan Nadan I Pilistia An E Mangubat Hinadan Tinanud Israel

1 Indani ya inamung nadan i Pilistia nadan tindaluda ta eda gubaton
nadan tinanud Israel. Ta alyon Akis i David di, Namnamaonmi an middum
ayuh nadan nun'ibbam i da'mi hinan emi pi'gubatan.
2 Ot alyon David di, Ot maphod ta wan tigom di pangatmin baalmu.
Ya alyon Akis di, Ot maphod bo ta pumbalinon da'a hi guwalya' hi
inggana.
3 Ya i diye ya nate mo tuwalih Samuel. Ya i diyen natayana ya
immukayungandan namin nadan tinanud Israel. Ot eda ilubu' hi ad
Ramah an numboblayana. Mu hidin agge ni' nate ya impa'aan Saul nadan
mumpun'abig ya mama"oh bobleda an tinanud Israel.
4 Nadan tindalun di i Pilistia ya eda nungkampuh ad Sunem. Ya hi Saul
e ya inamungna damdama nadan tindaluna ot eda mungkampuh nan way
billid an nungngadan hi Gilboa.
5 Ya hidin tinigon Saul nadan tindalun di i Pilistia ya nunnaud di takutna.

* **27:10 27:10** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna.

6 Ot mahmahana i Apu Dios hi'on nganney atona mu ma"id ha pambal
Apu Dios i hiya an ta'on on hinadan in'inopna onu hinan Urim* onu
hinadan propeta.
7 Ot e mo mumpahama' hi Saul hinadan baalna i ha babaih mama"o ta
hiyay ena pummahmahan. Ya alyon nadan baalnay, Umman waday ohah
ad Endor.

Hay E Ni'hapitan Saul Hinan Linnawan Samuel

8 Ta i diyen nahdom ot lumanon Saul di a'atna an aggena inlubung nan
lubung di patul. Ot eda tigon nan babai i diyen nahdom an nun'ibbanay
duwah nadan tindaluna. Ot alyona i diyen babai di, On mabalin an
mi'hapit'ah nan linnawan nan ibaga' i he"a?
9 Mu alyon nan babai di, Undan aggem innila nan inat Saul an impa'aana
nadan mumpun'abig ya nadan mama"oh tun numboblayan ta'u? Ya
tanganu on wahtu ayun e munha'ul i ha"on ta alyonyu on ta ipapateya'?
10 Mu alyon Saul di, Isapata' hinan wadawada an Dios an adi'a mipapate
ituwen atom.
11 Ya alyon nan babai di, Nganney pinhodmu hi ayaga?
Ya alyon Saul di, Nan linnawan Samuel.
12 Ta hidin immatunan nan babaih Samuel ya nangintutukuk an alyonay,
Tanganu ona' e hina'ul i he"a? Tee mahan an he"ah Saul.
13 Ya alyon nan patul i hiya di, Adi'a tumakut ya imbagam hi'on nganney
tinigom.
Ya alyon nan babai di, Tinigo' han linnawan bumbummudduh an nalpuh
nan luta.
14 Ya alyon bon Saul di, Nganney a'atna?
Ya alyon nan babai di, Amamma an nunlubung hi adukke.
Ya innilan Saul an hi Samuel hidiye ot munlu'bub hinan lita"angan hi
punlispituna i hiya.
15 Ot alyon Samuel i Saul di, Tanganu ona' impa'ayag te undan nganne
ahan nayya hanan ibagam?
Ya alyon Saul di, Manu'e ya nunnaud tayya an minomnomana'. Te
gubatona' hinadan i Pilistia yaden inwalonga' i Apu Dios ya adiya' tobalon
i hiya hi in'inop ya ta'on on nadan propeta ya adina ibaga i dida. Ta hiya
nan he"ay inayaga' ta ibagam i ha"on hi'on nganney ato'.
16 Ya alyon Samuel di, Ya tanganu ona' e ayagan hi'on inwalong da'a i
Apu Dios ta numbalin'ah binuhulna?
17 Hi Apu Dios ya impa'annungna nan inalina an impa'innila' i he"a an
aanon da'ah nan pumpatulam ta ihukkatna nan baalmu ni' an hi David.
18 Manu'e ya aggem inunud nan inalin Apu Dios i he"a an atom ta aggem
inat nan pohdonan atom hinadan tinanud Amalek an gapuh nan nunnaud
an bungotna i dida ta hiya nan athinay inatna i he"ah ad uwani.
19 Ta hi bigat ya ipa'abak da'yu i Apu Dios hinadan i Pilistia. Ta he"a ya
nadan imbabalem ya mate ayu ta umali ayuh tun awada' an awadan di
numpun'ate.
20 Ya na'ibagan natukkad hi Saul hinan lutah takutna hinan imbagan
Samuel. Ya namama an ma"id ha bikahna te agge bo udot nangnangngan
i diyen algo.

---

* **28:6 28:6** Nan Urim ya wada bo nan Tummim an bunutonda ta panginnilaandah nan pambal Apu Dios hinan mahmahanda.

21 Ta e nihaggon nan babai i Saul ya tinigona an nunhiglay takutna ot
alyona i hiya di, Ha"on an baalmu ya inat'u attog di abalina' ot un'unudo'
nan imbagam an ta'on on hiyay ataya'.
22 Ot hanat donglom pibo tun ibaga' an baalmu ta e' idadaan ha anom ta
mangan'a ta waday i'ilogmun umeh nan umayam.
23 Mu adi pohdon Saul an mangan. Mu nadan tindaluna ya pilitondan
mangan ta lo'tat ot mihapitan. Ot tuma'dog ot e umbun.
24 Ot galaon nan babain ipapalti nan impatabanan kilaw an baka. Ot
mangalah alina ot munha"ang hi tinapay an aggena inudman hi yist.
25 Ot idadaana ot mangan da Saul hinadan tindaluna ot ahida makak i
diye damdaman nahdom.

29

Hay Agge Nangabulutan Nadan I Pilistia Hinan Boddang David

1 Nadan i Pilistia ya inamungdan namin nadan tindaludah ad Apek. Mu
nada'e an tinanud Israel ya nungkampudah nan way obob hi ad Jesreel.
2 Ya nadan liman patul di i Pilistia ya impanguluda nadan tindaluda an
nagodwagodwadah hinggagahut (100) ya hinlilibu (1,000). Ya ni'udi nadan
tindalun Akis an patul hi ad Gat ya da David.
3 Indani ya alyon nadan opisyal di tindalun di i Pilistia di, Tanganu on
tayyadahtuy Hebrew?
Ya alyon Akis di, Undan aggem innilah David an opisyal ni' nadan
tindalun nan patul di tinanud Israel an hi Saul? Mahuluk mo tee hi
hintawon di immaliyanda an ni'iboble i da'mi ya ma"id ha adi maphod
hi inatda an nihipun hi nanaynanda i Saul.
4 Mu bimmungot nadan opisyal di tindalu i Akis an alyonday, Pumbangn-
gadom didah nan boblen indatmun dida. Te adi mabalin an mi'yalida
i dita'u te ma"id ha mapto' ya dita'uy gubatonda hi'on wahdi ta'uh nan
gubatan. Te undan nganne ihyay udum hi aton David ta mibangngad di
naminhod nan ap'apu i hiya hi'on bokon hay pamatayana i dita'u?
5 Undan bokon hituwe nan hi David an ikankantaanda on tinaytayyawan
nadan binabain alyonday,
Pinaten Saul di linibu mu hi David ya napulu on napuluy libuy pinatena?
6 Ot ayagan Akis hi David ot alyonan hiyay, Ibaga' di immannung an he"a
ya maphod di a'atmu ya innilam ot pohdo' ahan an middum ayun da'mi
an e mi'gubat. Te nihipun hi immaliyanyu ya ma"id ha tinigo' hi inatmuh
adi maphod. Mu ningamut tayya an adi pohdon nadan ibba' an patul.
7 Ot ta'omman mo ya numbangngad ayu mu tigom ta ma"id ha atom hi
gumapuh pamahiwan nadan ibba' an patul i he"a.
8 Mu alyon David di, Undan nganney inat'u? Undan waday numbahula'
i he"a hi nihipun hi immaliyanmi an ni'iboble i da'yu? Ya nganne ahan
di gapuna ta adi ami mabalin an mi'yalih nan eyu pi'gubatan hinadan
binuhulmu?
9 Ya alyon Akis di, Innila' an maphod nimpey impatpatigom i ha"on an
umat'a hinan anghel Apu Dios. Mu adi nimpe pohdon nadan udum an
ap'apu an mi'yali ayun da'mi an e mi'gubat.
10 Ta hi bigat hinan mawmawi"it an hiyah pumatal ya nakak ayu ta
mumbangngad ayuh nan boblen intuddu' i da'yu.
11 Ta nawi"it i diye ot makak da David an numbangngad hi boblen nadan
i Pilistia. Mu nadan tindalun di i Pilistia ya immedah ad Jesreel.

30

Hay Ni'gubatan Da David Hinadan Tinanud Amalek

1 Hidin mi'atluh algo ya dimmatong da David hi ad Siklag. Mu niluh
an immali nadan tindalun nadan tinanud Amalek ot gubatonda nadan
tataguh ad Siklag hinan negeb ot gobhonda.
2 Mu inalada nadan binabai an u"unga ya minamakilog ot ibtikda dida
an aggeda pinate.
3 Ta hidin dimmatong da David ya nadan tindaluna hi ad Siklag ya inoy
an napu'ulan. Ya ma"id nadan ahawada ya i'imbabaleda an inibtikda
nimpe dida.
4 Ta kumogakoga da David hinadan tindaluna te nunhiglay umakun-
ganda.
5 Te ta'on on nadan duwan ahawan David an hi Ahinoam an i Jesreel ya
hi Abigail an ahawan ni' din hi Nabal an i Karmel ya inibtikda.
6 Ya nadan nun'ibban David ya punhahapitanda an topon hi David an
gapuh nan nunnaud an hakit di nomnomda hi ama"id nadan imbabaleda.
Ta hiya nan namama an minomnoman ahan hi David. Mu inyukodna i
Apu Dios an dayawona.
7 Ot alyon David hinan padi an hi Abiatar an imbabalen Ahimelek di,
Iyalim hitu nan ephod.
Ot iyen Abiatar nan ephod i hiya.
8 Ot mahmahan David i Apu Dios an alyonay, On pudugonmi'e dadiyen
tinanud Amalek ya on akhupanmi dida?
Ya alyon Apu Dios di, Ekayu ot akhupanyu dida ya binangngadyu nadan
inibtikda.
9 Ot ume da David ya nadan onom di gahut (600) an nun'ibbana. Mu
hidin dimmatongdah nan wa"el an nungngadan hi Besor
10 ya immohnongday duway gahut (200) hidi te adida pa"agwat hinan
wa"el hi binleda. Mu da David ya nadan opat di gahut (400) an nun'ibbana
ya innaynayundan e namdug i dida.
11 Ya inakhupanda han i Egypt ot iyedah awadan David. Ot
pa'inumandah liting ot panganondah
12 tinapay an fig ya han duway pulngut an greyp. Ta inana dadiye
ya maphod mohpey punli'nana te agge attog nangnangngan ya agge
im'imminnum hi liting hi tuluy algo.
13 Ot alyon David i hiyay, On nganney ud baal i he"a? Ya danay
nalpuwam?
Ya alyonay, Nalpuwa' hi ad Egypt an baala' hinan tinanud Amalek mu
tinaynana' te nundogoha' hi tuluy algo.
14 Ot inayun diyen tagun alyon di, Emi ginubat nadan numbobleh nan
negeb an i Krete ya nan boblen di tinanud Judah ya hinan negeb an
numboblayan nadan tinanud Kaleb ya ta'on on hi ad Siklag ot pu'ulanmi.
15 Ot alyon David i hiya di, On mabalin an ipangulum di awadan nadan
nangubat i dadiyen boble?
Ya alyon diyen taguy, O mu mahapul an isapatam i Apu Dios an adiya'
patayon ya adiya' ibangngad hinan ud baal i ha"on ya ahi da'yu iyeh
awadanda.
16 Ot ipangulun diyen tagu da David hi awadan nadan tinanud Amalek.
Ya anakkaya an wahdidan niwakat an mangmanginnum ya mangmangn-
gan te dakol di inibtikdah nan boblen di i Pilistia ya nadan boblen di
tinanud Judah.

17 Ot gubaton da David dida ot pumpateda nadan tinanud Amalek an
inhipundah nan mun'ahilong ta ingganah nan nahdom i diyen nabiggat.
Ya ma"id ha inatdan binumtik an ammuna nadan nun'itakkeh kemel an
opat di gahut (400) an minamakilog an linala'i an binumtik.
18 Ta binangngad da David an namin nadan inalan dadiyen tinanud
Amalek i dida an ta'on on nadan duwan ahawana.
19 Ya ma"id ha natala' an ta'on on unga onu makilog. Ya an namin nadan
usalda ya binangngadda.
20 Ot pun'aladan namin nadan kalnero ya baka ot dundunon nadan
nun'ibbana an inyanamut ot alyonday, Datuwe nadan inalan David
hinadan inabakmih gubat.
21 Ya hidin nibangngaddah nan wa"el an nungngadan hi Besor an
awadan nadan ibbadan agge ni'ye te na"ableda ya himmawwangda an
e manamu i David ya nadan ibbana ot apngaonda dida.
22 Mu nadan udum an adi maphod di nomnomda an ni'ye i David ya
alyonday, Adi mahan mabalin an midattandah nadan inyanamut ta'u te
aggeda ni'yali. Mu mabalin an ipabangngad ta'un dida nadan ahawada ya
imbabaleda.
23 Mu alyon David di, Adi maphod hinaen i'iba te bokon athinay aton
ta'uh nan indat Apu Dios i dita'u. Te undan adiyu imatunan an inihwang
dita'un Apu Dios ta inabak ta'u nadan binuhul ta'u.
24 Hay innila' ya ma"id ha mangiyunnud i nae an ninomnomyu. Ot
maphod on mumpapaddung di midat hi hinohha an ta'on on aggeda e
ni'gubat.
25 Ta nihipun i diyen algo ya numbalin hituweh tugun an un'unudon
nadan tinanud Israel.
26 Ta hidin numbangngad da David hi ad Siklag ot ipiyenay udum
hinadan inaladah nan eda ni'gubatan hinadan mangipangpanguluh nadan
tataguh ad Judah an gagayyumna an alyonan diday, Idattan da'yuh nan
inala' hinan emi ginubat an binuhul Apu Dios.
27 Ot ipiyena boy udum hinadan gagayyumna an mangipangpanguluh
nadan tataguh ad Betel ya hinan negeb hi ad Ramot ya hi ad Jatir
28 ya hi ad Aroer ya hi ad Sipmot ya hi ad Estemoa
29 ya hi ad Rakal ya hinadan boblen di i Jerahmeel ya nadan boblen di
tinanud Ken
30 ya hi ad Hormah ya hi ad Bor-Asan ya hi ad Atak
31 ya hi ad Hebron ya hi an namin nadan boblen immaya'ayan da David
ya hinadan nun'ibbana.

31

Hay Natayan Saul Ya Nadan Imbabalena

1 Nadan i Pilistia ya ginubatda nadan tinanud Israel hinan billid an
nungngadan hi Gilboa ot abakonda nadan tinanud Israel ta binumtikday
udum mu dakol damdamay nate i dida.
2 Te numpudug nadan i Pilistia da Saul an hina'amma ot patayonda
nadan imbabalena an hi Jonathan ya hi Abinadab ya hi Malkisua.
3 Ot unu'unudondah Saul ta ingganaot mikna i hiya nadan inladdan pana
ta na'ahuggatan.
4 Ot alyonah nan mangmangdon hi almasnay, Huknutommot nan
ispadam ta unguhona' te adi' pohdon an umali nadan mumpungngohen
Apu Dios ta paligatona' ya ahiya' mohpe pinaten dida.

Mu tumakut hidiyen mangmangdon hi almasnan mangathidi. Ta hiya
nan hinuknut mon Saul di ispadana ot ihodna ot okmomana.
5 Ya hidin tinigon diyen mangmangdon hi almasna an nateh Saul ot
huknutona damdamay ispadana ot ihodna ot okmomana ta natedan duwa.
6 Ta i diyen algo ya nateh Saul ya nadan tulun imbabalena ya nan
mangmangdon hi almasna ya nadan udum an tindaluna.
7 Ta hidin dingngol nadan tinanud Israel an numbobleh nan nundotal ya
hinan bahhel nan wangwang an nungngadan hi Jordan an binumtik nadan
tindaluda ya nateh Saul ya nadan imbabalena ot bumtikda damdama an
nuntaynanday bobleda. Ot ume nadan i Pilistia ot eda mumboblehdi.
8 Ta hidin nabiggat i diyen nunggugubatanda ot ume nadan i Pilistia ot
eda pun'ala nadan mabalin an alandah nadan nun'a'ate ya inakhupanday
adol Saul ya nadan tulun imbabalena hinan billid an nungngadan hi
Gilboa.
9 Ot putulonday ulun Saul ot alandan namin nadan almasna. Ot ituda'day
e mangipa'innilah nadan bobleda an nateh Saul ta innilaon nadan ibbada
an i Pilistia ya ta'on on nadan bululda an wahnan temploda.
10 Ot eda iha"ad nan almas Saul hinan templon nan diosda an hi Astoret
ot eda ipata' di adolnah nan alad hi ad Bet-San.
11 Mu hidin na'innilaan nadan i Jabes hi ad Gilead hidiyen inat nadan i
Pilistia i da Saul
12 ot umedan namin nadan nun'atulid an linala'i i diyen hilong hi ad
Bet-San ot eda alan nan adol Saul ya nadan imbabalenah nan alad hidi ot
iyanamutdah ad Jabes ot gobhonda didahdi.
13 Ot alanda nadan tungal an agge naghob ot eda ilubu' hinan pu"un nan
kayiw an tamaris hi ad Jabes. Ot mun'ulatdah pituy algo.

2 Samuel

Hay A'at Tuwen 2 Samuel

Hay ipa'innilan tuwen liblu ya nadan na'na'at hidin numpatulan David hinadan tinanud Israel. Te i diye ya dakol di adi maphod an na'na'at i dida. Te dida on nunggugubatda an himpamoble. Ya nan imbabalen David an hi Absalom ya nginhenah amana te pohdona an hiyay mihukkat hi patul. Mu binoddangan Apu Dios hi David ya nadan tindaluna ta diday nangabak ta nunnanong an hi David di patul.

Mu hay adi ahan maphod an inat David ya nan nunluktapana an inilo'nah Batseba ot ipapatenah Uriah an ahawan Batseba. Te pohdona an adi ma'innilaan hidiyen numbahulana.

Indani bo ya numbahul hi David i Apu Dios hidin ena impabilang nadan mabalin an muntindalu an tinanud Israel. Mu ta'on hi athidi ya nanongna damdama an hi Apu Dios di inun'unudna.

Ya impa'innilan Apu Dios di ulena ya naminhodna i David hi ni'hapitana i hiya an imbagana an hanadan tanudana di nanongnan mumpatul hi inggana. (7:1-29) Ya hituwen imbagan Apu Dios ya mipa'annung hitun hi Jesu Kristu an tinanud David di patul hi abobboble hitun luta. (Luke 1:32-33)

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay numbalinan David hi patul ya hay nihamadan di numpatulana (2 Samuel 1–10)
2. Hay numbahulan David ya nadan inomnomanah din numpatulanah nadan tinanud Israel (2 Samuel 11–24)

Hay Nanginnilaan David An Nate Da Saul I Jonathan

1 Hidin nala"uy atnay algoh natayan Saul an nibangngad da David hi ad
Siklag hi nalpahan di eda ni'gubatan hinadan tinanud Amalek an inabakda
ot miha"adda ni' hidi hi duway algo.
2 Ya hidin mi'atluh algoh immanamutandah ad Siklag ya wada han tagun
immali an nalpuh nan nungkampuwan da Saul an nun'ahethet di lubungna
ya nahuhupu' di uluna hi pangipatigonah ena umukayungan. Ta immeh
awadan David ot munyu"ung hi punlispituna i hiya.
3 Ya alyon David i hiyay, On danay nalpuwam?
Ya alyon diyen taguy, Binumtika' an nalpuwa' hinan nungkampuwan di
tinanud Israel.
4 Ya alyon David di, Ot nganney a'atnahdi?
Ya alyon diyen taguy, Binumtik nadan tindalu te dakol di nate i dida an
ta'on on hi Saul ya nan imbabalena an hi Jonathan.
5 Ya alyon David di, Nganney nanginnilaam an nateh Saul ya hi Jonathan?
6 Ya alyon diyen taguy, Wahdiya' hidi hinan billid an nungngadan hi
Gilboa ya tinigo' hi Saul an nihandag hinan pahulna yaden tuwen li"ubon
nadan numpunlugan hi kalesan di e mi'gubat ya nadan numpungkabayu
an i Pilistia.
7 Ya hidin nunligguh ya tinigowa' ot ayagana'.
Ot alyo' i hiyay, Tanganu, apu patul?
8 Ya minahmahana hi'on nganneya' ot alyo' di, Ha"on ya nalpuwa' hinan
tinanud Amalek.
9 Ya alyonay, Ma'aot ta patayona' te nihalom damdama tee tun hugat'u
ot maphod on mateya' ot udot.

10 Ot e' mo patayon te innila' an matukkad'e damdama ya mate.* Ot ala'
nan koronah uluna ya nan giniling hi ta'lena ot tee an inyali' i he"a apu
David.
11 Ya hidin dingngol da David hidiye ya punhethetday lubungda
12 an gapuh hakit di nomnomda ya ahikokogada ot adida mangan i diyen
algo an gapuh natayan Saul ya nan imbabalena an hi Jonathan ya nadan
ibbada an tinanud Israel an tindalun Apu Dios.
13 Ya minahmahan David i diyen mangmangngilog an lala'i hi'on danay
boblena.
Ya alyon diyen taguy, Imbabaleya' hi tinanud Amalek an ni'iboble i da'yu.
14 Ya alyon David i hiya di, Ya tanganu on'a agge timmakut an namateh
nan patul an pinto' Apu Dios?
15 Ot ayagan David di ohah nadan ibbana ot alyonan hiya di, Ma'a ta
patayom hituwen tagu.
Ot patayonah diyen tinanud Amalek.
16 Te inalin David di, Mate'a te he"a ot ibagam nan numbahulam an
pinatem nan patul an pinto' Apu Dios.

Hay Nangikantaan David Hinan Kantan Di Umukayungan

17 Ot kantaon David nan a'at di umukayunganah natayan Saul ya nan
imbabalena an hi Jonathan.
18 Ot alyonay, Mahapul an mitudduh tuwen kantan di umukayungan
hinadan ibba ta'u an tinanud Judah.
Ya immannung an hituwe an kanta ya nitudo' hinan liblun Jasar an
alyonah nan kantanay,
19 Nadan ap'apu ta'u an tinanud Israel ya natedah nadan billid hi boble
ta'u.
Mu nunhigla ahan ha e natayan nadan nun'atutulid an tindalu ta'u.
20 Adiyuot ipa'innilah ad Gat ya hi ad Askelon ta adi innilaon nadan
mumpungngohen Apu Dios† an i Pilistia.
Te innilaon mannot nadan binabaida ot mun'am'amlongda.
21 Ya ta adiyot dumdummulnu ya adi um'umuddan hinadan billid an
nungngadan hi Gilboa.
Ya nanongnan ma"id ha humangoh mitanom hidi.
Te hidiy natayan nadan nun'atutulid an e mi'gubat an da Saul.
Ta adi mo uggan malamuh di hapiyoda.
22 Nan panan Jonathan ya numpatenay binuhul hi gubatan ya ta'on on nan
ispadan Saul ya dakol damdama boy pinatepatena.
23 Ot nomnomnomon ta'u da Saul i Jonathan an hin'ama an ma"aphodda i
dita'u.
Hidin amataguda ya ta'on on hidin natayanda ya aggeda nunhi"an.
Hay inawigingda ya abakonday hamutin agila ya hay bikahda'e ya
abakonday layon.
24 Ta hiya nan da'yun binabain tinanud Israel ya kogaanyu nan natayan
Saul.
Te linubungan da'yuh mun'aphod ya indattan da'yuh banggol ya giniling
an balitu'.
25 Mu nunhigla ahan ha e natayan nadan nun'atutulid an tindalu ta'uh
gubatan an ta'on on hi Jonathan ya wahdih nan billid di adolna.

---

* **1:10 1:10** Hituwen tagu ya alyonay hiyay namate i Saul mu hinan 1 Samuel 31:4 ya alyonay hi Saul ya hiya ot patayonay adolna hidin nunnaud di hugatna. † **1:20 1:20** Hinan udum an Biblia ya nan mumpungngohen Apu Dios ya alyondah agge nakugit te hidiyey pamihuldah nadan bokon Judyu.

26 Ta mahkit di nomnom'u hi natayan nan pohpohdo' an hi ibba' an hi Jonathan.
Te ma"id ha nipaddungan di naminhodnan ha"on hinan pamhod di binabai.
27 Mu nunhigla ahan ha e natayan nadan nun'atutulid an titindalu ta'u ta ma"id mo ha hilbin nadan almasda hi gubat.

2

Hay Numpatulan David Hinadan Ibbana An Tinanud Judah

1 Indani ya minahmahan David i Apu Dios an alyonay, On umeya' mi'ibobleh nadan ibba' an tinanud Judah?
Ya alyon Apu Dios di, O eka.
Ya alyon David di, Ot danay e' pumboblayan hidi?
Ya alyon Apu Dios di, Hi ad Hebron.
2 Ot umehdi hi David an in'uyugna nan duwan ahawana an hi Ahinoam an i Jesreel ya hi Abigail an ahawan din hi Nabal hi ad Karmel.
3 Ya ta'on on nadan tataguna an in'uyugday pamilyada ot eda mumbobleh ad Hebron.
4 Indani ya immalida nadan linala'i an tinanud Judah ot hiitanday ulun David hi lana ta mangipatigoh namto'andan hiya hi patulda.
Ya hidin na'innilaan David an inlubu' nadan i Jabes-Gilead hi Saul
5 ot ituda'nay e mangibagah nadan tatagu ta eda alyon i dida di, Wagahan da'yu aya i Apu Dios hi nangipatiganyu hi aggeyu nanginganuyan hinan patul ta'u an hi Saul ta eyu inlubu'.
6 Ot hanat ulayan da'yu i Apu Dios ya nanongnay pangipapto'na i da'yu. Ya ta'on on ha"on ya maphod di pangat'un da'yu an gapu i naen inatyu.
7 Ot ta'on on nate nan patul ta'u an hi Saul ya hanat nanongna nan dinolyu ya tulidyu te numbalinona' hi patul hinadan tinanud Judah.

Hay Nunggugubatan Nadan Tatagun David Ya Nadan Tatagun Din Hi Saul

8 Nan nabaktun opisyal di tindalun Saul an hi Abner an imbabalen Ner ya inawitna nan imbabalen Saul an hi Isboset ot iyenah ad Mahanaim.
9 Ot pumbalinonah patul hinadan bobleh ad Gilead ya hi ad Gesur* ya ad Jesreel ya hinadan boblen di tinanud Epraim ya tinanud Benjamin ya ta'on on hinadan udum an numboblayan di tinanud Israel hi nangappit hi huddo'na.
10 Ta napat (40) di tawon Isboset hidin numbalinanah patul hi duway tawon. Mu nada'e an tinanud Judah ya hi David di imbilangdah patulda.
11 Ta hay numpatulan David hinadan tinanud Judah hi ad Hebron ya pituy tawon ta han godwa.
12 Indani ya impangulun Abner nadan tindalun Isboset ta nakakdah ad Mahanaim ot umedah ad Gibeon.
13 Ya nan imbabalen Seruyah an hi Joab ya impanguluna damdama nadan tindalun David ta eda dinamu didah nan lobong hi ad Gibeon ot umbundah pangngel nan lobong. Ya inumbun damdama da Abner hinan dommangna.
14 Ot alyon Abner i Joab di, Agatandiya ta pumpapattayonta nadan mumpangilog an tindaluta.
Ya alyon Joab di, Oon diya.

---

* **2:9 2:9** Nan bobleh ad Gesur hinan Hebrew ya ma"id ha mapto' hi'on Gesur onu Aser.

15 Ot piliyonday himpupulut duwah (12) nadan tindaluda ta himpulut
duway (12) mangita'dog i Isboset an imbabalen Saul an tinanud Benjamin
ya himpulut duwa (12) boh nadan pi'gubatanda an tindalun David.
16 Ya hidin nundadammuda ya nun'idondah ulun di hinohha on
nunhintutuwikda. Ta nate dadiyen numpapattayonda an baintit opat (24).
Ot ngadanandah diyen numpapattayanda hi ad Gibeon hi boblen di ispada.
17 Ta nalpah an na'at hidiye ot munggugubat nadan tindalun Isboset an
impangulun Abner ya nadan tindalun David. Ya way ohaon inlaputnan
mi'gubat mu inabak nadan tindalun David da Abner ya nadan tindaluna.
18 Ya niddum nadan tulun imbabalen Seruyah an hi Joab ya hi Abisay ya
hi Asahel hinadan tindalun David. Ya ma'awiging an ay ulha hi Asahel
19 ta numpudugnah Abner an adi munligligguh iniggidna onu hay
winawwana.
20 Ya nunligguh Abner ot alyonay, On he"ah Asahel?

Ya alyon Asahel di, O.

21 Ot alyon Abner di, Munligguh'ah winawwanmu onu hay iniggidmu ya
pindugmuy ohah nadan mumpangilog an tindalu ya pinatem ya inalam
nan almasna. Mu hiyah diye damdaman adi munligligguh.

22 Ta impidwan Abner an alyon i hiyay, Idinongmun mamdug i ha"on te
alinah pinate da'a. Ot nganney angah'u i ibbam an hi Joab hi'on patayon
da'a?
23 Mu adina damdama idinong. Ot munliggu moh Abner ot itwikna nan
pa'on di pahulnah putun Asahel ot humawwang hi bonogna ot mate. Ta
an namin nadan ibbanan mangunu'unud i hiya on immohnongda ni' hidih
nan natayana ta punlispitudan hiya.

24 Mu da Joab i Abisay ya nadan tindaluda ya innaynayunda an namdug
i Abner ta ingganaot mun'alimuh nan algo ya dimmatongdah nan nabillid
an nungngadan hi Ammah an nihaggon hi ad Giah hinan awon an umeh
nan agge naboblayan hi ad Gibeon.
25 Ta nadan tinanud Benjamin ya na'amungdah awadan Abner ot
mun'oh'ohhadah nan uhhun han nabillid.
26 Ot tumkuk hi Abner i Joab an alyonay, Undan adita idinong
hituwen pumpapattayan ta'u? Undan adim nomnomon an adi maphod
di pumbalinana? Ya anuud ta ahim padinongon nadan tindalum an
mamudupudug i da'mi an i'ibayu?

27 Ya alyon Joab di, Ibaga' tee an innilan Apu Dios an onha agge'a
himmapit ot nanongnan pudupudugon nadan tindalu' nadan ibbada ta
ingganah mawi"it.
28 Ot ipagangoh Joab nan tangguyubna ot idinong mohpen nadan
tindaluna an e mamudupudug hinadan ibbadan tinanud Israel. Ot
idinongda mon munggugubat.

29 Ot makak mo da Abner ya nadan tindaluna an inlablabidan nanallan
hinan arabah i diyen nahdom ot agwatonda nan wangwang an nungn-
gadan hi Jordan ot inaynayunda ta inggana ot dumatongdah ad Mahanaim
hidin tongan di algo i diyen nabiggat.

30 Mu hi Joab ya inamungna nadan impanguluna an tindalun David hidin
nangidinonganda an e mamudupudug i Abner ot bilangona dida ya hay
nama"id i dida ya himpulut hiyam (19) an agge niddum hi Asahel.
31 Mu hay pinatedah nadan tinanud Benjamin an impangulun Abner ya
tuluy gahut ta nanom (360).

32 Ot eda alan nan adol Asahel ot ilubu'dah nan nilubu'an amada hi ad
Bethlehem. Ot dallanondah nadan tindaluna i diyen hilong ta ingganaot
dumatongdah ad Hebron hidin mun'abigat.

3

Hay Niyayyaman Nadan Imbabalen David

1 Nadan tatagun nan imbabalen din hi Saul ya nadan tatagun nan patul
an hi David ya minaynayun an wa'e damdama on nunggugubatda. Ya
hay mangaba'abak ya da David ta umoh'ohhada an umoh'ohha nadan
mangita'dog hinan imbabalen din hi Saul.
2 Ya hidin wadadah ad Hebron da David ya niyayyamdahdiy linala'i
an imbabalena. Ta hay namangulu an niyayyam ya hi Amnon an
imbabaledah nan i Jesreel an hi Ahinoam.
3 Ya hay nihnod ya hi Kileab an imbabaleda i Abigail an ahawan din hi
Nabal an i Karmel. Ya hay mi'atlu ya hi Absalom an imbabaleda i Maakah
an imbabalen nan patul an hi Talmay hi ad Gesur.
4 Ya hay mi'apat ya hi Adonijah an imbabaleda i Haggit. Ya hay mi'alima
ya hi Sepatiah an imbabaleda i Abital
5 ot ahi mohpe nan mi'anom an hi Itream an imbabaleda i Eglah. Ta
datuwe nadan imbabalen David an niyayyam hi ad Hebron.

Hay Ni'unudan Abner I David

6 Hidin gumubagubat nadan tatagun din hi Saul ya nadan tatagun David
ya hay madmadngol hi mangipangpanguluh nadan tatagun din hi Saul ya
hi Abner.
7 Ya wada han baal an mibilang hi ahawan din hi Saul an hay ngadana
ya hi Rispa an imbabalen Ayah. Ta han ohan algo ya alyon Isboset i Abner
di, Tanganu mahan onmu inilo' nan baal an mibilang hi ahawan din hi
ama?
8 Ya ma'abbungot hi Abner hinan inalin Isboset ot alyonay, Undan aggem
innilan nunhiglay pangita'dog'un amam an hi Saul? Ya ta'on on da'yun
pamilyana ya nadan gagayyumna ya inta'dog'uh ingganah ad uwani. Ya
ta'on on he"a ya agge da'a impa'abak hinadan tindalun David. Ya tanganu
on ad uwani ya ibagam mahan ha athina an waday inat'u ituwen babai?
9 Hanat dusaona' i Apu Dios hi'on adi' boddangan hi David an mumpatul
ta umannung tuwali nan imbagan Apu Dios i hiya.
10 Ta hiyay mihukkat i Saul an mumpatul ta mapogpog di pumpatulana
ya nadan tanudana. Ta hi David di mumpatul hi ad Judah ya an namin
nadan numboblayan di tinanud Israel an mihipun hi ad Dan ta ingganah
ad Beerseba.
11 Ya timmakut hi Isboset ot adina mo tobtoballon hi Abner.
12 Ya intuda' Abner di e mi'hapit i David hi ad Hebron ta eda alyon di,
Undan nganne anuy udum hi mun'ap'apu i dita'u an tinanud Israel hi'on
bokon he"a? Ot pinhodmu'e ya nunhapit ayun Abner ot nundadaan an
mamoddang i he"a ta he"ay mun'ap'apu hi an namin an tinanud Israel.
13 Ya alyon David di, Maphod on athinay inalina. Mu mahapul an iyalina
ni' hi Mikal an imbabalen Saul hi'on umali an mi'hapit i ha"on.
14 Ot ituda' David di e mangibaga i Isboset ta alyonay, Awito' anu nan
ahawan David an hi Mikal te hiyay bino'lana hi namatayana hinadan
hinggahut (100) an i Pilistia.

3:14 3:14 1 Samuel 18:25

15 Ta inunud Isboset hidiyen inalin David ot ena ipa'awit hi Mikal ta
tinaynanah ahawana an hi Paltiel* an imbabalen Lais.
16 Ta kumogakoga attog hi Paltiel on mun'itnud i Mikal ta ingganah nan
bobleh ad Bahurim. Mu inhongga' Abner ot mumbangngad.
17 Ot ihaphapitan Abner nadan ap'apun di tinanud Israel an alyonay, Ot
ten handi'e ni' ya pohdonyun hi David di mumpatul i dita'u.
18 Ot daan mo ta aton ta'uh ad uwani te hiya tuwaliy imbagan Apu Dios
hi ma'at an alyonay, Hi David an baal'u di mangihwang hinadan tatagu'
hinadan i Pilistia ya an namin an binuhulda.
19 Ot ume boh Abner hinadan tinanud Benjamin ot e mi'hapit i dida. Ot
ahi umeh ad Hebron an ena impa'innilan David an inabulut nadan ibbadan
tinanud Israel an ta'on on nadan tinanud Benjamin an hiyay patulda.
20 Ta hidin immeh Abner hi ad Hebron ya in'uyugnay baintin (20)
tataguna ot mundadaan hi David hi makan.
21 Ot alyon Abner i David di, Hay umanamutanmi ya inamung'un namin
nadan ibba ta'u an tinanud Israel ta abuluton da'a an mumpatul i dida ta
wan he"a tuwali di mun'ap'apu i da'min namin.
Ta nalpah an nunhapitda ot pa'anamuton David dida an maphod di eda
nunhahapitan ya nunhihi"anan.

Hay Namatayan Joab I Abner

22 Ya hidin mange da Abner ya alinah on nahanawwang nan
ma'ahihhiwo i hiya an hi Joab an didah nadan tindalun David an nalpuh
gubat an dakol di inaladah nadan eda ni'gubatan. Ya manu mannot bo ta
immeda mo da Abner an madinolda te inalin David hi ma"id ha ma'at i
didah adi maphod.
23 Mu hidin wahdidan namin nadan tindalu an impangulun Joab ya
imbagada an hiyah nakak da Abner hi awadan David ya imbagan bo udot
David an ma"id ha ma'at i dida hi umanamutanda.
24 Ot umeh Joab hi awadan David ot alyonay, Nganne mahan hituwe an
inatmu? Tanganu on immalih Abner ya namaag ya impa'anamutmu?
25 Undan aggem innilay a'atna? Immalihtu ta eda'a a"ulan ta wan waday
atonan manginnilah an namin an at'atom ya pangpangayyam. Innila' an
ta'on on he"a ya innilam an immannung tun ibaga'.
26 Ta tinaynan Joab hi David ot ituda'nay e mangibagan Abner ta
mumbangngad. Ta inakhupanda didah nan bubun hi ad Sirah ot awitonda
mu agge innilan David hidiyen inatda.
27 Ta hidin dimmatong da Abner hi ad Hebron ya inayagan Joab hi e"elen
nan way geyt di boble mu hay innilan attog Abner ya waday ibagan Joab i
hiya. Mu hidin immehdi ot tuwikonay putun Abner ta nate ta hidiyey awit
din hi ibbana an hi Asahel.
28 Ta hidin dingngol David hidiyen na'at ya alyonay, Innilan Apu Dios
an ha"on ya nadan udum an tatagu' ya ma"id ha bahulmi i naen natayan
Abner an imbabalen Ner.
29 Ot hanat hi Joab ya an namin an tinanud amana di madusa ituwen
pimmatayana. Ta nanongna an waday lala'ih nan tanudan Joab di waday
muntonoh an malpuh adolna onu ma'gullidan† onu hay tamun di babaiy‡
innilana ya abuh. Ya waday mangiyate hi matadom onu mateh inagangna
i dida.

---

* **3:15 3:15** Hi Paltiel ya hidiye din impa'ahawan Saul hinan imbabalena an hi Mikal † **3:29 3:29** Nan ma'gullidan ya hidiye nan leprosy hinadan udum an English an Biblia. ‡ **3:29 3:29** Nan hay innilana an tamu ya abuh ya hay tamun di babai ya hinan Hebrew ya hay ohah ibalinana ya napilay ta munhu'hu"ud.

30 Ta pinaten da Joab i ibbana an hi Abisay hi Abner ta hidiyey awit
nimpen din hi ibbada an hi Asahel an pinatenah din nunggugubatandah
ad Gibeon.

Hay Nangilubu'anda I Abner

31 Alyon David i Joab ya nadan tatagu an mangipangulu hi eda
pangilubu'an i Abner di punhethetday lubungda ya nunlubungdah langgut
ta pangipatigodah eda umukayungan hi natayan Abner. Ya ni'ye bo nan
patul an hi David hinan lubu'an an nihnod hinadan nangdon hinan nate.
32 Ot eda ilubu' hi ad Hebron. Ya nunhiglay kogan David ya nadan
tataguhdih nan way lubu'an.
33 Ta umukayungan nan patul hi natayan Abner ot itudo'na han kanta
an alyonay,
Tanganu mahan on ha athinay inyatem Abner an umat hi inyaten di agge
nanomnoman an tagu an umipabain?
34 Te agge nabobodan di ta'lem ya hukim hi namatayandan he"a.
Ta paddungnay pinate da'ah tatagu an adi maphod di a'atda.
Ot kumgada bon namin nadan tatagu.
35 Hidiyen algo ya e inhaphapitan nadan tatagu ta mangan hi David mu
nunsapata an alyonay, Dusaona' i Apu Dios hi'on mangana' hi kumpulna
an makan hi ad uwanin agge ni' nalimuh nan algo.
36 Ot unnudan nadan tataguh diyen imbagana. Ya an namin nadan
inatna ya inunnudanda bo.
37 Ta na'awatan an namin di tinanud Israel an immannung an ma"id ha
bahul nan patul hi natayan nan imbabalen Ner an hi Abner.
38 Ot alyon nan patul hinadan tataguna di, Undan aggeyu innila an
hituwen nate ya ongal di abalinana an mangipangpangulu i dita'un
tinanud Israel?
39 Ha"on ya nakapuya' mo an ta'on on pinto'a' i Apu Dios hi patul.
Mu adi' mo ahan ma'anusan nadan imbabalen Seruyah te adi maphod
di at'attonda. Ot hanat hi Apu Dios ya dusaona nan nangat ituwen adi
maphod ta miyunnudan hinan inatna.

4

Hay Namatayanda I Isboset

1 Hidin dingngol Isboset an imbabalen din hi Saul an pinatedah Abner
hi ad Hebron ya nunhiglay takutna. Ya ta'on on nadan udum an tinanud
Israel ya atbohdin tumakutda.
2 Ya wada han duwan hinagi an opisyal di tindalun Isboset an da Baanah
i Rekab an imbabalen Rimmon an i Beerot an tinanud Benjamin. Hi ad
Beerot ya niddum hinadan boblen di tinanud Benjamin.
3 Mu wadaday numboble ni' hidi mu binumtikdah ad Getaim ot minayun
an hidiy numboblayanda hi ingganah ad uwani.
4 Ya wada bo ta'wa han apapun Saul an hay ngadana ya hi Mepiboset
an imbabalen din hi Jonathan. Mu napilay te hidin limay tawona ya
nipa'innilah bobledah ad Jesreel di natayan da apuna an hi Saul ya hi
amana an hi Jonathan ot ibtik nan mun'adug i hiya ot magah.
5 Dadiye'e an i Beerot an imbabalen Rimmon an da Rekab i Baanah ya
immeda i han tongan di algo hi balen Isboset mu nalo' ta mun'ible.
6 Ot hunggopdah balena an paddungnay eda mangalah wit* ot tuwikon-
daot di putun Isboset. Ot bumtikda an hinagi.

* **4:6 4:6** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English.

7 Ta athidiy inatda an namaaggot hunggopda hidin malmallo' hi Isboset
hi kuwartuna ot patayonda ot putulonday uluna ot alanda. Ot ilablabida i
diyen nahdom an nanallan hinan arabah.
8 Ot iyeda nan ulun Isboset i David hi ad Hebron ot alyondah nan patul
di, Tehtu bo aya tayya nan ulun Isboset an imbabalen nan binuhulmu an hi
Saul an e ni' mamate i he"a. Ad uwani ya inyabulut Apu Dios an miballoh
i hiya ya hinadan tinanudana dadiyen ina'inatnan he"a.
9 Mu alyon David di, Hi Apu Dios an wadawadah inggana an nangihwang
i ha"on hi an namin an nunligligata' ya innilanay ato' i da'yu.
10 Ta umat hidin waday immalih ad Siklag an nangali i ha"on hi nate
bo ayah Saul ya ta'on on hay punnomnom diyen tagu ya maphod an
donglo' hidiyen impa'innilana mu onnot on impapate' ta hiyay indat'uh
gunggunana an immalin nangipa'innila.
11 Ot namama moh nadan tatagun adi maphod di a'atda an namaag ya
eda attog pinate nan tagun ma"id ha bahulnan wah nan balenan nalo'.
Wan hay innilayu ya adi da'yu ipapate. Mu ipapate da'yu ta wan mama"id
ayuh tun luta.
12 Ot ibagan David hinadan tindaluna ta patayonda da Rekab i Baanah
an pinutulday ta'leda ya hay hukida ot itayunday adoldah nan nihaggon
hinan lobong hi ad Hebron. Ya na'en ulun Isboset ya eda inlubu' hinan
nilubu'an Abner hi ad Hebron.

5

Hay Numpatulan David Hi An Namin An Tinanud Israel

1 Indani ya imme nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel hi awadan
David hi ad Hebron ot alyonda i hiya di, Hanat nomnomnomom an dita'u
ya hina'aggi ta'u tuwali te ohay hi apu ta'u.
2 Ya ta'on tuwalih on din hi Saul di patul ta'u ya he"ay nangipangpangulu
i da'mi hinan e ta'u ni'gubagubatan. Ya inalin tuwalin Apu Dios di he"ay
ahi mumpatul ta ipapto'mu nadan tataguna an tinanud Israel.
3 Ya i diyen na'amungan nadan ap'apun di himpahimpamu'un an
tinanud Israel hi ad Hebron ya ni'tobbalan mo hi David i dida hidih nan
pundayawan i Apu Dios. Ot hiitanda boy ulunah lana ta hiya mahan moy
mumbalin hi patulda an tinanud Israel.
4 Ta hay tawon David hidin numpatulana ya tulumpulu (30) ot mumpatul
hi napat (40) di tawon.
5 Ta pituy tawon ya han godwa di immohnonganah ad Hebron hi
numpatulanah ad Judah ot ahi umohnong hi ad Jerusalem hi numpatulana
hi an namin an tinanud Israel hi tulumpulut tuluy (33) tawon.
6 Hidin agge ni' nunhitu hi David hi ad Jerusalem an hay ngadan ni' diyen
boble ya hi ad Jebus ya impanguluna nadan tindaluna ot eda gubaton
nadan nunhituhdi. Mu alyon nadan i Jebus i David di, Adiyu mahna
abalinan an hogpon tun boblemi te ta'on on nadan napilok ya napilay ya
patakuton da'yu.
Te hay innilada ya adi abalinan David an hogpon di bobleda.
7 Mu hinggop damdaman da David hidiyen binattuy aladna hi ad Zion*
ot abakonda dida ot ngadanandah boblen David.
8 Mu hidin aggeda ni' imme da David hidi ya inalinah nadan tindaluna
di, Hay aton ta'u an e mangubat hinadan i Jebus ya mahapul an i'wa
ta'uh nan inyammadan awon di liting ya eta'u numpate dadiyen alyonday

* **5:7 5:7** Hay oha an ngadan di ad Jerusalem ya hi ad Zion.

nun'apipilok ya nun'apipilay an binuhul ta'u. Ta hituwey nalpuwan nan
alyonda di, Adi mabalin an hunggop nadan napilok ya napilay† hinan
palasyu.
9 Ot e munhituh David i diyen binattuy aladnan boble ta hiya nan
nginadananda nimpeh boblen David. Ot ipatpingna nan nunlini"odan
diyen boble ta bimmilbillog nan numboblayanda.
10 Ta ninaynayun an nihamhamad di pumpatulan David te nan ongal di
abalinanan Dios di bimmodboddang i hiya.
11 Indani ya nan patul hi ad Tyre an hi Hiram ya intuda'na dohah nadan
tataguna ta immedah awadan David an iniddumnan impiyey nun'alngoh
an kayiw an sedar. Ot pi'yayonay kalpentero ya munhabat hi batu ta eda
iphod ha palasyun David.
12 Ya na'innilaan David an hi Apu Dios di nangiyabulut an hiyay patul
nadan tinanud Israel ot ihamadnay pun'ap'apuwan David an gapuh nadan
tataguna an tinanud Israel.
13 Ya hidin tinaynanah ad Hebron ot umeh ad Jerusalem ta e nun-
hituhdi ya inudmanay ahawana ya baalnan imbilangnah ahawana ta
na'udmanday imbabalena an linala'i ya binabai.
14 Ta hay ngadan dadiyen niddum an imbabalena ya hi Sammua ya hi
Sobab ya hi Nathan ya hi Solomon ya
15 hi Ibhar ya hi Elisua ya hi Nepeg ya hi Japia ya
16 hi Elisama ya hi Eliada ya hi Elipelet.

Hay Nangabakan David Hinadan I Pilistia

17 Hidin dingngol nadan i Pilistia an hiniitanday ulun David hi lana ta
mangipa'innila an hiya moy patul nadan tinanud Israel ya immeda ta eda
tiliwon hi David. Mu hidin dingngol David ot bumtik ot e mipa"e i han
nahamad an ipa"ayan.
18 Ta imme nadan i Pilistia ot mahihi"andah nan nundotal an nungn-
gadan hi Repaim.
19 Ot mundasal hi David i Apu Dios an alyonay, On emi gubaton nadan i
Pilistia? Ya on pangabakon da'mi?
Ya alyon Apu Dios di, Ume ayu ot pangabakon da'yu i ha"on.
20 Ot ume mo da David hi ad Baal-Perasim ya nipa'annung an inabakda
dida.
Ot alyon David di, Hi Apu Dios di namoddang i da'mi ta inabakmi
nadan binuhulmi te paddungnay dimmakol nan liting hinan wangwang
ot iyanudna dida.
Ta hiya nan nginadanandah diyen boble hi Baal-Perasim.‡
21 Ya hidin na'abak nadan i Pilistia ya nun'iwalongda nadan bululda ot
pun'alan da David.
22 Mu numbangngadda damdama nadan i Pilistia ot mahihi"anda boh
nan nundotal an nungngadan hi Repaim.
23 Ot mundasal boh David ta mahmahana i Apu Dios hi'on nganney atona.
Ya alyon Apu Dios di, Ume ayu mu adiyu gubaton didah hinangngabda.
Ta ili"odyuh bahhelna ta hidiy pangubatanyun didah awadan nadan kayiw
an balsam.

---

† **5:8 5:8** Hay alyon di udum ya nadan ma'alih napilok ya napilay ya nadan i Jebus an wadahdih ad Jerusalem an mabalin an mi'bobleda mu adi mabalin hi humgopdah nan palasyu. ‡ **5:20 5:20** Hay pohdonan ibagah nan Baal Perasim ya mamingpinghan di aton Apu Dios **5:21 5:21** 1 Chronicles 14:12

24 Ot donglonyu'ey gangon di ay mundallanan an titindalu hi uhhun
nadan kayiw an balsam ya inawigingyu te hidiyey panginnilaanyu an
ha"on an Dios di namanguluhdi an e mangubat hinadan i Pilistia.
25 Ot aton David nan imbagan Apu Dios ta eda ginubat nadan i Pilistia
an inhipunda hi ad Geba ta ingganah ad Geser.

6

Hay Eda Nangalan Hinan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios

1 Indani ya inamung bon David nadan tulumpuluy libun (30,000)
nun'alala'ing an tindalun di tinanud Israel.
2 Ot ipanguluna didah ad Baalah hidih ad Judah ot eda alan nan Kahun
an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ya hidih nan uhhun diyen Kahun hinan
numbattanan nadan kerubim di alyonday awadan nan ongal di abalinanan
Dios an mun'ap'apu. Ya datuwen kerubim ya nipa'otdah nan Kahun.
3 Ta eda inala nan Kahun an niha"ad hinan nabillid an nunhituwan
Abinadab ot ilugandah nan pa"apya an kaliton. Ot ipangulun da Ussah
i Ahio an imbabalen Abinadab nan baka an nanguyud i diyen kaliton
4 an niha"adan nan Kahun. Ta hi Ahio di namangulu
5 ot mitmitnud da David ya nadan ibbada an tinanud Israel an
nunhiglay amlongda an ip'iphoddan manayo hi pundayawda i Apu Dios
on mungkankantada. Ya pun'ipagangohday harp ya lira ya tamburin ya
kastanet ya simbal.
6 Mu hidin nipotto'dah nan pun'ilikan Nakon ya nikudlih nadan baka an
nanguyud hinan kaliton ot pi'bagon Ussah an hapapon nan Kahun.
7 Ya bimmungot hi Apu Dios i Ussah an gapuh aggena nangibilangan
hinan tugun ta inidonah nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ta
nateh Ussah hi haggon nan Kahun.
8 Ya bimmungot hi David i diyen inat Apu Dios i Ussah an gapuh
bungotna. Ta nihipun i diye ya nginadanandah diyen boble hi Peres-
Ussah.* Ta ingganah ad uwani ya hidiyey ngadana.
9 Ta timmakut moh David i Apu Dios ot alyonay, Ta nganne moy ato' an
mangiyanamut ituwen Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios?
10 Ya adina mo pohdon an iyanamut nan Kahun hi boblena ta inhingngi-
day inwada ot eda iha"ad hi balen nan i Gat an hi Obed-Edom.
11 Ta nihaha"ad hidi nan Kahun hi tuluy bulan. Ya winagahan Apu Dios
hi Obed-Edom ya an namin nan pamilyana.
12 Ya hidin dingngol David an winagahan Apu Dios nan pamilyan Obed-
Edom ya an namin an wada i hiya an gapuh nan Kahun an nittuwan nan
Hapit Apu Dios an niha"ad hi balena ot ume da David ot eda alan hidiyen
Kahun ot iyanamutnah boblena an nunhiglay amlongda.
13 Ta hidin inda"ang nadan nangdon hinan Kahun hi onom di da"ang ya
impa'ohnong David dida ot i'nongda i Apu Dios han bulug an baka ya han
mataban kilaw an baka.
14 Ya inlubung David nan ephod† ot ip'iphodnan manayo hi pundayaw-
nan Apu Dios.
15 Ta inyanamut da David ya nadan tinanud Israel nan Kahun an nit-
tuwan di Hapit Apu Dios an ahitutukukdah amlongda on pun'ipagangohda
nadan trampeta.

6:7 **6:7** Bilang 4:15 * **6:8** **6:8** Hituwen ad Peres-Ussah ya hay ibalinana ya nadusaan Ussah.
† **6:14** **6:14** Nan ephod ya hidiye nan usalon di padi an iha"adan nan Urim ya Tummim an bunutonda ta panginnilaandah nan pambal Apu Dios hinan mahmahanda.

16 Mu hidin pun'idatongda nan Kahun hinan boblen David ya wada nan
imbabalen Saul an hi Mikal hinan way tawa an uh'uhdungana dida. Ya
tinigona nan patul an hi David an ip'iphodnan manayo on mumpaypaytu'
hi pundayawna i Apu Dios ya pinihulnah David hi nomnomna.
17 Ta indatongda nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ot eda
ipaghop hinan natoldaan an impiyamman David. Ot i'nong David nadan
maghob an mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios.
18 Ya hidin nalpah an ini'nong David nadan maghob an mi'nong ya nadan
mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios ot mundasal hinan ongal di abalinanan
Dios ta wagahana nadan tatagu.
19 Ot ipiyappongnah nadan dakol an na'amung an tinanud Israel nadan
tinapay ya bungbunga"an an deyt ya resin. Ot umanamutda mohpe nadan
tatagu.
20 Ya ta'on on hi David ya immanamut ta ena padutu'an di nunhituwana.
Mu e nidamuh Mikal ot alyonay, Ngalngalam ta ay ma"id ha nomnommun
patul di tinanud Israel ta inaanmu nayya nan inlubungmu an lubung di
patul ot manmannayo'a ta nunhintiggan da'ah nadan binabain baal nadan
ap'apu an munhilbi i he"a.
21 Ya alyon David di, Hay nanayawa' ya gapuh pundayaw'un Apu Dios.
Te ma"amlonga' hi namto'anan ha"on ta ha"on di nihukkat i amam an patul
nadan tatagun Apu Dios an tinanud Israel.
22 Ya ta'on on alyom hi ababain nan inat'u mu ato' damdama nan abalina'
an mundayaw i Apu Dios. Mu nada'e an binabai an baal an alyom ya
nabaktu otahan di pangibilangda i ha"on.
23 Ta ninayun an agge na'imbabalayan hi Mikal an imbabalen Saul.

7

Hay Hinamad Apu Dios An Imbaga I David

1 Hidin e niha"ad hi David hinan palasyuna ya wada moy linggopna te
hi Apu Dios di nangipanapto' i hiya hinadan binuhulna.
2 Ta inalin David hinan propeta an hi Nathan di, Manu tayya i ha"on
te palasyuy niha"ada' an sedar an kayiw di niphod. Mu nan Kahun an
nittuwan nan Hapit Apu Dios ya niha"ad i han natoldaan.
3 Ya alyon Nathan di, Atom nan innilam an madadawoh ot hi Apu Dios
di bumoddang i he"a.
4 Mu i diyen nahdom ya alyon Apu Dios i Nathan di,
5 Ume'a ta em ibaga hinan baal'u an hi David an bokon hiyay
mangiyamma hi bale hi iha"ada'.
6 Te nihipun tuwalih din inikak'u nadan a'ammodyu an tinanud Israel hi
ad Egypt ta ingganah ad uwani ya ma"id ha nahamad hi bale' te hay bale'
hinan eyu immaninnabatan ya allung an natoldaan.
7 Ya ta'on on ni'yeni'yeya' i dida ya ma"id ha imbaga' hinadan pinto"u an
ap'apu an mangipapto' hinadan tinanud Israel hi iyammaana' hi bale hi
sedar an kayiw di niyamma.
8 Ya ibagam boh nan baal'u an hi David ta alyom di, Ha"on an ongal
di abalinanan Dios di nangaan i he"ah nan pumpapto'am hi kalnero ot
pumbalinon da'ah patul nadan tatagu' an tinanud Israel.
9 Ot banoddangan da'yuh nadan nanganangayanyu ta impa'abak'u i
da'yun namin nadan binuhulyu. Ot ad uwani ya pumbalinon da'a hi patul

6:19 **6:19** 1 Chronicles 16:3

ta mundingngol'a hi abobboble an umat hinadan udum an nundingngol
an tataguh tun luta.
10 Ot idat'uh tuwen boble i da'yu an tatagu' an tinanud Israel ta
punhituwanyu. Ta ma"id mo ha mangubat ya mamalpaligat i da'yu. Ta
adi umat hidin hopapna
11 hi namto'a' hinadan nun'anun'ap'apu i da'yu. Ta midinong moy eyu
pi'gubatan.
Ot ha"on an Dios ya ibaga' tee i he"a an pumbalinon da'a ya nadan
tanudam hi patul hi inggana.
12 Ta hitun apogpogan di pi'taguwam ya hay mihukkat hi mumpatul ya
hay ohah nadan imbabalem. Ya ihamad'uy pun'ap'apuwana.
13 Ta hiyay mangiyammah nan Templo an pundayawanyu i ha"on. Ya
minaynayun an nadan tanudanay mun'ap'apuh inggana.
14 Ya ha"on di hi amana ya hiyay pun'imbabale'. Ya wa'et adi maphod di
atona ya paddungnay huplito' ta umat hinan aton di ohan ammod hinan
imbabalena hi'on numbahul.
15 Mu nanongna damdama nan pamhod'un hiya an adi umat hinan inat'u
i Saul an inaan'uh nan pumpatulana ot ihukkat da'a.
16 Ta adi nimpe mapogpog nan pumpatulam te mapinpinalog nadan
tanudam ta diday mumpatul hi inggana.
17 Ta immeh Nathan ot ibaganan namin i David nan impa'innilan Apu
Dios i hiya.

Hay Dasal David

18 Ot umeh David hinan pundayawan i Apu Dios ot mundasal an alyonay,
Undan nganneya' ihya ya nan pamilya' ta pamaag ya e da'mi wagahan hi
maphod i he"a an na'abbaktun Dios.
19 Ya pun'udmam bo nayya ta hinamadmun inali nan ahim aton an iphodan
nadan tanuda' hi udum hi algo.
Ot datuwey panginnilaa' an nunhiglay ulem i ha"on ya nan pamilya'.
20 He"a ya innilam di a'at'u an baalmu ot ma"id ha udum hi mabalin hi e'
ibaga i he"a an na'abbaktun Dios.
21 Ya impa'innilam bon ha"on nadan pinhodmun ma'at an iphoda'.
Ya innila' an ma'at hituwe te hinamadmu tuwalin impa'innilan ha"on.
22 Immannung an he"a nan na'abbaktun Dios an mapemanan.
Ya ma"id ha udum hi dingngolmi hi umat i he"a an Dios.
23 Ya ma"id ha udum hi umat i da'min tatagum an tinanud Israel an
inihwangmuh din numbalinanmi hi himbut hi ad Egypt.
Ot pumbalinon da'mih tatagum ta nundingngol di ngadanmu hi abobboble.
Ya nakaskasda'aw di inatmun nangipa'aan hinadan tatagu ya ta'on on
nadan diosda ituwen boble ot ihukkat da'mi an tatagum an inilpum
hi ad Egypt.
24 Te da'mi nimpe an tinanud Israel an pinto'mu ya numbalinon da'mih
tatagum hi inggana. Ot hanat he"a Apu Dios di un'unudonmi.
25 Ot ad uwani Apu Dios ya hanat pa'annungom nan imbagam an ma'at i
ha"on an baalmu ya ta'on on nadan tanuda' hi inggana.
26 Ta mundingngol nan ongal an abalinam hi inggana. Ot ma'at'e ya
umannung an ahi alyon di tatagu di, Nan ongal di abalinanan Dios
ya hiya nan dayawon nadan tinanud Israel.
Ta hiya nan hanat mihamad di pun'ap'apuwan nadan tanuda' an baalmu.
27 Ot gapu ta he"a an ongal di abalinanan Dios an dayawonmi an tinanud
Israel di nangipa'innila ituwe i ha"on an baalmu an punnanongom

nan pun'ap'apuwa' hi inggana ya waday tulid'un mangidasal i datuwe.
28 Ot he"a Apu Dios an na'abbaktu an Ap'apu ya immannung an atom nan hinamadmu an imbagabaga an maphod an ahim aton i ha"on an baalmu.
29 Ot agam ta pa'annungom ta wagaham nadan tanuda' ta minaynayun hi inggana.
Ot gapu ta he"a Apu Dios an na'abbaktu di nangibaga ya innila' an immannung an wagaham nadan tanuda' hi inggana.

8

Hay Nangaba'abakan David Hi Gubat

1 Indani ya e bo ginubat da David nadan i Pilistia ot abakonda dida ot sakupondah ad Meteg Ammah* ya nadan udum an bobleda.
2 Ot eda bo gubaton nadan tinanud Moab ot abakonda dida. Ot ipalo'da dida hinan luta an nun'atluwonday linyada. Ot ipapaten David nadan wadah nan duway linya. Ya aggena nadan wadah nan mi'atlu an linya mu sinakupna dida ot pumbayadona dida hi buwis.
3 Ot eda bo gubaton nan imbabalen Rehob an hi Hadadeser an patul hi ad Sobah hidin ena ihamad di pun'ap'apuwana ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi Euprates.
4 Ot abakon da David dida ot alanday hinlibu ta han pituy gahut (1,700) an nungkakabayu an tindalu† ya baintiy libu (20,000) an agge nungkabayu an tindalu. Ot alanday hinggahut (100) an kabayu ta mungguyud hi kalesan di e mi'gubat. Ot pilayonda nadan udum an kabayu.
5 Ya hidin immaliday tindalu an i Damaskus an oha an boble hi ad Syria ta boddanganda nan patul hi ad Sobah an hi Hadadeser ya ginubat bon damdaman da David dida ot patayonday baintit duway libu (22,000) an tindaluda.
6 Ot ipiyamman David nadan pungkampuwan di tindaluna hinadan boble hi ad Damaskus ot pumbayadona nadan i Syria hi buwis te sinakupna mo dida.
Ya an namin di e ni'gubatan da David on nangabakon Apu Dios dida.
7 Ya hidin inabak da David hi Hadadeser ot alanda nadan balitu' an hapiyon nadan opisyal di tindaluna ot iyedah ad Jerusalem.
8 Ot alanda boy dakol an gombang hi ad Betah‡ ya hi ad Berotay an numpatulan Hadadeser.
9 Ya hidin dingngol nan patul hi ad Hamat an hi Toy§ an inabak David nadan tindalun Hadadeser
10 ya intuda'na nan imbabalena an hi Joram ta ena apngaon hi David ya imbagana an mi'yam'amlongdah nangabakanda i Hadadeser. Te numbuhhulan da Toy i Hadadeser. Ta inyen Joram di balitu' ya silber ya gombang ot idatna i David.
11 Ot alan David dadiyen indatna ot idawatna i Apu Dios ta ma'usal hinan pundayawanda an umat hi inatnah nadan balitu' ya silber an inala'aladah abobboble an inabakda

---

* **8:1 8:1** Hay alyon di udum ya hituwen Meteg Ammah ya bokon ngadan di boble te hay ibalinana ya napogpog moy pun'ap'apuwandah nadan tinanud Israel. † **8:4 8:4** Hay alyon di udum an Biblia ya hinlibu (1,000) an kalesan di e mi'gubat ya pituy libu (7,000) an tindalun nungkakalesa. ‡ **8:8 8:8** Hay nungngadanda hi ad Betah hinan 1 Chronicles 18:8 ya Tebah. § **8:9 8:9** Hay nungngadanda ituwen hi Toy hinan 1 Chronicles 18:9 ya Tou.

12 an umat hinan boblen di tinanud Edom ya tinanud Moab ya tinanud
Ammon ya tinanud Amalek ya nadan i Pilistia. Ya ta'on on nadan
inalada hinan patul hi ad Sobah an hi Hadadeser an imbabalen Rehob
ya indawatna bon Apu Dios.
13 Ta nundingngol hi David an namamah din pinatenay himpulut waluy
libu (18,000) an tinanud Edom hinan nundotal an nungngadan hi Ahin.
14 Ot ipiyammanay pungkampuwan di tindalunah nadan boblen di
tinanud Edom te sinakupnay bobleda.
Ta an namin di e ni'gubatan da David on nangabakon Apu Dios dida.

Hay Numpatulan David Hinadan Tinanud Israel

15 Hidin numpatulan David hi an namin an tinanud Israel ya nipto' di
inatna an nangipanupanuh hinadan ibbana an tatagu.
16 Ta numbalinona hi nabaktun opisyal nadan tindaluna hi Joab an
imbabalen Seruyah. Ya hi Jehosapat an imbabalen Ahilud di mi'hapit
hinan patul ya mangipa'innilah nadan tatagu hinan pohdon nan patul an
ma'at.
17 Ya hi Sadok an imbabalen Ahitub ya hi Ahimelek an imbabalen Abiatar
di nabaktun padida. Ya hi Serayah di sekretali.
18 Ya hi Benayah an imbabalen Jehoyada di ap'apun nadan i Krete ya i
Pelet an guwalyan nan patul. Ya nadan linala'in imbabalen David di ap'apu
an bumoddang i hiya an patul.*

9

Hay E Nangawitan David I Mepiboset

1 Han ohan algo ya e nummahmah David hi'on waday mataguh nadan
tinanud Saul te pinhodnan ipatigoy ulena i hiya an gapuh nan nahamad
an nunggayyumanda i Jonathan.
2 Ya dingngolnan wada han baal ni' Saul an hi Siba. Ta impa'ayag David
ot alyonan hiyay, On he"ah Siba?
Ya alyon Siba di, O ha"on apu patul.
3 Ot mahmahan David i hiya hi'on waday mataguh nadan pamilyan Saul
ta way atonan mangipatigoh nan a'at di ulen Apu Dios i hiya.
Ya alyon Siba di, Wadah Mepiboset an imbabalen Jonathan mu napilay
di duwan hukina.
4 Ot mahmahan David di awadana. Ya alyon Siba di, Wahdih ad Lo-Debar
hi balen Makir an imbabalen Amiel.
5 Ot ituda' David di e mangawit i Mepiboset.
6 Ta hidin immeh Mepiboset an apapun Saul hi awadan David ot
munyu"ung hi hinangngabna ta lispituwona. Ya alyon David i hiyay, On
he"ah Mepiboset?
Ya alyonay, O ha"on tee an baalmu.
7 Ya alyon David i hiya di, Maphod ta immali'a. Ot adi'a tumakut
te ipatigo' i he"a di ule' an gapuh nan nunggayumanmi i amam an hi
Jonathan. Ya ibangngad'un he"an namin nadan lutan apum an hi Saul
ya nanongnan hitun bale' di panganam.
8 Ta nunyu"ung boh Mepiboset i David ot alyonay, Undan nganneya' ihya
apu patul ta eya' ulayan i he"a yaden umata' hinan naten kahu an ma"id
ha hilbina.

---

* **8:18 8:18** Hay alyon di udum ya nadan imbabalen David ya papadida.

9 Ot ipa'ayag David hi Siba an baal din hi Saul ot alyonan hiya di, An
namin nadan luta ya nadan nun'abalol an odon da Saul an pamilya ya
idat'u i Mepiboset.
10 Ot he"a ya nadan imbabalem ya nadan baalmuy mangipapto' i dadiyen
luta ta idatyu nan dowwana ta wan waday anon nan pamilyan nan ud baal
ni' i he"a an hi Saul. Mu hi Mepiboset e ya hinan palasyu di panganana.
Ya hi Siba ya himpulut limay (15) imbabalenah linala'i ya baintiday (20)
baalna.
11 Ya alyon Siba di, He"ay patul ot an namin nan ibagam ya unudo'. Ta
nihipun i diye ya niha"ad hi Mepiboset hi balen David an paddungnay
ohah nadan imbabalena.
12 Ya waday imbabalen Mepiboset an lala'i an hay ngadana ya hi Mika.
Ya da Siba ya nadan pamilyana di baal Mepiboset.
13 Ta ta'on hi'on napilay di duwan hukin Mepiboset ya hi ad Jerusalem
di niha"adana te hi awadan nan patul di immohnongana.

10

Hay Natayan Nan Patul An Hi Nahas

1 Indani ya nate nan patul di tinanud Ammon an hi Nahas ot mihukkat
nan imbabalena an hi Hanun.
2 Ya hidin dingngol David an nateh Nahas ya alyonah nomnomnay,
Mahapul an ipatigo' di nahamad an pi'gayyuma' i Hanun an umat hinan
maphod an impatigon amana i ha"on hi ataguna.
Ot ituda'nay e mangipa'innila an ta'on on hiya ya minomnoman hi
natayan aman Hanun. Mu hidin dimmatong nadan intuda' David hi
awadan da Hanun an boblen di tinanud Ammon
3 ya alyon nadan ap'apu an munhilbih nan patulda an hi Hanun di,
Undan nin aya maphod di nun'iyalin danaen hinnag David? Umman nin
aya hinnagna dida ta munsi'imdah tun boble ta'u ta innilaonday atonda
an mangubat i dita'u.
4 Ot ipatiliw Hanun dadiyen hinnag David ot upuhanday pangngel di
balbasda ot putulanday lubungda ta matigoy tipada ot ahida pa'anamuton
dida.
5 Ta nunhiglay nibabainanda. Ya hidin nipa'innila i David hidiyen na'at
ot ituda'nay e manamu i dida ta ibagada an umohnongda ni' hi ad Jeriko
ta ingganay dumukkey balbasda ya ahida umanamut.
6 Indani ya ninomnom nadan tinanud Ammon an numbalinondah David
hi binuhulda. Ta binayadanday baintiy libu (20,000) an tindalun di i Syria
an nalpuh ad Bet-Rehob ya hi ad Sobah ya himpulut duway libu (12,000) an
tindaluh ad Tob ya ta'on on nan patul hi ad Maakah ta impa'alinay hinlibu
(1,000) an tindaluna.
7 Ya hidin dingngol David hidiye an inatda ot ituda'na da Joab ya an
namin nadan tindaluna ta eda gubaton dida.
8 Ya himmawwang nadan tinanud Ammon ot mundadaanda an mi'gubat
hinan way geyt hi ad Rabbah. Ya nada'e an i Syria an nalpuh ad Sobah
ya hi ad Rehob ya hi ad Tob ya hi ad Maakah an bumoddang i dida ya
nundadaanda damdamah e"elen diyen boble.
9 Ya tinigon Joab an nadan binuhulda ya nundadaanda an mangubat i
dida an nundodommanganda. Ya wahdida boy udum hi indogganda ot
piliyona nadan nun'alala'ing an tindaluna ta diday mangubat hinadan i
Syria.

10 Ot iyukodna nadan udum an tindalu i ibbana an hi Abisay ta diday
mangubat hinadan tinanud Ammon.
11 Ot alyon Joab i Abisay di, Wa'e ta tigom an abakon da'mi hinadan i
Syria ya immali ayu ta boddangan da'mi. Mu wa'e ta tigo' an abakon da'yu
hinadan tinanud Ammon ya immali ami pibo ta boddangan da'yu.
12 Ot mahapul an natulid ta'u ta ihamad ta'u an mi'gubat ta ihwang ta'u
nadan ibba ta'u ya imbaliw ta'u tun boble ta'u an indat Apu Dios. Ot hanat
hi Apu Dios di ukod hinan innilana an maphod hi ma'at.
13 Ta hidin mange da Joab ya nadan tindaluna an e mangubat hinadan i
Syria ya pamaag ya ma"amtikda.
14 Ya hidin tinigon nadan tinanud Ammon an logmon nadan i Syria di
butik ya binumtikda damdama an imbangngaddah bobleda hi takutda i da
Abisay. Ot mumbangngad mo da Joab hi ad Jerusalem.
15 Ya hidin inabak nadan tinanud Israel nadan i Syria ot ma'amungda bo
nadan i Syria.
16 Ot ipa'ayag nan patul an hi Hadadeser nadan udum an tindalun
nunhituh daggah di wangwang an nungngadan hi Euprates. Ot eda
middum i didah ad Helam an impangulun Sobak an nabaktun opisyal di
tindalun Hadadeser.
17 Ya hidin nipa'innila i David hidiye ot amungonan namin nadan
tindalunan tinanud Israel. Ot agwatonda nan wangwang an nungngadan
hi Jordan ot umedah ad Helam ya wahdida nadan i Syria an nundadaan
an mangubat i dida.
18 Ot abakon bon nadan tinanud Israel nadan i Syria ta ma"amtikda.
Ta pinaten da David di pituy gahut (700) an nungkakalesa an i Syria
ya napat di libu (40,000) an tindalun agge nungkalesa. Ya ta'on on hi
Sobak an nabaktun opisyalda ya nunhiglay hugatna ta natehdih nan
nunggugubatanda.
19 Ya hidin tinigon nadan patul an bimmoddang i Hadadeser an inabak
nadan tinanud Israel dida ot iyabulutda an sakuponda didah nadan
tinanud Israel.
Ya nihipun i diye ya tumakut mo nadan i Syria an mamoddang hinadan
tinanud Ammon.

11

Hay Nunluktapan David

1 I han tiyalgo an hidiyey uggan e pi'gubatan di patul ya intuda' David hi
Joab ya nadan udum an opisyal di tindaluna ta ipanguluda nadan tindalu
an tinanud Israel. Ot eda gubaton nadan tinanud Ammon ot abakonda
dida ot li"ubonda nan boble hi ad Rabbah. Mu hi David ya immohnong hi
ad Jerusalem an agge e ni'gubat.
2 Ta i han mun'ah'ahdom an bimmangon hi David ot umeh nan nundotal
an atop nan palasyu. Ta mundaldallanan hidi ya nangi'uhdungana han
apgohan an babain mun'amoh.
3 Ot ituda'nay e mummahmah hi'on nganneh diyen babai. Ya inalidan
hiya di, Hi imbabalen Eliam an hi Batseba an ahawan Uriah an tinanud
Hit.
4 Ot ituda'nay e mangawit i hiya ot iyedah awadana ot ilo'na. Ya hidiye bo
udot ya hiyah nalpah nan inat Batseba an a'at di punlinis te hiyah nalpah
di malpuh adolna. Ta nalpah ot umanamut hi Batseba hi baleda.
5 Indani ya nawadaan hi Batseba ot ituda'nay e mangipa'innila i David.

6 Ya pinhod David an hophopan hidiyen inatna ot ituda'nay e mangibaga
i Joab ta ituda'nah Uriah an tinanud Hit ta umanamut.
7 Ya hidin dimmatong hi Uriah ot mahmahan David di a'at Joab ya nadan
tindaluna ya hay a'at nan gubat.
8 Ot ahina mohpe alyon i Uriah di, Umanamut'a ni' hi baleyu ta eka
mun'ible. Ot lumah'un hi Uriah hinan palasyu ya impiyunud nan patul
han indadaana an midat i Uriah.
9 Mu agge immanamut hi Uriah te e ni'ilo' hi awadan nadan guwalyah
nan geyt di palasyu.
10 Ya nipa'innila i David an agge immanamut hi Uriah ot alyonan hiyay,
Tanganu on'a agge immanamut yaden nadney ama"idmuh baleyu?
11 Ya alyon Uriah di, Nadan ibba' an tindalu an i Israel ya i Judah ya
tinaynanday baleda ta eda mi'gubat ya wahdi bo udot hidi nan Kahun an
nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ya ta'on on nan nabaktun opisyal an hi
Joab ya nadan udum an opisyal di tindalum ya wahdidah nan nungkam-
puwanmi. Ya manu i ha"on te umanamuta' ta eya' mangmangngan ya
nangnanginnum ya ni'ilo'a' i ahawa'. Ibaga' i he"a an adi mahan mabalin
an ato' di athidi.
12 Ot alyon mon David di, Umohnong'a mo ni' ta hi bigat ya ahi'a ume.
Ot umohnong hi Uriah hi ad Jerusalem i diyen algo.
13 Ta hidin nabiggat ot ayagan David hi Uriah an e mi"an i hiya ot
butongona. Mu agge damdama immanamut i diyen nahdom te e bo ni'ilo'
hinadan guwalya.
14 Ta i diyen nabiggat ot muntudo' hi David i Joab ot ipadona i Uriah.
15 Ya hay inalinah nan tudo'na ya alyonay, Hi Uriah di pa'ayom hi awadan
di atatakut an gubat ya tinaynanyuhdi ta patayonda.

Hay Natayan Uriah

16 Hidin ginubat da Joab nan bobleh ad Rabbah ot pamanguluwonah
Uriah hi awadan nadan na'tullid an titindalun di binuhulda.
17 Ta bimmudduh nadan binuhulda i diyen boble ot gubatonda da Joab.
Ot patayonday udum hinadan tindalun David an ta'on on hi Uriah.
18 Ot honagon Joab di e mangipa'innilan David hi an namin an na'at i
diyen gubat.
19 Ot tugunon Joab nan hinnagna an alyonay, Malpah'en impa'innilam
hinan patul nan a'at nan gubat
20 ya alinah bumungot ya alyonan he"ay, Tanganu on ayu tuwali e
ni'ihhaggon an e ni'gubat i didah nan bobleda? Undan aggeyu innilan
ta'on on wahdidah nan na'aladan ya numpana da'yu?
21 Ya undan adiyu manomnom din hi Abimelek an imbabalen Jeru-Beset
an babaiy namaten hiyah ad Tebes an pinuligna han batun punggiling
hinan way alad ot mikna i Abimelek ot mate. Ya tanganu on ayu e
ni'ihhaggon hinan alad?
Wa'et athituy ibagan nan patul ya alyom i hiyay, Ta'on on nan tindalum
an hi Uriah ya nate.
22 Ta imme nan intuda' Joab ot ena ibagan David nan inalin Joab an
ibagana.
23 Ta alyonay, Bimmudduh nadan binuhul ta'u mu inlaputanmi ot
mumbangngaddah nan way geyt hi bobleda.
24 Ta hidih nan aladday numpanaandah nadan udum an opisyal di
tindalum ta nateday udum an ta'on on nan tinanud Hit an hi Uriah.

25 Ya alyon David i diyen intuda' Joab di, Ibagam i Joab an adi
minomnoman hinan na'at te athina tuwaliy a'at di gubat an wadaday mate.
Ibagam ta ihamadyuh pidwana ta abakonyu nadan binuhul ta'u.
26 Ya hidin dingngol nan ahawan Uriah an nateh ahawana ya kumo-
gakoga ot ibaluwana.
27 Ya hidin nagibbuh di pituy algon numbaluwana ot ipa'ayag David ta
numbalin hi ahawana. Ta nun'ayyam ya lala'i mu hi Apu Dios ya aggena
pinhod hidiyen inat David.

12

Hay Nangibagaan Nathan I Han Nipa"el I David

1 Ya intuda' Apu Dios hi Nathan an propeta ta ena alyon i David di,
Wadada han duwan tatagun niha"adda hi ohan boble an kadangyan nan
oha ya nawotwot nan oha.
2 Nan kadangyan ya dakol di kalnerona ya bakana
3 mu nan nawotwot'e attog ya ammuna han ohan kittang an tinna
an kalnerona an ginattangna. Ot ipanapto'nah diyen kalnero ta
ni'yong'ongngal hinadan imbabalena. Ta ni"ani"anonah nan panganana
ya ni'yinumonah nan pun'inumana. Ya wa'e on inap'appupuna an
paddungnay imbabalena.
4 Ya han hin'algo ya wada han dimmagguh balen nan kadangyan an
nalpuh nidawwin boble. Mu nan kadangyan ya ayyuwana an mangipi-
hdah nadan kalnerona onu bakana hinan bihhitana. Ta pamaaggot ena
pulhon nan kalneron nan nawotwot ta hidiyey impihdana.
5 Ya nunhiglaot di bungot David i diyen kadangyan ot alyona i Nathan
di, Hi Apu Dios an wadah inggana ya innilana an hidiyen tagun nangathidi
ya lebbengna an mipapate.
6 Ya mahapul an bayadanah mamin'opat hidiyen inalana te ma"id ahan
ha homo'na.

Hay Nuntutuyuwan David

7 Ya nahannapit hi Nathan ot alyona i David di, He"ah diyen tagu. Ta
hiya nan hay inalin Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel i he"a ya
alyonay, He"a ya numbalinon da'ah patul nadan tinanud Israel ot ihwang
da'ah din e pamatayannot Saul i he"a.
8 Ya indat'un he"a nan pun'ap'apuwan Saul ya ta'on on nadan ahawana.
Ot pumbalinon da'a hi patul hi ad Israel ya hi ad Judah. Ya onha adi umdah
datuwen nidat i he"a ot mabalin bo an udma' hi dakdakkol.
9 Mu tanganu onmu imbahho nan tugun'u ta nan adi maphod di inatmu?
Ta impapatem hi Uriah an tinanud Hit hinadan tinanud Ammon ot
pumbintanam nan ahawana.
10 Ot gapuh nungngohayam i ha"on ot pumbintanam nan ahawan nan
tinanud Hit an hi Uriah ya nanongnan waday mangiyateh matadom
hinadan tanudam.
11 Ya inalin bon Apu Dios i hiya di, Ya ibaga' bon he"a an waday ohah
nadan pamilyam hi mangdat hi inomnomam. Te pun'ilo'na nadan ahawam
hinan mapatal an ta'on hi punhintiggan di tatagu.
12 Ma"id ha nanginnilah din nangatam mu ha"on ya iyabulut'un ma'at
hinadan ahawam di athidi hinan mapatal ta innilaon di an namin an
tinanud Israel.
13 Ya alyon David i Nathan di, Numbahula' tayya i Apu Dios.

Ya alyon Nathan di, Hi Apu Dios ya pinakawan da'a hinan numbahulam
ot adi'a mate.
14 Mu gapu i naen inatmu ya pihulon di binuhul ta'u hi Apu Dios ta hiya
nan mate nan golang an imbabalem.
15 Ot umanamut hi Nathan.

Hay Natayan Nan Imbabalen David

Indani tatawwa ya inyabulut Apu Dios han nalot an dogoh nan golang
an imbabalen David an inyayyam nan ahawan din hi Uriah.
16 Ot mumpahpahmo' i Apu Dios hi David ta ipaphodnah diyen
imbabalena an nun'ulat ot hunggop hi kuwartuna mu wa'e ta nahdom
on hinan lutay nalo'ana.*
17 Ta imme nadan ap'apun munhilbih nan palasyu ta eda ihaphapitan ta
bumangon ta alina ya mi"an i dida mu adi.
18 Ya hidin mi'apituh algo ya nate nan golgollang. Ya tumakut
nadan ap'apun munhilbin hiya an e mangipa'innila i hiya te alyondah
nomnomday, On ni'mo hidin matagu nan golang ot adi dita'u donglon ya
namama mo ahan hi ad uwani an nate. Alina mannot ya waday atonah
adi maphod hi adolna hi'on ipa'innila ta'un nate nan imbabalena.
19 Mu hidin tinigon David an mun'ut'utyam nadan muntamuh balena an
munhahapit ya inilmuna an nate mo nan golang. Ot alyonan diday, On
nate nan imbabale'?
Ya alyonday, O apu patul.
20 Ya bimmangon hi David ot e mun'amoh ot munhugud ot hukkatanay
lubungna. Ot umeh nan pundayawanda i Apu Dios an e mundayaw i hiya.
Ta hidin nibangngad ot mangan mohpe.
21 Ya alyon nadan ap'apun munhilbin hiya di, Tanganu on'a athina?
Hidin matagu nan golang ya umukayungan'a ya adi'a mangan. Mu ad
uwanin nate ya mangan'a mohpe.
22 Ya alyon David di, Hidin matagu nan golang ya aggeya' nangnangngan
ya ingkogakoga' an nangidasal ta alinah hom'ona' i Apu Dios ta adi mate.
23 Mu ad uwanin nate ya adiya' mo mun'ulat. Te undan mabalin bo ta
ibangngad'uy nitaguwana? Udum hi algo ya mitnuda' i hiya hi awadana
mu adi mabalin an hiyay mumbangngad i ha"on.

Hay Niyayyaman Solomon

24 Ot ihapitan David hi ahawana an hi Batseba ta adi minomnoman.
Ya indani ya nawadaan bo ta inyayyamna han lala'i ot ngadananda ta hi
Solomon. Ya na'appinhod Apu Dios hidiyen unga.
25 Ot ituda' Apu Dios hi Nathan ta ena ibagan David an ngadanandah
diyen golang hi Jedidiah an hay ibalinana ya na'appinhod Apu Dios.

Hay Nunsakupan Nadan Tindalun David Hi Ad Rabbah

26 Da Joab ya innaynayunda an e nangubat hinadan tinanud Ammon hi
ad Rabbah ot sakuponda nan alpuwan di litingda hinan binattuy aladna.
27 Ot ituda'nay e mangipa'innila i David an alyonay, Ginubatmi nadan i
Rabbah ta sinakup ta'u mo nan pangalandah liting.
28 Ot mahapul an ipangulum nadan udum an titindalu ta umali ayu ta
li"ubon ta'u nan bobleh ad Rabbah ta abakon ta'u ta wan he"ay ma'al'ali
an bokon ha"on.
29 Ta hidin impa'inniladan David ot amungona nadan tindaluna ot eda
gubaton hi ad Rabbah ot abakonda dida ot sakupondah diyen boble.

---

* **12:16 12:16** I diyen timpu ya niluttay bale.

30 Ot alanda nan koronan nan patulda† an tulumpulut opat (34) di kilun
di balitu'na an na'alkusan hi udum an nun'abalol an batu. Ot eda iha"ad
hi ulun David. Ya dakkodakkol di inyanamutda hi nangabakanda i diyen
boble.
31 Ot alanda nadan tatagun wahdi ta diday munggabyon ya munlagadi
ya mangidadaan hi itunguda. Ya dida boy mangiyammah hamintun pito'.
Ta athidiy inat da David hi an namin an tinanud Ammon an inabakdah
nadan numpumboblayanda.

Ot mumbangngadda mohpe nadan tindalun David hi ad Jerusalem.

13

Hay Namilitan Amnon An Nangilo' I Ibbanan Hi Tamar

1 Indani ya nan imbabalen David an hi Amnon ya na'appinhodnah Tamar
an apgohan an babai an imbabalen damdaman David. Hi Tamar ya ohay
hi inada i Absalom.
2 Ta hi Amnon ya lo'tat ya mundogoh hi punnomnomnan Tamar. Mu
gapu ta agge ni' nangahawa ya nanongnan waday pun'ibban Tamar.
3 Ya wada han hi Jonadab an tulangda Ammon an adi maphod di
panuguna. Hi Jonadab ya imbabalen Simeah an hi ibban David.
4 Ta han hin'algo ya alyon Jonadab i Amnon di, Tanganu on'a ay hanan
minonomnoman hi abigabigat? Undan bokon da'a mahan imbabaleh
patul?

Ya alyon Amnon i hiya di, Nunnaud othadi an minonomnom hi ibba' an
hi Tamar an ohay hi inada i Absalom.
5 Ot alyon Jonadab i hiyay, Hay atom ya namaag ya nalnallo"ah nan
alo'am an ay'a mundogoh. Ta wa'et umalih amam ta tigon da'a ya alyom i
hiyay, Pa'aliyom bahan hi ibba' an hi Tamar ta hiyay mangiha"ang hi ano'
hi awada' ya pinangana'.
6 Ta athidiy inat Amnon an nalnallo' an ay mundogoh. Ta hidin immeh
amana an hi David an e manigon hiya ot ibaganan honagonah Tamar ta
hiyay e munha"ang hi anona ya pinangana.
7 Ya inabulut David hidiye ot ituda'nah Tamar hi balen Amnon.
8 Ta hidin immeh Tamar ya wahdih kuwartunan malmallo'. Ta nangalah
alina ot munha"ang hi tinapay yaden mangmangmangon Amnon.
9 Ya hidin nalutu ot iyenan Amnon mu adi mangan. Ot alyonay,
Palah'unonyu ni' an namin nadan baal an wahtu.

Ot lumah'unda ta ammunah Tamar an nabati.
10 Ot alyonan Tamar di, Iyalim hitu nan makan ta panganona'. Ta inyen
Tamar hi awadana
11 mu ni'ibagon Amnon an impudong di ta'lena ot alyonay, Ma'aot ta
mi'ilo"an ha"on.
12 Ya alyon Tamar di, Adiya' bahan piliton an iba. Adi ahan maphod
hinae an ninomnommun aton te adi mabalin di athitu an ma'at hitun
numboblayan ta'un tinanud Israel.
13 Ta nganne mahan di angah'uh nadan tatagu? Ya ta'on on he"a. Undan
adi'a damdama mibabain hitun boble ta'un tinanud Israel? Udu'dul di eka
mi'hapit i amata ot innila' an iyabulutnan mun'ahawata.
14 Mu adi donglon Amnon dadiyen pun'ibagan Tamar. Ot gapu ta
ma'abbikah ya pinilitnan inilo' hi Tamar.

---

† **12:30 12:30** Hay alyon di udum ya koronan di bululda.

15 Ya hidin nalpah ya nunnaud an ma'ahihhiwoh Amnon i Tamar an
ong'ongngal nan hihiwona mu nan naminhodna ni' i hiya. Ot pilitonan
palah'unon hi Tamar.
16 Mu alyon Tamar di, Palah'unona"e i he"a ya ong'ongngal di pumbahu-
lam mu nan inatmun ha"on.
Mu adi donglon Amnon.
17 Ta inayaganaot di ohah nadan baalna ot alyonan hiyay, Palah'unom
hituwen babai ya indakigmu nan panto.
18 Ot ipalah'un nan baal hi Tamar ot dakigana nan panto.
Ya hay inlubung Tamar i diye ya adukke an hidiye nan lubung di babain
imbabalen di patul hi'on ma"id ni' ha nangilo' i hiya.
19 Ot hetheton Tamar hidiyen inlubungna ot dadapulonay uluna ot
mangen mungkoga an hinawananay angahnah ta'lena.
20 Ya hidin tinigon ibbana an hi Absalom ot mahmahanan alyonay,
Undan waday nagaga"ihoh inat ibbam an hi Amnon i he"a? Wada'e ya
adim nomnomnomon te undan nganney aton an hi ibbam damdama. Ta
gapuh nan nunnaud an inomnoman Tamar ya nihaha"ad hi balen ibbana
an hi Absalom.
21 Ya hidin dingngol David hidiye ya nunhiglay bungotna.
22 Ya hi Absalom e ya nunnaud damdamay hihiwona i Amnon te nan
inatna i ibbana ta agge mo ni'haphappitan i hiya.

Hay Nangipapatayan Absalom I Amnon

23 Hidin nala"uh di duway tawon ya nadatngan nan pumpapukisan
Absalom hi dutdut nadan kalneronah ad Baal-Hasor an nihaggon hi ad
Epraim. Ta inayaganan namin nadan i'ibanan linala'in imbabalen nan
patul ot umedahdi.
24 Ya hidin ena ayagan hi amana ya nadan ap'apun munhilbin hiya
25 ya alyon amanay, Imbabale' ta'omman hi adi ami umalin namin ta
adi'a maligatan. Ya ta'on on ipilit Absalom ya adih amana.
26 Ya alyon Absalom di, Wa'et adi'a ya hanat iyabulutmun mi'yalih ibba'
an hi Amnon.
Ya alyon amanay, Tanganu on gahin on mi'yalih Amnon?
27 Mu ipapilit Absalom ta lo'tat ya nihapitan nan patul ot ayaganah
Amnon ta mi'yeh nadan i'ibana.
28 Mu tinugun Absalom nadan baalnan alyonay, Wa'et nabutong hi
Amnon ta inali' hi patayonyu ya pinateyu. Adi ayu tumakut ot ha"on di
ukod. Mahapul an natulid ayu ya adi ayu dumuwaduwa.
29 Ta inunud nadan baal Absalom nan imbaganan atonda ot patayondah
Amnon. Ot bumtikda an numpungkabayu nadan udum an imbabalen nan
patul.
30 Ya hidin aggeda ni' dimmatong an wadadah nan awon ya waday
nangipa'innilan David an pinaten Absalom an namin nadan i'ibana an
imbabalena ta ma"id ha nabati.
31 Ta natanna'dog nan patul ot punhethetnay lubungna ot munlu'bub
hinan lutah hakit di nomnomna. Ta ta'on on nadan baalna an wahdi ya
nunhethetda damdamay lubungda.
32 Mu hi Jonadab an imbabalen nan hi ibban David an hi Simeah
ya immeh awadan David ot alyonan hiyay, Apu patul aggeda pinaten
namin nadan imbabalem te ammunah Amnon an nate. Hinae tuwaliy
ninonomnom Absalom an nihipun hidin pinilit Amnon an inilo' hi ibbana
an hi Tamar.

33 Ot hiya nan adim patiyon apu patul nan imbagadan natedan namin
nadan imbabalem te ammunah Amnon an nate.
34 Ta hi Absalom ya binumtik hidin nateh Amnon.
Ya nan guwalyah nan geyt hinan palasyu ya tinangadnay dakol an
tatagun manayyudah nan nabillid an nalpudah ad Horonaim ot ena ibagah
nan patul.
35 Ya alyon Jonadab hinan patul di, Tigom an immannung nan imbaga'
te immali nadan imbabalem.
36 Ya hidin dimmatongda ya ahikokogada ta ta'on on hi David ya nadan
baalna ya niddumda an mungkoga hi hakit di nomnomda.
37 Ya ninaynayun an abigabigat on umukayungan hi David hi punnom-
nomnah nan imbabalenan hi Amnon. Mu hi Absalom ya binumtik nimpe
ot umeh ad Gesur hi awadan Talmay an imbabalen Amihud an patul hidi.
38 Ot mihaha"ad hi ad Gesur hi tuluy tawon.
39 Ya hi David ya lo'tat ya indinongnan umukayungan an inabulutna mo
nan natayan Amnon ya pinhodna mo aya an tigon hi Absalom.

14

Hay Numbangngadan Absalom Hi Ad Jerusalem

1 Hi Joab an imbabalen Seruyah ya innilana an nonomnomon nan patul
hi Absalom.
2 Ot ituda'nay e mangawit i han babai an i Tekoa an nundongol an
nala'ing an muntugun. Ta hidin dimmatong ot alyon Joab i hiyay,
Munlubung'ah lubung di nabalu ya impatigom an umukayungan'a ta ay
hanan immannung an nabalu'a. Ya agge'a nunhugud ta ay hanan nadney
em immukayungan.
3 Ya imme'ah awadan nan patul an hi David ta eka ibagan hiya nan ibaga'
i he"a. Ot ibagan Joab nan ibagan nan babai.
4 Ta hidin dimmatong hi awadan nan patul ot munyu"ung hi hi-
nangngabna hi punlispituna ot alyonay, Boddangana' bahan apu patul.
5 Ya alyon nan patul i hiya di, Undan nganney inomnomam?
Ya alyon diyen babai di, Nate nan ahawa'
6 ya waday duwa an imbabale' an linala'i. Mu han ohan algo ya
numpattedah nan puntanoman ya ma"id ha e mamol'ah i dida ot matey
oha.
7 Ta ad uwani tayya ya immali nadan i'iban ahawa' ya alyonday idat'un
dida nan matagun imbabale' ta patayonda pibo te pinatenah ibbana. Ot
wa'et athidi ya ma"id mahan mo ha namnamao' hitun nitaguwa'. Ya ma"id
ha mamunat hi ngadan din ahawa'.
8 Ya alyon nan patul di, Umanamut'a ta ha"on di ukod.
9 Mu alyon nan babai di, Apu patul, ta'omman attog ya da'mih nan
imbabale' di numbahul* hinan na'at mu ta adi'a milaggat ya nadan
pamilyam.
10 Ot alyon nan patul di, Wa'et waday umalin manattatakut i he"a ya
impa'innilam i ha"on. Ta ha"on di humapit i diyen tagu ta adina ipidpidwan
e manattatakut i he"a.
11 Ya alyon bon nan babai di, Ot athina'e ya daan mo bahan ta idasalmu
i Apu Dios an unudon ta'u ta adina iyabulut nan ninomnom nadan i'iban
ahawa' an mamateh nan nabati an imbabale'.

* **14:9 14:9** Nan tugun Apu Dios i Moses ya mahapul an mipapate nan pimmate te mumbahulda hi'on adida ipapate nan pimmate. Hay Nakakan 21:12-14

Ya alyon David di, Isapata' hinan wadawada an Dios an ma"id ha adi
maphod hi ma'at i hiya.
12 Ya alyon bon nan babai di, On mabalin an wada bo han ibaga' i he"a.
Ya alyon nan patul di, Nganneh diye?
13 Ya alyon nan babai di, He"a ya ongal di homo'mun ha"on ta athinay
inalim hi atom. Ot daan mo ta athina damdama boy atom hinadan ibba
ta'u an tatagun Apu Dios? Te ongal an bahul nan inatmu te ma"id ha
homo'muh nan imbabalem te adim pa'anamuton.
14 Ot inayunan alyon di, An namin ta'u ya immannung an mate ta'u. Ya
hay ate ya paddungnay liting an wa'et nikuyag hinan luta ya adi mabalin
bon akupon. Mu hi Apu Dios ya adi mabalin an namaaggon inhiwwenay
ohan tagu i hiya mu atonay abalinana ta mumbangngad hidiyen tagu i
hiya.
15 Ta hituwey gapunah immaliya' apu patul ta mi'hapita' i he"a ta alina
ya atom nan ibaga' te tattakutona' hinadan tatagu.
16 Ya hanat donglona' ta ihwanga' ya nan imbabale' ta adida bahan
patayon ta adi ahan malingling di ngadanmih tun boblen indat Apu Dios i
dita'un tataguna.
17 Ot nomnomnomo' nadan imbagam an hiyay mangdat hi dinol'u te
umat'ah nan anghel Apu Dios an innilam di maphod ya adi maphod. Ot
hanat hi Apu Dios an unudon ta'u di nanongnah bumoddang i he"a.
18 Ya alyon David i diyen babai di, Waday mahmaha' mu ibagam nan
immannung.
Ot alyon nan babai di, On nganneh diye?
19 Ot alyon nan patul di, On hi Joab di nangituda' i he"ahtu?
Ya alyon nan babai di, O adi' iha"ut an hiyay nangitugun i ha"on hi ato'
ya an namin nan imbaga'.
20 Manu'e athituy inatna ya pinhodna an mipanuh nan ma'ma'at. Mu
innila' an he"a ya nanomnoman'a te umat'a nimpeh nan anghel Apu Dios
an innilanan namin nan ma'ma'at hitun boble ta'u.
21 Ta nalpah diye ot ipa'ayag nan patul hi Joab ot alyonan hiyay, Abuluto'
nan pohdom an ma'at ot agam ta em awiton hi Absalom.
22 Ot munyu"ung hi Joab hi hinangngab nan patul ot alyonay, Hanat
nanongnan wagahan da'a i Apu Dios. Ot mun'am'amlonga' ta inabulutmu
nan inali' hi atom.
23 Ot umeh Joab hi ad Gesur ot ena awiton hi Absalom ot iyanamutnah
ad Jerusalem.
24 Mu inalin nan patul i Joab di, Iyanamutmuh balena ta adi umalih tun
bale' te adi' pinhod an tigon. Ta immanamut hi Absalom hi balena mu
aggena tintinnigo nan patul an hi amana.
25 Ya hi Absalom di ap'aphodan di tigona hinadan tinanud Israel te
mahdol di nangadolna.
26 Ya dimmukke'ey ibu'na ya ma'dammot ta wa'et pinutulna ta ingkiluda
ya mahuluk hi duway kiluy damotna.
27 Ya tuluday linala'i an imbabalena ya ohay babai an apgohan an
nginadananda bo ta hi Tamar.

Hay Nanigan Absalom Hinan Patul An Hi Amana

28 Niha"ad hi Absalom hi ad Jerusalem hi duway tawon mu aggena
tintinnigoh amana.

29 Ya lo'tat ya impa'ayagnah Joab ta hiyay ituda'nan e mi'hapit i amana
mu agge immeh Joab hi awadan Absalom. Ot ipidwana bo an ipa'ayag mu
agge damdama immeh Joab.
30 Ot alyon mon Absalom hinadan baalnay, Nan puntanoma' ya nihaggon
hinan puntanoman Joab an natanoman hi barley.† Ekayuot ta eyu pu'ulan
nan payona. Ta inunud nadan baalna hidiyen imbagana.
31 Ot umeh Joab hi balen Absalom ot alyonay, Tanganu on pinu'ulan
nadan baalmu nan tinanoma'?
32 Ya alyon Absalom di, Nomnomnomom an impa'ayag da'a hi numpidwa
ta eka mi'hapit i ama mu agge'a immali. Tanganuna' e inawit hi ad Gesur?
Udu'dul di aggeya' inyalihtu ta nunnanonga' hidi. Te pinhod'un tigon nan
patul an hi ama ta numbahula"e ya impapateya' ot udot i hiya.
33 Ta immeh Joab hinan patul ot ena ibaga nan inalin Absalom i hiya. Ot
ipa'ayag mahan mon nan patul hi Absalom ot umeh awadana. Ta immeh
Absalom ot munyu"ung hi hinangngab nan patul an hi amana ot awalon
amana.

15

Hay Numbalinan Absalom Hi Patul

1 Indani ya wada moy kakabayun Absalom ya han kalesa an iluganan di
e mi'gubat. Ya wadada boy nabongle (50) an tataguna ta pun'ibbana hi'on
waday pangayana.
2 Ya wa'e ta nawi"it on immeh nan way hawwangon hinan boble. Ta
wa'e ha immalin waday ena idalom hinan patul on minahmahan Absalom
di nalpuwana an boble. Ta wa'et inalin diyen taguy ohaa' an tinanud Israel
3 on inalin Absalom di, Nipto' hinaen dalommu mu ma"id ha tinuddun
nan patul hi mangipanuh i naen dalom.
4 On innayunan inaliy, Onha pinto'a' hi mangipanuh hi an namin an
dalom ot tigo' ta an namin di umali ya mipanuh hi maphod nan dalomda.
5 Ya wa'e bo udot ta munyu"ung nan tagu hi punlispituna i hiya on
inawalna.
6 Ta athidiy ina'inat Absalom hinadan ibbanan tinanud Israel an umeh
nan patul an e nimpe mundalom. Ta alinah on an namin nadan tinanud
Israel ya pohpohdondah Absalom.
7 Ta hidin nala"uy opat di tawon ya alyon Absalom hinan patul an hi
amana di, Daan mo ta iyabulutmu ta umeya' hi ad Hebron ta e' aton nan
insapata' i Apu Dios an ato'.
8 Te hidin wahdiya' hi ad Gesur hi ad Syria ya insapata' an wa'e ta
mumbangngada' hituh ad Jerusalem ya umeya' hi ad Hebron ta e' dayawon
hiyahdi.
9 Ot iyabulut nan patul an umeh Absalom hi ad Hebron.
10 Ot adi ipa'in'innilan Absalom ot ituda'nay e mangibaga hi an namin
an tinanud Israel ta eda alyon di, Wa'et dingngolyun gimmangoh nan
tangguyub ya initkukyun hi Absalom di patul hi ad Hebron.
11 Ta duway gahut (200) di tatagu an nalpuh ad Jerusalem an in'uyug
Absalom mu aggeda innilay ninomnomna.
12 Ta hidin idawatna nadan mi'nong i Apu Dios ya impa'ayagna nan i
Giloh an hi Ahitopel. Ya hi Ahitopel ya hiyay ohan uggan manugun i David.
Ya dumakol an dumakolday tatagun middum i Absalom.

† **14:30 14:30** Nan barley ya mamangulun madatong ya ahi nan wit.

13 Ya wada han immeh ad Jerusalem ot ena iba"ag i David an inalinay,
Dakolday tinanud Israel an hi Absalom moy pohdondan mumpatul.
14 Ot alyon David hinadan ap'apun munhilbin hiya an wahdi hi ad
Jerusalem di, Mahapul an bumtik ta'u ta mihwang ta'uh pamatayan
Absalom i dita'u ya ta'on on nadan tataguhtuh ad Jerusalem.
15 Ya alyon nadan ap'apu di, Nundadaan amin mangunud i he"a an
patulmi hinan pohdom an ma'at.
16 Ot bumtik da David ya nadan pamilyana ya nadan ap'apun munhilbin
hiya. Mu nan himpulun (10) baalnan imbilangnah ahawana ya nabatidah
ad Jerusalem ta ipapto'da nan palasyu.
17 Ya hidin dimmatongdah nan ma'udin baleh ad Jerusalem ot
umohnongda
18 ot pamanguluwona nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan
guwalyana an i Krete ya i Pelet ya nadan onom di gahut (600) an
titindaluna an i Gat an ni'uyug i hiyah din nalpuwanahdi.
19 Ot alyon David i Ittay an opisyal nadan tindalu an i Gat di, Adi
mahapul an mi'yali'a i da'mi te he"a ya ni'iboble'a ya abuh hitun boblemi.
Mumbangngad'aot eh'a ta nan patul an hi Absalom di punhilbiyam.
20 Te he"a ya on paddungnay ad ugaban ya abuh han immaliyam ot
ta'on hi adi'a mi'yali i da'mi te aggemi bo udot innilay pangipluyanmi. Ot
mumbangngad'aot nimpe ta ipangulum nadan ibbam. Ot hanat hi Apu
Dios di nanongnan mangipapto' i da'yu.
21 Mu alyon Ittay di, Nan wadawadan Dios ya innilana an ta'on on danay
umayam an patulmi ya mi'yaliya' an ta'on on hiyay lummuh ataya'.
22 Ot alyon mon David i Ittay di, Ot nee eta'u mo. Ta ni'yeda mo da Ittay
ya nadan ibbana ya nadan pamilyada.
23 Ya hidin puntaynan da David hi ad Jerusalem ya ahikokoga nadan
tataguhdi. Ot agwaton da David nan wa"el an nungngadan hi Kidron ot
ipluydah nan agge naboblayan.
24 Ya inoy an ta'on on nan padi an hi Sadok ya an namin nadan tinanud
Libay an nun'ibbana an nangdon hinan Kahun an nittuwan nan Hapit
Apu Dios on ni'yeda. Ta inha"adda ni' nan Kahun ot idawat Abiatar
nan i'nongna i Apu Dios* ta inggana ot mapuhupuh nadan tatagu an
tinaynanda nan boble.
25 Ya alyon nan patul i Sadok di, Ibangngadyu tun Kahun an nittuwan
nan Hapit Apu Dios hi boble. Ta maphod'ey panigon Apu Dios i ha"on ya
pumbangadona' ta tigo' hituwen Kahun ya nan iha"adana.
26 Mu wa'e tuwali ta adiya' umipa'amlong i Apu Dios ya ta'omman ot
nundadaana' hinan pohdonan ma'at i ha"on.
27 Ya alyon bon David i Sadok di, He"ay nanginnilah nan ma'ma'at hi ad
Jerusalem ot tigom ta mumbangngad ayu i Abiatar hidi ya in'uyugyu nan
imbabalem an hi Ahimaas ya nan imbabalen Abiatar an hi Jonathan. Ot
hanat maphod hi dumatnganyuhdi.
28 Ta ahi ami umohnong hinan agwatton hinan wangwang an umeh nan
agge naboblayan ta haddo' di ipa'innilam i ha"on.
29 Ot mumbangngad da Sadok i da Abiatar hi ad Jerusalem an inyat-
tangda nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ot miha"addahdi.

---

* **15:24 15:24** Hinadan udum ya agge nibaga an waday ini'nongda mu hay nibaga ya wada nan padi an hi Abiatar.

30 Mu hi David ya agge nunhapatut yaden muntikiddah nadan
nun'ibbana hinan nabillid an nungngadan hi Olibo on mungkogada an
numpunhu'yungda ta pangipatigodah eda umukayungan.
31 Ya waday nangibaga i David an niddum hi Ahitopel i Absalom. Ot
mundasal hi David an alyonay, Apu Dios, pumbalinom nan tugun Ahitopel
hi ma"id ha hilbina.
32 Ya hidin dimmatongdah nan uhhun nan nabillid an uggan pun-
dayawan di tatagu i Apu Dios ya wahdih Husay an tinanud Ark an nanamu
i hiya an nahethet di lubungna ya nahuhupu' di uluna.
33 Ya alyon David i hiyay, Mi'yali'a'e i ha"on ya alinah maligatana' i he"a.
34 Mu mumbangngad'a'eh ad Jerusalem ta em ibaga i Absalom an hiyay
punhilbiyam an umat hinan inatmun nunhilbi i ha"on ya mabalin an
boddangana' hi'on adim iyunnud hinan tugun Ahitopel.
35 Ta'omman ot wahdi da Sadok ya hi Abiatar an bumoddang i he"a. Ta
ibagam i didan namin nan donglom hinan palasyu.
36 Ya nomnomnomom an wahdida nadan duwan imbabaleda an hi
Ahimaas an imbabalen Sadok ya hi Jonathan an imbabalen Abiatar. Ot
diday ahim ituda' an mangipa'innilah nan pohdom an ipa'innila i ha"on.
37 Ot mumbangngad nan gayyum David an hi Husay hi ad Jerusalem
yaden hidiyey dimmatongan bon da Absalom.

16

Hay Namoddangan Siba I David

1 Hidin lina"uhan da David nan uhhun nan nabillid ya wadah Siba
an baal Mepiboset an manmannod i dida. Ya waday duwan dongki
an intakkedahdiy* duway gahut (200) an tinapay ya hinggahut (100)
an nabungul an resin† ya hinggahut (100) an nabungul an ma"atan
bungbunga"an ya han lalat an nattuwan hi bayah.
2 Ya alyon nan patul di, Tanganu on tayyay athitu?
Ya alyon Siba di, Na'en duwan dongki ya itakkayan nadan pamilyam.
Ya nada'en makan an tinapay ya nadan bungbungnga"an ya anon nadan
tatagum ya na'en bayah ya ahi inumon nadan ma"ableh nan awon hinan
na'appudut an agge naboblayan.
3 Ya alyon nan patul di, On daan hi Mepiboset an apapun din ap'apum
an patul?
Ya alyon Siba di, Umman wahdih ad Jerusalem te hay punomnomna ya
mipabangngad i hiya nan pun'ap'apuwan din hi apunan hi Saul.
4 Ya alyon nan patul di, Ot athina'e ya idat'un namin i he"a nan
nipaboltan i Mepiboset.
Ya alyon Siba di, Munhanaa' apu patul ot hanat waday amlongmu i ha"on.

Hay Namihulan Simey I David

5 Hidin dimmatong da David hi ad Bahurim ya wada han tulang din hi
Saul an hi Simey an imbabalen Gera. Ta nidamu ot aga'aganah idut.
6 On nuntopanah David hi batu ya an namin nadan ap'apun munhilbin
hiya ya nadan tindaluna an ta'on on wadada nadan nun'alala'ing an
tindalunan nabinbinahelda.
7 On nun'itkuk Simey di idutna i David an alyonay, Agam ta mamtik'a te
ma"id ha hilbim an tagu an ammunay pumateh taguy innilam.

---

* **16:1 16:1** Hay pangalin di udum hinan intakke ya inhakay. † **16:1 16:1** Nan resin ya hidiye nan namaganan an greyp.

8 Tigom an imballoh damdaman Apu Dios i he"a nan namloham hinan
pun'ap'apuwan Saul ya nan namatayam i hiya ya nadan pamilyana.
Ot neen impaboltana nan pun'ap'apuwam i imbabalem an hi Absalom.
Umman he"a neen pumatepateh tagu ot pa"ihom di nitaguwam.
9 Ya alyon Abisay an imbabalen Seruyah i David di, Tanganu ihya on
athinay panpannapit naen ma"id ha hilbinan tagu i he"a? Aga'e ta e'
putulon di uluna.
10 Mu alyon nan patul di, Undan nganney pi'bibiyangyun imbabalen
Seruyah i ha"on. Alina'e hi idutana' an gapu ta hi Apu Dios di nangiyabulut
ya undan ihya nganne ta'un e mangipadinong i hiya?
11 On ni'mo hanan imbabale' ot pohdonan patayona' ya namama mo
ahan ituwen tinanud Benjamin. Ot undan ihya nganney mabalin ta'u hi'on
hi Apu Dios nimpey nangiyabulut an idutana'.
12 Ot nangamung attog hi Apu Dios hitun holholtapo' ot alina ya hom'ona'
i hiya ya numbalinonah maphod hituwen idutda i ha"on.
13 Ot inayun da David an mange on mun'itnud hi Simey an aganay
idu'idut on nuntopanah batu ya hupu' hi David.
14 Ya hidin dimmatongdah nan wangwang an nungngadan hi Jordan ya
nunhiglay binleda ot mun'ibleda ni' hidi.

Hay Na'at Hidin Numbangngadan Absalom Hi Ad Jerusalem

15 Hi Absalom ya nadan tataguna ya dimmatongda mo tuwalih ad
Jerusalem an nun'ibbadah Ahitopel.
16 Ya immeh Husay an tinanud Ark i Absalom ot alyonan hiyay, Hanat
munnananong di pun'ap'apuwam apu Absalom!
17 Ya alyon Absalom i Husay di, On athituy pangipatigom hi naminhodmu
i David an gayyummu? Tanganu on agge'a ni'yen hiya?
18 Ya alyon Husay di, Aggeya' ni'ye i hiya te hay punhilbiya' ya nan pot'on
Apu Dios ya nan piliyon di an namin an tinanud Israel di punnanonga'.
19 Ya hay oha ya nunhilbiya' i amam hidin hiyay patul ot undan adiya'
bo mabalin an munhilbi i he"a an imbabalena?
20 Ot alyon Absalom i Ahitopel di, Ot teen wahtu ta'u mo ya nganney
itugunmuh aton ta'u?
21 Ya alyon Ahitopel di, Hay atom ya em ilo' nadan baal amam
an imbilangnah ahawana an imbatinan mangipapto' hinan palasyu ta
panginnilaan di an namin an tinanud Israel an numbalin'a hi binuhulna
ta nahamad di dinoldan mi'yen he"a.
22 Ta numpa'ammah Absalom hi allung hinan nundotal an atop nan
palasyu. Ot ilo'na dadiyen mibilang hi ahawan amanahdih nan natoldaan
yaden mangmangmangon di tataguh hunggopanahdi.
23 Ya handi ni' ya unudon di tataguy tugun Ahitopel an ay hanan hi Apu
Dios di alpuwan di tuguna. Ta ta'on on hi Absalom ya unudona an umat
hi nangunudan ni' David hi tuguna.

17

1 Hay oha boh intugun Ahitopel i Absalom ya alyonay, Iyabulutmu ta
mamiliya' hi himpulut duway libu (12,000) an tindalu ta emi pudugon da
David hi mahdom.
2 Ta emi gubaton dida hi ad uwani an na"ableda ya minomnomanda ta
wan gapuh tumakutanda ya bumtikdan namin nadan tatagun nun'ibbana.
Ya pinate' nan patul ya abuh.

3 Ya imbangngad ta'uhtu nadan tataguna te ma"id mo ha mangipangulu
i dida.

Hay Nun'a"ulan Husay I Absalom

4 Ta ma"amlong hi Absalom ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un an
tinanud Israel an nangngol i diyen ninomnom Ahitopel an aton.
5 Mu indani ya alyon Absalom di, Eyu ayagan hi Husay an tinanud Ark
ta donglon ta'u piboy ibagana.
6 Ya hidin immeh Husay ot ibagan Absalom i hiya nan imbagan Ahitopel.
Ot alyonay, Nganne piboy punnomnommu ituwe? On unudon ta'u onu adi
ta'u? Adi ta'u'e ya nganney ibagam hi aton ta'u?
7 Ya alyon Husay i Absalom di, Hinaen tugun Ahitopel ya adi maphod an
eta'u unudon hi ad uwani.
8 Te undan aggem innilan hi amam ya nadan tindaluna ya nala'ingdan
e mi'gubat? Ya atatakutdan umatdah nan hi inan di bear hi'on inibtikday
imbabalena. Ya hay oha bo ya hi amam ya dakol di pinatnanah gubat ot
innila' an adi middum hinadan tatagunah nan mahdom.
9 Ot ad uwani ya innila' an wahdin nipa"e hinan lingab onu hinan
kumpulnan ena ipa"ayan. Ot onha mamanguluh amam an mangubat
hinadan tatagum ta waday mate ya donglon'en di tataguh diyen ma'at ya
alyonday, Umman na'abak mahan nadan tatagun Absalom.
10 Ta ta'on mo on nadan nun'atulid an tatagum an ay layon an ma"id ha
takutda ya tumakutda mo te an namin ta'un tinanud Israel ya innila ta'un
nala'ing hi amam an mi'gubat ya natulid nadan tataguna.
11 Ot hay itugun'u ya amungom nadan ibba ta'un tinanud Israel an
mihipun hi ad Dan ta ingganah ad Beerseba. Ta dakkodakkol ta'u an e
mi'gubat an umat hi dinakol di panag* hinan baybay an adi mabilang. Ya
he"ay mangipangulun da'mi.
12 Ta e ta'u gubaton dida an ta'on on idanay awadanda. Ta abakon ta'u
dida ta mipaddungdah nan dulnu an magahdan namin hinan luta ta ma"id
ha mabati i dida.
13 Ya ta'on on eda mipa"e i ha boble ya an namin ta'un tinanud Israel ya
eta'u inohha'ohhan tinayunan nan binattun aladna ya nundidihhanon ta'u
an ginuyud ta way aton diyen alad an matukad.
14 Ya inyunnud Absalom ya nadan ibbana an tinanud Israel i diyen
intugun Husay. Ta athidiy na'at te adi pinhod Apu Dios an ma'unud nan
nipto' an intugun Ahitopel ta way atonan manadag i Absalom.

Hay Binumtikan David

15 Ot pi'bagon Husay an e ibagah nadan padi an da Sadok i Abiatar
nan intuguna ya nan intugun Ahitopel i da Absalom ya nadan ap'apun
di himpahimpamu'un an tinanud Israel.
16 Ot alyonan diday, Agayu ta ituda'yu ha e mangibagan David an adida
mun'iyan hi ad uwanin hilong hinan way agwaton hinan wangwang
an umeh nan agge naboblayan. Mu mahapul an umagwatda te alinah
ma'akhupanda ya pinateda nan patul ya an namin nadan tatagun
nun'ibbana.
17 Da Jonathan i Ahimaas ya wahdidan munmunhod hinan way obob
an nungngadan hi En-Rogel te adida pohdon an waday manigo i didah
ad Jerusalem. Ta han baal an babai di uggan e mangibagan didah nan
ma'ma'at on ahida e ibagan David.

---

* **17:11 17:11** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal.

18 Mu wada han mangmangilog an lala'i an nanigon dida ot ena
ipa'innilan Absalom. Ta hidin na'innilaan da Jonathan i Ahimaas ot
bumtikda ot umeda i han balen han taguh ad Bahurim an waday bubun
hinan lita"angana. Ot mipa"edahdi.
19 Ot ha"uban nan ahawan diyen tagu nan bubun. Ot ihapenahdi nan
ilik hi uhhun diyen inha"ubna ta ma"id ha nanginnilan waday nipa"ehdi.
20 Ta hidin immali nadan intuda' Absalom i diyen bale ot mahmahandah
nan babai da Ahimaas i Jonathan ya alyon nan babai di, Immedan
inagwatda nan wangwang.
Ot eda punhama' dida mu ma"idda ot mumbangngaddah ad Jerusalem.
21 Ta hidin immeda ot bumudduh mohpe da Jonathan i Ahimaas hinan
nipa"ayanda ot umedah awadan da David ot ibagadan hiya nan intugun
Ahitopel. Ot alyonday, Awigingonyu ta agwatonyu nan wangwang.
22 Ot agwaton da David ya nadan tatagunah diyen wangwang an nungn-
gadan hi Jordan i diyen nahdom ta hidin mun'abigat ya napuhupuhda an
ma"id ha nataynan i dida.
23 Ya hidin na'innilaan Ahitopel an agge inunud Absalom nan tuguna
ot mitakkeh nan dongkina ot umanamut hi bobleda. Ot ipanuhna nan
nunhituwana ot ahi mumbitkol ot mate. Ot ilubu'dah nan nilubu'an di
a'ammodna.

Hay Dimmatongan Da David Hi Ad Mahanaim

24 Indani ya dimmatong da David hi ad Mahanaim yaden inagwat bon
da Absalom ya nadan tataguna nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
25 Ya hay pinto' Absalom hi nabaktun opisyal nadan tindaluna an
nihukkat i Joab ya hi Amasa an imbabalen han hi Jeter an tinanud Ismael
an inahawanah Abigail an imbabalen Nahas an hi ibban Seruyah. Hi
Seruyah ya hiyay hi inan Joab.
26 Ta da Absalom ya nadan tataguna ya nungkampudah ad Gilead.
27 Yaden da David ya hidin dimmatongda hi ad Mahanaim ya inapngan
Sobi an imbabalen Nahas an tinanud Ammon an numbobledah ad Rabbah
ya hi Makir an imbabalen Ammiel an i Lo-Debar ya hi Barsillay an i
Rogelim hi ad Gilead.
28 Ot pun'iyeday uloh ya duyu ya banga ya ta'on on nadan makan an
umat hi wit ya barley ya alina ya nahanglag an wit ya nadan udum an
bi'ni
29 ya danum di iyukan ya nadan kalnero ya gatas di baka. Te inniladan
nun'a'ableda ya nun'a'aganganda ya nun'a'uwohda hi awadandah nan agge
naboblayan.

18

Hay Na'abakan Absalom Ya Hay Natayana

1 Inamung David nadan tataguna ot godwogodwona didah hinlilibu
(1,000) ya hinggagahut (100). Ta hinan hinlibun (1,000) tindalu on waday
opisyalda ya atbohdih nan hinggagahut (100) an waday opisyalda.
2 Ot puntuluwona dida ta impangulun Joab di ohan grupu ya hi Abisay
di oha ya hi Ittay an i Gat hinan mi'atlun grupu. Ot alyona i diday, Ta'on
on ha"on ya mi'yaliya' i da'yun e mi'gubat.
3 Mu alyon nadan tindalun hiyay, Adi'a mi'yalin da'mi te immannung an
he"ay nabalol hinadan binuhul an ta'on on ma'abak ami ta bumtik ami ya
ma"id ha hilbina i dida. Ya ta'on hi godwa i da'miy mate ya ma"id damdama

17:25 17:25 1 Chronicles 2:17

ha hilbina i dida. Te hay balolmu i dida ya paddungnay himpuluy libun
(10,000) tindalu. Udu'dul di namaag ya immohnong'ah boble ta wada'ey
mahapulmi ya impiyalim.
4 Ot alyon David di, Ot nan innilayun maphod hi ato' ya hiyay inat'u.
Ta timma'dog hinan way geyt yaden ume nadan tindalunan nagodwag-
odwada nimpeh hinlilibu (1,000) ya hinggagahut (100).
5 Ya initkuknan nangibaga i da Joab ya hi Abisay ya hi Ittay an alyonay,
Tigonyu bahan ta adiyu patayon hi Absalom. Ya an namin nadan tindalu
ya dingngoldah diyen imbaganah nadan opisyalda.
6 Ta immeda ot munggugubatdah nadan ibbadan tinanud Israel an
tindalun Absalom hinan muyung hi ad Epraim.
7 Ya inabak nadan tindalun David nadan ibbadan tinanud Israel ta
nunnaud di nate i dida i diyen algo an umeh baintiy libu (20,000).
8 Ya ta'on on hinan udum an boblen di tinanud Israel ya nunggugubatda
damdama mu dakdakkol di nun'a'ateh nadan muyung* i diyen algo mu
hay nateh nan nunggugubatanda.
9 Ya dinamun Absalom nadan tindalun amana ot bumtik an nuntakkeh
mul.† Mu hidin mala"uh nan mul hinan kayiw an oak ya nihabut di ibu'
Absalom hinan hapang ot inayunan muntattayun yaden mamtik nan mul
an nitakkayana.
10 Ta waday ohah nadan tindalun David an nanigo ot ena ibagan Joab
an alyonay, Umman tinigo' hi Absalom an nuntattayun hinan kayiw.
11 Ya alyon Joab di, Tanganu onmu tinigo ya aggem pinate? Unhaot
mun'am'amlonga' an mangdat i he"a hi himpulun (10) gumo' an pihhu ya
nan balikis di opisyal.
12 Mu alyon diyen tagu i Joab di, Ta'omman ahan di idattana' hi hinlibuy
(1,000) gumo' an pihhu mu adi' mahan patayon nan imbabalen nan patul.
Te dingngol'u nan imbagan nan patul i he"a ya hi Abisay ya hi Ittay
an inalinay, Nomnomnomona' bahan ta ihwangyu nan imbabale' an hi
Absalom.
13 Ot gulatna ta pinate' ya undan ihya adi ma'innilaan nan patul. Ya
innila' an bokon he"ay mabahulan te ha"on.
14 Ya alyon Joab di, Ma"id mahan nee ha hilbin di pi'hapitan i he"a.
Ot alanay tuluy pahul ot umeh awadan Absalom ot gayangona an
inipto'nah puhuna yaden nanongna an nuntattayun hinan kayiw.
15 Ot umalida boy himpulun (10) tindalun Joab ot punhinggagayanganda
damdamah Absalom ot mate.
16 Ot ipagangoh Joab nan tangguyub ta idinong nadan tindalun mamdug
hinadan ibbadan tinanud Israel.
17 Ot alanda nan adol Absalom hinan hapang ot ogahonda i han ongal
an bituh nan muyung ot tabbunandah dakol an batu.
Ot logmon attog nadan impangulun Absalom an tinanud Israel di butik
ot inayundan mumpangamut hi numpunhituwanda.
18 Hidin mataguh Absalom ya e numpa'amma i han ongal an tu"ud
hidih nan Nundotal an Lutan di Patul‡ ta panginomnomnomandan hiya.
Ta nitudo' di ngadanahdi te hay punnomnomna ya ma"id damdama ha

* **18:8** **18:8** Nan dakdakkol di nun'a'ateh nadan muyung ya pohdonan ipa'innilana ya ma"id ha mapto' ya hay inyateda ya gapuh nadan atatakut an animal onu nun'a'agahda onu nun'a'ahablutdahdih nan muyung. † **18:9** **18:9** Nan mul e ya hidiye nan imbabalen nan tinangbalan di dongki an kabayu. ‡ **18:18** **18:18** Nan Nundotal an Lutan di Patul ya hi ad Sabeh. Hidin Hopapna 14:17

imbabalenah lala'i hi mamunat hi ngadana.§ Ta ingganah ad uwani ya nanongnah diyen nginadananda hi Panginomnoman i Absalom.

Hay Nanginnilaan David An Nate Hi Absalom

19 Nan imbabalen Sadok an hi Ahimaas ya alyona di, Maphod on e'
ipa'innilah nan patul hituwen nangihwangan Apu Dios i hiyah nadan
binuhulna.
20 Mu alyon Joab di, Bokon ni' he"a di e mangipa'innila ituwe hinan patul
te nate nan imbabalena.
21 Indani ya alyon Joab hinan baal an i Kus di, Eka ta em ipa'innilah nan
patul nan na'at. Ot munyu"ung nan baal hi punlispituna i Joab ot ahina
tagtagon an mange.
22 Indani ya impapilit Ahimaas an alyon i Joab di, Ta'on on nganney ma'at
ya hanat iyabulutmun mipduga' hinan i Kus.
Ya alyon Joab di, Tanganu onmu ipapilit an umen imbabale an ta'on on
ma"id ha gunggunam?
23 Ya alyon Ahimaas di, Ta'omman on ma"id mu ta iyabulutmun umeya'.
Ta lo'tat ya initbal Joab ot umeh Ahimaas an puntagtagna an ini'wanah
nan nundotal ot la"uhana nan baal an i Kus.
24 Ya hi David ya wahdin um'umbun hinan numbattanan nan nundinom-
mang an geyt i diyen boble. Ya nan guwalya ya immeh nan nundotal an
atop dadiyen duwan binattun alad diyen boble ta e mummangmangmang
ya tinigona han tagun muntinnagtag an mangali.
25 Ta muntukuk hinan patul an pun'ibaganah diyen tinigona. Ya alyon
David di, Wa'e ta oha ya maphod di iyalinan ipa'innila.
Ya hidin mun'ihaggon hidiyen tagu
26 ya minangmang bon nan guwalya di ohan tagun muntinnagtag an
mangali. Ot alyona boh nan patul di, Umman tuwe boy ohan tagtagtagona.
Ya alyon bon nan patul di, Alina man ya maphod damdama boy
ipa'innilana.
27 Ya alyon nan guwalya di, Ot teen ay hanan hi Ahimaas an imbabalen
Sadok nan namangulu te hay panagtagna.
Ya alyon David di, Hi Ahimaas ya maphod an tagu ot maphod boy
ipa'innilanan ha"on.
28 Ta hidin hiyah dimmatong hi Ahimaas ya muntukuk hinan patul an
alyonay, Nangabak ta'u apu patul. Ot munyu"ung hi hinangngab David
ot alyonay, Madayaw hi Apu Dios an unudon ta'un tinanud Israel te
impa'abakna nadan tatagu an mi'buhul i he"a.
29 Ya alyon nan patul di, On mataguh Absalom?
Ya alyon Ahimaas di, Hidin intudaa' i Joab an umalihtu ya tinigo' an
ma'amu"amung nadan tatagu mu agge' innilay gapuna.
30 Ot pa'ohnongon ni' David hinan pangngelna ot umohnong hi Ahimaas.
31 Ta dimmatong hidiyen baal an i Kus ya alyona boy, Hanat maphod hi
em pangngolan apu patul hinan na'at. Te hi Apu Dios ya inihwang da'a hi
ad uwanin algo hinadan mi'buhul i he"a.
32 Ya alyon bon nan patul i hiyay, On mataguh Absalom?
Ya alyon nan baal di, Hanat hay ma'at hinadan binuhulmu ya an namin
nadan mangat hi adi maphod i he"a ya umatda i diyen mangilog an lala'i.
33 Ya innilan mon nan patul nan na'at hinan imbabalena ta nunhigla an
minomnoman ta mangeh nan kuwartu hinan baktun nan binattun alad an

§ **18:18 18:18** Hinan 2 Samuel 14:27 ya nibaga an waday opat hi imbabalen Absalom an tuluy linala'i ya oha an babai mu hay alyon di udum ya ma"id ha mapto' ya nateda.

mungkoga an alyonay, Anakkaya an imbabale'! Udu'dul di ha"on di nate ta bokon he"a an imbabale' Absalom.

19

Hay Na'at Hidin Nagibbuh An Nunggugubatda

1 Nipa'innila i Joab an nunnaud an umukayungan nan patul an kogakogaanah Absalom.
2 Ya hidin dingngol nadan tindalu an nunnaud di umukayungan nan patul i diyen na'at hinan imbabalena ya na'aan di amlongdah nan nangabakanda i diyen algo.
3 Ta namaaggot dindinnonganda ot mibangngaddah ad Mahanaim hi bainda ot adida mumpatpatigo ta ayda na"abak hi gubat.
4 Yaden hi David ya aganah kogakoga an hinophopanay angahna on pun'olotnan pun'ibagay ngadan imbabalenan hi Absalom an alyonay, Mahmo"an imbabale, Absalom.
5 Ta nahnan hi Joab ot umeh nan kuwartun awadan David ot alyonan hiyay, Ad uwanin algo ya binain da'mi an titindalum an nangihwang i da'yu hinadan imbabalem ya nadan ahawam ya ta'on on nadan imbilangmuh ahawam.
6 Undan ongal di naminhodmuh nadan humihiwon he"a mu hay naminhodmuh nadan mangihakit i he"a? Hinaen inatmu ya impatigom di adim pangibilang hinadan tindalum ya nadan opisyalda. Onha da'mi nin di nate ta hi Absalom di matagu ot wanin an ma"amlong'a.
7 Ot eka ta em ihaphapitan nadan tindalum. Te adim'e ya ibaga' tee an hi ad uwanin hilong ya mumpapange amin namin ta ma"id ha ohah mabati. Ot undan mahan adi nunhiglah naen ma'at hi nitaguwam.
8 Ta immeh David ot e umbun hinan way geyt diyen boble. Ta hidin dingngol nadan tataguna an wahdi nan patul an inumbun hinan way geyt diyen boble ot eda ma'amung hi awadana.

Hay Numbangngadan David Hi Ad Jerusalem

Mu nadan udum an tinanud Israel an niyunud i Absalom ya binumtikda ot mumpanganamutda.
9 Ya an naminda ya munhahapitda an alyonday, Hi David an patul ta'uy nangihwang i dita'uh nadan i Pilistia ya nadan udum an binuhul ta'u. Mu gapu i Absalom ya binumtik ta tinaynana tun boble.
10 Mu teen nateh gubat hi Absalom an pinili ta'un patul ot undan adi mabalin an ibangngad ta'uh David an patul ta'u tuwali?
11 Ya dingngol David hidiye ot ituda'nay e mangibagah nadan padin da Sadok i Abiatar ta eda ibagah nadan mangipangpanguluh nadan tinanud Judah ta alyondan diday, Alyon nan patul di, Tanganu on da'yuy ma'udin munnomnom an mangipabangngad i ha"on hinan nunhituwa'?
12 Nomnomonyun ohay tinanud di nalpuwan ta'u. Ya tanganu on da'yuy ma'udin mangipabangngad i ha"on an mumpatul?
13 Ot ibagana i dida ta eda alyon i Amasa di, Alyon nan patul i he"a di, He"a ya waday nunhinagiyanta. Ot dusaona' i Apu Dios hi'on bokon he"a di mun'ap'apuh nadan opisyal di tindalu ta mihukkat'a i Joab.
14 Ya an namin nadan tinanud Judah ya nun'oh'ohhada ot ituda'day e mangipa'innilah nan patul ya nadan nun'ibbana ta umanamutdah ad Jerusalem.

15 Ya hidin umanamutanda an wadada moh nan wangwang an nungngadan hi Jordan ya na'amung nadan tinanud Judah hi ad Gilgal ta eda damuwon dida ya binoddanganda didan umagwat hinan wangwang.
16 Ya hi Simey an i Bahurim an imbabalen Gera an nalpuh nan tinanud Benjamin ya inawigingna damdaman ni'yen dida an e nanamu hinan patul hinan wangwang.
17 Ya hay nun'ibbana ya umeh hinlibun (1,000) nalpuh nan tinanud Benjamin. Ya ta'on on hi Siba an baal ni' din hi Saul ya nadan himpulut liman (15) imbabalenan linala'i ya nadan baintin (20) baalna ya ni'yedan e nanamu hinan patul.
18 Ta immedah nan agwatton ot eda bumoddang an mangi'agwat hinadan pamilyan nan patul ya inatdan namin nan pohdon nan patul an ipa'at i dida.

Hay Nangipatigan David Hi Ulena I Simey

Hidin e umagwat nan patul hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ya immeh Simey an imbabalen Gera ot e munyu"ung hi hinangngabna.
19 Ot alyonay, Hanat pakawanona' hinan numbahula' i he"ah din nanaynanyuh ad Jerusalem. Ta adim bahan nomnomnomon hidiyen inat'un he"a.
20 Abuluto' an numbahula' i he"a ta hiya nan ha"on di namanguluh nadan tinanud Joseph an immalin e manamu i he"a apu patul.
21 Mu himmapit hi Abisay an imbabalen Seruyah ot alyonay, Lebbengnan mipapate'a te inidutam nan pinto' Apu Dios an patul.
22 Mu alyon David di, Nunhigla ayu mo ahan an imbabalen Seruyah. Undan adiyu nomnomon nan numbangngada' an patul di tinanud Israel hi ad uwanin algo? Ta ma"id ha mipapateh ad uwani.
23 Ot alyon nan patul i Simey di, Ha"on tee di mangibaga an adi'a mipapate.

Hay Nangipatigan David Hi Ulena I Mepiboset

24 Hi Mepiboset an apapun Saul ya ni'ye damdama an e nanamuh nan patul. Mu nihipun hidin nakak da David hi ad Jerusalem ya aggena impapto' di adolna an ag'aggena inulahan di hukina ya aggena linaba'an di lubungna ya ta'on on nan balbasna ya aggena inupuhan.
25 Ta hidin immalin nalpuh ad Jerusalem ta ena damuwon nan patul ya alyon nan patul i hiyay, Tanganu on'a agge ni'yali i ha"on Mepiboset?
26 Ya alyon Mepiboset di, Inlayahana' hinan baal'u an gapu ta napilaya'. Inali' ahan i hiyay idadaana nan dongki an itakkaya' ta mi'yaliya' mu aggena inat nan imbaga'.
27 Onnot on nan bokon immannung di imbagana i he"a an alyonay adi' pohdon an mi'yali. Mu he"a ya umat'ah nan anghel Apu Dios i ha"on. Ot atom nan innilam an maphod.
28 Te unhaot lebbengna tuwalin impapate da'min namin an pamilyan ama an ta'on on ha"on. Mu onnot on inidduma' i he"a hinadan panganom hi baleyu. Ot undan nganne nan e' ibaga i he"a?
29 Ya alyon David di, Adi mahapul an adukkayontay punhapitantah nan inomnomam. Ot hay ninomnom'u ya godwonyu i Siba nadan lutan indat'un hiya.
30 Mu alyon Mepiboset di, Ta'omman attog ya indatmun namin i Siba mu ta athitu tee an numbangngad'a an mapmaphod.

31 Ya immali damdamah Barsillay an i Gilead an nalpuh ad Rogelim ot e
midamuh nan patul ya inibbaana dida an umagwat hinan wangwang an
nungngadan hi Jordan.
32 Hi Barsillay ya amamma mo an nawaluy (80) tawona. Ya hiya ya
kakaddangyanan an tagu ya ongal di imboddangnah nan patul an umat hi
nangidatanah makan i didah din awahdidah ad Mahanaim.
33 Ta hidin eda umagwat hinan wangwang ya alyon David i hiyay,
Mi'yali'an ha"on hi ad Jerusalem ta ha"on di mangipapto' i he"a.
34 Mu alyon Barsillay di, Ta'omman on adiya' mi'yali te amammaa' mo
damdama.
35 Te nawalu (80) mo tayyay tawon'u ya higana' mo nadan
pun'am'amlongan. Ya ta'on on nadan makan ya ma'inum ya ma"id mo
ha tamtamna i ha"on. Ya ta'on on nan e pundongolan hi mun'aphod an
kanta ya adi' mo hanguton dadiye. Mun'idduma' mannot hi punligatam.
36 Ot adi mahapul an atom di athidin ha"on. Hay pohdo' ya mi'yagwata'
i he"ah tun wangwang
37 ya ahiya' numbangngad hi boblemi ta hidiy ataya' ta milubu'a' hinan
nilubu'an di a'ammod'u. Mu wahtu tun imbabale' an hi Kimham an hiyay
pi'yaliyom ta hiyay pangatam hinan maphod an atommot i ha"on.
38 Ya alyon nan patul di, Maphod ta mi'yalih Kimham i ha"on ta nan
pohdom an pangipapto"un hiya di hiyay ato'. Ya ta'on damdama on he"a
ya ato' nan pohdom an ato' i he"a.
39 Ot umagwatdan namin hinan wangwang ot mun'awwalan da Barsillay
hinan patul ot ahi umanamut hi Barsillay.

Hay Nunhahannuwan Nadan I Israel Ya I Judah

40 Ta in'uyugdah Kimham hi immagwatanda ot umedah ad Gilgal. Ya an
namin nadan tindaluh ad Judah ya hay godwan nadan ibbadan tindaluh
ad Israel ya inibbaanda nan patul an immagwat.
41 Ya hidin immanamut nan patul ya wa'e on wadaday immalin i Israel
on alyonday, Tanganu on nadan ibbamin i Judah di namangulu an immalin
nangiyagwat i he"a ya nadan pamilyam ya i'ibbam hinan wangwang?
42 On alyon nadan i Judah di, Manu'e ya nihaggon di nitulanganmih tun
patul. Ya tanganu on ayu bumungot i nae te undan waha indatna i da'mih
bino'lami? Ya agge ami attog numbagah anonmih nan patul.
43 Ya alyon nadan i Israel di, Umman himpulu (10) amin tinanud hinan
pumpatulan David. Ta hiya nan unhaot lebbengnan da'miy e mangi'uyug
hinan patul. Ya undan aggeyu innilan da'miy namangulu an nunnomnom
an pumbangngadon ta'u nan patul?
Ya adida idinong an humanahannu ta lo'tat mahan ya abubungot di aton
nadan i Judah an humapit.

20

Hay Agge Nangabulutan Seba I David Hi Patul

1 Wada han i Gilgal an mabambannungot an hay ngadana ya hi
Seba an imbabalen Bikri hinan tinanud Benjamin an impagangohna nan
tangguyub ot tumkuk an alyonay, Da'yun i'iba' an tinanud Israel.* Way

* **20:1 20:1** Hi Seba ya imbilangnah tinanud Israel nadan nunhituh nangappit hi huddo'na an tinanud Israel an gapu ta himpuluy tinanud di wadahdi ya duwa ya abuh hinan tinanud Israel an wadah nangappit hi muyyadna an alyonday hi ad Judah.

ohaot attog on immanamut te undan nganne peman tuwaliy niyatan ta'u
i David an imbabalen Jesse?
2 Ya inyunnud nadan i Israel ot mi'yedah nan imbabalen Bikri an hi
Seba. Mu nadan tinanud Judah an ni'yagwat i David hinan wangwang
an nungngadan hi Jordan ya innaynayundan ni'ye i David ta ingganah ad
Jerusalem.
3 Ya hidin dimmatong hi David hinan palasyu hi ad Jerusalem ya ena
inhiwwe nadan himpulun (10) baalnan imbilangnah ahawana i han ohan
bale. Dadiye nadan tinaynana ta diday nangipapto' hinan palasyu. Ot
ipaguwalyana nan balen niha"adanda ya indatnay mahapulda mu adina
ilo' dida ta ayda attog nabalu ta hidiy immo'ohnonganda ta ingganah
natayanda.

Hay Namatayan Joab I Amasa

4 Impa'ayag David hi Amasa ot alyonan hiyay, Eka ayagan an namin
nadan tindalun tinanud Judah ya inamungmu didahtu hi ohhandi.
5 Ot makak hi Amasa mu nala"uy tuluy algo an hidiye nan imbagan nan
patul an a'amunganda ya agge numbangngad.
6 Ot ipa'ayag mon David hi Abisay ot alyonay, Mundadaan'a ta ipangulum
nadan tindalu' ta eyu unudon hi Seba te alina ya iyal'alanay pama"ihna i
dita'u mu hi Absalom. Te indani ya binumtik i ha boblen nahamad di
aladna ya naligat hi e paniliwan i hiya.
7 Ya ta'on on hi Joab ya nadan guwalyan nan patul an i Keret ya i Pelet
ya an namin nadan tindalun nan patul ya impangulun Abisay dida ta eda
unudon da Seba.
8 Ya hidin dimmatongdah nan ongal an batuh ad Gibeon ya nun-
dadammudan da Amasa. Ya hi Joab an nunlubung hi lubung di tindalu ya
wahdiy inhikotnan hinalung an nagah nan lutah din ena dinamuh Amasa.
9 Ot alyonan Amasa di, Ma"amlonga' an nanigon he"a ibba'. Ot inayunan
idon di winawwan an ta'lenah balbas Amasa ta pun'apnganan hiya.
10 Mu hi Amasa ya aggena tinigo nan hinalung an inodnan Joab hinan
ohan ta'lena. Ta initwik Joab hidiyeh putun Amasa ot bumudduy putunah
nan luta. Ot inayunan mate an ta'on hi aggena impidwan initwik.
Ot taynan da Joab an hinagi i Abisay hi Amasa hidih nan natayana ot
eda pudugon hi Seba.
11 Ya nan ohah nadan tindalun nun'ibban Joab ya timma'dog hinan way
adol Amasa ot alyonay, Nadan naminhod i David ya hi Joab ya ma'ayu ta
mitnud ta'un Joab.
12 Ta niwagillang nan adol Amasa an mun'ayuh di dalanah nan gawwan
di kalata. Ya hidin tinigon diyen tindalu an a'am'amungan nadan tatagun
mala"uh ot guyudonah nan pangngelna ot hophopanah luput.
13 Ta hidin na'aan nan adol Amasa hinan kalata ya mun'itnudda mohpe
nadan tatagu i Joab an e mangunud i Seba.
14 Mu hi Seba ya immeh nadan boblen di tinanud Israel ta ingganah
ad Abel-Bet-Maakah. Ya an namin an tinanud Bikri ya na'amungda ot
mitnuddan hiya.
15 Ya hidin dingngol nadan tatagun Joab an wahdi da Seba hi ad Abel-Bet-
Maakah ot eda li"ubon hidiyen boble. Ta nuntababda nan way binattun
alad ta pumpattukandan mama"ih i diyen alad.

Hay Nangihwangan Han Babai Hi Bobleda

16 Wada han nanomnoman an babain tinumkuk an alyonay, Ibagayu i
Joab ta umalihtu ta waday ibaga' i hiya.

17 Ta hidin immeh Joab ya alyon diyen babai di, On he"ah Joab?
Ya alyon Joab di, O ha"on.
Ya alyon bon nan babai di, Donglom tun ibaga'.
Ya alyon Joab di, O agam.
18 Ya alyon nan babai di, Handidan a'ammod hidin kanaman ya alyonday, Wada'ey adiyu pun'u'unnudanan ya imme ayuh ad Abel ta eyu donglon di itugundahdi. Ta athidiy ugganda aton an mangipanuh hi ma'ma'at.
19 Te hituwen boblemi ahan di malinggop ya da'mi ahan di na'na'unnud an tinanud Israel. Ya tanganu onyu pohdon an dadagon tun boblen indat Apu Dios?
20 Ya alyon Joab di, Bokon attog athinay ninomnommi.
21 Te hay emi tigon ya hi Seba an imbabalen Bikri an niha"ad hinan nun'abillid an boblen di tinanud Epraim te hiyay nangipanguluh nadan nungngoheh nan patul ta'u an hi David. Hay pohdo' ya iyaliyuh naen tagu i da'mi ta umaan amihtu.
Ya alyon nan babai di, Haddonyu ta ibkahmiy ulunan da'yuhna hi bahhel nan alad.
22 Ot umeh diyen babai ot ena ibagah nadan tatagu ta putulonday ulun Seba. Ot ibkahdah bahhel nan alad hi awadan da Joab.
Ot ipagangoh Joab nan tangguyub ta panginnilaan nadan tatagun umanamutda mo. Ot mumbangngad piboh Joab hi awadan nan patul hi ad Jerusalem.

Nadan Opisyal Di Tindalun David

23 Hay nabaktun opisyal nadan tindalun di tinanud Israel ya hi Joab. Ya hi Benayah an imbabalen Jehoyada di ap'apun nadan i Krete ya i Pelet an guwalyan nan patul.
24 Ya hi Adoniram di ap'apun nadan manigoh nan mumpuntamu ya hi Jehosapat an imbabalen Ahilud di mi'hapit hinan patul ya mangipa'innilah nadan tataguh nan pohdona an ma'at.
25 Ya hi Seba di sekretali.† Ya da Sadok i Abiatar di nabaktun padida.
26 Ya hi Ira an tinanud Jair di oha bon padin David.

21

Hay Natayan Nadan Tinanud Saul

1 Hidin numpatulan David ya wada han natuntunud an tuluy tawon an bitil. Ta nundasadasal hi David i Apu Dios ya timbal Apu Dios an alyonay, Manu'e hi waday bitil ya gapuh nan inat din hi Saul ya nadan tinanudna te impapatena nadan i Gibeon.
2 Dadiyen i Gibeon ya bokon tinanud Israel mu dida nadan nabatin tinanud Amor an nangibagaan nadan tinanud Israel hi ihwangda dida. Mu hidin hi Saul di patul ya enaot ipapatey dakol i dida an gapu ta bokonda ibban tinanud Israel.
Ta impa'ayag David nadan i Gibeon
3 ot alyonan diday, Nganney pohdonyuh ato' i da'yu ta linglingonyu nadan numbahulanmin da'yu ta alina ni' ya pumhod di punnomnomyun da'min tatagun Apu Dios.
4 Ya alyonday, Nan hakit di nomnommi i Saul onu nadan tinanudana ya adi mahukkatan hi pihhu onu balitu'. Ya adi mabalin an iballohmih nan emi pamatayan hi kumpulna i da'yun tinanud Israel.
Ot alyon David di, Ot nganne moy pohdonyuh ato'?

† **20:25 20:25** Hinan 8:17 ya hi Serayah di sekretali.

5 Ya alyonday, Hituwen hi Saul an namateh nadan ibbami ya nunnom-
nom an ma"idon da'mih tun bobleyun tinanud Israel
6 ta hiya nan pohdonmin iyukodmun da'miy pitun linala'in tinanudna ta
emi patayon hinan pundayawan i Apu Dios hi ad Gibeah an boblen din hi
Saul an pinto' Apu Dios.
Ot abuluton David dadiyen imbagada.
7 Mu gapuh din nunsapataan da David i Jonathan ya aggena initbal an
pi'patedah Mepiboset an imbabalen Jonathan.
8 Ta hay initbal David ya nadan duwan linala'in imbabalen da Saul i
Rispah an imbabalen Aya an da Armoni ya nan oha bon hi Mepiboset.
Ya inyabulutna bo nadan liman linala'in imbabalen da Merab i Adriel.
Hi Merab ya imbabalen Saul ya hi Adriel e ya imbabalen Barsillay an i
Meholah.
9 Ta inyukodna didah nadan i Gibeon ot eda patayon didan namin hinan
nabillid an pundayawan i Apu Dios hidin hiyah nihipun di ahigapas di
barley.
10 Ya hi Rispah an hi inan da Armoni i Mepiboset ya ena inyallung han
langgut hinan uhhun nan batu ta punhidumana an mangadug hi adol
nadan nate. Ta nihipun hidin hiyah ahigapas ta ingganah din inhipunan
umudan ya inadugana didah nan mahdom ya nan mapatal ta adi anon di
hamuti ya nadan mungkaddapan hinan luta di adol dadiyen nate.
11 Ta hidin dingngol David hidiyen inat Rispah an baal an nibilang hi
ahawan Saul
12 ya nipanomnom i hiya din natayan da Saul an hin'ama i Jonathan.
Te hidin namatayan nadan i Pilistia i dida hinan billid an nungngadan hi
Gilboa ya eda intattayun didah ad Bet-San an uggan a'amungan di tatagu.
Ot umeda nadan i Jabes an wah ad Gilead ot eda ibtik nan adol da Saul i
Jonathan hinan nangitattayunanda ot iyanamutda.
13 Ta hiya nan e impa'alan David nadan ba'ag da Saul i Jonathan. Ot eda
pi'yala nadan adol dadiyen pitun tinanud Saul.
14 Ot ena ipilubu' dadiyen tungal hinan lubu' din hi aman Saul an hi Kis
hi ad Selah an ohan boblen nadan tinanud Benjamin. Ot atondan namin
nan imbagan nan patul i dida hi atonda. Ta hidin nalpah an inatdahdi ya
dingngol mohpen Apu Dios nan dasal nadan tatagu ta napogpog nan bitil.

Hay Nangihwangan Abisay I David

15 Indani ya ginubat bon nadan i Pilistia nadan tinanud Israel. Ya hi
David di nangipanguluh nadan tindaluna ot eda mi'gubat ta inggana ot
ma"ableh David.
16 Ta hi Isbi-Benob an tinanud Rapa* ya enaot patayon hi David. Ta
inodnana nan gombang an pahulna an hay damotna ya umeh tulu ta han
godway kilu. Ya inhikotna nan pa"apyan ispadana.
17 Mu immalih Abisay an imbabalen Seruyah an bimmoddang ot
patayonah diyen i Pilistia. Ta nihipun i diye ya imbagadan David ta adi mo
mi'mi'yen e mi'gubat. Te adida pohdon an mama"idanda an tinanud Israel
hi patul te athidi'ey ma'at ya paddungnay madop nan dilagda an tinanud
Israel.

Hay Nangabakan Da David Hinadan I Pilistia

18 Indani ya wada boy e ni'gubatan nadan tinanud Israel hinadan i Pilistia
hi ad Gob. Ta hidiy namatayan nan i Husa an hi Sibbekay i Sap an ohah

* **21:16 21:16** Hanadan tinanud Rapa ya dida nadan o"ongal an tatagu.

nadan tinanud Rapa. Hi Sibbekay ya ohah nadan tindalun di tinanud
Israel.
19 Ya i han oha bon ni'gubatan nadan tinanud Israel hinadan i Pilistia hi
ad Gob ya pinaten Elhanan an imbabalen Jair an i Bethlehem nan i Gat an
hi Goliat† an hay pa'on di pahulna ya umat hinan ulluwan di pun'ablan di
inongalna.
20 Ya hidin wada boy gubat hi ad Gat ya wada han ongnga'ongngal an
tagun tinanud Rapa an hinonnom di gamat di ta'lena ya hukina ta baintit
opat (24) an namin di gamatna.
21 Mu hidin inangitna nadan tinanud Israel ya immeh Jonathan an
imbabalen Simea an hi ibban David ot patayona.
22 Ta danaen opat an tinanud Rapa hi ad Gat ya pinaten da David hinadan
tindaluna.

22

Hay Kantan David Hidin Nangabakanda
(Psalm 18:1-15)

1 Hituwey ingkantan David an gapuh nangihwa'ihwangan Apu Dios i hiya
hinadan binuhulna an ta'on on hidin e pamatayannot Saul i hiya
2 an alyonay,
Hi Apu Dios di nahamad hi mangipapto' i ha"on te hiya ya paddungnay
doplah an ihi"uga'.
3 Ya paddungna boy hapiyo onu nahamad an binattun alad an manandi i
ha"on.
Te ongal di abalinanan mangihwang i ha"on hinadan mun'abubungot an
tatagu.
Te paddungna nimpey doplah an nahamad hi ihi"ugan.
4 Ya hidin numpaboddanga' i hiya ya inihwanga' hinadan binuhul'u.
Ta hiya nan hiyay nahamad hi dayawo'.
5 Te handi'e ya aya' tuntundon hi ate ta hay punli'na' ya aya' iyanud hi
mabikah an liting.
6 Ya paddungna boy nahuluwa' ta ma"id ha bahhonan mateya'.
7 Ya hidin nunhiglan maligatana' ot mumpahmo'a' i Apu Dios an wah ad
abunyan ya dingngolnay dasal'u.
8 Ta gapuh bungotna hinadan binuhul'u ya impa'alyogna tun luta ta ta'on
on hi ad lagud ya niwagot.
9 Ya paddungnay manawwang hi olongnay ahuk ya manawwang hi to'onay
bala ya mundalang an apuy.
10 Ot iluwatnah ad lagud ot duma"ul an inggoppa'nah uhhun nadan
himmilong an bugut.
11 Ot milugan hinan muntayyapan an kerubim an pun'iyen di dibdib.
12 Ya nili'mut i hiya nan himmilong an bugut ta umat i ha nahyong an
udan.
13 Ya ma'binnang hi awadana ta kumilakilat.
14 Ya himmapit nan na'abbaktun Dios an paddungnay kidul di hapitna.
15 Ot ipa'alinay kilat an ay papan di pana ta pamaag bo aya ya
ahibubuttikan nadan mi'buhul i hiya.
16 Ya gapuh bungotna ya minaganana nan baybay ta pamaag ya ma'attigo
nadan dopona ya nabudhan nan gopnad tun luta.

† **21:19 21:19** Hi 1 Chronicles 20:5 ya hay nibaga ya hi ibban Goliat nan pinaten Elhanan.

17 Ya hidih nan awadanah ad abunyan ya paddungnay nunyu"ung ot
guyudona' hinan dallom di liting ot ipada"ala'.
18 Ta inihwanga' i hiyah nadan binuhul'u an mun'abibikah ya
mun'abubungot an adi' abalinan an abakon.
19 Ya impadihda bo udot hidin nunhiglay punligata' di eda panadagan i
ha"on.
Mu maphod ta inihwanga' i Apu Dios.
20 Ya manu'e hi inihwanga' ya umipa'amlong i hiya nadan maphod an
pangat'u.
21 Ta athidiy inat Apu Dios i ha"on te innilana nan nipto' an pangat'u.
22 Te inun'unud'u nadan tuguna an ma"id ha inat'u hi adi maphod ya agge'
inwalong an mangun'unud i hiya an Dios.
23 Te hanadan tugunay minonomnom i ha"on an ma"id ha imbahho' i
dadiye.
24 Ya ma"id ha e' numbahulan i hiya.
25 Ta binanoddangana' i hiya te innilana nimpen ma"id ha bahul'u ya
maphod di pangat'u.
26 Te he"a Apu Dios ya ipapto'mu nadan na'na'unnud i he"a.
Ya maphod boy atom hinadan maphod di pangatda.
27 Ya ipatigom di amaphodmuh nadan nipto' di pangatda.
Mu dusaom nadan adi maphod di pangatda.
28 Ya boddangam nadan mumpada"ul mu hanada'en nabaktuy panigodah
adolda ya ipada"ulmu dida.
29 He"a Apu Dios di paddungnay dilag an mamatal hinadan paddungnay
munhihillong hitun nitaguwa'.
30 Ya hi'on he"ay bumoddang i ha"on ya abalina' an abakon nadan
mangubat i ha"on.
Ya abalina' bon hogpon di bobleda an ta'on on binattuy aladda.
31 Hi Apu Dios ya nipto' di pangatna ya immannung nadan hapitna.
Ya hiyay paddungnay hapiyon nadan mihi"ug i hiya.
32 Te hiya ya abuh di Ap'apu. Ya hiya ya ammuna nan paddungnay doplah
nimpe an ihi"ugan.
33 Ya hiya nan Dios an mangdat hi abalina' ta maphod di pangat'u.
34 Ya hiyay mangipa'awiging i ha"on ta umat hi pamtik di ulhay pamtik'u.
Ta ta'on on hinadan nun'atagen billid ya abalina' an bumtik hidi ta
mihwanga'.
35 Ya intudduwana' boh ato' an mi'gubat ta ta'on on hanan gombang an
pana* ya abalina' an paudon.
36 He"a Apu Dios di paddungnay hapiyo' an nangihwang i ha"on.
Ta gapuh boddangmu ya nundongola'.
37 Ya gapu boh boddangmu ya binumtika' an ma"id ha nangakhup i ha"on
hinadan binuhul'u.
38 Ta ha"on di namudupudug i dida ta ingganaot patayo' didan namin.
39 Ta ma"id ha atondan mangiballoh te numpate' dida.
40 Athidiy na'at te he"ay nangdat hi abalina' an mi'gubat ta inabak'u nadan
binuhul'u.
41 Ta impabtikmu dadiyen binuhul'u mu numpudug'u damdama dida ot
pumpate' dida.
42 Ta mumpahpahmo'da an mumpaboddang mu ma"id ha mamoddang i
dida.

---

* **22:35 22:35** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

Ya ta'on on he"a an Dios ya aggem binoddangan dida.
43 Ta numpate' nimpe dida an paddungnay nuntultula' dida ta ingganaot
mumbalindah hupu' ot pun'igatin'u ta numbalindah pito' hinan
kalata.
44 Ta inihwanga' i he"a Apu Dios hinadan mumpungngohe an tinanud
Israel.
Ot pumbalinona' hi ap'apun di dakol an tatagu an ta'on on hanadan agge
nangin'innila i ha"on an wah udum hi boble ya munhilbidan ha"on.
45 Te takutana' hi tataguh udum an boble ta hiya nan un'unudonday ibaga'.
46 Ta munggagayonggongda an humawwang hinadan nun'ahamad an
nipa"ayanda.
47 Ot madayaw hi Apu Dios an wadawadah inggana an hiya nan
paddungnay doplah an ihi"ugan.
Ta hiya nan dayawo' te hiyay mangih'ihwang i ha"on.
48 Ya hiyay nangita'dog i ha"on ta inabak'u nadan binuhul'u ot pumbali-
nona' nimpe hi ap'apu hi abobboble.
49 Ta inihwanga' nimpe i hiya hinadan binuhul'u.
Ot boddangana' ta inabak'u dadiyen mun'abubungot an tatagu.
50 Ta hiya nan ikankanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios an ta'on on idanan
bobley awada'.
51 Ya nanongnan idatmuy abalina' an pinto'mu hi patul ta nangaba'abaka'
hi gubat.
Ya munnananong nan ulem i ha"on an hi David ya hinadan tanuda'.

23

Hay Ma'udin Hinapit David

1 Hi David an imbabalen Jesse ya maphod di pungkantanah nadan
tinanud Israel ya hiyay pinto' nan na'abbaktun Ap'apu an dayawon di
tinanud Israel ot pumbalinonah nabaktun patul. Ya hay ma'udin hinapit
David ya alyonay,
2 Nan Espiritun Apu Dios ya ha"on di punhapitonan mangibaga hinan
ibagana.
3 Hiya an Dios an unudon ta'un tinanud Israel an mi'alig hi doplah
an nahamad an ihi"ugan ya alyona i ha"on di, Na'en patul an ha"on di
un'unudona ya nipto' di pangatna te takutana' i hiya.
4 Ta nan athidi an patul ya umat hinan potang hinan mawi"it an ma"id
ha bugutna. Ya umat boh nan naptangan an holo' hinan hiyah inugona
nan udan.
5 Ya athidi boy ma'at hinadan tanuda' te hiyay inalin Apu Dios an adi
maluman nan ninomnomnan ma'at. Ta nanongnan ihwanga' i hiya ya
ipa'annungnan namin nadan pohdo' an ma'at.
6 Mu nadan tatagun adida takutan hi Apu Dios ya umatdah nan pagat an
mitopalda te adi mabalin hi akupon.
7 Ya nan e manapa i dadiyen pagat ya mahapulnay gumo' ta
pun'amungna ya pinu'ulana ta maghobda.

Nadan Nun'atutulid An Tindalun David

8 Datuwey ngadan nadan nun'atutulid an tindalun David. Hay oha i
dida ya hi Joseb-Bassebet an i Takemon an hiyay ap'apun nadan udum an
opisyal di tindalun David. Te han naminghan an ni'gubatana ya pinatenay
waluy gahut (800) an binuhulda hinan pahulna.

9 Ya hay mi'adwa i hiya ya hi Eleasar an imbabalen Doday an holag Ahoh.
Ya hiyay nun'ibban David hidin eda inangit nadan na'amung an mi'gubat
an i Pilistia. Ot bumtikda nadan ibbada an tinanud Israel.
10 Mu hi Eleasar ya immohnong ot ilaputnan mi'gubat hinadan i Pilistia
ta ingganaot umodhol di ta'lena hi binlena ta adi miwala'an nan ispada an
inodnana. Mu hi Apu Dios di bimmoddang ta nunhiglay nangabakanda i
diyen algo. Ot mumbangngadda mohpe nadan ibbanan tinanud Israel ta
eda pun'ala nadan almas nadan nun'a'ate.
11 Ya hay mi'atlu an na'atullid an tindalu ya hi Sammah an imbabalen
Agee an i Harar. Te i han naminghan an na'amung nadan i Pilistia i han
natanoman hi bi'ni hi ad Lehi ya timmakutda nadan tinanud Israel ot
bumtikda.
12 Mu hi Sammah ya immohnong hi gawwan diyen natanoman ot
ilaputna an mi'gubat ta ingganaot abakona nadan i Pilistia an gapuh
boddang Apu Dios.
13 Ya wada han ahigapas ya immeday tuluh nadan tulumpulu (30)
an opisyal di tindaluh nan lingab hi ad Adullam an awadan David.
Yaden nadan i Pilistia ya nungkampudah nan nundotal an nungngadan
hi Repaim.
14 Ya i diye ya wadah David hinan nahamad di hawana mu nadan udum
an tindalun di i Pilistia ya nungkampudah ad Bethlehem.
15 Ya nonomnomon David hi ad Bethlehem ta alinah on munhapihhapit
hi adolna an alyonay, Onhandi anu ta waha e mangalah liting an malpuh
nan bubun hinan way hawwangon hi ad Bethlehem ta inumo'.
16 Ya dingngol nan tulun nun'atutulid an tindalu ot ituliddan umeh nan
nungkampuwan nadan i Pilistia hi ad Bethlehem ot eda humagub hinan
bubun hidi ot iyeda i David. Mu aggena ininum te onaot ingkuyag ta
indawatna i Apu Dios
17 an alyonay, Adi mahan mabalin an e' inumon hituwe. Te hituwen
liting ya paddungnay dalan datuwen linala'i an nangitulid an e himmagub
an ta'on on atatakut.
Ta athidiy a'at danaen tulun natulid an linala'i.
18 Ya hay nangipangpanguluh nadan tulumpulun (30) nun'atutulid an
tindalu ya hi Abisay an hi ibban Joab an imbabalen Seruyah. Hiya ya
nundongol boy a'atna an umat hinan tulun nun'atutulid an tindalu te
pinatenay tuluy gahut (300) an binuhulda hinan pahulna.
19 Ta hiyay numbalinanah ap'apun nadan tulumpulun (30) nun'atutulid
an ta'on on agge niddum hinadan tulun nundongol an nun'atutulid.
20 Ya hi Benayah an imbabalen Jehoyada an i Kabseel ya na'tullid bo an
mi'gubat. Ta dakol di ginubatna an umat hi namatayanah nan duwa an
tindalun di i Moab an ongal di abalinanda an mi'gubat. Ya han hin'algo an
nunhiglay dalallu ya imme i han bitu ot patayona han layon.
21 Ot patayona bo han mahinadol an i Egypt an ta'on on hidiyen i Egypt ya
pingngolnay pahulna mu hi Benayah ya ammuna han pang'ul an almasna
mu pinlohna nan pahul diyen i Egypt ot hiyay pamatena i hiya.
22 Ta datuwen inat Benayah an imbabalen Jehoyada di mangipatigoh
tulidna ta nundongol an umat damdamah nan tulun na'tullid an tindalu.
23 Ya nundongol nimpe an umat i dadiyen tulumpulun nun'atutulid an
titindalu mu agge niddum hinan tulun na'tullid. Ya hiyay pinto' David hi
ap'apun nadan guwalyana.
24 Ta nadan tindalun nibilang hinadan tulumpulu (30) ya hi Asahel an hi
ibban Joab ya hi Elhanan an imbabalen Dodo an i Bethlehem

25 ya da Sammah i Elika an i Harod
26 ya hi Heles an i Palti ya hi Ira an imbabalen Ikkes hi ad Tekoa
27 ya hi Abieser an i Anatot ya hi Mebunnay an i Husah
28 ya hi Salmon an i Ahoh ya hi Maharay an i Netopa
29 ya nan oha bo an i Netopa an hi Heled an imbabalen Baanah ya hi Ittay an imbabalen Ribay an i Gibeah an tinanud Benjamin
30 ya hi Benayah an i Piraton ya hi Hidday an numbobleh nan nundotal an nihaggon hinan billid an nungngadan hi Gaas
31 ya hi Abi-Albon an i Arbah ya hi Asmabet an i Bahurim
32 ya hi Eliahba an i Saalbon ya nadan imbabalen Jasen ya hi Jonathan
33 an imbabalen Sammah an i Harar ya hi Ahiam an imbabalen Salar an oha bon i Harar
34 ya hi Elipelet an imbabalen Ahasbay an i Maakah ya hi Eliam an imbabalen Ahitopel an i Giloh
35 ya hi Hesro an i Karmel ya hi Paaray an i Arbi
36 ya hi Igal an imbabalen Nathan an i Sobah ya hi Bani an tinanud Gad
37 ya hi Selek an tinanud Ammon ya hi Naharay an i Beerot an mangmangdon hi almas Joab an imbabalen Seruyah
38 ya da Ira i Gareb an i Itri
39 ya hi Uriah an tinanud Hit.

Ta an namin nadan nun'atutulid an titindalu ya tulumpulut pituy (37) bilangda.

24

Hay Nangibagaan David Ta Bilangonda Nadan Mabalin An Muntindalu

1 Wada boy bimmungotan Apu Dios hinadan tinanud Israel ot ipanomnomna i David ta ena ipabilang an namin nadan tataguh ad Israel ya hi ad Judah.
2 Ot alyon nan patul i Joab ya nadan udum an opisyal di tindalu ta eda bilangon an namin nadan mabalin an e mi'gubat an tinanud Israel an ihipundah nan boblen di tinanud Dan ta ingganah ad Beerseba te pinhodnan innilaon di bilangda.
3 Mu alyon Joab di, Hanat hi Apu Dios an dayawom ya udmana nadan tindalu ta'u hi mahuluk hi mumpihinggahut. Ya hanat tigom di ipa'annungana. Mu tanganu ahan on gahin onmu ipabilang dida?
4 Mu ipapilit nan patul an ipa'at nan pohdona i da Joab ya nadan ibbana an opisyal di tindalu. Ot makakda moh awadan nan patul ot eda bilangon nadan mabalin an e mi'gubat an tinanud Israel.
5 Ta inagwatda nan wangwang an nungngadan hi Jordan ot mungkampudah nangappit hi muyyad nan nah'ung an boble hi ad Aroer. Ta inhipundahdin mumbilang ta ingganaot opngondan namin nadan bobleh ad Gad ot ahida inayun an umeh ad Jaser.
6 Ot umeda bo hi ad Gilead ya hinan boble hi ad Kades an nunhituwan nadan tinanud Hit. Ot umeda boh nadan boblen nadan tinanud Dan ot i'wadah nan nihaggon hi ad Sidon
7 ta immedah ad Tyre an binattuy aladna. Ot umeda boh nadan boblen di tinanud Hib ya hinadan udum an boblen di tinanud Kanaan. Ta hininapdan namin ta ingganah ad Beerseba hinan negeb* hi ad Judah.

24:1 24:1 1 Chronicles 21:1 * **24:7 24:7** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an luta.

8 Ta hay eda numbilangan hinadan numboblayan di ibbadan tinanud
Israel ya hiyam di bulan ta han baintiy (20) algo. Ot mumbangngaddah ad
Jerusalem.
9 Ot ipa'innilan Joab hinan patul di bilang nadan linala'in mabalin an e
mi'gubat an waluy gahut di libuy (800,000) i Israel ya limay gahut di libuy
(500,000) i Judah.

Hay Nundusaan Apu Dios I David

10 Ya hidin nalpah an binilangda nadan mabalin an e mi'gubat ya
nunhiglan minomnoman hi David ot alyona i Apu Dios di, Ongal tayyay
numbahula' i he"a Apu Dios ituwen e' inat. Hanat pakawanona' bahan
Apu Dios ituwen numbahula' an baalmu. Te innila' an adi ahan maphod
hituwen inat'u.
11 Ya nabiggat i diye an agge ni' bimmangon hi David ya alyon Apu Dios
hinan propeta an uggan manugun i David an hi Gad di,
12 Ume'a i David ya imbagam an tuluy pumpiliyanah nan pundusa' ta
nan piliyona ya hiyay ato'.
13 Ot umeh Gad hi awadan David ot alyonay, Hay inalin Apu Dios ya
mumpili'a hi'on nganney pohdom hi pundusana i da'yu. Hi'on pohdom
nan tuluy tawon an waday bitil onu tuluy bulan an e da'yu pudupudugon
hinadan binuhulyu onu tuluy algo an wada han nunhiglan dogoh ta dakol
di mate. Ot nomnomnomom hi'on nganney piliyom ta hiyay ibaga' hinan
nannag i ha"on.
14 Ya alyon David di, Minomnomana' ahan i nae. Mu udu'dul attog on hi
Apu Dios di ukod an mundusa i da'mi te ongal di homo'na ta bokon hay
tatagu di mamate i da'mi.
15 Ta impa'alin Apu Dios han nunhiglan dogoh i dida an tinanud Israel i
diyen nabiggat ta ingganah nan inalina an pangidinongana. Ya hay bilang
di nate an tatagu an mihipun hi ad Dan ta ingganah ad Beerseba ya napituy
libu (70,000).
16 Ya hidin imme nan anghel hi ad Jerusalem ta ena patayon nadan
tataguhdi ya minomnoman hi Apu Dios ot alyonah nan anghel an mamaten
dida di, Ammuna mo ya indinongmun mamateh nadan tatagu.
Ya i diye ya wada nan anghel hinan pun'ilikan Araunah an tinanud Jebus.
17 Ta hidin tinigon David nan anghel an namateh nadan tatagu ot alyonan
Apu Dios di, Inoy an ha"on peman eh'a teey ud bahul ituwen na'at an
bokon tun tatagu. Te dida ya umatdah nan kalnero. Ot hanat ha"on ya
nan pamilya' di dusaom.

Hay Nangiyammaan David Hinan Pun'onngan I Apu Dios

18 Ta immeh Gad ot ena alyon i David di, Ume'ah nan pun'ilikan nan i
Jebus an hi Araunah ta em iyamma ha pangidawatan hi mi'nong i Apu
Dios hidi.
19 Ot umeh David an inunudna nan imbagan Gad te hidiyey pohdon Apu
Dios hi atona.
20 Ya hidin minangmang Araunah da David ya nadan baalna ot ena
damuwon dida ot mundu"un an nida"om di angahnah nan luta hi
punlispitunah nan patul.
21 Ot alyonay, Apu patul tanganu on ayu udot immalihtu?
Ya alyon David di, Immali ami ta gattangonmi tun pun'ilikam ta iyamma'
hitu ha punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ta wan duminong hituwen
atatakut an dogoh di tatagu.

22 Ya alyon Araunah i David di, Namaag ya inalam ya indawatmu nan
pohdom an i'nong i Apu Dios ot wahnaday baka an mabalin an maghob
an mi'nong. Ya wahnada bo nan kayiw nan pun'ilikan ya nadan panakul
ta panungu.
23 An namin datuwe apu patul ya idat'u i he"a. Ot hanat abuluton Apu
Dios an dayawon ta'u nan i'nongmun hiya.
24 Mu alyon nan patul di, Mahapul an bayada' te adi' pohdon an idawat
ha maghob an mi'nong i Apu Dios an agge' nunligatan.
Ot bayadanah diye an pun'ilikan ya nadan baka hi nabongley (50) silber†
an pihhu.
25 Ot ipiyamman David han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot
i'nongna nadan maghob an mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i
Apu Dios. Ya dingngol mohpen Apu Dios nan dasal David ot padinongona
nan anghel an mamateh nadan tinanud Israel.

† **24:24 24:24** Nan nabongley (50) silber ya onom di gahut (600) an balitu' hinan 1 Chronicles 21:25.

1 Patul
(1 Kings)

Hay A'at Tuwen Namangulun Liblun Nadan Patul

Hay nibaga ituwen liblu ya handin nate nan patul an hi David ya nihukkat nan imbabalenan hi Solomon hi patul nadan tinanud Israel. Hi Solomon ya nala'ing an patul. Hiyay nangipiyammah nan Templo hi ad Jerusalem. Ya dakol boy udum an ina'inatna an iphodan di tatagu. Ot mundingngol di a'atna an ta'on on hinadan udum an boble.

Hidin nateh Solomon ya nihukkat nan imbabalenan hi Rehoboam an numpatul. Mu hanadan himpulun (10) tinanud Israel hi nangappit hi huddo'na ya pinilidah Jeroboam hi patulda. Ya hanada'en tinanud Judah ya nadan tinanud Benjamin an numbobleh nangappit hi muyyadna ya nunnanong an nan patul an hi Rehoboam di patulda. Ta hituwey nagodwaan nadan tinanud Israel ot mumbalin hi duwan boble. Ta nadan numbobleh nangappit hi huddo'na ya nangadanan hi ad Israel ya nan nangappit hi muyyadna ya nangadanan hi ad Judah. Ta datuwen duwan boble ya waday patulda ya tindaluda. Ya wa'et nate nan patul on nihukkat nan lala'in imbabalen diyen patul. Ya an namin nadan napalpalog an numpatul hi ad Israel hi nangappit hi huddo'na ya adi maphod di inatda te aggeda inun'unud hi Apu Dios. Mu hi ad Judah an nangappit hi muyyadna ya wadaday maphod an numpatul hidi te un'unudondah Apu Dios. Mu nada'en udum ya nadan adi maphod di ina'inatda te aggeda inun'unud hi Apu Dios.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hanadan na'na'at hidin agge nagodwa nadan tinanud Israel (1 Patul 1–11)
2. Hanadan na'na'at hidin nagodwaan nadan tinanud Israel ot mumbalin hi duwan boble (1 Patul 12–22)

Hay Na'amammaan Nan Patul An Hi David

1 Hidin nunhigla moy e na'am'ammaan nan patul hi ad Israel an hi David
ya ta'on on ma'od'odah di ulohna ya hiya damdamah diyen maktol.
2 Ot alyon nadan baalnan hiyay, E ami manama' i ha mangilog an babai
ta hiyay mangipapto' i he"a. Ya ta hiyay pi'dallagmun malo' ta pa'atungon
da'a.
3 Ot eda humamahama' hinadan boblen di tinanud Israel i ha apgohan
ya mangilog an babai ya hinama'da han hi Abisag an i Sunem ot iyedah
awadan nan patul.
4 Ya hidiyen mangilog ya apgohan di ababaina. Mu ta'on on ni'il'illo'
hinan patul ya ma"id ha inat nan patul i hiya an ona impappapto' nan
patul ya abuh.

Hay Nunnomnoman Adonijah An Mumpatul

5 Indani ya pamaag hi Adonijah an imbabalen da David i Haggit ya
ninomnomnan hiyay mumpatul. Ta pamaaggot e mangalah nadan kalesa
ot awitona dohah nadan mumpungkabayu ya han nabonglen (50) agge
nuntakkeh* kabayu an titindalu ta diday mangipangulu ta ipa'inniladah
umaliyan Adonijah.

---

* **1:5 1:5** Hay pangalin di udum hinan nuntakke ya nunhakay.

6 Ya gapu ta ma"id ha uggan pangihingalan amana an hi David i hiya
ya madinol an mangathidi. Ya hiya ya guwapuy alala'ina ya hiya moy
numbalin hi panguluwan te nate nan nihnodanan hi Absalom.
7 Ya hidin ena imbaga nan pohdonan aton i Joab an imbabalen Seruyah
ya nan padi an hi Abiatar ya inyunnuddan hiya.
8 Mu hay agge nangiyunnud i hiya ya nan padi an hi Sadok ya hi Benayah
an imbabalen Jehoyada ya nan propeta an hi Nathan ya hi Simey ya hi Rey
ya nadan guwalyan David.
9 Ot ayagan Adonijah nadan linala'in i'ibanan imbabalen David ya nadan
ap'apun munhilbih nan patul hi ad Judah ot umedahdih nan nungngadan
hi Batun Ulog an nihaggon hinan obob an nungngadan hi En-Rogel. Ta
hidiy eda nangi'nongan hinadan kalnero ya baka ya nadan nipataban
kilaw an baka.
10 Mu aggena inayagan hi ibbanan hi Solomon ya nan propeta an hi
Nathan ya hi Benayah ya nadan guwalyan amana.
11 Ta hidin na'innilaan nan propetan hi Nathan ot ena mahmahan i
Batseba an hi inan Solomon an alyonay, On dingngolmu nan inat Adonijah
an imbabalen Haggit an pamaaggot pumbalinonay adolnah patul? Yaden
agge innilan nan patul ta'un hi David hidiyen inatna.
12 Ot pohdom'en mihwang ayun hinina i Solomon ya athituy atom.
13 Ume'ah awadan nan patul an hi David ya inalim i hiya di, Apu patul,
undan nalinglingmu din imbagam i ha"on an baalmun alyom di nan
imbabaletan hi Solomon di mihukkat i he"a hi mumpatul. Ya tanganu
on hi Adonijah di numbalin hi patul hi ad uwani?
14 Ta wa'et munhaphappitan ayu ya immaliya' ta unnuda' an namin nan
ibagam.
15 Ot unudon Batseba hidiyen nibaga i hiya ot ume ot ena tigon nan
amamma an patul hi kuwartuna an ipappapto' nan i Sunem an hi Abisag.
16 Ot mundu"un hi hinangngab nan patul. Ya alyon nan patul di, Tanganu
on'a udot wahtu? On waday ibagam?
17 Ya alyon Batseba di, Apu patul, hi Apu Dios di mangiyuhuh hidin
imbagam i ha"on an baalmu an alyom di hi imbabaleta an hi Solomon
di mihukkat i he''a an mumpatul.
18 Nomnomnomom an ad uwani ya hi Adonijah di numbalin hi patul
yaden aggem innila.
19 An deen e nangi'nong hi dakol an baka ya nipataban kilaw an baka
ya kalnero. Ot ayaganan namin nadan linala'in imbabalem ya nan padi an
hi Abiatar ya hi Joab an opisyal di titindalu ta didan namin. Mu aggena
inayagan nan imbabaleta an hi Solomon.
20 Ya an namin nadan ibba ta'un tinanud Israel ya hadhaddonday
pamto'am hinan mihukkat i he"a an mumpatul.
21 Ot adim'e tudduwon di mihukkat i he''a ya waday na'at i he"a ya ma''id
ha bahhonan mumbalin ami i imbabaletan hi Solomon hi binuhul nan
mumpatul.
22 Ya hidin mi'hapihhapit hi Batseba hinan patul ya maphod ta dimma-
tong hi Nathan.
23 Ot alyondah nan patul di, Apu patul, wahtuh Nathan.
Ot ipaghopdah Nathan ot e mundu''un hi hinangngab nan patul an
nida"om di angahnah nan luta.
24 Ot alyonay, Apu patul, undan he"ay nangibaga an hi Adonijah di
mihukkat i he"a an mumpatul?

25 Te ad uwani teen algo ya e nangi'nong hi dakol an baka ya
nipataban kilaw an baka ya kalnero. Ya inayaganan namin nadan linala'in
imbabalem ya nadan opisyal di tindalum ya nan padi an hi Abiatar. Ot
ad uwani ya mangmangnganda on mangmanginnumda on initkukdan
alyonday, Hanat nanongnay pumpatulam apu Adonijah.
26 Mu ha"on an baalmu ya nan padi an hi Sadok ya hi Benayah an
imbabalen Jehoyada ya hi imbabalem an hi Solomon ya aggena inayagan.
27 Ot on inyabulutmuh tuwen na'at an ta'on on aggem impa'innilan da'mi
an baalmu an hi Adonijah di pinto'mun mihukkat i he''a an mumpatul?

Hay Namto'an David I Solomon Ta Mumbalin Hi Patul

28 Ya alyon nan patul an hi David di, Ayaganyu yahtu hi Batseba.
Ta hinunggop ot tuma'dog hi hinangngab nan patul.
29 Ot alyonan hiyay, Hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an
namanoddang i ha''on hinadan nunligata'
30 ya hiyay mangiyuhuh an pa'annungo' din imbaga' ta ad uwanin algo
ya nan imbabaleta an hi Solomon di mihukkat i ha"on hi patul.
31 Ot mundu"un hi Batseba hi hinangngab nan patul ot alyonay, Hanaot
ta malinggop'a ya madukdukkey pi'taguwam apu patul.
32 Ot ipa'ayag bon nan patul an hi David nan propeta an hi Nathan ya
nan padi an hi Sadok ya nan imbabalen Jehoyada an hi Benayah.
33 Ta hidin hinunggopda ot alyonan diday, Ayaganyu nadan ap'apun
munhilbin ha"on ya imme ayun namin hinan obob an nungngadan hi
Gihon an puntakkayonyu nan imbabale' an hi Solomon hinan mul'u.†
34 Ta dimmatong ayu'ehdi ya hiniitan da Sadok i Nathan di ulun
Solomon hi lana ta hidiyey mangipa'innila an hiyay mumpatul i dita'un
tinanud Israel ta mihukkat i ha"on. Ya impagangohyu nan tangguyub on
nun'itkukyuy, Hanat nanongnay pumpatulam apu patul.
35 Ta nalpah'e ya imbangngadyu mohpehtu ta umbun hi Solomon hinan
trono' ta hiyay mihukkat i ha"on hi mun'ap'apu. Te hiyay pinto"u hi
mumpatul hi ad Israel ya hi ad Judah.
36 Ot alyon Benayah an imbabalen Jehoyada di, Hiya peman. Hanat hi
Apu Dios an dayawon ta'uy bumoddang ta ma'at hinaen imbagam.
37 Ya hanat boddangan Apu Dios nan imbabalem an hi Solomon
an umat hi namoddanganan he"a. Ta malinggop ya impohpohod di
pun'ap'apuwana mu hay nun'ap'apuwam.
38 Ot makak nan padi an hi Sadok ya nan propeta an hi Nathan ya hi
Benayah an imbabalen Jehoyada ya nadan guwalyan nan patul an i Keret
ya i Pelet. Ot puntakkayondah Solomon hinan mul nan patul an hi amanan
hi David ot umedahdih nan obob an nungngadan hi Gihon.
39 Ta hidin dimmatongda ot ukaton Sadok nan lana an inilpunah nan
tabernakel ot ihiitnah ulun Solomon. Ot ipagangohda nan tangguyub ot
pun'itkuk nadan tataguy, Hanat minaynayun di pumpatulam apu patul.
40 Ot inayundan ibangngad hi ad Jerusalem. Ya an namin nadan tatagun
nitnud i da Solomon ya ahi'i'ingaldah amlongda ya ahi'u'ungngiyungda ta
pamaag ya ay miwagot tun luta.
41 Ya hidi'eh awadan da Adonijah ya mun'agibbuhdan mangan ya
dingngolday ingal di tatagu. Ta hidin dingngol Joab di gangoh di tangguyub
ya alyonay, Tanganu onda anu dayya mun'ingal hi boble?

---

† **1:33 1:33** Nan mul ya hidiye nan imbabalen nan tinangbalan di dongki an kabayu.

42 Ta agge impadappun Joab nan ibagana ya dimmatong hi Jonathan an
imbabalen nan padi an hi Abiatar. Ot alyon Adonijah di, Tanganu udot
on'a wahna? Innila' ot maphod di ibagam te mapiyal'an tagu.
43 Ya alyon Jonathan di, Adi mahtu maphod di ibaga' te umman hi
Solomon di pinto' nan patul ta'un hi David hi mihukkat an mumpatul.
44 Te impi'uyugnah Solomon i da Sadok ya hi Nathan ya hi Benayah an
imbabalen Jehoyada ya nadan guwalyana an nuntakkayondah nan mul
nan patul an hi amayu.
45 Ot umedah nan obob an nungngadan hi Gihon ot hiitan da Sadok
i Nathan di ulun Solomon hi lana. Ta inhipundahdih nan way obob an
imminga'ingal hi am'amlongda. Ta dida nan dongdonglonyun ahi'i'ingal.
46 Ta hi Solomon moy wahdin inumbun hinan tronon di patul.
47 Ya imme nadan ap'apun munhilbih nan patul ot alyondah nan patul
an hi David di, Hanaot ta nan Dios an dayawon ta'uy bumoddang i
Solomon ta iyal'alanay pundongolana ya ta malinggop ya impohpohoddot
di pun'ap'apuwana mu hay nun'ap'apuwam. Ya hidin dingngol nan patul
hidiye ya innayunan nundu"un hinan alo'ana ot dayawonah Apu Dios
48 an alyonay, Madayaw'a Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel te
inyabulutmun tigo' nan mihukkat i ha"on an mumpatul.
49 Ya timmakut nadan nun'ibban Adonijah i diyen dingngolda ta way
ohaon naguyyud ta nahihi"anda.
50 Ya gapuh takut Adonijah i Solomon ya bintiknan immeh nan
tabernakel ot ena idon hinadan ha'gud‡ hinadan duggun nan punggobhan
hi mi'nong.
51 Ya waday e nangipa'innila i Solomon an nunhiglay takut Adonijah i
hiya ta wahdin i'iddonah nadan ha'gud hinadan duggun nan punggobhan
hi mi'nong i Apu Dios an alyonay, Ibagayu bahan hinan patul an hi
Solomon ta isapatanah ad uwanin algo an adiya' patayon.
52 Ya alyon Solomon di, Hi'on ipatigonan maphod di pangatna ya ma"id
ha ma'at i hiya mu wa'e tuwali ta adi maphod di atona ya ma"id ha
bahhonan mipapate.
53 Ot honagon Solomon di linala'in e mangawit i Adonijah. Ta hidin imme
da Adonijah hi awadan nan patul ot mundu''un hi hinangngabna. Ot alyon
Solomon i hiya di, Umanamut'a ot eh'a.

2

Hay Intugun David I Solomon

1 Hidin mali'nan David an agagga moy atayana ot ihamadnan tugunon
hi imbabalena an hi Solomon an alyonay,
2 Agagga mo tee ya mateya' ot hanat pabikahom di nomnommu ta
ipatigom di alala'im.
3 Ya tigom ta atom an namin nan pohdon nan Dios an dayawon ta'u. Ya
un'unudom an namin nadan nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses ta wan
an namin di atom ya maphod di pumbalinana an ta'on on idanay umayam.
4 Ya ta ipa'annung Apu Dios nan imbagana i ha''on an alyonay, Hi'on
nadan tanudam ya ihamaddan mangun'unud i ha"on hi an namin an
nitaguwanda ya nomnomda ya minaynayun di pun'ap'apuwandah nadan
ibbadan tinanud Israel.

‡ **1:50 1:50** Nan ha'gud ya hay niyamma ya batu an bokon ha'gud di animal ya hay pohdon nan ha'gud an ipa'innila ya nan a'at di bikah Apu Dios.

5 Ya adim linglingon nan inat nan imbabalen Seruyah an hi Joab i ha"on
an pinatena nan duwan opisyal di tindalu an da Abner an imbabalen Ner
i Amasa an imbabalen Jeter an mundundunnuda attog ya pinatena dida
an ta'on on bokon timpun di gubat. Ta numbahul ot ukod'a an mundusa i
hiya
6 hinan innilam an madadawoh an ma'at i hiya mu ta adim ibahhon
patayon.
7 Mu hanada'en linala'in tinanudan Barsillay hi ad Gilead ya hanat
ipatigom di ulem i dida ta tigom ta idatmu nan mahapulda te dida peman
eh'ay nangipanapto' i ha''on hidin inibtika' hi ibbam an hi Absalom.
8 Ya nomnomnomom bo an wahnah Simey an imbabalen Gera an
holag Benjamin an i Bahurim. Te nunhiglay nun'idutna i ha"on hidin
binumtika' hi ad Mahanaim. Mu hidin numbangngada' ya dinamuwa' ta
numpahpahmo' i ha"on hidih nan wangwang an nungngadan hi Jordan ot
isapata' i Apu Dios an adi' patayon.
9 Mu ta'on on inat'uhdi ya mahapul an dusaom an gapu i diyen adi
maphod an inatna. Innila' an nanomnoman'a ot innilam di madadawoh
hi ma'at i hiya mu ta adim ibahhon patayon.

Hay Natayan David

10 Hidin nateh David ot ilubu'dahdih nan nginadandah boblen David.
11 Ta hay ngammut di tawon hi numpatulanah nadan tinanud Israel
ya napat (40) di tawon te pituy tawon hi nunhituwanah ad Hebron ya
tulumpulut tuluy (33) tawon hi ad Jerusalem.
12 Ot mihukkat nan imbabalenan hi Solomon an numpatul. Ya malinggop
ya nahamad di bobleda i diyen nun'ap'apuwana.

Hay Natayan Adonijah

13 Han ohan algo ya immeh Adonijah an imbabalen Haggit hi awadan
inan Solomon an hi Batseba. Ot alyon Batseba i hiyay, On maphod di
nun'iyalim?
Ya alyon Adonijah di, O.
14 Immaliya' te waday pinhod'un ibagan he"a.
Ya alyon Batseba di, On nganne udot hidiye?
15 Ya alyon Adonijah di, Innilam an unhaot ha"on di patul hitun ad Israel.
Ya ta'on on tudan tinatagu ya hidiyey inniladan ma'at mu innila' an hi Apu
Dios di ud nomnom an hi ibba' an hi Solomon di numpatul.
16 Mu wada han mabgawan an ibaga' i he"a ot hanat atom bahan.
Ya alyon Batseba di, On nganneh diye?
17 Ya alyon Adonijah di, Innila' an an namin di ibagam hinan patul ya
idatna. Ot undan adi bahan mabalin an ibagam i Solomon ta iyabulutnan
iyahawa' nan i Sunem an hi Abisag.
18 Ya alyon Batseba di, O ta'omman ya imbaga' hinan patul hinaen alyom.
19 Ta hidin immeh Batseba hi awadan nan imbabalena an patul ya
nidamu nan patul ot mundu''un hi hinangngab inana ot ahina ibangngad
hinan tronona. Ot mumpa'alah ohan trono ot pabunonah inana hi
nangappit hi winawwana.
20 Ya alyon inanay, Wada han mabgawan an ibaga' i he"a mu hanat
tobalom.
Ya alyon Solomon di, On nganneh diye? Ibagam ot nganu on'u adi.
21 Ya alyon inana di, Daan mo ta iyabulutmuh Abisag an i Sunem ta
iyahawan ibbam an hi Adonijah.

22 Ya alyon Solomon i inanay, Tanganu on ammunah Abisag an i Sunem
hi dawatom ya adim ot udot ibaga an ihulug'u i hiya tun pun'ap'apuwa'*
te hiya eh'a peman di ong'ongngal mu ha"on. Ya hiya damdamay pohdon
nan padi an hi Abiatar ya hi Joab an imbabalen Seruyah hi mumpatul.
23 Ot alyon bon Solomon di, Hanat nunhiglay pundusan Apu Dios i ha"on
hi'on adi' ipapateh Adonijah an gapu i naen dawatona.
24 Te hi Apu Dios di nangihamad hitun pun'ap'apuwa' ya hiyay nangi-
hukkat i ha"on hinan pun'ap'apuwan ama. Ya hiya boy nangibaga an
da'mih nadan holag'uy mun'ap'apuh inggana. Ot mahapul an mipapateh
Adonijah hi ad uwanin algo.
25 Ot ibagana i Benayah an imbabalen Jehoyada ta ena patayon hi
Adonijah ot ena patayon.
26 Indani ya alyon Solomon hinan padi an hi Abiatar di, Unhaot ta'on
on he"a ya mate'a mu adi da'a patayon te he"ay nanangdon hinan Kahun
an nittuwan nan Hapit Apu Dios hidin hi ama an hi David di patul ya
ni'holholtap'a hinadan nunligatana. Mu maphod on umanamut'ah bobleyu
hi ad Anatot.
27 Ot pa'aanon Solomon hi Abiatar hinan apadina ta hidiyey
nipa'annungan din inalin Apu Dios hi ad Siloh an ma'at hinadan holag
din padi an hi Eli.
28 Hidin dingngol Joab an nateh Adonijah ya binumtik hinan balen
Apu Dios ot ena idon hinan ha'gud hinadan duggun nan punggobhan hi
mi'nong. Te hi Joab ya manu te aggena inunnudan din ninomnom Absalom
an mumpatul mu inunnudanah Adonijah ta hiya nan timmakut.
29 Ta hidin nipa'innila i Solomon an wahdih Joab hinan balen Apu Dios
an inidonah nan ha'gud hinadan duggun nan punggobhan hi mi'nong ya
intuda'nah Benayah an imbabalen Jehoyada ta ena bo patayon.
30 Ot umeh Benayah hinan balen Apu Dios ot alyonan Joab di, Lumah'un'a
anun alyon nan patul.
Mu alyon Joab di, Ta'on attog on hituy ataya'. Ot e ihudhud Benayah
hinan patul hidiyen inalin Joab.
31 Ya alyon Solomon di, O ten deyaya, ekat em patayon hidi ya em
inlubu' ta wan mapogpog nan ipabahuldan da'min holag David an gapuh
namatayanah nan duwan ma"id attog ha bahulda.
32 Ta hi Apu Dios di mangiballoh hinan inatna i dadiyen pinatena te agge
innilan ama ot patayona da Abner an imbabalen Ner an opisyal di tindaluh
ad Israel ya hi Amasa an imbabalen Jeter an opisyal damdaman di tindaluh
ad Judah. Yaden maphod otahan di pangat dadiyen duwa mu hi Joab.
33 Ot hanat da Joab hinadan holagnay pangiballohan Apu Dios hi inggana
i diyen inatna. Mu da'mi'en holag David ya hanat minaynayun an
malinggop ami an ta'on on nan pun'ap'apuwanmi.
34 Ta imme moh Benayah an imbabalen Jehoyada ot patayonah Joab. Ot
ilubu'dahdih nan agge naboblayan an nihaggon hinan nunhituwana.
35 Ot ihukkat Solomon hi Benayah i Joab ta hiya moy opisyal nadan
tindaluda. Ot ihukkatna boh Sadok hinan padi an hi Abiatar.
36 Ot ipa'ayag nan patul hi Simey ot alyonan hiya di, Mangapya'ah balem
hitun ad Jerusalem ta miha"ad'ahtu ya adim goton an lumah'un ituwen
boble.

---

* **2:22 2:22** Hi Adonijah ya athidiy ninomnomnan aton te onha iyahawanah Abisag an nangipapto'
ni' i amana ya mabalin an ibagan Abisag an waday bingaynah nan pun'ap'apuwan Solomon.

37 Te lumah'un'a'e ituwen boble ta agwatom nan wa"el an nungngadan
hi Kidron ya ma"id ha bahhonan mate'a i diyen algo ot he"ay ud bahul.
38 Ya alyon Simey hinan patul di, O maphod hinaen inalim. Ta'omman
ya unudo' an baalmu hinaen inalim. Ta nadney immo'ohnongan Simey hi
ad Jerusalem.
39 Mu hidin nala"u di tuluy tawon ya binumtik di duwah nadan baal
Simey ot umedah ad Gat hi balen nan patul an hi Akis an imbabalen Maaka.
Ta hidin na'innilaan Simey hidiyen na'at
40 ot muntakkeh nan dongkina ot ipluynah ad Gat ta ena hama'on nadan
baalna. Ta hidin inakhupana dida ot iyanamutna dida hi ad Jerusalem.
41 Ya hidin dingngol Solomon hidiyen inat Simey ya impa'ayagna
42 ot alyonan hiyay, Ot tee pibon imbaga' i he"a ot isapatam hi ngadan
Apu Dios an adim goton an lumah'un hitun numboblayan ta'u te atom'ehdi
ya mate'a. Ot alyom di, Unudo' hinaen imbagam te maphod.
43 Mu tanganu onmu imbahho?
44 Innilam tuwali nadan numbahulam i ama an hi David. Ot hi Apu Dios
di ukod hi atona i he"a an gapu i dadiyen adi maphod an inatmu.
45 Mu ha"on'e ya wagahana' i hiya ta nanongnan malinggop ya minay-
nayun di pun'ap'apuwan ama an hi David hi inggana.
46 Ot ibagan nan patul i Benayah an imbabalen Jehoyada ta patayonah
Simey ot hiyay atona.
Ta nihipun i diye ya malinggop ya nihamad di pun'ap'apuwan Solomon.

3

Hay Numbagaan Solomon Hi La'ing

1 Indani ya inahawan Solomon nan imbabalen nan patul hi ad Egypt
ta mabalin mohpen munhayyupda. Ot iyanamutnah diyen ahawanah nan
boblen David* mu agge ni' nagibbuh nan palasyuna ya ta'on on nan Templo
ya nadan binattun alad hidih ad Jerusalem.
2 Mu hidin agge ni' nagibbuh nan Templo ya hay e nangi'nongan nadan
tataguh nadan i'nongda ya hinadan pundayawan di udum an tataguh nan
diosda.
3 Ya hi Solomon ya impatigonay naminhodna i Apu Dios hi nan-
gun'unudanah nadan intugun amana an hi David. Mu hay oha ya ta'on
on hiya ya e nangi'nong hi animal ya nunggohob hi insenso hinadan
pundayawan nadan udum an tataguh nan diosda.
4 Ta wada han immayanah ad Gibeon an awadan nan nundongol an
punggobhan hi mi'nong ot i'nongnay hinlibun (1,000) maghob an mi'nong
i Apu Dios.
5 Ya i diyen nahdom hi ad Gibeon ya numpa'inop hi Apu Dios i Solomon
ot alyonay, Ibagam nan pohdom hi idat'un he"a.
6 Ya alyon Solomon di, Impatigom di ongal an pamhodmu ya ulem i
ama an hi David an baalmu an gapu ta na'na'unnud i he"a ta maphod di
pangatna. Ya ingganah ad uwani ya innaynayunmun nangipatigoh ulem i
hiya ta indatmun hiya han imbabalenan lala'i ta nihukkat i hiya hi patul.
7 Ya teen ha"on an baalmu Apu Dios di inhukkatmu i ama an hi David
an mumpatul. Mu teen ungaa' ta agge' innilay ato' an mun'ap'apu.
8 Mu numbalinona' hi ap'apuh tudan dakkodakkol an tatagum.

---

* **3:1 3:1** Nan boblen David ya hi ad Jerusalem damdama.

9 Ot daan mo bahan ta idattana' an baalmu hi la'ing an manginnilah
nipto' ya nibahhon pangat ta wan mipto' di ato' an mun'ap'apu i datuwe
tayyan dakkodakkol an tatagum.
10 Ya ma"amlong hi Apu Dios te hidiyey imbagan Solomon.
11 Ot alyon Apu Dios di, Gapu ta hinaey imbagam an bokon hay
e dumukdukkayan di nitaguwam onu hay kumadangyanam onu hay
adadagan nadan binuhulmu
12 ya idat'u danaen imbagam. Ta idattan da'ah la'ing ya abalinam
an manginnilah nipto' ya nibahhon pangat. Ta ma"id ha ipaddungam i
handidan namangulun nun'ap'apu ya ta'on on hanadan mun'atanudan.
13 Ya ta'on on hanadan aggem imbaga ya idat'u an umat hi kinadan-
gyanmu ya boddangan da'a ta mundongol'a. Ta ad uwanin atagum ya
ma"id ha ipadpaddungam hinadan apatupatul hi abobboble.
14 Ya hi'on atom nadan ibaga' ta unudom nadan tugun'u ya tudtudu' an
umat hi inat amam an hi David ya iyabulut'u an madukdukkey pi'taguwam.
15 Indani ya inggibo' Solomon ya immutalngana an nun'inop.
Ot mumbangngad hi ad Jerusalem ot umehdih nan way Kahun an
nittuwan nan Hapit Apu Dios ot i'nongna nan mi'nong hi pi'hayyupan
ya nan maghob an mi'nong i Apu Dios. Ot hidin nagibbuh dadiye ot
panganonan namin nadan ap'apu an munhilbin hiyah nan palasyu.

Hay Inat Solomon I Han Naligat An Mipanuh

16 Han ohan algo ya imme han duwan binabaih awadan nan patul an
datuwe nadan mumpabpabbayad hi adolda.
17 Ya alyon di oha i dida di, Apu patul, da'min tuwen babai ya miha"ad
amih ohan bale. Ta wahdih din nun'ayyama'† i han lala'i.
18 Ya hidin mi'atluh algo ya nun'ayyam damdama i han lala'i. Yaden
ma"id ha udum hi ibbamin niha"ad i diyen bale.
19 Ya i han nahdom ya aggena inggibo' ot ipitona nan imbabalena ot
mate.
20 Ta hidin inggibo'na i diyen nahdom ya nate nan imbabalena ot
ihukkatna nan naten imbabalenah nan imbabale' hidin na'allo'ana'.
21 Ta hidin inggibo"u i diyen nabigat ta e' pa'inuman nan imbabale' ya
onnot on nate. Mu hidin idoddodongnga' te pimmatpatal ya onnot on
bokon hidiye nan imbabale'.
22 Mu alyon nan ohan babai di, Bokon aya te ha"on di nangimbabaleh
nan matagu ya hiyah nan nate.
Ya alyon bon nan ohan babai di, Bokon poo te nan natey imbabalem ya
nan mataguy imbabale'.
Ta pamaag ya munhannudah hinangngab nan patul.
23 Ot alyon nan patul di, Way oha nee on ibagayun imbabaleyu nan
matagun golang. Ya munhintutuddu ayuh nangimbabaleh nan nate.
24 Ot honagon nan patul di e mangalah ispada. Ta hidin inyeda nan
ispada ot alyonay,
25 Aga, tommangonyu nan matagun golang ta pumbuwannanda.
26 Ya hanan nangimbabaleh nan matagun golang ya ongal di homo'nah
nan imbabalena ta alyonah nan patul di, Apu patul ta'omman attog ya
indatmu nan matagun golang i hiya mu ta adim patayon.
Mu nan ohan babai ya alyonay, Agayu aya ta tommangonyu ta ma"id ot
udot ha mangalan da'min duwa i naen golang.

---

† **3:17 3:17** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo.

27 Ot alyon nan patul di, Adiyu patayon nan golang ya indatyuh nan
namangulun babai te hiyay immannung an nangimbabale.
28 Ta hidin dingngol nadan tinanud Israel hidiyen inat nan patul an
nangipanuh i diye ya nunhiglay punlispitudah nan patul te na'innilaanda
an nalpu i Apu Dios hidiyen abalinana an mangipanuh hi kasu.

4

Hanadan Ap'apu An Nunhilbi I Solomon

1 Nan patul an hi Solomon ya hiyay nun'ap'apu hinadan tinanud Israel.
2 Ya hay nunhilbi i hiya hi ap'apu ya nan padi an imbabalen Sadok an
hi Asariah
3 ya nadan sekretalina an da Elihorep i Ahijah an imbabalen Sisa ya nan
mi'hapit hinan patul ya mangipa'innilah nadan tataguh nan pohdon nan
patul an ma'at ya hi Jehosapat an imbabalen Ahilud.
4 Ya hi Benayah an imbabalen Jehoyada di nabaktun opisyal nadan
tindalu ya da Sadok i Abiatar di nabaktun padi.
5 Ya hay ap'apun nadan gobelnador ya hi Asariah an imbabalen Nathan.
Ya hi Sabud e an hi ibban Asariah ya hiya han padi an uggan
pummahmahan Solomon hi'on nganney nipto' hi atona.
6 Ya hi Ahisar di niyukodan nan palasyu ya nadan muntamuhdi.
Ya hi Adoniram an imbabalen Abda di niyukodan nadan tatagun mapilit
an muntamu.
7 Ya wadada boy pinilin nan patul an himpulut duwan (12) gobelnador
hinadan numboblayandan tinanud Israel ta diday niyukodan di makan
hinan palasyu. Ta waday itanud nan patul ya nadan pamilyana ya nadan
miha"ad hinan palasyuna. Ya way oha i dida on himbulan di pangiyayanda
i dadiye hinan hintawon.
8 Hay ngadan datuwen gobelnador ya hi Ben-Hur an hiyay gobelnador
hinan nun'abillid an bobleh ad Epraim
9 ya hi Ben-Deker an gobelnador hi ad Makas ya hi ad Saalbim ya hi ad
Bet-Semes ya hi ad Elon-Bet-Hanan.
10 Ya hi Ben-Hesed di gobelnador hi ad Arubbot ya nadan bobleh ad
Sokoh ya an namin hi ad Heper
11 ya hi Ben-Abinadab an ahawan nan imbabalen Solomon an hi Tapat
di gobelnador hi ad Dor
12 ya hi Baanah an imbabalen Ahilud di gobelnador hi ad Taanak ya hi
ad Megiddo ya nadan bobleh ad Bet-San an nihaggon hi ad Saretan an
muyyad di ad Jesreel. Ta hay sakup di nun'ap'apuwana ya mihipun hi ad
Bet-San ta ingganah ad Abel-Meholah an dommang di ad Jokmeam.
13 Ya hi Ben-Geber di gobelnador hi ad Ramot-Gilead an boblen nadan
holag Jair an imbabalen Manasseh ya nadan bobleh ad Argob hidih ad
Basan an awadan di nanom (60) an boble an binattuy aladda ya nadakigan
hi gombang nadan geytda.
14 Ya hi Abinadab an imbabalen Iddo di gobelnador hi ad Mahanaim.
15 Ya hi Ahimaas an ahawan Basemat an imbabalen Solomon di
gobelnador hi ad Naptali.
16 Ya hi Baanah an imbabalen Husay di gobelnador hi ad Aser ya hi ad
Alot.
17 Ya hi Jehosapat an imbabalen Paruwah di gobelnador hi ad Issakar.
18 Ya hi Simey an imbabalen Ela di gobelnador nadan tinanud Benjamin.
19 Ya hi Geber an imbabalen Uri di gobelnador hi ad Gilead an
nun'ap'apuwan ni' nadan patul an hi Sihon an patul nadan tinanudan

Amor ya hi Og an patul hi ad Basan. Mu i diye ya oha ya abuh di gobelnador
i dadiyen boble.

Hanadan Mahapul Da Solomon Hi Binigat

20 Hanadan tataguh ad Judah ya hi ad Israel* ya dimmakkodakkolda an
umatdah dinakol di panag hinan pingngit di baybay. Mu ta'on on athidi ya
ma"id ha iyaguhda te wadan namin di mahapulda an umat hi makan ya
ma'inum ya nadan udum.
21 Ya hay sinakup di pun'ap'apuwan Solomon ya nihipun hinan wang-
wang an nungngadan hi Euprates ot minayun hinadan boblen nadan i
Pilistia ta ingganah nan pogpog di ad Egypt. Ta datuwen boble ya hi
Solomon di nangida'idatandah buwisda te hiyay nunsakup i dida hidin
amataguna.
22 Ta hay mahapul Solomon hi makan hi abigabigat ya hinggahut ta
nabongley (150) sakun napinun alina ya tuluy gahut (300) di sakun agge
nagiling an alina
23 ya himpulun (10) nipataba an baka ya nat'on bo nan baintin (20) baka
an na'alah nan pastu ya hinggahut (100) an kalnero ya gulding ya nadan
ulha ya nadan umat hi manu'.
24 Ta hi Solomon ya sinakupna nimpen namin nadan bobleh nangappit
hi alimuhan di algo an mihipun hi ad Tipsah an nihaggon hinan wangwang
an nungngadan hi Euprates ta ingganah ad Gaza hidih nan pogpog di
ad Egypt. Ya ma"id ha mi'buhul i hiya hinadan bobleh nunlini"odana ta
malinggop di nun'ap'apuwana.
25 Ta an naminda hi ad Judah ya hi ad Israel ya malinggopda te ma"id
mo ha itakutda ta way ohaon eda numpuntanom hinadan lutada hi greyp
ya fig an mihipun hi ad Dan ta ingganah ad Beerseba.
26 Ya hi Solomon ya wadaday napat di libun (40,000) kulungan di
kabayuna an manguyud hinadan kalesana ya wadada boy himpulut duway
libun (12,000) kabayunan itakkayan di titindalunan e mi'gubat.†
27 Ya way ohah nadan himpulut duwan (12) gobelnador on iyedah nan
nagtud an pangiyayandah nadan mahapul da Solomon an hina'amma ya
an namin nadan niha"ad hinan palasyuna.
28 Ya iddumdan iye nadan barley‡ ya dagamin anon nadan kabayu an
manguyud hinadan kalesan di mi'gubat ya nadan udum an kabayu.

Hay A'at Di La'ing Solomon

29 Hi Apu Dios ya indattanah Solomon hi nakaskasda'aw an la'ingna
ta dakkodakkol di innilana an adi pa'abbilang hi dinakolna an umat hi
dinakol di panag hinan pingngit di baybay.
30 Ta nunhiglay la'ingna ya na'annomnoman mu hanadan nun'ala'ing an
tataguh nadan bobleh nangappit hi tuluwan di algo ya nadan nun'alala'ing
an tataguh ad Egypt.
31 Ta ma"id ha nipaddungan di la'ingna an ta'on on nan nala'ing an hi
Etan an holag Ezra ya nadan imbabalen Mahol an da Heman i da Kalkol
ya hi Darda. Ta nundingngol hi abobbobleh nunli"odanda.
32 Ya waday intudo'na an tuluy libun (3,000) tugun di nanomnoman ya
nahuluk hi hinlibu ta han limay (1,005) kanta.

---

* **4:20 4:20** Nadan tinanud Israel ya ta'on on aggeda ni' nagodwa ya ay duwan boble mo tuwali an hi ad Judah ya hi ad Israel. † **4:26 4:26** Hinan Hebrew ya hanan himpulut duway libu (12,000) ya alyon di udum di dadiye nadan tatagun mangiturung hinadan kalesa. ‡ **4:28 4:28** Nan barley'e ya ay pageh tun boble ta'u an kittang di numpahhiwandah nan wit.

33 Ya abalinana bon ibagay a'at di nitanom an umat hinadan o"ongal
an kayiw an sedar hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ya ta'on on
nan ma'alih haysop an humangoh nan way binattun alad. Ya abalinana
bon itudduy a'at nadan nat'onat'on an animal an umat hinadan hamuti ya
banniya ya nadan ekan hinan baybay.
34 Ta gapu ituwen nundongol an la'ing Solomon ya nadan patul hi
abobboble ya hinnagday tatagudan e mundongol i hiya.

5

Hay Nundadaanan Solomon An Mangiphod Hinan Templo

1 Handin patul an hi David ya nahamad di nunggayyumandah nan patul
hi ad Tyre an hi Hiram. Ta hidin dingngol Hiram an hi Solomon di nihukkat
an numpatul i amanan hi David ya wadaday intuda'na ta eda ibaga an
mun'am'amlong hi Hiram hi numpatulan Solomon.
2 Ot ibagan damdaman Solomon nadan pinhodnan ibaga i Hiram an
alyonay,
3 Innila' ot innilam an hay nahiwan aman hi David ya hanadan gubat hi
nunlini''odan tun boblemi ta ingganaot abakona dida an gapuh boddang
Apu Dios. Ta hiya nan ma"id ha inatnan nangiphod hi Templo hi
pundayawan i Apu Dios.
4 Mu maphod ta ad uwani ya malinggop ami mo te ma"id ha mi'buhul
i da'mih tudan nunlini''odan ya ma''id ha nunhiglan ligat hi dimmatong i
da'mi.
5 Ta hiya nan ninomnom'un iphod ha Templo hi pundayawan i Apu
Dios ta mipa'annung din imbagana i ama an hi David an alyonay, Hanan
imbabalem an pumbalino' hi patul an mihukkat i he"a di mangiphod hinan
Templo ta adayawa'.
6 Ot daan mo bahan ta ituda'mu ha e munlongoh hinadan kayiw an
sedar hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ta usalonmi. Ta'omman
ya idat'u nan ibagam hi bo'laonda. Ya ituda''u dohah tudan tatagu' ta
bumoddangda mu innilam an adida umat hinadan tatagum an i Sidon an
nala'ingdan munlongoh hi kayiw.
7 Ta hidin nipa'innilan Hiram hidiyen imbagan Solomon ya nunhiglay
amlongna ot alyonay, Madayaw hi Apu Dios te indattanah David i han
nala'ing an imbabalena ta hiyay mumpatul hinadan nundongol an tinanud
Israel.
8 Ot ipa'innilan bon Hiram i Solomon an alyonay, Nipa'innilan ha"on nan
impaadmu ot mabalin an idat'u nadan mahapulmu an kayiw an sedar ya
bolbol.
9 Ya ta'omman ya nadan tatagu' di mamunag ta iyedah nan baybay ya
inyanudda ta ingganah idatongdah nan pohdom an pangida"alanda. Ta
ahida mohpe ukod nadan tatagum an mangiyanamut hina. Ot hay odawo'
pibo ya hanat abulutom an he"ay ukod hi makan hinan nunhituwa'.
10 Ta athidin hi Hiram di nangida'idat hinadan mahapul Solomon an
kayiw an sedar ya bolbol.
11 Ya indat damdaman Solomon i Hiram di hinggahut di libun (100,000)
sakun wit ya hinggahut ta himpuluy libun (110,000) galon an mantekan
nalpuh nadan tinoptopdan olibo. Ta atawotawon on athidiy indat Solomon
i Hiram.
12 Ta maphod di nunggayyuman da Hiram i Solomon ot muntulagda an
maphod di pun'unnudananda. Ya impa'annung Apu Dios din imbagana an
idattanah Solomon hi la'ing.

13 Ya impa'ayag Solomon di tulumpuluy libu (30,000) an linala'i hinadan
ibbanan tinanud Israel ta puntamuwona.
14 Ot puntuluwonay grupuda an himpupuluy libu (10,000) hi ohan grupu.
Ta mapinpinalogdan umeh nadan billid an nungngadan hi Lebanon ta
bumoddangdah nan tamuhdi hi himbulan on ahida immanamut hi duway
bulan. Ya hay pinto' Solomon hi ap'apuda ya hi Adoniram.
15 Ot ipa'ayag bon Solomon di nawaluy libu (80,000) an mumpahok hi
batu hinadan nabillid ya napituy libun (70,000) mumbunag hinadan batun
mapahok
16 ya tuluy libut tuluy gahut (3,300) an mangipadutu' ya mangitudduh
aton nadan muntamu.
17 Ta nadan mumpahok hi batu ya inunudda nan imbagan nan patul hi
atondan mamahok hinadan o"ongal ya makulhin batu an pangigopnadan-
dah nan Templo.
18 Ta hay nangidadaan hinadan kayiw ya batu an miphod hinan Templo
ya nadan tatagun Solomon ya nadan tatagun Hiram ya nadan i Gebal.

6

Hay Namohwatan Solomon Hinan Templo

1 Hidih din mi'apat di tawon hi numpatulan Solomon i diyen mi'adwah
bulan an ma'alih Sib* ya inhipundan mangiphod hinan Templo. Ya i
diye ya opat di gahut ta nawaluy (480) tawon moy nala"uh an nihipun
hi nanaynan nadan tinanud Israel hi ad Egypt.
2 Ya hay dinukken diyen Templo an iniphod Solomon ya nahiyam (90)
di umpi ya hay binillogna ya tulumpuluy (30) umpi ya ha'ey tinagena ya
napat ta limay (45) umpi.
3 Ya nihu"up nan balkonah nan hogpan hinan Templo an himpulut limay
(15) umpiy dinukkena ya hay binillogna'e ya numpaddung hi binillog nan
Templo an tulumpuluy (30) umpi.
4 Ya iniphodna ha tawan nan Templo an kittang di binillognah dola mu
bilbillog hi unig.
5 Ya impiyammana boy tuluy gladuh nan da"it nan Templo an
nakuwakuwartu.
6 Ya hay binillog nadan mamangulun gladu ya pitu ta han godway (7
½) umpi. Ya nan mi'adwah gladu ya hiyam di umpiy binillogda. Ya
hana'en mi'atlun gladu ya himpulu ta han godway (10 ½) umpiy binillogna.
Ya nada'en dingding hinan mi'adwa ya mi'atlun gladu ya ma'ingpihda ta
mabalin an miyuhhun nadan dinangalda i dadiyen dingding. Ta gahin on
maha''adan hi dinangal nadan dingding.
7 Ya hay inusaldah nangiphodandah nan Templo ya hanadan binunag-
dan nahabatan tuwali an o"ongal an batu ta ma"id ha madngol hi gangoh
di mantilyu onu kumpulnan gumo'.
8 Ya nan pantoh nan namangulun gladu an nida''it hinan Templo ya hidih
nan nangappit hi muyyad nan Templo. Ya hidi boy nipotto'an nadan agdan
an umeh nan mi'adwa ya mi'atlun gladu.
9 Ya hidin niphod nan Templo ot ipabubidan Solomon hi tabla an sedar.
10 Ya nagibbuh bo nadan kuwartun nida''it hinan Templo an hay tinagen
di ohan gladu ya pitu ta han godway umpi. Ya hay inusaldan nangida''it i
dadiyeh nan Templo ya nadan wanan an sedar.

---

* **6:1 6:1** Nan Sib ya hidiye nan mi'atluh duminggun di Abril ta ingganah nan mi'atluh duminggun di Mayo.

11 Ya alyon Apu Dios i Solomon di,
12 Adi' iwalong hituwen iyammam an Templo hi'on un'unudom an namin
nadan tugun'u ta he''ay ipa'annungan din imbaga' i amam an hi David.
13 Ya adi da'yu iwalong i ha''on te mi'hituwa' i da'yu an tatagu' an tinanud
Israel.
14 Ta athidin inggibbuh mon Solomon nan Templo.

Hay A'at Nan Unig Nan Templo

15 Hanadan dingding hi unig nan Templo ya na'oddahan hi tabla an sedar.
Ya hana'en dotalna ya na'oddahan hi bolbol.
16 Ya kinuwartuna nan huddo' nan Templo ta hidiye nan ma'alih
kuwartun Apu Dios an hay dinukkena ya tulumpuluy (30) umpi ya
atbohdin na'oddahan hi sedar an mihipun hinan dotal ta ingganah nan
bubidana.
17 Ya hi hinangngab nan kuwartun Apu Dios ya hidiye nan ongal an
kuwartun nan Templo an nanom (60) di umpiy dinukkena.
18 Ya na'oddahan an namin nan binattun dingding hidih unig nan Templo
hi tabla an sedar an nipa'ot di ay hahabhabung ya ay bungan di kaluhhaba.
Ta ma"id ha matigoh nadan batun nidingding.
19 Ta athidin impiphod Solomon nan kuwartun Apu Dios hi nangappit hi
huddo' nan Templo ta hidiy iha''adan nan Kahun an nittuwan nan Hapit
Apu Dios.
20 Ya hay lukud diyen kuwartu ya tulumpuluy (30) umpiy binillogna
ya dinukkena ya atbohdiy tinagena. Ya an namin nadan dotalna ya
dingdingna ya bubidana ya na'oddahan hi namahmah an balitu'. Ya ta'on
on nan punggobhan hi insenso an sedar di niphod ya na'oddahan hi balitu'.
21 Ta athidin na'oddahan di unig nan Tempo hi balitu'. Ya wada bo han
nabalitu'an an nun'atuligonggong an nahanu'hu"up hinan way panton nan
kuwartun Apu Dios.
22 Ta an namin nimpe nan unig nan Templo ya na'oddahan hi balitu' an
ta'on on nan punggobhan hi insenso hidih nan kuwartun Apu Dios.
23 Ya hidih nan kuwartun Apu Dios ya waday duwan kerubim an
pina'otanda an hay niyamma ya kayiw an olibo an hay tinageda ya
himpulut limay (15) umpi.
24 Ya hay dinukken nan nabitbit an paya' nan ohan kerubim ya himpulut
limay (15) umpi.
25 Ya nan mi'adwan kerubim ya numpaddungdah nan namangulun
kerubim an himpulut limay (15) umpi.
26 Ya numpaddung boy tinagedan duwa an himpupulut limay (15) umpi.
27 Ot e iha"ad Solomon nadan kerubim hidih nan kuwartun Apu Dios
an nundammu nan hinohhan uddun di paya'dah gawwan nan kuwartu ya
nan mi'adwan hinohhan paya'da ya nida"om hinan dingding.
28 Ya dadiyen kerubim ya na'oddahanda hi balitu'.
29 Ya hinan dingding hi nunlini"odan nan Templo hinan kuwartun Apu
Dios ya hinan ongal an kuwartu ya impa'otdahdi nadan kerubim ya nadan
palma an kayiw ya nadan habhabung.
30 Ot oddahanda boh balitu' nadan dotal nan kuwartun Apu Dios ya nan
ongal an kuwartuh nan Templo.
31 Ya hanada'en konob hinan panton nan kuwartun Apu Dios ya hay
niyamma ya kayiw an olibo an limay duggun nan hambana.
32 Ya nipa'ot i dadiyen duwan konob di kerubim ya palma ya nadan
habhabung. Ot oddahanda dadiyen nipa'ot an kerubim ya palma hi balitu'.

33 Ya atbohdih nan ongal an kuwartuh nan Templo an olibo an kayiw di
niphod hinan hambana an opat di dugguna.
34 Ya duwa boy konobna ta mundammuh gawwana an hay niyamma ya
bolbol an kayiw.
35 Ot ipa'otda bohdi nadan kerubim ya nadan kayiw an palma ya nadan
habhabung. Ot oddahanda boh balitu' nadan nipa'ot hidi.
36 Ya hi hangngab nan Templo ya waday iniphoddan balkon. Ya hay
inatdah nan dingdingna ya tinuntunudday tulun niphod an nahabatan an
batu on imbattanda ha ohay nahabatan an sedar.
37 Hay nangihipunandan nangiyamma hinan nipabunan nan Templo
ya hidin mi'adwah bulan an ma'alih Sib i diyen mi'apat hi tawon hi
numpatulan Solomon.
38 Ya inggibbuhdan nangiyammah nan Temploh din mi'awaluh bulan an
ma'alih Bul† hidin mi'ahimpulut ohay (11) tawon hi numpatulan Solomon.
Ta pituy tawon di nangiphodanda i diyen Templo. Ya na'unud nan
ninomnomda tuwalin a'at nan Templo.

7

Hay Nangiyammaan Solomon Hinan Palasyu

1 Hidin inyamman Solomon nan palasyuna ya immeh himpulut tuluy
(13) tawon ot ahi magibbuh.
2 Ya hidih nan palasyuna ya iniphodnahdi han ongal an bale an
nginadanana hi palasyu an nalpuh nadan billid an nungngadan hi
Lebanon di kayiwna. An hay dinukkena ya hinggahut ta han nabongley
umpi (150) ya hay binillogna ya napitut limay (75) umpi ya napat ta limay
(45) umpiy tinagena. Ya wadaday tulun nalinyan tu"ud*
3 an hinan ohay linya on himpulut limay (15) tu"udna. Ta dadiyen tu"ud
di nangdon hinadan wanan an iha'mawan nadan bubida an sedar.
4 Ya hinan nundinommang an dingding ya wadaday natagen hintutluy
nalinyan tawa an nundidinommang.
5 Ya atbohdin wadaday hintutlun panto an nundidinommang.
6 Ya impiphodna bo i diyen palasyuna han balen nginadananah dakol
di tu"udna an napitut limay (75) umpiy dinukkena ya napat ta limay (45)
umpiy binillogna. Ot hu"upanda ta waday balkona an wadaday tu"udna
ya waday atopna.
7 Ot iyammana nan kuwartun awadan nan tronona an hay ngadana
ya Kuwartun Punhahapitan. Ta hidiy pangihahapitanda hi'on waday
mipanuh an mihahapit. Ya na'oddahan an namin hi sedar di dotalna ta
ingganah nan bubidana.
8 Ya hana'en iha"adan nan patul ya impiphodnahdih indoggan nan
kuwartun punhahapitan an numpaddung di a'atda. Ot ipiphodna bo ha
iha"adan nan ahawana an imbabalen nan patul hi ad Egypt an umat
damdamah nan kuwartun punhahapitan di a'atna.
9 Ya hay inusaldah nan palasyu ya nadan o"ongal an batu an pinahokda
ot habatanda ta nipniphodda ya napapaddung di numbibinahhelda. Ta
datuwey inusalda an nihipun hinan nipabunan nadan tu"ud ta ingganah
nadan hibe.

---

† **6:38 6:38** Nan Bul ya hidiye nan mi'atluh duminggu hinan October ta ingganah nan mi'atlun duminggun di November. * **7:2 7:2** Hay alyon di udum an Biblia ya opat di nalinya.

10 Ya hanada'en nipabunan nadan tu"udna ya dadiye nadan o''ongal an
mun'akulhin batu an himpulut limay (15) umpiy dinukken di udum ya
himpulut duway (12) umpiy dinukken di udum.
11 Ya nada'en batu an nidingding ya athidin nalkudda ot ahida mip-
miphod an mahabatan ta napapaddung. Ya atbohdiy inatdah nadan sedar.
12 Ya na'en ni'alad hinan lita"angan nan palasyu ya umat damdamah nan
ni'alad hi lita"angan nan Templo ya ta'on on nan dingding nan balkon nan
Templo an tinuntunudday tulun nahabatan an batu on ahida imbattan di
ohan dinangal an sedar.

Hay Tamun Huram

13 Ot ipa'ayag bon Solomon nan i Tyre an hi Huram
14 an hay hi inana ya nan nabalu an nalpuh nan tinanudan Naptali. Ya
hay hi amana ya i Tyre an nala'ing an mun'udih gombang. Ya hituwen hi
Huram ya nala'ing hi nat'onat'on an umat hinan dakol an a'at di gombang.
Ta immeh awadan Solomon ot atonan namin nadan impiyammana.

Hanan Duwan Gombang An Ay Tu''ud

15 Ta iniphod Huram di duwan gombang an ay tu"ud an himbabaintit
pituy (27) umpiy tinageda ya himpupulut waluy (18) umpiy inongalda.
16 Ot ahina bo hu''upan dadiye hi himpipitu ta han godway (7 ½) umpi
an gombang.
17 Ot alkusana dadiyen inhu''upna hi nun'atuligonggong an na-
hanu'hu''up an gombang hi himpipituy nalinya hi ohan tu''ud
18 ya hindudway linyan paddungnay bungan di pomegranet an nili'woh
damdaman diyen inhu"upnan gombang hinan ay tu"ud.
19 Ta hay tigon di uhhun dadiyen nihu''up hinadan ay tu"ud hinan balkon
ya umatdah habhabung an lili an hay tinageda ya hinonnom di umpi.
20 Ya hidiyen gombang an nihu"up hinadan ay tu"ud ya waday ay
naballin an malukung di tigona ya ni'alkus nimpehdiy nun'atuligonggong
an nahanu'hu"up ya duway gahut (200) an bungan di pomegranet an
duway linya di nili'woh i dadiye.
21 Ot ipata'dogda mohpe dadiyen tu"ud hinan way hogpan hinan balkon
nan Templo. Ta nipata'dog nan oha hi nangappit hi muyyadna ot ngadanan
Solomon hi Jakin ya nan oha hi nangappit hi huddo'na an nginadanana hi
Boas.
22 Ya hay tigon nimpen dadiyen nihu''up hinadan ay tu"ud ya umatdah
habhabung an lili. Ta hidiyey nagibbuhan dadiyen ay tu"ud.

Nan Gombang An Ay Palyu'

23 Ot apyon bon Huram han ongal an gombang an punha"adan hi liting
an ay palyu' an himpulut limay (15) umpiy lukud di to'ona. Ya pitu ta han
godway (7 ½) umpiy dinallomna. Ya napat ta limay (45) umpiy inongalna.
24 Ya hinan da''ul'en di timidna ya nili'woh di duway nuntunnud an linya
an ni'alkus hidiy ay bungan di kaluhhaba an hinan himpulut waluy (18)
pulgada on himpuluy (10) ni'alkus an ay kaluhhaba.
25 Ya hidiyen punha"adan hi liting ya nipabun hi bonog nadan himpulut
duwan (12) inyammadan bulug an baka. Ya hintutlun baka on nat'on di
nangihangngabanda ta waday nangihangngab hi nangappit hi muyyadna
ya wadaday nangihangngab hi nangappit hi huddo'na ya hi tuluwan di
algo ya hi nangappit hi alimuhan di algo.

26 Ya hay inuktul diyen punha"adan hi liting ya tuluy pulgada. Ya hana'en timidna ya ay timid di basu an ay habhabung an nabo'yag. Ya himpulut duway libuy (12,000)† galon di mittuh liting.

Hanadan Gombang An Pangipabunan Hi Besin

27 Ya iniphod bon Huram di himpulun (10) gombang an ipabunan an hinonnom di umpiy dinukkeda ya hinoppat ta han godway umpiy binillogda.
28 Ya waday hambada an nikabitan nadan dingdingda.
29 Ot alkusana nadan dingdingda hi ay lalayon ya ay bubulug an baka ya kerubim. Ya hinada'en numbaktu ya nunda"ul an hambada ya ni'alkus hidiy nahuhu''up an ay habhabung.
30 Ya datuwen pangipabunan ya napilidanda hi hinoppat an gombang ya atbohdin gombang nadan nangdon an itilonan dadiyen pilid. Ya hinada'en duggun datuwen pangipabunan ya waday opat an tu"udda ta ipabunan nadan gombang an besin. Ya datuwen tu"ud ya ni'alkus bohdiy nahuhu''up an ay habhabung.
31 Ya hay gawwan nadan ipabunan nadan besin ya waday nun'atuligonggong an hay binillogda ya baintit pituy (27) pulgada ya ha'ey dinallomda ya himpulut waluy (18) pulgada. Ya na'alkusan di nunlini"odan dadiyen nipabunan nadan besin. Ya hanada'en dingding datuwen ipabunan ya nakuwadladu an agge natuligonggong.
32 Ya hanada'en opat an pilid di ohan ipabunan ya wadah haggud nadan dingdingna. Ya hanada'en nangdon hinan puntilonan di pilid ya nida"itdah nadan tu"ud. Ya hanada'en pilid ya nahuluk hi duway umpiy binillogda.
33 Ya an namin nadan agimangnun nadan pilid ya gumo' di niphod an umatdah nadan pilid di kalesa.
34 Ya nan opat an tu''ud datuwen ipabunan ya ningammut i dadiye nadan nidongdong an opat an pangidonan.
35 Ya waday natuligonggong hi uhhun nadan tu"udda an hiyam di pulgaday binillogda. Ya an namin nadan tu"udda ya hambada ya ningammutdah nan kaliton.
36 Ya hinada'en tu"udda ya dingdingda ya nipa'ot hidiy ay kerubim ya ay lalayon ya nadan ay palma. Ya hinan nunlini"odan ya ni'alkus di nahuhu''up an ay habhabung.
37 Ta athituy inatdan nangapyah nadan himpulun (10) kaliton an numpapaddung di a'atda.
38 Ot mangiphod boh Huram hi himpulun (10) gombang an besin ta mipong i dadiyen pangipabunan. Ya hay binillog di ohan besin ya onom di umpi an hay mittuhdi ya duway gahut ta han napat (240)‡ di galon an liting.
39 Ot iha''adnay liman ipabunan hi nangappit hi muyyad nan Templo ya lima bo hi nangappit hi huddo'na. Ya nan ongal'e an ay palyu' an punha"adan hi liting ya inha"adna hi numbattanan di nangappit hi muyyadna ya hay nangappit hi tuluwan di algo.
40 Ot mangiphod boh Huram hi dakol an besin ya punggaud hi gubu ya malukung an duyun ittuwan di dalan miwalaghi'.
Ta inggibbuh Huram an namin dadiyen impiphod Solomon i hiyahdih nan Templo. Ot datuwe nadan iniphodna,

---

† **7:26 7:26** Nan himpulut duway libuy (12,000) galon ya na'alah nan English an Biblia an NET.
‡ **7:38 7:38** Nan duway gahut ta han napat (240) di galon ya ma'alah nan English an Biblia an NET.

41 an duwa an ay tu"ud ya nan duwan ay naballin an malukung an
niyuhhun i dadiyen ay tu"ud ya nadan ni'alkus i dadiyen ay malukung
an nun'atuligonggong an nahanu'hu"up.
42 Ya nan opat di gahut (400) an ay bungan di pomegranet an
nitattayun di hindudway gahut (200) hinan duwan nahanu'hu"up an
nun'atuligonggong an nili'woh i dadiyen duwa an ay malukung
43 ya nadan himpulun besin ya himpulun (10) ipabunan dadiyen besin
44 ya nan ay palyu' an punha"adan hi liting ya nadan himpulut duwa
(12) an ay bubulug an baka an nipabunan diyen punha"adan hi liting
45 ya nadan banga ya nadan punggaud hi gubu ya nadan malukung. Ya
an namin datuwen impa'iphod Solomon i Huram an ma'usal hinan Templo
ya gombang di niphod
46 an linanatna ot ahina ikuyag hinan inyammanan nat'onat'on di a'atda.
Ya hay e nangipiphodan nan patul i datuwe ya hidih nan nihaggon hinan
wangwang an nungngadan hi Jordan hidih nan numbattanan di ad Sukkot
ya hi ad Saretan.
47 Ya agge impakilun Solomon dadiyen usal an gombang an impiyam-
mana te dakkodakkol an ma"id ha mapto' hi'on atnay kiluna.
48 Ya impa'iphod bon Solomon hanadan nabalitu'an an ma'usal hidih
nan Templo an umat hinadan punggobhan hi insenso ya nan lamehaan an
iha"adan nadan tinapay an midawat i Apu Dios.
49 Ot ipiyammana bo nadan namahmah an balitu' hi pumpattukan hi
hilaw an lima hi nangappit hi winawwan ya lima boh nangappit hi iniggid
ta miha"addahdih nan way panton nan kuwartun Apu Dios.
Ot ipiyammana bo nadan ni'alkus an ay habhabung ya nadan pun'ipit
hi bala
50 ya nadan besin ya nadan pun'odop hi hilaw ya nadan malukung
ya nadan duyu ya nadan punggobhan hi insenso ya nadan bisaglan nan
panton nan ongal an kuwartun nan Templo ya nan panton nan kuwartun
Apu Dios.
51 Hidin nagibbuh an namin nadan impiyamman nan patul an hi
Solomon hinan Templo ot ipipaghopna nadan inyappit din hi amana an hi
David i Apu Dios an umat hi balitu' ya silber ya nadan udum an ma'usal.
Ot ena ipiha"ad hidih nan kuwartun pangiha"adandah nadan nun'abalol
an usal hidih nan Templo.

8

Hay Nangiyayandah Nan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios Hinan Templo

1 Nan patul an hi Solomon ya impa'ayagna nadan ap'apun munhilbin
hiya ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel ta eda alan
nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios hi ad Zion an boblen David
hidih ad Jerusalem.
2 Ta na'amungdan namin nadan linala'i an tinanud Israel hi awadan nan
patul an hi Solomon hidin mi'apituh bulan an ma'alih Itanim ta ngilinonda
nan punnomnomnomandah din nun'anallungan handidan a'ammoddah
nan agge naboblayan.
3 Ta hidin na'amungdan namin ot ahi e iyattang nadan padi nan Kahun
an nittuwan nan Hapit Apu Dios.

4 Ot pi'yalada nan tabernakel ya an namin nadan wahdih nan tabernakel
ot iyedahdih nan Templo. Ya hay nangdon i dadiye ya nadan padi ya nadan
ibbadan tinanud Libay.
5 Ot i'nong da Solomon hinadan ibbada an tinanud Israel di dakkodakkol
an baka ya kalnero an adi mabilang hidih nan way Kahun.
6 Ot ipaghop mohpen nadan padi nan Kahun hinan Templo ot eda iha"ad
hidih nan hiluk nadan paya' nadan kerubim hidih nan kuwartun Apu Dios.
7 Ta nahophopan nan Kahun hinadan nabitbit an paya' nadan kerubim
ya ta'on on nadan kayiw an nangiyattanganda.
8 Mu dudduke dadiyen nangiyattanganda ta matigoy udduda hi'onta
wahdih nan kuwartun niyappit i Apu Dios mu adida matigo hi'onta wah
nan bahhel diyen kuwartu. Ta ingganah ad uwani ya dedahdi.
9 Ya hay niha''ad i diyen Kahun ya ammuna nan duwa an nadampillag
an batu an nitudo'an nan Hapit Apu Dios an inha''ad din hi Moses hi
awadandah nan billid hi ad Sinai* an hidiy nangibagaan Apu Dios i dadiye
an tuguna i dida an tinanud Israel hi nalpuwandah ad Egypt.
10 Ya hidin lumah'un nadan padih nan kuwartun Apu Dios ya pamaag
ya napnuh bugut nan Templo an mangipa'innila an wadah Apu Dios hidi.
11 Ya nunhigla nan binang Apu Dios ta hiya nan ma"id ha aton nadan
padi an mangat hinadan tamuda.
12 Ot mundasal hi Solomon an alyonay, Imbagam Apu Dios an miha"ad'ah
nan himmilong an bugut
13 muten ad uwani ya iniphodmih tuwen ma"aphod an Templo ta
iha''adam hi inggana.
14 Ot ihangngab nan patul hinadan ibbanan tinanud Israel ta wagahana
dida
15 an alyonan diday, Madayaw hi Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud
Israel. Ta gapuh nan ongal an abalinana ya impa'annungna din imbagana
i ama an hi David. Te inalinay,
16 Nihipun hi nangipanguluwa' i da'yun tatagu' hi nalpuwanyuh ad Egypt
ya ma"id ha pinili' i datuwen bobleyun tinanud Israel hi ipata'dogan ha
Templo ta adayawa'. Mu pinto"uh David ta nun'ap'apu i da'yun tatagu' an
tinanud Israel.
17 Ot alyon bon Solomon di, Ninonomnom ama an hi David an ipata'dog
hituwe an Templo ta adayawan nan Ap'apu an Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel.
18 Mu inalin Apu Dios i hiyay, Maphod hinaen ninomnommu an
mangiyamma i ha Templo ta adayawa'.
19 Mu bokon he"ay mangiyamma te hanan imbabalem di mangiyamma
i diyen Templo ta adayawa'.
20 Ot teen ad uwani ya impa'annung Apu Dios nan imbagana ta ha''on
teey nihukkat i ama an mun'ap'apu i da'yun i'iban tinanud Israel. Ya teen
niphod tun Templo an pundayawan ta'uh nan Ap'apu an Dios an dayawon
ta'un tinanud Israel.
21 Ot ipa'iphod'u bo han iha''adan nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu
Dios an awadan nadan nitudo' an imbagana i handidan a'ammod ta'u hi
nangipanguluwanan dida ta tinaynandah ad Egypt.

Hay Dasal Solomon

22 Ot e tuma'dog hi Solomon hidih nan way punggobhan hi mi'nong i Apu
Dios an inhangngabnah nadan tatagu ot itaggenay ta'lena ot mundasal

* **8:9 8:9** Nan billid hi ad Sinai ya hay ohah ngadana ya ad Horeb an ma'alih billid Apu Dios.

23 an alyonay, Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel, immannung
an ma"id ha nipaddungam hitun luta ya ta'on on hi ad abunyan. Te
munnananong di pamhodmuh nadan baalmu an manginaynayun an
umun'unud i he"a.
24 Te ad uwani ya impa'annungmu din imbagam i din hi ama an hi David
an baalmu an miyamma ha Templo.
25 Ot hay dawato' piboh ad uwani i he''a Apu Dios an dayawonmin
tinanud Israel ya hanat ipa'annungmu bo din imbagam i din hi ama
an hi David an baalmu an alyom di, Nanongna an hanadan tanudam
di mun'ap'apu i da'yun tinanud Israel hi'on halipodpodonda an unudon
nadan tugun'u an umat hi nangun'unudmun ha''on.
26 Ot hay dawato' nimpe ya hanat ipa'annungmuh diyen imbagam i din
hi aman hi David an baalmu.

27 Mu undan tatawwa mabalin ta he''a an Dios ya munhitu'ah tun luta.
Hi'on ad lagud ya adi umda hi iha"adam ot namama mahan moh tun
inyammamin Templo.
28 Mu ta'on on athidiy anabaktum ya hanat donglom di dasal'un baalmu
an mumpahpahmo' i he"a hi ad uwani.

29 Ta wan ibaliwmuh tuwen Templo hi binigat an ta'on on hinan
mahdom. Te hituwey alyom hi pundayawanmin he"a. Ya hanat hinan
umaliya' hitun Templo an mundasal ya donglom di dasal'u.
30 Ta donglom di dasal'u an baalmu ya hay dasal tudan tatagum an ibba'
an tinanud Israel hi'on ihanggami ituwen Templo an mundasal. Ta ta'on
on wahna'ah ad abunyan ya donglom bahan di pumpahpahmo'anmin he"a
ya pakawanon da'mih nadan numbahulanmi.

31 Ya wa'et waday ipabahul di ohan taguh nan ibbana ta umalih
hinangngab nan punggobhan hi mi'nong hitun Templo ta ibagana an ma"id
ha bahulna
32 ya hanat donglom hinah nan awadam hi ad abunyan ta he''ay
mangipanuh ta dusaom nan numbahul ya hanat mipa'innila nan agge
numbahul.
33 Ya wa'et na'abak amin tatagum an tinanud Israel hi gubat an
gapu ta numbahul amin he''a ya hanat umali ami'eh tun Templo an
mumpahpahmo' ami i he"a ta ibangngadmin mangun'unud i he"a
34 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di
dasalmin tatagum an tinanud Israel ta pakawanon da'mi. Ya imbangngad
da'mih tun boblemi an indatmu i handidan a'ammodmi.

35 Ya wa'e bo ta gapuh bahulmin tatagum ya dinusa da'mi ta aggem
impa'aliy udan ta maligatan ami mu hi'on ihanggamin tuwen Templo ta
mumpahpahmo' ami i he"a ta itutuyumi nadan bahulmi ya indinongmin
mangat i dadiye
36 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di
dasalmin tatagum an tinanud Israel. Ya itudduwan da'mih nan nipto' an
pangat ya himmo' da'mi ta ipa'alim di udan ituwen numboblayanmi an
indatmu i da'min tatagum.

37 Ya wa'e bo ta waday bitil ituwen boble onu nunhiglan dogoh di tatagu
onu dadag di nitanom onu ba''atong onu dudun an mangan hi nitanom
onu binuhul an gumubat onu kumpulnan dumatong an dumadag i da'mi
38 ta maligatan ami ya itaggemi'ey ta'lemin ihanggamih tun Templo an
mundasal

39 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di
dasalmi ta pakawanon da'mi. Mu ukod'ah atom i da'mi an miyunnudan
hinadan inatmi te he"ay nanginnilah nomnom di tagu.
40 Ta wan an namin amin munhitu ituwen boble an indatmu i handidan
a'ammodmi ya malmuy takutmi an adi mangun'unud i he"a.

41 Ya wa'e bo ha nalpuh udum hi boblen umalin mundayaw i he"a an
gapuh nan ongal an abalinam
42 te ma"id ha bahhonan donglon di atagutaguh abobbobley anabaktum
an Dios ya nan ongal an abalinam ya hi'on ihanggana ituwen Templo an
mundasal
43 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di
dasalna ta idatmu nan ibagana ta way aton di atagutaguh tun luta an
manginnila i he"a an Dios ta ta'on on dida ya malmuy takutda an adi
mangun'unud i he"a ya atbohdi i da'min tatagum an tinanud Israel. Ya ta
wan innilaonda an hituwen inyammamin Templo ya pundayawan i he"a.

44 Ya wa'e bo ta honagon da'min tatagum an e mi'gubat hinadan
binuhulmi ya hanat ihanggami'e ituwen pinto'mun boble an awadan tun
iniphodmin Templo ta adayawam
45 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom nan
pumpahpahmo'anmi i he"a ta boddangan da'mi.

46 Ya wa'e ta numbahul amin he"a te undan wa ihya ha taguh adi
mumbahul ta gapuh bungotmun da'mi ya inyabulutmu ta ma'abak amih
gubat ta iye da'mih nadan binuhulmih bobleda ta mumbalin amih balud
hidi
47 mu alina'eh on hidih nadan niyayanmi ya abulutonmi an numbahul
ami ta itutuyumi dadiyen numbahulanmi
48 ta idinongmi mon mangat i dadiye ta mumpahpahmo' ami i he"a ta
ta'on on wa amih boblen di binuhulmi mu ihanggami'e ituwen boble an
indatmu i handidan a'ammodmi an awadan tuwen iniphodmin Templo ta
adayawam
49 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di
dasalmi ta ihwang da'mi.
50 Ya hanat pakawanon da'min tatagum hinadan numbahulanmin he"a.
Ya hanat hukkatam di a'at nadan binuhulmi ta umuleda i da'mi ta hom'on
da'mi.
51 Te da'mi nadan pinilim hi tatagum. Ya da'mi nadan napalpaligat an
ingkakmuh ad Egypt an paddungnay nangimbabbalan pangildangan hi
gumo'.
52 Ot hanat donglom di dasal'un baalmu Apu Dios ya hay dasal
tudan ibba' an tatagum an tinanud Israel. Ta boddangan da'mih nan
pumpahmo'anmin he"a.
53 Te alyom hi da'mi nadan pinilim an tatagum hitudan atagutaguh
abobbobleh tun luta an imbagam i handin baalmun hi Moses hidin
nangikakam i handidan a'ammodmih ad Egypt.

54 I diyen nundasalan Solomon ya nundu"un ot itaggenay ta'lenahdih
hinangngab nan punggobhan hi mi'nong. Ta hidin nagibbuh ot tuma'dog
55 ot itkuknay punwagahnah nadan na'amung an ibbanan tinanud Israel
an alyonay,
56 Madayaw hi Apu Dios an nangdat hi linggop i dita'un tatagunan
tinanud Israel ta nipa'annung an namin an ma"id ha imbahhonah nadan
imbagana i handin baalnan ammod ta'un hi Moses.

57 Ot hanat nan Dios an dayawon ta'u ya nanongnan adi dita'u iwalong
ya adi dita'u taynan an umat hi inatna i handidan a'ammod ta'u.
58 Ya hanat boddangan dita'u ta wan nadan miyunnudan hinan po-
hdonay aton ta'u ta ibangngad ta'un mangun'unud hinadan tuguna an
indatna i handidan a'ammod ta'u.
59 Ya hanat mipapanomnom i Apu Dios datuwen indasal'un hiya. Ta
boddangana' an baalna ya ta'on on dita'un namin an tatagunan tinanud
Israel hinadan mahapul ta'uh abigabigat.
60 Ta way aton nadan tataguh abobboble an manginnila an hi Apu Dios
ya ammunay madayaw an ma''id ha udum.
61 Ot mahapul an tigon ta'u ta nan Dios an dayawon ta'uy nomnomnomon
ta'u ya mahapul an nadan tugunay un'unudon ta'u an umat hinan at'aton
ta'u teeh ad uwani.

Hay Nangiyappitandah Nan Templo I Apu Dios

62 Ot ipi'nong da Solomon an didah nadan ibbanan tinanud Israel nadan
i'nongda i Apu Dios.
63 Ta impi'nong Solomon nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an
baintit duway libu (22,000) an baka ya han hinggahut ta baintiy libu
(120,000) an kalnero ya gulding. Ot idawatda nan Templo ta niyappit i
Apu Dios.
64 Ya i diye damdaman algo boy nangiyappitan Solomon i Apu Dios hinan
lita"angan hi hangngab nan Templo. Ot i'nongdahdi nadan maghob an
mi'nong i Apu Dios ya nadan taban nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu
Dios ya nadan midawat an alina. Ya manu'eh hidiy nangi'nonganda i
dadiye ya adi umdah nan impiyammana an gombang an punggobhan hi
mi'nong hinadan dakol an maghob an mi'nong ya nadan taba ya nadan
alina an midawat i Apu Dios.
65 Ta nginilin da Solomon nan punnomnomnomandah nun'anallungan
handidan a'ammoddah nan agge naboblayan. Ta dakkodakkolda an
na'amung an tinanud Israel te wadaday nalpuh ad Lebo-Hamat ta
ingganah nan nangappit hi muyyadna hinan way pogpog di ad Egypt. Ta
nginilindahdi hinan pundayawanda i Apu Dios hi himpulut opat (14) di
algo.
66 Ya hidin mi'ahimpulut limay (15) algo ot ahi pa'anamuton nan patul
nadan tatagu. Ot wagahan nan patul an hi Solomon nadan tatagu ot ahida
umanamut an nunhiglay am'amlongda hinan maphod an inat Apu Dios
hinan baalnan hi David ya i didan namin an tinanud Israel.

9

Hay Numpatigan Apu Dios I Solomon

1 Hidin inggibbuh Solomon an namin nadan ninomnomnan a'at nan
Templo ya nan palasyuna
2 ya impidwan bon Apu Dios an numpatigo i hiya an umat hidin
numpatigana i hiya hi ad Gibeon.
3 Ot alyon Apu Dios i hiyay, Dingngol'u nan dasalmu. Ya imbilang'uh
niyappit i ha''on hituwen Templo an impiphodmu ta adayawa' hi inggana.
Ot minaynayun di pangipapto"u ituwen Templo.
4 Mu he"a'e ya hi'on ihamadmun mangun'unud hinadan tugun'u ya
tudtudu' an umat hi nangun'unud amam an hi David i ha"on
5 ya ipa'annung'u din imbaga' i hiya. Ta minaynayun an hanadan
tanudam di mun'ap'apu i da'yun tinanud Israel.

6 Mu idinongyu'e tuwalih nadan tanudam an mangun'unud hinadan
tugun'u ta nadan dios di udum an tataguy dayawonyu ya punhilbiyanyu
7 ya umannung an pa'aanon da'yu ituwen boble an indat'u i da'yu. Ya
inwalong'uh tuwen Templo an niyappit i ha"on an pundayawanyu i ha"on.
Ta punhimpipihulan da'yun tinanud Israel hi tataguh abobboble.
8 Ta ta'on on mapmaphod di a'atnah ad uwani mu hi'on madadag ya
mano"ol di tatagun manigo ta alyonday, Tanganu mahan on athidiy nangat
Apu Dios i diyen boble ya nan Templo.
9 Ya tobalon nadan udum an tatagu an alyonday, Manu'eh athidiy na'at
ya inwalongdah Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodda an hiya din
nangipangulu i didah nanaynandah ad Egypt. Ta nadan dios di udum an
tatagu di dinayawda ya nunhilbiyanda. Ta hiya nan impa'alin Apu Dios di
nunhiglan punholholtapanda.

Hanadan Udum An Inat Solomon

10 Hay nangipiphodan Solomon hinan Templo ya nan palasyuna ya
baintiy (20) tawon ot ahi magibbuh.
11 Ya indat Solomon hinan patul hi ad Tyre an hi Hiram nadan baintin
(20) bobleh ad Galilee te hiyay nangida'idat hi sedar ya bolbol ya nadan
balitu' an inusal Solomon.
12 Mu hidin e tinigon Hiram dadiyen boblen indat Solomon ya aggena
pinhod.
13 Ot alyonan Solomon di, Tanganu mahan on ha adi maphod an bobley
indatmun ha"on an iba. Ot ngadanan Hiram dadiyen boble hi ad Kabul
an hay ibalinana ya ma"id ha hilbina. Ta ingganah ad uwani ya hidiyey
ngadana.
14 Yaden hay indat Hiram i Solomon hi balitu' ya opat di libuy (4,000)
kilu.
15 Ta datuwe nadan impa'iphod Solomon hinadan pinilitnan muntamuh
nan Templo ya nan palasyuna ya nan ma'alih millo* ya nan binattun alad
hi ad Jerusalem. Ot ipiphodna bo nadan bobleh ad Hasor ya hi ad Megiddo
ya hi ad Geser.
16 Te nan patul hi ad Egypt ya ginubatdah ad Geser ot pu'ulanda. Ot
patayonda nadan numboblehdi an tinanud Kanaan ot hidiyey idatnah nan
imbabalenah din nun'ahawaanda i Solomon.
17 Ot ipaphod Solomon hidiyen boble ya nan nada''ul an bobleh ad Bet-
Horon
18 ya hi ad Baalat ya hi ad Tamar an wahdih nan mamaga an lutan nadan
tinanud Judah.
19 Ot iphodna bo nadan boblen pangi'amungandah makan ya nadan
boble an pangiha"adandah nadan kabayuna ya kalesana. Ya an namin
nadan pohdonan iphod hi ad Jerusalem ya hinadan billid an nungngadan
hi Lebanon ya hi an namin nadan boblen sinakupna on iniphodna.
20 Ya an namin nadan bokon tinanud Israel an nabati an umat hinadan
tinanud Amor ya tinanud Hit ya tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud
Jebus
21 an agge ni'paten handidan a'ammodda an tinanud Israel hidin
nangubatanda i dida ya diday numbalinon Solomon hi baal an mapilit
an muntamu ta ingganah ad uwani.
22 Mu hanada'e an ibbana an tinanud Israel ya aggena numbalinon
didah mapilit an muntamu te diday numbalinonah tindaluna ya ap'apun

* **9:15 9:15** Nan millo ya natping di nundinommang ot tababonday gawwana ta nahamad.

di gubilnu ya nabaktun opisyal di tindaluna ya opisyal di mungkakalesan
e mi'gubat ya numpungkabayu.
23 Ot pot'onay limay gahut ta nabonglen (550) mangituddu ya mumpapto'
hinadan muntamu.
24 Nan ahawan Solomon an imbabalen nan patul hi ad Egypt ya nidalhin
mo ta tinaynana nan awadana ot umeh nan balenah nan way palasyu an
impiphod Solomon hidi damdamah nan boblen David. Ot ahina ipaphod
nan ma'alih millo.
25 Ya hinan hintawon ya mumpitlu an e mangi'nong hi Solomon hi
maghob an mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan hinan iniphodnan
punggobhan hidih nan Templo. Ya idihhana bon e munggohob hi insenso.
Ta inun'unudna nadan ma'at hinan Templo.
26 Ot ipiyamman bon Solomon di papol hidih nan da'ging nan baybay an
mumbolah† hi ad Esyon-Geber an nihaggon hi ad Elat an ohan boblen di
tinanud Edom.
27 Ya hi Hiram ya hinnagna dohah nadan tatagunan mungngunuh papol
an imminghah nan baybay ta eda bumoddang hinadan tatagun Solomon.
28 Ta nunlugandah nan papol ot umedah ad Opir. Ot ilugandahdiy
mahuluk hi himpulut opat di libuy (14,000)‡ kilun di balitu' ot iyedah nan
patul an hi Solomon.

10

Hay Immayan Nan Babain Patul Hi Awadan Solomon

1 Nan babain patul hi ad Seba ya dingngolna nan nundongol an a'at
Solomon ya ta'on on nan pangun'unudnan Apu Dios. Ot ume te pohdonan
e patnaon di la'ing Solomon ta hay pambalna tuwalih nadan naligat an
mahmahana.
2 Ta immeh ad Jerusalem an dakol di inlugandah nadan kemel an
middum hi makan ya dakol an balitu' ya nadan udum an nun'abalol
an batu. Ta immeh awadan Solomon ot mahmahanan namin nadan
ninomnomnan mahmahan.
3 Ya timbal Solomon an namin dadiyen minahmahana te agge naligat i
hiya dadiyen minahmahana.
4 Ta masda'aw hidiyen babain patul hi ad Seba hi la'ing Solomon. Ya
namamah naniganah nan impiyammana an palasyu
5 ya nadan anonda ya hay atigan di amaphod di pangatna hinadan
ap'apu an munhilbin hiya ya hay aphod di lubung nadan puntamuwonahdi
ya nadan niyukodan di inumona an patul ya ta'on on nadan i'nongna an
maghob an mi'nong i Apu Dios hidih nan Templo. Ta nunhiglan masda'aw
hi nanigana i dadiye.
6 Ta alyonan Solomon di, Immannung peman tee nadan dingngol'u an
imbagadah boblemi an a'at di la'ingmu ya nadan ina'inatmu.
7 Mu adi' ni' patiyon ta inggana tee ot umaliya' ta tinigo' ya anakkaya
an agge ni'mo nigodwah nadan dingngol'un a'at di la'ingmu ya kinadan-
gyanmu.
8 Nunhigla mahan moy amlong nadan ap'apu an munhilbi i he"a te
nanongnan donglodonglonda nadan maphod an panugunmu.

† **9:26 9:26** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag hi pingngitna. ‡ **9:28 9:28** Nan himpulut opat di libuy kilun balitu' ya ma'alah nan English an Biblia an TEV.

9 Ot madayaw nan Dios an un'unudom te umipa'amlong'an hiya. Ya
gapuh nan munnananong an pamhodna i da'yun tinanud Israel ya pinto'
da'ah patul ta nan nipto' di ma'at i da'yu.
10 Ot idatna i Solomon di opat di libuy (4,000) kilun balitu' ya nadan udum
an nun'abalol an batu ya nadan dakol an middum hi makan. Ya dadiyen
middum hi makan ya ma"id ha udum hi nangdat hi athidiy dinakolna an
umat i diyen indat diyen babain patul di i Seba i Solomon.
11 Ya wada bo ta'way inyalin nan papol Hiram hi balitu' an nalpuh ad
Opir ya wadada boy udum an ni'yaladan nun'abalol an batu ya maphod
an kayiw an almug.
12 Ta impiphod Solomon nadan kayiw hi tu"ud nan Templo ya nan
palasyuna. Ot ipiphodna nadan udum hi harp ya lira ta mipagangoh
hinan pundayawanda. Ya ammuna i diye di nangdatandah dakkodakkol
an kayiw an almug.
13 Hi Solomon ya indatnan namin nadan imbagan nan babain patul hi
ad Seba. Ya nat'on bo nadan pohdona tuwalin idat i hiya an miyunnudan
hinan kinadangyana. Ot umanamut hidiyen babain patul hi bobleda an
didah nadan in'uyugnan baalna.

Hay Kinadangyan Solomon

14 Hinan atawotawon on waday midat i Solomon hi baintit tuluy libuy
(23,000) kilun balitu'.
15 Ya nat'on bo nadan buwis an bayadan nadan mumpunggattang ya
nadan buwis an idat nadan patul hinadan bobleh ad Arabia ya nadan
gobelnador hinadan bobledan tinanud Israel.
16 Ot mumpa'apyah Solomon hi duway gahut (200) an o"ongal an
nabalitu'an an hapiyo an hinohha i datuwen hapiyo ya kulang hi pituy
kilun balitu' di na'usal.
17 Ot mumpa'apya boh tuluy gahut (300) an kikkitang an hapiyo an hay
damot di balitu' an na'usal hi hinohhan hapiyo ya mahuluk hi ohay kilu
ta han godwa. Ot ena ipiha"ad hinan ohan kuwartuhdih nan palasyu an
nginadananah palasyu an nalpuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon
di kayiwna.
18 Ya numpa'apya bo i han ongal an trono ot oddahanah balitu' ot
alkusanah nan ma'alah nan ba'git di elepante.*
19 Ya hidiyen trono ya waday onom an pala'adna ya hinan idang'igan
ya umat hi napaud an panay† tigona. Ya waday numbinahhel hi
pangiha'mawan hi ta'le. Ya wadada boy numbinahhel an timma'dog an
ing'ingoh di layon i dadiyen pangiha'mawan hi ta'le.
20 Ya i dadiyen onom an pala'adna ya wadada boy himpulut duwan (12)
ing'ingoh di layon an hinan ohan pala'ad on duway nundinommang an
layon. Ta hidiyen trono ya ma"id ha nipadpaddungana hinadan udum an
pun'ap'apuwan.
21 Ya an namin nadan pun'inuman nan patul ya nadan udum an
usal hidih nan kuwartun ma'alih palasyu an nalpuh nadan billid an
nungngadan hi Lebanon di kayiwna ya namahmah an balitu' di niphod.
Te i diyen numpatulan Solomon ya ma"id ha balol di silber.

---

* **10:18 10:18** Nan ba'git di elepante ya dakol nan mapmaphod an iyammaana an hidiye nan alyondah aybori. † **10:19 10:19** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

22 Ya wadada boy papolna an mi'uyug hinadan papol Hiram ta didan
namin di e mungngina hi udum an boble an umat hi ad Tarsis. Ya mam-
inghan hinan tuluy tawon on ahida umanamut an waday iyanamutdan
balitu' ya silber ya ba'git di elepante ya bulangon an kikkitang ya o"ongal.
23 Ta ma"id ha udum an patul hi abobbobleh ingkadkadangyana ya
inla'la'ingna mu hi Solomon.
24 Ya an namin nadan tataguh abobboble on pinhoddan e mundongol
hinan nalpu i Apu Dios an la'ingna an muntugun.
25 Ta atawotawon on wadaday umalin manigo i hiya an waday odnandah
idatdan hiya an balitu' ya silber ya lubung ya nadan middum hi makan ya
almas ya kabayu ya mul.
26 Ot amungon Solomon di hinlibut opat di gahut (1,400) an kalesan di
e mi'gubat ya himpulut duway libu (12,000) an kabayu. Ot ipiyena dadiye
hinadan boble an iha"adanda mu wadaday inha"adna hi ad Jerusalem.
27 Ya i diyen numpatulana ya dakkodakkol di silber hi ad Jerusalem an
umat hi dinakol di batu. Ya atbohdin dakol di kayiw an sedar an umat hi
dinakol di kayiw an sikamor hinadan pu"un di billid.
28 Ya hanada'en kabayun Solomon ya ginattang nadan mungkumilhun
baalna hi ad Egypt ya hi ad Silisya.
29 Ya hay nangattangdah ohan kalesan di mi'gubat ya onom di gahut
(600) di silber. Ya hinggahut ta nabongley (150) silber di nangattangda hi
ohan kabayu. Ta gattangonda on inggattangda damdama hinadan patul di
tinanud Hit ya hinadan patul hi ad Syria.

11

Hanadan Dakol An Ahawan Solomon

1 Nan patul an hi Solomon ya dakol di binabain pinpinhodna an nalpuh
udum hi boble an bokon ammuna nan imbabalen nan patul hi ad Egypt
di ahawana te wadaday i Moab ya tinanud Ammon ya i Edom ya tinanud
Hit ya nadan i Sidon.
2 Yaden datuwe nadan tatagun alyon Apu Dios hinadan tinanud Israel
di adida pi'yahawaan te lo'tat ya middumda i didan e mundayaw hinadan
diosda. Mu hi Solomon ya inahawana dida.
3 Ta hay ngammut di ahawana ya pituy gahut (700) an i'imbabalen di
papatul ya nat'on bo nadan imbilangnah ahawana an tuluy gahut (300).
Ta datuwen binabaiy nangitudtudun hiya an umadawwi i Apu Dios.
4 Ta hidin amamma moh Solomon ya datuwen ahawana di nangipangulu
i hiya ta nadan diosda di eda pundayawan. Ta aggena inyohhay
pundayawna i Apu Dios an adi umat hi nangat amanan hi David.
5 Ta nan dios di i Sidon an hi Astoret di dinayawna ya nan nunhiglan
umipabungot i Apu Dios an dayawon nadan tinanud Ammon an hi Molek.
6 Ta hiya nan adi maphod hi panigon Apu Dios nan inat Solomon te
aggena inyohhay pangun'unudna i Apu Dios an adi nimpe umat hi nangat
amanan hi David.
7 Ya hidih nan nabillid hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad
Jerusalem ya nangapyah Solomon hi pundayawandah nadan nunhiglan
umipabungot i Apu Dios an dayawon nadan i Moab an hi Kemos ya nan
dayawon nadan tinanud Ammon an hi Molek.
8 Ya nangiphod hi pundayawan nadan ahawanan nalpuh udum hi boble
ta pangigobhanda hi insenso ya nadan udum an i'nongdah nadan diosda.

9 Ta bimmungot hi Apu Dios i Solomon an gapu ta inwalongnan mangun'unud i hiya an dayawondan tinanud Israel an ta'on on numpidway
numpatigana i hiya.
10 Te ta'on on impagol Apu Dios di e pundayawan Solomon hi udum an
dios mu aggena inun'unud.
11 Ta hiya nan alyon Apu Dios i hiya di, Gapu ta athinay inatmu an aggem
inun'unud nadan tugun'u ya ibaga' tee an idat'u tun pun'ap'puwam hi ohah
nadan ap'apu an munhilbi i he"a.
12 Mu gapu ta nomnomnomo' din hi amam an hi David ya bokon ni"an
hi ad uwanin atagum di pangata' ta hitun pun'ap'apuwan nan imbabalem.
13 Te athituy ninomnom'un aton mu gapu nimpeh punnomnom'un amam
an hi David ya hi ad Jerusalem an pinto"u hi boble' ya adi' aanon i
he"an namin nan pun'ap'apuwam mu ibati' ha ohah tinanud Israel ta
pun'ap'apuwan nan imbabalem.

Hanadan Binuhul Solomon

14 Indani ya wada han hi Hadad an holag di patul hi ad Edom an hiyay
nangipanomnoman Apu Dios ta mi'buhul i Solomon.
15 Hidin apatul David ya ginubatda nadan tinanud Edom ot abakonda
dida. Ot ume da Joab hinadan tindaluna ta eda ilubu' nadan ibbadan
tindalu an nun'a'ateh nunggugubatanda.
16 Ta niha"addah ad Edom hi onom di bulan ot patayondan namin nadan
linala'ihdi.
17 Mu hi Hadad ya unga ni' i diye ta inibtik nadan ap'apu an munhilbi i
amana ot iyedah ad Egypt.
18 An ini'wadah ad Midian ot umedah ad Paran. Ot awitondahdi hi ad
Paran di linala'i ta nun'ibbadan immeh ad Egypt ot umedah awadan nan
patul hidi. Ot idattan nan patul hi Hadad hi balena ya lutana ya nadan
udum an mahapulna an umat hi makan.
19 Ya hay nihaha"adanahdi ya pinpinhod nan patul hi ad Egypt di pangat
Hadad ta hiya nan impa'ahawana nan hi ibban ahawanan hi Tahpenes.
20 Ta nawada han imbabaleda an nginadanandah Genubat. Ot awiton
Tahpenes hituwen hi Genubat ta ni'yong'ongngal hidih nan balen nan patul
an didah nadan imbabalena.
21 Ya hidin awadan Hadad hi ad Egypt ya dingngolnan nateh David ya
ta'on on nan opisyal di tindaluna an hi Joab. Ot alyonah nan patul di, Daan
mo bahan ta iyabulutmu ta umanamuta' hi boblemi.
22 Mu alyon nan patul di, Undan waday mahapulmun ma"id hitu ta
ninomnommun umanamut hi bobleyu?
Ya alyon Hadad di, Ma"id, mu pinhod'un umanamut. Ot hanat
iyabulutmu.
23 Ya wada bo han hi Reson an imbabalen Eliada an nangipanomnoman
Apu Dios ta mi'buhul i Solomon. Hituwen hi Reson ya inibtikana nan
punhilhilbiyanan patul hi ad Sobah an ohan bobleh ad Syria
24 an pamaaggot amungona nadan ibbana ta ngohayonda nan patul ot
hiyay numbalin hi ap'apuda. Ta hidin ginubat nan patul an hi David di
bobleda ya binumtik da Reson an didah nadan ibbana hi ad Damaskus hi
ad Syria. Ta nunhitudahdi ot hiyay numbalin hi ap'apuda.
25 Ya nunhiglay hihiwonah nadan tinanud Israel an umat i Hadad ta hiya
nan ni'buhul bo i dida hidin numpatulan Solomon. Ta hiyay nun'ap'apu
nimpe hi ad Syria.

26 Ya hay oha bon ni'buhul i Solomon ya hi Jeroboam an imbabalen
Nebat. Hiyay ohah nadan ap'apu an munhilbin Solomon an nalpuh nan
tinanud Epraim hi ad Seredah an hay hi inana ya nan nabalu an hi Seruah.
27 Ta athidiy inat Jeroboam an nungngohe i Solomon. Ya i diye ya iniphod
Solomon nan ma'alih millo ya nan binattun alad nan boblen amanan hi
David.
28 Ya i diye ya mangilog ni' hi Jeroboam mu maphod di pangatna. Ya
hidin tinigon Solomon di abalinanan muntamu ya inyukodna i hiya nadan
puntamuwona an nalpuh nan tinanud Joseph.

29 Ya i han ohan algo an hiyah himmawwang hinan kalata hi Jeroboam
an nalpuh ad Jerusalem ya dinamuna nan propeta an hi Ahijah an i Siloh
an balbalu nan oddah di lubungna. Ya ma"id ha udum hi taguh din
nundammuwanda.
30 Ot aanon Ahijah hidiyen balu an oddah di lubungna ot hethetona ta
nunhimpulut duwa (12).
31 Ot alyonan Jeroboam di, Alam di himpulu (10) te hituwey imbagan
Apu Dios. Te nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya alyonan he"ay,
Nomnomnomom an punduwao' tun pun'ap'apuwan Solomon ta idat'un
he"ay himpulun (10) tinanud ta pun'ap'apuwam.
32 Unhaot an namin mu nomnomnomo' din baal'u an hi David ya hi ad
Jerusalem an pinili' an punhituwa' hitun bobleyun tinanud Israel. Ta hiya
nan ibati' ha pun'ap'apuwan nadan holag Solomon.
33 Manu'e hi athituy ato' ya din'uga' i Solomon ta hanadan dios di udum
an tatagu di dayawona an umat i Astoret an dayawon nadan i Sidon ya hi
Kemos an dayawon nadan i Moab ya hi Molek an dayawon nadan tinanud
Ammon. Ta hanadan adi' pohdon di ina'inatna an aggena inunud nadan
tugun'u ya tudtudu' an adi umat i din hi amanan hi David.
34 Mu ta'on on athidi ya munnanong an mun'ap'apuh Solomon ta
ingganay mate an gapuh punnomnom'u nimpe hinan pinto"un baal'un hi
David an nanginaynayun an nangun'unud hinadan tugun'u ya tudtudu'.
35 Ta hitun pumpatulan nan imbabalena ya ahi' idat i he"ay himpulun
(10) tinanud Israel ta pun'ap'apuwam.
36 Mu batiyo' nimpe ha ohay tinanud ta minaynayun an pun'ap'apuwan
nadan holag nan baal'u an hi David hi ad Jerusalem. Te hituwe nan boblen
pinili' ta pundayawan di tatagun ha"on.
37 Mu he"a'e ya pumbalinon da'ah patul hinadan pinhodmun
pun'ap'apuwan hinadan numboblayan nadan ibbayun tinanud Israel.
38 Ya hi'on un'unudom nadan ibaga' i he"a ta nan pohdo' di atom ta
nipto' di pangatmu ta un'unudom nadan tugun'u ya tudtudu' an umat hi
nangun'unud din baal'un hi David ya inaynayun'un bumoddang i he"a.
Ta minaynayun an da'yuy mun'ap'apuh tudan numboblayanyun tinanud
Israel an umat i David an minaynayun di pun'ap'apuwan nadan holagna.
39 Mu nan pundusaa' hinan holag David an gapuh numbahulan Solomon
ya adi minaynayun hi inggana.

40 Ta gapu i diye ya e ot patayon Solomon hi Jeroboam mu binumtik hi
ad Egypt ot umeh awadan nan patul hidi an hi Sisak ot mihaha"ad hidi ta
ingganaot mateh Solomon.

Hay Natayan Solomon

41 Hanadan udum an na'na'at hi numpatulan Solomon ya hay a'at di
la'ingna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan Solomon.

42 Ta napat (40) di tawon hi numpatulana i didan namin an tinanud Israel
an hay niha"adana ya hi ad Jerusalem.
43 Ya hidin nate ot ilubu'dah nan boblen David. Ot mihukkat nan
imbabalenan hi Rehoboam an numpatul.

12

Hay Bimmoholan Nadan Udum An Tinanud Israel I Rehoboam
(2 Chronicles 10:1-19)

1 Hi Rehoboam ya immeh ad Sekem te hidiy na'amungan nadan ibbanan
tinanud Israel ta hiyay pumbalinondah patul.
2 Ya hidin dingngol Jeroboam an imbabalen Nebat an hi Rehoboam di
numbalin moh patul ot mumbangngad hi bobleda an tinanud Israel. Te
hidin numpatulan Solomon ya binumtik hi ad Egypt.
3 Ot ipa'ayag nadan ibbanan nunhituh nangappit hi huddo'na ta didan
namin an e mi'hapit i Rehoboam. Ta hidin immeda ot alyonda i Rehoboam
di,
4 Handin hi amam di patul ya nunhiglan naligatan amih nangatnan
da'mi. Ot onha mabalin ya manghanom bahan di pangatmun da'mi ta
nanongnan munhilbi amin he"a.
5 Ya alyon Rehoboam di, Idattana' hi tuluy algo ta punnomnomnoma'. Ya
ahi ayu umali ta ibaga' di pambal'u i naen ibagayu. Ot umanamut nadan
tatagu.
6 Ot umeh Rehoboam an e mi'hapit hinadan a'amamma an nunhilbi i din
patul an hi amana ot ibagana hi'on nganney itugundah pambalna hinan
imbagan nadan tatagu.
7 Ya alyonday, Hi'on maphod di pangatmuh nadan tatagu ta ipatigom di
ulem i dida ya hay maphod di pambalmuh nan ibagada ya minaynayun
an he''ay punhilbiyanda.
8 Mu agge inunud Rehoboam hidiyen intugun nadan a'amamma. Ta
immeh nadan paddungnan mumpangilog an linala'i an dida nadan
pinilina an uggan manugun i hiya.
9 Ot alyonan diday, Nganne piboy itugunyuh pambal'u hinadan tatagu an
mangali hi manghano' di pangat'u i dida ta adi anu umat hi nangat handin
hi ama i dida?
10 Ya alyondan hiyay, Ibagam i dadiyen tatagu an hanan angkekeng di
ta'lem ya ong'ongngal mu hay gitang amam.
11 Ot hi'on nidamtanda hinan impa'at amam ya ibagam an udmam
dadiyen inatna. Ta hi'on bilauy nanoplatnan dida ya hay panoplatmu'e
ya hanadan napagatan.
12 Ta hidin nala"uh di tuluy algo ya numbangngadda tatawwa da
Jeroboam hinadan tatagu hi awadan Rehoboam te hiyah diyey inalina.
13 Ya ma'abbungot nan patul hi nambalana hinan imbagada an aggena
inunud nan intugun nadan a'amamma i hiya.
14 Ta hay inunudna ya nan intugun nadan mumpangilog an linala'i. Ta
alyona di, Hi'on naligatan ayuh nadan impa'at ama ya iyal'alanay pangat'u
i da'yu. Te hi'on bilauy nanoplatnan da'yu ya namama i ha"on te hay
panoplat'un da'yu ya nan napagatan.
15 Ta agge inabulut nan patul nan pohdon nadan tatagu an ma'at. Ot
athidiy na'at ta wan ma'at i Jeroboam din imbagan Apu Dios hinan propeta
an i Siloh an hi Ahijah an imbabalen Nebat.
16 Ta hidin innilan mon nadan tatagu an adi abuluton nan patul nan
imbagada ot alyonday, Undan nganne tuwaliy niyatam an holag David an

hi na' Jesse i da'mi an nunhituh nangappit hi huddo'na. Ot alyondah nadan
nun'ibbaday, Ma'ayuot eh'a ta umanamut ta'u ta ukkodda peman nadan
holag David hinan pun'ap'apuwanda.
17 Ta ammunada mo nadan ibbadan tinanud Israel an nunhituh ad Judah
di nun'ap'apuwan Rehoboam.
18 Indani ya hinnag nan patul an hi Rehoboam hi Adoniram an
niyukodan nadan mapilit an muntamu ta ena tigon nadan ibbadan
tinanud Israel an nunhituh nangappit hi huddo'na mu hidin dimmatong
ya nuntopada ta ingganaot mate. Mu hi Rehoboam ya wahdih ad Sekem.
Ta hidin dingngolnah diyen na'at ot ma'ibagan e milugan hinan kalesana
ot bumtik hi ad Jerusalem.
19 Ta nihipun i diye ya nagodwa nadan tinanud Israel ta hanadan
nunhituh nangappit hi huddo'na an nginadanandah Israel ya adida
un'unudon nadan holag David an nunhituh ad Judah an nangappit hi
muyyadna. Ta athidiy na'at hi ingganah ad uwani.
20 Te hidin na'innilaan nadan tinanud Israel an immanamut hi Jeroboam
ya nunhahapitdan ma'amungda ta hiyay pumbalinondah patuldahdi hi ad
Israel. Ta ammunada mo nimpe nadan tinanud Judah an ninaynayun an
nan holag David di patulda.
21 Ya hidin dimmatong hi Rehoboam hi ad Jerusalem ot amungonay
hinggahut ta nawaluy libun (180,000) tindalun nalpuh nadan tinanud
Judah ya tinanud Benjamin ta eda gubaton nadan ibbadan tinanud Israel
an nunhituh ad Israel te pinhodnan mibangngaddah nan pun'ap'apuwana
ta nanongnan hiyay patulda.
22 Mu himmapit hi Apu Dios hinan propeta an hi Semayah ot alyonay,
23 Ume'ah awadan nan patul hi ad Judah an hi Rehoboam an imbabalen
din hi Solomon ya nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin
24 ya inalim di, Alyon Apu Dios di adiyu anu e gubaton nadan ibbayun
tinanud Israel. Umanamut ayuot te umman hi Apu Dios di ud nomnom i
datuwen na'at.
Ta agge mo e ginubat da Rehoboam da Jeroboam te inunudda nan
imbagan Apu Dios.

Hay Nan'ugan Jeroboam I Apu Dios

25 Yaden hi Jeroboam e an patul moh nangappit hi huddo'na ya
inhamadnan inalad hi ad Sekem hidih nan nun'abillid an boblen nadan
tinanud Epraim ot munhituhdi. Ot ahina taynan hidiyen boble ot umeh ad
Penuel ot ipaphodna boh diyen boble.
26 Indani ya numanomnom hi Jeroboam ya alyonay lo'tat nin mahan tee
ya mibangngad tudan tataguh nan pun'ap'apuwan nan holag David.
27 Te athitu'e an hinan Templo hi ad Jerusalem di e pangi'nongan
nadan tatagu hinadan i'nongda i Apu Dios ot lo'tat ya mibangngad boy
naminhoddan munhilbi hinan patul nadan tinanud Judah an hi Rehoboam.
Ot ma"id ha bahhonan patayona' ta ibangngaddan hiya.
28 Ta hiya mo nan nangapyah duwan nabalitu'an an ing'ingoh di baka an
inunudna nan imbagan nadan uggana e pumpaboddangan hi'on nganney
maphod hi atona. Ot alyonah nadan tatagu di, Na'alligat an umanneh ad
Jerusalem an e mundayaw i Apu Dios. Mu adi mo gahin on ume ayuhdi te
wahtu tee tudan dios an dayawon ta'un tinanud Israel an bimmoddang i
handidan a'ammod ta'u hi nanaynandah ad Egypt.
29 Ot ena iha"ad nan oha hi ad Betel ya inyenah awadan nadan tinanud
Dan nan oha.

30 Ta hituwey ongal an numbahulan nadan tatagu te eda dinaydayaw
nan duwan ing'ingoh di baka hi ad Betel ya hi ad Dan.
31 Ya nangapya bo hi Jeroboam hi udum an pundayawanda. Ya
kumpulnah nadan tatagu di pinto'nah padi hi munhilbi an ta'on on agge
nalpuh nan tinanud Libay.
32 Ot ibagana bon mahapul an ngilinonda nan mi'ahimpulut limah
(15) algo hinan mi'awaluh bulan ta mipaddung hinan pungngilinandah
ad Jerusalem an punnomnomnomandah din nun'anallungan handidan
a'ammoddah nan agge naboblayan. Ta iyeda nadan i'nongda i diyen
pundayawanda. Ta hidiyey inat Jeroboam an ini'nongnah nan nabalitu'an
an ing'ingoh di baka hi ad Betel. Ya wadada boy numbalinonah padi i
dadiyen pundayawanda.
33 Ta hidin nadatngan nan mi'ahimpulut limay (15) algoh nan
mi'awaluh bulan an pinto' Jeroboam an punhahamulanda hi ad Betel ot
ma'amungdahdin namin an tinanud Israel an wah nangappit hi huddo'na
ot umehdih Jeroboam ot ena idawat nadan i'nongna.

13

Nan Propeta An Hinnag Apu Dios Hi Ad Betel

1 Hidin e idawat Jeroboam nadan i'nongnahdi hi ad Betel hinan way
pangidawatan hi mi'nong ya inoy an dimmatong han propeta an hinnag
Apu Dios.
2 Ot itkuk diyen propeta nan imbagan Apu Dios i hiyan alyonay,
Donglonyu tun ibaga' an ma'at ituwen punggobhan hi mi'nong te alyon
Apu Dios di, Wada han miyayyam hinan holag David an mungngadan hi
Josiah. Ya hituwen punggobhan di ahina pangigobhan hinadan padi an
uggan mangidawat hi i'nongdah nan dios di udum an tatagu. Ya ta'on on
nadan tungal di tatagu ya gobhonahtu.
3 Ot alyon bon nan propeta di, Hay pangimatunanyu an hi Apu Dios di
nalpuwan tuwen imbaga' ya matommang hituwen punggobhan hi mi'nong
ta mitopal nadan dapul hinan luta.
4 Ya hidin dingngol Jeroboam hidiye ya bimmungot ot lodngona nan
propeta ot alyonah nadan tataguy, Ipudongyu'eh naen tagu. Mu pamaag
ya kimmodhol nan ta'lenan inildongna ta adi maguyud.
5 Ya na'ibaga bon nagodwah diyen pun'onnganda ot mitopal nadan dapul
ta nipa'annung nan impibagan Apu Dios i diyen propeta.
6 Ot alyon mohpen Jeroboam hinan propeta di, Idasalana' bahan ta
ipaphod nan Dios an dayawom tun ta'le'.
Ot idasalana ot pumhod mohpe nan ta'lena ta numbangngad nan a'atna
tuwali.
7 Ot alyon bon nan patul di, Umeta ni' hi balemi ta eta mangan. Ta wada
damdama han idat'un he"a.
8 Mu alyon nan propeta di, Ta'on onmu idat i ha"on di godwan di
kinadangyanmu ya adiya'. Ya atbohdin adiya' mi'yalih baleyu onu mi"an
onu uminum hitun bobleyu.
9 Te inalin Apu Dios i ha"on di mahapul an halipodpodo' anu ta adiya'
mangan ya uminum ituwen boble. Ya hay ibangngada"e ya adi' anu i'wah
nan nangi'wa' an immalihtu.
10 Ta nat'on di nangi'wan diyen propetah din umanamutana.

Nan Propeta An I Betel

11 Ya wada han amamman propetah ad Betel an hidin immanamutda
nadan imbabalena ya inuhuhdan hiya nadan inat diyen propetan hinnag
Apu Dios hi ad Betel i diyen algo. Ya ta'on on nan imbaganah nan patul ya
imbagadan hiya.
12 Ya alyon amaday, Ot danay nangipluyana? Ot ituddun nadan
imbabalenay nangipluyan diyen propeta.
13 Ot alyonah nadan imbabalenay, Idadaanyu nan dongki ta itakkaya'.
Ta on nidadaan ot muntakke
14 ot unudonah diyen propeta. Ya inakhupanahdih nan pu"un nan kayiw
an oak. Ot alyonan hiyay, On he"a nan propeta an nalpuh ad Judah?

Ya alyonay, O ha"on.

15 Ot alyon nan amamma an propeta i hiya di, Umeta ni' hi balemi ta em
anon doha.
16 Ya alyonay, Maphodot mu adi mabalin an mi'yaliya' hi baleyu te adiya'
damdama mabalin an mangan onu uminum hitun numboblayanyu.
17 Te pinadanan Apu Dios i ha"on an alyonay, Mahapul an adi'a mangan
ya adi'a uminum i diyen boble. Ya adi' anu i'wah nan nangi'wa' an immehdi
hi umanamuta'.
18 Mu alyon nan amamman propeta di, Umman propetaa' damdama. Ya
numpatigo han anghel Apu Dios i ha"on ot alyonay, Em pumbangngadon
ta awitom hi baleyu ta panganom ya impa'inumam. Mu hidiyen imbagana
ya layah.
19 Ta ni'ye nan propeta an intuda' Apu Dios ot e mi"an ot uminum hi
balen diyen amamman propeta.
20 Ya hidin mangmangnganda ya waday impa'innilan Apu Dios hinan
amamman propeta an e nangawit i hiya
21 ta pamaag ya mangonga"ongal hi hapit hinan propeta an hinnag Apu
Dios an alyonay, Alyon Apu Dios di nginhem anu te imbahhom nadan
imbaganan he"a.
22 Te ni'bangngad'ahtu ot mangan'a ot uminum'a ituwen boble an
pinadananan adim pi"anan ya adim uminuman. Ta hiya nan mate'a ya
adi miyanamut di adolmu ta bokon hinan nilubu'an nadan a'ammodmuy
ilubu'am.
23 Ta hidin nabhugda ot idadaan nan amamman propeta nan dongkina
ta itakkayan diyen propeta an hinnag Apu Dios.
24 Ta hidin wadah nan awon ya nahanawwang han layon ot patayona ot
munnanong hidih nan kalata. Ya pamaaggot umohnongdahdi nan layon
ya nan dongki hi haggon nan adolna.
25 Ta wadaday mala"uh ya tinigodah diyen nateh nan kalata ya wahdi
nan layon an nipaldang i hiya ot eda ipa'innilah ad Betel hidih nan awadan
nan amamman propeta.
26 Ta hidin dingngol nan amamman propeta ya alyonay, Hiyah diye
nee nan propeta an nangibahhoh nan imbagan Apu Dios. Ta hiya nan
impapaten Apu Dios hinan layon ta nipa'annung nan imbaganan ma'at i
hiya.
27 Ot alyonah nadan linala'in imbabalenay, Idadaanyu nan dongki ta
puntakkaya'.

Ot aton nadan imbabalena.

28 Ta imme ya inakhupana nan adol diyen nate an wah nan kalata
an agge inan nan layon ya aggena pinate nan dongki ta pamaag ya
immohnongdahdi nan layon ya nan dongki hi haggon nan nate.

29 Ot itakken diyen amamman propeta nan nate ot iyanamutna. Ot
ibaluwandah diyen nate ot ahida e ilubu'
30 an hay eda nangilubu'an ya hinan lubu'an nadan a'ammod diyen
amamman propeta. Ot umukayungan hidiyen amamman propeta an
alyonay, Mahmo"a an iba.
31 Ta inlubu'da ot alyonah nadan linala'in imbabalenay, Mateya"eh udum
hi algo ya hanat ilubu'a' ituwen nilubu'an tuwen propetan Apu Dios ta
ipaldangyuy adol'uh nadan tungalna.
32 Hay innila' ya an namin nadan imbagan Apu Dios ituwen propeta an
ma'at hinan pangidawatan hi mi'nong hituh ad Betel ya ta'on on hinadan
pundayawan hitudan bobleh ad Samaria ya umannung an ma'at.
33 Mu ta'on on na'at datuwe ya agge inwalong damdaman Jeroboam
nadan adi maphod an pangatna. Ta kumpulnah nadan tatagun namhod
an mumbalin hi padih nadan impiphodnan pundayawandah nadan dios
di udum an tatagu on numbalinonah padi.
34 Ta datuwen adi maphod an ina'inat Jeroboam di gimmalat hi
napogpogan di pun'ap'apuwana ya ta'on on hay holagnah tun luta.

14

Hay Na'at Hinan Imbabalen Jeroboam

1 Indani ya nundogoh hi Abijah an imbabalen Jeroboam.
2 Ot alyon Jeroboam i ahawanay, Lumanom di a'atmu ta adi mimatunan
an he''ah ahawa' ta ume'ah ad Siloh hi awadan nan propeta an hi Ahijah.
Hiya din nangibaga hi ha''on di mun'ap'apuh tun huddo'na ya nipa'annung
peman.
3 Ya odnam ha himpulun (10) tinapay ya ha ma'ingpih an tinapay ya
ha ohay galapon an danum di iyukan ya imme'ah awadana. Ot ibaganay
ma'at hitun imbabaleta.
4 Ot unudon nan ahawan Jeroboam ta immeh ad Siloh. Yaden hi Ahijah
e ya adi mo tumigoy matana te na'amamma.
5 Mu namangulu tuwalin impa'innilan Apu Dios i hiyan alyonay, Tuwe
nan ahawan Jeroboam ta mahmahanan he"a hi'on nganney ma'at hinan
imbabalenan mundogoh. Ya binaliwanay a'atna ta adi mimatunan an hiya
nan ahawan nan patul. Ot hay ibagam i hiya ya hanadan ipa'innila' i he"a.
6 Ta hidin dingngol Ahijah an mangalih nan way panto ot alyonay,
Humgop'a. Innila' an he''ah ahawan Jeroboam. Tanganu mahan onmu
inattan binaliwan di a'atmu? Ma'aot ta ibaga' nadan impa'innilan Apu
Dios i ha''on an adi maphod an ma'at.
7 Ot inayun Ahijah an alyon di, Umanamut'a ya imbagam i Jeroboam
hituwen imbagan nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an alyonay,
Ha"on ya pinili da'a ot pumbalinon da'ah ap'apun nadan tatagu' an tinanud
Israel.
8 Te inhiwwe' di himpulun (10) tinanud hinan pun'ap'apuwan nan holag
David ot idat'un he''a. Mu adi'a umat i din baal'un hi David an inyohhanan
ha"on di nundinolana ot un'unudona nadan tugun'u. Ot nadan nipto' an
niyunnudan hinadan pohdo' di inatna.
9 Mu he"a ya inyal'alanan adi maphod di ina'inatmu mu hay numbahulan
nadan namangulun nun'ap'apu ot ahi he''a. Te din'uga' i he"a ot
mangiphod'a hi dayawom an umat hinadan nabalitu'an an ing'ingoh di
baka. Ta danaey nangipabohol i ha"on.
10 Ot gapu i naen inatmu ya ipa'ali' di adadagan di pamilyam Jeroboam.
Ta an namin di holagmun lala'i ya ta'on on hanadan holag nadan baalmu

ya dadago' ta ingganah on ma"id ha ohah mabati ta pato' hi aton di ohan mumpu'ul an pu'ulanan namin nadan lugit.
11 Ta athidiy ma'at hinadan pamilyam ta hanada'en mateh nadan boble ya anon di kahuy adolda. Ya hanada'en mateh nadan nibata"an hinan boble ya anon di hamuti dida. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
12 Ot alyon bon Ahijah i ahawan Jeroboam di, Umanamut'aot. Mu hay dumatngam hi bobleyu ya mate nan imbabalem.
13 Ya an namin ayun i Israel ya umukayungan ayu ta ingganah pangilubu'anyu i hiya. Mu hiya ya ammuna han milubu' an imbabaleyun Jeroboam te hiya ya ammuna han ibilang Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel hi maphod di pangatna.
14 Ot hi Apu Dios di ukod an mamilih nan mumpatul hitun ad Israel ta hiyay mamogpog hinan pun'ap'apuwan di pamilyan Jeroboam. Ot adi madne ya mipa'annung hituwe.
15 Ta dadagon Apu Dios tun ad Israel ta umat hinan hagagga an gumaniwgiwol hinan liting. Ya paddungna boy ba'guton dita'uh tun ad Israel an maphod an boblen indatna i handidan a'ammod ta'u ta iye dita'uh daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates ta miwakat ta'uhdi. Athidiy atona i dita'u te impaboholyuh Apu Dios hinan nangiyammaanyuh nadan pusti an mangita'dog i Aserah.
16 Ot umannung an iwalong dita'uh tun ad Israel an gapuh numbahulan Jeroboam. Te hiyay nangitudtudu ta inyunnud nadan ibba ta'un numbahul.
17 Ot umanamut nan ahawan Jeroboam hi ad Tirsah. Ya hidin hiyah dimmatong hi baleda ya na'unguh nan ungan lala'in imbabaleda.
18 Ta nunhiglay umukayungan nadan i Israel. Ot hidin napungpung ot eda ilubu'. Ta nipa'annung nan impa'innilan Apu Dios hinan propeta an hi Ahijah.
19 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jeroboam an umat hi ena ni'gubagubatan ya nadan inatnan nun'ap'apu ya nitudo'dah nan nitudo'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.
20 Ta hay numpatulanah ad Israel ya baintit duway (22) tawon ot ahi mate. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalenan hi Nadab.

Nan Patul Nadan Tinanud Judah

21 Ya hi Rehoboam e an imbabalen Solomon ya hiyay patul hi ad Judah. Ya hay tawonah din numbalinanah patul ya napat ta oha (41) ot mun'ap'apu hi himpulut pituy (17) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem an boblen pinilin Apu Dios hinadan bobledan tinanud Israel ta hidiy pundayawandan hiya. Hay ngadan inana ya hi Naamah an nalpuh nan tinanud Ammon.
22 Mu nadan tinanud Judah ya numbahulda an inyal'alanay numbahulanda mu handidan a'ammodda ta hiya nan impaboholdah Apu Dios.
23 Te nangapyadah pundayawandah nadan dios di udum an tatagu ya nangiha"addah batun dayawonda ya nadan pusti an mangita'dog i Aserah hinadan nabillid ya hinadan pu"un di mun'ahagabong an kayiw.
24 Ya wadada boy linala'in umohnong i datuwen pundayawanda ta mumpabpabbayaddah adolda. Ya an namin nadan nunhiglan umipabungot i Apu Dios an in'innat handidan tinatagun impa'aan Apu Dios i diyen boble ya hiya ot boy at'atton nadan tinanud Israel.
25 Ya hidin mi'alimah tawon hi numpatulan Rehoboam ya ginubat nan patul hi ad Egypt an hi Sisak hi ad Jerusalem.

26 Ot pun'alada nadan nun'abalol an wadah nan Templo ya hinan
palasyun nan patul. Ta inaladan namin an ta'on on nadan nabalitu'an
an hapiyo an impiyamman din patul an hi Solomon.
27 Ot mumpa'iphod mo bo nan patul an hi Rehoboam hi gombang an
hapiyo ta mihukkat i dadiye. Ot iyukodnah nadan ap'apun di guwalyah
nan geyt di palasyun nan patul.
28 Ta wa'et ume nan patul hinan Templo on ni'ye nadan guwalya an
napongda i dadiyen hapiyo on ahida e imbangngad hinan niha"adanda
tuwali.
29 Ya hanada'en udum an na'na'at hidin numpatulan Rehoboam ya
an namin nadan inatna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan
napalpalog an numpatul hi ad Judah.
30 Ya ninaynayun an aggeda nunhayyup da Rehoboam i Jeroboam.
31 Ya hidin nateh Rehoboam ot ilubu'dah nan lubu'an di a'ammodnahdih
nan boblen David. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalena an hi Abijah.
Hay ngadan ta'wan nan hi inan Rehoboam ya hi Naamah an nalpuh nan
tinanud Ammon.

15

Hay Numpatulan Abijah

1 Hidin mi'ahimpulut waluy (18) tawon hi numpatulan Jeroboam an
imbabalen Nebat hi ad Israel ya i diyey numpatulan Abijah hi ad Judah.
2 Ot mun'ap'apu hi tuluy tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.
Ya hay ngadan inana ya hi Maakah an imbabalen Abisalom.
3 Ya an namin nadan inat amanan pumbahulan ya hiya damdama boy
inatna. Ta aggena inyohhay pangun'unudna i Apu Dios an adi umat hi
nangat din hi apunan hi David.
4 Mu gapu damdamah punnomnom Apu Dios i David ya aggena pinogpog
di pun'ap'apuwan nadan tinanudna ta hiya nan indattanah Abijah i han
lala'in imbabalena ta mipallog i hiyan mun'ap'apu ta waday mumpapto' hi
ad Jerusalem.
5 Te hi David ya nadan nipto' an pangat an umipa'amlong i Apu Dios
di ina'inatna an aggena imbahho nadan tugun Apu Dios hidin ataguna an
ammuna din inatna i din hi Uriah an tinanud Hit.
6 Ya nan agge nunhayyupan da Rehoboam i Jeroboam ya ninaynayun
hidin numpatulan Abijah an imbabalen Rehoboam.
7 Ya hanada'en udum an na'na'at hi nun'ap'apuwan Abijah ya nitudo'dah
nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hinadan tinanud
Judah.
8 Ya hidin nateh Abijah ot ilubu'dah nan boblen David. Ot mihukkat an
mumpatul nan imbabalena an hi Asa.

Hay Numpatulan Asa

9 Hidin mi'abaintih (20) tawon hi numpatulan Jeroboam hi ad Israel ya
i diyey numpatulan Asa hi ad Judah.
10 Ot mun'ap'apu hi napat ta ohay (41) tawon an hay nunhituwana ya ad
Jerusalem. Ya hay ngadan apuna ya hi Maakah an imbabalen Abisalom.
11 Hi Asa ya nadan nipto' an pangat an umipa'amlong i Apu Dios di
ina'inatna an umat hi nangat din hi apunan hi David.
12 Te impa'aana nadan linala'i an mumpabpabbayad hi adoldah nan
pundayawandah nadan dios di udum an tatagu. Ot ipapa"ihna bo nadan
impiphod handidan a'ammoddan dayawonda.

13 Ot ipa'aan bon Asa hi apuna an hi Maakah hinan sa'adna te hiyay
nangipiphod i han dayawonda an umipabohol an pusti an mangita'dog i
Aserah. Ot ipaputulnah diyen pusti ot eda pu'ulan hidih nan way wa"el an
nungngadan hi Kidron.
14 Mu aggena impapa"ih nadan pundayawanda. Mu ta'on on athidi ya
inyohhanay pundayawna i Apu Dios hidin amataguna.
15 Ya inyenah nan Templo nadan balitu' ya silber ya nadan udum an
nun'abalol an inyappitna i Apu Dios ya ta'on on nadan inyappit din hi
amana.
16 Ya ninaynayun di agge nunhayyupan da Asa hinan patul hi ad Israel
an hi Baasa.
17 Ta e ginubat da Baasa hi ad Judah. Ot sakuponda nan bobleh ad Ramah
ot ipa'aladnah binattun alad hidiyen boble ot ipaguwalyana ta ma"id ha
mabalin hi mala"uhdi hinadan i Judah.
18 Ta pamaag hi Asa an patul hi ad Judah ya ena impa'ala nadan balitu'
ya silber hinan Templo ya hinan palasyuna ot ipiyenah nadan ap'apu an
munhilbi i hiya ta eda idat hinan patul hi ad Damaskus hidih ad Syria an
hi Ben-Hadad an imbabalen Tabrimmon an apapun Hesyon. Ot ipaad Asa
an alyona di,
19 Daan mo ta munhayyupta ta umat hi nunhayyupan da amata.
Nomnomnomom an impiyali' nadan balitu' ya silber ta idat'un he"a. Ot
hay dawato' i he"a ya daan mo ta pogpogom nan ni'hayyupam hinan patul
hi ad Israel an hi Baasa ta wan taynanda tun numboblayanmi.
20 Ya inabulut Ben-Hadad hidiyen imbagan nan patul an hi Asa. Ot
honagona nadan tindaluna ya nadan opisyalda ta eda gubaton hi ad Israel.
Ot sakupondah ad Ijon ya hi ad Dan ya ad Abel ya ad Bet-Maakah ya an
namin nadan bobleh ad Naptali ya ta'on on nadan bobleh ad Kinneret.
21 Ta hidin dingngol Baasa hidiyen na'at ot ipadinongna nan iyammadaot
an binattun alad hi ad Ramah ot ibangngadnah ad Tirsah.
22 Ot ipa'ayag nan patul an hi Asa an namin nadan ibbanan i Judah ot eda
pun'ala nadan batu ya kayiw an inusal da Baasa hi ad Ramah. Ta dadiyey
nun'aladda hinadan boblen nadan tinanud Benjamin hi ad Geba ya hi ad
Mispah.
23 Ya hanada'en udum an na'na'at hi nun'ap'apuwan Asa ya nadan
ina'inatna ya nadan boblen impaphodna ya nitudo' hinan nitud'an
di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Judah. Ya hidin
na'amamma ya nalmu han dogoh hi hukina.
24 Ta hidin nate ot ilubu'dah nan boblen David. Ot mihukkat an numpatul
nan imbabalenan hi Jehosapat.

Hay Numpatulan Nadab

25 Handin mi'adwah tawon hi numpatulan Asa hi ad Judah ya i diyey
numpatulan Nadab an imbabalen Jeroboam hi ad Israel. Mu duway tawon
ya abuh han numpatulana.
26 Te hi Nadab ya umat i amana an hanadan umipabohol i Apu Dios
an pangat di ina'inatna ta hiyay nangiyunnudan nadan ibbanan tinanud
Israel an nundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
27 Wada han nat'on an hi Baasa an imbabalen Ahijah an tinanud Issakar
an nunnomnom ta patayona nan patul hi ad Israel an hi Nadab. Ot
patayonah din eda pangubatan hinadan i Israel hi ad Gibbeton an ohan
numboblayan nadan i Pilistia.

28 Ta pinaten Baasa hi Nadab hidin mi'atluh tawon hi numpatulan Asa
hi ad Judah ot hiyay mihukkat i Nadab an numpatul.
29 Hidin inhipunan mun'ap'apu ya impapatenan namin nadan holag
Jeroboam an ma"id ha imbatina. Ta nipa'annung din imbagan Apu Dios
hidin propeta an hi Ahijah hi ad Siloh.
30 Ya manu'eh na'at datuwe ya impabohol Jeroboam nan Dios an
dayawondan tinanud Israel ya hiyay nangipangpanguluh nadan ibbanah
ad Israel ta nundayawdah udum an dios.
31 Ya nada'en udum an na'na'at hi nun'ap'apuwan Nadab ya an
namin nadan ina'inatna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan
napalpalog an numpatul hi ad Israel.
32 Ya ninaynayun di numbuhhulan da Asa hinan patul hi ad Israel.

Hay Numpatulan Baasa

33 Hidin mi'atluh tawon hi numpatulan Asa hi ad Judah ya numbalin hi
patul nan imbabalen Ahijah an hi Baasa ot mun'ap'apuh ad Israel hi baintit
opat (24) di tawon. Ya hay nunhituwana ya hi ad Tirsah.
34 Ya hiya ya umat bo damdama i Jeroboam an adi maphod di ina'inatna
ya hiyay nangipangpanguluh nadan tatagun e mundayaw hinadan dios di
udum an tatagu.

16

1 Indani ya alyon Apu Dios hinan propeta an hi Jehu an imbabalen
Hanani di, Ume'ah awadan Baasa ya inalim i hiyay,
2 Paddungnay pinidit da'an Apu Dios hinan hupu' ot pumbalinon da'ah
patul hinadan tatagunah ad Israel. Mu inyunnudmuh nadan adi maphod
an ina'inat Jeroboam. Ta impangpangulum nadan tatagun Apu Dios ta
numbahulda ta hiya nan impabungotyuh Apu Dios.
3 Nomnomnomom an dadagon da'a ya ta'on on hanadan pamilyam ta
umat hinan na'at i Jeroboam an imbabalen Nebat ya nadan pamilyana.
4 Ta anon di kahuy adol nadan mateh nan boble ya hanada'en mateh
nan nibata"an hinan boble ya anon di hamuti.
5 Hanada'en udum an na'na'at hi nun'ap'apuwan Baasa ya nadan
ina'inatna ya nitudo' hinan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an
numpatul hi ad Israel.
6 Ya hidin nateh Baasa ot eda ilubu' hi ad Tirsah. Ot mihukkat an
numpatul nan imbabalena an hi Elah.
7 Manu'e hi athidiy imbagan Apu Dios hinan propeta an hi Jehu an
imbabalen Hanani an ma'at hinan pamilyan Baasa ya gapuh nadan adi
maphod an ina'inatna an inyunnudna nimpe i Jeroboam ta hiya nan
impabungotnah Apu Dios. Ya hay oha bo ya hay namatayanah nadan
pamilyan Jeroboam.

Hay Numpatulan Elah Hi Ad Israel

8 Hidin mi'abaintit onom (26) di tawon hi numpatulan Asa hi ad Judah
ya i diyey numbalinan Elah an imbabalen Baasa hi patul hi ad Israel an
hay nunhituwana ya ad Tirsah. Ot mun'ap'apuh ad Israel hi duway tawon.
9 Te pamaag hi Simri an ohah nadan opisyalna an ap'apun di godwan
nadan nungkakalesan tindaluna ya ninomnomnan patayona nan patul. Ta
hidin mangmanginnum nan patul an hi Elah hidih ad Tirsah hi balen Arsa
an niyukodan nan palasyuna

10 ya hinunggop hi Simri ot patayonah Elah. Ot hiyay mihukkat an
mumpatul hi ad Israel. Ya hay na'atan tuwe ya hidin mi'abaintit pituy
(27) tawon hi numpatulan Asa hinadan tinanud Judah.
11 Ya hidin inhipun Simri an mun'ap'apu ot ipapatenan namin nadan
pamilyan Baasa ya nadan tulangna ya gagayyumna. Ta ma"id ha ohah
lala'ih nabatin dida.
12 Ta pinaten Simri nan pamilyan Baasa ta nipa'annung din imbagan Apu
Dios hinan propeta an hi Jehu.
13 Ya manu'eh athidiy na'at ya gapuh nadan bahul da Baasa i nan
imbabalenan hi Elah te diday nangipanguluh nadan ibbadan tinanud Israel
an numbahul i Apu Dios hi nundayawandah udum an dios. Ta hiya nan
impaboholdah Apu Dios.
14 Ya nada'en udum an na'na'at hi nun'ap'apuwan Elah ya nadan
ina'inatna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an
numpatul hi ad Israel.

Hay Numpatulan Simri

15 Hidin mi'abaintit pituy (27) tawon hi numpatulalan Asa hinadan
tinanud Judah ya i diyey numbalinan Simri hi patul hi ad Israel an hay
niha"adana ya hi ad Tirsah. Ot mun'ap'apu hi pituy algo ya abuh. Te nadan
tindaluh ad Israel ya nungkampudah ad Gibbeton ta gubatonda nadan i
Pilistia.
16 Mu hidin dingngol dadiyen tindaluh ad Israel an pinaten Simri nan
patulda an hi Elah ot pumbalinonda nan opisyalda an hi Omri hi patulda
hi ad Israel i diye damdaman algo hinan nungkampuwanda.
17 Ot makak da Omri hinadan tindalunah ad Gibbeton ot eda li"ubon nan
bobleh ad Tirsah.
18 Ya hidin tinigon Simri an hinggopdah diyen boblen awadana ot
hunggop hinan palasyu ot apuyana nan palasyu ot mi'ighob hidi.
19 Athidiy na'at i hiya te nan adi maphod di ina'inatna an umat
damdama i din hi Jeroboam ta nangiyunnudan nadan ibbanah ad Israel
ta numbahuldan Apu Dios.
20 Ya nada'en udum an inat Simri hi nun'ap'apuwana an umat hinan
inatnan namateh nan patul ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan
napalpalog an numpatul hi ad Israel.

Hay Numpatulan Omri

21 Hidin nateh Simri ya agge nun'u'unnud di pohdon nadan tataguh ad
Israel hi patulda. Te wadaday naminhod an hi Tibni an imbabalen Ginat
di patulda ya wadada boy naminhod i Omri.
22 Mu lo'tat ya pinaten nadan tatagun Omri hi Tibni. Ta hi Omri moy
nun'ap'apuh nadan i Israel.
23 Ta numbalin hi patul hi Omri hi ad Israel hidin mi'atulumpulut ohay
(31) tawon hi numpatulan Asa hi ad Judah. Ot mumpatul hi himpulut
duway (12) tawon an hay nunhituwanah onom di tawon ya hi ad Tirsah.
24 Ot gattangonah nanom ta waluy (68) kiluy silber han nabillid ot
pumbalinonah boble ot ngadananah Samaria an inyunnudnah ngadan nan
ud luta an hi Semer.
25 Mu adi maphod di pangat tuwen hi Omri an inyal'alanay numbahulana
i Apu Dios mu nadan namangulun numpatul.
26 Ya an namin nadan adi maphod an in'innat Jeroboam an imbabalen
Nebat ya hiya boy in'innatna. Ta hiya boy nangiyunnudan nadan ibbanan

holag Israel an nundayaw hi udum an dios. Ta hiya nan impaboholdah
Apu Dios.
27 Ya nada'en udum an na'na'at hi numpatulan Omri ya nadan inatna
ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an patul hi ad
Israel.
28 Ta hidin nateh Omri ot ilubu'dah ad Samaria ot mihukkat nan
imbabalenan hi Ahab an numpatul.

Hay Numpatulan Ahab

29 Nan imbabalen Omri an hi Ahab ya numbalin hi patul hi ad Israel
hidin mi'atulumpulut waluh (38) tawon hi numpatulan Asa hi ad Judah. Ot
mun'ap'apu hi baintit duway (22) tawon an hi ad Samaria di nihaha"adana.
30 Mu nunhiglan adi maphod di in'innatna mu nadan udum an numpatul
hi ad Israel.
31 Te inyunnudnah nadan numbahulan Jeroboam ot ahawaona boh
Jesebel an imbabalen Etbaal an patul hi ad Sidon. Ot midmiddum hinadan
eda pundayawan i Baal.
32 Ot mangiphod hi pun'onngan i Baal hidih nan impiphodnan templon
Baal hi ad Samaria.
33 Ot mangapya boh pusti an mangita'dog i Aserah. Ya dakol di in'innatna
ta impabungotnah Apu Dios an dayawon di tinanud Israel. Ta ma"id
ha nipaddungan nan adi maphod an pangatna hinadan namangulun
numpatul hi ad Israel.

Hay Nangipaphodan Hiel Hi Ad Jeriko

34 Hidin numpatulan Ahab ya wada han hi Hiel an i Betel an nangi-
paphod hi ad Jeriko. Ta hidin iniphodda nadan gopnad ya nate nan
panguluwan an lala'in imbabalena an hi Abiram. Ya hidi bon iniphodna
nadan geyt nan boble ya nate bo nan udidiyan an imbabalena an hi Segub.
Ta nipa'annung din imbagan Apu Dios hinan imbabalen Nun an hi Joshua.

17

Hay Namanganan Nadan Hamuti I Elijah

1 Nan propeta an hi Elijah an i Tisbe hi ad Gilead ya immeh awadan Ahab
ot alyonay, Nan wadawada an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an
hiya nan punhilbiya' ya iyuhuhna tun ibaga' teen adi um'umuddan an ta'on
on ha dulnu on ma"id hi atnay tawon ta ingganah on ha"on di mangalih
umudan ya ahi umudan.
2 Ya alyon bon Apu Dios i Elijah di,
3 Makak'a ta ipluymuh nangappit hi tuluwan di algo ya e'a nipa'eh nan
way wa"el hi ad Kerit an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan
wangwang an nungngadan hi Jordan.
4 Ta hay uminumam ya nan wa"el hidi. Ya imbaga' hinadan gayang ta
iyaliday anom hidi.
5 Ot unudon Elijah hidiyen inalin Apu Dios. Ta imme ot e miha"ad hidih
nan way wa"el hi ad Kerit hidih nangappit hi tuluwan di algo hi ad Jordan.
6 Ta hay nangiye'iyeh anonan tinapay ya dotag hinan mawi"it ya hinan
mun'ahdom ya nadan gayang. Ya hay ininu'inumna ya nan liting hinan
wa"el.

Nan Nabaluh Ad Sarepat

7 Mu indani ya natdu' nan wa"el te agge im'immuddan.

16:34 16:34 Joshua 6:26

8 Ot alyon bon Apu Dios i Elijah di,
9 Agam ta ume'ah ad Sarepat hidih ad Sidon ya niha"ad'ahdi. Ot imbaga'
i han nabalu i diyen boble ta hiyay mangdat hi anom.
10 Ot umeh Elijah hi ad Sarepat. Ya hidin dimmatong hinan way geyt
diyen boble ya inakhupana han nabalu an mamating. Ot alyonan hiyay,
On mabalin an iyalim ha inumo'.
11 Ya hidin mangen e mangalah liting ya inalin bon Elijah di, Ya ni'yalam
bahan ha tinapay ta ano'.
12 Mu alyon nan nabalu di, Innilan attog nan Dios an dayawom an
ma"id ha tinapay hi balemi. Te ammuna han hinggamal an alina ya han
kittang an mantekan nibuhi an wahdi. Ta teen mamatinga' ta e' iha"ang
ta anonmih nan lala'in imbabale' ta ahi attog nangamung hi atayanmi.
13 Mu alyon Elijah di, Adi'a minomnoman. Ya imme'a ta em iha"ang
hidiyen alyom. Mu pamanguluwom ni' an apyon ha kittang an tinapay ya
inyalim ta ano' ya ahim e inha"ang nan anonyun hinina.
14 Te hay imbagan nan Dios an dayawonmin tinanud Israel ya alyona di,
Nan nibuwod an alina ya nan nibuhi an manteka ya adida mapmappuh ta
ingganah ipa'alinay udan.
15 Ta immeh diyen nabalu ot atona nan inalin Elijah i hiya. Ya nihipun i
diye ya wadawaday anon da Elijah ya nan hinina hi abigabigat.
16 Te nan nibuwod an alina ya nan nibuhi an manteka ya aggeda
napnappuh. Te hidiye tuwaliy inalin Apu Dios an imbagana i Elijah.
17 Mu i han ohan algo ya nundogoh nan imbabalen nan nabalu an
pamaag ya mamammama ta lo'tat ya nate.
18 Ot alyon nan nabalu i Elijah di, Innila' an baal da'an Apu Dios. Ya
tanganu bahan on athituy atom i ha"on? Undan immali'a ta patayom nan
imbabale' ta pundusam i ha"on hinadan numbahula'?
19 Ya alyon Elijah di, Ma'ayuhtuh nan imbabalem. Ot ha'yuyuwon Elijah
nan unga ot iyenah kuwartuna hinan mi'adwan gladu ot ipalo'nah nan
alo'ana.
20 Ot oltonan mundasal an alyonay, Apu Dios, tanganu onmu inyabulut
ha athituh na'at ituwen nabalu an ni'ha"ada' ta nate tun imbabalena?
21 Ot mumpitlun miyuhhun hi Elijah hinan unga on nundasal an alyonay,
Apu Dios taguwom bahan hituwen unga.
22 Ya dingngol Apu Dios nan dasal Elijah ot taguwonah diyen unga.
23 Ot awiton Elijah nan unga ot duma"ulda. Ot ipa'awitna i inana ot
alyonay, Tigom an matagu tun imbabalem.
24 Ot alyon nan nabalu i Elijah di, Ad uwani ya innila' mo an hi Apu Dios
di ud baal i he"a ya patiyo' an nadan ibagam ya immannung an malpun
hiya.

18

Hay Nundammuwan Da Elijah I Obadiah

1 Han hin'algo i diyen mi'atluh tawon hi ama"id di udan ya himmapit boh
Apu Dios i Elijah ot alyonay, Ume'a mohpe mumpatigo i Ahab ta pa'aliyo'
di udan.
2 Ot makak hi Elijah ta e mumpatigo i Ahab.
Ya i diye ya nunhigla mo nan bitil hi ad Samaria.
3 Ya hi Ahab ya impa'ayagnah Obadiah an hiya nan mumpapto' hinan
palasyuna. Ya hituwen hi Obadiah ya nahamad di pangun'unudna i Apu
Dios.

4 Te hidin pun'ipapaten Jesebel nadan propetan Apu Dios ya ena impa''ey
hinggahut (100) an propeta hi duway lingab ta hinnanabongley (50)
niha''ad i dadiyen lingab. Ta hiyay ukod hi anonda ya inumondah
abigabigat.
5 Ta hidin immeh Obadiah hi awadan nan patul an hi Ahab ot alyonay,
Eta hinapon an namin nadan wa"el hinadan nundotalana ta alina ya waha
akhupantah panganan tudan kabayu ya tudan mul ta alina ya adi mahapul
an paltiyon di udum i dida.
6 Ot munhi"anda ta nat'on di nangipluyan di hinohhan dida.
7 Ta hidin mangmangngeh Obadiah ya dinamunah Elijah. Ya immatunan
Obadiah ot mundu''un ot alyonay, On immannung an he"ah apu Elijah?
8 Ya alyon Elijah di, O, ha"on. Eka ta em ibagah nan ud baal i he"a an
wahtuwa'.
9 Ya alyon Obadiah di, Undan nganne attog di numbahula' i he"a ta eya'
ipapate i Ahab?
10 Ya iyuhuh Apu Dios an ma"id ha aggena e nangipahama'an i he"a
hinadan udum an boble. On nunsapataona nadan ap'apu i dadiyen boble
hi'on immannung an ma"id ha tinigodan he"a.
11 Ya honagona' udot hi ad uwani ta e' ibagan hiya an wahtu'a.
12 Mabalin an ato' hinaen imbagam mu agge' innilay pangiyayan nan
Espiritun Apu Dios i he"ah tun panayna' i he"a. Ya undan ihya adiya'
patayon hi'on umalin manigon he''a ya ma"id'a. Ya umman attog ha''on'en
baalmu ya hi Apu Dios di dinayaw'u an nihipun hi a'unga'.
13 Ya undan aggem dingngol din inat'uh din pun'ipapaten Jesebel nadan
ibbam an propetan Apu Dios an e' impa"ey hinggahut (100) i dida hi
duway lingab ta hinnanabongleda (50). Ot iye'iye' di anonda ya inumondah
abigabigat.
14 Ya ad uwani ya honagona' an e mangibagan Ahab an wahtu'a. Ma"id
ha bahhonan patayona' i hiya.
15 Ya alyon Elijah di, Iyuhuh nan ongal di abalinanan Dios an punhil-
hilbiya' an mumpatigowa' i Ahab hi ad uwanin algo.
16 Ot e damuwon Obadiah hi Ahab ot ibagana an wahdih Elijah ot e
damuwon Ahab hi Elijah.
17 Ya hidin tinigonah Elijah ot alyonay, Anakkaya, wahna'a mahan nayya
hanan gumalat hi punligatanmin tinanud Israel.
18 Ya alyon Elijah di, Bokon ha"on te da'yuh nadan a'ammodmuy gumalat
hi punligatanyu te inwalongyun mangunud hinadan tugun Apu Dios ot eyu
dayawon hi Baal. 19 Eka ta em ipa'ayag an namin nadan ibba ta'un tinanud
Israel ta mundadammu ta'uh nan nabillid an nungngadan hi Karmel. Ya
in'uyugmu nadan opat di gahut ta nabongle (450) an propetan Baal ya
nadan opat di gahut (400) an propetan Aserah an tantannudan ahawam
an hi Jesebel.
20 Ot ipa'ayag Ahab an namin nadan tatagu hi ad Israel ya an namin
nadan propeta ot umedah nan nabillid an nungngadan hi Karmel.
21 Ta hidin wahdidan namin ot alyon Elijah di, Undan hi anu ya ahiyu
piliyon hi'on nganney unudonyu? Hi'on hay punnomnomyu ya hi Apu Dios
di immannung ya tanganu on bokon hiyay unudonyu? Mu wa'e tuwali
ta hi Baal di kulugonyu hi immannung an dios ya hiyay inunudyu. Mu
dindinnongan nadan tatagu.
22 Ot alyon Elijah i dida di, Namaag ya ammunaa' an nabatin propetan
Apu Dios. Mu hi Baal ya opat di gahut ta nabongley (450) propetana.

23 Eyu alan ha duway bulug an baka ya inyaliyuhtu. Ya numpili ayun
propetan Baal hi oha ta paltiyonyu ya tinogtogyu ya eyu inyuhhun hinadan
itunguh nan punggobhan hi mi'nong mu adiyu ni' apuyan. Ta athidi
damdamay ato' hinan ohan bulug an iyuhhun'uh nadan itungu mu adi'
ni' apuyan.
24 Ta nalpah'e ya nundasal ayuh nan dayawonyun hi Baal ya nundasala'
pibo i Apu Dios. Ot nan mambal hinan dasal ta'u ta ipa'alinay apuy ya hiya
nan immannung an Dios.

Ya an namin nadan tatagu ya alyonday, Ot ten deyaya, maphod hinaen
inalim.
25 Ot alyon Elijah hinadan propetan Baal di, Aga pot'onyu mo nan
pohdonyu i datuwen duwan bulug an baka ta da'yuy mamangulun
mumpalti te dakdakkol ayu. Ta nalpah'e ya nundasal ayuh nan dios an
dayawonyu mu adiyu nimpe ni' apuyan.
26 Ta inaladay ohah nan bulug ot paltiyonda ot iyedahdih nan in-
yammadan pangigobhanda i diyen i'nongda. Ot dumasadasaldah nan
dayawondan hi Baal ta ingganaot tongan di algo an initku'itkukdan
alyonday, Apu Baal tobalon da'mi bo. Mu ma"id ha pambal Baal i dida.
On nannannayodan lumani'li"odan i diyen iniphoddan punggobhan hi
mi'nong.
27 Ta hidin tongan di algo ya inlugin Elijah an manughugnud i dida an
alyonay, Ol'oltonyu tuwalin mundasal. Undan mahan bokon dios hi Baal
mu alina ya dakol di nomnomnomona onu waday nahiwanah udum onu
waday immayana. Bokon'e ya alinah nalo' ot mahapul an bangononyu.
28 Ta iyal'aladan pun'itkuk di dasalda on nunhugatanday adoldah nan
uwah ya nan ispada ta mun'ayyuhan di dalada te hidiyey ugganda aton.
29 Ta lo'tat ya nadatngan nan pangi'nongandah nan mi'nong hinan
mun'ahdom on hiyah diyen ma"id ha na'at hinan dasalda.
30 Ot alyon Elijah hinadan tatagu di, Ma'ayu mohpe ta mihaggon ayuh
tun awada'. Ta nali'li'wohdan hiya nadan tatagu. Ot iphodna nan napa"ih
an punggobhan hi mi'nong i Apu Dios.
31 Ot alanay himpulut duwan (12) batu ta mipong hinadan himpulut
duwan (12) tinanud Jacob. Hituwen hi Jacob din hinukkatan Apu Dios
di ngadana ta hi Israel.
32 Ot usalona dadiyen batu an mangipaphod i diyen punggobhan hi
mi'nong. Ot ka"utanay nunlini"odan diyen punggobhan hi mi'nong ta
mabalin an mattuwan hi opat di galon an liting.
33 Ot iphodnan iyuhhun nadan itungu i diyen punggobhan. Ot iyuhhuna
mohpe nadan tinogtognan bulug an baka. Ot alyonah nadan tataguy,
Punuwonyuh liting nadan opat an o"ongal an buhi ya ingkuyagyuh nadan
mi'nong ya hinadan itungu.
34 Ot alyona boy, Agayu ta pidwonyun danuman. Ot atonda. Ya alyona
boy, Agayu ta pitluwonyu an danuman. Ot atonda bo.
35 Ta na'hannong nan punggobhan hi mi'nong ot mapnuh liting nan
naka"utan hi nunlini"odan diyen punggobhan.
36 Ya hidin nadatngan nan ugganda punggobhan hi mi'nong hinan
hoddomna ot umeh Elijah hi awadan nan punggobhan hi mi'nong ot
mundasal an alyonay, He"a Apu Dios an dinayaw Abraham ya hi Isaac ya
hi Jacob ya hanat ipatigom hi ad uwani an he"a nan immannung an Dios
an dayawonmin tinanud Israel ya ha"on nan baalmu ya he"ay nangipa'at
i datuwen namin i ha"on.

37 Ot tobalom bahan Apu Dios tun dasal'u ta panginnilaan datuwen
tatagu an he"a nimpe nan immannung an Dios an madayaw. Ta way
atondan mumbangngad an mangun'unud i he"a.
38 Ya nalanggiyab han apuy an impa'alin Apu Dios ot gobhona nan
ni'nong ya nadan kayiw ya nadan batu ya ta'on on nan liting hinan
nunlini"odan diyen punggobhan hi mi'nong ta natdu'.
39 Ya hidin tinigon nadan tataguh diyen na'at ot munlu'bubdah nan luta.
Ot pun'itkukdan alyonday, Hi Apu Dios di immannung an Dios an ma"id
ha udum.
40 Ot alyon Elijah hinadan tatagu di, Pun'ipudongyu nadan propetan Baal.
Ya tigonyu ta ma"id ha bumtik i dida. Ta impudongda didan namin ot
ipangulun Elijah didah nan way wa"el an nungngadan hi Kison ot patayona
didan namin hidi.
41 Ot alyon Elijah i Ahab di, Eka mohpe mangan ya nangnanginnum'a ot
madngol dayyan tuwe han ongal an udan.
42 Ot umeh Ahab an e mangan yaden timmikid hi Elijah an immeh nan
uhhun diyen nabillid an nungngadan hi Karmel. Ta hidin dimmatong ot
mundu"un ot iyungyungnay ulunah nan way numbattanan di lulugna.
43 Ot alyonah nan baalnay, Eka ta em mangmangon nan baybay.
Ot e mangmangon diyen baalna ot ibangngadna ot alyona i Elijah di,
Ma"id ha matigoh nan baybay.
Ta numpipituy nannagan Elijah hinan baalna ta ena mangmangon on
inunudna.
44 Ya hidin mi'apituh ena nummangmangan ot ibangngadnan alyonay,
Wada han kittang an bugut an ay ta'len di taguy inongalna an manulun
nalpuh nan baybay.
Ot alyon Elijah i hiyay, Ekat em ibaga i Ahab ta ma'ibagan milugan hinan
kalesana ya immanamut ta adi akhupan nan udan.
45 Indani tatawwa ya himmilong hi ad lagud ya aganah dibdib ta agge
nadne ya inlotna han ongal an udan. Yaden imme moh Ahab hi ad Jesreel.
46 Ya impabikah Apu Dios hi Elijah ta iniphodnan binalikisan nan oddah
di lubungna ot tanagtagonan umeh ad Jesreel an lina''uhanah Ahab hinan
awon.

19

Hay Binumtikan Elijah Hi Ad Sinai

1 Hidin immanamut hi Ahab ot ibaganan ahawanan hi Jesebel an namin
nadan inat Elijah an ta'on an hay nangipapatayanah nadan propetan Baal.
2 Ya nunhiglay bungot Jesebel ta hinnagnay e mangibaga i Elijah ta
alyonay, Hanat nunhiglay pundusan nadan dios i ha"on hi'on hi bigat
hinan athitu ya adi' aton i he"a nan inatmuh nadan propeta.
3 Ta hidin dingngol Elijah hidiye ya timmakut ot bumtik. Ta hidin
dimmatong hi ad Beerseba an ohan boblen nadan tinanud Judah ot
ibatinahdi nan baalna.
4 Ot ipluynah nan agge naboblayan an dinallanah ohay algo. Ya
inakhupana han kayiw an ay hagad di tubuna ot munhidum hi pu''una ot
idasalnan hanat mate an alyonay, Apu Dios, nunhigla tayya tun ma'ma''at
i ha''on. Pogpogom ot attog tun nitaguwa' te ma"id damdama ha ni'dula' i
handidan a'ammod'u.
5 Ot mibakilang hidih nan pu''un nan kayiw ta palpaliwana ya na'uyung.
Ya alinah on wada han anghel an namangon i hiya an alyonay, Bumangon'a
ta mangan'a.

6 Ta hidin inggibo' Elijah ta munwingngiwingngi ya tinigonah way
ulluwana han tinapay an nilutuh nan bala ya han buhi an nattuwan hi
liting. Ta bimmangon ot mangan. Ta hidin nabhug ot inayuna bon nalo'.
7 Indani ya numbangngad bo nan anghel Apu Dios ot bangonona bon
alyonay, Bumangon'a ta mangan'a te nidawwi nan pangayam.
8 Ta bimmangon ot mangan ot uminum. Ta dadiyen makan di
nangipabikah i hiya ta dinallanah napat (40) di algo ya napat (40) di hilong
ta inggana ot dumatong hinan billid hi ad Sinai an ma'alih billid Apu Dios.
9 Ot ume i han lingab ta hidiy ena nalo'an i diyen nahdom. Ya alina boh
on himmapit hi Apu Dios an alyonay, Nganney at'attom hitu Elijah?
10 Ya alyon Elijah di, Inat'u attog di abalina' an nunhilbin he"a an ongal
di abalinanan Dios. Mu hanadan ibba' an tinanud Israel ya inwalongdan
mangun'unud hinadan tugunmu ot pumpa"ihda nadan punggobhan hi
mi'nong i he"a ot pumpateda nadan propeta. Ta ohaa' teen nabati mu
ta'on damdamah on ha"on ya pohdondan patayona'.
11 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Bumudduh'a ta e'a tuma'dog hi uhhun tun
billid te adi madne ya mala"uha' hitu.
Indani ya inihbodna han puwo' ta nun'atommang nadan billid ot
mun'apupulig nadan batu mu ma"id hi Apu Dios i diyen puwo'. Indani
ya dimminong nan puwo' ya nihukkat bo han alyog mu ma"id boh Apu
Dios i diyen alyog.
12 Ya hidin dimminong nan alyog ya nihukkat bo han apuy mu hiyah
diye damdaman ma"id hi Apu Dios i diyen apuy. Ya hidin nadop nan apuy
ya dingngol Elijah han ma'ma'ullen hapit.
13 Ya dingngol Elijah hidiye ot ihawanah angahna nan oddah di lubungna
ot umehdih nan way panton nan lingab. Ya alyon diyen himmapit di,
Nganney at'attom hitu Elijah?
14 Ya inalin bon Elijah di, Ha"on ya inat'u attog nimpey abalina' an
nunhilbin he"a an ongal di abalinanan Dios. Mu hanadan ibba' an tinanud
Israel ya inwalongdan mangun'unud hinadan tugunmu ot pumpa"ihda
nadan punggobhan hi mi'nong i he"a ot pumpateda nadan propeta. Ta
ohaa' teen nabati mu ta'on damdamah on ha"on ya pohdondan patayona'.
15 Mu alyon Apu Dios di, Mumbangngad'a an i'wam hinan nangi'wam
an immalihtu ya imme'ah nan agge naboblayan hi ad Damaskus. Ya
dimmatong'a'ehdi ya hiniitam hi lanay ulun Hasael ta hiyay mumpatul
hi ad Syria.
16 Ya inatmu bohdi i Jehu an imbabalen Nimsi ta hiyay mun'ap'apu hi
ad Israel. Ya hiniitam boh lanay ulun Elisa an imbabalen Sapat an i Abel-
Meholah ta hiyay mihukkat i he"a an propeta.
17 Hi Hasael ya patayona nadan mundayaw i Baal. Ya hanada'en bumtik
ya patayon Jehu ya atbohdi nadan bumtik ta ibtikandah Jehu an hi Elisa
di mamaten dida.
18 Mu ihwang'u nadan pituy libun (7,000) tinanud Israel an agge e
nundayaw i Baal.

Hay Numbalinan Elisa Hi Propeta

19 Ta nakak hi Elijah ot mangmangnge ya tinigonah Elisa an imbabalen
Sapat an mun'aladu. Ya hiya nan mi'ahimpulut duwa (12) an mun'aladu
te wadaday ibbana an mun'aladu. Ya hinohha i dida on waday ohay palis
an baka an manguyud hinan aladuda ya hiyay na'udi. Ot umeh Elijah
hi awadan Elisa ot ipihaba'lagnah pu'ol Elisa nan oddah di lubungna ot
inayunan mangmangnge.

20 Ya inwala' Elisa nadan pun'aladuwonan baka ot mipdug i Elijah ot
alyonay, Daan mo bahan ta umanamuta' ni' ta e' ibagah nadan a'ammod'u
ya ahiya' ni'yalin he"a?
Ya alyon Elijah di, Ta'omman ya imme'a mu hanat nomnomnomom
hinaen inat'un he"a.
21 Ot taynan Elisa ot ibangngadnah nan pun'aladuwana ot guyudona
nadan baka ot alana nan panakul ya nan aladu ot umanamut. Ot paltiyona
dadiyen baka ot panunguna nadan panakul ya nadan aladu. Ot iha"angna
ot ayagana nadan tatagu ot mangandan namin. Ot ahi mohpe miyunud i
Elijah ta hiyay bimmanoddang i hiya.

20

Hay Nangubatan Ben-Hadad Hi Ad Samaria

1 Hi Ben-Hadad ya hiyay patul hi ad Syria. Ya i han ohan algo ya
inamungnan namin nadan tindaluna. Ot middum hinadan tulumpulut
duwan (32) ibbanan patul an way oha i dida on nungkakabayu ya
nungkakalesa. Ot ipanguluna dida ot eda li''ubon hi ad Samaria ot
gubatonda.
2 Ot honagon Ben-Hadad di e mangibaga i Ahab hinan pinhodnan ibaga
an alyonay,
3 An namin nadan silber ya balitu'mu ya bagi' ya atbohdi nadan apgohan
an ahawam ya imbabalem.
4 Ot alyon Ahab di, Ibagayuh nan patul an hi Ben-Hadad ta ta'omman on
alana' ya an namin nadan wadan ha"on. Ot eda ibaga.
5 Mu indani ya hinnag bon Ben-Hadad dida ta numbangngadda ot
alyonda i Ahab di, Alyon nan patulmi di, Imbagana mo anu tuwalin he''a an
idatmun hiya nadan silbermu ya balitu'mu ya ta'on on hanadan ahawam
ya imbabalem.
6 Ot hi bigat hinan athitu ya ipa'alina anu nadan ap'apu an munhilbin
hiya ta alikaponda nan palasyum ya ta'on on hanadan balen nadan ap'apu
an munhilbi i he"a ya inaladan namin nadan nabalol i he"a.
7 Ot ipa'ayag Ahab nadan ap'apun di himpahimpamu'un hi ad Israel ot
alyonan diday, Tigonyu'e anu tayyah Ben-Hadad an attaonan mangmangn-
ganap. Handi ya inalinay idat'un namin nadan silber'u ya balitu"u ya ta'on
on nadan ahawa' ya imbabale' ya inyabulut'u.
8 Ya alyon nadan ap'apu ya nadan tataguy, Adim aya iyabulut ya adim
idat nadan ibagana.
9 Ot alyon Ahab hinadan hinnag Ben-Hadad di, Ibagayuh nan patul an
abuluto' nan namangulun imbagana mu tun na'udin ibagana ya adi mahan
mo mabalin.
Ta immeda ot ibagadan Ben-Hadad nan imbagan Ahab.
10 Ot honagon bon Ben-Hadad di e mangibaga i Ahab hinan alyonay,
Hanat nunhiglay pundusan nadan dios i ha"on hi'on adi' ipangulu nadan
dakkodakkol an tindalu' ta dadagonda nan bobleyuh ad Samaria ta onha
gumamal nadan tindalu' hinadan hupu' hi bobleyu ya adida magamalan
an gapuh dinakolda.
11 Ot alyon bon Ahab hinadan hinnag Ben-Hadad di, Ibagayuh nan
patulyu an nan mi'gubat ya adi ni' munlattuwag ta haddona ta nalpah'ey
gubat ta nangabak ya ahi mohpe munlattuwag.
12 Ta hidin mangmanginnum da Ben-Hadad hinadan udum an patul
hidih nan kampuda ya immali nadan hinnagnan e mangibagah nan

pambal Ahab. Ot alyonah nadan tindalunay, Mundadaan ayu ta eta'u gubaton dida.
Ot mundadaanda ta eda gubaton hi ad Samaria.

Hay Nangabakan Da Ahab I Ben-Hadad

13 Indani ya wada han propeta an imme i Ahab ot alyonay, Imbagan Apu Dios an adi'a anu tumakut i dadiyen dakkodakkol an tindalu. Nomnomnomom an boddangan da'an hiya ta abakom didah ad uwanin algo ta panginnilaam an hiya nan immannung an Dios.
14 Ya inalin Ahab di, O mu nganneday e mi'gubat?
Ya alyon nan propeta di, Hay inalin Apu Dios ya hanadan mumpangilog an opisyal di tindaluh nadan probinsya di e mi'gubat.
Ya inalin bon Ahab di, Ya nganney mangipangulun dida?
Ot alyon nan propeta di, He"ay mangipangulun dida.
15 Ot ipa'ayag mon Ahab nadan duway gahut ta tulumpulut duwa (232) an mumpangilog an ap'apun di tindaluh nadan probinsya. Ot amungona bo nadan pituy libun (7,000) tindaluh ad Israel.
16 Ot makakda i diyen tongan di algo.
Yaden da Ben-Hadad e hinadan ibbanan tulumpulut duwan (32) patul ya dedahdih nadan nungkampuwanda an agandah inum.
17 Ta hidin mangmangnge nadan mumpangilog an tindalun Ahab ya minangmang nadan nungguwalyaon Ben-Hadad dida ot eda ibagan hiyan alyonday, Tuweda nadan tindalun nalpuh ad Samaria.
18 Ya alyon Ben-hadad i diday, Immalida'e ya nuntiliwyu dida an ta'on on alyonda hi umalidan mi'hayyup onu mi'gubat mu adiyu tuwali patayon dida.
19 Ta impangulun nimpen nadan mumpangilog an opisyal di tindaluh nadan probinsya ot ahida mitnud nadan ibbadan tindaluh ad Israel.
20 Ta way oha i dida on pinatena nan pi'gubatna. Ya hanada'en udum an tindalun di i Syria ya binumtikda mu numpudug damdaman nadan i Israel dida. Mu hi Ben-Hadad e ya nungkabayu ot bumtikdah nadan udum an tindalunan nungkakabayu.
21 Ta dakkodakkol di nun'a'ateh nadan i Syria an ta'on on hanadan nungkakabayu ya nungkakalesan tindaluda.
22 Indani ya imme nan propetah nan patul nadan i Israel ot alyonay, Mahapul an atom di abalinam ta idadaan mu nadan tindalum te hitun umalin tawon ya umalida bo nadan i Syria ta gubaton da'yu.
23 Ya inalin nadan ap'apu an uggan muntugun hinan patul di i Syria di, Manu'e hi na'abak ta'u ya hanada'en diosda ya dadiye nadan dios hinadan nabillid. Mu onha hinan nundoddotal di pangubatan ta'u i dida ot umannung an abakon ta'u dida.
24 Ya aanom tuwali nadan patul ya inhukkatmu nadan opisyal di tindalum.
25 Ya mahapul an wadaday mihukkat hinadan nun'a'ate ta nan dinakol di nungkakabayu ya nungkakalesa handi ya atbohdiy dinakoldah tun eyu pangubatan i dida hinan nundoddotal. Ot umannung an abakonyu mo dadiyen i Israel. Ya inabulut Ben-Hadad dadiyen imbagada ot hiyay atona.
26 Ta i diyen itawonnana ya inamung Ben-Hadad nadan tindaluna ot umedah ad Apek ta hidiy pi'gubatandah nadan i Israel.
27 Yaden nundadaan damdama nadan i Israel an e mi'gubat an inaladay balunda ya usalda ot umeda. Ot mungkampudah dommang di nungkampuwan nadan binuhulda. Mu oh'ohhada attog an umatda i ha duway

na'na''amung an gulding an adi umat hinadan i Syria an dakkodakkolda ta
nihinapdah nan pangngel di billid an nungkampuwanda.
28 Ya imme nan propetan Apu Dios ot ibagana i Ahab nan inalin Apu Dios
an alyonay, Hay alyon nadan i Syria ya ha"on'e anu an Dios ya dios hinadan
nabillid mu bokon hinadan nundotal ta hiya nan hay punnomnomda ya
abakon da'yu. Mu boddangan da'yun ha"on ta abakonyu dida an ta'on on
dakkodakkolda ta panginnilaanyun ha"on hi Apu Dios.
29 Ta pituy algoy nungkampuwandan namin an nundinommangda. Ot i
diyen mi'apituh algo ya inhipundan munggugubat. Ya numpaten nadan i
Israel di hinggahut di libuh (100,000) nadan i Syria i diyen algo.
30 Ya hanada'en udum an tindalun di i Syria ya binumtikdah nan
bobleh ad Apek. Mu pamaag ot matob nan binattun alad diyen boble
ot matabbunan di baintit pituy libun (27,000) dida. Mu hi Ben-Hadad ya
binumtik hidih nan boble ot e mipa''e i han kuwartu.
31 Indani ya inalin nadan ap'apun munhilbi i Ben-Hadad i hiya di,
Nomnomnomom an alyonday hanada'e anu an patul di tinanud Israel
ya ongal di homo'da. Ot hanat iyabulutmu ta muntolge amih langgut ya
numpopongot amih linubid ta e ami numpahpahmo' hinan patul hi ad
Israel ta alina ya adi da'a patayon.
32 Ta athidiy inatda an numpuntolgedah langgut ya numpumpongotdah
linubid ot umedah awadan nan patul hi ad Israel ot alyonday, Nan baalmu
an hi Ben-Hadad ya alyonay daan mo bahan anu ta adim patayon.
Ya alyon Ahab di, Undan matagu? Ibagayun hiya an imbilang'u hiyah hi
ibba'.
33 Ta hidiyen nangalin Ahab ya madinolda. Ot alyonday, Immannung
nan imbagam an hi Ben-Hadad ya ibilangna an hinagi ayu.
Ot alyon Ahab di, Eyu awiton hitu.
Ta on immalih Ben-Hadad ot ayagan Ahab ta mi'lugan hinan kalesana.
34 Ya alyon Ben-Hadad di, Ibangngad'un he''a nadan boblen inalan ama i
amam ya iyabulut'un mumpa'iphod'a i ha punggattangam hi ad Damaskus
ta umat hinan inat ama hi ad Samaria.
Ya alyon Ahab di, Pohdo' an maphod di punhayyupanta ya ahi da'a
pa'anamuton.
Ot hiyay atonda ot ahina pa'anamuton hi Ben-Hadad.

Hay Nangibagaan Nan Propeta Hinan Ma'at i Ahab

35 Ya wada han ohan propeta an nangalyan Apu Dios hi, Ibagam hinan
ibbam ta hoplaton da'a. Mu hidin imbagana ya adi aton diyen nun'ibbana.
36 Ot alyon diyen propeta an mumpahoplat di, Gapu ta aggem inunud
nan imbagan Apu Dios ya adi'a umadawwih tun awada' ya damuwom han
layon an mamaten he"a.
Indani tatawwa ya dinamuna han layon ot patayona.
37 Indani ya inakhupan bon diyen propeta han tagu ot alyonay,
Hoplatona"e.
Ot hoplaton diyen tagu nan propeta ta nahugatan.
38 Ot umeh diyen propeta ot tuma'dog hinan da'ging di kalata ta haddona
nan patul an mala''uh. Yaden pinongotanay ingganah matana ta adi
mimatunan.
39 Ta hidin mala''uh nan patul ya muntukuk an alyonay, Apu patul ha''on
an baalmu ya eya' ni'gubat. Ya waday nangiyali i han tiniliwdan binuhul
ta'u ot alyonan ha''on di, Guwalyaam hituwen tagu. Ya tigom te bumtik'e
ya patayon da'a onu ipabayad'un he''ay tulumpulut opat (34) di kilun silber.
40 Mu hidin mahmahhiwa' ya binumtik.

Ya alyon nan patul di, Ot bahulmuh nae. He"a nee ot ibagam di dusam.
41 Ot pi'bagon nan propeta an aanon nan nihophop hi angahna ta
immatunan nan patul an hiyay ohah nadan propetan Apu Dios.
42 Ot alyonah nan patul di, Alyon Apu Dios di gapu anu ta aggem pinate
nan tagun alyonah patayom ya he"a moy mate. Ya atbohdin nadan tatagum
di mate te aggeda pinate nadan udum an tatagun nan patul.
43 Ot umanamut hi Ahab hidih ad Samaria an nunhiglay inomnomana
ya bungotna i diyen dingngolna.

21

Hay Na'at Hinan I Jesreel An Hi Nabot

1 Wada han puntantanomman hi greyp an nihaggon hinan palasyun nan
patul an hi Ahab. Ya hay ud bagi i diye ya nan i Jesreel an hi Nabot.
2 Ta i han hin'algo ya immeh Ahab i Nabot ot alyonay, Daan mo ta
idatmun ha"on nan lutam an tantanommam hi greyp ta puntanoma' hi
nating te ten nihaggon hitun palasyu'. Ta'omman ya hinukkata' i ha
impohpohodna an puntanoman ta hidiyey tanomam hi greyp. Bokon'e
ya binayada' hi'on atnay balolna.
3 Mu alyon Nabot di, Adi iyabulut Apu Dios an idat'un he"ah nae an
impaboltan di a'ammod'u.
4 Ta immanamut hi Ahab an umukayungan ya bumubbungot an gapuh
nan imbagan nan i Jesreel an hi Nabot. Ta pamaaggon nalnallo' an adi
mangan.
5 Indani ya immeh ahawanan hi Jesebel ot alyonay, Undan nganney
inomnomam ta on'a umukayungan ya adi'a mangan?
6 Ya alyon Ahab di, Manu'e ya hidin imbaga' hinan i Jesreel an hi Nabot an
gattango' nan puntantanommanah greyp onu hukkata' i ha puntanomanah
greyp ya adina pohdon.
7 Ya alyon ahawanan hi Jesebel di, Undan bokon'a mahan patul hitun
ad Israel. Adi'a minomnoman ya bimmangon'a ta mangan'a. Ta ha"on di
ukod i diyen puntanoman nan i Jesreel an hi Nabot hi greyp.
8 Ta pamaaggot agan Jesebel hi apyah tudo' ot pun'ipelmanay ngadan
nan patul. Ot ipiyenah nadan ap'apu hi ad Jesreel an numboblayan Nabot.
9 Hay imbaganah nan tudo'na ya alyonay, Punhahapitanyu ha ohay algoh
a'amunganyu ta mun'ulat ayu. Ta i diyen algo ya impabunyuh Nabot i ha
ubunan di ohan malispitun tagu.
10 Ya impabunyuh hinangngabna ha duwan ma'layyah an tatagu. Mu
tugunonyu tuwali dida ta ibagadan inidutan Nabot nan patul ya ta'on on
hi Apu Dios. Ya ahiyu mohpe inyeh e"elen nan boble ya nuntopayu ta
ingganah mate.
11 Ta hanadan ap'apu ya nadan mapiyal an tatagu i diyen numboblayan
Nabot ya inunuddah diyen intudo' Jesebel.
12 Ot ibagada nan algo an adida mangan. Ta nadatngan ot ma'amungdan
namin nadan tatagu ot mun'ulatda. Ot pabunondah Nabot hinan umbunan
di malispitun tagu.
13 Ot eda umbun damdama nadan tinugundan duwan ma'layyah hi
hinangngab Nabot. Ot alyondah nadan tatagu di, Hituwen hi Nabot ya
inidutanah Apu Dios ya ta'on on nan patul. Ta gapu i diye ya himmihiwo
nadan tatagu i hiya ot eda ibata"an hinan boble ot puntopada ta inggana
ot mate.
14 Ot eda ipa'innila i Jesebel an alyonday, Nate moh Nabot an nuntopada
ot mate.

15 Ya hidin dingngol Jesebel an athidiy na'at ot alyonan Ahab di, Eka
mohpe ta em tigon nan puntantanomman nan i Jesreel an hi Nabot hi
greyp ot ma"id mon mangiyadi te nate.
16 Ta hidin dingngol Ahab an nateh Nabot ot umen ena tigon hidiyen luta
ta hiya moy mangibagi.
17 Indani ya himmapit hi Apu Dios hinan propeta an i Tisbe an hi Elijah
ot alyonay,
18 Ume'ah ad Samaria ta em damuwon nan patul hi ad Israel an hi Ahab
an ena tigon nan puntanoman Nabot hi greyp ta hiya moy ud bagi.
19 Ta alyom i hiya di, Imbagan Apu Dios an pinatem nan tagu ot pulhom
nan puntanomanah greyp. Ta hiya nan alyon Apu Dios an hinan potto' di
nanildilan di kahuh dalan Nabot ya hidi damdamay panildilan di kahuh
dalam te hidiy atayam.
20 Ta hidin mun'idatong hi Ahab i Elijah ot alyonay, Te on inakhupana'
bo tayya i hantun binuhul'u.
Ya alyon Elijah di, Inakhupan da'a nimpe ya tene onmu mo nayya
ibibikah an mangat hinadan adi maphod an adi pohdon Apu Dios.
21 Ta hiya nan alyonay ipa'alinay manadag i he"a ya an namin nadan
linala'in holagmu ya ta'on on hanadan linala'in baalmu.
22 Ta ma'at i da'yu nan na'at hinan holag Jeroboam an imbabalen
Nebat ya nan holag Baasa an imbabalen Ahijah. Te ta'on on he"a ya
impabungotmuh Apu Dios ot ipangpangulum nadan pumbahulan hinadan
ibba ta'un i Israel ta ta'on on dida ya numbahulda.
23 Ya inalin bon Apu Dios di, Hi ahawam'e an hi Jesebel ya anon di kahuy
adolnah nan way binattun alad hi ad Jesreel.
24 Ya hanada'en pamilyam an mateh nan boble ya anon di kahuy adolda
ya nada'en mateh nan nibatbata''an hinan boble ya hay hamutiy mangan
i dida.
25 Ta athidiy ma'at i Ahab te ma"id ha nipaddungana te nunhigla ahan
di inatna an hanadan adi maphod an adi pohdon Apu Dios di ina'inatna
an inyunnudnah nan ahawanan hi Jesebel.
26 Ta nunhiglan adi maphod di inatna te e nundayaw hinadan umipabun-
got an dios di udum an tatagu an umat hinadan tinanud Amor an impa'aan
Apu Dios hitun awadan ta'un tinanud Israel hi ad uwani.
27 Ta hidin dingngol Ahab nadan imbagan Elijah ya hinethetnay
lubungna ot adi mangmangngan. Ot munlubung hi langgut ot iyabo'na
bo ha langgut ta hidiy alo'ana. Ya e dimmanallanan an umukayungan.
28 Indani ya alyon bon Apu Dios i Elijah di,
29 On tinigom an de mohpen numpada"ul hi Ahab i ha''on? Ot gapu
ta athidin numpada''ul ya bokon ad uwanin atagunay panadaga' i didan
hina'amma ta hitun pumpatulan nan imbabalena.

22

Hay Imbagan Mikayah Hi Ma'at I Ahab

1 Ma"id ni' bo ha nunggugubatan nadan i Syria ya i Israel hi tuluy tawon.
2 Ya i diyen mi'atluh tawon ya imme nan patul hi ad Judah an hi
Jehosapat hi ad Israel ta ena tigon hi Ahab an patul hi ad Israel.
3 Ya alyon Ahab hinadan ap'apu an munhilbi i hiya di, Undan aggeyu
ta'wa innila an nan bobleh ad Ramot-Gilead ya sinakup ta'u? Ya tanganu
mahan on ma"id ha alyon hi e ta'u bangngadon hinadan i Syria?

4 Ot alyona i Jehosapat di, Daan mo ta boddangana' ta eta'u gubaton
nadan i Ramot-Gilead?
Ya alyon Jehosapat di, Tanganu on adi. Nundadaan amih nadan tindalu'
an bumoddang i da'yu an e mi'gubat. Ya ta'on on nadan kabayu' ya mabalin
an usalon ta'u.
5 Mu mahapul an eta'u ni' mahmahan hi'on nganney pohdon Apu Dios
hi aton ta'u.
6 Ot ipa'ayag nan patul an hi Ahab di opat di gahut (400) an propetana
ot alyonan diday, Nganney punnomnomyu? On mabalin an emi gubaton
nadan i Ramot-Gilead onu adi?
Ya alyondan namin di, O ume ayu ot da'yuy pangabakon Apu Dios.
7 Mu alyon Jehosapat di, Undan ma"id ha propetan Apu Dios hitu hi
mabalin hi pummahmahan ta'u?
8 Ya alyon Ahab di, Waday oha an mabalin hi pummahmahan mu adi'
pohdon te ma"id ha maphod hi ibaganan ha"on. Hay ngadana ya hi
Mikayah an imbabalen Imlah.
Mu alyon Jehosapat di, Adi maphod an atom hinay pangalim i hiya.
9 Ot honagon nan patul hi ad Israel di ohah nadan ap'apu an munhilbi
i hiya ot alyonay, Ma'anne'a ta em awiton hi Mikayah an hi na' Imlah ta
umali ayuhtu.
10 Ta nunlubung da Ahab an patul hi ad Israel i Jehosapat an patul
hi ad Judah hi lubung di patul ot eda umbun hinadan tronoda hinan
way pun'ilikan an nihaggon hinan geyt nan bobleh ad Samaria. Ya an
namin nadan propetan Ahab ya wahdida an pun'ibagada nadan alyonday
nipa'innilan dida.
11 Ya nan imbabalen Kenaanah an hi Sedekiah ya waday inyammana an
gumo' an ay haha'gud ot alyona di, Imbagan Apu Dios an hay ipa'innilan
datuwen gumo' an ay ha'gud ya hitun pangubatanyuh nadan i Ramot-
Gilead ya ma"id ha bahhonan abakonyu dida ta ingganah madadagdan
namin.
12 Ya athidin namin di ibagan nadan udum an propeta an alyonday, Eyu
gubaton nadan i Ramot-Gilead ot pangabakon da'yun Apu Dios.
13 Ya hanan hinnagda an e mangawit i Mikayah ya pinadanana tuwali
i hiya an alyonay, Nomnomnomom an an namin nadan propeta ya
numpapaddung di ibagada an alyonday mangabak nan patul. Ot tigom
ta ta'on on he"a ya miyunnudan nan ibagam hinan imbagada.
14 Mu alyon damdaman Mikayah di, Isapata' an hay ibaga' ya abuh ya
nan impa'innilan Apu Dios.
15 Ta hidin dimmatong da Mikayah ot alyon Ahab di, Nganne piboy
ibagam? On emi gubaton nadan i Ramot-Gilead onu adi?
Ya alyon Mikayah di, Ekayu ta eyu gubaton dida ot pangabakon da'yun
Apu Dios.
16 Ya alyon Ahab di, Numpi'atnay nangalya' i he"a an hanan immannung
an imbagan Apu Dios ya ammunay ibagam.
17 Ot alyon mon Mikayah di, Umman nipatigo i ha"on an hanada'en
tindalun di i Israel ya niwakatdah nadan nabillid an umatdah nadan
kalnero an ma"id ha mangipapto' i dida. Ot alyon Apu Dios di, Datuwen
tatagu ya ma"id ha mangipangpangulu i dida ot maphod onda umanamut
ta idinongdan mi'gubat.
18 Ya alyon nan patul hi ad Israel i Jehosapat di, Tigom'e anu. Undan
tuwali agge' imbaga i he"a an ma"id ha maphod hi ibaganan ha"on.

19 Ot inayun Mikayah an alyon di, Donglonyu'e te umman tinigo' hi
Apu Dios an inumbun hinan tronona hi ad abunyan ya an namin nadan
dakkodakkol an anghelna ya timma'dogda hi nangappit hi winawwana ya
hi iniggidna.
20 Ya alyon Apu Dios di, Nganne i da'yuy e munha'ul i Ahab ta eda
gubaton nadan i Ramot-Gilead ta hidiy atayana? Ya way ohaon nat'on
di ibagana.
21 Ya indani ya imme han espiritu ot alyona i Apu Dios di, Ha"on di e
munha'ul i hiya.
22 Ya alyon Apu Dios di, Nganney atom an e munha'ul i hiya?
Ya alyonay, Umeya' ta e' punlayahon nadan propetana.
Ot alyon Apu Dios di, Atom'ehna ya ma"id ha bahhonan maha'ul. Ot
agam ta ume'a.
23 Ot alyon bon Mikayah di, Nomnomnomom an inyabulut Apu Dios ta
nunlayahon nan espiritu nadan propetam ta hiyay atayam.
24 Ya natana'dog hi Sedekiah an hi na' Kenaanah ot ena tampu'on hi
Mikayah. Ot alyonay, On hi anuud ni' di nanaynan nan Espiritun Apu Dios
i ha"on ta immalin ni'hapit i he"a?
25 Ya alyon Mikayah di, Hay panginnilaam an immannung tun ibaga' ya
hitun em ipa"ayan i han kuwartu.
26 Ya hidin inalinah diye ot ibagan Ahab ta iyedah Mikayah hi awadan
nan gobelnador an hi Ammon ya hinan imbabalen Ahab an hi Joas.
27 Ya imbagana an ibaludda ya aggeda pinangan hi udum an makan
ta ammuna ha tinapay ya liting hi idatdan hiya ta ingganah pumbangn-
gadana an malpuh gubatan.
28 Ot alyon Mikayah di, Hi'on malinggop'a hi pumbangngadam ya hidiyey
mangipa'innila an bokon hi Apu Dios di himmapit i ha"on. Ot alyonah
nadan tataguy, Hanat nomnomnomonyu datuwen imbaga'.

Hay Natayan Ahab Hi Ad Ramot-Gilead

29 Ta impangulun nan patul hi ad Israel ya nan patul hi ad Judah an hi
Jehosapat nadan tindaluda ot eda gubaton nadan i Ramot-Gilead.
30 Mu hidin makakda ya alyon Ahab i Jehosapat di, Ta'omman hi adi'
ilubung nan lubung di patul ta mihlama'. Mu he"a'e ya ilubungmu nan
lubung di patul. Ta athidin nat'on di inlubung Ahab ta adi mapto' an hiya
nan patul hi ad Israel ot ahida ume an e mi'gubat.
31 Yaden nan patul hi ad Syria ya imbaganah nadan tulumpulut
duwan (32) opisyal nadan nungkakalesa an alyonay, Tigonyu ta ma"id ha
patayonyu hinadan tindalu ta ammuna nan patul hi ad Israel hi pot'onyun
patayon.
32 Ta hiya nan hidin tinigodah Jehosapat ya alyondah on hiya nan patul
hi ad Israel ta numpudugda. Mu muntukuk hi Jehosapat
33 ya immatunan dadiyen opisyal an bokon hiya nan patul hi ad Israel
ot idinongdan mamdug i hiya.
34 Mu waday ohan tindalun nadan i Syria an namaagnay olad hinan
panana ya nikna hinan nundammuwan nan gumo' an inlubung Ahab. Ot
alyonah nan nummanehoh nan kalesana di, Nahugatana' tayya ot tigom ta
mibata"antahtu.
35 Ta inyal'algodan nunggugubat yaden hi Ahab e ya wahdin nibata"an
an nidang'ig hinan kalesana an inhangngabnah awadan nadan tindalun di
i Syria. Ya immayu'ayuh di dalah nan hugatna ta nalbong nan dotal nan
kalesana ta damunah nahdom ya nate.

36 Ta hidin mun'alimuh nan algo ya waday tinumkuk hinan awadan
nadan tindalun nadan tinanud Israel an alyonay, Eta'uot ta way ohaon
numpanganamut hi numpunhituwana.
37 Ot iyanamutday adol Ahab hi ad Samaria ta hidiy nangilubu'andan
hiya.
38 Ot eda ulahan nan nadadalan kalesan nan patul ya nadan almasna
hidih nan puhung hi ad Samaria an hidiy uggan pun'amhan nadan
binabain mumpabpabbayad hi adolda. Ya hidin inyeda ya na'amungday
kahu ot punhimutanda dadiyen nadadala. Ta nipa'annung din imbagan
Apu Dios hi ma'at i Ahab.
39 Ta datuwey na'at i Ahab ya hanada'en udum an in'inatna hi numpat-
ulana ya hanadan impiphodna an umat hinan palasyunan na'alkusan
hinan ma'alah nadan ba'git di elepante ya nadan boblen impiphodna ya
nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad
Israel.
40 Ta hidin nateh Ahab ot mihukkat nan imbabalenan hi Ahasiah an
numpatul.

Hay Numpatulan Jehosapat

41 Hi Jehosapat ya numbalin hi patul hi ad Judah hidin mi'apat di tawon
hi numpatulan Ahab hi ad Israel.
42 Ya hay tawonah din numbalinanah patul ya tulumpulut lima (35).
Ot mumpatul hi baintit limay (25) tawon an hay nunhituwana ya hi ad
Jerusalem. Hay ngadan inana ya hi Asubah an imbabalen Silhi.
43 Ya hi Jehosapat ya inun'unudna nan pinhod Apu Dios an umat
hinan inat amana an hi Asa. Mu hay oha ya aggena impapa"ih nadan
pundayawan di udum hinadan dios di udum an tatagu ta innaynayun
nadan tatagun nangi'nong ya nunggohob hi insenso i dadiye.
44 Ya maphod di ni'hayyupanah nan patul hi ad Israel.
45 Ya hanada'en udum an na'ana'at hi numpatulan Jehosapat ya nadan
inatna ya nadan ni'gubagubatana ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at
hinadan napalpalog an numpatul hi ad Judah.
46 Ya hi Jehosapat di nangipa'aan hinadan linala'i an mumpabpabbayad
hi adoldah nadan pundayawandah nadan udum an dios an dadiye nadan
agge immaan hidin hi amanan hi Asa di nun'ap'apu.
47 Ya i diye ya ma"id ha patul hi ad Edom. Ta hanan piliyon nadan patul
hi ad Judah di mun'ap'apuhdi.
48 Ot ipiphod Jehosapat hanadan papol an usalondan e mungkumilhu.
Mu hidin umedaot hi ad Opir an e mangalah balitu' ya napa"ih nadan
papol hi ad Esion-Geber.
49 Ya i diye ya wadah Ahasiah an imbabalen Ahab ot ibagana i Jehosapat
ta pinhodna'e ya ni'luganda nadan tataguna hinadan papolda. Mu agge
pinhod Jehosapat.
50 Hidin nateh Jehosapat ot ilubu'dah nan lubu'an di a'ammodna hidih
nan boblen David. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalena an hi
Jehoram.

Hay Numpatulan Ahasiah

51 Hi Ahasiah an imbabalen Ahab ya numpatul hi ad Israel hidin
mi'ahimpulut pituh (17) tawon hi numpatulan Jehosapat hi ad Judah. Mu
duway tawon ya ammuna han numpatulanah ad Israel an hi ad Samaria
di niha"adana.

52 Ya hituwen hi Ahasiah ya adi maphod di ina'inatna an aggena
inunud hi Apu Dios an inyunnudnah nangat da amanan hi Ahab ya hi
inanan hi Jesebel ya din patul an hi Jeroboam an imbabalen Nebat an
nangipangpanguluh numbahulan nadan i Israel.
53 Ta hay dinayawna ya nunhilbiyana ya hi Baal an umat hi inat nimpen
amana ta hiya nan impabungotnah Apu Dios.

2 Patul
(2 Kings)

Hay A'at Tuwen Mi'adwan Liblun Nadan Patul

An namin nadan patul hi ad Israel ya adi maphod di pangatda. Ya ta'on on hi ad Judah ya wadada damdamay numpatul hidi an adi maphod di ina'inatda. Te aggeda inun'unud hi Apu Dios te nadan dios di udum an tatagun ni'iboblen dida di inun'unudda ya atbohdi nadan tatagu an nadan adi maphod boy ina'inatda ta inwalongdan mangun'unud i Apu Dios.

Ta hi Apu Dios ya ma"id ha amlongna i diyen ato'atonda mu ta'on damdamah on athidi ya adina pohdon an iwalong nadan pinilinan tataguna. Ta hiya nan hinnagna nadan propeta ta ibagadah nan patul ya nadan tatagu ta idinongdan mangat hi adi maphod ta hiya ya abuh di dayawonda. Mu ningamut an adida mangun'unud ta hiya nan hidin nala"uh di atnay tawon hi adida pangun'unudan i Apu Dios ya inyabulutna an abakon di udum an tatagu nadan i Israel ya i Judah ot iyeda didah udum hi boble.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunhilbiyan Elijah i Apu Dios ot ahi umeh ad abunyan (2 Patul 1:1–2:11)
2. Hay numbalinan Elisa hi propeta ya hay nunhilbiyanan Apu Dios (2 Patul 2:12–8:15)
3. Hay na'na'at ta ingganaot dadagon di i Assyria hi ad Israel (2 Patul 8:16–17:41)
4. Hay na'na'at hi ad Judah ta ingganaot ma'abakda ot iyeda didah ad Babilon (2 Patul 18:1–25:30)

Hay Nundusaan Apu Dios I Ahasiah

1 Hidin nateh Ahab ya nginhen nadan i Moab nadan i Israel.

2 Ya hay nihukkat hi patul hi ad Israel ya hi Ahasiah mu nagah hinan mi'adwan gladun nan balenah ad Samaria ot mahugatan. Ot honagonay e mummahmah i Baal-Sebub an dios an dayawonda hi ad Ekron an boble hi ad Pilistia hi'on mabalin an pumhod.

3 Mu i diye ya himmapit nan anghel Apu Dios hinan propeta an hi Elijah an i Tisbe ot alyonay, Em damuwon nadan hinnag nan patul an hi Ahasiah ta alyom i dida di, Undan ma"id ha Dios hitun ad Israel ta hi Baal-Sebub an dios nadan i Ekron di eyu pummahmahan?

4 Ya ibagam i dida tun alyon Apu Dios ta ibagadah nan patul an gapu i naen inatna ya munnanong hinan nalo'ana ta ingganay mate.

Ot umeh Elijah an inunudna nan imbagan Apu Dios.

5 Ta hidin ena imbagah diye ot mumbangngad mo nadan hinnag Ahasiah. Ot alyonan diday, Tanganu on ayu numbangngad?

6 Ot alyonday, O te dinamumi han tagun alyonay mumbangngad ami ta ibagamin he"a nan imbagan anun Apu Dios an alyonay, Undan ma"id anu ha Dios hitun ad Israel ta honagom di e mummahmah i Baal-Sebub an dios nadan i Ekron hi'on pumhod'a. Ot gapu anu i naen inatmu ya munnanong'a i naen nalo'am ta ingganah mate'a.

7 Ya alyon Ahasiah di, Nganney umatan diyen tagun dinamuyun nangalih athina?

8 Ya alyonday, Umman nunlubung hi nadutdutan an up'up di animal ya numbalikis hi lalat.

Ya alyon nan patul di, Te nee on hi Elijah an i Tisbe.
9 Ot honagon nan patul di ohan opisyal di tindalu an in'uyugnay
nabonglen (50) tindaluna ta eda tiliwon hi Elijah. Ya hidin immeda ya
inoy an wahdih Elijah an um'umbun hinan uhhun nan nabillid. Ot alyon
nan opisyal di tindalu i hiya di, Propetan Apu Dios, imbagan nan patul an
mi'yali'a i da'mi.
10 Mu alyon Elijah di, Hi'on immannung nan alyonyu an ha"on ya
propetan Apu Dios ya hanat magahday apuy an malpuh ad lagud ta gobhon
da'a ya nadan nabonglen (50) tindalum. Ya alina tatawwah on mun'a'agah
di apuy an nalpuh ad lagud ta naghob nan opisyal di tindalu ya nadan
tindaluna.
11 Ot honagon bon nan patul di oha bon opisyal di tindalu an in'uyugna
boy nabonglen (50) tindaluna. Ta on immeda ot alyon nan opisyal i Elijah
di, Alyon nan patul i he"a an propetan Apu Dios an mi'baga'a anun umeh
awadana.
12 Ya alyon Elijah i diday, Da'yuy mangalih propetaa' i Apu Dios ot hanat
magahday apuy an malpuh ad lagud ta pu'ulan da'a ya nadan nabonglen
(50) tindalum. Ya alina tatawwa boh on mun'a'agah di apuy an nalpuh ad
lagud ot gobhona didan namin.
13 Ot honagon bon nan patul nan mi'atlun opisyal di tindalu an in'uyugna
boy nabonglen (50) tindaluna. Hituwen mi'atlun opisyal di tindalu ya
imme ot mundu"un hi hinangngab Elijah. Ot alyonay, Hom'on da'mi bahan
hitudan titindalu' i he"a an propetan Apu Dios ta adiya' patayon ya tudan
nabonglen (50) baalmu.
14 Nomnomnomom an pinaten nan apuy an nalpuh ad lagud nadan
duwan namangulun opisyal ya nadan tindaluda. Mu daan mo bahan ta
hom'on da'mi ta adi da'mi pi'pate.
15 Ya alyon nan anghel Apu Dios i Elijah di, Adi'a tumakut ta mi'ye'an
dida. Ot makak hi Elijah ot mi'yen didah awadan nan patul.
16 Ta hidin dimmatongdah awadan nan patul ot alyon Elijah di, Alyon
Apu Dios di, Undan ma"id anu ha Dios hitun ad Israel ta honagom di e
mummahmah i Baal-Sebub an dios nadan i Ekron hi'on pumhod'a? Gapu
anu i naen inatmu ya munnanong'a i naen alo'am ta ingganah mate'a.
17 Ta nipa'annung nan imbagan Apu Dios i Elijah an mateh Ahasiah.
Ya gapu ta ma"id ha lala'ih imbabalen Ahasiah ya hi ibbanan hi Joram
di nihukkat an numpatul. Ta na'at datuweh din mi'adwah tawon hi
numpatulan Jehoram an imbabalen Jehosapat hi ad Judah.
18 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Ahasiah ya nadan
ina'inatna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an
numpatul hi ad Israel.

2

Hay Nipatuluwan Elijah Hi Ad Abunyan

1 Hidin mun'adatngan di pangawitan Apu Dios i Elijah an hay usalona
ya nan alipuhhapu ya wadada i Elisa hinan awon an nalpudah ad Gilgal.
2 Indani ya alyon Elijah i Elisa di, Umohnong'ahtu ta umeya' hi ad Betel
te hidiyey imbagan Apu Dios.
Mu alyon Elisa di, Innilan nan wadawadan Dios an adi da'a taytaynan i
ha"on. Ot umeda mon duwah ad Betel.
3 Ya nadan propetahdih ad Betel ya immeda ot alyondan Elisa di, On
innilam an awiton Apu Dios nan bihtulum hi ad uwanin algo?
Ya alyon Elisa di, O innila' mu bokon hinaey punhahapitan ta'u.

4 Indani ya alyon bon Elijah i Elisa di, Umohnong'a mohtu te ten alyon
Apu Dios hi umeya' hi ad Jeriko.
Ya alyon bon Elisa di, Innilan nimpen nan wadawada an Dios an adi da'a
taytaynan i ha''on.
Ot umeda mo bon duwah ad Jeriko.
5 Ya hidin dimmatongdah ad Jeriko ya immeda bo nadan propetahdi i
Elisa ot alyondan hiyay, On innilam an awiton Apu Dios nan bihtulum hi
ad uwanin algo?
Ya alyon Elisa i dida di, O innila' mu ta'on on athidi ya bokon hinaey
punhahapitan ta'u.
6 Indani ya alyon bon Elijah i Elisa di, Umohnong'ahtu te ten alyon bon
Apu Dios di umeya' anuh nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
Ya alyon bon Elisa di, Imbaga' nimpe an ad uwanin wada'a ni' ya adi da'a
taytaynan i ha''on.
Ot mun'uyyugda mo bon ume.
7 Ya nitnuddan diday nabonglen (50) propeta an nalpuh ad Jeriko ot
umohnongdah nan bata"ana ta mangmangmangonda didah nan pingngit
nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
8 Ya inaan Elijah nan oddah di lubungna ot ludunona ot ihoplatnah nan
liting. Ya nunhi''an nan liting ya namaganan nan luta ta nangi'wandan
immagwat.
9 Ot alyon Elijah i Elisa di, Nganney pinhodmuh ato' ta ahiya' alan i Apu
Dios?
Ya alyon Elisa di, Daan mo ta ipaboltanmun ha"on di dublih nan
abalinam an propeta.
10 Ya alyon Elijah di, Naligat hinaen odawom mu mabalin hi'on halipatam
di pangalan Apu Dios i ha"on. Te adim'e tigon ya adi midat i he"ah naen
ibagam.
11 Ya i diyen munhaphappitandan mundaldallanan ya alinah on nibattan
i dida han ay mundalang an kalesa an ginuyud nadan mundalang an
kabayu. Ya nipadih han alipuhhapuh an nanguyud i diyen kalesa an
niluganan Elijah.
12 Ta tigtiggon Elisa on muntukuk an alyonay, Ama, ma"id'a mo mahan
an mangita'dog hitun ad Israel.
Ta hidiyey pogpog di nanigan Elisa i Elijah. Ta gapu i diye ya
umukayungan ot hethetona nan lubungna.
13 Ot e alan Elisa nan oddah di lubung Elijah an nagah ot mumbangngad
hidih nan pingngit nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
14 Ot ihoplatnah diyen oddah di lubung Elijah hinan liting ot alyonay,
Daan'a Apu Dios an dayawon Elijah? Ot munhi"an nan liting ot umagwat.
15 Ya mangmangmangon nadan propetan nalpuh ad Jeriko hidiyen na'at
ot alyonday, Hanan abalinan Elijah ya nipaboltan i Elisa.
Ot eda damuwon ot mundu"undah hinangngabna.
16 Ot alyondan hiyay, Nomnomnomom an wahtuday mabikah an
nabonglen (50) baalmu. Ot pohdom'e ya eda hama'on nan bihtulum te
alina ya inyen nan Espiritun Apu Dios i ha billid onu i ha nundotalana ya
tinaynandahdi.
Mu alyon Elisa di, Adi ayuot ume.
17 Mu ipapilitda ta lo'tat ya inyabulut mon Elisa. Ta imme nadan
nabonglen (50) linala'i ta eda hinamahama' hi tuluy algo mu ma"id ha
inakhupandan hiya.

18 Ta hidin numbangngaddah ad Jeriko hi awadan Elisa ot alyonan diday,
Undan tuwali agge' inalin da'yu hi adi ayu ume.

Hay Nipaphodan Nan Liting Hi Ad Jeriko

19 Indani ya wadaday linala'ih ad Jeriko an immeh awadan Elisa ot
alyondan hiyay, Apu Elisa, tigom'e tun numboblayanmi an manu te
mapmaphod tun awadana mu nan liting hitu ya adi maphod te ma"id ha
tumaguh mitanom.
20 Ot alyon Elisa i dida di, Ittuwanyuh ahin ha pa"iphod hi malukung ya
inyaliyuhtu.
Ot hiyay atonda.
21 Ot umeh nan obob ot ihabuwagnahdi nan ahin ot alyonay, Imbagan
Apu Dios an pumbalinonah tuwen liting hi maphod ta adi mo lummuh
atayan di tatagu ya mumbalin mo an malumong tun luta.
22 Ta nihipun i diye ya maphod mo nan liting ta ingganah ad uwani. Ta
nipa'annung nan imbagan Elisa.
23 Indani ya makak hi Elisa an umeh ad Betel. Mu hidin mangmangnge
ya wadaday mumpangpangngilog an linala'i an nalpu i diyen boble
ot ilaylayahhandah Elisa an pun'itkukdan alyonday, Hoy, natuga'an,
umaan'ahtu.
24 Ot munligguh hi Elisa ot itottokolnan dida ot inayunan idutan dida.
Ya himmawwangday duwan bear an nalpuh nan mamuyung ot
pumpateda nadan napat ta duwan (42) mumpangpangngilog.
25 Ot ipluy Elisa hinan nabillid an nungngadan hi Karmel ot inaynayuna
ta ingganay nibangngad hi ad Samaria.

3

Hay Ni'gubatan Nadan I Israel Hinadan I Moab

1 Hidin mi'ahimpulut waluh (18) tawon hi numpatulan Jehosapat hi
ad Judah ya hidiyey numbalinan Joram an imbabalen Ahab hi patul
ot mun'ap'apu hi ad Israel hi himpulut duway (12) tawon an hay
nunhituwana ya hi ad Samaria.
2 Ya hanada bon pumbahulan i Apu Dios di in'inatna mu adi bahan umat
hi inat da amana i inana. Te impapa''ihna nan impiphod amana an batu
an mangita'dog hinan dayawonda an hi Baal.
3 Mu hay oha ya inyunnudnah nan numbahulan din hi Jeroboam an
imbabalen Nebat an nundayaw hi ing'ingoh an baka ta nangiyunnudan
nadan i Israel an numbahul i Apu Dios.
4 Hanadan i Moab ya nadnen sinakup nadan i Israel ta hiya nan hi
ad Israel di pumbayadandah buwisda. Ya hidin hi Mesa di patul ya
dakol di kalneroda ta hiya nan kalneroy numbayabayaddah buwisda.
Ta atawotawon on mangdatdah nan patul hi ad Israel hi hinggahut di
libun (100,000) inlum di kalnero ya dutdut di hinggahut di libun (100,000)
tangbal an kalnero.
5 Mu hidin nateh Ahab ya indani ya nginhen nadan i Moab nan patul hi
ad Israel.
6 Ot makak nan patul hi ad Israel an hi Joram hi ad Samaria ot umeh
nadan udum an bobleh ad Israel ot amungonan namin nadan tindaluna.
7 Ot ipaadnah nan patul hi ad Judah an hi Jehosapat an alyonay, Hanan
patul nadan i Moab ya nginheya' ot mabalin'e ya boddangana' ta eta'u
gubaton dida.

Ya alyon Jehosapat di, Nganuh on adi. Nundadaan amih tudan tindalu'
an bumoddang ya ta'on on hantudan kabayu' ya mabalin an usalon ta'u.
8 Ot danay pangi'wan ta'un e mi'gubat?
Ya alyon Joram di, I'wa ta'uh nan agge naboblayan hi ad Edom.
9 Ta nun'u'uyyug nadan patul hi ad Israel ya nan patul hi ad Judah ya
nan patul hi ad Edom an didah nadan tindaluda. Mu hidin mi'apituh algoh
dimmanallanananda ya napuhandah liting ta ma"id ha inumonda ya ta'on
on hanadan animalda.
10 Ya alyon nan patul nadan i Israel di, Ta nganne anu mahan ha athitu.
On nin inayagan dita'un tulun patul i Apu Dios ta ipa'abak dita'uh nadan i
Moab.
11 Ya alyon Jehosapat di, Undan ma"id ha propetan Apu Dios hi ni'yalin
dita'u ta pummahmahan ta'u hi'on nganney ibagan Apu Dios hi aton ta'u.
Ya alyon nan ohan ap'apu an munhilbih nan patul hi ad Israel di, Wahtu
nan imbabalen Sapat an hi Elisa an hiya din bimmanoddang i din hi Elijah.
12 Ya alyon Jehosapat di, Hiya han mabalin an pummahmahan ta'uh
ibagan Apu Dios.
Ot ume nan patul hi ad Israel ya hi Jehosapat ya nan patul hi ad Edom
hi awadan Elisa.
13 Ot alyon Elisa i Joram di, Tanganun'a umalin ha"on an bokon hanadan
propetan da amam i inam di umayam?
Ya alyon Joram di, Te hi Apu Dios di nangayag i da'min tuluhtu ta ipa'abak
da'mih nadan i Moab.
14 Ya inalin Elisa di, Innilan nan ongal di abalinanan Dios an punhil-
hilbiya' an onha adi gapu i Jehosapat an patul hi ad Judah ot adi da'a
ibilang i ha"on.
15 Mu ta'on ya eyu inawit ha mangipagangoh hinan harp.
Ta hidin ipagpaggangohna nan harp ya waday impa'innilan Apu Dios i
Elisa.
16 Ot alyonay, Alyon Apu Dios di mungka"ut ayu anu hi dakol an awon
di liting ituwen nundotal.
17 Te alyon Apu Dios di ta'on on ma"id ha dibdib onu udan ya mapnuh
tuwen nundotal hi liting ta uminumanyuh nadan animalyu.
18 Hi Apu Dios ya nalakah pangatana i nae. Ot atbohdi an ipa'abakna i
da'yu nadan i Moab.
19 Ta hogponyun namin nadan mun'aphod ya nun'ihamad di binattun
aladnan bobleda. Ya nunlongohyu nadan mun'aphod an kayiwda ya
nuntababyu nadan obobda ya nuntabbunanyuh batu nadan mun'alumong
an puntanomanda.
20 Ta i diyen ibiggatana an hidiye nan pangi'nongandah mi'nong hi
amawmawi"it ya alinah on mangaliy liting an nalpuh nangappit hi ad
Edom ta nun'albong nadan kanal an kinana"utanda.
21 Ya hidin dingngol nadan i Moab an immaliday tulun patul an didah
nadan tindaluda an mangubat i dida ya impa'ayagdan namin nadan
linala'in abalinanan mangdon hi almas an ta'on on unga onu amamma.
Ot pungguwalyaonda didah nadan pogpog di bobleda.
22 Mu hidin bimmangonda nadan i Moab i diyen nabiggat ya naptangan
nan liting an nunlobong hinan nundotal. Ya hay nanigodah nadan liting
ya mumbolah* an ay dala.

---

* **3:22 3:22** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

23 Ya alyonday, Anakkayay dala! Tee nee mahan neen hanadan tulun
patul an dida dida on mumpapatteda. Eta'uot ta eta'u pun'ala nadan
usalda.
24 Mu hidin dimmatong nadan i Moab hinan nungkampuwan nadan i
Israel ya nahanawwangdaot nadan i Israel ot gubatonda dida ta nateday
udum ya binumtikday udum. Mu numpudug damdaman nadan i Israel
dida ot pumpateda dida.
25 Ot dadagondan namin nadan bobleh ad Moab. Ya an namin di matigo-
dan maphod an matanoman on nuntabbunandah batu. Ot puntababda
bon namin nadan obob hidi. Ya nunlongohda nadan mun'aphod an kayiw
hidi. Ta ammunah ad Kir-Hareset an nunnanong. Mu lini''ub damdaman
nadan tindalun numpangdon hi bingngibing ot hogponda.
26 Ta hidin tinigon nan patul hi ad Moab an ma'abakda ot awitonay pituy
gahut (700) an nun'i'ispadan tindaluna ta ipatnadan bumtik an ini'wadah
nan way awadan nan patul hi ad Edom mu aggeda inabalinan damdama.
27 Ot alana nan panguluwan an lala'in imbabalena an unhaot hiya nan
mihukkat i hiyan mumpatul ot i'nongnah nan diosda hinan way binattun
alad di bobleda. Ya nunhigla ahan hi nanigan nadan i Israel i diye ta
hiya nan pamaaggot taynandah diyen boble ot mumpanganamutdah nan
numpumboblayanda.

4

Hay Namoddangan Elisa I Han Nabalu

1 Han hin'algo ya imme i Elisa han ahawan di propeta an nabalu
ot alyonay, Apu Elisa, din baalmu an ahawa' ya nate mu innilam ot
na'na'unnud i Apu Dios hidin amataguna. Mu waday utangnan aggena
binayadan ot mate ta ad uwani ya immalih diyen immutangana ta
awitona anu nadan duwan imbabalemi ta diday mibayad ta mumbalindah
himbutna.
2 Ya inalin Elisa i hiya di, Ot nganney ato' an bumoddang i he"a? Nganney
wahdih baleyu?
Ya alyon diyen nabaluy, Ammuna attog han kittang an manteka.
3 Ot alyon Elisa i hiyay, Ume'ah nadan hinaggonyu ya bimmulud'ah dakol
an buhi.
4 Ya inyeyuh baleyu ya nungkalob ayuh nadan imbabalem. Ya
inalam nan manteka ya inhiihiitmuh nadan buhi. Ta napnu'ey oha on
imbata"anyu ta ingganah mattuwan an namin.
5 Ta immeh diyen nabalu ot atona nadan nibagan hiya. Ot mungkalob-
dan hini'inna ot ihipunan ihiit nan mantekah nadan buhi ta napnu'ey oha
on impangngel nadan imbabalena on inhukkatday oha.
6 Ta nun'a'apnudan namin nadan buhi ya hidin mun'apnu nan na'udin
buhi ya alyonah nadan imbabalenay on wada pay?
Ya alyon nadan imbabalenay, Ma"id mo. Ya pamaag ya na'ibagan
nama"id nan manteka.
7 Ot ume bo nan nabalu hinan baal Apu Dios an hi Elisa ot ibaganan hiya
nan na'at. Ya alyon Elisa di, Eyu igattang ya binayadanyu nan utangyu. Ya
hanaen mabati ya ongal hinae hi igattangyuh mahapulyun hini'inna.

Hay Nanaguwan Elisa Hinan Imbabalen Nan Babain I Sunem

8 Han hin'algo ya immeh Elisa hi ad Sunem. Ya wahdi han kadangyan
an babai an nangayag i hiya ta e mangan hi baleda. Ta nihipun i diye ya
an namin di luma"uhanahdi on nundagguh ni' ta mangan.

9 Indani ya alyon diyen babai hinan ahawana di, Innila' ot nan lala'in
uggan mundagguhtu ya ohan nahamad an baal Apu Dios.
10 Ot mabalin'e ya nangiphodta i ha kittang an kuwartunah nan way atop
tun abungta. Ya nangiphodta hi alo'ana ya ha lamehaan ya ha ubunana
ya ha punhilawna ta immali'e ya waha umiyanana.
11 Ta han hin'algo ya immeh Elisa hi ad Sunem ot ituddudah diyen
kuwartuna ot e mun'iblehdi.
12 Ot alyonah nan baalnan hi Gehasi di, Eka e ayagan nan babai ta wahan
ibaga' i hiya?
Ta hidin bumaktu nan babai
13 ya alyon Elisa i Gehasi di, Ibagam i hiya hi'on nganney mabalin hi
iboddang'u pibon dida te nunhigla eh'ay pangipapto'dan dita. Hi'on waday
pinhodnan odawon hinan patul onu nadan opisyal di tindalu ya ta'omman
ya ha"on di e mi'hapit.
Mu alyon diyen babai di, Ma"id ha pohdo' an e odawon te malinggop
amih tudan ibba' an bimmoble.
14 Ot alyon Elisa i Gehasi di, Ot nganne nin mo anu ha iboddangtan dida?
Ya alyon Gehasi di, Ot tee ta'wan ma"id ha imbabaleda yaden amamma
moh ahawana.
15 Ot alyon Elisa di, Ot eka mo ayagan hitu. Ta hidin imme boh diyen
babaihdi,
16 ya alyon Elisa di, Ituwen umalin tawon hinan athitu ya wada mo ayay
imbabaleyuh lala'i ta waha ap'apuppuwom.
Ya alyon diyen babai di, Anakkaya, innila' an baal da'an Apu Dios ot
adiya' bahan ilaylayahhan i ha athina.
17 Mu indani peman ya numbutyug* hidiyen babai ta nipa'annung nan
imbagan Elisa te i diyen itawonnana ya nun'ayyam† i han lala'i.
18 Ya hidin immong'ongngal nan unga ya wada han immayanah nan
puntanoman an awadan da amana an ibbana nadan mun'apit hinan
intanomda.
19 Ya alinah on mungkali i amanan alyonay, Anay! Anay di ulu'!
Ot alyon amanah nan ohan baalnay, Iyabbam'e ta iyem i inana.
20 Ot iyabbana ot iyenan inana. Ot haha'liyon inana mu hidin tongan di
algo ya nateh diyen unga.
21 Ot iyen inanahdih nan kuwartun Elisa ot ipalo'nah nan alo'ana. Ot
lumah'un ot ikalobna nan panto.
22 Ot mungkali i ahawana an alyonay, Pa'aliyom'e ha ohah nadan baal
ya ha ohan dongki ta ma'anneya' hi awadan nan baal Apu Dios ya
nabanangngada'.
23 Mu alyon ahawanay, Tanganu on'a umeh ad uwani yaden bokon
Habadun tungo onu nan pungngilinan hi nakayangan nan bulan?
Ya alyon ahawanay, Ta'omman.
24 Ot iha"adna nan ubunanah nan bonog nan dongki ot mitakke‡ ot
alyonah nan baalna di, Pabtikom tun dongki ta ingganah on ha"on di
mangalih pun'ul'ullayom.§
25 Ta lo'tat ya dimmatongdah nan nabillid an nungngadan hi Karmel an
awadan Elisa.

---

* **4:17 4:17** Hay pangalin di udum hinan numbutyug ya nunhabi. † **4:17 4:17** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo. ‡ **4:24 4:24** Hay pangalin di udum hinan mitakke ya mihakay. § **4:24 4:24** Hay pangiye"eda ya dallanon nan baal ta hiyay mangipabtik onu mangipa'ohnong hinan dongki.

Ya minangmang Elisa dida ot alyona i Gehasi di, Mangmangom'e an tuwe
nan babain i Sunem.
26 Tagtagom ta em damuwon ya minahmaham hi'on malinggopdan
hina'amma. Ot umeh Gehasi ot mahmahana.
Ya alyon diyen babai di, O mapmaphod amin namin.
27 Mu hidin dimmatongdah awadan Elisa ya nundu"un hidiyen babai ot
idonah hukin Elisa. Ya immeh Gehasi ta ena'ot pa'aanon hidi. Mu alyon
Elisa di, Ukod i hiya te mapto' nee an nunhiglay inomnomana. Mu ten
ma"id ha impa'innilan Apu Dios i ha"on hi'on nganneh diye.
28 Ya inalin nan babai di, Apu Elisa, ona' dan attog tuwali numbaga i ha
imbabale'. Ya imbaga' tuwalin adiya' ilaylayahhan.
29 Ot alyon Elisa i Gehasi di, Iphodmun balikisan nan lubungmu ya
inalam tun hu"ud'u ya bintikmun umeh baleda. Ya adi'a mi'hapit hi
kumpulnan damuwom. Ta ta'on on waday humapit i he"a ya adim tobalon.
Ya dimmatong'a'e ya em inyuhhun hi angah nan unga tun hu"ud'u.
30 Mu inalin nan babai di, Mu apu Elisa, ibaga' teen he"a an adiya'
umanamut hi'on adi'a mi'yali. Ot mi'ye moh Elisa.
31 Ta namangulun dimmatong hi Gehasi ot ena iyuhhun hi angah nan
unga nan hu"ud mu hiyah diyen ma"id ha itigana hi'on tumagu nan unga.
Ot mibangngad ot ena damuwon hi Elisa ot alyonay, Agge bimmangon nan
unga.
32 Ya hidin dimmatong hi Elisa ot inayunan bumaktu ya tinigona nan
unga an nipalo' hinan alo'ana.
33 Ot idakigna nan panto ot mundasal i Apu Dios.
34 Ot ahi e miyuhhun hinan unga an impotto'nay matanah matan nan
unga ya atbohdiy inatnah to'ona ya ta'lena. Ya mun'ul'ulen umatung nan
timmuning an adol nan unga.
35 Ot tuma'dog hi Elisa ot mundaldallanan hidih nan kuwartu. Ot ahina
bo ipidwan e miyuhhun hinan unga. Ya himmaktih numpipitu nan unga
ya diniyatnay matana.
36 Ot ayagan Elisa hi Gehasi ta ena ayagan hi inan nan unga. Ta hidin
hinunggop hi inana ot alyon Elisa i hiyay, Awitom mohpe tun imbabalem.
37 Ot mundu"un hi hinangngab Elisa an nida"om hinan dotal di uluna
hi punhanaana hi timmaguwan nan imbabalena. Ot awitona mohpe nan
imbabalena ot lumah'unda.

Han Naguwadayan An Inihlamdah Mihda

38 Indani ya numbangngad hi Elisa hi ad Gilgal ya waday bitil i diyen
boble. Ya wada han ohan algo an na'amung nadan ibbanan propeta i diyen
boble ta mumpatudduda i Elisa. Ot ibaganah nan baalna ta munha"ang hi
anon nadan na'amung.
39 Ta immey oha i didah nan puntanoman ta e manigoh nating ya
tinigona han wakal an nangimbubbunga ot alana dohah nadan bungana
ot igu'uhnah nan lubungna. Ta ona inyanamut ot linisana ot iha"angna
mu ma"id ha nanginnila i diyen wakal.
40 Ta on nalutu ot idadaana ta manganda. Mu hidin tinamtamanda ya
alyonda i Elisa di, Apu Elisa, umman naguwadayan tun anon ta'u. Ot adida
mo anon.
41 Ya inalin Elisa di, Iyaliyu'e ha alina. Ot udmanah alina nan wadah nan
banga. Ot alyonay, Ibanohyu mohpe ot maphod. Ta hidin tamtamanda ya
maphod mohpen makan.

Hay Inumdahan Nan Impa'andah Nadan Hinggahut An Tatagu

42 Wada bo han hin'algo an wada han i Baal-Salisah an nangiye i Elisa
i han baintiy (20) tinapay an hay iniphodda ya nan namangulun inapitda
an barley* ya gahhilang. Ot alyon Elisa hinan baalnay, Idatmu datuweh
tudan tinatagu ta anonda.
43 Mu alyon nan baalnay, Undan ihya umdah tuweh anon tudan
hinggahut (100) an tatagu?
Ya alyon Elisa di, Pamaag ya eyu impiyappong ot alyon Apu Dios hi
mahawwalan.
44 Ot unudon mon nan baal hidiyen imbagan Elisa. Ta hidin nalpah an
nanganda nadan tatagu ya immannung peman an nahawwalan te hiya
tuwaliy imbagan Apu Dios.

5

Hay Na'agahan Naaman

1 Wada han hi Naaman an opisyal nadan tindalun nan patul hi ad Syria.
Hiya ya nala'ing ya natulid mu nunhiglay gulidna.* Mu ta'on on athidi ya
ongal di dinol nan patul i hiya te innilana an gapu i hiya ya an namin di
eda ni'gubatan on nangabakon Apu Dios dida.
2 Ta wada han eda nangubatan hinadan i Israel ot ibtikda han ungan
babai an i Israel ot iyedah nan ahawan Naaman ta numbalin hi baalna.
3 Ya han hin'algo ya inalin diyen unga hinan punhilbiyanan ahawan
Naaman di, Onha e umeh apu Naaman hinan propetah ad Samaria ot
ipaphodna nan gulidna.
4 Ta hidin na'innilaan Naaman hidiyen imbagan nan ungan i Israel ya
ena imbaga hinan patul.
5 Ya alyon nan patul di, Ot ten deyaya ya imme'a. Ta apyo' ha tudo' ta
imme'a'e ya indatmuh nan patul hi ad Israel.
Ot umeh Naaman an inodnanay tuluy gahut ta napat (340) di kilun silber
ya nanom ta waluy (68) kilun balitu' ya himpulun (10) palis an mun'a'aphod
an lubung.
6 Ya hay intudo' nan patul hi ad Syria ya alyonay, Nomnomnomom an
hinnag'u tun opisyal'u an hi Naaman ta ipaphodmu bahan nan nunhigla
an gulidna.
7 Ta hidin binahan nan patul hi ad Israel hidiyen tudo' ya nunhethetnay
lubungna an alyonay, Undan ha"on hi Apu Dios ta waday abalina'
an mamate onu managuh tagu. Tanganuna udot ituda' ha nunhiglay
gulidna ta ipa'agahnan ha"on. Umman nin mahan nee alyonaon ta waha
pangigadulanan mangubat i ha"on.
8 Hidin dingngol nan propetan hi Elisa hidiyen na'at ot honagonay e
mi'hapit hinan patul. Ta imme ot alyonay, Tanganun'a anu bumungot i nae
ta nunhethetmuy lubungmu? Honagom anuh naen taguh awadan Elisa ta
wan innilaon naen tagu an waday propetan Apu Dios hitun ad Israel.
9 Ot honagon nan patul hi Naaman an nungkakalesada an ginuyud nadan
kabayuna ot ipluydah balen Elisa. Ta hidin dimmatongda ot umohnongdah
nan way panto.
10 Ot honagon Elisa nan baalna ta ena ibagan Naaman ta e lumtop hi
mumpipitu hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ma'aan hidiyen
gulidna.

---

* **4:42** **4:42** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u mu nalaklakay nginana mu nan wit ta hiyay anon nadan nawotwot. * **5:1** **5:1** Hidiyen gulid ya mabalin an miyaldan hi udum an tagu onu hinan bale ta hiya nan nadan waday athidih dogohda ya mahapul an eda mun'ohha.

11 Ya pamaaggot mangmangngeh Naaman an bimmungot an alyonay,
Alyo' ot on umali ni'mo ta idasalana' ya inwagenay ta'lenah tudan gulid'u
ta ma'agahana'.
12 Hi'on athidi ya udu'dulna boy hinadan wangwang hi ad Damaskus an
ad Abana ya ad Parpar di e' pun'amohan mu hanan eya' mun'amoh tudan
wangwang hitun ad Israel. Ta bimmungot nimpeh nakakana.
13 Mu inhapitan nadan baalna an alyonday, Apu Naaman onha nin ta ha
naligat di ipa'at nan propeta i he"a ot wan anusam an aton. Ot undan ahan
nganney ligatnah pangatam hinan alyonay eka mun'amoh ta pumhod'a.
14 Ya nihapitan hi Naaman ot umedah nan way wangwang an nungn-
gadan hi Jordan ot e lumtop hi mumpipitu an inunudna nan inalin Elisa.
Ya alina peman on pinumhod di up'upna ta ay up'up di unga.
15 Ot mumbangngad da Naaman hinadan nun'ibbanah awadan nan
propetan Apu Dios. Ot alyonan hiyay, Ad uwani ya na'innilaa' an ma"id
ha udum hi Dios hitun luta an ammuna nan Dios an dayawonyun tinanud
Israel. Ot hanat abulutom bahan apu Elisa tudan idat'un baalmu i he"a.
16 Mu alyon Elisa di, Ibaga' i he"a an ta'on on nganneh diyen idatmu ya
adi' alan.
Ya ta'on on nganney pangalin Naaman ya adina ahan tatawwa alan.
17 Ot alyon mon Naaman di, Ot athina'en adim alan tudan idat'u i he"a
ya iyabulutmu bahan ta mangalaa' hi pito' hitu hi mabalin an kalgaon
di duwan mul† ta iphod'u i ha punggobhan hi mi'nong. Te mihipun hi ad
uwani ya ma"id mo ha udum hi dayawo' ya pangidawata' hinadan maghob
an mi'nong ya nadan udum an mi'nong hi'on bokon hi Apu Dios ya abuh.
18 Mu hanat pakawanona' i Apu Dios te hanan patulmi ya wa'e ta e
mundayaw hidih nan templon nan dios hi ad Syria an hi Rimmon ya ha"on
di awitonah pun'ibbana. Ya mundu"un'e on idonah ta'le' ta ta'on mo on
ha"on ya mundu"una'.
19 Ya hidin makakdan umanamut ot alyon Elisa i hiya di, Hanat
malinggop di umanamutanyu.
Mu hidin aggeda immadawwi,
20 ya alyon Gehasi hi nomnomnay, Pamaag udot ya agge inabulut nan
punhilbiya' nan idat nan i Syria. Nan wadawadan Dios ya innilanan e'
tundon dida ta e' alan doha.
21 Ot mipdug hi Gehasi. Ta hidin nunwingih Naaman ya tinigonah Gehasi
an mun'ipdug i dida ot iyohnongda. Ta nunlo'ah nan kalesana ot ena
damuwon. Ot alyonay, Tanganu?
22 Ya alyon Gehasi di, Ay ma"id mu hinnaga' hinan punhilhilbiya' ta
unudon da'yu te wadada han duwan propeta an nalpuh nan nun'abillid
an boble hi ad Epraim ot alyon nan punhilbiya' di onha mabalin anu ya
idattam dida hi tulumpulut opat (34) di kilun silber ya ha duway palis an
lubung.
23 Ot alyon Naaman di, Alam tun nanom ta han waluy (68) kilun silber
ya tun duway palis an lubung. Ot ipadona dadiyeh nan duwan baalna ot
iyedah awadan da Gehasi.
24 Ya hidin mun'idatongdah nan niha"adan da Gehasi ot boltanonah
nadan baal Naaman ot pumbangngadona dida ot ena ipa''ehdih nan bale.
25 Ot umeh Gehasi hi awadan Elisa. Ya alyon Elisa i hiya di, Danay
nangayam?
Ya alyon Gehasi di, Ma"id ha immaya'.

† **5:17 5:17** Nan mul ya imbabalen nan tinangbalan di dongki an kabayu.

26 Mu inalin Elisa di, Aggem innila an tinigon di linnawa' hi nunlo'ahan
Naaman hinan kalesana ot umalin damuwon da'a. Umman bokon hi ad
uwaniy panawawaan hi idatdan pihhu onu lubung ya kalnero ya baka ya
lutan puntanoman hi greyp ya olibo ya ta'on on ha baal.
27 Mu gapu ta athinay inatmu ya miyaldan i he"a ya hinadan holagmu
nan dogoh ni' Naaman ta magulidan ayuh inggana.
Ot makak hi Gehasi ya hidin immaan hi awadan Elisa ya nawadan hiya
nan dogoh ni' Naaman ta pamaag ya pimmulaw di up'upna.

6

Hay Nahama'an Nan Wahe

1 Hanan uggan a'amungan da Elisa hinadan ibbanan propeta ya kittang
ot alyonda i Elisa di, Nomnomnomom apu Elisa an kittakittang tun uggan
ta'u a'amungan.
2 Iyabulutmu'e ya e ta'u nunlongoh hi kayiw hidih nan way wangwang an
nungngadan hi Jordan ya innayunmin iniphod hidi ha uggan ta'u iha"adan
ya a'amungan.
Ot alyon Elisa di, Ot ten deyaya, ekayu.
3 Mu inalin nan ohan dida di, Undan adi mabalin hi mi'yali'an da'mi?
Ya alyon Elisa di, Ta'omman ya ni'yaliya'.
4 Ot umedan namin. Ta hidin dimmatongda ot ihipundan munlongoh hi
kayiw.
5 Mu hidin munlonglongngohda ya naho'tang nan ulun nan wahen nan
ohan dida ot mibaddih nan wangwang. Ot alyona i Elisa di, Apu Elisa ta
nganne nin di ato' yaden binulud'u bo udot?
6 Ot alyon Elisa di, On danay poto' di nagahana?
Ot itudduna ot putungon Elisa han pating ot bokahonahdi. Ya timmapla'
nan wahe.
7 Ot alyon Elisa di, Eka alan.
Ot e alan diyen propeta.

Hay Na'at Hinadan Tindalun I Syria

8 Nan patul hi ad Syria ya wa'e on eda ginubat nadan i Israel. Ta ina-
mungna nadan opisyal di tindaluna ot hahapitonday eda pungkampuwan.
9 Ya nan propetan Apu Dios ya innilanah diyen nunhahapitanda ot
ituda'nay e mangibaga hinan patul hi ad Israel ta adida i'wa i dadiyen
pumbota'an nadan i Syria.
10 Ta wada'ey athidi on hinnag damdaman nan patul hi ad Israel di e
manigo i dadiyen imbagan Elisa on impa'innilada boh nadan tatagu ta
ihamaddan mungguwalya. Ta athi'athidiy inat Elisa.
11 Ta lo'tat ya bumungot nan patul hi ad Syria ot ipa'ayagna nadan opisyal
di tindaluna ot alyonay, Ibagayuh on nganne i da'yuy e mangihanudhud
hinan patul hi ad Israel hinadan ninomnom'un aton?
12 Ya alyon nan oha i diday, Apu patul, umman ma"id i da'mi ha
nangathidi te umman wahdi nan propeta an hi Elisa an hiyay uggan
mangibagah nan patul hi ad Israel hinadan ibagam an ta'on on nan
hapitom hinan kuwartum an ma"id ha tagu ya innilana.
13 Ot alyon nan patul hi ad Syria di, Ekayu ta eyu mahmaham di awadan
diyen hi Elisa ta e' ipatiliw.
Ot umeda ya na'innilaandan wahdih ad Dotan ot eda ibagah nan patul.

14 Ot honagon nan patul an hi Ben-Hadad di dakol an tindalun
nungkakabayu ya nungkakalesa ot li''ubondah ad Dotan i han ohan
nahdom.
15 Ta hidin bimmangon nan baal Elisa ot lumah'un i diyen nawi''it
ya tinigonan lini''ub di nungkakabayu ya nungkakalesah diyen boblen
awadanda. Ot alyona di, Apu Elisa, nganne nin anuy atonta?
16 Ya alyon nan propeta di, Adi'a tumakut ot indakdakol nadan
mungguwalyan dita'u mu dida.
17 Ot mundasal hi Elisa an alyonay, Apu Dios, ipatigom'eh tun baal'u
dadiyen mungguwalyan da'mi. Ot aton Apu Dios ta hidin immangmang
diyen baalnah nadan billid hi nunlini''odanda ya anakkaya an dakkodakkol
di kabayu ya kalesan ahidadalang an nili'woh i dida i Elisa.
18 Ta hidin mun'idatong nadan i Syria hi awadanda ya nundasal boh
Elisa an alyonay, Apu Dios pilokom'e dida ta adida tigon. Ya inat Apu Dios
hidiyen dinawat Elisa ta adi tumigoy matan nadan tindalun nadan i Syria.
19 Ot umeh Elisa ot alyonan diday, Umman nihallay nangi'wanyu te
bokon hitu nan boblen pangayanyu. Mu ta'on ya ma'ayu ta ipangulu
da'yuh awadan nan tagun eyu hama'on. Ot ipangulunaot didah ad
Samaria.
20 Ta onda hinunggop hinan bobleh ad Samaria ot mundasal bo hi Elisa
an alyonay, Apu Dios diyatom mohpey matan datuwen tatagu ta tigonda.
Ot aton bon Apu Dios hidiyen dinawatna ta tumigo mohpey matada ya
immutalngandan wahdidah ad Samaria.
21 Ta hidin tinigon nan patul hi ad Israel dadiyen tindalun i Syria ya
inalinan Elisa di, Apu Elisa, on patayonmi dida?
22 Ya inalin Elisa, Adiyu. Ot ten wa'e ha tiniliwyuh gubat ya adiyu
patayon. Panganonyu ya impa'inumanyu'ot eh'a dida ya ahiyu numbangn-
gadon didah nan patulda.
23 Ot idadaananda dida hi dakkodakkol an makan. Ta onda nagibbuh an
nangan ot ahina pa'anamuton dida. Ta nihipun i diye ya indinong mon
nadan i Syria an e mangubat hinadan i Israel.

Han Nunhiglan Bitil Hi Ad Samaria

24 Hidin nala''uh di atnay tawon ya inamung Ben-Hadad an patul hi ad
Syria nadan tindaluna ta eda li''ubon hi ad Samaria ta gubatonda dida.
25 Ta gapu i diye ya lo'tat ya nunhiglay bitil hi ad Samaria. Ta ngimminan
namin di magattang ta ta'on mahan moh on ha ulun di dongki an kittang di
lamohna on nawaluy (80) pihhun silber di bayadna ya hana'en himbasun
kuldih* ya limay silber an pihhuy bayadna.
26 Ta wada han hin'algo an mundaldallanan nan patul hi ad Israel hidih
nan uhhun nan binattun alad ya muntukuk han babai an alyonay, Apu
patul, boddangana' bahan.
27 Ya alyon nan patul di, Hi'on hi Apu Dios ya adi da'a boddangan ya
namama mon ha''on. Te undan danay e' pangalan hi makan onu ma'inum
hi idat'un he''a?
28 Ot alyona i hiyay, Undan nganne tatawwah diyen ibagam?
Ya alyon diyen babai di, Tun ibba' an babai ya gapu ta nunhiglay ina-
gangmi ya alyonay iha''angmi anu nan imbabale' ta anonmi ta ibiggatana'e
ya inha''angmi po nan imbabalena ta anonmi.
29 Ta athidin inha''angmi nan imbabale' ot anonmi. Ot i diyen ibiggatana
ot alyo' di iha''angmi pibo nan imbabalena ta anonmi ya enaot impa''e.

---

* **6:25 6:25** Nan himbasun kuldih ya hay alyon di udum an Biblia ya nan lugit di hamuti.

30 Ta hidin dingngol nan patul hidiyen inalin nan babai ya hinethetnay
lubungna ot munlubung hi langgut hi pangipatigonah umukayungana. Ta
hidin mundaldallanan ya tinigon nadan tatagu ya indallomnan inlubung
nan langgut.
31 Ot alyon nan patul di, Hanat nunhiglay pundusan Apu Dios i ha"on hi
ad uwanin algo hi'on adi' ipaputul di ulun Elisa an imbabalen Sapat.
32 Ot honagon nan patul di mamangulun umeh awadan Elisa. Yaden
hi Elisa e ya wahdin mi'ib'ibbun hinadan ap'apun munhilbih nan patul
di i Israel. Mu hidin aggeda ni' dimmatong ya alyon Elisa di, Tuwe nan
impa'alin nan pumapaten patul an mamaten ha''on. Ot hanat tigonyu'en
mangali ya inhamadyun indakig nan panto. Te mitmitnud nan patul i hiya.
33 Ta agge indappuh Elisa nan ibagana ya himmawwang tatawwa nan
hinnag nan patul. Indani ya nitnud bo nan patul ya alyonay, Innila' an hi
Apu Dios di nangipa'ali i datuwen punligatan ta'u. Ot ma''id ha namnamao'
hi iboddangna.

7

1 Ot alyon Elisa di, Donglom nan alyon Apu Dios. An hi bigat hinan
athitu ya wadada moy nalakan magattang hitun ad Samaria. Ta nan limay
kilun maphod an alina ya ohay pihhuy silber di bayadna ya atbohdi nan
himpuluy kilun barley an ohay kalang an silber di bayadna.
2 Ya alyon nan nun'adwah nan patul di, On dana ihyay nanigam hi athina.
Ta'on mahan on iluwat Apu Dios hi ad abunyan ta mun'a'agahday makan
ya adi ma'at hinaen imbagam.
Ot alyon Elisa i hiya di, Tigom an ma'at danaeh bigat mu adim tamtaman
an ta'on on ha oha.

Hay Binumtikan Nadan Tindalun Di I Syria

3 Hidih nan e"elen nan geyt hi ad Samaria ya wadaday opat an linala'in
nunhiglay gulidda. Ya munhahhahapitdan alyonday, Nganne nin anuy
aton ta'u te undan pamaag ya nannanno''ol ta'u ta hadhaddon ta'uy atayan
ta'uhtu.
4 Alyon ta'u'e hi ume ta'uh boble ya hiya damdaman mate ta'uh inagang.
Ot udu'dulna boy ume ta'uh nan nungkampuwan nadan i Syria ta eta'u
mumpada''ul i dida ot alina ya adi dita'u patayon. Mu patayon dita'u'e
tuwali ya ta'omman ot mate ta'u damdama.
5 Ta hidin mun'ahilong ot umedah nan nungkampuwan nadan i Syria.
Mu hidin dimmatongda ya ma''id ha tagu.
6 Te hi Apu Dios ya pamaaggot ipadngolnah nadan tindalun nadan i
Syria di gangoh di mangalin dakkodakkol an tindalun nungkakalesa ya
nungkakabayu. Ta hay punnomnomda ya binayadan nan patul hi ad
Israel nan patul nadan tinanud Hit ya nan patul hi ad Egypt ta umalidan
mangubat i dida.
7 Ta pamaag ya ayda na'alingonga ot mamtikda i diyen hilong an
nuntataynanda nan nungkampuwanda an nunnanong hidi nadan usalda
ya ta'on on nadan kabayuda ya dongkida.
8 Ta hiya nan hidin dimmatong dadiyen linalain nagulidan ya athidin
ma''id nimpe ha tagu ot hunggopdah nan ohan allung ot manganda. Ot
pun'alada nadan lubung ya silber ya nadan balitu' hidi ot eda ipa''eh nan
bata''ana. Ot mumbangngadda bo ot umedah nan ohan allung ot pun'alada
nadan udum an dehdi ot eda bo ipa''e.
9 Mu indani ya alyonday, Adi maphod hituwen aton ta'u. Maphod on
mipa'innilah tuwen na'at ta adi ta'u abbuhan. Te agge ta'u innila otahan

di ma'at i dita'u hi'on haddon ta'un mabigat. Ume ta'u ta eta'u ipa'innilah
awadan nan patul.
10 Ot umeda. Ya hidin dimmatongdah nan way geyt hi ad Samaria ot
pun'ayaganda nadan guwalya ot alyonday, Umman imme amihdih nan
nungkampuwan nadan tindalun nadan i Syria ya ma"id ha taguhdi an
ammuna nadan dongkida ya kabayudan nun'iga'od. Ya hanada'en allungda
ya pamaaggot puntataynandan nunnanong nadan gina'udahdi.
11 Ta pamaag hanadan guwalya ya pun'itkukdah diyen dingngolda ta
ta'on on hidih nan palasyu ya nipa'innilah nadan wahdi.
12 Ta hidin na'innilaan nan patul i diyen nahdom ot alyonay, Innila'
ot waday ninomnom nadan i Syria an aton i dita'u. Te innilada an
nunhiglay nabitilan ta'u ta hiya nan tinaynanda nan nungkampuwanda
ta eda nipa"eh nadan papangngelna. Te wan hay punnomnomda ya ma"id
ha bahhonan humawwang ta'u an e manama' hi anon ta'u ya nuntiliw
dita'uot i dida ya hinggopda tun boble ta'u.
13 Mu alyon nan ohan ap'apun munhilbih nan patul di, Udu'dulnay
honagom doha hinadan tatagu ta mitakkedah nan liman kabayu ta'u an
nabati ta eda tigon. Ot adi ta'u itakut di ma'at i dida te undan damdama
immohnong ta'u'eh tun namin ya mihwang ta'u an lo'tat ya mate ta'u
damdaman namin.
14 Ot alanday duwan kalesa ya ta'on on nadan kabayun manguyud i
dadiye ta punluganandan ume. Ot alyon nan patul i diday, Ume ayu ta
eyu tigon hi'on nganney na'at i dadiyen i Syria.
15 Ta immeda ot inaynayunda ta ingganah dimmatongdah nan wang-
wang an nungngadan hi Jordan. Ya hinan inwada ya nunla"uhanday
lubung ya nadan usal di mi'gubat an nun'iwanwaneh nan awon an
inwanen nadan i Syria hi binumtikanda. Ta numbangngadda ot ibagadah
nan patul hidiyen tinigoda.
16 Ot ma'ibagadan ume nadan tataguh nan nungkampuwan nadan i Syria
ot pun'aladan namin nadan wadahdi. Ta dakol di inyanamutda ta hiya nan
nipa'annung nan imbagan Apu Dios an hanan limay kilun maphod an alina
onu nan himpuluy (10) kilun barley ya ohay kalang an silber di bayadna.
17 Nan ap'apun munhilbih nan patul an hidiye din nun'ibbana ni' hi
immayandah awadan Elisa ya hiyay nungguwalyaonah nan geyt. Mu
dinuplug nadan mumpupulloh an humawwang ot mun'igagatin ta nate.
Ta nipa'annung bo din imbagan Elisa
18 an alyonay, Hinan athitu hi bigat ya hay bayad di limay kilun maphod
an alina ya nan himpuluy (10) kilun barley ya limay pihhun silber.
19 Mu adi patiyon diyen nun'adwan nan patul an alyonay, Ta'on pooh on
iluwat Apu Dios hi ad abunyan ya adi ma'at hinaen imbagam. Ot alyon
Elisa di, Manu te tigom di a'atan danaeh bigat mu ta'on on ha oha ya adim
tamtaman.
20 Ya immannung an athidiy na'at te nun'igagatin nadan tataguh nan way
geyt ot mate.

8

Hay Immanamutan Nan Babain I Sunem

1 Handi ya waday impa'innilan Apu Dios i Elisa an waday ipa'alinan bitil
hidih ad Israel. Ot ibagan Elisa hinan babain nangimbabaleh nan tinaguna
ni' di, Maphod on ume ayu ni' an pamilyah udum hi boble te waday ipa'alin
Apu Dios an bitil hitun boble ta'u hi pituy tawon.

2 Ot unudon diyen babai nan imbagan diyen baal Apu Dios ot umedan
hina'ammah boblen nadan i Pilistia ot munhitudahdi hi pituy tawon.
3 Ya hidin immey pituy tawon ot mumbangngaddah bobleda. Yaden
wadada moy niha''ad hinan baleda ya ta'on on nan lutada ya tinamuwan
mon di udum. Ot umeh diyen babaih awadan nan patul ta e mumpah-
pahmo' ta mipabangngad i dida nan baleda ya nan lutada.
4 Ya hidin imme ya inakhupanah Gehasi an baal Elisa an munhappitan-
dah nan patul an mahmahmahan nan patul i hiya hi'on nganne dadiyen
nakaskasda'aw an inat Elisa.
5 Ta hidin ibagbaggan Gehasi nan nanaguwan Elisa hinan unga ya alinah
on nipadih an dimmatongdan hinina ta mumpahpahmo' hidiyen babaih
nan patul hi'on mabalin an mibangngad i dida nan baleda ya nan lutada.
Ot alyon Gehasi hinan patul di, Apu patul, hiyah tuwe nan alyo' an babai
ya tee nan imbabalena an tinagun Elisa.
6 Ot mahmahan nan patul i diyen babai hi'on immannung nan imbagan
Gehasi ya alyonay, Hiya peman.

Ot ayagan nan patul di ohah nadan ap'apun munhilbin hiya ot alyonan
hiyay, Tigom ta mipabangngad an namin ituwen babai nan ibagana ya
hanat midat i dida nan balol nadan na'apit hinan lutada an mihipun hi
nakakanda ta ingganah ad uwani.

Hay Namatayan Hasael Hinan Patul An Hi Ben-Hadad

7 Hi Elisa ya immeh ad Damaskus an ohan boble hi ad Syria. Ya
pinaddihna an mundogoh nan patul hidi an hi Ben-Hadad. Ya hidin
nipa'innila i hiyan wahdih Elisa hi ad Damaskus
8 ot alyonah nan ap'apun munhilbin hiya an hi Hasael di, Mangala'ah
midat hinan baal Apu Dios ya em dinamu. Ya imbagam i hiya ta
mahmahanan Apu Dios hi'on mabalin an pumhoda'.
9 Ot umeh Hasael an ena dinamuh Elisa an waday napat (40) an kemel an
nungkalgah nadan mun'aphod an inyammadahdih ad Damaskus an midat
i Elisa. Ta hidin dinamunah Elisa ot alyonay, Apu Elisa hinnaga' hinan
patul an baalmu ta mahmaha' anu i he''a hi'on mabalin an pumhod hinan
doghona.
10 Ya alyon Elisa di, Hay impatigon Apu Dios i ha''on ya mate mu ta'on
on athidi ya ibagam i hiya an pumhod.
11 Indani ya itottokol Elisa i Hasael ta lo''tat ya bimmain hi Hasael. Ya
pamaag ya kumga hi Elisa.
12 Ot alyon Hasael di, Apu Elisa, tanganu on'a kumga?

Ya alyon Elisa di, O te innila' an udum hi algo ya nunhiglay pangatmun
da'min i Israel. Te pu'ulam nadan binattun alad di boblemi ya numpatem
hinan ispada nadan mumpangpangngilog an linala'in imbabalemi ya
hanada'e attog an u''unga ya pun'igatinmu dida ta mun'a'ateda ya ta'on
on hanadan numpumbutyug ya pumbughim di putuda.
13 Ya alyon Hasael di, Undan nganneya' i hiya an baalmu ta abalina' an
mangat hi athidi.

Ya alyon Elisa di, Impa'innilan Apu Dios i ha''on an he''ay mumbalin hi
patul hi ad Syria.
14 Ta athidiy nunhapitanda ot mumbangngad hi Hasael hi awadan nan
patul. Ot mahmahan nan patul an hi Ben-Hadad hi'on nganney imbagan
Elisa.

Ya alyon Hasael di, Hay inalina ya pumhod'a anu.

15 Mu i diyen nabiggat ya inalan Hasael han ma"uktul an uloh ot ena
itamol ot ihophopnah angah nan patul ta na'umum ot mate. Ot hiyay
mihukkat an numpatul hi ad Syria.

Hay Numbalinan Jehoram Hi Patul Hi Ad Judah
(2 Chronicles 21:1-20)

16 Hidin mi'alimah tawon hi numpatulan Joram an imbabalen Ahab
hi ad Israel ya hidiye damdama boy numpatulan Jehoram an imbabalen
Jehosapat hi ad Judah.
17 Ya hay tawona i diyen numbalinanah patul ya tulumpulut duwa (32)
ot mun'ap'apu hi waluy tawon an hi ad Jerusalem di nunhituwana.
18 Mu adi maphod di ina'inatna an umat damdamah nadan patul hi ad
Israel ya namama te inahawana nan imbabalen din patul an hi Ahab. Ta
hiya nan imbilang Apu Dios hi adi maphod di pangatna.
19 Mu ta'on on athidi ya agge inyabulut Apu Dios an madadag hi ad
Judah te gapuh nan imbagana i din hi David an alyonay hanadan holagnay
mumpatul hi inggana.
20 Ya hidin hi Jehoram di patul ya nginhen nadan i Edom nadan i Judah
ot pot'onda han patulda.
21 Ot ipangulun Jehoram nadan tindaluna an nungkakalesa ot umedah
ad Sair. Ot li"ubon nadan i Edom dida mu binumtikda i diyen nahdom ot
mumpanganamut nadan tindaluna.
22 Ta nihipun i diye ya agge mo sinakup nadan i Judah nadan i Edom.
Ya ta'on on nadan i Libna ya athidi bon agge sinakup nadan i Judah dida.
23 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jehoram ya nadan
ina'inatna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an
numpatul hi ad Judah.
24 Ya hidin nateh Jehoram ot ilubu'dahdih nan boblen David. Ot
mihukkat an numpatul hi imbabalenan hi Ahasiah.

Hay Numpatulan Ahasiah Hi Ad Judah

25 Hidin mi'ahimpulut duway (12) tawon hi numpatulan Joram an
imbabalen Ahab hi ad Israel ya i diye damdama boy numpatulan Ahasiah
an imbabalen Jehoram hi ad Judah.
26 Hay tawonah din numbalinanah patul hi ad Judah ya baintit duwa
(22) ot munhitu hi ad Jerusalem hi ohay tawon ya abuh. Ya hay ngadan
inana ya hi Ataliah an apapun nan patul hi ad Israel an hi Omri.
27 Mu nan adi maphod di ina'inat Ahasiah an inyunnudnah nadan patul
hi ad Israel an holag Ahab te hiya ya inapun Ahab.
28 Indani ya ni'yeh Ahasiah i Joram an holag Ahab an patul hi ad Israel ot
eda gubaton nan patul hi ad Syria an hi Hasael. Ta hidin nunggugubatdah
ad Ramot-Gilead ya nahugatan hi Joram.
29 Ot ibangngaddah ad Jesreel ta hidiy nun'iblayana ta inggana ot
mapoyanan nan hugatna. Indani ya imme nan patul hi ad Judah an hi
Ahasiah an imbabalen din patul an hi Jehoram ta ena tigon hi Joram.

9

Hay Numpatulan Jehu Hi Ad Israel

1 Indani ya inayagan Elisa di ohah nadan mangmangngilog an propeta
ot alyonan hiyay, Mundadaan'a ta ume'ah ad Ramot-Gilead. Ya inodnam
hituwen nibutilya an lanan di olibo.

2 Ta dimmatong'a'ehdi ya em hinama' hi Jehu an imbabalen Jehosapat
an apapun Nimsi. Ta ume ayu i ha kuwartu ta ma''id ha manigon da'yu.
3 Ya inukatmu tun lana ya inhiitmuh uluna ya inalim di, Imbagan Apu
Dios an he"ay pinilinah mumpatul hi ad Israel. Ya ni'baga'an limmah'un
ya binumtik'a.
4 Ta inunud diyen mangilog an propeta nan nibagan hiya ot umeh ad
Ramot-Gilead.
5 Ya hidin dimmatong ya inakhupana nadan opisyal di tindalun
munhahapitda. Ot alyonay, Waday pohdo' an ibaga i he"a apu opisyal.
Ya alyon Jehu di, On nganne i da'mi di pinhodmun pi'hapitan?
Ya alyon diyen propeta di, He"a apu Jehu.
6 Ot hunggopdan duwah bale. Ot ukaton diyen propeta nan lana ot
ihiitnah ulun Jehu. Ot alyonay, Imbagan Apu Dios an he''a anuy pinilinan
mun'ap'apu i da'min tatagunah ad Israel.
7 Ot mahapul anun patayom an namin nadan linala'in holag Ahab ta
miballoh anu nan inat ahawanan hi Jesebel hinadan propetana.
8 Ta matedan namin an ta'on on hanadan baalna an himbut onu bokon.
9 Ta ma'at anun dida nan na'at hinadan holag Jeroboam an imbabalen
Nebat ya umat bo anuh nan na'at hinadan holag Baasa an imbabalen
Ahijah.
10 Ya ta'on on nan babain hi Jesebel ya mate mu ma''id ha e mangilubu'
i hiya ta anon di kahuy adolna hi ad Jesreel.
Ta on inalin nan propeta dadiye ot ma'ibagan lumah'un ot mamtik.
11 Ot ibangngad Jehu hi awadan nadan ibbanan opisyal di tindalu. Ya
alyon nan ohan ibbaday, Tanganu on da'a inayagan i diyen mabongbon-
gang an tagu?
Ya alyon Jehu di, Aay ot innilayu moy ibagan nan athidin tagu.
12 Mu alyonday, Layahmu. Tanganu mahan onmu adi ibaga hi'on
nganney imbaganan he''a.
Ya alyon Jehu di, Imbagana tatawwa an piniliya' anun Apu Dios an
mumpatul ta hiya nan hiniitanay ulu' hi lana ta mangipa'innilan ha''on
anuy mumpatul hitun ad Israel.
13 Ta hidin dingngoldah diye ot la'ahonday oddah di lubungda ot
pun'iyabo'dah nan agdan ta tuma'dogan Jehu. Ot pagangohonda nadan
tangguyub ot pun'itkukdan alyonday, Hi Jehu moy patul.

Hay Namatayan Jehu I Da Joram I Ahasiah

14 Ta hi Jehu an imbabalen Jehosapat an apapun Nimsi ya nimmanom-
nom hi atonan mamate hinan patul an hi Joram. Yaden i diye ya ginubat
da Joram ya nadan tindaluna nadan i Syria hi ad Ramot-Gilead.
15 Mu hidin nahugatan hi Joram ot mibangngad hi ad Jesreel ta hidiy ena
immohnongan ta panpannodanah apoyanan nadan hugatna.
Yaden hi Jehu e ya inalinah nadan ibbanan opisyal di, Pohdonyu'en
ha"on di mumpatul ya tigonyu ta ma''id ha e mangipa'innila i Joram ituwen
na'at.
16 Ot munlugan hi Jehu hinan kalesana ot umeh ad Jesreel an awadan
Joram an mun'ib'ible te agge ni' napoyanan nan hugatna ya wahdi bo
damdama hi Ahasiah an patul hi ad Judah an ena tinigoh Joram.
17 Ya hanan guwalya an wahdih nan natagen pungguwalyaan hi ad
Jesreel ya minangmangnan tuwe da Jehu hinadan tindaluna ot muntukuk
an alyonay, Waday tinigo' an titindalun mangali.
Ot alyon Joram di, Honagonyu ha mungkabayu ta ena mahmahan hi'on
maphod di pun'iyalida.

18 Ot ume nan nungkabayu an ena dinamu da Jehu ot alyonay, Pohdon
nan patul an innilaon hi'on maphod anuy nun'iyaliyu.
Ya inalin Jehu di, Adi gahin on innilaom hi'on maphod di nun'iyalimi.
Ma'aot ta middum'an da'mi.
Ot itkuk bon nan guwalya an alyonay, Ot ten dimmatong nan hinnagmuh
awadanda mu ma"id an mumbangngad.
19 Ot honagon mo bon nan patul di oha ta on nidatong bo ot alyonay,
Pohdon nan patul an innilaon hi'on maphod anuy nun'iyaliyu.
Ya alyon bon Jehu di, Adi gahin on innilaom hi'on maphod di nun'iyalimi.
Ma'aot ta middum'an da'mi.
20 Ot alyon bon nan guwalya hinan patul di, Ot tee bon dimmatong nan
hinnagmu mu ma"id bo an mumbangngad. Umman nin dee hi Jehu nan
nangipanguluh nadan mangali te nunhigla dayya nan pummanehonah
nan kalesa an ay bumubbungot.
21 Ya alyon mon Joram di, Idadaanyu'e nan kalesa'.
Ta hidin nidadaan ot ume da Joram an patul hi ad Israel i Ahasiah
an patul hi ad Judah ot eda damuwon hi Jehu an way ohaon nilugan hi
kalesana. Ta nundadammudah nan way lutan din hi Nabot an i Jesreel.
22 Ot alyon Joram i Jehu di, On maphod di nun'iyaliyu?
Ya alyon Jehu di, Tanganu on waha alyom hi maphod hi'on ingganah ad
uwani ya wadada i dita'uy mundayaw hinadan dios di udum an tatagu ya
mun'ayakday udum an datuwe nadan impangpangulun inam an hi Jesebel?
23 Ya ni'bagon Joram an ginuyud nan talin nan kabayun nungguyud
hinan kalesana ta mumbangngad ot mamtik an pungkalyanah Ahasiah an
alyonay, Bumtikta'ot te umman nee pumateda.
24 Mu impatnud Jehu nan pana* i Joram ya niknah indoggana ya nipto'
hi puhuna. Ot magah hinan kalesana ot inayunan mate.
25 Ot alyon Jehu hinan opisyalna an mumpapto' hi kalesa an hi Bidkar
di, Ekat em alan ya em bingkah hinan lutan din hi Nabot an i Jesreel. Ot
alyona boy, On manomnommu din nunluganantah kalesa an tuntundontah
amana ya imbagan anun Apu Dios i Ahab di ma'at i Joram
26 an alyonay, Nan lutan natayan da Nabot an hina'amma ya mahapul
an i diyen luta damdamay atayan Joram?
Ot ekat em alan nan adolna ya em bingkah nimpen diyen luta ta
mipa'annung din imbagan Apu Dios.
27 Ta hidin tinigon Ahasiah an patul hi ad Judah hidiyen na'at ot mamtik
an ini'wanah nan umeh ad Bet-Haggan. Ya nunlugan hi Jehu hinan
kalesana ot pumpudugda ot alyonah nadan tindalunay, Ta'on on hiya
ya pi'pateyu. Ta pinanada ot mahugatan hidin nipotto'dah ad Gur an
nihaggon hi ad Ibleam. Mu innaynayuna damdaman binumtik ta inggana
ot dumatong hi ad Megiddo ot hidiy atayana.
28 Ot ilugan nadan baalnah nan kalesa ot iyedah ad Jerusalem an boblen
David ot ilubu'dahdih nan way nilubu'an di a'ammodna.
29 Hituwen hi Ahasiah ya numpatul hi ad Judah hidin mi'ahimpulut ohay
(11) tawon hi numpatulan Joram an imbabalen Ahab hi ad Israel.

Hay Natayan Jesebel

30 Ta athidiy na'at ot ahi umeh Jehu hi ad Jesreel. Ya hidin na'innilaan
Jesebel hidiyen na'at ya iniphodnan pinintolan di matana ot iphodnay
ibu'na ot e umohnong hinan way tawa ta mangmangonah umaliyan Jehu.

---

* **9:24 9:24** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

31 Ya hidin bimmahhel hi Jehu hinan geyt nan palasyu ya tinumkuk hi
Jesebel an alyonay, Tanganun'a immalihtu hanan tagun umat i Simri an
pinatena nan ap'apu an punhilbiyana?
32 Ya intangad Jehu hinan tawa ot tumkuk an alyonay, On wahna ayu
ha mangita'dog i ha"on? Ya nidungoda han duwa onu tulu an ap'apun
munhilbin hiyah nan palasyu.
33 Ot alyon Jehu i diday, Ogahonyu'eh naen babai. Ot ogahondah
Jesebel ta nipuhit ot mun'ipagi' di dalanah nadan binattun alad ya hinadan
kabayu. Ot ipa'wan Jehu nan kalesanah nan adol Jesebel ta nun'igagatin
nadan kabayu.
34 Ot hunggop hi Jehu hinan palasyu ot e mangan. Ot alyonah nadan
tatagunay, Eyu ilubu' hinaen na'idutan an babai te imbabalen tatawwan di
patul.
35 Mu hidin imme nadan e mangilubu' i hiya ya tinigodan ammunay
ta'lena ya hukina ya tungal di ulunan nabati.
36 Ta hidin eda ibaga i Jehu ya alyonay, Athinay na'at te imbagan tuwalin
Apu Dios i Elijah an anon di kahuh tun ad Jesreel di adolna.
37 Ya inalina bo an maguduy adolna ta mun'iwakat hinan luta ta ma"id
ha mangimatun i hiya.

10

Hay Natayan Nadan Holag Ahab

1 Hidih ad Samaria ya wahdiday napitun (70) linala'in holag Ahab an
nunhituhdi. Ta nuntudo' hi Jehu ot ipiyenah nadan ap'apu hi ad Jesreel ya
hinadan mumpapto' hinadan holag Ahab. Ya hay intudo'na ya alyonay,
2 Innila' an wahnada nadan holag Ahab. Ya innila' bo an dakol di
kalesayu ya kabayuyu ya dakol di almasyu. Ya nahamad di bobleyu te
binattuy aladna. Ot binahayu'e tun tudo"u
3 ya piniliyuy oha hi ala'la'ingan hinadan holag Ahab ta mumpatul i
da'yu. Ya nundadaan ayun mi'gubat ta ita'dogyu nan pun'ap'apuwana.
4 Mu hidin binahan nadan ap'apu hi ad Samaria ya hanadan mumpapto'
hinadan holag Ahab hidiyen tudo' ya timmakutda an alyonday, Nomnom-
nomon ta'u an da Ahasiah i Joram ni'mo ot aggeda inabalinan an inabak
hi Jehu ya namama mo mahan i dita'u.
5 Ta hiya nan nuntudo'da i Jehu nadan niyukodan nan palasyu ya nadan
ap'apuh ad Samaria ya nadan mumpapto' hinadan holag Ahab ot alyonday,
Apu Jehu, ibilang da'mi bahan hi baalmu ot nundadaan amin mangat
hinadan ibagam. Ta hiya nan adi ami mumpilih patulmi. Ot hanan innilam
an madadawoh di atonmi.
6 Ya hidin binahan Jehu nan tudo'da ya nuntudo' bon alyonay, Hi'on
immannung an ha"on di ita'dogyu ya nundadaan ayun mangunud hi
ibaga' ya mahapul an hi bigat hinan athitu ya inyaliyuhtuh ad Jesreel an
namin nadan ulun nadan holag Ahab. Ya hidin dimmatong nan tudo'
ya wadadahdi nadan mangipangpangulu i diyen boble an dida nadan
mumpapto' hinadan napitun (70) holag din patul an hi Ahab.
7 Ta hidin binahadah diyen tudo' ot patayondan namin dadiyen napitun
(70) holag Ahab. Ot pun'ibahketda nadan uluda ot ipiyedah ad Jesreel an
awadan Jehu.
8 Ta hidin nibaga i Jehu an inyalida nadan ulun nadan holag Ahab ot
ibaganan punduwaonday pangipi"ilandahdih nan way geyt ta ingganah
mawi"it.

9 Ta nawi"it ot umehdih nan way geyt hi Jehu ot alyonah nadan tatagun
wahdi di, Ma"id ha bahulyu hi natayan nan patul an hi Joram te ha"on di
namaten hiya. Mu datuwe tayya ya nganney namaten dida?
10 Pohdo' an innilaonyu an hituwen na'at ya impa'annung Apu Dios nan
imbagana tuwalih din baalna an hi Elijah an ma'at hinadan holag Ahab.
11 Ot e bo ipapaten Jehu nadan nitulang i Ahab an nunhituhdi hi ad
Jesreel ya ta'on on hanadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan gagayyumna
ya nadan padina ta ma"id ha ohah nabatih nadan nunhilbin hiya.
12 Ot makak hi Jehu ot umeh ad Samaria an didah nadan tindaluna.
Ya hidin wadadah nan awon hi ad Bet-Eked an pundadammuwan di
mumpastol hi kalnero
13 ya dinamuda nadan tulang Ahasiah an patul hi ad Judah. Ot alyonan
diday, Nganney ngadanyu?
Ya alyonday, Da'mi nadan tulang Ahasiah an ume amih ad Jesreel ta emi
tigon nadan holag nan patul ya hi inana an hi Jesebel.
14 Ot alyon Jehu hinadan tindalunay, Tiliwonyu dida. Ot tiliwonda
dadiyen napat ta duwa (42) ot eda patayon didan namin hidih nan way
bubun hi ad Bet-Eked.
15 Ot makak da Jehu an ume ya wadah Jehonadab an imbabalen Rekab
an immalin manamun dida. Ot apngaon Jehu an alyonay, On unnudana' i
he"a?
Ya alyon Jehonadab di, Oo.
Ya alyon Jehu i hiyay, At'ehna ya mun'alamanuta mo. Ta nun'alamanuda
ot inayun Jehu an guyudon hi Jehonadab hinan kalesana ta nunlugandah
din duwa.
16 Ot alyon Jehu di, Mi'yali'an ha''on ta tigom di anahamad di pan-
gita'dog'un Apu Dios. Ot mi'ye hi Jehonadab i hiyah ad Samaria.
17 Ya hidin dimmatongdah ad Samaria ot pumpaten Jehu an namin
nadan nabatin holag Ahab ta nipa'annung nan imbagan tuwalin Apu Dios
i Elijah.

Hay Namatayan Jehu Hinadan Propetan Baal

18 Indani ya impa'ayag bon Jehu an namin nadan tataguh ad Samaria ot
alyonan diday, Handin patul an hi Ahab ya manghan di inatnan nundayaw
i Baal. Mu ha''on'e ya nahamad di ato' an mundayaw i hiya.
19 Ot pohdo' an ayaganyun namin nadan propetan Baal ya hanadan
padina ya an namin nadan mundayaw i hiya. Ya tigonyu ta umalidan
namin te dakol di i'nong'u i Baal. Ot hanadan adi umali ya ipapate' dida.
Ta athidiy nangalin Jehu mu onnot on panga''ulna te hay ninomnomnan
aton ya patayonan namin nadan munhilbi i Baal.
20 Ot alyon bon Jehu i diday, Ibagayu nan algon a'amungan ta'u ta
dayawon ta'uh Baal. Ot athidiy atonda.
21 Ot honagon Jehu di e mangipa'innilah abobbobleh ad Israel. Ta
immalidan namin nadan mundayaw i Baal an ma"id ha ohah agge immali.
Ta nunhiglan na"apnu nan templon Baal.
22 Ot alyon Jehu hinan mumpapto' hinadan lubung nadan mundayaw i
Baal di, Ekat em ibudduh an namin nadan ilubung nadan munhilbi i Baal.
Ya tigom ta mapongdan namin. Ta hidiyey inat diyen mumpapto'.
23 Ot hunggop da Jehu i Jehonadab an imbabalen Rekab hinan templon
Baal ot alyon Jehu hinadan munhilbi i Baal di, Muntiggotiggo ayu ta tigonyu
ta ma"id ha nidniddum hitu hinadan munhilbi i Apu Dios.

24 Ot inayun da Jehu i Jehonadab an mangi'nong hinadan maghob an
mi'nong ya nadan udum an mi'nong i Baal. Mu hi Jehu ya nundadaanonay
nawalun (80) tindaluh nan dola ot alyonan diday, Mahapul an patay-
onyu didan namin. Ya ihamadyu te hana'en waday pabtikona ya hay
nitaguwanay mihukkat ta hiyay mate.
25 Ta hidin ginibbuh Jehu an ini'nong nan i'nongna ot ena ibagah nadan
guwalya ya nadan tindalu ta hunggopda ta eda pumpaten namin nadan
na'amung. Ot hiyay atonda an numpateda dida on nun'ibkahda didah dola.
Ot umedah nan kuwartun awadan
26 nan inha"addan batun mangita'dog i Baal ot ilah'unda ot gobhonda.
27 Ot dadagondah diyen batun pundayawanda i Baal ot pa"ihonda nan
templona ot pumbalinon nadan tataguh diyeh kahilyat ta ingganah ad
uwani.
28 Ta athidiy inat Jehu an namogpog hi pundayawan nadan tatagu i Baal
hi ad Israel.
29 Mu hay oha ya aggena impadinong di pundayawan nadan i Israel
hinadan nabalitu'an an ing'ingoh di baka an wahdih ad Betel ya hi ad
Dan an dadiye din impata'dog nan patul an hi Jeroboam ta dayawonda an
i Israel ta hidiyey ongal an numbahulanda i Apu Dios.
30 Ya inalin Apu Dios i Jehu di, Maphod ta nan ninomnom'un ma'at
hinadan holag Ahab an imbaga' i he"a ya inunudmu. Ot gapu i naen inatmu
ya ibaga' i he"a an mumpatuldah ad Israel nadan holagmu hi ingganah nan
pitlun di apapum.
31 Mu hay oha nimpe ya agge inunud Jehu nadan tugun nan Dios
an dayawondan tinanud Israel. Te onaot inyunnud hinan numbahulan
Jeroboam an nangipangpanguluh numbahulan nadan i Israel.
32 Ya i diyey nangihipunan Apu Dios an nangaan hinadan udum an
boblen sinakup di ad Israel. Te nan patul hi ad Syria an hi Hasael an
didah nadan tindaluna ya ginubatda hi ad Israel
33 ot sakuponda nadan boble hi ad Israel hi nangappit hi tuluwan di algo
hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan an dadiye nadan
bobleh ad Gilead an mihipun hi ad Aroer an nihaggon hinan bihhang an
nungngadan hi Arnon ta ingganah ad Basan. Dadiyey numboblayan nadan
tinanud Gad ya tinanud Ruben ya tinanud Manasseh.
34 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jehu ya an namin
nadan inatna ya nitudo'dah nan nitud'an an namin di na'na'at hinadan
napalpalog an numpatul hi ad Israel.
35 Ya hidin nateh Jehu ot ilubu'dah nan nilubu'an nadan a'ammodnah ad
Samaria. Ot mihukkat nan imbabalenan hi Jehoahas an numpatul.
36 Ta hay ngammut di tawon hi numpatulan Jehu hi ad Samaria hi ad
Israel ya baintit waluy (28) tawon.

11

Hay Nun'ap'apuwan Ataliah Hi Ad Judah

1 Hidin na'innilaan Ataliah an hi inan Ahasiah an nate nan imbabalena
ya pinhodnan ipapaten namin nadan nabati an holag nan patul hi ad
Judah.
2 Mu wada nan babain hi ibban Ahasiah an hi Jehoseba an imbabalen
din patul an hi Jehoram an nangawit hinan golang an hi Joas an imbabalen
Ahasiah ot ipa"ena didah nan mun'adug i hiya i han kuwartuh nan Templo
ta agge ni'paten Ataliah hinadan udum an imbabalen nan patul.

3 Ta impapa"edahdi hinan Templo hi onom di tawon nan golang an hi
Joas hinan mun'adug i hiya i diyen numpatulan nan babai an hi Ataliah hi
ad Judah.
4 Mu hidin mi'apituh tawon ya hi Jehoyada an nabaktun padi ya
impa'ayagna nadan opisyal di hinggagahut (100) an tindalu ya nadan
guwalyan di patul ya nadan guwalyah nan palasyu ta eda munhahapit
hidih nan Templo. Ta na'amungda ot ibagana nan nipanomnom i hiyan
atonda. Ta hidin imbagadan ita'dogda nan nipto' an patul ot ahina ipatigon
dida hi Joas an imbabalen din patul an hi Ahasiah.
5 Ot alyon nan nabaktun padi an hi Jehoyada i diday, Da'yun mung-
guwalyah ad uwanin Habadun tungo ya puntuluwonyuy grupuyu ta nan
ohay grupu ya mungguwalyadah nan palasyu.
6 Ya nan mi'adwan grupu ya guwalyaanda nan geyt an nungngadan hi
Sur ya nan mi'atlun grupu'e ya mungguwalyadah nan geyt hi indoggan
nadan mungguwalyah nan palasyu.
7 Ya nada'en duwan grupu an nalpah an nungguwalya ya adida ni'
umanamut ta middumdah tudan mungguwalya hi ad uwanin Habadun
tungo ta guwalyaanda nan patul an wah nan Templo.
8 Ya mahapul an ihamadyun guwalyaan nan patul an ta'on on danay
umayana ya nanongnan wada ayun mungguwalya an o'odnanyu nadan
almasyu ta wa'e ha mangipatnan mihaggon hi awadanyu ya patayonyu.
9 Ta inunud peman nadan opisyal di hinggagahut (100) an guwalya
nan imbagan nan padi an hi Jehoyada hi atonda. Ta way ohah nadan
mangipangpanguluh nadan mungguwalya on impapto'na nan grupuna an
umat hinadan mungguwalya i diyen Habadun tungo ya ta'on on hanadan
nagibbuh an nungguwalya.
10 Ot idat Jehoyada hinadan opisyal nadan pahul ya hapiyon din patul
an hi David an nipa"ehdih nan Templo.
11 Ta hanadan guwalya ya nanongnan pipingngolda nadan nahuknut an
ispadada an lini'woda nan patul. Ta wadaday immohnong hinan nihaggon
hinan punggobhan hi mi'nong ya hi nangappit hi huddo' nan Templo ya
hi nangappit hi muyyadna.
12 Ot e awiton Jehoyada hi Joas an imbabalen din patul ot iha"adnah
uluna nan koronan di patul. Ot idatnan hiya nan nitud'an di tugun di
patul. Ot ibagada an hiya moy patul. Ot hiitanday ulunah lana. Ya
pimmalakpak nadan tatagu ot pun'itkukdan alyonday, Hanat minaynayun
di pun'ap'apuwam an patul.
13 Ya hidin dingngol Ataliah nadan mun'ingal an guwalya ya tatagu ot
ena tigon hi'on nganney ma'ma'at hidih nan Templo.
14 Ya hidin tinigona ya inoy an wahdi nan numbalinondah patul an
timma'dog hinan nihaggon hinan ay tu"ud hinan way panton nan Templo
te hidiyey ugganda aton hi'on waday mihukkat an mumpatul. Ya lini'woh
nadan opisyal di tindalu ya nadan mumpagangoh hi tangguyub. Ya ahitu-
tukuk nadan tataguh amlongda on pun'ipagangohda nadan tangguyub. Ta
gapu i diyen tinigon Ataliah ya nunhethetnay lubungna ot muntukuk an
alyonay, Ha'ul hinaen inatyu.
15 Ot alyon nan padi an hi Jehoyada hinadan opisyal di tindalu di, Bokon
hitun way Templo di pamatayanyun hiya. Ibata''anyuhtu ya ahiyu pinate
ya wadada'ey umalin bumoddang i hiya ya ni'pateyu.
16 Ot pudugonda ot tiliwondahdih nan way geyt an hunggopan di kabayu
an umeh nan lita"angan di palasyu ot hidiy pamatayandan hiya.

17 Ot punhahapitan da Jehoyada ya nan patul ya nadan tatagu ta
abulutondan mumbalindah tatagun Apu Dios ta hi Apu Dios ya abuh di
un'unudonda.

Hay Nama"ihandah Nadan Templon Baal

18 Ot umedan namin nadan tatagu hinan templon Baal an dayawon di
udum an tatagu ot pa"ihonda. Ot pumpa"ihda bo nadan pun'onnganda ya
nadan bulul hidi. Ot patayonda nan padin Baal an hi Mattan hidih nan
way pun'onnganda i Baal.
Ta hidin na'at hidiye ot ipaguwalyan Jehoyada nan Templon Apu Dios.
19 Ot uyugon mohpen da Jehoyada ya nadan opisyal di hinggahut (100)
an titindalu ya nadan guwalyan di patul ya nadan mungguwalyah nan
palasyu ya an namin nadan tatagu nan patul hinan Templo ot iyedah nan
palasyu an ini'wadah nan ma'alih geyt di guwalya ot e umbun hi Joas hinan
tronon di patul ta hiya moy patul hi ad Judah.
20 Ya an namin nadan tataguh ad Judah ya ma"amlongda. Ya malinggop
mohpe hi ad Jerusalem te ma"id moh Ataliah te pinateda.
21 Ta pituy tawon Joas hidin numbalin hi patul.

12

Hay Numpatulan Joas Hi Ad Judah

1 Hi Joas ya numbalin hi patul hi ad Judah hidin mi'apituh tawon hi
numpatulan Jehu hi ad Israel. Ot mun'ap'apu hi napat (40) di tawon an
hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Ya hay ngadan inana ya hi Sibiah
an i Beerseba.
2 Ya hi Joas ya nadan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di inatna
an nihipun hi numpatulana te hi Jehoyada di nangitanuddu hi maphod hi
atona.
3 Mu aggena pina"ih nadan pundayawan nadan tatagu hinadan udum
an dios ta innaynayundan e nangi'nong hidi ya e nunggohob hi insenso.
4 Ya han hin'algo ya alyon Joas hinadan padi di, Amungonyu nadan
pihhun inyalin nadan tatagun idawat i Apu Dios hinan Templo an
dadiye nadan buwisda ya nadan balol nadan pinhoddan bangngadon an
iyappitdan Apu Dios ya nadan imbagadan idat ya nadan ninomnomda
tuwalin idat.
5 Ta way ohah nadan padi ya diday ukod hinadan pihhun iyalin nadan
tatagu ta waday ma'usal hi pangipaphodanda hinan Templo.
6 Ta athidiy imbagan nan patul an hi Joas mu ingganah din mi'abaintit
tuluy (23) tawon hi numpatulana ya agge inhipun nadan padi an
mangiphod hinadan nun'apa"ih hinan Templo.
7 Ta hiya nan impa'ayag nan patul an hi Joas hi Jehoyada ya nadan
udum an padi ot alyonan diday, Tanganu on ingganah ad uwani ya aggeyu
impiphod nadan nun'apa"ih hinan Templo? Mihipun moh ad uwani ya
adi ayu mangalah nan pihhun ma'amung ta ma'usal an namin hi iphodan
nadan nun'apa"ih hinan Templo.
8 Ya inabulut nadan padi an bokon mo diday mun'amung hinan pihhun
malpuh nadan tatagu ya inabulutda bon bokon mo diday ukod an
mangipaphod hinadan napa"ih hinan Templo.
9 Ot e alan nan nabaktun padi an hi Jehoyada han kahun ot lungatanay
gawwan nan kalubna ot ena ipaldang hinan punggobhan hi mi'nong hi
way winawwan hi onta hunggop hinan Templo. Ta i diyen kahun di

12:4 **12:4** Lebitikus 27:1-25

pangi'unugan nadan padin mungguwalyah nan hogpan hinadan pihhun
idat nadan tatagun umalin mundayaw i Apu Dios.
10 Ta napnu'e nan kahun on immali nan sekretalin nan patul ya nan
nabaktun padi ta bilangonda on inuhbungdah nadan saku.
11 Ta nitudo"e nan bilang di pihhu on indatdah nadan niyukodan nadan
tamuh nan Templo ta pumbayaddah nadan muntamu an umat hinadan
kalpentero
12 ya nadan mumpahok ya munhabat hi batu. Ya inggattangdah kayiw
ya batu ya nadan udum an mahapul hinan ipaphodan nadan nun'apa"ih
hinan Templo.
13 Ya dadiye'en pihhu ya adi mibayad hi pangipiphodanda hi silber an
malukung onu pun'odop hi hilaw onu besin onu trampeta onu nadan udum
an silber onu balitu' an ma'usal hinan Templo.
14 Te hay iyusalana ya midat hinadan muntamuh nadan nun'apa"ih
hinan Templo ta pangalandah nadan ma'usal hinadan ipaphodda.
15 Ya hanada'en nangdon hinan pihhu ya dadiye nadan mabalin an
pundinolan ta hiya nan adi mahapul hi bilabilangon di nangiyatandah
nan pihhun niyukod i dida.
16 Mu hanada'en pihhu an ibayad nadan tataguh nadan i'nongdah
apakawanan di bahulda an aggeda inatta ya nadan i'nongdah apakawanan
di bahulda ya aggeda iniddum hinan kahun te dadiye'e ya midat hinadan
padi.

Hay Udidin Di Numpatulan Joas

17 I diyen timpu ya e ginubat nan patul hi ad Syria an hi Hasael an didah
nadan tindaluna nan bobleh ad Gat ot sakuponda. Ya unhaot ihnoddan e
gubaton hi ad Jerusalem
18 mu hi Joas an patul hi ad Judah ya inalanan namin nadan niyappit
i Apu Dios an balitu' ya nadan udum an usal hinan Templo an inyappit
handidan a'ammodnan numpatul hi ad Judah an da Jehosapat i da Jehoram
ya hi Ahasiah ot iddumna nadan usal an inyappitnan Apu Dios ya nadan
namahmah an balitu' an wah nan Templo ya nadan wadah nan palasyu ot
honagonay mangiye i Hasael. Ta hiya nan agge e ginubat da Hasael hi ad
Jerusalem hidih ad Judah.
19 Ya hanada'en udum an na'na'at hidin numpatulan Joas ya nadan
ina'inatna ya nitudo'da hinan nitud'an nadan na'na'at hi numpatulan
nadan napalpalog an numpatul hi ad Judah.
20 Mu hanadan ap'apun munhilbin Joas ya nunhahapitda ot patayonda
hi ad Bet-Millo hidih nan way awon an umeh ad Silla.
21 Ya hay namaten hiya ya da Josabad an imbabalen Simeat i Jehosabad
an imbabalen Somer. Ta hidin nateh Joas ot ilubu'dah nan boblen David an
nilubu'an nadan a'ammodna. Ot mihukkat nan imbabalenan hi Amasiah
an numpatul.

13

Hay Numpatulan Jehoahas Hi Ad Israel

1 Hidin mi'abaintit tuluh (23) tawon hi numpatulan Joas an imbabalen
Ahasiah hi ad Judah ya i diyey numbalinan Jehoahas an imbabalen Jehu hi
patul hi ad Israel. Ya hay immohnongana ya hi ad Samaria ot mun'ap'apu
hi himpulut pituy (17) tawon.

12:20 12:20 2 Chronicles 24:25

2 Mu hituwen hi Jehoahas ya nan pumbahulan di innaynayunan inat an
inyunnudnah din hi Jeroboam an imbabalen Nebat an nangipangpanguluh
nadan ibbanan i Israel an nundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
3 Ta hiya nan gapuh bungot Apu Dios ya inyabulutnan sakupon nan patul
hi ad Syria an hi Hasael ya nan imbabalenan hi Ben-Hadad hi ad Israel ta
nadne an diday nun'ap'apu i dida.
4 Ot mumpahpahmo' hi Jehoahas i Apu Dios ya dingngolna te tinigonan
nunhiglay pamalpaligat nan patul hi ad Syria hinadan i Israel.
5 Ot wadaon Apu Dios han nangihwang hinadan i Israel hi pangat nadan
i Syria ot abakonda dida. Ot ahi mawada mohpey linggop hinadan i Israel
an umat handi.
6 Mu agge damdama indinong nadan i Israel nadan impa'inghadan
pumbahulan an impangulun din hi Jeroboam. Ya nunnanong hi ad
Samaria nan pusti an mangita'dog i Aserah.
7 Ta gapuh nangat nadan i Syria ya ha'e han nabatih nadan tindalun
Jehoahas ya ammuna han nabonglen (50) muntakkeh kabayu ya han
himpuluy (10) kalesa ya han himpuluy libun (10,000) tindalun agge
nungkakabayu. Te nada'en udum ya numpaten nadan i Syria dida an
pamaag ya ayda hupu' an nun'igatinda dida.
8 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jehoahas ya nadan
ina'inatna ya nitudo'dah nan nitudo'an di na'na'at hi numpatulan nadan
napalpalog an numpatul hi ad Israel.
9 Ya hidin nateh Jehoahas ot ilubu'dah ad Samaria. Ot mihukkat nan
imbabalenan hi Jehoas an numpatul.

Hay Numpatulan Jehoas Hi Ad Israel

10 Hidin mi'atulumpulut pituh (37) tawon hi numpatulan Joas hi ad
Judah ya i diyey numbalinan Jehoas an imbabalen Jehoahas hi patul hi
ad Israel. Ot mun'ap'apu hi ad Israel hi himpulut onom (16) di tawon an
hay nunhituwana ya hi ad Samaria hidih ad Israel.
11 Ya nan adi maphod boy ina'inatna an umat damdama boh din
hi Jeroboam an imbabalen Nebat an nangipanguluh nadan i Israel an
numbahul.
12 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jehoas ya nadan
ina'inatna ya nan ni'gubatana i Amasiah an patul hi ad Judah ya nitudo'dan
namin hinan nitud'an nadan na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi
ad Israel.
13 Ya hidin nateh Jehoas ot ilubu'dah ad Samaria hidih nan nilubu'an
nadan numpatul hi ad Israel. Ot mihukkat nan bunat an imbabalenan hi
Jeroboam.

Hay Na'udi Hi Imbagan Elisa I Jehoas

14 Hidin matagu nan patul an hi Jehoas ya immen ena tinigo nan
propeta an hi Elisa hidin mundogoh an agagga mo ya mate. Ya mungkoga
an alyonay, Ama, ama. He"a nan mi'alig hinadan kalesa ya nadan
nungkakabayun mangita'dog hitun ad Israel.
15 Ya inalin Elisa di, Em e alan ha pana.
Ot e alan Jehoas.
16 Ot alyon bon Elisa i hiyay, Odnam nan pana.
Ot atona ot iha'mon Elisa di ta'lenah ta'len nan patul.
17 Ot ahi alyon bon Elisa di, Ibughulmu nan tawah nangappit hi tuluwan
di algo an nihanggah ad Syria ya impanam hi nangappit hidi.
Ot hiyay aton bon Jehoas.

Ot alyona boy, Hinaen pana ya ipa'innilana an boddangan da'an Apu Dios ta abakom nadan i Syria. Ot adi mibahhon abakom dida hi eyu pangubatan i dida hi ad Apek.
18 Ya alyon bon Elisa di, Panuhom nadan pana ya nun'ibawokmu.
Ot ipitlunan ibawok hinan luta ot idinongna.
19 Ya bimmungot hi Elisa i hiya ot alyonay, Onha impilimam onu impinommun imbawok hinan luta ot ma"id ha bahhonan patayom didan namin. Mu gapu ta impitlum ya ammuna ya mumpitlu mo bo ya abuh di pangabakam i dida.
20 Indani ya nateh Elisa ot eda ilubu'.
Atawotawon hinan alpahan di lowang ya wadaday umalin i Moab an gumubat hinadan i Israel on innayundan inibtik nadan pohdonda.
21 Ta wada han naminghan an e ilubu' nadan udum an i Israel han ibbadan nate ya nangimangmangandan wadaday mangalin i Moab ot ibkahda nan nateh nan nilubu'an Elisa ot mamtikda. Mu hidin nida"om nan nateh nan tungal Elisa ya alinah on timmaguh diyen nate ot inayunan tuma'dog.

Hay Namoddangan Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

22 Hidi ta'wa an numpatulan Jehoahas hi ad Israel ya nunhiglay namalpaligat nan patul hi ad Syria an hi Hasael hinadan i Israel.
23 Mu impatigon Apu Dios di ulena ya homo'nan dida an gapuh nan imbagana i handidan a'ammodda an da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob. Ta hiya nan ingganah ad uwani ya aggena inyabulut an mama"iddan naminamin.

Hay Natayan Hasael

24 Indani ya nateh Hasael an patul ad Syria ot mihukkat nan imbabalenan hi Ben-Hadad an numpatul.
25 Ya numpitluy nangabakan Jehoas an patul hi ad Israel i Ben-Hadad an patul hi ad Syria. Ta binangngadna i Ben-Hadad nadan bobleh ad Israel an pinloh din hi amanan hi Hasael i aman Jehoas an hi Jehoahas.

14

Hay Numpatulan Amasiah Hi Ad Judah

1 Hidin mi'adwah tawon hi numpatulan Jehoas an imbabalen Jehoahas hi ad Israel ya i diyey numbalinan nan imbabalen Joas an hi Amasiah hi patul hi ad Judah.
2 Ya hay tawonah din numbalinanah patul ya baintit lima (25). Ot mun'ap'apu hi ad Judah hi baintit hiyam (29) di tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Ya hay ngadan inana ya hi Jehoaddin an i Jerusalem.
3 Ya manu te inatna nan umipa'amlong i Apu Dios an inyunnudnah nangat amanan hi Joas mu adi damdama umat hi ana'na'unnud din hi apunan hi David.
4 Te aggena impapa"ih nadan pundayawandah nadan dios di udum an tatagu hinadan nun'abaktu ta innaynayun nadan tatagun mangiyeh i'nongdahdi ya gobhondan insenso.
5 Ya hidin nihamad ta malinggop di pun'ap'apuwan Amasiah ya impapatena nadan ap'apu an namate i din hi amana an patul an hi Joas.
6 Mu aggena ni'pate nadan imbabaleda te inunudna nan nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses an alyonay, Adi mabalin an mipapate nan ama an

gapuh bahul nan imbabalena. Ya atbohdin adi mipapate nan imbabale an
gapuh bahul nan hi amana. Ta nan tagun bimmahul ya hiyay mipapate.
7 Ya i diyen numpatulan Amasiah ya pinaten nadan tindalunay himpuluy
libun (10,000) tindalun di i Edom hi nunggugubatandah nan nundotal an
nungngadan hi Ahin. Ot abakona boh ad Sela ot sakupona ot hukkatanay
ngadana ta ad Jokteel ta hidiyey ninaynayun hi ngadana hi ingganah ad
uwani.
8 Indani ya hinnag Amasiah di umeh ad Israel ta eda ibagah nan
patul hidi an hi Jehoas an imbabalen Jehoahas an apapun Jehu ta
mundadammuda i da Amasiah ta munggugubatda.
9 Mu impa"el nan patul hi ad Israel an hi Jehoas di nambalna an alyonay,
Hinan muyung hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ya wahdi han
napagatan an kaykayyiw an hinnagnay e mangibagah nan kayiw an
sedar hidi ta iyabulutna nan babain imbabalena ta mun'ahawadah nan
imbabalen diyen napagatan an kaykayyiw. Mu himmawwang han atap an
animal ot pun'igatinah diyen napagatan an kaykayyiw.
10 Ot alyona boy, Ibagayu i Amasiah an ta'on on inabakna nadan i Edom
ta hiya nayya nan munlattuwag mu udu'dulnaot di pamaag ya immohnong
hi bobleyu. Ta adina attaon an e mangmangnganap hi adadagana ya
nilagatanyun tataguh ad Judah.
11 Mu hiyah diye damdama an adi donglon Amasiah. Ot ume mo da
Jehoas an patul hi ad Israel hinadan tindaluna ot eda gubaton nan patul
hi ad Judah an hi Amasiah hi ad Bet-Semes an ohan bobleh ad Judah.
12 Ot abakonda nadan i Judah ta way ohah nadan tindaluda on binumtik
hinadan numpunhituwanda.
13 Ya nan patul'e hi ad Judah an hi Amasiah an imbabalen Joas an
apapun Ahasiah ya tiniliw Jehoas hi ad Bet-Semes. Ot ume da Jehoas hi
ad Jerusalem ot pa"ihonda nan binattun alad hidi an mihipun hinan geyt
an nungngadan hi Epraim ta ingganah nan geyt hinan dugguna ta umeh
onom di gahut (600) di umpiy dinukken nan napa"ih.
14 Ot alandan namin nadan balitu' ya silber ya nadan udum an nun'abalol
an wadah nan Templo ya hinan palasyu. Ot baludonday udum hinadan i
Judah ot iyanamutdah ad Samaria.
15 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jehoas ya nadan inatna
ya ta'on on hay ni'gubatana i Amasiah an patul hi ad Judah ya nitudo'dah
nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi
ad Israel.
16 Ta hidin nateh Jehoas ot ilubu'dah ad Samaria hinan lubu'an nadan
patul hi ad Israel. Ot mihukkat nan imbabalena an hi Jeroboam an
numpatul.
17 Mu nan patul hi ad Judah an hi Amasiah an imbabalen Joas ya ni'tagu
damdamah himpulut limay (15) tawon an nihipun hi natayan Jehoas an
patul hi ad Israel.
18 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Amasiah ya nitudo'dah
nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an patul hi ad
Judah.

Hay Natayan Amasiah

19 Hidin na'innilaan Amasiah an wadaday nunhahapit hi mamaten
hiyahdi hi ad Jerusalem ya binumtik hi ad Lakis. Mu wadaday nangunud
damdaman hiya hi ad Lakis ot patayondahdi.

14:6 14:6 Deuteronomy 24:16

20 Ot itakkedah nan kabayu ot ibangngaddah ad Jerusalem ot eda ilubu'
hinan nilubu'an di a'ammodna hidih nan boblen David.
21 Ot awiton nadan tataguh Asariah* an himpulut onom (16) di tawona
ot pumbalinondah patulda ta nihukkat i amanan hi Amasiah.
22 Ta hiyay namangngad hinan bobleh ad Elat ot ipaphodna ta nibangn-
gad bon sakup di ad Judah.

Hay Numpatulan Nan Bunat An Hi Jeroboam Hi Ad Israel

23 Hi Jeroboam an imbabalen Jehoas ya numpatul hi ad Israel hidin
mi'ahimpulut limay (15) tawon hi numpatulan Amasiah hi ad Judah. Ot
mumpatul hi napat ta ohay (41) tawon hi ad Israel an hay nunhituwana
ya hi ad Samaria.
24 Mu nan adi maphod di ina'inatna an inyunnudnah nadan numbahulan
din hi Jeroboam an imbabalen Nebat ta nangiyunnudan nadan i Israel an
numbahul i Apu Dios.
25 Hituwen hi Jeroboam ya hiyay namangngad hinadan sakup tuwalin
di Israel an mihipun hinadan boble hi ad Lego-Hamat ta ingganah nan
nunhiglay ahinan lobong. Ta nipa'annung din imbagan Apu Dios hinan
propeta an hi Jonah an imbabalen Amittay an i Gat-Heper.
26 Ya manu'eh binoddangan Apu Dios nadan i Israel ya tinigonan
nunhiglay punligligatanda an ta'on on hanadan bokon himbut ya ma"id
ahan ha e bumoddang i dida.
27 Ya hay oha ya ma"id ha imbagan Apu Dios an pa'dadaggonay Israel ta
hiya nan inusalnah Jeroboam ta hiyay nangihwang i dida.
28 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulana ya hay inatnan
namangngad hi ad Damaskus ya hi ad Hamat an sinakup ni' di Judah ya
nitudo'dah nan nitud'an nadan na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog
an numpatul hi ad Israel.
29 Ot hidin nateh Jeroboam ot eda ilubu' hidih nan lubu'an di patul hi ad
Israel. Ot mihukkat nan imbabalenan hi Sekariah an numpatul.

15

Hay Numpatulan Asariah Hi Ad Judah

1 Hi Asariah an imbabalen Amasiah ya numpatul hi ad Judah hidin
mi'abaintit pituy (27) tawon hi numpatulan Jeroboam hi ad Israel.
2 Ya himpulut onom (16) di tawonah din numpatulana ot mun'ap'apuh
nabonglet duway (52) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Hay
ngadan inana ya hi Jekoliah an i Jerusalem.
3 Ya hituwen hi Asariah ya hanadan nipto' an umipa'amlong i Apu Dios
di inatna an umat hi nangat amana an hi Amasiah.
4 Mu hay oha ya aggena impapa"ih nadan pundayawan hi udum an dios
ta hiya nan innaynayun nadan tatagun e nunggohob hinadan iyappitdan
insenso ya nadan udum an i'nongdahdi.
5 Mu waday inatnan adi maphod ta hiya nan dinusan Apu Dios i han
gulid an mangal'aldan. Ot e mo umiwe i han ohan bale ta ingganaot mate.
Ta na mon imbabalenan hi Jotam di numpapto' hinan palasyu ot hiyay
mun'ap'apuh ad Judah.
6 Ya nada'en udum an ina'inat Asariah ya nitudo'dah nan nitud'an di
na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi ad Judah.

---

* **14:21 14:21** Nan hi Asariah ya hay ohah ngadana ya hi Ussiah. **15:5 15:5** 2 Chronicles 26:16-20

7 Ya hidin nateh Asariah ot ilubu'dah nan nihaggon hinan lubu'an di
patul hidih nan boblen David. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalenan
hi Jotam.

Hay Numpatulan Sekariah Hi Ad Israel

8 Hidin mi'atulumpulut waluy (38) tawon hi numpatulan Asariah hi ad
Judah ya hidiyey numpatulan Sekariah an imbabalen nan bunat an hi
Jeroboam hi ad Israel an hay nunhituwana ya hi ad Samaria. Mu onom di
bulan ya abuh han mumpatulana.
9 Te nadan adi maphod di inat Sekariah an inyunnudnah nadan
numbahulan din hi Jeroboam an imbabalen Nebat an nangipangpanguluh
nadan i Israel an numbahul i Apu Dios.
10 Ya wada han hi Sallum an imbabalen Jabes an nunnomnom an
mamate i Sekariah ot patayonah hinangngab nadan tatagu. Ot hiyay
mihukkat an numpatul.
11 Ya nada'en udum an na'na'at hi numpatulan Sekariah ya nitudo'dah
nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi
ad Israel.
12 Ta nipa'annung din imbagan Apu Dios i Jehu an alyonay, Mumpatuldah
ad Israel nadan holagmu hi ingganah nan pitlun di apapum.

Hay Numpatulan Sallum Hi Ad Israel

13 Hi Sallum an imbabalen Jabes ya numbalin hi patul hi ad Israel hidin
mi'atulumpulut hiyam (39) di tawon hi numpatulan Asariah hi ad Judah.
Mu himbulan ya abuh han numpatulana an hay nunhituwana ya hi ad
Samaria.
14 Te namaag han hi Menahem* an imbabalen Gadi an nalpuh ad
Tirsah an immeh ad Samaria ot patayonah Sallum. Ot hiyay mihukkat
bo damdaman numpatul.
15 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Sallum an umat
hi namatayanah nan patul ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi
numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.
16 Hidin nalpuwan Menahem hi ad Tirsah ya numpateda nadan i
Tipsah ya nadan nunhituh nadan nun'ihaggon i diyen boble an gapu ta
adida sumuku i hiya. Ot pumbughinay putun nadan numpumbutyug an
binabaihdi.

Hay Numpatulan Menahem Hi Ad Israel

17 Hi Menahem an imbabalen Gadi ya numpatul hi ad Israel hidin
mi'atulumpulut hiyam (39) di tawon hi numpatulan Asariah hi ad Judah.
Ot mun'ap'apuh himpuluy (10) tawon an hay nunhituwana ya ad Samaria
hi ad Israel.
18 Mu adi damdama maphod di ina'inatna an aggena inwalong nadan
pumbahulan an impangpangulun din hi Jeroboam an nangiyunnudan
nadan ibbanan i Israel an numbahul i Apu Dios.
19 Indani ya nan patul hi ad Assyria an hi Tiglat-Pileser an didah
nadan tindaluna ya immeda ot gubatondah ad Israel. Mu nangdat hi
Menahem hinan patulda hi tulumpulut opat di libuy (34,000) kilun silber
ta mapanohda ta bumoddangda hi ihamadan di pun'ap'apuwan Menahem
hi ad Israel.
20 Ya hay nangalan Menahem i dadiyen silber ya nadan kakadangyan hi
ad Israel te impapilitnan way oha i dida on mangdatdah hinnanabongley

---

* **15:14 15:14** Hituwen hi Menahem ya opisyal di tindalu.

(50) kalang an silber. Ta dadiyey nidat hinan patul hi ad Assyria ot ahida
makak hidih nadan tindaluna.
21 Ya hanada'en udum an na'na'at hi nun'ap'apuwan Manahem ya an
amin nadan inatna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan
nadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.
22 Ot hidin nateh Menahem ot mihukkat nan imbabalenan hi Pekahiah
an numpatul.

Hay Numpatulan Pekahiah Hi Ad Israel.

23 Hi Pekahiah an imbabalen Menahem ya numpatul hi ad Israel hidin
mi'anabongleh (50) tawon hi numpatulan Asariah hi ad Judah. Mu duway
tawon ya abuh han numpatulana.
24 Ya hidiyen hi Pekahiah ya aggena inunud hi Apu Dios te inyunnudnah
nadan pumbahulan an impangpangulun din hi Jeroboam an nangiyun-
nudan nadan ibbanan i Israel.
25 Ta nan ohan ap'apun di tindalunan hi Pekah an imbabalen Remaliah
ya waday adi maphod an ninomnomnan aton hinan patul. Ta nangawit hi
nabonglen (50) tindaluh ad Gilead ot eda patayon hi Pekahiah ya da Argob
i Arieh hidih nan palasyun di patul hi ad Samaria. Ot hiyay mihukkat an
numpatul.
26 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Pekahiah ya an namin
nadan inatna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan
napalpalog an numpatul hi ad Israel.

Hay Numpatulan Pekah Hi Ad Israel

27 Hi Pekah an imbabalen Remaliah ya numpatul hi ad Israel hidin
mi'anabonglet duwah (52) tawon hi numpatulan Asariah hi ad Judah. Ot
mun'ap'apuh ad Israel hi baintiy (20) tawon an hay nunhituwana ya hi ad
Samaria.
28 Mu aggena inunud hi Apu Dios te inyunnudnah nadan numbahulan
Jeroboam an imbabalen Nebat an nangipangpanguluh nadan i Israel ta
numbahuldan Apu Dios.
29 Ya hidin numpatulan Pekah hi ad Israel di nangubatanda Tiglat-Pileser
an patul hi ad Assyria hi ad Israel ot sakupondah ad Ihon ya hi ad Abel-
Bet-Maakah ya hi ad Kades ya hi ad Hasor. Ot sakuponda boh ad Gilead
ya an namin nadan boblen nadan tinanud Naptali hi ad Galilee.
30 Indani ya wada han hi Hosea an imbabalen Elah an nunnomnom
an mamateh nan patul an hi Pekah. Ta pinatena ot hiyay mihukkat an
numpatul hidin mi'abaintih (20) tawon hi numpatulan Jotam an imbabalen
Asariah hi ad Judah.
31 Ya hanada'en udum an inat Pekah hi numpatulana ya nitudo'dah nan
nitud'an nadan na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi
ad Israel.

Hay Numpatulan Jotam Hi Ad Judah

32 Hidin mi'adwah tawon hi numpatulan Pekah hi ad Israel ya i diyey
numpatulan Jotam an imbabalen Asariah hi ad Judah.
33 Ya baintit limay (25) tawonah din numpatulana. Ot mun'ap'apuh
himpulut onom (16) di tawon hi ad Judah an hay nunhituwana ya ad
Jerusalem. Hay ngadan inana ya hi Jerusa an imbabalen Sadok.
34 Ya hi Jotam ya nipto' di pangatna ta umipa'amlong i Apu Dios an umat
hi nangat amana an hi Ussiah.†

† **15:34 15:34** Hi Ussiah ya hay ohah ngadana ya hi Asariah.

35 Ya hiyay nangipaphod hinan nungngadan hi numbaktun geyt nan
Templo. Mu aggena impa'aan nadan pundayawandah nadan dios di udum
an tatagu ta innaynayun nadan tatagun e nunggohob hi insenso ya nadan
udum an i'nongda i dadiye.
36 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulana ya an namin nadan
inatna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan
napalpalog an numpatul hi ad Judah.
37 Ya i diyen numpatulan Jotam ya i diyey nangihipunan Apu Dios an
nannag hinan patul hi ad Syria an hi Resin ya hi Pekah an patul hi ad
Israel ta eda ginubat hi ad Judah.
38 Ya hidin nateh Jotam ot eda ilubu' hinan boblen David. Ot mihukkat
nan imbabalena an hi Ahas an numpatul.

16

Hay Numpatulan Ahas Hi Ad Judah

1 Hi Ahas an imbabalen Jotam ya numbalin hi patul hi ad Judah
hidin mi'ahimpulut pituy (17) tawon hi numpatulan Pekah an imbabalen
Remaliah hi ad Israel.
2 Ya baintiy (20) tawonah din numpatulana ot mun'ap'apu hi himpulut
onom (16) di tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Mu bokon
nan pohdon Apu Dios di inatna an aggena inyunnud hi nangat din hi apuna
an hi David.
3 Te inyunnudnah nan pangat nadan numpatul hi ad Israel. Ya
inyunnudna boh nan nunhiglan umipabungot i Apu Dios an pangat
handidan tatagun nunhitu ni' i diyen boble an impa'aan Apu Dios hidi
te ta'on on hiya ya ini'nongna nan imbabalenan lala'i ot gobhona.
4 Ya hay ena nunggohoban hi insenso ya hay ena nangidawatan
hinadan udum an i'nongnah nadan dios di udum an tatagu ya hidih nan
pundayawandah nadan nabillid ya hinadan pu"un di mun'ahagabong an
kayiw.
5 Indani ya pamaag da Resin an patul hi ad Syria ya hi Pekah an patul
hi ad Israel ya nun'u'uyyugdah nadan tindaluda ot eda li"ubon hi ad
Jerusalem mu aggeda inabak hi Ahas.
6 Mu i diye ya binangngad Resin an patul hi ad Syria nan bobleh ad Elat.
Ot pa'aanonda nadan tinanud Judah an nunhituhdi ot mihukkat nadan i
Edom an e nunhituhdi ta ingganah ad uwani.
7 Ot honagon Ahas di e mi'hapit hinan patul hi ad Assyria an hi Tiglat-
Pileser. Ta immeda ot alyonday, Apu patul, hanan patulmin hi Ahas ya
alyonay ibilangmu anu hiyan baalmu. Ya daan mo anu ta boddangam te
deen mumboddangda nadan patul hi ad Syria ya nan patul hi ad Israel ta
gubaton da'min i Judah.
8 Ot ipiyen Ahas nadan inalanan silber ya balitu' hinan Templo ya ta'on
on hanadan wahnan kuwartun niha"adan nadan nun'abalol hinan palasyu
ta idatnah nan patul hi ad Assyria.
9 Ot ipangulun nan patul hi ad Assyria nadan tindaluna ot eda gubaton
hi ad Damaskus an boble hi ad Syria. Ya nangabakda ot patayonda nan
patul hidin hi Resin ot iyeda nadan i Damaskus hinan boble hi ad Kir ot
mumbalindah balud hidi.
10 Indani ot umeh Ahas hi ad Damaskus ta ena tigon hi Tiglat-Pileser an
patul hi ad Assyria. Ya tinigonahdi han nat'on an punggobhan hi mi'nong
ot itudo'nay a'atna ta pangitiganda ot ipiyenah nan padi an hi Uriah ta
iphodna.

11 Ot iyamman nan padi an hi Uriah hidiyen impiphod Ahas an
punggobhan hi mi'nong an inunudnan namin nan nibagan a'atna. Ta
damunah immanamut nan patul an hi Ahas ya nalpah.
12 Ta hidin tinigonan niphod ot idawatnay i'nongna i diyen punggobhan
hi mi'nong.
13 Ta hidi moy ena pangi'nongan hinadan idawatnan maghob an mi'nong
ya ta'on on nadan makan ya ma'inum an midawat ya inwalaghi'nahdi nan
dalan di animal an mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios.
14 Ta dinligna nan gombang an punggobhan hi mi'nong an niha"ad hi
hangngab nan Templo ot ihukkatnahdi nan impa'apyanan punggobhan hi
mi'nong. Ot iha"adnah nangappit hi huddo'nah diyen balu an punggobhan
hi mi'nong.
15 Ot alyonah nan padi an hi Uriah di, Mihipun hi ad uwani ya hituwe
mo an balun punggobhan hi mi'nong di pangidawatanyuh nadan maghob
an mi'nong hinan mawi"it ya nan makan an midawat hinan mun'ahdom.
Ya ta'on on nan iyali' an patul an makan an midawat ya nan maghob
an mi'nong ya nadan animal an maghob an i'nong nadan tataguh tun
ad Judah ya atbohdi nadan iyalidan makan ya ma'inum an midawat.
Ya inwalaghi'yuhtu nadan dalan nadan mi'nong. Ya hana'e tuwali an
gombang an punggobhan hi mi'nong ya usalo' an mi'happitan i Apu Dios
ta panginnilaa' hinan pohdonah ato'.
16 Ta inunud Uriah an namin nan imbagan nan patul an hi Ahas.
17 Ya impa'aan bon Ahas nadan besin an niyuhhun hinadan pangi-
pabunan ya ta'on on hanadan nidingding i dadiye. Ya impa'aana bo nan
ongngal an besin an nipabun hi bonog nadan gombang an ing'ingoh di
baka ot ipabundah nan niyamman batun ipabunan.
18 Ya impa'aana boh nan Templo nan umohnongan di patul hinan
pundayawandah nan Habadun tungo. Ot dakkigana nan panton nan
hogpan di patul an umeh nan Templo. Ya manu'eh inatna datuwe ya
pinhodnan maphod di pi'hayyupanah nan patul hi ad Assyria.
19 Ta datuwey inat Ahas ya hanada'en udum ya nitudo'dah nan nitud'an
di na'na'at ya in'inat nadan napalpalog an patul hi ad Judah.
20 Ta nateh Ahas ot ilubu'dah nan lubu'an nadan a'ammodnah nan
boblen David. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalenan hi Hesekiah.

17

Hay Numpatulan Hosea Hi Ad Israel

1 Hi Hosea an imbabalen Elah ya numbalin hi patul hi ad Israel hidin
mi'ahimpulut duway (12) tawon hi numpatulan Ahas hi ad Judah. Ot
mun'ap'apu hi ad Israel hi hiyam di tawon an hay nunhituwana ya hi
ad Samaria.
2 Ya adi maphod di inatna an adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios
mu udu'dul an adi umat hi numbahulan nadan nihnodanan patul hi ad
Israel.
3 Hidin numpatulan Hosea ya e ginubat Salmaneser an patul hi ad
Assyria ot abakonah Hosea. Ta numbalin hi sakup di Assyria hi ad Israel
ta atawotawon on eda mumbayad nadan i Israel hi buwisdah nan patul hi
ad Assyria.
4 Mu indani ya numpaboddang hi Hosea hinan patul hi ad Egypt an hi
So ot idinongnan mumbayad hi buwis hinan patul hi ad Assyria. Mu hidin
na'innilaan nan patul hi ad Assyria hidiyen inat Hosea ot ipatiliwna ot
ipabaludna.

5 Ot gubaton nadan tindalun Salmaneser nadan dakol an bobleh ad Israel
ot ahida e li"ubon hi ad Samaria hi tuluy tawon.
6 Ta hidin mi'ahiyam di tawon hi numpatulan Hosea ot ahi hogpon
dadiyen tindalun Salmaneser hi ad Samaria. Ot baludonda nadan i Israel
ot iyedah ad Assyria. Ta inyeday udum hi ad Halah ya nadan udum hi ad
Gosan an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Habor ya inyeday
udum hinadan boblen di i Media.
7 Manu'eh na'at datuweh nadan i Israel ya din'ugdah Apu Dios an
nangikak i dida hi ad Egypt hi namalpaligatan nan patuldahdi i dida. Ot
eda mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
8 Te inyunnuddah nan pangiye"en nadan tatagun impa'aan Apu Dios
hinan boblen indatnan dida. Ya atbohdin inunudda nadan intudtudun
handidan patuldah ad Israel.
9 Ot adida ipa'in'innila on inatda nan agge niyunnudan hinan pohdon
nan Dios an dayawondan tinanud Israel. Ot mangapyadah nadan
pundayawandah nadan dios di udum an tatagu hinadan kikkitang an boble
ya ta'on on hinadan binattuy aladna an boble hi ad Israel.
10 Ot mangiha"addah nadan batun dayawonda ya nadan pusti an man-
gita'dog i Aserah hinadan nabillid ya hinadan pu"un di mun'ahagabong an
kayiw.
11 Ot dadiyey eda punggobhan hi insenso an umat hinadan uggan aton
handidan tatagun nunhitu ni' i dadiyen boble an impa'aan Apu Dios. Ta
gapu i dadiyen adi maphod an ina'inatda ya impabungotdah Apu Dios.
12 Te eda nundayaw hinadan bulul an ta'on on intugun Apu Dios an adida
mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
13 Mu ta'on on athidi ya agge indinong damdaman Apu Dios an nannag
hinadan baalnan propeta ta ibagadah nadan i Israel ya i Judah an
idinongdan mangat hinadan adi maphod ta hanadaot an tugun Apu Dios
an imbagana i handidan a'ammodda di unudonda.
14 Mu ningamut an adi unudon nadan i Israel an ma'ngohhedan umatda
i handidan a'ammodda an aggeda nundinol i Apu Dios.
15 Ta inwalongda nadan tugun Apu Dios an imbagana i handidan
a'ammodda hi atonda. Ot ngohayonda bo nadan pinadanan Apu Dios
hi adida aton. Ta eda nundayaw hi bulul an ma"id ha hilbina ta ta'on
moh on dida ya ma"id ha hilbida. Te inyunnuddah nan pangat nadan
tatagun numbobleh nunlini"odanda an ta'on on inalin Apu Dios hi adida
aton dadiye.
16 Ta nadan i Israel ya inwalongdan namin nadan tugun Apu Dios ot
mangapyadah duwan gumo' an baka ya nan pusti an mangita'dog i Aserah
ta dayawonda. Ot dayawonda bo nadan bittuwon ya hi Baal.
17 Ot i'nongday imbabaledan linala'i ya binabai hi maghob an mi'nong.
Ta mumbuyunda ya nun'ayakda. Ta inyal'allan nadan i Israel an nangat
hinadan adi maphod an umipabungot i Apu Dios.
18 Ta nunhiglay bungotna i didan i Israel ot iyabulutnan mama"iddahdi
ta ammuna nadan tinanud Judah an nabati i dida an tinanud Israel.
19 Mu ta'on damdamah on nadan i Judah ya aggeda inun'unud nadan
tugun Apu Dios ta inyunnudda boh nadan i Israel.
20 Ta hiya nan din'ug Apu Dios didan namin an tinanud Israel. Te
impa'abakna didah nadan binuhulda ta ingganaot ma"id ha nabati i dida
i diyen boble.
21 Handih din inhiwwen Apu Dios nadan himpulun tinanud Israel hinan
pun'ap'apuwan di holag David ya pinilidah Jeroboam an imbabalen Nebat

hi patulda. Mu hi Jeroboam ya impangpanguluna nadan i Israel an nangiwalong an mangun'unud i Apu Dios ot ipanguluna bo didan mangat hinan nunhigla an pumbahulan.
22 Ot inaynayun nadan i Israel an nangat i dadiyen pumbahulan an intudtudun Jeroboam.
23 Ta ingganaot pa'aanon Apu Dios didah nan numboblayanda te hidiye tuwaliy pinadananah nadan baalnan propeta. Ta athidiy na'at hinadan i Israel an numbalindah balud hi ad Assyria ta ingganah ad uwani.

Hay E Numbobleh Ad Samaria

24 Nan patul hi ad Assyria ya nun'iyenah ad Samaria ya hinadan udum an boble hi ad Israel nadan i Babilon ya i Kutah ya i Abba ya i Hamat ya i Separbaim ta diday e nunhituhdi. Ta dida moy nihukkat hinadan i Israel an numboblehdi.
25 Mu datuwen nalpuh udum hi boble ya aggeda dinayaw hi Apu Dios hidin hopapnah immayandahdi. Ta hiya nan hinnag Apu Dios nadan layon ot pumpateday udum i dida.

26 Ot ipa'inniladah nan patul hi ad Assyria an alyonday, Nadan tatagun inyem hi ad Samaria ya aggeda innilay atondan mundayaw hinan Dios i diyen boble. Ta hiya nan impiyenay layon ta numpateday udum hinadan tatagu te aggeda nimpe innilay nipto' hi atondan mundayaw i hiya.

27 Ot alyon nan patul hi ad Assyria di, Tigonyu ha ohah nadan padin imbalud ta'u ta pumbangngadonyuh ad Samaria. Ta itudduwana nadan tatagu hi atondan mangun'unud hinan Dios i diyen boble.
28 Ot pumbangngadonda moh ad Israel di ohah nadan padin nadan i Israel. Ta immeh diyen padi ot munhituh ad Betel ot itudduwana nadan tataguh atondan mundayaw i Apu Dios.

29 Mu way oha i dadiyen tatagun nat'onat'on di nalpuwanda ya innaynayundan dinayaw nadan dios an dayawonda tuwali. Te an namin nadan boblen eda nunhituwan on wadadahdi nadan pundayawanda hinadan dios di udum an tatagu an iniphod tuwalin nadan i Israel. Ta nun'iyedahdi nadan iniphoddan dios an dayawonda.
30 Ta nada'en i Babilon ya iniphoddahdi nan dayawondan hi Sukkot-Benot. Ya nada'en i Kutah ya iniphodda bohdi nan dayawondan hi Nergal. Ya nada'en i Hamat ya iniphodda damdama nan dayawondan hi Asima.
31 Ya nada'en nalpuh ad Abba ya iniphodda nadan dayawondan da Nibhas i Tartak. Ya nada'en i Separbaim ya dida nan munggohob hi imbabaleda ta i'nongdah nadan dayawonda an hi Adrammelek ya hi Anammelek.
32 Manu te dayawondah Apu Dios mu wadada damdamay pinilidah nadan ibbada ta numbalindah padi ta diday mangi'nong hinadan ipi'nongdah nadan pundayawanda i dadiyen diosda.
33 Ya athidi nimpe an manu te dayawondah Apu Dios mu innaynayunda bon munhilbih nadan dios an dayawonda tuwalih nadan boblen nalpuwanda.
34 Ta ingganah ad uwani ya nanongna nan pangiye"eda an nadan impa'inghada tuwaliy innaynayundan aton. Ta ma"id i dida ha nangiyohhah pundayawna i Apu Dios. Ta aggeda bo inunud nadan tugun ya tudtudu an indat Apu Dios hinadan tinanud Jacob an nginadanana hi Israel.

35 Hidin ni'happitan hi Apu Dios hinadan tinanud Israel ya alyonan diday,
Adi ayu mundayaw hinan dios an dayawon di udum an tatagu. Ya adi ayu
mundu''un i dida ya adi ayu munhilbin dida ya adiyu i'nongan dida.
36 Te ha"on an Dios an nangikak i da'yu hi ad Egypt an gapuh nan ongal
an abalina' ya mahapul an ha"on ya abuh di dayawonyu ya pundu''unanyu
ya pangiyaliyanyuh nadan i'nongyu.
37 Ot tigonyu ta nadan tugun'u ya tudtudu' an impitudo"u di inaynayun-
yun unudon. Ta adi ayu mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
38 Ot adiyu linglingon nadan imbaga' an ato' i da'yu ya adi ayu nimpe
mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
39 Ta ha"on an Dios di un'unudonyu ya dayawonyu ya abuh. Te ha"on ya
abalina' an mangihwang i da'yuh nadan binuhulyu.
40 Mu adida damdama donglon an onnot on nan pangiye"eda tuwaliy
innaynayundan aton.
41 Manu te dayawondah Apu Dios mu hiyah diyen hay punhilbiyanda ya
nadan bululda. Ta nadan tinanudda ya athidi bo damdamay pangatda an
inyunnudda i handidan a'ammodda ta ingganah ad uwani.

18

Hay Numpatulan Hesekiah Hi Ad Judah
(2 Chronicles 29:1-2; 31:1)

1 Hi Hesekiah an imbabalen Ahas ya numbalin hi patul hi ad Judah hidin
mi'atluh tawon hi numpatulan Hosea an imbabalen Elah hi ad Israel.
2 Ya hay tawonah din numbalinanah patul ya baintit lima (25) ot
mun'ap'apuh ad Judah hi baintit hiyam (29) di tawon an hay nunhituwana
ya hi ad Jerusalem. Ya hay ngadan inana ya hi Abijah an imbabalen
Sekariah.
3 Hi Hesekiah ya hanadan umipa'amlong i Apu Dios di inatna an umat
hi nangat din hi apuna an hi David.
4 Te impa'aana nadan pundayawandah nadan dios di udum an tatagu
ot ipapa"ihna nadan inha"addan batun dayawonda ya nadan pusti an
mangita'dog i Aserah. Ot ipaguduna bo nan inapyan Moses an gombang
an ulog an nginadananda hi Nehustan te inggana i diyen timpu ya
numbalinon nadan i Israel hi dios ta eda munggohob hi insenso i diye.
5 Ta hi Apu Dios an dayawondan tinanud Israel di nundinolan Hesekiah.
Ta hiya han maphod di nangatna an adi umat i handidan namangulun
numpatul ya nadan nihnod i hiyan numpatul.
6 Te hiya ya innaynayunan nangun'unud ya nundinol i Apu Dios ya
atbohdin inunudna nadan tugun an indat Apu Dios i Moses.
7 Ya nanongnan wadah Apu Dios an bimmoddang i hiya ta maphod
di numbalinan nadan inatna. Ya nginhena nan patul hi ad Assyria ot
idinongnan mumbayad hi buwis i hiya.
8 Ya ginubatda nadan i Pilistia ot abakonda dida ot sakuponda nadan
bobleda ta ingganah nan pogpog hi ad Gaza. Ya ta'on on nadan kikkitang
an boble ya nadan binattuy aladnan boble on ginubatda.
9 Ya hidin mi'apat di tawon hi numpatulan Hesekiah ya i diyey mi'apituh
tawon hi numpatulan Hosea hi ad Israel. Ya inhipun nan patul hi ad
Assyria an hi Salmaneser an e mangubat hi ad Israel ot li''ubondah ad
Samaria.
10 Ta hidin mi'atluh tawon ya hinggop nadan i Assyria hi ad Samaria
ot sakuponda. Ta sinakupda hi ad Samaria hidin mi'anom di tawon hi

numpatulan Hesekiah hi ad Judah an hidiyey mi'ahiyam di tawon hi
numpatulan Hosea hi ad Israel.
11 Ta nan patul hi ad Assyria ya inyena nadan i Israel hi ad Assyria. Ot
ena punhituwon didah ad Halah ya hi ad Gosan an wah nan pingngit nan
wangwang an nungngadan hi Habor ot iyenay udum hinadan bobleh ad
Media.
12 Manu'eh athidiy na'at ya gapuh agge nangunudan nadan i Israel i Apu
Dios te imbahhoda nadan tugun Apu Dios an indatna i din baalnan hi
Moses.

Hay Nangubatan Nadan I Assyria Hi Ad Judah

13 Hidin mi'ahimpulut opat (14) di tawon hi numpatulan Hesekiah ya
ginubat nan patul hi ad Assyria an hi Sennakerib hi ad Judah ot abakondan
namin nadan boblehdi an binattuy aladna.
14 Ya hidin wahdih ad Lakis nan patul hi ad Assyria ya hinnag Hesekiah
di e mi'hapit i hiya. Ta immeda ot alyonday, Apu patul, intuda' da'mih
nan patulmi ta ibagami anun abulutonan numbahul i he"a. Mu daan mo
bahan anu ta idinongmun mangubat i da'mi ta ta'omman ya idatna anu
nadan ibagam.
Ot alyonay, O ta'omman mu mahapul an ipiyalinay himpuluy libu ta
duway gahut ta lima ta han mahuluk hi godway (10,205.8) kilun silber ya
hinlibu ta bainti ta han mahuluk hi godway (1,020) kilun balitu'.
15 Ot ipiyen Hesekiah nadan silber an wah nan Templo ya nadan wah
nan palasyu ta idatdah nan patul hi ad Assyria.
16 Ya ta'on on nadan balitu' an niyoddah hinadan konob ya hinadan
hamban nadan panton nan Templo ya nun'ipa'aana ot iddumdah nan
midat hinan patul hi ad Assyria.
17 Mu indani bo ya hinnag nan patul hi ad Assyria nan nabaktun opisyal
nan tindaluna ya nadan duwa bon opisyal di tindaluna an didah nadan
dakkodakkol an tindaluna an immohnong hi ad Lakis ta eda mi'hapit
hinan patul hi ad Jerusalem an hi Hesekiah. Ta immedah ad Jerusalem
ot umohnongdah nan way potto' nan numbaktun lobong hidih nan way
kalata an mangipluy hinan way punlaba'an.
18 Ot ipa'ayagda nan patul mu hay imme an e ni'hapit ya hi Eliakim an
imbabalen Hilkiah an mumpapto' hinan palasyu ya hi Sebna an sekretalin
nan patul ya hi Joah an imbabalen Asap an hiya nan mi'hapit hinan patul
ya mangipa'innilah nadan tataguh nan pohdon nan patul an ma'at.

Hay Imbagan Sennakerib Hinadan I Jerusalem

19 Alyon nan ohan opisyal di tindaluh ad Assyria i dida di, Ibagayu i
Hesekiah an alyon nan patulmi hi ad Assyria di, Undan nganne anuy
pundinolam hi bumoddang i da'yu?
20 Te undan hay innilam anu ya abalinanyun mangubat i da'mi? Ta
alyom hi innilayuy atonyun mangubat i da'mi mu umman anu manuy
hapitom. Te undan nganne anu nimpey pundinolam hi bumoddang i da'yu
ta ngohayom nan patulmi.
21 Nomnomnomonyu an mundinol ayu'e anuh nan patul hi ad Egypt ya
immannung an mahmo' ayu te paddungnay inhu"udyu ha katlubung an
hi kittang ya naphal ta mitbong hi ta'leyu. Te athinay aton nan patulda hi
kumpulnan mangidinol i hiya.
22 Bokon'e ya alina hi mundinol ayuh nan Dios an dayawonyu. Mu undan
bokon bo hi Hesekiah di numpama"ih nadan pundayawanyu ya nadan
pangidawatanyu hi i'nongyu. Ot ahina alyon i da'yun i Judah di, Mahapul

an hidih nan awadan nan punggobhan hi mi'nong hi ad Jerusalem ya abuh
di eyu pundayawan.
23 Ot alyon bon diyen opisyal di, Aga ta munhahapit ta'u ta ta'omman
ya indattan da'yu hi duway libuh (2,000) kabayu hi'on waha amungonyu
hi duway libun (2,000) titindaluyun nanginnilan muntakkeh kabayu ta
munggugubat ta'u.
24 Mu ta'on mahna hi'on da'yu boddangan hinadan i Egypt ta idattan
da'yuh kalesa ya titindalu an nungkakabayu ya ay adi ayu poo damdama
pa'a"abak hinan ta'on on na'adda"ul an opisyal di tindalumi an i Assyria.
25 Ya undan namaaggot umali amin mangubat i da'yu hi'on bokon hi
Apu Dios di nannag i da'mi. Umman hiyay nangibaga hi umali ami ta
dadagonmih tuwen bobleyu.
26 Ya alyon nadan hinnag Hesekiah an hi Eliakim an imbabalen Hilkiah
ya hi Sebna ya hi Joah i diyen opisyal di, Ihapitmu bahan hi hapit di i
Aram ot ma'awatanmi. Ta adim ihapit hinan hapitmi an Hebrew* ta wan
adi ma'awatan nadan ibbamin wahnan binattun alad.
27 Mu alyon diyen opisyal di, Nan patulmi ya pohdonan an namin ayu
ya donglonyuh tuwe an bokon nan patulyu ya abuh di pangibagana. Te
adi ayu'e anu sumukun hiya ya li"ubonmih tuwen bobleyu. Ta lo'tat ya adi
ayu pa"itpol hi inagangyu ya inuwohyu ta anonyu ya inumonyuy lugityu.
28 Ot itkuknaot an inhapitnah Hebrew an alyonay, Donglonyuh tuwen
imbagan nan ongal di abalinana an patulmih ad Assyria
29 an alyonay, Hanat adi ayu mihapitan hinan layah an ibagabagan
Hesekiah te ma''id aya ha abalinanan mangihwang i da'yu.
30 Ya adi ayu bo mihapitan hinan alyonay, Mundinol ta'u i Apu Dios ta
hiyay mangihwang i dita'u. Ot adi mabalin an abakon dita'uh nadan i
Assyria ta sakupondah tuwen boble ta'u.
31 Ot hanat bokon nimpe hi Hesekiah di dongdonglonyu ta unudonyuot
nan ibagan nan patulmi. Ta sumuku ayun hiya ta iyabulutnan munnanong
ayu ni' ituwen numboblayanyu. Ta nanongnan da'yuy mangan hinadan
bungan di intanomyu. Ya minaynayun bo an humagub ayu hinadan
obobyu
32 ta inggana anuh on umalin mangawit i da'yu. Ta iye da'yu i han
boble an umat damdamah tun bobleyu an dakol di makan ya ma'inum
ya bungbunga"an an umat hi greyp an ma'apyah ma'inum ya olibo an
ma'apyah lana ya danum di iyukan. Ot hanat hay iphodanyuy piliyonyu
ta bokon hay atayanyu.
Ta adi ayu anu nimpe mihapitan hinan ibagabagan Hesekiah an alyonay
hi Apu Dios anuy mangihwang i da'yu.
33 Te hay immannung ya ma"id ha ohah boble hinadan ginubatmi hi
inihwang nadan diosda ta agge dinadag nan patulmi.
34 An umat hi nangubatanmi hi ad Hamat ya hi ad Arpad ya hi ad
Separbaim ya hi ad Hena ya hi ad Ibbah. Ya ta'on on hi ad Samaria ya
daan ta inihwang nadan diosda dida hidin nangubatanmi i dida?
35 Ta ma"id ha ta'on hi oha hinadan dios i dadiyen boble hi nangihwang
hi boblenah din nangubatanmi nimpe i dida. Ot undan hi Apu Dios e ihya
ya abalinana an mangihwang hitun ad Jerusalem hinan aton nan patulmi.
36 Mu ta'on on athidiy nangnangallin diyen opisyal di i Assyria ya
namaaggot dindinnongan nadan tatagu an aggeda himhimmapit te hidiyey
imbagan nan patul an hi Hesekiah hi atonda.

---

* **18:26 18:26** Nan Hebrew ya hidiyey pangalin nan bokon Judyu hinadan tinanud Israel.

37 Ta dadiyen hinnag Hesekiah an hi Eliakim an mumpapto' hinan
palasyu ya hi Sebna an sekretalin nan patul ya hi Joah an mi'hapit
hinan patul ya mangipa'innilah nadan tataguh nan pohdon nan patul
an ma'at ya nunhiglay umukayunganda ta nunhethetday lubungda ot
mumbangngaddah awadan Hesekiah. Ot ibagadan hiya nan imbagabagan
diyen opisyal di tindalun nadan i Assyria.

19

Hay Nihwangan Nadan I Jerusalem
(Isaiah 37:1-7)

1 Hidin dingngol Hesekiah nan imbagadan hiya ya nunnaud di
umukayungana ta nunhethetnay lubungna. Ot munlubung hi langgut ot
umeh nan Templo.
2 Ot honagonah Eliakim an mumpapto' hinan palasyu ya nan sekretalina
an hi Sebna ya nadan ap'apun di padi an numpunlubungdah langgut ta eda
mi'hapit hinan propeta an hi Isaiah an imbabalen Amos.
3 Ta immeda ot alyondan Isaiah di, Ad uwani ya algon di umukayungan
ya ibabainan ya adusaan. Te umat ta'u tayya i ha babain nadatngan di
pun'ayyamana mu ma"id attog ha bikahnan mangipabudduh hinan golang.
4 Mu alinaot bahan ya dingngol Apu Dios nan inali'alin nan opisyal di
tindalu an hinnag nan patul hi ad Assyria te nunhiglay namihulnah nan
wadawada an Dios ta dusaona. Ot daan mo bahan ta mundasal'a i Apu
Dios ta boddangan dita'un nabati.
5 Ta hidin imbagada i Isaiah nan inalin Hesekiah
6 ot alyonay, Eyu ibagah nan patul an alyon Apu Dios di, Adi'a
minomnoman hinan imbagan nadan baal nan patul hi ad Assyria an
namihulna i ha"on an Dios.
7 Nomnomnomom an a"ula' hidiyen patul hi ad Assyria ta waday
ipa'innilada i hiya an malpuh bobleda ta umanamut hi ad Assyria ya
impapate'.
8 Indani ya dingngol nan opisyal di tindaluh ad Assyria an tinaynan
nan patulda hi ad Lakis ot unudonda ya inakhupanda didah ad Libnah
an mi'gubatdah nadan tataguhdi.
9 Ya i diye ya waday nangibaga hinan patul hi ad Assyria an impangulun
nan i Kus an patul hi ad Egypt an hi Tirakah nadan tindaluna ta gubatonda
dida. Mu agge ni' nakak ya intuda'nay mangiyeh nan tudo'nah nan patul
an hi Hesekiah.
10 An hay intudo'nahdi ya alyonay, Adi'a mundinol hinan layah an ibagan
nan Dios an dayawom an ta'on on alyonay, Adi mabalin hi sakupon nan
patul hi ad Assyria tun ad Jerusalem.
11 Nomnomnomom nadan dingngodingngolmu an nanganangatmi an
napalpalog an numpatul hi ad Assyria hinadan boble an ginubatmi an
nunhiglay nanadagmi an ma"id ha binatimi. Ot undan da'yu'e ihya ya
mihwang ayu?
12 Ot tee bahan an dinadag di a'ammodmih ad Gosan ya hi ad Haran ya
hi ad Resep ot pumpateda nadan tataguh ad Eden an wah ad Tel Assar ya
daan ta imbaliw nadan dios dadiyen bobleda.
13 Ya undan lininglingmu nan na'at hinadan patuldah ad Hamat ya hi
ad Arpad ya hi ad Separbaim ya hi ad Hena ya ta'on on nan patuldah ad
Ibbah?* An daan ta matagudah ad uwani?

* **19:13 19:13** Hay awadan datuwen boble ya hi ad Mesopotamia an Iraq di ngadanah ad uwani.

Hay Dasal Hesekiah

14 Ta inalan Hesekiah hidiyen tudo' ot bahaona. Ot iyenah nan Templo
ot bitbitonahdi hinan pundayawanda i Apu Dios.
15 Ot mundasal an alyonay, He"a Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel
an Ap'apu an wah nan uhhun nan numbattanan tudan kerubim ya he"ay
niyukodan di an namin an pun'ap'apuwan hitun luta. Te he"a tuwaliy
nunlumuh tun luta ya ad lagud.
16 Hanat tigom bahan tun ma'ma'at i da'mi ta nomnomnomom nan
hinapihapit Sennakerib an pungngohena i he"a an wadawada an Dios.
17 Manu te immannung peman an dakol di boble an dinadag nadan
napalpalog an patuldah ad Assyria.
18 Ot pumpu'ulanday dios dadiyen boble te onda tuwali kayiw ya batu
ya abuh an inyamman di tagu.
19 Mu he"a Apu Dios di pumpaboddanganmi ta ihwang da'mi bahan i
dadiyen i Assyria. Ta wan innilaon di atagutaguh abobbobleh tun luta an
he"a ya ammuna nan Dios an madayaw.

Hay Impa'innilan Isaiah An Pangihwangan Apu Dios Hinadan I Judah (Isaiah 37:21-38)

20 Ot honagon nan imbabalen Amos an hi Isaiah di e mangibaga
i Hesekiah hinan impa'innilan Apu Dios an alyonay, Hi Apu Dios an
dayawon ta'u an tinanud Israel ya alyonay dingngolna nan dasalmu an
gapuh nan inat nan patul hi ad Assyria an hi Sennakerib.
21 Ta hiya nan alyonay,
Da'yun tatagu hi ad Jerusalem ya ahiyu pihulon ya ngihngihilan hi
Sennakerib.
Ya munwigwigiwig ayuh paniganyuh bumtikana.
22 Te ma"id ha udum hi pinihupihulna hi'on bokon ha"on an nahamad an
Dios an dayawonyun tinanud Israel.
23 Te hinnagna dadiyen opisyalna ta nunhiglay nangnangallidan ha"on an
Dios.
Ot ilattuwagda an alyonday,
Undan aggeyu innila an ta'on on nadan billid on nuntikid nadan dakol
an kalesami ta ta'on on nadan na'taggen billid an nungngadan hi
Lebanon on tinikidmi.
Ya nunlongohmi nadan dudduken kayiw an sedar ya nadan mun'aphod an
saypres hidi.
Ya ta'on on nan gawwan nan ni'iddawwin muyung on dinatnganmi.
24 Ya dakol di kinana"utanmih bubun hinadan boblen inaba'abakmi ta
dadiyey imminu'inumanmi.
Ya gapu boh dinakol di tindalumi ya nun'atdu' nadan wa"el hi ad Egypt an
gapuh gatinmi.
25 Mu hay nambal Apu Dios i diyen lattuwag Sennakerib ya alyonay,
Undan aggem innila an ha"on an Dios ya ninomnom'u tuwalih din nadne
danaen na'na'at.
Mu ad uwani ot ahi' iyabulut an ma'at.
Ta hiya nan numpa"ihyu nadan boble ta nun'itapu"ul nadan nagudun
binattun aladda.
26 Te ma"id ha abalinanda ta nalakah nangabakanyu i dida.
Te umatda attog hinan babbalu an holo' onu nadan holo' an himmangoh
hinan atop ta pinumtang'e on naklingda.
27 Mu undan aggem innila Sennakerib an ha"on an Dios ya innila' an namin
nadan ato'atom ya pangapangayam.

Ya innila' bon nunhiglay bungotmu i ha''on.
28 Ta gapu i diyen bungotmu i ha''on ya nan punlattuwagam ya paddungnay
tabikawa' di olongmu ya binungut'uy to'om ta ay'a kabayu.
Ta paddungnay guyudon da'a ta iyanamut da'ah bobleyu.
29 Ot he"a Hesekiah ya hituwey pangimatunam an ipapto"u tun bobleyu.
Te ad uwanin tawon ya hay itanudyu ya nadan ibungan nadan namaaggot
humangoh hinan luta.
Ya athidi boy itanudyuh nan mihnod an tawon.
Mu nan mi'atluh tawon ya muntanom ayu mo ta nan apitonyu an bungan
di itanomyuy itanudyu.
30 Ot nadan mabati i da'yu an i Judah ya munnanongdah tun bobleyu ta
munholagda.
31 Te ha"on an ongal di abalinana an Dios ya ipa'annung'uh tuwe.
Ot adi mibahhon wadaday mabati i da'yuh tun ad Jerusalem.
32 Ta hiyah tuwey imbagan Apu Dios hi ma'at hinan patul hi ad Assyria an
alyonay, Adi mabalin an hogponda tun ad Jerusalem ya adi bo mabalin an
oladonday panada ta umalihtu. Ya adi mabalin hi mihaggondahtu nadan
nunhahapiyo. Ya adi bo mabalin an waha muntabab hitun nunlini"odan
tun binattun aladyu ta pumpattukandan bumahhel an mangubat i da'yuh
tun ad Jerusalem.
33 Ot nan inwan diyen patul an immali ya hidi boy awona hi pumbangn-
gadanah bobleda. Ta adi nimpe mabalin an hunggop ituwen boble. Ha"on
an Dios di mangalin tuwe.
34 Te ibaliw'uh tuwen boble ta adayawa' ya ta mipa'annung din imbaga'
hidin baal'u an hi David.
35 Ya i diyen nahdom ya imme han anghel Apu Dios hinan nungkam-
puwan nadan i Assyria ot patayonay hinggahut ta nawalut limay libu
(185,000) an tindalu. Ta hidin nabiggat ya inoy an awagillang di titindalun
nun'a'atehdih nan nungkampuwanda.
36 Ot makak mo da Sennakerib an didah nadan nabati an tindaluna ot
ibangngaddah bobleda hi ad Ninibeh.
37 Ya i han ohan algo ya immeh Sennakerib hinan templon nan diosna
an hi Nisrok. Ya hidin mundaydayaw hidi ya niyunudda nan duwan
imbabalena an da Adrammelek i Sareser ot patayondah nan ispada ot
bumtikdah ad Ararat. Ot mihukkat nan imbabalena an hi Esarhaddon
an numpatul.

20

Hay Nundogohan Nan Patul An Hi Hesekiah
(Isaiah 38:1-8,21-22; 2 Chronicles 32:24-26)

1 Indani ya nundogoh hi Hesekiah ta ay mate. Ot ume nan propeta an
hi Isaiah an imbabalen Amos ot alyonay, Alyon Apu Dios di ipanuhmu
anun namin tun nunhituwam ta midadaan te ma"id ha namnamaom hi
em pumhodan.
2 Ya pamaaggot munligguh Hesekiah hinan way dingding ot mundasal
3 an alyonay, He"a Apu Dios ya innilam hi'on nganney nunhilbiya'. Ot
inat'u attog di abalina' an nangun'unud hinadan pohdom.
Ta ona inat hidi ya nunnaud an adi mitpol di kogana.
4 Yaden limmah'un moh Isaiah. Mu hidin wah nan gawwan nan
lita"angan nan palasyu ya inalin Apu Dios i hiyay,

19:34 19:34 Isaiah 31:5

5 Mumbangngad'ah awadan Hesekiah an mangipangpanguluh nadan
tatagu' ya inalim di, Hi Apu Dios an dinayaw din hi apum an hi David
ya dingngolnay dasalmu ya tinigonay limmuwaam. Ot nomnomnomom
an ipaphod da'a i naen dogohmu. Ot mala"uh di tuluy algo ya mabalin
mohpe an e'a mundayaw i hiya hinan Templo.
6 Ya udmana anuy pi'taguwam hi himpulut limay (15) tawon. Ya ihwang
da'a ya ibaliwna tun boble ta'u ta adi gubaton nan patul hi ad Assyria ta
adayawana ya ta mipa'annung din imbaganah din baalna an hi David.
7 Ot ibagan Isaiah hinadan baal nan patul an hi Hesekiah ta bo'bo'onda
dohah nan fig ya inda'opdah nan poghana ta wan mapoyanan.
8 Ot mahmahan Hesekiah an alyonay, Nganne ha panginnilaa' an
pumhoda' ta mala''uh ha tuluy algo ya mabalin an eya' mundayaw hinan
Templo.
9 Ya inalin Isaiah di, Hay panginnilaam an pa'annungon Apu Dios nan
imbagana ya nan a"o. Ot mumpili'a hi pohdom an aton nan a"o hi'on
tumikid hinan agdan onu ihunodnah himpuluy (10) gattin.
10 Ya alyon Hesekiah di, Pohdo' di udot an ihunodna te nalaklakan
tumikid hinan agdan.
11 Ot mundasal hi Isaiah ya impahunod Apu Dios nan a"o hi himpuluy
(10) pala'ad nan agdan an iniphod din patul an hi Ahas.
12 Hidin dingngol nan patul hi ad Babilon an hi Merodak-Baladan an
imbabalen Baladan an nundogoh hi Hesekiah ot pumhod ya impiyenay
tudo'na ya regalona i hiya.
13 Ot apngaon Hesekiah dadiyen hinnag nan patul hi ad Babilon ot
ipatigonan namin i dida nadan nun'abalol an odona an umat hi silber ya
balitu' ya ta'on on nadan nabanglu an mangipaphod hi tamtam di makan
ya nan mapmaphod an lanan di olibo. Ot ena bo ipatigon dida nadan
almasdan e mi'gubat. Ta ma"id ha aggena e impatigon didah nadan wahdih
nan palasyuna ya an namin nadan kinadangyan nan pun'ap'apuwana.
14 Indani ot ume nan propeta an hi Isaiah hi awadan Hesekiah ot alyonay,
Danay nalpuwan dadiyen tatagu ya nganney imbagada i he"a?
Ya alyon Hesekiah di, Nalpudah di dayyah ad Babilon.
15 Ot alyon nan propeta di, Nganney tinigodah nan palasyu?
Ya alyon nan patul di, Tinigodan naminamin te ma"id ha agge' impatigon
dida.
16 Ot alyon Isaiah i Hesekiah di, Donglom hituwen imbagan Apu Dios
17 an alyonay, Nomnomnomom an udum hi algo ya an namin nadan
inamu'amung handidan a'ammodmu an wadah nan palasyu ya ta'on on
hanadan inamungmu ya iye''edah ad Babilon ta ma"id ha mabati. Hiyah
tuwey inalin Apu Dios.
18 Ya miyeday udum hinadan tinanudmuh ad Babilon ta mumbalindah
yunok* ta munhilbidah nan palasyun nan patul hidi.
19 Ya hay nambal Hesekiah ya alyonay, Maphod hinaen impa'innilam i
ha"on an nalpun Apu Dios.
Te hay wah nomnom Hesekiah ya malinggop di pun'ap'apuwana i diyen
amataguna.
20 Nada'en udum an na'na'at hi numpatulan Hesekiah ya nadan
ina'inatna an umat hi nangiyammaanah nan puhung ot uhukonay dallom
nan luta ta awon di liting an umeh ad Jerusalem ya nitudo'dah nan nitud'an
di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi ad Judah.

---

* **20:18 20:18** Nan yunok ya hidiye nan eunuch hi English an hay ibalinana ya nakapun ta munhilbih nan palasyu.

21 Ya hidin nateh Hesekiah ot mihukkat an numpatul nan imbabalenan
hi Manasseh.

21

Hay Numpatulan Manasseh Hi Ad Judah

1 Hi Manasseh ya himpulut duway (12) tawonah din numpatulanah ad
Judah. Ot mun'ap'apu hi nabonglet limay (55) tawon an hay nunhituwana
ya hi ad Jerusalem. Ya hay ngadan inana ya hi Hepsibah.
2 Mu hanadan pumbahulan i Apu Dios di ina'inatna an inyunnudnah
nadan nunhiglan umipabungot i hiya an pangat handidan impa'aan Apu
Dios an nunhitu i diyen numboblayanda an tinanud Israel.
3 Ta impaphodna bo nadan impapa"ih amanan hi Hesekiah an pun-
dayawanda hinadan dios di udum an tatagu. Ot ipiyammana bo nadan
pun'onngan i Baal ot ipata'dogna han pusti an mangita'dog i Aserah ta
inyunnudnah nadan ina'inat din patul hi ad Israel an hi Ahab. Ya ta'on on
nadan bittuwon hi ad lagud on nundu"unana ya dinayawna.
4 Ya ta'on on hidih nan way Templon Apu Dios on wadaday impiyamman
Manasseh hi nat'on an pun'onngan an ta'on on inalin Apu Dios di hiya ya
abuh di dayawondah ad Jerusalem.
5 Ot mumpa'apya boh nan duwan lita"angan nan Templon Apu Dios hi
dakol an pun'onnganda hinadan dakkodakkol an bittuwon hi ad lagud.
6 Ya ta'on mo ahan on nan imbabalenan lala'i ya ini'nongna hi maghob
an mi'nong i Molek an dios di udum an tatagu. Ya ma"id ha aggena inat
hinadan adi pohdon Apu Dios ta e numpabuyun ya numpabaki ya dakol
nan udum an inatna. Ta hiya nan nunhiglay bungot Apu Dios i hiya an
gapu i dadiyen adi maphod an ina'inatna.
7 Ot alana bo nan iniphodnan pusti an mangita'dog i Aserah ot ena
iha"ad hinan Templo. Yaden hay inalin Apu Dios i din hi David ya
nan imbabalenan hi Solomon ya alyonay, Hi an namin tudan bobleyun
tinanud Israel ya hitun ad Jerusalem di pinili' hi iphodan nan Templo ta
pundayawanyun ha"on hi inggana.
8 Ya hi'on inaynayunyu an unudon nadan tugun'u an indat'u i din
hi Moses ya adi' iyabulut an pa'aanon da'yu ituwen boble an indat'u i
handidan a'ammodyu.
9 Mu hay inunud nadan tatagu ya bokon hi Apu Dios te hi Manasseh
an nangipangulu i dida hinadan pumbahulan. Ta inyal'aladan nangat
hinadan adi maphod mu hay nangat handidan dinadag Apu Dios an
nunhitu ni' i diyen numboblayandan tinanud Israel.
10 Ta hiya nan imbagan Apu Dios hinadan baalnan propeta an alyonay,
11 Nunhiglay numbahulan nan patul hi ad Judah an hi Manasseh te
nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios nadan ina'inatna an inyal'alanay
numbahulana mu hanadan tinanud Amor an namangulun nunhituhdi. Ot
ipanguluna nadan ibbanan i Judah ta nundayawdah nadan bulul.
12 Ta hiya nan alyo' an Dios di dadago' hi ad Jerusalem ya an namin
nadan bobleh ad Judah ta manongngo'day tatagun mangngol hi a'atana.
13 Te dadago' hi ad Jerusalem an umat hi nangat'uh ad Samaria ya umat
boh nan inat'uh nadan holag Ahab. Ta ma"ido' nadan tataguh ad Jerusalem
ta ay mapu'nahan ha duyu ot miha"ub.
14 Ya ta'on on nadan oh'ohhan mabatih nadan tatagu' ya inganuy'u dida
ta alan nadan binuhulda dida ya ni'yalada nadan gina'uda.

15 Te nihipun hi nakakan handidan a'ammoddah ad Egypt ta ingganah
ad uwani ya impabohbohola' i dida an gapu nimpeh nadan adi maphod
an ato'atonda.
16 Ya dakkodakkol di impapaten Manasseh an ma"id attog ha bahulda.
Ya namamay numbahulana i Apu Dios hi nangipangpanguluwanah nadan
ibbanan i Judah an nangat hi pumbahulan.
17 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Manasseh ya an namin
nadan inatna ya ta'on on hanadan numbahbahulana ya nitudo'dah nan
nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi ad
Judah.
18 Ya hidin nateh Manasseh ot ilubu'dah nan garden Ussa hinan way
palasyu. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalenan hi Amon.

Hay Numpatulan Amon

19 Hi Amon ya baintit duway (22) tawonah din numbalinanah patul. Ot
mun'ap'apu hi ad Judah hi duway tawon ya abuh an hay nunhituwana
ya hi ad Jerusalem. Ya hay ngadan inana ya hi Mesullemet an imbabalen
Harus an i Jotbah.
20 Ya nadan adi maphod di ina'inatna an umat i din hi amana an hi
Manasseh.
21 Ta inyunnudnah nan a'at nimpen din hi amana ta hay dinayawna ya
nundu"unana ya hanadan bulul.
22 Ta din'ugnah Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodna te aggena
inun'unud nadan tuguna.
23 Ta lo'tat mo ahan ya hinahapit nadan ap'apu an munhilbi i hiya di
atondan mamaten hiya ot patayondah Amon hinan palasyuna.
24 Mu pinaten damdaman nadan i Judah dadiyen namaten hiya. Ot
pumbalinonda nan imbabalenan hi Josiah hi patul.
25 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Amon ya an namin
nadan inatna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan
napalpalog an numpatul hi ad Judah.
26 Ta hidin nate ot ilubu'dah nan lubu'an hidih nan garden Ussa. Ot
mihukkat nimpe nan imbabalena an hi Josiah an numpatul.

22

Hay Numpatulan Josiah Hi Ad Judah

1 Hi Josiah ya waluy tawonah din numbalinanah patul ot mun'ap'apuh ad
Judah hi tulumpulut ohay (31) tawon an hay nunhituwana ya ad Jerusalem.
Ya hay ngadan inana ya hi Jedidah an imbabalen Adayah an nunhitudah
ad Boskat hidih ad Judah.
2 Ya umipa'amlong i Apu Dios nadan ina'inatna an inyunnudnah nangat
din hi apuna an hi David te hanadan nipto' an pangat di ina'inatna.
3 Ta hidin mi'ahimpulut waluh (18) tawon hi numpatulana ya hinnagna
nan sekretalina an hi Sapan an imbabalen Asaliah an apapun Mesullam ta
umeh nan Templo. Ya hay imbagana i hiya ya alyonay,
4 Em ibagah nan nabaktun padi an hi Hilkiah ta bilangona ya indadaana
nadan pihhu an inamung nadan mungguwalyah nan panton nan Templo
5 ya indatnah nadan niyukodan nadan mipaphod hinan Templo. Ta
ipabo'ladah nadan
6 kalpentero ya nadan mumpahok hi batu ya muntuping. Ya inggattang-
dah kayiw ya nadan nahabatan an batu an mahapul hi ipaphodan nan
Templo.

7 Ya adi mahapul an itudo'da nadan midat an pihhu i dida te maphod di
atonda.
8 Ya hidin wahdi nan sekretalin nan patul an hi Sapan hinan Templo ya
alyon nan nabaktun padi an hi Hilkiah i hiyay, Hinama"u nan Nitudo' an
Tugun hinan Templo. Ot idatna i Sapan ot bahaona.
9 Ot umeh Sapan hi awadan nan patul ot alyonay, Inalan nadan
ap'apun munhilbin he"a nan pihhun na'amung hinan Templon Apu Dios
ot iyukodda hinadan mumpapto' hinadan matamuwan hinan Templo.
10 Ya wahtu han naludun an natud'an an indat Hilkiah. Ot ibahan Sapan
dohah nan nitudo' i diyen naludun hinan patul.
11 Ya hidin dingngol Josiah nadan nibaga hinan Nitudo' an Tugun ya
umukayungan ta hinethetnay lubungna.
12 Ot ipa'ayagna nan padi an hi Hilkiah ya hi Ahikam an imbabalen Sapan
ya hi Akbor an imbabalen Mikayah ya nan sekretali an hi Sapan ya nan
munhilbin hiya an hi Asayah.
13 Ot alyonan diday, Ume ayu ta eyu mahmahan i Apu Dios nan a'at tuwen
nahama' an Nitudo' an Tugun ya hi'on nganney ma'at i dita'un tatagun
nabatih tun ad Judah ya hi ad Israel. Te nunhigla tayyay bungot Apu Dios
i dita'u an gapuh agge nangun'unudan handidan a'ammod ta'u hinadan
tuguna an nitudo' ituwe.
14 Ot ume da Hilkiah ya hi Ahikam ya hi Akbor ya hi Sapan ya hi
Asayah ot eda mi'hapit hinan babain propeta an hi Huldah an ahawan
nan mumpapto' hinadan lubung hinan Templo an hi Sallum an imbabalen
Tikbah. Hi Tikbah ya imbabalen Harhas. Hay nunhituwan da Huldah ya
hinan balu an boblehdih ad Jerusalem.
15 Ot alyon Huldah i diday, Eyu ibagah nan nannag i da'yuh tuwen alyon
nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel
16 an alyonay, Nomnomnomonyu an dadago' hituwen boble ya nadan
tatagu an nunhituhtu. Ta mipa'annung an namin datuwen nibaga ituwen
Nitudo' an Tugun an binahan nan patul hitun ad Judah.
17 Te din'uga' an Dios i da'yu ot e ayu munggohob hi insenso hinadan
dios di udum an tatagu. Ta nunhiglay bungot'u i da'yu an gapuh nadan
inyammayu ot dadiyey dayawonyu. Ta hiya nan ipahda' di bungot'u i da'yu
an ma"id ha mabalin hi mangipagol i diyen ato' i da'yu.
18 Ya alyon bon Huldah di, Ibagayuh nan patul hi ad Judah an nannag
i da'yu an alyonyuy, Hiyah tuwey inalin Apu Dios hinan dingngolmu an
tuguna
19 an alyonay, Gapu ta minomnoman'ah din dingngolmu nadan nibagah
nan Nitudo' an Tugun an panadag'u ituwen boble ya da'yun tatagu ta
mama"id ayu ya numpada"ul'a ot punhethetmuy lubungmu ot kumga'a
an mumpahpahmo' ya dingngol da'an ha"on. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
20 Ot nomnomnomom an gapu i naen inatmu ya adi' ni' dadagon tun
bobleyu ta ingganah atayam ta wan malinggop hi ilubu'am. Ta adim tigon
di ato' an manadag ituwen boble ya da'yun nunhituhtu.
Ta numbangngadda ot ibagadah nan patul dadiyen imbagan nan
propeta.

23

Hay Inat Josiah Hinan Nahama' An Nitud'an Nadan Tugun

1 Ot ipa'ayag nan patul an hi Josiah an namin nadan ap'apun munhilbin
hiya hi ad Jerusalem ya hi an namin hi ad Judah.

2 Ot umedah nan Templo an in'uyugdan namin nadan tataguh ad
Jerusalem ya an namin hi ad Judah an nun'awotwot ya kakadangyan
ya ta'on on nadan padi ya nadan propeta. Ta na'amungda ot olto'olton
nan patul an nangibaha hinadan nibaga hinan Nitudo' an Tugun an
hinama'dah nan Templo.
3 Ot e tuma'dog hinan way tu"ud hinan Templo an umohnongan di patul
ot ibagana i Apu Dios an atonday abalinandan mangun'unud hinadan
nitudo' an tuguna. Ya ta'on on nadan tatagu ya athidi boy imbagada an
ihamaddan unudon dadiyen tugun.
4 Ot ibagan Josiah hinan nabaktun padi an hi Hilkiah ya hinadan
padin bumodboddang i hiya ya nadan guwalyah nan panton di Templo
ta ipalah'undan namin nadan inusaldah nundayawandan Baal ya hi
Aserah ya hinadan bittuwon. Ot eda pu'ulan dadiyeh nan way wa"el an
nungngadan hi Kidron an nibata"an hi ad Jerusalem. Ot alanda nan dapul
dadiye ot iyedah ad Betel.
5 Ot ipa'aana bo nadan padin pinilin nadan namangulun numpatul an
mangidawat hinadan maghob an insenso hinadan dios di udum an tatagu
an umat i Baal ya nan algo ya nan bulan ya nadan bittuwon hidih nadan
pundayawan hi ad Jerusalem ya hinadan udum an bobleh ad Judah.
6 Ot aanonda bo nan pustin mangita'dog i Aserah an wah nan Templon
Apu Dios ot iyedah nan way wa"el an nungngadan hi Kidron an nibata"an
hi ad Jerusalem ot gobhondahdi. Ot guduwonda nan ulingna ot ahida e
pun'ihabuwag hinan lubu'an di tatagu.
7 Ot ipapa"ihna bo nadan iha"adan nadan linala'in mumpabpabbayad
hi adolda an hidi boy pun'abolan nadan binabaih nadan usalonda hi
pundayawanda i Aserah hidih nan Templon Apu Dios.
8 Ot ipapa"ihnan namin nadan pundayawandah nadan dios di udum an
tatagu hi ad Geba ta ingganah ad Beerseba. An i dadiyey e nangidawatan
nadan padi hinadan maghob an insenso. Ya atbohdin impapa"ihna nadan
pundayawandah nadan dios di udum an tataguh nadan way geyt an
umat hinan hawwangon an geyt an nungngadan hi Joshua an hiya nan
gobelnador ni' hi ad Jerusalem. Hidiyen geyt ya wah nangappit hi iniggid
hi'onta hunggop hinan boble. Ot pumbangngadonah ad Jerusalem an
namin nadan padi an mabalin an middum an munhilbin Apu Dios an
nunhituh nadan udum an bobleh ad Judah.
9 Mu gapu ta nunhilbi ni' datuwen padi hinadan pundayawandah nadan
dios di udum an tatagu ya adi mabalin an dida boy munhilbih nan
punggobhan hi mi'nong i Apu Dios hi ad Jerusalem. Mu inyabulutnan
mi"andah nadan ibbadan padi an munhilbih nan Templo hinadan tinapay
an agge nadduman hi yist.
10 Ya impapa"ih bon Josiah nan ma'alih Topet an punggobhan hi mi'nong
an wahdih nan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom. Ta ma"id mo ha
mangiye hi imbabalenahdi ta ena gobhon ta mi'nong i Molek.
11 Ya impa'aana boh nan way hogpan hinan Templo nadan kabayu
an mungguyud hinadan kalesa an niyukod hinan dayawondan algo. Ya
datuwen kabayu ya wadadah nan nihaggon hidih nan niha"adan nan
munhilbih nan patul an hi Nathan-Melek. Ot pu'ulan da Josiah nadan
kalesan nidawat hinan algo.
12 Ot pumpa"ihna bo nadan punggobhan hi mi'nong an impa'iphod
handidan numpatul hi ad Judah hidih nan atop nan palasyu an nipotto'
hinan kuwartun din patul an hi Ahas. Ya ta'on on nadan punggobhan hi
mi'nong an impiphod din patul an hi Manasseh hinadan lita"angan nan

Templo ya impapa"ihna. Ot pungguduna dadiye ot eda itopal hidih nan wa"el an nungngadan hi Kidron.
13 Ya impapa"ihna bo nadan pundayawan hinadan nunhiglan umipabungot i Apu Dios an dios nadan i Sidon an hi Astoret ya hi Kemos an dios nadan i Moab ya hi Molek an dios nadan i Amon an dadiye nadan impa'iphod din patul an hi Solomon hi huddo' nan nabillid an nungngadan hi Olibet hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Jerusalem.
14 Ya numpa"ihna bo nadan inha"addan batun dayawonda ya nadan pustin mangita'dog i Aserah ot eda pun'iwakat hidiy tungal di nun'a'aten tatagu.
15 Ot pa"ihona bo nan pun'onngan hi ad Betel hidih nan pundayawanda an inyamman Jeroboam an imbabalen Nebat an nangipangpanguluh nadan i Israel ta inatda nadan pumbahulan i Apu Dios. Ot gobhonda ta numbalin hi dapul ot pu'ulanda bo nan pustihdi an mangita'dog i Aserah.
16 Ya hidin tinigon bon Josiah nadan lubu'an hinan nabillid hidih ad Betel ot ipaka"utna nadan tungal i dadiye ot eda gobhon hinan punggobhan hi mi'nong ta adi mo mabalin hi pundayawan te nalmo'. Ta nipa'annung nan imbagan Apu Dios hinan propetana.
17 Indani ya tinigona nan lubu'an din propeta an nangibagah nan ma'at i diyen punggobhan hi mi'nong. Ot mahmahana an alyonay, Nganney ud lubu'an i diye dee?
Ya alyon nadan i Betel di, Hidiye nan lubu' din propetan Apu Dios an nalpuh ad Judah an nangibaga ituwen inatmu teeh tun punggobhan hi mi'nong hitu.
18 Ya alyon nan patul an hi Josiah di, Ta'omman hi adiyu ihalon di tungalna. Ta aggeda mo e inala nan tungalna ya atbohdi nadan tungal nadan propetan i Samaria.
19 Ot ipapa"ih bon Josiah an namin nadan pundayawanda hinadan dios di udum an tatagu hi ad Samaria an impa'iphod handidan namangulun patul hi ad Israel ta hiya nan nunhiglay nangipaboholandan Apu Dios.
20 Ot ipapaten Josiah nadan padi i dadiyen pundayawan hidih nan pangidawatan hi mi'nong an iniphod nadan patul ot ahina gobhon hidiy tungal di tatagu. Ta on nalpah an inatna dadiye ot mibangngad mohpeh ad Jerusalem.
21 Ot alyon bon nan patul an hi Josiah hinadan tatagu di, Mahapul an ngilinon ta'u nan punnomnomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh ateh ad Egypt ta dayawon ta'u nan Dios an dayawon ta'u tuwali te hidiyey nibagah nan Nitudo' an Tugun Apu Dios.
22 Ta nihipun hi nun'ap'apuwan nadan mangipanuh hi tatagu ya ta'on on hidin numpatulan nadan napalpalog an patul hi ad Israel ya hi ad Judah ya ma"id ha nipadpaddungan diyen inatdan nungngilin.
23 Hay nungngilinanda hi ad Jerusalem i diyen punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya hidin mi'ahimpulut waluy (18) tawon hi numpatulan Josiah hi ad Judah.
24 Ya hay udum bo hi inat Josiah ya impa'aana hi ad Jerusalem ya hi an namin an bobleh ad Judah nadan nunhiglan umipabungot i Apu Dios an umat hinadan mumbuyun ya nadan mumpumbaki. Ya impa'aanan namin nadan bulul an dayawondah nadan babaleda. Ta inun'unudnan namin nan tugun an nitudo' hinan naludun an hinama' Hilkiah hidih nan Templo.
25 Ta ma"id ha umat i Josiah hinadan namangulun numpatul ya ta'on on nadan nihukkat i hiya. Te hiya han nahamad di pamhodnan Apu Dios ta

23:16 23:16 1 Patul 13:2

hiyay nangiyohhaanah nomnomna ya nitaguwana an niyunnudan hinan Nitudo' an Tugun Moses.

26 Mu ta'on on athidi ya agge damdama na'ubayah di bungot Apu Dios hinadan i Judah te gapuh nan dakol an numbahulan Manasseh an nangipabungot i hiya.

27 Ta alyonay, Nan inat'un nanadag hi ad Israel ya atbohdiy ato' hitun ad Judah. Ta pa'aano' nadan tataguhtu ta miyedah adawwin boblen umat hinadan i Israel. Ya ta'on on tun ad Jerusalem an pinili' an boble ya atbohdi tun Templo an alyo' hi adayawa' ya iwalong'u.

28 Hanadan udum an na'na'at hi numpatulan Josiah ya nitudo'dah nan nitud'an an namin di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi ad Judah.

29 Hidin apatul Josiah ya impangulun Neko an patul hi ad Egypt nadan tindaluna ot ipluydah huddo' nan wangwang an nungngadan hi Euprates ta eda boddangan nan patul hi ad Assyria. Mu impangulun nan patul an hi Josiah nadan titindaluna ot eda alhoton dida. Mu pinatedah Josiah hi ad Megiddo.

30 Ot iyanamut nadan ap'apun munhilbin hiya di adolnah ad Jerusalem an intakkedah kalesa ot eda ilubu' hinan napto' an lubu'na. Ot pumbalinon nadan tataguh ad Judah hi Jehoahas an imbabalen Josiah hi patulda ta nihukkat i amana.

Hay Numpatulan Jehoahas Hi Ad Judah

31 Hi Jehoahas ya baintit tuluy (23) tawonah din numpatulana mu tuluy bulan ya abuh han nun'ap'apuwana an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Hay ngadan inana ya hi Hamutal an imbabalen Jeremiah an i Libnah.

32 Ya hituwen hi Jehoahas ya hanadan pumbahulan i Apu Dios di ina'inatna an inyunnudna i handidan a'ammodnan namangulun numpatul.

33 Indani ya binalud nan patul hi ad Egypt an hi Neko hi Jehoahas hi ad Riblah an boble hi ad Hamat ta napogpog di nun'ap'apuwanah ad Jerusalem. Ot piliton nan patul an hi Neko an pumbayadon nadan i Judah hi buwis an kulang hi tuluy libut limay gahut (3,500) di kilun silber ya tulumpulut opat (34) di kilun di balitu'.

34 Ot hay ihukkat nan patul an hi Neko hi patul hi ad Judah ya hi Eliakim an oha bon imbabalen Josiah ta mihukkat i amanan hi Josiah. Ot hukkatanay ngadan Eliakim ta hi Jehoyakim. Mu hi Jehoahas e nimpe ya inyenah ad Egypt ta hidiy e nangibaludan Neko i hiya ta hidiy natayana.

35 Ya pinilit Jehoyakim nadan ibbanan i Judah an mumbayad hi buwisda an mipu'un hinan bo'laonda ta waday idatna i Neko an patul hi ad Egypt hinan hingilonan balitu' ya silber.

Hay Numpatulan Jehoyakim Hi Ad Judah

36 Hi Jehoyakim ya baintit limay (25) tawonah din numpatulana ot mun'ap'apu hi ad Judah hi himpulut ohay (11) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Hay ngadan inana ya hi Sebidah an imbabalen Pedayah an i Rumah.

37 Ya hi Jehoyakim ya hanadan adi maphod di ina'inatna an umat hi inat handidan a'ammodna.

24

1 Hidin numpatulan Jehoyakim ya e ginubat nan patul hi ad Babilon an
hi Nebukadnesar hi ad Judah. Ot sumukuh Jehoyakim ot mumbayad hi
buwisnan didah tuluy tawon. Mu indani ya nginhenah Nebukadnesar.
2 Ot honagon Apu Dios nadan i Babilon ya i Syria ya i Moab ya i Ammon
ta gubatondah ad Judah ta dadagonda ta nipa'annung din imbagan Apu
Dios hinadan baalnan propeta.
3 Ta mipa'annung nimpen ma'at nan ninomnomna tuwalin ma'at hi ad
Judah ta umaan nadan tataguhdi an gapuh nadan dakol an numbahulan
Manasseh
4 an umat hi namatayanah nadan dakol an tatagun ma"id attog ha
bahulda ta paddungnay limbongnah ad Jerusalem hi dalada. Ta hi Apu
Dios ya adina pohdon an pakawanon hi Manasseh i diyen nunhiglan
inatna.
5 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jehoyakim an ta'on
on nadan ina'inatna ya nitudo'dah nan nitudo'an di na'na'at hinadan
napalpalog an numpatul hi ad Judah.
6 Ot mihukkat nan imbabalenan hi Jehoyakin an numpatul.
7 Ya agge mo e ginubat nadan i Egypt nadan i Judah. Te inabak nan patul
hi ad Babilon an hi Nebukadnesar nan patul hi ad Egypt ot sakuponan
namin nadan boblen sinakup ni' Neko an mihipun hinan wa"el hi ad Egypt
ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi Euprates.

Hay Numpatulan Jehoyakin Hi Ad Judah

8 Hi Jehoyakin ya himpulut waluy (18) tawonah din numbalinanah patul
ot mun'ap'apuh ad Judah i han tuluy bulan ya abuh an hay nunhituwana
ya hi ad Jerusalem. Hay ngadan inana ya hi Nehusta an imbabalen Elnatan
an i Jerusalem.
9 Ya adi maphod nadan ina'inatna an aggena inunud hi Apu Dios an umat
hi inat amana.
10 Ya i diyen hi Jehoyakin di patul ya imme nadan opisyal di tindalun
Nebukadnesar an patul hi ad Babilon ot eda li"ubon hi ad Jerusalem.
11 Ta i diyen lini"ub nadan opisyal ya nadan tindaluda ya immeh
Nebukadnesar hi ad Jerusalem.
12 Ot sumuku nan patul hi ad Judah an hi Jehoyakin ya ta'on on hi inana
ya nadan baalna ya nadan imbabalena ya nadan ap'apun munhilbin hiya.
Ta tiniliw Nebukadnesar hi Jehoyakin ot iyenah ad Babilon ta numbalin hi
balud hidin mi'awaluh tawon hi numpatulan Nebukadnesar.
13 Ot alan Nebukadnesar an namin nadan nabalol an usal hinan Templo
ya hinan palasyu ya an namin nadan impa'iphod din patul an hi Solomon
an nun'abalitu'an an usal hinan Templo. Ta nipa'annung din imbagan Apu
Dios.
14 Ot iyenah ad Babilon an namin nadan opisyal di tindalu ya nadan
tindaluda ya nadan nun'ala'ing hi nat'onat'on an tamu an umat hi
mumpa'ot ya mun'udih ya mun'alkus. Ta umedah himpuluy libun (10,000)
namin an numbalin hi balud hidi. Ta ammuna nadan na'awwotwot hi
nabati.
15 Ta inyena nimpeh ad Babilon hi Jehoyakin ya ta'on on hi inana
ya nadan ahawana ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan waday
abalinandah ad Judah. Ot mumbalindah balud hidi.
16 Ya niddumda nadan pituy libun (7,000) titindalu an nun'ala'ing
ya mun'abikah an e mi'gubat ya nadan hinlibun (1,000) nun'alala'ing

hinadan nat'onat'on an matamuwan an umat hi mumpa'ot ya mun'udih
ya mun'alkus.
17 Ot pumbalinonah Mattaniah an hi ulitaun Jehoyakin hi patul hi ad
Judah. Ot hukkatanay ngadana ta hi Sedekiah.

Hay Numpatulan Sedekiah Hi Ad Judah

18 Hi Sedekiah ya baintit ohay (21) tawonah din numbalin hi patul ot
mun'ap'apu hi ad Judah hi himpulut ohay (11) tawon an hay nunhituwana
ya hi ad Jerusalem. Hay ngadan inana ya hi Hamutal an imbabalen
Jeremiah an i Libnah.
19 Ya nadan adi maphod di ina'inatna an aggena inunud hi Apu Dios an
umat damdama i Jehoyakim.
20 Ta hiya nan bimmungot hi Apu Dios hinadan i Judah ot pa'aanona
didahdi. Ot ipiyena didah udum hi boble.
Indani ya namama te nginhen Sedekiah nan patul hi ad Babilon an hi
Nebukadnesar.

25

1 Hidin mi'ahiyam hi tawon hi numpatulan Sedekiah ya impangulun
Nebukadnesar an namin nadan tindaluna ot eda li"ubon hi ad Jerusalem
hidin mi'apuluh algoh din mi'apuluh bulan i diyen tawon. Ta nungkampu-
dah bahhel nan binattun alad di ad Jerusalem ot ihipundan mun'ammah
pumpattukandan bumahhel hinan binattun alad ta gubatonda dida.
2 Ta innaynayundan lini"ub di ad Jerusalem ta ingganah din
mi'ahimpulut ohay (11) tawon hi numpatulan Sedekiah.
3 Ya hidin mi'ahiyam di algoh nan mi'apat di bulan i diyen tawon ya
napuhandan namin hi makan hi ad Jerusalem.
4 Ya i diye ya waday pina"ih nadan binuhulda hinan binattun alad
ot hogpondah ad Jerusalem. Mu ta'on on innilan da Sedekiah hinadan
tindaluna an wahdiday nunli"ub hi bobleda ya binumtikda damdama i
diyen nahdom an ini'wadah nan garden di patul ot inayundan lumah'un
an ini'wadah nan numbattanan nan duwan binattun alad. Ot ipluydah
nan arabah.
5 Mu numpudug damdaman nadan tindalun di i Babilon dida ot
akhupandah Sedekiah hidih nan way nundotal an nihaggon hi ad Jeriko.
Ya hanada'en tindaluna ya nahiyahhiya'da ta nuntataynanda nan patulda.
6 Ot tiliwondah Sedekiah ot iyedah ad Riblah an awadan Nebukadnesar
an patul hi ad Babilon ot ibaganay dusana.
7 Ot patayondahdih ad Riblah nadan linala'in imbabalena hi hi-
nangngabna ot ukitonday matana ot ahida bangkilingan hi gombang ot
iyedah ad Babilon.

Hay Napa"ihan Nan Templo

8 Indani ya immalih ad Jerusalem hi Nebusaradan an ap'apun di
guwalyan nan patul an hi Nebukadnesar hidin mi'apituh algoh nan
mi'alimay bulan i diyen mi'ahimpulut hiyam (19) di tawon hi numpatulan
Nebukadnesar hi ad Babilon.
9 Ot pu'ulana nan Templo ya nan palasyu ya an namin nadan balehdi an
namamah nadan ongal di niyatanan bale.
10 Ot ipapa"ih Nebusaradan hinadan tindaluna nadan binattun alad
hinan nunlini"odan di ad Jerusalem.
11 Ot baludona nadan nabatih ad Jerusalem ta iyenah ad Babilon an ta'on
on nadan e ni'hayyup hinan patul hi ad Babilon.

12 Ta hay binatina ya nadan udum an na'awwotwot ya abuh ta waday
muntamuh nadan puntanoman hi greyp ya nadan udum an matanoman.
13 Ot alandan namin nadan gombang hinan Templo an umat hinadan
tu"ud ya nadan kaliton ya nan ay palyu' an punha"adan hi liting. Ta
ginududa ot iyedah ad Babilon.
14 Ya ni'yalada bon namin nadan banga ya nadan punggaud hi gubu ya
nadan pumputul hi mitsa ya nadan besin ya duyu ya an namin nadan
gombang an ma'usal hinan pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios.
15 Ya inalan bon da Nebusaradan nadan malukung an puntayah dala ya
nadan punggobhan hi insenso ya an namin nadan usal an balitu' ya silber
di niphod.
16 Ya hanada'en gombang an ni'apyah nan duwan tu"ud ya nan
punha"adan hi liting ya nadan himpulut duwan (12) ay bulug an baka an
nipabunana ya naligatda an makilu te nunhiglay damotda. Datuwe nadan
impiyamman din patul an hi Solomon ta ma'usal hinan Templo.
17 Ta nan ohan tu"ud ya baintit pituy (27) umpiy dinukkena. Ya
na'en gombang an nihu"up hi baktun nan tu"ud ya opat ta han godway
umpiy tinagena. Ya na'al'alkusan hi gombang an nahanu'hu"up an
nun'atuligonggong an nili'woh ya nibanattan di umat hi bungan di
pomegranet.
18 Ot baludon Nebusaradan hi Serayah an nabaktun padi ya hi Sepaniah
an mi'adwan padi ya nadan tulun mungguwalyah nadan geyt di Templo.
19 Ot iddumna bon baludon di ohan opisyal di tindalu hi ad Judah ya
limah nadan uggan manugun hinan patul ya nan opisyal bon di tindalu
an hiya nan munlistah nadan balu an muntindalu ya nadan nanom (60)
an tataguna.
20 Ot ipangulun Nebusaradan didan namin hi ad Riblah an awadan nan
patul hi ad Babilon.
21 Ot ipapaten nan patul datuwehdi hi ad Riblah an bobleh ad Hamat.
Ta athidin impiyedah ad Babilon di dakol an i Judah ta nataynan di
numboblayanda.
22 Indani ya numbalinon Nebukadnesar hi Gedaliah hi gobelnador ta
mun'ap'apuh nadan nabatin tataguhdi hi ad Judah. Hituwen hi Gedaliah
ya apapun Sapan an imbabalen Ahikam.
23 Ta hidin dingngol nadan udum an opisyal di tindalu hi ad Judah ya
nadan tindaluda an numbalinon nan patul hi ad Babilon hi Gedaliah hi
gobelnador hi ad Judah ya eda ni'hapit i hiya hi ad Mispah. Datuwen
opisyal ya hi Ismael an imbabalen Netaniah ya hi Johanan an imbabalen
Kareah ya hi Serayah an imbabalen Tanhumet an i Netopah ya hi Jaasaniah
an i Maakah ya nadan tindaluda.
24 Ot alyon Gedaliah i diday, Adi ayu tumakut hinadan ap'apun di i
Babilon. Ta namaag ya nihtu ta'uh tun numboblayan ta'u ta munhilbi
ta'uh nan patul hi ad Babilon ot malinggop ta'u.
25 Mu hidin mi'apituh bulan i diyen tawon ya imme boh ad Mispah hi
Ismael an imbabalen Netaniah an hay hi apuna ya hi Elisama an tinanud
di patul. Ya in'uyugnay himpulun (10) ibbana ot patayondah Gedaliah ya
nadan ibbanan i Judah ya i Babilon hidih ad Mispah.
26 Ta hiya nan binumtikdah ad Egypt an namin nadan tatagun i Judah
an nawotwot onu kadangyan ya nadan opisyal di tindalu. Te tumakutdah
aton nadan i Babilon i dida.

Hay Nilubusan Jehoyakin

27 Hidin mi'atulumpulut pituy (37) tawon hi nibaludan Jehoyakin an
patul hi ad Judah ya numbalin hi patul hi Ebil-Merodak hi ad Babilon
ot ipalah'unah Jehoyakin hinan baludan. Ya hay na'atan tuwe ya hidin
mi'abaintit pituy (27) algo hinan mi'ahimpulut duway (12) bulan i diyen
tawon.
28 Ya ma'uleh Ebil-Merodak i Jehoyakin ta indattanah nangatun sa'adna
mu hanadan udum an patul an nibalud hidih ad Babilon.
29 Ot iyabulutnan hukkatan Jehoyakin di lubungna ta bokon mo nan
lubung di balud di ilubungna. Ya niddum bon ni"an hinan panganan di
patul hi abigabigat ta inggana ot mate.
30 Ya nanongnan waday indat nan patul an hi Merodak i hiya hi pihhu
ta waday inginanah nadan mahapulnah binigat ta inggana ot mate.

1 Chronicles

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen 1 Chronicles ya hay ipa'innilana ya nan agge nangiwalongan Apu Dios hinadan tataguna an tinanud Israel. Te ta'on on inabak nadan i Assyria ya nadan i Babilon dida ot iyeda didah udum hi boble mu agge damdama inwalong Apu Dios dida. Ta wadaday udum i dida an immanamut hi ad Jerusalem.

Ya nan nangitudo' ituwen liblu ya impanomnomnah nadan tinanud Israel nan inat Apu Dios an nunwagah ya nangipanapto' hinadan a'ammodda handi ta natulidda. Ya unhaot athidi boy aton damdaman nadan tinanud Israel an tumulid te hi Apu Dios ya adi maluman nan pamhodna ya pangipapto'nah tataguna. (Psalm 100:5)

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunwagahan Apu Dios hinadan a'ammod di tinanud Israel ta dimmakkodakkolda (1 Chronicles 1–9)
2. Hay nunwagahan Apu Dios hinadan tinanud Israel ta pinto'nah David an numpatul i dida (1 Chronicles 10–21)
3. Hay nunwagahan Apu Dios hinadan tinanud Israel ta indadaananda nadan miyammah nan Templo ya hay nidatan di tamun nadan tinanud Libay (1 Chronicles 22–26).
4. Hay nunwagahan Apu Dios hinadan tinanud Israel ta napanuh nadan tamun di hinohha (1 Chronicles 27–28)
5. Hay natayan David (1 Chronicles 29)

Hay Tonton Di Tinanud Adam Ta Inggana I Noah

1 Hi Adam ya nuntanud ta hi Set. Ot muntanud hi Set ta hi Enos. Ot
muntanud hi Enos
2 ta hi Kenan. Ot muntanud hi Kenan ta hi Mahalalel. Ot muntanud hi
Mahalalel ta hi Jared.
3 Ot muntanud hi Jared ta hi Enok. Ot muntanud hi Enok ta hi Metuselah.
Ot muntanud hi Metuselah ta hi Lamek. Ot muntanud hi Lamek
4 ta hi Noah an hi aman da Sem ya hi Ham ya hi Japet.

Hay Tinanud Japet

5 Hi Japet ya hay linala'ih imbabalena ya hi Gomer ya hi Magog ya hi
Maday ya hi Jaban ya hi Tubal ya hi Mesek ya hi Tiras.
6 Ya hi Gomer ya hay linala'ih imbabalena ya hi Askenas ya hi Ripat ya
hi Togarmah.
7 Ya hi Jaban ya hay linala'ih imbabalena ya hi Elisah ya hi Tarsis ya hi
Kittim ya hi Rodanim.

Hay Tinanud Ham

8 Hay linala'ih imbabalen Ham ya hi Kus ya hi Misraim ya hi Put ya hi
Kanaan.
9 Ya hi Kus ya hay linala'ih imbabalena ya hi Seba ya hi Habilah ya
hi Sabta ya hi Raamah ya hi Sabteka. Ya hi Raamah ya hay linala'ih
imbabalena ya da Seba i Dedan.
10 Ya wada boy oha an holag Kus an hi Nimrod an nundongol an ongal
di abalinana an mi'gubat hi abobbobleh tun luta.
11 Ya hi Misraim ya nuntanud ta nadan i Lud ya i Anam ya i Lehab ya i
Naptuh

12 ya i Patrus ya i Kaptor ya i Kasluh an nalpuwan nadan i Pilistia.
13 Ya hi Kanaan ya hay imbabalena ya hi Sidon an hay panguluwan ya hi Hit
14 ya hi Jebus ya hi Amor ya hi Girgas
15 ya hi Hib ya hi Ark ya hi Sin
16 ya hi Arbad ya hi Semar ya hi Hamat.

Hay Tinanud Sem

17 Ya hi Sem ya hay linala'ih imbabalena ya hi Elam ya hi Assur ya hi Arpaksad ya hi Lud ya hi Aram.
Ya hi Aram ya hay linala'ih imbabalena ya hi Us ya hi Hul ya hi Geter ya hi Mesek.
18 Ya hi Arpaksad ya nuntanud ta hi Selah. Ot muntanud hi Selah ta hi Eber.
19 Ya hi Eber ya duwaday linala'in imbabalena. Nan oha ya nginadananda ta hi Peleg te hidin niyayyam ya nagodwa tun luta. Ya hi ibbana ya nginadananda ta hi Joktan.
20 Ya hi Joktan di hi aman da Almodad ya hi Selep ya hi Hasarmabet ya hi Jerah
21 ya hi Hadoram ya hi Usal ya hi Diklah
22 ya hi Obal ya hi Abimael ya hi Seba
23 ya hi Opir ya hi Habilah ya hi Jobab. Ta datuwe nadan linala'in imbabalen Joktan.
24 Ta hi Sem nimpe ya nuntanud ta hi Arpaksad. Ot muntanud hi Arpaksad ta hi Selah. Ot muntanud hi Selah
25 ta hi Eber. Ot muntanud hi Eber ta hi Peleg. Ot muntanud hi Peleg ta hi Reu. Ot muntanud hi Reu
26 ta hi Serug. Ot muntanud hi Serug ta hi Nahor an hi aman Terah. Ot muntanud hi Terah
27 ta hi Abram an hay ohah ngadana ya hi Abraham.

Hay Holag Abraham

28 Hi Abraham ya nadan linala'i an imbabalena ya da Isaac i Ismael.
29 Ya datuwe nadan tinanud Ismael an hay panguluwan ya hi Nebayot ot ahi hi Kedar ot ahi hi Adbeel ot ahi hi Mibsam
30 ot ahi hi Misma ot ahi hi Dumah ot ahi hi Massa ot ahi hi Hadad ot ahi hi Tema
31 ot ahi hi Jetur ot ahi hi Napis ot ahi hi Kedemah. Ta danaey imbabalen Ismael.

Nadan Binintan Abraham I Keturah

32 Ya nadan udum an linala'i an imbabalen Abraham hinan numbintanana an hi Keturah ya hi Simran ya hi Joksan ya hi Medan ya hi Midian ya hi Isbak ya hi Suah.
Ya hay linala'i an imbabalen Joksan ya da Seba i Dedan.
33 Ya hay linala'i an imbabalen Midian ya da Epah ya hi Eper ya hi Hanok ya hi Abida ya hi Eldaah. Danae nadan holag Keturah an numbintanan Abraham.

Hay Holag Da Abraham I Sarah

34 Hi Abraham ya hiyay hi aman Isaac. Ya hay linala'ih imbabalen Isaac ya da Esau i Jacob an hay ohah ngadana ya hi Israel.
35 Ya hay linala'ih imbabalen Esau ya hi Elipas ya hi Rewel ya hi Jeus ya hi Jalam ya hi Korah.

36 Ya hay linala'in imbabalen Elipas ya hi Teman ya hi Omar ya hi Sepo
ya hi Gatam ya hi Kenas ya hi Timna ya hi Amalek.
37 Hay linala'ih imbabalen Rewel ya hi Nahat ya hi Serah ya hi Sammah
ya hi Missah.
38 Hay linala'ih imbabalen Seir* ya hi Lotan ya hi Sobal ya hi Sibeon ya
hi Anah ya hi Dison ya hi Eser ya hi Disan.
39 Ya hi Lotan ya hay linala'ih imbabalena ya da Hori i Homan. Ya waday
babai an hi ibban Lotan an hi Timna.
40 Ya hay linala'ih imbabalen Sobal ya hi Alban ya hi Manahat ya hi Ebal
ya hi Sepo ya hi Onam. Ya hi Sibeon ya hay linala'ih imbabalena ya da
Ayah i Anah.
41 Ya hi Anah ya hi Dison han lala'in imbabalena. Ya hay linala'ih
imbabalen Dison ya da Hemdan ya hi Esban ya hi Itran ya hi Keran.
42 Ya hay linala'ih imbabalen Eser ya hi Bilhan ya hi Saaban ya hi Akan.
Ya hay linala'ih imbabalen Disan ya da Us i Aran.

Nadan Numpatul Hi Ad Edom

43 Hidin ma"id ni' ha patul nadan tinanud Israel ya wadada mo tuwaliy
numpatul hi ad Edom. Ta hay patul hi ad Edom ya hi Bela an imbabalen
Beor an hay nunhituwana ya hi ad Dinhabah hidih ad Edom.
44 Ya hidin nateh Bela ya nihukkat an numpatul hi Jobab an imbabalen
Serah an i Bosrah hidih ad Edom.
45 Ya hidin nate boh Jobab ya nihukkat an numpatul hi Husam an i
Teman.
46 Ya hidin nateh Husam ya nihukkat an numpatul hi Hadad an
imbabalen Bedad. Hi Hadad ya inabakna nadan i Midian hidin nunggugu-
batandah ad Moab. Ya hay nunhituwana ya hi ad Abit hidih ad Edom
47 Ya hidin nateh Hadad ya nihukkat an numpatul hi Samlah an i
Masrekah.
48 Ya hidin nate boh Samlah ya nihukkat an numpatul hi Saul an i
Rehobot an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Euprates.
49 Ya hidi bon nateh Saul ya hay nihukkat hi numpatul ya hi Baal-Hanan
an imbabalen Akbor.
50 Ya hidin nateh Baal-Hanan ya nihukkat an numpatul hi Hadad. Ya
hay ngadan nan boblen ena nunhituwan ya hi ad Pau hidih ad Edom.
Hay ngadan ahawana ya hi Mehetabel an imbabalen Matred an hi na' Me-
Sahab.
51 Indani ya nateh Hadad.

Hay Nun'ap'apuh Nadan Himpahimpamu'un An Nunhituh Ad Edom

Hay nun'ap'apuh nadan himpahimpamu'un an nunhituh ad Edom ya hi
Timna ya hi Albah ya hi Jetet
52 ya hi Oholibamah ya hi Elah ya hi Pinon
53 ya hi Kenas ya hi Teman ya hi Mibsar
54 ya hi Magdiel ya hi Iram. Ta way oha i datuwe on impanguluna nadan
tinanud an nalpuwana.

2

Hay Tinanud Israel

1 Hay linala'in imbabalen Jacob an hay ohah ngadana ya hi Israel* ya hi
Ruben ya hi Simeon ya hi Libay ya hi Judah ya hi Issakar ya hi Sebulun

* **1:38 1:38** Hi Seir ya tinanud Esau. * **2:1 2:1** Hay nungngadan hi Israel i Jacob ya hi Apu Dios.

2 ya hi Dan ya hi Joseph ya hi Benjamin ya hi Naptali ya hi Gad ya hi
Aser.

Hay Tinanud Judah

3 Hay linala'ih imbabalen Judah ya hi Er ya hi Onan ya hi Selah. Ta
tuluday imbabaledah nan i Kanaan an hi Batsua. Mu nan panguluwan
an hi Er ya adi maphod di pangatna ta hiya nan pinogpog Apu Dios di
nitaguwana.
4 Ya hi Judah ya inimbabalayanah Tamar an inapuna ta nawada da Peres
i Serah. Ta liman namin di linala'ih imbabalen Judah.
5 Ya hay linala'ih imbabalen Peres ya da Hesron i Hamul.
6 Ya hi Serah e ya limaday linala'in imbabalena an hi Simri ya hi Etan ya
hi Heman ya hi Kalkol ya hi Darda.
7 Ya hi Akan an imbabalen Karmi an holag Serah din linummuh
na'abakan nadan tinanud Israel te waday impa"enah nadan nidawat i Apu
Dios an inabakdah gubat.
8 Ya hi Etan ya hay imbabalenah lala'i ya hi Asariah.

Hay A'ammod David An Mihipun Hinan Apapun Judah An Hi Hesron

9 Hi Hesron ya hay linala'ih imbabalena ya hi Jerameel ya hi Ram ya hi
Kaleb.
10 Ya hi Ram ya imbabalenah Aminadab an hi aman Nason an
nun'ap'apuh nadan tinanud Judah.
11 Ya hi Nason ya imbabalenah Salmon an hi aman Boas.
12 Ya hi Boas ya imbabalenah Obed an hi aman Jesse.
13 Ya hi Jesse ya hay imbabalena ya hi Eliab an panguluwan ot ahi hi
Abinadab ot ahi hi Simea
14 ot ahi hi Netanel ot ahi hi Raday
15 ya ni'anom hi Osem ot ahi hi David.
16 Ya nadan binabai an imbabalen Jesse ya da Seruyah i Abigail. Ya Hi
Seruyah ya tuluy linala'in imbabalena an hi Abisay ya hi Joab ya hi Asahel.
17 Ya hi Abigail ya hiyay hi inan Amasa an imbabaleda i Jeter an tinanud
Ismael.

Hay Imbabalen Hesron

18 Hi Kaleb an imbabalen Hesron ya waday imbabaledah nan ahawana
an hi Asubah an nginadananda hi Jeriot.† Ya datuwe nadan linala'i an
imbabaleda an hi Jeser ya hi Sobab ya hi Ardon.
19 Ya hidin nateh Asubah ya numbintan hi Kaleb i Eprat ta nawadah Hur.
20 Hi Hur ya hiyay hi aman Uri an nangimbabale i Besalel.
21 Hi Hesron ya nanom (60) di tawonah din inahawana nan babai an hi
ibban Gilead an imbabalen Makir ta nawadah Segub.
22 Hi Segub ya imbabalenah Jair an nun'ap'apu hi ba'intit tuluy boble hi
ad Gilead.
23 Mu indani ya pinloh da Gesur i Aram nan bobleh ad Jair ya ad Kenat
ya nadan nunlini"odan an boblehdi ta nanom (60) di boblen namin di
pinlohda. Ya an namin nadan tatagu an numboblehdi ya tinanud Makir
an hi aman Gilead.
24 Ya hidin nateh Hesron hi ad Kaleb-Eprat ya inyayyam ahawana an hi
Abijah nan imbabaleda an hi Asur an hi aman Tekoa.

Hay Holag Jerahmeel An Imbabalen Hesron

2:4 2:4 Hidin Hopapna 38:6-27 **2:7 2:7** Joshua 7:20-26 † **2:18 2:18** Nan ngadan an Jeriot ya ma"id ha mapto' hi'on ngadan di ohan ahawana onu hidiyey ohah ngadan Asubah onu ngadan nan imbabalena.

25 Nan panguluwan an imbabalen Hesron an hi Jerameel ya nahlag ta
wadah Ram an hiya nan panguluwan ya hi Bunah ya hi Oren ya hi Osem
ya hi Ahijah.
26 Ya waday mi'adwa an ahawan Jerameel an hay ngadana ya hi Atarah
ta hiyay hi inan Onam.
27 Ya nan panguluwan Jerameel an hi Ram ya hay linala'ih imbabalena
ya da Maas ya hi Jamin ya hi Eker.
28 Ya hay linala'ih imbabalen Onam ya da Sammay i Jada. Ya hay linala'i
hi imbabalen Sammay ya da Nadab i Abisur.
29 Ya hi Abisur ya inahawanah Abihail ta waday imbabaleda an da Ahban
i Molid.
30 Ya hi Nadab ya hay linala'in imbabalena ya da Seled i Appaim. Mu hi
Seled ya nate an ma"id attog ha imbabalena.
31 Ya hay linala'i an imbabalen Appaim ya hi Isi an hi aman Sesan. Ya hi
Sesan ya hiyay hi aman Ahlay.
32 Ya hay linala'i an imbabalen Jada an hi ibban Sammay ya da Jeter i
Jonathan. Mu hi Jeter ya nate an ma"id attog ha imbabalena.
33 Ya nadan linala'i an imbabalen Jonathan ya da Pelet i Sasa. Ta danae
nadan holag Jerameel.
34 Hi Sesan ya hay imbabalena ya binabai ya abuh. Ta namaag nan
baalna an i Egypt an hi Jarha
35 ot ipa'ahawan Sesan i hiyay ohah nadan binabai an imbabalena ta
nawadah Attay.
36 Ya hi Attay ya hiyay nangimbabale i Nathan an hi aman Sabad.
37 Ya hi Sabad ya imbabalenah Eplal an hi aman Obed.
38 Ya hi Obed ya imbabalenah Jehu an hi aman Asariah.
39 Ya hi Asariah ya imbabalenah Heles an hi aman Eleasah.
40 Hi Eleasah ya imbabalenah Sismay an hi aman Sallum.
41 Hi Sallum ya imbabalenah Jekamiah an hi aman Elisama.

Hay Tinanud Kaleb

42 Hi Kaleb an hi ibban Jerameel ya hay panguluwan an imbabalena ya
hi Mesa an hi aman Sip an nangimbabale i Maresah an hi aman Hebron.
43 Ya nadan linala'i an imbabalen Hebron ya hi Korah ya hi Tappuah ya
hi Rekem ya hi Sema.
44 Ya hi Sema di hi aman Raham an hi aman Jorkeam. Ya hi Rekem di hi
aman Sammay.
45 Ya nan lala'i an imbabalen Sammay ya hi Maon an hi aman Bet-Sur.
46 Hay imbabalen Kaleb hinan imbilangnah ahawana an hi Epah ya hi
Haran ya hi Mosa ya hi Gases. Ya hi Haran ya waday imbabalena an hi
aman Gases.
47 Ya nadan linala'i an imbabalen Jaday ya da Regem ya hi Jotam ya hi
Gesam ya hi Pelet ya hi Epah ya hi Saap.
48 Ya wadada boy udum an imbabalen Kaleb hinan oha bo an imbilangna
hi ahawana an hi Maakah an da Seber i Tiranah.
49 Ya wadada boy udum hi imbabaleda an da Saap an hi aman
Madmannah ya hi Seba an hi aman da Makbenah i Gibea. Ya hay babai
an imbabalen Kaleb ya hi Aksah.
50 Ya datuwe damdamay imbabalen Kaleb hinan ahawana an hi Eprata
an hay panguluwanda ya hi Hur an nangimbabale i Sobal an hi aman
Kiriat-Jearim
51 ya hi Salma an hi aman Bethlehem ya hi Harep an hi aman Bet-Gader.

52 Ya hay tinanud Sobal an hi aman Kiriat-Jearim ya nadan numbobleh
ad Haroeh ya nan godwan nadan numbobleh ad Menuhot.
53 Ya hi Kiriat-Jearim ya hiyay ud holag hinadan tinanudan da Itri ya hi
Put ya hi Sumah ya hi Misra ya hi Sorah ya hi Estaol.
54 Ta hay tinanudan Salma ya hi Bethlehem ya nadan numbobleh ad
Netopat ya hi ad Atrot-Bet-Joab ya nan godwan di nunhituh ad Manahat
ya nadan numboble hi ad Sorah
55 ya nadan na'nginnilah nadan uldin an nunhituh ad Jabes an dida
nadan holag Tirat ya nadan holag Simea ya nadan holag Sukah. Datuwen
namin ya tinanud Ken an nalpuh nan tinanud Hammat an hi apun Rekab.

3

Hay Imbabalen David Hi Awadandah Ad Hebron

1 Datuwe nadan linala'i an imbabalen nan patul an hi David an niyayyam
hi awadandah ad Hebron. Hay panguluwana ya hi Amnon an imbabaledah
nan i Jesreel an hi Ahinoam. Ya hay mi'adwa ya hi Daniel an imbabaledah
nan i Karmel an hi Abigail.
2 Ya hay mi'atlu ya hi Absalom an imbabaleda i Maakah an imbabalen
nan patul an hi Talmay hi ad Gesur. Ya nan mi'apat ya hi Adonijah an
imbabaleda i Haggit.
3 Ya nan mi'alima ya hi Sepatiah an imbabaleda i Abital ya nan mi'anom
ya hi Itream an imbabaleda i Eglah.
4 Datuwe nan onom an imbabalen David hi nunhituwanda nimpe hi ad
Hebron hi pituy tawon ta han onom di bulan.
Ot ahida e munhituh ad Jerusalem ta ninaynayun di numpatulanah
tulumpulut tuluy (33) tawon.
5 Ya datuwe nadan imbabalena an niyayyam hi ad Jerusalem an da
Sammua ya hi Sobab ya hi Nathan ya hi Solomon. Ya datuwen opat di
imbabaleda i Batseba an imbabalen Ammiel.
6 Ya wadada boy udum an imbabalena an da Ibhar ya hi Elisua ya hi
Elpelet
7 ya hi Nogah ya hi Nepeg ya hi Japia ya
8 hi Elisama ya hi Eliada ya hi Elipelet. Ta hiyamdan namin.
9 Ya wadada boy udum an linala'i an imbabalenah nadan imbilangnah
ahawana.
Ya wada han babai an imbabalena an hi Tamar.

Nadan Tinanud Solomon An Natuntunud An Numpatul

10 Hi Solomon ya imbabalenah Rehoboam an nangimbabale i Abijah. Ya
hi Abijah di nangimbabale i Asa an hi aman Jehosapat.
11 Ya hi Jehosapat ya hiyay nangimbabale i Joram an hi aman Ahasiah.
Ya nuntanud hi Ahasiah ta hi Joas
12 an hi aman Amasiah. Ya nuntanud hi Amasiah ta hi Asariah an hi
aman Jotam.
13 Ot muntanud hi Jotam ta hi Ahas an hi aman Hesekiah an nangimba-
bale i Manasseh.
14 Ya nuntanud hi Manasseh ta hi Amon an nangimbabale i Josiah.
15 Ya hay linala'i an imbabalena ya hi Johanan an panguluwan ot ahi
Jehoyakim ot ahi hi Sedekiah ot ahi hi Sallum.
16 Ya hay nihukkat hi numpatulan Jehoyakim ya nan imbabalena an hi
Jehoyakin ot ahi hi ibbana an hi Sedekiah.

Nadan Tinanud Jehoyakin Hidin Immanamutandah Nalpuwandah Ad Babilon

17 Nadan holag Jehoyakin an niyeh ad Babilon ya nan linala'i an
imbabalena an hi Sealtiel
18 ya hi Malkiram ya hi Pedayah ya hi Senasar ya hi Jekamiah ya hi
Hosama ya hi Nedabiah.
19 Ya hi Pedayah ya hay linala'i an imbabalena ya da Serubbabel i Simey.
Ya nadan linala'i an imbabalen Serubbabel ya da Mesullam i Hananiah ya
nan babai an hi Selomit.
20 Ya wada boy lima an imbabalen Serubbabel an da Hasubah ya hi Ohel
ya hi Berekiah ya hi Hasadiah ya hi Jusab-Hesed.
21 Ya hay tinanudan Hananiah ya da Pelatiah i Jesayah. Ta hi Jesayah ya
nuntanud ta hi Repayah ya hi aman Arnan. Ya nuntanud hi Arnan ta hi
Obadiah an hi aman Sekaniah.
22 Ya hay tinanudan Sekaniah ya hi Semayah. Ot muntanud hi Semayah
ta da Hattus ya hi Igal ya hi Bariah ya hi Neriah ya hi Sapat. Ta onomdan
namin.
23 Ya hi Neriah ya tulun namin di imbabalena an da Elyoenay ya hi
Hiskiah ya hi Asrikam.
24 Ya hi Elyoenay ya pitun namin di linala'i an imbabalena an da
Hodabiah ya hi Eliasib ya hi Pelayah ya hi Akkub ya hi Johanan ya hi
Delayah ya hi Anani.

4

Hanadan Udum An Tinanud Judah

1 Nan imbabalen Judah an hi Peres ya hiyay hi aman Hesron an
nangimbabale i Karmi. Ot muntanud hi Karmi ta hi Hur an nangimbabale
i Sobal.
2 Ot muntanud hi Sobal ta hi Reayah an nangimbabale i Jahat. Ot
muntanud hi Jahat ta da Ahumay i Lahad an diday ud holag hinadan
nunhituh ad Sorah.
3 Ya hi Etam* ya hay linala'ih imbabalena ya da Jesreel ya hi Isma ya hi
Idbas ya nan babai an hi Haselelponi.
4 Ta datuwe nadan udum an imbabalen Hur an hi Penuel ya hi Eser. Ot
muntanud hi Penuel ta hi Gedor ot muntanud piboh Eser ta hi Husah. Ya
hi Hur ya hiyay panguluwan an imbabalen Eprata† an diday nunhitu hi ad
Bethlehem.
5 Ya hi Asur an hi aman Tekoa ya duway ahawana an da Helah i Naarah.
6 Ta hay linala'ih imbabalen da Asur i Naarah ya hi Ahussam ya hi Heper
ya hi Temeni ya hi Haahastari.
7 Ya hay linala'ih imbabalen da Asur i Helah ya hi Seret ya hi Sohar ya
hi Etnan
8 ya hi Kos an nangimbabale i da Anub ya hi Hasobebah ya nadan holag
Aharhel an imbabalen Harum.
9 Ya wada han holag Judah an hi Jabes an ong'ongngal di pamiyal di
tatagun hiya mu nadan i'ibana. Ya na'aliggatan hi inana hi nun'ayyamana‡
i hiya ta hiya nan nginadanana ta hi Jabes.§
10 Mu hi Jabes ya numpahpahmo' hinan Dios an dayawonda an tinanud
Israel an alyonay, Hanat wagahana' bahan Apu Dios ta pabillogom tun

* **4:3 4:3** Hi Etam ya imbabalem Hur. † **4:4 4:4** Hi Eprata ya hiya nan numbintanan Kaleb. 1 Chronicles 2:19 ‡ **4:9 4:9** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo. § **4:9 4:9** Hay ibalinan nan Jabes ya ligat.

pumboblaya'. Ya impapto'a' bahan ta ma"id ha adi maphod hi ma'at i ha"on
ta wan ma"id ha lummuh e' punligatan.
Ya dingngol Apu Dios nan dasalna ot idatna nan imbagana.
11 Ya wada boh Kelub an hi ibban Suhah ya hiyay hi aman Mehir an
nangimbabale i Eston.
12 Ya hi Eston ya imbabalena da Bet-Rapa ya hi Paseah ya hi Tehinnah
an hi aman Ir-Nahas. Ta danae nadan linala'i an nunhituh ad Rekah.
13 Ya hay linala'i an imbabalen Kenas ya da Otniel i Serayah. Ya nadan
linala'i an imbabalen Otniel ya da Hatat i Meonotay.
14 Ya hi Meonotay di hi aman Oprah. Ya hi Serayah di hi aman Joab an
ud holag hinadan numbobleh nan nundotal hi ad Gerasim an boblen di
nala'ing hi nat'onat'on an tamu an umat hi mumpa'ot ya munlutuh balitu'.
15 Ya hay linala'ih imbabalen Kaleb an imbabalen Jepunneh ya hi Iru ya
hi Elah ya hi Naam. Ya hay lala'ih imbabalen Elah ya hi Kenas.
16 Ya wada boh Jehallelel an hay linala'ih imbabalena ya hi Sip ya hi
Sipah ya hi Tiria ya hi Asarel.
17 Ya oha bon holag Judah ya hi Ezra an hay linala'ih imbabalena ya hi
Jeter ya hi Mered ya hi Eper ya hi Jalon. Ya ohah nadan inahawan Mered
di nangimbabale i Miriam ya hi Sammay ya hi Isbah an hi aman Estemoa.
18 Ya nan ahawan Mered an i Judah ya hay imbabaleda ya hi Jered an
hi aman Gedor ya hi Heber an hi aman Soko ya hi Jekutiel an hi aman
Sanoah.
Ya inahawan bon Mered hi Bitiah an imbabalen nan patul hi ad Egypt.
19 Ya wada bo han hi Hodiah an nangahawah nan hi ibban Naham ta
hay linala'ih imbabaleda ya hi Keilah an ud holag hinadan i Garm ya hi
Estemoa an ud holag hinadan i Maakah.*
20 Ya hi Simon an holag damdaman Judah ya hay linala'ih imbabalena
ya hi Amnon ya hi Rinnah ya hi Ben-Hanan ya hi Tilon. Ya hi Isi an holag
bon Judah ya imbabalena da Sohet i Ben-Sohet.

Hay Tinanud Selah An Imbabalen Judah

21 Hay linala'ih imbabalen Selah an imbabalen Judah ya hi Er an hi aman
Lekah ya hi Laadah an hi aman Maresah ya nadan nunhituh ad Bet-Asbea
an mun'amma hi linen.
22 Ya imbabalen bon Selah hi Jokim ya nadan numpunhituh ad Koseba
ya da Joas i Serap an diday nun'ap'apuh ad Moab ya hi ad Jesubi-Lehem.
Datuwen ngadan ya na'alah nan nitudo' hidin nadne.
23 Ya nadan holag datuwe ya diday nuntamuwon nan patul an man-
gapyah banga an nunhitudah ad Netaim ya ad Gederah.

Hay Tinanud Simeon

24 Nadan linala'in imbabalen Simeon ya hi Nemuel ya hi Jamin ya hi
Jarib ya hi Serah ya hi Saul.
25 Hi Saul ya imbabalenah Sallum an nangimbabale i Mibsam. Ya hi
Mibsam ya imbabalenah Misma.
26 Ya nuntanud hi Misma ta hi Hamuel an hi aman Sakkur an
nangimbabale i Simey.
27 Ya hi Simey ya himpulut onom (16) di linala'in i'imbabalena ya onom
di binabai. Mu nada'en i'ibana an linala'i ya oh'ohhay imbabaleda. Ta
hiya nan oh'ohhadan tinanud Simeon an adi umat hinan tinanud Judah
an dakolda.

---

* **4:19 4:19** Hay alyon di udum an Biblia ya hi Estemoa ya i Maakah.

28 Ya hay numboblayanda ya hi ad Beerseba ya hi ad Moladah ya hi ad Hasar-Sual
29 ya hi ad Bilhah ya hi ad Esem ya hi ad Tolad
30 ya hi ad Betuel ya hi ad Hormah ya hi ad Siklag
31 ya hi ad Bet-Markabot ya hi ad Hasar-Susim ya hi ad Bet-Biri ya hi ad Saaraim. Ta datuwe nadan boble an nunhituwanda ta ingganah din numpatulan David.
32 Ya hay nunhituwan di udum i dida ya nadan liman kikkitang an bobleh nunlini"odanda an hi ad Etam ya hi ad Ain ya hi ad Rimmon ya hi ad Token ya hi ad Asan
33 ya nadan udum an kikkitang an boble ta ingganah ad Baalat. Ya datuwey intudo'dah tinanutanudanda ya ta'on on nadan numpumboblayanda.
34 Ta hay nangipangpangulu i dida ya hi Mesobab ya hi Jamlek ya hi Josah an imbabalen Amasiah
35 ya hi Joel ya hi Jehu an imbabalen Josibiah. Ya hi Josibiah ya imbabalen Serayah an imbabalen Asiel.
36 Ya hay udum an nangipangpangulu i dida ya hi Elyoenay ya hi Jaakobah ya hi Jesohayah ya hi Asayah ya hi Adiel ya hi Jesimiel ya hi Benayah
37 ya hi Sisa an imbabalen Sipi an imbabalen Allon. Hi Allon ya imbabalen Jedayah an imbabalen Simri. Ya hi Simri ya imbabalen Semayah.
38 Danae an nitudo' an ngadan ya dida nadan nangipangpanguluh nadan tinanudda. Ya dimmakkodakkolda an tinanud.
39 Ot eda manama' hi pangipastolandah kalneroda ta hiya nan eda numpunhituy udum hinan nihnup hi ad Gedor an nangappit hi tuluwan di algo.
40 Ya maphod hi pumpastolan hidi ya abillog hidiyen pumboblayan ya ma"id ha al'alihdi.
Hay nunhitu ni' hidi ya nadan tinanud Ham.
41 Mu hidin numpatulan Hesekiah hi ad Judah ya dadiyen a'ap'apun di tinanud Simeon ya eda ginubat nadan tinanud Ham hinan numpumboblayanda. Ya ta'on on nadan i Meun an nunhituhdi ya dinadagda didan namin. Ot munhitudahdi te waday maphod an pumpastolan hidi.
42 Ya hay nangipangpangulu i didan tinanud Simeon ya nadan imbabalen Isi an da Pelatyah ya hi Nearyah ya hi Repayah ya hi Ussiel. Ot ipanguluday limay gahut (500) an ibbada ta eda gubaton nadan numpumbobleh nan nun'abillid an boble hi ad Seir.†
43 Ot upputondan patayon nadan oh'ohhan nabatin nunhituhdi an tinanud Amalek ot diday mihukkat an mumboblehdi.

5

Hay Tinanud Ruben

1 Hi Ruben ya hiya nan panguluwan an imbabalen Israel mu inilo'na nan ohan ahawan amana ta hiya nan bokon mo hiyay nidatan nan lebbengnan midat onu ma'at hinan panguluwan ta nidat mo hinadan imbabalen ibbanan hi Joseph. Ta hiya nan agge mo nitudo' hinan nitudo'an di tonton di a'ammoddan himpamu'un an hiyay panguluwan.

† **4:42 4:42** Hay ohah ngadan mon di ad Seir ya hi ad Edom.

2 Ya hi Judah ya ongal di abalinan nadan tinanudna i didan tinanud Jacob
ta hiya nan diday nalpuwan nan numbalin hi patul mu bokon damdama
hiyay nidatan nan lebbengnan midat hinan panguluwan te hi Joseph.
3 Nadan imbabalen Ruben an panguluwan Israel ya hi Hanok ya hi Pallu
ya hi Hesron ya hi Karmi.
4 Ya hi Joel an nalpuh nan tinanud Ruben ya imbabalenah Semayah an
nangimbabale i Gog an hi aman Simey.
5 Ya hi Simey ya imbabalenah Mikah an hi aman Reayah an nangimba-
bale i Baal
6 an hi aman Beerah. Hi Beerah an mangipangpanguluh nadan ibbanan
tinanud Ruben ya binalud Tiglat-Pileser an patul hi ad Assyria ot iyenah
bobleda.
7 Ya hinan nitudo'an di patad Ruben ya hay nitudo' hi ap'apun nadan
himpahimpamu'un ya hi Jeyel ya hi Sekariah
8 ya hi Bela an imbabalen Asas an imbabalen Sema. Ya hi Sema ya
imbabalen Joel.

Datuwen tinanud ya numbobledah ad Aroer ta ingganah ad Nebo ya hi
ad Baal-Meon.
9 Ya gapu ta dimmakol di kalnerodah ad Gilead ya eda mo numbobleh
nan pogpog nan agge naboblayan hi nangappit hi tuluwan di algo.
Hituwen agge naboblayan ya nihaggon hinan wangwang an nungngadan
hi Euprates.
10 Hidin hi Saul di patul hi ad Israel ya datuwen tinanud Ruben ya
eda ginubat nadan tinanud Hagar ot abakonda dida. Ta diday nihukkat
an numbobleh nadan numboblayan di tinanud Hagar ta numboblayanda
nimpen namin nadan bobleh nangappit hi tuluwan di algo hi ad Gilead.

Hay Tinanud Gad

11 Nadan tinanud Gad ya numbobledah ad Basan ta ingganah ad Salekah
an nihaggon hinan boblen di tinanud Ruben.
12 Ya hay nabaktun mangipangpangulu i dida ya hi Joel ta mi'adwah
Sapam ta ahi da Janai i Sapat.
13 Ya nadan udum an mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un ya
hi Michael ya hi Mesullam ya hi Seba ya hi Jorai ya hi Jakan ya hi Sia ya
hi Eber. Ta pitudan namin.
14 Hay a'ammod Abihail an nalpuh nan tinanud Gad ya pamaag hi Bus
ta nuntanud ta hi Jahdo. Ot muntanud hi Jahdo ta hi Jesisay ot muntanud
damdama hi Jesisay ta hi Michael an nangimbabale i Gilead. Ot muntanud
hi Gilead ta hi Jaroa an nangimbabale i Huri an hi aman Abihail.
15 Ya hi Ahi an imbabalen Abdiel an apapun Guni di ap'apuda an
himpamu'un.
16 Ya datuwe an tinanud Gad ya numbobleda nimpeh ad Basan hi ad
Gilead ya nadan bobleh nunli"odan hidi. Ot pumpastolandan namin nadan
abalinandan pumpastolan hinan pastuh ad Sharon.
17 Ta an namin danaen ngadan ya nitudo'dah nan nitud'an di tontondan
himpamu'un hidin numpatulan Jotam hi ad Judah ya hay numpatulan
damdaman Jeroboam ya hi ad Israel.

Hay Nunhituh Nangappit hi Tuluwan Di Algo

18 Nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya nan godwan di tinanud
Manasseh ya wadaday tindaluda an hay ngammutna ya napat ta opat di

libu ta han pituy gahut ta nanom (44,760). Datuwen tindalu ya abalinanda
an mangdon hi hapiyo ya ispada ya pana.*
19 Ta eda ginubat nadan tinanud Hagar ya hi ad Jetur ya hi ad Napis ya
hi ad Nodab.
20 Ya binoddangan Apu Dios dida ta inabakda nadan tinanud Hagar ya
ta'on on nadan bimmoddang i dida. Te hi Apu Dios di nundinolanda ta
numpahpahmo'dan hiya hidin punggugubatanda ta hiya nan binoddan-
gana dida.
21 Ta hay inaladan halun nadan tinanud Hagar ya nabongley libun
(50,000) kemel ya duway gahut ta han nabongley libun (250,000) kalnero
ya duway libun (2,000) dongki. Ya binaludday hinggahut di libu (100,000)
an tatagu.
22 Ya manu'eh dakolday nateh nadan binuhulda ya binoddangan nimpen
Apu Dios dida hi nunggugubatanda. Ta dida moy nihukkat an nunhitu i
dadiyen boble ta ingganah din niyayandah udum hi boble.

Hay Godwan di Tinanud Manasseh

23 Nan godwan di tinanud Manasseh ya dimmakolda ta eda numbobleh
ad Basan ta ingganah ad Baal-Hermon ya hinan billid an nungngadan hi
Senir an hay ohah ngadana ya Hermon.
24 Nadan ap'apuda an nangipangpangulu i dida an himpamu'un ya hi
Eper ya hi Isi ya hi Eliel ya hi Asriel ya hi Jeremiah ya hi Hodabiah ya hi
Jadiel. Ya nundingngol datuwen ap'apuda te natulidda an mi'gubat.
25 Mu aggeda inun'unud hi Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodda
te hay dinayawda ya nadan dios nadan tatagun dinadag Apu Dios.
26 Ta hiya nan inyabulut Apu Dios an gubaton nan patul hi ad Assyria an
hi Pul an hay ohah ngadana ya hi Tiglat-Pileser an didah nadan tindaluna.
Ot abakonda nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya nan godwan di
tinanud Manasseh ot eda ibalud didah ad Halah ya hi ad Habor ya hi ad
Hara an nihaggon hinan wangwang hi ad Gosan. Ta hidiy nibaludandah
inggana.

6

Nadan Padi An Tinanud Libay

1 Hi Libay ya hay linala'ih imbabalena ya hi Gerson ya hi Kohat ya hi
Merari.
2 Ya nadan linala'i an imbabalen Kohat ya hi Amram ya hi Isar ya hi
Hebron ya hi Ussiel.
3 Ya ha'e damdamay imbabalen Amram ya hi Aaron ya hi Moses ya hi
Miriam.
4 Nan imbabalen Aaron an hi Eleasar ya nuntanud ta hi Pinehas an hi
aman Abisua.
5 Ot muntanud hi Abisua ta hi Bukki an hi aman Ussi.
6 Ya hi Ussi ya nuntanud ta hi Serahiah an hi aman Merayot.
7 Ya hi Merayot ya nuntanud ta hi Amariah an hi aman Ahitub.
8 Ya nuntanud hi Ahitub ta hi Sadok an hi aman Ahimaas.
9 Ot muntanud hi Ahimaas ta hi Asariah an hi aman Johanan.
10 Ot muntanud hi Johanan ta hi Asariah an hiya din padi hinan Templo
an inyamman din hi Solomon hi ad Jerusalem.
11 Ot muntanud hi Asariah ta hi Amariah an hi aman Ahitub.
12 Ya hi Ahitub ya nuntanud ta hi Sadok an hi aman Sallum.

---

* **5:18 5:18** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

13 Ot muntanud hi Sallum ta hi Hilkiah an hi aman Asariah.
14 Ot muntanud hi Asariah ta hi Serayah an hi aman Jehosadak.
15 Ya hi Jehosadak ya niddum hinadan tatagu hi ad Jerusalem ya an namin nadan i Judah hidin impa'abak Apu Dios dida ta inyen nan patul an hi Nebukadnesar didah udum hi boble.
16 Hanada nimpen linala'in imbabalen Libay ya hi Gerson ya hi Kohat ya hi Merari.
17 Ya hi Gerson ya imbabalena da Libni i Simey.
18 Ya nadan linala'in imbabalen Kohat ya hi Amram ya hi Isar ya hi Hebron ya hi Ussiel.
19 Ya hanada'en linala'in imbabalen Merari ya da Mahli i Musi. Ta datuwe nadan himpahimpamu'un an tinanud Libay.
20 Ya hi Gerson ya imbabalenah Libni an nangimbabale i Jehat an hi aman Simmah.
21 Ya hi Simmah ya imbabalenah Joah an hi aman Iddo. Ya hay imbabalen Iddo ya hi Serah an hi aman Jeateray.
22 Ya hi Kohat ya nuntanud ta hi Amminadab an nangimbabale i Korah. Ya hi Korah ya imbabalenah Assir
23 an nangimbabale i Elkana an hi aman Ebiasap. Ya hi Ebiasap ya imbabalenah Assir
24 an nangimbabale i Tahat. Ya hi Tahat ya imbabalenah Uriel. Ya hi Uriel ya imbabalenah Ussiah an nangimbabale i Saul.
25 Ya hay imbabalen Elkanah ya hi Amasay ya hi Ahimot.
26 Ot muntanud hi Ahimot ta hi Elkanah an namunat i apuna ta hiyay hi aman Sopay. Ya hi Sopay ya nuntanud ta hi Nahat.
27 Ot muntanud hi Nahat ta hi Eliab. Ya nuntanud hi Eliab ta hi Jeroham an hi aman Elkanah. Ot muntanud hi Elkanah ta hi Samuel.
28 Hay imbabalen Samuel ya hi Joel an panguluwan ot mi'adwa hi Abijah.
29 Ya nan ohan imbabalen Libay an hi Merari ya nuntanud ta hi Mahli an nangimbabale i Libni. Ot muntanud hi Libni ta hi Simey an nangimbabale i Ussah.
30 Ot muntanud hi Ussah ta hi Simea an nangimbabale i Haggiah an hi aman Asayah.

Hay Mangipangpanguluh Kantah Nan Pundayawan Hinan Templo

31 Handin patul an hi David ya pinto'na nadan linala'i an mangipangpanguluh kanta hinan pundayawanda i Apu Dios hidin niye moh ad Jerusalem nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
32 Ta diday nangipangpanguluh kanta hinan tabernakel ta ingganah din iniphod Solomon nan Templo hi ad Jerusalem. Ta inatda nadan nidat i dida an tamudah nan pundayawan i Apu Dios.
33 Ya nadan mangipangpanguluh kanta an holag Kohat ya da Heman hinadan linala'in imbabalena. Ya hay nangimbabalen Heman ya hi Joel an imbabalen Samuel.
34 Ya hay nangimbabale i Samuel ya hi Elkanah. Ya hay nangimbabale i Elkanah ya hi Jeroham. Ya hay nangimbabale i Jeroham ya hi Eliel. Ya hi Eliel ya imbabalen Toah.
35 Ya hi Toah ya imbabalen Sup. Hi Sup ya imbabalen Elkanah. Ya hi Elkanah ya imbabalen Mahat. Ya hi Mahat ya imbabalen Amasay.
36 Hi Amasay ya imbabalen Elkanah. Hi Elkanah ya imbabalen Joel. Ya hi Joel ya imbabalen Asariah. Ya hi Asariah ya imbabalen Sepaniah.
37 Hi Sepaniah ya imbabalen Tahat. Ya hi Tahat ya imbabalen Assir. Hi Assir ya imbabalen Ebiasap. Ya hi Ebiasap ya imbabalen Korah.

38 Hi Korah ya imbabalen Isar. Hi Isar ya imbabalen Kohat. Hi Kohat ya
imbabalen Libay an imbabalen Israel.
39 Hay bumoddang i Heman an mangipangpanguluh kanta ya hi Asap an
umohnong hinan way winawwana. Hi Asap ya imbabalen Berekiah. Ya hi
Berekiah ya imbabalen Simea.
40 Ya hi Simea ya imbabalen Michael. Ya hi Michael ya imbabalen
Baseyah. Ya hi Baseyah ya imbabalen Malkijah.
41 Ya hi Malkijah ya imbabalen Etni. Hi Etni ya imbabalen Serah. Hi
Serah ya imbabalen Adayah.
42 Ya hi Adayah ya imbabalen Etan. Ya hi Etan ya imbabalen Simmah.
Hi Simmah ya imbabalen Simey.
43 Hi Simey ya imbabalen Jahat. Hi Jahat ya imbabalen Gerson an
imbabalen Libay.
44 Ya bumoddangda bo nadan holag Merari an mangipangpanguluh
kanta an umohnongdah nangappit hi iniggid Heman. Ya hay mangipang-
pangulu i dida ya hi Etan an imbabalen Kisi. Ya hi Kisi ya imbabalen Abdi.
Ya hi Abdi ya imbabalen Malluk.
45 Ya hi Malluk ya imbabalen Hasabiah. Ya hi Hasabiah ya imbabalen
Amasiah an imbabalen Hilkiah.
46 Ya hi Hilkiah ya imbabalen Amsi an imbabalen Bani. Ya hi Bani ya
imbabalen Semer.
47 Ya hi Semer ya imbabalen Mahli. Ya hi Mahli ya imbabalen Musi an
imbabalen Merari. Ya hay hi aman Merari ya hi Libay.
48 Nadan udum an ibbada an tinanud Libay ya niyukod i dida nadan
udum an tamuh nan tabernakel an pundayawan i Apu Dios.
49 Mu nadan tinanud Aaron ya diday padi. Ta diday mangidawat hinadan
mi'nong i Apu Dios hinan punggobhan hi mi'nong ya hinan punggobhan
hi insenso. Ya dida bo ya ammunay mabalin an hunggop hinan kuwartun
Apu Dios ta atonda nan nitugun i didah atonda ta wan pakawanon Apu
Dios di bahul nadan tinanud Israel an miyunnudan hinadan tugun Apu
Dios an indatna hinan baalna an hi Moses.
50 Ta datuwe nadan tinanud Aaron. Hi Aaron ya imbabalenah Eleasar.
Ot muntanud hi Eleasar ta hi Pinehas an nangimbabale i Abisua.
51 Ot muntanud hi Abisua ta hi Bukki an nangimbabale i Ussi. Ot
muntanud hi Ussi ta hi Serahiah.
52 Ot muntanud hi Serahiah ta hi Merayot an nangimbabale i Amariah.
Ot muntanud hi Amariah ta hi Ahitub.
53 Ot muntanud hi Ahitub ta hi Sadok an nangimbabale i Ahimaas.

Hay Numboblayan Nadan Tinanud Libay

54 Datuwen tinanud Libay ya imbubunutday eda pumboblayan ya nadan
holag Aaron an tinanud Kohat di namangulun nabunut.
55 Ta nidat i dida hi ad Hebron an boblen nadan tinanud Judah ya nadan
pumpastolan an wah nunlini"odan diyen boble.
56 Mu nadan matanoman ya nan kikkitang an bobleh nunlini"odan ya
nidat i Kaleb an imbabalen Jepunneh.
57 Ta nidat nimpe hinadan holag Aaron hi ad Hebron an bumtikan di
pimmate ya hi ad Libnah ya hi ad Jattir ya hi ad Estemoa
58 ya hi ad Hilen ya hi ad Debir
59 ya hi ad Asan ya hi ad Juttah ya hi ad Bet-Semes ya niddum nadan
pumpastolan i dadiyen boble.
60 Ya hinan boblen di tinanud Benjamin ya nidat hi ad Gibeon ya hi ad
Geba ya hi ad Alemet ya hi ad Anatot ya niddum nadan pumpastolan i

dadiyen boble. Ta himpulut tulun (13) namin di boble hi nidat hinadan
tinanud Kohat.
61 Ya nadan udum an tinanud Kohat ya nidat i diday himpulun (10) boble
hinan nidat hinan godwan di tinanud Manasseh.
62 Ya hay nidat hinadan tinanud Gerson an nipiyappong hinadan holagda
ya himpulut tuluy (13) boble hinadan boblen di tinanud Issakar ya tinanud
Aser ya tinanud Naptali ya hinan boblen di tinanud Manasseh hi ad Basan.
63 Ya nipiyappong boh nadan tinanud Merari di himpulut duway (12)
boble an na'alah nadan boblen di tinanud Ruben ya tinanud Gad ya
tinanud Sebulun.
64 Ta indattan nadan tinanud Israel nadan i'ibada an tinanud Libay hi
pumboblayanda ya pumpastolanda.
65 Ta danaen bobley indat nadan tinanud Judah ya tinanud Simeon ya
tinanud Benjamin.
66 Ya nada'en udum an tinanud Kohat ya waday nidat i dida an nalpuh
nadan tinanud Epraim
67 hinadan nun'abillid an boble hi ad Sekem an bumtikan di pimmate ya
hi ad Geser
68 ya hi ad Jokmeam ya hi ad Bet-Horon
69 ya hi ad Ayjalon ya hi ad Gat-Rimmon. Ya niddum nadan pumpastolan
i dadiye an boble.
70 Ya hay nidat hinan boblen di godwan di tinanud Manasseh hinadan
tinanud Kohat ya hi ad Aner ya hi ad Bileam an niddum nadan
pumpastolan i dadiyen boble.
71 Ya hay nidat damdama hinadan tinanud Gerson ya hinan boblen nan
godwan di tinanud Manasseh ya hi ad Golan ya hi ad Basan ya hi ad Astarot
ya nadan pumpastolan i dadiyen boble.
72 Ya hay indat nadan tinanud Issakar ya hi ad Kedes ya hi ad Daberah
73 ya hi ad Ramot ya hi ad Anem an niddum nadan pumpastolan i
dadiyen boble.
74 Ya hay indat nadan tinanud Aser ya hi ad Masal ya hi ad Abdon
75 ya hi ad Hukok ya hi ad Rehob an niddum nadan pumpastolan i
dadiyen boble.
76 Ya hay indat nadan tinanud Naptali ya hi ad Kedes hi ad Galilee ya hi
ad Hammon ya hi ad Kiriatayim ya nadan pumpastolan i dadiyen boble.
77 Ya datuwe damdamay nidat hinadan holag Merari an tinanudan Libay.
Ya hay indat nadan tinanud Sebulun ya hi ad Rimmono ya hi ad Tabor ya
nadan pumpastolan i dadiyen boble.
78 Ya hay indat nadan tinanud Ruben an nunhitu hi dommang nan
wangwang an nungngadan hi Jordan an nangappit hi tuluwan di algo
hi'onta wah ad Jericho ya hi ad Beser ya hi ad Jahsah
79 ya hi ad Kedemot ya hi ad Mepaat. Ya niddum nadan pumpastolan i
dadiyen boble.
80 Ya hay indat nadan tinanud Gad ya hi ad Ramot hi ad Gilead ya hi ad
Mahanaim
81 ya hi ad Hesbon ya hi ad Jaser ya nadan pumpastolan i dadiyen boble.

7

Hay Tinanud Issakar

1 Hi Issakar ya opatdan namin nadan linala'i an imbabalena an hi Tola
ya hi Puah ya hi Jasub ya hi Simron.

2 Ya nadan linala'in imbabalen Tola ya hi Ussi ya hi Repayah ya hi Jeriel
ya hi Jahmay ya hi Ibsam ya hi Samuel. Ta diday ap'apuda an himpamu'un.
Ya hidin numpatulan David ya hay bilang di tinanud Tola hi mabalin an
mi'gubat ya baintit duway libu ya han onom di gahut (22,600).
3 Ya hay lala'i an imbabalen Ussi ya hi Israhiah.
Ya hay linala'ih imbabalen Israhiah ya hi Michael ya hi Obadiah ya hi
Joel ya hi Issiah. Ya datuwen lima an niddum hi amada ya diday ap'apuda
an himpamu'un.
4 Ya hay bilang di mabalin an mi'gubat i dida ya tulumpulut onom
(36,000) di libu. Te dakol di binabaih ahawada ta hiya nan dakol di linala'ih
imbabaleda.
5 Ta an naminda nadan linala'i an tinanud Issakar an mabalin an
mi'gubat ya nawalut pituy libu (87,000) di nitudo' hinan nitud'an di tonton
di nalpuwan di a'ammodda.

Hay Tinanud Benjamin

6 Hay linala'ih imbabalen Benjamin ya hi Bela ya hi Beker ya hi Jediael.
7 Ya hi Bela ya hay linala'ih imbabalena ya hi Esbon ya hi Ussi ya hi Ussiel
ya hi Jerimot ya hi Iri. Ta didan limay ap'apuda an himpamu'un. Ya hay
nitudo' hinan nitud'an di tonton di nalpuwan di a'ammodda hi bilang di
mabalin an mi'gubat i dida ya baintit duway libu ta han tulumpulut opat
(22,034).
8 Ya hay linala'ih imbabalen Beker ya hi Semirah ya hi Joas ya hi Elieser
ya hi Eliyoenai ya hi Omri ya hi Jeremot ya hi Abijah ya hi Anatot ya hi
Alemet.
9 Ya hay nitudo' hi bilang di mabalin an mi'gubat i dida ya baintiy libu
ta han duway gahut (20,200).
10 Ya hay lala'ih imbabalen Jediael ya hi Bilhan. Ya hay linala'ih
imbabalen Bilhan ya hi Jeus ya hi Benjamin ya hi Ehud ya hi Kenaanah ya
hi Setan ya hi Tarsis ya hi Ahisahar.
11 Ya an namin datuwe an linala'i an imbabalen Jediael ya diday ap'apuda
an himpamu'un. Ya hay bilang di mabalin an e mi'gubat i dida ya himpulut
pituy libu ta han duway gahut (17,200).
12 Ya nadan tinanud Suppim ya tinanud Huppim ya nalpudah nan
tinanud Ir. Ya nadan tinanud Husim ya nalpudah nan tinanud Aher.

Hay Tinanud Naptali

13 Hay linala'ih imbabalen Naptali ya hi Jasiel ya hi Guni ya hi Jeser ya
hi Sallum. Ta danaey apapun Bilhah an hi inan Naptali.

Hay Tinanud Manasseh

14 Hay imbabalen Manasseh hinan i Aram an imbilangnah ahawana ya
hi Asriel ya hi Makir an hi aman Gilead.
15 Ya hi Makir ya ni'yahawah nan holag nadan tinanud Huppim ya
tinanud Suppim. Ya waday hi ibbanan babai an hay ngadana ya hi Maakah.
Ya hi Selopehad e an nalpuh nan tinanud Manasseh ya binabaiday
imbabalena.
16 Ya hi Makir ya hay ahawana ya hi Maakah ta waday imbabaleda an
hi Peres. Ya waday lala'in hi ibban Peres an hi Seres an hay linala'ih
imbabalena ya da Ulam i Rakem.
17 Ya hi Ulam ya lala'i nan imbabalena an hi Bedan. Ta danae nadan
tinanud Gilead an imbabalen Makir an hi na' Manasseh.
18 Ya hay imbabalen nan babain hi ibban Gilead an hi Hammoleket ya
hi Isod ya hi Abieser ya hi Mahlah.

19 Ya nan lala'in imbabalen Gilead an hi Semida ya wadaday linala'ih
imbabalena an hi Ahian ya hi Sekem ya hi Liki ya hi Aniam.

Hay Tinanud Epraim

20 Nan lala'in imbabalen Epraim an hi Sutelah ya nuntanud ta hi Bered.
Ot muntanud hi Bered ta hi Tahat an nangimbabale i Eleadah an hi aman
nan bunat an hi Tahat.
21 Ot muntanud hi Tahat ta hi Sabad an hi aman Sutelah.
Ya wadaday i'iban Sutelah an da Eser i Elead mu pinaten nadan i Gat
didah din eda mangakoh baka ya kalneron dadiyen i Gat.
22 Ta hi amadan hi Epraim ya nadney immukayunganah din natayanda.
Ta imme nadan tulangda an e nangalubyag i hiya.
23 Indani ya nawadaan hi ahawan Epraim ot iyayyamna han lala'i. Ot
ngadanana ta hi Beriah an hay ibalinana ya ligat an gapu i diyen adi
maphod an na'at hinan pamilyana.
24 Ya nan babai an imbabalen Epraim an hi Seerah ya hiyay nangibangon
hinadan bobleh ad Bet-Horon hinan nabaktu ya hinan nada"ul. Ot
ibangona boh ad Ussen-Seerah.
25 Ya nan oha bon lala'in imbabalen Epraim ya hi Repah an nangimba-
bale i Resep. Ot muntanud hi Resep ta hi Telah an hi aman Tahan.
26 Ot muntanud hi Tahan ta hi Ladan an hi aman Ammihud. Ot
muntanud hi Ammihud ta hi Elisama.
27 Ot muntanud hi Elisama ta hi Nun an nangimbabale i Joshua.
28 Ya hay e numboblayan datuwen tinanud Epraim ya hi ad Betel ya
nadan bobleh nunlini"odan hidi ta ingganah ad Naaran hi nangappit hi
tuluwan di algo ya hi ad Geser hi nangappit hi alimuhan di algo ya hinadan
kikkitang an bobleh nunlini"odana ya niddum bo hi ad Sekem ya hinadan
kikkitang an boble hi nunlini"odana ta ingganah ad Ayyah ya hinadan
kikkitang an boblehdi.
29 Ta niddum hinan pumboblayanda nadan boble an nun'ihaggon hinan
pogpog di nidat i Manasseh an hi ad Bet-San ya hi ad Taanak ya hi ad
Megiddo ya hi ad Dor ya hinadan kikkitang an bobleh nunlini"odan dadiye.
Ta danaen boble ya nunhituwan nadan tinanud Joseph an imbabalen
Israel.

Hay Tinanud Aser

30 Hay linala'ih imbabalen Aser ya hi Imnah ya hi Isbah ya hi Isbi ya hi
Beriah. Ya nan babai an hi ibbada ya hi Serah.
31 Ya hay linala'ih imbabalen Beriah ya da Heber i Malkiel. Ya hi Malkiel
ya hiyay ammod nadan tinanud Birsa.
32 Ya hi Heber ya hiyay hi aman da Japet ya hi Somer ya hi Hotam ya
nan babain hi Sua.
33 Ya hay linala'ih imbabalen Japlet ya hi Pasak ya hi Bimhal ya hi Asbat.
34 Ya hay linala'ih imbabalen Somer ya hi Ahi ya hi Rogah ya hi Hubbah
ya hi Aram.
35 Ya hay linala'ih imbabalen Helem* an hi ibban da Japlet ya hi Sopah
ya hi Imna ya hi Seles ya hi Amal.
36 Ya hay linala'ih imbabalen Sopah ya hi Suah ya hi Harneper ya hi Sual
ya hi Beri ya hi Imrah
37 ya hi Beser ya hi Hod ya hi Samma ya hi Silsah ya hi Itran ya hi Beera.

---

* **7:35 7:35** Hay ohah ngadan Helem ya hi Hotam.

38 Ya hay linala'ih imbabalen Jeter† ya hi Jepunneh ya hi Pispah ya hi
Ara.
39 Ya hay linala'ih imbabalen Ulla ya hi Arah ya hi Hanniel ya hi Risia.
40 An namin datuwe ya tinanud Aser an nundingngol an titindalu an
diday ap'apu i didan himpamu'un. Ya hay bilang datuwen namin an
nundadaan an e mi'gubat ya baintit onom di libu (26,000) an nitudo' di
ngadanda hinan nitud'an di tonton di a'ammodda.

8

Hay Tonton Di Nalpuwan Di A'ammod Saul

1 Hi Benjamin ya imbabalenah Bela an hiyay panguluwan ot ahi hi Asbel
ot ahi hi Aharah
2 ot ahi hi Nohah ot ahi mohpe nan mi'alima an hi Rapa.
3 Ya hay linala'ih imbabalen Bela ya hi Addar ya hi Gera ya hi Abihud
4 ya hi Abisua ya hi Naaman ya hi Ahoah
5 ya hi Gera ya hi Sepupan ya hi Huram.
6 Ya hay ap'apu hinan himpamu'un an nunhituh ad Geba ya nadan holag
Ehud. Mu hidin na'abakdah gubat ya impa'aanda didahdi ta immedah ad
Manahat.
7 Ta datuwe nadan holag Ehud an hi Naaman ya hi Ahijah ya hi Gera.
Ya hituwen hi Gera an hi aman da Ussa i Ahihud di nangipangulu i didah
din impa'aanda didahdi.
8 Ya hi Saharaim an nalpuh nan tinanud Benjamin ya imbolhena* nadan
ahawana an da Husim i Baara ot e mi'ibobleh ad Moab. Ya nahlag hidi ta
wadaday linala'ih imbabaledah
9 nan numbintanana an hi Hodes an da Jobab ya hi Sibia ya hi Mesa ya
hi Malkam
10 ya hi Jeus ya hi Sakia ya hi Mirmah. Ya datuwen linala'i an imbabalena
ya diday nun'ap'apu i didan himpamu'un.
11 Ya wada tuwaliy imbabaledah nan ahawana ni' an hi Husim an da
Ahitub i Elpaal.
12 Ya hi Elpaal ya hay linala'ih imbabalena ya hi Eber ya hi Misam ya hi
Semed. Ya hituwen hi Semed di nangibangon hinan bobleh ad Ono ya hi
ad Lod ya hinadan kikkitang an bobleh nunlini"odandahdi.
13 Ya da Beriah i Sema† di nun'ap'apu i didan himpamu'un an numbobleh
ad Ayjalon ya impa'aanda nadan nunhituh ad Gat.
14 Ya hi Ahio ya hi Sasak ya hi Jermot
15 ya hi Sebadiah ya hi Arad ya hi Eder ya
16 hi Michael ya hi Ispah ya hi Joha di linala'i an imbabalen Beriah.
17 Ya hi Sebadiah ya hi Mesullam ya hi Hiski ya hi Heber
18 ya hi Ismerai ya hi Isaiah ya hi Jobab di linala'ih imbabalen Elpaal.
19 Ya hi Jakim ya hi Sikri ya hi Sabdi
20 ya hi Elienai ya hi Silletai ya hi Eliel
21 ya hi Adayah ya hi Berayah ya hi Simrat di linala'ih imbabalen Simey.
22 Ya hi Ispan ya hi Eber ya hi Eliel
23 ya hi Abdon ya hi Sikri ya hi Hanan
24 ya hi Hananiah ya hi Elam ya hi Antotijah
25 ya hi Ipdeyah ya hi Penuel di linala'ih imbabalen Sasak.
26 Ya hi Samseray ya hi Sekariah ya hi Ataliah

---

† **7:38 7:38** Hay ohah pungngadanda i Jeter ya hi Itran. * **8:8 8:8** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan. † **8:13 8:13** Da Beriah i Sema ya imbabalen Elpaal.

27 ya hi Jaaresiah ya hi Elijah ya hi Sikri di linala'ih imbabalen Jeroham.
28 Ya an namin danae ya ap'apu an nitudo' hinan tontonda hi nalpuwan
di a'ammodda an tinanud Benjamin an numbobleh ad Jerusalem.
29 Hi Jeyel an hi aman Gibeon an numbobleh ad Gibeon ya hay ngadan
ahawana ya hi Maakah.
30 Ya hay panguluwan an lala'i an imbabaleda ya hi Abdon ot ahi hi Sur
ot ahi hi Kis ya hi Baal ya hi Ner ya hi Nadab
31 ya hi Gedor ya hi Ahio ya hi Seker
32 ya hi Miklot. Hi Miklot ya imbabalenah Simeah an eda nunhitu hi ad
Jerusalem ta nihaggondah nadan tulangda.
33 Hi Ner ya imbabalenah Kis an hi aman nan patul an hi Saul. Ya hay
imbabalen Saul ya hi Jonathan ya hi Malki-Sua ya hi Abinadab ya hi Es-
Baal.‡
34 Ya hi Jonathan ya hay lala'ih imbabalena ya hi Merib-Baal§ an hi aman
Mikah.
35 Ya hi Mikah ya hay linala'ih imbabalena ya hi Piton ya hi Melek ya hi
Tarea ya hi Ahas.
36 Ya hi Ahas ya imbabalenah Jehoaddah an hi aman da Alemet ya hi
Asmabet ya hi Simri. Ya hi Simri ya imbabalenah Mosa
37 an hi aman Binea. Hi Binea ya imbabalenah Rapah an hi aman
Eleasah. Ya hi Eleasah ya imbabalenah Asel.
38 Hi Asel ya onom di linala'ih imbabalena an hi Asrikam ya hi Bokeru
ya hi Ismael ya hi Seariah ya hi Obadiah ya hi Hanan.
39 Ya hi Esek an hi ibban Asel ya imbabalena hi Ulam ya hi Jeus ya hi
Elipelet.
40 Ya an namin nadan linala'i an imbabalen Ulam ya natuliddan mi'gubat
ya nala'ingdan pumana. Ya dakol di linala'i an imbabaleda ya apapuda
ta hinggahut ta nabongledan (150) namin. Ya namin danae ya tinanud
damdaman Benjamin.

9

1 Hay tonton di a'ammod nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel ya
nitudo' hinan nitudo'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an
patul di tinanud Israel.

Hay Tinanud Israel An Nibangngad Hi Ad Jerusalem Hi Nalpuwandah Ad Babilon

Nadan tataguh ad Judah ya niyedah ad Babilon an gapuh aggeda
nangun'unudan i Apu Dios.
2 Ya hay namangulu an nibangngad hinan numboblayanda ya han
oh'ohha an tinanud Israel an umat hinadan tinanud Libay an umat
hinadan padi ya nadan muntamuh nan Templo ya nadan udum an ibbada
an tinanud Libay.
3 Ya wadada boy immanamut an tinanud Judah ya tinanud Benjamin ya
tinanud Epraim ya tinanud Manasseh an e nunhituh ad Jerusalem.
4 Hay oha ya hi Utay an imbabalen Ammihud an imbabalen Omri. Ya hi
Omri ya imbabalen Imri. Ya hi Imri ya imbabalen Bani an hi na' Peres an
tinanud Judah.
5 Ya hinan holag Silon ya hay immanamut ya nan panguluwana an hi
Asayah ya nadan imbabalena an linala'i.

---

‡ **8:33 8:33** Hi Es-Baal ya hiya nan hi Isboset hinan 2 Samuel 2:8 § **8:34 8:34** Hi Merib-Baal ya hiya nan hi Mepiboset an inawit David hidin hiyay patul. 2 Samuel 4:4

6 Ya hina'en holag Serah ya hi Jewel di nangipangpangulu i dida. Ta hay
immanamut hinan tinanud Judah ya onom di gahut ta nahiyam (690).
7 Ya hay immanamut'e hinadan tinanud Benjamin ya hi Sallu an
imbabalen Mesullam an apapun Hodabiah an hi na' Hassenuah
8 ya hi Ibneyah an imbabalen Jeroham ya hi Elah an imbabalen Ussi an
hi na' Mikri ya hi Mesullam an imbabalen Sepatiah an hi na' Rewel an
imbabalen Ibneyah.
9 Ta hay immanamut hi tinanud Benjamin an nitudo' ya hiyam di gahut
ta han nabonglet onom (956). Ta datuwen linala'i di nun'ap'apu i didan
himpamu'un.

Hanadan Padin Immanamut Hi Ad Jerusalem

10 Hanada'en padin immanamut hi ad Jerusalem ya hi Jedayah ya hi
Jehoyarib ya hi Jakin
11 ya hi Asariah an imbabalen Hilkiah. Ya hi Hilkiah ya imbabalen
Mesullam an imbabalen Sadok. Ya hi Sadok ya imbabalen Merayot an
hi na' Ahitub. Ya hituwen hi Ahitub ya hiyay ap'apuh nan Templo.
12 Ya wada boh Adayah an imbabalen Jeroham an hi na' Pasur. Ya
hi Pasur ya imbabalen Malkijah. Ya wada bo hi Maasay an imbabalen
Adiel an hi na' Jaserah. Ya hi Jaserah ya imbabalen Mesullam an hi na'
Mesillemit. Ya hi Mesillemit ya imbabalen Immer.
13 Ta danae nadan padi an nun'ap'apu i dida an himpamu'un. Ya hay
bilangda ya hinlibu ta han pituy gahut ta nanom (1,760). Ya datuwe ya
innilada tuwaliy tamudah nan Templo.

Nadan Udum An Tinanud Libay An Immanamut Hi Ad Jerusalem

14 Hanada'en udum an tinanud Libay an immanamut ya hi Semayah an
imbabalen Hassub an hi na' Asrikam. Hi Asrikam ya imbabalen Hasabiah
an holag Merari.
15 Ya nadan udum an tinanud Libay ya Hi Bakbakkar ya hi Heres ya hi
Galal ya hi Mattaniah an imbabalen Mika an hi na' Sikri an imbabalen
Asap
16 ya hi Obadiah an imbabalen Semayah an hi na' Galal an imbabalen
Jedutun ya hi Berekiah an imbabalen Asa an hi na' Elkanah an e ni'ibobleh
nadan i Netopat.
17 Ya nadan mungguwalyah nan geyt di Templo ya hay immanamut i dida
ya hi Sallum ya hi Akkub ya hi Talmon ya hi Ahiman ya nadan linala'i an
i'ibada. Ya hay nangipangpangulu i dida ya hi Sallum.
18 Ta diday mungguwalyah nan geyt hi nangappit hi tuluwan di algo
an pangi'wan di patul an malpuh nan palasyuna an umat hi inat nadan
a'ammodda an diday mungguwalyah nan kampudan tinanud Libay.
19 Ya hi Sallum ya imbabalen Kore an hi na' Ebiasap. Hi Ebiasap ya im-
babalen Korah. Ta didah nadan i'ibana an holag Korah di mungguwalyah
nadan geyt di Templo an umat hi inat handidan a'ammodda an diday
nungguwalyah nan tabernakel.
20 Ya hidin hi apuda an hi Pinehas an imbabalen Eleasar di mumpapto'
hinadan guwalyah nadan geyt ya binoddangan Apu Dios hiya.
21 Ya ta'on on handin hi Sekariah an imbabalen Meselemiah ya hiyay
nungguwalyah nan geyt di tabernakel.
22 Ta hay bilangdan namin an mungguwalyah nadan geyt ya duway
gahut ta han himpulut duwa (212). Ya nitudo' di ngadandah nan nitud'an

di nalpuwan di a'ammodda. Ya hay nangibaga i dadiyen tamuda ya handin
patul an hi David ya handin propeta an hi Samuel.
23 Ta dida ya nadan tinanudda di nungguwalyah nadan geyt nan Templo.
24 Ta diday ninaynayun an mungguwalya an mipongdah nan opat an
geyt an wah nan nangappit hi tuluwan di algo ya hay alimuhan di algo ya
hay muyyadna ya hay huddo'na.
25 Ya nadan i'ibada an nunhituh nadan kikkitang an boble hinadan
nunlini"odan hi ad Jerusalem ya mahukhukatda an e bumoddang an
mungguwalya hinan pituy algo.
26 Mu nadan opat an ap'apun di guwalya an tinanud Libay ya niyukod
bo i dida nadan kuwartuh nan Templo ya nadan pangi'amunganda hi an
namin nadan ma'usal hinan Templo.
27 Ta ta'on on nahdom ya mungguwalyadah nan nunlini"odan nan
Templo te mahapul an maguwalyaan. Ya dida boy ukod an mangibughul
hinan geyt hi amawmawi"it.

Hay Niyukod Hinadan Udum An Tinanud Libay

28 Nadan udum i dida ya diday ukod hinadan ma'usal hinan pundayawan
ta bilangonda on ahida inlah'un ya binilangda bo on ahida inighop.
29 Ya nada'en udum ya diday ukod hinadan udum an ma'usal hinan
Templo an umat hinadan alina ya bayah ya olibo ya insenso ya nadan
udum an middum.
30 Mu nada'en udum an padi ya diday ukod an mangiphod hinadan
insenso.
31 Ya hi Mattitiah an panguluwan an imbabalen Sallum an holag Korah
ya hiyay munha"ang hinan midawat an tinapay.
32 Ya nada'en udum an holag Kohat ya diday ukod an mangidadaan hinan
tinapay an ma'usal hinan Habadun tungo.
33 Ya nada'en udum an ap'apuh nadan tinanud Libay an niyukodan
di mikantah nan Templo ya nadan mipagangoh ya umohnongdah nadan
kuwartuh nan Templo. Ya ma"id ha udum hi niyukod i dida te hidiyey
tamudah nan hilong ya hinan mapatal.
34 Ya an namin danae ya diday ap'apuh nadan himpahimpamu'un an
tinanud Libay an hay nunhituwanda ya hi ad Jerusalem.

Hay Tonton Di A'ammod Nan Patul An Hi Saul

35 Hi Jeyel an hi aman Gibeon an numbobleh ad Gibeon ya hay ngadan
ahawana ya hi Maakah.
36 Ya hay panguluwan an lala'in imbabaleda ya hi Abdon ot ahi hi Sur
ya hi Kis ya hi Baal ya hi Ner ya hi Nadab
37 ya hi Gedor ya hi Ahio ya hi Sekariah ya hi Miklot.
38 Hi Miklot ya imbabalenah Simeam ya eda nunhitu hi ad Jerusalem ta
nihaggondah nadan tulangda.
39 Ya hi Ner ya imbabalenah Kis an hi aman nan patul an hi Saul. Ya
hay imbabalen Saul ya hi Jonathan ya hi Malki-Sua ya hi Abinadab ya hi
Es-Baal.
40 Hi Jonathan ya hay lala'ih imbabalena ya hi Merib-Baal an hi aman
Mikah.
41 Ya hi Mikah ya hay linala'ih imbabalena ya hi Piton ya hi Melek ya hi
Tarea ya hi Ahas.
42 Hi Ahas ya imbabalenah Jarah an hi aman da Alemet ya hi Asmabet
ya hi Simri an nangimbabale i Mosa.

43 Ya hi Mosa ya hi aman Binea an nangimbabale i Repayah. Ya hi
Repayah ya imbabalenah Eleasah an nangimbabale i Asel.
44 Ya hi Asel ya onom di linala'ih imbabalena an hi Asrikam ya hi Bokeru
ya hi Ismael ya hi Seariah ya hi Obadiah ya hi Hanan.

10

Hay Natayan Nan Patul An Hi Saul

1 Nadan i Pilistia ya ginubatda nadan tinanud Israel hinan billid an
nungngadan hi Gilboa ot abakonda nadan tinanud Israel ta binumtikday
udum mu dakol damdamay nate i dida.
2 Te numpudug nadan i Pilistia da Saul an hina'amma ot patayonda
nadan imbabalena an hi Jonathan ya hi Abinadab ya hi Malkisua.
3 Ot unu'unudondah Saul ta ingganaot mikna i hiya nadan inladdan pana
ta na'ahuggatan.
4 Ot alyonah nan mangmangdon hi almasnay, Huknutommot nan
ispadam ta unguhona' te adi' pohdon an umali nadan mumpungngohen
Apu Dios* ta paligatona' ya ahiya' mohpe pinaten dida. Mu tumakut
hidiyen mangmangdon hi almasnan mangathidi. Ta hiya nan hinuknut
mon Saul di ispadana ot ihodna ot okmomana.
5 Ya hidin tinigon diyen mangmangdon hi almasna an nateh Saul ot
huknutona damdamay ispadana ot ihodna bo ot okmomana ta natedan
duwa.
6 Ta nateh Saul ya nadan tulun imbabalena ta ma"id moh nan pamilyana
ha mabalin hi mihukkat an mumpatul.
7 Ya hidin dingngol nadan tinanud Israel an numbobleh nan nundotal an
binumtik nadan tindaluda ya nateh Saul ya nadan imbabalena ot bumtikda
damdama an nuntaynanday bobleda. Ot ume nadan i Pilistia ot eda
mumboblehdi.
8 Ta hidin nabiggat i diyen nunggugubatanda ot ume nadan i Pilistia ot
eda pun'ala nadan mabalin an alandah nadan nun'a'ate ya inakhupanday
adol Saul ya nadan imbabalena hinan billid an nungngadan hi Gilboa.
9 Ot pun'alada nadan almas Saul ot putulonday uluna. Ot ituda'day e
mangipa'innilah nadan bobleda an nateh Saul ta innilaon nadan ibbada
an i Pilistia ya ta'on on nadan bululda.
10 Ot eda iha"ad nan almas Saul hinan templon nadan diosda. Ot
ihableday ulunah nan templon nan diosda an hi Dagon.
11 Mu hidin na'innilaan nadan i Jabes hi ad Gilead hidiyen inat nadan i
Pilistia i da Saul
12 ot umedan namin nadan nun'atulid an linala'i ot eda alan nan adol
Saul ya nadan imbabalena ot iyanamutdah ad Jabes. Ot eda ilubu' didah
nan pu"un nan kayiw an Tamaris ot mun'ulatda hi pituy algo.
13 Manu'e hi nateh Saul ya aggena inun'unud hi Apu Dios ya nan hapitna.
Ya e bo udot numpaboddang hinan mumbuyun
14 an bokon hi Apu Dios. Ta hiya nan impapaten Apu Dios ot ihukkatnah
David an imbabalen Jesse ta hiyay numpatul.

11

Hay Numpatulan David Hinadan Tinanud Israel

---

* **10:4 10:4** Nadan mumpungngohen Apu Dios ya dida nan alyon di udum an Biblia hi agge nakugit te hidiyey pamihul nadan Judyu hinadan bokon Judyu.

1 Indani ya imme nadan tinanud Israel hi awadan David hi ad Hebron ot
alyonda i hiya di, Hanat nomnomnomom an dita'u ya hina'aggi ta'u tuwali
te ohay hi apu ta'u.
2 Ya ta'on tuwalih on din hi Saul di patul ya he"ay nangipangpangulu i
da'mi hinan e ta'u ni'gubagubatan. Ya inalin tuwalin Apu Dios an dayawon
ta'u di he"ay ahi mumpatul ta ipapto'mu nadan tataguna an tinanud Israel.
3 Ya i diyen na'amungan nadan ap'apun di himpahimpamu'un an
tinanud Israel hi ad Hebron ya ni'tobbalan hi David i dida hidih nan
pundayawan i Apu Dios. Ot hiitanda boy ulunah lana ta hiya mahan moy
mumbalin hi patulda an tinanud Israel. Ta nipa'annung din imbagan Apu
Dios hinan propeta an hi Samuel.

Hay Nangabakan David Hinadan I Jebus

4 Hidin agge ni' nunhitu hi David hi ad Jerusalem an hay ngadan ni' diyen
boble ya hi ad Jebus ya impanguluna nadan ibbana an tinanud Israel ot
eda gubaton nadan nunhituhdi.
5 Mu alyon nadan i Jebus i David di, Adiyu mahna abalinan an hogpon
tun boblemi.
Mu hinggop damdaman da David hidiyen binattuy aladna hi ad Zion ot
abakonda dida ot ngadanandah boblen David.
6 Hay imbagan David hinadan tindaluna ya alyonay, Nan mamangulun
e mangubat hinadan i Jebus ya hiyay mumbalin hi nabaktun opisyal di
tindalu'.
Indani ya hi Joab an imbabalen Seruyah di namangulu an hinunggop
hidi ta hiya moy numbalin hi nabaktun opisyal nadan tindalun David.
7 Ot e munhituh David hinan binattuy aladnan boble ta hiya nan
nginadananda nimpeh boblen David.
8 Ot ipatpingna nan nunlini"odan diyen boble ta bimmilbillog nan
numboblayanda. Ot ipaphod damdaman Joab nadan udum i diyen boble.
9 Ta ninaynayun an nihamhamad di pumpatulan David te nan ongal di
abalinanan Dios di bimmodboddang i hiya.

Nadan Opisyal Nadan Tindalun David
(2 Samuel 23:8-39)

10 An namin nadan tinanud Israel ya nadan opisyal di tindalun David ya
inatday abalinanda an bimmoddang ta nihamad di pun'ap'apuwan David
ta hiyay numbalin hi patuldan namin an tinanud Israel te hiya tuwaliy
imbagan Apu Dios hi ma'at.
11 Ya datuwe nadan ongal di abalinanda an tindalun David an hay oha
i dida ya hi Jasobeam an holag Hakmoni an hiyay nabaktun opisyal di
tindalun David. Te han naminghan an ni'gubatana ya pinatenay tuluy
gahut (300) an binuhulda hinan pahulna.
12 Ya hay mi'adwa i hiya ya hi Eleasar an imbabalen Doday an holag
Ahoh.
13 Ya hiyay nun'ibban David hi ni'gubatandah nadan na'amung an
mi'gubat an i Pilistia i han natanoman hi barley hi ad Pas-Dammim. Ot
bumtik nadan ibbada an tindalu.
14 Mu inlaput da Eleasar i David an ni'gubat hinan gawwan di natanoman
hi barley ta ingganaot abakonda nadan i Pilistia an gapuh boddang Apu
Dios.
15 Ya i han hin'algo ya immeday tuluh nadan tulumpulu (30) an opisyal
di tindaluh nan lingab hi ad Adullam an awadan David. Yaden nadan i
Pilistia ya nungkampudah nan nundotal an nungngadan hi Repaim.

16 Ya i diye ya wadah David hinan nahamad di hawana mu nadan udum
an tindalun di i Pilistia ya nungkampudah ad Bethlehem.
17 Ya nonomnomon David hi ad Bethlehem ta alinah on munhapihhapit
hi adolna an alyonay, Onhandi anu waha e mangalah liting an malpuh nan
bubun hinan way hawwangon hi ad Bethlehem ta inumo'.
18 Ya dingngol nan tulun tindalu ot ituliddan umeh nan nungkampuwan
nadan i Pilistia hi ad Bethlehem ot eda humagub hinan bubun hidi ot iyeda
i David. Mu aggena ininum te onaot ingkuyag ta indawatna i Apu Dios
19 an alyonay, Adi mahan mabalin an e' inumon hituwe. Te hituwen
liting ya paddungnay dalan datuwen linala'i an nangitulid an e himmagub
an ta'on on atatakut.
Ta athidiy a'at danaen tulun natulid an linala'i.

Hay Napili An Titindalun David

20 Hay nangipangpanguluh nadan tulumpulun (30) nun'atutulid an
tindalu ya hi Abisay an hi ibban Joab. Hiya ya nundongol boy a'atna an
umat hinan tulun nun'atutulid an tindalu te pinatenay tuluy gahut (300)
an binuhulda hinan pahulna.
21 Ta hiyay numbalinanah nabaktun opisyal nadan tulumpulun (30)
nun'atutulid an ta'on on agge niddum hinadan tulun nundongol an
nun'atutulid.
22 Ya hi Benayah an imbabalen Jehoyada an i Kabseel ya na'tullid bo an
mi'gubat. Ta dakol di ginubatna an umat hi namatayanah nan duwa an
tindalun di i Moab an ongal di abalinanda an mi'gubat. Ya han hin'algo an
nunhiglay dalallu ya imme i han bitu ot patayona han layon.
23 Ot patayona bo han mahinadol an i Egypt an umeh pituy umpi ta han
godway tinagena. Ya ta'on on hidiyen i Egypt ya pingngolnay pahulna an
umat hinan ulluwan di pun'ablan di inongalna mu hi Benayah ya ammuna
han pang'ul an almasna mu pinlohna nan pahul diyen i Egypt ot hiyay
pamatena i hiya.
24 Ta datuwen inat Benayah an imbabalen Jehoyada di mangipatigoh
tulidna ta nundongol an umat damdamah nan tulun na'tullid an tindalu.
25 Ya nundongol nimpe an umat i dadiyen tulumpulun (30) nun'atutulid
an titindalu mu agge niddum hinan tulun na'tullid. Ya hiyay pinto' David
hi ap'apun nadan guwalyana.
26 Ta nadan natulid an tindalun David ya hi Asahel an hi ibban Joab ya
hi Elhanan an imbabalen Dodo an i Bethlehem
27 ya hi Sammot an i Haror ya hi Heles an i Pelon
28 ya hi Ira an imbabalen Ikkes hi ad Tekoa ya hi Abieser an i Anatot
29 ya hi Sibbekay an i Husa ya hi Ilay an i Ahoh
30 ya hi Maharay an i Netopa ya hi Heled an imbabalen Baanah an i
Netopa damdama
31 ya hi Itay an imbabalen Ribay an i Gibeah an tinanud Benjamin ya hi
Benayah an i Piraton
32 ya hi Huray an nunhituh nan nundotal hi ad Gaas ya hi Abiel an i
Arbat
33 ya hi Asmabet an i Baharum ya hi Eliahba an i Saalbon
34 ya nadan imbabalen Hasem hi ad Gison ya hi Jonathan an imbabalen
Sagee hi ad Harar
35 ya hi Ahiam an imbabalen Sakar hi ad Harar ya hi Elipal an imbabalen
Ur
36 ya hi Heper an i Mekerat ya hi Ahijah hi ad Pelon
37 ya hi Hesro hi ad Karmel ya hi Naaray an imbabalen Esbay

38 ya hi Joel an hi ibban Nathan ya hi Mibhar an imbabalen Hagar
39 ya hi Selek an tinanud Ammon ya hi Naharay an i Berot an
mangmangdon hi almas Joab an imbabalen Seruyah
40 ya da Ira i Gareb an i Itri
41 ya hi Uriah an tinanud Hit ya hi Sabad an imbabalen Ahlay.
42 Ya hi Adina an imbabalen Sisa an ap'apun di tinanud Ruben ya
niddum boh nadan natulid an tindalun David ya wadaday nun'ibbana an
tulumpulu (30)
43 an hi Hanan an imbabalen Maakah ya hi Josapat an i Mitna
44 ya hi Ussia an i Asterat ya da Sama i Jeiel an imbabalen Hotam an i
Aroer
45 ya hi Jediael an imbabalen Simri ya hi ibbana an hi Joha an i Tis
46 ya hi Eliel hi ad Mahaba ya da Jeribay i Josabiah an imbabalen Elnaam
ya hi Itmah an i Moab
47 ya da Eliel ya hi Obed ya hi Jaasiel an i Mesoba.

12

Hanadan Tindalun E Niddum I David Hi Ad Siklag

1 Hidin awadan David hi ad Siklag an inibtikana nan patul an hi Saul
an imbabalen Kis ya ni'unudday dakol an tindalu an bimmoddang i hiya
hinadan ena ni'gubagubatan.
2 Ya nadan udum an tindalu ya tulang Saul te nalpudah nan tinanud
Benjamin. Ya hay almasda ya pana ya bingngibing ya nala'ingdan e
mi'gubat te mabalin an hay iniggidda onu hay winawwanday pamanada
onu pamingngibingda.
3 Ya hay opisyalda ya hi Ahieser an imbabalen Siemaah an i Gibeah. Ya
hay ni'adwa ya hi ibbana an hi Joas. Ya nadan ibbada an tindalu ya da
Jesiel i Pelet an imbabalen Asmabet ya da Berakah i Jehu an i Anatot
4 ya hi Ismayah an i Gibeon an oha an opisyal dadiyen napili an
tulumpulun (30) tindalu.
5 Ya niddum bo da Elusay ya hi Jerimot ya hi Bealiah ya hi Siemariah ya
hi Sepatiah an i Harup
6 ya hi Elkanah ya hi Issiah ya hi Asarel ya hi Joeser ya hi Jasobeam an
holag Korah
7 ya hi Joelah ya hi Sebadiah an imbabalen Jeroham hi ad Gedor.

Hay Dimmakolan Di Tindalun David

8 Nadan udum an tindalu an tinanud Gad ya ni'unudda i David hinan
na'appudut an agge naboblayan an ena nipa"ayan. Ya natulidda an e
mi'gubat te abalinanda an mangdon hi pahul ya hapiyo. Ya matakutanda
an ayda layon. Ya ma'awigingda an ayda ulhah nan billid.
9 Ya hay opisyalda ya hi Eser ya ni'adwah Obadiah ya hi Eliab di mi'atlu
10 ya mi'apat hi Mismannah ya hi Jeremiah di mi'alima.
11 Ya hi Attay di mi'anom ya mi'apituh Eliel
12 ya hi Johanan di mi'awalu ta mi'ahiyam hi Elsabad
13 ya ni'apuluh Jeremiah ya hi Makbannay di mi'apulut oha.
14 Ta datuwen tinanud Gad ya dida nadan opisyal di tindalu. Ya nadan
udum i dida an kittang di abalinanda ya hinggahut (100) damdamay
ipanguluda an tindalu mu nan ongal di abalinana ya hinlibuy (1,000)
tindaluh ipanguluna.

15 Ta inagwatda nan wangwang an nungngadan hi Jordan hidin hopap
di bulan* i diyen tawon an dakol di liting ot eda ipa'aan nadan nunhituh
nadan nundotal an boble hi nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan
nangappit hi alimuhan di algo.
16 Indani ya wadada boy udum an tinanud Benjamin ya nadan udum an
tinanud Judah an niyunud hinan e ipapa"ayan David.
17 Ta e nidamuh David ot alyonan diday, Hi'on immali ayu te pinhodyu
an bumoddang i ha"on ya nundadaana' an mi'hayyup i da'yu. Mu hi'on hay
ninomnomyu ya ta iba"aga' hinadan mi'buhul i ha"on an ta'on on ma"id ha
bahul'u i dida ot innilan nan Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u. Ot
hiyay ukod an mundusa i da'yu.
18 Ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Amasay an hiyay ohah nadan
numbalin hi opisyal nadan tulumpulun (30) tindalun David ot alyonay,
Immali amin middum hinadan tindalum ta bumoddang amin he"a David
an imbabalen Jesse. Maphod ayay pumbalinam ya ta'on on nadan
bumbummoddang i he"a te boddangan da'yuh nan Dios an dayawom.
Ot abuluton David dida ot pumbalinona didah opisyal nadan tindaluna.
19 Ya ta'on on hanadan udum an tindalu an tinanud Manasseh ya immeda
i David hidin enaot nidduman hinadan i Pilistia an e mangubat i Saul.
Mu aggeda ni'ye da David te nunhahapit nadan ap'apun di i Pilistia an
adida pohdon an pi'yayon da David. Te itakutda an alinah ibangngad David
hinan patulda an hi Saul ta gubatonda dida an i Pilistia.
20 Ot mibangngad mo da David hi ad Siklag. Ya dadiyen tinanud
Manasseh an e niddum i da David hidi ya hi Adnah ya hi Josabad ya hi
Jediael ya hi Michael ya hi Josabad ya hi Elihu ya hi Silletay. Dida ya
opisyal di hinlilibu (1,000) an tindalun di tinanud Manasseh.
21 Ta diday bimmoddang i David hi nangunudanda hinadan nangiye"eh
nadan pamilyan David ya nadan tindaluna an nabatih ad Siklag. Ya gapu
ta natuliddan mi'gubat ya numbalinon David dida hi opisyal di tindaluna.
22 Ta abigabigat on wadaday umen e middum i dida ta ingganaot
dumakkodakkolda.

Hanadan Tindalu An E Niddum I Da David Hi Awadandah Ad Hebron

23 Hidin e nunhituh David hi ad Hebron ya dakol nadan imme an tindalu
an nundadaan an e mi'gubat. Te pinhodda an hiyay mumpatul ta mihukkat
i Saul ta miyunnudan hinan inalin Apu Dios.
24 Ta hay titindalun di tinanud Judah an numpangdon hi pahul ya hapiyo
an nundadaan an e mi'gubat ya onom di libu ta han waluy gahut (6,800).
25 Ya hay titindalun di tinanud Simeon an nundadaan an e mi'gubat ya
pituy libu ta han hinggahut (7,100).
26 Ya hinada'en tinanud Libay ya opat di libu ta han onom di gahut (4,600)
di tindalu
27 an niddum hi Jehoyada an hiya nan mangipangpanguluh tuluy libu ta
han pituy gahut (3,700) an tinanud Aaron.
28 Ya niddum bo nan mangilog an natulid an tindalu an hi Sadok ya nan
baintit duwan (22) opisyal di tindalu i didan himpamu'un.
29 Ya hina'en tinanud Benjamin an i'iban Saul ya tuluy libu (3,000) mu
dakol i diday nanongnan nangita'dog i Saul ot ahida umaldan i David.
30 Ya hay nalpuh nan tinanud Epraim ya baintiy libu ta han waluy gahut
(20,800) di tindalu an datuwe nadan mapemanan i didan himpamu'un.

---

* **12:15 12:15** Nan hopap di bulan hinadan Judyu ya hidiye nan ma'udin duwan duminggu hinan Marso ya nan mamangulun duminggu hinan Abril i dita'u.

31 Ya hinan godwan di tinanud Manasseh ya himpulut waluy libuy
(18,000) tindaluda an pinilidan immeh ad Hebron an e bumoddang ta
pumbalinondah David hi patul.
32 Ya hay tinanud Issakar ya duway gahut (200) di opisyal an nangipan-
guluh nadan i'ibada. Ya inniladay atonda ya nan maphod an timpu an eda
pi'gubatan.
33 Ya hina'en tinanud Sebulun ya nabongley libuy (50,000) nun'alala'ing
an tindalu an nat'onat'on di almasda. Ya an naminda ya nundadaanda an
mi'gubat ya hi David ya abuh di ita'dogda.
34 Ya hinan tinanud Naptali ya hinlibuy (1,000) opisyal di tindaluda ya
tulumpulut pituy libu (37,000) di nunhahapiyo ya numpapahul i dida.
35 Ya hina'en tinanud Dan ya baintit waluy libu ta han onom di gahut
(28,600) di tindaluda an nundadaan an e mi'gubat.
36 Ya hina'en tinanud Aser ya napat di libuy (40,000) tindalu an
nundadaan an e mi'gubat.
37 Ya hay nalpuh nangappit hi tuluwan di algoh onta wah nan wangwang
an nungngadan hi Jordan ya hinggahut ta han baintiy libuy (120,000)
tindalun nat'onat'on di almasda an nalpudah nan tinanud Ruben ya
tinanud Gad ya hay godwan di tinanud Manasseh.
38 Ya an namin danaen tindalu ya immedah ad Hebron te pohdonda ahan
an pumbalinon hi David hi patul di an namin an tinanud Israel. Ya bokon
dida ya abuh te an namin nadan tinanud Israel ya pinhoddan hi David di
patulda.
39 Ta tuluy algoy immohnongan dadiyen tindaluh ad Hebron an
nangnangnganda on immanin'innumdahdi te nun'iyen nadan pamilyaday
mahapuldahdi.
40 Ta ta'on on nan nun'idawwiy bobleda an umat hinadan tinanud
Issakar ya tinanud Sebulun ya tinanud Naptali on nun'iyeda damdamay
iboddangdan makan an impakalgadah dongki ya kemel ya baka. Ta dakol
di na'amung an umat hi alina ya bungan di fig an miyammah tinapay
ya resin† ya bayah ya lanan di olibo. Ya nun'iyeda boy paltiyondan baka
ya kalnero. Ta an naminda an tinanud Israel ya nunhiglay amlongda hi
numbalinan David hi patulda.

13

Hay Nunhahapitan Da David Ta Eda Alan Nan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios

1 Hi David ya ni'hapit ni' hinadan opisyal di hinlilibu (1,000) ya opisyal
di hinggagahut (100) an tindalu.
2 Ot ahina mahmahan hinadan na'amung an ibbana an tinanud Israel
an alyonay, Hi'on maphod hi punnomnomyu ya hi'on iyabulut Apu Dios ya
ipa'ayag ta'un namin nadan ibba ta'un tinanud Israel an wah abobboble an
umat hinadan padi ya nadan udum an tinanud Libay ta umalidan middum
i dita'u.
3 Ta eta'u iyanamut nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios an
ninganuy hidin numpatulan Saul.
4 Ya pinhod nadan tatagu te abulutonda an nipto' hidiyen atonda.
5 Ot ipa'ayag mon David an namin nadan ibbada an tinanud Israel an
numboble hi mihipun hinan wangwang an nungngadan hi Sihor an pogpog

† **12:40 12:40** Nan resin ya hidiye nan namaganan an greyp.

di ad Egypt ta ingganah ad Lebo-Hamat ta wan eda alan nimpe nan Kahun
an nittuwan nan Hapit Apu Dios hi ad Kiriat-Jearim.
6 Ta na'amungda ot umedan namin i da David hi ad Baalah an hay
ohah ngadana ya Kiriat-Jearim hidih ad Judah. Ot eda alan nan Kahun
an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ya hidih nan uhhun diyen Kahun
hinan numbattanan nadan kerubim di alyonday awadan Apu Dios an
mun'ap'apu.
7 Ta eda inala nan Kahun hi balen Aminadab ot ilugandah nan pa"apya
an kaliton. Ot ipangulun da Ussah i Ahio nan baka an nanguyud i diyen
kaliton.
8 Ot mitmitnud da David ya nadan ibbada an tinanud Israel an
nunhiglay amlongda an ip'iphoddan manayo hi pundayawda i Apu Dios
on mungkankantada ya pun'ipagangohday harp ya lira ya tamburin ya
simbal ya nadan trampeta.
9 Mu hidin nipotto'dah nan pun'ilikan Kidon ya nikudlih nadan baka an
nanguyud hinan kaliton ot pi'bagon Ussah an hapapon nan Kahun.
10 Ya bimmungot hi Apu Dios i Ussah ot pogpogonay nitaguwana te
inidonah nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ta nateh haggon
nan Kahun an ma'alih awadan Apu Dios.
11 Ya bimmungot hi David i diyen inat Apu Dios i Ussah. Ta nihipun i
diye ya nginadanandah diyen boble hi Peres-Ussah. Ta ingganah ad uwani
ya hidiyey ngadana.
12 Ta timmakut moh David i Apu Dios ot alyonay, Ta nganne moy ato' an
mangiyanamut ituwen Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios?
13 Ta aggena mo inyanamut nan Kahun hi boblena te inhingngiday
inwada ot eda iha"ad hi balen nan i Gat an hi Obed-Edom.
14 Ta nihaha"ad hidi nan Kahun hi tuluy bulan. Ya winagahan Apu Dios
hi Obed-Edom ya nan pamilyana ta wadan namin di mahapulda.

14

Hay Dimmakolan Di Imbabalen Nan Patul An Hi David

1 Nan patul hi ad Tyre an hi Hiram ya intuda'na dohah nadan tataguna
ta immedah awadan David ot iddumnan ipiyey nun'alngoh an kayiw an
sedar. Ot pi'yayonay kalpentero ya munhabat hi batu ta eda iphod ha
palasyun David.
2 Ya na'innilaan David an hi Apu Dios di nangiyabulut an hiyay patul
nadan tinanud Israel. Ot ihamadnay pun'ap'apuwan David an gapuh
nadan tataguna an tinanud Israel.
3 Ya hidin nunhituh David hi ad Jerusalem ya inudmana nadan ahawana
ta na'udman di imbabalena an linala'i ya binabai.
4 Ta hay ngadan dadiyen niddum an imbabalena ya hi Sammua ya hi
Sobab ya hi Nathan ya hi Solomon ya
5 hi Ibhar ya hi Elisua ya hi Elpelet ya
6 hi Nogah ya hi Nepeg ya hi Japia ya
7 hi Elisama ya hi Beeliada ya hi Elipelet.
8 Hidin dingngol nadan i Pilistia an hiniitanday ulun David hi lana ta
mangipa'innila an hiya moy patul nadan tinanud Israel ya immeda ta eda
tiliwon hi David. Mu hidin dingngol David ot umedah nadan tindaluna ta
eda midamu.
9 Ya dimmatong nadan i Pilistia hinan nundotal an nungngadan hi
Repaim ot gubatonda nadan nunhituhdi.

10 Ot mundasal hi David i Apu Dios an alyonay, On emi gubaton nadan i
Pilistia? Ya on pangabakon da'mi?
Ya alyon Apu Dios di, Ume ayu ot pangabakon da'yu i ha"on.
11 Ot ume mo da David hi ad Baal-Perasim ot eda gubaton nadan i Pilistia
ot abakonda dida. Ot alyon David di, Hi Apu Dios di namoddang i da'mi
ta inabakmi nadan binuhulmi te paddungnay dimmakol nan liting hinan
wangwang ot iyanudna dida.
Ta hiya nan nginadanandah diyen boble hi Baal-Perasim.
12 Ya hidin na'abak nadan i Pilistia ya nun'iwalongda nadan bululda. Ot
ibagan David hinadan ibbana ta pumpu'ulanda dadiyen bulul.
13 Mu numbangngadda bo damdama nadan i Pilistia ot gubatondah diyen
boble.
14 Ot mundasal boh David ta mahmahana hi'on nganney atona. Ya alyon
Apu Dios di, Ume ayu mu adiyu gubaton didah hinangngabda. Ta ili"odyuh
bahhelna ta hidiy pangubatanyun didah awadan nadan kayiw an balsam.
15 Ya donglonyu'ey gangoh di mundallanan an titindalu hi uhhun nadan
kayiw an balsam ya inhipunyu mohpe an mangubat i dida te hidiyey
panginnilaanyu an ha"on an Dios di namanguluhdi an e mangubat hinadan
i Pilistia.
16 Ot aton David nan imbagan Apu Dios ta eda ginubat nadan i Pilistia
an inhipunda hi ad Gibeon ta ingganah ad Geser.
17 Ta nundongol hi David hi abobboble. Ya gapu boh abalinan Apu Dios
ya takutan di tataguh abobboble hi David.

15

Hay E Nangalan Da David Hinan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios

1 Hidin impiyamman David di babale hinan nginadananda hi boblen
David ya indadaana bo han allung an iha"adan nan Kahun an nittuwan
nan Hapit Apu Dios.
2 Ot alyonah nadan tatagu di, Wa'e ta alan ta'u nan Kahun ya ammunada
nadan tinanud Libay an mangdon te dida tuwaliy pinto' Apu Dios hi
mangdon ya munhilbi i hiya hi inggana.
3 Ot ipa'ayag David an namin nadan ibbana an tinanud Israel ta
ma'amungdah ad Jerusalem ta wan eda mohpe alan nan Kahun ya inyedah
nan nidadaan an iha"adana.
4 Ya impa'ayagna nadan tinanud Libay ya nadan padi an holag Aaron ta
5 way ohaon immali an umat i Uriel an impangulunay hinggahut ta bainti
(120) hinadan i'ibana an holag Kohat.
6 Ya immali boh Asayah an impangulunay duway gahut ta bainti (220)
hinadan i'ibana an holag Merari.
7 Ya hina'en holag Gerson ya hi Joel di nangipangulu hi hinggahut ta
tulumpulu (130) an i'ibana.
8 Ya hina'en holag Elisapan ya hi Semayah di nangipangulu hi duway
gahut (200) an i'ibana.
9 Ya hina'en holag Hebron ya hi Eliel di nangipanguluh nawalu (80) an
i'ibana.
10 Ya hay nangipanguluh nadan holag Ussiel an hinggahut ta han
himpulut duwa (112) ya hi Amminadab.
11 Ya inayagan David nadan padi an da Sadok i Abiatar ya nadan ibbadan
tinanud Libay an hi Uriel ya hi Asayah ya hi Joel ya hi Semayah ya hi
Amminadab.

12 Ot alyona i diday, Da'yuy mangipangpanguluh nadan ibbayu an
tinanud Libay. Ot mahapul an atonyu nan nitugun hi atonyu ta wan
mibilang ayuh malinis ya ahiyu e alan nan Kahun an nittuwan nan Hapit
Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel. Ya eyu inha"ad hinan
nidadaan an iha"adana.
13 Te manu'eh bimmungot hi Apu Dios i dita'u hidin hopapnah e ta'u
nangalan ya gapu ta da'yu an tinanud Libay ya aggeyu e inyattang hidiyen
Kahun. Ya agge ta'u bo nummahmah i Apu Dios hi'on nganney aton ta'un
mangiyanamut.
14 Ot aton mon nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay nan nitugun
hi atonda ta wan mibilangdah malinis ta mabalin mohpe an eda iyanamut
hidiyen Kahun.
15 Ta e inyattang nadan tinanud Libay hidiyen Kahun an inunudda nan
tugun Apu Dios an impa'innilana i din hi Moses.
16 Ya imbagan bon David hinadan mangipangpanguluh nadan tinanud
Libay ta ibagadah nadan ibbada an nala'ing an mungkanta ya mangipagan-
goh hinan umat hi harp ta mungkantadah nadan umipa'amlong an kanta
ya nun'ipagangohda nadan harp ya lira ya simbal.
17 Ta pinto'dah Heman an imbabalen Joel ya hi Asap an imbabalen
Berekiah ya hi Etan an imbabalen Kusayah an holag Merari.
18 Ya hay bumoddang i dida ya hi Sekariah ya hi Jaasiel ya hi Semiramot
ya hi Jehiel ya hi Unni ya hi Eliab ya hi Benayah ya hi Maaseyah ya hi
Mattitiah ya hi Elipelehu ya hi Mikneyah ya nadan mungguwalyah nadan
geyt nan awadan nan Kahun an da Obed-Edom i Jeyel.
19 Ta da Heman ya hi Asap ya hi Etan di mangipangpanguluh kanta. Ya
dida boy mangipagangoh hinadan simbal an gombang.
20 Ya hay mangipagangoh hinadan lira an miyunnudan hinan a'at di
pungkantan di binabai* ya hi Sekariah ya hi Asiel ya hi Semiramot ya
hi Jehiel ya hi Unni ya hi Eliab ya hi Maaseyah ya hi Benayah.
21 Ya nadan mumpagangoh hi harp an miyunnudan hinan a'at di
pungkantan di linala'i† ya hi Mattitiah ya hi Elipelehu ya hi Mikneyah ya
hi Obed-Edom ya hi Jeyel ya hi Asasiah.
22 Ya hay ap'apun nadan tinanud Libay an mangipangpanguluh kanta te
ongal di abalinana an mangat i diye ya hi Kenaniah.
23 Ya hay mungguwalyah nan Kahun ya da Berekiah i Elkanah.
24 Ya hay mangipagangoh hinadan trampeta ya nadan padi an da
Sebaniah ya hi Josapat ya hi Netanel ya hi Amasay ya hi Sekariah ya
hi Benayah ya hi Elieser. Ta diday mamangulu ya ahida mitnud nadan
nangiyattang hinan Kahun. Ya niddum da Obed-Edom i Jehiah‡ an datuwe
nadan mungguwalyah nan Kahon.

Hay Nangiyanamutandah Nan Kahun Hi Ad Jerusalem

25 Hi David ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan opisyal di linibun
tindalu ya ma"am'amlongda an e mangalah nan Kahun an nittuwan nan
Hapit Apu Dios hi balen Obed-Edom ta iyedah ad Jerusalem.
26 Ya hi Apu Dios di bimmoddang hinadan tinanud Libay an nangiyattang
hinan Kahun ta hiya nan ini'nongdan hiyay pituy bulug an baka ya pitu
an kalnero.

---

* **15:20 15:20** Nan miyunnudan hi a'at di pungkantan di binabai ya hidiye nan alyon di udum hi ibalinan nan Hebrew an alamot. † **15:21 15:21** Nan miyunnudan hi a'at di pungkantan di linala'i ya hidiye nan alyon di udum hi ibalinan nan Hebrew an seminit. ‡ **15:24 15:24** Hay ohah nungngadanda i Jehiah ya hi Jeyel.

27 Ya nunlubung hi David hi linen ot iyoddahna nan ephod.§ Ya atbohdi
an linen nadan inlubung nadan tinanud Libay an nangiyattang hinan
Kahun ya ta'on on nadan mungkanta ya hi Kenayah an mangipangpangulu
i dida.
28 Ta inyen nadan tinanud Israel nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu
Dios an ahitutukukdah amlongda on pun'ipagangohda nadan trampeta ya
simbal ya harp ya lira.
29 Mu hidin pun'idatongda nan Kahun hinan boblen David ya wada nan
imbabalen Saul an hi Mikal hinan way tawa an uh'uhdungana dida. Ya
tinigona nan patul an hi David an ip'iphodnan manayo on mumpaypaytu'
hi pundayawna i Apu Dios. Ya pinihulnah David hi nomnomna.

16

1 Hidin indatongda nan Kahun ot eda ipaghop hinan natoldaan an
impiyamman David. Ot i'nongda nadan maghob an mi'nong ya nadan
mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios.
2 Ya hidin nalpah nadan ini'nong David an maghob an mi'nong ya nadan
mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios ot mundasal hinan ongal di abalinanan
Dios ta wagahana nadan tatagu.
3 Ot ipiyappongna i didan namin an tinanud Israel nadan tinapay ya
bungbunga"an an deyt ya resin.
4 Ot pot'on David di udum hinadan tinanud Libay ta diday mangipang-
panguluh nan pumpaboddanganda ya punhaanda ya pundayawandah nan
Dios an dayawondan tinanud Israel.
5 Ta hi Asap di pinto'nah mangipangpangulu ya nihnod hi Sekariah.
Ya bimmoddang i dida da Jeyel ya hi Semiramot ya hi Jehiel ya hi
Mattitiah ya hi Eliab ya hi Benayah ya hi Obed-Edom ya hi Jeyel. Ta diday
mangipagangoh hinan lira ya harp. Ya hi Asap di mangipagangoh hinan
simbal.
6 Ya nadan padi an da Benayah i Jahasiel di mangipagangoh hinan
trampeta hidih nan way Kahun.
7 Ya i diyen algo ya indat David i Asap ya hinadan i'ibanan tinanud Libay
hituwen mikanta hi punhanaan i Apu Dios.

Hay Intudo' David An Mikanta Hi Punhanaan I Apu Dios

8 Hanat munhana ta'u i Apu Dios ya hiyay pumpaboddangan ta'u.
Ya hanat ipa'innila ta'uh abobboble nadan ina'inatna.
9 Ya ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya.
Ya ipa'in'innila ta'u nadan nakaskasda'aw an ato'atona.
10 Dayawon ta'u nan nahamad an Dios.
Ya dita'un mundayaw i hiya ya hanat mun'am'amlong ta'u.
11 Ya hanat hiyay pundinolan ta'uh bumoddang i dita'u.
Ta hiya nimpey nanongnah dayawon ta'u.
12 Ya nomnomnomon ta'u nadan nakaskasda'aw an in'inatna ya nadan
maphod an pangipanuhna.
13 Ya dita'u nan pinto'nah tataguna an tinanudan nan baalna an hi Israel
an hay ohah ngadana ya hi Jacob.
14 Ya hi Apu Dios an dayawon ta'u ya nipa'innilah abobbobleh tun luta nan
a'atna.
15 Ya nan imbagana ya adina ibahhon aton an ta'on on atnay mun'atanudan

§ **15:27 15:27** Nan ephod ya hidiye nan usalon di padi an iha"adan nan Urim ya Tummim an bunutonda ta panginnilaandah nan pambal Apu Dios hinan mahmahanda.

16 an umat hinan imbagana i Abraham ot ibagana bo i Isaac
17 ot ahina bo ibaga i Jacob ta mahapul an unudonda.
Ya hidiyen imbagana ya minaynayun an atona i dita'un tinanud Israel
18 an alyonay, Idat'u i da'yu hituwen bobleh ad Kanaan ta pumboblayanyuh inggana.
19 Mu handin oh'ohhada ni' handidan a'ammod ta'u ya onda ni'ibobboble ya abuh
20 ta onda e immanin'innabat hi abobboble.
21 Mu agge inyabulut Apu Dios an waday mamalpaligat i dida.
Te imbaganah nadan patul an alyonay,
22 Hanat ma"id ha atonyuh adi maphod hinadan pinto"un tatagu' ya ta'on on nadan propeta'.
23 Ot an namin ta'un tataguh abobboble ya maphod on ikantaan ta'uh Apu Dios hi balun kanta.
Ta ipa'innila ta'uh abigabigat an hiyay mangipappapto' i dita'u.
24 Ta ipa'innila ta'uh abobboble nan anabaktuna ya nadan nakaskasda'aw an ato'atona.
25 Te hi Apu Dios ya ongal di abalinana ot lebbengnan hiyay dayawon ta'u ta bokon hanadan dios an dayawon di udum an tatagu.
26 Te hay dayawon di udum an tatagu ya nadan bulul an iniphod di tagu.
Mu hi Apu Dios ya hiyay nunlumuh an namin an wah ad lagud.
27 Ya matigoy anabaktuna ya amaphodna ya ta'on on nan ongal an abalina.
Ta waday am'amlong hidih nan Templo.
28 Ot hiya nan an namin ta'un tataguh tun luta ya dayawon ta'uh Apu Dios te ma"aphod di a'atna ya ongal di abalinana.
29 Ya nan miyunnudan hinan anabaktuna di pundayaw ta'un hiya.
Ya iye ta'uh nan Templo nadan i'nong ta'un hiya.
Ta dayawon ta'u an gapuh anahamadna an Dios.
30 Ot an namin ta'un tataguh tun luta ya hanat tumakut ta'un adi umun'unud i hiya.
Te hiyay nangihamad an nangigopnad hitun luta ta adi mabalin an madlig.
31 Ot hanat mun'am'amlong ta'un namin an wah tun luta ya ta'on on nadan wah ad lagud.
Ya ipa'innila ta'uh abobboble an hi Apu Dios di ap'apu.
32 Ya ta'on on nan baybay ya an namin an wahdi ya maphod di itkukyuy pundayawyu i Apu Dios.
Ya atbohdi nadan puntanoman ya an namin an humangohdi ya hanat mun'am'amlong ayu.
33 Ya ta'on on da'yu an kakayiw ya itkukyuy amlongyu.
Te hi Apu Dios ya mumbangngad ta hiyay mun'ap'apuh tun luta.
34 Ot munhana ta'u i Apu Dios an gapuh amaphodna ya nan munnananong an pamhodna.
35 Ot mumpahpahmo' ta'u i Apu Dios ta alyon ta'uy, Ibaliw da'mi bahan i he"a an Dios an mangih'ihwang i da'mi.
Ya daan mo bahan ta boddangan da'mi ta way atonmin umanamut te teen niwakat amih abobboble.
Ta he"a an nahamad an Dios di dayawonmi ya punhanaanmi.
36 Ot hanat hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel di madayaw hi ingga'inggana.
Ya an namin nadan tatagu ya alyonday, Amen.
Madayaw hi Apu Dios.

Hay Pidwanah Nangibagaan David Hi Tamun Nadan Tinanud Libay

37 Ta pinto' David hi Asap ya nadan i'ibana an tinanud Libay ta
diday manginaynayun an muntamuhdi hi abigabigat hinan niha"adan nan
Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
38 Ya nan imbabalen Jedutun an hi Obed-Edom ya nadan nanom ta walu
(68) an ibbana di bumoddang i dida. Ya hi Obed-Edom bo ya hi Hosah di
mungguwalyah nan geyt.
39 Ya hi Sadok ya nadan ibbana an padi di pinto' David hi muntamuh
nan pundayawan i Apu Dios hi ad Gibeon.
40 Ta amawmawi"it ya hinan mun'ahdom ya i'nongda nan maghob an
mi'nong i Apu Dios. Ta unudonda nadan nitudo' hinan Tugun Apu Dios i
dida an tinanud Israel.
41 Ya pinto' bon David da Heman i Jedutun ya nadan ibbadan mungkanta
ta ikankantaday pundayawdan Apu Dios an gapuh nan munnananong an
pamhodna.
42 Ya dida boy ukod an mangipagangoh hinadan trampeta ya simbal ya
nadan udum an mipagangoh an miyunnudan hinan kanta an pundayawda
i Apu Dios. Ya nadan linala'in imbabalen Jedutun di mungguwalyah nan
geyt.
43 Ya hidin nagibbuh an namin nan inatda ya way ohaon immanamut hi
balena an ta'on on hi David.

17

Hay Imbagan Apu Dios I David

1 Hidin e niha"ad moh David hinan palasyu ya alyonah nan propeta an
hi Nathan di, Manu tayya i ha"on te palasyuy niha"ada' an sedar an kayiw
di niphod. Mu hanan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya niha"ad
i han natoldaan.
2 Ya alyon Nathan di, Atom nan innilam an madadawoh ot hi Apu Dios
di bumoddang i he"a.
3 Mu i diyen nahdom ya alyon Apu Dios i Nathan di,
4 Ume'a ta em ibagah nan baal'u an hi David tun ibaga' an alyom di,
Bokon he"ay mangiyammah bale hi iha"ada'.
5 Te nihipun tuwalih din inikak'u nadan a'ammodyu an tinanud Israel hi
ad Egypt ta ingganah ad uwani ya ma"id ha nahamad hi bale' te hay bale'
hinan eyu immaninnabatan ya allung an natoldaan.
6 Ya ta'on on ni'yeni'yeya' i dida ya ma"id ha imbaga' hinadan pinto"u an
ap'apu an mangipapto' hinadan tinanud Israel hi iyammaana' hi bale hi
sedar an kayiw di niyamma.
7 Ya ibagam boh nan baal'u an hi David ta alyom di, Ha"on an ongal
di abalinanan Dios di nangaan i he"ah nan pumpapto'am hi kalnero ot
pumbalinon da'ah patul nadan tatagu' an tinanud Israel.
8 Ot banoddangan da'yuh nadan nanganangayanyu ta impa'abak'u i
da'yun namin nadan binuhulyu. Ot ad uwani ya pumbalinon da'a hi patul
ta mundingngol'a hi abobboble an umat hinadan udum an nundingngol
an tataguh tun luta.
9 Ot idat'uh tuwen boble i da'yu an tatagu' an tinanud Israel ta
punhituwanyu. Ta ma"id mo ha mangubat ya mamalpaligat i da'yu. Ta
adi umat hidin hopapna
10 hi namto'a' hi nun'anun'ap'apu i da'yu an tatagu' an ginubagubat
da'yuh nadan binuhulyu. Te boddangan da'yu ta abakonyun namin nadan
binuhulyu.

Ot ha"on an Dios ya ibaga' tee i he"a an pumbalinon da'a ya nadan
tanudam hi patul hi inggana.
11 Ta hitun apogpogan di pi'taguwam ya hay mihukkat hi mumpatul ya
hay ohah nadan imbabalem. Ya boddanga' ta mihamad di pun'ap'apuwana.
12 Ta hiyay mangiyammah nan Templo an pundayawanyu i ha"on. Ya
minaynayun an nadan tanudanay mun'ap'apuh inggana.
13 Ya ha"on di hi amana ya hiyay pun'imbabale'. Ya adi' pogpogon di
pumpatulana ta adi umat hinan inat'u i Saul.
14 Ta hiya ya nadan tanudanay minaynayun an mun'ap'apu i da'yun
tinanud Israel an tatagu'.
15 Ta immeh Nathan ot ibaganan namin i David hidiyen impa'innilan
Apu Dios i hiya.

Hay Dasal David

16 Ot umeh David hinan pundayawan i Apu Dios ot mundasal an alyonay,
Undan nganneya' ihya ya nan pamilya' ta pamaag ya e da'mi wagahan hi
maphod i he"a an Dios.
17 Ya namama bo udot ta hinamadmun inali nan ahim aton an iphodan
nadan tanuda' hi udum hi algo. Ya ta'on tuwalih on ad uwani ya ma"aphod
di pangibilangmun ha"on an paddungnay nabaktuy niyata'.
18 Innilam di a'at'u an baalmu ot ma"id ha udum hi mabalin hi e' ibaga
i he"a hinan maphod an pangibilangmu i ha"on.
19 Ya impa'innilam bon ha"on nadan pinhodmun ma'at an iphoda'. Ya
innila' an ma'at dadiyen imbagam te ongal di abalinam.
20 Ya ma"id ha udum hi dingngolmi hi umat i he"a Apu Dios te he"a ya
abuh.
21 Ya ma"id ha udum hi umat i da'mi an tatagum an tinanud Israel
an inihwangmuh din numbalinanmi hi himbut hi ad Egypt. Ot pum-
balinon da'mih tatagum ta nundingngol di ngadanmu hi abobboble. Ya
nakaskasda'aw di inatmun nangipa'aan hinadan tatagu an nunhitu ituwen
boble ot da'min tatagum an inilpum hi ad Egypt di nunhituwom hitu.
22 Ta da'mi an tinanud Israel di pinto'muh numbalinom hi tatagum hi
inggana. Ot hanat he"a Apu Dios di un'unudonmi.
23 Ot hana Apu Dios ta pa'annungom nan imbagam an ma'at i ha"on an
baalmu ya ta'on on nadan tanuda' hi inggana.
24 Ta mundingngol nan ongal an abalinam hi inggana.
Ot ma'at'e ya umannung an ahi alyon di tatagu di, Nan ongal di
abalinanan Dios di dayawon nadan tinanud Israel.
Ta hiya nan hanat mihamad di pun'ap'apuwan nadan tanuda' an baalmu.
25 Manu'e hi timmulida' ya impa'innilam i ha"on an minaynayun di
pun'ap'apuwa' hi inggana.
26 Ot he"a Apu Dios ya umannung nadan imbagabagam an maphod an
ahim aton i ha"on an baalmu.
27 Ot munhanaa' ta ma"amlong'a an munwagah i ha"on ya ta'on on nadan
tanuda' hi inggana. Ot gapu ta he"a Apu Dios di nangibaga ot ma"id ha
bahhonan umannung an wagaham nadan tanuda' hi inggana.

18

Hay Nangaba'abakan Da David Hi Eda Ni'gubagubatan

1 Indani ya e bo ginubat da David nadan i Pilistia ot abakonda dida ot
sakupondah ad Gat ya nadan nunlini"odan an boblehdi an boblen nadan
i Pilistia.

2 Ot eda bo gubaton nadan tinanud Moab ot sakuponda dida ot
pumbayadona didah buwis.
3 Ot eda bo gubaton hi Hadadeser an patul hi ad Sobah an nihaggon hi ad
Hamat hidin ena ihamad di pun'ap'apuwana ta ingganah nan wangwang
an nungngadan hi Euprates.
4 Ot abakon da David dida ot alanday hinlibu (1,000) an kalesan di e
mi'gubat ya pituy libu (7,000) an nungkakabayu an tindalu ya baintiy libu
(20,000) an agge nungkabayu an tindalu. Ot alanday hinggahut (100) an
kabayu ta mungguyud hi kalesan di e mi'gubat. Ot pilayonda nadan udum
an kabayu.
5 Ya hidin immaliday tindalu an i Damaskus an oha an boble hi ad Syria
ta boddanganda nan patul hi ad Sobah an hi Hadadeser ya ginubat bon
damdaman da David dida ot patayonday baintit duway libu (22,000) an
tindaluda.
6 Ot ipiyamman David nadan pungkampuwan di tindaluna hinadan
boble hi ad Damaskus ot pumbayadona nadan i Syria hi buwis te
sinakupna mo dida.
Ya an namin di e ni'gubatan da David on nangabakon Apu Dios dida.
7 Ya hidin inabak da David hi Hadadeser ot alanda nadan balitu' an
hapiyon di o'opisyal di tindalun Hadadeser ot iyedah ad Jerusalem.
8 Ot alanda boy dakol an gombang hi ad Tibhat ya ad Kun an numpatulan
Hadadeser. Ta dadiyey iniphod Solomon hi ay palyu' an punha"adan hi
liting ya nadan tu"ud di Templo ya nadan udum an usal hidi.
9 Ya hidin dingngol nan patul hi ad Hamat an hi Toy an inabak David
nadan tindalun Hadadeser an patul hi ad Sobah
10 ya intuda'na nan imbabalena an hi Hadoram ta ena apngaon hi
David ya imbagana an mi'yam'amlongdah nangabakanda i Hadadeser. Te
numbuhhulan da Toy i Hadadeser. Ta inyen Hadoram di balitu' ya silber
ya gombang.
11 Ot alan David dadiyen indatna ot idawatna i Apu Dios ta ma'usal hinan
pundayawanda an umat hi inatnah nadan balitu' ya silber an inala'aladah
abobboble an inabakda an umat hinan boblen di tinanud Edom ya tinanud
Ammon ya tinanud Amalek ya nadan i Pilistia ya i Moab.
12 Ya hi Abisay an imbabalen Seruiah ya inabakna nadan himpulut waluy
libu (18,000) an tinanud Edom hinan nundotal an nungngadan hi Ahin.
13 Ot ipiyammanay pungkampuwan di tindalunah nadan boblen di
tinanud Edom te sinakup David di bobleda. Ta an namin di e ni'gubatan
da David on nangabakon Apu Dios dida.

Hay Nabaktun Opisyal Nadan Tindalun David

14 Hidin numpatulan David hi an namin an tinanud Israel ya nipto' di
inatna an nangipanupanuh hinadan ibbanan tatagu.
15 Ta numbalinonah nabaktun opisyal nadan tindaluna hi Joab an
imbabalen Seruyah. Ya hi Jehosapat an imbabalen Ahilud di mi'hapit
hinan patul ya mangipa'innilah nadan tataguh nan pohdon nan patul an
ma'at.
16 Ya hi Sadok an imbabalen Ahitub ya hi Ahimelek an imbabalen Abiatar
di nabaktun padida. Ya hi Sabsa di sekretali.
17 Ya hi Benayah an imbabalen Jehoyada di ap'apun nadan i Krete ya
i Pelet an guwalyan nan patul. Ya nadan linala'i an imbabalen David di
ap'apu an bumoddang i hiya.

19

Hay Nangabakan David Hinadan I Ammon Ya I Syria
(2 Samuel 10:1-19)

1 Indani ya nate nan patul di tinanud Ammon an hi Nahas ot mihukkat
nan imbabalena an hi Hanun.
2 Ya hidin dingngol David an nateh Nahas ya alyonah nomnomnay,
Mahapul an ipatigo' di nahamad an pi'gayyuma' i Hanun an umat hinan
maphod an impatigon amana i ha"on hi ataguna.
Ot ituda'nay e mangipa'innila an ta'on on hiya ya minomnoman hi
natayan aman Hanun.
Mu hidin dimmatong nadan intuda' David hi awadan da Hanun an
boblen di tinanud Ammon
3 ya alyon nadan ap'apuda hinan patulda an hi Hanun di, Undan nin aya
maphod di nun'iyalin danaen hinnag David? Umman nin aya hinnagna
dida ta munsi'imdah tun boble ta'u ta innilaonday atonda an mangubat i
dita'u.
4 Ot ipatiliw Hanun dadiyen hinnag David ot upuhanday balbasda ot
putulanday lubungda ta matigoy tipada ot ahida pa'anamuton dida.
5 Ta nunhiglay nibabainanda. Ya hidin nipa'innila i David hidiyen na'at
ot ituda'nay e manamu i dida ta ibagada an umohnongda ni' hi ad Jeriko
ta ingganay dumukkey balbasda ya ahida umanamut.
6 Indani ya ninomnom mohpen nadan tinanud Ammon an numbalinon-
dah David hi binuhulda. Ta binayadanday titindalu ya nungkakalesa an
e mi'gubat an i Syria hi ad Naharaim ya hi ad Maakah ya hi ad Sobah hi
tulumpuluy libu ta onom di gahut (30,600) di kilun di silber.*
7 Ta hay binayadandan namin ya tulumpulut duway libu (32,000) an
kalesan di e mi'gubat ya titindalu ya ta'on on nan patul hi ad Maakah ya
in'uyugna nadan nabayadan an tindaluna ta immeda ot eda mungkampuh
ad Medeba. Ya immeda bo nadan tindalun di tinanud Ammon ta
midadaanda an mi'gubat.
8 Ya hidin dingngol David hidiye an inatda ot ituda'na da Joab ya an
namin nadan tindaluna ta eda gubaton dida.
9 Ya himmawwangda nadan tinanud Ammon ta nundadaanda an
mi'gubat hinan way geyt di ad Rabbah. Ya nada'e an patul an immen e
bumoddang i dida ya nundadaanda damdamah e"elen diyen boble.
10 Ya tinigon Joab an nadan binuhulda ya wahdidah hinangngabda
an nundadaandan mangubat i dida. Ya wahdida boy udum hinadan
binuhuldah indogganda ot piliyona nadan nun'alala'ing an tindaluna ta
diday mangubat hinadan i Syria.
11 Ot iyukodna nadan udum an tindalu i ibbana an hi Abisay ta diday
mangubat hinadan tinanud Ammon.
12 Ot alyon Joab i Abisay di, Wa'e ta tigom an abakon da'mi hinadan i
Syria ya immali ayu ta boddangan da'mi. Mu wa'e ta tigo' an abakon da'yu
hinadan tinanud Ammon ya immali ami damdama ta boddangan da'yu.
13 Ot mahapul an natulid ta'u ta ihamad ta'u an mi'gubat ta ihwang ta'u
nadan ibba ta'u ya imbaliw ta'u tun boble ta'u an indat Apu Dios. Ot hanat
hi Apu Dios di ukod hinan innilana an maphod hi ma'at.
14 Ta hidin mange da Joab ya nadan tindaluna an e mangubat hinadan i
Syria ya pamaag ya ma"amtikda.

---

* **19:6 19:6** Hinan NET an Biblia ya nan ohay talent ya 30.6 di kilu.

15 Ya hidin tinigon nadan tinanud Ammon an logmon nadan i Syria
di butik ya binumtikda damdama an inipluydah bobleda hi takutda i da
Abisay. Ot pamaaggot umanamut mo da Joab hi ad Jerusalem.
16 Ya hidin na'innilaan nadan i Syria an inabak nadan tinanud Israel
dida ya impa'ayagda bo nadan ibbada an nunhituh daggah di wangwang
an nungngadan hi Euprates an impangulun Sopak an nabaktun opisyal di
tindalun Hadadeser.
17 Ya hidin nipa'innila i David hidiye ot amungona damdaman namin
nadan tindaluna an tinanud Israel ot agwatonda nan wangwang an
nungngadan hi Jordan ot eda bo gubaton nadan i Syria.
18 Ot abakon bon nadan tinanud Israel nadan i Syria ta ma"amtikda bo.
Ta pinaten da David di pituy libuh (7,000) nadan nungkakalesa ya napat
di libu (40,000) an titindalu. Ot patayonda boh Sopak an nabaktun opisyal
nadan tindalun di i Syria.
19 Ya hidin tinigon nadan patul an bimmoddang i Hadadeser an inabak
nadan tinanud Israel dida ot iyabulutda an sakupon da David dida. Ya
nihipun i diye ya adi mo pohdon nadan i Syria an bumoddang hinadan
tinanud Ammon.

20

Hay Nangabakan Da David Hinadan Tataguh Ad Rabbah

1 I han tiyalgo an hidiyey uggan e pi'gubatan di patul ya impangulun
Joab di titindaluna ot eda gubaton nadan tinanud Ammon. Ta lini"ubdah
ad Rabbah an boblen di tinanud Ammon ot dadagondah diyen boble. Mu
hi David ya immohnong hi ad Jerusalem an agge e ni'gubat.
2 Ot alanda nan koronan nan patulda an tulumpulu ta han mahuluk
hi godway (30.6) kilun di balitu'na an na'alkusan hi udum an nun'abalol
an batu ot eda iha"ad hi ulun David. Ya dakkodakkol di inyanamutda hi
nangabakanda i diyen boble.
3 Ot alanda nadan tatagun wahdi ta diday munggabyon ya munlagadi ya
mangidadaan hi itunguda. Ta athidiy inat da David hi an namin an tinanud
Ammon an inabakdah nadan numpumboblayanda. Ot mumbangngadda
mohpe nadan tindalun David hi ad Jerusalem.

Hay Ni'gubatan Da David Hinadan O"ongal An Tataguh Ad Pilistia

4 Indani ya waday nunggugubatan nadan tinanud Israel hinadan i Pilistia
hi ad Geser. Ta hidiy namatayan nan i Husa an hi Sibbekay i Sippay an
ohah nadan tinanud Repaim. Ta inabakda nadan i Pilistia.
5 Ya i han oha bo an ni'gubatan da David hinadan i Pilistia ya pinaten
nan imbabalen Jair nan i Gat an hi ibban Goliat an hi Lahmi an waday
pahulna an hay pa'ona ya umat hi inongal di ulluwan di pun'ablan.
6 Ya hidin wada boy gubat hi ad Gat ya wada han ongnga'ongngal an
tagun tinanud Rapa an hinonnom di gamat di ta'lena ya hukina ta baintit
opat (24) an namin di gamatna.
7 Mu hidin inangitna nadan tinanud Israel ya immeh Jonathan an
imbabalen Simea an hi ibban David ot patayona.
8 Ta danaen tinanud Rapa hi ad Gat ya pinaten da David hinadan
tindaluna.

21

Hay Nangipabilangan David Hinadan Tataguh Ad Israel
(2 Samuel 24:1-25)

1 Hi Satanas ya pohdona an mapalpaligat nadan tinanud Israel ta hiya
nan impanomnomna i David ta eda bilangon nadan tindalun di tinanud
Israel.
2 Ot ibagan David i Joab ya nadan udum an opisyal di tindalu an alyonay,
Ume ayu ta eyu bilangon nadan tindalu ta'un tinanud Israel an ihipunyuh
ad Beerseba ta ingganah nadan boblen di tinanud Dan. Ya impa'innilayu i
ha"on di bilangdan namin.
3 Mu alyon Joab di, Hanat hi Apu Dios ya udmana nadan tindalu ta'u hi
mahuluk hi mumpihinggahut. Mu tanganu on gahin onmu ipabilang yaden
baalmu tuwali dida? Ya tanganu ahan onmu pohdon an aton hituwe yaden
pumbahulan ta'un namin an tinanud Israel?
4 Mu ipapilit nan patul an ipa'at nan pohdona i da Joab. Ot makak mo da
Joab ot eda hinapon nadan boblen di tinanud Israel an eda binilang nadan
tatagu ot ahi mibangngad hi ad Jerusalem.
5 Ot ipa'innilana i David an ohay milyon ya han hinggahut di libun
(1,100,000) di bilang di linala'i an mabalin an mi'gubat hi ad Israel ya opat
di gahut ta napituy libu (470,000) hi ad Judah.
6 Mu agge ni'bilang Joab nadan tinanud Libay ya nadan tinanud
Benjamin te nunhiglay aggena naminhodan i diyen ipa'at nan patul.
7 Ya hi Apu Dios ya adina ahan pohdon hidiyen inat David ta hiya nan
dinusana nadan tinanud Israel.
8 Ya alyon David i Apu Dios di, Ongal tayyay numbahula' i he"a Apu Dios
ituwen e' inat. Hanat pakawanona' bahan ituwen numbahula' an baalmu.
Te innila' an adi ahan maphod hituwen inat'u.
9 Ya alyon Apu Dios hinan propeta an uggan manugun i David an hi Gad
di,
10 Ume'a i David ya imbagam an tuluy pumpiliyanah nan pundusa' ta
nan piliyona ya hiyay ato'.
11 Ot umeh Gad hi awadan David ot alyonay, Datuwe nan tulu an
pumpiliyam an pundusan Apu Dios i da'yu.
12 Hay oha ya tuluy tawon an waday bitil. Ya nan mi'adwa ya tuluy
bulan di pamatapatayan di binuhulyu i da'yu. Ya nan mi'atlu ya nan tuluy
algo an iyalin nan anghel Apu Dios han nunhiglan dogoh ta dakol di mate.
Ot nomnomnomom hi'on nganney piliyom ta hiyay ibaga' hinan nannag i
ha"on.
13 Ya alyon David di, Minomnomana' ahan i nae. Mu udu'dul attog on hi
Apu Dios di ukod an mundusa i da'mi te ongal di homo'na ta bokon hay
tatagu di mamate i da'mi.
14 Ta impa'alin Apu Dios han nunhiglan dogoh ta nateday napituy libu
(70,000) an tinanud Israel.
15 Ot honagon bon Apu Dios han anghel ta ena patayon nadan tatagu
hi ad Jerusalem. Mu hidin tigtiggon Apu Dios nan at'atton nan anghel ya
minomnoman ot alyonah nan anghel an mamaten dida di, Ammuna mo
ya indinongmun mamateh nadan tatagu.

Ya i diye ya wada nan anghel hinan pun'ilikan Araunah* an tinanud
Jebus.
16 Ya tinigon David nan anghel Apu Dios an timma'dog hi numbattanan
di ad lagud ya tun luta an indongdongna nan ispadanah ad Jerusalem. Ot
inayun David ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel
an munlu'bub hinan luta an numpunlubungdah langgut.

---

* **21:15 21:15** Hay ohah ngadan Araunah ya hi Ornan.

17 Ot mundasal hi David an alyona i Apu Dios di, Ha"on peman di ud
nomnom an eda bilangon nadan titindalu. Ta hiya nan ha"on eh'ay ud
bahul ituwe an adi maphod an na'at. Ot hanat ha"on ya nan pamilya' di
dusaom Apu Dios ta idinongmun mamalpaligat hinadan tatagu te ma"id
peman attog ha bahulda.

Nan Pun'ilikan Araunah An Ginattang David

18 Ot honagon nan anghel Apu Dios hi Gad ta ena ibaga i David ta ena
ipiyamma ha punggobhan hi mi'nong i Apu Dios hidih nan pun'ilikan nan
i Jebus an hi Araunah.
19 Ot umeh David an inunudna nan imbagan Gad te hidiyey pohdon Apu
Dios hi atona.
20 Ya hidin mun'ilikdah wit† da Araunah ya nangimangmangana nan
anghel Apu Dios. Ot eda mipa"e nadan opat an linala'i an imbabalena an
nun'ibbana.
21 Indani ya dimmatong hidih David. Ya hidin tinigon Araunah ot e
midamu ot inayunan mundu"un an nida"om di angahnah nan luta hi
punlispituna i hiya.
22 Ya alyon David i hiyay, Igattangmu i ha"on hituwen pun'ilikam ta
iyamma' hitu ha punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ta wan duminong
hituwen atatakut an dogoh di tatagu. Ta'omman ya binayada'.
23 Ya alyon Araunah di, Namaag ya inalam ya inatmu nan pinhodmun
aton. Ya iddum'un idat nadan baka ta maghob an mi'nong i Apu Dios ya
nadan kayiw nan pun'ilikan ta panunguyu ya nadan wit ta midawat i Apu
Dios. Ya an namin datuwe ya idat'u i he"a.
24 Mu alyon nan patul di, Mahapul an bayada' an namin danae. Te adi'
pohdon an idawat i Apu Dios ha bokon'u bagi onu ha maghob an mi'nong
an agge' nunligatan.
25 Ot bayadanah diye an pun'ilikan nan i Jebus an hi Araunah hi onom
di gahut (600) di gumo' an balitu'.
26 Ot iyammadahdi han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot i'nongna
nadan maghob an mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios.
Ot mundasal ya dingngol mohpen Apu Dios ta impa'alinay apuy an nalpuh
ad abunyan ot gobhona nadan wah nan punggobhan hi mi'nong.
27 Ot ibagan Apu Dios hinan anghel ta ipa"ena nan ispadana ot hiyay
aton nan anghel.
28 Ta gapu i diyen tinigon David an inat Apu Dios an nambal hinan
dasalna ya hidi moy nanginaynayunandan e nangi'nongan hinadan
i'nongda i Apu Dios.
29 Mu i diye ya wadah ad Gibeon nan tabernakel ya nan punggobhan hi
mi'nong an inyamman da Moses hidin awadandah nan agge naboblayan.
30 Mu bokon hidiy e nundayawan David te tumakut hinan ispadan nan
anghel Apu Dios.

22

Hay Nangidadaananda Hinadan Miyammah Nan Templo

1 Alyon David di, Hituh tun pun'ilikan di ipata'dogan nan Templo ya nan
punggobhan hi mi'nong ta pundayawan ta'un tinanud Israel i Apu Dios.
2 Ot ipa'ayag David nadan tatagu an ni'hituh boblen nadan tinanud Israel
an nalpuh udum an boble ot pot'onay udum i dida ta munhabatdah batu
ta ma'usal hi pangiyammaandah nan Templo.

† **21:20 21:20** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English.

3 Ot ipidadaana boy dakol an gumo' an miphod hi pamata'da ya
punhipitda hinadan geyt. Ya dakkodakkol boy impidadaanah gombang
an naligat an makilu.
4 Ya atbohdin dakkodakkol di impidadaanan nun'ahabatan an sedar an
kayiw an nun'iyalin nadan i Tyre ya i Sidon an naligat an ma'uyap.
5 Te hay ninomnom David ya alyonay, Nan imbabale' an hi Solomon ya
pa'akkilogna ya ma"id ha dakol hi pinatnana mu nan Templo an ahina
ipata'dog ya mahapul an ma"aphod ya mundongol hi abobboble. Mu nan
imbabale' ya pa'akilogna nimpe an ma"id ni' ha dakol hi pinatnana. Ta
hiya nan idadaan'u nadan mahapulna.

Ta hiya nan dakol nan indadaan David an miyammah nan Templo ot ahi
mate.
6 Mu hidin agge ni' nate ya impa'ayagna nan imbabalena an hi Solomon
ot ibagana i hiya ta ahina ipata'dog nan Templo ta pundayawandah nan
Dios an dayawondan tinanud Israel.
7 Ta inalin David i Solomon di, Imbabale' nabayag an pinhod'u an
ipata'dog ha Templo ta pundayawan ta'u i Apu Dios.
8 Mu alyon Apu Dios i ha"on di,

Dakkodakkol di pinatepatem ya dakol di em ni'gubagubatan. Ot adi'a
mangiyamma hi Templo an pundayawanyu i ha"on te dakol di pinatem ta
immayuh di daladah tun luta.
9 Mu wada han imbabalem an mihukkat i he"a an malinggop di
pun'ap'apuwana te padinongo' di binuhulnah nadan nunlini"odan an
mangubat i hiya an hay ngadana ya hi Solomon te ha"on di mangdat hi
linggopyu an tinanud Israel hitun pumpatulana.
10 Ta hiyay ahi mangipata'dog hinan Templo an pundayawanyu i ha"on
ta adayawa'. Ya ibilang'uh Solomon hi imbabale' ya ha"on di punhi'amana.
Ya nan holagnay nanongnah mun'ap'apu i da'yu an tinanud Israel.

11 Ot alyon David i Solomon di, Imbabale', hanat hi Apu Dios di
bumoddang i he"a ta wan mipa'annung nan imbagana an ipata'dogmu ha
Templo an pundayawan ta'uh nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.
12 Ya hanat idattan da'a i Apu Dios hi la'ing ya abalinan an mun'ap'apuh
nadan ibba ta'un tinanud Israel ta wan inaynayunyu an un'unudon nan
tuguna.
13 Ot hi'on un'unudom an namin nan tuguna i dita'u an tinanud Israel an
indatna i Moses ya an namin di atom ya mawagahan. Ot hanat pabikahom
di nomnommu ta waday tulidmu. Ya adi'a minomnoman ya adi'a tumakut.
14 Ya nomnomnomom an inat'uy abalina' ta indadaan'u nadan mahapul
hinan ipata'dogan nan Templo. Ta hay indadaan'u ya tuluy milyon ta han
nanom di libuy (3,060,000) kilu an balitu' ya nan tulumpuluy milyon ta
han onom di gahut di libuy (30,600,000) kilu an silber. Ya dakkodakkol
nan gombang ya gumo' ta naligat an makilu. Ya ta'on on nadan kayiw ya
batu on indadaan'u mo. Ot ukod'a an ahi mangdum.
15 Ta'omman ot dakol di puntamuwom an umat hinadan mumpahok ya
munhabat hi batu ya nadan kalpentero ya nadan nala'ing hi nat'onat'on
an tamu an umat hi mumpa'ot
16 ya munlutuh balitu' ya silber ya gombang ya gumo'. Ot hanat ihipunyu
mo an muntamuh ad uwani ot hi Apu Dios nimpey bumoddang i da'yu.

17 Ot ibagan David hinadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud
Israel ta boddanganda nan imbabalena an hi Solomon.

18 Ta inalina i dida di, Hi Apu Dios an dayawon ta'u di bumoddang i da'yu
ta malinggop ayu te ma"id mo ha mangubat i da'yu. Te impa'abak Apu Dios
dida i ha"on ta numpada"uldan Apu Dios ya ta'on on da'yun tataguna.
19 Ot ad uwani ya hanat iyohhayu i Apu Dios di punhilbiyanyu. Ta
ihipunyu mon ipata'dog nan Templo ta hidiy pangiha"adanyuh nan Kahun
an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya an namin nan ma'usal hinan
pundayawan i hiya.

23

1 Hidin na'amamma mo ahan hi David ya numbalinona nan imbabalena
an hi Solomon hi patul hi ad Israel.

Hay Tamun Nadan Tinanud Libay

2 Inamung David an namin nadan ap'apun di himpahimpamu'un an
tinanud Israel ya nadan tinanud Libay an umat hinadan padi
3 ot ipabilangna nadan linala'i an tinanud Libay an muntawon hi
tulumpulu (30) ya nan mahuluk hi tulumpulu. Ya hay bilangda ya umeh
tulumpulut waluy libu (38,000).
4 Ot ibagan David an nadan baintit opat di libu (24,000) ya diday
mangipadutu' hinan matamuwan hinan Templo. Ya nan onom di libu
(6,000) ya diday mumbalin hi ap'apun munhilbih nan patul ya mangipanuh
hinadan diklamun nadan tinanud Israel.
5 Ya nan opat di libu (4,000) ya diday mungguwalyah nadan geyt ya
nada'e bon opat di libu (4,000) ya diday ukod hinan pungkantaan hinan
pundayawan i Apu Dios an usalonda nadan indatna an mipagangoh hinan
pungkantaanda hi pundayawanda i Apu Dios.
6 Ta nuntuluwon David nadan tinanud Libay ta nan ohan grupu ya nadan
holag Gerson ya nan oha ya nan holag Kohat ya nan mi'atlu ya nadan holag
Merari.

Hay Holag Gerson

7 Hi Gerson ya duwaday linala'ih imbabalena an da Ladan i Simey.
8 Ya hi Ladan ya tuludan namin di linala'in imbabalena an panguluwan
hi Jehiel ot ahi hi Setam ot ahi hi Joel.
9 Ya hi Simey ya tuluda bon namin di linala'i an imbabalena an hi Selomot
ya hi Hasiel ya hi Haran. Ta diday ap'apuh nadan holag Ladan.
10 Ya han oha bo an hi Simey* ya opatday linala'ih imbabalena an hi
Jahat ya hi Sina ya hi Jeus ya hi Beriah.
11 Ta hi Jahat di pangpangullu ot mihnod hi Sisa mu hi Jeus ya hi Beriah
ya oh'ohhay holagda ta hiya nan nungngammutda ta nibilangdah ohan
pu'un.

Hay Holag Kohat

12 Hi Kohat ya opatdan namin di imbabalenan linala'i an hi Amram ya
hi Isar ya hi Hebron ya hi Ussiel.
13 Ya hi Amram an panguluwan di hi aman da Aaron i Moses. Ya
da Aaron hinadan holagna di manginaynayun an mumpapto' hinadan
midawat i Apu Dios ya dida boy munggohob hinan insenso an midawat
i hiya. Ya diday munwagah nadan tatagu hi ngadan Apu Dios.
14 Ya hi Moses an baal Apu Dios ya nibilang nadan imbabalenah nadan
holag Libay.
15 Ya dadiyen imbabalena ya da Gerson i Elieser.

---

* **23:10 23:10** Hay alyon di udum ya oha nan hi Simey mu na'udman di imbabalena hi opat an linala'i.

16 Ya hay mangipangpanguluh nadan holag Gerson ya hi Sebuel.
17 Ya hi Elieser ya oha han imbabalena an hi Rehabiah mu hi Rehabiah
ya dakol di imbabalenah linala'i.
18 Ya hay panguluwan hinadan linala'i an imbabalen Isar ya hi Selomit.
19 Ya hay linala'ih imbabalen Hebron ya hi Jeriah ot ahi hi Amariah ot
ahi hi Jahasiel ot ahi mohpe hi Jekameam.
20 Ya hay linala'ih imbabalen Ussiel ya hi Mikah ot ahi hi Issiah.

Hay Holag Merari

21 Ya hay linala'ih imbabalen Merari ya da Mahli i Musi. Ya hay linala'ih
imbabalen Mahli ya da Eleasar i Kis.
22 Mu hi Eleasar ya nate an ma"id ha lala'ih imbabalena an ammunada
han binabai. Ot hanadan binabain imbabalena ya ni'yahawadah nadan
imbabalen Kis an pipinghandah tinanud.
23 Ya hi Musi ya tulun namin di linala'in imbabalena an hi Mahli ya hi
Eder ya hi Jeremot.
24 Ta danaey tinanud Libay an nitudo' di ngadanda an himpamu'un. Ya
an naminda an muntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20)
ya waday tamudah nan miyamma an Templo.
25 Te alyon David di, Hi Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel
ya impalinggop dita'un tataguna ot mi'hitu i dita'uh tun ad Jerusalem hi
inggana.
26 Ta adi mo mahapul an e iyanattang nadan tinanud Libay nan
tabernakel ya an namin nadan ma'usal hinan pundayawan.
27 Ya wada boy imbagan David an alyonay, Wa'e ta muntawondah bainti
(20) ya middumdah nadan ibbada an tinanud Libay an munhilbih nan
Templo.
28 Ta hay tamuda ya boddanganda nadan padi an tinanud Aaron hinan
pundayawan hinan Templo. Ya diday mangipapto' hinan lita"angan ya
nadan kuwartu. Ya mahapul an halipodpodonda ta nanongnan mibilang
hi nalinis an namin nadan ma'usal hinan pundayawan i Apu Dios. Ya
atonda nadan udum an tamuhdih nan Templo.
29 Ya dida boy mumpapto' hinan tinapay an miha"ad hinan lamehaan ya
nan alina an midawat ya nadan tinapay an agge na'udman hi yist. Ya dida
boy mangidadaan hinan miha"ang an tinapay.
30 Ya abigabigat boh nan mawi"it ya hinan mun'ahdom ya ikankantaday
pundayawda ya punhanaanda i Apu Dios.
31 Ya dida boy mangidadaan hinadan maghob an mi'nong† i Apu Dios
hinan Habadun tungo ya hinan ngilin di nakayangan di bulan ya nadan
udum an nagtud an mangilin an algo. Ta mapinpinalog nadan tulun grupu
an munhilbi i Apu Dios an miyunnudan hinan nibagan bilangda ya nadan
nat'onat'on an tamuda.
32 Ta nadan tinanud Libay ya diday mumpapto' hinan pundayawanda ya
hinan kuwartun niyappit i Apu Dios. Ya bumoddangda boh nadan i'ibadan
padi an holag Aaron hinan tamuh nan Templo.

24

Hay Nidat Hi Tamun Nadan Padi

† **23:31 23:31** Nan Hebrew ya ma"id ha mapto' hi'on dadiyen tinanud Libay ya diday mangidadaan hinadan maghob an mi'nong onu diday mungkanta.

1 Nadan tinanud Aaron ya nagogodwada ta ohay grupu on waday nadutu'
hi tamuda. Ya hi Aaron ya opatday linala'ih imbabalena an hi Nadab ya hi
Abihu ya hi Eleasar ya hi Itamar.
2 Mu da Nadab i Abihu ya nateda an ma"id ha holagda yaden mataguh
amada. Ta da Eleasar i Itamar ya ammunay numbalin hi padi.
3 Ta hi Sadok an tinanud Eleasar ya hi Ahimelek an tinanud Itamar ya
diday namoddang i David an nangogodwah nadan tinanud Aaron ta nan
ohan grupu on waday nadutu' hi tamuda.
4 Ya dakdakkolda nadan tinanud Eleasar mu nadan tinanud Itamar te
himpulut onom (16) di mangipangpanguluh nadan tinanud Eleasar mu
waludah nan tinanud Itamar.
5 Ya imbunutday inatdan nangogodwa i dida ya nan midat an tamuda
ta numpaddung an wadaday ap'apu hinadan tinanud Eleasar ya tinanud
Itamar an munhilbi i Apu Dios hinan pundayawan.
6 Ta nan na'nginnilah nadan uldin an hi Semayah an imbabalen
Netanel an tinanud Libay ya intudo'na nadan ngadan nadan nabunut an
ipabunutdah nan holag Eleasar ya ahida impabunut hinan holag Itamar.
Ta athi'athidiy inatda. Ya i diyen nangatandahdi ya wahdi nan patul ya
nadan ap'apun munhilbin hiya ya ta'on on nadan padi an da Sadok ya
hi Ahimelek an imbabalen Abiatar ya nadan mangipangpanguluh nadan
padi ya nadan ibbadan tinanud Libay.
7 Ta imbunut nadan baintit opat (24) an himpahimpamu'un nadan
pumtamuwanda ya nadan algo an eda pangatan i dadiyen tamuda ya hay
namanguluh nabunut ya hi Jehoyarib ot mihnod hi Jedayah
8 ot mi'atlu hi Harim ot mi'apat hi Seorim
9 ot mi'alima hi Malkijah ot mi'anom hi Mijamin
10 ot mi'apitu hi Hakkos ot mi'awalu hi Abijah
11 ot mi'ahiyam hi Jesua ot mi'apuluh Sekariah.
12 Ot mabunut nan mi'apulut oha an hi Eliasib ot ahi nan mi'apulut duwa
an hi Jakim
13 ot ahi nan mi'apulut tulu an hi Huppah ot ahi nan mi'apulut opat an
hi Jesebeab
14 ot ahi nan mi'apulut lima (15) an hi Bilgah ot ahi nan mi'apulut onom
(16) an hi Immer
15 ot ahi nan mi'apulut pitu (17) an hi Hesir ot ahi nan mi'apulut walu
(18) an hi Happises
16 ot ahi nan mi'apulut hiyam (19) an hi Petahiah ot ahi nan mi'abainti
(20) an hi Jeheskel
17 ot ahi nan mi'abaintit oha (21) an hi Jakin ot ahi nan mi'abaintit duwa
(22) an hi Gamul
18 ot ahi nan mi'abaintit tulu (23) an hi Delayah ot ahi mohpe nan
mi'abaintit opat (24) an hi Maasiah.
19 Ya hinan hunggopan datuweh nan Templo ya mahapul an unudonda
nan tugun nan Dios an dayawondan tinanud Israel an imbagana i din hi
apuda an hi Aaron.

Nadan Udum An Tinanud Libay

20 Hanadan udum an mangipangpanguluh nadan tinanud Libay ya hi
Subael di mangipangpanguluh nadan holag Amram. Ya hay mangipang-
panguluh nadan holag Subael ya hi Jehdeyah.
21 Ya hi Issiah di mangipangpanguluh nadan holag Rehabiah.

22 Ya hi Selomot di mangipangpanguluh nadan holag Isar. Ya hay
mangipangpanguluh nadan holag Selomot ya hi Jahat.
23 Ya hay linala'ih imbabalen Hebron ya hi Jeriah ot ahi hi Amariah ot
ahi hi Jahasiel ot ahi mohpe hi Jekameam.
24 Ya hay mangipangpanguluh nadan holag Ussiel ya hi Mikah. Ya hay
mangipangpanguluh nan holag Mikah ya hi Samir.
25 Ya hay mangipangpanguluh nadan holag ibban Mikah ya hi Issiah. Ya
hay mangipangpanguluh nadan holag Issiah ya hi Sekariah.
26 Ya hay mangipangpanguluh nan holag Merari ya da Mahli i Musi. Ya
hay mangipangpanguluh nan holag Jaasiah ya hi Beno.
27 Ta hay mangipangpanguluh nadan holag Jaasiah an holag Merari ya
hi Beno ya hi Soham ya hi Sakkur ya hi Ibri.
28 Ya hanada'en holag Mahli ya hi Eleasar di mangipangpangulu mu
ma"id ha lala'ih imbabalena.
29 Hanada'en holag Kis ya hi Jerahmeel di mangipangpangulu.
30 Ya hanada'en holag Musi ya hay mangipangpangulu ya hi Mahli ya hi
Eder ya hi Jerimot.
Ta danae nadan mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un an
tinanud Libay.
31 Ya imbunutda bo damdama di inatdan nangdat hi tamun di grupuda
an umat hinan inat nadan i'ibadan tinanud Aaron. Ya hay wadah din
nangatanda i diye ya nan patul an hi David ya hi Sadok ya hi Ahimelek
ya nadan mangipangpanguluh nadan holag di padi ya nan holag nadan
i'ibadan tinanud Libay. Athidiy inatda ta napapaddung an ma"id ha
nituppugan nadan tamu an ta'on on panguluwan onu udidiyan.

25

Hay Napili An Mungkantah Nan Templo

1 Nan patul an hi David ya nadan opisyal di tindaluna ya pinto'da
dohah nadan holag Asap ya holag Heman ya holag Jedutun. Ta diday
mangipangpanguluh nan pundayawanda ya mangibagah nan ipa'innilan
Apu Dios an idihhandan pun'ipagangoh nadan harp ya lira ya simbal. Ta
datuwe nadan napili
2 an hinan holag Asap ya hi Sakkur ya hi Joseph ya hi Netaniah ya hi
Asarelah. Ta hi amada an hi Asap di mangipangpangulu i dida. Ya nan
patul di mangibaga hinan pangipa'innilaanda hinan pohdon Apu Dios an
mipa'innila.
3 Ya nadan onom an holag Jedutun an hi Gedaliah ya hi Seri ya hi Jesayah
ya hi Simey ya hi Hasabiah ya hi Mattitiah ya hi amada an hi Jedutun di
mangipangpangulu i dida. Ta ikankantada nan ipa'innilan Apu Dios ya
nan pundayawda ya punhanaanda i Apu Dios an idihhanda an ipagangoh
nan harp.
4 Ya nada'e damdaman imbabalen Heman ya hi Bukkiah ya hi Mattaniah
ya hi Ussiel ya hi Sebuel ya hi Jerimot ya hi Hananiah ya hi Hanani ya hi
Eliatah ya hi Giddalti ya hi Romamti-Eser ya hi Josbekasah ya hi Malloti
ya hi Hotir ya hi Mahasiot.
5 Ya an namin datuwe ya imbabalen Heman an hiyay ohah nadan
propetan nan patul. Ya imbagan tuwalin Apu Dios an wagahana ta
mundongol ta hiya nan wadaday imbabalena an himpulut opat (14) an
linala'i ya tuluday binabai.

6 Ta hiyay mangipangpanguluh nadan linala'in imbabalena hinan
pungkantaanda hinan Templo ta diday mangipagangoh hinadan simbal
ya lira ya harp.
Ya hay mangibagah aton da Asap ya hi Jedutun ya hi Heman ya nan
patul.
7 Ya an naminda an nun'alala'ing an mungkanta ya natudduwanda hi a'at
di kanta hinan pundayawan i Apu Dios ya duway gahut ta han nawalut
waludan (288) namin.
8 Ya an naminda ya imbunutday tamun di hinohhan dida an ta'on on
nadan mumpangilog onu amamma ya ta'on on nadan muntuddu onu nan
mun'ad'adal.
9 Ya datuwen duway gahut ta nawalut walun (288) linala'i ya na-
gogodwada hi baintit opat (24) di grupu. Ya hinan ohan grupu ya
himpuludat duwan (12) namin an datuwe nadan imbabaleda ya i'ibada.
Ya hay namangulun grupu an nabunut an mangat hinan tamuda ya nan
imbabalen Asap an hi Joseph di mangipangpanguluh nan grupuda. Ya nan
mihnod ya hi Gedaliah.
10 Ya nan mi'atlu ya hi Sakkur.
11 Ya hay mi'apat ya hi Isri.
12 Ya nan mi'alima ya hi Netaniah.
13 Ya nan mi'anom ya hi Bukkiah.
14 Ya mi'apitu hi Jesarelah.
15 Ya mi'awalu hi Jesaiah.
16 Ya mi'ahiyam hi Mattaniah.
17 Ya mi'ahimpulu (10) hi Simey.
18 Ya mi'ahimpulut oha (11) hi Asarel.
19 Ya mi'ahimpulut duwa (12) hi Hasabiah.
20 Ya mi'ahimpulut tulu (13) hi Subael.
21 Ya mi'ahimpulut opat (14) hi Mattitiah.
22 Ya mi'ahimpulut lima (15) hi Jerimoth.
23 Ya mi'ahimpulut onom (16) hi Hananiah.
24 Ya mi'ahimpulut pitu (17) hi Josbekasah.
25 Ya mi'ahimpulut walu (18) hi Hanani.
26 Ya mi'ahimpulut hiyam (19) hi Malloti.
27 Ya mi'abainti (20) hi Eliatah.
28 Ya mi'abaintit oha (21) hi Hotir.
29 Ya mi'abaintit duwa (22) hi Giddalti.
30 Ya mi'abaintit tulu (23) hi Mahasiot.
31 Ya hinan mi'abaintit opat (24) an grupu ya hi Romamti-Eser di
mangipangpangulu.

26

Hay Mungguwalyah Nadan Geyt Nan Templo

1 Nadan tinanud Libay an mungguwalyah nadan geyt nan Templo ya hay
nalpuh nan holag Korah ya hi Meselemiah an imbabalen Kore ya hiyay
ohah nadan holag Asap.
2 Ya hi Meselemiah ya waday linala'in imbabalena an hay panguluwan
ya hi Sekariah ot ahi hi Jediael ot ahi hi Sebadiah ot ahi hi Jatniel
3 ot ahi hi Elam ot ahi hi Jehohanan ta mi'apituh Elihoenay.

4 Ya mungguwalya damdamah Obed-Edom an nalpu boh nan holag
Korah an didah nadan linalala'in imbabalena an hi Semayah ot ahi hi
Jehosabad ot ahi hi Joah ot ahi hi Sakar ot ahi hi Netanel
5 ot ahi hi Ammiel ot ahi hi Issakar ta mi'awaluh Peulletay. Ta hiyah
tuwey atigana an winagahan Apu Dios hi Obed-Edom.
6 Ya nan imbabalena an hi Semayah ya wadada damdamay linala'ih
imbabalena an diday mangipangpanguluh nan holag amada te ongal di
abalinanda.
7 An datuwe da Otni ya hi Repael ya hi Obed ya hi Elsabad ya hi Elihu
ya hi Semakiah. Ya nadan duwa an na'udi ya ong'ongngal di abalinanda
an mangipangpangulu.
8 Ta an namin datuwe an holag Obed-Edom an nanom ta duway (62)
linala'i ya ongal di abalinanda an mangat hinadan tamuda.
9 Ya hi Meselemiah e ya himpulut waluday (18) linala'ih imbabalena
ya i'ibana. Ya ta'on on dida ya ongal di abalinanda an mangat hinadan
tamuda.
10 Ya nadan mungguwalya an nalpuh nan holag Merari ya hi Hosah an
wadaday linala'ih imbabalena an hi Simri an bokon hiyay panguluwan mu
hiyay imbilang amanah panguluwan.
11 Ya hay mi'adwa ya hi Hilkiah ot ahi hi Tebalia ot ahi hi Sekariah. Ta
himpuludat tulun (13) namin an niddum nadan imbabalena ya i'ibana.
12 Ta datuwen mungguwalyah nadan geyt nan Templo ya nagodwag-
odwada an miyunnudan hinadan mangipangpangulu i didan himpahim-
pamu'un. Ta hinan ohan himpamu'un on ohan grupu. Ya i diyen grupuda
ya nat'onat'on di tamudah nan Templo an umat hinadan i'ibada an tinanud
Libay.
13 Ta hinan himpamu'un on imbubunutda ta mapto' nan mangipang-
panguluh nadan mungguwalyah nan ohan geyt an ta'on on u"unga onu
amamma.
14 Ta hay binunut Selemiah* ya nan geyt an nangappit hi tuluwan di
algo. Ya nan imbabalena an hi Sekariah an nala'ing an muntugun ya nan
geyt hi nangappit hi huddo'nay binunutna.
15 Ya hay namunut hinan geyt hi nangappit hi muyyadna ya hi Obed-
Edom. Ya hay binunut nadan imbabalenah guwalyaanda ya nadan
ni'amungan nadan nidawat i Apu Dios ya nadan usal hinan Templo.
16 Ya hay namunut hinan geyt hi nangappit hi alimuhan di algo ya nan
geyt an ma'alih Salleket an wah nan numbaktun kalata ya da Suppim i
Hosah. Ta mahukhukat nadan mungguwalya an miyunnudan hinan olas
an pungguwalyaanda.
17 Ya abigabigat on onom di mungguwalyah nan geyt an wah nangappit
hi tuluwan di algo ya opatdah nan geyt an wah nangappit hi huddo'na
ya opatda boh nan geyt hi nangappit hi muyyadna ya duwa duway
mungguwalyah nadan ni'amungan di nidawat i Apu Dios ya nadan usal
hinan Templo.
18 Ya nan lita"angan an nangappit hi alimuhan di algo ya duway
mungguwalya ya opat hinan kalata.
19 Ta danae nadan nadutu' an pungguwalyaan nadan holag da Korah ya
hi Merari.

Nadan Udum An Tamuh Nan Templo

* **26:14 26:14** Hi Selemiah ya hiya damdama nan hi Meselemiah hinan 1 Chronicles 26:1,2.

20 Nadan udum an tinanud Libay ya diday mumpapto' hinan pihhuh nan
Templo ya nadan nangi'amungandah nadan nidawat i Apu Dios.
21 Ya nadan holag Jehieli an nalpuh nan holag Gerson an tinanudan
Ladan ya diday mangipangpangulu i didan himpamu'un.
22 Ya nadan imbabalen Jehieli an da Setam i Joel ya diday mangipapto'
hinadan ni'amungan nadan nidawat i Apu Dios ya nadan nun'abalol hinan
Templo.
23 Ya hay mangipangpangulu an nalpuh nadan holag Amram ya holag
Isar ya holag Hebron ya holag Ussiel
24 ya hi Subael an ohah nadan tinanudan Gerson an imbabalen Moses
an hiyay napili hi ap'apun nadan mangipapto' hinadan pihhu ya nadan
nun'abalol hinan Templo ya nadan nangi'amunganda hinadan nidawat i
Apu Dios.
25 Ya wada bo nan tulangna an hi Selomit an nalpuh nan holag Elieser.
Ya hi Elieser ya nuntanud ta hi Rehabiah an nangimbabale i Jesayah. Ot
muntanud hi Jesayah ta hi Joram an nangimbabale i Sikri an hi aman
Selomit.
26 Ya hi Selomit ya nadan i'ibana di niyukodan nadan ni'amungan
di nidawat i Apu Dios ya nadan nun'abalol hinan Templo ya nadan
indawat nan patul an hi David ya nadan indawat nadan ap'apun di
himpahimpamu'un an diday opisyal di linibu ya opisyal di ginahut an
titindalu ya nadan indawat nadan udum an opisyal di titindalu
27 ya nadan udum an indawatda i Apu Dios an inaladah nan eda
ni'gubatan ta ma'usal hinan ipaphodan nan Templo.
28 Ya niddum bo nadan indawat nan propeta an hi Samuel i Apu Dios
ya hi Saul an imbabalen Kis ya hi Abner an imbabalen Ner ya hi Joab an
imbabalen Seruiah. Ta an namin nadan nidawat i Apu Dios ya niyukod i
da Selomit ya nadan i'ibana.

Hay Tamun Nadan Udum An Tinanud Libay

29 Hi Kenayah an holag Isar ya nadan imbabalena ya bokon nan tamuh
nan Templo di nidat i dida ta numbalindah ap'apun munhilbih nan patul
ya nada'en udum ya diday mangipanuh hinadan diklamun nadan tinanud
Israel.
30 Ya hi Hasabiah an ohah nadan tinanud Hebron ya wadaday himpulut
pituy libu (27,000) an tulangna an nun'alala'ing ya diday niyukodan nadan
tinanud Israel an wah nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah nan
wangwang an nungngadan hi Jordan. Ta munhilbidahdi i Apu Dios ya
inatda bo nan ipatamun nan patul i didahdi.
31 Ya hi Jeriah di ap'apun nadan tinanud Hebron. Ya hidin mi'anapat (40)
di tawon hi numpatulan David ya binahada nan nitudo'an di ngadan nadan
nun'alala'ing ya na'innilaanda an hay nunhituwanda an holag Hebron ya
hi ad Jaser hi ad Gilead.
32 Ta hi Jeriah ya nadan duway libu ta han pituy gahut (2,700) an
tulangna an nun'alala'ing ya diday mangipangpanguluh nadan pamilyada.
Ya inyukod nan patul an hi David i dida nadan tinanud Ruben ya tinanud
Gad ya hay godwan di tinanud Manasseh. Ta munhilbidahdi i Apu Dios ya
inatda bo nan ipatamun nan patul i didahdi.

27

Hay Niyukod Hinadan Tindalu

1 Hituwey listaan nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud ya
nadan opisyal di linibu ya nadan opisyal di ginahut an titindalu ya
nadan udum an opisyal di tindalu. Ya datuwen namin ya nipongdah nan
himpulut duwan (12) grupu an mapinpinalog an munhilbih nan patul hi
abulabulan. Ya hinan ohay grupu ya baintit opat di libuy (24,000) tatagu.
2 Ya hay mangipangpangulu hinan mamangulu an grupu hinan maman-
gulu an bulan ya hi Jasobeam an imbabalen Sabdiel. Ya hay bilangda
nimpe hinan ohay grupu ya baintit opat di libu (24,000).
3 Ya hay nalpuwan Jasobeam ya nan tinanud Peres an hiya nimpey
nabaktun opisyal di titindalu hinan mamangulu an bulan.
4 Ya hinan mi'adwan bulan ya hay mangipangpangulu ya hi Doday an
tinanud Ahoh. Ya hay bumoddang i hiya ya hi Miklot.
5 Ya hinan mi'atlu an bulan ya nan grupu an ipangpangulun Benayah an
imbabalen nan padi an hi Jehoyada.
6 Ya hituwen hi Benayah ya hiya din nangipangpanguluh nadan
tulumpulu (30) an nun'atutulid an titindalu. Ya nan imbabalena an hi
Ammisabad di niyukodan nadan grupuda.
7 Ya nan mi'apat an grupu hinan mi'apat di bulan ya hi Asahel an hi
ibban Joab di mangipangpangulu. Ot ahi mihukkat i hiya nan imbabalena
an hi Sebadiah.
8 Ya hinan mi'alimah bulan ya nan grupun Sambut an tinanud Israh.
9 Ya hinan mi'anom di bulan ya nan grupun Ikkes an i Tekoa.
10 Ya hinan mi'apituh bulan ya nan grupun Heles an tinanud Epraim an
i Pelon.
11 Ya hinan mi'awaluh bulan ya nan grupun Sebbekay an holag Serah an
i Husa.
12 Ya hinan mi'ahiyam di bulan ya nan grupun nan tinanud Benjamin
an hi Abieser an i Anatot.
13 Ya hinan mi'apuluh (10) bulan ya nan grupun Maharay an i Netopah
an nalpuh nan holag Serah.
14 Ya hinan mi'apulut ohah (11) bulan ya nan grupun nan i Piraton an hi
Benayah an tinanud Epraim.
15 Ya hinan mi'apulut duwah (12) bulan ya nan grupun nan i Netopah
an hi Helday an nalpuh nan holag Otniel.

Hay Ap'apun Nadan Himpahimpamu'un

16 Hay ap'apun nadan tinanudan Ruben ya hi Elieser an imbabalen Sikri.
Ya hina'en tinanudan Simeon ya hi Sepatiah an imbabalen Maakah.
17 Ya hay ap'apun'en nadan tinanud Libay ya hi Hasabiah an imbabalen
Kemuel. Ya hay ap'apu'e hinan holag Aaron ya hi Sadok.
18 Ya hay ap'apun nadan tinanudan Judah ya hi Elihu an hi ibban David.
Ya hina'en tinanudan Issakar ya hi Omri an imbabalen Michael.
19 Ya hina'en tinanudan Sebulun ya hi Ismayah an imbabalen Obadiah.
Ya hina'en tinanudan Naptali ya hi Jerimot an imbabalen Asriel.
20 Ya hay ap'apun nadan tinanudan Epraim ya hi Hosea an imbabalen
Asasiah. Ya hina'en godwan di tinanudan Manasseh an nunhituh
nangappit hi alimuhan di algo ya hi Joel an imbabalen Pedayah.
21 Ya hay ap'apun nadan godwan di tinanudan Manasseh an nunhituh ad
Gilead hi nangappit hi tuluwan di algo ya hi Iddo an imbabalen Sekariah.
Ya hina'en tinanudan Benjamin ya hi Jaasiel an imbabalen Abner.
22 Ya hina'en tinanudan Dan ya hi Asarel an imbabalen Jeroham. Ta
danaey ap'apun nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel.

23 Hanadan nuntawon hi bainti (20) ya nadan agge ni' immeh baintiy
(20) tawona ya agge ni'bilang David dida te imbagan Apu Dios an
punholagona dida an tinanud Israel ta dumakkodakkolda ta umatdah
dinakol di bittuwon hi ad lagud.
24 Mu hi Joab an imbabalen Seruiah ya inhipuna an binilang nadan
linala'i mu aggena indappuh te bimmungot hi Apu Dios i didan tinanud
Israel an gapuh eda numbilangan. Ta hiya nan agge nitudo' di bilangda
hinan liblu an nitudo'an di na'na'at hi numpatulan David.

Hay Mumpapto' Hinadan Kinadangyan Nan Patul

25 Hi Asmabet an imbabalen Adiel ya hiyay niyukodan nadan
ni'amungan di kinadangyan nan patul. Ya hi Jonathan an imbabalen
Ussiah di niyukodan nadan kinadangyan nan patul hinadan probinsya ya
hinadan boble hi nunlini"odanda an sinakupda. Ya hiya boy niyukodan
nadan nun'atagen pungguwalyaan.
26 Ya hay niyukodan nadan muntamuh nan matanoman an lutan nan
patul ya hi Esri an imbabalen Kelub.
27 Ya hi Simey an i Ramah di niyukodan nadan puntanomanda hi greyp.
Ya hay niyukodan nadan bungan di greyp an miyammah bayah ya hi Sabdi
an i Sipmot.
28 Ya hi Baal-Hanan an i Geder di niyukodan nadan nun'itanom an kayiw
an umat hi olibo ya sikamor hinadan pu"un di billid an nangappit hi
alimuhan di algo. Ya hi Joas di mumpapto' hinadan lanan di olibo.
29 Ya hi Sitray an i Sharon di niyukodan nadan baka hi ad Sharon. Ya hi
Sapat an imbabalen Adlay di niyukodan nadan baka hinan nundotal.
30 Ya hi Obil an tinanud Ismael di niyukodan nadan kemel. Ya hi
Jehdeyah an i Meronot di niyukodan nadan dongki.
31 Ya hi Jasis an tinanud Hagar di niyukodan nadan kalnero ya gulding.
Ta an namin danae ya ap'apu an niyukodan di kinadangyan nan patul.

Hay Mabalin An Muntugun I David

32 Hi Jonathan an hi ulitaun David ya nanomnoman ya nala'ing an
muntugun i David. Ya hiya boy na'nginnilah nadan uldindan Judyu. Ya nan
lala'i an imbabalen Hakmoni an hi Jehiel di mumpapto'* hinadan linala'i
an imbabalen nan patul.
33 Ya hi Ahitopel di ohan uggan muntugun hinan patul. Ya hi Husai an i
Arki di gayyum nan patul.
34 Ya hidin nateh Ahitopel ya nihukkat da Jehoyada an imbabalen
Benayah ya hi Abiatar.
Ya hi Joab di nabaktun opisyal nadan tindalun nan patul.

28

Hay Nangibagaan David An Hi Solomon Di Mangiyammah Nan Templo

1 Impa'ayag David nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud
Israel ta ma'amungdah ad Jerusalem. Ta immalidan namin nadan ap'apuh
nadan himpahimpamu'un ya nadan opisyal di tindalun nan patul ya ta'on
on nadan opisyal di hinlilibu ya opisyal di hinggagahut an tindalu ya nadan
ap'apun niyukodan di kinadangyan nan patul ya nadan imbabalena ya
nadan ap'apuh nan palasyu ya nadan nala'ing an mi'gubat ya nadan ibbada
an titindalu an nun'atutulid an mi'gubat.

---

* **27:32 27:32** Hay alyon di udum ya hi Jehiel di muntudtudu hinadan linala'i an imbabalen nan patul.

2 Ta na'amungdan namin ot alyon nan patul an hi David di, Da'yu an
i'iba ya hanat donglonyu tun ibaga'. Te nadne an ninonomnom'u an
mangiyamma i ha nahamad hi baleh iha"adan nan Kahun an nittuwan
nan Hapit Apu Dios. Ta hidiy ma'alih umohnongan Apu Dios an dayawon
ta'u. Ot idadaan'u nadan mahapul ta wan mipata'dog.
3 Mu hay imbagan Apu Dios i ha"on ya alyonay, Bokon he"ay
mangiyammah nan Templo an pundayawanyu i ha"on te he"a ya tindalu'a
an dakol di pinatem.
4 Mu hi Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel ya da'mih nadan
holag'u di pinto'nah mumpatul i dita'u an tinanud Israel hi inggana. Ta
hay pinto'nah alpuwan di mun'ap'apu i dita'u an tinanud Israel ya nan
tinanud Judah. Ya hinan tinanud Judah ya nan pamilya' di pinto'na ta
hiya nan ha"on di numpatul i dita'u an tinanud Israel.
5 Ya hay pinto'nah nadan dakol an linala'i an imbabale' hi mihukkat i
ha"on an mumpatul i dita'un tinanud Israel ya hi Solomon.
6 Te alyona i ha"on di, Nan imbabalem an hi Solomon di mangiyamma
hinan Templo ya nan lita"angan hi nunlini"odana. Te hiyay pinto"u hi
pun'imbabale' ya ha"on di punhi'amana.
7 Ya minaynayun di pun'ap'apuwana hi'on inaynayuna an mangun'unud
hinadan tugun'u ya tudtudu' an umat hinan atonah ad uwani.
8 Ot hiya nan hay itugun'u i da'yun namin an na'amung hi ad uwani
ituwen pundayawan ta'u i Apu Dios ya mahapul an ihamadyu an
un'unudon an namin nan tugun Apu Dios an dayawon ta'u. Ot atonyu'ehdi
ya nanongna an dita'uy munhitu ituwen maphod an boble ta mabalin an
ipaboltan ta'uh nadan tanudan ta'uh inggana.
9 Ya alyon David i Solomon di, He"a'e an imbabale' Solomon ya hanat
hi Apu Dios an un'unudo' an hi amam di un'unudom. Ta hiya ya
abuh di pangiyohhaam hi nomnommu hinan punhilbiyam te hiya ya
innilanan namin di wah nomnom ta'u ya nadan gagamgaman ta'u. Ya
hi'on hiyay pundinolam ya boddangan da'an hiya. Mu iwalongmu'e tuwali
an mundinol i hiya ya ma"id ha bahhonan iwalong da'an hiya hi inggana.
10 Ot nomnomnomom hituwe te he"ay pinto' Apu Dios hi mangiyamma i
ha Templo ta pundayawan ta'u i hiya. Ot hanat pabikahom di nomnommu
ta atom nan ipa'atna.
11 Ot idat David i Solomon nan impitudo'na an a'at nan Templo ya
nadan udum an miyammahdi an umat hinan balkon ya nadan i'amungan
di midawat i Apu Dios ya nadan nun'abalol an ma'usal hidi ya nadan
numbaktun kuwartu ya nadan udum an kuwartuhdi ya nan kuwartun
awadan nan mangipa'innilah a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahul
ta'un tatagu.
12 Ta indatnan namin nan impanomnom nan Espiritun Apu Dios i
hiya an a'at nadan lita"angan ya nadan kuwartuh nunlini"odana ya
nadan kuwartun pangi'amungdah nadan ma'usal hinan Templo ya nadan
pangi'amunganda hinadan niyappit i Apu Dios.
13 Ot ibagana bo nadan tamun nadan padi ya nadan udum an tinanud
Libay hinan Templo ta ipapto'da nadan dakol an ma'usal hinan pun-
hilbiyanda.
14 Ot ibagana bo hi'on atnay kilun di balitu' ya silber an ma'usal hi
iphodan nan Templo
15 an umat hinan kilun di balitu' an miyamma hinadan punhilawan ya
hay kilun nan silber an miyamma damdama hi punhilawan

16 ya hay kilun nadan balitu' an miyamma hinadan lamehaan an
iha"adan nadan tinapay an midawat i Apu Dios ya hay kilun nadan silber
an miyamma damdamah nadan lamehaan
17 ya hay kilun nan namahmah an balitu' an miyamma hi tibi' di dotag
ya nadan malukung an duyu ya nadan pannuman ya hay kilun di silber
an miyammah nadan duyu
18 ya hay kilun nadan namahmah an balitu' an miyamma hinan
punggobhan hi insenso. Ot idatna bo nan nitudo' an a'at nan ma'alih
kalesa an hidiye nan kerubim an hay niyamma ya balitu' ya pinayyadday
paya'dah nan uhhun nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
19 Ya alyon bon David i Solomon di, Hi Apu Dios di nangipa'innila i ha"on
i danaen namin an impitudo"u.
20 Ot hanat pabikahom di nomnommu ta natulid'an mangat ituwen tamu.
Adi'a tumakut onu minomnoman te wadah Apu Dios an dayawon ta'u an
bumoddang i he"a ta wan miyamma nan Templo.
21 Ot nadan padi ya nadan udum an tinanud Libay ya nundadaanda an
mangat hinadan tamudah nan Templo. Ya nadan udum an nat'onat'on
di abalinanda ya la'ingda ya pohdonda an bumoddang i he"a. Ya ta'on on
nadan ap'apun munhilbin he"a ya nadan udum an tatagu ya atonda nadan
ipa'atmun dida.

29

Hay Indat Nadan Tatagu An Ma'usal Hi Iphodan Nan Templo

1 Alyon bon nan patul an hi David hinadan tatagu an na'amung di, Tun
imbabale' an hi Solomon an pinto' Apu Dios ya pa'akilogna an ma"id ni' ha
dakol hi pinatnana. Mu nan matamuwan an nidat i hiya ya ongal te bokon
punhituwan di tagu nan ipiyammana te Templon nan Ap'apu an Dios.
2 Manu te inat'un namin di abalina' an nangidadaan hinadan mahapul
hinan miyamman Templo an umat hinadan balitu' ya silber ya gombang ya
gumo' ya kayiw ya batu an oniks ya turkois ya nadan udum an nat'onat'on
di tigona an batu ya marbol. Ta dakkodakkol di indadaan'u i danae.
3 Ya gapuh namhod'u an miyamma ha Templon nan Dios an dayawo' ya
udma' nadan dakol an indadaan'u ta iddum'u nadan odon'u an balitu' ya
silber.
4 Ta hay indat'u ya nahiyam ta ohay libu ta han waluy gahut (91,800)* di
kilu an namahmah an balitu' ya duway gahut ta himpulut opat di libu ta
han duway gahut (214,200) di kilu an silber ta mi'alkus hinan dingding di
Templo
5 ya nadan udum an balitu' ya silber an usalon nadan nala'ing hi
nat'onat'on an tamu an umat hi mumpa'ot ya munlutuh balitu' ta ma'usal
hinan Templo. Ot nganne pibo i da'yu hi ad uwaniy naminhod an mangdat
i Apu Dios?
6 Ta nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel ya nadan
opisyal di hinlilibu ya opisyal di hinggagahut an titindalu ya ta'on on nadan
ap'apu an mumpapto' hinadan kinadangyan nan patul ya numpangidatda
te pinhoddan bumoddang.
7 Ta hay indatdah miyammah nan Templo ya hinggahut ta nabonglet
tuluy libu ta han nawalut limay (153,085) kilun di balitu' ya tuluy gahut ta
onom di libu (306,000) an silber ya limay gahut ta nabongley libu ta han

* **29:4 29:4** Nan 91,800 di kilu ya hidiye nan imbagan nan NET an Biblia an nan ohay talent hinan English an Biblia ya 30.6 di kilu

waluy gahut (550,800) di kilun gombang ya tuluy milyon ta nanom di libuy
(3,060,000) kilun gumo'.
8 Ya ta'on on nadan waday odona hi nun'abalol an batu ya inyedah nan
pangi'amunganda hinadan miyamma hinan Templo an hay mumpapto' ya
hi Jehiel an holag Gerson.
9 Ya ma"amlong nadan tatagu hinadan ap'apuda te waday pamhodda an
mangdat. Ya ta'on on nan patul an hi David ya ongal di amlongna.

Hay Nundayawan David I Apu Dios

10 Hi David ya dinayawnah Apu Dios i diyen na'amunganda an alyonay,
Madayaw'a an Ap'apu an dinayaw din hi apumi an hi Jacob. Ot nanongnan
he"ay madayaw hi inggana.
11 Ya he"a Apu Dios ya ongal di abalinam. Ya he"a nan na'abbaktu an
madayaw an Dios an nalpuwan an namin di wadah tun luta ya hi ad lagud.
Ya ma"id ha udum di nabakbaktuh patul an mun'ap'apu hi an naminamin
te he"a ya abuh.
12 Ya an namin an kinadangyan ya hay apemanan ya he"ay alpuwana
te he"a nimpey ap'apu hi an naminamin. Ya he"a ya abuh di mabalin an
mangdat hi abalinan di tatagu.
13 Ot ad uwani ya munhana ami ya dayawon da'a te ma"aphod nan
a'atmu an Dios an un'unudonmi.
14 Te onha adi gapu i he"a ot undan nganne ami ihyah tudan tatagu' ta
athituy dinakol di indatmi. Innilamin an namin datuwen indatmi ya he"a
damdamay nalpuwana.
15 Te da'mi ya on ami mi'ibobboble ya abuh an umat hinadan
a'ammodmi. Ot nan emi umohnongan hitun luta ya umat hinan a"o an
hin'omtang ya mala"uh ya abuh.
16 Ya datuwe'e an dakkodakkol an inamungmi an ma'usal hi iyammaan
nan Templo ya he"a Apu Dios an un'unudonmi nimpey nalpuwana. Te
he"ay ud bagih an namin an wada.
17 Mu innila' an he"a Apu Dios ya on da'mi patnaon ya abuh ta ma'innila
nan punnomnommi. Ya ma"amlong'a hinan maphod an aton nadan
tatagum. Ya an namin datuwe an indat'u ya maphod nan ninomnom'u hi
nangdata'. Ya tee bo an ma"amlonga' hi naniga' hi pamhod nadan tatagum
an nangdat.
18 Ot he"a an Ap'apu an inun'unud nadan a'ammodmi an da Abraham ya
hi Isaac ya hi Israel ya hanat punnanongom hituwe an ongal an pamhod
datuwen tatagu i he"a ta nanongnan na'unuddan he"a.
19 Ya hanat idatmuy nahamad an pamhod nan imbabale' an hi Solomon
an mangun'unud hinadan tugunmu. Ta wan ipata'dogna nan Templo ot
indadaan'u mo nadan ma'usal.
20 Ya hidin indappuh David an nundasal ot alyonah nadan na'amung an
tatagu di, Dayawon ta'uh Apu Dios an un'unudon ta'u an tinanud Israel.
Ya an naminda an na'amung hidih hinangngab nan patul ya nundu"unda
ot ida"omday angahdah nan luta ta dayawondah Apu Dios.

Hay Numbalinan Solomon Hi Patul

21 Hidin nabiggat ya ini'nongda nan maghob an mi'nong i Apu Dios an
hinlibun (1,000) bulug an baka ya hinlibun (1,000) tangbal an kalnero ya
hinlibun (1,000) imbabalen di kalnero. Ya indawatda bo i Apu Dios nadan
dakol an ma'inum ya nadan udum an dakol an midawat i Apu Dios.
22 Ta nangandan namin ot manginumda an gapuh am'amlongda i diyen
nundayawanda i Apu Dios.

Ot hiitandah lanay ulun Solomon an imbabalen David ta mipatigo an
hiyay nihukkat hi patulda. Ya hidiyey pidwanah nunhiitandah lanah ulun
Solomon. Ot hiitanda boy ulun Sadok ta hiyay mumpadi.
23 Ta hi Solomon moy nihukkat i amana an hi David an inumbun hinan
tronon di patul an munhilbin Apu Dios. Ya ongal di pinumhodana ta an
namin nadan tinanud Israel ya na'unuddan hiya.
24 Ya an namin nadan ap'apu ya nadan opisyal di tindalu ya nadan
i'ibanan linala'i an imbabalen amanan hi David ya inabulutda an hiyay
patuldah un'unudonda.
25 Ya hi Apu Dios ya numbalinonah Solomon hi maphod an patul hinadan
tinanud Israel. Ya dakdakol di indatna hi kinadangyan Solomon mu hi
amana onu nadan udum an patul di tinanud Israel.
26 Hi David an imbabalen Jesse ya numpatul hi an namin an tinanud
Israel.
27 Ta hay ngammut di numpatulanah nadan tinanud Israel ya napat (40)
di tawon te pituy tawon hi nunhituwanah ad Hebron ya tulumpulut tuluy
(33) tawon hi ad Jerusalem.
28 Ya na'amamma mo ahan ot ahi mate an dukkey ni'taguwana ta
nali'nanay nawagahana ya hay nangipabaktuwan di tatagu i hiya. Ot
mihukkat nan imbabalenan hi Solomon an numpatul.
29 Ya an namin nadan na'na'at hi numpatulan David an nihipun hidin
hopapna ta ingganah nate ya nitudo' hinan liblu an intudo' nadan propeta
an hi Samuel ya hi Nathan ya hi Gad.
30 Ta nitudo' i diyen liblu nadan na'na'at hi numpatulan David hi-
nadan tinanud Israel ya ta'on on nadan na'na'at hi udum an bobleh
nunlini"odanda.

29:22 29:22 1 Patul 1:32-39

2 Chronicles

Hay A'at Tuwen 2 Chronicles

Hituwen liblu ya hay ipa'innilana ya hi Apu Dios ya aggena inwalong nadan tataguna an tinanud Israel. Te ta'on hi inyen di binuhulda didah udum hi boble ya wadada damdamay immanamut i dida hi ad Judah. Te hidin wadadah bobleda ya dakol di ni'iboblen dida hinadan adi mangun'unud i Apu Dios ya mi'buhulda bo udot i dida.

Mu nan nuntudo' ituwen liblu ya ipapanomnomna i didan tinanud Israel an wagahan bon Apu Dios dida an umat handi. Mu mahapul an hi Apu Dios di pundinolanda ta hiyay ukod an mamoddang ya mangipapto' i didah inggana.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunwagahan Apu Dios hinadan a'ammod di tinanud Israel hi nangipiyammaandah nan Templo ya hay namto'ana i Solomon hi patul ot idatnay la'ingna an mun'ap'apu i dida (2 Chronicles 1–9)
2. Hay pangdatan Apu Dios hi gunggunan nadan manginaynayun an mangun'unud i hiya ya hay pundusaanah nadan adi mangun'unud i hiya (2 Chronicles 10–36)

1 Hi Solomon an imbabalen nan patul an hi David ya nahamad mo nan
pun'ap'apuwana te winagahan Apu Dios an dayawona ot idattanah ongal
an abalinana.
2 Ta impa'ayag Solomon nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan opisyal
di hinlilibu ya opisyal di hinggagahut an titindalu ya nadan mangipanuh hi
tatagu ya ta'on on nadan mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un.
3 Ta na'amungda ot umedah nan pundayawan hi ad Gibeon an awadan
nan tabernakel an hidiye din impiyamman din baal Apu Dios an hi Moses
hi awadandah nan agge naboblayan.
4 Mu nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya inyen mon tuwalin
David hi ad Jerusalem hidin nangilpuwandah ad Kiriat-Jearim ot eda
iha"ad hinan impiyammana an pangiha"adanda.
5 Mu nan gombang an punggobhan hi mi'nong i Apu Dios an inyamman
din hi Besalel an imbabalen Uri an hi na' Hur ya wahdi hi ad Gibeon hinan
hinangngab nan tabernakel. Ta hiya nan immedahdi da Solomon ya nadan
tatagu ot eda mundayaw i Apu Dios.
6 Ot ipi'nong da Solomon di hinlibu (1,000) an maghob an mi'nong i diyen
gombang an punggobhan hi mi'nong i Apu Dios.
7 Ya i diyen nahdom ya numpa'inop hi Apu Dios i Solomon ot alyonay,
Ibagam nan pohdom an idat'un he"a.
8 Ya alyon Solomon di, Impatigom di ongal an pamhodmu ya ulem i ama
an hi David. Ya teen ad uwani ya ha"on di inhukkatmu i hiya hi patul.
9 Mu tun tatagun ipapto"u ya dakkodakkoldan umat hi hupu' di
dinakolda. Ot hanat impa'annungmu nadan imbagam i ama an hi David.
10 Ya daan mo ta idattana' hi la'ing ya hay abalina' an manginnilah nipto'
hi ato' ta wan abalina' an mun'ap'apu i datuwe tayyan dakkodakkol an
tatagum.
11 Ya alyon Apu Dios i Solomon di, Gapu ta athinay pohdom an bokon hay
kinadangyan onu hay em ipabaktuwan onu hay e atayan di binuhulmu
onu adukken pi'taguwam ta nan la'ing an mumpapto' ya hay abalinam

an manginnilah nan nipto' hi atom an mun'ap'apuh nadan tatagu' inaen
pun'ap'apuwam
12 ya idat'u danaen ibagam. Ya idat'u boy kinadangyanmu ya boddangan
da'a ta mundongol'a. Ta ma"id ha patul hi umat i he"a an ta'on on hanadan
matanudan.

Nan Ongal An Abalinan Solomon Ya Hay Kinadangyana
(1 Patul 10:26-29)

13 Hidin nagibbuh nan nundayawan da Solomon hi ad Gibeon ot
mumbangngad hi ad Jerusalem. Ta hidiy nunhituwanah din hiyay patul
hinadan tinanud Israel.
14 Ot amungon Solomon di hinlibut opat di gahut (1,400) an kalesan di
e mi'gubat ya himpulut duway libu (12,000) an kabayu. Ot ipiyena dadiye
hinadan boble an iha"adanda mu wadaday inha"adna hi ad Jerusalem.
15 Ya i diyen numpatulana ya dakkodakkol di silber ya balitu' hi ad
Jerusalem an umat hi dinakol di batu. Ya atbohdin dakol di kayiw an
sedar an umat hi dinakol di kayiw an sikamor hinadan pu"un di billid.
16 Ya hanada'en kabayun Solomon ya ginattang nadan mungkumilhun
baalna hi ad Egypt ya hi ad Silisia.
17 Ya hay nangattangdah ohan kalesan di mi'gubat ya onom di gahut
(600) di silber. Ya hinggahut ta nabongley (150) silber di nangattangda hi
ohan kabayu. Ta gattangonda on inggattangda damdama hinadan patul di
tinanud Hit ya hinadan patul hi ad Syria.

2

Hay Nunhapitan Da Solomon Hinan Patul Hi Ad Tyre
(1 Patul 5:1-18)

1 Imbagan Solomon an ihipunda an iyamma nan Templo an pun-
dayawanda i Apu Dios ya nan palasyu an iha"adana.
2 Ta inayaganay nawaluy libu (80,000) an e munhabat hi batu hinadan
nabillid ya napituy libu (70,000) an e mamunag i dadiye. Ot ayaganay
tuluy libu ta han onom di gahut (3,600) an mangitudduh atondah nadan
matamuwan.
3 Ot ipiyen Solomon di tudo'nah nan patul hi ad Tyre an hi Hiram an
alyonay, Hanat ipiyalim di nun'ahabatan an kayiw an sedar ta umat hidin
inatmu i din hi ama an hi David hi nangiyammaanah nan palasyuna.
4 Te ninomnom'u an ipiyamma ha Templo ta pundayawanmih nan
Dios an dayawonmi. Ta hidiy pangigobhanmi hinadan mapmaphod di
hunghungna an insenso. Ya ta wan minaynayun an idawatmi nadan
tinapay an midawat i Apu Dios. Ya ta'on on nadan maghob an mi'nong
hi amawimawi"it ya hinadan mun'ahdom ya hinadan Habadun tungo
ya hinan ngilin di nakayangan di bulan ya nadan udum an nagtud an
mangilin an algo an pundayawanmi i Apu Dios. Te datuwey nitugun i
da'mi an tinanud Israel hi atonmi.
5 Nan Templo an ipiyamma' ya ongal te hi Apu Dios an dayawonmi ya
ongal di abalinana mu nadan dios di udum an tatagu.
6 Mu hay immannung ya ma"id ha tagu hi abalinana an mangiyamma
i ha punhituwan Apu Dios. Te ta'on on hi ad lagud ya adi umdah
iha"adana. Ot undan ihya ha"on'e ya abalina' an mangiyamma i ha
Templo hi iha"adana. Mu nan ipiyamma' ya hidiy pangidawatanmih nadan
maghob an mi'nong i hiya.
7 Ot hanat ituda'mu bahan ha nala'ing hi tamun di balitu' ya silber ya
gombang ya gumo' ya nala'ing bo an mun'abol hi nat'onat'on an hinulid ta

waday mumbolah* ya bayulet ya asul ya nala'ing an mun'alkus ta mi'tamuh
tudan ibbamin i Judah hituh ad Jerusalem an nala'ing hi nat'onat'on an
tamu an umat hi mumpa'ot ya munlutuh balitu' an dida nadan pinto' din
hi ama an hi David.
8 Ya hanat ipiyalim nimpey nun'ahabatan an sedar ya saypres ya algum
an malpuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon. Te innila' an
nun'ala'ing nadan tatagum an munlongoh hi kayiw an miyammah bale.
Ta honago' di udum hinadan linala'ihtu ta umalida an bumoddang.
9 Te dakol di mahapul'uh kayiw te ongal ya maphod an Templo nan
ipiyamma'.
10 Ot ta'omman ya idat'uh nadan tatagum ha hinggahut di libuy (100,000)
langgut di nagiling an wit ya hinggahut di libuy (100,000) langgut di barley†
ya hinggahut ta han himpuluy libuy (110,000) galon an bayah ya hinggahut
ta han himpuluy libuy (110,000) galon di mantekan olibo.
11 Ya nuntudo' nan patul hi ad Tyre an hi Hiram i Solomon ot alyonay,
Hi Apu Dios ya ongal di naminhodna i da'yun tataguna ta hiya nan
numbalinon da'ah patul.
12 Ot madayaw hi Apu Dios an dayawonyun tinanud Israel an nunlumu hi
ad lagud ya hitun luta. Ya hiyay nangdat i amam an hi David i han nala'ing
ya nanomnoman an imbabalena ta ongal di abalinana. Ta ipata'dogmu ha
Templo hi pundayawanyu i Apu Dios ya ha palasyu ta punhituwam.
13 Ot ipa'ali' hi Huram-Abi an nala'ing ya maphod di puntamuna.
14 Hi inana ya ohah nadan tinanud Dan ya hi amana ya i wahtuh ad Tyre.
Ya natudduwan hi Huram an mangiyammah nadan usal an balitu' ya silber
ya gombang ya gumo' ya batu ya kayiw. Ya abalinana bo an mumbolda
hinan ma'abol an hinulid an asul ya bayulet ya mumbolah. Ya abalinana
bon mangiyammah napinun linen. Ya nala'ing an mun'alkus ya ta'on on
nganney ipatamun hiya ya abalinanan aton. Ot mabalin an pi'tamuwom
hinadan nala'ing hi nat'onat'on an tamu an umat hi mumpa'ot ya munlutuh
balitu' an pinto'mu ya ta'on on nadan pinto' din hi amam an hi David.
15 Ot ipiyalim i da'mi an baalmu nadan imbagam an wit ya barley ya
bayah ya mantekan di olibo.
16 Ot an namin nadan mahapulmu an kayiw ya e' ipalngoh hidih nadan
muyung an nungngadan hi Lebanon ya impiyanudmih nan baybay ta
ingganah ad Joppa ya ahi ayu mohpe ukod an mangiyanamut hinah ad
Jerusalem.

Hay Inat Solomon Hinadan Ni'iboble I Dida An Bokon Judyu

17 Ot ipabilang Solomon an namin nadan nalpuh udum hi boble an bokon
Judyu an ni'hitu i dida ta umat hidin inat amana. Ya umedah hinggahut ta
nabonglet tuluy libu ta han onom di gahut (153,600).
18 Ta nawaluy libu (80,000) i dida di e munhabat hi batu hinadan nabillid
ya napituy libu (70,000) di mamunag i dadiye. Ya tuluy libu ta han onom
di gahut (3,600) di mangitudduh nadan matamuwan ta wan minaynayun
nan tamu.

3

Hay Nangihipunan Solomon An Mangipiyammah Nan Templo (1 Patul 6:1-38)

---

* **2:7 2:7** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. † **2:10 2:10** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u ya nalaklakay nginana mu nan wit.

1 Inhipun Solomon an ipiyamma nan Templo an pundayawanda i Apu
Dios hi ad Jerusalem hinan nabaktu an ma'alih Moriah an pun'ilikan nan
i Jebus an hi Araunah an hidi din numpatigan Apu Dios i amana an hi
David. Ya indadaan mon tuwalin David hidiye an ipata'dogan nan Templo.
2 Ta inhipunda an mangiyamma hidin mi'adwah algo hinan mi'adwah
bulan i diyen mi'apat di tawon hi numpatulan Solomon.
3 Ya hay inyamman da Solomon hi gopnadna ya nahiyam (90) di umpiy
dinukkena ya tulumpuluy umpiy (30) binillogna.
4 Ya hay dinukken nan balkona ya numpaddung hinan binillog nan
Templo an tulumpuluy (30) umpi. Ya tulumpuluy (30) umpi boy tinagena.
Ya na'oddahan hi namahmah an balitu' nan unig nan kuwartu.
5 Ot dingdingondah kayiw an saypres nan ongal an kuwartu ot oddahan-
dah balitu' ot alkusandah palma ya nun'atuligonggong an nahanu'hu"up.
6 Ot alkusanda nan Templo hi nun'abalol an batu. Ya hanadan balitu' an
inusalda ya nalpuh ad Parbaim.
7 Ya inoddahanda nan dingding nan Templo ya nadan dinangal hinan
way atop ya nadan panto hi balitu' ot ipa'otday a'at nan kerubim hinadan
dingding.
8 Ot iyammada nan kuwartun Apu Dios an tulumpuluy (30) umpiy
dinukkena ya binillogna an nipaddung hinan binillog nan Templo. Ot
oddahanda nan dingdingna hi himpulut waluy libu ta han tuluy gahut
ta nanom (18,360) di kilu* an balitu'.
9 Ta hay damot nan nabalitu'an an pata' ya mahuluk hi godway kilu.
Ot eda bo oddahan hi balitu' nadan dingding nadan nabaktun kuwartu.
10 Ot ipiyamman bon Solomon di duwa an kerubim ot oddahandah
balitu' ot eda iha"ad hinan kuwartun Apu Dios.
11 Ya munhuhu"up'en namin nan dinukken nadan paya' nadan kerubim
ya umeh tulumpuluy (30) umpi. Te hay dinukken nan ohan paya' nan
kerubim ya pituy umpi ta han godwa ta nidatong hinan dingding nan
Templo. Mu nan ohan paya'na ya nuntummu'dah nan ohan paya' nan
oha bon kerubim.
12 Ya atbohdih nan ohan kerubim an pitu ta han godway umpiy dinukken
nan ohan paya'na ta nidatong damdamah nan dingding nan Templo. Ya
nuntummu' nimpe nan hinohhan paya'da.
13 Ot pumpaldangonda didan ipata'dog ta inhangngutdah way panto. Ya
hindudway paya'da an himpipitu nimpey umpi ta han godway dinukkeda.
14 Ya nan kultina an nihawan hinan unig nan kuwartun Apu Dios ya
linen an asul ya bayulet ya mumbolah ot mi'ugut hidi di ay kerubim.

Hanadan Ay Tu"ud An Impiyamman Solomon
(1 Patul 7:15-22)

15 Ya impiyamman bon nan patul di duwan ay tu"ud an hay ngammut
di dinukkedan duwa ya nabonglet duway (52) umpi ta miha"adda hi
hinangngab nan Templo. Ot hu"upanda bo hi himpipitu ta han godway
(7 ½) umpi.
16 Ot ipiyammana boy nun'atuligonggong an nahanu'hu"up ot
ipali'wohdah baktun dadiyen ay tu"ud. Ot itattayundahdiy hinggahut an
ay bungan di pomegranet i dadiyen nun'atuligonggong an nahanu'hu"up.
17 Ot ipata'dogda mohpe dadiyen duwa an ay tu"ud hi hinangngab nan
Templo. Ta nipata'dog nan oha hi nangappit hi muyyadna ot ngadanan

* **3:8 3:8** Nan 18,360 an kilun di balitu' ya hidiye nan 600 talent hinan Biblia an English te nan NET an Biblia ya nan ohay talent ya 30.6 di kilu.

Solomon hi Jakin ya nan oha hi nangappit hi huddo'na an nginadanana hi Boas.

4

Nadan Ma'usal Hinan Templo
(1 Patul 7:23-51)

1 Impiyamman bon Solomon han gombang an punggobhan hi mi'nong
an hay dinukkena ya binillogna ya numpaddung an hintutulumpuluy (30)
umpi. Ya hay tinagena ya himpulut limay (15) umpi.
2 Ot ipiphodna bo han gombang an punha"adan hi liting an ay palyu'
di a'atna an himpulut limay (15) umpiy lukud di to'ona. Ya pitu ta han
godway umpiy dinallomna. Ya napat ta limay (45) umpiy inongalna.
3 Ya hinan da"ul di timid diyen punha"adan hi liting ya nili'woh di duway
nuntunnud an linya an ni'alkus hidiy ay bubulbullug an baka an hinan
himpulut waluy (18) pulgada on himpuluy (10) ni'alkus an ay baka.
4 Ya hidiyen punha"adan hi liting ya nipabun hi bonog nadan himpulut
duwan (12) inyammadan bulug an baka. Ya hintutlun baka on nat'on di
nangihangngabanda ta tuluy nangihangngab hi nangappit hi huddo'na
ya tuluy nangihangngab hi nangappit hi alimuhan di algo ya tuluy
nangihangngab hi nangappit hi muyyadna ya tulu boy nangihangngab hi
nangappit hi tuluwan di algo.
5 Ya hay inuktul diyen punha"adan hi liting ya tuluy pulgada. Ya hana'en
timidna ya ay timid di basu an ay habhabung an nabo'yag. Ya umeh
himpulut limay libu (15,000) di galon di mittuh liting.
6 Ot ipiphodna boy himpuluy (10) besin. Ta niha"ad di lima hi nangappit
hi muyyad nan Templo ya lima bo hi nangappit hi huddo'na. Ta dadiye an
besin di pangi'ulahanda hinadan maghob an mi'nong ya hinan ay palyu'
an punha"adan hi liting di pangalan nadan padi hi pun'ulahda.
7 Ya iniphodda boy himpulu (10) an balitu' an pumpattukan hi hilaw
an inunudda nan nibaga an a'atna ot iha"addahdih nan Templo an limah
nangappit hi huddo'na ya lima boh nangappit hi muyyadna.
8 Ot iphodda boy himpulu (10) an lamehaan ot iha"addah nan Templo
an limah nangappit hi muyyadna ya lima boh nangappit hi huddo'na. Ot
iyammada boy hinggahut (100) an balitu' an malukung.*
9 Ya iniphodda boy lita"angan di papadi hi dallomna ya nat'on bo nan
ongal an lita"angan an umohnongan di tatagu an wadaday pantona hinan
numbattanan datuwen lita"angan. Ya inoddahanda dadiyen konob di
panto hi gombang.
10 Ya nan ay palyu' an niha"adan di liting ya niha"ad hi numbattanan di
nangappit hi muyyadna ya hay nangappit hi tuluwan di algo.
11 Ot mangiphod boh Huram hi dakol an banga ya punggaud hi gubu ya
malukung an duyun ittuwan di dala an miwalaghi'.
Ta inggibbuh Huram an namin dadiyen impiphod Solomon i hiyahdih
nan Templo. Ot datuwe nadan iniphodna
12 an nan duwa an ay tu"ud ya nan duwan ay malukung an niyuh-
hun i dadiyen ay tu"ud ya nadan ni'alkus i dadiyen ay malukung an
nun'atuligonggong an nahanu'hu"up.
13 Ya nan opat di gahut (400) an ay pomegranet an nitattayun di
hindudway gahut (200) hinan duwan nahanu'hu"up an nun'atuligonggong

* **4:8 4:8** Hay alyon di udum ya ma"id ha mapto' hi usal tuwe an malukung mu hinan Hay Nakakan 24:6 ya puntayadah nan dalan di animal an i'nongda i Apu Dios onu puntaug hi liting hinadan besin.

14 ya nadan besin ya nadan ipabunanda
15 ya nan ay palyu' an punha"adan hi liting ya nadan himpulut duwa
(12) an ay bubulug an baka an nipabunan diyen punha"adan hi liting
16 ya nadan banga ya nadan punggaud hi gubu ya nadan tibi' di dotag
ya nadan udum an usal.
Ya an namin datuwen impa'iphod Solomon i Huram-Abi an ma'usal
hinan Templo ya gombang di niphod
17 an linanatna ot ahina ikuyag hinan inyammanan nat'onat'on di a'atda.
Ya hay e nangipiphodan nan patul i datuwe ya hidih nan nihaggon hinan
wangwang an nungngadan hi Jordan hidih nan numbattanan di ad Sukkot
ya hi ad Saretan.
18 Ya dakkodakkol datuwen usal an gombang an impiyamman nan patul
an hi Solomon ta ma"id ha mapto' hi'on atnay kiluda.
19 Ya impa'iphod bon Solomon hanadan nabalitu'an an ma'usal hidih nan
Templo an umat hinadan punggobhan hi insenso ya nadan lamehaan an
iha"adan nadan tinapay† an midawat i Apu Dios
20 ya nan punhilawan ta padalangondahdih haggon nan kuwartun Apu
Dios an miyunnudan hinan nitugun tuwali an atonda.
21 Ya inyammada bo nan balitu' hi ay habhabung ya nadan pun'ipit hi
bala
22 ya nadan pun'odop hi hilaw ya nadan malukung ya nadan duyu ya
nadan punggobhan hi insenso ya nadan panto hinan kuwartun Apu Dios
ya nadan udum an pantoh nan Templo.

5

1 Hidin nagibbuh an namin nadan impiyamman Solomon hinan Templo
ot ipipaghopna nadan inyappit din hi amana an hi David i Apu Dios an
umat hi balitu' ya silber ya an namin nadan udum an ma'usal. Ot ena
ipiha"ad hidih nan kuwartun pangiha"adandah nadan nun'abalol an usal
hidih nan Templo.

Hay Nangiyayandah Nan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios Hinan Templo

(1 Patul 8:1-9)

2 Ot ibagan Solomon hinadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan ap'apun
di himpahimpamu'un ta eda alan nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu
Dios hi ad Zion an boblen David hidih ad Jerusalem.
3 Ya na'amungdan namin nadan linala'i an tinanud Israel hi awadan nan
patul hidin mi'apituh bulan ta ngilinonda nan punnomnomnomandah din
nun'anallungan handidan a'ammoddah nan agge naboblayan.
4 Ta hidin na'amungdan namin ot ahi e iyattang nadan tinanud Libay
nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
5 Ot pi'yalada nan tabernakel ya an namin nadan wahdih nan tabernakel
ot iyedahdih nan Templo. Ya hay nangdon i dadiye ya nadan padi ya nadan
ibbadan tinanud Libay.
6 Ot ipi'nong da Solomon hinadan ibbada an tinanud Israel di dakko-
dakkol an baka ya kalnero an adi mabilang hidih nan way Kahun.
7 Ot ipaghop mohpen nadan padi nan Kahun hinan Templo ot eda iha"ad
hidih nan hiluk nadan paya' nadan kerubim hidih nan kuwartun Apu Dios.
8 Ta nahophopan nan Kahun hinadan nabitbit an paya' nadan kerubim
ya ta'on on nadan kayiw an nangiyattanganda.

† **4:19 4:19** Nan tinapay hinan lamehaan ya mahukkatan hi maminghan hinan hindumingguwan.

9 Mu dudduke dadiyen nangiyattanganda ta matigoy udduda hi'onta
wahdih nan kuwartun niyappit i Apu Dios mu adida matigo hi'onta wah
nan bahhel diyen kuwartu. Ta ingganah ad uwani ya dedahdi.
10 Ya hay niha"ad i diyen Kahun ya ammuna nan duwa an nadampillag
an batu an nitudo'an nan Hapit Apu Dios an inha"ad din hi Moses hidin
wadadah nan billid hi ad Sinai* an hidiy nangibagaan Apu Dios i dadiyen
tuguna i dida an tinanud Israel hi nalpuwandah ad Egypt.

Hay Napnuwan Nan Templo Hi Bugut

11 Ya hidin inha"ad nadan padi nan Kahun hinan kuwartun Apu Dios ot
lumah'unda. Ya an namin nadan padi an ta'on on bokon diday muntamu i
diyen algo ya inatda nan nitugun i dida hi atonda ta mibilangdah malinis.
12 Ya an naminda bo nadan mungkanta an tinanud Libay an hi Asap ya hi
Heman ya hi Jedutun ya an namin nadan linala'i an imbabaleda ya i'ibada
ya numpunlubungdah linen. Ot eda tuma'dog hi nangappit hi tuluwan di
algo hinan way punggobhan hi mi'nong.
Ot ipagangohday simbal ya harp ya lira. Ya niddumdan diday hinggahut
ta baintiy (120) papadi an pun'ipagangohday trampeta.
13 Ta an namin nadan mumpagangoh hi trampeta ya nan simbal
ya nadan udum an mipagangoh ya inyunnuddah nadan mungkanta
ta mapmaphod di pundayawda ya punhanaanda i Apu Dios. Ya hay
ikankantada ya alyonday, Maphod hi Apu Dios te munnananong di
pamhodna.
Ya napnuh bugut nan Templo.
14 Ta ma"id ha aton nadan padi an mangat hinadan tamuda te napnu
nan Templo hinan mumbinang an bugut an nalpu i Apu Dios.

6

Hay Hinapit Solomon
(1 Patul 8:12-21)

1 Ot mundasal hi Solomon an alyonay, Imbagam Apu Dios an miha"ad'ah
nan himmilong an bugut
2 muten ad uwani ya iniphodmih tuwen ma"aphod an Templo ta
iha"adam hi inggana.
3 Ot ihangngab nan patul hinadan ibbanan tinanud Israel ta wagahana
dida
4 an alyonay, Madayaw hi Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel.
Ta gapuh nan ongal an abalinana ya impa'annungna din imbagana i ama
an hi David. Te inalinay,
5 Nihipun hi nangipanguluwa' i da'yun tatagu' hi nalpuwanyuh ad Egypt
ya ma"id ha pinili' i datuwen bobleyun tinanud Israel hi ipata'dogan ha
Templo ta adayawa'. Ya ma"id bo ha pinto"uh mun'ap'apu i da'yun tatagu'
an tinanud Israel.
6 Mu ad uwani ya pinili' tun ad Jerusalem ta hituy pundayawanyu i
ha"on. Ot pot'o' boh David ta hiyay nun'ap'apu i da'yu an tatagu' an tinanud
Israel.
7 Ot alyon bon Solomon di, Ninonomnom ama an hi David an ipata'dog
hituwe an Templo ta adayawan nan Ap'apu an Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel.
8 Mu inalin Apu Dios i hiyay, Maphod hinaen ninomnommun
mangiyamma i ha Templo ta adayawa'.

* **5:10 5:10** Hay ohah ngadan di ad Sinai ya hi ad Horeb.

9 Mu bokon he"ay mangiyamma te hanan imbabalem di mangiyamma i
diyen Templo ta adayawa'.
10 Ot teen ad uwani ya impa'annung Apu Dios nan imbagana ta ha"on
teey nihukkat i ama an mun'ap'apu i da'yun i'iban tinanud Israel. Ya teen
niphod tun Templo an pundayawan ta'uh nan Ap'apu an Dios an dayawon
ta'un tinanud Israel.
11 Ot iha"ad ta'uhtu nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios an
indatna i handidan a'ammod ta'u an tinanud Israel.

Hay Dasal Solomon
(1 Patul 8:22-53)

12 Ot e tuma'dog hi Solomon hidih nan way punggobhan hi mi'nong i Apu
Dios an inhangngabnah nadan tatagu an intaggenay ta'lena.
13 Ya hidiyen timma'dogana ya hidiye nan impiphodna an gombang an
nigawwah nan lita"angan an hay dinukkena ya binillogna ya hinwawaluy
umpi ya hay tinagena'e ya limay umpi. Ot mundu"un hidi ot itaggenay
ta'lena
14 ot mundasal an alyonay, Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel, im-
mannung an ma"id ha nipaddungam hitun luta ya ta'on on hi ad abunyan.
Te munnananong di pamhodmuh nadan baalmu an manginaynayun an
umun'unud i he"a.
15 Te ad uwani ya impa'annungmu din imbagam i din hi ama an hi David
an baalmu an miyamma ha Templo.
16 Ot hay dawato' piboh ad uwani i he"a Apu Dios an dayawonmin
tinanud Israel ya hanat ipa'annungmu bo din imbagam i din hi ama
an hi David an baalmu an alyom di, Nanongna an hanadan tanudam
di mun'ap'apu i da'yun tinanud Israel hi'on halipodpodonda an unudon
nadan tugun'u an umat hi nangun'unudmun ha"on.
17 Ot hay dawato' nimpe ya hanat ipa'annungmuh diyen imbagam i din
hi aman hi David an baalmu.
18 Ya alyon bon Solomon di, Mu undan tatawwa mabalin ta he"a an Dios
ya munhitu'ah tun luta ta midmiddum'ah nadan tatagu. Hi'on hi ad lagud
ya adi umdah iha"adam ot namama mahan moh tun inyammamin Templo.
19 Mu ta'on on athidiy anabaktum ya hanat donglom di dasal'un baalmu
an mumpahpahmo' i he"a hi ad uwani.
20 Ta wan ibaliwmuh tuwen Templo hi binigat an ta'on on hinan
mahdom. Te hituwey alyom hi pundayawanmin he"a. Ya hinan umaliya'
hitun Templo an mundasal ya hanat donglom di dasal'u.
21 Ta donglom bahan di dasal'u an baalmu ya hay dasal tudan tatagum
an ibba' an tinanud Israel hi'on ihanggami ituwen Templo an mundasal. Ta
ta'on on wahna'ah ad abunyan ya donglom bahan di pumpahpahmo'anmin
he"a ya pakawanon da'mih nadan numbahulanmi.
22 Ya wa'et waday ipabahul di ohan taguh nan ibbana ta umalih
hinangngab nan punggobhan hi mi'nong hitun Templo ta ibagana an ma"id
ha bahulna
23 ya hanat donglom hinah nan awadam hi ad abunyan ta he"ay
mangipanuh ta dusaom nan numbahul ya hanat mipa'innila nan agge
numbahul.
24 Ya wa'et na'abak amin tatagum an tinanud Israel hi gubat an gapu
ta numbahul amin he"a ya hanat umali ami'e bahan hitun Templo an
mumpahmo' ta ibangngadmin mangun'unud i he"a

25 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di
dasalmin tatagum an tinanud Israel ta pakawanon da'mi. Ya imbangngad
da'mih tun boblemi an indatmu i handidan a'ammodmi.
26 Ya wa'e bo ta gapuh bahulmin tatagum ya dinusa da'mi ta aggem
impa'aliy udan ta maligatan ami mu hi'on ihanggamin tuwen Templo
ta mumpahmo' ami i he"a ta itutuyumi nadan bahulmi ya indinongmin
mangat i dadiye
27 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di
dasalmin tatagum an tinanud Israel. Ya itudduwan da'mih nan nipto' an
pangat ya himmo' da'mi ta ipa'alim di udan ituwen numboblayanmi an
indatmu i da'min tatagum.
28 Ya wa'e bo ta waday bitil ituwen boble onu nunhiglan dogoh di tatagu
onu dadag di nitanom onu ba"atong onu dudun an mangan hi nitanom
onu binuhul an gumubat onu kumpulnan dumatong an dumadag i da'mi
29 ta maligatan ami ya itaggemi'ey ta'lemin ihanggamih tun Templo an
mundasal
30 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di
dasalmi ta pakawanon da'mi. Mu ukod'ah atom i da'mi an miyunnudan
hinadan inatmi te he"ay nanginnilah nomnom di tagu.
31 Ta wan an namin amin munhitu ituwen boble an indatmu i handidan
a'ammodmi ya malmuy takutmi an adi mangun'unud i he"a.
32 Ya wa'e bo ha nalpuh udum hi boblen umalin mundayaw i he"a
an gapuh nan ongal an abalinam ya hi'on ihanggana ituwen Templo an
mundasal
33 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di
dasalna ta idatmu nan ibagana ta way aton di atagutaguh tun luta an
manginnila i he"a an Dios ta ta'on on dida ya malmuy takutda an adi
mangun'unud i he"a ya atbohdi i da'min tatagum an tinanud Israel. Ya ta
wan innilaonda an hituwen inyammamin Templo ya pundayawan i he"a.
34 Ya wa'e bo ta honagon da'min tatagum an e mi'gubat hinadan
binuhulmi ya hanat ihanggami'e ituwen pinto'mun boble an awadan tun
impiphodmin Templo ta adayawam
35 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom nan
pumpahpahmo'anmi i he"a ta boddangan da'mi.
36 Ya wa'e ta numbahul amin he"a te undan ihya waha taguh adi
mumbahul ta gapuh bungotmun da'mi ya inyabulutmu ta ma'abak amih
gubat ta iye da'mih nadan binuhulmi hinadan bobleda ta mumbalin amih
balud hidi
37 mu alina'eh on hidih nadan niyayanmi ya abulutonmi an numbahul
ami ta itutuyumi dadiyen numbahulanmi
38 ta idinongmi mon mangat i dadiye ta mumpahpahmo' ami i he"a ta
ta'on on wa amih boblen di binuhulmi mu ihanggami'e ituwen boble an
indatmu i handidan a'ammodmi an awadan tuwen inyammamin Templo
ta adayawam
39 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom
di dasalmi ta ihwang da'mi. Ya pinakawan da'min tatagum hinadan
numbahulanmin he"a.
40 Ot hanat donglom bahan nadan dasalmin he"a an Dios an dayawonmi.
41 Ya dawatonmi an munhitu'ah tun Templo an awadan nan Kahun an
nittuwan nan Hapitmu an mangipa'innilah nan ongal an abalinam. Ya
hanat boddangam nadan padi ta wan mipatigoh nan nitaguwanda nan
a'atmun Dios ta wan mipa'amlong nadan tatagum hi amaphodmu.

42 Ha"on nan pinto'mun patul ot hanat adiya' bahan iwalong i he"a Apu
Dios. Ta minaynayun nan nahamad an pamhodmu an imbagam i handin
baalmu an hi ama an hi David.

7

Hay Nangiyappitandah Nan Templo I Apu Dios
(1 Patul 8:62-66)

1 Hidin indappuh Solomon an nundasal ya nalanggiyab han apuy an
nalpuh ad abunyan ot gobhona nan maghob an mi'nong i Apu Dios ya
nadan udum an midawat i hiya. Ya nunhigla nan binang Apu Dios hinan
Templo.
2 Ta adi mabalin an hunggopdahdi nadan padi te nunhigla nimpe nan
binang Apu Dios.
3 Ya hidin tinigon nadan tinanud Israel nan apuy an nalpuh ad abunyan
ya nan nunhiglan binang Apu Dios hinan Templo ot mundu"unda an
nida"om di angahdah nan luta an mundayaw ya munhanada i Apu Dios an
alyonday, Immannung an maphod di a'atmu Apu Dios ya munnananong
di pamhodmu.
4 Ot ipi'nong mohpen nan patul ya nadan tatagu nadan i'nongda i Apu
Dios.
5 Ta hay impi'nong Solomon ya baintit duway libu (22,000) an baka ya
hinggahut ta han baintiy libu (120,000) an kalnero ya gulding. Ta hidiyey
inat nan patul ya nadan tatagu an nangiyappit hinan Templo i Apu Dios.
6 Ot eda tuma'dog nadan padi hinan nituddu an umohnonganda ya
atbohdih nadan ibbada an tinanud Libay an pun'ipagangohda nadan
impiyamman din patul an hi David an usalondah nan pundayawanda i Apu
Dios an dadiye din na'usal hidin nunhanaana i Apu Dios an nangalyana
hi, Hanan pamhodmu Apu Dios ya munnananong. Ta hay immohnongan
nadan padi ya hi dommang nan immohnongan nadan ibbadan tinanud
Libay an pun'ipagangohda nadan trampeta yaden nanongnan timma'dog
nadan ibbadan tinanud Israel.
7 Ot iyappit bon Solomon i Apu Dios nan lita"angan an wadah hi-
nangngab nan Templo. Ot i'nongdahdi nadan maghob an mi'nong ya
nadan taban nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios ya nadan alinan
midawat. Ya manu'eh hidiy nangi'nonganda i dadiye ya adi umdah nan
impiyammana an gombang an punggobhan hi mi'nong hinadan dakol an
maghob an mi'nong ya nadan taba ya alina an midawat i Apu Dios.
8 Ot ngilinon da Solomon nan punnomnomnomandah nun'anallungan
handidan a'ammoddah nan agge naboblayan hi pituy algo. Ta dakko-
dakkoldan na'amung an tinanud Israel te wadaday nalpuh ad Lebo-Hamat
ta ingganah nan nangappit hi muyyadna hinan way pogpog di ad Egypt.
9 Ta pituy algoy nangiyappitanda i Apu Dios hinan punggobhan hi
mi'nong ya pitu boy algo di nungngilinandah nan punnomnomnomandah
nun'anallungan handidan a'ammoddah nan agge naboblayan. Ot hidin
mi'awaluh algo ya na'amungdan namin ot mundayawda i Apu Dios.
10 Ot hidin mi'abaintit tuluy (23) algo i diyen mi'apituh bulan ot ahi
pa'anamuton Solomon nadan tatagu an nunhiglay am'amlongda hinan
maphod an inat Apu Dios i David ya hi Solomon ya i didan namin an
tataguna an tinanud Israel.

Hay Numpatigan Bon Apu Dios I Solomon
(1 Patul 9:1-9)

11 Hidin inggibbuh Solomon an namin nadan ninomnomnan a'at nan
Templo ya nan palasyuna*
12 ya numpatigoh Apu Dios i hiya i han nahdom ot alyonay, Dingngol'u
din dasalmu ot abuluto' an hituwen Templo di pangidawatanyu hinadan
mi'nong i ha"on.
13 Mu wa'et adi' pa'aliyon di udan ta madpal tun luta onu iyabulut'uy
dudun ta anondan namin di intanomyu onu ipa'ali' di nunhiglan dogoh an
pumateh tatagu
14 ya mumpada"ulda'e nadan pinto"un tatagu' ta mumpaboddangda i
ha"on ya indinongda nadan adi maphod an ato'atonda ya ta'on on waa' hi
ad abunyan ya donglo' di dasalda ta pakawano' dida ya impa'ali' di udan
ta pumhod di itanomda.
15 Ya an namin di umalin mundasal ituwen Templo ya nundadaana' an
mambal hinan dawatonda.
16 Te hituwen Templo ya niyappit i ha"on ta pundayawanyun ha"on hi
inggana. Ya minaynayun di pangipapto"u ituwen Templo.
17 Ya he"a'e ya hi'on inaynayunmu an munhilbi i ha"on an umat hi nangat
din hi amam an hi David ta unudom an namin nadan tugun'u ya tudtudu'
18 ya ipa'annung'u din imbaga' i hiya. Ta minaynayun an hanadan
tanudam di mun'ap'apu i da'yun tinanud Israel.
19 Mu idinongyu'e tuwalin mangun'unud hinadan tugun'u ta nadan dios
di udum an tataguy dayawonyu ya punhilbiyanyu
20 ya umannung an paddungnay ba'guton da'yu ituwen boble an
indat'u i da'yu. Ya inwalong'uh tuwen Templo an niyappit i ha"on an
pundayawanyu i ha"on. Ta punhimpipihulan di tataguh abobboble.
21 Ta ta'on on mapmaphod di a'atnah ad uwani mu hi'on madadag ya
mano"ol di tatagun manigo ta alyonday, Tanganu mahan on athidiy nangat
Apu Dios i diyen boble ya nan Templo?
22 Ya tobalon nadan udum an tatagu an alyonday, Manu'eh athidiy na'at
ya din'ugdah Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodda an hiya din
nangipangulu i didah nanaynandah ad Egypt. Ta nadan dios di udum an
tatagu di dinayawda ya nunhilbiyanda. Ta hiya nan impa'alin Apu Dios di
nunhiglan punholholtapanda.

8

Hanadan Udum An Maphod An Inat Solomon
(1 Patul 9:10-28)

1 Hay nangipiphodan Solomon hinan Templo ya nan palasyuna ya
baintiy (20) tawon ot ahi magibbuh.
2 Ot ipaphodna bo nadan boble an indat Hiram i hiya ot honagonay e
munhituhdi hinadan tinanud Israel.
3 Ot e gubaton da Solomon hi ad Hamat-Sobah ot sakuponda.
4 Ot ibangona nan boble an ad Tadmor hidih nan way agge naboblayan.
Ot ibangona bo nadan boble hi ad Hamat ta hidiy pangi'amunganda hi
makan.
5 Ot ipaphodna bo nan nabaktu ya nan nada"ul hi ad Bet-Horon ot
aladanah binattu dadiyen boble an waday geytda ya dakigda.
6 Ya atbohdiy inatnah ad Baalat ya nadan boble an pangi'amungandah
makan ya nadan boble an pangiha"adandah nadan kabayuna ya kalesana.
Ya an namin nadan pohdonan iphod hi ad Jerusalem ya hinadan billid

* **7:11** **7:11** Hay nagibbuhan nan palasyu ya hidin mi'ahimpulut tuluy tawon an nihipun hi niphodan nan Templo.

an nungngadan hi Lebanon ya hi an namin nadan boblen sinakupna on
iniphodna.
7 Ya an namin nadan nabatin bokon tinanud Israel an umat hinadan
tinanud Hit ya tinanud Amor ya tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud
Jebus
8 an agge ni'paten handidan a'ammodda an tinanud Israel hidin
nangubatanda i dida ya diday numbalinon Solomon hi baal an mapilit
an muntamu ta ingganah ad uwani.
9 Mu hanada'e an ibbana an tinanud Israel ya aggena numbalinon didah
mapilit an muntamu te diday numbalinonah tindaluna ya ap'apun di
gubilnu ya nabaktun opisyal di tindaluna ya opisyal di mungkakalesan
e mi'gubat ya mumpungkabayu.
10 Ot pot'onay duway gahut ta nabongle (250) ta diday mangituddu ya
mumpapto' hinadan muntamu.
11 Ot idalhina bo nan ahawana an imbabalen nan patul hi ad Egypt hinan
inyammanan balena ta tinaynana nan awadana ni' hinan boblen David. Te
alyonay, Adi maphod an miha"ad nan ahawa' hitun palasyun din hi ama
an hi David te hituy niha"adan ni' nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu
Dios ta hiya nan niyappit hituwen palasyu i Apu Dios.
12 Ya impi'nong Solomon nan maghob an mi'nong i Apu Dios hinan
inyammana an punggobhan hi mi'nong hi hinangngab nan balkon nan
Templo.
13 Ya inunudna nan tugun Moses an mi'nong hinan Habadun tungo ya
hinan nakayangan di bulan ya nan tinawon an pangananda hinan tinapay
an agge nadduman hi yist ya hinan punnomnomnomandah nihwangan
handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya hinan punnomnomnomandah
nun'anallungan handidan a'ammodda hinan agge naboblayan.
14 Ya inunudna bo din imbagan amana an hi David an aton nadan
padi ya nadan ibbada an tinanud Libay an mangipangpanguluh nan
pundayawanda i Apu Dios ya binoddanganda nadan padi hinan abigabigat
an mahapul an atonda. Ya ta'on on nadan mungguwalyah nadan
nat'onat'on an geyt ya natuddu tuwaliy atonda. Te hiyah tuwey imbagan
din hi David an baal Apu Dios hi atonda.
15 Ta inunud nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay an
namin nadan imbagan nan patul hi atonda. Ya impapto'da bo nadan
pangi'amungandah nadan ma'usal hinan Templo.
16 Ta hidin nangihipunanda an mangiyammah nan Templo ta ingganah
nagibbuh ya inunuddan namin nadan imbagan Solomon hi atonda.
17 Indani ya immeh Solomon hi ad Esion-Geber ya hi ad Elat an
duma"alan di papol hi ad Edom.
18 Ya hi Hiram ya impiyenahdi hi awadanay papol an impamanehonah
nadan tataguna an imminghah nan baybay ta eda bumoddang hinadan
tatagun Solomon. Ta nunlugandah nan papol ot umedah ad Opir. Ot
ilugandahdiy himpulut tuluy libu ta pituy gahut ta han napituy (13,770)
kilun balitu' ot iyedah nan patul an hi Solomon.

9

Hay E Nanigan Nan Babain Patul Hi Ad Seba I Solomon
(1 Patul 10:1-13)

1 Nan babain patul hi ad Seba ya dingngolna nan nundongol an a'at
Solomon ot umeh ad Jerusalem te pohdonan patnaon di la'ing Solomon ta

hay pambalna tuwalih nadan naligat an mahmahana. Ta immedah nadan
dakol an in'uyugna an inlugandah nadan kemel di middum hi makan ya
dakol an balitu' ya nadan udum an nun'abalol an batu. Ta immeh awadan
Solomon ot mahmahanan namin nadan ninomnomnan mahmahan.
2 Ya timbal Solomon an namin dadiyen minahmahana te agge naligat i
hiya dadiyen minahmahana.
3 Ta masda'aw hidiyen babain patul hi ad Seba hi la'ing Solomon. Ya
namamah naniganah nan impiyammana an palasyu
4 ya nadan anonda ya hay atigan di amaphod di pangatna hinadan
ap'apu an munhilbin hiya ya hay aphod di lubung nadan puntamuwonahdi
ya nadan niyukodan di inumona an patul ya ta'on on nadan i'nongna an
maghob an mi'nong i Apu Dios hidih nan Templo. Ta nunhiglan masda'aw
hi nanigana i datuwe.
5 Ta alyonan Solomon di, Immannung peman tee nadan dingngol'u an
imbagadah boblemi an a'at di la'ingmu ya nadan ina'inatmu.
6 Mu adi' ni' patiyon ta inggana tee ot umaliya' ta tinigo' ya anakkaya an
agge ni'mo nigodwah nadan dingngol'un a'at di la'ingmu.
7 Nunhigla mahan moy amlong nadan ap'apu an munhilbi i he"a te
nanongnan donglodonglonda nadan maphod an panugunmu.
8 Ot madayaw nan Dios an un'unudom te umipa'amlong'an hiya. Ya
pinto' da'a an mun'ap'apuh nadan tataguna an tinanud Israel an gapuh
pamhodna i da'yu ta wan minaynayun an nan nipto' di ma'at i da'yu.
9 Ot idatna i Solomon di tuluy libu ta han onom di gahut ta napitut duway
(3,672) kilun balitu' ya nadan udum an nun'abalol an batu ya nadan dakol
an middum hi makan. Ya dadiyen middum hi makan an indatna i Solomon
ya ma"id ha udum hi umat i dadiyey aphodna.
10 Nadan tatagun Hiram ya nadan tatagun Solomon an nalpuh ad Opir
ya inyaliday balitu' ya nadan udum an nun'abalol an batu ya kayiw an
algum.
11 Ta impiphod Solomon nadan kayiw hi agdan nan Templo ya nan
palasyuna. Ot ipiphodna nadan udum hi harp ya lira ta mipagangoh hinan
pundayawanda. Ya dadiyen niphod ya ma"id ha udum hi athidih matigo
hi ad Judah.
12 Hi Solomon ya indatnan namin nadan imbagan nan babain patul hi
ad Seba. Ta dakdakkol di nidat i hiya mu nadan indatna i Solomon. Ot
umanamut hidiyen babain patul hi bobleda an didah nadan in'uyugnan
baalna.

Hay Kinadangyan Solomon
(1 Patul 10:14-25)

13 Atawotawon on waday midat i Solomon hi baintit tuluy libuy (23,000)*
kilun balitu'.
14 Ya nat'on bo nadan buwis an bayadan nadan mumpunggattang. Ya an
namin nadan patul hi ad Arabia ya nadan gobelnador hinadan bobledan
tinanud Israel ya pun'iyeday balitu' ya silber i Solomon.
15 Ot mumpa'apyah Solomon hi duway gahut (200) an o"ongal an
nabalitu'an an hapiyo an hinohha i datuwen hapiyo ya kulang hi pituy
kilun balitu' di na'usal.
16 Ot mumpa'apya boh tuluy gahut (300) an kikkitang an hapiyo an hay
damot di balitu' an na'usal hi hinohhan hapiyo ya mahuluk hi ohay kilu
ta han godwa. Ot ena ipiha"ad hinan ohan kuwartuhdih nan palasyu an

* **9:13 9:13** Hay pungkilun di Hebrew ya talent.

nginadananah palasyu an nalpuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon di kayiwna.
17 Ya numpa'apya bo i han ongal an trono ot oddahandah balitu' ot alkusandah nan ma'alah nan ba'git di elepante.†
18 Ya hidiyen trono ya waday onom an pala'adna. Ya hinan pangigoppa'an hinan trono ya balitu'. Ya waday numbinahhel hi pangiha'mawan hi ta'le. Ya wadada boy numbinahhel an timma'dog an ing'ingoh di layon i dadiyen pangiha'mawan hi ta'le.
19 Ya i dadiyen onom an pala'adna ya wadada boy himpulut duwan (12) ing'ingoh di layon an hinan ohan pala'ad on duway nundinommang an layon. Ta hidiyen trono ya ma"id ha nipadpaddungana hinadan udum an pun'ap'apuwan.
20 Ya an namin nadan pun'inuman nan patul ya nadan udum an usal hidih nan kuwartun ma'alih palasyu an nalpuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon di kayiwna ya namahmah an balitu' di niphod. Te i diyen numpatulan Solomon ya ma"id ha balol di silber.
21 Ya wadaday papolna an e mungnginah udum hi boble an umat hi ad Tarsis an hay mumpapto' ya nadan tatagun Hiram. Ya maminghan hinan tuluy tawon on ahida umanamut an waday iyanamutdan balitu' ya silber ya ba'git di elepante ya bulangon an kikkitang ya o"ongal.
22 Ta ma"id ha udum an patul hi abobbobleh ingkadkadangyana ya inla'la'ingna mu hi Solomon.
23 Ta an namin nadan patul hi abobboble hitun luta on pinhoddan e mundongol hinan nalpu i Apu Dios an la'ingna an muntugun.
24 Ta atawotawon on wadaday umalin manigo i hiya an waday odnandah idatdan hiya an balitu' ya silber ya lubung ya nadan middum hi makan ya almas ya kabayu ya mul.
25 Ya waday opat di libu (4,000) an ena nangiha"adan hi kabayun manguyud hi kalesan di e mi'gubat. Ya wadaday himpulut duway libu (12,000) an kabayu an ena inha"ad hi udum hi bobley udum ya hi ad Jerusalem di udum.
26 Ya hay sinakup di pun'ap'apuwan Solomon ya mihipun hinadan boblen nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Euprates ta ingganah nadan numboblayan nadan i Pilistia ya inggana boh nan pogpog di ad Egypt.
27 Ya i diyen numpatulana ya dakkodakkol di silber hi ad Jerusalem an umat hi dinakol di batu. Ya atbohdin dakol di kayiw an sedar an umat hi dinakol di kayiw an sikamor hinadan pu"un di billid.
28 Ya hanada'en kabayun Solomon ya ginattangdah ad Egypt ya hinadan udum an boble.

Hay Pogpog Di Numpatulan Solomon
(1 Patul 11:41-43)

29 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Solomon an nihipun hi hopapna ta ingganah natayana ya nitudo'dah nan nuntudo'an nan propeta an hi Nathan ya hinan nitudo'an nadan imbagabagan nan propeta an i Siloh an hi Ahijah ya hinadan nitudo'an nadan impatipatigon Apu Dios hinan propeta an hi Iddo an na'na'at hidin numpatulan Jeroboam an imbabalen Nebat.

---

† **9:17 9:17** Nan ba'git di elepante ya dakol di mabalin an miyamma an mapmaphod di tigona an hidiye nan alyondah ivory hi English.

30 Ta napat (40) di tawon hi numpatulan Solomon i didan namin an
tinanud Israel an hi ad Jerusalem di niha"adana i dadiyen tawon.
31 Ya hidin nate ot ilubu'dah nan boblen David an hi amana. Ot mihukkat
nan imbabalenan hi Rehoboam an numpatul.

10

Hay Nagodwaan Nadan Tinanud Israel
(1 Patul 12:1-20)

1 Hi Rehoboam ya immeh ad Sekem te hidiy na'amungan nadan ibbanan
tinanud Israel ta hiyay pumbalinondah patul.
2 Ya hidin dingngol Jeroboam an imbabalen Nebat an hi Rehoboam di
numbalin moh patul ot mumbangngad hi bobleda an tinanud Israel. Te
hidin numpatulan Solomon ya binumtik hi ad Egypt.
3 Ot ipa'ayag nadan ibbanan nunhituh nangappit hi huddo'na ta didan
namin an e mi'hapit i Rehoboam. Ta hidin immeda ot alyonda i Rehoboam
di,
4 Handin hi amam di patul ya nunhiglan naligatan amih nangatnan
da'mi. Ot onha mabalin ya manghanom bahan di pangatmun da'mi ta
nanongnan munhilbi amin he"a.
5 Ya alyon Rehoboam di, Mala"uh ha tuluy algo ya numbangngad ayuhtu
ta ibaga' di pambal'u i naen ibagayu. Ot umanamut nadan tatagu.
6 Ot umeh Rehoboam hinadan a'amamma an nunhilbi i din patul an
hi amana ot ibagana hi'on nganney itugundah pambalna hinan imbagan
nadan tatagu.
7 Ya alyonday, Hi'on maphod di pangatmuh nadan tatagu ta ipatigom di
ulem i dida ya hay maphod di pambalmuh nan ibagada ya minaynayun
an he"ay punhilbiyanda.
8 Mu agge inunud Rehoboam hidiyen intugun nadan a'amamma. Ta
immeh nadan paddungnan mumpangilog an linala'i an dida nadan
pinilina an uggan manugun i hiya.
9 Ot alyonan diday, Nganne piboy itugunyuh pambal'u hinadan tatagu an
mangali hi manghano' di pangat'u i dida ta adi anu umat hi nangat handin
hi ama i dida?
10 Ya alyondan hiyay, Ibagam i dadiyen tatagu an hanan angkekeng di
ta'lem ya ong'ongngal mu hay gitang amam.
11 Ot hi'on nidamtanda hinan impa'at amam ya ibagam an udmam
dadiyen inatna. Ta hi'on bilauy nanoplatnan dida ya hay panoplatmu'e
ya hanadan napagatan.
12 Ta hidin nala"uh di tuluy algo ya numbangngad tatawwa da Jeroboam
hinadan tatagu hi awadan Rehoboam te hiyah diyey inalina.
13 Ya ma'abbungot nan patul hi nambalana hinan imbagada an aggena
inunud nan intugun nadan a'amamma i hiya.
14 Ta hay inunudna ya nan intugun nadan mumpangilog an linala'i. Ta
alyona di, Hi'on naligatan ayuh nadan impa'at ama mu iyal'alanay pangat'u
i da'yu. Te hi'on bilauy nanoplatnan da'yu ya namama i ha"on te hay
panoplat'un da'yu ya nan napagatan.
15 Ta agge inabulut nan patul nan pohdon nadan tatagu an ma'at. Ot
athidiy na'at ta wan ma'at i Jeroboam din imbagan Apu Dios hinan propeta
an i Siloh an hi Ahijah an imbabalen Nebat.
16 Ta hidin innilan mon nadan tatagu an adi abuluton nan patul nan
imbagada ot alyonday, Undan nganne tuwaliy niyatam an holag David an
hi na' Jesse i da'mi an nunhituh nangappit hi huddo'na. Ot alyondah nadan

nun'ibbaday, Ma'ayuot eh'a ta umanamut ta'u ta ukkodda peman nadan holag David hinan pun'ap'apuwanda.

17 Ta ammunada mo nadan ibbadan tinanud Israel an nunhituh ad Judah di nun'ap'apuwan Rehoboam.

18 Indani ya hinnag nan patul an hi Rehoboam hi Adoniram an niyukodan nadan mapilit an muntamu ta ena tigon nadan ibbadan tinanud Israel an nunhituh nangappit hi huddo'na mu hidin dimmatong ya nuntopada ta ingganaot mate. Mu hi Rehoboam ya wahdih ad Sekem. Ta hidin dingngolnah diyen na'at ot ma'ibagan e milugan hinan kalesana ot bumtik hi ad Jerusalem.

19 Ta nihipun i diye ya nagodwada nadan tinanud Israel ta adi un'unudon nadan nunhituh nangappit hi huddo'na an nginadanandah Israel nadan holag David an nunhituh ad Judah an nangappit hi muyyadna. Ta athidiy na'at ta ingganah ad uwani.

11

Hay Imbagan Nan Propeta An Hi Semayah
(1 Patul 12:21-24)

1 Hidin dimmatong hi Rehoboam hi ad Jerusalem ot amungonay hinggahut ta nawaluy libun (180,000) tindalun nalpuh nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin ta eda gubaton nadan ibbadan tinanud Israel an nunhituh ad Israel te pinhodnan mibangngaddah nan pun'ap'apuwana ta nanongnan hiyay patulda.

2 Mu himmapit hi Apu Dios hinan propeta an hi Semayah ot alyonay,

3 Ume'ah awadan nan patul hi ad Judah an hi Rehoboam an imbabalen din hi Solomon ya nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin ya inalim di,

4 Alyon Apu Dios di adiyu anu e gubaton nadan ibbayun tinanud Israel. Umanamut ayuot te umman hi Apu Dios di ud nomnom i datuwen na'at.

Ta agge mo e ginubat da Rehoboam da Jeroboam te inunudda nan imbagan Apu Dios.

Hay Nangipaphodan Rehoboam Hinadan Bobleh Ad Judah

5 Ta immohnong hi Rehoboam hi ad Jerusalem ot ipaphodna nadan boble hi ad Judah an inyammana nadan binattun aladda

6 an umat hi ad Bethlehem ya hi ad Etam ya hi ad Tekoa

7 ya hi ad Bet-Sur ya hi ad Soko ya hi ad Adullam

8 ya hi ad Gat ya hi ad Maresah ya hi ad Sip

9 ya hi ad Adoraim ya hi ad Lakis ya hi ad Aseka

10 ya hi ad Sorah ya hi ad Ayjalon ya hi ad Hebron. Ta datuwe nadan boble hi ad Judah an binattuy aladda.

11 Ta na'aladan mohpeh binattun alad dadiyen boble ot pa'ohnongonahdiy opisyal di tindalu ta midadaandan mi'gubat. Ya indatnan diday anonda ya mantekan di olibo ya bayah.

12 Ot iha"adna bohdiy hahapiyo ya papahul ta pumbaliwda. Ta hay numpatulana mo nimpe ya ammuna nadan boblen nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin.

Hay Immayan Nadan Padi Ya Nadan I'ibadan Tinanud Libay Hi Ad Judah

13 Nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay an numbobleh nadan bobleh ad Israel ya hi Rehoboam di pohdondan patul.

14 Ta tinaynanda nadan pumpastolanda ya nadan udum an wadan dida
ot mumbunagdah ad Jerusalem ya hinadan udum an boble hi ad Judah.
Te ipagol Jeroboam ya nadan imbabalena an munhilbida i Apu Dios.
15 Ot pot'on Jeroboam di papadi hinadan pundayawanda hinadan dios
di udum an tatagu an umat hi bulul ya ing'ingoh di gulding ya kilaw an
baka an inyammana.
16 Ta hiya nan an namin nadan tinanud Israel an hi Apu Dios di
pohdondan dayawon ya nitnuddah nadan tinanud Libay hi ad Jerusalem.
Ta mabalin an idawatda nadan i'nongda i Apu Dios an dinayaw din
a'ammodda.
17 Ta hidiyey gapunah pinumhodan nan pun'ap'apuwan hi ad Judah.
Ta binanoddanganda nan imbabalen Solomon an hi Rehoboam hi tuluy
tawon. Ta hi Apu Dios di inun'unudda an umat hinan inatdah din
numpatulan David ya hi numpatulan Solomon.

Nadan Holag Rehoboam

18 Hi Rehoboam ya inahawanah Mahalat an imbabalen ulitauna an hi
Jerimot an imbabalen David. Ya hay hi inan Mahalat ya hi Abihail an
imbabalen Eliab. Hi Eliab ya hi ibban David an hay hi amada ya hi Jesse.
19 Ta hay linala'ih imbabalen da Mahalat i Rehoboam ya hi Jeus ya hi
Semariah ya hi Saham.
20 Indani ya inahawana boh Ma'akah an imbabalen nan oha an hi
ulitauna an hi Absalom. Ta nawada da Abijah ya hi Attay ya hi Sisa ya
hi Selomit.
21 Ta himpulut walun (18) namin di inahawan Rehoboam ya nat'onda
bo nadan nanom (60) an imbilangnah ahawana. Ta hay imbabalenan
namin ya baintit walu (28) an linala'i ya nanom (60) di binabai. Ya hay
na'appinhodnah ahawana ya hi Maakah an imbabalen Absalom.
22 Ya hay pinto'nah nadan imbabalena hi ap'apu ya nan imbabaleda i
Maakah an hi Abijah ta hiyay ahi mihukkat i hiya hi patul.
23 Ya nanomnoman hi Rehoboam te inipongna nadan udum an linala'in
imbabalena hinadan binattuy aladdan boble hi ad Judah. Ya dakol di
indatnah usalonda ya dakol boy indatnah ahawada.

12

Hay E Nangubatan Nan Patul Hi Ad Egypt An Hi Sisak Hi Ad Judah (1 Patul 14:25-26)

1 Hidin nihamad moy pun'ap'apuwan Rehoboam ya inwalongnan man-
gun'unud hinadan tugun Apu Dios ya an namin nadan tinanud Israel hi
ad Judah ya inyunnuddan hiya.
2 Ta gapu i diyen adida pangun'unudan i Apu Dios ya inyabulut Apu
Dios an gubaton nan patul hi ad Egypt an hi Sisak hi ad Jerusalem hidin
mi'alimah tawon hi numpatulan Rehoboam.
3 Ya hay titindalun di i Egypt an nungkakabayu ya nanom di libu (60,000)
ya hay dinakol di kalesada ya himpulut duway libu (12,000). Ya nat'on bo
nadan dakkodakkol an titindalu an ibbadan i Egypt. Ya wadada bo nadan
titindalun niddum i dida an i Libya ya i Sukkot ya i Etiopia.
4 Ta sinakupda nadan udum an boble an binattuy aladda hi ad Judah ot
ipluyda mohpeh ad Jerusalem.
5 Ya i diye ya imme nan propeta an hi Semayah i Rehoboam ya hinadan
ap'apu an munhilbin hiya hi ad Judah an na'amung hi ad Jerusalem
an gapuh takutda i Sisak ot alyona i diday, Hay imbagan Apu Dios ya

alyonay, Manu'eh athituy na'at ya din'uga' i da'yu ta hiya nan iwalong
da'yu damdama i ha"on ta abakon da'yu i da Sisak.
6 Ya hidin dingngol nan patul ya nadan udum an ap'apu nan imbagana
ya numpada"ulda an alyonday, Nipto' peman hi Apu Dios ituwen inatna.
7 Ta hidin tinigon Apu Dios an inabulutday numbahulanda ya inalina
i Semayah di, Gapu ta numpada"ul nadan tatagu ya adi' iyabulut an
madadagda ta adi madne ya ihwang'u dida. Ta adi' mo ipahday bungot'u
i dida an i Jerusalem an gapuh e pangubatan da Sisak i dida.
8 Manu te hiyay mun'ap'apu i dida ta wan li'naon nadan tatagu' di
numpahhiwan di munhilbih udum hi boble hinan punhilbiyanda i ha"on.
9 Ta hidin ginubat da Sisak hinadan tindaluna hi ad Jerusalem ya
nun'aladan namin nadan nun'abalol an wadah nan Templo ya hinan
palasyun nan patul. Ta inaladan namin an ta'on on nadan nabalitu'an
an hapiyo an impiyamman din patul an hi Solomon.
10 Ot mumpa'iphod mo bo nan patul an hi Rehoboam hi gombang an
hapiyo ta mihukkat i dadiye. Ot iyukodnah nadan ap'apun di guwalyah
nan geyt di palasyun nan patul.
11 Ta wa'et ume nan patul hinan Templo on ni'ye nadan guwalya an
napongda i dadiyen hapiyo on ahida e imbangngad hinan niha"adanda
tuwali.
12 Ot gapu mo ta numpada"ul hi Rehoboam ya na'aan di bungot Apu Dios
i hiya ta aggena dinadag dida. Ya wadaday maphod hi na'at hi ad Judah.

Hay Numpatulan Rehoboam Hi Ad Judah
(2 Patul 14:21,29)

13 Hi Rehoboam ya numpatul hidin napat ta ohay (41) tawona ot
mumpatul hi himpulut pituy (17) tawon an niha"ad hi ad Jerusalem an
boblen pinto' Apu Dios hi pundayawan nadan tatagu i hiya. Ya hay ngadan
inana ya hi Naamah an nalpuh nan tinanud Ammon.
14 Ya manu'e hi adi maphod di ina'inatna ya ma"id ha naminhodna an
mangun'unud i Apu Dios.
15 Ya hanada'en na'na'at hidin numpatulan Rehoboam an nihipun hidin
hopap di numpatulana ya nitudo'da hinan nangitudo'an nan propeta an hi
Semayah hinadan na'na'at ya hinan nangitudo'an nan propeta an hi Iddo
hinadan tonton di a'ammoddan tinanud Israel.
Ya ninaynayun an aggeda nunhayyup da Rehoboam i Jeroboam.
16 Ya hidin nateh Rehoboam ot ilubu'dahdih nan lubu'an di a'ammodna
hidih nan boblen David. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalena an hi
Abijah.

13

Hay Nunggubatan Da Abijah I Jeroboam
(1 Patul 15:1-8)

1 Hidin mi'ahimpulut waluy (18) tawon hi numpatulan Jeroboam hi ad
Israel ya i diyey numpatulan Abijah hi ad Judah.
2 Ya tuluy tawon ya abuh han numpatulana an hay nunhituwana ya hi
ad Jerusalem. Ya hay ngadan inan Abijah ya hi Maakah an imbabalen Uriel
an i Gibeah.
Ya waday nunggubatan da Abijah i Jeroboam.
3 Ta impangulun Abijah di opat di gahut di libu (400,000) an titindalu an
nala'ing an mi'gubat. Ya hay impangulun damdaman Jeroboam ya waluy
gahut di libu (800,000) an titindalu an nala'ing an mi'gubat.

4 Ot mundadammudah nadan nun'abillid an boble hi ad Epraim ot
tumikid hi Abijah hinan nabillid an nungngadan hi Semaraim ot alyonay,
Donglom hituwen ibaga' i da'yun i Israel ya he"a Jeroboam.
5 Undan aggeyu innila an nahamad di nangibagan Apu Dios an dayawon
ta'un tinanud Israel i din patul an hi David an alyonay hanadan tanudanay
mumpatul i dita'u hi inggana.
6 Mu he"a Jeroboam an imbabalen Nebat an ap'apu ni' an nunhilbih nan
patul an hi Solomon an imbabalen David ya nginhem nan ud baal i he"a
an hi Solomon.
7 Ot ma'amungdah awadam nadan adi maphod di pangatda an tatagu ot
ipapilitday pohdonda i din hi ama an hi Rehoboam an imbabalen Solomon
hidin a'ungana an ma"id ni' ha dakol hi pinatnana ta adina abalinan an
manangga i da'yu.
8 Ya ad uwani bo ya mi'buhul ayu hinan pun'ap'apuwan Apu Dios an
ipangpangulun di ohan tinanud David. Ya gapu ta dakol ayu hinadan
tindaluyu ya wada i da'yu nadan nabalitu'an an ing'ingon di baka an
impiyammam Jeroboam ta dayawonyu
9 ta hiya nan impa'aanyu nadan padi an munhilbi i Apu Dios an holag
Aaron ya nadan ibbadan tinanud Libay. Ot ahhin ayu mumpilih padi an
umat hi aton di udum an tataguh udum hi boble. Ta kumpulnan tagu an
waday iyalina hi baka ya pitun tangbal an kalnero ta i'nongna ya mabalin
an hiyay pumbalinonyuh padi ta munhilbih nan dios an dayawonyu.
10 Mu da'mi'e ya hi Apu Dios tuwaliy dayawonmi te aggemi indinong an
mangun'unud i hiya. Ya hay padi hi munhilbi i Apu Dios ya nada tuwali
an tinanud Aaron an bumoddangdan dida nadan ibbadan tinanud Libay.
11 Ta amawimawi"it ya hinan mun'ahdom on i'nongda nan maghob an
mi'nong i Apu Dios ya nadan maghob an insenso. Ya inha"adda nadan
midawat an tinapay hi uhhun nan lamehaan an niyappit i Apu Dios. Ya
tinolganda nadan nabalitu'an an punhilawan hinan amahdomahdom. Ot
da'mi ya un'unudonmi nan imbagan Apu Dios an dayawonmi hi atonmi
mu da'yu'e ya inwalongyu dadiye.
12 Ot nomnomnomonyu an hi Apu Dios di mangipangpangulu i da'mi.
Ta nundadaan nadan padi an mangipagangoh hinadan tangguyub ta
mangipa'innilah pangubatanmi i da'yu. Ot ibaga' i da'yu an i Israel an
adiyu goton an gubaton hi Apu Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u
te adi mabalin hi mangabak ayu.
13 Mu hi Jeroboam ya hinnagnay udum hinadan tindaluna hi way indog-
gan nadan i Judah ta wan damunah pangubatana i dida hi hinangngabna
yaden pumpaten nadan ibbana nadan wadah indoggan nadan i Judah.
14 Mu tinigon damdaman nadan i Judah an dedahdiy mangubat i dida
hi hinangngabda ya indogganda. Ot mumpaboddangda i Apu Dios ot
ipagangoh nadan padiy tangguyubda.
15 Ot tumkuk nadan i Judah ta ihipundan mi'gubat. Ya hidin tinumkukda
ya impa'abak Apu Dios nadan i Israel hinadan i Judah.
16 Ta mamtikda nadan i Israel te nangabakon Apu Dios nadan i Judah.
17 Ta nunnaud di na'abakan nadan i Israel te hay pinaten da Abijah ya
umeh limay gahut di libu (500,000) an nun'ala'la'ing an mi'gubat.
18 Manu'eh nangabak nadan i Judah ya gapu ta hi Apu Dios an inun'unud
handidan a'ammodda di nundinolanda.
19 Ot pudugon da Abijah da Jeroboam ot abakonda dida ot sakuponda
nadan udum an bobleda an umat hi ad Betel ya hi ad Jesanah ya hi ad
Epron ya nadan kikkitang an boble hi nunlini"odan dadiyen boble.

20 Ta nihipun i diye ya kimmapuy moy abalinan Jeroboam an
mun'ap'apu. Indani ya pinogpog Apu Dios di nitaguwana.
21 Mu hi Abijah e ya nahamad di abalinanan mun'ap'apu. Ya himpulut
opat (14) di inahawana ta nawadaday baintit duwan (22) linala'in
imbabalena ya himpulut onom (16) di binabai.
22 Ya nadan udum an na'na'at hi numpatulan Abijah an umat hinadan
ina'inatna ya hinapitna ya nitudo'da hinan nangitudo'an nan propeta an
hi Iddo hinadan na'na'at hi nitaguwana.

14

Hay Hopap di Numpatulan Asa

1 Hidin nateh Abijah ot ilubu'dahdi hinan boblen David. Ot mihukkat
an mumpatul nan imbabalena an hi Asa. Ya hidin numpatulan Asa ya
malinggop di bobleda hi himpuluy (10) tawon.
2 Te nadan nipto' an pangat an umipa'amlong i Apu Dios di ina'inatna.
3 Te impaana nadan punggobhan hi mi'nong ya nadan pundayawanda
hinadan dios di udum an tatagu ot pumpa"ihda bo nadan inha"addan batu
an dayawonda ya nadan pustin mangita'dog i Aserah.
4 Ot ibaganah nadan ibbana an i Judah an mahapul an hi Apu Dios an
dinayaw handidan a'ammodda di pundinolanda ya hanadan tuguna ya
tudtudunay un'unudonda.
5 Ya gapu i diyen nangipa'aananah nadan pundayawanda hinadan dios di
udum an tatagu ya nadan punggobhandah insenso i dadiyen dios hinadan
bobleh ad Judah ya limminggop nimpey bobleda i diyen numpatulana.
6 Ot ipiphodnay binattun alad nadan udum an boble hi ad Judah. Ya
ma"id ha nangipatna an nangubat i dida te impalinggop Apu Dios nan
pun'ap'apuwana.
7 Te inalin Asa hinadan i Judah di, Iphod ta'u nadan bobleh tun ad Judah
ta iyamma ta'u nadan binattun aladda ta wadaday pungguwalyaan ya geyt
ya dakigda. Te hituwen boble ya nidat i dita'u an gapu ta hi Apu Dios di
inun'unud ta'u ta hiya nan limminggop ta'u.
Ta impaphodda nimpe nadan boble hi ad Judah ya atbohdin pinumhod
di nitaguwanda.
8 Ya wadaday titindalun Asa an tuluy gahut di libuy (300,000) tinanud
Judah an numpapahul ya nunhahapiyoh o"ongal an hapiyo. Ya duway
gahut ta han nawaluy libuy (280,000) tinanud Benjamin an napongdah
pana* ya kikkitang an hapiyo. Ya an namin datuwen titindalu ya
nun'atutuliddan mi'gubat.
9 Ya wada han i Etiopia an hi Serah an nangipatnan e mangubat hinadan
i Judah ta impangulunay dakkodakkol an titindalu ya tuluy gahut (300) an
kalesan di e mi'gubat ta nidatongdah ad Maresah.
10 Ot e damuwon da Asa dida an eda nungkampuh nan nundotal hi ad
Sepatah an nihaggon hi ad Maresah.
11 Ot mundasal hi Asa i Apu Dios an dayawona an alyonay, He"a Apu
Dios ya abuh di mabalin an bumoddang hinadan ma"id ha abalinana an
gubaton di ongal di abalinanda an binuhulda. Ot daan mo ta boddangan
da'min tinanud Israel. Te he"ay pundinolanmi ta patulidon da'mi an
mangubat i datuwen dakkodakkol an titindalu. Ot hanat adim iyabulut
an abakon da'ah tatagu.

---

* **14:8 14:8** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

12 Ot ipa'abak Apu Dios nadan i Etiopia hinadan i Judah an impangulun
Asa. Ta binumtik nadan i Etiopia.
13 Mu numpudug damdaman da Asa dida ta inggana hi ad Gerar. Ot
gapuh boddang Apu Dios ya nun'a'ate nadan dakkodakkol an tindalun
nadan i Etiopia. Ta dakkodakkol di inalan nadan tindalun di i Judah
hinadan inabakda an i Etiopia.
14 Ya impatakut Apu Dios nadan tataguh nunlini"odan di ad Gerar ta
ma"id ha tulidda an mi'gubat. Ta numpa"ih nadan i Judah nadan bobleda
ot pun'alada nadan nun'abalol an wadan dida ta dakol di inaladahdi.
15 Ot umeda boh nadan nun'allungan di mumpumpastol ot pun'alada
nadan kalnero ya gulding ya kemel ot ahida mohpe umanamut hi ad
Jerusalem.

15

Hay Nangun'unudan Nan Patul Hinan Imbagan Nan Propeta

1 Hidin manganamut da Asa hi eda nangubatan hinadan i Etiopia ya
wada han hi Asariah an imbabalen Obed an niddum nan Espiritun Apu
Dios i hiya
2 ot e midamu hinan patul an hi Asa ot alyonay, Donglom hituwe Asa ya
an namin ayun tinanud Judah ya da'yun tinanud Benjamin. Boddangan
da'yu i Apu Dios hi'on nanongna an na'na'unnud ayun hiya. Te hiya'ey
pumbaganyuh boddang ya boddangan da'yu nimpe mu idinongyu'e tuwali
an mangun'unud i hiya ya iwalong da'yu damdama i hiya.
3 Te nadney aggeyu nangun'unudan an tinanud Israel hinan immannung
an Dios ta ma"idda mo nadan padi an muntudtudu i da'yu ya ma"id mo
nadan tugun Apu Dios i da'yu.
4 Mu hidin munholholtap ayu ot mumpaboddang ayu i Apu Dios an
dayawon ta'un tinanud Israel ya binoddangan da'yu.
5 Ta i diye ya tumakutday tatagun mumbaat te ma"id ha pun'u'unnudan
di tataguh nadan nunlini"odan an boble.
6 Te inyabulut Apu Dios an munggugubat di abobboble ta ma"id nimpe
ha pun'u'unnudanda.
7 Mu da'yu'e ya mahapul an pabikahonyuy nomnomyu ya adiyu higanan
nan tamuyu ot waday gunggunayu.
8 Ya hidin dingngol Asa datuwe an imbagan nan propeta an hi Asariah
an imbabalen Oded ya nawaday tulidna. Ta impa'aanan namin nadan
nunhiglan umipabungot i Apu Dios an bulul an dayawon nadan tinanud
Judah ya tinanud Benjamin hinadan numpumboblayanda ya ta'on on
hinadan nun'abillid an boblen di tinanud Epraim an sinakupda. Ot
ipaphodna nan pangidawatanda hi mi'nong i Apu Dios hi hinangngab nan
balkon nan Templo.
9 Ot ipa'ayagna bon namin nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin ya
ta'on on nadan tinanud Epraim ya tinanud Manasseh ya tinanud Simeon
an e ni'iboblen dida. Te hidin tinigoda an hi Apu Dios di bumodboddang
hinan patul an hi Asa ya dakol i diday e ni'ibobleh ad Judah.
10 Ta na'amungdah ad Jerusalem hidin mi'atluh bulan hinan mi'apulut
limay (15) tawon an numpatulan Asa.
11 Ot i'nongda i Apu Dios di pituy gahut (700) an baka ya pituy libu (7,000)
an kalnero ya gulding an inaladah nadan inabakdah din eda ni'gubatan.
12 Ot ibagada an atondan namin di abalinanda ta hi Apu Dios an
inun'unud handidan a'ammodda di dayawonda.

13 Ya inabulutdan namin an mipapate nan tagu an mangilog onu
amamma ya babai onu lala'i an bokon hi Apu Dios di un'unudona.
14 Ot pun'itkukda an munsapata i Apu Dios an hiyay unudonda on
nun'ipagangohday tangguyub ya trampeta.
15 Ya an naminda ya mun'am'amlongda hinan imbagada an atonda te
inatdah diyen gapuh pamhodda an aggeda napilitan. Ya ma"amlongda
bon mundayaw i Apu Dios ta hiya nan inabulutna dida ot ipadinongnay e
mangubat i dida ta limminggop di bobleda.
16 Ot ipa'aan bon Asa hi apuna an hi Maakah hinan sa'adna te hiyay
nangipiphod i han dayawonda an umipabohol an pusti an mangita'dog i
Aserah. Ot ipaputulnah diyen pusti ot eda pu'ulan hidih nan way wa"el an
nungngadan hi Kidron.
17 Mu ta'on tuwalih on hidin agge impapa"ih Asa nadan pundayawan
nadan ibbana an tinanud Israel ya inyohhanay pundayawna i Apu Dios
hidin amataguna.
18 Ya inyenah nan Templo nadan balitu' ya silber ya nadan udum an
nun'abalol an inyappitna i Apu Dios ya ta'on on nadan inyappit din hi
amana.
19 Ta i diyen tulumpulut limay (35) tawon an numpatulan Asa ya ma"id
ha nangubat i dida hi ad Judah.

16

Hay Ni'hayyupan Asa Hinan Patul Hi Ad Syria An Hi Ben-Hadad (1 Patul 15:17-22)

1 Hidin mi'atulumpulut onom (36) di tawon hi numpatulan Asa hi ad
Judah ya ginubat da Baasa an patul hi ad Israel hi ad Judah. Ot sakupona
nan bobleh ad Ramah ot ipa'aladnah binattun alad hidiyen boble ot
ipaguwalyana ta ma"id ha mabalin hi mala"uhdih nadan i Judah.
2 Ta pamaag hi Asa an patul hi ad Judah ya ena impa'ala nadan balitu' ya
silber hinan Templo ya hinan palasyuna ot ipiyenah ad Damaskus hidih ad
Syria ta idatdah nan patul hidi an hi Ben-Hadad. Ot ipaad Asa an alyonay,
3 Daan mo ta munhayyupta ta umat hi nunhayyupan da amata.
Nomnomnomom an impiyali' nee nadan balitu' ya silber ta idat'un he"a.
Ot hay dawato' i he"a ya daan mo ta pogpogom nan ni'hayyupam hinan
patul hi ad Israel an hi Baasa ta wan taynanda tun numboblayanmi.
4 Ya inabulut Ben-Hadad hidiyen imbagan nan patul an hi Asa. Ot
honagona nadan tindaluna ya nadan opisyalda ta eda gubaton hi ad Israel.
Ot sakupondah ad Ijon ya hi ad Dan ya hi ad Abel-Maim ya an namin nadan
boble an nangi'amungan nadan tinanud Naptali hinadan mahapulda.
5 Ta hidin dingngol Baasa hidiyen na'at ot ipadinongna nan iyammadaot
an binattun alad hi ad Ramah.
6 Ot ipa'ayag nan patul an hi Asa an namin nadan ibbanan i Judah ot eda
pun'ala nadan batu ya kayiw an inusal da Baasa hi ad Ramah. Ta dadiyey
nun'aladda hi ad Geba ya hi ad Mispah.

Hay Nangibaludan Asa Hinan Propeta An Hi Hanani

7 Indani ya imme nan propeta an hi Hanani hinan patul an hi Asa ot
alyonay, Gapu ta nundinol'a hinan patul hi ad Syria an bokon hi Apu Dios
di nundinolam ya ta'on on nadan tindalun di i Syria ya mi'buhuldan da'yu.
8 Hidin hi Apu Dios di nundinolanyu ya ta'on on dakkodakkol nadan
tindalun nadan i Etiopia ya i Libya an nungkakalesa ya nungkakabayu ya
impa'abakna dida i da'yu.

9 Te hi Apu Dios ya nanongnan uh'uhdungan dita'un tataguh tun luta
ta pabikahona nan tagun mundinol i hiya ya hiyay un'unudona. Aggem
mahan ninomnom hinaen inatmu ta hiya nan mihipun hi ad uwani ya
minaynayun an waday mangubat i da'yu.
10 Ya nunhiglay bohol Asa hinan propeta ta impiyenah baludan. Ya
nihipun i diye ya pinaligatnay udum hinadan tatagu.

Hay Natayan Nan Patul An Hi Asa
(1 Patul 15:23-24)

11 Hanadan na'na'at hi numpatulan Asa ya nitudo'da hinan nitudo'an di
na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Judah ya hi ad Israel.
12 Ya hidin mi'atulumpulut hiyam (39) di tawon hi numpatulan Asa ya
nawada han dogoh hi hukina. Ya ta'on on nunhiglah diyen dinggohna
ya agge numpaboddang i Apu Dios te nadan doktor di nundinolanah
mangagah i hiya.
13 Ya hidin mi'anapat (40) di tawon hi numpatulana ya nate.
14 Ot ilubu'dah nan impiyammana an ilubu'anah atayana hidih nan
boblen David. Ot ha"adandah dakol an bangbanglu nan nilubu'ana. Ot
mun'apuyda ta nangindadalang ta pangipatigodah punlispitudan hiya.

17

Hay Numpatulan Jehosapat Hi Ad Judah

1 Hay nihukkat i Asa hi numpatul ya nan imbabalena an hi Jehosapat.
Ya inat tuwen hi Jehosapat di abalinana an nangibaliw hi bobleda ta adi
gubaton nadan i Israel.
2 Ta hinnagnay titindalun e mungguwalyah nadan boble hi ad Judah an
binattuy aladda ya ta'on on hinadan kikkitang an boble ya hinadan boblen
di tinanud Epraim an inabak din hi amana an hi Asa.
3 Ya winagahan Apu Dios hi Jehosapat hinadan namangulun tawon hi
numpatulana te inyunnudnah nan inat din hi apuna an hi David an aggena
dinayaw nadan Baal.
4 Ta hi Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodna di dinayawna ta
inun'unudna nadan tugunan aggena inyunnud hinan pangiye"en nadan
ibbana an tinanud Israel.
5 Ta hiya nan indattan Apu Dios hi ongal an abalinana an mun'ap'apu
hi ad Judah. Ya an namin nadan i Judah ya nun'iyeday idatdan hiya ta
kimmadangyan ya mapemanan.
6 Ya hi Apu Dios ya abuh di nunhilbiyana. Ta numpa"ihnan namin nadan
pundayawanda hinadan dios di udum an tatagu ot pumputulna nadan
pustin mangita'dog i Aserah hi ad Judah.
7 Ya hidin mi'atluh tawon hi numpatulana ya hinnagna nadan ap'apun
munhilbin hiya an da Ben-Hail ya hi Obadiah ya hi Sekariah ya hi Netanel
ya hi Mikayah ta eda tudtuduwan nadan tatagu hi abobboble hi ad Judah
8 an nun'ibbada nadan tinanud Libay an da Semayah ya hi Netaniah ya
hi Sebadiah ya hi Asahel ya hi Semiramot ya hi Jehonatan ya hi Adonijah
ya hi Tobijah ya hi Tob-Adonijah ya nadan padi an da Elisama i Jehoram
9 an inodnanda nan Nitudo' an Tugun Apu Dios ta hidiyey eda intudtuduh
nadan tataguh abobbobleh ad Judah.
10 Ya winadan Apu Dios di takut nadan tatagu an nunhitu hi abobbobleh
nunlini"odan ta ma"id i dida ha e nangubat i Jehosapat.
11 Ya wada boy udum an i Pilistia an inyaliday idatda i Jehosapat an
silber di udum te pinhoddan mi'hayyup i dida. Ya ta'on on nadan i Arabia

ya nangdatdah pituy libu ta han pituy gahut (7,700) an tangbal an kalnero
ya pituy libu ta han pituy gahut (7,700) di tangbal an gulding.
12 Ta mun'ihamad di pun'ap'apuwan Jehosapat. Ya numpa'apya hi
pungkampuwan nadan tindaluna ya nadan pangi'amungandah makan.
13 Ta nun'iyeda i dadiyen boble di dakol an makan ya nadan udum an
mahapulda.
Ot idadaana boh ad Jerusalem di titindalu an nun'alala'ing an mi'gubat.
14 Ya hay inatda an nangogodwa hinadan titindalu ya miyunnudan
hinadan pu'un an nalpuwanda. Ta hinan tinanud Judah ya hi Adnah di
opisyal di tuluy gahut di libu (300,000) an nala'ing an mi'gubat.
15 Ya nihnod hi Jehohanan an opisyal di duway gahut ta nawaluy libu
(280,000) an titindalu.
16 Ot ahi hi Amasiah an imbabalen Sikri an hiyay ud nomnom an
munhilbi i Apu Dios ya impangulunay duway gahut di libu (200,000) an
titindalu.
17 Ya hinan tinanud Benjamin ya hay opisyal ya hi Eliada an nala'ing an
mi'gubat an impangulunay duway gahut di libu (200,000) an titindalu an
numpangdon hi pana ya hapiyo.
18 Ya nihnod hi Jehosabad an impangulunay hinggahut ta nawaluy libu
(180,000) an titindalu an nundadaan an e mi'gubat.
19 Ta danae nadan tindalu an nunhilbih nan patul ya nat'on mohpe
nadan udum an titindalu an immohnong hinadan binattuy aladna hinadan
boble hi ad Judah.

18

Hay Nipa'annungan Nan Inabig Mikayah Hi Ma'at I Ahab
(1 Patul 22:1-28)

1 Ta kimmadangyan hi Jehosapat ta nundongol. Ya impa'ahawana nan
imbabalenah nan imbabalen Ahab an patul hi ad Israel ta way atonan
mi'hayyup i hiya.
2 Ta nala"uh han atnay tawon ot e tigon Jehosapat hi Ahab hi ad Samaria.
Ta immedah nadan nun'ibbana ot ipaltiyan Ahab didah dakol an kalnero
ya baka. Ot ihaphapitan Ahab hi Jehosapat ta eda gubaton nadan i Ramot-
Gilead
3 an alyona i Jehosapat di, Daan mo ta boddangana' ta e ta'u gubaton
nadan i Ramot-Gilead?
Ya alyon Jehosapat di, Tanganu on adi. Nundadaan amih nadan tindalu'
an bumoddang i da'yu an e mi'gubat.
4 Mu mahapul an eta'u ni' mahmahan hi'on nganney pohdon Apu Dios
hi aton ta'u.
5 Ot ipa'ayag nan patul an hi Ahab di opat di gahut (400) an propetana
ot alyonan diday, Nganney punnomnomyu? On mabalin an emi gubaton
nadan i Ramot-Gilead onu adi?
Ya alyondan namin di, O ume ayu ot da'yuy pangabakon Apu Dios.
6 Mu alyon Jehosapat di, Undan ma"id ha propetan Apu Dios hitu hi
mabalin hi pummahmahan ta'u?
7 Ya alyon Ahab di, Waday oha an mabalin hi pummahmahan mu adi'
pohdon te ma"id ha maphod hi ibaganan ha"on. Hay ngadana ya hi
Mikayah an imbabalen Imlah.
Mu alyon Jehosapat di, Adi maphod an atom hinay pangalim i hiya.

8 Ot honagon nan patul hi ad Israel di ohah nadan ap'apun munhilbin
hiya ot alyonay, Ma'anne'a ta em awiton hi Mikayah an hi na' Imlah ta
umali ayuhtu.

Hay Imbagan Mikayah

9 Ta nunlubung da Ahab an patul hi ad Israel i Jehosapat an patul
hi ad Judah hi lubung di patul ot eda umbun hinadan tronoda hinan
way pun'ilikan an nihaggon hinan geyt nan bobleh ad Samaria. Ya an
namin nadan propetan Ahab ya wahdida an pun'ibagada nadan alyonday
nipa'innilan dida.
10 Ya nan imbabalen Kenaanah an hi Sedekiah ya waday inyammana an
gumo' an ay haha'gud ot alyona di, Imbagan Apu Dios an hay ipa'innilan
datuwen gumo' an ay ha'gud ya hitun pangubatanyuh nadan i Ramot-
Gilead ya ma"id ha bahhonan abakonyu dida ta ingganah madadagdan
namin.
11 Ya athidin namin di ibagan nadan udum an propeta an alyonday, Eyu
gubaton nadan i Ramot-Gilead ot pangabakon da'yun Apu Dios.
12 Ya hanan hinnagda an e mangawit i Mikayah ya pinadanana tuwali
i hiya an alyonay, Nomnomnomom an an namin nadan propeta ya
numpapaddung di ibagada an alyonday mangabak nan patul. Ot tigom
ta ta'on on he"a ya miyunnudan nan ibagam hinan imbagada.
13 Mu alyon damdaman Mikayah di, Isapata' an hay ibaga' ya abuh ya
nan impa'innilan Apu Dios.
14 Ta hidin dimmatong da Mikayah ot alyon Ahab di, Nganne piboy
ibagam? On emi gubaton nadan i Ramot-Gilead onu adi?
Ya alyon Mikayah di, Ekayu ta eyu gubaton dida ot mangabak ayu.
15 Ya alyon Ahab di, Numpi'atnay nangalya' i he"a an hanan immannung
an imbagan Apu Dios ya ammunay ibagam.
16 Ot alyon mon Mikayah di, Umman nipatigo i ha"on an hanada'en
tindalun di i Israel ya niwakatdah nadan nabillid an umatdah nadan
kalnero an ma"id ha mangipapto' i dida. Ot alyon Apu Dios di datuwen
tatagu ya ma"id ha mangipangpangulu i dida ot maphod onda umanamut
ta idinongdan mi'gubat.
17 Ya alyon nan patul hi ad Israel i Jehosapat di, Tigom'e anu. Undan
tuwali agge' imbaga i he"a an ma"id ha maphod hi ibaganan ha"on.
18 Ot inayun Mikayah an alyon di, Donglonyu'e te umman tinigo' hi
Apu Dios an inumbun hinan tronona hi ad abunyan ya an namin nadan
dakkodakkol an anghelna an timma'dogda hi nangappit hi winawwana ya
hi iniggidna.
19 Ya alyon Apu Dios di, Nganne i da'yuy e munha'ul hinan patul an hi
Ahab ta eda gubaton nadan i Ramot-Gilead ta hidiy atayana? Ya way ohaon
nat'on di ibagana.
20 Ya indani ya imme han espiritu ot alyona i Apu Dios di, Ha"on di e
munha'ul i hiya. Ya alyon Apu Dios di, Nganney atom an e munha'ul i
hiya?
21 Ya alyonay, Umeya' ta e' punlayahon nadan propetana. Ot alyon Apu
Dios di, Atom'ehna ya ma"id ha bahhonan maha'ul. Ot agam ta ume'a.
22 Ot alyon bon Mikayah di, Nomnomnomom an inyabulut Apu Dios ta
nunlayahon nan espiritu nadan propetam ta hiyay atayam.
23 Ya natana'dog hi Sedekiah an hi na' Kenaanah ot ena tampu'on hi
Mikayah. Ot alyonay, On hi anuud ni' di nanaynan nan Espiritun Apu Dios
i ha"on ta immalin ni'hapit i he"a?

24 Ya alyon Mikayah di, Hay panginnilaam an immannung tun ibaga' ya
hitun em ipa"ayan i han kuwartu.
25 Ta ona inalih diye ot ibagan Ahab ta iyedah Mikayah hi awadan nan
gobelnador an hi Amon ya hinan imbabalena an hi Joas.
26 Ya imbagana an ibaludda ya aggeda pinangan hi udum an makan
ta ammuna ha tinapay ya liting hi idatdan hiya ta ingganah pumbangn-
gadana an malpuh gubatan.
27 Ot alyon Mikayah di, Hi'on malinggop'a hi pumbangngadam ya hidiyey
mangipa'innila an bokon hi Apu Dios di himmapit i ha"on. Ot alyonah
nadan tataguy, Hanat nomnomnomonyu datuwen imbaga'.
28 Ta impangulun nan patul hi ad Israel ya nan patul hi ad Judah an hi
Jehosapat nadan tindaluda ot eda gubaton nadan i Ramot-Gilead.
29 Mu hidin makakda ya alyon Ahab i Jehosapat di, Ta'omman hi adi'
ilubung nan lubung di patul ta mihlama'. Mu he"a'e ya ilubungmu nan
lubung di patul. Ta athidin nat'on di inlubung Ahab ta adi mapto' an hiya
nan patul hi ad Israel ot ahida e mi'gubat.
30 Yaden nan patul hi ad Syria ya imbaganah nadan opisyal nadan
numpungkalesa an alyonay, Tigonyu ta ma"id ha patayonyu hinadan
tindalu ta ammuna nan patul hi ad Israel hi pot'onyun patayon.
31 Ta hiya nan hidin tinigodah Jehosapat an nunlubung hi lubung di
patul ya alyondah on hiya nan patul hi ad Israel ta numpudugda. Mu
muntukuk hi Jehosapat an mumpaboddang i Apu Dios ot boddangan Apu
Dios ta nat'on di nangipluyan nadan namdug i hiya.
32 Te hidin immatunanda an bokon hiya nan patul hi ad Israel ya
indinongdan mamdug i hiya.
33 Mu waday ohan tindalun nadan i Syria an namaagnay olad hinan
panana ya nikna hinan nundammuwan nan gumo' an inlubung Ahab. Ot
alyonah nan nummanehoh nan kalesana di, Nahugatana' tayya ot tigom ta
mibata"antahtu.
34 Ta inyal'algodan nunggugubat yaden hi Ahab e ya wahdin nibata"an
an nidang'ig hinan kalesana an inhangngabnah awadan nadan tindalun
di i Syria. Mu hidin nalimuh nan algo ya na'unguh hi Ahab.

19

Hay Imbagan Nan Propeta An Hi Jehu I Jehosapat

1 Hi Jehosapat ya malinggop an umanamut hi ad Jerusalem.
2 Ya e nidamu nan propeta an hi Jehu an imbabalen Hanani ot alyonan
hiyay, Tanganu onmu e binoddangan nadan tatagun adi maphod di
pangatda ya nunhiglay hihiwoda i Apu Dios? Gapu i naen inatmu ya
nunhiglay bungot Apu Dios i he"a.
3 Manu te waday maphod an a'atmu an umat hinan nangipa'aanam
hinadan pustin mangita'dog i Aserah. Ya inyohham ni' di pangun'unudmu
i Apu Dios.

Hay Maphod An Inat Jehosapat

4 Hay nunhituwan Jehosapat ya hi ad Jerusalem mu immanneh nadan
udum an bobleh ad Judah an nihipun hi ad Beerseba ta ingganah nadan
nun'abillid an boble hi ad Epraim. Ta ena imbagabagah nadan tatagu
ta wan ibangngaddan mangun'unud i Apu Dios an inun'unud handidan
a'ammodda.
5 Ot pot'onay mangipanuh hinadan tatagu hinadan boble an binattuy
aladda.

6 Ot tugunona dida an alyonay, Tigonyu ta wada'ey mihahapit hi ibagan
nadan tatagu ya nomnomnomonyu an bokon hay taguy punhilbiyanyu te
hi Apu Dios ta hiyay bumoddang i da'yu.
7 Ta hiyay takutanyu an adi mangat hinan tamuyu. Ya tigonyu ta
nan nipto' di atonyu an mangipanuh hinadan tatagu te hi Apu Dios ya
adina iyabulut an kulukonyu nadan ibbayu onu waday pangipangngelanyu
hinadan mihahapit onu mumpabayad ayu ta atonyu nan pohdonda.

8 Ya hidih ad Jerusalem ya pinto' bon Jehosapat nadan udum an tinanud
Libay an papadi ya nadan udum an munhilbih nan Templo ya nadan
mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel ta diday
ukod an mangipanuh hinadan ibagan nadan tatagu an mihahapit an
miyunnudan hinan tugun Apu Dios.
9 Ot tugunona bo didan alyonay, Mahapul an ihamadyun mangat hinan
nidat i da'yu an tamuyu an gapu hi pangun'unudyu i Apu Dios.
10 Ya an namin nadan ibagada i da'yun mihahapit an umat hi waday
pimmate onu ha nangibahho hinadan tugun onu nadan uldin onu nadan
udum an pumbahulan i Apu Dios ya mahapul an tugunonyu dida. Ta adida
attaon an mumbahul i Apu Dios ta wan adi da'yu dusaon i hiya. Ot hanat
datuwey atonyu ta wan adi ayu mumbahul.
11 Ya nomnomnomonyu bo an nan nabaktun padi an hi Amariah di ukod
an mangibaga hi'on numbahul di ohan tagu i Apu Dios onu agge. Ya nan
imbabalen Ismael an hi Sebadiah an ap'apun di tinanud Judah di ukod
hi'on waday nangibahhoh nan uldin nan patul. Ya nadan tinanud Libay di
bumoddang an mangipanuh i danae. Ot hanat adi ayu tumakut an mangat
hinadan tamuyu. Ot boddangan da'yu i Apu Dios hi'on nipto' di atonyu.

20

Hay Nangipa'abakan Apu Dios Hinadan Binuhul Di I Judah

1 Indani ya wadaday immali an mangubat i da Jehosapat an i Moab ya i
Ammon ya i Meun.
2 Ta wadaday e nangipa'innilan Jehosapat an alyonday, Tuweda man
dayyay dakkodakkol an titindalu an nalpuh ad Edom hi dommang nan
nunhiglay ahinan lobong an mangubat i dita'u an dimmatongda moh ad
Hasason-Tamar an hay ohah ngadana ya hi ad En-Gedi.
3 Ya kimmaynit hi Jehosapat hi nangngolana i diye ot mundasal i Apu
Dios ot ibaganah nadan tatagu hi abobboble hidih ad Judah ta mun'ulatda.
4 Ta na'amung nadan tatagu hi ad Jerusalem an nalpudah abobboble hi
ad Judah ot mumpaboddangda i Apu Dios.
5 Ya hay na'amunganda ya hinan lita"angan nan Templo ot tuma'dog hi
Jehosapat hi hinangngabda.
6 Ot oltonan mundasal an alyonay, He"a Apu Dios an inun'unud handidan
a'ammodmi ya he"a ya abuh di Dios an wah ad abunyan. He"a ya
ammunay ap'apun mumpapto' hi an namin di pun'ap'apuwan hitun luta.
Ya ongal di abalinam ta ma"id ha mabalin hi mangabak i he"a.
7 Te he"ay nangipa'aan hinadan tatagun nunhitu ituwen boble hidin
dimmatongan handidan a'ammodmin tatagum an holag din gayyummu
an hi Abraham ta pumboblayanmih inggana.
8 Ta handidan a'ammodmiy numboblehtu ot ipata'dogda tun Templo an
pundayawanda i he"a an alyonday,

9 Dumatong'ey punligatan an umat hi gubat ya dogoh onu bitil ya umali
amih tun Templo an pundayawan i he"a ya numpahpahmo' ami ta ibaliw
da'mi.
10 Ya teen ad uwani ya gubaton da'mih nadan i Ammon ya i Moab
ya nadan nunhituh nadan nun'abillid an boble hi ad Seir. Yaden
handi'en nalpuwan handidan a'ammodmi hi ad Egypt ya aggem inyabulut
an gubatonda datuwen tatagu ta hiya nan inhulugda ta inligligday
nangi'wanda ta aggeda dinadag di bobleda.
11 Mu neen ad uwani ya umalida ta pa'aanon da'mi ituwen boble an
indatmu i da'mi.
12 Ot he"a Apu Dios di ukod i dida te adimi abalinan an mangubat i
datuwen dakkodakkol an titindalu. Ya aggemi innilay atonmi mu he"ay
pangidinlanmih bumoddang i da'mi.
13 Ta an naminda an i Judah an niddumda nadan binabai an a'ahawada
ya ta'on on nadan u"unga ya goggolang an i'imbabaleda on wahdidah nan
pundayawan i Apu Dios.
14 Ya indani ya nawada nan Espiritun Apu Dios i Jahasiel an imbabalen
Sekariah. Hi Sekariah ya imbabalen Benayah an imbabalen Jeyel. Hi Jeyel
ya imbabalen Mattaniah an holag Asap an tinanud Libay.
15 Ya himmapit hidiyen hi Jahasiel ya alyonay, Donglom hituwe apu patul
ya ta'on on da'yun namin an ibba' an nunhituh tun ad Jerusalem ya an
namin hi ad Judah. Te hay imbagan Apu Dios ya alyonay, Adi ayu tumakut
ya adi ayu umukayungan an gapu i datuwen dakkodakkol an titindalu. Te
ha"on an Dios di mi'gubat i dida an bokon da'yu.
16 Ot hi bigat ya nakak ta'u ta eta'u damuwon dida. Te itikidda hi ad Sis
ot akhupan ta'u didah nan pogpog nan bihhang an nihaggon hinan agge
naboblayan hi ad Jeruel.
17 Mu bokon nimpe dita'uy mi'gubat. Ta hay aton ta'u ya namaag ya
timma'dog ta'uh nan umohnongan ta'u ta tigon ta'uy pangabakan Apu
Dios hinadan binuhul ta'u. Ot hanat adi ta'u nimpe tumakut ya adi ta'u
umukayungan. Ta hi bigat ya imme ta'u ot hi Apu Dios ya wada an
mamoddang i dita'u.
18 Ot mundu"un hi Jehosapat an nida"om di angahnah nan luta hi
pundayawna i Apu Dios. Ya inyunnud nadan tatagu i hiya ta an naminda
ya dinayawdah Apu Dios.
19 Ya wadaday holag Kohat ya holag Korah an dida nadan tinanud Libay
an timma'dog ot olto'oltonda an mundayaw hinan Dios an un'unudonda
an tinanud Israel.
20 Ta hidin hiyah mun'aw'awi"it i diyen ibiggatana ot mundadaandan
umeh nan agge naboblayan hi ad Tekoa. Ya alyon Jehosapat hinadan
tatagu di, Donglonyuh tuwen ibaga' an da'yun ibba' an i Jerusalem ya an
namin hituh ad Judah. Hi Apu Dios an dayawon ta'uy pundinolan ta'u ta
nanongnan malinggop ta'u. Ya kulugon ta'u nan imbagan nadan propeta
ta maphod an mangabak ta'u.
21 Ya hidin nalpah an ni'hapit hi Jehosapat hinadan tatagu ot pot'ona
nadan mungkanta ta ikankantaday pundayawdah nan amaphod Apu Dios
ta diday mangipangulu ya nitnud nadan tindalu. Ya mangmangngeda on
alyonday, Munhana ta'u i Apu Dios te nan pamhodna ya minaynayun hi
inggana.
22 Ya hidin inhipunda an mungkantah pundayawda ya ginubat Apu Dios
nadan i Ammon ya i Moab ya i Edom ta na'abakda.

23 Te nadan tindalun di i Moab ya i Ammon ya numboboddanganda ot
gubatonda nadan i Edom ot patayondan namin dida. Ta hidin pinateda
nadan i Edom ot dida dida bo ot mumpapatteda.
24 Ta hiya nan hidin dimmatong nadan i Judah hinan way ma'uhdungan
nan agge naboblayan ya minangmangda nadan dakkodakkol an titindalu
an nun'a'ateda ta awagillangdah nan luta. Ta ma"id i dida ha mataguh
binumtik.
25 Ot umeda mo da Jehosapat ya nadan tindaluna ot eda pun'ala nadan
nun'abalol an wada i dida. Ta dakkodakkol di inalada an usal ya lubung
ya nadan udum an nun'abalol. Ta tuluy algoy namanuhanda i dadiyen
dakkodakkol an inalada.
26 Ya hidin mi'apat hi algo ya na'amungdah nan nundotal ot dayawondah
Apu Dios. Ta hiya nan ingganah ad uwani ya nginadanandah diyen
nundotal hi Berakah.*
27 Ot ipangulun Jehosapat didan namin ta mumbangngaddah ad
Jerusalem an nunhiglay amlongdah nan inat Apu Dios ta na'abak nadan
binuhulda.
28 Ta mangmangngeda on pun'ipagangohday trampeta ya harp ya lira.
Ta dimmatongdah ad Jerusalem ot inayundah nan Templo.
29 Ya hidin nundingngol hi abobbobleh diyen inat Apu Dios hinadan
binuhul di tinanud Israel ya nawaday takutdan Apu Dios.
30 Ta nihipun i diye ya malinggop nan pun'ap'apuwan Jehosapat te
impadinong Apu Dios di mi'gubat hi nunlini"odan di bobleda.

Hay E Ni'hayyupan Nan Patul An Hi Jehosapat Hinan Patul Hi Ad Israel

31 Hi Jehosapat ya inhipuna an numpatul hi ad Judah hidin tulumpulut
limay (35) tawona ot mumpatul hi baintit limay (25) tawon an hay
nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Ya hay ngadan inana ya hi Asubah an
imbabalen Silhi.
32 Ya inunudna nan pinhod Apu Dios an umat hinan inat amana an hi
Asa.
33 Mu hay oha ya aggena impapa"ih nadan pundayawan di udum
hinadan dios di udum an tatagu. Ta agge inyohhan nadan tataguy
pundayawda i Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodda.
34 Ya hanada'en udum an inat Jehosapat hidin numpatulana ya intudo'
Jehu an imbabalen Hanani an niddum hinan nitudo'an di na'na'at hinadan
napalpalog an numpatul hinadan tinanud Israel.
35 Indani ya ni'hayyup nan patul hi ad Judah an hi Jehosapat hinan adi
ahan maphod di pangatna an patul hi ad Israel an hi Ahasiah.
36 Ta inabulutna an mumpa'apyadah papol hi ad Esion-Geber ta pungku-
milhuwanda.
37 Mu nan propeta an hi Elieser an imbabalen Dodabahu an i Maresah
ya pinadanana i Jehosapat an alyonay, Gapuh nan em ni'hayyupan hinan
patul hi ad Israel an hi Ahasiah ya pa"ihon Apu Dios nadan papol an
impiyammayu. Indani tatawwa ya nun'apapa"ih nadan papol an aggeda
ni'mo impatna an inusal.

21

Hay Numpatulan Jehoram Hi Ad Judah

* **20:26 20:26** Hay ibalinan nan Berakah hinan Hebrew ya madayaw hi Apu Dios.

1 Hidin nateh Jehosapat ot ilubu'dah nan lubu'an di a'ammodna hidih
nan boblen David. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalena an hi
Jehoram.
2 Ya hay i'iban Jehoram hi linala'i an imbabalen Jehosapat ya hi Asariah
ya hi Jehiel ya hi Sekariah ya hi Asariahu ya hi Michael ya hi Sepatiah. Ta
danae nadan imbabalen nan patul hi ad Judah an hi Jehosapat.
3 Ya indat amada i diday dakol an silber ya balitu' ya nadan udum an
nun'abalol. Ot iyukodna boh hinohhan dida nadan boble an nahamad
hi binattuy aladda. Ya hi Jehoram di nihukkat nimpeh patul te hiyay
panguluwan.
4 Mu hidi an ongal di abalinan Jehoram an mun'ap'apu hi ad Judah ya
pinatenan namin nadan i'ibana an linala'i ya ta'on on nadan udum an
ap'apun munhilbin hiya.
5 Hay nangihipunan Jehoram an numpatul ya hidin tulumpulut duway
(32) tawona ot mun'ap'apu hi waluy tawon an hi ad Jerusalem di
nunhituwana.
6 Mu adi maphod di ina'inatna an umat damdama hinadan patul hi ad
Israel ya namama te inahawana nan imbabalen din patul an hi Ahab. Ta
hiya nan imbilang Apu Dios hi adi maphod di pangatna.
7 Mu gapuh nan imbagan Apu Dios i David ya adina pohdon an madadag
nan pun'ap'apuwana. Te imbagana an nanongnan nadan holag David di
mumpatul hi inggana.
8 Ya hidin hi Jehoram di patul ya nginhen nadan i Edom nadan i Judah
ot pot'onda han patulda.
9 Ot ipangulun Jehoram nadan tindaluna an nungkakalesa ot eda
gubaton nadan i Edom. Mu lini"ub nadan i Edom dida ot bumtikda i diyen
nahdom.
10 Ta nihipun i diye ya nginhen nadan i Edom nadan i Judah. Ya ta'on on
nadan i Libna ya nginheda damdama an gapu ta din'ug Jehoram hi Apu
Dios an inun'unud handidan a'ammodna.
11 Ot mangiphod hi pundayawanda hinadan dios di udum an tatagu
hinadan nun'abillid an boble hi ad Judah. Ot hiyay mangipanguluh nadan
i Jerusalem ya nadan udum an i Judah an e mundayaw i dadiyen dios.
12 Indani ya nuntudo' nan propeta an hi Elijah i Jehoram an alyonay,
Imbagan nan Dios an dinayaw din hi apum an hi David di, Aggem inunud
nan maphod an nangat amam an hi Jehosapat ya ta'on on hi apum an hi
Asa hidin diday patul hi ad Judah.
13 Te adi maphod di pangatmu an umat'ah nadan patul hi ad Israel. Te
impangulum nadan tataguh ad Jerusalem ya nadan udum an i Judah ta e
ayu nundayaw hinadan dios di udum an tatagu an umat hinan inat Ahab
hi ad Israel. Ot patayom nadan i'ibam an udu'dullot eh'ay pangatda mu
he"a.
14 Ot nomnomnomom an hi Apu Dios ya pa'aliyonay punligatanyuh
nadan tatagu ya nadan imbabalem ya nadan ahawam. Ya dadagonan
namin di wadan he"a.
15 Ta he"a'e ya dumgoh di putum ta holtapom di hakitna ta inggana hi
ma'ukat di ginuyguymu.
16 Indani ya impabungot Apu Dios nadan i Pilistia ya i Arabia an
numbobleh nan nihaggon hi ad Etiopia ot eda gubaton da Jehoram.
17 Ta immedah ad Judah ot hogpondah diyen boble ot pun'aladan namin
nadan wadah nan palasyun nan patul an ta'on on nadan imbabalena ya
a'ahawana ta ammuna nan udidiyan an hi Ahasiah di nabati.

18 Ya hidin nalpah an na'at hidiye ot pundogohon nimpen Apu Dios hi
Jehoram i han nunnaud an hakit di putuna an adi ma'agahan.
19 Ta hinolholtapnah diye hi duway tawon ta ingganaot ma'ukat di
ginuyguyna ot mate. Ya hidin nate ya aggeda nun'apuy nadan tatagu hi
punlispitudan hiya an adi umat hi nangatda hinadan udum an patul.
20 Ta tulumpulut duway (32) tawon Jehoram hidin numpatulana ot
mun'ap'apu hi ad Judah hi waluy tawon an hay nunhituwana ya hi ad
Jerusalem. Ya hidin natayana ya ma"id ha immukayungan. Ot eda ilubu'
hidih nan boblen David mu bokon hinan lubu'an di papatul.

22

Hay Numpatulan Ahasiah Hi Ad Judah

1 Nadan i Jerusalem ya numbalinonda nan udidiyan an imbabalen
Jehoram an hi Ahasiah hi patul. Te an namin nadan namangulun
imbabalen Jehoram ya pinaten nadan i Arabia an nangubat i dida.
2 Ta baintit duway (22) tawon Ahasiah hidin numbalinanah patul hi ad
Judah ot munhitu hi ad Jerusalem hi ohay tawon ya abuh. Ya hay ngadan
inana ya hi Ataliah an apapun nan patul hi ad Israel an hi Omri.
3 Mu nan adi maphod di ina'inatna an inyunnudnah nadan patul hi ad
Israel an holag Ahab te athidi tuwaliy intugun inana.
4 Ta nadan pumbahulan i Apu Dios di ina'inatna an umat hi nangat
nimpen din patul an hi Ahab. Te hidin nateh amana ya hay numbalin
hi uggan manugun i hiya ya nadan holag Ahab. Ta diday linummuh
nadadagana.
5 Ya inunudna nan intugunda ta ni'ye i da Joram an holag Ahab an patul
hi ad Israel ot eda gubaton nan patul hi ad Syria an hi Hasael. Ta hidin
nunggugubatdah ad Ramot-Gilead ya nahugatan hi Joram.
6 Ot ibangngaddah ad Jesreel ta hidiy nun'iblayana ta inggana ot
mapoyanan nan hugatna.
Indani ya imme nan patul hi ad Judah an hi Ahasiah an imbabalen din
patul an hi Jehoram ta ena tigon hi Joram.
7 Mu onnot on i diyen nangayanah awadan Joram ya i diye damdamay
pundusaan Apu Dios i hiya. Te hidin wahdih Ahasiah ya dimmatong hi
Jehu an imbabalen Nimsi an hiya nan hinnag Apu Dios an mamogpog
hinan pun'ap'apuwan nan pamilyan Ahab.
8 Ta hidin pumpaten Jehu nadan pamilyan Ahab ya nangitigana an
wahdiday udum hinadan ap'apu hi ad Judah ya nadan tulang Ahasiah an
nun'ibbana. Ot pi'paten da Jehu dida.
9 Ya hidin e punhama' da Jehu hi Ahasiah ya inakhupanda hi ad Samaria
an e nipa"ehdi. Ta tiniliwda ot iyeda i Jehu ot patayona. Ot iphod nadan
tatagun ilubu' te alyonday, Hiya ya apapun Jehosapat an na'na'unnud i Apu
Dios. Ta i diye ya ma"id hinan pamilyan Ahasiah ha mabalin hi mihukkat
hi mumpatul.

Hay Numpatulan Nan Babain Hi Ataliah Hi Ad Judah

10 Hidin na'innilaan Ataliah an hi inan Ahasiah an nate nan imbabalena
ya pinhodnan ipapaten namin nadan nabatin holag nan patul hi ad Judah.
11 Mu wada nan babain hi ibban Ahasiah an hi Jehoseba an ahawan nan
padi an hi Jehoyada an nangawit hinan golang an hi Joas an imbabalen
Ahasiah ot ipa"ena didah nan mun'adug i hiya i han kuwartuh nan Templo
ta agge ni'paten Ataliah hinadan udum an imbabalen nan patul.

22:7 22:7 2 Patul 8:28–9:28

12 Ta impapa"edahdi nan golang an hi Joas hi onom di tawon i diyen
numpatulan nan babai an hi Ataliah hi ad Judah.

23

Hay Numpatulan Joas
(2 Patul 11:4-16)

1 Hidin mi'apituh tawon hi numpatulan nan babain hi Ataliah ya agge
timmakut hi Jehoyada ot mi'hapit hinadan opisyal di tindalu an hi Asariah
an imbabalen Jeroham ya hi Ismael an imbabalen Jehohanan ya hi Asariah
an imbabalen Obed ya hi Maaseyah an imbabalen Adayah ya hi Elisapat
an imbabalen Sikri.
2 Ta dadiyen linala'i ya hininapda nadan bobleh ad Judah ot amungonda
nadan tinanud Libay ya nadan mangipangpanguluh nadan himpahim-
pamu'un an tinanud Israel hi abobboblehdi hi ad Judah ta na'amungdah
ad Jerusalem
3 hinan Templo ot hidiy punhahapitanda hi atondah nan imbabalen nan
patul.
Ot alyon Jehoyada i diday, Ad uwani ya mahapul an nan imbabalen nan
patul di mun'ap'apu te hiyay imbagan Apu Dios an gahin di nan tinanud
David.
4 Ot hay aton ta'u ya puntuluwon ta'u nadan tinanud Libay. Ta nan
ohan grupu an papadi ya nadan ibbadan tinanud Libay an mungguwalyah
nadan geyt nan Templo hinan Habadun tungo ya diday mungguwalyah
nadan panton nan Templo.
5 Ya nan mi'adwa an grupu ya guwalyaanda nan balen di patul. Ya nan
mi'atlu an grupu ya guwalyaanda nan geyt an nungngadan hi Gopnad. Ya
nadan tatagu ya umohnongdah nan lita"angan nan Templo.
6 Ya tigonyu ta ma"id ha hunggop hinan Templo an ammuna nadan padi
ya nadan ibbada an bumoddang i dida di mabalin an hunggop te diday
niyappit i Apu Dios. Mu nadan udum an tatagu ya mahapul an unudondah
tuwen intugun Apu Dios ta umohnongdah nan lita"angan.
7 Ta da'yun tinanud Libay ya mili'wo ayuh nan patul an hi Joas ta
ihamadyun guwalyaan nan unga an odnanyu nadan almasyu ta wada'ey
mangipatnan hunggop hinan Templo on pinateyu.
8 Ta inunud peman nadan tinanud Libay ya nadan tataguh ad Judah
nan imbagan nan padi an hi Jehoyada hi atonda. Ta way ohah nadan
mangipangpanguluh nadan mungguwalya on impapto'na nan grupuna an
umat hinadan mungguwalya i diyen Habadun tungo ya ta'on on hanadan
nagibbuh an nungguwalya ya agge impa'anamut nan padi an hi Jehoyada
dida.
9 Ot idat Jehoyada nadan nipa"ehdih nan Templo an pahul ya nadan
o"ongal ya kikkitang an hapiyon din patul an hi David hinadan opisyal di
hinggagahut (100) an tindalu.
10 Ot ibagan nan padi an hi Jehoyada hinadan linala'i ta eda mili'woh
hinan way punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ya hinan Templo an mihipun
hi nangappit hi muyyad nan Templo ta ingganah nangappit hi huddo'na
an way ohaon inodnanay almasna ta guwalyaanda nan patul.
11 Ot e awiton da Jehoyada hinadan imbabalena hi Joas an imbabalen
din patul ot iha"addah uluna nan koronan di patul. Ot idatdan hiya nan
nitud'an di tugun di patul. Ot ibagada an hiya moy patul. Ot hiitanday
ulunah lana ot itkuk nadan tatagun alyonday, Hanat minaynayun di
pun'ap'apuwam an patul.

12 Ta hidin dingngol Ataliah nadan mun'ingal an ahititinnagtag an
tinatagu an pun'itkukday pun'amlongandah nan patul ot ena tigon hi'on
nganney ma'ma'at hidih nan Templo.
13 Ya hidin tinigona ya inoy an wahdi nan numbalinondah patul an
timma'dog hinan tuma'dogan di patul an nihaggon hinan ay tu"ud hinan
way panton nan Templo. Ya lini'woh nadan opisyal di tindalu ya nadan
mumpagangoh hi tangguyub. Ya ahitutukuk nadan tataguh amlongda on
pun'ipagangohda nadan tangguyub. Ya wahdida bo nadan mangipangpan-
guluh kanta an numpangdondah nadan udum an mipagangoh. Ta gapu i
diyen tinigon Ataliah ya nunhethetnay lubungna ot muntukuk an alyonay,
Ha'ul hinaen inatyu.
14 Ot alyon nan padi an hi Jehoyada hinadan opisyal di tindalu di, Bokon
hitun way Templo di pamatayanyun hiya. Ibata"anyuhtu ya ahiyu pinate.
Ya wadada'ey umalin bumoddang i hiya ya ni'pateyu.
15 Ot pudugonda ot tiliwondahdih nan way geyt an nungngadan hi
kabayu an umeh nan lita"angan di palasyu ot hidiy pamatayandan hiya.
16 Ot ibagan Jehoyada an hiya ya nadan tatagu ya ta'on on nan patul ya
hi Apu Dios di unudonda ya abuh.
17 Ot umedan namin hinan templon Baal an dayawon di udum an tatagu
ot pa"ihonda. Ot pumpa"ihda bo nadan pun'onnganda ya nadan bulul hidi.
Ot patayonda nan padin Baal an hi Mattan hidih nan way pun'onnganda i
Baal.
18 Ot iyukod mohpen Jehoyada hinadan ibbanan padi an tinanud
Libay nadan tamuh nan Templo an umat hidin inat David. Ta diday
mangidawat hinadan maghob an mi'nong i Apu Dios te hiya tuwaliy nibaga
hinan Nitudo' an Tugun Moses. Ot ikankantaday pun'amlonganda an
miyunnudan hinan imbagan tuwalin din hi David hi atonda.
19 Ya imbagan bon Jehoyada hinadan mungguwalyah nadan geyt di
Templo ta adida paghopon nan tagun mibilang hi nalugit.
20 Ot uyugon mohpen da Jehoyada ya nadan opisyal di hinggahut
(100) an titindalu ya nadan gobelnador ya an namin nadan tatagun nan
patul an mihipun hinan Templo ot iyedah nan palasyu an ini'wadah nan
nungngadan hi numbaktun geyt. Ot pabunondah Joas hinan tronona.
21 Ya an namin nadan tataguh ad Judah ya ma"amlongda. Ya malinggop
mohpe hi ad Jerusalem te ma"id moh Ataliah te pinateda.

24

Hay Nangipaphodan Da Joas Hinan Templo
(2 Patul 12:1-16)

1 Hi Joas ya pituy tawona ya abuh hidin numpatulanah ad Judah. Ot
mun'ap'apu hi napat (40) di tawon an hi ad Jerusalem di niha"adana. Hay
ngadan inana ya hi Sibiah an i Beerseba.
2 Ya hidin amatagun nan padi an hi Jehoyada ya nadan umipa'amlong i
Apu Dios di ina'inat Joas.
3 Ta hi Jehoyada di namto' hi duwa an inahawan nan patul. Ta
nawadaday imbabaleda an linala'i ya binabai.
4 Indani ya ninomnom Joas an ipaphod nan Templo.
5 Ot ipa'ayagna nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay. Ot alyona
i diday, Ume ayuh ad uwani hi abobboble hitun ad Judah ta eyu amungon
nadan pihhu an tinawon an idat nadan tatagu ta wan ipaphod ta'u nan
Templo.

Mu agge inat nadan tinanud Libay i diyen nangibagaan nan patul i dida.
6 Ta impa'ayag mon nan patul nan nabaktun padi an hi Jehoyada. Ot
alyonan hiyay, Tanganu onmu agge imbagah nadan ibbam an tinanud
Libay ta eda amungon hi ad Jerusalem ya an namin hi abobboble hitun ad
Judah nan buwis an intugun Moses an idat ta'un tinanud Israel ta ma'usal
hinan tabernakel.
7 Ya hidi ta'wa an numpatulan nan babain adi maphod di pangatna an
hi Ataliah ya hinggop nadan tataguna nan Templon Apu Dios ot alanda
nadan niyappit i Apu Dios an wahdih nan Templo ot usalondah nan
pundayawanda i Baal.

Hay Nangipiyammaan Joas Hinan Kahun An Pangi'amungandah Pihhu

8 Nan patul an hi Joas ya imbagana ta iyammada ha kahun ta
pangi'amungandah pihhu ta iha"addah nan panton nan Templo.
9 Ot ipa'inniladah nadan tataguh ad Jerusalem ya an namin hi ad Judah
ta iyalida nadan tinawon an idatdah nan Templo an miyunnudan hidin
intugun handin baal Apu Dios an hi Moses hinadan tinanud Israel hi
awadandah nan agge naboblayan.
10 Ya ma"amlong nadan tatagu ya nadan ap'apu an numpangiyeh pihhu
ta ingganaot mapnu nan kahun.
11 Ta napnu'e on e inalan nadan tinanud Libay ta iyedah nadan ap'apu
an munhilbih nan patul. On ingkuyagda on binilang nan sekretalin nan
patul ya nan ap'apu an munhilbih nan nabaktun padi. On imbangngadda
nan kahun hinan iha"adana. Ta athidiy ina'inatda ta lo'tat ya dakol di
na'amung an pihhu.
12 Ot idat da Joas ya hi Jehoyada nan pihhu hinadan mumpapto' hinadan
matamuwan hinan Templo. Ot mumpabo'ladah kalpentero ya munhabat
hi batu ya nadan nanginnilah tamun di gumo' ya gombang ta iphodda nan
Templo.
13 Ya inhamad dadiyen muntamu ta lo'tat ya nibangngad nan maphod
an a'at nan Templo.
14 Ya hidin nagibbuh an nipaphod nan Templo ot ibangngadda nan
nahawwal an pihhu hinan patul an hi Joas ya hinan padi an hi Jehoyada.
Ot usalonda dadiye an nangiyammah nadan ma'usal hinan pundayawan
ya hinan punggobhan hi maghob an mi'nong ya nadan udum an usal an
umat hinadan duyun balitu' onu silber.
Ya hidin amatagun Jehoyada ya nanongnan waday i'nongda hi maghob
an mi'nong i Apu Dios hidih nan Templo.
15 Ya hinggahut ta tulumpuluy (130) tawon Jehoyada ta na'amamma ot
ahi mate.
16 Ot eda ilubu' hinan lubu'an di patul hidih nan boblen David te hiya ya
dakol di inatnan pummaphodan nadan tinanud Israel ya nan Templo.

Hay Nangiwalongan Nan Patul An Mangun'unud I Apu Dios

17 Hidin nate moh Jehoyada ya imme nadan ap'apun munhilbih nan
patul an hi Joas hi awadana ot ibagada i hiya an hiyay un'unudondah
patulda. Ta hiya nan inabulutna nan imbagada
18 ta hanadan nipata'dog an pustin mangita'dog i Aserah ya nadan dios
di udum an tatagu di dayawonda. Ta indinongda an mundayaw i Apu
Dios an dinayaw handidan a'ammoddahdih nan Templo. Ta gapu i diyen
numbahulanda ya nunhiglay bungot Apu Dios hinadan i Jerusalem ya an
namindan i Judah.

19 Te ta'on hi hinnag Apu Dios nadan propeta ta ibangngad nadan tatagu
an mangun'unud i hiya mu adida donglon dida.
20 Indani ya nawada nan Espiritun Apu Dios i Sekariah an imbabalen din
padin hi Jehoyada. Ot alyonah nadan tatagu di, Hituwey imbagan Apu Dios
i da'yu an alyonay, Gapu ta adiyu un'unudon nadan tugun'u ya adi da'yu
wagahan. Te indinongyun mangun'unud i ha"on ta hiya nan iwalong da'yu
damdaman ha"on.
21 Ta gapu i diyen imbagan Sekariah ya ninomnomda an patayon. Ot
ibagan nan patul ta topondah Sekariah ta mate. Ot hiyay atonda ta inggana
ot mateh nan lita"angan di Templo.
22 Ta athidin impapaten Joas hi Sekariah an imbabalen Jehoyada ta
hidiyey ayna namayad hinan ongal an nangipapto' Jehoyada i hiya ya nan
inatnan nangita'dog i hiya hidin ataguna. Ta hay na'udih hinapit Sekariah
ot ahi ma'unguh ya alyonay, Tigom bahan Apu Dios hituwen atonda ta
he"ay ukod an mangiballoh.

Hay Pogpog Di Numpatulan Joas

23 Ta i diyen itawonnana ya immaliday titindalun di i Syria ot gubatonda
hi ad Jerusalem ya an namin hidih ad Judah. Ta numpatedan namin
nadan ap'apun munhilbih nan patul. Ot alanda nadan nun'abalol an
inakhupanda ot ipiyedan namin hinan patulda hi ad Damaskus.
24 Ya ta'on hi oh'ohha nadan tindalun di i Syria ya binoddangan Apu
Dios dida ta inabakda nadan dakkodakkol an tindalun di i Judah. Te nadan
tataguh ad Judah ya din'ugdah Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodda.
Athidiy na'at ta hidiyey dusan Joas.
25 Ta nunhiglay e nahugatan Joas. Ot hidin imme nadan i Syria ya
inunguh nadan ap'apu an munhilbi i hiya. Ta imballohda nan inatna hinan
imbabalen din padi an hi Jehoyada. Ya hay namatayanda i hiya ya hinan
alo'anah nan palasyu. Ot eda ilubu' hinan boblen David mu bokon hinan
lubu'an di papatul.
26 Ta hay namaten hiya ya hi Sabad an imbabalen han babai an hi Simeat
an i Ammon ya hi Jehosabad an imbabalen han babai an hi Simrit an i
Moab.
27 Ta nitudo' hinan nitudo'an di na'na'at hinadan napalpalog an
numpatul nadan a'at nadan imbabalen Joas ya nadan imbagan nadan
propeta an ma'at i hiya ya hay nangiphodanah nan Templo. Ta hidin nateh
Joas ya nihukkat an numpatul nan imbabalena an hi Amasiah.

25

Hay Numpatulan Amasiah Hi Ad Judah

1 Hi Amasiah ya baintit limay (25) tawona hidin numpatulana hi ad
Judah. Ot mun'ap'apu hi baintit hiyam (29) di tawon an hay nunhituwana
ya hi ad Jerusalem. Ya hay ngadan inana ya hi Jehoaddin an i Jerusalem.
2 Ya manu te inatna nan umipa'amlong i Apu Dios mu agge nahamad di
pangun'unudna.
3 Ya hidin nihamad ta malinggop di pun'ap'apuwana ya impapatena
nadan ap'apu an namate i din hi amana an patul.
4 Mu aggena ni'pate nadan imbabaleda te inunudna nan nibaga hinan
Nitudo' an Tugun Moses an alyonay, Adi mabalin an mipapate nan ama an
gapuh bahul nan imbabalena. Ya atbohdin adi mipapate nan imbabale an
gapuh bahul nan hi amana. Ta nan tagun bimmahul ya hiyay mipapate.

Hay E Ni'gubatan Amasiah Hinadan I Edom
(2 Patul 14:7)

5 Indani ya impa'ayag Amasiah nadan linala'i an tinanud Judah ya
tinanud Benjamin an nuntawon hi bainti (20) onu nahuluk ot pot'onay
opisyal di hinggagahut (100) ya opisyal di hinlilibu (1,000) an tindalu
hinadan himpahimpamu'un. Ta an naminda ya tuluy gahut di libuy
(300,000) ngammutda an mabalin an e mi'gubat an abalinanda an
mangdon hi almas ya hapiyo.
6 Ot awitona boy hinggahut di libu (100,000) an tindalun di i Israel ot
bayadana didah tuluy libu ta han nanom (3,060) di kilu an silber.
7 Mu wada han propetan Apu Dios an imme ot alyona i hiya di, Apu patul
tigom ta adida middum i da'yu danaen titindalu an i Israel. Te adi mabalin
an boddangan Apu Dios danae an tinanud Epraim.
8 Te ta'on hi ihamadyu an mi'gubat ya mabalin an ipa'abak da'yu i
Apu Dios hinadan binuhulyu mu abalinana bo an bumoddang i da'yu ta
mangabak ayu.
9 Ot alyon Amasiah hinan propeta di, Ot nganne moy ato' an niluh an
binayada' hi tuluy libu ta nanom an silber (3,060) nadan tindalun di i Israel.
Ya alyon diyen propeta di, Hi Apu Dios di ukod i nae ot hiya ya abalinana
an ipabangngad hinaen imbayadmu hi ong'ongngal mu nan imbayadmu i
dida.
10 Ot pa'anamuton mon Amasiah nadan tindalu an nalpuh ad Israel an
nunhiglay boholdah nadan i Judah.
11 Ta timmulid hi Amasiah ot ipanguluna nadan tindaluna hinan
nundotal an nungngadan hi Ahin ot patayonday himpuluy libu (10,000)
an tindalun di i Edom.
12 Ot tiliwonda boy himpuluy libu (10,000) an titindalu ot iyeda didah
nan baktun nan opang ot pun'ipadokpahda dida ta nun'a'atedan namin.
13 Mu nada'en titindalu an impa'anamut nan patul an hi Amasiah ya
eda ginubat nadan tataguh nadan bobleh ad Judah an numbattanan di ad
Samaria ya ad Bet-Horon. Ot patayonday tuluy libu (3,000) an tataguhdi ot
alanday dakkodakkol an nun'abalol an wada i dadiyen pinateda.
14 Hidin immanamut da Amasiah an inabakda nadan i Edom ya
inyanamutda nadan dios nadan i Edom. Ot ipiyammanay iha"adanda ta
diday dios hi dayawona. Ot idawatnay maghob an mi'nong i dadiyen dios
di i Edom.
15 Ta hi Apu Dios ya nunhiglay bungotna i Amasiah ot honagona han
propeta hi awadana ot alyonay, Tanganu bo on hanadan dios di udum an
tatagu an ma"id ha abalinandan mangihwang hinadan tatagun inabakmu
di dayawom?
16 Ya hidin agge indappuh nan propeta nan ibagana ya alyon Amasiah
i hiyay, Undan pinto' da'a hi muntugun i ha"on an patul? Duminong'a te
alina man hi pinate da'a.
Ot madadinong mo attog nan propeta mu inalina damdama di, Innila' ot
adi mibahhon ipapate da'a i Apu Dios an gapu i naen inatmu ya nan adim
pangabulutan hinan imbaga'.
17 Indani ya ni'hapit hi Amasiah hinadan uggan manugun i hiya ot
honagonay e mungkalit hinan patul hi ad Israel an hi Jehoas an imbabalen
Jehoahas an apapun Jehu ot alyonda i hiya di mundadammuda i da
Amasiah ta munggugubatda.
18 Mu impa"el nan patul hi ad Israel an hi Jehoas di nambalna an alyonay,
Hinan muyung hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ya wahdi han

napagatan an kaykayyiw an hinnagnay e mangibagah nan kayiw an
sedar hidi ta iyabulutna nan babain imbabalena ta mun'ahawadah nan
imbabalen diyen napagatan an kaykayyiw. Mu himmawwang han atap an
animal ot pun'igatinah diyen napagatan an kaykayyiw.
19 Ot alyona boy, Ibagayu i Amasiah an ta'on on inabakna nadan i Edom
ta hiya nayya nan munlattuwag mu udu'dulnaot di pamaag ya immohnong
hi bobleyu. Ta adina attaon an e mangmangnganap hi adadagana ya
nilagatanyun tataguh ad Judah.
20 Mu hiyah diye damdama an adi donglon Amasiah. Manu'eh athidi ya
nadatngan di pundusaan Apu Dios i hiya an gapuh nundayawanah nadan
dios di i Edom.
21 Ta imme da Jehoas an patul hi ad Israel hinadan tindaluna ot eda
gubaton nan patul hi ad Judah an hi Amasiah hi ad Bet-Semes an ohan
bobleh ad Judah.
22 Ot abakonda nadan i Judah ta way ohah nadan tindaluda on binumtik
hinadan numpunhituwanda.
23 Mu inakhupan nan patul hi ad Israel an hi Jehoas nan patul hi ad
Judah an hi Amasiah an imbabalen Joas an apapun Ahasiah hi ad Bet-
Semes ot iyenah ad Jerusalem. Ot pa"ihon da Jehoas hinadan tindaluna
nan binattun alad hidi an mihipun hinan geyt an nungngadan hi Epraim
ta ingganah nan geyt hinan dugguna ta umeh onom di gahut (600) di umpiy
dinukken nan napa"ih.
24 Ot alandan namin nadan balitu' ya silber ya nadan udum an
nun'abalol an wadah nan Templo an ipapto' Obed-Edom. Ot pi'yalada bo
nadan nun'abalol an wadah nan palasyu ya ta'on on nadan udum an tatagu
ot iyanamutdah ad Samaria.
25 Mu nan patul hi ad Judah an hi Amasiah an imbabalen Joas ya ni'tagu
damdamah himpulut limay (15) tawon an nihipun hi natayan Jehoas an
patul hi ad Israel.
26 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Amasiah ya nitudo'dah
nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an patul hi ad
Judah ya hi ad Israel.
27 Ya nihipun hi nangiwalongan Amasiah an mangun'unud i Apu Dios ya
na'innilaana an wadaday nunhahapit hi mamaten hiyahdi hi ad Jerusalem
ot bumtik hi ad Lakis. Mu wadada damdamay hinnagdah nangunud i hiya
ot patayondahdi.
28 Ot itakkedah* nan kabayu ot ibangngaddah ad Jerusalem ot eda ilubu'
hinan nilubu'an di a'ammodna hidih nan boblen David.

26

Hay Numpatulan Ussiah Hi Ad Judah
(2 Patul 14:21,22; 15:1-7)

1 Hidin nateh Amasiah ot awiton nadan i Judah nan imbabalena an hi
Ussiah* an himpulut onom (16) di tawona ot hiyay ihukkatda i amana hi
patulda.
2 Ta hiyay namangngad hinan bobleh ad Elat ot ipaphodna ta nibangngad
hidiyen boble i dida an i Judah hidin nate moh amana an hi Amasiah.

* **25:28 25:28** Hay pangalin di udum hinan itakkeda ya ihakayda. * **26:1 26:1** Hay ohah ngadan Ussiah ya hi Asariah.

3 Ya himpulut onom (16) nimpey tawon Ussiah hidin numbalin hi patul.
Ot mun'ap'apuh nabonglet duway (52) tawon an hay nunhituwana ya hi
ad Jerusalem. Ya hay ngadan inana ya hi Jekoliah an i Jerusalem.
4 Ya nadan nipto' an umipa'amlong i Apu Dios di inatna an umat hi
nangat amana an hi Amasiah.
5 Ta hi Apu Dios di nanongna an numpaboddanganah din amatagun nan
propeta an hi Sekariah. Ta hiyay nanugutugun i hiya ta hi Apu Dios di
inun'unudna. Ta i diyen nanginaynayunana an nangun'unud i Apu Dios
ya winagahanan namin nadan inatna ta pinumhod di nitaguwana.
6 Ta ena ginubat nadan i Pilistia ot pumpa"ihna nadan binattun alad hi
ad Gat ya hi ad Jabneh ya hi ad Asdod. Ot ipaphodna nadan boble an
nihaggon hi ad Asdod ya nadan udum an boblen nadan i Pilistia.
7 Te binoddangan Apu Dios hi ena nangubatan hinadan i Pilistia ya ta'on
on nadan i Arabia an numpunhitu hi ad Gur-Baal ya nadan i Meun.
8 Ya atawotawon on inyalin nadan tinanud Ammon di buwisda i Ussiah.
Ta ta'on on hi ad Egypt ya nundongol nan ongal an abalinana.
9 Ot mangipiyammah nun'atatagen pungguwalyaan hidih nan way geyt
hinan duggun nan binattun alad hi ad Jerusalem ya hinan way geyt an
pangi'wan an umeh nan nundotalana ya hinan oha bon duggun nan
binattun alad.
10 Ot mumpa'apya boh natagen pungguwalyaan hidih nan agge
naboblayan ot mumpaka"ut hi dakol an pangi'amungandah liting hidi
te dakol di haluna hinadan pu"un di billid ya hinadan nundotal. Ya
impatanomna nadan malumong an luta hinan nundotal ya ta'on on
hinadan nun'abillid hi ad Judah.
11 Ya dakkodakkolda boy tindalunan ongal di abalinandan mi'gubat an
nanongnan nundadaanda an mi'gubat. Ya hi Jeyel an sekretalin di tindalu
ya nan bumodboddang i hiya an hi Maaseyah di muntuddu ya mangipanuh
i dadiyen dakkodakkol an tindalu. Ya hay ap'apu an mangibagah atonda
ya hi Hananiah an ohah nadan ap'apu an munhilbih nan patul.
12 Ya nadan titindalu hinadan himpahimpamu'un on waday opisyalda.
Ta waday duway libu ta han onom di gahut (2,600) an opisyal dadiyen
titindalu.
13 Ya hay bilang dadiyen tindalun nundadaan an mi'gubat ya tuluy gahut
ta pituy libu ta han limay gahut (307,500).
14 Ot idat nan patul an hi Ussiah di hapiyo ya pahul ya helmet ya gumo' an
lubung ya bingngibing ya batun papan di bingngibing i dadiyen titindalu.
15 Ot mumpa'apyahdih ad Jerusalem hinadan nun'alala'ing an
mangiyammah mabikah an mun'olad hinadan pana ya mabikah an
mangipiyeh o"ongal an batu ta miknah nadan binuhulda. Ot iha"adda
dadiyen inyammada hinadan nun'atagen pungguwalyaan ya hinadan
duggun di binattun alad.

Ta nundongol hi Ussiah hi abobboble te binoddangan Apu Dios ta ongal
di abalinana.

Hay Nangiwalongan Ussiah An Mangun'unud I Apu Dios

16 Hidin nahamad moy pun'ap'apuwan Ussiah ya munlattuwag ta hidiyey
nipada"ulana. Te aggena inun'unud hi Apu Dios ot hunggop hinan Templo
an ta'on on mipagol ot hiyay e munggohob hi insenso.
17 Ta tinnud nan nabaktun padi an hi Asariah ya nadan nawalu (80) an
nun'atutulid an padi.

18 Ot alyondan Ussiah di, Bokonmu tamuh nae Ussiah an e munggohob
hinan insenso an midawat i Apu Dios. Te da'min papadi an tinanud Aaron
di niyappit i Apu Dios hi muntamu i nae. Lumah'un'a te numbahul'a i Apu
Dios. Ya adina damdama abuluton hinaen inatmu.
19 Ta nangimbubbungot hi Ussiah an inodnana nan punggobhan ta enaot
gobhon nan insenso ot aganah hapit hinadan padi. Ya pamaag ya nalmu
han nunhiglan gulid† hi uluna.
20 Ta hidin tinigon Asariah ya nadan ibbanan padi hidiyen gulid hi uluna
ot pi'bagondan ilah'un. Ya ta'on ayah on hiya ya pohdona mo an mi'baga
an umaan hidi te innilanan hi Apu Dios di nundusan hiya.
21 Ya ninaynayun hidiyen nunhiglan gulidna ta e immiwe i han ohan
bale. Ta mipagol moy umayanah nan Templo ta ingganaot mate. Ot
nan imbabalena mon hi Jotam di numpapto' hinan palasyu ya hiya boy
nun'ap'apuh nadan tataguh ad Judah.
22 Nadan udum an na'na'at hi numpatulan Ussiah ya intudo' nan propeta
an hi Isaiah an imbabalen Amos.
23 Ya hidin nateh Ussiah ya gapu ta nunhiglay gulidna ya aggeda e
inlubu' hinan lubu'an di patul mu hidi damdamah nan lutan di patul di
nangilubu'anda. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalenan hi Jotam.

27

Hay Numpatulan Jotam Hi Ad Judah

1 Hi Jotam ya baintit limay (25) tawonah din numbalinanah patul
hi ad Judah. Ot mun'ap'apu hi himpulut onom (16) di tawon an hay
nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Ya hay ngadan inana ya hi Jerusa an
imbabalen Sadok.
2 Ya nipto' di pangatna ta umipa'amlong i Apu Dios an umat hi nangat
amana an hi Ussiah. Mu maphod ta hiya ya aggena inat nan mipagol
hinan Templo. Mu nadan tatagu ya innaynayunda nadan adi maphod an
pangatda.
3 Ot ipaphod Jotam nan nungngadan hi numbaktun geyt nan Templo. Ya
dakol bo nadan impaphodna hinan binattun alad hi ad Opel.
4 Ya imbangona boy udum an boble hinadan nun'abillid hi ad Judah. Ot
mumpa'apyah pungkampuwan di titindaluna an na'alad hi binattun alad
ya nun'atatagen pungguwalyaan hinadan mamuyung.
5 Ya eda ginubat nadan i Ammon ot abakonda dida. Ot pumbayadon
Jotam didah buwis ta i diyen tawon ya numbayadda i hiya hi tuluy libu
ta han nanom (3,060) di kilu an silber ya nabongley libuy (50,000) langgut
an wit* ya nabongle boy libu (50,000) di langgut an barley. Ya athidi boy
dinakol di indatda i hiya hinan mi'adwa ya mi'atluh tawon.
6 Ta ongal di abalinan Jotam te na'na'unnud hinan Dios an dayawona.
7 Ya nadan udum an na'na'at hi numpatulana ya nan ena ni'gubagubatan
ya nitudo'da hinan nitudo'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul
hi ad Judah ya hi ad Israel.
8 Ya baintit lima (25) nimpey tawonah din numbalinanah patul ot
mun'ap'apuh himpulut onom (16) di tawon.
9 Ya hidin nate ot eda ilubu' hinan boblen David. Ot mihukkat nan
imbabalena an hi Ahas an numpatul.

---

† **26:19 26:19** Hituwen gulid ya mabalin an miyaldan. * **27:5 27:5** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English.

28

Hay Numpatulan Ahas Hi Ad Judah

1 Hi Ahas ya baintiy (20) tawonah din numpatulana ot mun'ap'apu hi
himpulut onom (16) di tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.
Mu bokon nan pohdon Apu Dios di inatna an aggena inyunnud hi nangat
din hi apuna an hi David.
2 Te hay inunudna ya nadan adi maphod an ina'inat nadan patul hi ad
Israel ta nangipiyammah bubulul an nungngadan hi Baal ta dayawonda.
3 Ot umeh nan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom an e nangi'nong
hi maghob an mi'nong ya ta'on on nadan linala'in imbabalena on ginhobna
dida ta ini'nongnah nan dios di udum an tatagu. Ta inyunnudnah nadan
nunhiglan umipabungot i Apu Dios an pangat nadan tatagun impa'aana
an nunhitu ni' i diyen numboblayanda an tinanud Israel.

4 Ta hay ena nunggohoban hi insenso ya hay ena nangidawatan hinadan
i'nongnah nadan dios di udum an tatagu ya hidih nan nabaktu ya hinadan
nabillid ya hinadan pu"un di mun'ahagabong an kayiw.

5 Ya gapu i diyen pangatna ya inyabulut Apu Dios an abakon nan patul
hi ad Syria dida ot eda ibalud di dakol i dida hi ad Damaskus.

Ya ta'on on nadan i Israel ya inabakdah Ahas ta dakol di pinatedah nadan
tindaluna.
6 Ta hinan ohay algo ya hinggahut ta baintiy libu (120,000) hinadan
tindalu an i Judah di pinaten nadan i Israel an impangulun Pekah an
imbabalen nan patul hi ad Israel an hi Remaliah. Ot manu'eh na'at hituweh
nadan i Judah ya inwalongdan mangun'unud i Apu Dios an dinayaw
handidan a'ammodda.
7 Ta hi Sikri an tinanud Epraim ya pinatenah Maaseyah an imbabalen
nan patul hi ad Judah ya hi Asrikam an ap'apun di guwalyah nan palasyu
ya hi Elkanah an hiya nan nihnod di sa'adnah nan patul.
8 Ot pilitondan alan di duway gahut di libu (200,000) an ahawan nadan
ibbadan linala'in tinanud Israel ya nadan imbabaleda ya ni'yalada nadan
dakol an nun'abalol an wada i dida ot iyedah bobleda hi ad Samaria.

9 Mu wada han propetan Apu Dios an hi Oded an e nanamuh nadan
tindalu an umanamut hi ad Samaria ot alyonay, Nomnomnomonyu an
hi Apu Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u ya impa'abakna i da'yu
nadan i Judah an gapuh bungotna i dida. Mu nunhigla bo aya nayyay
nangatyun namaten dida an ma"id ahan ha homo'yu.
10 Ya ad uwani ya ninomnomyun pumbalinon datuwen i Jerusalem ya
didan namin an i Judah hi baalyu. Undan da'yu'e ya agge ayu numbahul i
Apu Dios?
11 Hanat donglonyu tun ibaga' ta pumbangngadonyu nadan ibbayun
tinanud Israel an binaludyu. Te adiyu'e ya umannung an holtaponyuy
nunnaud an bungot Apu Dios.

12 Ya ta'on on nadan udum an ap'apu hi ad Israel an umat i Asariah
an imbabalen Jehohanan ya hi Berekiah an imbabalen Mesillemot ya hi
Jehiskiah an imbabalen Sallum ya hi Amasa an imbabalen Hadlay ya adida
pohdon nan inat nadan tindalu.
13 Ta ni'hapitdah nadan tindalu an alyonday, Adi mabalin hi iyaliyuhtu
danaen binaludyu. Te undan adiyu mahan pun'udman nan nunhiglan
numbahulan ta'u i Apu Dios ta mamamay bungotna i dita'u.

14 Ot abuluton nadan tindalu nan imbagada ta ipa'anamutda mo nadan
binaludda ot ipabangngadda nadan inalada i dida ta nunhintiggan nadan
ap'apun munhilbih nan patul ya an namin nadan tatagun na'amung.
15 Ta nadan niyukodan dadiyen balud ya imbangngadda nimpe nadan
inalada hinadan i Judah. Ya impilubungdah nadan balud an binolladanda
ni' nadan lubung an inaladan dida. Ya hinapatutanda nadan ma"id ha
hapatutna ot idattanda didah anonda ya inumonda. Ya inagahanda nadan
nun'ahugatan. Ot itakkedah dongki nadan kimmapuy ot ibangngadda
didan namin hi bobledah ad Jeriko an awadan di dakol an palma hi ad
Judah. Ot ahida mohpe mumbangngad hi ad Samaria.
16 Indani ya e numpaboddang nan patul an hi Ahas hinan patul hi ad
Assyria.
17 Te immalida bo nadan i Edom an mangubat i dida ot abakonda nadan
i Judah ot pumbalinonday udum i dida hi baludda.
18 Ya i diye bo damdama ya ginubat nadan i Pilistia nadan udum an i
Judah an nunhituh nadan pu"un di billid ya hinan negeb* hi ad Judah.
Ot sakupondah ad Bet-Semes ya hi ad Ayjalon ya hi ad Gederot ya hi
ad Soko ya hi ad Timnah ya hi ad Gimso ya nadan kikkitang an bobleh
nunlini"odanda. Ta diday nunhitu i dadiyen boble hi ad Judah.
19 Manu'eh inyabulut Apu Dios an athidiy ma'at hi ad Judah ya gapu ta
hi Ahas an patul hidi ya impangpanguluna nadan tatagu an numbahul ta
inwalongdan mangunud i Apu Dios.
20 Hidin immali nan patul hi ad Assyria an hi Tiglat Pileser ya aggena
binoddangan hi Ahas te onaot minama.
21 Ta nun'alan Ahas nadan udum an nun'abalol an usal hinan Templo ya
hinan palasyuna ya hinan balen nadan ap'apun munhilbin hiya ot idatna i
diyen patul hi ad Assyria. Mu hiya damdamah diyen aggena binoddangan
da Ahas.
22 Mu ta'on damdamah on dakol di dimmatong hi punligatan Ahas ya
inyal'alanan nangat hi pumbahulan i Apu Dios.
23 Ta inyenay i'nongna hinadan dios di i Syria an nangabak i hiya te
alyonay, Datuwen dios di namoddang hinadan patul hi ad Syria ot mabalin
nin an boddangana' damdaman dida. Mu onnot on hidiyey linummuh
nadadagana ya ta'on on nadan tataguna an tinanud Israel.
24 Ya nun'alana nadan usal hinan Templo ot pungguduna. Ot ikalobna
nan Templo ta ma"id ha e mundayaw hidi. Ot mumpa'apyah dakol an
pun'onngan hinadan dios di udum an tatagu hidih ad Jerusalem.
25 Ot mumpa'apya boh pundayawanda i dadiyen dios hi an namin an
bobleh ad Judah ta hidiy eda pangi'nongan hinadan maghob an mi'nong ta
nunhiglay nangipabungotanda i Apu Dios an dinayaw handidan a'amodda.
26 Nadan udum an na'na'at hi numpatulan Ahas ya nitudo'da hinan
nitudo'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Judah ya hi
ad Israel.
27 Ya hidin nateh Ahas ot eda ilubu' hidih ad Jerusalem mu bokon hinan
lubu'an di patul di nangilubu'anda. Ta hay nihukkat hi numpatul ya nan
imbabalenan hi Hesekiah.

29

Hay Numpatulan Hesekiah Hi Ad Judah

* **28:18 28:18** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna.

1 Hi Hesekiah ya baintit limay (25) tawonah din numbalinanah patul ot
mun'ap'apuh ad Judah hi baintit hiyam (29) di tawon an hay nunhituwana
ya hi ad Jerusalem. Ya hay ngadan inana ya hi Abijah an imbabalen
Sekariah.
2 Ya hanadan umipa'amlong i Apu Dios di inat Hesekiah an umat hi
nangat din hi apuna an hi David.
3 Ya hidin hopap di bulan hi numpatulana ya imbughulna nan Templon
Apu Dios ot ipaphodna nadan nun'apa"ih.
4 Ot ipa'ayagna nadan padi ya nadan ibbada an tinanud Libay ta
na'amungdah nan way lita"angan nan Templo hi nangappit hi tuluwan
di algo.
5 Ot alyona i diday, Da'yun tinanud Libay ya hanat donglonyu tun ibaga'.
Ta atonyu nan nibagah nan tugun an atonyu ta wan mibilang ayuh malinis
ya atbohdin atonyu nan nibagan ma'at hitun Templo ta miyappit i Apu Dios
an dinayaw handidan a'ammod ta'u. Ya inaanyun namin nadan mibilang
hi nalugit hitun Templo.
6 Handidan a'ammod ta'u ya inwalongday pangulugda hinan Dios an
dayawon ta'u an tinanud Israel ta nadan adi maphod di at'atonda. Ta
din'ugda nimpeh Apu Dios ya ta'on on nan Templo
7 an ingkalobda ot odponda nadan dilag hidi. Ta indinongda an e
munggohob hi insenso ya nadan maghob an mi'nong i Apu Dios an
dayawon ta'un tinanud Israel.
8 Ta hiya nan nunhiglay bungotna i dita'u an i Jerusalem ya hi an namin
an i Judah. Ta inyabulutna an wadaday atatakut an ma'at i dita'u ta
ngihngihilan dita'uh nadan udum an tatagu.
9 Ot tigonyu an nun'a'ate handidan a'ammod ta'uh gubat. Ya numbalin-
dah balud nadan imbabale ta'u ya nadan binabain a'ahawa ta'u.
10 Mu ad uwani ya ninomnom'u an mi'hayyup ta'u i Apu Dios an dayawon
ta'un tinanud Israel ta wan ma'aan nan nunhiglan bungotna i dita'u.
11 Ot ibaga' i da'yu an i'iba an tinanud Libay ta adiyu iwalong nan
tamuyu. Te da'yuy pinto' Apu Dios hi munhilbi i hiya ya da'yu boy
pinto'nah mangipangpanguluh nan pundayawan nadan tatagun hiya. Ya
da'yu boy munggohob hinan insenso an midawat i Apu Dios.
12 Ot datuwe nadan tinanud Libay an muntamuh nan Templo an
hinan holag Kohat ya wada nan imbabalen Amasay an hi Mahat ya nan
imbabalen Asariah an hi Joel. Ya hina'en holag Merari ya wada nan
imbabalen Abdi an hi Kis ya nan imbabalen Jehallelel an hi Asariah. Ya
hina'en holag Gerson ya wada nan imbabalen Simmah an hi Joah ya nan
imbabalen Joah an hi Eden.
13 Ya hina'en holag Elisapan ya da Simri i Jeyel ya hina'en holag Asap ya
da Sekariah i Mattaniah.
14 Ya hina'en holag Heman ya da Jehiel i Simey ya hina'en holag Jedutun
ya da Semayah i Ussiel.
15 Ot ayagan datuwen linala'i nadan ibbadan tinanud Libay ta atonda
nan nibagan atonda ta wan mibilangdah malinis. Ot atonda damdama
nan nibagan ma'at ta miyappit nan Templo i Apu Dios an inunudda nan
imbagan nan patul i dida an miyunnudan hinan hapit Apu Dios.
16 Ta hinunggop nadan padi hinan Templo ot atonda dadiye. Ot ilah'unda
nadan udum an usal an mibilang hi nalugit ot eda itopal hinan way wa"el
an nungngadan hi Kidron.
17 Ta inhipundan nunlinis hinan Templo hinan namangulun algo i diyen
namangulun bulan. Ta hidin mi'awaluh algo ya wadada moh nan balkon

nan Templo. Ot inaynayundan muntamu hi waluy algo ot ahi magibbuh.
Ta hidin mi'ahimpulut onom (16) di algo i diyen bulan ya nibilang moh
malinis nan Templo.

18 Ot e ipa'innilan nadan tinanud Libay hinan patul an hi Hesekiah an
alyonday, Niyappit mo i Apu Dios nan Templo ya an namin an wadahdi an
umat hinan punggobhan hi mi'nong ya an namin nadan ma'usal hidi. Ya
atbohdi nan lamehaan an iha'mawan di tinapay ya nadan ma'usal hidi.

19 Ya ta'on on nadan inaan amam an hi Ahas hidi an gapuh nangiwalon-
gana an mangun'unud i Apu Dios ya emi binangngad ot iyappitmi i Apu
Dios. Ot wahdidah nan way punggobhan hi mi'nong i Apu Dios.

20 Ta hidin mun'awiwi"it i diyen ibiggatana ot amungon Hesekiah nadan
ap'apun munhilbin hiya ot umedah nan Templo.

21 Ot iyedahdiy pitun bulug an baka ya pitun tangbal an kalnero ya pitun
tangbal an imbabalen di kalnero ya pitun tangbal an gulding. Ot ipi'nong
nan patul dadiye hinadan padi an tinanud Aaron hidih nan punggobhan
hi mi'nong i Apu Dios ta mi'nong hi apakawanan di bahul nadan tataguh
ad Judah an pun'ap'apuwana ya mi'nong hi iyappitan nan Templo i Apu
Dios.

22 Ta pinaltida ni' nadan bulug an baka ot alan nadan padi nan dalada ot
eda pun'iwalaghi' hinan punggobhan hi mi'nong. Ot paltiyonda bo nadan
tangbal an kalnero ot eda bo pun'iwalaghi' nan dalada hinan punggobhan
hi mi'nong. Ot paltiyonda bo nadan imbabalen di kalnero ot eda bo
pun'iwalaghi' nan daladah nan punggobhan hi mi'nong.

23 Ya nada'en gulding an mi'nong hi apakawanan di bahul ya inyedah
awadan nan patul ya nadan tatagu ot iha'moday ta'leda i dadiyen gulding.

24 Ot ahi paltiyon nadan padi dadiyen gulding ot eda ikuyag nan dalada
hinan punggobhan hi mi'nong ta apakawanan di bahuldan namin an
tinanud Israel te hidiyey imbagan nan patul hi atonda hinan maghob an
mi'nong.

25 Ya pinto' tuwalin Hesekiah nadan tinanud Libay an munhilbih nan
Templo an mangipagangoh hinadan simbal ya harp ya lira an miyunnudan
hinan intugun Apu Dios hidin patul an hi David an impa'innilan nan
propeta an hi Gad ya nan propeta an hi Nathan.

26 Ta nadan tinanud Libay di mangipagangoh hinadan impiyamman
din hi David an ma'usal hinan pungkantaandah nan Templo. Ya nadan
ibbadan padi di mangipagangoh hinadan trampeta.

27 Ta hidin imbagan nan patul an hi Hesekiah ta i'nongda nan maghob an
mi'nong hinan punggobhan ya indihhanda bon mungkanta hi pundayawda
i Apu Dios an midihhan an mipagangoh nadan trampeta ya nadan udum an
mipagangoh hinan pungkantaanda an dadiye nadan impiyamman nimpen
din patul di tinanud Israel an hi David.

28 Ta hidin mungkanta nadan napilin mungkanta ya pun'ipagangoh
nadan udum nadan trampeta ya an namin nadan tatagun na'amung
ya dinayawdah Apu Dios. Ot inaynayunda an mundayaw ta ingganaot
maghob an namin nadan maghob an mi'nong i Apu Dios.

29 Ya hidin nagibbuh an ni'nong dadiye ot inayun nan patul ya nadan
tatagun mundu"un ot dayawonda boh Apu Dios.

30 Ot ibagan nan patul ya nadan ap'apun munhilbin hiya hinadan
tinanud Libay ta ikantada nan kantan din hi David ya nan kantan din
propeta an hi Asap. Ya mun'am'amlongda ot inyungyungda ot ikantaday
pundayawda i Apu Dios.

31 Hidin nagibbuh dadiyen inatda ot alyon Hesekiah hinadan tatagu di,
An namin ta'u ya niyappit ta'u mon Apu Dios. Ot mabalin mohpe an
iyaliyu nadan i'nongyu i Apu Dios hitun Templo ya ta'on on nadan midawat
hi punhanaanyun hiya. Ta athidiy inatda an nun'iyeda nadan i'nongda
i Apu Dios an umat hinadan maghob an mi'nong ya nadan midawat hi
punhanaanda.
32 Ta hay bilang di animal an inyeda an maghob an mi'nong ya napituy
(70) bulug an baka ya hinggahut (100) di tangbal an kalnero ya duway
gahut (200) an imbabalen di kalnero.
33 Ya nat'on bo nadan inyeda an onom di gahut (600) di bulug an baka
ya tuluy libu (3,000) an kalnero an ini'nongda ot ihdada.
34 Mu gapuh dinakol dadiyen i'nongda ya adi abalinan nadan padi
an mangidadaan hinadan dotag an maghob an mi'nong ot boddangan
mon nadan ibbadan tinanud Libay dida ta ingganaot magibbuh dadiyen
mi'nong. Ya i diye mohpe ot ahi aton nadan udum an padi nadan nibagan
atonda ta mibilangdah malinis ta na'udman nadan padi an niyappit i
Apu Dios te dida ya adida umat hinadan ibbadan tinanud Libay an
minonomnom tuwali i diday eda pangiyappitan hi adolda i Apu Dios.
35 Ta dakkodakkol di maghob an mi'nong ya atbohdih nadan taba an
mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios. Ya atbohdiy dinakol nadan ma'inum
an midawat an miyunnudan hinadan maghob an mi'nong i Apu Dios.
Ta nibangngad mohpe nan immingha an aton nadan tatagu an mun-
dayaw i Apu Dios hinan Templo.
36 Ta mun'am'amlong hi Hesekiah ya ta'on on nadan tatagu hinan inat
Apu Dios an bimmoddang i dida ta agge nadne ya nagibbuh hidiyen inatda.

30

Hay Nunnomnomandan Amungon Nadan Tinanud Israel Hi Ad Jerusalem

1 Ninomnom nan patul an hi Hesekiah an ipa'ayag nadan tatagu
hi ad Israel ya hi ad Judah ta ma'amungdah nan way Templo hi
ad Jerusalem. Ta ngilinonda nan punnomnomnomandah nihwangan
handidan a'ammoddah ateh ad Egypt. Ta nomnomnomonan muntudo'
hinadan tinanud Epraim ya hinadan tinanud Manasseh ya an namin hi
ad Israel.
2 Ot mi'hapit nan patul hinadan ap'apun munhilbin hiya an na'amung hi
ad Jerusalem ta ngilinondah diye hinan mi'adwan bulan.
3 Te ma"id ha inatda an nangat hinan namangulun bulan an hidiye nan
impa'inghada an pangatan te oh'ohhaday padi an niyappit i Apu Dios hi
mangat i dadiye. Ya aggeda ni' na'amung nadan tatagu hi ad Jerusalem.
4 Ya inabulut nadan tataguh diyen nahahapit.
5 Ot hahapitonda an mipa'innila mo hi an namin an numboblayan
di tinanud Israel hi ad Beerseba ta ingganah ad Dan. Ta ma'amungda
nimpen namin hi ad Jerusalem ta ngilinonda nan punnomnomnomandah
nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt. Te pinhoddan dakolda
an mungngilin i diye te ma"id ha nungngilinanda an dakoldan na'amung
ta miyunnudan hinan Nitudo' an Tugun Apu Dios.
6 Ta wadaday hinnag nan patul an hi Hesekiah ya nadan ap'apun
munhilbin hiya hi mangiye hinadan tudo' hi abobboble an hay nitudo' hidi
ya alyonay, Da'yun ibba' an tinanud Israel an agge ni'paten nadan patul di
i Assyria ya hanat ibangngad ta'un mangun'unud i Apu Dios an dinayaw
handin da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ta wan boddangan dita'u.

7 Ta adiyu iyunnud hinadan a'ammod ta'u ya i'iba ta'u an nangiwalong
i Apu Dios ta hiya nan dinusana dida ta nunhiglay nunholholtapanda ya
nibabainanda.
8 Ya adi ayu mungngohe an umat hi inat handidan a'ammod ta'u. Ta
mumpada"ul ta'u i Apu Dios ta ma'amung ta'uh nan Templo an niyappit i
hiyah inggana. Ya hiyay punhilbiyan ta'u ta wan ma'aan nan bungotna i
dita'u.
9 Ot ibangngad ta'u'e an mangun'unud i Apu Dios ya boddangana nadan
i'iba ta'u ya imbabale ta'u ta malmuy homo' nadan namalud i dida ta
pa'anamutonda dida te hi Apu Dios an dayawon ta'u ya ma'ule tuwali ya
ongal di homo'na. Ot adi dita'u iwalong hi'on mangun'unud ta'un hiya.

Hay Punnomnomnomandah Nihwangan Handidan A'ammoddah Ateh Ad Egypt

10 Ta nun'iyen nadan hinnagdan mangiyeh nadan tudo' hinadan num-
boblayan nadan tinanud Epraim ya tinanud Manasseh ta ingganah nan
awadan nadan tinanud Sebulun. Mu ngihngihilan nadan tatagu dida on
inlaylayahhanda dida.
11 Mu wadaday numpada"ul hinadan tinanud Aser ya tinanud Manasseh
ya tinanud Sebulun ot umedah ad Jerusalem.
12 Ya indat Apu Dios di pamhod nadan i Judah an mangun'unud i hiya
ta nun'oh'ohhada an nangat hinan ipa'at nan patul ya nadan ap'apun
munhilbin hiya.
13 Ta dakkodakkolday tatagu an na'amung hi ad Jerusalem i diyen
mi'adwah bulan ta ngilinonda nan pangananda hi tinapay an agge
nadduman hi yist.
14 Ot aanonda nadan pun'onnganda hinadan dios di udum an tatagu ot
eda itopal hinan nundotal an nihaggon hinan wa"el an nungngadan hi
Kidron.
15 Ta hidin nadatngan nan mi'ahimpulut opat (14) di algo hinan
mi'adwan bulan ot paltiyon nadan tatagu nadan imbabalen di kalnero
an i'nongda i diyen pungngilinanda hinan punnomnomnomandah nih-
wangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt. Ya nabainan nadan padi
ya nadan ibbada an tinanud Libay ot atonda nan nibagan atonda ta
wan mibilangdah malinis ta wan diday mangi'nong hinadan maghob an
mi'nong i Apu Dios hidih nan Templo.
16 Ta way oha i dida on immeh nan eda punhilbiyan hinan Templo an
inunudda nan nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses an baal Apu Dios. Ya
nadan padi di e nangiwalaghi' hinan dalan nadan napalti an indat nadan
ibbada an tinanud Libay.
17 Mu gapu ta dakol hinadan tatagu di agge nangat hinan nibagan atonda
ta wan mibilangdah malinis ya hiya mo nan nadan tinanud Libay di
numpalti hinadan imbabalen di kalnero an i'nongda i Apu Dios.
18 Ya dakkodakkol hinadan tinanud Epraim ya tinanud Manasseh ya
tinanud Issakar ya tinanud Sebulun di agge nibilang hi malinis an
pamaaggot anonda nadan makan i diyen ngilin ta imbahhoda nan tugun
Apu Dios. Mu indasalan Hesekiah dida an alyonay, Hanat gapuh nan
amaphodmun Dios ya pakawanom tudan tatagu
19 an ta'on on aggeda inat nan nibagah atonda ta wan mibilangdah
malinis an miyunnudan hinan tugun hinan Templo mu pohdonda mon
he"ay un'unudonda an Ap'apu an Dios an dinayaw handidan a'ammodmi.
20 Ya dingngol Apu Dios hidiyen dasal Hesekiah ta impaphodna nadan
tataguh nan dogohda.

21 Ta nadan tatagu an na'amung hi ad Jerusalem ya nginilindah diyen
panganandah nan tinapay an agge nadduman hi yist hi pituy algo an
nunhiglay amlongda. Ta abigabigat on ingkankantan nadan tinanud Libay
ya nadan padi di pundayawda i Apu Dios an idihhandan ipagangoh nadan
mipagangoh hinan pungkantaanda.
22 Ya maphod di nangalin Hesekiah hinadan tinanud Libay te maphod di
pangatdan munhilbi i Apu Dios.
Ta hay inanda i diyen pituy algo ya nadan nibagan anonda ot i'nongda
nadan mi'nong hi pi'hayyupanda i Apu Dios ot dayawondah Apu Dios an
dinayaw handidan a'ammodda.

Hay Nanginayunandan Nungngilin Hi Pituy Algo

23 Pohdon nadan tatagu an inaynayun an mungngilin hi pitu boy algo.
Ot atonda an nunhiglay amlongda.
24 Ta hiya nan indat Hesekiah di hinlibu (1,000) an bulug an baka ya
pituy libu (7,000) an kalnero ya gulding ta mapaltih ihdada. Ya nangdatda
bo nadan ap'apun munhilbin hiya hi hinlibuy (1,000) bulug an baka ya
himpuluy libu (10,000) an kalnero ya gulding. Ta dakol nadan padi an
nangat hinan nibagan atonda ta wan mibilangdah malinis.
25 Ta nunhiglay amlongdan namin an na'amung an tinanud Israel an
namamah nadan padi ya nadan ibbada an tinanud Libay ya ta'on on nadan
niddum i dida an bokon tinanud Israel an nunhituh ad Israel ya hi ad
Judah.
26 Ta nunhigla nimpey amlong nadan tatagu an na'amung hi ad
Jerusalem. Te nihipun hidin natayan Solomon an imbabalen nan patul
an hi David ya ma"id ha na'at hi athidi.
27 Ot tuma'dog nadan padi ya nadan ibbada an tinanud Libay ot
wagahanda nadan tatagu. Ya dingngol Apu Dios nan dasalda.

31

Hay Inat Hesekiah An Nangita'dog I Apu Dios

1 Hidin nagibbuh nan nungngilinanda ot e pumpa"ih nadan tatagun
namin nadan inha"addan batun dayawonda ya nadan pusti an man-
gita'dog i Aserah ya ta'on on nadan pundayawanda hinadan dios di udum
an tatagu ya nadan pangi'nonganda hinadan i'nongda hinadan boblen di
tinanud Judah ya hinadan boblen di tinanud Benjamin ya hinadan boblen
di tinanud Epraim ya hinadan boblen di tinanud Manasseh. Ot ahida
mohpe mumpanganamut nadan tatagu.
2 Ya impanuh bon Hesekiah nadan tamun nadan padi ya nadan ibbadan
tinanud Libay ta way oha i dida on waday nadutu' hi tamuna. Ta waday
mangi'nong hinadan maghob an mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan
i Apu Dios. Ya waday mangipangpanguluh nan pundayawanda ya wada
boy mangipangpanguluh nan punhanaanda ya wada damdama boh nan
pungkantaanda hi pundayawda i Apu Dios hinan way Templo.
3 Ya abigabigat ya waday idat nan patul an maghob an mi'nong hi
amawimawi"it ya hinan mun'ahdom. Ya wada boy idatna an maghob
an mi'nong hinan Habadun tungo ya nan mi'nong hinan nakayangan di
bulan ya nadan udum an mangilin an algo an miyunnudan hinan Nitudo'
an Tugun Apu Dios.
4 Ya imbagana boh nadan tatagu an nunhitu hi ad Jerusalem ta idatda
nadan nibagan midat hinadan padi ya hinadan ibbada an tinanud Libay ta

way atonda an manginaynayun an munhilbi an miyunnudan hinan tugun
Apu Dios.
5 Ya hidin nibaga i didah diye ya inunud nadan tinanud Israel ta indatda
nan hopap di inapitdan bungan di intanomda ya nan pinahapah an
bayah ya nan lanan di olibo ya nan danum di iyukan ya nadan udum
an intanomda. Ta dakol di indatda an niddum nadan mi'apuluh nadan
limmuda.
6 Ya an namin nadan waday bakada ya kalneroda an nunhituh ad Judah
ya inyeda bo nadan mi'ami'apulu i dadiyen halunda. Ya atbohdin inyeda
nadan mi'apuluh nadan inyukodda i Apu Dios ta hidin inamungdan namin
ya dakkodakkol.
7 Ya hay nangihipunanda an mun'amung ya hidin mi'atluh bulan ta
ingganah din mi'apituh bulan ot ahi magibbuh.
8 Ya hidin e tinigon nan patul an hi Hesekiah ya nadan ap'apun
munhilbin hiya nadan dakkodakkol an inyen nadan tatagu ya dinayawdah
Apu Dios ot munhanadah nadan ibbadan tinanud Israel.
9 Ya hidin mahmahan nan patul hinadan padi ya hinadan ibbadan
tinanud Libay dadiyen na'amung
10 ya inalin nan nabaktun padi an holag Sadok an hi Asariah di, Hidi
an inhipun nadan tatagu an nangiyali hi idatda hitun Templo ya dakol
moy anonmi ya dakkodakkol di nahawwal te winagahan Apu Dios nadan
tataguna ta dakkodakkol bo aya tayya.
11 Ot mumpa'apya moh Hesekiah hi pangi'amungandahdih nan Templo.
12 Ta hidiy nangiha"adandah nadan iyali'alida an idatda ya nadan
mi'apuluh nadan nahapulanda ya nadan inyukodda tuwali i Apu Dios an
idatda. Ot iyukodda dadiyen amungonda i Konaniah an tinanud Libay ya
nan hi ibbana an hi Simey an nihnod di sa'adna i hiya.
13 Ya hay niyukod i da Konaniah i Simey an hinagi an bumoddang i dida
an mumpapto' ya da Jehiel ya hi Asasiah ya hi Nahat ya hi Asahel ya hi
Jerimot ya hi Josabad ya hi Eliel ya hi Ismakiah ya hi Mahat ya hi Benayah.
Hay numpili i dida ya nan patul an hi Hesekiah ya nan mumpapto' hinan
Templo an hi Asariah.
14 Nan imbabalen Imnah an hi Kore an tinanud Libay an mungguwalyah
nan geyt hi nangappit hi tuluwan di algo ya hiyay niyukodan nadan midat
an nalpuh nadan ninomnom nadan tatagu an idawat i Apu Dios ta hiyay
ukod an mangipiyappong i dadiye. Ya ta'on on nadan inyukodda tuwali i
Apu Dios an idatda.
15 Ya hay bumoddang i hiya ya hi Eden ya hi Miniamin ya hi Jesua ya hi
Semayah ya hi Amariah ya hi Sekaniah. Ta diday mangipiyappong hinadan
padi hinadan boblen awadanda. Ta numpapaddung di midat i dida an
ta'on on hinadan u"unga ya a'amamma.
16 Ya indattanda bo nadan ta'on on tuluy tawona onu nahuluk an linala'i
an imbabalen nadan muntamuh nan Templo an miyunnudan hinan nidat
i dida an tamuda.
17 Ta nidattan nadan padi an nitudo' di ngadandah nan nitudo'an di
ngadanda an himpahimpamu'un. Ya ta'on on nadan ibbadan tinanud
Libay an muntawon hi bainti (20) onu mahuluk ya nidattanda an
miyunnudan hinan tamuda onu sa'adda.
18 Ya ta'on on nadan u"unga ya nadan ahawan di padi ya nadan
imbabaledan nitudo' di ngadandah nan nitudo'an di tonton di a'ammodda
an himpahimpamu'un ya midattandah anonda. Te ta'on on dida ya
inun'unudda nan nibagah atonda ta mibilangdah malinis.

19 Ya ta'on on nadan padi an holag Aaron an nunhituh nadan puntanoman hinan nunlini"odan di boble ya wadaday ukod hinan midat i dida ya ta'on on nadan ibbadan tinanud Libay an nitudo' di ngadandah nan nitudo'an di tonton di a'ammodda an himpahimpamu'un.
20 Ta hiyah tuwey inat nan patul an hi Hesekiah hi abobboble hi ad Judah an nadan nipto' di inatna an inun'unudna nan pohdon Apu Dios.
21 Ta dadiyen tugun nimpen Apu Dios di inun'unudna an inyohhanay punnomnomna i hiya an namamah nan nangipapto'nah nan Templo. Ya maphod di numbalinan nan pun'ap'apuwana.

32

Hay Nangubatan Nadan I Syria Hi Ad Judah

1 Hi Hesekiah ya nan pohdon Apu Dios di ina'inatna i diyen nun'ap'apuwana hi ad Judah. Mu immali nan patul hi ad Assyria an hi Sennakerib an didah nadan tindaluna ot gubatonda dida. Ta hay innilada ya abakonda nadan i Judah te lini"ubda nadan binattun aladda.
2 Mu hidin na'innilaan Hesekiah an immali da Sennakerib an mangubat hi ad Jerusalem
3 ot mi'hapit hinadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan opisyal di tindaluna ta hahapitonday atonda an mumputat hinan liting an umeh nan boble.
4 Ta na'amungda nadan dakol an linala'i ot eda putaton nadan wa"el ya obob ta ma"id ha liting hi umeh boble te alyonday, Ta umali'e nan patul hi ad Assyria ya nadan tindaluna ya ma"id ha akhupandah liting.
5 Ot ipaphodda nadan binattun alad an waday pa"ihna ot mumpa'apya hi nun'atage an pungguwalyaan. Ot mumpa'apya bo hi mi'adwa an binattun alad ot ipaphodna nan millo. Ot mumpa'apya boh dakkodakkol an almas ya hapiyo.
6 Ot pot'onay opisyal nadan tindaluna ta diday mangipapto' hinadan tatagu. Ot amungona didah nan uggan a'am'amungan di tataguh nan way geyt. Ot alyona i diday,
7 Pabikahonyuy punnomnomyu ta adi ayu tumakut i Sennakerib ya nadan dakkodakkol an tindaluna te nan bumoddang i dita'u ya ongal di abalinana mu dida.
8 Ya ta'on hi dakkodakkolday tindaluna an nun'atutulid mu nomnomnomonyu an tataguda ya abuh. Mu dita'u'e ya hi Apu Dios an dayawon ta'uy bumoddang i dita'u hi pangubatan ta'u i dida.
Ya timmulid nadan tatagu an gapuh nan imbagan nan patul hi ad Judah an hi Hesekiah.

Hay Nungkalitan Sennakerib Hinadan I Jerusalem

9 Hidin nanongnan lini"ub da Sennakerib nan boble hi ad Lakis ya hinnagna nadan opisyal di tindaluna hi ad Jerusalem. Ta eda ibaga nan pohdona an ibaga i Hesekiah ya hinadan tataguhdi an alyonday,
10 Alyon nan patulmi an hi Sennakerib di, Undan nganne anuy pundinolanyuh bumoddang i da'yu an i Jerusalem yaden lini"ubmi mo tun bobleyu?
11 Hana'e an alyon nan patulyu an hi Hesekiah an hi Apu Dios an dayawonyu ya ihwang da'yu anu hinan ato' i da'yu ya layahna. Te lini"ubmi mo nimpe tun bobleyu ot ma"id ha bahhonan mate ayuh inagangyu ya inuwohyu.

12 Te undan bokon hi Hesekiah di numpama"ih hinadan pangidawatanyu
hi i'nongyu ya nadan pundayawanyu? Ot alyonay hidih nan punggobhan
hi mi'nong hi ad Jerusalem anu ya abuh di eyu punggobhan hinadan
i'nongyu.
13 Mu undan aggeyu dingngol di nangat'uh atagutaguh abobboble an
umat hi nangat handidan a'ammod'un patul. Ot daan ta inihwang nadan
diosda dida?
14 Ot ten numpatemiy tataguh abobboble ya daan nimpe ta inihwang
nadan diosda dida. Ot undan hi Apu Dios e ihya ya abalinana an
mangihwang i da'yu hinan ato'?
15 Ot hanat adi ayu mihapitan hinan layah an ibagabagan Hesekiah
i da'yu. Te ma"id nimpe ha ohah nadan dios di tataguh abobboble hi
abalinana an mangihwang hinadan tataguna hinan pangat'u. Ya ta'on
on hay nangat handidan a'ammod'u. Ot undan hanan Diosyu'e ihya ya
abalinana?
16 Ya minaman dadiyen opisyal Sennakerib an namihul i Apu Dios ya hi
Hesekiah.
17 Ot muntudo' bo nan patul an nunhiglay namihulna i Apu Dios an
dayawon di tinanud Israel an inalina di, Nadan dios di tataguh udum an
boble ya aggeda inihwang nadan tataguh nangubata' i dida ot atbohdi nan
dios Hesekiah an adina nimpe abalinan an ihwang nadan tataguna hinan
pangat'u.
18 Ot tumkuk dadiyen nangiyeh nan tudo' an inhapitda hi Hebrew
hinadan tataguh ad Jerusalem an wadahdih nan binattun alad ta wan
patakutonda dida ta way atondan mangabak i dida.
19 Ta hay pangalin dadiyen i Assyria hi a'at Apu Dios an dayawonda
hi ad Jerusalem ya nipaddung hinadan dios di udum an tatagu an taguy
nangiyamma.
20 Ta nan patul an hi Hesekiah ya nan propeta an hi Isaiah an imbabalen
Amos ya numpahpahmo'da i Apu Dios.
21 Ya dingngol Apu Dios ot honagona han anghel ta hiyay e namaten
namin hinadan tindalun Sennakerib ya nadan ap'apuda ya opisyalda
hinan nungkampuwanda. Ta numbangngad nan patul an hi Sennakerib
hi bobleda an nunhiglay nibabainana.
Ya wada han immayanah nan templon nan diosna ot ume nadan udum
an linala'in imbabalena ot patayondahdi.
22 Ta hi Apu Dios ya inihwangnah Hesekiah ya nadan tataguh ad
Jerusalem hinan patul hi ad Assyria an hi Sennakerib ya nadan udum an
e mangubat i dida.
23 Ya dakolday numpangiyalih idawatda i Apu Dios hi ad Jerusalem
ya ta'on on nadan nun'abalol an idatda hinan patul hi ad Judah an hi
Hesekiah. Ya nihipun i diye ya bainan di tatagu hi abobboble hi Hesekiah.

Hay Nundogohan Hesekiah Ya Hay Nipaphodana

24 Indani ya nundogoh hi Hesekiah ta ay mate. Mu nundasal i Apu Dios
ya timbalna ot ipatigona i hiya han pangimatunana an pumhod.
25 Mu agge impatigon Hesekiah di punhanaana i diyen ulen Apu Dios i
hiya an onnot on mumbaktuy punnomnomna. Ta gapu i diye ya nunhiglay
bungot Apu Dios i hiya ya hinadan tataguh ad Jerusalem ya hi an namin
hidih ad Judah.

32:24 32:24 Isaiah 38:1-21

26 Mu nuntutuyuh Hesekiah i diyen mumbaktun punnomnomna. Ya
ta'on on nadan tataguh ad Jerusalem ya nuntutuyuda damdama ta hiya
nan agge dinusan Apu Dios dida i diyen amatagun Hesekiah.
27 Ta hi Hesekiah ya bainan di tatagu ya ongal di kinadangyana. Ya
numpa'apyah babale hi pangi'amunganah nadan odona an umat hi balitu'
ya silber ya nadan udum an nun'abalol an batu ya hapiyo ya nadan
middum hi makan ya an namin nadan nun'abalol an usal.
28 Ot mumpa'apya boh babale hi pangi'amungandah nadan apitonda
an umat hi wit ya nadan iniphodda an bayah ya lanan di olibo. Ot
mumpa'apya boh iha"adan nadan bakana ya kalnerona.
29 Ya dakkodakkol di animalna ta hiya nan imbangona boy udum an
boble ta hidiy ena numpangiha"adan i dadiyen haluna te impakadangyan
nimpen Apu Dios.
30 Ya hi Hesekiah di nangipiyamma hi awon nan liting an malpu hi ad
Gihon ta mumpa'eh nan boblen David hi nangappit hi alimuhan di algo.
Ya an namin di inatna ya maphod di numbalinana.
31 Mu wadaday impa'alin nadan ap'apu hi ad Babilon ta mahmahanda i
hiya nan na'at hi ad Judah an milagro an mangipatigoh nan abalinan Apu
Dios. Mu i diye ya agge binoddangan Apu Dios hi Hesekiah te pinhodnan
patnaon hi'on nganne tuwaliy pambalna.
32 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Hesekiah ya nadan
inatnan nangun'unud i Apu Dios ya nitudo'da hinan nitudo'an nadan
nipatipatigo i din propeta an hi Isaiah an imbabalen Amos hinan nitudo'an
di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Judah ya hi ad Israel.
33 Ya hidin nateh Hesekiah ot ilubu'da hinan nabillid an nilubu'an di
papatul an tinanud David. Ya an namin nadan tataguh ad Jerusalem ya an
namin hi ad Judah ya impatigoday punlispituda i hiya hidin natayana. Ya
hay nihukkat i hiya hi numpatul ya nan imbabalenan hi Manasseh.

33

Hay Numpatulan Manasseh Hi Ad Judah

1 Hi Manasseh ya himpulut duway (12) tawonah din numpatulanah ad
Judah. Ot mun'ap'apu hi nabonglet limay (55) tawon an hay nunhituwana
ya hi ad Jerusalem.
2 Mu hanadan pumbahulan i Apu Dios di ina'inatna an inyunnudnah
nadan nunhiglan umipabungot i hiya an pangat handidan impa'aan Apu
Dios an nunhitu ni' i diyen numboblayanda an tinanud Israel.
3 Ta impaphodna nadan impapa"ih amanan hi Hesekiah an pun-
dayawanda hinadan dios di udum an tatagu. Ot ipiyammana bo nadan
pun'onngan i Baal ot ipata'dogna nadan pusti an mangita'dog i Aserah. Ya
ta'on on nadan bittuwon hi ad lagud on nundu"unana ya dinayawna.
4 Ya ta'on on hidih nan way Templon Apu Dios on impiyammanay nat'on
an pun'onngan an ta'on on inalin Apu Dios di hiya ya abuh di dayawondah
ad Jerusalem hi inggana.
5 Ot mumpa'apya boh nan duwan lita"angan nan Templon Apu Dios hi
dakol an pun'onnganda hinadan dakkodakkol an bittuwon hi ad lagud.
6 Ya ta'on mo ahan on nadan imbabalenan linala'i ya inyena didah nan
nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom ta ini'nongna dida hi maghob
an mi'nong i Molek an dios di udum an tatagu. Ya ma"id ha aggena
inat hinadan adi pohdon Apu Dios an umat hi ena numpa'ayakan ya ena

32:30 32:30 2 Patul 20:12-18; Isaiah 39:1-7

numpabakiyan ya ena numpabuyunan ya imme boh nan mama"o ya imme
boh nadan mi'hapit hi nate. Ta hiya nan nunhiglay bungot Apu Dios i hiya
an gapu i dadiyen adi maphod an ina'inatna.
7 Ot ena iha"ad hinan Templon Apu Dios nan impapa'otna an bulul.
Yaden hay inalin Apu Dios i handin hi David ya nan imbabalenan hi
Solomon ya alyonay, Hi an namin tudan bobleyun tinanud Israel ya hitun
ad Jerusalem di pinili' hi iphodan nan Templo ta pundayawanyun ha"on
hi inggana.
8 Ot hi'on inaynayunyu an unudon nadan tugun'u an indat'u i handin
hi Moses ya adi' iyabulut an pa'aanon da'yu ituwen boble an indat'u i
handidan a'ammodyu.
9 Mu hi Manasseh ya impangpanguluna ta nadan tataguh ad Jerusalem
ya an namin hi ad Judah ya inyal'aladan nangat hinadan adi maphod
mu hay nangat handidan dinadag Apu Dios an nunhitu ni' i diyen
numboblayandan tinanud Israel.
10 Ya ta'on hi himmapit hi Apu Dios i Manasseh ya nadan tataguh ad
Judah mu adida donglon.
11 Ta hiya nan impa'alin Apu Dios nadan opisyal di tindalun nan patul hi
ad Assyria ot gubatonda dida ot baludondah Manasseh an tinabikawanday
olongna ot bangkilinganday hukinah gombang ot iyedah ad Babilon.
12 Ta hidin mapalpaligat ya numpada"ul mohpe ot mumpahpahmo' i Apu
Dios an dinayaw handidan a'ammodna.
13 Ta nundasal i Apu Dios ya dingngolnay pumpahpahmo'ana ot
pumbangngadonah ad Jerusalem ya ta'on on nan sa'adna. Ta hidiyey
nanginnilaana an hi Apu Dios ya abuh di immannung hi madayaw.
14 Ta nihipun i diye ya impaphodna nan mi'adwa an binattun alad hi
nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah nan nundotal hidih nan way
obob an nungngadan hi Gihon ta ingganah nan geyt an nungngadan hi
Ekan an nili'woh hinan nabillid hi ad Opel. Ot udmanay tinagen nadan
binattun alad. Ot pungkampuwona nadan opisyal di tindalu hinadan
binattuy aladda an bobleda hi ad Judah.
15 Ot pun'ipa'aana mohpe nadan dios di udum an tatagu ya nadan bulul
an ena inha"ad hinan Templon Apu Dios ya ta'on on nadan pun'onngan an
impiyammanahdi ot eda pun'itopal.
16 Ot iphodna nan punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot i'nongna
mohpehdi nadan mi'nong hi pi'hayyupan ya nadan mi'nong hi punhanaan
i Apu Dios ot ibaganah nadan tataguh ad Judah ta munhilbida i Apu Dios
an dayawondan tinanud Israel.
17 Mu nadan tatagu ya innaynayundan mangi'nong hinadan pun-
dayawanda hinadan dios di udum an tatagu mu hay nangi'nonganda i
dadiye ya hi Apu Dios an dayawonda.
18 Ya nadan udum an na'na'at hi numpatulan Manasseh ya nan dasalna
i Apu Dios ya nan hinapit nadan propeta ya nitudo'da hinan nitudo'an di
na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hinadan tinanud Israel.
19 Ta nitudo' nimpe nan dasalna ya nan inat Apu Dios an nambal i diyen
dasalna ya ta'on on nadan numbahulana ya nan aggena nangun'unudan i
Apu Dios ya hay nangiyammaanah pundayawanda hinadan dios di udum
an tatagu ya hay nangipiphodanah nadan pusti an mangita'dog i Aserah
ya nadan impiyammana an bulul.

33:10 33:10 2 Patul 21:10

20 Ya hidin nate ot ilubu'dahdih nan way palasyuna. Ot mihukkat an
numpatul nan imbabalena an hi Amon.
21 Hi Amon ya baintit duway (22) tawonah din numbalinanah patul
ot mun'ap'apu hi duway tawon ya abuh an hay nunhituwana ya hi ad
Jerusalem.
22 Ya nan adi maphod di ina'inatna an umat i handin hi amana an
hi Manasseh hidin hopap di nun'ap'apuwana. Te dinayawnan namin
nadan dios di udum an tatagu an impiyamman din hi amana ya dadiyey
nangi'nonganah nadan i'nongna.
23 Mu hiya ya agge numpada"ul i Apu Dios an onaot inyal'allan numbahul
an adi umat hinan inat amana.
24 Ta lo'tat mo ahan ya hinahapit nadan ap'apu an munhilbi i hiya di
atondan mamaten hiya ot patayondahdih nan palasyuna.
25 Mu pinaten damdaman nadan i Judah dadiyen namaten Amon ot
pumbalinonda nan imbabalenan hi Josiah hi patul.

34

Hay Numpatulan Josiah

1 Hi Josiah ya waluy tawonah din numbalinanah patul ot mun'ap'apuh
ad Judah hi tulumpulut ohay (31) tawon an hay nunhituwana ya hi ad
Jerusalem.
2 Ya umipa'amlong i Apu Dios nadan ina'inatna an inyunnudnah nangat
handin hi apuna an hi David te hanadan nipto' an pangat di ina'inatna.
3 Ya hidin mi'awaluh tawon hi numpatulana ya ta'on on unga ni' ya
inhipuna mo tuwali an mundayaw i Apu Dios an dinayaw handin hi
apunan hi David. Ta hidin mi'apulut duway (12) tawon hi numpatulana
ya nun'ipa'aana nadan pundayawanda hinadan dios di udum an tatagu ya
nadan pusti an mangita'dog i Aserah ya nadan bulul an dayawon nadan
tatagu.
4 Ot ipapa"ihna nadan pun'onnganda i Baal ya nadan punggobhandah
insenso ya nada nimpe an pusti an mangita'dog i Aserah ya an namin
nadan bulul an dayawon nadan tatagu an nunggududa ot pun'iwakatdah
nan way nilubu'an nadan tatagun nundayaw i dadiye.
5 Ot gobhonda bo nadan ba'ag di papadi hinan inyammadan
pun'onnganda hi ad Jerusalem ya an namin hidih ad Judah. Ta nibilang
mohpe hi malinis hi ad Jerusalem ya hi an namin hi ad Judah.
6 Ot atonda boh nadan boblen di tinanud Manasseh ya tinanud Epraim
ya tinanud Simeon ta ingganah nan boblen nadan tinanud Naptali ya ta'on
on nadan boblen nun'apa"ih hi nunlini"odanda.
7 Ta hininapdan namin nadan bobleh ad Israel ot pumpa"ihda nadan
pun'onnganda ya nadan pusti an mangita'dog i Aserah ot punggududa
nadan bulul. Ot pumpa'ihda nadan punggobhan hi insenso ot ahi mohpe
mumbangngad da Josiah hi ad Jerusalem.
8 Hidin mi'apulut waluy (18) tawon hi numpatulan Josiah ya ginibbuhda
mon lininisan nadan bobleda ya nan Templo. Ot pot'onay e mangiphod
hinadan nun'apa"ihdi hinan Templon Apu Dios an dayawona. Ya hay
pinto'na ya hi Sapan an imbabalen Asaliah ya hi Maaseyah an gobelnador
hi ad Jerusalem ya hi Joah an imbabalen Joahas ta diday ukod an
mangipaphod hinadan nun'apa"ih nan Templo.
9 Ot umeda hinan nabaktun padi an hi Hilkiah ot idatda nan pihhun
inamung nadan tinanud Libay an mungguwalyah nadan geyt di Templo

an indat nadan tinanud Manasseh ya nadan tinanud Epraim ya an
namin nadan nabati hi ad Israel ya nadan tinanud Benjamin ya nadan
numpunhitu hi ad Jerusalem ya an namin hi ad Judah.
10 Ot iyukod Hilkiah hidiyen na'amung an pihhu hinadan niyukodan
nadan mipaphod hinan Templo. Ta dadiyey ipabo'ladah nadan mangi-
paphod hinan Templo
11 an umat hinadan kalpentero ya pangattangda hinadan nun'ahabatan
an batu ya kayiw an mi'apyahdih nan Templo. Ta mabalin mohpe an
miphod nadan nun'apa"ih nan Templo an agge hinangut nadan udum an
numpatul hi ad Judah.
12 Ta nadan muntamu ya inatdan namin di abalinanda an nuntamu. Ya
hay nangipadutu' i dida ya hi Jahat ya hi Obadiah an holag Merari ya hi
Sekariah ya hi Mesullam an holag Kohat. Ya nadan udum an tinanud Libay
an nun'ala'ing an mangipagangoh hinadan mipagangoh hi pungkantaanda
13 ya dida boy niyukodan nadan muntamuh nadan nat'onat'on an mata-
muwan hinan Templo. Ya nadan udum i dida an tinanud Libay ya waday
sekretali ya waday na'nginnilah nadan uldin ya waday mungguwalyah
nadan geyt.
14 Ya hidin e alan nan nabaktun padi an hi Hilkiah nan pihhun niyeh
nan Templo ya inakhupanahdi nan Nitudo' an Tugun Apu Dios an indatna
i din hi Moses.
15 Ot alyon Hilkiah hinan sekretali an hi Sapan di, Hinama"u nan Nitudo'
an Tugun hinan Templo.
Ot idatna i Sapan.
16 Ot alan Sapan hidiyen Nitudo' an Tugun ot umeh awadan nan patul ot
alyonay, Hanadan ap'apu ya at'attonda nadan niyukod i dida an tamuda.
17 Te inalada nan na'amung an pihhu hinan Templon Apu Dios ot
iyukodda hinadan niyukodan nadan muntamuh nan Templo.
18 Ot alyona boh nan patul di, Wahtu han indat Hilkiah an nitudo'an
nadan tugun Apu Dios.
Ot bahaon Sapan an impadngolna hinan patul.

Hay Inat Josiah An Nangunud Hinadan Tugun Apu Dios

19 Hidin dingngol nan patul nadan tugun Apu Dios an nibaha ot
punhethetnay lubungnah inomnomana.
20 Ot ipa'ayagna hi Hilkiah ya hi Ahikam an imbabalen Sapan ya hi
Abdon an imbabalen Mikah ya nan sekretali an hi Sapan ya nan ap'apu
an munhilbih nan patul an hi Asayah ot alyonay,
21 Ume ayu ta eyu mahmahan i Apu Dios nan a'at tuwen nahama' an
Nitudo' an Tugun ya hi'on nganney ma'at i dita'un tatagun nabatih tun ad
Judah ya hi ad Israel. Te nunhigla tayyay bungot Apu Dios i dita'u an gapuh
agge nangun'unudan handidan a'ammod ta'u hinadan tuguna an nitudo'
ituwe.
22 Ot ume da Hilkiah hinadan ibbana an hinnag nan patul ot eda mi'hapit
hinan babain propeta an hi Huldah an ahawan nan mumpapto' hinadan
lubung hinan Templo an hi Sallum an imbabalen Tokhat. Hi Tokhat
ya imbabalen Hasrah. Hay nunhituwan da Huldah ya hinan balu an
boblehdih ad Jerusalem.
23 Ot alyon Huldah i diday, Eyu ibagah nan nannag i da'yuh tuwen alyon
nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel
24 an alyonay, Nomnomnomonyu an dadago' hituwen boble ya nadan
tatagu an nunhituhtu. Ta an namin nadan imbahayuh nan patul an

adi maphod an ma'at an nitudo' hinan nitudo'an nadan tugun'u ya mipa'annung.
25 Te din'uga' an Dios i da'yu ot e ayu munggohob hi insenso hinadan dios di udum an tatagu. Ta nunhiglay bungot'u i da'yu an gapuh nadan inyammayu ot dadiyey dayawonyu. Ta hiya nan ipahda' di bungot'u i da'yu an ma"id ha mabalin hi mangipagol i ha"on hinan ato'.
26 Ot ibagayuh nan patul hi ad Judah an nannag i da'yu an alyonyuy, Hiyah tuwey inalin Apu Dios hinan dingngolmu an tuguna
27 an alyonay, Gapu ta minomnoman'a hidin dingngolmu nan imbaga' an panadag'u ituwen boble ya da'yun tatagu an nibagah nan Nitudo' an Tugun ot mumpada"ul'a ot punhethetmuy lubungmu ot kumga'an mumpahpahmo' ya dingngol da'an ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
28 Ot nomnomnomom an gapu i naen inatmu ya adi' ni' dadagon tun bobleyu ta ingganah atayam ta wan malinggop hi ilubu'am. Ta adim tigon di ato' an manadag ituwen boble ya da'yun nunhituhtu.

Ta numbangngadda ot ibagadah nan patul dadiyen imbagan nan propeta.
29 Ot ipa'ayag Josiah an namin nadan ap'apun munhilbin hiya hi ad Jerusalem ya hi an namin hi ad Judah.
30 Ot umedah nan Templo an in'uyugdan namin nadan tataguh ad Jerusalem ya an namin hi ad Judah an nun'awotwot ya kakadangyan ya ta'on on nadan padi ya nadan ibbada an tinanud Libay. Ta na'amungda ot olto'olton nan patul an nangibaha hinadan Nitudo' an Tugun an hinama'dah nan Templo.
31 Ot e tuma'dog hinan way tu"ud hinan Templo an umohnongan di patul ot ibagana i Apu Dios an atonday abalinandan mangun'unud hinadan nibagah nan Nitudo' an Tugun.
32 Ot ibaganah nadan tatagu hi ad Jerusalem ya hinadan tinanud Benjamin ta isapatada an un'unudonda nadan tugun Apu Dios an imbagana i handidan a'ammodda.
33 Ta athidi an impapa"ih Josiah an namin nadan bulul an nunhiglan umipabungot i Apu Dios hinadan numpumboblayan nadan tinanud Israel. Ot ibagana i didan namin ta munhilbida i Apu Dios.

Ta i diyen amatagun nan patulda an hi Josiah ya aggeda inwalong an nangun'unud i Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodda.

35

Hay Punnomnomnomandah Nihwangan Handidan A'ammoddah Ateh Ad Egypt

1 Nginilin da Josiah hi ad Jerusalem nan punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt. Ta pinaltida nadan imbabalen di kalnero hidin mi'ahimpulut opat (14) di algo hinan namangulu an bulan.
2 Ot tudduwon Josiah di tamun nadan padi ot ibagana an maphod on inaynayundan munhilbih nan Templo.
3 Ot ibaganah nadan tinanud Libay an pinto' Apu Dios hi muntudduh nadan ibbadan tinanud Israel an alyonay, Iha"adyu mo nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios hinan Templo an inyamman din hi Solomon an imbabalen din patul an hi David. Ta adi mo mahapul an iyanattangyu ta eyu iyaninnabat. Ot munhilbi ayu nimpe i Apu Dios ya hinadan tataguna an tinanud Israel.

4 Ya hanat mundadaan ayun mangat hinan tamun niyukod i da'yun
himpahimpamu'un ta unudonyu nadan intudo' handidan patul ta'un
tinanud Israel an hi David ya handin imbabalena an hi Solomon.
5 Ya imme ayuh nan natuddu an puntamuwanyun himpahimpamu'un ta
bumoddang ayuh nadan i'ibayu an tinanud Israel hinan pangiyaliyanda
hinadan i'nongdah nan Templo.
6 Ot agayu ta paltiyonyu nadan imbabalen di kalnero ta mi'nong i Apu
Dios hinan punnomnomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh
ateh ad Egypt. Ya inatyu nan nibagah atonyu ta wan mibilang ayuh
malinis. Ya nundadaan ayu hi umaliyan nadan ibbayu an tinanud Israel ta
atonyu nan miyunnudan hinan tugun an indat Apu Dios i handin hi Moses.
7 Hay indat Josiah hinadan tatagu an na'amung i diye an punnomnomno-
mandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya tulumpuluy
libu (30,000) an imbabalen di kalnero ya gulding ya tuluy libu (3,000) an
bulug an baka. Ya an namin dadiye an animal ya nalpuh nan haluna.
8 Ya pamaaggot mangdatda damdama nadan ap'apun munhilbin hiya
hinadan tatagu ya nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay. Ya nadan
mumpapto' hinan Templo an da Hilkiah ya hi Sekariah ya hi Jehiel ya
nangdatda hinadan padi hi duway libu ta han onom di gahut (2,600) an
imbabalen di kalnero ya tuluy gahut (300) an baka.
9 Ya ta'on on nadan mangipangpanguluh nadan tinanud Libay an da
Konaniah ya nadan i'ibana an linala'i an da Semayah i Netanel ya hi
Hasabiah ya hi Jeyel ya hi Josabad ya nangdatda damdamah limay libu
(5,000) an imbabalen di kalnero ya limay gahut (500) an baka hinadan
ibbada an tinanud Libay ta i'nongda i Apu Dios.
10 Ta hidin nidadaan mon namin ot ume nadan padi ya nadan ibbada an
tinanud Libay hinadan eda punhilbiyan an miyunnudan hinan imbagan
nan patul.
11 Ot paltiyonda nadan imbabalen di kalnero ot e iwalaghi' nadan padi
nadan dala hinan punggobhan hi mi'nong yaden pun'aan nadan ibbadan
tinanud Libay nan up'up nadan napalti.
12 Ot alanda nadan maghob an mi'nong ot ipiyappongda hinadan
himpahimpamu'un ta i'nongda i Apu Dios an miyunnudan hinan Nitudo'
an Tugun Moses. Ot atonda bohdi hinadan baka.
13 Ta inggapada nadan pinaltida an imbabalen di kalnero te hidiyey
mahapul hi atonda. Ot iha"angdah nadan banga nadan ni'nong i Apu Dios.
Ta on nalutu ot pi'bagonda an ipiyappong hinadan tatagu ta ihdada.
14 Ta hidin inat nadan tinanud Libay hidiye ot ahida mohpe idadaan
di anonda ya anon nadan padi. Te nadan padi an holag Aaron ya diday
nangi'nong hinadan maghob an mi'nong ya nadan taba an maghob an
mi'nong ta ingganah nan mahdom.
15 Ya nadan mungkanta an holag Asap ya immedah nan nadutu'
an umohnonganda an miyunnudan hinan imbagan din patul an hi
David ya hi Asap ya hi Heman ya handin propeta an hi Jedutun. Ya
hanada'e an mungguwalya hinadan geyt ya adi mahapul an taynanda
ni' nan immohnonganda te iyen mon nadan ibbada an tinanud Libay di
anondahdi.
16 Ta an namin nadan mahapul an ma'at i diyen ngilin an punnomnom-
nomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya na'at i
diyen algo. Te an namin nadan maghob an mi'nong hinan punggobhan
ya na'unud nan imbagan nan patul an hi Josiah.

17 Ya an namin nadan tatagun na'amung hi ad Jerusalem ya nginilindah
diyen mangilin an algo ot ngilinonda boh pituy algo nan ngilin di
panganandah nan tinapay an agge nadduman hi yist.
18 Ya hidiyen nungngilinandah nan punnomnomnomandah nihwangan
handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya nihipun hidin atagun din propeta
an hi Samuel ya ma"id ha athidih na'at. Te hidiyen inat da Josiah an
nungngilin i diyen ngilin ya abuh han athidi an niddumdan namin nadan
padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ya an namin nadan tataguh ad Judah
ya hi ad Israel.
19 Ya hay na'atan diye ya hidin mi'apulut waluy (18) tawon hi numpatu-
lan Josiah.

Hay Natayan Josiah

20 Hidin nagibbuh an impaphod Josiah nan Templo ya imme nan patul hi
ad Egypt an hi Neko ya nadan tindaluna ot eda gubaton nadan i Karkemis
hinan way wangwang an nungngadan hi Euprates. Ot ume damdama da
Josiah ot eda gubaton dida.
21 Mu hinnag Neko di e ni'hapit i Josiah an alyonay, Undan nganney
numbahulanmi i he"a an patul hi ad Judah? Bokon attog da'yu di emi
gubaton te nadan binuhulmi. Ya hay imbagan Apu Dios i ha"on ya
mi'bagaa' an ume. Ot hanat idinongmun manandih nan pohdon Apu Dios
an ma'at te hiya man di bumoddang i ha"on ot dadagon da'a.
22 Mu agge inunud Josiah nan imbagan Neko an imbagan Apu Dios i
hiya ta imme an hinukkatana nan lubungna an lubung di patul ta adi
mimatunan ot ipanguluna nadan tindalunah nan nundotal hi ad Megiddo
ot eda gubaton da Neko.
23 Indani ya niknan hiya han pana ta nahugatan. Ot alyonah nadan
ap'apun munhilbin hiyay, Himmalom tayya tun hugat'u ot mahapul an
ibata"ana' hitu.
24 Ot iyaldanda moh nan ohan kalesan di e mi'gubat ot iyanamutdah
ad Jerusalem ta hidiy na'unguhana. Ot ilubu'dah nan nilubu'an di
a'ammodna. Ya an naminda hi ad Judah an namamah nadan i Jerusalem
ya umukayungandah natayana.
25 Ta nan propeta an hi Jeremiah ya iniphodna han mikantah natayan
Josiah. Ya hidiyen kantan di umukayungan ya nanongna an ugganda
ikanta hinan punnomnomanda hinan patul an hi Josiah. Ya hidiyen kanta
ya niddum hinan nitudo'an di kantan di umukayungan.
26 Ya nadan udum an na'na'at hidin numpatulan Josiah ya nadan inatnan
nangun'unud hinan tugun Apu Dios
27 ya an namin nadan na'na'at hi numpatulana ya nitudo' hinan
nitudo'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Judah ya hi
ad Israel.

36

Hay Numpatulan Jehoahas

1 Nadan tataguh ad Judah ya numbalinondah Jehoahas an imbabalen
Josiah hi patulda ta nihukkat i amana.
2 Ya baintit tuluy (23) tawonah din numpatulana mu tuluy bulan ya abuh
han nun'ap'apuwana an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.
3 Te binalud nan patul hi ad Egypt an hi Neko ot pilitonan pumbayadon
nadan i Judah hi buwis hi tuluy libu ta han nanom (3,060) di kilun di silber
ya tulumpulu ta han mahuluk hi godwan (30.6) di kilun di balitu'.

4 Ot ihukkat nan patul hi ad Egypt hi ibban Jehoahas an hi Eliakim hi
patul hi ad Judah ot hukkatanay ngadan Eliakim ta hi Jehoyakim. Mu hi
Jehoahas ya inyen nimpen nan patul an hi Neko hi ad Egypt.

Hay Numpatulan Jehoyakim Hi Ad Judah

5 Hi Jehoyakim ya baintit limay (25) tawonah din numpatulana ot
mun'ap'apu hi ad Judah hi himpulut ohay (11) tawon an hay nunhituwana
ya hi ad Jerusalem. Mu hanadan adi maphod di ina'inatna.
6 Indani ya immalih Nebukadnesar an patul hi ad Babilon ot gubatondah
ad Judah ot bangkilingandah gombang hi Jehoyakim ot iyedah ad Babilon.
7 Ot pi'yalan Nebukadnesar nadan nun'abalol an usal hinan Templo ot
ena iha"ad hinan palasyuna hi ad Babilon.
8 Ya nadan udum an na'na'at hi numpatulan Jehoyakim ya nadan
nunhiglan umipabungot i Apu Dios an ina'inatna ya nadan udum an adi
maphod an ina'inatna ya nomnomnomonyu an nitudo'dah nan nitudo'an
di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Judah ya hi ad Israel.
Ot mihukkat nan imbabalenan hi Jehoyakin an numpatul.

Hay Numpatulan Jehoyakin Hi Ad Judah

9 Hi Jehoyakin ya himpulut waluy (18) tawonah din numpatulana ot
mun'ap'apuh ad Judah i han tuluy bulan ta han himpuluy (10) algo ya abuh
an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Ya adi maphod nadan ina'inatna
an aggena inunud hi Apu Dios.
10 Ya hidin balun di tawon ya impabangkiling bon Nebukadnesar
hi Jehoyakin ot iyedah ad Babilon ta hidiy nibaludana. Ya ni'yalada
nadan nun'abalol an usal hinan Templo ot pumbalinonda nan hi ulitaun
Jehoyakin an hi Sedekiah hi patul hi ad Judah an hay nunhituwana ya hi
ad Jerusalem.

Hay Numpatulan Sedekiah

11 Hi Sedekiah ya baintit ohay (21) tawonah din numbalin hi patul ot
mun'ap'apu hi ad Judah hi himpulut ohay (11) tawon an hay nunhituwana
ya hi ad Jerusalem.
12 Mu nadan adi maphod di ina'inatna an aggena inunud hi Apu Dios. Ta
aggena inunud nadan impa'innilan Apu Dios an imbagabagan nan propeta
an hi Jeremiah.
13 Ya nginhena bo nan patul an hi Nebukadnesar an ta'on on insapatana i
Apu Dios an un'unudona. Ya ta'on on hi Apu Dios an dayawondan tinanud
Israel on aggena inun'unud.
14 Ya ta'on on nadan mangipangpanguluh nadan padi ya an namin nadan
tatagu ya inyal'aladan agge nangun'unud i Apu Dios. Ta inyunnuddah
nadan nunhiglan umipabungot i Apu Dios an pangat nadan tataguh udum
hi boble. Ta paddungnay linugitda nan Templon Apu Dios hidih ad
Jerusalem.
15 Mu ta'on on athidi ya himmo' Apu Dios dida an gapuh punnomnomnah
nan Templo ta nanongnan waday hinnagna hinadan propeta ta eda ibaga
i dida nadan pohdonan atonda.
16 Mu ondaot ngihngihilan dadiyen hinnag Apu Dios on pinihupihulda
nadan ipa'innilada i dida. Ta hiya nan nunhiglay bungot Apu Dios i dida.
17 Ot ipa'alina nan patul hi ad Babilon an didah nadan tindaluna ta
aggeda himmo' dida ta numpateda dida an inlagatday binabai ya u"unga ya
amamma. Ya ta'on on nadan mumpangilog an binumtik hinan Templo on
ni'pateda. Te ningamut an inyukod Apu Dios didan namin i Nebukadnesar.

18 Ot alandan namin nadan usal hinan Templo ya nadan kinadangyan
nan patul ya nadan ap'apun munhilbih nan patul.
19 Ot pu'ulanda nan Templo ya nadan nun'ahamad an babale ot
pumpa"ihda nadan nun'abalol an usal hidi. Ot pa"ihonda bo nan binattun
alad hi ad Jerusalem.
20 Ot iyedah ad Babilon nadan tatagun agge nate ot pumbalinonda didah
baal nan patul ya nadan i'imbabalena ta ingganah din nangabakan nadan
i Persia hinadan i Babilon.
21 Ta paddungnay nun'ible nan boble hi ad Judah te niwalong ta
ingganaot magibbuh nan napituy (70) tawon. Ta nipa'annung nan imbagan
Apu Dios an impa'innilan Jeremiah.

Hay Nangipa'anamutan Nan Patul An Hi Sayrus Hinadan I Judah Hi Bobleda

22 Hidin hopap di tawon hi nun'ap'apuwan nan patul an hi Sayrus hi
ad Persia ya hidiyey nangipa'annungan Apu Dios hinan imbagan handin
propeta an hi Jeremiah. Ta impanomnomna i Sayrus ta iyuldina ot
ipatudo'na ta eda ipa'innilah nadan boblen sinakupna.
23 Ya hidiyen uldin an impitudo' nan patul an hi Sayrus ya alyonay, Hi
Apu Dios an Ap'apu hi ad abunyan ya numbalinona' hi patul hitudan dakol
an bobleh tun luta. Ya ha"on boy nangiyukodana hi e mangipaphod hinan
Templo an pundayawan i hiya hi ad Jerusalem hidih ad Judah. Ot da'yun
nibilang hi tataguna ya hanat hi Apu Dios an un'unudonyu di bumoddang
i da'yu ta mabalin an umanamut ayuh bobleyu.

36:21 36:21 Jeremiah 25:11-12; 29:10

Ezra

Hay A'at Tuwen Liblu An Ezra

Hidin agge ni' na'at nadan nitudo' ituwen liblu ya inyabulut Apu Dios an dadagon nadan i Babilon hi ad Jerusalem ya nan Templo. Ta nun'iyeda nadan tinanud Israel hi bobleda ot pumbalinonda didah balud hidi. Ya hay na'atan tuwe ya hidin onom di gahut ta han onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (606 B.C.). Mu ta'on on athidiy na'at ya imbagan Apu Dios an mala''uh di napituy (70) tawon ya iyabulutna ta umanamut nadan tinanud Israel hi bobleda. (Jeremiah 25:12-14 ya 29:10-14)

Ya hidin limay gahut ta han tulumpulut onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (536 B.C.) ya inyabulut nan patul hi ad Persia an hi Sayrus ta immanamutday nabongley libuh (50,000) nadan tinanud Israel hi bobledah ad Judah. Ya hay ohah nadan nangipangulu i didan immanamut ya hi Ezra. Mu i diye ya nadadag nan bobleda ya ta'on on nan Templo ya nadan binattun aladda.

Ya hay nipa'innila ituwen liblu ya hay a'at Ezra ya hay inatnan nangipangpanguluh nadan tatagu ya hay inatdan nangipaphod hinan Templo ya hay nangiyappitanda i Apu Dios.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hanadan tinanud Israel an namangulun immanamut hi ad Jerusalem (Ezra 1–2)
2. Hay nangihipunan nadan tinanud Israel an mangipaphod hinan Templo (Ezra 3)
3. Hay e nangibagaan nadan binuhul nadan tinanud Israel ta idinongdan mangipaphod hinan Templo (Ezra 4)
4. Hay nangigibbuhandan mangipaphod hinan Templo ya hay nangiyappitanda i Apu Dios (Ezra 5–6)
5. Hay nunhilbiyan Ezra i Apu Dios ya hay nangipangpanguluwanah nadan ibbanan tinanud Israel an immanamut (Ezra 7–10)

Hay Nangipa'anamutan Sayrus Hinadan I Judah

1 Hidin hopap di tawon hi nun'ap'apuwan nan patul an hi Sayrus hi
ad Persia ya hidiyey nangipa'annungan Apu Dios hinan imbagan handin
propeta an hi Jeremiah. Ta impanomnomna i Sayrus ta iyuldina ot
ipatudo'na ta eda ipa'innilah nadan boblen sinakupna.
2 Hidiyen uldin an impitudo' nan patul an hi Sayrus ya alyonay, Hi Apu
Dios an Ap'apu hi ad abunyan ya numbalinona' hi patul hitudan dakol an
bobleh tun luta. Ya ha''on boy nangiyukodana hi e mangipaphod hinan
Templo an pundayawan i hiya hi ad Jerusalem hidih ad Judah.
3 Ot da'yun nibilang hi tataguna ya hanat hi Apu Dios an un'unudonyu di
bumoddang i da'yu ta mabalin an umanamut ayuh bobleyu ta eyu iphod
nan Templon nan Dios an dayawonyun tinanud Israel hi ad Jerusalem.
4 Ya an namin ayu an hinaggon datuwe an umanamut ya idattanyu dida
hinadan mahapulda an umat hi silber ya balitu' ya halun ya nadan udum
an mahapulda hi umanamutanda ya ta'on on hanadan pohdonyu an idat
ta ma'usal hinan Templon Apu Dios hidih ad Jerusalem.
5 Ya impanomnom damdaman Apu Dios hinadan ap'apun nadan tinanud
Judah ya nadan tinanud Benjamin ya hinadan tinanud Libay an umat
hinadan padi ya nadan i'ibada ta way ohaon nundadaan an mibangngad
hi ad Jerusalem ta eda iphod nan Templo.

6 Ya hanada'en hinaggonda ya numpangidatda hi silber ya balitu' ya
nadan udum an mahapulda hi umanamutanda an umat hi halun ya ta'on
on hanadan nun'abalol an usal ya nat'on bo nadan pohdonda tuwali an
idat ta ma'usal hinan Templo.
7 Ya impabangngad nan patul an hi Sayrus nadan usal hinan Templo hi
ad Jerusalem an inalan din patul an hi Nebukadnesar ot iyena hinadan
templon nadan diosna.
8 An impa'ukat Sayrus i Mitredat an niyukodan nadan usal di patul ot
pabilangna i hiya ot ahina idat dadiyen usal hinan Templo hi ad Jerusalem
i Sesbassar an gobelnador hi ad Judah. Ot idatna bo nan nitudo'an dadiyen
namin.
9 Ta hay bilang dadiyen balitu' an duyu ya tulumpulu (30) ya hanada'en
silber an duyu ya hinlibu (1,000) ya hanada'en udum an silber an usal ya
baintit hiyam (29).
10 Ya hanada'en balitu' an malukung ya tulumpulu (30) ya hanada'en
silber an malukung ya opat di gahut ta han himpulu (410) ya hanada'e
mohpen udum an usal ya hinlibu (1,000).
11 Ta hay ngammut di bilang an namin nadan usal an balitu' ya silber ya
nadan udum an usal ya limay libu ta han opat di gahut (5,400).
Ta inodnan da Sesbassar dadiye hinadan ibbanan immanamut hi ad
Jerusalem hi nalpuwandah ad Babilon.

2

Hay Nitudo' Hi Bilang Nadan Immanamut Hi Ad Judah

1 Datuwey nitudo' an ngadan nadan immanamut an inyen din patul an
hi Nebukadnesar hi ad Babilon. Ya hidin immanamutanda ya way ohaon
immeh nadan numpumboblayanda tuwali hi ad Jerusalem ya hinadan
udum an boble hi ad Judah.
2 Ya hay nangipangulu i dida hi immanamutanda ya da Serubbabel ya
hi Jesua ya hi Nehemiah ya hi Serayah ya hi Reelayah ya hi Mordekay ya
hi Bilsan ya hi Mispar ya hi Bigbay ya hi Rehum ya hi Baanah.
Ya datuwey bilang nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel an
immanamut.
3 Hinan holag Paros ya duway libu ta han hinggahut ta napitut duwa
(2,172).
4 Ya hinan holag'en Sepatiah ya tuluy gahut ta han napitut duway (372)
bilangda.
5 Ya hay bilang'en nan holag Arah ya pituy gahut ta han napitut lima (775)
6 ya hinan holag'en Pahat-Moab an nalpuh nan tinanud Jesua ya tinanud
Joab ya duway libu ta han waluy gahut ta himpulut duwa (2,812)
7 ya hi Elam e ya hinlibu ta han duway gahut ta nabonglet opat (1,254)
8 ya hi Sattu e ya hiyam di gahut ta han napat ta lima (945)
9 ya hi Sakkay e ya pituy gahut ta han nanom (760)
10 ya hi Bani e ya onom di gahut ta han napat ta duwa (642)
11 ya hi Bebay e ya onom di gahut ta han baintit tulu (623)
12 ya hi Asgad e ya hinlibu ta han duway gahut ta baintit duwa (1,222)
13 ya hi Adonikam e ya onom di gahut ta han nanom ta onom (666)
14 ya hi Bigbay e ya duway libu ta han nabonglet onom (2,056)
15 ya hi Adin e ya opat di gahut ta han nabonglet opat (454)
16 ya hi Ater* e an holag Hesekiah ya nahiyam ta walu (98)

* **2:16 2:16** Hay alyon di udum ituwen hi Ater an holag Hesekiah ya hi Hesekiah di ohah ngadana.

17 ya hi Besay e ya tuluy gahut ta han baintit tulu (323)
18 ya hi Jorah e ya hinggahut ta han himpulut duwa (112)
19 ya hi Hasum e ya duway gahut ta baintit tulu (223)
20 ya hi Gibbar e ya nahiyam ta lima (95).

Hay Bilang Nadan Immanamut Hinadan Numpumboblayanda

21 Hanada'e an i Bethlehem ya hinggahut ta baintit tulu (123)
22 ya hanada'en i Netopah ya nabonglet onom (56)
23 ya hanada'en i Anatot ya hinggahut ta baintit walu (128)
24 ya hanada'en i Asmabet ya napat ta duwa (42)
25 ya hanada'en i Kiriat-Jearim ya i Kepirah ya i Beerot ya pituy gahut ta han napat ta tulu (743)
26 ya hanada'en i Ramah ya i Geba ya onom di gahut ta baintit oha (621)
27 ya hanada'en i Mikmas ya hinggahut ta baintit duwa (122)
28 ya hanada'en i Betel ya i Ay ya duway gahut ta han baintit tulu (223)
29 ya hanada'en i Nebo ya nabonglet duwa (52)
30 ya hanada'en i Magbis ya hinggahut ta nabonglet onom (156)
31 ya hanada'en i Elam ya hinlibu ta han duway gahut ta nabonglet opat (1,254)
32 ya hanada'en i Harim ya tuluy gahut ta bainti (320)
33 ya hanada'en i Lod ya i Hadid ya i Ono ya pituy gahut ta han baintit lima (725)
34 ya hanada'en i Jeriko ya tuluy gahut ta han napat ta lima (345)
35 ya hanada'en i Senaah ya tuluy libu ta han onom di gahut ta tulumpulu (3,630).

Hay Bilang Di Holag Nadan Padi

36 Datuwe damdama nadan padi an immanamut.
Hanada'en holag Jedayah an tinanudan Jesua ya hiyam di gahut ta han napitut tulu (973)
37 ya hi Immer e ya hinlibu ta han nabonglet duwa (1,052).
38 Ya nada'en holag Pasur ya hinlibu ta han duway gahut ta napat ta pitu (1,247).
39 Ya hi Harim e ya hinlibu ta han himpulut pitu (1,017).

Hay Bilang Nadan Udum An Tinanud Libay

40 Hanada'en udum an ibbadan tinanud Libay an holag Jesua ya holag Kadmiel an nalpuh nan holag Hodabiah ya napitut opat (74).
41 Ya hanada'en mangipangpanguluh kanta an holag Asap ya hinggahut ta baintit walu (128).
42 Ya hanada'en mungguwalyah nadan geyt nan Templo an holag Sallum ya holag Ater ya holag Talmon ya holag Akkub ya holag Hatita ya holag Sobay ya hinggahut ta tulumpulut hiyam (139).

Hanadan Udum An Tinanud Libay

43 Hanada'en udum an muntamuh nan Templo ya nadan holag Siha ya holag Hasupa ya holag Tabbaot
44 ya holag Keros ya holag Siaha ya holag Padon
45 ya holag Lebana ya holag Hagaba ya holag Akkub
46 ya holag Hagab ya holag Salmay ya holag Hanan
47 ya holag Giddel ya holag Gahar ya holag Reayah
48 ya holag Resin ya holag Nekoda ya holag Gassam
49 ya holag Ussa ya holag Paseah ya holag Besay

50 ya holag Asnah ya holag Meunim ya holag Nepussim
51 ya holag Bakbuk ya holag Hakupa ya holag Harur
52 ya holag Baslut ya holag Mehida ya holag Harsa
53 ya holag Barkos ya holag Sisera ya holag Temah
54 ya holag Nesiah ya holag Hatipa.
55 Ya hanada'en holag nadan baal Solomon ya nadan holag Sotay ya holag Hasoperet ya holag Peruda
56 ya holag Jaala ya holag Darkon ya holag Giddel
57 ya holag Sepatiah ya holag Hattil ya holag Pokeret-Hasebaim ya holag Ami.
58 Ta hay ngammut di bilang an namin nadan immanamut an holag nadan muntamuh nan Templo ya nadan holag nadan baal Solomon ya tuluy gahut ta han nahiyam ta duwa (392).
59 Ya wadada boy ibbadan immanamut an nalpuh ad Tel-Mela ya hi ad Tel-Harsa ya hi ad Kerub ya hi ad Addon ya hi ad Immer hidih ad Babilon. Mu ma"id ha tontonondah nalpuwan di a'ammodda ta panginnilaan hi'on nalpudah nadan tinanud Israel.
60 Ta hinada'en holag Delayah ya nadan holag Tobiah ya holag Nekoda ya onom di gahut ta han nabonglet duwa (652) di ngammutda.
61 Ya wadada boy ibbadan padi an holag Hobayah ya holag Hakkos ya holag Barsillay. Hituwen hi Barsillay ya inahawana nan imbabalen han hi Barsillay an i Gilead ot pamaaggot ngadanandah hi Barsillay an ngadan aman ahawana.
62 Mu hidin hama'onday nitudo'an di tonton di nalpuwan di a'ammodda ya ma"id. Ta hiya nan aggeda mo inabulut an middumda hinadan padi.
63 Ot alyon mon nan gobelnador i dida hi adi mabalin an mi"anda hinadan midawat i Apu Dios an ingganah on waha padi hi mangiyusal hinan Urim ya Tummim.†
64 Ta hay bilangdan naminamin an immanamut ya napat ta duway libu ta han tuluy gahut ta nanom (42,360).
65 Ya nat'on bo nadan linala'i ya binabai an baalda an pituy libu ta han tuluy gahut ta tulumpulut pitu (7,337). Ya wadada boy duway gahut (200) an linala'i ya binabai an mangipangpanguluh kanta hinan pundayawan.
66 Ya hay bilang di kabayuh inyanamutda ya pituy gahut ta han tulumpulut onom (736). Ya duway gahut ta napat ta lima (245) nadan mul‡ an inyanamutda.
67 Ya hay bilang'en di kemelda ya opat di gahut ta tulumpulut lima (435) ya onom di libu ta han pituy gahut ta bainti (6,720) di dongkida.
68 Ya hidin wadada moh ad Jerusalem ya way ohah nadan ap'apun nadan himpahimpamu'un ya nun'idatda nadan abalinanda an idat ta ma'usal hi iphodan nan Templo i diyen nipata'dogana tuwali.
69 Ta hay bilang an namin di indatda hinadan mangipangpangulu hinan tamu ya umeh limay gahut (500) di kilu an balitu' ya duway libu ta han pituy gahut ta han baintit pituy (2,727) kilu an silber ya hinggahut (100) an lubung di padi.§
70 Ya dadiyen immanamut an umat hinadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ya nadan udum ya nunhituda hi ad Jerusalem. Ya hanada'en

† **2:63 2:63** Hidiyen Urim ya Tummim ya usalon nadan padi hi'on waday pohdondan mahmahan i Apu Dios. ‡ **2:66 2:66** Hanan mul ya imbabalen nan tinangbalan di dongki an kabayu. § **2:69 2:69** Nan Ezra 2 ya waday numpaddungandah nan Nehemiah 7 an umat hi ngadan di tagu ya boble mu nat'on di nungngadanda hinadan udum. Ya ta'on on hay bilang nadan balitu' ya silber ya agge numpaddung di udum hi ibagada.

mangipangpanguluh kanta ya nadan guwalya hinadan geyt ya nadan
muntamuh nan Templo ya eda nunhitu hinadan boble an nun'ihaggon
hidih ad Jerusalem. Ya hanada'en udum an ibbada an tinanud Israel ya
eda nunhituh nadan numpumboblayanda tuwali.

3

Hay Nipaphodan Nan Punggobhan Hi Mi'nong

1 Hidin mi'apituh bulan hi immanamutan nadan tinanud Israel ya way
oha i dida on wadadah nadan numpumboblayanda tuwali. Ya i diyen
bulan ya wada han na'amungandan namin hi ad Jerusalem ta ipaphodda
nan punggobhan hi mi'nong hidi.
2 Ya da Jesua an imbabalen Jehosadak an dida hinadan ibbanan padi
ya nan gobelnador an hi Serubbabel an imbabalen Sealtiel an dida
hinadan i'ibbana ya diday nangiphod hinan punggobhan hi mi'nong i Apu
Dios. Ta nan nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses an baal Apu Dios
di nangiyunnudanda hinadan atondan mangi'nong ya atbohdih nadan
i'nongda.
3 Ya ta'on on waday takutdah nadan tatagun numpumbobleh nun-
lini''odanda ya iniphodda damdama nan punggobhan hi mi'nong ot
i'nongda nadan nibaga tuwalin mi'nong i Apu Dios hinan amawmawi"it
ya hinan mun'ahdom.
4 Ya hidi bon nadatngan nan nibagah nan tugun an pungngilinandah
nan punnomnomnomandah nun'anallungan handidan a'ammoddah nan
agge naboblayan ya inunudda nan nitudo' hinan tugun din hi Moses. Ta
ini'nongda nadan maghob an mi'nong hi abigabigat i diyen pituy algo.
5 Ta inaynayundan i'nong nadan maghob an mi'nong hi abigabigat ya
nadan mi'nong hinan ngilin di nakayangan nan bulan ya an namin nadan
mi'nong i Apu Dios hinadan nagtud an mangilin an algo ya ta'on on nadan
inyalin nadan tatagu an ninomnomda tuwalin idawat i Apu Dios.
6 Ta hinan namangulun algo i diyen mi'apituh bulan ya ta'on on aggeda
ni' inhipun an kina"utan nan pangigopnadandah nan Templo ya inhipunda
mo tuwali an mangi'nong hinadan maghob an mi'nong i Apu Dios.

Hay Nangiphodandah Nan Templo

7 Indani ya nangdat nadan tatagu hi pihhu ta ipabo'ladah nadan
mumpahok hi batu ya nadan kalpentero. Ot mangdatda boh makan ya
ma'inum ya manteka ta ihukkatdah kayiw hinadan i Tyre ya i Sidon te
inyabulut nan patul hi ad Persia an hi Sayrus an eda mangalah kayiw
an sedar hinadan billid an nungngadan hi Lebanon. Ot iyanuddah nan
baybay ta ingganah indatongdah ad Joppa.
8 Ot ihipunda an iphod nan Templo hidin mi'adwah bulan i diyen
mi'adwah tawon hi dimmatngandah ad Jerusalem. Ya da Serubbabel an
imbabalen Sealtiel ya hi Jesua an imbabalen Josadak ya nadan padi ya
nadan udum an tinanud Libay ya numboboddangda an nuntamuh nan
Templo. Ya hanada'en udum an tinanud Libay an nuntawon hi bainti (20)
onu mahuluk ya diday mumpapto' hinadan muntamuh nan Templo.
9 Ya datuwen mumpapto' ya da Jesua hinadan imbabalena ya nadan
i'ibana an dida hinadan holag Hodabiah an da Kadmiel an hina'amma.
Ya atbohdih nadan imbabalen Henadad ya nadan apapuna an munhimbo-
boddangda an mumpapto' hinadan muntamuh nan Templo.
10 Ta hidin nagibbuh nan pangigopnadandah nan Templo ya nunlubung
nadan padi hinadan lubung di padi an inodnanda nadan trampeta ya

ta'on on nadan ibbadan tinanud Libay an holag Asap ya inodnanda nadan simbal ta ipangpanguluda nan pundayawanda i Apu Dios an miyunnudan hinan imbagan handin patuldan tinanud Israel an hi David.
11 Ot ikankantaday pundayawda ya punhanaanda i Apu Dios an alyonday,
Maphod hi Apu Dios.
Te hanan pamhodna i dita'un tinanud Israel ya ma''id ha pogpogna.
Ya way ohah nadan tatagu on pun'itkuknay pundayawna i Apu Dios an gapuh amlongda hi niphodan nan pangigopnadandah nan Templo.
12 Mu hidin tinigon nadan a'amamman padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ya nadan ap'apun nadan himpahimpamu'un an niphod nan pangigopnadandah nan Templo ya pun'olotday kogada te hidiyen iyammada ya adi umat hidin namangulun Templo an mapmaphod. Mu hanada'en udum ya ahitutukukdah amlongda.
13 Ta ma''id ha pa'inonglan te ahitutukukday udum ya ahikokogaday udum. Ta ma''adngol di tulingda.

4

Hay Nanattatakutan Nadan Binuhulda Hinadan Mangipaphod Hinan Templo

1 Hidin dingngol nadan binuhul nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin nan immanamutandah ad Judah ot iphodda nan Templon nan Dios an dayawondan tinanud Israel
2 ya immedah awadan da Serubbabel ya hi awadan nadan udum an ap'apun nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel ot alyonda i diday, Aga ta boddangan da'yu ta iphod ta'u nan Templo te ta'on on da'mi ya dayawonmi nan Dios an dayawonyu. Ya atbohdi an hiyay nangidawadawatanmih nadan ini'nongmi an nihipun hidin nangiyaliyan din patul hi ad Assyria an hi Eserhaddon i da'mihtu.
3 Mu alyon Serubbabel ya hi Jesua ya nadan udum an ap'apu di, Adimi mahapul di boddangyu. Ukod amin mangiphod hitun Templon nan Dios an dayawonmin tinanud Israel. Te da'mi ya ammunay nangiyukodan nan patul hi ad Persia an hi Sayrus hi mangat ituwen tamu.
4 Indani bo ya impatnan nadan tatagun nunhitu tuwali i diyen boble an tattakuton nadan nibangngad an tinanud Israel ta way atondan mangidinong an mangipaphod hinan Templo.
5 Mu nihipun tuwalih din numpatulan Sayrus hi ad Persia ta ingganah din numpatulan Darius ya wadaday binayabayadan dadiyen binuhul nadan tinanud Israel hinadan ap'apuhdi hi ad Persia ta ipadinongdah diyen tamu.

Hay Nuntudo'an Nadan Binuhul Hinan Patul Hi Ad Persia

6 Hidin namanguluh tawon hi numpatulan Serses hi ad Persia ya wada boy tudo' hi impiyen nadan binuhul nadan i Judah an dakol di intudo'dahdi hi ipabahuldan dida.
7 Ya hidin hi Artaserses di patul hi ad Persia ya wada boy intudo' da Bislam ya hi Mitredat ya hi Tabeel ya nadan udum an ibbada an impiyedah nan patul. Ya hidiyen tudo' ya nihapit hi hapit di i Aram ta hiya nan gahin di waday mangibalin hi pangibahaandah nan patul.
8 Ya wada boy tudo' hi impiyen nan nangatuy sa'adna an ap'apun munhilbih nan patul an hi Rehum ya nan sekretalina an hi Simsay. Ya hidiyen tudo' ya dakol di ipabahulda hinadan i Jerusalem.

9 Ta nuntudo'da an alyonday, Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi
Rehum an ap'apu ya nan sekretali' an hi Simsay ya tudan ibba' an umat
hinadan huwis ya nadan ap'apun di i Erik hi ad Babilon ya nadan ap'apun
di i Susa hi ad Elam
10 ya nadan udum an tatagun impiyen din nundongol an patul an hi
Asurbanipal hi ad Samaria ya hinadan udum an bobleh daggah nan
wangwang an nungngadan hi Euprates.

11 Hituwen tudo'mi i he"a apu patul ya nalpu i da'mi an baalmuh tun
daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates.
12 Te pinhodmi an ipa'innila i he"a an patulmi an hantudan Judyu an
immanamut hituh ad Jerusalem an nalpuh ad Babilon ya teen pun'iphodda
tun bobleda. Yaden hituwen boble ya boblen di mumpungngohe ya adi
maphod di pangatdan tatagu. Ya teen pun'iphodda nadan gopnad nadan
binattun alad ot adi madne ya gibbuhonda.
13 Ya manu'eh ipa'innilamin he''a ya onha igibbuhda an ipaphod hituwen
boble ya ta'on on nadan binattun alad tun bobleda ya ma"id ha bahhona an
idinongdan mumbayad hinadan buwisda an midat i he"a an patul ya nan
buwis di intamuda ya lutada. Ot athidi'ey ma'at ya kumittang di pihhum
ya nadan udum an ma'amung hinan pun'ap'apuwam.
14 Ya adimi pohdon an ma'at datuwe i he"a ta hiya nan ipa'innilamin
he"a datuwen ma'ma'at.
15 Ya ha boy ohah ibagami ya daan mo ta ipahama'mu nadan nitud'an
an namin di na'na'at hidin kanaman ituwen boble. Ot immannung an
ma'innilaam an hituwen boble ya boblen nimpen di mumpungngohen
tatagu. Te ta'on tuwali on hidin kanaman ya dakol di inatdah mangipahakit
hi nomnom handidan namangulun patul ya ta'on on handidan gobelnador
hinadan udum an boble. Ta hiya nan nadadag tun bobleda te athidiy
a'atda.
16 Ta hiya nan ipa'innilami nimpen he''a datuwe te innilami an onha
miphod tun boble ya mipaphod tun binattun alad tuwen bobleda ya ma"id
mo ha abalinam an mun'ap'apu hitudan bobleh daggah nan wangwang an
nungngadan hi Euprates.

17 Ot ipiyen damdaman nan patul nan pambalna an alyonay,

Hituwey tudo''un da'yu Rehum an ap'apu ya nan sekretalim an hi Simsay
ya da'yun namin an nunhituhna hi ad Samaria ya hinadan udum an
boblehna hi daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates. Hanat
malinggop ayun namin.
18 Hanan tudo'yu ya impabaha' ot ibalindah nan hapitmi.
19 Ot ipahama"u nadan nitud'an an namin di na'na'at ya na'innilaa' an
immannung an nihipun hidin kanaman ya hinaen bobleh ad Jerusalem ya
boblen di mumpungngohen tatagu te nginheda handidan patul ya nadan
ap'apun munhilbin hiya ya dakol di ina'inatda an adi maphod.
20 Ya na'innilaa' bo an nundongol nadan napalpalog an patul hinah ad
Jerusalem ya hinadan boble hinah daggah nan wangwang an nungngadan
hi Euprates. Ta diday numbayadan nadan tataguh buwisda an midat hinan
patul ya nan buwis di intamuda ya nadan lutada.
21 Ot hay ibaga' ya iyuldinmu ta idinongda an mangipaphod i naen
bobleda ta inggana hi'on ha"on di mangibaga hi ituluyda.
22 Ot hanat atonyu tun ibaga' ta adi ma'at dadiyen adi maphod an atonda
hi ad uwani an ha''on di patul.

23 Ta hidin binahan da Rehum ya hi Simsay ya nadan ibbadan ap'apu
hidiyen tudo' nan patul ya immedah ad Jerusalem ot ipadinongda nadan
Judyu an mangipaphod i diyen bobleda.
24 Ta i diyey nidinongan nan tamuh nan Templo hi ad Jerusalem ta
ingganah din mi'adwah tawon hi numpatulan Darius hi ad Persia.

5

1 Indani ya nan propeta an hi Haggay ya nan propeta an hi Sekariah
an holag Iddo ya impa'innilada nan pohdon Apu Dios an ibaga hinadan
ibbada an Judyu an nunhituh ad Jerusalem ya hinadan udum an boblehdih
ad Judah.
2 Ta hidin dingngol da Serubbabel an imbabalen Sealtiel ya hi Jesua an
imbabalen Jehosadak nan impa'innilan dadiyen propeta ot ihipunda bon e
ipaphod nan Templo hidih ad Jerusalem. Ya bimmoddang dadiyen propeta
i dida.
3 Mu hidin na'innilaan da Tattenay an gobelnador hinadan bobleh
daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates ya hi Setar-Bosenay
ya nadan ibbadan ap'apu nan at'atton nadan tinanud Israel ot umedah ad
Jerusalem ot alyonda i diday, Nganney nangibaga i da'yu hi iphodyu tun
Templo?
4 Ot mahmahanda boy ngadan nadan mangipiphod i diyen Templo.
5 Mu ta'on on athidi ya impapto' Apu Dios nadan ap'apun nadan Judyu
ta aggeda indinong an nuntamu. Ya ma"id ha abalinan dadiyen ap'apu hi
ad Persia an mangipadinong i dida ta lo'tat ot muntudo'dah nan patul an
hi Darius. Ot ipiyen damdaman nan patul nan pambalna i diyen tudo'da.
6 Ta hay intudo' da Tattenay an gobelnador ya hi Setar-Bosenay ya
nadan udum an ap'apuhdih nan daggah nan wangwang an nungngadan
hi Euprates an impiyedah nan patul
7 ya alyonday,
Hituwey tudo'min he"a apu patul.
Ya hanat nanongnan malinggop di pun'ap'apuwam.
8 Nuntudo' ami te pinhodmi an ipa'innila i he"a an patulmi an imme ami
hi ad Judah ya tinigomi an pun'iphod nadan tataguhdi nan Templon nan
na'abbaktun Dios. Ya hanadan o"ongal an batu ya kayiw an dinangal di
pun'iphodda hinadan dingdingna. Ya tinigomin ihamaddan muntamu ta
agge nadne ya matigoy tinamuwanda.
9 Ya minahmahanmi hinadan ap'apuda hi'on nganney nangibaga i dida
an ipaphodda nan Templo.
10 Ya minahmahanmi boy ngadanda ta ipa'innilami i he"ay ngadan nadan
mangipangpangulu i diyen tamu.
11 Ya alyonday, Da'miy baal nan Dios hi ad abunyan ya tun luta.
Ya hituwen Templo an iphodmi ya iniphod tuwalin din nundongol an
patulmin tinanud Israel.
12 Mu gapuh nangipabungotan handidan a'ammodmi i Apu Dios ya in-
yabulutna ta na'abakdah din nangubatan din i Kaldea an hi Nebukadnesar
an patul hi ad Babilon. Ta pina"ihna tun Templo ot iyeda handidan
a'ammodmi hi bobleda.
13 Mu ta'on on athidiy na'at ya hidin namangulun tawon hi numpatulan
din hi Sayrus ya inyuldina ta mabalin an iphodmih tuwen Templo.
14 Ya ta'on on hanadan balitu' ya silber an usal ituwen Templo an inalan
din hi Nebukadnesar ot iyenah nan templon nadan diosna hidih ad Babilon

ya imbangngad Sayrus i Sesbasar. Ta hiyay nangiyukodana i dadiye ya hiya
boy pinto'nan gobelnador hituh tun ad Judah.
15 Ot ibagana i Sesbasar ta iyalidahtuh ad Jerusalem dadiyen usal. Ya
imbagana bo an ipaphodda nan Templo hinan timma'dogana tuwali.
16 Ta hiya nan hidin immanamut da Sesbasar ot ipaphodda nan gopnad
nan Templo hitun ad Jerusalem. Ta ingganah ad uwani ya teen mun'iphod
mu agge ni' nagibbuh.
17 Ot hi'on mabalin apu patul ya ipahama'muy nitudo'an an namin di
na'na'at ya uldin hi ad Babilon ta panginnilaan hi'on immannung an waday
inyuldin din patul an hi Sayrus an iphodda tun Templo hituh ad Jerusalem.
Ya impa'innilam i da'mi hi'on nganney pohdom hi ma'at.

6

Hay Nahama'an Nan Nitudo'an Din Inyuldin Sayrus

1 Ot iyuldin nan patul an hi Darius ta hama'onda nan nitudo'an an namin
di niyuldin hi ad Babilon hinan iha"adan nadan nitudo'an di uldin di patul.
2 Ya hinama'da nan nitudo'an diyen uldin hidih nan palasyu hi ad
Ekbatana hidih ad Media.
Ya hay nitudo' hidi ya alyonay,
3 Hidin namangulun tawon hi numpatulan Sayrus ya impitudo'na han
uldin an mahapul an ma'at hinan Templo hi ad Jerusalem an alyonay,
Hanat miphod nan Templo hi ad Jerusalem hidih nan nipabunana tuwali.
Ta hidiy pangiyayanda hinadan midawat ya mi'nong i Apu Dios. Ya tigonyu
ta nahiyam (90) di umpiy tinagena ya nahiyam (90) di umpiy binillogna.
4 Ta hay a'atna ya ma'u'uhhun di tulun batun nipniphod an napahok on
ahi nibattan ha ohay dinangal. Ya hay mumbayad hinadan ma'usal ya hay
gubilnu.
5 Ya hanat mipabangngad nadan silber ya balitu' an usal hinan miphod
an Templo hi ad Jerusalem. Ya tigonyu ta mipabangngadda hinan
niha"adanda tuwali hidin nangalan din patul an hi Nebukadnesar ot
iyalinahtuh ad Babilon.
6 Ta hidin binahan nan patul an hi Darius nan nitudo' an uldin ot ipiyena
nan pambalna an alyonay, Hituwey tudo"un da'yu Tattenay an gobelnador
hinadan boble hi daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates ya i
he"a Setar-Bosenay ya hinadan ibbayun ap'apu i naen boble. Te na'innilaa'
eh'a tee an immannung nan imbagada ot hanat adi ayu umeh awadanda
an e tumaktak
7 ta inaynayundan iphod nan Templo. Ya ukod nan gobelnadorda ya
nadan ap'apudan Judyu an mangipaphod hinan Templo hinan nipabunana
tuwali.
8 Ot tee an iyuldin'u ta boddanganyuot nadan ap'apun nadan Judyu.
Ta hanadan mibayad hinadan mahapulda ya malpuh nadan buwis
an inamungyuhnah daggah nan wangwang ta way aton nan tamudan
minaynayun.
9 Ya atbohdi an adiyu ibahhon idat nadan ibagan nadan padidah ad
Jerusalem i da'yu an umat hinadan bulug an baka ya nadan tangbal an
imbabalen di kalnero onu nadan nahikon an tangbal an kalnero ta waha
i'nongda hi maghob an mi'nong i Apu Dios. Ya ta'on on hanadan alina ya
ahin ya bayah ya manteka an idawatda ya adiyu ibahhon idat hi binigat.
10 Ta waha idawatdah umipa'amlong i Apu Dios ta wan idasalana' i dida
ta wan wagahana' i hiya ya ta'on on hanadan imbabale'.

11 Ya inyuldin'u bo tee ta nan tagun adi mangunud i datuwen imbaga' ya
guyudonda ha ohah nadan dinangal di balena ya hinulitanday udduna ya
intudukdah way palagpagna ta ihawwangnah aluguugna ya impato'da ta
ingganah mate. Ya pina"ihday balena.
12 Ya hanat nan Dios an namili hi ad Jerusalem ta hidiy adayawana
ya ipa'abaknah gubat nan patul onu nadan tatagu an mamallog ituwen
uldin onu nan e mama"ih hinan Templo. Ha"on an patul an hi Darius di
nangiyuldin ituwe ot mahapul an ma'unud.

Hay Nangiyappitandah Nan Templo I Apu Dios

13 Ta hidin binahan da Tattenay an gobelnador ya hi Setar-Bosenay ya
nadan ibbadan ap'apu ya inunuddah diyen inyuldin nan patul an ma"id
ha imbahhoda.
14 Ot inaynayun nadan ap'apun nadan Judyu an nangipaphod hinan
Templo an inunudda nadan tugun nadan propeta an hi Haggay ya hi
Sekariah an holag Iddo. Ta inggibbuhda nan Templo an miyunnudan
hinan imbagan Apu Dios i didan tinanud Israel ya atbohdi an inunudda
nadan inyuldin nadan patul hi ad Persia an da Sayrus i da Darius ya hi
Artaserses.
15 Ta niphod nan Templo hidin mi'atluh algo hinan bulan di Adar* i diyen
mi'anom di tawon hi numpatulan Darius.
16 Ta hidin niphod nan Templo ya nadan tinanud Israel an umat hinadan
padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ya nadan ibbadan immanamut an
niye ni' hi ad Babilon ya nunhiglay amlongda an nangiyappit i Apu Dios
hinan Templo.
17 Ta hay ini'nongda i diyen nangiyappitandah nan Templo ya hinggahut
(100) di bulug an baka ya duway gahut (200) di tangbal an kalnero ya opat
di gahut (400) di imbabalen di kalnero ya himpulut duway (12) tangbal an
gulding. Ya datuwen gulding di mi'nong hi apakawanan di bahul nadan
himpulut duwan (12) tinanud Israel.
18 Ot ibagaday tamun nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ta
way ohaon waday niyukod hi tamuna hinan Templo. Ta na'unud nadan
nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses.

Hay Nginilindah Din Mi'apulut Opat Di Algoh Din Namangulun Bulan

19 Hidin mi'ahimpulut opat (14) di algoh nan namangulun bulan† ya
nginilin dadiyen immanamut an nalpuh nan niyayandah ad Babilon nan
punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt.
20 Ta nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ya inatda nadan
nibagan atonda ta mibilangdah malinis. Ot ahi mohpe paltiyon nadan
udum an tinanud Libay nadan imbabalen di kalnero an i'nongda i diyen
mangilin an algo.
21 Ot mangandan namin nadan immanamut an tinanud Israel ya ta'on
on hanadan nunhituhdi an bokon Judyu an hi Apu Dios di un'unudonda
ta adida mo aton nan adi maphod an pangat di bokon Judyu.
22 Ot inayunda bon ngilinon hi pituy algo nan panganandah nan tinapay
an agge nadduman hi yist. Ta nunhiglay amlongda te inniladan hi Apu Dios

---

* **6:15** **6:15** Nan Adar ya hidiye nan mi'ahimpulut duwa an bulan hinan kalendar di Hebrew an hidiye nan ma'udin duminggu hinan Peblelo ya nan mamangulun duminggu hinan Marso hi ad uwani. † **6:19** **6:19** Nan mamangulun bulan hinadan Judyu ya hidiye nan ma'udin duway duminggu hinan Marso ta ingganah an mamangulun duminggu hinan Abril hi ad uwani.

an dayawondan tinanud Israel di nangipa'uleh nan patul ta binoddangana
dida hi nangipaphodandah nan Templo.

7

Hay Dimmatngan Ezra Hi Ad Jerusalem

1 Hidin numpatulan Artaserses hi ad Persia ya dimmatong hi ad
Jerusalem hi Ezra an imbabalen Serayah. Hi Serayah ya imbabalen Asariah
an hina' Hilkiah.
2 Hi Hilkiah ya imbabalen Sallum an imbabalen Sadok. Hi Sadok ya
imbabalen Ahitub.
3 Ya hi Ahitub ya imbabalen Amariah an imbabalen Asariah an hi na'
Merayot.
4 Hi Merayot ya imbabalen Serahiah an imbabalen Ussi an hi na' Bukki.
5 Ya hi Bukki ya imbabalen Abisua an imbabalen Pinehas an hi na'
Eleasar. Hi Eleasar ya imbabalen din nabaktun padi an hi Aaron.
6 Ya hituwen hi Ezra ya nalpuh ad Babilon. Hiya ya muntudtudu ya
na"innilana nan Nitudo' an Tugun Moses an indat Apu Dios i dida an
tinanud Israel. Ya hi Apu Dios di bimmoddang i hiya ta an namin di
imbaganah nan patul on inabulutna.
7 Ta ta'on on hidin nangibagaanah nan patul an umeh ad Jerusalem ya
inabulutna. Ta immeh din mi'apituy tawon hi numpatulan Artaserses
an wadaday ni'uyug i hiya an ibbana an tinanud Israel an padi ya
nadan ibbadan tinanud Libay an umat hinadan mangipangpanguluh
kanta hinan pundayawan ya nadan mungguwalyah nadan geyt ya nadan
mumpuntamuh nan Templo.
8 Ta hay dimmatonganda hi ad Jerusalem ya i diyen mi'alimah bulan i
diyen mi'apituh tawon hi numpatulan Artaserses hi ad Persia.
9 Yaden hay nanaynandah ad Babilon ya hidin namangulun algo i diyen
namangulun bulan. Ot gapuh boddang Apu Dios ya malinggopda an
dimmatong hi ad Jerusalem hinan namangulun algo i diyen mi'alimah
bulan.
10 Ya hi Ezra ya innaynayunan nangun'unud hinadan inada'adalna an
tugun Apu Dios ya atbohdi an itanudduna dadiyen tugun hinadan ibbana
an tinanud Israel.

Nan Tudo' Nan Patul I Ezra

11 Handi ta'wa an akakan da Ezra ya wada han tudo' an indat nan patul
an hi Artaserses i hiya. Ya hay nitudo' hidi ya alyonay,
12 Ha"on an nabaktun patul an hi Artaserses ya muntudo'a' i he"a Ezra
an padi ya manudtudu hinadan tugun Apu Dios hi ad abunyan. Ot hanat
nanongnan malinggop'a.
13 Ha"on teey mangibaga an nadan tinanud Israel an wahtuh tun
pun'ap'apuwa' ya iyabulut'u an umanamut ayuh ad Jerusalem an ta'on on
da'yun padi ya nadan ibbayun tinanud Libay.
14 Ot da'mi teeh tudan ibba' an pitun uggan muntugun i ha"on ya
iyabulutmi nimpen ume'a ta em tigon di a'at nadan tatagu hi ad Jerusalem
ya hinadan udum an boblehdi hi ad Judah hi'on un'unudonda nadan tugun
Apu Dios an niyukod i he"a.
15 Ya wa'et ume'a ya ni'yalam nadan silber ya balitu' an inamungmih
tudan uggan muntugun i ha"on an datuwe nadan pinhodmin idawat i Apu
Dios an dayawonyun tinanud Israel hidih nan Templo hi ad Jerusalem.
16 Ya ni'yalayu bo nadan silber ya balitu' an amungonyuh tun ad Babilon.
Ya atbohdi nadan ninomnom tuwalin nadan ibbam an padi ya nadan

udum an ibbayun tinanud Israel an idawat i Apu Dios ta ma'usal hidih
nan Templo.
17 Ta nadan pihhu an midat di pumbayadyuh nadan i'nongyu i Apu
Dios hinan punggobhan hi maghob an mi'nong hidih nan Templo an umat
hinadan bulug an baka ya nadan nahikon an tangbal an kalnero ya nadan
tangbal an imbabalen di kalnero ya nadan alina ya ma'inum.
18 Ya wada'ey mabati hinadan balitu' ya silber ya punhahapitanyu
hinadan ibbayu an Judyu di pangiyatanyu mu ta miyunnudan damdama
hinan innilayu an pohdon Apu Dios.
19 Ya hanada'en nidat i he"a an balitu' ya silber an usal ya em idawat i
Apu Dios hidih nan Templo ta ma'usal damdamahdi.
20 Ya wadada'ey udum an mahapulyu hinan Templo ya mabalin an
iyalayuh nan pihhun di gubilnuy pamayadyu.
21 Ot ha''on teen patul an hi Artaserses di nangitudo' ituwe ta an namin
ayu an niyukodan di pihhun di gubilnu hinah nadan boble hi daggah nan
wangwang an nungngadan hi Euprates an wada'ey ibagan tuwen hi Ezra
hi mahapulna ya idatyu. Te hi Ezra ya padi an na"innilana nadan tugun
Apu Dios hi ad abunyan.
22 Ot mabalin an idatyuy umeh tuluy libu ta han opat di gahut (3,400)
di kilun silber ya limay gahut (500) di saku an wit* ya limay gahut ta
nabongley (550) galon an ma'inum ya limay gahut ta nabongley (550) galon
di mantekan di olibo ya idattanyu bo dida hi dakol an ahin.
23 Ya tigonyu ta adiyu ibahho an idat an namin nadan imbagan Apu Dios
an ma'usal hinan Templo. Ta ma"id ha gumalat hi bumungotana i ha''on
ya hinadan holag'u an mun'ap'apu hi udum hi algo.
24 Ya adi ayu mumbaga hi buwis hinadan padi ya hinadan ibbadan
tinanud Libay an mangipangpanguluh kanta hinan pundayawan ya
mungguwalya hinadan geyt onu nadan udum an muntamuh nan Templo.
25 Ya he"a'e Ezra ya hanat usalom nan la'ing an indat Apu Dios i he"a ta
mumpili'ah nadan mun'ap'apu ya nadan mangipanuh hi ma'ma'at hinadan
boble hi daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates. Ya hanat
ituddum nadan tugun Apu Dios an nidinol i he"a hinadan agge nanginnila.
26 Ta nan tagun adi mangunud hinadan tugun Apu Dios ya ta'on on
hanadan uldin hitun pun'ap'apuwa' ya madusa ta mipapate onu mipiyeh
udum hi boble onu midat hi udum nadan lutana ya an namin nadan
nabalol an wada i hiya onu mibalud.

Hay Nundayawan Ezra I Apu Dios

27 Hidin binahan Ezra nan tudo' nan patul ya nunhiglay amlongna ot
alyonay, Madayaw hi Apu Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u ta ta'on
on nan patul ya ongal di naminhodna an mipaphod nan Templo hi ad
Jerusalem.
28 Ya innila' an gapuh boddang Apu Dios ya ma'ule nan patul i ha''on ya
ta'on on nadan nabaktuy sa'adna an munhilbih nan patul ya nadan uggan
muntugun hinan patul. Ya gapu boh boddang Apu Dios ya waday tulid'u
an e nun'amung hinadan ap'apu an ibba ta'un tinanud Israel ta ni'yalidan
ha"on.

8

Nadan Ni'yanamut I Ezra Hi Ad Jerusalem

* **7:22 7:22** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English.

1 Datuwen nitudo' ya ngadan nadan ap'apun nadan himpahimpamu'un
an tinanud Israel an ni'uyug i ha"on ta immanamut amih ad Jerusalem hi
nalpuwanmih ad Babilon hidin nun'ap'apuwan Artaserses.
2 Ta hinan tinanud Pinehas ya hi Gersom ya hinan tinanud'en Itamar ya
hi Daniel ya hinan tinanud'en David ya hi Hatus
3 an holag Sekaniah. Ya hinan tinanud'en Paros ya hi Sekariah an dida
hinadan tulangna an hinggahut ta nabongle (150) an linala'i.
4 Ya hinan tinanud'en Pahat-Moab ya hi Eliehoenay an imbabalen
Serahiah an didah nadan duway gahut (200) an linala'in tulangna.
5 Ya hinan tinanud'en damdaman Sekaniah* ya hi Jahasiel an dida
hinadan tuluy gahut (300) an linala'in tulangna.
6 Ya hinan tinanud'en Adin ya hi Ebed an imbabalen Jonathan an didah
nadan nabonglen (50) linala'in tulangna.
7 Ya hinan tinanud'en Elam ya hi Jesayah an imbabalen Ataliah an didah
nadan napitun (70) linala'i an tulangna.
8 Ya hinan tinanud'en Sepatiah ya hi Sebadiah an imbabalen Michael an
didah nadan nawalu (80) an linala'in tulangna.
9 Ya hinan tinanud'en Joab ya hi Obadiah an imbabalen Jehiel an didah
nadan duway gahut ta himpulut walu (218) an linala'in tulangna.
10 Ya hinan tinanud'en Bani ya hi Selomit an imbabalen Josipiah an didah
nadan hinggahut ta nanom (160) an linala'in tulangna.
11 Ya hinan tinanud'en Bebay ya hi Sekariah an imbabalen nan bunat an
hi Bebay an didah nadan baintit walun (28) linala'in tulangna.
12 Ya hinan tinanud'en Asgad ya hi Johanan an imbabalen Hakkatan an
didah nadan hinggahut ta han himpulun (110) linala'in tulangna.
13 Ya hinan tinanud'en Adonikam ya nadan na'udin ap'apu i didan
himpamu'un an da Elipelet ya hi Jeuel ya hi Semayah an didah nadan
nanom (60) an linala'in tulangda.
14 Ya hinan tinanud'en Bigbay ya hi Utay ya hi Sakur an didah nadan
napitu (70) an linala'in tulangna.

Hay E Numpahama'an Ezra Hinadan Holag Libay

15 Ta inamung'u nadan mi'uyug i ha"on hidih nan way da'ging nan
wa"el an mangipluy hi ad Ahaba ot mun'allung amihdi hi tuluy algo. Ya
na'innilaa' an manu te wadaday padi mu ma"id ha ni'yalih nadan udum
an ibbamin tinanud Libay.
16 Ta impa'ayag'u nadan ap'apu an da Elieser ya hi Ariel ya hi Semayah
ya hi Elnatan ya hi Jarib ya nan oha bo an hi Elnatan ya hi Nathan ya hi
Sekariah ya hi Mesullam ya nadan duwan nala'ing an muntudtudu an da
Joyarib hinan oha bon hi Elnatan.
17 Ot ituda"u dida hi ad Kasipya ta eda tigon nan ap'apuhdi an hi Iddo.
Ta waha ituda'na hinadan ibbanan niyukodan ni' di tamuh nan Templo ta
mi'yalidan da'mi ta waha muntamuh nan Templo.
18 Ya gapuh boddang Apu Dios ya impi'uyugda hi Serebiah an nala'ing
an tagu an nalpu hinan holag Mahli an apapun Libay an tinanud Israel.
Ya in'uyugnay himpulut walun (18) linala'i an imbabalena ya i'ibana.
19 Ya impi'uyugda bo da Hasabiah i Jesayah an nalpudah nan holag
Merari an imbabalen damdaman Libay ya nadan baintin (20) linala'i an
i'ibada ya a'amuna'onda.

---

* **8:5 8:5** Hinadan udum an Biblia ya niddum nadan tinanud Sattu an hay ap'apuda ya hi Sekaniah an imbabalen Jahasiel.

20 Ya wadada boy ni'uyug an duway gahut ta han bainti (220) an
tinanudan nadan bumoddang hinadan tinanud Libay an muntamuh nan
Templo an dadiye din pinilin din patul an hi David ya nadan ap'apun
munhilbin hiya hinan pun'ap'apuwana. Ta ta'on on datuwe ya intudo"uy
ngadanda.
21 Ta hidin wada amin namin hidih nan way wa"el an mangipluy hi ad
Ahaba ot ibaga' an mun'ulat ami ta mumpahpahmo' ami i Apu Dios ta
ihwang da'mi ya nadan imbabalemi ya an namin nadan wadan da'mi.
22 Te bumaina' an mangibagah nan patul an waha pi'yaliyonah nadan
tindalu ta waha mungguwalyan da'mi te niluh an imbagami an hi Apu Dios
ya ipapto'na nadan tatagun mundinol i hiya. Mu nunhiglay pundusanah
nadan adi mangun'unud i hiya.
23 Ta hiya nan nun'ulat ami nimpe ot mundasal ami ta ipapto' da'mi. Ya
dingngol Apu Dios nan dasalmi.
24 Ot piliyo' di himpulut duwa (12) hinadan ap'apun nadan padi ot
iddum'u da Serebiyah i Hasabiah ya nadan himpulun (10) i'ibadan tinanud
Libay.
25 Ot iyukod'u i dida nadan ingkilumi an balitu' ya silber ya nadan udum
an nun'abalol an usal an indat nan patul ya nadan ap'apu an munhilbi
i hiya ya nadan uggan muntugun i hiya. Ya atbohdi nadan indat nadan
ibbamin tinanud Israel an wadahdi te pinhoddan waday ma'usal hinan
Templo.
26 Ta hay dinakol nadan niyukod i dida ya baintit limay libuy (25,000)
kilu an silber ya nadan nat'onat'on an usal an silber an tuluy libu ta han
waluy gahut ta nabongley (3,850) kilu ya nan tuluy libu ta han waluy gahut
ta nabongley (3,850) kilu an balitu'.
27 Ya niddum nan bainti (20) an balitu' an malukung an nahuluk hi waluy
kilu. Ya han mapmaphod an gombang an duwan malukung an umat hi
balitu' di balolda.
28 Ot alyo' i diday, Da'yu ya niyappit ayu i Apu Dios ya atbohdi datuwen
inyukod'u i da'yu an niyappitda i Apu Dios. Ya datuwen balitu' ya silber
ya datuwe nadan ninomnom tuwalin nadan nangidat an midawat hinan
Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u.
29 Ot hanat halipodpodonyu datuwe ta inggana hi dumatngan ta'u hi ad
Jerusalem. Ya ahiyu inyehdih nan kuwartun nan nabaktun padi hidih nan
way Templo ta wahdida nadan ap'apun di padi ya nadan ibbayun tinanud
Libay ya nadan ap'apu ta'un tinanud Israel ta tigonday pangikiluwanyu ya
ahiyu impaboltan i dida.
30 Ta alanda ta diday ukod an mangiyeh nan Templo.
31 Ta hidin mi'ahimpulut duway (12) algo i diyen namangulun bulan ya
nakak amihdih nan way da'ging nan wa"el an mangipluy hi ad Ahaba ot
umanamut amih ad Jerusalem. Ya ma"id ha nangubat i da'mih nan awon
te impappapto' da'mi peman i Apu Dios.
32 Ta hidin dimmatong amih ad Jerusalem ot mun'ible ami hi tuluy algo.
33 Ot i diyen mi'apat hi algo ya imme amihdih nan Templo. Ot ikilumin
namin nadan silber ya balitu' ya an namin nadan usal ot ipaboltanmi
hinadan padi an da Meremot an imbabalen Uriah i Eleasar an imbabalen
Pinehas. Ya i diyen nangipaboltananmi ya wadada bohdi nadan ibbadan
tinanud Libay an da Josabad an imbabalen Jesua i Naodiah an imbabalen
Binnuy.
34 Ta nitudo' an namin di bilangda ya kiluda.

Hay Ini'nong Nadan Immanamut An Tinanud Israel

35 Nadan ibba' an immanamut an tinanud Israel ya inyaliday mi'nong hi
maghob an mi'nong i Apu Dios an himpulut duwa (12) an bulug an baka ta
nipong hinadan himpulut duwan (12) tinanud Israel ya nahiyam ta onom
(96) di nahikon an tangbal an kalnero ya napitut pitu (77) an tangbal an
imbabalen di kalnero. Ya han himpulut duwa (12) an tangbal an gulding
an mi'nong hi apakawanan di bahulmi an tinanud Israel.
36 Ya inyeda bo nan tudo' nan patul hinadan ap'apu ya hinadan
gobelnador hinadan bobleh daggah nan wangwang an nungngadan hi
Euprates. Ya hidin binahada ya inunudda ta binoddangan da'mi ot
mangdatda boh nadan mahapul hinan Templo.

9

Hay Nanginnilaan Ezra Hi Ni'yahawaan Nadan Judyu Hinadan Bokon Judyu

1 Hidin nala"uh di atnay algo ya immalida nadan ap'apumin tinanud
Israel ot alyonda i ha"on di, On innilam an dakol hitudan ibba ta'u an
tinanud Israel an ta'on on hanadan padi ya nadan udum an ibbayun
tinanud Libay an mangmangngat hinadan nunhiglan umipabungot i Apu
Dios an pangat handidan tinanud Kanaan an tinanud Hit ya tinanud Jebus
ya tinanud Amor ya tinanud Peres ya nadan i Ammon ya i Moab ya i Egypt?
2 Te ni'yahawadah nadan binabaih tudan nunlini"odan an boble an
bokon ta'u ibba an tinanud Israel ya ta'on on hanadan linala'i an
imbabaleda ya athidi boy inatda ta hiya nan mibilang ta'u an tinanud Israel
hi nalugit. Ya hay nangipangpangulu i datuwen pangat ya nadan ibba ta'u
an ap'apu ituwen boble.
3 Ta hidin dingngol'u datuwe ya namaaggot punhethet'uy lubung'u an
ta'on on nan niyoddah ot punhupdut'uy balbas'u ya ibu"u. Ot umbuna' ot
dumidinnonga' te nunhiglay e' umukayungan i dadiyen na'at.
4 Indani ya na'amungdah awada' nadan tatagun nanginnilah nan hapit
Apu Dios an tumattakutda an gapu i dadiyen adi maphod an inat nadan
immanamut an ibbami an tinanud Israel. Mu innaynayun'un inu'umbun
hidi ta inggana ot madatngan nan i'nongan nan maghob an mi'nong hinan
mun'ahdom.
5 Ot ahiya' mohpe tuma'dog an nunnanong hi adol'u nadan nahethet an
lubung'u an ta'on on nan niyoddah. Ot inayun'u an mundu"un ot itagge'
di ta'le'
6 ot mundasala' an alyo' di,

Apu Dios, nunhigla tayyay bain'u an mangitangad i he"a. Te nunhiglay
numbahulanmi i he"a an onha matigo ot dakkodakkol an paddungnay
dimmatong hi ad lagud.
7 Te nihipun tuwali i handidan a'ammodmi ta inggana tayya i da'mi
hi ad uwani ya nunhiglay emi numbahulan i he"a. Ta hiyah tuwey
gapunah nangiwalongam i da'mi ta ginubat da'mi hinadan binuhulmi ta
nun'a'ateday dakol hinadan ibbami ot iye da'mi an nabati hi udum an boble
an ta'on on hanadan patulmi ya nadan padi. Ot pulhonda nadan lutami
ya nadan nun'abalol an usalmi. Ta ingganah ad uwani ya nunhiglay emi
nibabainan.
8 Mu ta'on on athidi ya himmo' da'mi damdama i he"a Apu Dios ta
wadaday nabati i da'mi ot boddangan da'mi ta teen immanamut ami an
nalpuh nadan boble an niyayanmi ta malinggop ami mohpeh tun boble an

niyappit i he"a. Ta hiya nan nunhiglay amlongmi te adi mo nunhiglay emi punligatan.
9 Ya ta'on teeh on sinakup da'mi hinadan i Persia mu agge da'mi ingnganuy te gapuh nan munnananong an pamhodmu i da'mi ya himmo' da'mi. Ta agge da'mi impapate hinan patul hi ad Persia ta tee an ad uwani ya inyabulutmu an umanamut ami ta iphodmi tun Templo ya tudan binattun alad. Ta ma''id mo ha itakutmih tun ad Jerusalem ya an namin an bobleh tun ad Judah.
10 Mu nganne nin mahan boy pambalmi i he"a hi ad uwani an teen aggemi inun'unud nadan tugunmu
11 an imbagam i handidan baalmu an propeta an hanan boblen pangiyayam i dida ta eda punhituwan ya nunhiglan umipabungot i he"an Dios di pangat nadan tataguhdi.
12 Ta hiya nan pinadanam i dida an adida iyabulut nadan imbabaleda an mi'yahawah nadan tataguhdi. Ya adida boddangan nadan tataguhdi hinan eda kumadangyanan. Ot atonda'ehdi ya minaynayun di pamoddangam i dida ta nanongnan mabikahda ya dakol di ibungan di itanomda ta waday itanudda. Ya nan lutahdi ya mumbalin hi lutada hi inggana ta mabalin an ipaboltanda i da'min holagda tee.
13 Mu agge inun'unud handidan a'ammodmi nadan imbagam i dida ta na'at i dida nan imbagam an pundusam an gapuh nadan numbahulanda. Mu aggem nunhiglaon di inatmun nundusa ta wada ami tee han nabati.
14 Ot undan nin bo atonmi hi ad uwani datuwe ta mi'yahawa ami bo i datuwen tatagu an mangmangngat hinadan nunhiglan umipabungot i he"an Dios. Yaden innilami an onha atonmi datuwe ot undan nin bo adi da'a pabungoton ta dadagon da'mi ya mina"id da'mi mahan mon namin.
15 Mu he"a Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel ya nipto' di pangatmu an dusaom nadan mangibahhoh nadan tugunmu. Mu ta'on on athidi ya himmo' da'mi ta aggem inyabulut an mama"id amin namin ta wahtu ami tee han nabati. Ot ad uwani ya abulutonmi an numbahul ami ta hiya nan nunhiglay bainmin he"a.

10

Hay Nuntutuyuwan Nadan Tatagu Hi Bahulda

1 Hidin nunlu'bub hi Ezra hi hinangngab nan Templo an mundasal an nunhiglay kogana on pun'ibaganay numbahulanda an tinanud Israel i Apu Dios ya na'amungdah awadana nadan ibbana an tinanud Israel an ta'on on hanadan u''unga ya binabai an nunhigla damdamay kogada.
2 Ya indani ya alyon Sekaniah an imbabalen Jehiel an holag Elam i Ezra di, Abulutonmi an numbahul ami i Apu Dios hi nangibahhawanmi hinadan tuguna. Mu ta'on on athidi ya innila' an pakawanon dita'u i Apu Dios.
3 Ot aga ta hahapiton ta'u ta ibaga ta'un Apu Dios an ibolhe* ta'u nadan ahawa ta'u an bokon ta'u ibba an tinanud Israel ya impi'uyug ta'u nadan imbabale ta'u hinadan hi inada. Ta unudon ta'u nan ibagan ibba ta'u an hi Ezra ya nadan udum an tatagun mangun'unud hinadan tugun Apu Dios. Ot hanat aton ta'u datuwe ta miyunnudan hinan tugun Apu Dios.
4 Ot agam Ezra ta atom nan innilam an maphod hi atonmi. Ot nundadaan amin mangat hinan pohdom an ma'at.

---

* **10:3 10:3** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

5 Ot tuma'dog hi Ezra ot ibagana hinadan ap'apun nadan padi ya nadan
ibbada an tinanud Libay ya an naminda an tinanud Israel hi'on tobalonda
an aton hidiyen imbagan Sekaniah. Ya an naminda ya inabulutda.
6 Indani ya immaan hi Ezra hidih nan way potto' nan Templo ot umehdih
nan kuwartun iha''adan Johanan an imbabalen Elyasib hidih nan Templo.
Ot hidiy umohnongana i diyen nahdom an innaynayuna an nun'ulat
te nunhiglay ena umukayungan hinadan numbahulan nadan ibbanan
tinanud Israel.
7 Ot ituda'da nadan ap'apu an e mangipa'innilah ad Jerusalem ya hinadan
udum an bobleh ad Judah an ma'amungdan namin nadan tinanud Israel
hidih ad Jerusalem.
8 Ot ibagada an mala''uh'ey tuluy algo ya hanadan adi mi'yamung ya
hay hinahapit nadan ap'apu an umat hinadan mangipangpangulu i dida hi
atondah nadan adi mi'yamung ya alandan namin nadan nabalol an wadan
dida ya ta'on on nadan lutada. Ya adida mo mibilang hi tinanud Israel.
9 Ta i diyen mi'atluh algo an hidiye nan mi'abaintih (20) algo i diyen
mi'ahiyam di bulan ya na'amungdah ad Jerusalem hinan lita''angan nan
Templo nadan linala'in tinanud Benjamin ya tinanud Judah. Ya way
ohaon munggagayonggong hi takutna an gapuh nadan numbahulanda ya
nidniddum bo udot an na''aktolda te inlotna han udan.
10 Ot alyon Ezra i diday, Da'yu ya imbahhoyu nadan tugun Apu Dios
ta ni'yahawa ayu hinadan binabai an nalpuh udum hi boble ta hiya nan
namamay bahul ta'un tinanud Israel.
11 Ot ad uwani ya ibagayuh nan Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u
an da'yu ya numbahul ayu i hiya. Ya inatyu nan innilayun umipa'amlong
i hiya. Ta ibolheyu nadan ahawayu an bokon ta'u ibba an tinanud Israel.
Ya hanat idinongyu mon mangat hinadan pangatda.
12 Ya initkuk nadan tataguy pambaldan alyonday, Immannung an
numbahul ami. Ot ta'omman ya inatmi danaen imbagam.
13 Mu dakkodakkol ami tayya ya te bo udot an nunhigla han udan ta
na''aktol ami. Ya ituwe tayyan dinakolmi ya undan nin magibbuh i ha
hin'algo onu duway algo te nunhigla tayyay emi numbahulan.
14 Daan mo bahan ta ta'on on hanadan ap'apumiy bumoddang an
mangipanuh hi atonmi. Ta an namin ami an ni'yahawa hi bokon ta'u ibba
an tinanud Israel ya waday napinto' hi algo hi umaliyanmihtu an i'uyugmi
nadan mangipangpangulu i da'mi ya nadan ap'apu hinan numboblayanmi
ta wan mapanuh di aton di hinohhan da'mi. Ta aton ta'u datuwe ta wan
ma'ubayay bungot Apu Dios i dita'u.
15 Ya timbal nadan tataguh diye an ammuna da Jonathan an imbabalen
Asahel ya hi Jahseyah an imbabalen Tikbah di agge naminhod ya
inunnudan nadan duwa an tinanud Libay an da Mesullam i Sabbetay.
16 Ot piliyon nan padi an hi Ezra nadan ap'apu hinadan himpahim-
pamu'un ot itudo'nay ngadanda. Ta i diyen namangulun algo i diyen
mi'apuluh bulan ya inhipunda an munhumalya hinadan ni'yahawa hi
bokonda ibba an tinanud Israel.
17 Ta hidin nalpah di tuluy bulan ya inggibuhda an nunhumalya hinadan
linala'i an ni'yahawa hi bokonda ibba an tinanud Israel.

Hanadan Ni'yahawah Bokonda Ibban Tinanud Israel

18 Datuwe nadan holag di padi an ni'yahawa hinadan binabai an nalpu
hi udum hi boble an hinan holag'en Jesua an imbabalen Josadak hinadan
i'ibana ya da Maaseyah i da Elieser ya hi Jarib ya hi Gedaliah.

19 Ya imbagada an ibolheda nadan ahawada ot inayundan i'nong han
tangbal an kalnero ta ni'nong hi apakawanan di bahulda an aggeda inatta.
20 Ya hina'en holag Immer ya da Hanani i Sebadiah.
21 Ya hina'en holag Harim ya da Maaseyah ya hi Elijah ya hi Semayah ya
hi Jehiel ya hi Ussiah.
22 Ya hina'en holag Pasur ya da Elioenay ya hi Maaseyah ya hi Ismael ya
hi Netanel ya hi Josabad ya hi Elasah.
23 Ya hinada'en udum an ibbadan tinanud Libay ya da Josabad ya hi
Simey ya hi Kelayah an hay ohah ngadana ya hi Kelita ya hi Petahiah ya
hi Judah ya hi Elieser.
24 Ya hinada'en holag nadan mangipangpanguluh kanta ya hi Elyasib.
Ya hinada'en mungguwalya hinadan geyt nan Templo ya da Sallum ya hi
Telem ya hi Uri.
25 Ya nada'en udum an tinanud Israel an ni'yahawah nadan udum an
tatagu ya hinada'en holag Paros ya da Ramiyah ya hi Issiyah ya hi Malkijah
ya hi Mijamin ya hi Eleasar ya hi Malkijah ya hi Benayah.
26 Ya hinada'en holag Elam ya da Mattaniah ya hi Sekariah ya hi Jehiel
ya hi Abdi ya hi Jeremot ya hi Elijah.
27 Ya hinada'en holag Sattu ya da Elioenay ya hi Eliasib ya hi Mattaniah
ya hi Jeremot ya hi Sabad ya hi Asisa.
28 Ya hinada'en holag Bebay ya hi Jehohanan ya hi Hananiah ya hi Sabbay
ya hi Atlay.
29 Ya hinada'en holag Bani ya hi Mesullam ya hi Malluk ya hi Adayah ya
hi Jasub ya hi Seal ya hi Jeremot.
30 Ya hinada'en holag Pahat-Moab ya hi Adna ya hi Kelal ya hi Benayah
ya hi Maaseyah ya hi Mataniah ya hi Besalel ya hi Binnuy ya hi Manasseh.
31 Ya hinada'en holag Harim ya da Elieser ya hi Isihah ya hi Malkijah ya
hi Semayah ya hi Simeon.
32 Ya hina'en tinanud Benjamin ya da Malluk i Semariah.
33 Ya hinada'en holag Hasum ya da Mattenay ya hi Mattattah ya hi Sabad
ya hi Elipelet ya hi Jeremay ya hi Manasseh ya hi Simey.
34 Ya hinada'en holag Bani ya da Maaday ya hi Amram ya hi Uel
35 ya hi Benayah ya hi Bedeyah ya hi Keluhi
36 ya hi Baniah ya hi Meremot ya hi Elyasib
37 ya hi Mattaniah ya hi Mattenay ya hi Jaasu.
38 Ya hinada'en holag Binnuy ya da Simey
39 ya hi Selemyah ya hi Nathan ya hi Adayah
40 ya hi Maknadebay ya hi Sasay ya hi Saray
41 ya hi Asarel ya hi Selemiah ya hi Semariah
42 ya hi Sallum ya hi Amariah ya hi Joseph.
43 Ya hinada'en holag Nebo ya da Jeyel ya hi Mattitiah ya hi Sabad ya hi
Sebina ya hi Jadday ya hi Joel ya hi Benayah.
44 Ta danae nadan linala'i an ni'yahawa hinadan binabai an nalpuh
udum hi boble. Mu inabulutda an atonda nan nahahapit. Ta imbolheda
nadan ahawada ya nada'en waday imbabaleda i dadiyen binabai ya
impi'uyugdan dida.

Nehemiah

Hay A'at Tuwen Liblu An Nehemiah

Hi Nehemiah ya muntamuh nan patul an hi Artaserses hi ad Susa. Mu indani ya waday nangipa'innilan hiya an nalpuh ad Jerusalem an maligligatanda nadan tataguhdi. Ya ta'on on nipaphod nan Templo mu nunnanong an nadadag nadan binattun alad hi ad Jerusalem. Ta ma"id ha punhawan nadan tinanud Israel hinadan binuhulda an numbobleh nunlini"odanda.

Ot e mi'hapit hi Nehemiah hinan patul ta iyabulutna an ume ni' hi ad Jerusalem ta ena iphod di bobleda ya nadan binattun aladna ya inabulut nan patul. Ya hi Apu Dios di namoddang i Nehemiah an nangipangpangulu an nangiphod hinadan binattun alad hi ad Jerusalem an ta'on on wadaday binuhuldan mangiyadih pangiphodanda.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangipaphodandah nadan binattun alad hinan nunlini"odan di ad Jerusalem (Nehemiah 1–7)
2. Hay nangibahaan Ezra hinadan tugun Apu Dios hinadan tinanud Israel ot muntutuyudah nan numbahulanda (Nehemiah 8–10)
3. Hay nangibunutanda hinadan tinanud Israel an e munhituh ad Jerusalem (Nehemiah 11)
4. Hay nangiyappitandah nan binattun alad hi ad Jerusalem i Apu Dios (Nehemiah 12)
5. Hay nundusaan Nehemiah hinadan adi mangun'unud hinan tugun Apu Dios (Nehemiah 13)

Hay Dasal Nehemiah

1 Ha"on an hi Nehemiah an imbabalen Hakaliah ya hituwey intudo"u an ina'inat'u.

Hidin bulan di Kisleb hidin mi'abaintih (20) tawon hi numpatulan Artaserses ya wadaa' hi ad Susa an awadan nadan ap'apun munhilbih nan patul i diyen boble.

2 Ya himmawwang hi Hanani an ohah nadan i'iba' an wadaday nun'ibbanan nalpudah ad Judah. Ot mahmahmaha' i diday a'at nadan ibbamin Judyu an immanamut an nalpuh ad Babilon ya hay umatan nan boblemih ad Jerusalem.

3 Ya alyonday, Hanada'en ibba ta'un immanamut ya dehdin maligligatanda ya nunhiglay pamihul nadan nunhituh nunlini"odan nan boble ta'u. Ya hana'en boble ta'u ya nunnanong an napa"ih ya atbohdi nadan geyt an nunnanong di a'atda hidin napu'ulanda.

4 Ya hidin dingngol'u dadiye ya kinumgaa' te mahkit ahan hi punnomnom'u dadiyen na'at. Ta immukayungana' hi atnay algo an nun'ulata' ot dumasadasala' i Apu Dios

5 an alyo' di, Apu Dios an wadah ad abunyan, he"a ya na'abbaktu'a ya he"ay tumakutanmi. He"a ya adim ibahhon aton nadan imbagam hinadan naminhod i he"a ya mangun'unud hinadan tugunmu.

6 Ot hiya nan abigabigat ya ahodohodom on indasadasala' nadan baalmun tinanud Israel. Abuluto' an numbahul nadan ibba' an tinanud Israel an ta'on on ha"on ya nadan a'ammod'u. Ot hanat donglom tun dasal'u ta pakawanon da'mi.

7 Te nunhiglan adi maphod nadan ina'inatmi an aggemi inunud nadan
tugunmu ya tudtudum an imbagam i handin baalmun hi Moses.
8 Mu ta'on on athidi ya daan mo bahan ta nomnomnomom din imbagam
i Moses an alyom di, Wa'et adiya' un'unudon ya iwakat da'yuh abobboble.
9 Mu wa'et muntutuyu ayu ta un'unudonyu nadan tugun'u ya ta'on on
idanay awadanyuh tun luta ya amungon da'yu ta iye da'yuh nan boblen
pinili' an iha"adanyu ya pundayawanyun ha"on.
10 Ot hanadan ibba' an immanamut ya dida nadan baalmu ya tatagum
an inihwangmu an gapuh nan ongal an abalinam.
11 Ot daan mo bahan Apu Dios ta donglom tun dasalmih tudan ibba'
an baalmun nanongnan naminhod an mundayaw i he"a. Ya boddangana'
bahan ta nan umaya' hi ad uwanin e mi'hapit hinan patul ya mabalin an
tobalona nan ibaga'.
I diyen timpu ya ha"on di niyukodan nadan inumon nan patul.*

2

Hay Immayan Nehemiah Hi Ad Jerusalem

1 I diyen bulan an Nisan* i diyen mi'abaintih (20) tawon hi numpatulan
Artaserses ya numpahamul nan patul ot iye' nan inumona. Ya ma"id ha
naniganah e' immukayungan
2 ta hiya nan alyonay, Hay panigo' ya adi'a mundogoh mu tanganu on
matigoh angahmu an waday inomnomam?
Mu gapuh takut'u ya pamaaggot dindinnongana' ni'.
3 Ot ahi' alyon i hiya di, Hanat nanongnan minaynayun di pumpatulam
apu patul. Undan nganney ato' an mun'am'amlong yaden na'innilaa'
an nan boblen nilubu'an handidan a'ammod'u ya nanongnan wahdin
nadadag ya ta'on on nadan geyt ya nanongnan napa"ihda an nihipun hidin
napu'ulanda?
4 Ya alyon nan patul di, Ot nganney pohdom hi ma'at?
Ot mundasala'
5 ot ahi' alyon di, Hi'on waday pangibilangmun ha"on an baalmu ya daan
mo bahan ta iyabulutmu ta umanamuta' ni' hi boblemi hi ad Judah ta e'
ipaphod.
6 Ya alyonay, Hi'on ume'a ya anuud di pumbangngadam?
Ta hidin inyabulutnan umeya' ot ibaga' hi'on anuud di umaya' ya hay
ibangngada' yaden wahdih inayana an ni'ibun i hiya.
7 Ot alyo' bon hiyay, Ya daan mo bahan apu patul ta muntudo"a hinadan
gobelnador hinadan bobleh daggah nan wangwang an nungngadan hi
Euprates ta iyabulutdan mala"uha' hinan numboblayanda ya ta malinggop
hi e' ala"uhan hidi ta ingganah dumatonga' hi ad Judah.
8 Ya hi'on mabalin bo ya daan mo ta muntudo"a i Asap an mumpapto'
hinan muyungmu ta idattana' hinadan kayiw an ma'apyah dinangal nadan
geyt nadan pungguwalyaan an nihaggon hinan Templo ya ha iphodmi
hinan alad di boblemi ya ha iphod'uh bale'.
Ya gapuh boddang Apu Dios ya inabulut nan patul an namin nadan
imbaga' i hiya.
9 Ot hidih din makaka' ya impi'uyug nan patul dohah nadan opisyal
di tindalu ya nadan tindalun nala'ing an muntakkeh kabayu. Ta hidin

* **1:11 1:11** Nan niyukodan nan inumon nan patul ya nabaktuh diyen sa'ad te hiyay mihnod di sa'adna hinan patul. * **2:1 2:1** Nan Nisan ya hidiye nan mamangulun bulan hinadan Judyu an hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan godwan di Abril hi ad uwani.

dimmatong amih nadan bobleh daggah nan wangwang an nungngadan hi
Euphrates ot pun'idat'u nadan tudo' nan patul hinadan gobelnador.
10 Ya wadada han duwan ap'apu an da Sanballat an i Horon ya hi
Tobiah an i Ammon an nunhiglay akihda i da'min tinanud Israel. Ta hidin
na'innilaanda nan ninomnom'un e aton ya nunhiglay bungotda.

Hay E Nanigan Nehemiah Hinadan Alad Hi Ad Jerusalem

11 Hidin dimmatong amih ad Jerusalem ot mun'ible ami ni' hi tuluy algo.
12 Mu ma"id ha nangibagaa' hinadan impanomnom Apu Dios i ha"on hi
ato' hidih ad Jerusalem. Ta i diye an mi'atluh hilong i diyen tongan di labi
ya bimmangona' ot i'uyug'u dohah nadan linala'i ot emi li'odon nan boble
mu ha"on ya abuh di nungkabayu
13 an ini'wamih nan geyt an pangi'wan an umeh nan nundotalana ot
ipluymih awadan nan bubun an nungngadan hi Jakal ot ume amih awadan
nan geyt an pangi'wan an umeh nan way bahhulaan. Ta tinigo' nadan
nun'apa''ih an binattun alad ya nadan napu'ulan an geyt.
14 Ot ipluymi boh nan geyt an pangi'wan an umeh nan way obob ot
inaynayunmihdih nan pinhungdan nangadanan hi Pun'amhan Di Patul.
Mu ma"id ha e' pangipa'wan hinan nitakkaya' te dakol di nun'ihawan
hinadan nun'apa"ih an alad ya nadan geyt an nun'apu'ulan
15 ta hiya nan inipluymih nan nundotal ta na'tiggo' nadan nun'apa''ih
an binattun alad hidi. Ot inaynayunmi bon li'odon nan boble ta lo'tat
ya imbangngadmih nan nalpuwanmi an geyt an pangi'wan an umeh nan
nundotalana.
16 Mu ma"id ha nanginnilah limmah'unanmi i diyen nahdom ya hi'on
nganne nan e' aton an ta'on on nadan ap'apuh ad Jerusalem ya nadan
munhilbin dida ya nadan padi ya an namin nadan mabalin an bumoddang
hinadan matamuwan.
17 Indani ot ahi' mohpe alyon i dida di, Tigonyu'e tun boble ta'uh tun ad
Jerusalem an nunhiglay ena nadadagan te nunnanong an napa"ih tudan
binattun alad ya nadan geyt an nihipun hidin napu'ulanda. Ot daan mo
ta mumboboddang ta'u ta ipaphod ta'u nadan binattun alad ta wan adi
minaynayun di e ta'u ibabainan.
18 Ot ibaga' i diday inat Apu Dios an namoddang i ha''on ya nan maphod
an nangalin nan patul i ha"on.
Ya alyonday, Ot ten deyaya. Eta'u ta eta'u ihipun an iphod.
Ot eda ihipun an muntamu.
19 Mu hidi bon dingngol da Sanballat an i Horon ya hi Tobiah an
ap'apun di i Ammon ya han i Arabia an hi Gesem ya ngihngihilan da'mi ya
nunhiglay pangpangallida ya pamihuldan da'mi an alyonday, On nganne
ihya danaen at'atonyu? Undan pinhodyun mi'buhul hinan patul?
20 Mu alyo' i dida di, Hi Apu Dios hi ad abunyan di bumoddang i da'mi ta
ingganay gibbuhonmi. Te da'mi tuwali nadan baalna an mangat i datuwen
tamu. Mu da'yu'e ya ma''id ha lebbengyu ituwen boblemih ad Jerusalem
ya ma''id ha niyatan nadan na'na'at ituwen boblemin da'yu.

3

Hanadan Nangiphod Hinadan Binattun Alad

1 Nan nabaktun padi an hi Eliasib ya hanadan ibbanan padi ya
inhipundan e nuntamu ot ipaphodda nan geyt an pangipa'wandah kalnero
an miyeh nan Templo ot iyappitdan Apu Dios ot ipaphodda nadan pantona.
Ot ipaphodda bo nadan alad ta ingganaot idatongdah nan natagen

pungguwalyaan an nungngadan hi Meah* ot iyappitda bon Apu Dios. Ot
inaynayunda an ipaphod nan binattun alad ta ingganaot idatongdah nan
natagen pungguwalyaan an nungngadan hi Hananel.
2 Ya nadan i Jeriko di nanginayun an nangipaphod hinan binattun
alad an mihu"up i diyen pungguwalyaan an nungngadan hi Hananel.
Ya hi Sakur an imbabalen Imri di nangipaphod hinan bongwah diyen
tinamuwan nadan i Jeriko.
3 Ya hanadan imbabalen Hassenaah di nangipaphod hinan geyt an
nungngadan hi ekan an iniphodda nadan dinangal ot ihamaddan iphod
nadan pundakigan ya nadan dakigda.
4 Ot ipaphod pibon da Meremot an imbabalen Uriah an apapun Hakkos
nan binattun alad an mihu"up hinan geyt an nungngadan hi ekan.
Ya nan hu"up nan tinamuwan da Meremot ya impaphod Mesullam an
imbabalen Berekiah an apapun Mesesabel. Ot tamuwan damdaman
Sadok an imbabalen Baanah nan hu"up nan nangipogpogan Mesullam ot
igibbuhnah diyen poto'na.
5 Ya hanabon hu"up nan tinamuwan Sadok ya tinamuwan nadan i Tekoa
an ta'on on aggeda bimmoddang nadan ap'apuda te adida pinhod an
tamuwan nan inyukod nadan mangipangpangulu i diyen tamuda.
6 Ya hana'en geyt an nungngadan hi Jesana ya impaphod da Joyada an
imbabalen Paseah an didah nan imbabalen Besodeyah an hi Mesullam. An
iniphodda nadan dinangal ot ihamadda bon iphod nadan pundakigan ya
nadan dakigda.
7 Ya nan binattun alad an mihu"up i diyen geyt ya impatamun nan
gobelnador hi daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates hinadan
i Gibeon an da Melatiah ya hi Jadon an i Meronot ya nadan udum an i
Mispah.
8 Ot tamuwan Ussiel an imbabalen Harayah an munlutuh balitu' nan
hu"up nan impatamun nan gobelnador. Ot tamuwan nan mangapyah
bangbanglu an hi Hananiah nan hu"upna ta ingganay indatongnah nan
nangadanan hi abillog an binattun alad.
9 Ot tamuwan Repayah an imbabalen Hur an ap'apun di godwan di ad
Jerusalem nan hu"upna.
10 Ya nan nangipogpogana ya nipotto' hi balen Jedayah an imbabalen
Harumap ta hiya piboy nuntamu i diye. Ot tamuwan Hattus an imbabalen
Hasabneya nan hu"upna.
11 Ot tamuwan da Malkijah an imbabalen Harim ya hi Hassub an imba-
balen Pahat-Moab nan hu"up nan nangipogpogan Hattus ot ipaphodda bo
nan natagen punha"angan hi tinapay.
12 Ya nan binattun alad an hu"upna ya tinamuwan da Sallum an imba-
balen Hallohes an ap'apun di godwan di ad Jerusalem an bimmoddang
nadan binabain imbabalena.
13 Ya da Hanun hinadan i Sanoah di nangipaphod hinan geyt an
pangi'wan an umeh nan nundotalana. Ta impaphodda ot ihamaddan
iphod nadan pundakigan ya nadan dakigda. Ot ipaphodda bo nan binattun
alad an umeh opat di gahut ta nabongley (450) metro ot idatongdah nan
geyt an pangi'wan an umeh nan bahhulaan.
14 Ya hay nangipaphod i diyen geyt ya da Malkijah an imbabalen Rekab
an ap'apuh nan bobleh ad Bet-Hakkerem. Ot iphodda nadan pundakigan
ya nadan dakigda.

---

* **3:1 3:1** Nan Meah ya hay pangibalin di udum ya hinggahut.

15 Ya hana'e bon geyt an pangi'wan an umeh nan way obob ya iniphod
Sallun an imbabalen Kol-Hoseh an ap'apuh ad Mispah an iniphoddan
inatopan ot inayundan iphod nadan pundakigan ya nadan dakigda.
Ot inayundan iphod nan binattun alad an nipotto' hinan lobong an
nungngadan hi Siloam an nihaggon hinan garden ni' di patul. Ot
inaynayunda bon iphod nan binattun alad ta inggana ot idatongdah nan
way madayyun awon an malpuh nan boblen David.

16 Ya nan imbabalen Asbuk an hi Nehemiah an ap'apun di godwan nan
bobleh ad Bet-Sur di nanginayun an nangipaphod hinan binattun alad
an hu"up nan tinamuwan Sallun. Ta hay tinamuwana ya ingganah nan
potto' nadan lubu'an hinan boblen David ot inaynayuna bo ta ingganah
nan potto' nan pinhungdan lobong ya nan kampun di titindalu.
17 Ot tamuwan nadan tinanud Libay nan hu"up nan tinamuwan
Nehemiah an impangulun Rehum an imbabalen Bani. Ya na'e bon hu"up
nan tinamuwanda ya tinamuwan nadan i Keilah an impangulun Hasabiah
an ap'apun di godwan nan bobleh ad Keilah.
18 Ot nan hu"upna ya tinamuwan nadan udum an ibbadan i Keilah an
impangulun nan imbabalen Henadad an hi Binnuy an ap'apun damdaman
nan godwan nan bobleh ad Keilah.
19 Ya nan nangipogpogan Binnuy an dommang nan tumikid hinan balen
awadan nadan usal di mi'gubat ya tinamuwan Eser an imbabalen Jesua an
ap'apun di ohah nadan bobleh ad Mispah ta ingganah nan dugguna.
20 Ya nan hu"up diyen duggun nan binattun alad ya tinamuwan Baruk
an imbabalen Sabay ta ingganah nan way balen nan nabaktun padi an hi
Eliasib.
21 Ot nan hu"upna ya impaphod bon Meremot an imbabalen Uriah
an apapun Hakkos an inhipunah nan potto' nan awadan da Eliasib ta
ingganaot mapogpog hidiyen awadanda.

22 Ya hay nuntamuh nan hu"up nan tinamuwan Meremot ya nadan padi
an nunhituh nadan bobleh nunlini"odan di ad Jerusalem.
23 Ot tamuwan da Benjamin i Hassub nan binattun alad an nipotto' hi
way baleda. Ya atbohdih Asariah an imbabalen Maaseyah an apapun
Ananiah an hiyay nuntamuh nan binattun alad an nipotto' hi baleda.
24 Ot tamuwan bon Binnuy an imbabalen Henadad nan hu"upna an
inhipunah nan nangipogpogan Asariah ta ingganah nan oha bon duggun
nan binattun alad.
25 Ot tamuwan Palal an imbabalen Usay nan hu"upna an inhipuna i diyen
duggun nan binattun alad an dommang nan natagen pungguwalyaan
hinan lita"angan nan palasyu. Ot inayun nan imbabalen Paros an hi
Pedayah an tamuwan nan hu"upna.
26 Ot nan hu"up nan tinamuwan Pedayah ya hay nuntamu ya nadan
muntamuh nan Templo an nunhituh nan nabillid hi ad Opel ta ingganaot
idatongdah nan way dommang nan geyt an pangi'wandan e humagub
an wah nangappit hi tuluwan di algo an nipotto' hinan natagen pung-
guwalyaan.
27 Ot nan hu"up nan tinamuwanda ya nadan i Tekoa di nuntamu ta
ingganaot idatongdah nan alad hi ad Ophel.

28 Ya hidi'eh nan baktun nan geyt an nungngadan hi kabayu ya
tinamuwan nadan padi an way ohaon tinamuwana nan nipotto' hi balena.
29 Ya hay nangipogpoganda ya nipotto' hi balen Sadok an imbabalen
Immer ta hiya nan hiyay nuntamu i diye. Ya nan hu"up diye ya tinamuwan

nan imbabalen Semayah an hi Sekaniah an guwalyah nan geyt an wah
nangappit hi tuluwan di algo.
30 Ot tamuwan da Hananiah an imbabalen Selemiah hinan mi'anom an
imbabalen Salap an hi Hanun nan hu"upna. Ot tamuwan Mesullam an
imbabalen Berekiah nan nipotto' hinan umohnonganahdih nan Templo.
31 Ya hana'en hu"upna ya tinamuwan Malkijah an ohah nadan munlutuh
balitu' ta ingganah nan potto' di balen nadan baal hinan Templo ya nadan
mumpunggattang an nipotto' hinan geyt an pundadammuwan ot inayuna
ta ingganah nan duggun nan binattun alad an nipotto' hinan numbaktun
kuwartun nan geyt.
32 Ot tamuwan nadan mumpunlutu boh balitu' ya nadan mumpunggat-
tang nan hu"upna an nipotto' i diyen kuwartu ta ingganaot idatongdah nan
geyt an pangipa'wandah kalneron miyeh nan Templo.

4

Hanadan Agge Naminhod Hi Ipaphodan Nadan Binattun Alad

1 Hidin dingngol nan gobelnador an hi Sanballat an pun'iphodmi nadan
binattun alad ya bimmungot ta nunhiglay pangpangallinan da'min Judyu.
2 Ta pumpihul da'mi yaden dayyadahdi nadan ibbana ya nadan tindalun
di i Samaria an alyonay, Hay punnomnomyu nin eh'a nayyan Judyu ya
abalinanyun iphod nadan binattun aladyu. Wan alyonyu on mangi'nong
ayu'e hinan Dios an dayawonyu ya igibbuhyuh naen binattun alad i ha
hin'algo. Ya undan mahan mabalin ta usalonyu nadan nun'aldun batuh
din napu'ulanda.
3 Ya wahdih Tobiah ot doldolonah diyen imbagana an alyonay, Ay
ta'ombo ot hidiye'en iphodda ya umman ta'on on ha amunin hi kumayat
ya mun'apapa"ih.
4 Mu ta'on on athidi ya nundasala' an alyo' di, Apu Dios, donglom bahan
tun dasalmi te nunhigla tayyay pamihuldan da'mi. Ya hanat diday a'atan
nadan adi maphod an pangapangalidan da'mi. Ta waday mangubat i dida
ta wan alandan namin di wadan dida ya ta wan mumbalindah balud ta
miyeda piboh udum hi boble.
5 Ya hanat adim pakawanon di bahulda te undan ahan adi umipabohol
i he"a tun pangapangalidan da'mi an gapu ituwen ipatamum i da'mi.
6 Mu ta'on on athidi ya teen nungginawway tinagen tun alad te ongal di
naminhodmin miphod ta hiya nan inhamadmin nuntamu.
7 Mu hidin dingngolda an tuwen mipaphodda mon namin nadan
nun'apa"ih an binattun alad ya nunhiglay bungot da Sanballat ya hi Tobiah
ya nadan i Arabia ya nadan i Ammon ya nadan i Asdod.
8 Ta nunhahapitdan umalida ta gubaton da'mi ta way atonmin mataktak
an muntamu.
9 Mu nundasal ami i Apu Dios ot pungguwalyaonmiy udum hinadan
tataguh abigabigat ya ta'on on hinan mahdom.
10 Mu ta'on on athidi ya wa'e on ikantan nadan ibba' an alyonday,
Tuwe mo ahan tayyan kimmapuy amin muntamu mu dakkodakkol
damdama tudan nun'apa"ih.
Ta na'alligat tayya tun tamumi ot adimi nin abalinan an igibbuh tun
binattun alad.
11 Ya hanada'en binuhulmi ya alyonday, Hanat palpaliwan nadan Judyu
ya nabanudduh ta'u ta pumpate ta'u dida ta wan midinong hidiyen
tamuwanda.

4:1 **4:1** Nehemiah 2:10

12 Mu aggeda innilan wadaday ibbamin Judyu an hinaggonda an uggan
mangipa'innila i da'mi hi an namin an donglondan punhahapitandan aton
i da'mi.
13 Ta hiya nan indatta' nadan himpahimpamu'un hi almasda an ispada ya
pana* ya pahul ta way oha i dida on eda nungguwalyah nadan natuddun
pungguwalyaandah nadan agge nun'agibbuh an alad.
14 Mu hidin matigo' an tumakutda ot alyo' hinadan ap'apu ya nadan
munhilbin dida ya nadan tatagu di, Hanat adi ayu tumakut hinadan
binuhul ta'u. Haot di nomnomnomonyu ya hi Apu Dios ya ongal di
abalinana ot unhaot hiyay taktan ta'u ot boddangan dita'un hiya. Ta hiya
nan adi ta'u tumakut i dida ta ita'dog ta'u nadan ibba ta'u ya imbabale ta'u
ya nadan ahawa ta'u ya tun boble ta'u.
15 Mu dingngol nadan binuhulmi an na'innilaanmi nan nunhahapitan-
dan aton ta hidiyey nanginnilaanda an hi Apu Dios di nunhandi i diyen
hinahapitdan aton i da'mi. Ta way oha mon da'mi on numbangngad hinan
puntamuwana.
16 Ta nihipun mon diyen algo ya ginodwa' nadan tatagu ta muntamuday
godwana ya mungguwalyaday godwana an nun'a'almasdah gayang ya
hapiyo ya pana ya numpunlubungdah lubung di e mi'gubat. Ta ta'on on
nadan ap'apu ya dedahdin mungguwalyah nadan ibbami
17 an muntamuh nadan binattun alad. Ya hanada'en mumpun'ubuh
nadan miphod hinadan tamuwanmi ya nanongnan o'odnanday almasda
ta muntamuy ohan ta'leda ya pingngol di ohan ta'leday almasda.
18 Ya an namin nadan mumpuntamu ya nanongnan ihihikotday is-
padada. Ya hana'en nangdon hi tangguyub ya mihahaggon i ha"on.
19 Ot alyo' hinadan malispitun tatagu ya nadan ap'apu ya nadan tatagu
di, Tun tamuwan ta'u ya adukke ta niwakat ta'uh tudan binattun alad.
20 Mu wa'et dingngolyun gimmangoh nan tangguyub ya inipluyyuh nan
gumangohana ta mumboboddang ta'un mi'gubat. Adi ayu tumakut ot hi
Apu Dios di mangita'dog i dita'u.
21 Ta mihipun hinan mun'awi''it ta ingganah bumittuwon ya wadaday
muntamu ya wadaday mungguwalya an nanongnan o'odnanday pahulda.
22 Ot alyo' boh nadan tatagu di, Hanat an namin ayun linala'i ya ta'on
on hanadan baalyu ya mihtu ta'uh tun ad Jerusalem ta mabalin an
mungguwalya ayuh nan mahdom ya muntamu ayuh nan mapatal.
23 Ot ta'on teeh on da'mih tudan i'iba' ya tudan guwalya ya tudan baalmi
ya adimi uggan aanon di lubungmi an ta'on on hinan alo'anmi onu nan
emi humaguban ya nanongnan o'odnanmi nadan almasmi ta nanongnan
nundadaan ami.

5

Hay Namoddangan Nehemiah Hinadan Maligatan

1 Indani ya wadaday ahililili an linala'i ya ta'on on nadan ahawada an
gapuh pangat nadan ibbadan Judyu an waday abalinanda
2 an alyon di udum di, Dakol ami tayyan hina'amma ta makulangan amih
makan.
3 Ya alyon di udum di, Namaag tayya ya pun'isaldami mo nadan lutan
tantanommanmi ya nadan balemi ta waha igattangmih anonmi.
4 Ya alyon bon di udum di, E ami mahan tayya immutang hi pihhu ta
waha idatmih nan patul hi buwis nadan lutan tantanommanmi.

* **4:13 4:13** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

5 Ya ta'on teeh on Judyu ta'un namin ya ta'on boh on maphodda hantudan
imbabalemi an umat hinadan imbabaleda ya umman tayya mapilitan amin
mangihbut i dida hinadan ibba ta'un Judyu an waday abalinanda. Ta
nihbutda mo mahan nadan binabain imbabalemi. Mu ma"id ha mabalinmi
te niluh an nisaldada mo nadan lutan tantanommanmi.
6 Ta hidin dingngol'u dadiyen imbagada ya nunhiglay bungot'u.
7 Ta numanomnoma' hi'on nganney ato. Ot e' pun'ihingal nadan ap'apu
ya nadan munhilbin dida an alyo' di, Way oha nayya i da'yu on hay
pumpihhuwanyuy nonomnomonyu. Ta ta'on on hantudan ibba ta'un
Judyu ya maligatandah pangatyu.
Ot ipa'ayag'un namin nadan tatagu.
8 Ta na'amung ami ot alyo' i diday, Dita'u ya inat ta'uy abalinan ta'u ta
e ta'u binangngad nadan ibba ta'un nihbut hinadan bokon Judyu. Ya ad
uwani ya pilitonyu bon ihbutday adolda i da'yu.
Mu pamaag ya dindinnongandan namin nadan ap'apu ya nadan
munhilbin dida te ma"id aya ha pambalda.
9 Ot alyo di, Adi maphod danaen pangatyu. Unhaot unudon ta'uh Apu
Dios ta hanadan maphod an pangat di aton ta'u ta ma"id bo ha gumalat hi
pamihulan nadan binuhul ta'un dita'u.
10 Ta'on on da'mih nadan i'ibba' ya nadan baal'u ya waday
impa'utangmih pihhu ya makan. Mu daan mo ta idinong ta'un
mumpa'utang hi waday pulsintuna ya adi gahin on waha pangdonan ta'u
ya ahi waha ipa'utang ta'u hi pihhu.
11 Ya daan mo ta pun'ipabangngadyu nadan lutan tantanommanda ya
nadan baleda ya ta'on on nadan lanan di olibo ya makan ya ma'inum ya
nadan inalayun pulsintun di inutangdan da'yu.
12 Ya alyon nadan tatagu di, O ta'omman ya impabangngadmin namin
nadan inalamin dida. Ya adi ami mo mumbagah pulsintun nadan
inutangdan da'mi.
Ot ipa'ayag'u nadan padi ot punsapatao' nadan ap'apu hi hinangngab
nadan padi ta atonda nadan imbagada.
13 Ta on inatdahdi ot punyagyaga' nan lubung'un alyo di, Hanat
athituy aton Apu Dios hinan tagun mangibahhoh nan insapatana ta wan
mumbalin damdamah ma'ma"idan. Ya an namin nadan na'amung ya
alyonday, Hiya peman ot inayundan dayawon hi Apu Dios. Ya an naminda
ya inatda peman nadan insapatada.
14 Ta nihipun hidin ha"on di gobelnador hitun numboblayanmih ad
Judah an tee mon himpulut duway (12) tawon an hituwey mi'abaintih (20)
tawon hi numpatulan Artaserses ta ingganah nan mi'atulumpulut duwah
(32) tawon ya ma"id ha inalamih nadan i'iba' hinadan makan an unhaot
midat hinan gobelnador.
15 Mu handida'en namangulun gobelnador ya pinalpaligatda nadan
tatagu te numbagadah napat (40) di pihhu an silber ya niddum di makan
ya ma'inum.* Ya minaman bon nadan baal dadiyen gobelnador an
namalpaligat hinadan tatagu. Mu ha"on ya adi' pohdon an atonhidi te
pinhod'un un'unudon hi Apu Dios.
16 Te ha ahan di nangiyohhaa' hi nomnom'u ya hanan pangipaphodan-
mih nadan binattun alad. Ta hiya nan matigoyun ma"id ha ginatanga' hi
luta'.

---

* **5:15 5:15** Dadiyen pihhu ya makan ya ma'inum ya ma"id ha mapto' on midat hi abigabigat onu atawotawon.

17 Ya hay oha bo ya umeh hinggahut ta nabongley (150) ibba ta'un Judyu
ya ap'apu di pangapangano'. Ya nat'on mohpe nadan mangili an malpuh
udum hi boble.
18 Ta binigat on ohan baka ya onom an mun'atataban kalnero ya manu'
di mapanalti. Ya hinan battan di himpuluy (10) algo on mumpa'inuma'
hi nat'o'nat'on an bayah. Mu ta'on on athidi ya agge' impatnan num-
bagah nadan tataguh nan unhaot midat hinan gobelnador te innila' an
maligatanda tudan tatagu.
19 Ot hay dasal'u ya alyo' di, Apu Dios hanat adim linglingon datuwen
pangat'uh tudan ibba' an Judyu.

6

Hay Nunhahapitandah Pamatayandan Nehemiah

1 Indani ya dingngol bon da Sanballat ya hi Tobiah ya nan i Arabia an
hi Gesem ya nadan udum an binuhulmi an nipaphod mon namin nadan
binattun alad an ammuna mo nadan geyt an agge ni' niphod.
2 Ya impaad da Sanballat i Gesem an mundadammu ami anuh nan ohan
boblehdih nan nundotalanah ad Ono. Mu innila' an waday adi maphod hi
ninomnomdan aton i ha"on.
3 Ta hiya nan hinnag'uy e mangibagah nan pambal'u an alyo' di, Dakol
di tamu' ta hiya nan adi mabalin an tayna' ta umaliya' ni' ahan an manigon
da'yu.
4 Mu adida mangmanghop ta numpipat di nangipaadandah umeya' mu
hiyah diye damdamay nambal'u.
5 Ta hidin pilimana mo ahan ya hinnag Sanballat han baalna an nangdon
i han tudo' an nunnanong an nalukatan ta mabalin an bahaon di udum.
6 Ya hay nitudo' hidi ya alyonay, Nundingngol anuh abobboble ya
atbohdin alyon Gesem di immannung an ninomnomyun namin an Judyu
an adiyu mo pohdon an middum hinan pun'ap'apuwan nan patul ta
hiya nan pun'ihamadyun iphod nadan binattun alad di bobleyu. Ya
nundingngol bon ninomnommu anun mumbalin hi patul hinah nan
bobleyu.
7 Ya wadada bo anuy pinilim hi propeta an mangipa'innilahna hi ad
Jerusalem ya hinadan udum an bobleh ad Judah an he"ay mumpatul. Ot
adi man madne ya donglon nan patul hinae. Ta hiya nan alyo' di umali'a
ta punhapitanta.
8 Ot ipiye' nan nambal'u an alyo' di, Ma"id ha immannung i danaen
imbagam. Umman he"a nee ot nomnomom hinae.
9 Hay innila' ya tattakuton da'mi ta way atonmin mangidinong hitun
tamumi. Mu nundasala' an alyo' di, Apu Dios hanat pabikahona' ya
patulidona'.
10 Ya han hin'algo ya immeya' hi balen Semayah an imbabalen Delayah
an apapun Mehetabel ya wahdin mungkakalob hi balena. Ya alyonay,
Ekaot ta mundammutahdih nan Templo ta eta mipa"ehdi. Te hi mahdom
ya umaliday mamaten he"a. Ya immannung an adi mibahhon patayon
da'a.
11 Mu alyo' i hiyay, Ayta mahan bokon lala'i hi'onta bumtik. Ya tanganu
mahan onta e mipa"eh nan Templo. Adi mahan mabalin an e' aton ha
athina.
12 Hanan panapitna ya inilmu' an bokon hi Apu Dios di nalpuwan nan
ib'ibaggana te milmu an binayadan da Tobiah i Sanballat.

13 Ta wan ha'ulona' ta hunggopa' hinan niyappit i Apu Dios ta mumbahula' ta waha pamihulandan ha"on.
14 Ta hiya nan nundasala' ot alyo' di, Apu Dios hanat adim linglingon datuwen inat da Tobiah i Sanballat ya nan babain propeta an hi Noadiah ya nadan udum an propeta an namatnan manattatakut i ha"on.
15 Mu ta'on on athidi ya niphod damdama nan binattun alad hidin mi'anabonglet duwah (52) algon nuntamuwanmi i diyen mi'abaintit limay (25) algon nan bulan an Elul.
16 Ta hidin dingngol nadan binuhulmi an nunhituh nadan nunlini''odan nan boblemi ya timmakutda mohpe te inniladan hi Apu Dios di bimmoddang i da'mi ta hiya nan agagga ya ginibbuhmi nadan tinamuwanmi.
17 Mu hay oha tuwali ya wadaday ap'apumin tinanud Israel hitun ad Judah an mi'tintinnudo' i Tobiah.
18 Ya manu'eh wadaday mangiyunnudan i Tobiah ya inapun othadi nan ibbamin Judyu an imbabalen Arah an hi Sekaniah hi Tobiah. Ya hana'e bon imbabalen Tobiah an hi Jonathan ya inahawana nan imbabalen Mesullam an imbabalen Berekiah an ibbami bon Judyu.
19 Ta dakol di ibagadan ha"on hi amaphod Tobiah on eda bo inhudhud i hiya nadan pambal'u. Ta hiya nan tumannudo' hi Tobiah hi panattatakutnan ha"on.

7

1 Hidin nalpah an nipaphod nadan binattun alad ya nadan geyt ya nadan dakigda ot piliyo' mohpe nadan mungguwalya ya nadan mangipangpanguluh nan pungkantaan hinan pundayawan an tinanud Libay ta way ohaon nidattan hi tamuna.
2 Ot iyukod'u i ibba' an hi Hanani ya nan ap'apun nadan guwalya an hi Hananiah tun boblemih ad Jerusalem ta diday mumpapto'. Manu'eh pinili' hi Hananiah ya hiya han mabalin an pundinolan ya ma''id ha udum hi umat i hiya an hi Apu Dios di un'unudona.
3 Ot alyo' i dida di, Hanat tigonyu ta ingganah on ma'aggawa ya ahi mibughul hanadan geyt tun numboblayan ta'u. Ya ibagayuh nadan mumpungguwalyah nadan geyt ta ihamaddan idakig nadan geyt on ahida umanamut hinan mun'ahdom. Ya hanat manigo ayuh tudan i Jerusalem hi mungguwalya ta mungguwalyaday udum hinadan natuddun pungguwalyaan ya nada'en udum ya hi way potto' di numpunhituwanda.
4 Hantun bobleh ad Jerusalem ya abillog mu oh'ohhay nunhituhtu ya oh'ohha ni' di babaleh niphod.
5 Ta hiya nan impanomnom Apu Dios i ha''on an amungo' nadan ap'apu ya nadan munhilbin dida ya nadan tatagu ta way ohaon intudo'day ngadandan himpahimpamu'un. Indani ya hinama''u han nitudo'an di ngadan nadan namangulun nalpuh ad Babilon an immanamut hitun ad Judah.
6 Ta datuwey nitudo' an ngadan nadan immanamut an ibbamin tinanud Israel an inyen din patul an hi Nebukadnesar hi ad Babilon. Ya hidin immanamutanda ya way ohaon immeh nadan numpumboblayanda tuwalih tun ad Jerusalem ya hinadan udum an bobleh tun ad Judah.
7 Ya hay nangipangulu i dida hi immanamutanda ya da Serubbabel ya hi Jesua ya han hi Nehemiah ya hi Asariah ya hi Raamiah ya hi Nahamani ya hi Mordekay ya hi Bilsan ya hi Misperet ya hi Bigbay ya hi Nehum ya hi Baanah.

Hay Bilang Nadan Immanamut Hi Ad Judah An Nalpuh Ad Babilon

Datuwey bilang nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel an immanamut.
8 Hay immanamut hinan holag Paros ya duway libu ta han hinggahut ta napitut duwa (2,172)
9 ya hinan holag'en Sepatiah ya tuluy gahut ta han napitut duwa (372)
10 ya hi Arah e ya onom di gahut ta nabonglet duwa (652).
11 Ya hinan holag'en Pahat-Moab an nalpuh nan tinanud Jesua ya tinanud Joab ya duway libu ta han waluy gahut ta han himpulut waluy (2,818) bilangda
12 ya hi Elam e ya hinlibu ta han duway gahut ta nabonglet opat (1,254) di bilangda
13 ya hi Sattu e ya waluy gahut ta han napat ta limay (845) bilangda
14 ya hi Sakkay e ya pituy gahut ta han nanom (760) di bilangda
15 ya hi Binnuy e ya onom di gahut ta napat ta waluy (648) bilangda
16 ya hi Bebay e ya onom di gahut ta baintit waluy (628) bilangda
17 ya hi Asgad e ya duway libu ta han tuluy gahut ta baintit duway (2,322) bilangda
18 ya hi Adonikam e ya onom di gahut ta han nanom ta pituy (667) bilangda
19 ya hi Bigbay e ya duway libu ta han nanom ta pituy (2,067) bilangda
20 ya hi Adin e ya onom di gahut ta han nabonglet limay (655) bilangda
21 ya hi Ater e an holag Hesekiah ya nahiyam ta waluy (98) bilangda
22 ya hi Hasum e ya tuluy gahut ta baintit waluy (328) bilangda
23 ya hi Besay e ya tuluy gahut ta baintit opat (324) di bilangda
24 ya hi Harip e ya hinggahut ta han himpulut duway (112) bilangda
25 ya hi Gibeon e ya nahiyam ta limay (95) bilangda.

Hay Bilang Nadan Immanamut Hinadan Numpumboblayanda Tuwali

26 Hanada'en i Bethlehem ya i Netopah ya hinggahut ta han nawalut waluy (188) bilangda
27 ya nada'en i Anatot ya hinggahut ta han baintit waluy (128) bilangda
28 ya nada'en i Asmabet ya napat ta duway (42) bilangda
29 ya nada'en i Kiriat-Jearim ya i Kepirah ya i Beerot ya pituy gahut ta han napat ta tuluy (743) bilangda
30 ya nada'en i Ramah ya i Geba ya onom di gahut ta baintit ohay (621) bilangda
31 ya nada'en i Mikmas ya hinggahut ta baintit duway (122) bilangda
32 ya nada'en i Betel ya i Ay ya hinggahut ta baintit tuluy (123) bilangda
33 ya nada'en i Nebo ya nabonglet duway (52) bilangda
34 ya nada'en nalpuh ad Elam ya hinlibu ta han duway gahut ta nabonglet opat (1,254) di bilangda
35 ya nada'en i Harim ya tuluy gahut ta baintiy (320) bilangda
36 ya nada'en i Jeriko ya tuluy gahut ta napat ta limay (345) bilangda
37 ya nada'en nalpuh ad Lod ya hi ad Hadid ya hi ad Ono ya pituy gahut ta baintit ohay (721) bilangda
38 ya nada'en i Senaah ya tuluy libu ta han hiyam di gahut ta tulumpuluy (3,930) bilangda.

Hay Bilang Di Holag Nadan Padi

39 Datuwe damdama nadan padi an immanamut. Hanada'en holag Jedayah an tinanudan Jesua ya hiyam di gahut ta napitut tuluy (973) bilangda
40 ya hi Immer e ya hinlibu ta han nabonglet duway (1,052) bilangda.

41 Ya nada'en holag Pasur ya hinlibu ta han duway gahut ta napat ta
pituy (1,247) bilangda
42 ya hi Harim e ya hinlibu ta han himpulut pituy (1,017) bilangda.
43 Ya hanada'en udum an ibbadan tinanud Libay an holag Jesua ya hay
immanamut i dida ya nadan holag Kadmiel an tinanudan Hodabiah an
napitut opatda (74).
44 Ya hanada'en mangipangpanguluh kanta an holag Asap ya hinggahut
ta napat ta waluda (148).
45 Ya hanada'en mungguwalyah nadan geyt an holag Sallum ya holag
Ater ya holag Talmon ya holag Akkub ya holag Hatita ya holag Sobay ya
hinggahut ta tulumpulut waluda (138).
46 Ya hanada'en udum an muntamuh nan Templo an immanamut ya
nadan holag Siha ya holag Hasupa ya holag Tabbaot
47 ya holag Keros ya holag Sia ya holag Padon
48 ya holag Lebana ya holag Hagaba ya holag Salmay
49 ya holag Hanan ya holag Giddel ya holag Gahar
50 ya holag Reayah ya holag Resin ya holag Nekoda
51 ya holag Gassam ya holag Ussa ya holag Paseah
52 ya holag Besay ya holag Meunim ya holag Nepussim
53 ya holag Bakbuk ya holag Hakupa ya holag Harur
54 ya holag Baslut ya holag Mehida ya holag Harsa
55 ya holag Barkos ya holag Sisera ya holag Temah
56 ya holag Nesiah ya holag Hatipa.
57 Ya hanada'en holag nadan baal Solomon ya nadan holag Sotay ya holag
Soperet ya holag Perida
58 ya holag Jaala ya holag Darkon ya holag Giddel
59 ya holag Sepatiah ya holag Hattil ya holag Pokeret-Hasebaim ya holag
Amon.
60 Ta hay ngammut di bilang an namin nadan immanamut an holag
nadan muntamuh nan Templo ya nadan holag nadan baal Solomon ya
tuluy gahut ta han nahiyam ta duwa (392).
61 Ya wadada boy ibbadan immanamut an nalpuh ad Tel-Melah ya hi ad
Tel-Harsa ya hi ad Kerub ya hi ad Addon ya hi ad Immer hidih ad Babilon.
Mu ma"id ha tontonondah nalpuwan di a'ammodda ta panginnilaan hi'on
nalpudah nadan tinanud Israel.
62 Ta hina'e an holag Delayah ya holag Tobiah ya holag Nekoda ya onom
di gahut ta napat ta duwa (642) di ngammutda.
63 Ya wadada boy ibbadan padi an holag da Hobayah ya holag Hakkos
ya holag Barsillay. Hituwen hi Barsillay ya inahawana nan imbabalen han
hi Barsillay an i Gilead ot pamaaggot ngadanandah hi Barsillay an ngadan
aman ahawana.
64 Mu hidin hama'onday nitudo'an di tonton di nalpuwan di a'ammodda
ya ma"id. Ta hiya nan aggeda mo inabulut an middumda hinadan padi.
65 Ot alyon mon nan gobelnador i dida hi adi mabalin an mi"anda
hinadan midawat i Apu Dios an ingganah on waha padi hi mangiyusal
hinan Urim ya Tummim.*
66 Ta hay bilangdan naminamin an immanamut ya napat ta duway libu
ta han tuluy gahut ta nanom (42,360).

* **7:65 7:65** Nan Urim ya Tummin ya dadiye nan usalon nadan padi hi'on waday pinhodnan mahmahan i Apu Dios.

67 Ya nat'on bo nadan linala'i ya binabai an baalda an pituy libu ta han
tuluy gahut ta tulumpulut pitu (7,337). Ya wadada boy duway gahut ta
napat ta lima (245) an linala'i ya binabai an mangipangpanguluh kanta
hinan pundayawan.
68 Ya hay bilang di kabayuda ya pituy gahut ta tulumpulut onom (736)
ya nat'on bo nadan mul† an duway gahut ta napat ta lima (245).
69 Ya hay bilang'en di kemelda ya opat di gahut ta tulumpulut lima (435)
ya onom di libu ta han pituy gahut ta bainti (6,720) di dongkida.

Hay Inatdan Nangipaphod Hinan Templo

70 Hanadan ap'apun nadan himpahimpamu'un ya dakol i diday nangdat
hi iboddangdah nan ipaphodan nan Templo. Ya nan gobelnador ya
nangdat hi mahuluk hi waluy kilun balitu' ya nabonglen (50) malukung
ya limay gahut ta tulumpulu (530) an lubung di padi.
71 Ya hay indat'en dadiyen ap'apun nadan himpahimpamu'un ya umeh
hinggahut ta napituy (170) kilun balitu' ya hinlibu ta han opat di gahut ta
nanom ta oha (1,461) di kilun silber.
72 Ya hay indat nadan udum an tatagu ya umeh hinggahut ta han napituy
(170) kilun di balitu' ya hinlibu ta han tuluy gahut ta baintit hiyam (1,329)
di kilun silber ya nanom ta pitu (67) an lubung di padi.
73 Ya nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay an mungguwalyah
nadan geyt ya nadan mangipangpanguluh kantah nan pundayawan ya
nadan mumpuntamuh nan Templo ya nadan udum an tinanud Israel ya
eda numpunhituh nadan numboblayanda tuwalih ad Judah.
Ta hidin mi'apituh bulan ya an naminda an tinanud Israel ya wahdida
moh nadan numpumboblayanda tuwali.

8

Hay Nangibahaan Ezra Hinan Tugun Apu Dios Hinadan Tatagu

1 Hidin nadatngan nan namangulun algo hinan mi'apituh bulan ya
na'amungdan namin nadan tataguh nan a'am'amunganda hi ad Jerusalem
hidih nan way geyt an pangi'wandan e humagub. Ot ibagadah nan padi an
hi Ezra an na'nginnilah nadan uldin ta ena ukaton nan Nitudo' an Tugun
Moses.
2 Ot e alan Ezra ot iyenah awadan nadan na'amung an nun'u'uddum di
linala'i ya binabai ya ta'on on nadan u"ungan mabalin an ma'awatanda
nan donglonda.
3 Ot bahaonahdih awadan nadan tatagu an inhipunan numbaha i diyen
nawi"it ta ingganah nan tongan di algo. Ya an namin nadan tatagu ya
dimmidinnongda ta igongahanda nadan nibagah nan Nitudo' an Tugun.
4 Ya hay timma'doganan numbaha ya han iniphoddan nabaktu. Ya
ni'ita'dogdah winawwana da Mattitiah ya hi Sema ya hi Anayah ya hi Uriah
ya hi Hilkiah ya hi Maaseyah. Ya hi way iniggidna'e ya da Pedayah ya hi
Misael ya hi Malkijah ya hi Hasum ya hi Hasbaddanah ya hi Sekariah ya
hi Mesullam.
5 Ya hidin binitbit Ezra nan nitudo'an nadan tugun ya timma'dogdan
namin nadan tatagu te ma'attigoh awadanda te nabaktu nimpe nan
timma'dogana.
6 Ot alyon Ezra di, Madayaw nan na'abbaktun Dios.
Ya an namin nadan tatagu ya intaggeday ta'leda ot alyonday, Hiya peman.
Ot inayundan munlu'bub ot dayawondah Apu Dios.

† **7:68 7:68** Nan mul ya hidiye nan imbabalen di nipatangbal hi dongki an kabayu.

7 Ot ahida tuma'dog ot ume nadan tinanud Libay ot eda ohha'ohhaon an
ibagay ibalinan nadan tugun Apu Dios hinadan tatagu. Datuwen tinanud
Libay ya da Jesua ya hi Bani ya hi Serebiah ya hi Jamin ya hi Akkub ya
hi Sabbetay ya hi Hodiah ya hi Maaseyah ya hi Kelita ya hi Asariah ya hi
Josabad ya hi Hanan ya hi Pelayah.
8 Ta eda iniphod an imbaha nan Nitudo' an Tugun Apu Dios ta ma'awatan
nadan tatagu.
9 Ya hidin na'awatan nadan tatagu nadan tugun an mahapul an atonda ya
pamaag ya way ohaon kumga ya umukayungan. Ot ha"on an hi Nehemiah
an gobelnador ya nan padi an hi Ezra an na'nginnilah nadan uldin ya
nadan tinanud Libay an mangipa'pa'innilah ibalinan nadan tugun ya
alyonmiy, Adi ayu kumga ya umukayungan ta onta'uwot mun'am'amlong
hi nanginnilaan ta'uh nadan tugun.
10 Ot alyo' bon hi Nehemiah di, Haot di aton ta'u ya umanamut ta'u
ta eta'u mumpumpalti ta mangan ta'u ya inukat ta'u nadan mun'aphod
an ma'inum. Ya inayagan ta'u nadan i'iba ta'u an ma"id ha anonda ta
mun'am'amlong ta'un namin an mungngilin ituwen algo. Ta ma"id nimpe
ha umukayungan. Te nan amlong an nalpu i Apu Dios di mangipabikah i
dita'u.
11 Ya atbohdiy nangalin nadan tinanud Libay i dida.
12 Ta athidiy inat nadan tatagun mun'am'amlongdan mumpanganamut
ot eda mumpumpalti ot pun'ukatda nadan ma'inum ot i'ayagdah nadan
hinaggonda. Ta nunhiglay amlongda te na'awatanda nadan tugun an
nipa'innilan dida.

Hay Ngilinondah Nan Mi'apituh Bulan

13 I diyen ibiggatana an mi'adwah algon diyen bulan ya immedah
awadan Ezra nadan ap'apun nadan himpahimpamu'un ya ta'on on nadan
tinanud Libay an padiy udum i dida te pinhoddan ma'udman di inniladah
nadan tugun Apu Dios.
14 Ya na'innilaandah nan Nitudo' an Tugun an imbagan Apu Dios i Moses
an didan tinanud Israel ya mahapul an munhitudah allung hi atawotawon
hi'on madatngan nan mi'apituh bulan ta hidiyey punnomnomnomandah
nun'allungan didan a'ammoddah nan agge naboblayan.
15 Ot alyonday mahapul an mipa'innilah nadan ibbadan wadah nan
numpumboblayandah ad Jerusalem ya hinadan udum an bobleh ad Judah.
Ta mibagah nadan tatagu ta umedah nadan nun'abillid an boble ta eda
mangalah hapang di bolbol ya olibo ya palma ya nadan mirtel ya nadan
udum an kayiw ta mangapyadah allung te athidiy nitudo' hinan tugun hi
atonda.
16 Ot e mangala nadan tatagu i dadiyen imbagada ta way ohaon
nangiphod hi allung hinan nundotal an uhhun di babaleda ya hinan
way lita"anganday udum. Ya nada'en udum ya hidih nan lita"angan di
Templo ya hinadan a'am'amungan di tataguh nan boble hinan way geyt
an pangi'wandan e humagub ya ta'on on hidih nan geyt an nungngadan
hi Epraim.
17 Ta an namin nadan nibangngad an nalpuh ad Babilon ya nangiphod-
dah allung hi iha"adanda. Te nihipun hidin amatagun Joshua an
imbabalen Nun ta inggana i diye ya ma"id ha nangatandah athidih. Ta
hiya nan nunhiglay amlongda i diyen algo.
18 Ta abigabigat i diyen pituy algo on imbahan Ezra nadan nibagah nan
Nitudo' an Tugun Apu Dios hinadan tatagu. Ta hidin mi'awaluh algo ya

ma"id ha e nuntamu ta na'amungda bon namin ot atonda nan nibagah nan tugun hi atonda i diyen mi'awaluh algo.

9

Hay Nuntutuyuwan Nadan Tataguh Bahulda

1 Hidin mi'abaintit opat (24) di algo i diye damdaman bulan ya na'amungda bo nadan tinanud Israel ta mun'ulatda an numpunlubungdah langgut ot huhupu'onday uluda ta pangipatigodah puntutuyuwandah bahulda.
2 Ya i diyen na'amunganda ya aggeda ni'hayyupon nadan tatagun nalpuh udum hi boble. Ot tuma'dogda ot pun'ibagaday puntutuyuwandah nadan numbahulanda ya ta'on on hay numbahulan handidan a'ammodda.
3 Ta nunnanong an timmata'dogda ot mibaha nadan nibagah nan Nitudo' an Tugun Apu Dios hi tuluy olas. Ya tuluy olas boy nundayawanda i Apu Dios ya nangibagaandah puntutuyuwandah nadan numbahulanda.
4 Ya wadaday tinanud Libay an timma'dog hinan agdan an ugganda tuma'dogan an pun'olotdan mundasal an da Jesua ya hi Bani ya hi Kadmiel ya hi Sebaniah ya hi Bunni ya hi Serebiah ya nan oha bon hi Bani ya hi Kenani.
5 Ya nadan udum i dida an tinanud Libay an da Jesua ya hi Kadmiel ya hi Bani ya hi Hasabneyah ya hi Serebiah ya hi Hodiah ya hi Sebaniah ya hi Petahiah ya alyondah nadan tatagu di, Dayawon ta'uh Apu Dios an wadawadah inggana.
Ot mundasaldan alyonday,
Madayaw'a an na'abbaktun Dios.
Te ma"id ha udum hi umat i he"a.
6 Te he"a ya ammuna nan Dios an nunlumuh an namin an wadah ad lagud an umat hinadan bittuwon.
Ya he"ay nunlumuh tun luta ya an namin nan wahtu ya ta'on on nadan baybay ya an namin nan wadahdi.
Ya he"a boy alpuwan di itaguwan.
Ta hiya nan an namin di wah ad abunyan an umat hinadan anghel ya daydayawon da'a.
7 Ya he"a nan ap'apu an namilin Abram ot hukkatam di ngadanah Abraham.
Ya he"ay nangipangulun hiya hi nanaynanah ad Ur an boblen nadan i Kaldea.
8 Ya gapuh ana'na'unudnan he"a ya imbagam i hiya an idatmuh nadan holagna nadan boblen nadan tinanud Kanaan an hi Hit ya hi Amor ya hi Girgas ya hi Peres ya nadan i Jebus.
Ya impa'annungmu nadan imbagam i hiya.
Te ma"id tuwali ha ibahhom hinadan ibagam.
9 Ya tinigom di nunhiglan nunligatan handidan a'ammodmih awadandah ad Egypt ta hiya nan dingngolmuy numpahpahmo'anda ot ihwangmu didah nangagwatandah nan baybay an mumbolah.*
10 Ya dakol di udum an inatmun milagro.
Ta nadan tataguh ad Egypt an didan namin hinan patulda ya nadan ap'apu an munhilbih nan patul an namalpaligat hinadan tatagum ya tinigoda nan ongal an abalinam.
Ta gapu i dadiyen inatmu ya nundingngol'ah ingganah ad uwani.

* **9:9 9:9** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag an mumbolah nan pingngitna.

11 Ya nunhi''anom nan liting hinan baybay ot maganam nan numbattanan
diyen liting ta nangi'wan nadan tatagum ot ahim bo pundammuwon
hidiyen liting ta nun'a'alting nadan namdug i dida an umatdah nan
batun nalnong hi dallom nan mabikah an liting.
12 Ot ipangulum dida ta han mangmangngen bugut di tintinnuddah nan
mapatal. Ya han mangmangngen ay tu"ud an apuy di tintinnuddah
nan hilong.
13 Ya hidih nan billid hi ad Sinai di kinumhopam an nalpuh ad abunyan ot
humapit'a i handidan a'ammodmi.
Ot ibagam i dida nadan maphod an tugunmu.
14 Ya impa'innilam i dida nan a'at nan niyappit i he"a an Habadun tungo.
Ta imbagam hinan baalmu an hi Moses nadan tugunmu i handidan
a'ammodmi.
15 Ya hidin na'aganganda ya indatmuy anondan nalpuh ad abunyan.
Ya hidi bon na'uwohda ya impahawwangmuy liting hinan ongal an batu.
Ot honagom dida ta eda boblayan nan lutan imbagam hi idatmun dida.
16 Mu ta'on on athidiy nangatmu i handidan a'ammodmi ya ondaot nginhe
an aggeda inunud nadan tugunmu.
17 Ya adida pohdon an donglon nadan ipa'innilam i dida.
Ya adida nomnomnomon nadan milagro an inatmun iphodanda.
Ta ondaot numpili hi mangipangulun dida te pohdondan ibangngad hi ad
Egypt te udu'dulondan mumbalin hi baal.
Mu he''a an Dios ya ongal di homo'mu ya nundadaan'an mamakawan hi
bahul.
Te nunhiglay ulem ya pamhodmu ta hiya nan aggem inwalong dida
18 an ta'on on nangapyada i han ay kilaw an baka ot alyonday hidiye nan
dios an nangipangulun dida hi nalpuwandah ad Egypt ta nunhiglay
nangibabaindan he''a.
19 Mu he"a ya ongal nimpey homo'mu ta aggem inwalong didahdih nan
agge naboblayan.
Ta innaynayunmun impangulu dida ta han indatmun mangmangngen
bugut di inunuddah nan mapatal ya han apuy an ay tu"ud hinan
hilong.
20 Ya he"ay nangitudduh maphod hi atonda.
Ot inaynayunmun idattan dida hi mana hi inanda ya liting hi ininumda.
21 Ya hidin awadandah nan agge naboblayan hi napat (40) di tawon ya
impanapto'mu dida ta indatmun namin di mahapulda.
Ya nadan lubungda ya agge nadnaddunut ya atbohdiy hukida an agge
linlinnum'a'.
22 Ya nangabakom didah nangubatandah nadan dakol an boble.
Ta diday nunhituh ad Hesbon an numpatulan Sihon ya hi ad Basan an
numpatulan Og.
23 Ya impadakolmuy holagda an umat hi dinakol di bittuwon hi ad lagud.
Ot iyem didah nan boble an imbagam i handidan a'ammodda hi idatmun
dida ta pumboblayanda.
24 Ot boddangam nadan holagda hi eda nangubatan hinadan tinanud
Kanaan ta inabakda dida.
Ta dida moy nunhituhdih nadan bobleda ot iyukodmun dida nadan tatagu
i diyen boble an ta'on on nan patulda ta diday ukod hi pohdondan
aton i dida.
25 Ya gapuh boddangmu ya numpulohda nadan mun'aphod an boble ya
mun'alumong an luta ya babale an wahdin namin di gina'uda.

Ya ta'on on ha bubun hi humagubanda ya wahdiy nun'aka''utan tuwali ya wahdi boy abillog hi nun'atanoman hi greyp ya olibo ya ta'on on nadan nat'onat'on an bungbunga''an.
Ta pinumhod di adolda te dakol di itanudda. Ya nunhiglay amlongdah nadan dakol an indatmun dida.
26 Mu ta'on on athidiy amaphodmun dida ya ondaot nginumhe ta aggeda inunud nadan tugunmu. Ta ta'on on hanadan propeta an nangibagabagan dida an ibangngadda an umunud i he''a ya pinateda. Ta nunhiglay nangibabaindan he''a.
27 Ta hiya nan inyabulutmu ta na'abakda moh gubat ta nadan binuhulday nun'ap'apu ta pinaligatda dida. Ta hinah nan awadam hi ad abunyan ya madngol di pumpahpahmo'anda mohpen he''a. Ot gapuh nan ongal an homo'mu ya wadaday pinilim hi e nangihwang i dida hinadan binuhulda.
28 Mu alyon boh on ta malmallinggopda ya amod onda mangat hinadan adim pohdon. On inwalong mu dida ta abakon nadan binuhulda dida on nunhiglay namalpaligatdan dida. Mu wa'e bo ta mumpahpahmo'da on himmo'mu dida. Ta gapuh nan ongal an homo'mu ya agaggaon binoddangam dida.
29 Ya ta'on onmu pinadapadanan i dida an mahapul an unudonda nadan tugunmu ta maphod di pi'taguwanda mu ondaot inyal'alan nginhe ta innaynayundan nangat hinadan adim pohdon.
30 Mu ta'on damdamah on atdahdi ya inanu'anusam didah atnay tawon. Ya gapuh boddang nan Espiritum ya imbagabagan nadan propetam an ibangngaddan unudon nadan tugunmu. Mu adida ahan donglon ta hiya nan impa'abakmu dida hinadan binuhulda an wah nunlini''odanda.
31 Mu ta'on damdama boh on atdahdi ya gapuh nan ongal an homo'mu ya aggem inwalong dida ta aggeda naten namin te he''a tuwali nan ongal di homo'nan Dios.
32 Ot ad uwani ya innilami an he''a nan na'abbaktun Dios ya he''a nan ma'unud. Ya ongal di abalinam ya nanongnan ipatigom nan munnananong an pamhodmu. Ot daan mo bahan ta nomnomom tudan nunligligatanmi an ta'on on handidan a'ammodmi ya patulmi ya ap'apumi ya padimi ya propeta an nihipun hidin nangabakan nadan patul di i Assyria i da'mi ta ingganah ad uwani.
33 Ot innilami an nipto' nan nangatmun nundusa i da'mi ta nunholholtap ami an gapuh nadan adi maphod an ina'inatmi.
34 Te ta'on tuwalih on handidan a'ammodmi nimpe ya patulmi ya ap'apumi ya padimi ya aggeda inggongahan nadan tugunmu ya nadan pinadapadanam i dida hi adida aton.
35 Ya ta'on on indatmuy pumboblayanda ot pakadangyanom dida te indatmuy malumong hi puntanomanda ya apyana damdaman aggeda inunud nadan tugunmu ta innaynayundan nangat hinadan adi maphod an ato'atonda.
36 Ot teen hi ad uwani ya da'miy numbalin hi baal hitun ma'allumong an lutan indatmu i handidan a'ammodmi an unhaot pangalanmi hi dakol hi anonmi.
37 Ot innilami an gapuh bahulmi ya ta'on on dakol di apitonmi ya mahapul an midat hinadan patul an mun'ap'apu i da'mi. Ya atbohdin waday abalinandan mangat hi pohdondan aton i da'mi ya ta'on on nadan animalmi. Ta hiya nan nunhigla tayya an maligligatan ami.

Hay Nunhahapitan Nadan Tatagu

38 Ot alyo' an hi Nehemiah di, Mu ta'on on athidiy na'at ya teen dita'un
tinanud Israel hi ad uwani ya punhahapitan ta'u ta itudo' ta'u nadan
hahapiton ta'u an mahapul an aton ta'u ya pinelmaan tudan ap'apu ta'u
ya tudan tinanud Libay ya hantudan padi.

10

1 Hanada'en numpumpelma hinan intudo'min nunhahapitanmi ya ha''on
an gobelnador an hi Nehemiah an imbabalen Hakaliah ya hi Sedekiah
2 ya hi Serayah ya hi Asariah ya hi Jeremiah
3 ya hi Pasur ya hi Amariah ya hi Malkijah
4 ya hi Hattus ya hi Sebaniah ya hi Malluk
5 ya hi Harim ya hi Meremot ya hi Obadiah
6 ya hi Daniel ya hi Ginneton ya hi Baruk
7 ya hi Mesullam ya hi Abijah ya hi Mijamin
8 ya hi Maasiah ya hi Bilgay ya hi Semayah. Ta danae nadan padi an
numpelma hinan nunhahapitan ta'u.
9 Ya datuwe nadan udum an ibbadan tinanud Libay an numpelma an
da Jesua an imbabalen Asaniah ya hi Binnuy an tinanud Henadad ya hi
Kadmiel
10 ya nadan i'ibana an da Sebaniah ya hi Hodiah ya hi Kelita ya hi Pelayah
ya hi Hanan
11 ya hi Mika ya hi Rehob ya hi Hasabiah
12 ya hi Sakkur ya hi Serebiah ya hi Sebaniah
13 ya hi Hodiah ya hi Bani ya hi Beninu.
14 Ya datuwe damdama nadan ap'apun bumoddang i ha''on an numpelma
an da Paros ya hi Pahat-Moab ya hi Elam ya hi Sattu ya hi Bani
15 ya hi Bunni ya hi Asgad ya hi Bebay
16 ya hi Adonijah ya hi Bigbay ya hi Adin
17 ya hi Ater ya hi Hesekiah ya hi Assur
18 ya hi Hodiah ya hi Hasum ya hi Besay
19 ya hi Harip ya hi Anatot ya hi Nebay
20 ya hi Magpias ya hi Mesullam ya hi Hesir
21 ya hi Mesesabel ya hi Sadok ya hi Jaddua
22 ya hi Pelatiah ya hi Hanan ya hi Anayah
23 ya hi Hosea ya hi Hananiah ya hi Hassub
24 ya hi Hallohes ya hi Pilha ya hi Sobek
25 ya hi Rehum ya hi Hasabnah ya hi Maaseyah
26 ya hi Ahiah ya hi Hanan ya hi Anan
27 ya hi Malluk ya hi Harim ya hi Baanah.
28 Ta hay nitudo' ya an namin ta'un tinanud Israel ya adi ta'u mo iyunnud
hinadan pangat nadan ni'iboble i dita'u an gapuh nanginnilaan ta'uh
nadan tugun Apu Dios an umat hinadan tinanud Libay an padi ya nadan
udum an i'ibadan holagna an nadan mungguwalyah nadan geyt ya nadan
mangipangpanguluh kanta hinan pundayawan ya nadan muntamuh nan
Templo ya ta'on on hanadan ahawa ta'u ya nadan imbabale ta'un mabalin
an waday ma'awatana
29 ya mun'oh'ohha ta'uh tudan ap'apu tee an munsapata ta ibaga ta'u an
unudon ta'un namin nadan tugun Apu Dios an indatna i handin baalna an
hi Moses. Mu alina'eh on ibahho ta'u ya abuluton ta'un madusa ta'u.
30 Ot ibaga ta'u bon adi ta'u iyabulut hanadan imbabale ta'u an
mi'yahawadah tudan ni'iboblen dita'u.

31 Ya adi ta'u bo gumattang hi kumpulnan iyalin nadan mumpunggattang
an malpuh udum hi boble an umat hi makan hi'on Habadun tungo onu
nadan udum an mangilin an algo. Ya wa'e ta nadatngan nan mi'apituh
tawon ya adi ta'u tanoman nadan luta ya adi ta'u mo hingilon nadan
impa'utang ta'u.
32 Ya atawotawon on unudon ta'u nan tugun an mahapul an mangdat
ta'u hi opat di gramus an silber ta ma'usal hinan Templo.
33 Ta waday midadaan an tinapay hinan lamehaan ya nadan nat'onat'on
an midawat i Apu Dios an umat hinan makan ya nadan maghob an mi'nong
hi abigabigat ya hinan Habadun tungo ya nadan midawat hi'on nakayang
nan bulan. Ya ta'on on nadan midawat hinadan udum an mangilin an algo
ya nadan udum an midawat ya nadan mi'nong ta a'aanan di bungot Apu
Dios an gapuh bahul ta'un tinanud Israel. Ya atbohdin hidiy pangalan ta'uh
nadan udum an ma'usal hinan Templo.
34 Ya nunhahapitan ta'u ot ibubunut ta'un namin an ta'on on nadan padi
ya nadan ibbadan tinanud Libay ta napto' nan timpun pangiyayan ta'u an
himpahimpamu'un hinadan itungu hinan punggobhan hi mi'nong.
35 Ya nan hopap di apiton ta'u an intanom ta'u hinan hintawon ya
iye ta'uh nan Templo ya ta'on boh on nadan midat an bungan di
bungbunga''an.
36 Ya atbohdin iye ta'uh nan padi hinan Templo nadan panguluwan an
lala'in imbabale ta'u ya ta'on on nadan hopap di imbabalen di halun ta'u
ta miyappitdan Apu Dios te hidiyey nitudo' hinan tuguna.
37 Ya an namin bo nadan alina an malpuh nan hopap di apit ta'u ya nadan
ma'inum ya manteka an malpuh nadan mapmaphod an bungan nadan
bungbunga''an ya iye ta'uh nan Templo. Ya idat ta'u boh nadan ibba ta'un
tinanud Libay nadan mi'apuluh nadan apiton ta'u te diday niyukodan di e
mun'amung i dadiye hitun numboblayan ta'u on inyedah nan way Templo.
38 Ya mahapul an waha padi an tinanud Aaron hi pun'adwan nadan
tinanud Libay an e mun'amung hinadan mi'apuluh nadan apiton ta'u ya
ahi iyen nadan ibbadan tinanud Libay hidih nan way Templo.
39 Ta athidin dita'un tinanud Israel an iye ta'u hinadan tinanud Libay
nadan makan ya ma'inum ya manteka ta diday ukod an mangiyeh nan
iha''adandah nan way Templo an nihaggon hinadan umohnongan nadan
padi ya nadan mungguwalyah nadan geyt ya nadan mangipangpanguluh
kantah nan pundayawan. Ot aton ta'u datuwe ta minaynayun an
mapmaphod di ma'ma'at hinan Templo.

11

Hay Numbobleh Ad Jerusalem

1 Hay nunhituwan nadan ap'apun bumoddang i ha''on ya hidih ad
Jerusalem. Ya imbunutda ta hinan himpulun (10) pamilya on ohay
mabunut hi e mi'hitu i diyen niyappit i Apu Dios an boble hi ad Jerusalem.
Ya nada'en agge nabunut ya nunnanongdah nadan bobleda tuwali.
2 Ya mun'am'amlong nadan tatagu te wadaday ibbadan namhod an
e mi'hituhdih ad Jerusalem an ta'on on aggeda nabunut ta hiya nan
indasalanda dida ta wagahan Apu Dios dida.
3 Mu hanada'en udum ya nunnanongda nimpeh nadan boblen nidat i
didahdi hi ad Judah. Ya waday niddum i dida hinadan padi ya nadan
ibbadan tinanud Libay an muntamuh nan Templo ya nadan tinanudan
nadan baal Solomon.

4 Mu wadada boy udum an tinanud Judah ya tinanud Benjamin an
nunhituh ad Jerusalem.
Ta hay nunhituh ad Jerusalem an tinanud Judah ya hi Atayah di oha.
Hi Atayah ya datuwey a'ammodna hi nalpuwana an nuntanud hi Mahalel
ta hi Sepatiah ot muntanud hi Sepatiah ta hi Amariah ot muntanud hi
Amariah ta hi Sekariah an nangimbabale i Ussiah ot muntanud hi Ussiah
ta wada mohpeh Atayah an dida nadan holag Peres.
5 Ya nan oha bon tinanud Judah an nunhituh ad Jerusalem ya hi
Maaseyah.
Hi Maaseyah ya nalpuh nan holag Selah ot muntanud ta hi Sekariah ot
muntanud hi Sekariah ta hi Joyarib an hi aman Adayah an nangimbabale
i Hasayah an hi aman Kol-Hoseh ot muntanud hi Kol-Hoseh ta hi Baruk an
nangimbabale mohpe i Maaseyah.
6 Ta hay bilang di tinanud Peres an nun'atutulid an tindalu an nunhituh
ad Jerusalem ya opat di gahut ta nanom ta walu (468).
7 Ya ha'ey nalpuh nan holag Benjamin ya hi Sallu an pamaag nan hi
Jesayah ya nuntanud ta hi Itiel ot muntanud hi Itiel ta hi Maaseyah
ot muntanud hi Maaseyah ta hi Kolayah ot muntanud hi Kolayah ta hi
Pedayah ot muntanud hi Pedayah ta hi Joed ot muntanud hi Joed ta hi
Mesullam an nangimbabale i Sallu.
8 Ya niddumda bo nadan duwan i'ibanan da Gabay i Sallay. Ta hay
bilangdan namin an linala'in tinanud Benjamin an nunhituh ad Jerusalem
ya hiyam di gahut ta baintit walu (928).
9 Ya hay ap'apuda ya hi Joel an imbabalen Sikri ya nan hi Judah an
imbabalen Hassenuah di mihnod hinan sa'adna an ap'apu i diyen boble.
10 Ya hay padi an nunhitu hi ad Jerusalem ya hi Jedayah an imbabalen
Joyarib ya hi Jakin
11 ya hi Serayah an imbabalen Hilkiah. Hi Hilkiah ya imbabalen
Mesullam an imbabalen Sadok. Hi Sadok ya imbabalen Merayot an
imbabalen Ahitub. Hi Ahitub ya hiya din nabaktun padi hinan Templo.
12 Ya niddum bo nadan waluy gahut ta baintit duwa (822) an linala'i an
ibbadan himpamu'un an dadiye nadan muntamuh nan Templo. Ya niddum
bo hi Adayah an hay a'ammodna ya nalpuh nan tinanudan Malkijah te hi
Malkijah ya nuntanud ta hi Pasur ot muntanud hi Pasur ta hi Sekariah ot
muntanud hi Sekariah ta hi Amsi ot muntanud hi Amsi ta hi Pelaliah ot
muntanud hi Pelaliah ta hi Jehoram an nangimbabale i Adayah.
13 Ya nadan ibban Adayah an duway gahut ta napat ta duwa (242) an
linala'i ya diday ap'apu hinan pu'unda. Ya niddum bo hi Amassay an
nalpuh nan tinanud Immer te nuntanud hi Immer ta hi Mesillemot ot
muntanud hi Mesillemot ta hi Ahsay ot muntanud hi Ahsay ta hi Asarel
an nangimbabale i Amassay
14 ya nadan ibbanan hinggahut ta baintit walu (128) an nun'atutulid an
titindalu. An hay ap'apuda ya hi Sabdiel an imbabalen Haggedolim.
15 Ya datuwe damdama nadan udum an tinanudan Libay an nunhitu hi
ad Jerusalem an hi Semayah an imbabalen Hasub an imbabalen Asrikam.
Hi Asrikam ya imbabalen Hasabiah an imbabalen Bunni.
16 Ya nan duwan ap'apu hinadan tinanud Libay an da Sabbetay i Josabad
ya diday niyukodan nadan udum an tamu hinan Templo.*

* **11:16 11:16** Nadan udum an tamuh nan Templo ya nan e mun'amung hinan mi'apuluh nadan inapit nadan tatagu ya nadan mipaphod hi'on waday napa"ih nan Templo.

17 Ya niddum hi Mataniah an imbabalen Mika an tinanudan Sabdi an
imbabalen Asap an hiyay mangipangpanguluh kanta ya punhanaan i
Apu Dios. Ya hi Bakbukiah di bumoddang i Mataniah hinan tamuna ya
bimmoddang bo i dida hi Abda an imbabalen Sammua an tinanudan Galal
an imbabalen Jedutun.
18 Ta hay bilang datuwen tinanud Libay an nunhituh nan boblen niyappit
i Apu Dios ya duway gahut ta nawalut opat (284).
19 Ya hanada'en guwalyah nadan geyt ya hi Akkub ya hi Talmon ya nadan
ibbada ta hinggahut ta napitut duwada (172) an namin.
20 Ya hanada'en udum an padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ya nadan
udum an tinanud Israel ya way ohaon e numpunhituh nadan udum an
boblen nidat i handidan a'ammoddah ad Judah.
21 Mu hanada'en udum an mumpuntamuh nan Templo ya nunhitudah
nan nabillid hi ad Ophel an hay ap'apuda ya da Siha i Gispa.
22 Ya hay ap'apun nadan tinanud Libay an nunhituh ad Jerusalem
ya hi Ussi an nalpuh nan tinanud Asap te nuntanud hi Asap ot hi
Mika ot muntanud hi Mika ta hi Mataniah an nangimbabale i Hasabiah.
Ot muntanud hi Hasabiah ta hi Bani an nangimbabale mohpe i Ussi.
Datuwen tinanudan Asap ya dida nadan mangipangpanguluh kantah nan
pundayawan hinan Templo.
23 Mu hay mangibagah nadan atondah abigabigat ya nan patul.
24 Ya hay mangihapit hinadan tinanud Israel hinan patul ya hi Petahiah
an imbabalen Mesesabel an ohah nadan holag Serah an tinanud Judah.
25 Nadan udum an tinanud Judah ya eda nunhituh nadan nihaggon
hinadan puntantanommanda an umat hi ad Kiriat-Arba ya hi ad Dibon
ya hi ad Jekabsil ya hinadan kakkitang an boblen nun'ihaggon i datuwen
boble.
26 Ya nunhituda boy udum hi ad Jesua ya hi ad Moladah ya hi ad Bet-Pelet
27 ya hi ad Hasar-Sual ya hi ad Beerseba ya hinadan kikkitang an boblen
nihaggon hidi
28 ya hi ad Siklag ya hi ad Mekonah ya hinadan kakkitang an boblehdi
29 ya hi ad En-Rimmon ya hi ad Sorah ya hi ad Jarmut
30 ya hi ad Sanoah ya hi ad Adullam ya hinadan udum an kakkitang
an boblehdi ya hi ad Lakis ya hinadan puntantanommandahdi ya hi ad
Asekah ya hinadan kakkitang an boblehdi. Ta binoblayan nadan tinanud
Judah hi ad Beerseba ta ingganah nan nundotal hi ad Hinnom.
31 Ya hanada'en tinanudan Benjamin ya eda nunhituh ad Geba ya hi ad
Mikmas ya hi ad Ayja ya hi ad Betel ya nadan bobleh nunlini''odana
32 ya hi ad Anatot ya hi ad Nob ya hi ad Ananiah
33 ya hi ad Hasor ya hi ad Ramah ya hi ad Gittaim
34 ya hi ad Hadid ya hi ad Seboim ya hi ad Neballat
35 ya hi ad Lod ya hi ad Ono ya nan nundotal an ma'alih boblen di nala'ing
hi nat'onat'on an tamu an umat hi mumpa'ot ya munlutuh balitu'.
36 Ya nadan udum an tinanud Libay ya eda ni'iboble hinadan tinanud
Benjamin hidih ad Judah.

12

Hay Ngadan Nadan Tinanud Libay An Immanamut Hi Ad Judah

1 Nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay an immanamut hi ad
Judah an ni'uyug i da Serubbabel an imbabalen Sealtiel ya hi Jesua ya da
Seraya ya hi Jeremiah ya hi Ezra

2 ya hi Amariah ya hi Malluk ya hi Hattus
3 ya hi Sekaniah ya hi Rehum ya hi Meremot
4 ya hi Iddo ya hi Ginneton ya hi Abijah
5 ya hi Mijamin ya hi Moadiah ya hi Bilgah
6 ya hi Semayah ya hi Joyarib ya hi Jedayah
7 ya hi Sallu ya hi Amok ya hi Hilkiah ya hi Jedayah. Ta danae nadan ap'apun di padi hidin hi Jesua di nabaktun padi.
8 Ya hanada'en tinanud Libay an mangipangpanguluh kantah nan punhanaanda i Apu Dios ya da Jesua ya hi Binnuy ya hi Kadmiel ya hi Serebiah ya hi Judah ya hi Mattaniah.
9 Ya nadan udum an da Bakbukiah ya hi Unni ya nadan i'ibada ya immohnongdah dommang nadan mangipangpanguluh kantah nan punhanaan i Apu Dios ta mumpinnallogdan mungkanta.
10 Nan nabaktun padi an hi Jesua ya nuntanud ta hi Joyakim an nangimbabale i Eliasib an hi aman Joyada.
11 Ot muntanud hi Joyada ta hi Jonathan an nangimbabale i Jaddua.

Nadan Ap'apu Hinadan Himpahimpamu'un An Tinanud Libay

12 Hidin hi Joyakim di nabaktun padi ya datuwe nadan ap'apuda an himpahimpamu'un. Hinan pu'un'en Serayah ya hi Merayah ya hinan pu'un'en Hananiah ya hi Jeremiah.
13 Ya hinan pu'un'en Ezra ya hi Mesullam ya hinan pu'un'en Amariah ya hi Jehohanan.
14 Ya hinan pu'un'en Malluk ya hi Jonathan ya hinan pu'un'en Sekaniah ya hi Joseph.
15 Ya hinan pu'un'en Harim ya hi Adna ya hinan pu'un'en Meremot ya hi Helkay.
16 Ya hinan pu'un'en Iddo ya hi Sekariah ya hinan pu'un'en Ginneton ya hi Mesullam.
17 Ya hinan pu'un'en Abijah ya hi Sikri ya hinan pu'un'en da Miniamin i Moadiah ya hi Piltay.
18 Ya hinan pu'un'en Bilgah ya hi Sammua ya hinan pu'un'en Semayah ya hi Jehonatan.
19 Ya hinan pu'un'en Joyarib ya hi Mattenay ya hinan pu'un'en Jedayah ya hi Ussi.
20 Ya hinan pu'un'en Sallu ya hi Kallay ya hinan pu'un'en Amok ya hi Eber.
21 Ya hinan pu'un'en Hilkiah ya hi Hasabiah ya hinan pu'un'en Jedayah ya hi Netanel.
22 Hanadan ap'apun nadan himpahimpamu'un an padi ya nadan ibbadan tinanud Libay hidin amatagun nadan nahohonnod an nabaktun padi an da Eliasib ya hi Joyada ya hi Johanan ya hi Jaddua ya nitudo' di ngadanda ta ingganah din numpatulan Darius hi ad Persia.
23 Ta nitudo' di ngadan nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Libay hinan nitudo'an di na'na'at ta ingganah din hi Johanan an imbabalen Eliasib di nabaktun padi.

Hay Niyukod Hi Tamun Nadan Tinanud Libay

24 Hanadan ap'apu hinadan tinanud Libay an da Hasabiah ya hi Serebiah ya hi Jesua an imbabalen Kadmiel ya nadan i'ibada ya nundinommang di immohnonganda ta munhinnukkatdan mungkantah nan pundayawda ya punhanaandan Apu Dios. Ta iyunnuddah nan intuddun din patul an hi David an baal Apu Dios.

25 Ya hanada'en mungguwalyah nadan geyt nan Templo ya nadan
pangi'amungdah nadan usal an nihaggon hinadan geyt ya da Mattaniah
ya hi Bakbukiah ya hi Obadiah ya hi Mesullam ya hi Talmon ya hi Akkub.
26 Ya an namin datuwen ap'apu hinadan tinanud Libay ya nuntamudah
din hay nabaktun padi ya hi Joyakim an imbabalen Jesua an imbabalen
Josadak ya ha"on an hi Nehemiah di gobelnador ya wada nan padi an hi
Ezra an na'nginnilah nadan uldin.

Hay Nangiyappitandan Apu Dios Hinan Binattun Alad Hi Ad Jerusalem

27 Hidin nangiyappitandah nan binattun alad hi ad Jerusalem ya
impa'ayagdan namin nadan tinanud Libay hinadan numpumboblayanda.
Ta ni'yam'amlongda an nangikantah punhanaandan Apu Dios an inusalda
nadan simbal ya harp ya lira.
28 Ya hay ni'yamung an tinanud Libay an nangipangpanguluh kanta ya
nalpudah nadan bobleh nunlini''odan di ad Jerusalem ya hi ad Netopah.
29 Ya nalpuda boy udum hi ad Bet-Gilgal ya hi ad Geba ya hi ad Asmabet
te diday namangulun nunhitu i dadiyen boble.
30 Ya hay namanguluh inat nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay
ya nan nitugun i dida hi atonda ta ahida mibilang hi malinis. Ot ahida bo
aton nan nitugun hi atonda ta ahi mibilang hi malinis nadan tatagu. Ot
ahida mohpe iyappit i Apu Dios nadan geyt ya nadan binattun alad.
31 Ta ha"on an hi Nehemiah ya inayaga' an namin nadan ap'apun nadan
tinanud Judah hi uhhun nan binattun alad ta diday nangipanguluh nan
duway linya an mangikankanta hi punhanaanda i Apu Dios. Ta nan
ohan linya ya iyunuddah nan binattun alad ta ipluydah nan way geyt an
pangi'wan an umeh way bahhulaan.
32 Ya hay mitnud i dida ya da Hosayah hinadan godwan nadan ap'apu
hi ad Judah
33 ya niddum da Asariah ya hi Ezra ya hi Mesullam
34 ya hi Judah ya hi Benjamin ya hi Semayah ya hi Jeremiah
35 ya nadan udum an padi an numpangdon hi trampeta ya hi Sekariah an
holag Asap. Te nuntanud hi Asap ta hi Sakur an nangimbabale i Mikayah.
Ot muntanud hi Mikayah ta hi Mattaniah an nangimbabale i Semayah. Ot
muntanud hi Semayah ta hi Jonathan an nangimbabale mohpe i Sekariah.
36 Ot mitnudda nadan i'ibana an da Semayah ya hi Asarel ya hi Milalay ya
hi Gilalay ya hi Maay ya hi Netanel ya hi Judah ya hi Hanani an inodnanday
mipagangoh hinan pungkantaanda an miyunnudan hinan imbagan din hi
David an baal Apu Dios. Ya hay nangipangulu hinan linyada ya hi Ezra an
na'nginnilah nadan tugun.
37 Ya hidin dimmatongdah nan geyt an pangi'wan an umeh nan way
obob ot inayundan itikid hinan mangipluy hinan boblen David ta ingganah
lina''uhanda nan baktun nan balen David ot inaynayunda ta ingganah
dimmatongdah nan geyt an pangi'wandan e humagub hi nangappit hi
tuluwan di algo.
38 Ya hana'e damdaman ohan linya an mangipangpanguluh kantah
punhanaanda i Apu Dios ya diday nidduma' an ibbami nan godwan
nadan ap'apu ya tatagu an inipluymih nangappit hi huddo'na an ini'wami
damdamah nan uhhun nan binattun alad ot la''uhanmi nan natagen
punha"angan hi tinapay ot inaynayunmi bon la''uhan nan nangadanan hi
abillog an binattun alad
39 ot inaynayunmi ta ingganah nan way baktun nan geyt an nungngadan
hi Epraim ya nan geyt an nungngadan hi Jesana ya nan geyt an

nungngadan hi ekan ta ingganahdih nan natagen pungguwalyaan an
nungngadan hi Hananel ya nan natagen pungguwalyaan an nungngadan
hi Meah ta inggana ot dumatong amih nan geyt an pangipa'wandah
kalnero an miyeh nan Templo ot ahi ami umohnong hidih nan geyt an
pundadammuwan.
40 Ta hidin nundidinatong nadan duwan grupun mangipangpanguluh
kantah dih nan Templo ya way ohaon immeh nan umohnongana ya ta'on
on ha''on ya nadan ibba' an godwan nadan ap'apu
41 ya nadan padi an da Eliakim ya hi Maaseyah ya hi Miniamin ya hi
Mikayah ya hi Elionay ya hi Sekariah ya hi Hananiah an inodnanda nadan
trampeta.
42 Ot mitnud da Maaseyah ya hi Semayah ya hi Eleasar ya hi Ussi ya hi
Jehohanan ya hi Malkijah ya hi Elam ya hi Eser. Ya hay nangipangpangulu i
dida an mungkanta ya hi Jesrahiah. Ya inlotdan mungkanta ta donglondan
namin.
43 Ya i diyen algo ya dakol di ini'nongmin Apu Dios an ongal di amlongmi
te hiyay nangipa'amlong i da'mi an niddum nadan binabai ya u''unga. Ta
madngol hinadan nun'idawwin boble nan pun'am'amlonganmi.
44 Ya i diye ya wadaday nadutu' hi mangipapto' hinadan
pangi'amungandah nadan idat nadan tatagu an umat hinadan
namangulun bungan di intanomda ya nadan mi'apuluh (10) nadan
inapitda. Ya dida boy e mun'amung i datuwe an miyunnudan hinan
nitugun an aton nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay. Ya an
namin nadan tataguh ad Judah ya ma''amlongdan mangunud hinan tugun
te matigodan maphod di pangat nadan padi ya nadan ibbadan tinanud
Libay.
45 Te nan atondan munhilbin Apu Dios ya inyunnuddah nadan intugun
din patul an hi David ya din imbabalenan hi Solomon. An inatda nadan
nitugun an ma'at ta ahida mibilang hi malinis ya atbohdi nadan aton
nadan mungguwalyah nadan geyt ya nadan mangipangpanguluh kantah
nan pundayawanda.
46 Te nihipun hidin timpun da David ya hi Asap ya wadaday mangipang-
panguluh kanta an pundayawda ya punhanaanda i Apu Dios.
47 Ya atbohdih din awadan Serubbabel ot ahi ha"on teen hi Nehemiah
an binigat on idat nadan tinanud Israel nadan nibagan idatda hinadan
tinanud Libay an mangipangpanguluh kanta ya nadan mungguwalyah
nadan geyt. Ya ta'on on nadan tinanud Libay ya idatda damdama nadan
nibagan midat hinadan ibbadan padin tinanud Aaron.

13

Hay Gapunah Adida Pi'yamungon Nadan Tatagun Nalpuh Udum Hi Boble

1 Han hin'algo ya na'amungda bo nadan tatagu ya waday nangitkuk an
nangibahah nadan nibagah nan Nitudo' an Tugun Moses. Ta dingngol
nadan tatagu ya na'innilaanda an adi mabalin an mi'yamu'amung nadan
i Ammon ya i Moab i da'min tinanud Israel.
2 Manu'eh athidiy nitudo' ya hidin nala''uhan handidan a'ammodmi an
tinanud Israel hi bobledah din nalpuwandah ad Egypt ya agge indattan
handidan a'ammodda dida hi anonda ya inumonda. Ot bayadanda bo han
hi Balaam ta idutana dida. Mu maphod ta numbalinon Apu Dios hidiyen
idut hi wagah.
3 Ta hidin dingngolmih diyen tugun ot adimi mo iyabulut an
mi'yamungda i da'min tinanud Israel nadan tatagun nalpuh udum hi boble.

Hay Inat Nehemiah Hi Numbangngadana

4 Handi ni' ya nan padi an hi Eliasib di niyukodan nan pangi'amungdah
usal hidih nan way Templo ta hiyay mangipapto'. Mu gapu ta nun'apuda i
Tobiah
5 ya inyabulut Eliasib an miha''ad hi Tobiah hinan ongal an kuwartu
an pangi'amunganda hinadan usal hinan Templo ya nadan midawat an
alina ya insenso ya nadan pinahapah an ma'inum ya nadan lana an
dadiye ya midat hinadan tinanud Libay an mangipangpanguluh kantah
nan pundayawan ya nadan mungguwalyah nadan geyt. Ya hidi boy
iha"adan nadan idat nadan tatagu an midat hinadan padi.
6 Ya hay na'atan datuwe ya hidin mi'atulumpulut duwah (32) tawon
hi numpatulan Artaserses an ma"ida' hi ad Jerusalem te numbangngada'
moh ad Babilon. Mu indani ot ibaga' hinan patul ta umanamuta' boh ad
Jerusalem ya inabulutna.
7 Ya hidin immanamuta' ya na'innilaa' nan adi maphod an inat nan padi
an hi Eliasib an inyabulutna nan kuwartun pangi'amungan hinadan usal
hinan Templo ta niha"adan Tobiah.
8 Ta gapuh bungot'u ya nun'ipalah'un'u nadan gina'un Tobiah hinan dola.
9 Ot honago' di e munlinis ot ibaga' an atonda nan nitugun hi atonda
ta wan mibilang hi malinis hidiyen kuwartu ya ahida impabangngad hidi
nadan usal hinan Templo ya nadan midawat an alina ya insenso.
10 Ya na'innilaa' bon numpanganamut nadan mangipangpanguluh kan-
tah nan Templo ya nadan udum an tinanud Libay ta eda numpunliya'
te agge indat nadan tatagu nadan nibaga tuwalin idatdan malpuh nadan
apitonda.
11 Ot ihingal'u nadan ap'apun bumoddang i ha"on an gapuh nangiwa-
longandah nan Templo. Ot ipa'ayag'u nadan tinanud Libay ta way ohaon
nibangngad hinan niyukod an tamudah nan Templo.
12 Ot pun'iyalin mohpen nadan tataguh ad Judah nadan mi'apuluh (10)
nadan inapitda an makan ya ma'inum ya lana.
13 Ot iyukod'uh nadan padi an hi Selemiah ya hi Sadok an na'nginnilah
nadan tugun ya nan ibbadan tinanud Libay an hi Pedayah nadan kuwartun
pangi'amungan hinadan usal hidih nan way Templo ot iddum'uh Hanan
an imbabalen Sakur an apapun Mattaniah ta bumoddang i dida. Diday
nangiyukoda' te madinola' hinan pangatda ta diday ukod an mangidat
hinadan mahapul nadan ibbada an tinanud Libay.
14 Ot mundasala' an alyo' di, Apu Dios hanat adim linglingon tun
pangat'un munhilbih tun Templo ya ta'on on hinan pundayawanmi.
15 I han Habadun tungo ya wadaday tinigo' an ibbamin i Judah an
mungkopaldah greyp. Ya pun'itakken di udum di ma'inum ya nadan
inapitdan umat hi wit ya greyp ya fig ya nadan udum an eda igattang
hi ad Jerusalem i diyen Habadun tungo. Ta hiya nan e' imbaga i dida an
ma"id ha e munggattang hi makan i diyen algo.
16 Ya wadada boy i Tyre an ni'ibobleh ad Jerusalem an pun'iyaliday
tilapya ya nadan nat'o'nat'on an igattangdahdih ad Jerusalem hinadan
ibbamin i Judah i diyen Habadun tungo.
17 Ot e' pun'ihingal nadan ap'apun bumoddang i ha"on hi ad Judah an
alyo' di, Tigonyu'e mahan nan adi maphod an atonyu. Tanganu onyu ihya
adi ngilinon nan Habadun tungo?
18 Undan aggeyu bo innila an danaey ina'inat handidan a'ammod ta'uh
din nadne ta hiya danaey gimmalat hi nundusaan Apu Dios ituwen
numboblayan ta'u ta teen ingganah ad uwani ya maligligatan ta'u. Ya

atonyu boh ad uwani ta pun'udmanyuy bungot Apu Dios i dita'un tinanud Israel.
19 Ot alyo' mon dida an mahapul an wa'et mun'ahdom hinan Alimana ya mahapul an midakig nadan geyt hitun ad Jerusalem ta ingganah malpah nan Habadun tungo ya ahi mibughul. Ya impaguwalya' ta ma''id ha kumpulnah nadan migattang hi miyalihtu i diyen algo.
20 Mu waday naminghan onu namidwa an wadaday munggattang an namatnan nun'iyan hinan bahhel nan geyt tun ad Jerusalem.
21 Ta hidin inakhupa' dida ot alyo' di, Mihipun hi ad uwani ya akhupan da'yu'e bohtu ya ipibalud da'yu i ha''on. Ta nihipun i diye ya aggeda mo impidpidwan immalih nan athidin Habadun tungo.
22 Ot ibaga' hinadan tinanud Libay an mahapul an eda aton nadan nitugun an atonda ta ahida mibilang hi malinis ya eda ginuwalyaan nadan geyt ta ngilinonda nan Habadun tungo.
Ot mundasala' bon alyo' di, Apu Dios hanat adiya' bahan linglingon ta nanongnan hom'ona' an gapuh nan ongal an pamhodmu.
23 Indani bo ya na'innilaa' an wadaday ibbamin i Judah an ni'yahawah nadan binabain i Asdod ya i Ammon ya i Moab.
24 Ya ha bo udot nadan udum an imbabaleda ya ammunay hapit di i Asdod ya hay hapit di udum an bobley innilada an aggeda innilay hapitmin i Judah.
25 Ta gapuh bungot'u ya nun'ihingal'u dida ot alyo' i dida an nan idut hinan adi pangunudan hinan tugun ya ma'at i dida. Ot punhoplat'uy udum i dida ot pun'ihabuyut'uy ibu'da. Ot punsapatao' dida an adida iyabulut nadan imbabaledan mi'yahawah nadan bokonmi ibban tinanud Israel.
26 Ot alyo' bon dida di, Undan aggeyu bo innila nan na'at hidin patul ta'u an hi Solomon an nunhiglay naminhod Apu Dios i hiya ot pumbalinonah patul? Undan bokon athinay numbahulana an ta'on on alyon hi ma''id ha nipadpaddunganah nadan apatu'patul hi abobboble? Mu hay numbahulana ya hay nangiyunnudanah pangat nadan inahawanan binabaih udum hi boble.
27 Ya tanganu mahan onyu inyunnud i diyen adi maphod an inatna ta ni'yahawa ayuh binabaih udum hi boble ta aggeyu inat nan pohdon Apu Dios?
28 Ya undan aggeyu tinigo nan inat'u hinan imbabalen Joyada an apapun nan nabaktun padi an hi Eliasib an intuda''u an gapuh ni'yahawaanah nan imbabalen Sanbalat an i Horon?
29 Ot idasal'un alyo' di, Hanat adim linglingon Apu Dios nan inat datuwen tatagu te imbabainday a'at di padi ta imbahhoda nadan imbagam i dida an tinanud Libay.
30 Ot ibaga' i dida ta atonda nan nibaga hi atonda ta ahida mibilang hi malinis ya indinongdan mangat hinadan inadaldah udum hi boble. Ot iyukod'uh nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay nadan tamuda ta way ohan dida on inatna nan tamuna.
31 Ot ibaga' ta way ohaon nangiye hi itunguh nan punggobhan hi mi'nong hinan nadutu' an timpu an pangiyayana. Ya inyeda bo nadan hopap di bungan di intanomda hinan way Templo.
Ot mundasala' bon alyo' di, Hanat nomnomona' bahan Apu Dios ta wagahana' i datuwen inat'u.

Esther

Hay A'at Tuwen Liblu An Esther

Hituwen liblu ya ipa'innilanay inat Esther an nangihwang hinadan ibbana an Judyu ta aggeda nipapate. Te da Esther i Mordekay ya nadan dakol an Judyu an tinanud Israel ya niyedah ad Babilon ot ahi abakon nadan i Persia nadan i Babilon hidin limay gahut ta tulumpulut hiyam di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (539 B.C.).

Ya hay patul hi ad Persia hidin awadan Esther hidi ya hi Serses. Ya hay ahawan ni' nan patul ya hi Basti mu imbolhena ot iyahawanah Esther an Judyu. Mu i diye ya aggeda ni' na'innilaan an hi Esther ya oha an Judyu.

Ya hidin numpatulan Serses ya wada han nabaktuy sa'adna an hi Haman an tinanudan Amalek. Ya nunnaud di hihiwonah nadan Judyu ta ninonomnomna an ipapate didan namin. Ta ni'happitan hinan patul an hi Serses ta iyuldina ta mabalin an patayonda nadan Judyu. Ya inabulut nan patul.

Mu indani ya dingngol Mordekay hidiyen uldin ot ume i Esther ot iba"agna i hiya nan uldin nan patul. Ot umeh Esther hinan patul an e ni'hapit an ta'on on hidiyey gumalat hi atayana. Ot iyuldin nan patul an mabalin an mi'patteda nadan Judyu ta ihwangday adolda hinadan binuhulda. Ta athidiy inat nadan Judyu ta nihwangda hinan edaot atayan ta hi Haman di nipapate.

Ta gapuh am'amlong nadan Judyu hi nangabakanda ya inhipunda nan pungngilinandah nan punnomnomnomandah nan ma'alih Purim.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay numbalinan Esther hi ahawan nan patul an hi Serses (Esther 1–2)
2. Hay nunnomnoman Haman an manadag hinadan Judyu (Esther 3)
3. Hay nunnomnoman Esther an mangihwang hinadan ibbana an Judyu (Esther 4–7)
4. Hay nangihwangan Apu Dios hinadan Judyu hi edaot atayan ya hay nangihipunandan mungngilin hinan punnomnomnomandah nan Purim (Esther 8–10)

Hay Agge Nangunudan Basti Hinan Patul An Hi Serses

1 Wada han patul an hi Serses an nun'ap'apu hi hinggahut ta baintit pituy
(127) probinsya hi ad India ta ingganah ad Etiopia.
2 Ya hay nunhituwana ya hinan palasyu hi ad Susa.
3 Ya hidin mi'atluh tawon hi numpatulana ya ninomnomna an mumpa-
hamul.* Ta inayaganan namin nadan ap'apun munhilbin hiyah nan
palasyu. Ya ta'on on nadan opisyal di tindaluna hinan duwan boble an
pumpatulana an hi ad Persia ya hi ad Media ya nadan gobelnador ya nadan
ap'apun munhilbin didah nadan probinsya.
4 Ya hidiyen numpahamulana ya immeh onom di bulan ta pangipatig-
onah kinadangyana ya hay nundongolana ya nan ongal an abalinana an
mun'ap'apu.
5 Ya hidin nagibbuh diye ot mumpahamul boh hinduminggu wan hinan
nahiduman hinan way lita"angan di palasyuna ot i'ayagnah nadan
tataguhdi hi ad Susa an kadangyan onu nawotwot.

---

* **1:3 1:3** Hay pangalin di udum hinan numpahamul ya nunhida.

6 Hidiyen lita"angan ya nipniphod an nakultinaan hi linen† an asul
ya pulaw an hay ga'odda ya linen damdama an bayulet ya pulaw. Ya
niga'oddah nadan nun'atuligonggong an silber an nun'ihableh nadan tu"ud
an batu an marbol. Ya hay indotaldah nan lita"angana ya marbol ya perlas
ya nadan udum an nun'abalol an batu. Ya nadan ubunanda ya balitu' ya
silber.

7 Ya balitu' an basu an nat'onat'on di alkusnay pangi'inumandah nan
dakol an bayah an inukat nan patul.
8 Ya hay imbagan nan patul hinadan baalna ya adi mahapul an unudonda
nan pangiye"eda an imminum'e nan patul on ahida mohpe uminum nadan
tatagu ta nadan baalna ya ipa'inumda nadan bayah nan namhod an
uminum.

9 Ya hi Basti an ahawan nan patul ya numpahamul bo damdamah nadan
binabai hidih nan palasyu.
10 Ya hidin mi'apituh algon di numpahamulanda an mangmanginnumda
ya nabutbutong nan patul. Ot baalona nadan pitun yunok‡ an da
Mehuman ya hi Bista ya hi Harbona ya hi Bigta ya hi Abagta ya hi Setar
ya hi Karkas
11 ta eda awiton nan ahawana an hi Basti ta iyedah awadana an
nungkoronah nan koronan di ahawan di patul. Te pinhodna an ipatigoh
nadan ap'apu ya nadan tatagu an apgohan hi ahawana.
12 Mu hidin e imbagan dadiyen baal i Basti nan imbagan nan patul ya
adina pohdon an ume. Ta nangimbubbungot nan patul
13 ot mahmahanah nadan ap'apu an nanginnilah a'at di uldin hi'on
nganney atona. Te hidiyey uggana aton hi'on waday inomnomana.
14 Ya nadan uggana pummahmahan ya da Karsena ya hi Setar ya hi
Admata ya hi Tarsis ya hi Meres ya hi Marsena ya hi Memukan te dida
nadan pitun nangatuy sa'adda an pundinolanahdi hi ad Persia ya hi ad
Media.
15 Ya hay inalinan dida ya alyonay, Nganney alyon di uldin ta'u hi ma'at
i Basti hinan aggena nangunudan hinan imbaga' an e imbagan nadan
yunok?

16 Ya hi Memukan di himmapit ot alyonah nan patul ya nadan udum an
ap'apu di, Nan ahawam an hi Basti ya numbahul ya bokon he"a ya abuh
di numbahulana te ta'on on nadan ap'apu ya nadan tatagu hi an namin an
probinsya an pun'ap'apuwam.
17 Te onha donglon di an namin an binabaih tuwe an inat Basti ya
ngohayonda moy ahawadan alyonday, On hi Basti ni'mo ot agge immeh
din impa'ayag nan ahawana an patul.
18 Ot donglon'en nadan ahawami an a'ap'apuh tun ad Persia ya hi ad
Media nan inat Basti ot umannung an pi'bagondan iyunnud i hiya ot adi
dita'u mo lispituon an ahawada. Ya undan adi gumalat hi bumungotan
ta'un linala'i hinadan ahawa ta'u.
19 Ot ha'ey atom ya iyuldinmu ta adi mo mumpatpatigoh Basti i he"a. Ta
middum hinaen uldin hinan uldin hituh ad Persia ya hi ad Media an adi
mabalin an mahukkatan. Ya inaanmuh Basti hinan sa'adna ta hukkatam i
ha babain maphod di pangatna.

---

† **1:6 1:6** Nan linen ya hay mangiyusal ya nan kadangyan ya nan padi ya mabalin bo an ma'usal hinan Templo. ‡ **1:10 1:10** Nan yunok ya hidiye nan eunuch hinan English an hay ibalinana ya nakapun an linala'i ta iyohhaday punhilbiyandah nan palasyu.

20 Ta wa'et nipa'innilah naen uldinmu hi abobboble ituwen
pun'ap'apuwam ya lispituwon di binabaiy ahawada an kakaddangyanan
onu na'awwotwot.
21 Ta hidiyen imbagan Memukan ya pinhod nan patul ya ta'on on nadan
ap'apun munhilbin hiya. Ot hiya moy aton nan patul.
22 Ta nuntudo' mo nan patul hinadan probinsya an pun'ap'apuwana an
imbalinda nan tudo'na hinadan nat'onat'on an hapit ya panudo' nadan
tatagu an hay intudo'na ya an namin di linala'i ya diday ma'unud hinan
numpunhituwanda.

2

Hay Numbalinan Esther Hi Ahawan di Patul

1 Hidin na'aan di bungot nan patul an hi Serses ya nomnomnomonah
ahawana an hi Basti ya nan inat Basti ya nan inyuldina an ma'at i hiya.
2 Ya indani ya inalin nadan baalna di, Daan mo ta ihama'an da'a hinadan
apgohan an binabain mumpangilog an ma"id ha inilo'dah lala'i.
3 Ot mamili'a hi hinohhan ap'apu hinadan probinsya ya inyuldinmu ta
iyalidan namin nadan apgohan an binabaihtuh ad Susa hinan iha"adan di
binabaim. Ta ipipapto'mu didah nan yunok an hi Hegay ta hiyay ukod hi
an namin an mahapulda ta ipohpohod di tigoda.
4 Ot nan babain piliyom an mangipa'amlong i he"ay mihukkat hinan
ahawam an hi Basti.
Ya maphod hi nangngolan nan patul i diyen imbagada ot hidiyey atona.
5 Ya hidih ad Susa ya wada han Judyu an hi Mordekay an imbabalen
Hair an apapun Simei an imbabalen Kis hinan tinanud Benjamin.
6 Ya manu'e hi wahdi ya nan a'ammodnay ohah nadan nalpuh ad
Jerusalem an inabak din hi Nebukadnesar an patul hi ad Babilon ot iyena
didahdi an didan namin hidin hi Jehoyakin di patul hi ad Judah.
7 Ya wada han hi Esther an pinghandah tinanud i Mordekay. Mu hay
ngadanah hapitda an Hebrew ya hi Hadassah. Hiya ya apgohan ya maphod
di nangadolna. Ya hidin nateda nan a'ammodna ya inawit Mordekay ot
pakilogona an imbilangnah imbabalena.
8 Ta hidin nipa'innilah diyen inyuldin nan patul ya dakolday apgohan an
binabain inyedah ad Susa ya hi Esther di oha. Ot miha"addah nan iha"adan
di binabai ta ipapto' Hegay dida.
9 Ya hi Esther di pinpinhod Hegay ot idatna i hiya nadan midahidah
adolna ya nadan mun'aphod an makan. Ya pinilinay pitun binabain nalpuh
nan palasyu ta baal Esther. Ot piliyona bo nan ap'aphodan an kuwartu ta
iha"adan Esther ya nadan baalna.
10 Mu hi Esther ya aggena impa'in'innila an hiya ya Judyu te hidiyey
intugun Mordekay i hiya.
11 Ta abigabigat on immeh Mordekay hi potto' nan panton di niha"adan
nadan binabai ta ena tigon di ma'ma'at i Esther.
12 Ta hay pangipaphodandah tigon dadiyen binabai ya hintawon. Te
hinan mamangulun onom di bulan ya nadan nibagah midahidah adolda
ya nan maphod an lana an ma'alih mira. Ya ahi mohpe nadan udum
an bangbangluy idahidahda i dida hinan nabati an onom di bulan. Ta
nagibbuh'eh diye ya ahida mohpe ma'ohha'ohha an umeh awadan nan
patul.
13 Ya umeda'ehdi ya midat i dida nan pohdondan ilubung ya nadan udum
an pohdondan usalon an wadah nan niha"adanda.

14 Ya hay umayan di hinohhah nan awadan nan patul ya hinan mahdom
ta nawi"it'e on numbangngadda hinan iha"adan di binabai ta nan yunok
bon hi Sasgas di mangipapto' i dida te hiya nan mumpapto' hinadan
ahawan nan patul. Ya adi mabalin an waday e mumbangngad i didah
nan palasyu te inggana hi'on ipa'ayag nan patul an namama hi'on aggena
impa'amlong nan patul.
15 Ta hidin nadatngan di pangayan Esther hi awadan nan patul ya
ammuna nan imbagan nan mangipapto' i dida an hi Hegay di inusalna.
Ya hay nangimbabale i Esther ya hi Abihail an hi ulitaun Mordekay an
nangipakilog i Esther. Ya an naminda nan nanigon hiya ya ma"amlongda
te maphod di tigona.
16 Ta inyedah nan palasyun nan patul an hi Serses hidin mi'apituh tawon
hi numpatulana an hidiye nan mi'ahimpuluh (10) bulan an alyondah Tebet.
17 Ya hiyay pinhod nan patul i dadiyen binabai te impa'amlongna nan
patul. Ta hiyay nidatan nan koronan di ahawan di patul ta hiya moy
nihukkat i Basti.
18 Ot mumpahamul nan patul an gapu i Esther ot ayaganan namin
nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan mumpuntamuh nan palasyu. Ot
pun'iblayonan namin di tataguh abobbobleh nan tamuda. Ot mangidat hi
dakol an regalonah nadan tatagu.

Hay Nangihwangan Mordekay Hinan Patul

19 Ya hay pidwan di na'amungan* nadan mumpangilog an binabain
nun'ibban Esther ni' ya wahdi hi Mordekay hinan geyt di palasyu te hiya
moy oha an ap'apun munhilbih nan patul.
20 Mu hiyah diyen agge impa'in'innilan Esther an hiya ya Judyu. Te
inun'unudna nimpe nan intugun tuwalin Mordekay i hiya an umat hi
nangun'unudanan hiyah din a'ungana.
21 Ya hidin puntamuwan Mordekay hinan geyt di palasyu ya waday
duwan yunok an guwalyah nan panton di kuwartun nan patul an da
Bigtana i Teres. Ya waday bimmoholandah nan patul an hi Serses ta hiya
nan nunhapitanda an patayon.
22 Ya na'innilaan Mordekay hidiyen nunhapitanda ot iba"agna i Esther
ot e ibagan damdaman Esther hinan patul. Ya imbagana an hi Mordekay
di nangibagan hiya.
23 Ya hidin e impamahmah nan patul ya na'innilaana an immannung
hidiyen imba"ag Mordekay ot ipitattayuna dadiyen duwan linala'i. Ta
hidiyen na'at ya impitudo' nan patul hinan liblun itud'an di na'na'at hinan
boble.

3

Nan Adi Maphod an Ninomnom Haman

1 Indani ya nan hi Haman an imbabalen Hammedata an tinanud Agag ya
impabaktun nan patul di sa'adna ta hiyay nabakbaktuy sa'adna mu nadan
udum an ap'apu.
2 Ta an namin nadan ap'apun munhilbin hiya hinan palasyu ya wada'eh
Haman on munyu"ungdah punlispitudan hiya te hidiyey inyuldin nan
patul hi atonda. Mu hi Mordekay e ya adina unudon hidiye.
3 Ta mahmahan nadan udum an ap'apu i hiya an alyonday, Tanganu
onmu ngohayon nan uldin nan patul?

* **2:19 2:19** Hituwen pidwan di na'amunganda ya agge nibaga ituwen liblu nan namangulun na'amunganda.

4 Ot ipa'innilan mohpen Mordekay an hiya ya oha an Judyu.* Mu
abigabigat on imbagadan hiya ta unudona nan uldin mu adina damdama.
Ot hiya nan eda mo imbaga i Haman hi'on mabalin i hiyah diyen pangat
Mordekay.
5 Ya hidin tinigon peman Haman an adi munyu"ung hi Mordekay ta
punlispitunan hiya ya nangimbubbungot.
6 Ta ninomnomnan ipapate mu hidin na'innilaanan hiya ya Judyu ya
ninomnomnan bokon hi Mordekay ya ammunay ipapatena te an namin di
Judyu hinadan boblen pun'ap'apuwan Serses.
7 Ta hidin mi'ahimpulut duway (12) tawon hi numpatulan Serses hinan
namangulun bulan an ma'alih Nisan† ya imbunutdah hinangngab Haman
ta ma'innilaan hi'on nganne an algo ya bulan di pangatana i diyen
ninomnomna. Ya hay nabunut ya nan mi'ahimpulut tulun (13) algo hinan
mi'ahimpulut duwan (12) bulan an ma'alih Adar. Hay hapitdah nan
bunnutan ya purim.
8 Ot umeh Haman hinan patul ot alyonay, Waday tinatagu an niddum
i dita'u an niwakatdah nadan probinsya ituwen pun'ap'apuwam an hay
pangiye"eda ya nat'on an ma"id ha nipaddunganah nan pangat di udum
an tatagu. Ya adida ahan un'unudon di uldin. Ta hiya nan adi maphod
hi'on minaynayun an mi'hituda hitun pun'ap'apuwam.
9 Ot hay maphod hi atom ya iyuldin mu ta mipapatedan namin.
Ta'omman ya indat'uy tuluy gahut ta napat di libuy (340,000) kilun silber
hinan iha"adan di pihhun di patul ta midat hinadan ap'apu an e mangat
ituwe.
10 Ya inabulut nan patul hidiyen inalin Haman ot aanona nan singsing hi
ta'lena an hidiyey pummalkadah nadan mitudo' an uldina ta adi mabalin
an mahukkatan. Ot idatnah diyen singsing hinan binuhul di Judyu an hi
Haman an imbabalen Hammedata an tinanud Agag.
11 Ot alyon nan patul i Haman di, Adi' mahapul nan pihhum. Ukod'a ya
inatmu nan pohdom an aton i danae an tatagu.
12 Ta hidin mi'ahimpulut tuluh (13) algo hinan namangulun bulan ya
inayagan Haman nadan sekretalin di patul ot ibagana i dida nan itudo'dah
nan uldin nan patul an miyeh nadan ap'apun munhilbih nan patul ya
nadan gobelnador ya nadan udum an ap'apun di an namin an probinsya.
Ta intudo'dah diyen uldin hinan nat'onat'on an hapit ya panudo' nadan
tatagu hinadan boblen awadanda ya ingngadandah nan patul an hi Serses
ya immalkada nan singsingna.
13 Ot ituda'day mangiye i dadiyen tudo' hi an namin an probinsya an
pun'ap'apuwan nan patul. Ta hay nitudo' ya mipapaten namin di Judyu
an ta'on on nadan a'amamma ya i'ininna ya binabai ya u"unga hinan
mi'ahimpulut tulun (13) algoh nan mi'ahimpulut duwan (12) bulan an
ma'alih Adar. Ya inaladan namin nadan wada i dadiyen patayonda.
14 Ta nipa'innilah diyen uldin hi atagutaguh abobboble hinan
pun'ap'apuwan nan patul ta innilada moy atonda an mundadaan an e
mamateh nadan Judyu hi'on madatngan hidiyen algo.
15 Ot gapu ta hiyay imbagan nan patul ya inawigingdan nangiye
i diyen uldin hi abobboble an inhipundah ad Susa an nunhituwan
nan patul ta innilaon di atagutagu. Ta nadan tataguh ad Susa ya

* **3:4 3:4** Hi Mordekay ya manu'e hi adi munyu"ung hi hinangngab Haman ya hi Haman ya nalpuh nan tinanud Amalek an binuhuldan Judyu. † **3:7 3:7** Nan Nisan ya hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan godwan di Abril hi ad uwani.

nunnaud an minomnomanda yaden dedahdi da Haman hinan patul an mangmanginnumda.

4

Hay Numpaboddangan Mordekay I Esther

1 Hidin na'innilaan Mordekay hidiyen na'at ya nunhethetnay lubungna ot munlubung hi langgut ot dadapulonay uluna ot e dumanallanan hinan boble an kumogakoga an gapuh hakit di nomnomna.

2 Mu ingganah nan geyt di palasyu ya ammunay ipogpogana te adi mabalin an hunggop di nunlubung hi langgut hidi.

3 Ya atbohdi nadan Judyu hinadan probinsya an nunnaud an minomnomanda an adida mangmangngan ya kumogakogada hidin na'innilaanda nan uldin nan patul. Ta dakol i diday numpunlubung hi langgut on eda nalnallo' hinan hupu'.

4 Ya hidin impa'innilan nadan ba'baalon Esther an binabai ya nadan yunok nan at'atton Mordekay ya nunhiglan minomnoman hi Esther. Ot ipiyenay ilubung Mordekay ta bokon nan langgut mu adina pohdon.

5 Ot ituda'nah Hatak an ohah nadan yunok an indat nan patul i hiya an baalna ta ena mahmahan i Mordekay di gapunah umatanahdi.

6 Ot umeh Hatak hi awadan Mordekay hidih nan way potto' nan geyt di palasyu ta ena mahmahan.

7 Ot ibagan Mordekay i hiyan namin nan na'na'at ya nan bilang di pihhun alyon Haman hi iddumnah nan pihhun nan patul ta ma'usal hi pamatayanda i didan Judyu.

8 Ot idatnan hiyay ohah nadan nitudo'an nan uldin nan patul an nipa'innilah ad Susa ot alyonay, Ipatigom hituwe i Esther ya impa'innilam i hiya nan ibalinana. Ya imbagam i hiya ta e mumpahpahmo' hinan patul ta hom'ona nadan ibbana an Judyu.

9 Ot mibangngad hi Hatak ot ibaganan namin i Esther nan imbagan Mordekay.

10 Ya hinnag bon Esther hi Hatak ta ena ibaga i Mordekay

11 an innilan di an namin an ap'apu ya tataguh nan pumpatulan nan patul an nan tagun namaag ya hinunggop hinan opihhinan nan patul an agge nipa'ayag ya mipapate. Ta ma"id ha tagu hi mangat i diye an adi mipapate. Te ingganah idongdong nan patul nan nabalitu'an an septerna* ya ahi mihwang. Ya alyon bon Esther di, Hay oha bo ya ume moh himbulan di agge nangipa'ayagan nan patul i ha"on.

12 Ta hidin dingngol Mordekay nan impaad Esther

13 ot pumbangngadonah Hatak ta ibaganan Esther an alyonay, Wan hay punnomnommu ya adi da'a pi'pate an umat hinadan ibba ta'un Judyu an gapu ta wahna'ah nan palasyu?

14 Te namaag'e ya dimminong'ah ad uwani ya waday udum hi bumoddang ta mihwangda nadan ibba ta'un Judyu mu he"a ya nadan tulang ta'u ya mipapate ta'un namin. Ma"id ha mapto' ya hay numbalinam hi ahawan di patul ya ta waday atom an bumoddang hi ad uwani ta mihwang ta'u an Judyu.

15 Ot ibagan Esther nan pambalna i Mordekay an alyonay,

---

* **4:11 4:11** Hidiyen septer ya hidiyey idongdong nan patul ta mangipa'innila an mabalin an e mi'hapit di ohan tagu i hiya ya hay oha bo ya hidiyey mangipatigon hiya ya patul.

16 Ot em mo amungon an namin nadan ibba ta'un Judyu hituh ad Susa
ta adi ayu mangan ya adi ayu uminum hi tuluy algo an ta'on on hinan
mahdom ta idasalana'. Ot ta'on on ha"on ya nadan baal'u ya athidi bo
damdamay atonmi. Ta nagibbuh'e ya immeya' hinan patul an ta'on on
mipagol hinan uldin. Ot hituwe'ey ataya' ya ta'ombo.
17 Ot un'unudon Mordekay an namin nan imbagan Esther hi atona.

5

Hay Imbagan Esther Hinan Patul

1 Hidin mi'atluh algo hi nun'ulatanda ot munlubung hi Esther hinan
lubung di ahawan di patul ot e tuma'dog hidih nan potto' di panton nan
opihhinan nan patul. Ya wahdi nan patul an inumbun hinan tronona an
inhangngabnah nan panto.
2 Ya tinigonah Esther ya ma"amlong ot idongdongna nan nabalitu'an an
septerna. Ot e dapaon Esther nan uddun diyen nabalitu'an an septer.
3 Ya inalin nan patul i hiyay, Tanganu udot on'a wahtu Esther? Nganney
mahapulmu? Ibagam ot ta'on on godwan tun pun'ap'apuwa' ya mabalin
an idat'un he"a.
4 Ot alyon Esther di, Hi'on mabalin apu patul ya daan mo ta umali ayu i
Haman hi ad uwanin algo hidih awada' te wahdi han indadaan'u an makan.
5 Ot ipa'ayag nan patul hi Haman ya na'anne ot umedah nan in'ayag
Esther.
6 Ya hidin mangmanginnumdah bayah ya inalin bon nan patul i Esther di,
Ot nganne nan pohdom an ibaga? Ibagam ot ta'on on godwan tun boblen
pun'ap'apuwa' ya idat'un he"a.
7 Ya inalin Esther di,
8 Athina'e an ulayana' i he"a ta pohdom an idat nan ibaga' ya daan mo ta
ipidwayu bon umali i Haman hi bigat. Ta i diyey ahi' pangibagaan hinan
pohdo'.

Hay Ninomnom Haman An Aton I Mordekay

9 Ta hi Haman ya ma"am'amlong hi limmah'unana hi nalpuwanah
awadan Esther mu hidin tinigonah Mordekay hinan way geyt di palasyu an
adi udot tuma'dog ya adi ni'mo munyu"ung hi punlispituna ya nunhiglay
bungotna.
10 Mu initpolnay bungotna ot umanamut. Ot ayagana nadan
gagayyumna ya hi ahawana an hi Seres.
11 Ot ilattuwagna i dida an pun'ibaganay kinadangyana ya hay dinakol
di imbabalena an linala'i ya hay nangipabaktuwan nan patul hi sa'adna
mu nadan udum an ap'apu.
12 Ya inalina boy, Bokon ammuna danae te ha"on bo ya ammunay
inayagan nan ahawan nan patul an hi Esther hi nun'ibban nan patul an
e ni"an hinan indadaana. Ya inayagan da'mi bon umehdi hinan patul hi
bigat.
13 Mu ma"id damdama ha hilbin datuwen ha"on hi'on tigo' nan Judyu
an hi Mordekay an hiyay nanongnan ap'apu an umohnong hidih nan way
palasyu.
14 Ot alyon nan ahawana an hi Seres ya nadan gagayyumnay, Daan mo
ta ipata'dogmu ha pangitattayunam i Mordekay hi umeh baintit limay (25)
metroy tinagena. Ya imbagam hinan patul hi bigat ta itattayunda ta waday
am'amlongmun ume an e mi"an hi awadan Esther. Ya immamlong hi

Haman i diyen inalida ot ipata'dogda han kayiw ta pangitattayunanda i Mordekay.

6

Hay Nangipa'innilaan Nan Patul Hi Amaphod Mordekay

1 I diyen hilong ya adi umaliy inlo' nan patul ot ipa'ukatna nan nitudo'an
di na'na'at hinan pumpatulana ta ibahadan hiya.
2 Indani ya nibaha nan nitudo' an nangipa'innilaan Mordekay hinan adi
maphod an nunhapitan nadan duwan mungguwalyah nan geyt di palasyu
an da Bigtana i Teres. Te nunhapitandan patayon nan patul mu agge na'at
te imba"ag Mordekay.
3 Ya hidin dingngol nan patul hidiyen nibaha ya inalinay, Ot nganney
indat ta'uh gunggunan Mordekay i diyen inatna?
Ya inalin nadan baalnay, Ma"id man peman.
4 Ya inalin nan patul di, Nganney ap'apu hi wahtu?
Ya nipadih an hinunggop hi Haman hidih nan palasyu an ena ibagah
nan patul ta itattayundah Mordekay hinan impata'dogna.
5 Ya inalin nadan baalnay, Wahnah Haman an tumtumma'dog hinan way
panto.
Ot alyon nan patul di, Paghoponyu.
6 Ta hidin hinunggop hi Haman ya inalin nan patul i hiyay, Nganne nin
di lebbengnah aton hinan tagun pohdo' an midattan hi gunggunana?
Ya hay punnomnom Haman ya hiya nan tagun pohdon nan patul an
idattan hi gungguna.
7 Ot alyonah nan patul di, Pohdom'e an idattan hi gunggunay ohan tagu
8 ya em ipa'alay ohah nadan lubung di patul an inlubungmu ni' ya hay
ohah nadan kabayum an nitakkayam* ni' an waday koronana.
9 Ya inayagam di ohah nadan nabaktuy sa'adna an ap'apu ta ipilubungna
nan lubungmu i diyen tagu ya impikabayunah nan kabayum ya ena
indanaldallanan hinadan kalatah tun boble ta'u on initkuknay, Tigonyu'e
peman tayyay aton nan patul hinan tagu an nangat hi maphod ta nihwang
nan patul.
10 Ot alyon nan patul i Haman di, Ot ma'anne'a mo ta em alan nan
lubung ya nan kabayu an imbagam ta atom hinan Judyu an hi Mordekay
an wahdih nan way geyt an um'umbun. Ot tigom ta adim ibahhon aton i
hiyan namin nan inalim.
11 Ot umeh Haman an ena inala nan lubung ya kabayu. Ot ipilubungna
i Mordekay ot itakkenah nan kabayu ot ena idanallanan hinadan kalata
on initku'itkuknay, Tigonyu'e peman tayyay aton nan patul hinan tagun
nangat hi maphod ta nihwang nan patul.
12 Ta hidin nalpah ot mibangngad hi Mordekay hinan way geyt di palasyu
mu hi Haman e ya inawigingna an immanamut an nunhu'yung te nunnaud
di nabainana.
13 Ot pun'ibaganah nan ahawana an hi Seres ya nadan gagayyumna nan
na'at i hiya.
Ya inalidan hiyay, Manu'e hi nipada"ul'a ya oha an Judyu hi Mordekay ot
hiya nan ma"id ha abalinam an mangabak i hiya ya umannung an hiyay
gumapuh adadagam.
14 Ya hidin munhahhahapitda ya dimmatongda nadan baal nan patul ot
pi'bagondan awiton hi Haman ta e bo mi"an hinan indadaan Esther.

---

* **6:8 6:8** Hay panapit di udum hinan nitakkayan ya nihakayan.

7

Hay Natayan Haman

1 Ot umeda bo da Haman hinan patul ta eda mi"an hinan in'ayag Esther.
2 Ya hidin mangmanginnumda i diyen mi'adwah algo ya inalin nan patul
i Esther di, Ibagam mohpe hi ad uwani nan pinhodmu ta ta'on nimpeh on
idat'un he"ay godwan di pun'ap'apuwa'.
3 Ya alyon Esther di, Hom'ona"e i he"a ya adim bahan iyabulut an
mipapateya' ya nadan ibba' an Judyu. Hituwe han pohdo' ahan an ibaga i
he"a.
4 Te ha"on ya nadan ibba' an Judyu ya nabayadan amin namin ta
mipapate ami. Mu onha nin ha binayadan da'min mumbalin hi himbut*
ot namaag ya dimminonga' ta adi da'a ungalon. Mu nan ma'at i da'mi ya
nunnaud ahan te patayon da'min namin.
5 Ot alyon nan patul i Esther di, On nganney mangalih patayon da'yu?
6 Ya alyon Esther di, Ma"id ha udum hi'on bokon nan binuhulmin Judyu
an adi ahan maphod di pangatna an hi Haman.
Ya nangintattakut hi Haman.
7 Ta nangimbubbungot nan patul ot lumah'un. Mu hi Haman ya nabati
an mumpahpahmo' i Esther ta adina ipapate hiya te innilana mon athidiy
ma'at i hiya.
8 Ya hidin hinunggop nan patul an nalpuh dola ya nipadih an nundu"un
hi Haman hinan inumbunan Esther an inidonah hukina. Ya tinumkuk
nan patul an alyonay, Undan ta'on hi wahtuwa' hitun palasyu ya athinan
pilitom an ilo' nan ahawa'? Ya hidin impadappuhna nan imbagana ya
immaliday mamungut hi ulun Haman.
9 Ya nan ohan yunok an hi Harbona ya alyonay, Bokon hinae ya abuh te
umman wahdih balena bo han impata'dogna an baintit limay (25) metroy
tinagena an pangitattayunanaot i Mordekay an hiya din nangihwang ni' i
he"a.
Ya nahannapit nan patul ot alyonay, Ot ekayu ta hiyay eyu itattayun hidi.
10 Ot eda mo itattayun hi Haman hinan impata'dogna an pangitattayu-
nanaot i Mordekay. Ot ahi ma'aan nan nunhiglan bungot nan patul.

8

Hay Kalebbengan Nadan Judyu An Mangubat Hinadan Binuhulda

1 I diyen algo ya indat nan patul an hi Serses i Esther an namin nadan
luta ya bale ya nadan nun'abalol an odon Haman an binuhul di Judyu.
Ot umeh awadan nan patul hi Mordekay te impa'innilan mon Esther di
niyatana i hiya.
2 Ot aanon nan patul nan singsingna an pummalka an binangngadna
i Haman ot idatna i Mordekay. Ot pumbalinon Esther hi Mordekay hi
mumpapto' i dadiyen namin an nidat i Esther.
3 Indani ya e bo numpaboddang hi Esther hinan patul an e nundu"un hi
hinangngabna ot mungkoga an mumpahpahmo' i hiya ta adina ipa'at nan
nunhiglan adi maphod an ninomnom Haman an tinanud Agag an ma'at
hinadan ibbanan Judyu.
4 Ya indongdong nan patul nan nabalitu'an an septerna ot tuma'dog hi
Esther.
5 Ot alyon Esther di, Hi'on maphod di punnomnommu i ha"on ya daan mo
bahan ta iyuldinmu ta adi ma'unud nan impitudo' Haman an imbabalen

* **7:4 7:4** Nan himbut ya nabayadan an baal.

Hammedata an tinanud Agag an ipapate da'min namin an Judyu hi an
namin an probinsya hinan pun'ap'apuwam.
6 Te adi' ahan pohdon an tigon di atayan nadan ibba' an Judyu an
namamah nadan tulang'u.
7 Ya inalin nan patul i da Esther i Mordekay di, Ot tee bon impitattayun'uh
Haman ot idat'un namin nadan luta ya bale ya nadan nun'abalol an odon
Haman i he"a Esther an gapuh nan adi maphod an atonaot i da'yu an Judyu.
8 Ot itudo'yu mo ha uldin an innilayun iphodan nadan ibbayu an Judyu.
Ya ingngadanyu i ha"on ya immalkayu nan singsing'u te adi mabalin
an mahukkatan nan uldin an ningadan i ha"on ya namalkaan hinan
singsing'u.
9 Ta i diyen mi'abaintit tuluh (23) algo hinan mi'atluh bulan an ma'alih
Siban ya impa'ayag Mordekay nadan sekretalin nan patul ot ipitudo'na nan
uldinah nadan Judyu ya nadan gobelnador ya nadan ap'apun munhilbin
dida hinan hinggahut ta baintit pitu (127) an probinsya an mihipun hi ad
India ta ingganah ad Etiopia. Ot ibalindah diyen uldin hinan nat'onat'on
an hapit ya panudo' di tatagun niddum hinan pun'ap'apuwan nan patul
an ta'on on nan hapit di Judyu.
10 Ya dadiyen impitudo' Mordekay ya ingngadanda hinan patul an hi
Serses ot imalkada nan singsingna. Ot pun'iyen nadan numpungkabayuh
nan ma'awiging an kabayun di patul.
11 Ta hay nipa'innila i dadiyen tudo' ya iyabulut nan patul an waday
lebbeng nadan Judyu hi abobboble an ma'amung ta ibaliwday adolda ta
patayonda nadan mangubat i dida ya nadan pamilyada. Ya nun'aladan
namin nadan wadan dida.
12 Ya nan algon pangatan nadan Judyu i diyen uldin ya hinan
mi'ahimpulut tuluh (13) algo hinan mi'ahimpulut duwah (12) bulan an
ma'alih Adar. Hidiye nan nagtud an algo an pamatayandaot hi an namin
an Judyu hi abobboble.
13 Ya hidiyen uldin ya nipa'innila hi an namin di probinsya ta
mundadaan nadan Judyu an mangihwang hi adolda hi'on madatngan
hidiyen algo.
14 Te nun'awiging nadan nangiye i dadiyen tudo' an numpungkabayuda
hinadan ma'awiging an kabayun nan patul. Ya ta'on on hi ad Susa an
boblen nan patul ya nipa'innilah diyen uldin.
15 Hidin nakak hi Mordekay hi awadan nan patul ya nunlubung hinan
lubung di nabaktuy sa'adna an ap'apu an pulaw ya asul an na'oddahan hi
mumbolah* an linen ya atbohdin nakoronaan hi balitu'.
Ya hidin nipa'innila nan balun uldin hi ad Susa ya ahitutukukda nadan
tataguh amlongda.
16 Ta nunnaud di immamlongan nadan Judyu ya nunhiglay punlispitun
mohpen di tatagu i dida.
17 Ta an namin nadan Judyu hi abobboble an dimmatngan nan uldin ya
munhahamulda.† Ya dakolday tatagun bokon Judyu an numbalin hi Judyu
te gapuh takutdan dida.

9

Hay Nangabakan Nadan Judyu

* **8:15 8:15** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. † **8:17 8:17** Hay pangalin di udum hinan munhahamulda ya munhidada.

1 Hidin nadatngan nan mi'ahimpulut tuluh (13) algo hinan mi'ahimpulut
duwah (12) bulan an ma'alih Adar an hidiye nan pangatandah nan
namangulun inyuldin nan patul ya naballin di na'at te hay innilan nadan
tataguhdi ya diday mamateh nadan Judyu ya onnot on nadan Judyu di
namaten dida.
2 Te nun'oh'ohhadan na'amung nadan Judyu hinan numpunhituwanda
hinadan probinsya an nun'ap'apuwan nan patul an hi Serses ot gubatonda
nadan binuhulda an naminhod an mamate i dida. Ta timmakut nadan
tatagu hinadan Judyu ta ma"id ha tuliddan mangubat i dida.
3 Hay oha ya ta'on on nadan ap'apun munhilbih nan patul ya nadan
gobelnador hinadan probinsya ya nadan ap'apun munhilbin dida ya
binoddanganda nadan Judyu an gapuh takutda i Mordekay.
4 Te na'abbaktuy sa'adna ya nundongol hi an namin an probinsya an
ongal di abalinana.
5 Ta nadan Judyu ya numpateda nimpe nadan binuhulda ta inatday
pohdondan aton hinadan humihiwo i dida.
6 Ta hi ad Susa an nunhituwan nan patul ya pinateday limay gahut (500)
an tatagu.
7 Ya atbohdin pinatedah Parsandata ya hi Dalpon ya hi Aspata
8 ya hi Porata ya hi Adalia ya hi Aridata
9 ya hi Parmasta ya hi Arisay ya hi Ariday ya hi Baysata.
10 Dadiye nadan himpulun (10) linala'i an imbabalen Haman an
imbabalen Hammedata an binuhul nadan Judyu. Mu aggeda ni'yala nadan
wada i dadiyen pinateda.
11 Ta i diyen algo ya nipa'innilah nan patul nan bilang di pinatedah ad
Susa.
12 Ot alyon nan patul hinan ahawana an hi Esther di, Pinaten mahan
nayyan nadan ibbam an Judyu di limay gahut (500) an tatagu ya nadan
himpulun (10) imbabalen Haman hituh ad Susa. Ot ma"id ha mapto'
ya inyal'alanay na'at hinadan udum an boble. Ot ad uwani ya nganney
pohdom an ma'at? Ibagam i ha"on ot ato' nan pohdom.
13 Ya inalin Esther di, Hi'on mabalin ya iyabulutmu ta aton bon nadan
ibba' an Judyu hi bigat nan umat hi inatdah ad uwanih tun ad Susa. Ya
maphod on itattayunda damdamay adol nadan himpulun (10) imbabalen
Haman.
14 Ot ibagan nan patul an itattayunda nadan adol dadiyen himpulun (10)
imbabalen Haman.
15 Ya i diye an ibiggatana an mi'ahimpulut opat (14) di algo hinan bulan
an ma'alih Adar ya na'amungda nadan Judyu hi ad Susa ot patayonda
boy tuluy gahut (300) an tatagu mu aggeda inala nadan wada i dadiyen
pinateda.
16 Ya atbohdiy inat nadan Judyu hi abobboble i diyen pun'ap'apuwan
nan patul an nun'oh'ohhada ta inihwangday adolda. Ta pinateday napitut
limay libuh (75,000) nadan binuhulda mu athidi bon aggeda inala nadan
wada i dadiyen pinateda.
17 Ta na'at dadiyeh din mi'ahimpulut tuluh (13) algo hinan bulan an
ma'alih Adar. Ya hidin mi'ahimpulut opat (14) di algo ot mun'ibleda ot
munhahamulda an gapuh amlongda.

Hay Nungngilinanda Hinan Purim

18 Nadan Judyu hi ad Susa ya nun'oh'ohhadan nangihwang hi adolda
hidin mi'ahimpulut tulu (13) ya nan mi'ahimpulut opat (14) di algo ot ahida
mun'ible an nunhahamulda hinan mi'ahimpulut limah (15) algo.

19 Ta hiya nan ingganah ad uwani ya hinan mi'ahimpulut opat (14) an
algo hinan bulan an ma'alih Adar di pun'am'amlongan an punhahamulan
ya pun'i'iddatan nadan Judyu an nunhituh nadan kikkitang an boble an
ma"id ha binattun aladda.
20 Ta hi Mordekay ya intudo'nan namin dadiyen na'na'at. Ot tudo'anan
namin nadan Judyu an numbobleh nadan nun'idawwi ya nun'ihaggon an
probinsya i diyen pun'ap'apuwan nan patul an hi Serses
21 ta atawotawon on munhahamulda ya nun'i'iddatanda hinan
mi'ahimpulut opat (14) ya mi'ahimpulut limah (15) algo hinan bulan an
ma'alih Adar.
22 Te dadiyen algo ya bulan di nangabakan nadan Judyu hinadan
binuhulda ta malinggopda mohpe te nan eda umukayungan ya numbalin
hi pun'am'amlonganda. Ot muntudo' i dida ta munhahamulda ya
mun'am'amlongda ya mun'i'iddatandah makan ya mangdatda hi iboddan-
gda hinadan nun'awotwot.
23 Ta inun'unud nadan Judyu nan intudo' Mordekay an atondah diye hi
atawotawon.
24 Ta athidiy na'at te handi an hi Haman an imbabalen Hammedata an
tinanud Agag an binuhul nadan Judyu ya impibunutna nan nagtud an algo
an panadagana i dida te pohdonan mama"iddan namin.
25 Mu maphod ta nipa'innilah nan patul te ni'hapit nimpe hi Esther i
hiya. Ot nan niyuldin an ninomnom Haman an panadagnah nadan Judyu
ya didah nadan imbabalenay na'atana te diday nitattayun.
26 Ta hiya nan mahapul an atonda dadiye ta miyunnudan hinan intudo'
Mordekay. Ya hay nungngadanda i diyen duway algo ya Purim te hay
ibalinanah hapitda ya bunnutan te imbunut nadan binuhulda nan algo an
edaot atayan an Judyu.
27 Ta numbalinon mon nadan Judyu hi ugalida an dida ya nadan
tanudanda ya ta'on on nadan naminhod an mumbalin hi Judyu ya
unudondah diyen niyuldin i dida an ngilinonda dadiyen nagtud an duwan
algo hi atawo'tawon an miyunnudan hinan intudo' Mordekay.
28 Ta an namin di Judyu hi abobboble ya mahapul an nomnomnomondah
diyen Purim ya mahapul an adi linglingon nadan matanudan hi udum hi
algoh diyen atonda.
29 Ta nan ahawan nan patul an hi Esther an imbabalen Abihail ya
impidwada bon nuntudo' i Mordekay hinadan ibbada an Judyu ta atonda
nan nibaga an atonda hinan Purim.
30 Ot ipiyen Mordekay hidiyen tudo' hinadan ibbada an Judyu hinan
hinggahut ta baintit pitun (127) probinsya an pun'ap'apuwan Serses ta
mipa'innila i dida an malinggopda mo aya.
31 Ya ta mipa'innila i dida nan mahapul hi atonda ya ahi madatngan
nan Purim an umat hinan pun'ulatanda ya umukayunganda hi punnom-
nomnomanda hinan edaot atayan. Ta atonda dadiye hi atawotawon ta
miyunnudan hinan inyuldin da Mordekay i Esther.
32 Ta nitudo' hidiyen uldin Esther an atonda hinan ngilin di Purim hinan
itud'an di na'na'at hinan boble.

10

Hay Anabaktun Da Serses I Mordekay

1 Nan patul an hi Serses ya inyuldina ta mumbayaddah buwis an namin
di tataguh abobboble hinan pun'ap'apuwana an ta'on on nadan nunhituh
nadan nidawwin numbobleh nan pingngit di baybay.

2 Ta an namin nadan inatna an atigan nan ongal an abalinana an patul ya
ta'on on hay nangipabaktuwanah sa'ad Mordekay ya nan ongal damdaman
abalinana ya nitudo'dan namin hinan nitud'an di ina'inat nadan patul hi
ad Media ya hi ad Persia.
3 Ta hi Mordekay di nihnod hinan patul hinan anabaktun di sa'adna. Ta
hiyay na'abbaktuy sa'adnah nadan Judyu ta ongal di punlispitun nadan
ibbanan Judyu i hiya. Te dakol di inatna hi pummaphodanda ya hiyay
nangihapihapit i dida hinan patul ta limminggopda.

Job

Hay A'at Tuwen Liblu An Job

Hi Job ya mangun'unud i Apu Dios. Mu ohan algo ya numpatigoh Satanas i Apu Dios hi ad abunyan ot alyonan hiyay, Manu'e hi mangun'unud hi Job i he"a ya gapu ta nanongnay punwagahmu i hiya. Mu onha iyabulutmu ta munholholtap ot umannung an iwalongnay pangulugnan he"a ya idutan da'a. Ta hi Apu Dios ya inyabulutnay nunholholtapan Job ta nama"id nadan kinadangyana ta hidiyey nangipatigonan agge immannung hidiyen inalin Satanas.

Ya hidin na'innilaan nadan tulun gagayyum Job an hi Eliphas ya hi Bildad ya hi Sopar hidiyen ligat an na'at i hiya ya immedan e nangalubyag i hiya. Ta alyonday manu'e hi munholholtap ya waday inatna an adi maphod. Ya alyonda boy onha ma"id ha inatnah adi maphod ot agge inyabulut Apu Dios an munholholtap. Mu alyon Job di ma"id ha inatna hi gumapuh punholholtapana. Ta himmanuhummangan da Job ya nadan gagayyumna an gapu i diyen na'at i Job.

Ya lo'tat ya imbagan Apu Dios i Job an hidiyen na'at i hiya ya adi abalinan di tagun ma'awatan an namin nan pohdonan aton hi tataguna. Mu haot di aton di tatagu ya mundinoldan Apu Dios ya innilaondan ta'on on nganney ma'at i dida ya nanongnay pamhodna ya pangipapto'na i dida. (Hebrew 10:38; Habakkuk 2:4) Inalin bon Apu Dios an hiyay waday kalebbenganan mangat hi ngannen pinhodna ya nipto' an namin di atona.

Hay inadal Job i diyen nunholholtapana ya an namin di iyabulut Apu Dios an ma'at hinadan mangun'unud i hiya ya mumbalin hi pummaphodanda (Roma 8:28; James 5:11).

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay napatnaan Job (Job 1–2)
2. Hay hinapit Job (Job 3–14)
3. Hay imbagan Job hinadan gagayyumna (Job 15–31)
4. Hay imbagan Elihu (Job 32–37)
5. Hay imbagan Apu Dios i Job ya hay nunwagahanan hiya (Job 38–42)

1 Hidin kanaman ya wada han hi Job an nunhitu hi ad Us. Hiya ya maphod an tagu ta hiya nan ma"id ha pamihulan di tatagun hiya. Ya waday takutnan mangat hinadan adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios.
2 Ya wadaday imbabalena an pituday linala'i ya tuluday binabai.
3 Ya dakol di haluna an pituy libuy (7,000) kalnero ya tuluy libuy (3,000) kemel ya hinlibuy (1,000) baka ya limay gahut (500) di kabayu. Ya dakolday baalna ya hiyay kakaddangyanan i didan nunhituh nangappit hi tuluwan di algo.
4 Ya mapinpinalogda nadan linala'in imbabalenan mumpahamul on inayaganda nadan tulun i'ibadan binabai.
5 Ya nalpah'e nan atnay algo an punhahamulanda on immeh Job ta hinan mawmawi"it on waday i'nongna an maghob an mi'nong ta apakawanan di bahul nadan imbabalena. Te hay punnomnomna ya alinah waday nibahhoh inatda onu hay adi maphod hi hinapitda i Apu Dios. Ta athi'athidiy uggana aton.

Hay Namangulun Napatnaan Job

6 Indani ya wada han hin'algo an imme nadan anghel hi awadan Apu
Dios ya ta'on on hi Satanas ya na'ye.
7 Ot alyon Apu Dios i Satanas di, Dana udot di nalpuwam?
Ya inalin Satanas di, Aay eya' dimmanaldallanan ta e' tigtiggon di
ma'ma'at hidih luta.
8 Ya alyon Apu Dios i hiyay, On tinigom nan baal'un hi Job? Ma"id ha
umat i hiya an nipto' an namin di pangatna ya na'na'unnud i ha"on te
waday takutnan mangat hi adi maphod.
9 Ot alyon Satanas di, Onhandi ta ma"id ha namnamaonah idatmun hiya
ot undan nin umun'unud i he"a?
10 Manu'e hi na'na'unnud i he"a ya paddungnay hinawanam didan
hina'amma ya an namin an wadan hiya ya imbaliwmu. Ot wagaham an
namin nadan tamuna ta dimmakkodakkol di haluna.
11 Mu daan'e ta ma"idom dadiyen kinadangyana ta tigo' hi'on adi da'a
idutan.
12 Ot alyon Apu Dios di, Ta'omman ya agam ta patnaom ta kumpulnay
atom hinadan nabalol i hiya mu adim goton an ilagat di adolna.
On inathidin Apu Dios ot taynan Satanas hi Apu Dios.
13 Ta han hin'algo an mumpahamulda bo nadan imbabalen Job hi balen
nan panguluwan an lala'i
14 ya imme han baal hi awadan Job ot alyonay, Hidin mun'aladu ami an
inusalmi nadan baka yaden nada'en dongki ya wahdidan mangmangngan-
dah e"elena
15 ya immali nadan i Seba ot patayonda nadan ibba' an baalmu ot
ibtikda nadan baka ya dongki. Ta ohaa' an binumtik ot umaliya' teen
mangipa'innilan he"a.
16 Ya agge impadappuh diyen oha nan pun'ibagana ya tuwe bo nan
ohan baal ot alyonay, Umman kimmilat ya nalhitandan namin nadan
kalnerom ya nadan mumpastol ta ammunaa' an nabati ot umaliya' teen
mangipa'innila i he"a.
17 Mu aggena impadappuh boh diyen pun'ibagana ya tuwe bo nan ohan
baal ot alyonay, Umman immaliday tulun grupun i Kaldea ot patayonda
nadan ibba' ot ibtikdan namin nadan kemelmu. Ta ammunaa' an nabati
ta hiya nan immaliya' teen mangibagan he"a.
18 Mu aggena bo impadappuh nan ibagana ya tuwe bo nan ohan baal
ot alyonay, Umman hidin munhahamulda nadan imbabalem hi balen nan
panguluwan
19 ya alinah on immali han mabikah an puwo' an nalpuh nan agge
naboblayan ot tukkadona nan bale ta natonandan namin nadan imba-
balem ta nun'a'ateda. Ta ammunaa' an nabati ta teen immaliya' an
mangibagan he"a.
20 Ta hidin dingngol Job dadiye ya nunhethetnay lubungna ot upuhanay
ibu'na ta pangipatigonah ena umukayungan. Ot mundu"un ot dayawonah
Apu Dios
21 an alyonay, Ma"id ha intakin'uh niyayyama' ot atbohdin mateya' an
ma"id ha itakin'u. Te hi Apu Dios di nangdat hi an namin ot hiya boy
namangngad i dadiyen namin. Madayaw damdamah Apu Dios.
22 Ta'on on na'at i Job dadiyen punligatan ya agge numbahul te aggena
impabahul i Apu Dios dadiyen na'at.

2

Hay Mi'adwah Napatnaan Job

1 Indani ya imme bo nadan anghel hi awadan Apu Dios ot mi'ye
damdamah Satanas ot e damdama mumpatigo i Apu Dios.
2 Ot alyon Apu Dios i hiyay, On dana udot boy nalpuwam?
Ya inalin Satanas di, Eya' pibo dimmanaldallanan ta e' tintinnigo nadan
ma'ma'at hidih luta.
3 Ot alyon Apu Dios i Satanas di, On tinigom nan baal'un hi Job? Ma"id
ha taguh umat i hiya te ma"aphod di pangatna ya waday takutnan mangat
hi adi maphod. Ta ta'on on inyabulut'un paligatom an ta'on on ma"id ha
gapuna mu hiyah diye damdaman nanongnay pangulugnan ha"on.
4 Ya inalin Satanas di, O manu'eh nanongnay pangulugnan he"a ya
impapto'muy adolna. Mu umman hay tagu ya mabalin an iwala'nan namin
di wadan hiya mu ta tumagu.
5 Ot onha e dadagom di adolna ot ma"id man ha bahhonan idutan da'an
hiya.
6 Ya alyon Apu Dios di, Ta'ombo ya inyabulut'un atom di pohdom i hiya
mu ta adim patayon.
7 Ot makak hi Satanas hi awadan Apu Dios ot umeh awadan Job. Ot
lumuwonay poghah adol Job an mihipun hi dapana ta ingganah uluna.
8 Ta imme mo attog hi Job ot e umbun hi awadan di pumpu'ulandah
bahhula ot alana han na'upping an pito' an banga ot pun'ulihnah nadan
poghana.
9 Ya pamaag nan inayana ya alyona di, Undan ta'on on athinay na'at i
he"a ya nanongnay pangulugmun Apu Dios? Udu'dulnay idutam hi Apu
Dios ta mate'aot eh'a.
10 Ya alyon Job i hiya di, Adi'a mahan nee munnomnomnom on
himmapit'a. Undan ammuna nadan maphod an idat Apu Dios ya ahi ta'u
mun'am'amlong an mangabulut? Unhaot ta'on on nadan punligatan ya
atbohdiy pangabulut ta'u.
Ta athidin ma"id ha adi maphod hi inalin Job i Apu Dios an ta'on on
dakol di punligatana.

Hanadan Ibban Job

11 Wadada han tulun ibban Job an hidin dingngolda nan na'at i hiya ya
nan ligatona ya nunhahapitdan umeda ta eda alubyagon. Datuwen ibbana
ya hi Elipas an i Teman ya hi Bildad an tinanud Suah ya hi Sopar an i
Naamah.
12 Ta hidin mun'idatongdah awadan Job ya naligatandan mangimatun
hi'on hi Job nan tinigoda. Mu hidin immatunanda ya mungkogada ot
punhethetday lubungda ot punhagmu'anday uludah hupu' te nunhigla
ahan di umukayungandah nan a'atna.
13 Ot mi'ib'ibbundan hiya hinan luta hi pituy algo ya pituy hilong. Ya
ma"id i dida ha himhimmapit te matigodan nunhigla nan holholtapona.

3

Hanan Namangulun Hinapit Job

1 Indani ya himmapit hi Job ya adi maphod di pangalinah nan algon
niyayyamana.
2 An alyonay,
3 Udu'dulnaot boy aggeya' niyayyam.
4 Mu ta'on on athidi ya hanat pahilongon Apu Dios hidiyen algo ta adina
uggan papatalon ya hanat linglingonah diyen algo.

5 Ya onha mabalin ot punnanongona an munhihillong hidiyen algo an hophopanah nan bugut ta adi pumatal.
6 Ya ta adi mibilang hidiyen algo hinan hintawon.
7 Ya hanat ma"id ha uggan miyayyam i diyen algon nangiyayyaman ina i ha"on.
Ta ma"id ha madngol hi mun'am'amlong i diyen nahdom.
8 Ya hanat hidiyen algon niyayyama' ya idutan nadan nalot di idutna an dadiye nadan abalinandan mangipahawwang hinan ma'alih lebiatan hinan baybay.
9 Ya nadatngan'eh diyen algo ya hanat ma"id ha dumilag hinadan bittuwon i diyen mawi"it ya hanat adi tumulu nan potang ta adi mabmabiggat.
10 Ta ma'idutan hidiyen algo te aggena impagol di niyayyama' ya ahi athitun ona' munholholtap.
11 Mu tanganu nin tuwalih on aggeya' nateh din hiyah niyayyama'?
12 Ya tanganuna' nin tuwali impanapto' i ina an udu'dulnay aggeya' impa'inuman i hiya ta nateya'.
13 Te onha nateya' ya waot eh'a an ma'allinggopa' an mun'ib'ibleh ad uwani
14 an ibba' nadan patul ya nadan a'ap'apuh tun luta an dida nadan nundongol an nun'iphod hi dakol an palasyu an nun'apapa"ih hi ad uwani.
15 Ya waninnot an nidduma' hinadan nun'a'ate an a'ap'apu an nun'amung hi dakol an balitu' ya silber hitun luta.
16 Ot udu'dulna nimpey nateya' hidin niyayyama' ta agge' tinigoy a'at di patal.
17 Te hinan atayan ya hidiyey apogpogan di pangatan di taguh adi maphod ya pun'iblayan nadan maligatan.
18 Ya i diye boy awayawaya'an nadan nibalud te ma''idda mo nadan guwalyan mummandal i dida.
19 Ya hay atayan'e ya numpapaddungda moy nawotwot hi kadangyan an ta'on on nadan himbut ya nawayada mo.
20 Mu tanganu nin on inyabulut Apu Dios an minaynayun di pi'taguwan nadan munholholtap.
21 Ta ta'on on hihimlonday atayanda on adida mate.
Ta nunhiglay naminhoddan mate mu hay namhoddah nadan nun'abalol an ikadangyan.
22 Ta ma''id mo ha udum hi mangipa'amlong i dida hi'on bokon hay atayanda.
23 Ya tanganu nin tuwalih on minaynayun di pi'taguwan nan mahmo' an tagu yaden ma"id damdama ha namnamaonah maphod hi ma'at?
24 Te alyon hi'on ta mangan ya ontaot pumalapalak.
Ya ma"id tayya ha alyon hi duminong di hakit tun ligato' an paddungnay liting an malpuh nan obob an umayu'ayuh.
25 Ya hanadan itattakut'un ma'at ya dadiye ot tayyay na'at i ha"on.
26 Ta ma''id ha namnamao' hi e' luminggopan onu ha e' pun'iblayan te nunhigla tayya tun holholtapo'.

4

Hay Nambal Elipas I Job

1 Indani ya alyon nan gayyum Job an hi Elipas an i Teman di,
2 Hi'on waha humapit i he"a ya on waday anusmun mundongol? Te pohdo' ahan an humapit.

3 Ot alyonay, Nomnomnomom nadan dakol an intudduwam hi maphod ya
nadan impa'amlongmu an kimmapuy di punnomnomda
4 ot atonda nadan intugunmun dida.
5 Mu ad uwanin he''ay munholholtap ya aggem innilay atom an mananggah
ligatmu.
6 Ot ten na'unud'a i Apu Dios ya waday takutmun hiya ot unhaot nanongna
nan pundinolmun hiya.
7 Ya onha ta nomnomnomom ot undan waha taguh maphod di pangatna
ya munligligat ya madadag.
8 Hay tintinnigo' ya hanada'en mangmangngat hi adi maphod ya atbohdin
adi maphod di ma'at i dida.
9 Te mabalin an gapuh bungot Apu Dios ya hingkitangan di panadagnan
dida.
10 Ta umatdah nan layon an ta'on onda mun'alumiyom ya pumpungih Apu
Dios di bobada.
11 Ta ma"id ha atondan mangan ta lo'tat ya mateda. Ya miwakatda mo
nadan inlumda.
12 Ot inayun bon Elipas an alyon di, Wada han nipa'innilan ha"on mu ma"id
ha udum hi nanginnila te ay hanan nikutyam i ha"on.
13 Te i han nahdom an na'allo'anday atagutagu ya nun'inopa' i han atatakut
14 ta pamaag ya munggagayonggonga' hi takut'u.
15 Indani ya nali'na' an nadibdiban di angah'u ya nabugita' hi takut'u.
16 Ya wada han ma'awa''awan mu ma"id ha mapto' hi'on nganneh diye.
Ya i diyey nangngola' i han mungkutkutyam an alyonay,
17 Ma"id ha taguh udu'dul di pangatna mu hi Apu Dios an nunlumun hiya.
18 Te hanada ni'mon anghelnan munhilbin hiya ot ma"id ha dinolnan dida
ya wa'e ha numbahul i dida ya dusaona.
19 Ot namama mo ahan hi tagu an nalpuh pito' an umatdah kulkulappen
nalakan puditon di tagu.
20 Ta athidiy ma'at hi tagu an mabalin an mataguh nan nawi"it mu aggena
innilan mate i diyen mahdom.
21 Ta an namin di kinadangyana ya alan di udum an tatagu ya inggana i
diyen natayana ya ma''id ha na'awatanah a'at Apu Dios.

5

1 Ot alyon bon Elipas di,
Ta'on hi umayag'ah nadan anghel ya ma"id ha umalin bumoddang i he"a.
2 Te nan bungot ya hakit di nomnom i Apu Dios ya hiyay mamateh nan
paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu.
3 Te wadaday tinigo' an paddungnay ma"id ha nomnomda an manu
te pinumhod ni' di nitaguwanda mu agge nadne ya nadadag di
nunhituwanda.
4 Ta ma"id ha linggop nadan imbabaleda ya wada'ey eda ihahapit ya ma"id
ha mangita'dog i dida.
5 Ya ta'on on hanadan intanomda ya hanadan himmangoh nadan nahlo'an
ya nadan kinadangyanda ya alan nadan nun'awotwot ya nadan
na'agangan an tatagu.
6 Nadan adi maphod an ma'ma'at onu nadan punligatan ta'u ya adi
pamaaggon himmangoda an umat hi holo'.
7 Te hay tagu damdamay mangap'apyah punligatana an umat hinan
mundalang an apuy an hidiy alpuwan nadan matu"ug an bala.

8 Ot hay ibaga' i he"a ya tanganu on bokon hi Apu Dios di pangibagaam
hinadan ma'ma'at i he"a?
9 Ot dakol di nakaskasda'aw an at'atona.
10 Te hiyay mangipa'alih udan ta mahnong tun luta ya ta madanuman
nadan nun'itanom.
11 Ya hiya boy mangipabaktuh nadan mumpada"ul ya hiyay
mangipa'amlong hinadan umakayungan.
12 Ya hiya boy manandih nadan adi maphod an ninomnom nadan adi
maphod di pangatnan tatagu ta adi ma'at.
13 Ta pumbalinonah ma"id ha hilbin nadan adi maphod an ninomnomdan
aton ta hidiyey paddungnay pumbituna i dida.
14 Ta umatdah nan napilok an ta'on on mapatal ya mun'ap'apu'apda.
15 Mu hanada'en nun'awotwot ya ihwang Apu Dios didah nan atayanda ya
ihwangna bo didah nan aton nadan mamalpaligat i dida.
16 Ta mabalin mon madinolda te padinongona nadan adi maphod di
at'atonda.
17 Ya mipa'amlong nan tagun donglonay tugun Apu Dios.
Ot hiya nan hanat adim ngohayon di panugun nan ongal di abalinanan
Dios i he"a.
18 Te ta'on on paddungnay hugatan dita mu hiya damdama boy mangipa-
phod hinan hugat.
19 Ta ta'on on agaggaon dimmatong di punligatam mu hi Apu Dios ya
boddangan da'an hiya ta ma"id ha adi maphod hi ma'at i he"a.
20 Ta ta'on on waday bitil ya adi ta'u iyatey inagang ta'u.
Ya atbohdih on waday gubat an mihwang ta'u.
21 Ya hiyay mangita'dog i he"a hinadan tatagun mangipaklah bokon
immannung an bahul ta hiya nan adi'a tumakut an ta'on hi'on waday
dumatong hi dumadag te ihwang da'an Apu Dios.
22 Ta mabalin an ngihngihilam di umalin atatakut an ma'ma'at an ta'on on
bitil ya ta'on on hanadan atap an animal ya adim takutan.
23 Ya adi'a maligatan hinan puntanomam an ta'on on dakol nadan nagah
an batuhdi.
Ya ta'on on hanadan atap an animal ya adi da'a kalaton.
24 Ya i diyey panginnilaam an malinggop di nunhituwam ya hitun em
panguyapan hinadan kalnerom ya tigom an ma"id ha natala'.
25 Ya mahlag ayu ta hay dinakol di holagmu ya umat hi dinakol di holo'
hitun luta.
26 Ya ma'amamma'a ya ahi'a mate ta umat'ah nan pagen ma'attong ya ahi
magapas.
27 Nomnomnomom an pinatnami datuwe ya immannung ot hanat donglom
datuwen alyo' ta wan pumhod di nitaguwam.

6

Hay Mi'adwah Himmapitan Job

1 Ot alyon Job di,
2 Ot onha mabalin an damoton di a'at di umukayunga' ya tun ligato'
3 ot wan indamdamotna mu hanadan panag hinan da'ging di baybay.
Ta hiya nan athituy panapit'u.
4 Te paddungnay impanan* Apu Dios i ha"on datuwen punligata' ta ay kodot
an initmog di adol'u.
Ta datuwey mamaten ha"on.

* **6:4 6:4** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

Ta nunhigla tayyay takut'uh nadan at'attonan ha"on.
5 Undan munlili nan atap an animal hi'on dakol di holo' hi anona onu e
mungkongaw nan baka hi'on waday anona.
6 Hana ni'mon ma"id ha ahinan makan ot adi pohdon an anon ya namama
moh nan pulaw hinan itlug an ma"id ahan ha tamtamna.
7 Ha"on ya ma"id ha pohod di pangana' te athidiy panamtam'uh nadan
makan.

Hay Nangalyan Job Hi Udu'dulnay Mate

8 Ya alyon bon Job di, Pohdo' tayyan tobalon Apu Dios nan dawadawato' i
hiya.
9 Ya udu'dulnay patayona' ot attog i hiya.
10 Onha nin ha innila' an patayona' ot wan nunhiglay amlong'u an ta'on on
nunhiglay holholtapo'.
Ot innila' an agge' imbahho nadan tugun nan nahamad an Dios.
11 Te kimmapuy mo ahan teey adol'u ot daan hanan e mangit'itpol ya ma"id
damdama ha namnamao' hi e' pumhodan.
12 Ya undan batu onu gombang hatun adol'u ta adina ikinay mahakit.
13 Te nunhigla tayya tun holholtapo' ya adi' abalinan an boddangan di
adol'u.
Ya ma"id bo udot ha innila' hi e' pumpaboddangan.
14 Te nan tagun nunhiglay punligatana ya mahapulnay boddang nadan ib-
bana an ta'on on inwalongnay pangulugnah nan ongal di abalinanan
Dios.
15 Mu da'yun i'iba ya ma"id ha dinol'un da'yu te umat ayuh nan wa"el an
ma"id'e ha udan on namaganan.
Manu te wa'e on dimmakol di litingna
16 hi'on mun'a'umah nadan dalallu.
17 Mu wa'et inugawan ya matdu'.
18 Ta wadaday mungkumilhu an mangihingngin e manama' hi liting mu
lo'tat ya matedah nan agge naboblayan on ma"id ha uminumanda.
19 Ya datuwen mumpungkumilhu ya nalpudah ad Tema ya hi ad Seba.
Ya namnamaonda an waha hama'ondah uminumanda.
20 Ta madinoldan waday liting hi akhupanda.
Mu onnot on hidin dimmatongda ya ma"id.
21 Ya athidiy umatanyu an impatigoyun ma"id ha iboddangyun ha"on.
Te hi ad uwanin tinigoyu tun punligata' ya tumakut ayu.
22 Mu tanganu on ayu athina, te undan attog numbagaa' i da'yu ta
waha idatyun ha"on onu waha imbaga' hi bayadanyu ha tagu ta
boddangana'?
23 Ya undan waha nangalya' hi ihwanga' i da'yu hinadan binuhul'u ya
hinadan mamalpaligat i ha"on?
24 Ya undan waday tinigoyuh numbahula'?
Di'et wada ya imbagayu ot donglo' nan itugunyu.
25 Nan panugun di ohan tagun maphod di pangatna ya mahkit hi e
pangngolan.
Mu adi athidih nadan ibagabagayu te ma"id ha hilbina te agge immannung.
26 Wa nin eh'an alyonyu on pa'addonglo' nadan itugunyu hinan athinan
hay punnomnomyu ya ma"id ha hunung nadan ib'ibagga' an gapu
ta athitun nunhiglay punligata'.
27 Matigoh nan pangatyun ha"on an umat ayuh nadan tatagun ihbutday
napuhig.
Ya mabalin mahan bo neen pumpihhuwanyuy ibbayu.

28 Ot hay dawato' ya pa'tiggonyu tun a'at'u.
Ot adi mabalin hi ilaylayahhan da'yun ha"on.
29 Ot hanat idinongyun mangibagabaga hi manu'e ya numbahula' ta wan abulutonyun ta'on on athitu ya nanongnay amaphod di pangat'u.
30 Umman adiya' ma'layyah.
Ya undan alyonyu on agge' innilay maphod ya nalawa?

7

1 Ot inayun Job an alyon di,
Hay nitaguwan di taguh tun luta ya naligat an umat hi punligatan nadan e mi'bo'bo'la.
2 Ya umat hinan himbut an hahaddonay ahdomana ta mun'ible.
Ya umat boh nan mi'bo'bo'la an hihimlonan dawawaon nan bino'lana.
3 Ot hituwe pibo han nitaguwa' an ma"id ha hunungna te ahodohodom tayya on hiyah tuwey holholtapo'.
4 Te wa'et bumbummaktada' ya aptuwa' hi abigatana te bumalibalina' ta ingganah mabigat.
5 Te nabigihan ya munnonona hantudan dakol an poghah adol'u.
6 Ta agagga mo tee ya mapogpog di nitaguwa' an umat hinan nihikitan an pa'an hi ma'abol an mibaninangngadan an mipa'an ta napogpog'e ya ma"id mo.

Hay Lilin Job I Apu Dios

7 Alyon Job i Apu Dios di,
Hanat adim linglingon an hay nitaguwa' ya umat hi yahyah.
Ta ma"id ha amlong'u te nagayyuh di nitaguwa'.
8 Ta manuh ad uwani te tigtiggona' mu adi madne ya adiya' mo tigon te mateya'.
9 Te hay tagu ya nate'e ya adi mo mabalin hi mibangngad.
Ta umat hinan bugut an na'umah'e ya ma"id mo.
10 Ya ma"id mo ha alyon hi umanamut hi baleda ta ta'on on hanadan nangin'innilan hiya ya lo'tat ya linglingonda.
11 Ta hiyah tuwe nan munliliya' an adi namaag ya dimminonga' te mahapul an ibaga' te nunhiglay bohol'u ya hakit di nomnom'u.
12 Ya undan umata' hinan atatakut an animal hinan baybay ta gahin ona' ipaguwalya i he"a.
13 Ta wa'et alyo' hi malo'a' ta alina ni' ya malinglingling tudan punligata'
14 ya onnot boh on kinimit'u'e on dakol di umipatakut hi ipatigom ya atbohdi nadan ipa'inopmun ha"on.
15 Ta hiya nan udu'dulnaot attog di hoklona' ta mateya' mu hanan eya' munholholtap.
16 Te adi' mo pohdon an mi'tagu te immengleya' hi nitaguwa'.
Ya udu'dulnay taynana' attog ta ukoda' te ma"id damdama tee ha hilbin di nitaguwa'.
17 Ya undan nganne ami ihyan tatagu i he"a ta pa'annomnomon da'mi.
18 Ta hahalipodpodon da'mi hi amawimawi"it on pinatna da'mih adanidani.
19 Daan mo ta taynana' ni' ta ukoda' i ha na'omtang.
20 Te undan nganne ahan nan numbahula' i he"a Apu Dios ta ha"on di pinto'muh paligatom?
Undan ahan ha"on di mangdat hi inomnomam?

21 Onha waday numbahula' ot undan adi mabalin hi pakawanona' te
agagga mo tee ya mateya' ot ta'on moh on eya' hama'on ya ona'
dan bo wada.

8

Hanan Namangulun Imbagan Bildad I Job

1 Hidin indinong Job an humapit ya alyon nan oha bon ibbanan hi Bildad
an tinanud Suah di,
2 On nagibbuh mo hanadan ma"id ha hunungnan hapi'hapitom?
3 Undan mabalin ihya hi pumbalinon nan ongal di abalinanan Dios nan
nipto' hi nibahho?
4 Hanadan imbabalem ya ma"id ha bahhonan numbahulda ta hiya nan
dinusan Apu Dios dida.
5 Mu ta'on on athidi ya mumpahpahmo"ah nan ongal di abalinanan Dios
ta boddangan da'a.
6 Te hi'on immannung an nipto' di pangatmu ya nundadaan an mangipa-
bangngad hinan maphod tuwalin a'at di pamilyam.
7 Ya hanan kinadangyanmu handi ya adi mipaddung hinan kinadangyan
an idatna.
8 Ya daan mo ta adalom nadan tugun handidan a'ammod.
9 Te hay tagu ya dakol di adina ma'awatan ya na'omtang ya abuh han
pi'taguwanah tun luta an umat hinan a"o an nala"uh'e ya ma"id mo.
10 Ya dadiyen tugun an inadal ta'u i handidan a'ammod ya itudduwan
dita'uh nadan nipto' hi aton.
11 Adi mabalin an dumudduke nadan hagagga* hinan adi munliliting te
mateda hi'on adi malitingan.
12 Adida umat hinan udum an holo' an hiyah diyen mataguda.
13 Ot athidiy ma'at hinan tagu an lininglingnah Apu Dios an ma"id ahan ha
namnamaonah maphod hi ma'at i hiya.
14 Te nundinol hinadan nalakan mapa"ih ta paddungnay e nihi"ug i ha
balen di kakawwa.
15 Ya nundinolanay kinadangyana mu onnot on ma"id ha abalinan nan
kinadangyanan mangihwang i hiya.
16 Ta umat i ha nitanom an nadanuman'e on ahi pinumtang ya mapmaphod
nan nitanom.
17 Ya hanan lamutna ya nun'ihamad an nili'mut hinadan batu.
18 Mu wa'et naba'gut ya lo'tat ya malingling an hiya din nitanom ni' hidi.
19 Ot nomnomnomom an athidiy apogpogan di nitaguwan di ohan tagu an
umat i diyen holo' an hidiyey pogpog di pi'yamlongana ta lo'tat ya
nat'on di humango i diyen himmangawana ni'.
20 Hanadan mangun'unud i Apu Dios ya boddangana dida mu hanadan adi
maphod di pangatda ya iwalongna dida.
21 Ot he"a Job ya mabalin an pa'amlongon da'a ta wan it'itkukmuy
amlongmu.
22 Mu hanada'en binuhulmu ya ba'bainona ya dadagona dida ya ta'on on
nadan nunhituwanda.

9

Hay Nambal Job I Bildad

1 Alyon Job i Bildad di,

* **8:11 8:11** Nan Hagagga onu hanganga ya hidiye nan holo' hinan nalitingan.

2 O, immannung danaen imbagam.
Mu undan nganney aton di ohan tagu ta mibilang hi ma"id ha bahulna?
3 Ya onha waha mi'yahhiyan i Apu Dios ot undan abalinanan tobalon di ta'on ni'moh on ohah nadan linibun mahmahan Apu Dios i hiya.
4 Te hi Apu Dios ya na'ala"ing ya ongal di abalinana.
Ta ma''id ha taguh abalinanan mi'hangga i hiya.
5 Ya gapuh bungotna ya abalinana bo an iwagot nadan billid hinan hin'omtang ta palpaliwan di tatagu ya mun'a'agdeda.
6 Te hiya ya abalinana an mangiwagot hitun luta ta ta'on on nadan nigopnadana ya ma'ihalda.
7 Ya mabalin bon ibaganah nan algo ta adi humawwang ya nadan bittuwon ta adida dumilag.
8 Ya hiya ya abuh di nunlumuh ad lagud ya hiya boy waday abalinana an mangipadinong hinadan dalluyun hinan baybay.
9 Ya hiya boy nunlumuh nadan na'amu"amung an bittuwon an umat hinadan ma'alih bear an wah nangappit hi hudo' di ad lagud ya nadan wah gawwana an ma'alih orion ya nan ma'alih pleyades ya hanadan bittuwon an wah nangappit hi muyyad di ad lagud.
10 Ya dakol di at'atonan nakaskasda'aw ta ma"id ha pa'abbilang hinadan milagron at'atona.
11 Ya ta'on tuwalih on mala''uh hinan awada' ya adiya' pa'attigon hiya.
12 Ta hinan pamangngadanah nitaguwan di ohan tagu ya ma"id ha mangipagol i hiya.
Ya ma"id ha taguh abalinanan alyon i hiya di, Nganne mahan hinaen atom?
13 Ya hi Apu Dios ya bimmungot'e ya nunhigla ta ta'on on nadan atatakut an wah nan baybay an e mangipatnan bumoddang hinan ibbada an nungngadan hi Rahab ya gumi'ona dida.
14 Ot undan nganneya' ihya an e mi'hungngil ya mangibagah nadan pohdo' an ibagan hiya?
15 Ona' ot eh'a on mumpahpahmo' i hiya an ta'on on alyon hi ma"id ha innila' hi numbahula' i hiya.
16 Te ta'on damdama boh on alyon hi ipa'ayag'u ta umali ya innila' an adina igongahan nan ibaga'.
17 Ya mabalin bon ipa'alinay puwo' ta mamaonay punligata' an ta'on nimpeh on ma"id ha innila' hi numbahula'.
18 Ya ma"id bahan ha alyona hi manghanona nadan punligata' te onnot on pun'udmana ta nunhigla tayyan maligatana'.
19 Ot onha hay abalinan di punhahapitan ya ma''id ha pa''abak hinan ongal an abalinana.
Ya onha hay nipto' an pangipanuh hinadan mihahapit di punhahapitan ya nganne ihya ha mabalin hi mangipa'ayag i hiya.
20 Ta'on on alyon hi ma"id ha bahul'u nimpe ya mabalin an tun hapito' ya ibaganan numbahula'.
21 Te ta'on teeh on alyon hi ma''id ha numbahula' ya nangamung attog di ma'at i ha"on te undan damdama waha hilbi' an tagu.
22 Hay panigo' ya numpaddung an dadagona nadan numbahul onu agge numbahul.
23 Ya ngihngihilana hi'on pamaag ya nate onu maligligatan nan tagu an ta'on on ma"id ha bahulna.
24 Ya an namin di ma'ma'at hitun luta ya niyukod hinadan adi maphod di pangatda.

Ya hinandiyanay punnomnom ya panigon nadan mangihahapit ta mihallay pangipanuhdah nadan mihahapit.
Ya onha bokon hiyay nangat i datuwe ot nganne moy udum.
25 Hantun pi'taguwa' hitun luta ya ay puwo' an mange mu ma''id ha alyon hi deen maphod ni'bo han na'at te on ligat hi abigabigat.
26 Ya umat boh nan ma'awiging an bangka ya nan agila an mahahwiit ya ena hinikmat nan animal an anona.
27 Ot alyo"e hi linglingo' nadan lili' ta ipatigo' an malinggopa'
28 ya itakut'un alina boh udmana tun punholholtapa'.
Te innila' an hay panigona damdaman ha''on ya numbahula'.
29 Ot nganne damdamay hilbinah eya' numanomnom hi ato'.
30 Ta ta'on hi ipaddung'u nan bahul'u hi lugit ta sabuna' ya inulaha' ya ma"id damdama ha hilbina
31 te paddungnay itulduna' i Apu Dios hinan tupa' ta ta'on on nan lubung'u ya onha mabalin ot ibaina' an umat hi pangibain di ohan hi ibba i ha"on.
32 Mu hi Apu Dios ya adi umat hi tagu an gahin on hinan punhahapitan hi mihahapit di emi punhapitan.
33 Mu undan waha mabalin hi mibattan i da'min duwa ta mangiyuhuh hi'on nganney nibahhon da'min duwa.
34 Athidi'e nin di ma'at ya alinaot ya idinong Apu Dios an mangdat hitudan nunhigla tayyan punholholtapa'.
35 Ya wan mabalin an adiya' tumakut an mi'hapit i hiya.
Mu ad uwani ya ma"id ha tulid'un mangibagah nadan pohdo' an ibagan hiya.

10

1 Alyon bon Job di, Umman tayya immengleya' hitun athitun nitaguwa'.
Ot aga'e ta ibaga' ot udot nadan lili' an gapuh hakit di nomnom'u.
2 Ta alyo' i Apu Dios di, Adi namaag ya dinusaa' mu ta ibagam nan numbahula'.
3 Te tanganu onmu pun'amlongan an mamalpaligat i ha"on an limmum?
Udu'duldaot bo nadan adi maphod di pangatda te pa'amlongom dida.
4 Undan hay panigom ya umat hi panigomin tatagu?
5 Ya undan ho'dod di pi'taguwam an umat i da'min tatagu?
6 Tanganu on gahin nayya hi'on pa'abbudham di numbahula'
7 an ta'on on innilam an ma"id ha bahul'u?
Ya innilam bon ma"id ha mabalin hi mangihwang i ha"on hinan ongal an abalinam.
8 Ya undan bokon he"ay nangapyah tudan agimangnun di adol'u mu ten ad uwani ya he"a boy manadag i ha"on?
9 Ya nomnomom an pito' di iniphodmuh tun adol'u.
Ya undan pabangngadona' ot boh nan pito' an nalpuwa'?
10 Ya he"ay nunlumu i ha"on ot pa'ongngalona' hi putun ina.
11 Ot iphodmu nadan tungal ya ulat ya lamoh tun adol'u ot ahim libbutan hi up'up.
12 Ot idattana' hi yahyah'u ta mataguwa' ya nali'na' di pamhodmu ya pangipapto'mu i ha"on.
13 Mu innila' an datuwen inatmun ha''on ya hiyay ninomnommu tuwalin aton.
14 Ya tigtiggom nadan ato' ta numbahula"e ya adiya' pakawanon
15 ta ona' punholholtapon.
Mu hanadan maphod an ato' ya ma"id ha hilbinan he"a.

Ta hiya tayya nan maligatana' ya bumaina' hitun nitaguwa'.
16 Ya wa'et mapmaphod di ma'ma'at hinan nitaguwa' ya ay'a layon
an manganup i ha"on ta pangipatigom an ongal di abalinam an
manadag i ha"on.
17 Ya wadan waday tudduwom hi muntistigun numbahula' ta mamamma-
may bungotmun ha"on.
Ta pangigadulam an mangipa'alih nadan punholholtapa'.
18 Udu'dulnaot boh on aggem inyabulut an niyayyama' onu nateya"ot
tuwalih din hiyah niyayyama' ta aggeya' tinigoh udum an tatagu.
19 Ta innayuna' ot eh'an e inlubu' mu hanan eya' timmagu i ha athitu.
20 Tuwe mahan mo teen mapogpog tun ho'dod an nitaguwa' ot daan mo
bahan ta idinongmun mamalpaligat i ha"on ta luminggopa' i ha ta'on
on ha na'omtang ni'mo.
21 Te undan immeya"e moh nan munhihillong an awadan di nunnaud an
e umukayungan ya undan wa bo ha alyon hi mibangngada'.
22 Ya hidi'e ya ma''id ha matigoh patal te nunhiglan munhihillong ya ma''id
ha pohopohodnahdi.

11

Nan Namangulun Nambal Sopar I Job

1 Ya timbal Sopar an i Naamat hi Job ot alyonay,
2 Mahapul an danaen inali'alim ya waha mambal.
Te bokon hanan dinakol di hapiton di ohan taguy panginnilaan an ma''id
ha bahulna.
3 Ya undan agam'eh hapit ya duminong amin humapit i he"a.
Mu adi mabalin te mahapul an pahiwon da'ah nadan adi maphod an
ibagam i Apu Dios.
4 Ya wan alyom on nipto' nan punnomnommu an alyom hi ma"id ha
innilam hi numbahulam i Apu Dios.
5 Onha mabalin ot pohdo' an humapit hi Apu Dios ta ibagana nadan adina
pohdon i he''a.
6 Ya ipa'innilana nadan adi ma'awatan di tagun la'ingna ya abalinana.
Ta donglom'e ya onha ot kulang danaen dusam hi'on itigonah nadan
numbahulam.
7 Ya undan abalinam an innilaon nan a'at di la'ing Apu Dios ya nan ongal
an abalinana?
8 Hanan la'ing onu abalinan Apu Dios ya adi malukud te intagtagena mu
hay tinagen di ad lagud ya indaldallomna mu hay dinallom nan
awadan di numpun'ate.
9 Ya inyong'ongalna mu hay inongal tun luta ya imbilbilogna mu hay
binillog nan baybay.
10 Ya hi'on alyonay tiliwon da'a ta ipabalud da'a ya inye da'ah nan
punhahapitan ot ma''id ha taguh abalinanan ipagol hidiyen ena aton.
11 Ya innilana nadan tatagun mangmangngat hi adi maphod ya adina
linglingon nan at'attonda.
12 Nan inlum di atap an dongki ya agge naligat hi ayumon mu hay naligat
ya hay e puntudduwan hinan paddungnay ma''id ha nomnomnan
tagu.
13 Ot hay ibaga' i he"a ya iyohham ot eh'ay pangulugmun Apu Dios ya
numpahpahmo''an hiya.
14 Ya nuntutuyu'ah nadan numbahulam ya indinongyun hina'amman
mangat hi adi maphod.

15 Ta ma''id ha ibainmuh udum hi algo ya atbohdin ma"id ha nganneh
diyeh itakutmu.
16 Ot datuwen holholtapom ya ma"id ha bahhonan malingling an umat
hinan liting hinan wangwang an nala''uh.
17 Ta lo'tat ya pumatal tun munhihillong an nitaguwam ta umat hinan
mun'awiwi"it onu umat hinan pottapottang hinan tongan di algo.
18 Ta mabalin mohpen madinol'a ya namnamaom an waday maphod
an ma'at te hi Apu Dios ya ipapto' da'a ta malinggop mo ayay
pi'taguwam.
19 Ta mabalin mohpen malinggop hi em alo'an te ma"id ha iyaguhmu.
Ya mabalin an dakolda mohpey mumpaboddang i he"a.
20 Mu hanada'en tatagun adi maphod di pangatda ya adida namnamaon
an mihwangda te hay hadhaddonda ya hay atayanda.

12

Hay Nambal Job I Sopar

1 Ot Alyon Job di,
2 Manu te nala'ing ayu nayya te himmapit ayu'e on donglon da'yuh tatagu.
Onha nin ha mate ayu ot wan ma"id ha udum hi umat i da'yu.
3 Mu ha"on ya umata' bo damdama i da'yu an waday nomnom'u ta adiyu
alyon hi ma''id ha innila'.
Ya undan waha agge nanginnila i danaen inali'aliyu.
4 Numbalina' mo tayya hi ngihngihilan nadan ibba' an ta'on on maphod di
pangat'u ya ma''id ha bahul'u.
Mu hidin aggeya' ni' nunligat ya wa'et mundasala' on tobalon Apu Dios di
dasal'u.
5 Mu gapu ta malinggopda ya pihulonda nadan maligligatan.
Ta onha ningutbil nan ibbadah nan opang ot ituldundaot ta magah.
6 Ya hanada'en mumpangako ya nadan mangmangngat hi umipabungot
i Apu Dios an hay abalinanday pumbalinondah diosda ya diday
malinggop di nitaguwanda.
7 Mu hi'on pinhodyun ma'awatan di a'at di nitaguwan ya nomnom-
nomonyu nadan animal ya nadan hamuti ot waday ma'adalyuh nan
a'atda.
8 Ya atbohdih nadan mungkaddapan hitun luta ya nadan wah nan baybay
an waday ma'adalyun dida.
9 Te an naminda ya innilada an hi Apu Dios di nunlumun dida.
10 Ya hiyay nangdon hi nitaguwan di an namin an limmuna an ta'on on
hay tagu.
11 Ya hiyay nangapyah inga ta pangngol hinan ibagadan immannung onu
nihalla.
Ya atbohdi nan dila ta panamtam hi makan.
12 Hanadan nanomnoman ya nadan na'amamma ya innilada nan maphod
ya nan nalawa.
13 Mu ta'on on athidi ya ma"id ha nipaddungan di la'ing ya abalinan Apu
Dios.
14 Te onha waha dadagona ot ma"id ha taguh abalinanan ipaphod.
Ya atbohdi hi'on waday ibaludna an ma''id ha taguh abalinanan
mangilubus.
15 Ya onha adi ipa'alin Apu Dios di udan ot mamaganan tun luta.
Ya onha pohdonan lobngon tun luta ot ipa'alinay nunhiglan udan.
16 Hi Apu Dios ya ongal di abalinana an mangat hinan pohdonan aton.

Ot innilanay atonah nadan nala'ing an huma'ul ya nada attog an naha'ul.
17 Ya abalinanan pumbalinon nadan nala'ing an mun'ap'apu hi ma"id ha innilada.
18 Ya abalinana bon aanon nadan patul hinan sa'adda ya numbalinona didah himbut.
19 Ya abalinanan ipa'aan nadan padi hinan punhilbiyanda.
Ya abalinana bon pogpogon di abalinan di ap'apu an ta'on on nadney nun'ap'apuwanda.
20 Ya abalinana bon pumbalinon nadan nala'ing an muntugun hi ma''id ha innilada an ta'on on diday piyalon di tatagu.
Ya abalinana bon ma''idon di la'ing nadan nun'anomnoman an a'amamma.
21 Ya abalinana bon padngolan nadan ap'apu.
Ya ta'on on hanadan nundongol an a'ap'apu ya abalinanan aanon di abalinanda.
22 Ya abalinanan papatalon di munhihillong an ta'on on hinan munhihillong an awadan di numpun'ate.
23 Ya abalinana bon pakadangyanon di ohan boble ta mundongol.
Mu abalinana bon dadagon ta mumbalin hi ma'ma"idan.
Ya abalinana bon padakolon di tataguh nan ohan boble on ahina bo inwakat dida.
24 Ya abalinana bon pa"ihon di punnomnom nadan ap'apuh tun luta ya inwalongna dida ta aggeda innilay atonda ta eda humanawhawwangan.
25 Ta ayda napilok an umanap'apu'apda ya ayda nabutong an mundukkingan.

13

Hay Inhingil Job Hinadan Ibbana

1 Alyon bon Job hinadan ibbana di,
Danaen imbagabagayu ya tinannigo' ya dingdingngol'u tuwali ot ma'awata' an namin danae.
2 Ta adiyu alyon hi ma''id ha in'innila'.
Te nadan innilayu ya innila' bo damdama.
3 Mu hay pohdo' ya nan ongal di abalinanan Dios di pangibaga' ta hiyay mambal hinadan pohdo' an ibaga i hiya.
4 Te da'yu'e nee ya dakol di ibagabagayun agge immannung an a'at'u ya adiyu ma'awatan tun ma'ma'at i ha"on.
Ta umat ayuh nan ma''id ha innilanan doktor an nat'on di idatnan agah hinan mundogoh ta hiya nan adi ma'agahan.
5 Udu'dulnaot eh'ay pamaag ya dimminong ayu te nan nanomnoman an tagu ya adina pamaag hi hapit hi'on waday adina ma'awatan.
6 Ot duminong ayu'e tuwali ta donglonyu tun ibaga' te immannung an waday lili'.
7 Wan hay punnomnomyu ya ita'dogyuh Apu Dios mu hay immannung ya layah nadan imbagabagayun ipabahulyun ha"on.
8 Ya undan binayadan da'yun Apu Dios ta ita'dogyu hiya.
9 Ya on immannung an humalyaon da'yu'en Apu Dios ya ma''id ha matigonah numbahulanyu?
Hay tagu ya mabalin an ilaylayahhanyu mu adi mabalin hi ilaylayahhanyuh Apu Dios.
10 Ya ta'on hi adiyu ibaga nan nibahhon puntistiguyu ya innila' an ihingal da'yu damdama i Apu Dios.

11 Ot undan adi ayu tumakut hinan ongal an abalinana?
12 Danaen ibagabagayu ya umat hi dapul an ma"id ha hilbina. Ya umatda boh nan pito' an banga an hi kittang on napa"ih.
13 Duminong ayu'e ta ha"on di humapit.
Ta ukoda' hi'on waday ma'at i ha''on.
14 Te ha"on ya adiya' tumakut hi'on nganney ma'at i ha"on.
15 Ot patayona"e tuwali i Apu Dios ya undan nganne damdamay ato' an hiyay kulugo'.
Mu mahapul an ibaga' damdama nadan pohdo' an ibaga i hiya.
16 Ta alinaot ahan ya nan e' pi'itobbalan i hiyay ihwanga' te hanadan adi maphod di pangatda ya adi mabalin hi mihaggondan Apu Dios.
17 Ot duminong ayu'e ta igongahanyu tun ibaga'.
18 Nomnomnomonyu an ha"on ya indadaan'u nadan pambal'u.
Te madinola' an ma"id ha bahul'u.
19 On wadan da'yuy mangibaga hi agge immannung tudan ibaga'?
Ta hi'on waday mangibaga hi nibahhowa' ya ta'omman ya dindinonga' ya ta'on boh ona' mate.

Hay Lilin Job I Apu Dios

20 Ot alyon Job di, Apu Dios hi'on tobalom nan duwan dawato' i he"a ya ibaga' an namin i he''a an ma"id ha ipa"e'.
21 Ot hay dawato' ya daan mo bahan ta idinongmun mamalpaligat ya manattatakut i ha"on.
22 Ya daan mo ta humapit'an ha''on ta tobalo' onu ibaga' nadan pohdo' an ibaga ta tobalom.
23 Ta ibagam nadan ina'inat'un adi maphod an numbahula' i he''a.
24 Ta adiya' bahan iwalong.
Ya adiya' ibilang hi binuhulmu.
25 Te undan nganne hanan em panattatakutan i ha''on yaden umata' tee i ha namaganan an tubu onu dagami an nalakan miyaddib.
26 Dakol nayyay intudo'muh ipabahulmun ha"on an ta'on on handidan inat'uh a'unga'.
27 Ta paddungnay binangkilingam di huki' ya hahalipatam di pangaya' ya ta'on on hay gattino'.
28 Ta pamaag tee ya umata' hinan nadunut an kayiw an mun'ul'ullen matano'.
Ya umata' boh nan nadunut an luput an an'annon di pappap.

14

1 Hay tagu ya niyayyam an nakapuy.
Ya ho'dod han itaguwana mu dakol di punligatana
2 an umat hinan habhabung an manu te tumagu ya himmabung mu adi madne ya nakling.
Ya umat boh nan a"o an agaggaon nama''id.
3 Ot undan gahin bahan on toto'lona' ta wa'e ha nibahhawa' on dinusaa'.
4 Ya undan waha taguh ma"id ha ibahhawana?
5 Ya on tuwali giggintudmuy tawon onu bulan hi pi'taguwan di taguh tun luta.
Ta ma"id ha taguh abalinanan udman di tawon hi pi'taguwana.
6 Ot daan mo bahan ta taynam ni' ta mun'ible i ha na'omtang.
Ta umat hinan e ni'ibo'la an mun'ible hi'on nalpah di tamuna.
7 Udu'dul bo nan kayiw te ta'on on nalngoh ya namnamaon an humaping ya immongngal bo.

8 Ya ta'on on madunut nan tungodna mu hanan lamutna ya nanongnan
wah ad dalom.
9 Ya uggan'e mahnong ya humaping.
Ya hanan ihapingna ya umat damdamah nan pi'ittanom.
10 Mu hay tagu ya wa'et nate ya hidiyey napogpogan di bikahna ya
nitaguwana.
11 An umat hinan liting hinan wa"el onu hinan lobong an matdu' hinan
ma"ugoh.
12 Ta athidiy tagu an nate'e mo ya adi mabalin hi bumangon bo an ta'on
on mapogpog di ad lagud ya adi mabalin hi tumagu nan nate.
13 Te onha mabalin ya dawato' an eya' ni' ilubu' hinan lubu'an nadan
numpun'ate ya impapto'a' hidi.
Ya gintudmu nan algo an iha"ada' hidi ta na'aan'e mohpey bungotmu ya
ninomnoma' bahan i he"a.
14 Te undan nate'ey tagu ya undan mabalin ta tumagu bo?
Mu ta'on on athidi ya udu'dulnay anusa' hituwen holholtapo' ot lo'tat man
attog ya napogpog.
15 Ot pinhodmu'en tigona' an limmum ya ayagana' ta tobalo' nadan ibagam.
16 Ya inhamadmu mohpen mangipapto' i ha"on ta bokon mo hanadan
ibahhawa' di titiggom.
17 Ya linglingom mon namin nadan numbahula'.
18 Hanan billid ya ta'on on na'tagge ya magde ya umat boh nan ongal an
batu an mapulig.
19 Ya ta'on on nadan batuh nan wangwang ya iyanud di liting ya atbohdih
nan luta an mabulubulda hi'on imminolwang.
Ta athidi bon abalinam an ma"idon di dinolmi.
20 Ya abalinam an dadagon di nitaguwanmi ta binaliwam di a'atmi ya e
da'mi inlubu' ta hidiyey pogpog di nitaguwanmi.
21 Ta ta'on on mundongol di imbabalemi ya ma"id amin mi'yam'amlong ya
ta'on boh on mibabainda ya aggemi mo innila.
22 Ta ammuna nan holholtaponmi an li'li'naonmi ta umukayungan ami.

15

Hay Himmapitan Bon Elipas

1 Indani ya inalin Elipas an i Teman i Job di,
2 Alyom hi nanomnoman'a mu tanganu on athinay panapitmu an ma"id
ha hunung di hapitom?
3 Udu'dulnay idinongmun humapihapit te ma''id ha iboddang danaen
ibagabagam.
4 Ya tanganu on ay ma"id ha takutmun Apu Dios ya ma"id ha pundayaw-
mun hiya?
5 Te hanan hapitom ya ipa'innilana nan adi maphod an a'atmu.
Ya handiyam di numbahulam hinan panapitmu.
6 Ma''id ha imbaga' hi numbahul'a mu hanan to'om di nangiba''ag hi a'atmu.
7 Ya hanan punhapihhapitmu ya ay hanan wada'a tuwalih din kanaman ot
ahi mawada nadan billid.
8 Ya undan wada'a an ni'idngol hinan ninomnom Apu Dios an aton?
Ya undan inohhaam di la'ing.
9 Mu undan nganneda ihya nadan innilam ya na'awatam an aggemi innila
ya aggemi na'awatan?
10 Inadalmi nadan innilamih nadan nun'a'ubanan ya nun'anomnoman an
ong'ongngal mu hi amam.

11 Ma'uley panapit Apu Dios i he"a ot undan nganne boy ohah ibagam?
12 Ya tanganun'a bumubbungot ya athina nayyan matadom di panpan-
nigom i da'mi?
13 Ya tanganu on hi Apu Dios di pangiboholam ta athinay pangalim i hiya?
14 Undan waha taguh imbilang Apu Dios hi maphod?
15 Hanada ni'mon a'anghel hi ad abunyan an munhilbin hiya ot ma"id ha
dinolnan dida
16 ya namama mahan moh tagu an nalakan mumbahul.
Te nan bahul ya umat hi liting an nalakah e ta'u pangukmunan.
17 Ot donglom'e ta ibaga' dohah nadan tinannigo' ya dingngodingngol'u
18 an datuwe nadan inadal'uh nadan nun'anomnoman an dingngolda
damdamah nadan a'ammodda
19 an dida din nangdatan Apu Dios hinan numboblayanda hidin ma"id ni'
ha udum hi numboblehdi.
20 Ot datuwe nadan dingngol'u an nan tagun adi maphod di pangatna an
umat hi paligatonay ibbana ya munholholtap ta ingganah mate.
21 Ya dakol di mipanomnom i hiyan umipatakut.
Ya ta'on on malinggop ya iyaguhna an ay waha manggop hi balena.
22 Ya tumakut bon umeh nan munhihillong te iyaguhnan alinah waday
mamaten hiya.
23 Te innilanan agagga moy atayana ya alina ya anon di gayang di adolna.
24 Ta tumattakut ya minonomnoman an umat i ha patul an nundadaan an
e mi'gubat hinadan tuwen mangubat i hiya.
25 Ya manu'e hi athidiy ma'ma'at i hiya ya kinalitna nan ongal di abalinanan
Dios.
26 Ta pohdonan mi'hangga i hiya an umat i ha tindalun nunhahapiyo ta e
mi'gubat.
27 Hanan adi maphod di pangatnan tagu ya ta'on on kadangyan ya maphod
di nangadolna
28 mu udum hi algo ya e mumbobleh nan nadadag an boble ya e miha"ad
hinan nabao ya napa''ih an bale.
29 Ya lo'tat ya mapuh di kinadangyana ta ma''id ha abalinana.
30 Ya adi mibahhoy atayana ta umat i ha kayiw an nalngoh'e ya mitungu
ta ingganah magbu nadan hapangna.
Ta ammuna ha panapudan Apu Dios i hiya ya miyaddib.
31 Ot hanat adi mundinol hi kinadangyana te ma"id ha hilbinah udum hi
algo te ma"id ha magun'udna.
32 Ta ta'on moh on agge ni' nadatngan di atayana ya mate ta umat hinan
hapang di kayiw an inayun nadan tubunan makling.
33 Ya umat boh nadan greyp an mun'a'agah di bungana an ta'on on aggeda
ni' nalum.
Ya umat boh nadan olibo an madluh di habungna.
34 Te hanadan adi umunud i Apu Dios ya ma"id ha holagda.
Ya hanadan mun'aphod an baleda an nalpuh nadan hina'ulda ya inakoda
ya maghobda.
35 Te dida nadan numanomnom an mangat hi adi maphod ta ha'ulonday
ibbada.

16

Hay Imbagan Job Hi A'at Nadan Ibbana

1 Alyon Job di,

2 Hay punnomnomyu nayya ya mipa'amlonga' i danaen inali'aliyu mu
umman onyu pun'udman tun punligata'.
Ya dingngodingngol'un namin danae tuwali.
3 Ammunaot eh'a ta adi ayu humapihapit te ma"id ha hilbin danaen
ibagabagayu.
4 Daan'e ta da'yuy na'atan datuwen na'at i ha"on ta danaen imbagabagayun
ha"on di ibaga' i da'yu on nunwigwigiwiga' hi'on nganney li'nayu.
5 Mu onha ha"on ot hanadan mangipabikah i da'yuy ibaga' ta mipa'amlong
ayu ta wan mawaday dinolyu.
6 Mu ta'on damdamah ona' humapihapit onu dindinnongan ya adi
damdama tee ma'aan tun ligato' an holholtapo' di hakitna.
7 Ot mundasal hi Job an alyonay, Apu Dios, immengleya' mo tayyan
munligligat ya dinadagmu bo udot an namin nan pamilya'.
8 Ya he"ay nangdat ituwen ligato' ta na'appiguta' mo tayya.
Ta hiya nan alyon di tataguy hituwe anuy atiganan na'abahhulana'.
9 Nunhigla nayyay bungot Apu Dios i ha"on ta ay munggagayotgot i ha"on.
Ta hay punli'na' ya ay matadom di panigona i ha"on.
10 Ya ta'on on hanadan tatagu ya ahiwawana' ta wa'e on inam'amungana'
ta panadngolana' on nginihngihilana'.
On nuntampu'a' ta ba'bainona' i dida.
11 Mu innila' an hi Apu Dios di nangiyabulut ta adi maphod di pangat nadan
tatagu i ha"on.
12 Handi ya malmallinggopa' mu hi ad uwani ya aya' hingkol i Apu Dios ot
itulduna' ot ahiya' mohpe pata'dogon ta ha"on di panpannaonda.
13 Ta ma"id ha homo'nan ha"on an paddungnay impapanaa' hinadan
nala'ing an pumana ta nunhinawwang nadan panah adol'u ot
umayuh di apgu' hinan luta.
14 Ta agagga tayya on hinugatana' an umat hi pangat di ohan tindaluh nan
binuhulnay atonan ha"on.
15 Ta ma"id mo tayya ha bikah'u ta nunlubunga' hi langgut ot umaliya' teen
um'umbun hitun awadan di dapul.
16 Ta bimmolah* tayyay angah'un kimmogakoga ya lumatunnu' di mata'.
17 Mu ma"id attog ha bimmungota' ya maphod di nundasala'.
18 Ot hanat adi matabbunan nan immayuh an dala' hitun luta ta hidiyey
mangipa'innilah tun na'at i ha"on.
19 Mu ta'on on athidi ya madinola' an waday mangita'dog i ha"on hi ad
abunyan.
20 Ot ta'on on inwalonga' hinadan ibba' mu wadah Apu Dios an pumpah-
pahmo'a' ta boddangana' i hiya.
21 Mu pohdo' an waha mangita'dog i ha"on i Apu Dios an umat hi
pangita'dog di ohan taguh nan ibbana.
22 Te innila' teen adi madne ya mateya' ya ma"id mo ha alyon hi tumaguwa'
bo.

17

1 Ma"id mahan mo tee ha bikah'u te adi madne ya mapogpog di
nitaguwa'.
2 Mu lini"uba' damdamah tudan tatagun nunhiglay panildilahda.
3 Ot mundasal boh Job an alyonay, Apu Dios, hanat he"ay ukod an
mangita'dog i ha"on ta iyuhuhmun ma"id ha bahul'u.

---

* **16:16 16:16** Nan bimmolah ya hidiye nan red hi English.

Te ma''id ha udum hi innila' hi mangita'dog i ha"on.
4 Te paddungnay hinandiyam di punnomnom tudan ibba' ta adida ahan
ma'awatan di ibaga'.
Ot nan ninomnomdan aton i ha"on ya adim iyabulut.
5 Hay tagu ya mabalin an ihukkatnay ibbanah kinadangyan mu hay
munholtap i diyen atona ya nadan imbabalena.
6 Mu he"a Apu Dios di nangiyabulut an ngihngihilana' hi tatagu on
nuntukpaanday angah'u.
7 Ta teen limmatunnu' di mata' an kimogakoga.
Ya ay mo teeh pating hatun adol'u.
8 Ta hanada'en mangalih maphod di a'atda ya mano"oldan manigon ha"on.
Te alyonday manu'e anuh immata' hitu ya ma"id anu ha dinol'un he"a Apu
Dios.
9 Mu ta'on on athidi ya hanan tagun mangun'unud i he"a Apu Dios ya
iyal'alanan mundinol i he"a.
10 Ya alyon Job hinadan ibbana di, Da'yu'e ya ta'on on panidwonyu nadan
ibagayun ha"on ya ma"id ha ibilang'uh nala'ing i da'yu.
11 Mu ha''on'e tee ya adi madne ya mapogpog di nitaguwa'. Ta ma"id ha
hilbin nadan ninanomnom'un aton ya ta'on on nadan pohdo' an ma'at.
12 Mu da'yu'e neen ibba' ya alyonyuy pumhoda' an paddungnay pum-
balinonyu nan munhihillong hi mapatal. Mu ha"on'e ya paddungnay
nanongnan wadaa' hinan munhihillong.
13 Ot han hadhaddo' ya hay ataya' ya hay e' ilubu'an. Ta umeya' moh nan
munnananong an munhihillong.
14 Ta ma"idda mo nadan pamilya' an ammuna nadan bigih hi nunli'mut
hi adol'u.
15 Ot undan wa mahan mo ha namnamao' i ha athitu?
16 Ma"id te nilubu"ey tagu ya ta'on on nadan ninanomnomnan aton on
ni'ilubu'dan hiya.

18

Hanan Mi'adwan Himmapitan Bildad

1 Ot alyon nan tinanud Suah an hi Bildad di,
2 Daan mo ta duminong'a an humapihapit ta donglom pibo tun ibagami.
3 Undan hay panigom i da'mi ya ay ami animal an ma"id ha in'innilana?
4 Umman gapuh bungotmu ya hay adolmuy paligatom.
Ya undan gapu i he"a ya mahukkatan tun luta onu madlig nadan doplah
hinan nipabunanda?
5 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya umannung an adi madne ya mate
an umat hinan hilaw an madop.
6 Ta munhihillong di nunhituwana.
7 Ta ta'on on nan nataldong di pundallana ya mihubag.
Te hanan numanomnom hi adi maphod hi atonah ibbana ya hiyay a'atana.
8 Ta paddungnay ena inha''ad ha tawang ot hiyay makna.
9 Ya hiya boy nahuluh nan inha"adnan hulu.
10 Ya atbohdin palpaliwana ya hiyay maknah nan lingon an inihodnah nan
awon.
11 Ta pamaag ya nili'won hiyay dakol an umipatakut.
12 Manu te kadangyan ni' mu ad uwani ya ma'a'agangan.
Ya dakol di punligatana
13 an umat hinan doghona an mungngupuh hi up'upna ta pamaag ya
alulugnin te mun'angpuh di hukina ya ta'lena.

14 Ta taynana nan balena ta miyeh nan awadan di ap'apun di ate.
15 Ya pinu'ulanda nan balena.
16 Ta hidiyen tagu ya mipaddung i ha kayiw an namaganan di adolnah ingganah lamutna.
17 Ta hidiyey apogpogan di nundongolana ta ta'on on hinan boblena ya adi uggan mabong'al di ngadana.
18 Te hi Apu Dios di mangipa'aan i hiyah tun luta ta ipa'enah nan munhihillong.
19 Ya ma"id ha hanatna te ma"id ha holagna.
20 Ta hanadan tataguh nangappit hi tuluwan di algo ya ta'on on hi nangappit hi alimuhan di algo ya manongngo'dah takutda hi pangngolanda i diyen ma'at i hiya.
21 Ot nan tagun adi maphod di pangatna an aggena innilah Apu Dios ya ma"id ha bahhonan athidiy ma'at i hiya.

19

Hanan Mi'anom An Nambal Job

1 Alyon Job di,
2 Ngalngalam on adiyu idinong an humapihapit ya ten mammamaonyu tun holholtapo'.
3 Ya ma"id damdama nee ha upuh di ipabahulyun ha"on.
Ya ma"id ahan nayya ha bainyun mangibagabagah atathina i ha''on.
4 Hi'on immannung an numbahula' ot ha"on di ud bahul an bokon da'yu.
5 Ya undan gapu ta athitun munligata' ya hituwey pangihikkadanyun numbahula'.
Ta hay punnomnomyu ya maphod ayu ya nalawaa'.
6 Pinhod'un innilaonyu an hi Apu Dios di nangidat ituwen punligata' an aya' kinnah bitu i hiya ta hiya nan ma"id ha abalina'.
7 Ta ta'on on mumpahmo'a' ya ma"id ha bumoddang i ha"on.
8 Ya paddungnay inaladanay awo' ta ma"id ha ato' an bumahhel.
Ya paddungna boy inyeya' hinan munhihillong ot taynana' hidi.
9 Ot bangngadona nadan kinadangyan'u.
Ta pihpihullona' moh tatagu.
10 Ya teen nunhiglay nanadagnan ha"on ta umata' i ha kayiw an nabuwag ta ma"id mo ha namnamao' an pumhod.
11 Ta nunhiglay bungotna i ha"on an paddungnay imbilanga' hi binuhulna.
12 Ya paddungnay intuda'nay titindalu ot mangapyadah awondan mangubat i ha"on ot li"ubonda nan nunhituwa'.
13 Ot iyadawwinan ha''on nadan i'iba'. Ya ta'on on nadan nangin'innilan ha''on ya adiya' mo hanguton i dida.
14 Ta tinaynana' mahan tayyah nadan tulang'u ya lininglinga' hinadan ibba'.
15 Ya hanada'en uggan humawwang ni' hinan nunhituwa' ya ta'on on hanadan baal'u ya aya' agge in'innilan dida.
16 Ya wa'e ha ipa'at'uh nadan baal'u ya adida unudon an ta'on on mi'bahbahana' i dida ya adiya' donglon.
17 Ya adida mihaggon nadan i'iba' i ha"on ya ta'on on hi ahawa' ya mihamuyan i ha''on.
18 Ya ta'on on hanadan u''unga ya pihulona' ya ngihngihilana' hi'ona' nawanat.
19 Ya atbohdih nadan imbilang'uh nahamad an ibba' an milugninandan ha"on ta inwalonga' i dida.

20 Ta ma"id mo tayya an ma'attigo tudan tungal'u. Ot adi nin mahan mo
tee madne ya mateya'.
21 Ot da'yun ibba' ya daan mo bahan ta hom'ona' i da'yu te teen
palpaligatona' i Apu Dios.
22 Ta nganu ona' mamaon an paligligaton hinadan panapityu i ha"on te
undan ma"id tatawwa ha homo'yun ha"on?
23 Onhandi anu waha mangitudo' hitudan ibagabaga' ta mitudo' i ha
malu'ut an puntud'an.
24 Onu mikul'it i ha batu onu gumo' ta adi ma'umah.
25 Innila' ot matagu nan mangihwang i ha"on ya udum hi algo ya ita'doga'
i hiya.
26 Ta ta'on on mateya' ta milubu' tun adol'u mu innila' an tigo' damdamah
Apu Dios.
27 Ta aptuwa' hi a'atan diye ot immannung an tigo' ya innilaa' i hiya.
28 Mu innila' an numanomnom ayuh atonyu ta pahakitana' ta ipapilityun
ibaga an manu'eh athituy ma'ma'at i ha"on ya gapu ta adi maphod
di ina'inat'u.
29 Mu tanganu on ma"id ha takutyu i Apu Dios an hiya nan munhumalyah
udum hi algo ta ma'innilaan hi'on nganney numbahul?
Ta dusaona nadan numbahul.

20

Hay Nambal Sopar I Job

1 Ot tobalon Sopar nan imbagan Job an alyonay,
2 Minomnomana' hinadan imbagabagam ta hiya nan adi mabalin hi
dindinnongana'.
3 Ya nunhigla nayya nan pangpangallim.
Mu innila' di pambal'u i danaen imbagabagam.
4 Te undan nalinglingmu an nihipun hidin nalmuwan di taguh tun luta
5 ya hana'en adi maphod di pangatna ya hin'omtang han
pun'am'amlonganan mi'tagu.
6 Ta ta'on on nabaktuy punnomnomnah adolna an ay wah ad lagud
7 mu lo'tat ya mama"id an ay lugit an mabulu'.
Ta hanadan nangin'innilan hiya ya alyonday,
Dana mahan anuy immayana?
8 Ya umatboh nan ininop onu nan mipatigo hi'on kinimit an malingling.
9 Ta hanadan nangin'innila i hiya ya ta'on on hanadan pamilyana ya ma''id
mo ha ugganda tigon i hiya hinan nunhituwana.
10 Ya hanadan imbabalena moy mangikaluh nadan kinulukuluknah nadan
nun'awotwot.
11 Ta ta'on on mabikah ni' mu mate ta mumbalin hi pito'.
12 Te pun'amlonganan mangat hinadan adi maphod an adina pohdon an
idinong.
13 Ta paddungnay mangan hi mahongon makan
14 mu mumbalin hi kodot hi putuna.
15 Ta gahin di i'utanan namin nadan ina'inana an i'aligan nadan inakona
te adi pohdon Apu Dios an minaynayun i hiya dadiye.
16 Ta hanadan adi maphod an ina'inatna ya paddungnay ininumnay gitan
di ulog ta hidiyey mamaten hiya.

19:26 19:26 Isaiah 26:19a; Daniel 12:2

17 Ta adina mo tigon nan mahawwalan an mantekan di olibo ya danum di
iyukan ya gatas.
18 Ta ma"id ha hilbin nadan nablayana ya ingkumilhuwana.
19 Te kinulukulukna nadan nun'awotwot.
Ya numpulohnay babale an inyamman di udum an tatagu.
20 Te nan na'agum an tagu ya pinhodnan bagiyon an namin an ma"id ha
alyonah on ammuna mo.
21 Mu lo'tat ya ma"id ha mabati i hiya hi anona te mama"id nan
kinadangyana.
22 Ta ta'on on alyon hi wadan namin i hiya mu indani ya pamaag ya
nunhiglay ligatna an manadag i hiya.
23 Ta ta'on on alanan namin nadan pohdona mu gapuh nan nunhiglan
bungot Apu Dios i hiya ya paddungnay pa'aliyonay dakol an pana ta
mikna i hiya.
24 Ta ta'on ona ikiwwangan nadan nahimaan hi gumo' mu tuwe nadan
nahimaan hi gombang ta dadiyey mamaten hiya.
25 Te humawwang hi bonogna nan pana an miknah altena ya nunhiglay
ena tumakutan te mun'ayyuhan di dalana.
26 Ya an namin nadan kinadangyana ya mapu'ulan hinan ipa'alin Apu Dios
an apuy.
Ya ta'on on nan pamilyana ya mapu'ulanda.
27 Onha mabalin ta tistiguwan di ad lagud ya tun luta ot hiya ya
na'abahhulan.
28 Ta gapuh bungot Apu Dios ya paddungnay ipa'alinay udan ta dumakol
di liting ya inyanudnay balena.
29 Ta athinay aton Apu Dios hinadan mangmangngat hi adi maphod.

21

Hay Nambalan Job I Sopar

1 Alyon bon Job di,
2 Hanat donglonyu bahan tun ibaga' ta hituwe han mabalin an atonyun
mangipa'amlong i ha"on.
3 Ot hanat igongahanyu ta indappuh'u'e nan ibaga' ya ahiya' mohpe
ngihngihilan onu pihulon.
4 Te hay punliliya' ya bokon hay tagu te hi Apu Dios.
Ta hiya nan nunhiglay bohol'u te ayna adi dongdonglon di ibaga'.
5 Te onha tuwali ot ta'on on ammuna nan panigoyun ha"on ya masda'aw
ayu.
6 Te ha''on ni'mo tee ot nomnomnomo"e tun ma'ma'at i ha"on ya
gumayonggonga' hi takut'u.
7 Te tanganu nin on hanadan tatagun adi maphod di pangatda ya
nanongnan mataguda ya kumadkadangyanda.
Ya ma'amammada on ahida nate.
8 Ta tigonday maphod an pumbalinan di imbabaleda ya tigonday
a'apapuda.
9 Ya ma"id ha ipa'alin Apu Dios hi dumadag hi pamilyada ta ma"id ha
itakutda.
10 Ya dumakol an dumakol di halunda te ma"id ha mateh nadan inlumda.
11 Ya nadan u''ungan imbabaleda ya umanam'amlongdan e mun'ay'ayyam
an ayda inlum di kalneron ahi panaypaytu.
12 Ya ahikakantada an unnudandah nan tamburin ya harp ya ungngiyong
on nannannayoda.

13 Ya ma"id ha punligatan nadan a'ammodda te wadan namin di maha-
pulda ya malinggopda ta ingganah atayanda.
14 Ya alyonda bo udot i Apu Dios di, Umman adi da'a mahapul.
Ya ma"id ha naminhodmin manginnilah nan a'atmu.
15 Ya nganne ihyah naen ongal di abalinanan Dios ta e punhilbiyan?
Ya nganne ihya hanan gun'udon an mundasal i hiya?
16 Te hay punnomnomda ya hana'e anun pumhodan di nitaguwan ya gapuh
nan abalinan.
Mu adi' abuluton hidiyen punnomnomda.
17 Mu ta'on peman on athidi ya ma''id ha alyon hi ma'agagda te
numbahulda.
Ya mihwangda peman hinadan dumadag an umat hi puwo' ya nadan
udum.
Ya ma"id ha bimmungotan Apu Dios ot dusaona dida an gapuh nadan adi
maphod an at'atonda.
18 Ya ma''id bo ha alyon hi nama"idda an umat hi dugih an inyaddib di
dibdib.
19 Ya mabalin an alyonyuy ta'on on adi dusaon Apu Dios hanadan
mangmangngat hi adi maphod hi ad uwani mu udum hi algo ya
dusaona nadan imbabaleda.
Mu hay punnomnom'u ya maphod on hanadan numbahul di madusa ta
li'naonday dusan di bahulda.
20 Ta diday manigo ya munli'nah nan pundusan nan ongal di abalinanan
Dios i dida an gapuh nadan bahulda.
21 Te undan nate'e mo nan tagu ya waha bo ha alyon hi iyaguhna nadan
imbabalena.
22 Mu undan mabalin hi tudduwanyuh Apu Dios an hiyay ap'apun di an
namin an ta'on on hi ad abunyan.
23 Wadaday tatagun mate an ma"id ha dogohda ya malmallinggopda te
wadan namin di mahapulda
24 ya maphod di nangadolda.
25 Mu wadada boy udum an nawotwotda ta maligligatanda ta ingganah
mateda.
26 Mu hay oha ya kadangyan onu nawotwot ya numpaddungda an nateda'e
ta nilubu'da ya mabigihan di adolda.
27 Innila' di wah nomnomnomonyu ya ta'on on hanadan adi maphod an
pohdonyun aton i ha"on.
28 Te mabalin an alyonyuy, Tigonyu'e nan kadangyan mu adi maphod di
pangatna an daan bohnay niyayan nadan balena.
29 Mu onha mahmahanyuh nadan uggan mumbaat ot ibagada
30 an hanadan adi maphod di pangatda ya mihmihwangdah nadan
punligatan an ipa'alin Apu Dios an gapuh bungotna.
31 Mu ma"id ha natulid an e mangibagan dida an numbahulda ya ma"id ha
mundusa i dida.
32 Ya wa'et nateda ta nilubu'da ya maguwalyaan di lubu'anda.
33 Ya hinan eda pangilubu'an i dida ya dakkodakkolday tatagun mitnud ya
mapmaphod nan lubu'anda.
34 Wan hay innilayu ya mipa'amlonga' hinadan agge immannung an
ibagabagayun ha''on.

22

Hay Mi'atluh Himmapitan Elipas I Job

1 Ot tobalon nan i Teman an hi Elipas an alyonay,
2 Undan waday hilbin di tagu i Apu Dios?
Ta'on on nan nala'ing an tagu ya ma"id ha hilbina i hiya.
3 Ya undan waday gun'udon nan ongal di abalinanan Dios hi'on maphod di pangat di ohan tagu ya hi'on ma"id ha bahulna?
4 Ya undan hanan pangun'unudam i hiyay nundusaanan he"a?
5 Manu'eh na'at hinaen he"a ya gapuh nadan dakol an numbahulam.
6 Te wa'et ipa'utangam nadan ibbam on gahin on waha idatdah pangidonam.
Ta adida'e attog pa'abbayad on inalam di lubungda ta mumbolbolladda.
7 Ya ma"id ahan ha alyon hi pa'inumam ya panganom hanadan na'uwoh ya na'agangan an humawwang hi nunhituwam.
8 Yaden kadangyan'a an dakol di lutam ta nundongol'an tagu.
9 Ya aggem binoddangan nadan nun'abalu an mumbagah boddang i he"a.
Ya numpulohmuy pangalan nadan nun'apuhig hi mahapulda an gapu attog ta ma"id ha mangita'dog i dida.
10 Ta hiya nan palpaliwam ya dimmatong datuwen atatakut an ma'ma'at i he"a.
11 Ta paddungna moy wada'ah nan munhihillong onu paddungnay dimmakol di liting ot malting'a.
12 Hi Apu Dios ya wadah nan na'abbaktu hi ad abunyan ta ta'on on hanadan bittuwon ya uh'uhdungana.
13 Ta adim alyon on agge tinigon Apu Dios nadan at'attom hinan munhihillong.
Ya adim alyon hi adina dusaon di tatagu te ma"id ha tinigonah nadan at'attonda.
14 Ya adim alyon on adi pa'attigo i dita'u hinan ena pundaldallanan hinan baktun tun luta te hinawanan nan bugut.
15 Ta innaynayunmuh nan adi maphod di pangat an umat hi pangat di adi maphod di at'attondan tatagu.
16 Mu nadan athidiy pangatda ya nipaddungdah nan bale an dimmakol di liting ot miyanud te nateda an ta'on on bokon hidiyey timpun atayanda.
17 Ya dida nan nangali i Apu Dios hi, Taynan da'mi ta ukod ami te he"a an ongal di abalinanan Dios ya ma"id damdama ha atom i da'mi.
18 Mu ta'on on athidi ya impakadangyan Apu Dios dida.
Ta hiya nan adi' ma'awatan di punnomnom dadiyen adi maphod di pangatda.
19 Mu wa'e tuwali ta dusaon Apu Dios dida ta munholholtapda ya ahi ngihngihilan nadan tatagun maphod di pangatda
20 an alyonday, Nadadag bo aya nadan binuhul ta'u ot mapu'ulan di kinadangyanda.
21 Ot hay maphod Job, ya mumpada"ul'a ta mi'hayyup'a i Apu Dios ta wagahan da'a i hiya.
22 Ta nomnomnomom nadan tuguna ta dadiyey un'unudom.
23 Ya onha ibangngadmun umun'unud hinan ongal di abalinanan Dios ya itutuyum nadan numbahulam ya indinongyun hina'amman mangat hi adi maphod ot pumhod di nitaguwanyu.
24 Ya hanat bokon hay pihhuy nonomnomom ta ibilangmu nadan balitu' hi batuh nadan wa"el an ma"id ha balolda.
25 Ta nan ongal di abalinanan Dios moy pumbalinom hi nabalol an odonmu an umat hi balitu' onu silber.

26 Athidi'ey ma'at ya pa'amlongon da'an Apu Dios ya ma"id mohpe ha iyaguhmun hiya.
27 Ya mundasal'a'e mohpe ya donglon da'an hiya ya ipa'annungmu bo damdama nadan imbagam hi atom.
28 Ya an namin moy nomnomom an aton ya maphod di pumbalinana.
29 Mu wa'e ha ma'aliggatan ya alyon ta'uh gapu ta mumbaktu mu hi Apu Dios ya boddangana nadan mumpada"ul.
30 Ot hi'on immannung an ma''id ha numbahulam ya ihwang da'an hiya.
Te hi Apu Dios ya ihwangna nadan immannung an ma"id ha numbahulana.

23

Hay Nambal Bon Job I Elipas

1 Ot alyon bon Job di,
2 Ta'on on nganney ibagabagayu ya hiya damdama an waday lili' i Apu Dios.
Te pun'udmanay punligata' an ta'on on nunhigla tun holholtapo'.
3 Onha innila' di e' panama'an i hiya ot ta'on ya immeya' hi awadana.
4 Ta ibaga' i hiya an namin nadan lili' hitun ma'ma'at i ha"on
5 ta donglo' di pambalnah nadan ibaga'.
6 Ot innila' an adi gapu ta ongal di abalinana ya pamaagnay hongga' i ha"on.
Te innila' ot igongahana nan ibaga'.
7 Ta ibaga' an ma"id attog ha bahul'u.
Ot innila' an unnudana an ma"id ha bahul'u.
8 Mu ta'on ahan hi ipluy'uh nangappit hi tuluwan di algo onu hi nangappit hi alimuhan di algo ya innila' an adiya' pa'hamma' i hiya.
9 Ya atbohdin ta'on on ipluy'uh nangappit hi huddo'na onu hi nangappit hi muyyadna ya adi' damdama akhupan hiyahdi.
10 Mu innila' an hi Apu Dios e ya ta'on on idanay awada' ya innilana.
Ot innila' an malpah'eh tuwen pamatnanan ha"on ya mabalin an ibaganan nipaddunga' hinan namahmah an balitu'.
11 Te inunud'un namin nadan pohdonan ato' an ma"id ha imbahho'.
12 Te hanadan tuguna ya nabaloldan ha''on mu hay makan ta hiya nan inunud'un namin dadiyen tuguna.
13 Ot hi'on nganne nan ninomnomnan aton ya ma"id ha mabalin hi manangga i hiya hinan pohdonan aton.
14 Ta hiya nan ukod i hiyah nadan ninomnomnan aton i ha''on.
15 Ta hiya tayya nan nunhiglay takut'un hiya an wa'et nanginomnoma' on gumayonggonga' hi takut'u.
16 Ta gapuh nan takut'uh nan ongal di abalinanan Dios ya ma"id ha bikah'u.
17 Ot hay takuta' ya hi Apu Dios ya abuh an bokon hantun nunhiglan punligata' an paddungnay himmilong di nitaguwa'.

24

1 Ot alyon bon Job di,
Tanganu nin on ma"id ha gintud Apu Dios hi punhumalyaanah tatagu?
Te umaptuda nadan umun'unud i hiyan manigoh pundusaanah nadan adi maphod di pangatda.
2 Te datuwen tatagu ya idoldolday pogpog ta pulhonday lutan di ibbada.
Ya inibtikday kalneron di udum on iniddumdah nadan kalneroda.

3 Ya nun'aladay dongkin nadan nun'apuhig ya ta'on on nadan baka
an puntamuwon nadan nabalu ta ingganah bayadanda nadan
impa'utangdan dida.
4 Ya nunhiglay pangatdah nadan nun'awotwot ta hiya nan nunhiglay
takutdan dida.
Ta eda mo attog mipmippa''e.
5 Ta umatdah nadan atap an dongki an ilaputdan e manamanama' hi
anonda ya hay ipa'andah nadan imbabaledah nan agge naboblayan.
6 Ta mapilitanda mon e mamanuh nadan imbatin di munggapas onu hinan
nun'apitan nadan adi maphod di pangatdan tatagu hi greyp.
7 Ya mamaktolda attog hinan mahdom te ma"id ha lubungda ya ulohda.
8 Ya ma"id ha baledah umanamutanda ta kumpulnah nan billid on nalo'da
ta immudan'e on nahnongda on eda nihi"ug hinadan liyang.
9 Hanada'e an adi maphod di pangatda ya pa'utanganda nadan
nun'awotwot ta wa'e attog ta adida pa'abbayad on inalada nadan
imbabaleda ta diday mibayad.
Ya ta'on on hanadan napuhig an goggolang on inalada ta pumbalinonda
didah himbut.
10 Ya mapilitandan muntamu nadan nun'awotwot an ta'on onda numbollad
te ma"id attog ha lubungda.
Ya ta'on boh onda e bumunabunag hi binto' mu ma"id ha iyanamutdah
anonda ta ma'a'aganganda te hanadan kakadangyan di ud bagi i
dadiye.
11 Ya ta'on hi kumopakopaldah olibo mu adida tamtaman.
Ya atbohdin ta'on on agandah kopal hi greyp ta iphoddah bayah mu adi
mabalin hi tamtamanda.
12 Ya mun'atte'atteda attog nadan nun'ahuhugat an nun'awotwot ta
ahipapalakdan mumpahpahmo' i Apu Dios.
Mu paddungnay adi dongdonglon Apu Dios nan dasalda.
13 Ya wadaday mungngohe i Apu Dios ta adida abuluton nadan tuguna
an mabalinot an mamatal hi nomnomda ya adida pohdon an aton
nadan pohdona.
14 Te hinan munhihillong an agge ni' nabigat ya lumah'unda ta eda patayon
nadan nun'awotwot.
Ya wa'e bo ta nahdom ya eda nangako.
15 Ya atbohdih nadan umiluktap hi ahawada an hihimlonday ahdomana
ta ma"id ha manigon dida ya hinophopanday angahda ta ma"id ha
mangimatun i dida.
16 Ya hanada'e nimpen mangako ya eda hogpon di babaleh nan mahdom
ta mapatal'e ya eda nipa''en malo'.
Ta hiya nan aggeda imminghah mapatal.
17 Ta mapatal'e nimpe on nalonalo'da ta hinan mahdom di eda pangatan
hinadan pohpohdondan aton.
18 Mu mipaddungdah nan upag hinan liting an adi madne ya mama"idda.
Ya na'idutan nadan lutada ta ma"id ha e muntanom hidi.
19 Hanadan dalallu ya pinumtang'e ya mi'bagadan ma'umah.
Ya athidi boy ma'at hinadan adi maphod di pangatda an mun'a'ateda ta
mama''iddah tun luta.
20 Ta ngupuhon di bigih di adolda ta lo'tat ya ma"id ha munnomnom i dida
an ta'on on nan hi inada.
Ta mipaddungdah nan kayiw an nabuwag.
21 Athidiy ma'at i dida te nunhiglay nangatdah nadan binabain ma''id ha
holagda.

Ya ma"id ha homo'dah nadan nun'abalu.
22 Ya ta'on on alyon hi waday abalinanda ya kadangyanda mu hi'on hi Apu
Dios di manadag i dida ya mamingpinghandan madadag.
23 Ta ta'on on alyon hi iyabulut Apu Dios an malinggop di nitaguwanda mu
tigtiggona damdama nadan at'attonda.
24 Ta ta'on nimpeh on kumadangyanda ya mundongolda mu adi madne ya
mipada"ulda ta umatdah nan nitanom an wit an nun'agapas.
25 Ot nganne i da'yuy mangibaga hi agge immannung datuwen inali'ali'?

25

Nan Mi'atlun Himmapitan Bildad

1 Ya himmapit boh Bildad an tinanud Suah ot alyona di,
2 Hi Apu Dios ya ongal di abalinana ta hiya nan mahapul an hiyay takutan
ya unudon.
Te ta'on on hi ad abunyan ya hiyay ap'apu ta hiya nan nanongnan waday
linggop hidi.
3 Ya ma"id ha pa'abbilang hinadan dakol an tindaluna.
Ya hiyay alpuwan di patal an mamatal hi abobboble.
4 Ot undan nganney aton di ohan tagu an mangibaga i Apu Dios an hiya
ya ma"id ha numbahulana?
Yaden ma"id ha tagu hi niyayyam ya mibilang hi malinis.
5 Nomnomnomonyu an ta'on on hanan bulan ya bittuwon ya mungkudidim
di binangda hi panigon Apu Dios
6 ot namama mo ahan hi tagu an hay panigona ya nipaddungdah nan bigih.

26

Hay Nambal Job I Bildad

1 Ya alyon bon Job di,
2 Maphodot nayya hi'on immannung an umipabikah hi kimmapuy nadan
imbagabagam.
3 Ya maphod nayya ta nala'ing'an muntugun hinadan umat i ha"on an
ma"id ha in'innilana.
4 On nganne udot di bimmoddang i he''a ta maphod di panpannapitmu?
5 Hanadan linnawan handidan numpun'aten a'ammod an wah dallom di
baybay ya munggagayonggongdah takutda an gapuh nan ongal an
abalinan Apu Dios.
6 Ya manapdapuh di panigon Apu Dios i diyen awadan di numpun'ate an
ma''id ha nihandi.
7 Ya hiyay nangapyah ad abunyan ya hiyay nangiha''ad hinan lutah nan
awadana an ma"id ha nangihablayana ya nangipabunana.
8 Ya abalinana bon ibi'lug nadan liting hinan bugut ta ta'on on madamot
ya adi ni' mikuyag.
9 Ya abalinana bon ihawan nadan bugut hinan bulan ta adi matigo.
10 Ya hinan baybay ya paddungnay hidiy nipogpogan di mahdom ya
mapatal.
11 Ya wa'et bimmungot ya miwagot an namin nadan billid an paddungnay
tu"ud di ad lagud.
12 Ya mabalin bon gapuh nan ongal an abalinana ya padinongona nan
dalluyun hinan baybay.
Ya gapuh la'ingna ya abalinanan patayon nan matakutan hinan baybay

13 an ulog. Te ammuna tuwaliy yahyahna ya nalmuh ad lagud an mapmaphod.
14 Datuwen ina'inatnay atigan nan ongal an abalinana.
Mu bokon datuwe ya ammunay abalinanan aton te ma"id ha taguh nanginnilah nan a'at nan ongal an abalinana.

27

1 Ot inayun bon Job an alyon di,
2 Mahkit di nomnom'u te ta'on on ma''id ha bahul'u ya athituy na'at i ha''on.
Mu ibaga' hinan wadawadan Dios
3 an ta'on on ituwen nabatin pi'taguwa'
4 ya hanat ma"id ha ibaga' hi adi maphod onu ha layah.
5 Ot adi' abuluton an nipto' nan imbagayu i ha''on.
Ya ta'on on nganney ma'at ya ibaga' an ma''id ha bahul'u.
6 Ya inaynayun'un mangat hi maphod.
Ta udum hi algo ya ma''id ha alyo' hi na'at datuwen ha"on te numbahula' peman tuwali.
7 Hanat dusaon Apu Dios nadan mi'buhul i ha"on an umat hi pundusanah nadan mangmangngat hi adi maphod.
8 Ta ma"id ha namnamaon nan adi umunud i Apu Dios hi'on pogpogonay nitaguwana.
9 Ya dumatong'ey punligatanda ya adi donglon Apu Dios di dasalda.
10 Te ma"id ha amlongdan mundayaw i hiya an ongal di abalinanan Dios ya adida uggan mundasal i hiya.
11 Ot aga ta tudduwan da'yuh nan a'at nan ongal di abalinanan Dios.
12 Mu nomnomnomonyu an unhaot adi gahin hi ituddu' te tinannigoyuy a'atna mu tanganu on athina an ma"id ha hunung nadan ibagabagayu.
13 Nan ongal di abalinanan Dios ya dusaona nadan mangmangngat hi adi maphod.
14 Ta ta'on on dakol di imbabaleda mu matedah gubat ya nada'en udum ya matedah inagangda.
15 Ya hanada'e bon mihwang i dadiye ya hay dogoh di mamaten dida.
Ya nateda'e nadan mangmangngat hi adi maphod ya adi ibaluwan nadan ahawada dida.*
16 Ya ta'on on nitapu"ul di inamungdah silber an umat i ha nitapu"ul an hupu' ya dakkodakkol di lubungda
17 mu bokon diday mangilubung te nadan tatagun imbilang Apu Dios hi maphod.
Ya ta'on on nadan pihhuda ya hanadan umun'unud i Apu Dios di mangogodwa.
18 Ya mangammadah baleda mu agge nahamad an umat hi balen di kakawwa.
Ya umat boh nan allung an punhiduman nadan mun'adug hinan nitanom.
19 Ta kadangyandah ad uwani mu ahida pangigib'an an ma"id an namin di kinadangyanda.
20 Te ma'ibagan dumatong han atatakut an punligatanda an umat hinan dumakolan di liting ya inyanudna dida.
Ya umat bo i ha ma'abbikah an puwo' hinan mahdom
21 an malpuh nangappit hi tuluwan di algo ya inye"ena dida.

* **27:15 27:15** Adi ibaluwan nadan ahawada dida te ta'on on dida ya pinaligatda. Psalm 78:64

Ta ta'on on wadadah nan nunhituwanda ya miyaddibda.
22 Ta atonday abalinandan mangihwang hi adolda mu onaot on ih'ihbod ta
mumpinnati'da an paddungnay ma"id ha homo' nan puwo' i dida.
23 Ta paddungnay tagu nan puwo' an palpalakpakana ya nginihngihilana
dadiyen mun'iya'addib.

28

Hay Imbagan Job Hi A'at Di La'ing

1 Alyon bon Job di,
Innilan di tataguy eda punsayuwan hi silber ya innilada boy eda pangilu-
tuwan hi balitu' ta mamahmah.
2 Ya hi'on nganney atondah nan balitu' ya atbohdiy atondah nan gombang
an sayuwonda ya ginilingda nadan batu ya naba ya waday atonda
ta mihi"an nan gombang i dadiye ya ahida mohpe inlutu ta
mamahmah.
3 Ya dadiyen munsayu ya mundilagdan umeh nan munhihillong an uhuk
ta hidiy eda pungka"utan hinadan batu onu naba an nip'otan nadan
gombang.
4 Ya inaganday ka"ut hi ad dalom an nidawwih awadan di tatagu.
Ya ingga'odda ha tali ta hidiyey awondan umeh ad dalom ya mumbangn-
gad.
5 Ta hitun uhhun di luta ya puntanoman hi makan mu hi ad dalom ya
paddungnay waday apuy hidi an mungguduh nadan batu
6 an niha"adan di balitu' ya nadan udum an nun'abalol an umat hi sapira.
7 Ya ma"id ha hamuti hi nanginnila i diyen awon an umehdih nan uhuk te
ni'iddallom.
8 Ya ta'on on hanadan mun'abungot an animal an umat hi layon ya nadan
udum ya aggeda pinatnan immehdih nan uhuk.
9 Mu hanada'e an mun'uhuk ya inniladay atondan mamuhhak hinadan
makulhin batu hinan dallom di billid.
10 Ta uhukonday gawwan nadan o"ongal an batu ta awondan umeh ad
dalom ta way atondan mangalah nadan nun'angina nimpe an umat
hi balitu'.
11 Ya putatonda nan wangwang ta adi malbong nan pun'uhukanda ta way
atondan mangalah nadan nun'abalol an wahdi.
12 Hay tagu ya inniladay panama'andah nadan umat hi balitu'. Mu on
innilada nin di atonda ta ma'awatanday a'at di ohan nanomnoman?
13 Aggeda innila an nabalol nan e anomnoman te adi mahama' hitun luta.
14 Ya adi mahama' hinan dallom di baybay.
15 Ya adi bo mabalin hi magattang hi balitu' onu silber
16 an ta'on on nan balitu' an malpuh ad Opir onu nadan udum an nabalol
an umat hi sapira onu oniks.
17 Te agge nipaddung di balolna hinan balol di balitu' onu nadan udum an
nabalitu'an an odon.
18 Ya ta'on on nadan nun'abalol an umat hi koral ya kristal ya perlas ya
adida mipaddung hi balol tuwen ma"alih la'ing ya anomnoman.
19 Te na'balol mu hanan topas hi ad Kus ya ta'on nimpe on hanan
namahmah an balitu'.
20 Ta dana nin moy nalpuwan tuwen la'ing ya anomnoman?
21 Hay tagu ya aggeda innilay awadan tuwen la'ing ya anomnoman.
22 Ya adi mabalin hi mahmahan hinadan numpun'ate di a'at tuwen la'ing
onu anomnoman.

23 Te hi Apu Dios ya ammunay nanginnila hi a'atna.
24 Te hiyay nanginnilah a'at di an namin an wahtun luta ya ad lagud.
25 Ya hi Apu Dios di nangdat hi bikah di dibdib ot lukudonay binillog nan baybay.
26 Ya hiyay ukod hi'on idanay pangipa'ayanah udan ya kidul.
27 Ta hay nangatana i datuwen namin ya innilana tuwali an ma'ahhapul di la'ing ya anomnoman.
28 Ot alyonah nadan tatagu di, Hay immannung an nala'ing onu nanomnoman an tagu ya nan waday takutnan adi umunud i ha''on an Dios ta idinongnan mangat hi adi maphod.

29

1 Ot inaynayun bon Job an alyon di,
2 Nomnomnomo''e ya tanganu nin on adi mibangngad nan maphod an nitaguwa' handi an hi Apu Dios di nangipanapto' i ha''on.
3 Te handi'e ya wa'et paddungnay munhihillong tun nitaguwa' an gapuh ligat ya hiyay paddungnay uggan mamatal hi punnomnom'u.
4 Ya hidin makinduhola' ya nahamad di nunggayyumanmi i Apu Dios ya ipanapto' da'min pamilya
5 hidin wada ami ni' an hina'ammah balemi.
6 Ta dakol di gatas an malpuh nadan animalmi ya dakol boy lanan malpuh nadan intanommin olibo.
7 Ya i diyen timpu ya wa'e on eya' ni'yamu'amung hinadan mangipangpanguluh tun boble.
8 Ta wa'et nawanata' ya mun'ipangngel nadan mumpangilog ya atbohdi nadan nun'anomnoman an dimmatonga''e ya gahin di alyon hi umbunda on ahida umbun an gapuh punlispitudan ha''on.
9 Ya adida humapit nadan nun'anomnoman hi'on wahdiya'.
10 Ya atbohdih nadan a'ap'apu an dindinnonganda.
11 Ya hanada'en nanigon ha''on ya nangngol hinadan imbagabaga' ya maphod di ibaganan ha''on.
12 Te wadaday binanoddanga' hinadan nun'awotwot ya nun'apuhig te ma''id attog ha mamoddang i dida.
13 Ta hiya nan nada'en mun'atte'atte ya winagahana'.
Ya nunhiglay amlong nadan nun'abalu te binanoddanga' dida.
14 Te ningamut tuwalin hay nun'onan hi nomnom'u ya hanadan maphod an pangat an paddungnay dadiyey inlubung'u ya impongot'u.
15 Ya binanoddanga' bo nadan napilok ya napilay ta paddungnay ha''on di matan nadan napilok ya hu''ud nadan napilay.
16 Ya impapto''u nadan nun'awotwot an umat hi aton di ohan ama.
Ya intana'dog'uh nadan punhumalyaan nadan ni'iboblen dita'un nalpuh udum hi boble.
17 Ya ha''on di ni'hanggah nadan adi maphod di pangatda ta nihwang nadan edaot pangatan hi adi maphod.
18 Ta hiya nan hay punnomnom'u ya ma'amammaa' ya ahiya' mate.
Ta malinggop di ataya' ya wadada nadan pamilya'.
19 Ta umata' ni' hinan kayiw an dimmatong di lamutnah awadan di liting hi ad dalom.
Ta nanongnan adi mamaganan te dumulnuh nan hilong.
20 Ta hiya nan nanongnan pemanana' hinadan tatagu ya minaynayun an mabikaha'.
21 Ya wa'et munhapihhapita' ya igongahan nadan tatagu nadan tugun'u.

22 Ya ha"on'ey himmapit on alyonday, On tuwali nee malingag hi inga nan
imbagam ya nganne hanan e iddum.
Te paddungnay udan an linhodna nan luta.
23 Ta hiya nan wa'e on hihimlonday e' bo humapitan i dida an umatdah
nadan muntanom an hihimlonday umudanana.
Te maphod di pangngolandah nadan ibaga'.
24 Ya wa'et minomnomanda ya ta'on on ammuna ha umimiha' i dida on
nipa'amlongda.
25 Ya ha''on di mangitanudtuduh nadadawoh atonda an ay ha''on di
ap'apudah mangipangpangulun dida an umat hi aton di ohan patul
hinadan tindaluna.

30

Hay Ma'udin Lilin Job

1 Ya innayun bon Job an alyon di, Mu ad uwani ya ngohngohayyona' udot
hinadan mammanog mu ha"on an dida nadan imbabalen nadan tatagu
an ta'on on hanadan kahu an pumboddang nadan mumpapto' hinadan
kalnero' ya adi mabalin hi idinol'u i dida.
2 Te na'akkapuyda ta hiya nan ma"id ha iboddangda.
3 Ta gapuh nan nunhiglan inagangda ya ta'on on nahdom ya eda
munhawwangan ta ta'on on hidih nan agge naboblayan on mangedan e
manama' hi anonda.
4 Ta kumpulnan mabalin an anonda on nun'alada an ta'on on hanadan
mumpait ya lamut di kayiw.
5 Ta ahiwawan nadan bimmoble dida ta pun'ituda'da dida ta pamaag ya
ayda mangakoh nangatdan dida.
6 Ta eda mo attog nunhituh nadan pu''un di doplah ya hinadan liyang.
7 Ta ma'amu"amungdan mihi"ug hinadan yimmobyob an bilau ya ayda
animal an madngol di kogadah nan adawwi.
8 Te nunhiglay nangat nadan bimmoblen dida an nunhoplatda on
nun'ituda'da nimpe dida te hay panigodan dida ya ma"id ha hilbidan
tatagu.
9 Mu ten ad uwani udot ya ngihngihilana' hinadan imbabaleda an
ikankantada bo udot di pungngohedan ha"on.
10 Ya pihulona' mo i dida te hay punnomnomda ya udu'dulda mu ha"on
ya attaondan mihaggon i ha''on ta tukpaanday angah'u.
11 Mu manu'eh athituy atondan ha''on ya ma"id mo peman ha abalina'
an gapuh tun inat Apu Dios i ha"on.
12 Ya adhuwana' bo udot i dida te pinhoddan patayona'. Ta ta'on hi
bumtika' ya maknaa' damdamah nadan inaniphoddan agaha'.
13 Ya lini''uba' i dida ta ma"id ha ato' an bumtik ta adi gahin on
mumpaboddangdah udum te abalinandan manadag i ha"on.
14 Ta ta'on on paddungnay na'alad hi binattu tun awada' ya pamaag ya
umatdah nadan titindalun punggutboda nadan binattun alad ta hogpona'.
15 Ta gapu i danae ya nunhiglan takutakut'u. Ya nama"id moy
kinadangyan'u ya ababain di na'at hi nitaguwa'.
16 Ta ad uwani ya adi' mo gagamgaman an mi'tagu an gapu i datuwen
ma"id ha pogpognan punligata'.
17 Te ahodohodom ya adi umaliy inlo"uh tun hakit di adol'u.
18 Ya paddungnay linabni' Apu Dios nan mibagang an lubung'u ta
pamaag ya mahkola' hi pangatna.

19 Ot ibkaha' hinan luyo' ta nipaddunga' i ha babuy an e nuntupa'.
20 Ta ta'on on mumpahpahmo'a' i Apu Dios ya adiya' ahan boddangan.
21 Ma"id ahan ha homo'nan ha"on an onaot usalon nan ongal an abalinanan mamalpaligat i ha"on.
22 Ya paddungnay impa'alina ha mabikah an puwo' ta mumbinokkaha' hi pangatna.
23 Ta ma"id ha bahhonan agaggay apogpogan di nitaguwa' ta ipa'eya' hinan umayan di tatagun numpun'ate.
24 Undan mahan mamaona' an paligaton i Apu Dios ya ten ma"id mo ha abalina' an ona' mo tee mumpahpahmo' ya abuh.
25 Ya undan attog agge' intana'dog nadan mahmo' hidin ma"id ha mangita'dog i dida. Ya binanoddanga' nadan nun'awotwot.
26 Ta hiya nan namnamao' an waday amlong ya linggop hitun nitaguwa' mu onnot tayya numbalin hi paddungnay munhihillong.
27 Te ma"id ha dindinong di hakit tun ligato' ta ona' pibo tayya munholholtap hi abigabigat.
28 Ya paddungnay munhihillong di nunlini"odan'u ta hiya nan ma"id ha am'amlong'u. Ta hiya nan umeya"eh nadan a'am'amungan di ibba on han e' pumpaboddangan han e' ibagabagan dida.
29 Ta hay koga' ya umat hi kogan di jakal onu nan akup.
30 Ya ngimmitit ya maloklokha mo ahan tayyay up'up'u. Ya nunhiglay pudut di adol'u.
31 Ta ad uwani mo ya hay gangon nan harp'u ya nadan kantan di umukayungan ya atbohdiy dongol nadan ungngiyong'u an bokon mo nan pun'am'amlongan.

31

Hay Udidin Di Himmapitan Job

1 Alyon bon Job di, Hay imbaga' hi adol'u ya hanat adi' omnawan nadan mumpangilog an binabai.
2 Mu nganne nin di idat Apu Dios hi gun'udo' an mangat hi athitu? Ma"id ha innila' hi maphod hi idat nan ongal di abalinanan Dios i ha"on.
3 Mu hay idatnah nadan adi maphod di pangatda ya punligatan ya adadagan.
4 Ya hi Apu Dios ya innilanan namin di at'atto'.
5 Ot innilanan ma"id ha kinuluk'u onu inlayaha'.
6 Ot hi Apu Dios di ukod an mangiyuhuh hi'on numbahula' onu aggeya'.
7 Ot hi'on waday imbahho' hinadan tuguna onu waday inat'uh adi maphod
8 ya ta'on attog hi madadaga' onu alan di udum an tatagu nadan intanom'u.
9 Ya hi'on waday inomnawa' hi babain ahawan di udum ot numanom-noma' hi ato' an mangilo' i hiya
10 ya ta'on attog hi ahawaon di udum an lala'i nan ahawa' ta hiya moy punhilbiyana.
11 Te nan pangomnawan hi bokon ahawa ya ababain an pumbahulan ya lebbengnan madusa nan mangat hi athidi.
12 Te nan e pangilo'an hi bokon ahawa ya nipaddung i ha apuy an dadagonay nitaguwan ya an namin an wadan dita.
13 Ya wa'e bo ha ibagan nadan baal'u hi nibahhon inat'un dida ya donglo' ta ipanuh'u

14 te onha adi' aton ot nganney pambal'u i Apu Dios hi'on mahmahanan
ha"on.
15 Yaden innila' an hi Apu Dios di nunlumun ha''on ya ta'on on hanadan
baal'u.
16 Ya binanoddanga' nadan nun'awotwot ya nadan nun'abalu an
mumpahmo' i ha''on
17 ya indatta' nadan nun'apuhig hi anonda.
18 Te nihipun tuwalih din mangmangngiloga' ya impanapto"u nadan
nun'apuhig an umat hi aton di ohan amah nadan imbabalena ya ta'on
on nadan nun'abalu ya binanoddanga' nimpe dida.
19 Ya wa'e bo ha tinigo' hi ma"id ha lubungna on indatta'
20 didah nadan ma''uktul an lubung an niyammah nadan nalpuh nadan
dutdut di kalnero ta hiya nan nunhiglay punhanaandan ha''on.
21 Ya ma"id ha innila' hi tinattatakut'uh nadan nun'apuhig an ta'on on
innila' an ta'on hi ato' di athidi ya ita'doga' damdamah nadan ap'apu mu
ma"id ha inat'uhdi.
22 Mu hi'on waday inat'uhdi ya ta'on attog hi maputung tudan pu'ol'u.
23 Mu hay immannung ya ma"id ha inat'u hi adi maphod hinadan
nun'apuhig te nunhiglay takut'uh nan pundusan Apu Dios.
24 Ya agge' nundinolan di kinadangyan'uh mangibaliw i ha"on.
25 Manu te ongal di kinadangyan'u mu bokon dadiyey mangdat hi
pun'amlonga'.
26 Ya agge' dinayaw nadan algo ya bulan an ta'on on alyon hi
mapmaphodda.
27 Ya agge immalih nomnom'un mangipa'pa"en e mundu''un i dadiye.
28 Te onha inat'uhdi ot ma''id ha bahhonan dusaona' te agge' inyohhay
pundayaw'uh nan nabaktun Dios.
29 Ya agge' nun'amlongan di punligatan nadan binuhul'u.
30 Ta agge' attog inidutan dida.
31 Ya iyuhuh nadan baal'un an namin di dumagguh balemi ya maphod
di nangapnga' i dida ya pinangan'u dida.
32 Ya ma"id ha agge' impahigup hi balemi an ta'on on hanadan nalpuh
udum hi boble.
33 Ya adiya' bo umat hi udum an iha''utday numbahulanda.
34 Ta ma''id ha itakut'uh pamihulan di tatagun ha''on ta lummuh adi'
lumah'unan.
35 Mu maphodot on waha mundongol i datuwen ibaga'. Ya onha mabalin
ya tobalona' i Apu Dios ta ibagana hi'on nganney numbahula'.
36 Ot ibagana'ey numbahula' ya ta'omman ya intudo"un namin ta
ibalangag'u ya impongot'u ta punhintiggan di tatagu.
37 Mu madinola' an mangibaga i Apu Dios an namin nadan ina'inat'u.
38 Ya nada'en lutan tamtammuwa' ya agge' attog pinloh hi udum an
tatagu
39 ya ma"id ha inala' hi intanom di udum an agge' binayadan ta
maligatanda.
40 Te onha waha inat'uhdi ya hanat hay holo' ya pagat di humango i
dadiyen luta. Hinaey pogpog di hinapit Job.

32

Nan Imbagan Elihu

1 Ot gapu ta athidin ihihikkad Job an mangali hi ma''id ha bahulna ya
indinong mon nadan tulun ibbana an mambal hinadan ibagana.

2 Mu wahdin mundongdongngol han hi Elihu an imbabalen Barakel an
holag Ram an tinanud Bus. Ya nunhiglay boholna te adi abuluton Job an
nipto' hi Apu Dios hi nundusaana i hiya.
3 Ya atbohdiy boholna hinadan tulun ibban Job te ma"id ha maphod hi
nambaldah nadan imbagabagan Job mu pinahiwda damdamah Job.
4 Ya gapu ta hi Elihu ya ung'unga mu dida ya pamaaggot dindinong ni'
ta ingganah nalpahdan himmapit
5 mu bimmungot te ma"id mo ha pambal nadan tulu hinadan imbagan
Job.
6 Ta hiya nan alyonay, Gapu ta ong'ongongngal ayu mu ha"on ya
mun'og'ogona' an mangibagah tudan wah nomnom'u.
7 Te hay punnomnom'u ya da'yuy humapit te nanomnoman ayu tatawwa.
8 Mu hanan Espiritun nan ongal di abalinanan Dios an niddum hi tagu
di mangdat hi la'ing di tagu.
9 Ya bokon hanan e na'am'ammaan di atigana an nanomnoman ya
nala'ing di ohan tagu.
10 Ta hiya nan hanat donglonyu tun ibaga' an wah nomnom'u.
11 Ot tinigoyu an inanusa' an nundongdongngol hinadan imbagabagayu.
12 Mu dongdonglo' ya adi ayu pa"atbal hinadan ibagana ta mipa'innilan
hiya ya numbahul.
13 Ot adiyu alyon hi nala'ing ayu mu unhaot alyonyuy, Hi Apu Dios di
ukod i Job ta bokon da'min tataguy mambal i hiya.
14 Te onha ha"on di ni'hapitan Job ot bokon nan inaliyuy alyo' i hiya.
15 Ot tee mahan an hinipol da'yun Job ta ma''id ha pambalyun hiya.
16 Ot adi gapu ta dindinnongan ayu mo ya iyopot'u ta dindinonga'
damdama
17 te mahapul an ibaga' tun wahtuh nomnom'u.
18 Te gahin ahan tayya on'u ibaga nadan pinhod'un ibaga.
19 Te hi'on adi' ibaga ya lo'tat ya umata' hinan iha"adan di ma'inum an
lo'tat ya mabughi.
20 Ta hiya nan mahapul nimpen ibaga' nadan pinhod'un ibaga.
21 Ya ma"id ha pangipangngela' hinan ibaga' te hanadan immannung an
malpuh nomnom'uy hapito'.
22 Te onha athidiy ato' ot ma''id ha bahhonan dusaona' i Apu Dios.

33

Hay Nambalan Elihu I Job

1 Ot alyon Elihu i Job di, Aga'e pibo Job ta igongaham tun ibaga'.
2 Te umman tayya nundadaana' an mangibagah tudan wah nomnom'u.
3 Ya maphod di punnomnom'u an adiya' munlayah.
4 Te innila' an nan Espiritun Apu Dios di nunlumun ha''on ya hiya an
ongal di abalinanan Dios di nangdat hi nitaguwa'.
5 Ot hanat nomnomnomom di pambalmuh tudan ibaga'.
6 Te numpapaddung ta'uh hinangngab Apu Dios an nalpu ta'uh pito'.
7 Ta hiya nan adi'a tumakut i ha''on te ma"id ha punnomnom'uh paligato'
di nomnommu.
8 Ya na'adngollo' nadan imbagabagam
9 an alyom hi ma''id ha itakutmu te ma''id ha numbahulam.
10 Te alyom di, Omman hi Apu Dios di nangap'apyah ipabahulnan ha"on
ot ibilanga' hi binuhulna.
11 Ta paddungnay binangkilinganay huki' ya hinahalipatanay pangaya'.

12 Mu ni'ibbahho danaen inalim te hi Apu Dios ya na'abbaktu mu hay tagu.
13 Ya tanganu on'a munlilin hiya ta alyom hi adina tobalon di ibagan di tatagun hiya?
14 Te hi Apu Dios ya nat'onat'on di atonan mi'hapit hi tatagu.
15 Te hinuddum ya hinan alo'an ya ipatigonah in'inop onu ipatigona nan pohdonan ibaga.
16 Ya hinuddum bo ya ipa'innilana i dita'u nan ninomnomnan ma'at ta way aton ta'un tumakut.
17 Athidiy atona ta way aton di tatagun mangidinong an bumahubahul ya munlattuwag
18 ya ta ihwangnay tataguh eda adadagan onu atayan.
19 Ya hay oha boh panitilog Apu Dios ya hay dogoh ta way aton di tagun um'ummohnong hinan alo'ana.
20 Te wa'et mundogoh di tagu ya ma"id ha naminhodnan mangan ta ta'on on maphod nan makan ya adina anon.
21 Ta lo'tat ya napigut ta matigoy tungalna.
22 Ta hay atayana moy hadhaddona ya abuh.
23 Mu onha nin waha oha ni'moh nadan linibun anghel Apu Dios hi umalin mangita'dog hi tagu ta ibagana an hidiyen tagu ya ma"id ha bahulna
24 ya waot nin an alyon Apu Dios hinan anghel di, Tigom ta adi mateh naen mundogoh te waday manapung hi bahulna.
25 Ta pamaag ya pinumhod hidiyen mundogoh ya nibangngad nan a'at di up'upna an umat hidin a'ungana.
26 Ya wa'et mundasal ya tobalon mohpen Apu Dios di dasalna. Ta mun'am'amlong mohpe bon mundayaw i hiya.
27 Ya ahina mohpe alyon hinadan tatagu di, Numbahula' peman te adi maphod di inat'u ta hiya nan unhaot ongal di dusa' mu himmo'a' i Apu Dios ta manghan di nundusana i ha"on.
28 Ya inihwanga' hi ate ta hiya nan nunhiglay amlong'u ituwen pi'taguwa'.
29 Athidiy ato'aton Apu Dios hi tatagu
30 an ihwa'ihwangna didah ate ta way atondan mun'am'amlong an mi'tagu.
31 Ot duminong'a e Job ta igongaham tun ibaga'.
32 Mu hi'on waday pinhodmun ibaga ya ibagam ta donglo' te pinhod'u damdaman innilaon hi'on ma"id ha bahulmu.
33 Mu ma"id'e ha ibagam ya duminong'a nimpe ta donglom tun ibaga' ta itudduwan da'a ta way atom an manomnoman.

34

1 Alyon bon Elihu di,
2 Hay punnomnomyun i'iba ya nun'ala'ing ya nun'anomnoman ayu mu hanat donglonyu tun ibaga'.
3 Hay dila ya panamtam hi makan ya athidi boh nan inga an pangngol hinadan maphod onu adi maphod an donglon.
4 Ot hanat nomnomon ta'u ta ma'innilaan ta'u hi'on nganne nadan maphod.
5 Alyon Job di ma"id ha numbahulana ta nibahho nan inat Apu Dios an nangdat hi punligatana.

6 Ta ta'on anuh on maphod nadan ina'inatna ya paddungnay ma'layyah.
Ya ta'on anuh on ma"id ha bahulna ya indattana i han nunhiglan ligatona
an adi ma'agahan.
7 Ma"id mahan ha nipaddungam Job te pamaag ya ma"id udot ha
takutmun mamihul i Apu Dios.
8 Ya pinpinhodmu tuwalin midmiddum hinadan mangmangngat hi adi
maphod.
9 Ya alyom tuwaliy, Umman ma"id ha gun'udon an mangun'unud i Apu
Dios.
10 Ot da'yun nanomnoman an tatagu ya hanat donglonyu tun ibaga'. Te
undan mabalin ta mangat hi adi maphod nan ongal di abalinanan Dios.
11 Ya hay idatnah tatagu ya nadan lebbengnan midat i dida an
miyunnudan hinan pangatda.
12 Ya hiyan ongal di abalinana ya nipto' di atonan dita'un tatagu ot adi
mabalin an mangat hi adi maphod.
13 Ya ma"id ha udum hi nangdat hi abalinanan mumpapto' hitun luta.
14 Ta onha pohdonan bangngadon nan indatnan nitaguwan ta'u
15 ot mate ta'un namin ta mumbangngad ta'uh nan lutan nalpuwan ta'u.
16 Ot immannung'en nanomnoman'a Job ya donglom tun ibaga'.
17 Hi Apu Dios ya ongal di abalinana ya nipto' di atonan mun'ap'apu ya
tanganu udot on alyom hi nibahhoy atonan munhumalya?
18 Undan bokon hiyay mangalih nadan patul ya ap'apu hi ma"id ha
hilbida ya adi maphod di pangatda?
19 Hi Apu Dios ya ma"id ha pangipangngelana te numpapaddung di
pangatna an ta'on on ap'apu onu kadangyan onu nawotwot te hiyay
nunlumun dita'un namin.
20 Hinuddum ya pamaaggon nateday taguh nan tongan di labi. Te agge
naligat hi panadagan Apu Dios hi tagu hi'ona pohdon. Ya atbohdih nan
ap'apu an agge naligat hi pangipa'aananan hiyah nan sa'adna.
21 Te hi Apu Dios ya tigtiggonay at'atton di tatagu.
22 Ta ma"id ha adina tigon te ta'on on nan aton an pumbahulan hinan
munhihillong ya tigona.
23 Ta adi gahin on humalyaonay tagu on ahina ma'innilaan an numbahul
te innilana tuwali.
24 Ya ta'on on nadan ap'apu ya adi gahin on humalyaona dida on ahina
hinukkatan didah udum.
25 Te innilana tuwaliy ina'inatda ta hiya nan pa'aanona dida ya
dinadagna dida an ta'on on hinan hilong.
26 Ta dusaona dida an gapuh nadan adi maphod an pangatda ta
ma'innilaan di tatagu nan ma'at i dida.
27 Te inwalongdan mangun'unud i hiya ot iwalongdan mangat hinan
pohdona.
28 Ya nunhiglay namalpaligatdah nadan nun'awotwot ta dingngol Apu
Dios nan pumpahmo'andan hiya.
29 Mu onha namaag ya dindinnongan ot ma"id ha kalebbengan di tagun
mamihul i hiya. Ya onha alyon di e mipa"eh Apu Dios ot nganney mabalin
di tagu? Mu ta'on on athidi ya hiya damdamah diyen hiyay mun'ap'apu hi
atagutagu ya an namin an wahtun luta.
30 Ta adina iyabulut an hanadan adi mangun'unud i hiya di nanongnan
mun'ap'apu ta wan adi nunhiglay apalpaligatan di tatagu.
31 Unhaot imbagam i Apu Dios nadan numbahulam ya ibagam i hiya an
adim mo ipidpidwa.

32 Ya imbagam bo i hiya ta ibaganan he''a nadan aggem inattan inat ta
adim mo ipidpidwan aton.
33 Mu adim'e ya undan mabalin ta atona nadan pinhodmun ma'at? Mu
bokon ha"on di mangibagah nipto' te he''a ya imbagam hi'on nganney
punnomnommu.
34 Nadan nun'anomnoman an mangngol hinan imbaga' ya ibagadan
35 ma''id ha hunung nadan ibagabagan Job.
36 Ot hay maphod hi ma'at i hiya ya mahumalya te hanan panpannapitna
ya umat hi panapit nadan adi maphod di pangatdan tatagu.
37 Te ta'on hi ma'attigon numbahul ya ngohayon dita'u ya dakol bo udot
di adina ipabahul i Apu Dios.

35

1 Alyon bon Elihu i Job di,
2 Undan hay punnomnommu Job ya nipto' nan alyom hi ma"id ha
bahulmun Apu Dios?
3 Ya alyom bo udot hi nganne ihyay gun'udo' on adiya' mumbahul.
4 Pohdo' an tobalon nan imbagam ya nadan imbagan tudan ibbam.
5 Ya tangadom'eh ad lagud ta pa'tiggom nadan bugut.
6 Ta'on on'a bumanahubbahul ya ma"id ha ma'at i Apu Dios.
7 Ya atbohdi hi'on maphod di at'attom an ma"id ha iddummuh nan
anabaktun Apu Dios.
8 Hanan pangatam hi adi maphod ya hay ibbam an taguy mapaligat ya
nan pangatam hi maphod ya maboddangan nadan ibbam an tatagu.
9 Wa'et nunhiglan maligatan nadan tataguh pangat nadan mamalpaligat
i dida ya amod onda e mumpaboddang hi udum.
10 Mu ma"id ha alyondah hi Apu Dios an nunlumun diday pumpaboddan-
ganda an ta'on on hi Apu Dios di nangdat hi abalinanda an mangikantah
nadan kantan mangalubyag i dida
11 ya hiya boy nangdat i dita'un tatagu hi abalinan ta'u ta nala'la'ing ta'u
mu hanadan animal ya hanadan muntayyapan an hamuti.
12 Mu ta'on damdamah on mumpaboddangda ya adi tobalon Apu Dios di
dawaton nadan munlattuwag ya nadan adi maphod di pangatda.
13 Ta hiya nan ma"id ha hilbinan mumpahpahmo'dan hiya te adi donglon
nan ongal di abalinanan Dios nan ibagada.
14 Ot namama mo i he''a Job an ni'ibbahho nan alyom di adi matigoh
Apu Dios ta hiya nan adina donglon di ibagam.
15 Ya atbohdi nan alyom hi adi dusaon Apu Dios nadan bumanahub-
bahul.
16 Ot ma''id ha hunung nadan ibagabagam te paddungnay ma''id ha
nomnommu.

36

1 Ot inayun bon Elihu an alyon di,
2 Anusanyun mundongol ta uhuho' di a'at Apu Dios.
3 Ta donglonyun dakol damdamay inadal'u. Ya pinhod'un ma'awatanyu
an nipto' di pangat nan nunlumu i dita'u.
4 Ya an namin tudan ibaga' ya immannung an bokon layah te nala'inga'
ya nanomnomana'.
5 Hi Apu Dios ya ongal di abalinana. Mu ma"id ha alyonah adina donglon
di tatagu. Ya maphod nadan ninomnomnan aton.

6 Te adina iyabulut an minaynayun di pi'taguwan nadan adi maphod di
pangatda mu nipto' di atonah nadan mapalpaligat.
7 Ya ipappapto'na nadan mangun'unud i hiya ya nabaktuy idatnah
sa'adda ta diday tangadon di tataguh inggana.
8 Ya wa'et paddungnay nabalud di tagu an gapuh nan nunhiglan
punligatana
9 ya ipa'innilan Apu Dios hinadan athidin tagu nan numbahulanda ya
nan punlattuwaganda.
10 Ya imbaganan dida ta itutuyuda nadan adi maphod an inatda ya
indinongdan mangat i dadiye.
11 Ya un'unudonda'eh Apu Dios ta munhilbidan hiya ya pumhod di
nitaguwanda ya luminggopda.
12 Mu adida'e tuwali dumngol ya pogpogonay nitaguwanda.
13 Manu'e ya hiyah diye nan bungotda i Apu Dios ta ta'on on dusaon Apu
Dios dida ya ma''id ha alyondah on mumpahpahmo'dan hiya.
14 Ta hiya nan ungada mo on natedah nan pundayawanda an awadan
di linala'in mumpabpabbayad hi adolda.
15 Ya manu'eh inyabulut Apu Dios an munligat di tagu ya pinhodnan
itudduwan dida. Ta hinan punholholtapanda ya dakol di ma'adalda.
16 Mu he''a'e Job ya inihwang da'an Apu Dios hi ligat ot wagahan da'a ta
maphod di nitaguwam.
17 Mu ad uwani ya holholtapom nan dusam an gapuh nadan adi maphod
an inatmu.
18 Ot tigom ta adi gapuh kinadangyan ya maha'ul'a. Ya hanat adim
abuluton an pihhuwan da'a ta atom di adi maphod.
19 Te ta'on on wadan namin i he''a ya nundongol'a ya bokon danaey
mangihwang i he''ah nadan punligatam hi ad uwani.
20 Ya hanat adim hihimlon di humilongana te onha humilong ot hidiyey
apogpogan di nitaguwan di taguh tun luta.
21 Ya hanat idinongmun mangat hi adi maphod te danaey gimmalat hi
nangiyabulutan Apu Dios hinadan punligatam.
22 Nomnomnomom an ongal di abalinan Apu Dios. Ta adi gahin on waha
muntuddun hiya te hiya ya na'ala''ing an muntuddu.
23 Ya ma''id ha taguh itudduwanah Apu Dios hi atona. Ya ma''id ha
mabalin hi mamahiw i hiya.
24 Ot haot eh'ay maphod hi atom ya middum'ah nadan udum ta
ikankantayuy pundayawyun hiya an gapuh nadan ina'inatna.
25 Te tinannigon di tataguy ina'inatna mu ningamut an adida
ma'aw'awatan.
26 Ya nomnomnomon ta'u an ongal di abalinana mu adi ta'u nimpe
ma'awatan ya atbohdin ma''id ha nanginnilah atnay tawona.
27 Ya hiya ya wa'e on impa'enah ad lagud hinadan bugut nadan liting on
numbalinonah udan.
28 Ta na'amungda'eh nan bugut ya impa'udana ta usalon di tataguh tun
luta.
29 Ya ma''id ha nanginnilah nganney aton Apu Dios ta pamaag ya
miwmiwwakat nadan bugut hi ad lagud. Ya hi'on nganney atonan
mangipagangoh nan kidul hinan awadana.
30 Ya nomnomnomonyu an wa'et ipalinay kilat ya mabinangan di
nunlini''odan. Mu hinan dallom di baybay ya munhihillong.*

* **36:30 36:30** Hay alyon di udum ya ta'on on hinan dallom di baybay ya papatalona.

31 Ya manu'eh ipa'alinay udan ya ta dakol di tumaguh itanud di tatagu.
32 Ya paddungnay inodnana nan kilat ta kumpulnay pohdonan mabinan-
gan on hidiy nangipa'ayana.
33 Ya wa'et mungkikidul ya mungkikilat ya innilan di tatagun tuwe han
ongal an udan onu puwo'. Ya ta'on on nadan baka ya ilmuda hi'on waday
mangalin puwo'.

37

1 Ya alyon bon Elihu di, Wa'et waday puwo' ya nunhiglay kobkob di puhu'
hi takut'u.
2 Ot donglonyu nan kidul an paddungnay hidiyey hapit Apu Dios.
3 Te pabinangona'e nan kilat hi ad lagud ya mabinangan an namin tun
luta.
4 Ya indani ya madngol di nunhiglan umipakaynit an kidul.
5 Ta athidi nimpey hapit Apu Dios ya dakol nadan udum an at'atonan
umipamodwong an naligat an ma'awatan.
6 Te hiyay mangibagah nadan dalallu ya udan ta magahdah tun luta.
7 Ya manu'eh ipa'alin Apu Dios datuwe ya ta way aton di tatagun
duminong ni' an e muntamu ta tigonda nan ongal an abalinana.
8 Ya ta'on on hanadan animal ya eda manama' hi eda ihi"ugan.
9 Ya impa'alin mohpen Apu Dios nan puwo' ya nan kotol.
10 Ya hanan yahyah Apu Dios ya abalinanan pakulhiyon nan liting ta
ma'attuning.
11 Ya abalinana bon ha"adan nadan bugut hi liting ya impa'unudna nan
kilat.
12 Ta kumpulnay pohdonan pangipa'ayan hinan kilat ya ma'at.
13 Mu hinuddum ya ipa'alina datuwe ta pundusanah tatagu onu ipa'alina
nan udan ta ma'udanan tun luta ta pangipatigonah pamhodnah nadan
tatagu.
14 Ta hiya nan donglom Job ta nomnomnomom nadan nakaskasda'aw an
at'aton Apu Dios.
15 Te undan innilam hi'on nganney aton Apu Dios an mangipabonyag
hinan kilat hi ad lagud.
16 Ya undan innilam on tanganu on adida magah nadan bugut hi ad
lagud? Datuwey mangipatigo an hi Apu Dios ya ongal di abalinana.
17 Ya aggem innila nadan at'attona te nan ipa'alina an ma"atung an dibdib
ya maligatan ta'u.
18 Ya undan abalinam an bumoddang i hiya an mangiwakat hinadan
bugut hi ad lagud ta pumbalinonyu nan bugut hi ay diggal?
19 Hi'on hay punnomnommuh adolmu ya nala'ing'a ya daan mo ta
itudduwan da'mih ibagamin Apu Dios te aggemi innilay ibagamin hiya.
20 Ha"on'e ya adi' hihimlon an e mi'hapit i hiya te adi' pohdon an
dadagona' i hiya.
21 On ni'mo agge'e nabugutan nan algo ta nunhiglan humili ya ma"id ha
taguh attaonan mangitatangad hi ad lagud
22 ya namama mo ahan hinan binang nan ongal di abalinanan Dios an
nalpuh huddo'na.
23 Nan ongal di abalinanan Dios ya adi mabalin hi tigon ta'u. Ya ongal
nimpey abalinana ya maphod ya nipto' di pangatnah tatagu.
24 Ot hiya nan hanat dita'un tatagu ya taktan ta'u hiya. Te hi Apu Dios
ya adina hanguton nadan munlattuwag an tatagu an hay punnomnomdah
adolda ya nanomnomanda.

38

Hay Nambal Apu Dios I Job

1 Indani ya timbal Apu Dios hi Job i han mabikah an alipuhhapuh ot
alyona i Job di,
2 Undan nganne'a i hiya ta mi'yahhiyan'a i ha"on hinadan ato'ato'. Ma"id
ha hunung nadan hapihapitom an ipatigana an ma"id ha nomnommu.
3 Ot agam ya ta tobalom nadan mahmaha' i he"a.
4 On innilam hi'on nganney inat'un nangiyammah nan lutah nan
awadana? Nala'ing'a'e ya imbagam nan innilam.
5 Ya undan innilam hi'on nganney nunnomnom hi binillog tun luta ya
hay dinukkena
6 ya hi'on nganney nangiphod hinan nipabunan tun luta
7 ot ayda tagu nadan bittuwon hinan mawmawi"it an mungkantada ya
ta'on on nadan anghel ya it'itkukday amlongdah din nagibbuh an niyamma
tun luta.
8 Ya ma"id ha udum hi namogpog hinadan liting ta adi mahinab tun luta
hi'on bokon ha"on.
9 Ya ha"on di nunhophop hinan baybay hinan bugut ta hiya nan
munhihillong di dallomna.
10 Ot iyamma' di ipogpogan nadan baybay ta adi mahinab nimpe tun
luta.
11 Ot pogpogo' bo nan mabalin an dumatngan nadan mabikah an
dalluyan hinan baybay.
12 Ya ituwen nitaguwam ya on waday nangibagam hinan nahdom hi,
Mabigat'a, ya na'at? Ya on waday nangalyam hi tumimil nan potang ya
na'at?
13 Ya on waday nangalyam hi, He''an patal ya humawwang'a ta way aton
nadan adi maphod di pangatda an mangidinong hinadan ato'atondah nan
munhihillong?
14 Ta wa'et manawwang nan potang ya ma'attigo nan mapmaphod an
a'at nadan billid an umat hi mapmaphod an lubung di tigona.
15 Ya wa'et mapatal ya ma''id ha aton nadan tatagun mangat hinadan adi
maphod an ninomnomdan aton.
16 Ya undan waday em nundaldallananan hi dallom nan baybay ta
tinigom di alpuwan di liting hidi?
17 Ya on waday nangipatigon he"ah nan panton umeh nan munhihillong
an awadan di numpun'ate?
18 Ya ibagam di anu hi'on nganney innilam hi binillog tun luta.
19 Ya on innilam hi'on danay alpuwan di patal ya hilong?
20 Hi'on innilam di awon an umeh awadanda ya on mabalin an
pabangngadom didah nan nalpuwanda?
21 Abalinam nin an namin datuwe te wada'a tuwalih din nunlumuwa' hi
an namin an wada. Ot wa mahan mo nayyan na'amamma'a.
22 Ya undan waday immayam hinan e' nangi'amungan hi dalallu?
23 Intalipon'u datuwe ta usalo' hi'on munggugubatday tatagu.
24 Ya on innilam di alpuwan di kilat onu hay awadan nan umatung an
dibdib an malpuh tuluwan di algo?
25 Ya nganney nangiphod hinan umayuhan di ongal an udan ya nan
ullupon di kilat?
26 Ya on innilam di nangiphod hi udan ta udanana nan na'appudut an
lutan agge naboblayan
27 ta mabalin an humangoday holo' hidi?

28 Ya on waday innilam hi hi aman nadan dulnu ya udan?
29 Ya on waday hi inan di dalallu an mangdat hi kotol?
30 Ta gapuh nan nunhiglan tuningna ya kumulhi nadan liting hinadan wangwang ya hinadan uhhun di baybay ta umatdah nan batu.
31 Ya on abalinam Job an amungon nadan bittuwon ta umatdah nan ma'alih pleyades? Ya on abalinam bo an punhihi''anon nadan na'amung an bittuwon an ma'alih orion?
32 Ya on abalinam an ibagah nadan bittuwon an umat hinan ma'alih bear ya nadan imbabalena ta humawwangdah nan timpu an humawwangda?
33 Ya on innilam nadan uldin an ma'unud hi ad lagud? Ya on mabalin an ipa'atmu datuwen uldin hitun luta?
34 Ya on mabalin an tukukam nadan bugut ta aganday pa'alih udan ta mahinab nan awadam ta lo'tat ya malimuh'a?
35 Ya on mabalin ta mandalom nadan kilat ta unudonda nadan pohdom hi atonda ya ahida immalin mumpatigon he''a?
36 Ya nganney nangdat hi la'ing ya nomnom di tagu?*
37 Ya on waha taguh abalinana an mamilang hinadan bugut? Onu ha abalinanan manigging hinadan bugut ta mikuyag nan udan
38 ta mahnong nadan hupu' hitun luta ta kumulhida.
39 Ya undan abalinam an e i'anupan nadan inlum di layon hi anonda ta mabhugdah
40 nan liyang an umoh'ohnonganda?
41 Ya nganney uggan mamangan hinadan impah di gayang hi'onda mumbagan ha"on hi anonda?

39

Hay Nanginayunan Apu Dios An Himmapit I Job

1 Alyon bon Apu Dios i Job di, On innilam hi'on anuud di pun'imbabalayan nadan atap an gulding? Ya on waday tinigom hi mun'imbabale an ulha?
2 Ya on innilam hi'on atnay bulan an mala"uh ya ahida mun'imbabale?
3 Umman wa'et mun'imbabaleda ya munyohonda ta adi mipakpak nadan imbabaleda.
4 Ya wa'et immongngalda ya ukodda mohpeh pangpangayyanda an adi gahin di eda hama'on nan hi inada.
5 Ya ha"on di nangibulus hinadan atap an dongki ta umedah nan pohdondan pangayan.
6 Ya ha''on boy nangdat hi punhituwandah nan agge naboblayan an dakol di ahina.
7 Ta midawwidah nadan boblen dakol di tagu ya ta ma"id ha mamilit i didan muntamu.
8 Ta eda manama' hi anondah nadan nabillid an awadan di munlangtan holo'.
9 Te nadan atap an animal ya adi mabalin hi puntamuwom onu pun'adugom hinan balem.
10 Ya adi mabalin hi taliyam ta pun'aladuwom didah nan puntanomam.
11 Ya adi bo mabalin hi idinolmun dida nan naligat an tamum an gapu ta mabikahda.
12 Ya adi mabalin hi pungkalgaom didah nadan ginapasmu ta iyedah nan pun'ilikan.

---

* **38:36 38:36** Hay ohan ibalinan tuwe ya nganney nangdat hi abalinan nadan bugut ta ipa'alinay udan?

13 Ya hanan ongal an hamutin ma'alih ostrits ya mapmaphod hi
pamayyadanah nadan paya'na mu adina abalinan an abakon di inawiging
nan ma'alih stork an tumayap.
14 Ya pamaaggon tinaynana nadan itlugnah nan luta ta nan lutay
mangipa'atung ta mapahda.
15 Ya adina iyaguh hi'on waday mangigattin hi tagu onu animal i dadiyen
itlugna.
16 Ya mabungot hinadan impahna an ay bokon hiyay ud impah ya adi
minomnoman hi'onda mate.
17 Athidiy a'atna te agge' indattan dida hi maphod an punnomnom onu
la'ing.
18 Mu wa'e ta bumtik ya punla"uhanay nungkakabayu.
19 Ya on he''a Job di nangidat hi bikah nan kabayu ya nan mapmaphod
an munlaplapen ibu' hi bagangna?
20 Ya on abalinam an papaytu'on ta ay ba"atong? Ya on he''ay nangidat
hi abalinanan mangipagangoh olongna ta atatakut hi donglon?
21 Ya wa'et puntakkayan an umeh gubatan ya pun'igamuhnay hukinah
nan luta ta ipatigonan mabikah.
22 Ya hi'on wadah gubatan ya ma''id ha alyon hi bumtik hi takutnah
nadan ispada
23 an ta'on on ahikikilat nadan ispada ya pahul nadan tindalu.
24 Ya adi munhinad hinan timma'dogana ta butikonan umeh gubatan
hi'on dingngolna nan gangoh di tangguyub.
25 Ya ta'on on nidawwi ya ilmunan waday gubat. Ya donglona nan
pummandal nadan opisyal hinadan tindaluda. Ta wa'et gimmangoh nan
tangguyub di gubat ya tobalonan mummehehehe' ya ihiknan e mi'gubat.
26 Ya undan he"ay nanudduh nadan gayang ta tumayapdan ipluydah
muyyadna?
27 Ya undan he"ay nangitudduh nadan agila ta eda mangapyah buyadah
nan atagetagen doplah?
28 Ta hidiy iha"adanda ta ma"id ha iyaguhda.
29 Ta uhdunganday kumpulnan mabalin an eda alan hi anonda.
30 Ta wada'ey tinigodah nate ya na'amungdah nadan impahda ta anonda.

40

1 Ya alyon bon Apu Dios i Job di,
2 Undan ingganah ad uwani ya mi'yahhiyan'a i ha''on an ongal di
abalinanan Dios? Analyom hi nibahho nadan inat'u ot pohdom'e ya agam
ta munhapitta ta tobalona' i he"a.
3 Ya alyon Job di,
4 Ha"on ya bumaina' hitun niyata' an tagu ta hiya nan ma''id ha
pambal'uh nadan ibagam.
5 Imbagabaga' mo nadan pohdo' an ibaga ot undan nganne hanan e' bo
alyon.
6 Ya hi Apu Dios ya nunnanong an wadah nan alipuhhapu ot alyona i
Job di,
7 Aga'e ta munhapitta ta waday mahmaha' i he''a mu mahapul an
tobalom.
8 Te pinhod'un innilaon hi'on immannung an he"ay nipto' ya ha"on di
nibahho.
9 Athinay pangalim mu undan hanan abalinam ya nipaddung hinan
abalina'? Ya undan nipaddung hi kidul di hapitmu an umat hi hapit'u?

10 Athidi'ey a'atmu ya agam ta ipatigom an madayaw'a ya na'abbaktu'a.
11 Ya agam ya ta ipatigom di bungotmuh nadan munlattuwag ta way atondan mumpada''ul.
12 Ta pumbalinom nadan munlattuwag hi ma''id ha hilbida ya di-nadagmu nadan adi maphod di pangatda an ta'on on danay awadanda.
13 Ya ingka''utmu dida ta mimihdidah nan ilubu'anda.
14 Ot hi'on abalinam an aton danae ya abuluto' an nangabak'a te ongal di abalinam.
15 Nomnomnomom nadan atatakut an animal an ma'alih hipopotamus an mangan hi holo' an umat hinan baka an ha''on di nunlumu i dadiye an umat i he''a.
16 Ya hidiyen animal ya ma'abbikah an malpuh putuna ya hukinay bikahna.
17 Ya na'andong di iwitna an umat hinan na'andong an kayiw an sedar ya makulhiy lamoh di ulpuna.
18 Ya hanada'en tungal di hukida ya umat hinadan ma'aggangan gumo'.
19 Ya an namin nadan animal an limmu' ya hiyay abikbikahan ya ha''on ya abuh di mabalin an mamaten hiya.
20 Ya hanada'en anona ya dakol hinadan nabillid an pun'ay'ayaman di udum an animal.
21 Ya hay ena punhiduman ya hinadan pu''un nadan nun'apagatan an kakaykayyiw onu hinadan mahagabong an holo'.
22 Ta hay tubun dadiyey uggan manidum ya mili'woh i hiya.
23 Ya ta'on on dumakol di liting hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ya adi tumakut an onnot on ma'dinnol.
24 Ya ma''id ha mabalin hi mamilok i hiya ta dopapona. Ya ma''id bo ha taguh abalinanan tabikawan di olongna ya gina'odana.

41

1 Ya alyon bon Apu Dios i Job di, On abalinam an bunwiton hinan baybay nan ma'alih lebiatan ya binobodmuy to'ona?
2 Ya on abalinam an tudukon di olongna ta ga'odam onu kabngitom di pangalna ta ga'odam?
3 Hi'on atom'ehdi ya on mumpahpahmo' nin i he''a ta ibulusmu?
4 Ya on ibagana nin ta munhilbin he''ah inggana?
5 Ya on mabalin ta ayumom an umat hi hamuti ta idatmuh nadan binabain imbabalem ta ay'ayyamonda?
6 Ya on mabalin an ihaphapitam nadan mungkumilhu ta paltiyondat ilangitda?
7 Ya on ikinanay balabog an igayangmuh adolna onu uluna?
8 Mu onha ipatnam an mi'yawwit i diyen buwaya an ma'alih lebiatan ot wan adim mo ipidpidwan mi'yawwit i hiya.
9 Te on ammuna udot ha panigan i hiya ot nunhiglan mungkobkobtah takut.
10 Ta hiya nan ma''id ha mangitulid an e mamagbagan hiya.
11 Ot nganney mangali hi waday utang'u i hiya yaden an namin di wadah tun luta ya ha''on di nunlumu.*
12 Ipa'innila' i he''a an nan ma'alih lebiatan ya ongal di adolna ya ma'abbikah.
13 Ya ma''id ha taguh pa'addoltak i hiya te tumulpu' nadan pahul hi bonogna ya ma''id ha pa'ahhethet hinan up'upna.

* **41:11 41:11** Hay udum ya alyonday ma''id ha taguh abalinanan manangga i hiya.

14 Ya adi mabalin boh ta'angonday to'ona te nunhiglan atatakut nan
bobana.
15 Ya hanadan na'anod'oddah an uhipna di paddungnay hapiyona.
16 Ya dadiye'en uhipna ya nundada''it ta ta'on on ha dibdib ya adi mabalin
hi lumdib.
17 Ya na'od'oddah nimpe nadan uhipna ta adi nimpe mabalin hi
mahethet.
18 Ya wa'et humakti ya bumonyag nan liting an pumagi'. Ya hana'en
matana ya mumbolah an umat hinan manulun potang hinan mawi"it.
19 Ya manawwangdah to'onay mundalang an apuy.
20 Ya mun'ahuk di malpuh olongna an ay longahon di munluwag an
nibangot.
21 Ya hanan yahyahna ya mabalin an padalangonay uling te mamudduh
hi to'onay apuy.
22 Ya ongal di bagangna ta atatakut hi tigtiggon.
23 Ya makulhin namin di adolnan ay gumo'.
24 Ya mi'alig hi batuy puhuna te ma"id ha takutana.
25 Ya wa'et immihal hituwen ma'alih lebiatan ya ta'on on hanadan udum
an dios ya mamtikdah takutdan hiya.
26 Ya ta'on nimpeh on waha munggayang i hiya ya adina ikina te tumulpu'
nan gayang hi up'upna.
27 Ya hay punli'nana udot hinan gumo' an igayangdan hiya ya ay dagami
ya atbohdi nan gombang an ay nadunut an kayiw.
28 Ya adina ikinay pana ya ta'on on bingngibingonda ya ay dugih di
punli'nanah nan papan nan bingngibing.
29 Ya ta'on boh on ba'dungandah kayiw ya adina ikina. Ya onaot
ngihngihilan nan pahul an igayangdan hiya.
30 Ya makulhi ya matadom di uhip di putuna ta mangmangnge'e ya ay
na'aladu nan awona.
31 Ya wa'e bo ta immeh nan baybay ya matigon makiwakiw nan liting ta
ay munluwag an umat i ha munluwag an lanan nibangot.
32 Ya wa'et munhalhallugan ya ma'ap'apya han ay upag an mitmitnud
hinan awona.
33 Ya hi an namin an animal ya ma''id ha udum hi umat i hiyan ma''id
ha takutna.
34 Ya ibilangnay adolnah ap'apun di an namin an animal. Te hay
panigonah adolna ya ongal di abalinana mu nadan udum.

42

Hay Nambal Job I Apu Dios

1 Ot alyon Job i Apu Dios di,
2 Innila' an abalinam an mangat hi an namin di pohdom an aton an
ma"id ha mangipagol i he"an mangat.
3 Ya inalim di ngadana' udot ihyan ay nala'ing an mi'yahhiyan i he''a.
Gapu attog hinan kinakulang di innila' hinan ongal an abalinam ya athidiy
nangnangalli' i he"a.
4 Ya dingngol'u nan alyom hi duminonga' ta donglo' nan ibagam ya
timbal'u nadan mahmaham.
5 Manu te dingngol'u nadan udum an a'atmu mu ten maphod ta ad uwani
ya tinigo da'an ha"on.

6 Ta hiya tayya nan bumaina' hinadan hinapihapit'un he"a. Ta hiya nan
waa' hitun um'umbun hitun hupu' ya dapul te nunhiglay tutuyu' i dadiyen
hinapit'u.

Hay Nunwagahan Apu Dios I Job

7 Ta on inalin Apu Dios nadan imbagana i Job ot alyona i Elipas an i Tema
di, Nunhiglay bohol'un da'yuh nadan ibbam te bokon immannung nadan
imbagabagayu an a'at'u ya adi ayu umat ituwen baal'un hi Job an nipto'
nadan imbagana an a'at'u.
8 Ta hiya nan mahapul an ekayu mangalah pitun baka ya pitun kalnero
ya in'uyugyuh Job ta i'nongyu dadiyeh maghob an mi'nong i ha"on. Ya ahi
da'yu idasalan i Job ta adi da'yu dusaon i ha"on an gapuh nangibagaanyuh
nadan bokon immannung an a'at'u an adi ayu nimpe umat i hiyan nipto'
nadan imbaganan a'at'u.
9 Ta hi Elipas an i Teman ya hi Bildad an i Suah ya hi Sopar an i Naamat
ya inatda nan inalin Apu Dios ot tobalona nan dinawat Job.
10 Ta nihipun i diyen nangidasalan Job hinadan ibbana ya nundubliyon
Apu Dios nan kinadangyana handi.
11 Ot ahida mohpe umali nadan i'ibana ya nadan nanginnilan hiya ot
munhahamulda. Ta impatigoday homo'da ot al'alubyagondah Job hinadan
nunligatana. Ya hinohha i dida on waday indatdan Job an pihhu ya
singsing an balitu'.
12 Ta nihipun i diye ya winagahan Apu Dios hi Job ta ingkadkadangyana
mu handi ta ha'ey kalnerona ya himpulut opat di libu (14,000). Ya ha'ey
kemelna ya onom di libu (6,000) ya hinlibuy (1,000) palis di bakana ya
hinlibu (1,000) boy tinnan dongkina.
13 Ya indattan bon Apu Dios hiya hi imbabalenah pitun linala'i ya tulun
binabai.
14 Hanan panguluwan an babai ya nginadanana ta hi Jemimah ya nan
mi'adwa ya hi Kesiah ya nan mi'atlu ya hi Keren-Happuk.
15 Ya dadiyen binabain imbabalen Job di ap'aphodan di tigoda i diyen
boble. Ya ta'on on binabaida ya impaboltanan Job didah lutada an umat
hinadan i'ibadan linala'i.
16 Ya nihipun i diye ya ni'taguh Job hi hinggahut ta napat (140) di tawon
ta tinigonay pipat hi apapuna.
17 Ya malinggop di nitaguwanah inggana. Ta na'amamma ot ahi mate.

Psalm
(Psalms)

Hay A'at Tuwen Liblu An Psalm

Hituwen liblu ya nitud'an di mikanta ya dasal. Ya dakol di nangitudo' i datuwen Psalm.

1. Hay ohah nangitudo' ya hi David an hay intudo'na ya umeh napitut tulu (73) onu mahuluk an kanta. Ya gapu ta dakol di intudo'na ya hay alyon di udum ya hiyay nangitudo' hinan Psalm.
2. Hay oha boh nangitudo' ya hi Asap (Psalm 50; Psalm 73–83).
3. Hay udum bon nangitudo' ya nadan linala'in holag Korah (Psalm 42; 44–49; 84–85; 87–88).
4. Hay oha boh nangitudo' ya hi Solomon (Psalm 72; Psalm 127).
5. Hay oha boh nangitudo' ya hi Heman (Psalm 88).
6. Hay oha boh nangitudo' ya hi Etan (Psalm 89).
7. Hay oha boh nangitudo' ya hi Moses (Psalm 90).
8. Hay nangitudo' hinadan udum ya ma"id ha nanginnilah ngadanda.

Datuwen kanta ya pundayaw i Apu Dios ya waday punhanaan hinadan nat'onat'on an wagahna ya hay pambalanah dasal. Ya datuwen dasal ya waday pumpahmo'an i Apu Dios ta pakawanonay numbahulan. Ya niddum bo nadan pumpaboddangan ta ipaphodnay dogoh ya ta mihamad di pangulug. Bokon'e bo ya hay dumawatan hinan mahapul hitun nitaguwan. Ya hay udum ya nan ena pangihwangan hinadan tatagu onu hay ena pangipapto'an i dida ya nan numboblayanda.

Nadan udum an nitudo' ituwen liblu ya inusal Jesus hidin timmanud-duwana. Ta hiya nan iniddum nadan apostoles di udum hinan New Testament an intudo'da.

Hay Nitudo' Ituwen Psalm

Hituwen Psalm ya nagodwagodwa hi liman liblu

1. Hay namangulun liblu ya hay ipa'innilana ya hay ipa'amlongan ya hay numbahulan di tatagu ya hay pumhodanda (Psalm 1–41)
2. Nan mi'adwa an liblu ya hay ipa'innilana ya hay napa"ihan di ad Israel ot ahi mipaphod (Psalm 42–72)
3. Nan mi'atlu an liblu ya hay ipa'innilana ya hay a'at nan Templo (Psalm 73–89)
4. Nan mi'apat an liblu ya hay ipa'innilana ya hay maphod an ahi ma'at hitun luta (Psalm 90–106)
5. Nan mi'alima an liblu ya hay ipa'innilana ya hay a'at nan Hapit Apu Dios (Psalm 107–150)

Psalm 1

1

Hanadan Immannung An Umipa'amlong

1 Mipa'amlong nan tagun adina unudon di itugun nadan tatagun nun'abahulan.
Ya adi ma'ma'yat hinadan adi maphod an pangatda.
Ya adi midmiddum hinadan mungngohen Apu Dios.
2 Te hay pun'amlonganan unudon ya hanadan tugun Apu Dios an ada'adalonah abigabigat ya ahodohodom.
3 Ot hanan tagun athidiy pangatna ya mawagahan an namin di atona.

Te mipaddung hinan kayiw an himmangoh hinan da'ging di wangwang an
adi madpal ta adi mibahhoy ena bumungaan.
4 Mu nadan tatagun adi maphod di pangatda ya ma"id ha maphod hi
pumbiduhan nadan ato'atonda.
Ta mipaddungdah nan dugih an iyaddib di dibdib.
5 Ot hitun punhumalyaan Apu Dios ya adina hom'on dida.
Ta adi mabalin hi eda midmiddum hinadan tataguna.
6 Te hi Apu Dios ya ipapto'na nadan umunud i hiya.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya madadagda.

Psalm 2

2

Nan Pinto' Apu Dios Hi Patul

1 Tanganu nin anu on numanomnom nadan bokon Judyu ta ngohayondah
Apu Dios an ta'on on ma"id ha abalinanda.
2 Ta pamaag ya mun'oh'ohha nadan ap'apu an umat hinadan patul ta
mi'buhuldah nan pinto'mun Ap'apu.
3 Ta alyonday, Pogpogon ta'uy nihbutan ta'u i dida ta ukod ta'uh aton ta'u.
4 Mu hi Apu Dios hi ad abunyan ya ngihngihilana dida i diyen ninomnom-
dan aton.
5 Ta gapuh bungotna ya ahina pun'ihingal dida ta ahi mohpe nunhiglay
takutda.
6 Ya hidih nan nabillid an niyappit i hiya an ma'alih ad Zion* ya wahdiy
pinto'na tuwali an Patul.
7 Ot alyon diyen pinto' Apu Dios an Patul di, Pinhod'un ipa'innila nan
impa'innilan Apu Dios i ha"on an alyonay, Ipa'innila' i he"a hi ad
uwani an he"a nan Imbabale' ya ha"on hi Amam.
8 Ot onha dawato' an idatnan ha"on di abobboble ya an namin nadan
wahtun luta ot atona.
9 Ya idatnay abalina' an mun'ap'apu ta abalina' an manadag hinadan tatagu
ta umatdah nan nipuhit an buhi an mahilhilit.
10 Ta hiya nan da'yun patul ya hanat hanadan maphod di atonyu ta
atiganan nala'ing ayu.
Ya da'yun a'ap'apu ya hanat donglonyu tudan mibagan da'yu ta
pun'adalanyu.
11 Ta mawaday takutyu an adi mangunud i Apu Dios.
Ta hiyay dayawonyu ya punhilbiyanyu.
12 Ya hanat mumpada''ul ayu ta hiya nimpey dayawonyu.
Te adiyu'e ya alina ya bimmungot an gapuh nadan at'attonyu ya pamaag
ya pinogpognay nitaguwanyu.
Ot mipa'amlong nadan mundinol i Apu Dios te hiyay mangipapto' i dida.

Psalm 3

3

Hay Kantan David Hidin Binumtikana

1 Dakolda tayya Apu Dios di mi'buhul i ha''on an amod ona' e dadagon i
dida.
2 Ya alyonda udot di ta'omman anu ot adiya' boddangan i he''a.
3 Mu innila' Apu Dios an he''ay mangihwang i ha''on.
Ya atbohdin pangabakona' ta mundongola'.

---

* **2:6 2:6** Nan ma'alih ad Zion ya hidiye nan boblen David hi ad Jerusalem.

4 Ot ta'on on wada'ah nan nabillid an niyappit i he"a ya mundasala"e an
mumpaboddang ya tobalom di dasal'u.
5 Ya ta'on on hinan alo'a' hinan mahdom ya malinggopa' te innila' an
ipappapto'a' i he"a.
6 Ot ta'on on linibuday binuhul'u hi munli''ub i ha''on ya adiya' tumakut.
7 Ot agam bahan Apu Dios ta ihwanga' hinadan binuhul'u.
Ta punhopwa'muy to'oda ya numpugupugmuy bobada ta wan ma''id ha
atonda an mangat hi adi maphod i ha"on.
8 Te innila' an he"ay mangihwang hi tatagu.
Ot hanat wagahan da'mi bahan an tatagum.

Psalm 4

4

Kantan David

1 He''a Apu Dios di mangita'dog i ha"on.
Ot daan mo bahan ta hom'ona' ta donglom di dasal'u ta boddangana'.
2 Da'yun tatagu, dakol di agge immannung an ipabahulyun ha"on ta
mibabaina'.
On anuud ya ahiyu idinong danaen ato'atonyun ha"on?

3 Hituwey nomnomnomonyu an pinilin Apu Dios nadan umunud i hiya ta
diday ibilangnah tataguna.
Ot ha"on di oha ta hiya nan wa'et mundasala' ya tobalona.
4 Mu mahapul an halipodpodonyu ta di'et waday bimmungotanyu ya hanat
bokon hidiyey gumalat hi pumbahulanyu.
Ot hanat datuwey nomnomnomonyu hinan alo'anyuh nan mahdom.
5 Ya hanat mundinol ayun hiya.
Ya hanadan nipto' an midawat di idawatyun hiya.

6 Apu Dios, hantudan udum ya alyonday, On daan ihya ta waha bumoddang
i dita'u.
Ot daan mo bahan Apu Dios ta ipatigom di ulem i da'mi.
7 Dakol nadan umipa'amlong an inatmu i ha"on mu hay dinakol di inapit
nadan udum an tatagu.
8 Ta hiya nan malinggop di e' alo'an te madinola' an ipadutu'a' i he"a.

Psalm 5

5

Kantan David

1 Tigom'e tayya Apu Dios tun punligligata'.
2 Ot hanat donglom bahan tun pumpahmo'a' i he''a.
Te ma"id ha udum hi bumoddang i ha"on hi'on bokon he''a an patul ya
Dios an un'unudo'.
3 Binigat hinan mawmawi"it on mi'hapita' i he"a.
On inanuha' an hadhaddon di pambalmu.
4 Innila' Apu Dios an nunhiglay aggem naminhod hi bahul.
Ya adi mabalin an mihaggondan he''a nadan adi ahan maphod di pangatda.
5 Ta'on on nadan munlattuwag ya nunhiglay bungotmun dida.
Te nunhiglay hihiwom hinadan mangmangngat hi adi maphod.
6 Ya dadagom nadan ma'layyah ya atbohdih nadan hi kittang on pumate
ya ta'on on hanadan huma'uha'ul hi ibbada.

4:4 4:4 Epesus 4:26

7 Mu maphod ahan ta gapuh nan ongal an homo'mu i ha"on ya mabalin an hunggopa' hinan pundayawan i he"a ta dayawon da'ah nan Templo.
8 Ot hanat boddangana' ta unudo' nadan pohdom an ta'on hi dakolda tayya tudan mi'buhul i ha"on.
9 Ya ma"id ha dinol'u hinan ibagada.
Manu te ma"aphod di panapitda mu dee mannot an huma'ulda ta way atondan manadag hi ibbadan tagu.
10 Ot hanat dusaom dida ta madadagda.
Ta diday a'atan nadan adi maphod an ninomnomdan aton.
Ta mama"idda te hiya damdama an ngohngohayyon da'a.
11 Mu hanadan mangididinol i he"a an gapuh pamhoddan he"a ya hanat pa'amlongom dida ta nanongnan ikankantaday pun'amlonganda.
Ya hanat ipappapto'mu dida ta minaynayun an mun'am'amlongda.
12 Innila' Apu Dios an wagaham nadan mangun'unud i he"a.
Ta paddungnay mili'woh i dida nan pamhodmu ta hidiyey ayda hapiyo.

Psalm 6

6

Kantan David

1 Daan mo bahan Apu Dios ta adiya' ihingal ya adiya' dusaon hinan bumungotam.
2 Ta ona' ot on hom'on te kimmapuya' tayya ya hanakitanay adol'u.
3 Ya nunhigla tayyan maligatana'.
Ot hanat adi bahan madne ya ipaphoda'.
4 Gapuh nan munnananong an pamhodmu ya daan mo bahan ta paphodona'.
5 Te onha mateya' ot undan wa mo ha alyon hi dayawon da'a onu nomnomon da'a.
6 Umman tayya kimmapuya' te nunhigla tun holholtapo'.
Ta ahodohodom ya pamaag tayya on mamahnong tudan pungan ya uloh hi luwa'.
7 Ta limmatunnu' di mata' an lumuwaluwa te nunhiglay pangalin tudan binuhul'un ha"on.
8 Ot da'yun tatagun adi maphod di pangatna ya hanat bumtik ayu te umman dingngol mon Apu Dios di dasal'u.
9 Ot ma"id ha bahhonan hom'ona' ta boddangana'.
10 Ta an namin nadan mi'buhul i ha"on ya pamaag ya bumtikda te nunhigla bo ayay eda nadismayaan ya bumainan.

Psalm 7

7

Hay Mikanta Hi'on Waday Umukayungan

Kantan David

1 Apu Dios, he"ay paddungnay ihi"uga'.
Ta ihwanga' bahan hinadan binuhul'u an mamudupudug i ha"on.
2 Te onha adiya' ihwang ot ma"id ha bahhonan tiliwona' i dida ta eya' patayon ya nunggududay adol'u an umat hi pangat di layon.
3 Ot hi'on waday numbahula' Apu Dios
4 an umat hi waday inat'uh adi maphod hi ibba' an maphod di nangibilangna i ha"on onu waday pinloh'uh gina'un nadan mi'buhul i ha"on an ta'on on ma"id ha gapuna

5 ya ta'on attog hi'on ipadpapa' hinadan binuhul'u an mamudupudug i ha"on.
Ta patayona' ya inwagillangday adol'uh nan luta.
6 Ot agam bahan Apu Dios ta boddangana' ta he"ay mi'hanggah nadan mun'abubungot an binuhul'u ta ipatigom di bungotmun dida.
Ta ma'innilaan hi'on ha"on onu diday numbahul.
7 Ot hanat amungom an namin nadan tatagu an ta'on on wa'ahna hi ad abunyan
8 ta humalyaom dida.
Ta wan ipa'innilam an ma"id attog ha bahul'u te ma"id ha inat'uh adi maphod.
9 He"a Apu Dios ya nipto' di pangipanuhmuh tatagu te innilam tuwaliy wah nomnommi.
Ot daan mo bahan ta padinongom nadan tatagu an mangamangat hi adi maphod.
Ya hanat palinggopom di nitaguwan nadan mangun'unud i he"a.
10 Hi Apu Dios ya paddungnay hapiyo' te hiyay mangih'ihwang hinadan na'unud i hiya.
11 Ya nipto' nimpey atonan mangipanuh hi tatagu.
Ta ma"id ha bahhonan dusaona nadan mangmangngat hi adi maphod.
12 Ot adi'e idinong nadan tatagu an mangat hi adi maphod ya haiton Apu Dios nan ispadana ya indadaana nan panana.*
13 Ta nidadaan nimpe nadan almasna ya ta'on on nadan mundalang an papan nadan panana.
14 Ot nomnomnomonyu an nan tagun adi maphod di pangatna ya numanomnom hi adi maphod hi atona ya kulukonay ibbana.
15 Mu palpaliwana damdama ya dadiyen ato'atona ya paddungnay bitu an hay adolnay bituwona.
16 Ta nadan adi maphod an ninomnomnan aton hi udum ya hiyay a'atana.
17 Munhanaa' i Apu Dios hinan nipto' an pangatna.
Ya ikankanta' di pundayaw'un hiya an na'abbaktun Dios.

Psalm 8

8

Hay Anabaktun Apu Dios

Kantan David

1 Apu Dios an na'abbaktun Ap'apu, hanan amaphodmu ya ma"id ha nipaddunganah nadan wahtun luta ya ta'on on hanadan wah ad lagud.
2 Ta ta'on on nadan goggolang ya u"unga on tinudduwam dida an mundayaw i he"a an gapuh anabaktum.
Ta gapuh nan ongal an abalinam ya abakom nadan binuhulmu.
Ya padinongom nadan mungngohen he"a.
3 Ya wa'et intangad'uh ad lagud ta tinigo' nadan limmum an bulan ya bittuwon hinadan awadanda
4 ya umalih nomnom'u an na'adda"ul amin tatagu mu tanganu on e da'mi pa'annomnomon ya e da'mi ipappapto' i he"a.
5 Hay tagu ya limmum an nada'da"ul mu nadan anghel.
Mu numbalinon da'mi hi nabakbaktu mu nadan udum an limmum.

* **7:12 7:12** Hay pangalin di udum hinan pana ya bokang ya hana'en papan ya guttiting. **8:5 8:5** Hebrew 2:7

6 Te da'miy pinto'muh mun'ap'apu i dadiyen namin an limmum
7 an umat hi kalnero ya baka ya nadan udum ya ta'on on hanadan atap an animal.
8 Ya atbohdi nadan hamuti ya nadan ekan ya nadan udum an wah nan baybay.
9 Ot immannung Apu Dios an he''a nan na'abbaktun Dios an dayawonmih tun luta.

Psalm 9

9

Hay Punhanaan I Apu Dios Hinan Pangipanuhnah Tatagu

1 Nunhiglay punhanaa' i he''a Apu Dios.
Ta hiya nan hanadan nakaskasda'aw an in'innatmuy ipa'pa'innila'.
2 Te gapun he''a ya nunhiglay amlong'u ta ikankanta' di pundayaw'un he"a an na'abbaktun Dios.
3 Mu hanada'en mi'buhul i ha''on ya ammuna ha panigandan he''a on mun'atutukadda on innayundan nate.
4 Athidiy ma'at i dida ta mipatigo an nipto' di pangatmu.
Ot munhanaa' te impa'innilam an ma"id ha bahul'u.
5 Mu hanada'en tataguh abobboble an adi umunud i he"a ya dadagom dida ta ma"id ha uggan mabong'al hi ngadanda.
6 Ta nama''iddan namin nadan binuhulmi.
Ya ta'on on hanadan numboblayanda ta ma"id nimpe ha uggan mabong'al hi ngadanda.
7 Mu he''a Apu Dios ya mun'ap'apu'ah inggana.
Ya innila' an nundadaan'an munhumalyah atagutagu.
8 Ya nipto' di atom an mun'ap'apu ya munhumalya.
9 Ta he"ay ihi''ugan nadan mapalpaligat.
Te he"a han mabalin an pumpaboddangan hinan timpun di ligat.
10 Ta an namin nadan immannung an nanginnilan he"a ya madinolda.
Te adim iwalong nadan mumpaboddang i he"a.
11 Ot ikantamiy pundayawmi i he''a Apu Dios an Ap'apuh ad Zion.
Ya ipa'innilamih abobboble nadan in'inatmu.
12 Te boddangam nadan mapalpaligat ya dusaom nadan mamalpaligat i dida.
13 Ot hanat hom'ona' bahan Apu Dios te nunhigla tayyay pangat tudan binuhul'un ha"on.
Ta ihwanga' ta adiya' bahan mate.
14 Ta wan e' ipa'in'innila an he"a nan madayaw an Dios hidih nan way geyt hi ad Zion.
Ta ipatigo' hinadan tatagu an nunhiglay amlong'u hi nangihwangam i ha''on.
15 Mu hanada'en tataguh udum hi boble an adi umunud i he''a ya nangip'iphoddah pumbitudaot hi udum an tatagu mu onnot on diday mabitu.
16 Hi Apu Dios ya impatigona nan nahamad an a'atna hinan nipto' an atona an mundusah tatagu.
Te hanan ninomnom nadan adi maphod di pangatda an aton hi udum ya onnot on diday a'atana.
17 Ta didan adi mangulug i Apu Dios ya mihi"andan hiya hi atayanda.
18 Te nadan mahmo' an nun'awotwot ya adi minaynayun an minganuyda.
Te aton Apu Dios nadan dawadawatonda.

19 Ot Apu Dios, hanat amungom nadan tataguh abobboble ta humalyaom dida.
Ta ipa'innilam di numbahulanda ta adim iyabulut an ngohngohayyon da'a.
20 Ya daan mot ipa'alim ha mangipatakut i dida ta imutalnganda an onda tagu ya abuh.

Psalm 10

10

Hay Dasal Nadan Mapalpaligat

1 Apu Dios, tanganu on'a immadawwi i ha''on?
Ta adiya' hanguton i he"a hi ad uwanin maligligatana'.
2 Hanadan adi maphod di pangatda ya munlattuwagda an mamalpaligat hinadan nun'awotwot.
Daan mot atom i dida nadan ninomnomdan aton hi ibbadan tagu?
3 Te ilattuwagda nimpe nadan adi maphod an pohpohdondan aton.
An na'agumda ya pihulon da'a ya idutan da'a bo udot i dida.
4 Te hay punnomnomdah adolda ya na'abbaktuda ta hiya nan adida mumpaboddang i he"a te alyonday adi da'a anu mahapul.
5 Yaden maphod di pumbalinan nadan ato'atonda.
Ya nunhiglay pangpangallidah nadan adi mangiyunnud i dida.
Ya ma"id ha punnomnomdah nadan tugunmu.
6 Te hay punnomnomda ya malingngopdah inggana.
Ta mun'am'amlongdah inggana te ma'dinnolda an ma"id anu ha dumatong hi punligatanda.
7 Ya hay impa'inghadan ibagabaga ya idut ya layah ya panattatakut.
Ta umipahigah donglon dadiyen adi maphod an hapihapitonda.
8 Ya eda mumbota' hinan nihaggon hinadan boble.
Ta munhooddah mala''uh on pinateda an ta'on on hanadan ma''id ha bahulda ya hanadan ma"id ha abalinanda.
9 Ta nipaddungdah nan layon an mumbota'.
Ta wa'e ha mala''uh hinadan ma"id ha abalinanda on dimpapda ta iye"eda dida.
10 Ya gapu ta mabikahda ya pamaaggon inokmomanda nadan bota'onda.
11 Ya alyonda bo udot di, Ta'omman ot agge innilan Apu Dios datuwen at'atton ta'u te onadan titiggon.
12 Ot hanat dusaom ahan Apu Dios nadan mangamangat hi adi maphod.
Mu hanada'en mahmahmo' an mapalpaligat ya hanat boddangam dida.
13 Te tanganu udot on pihulon da'a i dadiyen adi maphod di pangatda.
Te madinolda an adim nimpe anu dusaon dida.
14 Mu innila' an tigtiggom di punholholtapan nadan udum an tatagu.
Ya he''a han dinlonda an bumoddang i dida te he''a han mabalin an mangita'dog hinadan nun'apuhig.
15 Ot hanat dusaom nimpe nadan adi maphod di pangatda ta ingganah idinongda nadan adi maphod an ato'atonda.
16 Ot ta'on on mama"iddah tun boblem nadan mundayaw hi udum an dios mu da'mi'e ya he"ay Ap'apumi hi inggana.
17 Innila' Apu Dios an dongdonglom di dasal nadan mapalpaligat ta pa'amlongom damdama dida.
18 Ya ita'dogmu dida ya ta'on on nadan nun'apuhig.
Ta wan ma"id mo ha uggan e manattatakut ya mamalpaligat i dida.

Psalm 11

11

Hi Apu Dios Di Pundinolan

1 Hi Apu Dios di dinlo' hi mangibaliw i ha"on.
Ta hiya nan adiyu alyon hi bumtika' hinan muyung ta pato' hinan hamutin e mipa"ehdi.
2 Te ta'on on hanadan adi maphod di pangatda ya indadaanday panada ta eda mumbota' ta wa'e ha mala"uh hinadan maphod di pangatna on pinanada dida.
3 Ta ma"id ha aton nadan maphod di pangatda te ningamut an didan namalpaligat i dida ya adida unudon nan nipto' an uldin.
4 Mu hi Apu Dios ya wahdih ad abunyan an mun'ap'apu an uh'uhdunganan namin di tataguh tun luta.
5 Ta tigtiggonay at'atton ta'un namin.
Ta hanada'en mangmangngat hi adi maphod ya nunhiglay bungotnan dida.
6 Ta hiya nan ahina ipa'ali han apuy an asidu ya dakol an na'appudut an bala ta ayda udan an mun'a'agah ya han na'appudut an dibdib ta datuwey pundusana i dida.
7 Te hi Apu Dios ya nipto' di pangatna.
Ya pun'amlongana nadan maphod an ma'ma'at.
Ot hanadan maphod di pangatna ya diday mi'tagun hiya.

Psalm 12

12

Hay Dasal Di Mumpaboddang

1 Apu Dios, daan mo bahan ta boddangan da'mi te tuwe mon mun'ama"id nadan mangun'unud i he"a.
Ya ma"id mo ha ta'on hi oha hi mabalin an pundinolan.
2 Te munhin'a'ambunda.
Ya manu te maphod di panpannapitda mu dee mannot an aggahda.
3 Ot daan mot he''ay mangupup hi to'oda ta way atondan duminong an munlattuwag.
4 Te madinolda an gapuh panapitda ya mabalin an alanda nadan gagamgamanda.
Ya hay punnomnomda ya ma"id ha mabalin hi mangipadinong i diyen at'attonda.
5 Mu alyon Apu Dios di, Tinigo' di na'na'at hinadan nun'awotwot.
Ya dingngol'uy pumpahmo'an nadan tatagun napaligat hi nangat nadan tatagun adi maphod di pangatda i dida.
Ta hiya nan ad uwani ya ihwang'u dida te hituwey hihimlondah ma'at.
6 Mapmaphod hinaen hapit Apu Dios te nan hapitna ya umat i ha namahmah an silber an numpipitun nilutu.
7 Ot he''a Apu Dios di dinlonmi hi mangipapto' i da'mi ta mihwang amih inggana hinan pangat nadan tatagun adi maphod di pangatda.
8 Te ta'on on idanay umayanmi on dedahdi.
Ya pemanan bo udot di tatagu dadiyen at'attonda.

Psalm 13

13

Hay Pumpahmo'an I Apu Dios

Dasal David

1 Apu Dios, undan ahan tatawwa inganuya' hi inggana?
On anuud mo bahan ya ahiya' hanguton i he''a?
2 Nadne mahan mo tayyan ma"id ha linggop di punnomnom'u.
Ta abigabigat on ona' umukayungan.
Ot anuud bahan tatawwa ya ahim padinongon di pangaba'abakan nadan binuhul'u i ha"on?
3 Hanat donglom bahan Apu Dios tun dasal'u ta wan pabikahona' ta adiya' ni' mate.
4 Te onha mateya' ot alyon nadan binuhul'uy kilana ta nate.
Ya ahida mun'am'amlong i diyen na'at i ha"on.
5 Mu ta'on on athidi ya ma'dinnola' te innila' an munnananong nan pamhodmun ha''on.
Ya mun'am'amlonga' te ihwanga' i he"a.
6 Ot ikanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios te immannung an ma''aphod'a i ha"on.

Psalm 14

14

Hay Pumbahbahulan Di Tagu

Kantan David

1 Hanada'en mangalih ma"id ha dios ya diday paddungnay ma"id ha nomnomda ya adi maphod di nun'onan hi nomnomda.
Ta ma"id ha ta'on hi ohah maphod di pangatna.
2 Hi Apu Dios an wah ad abunyan ya uh'uhdungan dita'un tatagu ta tigona hi'on wa ni'mo ha oha hi nanomnoman ta waday naminhodna an manginnila i hiya an Dios.
3 Mu ma''id te an naminda ya inwalongdan mangat hinan pohdon Apu Dios.
Ta ma''id ni'mo ha ta'on hi oha hi maphod di pangatna.
4 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, On anuud nin ya ahida manomnoman hantudan adi maphod di pangatda?
Ma"id tuwali ha alyon hi mumpaboddangdan ha"on.
Ta hanadan tatagu' di eda pangako'akowan hi itanudda.
5 Mu lo'tat ya madatngan han ahida gumayonggong hi takutda te hi Apu Dios ya ipatigonay pangihakitnah nadan tataguna.
6 Ta ta'on hi bahbahon nadan adi maphod di pangatda nadan ninomnom nadan nawotwot an aton mu hi Apu Dios ya ipapto'na damdama dida.

7 Ot hay dasal'u ya hanat waha malpuh ad Zion hi umalin mangihwang hinadan tinanud Israel.
Ot innila' an nunhiglay amlong nadan holag Israel hi'on ipaphod bon Apu Dios di nitaguwanda.

Psalm 15

15

Nan Ma'abulut An Pundayaw I Apu Dios

Kantan David

1 Apu Dios, innila' an hay mabalin an hunggop hinan Templo an mundayaw i he"a hidih nan nabillid an niyappit i he"a
2 ya hanadan mangun'unud hinadan tugunmu ya hanadan adi munlayah

3 ya hanadan ma"id ha ibagada onu atonda hi bumahbah hi ibbadan tagu
ya adida e tumtumbu'on di ibbada.
4 Ya adida iyunnudan hinadan tatagu an adi mangunud hinadan tugunmu.
Ya lispituwonda nadan mangun'unud i he"a.
Ya an namin di ibagadah atonda ya atonda an ta'on on naligat.
5 Ya adida ipapulsintuy ipa'utangda.
Ya adida mapihhuwan ta tistiguwanday layah ta mapaligat nadan ma"id
ha bahulda.
Ot nan tagun athinay a'atna ya nahamad di pi'taguwana i Apu Dios.

Psalm 16

16

Hay Nahamad Hi Pundinolan

1 Hanat ipapto'a' Apu Dios te he''ay dinlo' hi mangibaliw i ha''on.
2 Ya imbaga' tuwali an he''ay Dios hi un'unudo' te an namin nadan wadan
ha''on ya he"ay nalpuwana.
3 Hanadan mangun'unud i Apu Dios ya diday pohpohdo' an e id'idduman.
4 Mu hanadan tatagun hanadan udum an dios di taktandan adi unudon ya
ondaot pun'udman di punligatanda.
Ot ha''on'e ya adi' goton an e i'nongan onu dayawon dadiyen diosda.
5 Apu Dios, he''ay alpuwan an namin di mahapul'u.
Ya he''ay dinlo' hi mangipadutu' i ha"on.
6 Paddungnay impaboltanana' hi ma"aphod an luta te maphod tun
indatmun nitaguwa'.
7 Ot he"a Apu Dios di dayawo' te he"ay mangitanudtuduh nipto' hi ato'.
Ya ta'on on hinan mahdom ya mipapanomnom i ha''on nadan tugunmu.
8 Ya innila' an wadawada'a Apu Dios an mumpapto' i ha''on ta hiya nan
madinola'.
9 Ta hiya nan nunhiglay amlong'u i Apu Dios.
Ta ta'on hi mateya' ya madinola' an mahuwana'
10 te innila' an hi Apu Dios ya adina punnanongon di linnawa' hi awadan
di linnawan nadan numpun'ate te ha"on an pinto'na ya innila' an
adina iyabulut an matano' di adol'uhdi.
11 Te impa'innilana tuwalih din hopapna an mahuwana' hi ataya'.
Ta nanongnan mun'am'amlonga' te wadawadah Apu Dios an mumpapto' i
ha''on.

Psalm 17

17

Hay Dasal Di Ohan Maphod Di Pangatna

Dasal David

1 Hanat boddangana' bahan Apu Dios ta maphod di ma'at i ha"on.
Ot innilam an immannung tun ibaga' te ma''id ha uggan'u ibagah layah.
2 Te he''ay nanginnilah nipto' ot hanat ipa'innilam an ma"id ha bahul'u.
3 Ya innilam hi'on nganney wah nomnom'u te ta'on on hinan hilong on
panatnaona' i he"a.
Ya innila' an ma''id ha inakhupam hi adi maphod hi a'at'u.
Te minonomnom i ha''on an mahapul an ma"id ha hapito' hi gumalat hi
pumbahula'.
4 Ya agge' inyunnudan hinan pangat nadan mabungot ya nadan adi
maphod di pangatda.

Te inyohha' an inunud nadan tugunmu.
5 Ta paddungnay inunud'u nan intuddum an awon ta agge' inhinghingngi.
6 Ot ad uwani ya he''a Apu Dios di pumpaboddanga' te innila' an tobalom di dasal'u.
Ot hanat donglom bahan tun ibaga'.
7 Ta ipatigom nan ongal an pamhodmu.
Te innila' an ibaliwmu nadan tatagu an paddungnay mihi''ug i he''a hi'on waday umalih binuhulda.
8 Ya hanat ipapto'a' bahan an umat hi pangipapto' di manu' hinan impahna an obobana.
9 Ta ihwanga' hinadan binuhul'u an nunli'ub i ha''on.
10 Te ma''id ha homo'da ya munlattuwagda bo udot an munhapihhapit.
11 Ya an namin di umaya' on bobota'ona' i dida te pinhoddan patayona'.
12 Ta umatdah nan na'a'aggangan an layon an numbota' ta wa'e ha dimpapna on nun'a'ana.
13 Ot agam bahan Apu Dios ta he''ay mi'hanggah nadan binuhul'u.
Ot gapuh nan ongal an abalinam ya abakom dida.
14 Ta ihwanga' i dadiyen adi maphod di pangatda.
Te on han nomnomnomonda ya nadan magamgaman hitun luta.
Ot hanat dusaom dida ta holholtaponda nan lebbengnan dusada.
Ya hanat ta'on on hanadan imbabaleda ya apapuda ya mi'inhoholtapda.*
15 Mu ha''on'e ya innila' an gapuh pangun'unuda' i he''a ya ahi' pangigib'an an nunhiglay amlong'u te wadaa' hinah awadam.

Psalm 18

18

Hay Kantan David Hi Nangihwangan Apu Dios I Hiya
(2 Samuel 22:1-51)

1 He''a Apu Dios an alpuwan di abalina' di pohpohdo'.
2 Te hi Apu Dios di nahamad hi mangipapto' ya mangihwang i ha''on ya hiyay paddungnay hapiyo' onu doplah an ihi''uga'.
3 Ya hidin numpaboddanga' i hiya ya inihwanga' hinadan binuhul'u.
Ta hiya nan hiyay nahamad hi dayawo'.
4 Te handi'e ya aya' tuntundon hi ate ta hay punli'na' ya aya' iyanud hi mabikah an liting.
5 Ya paddungna boy nahuluwa' ta ma''id ha bahhonan mateya'.
6 Ya hidin nunhigla an maligatana' ot mumpahmo'a' i Apu Dios an wah ad abunyan ya dingngolnay dasal'u.
7 Ta gapuh bungot Apu Dios hinadan binuhul'u ya impa'alyogna tun luta ta ta'on on hanan nipabunan nadan billid on na'ihalda.
8 Ya paddungnay manawwang hi olongnay ahuk ya manawwang hi to'onay bala ya mundalang an apuy.
9 Ot iluwatnah ad lagud ot duma''ul an inggoppa'nah uhhun nadan himmilong an bugut.
10 Ot milugan hinan muntayyapan an kerubim an pun'iyen di dibdib.
11 Ya nili'mut i hiya nan himmilong an bugut ta umat i ha nahyong an udan.
12 Ya ma'binnang hi awadana ta kumilakilat ya mun'a'agah di o''ongal an dalallu.

---

* **17:14 17:14** Hay ohah ibalinanah nan Hebrew ya mu nadan mangun'unud i he''a ya idattam dida ya nadan holagda hi ikadangyanda.

13 Ya himmapit nan na'abbaktun Dios an paddungnay kidul di hapitna.
14 Ot ipa'alinay kilat an ay papan di pana ta pamaag bo aya ya
ahibubuttikan nadan mi'buhul i hiya.
15 Ya gapuh bungotna ya minaganana nan baybay ta pamaag ya ma'attigo
nadan dopona ya nabudhan nan gopnad tun luta.
16 Ya ta'on on hidih nan awadanah ad abunyan ya paddungnay nunyu"ung
ot guyudona' hinan dallom di liting ot ipada'ala'.
17 Ta inihwanga' i hiyah nadan binuhul'u an mun'abibikah ya
mun'abubungot an adi' abalinan an abakon.
18 Ya impadihda bo udot hidin nunhiglay punligata' di eda panadagan i
ha"on.
Mu maphod ta inihwanga' i Apu Dios.
19 Ya innila' an manu'eh inihwanga' ya umipa'amlong i hiya nadan maphod
an pangat'u.
20 Ta athidiy inat Apu Dios i ha"on te innilana nan nipto' an pangat'u.
21 Te inun'unud'u nadan tuguna an ma"id ha inat'uh adi maphod ya agge'
inwalong an mangun'unud i hiya an Dios.
22 Te hanadan tugunay minonomnom i ha"on an ma"id ha imbahho' i
dadiye.
23 Ya ma"id ha e' numbahulan i hiya.
24 Ta binanoddangana' i hiya te innilana nimpen ma"id ha bahul'u ya
maphod di pangat'u.
25 He"a Apu Dios ya minaynayun di pangipapto'mu hinadan manginay-
nayun hi pangulugdan he"a.
Ya maphod boy atom hinadan maphod di pangatda.
26 Ya ipatigom di amaphodmuh nadan nipto' di pangatda.
Mu dusaom nadan adi maphod di pangatda.
27 Ya boddangam nadan mumpada"ul mu hanada'en nabaktuy panigodah
adolda ya ipada"ulmu dida.
28 He"a Apu Dios di paddungnay dilag an mamatal hinadan paddungnay
munhihillong hitun nitaguwa'.
29 Hi'on he"ay bumoddang i ha"on ya abalina' an abakon nadan mangubat
i ha"on.
Ya abalina' bon hogpon nadan bobleda an ta'on on binattuy aladda.
30 Hi Apu Dios ya nipto' di pangatna ya immannung nadan hapitna.
Ya hiyay paddungnay hapiyon nadan mihi"ug i hiya.
31 Te hiya ya abuh di Ap'apu.
Ya hiya ya ammuna nan paddungnay doplah nimpe an ihi"ugan.
32 Ya hiya nan Dios an mangdat hi abalina' ta maphod di pangat'u.
33 Ya hiyay mangipa'awiging i ha"on ta umat hi pamtik di ulhay pamtik'u.
Ta ta'on on hinadan nun'atagen billid ya abalina' an bumtik hidi ta
mihwanga'.
34 Ya intudduwana' boh ato' an mi'gubat ta ta'on on hanan gombang an
pana ya abalina' an paudon.
35 He"a Apu Dios di paddungnay hapiyo' an nangihwang i ha"on.
Ya indatmuy abalina' ta inabak'u nadan binuhul'u ta teen nundongola'.
36 Ya gapu boh boddangmu ya binumtika' an ma"id ha nangakhup i ha"on
hinadan binuhul'u.
37 Ta ha"on di namudupudug i dida ta ingganaot patayo' didan namin.
38 Ta ma"id ha atondan mangiballoh te numpate' dida.
39 Athidiy na'at te he"ay nangdat hi abalina' an mi'gubat ta inabak'u nadan
binuhul'u.

40 Ta impabtikmu dadiyen binuhul'u mu numpudug'u damdama dida ot pumpate' dida.
41 Ta mumpahpahmo'da an mumpaboddang mu ma"id ha bumoddang i dida.
Ya ta'on on he"a an Dios ya aggem binoddangan dida.
42 Ta numpate' nimpe dida an paddungnay nuntogtog'u dida ta ingganaot mumbalindah ay hupu' ot pun'igatin'u dida ta numbalindah ay pito' hinan kalata.
43 Ta inihwanga' i he"a Apu Dios hinadan mumpungngohen tatagu.
Ot pumbalinona' hi ap'apun di dakol an tatagu an ta'on on hanadan agge nangin'innila i ha"on an wah udum hi boble ya munhilbidan ha"on.
44 Te takutana' hi tataguh udum an boble ta hiya nan un'unudonday ibaga'.
45 Ta munggagayonggongdan humawwang hinadan nun'ahamad an nipa''ayanda.
46 Ot madayaw hi Apu Dios an wadawadah inggana an hiya nan paddungnay doplah an ihi''ugan.
Ta hiya nan dayawo' te hiyay mangih'ihwang i ha"on.
47 Ya hiyay nangita'dog i ha"on ta inabak'u nadan binuhul'u ot pumbalinona' nimpe hi ap'apu hi abobboble.
48 Ta inihwanga' nimpe i hiya hinadan binuhul'u.
Ot boddangana' ta inabak'u dadiyen mun'abubungot an tatagu.
49 Ta hiya nan ikankanta' di pundayaw'un he''a Apu Dios an ta'on on idanan bobley awada'.
50 Te he"a Apu Dios ya nanongnan idatmuy abalina' an pinto'mu hi patul ta nangaba'abaka' hi gubat.
Ya munnananong nan ulem i ha"on an hi David ya hinadan tanuda'.

Psalm 19

19

Hay Atigan Di Anabaktun Apu Dios

1 An namin nadan wadah ad lagud ya limmun Apu Dios.
Ya dadiyen limmunay atigan nan ongal an abalinana ya anabaktuna.
2 Ta hiya nan abigabigat ya ahodohodom ya ipa'pa'innilada nan la'ingna ya nan ongal nimpen abalinana.
3 Ta'on on adida humapit
4 mu nan a'atday mangipa'innila hi anabaktun Apu Dios hi abobboble.
Hi ad lagud di nangigopnadan Apu Dios hi iha''adan nan algo.
5 Ta tumuluh nan mawi"it an umat hinan lala'in mungkasal an mun'am'amlong ya umat hinan e mi'yabbak hi buttikan an umaptun bumtik.
6 Ta ihipunah nan tumuluwan di algo ta ingganah nan alimuhana ya wa'et pintangna on amtan an namin di tagu nan pudutna.
7 Hi Apu Dios ya ma"id ha nibahhoh nadan tuguna te pabikahonay nomnom di tagu.
Ya madinoltan mangunud te nan agge nanomnoman ya mabalin an manomnoman.
8 Ya nipto' hanadan tugun Apu Dios te hanadan mangunud i datuwe ya mipa'amlongda.
Ya paphodonay punnomnom di tagu.
9 Ot maphod on hi Apu Dios di dayawon di tatagu hi ingga'inggana.
Te an namin nadan tuguna nimpe ya nipto' ya ma"id ha pangipangngelana.
10 Ta na'ballolda mu hay balitu'.

Ya onha ipaddung hi makan ot inlumlumiihda mu hay danum di iyukan.
11 Datuwen tugunmu Apu Dios di mangipaphod hi pangat'un baalmu.
Ot innila' an waday gun'udo' an mangunud i datuwe.
12 Hay tagu ya palpaliwana on numbahul.
Ot hanat pakawanona' bahan Apu Dios hinadan numbahula' an agge' inatta.
13 Ya hanat boddangana' ta adi' aton nadan innila' an pumbahulan ya hanat bokon datuwey mun'onan hi nomnom'u.
Ta wan ma''id ha ato' hinadan adi maphod.
14 Ya boddangana' ta hanadan miyunnudan hinadan pohdom di nanong-nah nomnomnomo' ya haphapito'.
Te he"a Apu Dios di mangih'ihwang i ha"on ya he"a nan paddungnay doplah an ihi"uga'.

Psalm 20

20

Hay Pumpaboddangan I Apu Dios

Kantan David

1 Hanat hi Apu Dios di bumoddang i he''a hi'on waday punligatam.
Ya hanat hiya an dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob di mangih'ihwang i he"a.
2 Ya hanat hiya an ma'alin wahnan pundayawan hi ad Zion di mangi-pabikah i he''a.
3 Ya hanat umipa'amlong i hiya handidan inani'nongmu an ta'on on handidan naghob an ni'nong an ini'nongmun hiya.
4 Ya hanat aton Apu Dios nadan pohdom ahan an ma'at ta mipa'annung an namin nadan ninomnommun ma'at.
5 Ta wa'et nangabak'a on pun'itkukmiy pun'amlonganmi ya hay pangi-pabaktumi i Apu Dios.
Ot maphod on tobalon Apu Dios nimpe an namin nadan dawatom i hiya.
6 Ad uwani ya innila' an hi Apu Dios ya ibaliwna nan pinto'nan mumpatul.
Ta hinan awadanah ad abunyan ya tobalonay dasal nan patul ta dakol di pangabakana an gapuh nan ongal an abalinana an Dios.
7 Hanadan udum an tatagu ya pundinolanda nadan kalesadan e mi'gubat onu nadan kabayuda.
Mu da'mi'e ya idinolmih nan ongal an abalinan Apu Dios.
8 Ot dadiyen adi mundinol i Apu Dios ya ma'abakda ta madadagda mu da'mi'e ya nanongnan mangabak ami.
9 Hanat donglom bahan Apu Dios tun dasalmi ta pangabakom nan patulmi.

Psalm 21

21

Hay Punhanaan David I Apu Dios

1 Apu Dios, nunhiglay amlong'u an patul an gapuh nan ongal an abalinam.
Te he"ay bimmoddang ta hiya nan nangaba'abak ami hinadan emi ni'gubagubatan.
2 Ya inatmu nadan dinawat'u ta na'at nadan pohdo' an ma'at.
3 Ya winagahana' te dakol di indatmun ha''on ot ipakoronam i ha''on nan namahmah an balitu'.
4 Ya ta'on on nan dinawat'u an padukdukkayom di pi'taguwa' ya inatmu.
5 Ya lispituwona' hinadan tatagu te binanoddangana' ta nangaba'abaka'.

Ta hiya nan ongal di abalina' ta nundongola' an patul.
6 Ot immannung an nan wagahmun ha"on ya ma''id ha pogpogna.
Ya nunhiglay amlong'u te innila' an wadawada'a an mumpapto' i ha"on.
7 Athidiy ma'ma'at te ongal di dinol'u i he"a an na'abbaktun Dios.
Ya gapuh nan munnananong an pamhodmun ha"on ya malinggop nan pun'ap'apuwa'.
8 Ya gapuh nan ongal an abalinam ya puntiliwmu nadan mi'buhul ya humihiwon he"a.
9 Ta gapuh bungotmu ya pu'ulam dida ta ingganay maghobdan namin
10 an ta'on on nadan pamilyada ta ma"id ha mabatih holagdah tun luta.
11 Ot ta'on on waday adi maphod hi ninomnomdan aton an gapuh hihiwodan he"a ya adi ma'at.
12 Te bumtikda hi'on tigonda nan paddungnay idongdongmun dida an panam.
13 Ot madayaw'a Apu Dios te ongal di abalinam.
Ot ikankantamiy pundayawmin he''a.

Psalm 22

22

Hay Dasal Ya Pundayaw Di Ohan Munligligat

1 Apu Dios, tanganuna' ahan ingnganuy?
Ta hay punli'na' tayya ya na'iddawwi'a ta adim dongdonglon di palak'u.
Ya tanganu bahan ona' adi boddangan i he"a?
2 Abigabigat ya ahodohodom tayya on mumpahmo'a' i he''a mu adiya' ahan tobalon i he''a.
Ta ma"id tayya ha e' luminggopan.
3 Mu ta'on on athidi ya he"a damdama an nahamad an Dios an patulmi di dayawonmin holag Israel.
4 He"ay nundinolan handidan a'ammodmi ta hiya nan inihwangmu dida
5 hidin numpahmo'dan he''a.
Ot gapu nimpe ta he"ay nundinolanda ya inihwangmu dida te hidiye tuwaliy imbagam.
6 Mu ten ad uwani ya aya' bokon taguh pangat tudan ibba an aya' kolang hinan luta an punhinggagatinan di tatagu.
7 Ya an namin tayyay manigon ha"on on munwigwigiwigda ya dildilahona' on pinewepewetana'.
8 On alyonda udot di, Ot tee ta'wan hi Apu Dios di nundinolam ya tanganu bo on adi da'a ihwang i hiya?
Ya tanganu on adi da'a boddangan hi'on immannung an umipa'amlong'an hiya?
9 Mu ta'on on athidi ya innila' damdama an nihipun hidin agolang'u ya he"a Apu Dios di nangipanapto' i ha''on.
10 Te ta'on tuwalih on hidin awada' hi putun ina ya ha"on di ohah pinto'muh tagum.
11 Ot hanat adiya' taynan i he''a te tuweda tayyay binuhul'u an mamalpali-gat i ha"on.
Ya he''a ya abuh han mabalin an bumoddang i ha''on.
12 Dakolda tayya nadan mun'abibikah an binuhul'u an nunli''ub i ha''on an umatdah nadan bulug an baka an wahdih nan pastuh ad Basan.
13 Ya umatda boh nadan mun'alumiyom an layon an nidadaandan umihakmal hi tagu.
14 Ta pamaag tayya ya ma"id ha bikah'u an ay namagmagan di adol'u.

Ya ay tee nun'aguguduy tungal'u.
Ta pamaag ya aya' ahin an mun'a'umah te ma''id mo ha namnama'.
15 Ta ma''id mo nimpe ha bikah'u an umata' hinan pito' an bangan nahilhilit.
Ya namaganan di tangngotangngo' an nipuyut di dila' hidi.
Te paddungnay impulanga' hinan luta ta mateya'.
16 Lini''uba' tayyah tudan tatagun adi maphod di pangatda an ayda kahun nili''ub hi awada' ta nunhugatanda tayyay ta'le' ya huki'.
17 Ta ma'attigo mo ahan tayyay tungal'uh nangatda.
Ya mun'am'amlong nadan binuhul'u an manmannigon ha''on an munhol-holtap.
18 Ya nun'aladay lubung'u ot ibubunutda nan ohan lubung'u.
19 Ot hanat adiya' bahan taynan i he''a Apu Dios te he''a han mabalin an mangipabikah i ha''on.
Ot agam bahan ta boddangana'.
20 Ta adiya' bahan patayon i datuwen binuhul'u te ayda tayya mun'abubungot an kahu.
21 Ya umatda boh nan layon onu nadan mun'abubungot an bulug an baka.
22 Ot hanat ihwanga' ta way ato' an mangipa'innilah nan a'atmu hinadan ibba' hinan a'am'amunganmi an mundayaw i he''a.
23 Ot da'yun i'iba an mangun'unud i Apu Dios an tinanud Jacob an nangadanan hi Israel, ya hanat hi Apu Dios di dayawonyu ya punhilbiyanyu.
24 Te tigtiggona ya dodonglonay dasal nadan mapalpaligat.
Ta mumpahmo'da'e ya nundadaan an bumoddang i dida.
25 Ot dayawon da'a Apu Dios ya ipi'nong'u nadan imbaga' hi i'nong'un he''a hinan a'am'amunganmin tatagum.
26 Ta mi''an nadan nun'awotwot ta ingganah mabhugda.
Ya an namin nadan nanginnilan he''a ya dayawon da'a.
Ot hanat padukdukkayom ya palinggopom di pi'taguwanda.
27 Hanat an namin di tataguh abobboble ya kulugondah Apu Dios ta hiyay dayawonda.
28 Te hiya nan nabaktun ap'apuh tun luta.
29 Ta ta'on on hanadan nabaktuy panigodah adolda ya nadan mun'at'ate ya mundu''undan mundayaw i Apu Dios.
30 Ta hanadan mun'atanudan ya munhilbidan hiya ya ta'on on dida ya ahida uhuhon hinadan holagda nan a'at Apu Dios.
31 Ya ta'on on hanadan agge ni' niyayyam ya innilaonday nangihwangan Apu Dios hinadan tataguna.

Psalm 23

23

Hanan Nahamad An Mumpastol

1 Hi Apu Dios di paddungnay mumpastol i ha''on.
Ta an namin di mahapul'u ya idatna.
2 Te paddungnay ipanguluwa' hinan maphod an pun'iblayan an pumpas-tolan ya awadan di maphod an liting.
3 Ya nanongnan pabikahona' i hiya.
Ya ituddunay nipto' hi ato' ta unudo''e ya hiyay mipabaktu.
4 Ot ta'on on wadaday punligata' ta aya' mate ya adiya' tumakut te innila' an wadawada'an Dios an mumpapto' i ha''on.

Ya hanan paddungnay patanongmu di pumbaliwmun ha"on.
5 Ta hanadan mi'buhul i ha"on ya tigonda an ipapto'a' i he"a an umat hi pangipapto' di ohan waday bihhitana an panganona ya hiniitanay ulunah lana.
Ya winagahana ta umat hinan basu an humuya' nadan nihiit hidi.
6 Ot madinola' an minaynayun nan ulem ya pamhodmun ha"on hi binigat.
Ta hiya nan dayawon da'an ha"on hinan Templo ta ingganah apogpogan di nitaguwa'.

Psalm 24

24

Hi Apu Dios Di Na'abbaktun Patul

1 An namin di wada an umat hitun luta ya tatagu ya nitanom ya nadan udum ya bagin Apu Dios.
2 Te hiyay nunlumuh tun luta an hinan baybay di nangigopnadana.
3 Ot nganne udot di waday abalinana an umeh nan nabillid an niyappit i Apu Dios an awadan nan pundayawan i hiya?
4 Hay innila' hi mabalin an umehdi ya hanan maphod di punnomnomna ya pangatna ya hanan adi mundayaw hi udum an dios ya hanan adi munlayah.
5 Ya hiyay wagahan Apu Dios an mangih'ihwang i hiya. Ya ibilangna hiyah maphod.
6 Ta hiyay mabalin an mundayaw i Apu Dios an hiya nan dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob.
7 Ot hanat pun'ibughulyu nadan geyt ya nadan panton nan pundayawan ta hunggop nan na'abbaktun Patul.
8 Mu nganney ngadan naen na'abbaktun Patul?
Hiya nan ongal di abalinanan Patul te ma"id ha pa"abak i hiya.
9 Ot hanat pun'ibughulyu nimpe nadan geyt ya nadan panton nan pundayawan ta hunggop.
10 Te hiya nimpe nan ongal di abalinanan Patul.

Psalm 25

25

Hay Numpaboddangan David I Apu Dios

1 He''a Apu Dios di pumpaboddanga'
2 te he''a ya abuh han pundinola'.
Ot hanat adim iyabulut an ma'abaka' ta mibabaina' ta adiya' ngihngihilan hinadan mi'buhul i ha''on.
3 Ta nadan mundinol i he''a di mangaba'abak ta adida mibabain.
Ta hay mibabain ya hanadan mun'angongohen tatagu.
4 Ot hanat itudduwana' Apu Dios hinadan nipto' an pangat ta dadiyey unudo'.
5 Ya itudduwana' bahan hinadan pohdom an unudonmin tatagum te he''a nan Dios an mangih'ihwang i ha''on ta hiya nan he''ay pundinola' hi bumoddang i ha''on hi abigabigat.
6 Ot hanat minaynayun nan ulem ya pamhodmu an impatigom hidin kanaman ta ingganah ad uwani.
7 Ya pakawanom bahan di numbahula' hi apangilga' ta ipatigom nan amaphodmu ya nan pamhodmu i ha"on.
8 Immannung an maphod'a Apu Dios ya nipto' di pangatmu.

Ot hanat itudduwam hanadan adi maphod di pangatda ta wan hanadan
tugunmuy unudonda.
9 Ya hanat itudduwam hinadan maphod an pangat hanadan mumpada''ul
ta way atondan mangunud i he"a.
10 Te he"a ya munnananong di pamhodmu ya ulem hinadan mangun'unud
hinadan tugunmu.
11 Ot hanat pakawanona' bahan nimpe Apu Dios hinadan dakol an
numbahula' te hinaey imbagam hi atom.
12 Ot hanadan naminhod an umunud i Apu Dios ya mahapul an mumpatud-
dudah nadan pohdon Apu Dios hi atonda.
13 Te atonda'ehdi ya minaynayun di awagahanda ya minaynayun an
hanadan tanudanda di mamoltan hinan numboblayanda.
14 Ya diday ibilangnah gagayyumna ya ipa'annungna nan imbaganan
atonan dida.
15 Hi Apu Dios di nanongnah pumpaboddanga' ta hiyay mangibaliw i ha''on
hinadan adi maphod an ma'at.
16 Ot uhdungana' bahan Apu Dios ta hom'ona' te nunhigla tayyay punhol-
holtapa' ya ma''id ahan ha bumoddang i ha"on.
17 Hanat boddangana' bahan i datuwen punligata' ta wan luminggop di
punnomnom'u.
18 Ot uhdungana' bahan nimpe ta tigom tudan punligata' ya pakawanona'
bahan hinadan numbahula'.
19 Te tigom'e tayya an dakkodakkolday binuhul'u an nunhiglay hihiwodan
ha''on.
20 He"ay ihi''uga' Apu Dios ot hanat ihwanga' ya boddangana'.
Ta adim bahan iyabulut an abakona' hinadan binuhul'u.
21 Ot innila' an maphod ya nipto' di pangatmu ta hiya nan he''ay pumbaga'
hi boddang ot hanat ihwanga' bahan nimpe.
22 Ya dawato' bo Apu Dios an hanat ihwang da'mi hi an namin an
punlitaganmin tinanud Israel an ibilangmuh tatagum.

Psalm 26

26

Hay Dasal Di Ohan Nipto' Di Pangatna

Intudo' David

1 Apu Dios, hanat he"ay ukod an mangipa'innilah nadan tatagu an ma''id
attog ha bahul'u.
Te aggeya' attog nunduwaduwa an nundinol i he"a.
2 Ot patnaona' Apu Dios ta tigom hi'on nganney a'at'u ya hay punnom-
nom'u.
3 Te hay nanongnan mipapanomnom i ha''on ya nan pamhodmun ha''on.
Ta hiya nan he''ay unudo' hi inggana.
4 Ta adiya' e midmiddum hinadan mumpunlayah ya nadan tatagun
maphod di ipatpatigoda mu dee mannot an aggahda.
5 Ya adi' ahan bo pohdon an e midmiddum hinadan tatagun adi maphod
di pangatda.
6 Ot ulaha' teey ta'le' ta ipatigo' an ma''id attog ha numbahula'.
Ya e da'a dayawon Apu Dios hidih nan pundayawan i he"a.
7 Ta ikankanta' di punhanaa' i he''a ya ipa'innila' nadan mapmaphod an
ina'inatmu.
8 Ongal di naminhod'u an umeh nan pundayawan i he''a te hidiy ipatigan
nan anabaktum.

9 Ot hitun ataya' Apu Dios ya hanat adiya' bahan pi'dusa hinadan tatagun pimmate onu nadan udum an adi maphod di pangatda
10 te impa'inghadan mangat hi adi maphod ya nalakadan mabayadan ta atonday adi maphod.
11 Mu adiya' attog athidi te maphod di pangat'u.
Ot hanat hom'ona' bahan ta ihwanga' hitun pundusaam hi tatagu.
12 Ad uwani ya malinggopa' ta hiya nan wa'et na'amung nadan tatagum Apu Dios ya he''ay idaydayaw'u.

Psalm 27

27

Hay Dasal Nan Mangidinol I Apu Dios

1 Hi Apu Dios di paddungnay mamatal hi punnomnom'u ya hiyay mangih'ihwang i ha''on ta hiya nan ma''id ha itakut'u.
2 Ya wa'e ta waha e mangipatnan mamate i ha''on hinadan adi maphod di punnomnomna ya adida abalinan.
3 Ot ta'on on li''ubona' hi dakkodakkol an binuhul'u ya adiya' tumakut.
4 Ha ahan di dawato' i Apu Dios ya onha mabalin ya pohdo' an mi'hituwa' hinan balenah ad uwanin atagu' te pinhod'un dayawon hiya ya pinhod'un tigtiggon nan nunhiglan amaphodna.
5 Te hinan timpun di punligata' ya hiyay paddungnay ihi''uga'.
Ya madinola' an boddangana' te paddungnay iyeya' hi uhhun ha natagen doplah.
6 Ta ma''id ha abalinan nadan binuhul'un munli''ub i ha''on ot ma''id ha bahhonan abako' dida.
Ta hiya nan hinan e' pangidawatan hi i'nong'un Apu Dios hidih nan pundayawan ya olto'olto' di pangikanta' hi pundayaw'un hiya.
7 Ot hanat donglona' bahan Apu Dios hinan pumpahmo'a' i he''a.
8 Ya wa'e ta nipanomnom i ha''on an dayawon da'a, on hiyay inat'u.
9 Ot hanat adiya' bahan iwalong an baalmu ta adi gapuh bungotmun ha''on ya inganuya' te he''a damdama Apu Dios an mangih'ihwang i ha''on di innila' hi nanongnah bumoddang i ha''on.
10 Ot ta'on hi inganuya' hinadan a'ammod'u ya madinola' an ipapto'a' i he''a.
11 Ot hanat itudduwana' bahan Apu Dios hi nipto' hi ato' te dakkodakkolda tayya hantudan binuhul'u.
12 Ya hanat adim bahan iyabulut an dadagona' i dida.
Te dakol tayyay layah an ipabahuldan ha''on ya nunhiglay panattatakutdan ha''on.
13 Mu madinola' an ad uwanin atagu' ya amta' di amaphodmu Apu Dios.

14 Ot hanat pabikahon ta'uy punnomnom ta'u ta mundinol ta'un namin i Apu Dios.
Ya ihamad ta'uy pangulug ta'un hiya.

Psalm 28

28

Hay Pumpaboddangan Ya Punhanaan I Apu Dios

Dasal David

1 He''a Apu Dios di mangibaliw i ha''on ot hom'ona' bahan te adiya''e boddangan ya lo'tat ya umata' hinadan udum an dee mon wadadah lubu'an.

2 Ot hanat donglona' bahan hinan pumpahpahmo'a' i he"a an itagge' di ta'le' an mundasal an ihangngab'uh awadan nan Templo.
3 Ta adiya' paligaton hinadan mumpungngohe an mangmangngat hi adi maphod an manu te maphod di ipatpatigoda mu dee mannot an nabulu' di wah nomnomda.
4 Ya hanat atom i dida nan miyunnudan hinadan ina'inatda ta ma'at pibon dida nadan ina'inatdah ibbada.

5 Ya ma"id tuwali ha alyonday maphod nadan limmun Apu Dios ya nadan ina'inatna.
Ta hiya nan dadagona dida ta apogpogandah inggana.
6 Madayaw hi Apu Dios te dingngolna nan numpaboddanga' i hiya.
7 Te hiyay nangipabikah i ha"on ya hiyay paddungnay hapiyo'.
Ta hiya nan nanongnan hiyay pundinola' te hiyay bumanoddang i ha"on.
Ta hiya nan nunhiglay amlong'u ya ikankanta' di punhanaa' i hiya.
8 Ot immannung an hi Apu Dios di mangipabikah i da'min tataguna.
Ya hiyay mangih'ihwang hinan pinto'nan mumpatul.
9 Ot hanat inaynayunan mangipapto' ya munwagah i da'min tataguna hi inggana.
Ta hiyay paddungnay mumpastol i da'mi.

Psalm 29

29

Hay Ohan Aton Apu Dios An Humapit Ya Nan Puwo'

Intudo' David

1 Dayawon ta'uh Apu Dios an middum ayun wah ad abunyan te hiya ya ongal di abalinana ya maphod di a'atna.
2 Hiyay madayaw te hiya ya na'abbaktu ya nahamad an Dios.
3 Hanan kidul an madngol hinan tu'yap di baybay ya hidiyey ohan panapit nan na'abbaktun Dios.
4 Ya nan athidin humapitana ya mipatigoy anabaktuna ya abalinana.
5 Te abalinanan tommangon nadan kayiw an sedar an nalpuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon.
6 Ya abalinanan iwagot nadan billid an nungngadan hi Lebanon ya nan billid an nungngadan hi Hermon ta pamaag ya ayda inlum di baka an mumpaytu"an hi'on ipa'alin Apu Dios di alyog.
7 Ya hana bon kilat di ohan panapitna.
8 Ta ta'on on hanan agge naboblayan hi ad Kades ya miwagot hinan humapitan Apu Dios.
9 Ya himmapit'eh Apu Dios ya ta'on on nadan kayiw an oak ya mun'iwagotda ta pumatal di pangatnah nadan muyung.
Ta hanada'en tatagun wadah nan pundayawan i Apu Dios ya olto'oltondan mundayaw i hiya.
10 Hi Apu Dios di mumpapto' hi an namin an ta'on on handin nalbongan tun luta.
Ya hiyay Patul an mun'ap'apuh inggana.
11 Ot hanat pabikahon Apu Dios nadan tataguna ya wagahana dida ta luminggop di nitaguwanda.

Psalm 30

30

Hay Mikantah Nan Punhanaan I Apu Dios

Intudo' David

1 Madayaw'a Apu Dios te he"ay nangihwang i ha"on ta aggeya' nate ta aggeya' dinildilah nadan binuhul'u.
2 Te hidin nunhigla han dogoh'u ot mumpahmo'a' i he''a Apu Dios ya impaphoda'.
3 Ta ta'on on aya' ni' mate ya impaphoda' i he"a.
Ot onha aggeya' impaphod ot wan wahdiya' moh lubu'an.
4 Ot dita'un mangun'unud i Apu Dios ya hanat ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya ya nan amaphodna an Dios.
5 Manu te wa'e on bumungot hi Apu Dios mu agaggaon nabaoy bungotna.
Mu hanan amaphodna ya punwagahna ya munnananong.
Ot ta'on on ilablabi' an lumuwaluwa mu mabalin bo an pa'amlongona' hinan mawmawi"it.
6 Hidin malinggop ni' di nitaguwa' ya alyo' on ma"id ha dumatong hi punligata'.
7 Hidin binoddangana' i he''a Apu Dios ya umata' hinan nahamad an billid.
Mu hidin aya' inwalong i he"a ya nunhiglay takut'u.
8 Ta hiya nan numpahmo'a' i he''a Apu Dios.
9 Te undan mateya"e ya nganney magun'udmu.
Ya undan mabalin ta dayawon da'ah nadan nate onu eda ipa'pa'innila nan munnananong an pangipapto'muh tatagu.
10 Ta hiya nan inali' di, Hanat donglom bahan Apu Dios di dasal'u ta hom'ona' ta boddangana'.
11 Ot ta'on on immukayungana' ni' mu ad uwani ya mabalin an itayottayo' di amlong'u.
Ya paddungnay inaanmu nan inlubung'un langgut ta hiya nan nunhigla nimpey amlong'u.
12 Ta hiya nan adi mabalin hi pamaag'uy dindinong te mahapul an ikankanta' di pundayaw'u ya punhanaa' i he"a.

Psalm 31

31

Dasal David Hi Ena Pangidinolan I Apu Dios

1 He''a Apu Dios di paddungnay ihi''uga' ot hanat adim bahan iyabulut an ma'abaka' ta adiya' mibabain.
Ot he"a an nipto' di pangatna ya donglom bahan di dasal'u.
2 Ot agam bahan ta mi'baga'an umalin mangihwang i ha''on.
Te he"a nimpe nan paddungnay doplah an ihi''uga' onu binattun alad an manandin ha"on ta mihwanga' ta adayawam.
3 Ot gapu ta he''a nimpe nan paddungnay doplah an ihi''uga' onu nahamad an binattun alad an manandi i ha"on ya ihwanga' bahan hinadan binuhul'u ta wan adayawam.
4 Ya hanat ihwanga' hinadan paddungnay bitun inihod nadan binuhul'un ha"on te he''a nimpe han mabalin an bumoddang i ha"on.
5 Ot he"ay pangidinola' hi nitaguwa' Apu Dios ta he''ay ukod an mangihwang i ha''on.
Te madinola' an adim ibahho nadan imbagam hi atom.

6 Nunhiglay hihiwo' hinadan mundinol hi udum an dios te ha''on'e ya he''ay pundinola'.
7 Ot madinola' ya mun'am'amlonga' hinan pamhodmun ha"on.
Te tintinnigom nadan nunholholtapa' ya innilam nadan inomnoma'.
8 Ot maphod ta binoddangana' ta aggeya' inabak hinadan binuhul'u.
Ta paddungnay inubadmu nadan nibobod hi huki' ta mabalin mohpen umeya' hinadan pohdo' an umayan.
9 Mu indani ya wada bo han nunhiglan inomnoma' ot alyo' bon he''ay hom'ona' bahan Apu Dios te limmatunnu' mo tayyay mata' an timmanna'ang.
Ya kimmapuy mo ahan tayyay adol'un timmanna'ang.
10 Ta nunhigla tayyay e' umukayungan an gapu ituwen ligato'.
Ya kimmapuy nimpe teey adol'u ta ma"id ha namnama' an tumagu.
11 Ta nunhiglay pamihul nadan binuhul'u ya hinaggon'un ha"on.
Ya numbalina' hi ay panattatakut nadan gagayyum'u te wa'et dinamu' didah nan kalata on mamtikda.
12 Ya aya' nate an lininglinga' moh nadan tatagu.
Ta umata' hinan napa"ih an banga.
13 Ya dakolday ahikanutkutyam hi nunlini''odan tun awada' ta pamaag tayya ya nunhiglay takut'u.
Ta deen humanahappitanda hi'on nganney atonda an manadag i ha"on.
14 Mu he''a damdama Apu Dios di pundinola' te he''a nan Dios an dayawo'.
15 Ot he''ay pangiyukoda' hi nitaguwa' ta ihwanga' bahan hinadan binuhul'u an mamalpaligat i ha''on.
16 Ot daan mo bahan ta ipatigom di ulem i ha"on an baalmu ta gapuh nan munnananong an pamhodmun ha"on ya ihwanga' bahan nimpe.
17 Adim bahan iyabulut an mibabaina' te he''ay pumpahmo'a' hi bumoddang i ha''on.
Ta hanadan adi maphod di pangatday mibabain.
Ya innayundan nate ta way atondan duminong hinan lubu'an.
18 Ta mapogpog di eda lumayalayahan.
Te nunhigla nayyay punlattuwagandan mamihupihul hinadan na'na'unud i he''a.
19 Immannung Apu Dios an nunhiglay amaphodmu hinadan mangun'unud i he"a.
Ya innilan di atagutagu an ipapto'mu nadan mundinol i he''a.
20 Ot gapu ta he"ay ihi''uganda ya hanat adim iyabulut an ma'at i dida nan pohdon nadan binuhuldan aton i dida.
Ya hanat ita'dogmu didah nadan layah an ipabahuldan dida.
21 Madayaw hi Apu Dios te impatigona bo nan ongal an pamhodna i ha"on ta inihwanga' hidin lini"uba' hinadan binuhul'u.
22 Ya wada han gapuh takut'u ya alyo' on inwalonga' i hiya.
Mu munhanaa' te hidin numpahmo'a' ya binoddangana' i hiya.
23 Ot dita'un mundayaw i Apu Dios ya hanat hiyay un'unudon ta'u ya abuh.
Te ipappapto'na nadan manginaynayun an umunud i hiya
Mu hanada'en hay adolday ipabaktuda ya dusaona dida an miyunnudan hinadan ina'inatday pundusana i dida.
24 Ot hanat pabikahon ta'uy punnomnom ta'u an mundinol i Apu Dios.

Psalm 32

32

Hi Apu Dios Ya Pakawanonay Bahul Nadan Muntutuyu

Intudo' David

1 Mipa'amlong nan tagun pinakawan Apu Dios an namin di numbahulana.
2 Ot mipa'amlong nimpeh diyen tagu te pinakawan Apu Dios nadan numbahulana ta adina mo attaon an e kumulukuluk hi ibbana.
3 Hidin agge' nangitutuyuwan hinadan numbahula' ya abigabigat on ma"id ha linggop di nomnom'u ta pamaag ya ay mun'angpuh di adol'u.
4 Te ahodohodom ya abigabigat nimpe ya li'li'nao' nan pundusan Apu Dios i ha"on.
Ta lo'tat ya ma"id ha bikah'u an umata' hinan liting an tiniptip di potang hinan tiyalgo.
5 Mu hidin inabulut'un numbahula' ot ibaga' i he"a Apu Dios dadiyen numbahula' ya pinakawana'.
6 Ot ad uwanin mabalin ni' an donglom di dasal nadan mangun'unud i he"a ya hanat mundasaldan he"a.
Ta wada'ey dumatong hi nunhiglan punligatanda an paddungnay dim-makol nan liting hinan wangwang ya adida miyanud.
7 Ot he"a Apu Dios di paddungnay ihi"uga' ta ihwanga' hinadan adi maphod an ma'ma'at.
Ta mabalin an ikankanta' di nangihwangam i ha"on.
8 Ot alyon Apu Dios di, Ituddu' di nipto' hi unudonyu.
Ya atbohdin tugunon da'yu ya ipapto' da'yu i ha"on.
9 Ot maphod di na'na'unnud ayu ta adi ayu umat hinan kabayu an gahin di ipakamelan hi gumo' ya ahi umunud ta ipluynah nan pohdon nan nitakken* pangipluyana.
10 Hanadan adi maphod di pangatda ya dakol di punligatanda.
Mu hanadan mangidinol i Apu Dios hi nitaguwanda ya munnananong nan pamhod Apu Dios i dida.
11 Ot dita'un mangun'unud i Apu Dios ya mundinol ta'un hiya.
Ya maphod on ta'u ikankantay punhanaan ta'u ya pun'amlongan ta'u hinadan inatna i dita'u.

Psalm 33

33

Han Kantan Pundayaw I Apu Dios

1 Dita'un tatagun Apu Dios ya maphod on mun'am'amlong ta'u an ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya.
Te hidiyey nipto' hi aton nadan mangun'unud i hiya.
2 Ot hanat ipagangoh ta'u nadan harp ya lira ta pundayaw ta'u i hiya.
3 Ya hanat ip'iphod ta'un mangipagangoh hinadan harp ya lira ya ikankanta ta'u nan balbalu an kanta.
Ya olton ta'un mungkanta an gapuh am'amlong ta'u.
4 Te hi Apu Dios ya nipto' an namin di ibagana.
Ya mipatigoh nan pangatna an hiyay nahamad hi pundinolan.
5 Ya hay pinhodna ya hanadan nipto' an pangat.
Ta nanongnan mali'nan di tataguh tun luta nan munnananong an pamhodna.
6 Ya umman handi tuwali ya ammunay hapitna ot malmuh ad lagud ya an namin nadan dumilag an wahdi.

---

* **32:9 32:9** Hay pangalin di udum hinan nitakke ya nihakay.

7 Ya hinan baybay di nangi'amunganah nadan liting.
8 Ot hanat an namin ta'un tataguh tun luta ya tumakut ta'un adi mangunud i hiya.
Ot maphod on hiyay ipabaktu ta'u ya dayawon ta'u.
9 Te ammuna man nimpe nan hapitna ya nalmu tun luta ya an namin an wada ituwen luta.
10 Ya abalinanan handiyan ta adi ma'at nadan adi maphod an ninomnom nadan himpamoble an adi umunud i hiya an aton.
11 Mu hanada'en pohdonan ma'at ya mipa'annung hinadan mun'atanudan hi inggana.
12 Ot hana'en bimmoble an hi Apu Dios an Ap'apu di un'unudonda ya mipa'amlongda te diday pinilinah tataguna an paddungnay odona.
13 Te hi Apu Dios an wah ad abunyan ya uh'uhdunganan namin di tataguh tun luta
14 an ta'on on wah ad abunyan ya pa'tiggon dita'u nimpen namin an wahtun luta.
15 Ya hiyay nangidat hi abalinan ta'un munnomnom ya innilanan namin di at'aton ta'u.
16 Hanadan patul ya bokon hay dinakol nadan nun'atutulid an titindalunay pangabakda ya atbohdih nan ohan tindalu an bokon hanan bikah-nay mangihwang i hiya.
17 Ya adi mabalin hi pundinolan nan mabikah an kabayu hi mangihwang i dita hi gubat.
18 Te umman ipapto' Apu Dios nadan mangun'unud i hiya ya mundinol hinan munnananong an pamhodna.
19 Ta ihwangna didah ate.
Ya ta'on on waday bitil ya taguwona dida.
20 Ot hanat hi Apu Dios ya ammunay pundinolan ta'u hi bumoddang i dita'u ta paddungnay hiyay hapiyo ta'u.
21 Ya maphod on mun'am'amlong ta'u ya hiyay pundinolan ta'u te hiya nan nahamad an Dios.
22 Ot hanat munnananong nan pamhodmu i da'mi Apu Dios te he"a damdamay nanongnah pundinolanmi.

Psalm 34

34

Hay Amaphod Apu Dios

1 Nanongnan munhanaa' i Apu Dios hi inggana ya hanan ipabaktuwanay nanongnah haphapito'.
2 Ya hiyay dayawo' an gapuh nadan inatna.
Ta alinaot ya donglon nadan maligligatan tun ato' ya waot an mi'yam'amlongda.
3 Ot maphod on middum ayun ha"on ta dayawon ta'un namin hi Apu Dios.
4 Te hidin numpaboddanga' i hiya ya dingngolna ot ihwanga' hinadan e' tumakutakutan.
5 Ot mipa'amlong nadan mangidinol hi nitaguwandan hiya te adida mibabain hi inggana.
6 Umat i ha"on an hidin numpahmo'a' i Apu Dios ya binoddangana' i hiya hinadan punligata'.
7 Te nan anghel Apu Dios ya ibaliwna nadan mangun'unud i hiya.
8 Ot maphod on ayu kumulug i Apu Dios ta wan ma'amtanyuy amaphodna.
Te mipa'amlong nan tagun hiyay pundinolana.

9 Ya dita'un tatagun Apu Dios an mangun'unud i hiya ya idatnan namin di mahapul ta'u.
10 Hanadan layon ya mabalin an makulangandah anonda ta ma'aganganda.
Mu hanadan mangun'unud i Apu Dios ya adida makulangan hinadan mahapulda.
11 Ot da'yun imbabale', hanat igongahanyu ta itudtudu' di atonyun mangun'unud i Apu Dios.
12 Te hi'on pohdonyun madukdukkey pi'taguwanyu ta mi'yam'amlong ayuh tun luta
13 ya hanat halipodpodonyu ta ma"id ha hapitonyuh adi maphod onu layah.
14 Ya idinongyun mangat hi adi maphod ta hanadaot an pummaphodan di ibbayun tagu di hiyay atonyu.
15 Te hi Apu Dios ya ipappapto'na nadan tatagun mangat hinan miyun-nudan hinan pohdona ya nundadaan an mangngol hi dasalda.
16 Mu hanada'en mangmangngat hi adi maphod ya nunhiglay bungotnan dida.
Ta hiya nan nateda'e ya adi madne ya linglingon di tatagu dida.
17 Te adida umat hinadan maphod di pangatda an nundadaan nimpeh Apu Dios an mangngol hi dasalda ya boddangana didah nadan punligatanda.
18 Hi Apu Dios ya nundadaan an bumoddang ya mangalubyag hi-nadan minomnoman ya nadan tatagun ma''id mo ha namnamadah nitaguwanda.
19 Mabalin an dakol di punligatan nadan tatagun mangun'unud i Apu Dios mu hi Apu Dios ya nundadaan nimpe an bumoddang i dida.
20 Ya nahamad di pangipapto'na i dida ta ta'on on ha ohah nadan tungalda ya ma''id ha maputung.
21 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya hanadan ato'atonday gumalat hi atayanda.
Ya hanada'en ma'hihhiwoh nadan nipto' di pangatda ya madusada.
22 Mu hanada'en mangun'unud i Apu Dios ya ihwangna dida te hanadan mundinol i hiya ya adida madusa.

Psalm 35

35

Hay Dasal Di Mumpaboddang I Apu Dios

Intudo' David

1 Apu Dios, hanat he"a bahan di mi'hanggah nadan binuhul'u ta he"ay mangubat i dida.
2 Ot agam bahan ta ihu'lubmu nan lubung di mi'gubat ya inalam nadan almasmu ya immali'a ta boddangana'.
3 Ya indadaanmu nadan ispadam ya nan pahulmu ta usalom an mi'hanggah nadan mamudupudug i ha"on.
Ya hanat donglo' bahan an ibagam an ihwanga' i he''a.
4 Ya hanat ipa'abakmu nadan naminhod an mamaten ha"on ta mibabainda.
Ya hanat ulawom dida ta ma"id ha atondan mangat hinadan adi maphod an ninomnomdan aton.
5 Ya hanat honagom nan anghelmu ta pundugyuna dida ta wan umatdah nadan dugih an mun'iya'addib.
6 Ya hanat pumbalinom hi kudlikkudli ya tapottapol nan pangi'wanda hi pamdugan nan anghelmun dida.

7 Te ta'on tayyah on ma''id ha bahul'u on apyanan paddungnay ihodday tawang hinan awo' ya ayda bo nangapyah pamitudan ha"on.
8 Ot hanat palpaliwanda ya onnot on diday makna i dadiyen inaniphodda ta wan madadagda.
9 Ot mun'am'amlonga' hi nangihwangan Apu Dios i ha"on.
10 Ta alyo' i hiya di, Immannung an he''a Apu Dios ya ma''id ha nipaddungam.
Te ihwangmu nadan nakapuy ya nun'awotwot hinadan adi maphod an aton nadan waday abalinanda.
11 Te hanadan mumpunlayah ya dakol di bokon immannung an ipabahul-dan ha"on.
12 Ta ta'on on maphod di inat'un dida mu apyanan adi maphod di atondan ha"on ta hiya nan nunhigla tayyay e' umukayungan.
13 Te wa'et mundogohda on nun'ulata' an mangidasal i dida an ilubung'u nan langgut an ilubung di umukayungan.
14 Ta umat hi ato' an mangidasal hinan hi ibba' onu gayyum'u
an mundu"una' an mundasal an pato' hinan umukayungan te natey hi inana.
15 Mu hidin ha''on di maligatan ya mun'am'amlongda.
Ya palpaliwa' ya na'amungda ot palpaligatona' ya nunhiglay bo udot di nangnangallidan ha''on.
16 Ya nunhiglay nanildilahdan ha''on on ngimmalingaliyotdah bungotdan ha''on.
17 Ot undan anuud bahan di pamoddangam i ha"on Apu Dios?
Daan mo bahan ta ihwanga' i datuwen binuhul'u ten umatda tayyah nadan layon an mun'abubungotda.
18 Ta hinan a'amungan di tatagun mundayaw i he''a ya he"ay dayawo' ya pun'ibaga' di punhanaa' i he''a.
19 Ot adim bahan iyabulut an ngihngihilana' hinadan mi'buhul i ha''on ta adiya' dildilahon hinadan humihiwon ha''on an ta'on on ma"id ha bahul'un dida.
20 Ya ma''id man tuwali ha alyon hi maphod di eda pi'hahhahapitan hinadan ibbada te onnot on hanadan bumahbah hinadan ma'ulen tataguy eda anal'alyon.
21 Ta umat hinan ato'atondan ha''on an namaaggon pun'itkukdan alyonday tinigoda anu nadan adi maphod an inat'u an ta'on on ma"id ha inat'u.
22 He''ay nanginnila Apu Dios hinan immannung.
Ot daan mo bahan ta adim pamaag hi dindinong ta adiya' bahan iwalong.
23 Ta ita'doga' bahan i he"a.
24 Te innila' Apu Dios an nipto' di pangatmu.
Ot hanat he''ay ukod an mangipa'innilah nadan tatagu an ma''id ha bahul'u ta wan adiya' ngihngihilan i dida.
25 Ya adim iyabulut an lo'tat ya alyonday, Maphod ta dinadag ta'u bo aya ta na'at mahan aya nan ninonomnom ta'un aton i hiya.
26 Mu hanat mibabain hanadan nungngihngihil i ha"on hidin maligli-gatana'.
Ta dida an mangalih udu'dulda mu ha''on ya mumballin ta aggeda innilay at'attonda ya mibabainda.
27 Ot hanat mipa'amlong nadan tatagu an hay hihimlonda ya hay ipa'innilaan di a''id di bahul'u.
Ta wan nanongnan alyonday, Madayaw hi Apu Dios te hay pun'amlongana ya hay e luminggopan di baalna.

28 Ta wa'an ipa'in'innila' nan amaphodmu Apu Dios ya he''ay dayawo' hi inggana.

Psalm 36

36

Hanan Aphod Di A'at Apu Dios

Intudo' David

1 Hay nun'onan hi nomnom nadan tatagun adi maphod di pangatda ya hanadan pumbahulan.
Te ningamut an ma''id ha takutda i Apu Dios.
2 Ya gapu ta nabaktuy pangibilangdah adolda ya hay innilada ya adi tigtiggon Apu Dios nadan at'attonda.
3 Ya impa'inghadan lumayalayah ya hanadan adi maphod di impa'inghadan ibagabaga.
Ya hanadan adi maphod an pangat di nadadawoh hi atonda ta ma''id hi nomnomonda an mangat hi maphod.
4 Ta ta'on on nibakilangdah nan alo'anda ya numanomnomdah adi maphod hi atonda.
Ta ma''id nimpe ha alyondah idinongdan mangat hinadan adi maphod an impa'inghada.
5 Mu hanan pamhodmu ya pangipapto'mun da'mi Apu Dios ya adi malukud te umat hi numbattanan tun luta ya ad lagud.
6 Ya umat hinan na'taggen billid an ma'attigo.
Ya atbohdih nan maphod an pangipanuhmun da'min tatagu an ma''id ha pogpogna an umat hi dinallom di baybay.
Te he''ay mangipanapto' i da'min tatagu ya ta'on on hanadan animal.
7 Ot hanan munnananong an pamhodmu i da'mi ya ma''id ha nipaddungana.
Ta hanan pangipapto'mun da'min tatagu ya umat hi pangipapto' di manu' hinadan im'impahna.
8 Te dakol nadan idatmun itanudmi.
Ya atbohdin idatmuy liting hi inumonmi an malpuh nan maphod an wangwang.
9 Ya he''a nimpey alpuwan di itaguwanmi.
Ya ipa'innilam di maphod hi atonmi ta paddungnay patalam di nomnommi.
10 Ot hanat minaynayun hidiyen pamhodmu ya pangipapto'mun da'mi an mangun'unud i he''a.
11 Ta adim bahan iyabulut an abakona' ta pabtikona' hinadan tatagun adi maphod di pangatda.
12 Mu ta didaot di magah ta tigonmi an adida bo aya abalinan an bumangon.

Psalm 37

37

Hay Pumbanagan Di Pangat

Intudo' David

1 Hanat adi ayu minomnoman an gapuh nadan tatagu an adi ahan maphod di pangatda ya hanat adi ayu umamoh i dida.
2 Te umman lo'tat ya mama''idda an umatdah nan holo' onu nitanom an naba'gutda ta lo'tat ya maklingda.

3 Hi Apu Dios ot eh'ay pundinolanyu ya hanadan maphod di atonyu ta wan
malinggop di pi'taguwanyuh nan boblen indatnan da'yu.
4 Ya hanat pun'amlonganyun unudon hi Apu Dios ot idatna nadan
pohdonyun mawada i da'yu.
5 Ot hanat hi Apu Dios di pangiyukodanyuh nitaguwanyu ta mundinol ayun
hiya ot boddangan da'yu.
6 Ta wan gapuh nan nipto' an pangatyu ya ipa'innilan Apu Dios hi atagutagu
an ma"id ha bahulyu.
Ta umat ayuh nan algo an pintangna'e ya patalanan namin di abobboble.
7 Ot hanat adi ayu nimpe numanomnom.
Ta pamaag ya nundinol ayun Apu Dios ta ukod i hiyah nan nitaguwanyu.
Ta adi ayu umamoh hi e kimmadangyanan nadan udum an tatagu an ta'on
on hanadan e kumulukuluk.
8 Ya adi hi kittang on bimmungot ayu te hay bungot ya adi maphod di
pumbalinana.
9 Hanadan mundinol i Apu Dios ya diday munhituh nan boblen imbagana.
Ya hanadan adi maphod di at'atonda ya madadagda.
10 Ot adi madne ya mama"idda ta ta'on on eyu ana'anapon dida ya ma''id
ha akhupanyun dida.
11 Mu nadan mumpada''ul ya mun'am'amlongda te luminggop ya pumhod
di itaguwanda hinan boblen idat Apu Dios i dida.
12 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya numanomnomdah adi
maphod hi atonda hinadan tatagun maphod di pangatda te nun-
higlay hihiwodan dida.
13 Mu hi Apu Dios ya ngihngihilana dadiyen tatagun adi maphod di
pangatda te innilanan adi madne ya madadagda.
14 Ta ta'on hi indadaanday ispadada ya panada ta eda patayon nadan
nun'awotwot an maphod di pangatda
15 mu onnot on mahunni ta nan ispadaday mamaten dida.
Ya atbohdin mun'apuputung nadan panada.
16 Nan kittang an wadah nan maphod di pangatna ya nabalbalol mu nan
kinadangyan nadan adi maphod di pangatda.
17 Te dadagon Apu Dios nan abalinan nadan adi maphod di pangatda.
Mu ipapto'na nadan maphod di pangatda.
18 Te ipappapto'na nadan na'unud i hiya ya idatnan dida nan imbaganah
idatna.
19 Ta ta'on on hinan timpun punligatan di tatagu an umat hi bitil ya adida
mapuhan hi mahapulda.
20 Mu nadan mi'buhul i Apu Dios an adi maphod di at'atonda ya adi madne
ya mama''idda.
Ta umatdah nan humabung an holo' onu ahuk an agagga ya nama''idda.
21 Adi ahan maphod di ato'atonda te eda umutang mu adida bayadan.
Mu hanadan mangat hinadan pohdon Apu Dios ya nundadaandan bumod-
dang ya mangdat hi iboddangdah ibbada.
22 Ta diday wagahan Apu Dios ta diday pangdatanah nan boblen imbagana.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya iwalongna didat madadagda.
23 Ya ipapto'na nadan mangat hinadan umipa'amlong i hiya ya ituddunay
nipto' hi atonda.
24 Ya ta'on on waday apatnaanda ta paddungnay nikudlihda mu adida
munnananong hidi te pata'dogon Apu Dios dida.
25 Ya teen na'amammaa' mo ya ma''id ha tinigo' hi tagun mangmangngat
hinadan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios ya inwalongna.

Ya ta'on on hanadan i'imbabaleda ya aggeda e immodo'odoh anonda.
26 Te onnot on diday nalakan mangdat onu mumpa'utang ya mawagahan-
day imbabaleda.
27 Ot hanat idinong ta'u nimpe nadan adi maphod an pangat ta hanadan
maphod di aton ta'u ta dita'uh nadan holag ta'uy munhituh inggana
hinan boblen nidat i dita'u.
28 Te hi Apu Dios ya nunhiglay pamhodna hinadan maphod di pangatna ya
na'na'unnud i hiya ya adina iwalong dida te ipapto'na didah inggana.
Mu hanada'en holag nadan nibahhoy at'atonda ya lo'tat ya madadagda ta
mama''idda.
29 Ta hay pangidatanah tun boble ya hanadan mangmangngat hinadan
pohdona ta punhituwandah inggana.
30 Hanan hapiton nadan tatagun mangmangngat hinan pohdon Apu Dios
di atiganan nanomnomanda te nipto' nadan ibagada.
31 Te hanadan tugun Apu Dios di nun'onan hi nomnomda ta dadiyey
nanongnah un'unudonda.
32 Mu hanadan adi maphod di pangatda ya hahalipatanda nadan na'unud
hinan pohdon Apu Dios te pohdondan patayon dida.
33 Mu ihwang Apu Dios nadan mangmangngat hinan miyunnudan hinan
pohdona.
Ya hi'on midalomda ya adina iyabulut an diday mibagah numbahul.
34 Ot hanat hi Apu Dios di nanongnah pundinolan ta'u.
Ya nadan tugunay un'unudon ta'u ta dita'uy pangdatanah tun boble ta'uh
inggana.
Ya akhupan ta'uy panadaganah nadan adi maphod di pangatda.
35 Wada han tinigo' an adi ahan maphod di pangatna an nunhiglay
pamalpaligatnah ibbana mu kimmakaddangyan an umat hinan
immongngal an ma'aggangan kayiw.
36 Mu indani ya nama''id ta e' punhama' ya ma''id.
37 Mu tigonyu'e nan mangmangngat hinadan pohdon Apu Dios ya maphod
di pi'hayyupanah ibbana an hiya otahan di mahlag ya pumhod di
nitaguwana.
38 Mu hanada'en adi mangat hinadan pohdon Apu Dios ya madadagda ta
ma''id ha mabatih holagda.
39 Te hi Apu Dios ya ihwangna nadan mangmangngat hinadan pohdona ya
ipapto'na dida hi'on waday dumatong hi punligatanda.
40 Ya boddangana ya ihwangna nimpe dida hinan aton nadan adi maphod
di pangatda te hiyay nangidinolandah nitaguwanda.

Psalm 38

38

Hay Dasal Han Mundogoh

Intudo' David

1 Daan mo bahan Apu Dios ta adiya' ihingal ya adiya' dusaon hinan
bumungotam.
2 Te paddungna tayyay pinanaa' ot matukkada'
3 an gapuh bungotmuh nadan bahul'u.
Ta teen munhoholtapa' an hanakitana tayyay adol'u.
4 Innila' an dakol di numbahula' an paddungnay adiya' pa'pahhon hinadan
bahul'u ya onha ipaddung hi liting ot malimuha' hi dinakolna.

5 Te gapuh adi' dumngolan ya nahugatana' ta tee mo tayyan mun'agub tudan hugat'u.
6 Ya nunhigla tayyan adiya' pa''itpol hi dogohna ya adiya' pa'atta'dog ta pamaag tayya ya ona' umukayungan hi abigabigat.
7 Te pamaag ya ay na'apuyan di adol'u ta mamammama tun hakit'u.
8 Ya ay naguduy tungal'u ta ma''id tayya ha bikah'u.
Ta nunhiglay hakit di nomnom'u i datuwen ma'ma'at i ha''on.
9 Ot innilam Apu Dios an o'oddamo' di em pangipaphodan i ha"on.
Ya innila' ot dodonglom di palak'u.
10 Ya kumanobkoba' tayya ya kimmapuya'.
Ya adi mo ahan tayya tumnong di panigo'.
11 Ya gapu ta alulugnin tudan hugat'u ya ma"id mahan mo ha mangidungo i ha''on hinadan hinaggon'u ya gagayyum'u.
Ya ta'on on hanadan pamilya' ya adida mihaggon i ha''on.
12 Ya hanada'en binuhul'u ya mangiphoddah paddungnay bitu ta ma'uhbunga'.
Ya numanomnomdah udum hi atondan manadag i ha''on.
Ta dakol di ibagabagadah pama''ihdan ha"on.
13 Mu pamaag'uy dindinong an aya' nanganga ta himpukpukito' an ay ma"id ha dingngol'u.
14 Ta pamaag nimpe tee ya aya' nanganga ya napukit.
15 Manu'eh athidiy ato' ya madinola' an hi Apu Dios di bumoddang i ha"on.
16 Te hay indasal'u ya hanat adina bahan iyabulut an dildilahona' hinadan binuhul'u hi'on waday punligata' ya adiya' ngihngihilan hi'on waday ibahhawa'.
17 Te pamaag mo ahan tayya ya aya' matumatukad.
Ya hiyah tuwe an hanakitana tayyay adol'u.
18 Ot itutuyu' an namin nadan numbahula' te datuwey mangdat hi inomnoma'.
19 Dakolda tayya tudan mun'abibikah an mi'buhul i ha''on an pamaaggon nunhiglay hihiwodan ha"on an ta'on on ma"id ha bahul'un dida.
20 Ya ta'on on maphod di pangat'un dida ya apyanan adi maphod di atondan ha"on.
Ya manu'eh ahiwawana' ya ita'dog'u nan maphod.
21 Ot hanat adiya' bahan iwalong i he"a Apu Dios.
22 Te he"a damdama nan mangih'ihwang i ha"on ot agammot bahan ta ma'a ta boddangana'.

Psalm 39

39

Hay Puntutuyuwan Di Ohan Munholholtap

Intudo' David

1 Hay wah nomnom'u ya mahapul an halipodpodo' an namin di ato' ya hapito' ta wan adiya' mumbahul.
Ya udu'dulnay pamaag'uy dindinong hi'on wadada nadan adi maphod di pangatda.
2 Mu wa'e ta pamaag'uy dindinong ya mamammamay e' umukayungan.
3 Ya hidin numanomnoma' ya lo'tat ya adiya' pa''itpol hi hakit di nomnom'u ot humapita' an alyo' di,
4 Hanat ipa'innilam i ha''on Apu Dios hi'on atna moy algoh nabatih pi'taguwa' hitun luta ya hi'on anuud di ataya'.

5 Innila' Apu Dios an ho'dod han inyabulutmun pi'taguwa' hitun luta.
Ta hin'omtang ya abuh han pi'taguwanmi an umat i ha dibdib an nala''uh.
6 Ya umat boh nan a''o an agagga on nama''id.
Ta ta'on on ilapulaput di tagun e tumamutamu mu nat'on di ahi mangusal hinadan kinadangyana.
7 Ot ad uwani ya na'awata' an ma"id ha udum hi namnamao' te he"a ya abuh di nahamad an pangidinola' hi nitaguwa'.
8 Ot hanat ihwanga' bahan ta adiya' madusa an gapuh nadan numbahula'.
Ya hanat adim iyabulut an ngihngihilana' hinadan paddungnay ma"id ha nomnomda.
9 Innila' Apu Dios an inyabulutmu datuwen punligata' ta hiya nan pamaaggot duminonga'.
10 Mu daan mo bahan ta ipadinongmu datuwen panitilogmun ha"on te lo'tat mahan tayya ya iyate'.
11 Ihingalmu ya titilgom nadan numbahul.
Ya dadagom dida an umat hi aton di pappap hinan mapmaphod an lubung.
Ta hay pi'taguwan di tagu ya on hin'omtang ya abuh an ay dibdib an nala"uh.
12 Ot donglom bahan Apu Dios di dasal'u ta hom'ona'.
Ta'omman ot ho'dod nimpe han pi'taguwa' hitun luta an umata' i handidan a'ammod'u an paddungnay on ami nundagguh hitun luta ya abuh.
13 Ot daan mo bahan ta bokon ha"on di totoklom ta mi'yam'amlonga' ni' ta ahiya' mate.
Te undan nateya"e ya wadaa' bo.

Psalm 40

40

Kantan Pundayaw I Apu Dios

Intudo' David

1 Inanu'anusa' an hinhinnod di boddang Apu Dios ta lo'tat ya dingngolna nan pumpahpahmo'a' i hiya.
2 Te paddungnay wadaa' i ha pitoppito' an adallom an bitu ot guyudona' i hiya.
Ot eya' pata'dogon i han nahamad an batun umohnongan ta teen malinggopa' mohpe.
3 Ot itudduwana' i han balbalun kanta an pundayaw i hiya.
Ta hanadan nanigo i diyen inatnan ha"on ya middumdan mundayaw i Apu Dios ta hiya moy un'unudonda.
4 Ot mipa'amlong nan tagu an hi Apu Dios di pundinolana.
Ya adina pemanan nadan munlattuwag an tatagu an mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
5 Immannung Apu Dios an ma"id ha udum hi umat i he"a te ma"id ha bilang nadan milagro an ina'inatmu ya atbohdi nadan ninomnommun aton an iphodanmi.
6 Innila' Apu Dios an bokon hanadan mi'nong an umat hinan maghob an mi'nong onu nan mi'nong hi apakawanan di bahul di nabalol i he"a.
Te innila' an hay umipa'amlong i he"a ya hanan e' pangngolan ya pangunudan hinadan tugunmu.
7 Ta hiya nan alyo' di, Wahtuwa' tee Apu Dios.
Ya nundadaana' an mangat hinadan ipa'atmu an nitudo' hinan nitudo'an di tugunmu.

8 Hanadan umipa'amlong i he"a Apu Dios di pohdo' an aton.
Ya minonomnom i ha"on hanadan tugunmu.
9 Ya wa'et na'amung nadan mundayaw i he"a on imbagabaga' i dida nan nangihwangam i da'min tatagum.
Ot innilam Apu Dios an hituwey pinhod'u an inaynayun an aton.
10 Te impa'ipa'innila' nan amaphodmu ya nan munnananong an boddangmu ya nan pangihwangam i da'mi.
Ya hinan a'amungan nimpen nadan mundayaw i he"a ya ipa'pa'innila' i dida nan ongal an pamhodmu ya nan pangipapto'mu i da'min tatagum.
11 Ot hana ahan Apu Dios ta minaynayun nan homo'mun ha"on.
Ya atbohdi nan pamhodmu ya pangipapto'mun ha"on.
12 Dakko'dakkol tayya tudan punligata' an paddungnay nili'wohdan ha"on.
Mu innila' an manu'eh na'at datuwen ha''on ya gapuh nadan dakol an numbahula' an indakdakolna mu hay dinakol di ibu"u ta ma"id ha pot'o' hi ato' ya ma"id mo ha namnamao' hi nitaguwa'.
13 Ot hanat boddangana' bahan Apu Dios hi ad uwani ta mihwanga'.
14 Ya hanat ulawom hanadan amod on mamate i ha"on ta ma"id ha pot'ondah atonda ta mibabainda.
15 Ya hanat athidi boy ma'at hinadan mangipadildilah i ha''on ta mibabainda pibo.
16 Mu an namin amin mundayaw i he"a ya hanat mipa'amlong ami.
Ya an namin amin inihwangmu ya hanat inaynayunmin alyon di, Madayaw hi Apu Dios.
17 Ya ta'on on athitun ahohomo'a' ya kimmapuy mo teey adol'u mu hanat adiya' bahan inganuy i he"a Apu Dios.
Te he"a ya abuh han mabalin an bumoddang ya mangihwang i ha"on.
Ot hanat boddangana' bahan.

Psalm 41

41

Dasal Han Mundogoh

Intudo' David

1 Mipa'amlong nan tagu an innilanan hummo' hinadan maligatan.
Te boddangan damdaman Apu Dios hi'on waday punligatana.
2 Ya ipapto'na ta mihwang hi ate.
Ya wagahana ta mumbalin an hiyay matangad hinan numboblayana.
Ya adina iyabulut an abakon nadan binuhulna.
3 Ya paphodon Apu Dios hi'on waday dogohna.
4 Ot umat i ha''on an alyo' di, Apu Dios, abuluto' an numbahula'.
Mu daan mo bahan ta hom'ona' ya impaphoda'.
5 Hanada'en mi'buhul i ha''on ya nunhiglay pangalida ya aptuwanday ataya' ta wan ma''id anu ha uggan mabong'al hi ngadan'u.
6 Ya hanadan umalin mangidungon ha''on ya maphod di panapitda mu onnot on aggahda te onda umalin manigo hinadan adi maphod an ma'ma'at i ha''on.
Ta waha eda tumtumbu'on hi udum.
7 Te an namin nadan humihiwon ha''on ya ahikukutyammanda an hihimlonday e' adadagan

---

40:8 40:8 Hebrew 10:7

8 an alyonday, Na'allotan nan doghona ot ma"id mahan mo aya ha alyon
hi pumhod.
9 Ya ta'on bo on nan imbilang'uh nahamad an gayyum'u an wa'e ha ano'
ya anonmin duwa ta ongal di dinol'un hiya mu onnot on mi'buhul i
ha"on.
10 Ot hiya nan dawato' Apu Dios an hom'ona' ta paphodona' ta wan e'
iballoh nadan ina'inatdan ha"on.
11 Innila' Apu Dios an umipa'amlonga' i he"a te aggem inyabulut an
abakona' hinadan binuhul'u.
12 Ot innila' an gapu ta maphod di pangat'u ya banoddangana' i he"a te
nanongnan wadawada'an ha"on.
13 Ot hi Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel di madayaw hi
ingga'inggana.

Psalm 42

42

Hay Dasal Nan Tagun Eda Impa'ohha

1 Apu Dios, he"a ahan di ma'ahhapul'u an umata' hinan na"uwoh an ulha
an adi mangmanghop an e manama' hi liting.
2 Te he"an wadawadan Dios di ma'ahhapul'u.
Ta hiya nan aptuwa' di e' bo pundayawan i he"a.
3 Te abigabigat ya ahodohodom ya ona' on lumuwaluwa an paddungnay
hiyay itanud'u.
Ya hanada'en ma'hihhiwon ha"on ya ilutikdan alyonday, Daan bohna ta
boddangan da'ah nan Dios an dayawom?
4 Mahkit di nomnom'u hi'on nanginomnoma' din ugganmi abulo-
gan an ipangulu' nadan tatagu hinan pundayawan i Apu Dios
an mun'am'amlong amin mangit'itkuk hi pundayawmi ya pun-
hanaanmi i hiya.
5 Mu ad uwani ya wa'et minomnomana' on alyo' di undan nimmanom-
nomta'e ya nganney iboddangnan dita.
Pamaaggot eh'a ya inyohhay pundinol ya pundayaw i Apu Dios ta hiyay
ukod an bumoddang ya mangihwang i dita.
6 Mu hi ad uwani Apu Dios ya nunhigla tayyan umukayungana'.
Ta hiya nan nomnomnomon da'ah tun awada' an nihaggon hinan
wangwang an nungngadan hi Jordan an mamangmang nadan billid
an nungngadan hi Hermon ya nan billid an nungngadan hi Misar.
7 Te hantun punligata' ya umat hinan mabikah an liting hinan wangwang
onu nan maludulludun an dalluyun an mun'itabbun i ha"on.
8 Mu hanat ipatigom Apu Dios nan munnananong an pamhodmu hi
abigabigat.
Ta hinan mahdom ya ikankanta' di dasal'un he"a an alpuwan di nitaguwa'.
9 Te he"a nan paddungnay doplah an ihi"uga' mu tanganuna' ingnganuy i
he"a ta holholtapo' tayyay pangat nadan binuhul'un ha"on.
10 Ta ta'on on hanan pangalida ya mahkit an paddungnay puntudukday
puhu'.
Te alyonday daan bo anu ta boddangana' hinan Dios an dayawo'.
11 Mu ad uwani ya wa'et minomnomana' on alyo' di undan nimmanom-
nomta'e ya nganney iboddangnan dita.
Pamaaggot eh'a ya inyohhay pundinol ya pundayaw i Apu Dios ta hiyay
ukod an bumoddang ya mangihwang i dita.

Psalm 43

43

Hay Dasal Di Ohan Nidawwih Numboblayana

1 Apu Dios, hanat ipa'innilam i datuwen tatagun adi mangun'unud i he"a
an ma"id ha bahul'u.
Ta he''ay mi'hangga i datuwen adi maphod di pangatda ta ihwanga'
hinadan adi maphod an ninomnomdan aton i ha"on.
2 He''a Apu Dios nan paddungnay doplah an ihi"ugan.
Mu tanganuna' mahan ingnganuy i he"a?
Ya tanganunmu inyabulut an paligatona' hinadan binuhul'u?
3 Hanat papatalom bahan tun paddungnay munhihillong an nitaguwa'.
Ta ipa'innilam nadan tugunmu ta wan innilao' di nipto' hi ato'.
Ya ibangngada' bahan hinan nabillid an awadan nan Templom ta e da'a
dayawon hidi.
4 Ta ikankanta' hidiy pundayaw'un he"a ya ipagangoh'u nan harp te he''ay
nangipa'amlong i ha"on.
5 Mu ten ad uwani ya minomnomana' mu alyo' di undan nimmanom-
nomta'e ya nganney iboddangna.
Pamaaggot eh'a ya inyohhay pundinol ya pundayaw i Apu Dios ta hiyay
ukod an bumoddang ya mangihwang i dita.

Psalm 44

44

Hay Dasal Di Mumpaboddang I Apu Dios

1 Dingngolmi Apu Dios i handidan a'ammodmi hanadan nakaskasda'aw an
ina'inatmuh din kanaman
2 an umat hinan inatmun nangipa'abak hinadan adi umunud i he"a an
nunhitu ni' ituwen boble ta immaandahtu.
Ot idatmu i handidan a'ammodmih tuwen boble ot wagaham dida ta
pinumhod di nitaguwanda.
3 Mu bokon hay almasda onu la'ingdan mi'gubat di nangabakanda te gapuh
nan ongal an abalinam ya wadawada'a an bumoddang i dida te
pinpinhodmu dida.
4 He"a Apu Dios di patulmi ya Dios an dayawonmi.
Ya he"ay innila' hi bumanoddang i da'mi an tatagum an tinanud Israel.
5 Ot gapuh nan ongal an abalinam ya inabakmi nadan binuhulmi.
6 Ot hanan e' pangabakan hi gubat ya adi' idinol hinadan almas'u.
7 Te he''ay bumanoddang i da'mi ta hiya nan mangabak ami ta mibabain
nadan binuhulmi.
8 Ot he''a Apu Dios di nanongnah ipabaktumi ya punhanaanmih inggana.
9 Mu ad uwani ya ingnganuy da'mi ta adim mo ipangulu nadan tindalumi
ta hiya nan ma'abak ami ta mibabain ami.
10 Te da'miy impabtik nadan binuhulmi ot pun'aladan namin nadan wadan
da'mi.
11 Ya inyabulutmu ta numpateday udum i da'mi an ay ami kalnero.
Ya hanada'en aggeda ni'impapate ya niwakatdah udum hi boble.
12 Ta paddungnay nalakay nangigattangmun da'mi an ay ma"id ha balolmi.
13 Ta hanadan nun'ihaggon an boble an nanigo i diyen nangatmun da'mi
ya dildilahon da'mi ya ngihngihilan da'mi.
14 Ta wa'e on iya"apoh nadan tataguh udum hi boble di panughugnuddan
da'mi on munwigwigiwigda udot hi'on tinigo da'mi.

15 Ta nunhigla tayyay bain'un mangmangngol
16 hinadan pamihul nadan binuhulmin ma'ahihhiwon da'mi te amod on da'mi paligaton.
17 Ma'ma'at i da'mi datuwe an ta'on on agge da'a liningling ya aggemi imbahho nadan imbagam hi atonmi.
18 Immannung an agge da'a attog inwalong ya aggemi imbahho nadan tugunmu.
19 Mu pamaag tayya ya paddungnay tinugmilan da'mi ot taynan da'mih nan munhihillong an awadan di mun'abubungot an animal.
20 Onha liniwwan da'a ot e ami mundayaw hi udum an dios
21 ya undan nin aggem na'innilaan.
Innilami an ma"id ha mipa"en he"a te ta'on on tun nomnommi ya innilam.
22 Ya gapu tee hi pangun'unudanmin he"a ya on da'mi patayon an umat amih nan kalnero an nidadaan an mapalti.
23 Ta nunhigla tayya tun punligatanmi mu daan mo bahan ta adi da'mi inganuy hi inggana.
24 Ot undan bahan he"a'e ya mundindinnol'a i ha athitu an tigom'e tayyan munholholtap ami
25 an paddungna tayyay nun'ihuhubag ami ya adimi abalinan an bumangon.
26 Innilami an munnanong nan pamhodmu ot agam bahan Apu Dios ta boddangan da'mi.

Psalm 45

45

Hay Mikantah Pungkasalan Di Patul

1 Dakol tayyay mun'a'aphod an mipanomnom i ha"on ta hiya nan iphod'u ha mikantah nan patul.
Te ha"on'e ya on'u ikanta nan pinhod'un ibaga an umat hinadan nala'ing an muntudo' an onda itudo' nadan pinhoddan ibaga.
2 Ma"aphod nayyay alala'im an patulmi ya ta'on on hanan panpannapitmu te nanongna an wagahan da'an Apu Dios.
3 Ya nundongol di apatulmu te ongal di abalinam ot agam ta ihikotmu nan ispadam
4 ya nuntakke'ah nan kabayum an e mi'gubat ot ma"id ha bahhonan mangabak'a ta ita'dogmu nan nipto' ya nan maphod an pangat ya nan pumpada"ulan.
Ot ihamadmu ta mangabak'a ta mipatigo nan ongal an abalinam.
5 Ot agam ta oladom nadan panam ta mun'i'itbong hi puhun nadan binuhulyu ta wan abakom di abobboble.
6 Ta hina'en pun'ap'apuwam an indat Apu Dios ya minaynayun hi inggana.
Ya maphod di atom an mun'ap'apu te nipto' di pangatmu an ma"id ha pangipangngelam.
7 Te hanadan nipto' an pangat di pun'amlongam an aton ya adim ahan pohdon hanadan adi maphod an pangat.
Ta hiya nan he"ay pinto' Apu Dios ya dakol di atonan mangipa'amlong i he"a mu hanadan i'ibam.
8 Ya mapmaphod di hunghung nan lubungmu te naha"adan hi bangbanglu an umat hi mira ya alos ya kasia.

44:22 44:22 Roma 8:36

Ya mapmaphod nan palasyum an na'alkusan hinadan ma'alah nadan ba'git di elepante.*
Ya dedahdiy mumpagangoh hinadan harp ta mangipa'amlong i he"a.
9 Ya dedahdi nadan bumoddang i he"a an binabai an hay udum i dida ya imbabalen di patul.
Ya hanan ahim iyahawa ya wahnah way winawwanmu an nunlubung hi mapmaphod an na'alkusan hi namahmah an balitu' an nalpuh ad Opir.
10 Ot he"a an iyahawan nan patul ya hanat igongaham tun ibaga'.
Ta adim mo nomnomnomon nadan i'ibbam ya a'ammodmu.
11 Gapu ta apgohan'a ya nunhiglay naminhod nan patul i he"a.
Ot gapu ta he"ay iyahawana ya mahapul an un'unudom di ibagana.
12 Hanadan i Tyre ya dakol di iyalidah ligaludan he"a an ta'on on hanadan kakadangyan ya pinhoddan mi'hayyup i he"a.
13 Hanan iyahawan nan patul ya nunhiglan apgohan di ababaina an wahdih nan kuwartuna an nunlubung hi nabalitu'an.
14 Ya hidin nangiyayandah awadan nan patul ya mapmaphod nimpe nan inlubungna.
Ya nitnuddan hiya nadan binabain mangipappapto' i hiya.
15 Ya mun'am'amlongdan nabulog an hunggop hinan palasyun nan patul.
16 Apu patul, hanadan linala'in holagmu ya diday ahi mun'ap'apuh abobboble an umat i he"a ya handidan a'ammodyuh din nadne.
17 Ot hituwen kanta' di manginaynayun an mangipanomnom hinan nundongolam an patul ta an namin di tataguh abobboble ya pemanan da'ah inggana.

Psalm 46

46

Hi Apu Dios Di Bumoddang I Dita'u

1 Hi Apu Dios di nahamad hi ihi"ugan ya hiyay mangdat hi bikah ta'u.
Ya nanongnan wadawadan bumoddang i dita'u hinadan punligatan ta'u.
2 Ot hiya nan adi ta'u tumakut an ta'on on miwagot tun luta ta mun'a'agde nadan billid ta mun'itabbundah nan baybay
3 onu nunhigla nan maludulludun an dalluyun ta miwagot tun luta ta mun'a'agde nadan billid hi pangatna.
4 Te ta'on on athidi ya wada han paddungnay adi matdu' an obob an umipa'amlong hinadan tatagu an wahnan nahamad an boble an awadan nan pundayawan i Apu Dios.
5 Te ta'on on miwagot tun luta ya adi madadag hidiyen boble te hi Apu Dios di nanongnah mumpapto' i diyen boble an ta'on on wadaday umalih binuhuldah nan mahdom.
6 Mu nadan tataguh abobboble ya niwagot'e nan bobleda on nunhiglay takutda ya dingngolda'e nan ay kidul an hapit Apu Dios ya pamaaggon ayda mateh takutda.
7 Mu hi Apu Dios an ongal di abalinana ya wadawadan mumpapto' i dita'u.
Ya hiya nan Dios an nahamad nimpeh ihi"ugan ta'u an dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob.
8 Ot hanat nomnomnomon ta'u nadan nakaskasda'aw an aton Apu Dios hituh tun luta.

---

* **45:8 45:8** Nan ba'git di elepante ya dakol nan mabalin an miyamma an mapmaphod di tigona.

9 Te impadinongnay gubat ya numpa''ihna nadan pana ya pahul ya
pinu'ulana nadan hapiyo.
10 Ot alyonay, Idinongyun pumanapatte ya hituwey nomnomonyun namin
an tataguh tun luta an ha''on an na'abbaktun Dios ya ammunay
madayaw.
11 Hi Apu Dios an ongal di abalinana ya wadawadan mumpapto' i dita'u an
hiya nan Dios an nahamad nimpeh ihi''ugan ta'u an dinayaw handin
ammod ta'un hi Jacob.

Psalm 47

47

Hi Apu Dios Ya Ammunay Ap'apuh Tun Luta

1 An namin ta'un tinatagu ya dayawon ta'uh Apu Dios.
Mumpalakpak ta'u ya olton ta'un mangikanta hi pundayaw ta'un hiya
2 an na'abbaktun Dios te hiyay mun'ap'apu hi abobbobleh tun luta.
3 Hiyay nangdat hi abalinan ta'u ta hiya nan inabak ta'uy abobbobleh tun
luta ot iyukodna i dita'u ta dita'uy mun'ap'apu i dida.
4 Ya hiya boy numpili hinan boblen indatnan dita'u an umipa'amlong i
dita'un tinanud Jacob an na'appinhodnan tataguna.
5 Impa'abak Apu Dios i dita'u nadan nunhituhdi ot mumbangngad hi
ad abunyan hidih nan way trononan mun'ap'apu yaden pun'itkuk
nadan tataguy kantada ya pun'ipagangohday trampetada.
6 Ot ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya an patul ta'u.
7 Te hiyay patul hitun luta.
Ot hanat ikankanta ta'u nimpey pundayaw ta'un hiya an Dios
8 an wahdin inumbun hinan tronona an mun'ap'apu hi abobboble.
9 Ya nadan ap'apuh abobboble ya ma'amungda ta middumdan mun-
dayawda i hiya an Dios an dinayaw din ammod ta'un hi Abraham.
Ta hiyay madayaw te hiya an Dios di Patul di apatupatul.

Psalm 48

48

Hanan Boblen Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya na'abbaktu.
Ya hiyay madayaw hidih nan nabillid an niyappit i hiya.
2 Hidiyen ma'alih Zion ya nabillid ya ma''aphod ta hanada'en tatagun
malpuh abobboble an manigo ya umipa'amlong i dida.
Ya hidiye nan boblen niyappit i Apu Dios an na'abbaktun patul.
3 Ya ibaliwnah diyen boble ya waday linggop hidi te wahdih Apu Dios an
mangipapto'.
4 Wada han ohan algo an pamaaggot munhahapit hanadan apatupatul hi
abobboble ta eda gubaton nan bobleh ad Zion.
5 Mu hidin nihaggonda ta tinigodah diyen boble ya nangintattakutda ta
pamaaggot mamtikda.
6 Ya munggagayonggongdah takutda an umatdah nan babain tuwen
mun'ayyam.
7 Ya dinadag Apu Dios dida ta umatdah din papol hi ad Tarsis an numpa''ih
nan puwo' an nalpuh nangappit hi tuluwan di algo.
8 Handi'e ni' ya onta'u dingngol ya abuh nadan ina'inat nan na'abbaktun
Dios.

Mu ten ad uwani ya tinigo ta'u mahan nan atonan mangibaliw i diyen boblena.
Ya minaynayun nan pangipapto'na hi inggana.
9 Ta hiya nan hinunggop ami'eh tun Templom Apu Dios on mipanpanom-nom nan munnananong an pamhodmu i da'mi.
10 Maphod nan atom an mun'ap'apu ya ongal di abalinam ta hiya nan dayawon da'ah tataguh abobboble.
11 Ot mun'am'amlong amin nunhituh tun nabillid an ad Zion ya ta'on on nadan ibbamin nunhituh nadan udum an bobleh ad Judah te maphod di pangipapto'mun da'mi.
12 Ot hanat li'odon ta'u nan boble ya binilang ta'u nadan natagen pungguwalyaan hidi.
13 Ta tigon ta'uy anahamad nan binattun aladna ta ahi ta'u uhuhon hinadan mun'atanudan.
14 Te hi Apu Dios ya hiyay dayawon ta'uh inggana.
Ya hiyay mun'ap'apun dita'uh inggana.

Psalm 49

49

Hay Ma'at Hinan Tagun Mundinol Hinan Kinadangyana

1 An namin ayun tataguh abobboble ya hanat donglonyu tun ibaga'
2 an da'yun waday abalinana ya ta'on on da'yun nun'awotwot.
3 Te hituwen ibaga' ya ongal di iyatana hinadan mangngol te madduman nan innilada ya luma'ingda.
4 Te ha"on'e ya ihamad'un igongahan nadan naligat an ma'awatan an panapit.
Ya ip'ipaggangoh'u nan harp hinan pangib'ibagga' hinan ibalinana.
5 Ot adiya' tumakut an ta'on on waday dumatong hi punligata' ya ta'on on li"ubona' hi binuhul'u
6 te dida'en adi maphod di pangatda ya pundinolanda ya ilattuwagday kinadangyanda.
7 Mu ma"id ha ohah tagu hi abalinanan bayadan di itaguwana i Apu Dios ta wan adi matmatte.
8 Te hay itaguwan ya ongal di balolna an ma"id ha taguh abalinanan bayadan
9 ta wa'an mi'taguh ingga'inggana.
10 Tigtiggon ta'u ot ta'on on nan nanomnoman an tagu ya mate ya atbohdi nadan paddungnay ma"id ha nomnomda an mateda.
Ta midat nadan kinadangyandah nadan mamoltan.
11 Ta hanan lubu'an di eda punhituwan hi inggana.
Ta ta'on on wadaday lutadah ningadan i dida ya taynanda.
12 Hay kinadangyan ya adi umihwang hi ate.
Te hay tagu ya umat hi animal an waday adatngan di atayana.
13 Ta athidiy pumbalinan hanan tagun mangidinol hi abalinana ya kinadangyana
14 an umat hi kalnero an ammunah paltiyon nan nangipastol i hiya.
Te hay tagu ya mate ta matano' di adolnah nan lubu'an ya ma"id mo ha alyon hi umanamut ni' hinan maphod an nunhituwana.
Mu hanan maphod di pangatna ya bokon athidiy ma'at i hiya.
15 Ta umat i ha"on an ma"id ha bahhonan ihwanga' i Apu Dios hi ate.

16 Ot hiya nan adi ayu umamoh hinan kimmadangyan an adi maphod di
pangatna an ta'on on ma'udman di kinadangyana ta aganay gattang
hi mun'a'aphod an usalna
17 te mate'e ya ma"id ha ohah itakina i dadiyen kinadangyana an onda
mabatih tun luta.
18 Manu te mapemanan nan kadangyan hitun luta ta hay punnomnomna
ya hiyay nawagahan.
19 Mu hiyah diyen lo'tat ya mate ta umeh nan munhihillong hi inggana an
awadan handidan a'ammodnan numpun'ate.
20 Ta'on on kadangyan di ohan tagu mu adina'e ma'awatan an bokon nan
kinadangyanay mangihwang i hiya ya hiyah diye damdama an umat
hi animal an mate.

Psalm 50

50

Hay Abuluton Apu Dios Hi Pundayaw I Hiya

1 Hi Apu Dios an ongal di abalinana ya ay'ayyaganan namin di tataguh tun
luta an mihipun hi tuluwan di algo ta ingganah alimuhan di algo.
2 Ya hiya an Dios ya nunhigla nan binangna hidih nan ma''aphod an boble
an ad Zion.
3 Ya hitun umaliyana ya ma'attigo te waday malanglanggiyab an apuy hi
hinangngabna.
Ya nunhigla han puwo' hi nunlini''odana.
4 Ya ibaganah nadan wah ad abunyan ya nadan tatagun nipto' di pangatdah
tun luta ta tigonday punhumalyaanah nadan tataguna
5 an alyonay, Amungonyu nadan tatagu' an mangun'unud i ha"on.
Te dida nan nangali hi unudona' i dida hidin nangidawatandah i'nongdan
ha"on.
6 Ya dadiyen wah ad abunyan di mangipa'innila an nipto' di punhumalyan
Apu Dios hinadan tatagu.
7 Ot alyonay, Da'yun tatagu' an tinanud Israel ya hanat donglonyu tun ibaga'
an numbahul ayun ha"on an Dios an dayawonyu.
8 Mu bokon hanadan i'nongyun ha"on di gapunah bumungota' i da'yu.
9 Te adi' mahapul hanadan baka ya gulding an i'nongyun ha"on an malpuh
nadan halunyu.
10 Te ta'on on hanadan animal hinan muyung ya nadan bakah nadan
nabillid ya ha''on tuwaliy ud bagi
11 an ta'on on hanadan hamuti.
Te an namin di waday yahyahnan wahtun luta ya ha"on di ud bagi.
12 Ot onha na'agangana' ot adi gahin hi ibaga' i da'yu
Te ha''on nimpey ud bagih tun luta ya an namin nadan wadahtu.
13 Ya adi' anon di baka ya adi' inumon di dalan di gulding.
14 Ot hay nahamad hi i'nongyun ha''on an nabaktun Dios ya hanan
punhanaanyu ya hay pangatanyu hinadan insapatayun ha"on.
15 Ot wada'ey punligatanyu ya ihwang da'yu ta wan ha''on di dayawonyu.
16 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya alyon Apu Dios i dida di, Ma"id
ha hilbin nan eyu uhu'uhuhon nadan tugun'u ya nadan tudtudu'.
17 Te da'yu'e ya adiyu damdama pohdon an mitudduwan ya ngohayonyu
nadan ibaga' hi atonyu.
18 Ya wa'e ha tinigoyuh mangako on na'na'yat ayu.
Ya atbohdin midmiddum ayuh nadan mumpunluktap.

19 Ya hanadan adi maphod di pinpinhodyun haphapiton ya impa'inghayun lumayalayah.
20 Ya amod onyu tanumtumbu'on nadan ibbayu ya dakol di ipabahulyun dida.
21 Ta hiya danaey impa'inghayu.
Mu gapu ta pamaag'uy dindinong ya hay punnomnomyu ya umata' i da'yu.
Mu ad uwani ya ihingal da'yun ha"on ya ibaga' nadan bahulyu.
22 Ot da'yun nangiwalong an mangun'unud i ha"on an Dios ya hanat igongahanyu tun ibaga'.
Te onha inaynayunyun mungngohen ha"on ya ma"id ha bahhonan dadagon da'yu ya ma"id ha namnamaonyuh mangihwang i da'yu.
23 Mu wa'et un'unudonyu nadan tugun'u ya ihwang da'yu.
Ya hay umipa'amlong i ha"on ya hi'on inaynayunyun munhana i ha"on.

Psalm 51

51

Hay Indasal David Hi Nuntutuyuwanah Nunluktapana

1 Innila' Apu Dios an munnananong di pamhodmu ya homo'mu ot daan mo bahan ta pakawanona' hinadan numbahula'.
2 Ya aanom bahan tudan adi maphod an a'at'u ta paddungnay ma'ulahana' hinadan numbahula'.
3 Te abuluto' an numbahula' te pamaag tayya ya hanadan numbahula' di mipapanomnom i ha"on.
4 Ot immannung Apu Dios an numbahula' i he"a te inat'u nadan ibilangmuh adi ahan maphod.
Ta hiya nan abuluto' an nipto' nan inatmun nundusan ha"on.
5 Te immannung an nihipun tuwalih din niyayyama' ya hiyah diyen adi maphod di a'at'u an ta'on on hidin awada' hi putun ina.
6 Ya immannung an hay pohdom ya hanan maphod an pangat di tagu an adida udman hi layah.
Ot hanat itudduwana' bahan ta hanadan maphod an punnomnom di mawadan ha"on.
7 Ya hanat pakawanona' nimpe hinadan numbahula' ta wan paddungnay ma'ulahana' ta mumbalina' hi malinis.
8 Ta ta'on on nunhiglay nundusam i ha"on an paddungnay ginudum di tungal'u mu ta pa'amlongona' bon he"a.
9 Ot hanat linglingom bahan nimpe nadan numbahula'.
10 Ya impaphodmu tun punnomnom'u ta wan mumbalina' bo hi na'na'unnud i he"a.
11 Ot hanat adiya' bahan inganuy ta adim bahan ipa'aan nan Espiritum i ha"on.
12 Ya hanat ipabangngadmuy amlong'u ta umat hidin hopap di nangih-wangam i ha"on ta pumbalinona' hi na'unud i he"a.
13 Ta wan mabalin an ibagbaga' nadan tugunmu hinadan paddung'un nun'abahulan ta wan ibangngadda damdama an umunud i he"a.
14 Ot hanat ihwanga' bahan nimpe ta adiya' ni' mate te he"a ya ammuna han innila' hi mangihwang i ha"on ta wan ikankanta' nan nipto' an pangatmu.
15 Ya hanat boddangana' Apu Dios ta wan he"ay midayaw hinan humapita'.
16 Innila' ot bokon hanadan mi'nong an umat hinadan maghob an mi'nong di umipa'amlong i he"a Apu Dios te onha athidi ot dadiyey idawat'un he"a.

17 Te hay innila' hi pohdom Apu Dios hi midawat i he"a ya hanan
pumpada''ulan ya pangabulutan hi numbahulan ya nan immannung
an puntutuyuwan hinadan numbahulan.
18 Ya hay oha boh dawato' i he''a Apu Dios ya daan mo bahan ta
bumoddang'ah ad Zion hidih ad Jerusalem ta wan mipaphod nadan
nun'adadag an alad.
19 Ta wan i'nongmi mohpe nadan umipa'amlong i he"a an umat hinadan
maghob an mi'nong hidih nan punggobhan hi mi'nong i he"a an
umat hi baka ya nadan udum an mi'nong.

Psalm 52

52

Kantan David

1 He''a an nundongol an waday abalinana ya tanganunmu nayya ilattuwag
nadan adi maphod an pangatmu.
Umman hay panigon Apu Dios i he"a ya on'a umipabain.
2 Te on hay atom an mamahbah hi ibbam an tagu di nun'onan hi
nomnommu.
Ta matadom di panapitmu ya na'la''ing'an mangap'apyah layah.
3 Te ha ahan di pohdom ya hanadan bumahbah an pangat an bokon
hanadan maphod an pangat.
Ya hanadan layah di impa'ingham an hapiton an bokon hanadan imman-
nung.
4 Te he"an ma'layyah an tagu ya pun'amlongam an pahakitan di ibbam an
tagu.
5 Mu hi Apu Dios ya adi mibahhon dadagon da'a ta taynam di nunhituwam
ta wan mapogpog di pi'taguwam hitun luta.
6 Ta tigon'en nadan tatagun na'unud i Apu Dios hidiyen ma'at i he"a ya
malmuy takutda ya ngumihildan alyonday,
7 Tigon ta'u'ey na'at i diyen tagu an bokon hi Apu Dios di nangidinolanah
nitaguwana te hay nundinolana ya nadan kinadangyana.
Ya kimmadangyan te nala'ing an kumuluk.
8 Mu ha''on'e ya ma'allinggopa' an umata' hinan kayiw an immongngal
hidih nan way Templo.
Te ongal di dinol'u hinan munnananong an pamhodmu Apu Dios.
9 Ta hiya nan ma''id ha pogpog di punhanaa' i he"a.
Ya namamah nan a'am'amungan nadan ibba' an tatagum.

Psalm 53

53

Hay E Pumbahbahulan Di Tatagu

1 Hanadan mungngohe i Apu Dios ya paddungnay ma"id ha nomnomda te
alyonday, Ma''id ha Dios.
Ta nunhiglan adi ahan maphod di punnomnomda ya pangatda.
Ya ma''id ha ta'on hi oha hi maphod di pangatna.
2 Hi Apu Dios an wah ad abunyan ya uh'uhdungan dita'un tatagu ta tigona
hi'on wa ni'mo ha oha hi nanomnoman ta waday naminhodna an
manginnila i hiya an Dios.
3 Mu ma''id te an naminda ya inwalongdan mangat hinan pohdon Apu
Dios.
Ta ma''id ni'mo ha ta'on hi oha hi maphod di pangatna.

4 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, On anuud nin ya ahida manomnoman hantudan adi maphod di pangatda.
Ya ma"id tuwali ha alyon hi mumpaboddangdan ha"on.
Ta hanadan tatagu' di eda pangako'akowan hi itanudda.
5 Mu lo'tat ya madatngan han gumayonggonganda hi takutda* te ma"id ha nipaddunganah nadan udum an na'at.
Te pundadag Apu Dios dadiyen mi'buhul hinadan tataguna ta mun'iwawagillang di tungalda.
Ta nunhiglay ibabainanda an gapu ta inganuy Apu Dios dida.
6 Ot hay dasal'u ya hanat waha malpuh ad Zion hi umalin mangihwang hinan boblen nadan tinanud Israel.
Ya innila' an nunhiglay amlong nadan holag Israel hi'on ipaphod bon Apu Dios di nitaguwanda.

Psalm 54

54

Hay Dasal David Ta Wan Mibaliw Hinadan Mi'buhul I Hiya.

1 Innila' Apu Dios an ongal di abalinam ot daan mo bahan ta ihwanga' i he"a.
2 Ya daan mo bahan ta donglom tun dasal'u.
3 Te den mangalida nadan mun'abubungot an tatagun naminhod an mamaten ha"on an dida nadan adi mangibilang i he"an Dios.
4 Mu he"a Apu Dios di nahamad hi bumoddang ya mangibaliw i ha"on.
5 Ot iyukod'un he"a nadan mi'buhul i ha"on ta diday a'atan hanadan adi maphod an ninomnomdan aton.
Ot gapu ta he"an Dios han mabalin an pundinolan ya he"ay pangidinola' ta he"ay ukod an manadag i dida.
6 Ya munhanaa' i he"a te maphod di a'atmu.
Ot mun'am'amlonga' an mangidawat hinadan i'nong'un he"a.
7 Te binoddangana' hinadan punligata' ya tinigo' di na'abakan nadan mi'buhul i ha"on.

Psalm 55

55

Hanan Ibba An Adi Mabalin Hi Pundinolan

1 Donglom bahan Apu Dios tun dasal'u
2 ta boddangana' te agge' innila tayyay ato' ta on ma'ab'abuliduwa'.
3 Te nunhiglay pangpangallin nadan binuhul'u ta hiya nan nunhiglay takut'u.
Te nunhiglay hihiwoda ya bungotdan ha"on.
4 Ta nunhigla tayyan kumanokanobkoba' te itakut'uy e' atayan.
5 Ta ona' on gumayogayonggong hi takut'u.
6 Ot onha nin ta umata' hinan palluma ot tumayapa' hi nidawwi ta wa ni' an umalinaway punnomnom'u.
7 Ya waot an hidih nan agge naboblayan di e' iha''adan.
8 Ta wan hidiy e' ipa''ayan ta ibtika' nadan umat hi puwo' an mun'abubungot an mi'buhul i ha"on.
9 Ot hanat ulawom dida Apu Dios ta wan ma"id ha poto' di punhahappi-tananda ta adida aton nadan ninomnomdan aton.
Te pamaag ya on han gulu ya papatte han ma'ma'at hinan boble.

---

* **53:5 53:5** Hay alyon di udum ya tumakutda an ta'on on ma"id ha mataktan.

10 Te ta'on on hinan mapatal onu hinan hilong ya hiyah diyen mungguguluda ya mumpapatteda.
11 Ya ta'on on idanay pangipluyan ituwen boble on waday akhupan hi munggugulu ya wadaday udum an paligatonda ya kulukonday ibbada.
12 Onha nin ta hanadan binuhul'uy mama'bain i ha"on ot mabalin an anusa'.
Ya onha nin ta diday mamihul i ha"on ya mabalin ninnot an tayna' dida.
13 Mu bokon te hiya an ni'uyu'uyuga' ya imbilang'uh hi ibba'.
14 Te maphod di himmanaphappitananmi ya immanuyyug amin e nundayaw hinan Templo.
15 Ot hanat hanadan mi'buhul i ha"on ya adida ma'amamma on nateda.
Ya hanat ta'on on mataguda ya umedah awadan di numpun'ate.
Te hiya damdama an nadan adi maphod di nun'onan hi nomnomda an ta'on on idanay awadanda.
16 Mu ha"on'e ya mumpaboddanga' i Apu Dios ot ma"id ha bahhonan ihwanga' i hiya.
17 Ya hinan pumpahmo'a' i hiya hinan mawi"it ya hinan tongan di algo ya hinan mun'ahdom ya donglona' i hiya.
18 Ta ihwanga' hinadan e' pi'gubatan an ta'on on dakolday mi'buhul i ha"on.
19 Ot hi Apu Dios an na'abbaktun ap'apuh inggana ya nanongnan donglonay dasal'u ta hanadan binuhul'uy madadag te hiyah diye damdaman ma"id ha alyon hi muntutuyuda te ma"id tuwali ha takutdan Apu Dios.
20 Ot namamah nan tagu an imbilang'uh nahamad an gayyum te imbahhona nan nuntobbalananmi.
21 Manu te malumiih di panpannapitna mu onnot on aggahna te on hay nun'onan hi nomnomna ya bungot ya hihiwo an nundadaan an umat hi matadom an hinalung an pumate.
22 Ot hanat idinol ta'un Apu Dios an namin nadan inomnoman ta'u ta hiyay ukod te ipapto'na nadan mangmangngat hinadan pohdona.
23 Mu hanada'en pumapate ya kumukuluk ya adida ma'amamma on mun'a'ateda.
Mu ha"on'e ya ongal di dinol'un Apu Dios.

Psalm 56

56

Hay Numpaboddangan David I Apu Dios

1 Hom'ona' bahan Apu Dios te pamaag tayyah ona' pudupudugon hinadan binuhul'u ta nunhigla tayyan ona' maligligatan
2 an adida umenglen mamudupudug i ha"on hi abigabigat yaden dakkodakkolda bo udot.
3 Mu hinan timpun tumakuta' ya mundinola' i Apu Dios an ongal di abalinana.
4 Ot dayawo' hi Apu Dios te madinola' hinan imbaganan ihwanga' i hiya.
Ta hiya nan ma"id ha itakut'u te ma"id ha tagu hi abalinana an manadag i ha"on.
5 Hanadan mi'buhul i ha"on ya dakol di adida ipabahul i ha"on.
Te numanonanomnomdah atondan manadag i ha"on.
6 Ya hahalipatana' ta eda mumbota' hinan pangipluya' ta way atondan mamaten ha"on.
7 Ot Apu Dios, hanat adim ibahhon dusaon dida.

Ta ipatigom di bungotmun dida ta dadagom dida.
8 Innilam Apu Dios an namin di e' immukayungan ya innilam di dinakol di luwa' hinadan e' limmuwaluwaan.
Ot innila' an intudo'mun namin datuwe.
9 Ya innila' Apu Dios an wadawada'a an mumpapto' i ha"on ta hiya nan mumpaboddanga"en he"a on munhunohunod nadan binuhul'u.
10 Dayawo' hi Apu Dios te madinola' hinadan adi mibahhon imbagana.
11 Ya adiya' tumakut te hiyay pundinola' hi mangipapto' i ha"on ot ma"id ha tagu hi abalinanan manadag i ha''on.
12 Ot pa'annungo' nan imbaga' hi i'nong'un he''a Apu Dios ta punhanaa' i he"a.
13 Te binanoddangana' i he''a ta nihwanga' hi ate.
Ta hiya nan ituwen pi'taguwa' ya hanadan pohdom di unudo'.

Psalm 57

57

Kantan Di Mumpaboddang I Apu Dios

Kantan David Hidin Inibtikanah Saul

1 Hanat hom'ona' bahan Apu Dios te he''a han innila' hi paddungnay ihi"uga' an umata' hinan im'impah an mihi''ug hinan paya' inana ta inggana hi ume nan nunhiglan puwo'.
2 Hi Apu Dios an na'abbaktuy pumpaboddanga' te hiya ya ipa'annungna nan ninomnomna tuwalin ma'at i ha"on.
3 Ot ta'on on wah ad abunyan ya donglonay dasal'u ta ihwanga' i hiya.
Ya boddangana' ta ma'abak nadan binuhul'u ta mibabainda.
Mu hi Apu Dios ya ipatigona nan munnananong an pamhodnan ha"on ya adina ibahhon aton nadan imbagana.
4 Lini''uba' tayyah binuhul'u an matadom di panapitda an umat hi ispada.
Ya umatdah layon an mangan hi tagu an ay pahul ya papan di panay bobada.
5 Mu hanat mipatigo nan abalinam Apu Dios hi ad lagud ya hitun luta.
Ta wan he"ay dayawon di tataguh tun luta.
6 Hanadan binuhul'u ya paddungnay binitbitday panawangdan ha''on ta hiya nan alyo' on mateya'.
Ya nungka''utdah bitu ta pamitudan ha"on mu onnot on diday nabitu.
7 Ot madinola' i he''a Apu Dios ta hiya nan mabalin an ikankanta' di pundayaw'un he"a.
8 Ta hinan mun'awiwi"it an ta'on on agge ni' timmulu nan potang ya bumangona' ta ipagangoh'u nan harp ya lira.
9 Ya ikanta' di punhanaa' ya pundayaw'un he"a Apu Dios ta ipadngol'uh atagutaguh tun luta.
10 Te adi malukud nan ongal an pamhodmu i da'mi an umat hinan numbattanan tun luta ya ad lagud.
Ya atbohdin ma"id ha pogpog nan pangipapto'mu i da'mi.
11 Ot hanat mipatigo nan abalinam Apu Dios ta wan he"ay dayawon di atagutaguh tun luta.

Psalm 58

58

Hay E Adadagan Nan Adi Umunud I Apu Dios

1 Da'yun ap'apu, on immannung an nan nipto' di ita'doganyu?

Ya on nipto' di atonyun mangipanuh hi tatagu?
2 Bokon te hay nun'onan hi nomnomyu ya hay eyu panadagan hi udum an tatagu an umat hi eyu pamatayan i dida.
3 Hanadan adi maphod di pangatda ya niyayyamda tuwali an adi maphod di pangatda ya ma'layyahda.
4 Te nan hapitonda ya umat hi gitan di ulog an pumate.
Ya umatdah nan napukit an hakuku te adida pinhod an dumngol hi tugun an ippingday ingadah nan luta
5 ta adida donglon di kantan nan nala'ing an mun'ayum i dida.
6 Ot hanat pa"ihom Apu Dios nan abalinanda ta ayda layon an napan-guwan.
7 Ta umatdah nan inolwang an mama"id onu pana an napaud ot maputung.
8 Ya ta umatda boh nan pilak an mabulu' onu nan golang an hiyah niyayyam ot mate ta ma"id ha tinigonah mapatal.
9 Ot athinay ma'at hinan tagun adi maphod di ato'atona an hin'omtang ya mama"id ta umat hinan naba'gut an holo'.
10 Mu hanadan tatagun maphod di pangatda ya mun'am'amlongdah tun pundusaan Apu Dios hinadan tatagun adi maphod di pangatda ta paddungnay panguladah hi hukida nadan dalan dadiyen binuhulda.
11 Ta ahi way oha mohpe on alyonay, Wada peman di gun'udon di umun'unud i Apu Dios.
Ya immannung an wadah Apu Dios an nipto' di pangatna an munhumalyah atagutaguh tun luta.

Psalm 59

59

Hay E Pumpahmo'an I Apu Dios

1 Boddangana' bahan Apu Dios te nunhiglay naminhod nadan binuhul'un mamate i ha"on.
2 Ta wan ihwanga' i dadiyen adi maphod di pangatda an pumapaten tatagu.
3 Tigom'e Apu Dios an deen nuntutuggun nadan mun'abubungot an tatagu ta bobota'ona' an ta'on on ma"id ha inat'uh adi maphod i dida.
4 Mu pamaag ona' bobota'on i dida te pinhodda nimpen patayona'.
Ot agam bahan ta boddangana'.
5 Ot he"an na'abbaktun Dios an dayawonmin tinanud Israel ya hanat adim hom'on ta dusaom hanadan wah udum hi boble an adi maphod di pangatda.
6 Te di'et nahdom on umatdah nan mabungot an kahu an umalu'aluuldan bumaninbinangngadan an humanawwangan hinan boble.
7 Ya nunhiglan mahkit ahan di panapitda an umat hinan hinalung an humugat.
Te alyonday, Ta'omman ot undan waha mangmangngol hinadan ibagada.
8 Mu innila' Apu Dios an ngihngihilam ya munwigwigiwig'ah nadan tinataguh abobboble an adi umunud i he"a.
9 Mu ha"on'e ya he"ay paddungnay ihi"uga' te he"ay dinlo' hi bumoddang i ha"on.
10 Te innila' an ongal di pamhodmun ha"on ya innila' an boddangana' ta abako' nadan binuhul'u.
11 Mu adim tatawwa pinghanon an patayon dida te alina ya linglingon nadan tatagu' hidiyen atom hinadan binuhulmu.
Mu gapuh nan ongal an abalinam ya iwakatmu didah abobboble ta wan mama"id moy abalinanda.

12 Te ta'on on hanan panapitda ya mipa'innila an munlattuwagda ya
ma'layyahda ya umidu'idutda.
13 Ot agammot mo ta dadagom dida ta ma"id ha mabatin dida.
Ta wan panginnilaan di atagutaguh abobboble an he"a an Dios di
ap'apumin tinanud Israel.
14 Hanadan binuhul'u ya wa'et nahdom on umatda nimpeh nadan
mabungot an kahu an eda lumani'li''odan hinan boble on im-
malu'alumiyomda.
15 Ya eda humamahama' hi anonda ta aggeda'e bo nabhug on
umalu'alumiyomda.
16 Mu ha''on'e ya amawimawi"it on ikankanta' nan ongal an abalinam ya
nan ongal an pamhodmu te he"ay nahamad hi paddungnay ihi"uga'
hinadan timpun di punligata'.
17 Ot ikankanta' di pundayaw'un he''a Apu Dios te he"an ongal di
pamhodnan Dios nimpey nahamad hi ihi"uga'.

Psalm 60

60

Hay Dasal Nadan I Israel Hidin Na'abakdah Gubat

Intudo' David

1 Apu Dios, innilamin inwalong da'mi ta hiya nan na'abak ami te
bimmungot'an da'mi.
Mu daan mo bahan tatawwa ta ibangngadmu din maphod an niyatanmi i
he"a.
2 Paddungnay inwagotmu tun boblemi ta nun'atotommang nadan luta.
Mu daan mo bahan ta pumbangngadom din a'atna tuwalih din hopapna.
3 Te nunhigla bo aya tayyay namalpaligatmun da'mi an paddungnay
impa'inuman da'mih bayah ta ahidadappingan ami.
4 Mu hanadan mangun'unud i he''a ya impa'innilam i didan mihwangdah
eda adadagan.
5 Ot donglom bahan tun dasalmi te innilami an pinpinhod da'min tatagum
ta ihwang da'mi an gapuh nan ongal an abalinam.
6 Handi ya wa'ahnah nan awadam ot alyom di abakom nadan binuhulmu
ya ginodwagodwam nan bobleh ad Sekem ya ta'on on nan nundota-
lanah ad Sukkot ta ipiyappongmun da'min tatagum.
7 Ya inalim di, Hana'en bobleh ad Gilead ya nan numboblayan nadan
tinanud Manasseh ya bagi'.
Ya puntindaluwo' nadan i Epraim ya pun'ap'apuwo' nadan i Judah.
8 Ya hanada'en i Moab ya mumbalindah baal'u ya hanada'en i Edom ya
mumbalindah himbut'u.
Ot itkuk'uy amlong'u hi nangabaka' hinadan i Pilistia.
9 Ot hi ad uwani Apu Dios ya nganney mangipangulun ha''on an umeh nan
nahamad di aladnan bobleh ad Edom.
10 Undan iwalong da'mi tatawwa Apu Dios ta adi da'mi ipangulu hi emi
pi'gubatan hinadan titindalu'.
11 Daan mo bahan tatawwa ta boddangan da'mi an e mangubat hinadan
binuhulmi?
Te ta'on on boddangan da'mih tatagu ya innila' an ma"id damdama ha
hilbina.
12 Mu di'et he"a Apu Dios di mangipangulun da'mi ya ma"id ha bahhonan
mangabak ami.

Psalm 61

61

Hay Dasal Nan E Mihi"ug I Apu Dios

Kantan David

1 Mumpahmo'a' i he"a Apu Dios.
Ot hanat donglom tun ibaga'.
2 Te ma"id mahan mo tayya ha abalina' ya nidawwiya' hinan nunhituwa'.
Ot hanat iyeya' hinan awadan di nahamad an ihi"ugan.
3 Mu he"a an ongal di abalinana di paddungnay nahamad hi ihi"uganmi hi'on tuweday binuhulmi.
4 Ot hanat iyabulutmun munhituwa' i ha nihaggon hinan Templom hi ing-gana ta nanongnan mihwanga' an aya' mihiggu' hinan paddungnay paya'mu.
5 Innila' an dingngolmu Apu Dios nadan imbaga' hi ato'.
Ot idatmun ha"on nan midat hinadan mangun'unud i he''a.
6 Hanaot bahan ta dukdukkayom di pi'taguwan nan patul ta pala''uhonay dakol hi tawon.
7 Ya hanat iyabulutmu ta minaynayun di pun'ap'apuwana ya atbohdi nan punwagahmun hiya.
Ya hanat nanongnay pangipapto'mun hiya an gapuh nan ongal an pamhodmu.
8 Ta wan nanongnan ikankanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios.
Ya ato' nadan imbaga' hi idawat'un he"a hi binigat.

Psalm 62

62

Hi Apu Dios Ya Ongal Di Abalinana Ya Ma'ule

Kantan David

1 Hi Apu Dios ya ammunay dinlo' hi mangihwang i ha''on.
2 Te hiya ya abuh han paddungnay nahamad an batun ihi"ugan.
Ya hiyay mi'hanggah nadan binuhul'u ta adiya' ma'abak.
3 Da'yun humihihiwon ha''on ya ngalngalam bahan tatawway pangatyun ha"on an ta'on on tigonyun nakapuya' an umata' hinan mun'apalu'ah an binattun alad.
4 Pohdonyu ahan nayyan ipababaa' hitun sa'ad'u.
Ta hiya nan amod on ayu munlayah an manu te mapmaphod di panapityu mu dee mannot an mun'idut di nomnomyu.
5 Mu hi Apu Dios damdamay pundinola' te hiya han bumoddang i ha"on.
6 Te hiya nimpe han mipaddung hi nahamad an batun ihi"ugan.
Ya hiyay mi'hanggah nadan binuhul'u ta adiya' ma'abak.
7 Ot hiya nimpey pundinola' hi mangihwang i ha"on te hiyay mangdat hi abalina' ta mundongola' ya hiya nan nahamad hi ihi"uga'.
8 Ot da'yun i'iba ya maphod on hi Apu Dios di nanongnah pundinolan ta'u.
Ta hiyay pangibagan ta'uh nadan inomnoman ta'u te hiyay nahamad hi ihi"ugan ta'u.
9 An namin ta'un tatagu an nawotwot onu kadangyan ya nada''ul ta'uh panigona.
Te onha ikilu dita'u ot ma"id ha damot ta'u an umat ta'uh dibdib.
10 Ta hiya nan hanat adiyu pundinolan nadan kinadangyanyu.
Ya hanat adiyu pun'amlongan nadan kinulukulukyu onu inako'akoyu.

11 Te imbagan Apu Dios an alyonay hiya ya ammunay ongal di abalinana.
12 Ya alyon bon Apu Dios di munnananong di pamhodnah tatagu.
Ta ma"id ha bahhonan waday idatnah gunggunan di hinohha an mipu'un hinadan ina'inatda.

Psalm 63

63

Hay Balol Di Pi'taguwan I Apu Dios

1 Apu Dios, he''ay dayawo' ya he''ay ma'ahhapul'uh tun nitaguwa' an umat hi punhapul nan namaganan an luta hi liting.
2 Impatigom di a'atmun Dios hidih nan Templo ta tinigo' nan ongal an abalinam ya nan anabaktum.
3 Ta hiya nan dayawon da'an ha"on te hanan munnananong an pamhodmu ya nabalbalol mu hay nitaguwan.
4 Ot ad uwanin mataguwa' ya he"ay nanongnah dayawo'.
5 Ta mun'am'amlonga' an mangikankantah pundayaw'un he"a.
Te paddungnay nangana' hi maphod ta na"abhuga'.
6 Ta ta'on on hinan al'alo"a' hinan hilong on he"ay minonomnom.
7 Te he''ay bumanoddang i ha''on.
Ta hiya nan ikankanta' di amlong'u te madinola' hinan pangipapto'mun ha"on.
8 Ot he''ay nanongnah pundinola' te ongal nan abalinam an mangibaliw i ha"on.
9 Ta hanada'en ihikna ahan an mamaten ha"on ya dida otahan di mate ta eda middum hi awadan nadan numpun'ate.
10 Te mun'a'atedah eda pi'gubatan ta pun'a'an di jakal di adolda.
11 Mu ha''on an patul ya pangabakona' i he''a Apu Dios ta hiya nan mun'am'amlonga'.
Te hanadan mangipa'annung hi imbagadan he"a ya diday nanongnan mangidaydayaw i he"a.
Mu hanada'e an e lumayalayah ya lo'tat ya ma"id ha pambalda.

Psalm 64

64

Hay Dasal Di Mumpaboddang

Kantan David An Midat Hinan Mangipangpanguluh Kanta

1 Apu Dios, donglom bahan tun dasal'u ta ihwanga' hinadan binuhul'u.
2 Ta adim iyabulut an ma'at i ha"on nan ninomnom nadan adi maphod di pangatdan aton i ha"on.
3 Te matadom di panapitda an umat hinadan ispada onu pana.
4 Ya ta'on on ma"id ha bahul nan ohan tagu ya ma"id ha takutdan e manumtumbu' i hiya an ta'on on bokon immannung ta pa"ihonday nitaguwana.
5 Ya munhimboboddangda ta ma'at nan adi maphod an nunhahappitanan-dan aton.
Ya alyonda bo udot di ta'on anuh onda atonhidi ot undan waha nanginnila i diyen at'attonda.
6 Ta nagibbuh'en hinahapitda on alyonday,
Immannung an nala'ing ta'u te maphod hituwen nunhahapitan ta'u.
Ya immannung an nunhiglay abalinan nadan tatagun munnomnom hi adi maphod hi atonda.

7 Mu palpaliwanda ya panaon Apu Dios dida ta mun'ahugatanda ya mun'a'ateday udum.
8 Ta diday a'atan nadan hinannapitda ta diday madadag.
Ta hanada'en manigon dida ya munwigwigiwigda on nginihngihilanda dida.
9 Ta i diyen ma'at ya malmu mohpey takut di tatagu.
Te masda'awda i diyen aton Apu Dios ya eda mohpe ibanagbaggah diyen inatna.
10 Mu hanadan mangun'unud i Apu Dios ya mundinoldan hiya.
Ya diday mun'am'amlong an mundayaw i hiya.

Psalm 65

65

Hay Pundayawan Ya Punhanaan I Apu Dios

1 Da'min tatagum Apu Dios ya he"ay dayawonmih nan Templom hi ad Zion ya atonmi nadan imbagamin he"ah atonmi.
2 Ya he"ay pumpaboddangan di atagutaguh abobboble te donglom di dasalmi.
3 Ya ta'on on nunhiglay numbahulanmi ya pinakawan da'mi.
4 Ot mipa'amlong nadan pinto'mun tatagum te diday inayagam an e mundayaw hinan Templo an niyappit i he"a.
Ya dakol di maphod an mali'nami an mangipa'ong'ongngal hi pangulugmi ta atiganan winagahan da'mi.
5 Ya he"ay mangih'ihwang i da'mi te wa'et mumpahmo' ami i he"a ya nakaskasda'aw nan atom an bumoddang i da'mi.
Ta hiya nan wadaday nalpuh udum hi boble an mundinol i he"a.
6 Te innilami an he"ay nunlumuh nadan billid an gapuh nan ongal an abalinam
7 ya abalinam bon padinongon hanan bungug di dalluyun hinan baybay ya ta'on on hay ngalan di tataguh abobboble.
8 Ta wadaday tataguh abobboble an ahi masda'aw hinadan ato'atom ta gapu i dadiye ya it'itkukday pangikantadah am'amlongda.
9 Ya nunhiglay pangipadutu'muh tun luta te ipa'alim di udan ta madanuman tun luta ta humango nadan mitanom ya ta wan mangimbubbungada.
Ya ta wan malbong nadan wangwang.
10 Te impa'alim nimpey udan ta mahnong nadan luta ta nalakan humango nadan nitanom ya agaggah eda umongngalan.
11 Ta dumakol di ma'apit ta ta'on on idanay umayan on dakol bo ayay makan.
12 Ya ta'on on hinadan pumpastolan hinadan agge naboblayan ya hinadan nabillid ya tumabaday holo' ta dakol di pumpastolanda.
13 Ta hanadan pumpastolan ya ma'apnalan hi halun an umat hi kalnero ya hanada'en nundotalana ya ay na'abo'an hi wit onu barley.*
Ta tigtiggon'e ya ayda ahikakantah am'amlongda.

Psalm 66

66

Hay Pundayaw I Apu Dios

* **65:13 65:13** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u an kittang di numpahhiwandah nan wit.

1 An amin ta'un tataguh abobboble ya hanat itkuk ta'uy pundayaw ta'un
Apu Dios.
2 Ta ikankanta ta'uy anabaktuna.
3 Ta alyon ta'un hiyay, Nakaskasda'aw nadan ato'atom Apu Dios an
mangipatigoh nan ongal an abalinam ta hiya nan mundu''un nadan
binuhulmun he''a an gapuh takutda.
4 Hanat an namin amin tataguh tun luta ya ikankantamiy pundayawmin
he''a.
5 Ot hanat nomnomnomon ta'u nadan nakaskasda'aw an ina'inat Apu Dios
an iphodan ta'un tataguna.
6 Te nunhi''anona nan liting hinan baybay an mumbolah* ya hinan wang-
wang an nungngadan hi Jordan ta nangi'wan handidan a'ammod
ta'un immagwat.
Ot hanat mun'am'amlong ta'u i dadiyen inatna.
7 Ya gapuh nan ongal an abalinana ya hiyay mun'ap'apuh inggana.
Ya tigtiggonan namin di ma'ma'at hi abobboble.
Ot da'yun mungngohen hiya ya hanat adiyu ipatnan mi'hanggan hiya.
8 Ya hanat an namin ta'un tatagu ya itkuk ta'un mangikanta hi pundayaw
ta'un hiya.
9 Te hiyay nangihwang i dita'u ta agge dita'u inabak hinadan binuhul ta'u.
10 Pinatna da'mi i he''a Apu Dios ta umat amih nan silber an nilutu ta
namahmah.
11 Ya paddungnay tinawang da'mi ot ipahakbatmun da'mi han nunhiglan
punligatanmi.
12 Te inyabulutmun inabak da'mih nadan binuhulmi ta na'abak ami ni' ta
ay da'mi nun'igatin hinadan binuhulmi.
Ya paddungna boy nundalanon da'mi i ha apuy onu liting an umiyanud.
Mu ta'on mu ta athitun inyali da'mi ituwen boble an wadan namin di
mahapulmi.
13 Ot tee an inyali' hitun Templo handidan imbaga' hi iyappit'u ta maghob
an mi'nong i he''a
14 an hiya datuwe din imbaga' hidin maligligatana'.
15 Ot datuwen nipataban kalnero ya baka ya gulding ya i'nong'u ta maghob
an mi'nong i he''a.
Ot hanat umipa'amlong i he''a nadan hunghungda.
16 Ot da'yun ibba' an mangun'unud i Apu Dios ya hanat donglonyu ta
uhuho' nadan inat Apu Dios i ha''on.
17 Initkuk'un numpaboddang ya nangikantah punhanaa' i hiya.
18 Mu onha agge' imba''ag nadan numbahula' i hiya ot wan aggena dingngol
di dasal'u.
19 Mu innila' an dingngolna nan dasal'u ot boddangana'.
20 Ot madayaw hi Apu Dios te dingngola' hidin numpahmo'a' i hiya ya
munnananong nan pamhodnan ha''on.

Psalm 67

67

Hay Panginnilaan Hinan A'at Apu Dios

1 Dawatonmi bahan Apu Dios di homo'mu ya ulem ya punwagahmu i da'mi.

---

* **66:6 66:6** Nan baybay an mumbolah ya manu'eh mumbolah di tigona ya gapuh nan holo' an wadah nan dallomna ya nan panag an mumbolah hi pingngitna.

2 Ta wan innilaon di atagutaguh abobboble nan a'atmu ya nan ongal an abalinam an mangihwang hi tagu.
3 Ot maphodot on an namin di tagu ya dayawon da'a Apu Dios.
4 Ta an namin ami ya ikankantamiy pun'amlonganmi hinan nipto' an pangipanuhmu ya pangipapto'mu hi atagutaguh abobboble.
5 Ot hanat an namin di tataguh abobboble ya dayawon da'a.
6 Ta pumhod di itanommi ta dakol di apitonmi te wagahan da'mi i he"a Apu Dios.
7 Ta ta'on aya on hanadan tataguh abobboble ya he"ay dayawonda.

Psalm 68

68

Hay Kantan Nadan I Israel Hi Nangabakandah Gubat

1 Ot agam Apu Dios ta he"ay mi'hanggah nadan mi'buhul i he"a ta ma'abakda ta logmonday butik ta mun'iwakatda
2 ta umatdah nan ahuk an pun'iyaddib di dibdib onu kandela an lanaton di apuy.
Ot hanat athidiy ma'at hinadan tatagun adi maphod di pangatda.
3 Mu hanada'en tatagun umun'unud i he"a Apu Dios ya hanat diday umanam'amlong te wadawada'a an mumpapto' i dida.
4 Ot ikantaan ta'uh Apu Dios ta dayawon ta'u hiyan paddungnay nunlugan hi bugut.
Hiyay ap'apu ta'u ot hanat mun'am'amlong ta'un mundayaw i hiya.
5 Te hiya an wahdih nan Templona ya hiyay paddungnay hi aman nadan nun'apuhig ya hiyay mangita'dog hinadan nun'abalu.
6 Te hiyay mangidadaan hi punhituwan nadan minomnoman an ma"id ha pamilyada.
Ya mun'am'amlong nadan nibalud te ibulusna dida.
Mu hanada'en mungngohen hiya ya ipiyena didah nan na'appudut an agge naboblayan.
7 Hidin impangulum Apu Dios nadan tatagum hi nalpuwandah ad Egypt hi nangi'wandah nan agge naboblayan
8 ya immalyog tun luta.
Ya nunhiglay udan te he"a an Dios an dayawonmin tinanud Israel ya nungkohop'ahdih nan billid an nungngadan hi Sinai.
9 Ya he"ay nangipa'alih udan ta na'udanan nadan namaganan an luta an indatmun da'min tatagum.
10 Ta hidiy nunhituwanmi ot gapuh amaphodmu ya impaphodmuy intanommi ta ta'on on nadan nun'awotwot ya waday itanudda.
11 Waday imbagan Apu Dios ot e pun'ipa'innilan nadan dakol an tinatagu.*
12 Ta pamaaggot mamtik nadan ap'apu an didah nadan tindaluda.
Ta hanada'en dakol an gina'uda an nuntataynandah nan nungkam-puwanda ya ginogodwan nadan binabai.
13 Ta ta'on on hanadan mumpapto' hi kalnero ya nidattandah balitu' ya silber an paddungnay nahophopan di adoldah dinakolda ta umatdah nan palluma an nahophopan di adolda hi dutdutda.
14 Ya hidin inwakat nan ongal di abalinanan Dios nadan ap'apu ya umatdah nadan dalalluh nan billid an nungngadan hi Salmon.
15 Hanadan billid hi ad Basan ya nun'atatageda

* **68:11 68:11** Hay alyon di udum ya dakol di binabain e nangipa'innila.

16 ya paddungnay umamohdah nan nabillid hi ad Zion an pinto' Apu Dios
hi punhituwana hi inggana.
17 Te hidin nungkohopan Apu Dios hidih nan nabillid hi ad Sinai ya
immehdih nan Templo hi ad Zion an dakkodakkolday ni'uyug i hiyan
nungkakalesa.
18 Ya hidin immeh Apu Dios hidih nan nabillid ya dakolday in'uyugnah
balud.
Ya dakol di indat di tatagun ligaludan hiya an ta'on on hanadan
mungngohen hiya on nangdatda.
Ya i diyen nabillid di ma'alih punhituwana.
19 Ot madayaw hi Apu Dios te abigabigat on hiyay bumodboddang i dita'u.
Ya hiyay mangih'ihwang i dita'u.
20 Te hiya an na'abbaktun Dios ya abalinanan mangipapto' ya mangihwang
i dita'un tataguh ate.
21 Mu hanada'en mi'buhul i hiya an manginaynayun an mangat hinadan
pumbahulan ya dadagona dida.
22 Ya alyon Apu Dios di, Hanada'en mi'buhul i da'yu an wahdi hi ad Basan
ya amungo' dida ya ta'on on hanadan immeh nan dallom di baybay
ya pada"alo' dida.
23 Ta dadago' dida ta punhinggogoppa'anyu bo ayay dalada ya inan nadan
kahu dadiyen dalada.
24 Apu Dios an patulmi, nunhintigganmiy nabuloganyu hi nangi-
pluyanyuhdih nan pundayawan i he"a
25 an impangulun nadan mumpungkanta ot mitnud nadan mumpagangoh
hi harp ot ahi nadan mumpangilog an binabain mumpuntamburin.
26 Ya ikankantadan alyonday, Hanat dita'un tinanud Israel ya dayawon
ta'uh Apu Dios. Ta hiyay dayawon ta'u hinadan a'am'amungan ta'u.
27 Teen impangulun nadan oh'ohhan† tinanudan Benjamin ot mitnud
nadan ap'apun di tinanudan Judah ot ahi nadan ap'apun di
tinanudan Sebulun ya nadan ap'apun di tinanudan Naptali.
28 Ot daan mot ipatigom bo i da'mih ad uwani Apu Dios nan ongal an
abalinam an umat hidin namoddangam i da'mi.
29 Ya hay alpuwan di iboddangmu ya hinan Templom hi ad Jerusalem an
pangiyayan di papatul hinadan idatdan he"a.
30 Ot hanat titilgom Apu Dios nadan tatagun mi'buhul i da'mi.
Ya ta'on on nadan tataguh udum hi boble an ayda atap an baka ya atbohdi
nadan niblun i dida ta way atondan mumpada"ul ta idatda nadan
pihhun bayad di buwisda.
Ya hanat pun'ipabtikmu nadan tatagun hay gubat di pohpohdonda ta wan
mahihi''anda.
31 Ta lo'tat ya iyalin nadan ap'apun di i Egypt ya i Etiopia nadan idawatdan
he"a an mundu"undan he"a.
32 Ot da'yun atagutaguh abobboble ya hanat ikanta ta'uy pundayaw ta'un
Apu Dios
33 an hiya din nunlugan hinan bugut ot donglonyu an ay nunhiglan kidul
di hapitna.
34 Ya hanat ipa'innila ta'u nan ongal an abalinanan mun'ap'apu i dita'un
tinanud Israel ya ta'on on hi ad lagud ya mipatigo nan ongal an
abalinana.

† **68:27 68:27** Hay alyon di udum hinan oh'ohha ya udidiyan an tinanud Israel.

35 Ot hiya an ongal di abalinanan Dios ya nakaskasda'aw nadan atonahdih
nan Templo ya hiyay mangipabikah i dita'un tataguna.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 69

69

Hay Dasal Di Mumpaboddang I Apu Dios

Dasal David

1 Apu Dios, hanat ihwanga' bahan te paddungna tayyay mun'altinga'.
2 Ta aya' tayya mun'ilunok hi ad dalom te ma"id ha pangigoppa'a'.
Ot mundatong'e mahan ya ma"id ha bahhonan maltinga'.
3 Ya nabaod mahan mo tayyay hapit'u ya namaganan di bagang'un
humapihapit.
Ya mahakit mahan mo tayyay mata' an lumuwaluwa an mamannod hi em
pamoddangan i ha"on.
4 Hanadan humihiwon ha''on an ta'on on ma''id ha bahul'un dida ya
indakdakolda mu hay bilang di ibu''u.
Dakol di layah an ipabahuldan ha"on ta pinhoddan pulhon nadan wadan
ha"on te alyonday inala' anun dida mu hay immannung ya ma"id ha
inala' i dida.
5 Ot he''a Apu Dios di nanginnilah nadan pungkapuya' ya ta'on on hanadan
numbahula'.
6 Mu ta'on on athidi ya adim bahan iyabulut an gapun ha''on ya mibabain
nadan ibba' an tinanud Israel an mundinol ya mundayaw i he''a an
ongal di abalinanan Dios.
7 Gapuh pangun'unuda' i he"a ya nunhigla tayyan pumilangata' hi
pama'baindan ha"on.
8 Ya namaag mo ahan tayya ya aya' hintaguwan hi pangat tudan i'iba' i
ha''on.
9 Pohdo' an maphod di iyatan tun balem ta hiya nan nunhiglan mahkit hi
punnomnoma' hi'on kumpulnay iyatana.
Ta hiya nan an namin nadan pihul di atagutagu i he"a Apu Dios ya madhu
i ha"on.
10 Ya ta'on on hidin nun'ulata' hi numpada''ula' i he"a ya ona' ot bo pihulon
i dida.
11 Ya atbohdih din nangilubunga' hi langgut ta pangipatigo' hi puntu-
tuyuwa' hi numbahula' mu ona' ot bo ngihngihilan i dida.
12 Ya ha"on di puntumbu' di tinatagu ya ha"on di ikanankantan nadan
bumanutobbutong.
13 Ot hay dawato' damdaman he''a Apu Dios ya hanat boddangana'.
Ta gapuh nan ongal an pamhodmu ya hanat ihwanga'.
14 Ta guyudona' hitun paddungnay nilunoka' ta adiya' bahan umed dalom.
Ta ihwanga' hinadan binuhul'u an paddungnay nangiloblob i ha"on hinan
liting ta adiya' bahan malting.
15 Ta adim bahan iyabulut an iyanuda' hinan dimmakol an liting onu
maltinga' hinan baybay.
Ta adiya' ni' mateh ad uwani.
16 Innila' an ongal di pamhodmu ya homo'mun ha"on ot daan mo bahan ta
donglom di dasal'u ta boddangngana'.

69:8 69:8 John 1:11 **69:9 69:9** John 2:17

17 Ta adiya' bahan iwalong an baalmu ta tobalom di dasal'u te nunhigla
tayyan maligligatana'.
18 Ot agam bahan nimpe ta boddangana' ta ihwanga' hinadan binuhul'u.
19 Innilam an namin nadan binuhul'u ya innila' ot innilam nadan ina'inatda
an nama'bain i ha"on.
20 Ta gapuh nan pama'bainandan ha''on ya nunhiglan mahkit di nomnom'u.
Ya hihimlo' ha hummo' i ha''on mu ma''id.
Ya ma''id ni'mo ha umalih mangal'alubyag i ha''on.
21 Ya hidin na'agangana' ya han mumpait di indatdah ano'.
Ya hidin na''uwoha' ya han limmanun bayah di indatdah inumo'.
22 Ot hanat hinan a'am'amungandan munhahamul ya i diyey adadaganda.
23 Ta mapilokda ya mabakugdah inggana.
24 Ta ipatigom di bungotmun dida ta madadagda.
25 Ya hanat ma"id ha mabatin dida ta wan mabaoy numpunhituwanda.
26 Te deen mamaondan paligaton ya tanumtumbu'on nadan dinusam.
27 Ot hanat adim ibahhon dusaon dida an gapuh nadan dakkodakkol an
numbahulanda.
28 Ya hanat aanom di ngadanda hinan liblun nitudo'an di ngadan nadan
mangun'unud an mi'tagun he"a.
29 Mu ha''on'e ya nunhigla tayya tun ligat an holholtapo' ot hanat
boddangana' bahan ta ihwanga'.
30 Ot ad uwani ya ikanta' di pundayaw'un Apu Dios ya punhanaa' i hiya.
31 Ya innila' an hituwen ato' ya umipa'amlong i hiya mu hanan mi'nong i
hiya an nahikon an baka.
32 Ot tigon'en nadan maligligatan hituwen ato' ya umamlongda.
Ya adina iwalong nadan mumpaboddang i hiya.
33 Te hi Apu Dios ya donglonay dasal nadan nun'awotwot ya adi minay-
nayun an minganuyda.
Ya adina linglingon nadan tatagunan nun'ibalud.
34 Ot dita'un namin an wahtun luta ya ta'on on nadan wah ad abunyan ya
an namin nadan wah nan baybay ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
35 Te hi Apu Dios ya ipapto'nah ad Jerusalem ya ipaphodna nadan udum
an nun'apa"ih an bobleh ad Judah ta pumboblayan nadan tataguna.
36 Ta boltanon nadan holag nadan baalna an mangun'unud i hiya ta diday
malinggop an munhituhdi.

Psalm 70

70

Hay Dasal Di Mumpaboddang I Apu Dios

Intudo' David

1 Hanat boddangana' bahan Apu Dios hi ad uwani ta mihwanga'.
2 Ya hanat ulawom hanadan amod on mamate i ha"on ta ma"id ha
pot'ondah atonda ta ma'abakda ta mibabainda.
3 Ya hanat athidi boy ma'at hinadan manildilah i ha"on ta mibabainda pibo.
4 Mu an namin amin mundayaw i he"a ya hanat mipa'amlong ami.
Ya an namin amin inihwangmu ya hanat inaynayunmin alyon di, Ma-
dayaw hi Apu Dios.
5 Ot ta'on on athitun ahohomo'a' te ma'ma"idana' ya kimmapuy mo teey
adol'u mu hanat adiya' bahan inganuy i he"a Apu Dios.
Te he"a ya abuh han mabalin an bumoddang ya mangihwang i ha"on.

69:22 69:22-23 Roma 11:9-10 **69:26 69:26** Roma 15:3

Ot hanat boddangana' bahan.

Psalm 71

71

Hay Dasal Di Ohan Mun'a'amamma

1 He''a Apu Dios di paddungnay ihi''uga' ot hanat adim bahan iyabulut an
ma'abaka' ta adiya' mibabain.
2 Ot he''a an nipto' di pangatna ya donglom bahan di dasal'u ta boddangana'
ta mihwanga'.
3 Te he''a nimpey paddungnay doplah an e' ihi''ugan ya he"a nan
paddungnay nahamad an binattun alad an manandi i ha"on.
4 Ot hanat ihwanga' hinadan mun'abubungot ya adi maphod di pangatda.
5 Te nihipun hi a'unga' ya he''a tuwali an na'abbaktun Dios di nangidinla'
hi nitaguwa'.
6 Ya nihipun tuwalih din awada' hi putun ina ya he"ay nangipanapto' i
ha"on.
Ta hiya nan he"ay dayawo' hi inggana.
7 Ta hantun nitaguwa' di pangiyunnudan di udum te tinitinigoda an he"ay
nangipanapto' i ha''on.*
8 Ta hiya nan abigabigat ya he"ay daydayawo' ya hay amaphodmu ya
anabaktum di haphapito'.
9 Ot hanat adiya' bahan iwalong hi ad uwanin na'amammaa' ya kimma-
puya'.
10 Te nadan binuhul'u ya hanahapitonda hi'on nganney atondan mamate i
ha"on.
11 Te alyonday ingnganuya' mo anun he"a Apu Dios ta hiya nan tiliwona'
anu ot ma"id ha bumoddang i ha"on.
12 Ot hanat adiya' bahan taynan Apu Dios ya immali'aot ta boddangana'.
13 Ta hanadan ihikna an mamate i ha"on ya diday ma'abak ta madadagda
ta mibabainda.
14 Mu ha''on'e ya nanongnan mundinola' i he"a ta hiya nan iyal'ala' an
mundayaw i he''a.
15 Ta ma"id ha dindinong'un mangibanagbaggah amaphodmu ya nadan
atom an mangihwang hi tatagu an ta'on on dakol nadan adi'
ma'awatan hinan a'atmu.
16 Ot dayawon da'a an na'abbaktun Dios.
Ya ipa'innila' nadan dakol an maphod an ina'inatmu ta atiganan nipto' di
pangatmu te ma"id ha udum hi umat i he"a.
17 Nihipun hi a'unga' ya intudduwana' i he"a ta hiya nan inaynayun'un
mangipa'in'innilah a'atmu.
18 Ot hanat adiya' bahan iwalong Apu Dios an ta'on ona' ma'amamma ta
ma'ubanana' ta way ato' an mangibagah nan ongal an abalinam
hinadan mun'atanudan.
19 Hanan ongal an abalinam ya amaphodmu Apu Dios ya adi malukud an
umat hi dinawwin di ad lagud.
Ya ma"id ha udum hi umat i he"a.
20 Ot ta'on hi inyabulutmuy dakol an nunligata' mu madinola' damdama
an paphodom di nitaguwa' ta ta'on ona' mun'atte'atte ni' mu aggem
inyabulut an mateya'.

---

* **71:7 71:7** Hay alyon di udum ya tumakutda an gapuh nadan tintinnigodan na'at i ha"on.

21 Ya innila' an alubyagona' ya boddangana' ta mundongola' bo an umat handi.
22 Ot dayawon da'a an ma"aphod an Dios an dayawonmin tinanud Israel.
Te ma''id ha ibbahom hinadan ibagam.
Ot hinan pangikantaa' hi amaphodmu ya ipagangoh'u nan lira ya harp.
23 Ya olto' an mangikanta hi pundayaw'un he"a te he"ay nangihwang i ha"on.
24 Ta adi' idinong an mangipa'in'innilah amaphod di pangatmu.
Te hanadan ihikna an mamaten ha"on ya nibabaindah nangatmu te pamaag ya aggeda innilay atonda.

Psalm 72

72

Hay Dasal Hinan Patul

Kantan David

1 Dawato' Apu Dios an itudduwam nan patulmi hi atonan mangipanuh i da'min tataguna an miyunnudan hinan maphod an pangatmu.
2 Ta wan maphod ya nipto' di atonan mun'ap'apu i da'min tataguna an namamah nadan mahmo' an tatagu.
3 Ta wan pumhod an namin di itamumi ta atiganan maphod ya nipto' di pangat nan patulmi.
4 Te boddangana nadan maligatan ya nadan nun'awotwot.
Ya dusaona nadan tatagun mamalpaligat hi ibbada.
5 Ya hanat minaynayun di pun'ap'apuwana ya nadan tanudana* an umat hi panginaynayunan nan algo ya bulan an dumilag.
6 Ta nan maphod an pangipapto'na ya umat hinan udan an ipaphodna nadan nitanom.
7 Ta minaynayun di pumhodan di nitaguwan nadan tatagunan maphod di pangatda an umat hi panginaynayunan di bulan an dumilag.
8 Ya hanat hanan pun'ap'apuwana ya mihipun hinan namangulun baybay ta ingganah nan oha bon baybay.
Ya mihipun boh nan wangwang an nungngadan hi Euprates ta ingganah nan pogpog tun luta.
9 Ta ta'on on hanadan nunhituh nadan na'appudut an boble ya mundu''undan hiya.
Ya ta'on on hanadan mi'buhul i hiya ya munlu'bubdah hinangngabna.
10 Ya ta'on on hanadan patul hi ad Tarsis ya hinadan nun'idawwin boble ya iyaliday buwisda an idatdah nan patulmi.
Ya ta'on on hanadan patul nadan i Sheba ya i Seba ya iyaliday idatdan hiya.
11 Ta an namin di apatupatul ya mundu''undan hiya.
Ya an naminday tataguh abobboble ya munhilbidan hiya.
12 Te hanan patulmi ya boddangana nimpe nadan nun'awotwot an mumpahmo' ya nadan mapalpaligat an ma"id ha bumoddang i dida.
13 Te ongal di homo'nah nadan ma"id ha abalinanda ya ihwangna didah ate.
14 Te nabalol i hiyay nitaguwanda ta hiya nan ihwangna didah eda apalpaligatan.
15 Ot hanat madukdukkey pi'taguwan nan patulmi.

---

* **72:5 72:5** Hay alyon di udum ya hi Apu Dios ya minaynayun di pun'ap'apuwana.

Ya hanat minaynayun an midasdasalan ta minaynayun di punwagah Apu Dios i hiya.
Ya hanat midattan hinan balitu' an nalpuh ad Seba.
16 Ya hanat pumhod di nitanom ta paddungnay ma'apnalan nadan nabillid hinadan wit ya barley.
Ya mangimbubbungada ta umatdah nadan kayiw hinadan billid an nungngadan hi Lebanon
Ya hanat dumakolday tatagu ta umatdah nadan mapmaphod an holo' hinan pumpastolan.
17 Ya hanat minaynayun an mundongol hidiyen patul ta umat hinan algo an minaynayun di binangna.
Ya hanat mawagahanday tataguh abobboble an gapu i hiya ta wan ta'on on dida ya pemanandah diyen patul.
18 Madayaw hi Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel.
Te hiya han mabalin an mangat hi nakaskasda'aw.
19 Ot dayawon ta'uh Apu Dios hi ingga'inggana.
Ya hanat mipatigoh abobboble nan anabaktunan Dios.
Amen. Amen.
20 Hiyah tuwey ma'udin dasal David an imbabalen Jesse.

Psalm 73

73

Hanan Amaphod Di Pangat Apu Dios

1 Immannung an hi Apu Dios ya maphod di pangatna i dita'un tinanud Israel an namamah nadan mangiyohhah pangulugdan hiya.
2 Mu wada ni' han innang ta ma'aan di pangulug'u
3 te nalmuy amoh'uh nadan munlattuwag an tatagu.
Te tigtiggo' ya dida otahan an adi maphod di pangatday kumadkadangyan.
4 Ya ma"id ha inomnomanda ya ma"id ha ligat hi holholtaponda ta nanongna an mabikahda.
5 Ta adida umat hinadan udum an maligligatan ya dakol di holholtaponda.
6 Ta hiya nan ma'attigoy punlattuwaganda ya hay bungot di nun'onan hi nomnomda ta hay bumahbah hi ibbaday ato'atonda.
7 Ya gapu ta kimmadangyanda ya dakol di adi maphod hi nomnomondah atondah ibbadan tagu.*
8 Ta nunhiglay pamihuldah tatagu.
Ya nangatuy panigodah adolda ta hiya nan hay punnomnomda ya mabalin an kumpulnay atondan mamalpaligat hi ibbadan tagu.
9 Ta ta'on udot on hi Apu Dios on pihulonda ya pamaaggon mandalonday tatagu.
10 Ta hiya nan ta'on on hanadan ibba' an tatagun Apu Dios ya patiyonda ya unudonda nadan ibagada.
11 Ya alyonda udot bo di, Ta'omman anu ot undan innilan nan na'abbaktun Dios hidiyen at'attonda.
12 Mu ta'on on athidi nimpey a'atda ya dida otahan di kumadkadangyan ya malinggop di nitaguwanda.
13 Ta hiya nan hay punnomnom'u mo ya ma"id ha hilbin di nangata' hi maphod ya hay nangidinonga' hi pumbahulan.
14 Te tanganu on adi umaan di punholholtapa' hi abigabigat.

* **73:7 73:7** Hay alyon di udum ya nan adi maphod an hapitonda ya hidiyey mangipa'innilah nan adi maphod an wah nomnomda.

15 Mu hanan athidin pangali tatawwa ya nihalla te bokon athidiy
punnomnom di imbabalen Apu Dios.
16 Ya nomnomnomo"e datuwen ma'ma'at ya adi' ma'awatan.
17 Mu hidin immaya' hidih nan Templo ya i diyey nanginnilaa' hinan ma'at
hinadan adi maphod di pangatda.
18 Ta innila' Apu Dios an paddungnay iyem dida i ha nalumuyan an doplah
ta hingkitangan ya magahdat mateda.
19 Ta atatakut hidiyen ma'at i dida te mamingpinghandan mama"id.
20 Ta hin'omtang ya ma"idda an umat i ha ininop an hinan pangigibo'an ya
ma''id.
21 Mu hidin agge' ni' innilan athidiy a'atna ya mahakit di nomnom'u
22 an umata' hinan animal an ma"id ha nomnomna te adi' ma'awatan di
a'atmu Apu Dios.
23 Mu maphod ta he"ay namnamdon i ha"on ta nanongnan impapto'a' i
he"a.
24 Ya hanadan tugunmu Apu Dios di nangitudduh nipto' hi ato' ot innila'
an udum hi algo ya maphod di ibagam i ha"on hi umaliya' hinah
awadam.
25 Ot hi'on he"ay mumpapto' i ha"on ya ma"id ha udum hi gamgama' hi ad
abunyan onu hitun luta.
26 Ot ta'on on kumapuy di adol'u ya nomnom'u ya he"ay mangipabikah i
ha"on hi inggana.
27 Mu nunhiglay ahi ma'at hinadan adi umun'unud i he"a te mihi"andan
he"a hi inggana.
28 Mu ha"on'e ya pohdo' an umunud i he"a te he"an na'abbaktun Dios di
paddungnay ihi''uga'.
Ya pinhod'un e ipa'in'innila nadan ina'inatmu.

Psalm 74

74

Hay Dasal Hi Ihwangan Di Boble

1 Tanganu on da'mi bahan tatawwa ingnganuy i he''a Apu Dios hi inggana?
Undan minaynayun di bungotmun da'min tatagum?
2 Hanat nomnomon da'min pinilim hi tatagum an da'mi din inihwangmuh
din nihbutanmi.
Ya hanat nomnomom bahan nan pinilim hi boblem an wahnan nabillid an
ad Zion.
3 Te tigom'ey na'at hinan Templo an nadnen dinadag nadan binuhulmi.
4 Hidin hinunggopandah nan Templo ya mun'ingaldah amlongda ot
ipato'dahdi nan bandelada ta pangipatigoda an nangabakda.
5 Ot punwatokda nadan wahdi an ayda munlongoh kayiw.
6 Ya ta'on on nadan nun'a'alkusan an ni'oddah hinadan dingding on
nunwatokda.
7 Ot pu'ulanda ta na"agbun namin nan Templo.
Ta gapu i diyen inatda ya mibilang moh nalugit hidiyen pundayawan i
he"a.
8 Pinhoddan pa'dadaggon da'mi ta hiya nan pinu'ulanda nadan pun-
dayawanmi i he''a ituwen boble.
9 Ta ma"id mo ha uggan ma'at hi milagro ta ipatigan di abalinam.
Ya ma"id ha nabatih nadan propeta ta ma"id ha panginnilaanmi hi'on
anuud di apogpogan datuwen ma'ma'at.

10 Ot hi anuud di pangipadinongam hi pamihupihulan nadan binuhulmin he''a?
Undan iyabulutmu an panihpihullon da'ah inggana?
11 Daan mot ipatigom nan ongal an abalinam ta dadagom dida?
12 Nihipun hidin kanaman ya he''an Dios di ap'apumi an bimmanoddang ya nangihwa'ihwang i da'mi
13 an umat hidin nunhi''anom nan liting hidih nan baybay an gapuh nan ongal an abalinam ta nangi'wan nadan tatagum.
Ya pinatem nadan atatakut an animal hinan baybay
14 an gimmi'mu nadan ulun nan ma'alih lebiatan.
Ot ipa'anmuy adolnah nadan animal hidih nan agge naboblayan.
15 Ya he''ay nangipatuluh liting hinadan ulih ya wa''el.
Ya he"a boy nuntudu' hinadan o"ongal an wangwang.
16 Ya he''ay nunlumuh nan algo ya bulan ta waday mapatal ya hilong.
17 Ya he''a boy nangiyammah pogpog hitun luta ot lumuwom boy tiyalgo ya lowang.
18 Mu hanat nomnomnomom Apu Dios an ngihngihilan da'a ya panihpih-hullon da'a hinadan paddungnay ma''id ha nomnomdan binuhulmi.
19 Da'min tatagum ya nakapuy ami an umat amih nan palluma.
Ot hanat ihwang da'mi bahan hinadan mun'abubungot an binuhulmi an mamalpaligat i da'mi.
20 Ya hanat nomnomnomom nan imbagam i da'mi.
Te pamaag tayya on papatte ya dakol nadan udum an adi maphod an ma'ma'at hitun boblemi.
21 Ot hanat adim bahan iyabulut an ma'abak ami ta mibabain ami ta wan dayawon da'an da'mi an nawotwot an mapalpaligat.
22 Ot agam ta ipatigom hinadan paddungnay ma"id ha nomnomdan binuhulmi an he"a an Dios ya nipto' di pangatmu.
Te aay an onda'a ngohngohayyon hi abigabigat.
23 Hanat nomnomnomom nan pangapangalidan he"a te nunhiglan it'itkukday pungngohedan he"a.

Psalm 75

75

Hi Apu Dios Di Munhumalyah Atagutagu

1 Ongal di punhanaanmi i he"a Apu Dios ta hiya nan emi ibanagbagga nan anabaktum ya hanadan nakaskasda'aw an ina'inatmu.
2 Inalim di, Waday gina"un'un algo an punhumalyaa' hi atagutagu.
Ya nipto' di ato' an munhumalya.
3 Te umat hinan alyog an ta'on on umalyog ta miwagot an namin di wahtun luta mu punnanongo' damdama nan nigopnadan tun luta.
4 Ot ibaga' i da'yun adi maphod di pangatna an hanat idinongyun munlattuwag.
5 Ya hanat adiyu alyon hi da'yuy ustu te undan nabakbaktu ayu mu ha"on.
6 Umman nan munhumalyah tagu ya adi malpuh nan agge naboblayan onu hinan tuluwan di algo onu hinan alimuhan di algo.
7 Hi Apu Dios ya ammunay mangibaga hi'on numbahul onu agge numbahul nan ohan tagu.
8 Hay bungotna ya nipaddung hinan basu an napnuh na"apgot an bayah an ihiitna ta an namin nadan adi maphod di pangatda ya uminumda i diyen bayah ta ingganah inumondan namin.

9 Mu ha"on'e ya inaynayun'u an e ipa'innila nan a'at Apu Dios.
Ya ikankanta' di pundayaw'un hiya an dayawonmin tinanud Israel
10 Te alyon Apu Dios di, Pogpogo' di punlattuwagan nadan adi maphod di pangatda.
Mu hanada'en umun'unud i ha"on ya udma' di abalinanda.

Psalm 76

76

Ma"id Ha Mabalin Hi Pa'a"abak I Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya nundongol hi ad Judah ya hi an namin an bobleh ad Israel te hiyay dayawonda.
2 Ya hay ma'alih nunhituwana ya hi ad Zion hidih ad Jerusalem.*
3 Hidiy numpamutunganah nadan panan nadan binuhulna ya hidiy numpama"ihanah nadan hapiyoda ya ispadada ya an namin nadan almasda.
4 Nunhiglay binangmu Apu Dios hidin mundaydayyu'a hi nalpuwam hinadan billid hi em ni'gubatan hinadan binuhulmu.†
5 Ya inabakmu nadan nun'atulid an titindalu.
Ta nun'a'ateda ot pun'alami nadan nun'abalol an wadan dida ta ma"id ha hilbin di bikahda ya tulidda.
6 Te he"a an Dios an dinayaw handin ammodmin hi Jacob ya ammunay himmapitam hinadan binuhulmu ya nun'a'ate nadan numpuntakkeh kabayu ya ta'on on nadan kabayuda.
7 Ot immannung an he"a ya ammunay mataktan te wa'et bimmungot'a ya ma"id ha mabalin hi mi'hanggan he"a.
8 Hinah nan awadam hi ad abunyan ya impa'innilam di punhumalyam hi tataguh tun luta ta pamaag ya mano"oldah takutda
9 hidin inhipunmun munhumalya ta wan ihwangmu nadan mapalpaligat.
10 Ta gapuh pangipatigam hi bungotmuh nadan tatagu ya mumpada"ulda ta dayawon da'a.
Ya ta'on on hanadan agge ni'inya'ateh gubat ya mumpada"uldan he"a.
11 Ot da'yun waday insapatanan Apu Dios hi atona ya hanat ipa'annungyu.
Ya ta'on on da'yun wahnan nunlini"odan tun boblemi ya hanat iyaliyu damdama nadan pohdonyun idat i hiya an madayaw ya mataktan an Dios.
12 Te hiya an Dios ya abalinana an pogpogon di abalinan nadan munlattuwag an ap'apu ya abalinanan patakuton nadan nundongol an patul hi abobboble.

Psalm 77

77

Hay Mangalubyag Hinadan Minomnoman

1 Numpahpahmo'a' an mumpaboddang i Apu Dios ta alinah donglongnay dasal'u.
2 Te hidin nunhiglay punligata' ya hiyay numpahmo'a' an inlablabi' an nangitaggeh ta'le' an nundasal mu hiyah diyen aggeya' binoddangan i hiya.
3 Ta hiya nan wa'et nomnomnomo' hi Apu Dios on namaman mahkit di nomnom'u te ma"id mo ha namnama'.

---

* **76:2 76:2** Nan ho'dod an ngadan di ad Jerusalem ya hi ad Salem. † **76:4 76:4** Hay alyon di udum ya nunhiglay binangmu Apu Dios mu nadan mun'aphod an billid.

4 Ta alyo' di, Gapu i he"a Apu Dios ya adi umaliy inlo"u ta ona' on
ma'ab'abulidu ta ta'on moh on ha e' humapitan on humigaa'.
5 Te mipanpanomnom hanadan na'na'at hidin nalana"uh an tawon
6 hi immanam'amlonga' an nungkantah nan hilong ot alyo' hi adol'u di,
7 On adi da'mi nin mo hom'on i Apu Dios ta inganuy da'mih inggana.
8 Ya ma"id nin mo ha naminhodnan da'mi ta adina mo ipa'annung nadan
imbaganah atona.
9 Ya gapu nin moh bungotna ya adi da'mi mo hom'on.
10 Ot alyo' di, Mahakit ahan hi nomnom'u i he"an na'abbaktun Dios te
nahukkatan di pangibilangmun da'mi ta adi da'mi mo ipapto' i he"a.
11 Mipanpanomnom i ha"on nadan milagro an ina'inatmuh din nadne.
12 Ya minonomnom i ha"on dadiyeh inggana.
13 Ma"id ha udum hi umat i he"a Apu Dios te nipto' di pangatmu.
14 Te he"a ya abuh di waday abalinana an mangat hi milagro ta impatigom
hi atagutagu datuwen ongal an abalinam.
15 Te inihwangmu nadan tatagum an tinanud Joseph an holag Jacob.
16 Hidin wada'a Apu Dios ya mungkibyayong nan baybay an paddungnay
tagun munggagayonggong hi takutna hidin tinigo da'a.
17 Ya nunhigla han udan ya mungkikidul ya mungkikilat.
18 Ta hana'en kidul ya umat hi bungug di dakol an kalesan e mi'gubat an
miwagot tun lutah pangatda.
Ya mabinangan tun luta hi pangat nadan kilat.
19 Ya inagwatmu nan nidallom an baybay an ini'wam hinan tu'yap nan
dalluyun mu ma"id ha nanigoh gatinmu.
20 Impangulum nadan tatagum an umatdah kalnero ya pinilim da Moses i
Aaron ta paddungnay diday mangipastol i dida.

Psalm 78

78

Hay Inat Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Da'yun i'iba, hanat igongahanyu tudan ituddu' i da'yu.
2 Te ipa"el'un namin di panuddu' ta wan ma'innilaanyu nadan agge
nipa'innilah din kanaman.
3 Datuwe ya dingngol ta'u tuwali i handidan a'ammod ta'uh din nadne.
4 Ot hanat ipa'innila ta'u pibo datuwe hinadan i'imbabale ta'u ta wan
ma'innilaanda nan ongal an abalinan Apu Dios ta wan ta'on on dida
ya hiyay dayawonda.
5 Hi Apu Dios ya impa'innilana nadan tuguna i handidan a'ammod ta'u an
holag Jacob an nunhituh ad Israel.
Ot ibaganan dida an mahapul an itudduda damdama datuwe hinadan
tanudanda
6 ta wan innilaonda.
Ta hiya bo damdamay intuddudah nadan tanudanda.
7 Ta wan hi Apu Dios di pundinolanda ya un'unudonda nadan tuguna ya
ta wan adida linglingon nadan milagro an ina'inat Apu Dios.
8 Ta adida iyunnudan i handidan a'ammod ta'u an nginhedah Apu Dios ta
aggeda inunud nadan tuguna ya bokon hiyay nundinolanda.
9 Ta umatdah didan tindalun nadan tinanud Epraim an manu te napong-
dah pana mu hidin nadatngan di gubat ya binumtikda.
10 Athidiy na'at i handidan a'ammod ta'u te imbahhoda nan imbagan Apu
Dios hi atonda te aggeda inunud nadan tuguna.

11 Ya lininglingda nadan ina'inatnan milagro an iphodanda
12 an umat hinan inatna hi ad Soan an ohan bobleh ad Egypt an nunhintiggan handidan a'ammod ta'u
13 an nunhi''anona nan liting hinan baybay ta nangi'wan handidan a'ammod ta'un immagwat.
14 Ya hidin dimmanallanananda ya wada han bugut an nangipangpangu-lun dida ya wa'et nahdom ya mumbalin hidiyeh apuy ta patalana nan awonda.
15 Ya dinoltakna nan doplah ta bimmudduh di liting ta waday ininum-dahdih nan agge naboblayan.
16 Ya hidiyen liting an nalpuh nan doplah ya umat hi dinakol di liting hinan wa''el.
17 Mu ta'on on athidi ya ondaot inyal'alan nginhe nan na'abbaktun Dios hidih nan agge naboblayan.
18 Ya inattadan pinanatnah Apu Dios hi'on abalinanan mangidat hinadan pinhoddan anon.
19 Ta adi ahan maphod di nangalidan hiya an alyonday,
On abalinana nin an mamangan i dita'uh tun agge naboblayan?
20 Manu te dinoltakna nan doplah ot tumuluy liting an ay wa''el.
Mu undan nin abalinanan mangdat i dita'u hi makan an umat hi tinapay ya dotag.
21 Ta hidin dingngol Apu Dios hidiyen inalida ya nunhiglay bungotna i handidan a'ammod ta'un tinanud Israel.
22 Te ma''id ha dinoldan hiya ta hiya nan adida patiyon an abalinan Apu Dios an mangihwang i dida.
23 Mu ta'on on athidi ya imbagana damdamah ad abunyan ta paddungnay niluwat
24 ot mun'a'agah an ay udan di mana an nalpuh ad abunyan
25 ta dakkodakkol di mana hi indatnan anonda an datuwe nan anon di anghel Apu Dios.
26 Ya gapuh nan ongal an abalinana ya impa'alina nan tuyup ot ipa'enah awadanda
27 ta nadlunday hamutihdih nan awadanda an umatdah panag an immapnal hinan pingngit di baybay.
28 Te numpungkohopdah nunlini"odan nadan nun'allunganda.
29 Ta indatna nadan pohdon ahan nadan tatagun anon ta nun'a'anda ta ingganah nun'a'apnekda.
30 Mu hidin nanongnan nun'akamelanda
31 ya impatigon Apu Dios di bungotnan dida.
Ta numpatena nadan mumpangilog an linala'in mun'abikah an tinanud Israel.
32 Mu ta'on hi athidiy na'at ya inyal'alan nadan nabatin numbahul.
Ya ta'on on dakol di milagron inat Apu Dios ya adida patiyon an hiyay nangat i datuwe.
33 Ta hiya mo nan pininghan Apu Dios an pinate dida ta atatakut hidiyen inatnan dida.
34 Ta wa'et waday athidih inat Apu Dios i dida on nuntutuyuda mohpe nadan nabati hi numbahulanda ya dumasadasalda mohpen hiya.
35 Ya nomnomnomda mohpe an hiya nan na'abbaktun Dios an paddungnay ihi"uganda ya hiyay mangihwang i dida.
36 Mu aggahda damdama te onda ilaylayahhan hi Apu Dios
37 te aggeda inyohhan hiyay pundinolda ya imbahhoda nadan imbaganah atonda.

38 Mu ta'on boh on athidi ya himmo'na dida ta pinakawanay bahulda ta
aggena dinadag didan namin.
Ya numpi'atnay nangipabungotanda i hiya mu ona on inukmun di
bungotnan dida.
39 Te innilanan taguda ya abuh an umatdah nan tuyup an nala''uh'e ya
ma"id mo.
40 Mu numpidakol di nungngohayandan Apu Dios ta hiyah diye nan mahkit
di nomnomnan dida hidin awadandah nan agge naboblayan.
41 Ta agaggaon pinatnada nan ulen Apu Dios an dayawon ta'un tinanud
Israel.
42 Adida nomnomon an hiya ya ongal di abalinana ya ta'on on hay nangi-
hwanganan dida hinadan namalpaligat i dida ya adida nomnomon
43 an ta'on on dakol di tinigodah inatnan milagro hi awadandah ad Soan
hidih ad Egypt.
44 Ta numbalinona nadan liting hinadan wangwang ya wa"el hi dala ta adi
mabalin hi inumon nadan i Egypt.
45 Ya impa'alinay dakkodakkol an lalog ya bakbak ta immalinhawangda ta
maligatan nadan i Egypt.
46 Ya impa'ana bon namin di intanomda hinadan dakkodakkol an dudun.
47 Ya impa'alinay dakkodakkol an dalallu ta nun'a'ate nadan intanomdan
greyp ya fig.
48 Ya ta'on on hanadan baka ya kalneroda ya nun'a'atedah nangat di dalallu
ya kilat.
49 Ya gapuh nan nunhiglan bungotnan dida ya intuda'nay dakkodakkol an
pumapaten anghel.
50 Ta dakolday nun'a'ate hi nangat han dogoh an pistin di tagu.
51 Ta nun'a'atedan namin nadan linala'in panguluwan an imbabalen nadan
tinanudan Ham an i Egypt.
52 Ot ahi mohpe ikak Apu Dios nadan tataguna an a'ammod ta'u ta
tinaynandah ad Egypt ot ipanguluna didah nan agge naboblayan.
53 Ot ipappapto'na dida ta malinggopda mu hanada'en binuhuldan namdug
i dida ya nun'a'altingdah nan baybay.
54 Ot iyena didah nan nun'abillid an boble an niyappit i hiya an ongal di
abalinanan Dios te inabakna nadan nunhituhdi.
55 Ya impa'aana mo tuwali nadan nunhituhdi ta handidan a'ammod ta'un
tinanud Israel di nihukkat an nunhituhdi.
Ta nunggogodwa"anda nadan lutada ya diday nunhituh nadan baleda.
56 Mu ta'on on athidiy inatnan dida ya apyanan nginheda nan na'abbaktun
Dios an aggeda inunud nadan tuguna.
57 Ta umatda i handidan a'ammodda an mungngoheda ta ma"id ha dinol i
dida te umatdah nan nayaku an papan di pana.
58 Te nangapyadah pundayawanda hinadan umat hi bulul ot dadiyey
dayawonda.
Ta hiya nan impabungotdah Apu Dios.
59 Ta gapu i diyen inatda ya namingpinghan an inwalong Apu Dios
handidan a'ammod ta'un tinanud Israel.
60 Ot inganuyna mo bo nan tabernakel an niha"adana ni' hi ad Siloh hidin
ni'hituwana i dida.
61 Ot iyabulutnan ibtik nadan binuhulda nan Kahun an nittuwan nan
Hapitna an mangipatigoh nan ongal an abalinana ya amaphodna.
62 Ya gapuh bungotna i handidan a'ammod ta'un tataguna ya nun'ipapatena
didah nadan binuhulda.

63 Ta nun'a'ate nadan imbabaledan mumpangilog an linala'i ta ma"id ha
iyahawan nadan imbabaledan mumpangilog an binabai.
64 Ya ta'on on nadan papadi ya ni'impapateda dida mu agge imbaluwan
nadan ahawada dida te ta'on on dida ya pinalpaligatda dida.
65 Mu lo'tat ya paddungnay inggibo' Apu Dios ta umat i ha immaligwah an
nabutong.
66 Ot pumpudugna nadan binuhulna ta nun'iwakatda ta nihipun i diye ya
nibabaindah inggana.
67 Ya bokon mo hidih nan boblen nadan holag Epraim an tinanud Joseph
di pinto'nah iha"adana.
68 Te ha moy pinto'na ya nan boblen nadan tinanud Judah hidih nan
nabillid hi ad Zion an pinpinhodna.
69 Ta hidiy nangipata'doganah nan Templo ta umat i ha billid an
munnanannong hinan inumbunanah nan lutah inggana.
70 Ya pinto'nah apu ta'un hi David hi baalna hidin awadanah nan
pumpastolanah kalnero.
71 Ot pumbalinonah patul ta hiyay nangipapto' hinadan a'ammod ta'un
tinanud Israel.
72 Ya nala'ing handin hi apu ta'un hi David te nipto' di inatnan nangipapto'
i handidan a'ammod ta'u.

Psalm 79

79

Hay Dasal Nadan I Israel Hidin Na'abakdah Gubat

1 Apu Dios, hinggop nadan binuhulmu an nalpuh udum hi boble tun ad
Jerusalem an ibilangmuh boblem ta nunhiglay ena nadadagan hi
nangatda.
Ya nalgom di inatdahdih nan Templo ta nibilang moh nalugit hidiyen
niyappit i he''a.
2 Ya awagillang nadan numpatedan ibbamin tatagum ta nun'a'an di hamuti
ya nadan atap an animal di adolda.
3 Ya dimmuluy di daladah nan bobleh ad Jerusalem.
Ya ma''id ha e mangilubu' i dida.*
4 Ta dildilahon da'mi on nginihngihilan da'mih nadan nunhituh nun-
lini''odanmi.
5 Ot undan ahan tatawwa ingganah ad uwani Apu Dios ya nunhiglan ay
dumalang di bungotmun da'mi?
6 Daan mot hanadan wah udum hi boble an adi umunud ya adi mundayaw
i he"a di pangipahdaam hi bungotmu.
7 Te aay an numpateda nadan ibbamin tatagum an tinanud Jacob ya
dinadagda nan numboblayanmi.
8 Apu Dios, hanat adim bahan ibohol i da'mi nadan numbahulan handidan
a'ammodmi.
Ta hom'on da'mi bahan te ma"id mahan mo tayya ha namnamami.
9 Boddangan da'mi bahan ta ihwang da'mi.
Ya pakawanon da'mih nadan numbahulanmi.
Ot i naen atom ya dayawon da'a hinadan tataguh udum hi boble.
10 Ta adida alyon di, Daan boy aton nan Dios da.
Ot agam bahan ta ipatigom i da'miy pangi'awitam hinadan ibbamin
pinaten nadan binuhulmi.

* **79:3 79:3** Ma"id ha e mangilubu' i dida te numbalindah balud nadan agge ni'yate.

11 Ya hanat donglom bahan di palak nadan ibbamin nibalud ta ihwangmu
dida an gapuh nan ongal an abalinam te tuwen madatngan nan eda
atayan.
12 Ya hanat mumpipituy pangiballohmu hi nama'bainan nadan binuhul-
mun he"a Apu Dios.
13 Ta wan da'min tatagum an paddungnay kalnerom ya dayawon da'ah
ingga'inggana.

Psalm 80

80

Hay Midasal Hi Ipaphodan Di Boble

1 He"a Apu Dios di mi'alig hi mumpastol i da'min holag Joseph an
tinanud Israel an alyom hi wa'ahnan inumbun hinan tronom hinan
numbattanan nadan Kerubim ya daan mo ta ipatigom nan ongal an
abalinam
2 ya nan anabaktum i da'min holag Epraim ya holag Manasseh ya holag
Benjamin ta ipapto' da'mi.
3 Ya hanat wagahan da'mi ta mumbangngad nan a'atmi tuwali.
Ya hom'on da'mi ta ihwang da'mi.
4 He"an ongal di abalinanan Dios, ngalngalam bahan tatawwa on adi
mabaoy bungotmun da'mi ta ingganah ad uwani ya adim donglon
di dasalmi.
5 Ta pamaag tayya ya pi'pi"anmiy luwami te nunhiglay emi umukayungan.
6 Ta ngihngihilan da'mi ya pihpihullon da'mi hinadan nunhituh nun-
lini"odan tun boblemi.
7 Hanat wagahan da'mi nimpe ta mumbangngad nan a'atmi tuwali.
Ya hom'on da'mi ta ipapto' da'mi.
8 Da'mi din mi'alig hi himmangon greyp an inilpum hi ad Egypt.
Ot pa'aanom nadan numboblehtu ta paddungnay intanom da'mihtu.
9 Ya paddungnay ginabutam tun luta ya da'mi nan ni'aligan diyen greyp
an itanommuhtu an nanginhahaping ot kumayabba ituwen boble.
10 Ta nihinap ami ituwen boble an nihipun hinadan billid hi nangappit hi
muyyadna ta ingganah nadan billid an nungngadan hi Lebanon.
11 Ya nihipun boh nan baybay an nungngadan hi Mediterranean ta
ingganah nan wangwang an nungngadan hi Euprates.
12 Mu tanganu on ad uwani Apu Dios ya dinadagmu nadan binattun alad
tuwen boble ta kumpulnay hawwangon nadan umalin mangubat i
da'mi on nun'aladan namin nadan nun'abalol ituwen boblemi?
13 Ta umatdah nadan atap an animal an nunhiglay nanadagda ituwen
boble.
14 Ot he"a an ongal di abalinanan Dios an wah ad abunyan, uhdungam'e
bahan hantudan ma'ma'at hinan paddungnay intanommun greyp an
ni'aliganmi.
Daan mo bahan ta ihwang da'min tatagum.
15 Ta umali'a bahan ta ibaliw da'mi an paddungnay intanommu ituwen
boble.
16 Te paddungnay nungkohatda nan greyp ot pu'ulanda.
Daan mo bahan ta ipatigom di bungotmu ta dadagom pibo dida.
17 Mu da'mi'en pinto'muh tatagum an gapuh boddangmu ya nundongol ami
ni' ya hanat ipaphodmuy nitaguwanmi.
18 Ta adi da'a mo du'gon i da'mi.
Ot hanat boddangan da'min umunud i he"a ta wan he"a moy dayawonmi.

19 Ot he"a an ongal di abalinana ya hanat wagahan da'mi nimpe ta
mumbangngad nan a'atmi tuwali.
Ya hanat hom'on da'mi ta ipapto' da'mi.

Psalm 81

81

Kanta An Pangipabaktun Apu Dios

1 Hanat mun'am'amlong ta'u ya olton ta'un mangikankanta hi pundayaw
ta'un Apu Dios te hiyay mangipappapto' i dita'un tinanud Israel.
2 Mungkanta ta'u an unnudan ta'uh nadan tamburin ya impagangoh ta'u
nan harp ya lira.
3 Ya impagangoh ta'u nan trampeta hinan ngilin di nakayangan nan bulan
ya hinan ongal di bulan.
4 Te hiyah naey intugun nan Dios an dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob
hi mahapul an unudon ta'un tinanudana.
5 Imbaganah tuwe i handidan a'ammod ta'u an tinanud Israel hidin
nundusaanah nadan i Egypt.
Ya i diyey nangngolanda i han munhapit an adida ma'awatan di pinhodnan
ibaga
6 te alyonay, Inaan'u nan paddungnay madamot an pinahonyu.
Te pinogpog'u nadan naligat an tamuyu.
7 Te hidin maligligatan ayu ya numpahpahmo' ayun ha"on ya wahdiya' an
nahawanana' hinan bugut ot ihwang da'yu.
Mu pinatna' di anahamad di pundinolyun ha"on hidin wa'ayuh nan obob
an nungngadan hi Meribah hidin ma"id ha inumonyu.
8 Ot da'yun tinanud Israel an imbilang'uh tatagu' ya daan mot tugunon
da'yu'e tuwalin ha"on ya igongahanyu.
9 Ta adi ayu mundayaw hinadan dios an dayawon di tataguh udum hi
boble.
10 Te ha"on nan Dios an ap'apuyu an nangipangulun da'yu hi nalpuwanyuh
ad Egypt.
Ot hi'on iyohhayuy pangun'unudyun ha"on ya idat'un namin di mahapu-
lyu.
11 Mu ma"id te da'yun tinanud Israel an imbilang'uh tatagu' ya adiyu
donglon ya adiyu unudon di ibaga'.
12 Ta hiya mo nan inwalong da'yu ta ukod ayuh at'attonyu.
13 Te onha donglonyu ya unudonyu nan ibaga'
14 ya ongal di abalina' ot undan mahan naligat hi pangabaka' hinadan
binuhulyu.
15 Hanadan humihiwon ha"on ya lo'tat ya mundu"undan ha"on te ma"id
ha pogpog nan pundusa' i dida.
16 Mu da'yu'en imbilang'uh tatagu' ya idattan da'yuh mun'a'aphod an
makan ya dakol an danum di iyukan.

Psalm 82

82

Hi Apu Dios Di Na'abbaktun Ap'apu

1 Hitun a'amungan nadan dakol an ma'alih dios ya hi Apu Dios di
munhumalyan didan namin.
2 Ta alyonan diday, Mahapul an idinongyu nan nibahhon atonyun
munhumalya ta adiyu ita'dog hanadan adi maphod di pangatda.

3 Ta da'yuy mangita'dog hinadan nun'apuhig ya nun'awotwot.
Ta hanan nipto' an pangat di atonyu hinadan mahmo'.
4 Ta ihwangyu didah e pamalpaligatan nadan tatagun adi ahan maphod di pangatda.
5 Mu ningamut an da'yun a'ap'apu ya ma"id ha innilayu te aggeyu innilay nipto' hi unudonyu ta hiya mo nan gapun da'yu ya ma"id ha maphod hi ma'ma'at hi abobbobleh tun luta.
6 Manu te ha"on di mangali hi ay ayu dios damdama an paddungnay imbabale da'yun ha"on an na'abbaktun Dios
7 mu umat ayu damdamah tatagu ya a'ap'apu an waday apogpogan di nitaguwanyu.
8 Ot agam Apu Dios ta humalyaom di atagutagu te he"a damdamay ud bagih abobbobleh tun luta.

Psalm 83

83

Hay Pumpaboddangan Nadan Mapalpaligat

1 Daan mo bahan Apu Dios ta adim pamaag hi dindinong.
2 Te tigom'e tayya tudan mi'buhul i he"a an ipatpatigoday nunhiglan ngohedan he"a.
3 Ya deen humanahapitdah atondan manadag i da'min pinpinhodmun tatagum
4 an alyonday, Ume ta'u ta eta'u gubaton nadan tinanud Israel ta pumpate ta'u dida ya dinadag ta'u nan bobleda ta lo'tat ya ma"id ha uggan mabong'al i dida.
5 Ta an naminda ya na'u'unnudanda ta ma'ohhadan mi'hangga i he"a.
6 Datuwen tinatagu ya nadan i Edom ya nadan tinanud Ismael ya nadan i Moab ya nadan tinanud Hagi.
7 Ya niddumda nadan i Gebal ya i Ammon ya nadan tinanud Amalek ya nadan i Pilistia ya nadan i Tyre.
8 Ya niddumda bo nadan i Assyria ta boddanganda nadan tinanud Lot an i Ammon ya i Moab.
9 Ot hanat atom Apu Dios i dida nan umat hi inatmuh nadan i Midian ya umat boh nan inatmu i da Sisera i Jabin hidih din ni'gubatandah nan way wangwang an nungngadan hi Kison
10 an nun'a'ateday udum hidih nan bobleh ad Endor ot mun'atano' di adoldah nan niwagillanganda.
11 Ya hanat patom hinadan a'ap'apuda nan umat hi inatmu i da Oreb i Seeb ya da Sebah i Salmunna
12 te dida nadan mangali hi pulhonda anu nan mapmaphod an boblen nadan tatagum.
13 Ot hanat pun'iwagillangmu dida ta ayda hupu' ya dugih an iyaddib di dibdib.
14 Ya patom hi aton di apuy an mabalin an pu'ulana nadan muyung hinadan billid
15 onu nan mabikah an puwo' ta ta'on on munhinnu'u'da mu onmuot ih'ihbod ta gumayogayonggongdah takutda.
16 Ta mibabainda ta lo'tat ya muntutuyuda ta he"a Apu Dios di dayawonda.
17 Onu hanat ma'abakda ta minaynayun di eda ibabainan ta ingganah atayanda.
18 Ta lo'tat ya abulutonda an he"a an na'abbaktun Dios di ap'apu hitun luta an ma"id ha udum.

Psalm 84

84

Hay Kantan Nadan Tinanud Korah

1 Ongal di abalinam Apu Dios ya nunhiglan ma"aphod nan Templom.
2 Ta hiya nan nunhiglay naminhod'un umehdi te pinhod'un e ikantay pun'amlonga' i he"a an Dios an wadawadah inggana.
3 Ya ta'on on hanadan hamuti an umat hinadan pippiwong ya eda numbuyahdi te pinhoddan e ihaggon nadan buyada hinan way punggobhan hi mi'nong i he"a an ongal di abalinanan Dios ya Patul.
4 Ot mipa'amlong nadan nunhituh nan Templo te inaynayundan ikankan-tay pundayawdan he"ahdi.
5 Ya mipa'amlong nadan he"a Apu Dios di pundinolanda hi alpuwan di abalinanda ta waday naminhoddan umeh nan Templo hi ad Jerusalem ta e da'a dayawon hidi.
6 Ta hidin nipto'dahdih nan nadpal an nundotalanah ad Baka ya impa'alim di udan ta nun'a'aphung nadan wa"el ya dimmakol di liting hinadan obob.
7 Ya mun'a'udman di bikahda an ta'on on dumanallananda te nunhiglay naminhoddan manamu i he"ahdih ad Zion.
8 Ot he"a an ongal di abalinanan Dios an dinayaw handin ammodmin hi Jacob ya hanat donglom bahan di dasal'u
9 ta ipapto'mu ahan nan pinilim an patulmi.
10 Immannung an nan ohan algon e pundayawan i Apu Dios hinan Templo ya nabalbalol mu nan hinlibuy (1,000) algon kumpulnay umayan.
Ta udu'dulnah ona' tuma'dog hinan way geyt nan Templo mu hanan eya' umbum hinan balen nadan adi maphod di pangatda.
11 Te hi Apu Dios di mumpapto' ya munwagah hi tatagu ta gapu i hiya ya mapemanan nadan tataguna.
Te nundadaan tuwali an mangidat hi mahapul nadan mangun'unud i hiya.
12 Ot hanadan mangidinol i he"a an ongal di abalinanan Dios ya mipa'amlongda.

Psalm 85

85

Hay Dasal Hi E Ipaphodan Di Boble

1 Apu Dios, winagaham tun imbilangmuh boblem ta nibangngad nan kinadangyanmin tinanud Jacob.
2 Ya pinakawan da'min tatagum hinadan numbahulanmi
3 te nabao nan nunhiglan bungotmun da'mi.
4 He"a an Dios an mangih'ihwang i da'mi hinadan punligatanmi, daan mo bahan ta boddangan da'mi ta umunud ami mon he"a.
Ta wan adi'a bumohbohol i da'mi.
5 Te undan ahan tatawwa minaynayun di bungotmun da'mi ya ta'on on nadan tanudanmi.
6 Agammot bahan ta pabikahon da'mi bo ta wan dayawon da'a.
7 Ta ipatigom Apu Dios nan munnananong an pamhodmu ta wan ihwang da'mi hinan dusami an gapuh bahulmi.
8 Igongaha' nan ibagan Apu Dios te imbagana an palinggopon da'min tataguna hi'on idinongmi nadan adi maphod an ato'atonmi.

9 Ot innila' an ma"id ha bahhonan ihwangna nadan mangun'unud i hiya
ta wan mipatigoy anabaktunah tun numboblayan ta'u.
10 Ot hitun a'atan datuwe ya ma'awatan di tatagu nan a'at di pamhodna ta
mangun'unuddan hiya.
Ta wan maphod mohpey pangatda ta wan luminggop di nitaguwanda.
11 Hay tagu ya gahin ona inaynayun an mangun'unud i Apu Dios ya ahi
minaynayun damdamay pangipapto'nan dida.
12 Ta immannung an wagahan dita'un Apu Dios ta pumhod di itanom ta'u
ta dumakol di apiton ta'u.
13 Hanan maphod an pangat di tatagu di paddungnay mangidadaan hi
umaliyan Apu Dios.

Psalm 86

86

Nan Mumpaboddang I Apu Dios

1 Apu Dios, hanat boddangana' bahan te ma"id ahan ha abalina'.
2 Ha"on an baalmu ya na'unuda' i he"a ot hanat ihwanga' bahan te he"ay
pundinola'.
3 Iyal'algo' an dumasadasal ot hanat hom'ona' bahan.
4 Ta pa'amlongona' an baalmu te he"a ya abuh han pun'amlonga' an
dayawon.
5 Te he''a Apu Dios ya maphod di pangatmu ya nundadaan'an mamakawan
hi bahulmi.
Te nunhiglay pamhodmu hinadan mumpahmo' i he"a.
6 Ot hanat donglom bahan Apu Dios tun dasal'u an pumpahpahmo'a' i he''a.
7 Hinan punligata' ya he"ay pumpahmo'a' te innila' an boddangana'.
8 Hi an namin nadan dios an dayawon nadan wah udum hi boble ya ma"id
ha nipaddungandan he"a te adida abalinan an aton nadan abalinam.
9 Ta hiya nan an namin nadan limmum an tatagu an wah abobboble ya
umalida ta mumpada''uldan he"a ya ipa'inniladay anabaktum an
Dios.
10 Te he''a tuwali nan nabaktu ya ongal di abalinanan Dios an ma"id ha
udum.
11 Ot hanat ituddum i ha''on nan pohdom hi ato' ta hanadan nipto' an
tudtudum di nanongnah un'unudo'.
Ya he''ay inaynayun'un punhilbiyan.
12 Ya ato' an namin di abalina' an mundayaw i he"a Apu Dios ta nan
anabaktum di ipa'in'innila' hi inggana.
13 Te he''a ya ongal di pamhodmun ha''on te inihwanga' hinan e''ot atayan.
14 Hanadan mumbaktu ya mun'abubungot an tatagu an ma"id ha pangibi-
langdan he"a ya nundadaandan mi'gubat te pinhoddan patayona'.
15 Mu he''a Apu Dios ya ongal di homo'mu ya ulem.
Ya adi hi kittang on bimmungot'a te munnananong nan pamhodmu ya
pangipapto'mu.
16 Ot hom'ona' bahan ta ihwanga' ya pabikahona' ta way ato' an munhilbin
he"a an umat hi inat ina.
17 Ot hanat ipatigom Apu Dios ha panginnilaa' hinan amaphodmun ha''on
ta wan tigon'en nadan mi'buhul i ha"on ya bumainda te he''ay
nangihwang i ha"on ya he''ay nun'alubyag i ha"on.

Psalm 87

87

Hay Naminhodan Apu Dios Hi Ad Jerusalem

1 Hi Apu Dios di numpilih nan nangibangonanah nan ma'alih boblena hidih
nadan nabillid an niyappit i hiya.
2 Te hidih ad Zion di pinpinhodna hinadan boblen di tinanud Israel.
3 Ya dakol di mibaga hi amaphod diyen ma'alih boblen Apu Dios.
4 Ya alyon Apu Dios di, Iddum'u nadan i Egypt ya i Babilon hi pangitudo'a'
hinadan umun'unud i ha"on ya ta'on on hanadan i Pilistia ya i Tael
ya i Etiopia ta hiya nan wadaday ibilang'un dida hi i Jerusalem.
5 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya pumbalino' hi ma"aphod an boble ta
mundongol ta ahi way ohaon alyonay, Niyayyama' hi ad Jerusalem.
6 Ot hitun pangitudo'an Apu Dios hi ngadan nadan ibilangnah tataguna ya
itudo'nan hidiy niyayyamanda.
7 Ta an naminda ya ma''amlongdan manayo ya mungkantadan alyonday,
An namin di umipa'amlong i dita'u ya malpuh tun ad Zion.

Psalm 88

88

Hay Dasal Di Ohan Nama"idan Hi Namnama

1 Apu Dios an mangih'ihwang i ha"on, abigabigat ya ahodohodom on
mumpahpahmo'a' i he"a.
2 Ot hanat donglom bahan di dasal'u ta boddangana'.
3 Te nunhigla tayya tun punligata' ta tuwe mahan mo teen mateya'.
4 Te ma"id mahan mo tee ha bikah'u an aya' nanatte.
5 An umata' hinadan nun'a'aten nilubu' an ma"id mo ha alyon hi
boddangam dida.
6 Te paddungnay inyeya' i ha munhihillong an ni'iddallom an lubu'an.
7 Te hanan bungotmun ha"on ya nipaddung hinan nunhiglan dalluyun ta
paddungnay pun'ilobloba' hi dallom nan liting.
8 Ot gapuh tun inatmun ha"on ya pamaag tee ya aya' balud an adiya'
pa"abtik.
Ya inwalonga' hinadan gagayyum'u.
9 Ta hiya nan nunhiglay e' umukayungan ta gapu e' limmuwaluwaan ya
limmatunnu' di mata'.
Ya abigabigat on itatagge' di ta'le' an mumpahpahmo' i he''a Apu Dios.
10 Undan waday iyatan nadan milagron atom hi'on nate nan tagu?
Ya undan bo abalinanan bumangon ta dayawon da'a?
11 Ot ten hidi'eh nan lubu'an ya ma''id ha alyon hi punhahapitanda nan
munnananong an pamhodmu ya pumpapto'mu.
12 Ya ot ten aggeda mo nimpe innila nadan milagron ina'inatmu ya nadan
maphod an pangatmu.
13 Ta hiya tee nan abigabigat on mumpahpahmo'a' i he"a.
14 Mu tanganu ona' ingnganuy ta adim ahan donglon di dasal'u?
15 Nihipun hi amangilog'u ya nunhiglay nunholholtapa' hinadan nundusam
i ha"on ta pamaag ya aya' mate.
16 Te nunhiglan adiya' pa"itpol hinadan namalpaligatmun ha"on an gapuh
bungotmu.
17 Ta abigabigat ya aya' wah gawwan di liting an aya' tayya mun'alting te
paddungnay pun'ilobloba' i he"ah nan liting.

18 Ot gapu nimpe i datuwen inatmun ha"on ya tinaynana' moh nadan
gagayyum'u ya i'iba' ta pamaag tayya ya paddungnay munhihillong
di nunlini"odan'u.

Psalm 89

89

Hay Ikantan Di Ohan Bimmoble An Maligligatan

1 Nanongnan ikankanta' Apu Dios nan ongal an pamhodmu ya nan
amaphodmu te adim ibahhon aton di ibagam hi atom.
Ta ta'on on hanadan mun'atanudan ya ma'innilaanda.
2 Ta ipa'innila' an hanan pamhodmu ya nan adim pangibahhawan hi
ibagam ya adi maluman an umat hi ad lagud an munnananong
hinan awadana.
3 Ya inalim di, Imbaga' hinan pinto''un baal'u an hi David
4 an adi' ibahho an pumbalinon da'yun himpamu'un hi ap'apu hi inggana
an ta'on on hanadan mun'atanudan.
5 Ot hanat an namin nadan wah ad abunyan ya nadan anghel ya dayawon
da'a Apu Dios an gapuh nadan nakaskasda'aw an atom ya hay adim
pangibahhawan hinadan imbagam.
6 Te an namin nadan wah ad abunyan ya ma"id ha umat i he''a.
7 Ya hinan a'am'amunganyuhnah ad abunyan ya he"a han taktanda ya
dayawonda te he"a han nakaskasda'aw di a'atna.
8 Ta ma"id nimpe ha umat i he''a Apu Dios an ongal di abalinana ya adim
ibahhon aton an namin di ibagam.
9 Ya he"ay mummandal hinan mun'ungak an baybay ya he"ay waday
abalinanan mangipadinong hinadan dalluyun.
10 Ya he"ay namateh nan atatakut an animal hinan baybay an ma'alih hi
Rahab.
Ya gapu boh nan ongal an abalinam ya inabakmu nadan binuhulmu ta
nahiyahhiya'da.
11 He''ay ud bagih ad lagud ya ta'on on tun luta ya he''ay nunlumuh an
namin an wahtun luta
12 an mihipun hi muyyadna ta ingganah huddo'na.
Ta hanadan billid an nungngadan hi Tabor ya nan nungngadan hi Hermon
ya ayda tagu an onha matigo ot mun'am'amlongdan mangikankanta
hi pundayawdan he"a.
13 Te ongal di abalinam.
14 Ya nipto' di pangatmun mun'ap'apu.
Ya munnananong nan pamhodmu ya atbohdin adim ibahhon aton nadan
imbagam hi atom.
15 Ta hiya nan mipa'amlong nadan nangipa'ingha an umun'unud ya
mundayaw i he"a.
16 Ta abigabigat ya mun'am'amlongdan mundayaw i he"a an gapuh nan
amaphodmu.
17 Ya he''ay nangdat hinan abalinanda.
Ya gapuh nan ongal an pamhodmun dida ya nangabakom dida ta hiya nan
mapemananda.
18 Ya he"a Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel di namilih nan patulmi
an mangibaliw i da'mi.
19 Hidin nadne ya himmapit'a hinan mangun'unud an munhilbin he"a an
alyom di,

Indatta' hi abalinan han ohan tindalu ta ta'on on unga ya hiyay pinili' hi
mun'ap'apuh nadan tatagu'.
20 Nan baal'un hi David di pinili' ot hiita' hi lanay uluna ta atiganan hiyay
pinto"uh mumbalin hi patul.
21 Ot idatta' hi ongal an abalinana ya wadawadaa' an bumoddang i hiya.
22 Ta hanadan tatagun adi maphod di pangatda an mi'buhul i hiya ya adida
pa"abak i hiya.
23 Ta pumpate' nadan binuhulnan ma'ahihhiwon hiya.
24 Ya munnananong nan ongal an pamhod'un hiya ya gapuh nan idat'un
abalinana ya nanongnan hiyay mangabak.
25 Ta hanan pun'ap'apuwana ya mihipun hinan baybay an nungngadan
hi Mediterranean ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi
Euprates.
26 Ta alyonay, He"a Apu Dios an ibilang'uh hi ama' di dayawo' te he"ay
mangipappapto' ya mangih'ihwang i ha"on.
27 Ya ta'on on ha"on an Dios ya ibilang'uh David hi panguluwan an
imbabale' ta hiyay na'abbaktun patul hitun luta.
28 Ya munnananong nan pamhod'un hiya ya adi' ibahhon aton nan imbaga'
i hiya
29 an didah nadan tanudanay mumpatul hi inggana ta umat hi ad lagud an
ma"id ha pogpogna.
30 Mu hi'on adi unudon nadan holagna nadan tugun'u
31 ta ibahhoda nadan imbaga' hi atonda
32 ya ma"id damdama ha bahhonan dusao' dida ta holtaponday bungan di
bahulda.
33 Mu ta'on on athidi ya nanongna nan pamhod'un David.
Ya adi' ibahhon aton nadan imbaga' i hiya.
34 Ta ma'at nadan imbaga' i hiyah ato'.
35 Te adi mabalin hi ilaylayahha' hi David te ha"on an Dios ya adi' nimpe
ibbahon aton di imbaga'.
36 Ta hanan pun'ap'apuwana ya minaynayun an didah nadan holagnay
mumpatul an umat hinan algo an nanongnah nan awadana
37 ya umat hinan bulan an nanongna damdamah nan awadana.
38 Hinaey imbagam Apu Dios mu tanganu on ad uwani ya nunhiglay
bungotmuh nan pinto'mun patul ta ingnganuymu?
39 Ta imbahhom nan imbagam i diyen baalmu ta nama"id mo nan
abalinanan mun'ap'pu ya napogpog moy pun'ap'apuwana.
40 Ya impadadagmu nadan binattun alad nan bobleda ya ta'on on nadan
nun'ahamad an pungguwalyaanda.
41 Ta an namin di mala"uh hinadan numbobleh nunlini"odanda on
nginihngihilanda on nun'aladay pohdondan alan hinan bobleda.
42 Te binoddangam dida ta nangabakda ta diday impa'amlongmu.
43 Ta paddungnay numbalinom hi natupu nan almas nan pinto'mun patul
ot inganuymu ta na'abak hi gubat.
44 Ya ina'aanmuy abalinanan mun'ap'apu an paddungnay imbitallugmu
nan tronona.
45 Ta nunhiglay ena nibabainan i diyen inatmun hiya ta numbalin hi ay
amamma.

Hay Numpahmo'an Nan Patul

46 Apu Dios, undan ahan minaynayun tatawwa an inganuya' i he"a.

89:20 89:20 2 Samuel 7:16-17

Undan anuud bahan tatawwa ya ahi mabaoh nan paddungnay mundalang
an bungotmun ha"on.
47 Hanat nomnomom an ho'dod han pi'taguwa'.
Ya undan nganney nunlumuwam i da'min tatagu?
48 Ya wan an namin di tagu ya mate tuwali.
Ot undan waha taguh munnananong an adi mate.
49 Hihimlo' Apu Dios di pangipatigam hinan ongal an pamhodmu an umat
hi inatmu handi ta atigan nan alyom hi adi mibahhon atom nan
imbagam i handin ammodmin hi David.
50 Ot daan mo bahan tatawwa Apu Dios ta nomnomona' an baalmu te
nunhigla tayyay pangpangallin tudan tatagun ha"on.
Te datuwe nadan mumpungngohe i he"a.
51 Ta ta'on on idanay umaya' on nunhiglay pamihuldan ha"on an pinto'mun
patul.
52 Mu he"a damdama Apu Dios di dayawonmih ingga'inggana. Amen.

Psalm 90

90

Hay A'at Apu Dios Ya Hay Tagu

1 Nihipun hidin hopapna ya he''a Apu Dios di bimmanoddang i da'mih
inggana.
2 Te hidin aggem ni' limmu nadan billid ya an namin an wahtun luta ya
wada'a tuwali an Dios.
3 Ot hi'on he"ay mangalih mate ami ta mibangngad amih nan lutan
nalpuwanmi ot ma"id ha bahhonan ma'at.
4 Ot hanan hinlibuy (1,000) tawon i da'min tatagu ya paddungnay hin'algo
i he"a ya ay hanan atnay olas hinan hilong.
5 Ya adi madney panadagam hi tagu an umat i ha nun'inop ot inayunan
mate.
Ta umat amih nan holo'
6 an humangoh nan mawmawi"it ot umongal mu damunah humimbatan-
gan ya nakling.
7 Athinay ma'at i da'mi hi'on impabungot da'a ta hiya nan nunhiglay
takutmi.
8 Te innilam an namin di bahulmi an ta'on on hanadan inatmi an ma"id
ha nanginnila.
9 Ta hiya nan gapuh bungotmu ya mabalin an hin'omtang di pamogpogam
hi nitaguwanmi.
10 Mabalinnot an muntawon amih napitu (70) onu nawalu (80) hi'on ami
makinduhol ni'.
Mu nganne damdama ahan an dakol di holtapon hi ligat ta palpaliwan ya
onta mate.
11 Ot undan nganney nanginnilah a'at di bungotmu ta hiya nan nunhiglay
takutmi hi'on bimmungot'a.
12 Daan mo bahan ta tudduwan da'mi ta hanadan nipto' di atonmi ituwen
ho'dod an pi'taguwanmih tun luta.
13 Hanat adi bahan madne ya himmo' da'min baalmu.
14 Ta wan abigabigat on mali'nami nan ongal an pamhodmu ta way
atonmin mun'am'amlong ituwen ho'dod an pi'taguwanmi.
15 Ya hanaot ta hanan dinukken di tawon hi nunholholtapanmi ya hidiye
damdamay dinukken di pangipa'amlongam i da'mi.

16 Ya hanat mipatigo nan ongal an abalinam i da'min baalmu ta panginni-
laan nadan holagmi hi amaphodmu ya anabaktum.
17 Ya hanat minaynayun an wagahan da'mi Apu Dios ta wan an namin di
atonmi ya maphod di pumbalinana.

Psalm 91

91

Hi Apu Dios Di Nahamad Hi Ihi"ugan

1 Nan tagun nan ongal di abalinanan Dios di ihi"ugana ya malinggop di
nitaguwana te hiyay mangipapto' i hiya.
2 Ya madinol an mangibaga i hiya hi, Apu Dios, he"ay nahamad hi ihi"uga'
ot he"ay pangiyukoda' hitun nitaguwa'.
3 Athidi'ey aton di tagu ya ma"id ha bahhonan ihwang Apu Dios hi
kumpulnan huma'ul onu nalot an dogoh.
4 Ya hanan aton di hamutin mangobob hinadan impahna ya athidi boy aton
Apu Dios hinadan mangidinol i hiya ta ipa'annungna nan imbaganan
ipappapto'na ta paddungnay hiyay hapiyona.
5 Ta ma"id ha itakutna an ta'on on hinan mahdom onu hinan mapatal
6 an umat nimpeh dogoh an pumate.
7 Ya ta'on on alinah linibuday mun'a'ate hinadan hinaggona mu hiya'e ya
mihwang.
8 Ta tigtiggonay aton Apu Dios an mundusa hinadan adi maphod di
at'attonda.
9 Ta athidin hi Apu Dios an na'abbaktu'ey ihi"ugan ya hiyay pangidinlan hi
nitaguwan
10 ya immannung an mihwangta ya nan pamilya hi kumpulnan dumatong
an punligatan.
11 Te honagon Apu Dios nadan anghelna ta ta'on on idanay awadan ya
ipapto' dita.
12 Ta wada'ey agahan ya hapapaon dita ta ta'on on hay huki ya adi
mahugatan hi batu.
13 Ya alina'eh waha akhupan hi layon onu ulog onu nadan udum an
atatakut an animal ya adi dita kalaton.
14 Te alyon Apu Dios di, Ihwang'u ya ipapto"u nan tagun naminhod i ha"on
ya mangun'unud i ha"on an Dios.
15 Ya wada'ey punligatana ya nundadaana' an mangat hinan dawatona.
Ya ihwang'u nimpe ya winagaha' ta pumhod di nitaguwana ta hiyay
tangadon di tatagu.
16 Ot ihwang'u nimpe ya indatta' hi adukken pi'taguwana.

Psalm 92

92

Hay Mikantah Nan Habadun Tungo

1 Mun'am'amlong ami an mangikankantah pundayawmi ya punhanaanmi
i he"a Apu Dios an na'abbaktu.
2 Ta amawmawi"it ya ahodohodom on ikankantami nan munnananong an
pamhodmu ya nan a'atmu an adim ibahhoy imbagam hi atom.
3 Ta mungkankanta ami an idihhanmi an ipagangoh nan harp ya lira.
4 Mun'am'amlonga' Apu Dios an gapuh nadan inatmu ta hiya nan
ikankanta' di pun'amlonga'.
5 Ya an namin nadan ato'atom Apu Dios ya ipa'innilanay anabaktum.

Ya naligat an ma'awatan nan wah nomnommu.
6 Ot hanan tagun paddungnay ma''id ha nomnomna ya adina ma'awatan
7 an hanadan adi maphod di pangatda ya umatdah nan holo' an mangin-
tuttubu te diday kumakaddangyan mu hay umudi ya madadagdah
inggana.
8 Mu he''a Apu Dios ya mun'ap'apu'a hi ingga'inggana.
9 Ta ma"id ha bahhonan abakom nadan binuhulmu an adi maphod di
pangatda ta miwakatda.
10 Mu ha"on'e Apu Dios ya indattana' hi bikah'u an umat hi bikah nadan
ma'ilom an animal.
Ya mun'am'amlonga' te winagahana'.
11 Tinigo' di nangabakam hinadan binuhul'un adi maphod di pangatda ya
dingngol'uy tukukdan ahililili.
12 Hanadan umun'unud i Apu Dios ya pumhod di nitaguwanda ta umatdah
nan kayiw an palma onu sedar hinadan billid an nungngadan hi
Lebanon
13 an nitanom hinan way Templo an mangintuttubu.
14 Ta ta'on on mabayag ya mangimbubbungada ya mangintuttubuda ta
umatdah nan pi'ittanom an munlangtay tubuda.
15 Ta hituwey ohan mangipatigo an hi Apu Dios ya nipto' di pangatna.
Ya hiya nan umat hinan doplah an nahamad hi ihi"ugan ya ma"id ha alyon
hi mihallay pangatna.

Psalm 93

93

Hay Anabaktun Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya ongal di abalinana ya hiyay na'abbaktun patul.
Ya hiyay nangihamad an nangigopnad hinan lutah nan awadana ta ma''id
ha mabalin hi mangidlig.
2 Hanan pun'ap'apuwam Apu Dios ya wada tuwalih din kanaman te
wadawada'a hi inggana.
3 Hanan dalluyun hinan baybay ya nunhiglan mun'ungak di bungugna.
4 Mu ta'on on athidi ya ongal di abalinam mu dadiyen dalluyun hinan
baybay.
5 Ya hanadan tugunmu ya hiyah diyen adi maluman hi inggana.
Ya atbohdi nan Templom an hiyah diyen niyappit i he"ah inggana.

Psalm 94

94

Hi Apu Dios Di Mangipanuh Hi Tatagu

1 Apu Dios an munhumalyah tatagu, daan mot ipatigom di bungotmu
hinadan mangmangngat hi adi maphod.
2 Ta humalyaom di atagutaguh tun luta ta dusaom nadan nunhiglan
munlattuwag an tatagu te hidiyey lebbengnan ma'at i dida.
3 Hanadan mangmangngat hi adi maphod ya pun'amlonganda dadiyen
ato'atonda.
Ot undan anuud di pangipadinongam i dadiyen at'atonda?
4 Te nunhiglan ilattuwagda nadan adi maphod an at'atonda.
5 Ya nunhiglay pamalpaligatda hinadan mangun'unud i he"a an imbilang-
muh tatagum

6 an pumpateda attog nadan nun'abalu ya nun'apuhig ya ta'on on hanadan
ni'iboblen da'mi.
7 Te alyonday, Ta'on anuh on atondahdi ot undan anu tigtiggon nan Dios
an dinayaw din ammodmin hi Jacob dadiyen at'attonda.
8 Da'yun paddungnay ma"id ha nomnomnan tatagu ya undan anuud ya ahi
ayu manomnoman?
9 Undan mabalin ta hi Apu Dios an nangiphod hi mata ta'u ya inga ta'u ya
mumbalin ta hiyay napilok ya napukit?
10 Ya undan mabalin ta hiyan muntudduh tatagu ya mumbalin ta hiyay
ma"id ha innilana?
Ya undan mabalin ta hiyan munhumalya ya adina dusaon nadan num-
bahul?
11 Innilanay wah nomnom di tagu ya hidiyen punnomnomda ya ma"id ha
hilbina i hiya.
12 Ot mipa'amlong nan tagu an tudtuduwam Apu Dios hinadan tugunmu.
13 Te mabalin an madinolda an ta'on on maligligatanda ta ingganah
pundusaam hinadan mamalpaligat i dida.
14 Innila' ot adi inganuy Apu Dios nadan ibilangnah tataguna te nabaloldan
hiya.
15 Ta hiya nan lo'tat ya maphod di pangat nadan mun'ap'apu ta wan
mipa'amlong nadan tatagun maphod di pangatda.
16 Hidin ni'gubata' hinadan adi maphod di pangatdan binuhul'u ya ma"id
ha udum hi bimmoddang i ha"on hi'on bokon hi Apu Dios ya abuh.
17 Ot onha aggeya' binoddangan i hiya ot wan nanatteya' tuwali.
18 Te hidin mali'na' an ma'abaka' ot mumpahmo'a' i Apu Dios te innila' an
gapuh nan ongal an pamhodnan ha"on ya binoddangana'.
19 Ya wa'e tuwali ta minomnomana' on hiyay mangipa'amlong i ha"on.
20 Hanadan mun'ap'apu an adi maphod di pangatda ya adi mabalin an
mi'hayyupda i Apu Dios te dida'e ya mabalin an alyondah maphod
nadan adi maphod.
21 Te mabalin an mumboboddangda ta ipapateda nadan ma"id attog ha
bahulna.
22 Mu hi Apu Dios ya ipappapto'a' te hiyay paddungnay doplah an ihi"uga'.
23 Ot ukod i hiya an mundusa hinadan tatagun adi maphod di at'attonda.

Psalm 95

95

Kantan Pundayaw I Apu Dios

1 Dayawon ta'uh Apu Dios.
Hanat mun'am'amlong ta'u ta olton ta'u an mangikankanta hi pundayaw
ta'un hiya an Dios an paddungnay doplah an ihi"ugan ta'u.
2 Eta'uh nan Templo ta eta'u ikankantay punhanaan ta'u ya pun'amlongan
ta'un mundayaw i hiya.
3 Te hi Apu Dios ya ongal di abalinana ya ma''id ha udum hi dios hi umat
i hiya.
4 Te hiyay ap'apun di an namin an wahtun luta an ta'on on hanadan
wahnan billid ya nadan wah ad dalom.
5 Ya ta'on on hanadan wahnan baybay te hiyay nunlumu i datuwen namin.
6 Ot aga ta mundu''un ta'u ta dayawon ta'uh Apu Dios an nunlumu i dita'u.
7 Te hiya nan Dios an dayawon ta'u ya dita'u nan mi'alig hi kalnero an
ipappapto'na.
Ot ad uwani ya hanat dingngol ta'u'ey hapitna

8 ya adi ta'u ngohayon ta adi ta'u paton i handidan a'ammod ta'u hidin
awadandah nan agge naboblayan hi ad Meribah ya hi ad Massah
9 an hidiy namatnaanda i Apu Dios an ta'on on tinannigoday ina'inatna.
10 Ta hiya nan i diyen napat (40) di tawon ya nunhiglay bungotnan dida ta
hiya nan alyonay, Nunhigla mahan datuwen tatagu te din'uga' i dida
ya adida bo udot unudon nadan tugun'u.
11 Ta gapuh bungot'u ya imbaga' an adida mo mi'indadatong hinan boble
an pangiyaya' i dida ta pun'iblayanda.

Psalm 96

96

Hi Apu Dios Di Na'abbaktun Patul

1 Hanat an namin ta'un tataguh tun luta ya ikantaan ta'uh Apu Dios hi balu
an kanta.
2 Ta ikanta ta'uy pundayaw ta'un hiya.
Ta abigabigat on ipa'innila ta'u an hiyay mangih'ihwang i dita'u.
3 Ta ma'innilaan di tataguh abobboble nan anabaktuna ya nadan
nakaskasda'aw an ato'atona.
4 Te hi Apu Dios ya ongal di abalinana ot hanat hiyay dayawon ta'u ta
bokon hanadan dios an punhilbiyan di udum an tatagu.
5 Te hay dayawon di udum an tatagu ya nadan umat hi bulul an iniphod
di tagu.
Mu hi Apu Dios ya hiyay nunlumuh an namin an wah ad lagud.
6 Ya matigoh nan Templo nan ongal an abalinana ya anabaktuna an Dios.
7 Ta hiya nan an namin ta'un tataguh tun luta ya hanat dayawon ta'uh Apu
Dios te hiya ya na'abbaktu ya ongal di abalinana.
8 Ta hanan miyunnudan hinan anabaktuna di pundayaw ta'un hiya.
Ya hanat iye ta'uh nan Templo nadan i'nong ta'un hiya.
9 Ta dayawon ta'u an gapuh anahamadna an Dios.
Ya hanat tumakut ta'u an adi mangunud i hiya.
10 Ya ipa'innila ta'uh abobboble an hi Apu Dios di patul.
Hantun luta ya nahamad di inatnan nangigopnad ta adi mabalin hi madlig.
Ya athidi bo an nipto' di atona an munhumalyah tatagu.
11 Ot hanat mun'amlong ta'un namin an wahtun luta ya ta'on on da'yun
wahna hi lagud ya da'yun wah nan baybay.
He"an baybay ya oltom damdamay bungugmu ta hidiyey pangipatigom hi
amlongmu
12 ya ta'on on da'yun puntanoman ya da'yun nun'itanom.
Ya ta'on on da'yun kayiw ya ikantayu damdamay amlongyu
13 hitun umaliyan Apu Dios an mun'ap'apuh tun luta.
Te hiya ya maphod ya nipto' di atonan mun'ap'apu.

Psalm 97

97

Ma"id Ha Umat I Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya hiyay Ap'apu.
Ot maphod on an amin ta'un wahtun luta ya mun'am'amlong ta'un hiya an
ta'on on da'yun numpunhituh nan pingngit di baybay.
2 Hiya ya adi matigo te paddungnay nali'mutan i han ngimmitit an bugut.
Mu hiyah diyen nipto' di atonan mun'ap'apu.
3 Iyalinay apuy ta pumpu'ulana nadan binuhulna an wah nunlini"odana.

4 Ya hana'en kilat an ipa'alina ya binangana tun luta ya umalyog tun luta
hi pangat di kidul ya kilat.
5 Ta hanada'en billid ya mabalin an umatdah ahhukal an ma'umadah
hinangngab Apu Dios an ap'apun namin di wahtun luta.
6 Ya an namin di wah ad lagud ya ipa'inniladay amaphodna ya nan nipto'
an pangatna ta an namin di tagu ya tigonday anabaktuna.
7 An namin nadan mundayaw hinadan iniphod di tagu an umat hi bulul
ya mibabainda.
Ta an namin nadan dios an punhilbiyanda ya mundu"undan Apu Dios.
8 Ta donglon'en nadan tataguh ad Zion ya hinadan udum an bobleh ad
Judah hidiyen ma'at ya umamlongda i diyen atom Apu Dios an
munhumalya.
9 Te he"a Apu Dios di na'abbaktun ap'apuh tun luta an ma"id ha nipaddung
i he"a hinadan dios di udum an boble.
10 Ot da'yun naminhod i Apu Dios ya hanat idinongyu nadan adi maphod
an pangatyu.
Ta wan ipapto' da'yu i Apu Dios ta mihwang ayuh nadan adi maphod an
aton nadan tatagun adi maphod di pangatda.
11 Ot mipa'amlong ta'un mangun'unud i Apu Dios te napatalan di
punnomnom ta'u.
12 Ot an namin ta'un mangun'unud i Apu Dios ya hanat mun'am'amlong
ta'u an mundayaw ya munhana i hiya.

Psalm 98

98

Hi Apu Dios Di Mumpapto' Hi An Namin An Wahtun Luta

1 Ikantaan ta'uh Apu Dios hi balun kanta te nakaskasda'aw nadan inatna.
Te gapuh nan ongal an abalinana ya aphodna ya inabakna nadan
binuhulna.
2 Ta impatigonah abobboble nan nipto' an pangatna ya nan ongal an
abalinana an mangihwang hi tataguna.
3 Ya impatigonay pamhodna.
Ya impa'annungna nan imbaganah atona i dita'un tinanud Israel.
Ta nunhintiggan di atagutaguh tun luta di nangabakana an Dios.
4 Ot hanat an namin ta'un tataguh tun luta ya it'itkuk ta'uy kanta ta'un
pundayaw ta'un Apu Dios.
5 Ta inayun ta'un ipagangoh nan harp ta mapmaphod di dongol nan
pundayaw ta'un hiya.
6 Ya ta'on on hanadan trampeta ya ipagangoh ta'u ya it'itkuk ta'uy amlong
ta'uh nan Dios an patul ta'u.
7 Ta mun'am'amlong ta'un namin an wahtun luta ya ta'on on da'yun baybay
ya nadan wadahna ya itkukyu damdamay kantayu an pundayawyun
Apu Dios.
8 Ya ta'on on da'yun wangwang ya da'yun billid ya hanat mun'am'amlong
ayun mumpalpalakpak ya mungkankantah pundayawyun hiya.
9 Te hi Apu Dios ya umalin mun'ap'apuh atagutaguh tun luta ya nipto' di
atonan mun'ap'apu.

Psalm 99

99

Hi Apu Dios Di Madayaw

1 Hi Apu Dios ya hiyay patul an inumbun hi baktun nan numbattanan nan duwan kerubim.
Ta hiya nan gumayonggongday tatagu ya umalyog tun luta an gapuh nan ongal an abalinana.
2 Ta hiya an madayaw an Dios hi ad Zion di ap'apun di atagutaguh tun luta.
3 Ot hanat an namin ta'un tatagu ya dayawon ta'uh Apu Dios.
Te hiya ya na'abbaktun Dios ya ma"id ha adi maphod i hiya.
4 Ya ongal di abalinana ya ongal di naminhodna hinadan maphod an ma'ma'at.
Ya hiyay nangitudtudu hinadan maphod an pangat i dita'un tinanud Israel.
5 Ot hanat mundu"un ta'u ta dayawon ta'uh Apu Dios te ma"id nimpe ha adi maphod i hiya.
6 Handidan a'ammod ta'un da Moses ya hi Aaron ya imbilangna didah padina.
Ya hi Samuel di ohah nadan nundasal i Apu Dios ya timbalnay dasalna.
7 Hi Apu Dios ya wadah nan bugut hidin himmapitanan dida ot unudonda nadan tuguna.
8 Ot he"a Apu Dios di nambal hi dasal nadan tatagum.
Ta impa'innilam an pinakawanmuy bahulda mu wa'et mumbahulda on dusaom dida.
9 Madayaw hi Apu Dios.
Ot eta'u ta eta'u dayawon hiya hidih nan nabillid an niyappit i hiya hi ad Jerusalem te ma"id nimpe ha adi maphod i hiya.

Psalm 100

100

Hay Mikanta An Pundayaw I Apu Dios

1 An namin ta'un wahtun luta ya hanat mun'am'amlong ta'u an mangit'itkuk hi pundayaw ta'un Apu Dios.
2 Ot hanat mun'am'amlong ta'u nimpe an mangikankantah pundayaw ta'un hiya.
3 Ya nanongnan nomnomnomon ta'u an hiya nan Dios an ap'apu.
Te hiyay nunlumu i dita'u ta hiya moy ud bagin dita'u
Ta dita'uy tataguna an ayna kalneron ipapto'na.
4 Ya hinan umayan ta'uh nan lita''angan nan Templo ya hanat munhana ta'u ya dayawon ta'uh Apu Dios.
5 Te hiya ya maphod ya munnananong di pamhodna ya adina ibahhon aton di imbagana an ta'on on atnay mun'atanudan.

Psalm 101

101

Kantan David

1 Ikankanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios ya ikankanta' nan ongal an pamhodmu ya nan nipto' an pangatmu.
2 Ot hanat boddangana' bahan Apu Dios an mangat hinadan nipto' ta wan ma"id ha mibahhoh ato' ta ta'on on hinan pun'ap'apuwa' ya maphod di ato' an mun'ap'apu.
3 Ta adiya' ma'ma'yat hinadan at'aton nadan adi maphod di pangatda an adi da'a unudon.
4 Ya halipodpodo' ta adiya' ma'ma'yat hinadan mangmangngat hi kuluk onu kumpulnan adi maphod.
5 Ya wa'e ha manumtumbu' hi hinaggona ya pogpogo' di nitaguwana.

Ya atbohdiy ato' hinadan mumpungngohe ya mumpunlattuwag.
6 Ot hay abuluto' hi mi'tamun ha"on ta uggan'u pummahmahan hi maphod hi ato' ya an namindan munhilbin ha"on hinan palasyu ya hanadan waday pangihakitdah tun boble ya nadan mabalin an pundinolan.
7 Te adi mabalin an waha mi'hitun ha"on hinadan kumukuluk ya ma'layyah.
8 Ya abigabigat hinan mawmawi"it ya dadago' nadan mangmangngat hi adi maphod.
Ta mapogpog nadan adi maphod an ma'ma'at ituwen ma'alih boblen Apu Dios.

Psalm 102

102

Hay Dasal Di Ohan Maligligatan

1 Hanat donglom bahan Apu Dios di dasal'un mumpahpahmo' i he"a.
2 Ot ad uwanin maligatana' ya daan mo bahan ta adi madne ya boddangana'.
3 Te hantun nitaguwa' ya paddungnay ahuk an mun'a'umah te nunhigla tayyay pudut di adol'u an ay pudut di pugun.
4 Ta pamaag tee ya umata' hinadan holo' an naba'gut ta mun'akling.
Namama bo udot te humigaa' teen mangan.
5 Ya nunhigla tayyan midgohana' ta ona' pumalapalak.
Ya nunhigla mahan mo teey e' napigutan an matigoy tungal'u.
6 Ta pamaag tee ya umata' mahan mo i ha akup an oh'ohhah nan agge naboblayan.
7 Ya adi umaliy inlo''u ta umata' i ha hamuti an ohan e immapun hinan atop.
8 Ya abigabigat tayya on danildilahona' hinadan binuhul'u ta wa'e on usalonday ngadan'u an pun'idut hi udum.
9 Ta paddungnay mangmangngana' hi dapul ya hay luwa' di in'inummo'
10 te gapuh bungotmu ya paddungnay intopala' an aya' ginalut.
11 Ta umata' hinan a''o an ma'umah hi'on munlimmuhan nan algo.
Ya umata' nimpe hinan mun'akling an holo'.
12 Mu he''a Apu Dios ya nanongnan he"ay patul ta mundongol'ah ingga'inggana.
13 Ot daan mo bahan ta ad uwaniy pangipatigam hi homo'mu i da'min tatagum hitun ad Jerusalem.
14 Te nadadag tun pohpohdonmin boblemin baalmu ta nunhiglay hakit di nomnommi hi ena nadadagan.
15 Hanadan tataguh abobboble ya taktan da'a Apu Dios ya ta'on on hanadan patulda ya taktanda nan ongal an abalinam an mamoddang i da'mi.
16 Te hitun pangipaphodam hitun ad Jerusalem di ohan pangipatigom hi anabaktum an Dios.
17 Ta i diye ya donglom mohpey dasalmin mahmahmo' an tatagum.
18 Ot maphod on mitudo' dadiyen atona an mamoddang i da'mi ta ta'on on hanadan mun'atanudan ya ma'innilaanda ta wan ta'on on dida ya dayawondah Apu Dios.
19 Ta mitudo' an hi Apu Dios an wah ad abunyan ya uh'uhdungana tun luta
20 ya dongdonglonay palak nadan nun'ibalud ta hiya nan ilubusna dida hinan edaot pamatayan i dida.
21 Ot hi Apu Dios di madayaw hi ad Jerusalem

22 hinan a'am'amungan di atagutagu an malpuh abobboble an mundayaw
i hiyahdi.
23 Unhaot makinduhola' ni' eh'a mu athituy nangat Apu Dios i ha"on ta hiya
nan kimmapuya' ta teen innila' an ho'dod moy pi'taguwa'.
24 Ta hiya nan nundasala' an alyo' di, Apu Dios an wadawadah inggana,
daan mo bahan ta adim ni' pogpogon di pi'taguwa' hi ad uwani te
ungaa' ni' tatawwa.
25 Hidin hopapna ya limmum tun luta ya hi ad lagud.
26 Mu datuwen limmum ya lo'tat ya mapogpogda an umatdah nan lubung
an nadunutda'e ya itopalmu ta hukkatam hi balu.
27 Mu he"a Apu Dios ya munnananong'a an adi maluman di a'atmu ya
ma"id ha apogpogam.
28 Ot da'min baalmuh ad uwani ya madinol ami an gapuh boddangmu ya
luminggop di pi'taguwan nadan imbabalemi ya ta'on on hanadan
mun'atanudan.

Psalm 103

103

Hay A'at Nan Pamhod Apu Dios

1 Dayawo' hi Apu Dios ta hiyay ipabaktu' te ma"id ha umat i hiya.
2 Ot nanongna an hiya nimpey dayawo' te adi malingling nan ulenan ha"on.
3 Te pakawanona' hinadan bahul'u ya hiyay mangipaphod i ha"on hi'ona'
mundogoh.
4 Ya hiyay mangihwang i ha"on hi ate ya munnananong nan homo'na ya
pamhodnan ha"on.
5 Ya an namin nadan iphoda' onu mahapul'u ya idatna ta hiya nan
nanongnan waday bikah'u an umata' hinan agila.
6 Hi Apu Dios ya maphod di pangatna te ihakitna nadan mapalpaligat.
7 Ya impa'innilana i din hi Moses nadan pangatna ya numpidakol di
nangipatiganah nan ongal an abalinana hinadan ibba ta'u an
tinanud Israel.
8 Ya ongal di homo'na ya ulena ya adi hi kittang on bumungot.
Ya munnananong nan ongal an pamhodna.
9 Manu te ihingal dita'uh nadan ibanahhawan ta'u mu adi munnananong
di bungotnan dita'u.
10 Ya manu te dusaon dita'uh nadan pumbahulan ta'u mu hay immannung
ya ta'on on ongal di bahul ta'u ya adina punhiglaon nan pundusana
i dita'u.
11 Te hanan pamhod Apu Dios hinadan mangun'unud i hiya ya umat hi
dinawwin di luta hi ad lagud an adi malukud.
12 Ta athidiy inatnan namakawan hi bahul ta'u an paddungnay inalana
nadan bahul ta'u ot itopalnah nidawwi an umat hi nundawwiyan di
nangappit hi tuluwan di algo hi nangappit hi alimuhan di algo.
13 Te ongal nimpey homo'na hinadan mangun'unud i hiya an umat hi homo'
di ohan ama hinan imbabalena.
14 Te innilanay a'at ta'u an on ta'u nalpuh pito'.
15 Ya innilanan hay pi'taguwan ta'un tatagu ya umat ta'uh nadan holo' onu
habhabung an manu te manginhahabungda
16 mu wa'et nangimpopotang ya maklingda ta lo'tat ya malingling an
wadada ni' di holo' hidi.

17 Ot ta'on on athidiy nitaguwan hitun luta mu dita'u'en mangun'unud i
Apu Dios ya minaynayun di pamhodnan dita'u ya ta'on on hanadan
tanudan ta'u
18 hi'onda un'unudon damdamah Apu Dios.
19 Te hi Apu Dios an wahdih nan tronona hi ad abunyan ya hiyay
mun'ap'apu hi an naminamin.
20 Ot da'yun a'anghel Apu Dios an mangun'unud i hiya ya hanat dayawonyu
hiya an Dios.
21 Ot aganyu ta dayawonyu nimpeh Apu Dios.
22 Ta an namin ta'un limmuna ya dayawon ta'u hiya an ta'on on idanay
awadan ta'u.
Ot ta'on on ha"on ya nanongnan hiyay dayawo'.

Psalm 104

104

Hay Pundayaw Hinan Nunlumuh An Namin An Wada

1 Dayawon da'a Apu Dios te na'abbaktu'a an Ap'apu ya ongal di abalinam.
2 Ya nali'woh'ah patal an paddungnay hiyay inlubungmu.
Ya ay tolda hi ad lagud an imbi'lagmu.
3 Ya hidih nan baktun di bugut an alpuwan di udan di nangiphodam hi
punhituwam.
Ta nadan bugut di paddungnay kalesan punluganam ya nan dibdib di
mangiye i he"ah nan pangayam.
4 Ta hanadan dibdib ya nadan kilat di baalmu an pangipa'atam hinadan
pinhodmun ma'at.
5 Ya nahamad di nangigopnadam hitun luta ta adi mabalin hi madlig.
6 Ya hinophopam ni' hi liting ta ta'on on hanadan billid ya nalimuhda.
7 Mu hidin himmapit'a an ay kidul di hapitmu ya inunud nadan liting nan
imbagam ta niguwang
8 ta inipluydah nadan billid ya hinadan nundotal ta ingganah immedah
nan indadaanmun iha"adanda ta nabudhan mohpe nadan billid.
9 Ot iha"admuy numpogpoggan di liting ya luta ta adi mo mipidwan
mahinab tun luta.
10 Ya winadam di obob hinadan numpundotal ya hinadan ulih ta ipluydah
nadan wa"el ya wangwang an numbattanan nadan billid.
11 Ta uminuman an namin di atap an animal an umat hinadan dongki.
12 Ya ta'on on hanadan hamuti ya mumbuyadah nadan kayiw an nihaggon
i dadiyen wa"el ta wa'e on ahi'i'ingaldah nadan hapang.
13 Ya ta'on on wa'ahnah nan awadam hi ad abunyan ya ipa'alim di udan ta
tumagun namin di nun'itanom.
14 Ya humangoday holo' ta anon nadan kalnero ya baka ya ta pumhod di
itanommi ta waday itanudmi
15 an umat hi greyp ta iphodmih ma'inum ta umipa'amlong i da'mi.
Ya limmum bo nadan olibo an iphodmih lana ta pumhod di up'upmi ya
ta'on on nadan wit ya barley ta waday anonmi.
16 Ya ta'on on hanadan impahangom an kayiw an sedar hinadan billid an
nungngadan hi Lebanon ya madanumanda.
17 Ya i dadiyen kayiw di pumbuyaan nadan hamuti ya hinadan saypres di
pumbuyaan nadan gayang.
18 Ya hanada'en ma'ilom an gulding ya miha"addah nadan nun'atagen billid
ya hanada'en kuneho ya munhitudah nadan doplah.

19 Ya limmum bo nan bulan ta panginnilaanmi hi'on nala"uh di ohay bulan.
Ya hanan limmum an algo ya innilana hi'on nadatngan di alimuhana.
20 Ya limmum di hilong ta himmilong'e on humawwang nadan animal hinan muyung
21 an umat hinadan layon an mun'olmomda an e manama' hinadan udum an limmum ta anonda.
22 Mu wa'et tuwen mabigat on nibangngaddah nadan lingab an niha"adanda.
23 Mu hay tagu ya hinan mapatal di eda puntamuwan ta ingganah nan himbatangan.
24 Gapuh nan ongal an abalinam Apu Dios ya dakkodakkol di limmum an wahtun luta.
25 Ya limmum nadan abibbilog an baybay an napnuh nat'onat'on an umat hi ekan ya nadan udum an wahdi an o'ongal ya kikkitang.
26 Ya hidi boy pundalanan di papol.
Ya ta'on on nan ma'alih lebiatan ya hidiy pun'ay'ayyamana.
27 Ya an namin nadan limmum ya he"ay pundinolanda hi mangidat hi anonda hinan timpun mahapulda.
28 Ta alanda dadiyen idatmu ta anonda ta mabhugda.
29 Ta nunhiglay takutda hi'on iwalongmu dida.
Te innilada an mateda hi'on pogpogom di yahyahda ta mumbangngaddah pito' an nalpuwanda.
30 Mu mabalin an gapuh nan Espiritum ya malmuday umat i dadiye ta wadada boy munhituh tun luta.
31 Ot hanat hi Apu Dios di mipabaktuh inggana ya hanat minaynayun an mun'am'amlong i dadiyen limmuna.
32 Te hiya'e ya ammuna ha pangitiganah tun luta on umalyog.
Ya ammuna bo ha pangidapaanah nadan billid on dumalangda.
33 Ta hiya nan ad uwanin mataguwa' ya ikankanta' di pundayaw'un hiya an Dios.
34 Ot hanat ta'on on nan punnomnomnoma' i hiya ya umipa'amlong i hiya ta umat hinan pangipa'amlongana i ha"on.
35 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya hanat madadagda ta mama"iddah tun luta.
Madayaw'a Apu Dios.

Psalm 105

105

Hay A'at Di Pangipapto' Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Hanat munhana ta'u ya mundayaw ta'u i Apu Dios ya ipa'innila ta'uh abobboble nadan ina'inatna.
2 Ta ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya ya ipa'in'innila ta'u nadan nakaskasda'aw an ato'atona.
3 Ot dayawon ta'u nan Dios an ma"id ha adi maphod i hiya.
Ya hanat mun'am'amlong ta'un mundayaw i hiya te hiyay ud tagun dita'u.
4 Ya hanat hiyay pundinolan ta'u hi bumoddang i dita'u ya hiyay nanongnah dayawon ta'u.
5 Ya hanat nomnomnomon ta'u nadan nakaskasda'aw an ina'inatna ya ta'on on hanadan nipto' an nundusana.
6 Te dita'un tinanudan nan baalnan hi Abraham an ammod Jacob di pinto'nah tataguna.
7 Ot hiya an Dios di Ap'apu ta'u.

Ta hiya nan mahapul an unudon di atagutaguh tun lutay ibagana.
8 Te hanan imbagana ya adina ibahhon aton an ta'on on atnay mun'atanudan
9 an umat hinan imbagana i Abraham ot ibagana i din hi Isaac
10 ot ahina bo ibaga i Jacob an mahapul an unudonda.
Ya hidiyen imbagana ya minaynayun an atona i dita'un tinanud Israel.
11 An alyonay, Idat'u i da'yu hituwen bobleh ad Kanaan ta pumboblayanyuh inggana.
12 Mu handin oh'ohhada ni' handidan a'ammod ta'u ya onda ni'ibobboble ya abuh.
13 Ta onda e immanin'innabat hi abobboble.
14 Mu agge inyabulut Apu Dios an waday mamalpaligat i dida.
Te imbaganah nadan patul an alyonay,
15 Hanat ma"id ha atonyuh adi maphod hinadan pinto"un tatagu' ya ta'on on hanadan propeta.
16 Handi ya impa'alin Apu Dios han bitil ta lo'tat ya ma"id ha makan i diyen awadanda.
17 Ya hi Apu Dios di ud nomnom hi nihbutan Joseph hi ad Egypt ot mumbalin hi baal hidi ta waha mangihwang i didah inagangda.
18 Mu nibalud ni' ot mabangkilingan di hukina ta nahugatan ya hina"adanda boh gumo' di bagangna.
19 Ta pinatnan Apu Dios hi Joseph ta inggana ot mipa'annung an namin nadan imbaganan ma'at.
20 Ot ahi ilubus nan patul hi ad Egypt hi Joseph.
21 Ot hiyay pumbalinonah ap'apu an mi'adwa i hiya i diyen pun'ap'apuwana.
22 Ta hiyay mangibaga hi aton nadan gobelnador i diyen bitil.
23 Ta i diye ya nitnud mohpe nadan pamilyan Jacob hi ad Egypt an boblen nadan tinanud Ham ot mi'hitudahdi.
Hituwen hi Jacob ya hiya nan nginadanan Apu Dios hi Israel.
24 Ya nunholagon Apu Dios dida ta dimmakkodakkolda ta lo'tat ya diday ongal di abalinanda mu hanadan i Egypt.
25 Ot wadaon Apu Dios di hihiwon nadan i Egypt i didan holag Israel ta nunhahapitanday atondan dida.
26 Ta hiya nan hinnag Apu Dios hi ad Egypt nan baalna an hi Moses.
Ot pot'onah Aaron ta bumoddang i hiya.
27 Ta diday nangipa'atanah nakaskasda'aw an milagrohdih ad Egypt an boblen nadan holag Ham.
(Hay Nakakan 7:1–11:10)
28 Ta hay namangulu ya impahilong Apu Dios hi ad Egypt.
Mu hiyah diye damdaman ngohayon nadan i Egypt nan imbagan Apu Dios.
29 Ot pumbalinona bo nadan liting i diyen boble hi dala ta nun'a'ate nadan wah nan liting hidi an umat hinadan ekan.
30 Ot ahi ipen Apu Dios di dakkodakkol an bakbak ta immapnalda an ta'on on hinan palasyu.
31 Ya imbagana bon mawaday dakkodakkol an lalog ya timol ta umalin-hawangdah ad Egypt.
32 Ot pa'udanona boh dalalluh ad Egypt an indihhanay kidul ya kilat.
33 Ta nun'apa"ih nadan intanomda an greyp ya fig ya nun'atommang nadan kayiw hi nangat di kilat.
34 Ot ituda'na boy dakkodakkol an dudun i diyen boble

35 ta nun'a'andan namin nadan nun'itanom ya an namin di munlangtan tubu i diyen boble.
36 Ot ahina ipapaten namin nadan panguluwan an linala'in imbabalen nadan i Egypt.
37 Ot ahina mohpe ipangulu handidan a'ammod ta'u an tinanud Israel ta tinaynandah ad Egypt an dakol di intakinda an silber ya balitu'.
Ya malinggopdan namin an ma"id ha mundogoh i dida.
38 Ta immamlong nadan i Egypt hidin immaan handidan a'ammod ta'u an tinanud Israel te tumakutda mon dida.
39 Ya hidin mangmangnge handidan a'ammod ta'u ya hiniduman Apu Dios didah bugut hinan mapatal ya nahdom'e on numbalinonah diyen bugut hi apuy ta pundilagda.
40 Ya hidin mumbagadah makan ya inda'indat Apu Dios di dakol an hamuti ya mana an ay tinapay ta dadiyey intanudda.
41 Ya impahawwangna boy liting hinan doplah an umat i ha wa"el hidih nan agge naboblayan ta inumonda.
42 Athidiy ina'inatna te minonomnom i hiya nan imbagana i din baalna an hi Abraham.
43 Ta hiya nan impanguluna handidan pinilinan tataguna ta tinaynandah ad Egypt.
Ya nunhiglay amlongda ta hiya nan it'itkukday kantada.
44 Ot idatnan dida nadan dakol an boble an lutan nadan adi umunud i Apu Dios ya ta'on on nadan intamuda ya handidan a'ammod ta'uy nangala.
45 Athidiy inat Apu Dios te pinhodnan unudon nadan tataguna nadan tuguna.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 106

106

Hay Pamhod Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ta hiya nan munhana ta'u i hiya an gapuh nan amaphodna ya nan munnananong an pamhodna.
2 Ya ma"id ha taguh abalinanan uhuhon an namin nadan nakaskasda'aw an ina'inatna.
3 Ot mipa'amlong nadan tataguna an manginaynayun an mangat hinadan nipto' an pangat.
4 Ot adiya' bahan linglingon Apu Dios hitun pamoddangam hinadan tatagum an nibalud ta ta'on on ha''on ya ihwanga'.
5 Ta wan tigo' di pumhodan di pi'taguwanmin pinto'mun tatagum ta wan mi'yam'amlonga' i dida ya midduma' i dida an mundayaw i he"a.
6 Abulutonmi an numbahul ami te adi ahan maphod nadan ina'inatmi an umat ami damdama i handidan a'ammodmi.
7 Te hidin awadandah ad Egypt ya adida nomnomnomon nan ulem i dida ya ta'on on hanadan dakol an inatmun milagro.
Ta nginhe da'a i dida hidin nipotto'dah nan baybay an mumbolah.
8 Mu ta'on on athidi ya inihwang damdaman Apu Dios dida te hiyay imbagana tuwali.
Ya ta wan ma'innilaan di atagutagu an hiya ya ongal di abalinana an Dios.

9 Te ammunay himmapitana ya nunhi"an nan liting hidih nan baybay
an mumbolah ot magananan ay lutah nan agge naboblayan ta
nangi'wandan immagwat.
10 Ta inihwangna didah nadan binuhulda.
11 Mu hanada'en binuhulda ya nun'a'altingda an ma"id ha ta'on hi ohah
nihwang.
12 Ta i diye ya patiyonda mohpe nadan imbagan Apu Dios ta ikankantada
mohpey pundayawdan hiya.
13 Mu agge bo nadne ya lininglingda dadiyen inat Apu Dios ta dida on
inatday pinhoddan aton an adida haddon di ipa'innilanah atonda.
14 Te hidin awadandahdih nan agge naboblayan ya hay anonda ahan di
nonomnomonda ta pinanatnaday abalinana an Dios.
15 Ot idat Apu Dios nadan ibagada mu impatnudna han pumaten dogoh ta
dakol di nun'a'aten dida.
16 Ya i diyen awadandahdih nan agge naboblayan ya nunhiglay amohda i
Moses ya ta'on on hi Aaron an pinto' Apu Dios hi padi.
17 Ta hiya nan natommang nan luta ot ma'uhbung hi Datan ya hi Abiram
an didah nadan pamilyada an gapu i diyen inatda.
18 Ya wada bo han apuy ot pu'ulana nadan udum an adi maphod di
pangatda.
(Hay Nakakan 32:1-14)
19 Ya hidi bon nipto'dah nan billid hi ad Sinai* ya nangapyada i han balitu'
an ing'ingoh di baka ot hiyay dayawonda.
20 Ta hiya nan ingnganuy nan na'abbaktun Dios dida.
Ot han ing'ingoh di bakan mangan hi holo' di dayawonda.
21 Ta lininglingda nadan dakol an inat Apu Dios an nangihwang i dida hi
awadandah ad Egypt
22 ya ta'on on nan milagro an inatnah din nipotto'dah nan baybay an
mumbolah.
23 Ta gapuh bungotna ya alyonay dadagona dida.
Mu gapu ta numpahmo' hi Moses an pinto'nan baalna ya aggena dinadag
dida.
24 Indani mo ahan ya timmakutda ta adida pohdon an umeh nan maphod
an boble an alyon Apu Dios hi idatnan dida te ma"id ha dinoldah
nadan imbagana.
25 Ta ahingongododahdih nan nun'allunganda ya adida unudon nadan
imbagana hi atonda.
26 Ta hiya mo nan imbagan Apu Dios an patayona didahdih nan agge
naboblayan
27 ya inwakatna nadan imbabaleda hi abobboble ta hidiy atayanda.
(Bilang 25:1-13)
28 Ya hidi bo udot an wadadah ad Peor ya eda niddum hinadan tatagu an
mundayaw i Baal ot mi'mi"andah nadan nidawat i dadiyen ma"id ha
linnawadan dios.
29 Ta nunhiglan impabungotdah Apu Dios an gapu i dadiyen adi ahan
maphod an ato'atonda.
Ta hiya nan impa'alin Apu Dios han nunhiglan dogoh ta dakol di nate i
dida.
30 Ta ingganaot dusaon Pinehas nadan numbahul ot ahi mohpe duminong
hidiyen dogoh.

---

* **106:19 106:19** Hay ohah ngadan diyen billid ya Horeb

31 Ta ingganah ad uwani ya adi linglingon di tataguh diyen maphod an inat
Pinehas.
(Bilang 20:1-13)
32 Ya hidi bon awadandah nan way obob an nungngadan hi Meribah ya
impabungotda boh Apu Dios.
Ta dida mannot di gimmalat hi numbahulan Moses.
33 Te gapuh nungngohayandah nan Espiritun Apu Dios ya impaboholdah
Moses ta waday nibahhon imbagana.
34 Ya imbahhoda bo nan imbagan Apu Dios an patayonda nadan tatagun
numpunhituh nadan boblen idatnan dida.
35 Ot mi'yahawada bo udot nadan linala'i hinadan binabaihdi ot
ma'ma'yatda hinadan adi maphod an ato'atonda.
36 Ta paddungnay naknada te eda nundayaw hinadan iniphod di tagun
dayawon dadiyen bimmoble.
37 Ta ta'on bo udot on hanadan imbabaleda on ini'nongda i dadiyen diosda
an didimunyu.
38 Ta gapuh nan dalan dadiyen u"ungan immayuh an ini'nongda i dadiyen
dayawon nadan i Kanaan ya mibilang moh nalugit hidiyen boble.
39 Ta ta'on moh on dida ya mibilangdah nalugit i diyen inatda.
Te paddungnay nunluktapda te inwalongdan mangunud i Apu Dios ot
hanadan udum an dios di dayawonda.
40 Ta hiya nan nunhiglay bungot Apu Dios i dida an pinilina hi tataguna.
41 Ta hiya nan impa'abakna didah nadan binuhulda ta dadiyen binuhulda
moy numbalin hi ap'apuda.
42 Ta nunhiglay namalpaligatdan dida te numbalindah baal i diyen boble.
43 Ta athidi an ta'on on agagga on inihwang Apu Dios dida mu apyanan
mungngoheda ta dadiyen numbahulanday gapunah nadadaganda.
44 Mu wa'e damdama ta numpahmo'da on himmo' Apu Dios dida
45 te mipapanomnom i hiya din imbagana i handidan a'ammodmi.
Ya gapuh nan ongal an pamhodna ya himmo'na dida.
46 Ta numbalinona hi ma'ule i dida nadan binuhulda.
47 Ot hanat boddangan da'mi bahan Apu Dios ta ta'on on idanay bobleh
awadanmi ya pa'anamuton da'mi ta ma'amung amih nan boblemi.
Ta wan he"a an nahamad an Dios di dayawonmi ya punhanaanmi.
48 Ot hanat hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel di madayaw hi
ingga'inggana.
Ya hanat an namin ta'un tatagu ya alyon ta'uy, Amen.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 107

107

Hay Punhanaan I Apu Dios

1 Munhana ta'un Apu Dios te hiya ya maphod di a'atna.
Ya munnananong nan pamhodna i dita'u.
2 Ot da'yun binangngad Apu Dios hinadan binuhulyu ya hanat danaen
inatnan da'yuy eyu ibanagbagga.
3 Te inyanamut da'yu i Apu Dios an inilpu da'yuh nadan boblen ni-
wakatanyu an umat i da'yun nalpuh nangappit hi tuluwan di algo
ya da'yun nalpuh nangappit hi alimuhan di algo ya da'yun nalpuh
nangappit hi huddo'na ya da'yun nalpuh nangappit hi muyyadna.

4 Hay udum i da'yu ya e ayu himmanawwangan hinadan agge naboblayan
te ma"id ha pot'onyuh eyu pumboblayan.
5 Ta hinoltapyuy inagang ya inuwoh ta hay punnomnomyu ya ma"id mo
ha namnamayun mi'tagu.
6 Mu hidin numpahmo' ayu i Apu Dios ya binoddangan da'yun hiya.
7 Ot ipangulu da'yuh nan awon an umeh nan eyu pumboblayan.
8 Ot maphod on munhana ayun Apu Dios te munnananong nan pamhod-
nah inggana.
9 Te hanadan nun'a'uwoh ya idatnay inumonda ya idatnay maphod an
makan hinadan na'agangan.
10 Hay udum i da'yu ya nabangkilingan an nibalud ayuh nan paddungnay
munhihillong.
11 Manu'eh athidiy na'at i da'yu ya nginheyu nan na'abbaktun Dios te
aggeyu inunud nadan tuguna.
12 Ta hiya mo nan inyabulutnan numbalin ayuh baal ta nunhiglay
nunligatanyuh nadan impatamudan da'yu ta pamaaggon natukad
ayu ya ma"id bo udot ha bumoddang i da'yu.
13 Mu hidi bon numpahmo' ayun Apu Dios ya binoddangan da'yu.
14 Ta inlah'un da'yuh nan paddungnay munhihillong an nibaludanyu ot
aanona nadan nibangkiling i da'yu.
15 Ot maphod on munhana ayu i Apu Dios te munnananong di pamhodna
ya dakol nadan nakaskasda'aw an inatnan iphodan di tatagu.
16 Te paddungnay numpa"ihna nadan gombang an konob ya nadan gumo'
an dakig nadan geyt di nibaludanyu.
17 Mu hanadan udum i da'yu an paddungnay ma"id ha nomnomda
ya nunholholtapda an gapuh ngoheda te adi ahan maphod di
ina'inatda.
18 Ta gapuh nan punholholtapanda ya iwalongdan mangan ta
mun'atte'atteda.
19 Mu hidin numpahmo'dan Apu Dios ya binoddangana dida i diyen
punligatanda
20 an ammunay himmapitana ya nipaphodda ta aggeda nate.
21 Ot maphod on munhanada i Apu Dios te munnananong di pamhodna ya
dakol nadan nakaskasda'aw an inatnan iphodan di tatagu.
22 Ta hiya nan maphod on waday i'nongda hi punhanaandan hiya ya hanat
mun'am'amlongdan mangikankanta hinadan maphod an ina'inatna.
23 Ta'on on hanadan udum i da'yu an lumugalugan hi papol an e
munggattang hi udum hi boble
24 ya tinannigoyu nadan nakaskasda'aw an ina'inat Apu Dios hidih nan
baybay an namama hi'on waday puwo'.
25 Te wada han nangibagaanah mawaday puwo' ya nawada ta nunhiglan
mumpinulluy nadan dalluyun.
26 Ta wa'e on impatulun nan dalluyun nan papol on indani bo on
impada"ulna ta lo'tat ya nunhiglay takut nadan muntamuhdi ta hay
punnomnomda ya mateda mo.
27 Te nun'a'ulawda ta ayda nabutong an pamaag ya aggeda innilay atonda.
28 Mu hidin numpahmo'da i Apu Dios ya binoddangana dida i diyen
pumpaligatanda.
29 Ot hidin impadinongna nan puwo' ya atbohdi an dimminong nan
dalluyun.

30 Ta immamlongda i diyen inat Apu Dios ot ipanguluna didah nan pangipluyanda.
31 Ot maphod on munhanada i Apu Dios te munnananong nan pamhodna ya dakol di inatnan nakaskasda'aw an iphodanda.
32 Ya maphod on ipa'inniladah diyen inat Apu Dios i dida hinan pundayawanda ya hinan a'amungan nadan ap'apuda.
33 Hay oha bo ya hinuddum on tindu' Apu Dios nadan wangwang ya obob ta mamagananda
34 an gapuh nadan adi maphod an at'aton nadan tatagu.
Ya atbohdi nan malumong an luta an wa'e on numbalinonah adi tumaguy mitanom hidi.
35 Mu winadan bon Apu Dios di liting hidih nan agge naboblayan ta nun'aphungda ya hanada'en na'magannan an luta ya winadanay obob.
36 Ot ena punhituwon hidi nadan ahohomo' an tatagu ta lo'tat ya dakolday nunhituhdi ta numbalin hi maboblayan.
37 Ot mumpunliya'da ya numpuntanomdah greyp ya pinumhod dadiyen intanomda ta dakol di inapitda.
38 Ya winagahan Apu Dios dida ta dimmakkodakkolda ya atbohdin dimmakol di bakada ya kalneroda.
39 Hidin na'abakan nadan tatagun Apu Dios ya mahmo'dah nangat nadan binuhuldan dida ta lo'tat mo ya immoh'ohhada
40 mu imballoh Apu Dios hidiyen inatdan dida ta inyena didah nan agge naboblayan ta eda himmanawwangan hidi.
41 Mu hanada'en mahmo' ya binoddangana dida ot punholagona dida ta dimmakkodakkolda bo an umatda i ha nabulog an kalnero.
42 Ta tigon'en nadan mangun'unud i Apu Dios datuwe ya mun'am'amlongda.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya pamaagday dindinong.
43 Ot nan nanomnoman an tagu ya maphod on nomnomnomona datuwen na'na'at.
Ta nomnomnomona nan munnananong an pamhod Apu Dios.

Psalm 108

108

Kantan David

1 Madinola' i he"a Apu Dios ta hiya nan nunhiglay amlong'un mangikankanta hi pundayaw'un he"a.
2 Ta hinan mun'awiwi"it on bimmangona' ta ip'ipaggangoh'u nan harp ya lira an ta'on on agge ni' timmulu nan algo.
3 Ta ipa'innila' di punhanaa' ya pundayaw'un he''a hi atagutaguh abobboble.
4 Te adi malukud nan ongal an pamhodmu i da'mi te umat hinan numbattanan tun luta ya hi ad lagud.
Ya atbohdi an ma"id ha pogpog nan pangipapto'mu i da'mi.
5 Ot he"a Apu Dios ya hanat mipatigoy anabaktum hi abobbobleh tun luta.
6 Ot donglom bahan tun dasalmi te innilami an pinpinhod da'min tatagum ta ihwang da'mi an gapuh nan ongal an abalinam.
7 Te handi ya wa'ahnah nan awadam ot alyom di abakom nadan binuhulmu ya ginodwagodwam nan bobleh ad Sekem ya ta'on on nan nundotalanah ad Sukkot ta ipiyappongmun da'min tatagum.

8 Ya inalim bo di, Hana'en bobleh ad Gilead ya nan numboblayan nadan
tinanud Manasseh ya bagi'.
Ya puntindaluwo' nadan i Epraim ya pun'ap'apuwo' nadan i Judah.
9 Ya hanada'en i Moab ya mumbalindah baal'u ya hanada'en i Edom ya
mumbalindah himbut'u.
Ot itkuk'uy amlong'u hi nangabaka' hinadan i Pilistia.
10 Ot ad uwani Apu Dios ya nganney mangipangulun ha''on an umeh nan
nahamad di aladnan bobleh ad Edom?
11 Undan iwalong da'mi tatawwa Apu Dios ta adi da'mi ipangulu hi emi
pi'gubatan hinadan titindalu'?
12 Daan mo bahan tatawwa ta boddangan da'mi an e mangubat hinadan
binuhulmi.
Te ta'on on boddangan da'mih tatagu ya innila' an ma"id damdama ha
hilbina.
13 Mu wa'et he"a Apu Dios di mangipangulun da'mi ya ma"id ha bahhonan
mangabak ami.

Psalm 109

109

Hay Pumpaboddangan Di Ohan Maligatan

Kantan David

1 Apu Dios, he"ay dayawo' ot hanat donglom bahan di dasal'u.
2 Te nunhiglada tayya tudan ma'layyah an tatagu an dakol di layah hi
ipabahuldan ha"on.
3 Ya dakol di ibagadah pamahbahdan ha''on an ta'on on ma"id ha bahul'un
dida.
4 Ta'on on ipatigo' di naminhod'un dida mu apyanan ahiwawana' i dida
mu adiya' damdama umengle an mangidasadasal i dida.
5 Maphod di pangat'un dida mu apyanan adi maphod di pangatdan ha"on.
Ya ipatigo' di pamhod'un dida mu apyana nimpe an ahiwawana' i dida.
6 Ot maphod nin Apu Dios hi'on waha piliyom i ha mapihhuwan an huwis
hi munhumalya i dadiyen binuhul'u ya pinto'mu ha ma'layyah an
tagun mangidalom i hiya.
7 Ya hanat humalyaonda'e ya mibaga an numbahul ya hanat ta'on on nan
dasalna an pangita'dognah adolna ya mimamah numbahulana.
8 Ya hanat adi madne ya mapogpog di pi'taguwana ta wan waday mihukkat
hinan sa'adna.
9 Ta mapuhig nadan imbabalena ya mabaluh ahawana.
10 Ya hanat mipalah'undah nadan imbabalena hinan nadadag an nunhi-
tuwanda ta eda humanawhawwangan an e umanod'oddoh anonda.
11 Ya hanat pun'alan nadan immutangana nadan nabalol an wadan hiya.
Ya hanat hanadan hintaguwan di mangalah nadan nablayana.
12 Ya hanat ma''id ha mammo' i hiya ya ta'on on hanadan napuhig an
i'imbabalena.
13 Ta ma''id ha mabatih nadan imbabalena ta lo'tat ya ma"id ha uggan
mabong'al i didan pamilya.
14 Ya hanat adim pakawanon nadan bahul di a'ammodna.
15 Ot hanat adim linglingon Apu Dios di numbahulandan himpamilya ta
lo'tat ya ma"id nimpe ha uggan mabong'al i dida.
16 Te ma''id ahan ha homo' diyen taguh ibbanan tagu te paligatona on
impapatena nadan nun'awotwot ya nadan mahmo' an tatagu.
17 Ya impa'inghanan mun'idut.

Ot hanat mumbangngad i hiya nadan idutna.
Ya ma"id tuwali ha oha ni'moh tagu hi winagahana.
Ot hanat adim mo wagahan.
18 Te hay idut di nun'onan hi nomnomna an ay limmamut hi adolna.
Te dadiyey nadadawoh ibagana an paddungnay liting onu lana an itmog di adolna.
19 Ot hanat dadiye nimpen idutna ya mibangngaddan hiya ta dadiyey ay mibalikis an mili'woh i hiya.
20 Ta hanadan hihimlonan ma'at i ha"on ya hiyay a'atana.
21 Mu ha"on'e ya hanat boddangana' ta ihwanga' ta mipatigoy anabaktum ya pamhodmun Dios.
22 Te nunhigla tayyan maligligatana' ya mahmo'a' ta hiya nan ma'ahhapul'uy boddangmu.
23 Te umata' mo ahan tee hi a"o an tuwen mama"id onu ba'atong an nalakan ma'abul.
24 Te kimmapuy di adol'u hi nun'ulata' ta teen na'appiguta' ta ma'attigoy tungal'u.
25 Ta tinigowa"eh nadan binuhul'u on munwigwigiwigda on nginihngihi-lana'.
26 Ot hanat gapuh nan ongal an pamhodmu ya boddangana' bahan.
27 Ta wan innilaonda an he"ay bumoddang i ha"on.
28 Ot ta'on on idutana' hinadan binuhul'u mu wagahana' i he"a ya ta'on on umalidan mangubat i ha"on mu mibabainda te diday ma'abak ta wan ha"on an baalmuy mun'am'amlong.
29 Ta mibabaindah ingga'inggana.
30 Mu ha''on'e ya nanongnay punhanaa' ya pundayaw'un he"a Apu Dios hinan a'am'amungan di tatagum.
31 Te he''a ya nundadaan'a an mamoddang hinadan mahmo' an tatagu.
Ta ihwangmu dida hinadan naminhod an mamate i dida.

Psalm 110

110

Nan Pinto' Apu Dios An Patul

1 Hi Apu Dios ya inalinah nan Ap'apu di, Umbun'ahtuh way winawwan'u an umbunan di nabaktun mun'ap'apu ta abako' nadan mi'buhul i he"a.
2 Te hi Apu Dios ya idoldolna nan pun'ap'apuwam an mihipun hi ad Zion ta ingganah sakupom nadan boblen nadan binuhulmu.
3 Ya i diyen em pangubatan hinadan binuhulmu ya nundadaan nadan tatagum an mi'yen he"a.
Ta bumuwah nadan mumpangilog an linala'i an umatdah nan dulnuh nan mawmawi"it.
4 Hi Apu Dios ya inalina bo di, He"ay mumpadih inggana ta umat'a i Melkisedek.
Ya adi mibahhoh naen inalina.
5 Ya wadawadah Apu Dios an mumpapto' i he"a.
Ta hitun pangipatiganah bungotna ya dadagonay apatupatul.
6 Te humalyaonan namin di atagutaguh abobboble ta dusaona dida ta dakkodakkolday mun'a'ate.
Ya athidi nimpey atonah nadan ap'apuda.
7 Mu hidiyen Patul ya ta'on on idanay pangipluyana on wadah nan awonay obob onu wa"el hi uminumana an mangipabikah i hiya.

Ta nanongnan hiyay mangabak hi gubat.

Psalm 111

111

Hay E Pangipabaktuwan I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ongal di punhanaa' i Apu Dios ya hiyay ipabaktu' hinan a'am'amungan nadan mangun'unud i hiya.
2 Dakol nadan mapmaphod an ato'atona.
Ot dita'un mun'am'amlong i dadiyen ato'atona ya hanat ada'adalon ta'u ta wan ma'awatan ta'uy a'atna.
3 Te an namin nadan at'attona ya dadiyey atigan nan adi maluman an anabaktuna ya aphodna ya anahamad di pangatna.
4 Ta hiya nan adi malingling nadan nakaskasda'aw an ato'atona.
Te ma'ule ya ongal di homo'na.
5 Ya idatnay itanud nadan immannung an mangun'unud i hiya.
Ya nanongnan adina ibahhon aton nadan imbaganah atona.
6 Impatigonah nadan tataguna nan ongal an abalinana hidin nangidatanan dida hinan boble an nunhituwan ni' di udum an tatagu.
7 Ya maphod ya nipto' an namin di atona.
Ta hiya nan waday dinol an mangunud hinadan tuguna.
8 Te dadiyen tuguna ya nipto' ya maphod ta hiya nan minaynayun an ma'unud hi ingga'inggana.
9 Inihwangna handidan a'ammod ta'u te adina ibahhon aton nadan imbagana i dida hi atona i dita'un tataguna.
Ta atigana an ma"id ha nipaddungan di amaphodna.
10 Hanan immannung an pangun'unud i Apu Dios di anomnoman di tagu.
Ot hanadan mangun'unud hinadan tuguna ya diday luma'ing.
Ta hi Apu Dios di madayaw hi ingga'inggana.

Psalm 112

112

Hay Ma'at Hinan Mangun'unud I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Mipa'amlong nan tagun waday takutnan adi mangunud i hiya ta pun'amlonganan unudon nadan tuguna.
2 Ta hiya nan mawagahan nadan imbabalena ta mundongolda.
3 Ta kumadangyan ya minaynayun hidiyen maphod an pangatnah inggana.
4 Te nan athidin tagu ya ta'on on waday dumatong hi punligatana ya hiyah diyen ma'ule ya maphod di pangatna.
5 Ot mipa'amlong nan tagun nalakan mangdat hinadan mahapul di udum ya maphod ya nipto' di pangatna.
6 Ya adi nalakan mabaliyan ta mumbahul ta hiya nan adi linglingon di tataguh diyen amaphodna.
7 Ya adi tumakut an ta'on on waday donglonah umipatakut te nahamad di pangulugna ya pundinolna i Apu Dios.
8 Ta hiya nan ma'dinnol an adi minomnoman te innilanan ma'abak nadan mi'buhul i hiya.
9 Ya ongal di boddangnah nadan nun'awotwot ya nanongnan hummo' hi tatagu.
Ta hiya nan ongal di punlispitun nadan tatagu i hiya.

10 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya nunhiglay hihiwodan hiya.
Ta mun'iti'itibda te adi ma'at nadan pohdonan ma'at.

Psalm 113

113

Hay Pundayaw Hinan Ongal Di Homo'nan Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Dita'un munhilbi i hiya ya hanat hiyay daydayawon ta'u.
2 Ta hiyay midaydayaw hi ingga'inggana
3 an mihipun hinadan boblen wah nangappit hi tuluwan di algo ta ingganahdih nadan boblen wah nangappit hi alimuhana ya hanat hiyay midaydayaw.
4 Te hiyay na'abbaktun Ap'apu hi abobboble ya hanan amaphodna ya ma"id ha nipaddunganah nadan wahtun luta ya ta'on on hinadan wah ad lagud.
5 Ot hiya an na'abbaktun patul an wah ad abunyan ya immannung an ma"id ha nipaddung i hiya.
6 Te ta'on on wahdih nan awadana ya uh'uhdunganah ad lagud ya hitun luta.
7 Ya paphodonay nitaguwan nadan nun'awotwot ya boddangana didah nadan punligatanda.
8 Ya idattana didah nabaktun sa'adda ta diday udum hi mangipangpangu-luh nadan tataguna.
9 Ya ta'on on hanadan binabain ma"id ha imbabaleda ya pa'amlongona dida te idattana didah imbabaleda.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 114

114

Hay Nakakan Nadan Tinanud Israel Hi Ad Egypt

1 Hidin immaan nadan tinanud Israel an hi Jacob di ohah ngadana hi ad Egypt an bokonda numboblayan
2 ya numbalinona didah niyappit i hiya ta diday tataguna ya hiyay Ap'apuda.
3 Ya hidin numpatigoh Apu Dios hidih nan baybay an mumbolah ya nunhi"an nan liting.
Ya atbohdiy na'at hinan liting hinan wangwang an nungngadan hi Jordan.
4 Ya niwagot nadan billid ta umatdah nan mumpaypaytu"an an gulding onu kalnero.
5 He"an baybay, Tanganu on'a namaganan? Da'yun liting hinan baybay, tanganu on ayu mamtik?
Ya ta'on on da'yun liting hinan wangwang, tanganu on ayu adi mange?
6 Ya ta'on on da'yun billid ya da'yun nabillid ya tanganu on ayu mumpaytu"an an umat hinadan gulding onu kalnero?
7 Hantun luta ya ahi miwagot ta paddungnay gumayonggong hitun pumbangngadan Apu Dios an dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob
8 an hiya din nangipabudduh hi liting hinan doplah ta na'apyahdi han puhung.

Psalm 115

115

Hanan Immannung An Madayaw Ya Hi Apu Dios

1 He"a Apu Dios ya ammunay madayaw an bokon da'min tatagu.
Te munnananong nan pamhodmu ya pangipapto'mu i da'mi.
2 Mu tanganu on alyon nadan tataguh udum hi boble di,
Daan bohnay aton nan Dios an dayawonyu?
3 Hi Apu Dios an dayawonmi ya wah ad abunyan.
Ya hanan pohdonan ma'at ya hiyay atona.
4 Hanada'en tataguh udum hi boble ya hanadan iniphod di tagu an umat hi balitu' onu silber di diosda.
5 Manu te waday to'oda mu adida humapit.
Ya waday matada mu adida tumigo.
6 Ya waday ingada mu adida donglon.
Ya waday olongda mu ma"id ha hunghungonda.
7 Ya waday ta'leda mu ma"id ha li'naonda.
Ya waday hukida mu adi midallan.
Ya ma"id ni'mo ha madngol hi malpuh aluguugda.
8 Ot hanadan manganapyah atathidi ya ta'on on hanadan mangidinol i dadiye ya umatda i dadiyen dayawonda.
9 Ot da'yun i'iba an tinanud Israel ya maphod on hi Apu Dios di pundinolan ta'u hi bumoddang ya mangipapto' i dita'un namin.
10 Ya ta'on on da'yun papadi an holag Aaron ya hanat mundinol ayu i Apu Dios te hiyay bumoddang ya mangipapto' nimpe i dita'un namin.
11 Ta dita'un namin an mangun'unud i Apu Dios ya hanat mundinol ta'un hiya te hiyay bumoddang ya mangipapto' i dita'u.
12 Ot ma"id ha bahhonan wagahan dita'un holag Israel i hiya ya ta'on on da'yun padi an holag Aaron te nanongnan nomnomnomon dita'u i hiya an Dios.
13 Ta wagahan dita'un mangun'unud i hiya an ta'on on nadan nawotwot onu kadangyan.
14 Ot hanat punholagon dita'u ta dumakol ta'u ya ta'on on nadan tanudan ta'u.
15 Ya hanat wagahan dita'u nimpe i Apu Dios an nunlumu hi ad abunyan ya tun luta.
16 Hi ad abunyan ya bagin Apu Dios mu tun luta ya indatnan dita'un tatagu.
17 Hanada'en numpun'ate ya adida dayawon hi Apu Dios te wahdidah awadan nadan numpun'ate.
18 Ot dita'un mataguy mundayaw i hiya hi ingga'inggana.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 116

116

Hay Punhanaan Nan Impaphod Apu Dios Di Dogohna

1 Pinpinhod'uh Apu Dios te donglonay dasal'u ya nan pumpahpahmo'a' i hiya.
2 Ta hiya nan hiyay pumpaboddanga' hi inggana.
3 Te wada han alyo' on mateya' ta nunhiglay takut'u ya minomnomana'
4 ot mumpahmo'a' i Apu Dios ta ihwanga' i hiyah ate.
5 Ya immannung peman an ongal di pamhodna ya homo'na.
6 Te boddangana nadan mahmo' an umat i ha"on an hidin mun'atte'atteya' ya inihwanga' i hiya.

7 Ot alyo' hi nomnom'uy, Madinola' te ongal di pamhod Apu Dios i ha"on.
8 Te inihwanga' hi ate ya pinogpogna nadan punligata' an mangipaluwa i ha"on.
Ya aggena inyabulut an abakona' hinadan binuhul'u.
9 Ot ad uwanin amatagu' ya pohdo' an hi Apu Dios di nanongnah unudo'.
10 Ta'on tuwalih on hidin nunhiglay punholholtapa' ya nanongna an hiyay pundinola'.
11 Te hidin nunhigla nimpey inomnoma' ya inali' di, Ma"id ha taguh mabalin hi pundinolan te ammuna tuwalih Apu Dios an mabalin an pundinolan
12 Dakol di inat Apu Dios i ha"on hi iphoda'.
Ot nganne nin pibo ha mabalin hi idawat'u i hiya?
13 Nomnomnomo' an iye' ha ma'inum ta midawat hi punhanaa' i hiya hi nangihwanganan ha"on.
14 Hay pangata' ituwe ya hinan a'am'amunganmih nadan ibba' an tataguna.
15 Innila' an nunhiglay ena umukayungan hi'on waha mateh nadan tataguna.
16 Ha"on an baalmu Apu Dios ya munhilbiya' i he"a an umat hi inat din hi ina te inihwanga' i he"a.
17 Ya mundasala' i he"a ya idawat'u nimpe nadan midawat hi punhanaa' i he"a.
18 Ya hay pangata' nimpe ituwe ya hinan a'am'amunganmih nadan ibba' an tatagum
19 hidih nan way Templo hi ad Jerusalem.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 117

117

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ot da'yun tataguh abobboble ya hanat hiyay dayawonyu.
2 Te ongal di pamhodna ya munnananong di pangipapto'nan dita'u.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 118

118

Hay Punhanaan Hinan Boddang Apu Dios

1 Munhana ta'un Apu Dios te hiya ya maphod di pangatna.
Ya munnananong di pamhodnan dita'u.
2 Ot an namin ta'un tinanud Israel ya hanat alyon ta'u di, Immannung an munnananong di pamhod Apu Dios.
3 Ya ta'on on da'yun padin Apu Dios ya hanat alyonyuy,
Immannung peman an munnananong di pamhod Apu Dios.
4 Ta an namin ta'un mundayaw i Apu Dios ya alyon ta'uy, Immannung peman an munnananong di pamhod Apu Dios.
5 Hidin nunhiglay punholholtapa' ya numpahmo'a' i hiya ya dingngolnay dasal'u ot boddangana'.
6 Ot gapu ta hiyay nanongnan bumoddang i ha''on ya adiya' tumakut an ta'on on nganney aton di tatagun ha"on.
7 Te madinola' an gapuh boddang Apu Dios ya ma'abak nadan binuhul'u.
8 Ta hiya nan udu'dulnay hi Apu Dios di pundinolan ta bokon hay tatagu.

9 Udu'dulna nimpey hiyay pundinolan ta bokon hanadan ap'apuh tun luta.
10 Te ta'on on lini''ub da'mi hi dakol an binuhulmin nalpuh abobboble ya inabakmi dida an gapuh nan abalinanmi an indat Apu Dios.
11 Ot ta'on nimpeh on athidin lini''ub da'mi i dida mu inabakmi dida an gapuh boddang Apu Dios.
12 Ta ta'on onda ay iyukan an nili'woh i da'mi ya nalakay nangabakanmin dida an gapu nimpeh nan abalinanmi an indat Apu Dios ta nun'a'ateda an umatdah nan holo' an ni'bagan nagbu.
13 Manu te inlaputdan ni'gubat ta ay ami ma'abak mu gapuh boddang Apu Dios ya agge da'mi inabak.
14 Te hiyay mangmangdat hi bikah'u ya abalina' ta nihwanga'.
15 Ot deen madngol di kantan nadan ibba' an mangun'unud i Apu Dios hidih nan kampuda.
Te nunhiglay amlongda hi nangabakanmih nadan binuhulmi an alyonday, Ongal di abalinan Apu Dios an mamoddang i dita'u.
16 Ta gapuh boddang nan ongal di abalinanan Dios ya nangabak ta'u.
17 Maphod ta aggeya' ni' nate ta wan ipa'innila' datuwen inat Apu Dios.
18 Ta ta'on on nunhiglay nundusana ni' i ha''on mu maphod ta aggena inyabulut an mateya'.
19 Ot ibughulyu nan Templo ta wan e' dayawon hi Apu Dios.
20 Nan Templon Apu Dios ya ammuna nadan mangun'unud i hiya hi mabalin an hunggop hidi.
21 Ot munhanaa' i Apu Dios hi nangngolanah dasal'u ot ihwanga'.
22 Waday nibaga an alyonay, Hanan batu an agge pinhod nadan mangapyah balen usalon ya onnot on hidiye otahan nan nahamad hi pangipabunan hi bale.
23 Hi Apu Dios di nangat ituwe ya umipa'amlong i dita'uh tuwen inatna.
24 Ta hituwen algoy nangipatiganah nangabakana ot hanat mun'am'amlong ta'u.
25 Ya hanat inaynayunmun mangihwang i da'mi Apu Dios ya wagaham an namin di atonmi.
26 Ot mipa'amlong nan tagun umalin mundayaw i he''a Apu Dios.
Ya ta'on on da'min wahtun pundayawan i he''a ya dayawon da'a an Ap'apu.
27 Hanan Dios an Ap'apu ta'u ya maphod di inatnan dita'un tataguna.
Ot hanat mapong ta'uh tubun di palma ta mun'am'amlong ta'un munli'li''odan hinan pangidawatan hi mi'nong.
28 He''a Apu Dios di daydayawo' ya he''ay punhanaa'.
Ya e' ipa'pa'innila nan anabaktum an Dios.
29 Ot hanat an namin ta'u ya munhana ta'un hiya te hiya ya maphod di pangatna.
Ya munnananong di pamhodnan dita'u.

Psalm 119

119

Hay Ma'at Hinadan Mangun'unud Hinadan Tugun Apu Dios

1 Mipa'amlong nadan nipto' di pangatda an un'unudonda nadan tugun Apu Dios.
2 Ya mipa'amlong nadan tatagu an hay eda pangun'unudan i dadiyen tugun di minonomnom i dida.
3 Ot nipto' hidiyen atonda te hanadan pinhod Apu Dios di at'attonda.
4 Imbagam Apu Dios an hanadan tugunmuy halipodpodonmin unudon hi inggana.

5 Ta hiya nan ha"on'e ya datuwey pohpohdo' hi unudon.
6 Te onha unudo' an namin nadan tugunmu ya innila' an ma''id ha gumalat hi e' ibabainan.
7 Ot ongal di punhanaa' i he"a te nipto' nadan ada'adalo' an tugunmu.
8 Dadiyey pohdo' hi unudo' ot hanat adiya' inganuy.
9 Hanan mangilog ya mihwang hi pumbahulan hi'on unudona nadan tugunmu.
10 Ot ta'on on ha"on ya ato' di abalina' an mangat hinadan pohdom Apu Dios.
Ot hanat boddangana' ta inaynayun'un unudon nadan tugunmu.
11 Ta hanadan tugunmuy pun'onano' hi nomnom'u ta wan adiya' mumbahul.
12 Ya he"ay dayawo' Apu Dios ot hanat minaynayun an itudduwana' hinadan tugunmu.
13 Ta dadiyey ibagabaga'
14 te ongal di naminhod'un mangunud hinadan tugunmu mu hay naminhod'u hinadan mikadangyan.
15 Ta hiya nan ada'adalo' dadiyen tugunmu ya dadiyey minonomnom i ha"on.
16 Ot ongal di amlong'u an mangunud hinadan tugunmu.
Ta hiya nan adi' linglingon dadiyen tugunmu.

Hay E Pun'amlongan Hinan Tugun Apu Dios

17 Wagahana' bahan an baalmu Apu Dios ta wan mi'taguwa' ta wan unudo' nimpe nadan tugunmu.
18 Ya hanat boddangana' ta wan ma'awata' di aphod dadiyen tugunmu.
19 Ha"on ya adi madney pi'taguwa' hitun luta ot hanat boddangana' ta ma'awata' nadan tugunmu.
20 Te ongal ahan di naminhod'un manginaynayun an mangadal ya mangat hinadan tugunmu.
21 Te dusaom nadan munlattuwag ya mungngoheh nadan tugunmu.
22 Ot hanat adim iyabulut an pihulona' i dida hinan e' pangun'unudan hinadan tugunmu.
23 Ya ta'on on nunhahapit nadan ap'apu ta dadagona' mu hiyah diyen adi' iwalong an mangada'adal hinadan tugunmu.
24 Te nadan tugunmuy pun'amlonga' ya datuwey manugun i ha''on.

Hay Pangun'unudan Hinadan Tugun Apu Dios

25 Mun'atte'atteya' tee Apu Dios ot hanat pabikahona' bahan te hidiyey imbagam.
26 Imba''ag'un namin di a'at'un he"a ya dingngola' ot boddangana'.
Ot itudduwana' bahan hinadan pohdom hi ato'.
27 Hanat boddangana' nimpe ta wan ma'awata' nadan maphod an tugunmu ta wan datuwey mipapanomnom hi ato'.
28 Nunhigla tayyay inomnoma' ot daan mo bahan ta pabikahona' te hiyay imbagam hi atom.
29 Ya boddangana' bahan ta ma"id ha e' kulukon.
Ya hom'ona' ta wan ma'awata' nadan tugunmu.
30 Pohdo' an he"ay unudo' ta hiya nan iyohha' di punnomnom'u hinadan tugunmu.
31 Inunud'u nadan tugunmu Apu Dios ot hanat adim bahan iyabulut an mibabaina'.

32 Te nunhiglay naminhod'un mangunud hinadan tugunmu ot innila' an
boddangana' ta ma'ud'udman di pun'awat'uh nadan tugunmu.

Hay Aton Ta Ma'innilaan Nan Nipto' An Pangat

33 Hanat itudduwana' Apu Dios hinadan tugunmu ta dadiyey unudo' hi
inggana.
34 Mu mahapul an boddangana' nimpe ta ma'awata' ta ihamad'un man-
gunud i dadiye.
35 Te hanan e' pangunudan i dadiye ya umipa'amlong i ha"on.
36 Ot hanat boddangana' bahan nimpe ta bokon hay e' kumadangyanan di
e' gagamgaman ta hanaot an e' pangun'unudan hinadan tugunmu
37 ta bokon bo hanadan ma"id ha hilbinay gamgama'.
Ya hanat idattana' hi nahamad an pi'taguwa' an umat hinan imbagam.
38 Ta ipa'annungmun ha"on an baalmu nan imbagam hi atom hinadan
mangun'unud i he"a.
39 Te hanadan tugunmuy mangihwang i ha"on hinan itakut'un e' ibabainan.
40 Ongal di naminhod'un mangunud hinadan tugunmu ot hanat gapuh
anahamad di a'atmu ya ipaphodmuy pangat'u.
41 Ya hanat ipatigom nan munnananong an pamhodmun ha"on Apu Dios
ta ihwanga' hi adadaga' an miyunnudan hinan imbagam hi atom.
42 Ta waha pambal'uh nadan mama'bain i ha"on te waday dinol'uh nan
hapitmu.
43 Ya boddangana' ta nadan immannung di hapito' te mundinola' hinadan
imbagam hi atom.
44 Ot ituwen itaguwa' ya inaynayun'un unudon nadan tugunmu.
45 Ta malinggopa' an mi'it'ittagu te un'unudo' nimpe nadan tugunmu.
46 Ya adiya' bumain an e mangipa'in'innila hinadan tugunmu hi apatupatul.
47 Te ongal di naminhod'uh nadan tugunmu ta hiya nan nunhiglay
amlong'u an mangunud i dadiye.
48 Ot ada'adalo' te ongal di naminhod'uh nadan tugunmu ta nomnomnomo'
di niyatanah nan nitaguwa'.

Hay E Pundinolan Hinan Tugun Apu Dios

49 Hanat adim bahan linglingon nan imbagam i ha"on Apu Dios te hidiyey
mangipadinol i ha"on an baalmu.
50 Ot ta'on on hinan punholholtapa' ya adiya' minomnoman te imbagam an
taguwona'.
51 Ya ta'on on nunhiglay pamihul nadan munlattuwag an tatagu i ha"on ya
adi' damdama iwalong an mangunud hinadan tugunmu.
52 Te wa'et nomnomnomo' nadan tugunmuh din kanaman ya
ma'al'alubyaga'.
53 Ta hiya nan nomnomnomo"e nadan adi maphod di pangatda an
ngohayonda nadan tugunmu ya nunhiglay bohol'un dida.
54 Ot tun na'omtang pibo an pi'taguwa' hitun luta ya nanongnan ikankanta'
nadan tugunmu.
55 Ya ta'on on hinan mahdom ya nanongnan he"ay nonomnomo' ya nadan
tugunmuy minonomnom hi unudo'.
56 Ot un'unudo' nadan tugunmu te datuwey pun'amlonga'.

Hay E Pangun'unudan Hinan Tugun Apu Dios

57 He"a Apu Dios ya abuh di mahapul'u.
Ta hiya nan ibaga' tee an unudo' nadan tugunmu.

58 Ot mumpahmo'a' i he''a ta hom'ona' bahan an miyunnudan hinan imbagam.
59 Te hidin nomnomnomo' hi'on nganney maphod hi ato' ya impa'dul'un unudon nadan tugunmu.
60 Ta nihipun i diye ya ma"id ha alyo' hi indani ni' ta ahi' unudon mu on'uot inhipun an inunud dadiyen tugunmu.
61 Ta ta'on ona' a"ulan hinadan adi maphod di pangatda ta ato' nan pumbahulan mu miploh damdama nadan tugunmuh nomnom'u.
62 Ya hinan tongan di labi on bumangona' ta dayawon da'a te he"a an Dios ya nipto' di pangatmu.
63 Ya an namin nadan waday takutnan adi mangunud i he"a ya diday ibilang'uh gagayyum'u.
64 Dakol di ma'ma'at hitun luta an atigan nan ongal an pamhodmu Apu Dios i da'min tatagu.
Ot hanat inaynayunmun mangituddu hinadan tugunmu i ha''on.

Nabalol Nan Tugun Apu Dios

65 Impa'annungmu Apu Dios nadan imbagam ya impatigom di aphodmun ha''on an baalmu.
66 Ta hiya nan mundinola' hinadan tugunmu.
Ot hanat idattana' bahan hi la'ing ta hanadan nipto' di ato'.
67 Hidin aggeya' ni' dinusa i he"a ya hanadan adi maphod di ina'inat'u mu ad uwani mo ya hanadan tugunmuy un'unudo'.
68 Maphod an namin di atom ya ma'ule'a.
Ot hanat itudduwana' bahan hinadan nipto' an pangat.
69 Hanadan munlattuwag ya dakol di layah hi ipabahuldan ha"on mu hay immannung ya hanadan tugunmuy un'unudo'.
70 Dadiyen tatagu ya adida ahan ma'awatan nadan tugunmu.
Mu ha''on'e ya pun'amlonga' nadan tugunmu.
71 Te hanan inyabulutmun nunligata' ya dakol di inadal'u hinadan tugunmu.
72 Te nabalbalol nadan tugunmu mu nadan dakol an balitu' onu silber.

Nan Tugun Apu Dios Ya Mabalin An Pundinolan

73 He''a Apu Dios di nunlumun ha''on ot hanat boddangana' ta ma'innilaa' di a'at nadan tugunmu.
74 Ta wa'et tigon nadan ibba' an mangun'unud i he"a nan pangipapto'mun ha"on ya mun'am'amlongda te mundinola' hinadan tugunmu.
75 Ot innila' an nipto' an namin di atom Apu Dios ya adim ibahhon aton di imbagam an umat hi nundusaam i ha''on.
76 Ot hanat gapuh nan munnananong an pamhodmun ha''on ya palinggo-pona' an miyunnudan hinan imbagam i ha"on an baalmu.
77 Ot hanat hom'ona' ta wan minaynayun di pi'taguwa'.
Te pun'amlonga' an mangunud hinadan tugunmu.
78 Hanadan tugunmuy nanongnan ada'adalo' mu hanada'en munlattuwag an tatagu ya hanat mibabainda hinan agge immannung an ipabahul-dan ha"on.
79 Ot hanat hanadan ibba' an mangun'unud i he"a an nanginnilah nadan tugunmu ya mi'hayyupdan ha"on.
80 Ya hanat boddangana' ta wan na'unuda' hinadan tugunmu ta wan ma''id ha gumalat hi e' ibabainan.

Hay Dasal Di Ohan Mumpahmo'

81 Nadne tayyay nunholholtapa' mu hihimlo' damdamay em pangihwangan
i ha"on te ongal di dinol'uh nan hapitmu.
82 Mu nableya' mo tayya an mamannod hi em pangipa'annungan hinan
hapitmu.
Ta hiya nan alyo' di, Hi anuud nin di pamoddangam i ha"on.
83 Te umman tayya mun'atte'atteya' an umata' i ha lalat an ittuwan di bayah
an tuwen mapa"ih.
Mu ta'on on athidi ya adi' damdama iwalong nadan tugunmu.
84 Ot ona'dan tatawwa munholholtap hi inggana?
Undan anuud ya ahim dusaon hantudan adi umunud i he"a an mamalpali-
gat i ha"on.
85 Ya tee bo udot an ana"ulana' i dida an paddungnay manganiphoddah
pumbitudan ha"on.
86 Ya dakol nimpey agge immannung hi ipabahuldan ha"on ta pangigadu-
landan mamalpaligat i ha"on.
Mu mundinola' damdama hinadan tugunmu ot agam bahan ta boddan-
gana'.
87 Aya' tayya patapatayon i dida mu agge' damdama inwalong nadan
tugunmu.
88 Ot gapuh nan ongal an pamhodmu ya hanat ihwanga' hi ate ta way ato'
an manginaynayun an mangunud hinadan tugunmu.

Hay Adi Punduwaduwaan Hinan Hapit Apu Dios

89 Hanan tugunmu Apu Dios ya nahamad di a'atnah inggana an umat hi
ad abunyan.
90 Ya atbohdin adi maluman di pangipapto'muh tatagum an ta'on
on hanadan mun'atanudan an umat hitun limmum an luta an
munnananong hinan nipabunana.
91 Ya an namin nadan limmum ya hiyah diyey niyatandah din nunlu-
muwam i dida te an naminda ya he"ay unudonda.
92 Ot onha ma"id nin nan tugunmun mangdat hi amlong ya dinol'u ot wan
nanatteya' tuwali an gapuh nadan nunholholtapa'.
93 Ta hiya nan adi mabalin hi iwalong'u nadan tugunmu te gapun dadiyen
tugunmu ya mataguwa'.
94 Ot ato' an namin di abalina' an mangun'unud hinadan tugunmu.
He"ay ud tagun ha"on ot hanat inaynayunmun mangihwang i ha"on.
95 Te bobota'ona' hinadan adi maphod di pangatda mu adiya' tumakut te
minonomnom i ha"on nadan tugunmu.
96 Innila' an namin di nganneh diye ya waday pogpogda mu hanada'en
tugunmu ya munnananongdah inggana.

Hay Pamhodan Hinan Hapit Apu Dios

97 Nunhiglay naminhod'uh nadan tugunmu ta hiya nan ada'adalo' hi
abigabigat.
98 Ta nala'la'inga' mu hanadan binuhul'u te nonomnomo' nadan tugunmu.
99 Ot gapu ta ada'adalo' nadan tugunmu ya dakdakkol di innila' mu
hanadan bihtulu'.
100 Ya gapuh e' pangun'unudan i dadiyen tugunmu ya nanomnomana' mu
nadan a'amamma.
101 Ya adi' pinhod an aton nadan adi maphod te pinhod'u nimpen unudon
nadan tugunmu.
102 He"ay nuntuddun ha"on ta hiya nan adi mabalin hi iwalong'u nadan
tugunmu.

103 Te paddungnay munlumiih nadan tugunmu an inlumlumiihda mu hay danum di iyukan.
104 Ta gapuh nadan tugunmu ya limma'inga' ta hiya nan nunhiglay agge' naminhodan hinadan adi maphod an pangat.

Nan Hapit Apu Dios Ya Ay Dilag

105 Hanan hapitmu Apu Dios ya paddungnay dilag an dilaganay awo'.
106 Ta hiya nan pa'annungo' nan imbaga' an unudo' nadan maphod an tugunmu.
107 Nunhigla tayya hantun holholtapo' ot hanat boddangana' te hidiyey imbagam.
108 Ya hanat abulutom Apu Dios tun punhanaa' i he"a ta wan inaynayunmun mangituddun ha"on hinadan tugunmu.
109 Ot ta'on on wa'e on aya' patapatayon ya adi' damdama iwalong an mangunud hinadan tugunmu.
110 Ya ta'on on ana''ulana' hinadan adi maphod di pangatda mu agge' damdama imbahho nadan tugunmu.
111 Te ibilang'u nadan tugunmu hi nabalol an odon'uh inggana te datuwey mangipa'amlong i ha"on.
112 Ot datuwen tugunmu ya mipapanomnom i ha"on hi inggana.

Hay E Luminggopan An Gapuh Pangunudan Hinadan Tugun Apu Dios

113 Nunhiglay naminhod'uh nadan tugunmu ta hiya nan ma'ahihhiwoa' hinadan adi mangiyohha hi pangun'unuddan he"a.
114 Te madinola' hinadan tugunmu te dadiyey paddungnay ihi"uga' onu hapiyo'.
115 Ot da'yun hay pumbahulan di impa'inghayu ya hanat adi ayu mihaghaggon i ha"on.
Te umman ha"on'e ya hanadan tugun Apu Dios di un'unudo'.
116 Ot hanat pabikahona' bahan Apu Dios ta wan tumaguwa' te hidiyey imbagam.
Ya hanat adim iyabulut an madismayaa' hi e' pangidinolan i he"a.
117 Ot pabikahona' bahan nimpe ta way ato' an manginaynayun an mangunud hinadan tugunmu.
118 Mu hanada'en adi mangunud hinadan tugunmu ya iwalongmu dida ta ma"id ha hilbin nadan nonomnomondan panga''uldah tatagu.
119 Te ibilangmu didah ay ginalut ta hiya nan ha"on'e ya un'unudo' nadan tugunmu.
120 Te gumayonggonga' hi takut'u hinan atom an mundusa.

Hay Naminhodan An Mangunud Hinadan Tugun Apu Dios

121 Hanadan maphod ya nipto' an pangat di ina'inat'u ot hanat adim bahan iyabulut Apu Dios an abakona' hinadan binuhul'u.
122 Ta boddangana' bahan an baalmu ta adim iyabulut an paligatona' hinadan mumpunlattuwag an tatagu.
123 Nadne tayyay nanannoda' hi pangihwangam i ha"on an miyunnudan hinan imbagam.
124 Ot ukod'ah nan pohdom hi atom i ha''on an miyunnudan hinan munnananong an pamhodmu.
Ya itudtuduwana' bahan nimpe hinadan tugunmu.
125 He''ay ud baal i ha''on ot hanat idattana' hi abalina' ta wan ma'awata' nadan tugunmu.

126 Ya daan mot ad uwaniy pundusaam Apu Dios hinadan adi mangunud
hinadan tugunmu.
127 Ha"on'e ya ong'ongngal di pamhod'uh nadan tugunmu mu hay pan-
gomno' hinadan namahmah an balitu'.
128 Ot gapu ta innila' an nipto' an namin nadan tugunmu ya nunhiglay agge'
naminhodan hinadan adi maphod an pangat.
129 Hanadan tugunmu ya ma"aphod ya umipa'amlong ta hiya nan pinpin-
hod'un unudon.
130 Te hay e panginnilaan hinadan tugunmu ya paddungnay hidiyey
mamatal hi nomnom ta mabalin an mipaphod di punnomnom
nadan paddungnay ma"id ha nomnomda.
131 Ta hiya nan aya' na''uwoh te nunhiglay naminhod'u an manginnilah
nadan tugunmu.
132 Ot donglom bahan tun ibaga' ta hom'ona' an umat hi atom hinadan
mangun'unud i he"a.
133 Ta ipa'annungmu nadan imbagam ta adim iyabulut an hanadan adi
maphod an pangat di mun'onan hi nomnom'u.
134 Ya ihwanga' hinadan mamalpaligat i ha"on ta way ato' an manginay-
nayun an mangunud hinadan tugunmu.
135 Ya ipatigom di ulem i ha"on an baalmu ta intudduwana' hinadan
tugunmu.
136 Mu nunhiglan lumuwaa' an gapuh adi pangun'unudan nadan tataguh
nan tugunmu.

Hay A'at Nadan Tugun Apu Dios

137 Immannung an nahamad di a'atmu Apu Dios ya nipto' nadan tugunmu.
138 Ot gapu ta athidiy a'at nadan tugunmu ya mabalin an waday dinol'u an
mangunud i dadiye.
139 Mu hanadan binuhul'u ya ngohayonda nadan tugunmu ta hiya nan
nunhiglay bohol'un dida.
140 Mu ha''on an baalmu ya ongal di naminhod'u i dadiyen tugunmu te
na'innilaa' an adim ibahhon aton nadan ibagam hi atom.
141 Ot ta'on ona' pihulon ya ma"id ha pangibilang di tatagun ha"on ya
nanongna damdama an unudo' nadan tugunmu.
142 Te hanan nipto' an pangatmu ya adi maluman hi inggana ya atbohdin
immannung nadan tugunmu.
143 Ot ta'on on dakol di punligata' mu pa'amlongona' hinadan tugunmu.
144 Te hiyah diye nimpe an nipto' nadan tugunmu ot hanat boddangana' ta
wan ma'awata' nadan pohdom ta way ato' an mi'tagun he"a.

Hay E Pumpahmo'an I Apu Dios

145 Adiya' mangmanghop an mumpaboddang i he''a Apu Dios.
Ot hanat donglona' bahan ta wan inaynayun'un mangunud hinadan
tugunmu.
146 Ta hinan pumpahmo'a' ya ihwanga' bahan hinadan binuhul'u.
147 Adi mabigat on bimmangona' ta mumpaboddanga' i he''a te mundinola'
hinadan imbagam.
148 Ya adi umaliy inlo''uh nan mahdom an munnomnomnom hinadan
imbagam hi atom.
149 Ot gapuh nan munnananong an pamhodmu ya donglom bahan di
dasal'u ta atom nan imbagam an ihwanga' hinadan binuhul'u.
150 Te dee aay an mun'ihaggon nadan naminhod an mamalpaligat i ha"on
an dida nadan mungngoheh nadan tugunmu.

151 Mu madinola' te wada'a an pun'ibba'.
Ya ma''id ha mibahho hinadan imbagam hi atom.
152 Ot tee mo an nadney nangada'adala' hinadan tugunmu ya na'innilaa'
an dadiyen tugunmu ya adida maluman hi ingga'inggana.

Hay E Pumpaboddangan I Apu Dios

153 Hanat ihwanga' bahan Apu Dios hitun holholtapo' ot agge' attog
inwalong an mangunud hinadan tugunmu.
154 Ot hanat boddangana' bahan nimpe ta mihwanga' an miyunnudan
hinan imbagam.
155 Hanadan adi maphod di pangatda ya ma"id ha namnamadan mihwang
hinadan punligatanda te adida unudon nadan tugunmu.
156 Mu he''a Apu Dios ya ongal di homo'mu ot hanat ihwanga' te hidiyey
imbagam hinan tugunmu.
157 Dakol nadan binuhul'u an mamalpaligat i ha"on mu adi' damdama
iwalong nadan tugunmu.
158 Nunhiglay bohol'u hi'on tigtiggo' nadan mungngoheh nadan tugunmu.
159 Ot hanat ihwanga' bahan Apu Dios an gapuh nan ongal an pamhodmu
ot innilam an ongal di naminhod'u an mangunud hinadan tugunmu.
160 Te an namin nadan tugunmu ya nipto' ya adida maluman hi
ingga'inggana.

Hay E Pangidinolan Hinan Hapit Apu Dios

161 Amod ona' paligaton hinadan nabaktuy sa'adda an ta'on on ma"id ha
bahul'u mu tumakuta' an adi mangunud hinadan tugunmu.
162 Ya nunhiglay amlong'uh nadan imbagam hi atom an umat hi amlong
di ohan tagun waday hinama'nah balitu'.
163 Mu nunhiglay bohol'uh nadan ma'layyah te ha ahan di popohdo' ya
nadan tugunmu.
164 Ta hinan ohay algo ya mumpipituwa' an munhana i he''a te nipto' nadan
tugunmu.
165 Te hanada'en umunud hinadan tugunmu ya malinggop di nitaguwanda
te ma"id ha iyaguhda.
166 Ot madinola' an manmannod hi em pangihwangan i ha"on.
Ya inaynayun'un unudon nadan tugunmu.
167 Pinpinhod'u nadan tugunmu ta hiya nan un'unudo'.
168 Ot innilam hituwen pangat'u.

Hay Dasal An Mumpahmo'

169 Donglom bahan Apu Dios tun dasal'un mumpahpahmo' i he"a.
Ya boddangana' ta mipa'annung nan imbagam ta wan mabalin an
ma'awata' nan hapitmu.
170 Ot hanat donglom nimpey dasal'u ta ihwanga' ta miyunnudan hinan
imbagam.
171 Dayawon da'ah inggana te itanudtuduwana' hinadan tugunmu.
172 Ya ikankanta' nadan tugunmu te nipto'dan namin.
173 Hanadan tugunmuy pohpohdo' an unudon ot hanat nundadaan'a pibo
an mamoddang i ha"on.
174 Ot madinola' an ihwanga' i he''a Apu Dios te hay pun'amlonga' ya hay
pangunuda' hinadan tugunmu.
175 Ot hanat ihwanga' nimpe ta wan dayawon da'a ya hanat boddangana'
an mangunud hinadan tugunmu.

176 Te umata' tee i ha natala' an kalnero an immadawwi i he"a ot hanat hom'ona' bahan ta mibangngada' an baalmu i he"a.
Te agge' inwalong an mangunud hinadan tugunmu.

Psalm 120

120

Hay Pumpaboddangan I Apu Dios

1 Hidin maligligatana' ya numpahmo'a' i Apu Dios ya dingngolnay dasal'u ot boddangana' i hiya.
2 Te inali' di, Ihwanga' bahan Apu Dios hinadan ahilalayah ya kumulukuluk an tatagu.
3 Ot da'yun mumpunlayah ya ma''id ha bahhonan dusaon da'yu i Apu Dios.
4 Ta paddungnay panaon da'yuh nadan nun'ahimaan an papan di panana ya bokahon da'yuh nan nangimbabbalan apuy.
5 Ot hanan e' pi'iboblayan i da'yun mumpunlayah ya umat hi e pi'iboblayan hinadan i Mesek onu i Kedar te ngohayondah Apu Dios.
6 Ta hiya nan immengleya' an mi'hitu i da'yu te ma''id ahan ha naminhodyu hinan maphod an punhahayyupan.
7 Te wa'e ta ibagbagga' di a'at di punhahayyupan on hay gubattot di ibagayu.

Psalm 121

121

Nan Mumpapto' I Dita'u

1 Intangad'u'eh nangappit hinadan billid on umalih nomnom'u an i dana nin di alpuwan nan bumoddang i ha"on?
2 Ya mipanomnom i ha"on an hi Apu Dios an nangapyah ad lagud ya tun luta di bumoddang i ha"on.
3 Te hiyay nanongnan mangipappapto' i dita'u ta adi ta'u magah te hiya ya adi malmallo'.
4 Te hiyan mumpapto' i dita'un tinanud Israel ya adi uggan mable ya adi nimpe uggan malo'.
5 Te hiya ya wadawada an mangipapto' i dita'u.
Ya hiyay paddungnay ihi''ugan ta'u.
6 Ta ta'on on pottapottang ya adi ta'u malngat ya atbohdin ma"id ha adi maphod hi ma'at i dita'u hinan bulabbulan.
7 Te ihwang dita'u i Apu Dios hinadan adi maphod an ma'at ituwen nitaguwan ta'u.
8 Ot ta'on on idanay awadan ta'u ya ipappapto' dita'uh inggana.

Psalm 122

122

Hay Aphod Di Ad Jerusalem

Kantan David

1 Ma''amlonga' hidin alyon nadan tatagu di, Ume ta'uh nan Templo hi ad Jerusalem.
2 Ot teen wahtu amih tun geyt hi ad Jerusalem.
3 Ya mapmaphod di inatdan nangiphod ituwen boble an nundada''it nadan babale.
4 Ta hituy a'amunganmin tinanud Israel an mundayaw i Apu Dios te hidiyey nibagah nan tuguna.

5 Ya hitu boy punhituwa' an mun'ap'apu ya ta'on on nadan mapalpalog an tanuda' an mumpatul.
6 Ot hanat idasal ta'u ta malinggop hitun ad Jerusalem.
Ya hanat pumhod di nitaguwan nadan ongal di pamhoddah tun ad Jerusalem.
7 Ot hanat malinggop ta'u nimpe an nunhitu ituwen boble an ta'on on nadan nunhituh nan palasyu.
8 Ta wan malinggop ta'u nimpen i'iba an nunhitu ituwen boble.
9 Ya gapu ta wahtu tun Templo hitun numboblayan ta'u ya idasal'u an hanat pumhod hituwen boble.

Psalm 123

123

Hay Dasal Hi Pumpahmo'an I Apu Dios

1 He"a Apu Dios an Ap'apu an wah ad abunyan di pumbagaa' hi boddang.
2 Ta umata' hinan baal an mundinol hinan punhilhilbiyana. Ta athidin da'mi an he"ay dinlonmih mammo' i da'mi.
3 Ot hanat hom'on da'mi bahan Apu Dios te nunhigla tayyay pangat di tatagun da'mi an ay ami tayya bokon taguh pangatda.
4 Te pihupihulon da'mi ya pinalpaligat da'mi hinadan kakadangyan ya mumpunlattuwag an tatagu.

Psalm 124

124

Hi Apu Dios Di Mangibaliw Hi Tataguna

1 Nganne nin di na'at i dita'un tinanud Israel hi'on agge dita'u binoddangan i Apu Dios?
2 Hi'on agge dita'u binoddangan i Apu Dios hidin dimmatongan di mangubat i dita'u
3 ot ma"id ha bahhonan pinate dita'un namin te nunhiglan nangimbub-bungotda
4 an umatdah nan dimmakol an liting hinan wangwang.
5 Ta unhaot gapuh bikah nan liting ya nun'iyanud dita'u.
6 Mu munhana ta'u i Apu Dios ta aggena inyabulut an dadagon dita'uh nadan binuhul ta'u.
7 Ta umat ta'uh nan hamuti an natawang mu binumtik te napa"ih nan tawang.
8 Te hi Apu Dios an nunlumuh ad lagud ya tun luta di bimmoddang i dita'u.

Psalm 125

125

Hi Apu Dios Di Mangipapto' Hinadan Tataguna

1 Hanadan mundinol i Apu Dios ya umatdah nan nabillid hi ad Zion an nihamad hinan nipabunana.
2 Te paddungnay lini'woh dita'u i Apu Dios te hiyay mangipappapto' i dita'uh inggana an umat hinadan nabillid an nunli'woh hi ad Jerusalem.
3 Ta adi mabalin an hanadan adi maphod di pangatda di minaynayun an mun'ap'apu hinadan mangat hinan pohdon Apu Dios.
Te onha athidiy ma'at ot lo'tat ya ta'on on dida ya atonda nadan adi maphod.

4 Ot hanat ipatigom Apu Dios di maphod hinadan maphod di pangatda an mangun'unud hinadan tugunmu.
5 Mu di'et dusaom nadan adi maphod di pangatda ya hanat pi'dusam bo nadan nangiwalong an mangun'unud hinadan tugunmu.
Ta wan luminggop tun numboblayanmin tinanud Israel.

Psalm 126

126

Hay Nammo'an Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Hidin nangibangngadan Apu Dios i dita'uh tun ad Zion hi nalpuwan ta'uh nan boblen nibaludan ta'u ya paddungnay on ta'u nun'inop.
2 Ta kimmanankanta ta'u an gapuh amlong ta'u ta hanada'en wah udum hi boble ya alyonday, Mapmaphod nadan inat Apu Dios i dida.
3 Ya immannung peman an mapmaphod nadan inatna ta hiya nan mun'am'amlong ta'u.
4 Ot hanat wagahan da'mi Apu Dios an umat hi aton di udan an lobngonay natdu' an wa''el.
5 Ta wan hanadan limmuwaluwah nuntanomanda ya mun'am'amlongdan mun'apit hinadan intanomda.
6 Ta hanada'e nimpen limmuwaluwah eda nuntanoman ya ahida mungkankantah amlongda an mangiyanamut hinadan inapitda.

Psalm 127

127

Hanan Aton An Agge Inyabulut Apu Dios Ya Ma''id Ha Hilbina

1 Ma"id ha hilbin di binlen nan mangiphod hi bale hi'on bokon hi Apu Dios di bumoddang hi iphodana.
Ya hi'on bokon hi Apu Dios di mangipapto' hinan ohan boble ya ma"id ha hilbin nadan mungguwalya.
2 Ya atbohdi an ma"id ha hilbina an eta muntamuh nan mun'awiwi''it ta ingganah nan ma'ahom on ahita umanamut an gapuh e panama' hi itanud tun adol.
Te hi Apu Dios ya idatnay mahapul nadan pinpinhodnan tataguna an ta'on on malo'dah nan timpun di alo'an.
3 Hay imbabale ya wagah an nalpun Apu Dios.
4 Ot hanan mangilog an wada moy imbabalena ya nipaddung hinan tindalun dakol di panana.
5 Ot mipa'amlong nan tagu an dakol di imbabalena an paddungnay panana.
Te adi ma'abak hi ena pi'dammuwan hinadan binuhulna.

Psalm 128

128

Hay Gunggunan Nan Mangun'unud I Apu Dios

1 Mipa'amlong nan tagu an mangun'unud hinadan tugun Apu Dios.
2 Te hanan pumbolayana ya umdah hi itanuddan hina'amma ya an namin nadan udum an mahapulda.
Ta mun'am'amlong ya pumhod di nitaguwanda.
3 Ya dakol di i'imbabaledah nan ahawana ta mipaddung hinan ma'abbungan greyp.
Ta na'amungda'e nadan imbabaledah nan pangananda ya nipaddungdah nadan manulun haping di olibo.

4 Athidiy aton Apu Dios an munwagah hinan tagun mangun'unud i hiya.
5 Ot hanat hi Apu Dios an wahtuh tun ad Zion ya wagahan dita'u ituwen pi'taguwan ta'uh tun luta ta tigon ta'uy pumhodan tun ad Jerusalem.
6 Ya hanat madukdukkey pi'taguwan ta'u ta tigon ta'uy a'apapu ta'u.
Ya hanat minaynayun an waday linggop hitun numboblayanmin tinanud Israel.

Psalm 129

129

Hay Dasal Nadan Tinanud Israel Ta Wan Dusaon Apu Dios Nadan Binuhulda

1 Dita'un tinanud Israel ya nunhiglay napaligatan ta'u an nihipun hi immaliyan handidan a'ammod ta'uhtu.
2 Mu ta'on on nunhiglay namalpaligat nadan binuhul ta'u i dita'u an nihipun hidin hopapna ya agge dita'u inabak
3 an ta'on on paddungnay inaladuday bonog ta'u.
4 Mu hi Apu Dios an nipto' di pangatna ya pinogpognay e pamalpaligatan nadan tatagun adi maphod di pangatda i dita'u.
5 Ot hanat ma'abakdah gubat ta mibabain nadan ma'hihhiwoh tun ad Jerusalem.
6 Ya hanat umatdah nadan holo' an himmangoh nan atop an adi madne ya maklingdat mateda.
7 Ta umatda boh nan ma"id ha iyatana an adi wingiyon nadan munggapas.
8 Ya hanat ma''id hinadan mala''uh ha mangalih hanat wagahan da'yun Apu Dios.

Psalm 130

130

Hay Dasal Di Ohan Maligatan

1 Nunhigla tayyay inomnoma' Apu Dios.
Ta hiya nan mumpahmo'a' an mumpaboddang i he"a.
2 Ot hanat donglom bahan tun dasal'u ta boddangana'.
3 Innila' Apu Dios an onha nonomnomom an namin nadan numbahulanmi ot undan nin waha adi madusa.
4 Mu maphod ahan ta pinakawan da'mi ta wan tumakut amin adi mangunud i he"a.
5 Ot madinola' Apu Dios an manmannod hi pamoddangam i ha''on te mundinola' hinan hapitmu.
6 Hanan guwalyah nan mahdom ya hihimlonay abigatana.
Ot namama i ha"on an hihimlo' di pamoddangam i ha"on.
7 Ot dita'un tinanud Israel ya hanat mundinol ta'un Apu Dios te munnananong di pamhodna i dita'u ya nundadaan an mangihwang i dita'u hinadan punligatan ta'u.
8 Ot immannung an hiyay mangihwang i dita'un tinanud Israel hi e ta'u adusaan an gapuh bahul ta'u.

Psalm 131

131

Hay E Pangidinlan I Apu Dios

1 Adiya' mo munlattuwag Apu Dios ya bokon mo nabaktuy punnomnom'uh adol'u.

Ya adi' piliton an aton nadan adi' abalinan.
2 Te ad uwani ya nawada mohpey linggop hi nomnom'u an umata' hinan golang an napnek an imminum i inana.
3 Ot dita'un tinanud Israel ya mahapul an inaynayun ta'u an mundinol i Apu Dios hi inggana.

Psalm 132

132

Hay Imbagan Da David I Apu Dios Hi Atonda

1 Hanat adim bahan linglingon Apu Dios hi David an baalmu ya an namin nadan hinolholtapnan ligat.
2 Ot he"a an ongal di abalinanan Dios an dinayaw handin ammodmin hi Jacob ya hanat ta'on on din insapatana ya adim linglingon.
3 Te alyonay adi mabalin hi umanamut ya adi mabalin an umeh nan alo'ana
4 ya adi mabalin an malo'
5 ta ingganah on waha iha"adan nan Kahun an nittuwan nan Hapitmu an ongal di abalinana an Dios an dinayaw din ammodmin hi Jacob.
6 Hidin wa amih ad Eprata ya dingngolmi an wada nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios hidih nan way puntanoman hi ad Jaar ot emi alan.
7 Ot alyonmiy, Ume ta'uhdih nan tabernakel an ma'alih awadan Apu Dios ta eta'u mundayaw hidi.
8 Ot dawatonmi Apu Dios an munhitu'ah tun Templo an awadan nan Kahun an nittuwan nan Hapitmu an mangipatigoh nan ongal an abalinam.
9 Ya hanat hanadan nipto' an pangat di aton nadan padin munhilbi i he"a ta wan ikankantan nadan tatagum di amlongda.

10 Ha"on nan pinto'mun patul ot hanat adiya' bahan iwalong i he''a Apu Dios an gapuh nan imbagam i handin baalmu an hi David.
11 Te he''a an Dios ya adim ibahhoy imbagam te alyom di hay ohah nadan imbabalena di mihukkat i hiyan mumpatul.
12 Ya imbagam bo an wa'et nanongnan na'na'unnud nadan imbabalenah nadan tugunmu ya nanongnan didan tinanud di mapalpalog an mumpatul hi inggana.
13 Te hi ad Zion di pinto'mu hi punhituwam
14 an inalim di, Hituy pinhod'uh punhituwa' an mun'ap'apuh inggana.
15 Ya wagaha' hituwen boble ta kumadangyan ta ta'on on hanadan nawotwot ya adida makulangan hi anonda.
16 Ya boddanga' nadan padi ta waday abalinanda an mangipa'innilah nan e' pangihwangan hi tataguh nan punligatanda ta gapuh amlong nadan tatagu ya it'itkukday kantada.
17 Ya hay ohah nadan holag David di pumbalino' hi nabaktun patul.
Ta hiyay mun'ap'apuh inggana an umat i ha hilaw an nanongnan dumanaldallang.
18 Ya pumhod ya mundongol hituwen boblen pun'ap'apuwana mu hanada'en mi'buhul i hiya ya ma'abakdah gubat ta mibabainda.

Psalm 133

133

Hay Maphod Hi Aton Nadan Kimmulug I Apu Dios

Kantan David

1 Nomnomnomon ta'u an mapmaphod ya umipa'amlong an tigtiggon hi'on mun'u'unnudan nadan tatagun Apu Dios.
2 Te nan athidin pangat ya nipaddung hinan nanginan lana an inhiitdah ulun din padin hi Aaron ta immayuh ingganah lubungna.
3 Ya hay pun'u'unnudan ya nipaddung bo hinadan dulnuh nadan billid an nungngadan hi Hermon ya hinan nabillid hi ad Zion.
Te hituwen nahamad an pun'u'unnudan di lummuh punwagahan Apu Dios i dida ya pi'taguwona didah munnananong.

Psalm 134

134

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 An namin ayun munhilbin Apu Dios an mungguwalyah nan Temploh nan mahdom ya agat dayawonyuh Apu Dios.
2 Ta ihanggayuh nangappit hinan kuwartun Apu Dios ya intaggeyuy ta'leyu ta dayawonyu.
3 Ot hanat hi Apu Dios an wadah ad Zion an nunlumuh ad lagud ya tun luta ya wagahan da'yu.

Psalm 135

135

Madayaw Hi Apu Dios An Gapuh Nadan At'atona

1 Madayaw hi Apu Dios.
Dita'un munhilbin hiya ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
2 Ya ta'on on da'yun munhilbih tun Templo ya dayawon ta'u hiya an Dios.
3 Dayawon ta'uh Apu Dios te hiya ya maphod di pangatna.
Ya hanat ikanta ta'uy pundayaw ta'un hiya te hiya ya ma'ule.
4 Hiyay numpili i Jacob ya nadan holagna hi tataguna.
5 Ya innila' an hi Apu Dios an dayawon ta'u ya na'abbaktu an ma''id ha nipaddung i hiya hinadan dayawon di udum an tatagu.
6 Ya an namin di pohdonan aton hi ad lagud ya hitun luta ya ta'on on hinadan baybay ya abalinanan aton.
7 Ya hiyay mangipatuluh nadan bugut an malpuh nan pogpog tun luta.
Ya hiya boy mangipa'alih nadan kilat ya udan ya hiyay mangilubus hinadan dibdib hinan nangiha"adana.
8 Ya hi Apu Dios di namate hinadan panguluwan an linala'in imbabalen nadan i Egypt ya nadan hopap di imbabalen di animalda.
9 Ya dakol di nakaskasda'aw an nundusana hinan patul nadan i Egypt ya nadan ap'apun munhilbin hiya.
10 Ya dakol di bobleh dinadagna ya numpatena nadan numpundongol an patulda
11 an umat i Sihon an patul nadan tinanud Amor ya hi Og an patul hi ad Basan ya an namin nadan patul hi ad Kanaan.
12 Ot pun'idatnah nadan tinanud Israel nadan bobleda.
13 Nanongnan he''ay madayaw Apu Dios ya mipa'innilay anabaktum an Dios hinadan mun'atanudan hi ingga'inggana.
14 Te ita'dogmu nadan tatagum ya hom'om nadan munhilbin he''a.
15 Hay dayawon di udum an tataguh udum hi boble ya nadan iniphod di tagu an balitu' onu silber di niyamma.
16 An waday to'oda mu adida humapit.

Ya waday matada mu adida tumigo.
17 Ya waday ingada mu adida donglon ya adida yumahyah.
18 Hanadan mumpangiphod hi atathidi ya ta'on on nadan mundinol i dadiye ya lo'tat ya umatda i dadiye an iniphodda onu nundinolanda.
19 Mu dita'u'en tinanud Israel an ta'on on da'yun holag Aaron ya dayawon ta'uh Apu Dios.
20 Da'yun holag Libay ya an namin ayun mangun'unud i Apu Dios ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
21 Dayawon ta'u nimpeh Apu Dios hi ad Zion hidih nan nunhituwanah ad Jerusalem.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 136

136

Hay Pangipapto' Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Munhana ta'un Apu Dios te hiya ya maphod di pangatna
ya munnananong nan pamhodna.
2 Ot munhana ta'u hinan ma"id ha nipadunganan Dios
te munnananong nimpey pamhodna.
3 Ot munhana ta'u nimpe i Apu Dios an ap'apun an namin di ap'apu
te munnananong nimpey pamhodna.
4 Hiya ya ammunay waday abalinana an mangat hi nakaskasda'aw
ya munnananong nimpey pamhodna.
5 Impatigonay la'ingna hi nunlumuwanah ad lagud
ya munnananong nimpey pamhodna.
6 Ya hiyay nangigopnad hitun lutah nan tu'yap di liting
ya munnananong nimpey pamhodna.
7 Ya hiyay nunlumu hi algo ya bulan
ya munnananong nimpey pamhodna.
8 Ta nan algo ya dumilag hinan mapatal
te munnananong nan pamhodna.
9 Ya limmuna nan bulan ya nadan bittuwon ta diday dumilag hinan mahdom
te munnananong nimpey pamhodna.
10 Hiyay namateh nadan panguluwan an linala'in imbabalen nadan i Egypt
mu munnananong nimpey pamhodna.
11 Ya hiyay nangipangulu i handidan a'ammod ta'un tinanud Israel ta tinaynandah ad Egypt
te munnananong nimpey pamhodna.
12 Ot gapuh nan ongal an abalinana ya impanguluna nimpe handidan a'ammod ta'uh nanaynandah ad Egypt
te munnananong nimpey pamhodna.
13 Ya nunhi"anona nan liting hidin nipotto'dah nan baybay an mumbolah ot pumbalinonah mamaga nan gawwana
te munnananong nimpey pamhodna.
14 Ta nangi'wan handidan a'ammod ta'un tinanud Israel an immagwat
te munnananong nimpey pamhodna.
15 Mu hana'en patul hi ad Egypt an didah nadan tindaluna ya nun'a'altingda i diyen baybay an mumbolah.
Mu munnananong nan pamhod Apu Dios.
16 Ot ipanguluna nadan tatagunah nan agge naboblayan

te munnananong nimpey pamhodna.
17 Ya numpatena nadan ongal di abalinandan papatul
mu munnananong nimpey pamhodna.
18 Ta numpatena nadan nundongol an papatul
mu munnananong nan pamhodna.
19 Ta pinatena nan patul an hi Sihon an patul nadan tinanud Amor
mu munnananong nan pamhodna.
20 Ya atbohdin pinatenah Og an patul hi ad Basan
mu munnananong nimpey pamhodna.
21 Ta nadan boblen dadiyen pinatena ya indatnah nadan tataguna
te munnananong nimpey pamhodna.
22 Ta handidan a'ammod ta'u nimpen tinanud Israel an munhilbin hiyay nangdatana
te munnananong nimpey pamhodna.
23 Hi Apu Dios ya agge dita'u ingnganuy hidin na'abakan ta'u
te munnananong nimpey pamhodna.
24 Te inihwang dita'u hinadan binuhul ta'u
te munnananong nimpey pamhodna.
25 Ya hiyay mangdat hi itanud nadan limmuna
te munnananong nimpey pamhodna.
26 Ta hiya nan munhana ta'u i Apu Dios hi ad abunyan
te munnananong nimpey pamhodna.

Psalm 137

137

Hay Kantan Di Ohan Ni'adawwih Boblena

1 Di'et um'umbun amih nan pingngit nadan wangwang hi ad Babilon ya kumga ami hi'on nanginomnomanmi nan nadadag an boblemih ad Zion.
2 Ta inhablemi nadan harpmih nan hapang te indinongmi mon mangipa-gangoh i dadiye.
3 Te wa'e on alyon nadan binuhulmi an nangibalud i da'mi di ikantaanmi dida hinadan ugganmi ikantah ad Zion.
4 Mu nganney atonmin mangikanta hi pundayawmin Apu Dios yaden wahdi ami i diyen nat'on an boble?
5 Hi'on linglingonmi nan boblemih ad Jerusalem ya hanat adi iyabulut Apu Dios an ipagangohmi dadiyen harpmih inggana.
6 Ya onha linglingonmi nimpeh ad Jerusalem ta bokon hidiy na'anhan hi mangipa'amlong i da'mi ot ta'on attog hi adi ami uggan mungkanta.
7 Hanat adim linglingon Apu Dios nan inat nadan i Edom hi nangabakan nadan i Babilon i da'min i Jerusalem.
Te analyonday, Hanat pa'dadaggonyuh naen boble ta ma"id ha adi madadag.
8 Mu da'yu'en i Babilon ya ahi da'yu damdama dadagon.
Ta mun'am'amlong nadan ahi mangiballoh hinan inatyun da'mi.
9 Ta pun'alada nadan goggolang an i'imbabaleyu on nun'ipuhitda didah nadan batu.

Psalm 138

138

Hay Punhanaan David Hinan Boddang Apu Dios

1 Ongal di punhanaa' i he''a Apu Dios ta hiya nan ikankanta' di pundayaw'u
i he"a hi hinangngab nadan dios di udum an tatagu.
2 Ya ihangngab'uh nangappit hinan Templo ya nundu"una' ta dayawon
da'a an gapuh nan munnananong an pamhodmu ya gapu ta adim
ibahhon aton an namin di ibagam.
Te impa'innilam an nahamad nadan hapitmu.
3 Te hidin numpahmo'a' i he''a ya dingngolmuy dasal'u ot pabikahom di
punnomnom'u.
4 Ot lo'tat ya an namin di patul hitun luta ya dayawon da'a te dingngolda
nadan hapitmu.
5 Ya atbohdin ikankantada nadan inatmu an nangipatigoh nan ongal an
abalinam ya anabaktum an Dios.
6 Mu ta'on on na'abbaktu'a Apu Dios ya pi'ippapto' da'min nababa an
tatagu.
Mu nada'en mumpunlattuwag ya ta'on on nidawwida ya tigtiggom nadan
at'attonda.
7 Ta ta'on hi lini'woha' hi punligatan ya innila' an ipapto'a'.
Ya he''ay mi'hanggah nadan mun'abungot an binuhul'u ta mihwanga' an
gapuh nan ongal an abalinam.
8 Ot hanat atom nadan ninomnommu tuwalin ma'at hi nitaguwa' te innila'
an munnananong nan pamhodmu.
Ot adi da'mi bahan iwalong an limmum.

Psalm 139

139

Hi Apu Dios Ya Innilanan Namin Di Nganneh Diye

Kantan David

1 He''ay nanginnilah wah nomnom'u Apu Dios ya innilam an namin di
a'at'u.
2 Ya ta'on on idanay awada' ya innilam an namin di at'atto' ya nomnom-
nomo'.
3 Ya innilam hi'ona' muntamuttamu onu mun'ib'ible te innilam nimpe
tuwalin namin di at'atto.
4 Ya an namin boy hapito' ya innilam an ta'on on agge' ni' hinapit.
5 Ya ipappapto'a' an gapuh nan ongal an abalinam an nipaddung'ah alad
an nili'woh i ha"on.
6 Ta hay nanginnilaam hi atagu' ya adi' ahan ma'awatan.
7 Ot ta'on on idanay umaya' ya innilam ta adi mabalin hi ipa"ayyan da'a.
8 Te onha mabalin ta umeya' hi ad abunyan ot wahdi'a ya atbohdi hi'on
umeya' hi awadan nadan numpun'ate ot wahdi'a damdama.
9 Ya onha mabalin ta tumayapa' ta ipluy'uh nan way tumuluwan di algo
onu hidih nan way alimuhana
10 ot wahdi'a damdama an mangipadutu' ya bumoddang i ha''on.
11 Ya ta'on on eya' mipa''eh nan munhihillong onu dawato' ta mumbalin
nan mapatal hi hilong
12 ya hiya damdaman numpaddung di panigom hinan mapatal hi munhi-
hillong.
13 Hidin awada' hi putun ina ya he"ay nunlumuh an namin di agimangnun
di adol'u.
14 Ta hiya nan dayawon da'a te ma"aphod di inatmun nunlumun ha"on.
Ya innila' an maphod an namin di atom.

15 Ya hidin nuwaniya' ni' hi putun ina ya innilam di a'at di immongngala'
hidi.
16 Te hidin aggeya' ni' niyayyam ya tinigowa' tuwalin he''a ya intudo'mu
tuwali hi'on atnay algo onu tawon di pi'taguwa' hitun luta.
17 Hanadan nomnomnomom Apu Dios ya dakkodakkol di adi' ma'awatan.
18 Te onha mabalin ta bilango' nadan nomnomnomom ya adiya'
pa'abbilang te umatdah nadan panag hinan da'ging di baybay.
Mu ta'on on athidi ya hinan bumangona' hi abigabigat ya innila' an
wadawada'a an mumpapto' i ha"on.
19 Ot hanat dadagom Apu Dios hanadan adi maphod di pangatda ta
umaandahtu nadan pumatepate.
20 Te nunhiglay pamihuldan he"a ya dakol di adi maphod an ibagadan he"a.
21 Ta hiya nan nunhiglay agge' naminhod hinadan humihiwo ya mungn-
gohen he"a.
22 Ta imbilang'u didah binuhul'u.
23 Ot hanat tigom Apu Dios an namin di a'at'u ya an namin di wah
nomnom'u.
24 Ta ipa'innilam i ha"on hi'on waday adi maphod hi a'at'u ya intudduwana'
hinan nipto' hi ato' ta wan mi'taguwa' hi inggana.

Psalm 140

140

Hay Pumbagaan Hi Pangipapto' Apu Dios

1 Hanat ihwanga' bahan Apu Dios hinadan mumpungngohe ya
mun'abubungot an tatagu.
2 Te numanomnomda tuwalih adi maphod hi atonda.
Ya diday gumalat hi pun'a'awwitan di tatagu.
3 Ya matadom di dilada ta hanan hapitonda ya umat hi gitan di hakuku an
pumate.
4 Ot hanat ihwanga' i dadiyen adi maphod di pangatda ta wan adi ma'at
nan adi maphod an ninomnomdan aton i ha"on.
5 Te didan munlattuwag ya paddungnay nungka''utdah bituh nadan awo'
te pinhoddan mabituwa'.
6 Ta hiya nan alyo' di, He"a Apu Dios di dayawo' ot donglom bahan di
dasal'un mumpahmo' i he"a.
7 Te he''an na'abbaktun Dios ya abalinam an mangihwang i ha"on te he"ay
nangih'ihwang i ha"on hi e' ni'gubagubatan.
8 Ot hanat adim iyabulut an ma'at nadan adi maphod an ninomnomdan
aton.
Te iyabulutmu'e ya namaman iyal'aladan munlattuwag.
9 Ya hanat diday a'atan nadan adi maphod an ninomnomdan aton i ha"on.
10 Ya hanat pun'ogahmun diday mundalang an apuy onu ipadokpahmu
didah nan mundalang an bitu ta ma''id ha atondan umaan hidi.
11 Ya hanat adim iyabulut an pumhod di nitaguwan nadan tatagu an
pamaaggon dakol di ipabahuldah ibbada.
Ya hanada'en pumatepate ya hanat diday a'atan nadan adi maphod an
nomnomnomondan aton hi udum.
12 Innila' Apu Dios an ihakitmu nadan nun'awotwot.
13 Ta hiya nan ma"id ha bahhona an dida an mangun'unud i he"a ya
maphod di pi'hayyupandan he"a.

Psalm 141

141

Hay Dasal David I Han Mun'ahdom

1 Hanat donglom bahan Apu Dios di dasal'u.
Ta mi'baga'a an umalin mamoddang i ha"on.
2 Ya hanat tun pangitaggeya' hi ta'le' an mundasal ya ibilangmun umat hinan niyappit an insenso onu umat hinan miyappit hi abigabigat hinan mun'ahdom.
3 Ot hay dawato' ya adim bahan iyabulut an waha hapito' hi adi maphod hi gumalat hi pumbahula'.
4 Ya hanat boddangana' ta adi' nomnomon an mangat hi adi maphod ya adiya' ma'ma'yat hinadan at'atton nadan tatagun mangmangngat hi pumbahulan.
Ya ta wan adiya' e mi'yamu''amung ya mi'mi''an i dida.
5 Hanan paningal nan maphod di pangatnan tagu ya abuluto' te iphoda'.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya on'uwot idasadasalan dida.
6 Ta hitun pundusaam hinadan a'ap'apuda ta mipadokpahdah nan doplah ya ahida mohpe patiyon nadan ibaga'.
7 Ta ahida mohpe alyon di, Hanadan adi maphod di pangatda ya adi milubu' di adolda ta pamaag ya awakilat nadan tungalda ta umatdah nadan niwakat an batuh nan na'aladun luta.
8 Mu ha''on'e ya he''an na'abbaktun Dios di nanongnah pundinola' hi ihi"uga'.
Ot hanat adim iyabulut an patayona'.
9 Ya hanat ihwanga' hinadan pamalbalin nadan tatagu an adi maphod di pangatda an paddungnay nungka''utdah bituh agaha'.
10 Mu hanat diday a'atan dadiyen ninomnomda an pamalbali i ha"on ta wan ha"on di mihwang.

Psalm 142

142

Hi Apu Dios Di Pumpaboddangan

1 Hi Apu Dios di pumpahmo'a' hi bumoddang i ha"on.
2 Ta ibaga' i hiya nadan inomnoma' ya punligligata'.
3 Ya hi'on ma"id mo ha namnama' ya he''a Apu Dios di mangitudduh ato'.
Te ta'on on idanay umaya' on waday ninomnom nadan binuhul'un aton hi panga"uldan ha"on.
4 Mu ma''id ha ta'on on oha hi naminhod an bumoddang i ha''on.
5 Ta hiya nan mumpahmo'a' i he"a Apu Dios ta he"ay mangihwang i ha"on.
Ya he"ay mahapul'u ituwen nitaguwa'.
6 Ot donglom bahan tun dasal'u ta ihwanga' hinadan binuhul'u te ongal di abalinanda mu ha"on.
7 Ta paddungnay eya' imbalud.
Ot hanat pabikahom di punnomnom'u ta adi minaynayun di umukayunga' ta way ato' an mangipabaktun he''a.
Hanadan tatagum an mangun'unud i he"a ya mi'yam'amlongdan ha"on an gapuh nadan maphod an pangatmun ha''on.

Psalm 143

143

Hay Numpahpahmo'an Bon David I Apu Dios

1 Donglom bahan tun dasal'u an mumpahpahmo' i he''a Apu Dios.

Innila' an nipto' di pangatmu ya adim ibahhon aton di ibagam ot hanat
boddangana' bahan.
2 Ya hanat adiya' bahan humalyaon an baalmu ot innila' an ma''id ha taguh
agge numbahul i he"a.
3 Hanadan mi'buhul i ha''on ya tinnutinnuda' ta ingganaot abakona'.
Ot paddungnay eya' ibalud i han munhihillong an awadan di numpun'ate.
4 Ta hiya nan amod on'u iwalong di nitaguwa' te ay hanan ma"id mahan
mo ha namnama'.
5 Ya nomnomnomo"e din imme'immen tawon ya mipanomnom an namin
nadan ina'inatmu.
6 Ta hiya nan intagge' di ta'le' ot mundasala' te he"ay mahapul'u an umata'
hinan na'magannan an luta an hihimlonay umudanana.
7 Ot agam bahan Apu Dios ta tobalom di dasal'u te tuwe mahan mo tayyan
ma"id ha namnama'.
Ot adiya' bahan iwalong te iwalonga"e ya ma"id ha bahhonan mateya'.
8 He"ay pundinola' ot hanat hinan amawimawi"it ya ipanpanomnommu
nan ongal an pamhodmu ya hanat itudduwana' hi nipto' hi ato'.
9 He''a Apu Dios di paddungnay ihi"uga' ot hanat ihwanga' bahan hinadan
binuhul'u.
10 Ya he''a an dayawo' ya hanat itudduwana' ta hanadan pohdom di ato'.
Ya hanat ipapto'a' hinan ma'ulen Espiritum ta malinggop di pi'taguwa'.
11 Hanat ipa'annungmu nan imbagam an ihwanga' ta boddangana' bahan
hitun punligata' ot innila' an maphod di pangatmuh tatagum.
12 Ya hanat gapuh nan munnananong an pamhodmun ha''on ya dadagom
nadan mi'buhul i ha"on an baalmu.

Psalm 144

144

Hay Dasal Nan Patul An Hi David

1 Madayaw hi Apu Dios an paddungnay doplah an ihi''ugan te hiyay
nangdat hi bikah'u ya nuntuddun ha"on an mi'gubat.
2 Ongal di pamhodnan ha"on ya hiyay bumoddang ya mangihwang i ha"on.
Te pangabakona' hinan e' pi'gubatan on numbalinona' hi ap'apun dadiyen
boble.
3 Ot nomnomnomo"e Apu Dios ya undan nganne ami nin an tatagu ta e
da'mi pa'annomnomon i he''a.
4 Ya na'omtang ya abuh han pi'taguwanmi an umat amih nan a''o onu
dibdib an hin'omtang ya nama"id.
5 Daan mo bahan Apu Dios ta iluwatmuh ad abunyan ta duma"ul'a ta
dapaom nadan billid ta umahukda.
6 Ya hanat ipa'alim di kilat an ay papan di panam ta pun'ipto'muh nadan
binuhulmu ta wan ahibubuttikanda ta miwakatda.
7 Ya daan mo bahan ta ta'on on nee'ahnah nan awadam ya guyudona' ta
ihwanga' hinadan binuhul'u an malpuh udum hi boble te paddungna
tayyay mun'altinga'.
8 Dadiyen binuhul'u ya ma'layyahda te ta'on on agge immannung on
isapatada.
9 Mu ha"on'e ya ikantaan da'a Apu Dios hi balun kanta an idihhan'un
ipagangoh nan lira ta pundayaw'un he"a.
10 Te he"ay uggan bumoddang hinadan udum an patul ta nangabakdah
gubat.

144:5 144:5 Psalm 104:32 **144:6 144:6** Psalm 18:14

Ya ta'on on ha"on an hi David an baalmu ya he''ay mangih'ihwang i ha"on.
11 Ot ad uwani ya hanat ihwanga' bo hinadan ma'layyah nimpen binuhul'u
an nalpuh udum hi boble te ta'on on layah on isapatadan alyonday
immannung.
12 Ya hanat hanadan mumpangilog an linala'in imbabalemi ya umatdah
nadan nitanom hinan malumong an luta ya atbohdih nadan binabai
ta a'apgohanda ta umatdah nadan nun'a'alkusan an tu"ud hinan
palasyu.
13 Ya hanat mamapnuy alangmih nadan apitonmi ya hanat mun'a'ahlag
nadan kalneromi ta dumakkodakkolda ta ma'apnalan nadan
pumpastolanmi.
14 Ya hanat ma''id ha maballuh nadan inlum di bakami.
Ya hanat ibaliw da'mih nadan mi'buhul i da'mi ta adi ami bo mumbalin
hi balud hi udum hi boble ya ta ma"id mo ha atatakut hi ma'ma'at
hitun boblemi hi lummuh emi umukayungan.
15 Ot mipa'amlong nan himpamoble an pangatam i danaen namin te he"a
Apu Dios di dayawonda.

Psalm 145

145

Hay Pundayaw I Apu Dios

Kantan David

1 Dayawon da'a Apu Dios an na'abbaktun patul.
Ya he"ay daydayawo' hi ingga'inggana.
2 Abigabigat ya munhanaa' i he''a ya he"a nimpey dayawo' hi ingga'inggana.
3 Immannung an na'abbaktu'a Apu Dios ta hiya nan he''ay madayaw te
hanan ongal an abalinam ya ma"id ha nipaddungana.
4 Ot hanadan nakaskasda'aw an ina'inatmu an ipatigan nan ongal an
abalinam ya mibanagbagah nadan mun'atanudan.
5 Ya dadiyen mangipatigoh anabaktum an Dios di mipapanomnom i ha"on.
6 Ta ibagbaggan di tatagu dadiyen nakaskasda'aw an ina'inatmu.
Ya ta'on boh on ha"on ya ipa'pa'innila' nan anabaktum an Dios.
7 Ta mun'am'amlong nadan tatagu an mangikankantah nan amaphodmu
ya nan a'at nan nipto' an pangatmun Dios.
8 Immannung Apu Dios an ma'ule'a ya ongal di homo'mu ya adi hi kittang
on bimmungot'a.
Ya munnananong nan ongal an pamhodmu.
9 Ya maphod di pangatmun namin hinadan limmum an ma''id ha
pangipangngelam hi homo'mu.
10 Ya an namin nadan limmum Apu Dios ya dayawon da'a an namamah
nadan mangun'unud i he"a an dayawon da'a ya munhanadan he"a.
11 Ya atbohdin ibanagbaggada nan anabaktun di pun'ap'apuwam ya
nadan nakaskasda'aw an ina'inatmu an mangipatigo hinan ongal
an abalinam
12 ta wan mipa'innilah atagutagu nan a'atmu an Dios.
13 Hanan pun'ap'apuwam Apu Dios ya munnananong an ma"id ha
pogpogna.
Ya ma"id ha ibahhom hinadan ibagam ya an namin di atom ya mipatigoy
ulem.
14 Te boddangam nadan maligatan ya pabikahom nadan kimmapuy di
punnomnomna.

15 Ta hiya nan an namin nadan limmum Apu Dios ya he"ay pangidinolanda
hinadan mahapuldah binigat.
16 Ta adida makulangan hinadan mahapulda te ma"apnekdah nadan
idatmu.
17 Hi Apu Dios ya nipto' di pangatna ya an namin di atona ya mipatigoh
nan ongal an pamhodna ya homo'na.
18 Ya nidadaan an bumoddang hinadan nahamad di dinoldan mangibagan
hiya hinadan mahapulda.
19 Te idatnan namin di mahapul nadan mangun'unud i hiya ya don-
glonay dasaldan mumpahmo' i hiya ta ihwangna didah nadan
punligatanda.
20 Ya ipappapto'na nadan naminhod i hiya.
Mu hanada'en mangamangat hi adi maphod ya dadagona dida.
21 Ta hiya nan ha"on'e ya pohdo' an dayawon hi Apu Dios.
Ot hanat athidin namin nadan limmuna an hiyay dayawondah
ingga'inggana.

Psalm 146

146

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ta hiya nan ha"on'e ya hiyay daydayawo'.
2 Hiyay dayawo' hi ad uwanin atagu' ta ikankanta' di pundayaw'un hiya.
3 Hanat bokon hanadan ap'apuh tun lutay pundinolan ta'u te umman adida
abalinan an mangihwang i dita'uh nadan punligatan ta'u.
4 Te ta'on on dida ya lo'tat ya mateda ta mibangngadda damdamah nan lu-
tan nalpuwan ta'u ta nadan ninonomnomdan aton ya mapogpogda.
5 Ot mipa'amlong nan tagu an hi Apu Dios an dinayaw din hi Jacob di
bumodboddang i hiya ya hiyay nanongnah pundinolana.
6 Hiya nan Dios an nunlumuh ad lagud ya hitun luta ya ta'on on hinadan
baybay ya an namin nadan wada.
Ya hiya nan Dios an adi mangibahhoh hi ibagana.
7 Ya hiyay mangita'dog hinadan mapalpaligat ya hiyay mangdat hi anon
nadan ma'a'agangan.
Ya hiyay mangipilubus hinadan nun'ibalud.
8 Ya ipaphodna nadan nun'apilok ta tumigoy matada ya pabikahona nadan
kimmapuy di punnomnomda.
Ya ongal di naminhodna hinadan mangun'unud i hiya.
9 Ya ipapto'na nadan ni'iboblen dita'u ya atbohdi nadan nabalun binabai
ya nadan nun'apuhig.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya tigona ta adi ma'at nadan
ninomnomdan aton.
10 Dita'un tinanud Israel ya hanat nomnomnomon ta'u an hi Apu Dios di
munnananong an patul ta'u.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 147

147

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.

Mapmaphod hi'on ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya te hiya ahan di madayaw.
2 Te ipaphodnah ad Jerusalem ya ipa'anamutna nadan ibba ta'un tinanud Israel an numbalin hi balud hi udum hi boble.
3 Ta pa'amlongona nadan minomnoman ya agahana nadan hugatda.
4 Hi Apu Dios ya ninomnomna tuwali hi'on atnay bilang di bittuwon hi wadaona ot ngadananay hinohha i dida.
5 Ta immannung an na'abbaktu ya ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'u.
Ya ma"id ha lukud di la'ingna.
6 Boddangana nadan nun'awotwot mu hanada'en adi maphod di pangatda ya ipababana dida.
7 Ot hanat ikankanta ta'uy punhanaan ta'un hiya an idihhan ta'un ipagangoh nadan harp.
8 Hinophopanah ad lagud hi bugut ya hiyay mangipa'alih udan ta humangoday holo' hinadan nabillid.
9 Ya idatna boy itanud nadan animal ya ta'on on hay anon nadan impah di gayang hi'onda mumpiyak hi inagangda.
10 Bokon hay bikah nadan kabayu onu tindalu di umipa'amlong i hiya.
11 Te hay umipa'amlong i hiya ya nadan tatagun mangun'unud i hiya ya mundinol hinan munnananong an pamhodna.
12 Ot da'yun i'iban i Jerusalem, hanat dayawon ta'uh Apu Dios an Ap'apu ta'u.
13 Te hiyay mangipappapto' i dita'u hitun numboblayan ta'u.
Ya hiya boy munwagah i data'un tataguna.
14 Ot ipapto' dita'u nimpe ta wan luminggop tun numboblayan ta'u.
Ya paphodonay itanom ta'u an umat hinadan wit ta dakol di itanud ta'u.
15 Ya an namin di imbaganan ma'at hitun luta ya adi mibahhon ma'at.
16 Ya mabalin bon ipa'alinay ma'pullaw an dalallu ta mihophopdah tun luta.
17 Ya mabalin an ipa'alinay dalallu an ay kikkitang an batu ta nunhiglay kotol an adita pa"itpol hi tuningna.
18 Ya ahina bo ibaga ta ma'upol nadan dalallu ya impa'alinay dibdib ta dumuluy dadiyen nalunaw ta ay wangwang.
19 Dita'un tinanud Israel di nangipa'innilaanah nadan tuguna ya tudtuduna.
20 Mu aggena impa'innilah nadan tataguh udum hi boble ta hiya nan aggeda innila dadiyen tuguna.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 148

148

An Namin Di Nalmu Ya Ipabaktudah Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ot an namin ayu an wah ad abunyan ya hanat dayawonyuh Apu Dios.
2 Ta an namin ayu nimpen wah ad abunyan an umat i da'yun anghel ya agayu ta dayawonyuh Apu Dios.
3 Ya ta'on on he"an algo ya he"an bulan ya da'yun namin an bittuwon ya hanat dayawonyuh Apu Dios.
4 Ya atbohdin he"an ma'alih ad lagud ya da'yun liting ya hanat dayawonyu damdamah Apu Dios.

5 Te ammunay hapitna ya nalmun namin di wada ot an namin ta'un
limmuna ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
6 Hiyay nangihamad an nangiha"ad hinadan limmunah nadan awadanda
ta adida mabalin an madlig.
7 Ot dita'un namin an wahtun luta ya da'yun wahnan baybay ya ta'on on
da'yun o"ongal an animal hinah dallomna ya dayawon ta'uh Apu
Dios.
8 Ya atbohdin da'yun kilat ya dalallu ya puwo' an mangun'unud hinan
ibagana
9 ya ta'on on da'yun billid ya da'yun nabillid ya da'yun bungbunga"an ya
da'yun kayiw an sedar ya hanat dayawonyu damdamah Apu Dios.
10 Ya an namin an animal an na'amo ya ta'on on nadan atap an animal ya
da'yun hamuti ya da'yun mungkaddapan ya hanat dayawonyuh Apu
Dios.
11 Ya ta'on on da'yun patul hi abobboble ya an namin ayun tatagu ya
ap'apuh tun luta, hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
12 Ya ta'on on da'yun u"unga ya mumpangilog an binabai ya linala'i ya
da'yun a'amamma ya i'ininna, hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
13 Ot an namin ta'u nimpe ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
Te hiya ya na'abbaktu an ma"id ha nipaddungana.
Ya ma"id ha nipaddungan nan ongal an abalinanah tun luta onu hi ad
lagud.
14 Hiyay bimmoddang i dita'un pohpohdonan tataguna an tinanud Israel
ta ongal moy abalinan ta'u.
Ot hanat an namin ta'u ya dayawon ta'uh Apu Dios.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 149

149

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Hanat ikantaan ta'uh Apu Dios hi balun kanta hi pundayaw ta'un hiya
hinan a'am'amungan ta'un mangun'unud i hiya.
2 Ta mun'am'amlong ta'un tinanud Israel hinan nunlumu i dita'u.
Namama i da'yun nunhituh ad Zion an hanat mun'am'amlong ayuh nan
balun patulyu.
3 Ya hanat manayo ta'u ya usalon ta'u nadan harp ya tamburin an
mundayaw i Apu Dios.
4 Te dita'un tatagunay mangipa'amlong i hiya.
Ya boddangana nadan mumpada"ul ta abakonda nadan binuhulda.
5 Ot da'yun i'iba an mangun'unud i Apu Dios, hanat mun'am'amlong ayu
hi nangabakanyu.
Ta ta'on on hinan hilong an wada ayuh nan alo'anyu ya mungkankanta
ayuh amlongyu.
6 Ya hanat ikankantayuy pundayawyun hiya an ta'on on pingngolyuy
ispadayu.
7 Ta eyu gubaton di abobboble ta pun'abakyu dida ya dinusayu nadan
tataguhdi.
8 Ta tiliwonyu nadan patulda ya a'ap'apuda ya numbangkilinganyu dida
9 ta madusada nimpe an miyunnudan hinan imbagan Apu Dios an dusada.
Ya i dadiye damdamay ipabaktuwan nadan mangun'unud i hiya.

Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 150

150

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Da'yun wah ad abunyan ya dayawonyuh Apu Dios hinan Templona.
2 Ot dayawon ta'u an gapuh nadan nakaskasda'aw an ina'inatna an mangi-
patigoh nan ma"id ha nipaddungana an abalinana ya anabaktuna.
3 Ot ipagangohyu nan trampeta ya harp ya lira ta idihhan ta'un ikankanta
nadan pundayaw ta'un hiya.
4 Ya tobabonyu nadan libbit ta manayo ta'u ya atbohdin ipagangohyu
nimpe nadan harp ya ungngiyung.
5 Ya pun'ipagangohyu nadan simbal ta pundayawyun Apu Dios.
6 Ot an namin ta'un waday yahyahna ya hanat dayawon ta'u hiya.
Madayaw hi Apu Dios.

Proberbs
(Proverbs)

Hay A'at Tuwen Liblu An Proberbs

Hituwen Proberbs ya hay nitudo' ituwe ya nadan tudtudun di nun'anomnoman an umat i Solomon. Te hay pangimatunan an nanomnoman nan ohan tagu ya hinan pangun'unudana i Apu Dios. Ya hay hipun tuwen nitudo' hitu ya hay nuntudtuduwan Solomon hinan imbabalena an alyonay, Nan nanomnoman an tagu ya hi Apu Dios di un'unudona mu nan adi umun'unud ya paddungnay ma"id ha nomnomna. Ya nan athidin tagu ya dusaon Apu Dios. Ta hiya nan intugun Solomon an mahapul an innilaon nan a'at di nanomnoman. Ya hay nangipaddungana i Apu Dios ya hinan la'ing an paddungnay mun'ayag hinadan tatagu.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay tugun ta manomnoman ya luma'ing di ohan tagu ta adina iyunnud hinan at'atton nadan paddungnay ma"id ha nomnomna (Proberbs 1–9)
2. Hay numpahhiwan nan tagun nanomnoman ya nala'ing ya nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna (Proberbs 10–15)
3. Hay ma'at hinan maphod di pangatnan tagu ya nan ma'at hinan adi maphod di pangatnan tagu (Proberbs 16–31)

Hay Iyatan Datuwen Tudtudu

1 Datuwe nadan maphod an tudtudun Solomon* an imbabalen David an
patul ni' nadan tinanud Israel.
2 Datuwen tudtudu ya ipa'innilanay aton ta'un manomnoman ya matu-
gun ta maphod di pangat ta'u ya atbohdin bumoddang hi panginnilaan
ta'uh nadan tudtudun naligat an ma'awatan.
3 Ya bumoddang boh aton ta'un matudduwan ta maphod di pangiye"e
ta'u ya nipto' di aton ta'u ta ma"id ha pangipangngelan ta'u.
4 Ta ta'on on nadan agge nanomnoman ya mabalin an matudduwanda.
Ya nadan mumpangilog ya adalonda hi'on nganne nan nipto' hi atonda.
5 Ya ta'on on nadan nun'anomnoman ya maphod on mundongolda ta
ma'udman nan innilada ta abalinandan manginnilah nan nipto' an aton.
6 Ya bumoddang datuwen maphod an tudtudu an umat hinadan
waday nipa"elana ta mabalin an ma'awatan nan ibalinan nan hapit di
nanomnoman ya nadan udum an tudtudun naligat hi ma'awatan an umat
hinadan nipa"el.
7 Ot nan tagun waday takutna i Apu Dios ya hidiyey ihipunan di
luma'ingana. Mu nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya pihulona
nan maphod an tugun di nanomnoman.

Hay Mahapul An Innilaon Ha Mangilog An Imbabale

8 He"an imbabale'† ya ihamadmun unudon nan tugun da amam i inam.
9 Te nan ituddudan he"a ya ipaphodnay pangatmu ta umat hinan aton
nan maphod an pongot onu maphod an banggol an paphodonay tigon di
ohan tagun mangusal.
10 Ot he"an imbabale ya adi'a mihapitan hinadan tatagun mangmangngat
hi pumbahulan

---

* **1:1 1:1** Niddum boy tudtudun di udum an tatagu. † **1:8 1:8** Hay nangali ituwe ya hi Solomon.

11 an ta'on on alyondan he''ay, Ma'a ta mi'yali'an da'mi ta eta'u mumbota'
hi kumpulnan mundundunnu ta patayon ta'u.
12 Ta paddungnay ihakmal ta'u on innayun ta'un inaminul dida an ta'on
onda matagu.
13 Ta wan mapnuy bale ta'uh nadan alan ta'un nun'abalol an gina'uda.
14 Ot agam ta mi'yali'an da'mi ta wa'e ha inala ta'u on ginogodwa ta'u.
15 Mu hanat ta'on onda atonhidi i he''a an imbabale ya adim ipatnan
ma'ma'ye i dida.
16 Te dida ya hi kittang on pumateda ya gahin ahan onda mangat hi adi
maphod.
17 Nadan hamuti ya adida makna hi'onda tigtiggon di pangi'apyan hinan
puntawang i dida.
18 Mu adi athidi i danaen tatagu te onnot on diday ay mangap'apyah
ahablutanda ta mateda.
19 Te athinay pumbalinan nadan tatagun e pumatepate an gapuh
omnodah nan mikadangyan.

Hay La'ing Ya Ay Mun'ayag Hinan Kalata

20 Hay la'ing ya umat hinan babain mun'ayag hi tataguh nan kalata ya
hinan a'am'amungan di tatagu.
21 Ya umat boh nan tagun e tumukutukuk hi awadan di dakol an tatagu
ya hinan hawwangon hinan boble
22 an alyonay, Da'yun agge nanomnoman ya undan agge ayu immengleh
nan athinan a'atyu. Ya ta'on on da'yun mungngohe ya da'yun adi maphod
di nomnomna ya anuud ya ahi ayu matudduwan.
23 Hi'on donglonyu nan pangihingal'un da'yu ya nomnomnomonyu an
idattan da'yuh maphod an nomnom ya impa'innila' i da'yu nan wah
nomnom'u.
24 Mu ningamut an adiyu pohdon an ta'on ona' umaya'ayag. Ya unhaot
dingngolyu nan pinadana' i da'yu.
25 Ot gapu ta aggeyu hinangut nadan tugun'u ya adiyu abuluton nan
pangihingal'un da'yu
26 ya ahi da'yu ngihngihilan i ha"on ya dinildilah hitun dumatngan di
adadaganyu an nunhiglay punligatanyu.
27 Ta ay mabikah an puwo' ta pun'iye"e da'yu ta i diye ya nunhiglay
inomnomanyu ya punligatanyu.
28 Ya mumpaboddang ayu mohpe i ha"on mu adi da'yu tobalon an ta'on
on adi ayu mangmanghop an e manama' i ha"on mu adi ayu pa'ahamma'
i ha"on.
29 Te ningamut an adiyu pohdon an matudduwan ya atbohdin adiyu
pohdon an ha"on an Dios di takutanyu.
30 Ya gapu ta adiyu abuluton nadan tugun'u ta ngohayonyu nadan
panugun'u
31 ya apitonyu nan imbungan nadan ina'inatyu te nunhiglay ma'at i da'yu
an gapuh nan a'atyu.
32 Te inwalongyu nan tugun ta umat ayuh nadan agge nanomnoman ta
hiya nan palpaliwanyu ya mabahbah ayuh umudi.
33 Mu nadan mangngol hinadan tugun'u ta un'unudonda ya malinggopda
ya madinolda te ma"id ha itakutdah ma'at i dida.

2

Hay Ma'at Hinan Nanomnoman

1 Imbabale', igongaham tun itugun'un he''a ta hiyay pun'onanom hi
nomnommu.
2 Ta wan adalom di atom an manomnoman ya luma'ing.
3 Ot pohdom'en ma'awatan nan ituddun nadan nun'anomnoman
4 ya mahapul an adi'a mangmanghop ta umat hinan atom an manama'
i ha natala' hi pihhu onu ha nipa''eh nabalol an odon ta ingganah onmu
hama'on.
5 Ot gahin di athidiy atom an manama' ta mabalin an innilaom di a'at
Apu Dios ya ma'awatam di a'atna hi'on waday takutmu i hiya.
6 Te hi Apu Dios di mangdat hi la'ing ya abalinan an manginnilah an
namin nadan nahamad hi ma'adal ya nan abalinan an manginnilah nadan
nipto' hi aton.
7 Ya waday indadaana an nipto' an tugun an midat hinadan mangat
hinan pohdona ta hiyay ay hapiyodan mangun'unud i hiya an Dios.
8 Te ipappapto'na nadan maphod di pangatda an nanongnan umun'unud
i hiya.
9 Ot hi'on unudom nadan tugun'u ya innilaom an mangat hi maphod ya
nipto' ya ta'on on nganney ma'at ya innilam di nipto' hi atom.
10 Te manomnoman'a ya mipa'amlong'ah nan na'adalmun tudtudu.
11 Ot nan abalinam an mangimatun hinan nipto' ya nan maphod an
pangat ya diday ay mangipapto' i he''a.
12 Ta nan em anomnoman di mangihwang i he''ah nadan at'atton nadan
adi maphod di pangatda an tatagun bumahbah di hapitonda.
13 Te dida ya inwalongda nan nipto' an pangiye''e ta nan ay nahilngan
an pangiye''e di impa'inghadan aton.
14 Ya hay pun'amlonganda ya nan pangatandah nadan adi maphod an
bumahbah.
15 Ya inaynayunda nan kuluk an pangatda te ningamut an ma'layyahda.
16 Mu hay oha boh iyatan nan e anomnoman ya mibaliwda hinadan
mi'ilala'i an binabai an ta'on onda nalahin ya eda bumalbalih linala'i an
gapuh nan panapitda.
17 Te tinaynanda nan ahawada ta imbahhoda nan imbagadan atondah
din nun'addumanda.
18 Ot nan lala'in e mi'yinghah nan athidin babai ya paddungnay i'wanah
nan awon di atayan ta e middum hinadan nate.
19 Te ma''id ha lala'ih e mi'yingha hi athidin babai ya mabalin an
mibangngad hinan a'at di nitaguwanah din hopapna.
20 Ot hiya nan mahapul an iyunnudanmuh nan pangat di
nun'anomnoman ta nan nipto' an pangat di ipa'ingham.
21 Te nan mangat hinan pohdon Apu Dios an dida nan nipto' di pangatda
ya diday mabati hi munhituh nan numboblayanda.
22 Mu nadan adi maphod di pangatda ya nadan mumpunlayah ya
mapogpog di nitaguwanda.

3

Hay Tugun Hinan Mangilog An Lala'i

1 Imbabale', adim linglingon datuwen itudtudu' i he''a te mahapul an
iha''admuh nomnommu ta hiyay inaynayunmun unudon.
2 Ot atom'ehdi ya malingngop'a ya dumukkey pi'taguwam hitun luta.
3 Ya adim idinong an mangipatigoh homo'muh ibbam an tagu ya adim
ilaylayahhan dida ta aymu ibanggol nan nipto' an pangat ya atbohdin
iha''admuh nomnommu ta ay nitudo' hidi.

4 Ot atom'ehdi ya umipa'amlong'a i Apu Dios ya ta'on on nadan tatagu.
5 Ya hi Apu Dios di pangidinlam hi an namin an ma'ma'at hi nitaguwam ta adim idinol hinan malpuh nomnommu.
6 Ya an namin di nomnomnomom hi atom ya bagaam hi Apu Dios ta wan ipa'innilanan he''a nan nipto'.
7 Ya adi namaaggon inalim hi nomnommuy innilam an namin di at'attom. Mu hanat waday takutmu i Apu Dios ta adim aton nan nibahho.
8 Te hidiyey mangipaphod hi punnomnom ya ta'on on hay adol ta mapmaphod di li'nana.
9 Ya dayawon ta'uh Apu Dios hinan kinadangyan ta'u ta ipabangngad ta'un hiya nan mamangulun apiton ta'u.
10 Ot aton ta'u'ehdi ya mahawwalan di apiton ta'u ta ma"apnu nadan alang ta'u ya atbohdi nadan buhi ta'u an mamapnuh nan pinahapah an bayah.
11 Imbabale', adi'a bumungot hi'on da'a ihingal i Apu Dios hinan nibahhawam ta abulutom an hidiye ya panugunan he''a.
12 Te nan tagun pohpohdon Apu Dios ya titilgonah nan nibahhon at'attona an umat hinan aton nan ama hinan imbabalenan umipa'amlong i hiya.
13 Ot mipa'amlong nan tagun pinhodnan manomnoman ta innilaona nan nipto' ya nan nibahho.
14 Te ongal di iboddangnah nan nitaguwan mu nan pihhu ya balitu'.
15 Te nabalbalol nan e anomnoman mu nan nabalol an rubi onu nan kumpulnan mikadangyan.
16 Ya nan nanomnoman ya dukkey pi'taguwana ya kumadkadangyan ya atbohdin mapemanan
17 ya malinggop ya waday amlong hi nitaguwana.
18 Ya umat boh nan bungbunga"an an mangdat hi itaguwan ta hiya nan mipa'amlong nan tagun nanomnoman.
19 Hi Apu Dios ya limmuna tun luta ya ad abunyan ya an namin di wada an gapuh la'ingna.
20 Ya gapu boh la'ingna ya winadanay baybay ya wangwang ya wa"el ya hay udan an malpuh nan bugut.
21 Imbabale', hanat minaynayun nan maphod an nomnommu ta way atom an mangimatun hinan nipto' ya nan nibahho ta adim iyabulut an mama''id danaen he''a.
22 Te danaey mangdat nimpe hi pumhodam ya nan nahamad an pi'taguwam.
23 Ta madinol'a an mi'daldallanan an ma''id ha ihali'dudam.
24 Ya malinggop hi em alo'an te ma''id ha itakutmu.
25 Ya adi'a minomnoman hi'on waday dumatong hi punligatan hinan nitaguwam ta adi'a umat hinan tagun adi maphod di at'attona an hidiyey manadag i hiya hinan dumatngan di punligatana.
26 Te ipapto' da'an Apu Dios ya adina iyabulut an paddungnay makna'ah nan hulu.
27 Ya adim ukuhan an bumoddang hinadan munhapul hi boddang hi'on mabalinam.
28 Ta wada'ey umalin mumpaboddang ya adim alyon hi indanit bigat hi'on mabalin an boddangam i diyen algo.
29 Ya adim nomnomnomon an mangat hi adi maphod hinan hinaggon-mun waday dinolnan he''a.

30 Ya adi namaaggon pinabahulmuy ohan tagu an namamah on ma''id
ha inatnan he''ah adi maphod.
31 Ya adim amohan nan mabungot an tagu ta adim iyunnud hinan
pangatna.
32 Te hi Apu Dios ya nunhiglay bungotnah nan adi maphod di pangatna
mu maphod di pi'hayyupanah nan tagun nipto' di pangatna.
33 Ya adina wagahan nan adi maphod di pangatna mu wagahana nan
nipto' di atona.
34 Te hi Apu Dios ya ngihngihilana nan mumbaktun tagu mu ongal di
boddangnah nan tagun nanongnan mumpada''ul.
35 Nan nanomnoman an tagu ya malispitu mu nan paddungnay ma''id
ha nomnomna ya mibabain hi tatagu.

4

Nan Maphod An Tugun Di Ama Hinan Imbabalena

1 Da'yun imbabale' ya igongahanyu tun tugun'un hi amayu. Ta
ihamadyun donglon ta wan manomnoman ayu.
2 Te hituwen ituddu' ya maphod ot unudonyu ta adiyu linglingon.
3 Hidin a'ung'ungnga' an wadaa' i da ama ya pa''ipapto'a' i ina te oh'ohhaa'
an imbabalena.
4 Ta intanudduwana' i ama an alyonay, Imbabale', ihamadmun donglon
tudan tugun'u ta hiyay un'unudom ta malinggop di itaguwam.
5 Ya maphod on hay gamgamam hi mawadan he''a ya nan em anom-
noman ya nan abalinam an manginnilah nan nipto' hi aton. Ya adim
linglingon datuwen ituddu' ta un'unudom ta adim iwalong.
6 Ta adim iwalong di em anomnoman te hiyay ay mangipapto' ya
mangibaliw i he''a.
7 Te ma''id ha udum hi nabalbalol mu nan e anomnoman. Ot atom an
namin di abalinam ta way atom an manomnoman an ta'on on ibayadmun
namin nadan wadan he''a muta manomnoman'a.
8 Ot atom'ehdi ya lo'tat ya mumbalin'ah mapemanan an tagu.
9 Ta paddungnay nungkorona'a i ha mapmaphod an korona.

Hay Adi I'uyugan Hinan Adi Maphod Di Pangatnan Tagu

10 He''an imbabale' ya onha donglom tun ituddu' ya inun'unudmu ot
madukdukkey pi'taguwam hitun luta.
11 Te hay ituddu' ya nan pangat di nanomnoman an tagu ta bumoddang
hinan em pangatan hinan nipto' an pangiye''e.
12 Ot unudom'e ta matigoh nan pangatmun nanomnoman'a ya ma''id
ha bumahbah nan em pi'taguwan ta ta'on on aymu tanagtagon on adi'a
matukkad.
13 Ot un'unudom nadan dingngolmun tugun ta adim linglingon te
datuwey mangdat hi maphod an itaguwam.
14 Ta adim iyunnud hinadan tatagun adi maphod di pangatda te hidiyey
impa'inghada.
15 Ot mahapul an adi'a ma'ma'yat hinan athidin pangat ta adim goton an
iyunnud hinadan at'attonda ta onmuot padutu'an di nitaguwam.
16 Te nadan tatagun athidiy a'atda ya adida duminong ta ingganah
on waday atondah adi maphod. Ya adida malo' ta ingganah on waday
dadagondah ibbadan tagu.
17 Te dida ya nan pangatandah nadan adi maphod an abahbahan di
ibbaday ayda i'ilog.

18 Mu nan nipto' an pangat ya mipaddung hinan patal hinan mun'abigat
an pumatal an pumatal ta ingganah on mangimpapatal.
19 Mu nan adi maphod an pangat ya umat hinan nunhiglan munhihillong
ta adida tigon di agahanda.

Hay Punhalipodpodan Hi Pangat

20 He''an imbabale ya igongaham ta pa'addonglom an namin tun ibaga'.
21 Ya inha''admuh nomnommu ta ma"id ha ta'on on ohah malingling.
22 Te nan tagun mangun'unud i datuwen tugun ya nanongnan maphod
di pi'taguwana ya pumhod di li'nan di adolna.
23 Ot mahapul ahan an guwalyaam nan punnomnommu ta wan nan
maphod di nanongnah mun'onan te hiyay paddungnay obob an mangdat
hi itaguwan.
24 Ta adim goton an hapiton di layah ya nan kumpulnan lummuh
abaliyan di ibbam an tagu.
25 Ya tigom ta adi'a mahaliwah nadan mahapul hi atom ituwen atagum
ta umat'ah nan tagun padutu'anan umeh nan pangayana.
26 Ta hiya nan pa'annomnomom hi'on nganne nadan nipto' an pangat ya
dadiyey inatmu.
27 Ta adim aton di kumpulnan adi maphod ta nan nipto' an pangat di
inaynayunmun aton.

5

Hay Adi Punluktapan

1 Imbabale', igongaham tun tugun'u ta hiyay nomnomnomom
2 ta wan innilam an mamilih maphod hi atom ya hapitom.
3 Hanan babain mi'ilala'i ya huma'ul te maphod di panapitna an ay
malumiih an danum di iyukan ya ay lanan di olibo.
4 Mu hay umudi ya han ligat ya hakit di nomnom di angangonah nadan
linala'in nabaliyan.
5 Ya nan lala'in miyun'unud hi athidin babai ya hidiyey lummuh atayana.
6 Ya nan athidin babai ya ma"id hi nomnomna nan lummuh pi'taguwan
te nan nibahhoy at'atona mu aggena innilay pumbalinan nan at'atona.
7 Ot he"an imbabale' ya igongaham hituwen tugun'u ta adim linglingon.
8 Hay maphod ya adi'a e miyun'unud hinan athidiy a'atnan babai ya ta'on
on hinan balena ya adi'a e mihaghaggon hidi.
9 Te undan pohdom an ipatigoy pamhodmuh nan athidin babai ta
lummuh ma"id ha pamiyal di tatagu i he"a ya pinaligat da'ah nan
mabungot an ahawana.
10 Ya inalan di udum an tatagu nan kinadangyanmu ya an namin an
nablayam.
11 Ta hay umudi ya ma'ulat'a ta ingganah on ammunay tungalmuh
mabati ta nunhiglay em umukayungan.
12 Ya ahim mohpe alyon di, Athituy na'at te agge' pinhod an patugun.
13 Onha inunud'u nadan nun'anomnoman an nuntudtudu
14 ot wan adi nunhiglay e' nipada''ulan hi ad uwani.
15 Ta hiya nan hay maphod ya adim tuwali iluktap nan ahawam ta hiyay
nanongnah pohpohdom.
16 Te undan pohdom an wadaday imbabalem hi kumpulnan binabai?
17 Hanan nun'ahawa ya dida ya ammuna ta ma"id ha udum hi em
iyun'unudan.

18 Ot hanat nan ahawam tuwali di nanongnah pun'amlongam.
19 Te mapmaphod nan ahawam. Ot hanat nanongnan umamlong'ah nan pamhodna.
20 Ot he''an imbabale' ya adim ipatnan omnawan nan babain mi'ilala'i ta adi'a mi'mi'yeh nan babain waday ahawana.
21 Te hi Apu Dios ya tigtiggonan namin nan at'aton di ohan tagu ta hiya nan innilanan namin di pangapangayana.
22 Ot nan pumbahbahulan di ohan tagu ya hidiyey ayna aknaan ta ay talin mamobod i hiya.
23 Ta hay iyatena ya gapuh adina dumngolan ta hidiyey mangipiyen hiyah nan lubu'.

6

Adim Ihapit Nan E Munggawat

1 Imbabale', hi'on inabulutmun he''ay mangihapit i ha gumawat
2 ta niluh an inatmu ya ay'a nahablut te mabalin an he"ay hingilonda.
3 Mu hay maphod hi atom ya e'a mumpahpahmo' hinan gimmawat ta adina ibahhon bayadan ta wan bokon he''ay pumbagaanda.
4 Ot adi'a madmadinnol an malo' onu mun'ible
5 ta ingganah umaan'a i diyen em nahablutan ta ay'a hamuti onu ulha an nihwang hinan mun'anup.

Hay Tugun Hinan Ma'ahiggan Tagu

6 Nan ma'ahiggan tagu ya maphod on itigonah nan pangat nadan gulom
7 te dida ya ta'on hi ma''id ha mummandal i dida an muntamu
8 ya ma"ugo'e ya inniladan mangidadaan hi anonda.
9 Mu nan ma'ahiggan tagu ya palpaliwanan malmallo'.
10 Ya alyona eh'ay malo' ni' i ha na'omtang onu op'opona ni' di ta'lena ta mun'ible
11 ya pinalpaliwanaot ya ma'ma"idan an namin di mahapulnah nan nunhituwana an ay nahod'ap.

Nan Adi Maphod An A'at Di Tatagu

12 Nan adi ahan maphod di nomnomnan tagu ya amod on nan layah di ena hapihapiton
13 ya amod on mungkodyat ya dakol di udum hi atonan bumalih tatagu
14 te hay nonomnomona ya hay ena punlayahan ta hiya nan an namin di umayana on wadan waday atonan bumahbah.
15 Athidiy amodna e ato'aton ta alinah on ay kimmaynit ya dimmatong ha nunhiglan punligatana ya ma''id mo ha ena pumhodan.
16 Waday pitun a'at di tatagun nunhiglan umipabungot i Apu Dios
17 an umat hinan mumbaktun tagu ya nan agge immannung di hapitonan tagu ya nan pumapateh ibbanan tagu an ta'on on ma"id ha bahulna
18 ya nan numanomnom hi adi maphod hi atona ya nan hi kittang on mangat hi adi maphod ya
19 nan layah di puntistiguna.
Ya athidi boh nan tagun bumahbah hinan maphod an punhahayyupan di tatagu.

Hay Adi Punluktapan

20 Imbabale', unudom nan tugun amam ya atbohdin adim linglingon nadan intanuddun inam
21 ta iha''admuh nomnommu an aymu ibabanggol.

22 Ta dadiyen intugunday ay mangipappapto' i he''a hinan kumpulnan
umayam ya ta'on on nan mahdom. Ya ta'on on hinan bumangonam ya
datuwey nomnomnomom.
23 Te nan tugundan he''a ya umat hinan mumbinang an dilag an
ituddunay pummaphodam. Ya atbohdih nan panitilogdan he''a an hidiyey
panginnilaam hi a'at di maphod an itaguwam
24 ta miyadawwi'ah nadan adi maphod di pangatdan binabai ya ta'on on
nadan ay ma''aphod di hapitonan nun'alahin an binabai.
25 Ot hanat adi'a maha'ul hinan amaphod di tigon di adolna onu hinan
matana.
26 Te nan mi'ilala'in babai ya mabalin an mabayadan i ha ipinghan an
anon ya mabalin bon hiyay lummuh atayan nan lala'in nangiluktapana i
ahawana.
27 Te nipaddung hinan bala an undan mabalin an ikabuy ya adi maghob
di lubung.
28 Ya atbohdi an adi mabalin hi igoppa' hinan bimmalan apuy ya adi
ma'atungan di dapan.
29 Ot athidih nan lala'in e mi'ilo' i ha nalahin an babai te umannung an
waday dusana.
30 Te ta'on on nan mangakoh anona an gapuh inagangna
31 ya onha ma'akhupan ot ihaliwda ta hay pumbayadna ya mumpipitu
hinan balol di inakona ta hinuddum ya mahapul mon ibayadnan namin
nan wadan hiya.
32 Mu namamah nan umiluktap an lala'i an paddungnay agge nanomno-
man te hiya ya dinadagnay nitaguwana.
33 Te mi'patte nan ahawanan hiya ya pihulon mon di tatagu ta mipada''ul
hi inggana.
34 Te gapuh annel nan lala'in inluktapda ya nunhiglay bungotna. Ta hiya
nan ma''id ha homo'nah pangiballohana.
35 Ta ta'on hi atnay idatdah punhaliwana ya adina abuluton te adi ma'aan
di bungotna.

7

1 Imbabale', nomnomnomom hituwen itugun'u ta adim linglingon an
mangat hinan alyo' hi atom.
2 Ta ihamadmun unudon nadan tugun'u ta hiyay nabalol i he''ah nan
pi'taguwam.
3 Ta ipa'ingham an aton nimpe nadan tugun'u ta aymu intudo' hi
nomnommu.
4 Ibilangmuh ay hi ibbam onu gayyum hanan tugun an mangdat hi
anomnoman.
5 Te hiyay mangihwang i he''ah nadan umiluktap an binabai an ay
ma''aphod di hapitonda.
6 Wada han naminghan an mun'uh'uhdunga' hinan tawah balemi
7 ya minangmang'uy mumpangilog an linala'in agge nun'anomnoman.
Ya wada han ohan mapto' an agge nanomnoman
8 te inipluynah nan nundammuwan di kalata an nihaggon hi balen han
babain mi'ilala'i
9 yaden nahdom mo.
10 Ya nahanawwang hidiyen babain ena pundamu yaden mapto' hinan
nunlubungna an ona tuwali ninomnom an bumalbali.
11 Ya hidiye bo udot an babai ya aggena innilan bumain ya ma''id ha
ono'nongna ya impa'inghanan e munhawwangan.

12 Ta kumpulnan awadan di tatagu ya wahdin munhood hi baliyana.
13 Ta umat hinan inatnah nan mangilog an lala'i an ona dinamu ot pun'idonan hiya ot awalona. Ya ma"id ha baina an namaag ya alyonay,
14 Waday ini'nong'u i Apu Dios hi ad uwanin algo ta inat'u din insapata' hi ato' ta hiya nan wahdiy makan hi balemi.
15 Ta hiya nan immaliya' ta hama'on da'a ya maphod ta inakhupan da'a.
16 Ya inabo'a' nan alo'an hinan mun'aphod di kololnan linen an nalpuh ad Egypt.
17 Ot ha''ada' boh bangbanglu an mira ya alos ya sinamon.
18 Ot ma'a ta umetah balemi ta eta mun'am'amlong an duwa hi ingganah nan mawi"it.
19 Ya alyona boy, Adi'a tumakut i ahawa' ot ma"id an adawwiy immayana.
20 Ya ongal nan pihhun binaluna ta hiya nan adi umali ta ingganah tun umongal nan bulan.
21 Ya nihapitan moh diyen lala'i an gapuh nan ma"aphod an nanapit nan babai.
22 Ot inayunan mi'uyug ta umat hinan baka an ipluynah nan pamaltiyandan hiya. Ya umat boh nan ulha an namaag ya ipluynah nan bitun agahana.
23 Ya nipaddung boh nan hamuti an inipluynah nan tawang te aggena innila an hidiyey atayana.
24 Ot hiya nimpe nan donglona' i da'yun imbabale' ta igongahanyu tun ibaga'.
25 Ta adiyu iyabulut an ihapitan da'yu i ha athidiy ababaina ta wan adiyu iwala' nan maphod an pangatyu.
26 Te gapuh nadan mumpunlayah an binabai ya dakolday linala'in nadadag di nitaguwanda. Ta adi mabilang di linala'in nun'a'ate an gapun dida.
27 Te nan lala'in e humgop hi balen nan athidin babai ya ayna inipluy hinan panton di lubu' ta hidiye nimpey lummuh atayana.

8

Hay Nipa"elan Di Anomnoman

1 Donglonyu te nan e anomnoman ya nan la'ing ya nipaddung hinan tagun umaya'ayag.
2 Ta ta'on on hinadan nun'abaktuh nan boble ya hinadan numpundammuwan di kalata on wahdi.
3 Ya hinadan hawwangon hinan boble on wahdin ay umaya'ayag
4 an alyonay, Da'yun tatagu ya donglonyu tun ibaga'.
5 Te nan agge nanomnoman ya mabalin an manomnoman.
6 Ot igongahanyu tee tun ibaga' te maphod an ongal di boddangnan da'yu
7 te immannung tun ibaga' mu ma'ahihhiwoa' hinan layah.
8 Ta hiya nan an namin nan itugun'u ya miyunnudan hinan pohdon Apu Dios an ma''id ha niddum hi bumahbah.
9 Ot nan tagun nanomnoman ya abulutona an immannung tun ibagbaga' an ma"id ha nibahho.
10 Ot maphod on hanan tugun'u di un'unudonyu ta wan hay eyu anomnoman di gamgamanyu ta bokon hanan pihhu onu balitu'.
11 Te nan e anomnoman ya nabalbalol mu nan magamgaman an umat hi balitu'.

12 Onha humapit hituwen e anomnoman ot alyonay, Ha"on an e
anomnoman di nalpuwan nan la'ing ya nan abalinan an manginnilah
nipto' hi aton ya nan nipto' an ma'adal.
13 Ot nan waday takutna i Apu Dios ya nunhiglay aggena naminhodan
hinadan adi maphod. Ya athidi boh nan anomnoman an nunhiglay aggena
naminhodan hinan lattuwag ya bungot ya nan adi maphod an pangat ya
panapit.
14 Te ha"on an nanomnoman ya maphod di panugun'u ya punnomnom'u
ya ongal boy abalina'.
15 Ya ha"on di nalpuwan di abalinan nadan patul an mun'ap'apu ya ta'on
on nan nipto' an uldinda.
16 Ya ha"on boy alpuwan di abalinan nadan udum an ap'apu an
mangipangpangulu ya mangipanuh hinadan tatagu.
17 Ha"on an hi anomnoman ya pohpohdo' nadan naminpinhod i ha''on.
Ot nan adi mangmanghop an manama' i ha''on ya akhupana'.
18 Te ha"on di nalpuwan nan kinadangyan ya nan e apiyalan ya nan
nipto' an pangat.
19 Ya nan ato' an munwagah ya nabalbalol mu nan namahmah an balitu'
ya nan nanginan silber.
20 Ya hay inaynayun'un aton ya nan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios
ta nipto' di ato' an mangipanuh hi tatagu.
21 Te pun'idat'uh nadan tatagun naminpinhod i ha''on di nahamad an
mikadangyan.
22 Hi Apu Dios ya ha''on an hi anomnoman di namangulun winadanah
din hopapna ot ahina lumuwon an namin di matigo.
23 Te pinto'a' tuwalin pun'ibbana hidin ma''id ni' tun luta.
24 Ta hiya nan wadaa' tuwalih din ma"id ni' nan nalitingan an umat hi
baybay ya ulih
25 ya ta'on on nadan billid.
26 Ya wadaa' boh din nunlumuwanah nan hopap di pito' ot ahi tun luta
ya an namin nan matigo an umat hinan puntanoman.
27 Ya wadaa' boh din nangiphodanah ad lagud ya nan numbattanan di
baybay ya ad lagud.
28 Ya wadaa' boh nunlumuwanah bugut hi ad lagud ya hay nangipatu-
luwanah liting hi dallom nan baybay.
29 Ya wadaa' boh nangimandalanah nan liting hinan baybay ta adina
la"uhan nan nadutu' an pogpog hidin nangiyammaanah gopnad nan
mamagan luta.
30 Ta ha''on di nanongnan nun'ibban Apu Dios hi bumoddang i hiyah
nunlumuwanah an namin. Ya umipa'amlonga' i hiyah binigat yaden
athidin ha''on an nanongnan mun'am'amlonga' hi nihaggonanan ha"on.
31 Ya ongal boy pun'amlonga' hinan lutan limmuna an namamah nadan
tatagun nunhituhdi.
32 Ya alyon bon nan e anomnoman di, Da'yun imbabale' ya maphod di
donglona' i da'yu ya unudonyu nan pangat'u ta mipa'amlong ayu.
33 Ya tigonyu ta igongahanyu nadan tugun'u ta adiyu iwalong ta wan
manomnoman ayu.
34 Te mipa'amlong nan tagun manginaynayun an mundongol hi tugun'u
ta abigabigat on nundadaan an mi'happitan i ha''on.
35 Te nan tagun mangakhup i ha''on ya inakhupana boy pi'taguwana i
Apu Dios. Ya ma"amlong hi Apu Dios i hiya.

36 Mu nan tagun agge naminhod i ha"on ya hay adolnay inakihana. Te
an namin nadan agge naminhod i ha"on ya hay atey mihmihhod i dida.

9

1 Nan e anomnoman ya umat i ha nangiyammah balenan pituy* tu"udna.
2 Ta hidin nagibbuh ya ninomnomnan mumpahamul ta indadaana
nadan makan ya ma'inum.
3 Ot honagona nadan binabain baalna ta eda mun'ayag hi umalin mi"an
ot umedah nan na'abbaktu i diyen boble ot eda mun'ayag
4 an alyonday, An namin ayun agge nanomnoman ya umali ayuh nan
punhamulan.
5 Te dakol di nidadaan hi makan ya ma'inum.
6 Hanat idinongyu nadan pangat di agge nanomnoman ta mipto' di
pangatyu ta wan maphod di nitaguwanyu.

Nan Nanomnoman An Tagu Ya Mabalin An Papahiw

7 Hanan mangihingal hinan ma'ammahiw an tagu ya hiya ot boy
mipadngolan. Ya atbohdih nan adi maphod di pangatna an onaot
pahakitan nan mangihingal i hiya.
8 Ot hiya nan adim ipatnan pahiwon nan ma'ammahiw te ahiwawan
da'an hiya. Mu nan nanomnoman an tagu ya ihingalmu'eh nan ibah-
hawana ya pohpohdon da'a otahan.
9 Te itudduwam'e nan nanomnoman an tagu ya bumoddang i hiya ta
iyal'alanan manomnoman. Te nan athidin maphod di pangatnan tagu ya
nan itugunmu i hiya ya middum hinan innilana tuwali.
10 Nan waday takutna i Apu Dios ya hidiyey hipun di ena anomnoman.
Te nan tagun innilanay a'at Apu Dios ya hiyay nanginnilah nipto'.
11 Ot nan nanomnoman an tagu ya dukkey pi'taguwanah tun luta.
12 Nan nanomnoman ya waday maphod an gun'udona. Mu nan
ma'ammahiw an tagu ya holtaponay punligatan.
13 Nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna ya nipaddung hinan
babain adina ono'nongon di hapitona ya aggena innilan bumain te ma"id
tuwali ha in'innilana.
14 Ya impa'inghanan e umbun hinan way panton di balena an nipattuk
hinan nabaktu i diyen boble.
15 Ta kumpulnan munla"uh an ta'on on padutu'anan umeh nan pan-
gayana on pun'ayaganan
16 alyonay, Dumagguh'ah tun bale'.
17 Nan akawon an liting ya maphod hi panginuman. Ya athidi boh nan
makan an impohpohodna hi'on ipa'pa"eh panganan.
18 Mu agge innilan diyen tagun hanan hunggopanahdiy lummuh atayana
ta middum hinadan udum an nabaliyan an nun'a'ate.

10

Hay Tugun Solomon

1 Datuwe nadan udum an tugun Solomon.
Nan nanomnoman an imbabale ya umipa'amlong hinan hi amana mu
nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya hiyay gapunah inomnoman nan
hi inana.

* **9:1 9:1** Nan pitu hinan Biblia ya hay pinhodnan ibaga ya ma"id ha adi maphod hi middum.

2 Nan kinadangyan an kuluk di na'alana ya ma"id ha idatnah iphodan.
Mu nan nipto' di na'alana ya hidiyey mamalodpod hinan taguh atayana.
3 Hi Apu Dios ya adina iyabulut an ma'agangan nan tagun maphod
di pangatna mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya adina idat nan
gagamgamana.
4 Nan humigan muntamu ya hiyay lummuh awotwotana. Mu nan
mahlun muntamu ya kumadangyan.
5 Ya nan nanomnoman an imbabale ya idadaanay anonah nan ahitulu.
Mu nan imbabale an ta'on on ahitulu on attaonan malmallo' ya umipabain.
6 Nan tagun nipto' di pangatna ya mawagahan. Mu nan panapit nan
tagun adi maphod di pangatna ya panophopnah a'at di bungotna.
7 Nan tagun maphod di at'attona ya nanongnan nomnomnomon di
tataguy amaphodna. Mu nan adi maphod di at'attona ya lo'tat ya
malingling hidiyen tagu.
8 Nan nanomnoman an tagu ya abulutonay mitugun i hiya ya
un'unudona mu nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna an manuy
hapitona ya hiya ya binahbahnay nitaguwana.
9 Nan tagun nipto' di pangatna ya ma"id ha tumakutana. Mu nan kuluk
di at'attona ya lo'tat ya ma'innilaan nan adi maphod an a'atna.
10 Nan tagun amod on mungkodyat ya hiyay lummuh waday mun'a"awit.
Ya nan pamaagnah hapihapit ya hidiyey lummuh adadagana.
11 Nan hapiton nan nipto' di pangatnan tagu ya umat hinan obob an
mangdat hi itaguwan mu nan panapit nimpen nan tagun adi maphod di
pangatna ya panophopnah a'at di bungotna.
12 Nan ma'ahihhiwoh ibbanan tagu ya hiyay lummuh pun'a"awitan mu
nan tagun waday pamhodna ya linglingonay nibahhawan di ibbana.
13 Nan nanomnoman an tagu ya ma'innilah nan hapitona mu nan tagun
agge nanomnoman ya mahapul an matitilog.
14 Nan nanomnoman an tagu ya iha"adnah nomnomna nan ada'adalona
mu nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna ya nan hapitonay
lummuh agagga ya nadadag.
15 Nan kadangyan ya mabalin an pumbaliwna nan kinadangyana an
umat hinan binattun alad an hiyay pumbaliw nadan tatagun bimmoblehdi.
Mu nan nawotwot ya adina abalinan an ihwang di adolna te gapuh nan
ama'ma"idana i hiya.
16 Hay gunggunaon nan nipto' di pangatnan tagu ya nan ena itaguwan
mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya hidiyey lummuh adusaana.
17 Ya atbohdi hinan tagun donglonay mitugun i hiya ya hiyay maphod di
ena pi'taguwan. Mu nan adina pohdon an mihingal hinan nibahhawana
ya hidiyey gapunah adi maphod di pi'taguwana.
18 Nan tagun ipa'pa"enay hihiwonah ibbana ya ma'alayyah. Ya nan amod
on hay ibbanay ena tumtumbu'on ya paddungnay ma"id ha nomnomna.
19 Nan dakol di hapitona ya wadan waday mibahhoh hapitona mu nan
nanomnoman an tagu ya ono'nongonay hapitona.
20 Nan maphod di nomnomnan tagu ya mipaddung nan hapitonah nan
namahmah an silber. Mu nan tagun adi maphod di nomnomna ya ma"id
ha hunung nan hapitona.
21 Ya atbohdi an nan nipto' di pangatnan tagu ya dakolday maboddangan
hinan hapitona. Mu adi athidih nan tagun paddungnay ma"id ha
nomnomna te pamaag ya nan a'atnay lummuh atayana.

22 Hay mangipakadangyan hi udum an tatagu ya nan wagah Apu Dios
an adi ma'udman hi inomnoman.*
23 Nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna ya mun'am'amlong
an mangat hinan adi maphod. Mu nan tagun nanomnoman ya
mun'am'amlong hi nanginnilaanah nan nipto' an pangat.
24 Ya nan tumakutan nan tagun adi maphod di pangatna ya hiyay
mipa'annung mu nan tagun nipto' di pangatna ya mipa'annung nan
pohdonan ma'at.
25 Ot nan ay puwo' an dumatong hi nitaguwan nan adi maphod di
pangatna ya hidiyey lummuh adadagana. Mu adi athidih nan nipto' di
pangatna te nanongnan ipapto' Apu Dios.
26 Onha nan humigan tagu di puntamuwon ot umipahiga ahan an umat
hinan mangulipot an umalinu onu nan ahuk an mumpait hi mata.
27 Nan waday takutna i Apu Dios ya mabalin an madukdukkey
pi'taguwana mu nan adi maphod di pangatna ya mabalin an hidiyey
lummuh agagga ya nate.
28 Hay namnamaon nadan tatagun nipto' di pangatda ya nan eda
umamlongan mu hay namnamaon nan adi maphod di pangatna ya adi
ma'at.
29 Te hi Apu Dios ya ipappapto'na nan tagun nipto' di pangatna mu
dadagona nan adi maphod di at'atona.
30 Ot nan tagun nipto' di pangatna ya mipapto' nimpe mu nan adi
maphod di pangatna ya adi madney iha"adanah nan numboblayanda.
31 Ya nan nipto' di pangatnan tagu ya mapto' hinan hapitona an hiya
ya nanomnoman mu nan tagun hapitonay agge immannung ya lo'tat ya
duminong.
32 Nan hapiton nan tagun nipto' di pangatna ya waday iboddangnah
nan mangngol mu nan tagun adi maphod di pangatna ya bumahbah nan
hapitona.

11

1 Hi Apu Dios ya ongal di aggena naminhodan hinan kuluk di atonan
mungkiluh nan inginana mu umipa'amlong i hiya nan nipto' di pungkiluna.
2 Nan lattuwag ya hiyay lummuh ipada''ulan. Ot nan tagun mumpada''ul
ya hiyay immannung an nanomnoman.
3 Nan maphod di pangatnan tagu ya halipodpodona ta ma''id ha kuluk
hi atona. Mu nan kuluk di pangatna ya hiyay lummuh adadagana.
4 Nan kinadangyan di ohan tagu ya ma''id ha iboddangna hi'on
nadatngan di punhumalyaan Apu Dios hinadan tatagu. Mu nan pangatan
di ohan taguh nan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di mangihwang i
hiyah ate.
5 Ya nan nipto' an pangat ya ongal di iboddangnah nan nitaguwan nadan
mangat hinan pohdon Apu Dios. Mu nan adi maphod di pangatna ya
hidiyey lummuh adadagana.
6 Nan nipto' an pangat di ohan tagu ya hiya boy mangihwang hi ena
adadagan. Mu nan adi maphod an at'atton di ohan tagu an umat hi omno
ya hiyay lummuh paddungnay aknaana.
7 Wa'et mate nan adi maphod di pangatna ya mi'yaten hiya nan
gagamgamanan kinadangyan ya an namin an abalinana ya ma"id ha
hilbina.

* **10:22 10:22** Nan adi ma'udman hi inomnoman ya hay alyon di udum an Biblia ya adi gapuh hinlu.

8 Mu nan nipto' di pangatnan tagu ya mihwang hinan dakol an ligat an
ma'ma'at hinan adi maphod di pangatna.
9 Ya nan hapiton nan ma"id ha pangibilangna i Apu Dios di mama"ih nan
hinaggona. Mu nan nipto' di pangatna ya innilanay atona ta mihwang.
10 Ya wada'ey maphod an na'at hinan nipto' di pangatnan tagu ya
mi'yam'amlong nadan ibbanan bimmoble. Ya atbohdin onha mateda
nadan adi maphod di pangatda ot itkukday pun'am'amlonganda.
11 Nan ohan boble ya mabalin an pumhod an gapuh dasal nadan tatagun
nipto' di pangun'unudda. Mu hay lummuh adadagan di ohan boble ya nan
hapiton nadan nunhituhdin adi maphod di pangatda.
12 Nan agge nanomnoman ya ngohayonay hinaggona mu adi athidih nan
nanomnoman te ono'nongonay hapitona.
13 Nan tagun amod on hay ibbanay ena tumtumbu'on ya ta'on on nan
unhaot adi mipa'innilah udum on enaot nun'ibagah nan tatagu. Mu nan
na'unud an tagu ya adina ibagah udum nan lebbengnan adi mipa'innila.
14 Nan boblen ma"id ha mangitudtuduh maphod ya nalakan madadag
mu nan boblen dakolday mangitudtuduh maphod ya naligat an madadag.
15 Nan tagun mangihapit i ha umutang an aggena in'innila ya muntu-
tuyuh umudi. Mu nan adina pohdon an hiyay mangihapit i ha umutang
ya ma"id ha ahina inomnoman.
16 Nan babain ma'uley pangiye"ena ya waday pamiyal di tatagun hiya.
Mu nan mabungot an lala'i ya ammuna nan kinadangyanan wadan hiya.
17 Te nan ma'ulen tagu ya pummaphodanah diyen a'atna. Mu nan
mabungot an tagu ya dadagonay nitaguwana.
18 Ya atbohdih nan adi maphod di pangatnan tagu an ma''id ha maphod
hi pumbalinan di bo'laona. Mu nan mangat hinan nipto' ya waday maphod
an gunggunana.
19 Ya atbohdih nan tagun nan nipto' di inaynayunan aton ya hiyay
maphod di itaguwana. Mu nan manginaynayun an mangat hinan adi
maphod ya hidiyey lummuh atayana.
20 Te nan kuluk an pangat ya umipabungot i Apu Dios mu mipa'amlong
i hiya nan mangat hinan miyunnudan hinan pohdona.
21 Ot nan tagun adi maphod di pangatna ya adi mibahhoy pundusaan
Apu Dios i hiya. Mu nan nipto' di pangatna ya adi dusaon Apu Dios.
22 Nan apgohan an babain ma"id ha nomnomna ya nipaddung hinan
balitu' an singsing an nitabikoh nan hungil di babuy.
23 Nan gagamgaman nan nipto' di pangatnan tagu ya maphod di
pumbalinana. Mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya hiktamanay
bungot Apu Dios i hiya.
24 Nan tagun ma"id ha ukuhnan mangdat ya ma'ud'udman di kinadan-
gyana mu nan ma"ukuh an mangdat hi iboddangna ya mamammaman
mawotwot.
25 Te nan ma"id ha ukuhnan mangdat ya pumhod di nitaguwana. Ya nan
bumoddang hi ibbana ya ahi damdama bo maboddangan.
26 Ya nan mungnginah boga an ta'on on waday ngumina on adina te
ihhodnah nguminaana ya idutan di tatagu. Mu ongal di punhanaan di
tataguh nan tagun manginginah boga ta mabalin an waday nguminaan di
tataguh anonda.
27 Nan tagun atonay abalinana ta nan maphod di ma'at ya waday pamiyal
di tatagun hiya. Mu nan tagun nan adi maphod di ena hamhama''on ya
nan adi maphod boy akhupana.

28 Ya nan tagun hanan kinadangyanay pundinolana ya lo'tat ya ay
nalangun tubun magah. Mu nan nipto' di pangatnan tagu ya hiyay
nanongnan mawagahan ta umat hinan manguyho' an tubu.
29 Nan tagun amod on mangdat hi inomnoman di pamilyana ya hiyay
ma"id ha gunggunanah umudi. Ya nan tagun paddungnay ma"id ha
nomnomna ya mumbalin hi baal nan nanomnoman an tagu.
30 Hay pumbalinan nan nipto' di pangatnan tagu ya umat hinan
bungbunga"an an mangdat hi itaguwan ya atbohdi an nan nanomnoman
an tagu ya boddanganay udum an tagu ta kumulugdan Apu Dios.
31 Hi Apu Dios ya adina ibahhon mangdat hi gunggunan nan tagu an
mangat hinan nipto' hi ad uwanin awadanah tun luta. Ot namama moy
pundusaanah nan tagun adi maphod di pangatna.

12

1 Nan tagun pohdonan matugun ya hidiyey panginnilaan an pohdonan
matudduwan. Mu nan adina pohdon an patugun ya paddungnay ma"id ha
nomnomna.
2 Nan maphod di pangatnan tagu ya umipa'amlong i Apu Dios. Mu nan
amod on nan nibahhoy nonomnomonah atona ya dusaon Apu Dios.
3 Nan nipto' di pangatnan tagu ya umat hinan kayiw an agge nalaka an
maba'gut mu nan adi maphod di pangatna ya ma"id ha ena ihamadan.
4 Nan ud ahawah nan babain maphod di pangatna ya mapemanan. Mu
nan babain amod ona bainon hi ahawana ya nipaddung hinan dogoh an
manadag i ahawana.
5 Nan tagun nipto' di pangatna ya nan maphod an ma'at hi ibbanan tagu
di nomnomnomona mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya nan layah
di itugunah ibbanan tagu.
6 Te hay atona ya ibaganay layah ta pamatayanah nan ibbana. Mu nan
maphod an tagu ya nan bumoddang hi ibbanay ibagana.
7 Nadan adi maphod di pangatda ya mabahbahda ta lo'tat ya ma"id ha
mabati i dida. Mu nan hina'amman maphod di pangatda ya minaynayun
di punholagan nadan tanudanda.
8 Nan nanomnoman an tagu ya maphod di ibagan di tagu i hiya. Mu nan
nakutikut di nomnomna ya adi ibilang di tatagu.
9 Udu'dulna bo nan nawotwot mu ta mahlun muntamu ta waday anona
mu hanan ipatigonan ay nabaktuy ataguna mu dee mannot an ha anona
on mi'anuh.
10 Nan nipto' di pangatnan tagu ya maphod di pangipapto'nah nadan
animalna. Mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya adi bo maphod di
pangatnah nadan animalna.
11 Nan mahlun e muntanom ya mahawwalan di itanudna. Mu nan ma"id
ha nomnomnan tagu ya nan ma"id ha hunungnay ahiwana.
12 Hay gagamgaman nadan adi maphod di nomnomda ya nan kinadan-
gyan nadan udum mu nan maphod an tagu ya adi athidi te minaynayun
nan maphod an pangatna.
13 Nan adi maphod di nomnomnan tagu ya nan hapitonan agge
immannung di manadag i hiya. Mu adi athidiy ma'at hinadan mangat
hinan pohdon Apu Dios.
14 Te hay midat hi hinohhan tagu hi ayna gungguna ya nan miyunnudan
hinan hapitona ya pangatna.

15 Nan tagun hay punnomnomna ya nipto' an namin nan at'atona ya
paddungnay ma"id ha nomnomna. Mu nan tagun igongahanay mitugun i
hiya ya hiyay immannung an nanomnoman.
16 Nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya nalakan bumungot ya
ma''apto' bo udot. Mu nan tagun nanomnoman ya ta'on hi alinah
ba'bainonda ya namaag ya dindinnongan.
17 Nan maphod an muntistigu ya nan immannung di ibagana ta nalakan
ma'innilaan nan bimmahul ta hiyay madusa. Mu nan munlayah an tagu
ya layah boy puntistiguna.
18 Wadaday udum an tatagun ay matadom an hinalung di hapitondan
humugat. Mu nan hapiton nan immannung an nanomnoman ya ay agah
an waday iboddangna.
19 Hi'on immannung nan hapiton ya nanongnan nomnomnomon nadan
tatagun nangngol mu onha layah nan hapiton ot adi madne ya ma'innilan
agge immannung.
20 Nadan adi maphod di nomnomnomondah atonda ya adi maphod
tuwaliy nomnomda mu nan hay nonomnomonda ya hay luminggopan ya
diday waday amlongda.
21 Te nadan mangat hinan pohdon Apu Dios ya adida madadag mu nadan
adi maphod di pangatda ya minaynayun di punligatanda.
22 Nadan munlayah an tatagu ya umipabungotda i Apu Dios mu nan
immannung di hapitona ya umipa'amlong i hiya.
23 Nan nala'ing an tagu ya adina ilattuwag nan innilana mu nan
paddungnay ma"id ha nomnomna ya namaagnah hapit hinan ma''id ha
hunungna.
24 Nan mahlun muntamu ya mabalin an hiyay mun'ap'apu mu nan
ma'higga ya mumbalin hi himbut.
25 Nan inomnoman ya ma"idonay amlong mu nan maphod an hapiton
hi ibba ya umipa'amlong.
26 Nan mangat hinan pohdon Apu Dios ya maphod di panugunah nan
ibbana mu nan adi maphod di pangatna ya hiyay lummuh adadagan nadan
ibbana.
27 Nan ma'higgan tagu ya adina ma'ala nan pohdona mu nan mahlun
muntamu ya mabalin an bagiyona nan nun'abalol an kinadangyan.
28 Nan mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya mi'taguh munnananong.

13

1 Nan nanomnoman an imbabale ya wa'e ta ihingal nan hi amanah nan
nibahhawana ta atugunana ya donglona. Mu nan ma'ammahiw ya adina
donglon di pangihingaldan hiya.
2 Nan maphod di hapitonan tagu ya waday maphod an gunggunana. Mu
nan tagun e bumalbali ya nan adi maphod di pohdonan ma'at an umat hi
papatte.
3 Nan tagun na'ono'nong di hapitona ya miyadawwih adi maphod an
ma'at. Mu nan aggena innilan mangono'nong hi hapitona ya hiya ya
binahbahnay nitaguwana.
4 Nan humigan e muntamu ya ta'on hi nganney omnawana ya adi pa''ala.
Mu nan mahlun muntamu ya abalinanan alan nan pinhodna.
5 Nan nipto' di pangatnan tagu ya ongal di aggena naminhodan hinan
layah. Mu nan adi maphod di nomnomna ya nan umipabain an bumahbah
di amodna aton.

6 Hay pumbaliw nan nipto' di pangatnan taguh nitaguwana ya nan
pangatanah nan pohdon Apu Dios. Mu hay manadag hinadan udum an
tatagu ya nadan adi maphod an at'attonda.
7 Wadaday udum an hay ipatpatigoda ya ayda kadangyan mu onnot on
ma'ma''idanda. Ya wadada boy udum an ipatigodan ay ma'ma''idan i dida
mu onnot on diday kadangyan.
8 Nan kadangyan ya mabalin an usalonay pihhuna ta mihwang hinan
mamaten hiya. Mu nan nawotwot ya ma''id ha athidih itakutna.
9 Nan maphod di pangatnan tagu ya nipaddung hinan mumbinang an
dilag. Mu nan tagun adi maphod di pangatna ya umat hinan tuwen madop
an dilag.
10 Nan mumbaktun tagu ya nanongnan waday pi'yawwitna. Mu nan
nanomnoman ya donglonay tugun nan ibbana.
11 Nan kinadangyan an kuluk di na'alaana ya nalakan mama''id. Mu nan
nablayan an pihhu ya ma'ud'udman.
12 Nan namnamaon di ohan tagu ya onha ma''id ot nunhiglay hakit
di nomnomna. Mu onha nipa'annung hidiyen namnamaona ot ongal di
pun'amlongana an umat hinan bungbunga''an an mangdat hi itaguwan.
13 Nan tagun ngohayonay mitugun i hiya ya hay hadhaddona ya
hay adusaana. Mu nan tagun un'unudonay mitugun i hiya ya waday
gunggunana.
14 Te nan ituddun nan nanomnoman ya mangdat hi itaguwan an umat
hinan liting an malpuh nan obob. Ot nan mangunud i diyen tudtudu ya
mihwang hinan ena atayan.
15 Nan tagun nanomnoman te imatunana nan nipto' ya nan nibahho ya
maphod di pangibilang di tatagu i hiya. Mu nan adi dumngol ya maligatan
hi nitaguwana.
16 Nan nanomnoman ya pa'annomnomona on ahina aton di atona. Mu
hana'en agge nanomnoman ya hiya ya impa'innilanay layahna.
17 Hi'on nan ma'layyah an tagu di honagon ta hiyay e mi'hapit ot
mamaman ma''id ha dumhana. Mu nan tagun mabalin an pundinolan
ya innilanay atonan mangipanuh hi way mihahapit.
18 Nan tagun adi patuddu ya mamaman mawotwot ta mibabain. Mu
nan tagun donglonay mitugun i hiya hi'on waday nibahhawana ya hiyay
mapemanan.
19 Dita'un tatagu ya mun'am'amlong ta'uh on mipa'annung nan pinhod
ta'u. Mu nan paddungnay ma''id ha nomnomna ya adina ahan pohdon an
du'gon nan pangatnan adi maphod.
20 Nan tagun hay pi'hayhayyupnana ya nadan nun'anomnoman ya lo'tat
ya manomnoman. Mu nan tagun nan paddungnay ma''id ha nomnomnay
nanongnah i'uyugana ya hanan punholholtapanay hadhaddona.
21 Nan tagun hanan pumbahulan di impa'inghana ya ma''id ha
dumhanah nan nitaguwana. Mu nan nipto' di pangatna ya maphod boy
midat i hiyah gunggunana.
22 Nan maphod an tagun waday odona ya nadan apapunay mamoltan.
Mu nan odon nan tagun nabahulan ya midat hinadan tatagun nipto' di
pangatna.
23 Nadan nun'awotwot ya ta'on on dakol di apitonda ya pulhon
damdaman nadan adi maphod di pangatdan tatagu.
24 Nan ammod an ta'on on nibahhoy at'atton nan imbabalena on adina
titilgon ta wan matugun ya ma''id ha pamhodna i diyen imbabalena. Mu
nan pohpohdonay imbabalena ya titilgona ta matugun.

25 Nan tagun nipto' di pangatna ya adi makulangan hi anona. Mu nan
adi maphod di pangatna ya makulangan hi anona.

14

1 Nan nanomnoman an babai ya ipaphodnay nunhituwanda. Mu nan
paddungnay ma"id ha nomnomnan babai an nibahhoy at'atona ya hiyay
manadag hinan nunhituwanda.
2 Nan tagun waday takutna i Apu Dios ya mipatigoh nan nipto' an
pangatna. Mu nan tagun adi tumakut an mangat hinan nibahho ya
pihulonah Apu Dios.
3 Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagun amod on munlattuwag
ya hiyay abahbahana. Mu nan nanomnoman an tagu ya nan hapitonay
mangihwang i hiyah nan adi maphod an ma'at.
4 Wada'e ha nuwang hi mabikah an pun'aladuwon ya dakol di apiton mu
ma''id'e ha nuwang hi pun'aladuwon ya oh'ohha ha apiton.
5 Nan tagun impa'inghanan mangibagah immannung ya adi munlayah
nan puntistiguwana mu nan adi maphod di pangatna ya layah di ibagana.
6 Nan ma'ammahiw an tagu ya ma''id ha atonan manomnoman. Mu nan
ma'awatana nan nipto' ya nalakan matudduwan.
7 Adi'a mi'uyug hinan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu te ma''id
ha ma'adalmun hiyah maphod.
8 Nan nanomnoman ya nala'ing an tagu ya innilanay nipto' hi atona. Mu
nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya manuy hapitona.
9 Ya atbohdin ta'on on pumbahulan di at'attona ya adi minomnoman.
Mu nan nipto' di pangatnan tagu ya maphod di pi'hayhayyupanah tatagu.
10 Nan tagun waday inomnomana ya hiya ya abuh di nanginnilah nan
a'atna ya atbohdih nan waday pun'amlongana an hiya ya abuh di munli'na.
11 Nan nunhituwan nan tagun adi maphod di pangatna ya madadag mu
nan tagun maphod di nomnomna ya mihamhamad di nunhituwana.
12 Hay punnomnom di udum an tatagu ya maphod di at'attonda mu hay
umudi ya hidiyen at'attonda ya hidiyey lummuh ihi''ananda i Apu Dios.
13 Nan umukayungan ya ta'on on ingihngihilna ta adi ma''apto' mu hay
nomnomna ya wahdi damdaman adi ma'aan.
14 Hay mipabangngad hinan tagun immadawwi i Apu Dios ya nan
miyunnudan hinan adi maphod an ina'inatna. Mu nan maphod di at'attona
ya maphod boy mipabangngad i hiya.
15 Nan agge nanomnoman an tagu ya nalakan mihapitan an ta'on on
nibahho. Mu adi athidih nan nanomnoman an tagu te pa'annomnomona
hi'on nipto' on ahina unnudan.
16 Nan nanomnoman an tagu ya halipodpodonay atona ta wan
miyadawwih nan adi maphod an ma'ma'at. Mu adi athidih nan
tagun paddungnay ma"id ha nomnomna te kumpulnan mipanomnom on
na'ibagonan inat.
17 Nan tagun hi kittang on bimmungot ya dakol di mibahhoh atona. Ya
atbohdin humihiwoday tatagun hiya te nan athidin pangatna.
18 Hay magun'ud nan agge nanomnoman ya nan miyunnudan hinan
ato'atonan ma''id ha hunungna. Mu nan nanomnoman an tagu ya
ma'ud'udman nan innilana.
19 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya ahi e mumpahpahmo' hinan
nipto' di pangatnan tagu.
20 Nan nawotwot an tagu ya adi pohdon di tatagu an ta'on on nan
hinaggona. Mu nan kadangyan ya hiyay dakol di gagayyumna.

21 Nan pamihulan hi ibban tagu ya bahul mu nan ma'uleh nadan
mahmahmo' an tatagu ya mipa'amlong.
22 Nan tagun nan maphod di nomnomnomonah aton ya hiyay pohpo-
hdon di tatagu ya waday dinoldan hiya. Mu nan tagun nan adi maphod di
nomnomnomonah aton ya hidiyey lummuh adadagana.
23 An namin nadan muntamu ya waday bo'laondah itanudda. Mu nan
tagun manuy hapitna on adi muntamu ya lo'tat ya makulangan hinan
mahapulna.
24 Nan nanomnoman an tagu ya nan kinadangyanay gunggunana. Mu
nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya mundingngol an gapuh nan
ama"id ha nomnomna.
25 Onha nan tistigu ya nan immannung di ibagana ot hiyay ay manandih
amoltaan nan tagun ma"id ha bahulna. Mu nan munlayah an tistigu ya
hiyay mangilumlum hi ibbana.
26 Nan tagun waday takutna i Apu Dios ya hidiyey mangdat hi nahamad
an dinolna ya hay adina punduwaduwaan hinan pangipapto' Apu Dios i
hiya ya nan pamilyana.
27 Ya atbohdin nan waday takutna i Apu Dios ya waday pi'taguwana an
umat hinan liting an malpuh nan obob ya miyadawwih nan lummuh ena
atayan.
28 Nan patul an dakol di tataguna hinan pun'ap'apuwana ya hidiyey
pun'amlongana mu nan ap'apun oh'ohhay tataguna ya lo'tat ya madadag
nan pun'ap'apuwana.
29 Nan nanomnoman an tagu ya adi hi kittang on bimmungot. Mu
nan hi kittang on bimmungot ya hidiyey atiganan paddungnay ma"id ha
nomnomna.
30 Nan tagun waday linggop di nomnomna ya maphod boy li'nan di
adolna. Mu nan tagun ma"amoh ya lo'tat ya ngupuhon di amohnay adolna.
31 Nan mamalpaligat hinadan nun'awotwot ya hi Apu Dios an nunlumu
i dida di ayna ngohayon. Mu nan tagun waday homo'nah nadan
nun'awotwot ya hi Apu Dios di dayawona.
32 Nan tagun adi maphod di at'atona ya hidiyen at'attonay manadag i
hiya. Mu nan nipto' di pangatnan tagu ya ta'on on alinah mate ya waday
dinolnah nan pangipapto' Apu Dios i hiya.
33 Nan tagun innilanay nipto' ya nan nibahho ya hiyay immannung an
nanomnoman. Mu nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya adi athidi.
34 Nan boblen maphod di pangat nadan bimmoblehdi ya mundongol
nan numboblayanda. Mu nan boblen nadan umipabain di at'atton nadan
tataguhdi ya mipada''ulda.
35 Nan ap'apu ya ongal di pun'amlonganah nadan puntamuwonan
maphod di atondan muntamu mu nunhiglay pundusanah nan umipabain
di at'attona.

15

1 Nan ma'ma'ulley pambalnah nan bimmohol ya hidiyey mangaan hinan
bungotna. Mu bumubbungot'e bo tuwalin mambal ya mamama.
2 Nan nanomnoman an tagu ya dakol di ma'adal hinan ibagana. Mu
nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya ma''id ha hunung nan
hapitona.
3 An namin di ma'ma'at ya tigtiggon Apu Dios ot innilana nadan
mangmangngat hi nipto' ya nan adi maphod di pangatna.

4 Nan ma'ulen hapit ya paddungnay bungbunga"an an mangdat hi
itaguwan. Mu nan hapiton an adi maphod ya umipahakit hi nomnom.
5 Nan tagun ngohayonay tugun nan hi amana ya paddungnay ma"id ha
nomnomna. Mu nan donglonay tugun ya hiyay nanomnoman.
6 Nan tagun nipto' di pangatna ya munnanong nan kinadangyana mu
nan bo'laon nan adi maphod di pangatnan tagu ya hidiyey gumapuh
inomnomana.
7 Nan hapiton nan nanomnoman an tagu ya waday ma'adal mu adi
athidih nan hapiton nan paddungnay ma"id ha nomnomna.
8 Nan dasal nadan tatagun nipto' di pangatda ya umipa'amlong i Apu
Dios. Mu nan tagun adi maphod di pangatna ya umipabohol i Apu Dios
nan i'nongnan hiya.
9 Ya ta'on on nan pangiye"en nan adi maphod di pangatnan tagu ya
umipabohol bo i Apu Dios. Mu pohpohdona nan tagun nan nipto' di
pohdonan aton.
10 Nan tagun adina unudon nan innilanan maphod an pangat ya
nunhiglay panitilog Apu Dios i hiya. Ya nan tagun ma'abbungot hinan
pangihingalandan hiya ya hidiyey lummuh atayana.
11 Hi Apu Dios ya ma''id ha mabalin hi mipa"e i hiya ta adina innilaon an
ta'on on nan awadan di nun'a'ate. Ot namama mo ahan nan wah nomnom
di tatagu.
12 Nan ma'ammahiw an tagu ya aggena pinhod an waday muntugun i
hiya ta ta'on on nadan nanomnoman ya adi mumpatuddu i dida.
13 Nan waday amlongnan tagu ya mapto' hi angahna an umat hinan
umukayungan an matigon ma''id ha amlongna.
14 Nan immannung an nanomnoman ya adi umenglen mun'adal. Mu
nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya iyamlongna nan ma"id ha
hunungnan innilana.
15 Nan minomnoman an tagu ya ma''id ha pohodnah nan nitaguwana.
Mu nan tagun amod on mun'am'amlong ya adi umengleh nitaguwana.
16 Nan nawotwot an tagu an waday takutna i Apu Dios ya hiyay udu'dul
mu nan tagun ma''id ha pohod di nitaguwana an ta'on on ongal di
kinadangyana.
17 Ya udu'dul boy ta'on on ammuna ha nating i ha ihda mu ta
mun'u'ullayanta mu hanan maphod di ihdan umat hi dotag mu onta ay
numbubuhhulan an mangan.
18 Nan tagun mabambannungot ya lummuh punhahannuwan di tatagu.
Mu nan na'anus an tagu ya padinongonay mun'a"awit.
19 Nan ma'ahiggan muntamu ya maligatan hinan nitaguwana. Mu nan
nipto' di pangatnan tagu ya manghan di ligat hinan nitaguwana.
20 Nan nanomnoman an imbabale ya waday pun'amlongan nan
a'ammodnan hiya. Mu nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya
pihulonay a'ammodna.
21 Nan agge nanomnoman ya mun'am'amlong hinan ma"id ha hu-
nungnan at'attona. Mu nan nanomnoman ya nan nipto' an pangat di
inaynayunan aton.
22 Nan tagun donglonay maphod an tugun nadan nun'anomnoman
ya maphod di pumbalinan nan ninomnomnan aton mu nan adina
donglon di tugun nadan nanomnoman ya adi maphod di pumbalinan nan
ninomnomnan aton.
23 Nan tagun maphod di pambalnah nan mahmahanda ya waday
amlongna an namamah on waday iboddangnah nan nangngol.

24 Nan tagun immannung an nanomnoman ya nan nahamad an
pi'taguwan di gagamgamana an bokon nan ihi''ananan Apu Dios hi
inggana.
25 Nan mumbaktun tagu ya dadagon Apu Dios di nunhituwana mu
ipapto'na nadan nun'apuhig ta ma''id ha mangidoldol hinan pogpog nan
nipaboltan i didan luta.
26 Nan adi maphod an punnomnom ya umipabungot i Apu Dios mu nan
ma'ulen hapit ya umipa'amlong i hiya.
27 Nan na'agum an tagu ya hiyay mangdat hi inonoman di pamilyana. Mu
nan tagun adina iyabulut an mabayadan ta atonay nibahho ya malinggop
di nitaguwana.
28 Nan maphod di pangatnan tagu ya an namin di mibagan hiya
ya nomnomnomona ni' on ahina tobalon. Mu nan adi maphod di
punnomnomna ya namaagnah hapit ta hiya nan waday adi maphod hi
hapitona.
29 Hi Apu Dios ya donglonay dasal nan nipto' di pangatnan tagu. Mu
du'gona nan tagun adi maphod di pangatna.
30 Nan ma''apngan tagu ya umipa'amlong hi ibbana an umat hinan
maphod an hubud an maphod di li'nah pangngolan.
31 Nan tagun abulutonay tugun i hiyah nan nibahhawana ya hiyay
mibilang hi ohan nanomnoman.
32 Mu nan tagun aggena pinhod an matudduwan ya hay adolnay
dinadagna. Mu nan papahiw ya lo'tat ya manomnoman.
33 Nan waday takutna i Apu Dios ya hiyay lummuh anomnomana. Ot
nan tagun pohdonan mipabaktu ya gahin on mumpada''ul.

16

1 Hay tagu ya mabalin an hiyay munnomnom hi atona. Mu gahin di hi
Apu Dios damdamay mangiyabulut ya ahi mipa'annung.
2 Hay punnomnom di ohan tagu ya nipto' an namin nan at'atona. Mu hi
Apu Dios ya innilana nan wah nomnomna.
3 Iyukodmu i Apu Dios an namin nan nomnomnomom an aton ot
maphod di pumbalinana.
4 An namin an winadan Apu Dios ya waday ninomnomnah iyatanda ta
hiya nan ta'on on nan tagun adi maphod di pangatda ya mun'appitdah
madusa.
5 Nan mangipabaktuh adolna ya ongal di bungot Apu Dios i hiya ta adi
mibahhoy pundusaanan hiya.
6 Mu nan tagun nanongnay pamhodna ya pundinolna i Apu Dios ya
linglingonay numbahulana. Te nan tagun waday takutna i Apu Dios ya
adina aton nadan adi maphod.
7 Ya umipa'amlong'e i Apu Dios di pangat di ohan tagu ya ta'on on nadan
binuhulna ya paphodon Apu Dios di punnomnomda ta wan maphod di
pi'hayyupandan hiya.
8 Udu'dulna nan kittang di pihhu mu ta nipto' di nalpuwana mu nan
ongal di pihhu yaden hay na'alaana ya nalpuh kuluk.
9 Hay tagu ya mabalin an hiyay munnomnom hi atona. Mu hi Apu Dios
di mabalin an mangipa'annung i dadiyen ninomnomnan aton.
10 Nan abalinan nan patul ya hi Apu Dios di nalpuwana ot mahapul an
nipto' di atonan mumpapto' ya mangipanuh hi tatagu.
11 Nan kiluwan di mingina ya adi pohdon Apu Dios an waday kuluk hi
midmiddum.

12 Nadan patul ya adida pohdon nan adi maphod an pangat te hay
pumbikah di pumpapto'anda ya nan nipto' an pangat.
13 Ya hay umipa'amlong i dida ya nan tagun immannung di hapitona.
14 Mu wa'e ta bimmungot nan patul ya waday mate. Mu nan
nanomnoman an tagu ya innilanan mangalubyag hinan patul ta ma'aan
di bungotna.
15 Te mipa'amlong'e nan patul ya ongal di ma'iboddangnah nadan
tatagun umat hinan udan an taguwonay nitanom.
16 Ud'udu'dul nan e anomnoman ya nan panginnilaan hinan nipto' mu
nan e pangamungan hi silber ya balitu'.
17 Te nan nipto' di pangatnan tagu ya innilanan mi'adawwih nan adi
maphod di at'attona. Ot nan mangathidi ya hay adolnay impapto'na.
18 Mu nan pumbaktuwan ya hiyay lummuh adadagan ya atbohdih nan
punlattuwagan an hiyay lummuh ipada''ulan.
19 Udu'dulna nan mumpada''ulta an ta'on on midmiddumtah nadan
nun'awotwot mu nan eta midmiddum hinadan mumpumbaktu ta
mi'godgodwatah nan kulukonda.
20 Nan tagun un'unudona nan mituddun hiya ya mipaphod di
nitaguwana. Ya atbohdin mipa'amlong nan tagun nanongnan hi Apu Dios
di pundinolana.
21 Nan nanomnoman an tagu ya abalinanan mangimatun hinan nipto' ya
nan nibahho. Ya atbohdin umipa'amlong di hapitona ta hiya nan pohdon
di tatagun donglon.
22 Te nan e anomnoman di ohan tagu ya hiyay lummuh ipaphodana
ta umat hinan obob an adi matmatdu'. Mu nan paddungnay ma''id ha
nomnomnan tagu ya madusah nan nalgom an pangatna.
23 Nan nanomnoman an tagu ya pa'annomnomona on ahi humapit ta
hiya nan maphod hi pangngolan nadan tatagu.
24 Nan ma'ulen hapit ya mi'alig hinan danum di iyukan an maphod hi
pangngolan ya ipaphodnay punli'na.
25 Hay punnomnom di udum an tatagu ya maphod di at'attonda mu
aggeda innila an hidiyey lummuh ihi''ananda i Apu Dios.
26 Hay mangigalid hi tagu ta ilaputnan muntamu ya nan inagangna.
27 Nan tagun adi maphod di pangatna ya amod on hay ena pamahbahan
hi ibbana di minonomnom i hiya ya atbohdih nan hapitona an ay apuy an
gumhob.
28 Ya amod on hay ibbanan taguy ena tumtumbu'on ta hidiyey lummuh
abahbahan di maphod an punhahayyupan di tatagu.
29 Nan mabungot an tagu ya ha'ulonay ibbanan tagu ta atonday adi
maphod.
30 Nan mangodkodyat an tagu ya nat'on di pun'imihna te na'innilan
waday adi maphod hi pohdonan aton.
31 Hay magun'ud hi pangatan hinan miyunnudan hinan pohdon Apu
Dios ya adukkey pi'taguwan hitun luta. Ya nan ubana ya hidiyey itigan di
amaphodnan tagu.
32 Udu'dulna nan tagun na'anus an adi hi kittang on bimmungot mu nan
tagun ongal di abalinanan mangubat hi boble ya sinakupna.
33 Hay ohan aton di tatagu ya ibunutda nadan ninomnomda ta mapto'
on nganney atonda mu hi Apu Dios damdamay ukod hinadan ma'at.

17

1 Udu'dulna nan ta'on on kulang di anon mu malinggop di nunhituwan
mu hanan dakol di makan ta mabalin an munhidata mu namaaggon
nanongnay punhahannuwan.
2 Nan nanomnoman an baal ya lo'tat ya hiyay nabakbaktu mu nan umi-
pabain di at'atonan imbabalen nan ud baal i hiya te waday pi'imboboltana.
3 Hay pangitigan an immannung an silber onu balitu' ya nan pangi-
padalanandah nan apuy mu hi Apu Dios ya hay panitiganah on maphod
onu adi maphod di a'at ta'u ya hinan nomnom ta'u.
4 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya pohpohdonan dongdonglon nan
adi maphod an hapiton nadan ibbana. Ya atbohdih nan munlayah an tagu
an manu bo nan layah te igongahana.
5 Nan tagun pihulona nadan nawotwot ya hi Apu Dios an nunlumu i
diday pinihulna. Ya nan tagun mun'am'amlong hinan adi maphod an ma'at
hi udum an tatagu ya dusaon Apu Dios.
6 Nadan a'amamma ya pun'amlonganda nadan a'apapuda ya nadan
u"unga ya pun'amlonganda nadan a'ammodda.
7 Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya bokon nan maphod an
panapit di ibagana. Mu nan ap'apu ya ma"id ha layah ibagana.
8 Nan tagun bayadanay udum an tagu ta ma'at nan nibahhon pohdonan
ma'at ya hay punnomnomna ya ay gayumah diyen hiya te ma'at nan
pohdona.
9 Nan tagun pohdonan minaynayun an maphod di pi'hayyupanah tatagu
ya mahapul an linglingona nan kumpulnan adi maphod an inatdan hiya.
Mu nan tagun adina linglingon di numbahulan di ibbana ta hidiyey
ena hapihapiton ya hidiyey mamahbah hinan maphod an pi'hayyupanah
ibbanan tagu.
10 Nan nanomnoman an tagu ya ta'on on maminghan ha pangihingalan-
dan hiya ya dakol di ma'adalna an adi umat hinan paddungnay ma"id ha
nomnomna an ta'on on mumpihinggahut (100) hi panoplatandan hiya ya
ma"id damdama ha hilbina.
11 Nan mangohen tagu ya amod on nan adi maphod di at'attona ta
palpaliwana ya dimmatong ha nunhiglay pundusana i hiya.
12 Udu'dulna boh on ha bear an inibtikday imbabalenay damuwon mu
ta bokon ha paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu an nalgom di atona.
13 Nan tagun maphod di ipatigodan hiya mu on damdama pibo adi
maphod di ipatigona ya adi umaan di adi maphod an ma'ma'at hinan
nunhituwana.
14 Nan adi pun'i'innawatan ya ay niguwang ha naptut an liting ta gahin
di pa'ibagon an ipanuh ta ay mabongbong ta adi madoldol.
15 Nan munhumalya an adina moltaon nan numbahul mu moltaona nan
ma"id ha bahulnan tagu ya umipabungot i Apu Dios.
16 Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya ma"id ha hilbinah
e pun'ihkulon te ayyuy pihhu ya ma"id damdama ha naminhodnan
matudduwan.
17 Nan nahamad an gayyum ya minaynayun di pamhodna an umat hinan
hi ibba an wada'ey punligatan ya bumoddang.
18 Nan tagun ma"id ha nomnomna ya mabalin an mihapitan ta hiyay
mumbayad hinan utang nan ohan tagu.
19 Nan tagun nan pumbahulan di pohpohdonan aton ya amod on
mi'hannu. Ya nan tagun munlattuwag ya hay abahbahanay ayna
hamhama"on.

20 Ya atbohdih nan tagun nan adi maphod di nonomnomona ya haphapitona an ma''id mo bo ha odamonah maphod an ammuna nan ena abahbahan.
21 Nadan nangimbabale hinan muntalungango ya ongal di inomnomanda ta ma''id ha amlongda.
22 Nan pun'am'amlongan di nomnom ya ay agah an ipaphodnay adol. Mu nan inomnoman ya lo'tat ya hidiyey lummuh pundogohan.
23 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya mabalin an mabayadan ta adi ma'at nan nipto' an ma'at'ot hinan punhahapitan.
24 Nan nala'ing an tagu ya nomnomnomonay niyatan nadan atona. Mu nan paddungnay ma''id ha nomnomna ya ma''id ha poto' di nomnomonah atona.
25 Nan muntalungangon imbabale ya hiyay lummuh umukayungan nan hi amana ya hay inomnoman nan hi inana.
26 Adi ahan maphod on nan ma''id ha bahulnan tagu di madusa. Te nibahho hi'on namaag nan nipto' di pangatnan tagu ya hiyay paligatonda.
27 Nan tagun madinol an waday innilana ya adina pamaag hi hapihapit ya atbohdin adi hi kittang on bimmungot.
28 Te ta'on on nan paddungnay ma''id ha nomnomnan tagu ya onha dindinnongan ot mabalin an alyonday nanomnoman.

18

1 Nan tagun ma''id ha maphod hi pi'hayyupanah tatagu ya hidiyey panginnilaan an hay adolna ya ammunay nomnomnomona te ngohayonan namin nan madadawoh an ibagan nadan udum i hiya.
2 Nan tagun paddungnay ma''id ha nomnomna ya adina igongahan di ibagan nadan ibbana te gahin on hiya ahan di humapit.
3 Nan adi maphod an pangat ya hidiyey lummuh ibabainan. Te niluh'e mon na'aan nan maphod an punnomnom di ibban dita ya hay pihulday mipallog.
4 Nan hapiton nan nanomnoman an tagu ya umat hinan liting an adallom di alpuwana onu nan maphod hi inumon an liting hinan obob.
5 Adi ahan maphod on handiyan nan bimmahul ta nan ma''id ha bahulnay madusa.
6 Nan paddungnay ma''id ha nomnomnan tagu ya hay lummuh panuntukandan hiya ya gapuh nan umipabohol an hapitona.
7 Ya athidih nan agge na'ono'nong an hapitona an hidiyey lummuh abahbahana te paddungnay hay to'onay mamitun hiya.
8 Nan e panumtumbu'an hi ibba ya hidiyey pohpohdon di tatagun donglon an ay hanan makan an maphod hi pangukmunan.
9 Nan humigan muntamu ya numpaddungdah nan tagun hay ena pamahbahan hi ibbanan taguy at'attona.
10 Hi Apu Dios ya ni'alig hi ihi''ugan nan tagun nipto' di pangatna ta wan mipapto'.
11 Mu hay punnomnom nan kadangyan an tagu ya mabalin an pumbaliwna nan kinadangyana an ay hanan atagen binattun alad.
12 Nan munlattuwag di ataguna ya hidiyey lummuh abahbahana. Mu nan innilanan mumpada''ul ya mabalin an mipabaktu.
13 Nan tagun adina igongahan di ibagada on timbalna ya umipabain an ay nawe'we'.

14 Nan tagun ongal di naminhodnan tumagu ya ongal di iboddangnah
nan ena pumhodan hinan dogohna mu nan ma"id ha namnamaonah
pumhodana ya mamaman adi pumhod.
15 Nan nala'ing an tagu ya pinhodnan ma'ud'udman di innilana ta hiya
nan donglonay tugun nadan nun'anomnoman.
16 Nan tagun pinhodnan e mi'hapit i ha nabaktuy sa'adnan tagu ya
maphod di idadaana ha idatnan diyen tagu ta pangigadulanan e mi'hapit.
17 Hinan punhumalyaan ya nan mamangulun mahumalya ya ay nipto'
nan hinapitna mu indani ta humapit nan nundalom ya athidi bon ay nipto'
nan hinapitna.
18 Ot hay mabalin an ma'at ta wan malpah hidiyen mihahapit an
dalloman di duwan tagun numpaddung an ongal di abalinanda ya
ibunutda.
19 Nan nahakitan an hi ibba ya naligat an ibangngad nan maphod an
pi'hayyupan i hiya mu nan e pangabakan hinan ongal di abalinanan boble.
Te wada'ey nunhahannuwan ya umat hinan na'aladdun geyt an naligat hi
hogpon.
20 Nan ibungan nan hapiton an maphod onu adi maphod ya hiyay apiton.
21 Te nan hapiton ya mabalin an hiyay lummuh tumaguwan onu atayan.
Ot mahapul an way ohaon abulutona nan pumbalinan nan hapitona.
22 Nan lala'in inakhupana nan babain ahawaona ya ayna inakhupan ha
nabalol hi odona ta hidiyey mangipatigoh amaphod Apu Dios i hiya.
23 Hi'on nan nawotwot di humapit ya mumpahpahmo' mu hana'en
kadangyan di humapit ya umipadngol.
24 Wadaday munggagayyum an dida on nunhimpapa"ihda mu wadada
boy munggayyum an himmalladah hinagi.

19

1 Udu'dulnay ta'on onta nawotwot mu ta ma"id ha kuluk hi at'aton mu
hanan paddungnay ma"id ha nomnomna an hapitonay layah.
2 Ya adi bo maphod on namanamaag an gapuh agge nanginnilaan te
onha kumpulnan nipanomnom on na'ibagon an inat ot adi maphod di
pumbalinana.
3 Nan nalgom di pangatnan tagu ya hiya on binahbahnay nitaguwana.
Mu indani damdama ya hi Apu Dios di pabahulona.
4 Nan kadangyan an tagu ya dakol di gagayyumna. Mu nan nawotwot
an tagu ya ma"id ha naminhod i hiya.
5 Nan nibahhoy puntistiguna an layah di ibagana ya madusa.
6 Nan tagun ma'abboddang ya dakol di munhapul i hiya ya atbohdih nan
nalakan hummo' an dakol di gagayyumna.
7 Mu nan tagun mi'anuh nan nunhituwana ya adi ibilang nadan i'ibana
an hiya ya hi ibbada ot namama mo boy adi pangibilang nadan udum an
tatagu i hiya. Ta ta'on on nganney atonan mumpahpahmo' i dida ya adida
hom'on.
8 Hanan tagun pohpohdonay adolna ya pohdonan ma'udman di la'ingna.
Nan waday namhodnan mun'adal ya pumhod di nitaguwana.
9 Nan munlayah an tistigu ya adi mibahhoy adusaana.
10 Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya adina lebbeng an
kumadangyan. Ya namamama mon adina lebbeng an nan himbut di
mun'ap'apuh nadan ap'apu.

11 Nan nanomnoman an tagu ya adi hi kittang on bimmungot. Ya
wada'ey adi maphod hi inatdan hiya ya linglingona. Ta hidiyey atigan
di amaphodna.
12 Nan bumungot an patul ya atatakut an umat hinan mun'olmom an
layon. Mu hummo"e bo ya maphod te umat hinan udan an sibugana nan
nitanom.
13 Nan imbabalen paddungnay ma"id ha nomnomna ya bumahbah hinan
a'ammodna. Ya nan ahawan babain nangodowan ya umipahigan ay
lomlom.
14 Hay mabalin hi boltanon hinadan a'ammod ya bale ya kinadangyan.
Mu hi Apu Dios ya abuh di mabalin an mangidat i ha nanomnoman hi
babai hi iyahawa.
15 Nan ma'ahiggan tagu ya malmallo' ya abuh di pohpohdonan aton mu
nan athidin tagu ya ma'agangan.
16 Nan tagun mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya hiyay mi'tagu. Mu
nan adi mangun'unud ya hidiyey lummuh ihiwwayana i Apu Dios.
17 Hanan bumoddang hinadan nawotwot ya ay hi Apu Dios di
impa'utangana ot hiyay ukod an mamallog.
18 Ihipunyun tugunon nadan imbabaleyu hinan amammanogda ta
mabalin ni' an matudduwanda. Te adiyu'e aton hidi ya ayyu boddangan
didan mamahbah nitaguwanda.
19 Nan tagun nunhiglay bungotna ya holtaponay adi maphod an pum-
balinan nan bungotna. Ya ta'on hi boddangam ta mihwang hi adusaana
ya ipidwana damdama.
20 Nan tagun donglonay tugun ya pohdonan matudduwan ta lo'tat ya
manomnoman.
21 Hay tagu ya dakol di nomnomnomonah atona mu hay mipa'annung
ya nan ninomnom tuwalin Apu Dios hi ma'at.
22 Hay pohdon di tagu ya nan minaynayun an pamhod. Udu'dulna bo
nan nawotwotta mu hanan eta munlayah.
23 Nan tagun hi Apu Dios di taktanah un'unudona ya maphod di
pi'taguwana. Ya atbohdin malinggop ya ma"id ha holtapona hi adi maphod
an ma'at.
24 Nan tagun nunhiglay higana ya ta'on on ha umiduhana on higanana.
25 Nan pumihupihul an tagu ya mahapul an titilgon ta wan pun'adalan
nadan udum an paddungnay agge nanomnoman. Mu nan nanomnoman
an tagu ya waday ma'adalnah nan pangihingalandan hiya.
26 Nan imbabalen pulhonay gina'un di hi amana ya dinolahnay hi inana
ya umipabain an tagu.
27 Ot hiya nan he"an imbabale' ya inaynayunmun mun'adal hinadan
nipto' an tudtudu. Te onha idinongmu ot lo'tat ya ta'on on nan innilam
tuwali ya malingling.
28 Hi'on ningamut hinan tistiguy adi maphod di nomnomna an gahin
ahan on waday ilumlumna ya adi ma'innila nan immannung an numbahul.
Te nan athinan adi maphod di pangatnan tagu ya amod on nan nibahhoy
atona.
29 Nadan pumihupihul an tatagun nipaddung hinan ma"id ha nomnomna
ya adi mibahhoy adusaanda.

20

1 Nan ma'inum an bumutong ya lummuh punlayahan ya pi'yawwitan
nan nanginum. Ot nan tagun mumbutong ya agge nanomnoman.

2 Nan bimmungot an patul ya umat hinan layon an mun'alumiyom. Ot
nan tagun mangipabungot i hiya ya ay ma"id ha itaguwana.
3 Nan tagun adina pohdon an mi'yawwit ya mapemanan. Mu nan
paddungnay ma"id ha nomnomna ya amod on mi'yawwit.
4 Nan ma'higgan e mun'aladu ya ma"id ha gapasonah nan ahigapas.
5 Nan nomnomnomon di ohan tagu ya ay liting an nidallom ta naligat
an mapau'. Mu nan nala'ing an tagu ya mabalin an pahapiton ta iba"agna.
6 Dakolday mangalih pohpohdonday ibbadan tagu mu naligat an akhu-
pan ha taguh immannung an athidiy pangatna.
7 Mipa'amlongda nan imbabalen nan tagu an nan miyunnudan hinan
pohdon Apu Dios di atona.
8 Wa'et nan patul di mangipanuh hinadan tatagu ya innilana nan
maphod di at'atona ya nan adi.
9 Ma"id i dita'un tatagu ha mabalin hi alyonay nipto' di pangatna onu ha
ma"id ha bahulna.
10 Hi Apu Dios ya nunhiglay aggena naminhod hinan kuluk an aton di
tatagun mangikilu ya munlukud hinan inginada.
11 Ta'on on nan unga ya ma'innilah nan pangatna hi'on maphod di a'atna.
12 Hi Apu Dios ya indattan dita'uh mata ta panigo ya inga ta pangngol
ta'u.
13 Nan attaonan malomalo' ya mamaman mawotwot. Mu nan mahlun e
muntamu ya mabalin an mahawwalan di itanudna.
14 Nan ma'ahhangah nan nguminaana ya alyonay, Na'angngina nayyay
panginginam. Mu indani ta tinawalana ya ahina e imbagabaga an nalakay
nangattangna.
15 Na'ballol nan balitu' ya nadan udum an nabalol an batu mu nabalballol
nan tugun di nanomnoman an tagu mu naligat hi akhupan di athidi.
16 Nan tagun mangihapit hi umutang an mangili ya mahapul an waday
alanah lubung diyen mangili ta waday pangidonana hi utang diyen tagun
aggena in'innila.
17 An namin nan kuluk di na'alaana an umat hi makan ya mabalin an
mun'am'amlong nan nangalan mangan. Mu indanit hay umudi ya ayna
inhubu ha gahal.
18 Wada'ey nomnomnomom an aton ya mumpaboddang'ah nan
nun'anomnoman. Ta umat boh nan e mi'gubat an donglona ni' di tugun di
udum an tatagu ya ahi makak an e mi'gubat.
19 Nan tagun amod on hay ibbanay ena tumtumbu'on ya ma"id ha
mipa"en hiya. Ot hanat bokon nan mahapit di em pi'tumtumbu'an.
20 Nan tagun idutanay ammodna ya adi madney pi'taguwana. Te lo'tat
ya ay dilag an ma'ibagan madop.
21 Nan nipaboltan an agge nipto' di na'alaana ya adi maphod di
pumbalinanah umudi.
22 Wada'ey inatdan he"a hi adi maphod ya adim nomnomnomon an
iballoh. Mu idinolmu i Apu Dios ot boddangan da'a.
23 Nan kuluk an pungkilu ya nan nibahhon punlukud hinan ingina ya
umipabungot i Apu Dios.
24 Hi Apu Dios ya hiyay ukod hinan nitaguwan di ohan tagu. Ot adi gahin
on ta'u ma'awatan an namin nadan ma'ma'at.
25 Nan tagun adi munnomnomnom ya waday imbagana i Apu Dios hi
atona ya indani ya imbahhona ya hiyay maligatan.
26 Nan nanomnoman an patul ya innilanah on nganne nadan adi maphod
di pangatda ya dusaona dida an ma"id ha homo'na.

27 Hi Apu Dios ya indatnay nomnom ta'u ya hay abalinan ta'un
mangimatun hinan nipto' ya nan nibahho.
28 Nan pun'ap'apuwan di ohan patul ya malinggop hi'on minaynayun di
pamhodnan mumpapto' ya nipto' di atonan mangipanuh hinadan tataguna
an ma''id ha pangipangngelana.
29 Nadan mumpangilog an linala'i ya mapemananda te nan bikahda. Mu
nadan a'amamma ya malispituda an gapuh nan tawonda.
30 Hinuddum ya gahin on waha ma'at i dita'uh nunhiglan punligatan
ya ahi ta'u manomnoman ta idinong ta'u mohpe nadan adi maphod an
pangiye''e ta'u.

21

1 Hi Apu Dios ya hiyay ukod hi an namin an nitaguwan nan patul ta
mabalin an nan pinhod Apu Dios di ma'at an umat hinan ninomnomnan
pangipluyan nan liting hinan wangwang.
2 Hay punnomnom di ohan tagu ya nipto' an namin nan at'atona. Mu hi
Apu Dios ya innilana hi'on immannung an nipto' nan wah nomnomna.
3 Nan e pangatan hi nipto' ya nan maphod an bokon kuluk ya hidiyey
umipa'amlong i Apu Dios an bokon nan i'nong i hiya.
4 Nan itangtangngadnay panigona ya nan mumbaktuy nomnomnan
tagu ya hidiyey pangimatunan hinan pumbahulan an at'atton nadan adi
maphod di pangatnan tatagu.
5 Nan tagun pa'anomnomonay atonan e bumo'la ya hiyay waday
bo'laona. Mu nan adina pa'annomnomon on inatnay atona an gapuh
aptuna ya lo'tat ya makulangan hinan mahapulna.
6 Nan kinadangyan an kuluk di na'alaana ya nalakan ma'umah ya hiya
boy lummuh atayan.
7 Nan adi maphod di pangatnan tagun amod on e mi'yawwit ya lo'tat ya
hidiyey lummuh adadagana te aggena ahan pinhod an aton nan nipto'.
8 Nan pangiye"en nan nabahulan an tagu ya nakillu. Mu nan ma''id ha
bahulnan tagu ya maphod di pangiye"ena.
9 Udu'dulna boy eta umiwe i ha allung mu hanan eta miha''ad i ha bale
hi wahdi ha babaih ahawa hi ma'ngoddo.
10 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya amod ahan on nan adi maphod
di nomnomonah aton ya ma''id ha homo'nah ibbanan tagu.
11 Nan nanomnoman an tagu ya waday adalonah nan mitugun i hiya.
Ya ta'on on nan agge nanomnoman ya mabalin an manomnoman hi
paniganah adusaan nan pumihupihul an tagu.
12 Hi Apu Dios an nipto' di pangatna ya tigtiggona nan ma'ma'at hi
nunhituwan nan adi maphod di pangatnan tagu ta hiyay ukod an manadag
i hiya.
13 Nan tagun ma''id ha homo'nah nan nawotwot an e mumpaboddang i
hiya ya indanit hiyay munhapul hi boddang ya ma''id ha mammo' i hiya.
14 Nan ligalu an adi ipatpatigo ya inye hinan waday bimmungotana ya
ma'aan di bungotna an ta'on on nangimbubbungot.
15 Wa'et nipto' di pangipanuh hi tatagu ya mipa'amlong nadan mangat
hinan niyunnudan hinan pohdon Apu Dio mu nada'en adi maphod di
pangatda ya nunhiglay takutda.
16 Nan tagun mangiwalong hinan maphod an tugun ya hama'onay
atayana.

17 Nan tagun hay pohpohdona ya nan pun'amlongan di adolna ya mum-
balin hi nawotwot ya atbohdih nan pinpinhodnan e mangmanginnum ya
nan e mangmangngan hi nun'anginan makan an adi kumadangyan.
18 Nan adi maphod di pangatnan tagu an amod on hay ena pamalpali-
gatan hinadan maphod di pangatda ya lo'tat ya hidiyen adi maphod an
pangatna ya hiyay a'atana.
19 Udu'dulna boy eta umiweh nan agge naboblayan mu hanan mi'hituta
i ha babaih ahawa hi nangodowan ya ma'abbungot.
20 Nan nanomnoman an tagu ya minaynayun an wadan namin di maha-
pulnah nan nunhituwana. Mu nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya
umahonan namin di bino'lana.
21 Nan tagun nan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di atona ya
maphod di pi'taguwanah tun luta ya atbohdin waday pamiyal di tatagun
hiya.
22 Nan nanomnoman an opisyal di tindalun e mi'gubat ya adalona ni' di
a'at nan matakutan an boble ta innilaonah on nganney pundinolanda ya
hidiyey dinadagda.
23 Nan tagun ono'nongonay hapitona ya mihwang hi punligatan.
24 Nan munlattuwag an tagu ya mangadanan hi Ma"apihhul ya hi
Munlattuwag te ma"id ha bilang di udum an tatagu i hiya.
25 Nan tagun humigan muntamu ya hay adolnay akihana te lo'tat ya
ma'ulat
26 an ta'on on manmanuy nomnomna te dakol di pohdonan mawadan
hiya. Mu adi athidih nan nipto' di pangatnan tagu te nanongnay
bumoddangana an ma"id ha ukuhna.
27 Nan i'nong nan adi maphod di pangatnan tagu ya nunhiglan
umipabungot i Apu Dios ot namama moh on adi maphod di gapunah ena
pangi'nongan.
28 Nan munlayah an tistigu ya ma"id ya mundongol i hiya mu nan
immannung di ibagana ya donglon di tataguy ibagana.
29 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya natulid an ma"id ha baina mu
nan maphod di pangatna ya pa'annomnomona on ahina aton.
30 Nan la'ing di tagu ya nan abalinanan muntugun ya manghan di
iboddangnan hiya hi'on ningamut an inwalong Apu Dios.
31 Ya atbohdin ta'on on idadaan di tataguy kabayu hinan eda pi'gubatan
mu gahin di hi Apu Dios di mangiyabulut hi pangabakanda.

22

1 Hay udu'dul hi piliyon ya nan maphod an pangat te malispituta mu nan
kinadangyan an umat hi pihhu ya balitu'.
2 Hay numpaddungan nadan kadangyan ya nadan nawotwot ya hi Apu
Dios di nunlumu i didan namin.
3 Nan nala'ing an tagu ya ilmuna'en waday adi maphod an ma'at ya
umaan hidi. Mu nan agge nanomnoman ya onaot ay e pundamu ta
ingganah on wada ha ma'at i hiyah adi maphod.
4 Nan tagun mumpada"ul ta hi Apu Dios di takutana ya waday
gunggunanan umat hi kinadangyan ya pamiyal di tatagun hiya ya maphod
an pi'taguwan hitun luta.
5 Nan balolonay nitaguwana ya adawwiyanay adi maphod an paddung-
nay bitun agahan di adi maphod di pangatnan tagu.
6 Itudduwam nan ungah nan maphod an pangat ta hiyay atona ta wa'e
ta kimmilog ya adina linglingon.

7 Nan nawotwot ya ammunah ba'baalon nan kadangyan. Ya atbohdih
nan nagawatan an mabalin an baalon nan nunggawatana.
8 Nan tagun nan adi maphod di atona ya lo'tat ya nunhiglan adi maphod
di ma'at i hiya. Ta adina mo abalinan an manattatakut hi ibbanan tagu.
9 Nan tagun innilanan hummo' hinadan nawotwot ya mawagahan.
10 Onha pakakon ta'u nadan nala'ing an pumihul an tatagu ya mama"id
di munhahannu ya munhimpapadngol.
11 Nan tagun hay pohdona ya nan maphod an nomnom ya nan ma'ulen
panapit ya ibilang nan patul hi gayyumna.
12 Ipapto' Apu Dios nan maphod an tudtudu ta minaynayun an mabalin
an mitudtudu mu adina unnudan nan layah di itudtuduna.
13 Nan ma'ahiggan tagu ya dakol di pambalnah nan adina e puntamuwan
te alyonay alina ya wahdi ha layon hi dola hi mangan i hiya onu hay
mamaten hiyah nan awon.
14 Nan panapit nan babain ilanuktapnay ahawana ya ay bitu an agahan
nadan linala'in aboholan Apu Dios.
15 Nadan u''unga ya apyanadin nalgom di at'atonda. Mu titilgon'e dida
ya lo'tat ya matugunda ta mipaphod di pangatda.
16 Nadan mamalpaligat hinadan nun'awotwot ta wan hiya ni' ahan di
kumadangyan ya nan mangmangdat hi ligaluh nadan kakadangyan ya
numpaddungdan mumbalindah nawotwot.

Nan Tulumpulun Tugun

17 Hay maphod ya igongahanyu nadan tugun nadan nun'anomnoman ta
hiyay adalonyu
18 te mipa'amlong i da'yu hi'on adiyu linglingon ta mabalin an
ipa'innilayu boh nadan udum.
19 Ibaga' datuwe i da'yuh ad uwani ta wan hi Apu Dios di pundinolanyu.
20 Ya hay indat'u i da'yu ya datuwen ma"aphod mahan an tugun ya
tudtudu
21 an nitudo' ta innilayu nan nipto' an pambalyuh nadan mahmahanda
i da'yu.

Nan Namangulun Tugun

22 Ot hay oha ya adiyu mamaon di punligatan nadan nawotwot an umat
hinan punhumalyaan onu nan pamlohanyuh nan gina'uda an gapu ta
ma''id ha abalinanda.
23 Te hi Apu Dios e di mabaal ya dusaonah ate nadan mamloh nadan
nabalol an wadah nadan nun'awotwot.

Nan Mi'adwan Tugun

24 Ya adi ayu bo midmiddum hinadan hi kittang on bimmungot
25 te alina ya inyunnudyu i diyen impa'inghada ya niluh'e mon immingha
ya naligat hi eyu pangidinongan.

Nan Mi'atulun Tugun

26 Ya adiyu bo iyabulut an da'yuy mangita'dog hi utang di udum
27 te ma''id'e ha pumbayadda ya nan gina'uyuy alandah mibayad.

Nan Mi'apat An Tugun

28 Ya adiyu bo ipatnan idlig nan pogpog an iniphod di a'ammod hidin
nadne.

Nan Mi'aliman Tugun

29 Ya nan tagun nala'ing an mangat hinan niyukod i hiyan tamuna ya
mabalin an hiyay mapilin e muntamuh balen di ap'apu an bokon hi balen
nadan nun'ada''ul an tatagu.

23

Nan Mi'anom An Tugun

1 Alina'e hi ayagan da'an e mi''an i ha nabaktuy sa'adnah tagu ya maphod
di nomnomnomom hidiyen sa'adna
2 ta ta'on on alina hi nahupu'a ya ono'nongom bahan
3 ta adim ilaput di a'an hinan mun'aphod an makan an indadaana te
ma''id ha mapto' ya hidiyey pamatnanan he''a.

Nan Mi'apitu An Tugun

4 Ya immannung'e an nanomnoman'a ya adim punhiglaon di pangigalid-
muh adolmu an gapuh naminhodmun kumadangyan.
5 Te hay pihhu ya ay napaya'an an hingkitangan on ma''id an ay
timmayap.

Nan Mi'awalun Tugun

6 Ya adi'a e mi'mi''an hinan tagun ma''ukuh ya adim omnawan nan
mun'aphod an makan hi balena.
7 Te ta'on on alyonan he''ay agam ta uminum'a ya nangan'a mu i diyen
imbagana ya agge nalpuh nomnomna te nonomnomonay nginan di makan.
8 Ya onha mangan'a ot ay damdama tumulu nan inanmu ta ma''id ha
hilbin nan nunhanaam i hiya hinan inanmu.

Nan Mi'ahiyam An Tugun

9 Ya adim ipatnan muntugun hinan tagun paddungnay agge nanomno-
man te pihulona damdama.

Nan Mi'ahimpulun Tugun

10 Ya adiyu ipatnan idlig nan pogpog an iniphod di a'ammod hidin nadne
ya adiyu pulhon nan lutan di napuhig.
11 Te hay nahamad hi mangihakit i dida ya hi Apu Dios ot hiyay
mangiballoh i da'yu.

Nan Mi'ahimpulut Ohan Tugun

12 Ya ihamadyun igongahan nan mituddun da'yu ta inhamadyun adalon
nadan mabalin an adalonyun diye.

Nan Mi'ahimpulut Duwan Tugun

13 Ya adi ayu mun'og'ogon an manitilog hinan unga te nan panuplitanyun
hiya ya atugunana ya adi umi'ateh diye
14 te onnot on miyadawwih nan pumbahulan an lummuh atayan.

Nan Mi'ahimpulut Tulun Tugun

15 He''an imbabale' ya onha manomnoman'a ot nunhiglay amlong'u.
16 Ya namamay amlong'u hi'on donglo' an nipto' di panapitmu.

Nan Mi'ahimpulut Opat An Tugun

17 Adi'a umamoh nadan tatagun nadan pumbahbahulan di at'atonda
ta onnot hay em pangipabaktuwan i Apu Dios hinan nitaguwam di
gamgamam.
18 Ot atom'ehdi ya mipa'annung nan namnamaom an em pumhodan hi
udum an algo.

Nan Mi'ahimpulut Liman Tugun

19 Igongaham an imbabale' ta wan hay em anomnoman di mun'onan hi
nomnommu ta inaynayunmun mangat hi maphod.
20 Ta adi'a e mi'mi''uyug hinadan tatagun ma'nginnum onu nadan
nunhiglay hupudah makan ta ilaputanday a'an.
21 Te nan nahupu ya mabutobutong ya lo'tat ya mumpalpaligat hi a''idna.
Ya atbohdiy pumbalinan nan tagun nangan'e on in'ilognan nalo' te lo'tat
ya ammuna ha lameh inhakbatna.

Nan Mi'ahimpulut Onom An Tugun

22 Donglom di tugun nan hi amam te ma''id'e ya undan namaag ya
wada'a. Ya adim pahiwon hi inam hinan a'in'innaana.
23 Ta ipatnam di abalinam an manginnilah nan nipto' ya nan tudtudun
mangdat hi anomnoman ya abalinam an mangimatun hinan nipto' ya
nan nibahho te danaey nun'abalol hi magamgaman. Ot adim iyabulut an
mama''iddan he''a.
24 Nan imbabalen nanomnoman ya nipto' nimpey pangatna ya ongal di
pun'amlongan nan hi amana.
25 Ot maphod di ipa'amlongyu nadan a'ammodyu an namamah nan hi
inayun nangiyayyam i da'yu.

Nan Mi'ahimpulut Pitu An Tugun

26 Igongaham an imbabale' an lala'i ta nan pangiye''e' di un'unudom.
27 Ta adi'a umeh awadan nan mumpabpabbayad hi adolnan babai ya
nan mi'ilala'in waday ahawana te hay nipaddunganda ya nan atatakut an
bitu an lummuh atayan.
28 Ya hay oha bon nipaddunganda ya nan e mumbota' ta hiya nan
dakolday linala'in ma'a''ulan.

Nan Mi'ahimpulut Walun Tugun

29 Wadaday tatagun ma'nginnum ta hiya nan bumabbatag di matada. Ya
nanongnan magugundilan di adolda ta ahohomo'da te ma''id ha amlongda
ta hiya nan amod onda gumulu ya dakol di lilida.
30 Dida nadan gahin ahan on umedah nan awadan di dakol an ma'inum
ta agandah inum.
31 Ot hiya nan ta'on hi tigom an maphod di tigon nan ma'inum an
ahohongoh panginuman ya adi'a ma'agagan an uminum.
32 Te manuh nan panginumam mu indanit umudi ya ay da'a kinalat i ha
ulog hi waday gitana.
33 Ya atbohdin dakol di tigom hi atatakut di a'atna. Ya ta'on on nan
punnomnommu ya hapitom ya ma''id ha poto'na.
34 Ya hay punli'nam hi adolmu ya ay'a humanewwegan.
35 Ya indanit inggibo'mu ya ahim alyon di, Tanganu anu ona' ay
hinanuntuk mu agge' inilmu? Uddinno' nin anu ta wan bumangona' ta
eya' bo uminum?

24

Nan Mi'apulut Hiyam An Tugun

1 Adi ayu umamoh nadan adi maphod di pangatdan tatagu ta bokon
diday eyu id'idduman.
2 Te dida ya amod on han eda pi'yawwitan di nomnomnomonda ya
haphapitonda.

Nan Mi'abaintin Tugun

3 Nan nanomnoman an tagu ya nahamad di iyammanah punhituwana
te maphod di pun'u'unnudanandan hina'amma.
4 Ya gapu ta innilanay nipto' an atona ya punuwonay balenah mun'aphod
ya nun'anginan gina'u.

Nan Mi'abaintit Ohan Tugun

5 Nan nanomnoman an tagu ya ongal di abalinana te gapuh la'ingna ya
innilanay atona ta ma'udman di abalinana*
6 an umat hinadan e mi'gubat an mahapul an ihamaddan nom-
nomnomon di atonda ya mahapul bon donglonday tugun di dakol an
nun'anomnoman ta wan mangabakda.

Nan Mi'abaintit Duwan Tugun

7 Nan punhahapitan nadan nun'anomnoman an tatagu ya adi ma'awatan
nan paddungnay ma"id ha nomnomna. Ta hiya nan namaag ya dindinnon-
gan hi'on waday mahahhahapit.

Nan Mi'abaintit Tulun Tugun

8 Nan tagun hay nonomnomonah atona ya nan adi maphod ya lo'tat ya
mangadanan ta hi Mangulgulu.
9 Nan adi maphod an punnomnom ya bahul. Ya nan tagun pumihupihul
ya ahiwawan di tatagu.

Nan Mi'abaintit Opat An Tugun

10 Nan tagun adi pa"itpol hi ligat ya hidiyey itigana an na'akkapuy.

Nan Mi'abaintit Liman Tugun

11 Wa'e ta waha ipapateda an ta'on on ma"id ha bahulna ya tigonyu ta
boddanganyu ta adi mipapate.
12 Ma"id ha mapto' ya alyonyuy, Tanganu on attaon an e mi'bi'biyang?
Mu hi Apu Dios ya nan punnomnommuy tigona te innilanay a'at di
hinohha. Ya atbohdin hay idatnan gunggunam ya nan miyunnudan hinan
at'atom.

Nan Mi'abaintit Onom An Tugun

13 Imbabale', uminum'ah danum di iyukan ot maphod te malumiih.
14 Ya hay nipaddungan nae ya nan nahamad an tugun. Te nan nahamad
an tugun ya ipaphodnay pangiye"em ta wan waday dinolmuh nan em
pumhodan hi udum hi algo.

Nan Mi'abaintit Pitu An Tugun

15 Adim iyunnudan hinadan adi maphod di pangatdan tatagu an
eda mangmangngako hi balen nadan maphod di pangatnan tatagu ya
pina"ihday nunhituwanda.
16 Te nan tagun maphod di pangatna ya ta'on on atnay dumatong hi
patnah nan nitaguwana ya adi damdama ma'abak. Mu adi athidih nan
tagun adi maphod di pangatna te onha hiyay a'atan ha athidih ligat ot
minayun di adadagana.

Nan Mi'abaintit Walun Tugun

17 Ta'on hi waday adi maphod hi ma'at hinan ma'ahihhiwon he"a ya adim
dildilaon hi nomnommu

---

* **24:5 24:5** Hay alyon di udum an Biblia hinan ma'udan di abalinana ya ong'ongngal di abalinan nan nanomnoman mu nan mabikah an tagu.

18 te innilan Apu Dios di wah nomnommu ya adina mo dusaon hidiyen
ma'hihhiwon he"a.

Nan Mi'abaintit Hiyam An Tugun

19 Adi'a bumungot an gapuh nadan adi maphod di pangatdan tatagu onu
e'a umamoh i dida
20 te nan adi maphod di pangatnan tagu ya ma"id ha namnamaonah
maphod hi ma'at i hiyah udum hi algo ya mi'alig di nitaguwanah nan dilag
an madop.

Nan Mi'atulumpulun Tugun

21 Imbabale', hanat hi Apu Dios di taktam ta hiyay un'unudom ya
atbohdin piyalom nan patul ta adi'a midmiddum hinadan mungngohe i
hiya.
22 Te hi Apu Dios ya ta'on on nan patul ya abalinandan ipa'aliy ligat.
23 Ya datuwe boy udum an tugun di nun'anomnoman.
Nan mangipanuh hi dadalloman ya adi maphod on waday pangipangn-
gelanah nan humalyaona.
24 Te onha namaag ya alyonay ma''id ha bahul nan bimmahul ot hiyay
ahiwawan nadan tatagu ya inidutanda.
25 Mu nan nipto' di punhumalyana an alyonay numbahul nan nangat hi
bahul ya hiyay mawagahan ya ta'on on nadan tatagu ya hiyay piyalonda.
26 Nan tagun immannung di pambalnah nan waday mibaga i hiya ya
hidiyey panginnilaan an nahamad hi gayyum.
27 Hay mamanguluh atom ya tigom ta waday bumo'laam ya indadaanmu
nan puntanoman ta waday itanudmu ya ahim mohpe iyamma ha punhi-
tuwam.
28 Adim tistiguwan nan agge immannung an lummuh abahbahan di
hinaggonmu.
29 Ya atbohdin adim alyon hi ato' hituwen adi maphod ta iballoh'u nan
inatnan ha''on.
30 Wada han nangi'wa' hinan puntanoman han ma'higgan tagu an agge
nanomnoman
31 ya inoy an bimmikah di holo' ya pagat ya nun'apapa''ih bo udot nadan
binattun alad nan puntanomana.
32 Ta hay na'adal'uh naniga' i dadiye
33 ya nan tagun alyona eh'ay malo' ni' i ha na'omtang onu op'opona ni'
di ta'lena ta mun'ible
34 ya pinalpaliwana ya ma"id ha mahapulnah nan nunhituwana ta ay
nahod'ap.

25

1 Datuwe boy udum hi imbagabagan Solomon an impitudo' din patul an
hi Hesekiah hinan bobleh ad Judah.
2 Dayawon ta'uh Apu Dios an ta'on on wadaday aggena pinhod an
ipa'innilan dita'u. Ya atbohdi an piyalon ta'u nadan ap'apuh tun luta an
gapuh pangipa'innilaanda i dita'uh nadan inadalda.
3 Mu adi ta'u damdama pa"innilah nan nomnomnomon nan patul an
umat hi analigat di e ta'u panginnilaan hi tinagen di ad lagud ya hay
dinallom nan baybay.
4 Gahin di ma'aan nan naba hinan silber ya ahi waday maphod hi
iyammaana.
5 Ot athidih nan patul an gahin di aanona nadan nibahhoy itugunda ya
ahi pumhod nan pun'ap'apuwana.

6 Adim ipabaktuy adolmuh nan awadan di ap'apu. Ya adi namaag ya e'a
inumbun hinan ubunan di nun'abaktun tagu
7 te udu'dulnay haddom ta ingganah on diday mangalih e'a mi'ibun hinan
umbunan di nabaktuy sa'adda mu hanan pa'aanon da'ahdi.
8 Ya adi'a galagala an e mundalom hinan tinigom an na'at te alina ya
wada ha ohah muntistigu an nibahho nan imbagam ya nganne mohpey
atom.
9 Wada'ey adiyu pun'innawatan hinan hinaggonyu ya udu'dulnay da'yu
ya impanuhyu ta adi innilaon nadan tatagu.
10 Te onha innilaondan he''a nan tagu an adi mabalin an pundinolan te
ma''id ha mipa''en he''a ot hidiyey ibabainam hi inggana.
11 Nan nipto' an panapit ya umat hinan mapmaphod an balitu' an
nipniphod an niha''ad hinan silber.
12 Ya umat boh nan balitu' di niyamma an hingat an ta'on on nan nipto'
an pamahiwdan hiya ya nabalol hinan tagun pinhodnan matudduwan.
13 Nan na'na'unnud an e mangihapit hi way mihahapit ya ongal di
iboddangnah nan nannag i hiya te ay ha matnaad an liting hi inumon
nadan munggapas an naptangngan.
14 Nan tagun alyonay waday idatnah iboddangna ya onnot on layahna ya
umat hinan bugut ya dibdib an alyon ona iyaliy udan ya onnot on ma''id.
15 Nan na'anus an tagu ya abalinanan ihapitan di ap'apu ya atbohdi nan
ma'uley panapitna ya ta'on on nan paddungnay kimmulhiy nomnomnan
tagu ya mabalin an mihapitan.
16 Wa'e ta waday hinama'yu hi alig ya ono'nongonyu bahan di anonyu te
aganyu'eh a'an ya umuta ayu.
17 Ya nan e pi'ib'ibunnan an hidiye'ey impa'inghah at'atton ya lo'tat ya
umengleday hinaggon ya ahiwawan dita.
18 Nan agge immannung an ipabahul di ohan tagu ya dumadag hi ibba
an umat hinan hinalung onu nan matadom an pana.*
19 Nan e pundinolan hinadan tatagun adi mabalin hi pundinolan ta
boddangan ditah nan punligatan ya paddungnay pangalgal ha mun'iwal
hi boba onu ha napilay hi ipatnanan idallan.
20 Onha waha umukayungan ya imme'ahdi ta kumpulnay em
ikanankanta ya paddungnay waday hugatna ot kuyagam hi binigal onu
ha taguh naktol ot aanom di lubungna.
21 Wa'et na'agangan nan binuhulmu ya indattam hi anona ya wa'et
na'uwoh ya indattam hi inumona.
22 Te nan pangatamhidi ya ongal di ena bumainan hinadan inatnan he''a.
Ya gapu i naen atom ya waday idat Apu Dios hi gunggunam.
23 Nan e panumtumbu'an hi ibba ya hidiyey lummuh bumungotandan
dita an umat hinan dibdib an wada nan mangipa'alih udan.
24 Udu'dulna boy eta umiwe i ha allung mu hanan eta miha''ad i ha bale
hi wahdi ha babaih ahawa hi nangodowan.
25 Nan donglon an maphod an ipa'innilada an malpuh adawwi ya
aanonay engle an umat hinan matnaad an liting an aanonay inuwoh.
26 Nan nipto' di pangatnan tagu mu indani ya binaliyan ha adi maphod
di pangatnan tagu ya nipaddung i ha nakilut an obob an adi mabalin hi
ma'inum.
27 Adi maphod on aga'agan hi inum hinan danum di alig an umat hinan
hay pohdon ya gahin ahan on ditay nanongnah pemanan di tatagu.

---

* **25:18 25:18** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalon nan e mi'gubat. **25:22 25:22** Roma 12:20

28 Nan tagun aggena innilan mangitpol hi bungotna ya nipaddung i
ha bobleh nadadag nadan binattun aladna ta nalakah panggopan di
binuhulna.

26

1 Undan mabalin ta waday dalalluh nan tiyalgo? Ya unhaot ma"id ha
udan hinan ahigapas. Ot athidi bon adi mabalin hi pemanan nan tagun
paddungnay ma"id ha nomnomna.
2 Hi'on ma''id ha gapuna ya idutan ha ma"id ha bahulnan tagu ya adi
mipa'annung te ay hamutin namaagnah tayyapan on adi mungkohop ta
pumattuk.
3 Hay puntugun hinan kabayu ya nan huplit ya hana'en dongki ya nan
gumo' an ipakamel. Ot athidi bon hay panugun hinan paddungnay ma"id
ha nomnomna ya nan hoplat.
4 Adim tobtoballom nan nalnalgom an alyon nan paddungnay ma"id ha
nomnomna te tobtoballom'e ya hidiyey atiganan nun'ingngoh ayu.
5 Mu hinuddum ya mahapul an tobalon nan paddungnay ma"id ha
nomnomnan tagu hinan miyunnudan hinan a'atna ta innilaona an agge
nanomnoman.*
6 Onha waha mihahapit ya hinnagmu ha paddungnay ma"id ha nom-
nomna ot mamaonay em inomnomam ta paddungnay he''a ot putulom di
hukim onu paddungnay imminum'ah kodot.
7 Nan tugun an ibagan nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya
nipaddung hinan napilay an huki an ma''id ha bikahna.
8 Onha pemanan hidiyen paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ot
ma''id damdama ha iyatana an paddungnay imbobodmu nan batu hinan
palhi'it.
9 Ya atbohdih nan tugun an ibagan nan paddungnay ma"id ha nom-
nomnan tagu an nipaddung hinan napagatan an hoplat an inodnan ha
nabutong.
10 Nan tagun kumpulnay ayagana hi e muntamuh nan ipatamuna an
ta'on on nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya umat hinan tagun
logmonay pana.
11 Nan paddungnay ma"id ha nomnomna an ipanidwanan aton nan
nibahhawana ya nipaddung hinan kahun immuta ot anona.
12 Udu'dulnaot boh nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu te
mabalin an alina ya manomnoman mu nan tagun hay punnomnomnah
adolna ya nanomnoman.
13 Nan ma'higgan tagu ya dakol di pambalnah nan adina e puntamuwan
te alyonay alina ya wahdi ha layon hinan dalanona.
14 Ot nan athinan tagun uggan mumballin hinan nalo'ana ya nipaddung
hinan konob an matuwab on nikalob.
15 Ot nan tagun nunhiglay higana ya ta'on on ha umiduhana on higanana.
16 Mu ta'on hi athidiy a'atna ya hay punnomnomna damdamah adolna
ya abalinanan abakon di pitun linala'ih on mipu'un hi punhahapitan.
17 Nan tagun e mi'ibi'biyang i ha munhahannu ya umat hinan tagun
dinamuna ha natagal an kahu ot ipudongnay ingana.
18 Nan nabongang an tagun logmonay pana

* **26:5 26:5** Hay alyon di udum ya onha layah nan pambalmu ya buma'in te ma'awatana mo an nalgom di imbagana. Ya nan udum bo ya alyonday mahapul an tobalom ta innilaona nan nipto'.

19 ya nipaddung hinan tagun kulukonay ibbana ya ahina alyon hi
laylayyahna.
20 Nan apuy ya ma''id'e ha tunguna ya madop. Ot athidi bon midinong
nan punhahannuwan hi'on ma''id ha e tumanumbu' hi bumahbah.
21 Te nan itungu ya bala ya pabikahona nan apuy. Ot athidiy
nipaddungan nan bumahbah an tagun hiyay lummuh punhahannuwan
di udum.
22 Nan e panumtumbu'an hi ibba ya hidiyey pohpohdon di tatagun
donglon an ay hanan makan an maphod hi pangukmunan.
23 Nan ay maphod an hapiton di ohan tagu ta panophopnah nan adi
maphod an nomnomnomona ya umat hinan dunug an pinintolanda nan
nagalato' ta ay madangih.
24 Ot nan athidin tagun maphod di panapitna te ona panophop hinan
wadah nomnomnan hihiwona
25 ya adiyu patiyon. Te hay nun'onan i hiya ya nadan adi maphod.
26 Ya ta'on hi ipatnanan hophopan nan hihiwon wadah nomnomna ya
ma'innila damdamah nan adi maphod an at'attona.
27 Nan tagun mangap'apyah bitu ta agahan di ibbana ya hiyay a'atana. Ya
atbohdih nan attaonan mumpulig hi batun tumultul an hiyay matultulan.
28 Ya nan adina pangibagan hi immannung hinan ibbana ya hidiyey
panginnilaan an ahiwawanah diyen ibbana. Te nan layah an hapiton ya
bumahbah.

27

1 Adim ilattuwag nan ninomnommun atom hi bigat te aggem innilay
ma'at i he''ah bigat.
2 Hay maphod ya nadan tataguy mangal'alih amaphod di pangatmu ta
bokon he''a on imbagabagam di amaphod di pangatmu.
3 Nan batu ya gahal ya naligat an pahonon. Mu inyal'alanan naligat
hi pangitpolan hinan umipabohol an at'aton nan paddungnay ma''id ha
nomnomnan tagu.
4 Nan ma'abbungot an tagu ya nunhiglan atatakut. Mu inyal'alanan
atatakut nan ma''annel.
5 Udu'dulnay ihingal nan hi ibba hinan nibahhawana te hidiyey pangin-
nilaan hinan pamhodmun hiya mu nan alyom hi pohpohdom nan hi ibbam
an ta'on on adim ipatigoy pamhodmu.
6 Udu'dul nan nahamad an gayyum te madinolta an ta'on on mahkit di
pangihingalnan dita mu nan maphod an ipatigon nan binuhul ya adita
madinol.
7 Nan na''abhug an tagu ya ta'on on nan danum di alig ya adina pohdon
an tamtaman. Mu nan na'agangan ya ta'on on nan mumpait ya maphod
di panamtamna.
8 Nan immadawwih nan nunhituwana ya umat hinan hamutin tinay-
nanay buyana ta e umanin'innabat.
9 Nan mapmaphod di hunghungnan lana ya nan insenso ya
umipa'amlong an umat hinan maphod an tugun nan ibba.
10 Adim iwalong nan nun'ibba'ibbam ya nan nun'ibba'ibban amam te
mahapulmu'ey boddang hi udum hi algo ya diday pumpaboddangam ta
adi mahapul an em ipa'ayag nan wadah nidawwin boble an hi ibbam.
11 Imbabale', maphod on manomnoman'a ta pa'amlongona' ta wan waha
pambal'uh nan mamihul i ha''on.

12 Nan nanomnoman an tagu ya tigona'en waday adi maphod hi ma'at
ya adi e mihaggon hidi. Mu nan agge nanomnoman ya onnot ayna e
damuwon ta ahina holholtapon nan ma'at i hiya.
13 Nan mangihapit hi umutangan ha mangili ya mahapul an waha
alanyun hiya hi nabalol an gina'una ta waday pangidonanyuh nan utang
an namamah on ha mi'ilala'in babai ha inhapitna.
14 Onha hiyah mun'abigat an agge ni' bimmangon nan hinaggonmu
ya imme'a ta em itkuk di pangapngam i hiya ot hay pun'awatna ya
mamadpadngol'a.
15 Nan ma'angoddon babain ahawa ya ay lomlom an umipahiga
16 ya ma''id ha mabalin hi mangipadinong i hiya te umat hinan dibdib
an adi mabalin hi padinongon ya umat boh nan lana an adi mabalin hi
magamal.
17 Nan gumo' ya hay pungkikil ta matadoman ya gumo' damdama ot
athidi boh nan tagun hay pun'adalana ya nan ibbana bon tagu.
18 Ipapto''e nan bungbunga''an ya waday ibunganah anon. Ot athidih
nan baal an ipapto'na'eh maphod nan ud baal i hiya ya waday pamiyal
diyen ap'apuna i hiya.
19 Nan punnomnom di ohan tagu ya hiyay mangipa'innilah nan a'atna
an umat hinan mapaganan liting an uhdungan'e ya hay angah di tigon.
20 Nan ma''omnon tagu ya ma''id ha upuh di omnawana an umat hinan
lubu'an an ma''id ha alyonah ammuna mo.
21 Nan apuy ya hiyay pummahmah hinan balitu' ya silber. Mu nan a'at di
tagu ya mabalin an ma'innilah nan maphod an ibagan di udum an a'atna.
22 Nan paddungnay ma''id ha nomnomnan tagu ya ta'on hi punhoplat ta
ingganah on tuwen mate ya hiya damdaman adi maluman.
23 Ipapto'muh maphod nan halunmu
24 te hay kinadangyan ya nalakan mama''id an umat hinan
pun'ap'apuwan di tatagu an adi minaynayun hi inggana.
25 Ot eyu pun'ala nadan dagami ya holo' an manuluh nadan nabillid ta
midadaan hi ipa'anyuh nan halunyu ot tumuluda bo.
26 Ta nadatngan'ey pumpukisanyuh nadan kalnero ya mabalin an waday
iphodyuh lubung. Ya na'en gulding ya mabalin an inginayuy udum ta
punggatangyuh luta.
27 Ya nadan udum an nabati di pangalanyuh gatas hi inumonyun
hina'amma ya an namin nadan miha''ad i da'yu.

28

1 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya namaaggon binumtik an ta'on
on ma''id ha mamdug i hiya. Mu nan nipto' di pangatna ya umat hi layon
an madinol an ma''id ha itakutna.
2 Gapuh nan pumbahulan an at'atton nadan bimmoble ya adi madne on
nahukkatan nan mangipangpangulun dida. Mu onha nadan nun'ala'ing
ya nun'anomnoman di mangipangpangulu ot minaynayun an pumhod
hidiyen boble.
3 Nan nawotwot an palpaligatona nadan ibbanan nawotwot* ya umat
hinan lomlom an dumadag hinan nitanom.
4 Nan mungngoheh nan tugun ya mapto' te unnudana nadan adi maphod
di pangatdan tatagu. Mu nan mangunud hinan tugun ya adina unnudan
dida.

* **28:3 28:3** Nan nawotwot ya hay alyon di udum an Biblia ya nan ap'apu.

5 Te nadan imminghan mangat hi adi maphod ya aggeda innila nan nipto'
an pangat. Mu nadan tatagun hi Apu Dios di dayawonda ya innilada.
6 Udu'dul nan nawotwot an adina aton nan nibahho mu nan kadangyan
an kuluk di pangatna.
7 Hay immannung hi nanomnoman ya nan na'na'unnud hinan tugun.
Mu nan imbabalen e mi'mi''uyug hinadan nun'ahupu ya hiyay lummuh
ibabainan nadan a'ammodna.
8 Nan kumadkadangyan an gapuh nan ongal an pumpapulsintunah
nadan ipa'utangna ya waday adi maphod hi ma'at i hiya ya nan inamungna
ya umeh nadan tatagun hummo' hinadan nun'awotwot.
9 Hi'on adim unudon nan tugun Apu Dios ya ta'on on nadan dasalmu ya
nunhiglan umipabungot i hiya.
10 Onha he''ay lummuh pumbahulan nan nipto' di pangatna ot lo'tat ya
he''ay mabahbah an gapuh nan at'atom. Mu nan adina aton nan nibahho
ya waday maphod an gunggunana.
11 Nan kadangyan ya hay punnomnomnah adolna ya hiyay nanomno-
man. Mu nan nawotwot an nala'ing ya innilanay immannung hi a'at diyen
tagu.
12 Onha nan tagun maphod di pangatnay mangabak hi mun'ap'apu ot
mun'am'amlong nadan bimmoble. Mu onha nan adi maphod di pangatnay
mangabak ot mun'ipa''e nadan tatagu.
13 Nan tagun hophopanay bahulna ya ma''id ha atonan mipaphod. Mu
nan iba''agnay puntutuyuwanah nan inatnan pumbahulan ya hom'on Apu
Dios ta linglingonay numbahulana.
14 Mipa'amlong nan tagun waday takutnan mangat hi adi maphod mu
nan manginaynayun hinan adi maphod an impa'inghana ya madadag hi
umudi.
15 Nan adi maphod di pangatnan mun'ap'apuh nadan nun'awotwot ya
atatakut an umat hinan mun'olmom an layon onu nan mabungot an bear.
16 Ya nan ap'apun mamalpaligat hinadan tatagu ya ma''id ha innilana.
Mu nan ap'apun aggena pinhod di kuluk ya madney pun'ap'apuwana.
17 Nan pimmate ya ma''id ha linggop di nomnomna ya adiyu hom'on ta
ukod i hiya ta ingganah mate.
18 Nan maphod di at'atonan tagu ya mihwang hinan adi maphod an ma'at
mu nan kuluk di pangiye''ena ya lo'tat ya namaag ya nadadag.
19 Nan mahlun e muntanom ya dakol di pangalanah anona. Mu
nan tagun hanan ma''id ha hunungnay ahiwana ya minaynayun di
awotwotana.
20 Nan tagun na'na'unnud hinan tugun Apu Dios ya nanongnan
mipa'amlong. Mu nan aptuwanay kumadangyanana ya ma''id ha bahho-
nan madusa.
21 Adi maphod on waday pangipangngelan hinan punhumalyaan. Mu
hiyay at'atton di udum an ta'on on kittang ha midat i didah bayadda.
22 Nan ma''ukuh di ataguna ya pohdonan ma'ibagan kumadangyan. Mu
aggena innilan lo'tat ya hiyay makulangan.
23 Nan pamahiwam hinan nibahhon at'aton di ohan tagu ya udum hi algo
ya munhanah diyen tagu i he''a mu ma''id ha punhanaana hinan tagun
ipadngolnay pangipabaktuna i hiya an ta'on on agge immannung.
24 Nan tagun iye''enay gina'un di a'ammodna te hay punnomnomna ya
agge nibahhoh diyeh atona ya nipaddung hinan mangako.

25 Nan ma'a'ungnguh an tagu ya hiyay lummuh punhahannuwan. Mu
nan tagun hi Apu Dios di nanongnah pundinolanah nan mahapulna ya
hiyay pumhod.
26 Nan tagun hanan wah nomnomna ya ammunay pundinolana ya agge
nanomnoman. Mu nan tagun donglonay tugun di nanomnoman ya ma''id
ha itakutna.
27 Nan tagun innilanan hummo' hinadan nun'awotwot ya adi makulan-
gan hinadan mahapulna. Mu nan ma''id ha homo'nah nadan maligatan ya
idutan di tatagu.
28 Wa'et nan adi maphod di pangatnan taguy mun'ap'apu ya mun'ipa''e
nadan tatagu. Mu mapogpog'ey pun'ap'apuwana ya nan maphod di
pangatnan taguy mihukkat.

29

1 Nan tagun impakulhinay nomnomna ta adi mo patugun ya lo'tat ya
ma'ibagan madadag ta adi mo mabalin hi maboddangan.
2 Ya hi'on maphod di pangat nan ap'apun di ohan boble ya
mun'am'amlong nadan tataguna. Mu adi'e maphod di pangatna ya mahmo'
nadan tatagu.
3 Nan tagun pohdonan manomnoman ya ongal di pun'amlongan
nan a'ammodna. Mu nan tagun hanan mabayadan an binabaiy ena
i'uyu'uyugan ya upuhonay pihhuna.
4 Ya nan ap'apu an nipto' di atonan mumpapto' ya minaynayun an
pumhod nan boblen pun'ap'apuwana. Mu nan ap'apu an hay pihhuy
gagamgamana ya madadag nan pun'ap'apuwana.
5 Nan tagun hughugnudonay ibbana ya paddungnay nangapyah hulu ta
aknaana.
6 Ya nan adi maphod di pangatnan tagu ya nan pumbahbahulanay
manadag i hiya. Mu nan nipto' di pangatna ya hiyay waday amlongna.
7 Nan nipto' di pangatnan tagu ya pohdonan nan nipto' di ma'at hinadan
nun'awotwot. Mu nan adi maphod di pangatna ya adina nomnomnomon
dida.
8 Nan nunhiglay pihulnan tagu ya nan lummuh abahbahan di ohan boble
di atona. Mu nadan nanomnoman an tatagu ya abalinandan padinongon
nadan ma'abbungot.
9 Onha nan nanomnoman an tagu ya ena idalom ha paddungnay
ma"id ha nomnomnan tagu ot ma''id ha pohodnah eda punhahapitan te
nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya namaagnah bungot onu
namaagnah ngihil ta ma"id ha poto'na.
10 Ya nan tagun impa'inghanan pumate ya ma'ahihhiwoh nan maphod
di nomnomna mu nadan maphod di pangatda ya ipapto'da nadan ibbadan
tatagu.*
11 Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya adi bumain an
mangipatigoh bungotna. Mu nan nanomnoman ya abalinanan itpol di
bungotna.
12 Wa'e ta nan ap'apu ya patiyona nadan layah an ibagadan hiya ot lo'tat
ya mumbalin hi adi maphod di pangat nadan munhilbin hiya.
13 Hay numpaddungan nan nawotwot ya nan mamalpaligat i hiya ya hi
Apu Dios di nalpuwan di nitaguwandan duwa.

* **29:10 29:10** Hinan udum an Biblia ya alyonday nan impa'inghanan pumate ya ma'ahihhiwoh nadan maphod di nomnomda ta pinhodnan patayon dida.

14 Nan ap'apu an mangita'dog hinadan nun'awotwot ta adida makuluk
ya madney pun'ap'apuwana.
15 Nan panuplitan hinadan u''unga ta atugunanda ya bumoddang hi
anomnomanda mu nan unga an adida pahiwon ta ukod i hiyah nan
pinhodna ya lo'tat ya hiyay lummuh ibabainan nan a'ammodna.
16 Ya wa'e ta nadan adi maphod di pangatday mun'ap'apu ya mamam-
mamay pumbahulan di tatagu mu ahi tigon nadan nipto' di pangatda di
adadaganda.
17 Gahin di tugunom nan imbabalem ya ahi'a madinol an atona nan
umipa'amlong i he''a.
18 Nan himpamoblen bokon nan miyunnudan hinan hapit Apu Dios di
atonda ya ma''id ha panuh di ma'ma'at hinan numboblayanda. Mu nan
tagun mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya hiyay mipa'amlong.
19 Nan himbut an adi matugun hi hapit ya abuh ya ta'on hi ma'awatana
nan mibagan hiya ya adina unudon.
20 Udu'dul nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu mu nan tagun
namaagnah hapit.
21 Onha nan himbutmu ya inhipunmuh a'unganan indat i hiyan namin
nan pinhodna ot hay umudi ya an namin nan wadan he"a ya alana.†
22 Nan tagun hi kittang on bimmungot ya dakol di pumbahulana ya
wadanwaday pi'hannuwana.
23 Nan mumbaktun tagu ya hidiyey lummuh ipada''ulana. Mu nan
mumpada''ul ya hiyay mipabaktu.
24 Nan bumodboddang hinan mangako ya paddungnay ahiwawanay
adolna te gapuh nan insapatana.‡
25 Nan hay taguy takutana ya paddungnay naknah nan bitu mu nan
mundinol i Apu Dios ya malinggop di nitaguwana.
26 Nadan dakol an tatagu ya hay eda pumpaboddangan ya hinan ap'apu.
Mu aggeda innilan hay nahamad hi pumpaboddangan ya hi Apu Dios te
nan nipto' di ma'at.
27 Nan nipto' di pangatnan tagu ya aggena pinhod nadan tatagun adi
maphod di at'atonda. Ya atbohdih nadan adi maphod di pangatdan
ma'hihhiwodah nadan nipto' di pangatdan tatagu.

30

1 Datuwe nadan impa'innilan nan imbabalen Jakeh an hi Agur an alyona
i Itniel ya hi Ukal di,*
2 Ha"on ya ma"id ha in'innila' ya ma"id ha ma'awata' an aya' tayya bokon
tagu.
3 Ya agge' inadal di a'at di la'ing ya ta'on on nan a'at Apu Dios ya ma"id
ha innila'.
4 Te undan waha immeh ad abunyan ot ahi mumbangngad hitun luta?
Ya undan waha taguh mabalin an gamalona nan dibdib ya ha abalinanan
gu'uhan hi lubungna nan liting? Ya undan waha taguh nangiyammah
nadan pogpog hitun luta? Ot hi'on waday innilayu ya ibagayuh on nganney
ngadana ya hay ngadan nan imbabalena.

---

† **29:21 29:21** An namin nan wadan he"a ya alana ya hay alyon di udum an Biblia ya hiyay mangdat hi hakit di nomnommu. ‡ **29:24 29:24** Nan muntistiguh nan mihahapit ya munsapata an ibagana nan tinigona mu adina'e ya madusa te nibilang hi numbahul. Lebitikus 5:1 * **30:1 30:1** Nan alyona i Itniel ya hi Ukal ya hay alyon di udum ya na"ableya' an ma"id ha bikah'u.

5 Hi Apu Dios ya ipa'annungnan namin nan hinapitna. Ya hiyay
paddungnay hapiyon nadan mihi"ug i hiya.
6 Ot adim udman nan hapit Apu Dios te alina ya tinitilog da'a ta
ma'innilan munlayah'a.
7 Hay odawo' i he"a Apu Dios hi atom i ha"on ta ahiya' mate ya datuwen
duwa.
8 Hay oha ya boddangana' bahan ta adiya' munlayah. Ya hay mi'adwa ya
ta'on hi adiya' pakadangyanon mu ta adi ahan bo nunhiglan ma'ma"idana'.
Ot hay odawo' hi idatmu ya nan umdah hinan mahapul'u ya abuh.
9 Te onha nin bo mahawwalan di mahapul'u ot alina ya alyo' hi adi'
mo mahapul di boddangmu. Ya onha bo ha ma'ma"idana' ot alina ya eya'
mangako ta lummuh pamihulandan he"an Dios an dayawo'.
10 Adim e analyon di pama"ihmuh nan himbut hinan ud himbut i hiya
te alina ya he"ay idutana ta holtapom nan inatmu.
11 Wadaday udum an tatagun idutanday hi amada ya atbohdin adi
maphod di hapitondah nan hi inada.
12 Ya wadada boy tatagun hay punnomnomda ya nipto' an namin nadan
at'attonda mu layahda te hiyah diyen agge nahukkatan nan adi maphod
an pangatda.
13 Ya wadada boy udum an hay punnomnomda ya dida ahan di maphod
an ma"id ha nipaddung i dida.
14 Ya wadada boy udum an tatagun ma"id ha homo'dah nadan
nun'awotwot an onnot on mamaonday punligatanda ta dida ni' ahan di
kumadangyan.
15 Hitun luta ya wadaday opat an agge nanginnilan mahingla ta umatdah
nan mato'.
16 Datuwen opat ya nan lubu' ya nan babain ma"id ha imbabalena ya
nan namaganan an luta an mahapulnay udan ya nan gimmanab an apuy
ta adi mabalin hi madopdopan.
17 Nan tagun ngohayonay hi amana onu pihulonay hi inana ya
udu'dulnay ukiton di hamutiy matana ya nun'a'an di gayang di adolna.
18 Wadaday opat an matigoh tun lutan nakaskasda'aw di a'atda an naligat
hi ma'awatan.
19 Datuwe ya nan aton nan agila an mangintatagen tumayap ya nan aton
nan ulog an mumbulluhan hinan doplah ya nan aton nan papol an
mangi'wah nan tu'yap nan baybay ya nan aton nan lala'i ya babain
mumpohhodan.
20 Hay pangat nan mi'ilala'i ya iluktapna nan ahawana ya ahi mohpe e
mun'amoh ya alyonay, Ma"id attog ha nibahhoh inat'u.
21 Wadaday opat an adi ahan maphod an ma'ma'at hitun luta
22 an datuwe ya nan himbut mu indani ya numbalin hi patul ya nan
paddungnay ma"id ha nomnomna mu hiyay maphod di anona
23 ya nan babain ma"id ha mamhod i hiya mu indani ya nalahin ya nan
himbut an babai mu indani ya hiyay nihukkat hinan ud baal i hiya
an babai.
24 Hitun luta ya waday opat an nat'onat'on an ta'on on kikkitangda mu
na'ala"ingda.
25 Datuwe ya nan gulom te ta'on hi ma"id ha bikahda mu tiyalgo'e ya
hinumludan mangidadaan hi anonda
26 ya nan kuneho te ta'on on adida mabikah mu abalinanda damdaman
mangiphod di baledah nan doplah
27 ya nan dudun te ta'on hi ma"id ha patulda ya napanuh di atondan mange

28 ya nan banbanaggo te mabalin an pididon mu mabalin bon wadadah
nan balen di patul.
29 Ya wadada boy opat hinan limmun Apu Dios an maphod hi tigon di
panallanda.
30 Datuwe ya nan layon an abikbikahan hi an namin di animal ta hiya nan
ma"id ha tumakutana
31 ya nan tangbal an gulding ya nan kawitan ya nan aton nan patul an
dumallan hi way hangngab nadan tindaluna.
32 Hi'on mumbaktu'a onu munnomnom'ah adi maphod hi atom ya
udu'dulnay duminong'a ni' ta munnomnomnom'a.
33 Te umat hinan gatas an kiwakiwalon'e ya lo'tat ya kumohdol. Ya
huntukon'e bo nan olong ya dumala. Ya atbohdin attaon'en pabungoton di
ibba ya waday mun'a"awit.

31

1 Datuwe nan imbagan nan patul an hi Lemuel an intugun inana i hiya.
2 Alyonay, Imbabale', he"a ya nawada'a an gapu ta hiyay imbagabaga' i
Apu Dios hi ma'at ot hiya nan donglom tun tugun'un he"a.
3 Bokon hay binabai di pangiyayam hi pihhum ya bikahmu te hiyah naey
lummuh nabahbahan di udum an patul.
4 Ya donglom Lemuel tun ibaga' te hay patul ya adi e mangmanginnum.
Ya bokon hay na'ingil an ma'inum di nonomnomona.
5 Te mabutong'e ya linglingona nan ni'uldin ya aggena inat nan
lebbengnan ma'at hinadan nun'awotwot.
6 Hay mabalin hi manginum hinan na'ingil an ma'inum ya nan
mun'atte'atte an adi pa"itpol hi dogohna.
7 Ta uminum'e ya alina ya malinglingling bahan hidiyen punligatana.
8 Ya he"an patul di mangihapit hinadan mahmahmo' an adida abalinan
an mangibagah nan lebbengnan ma'at i dida.
9 Ot mahapul an boddangam dida ya ta nipto' di atom an mangipanuh i
dida ta adida makuluk.

Nan Babain Ahawa An Maphod Di Pangiye"ena

10 Naligat an hama'on di linala'i nan babain maphod di pangiye"ena an
paddungnay nabalbalol mu nan nabalol an batu.
11 Ta ma'dinnol nan ahawanan lala'i i hiya an namamah nan atonan
mangipapto' hinan bino'lada ta adida makulangan hinan mahapulda.
12 Ya minaynayun an maphod di pangatnan ahawana an ma"id ha atonah
bumahbah i hiya.
13 Ya innilanan mumpilih nadan maphod an hinulid te pinhodnan
abolon.
14 Ya mahlu bon e manigoh anondan hina'amma an ta'on on idawwiy
pangalana.
15 Ya adi mahuyyaman an bumangon ta wan e munha"ang hi anon nan
pamilyana ya intuddunay tamuwan nadan puntamuwona.
16 Ya pa'annomnomona ni' on ahina hinubliyan ha luta. Ya inusalna nan
bino'lana ta tanomanah greyp.
17 Ya mahlun tumamutamu te mabikah.
18 Ya ta'on boh on nahdom on muntamu ya waday hilbin nadan tamuna.
19 Ya hiya boy mumpudun ta abolona ta iphodnah agamidonda.
20 Ya innilanan hummo' hinadan nun'awotwot ya nadan mahapulnay
boddang.

21 Ya adi minomnoman hinan kumog onu lowang te indadaana tuwaliy
ma"atung an lubung nan pamilyana.
22 Ya hiya boy mangapyah iyabo'dah nan alo'anda. Ya maphod di tigona
te munlubung hi maphod an linen.
23 Ya nan ahawanan lala'i ya innilan di tatagu te hiyay ohan mibilang hi
mangipangpangulu i didan bimmoble.
24 Ya hay udum hi aton nan babai ya mangiyammah udum an linen an
lubung ya bal'oh ta inginana.
25 Ya waday pamiyal di tatagun hiya. Ya adi minomnoman hinan ma'at
hi udum hi algo.
26 Ya ma'uley panapitna ya nala'ing an muntugun.
27 Ya ipapto'nay pamilyana ya adi ma'ahigga.
28 Ta mun'am'amlong nadan imbabalenan hiya. Ya atbohdin nanongnan
haphapiton ahawanay amaphod di pangatna.
29 Ta alyonay, Dakol di binabain maphod di pangiye"eda mu impohpohod
di pangiye"em.
30 Nan maphod an tigon di ohan tagu ya uma"ul te mabalin an maluman.
Mu nan babain waday takutna i Apu Dios ya mapemanan.
31 Ot nan athidin babai di midattan hi gungguna ta hiyay bino'lana. Ot
lebbengnan lispituwon di tatagu an gapuh nan maphod an atona.

Ecclesiastes

Hay A'at Tuwen Liblu An Ecclesiastes

Hay alyon di dakol ya hi Solomon di nangitudo' ituwen liblu. Ya hay imbagan Solomon ya ma"id ha hilbin di nitaguwan hitun luta hi'on ma"id hi Apu Dios hinan nitaguwan ta'u.

Ya impa'innilan bon nan nangitudo' ituwen liblu nadan mipanidwan ma'ma'at hitun luta. Ya hay pinhod nan nangitudo' ituwen liblun innilaon nadan tatagu ya immannung an ma"id ha hilbin di nitaguwan hi'on ma"id ha pangibilang i Apu Dios hinan nitaguwan ta'u. Ta hiya nan mahapul ta'uh Apu Dios hitun nitaguwan ta'u. Ya nan tagun mangat ituwe ya wagahan Apu Dios.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hanadan hiyahiyah diyen ma'ma'at hitun luta (Ecclesiastes 1–2)
2. An namin di ma'ma'at ya waday timpun di a'atana (Ecclesiastes 3–10)
3. Udum hi algo ya mapogpog di nitaguwan ta'uh tun luta ta hiya nan mahapul an hi Apu Dios di dayawon ta'u (Ecclesiastes 11–12)

Hanadan Adi Ma'aw'awatan An Ma'ma'at

1 Hay nitudo' ituwe ya nadan inali'alin din muntudtudu an patul an
nunhitu hi ad Jerusalem an tinanud David an alyonay,
2 An namin di ma'ma'at hitun luta ya umipa'engle te hiyahiyah diye.
3 Ta nganne nin mahan di gunggunaon di tagun tumamutamu an ta'on
on ilaputna mu ma"id damdama ha ma'angang i hiyah nadan intamuna?
4 Athidiy tagu an wadaday miyayyam mu indani ya nateda ya wadada
boy miyayyam ta athi'athidiy ma'ma'at hitun luta.
5 Ya umat boh nan algo an tumuluh nan mun'awiwi"it ya nalimuh hinan
mun'ahdom. On imbangngadna boh nan timmuluwana ni'.
6 Ya umat boh nan dibdib an wa'e on inipluynah muyyadna on numpa'e
huddo'na ta on lumani'li"odan.
7 Hanan liting hinadan wa"el ya wangwang ya nanongnan mang-
mangngeh nan baybay mu hiyah diyen adi mapnu nan baybay. Ya indani
on nibangngad bo nan liting hinan nalpuwana ni'.
8 Ta hiyahiyah diyen namin nadan ma'ma'at an umat hinan mata ya inga
an hiyahiyah diye damdama nadan tigotigona ya donglodonglona.
9 Ya an namin nadan na'na'at hidin hopapna ya hiya datuwe damdamay
ma'ma'at hi ad uwani an ma"id ha alyon hi nahukkatan.
10 Alina ya waha mangibaga hi, Nee han habhabali. Mu bokon damdama
habhabali te nabayag an wada tuwali an ta'on on hidin agge ta'u ni'
niyayyam.*
11 Manu'eh athidi ya linglingon di tatagu nadan na'na'at hidin kanaman.
Ya atbohdih nadan mun'atanudan an linglingon dita'un nihnodanda.

Hay Nomnomnomo'

12 Ha"on an manuttudu ya ha"on nan patul di tinanud Israel an hay
nunhituwa' ya hi ad Jerusalem.
13 Ya inat'un namin di abalina' an nun'ada'adal te pinhod'un innilaon
an namin tudan ma'ma'at hitun luta. Ya hay na'awata' ya na'alligat nadan
ipa'at Apu Dios hi tagu.

---

* **1:10 1:10** Hay pinhod tuwen alyon ya ta'on on alyonday nat'on mu hiyah diye tuwaliy ninomnom Apu Dios.

14 Te tintinnigo' an namin di ina'inat di tatagu ya tee mahan an ma"id ha
dumhana an ay ta'u pudpuduggon di dibdib.
15 Ya umat hinan nayaku mon adi mabalin hi andongon. Ya atbohdi an
undan nganney bilangon hi'on ma"id ha mabilang?
16 Ot alyo' hi adol'u di, Udu'dul bo teen ha''on te nundongola' an nala'ing
ya nanomnoman. Te dakol di innila' ya pinatna' mu handidan namangulun
nun'ap'apuh tun ad Jerusalem.
17 Ya inhamad'un inadal di a'at nan ma'alih nanomnoman ya nan
paddungnay ma"id ha nomnomna an on mahan numpaddungda an ayda
pudpuduggon an duway dibdib.
18 Te wa'et nala'ing nan tagu ya dakol di inomnomana. Ya
mun'a'udman'ey innilana ya mun'a'udman boy punligatana.

2

Hay Ma'at Hi Kinadangyan

1 Alyo' hi nomnom'uy, Aga ape ta patnao' hi'on nganney a'at nan alyonday
umipa'amlong. Ya ot tee mahan an ma''id ha dumhana.
2 Te onha pamaag di ohan taguh ngihingihil ta ay nabongang ot
undan waha idatnah iphodan hi'on ammuna nan pun'amlongan hi e
hamhama''on.
3 Indani ya ninomnom'u bon patnaon di ma'inum te pinhod'un
pa'amlongon di adol'u. Manu'e ya pinhod'un mali'na hi'on nganne nadan
pun'amlongan an haphapulon di tatagu ituwen ho'dod an itaguwan hitun
luta. Mu datuwen at'atto' ya athitu damdama boy at'atton nadan paddung-
nay ma"id ha nomnomna yaden hay haphapulo' ya hay pummaphodan.
4 Ya dakol di nundongol an iniphod'u an umat hi babale ya dakol di
intanom'uh greyp.
5 Ya wadaday iniphod'un mapmaphod an natanoman hi nat'onat'on an
bungbunga"an.
6 Ot mumpa'iphoda' boh lobong ta pananum'u i dadiyen intanom'u.
7 Ya dakol di ginattang'uh himbut an binabai ya linala'i. Ot dumakolda
te an namin nadan imbabaleda ya numbalinda damdamah himbut'u.
Ya ma"id ha nipaddungan di dinakol nadan kalnero' ya baka' hitun ad
Jerusalem an nihipun hidin hopapna ta ingganah ad uwani.
8 Ya kimmakaddangyana' te dakol di balitu"u ya silber'u an nun'iyalin
di a'ap'apuh udum hi boble. Ya dakol di inawit'un nala'ing an mungkanta
ta uggana' ikantaan i dida. Ya dakol boy inawit'uh binabain numbalin hi
ahawa' an mangipa'amlong i ha"on.
9 Ta nundongola' ya ma''id nimpe ha udum hi umat i ha"on an nunhituh
tun ad Jerusalem an ta'on on hidin nadne. Ya an namin nadan inat'u ya
inat'u dadiyen gapuh la'ing'u.
10 Ya an namin di pinhod'un alan on inala'. Ya inat'un namin nadan
innila' an umipa'amlong i ha"on ta hituwey gungguna' an timmamutamu.
11 Mu hidin nomnomnomo' ya tee mahan an ma"id ha hunung an namin
datuwen e' ina'inat. Ya ma''id mahan ha gunggunaon hinadan dakol an
ina'inat'u an nunligligata' hitun luta an ay pudpuduggon di dibib.
12 Ot ipatna' an nomnomnomon di a'at di nanomnoman ya ta'on on nan
paddungnay ma"id ha nomnomna. Ya nipanomnom i ha''on an undan nin
waday agge' inat hi aton nan mihukkat i ha"on an mumpatul?

13 Mu na'innilaa' an ongal di gunggunan nan nala'ing mu hanan
paddungnay ma"id ha nomnomna an umat hi patal an ongal di boddangna
mu nan munhihillong.
14 Te nan nanomnoman an tagu ya mi'alig hinan tagun tigonay
pangayana. Mu nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya mi'alig hinan
munhihillong di panigona. Mu numpaddung damdamay ma'at i dida te
matedan duwa.
15 Ot alyo' boh nomnom'uy, Manu te nala'inga' mu mapogpog damdama
teey nitaguwa'. Ya hanan ma'at hinan paddungnay ma"id ha nomnomna
ya hidiye damdama boy ma'at i ha"on. Ot nganne moy hilbin tun la'ing'u
an ay mahan tee pudpuduggon di dibdib.
16 Te ta'on on nan nala'ing an tagu ya nan paddungnay ma"id ha
nomnomnan tagu ya nateda'e ya lo'tat ya malinglingdan duwa.
17 Ta hiya nan himmigaa' hi nitaguwa' te innila' an an namin nan ma'at
hitun luta ya on han ligat di indatnan ha"on. Ta hiya nan ibaga' an tun
nitaguwan ya ay pudpuduggon di dibdib.
18 On umipahigah punnomnoman an taynan di bungan di nablayan an
ma"id ha nunhilbiyanan dita te indani ot taynan ta hanan mihukkat i ditay
mangusal i datuwe.
19 Ya nganney nanginnila hi'on nan mihukkat ya maphod di pangatna
onu adi maphod. Mu ta'on on nganney a'atna ya hiya damdamay
mamoltan hinadan nablaya' an innila' an gapuh la'ing'u ya inat'un namin
dadiye. Ot nganne mahan di hilbin dadiyen e' imbolabolayan.
20 Ta hiya nan mahkit hi punnomnoma' te tayna' dadiyen nablaya'.
21 Hay tagu ya usalonay la'ingnan tumamutamu ta kumadangyan ya
indani ya ahina imbatih nadan agge ni'imbobole. Ot nganne mahan di
hunung diye?
22 Ya nganne mahan di gunggunan nan tagun mablen numanomnom ya
tumamutamuh tun luta?
23 Ta abigabigat on maligligatan an tumamutamu ya nahdom'e ya adi
umaliy inlo'nan numanomnom. Ta nganne mahan di hilbin dadiye?
24 Hay maphod tuwali ya mangan ta'u ya uminum ta'u ya inam'amlong
ta'un muntamu. Te ta'on on datuwe ya hi Apu Dios di nalpuwanda.
25 Te ma"id'eh Apu Dios ya ma"id ha anon ya ma"id ha mangipa'amlong
i dita'u.
26 Ot nan tagun hi Apu Dios di pa'amlongona ya idattanah maphod an
punnomnom ya la'ing ya am'amlong. Mu hanada'en mangmangngat hi
bahul ya diday mangamu'amung hi kinadangyan ta midat hinadan tatagun
hi Apu Dios di pa'amlongonda. Ta ma"id ha hilbinan ayda pudpuduggon
di dibdib.

3

An Namin Di Ma'ma'at Ya Waday Timpuna

1 An namin di ma'ma'at hitun luta ya waday nagtud tuwalih a'atanda.
2 Te waday timpun di iyayyaman ya waday timpun di atayan. Ya waday
timpun di puntanoman ya waday timpun di pun'apitan hi intanom.
3 Ya waday timpun di pumatayan ya waday timpun di pumhodan.
Ya waday timpun di pama"ihan hi niphod ya waday timpun bon di
pangipaphodan.
4 Ya waday timpun di kumgaan ya waday timpun di pungngihngihilan.
Ya waday timpun di umukayungan ya waday timpun di panayawan.

5 Ya waday timpun di pangiwakatan hinadan batu ya waday timpun di
e pangamungan. Ya waday timpun di pun'a'awwalan ya waday timpun di
pundudu''ugan.
6 Ya waday timpun di e panama'an ya wada boy timpun di pangiwa-
longan an e manama'. Ya waday timpun di e pangipa''ayan ya wada boy
timpun di e pangitopalan.
7 Ya waday timpun di punhethetan ya wada boy timpun di pun'ugutan.
Ya waday timpun di dumidinnongan ya wada boy timpun di humapitan.
8 Ya waday timpun di pumpopohhodan ya wada boy timpun di punhi-
hiwwawan. Ya wada boy timpun di punggugubatan ya waday timpun di
luminggopan. Ta athidi nimpen an namin ya waday timpuna.
9 Ot nganne nin mahan di gunggunan nan tagun umollotan an tumamu-
tamu.
10 Ya na'awata' an na'alligat nadan ipa'at Apu Dios hi tatagu.
11 Mu hi Apu Dios ya ipa'annungnan namin di ninomnomnan ma'at
hinadan gintudna tuwalin pangatana. Ya inha''adna boh nomnom di taguy
ongal an naminhoddan manginnilah an namin an at'aton Apu Dios mu
onnot on adi ma'awatan di taguy pumbalinan nadan inatna ya nadan ahina
aton.
12 Ta hay innila' moh maphod i dita'un tatagu ya hanat minaynayun di
amlong ta'u ituwen atagu ta'u ya pangatan ta'uh maphod.
13 Ya maphod on nanongnan waday amlong ta'un muntamu ta waday
anon ta'u ya inumon ta'u te an namin datuwe ya nalpu i Apu Dios.
14 Ya na'innilaa' bon an namin nadan ato'aton Apu Dios ya hiyah diyen
minaynayun hi inggana an adi mabalin hi ma'udman onu makulangan.
Athidiy inatna ta way aton ta'un tumakut an adi mangunud i hiya.
15 Ya an namin di ma'ma'at onu nadan ahi ma'at ya na'atda tuwali handi
te pumbinabinangngadon Apu Dios an namin nadan ma'ma'at.*
16 Hay oha boh tinigo' ya nan at'aton nadan mangipanuh hi mihahapit
an ta'on on alyon hi nipto' di atondan munhumalya mu wadada damdama
i diday mangmangngat hi adi maphod.
17 Mu alyo' hi nomnom'uy, Ta'on hi athidi ot hitun punhumalyaan Apu
Dios hi atagutagu ya ma'innilaan nadan maphod ya nadan adi maphod di
inatda.

Hay Numpaddungan Di Ma'at Hi Tagu Ya Animal

18 Mu ninomnom'u bon manu'eh iyabulut Apu Dios di punligatan ya ta
mipatigo an ma''id ha numpahhiwan ta'uh nadan animal.
19 Te hay tagu ya numpaddungdah nadan animal an waday yahyahda
ya waday apogpogan di nitaguwanda. Ta ma''id ha ni'dulan di tagu te
matedan duwa. Ta hiya datuwe nadan naligat an ma'awatan.
20 Ya numpaddung boy ma'at i didah atayanda te hinan luta an
nalpuwanda ya hidi boy pumbangngadanda.
21 Ot undan waha nanginnilah on immannung an nan linnawan di tatagu
ya umedah ad abunyan ya nan linnawan'en di animal ya umeh ad dalom.
22 Ot hiya nan hay maphod hi aton ta'un tatagu ya mun'am'amlong ta'un
mangat hinadan tamu ta'u te hidiye han mabalin an aton ta'u. Te undan
waday nanginnila hi'on nganney ma'at hi'on nalpah an nate ta'u.

3:11 3:11 John 17:3; 1 John 4:6-8; Hay Nakakan 3:14 * **3:15 3:15** Hay pinhodnan alyon ya mabalin an innila ta'u nan na'at tuwali ta hiya nan hanat adi ta'u aton nadan adi maphod.

4

Hay Udum An Inada'adal Nan Muntudtudu

1 Tinigo' boy nat'onat'on an punligatan di tatagu. Ya inoy an namaag
attog peman ya kumkumgada nadan mapalpaligat ya ma"id ha bumoddang
i dida te ongal di abalinan nadan mamalpaligat i dida.
2 Ot alyo' hi nomnom'uy, Udu'dulna boh nadan nate mu hantudan
matagun mapalpaligat.
3 Mu inyud'udu'dulna boh nadan agge ni' niyayyam te aggeda tinigo
nadan adi maphod an ma'ma'at ya aggeda pinatna datuwen punligatan
hitun luta.
4 Ya na'innilaa' bon manu'eh ilaputan di tagun muntamu ya gapuh
amohnah nan hinaggona. Ta ta'on on nan athidi ya ma"id ha hilbina an
ayna damdama pudpuduggon di dibdib.
5 Hanan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu an pamaaggon nang-
nangbun ya hiya mahan ya inakihanay adolna.
6 Udu'dulna ot eh'a nan muntamu ta waha kittang mu ta malmallinggop
mu hanan wadan namin muden ilapulaputnan muntamu te lo'tat ya ay
damdama pudpuduggon nan dibdib.
7 Han na'innilaa' bon ma"id ha hilbina
8 ya nan tagun ma"id ha imbabalena onu i'ibbana yaden ilaputanan
e tumamutamu an kulangona nan kinadangyana. Ya ma"id ha alyonay,
On nganne mahan di pangipaboltana' i datuwen nablaya' ta ammunatu
ya ma"id ha alyo' hi eya' mi'yam'amlong? Hituwe mahan boy ohan
umipahigan ato'aton di tagu.

Hay Pummaphodan Di Waday Ibba

9 Maphod on waha pun'ibban muntamu te nan tamuwan di duwa ya
bilbillog mu nan tamuwan di oha. Ta hiya nan udu'dul di duwa mu hanan
oha.
10 Te wa'et waha nihubag i didan duwa ya waday e mamangon hi oha.
Mu mahmo' nan mihubag an ma"id ha e mamangon i hiya.
11 Ya wa'e bo ta kotol ya udu'dul on waday pi'yattung mu hanan ohata
an ma"id ha pi'yattung.
12 Ya wa'e bo ha dumatong hi binuhul ya ma"id ha mapto' ya ma'abak
hi'on oha. Mu duwada'e ya abalinandan mangabak. Te umat hinan
natullun linubid an naligat an mapo'tang.
13 Ya udu'dul nan ungan nanomnoman an ta'on on nawotwot mu hanan
paddungnay ma"id ha nomnomnan patul an adina donglon di panugunda
i hiya.
14 Te ta'on on nawotwot hidiyen unga onu nalpuh baludan mu abali-
nanan mun'ap'apuh himpamoble.
15 Ya tinitinigo' di a'at di tataguh tun luta ya innila' an wada damdamay
mihukkat an mumpatul.
16 Ya manuh nan pinghana te dakolday mangun'unud i hiya ya bumod-
dang i hiya mu indanit mala"uh di atnay tawon ya adida pohdon nan patul
an nihukkat. Ta ma"id ha hilbin diye an on ay damdama paddungnay
pudpuduggon di dibdib.

5

Hay E Tumakutan I Apu Dios

1 Wa'e ta hunggop ta'uh nan balen Apu Dios ya mahapul an halipodpodon
ta'u ta unudon ta'u nadan ibaganah aton ta'u. Ta adi ta'u iyunnud hinan

aton nan paddungnay ma"id ha nomnomna an kumpulnay i'nongnan Apu
Dios an ta'on on nibahho.
2 Ya mahapul bon pa'annomnomon ta'u nan ibaga ta'un Apu Dios on ahi
ta'u ibaga. Te hi Apu Dios ya wah ad abunyan ya dita'u'e ya tagu ta'uh tun
luta ya abuh. Ta hiya nan adi ta'u logmon di hapit.
3 Te nan tagun pamaagnah hapit ya madduman hi layah di ibagana. Ya
atbohdi nan tagun dakol di inomnomana an dakol di inopona.
4 Ya wada'e ha imbaga ta'un Apu Dios ya mahapul an adi ta'u ibahhon
aton. Te adi umipa'amlong i hiyay layah.
5 Ta hiya nan udu'dulnay ma"id ha ibaga ta'un Apu Dios hi aton ta'u mu
hanan ibaga ta'u ya agge ta'u inat.
6 Ya maphod on tigon ta'u ta adi gapuh hapiton ta'uy pumbahulan ta'u.
Ta adi wa'et imbahho ta'un inat nan imbaga ta'un aton ta'u on ahi ta'u
alyon hinan padi di, Bokon athidiy pinhod'un ibagah nan inali'. Ta adi
ta'u pabungoton hi Apu Dios ta ma"id ha gumalat hi panadaganah nadan
tinamuwan ta'u.
7 Te nan dakol an ibagabaga an pohdon an aton ya agge inat ya adi
umipa'amlong i Apu Dios an hiya nan mahapul an ipabaktu ta'u.

Hay Pangat Nadan Waday Abalinanda

8 Adi ayu masda'aw hi'on waday tigonyun nawotwot an palpaligaton nan
tagun waday abalinana ta adi ma'at i hiya nan nipto'. Te athidi tuwaliy
ma'ma'at an ta'on on hinadan ap'apu ya palpaligaton nadan nabakbaktuy
sa'adda nadan nada'da"ul di sa'adda mu dida.
9 Ya atbohdi an nan patul ya waday alanah nadan apiton nadan tataguh
nan intanomda.
10 Hanan tagun hay pihhuy minonomnom i hiya ya nanongnan kulang-
ona nan pihhuna. Ya atbohdih nan tagun hay minonomnom i hiya ya
nan ena kumadangyanan an nanongnan kulangona nan kinadangyana.
Datuwe ya ma"id ha hunungna.
11 Ya wa'e ta mun'a'udman di kinadangyan ya mun'a'udman boy
panganon ya puntamuwon. Ya nganney gunggunan nan tagun e mumbole?
Ta hiya nan ma"id ha hilbin nan kinadangyana te manmanuy tigona on
ma"id.
12 Manuh nan e mi'ibo'bo'la te ma'allinggop hi alo'anah nan mahdom an
ta'on on kittang onu dakol di anona. Mu nan kadangyan ya adi umaliy
inlo'na te dakol di nonomnomona ya iya"aguhna nan kinadangyana.
13 Ya wada boy tinigo' an adi ahan maphod an ma'ma'at hitun luta an
waday ohan tagun aganah amung hi kinadangyana mu lo'tat ya hidiyey
manadag i hiya.
14 Te mapuh diyen kinadangyana an gapuh nadan adi maphod an
pangikumilhuwana ta lo'tat ya ma"id ha ipaboltanah nadan imbabalena.
15 Ya an namin ta'un tatagu ya ma"id ha intakin ta'uh din niyayyam ta'u
ya atbohdih atayan ta'un ma"id ha itakin ta'uh nadan bo'laon ta'u.
16 Ya ta'on on hituwe ya naligat hi e nomnomon. Te dita'un tatagu ya
niyayyam ta'u mu mahapul an taynan ta'u bo tun luta. Ot nganne mahan
di gungguna ta'uh nan athidi? Undan mahan adi ayta e bimmo'lah dibdib?
17 Ya hituwen nitaguwan ta'u ya dakol di inomnoman ya punligatan ya
e bumohboholan.
18 Ta hiya nan hay maphod tuwalih aton ta'u ituwen ho'dod an
pi'taguwan ta'un indat Apu Dios ya mun'am'amlong ta'un muntamu ta
mangan ta'u ya uminum ta'u te hiyah tuwey a'at di nitaguwan ta'u.

19 Ya hi'on idattan Apu Dios di ohan taguh kinadangyan ya odon ya luta
ot hanat idattana bo hiya hi amlongna i datuwen nidat i hiya ya hanat
mun'am'amlong an manamu i datuwe te hidiyey gunggunana an indat Apu
Dios i hiya.
20 Ot adi ta'u nonomnomon di itaguwan ta'u te hi Apu Dios ya nanongnan
pa'amlongon dita'un hiya.

6

Adi Mabalin An Pundinolan Di Kinadangyan

1 Wada bo han na'innilaa' an adi maphod an ma'ma'at hi adaklan an
tatagu
2 an wadaday tatagu an manu te indat Apu Dios di kinadangyanda
ta wadan didan namin di ma'omnawan ta nundingngolda. Mu aggena
inyabulut an pun'amlonganda nadan kinadangyanda ta hay udum di
mun'am'amlong an mangusal i dadiyen kinadangyanda. Ta nganne mahan
di hilbin di nablayanda?
3 Hay oha bo ya ta'on on waha taguh hinggahut (100) di imbabalena ya
ma'amamma ya ahi mate mu aggena nun'amlongan di kinadangyana ya
adi mipapto' hi atayana. Udu'dulnaot boh nan naballu an golang
4 te eda ilubu' an ma"id ha nomnomnomon hi ngadana.
5 Mu ta'on on ma"id ha tinigonah patal ya ma"id ha ginibo'nah a'at di
pi'taguwan ya udu'dul i hiya mu hidiyen kadangyan.
6 Te onha nan kadangyan ya mi'taguh duway libuy (2,000) tawon mu
adina'e pun'amlongan nan kinadangyana ya ma"id ha hilbin di nitaguwana
te lo'tat ya mate damdama te an namin di tagu ya mate.
7 Hay tagu ya e tumamutamu ta waha anona mu hiya damdamah diyen
ma'a'agangan.
8 Ya nganne boy ni'dulan nan nanomnoman an taguh nan paddungnay
ma"id ha nomnomna? Ya nganney ni'dulan nan nanomnoman hinan
nawotwot?
9 Udu'dulnay am'amlongon nan wadan dita mu hanan e o'omnawan
nadan adi abalinan an alan. Te ma"id ha hunung diye an ay damdama
pudupudugon di dibdib.
10 Mu an namin di wada ya na'innilaan tuwalih din nadne ya ta'on on hay
tagu ya innilan Apu Dios di pumbalinana. Ta hiya nan ma"id ha abalinan
di tagun mi'hungngil i hiya.
11 Te ta'on on agan hi hapihapit ya lo'tat ya ma"id ha putu' nan ibaga. Ya
nganne mahan di ni'dulanah nan tagu?
12 Te undan nganney nanginnila hi'on maphod di ma'at hi hinohhan
dita'u ituwen nabnabbilang an pi'taguwan ta'uh tun luta an ay na'awan
ha a"o? Ot undan waday mabalin hi mangibaga hi ma'at i hiya hi alpahan
di atayana?

7

Hay Ni'dulan Di Atayan Hinan Iyayyaman

1 Nan pangatan hi maphod ya nabalbalol mu hanan na'angnginan
pabanglu. Ya hay atayan di tagu ya udu'dul mu hay iyayyamana.
2 Ya udu'dulna boy ha awadan di natey e ta'u pi'yam'amungan mu hanan
ume ta'uh awadan di gotadan an awadan di dakol an makan ya ma'inum.
Te nan awadan di nate ya ipanomnomnan ta'on on dita'u ya mate ta'u.

3 Ya udu'dul nan umukayungan mu hanan ngumihingihil te hinan e
umukayungan ya waday iboddangnah nan ipaphodan di pangiye"e.
4 Hanan nanomnoman an tagu ya nomnomnomonay a'at di ate mu
hanan paddungnay ma"id ha nomnomna ya hay pun'amlonganay nonom-
nomona ya ammuna.
5 Ta hiya nan udu'dulnay donglon ta'u nan pangihingal nan nanomno-
man i dita'u mu hanan e dongdonglon nan pamemanan nan paddungnay
ma"id ha nomnomna i dita'u.
6 Te nan ngihil nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya mipaddung
hinan pagit an panungu an manu te mumbubuti on hiyah intungu mu adi
madne ya nagbu ta adina lutuwon nan iha''ang. Ot nganney mahan di
hilbin diye?

Hanadan Maphod An Tugun

7 Innila ta'u bon hay kuluk ya pa''ihonay punnomnom di nala'ing an
tagu. Ya hanan e ta'u pangabulutan hi ibayaddan dita'u ta aton ta'u nan
adi maphod ya pa''ihonay maphod an punnomnom.
8 Hay ud'udu'dul ya nan pangigibbuhan mu hanan e pangihipunan. Ya
atbohdin udu'dulna nan anusan mu hanan e ta'u mumbaktu.
9 Ya adi hi kittang on bimmungot ta'u te nan bungot ya hidiyey nun'onan
hi nomnom nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna.
10 Ya adi ta'u bo alyon hi udu'dulnaot eh'ah din kanaman mu ad uwani.
Te hay mangibagah athidi ya nan agge nanomnoman.
11 Hanan la'ing ya umat hinan nabalol an boltan te maphod'ey
pangiyusalan di ohan tagu ya maphod di pumbalinana.
12 Te hay tagu ya mabalin an alanan namin di pohdona an gapuh la'ingna
ya pihhuna. Mu hay maphod ya usalon ta'u'ey nomnom ta'u ya la'ing ta'u
ya mabalin an mihwang ta'uh kumpulnan ma'at.
13 Ot hanat abuluton ta'u nadan at'aton Apu Dios te undan mabalin an
andongon ta'u nadan nayakun limmuna.
14 Ot hanat mun'am'amlong ta'u hi'on mapmaphod di ma'ma'at i dita'u.
Mu mahapul bon nomnomnomon ta'u an ta'on on hanadan punligatan an
dumatong hi nitaguwan ta'u ya nalpu damdaman Apu Dios. Ta datuwey
panginnilaan ta'un ma"id ha nanginnila hi'on nganney ma'at hi udum hi
algo.
15 Mu hay oha bon adi' ma'awatan ituwen nitaguwa' ya hanadan maphod
di pangatda ya gagala ya nateda mu wadaday adi maphod di pangatda an
ma'amammada on ahida nate.
16 Hanat adi ta'u piliton an ipatigoy amaphod ta'u onu hay anala'ing ta'u
te hay adol ta'u ya abuh di paligaton ta'u.
17 Mu pinhodyu'en agaggay atayanyu ya agayu ta atonyu nadan adi
maphod ta patonyuh nadan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu.
18 Mu udu'dulnay hanan abalinan ta'u tuwalin aton di aton ta'u ta adi
ta'u attaon an aton nan adi ta'u abalinan. Te hanadan waday takutdan
Apu Dios an mangat hi adi maphod ya maphod di pumbalinan an namin
di atonda.
19 Hanan nala'ing an tagu ya ong'ongngal di abalinana mu hanadan
himpulun (10) ap'apuh nan ohan boble.
20 Ma"id ha ohah taguh tun luta hi nipto' an namin di atona te an namin
di tagu ya waday ibahhawana.

7:20 7:20 Roma 5:12

21 Ot tigon ta'u ta adi ta'u e dumongodongol hi ibagabagan di tatagu
te lo'tat ya waday donglon ta'uh adi maphod an ibagan nadan baal ta'un
dita'u.
22 Te innila ta'u an ta'on on dita'u ya wada damdamay uggan ta'u
pamadngolan hi ibba ta'un tagu.

23 Ha"on ya inat'un namin di abalina' ta ma'awata' di a'at di la'ing mu
onnot on na'innilaa' an waday pogpog di abalina'.
24 Ta nganne nin di a'at tuwen la'ing an na'alligat an ma'awatan? Te ta'on
on nan nanomnoman an tagu ya adina abalinan an ma'awatan an namin
di a'at tuwen la'ing.
25 Ot ada'adalo' di a'atna te pinhod'un innilaon di a'at di la'ing. Ya
pinhod'un innilaon hi'on immannung an nan adi maphod an at'atton
di tatagu ya athidiy pangat nadan paddungnay ma"id ha nomnomnan
tagu. Ya na'innilaa' an adi maphod di pumbalinan nan tagun adi
munnomnomnom on inatnay atona.
26 Ta hinaey nipaddungan nan babain huma'ul hi ibbanan tagu. Te nan
pangatna ya himpappange mu hay ate. Te nonomnomonay atonan mamitu
ya mamangkiling hi ibbana. Mu nan mangat hi umipa'amlong i Apu Dios
ya mihwang ta ammuna nadan mangmangngat hi bahul di makna.

27 Ot nomnomnomon ta'u te ha"on an muntudtudu ya waday hingkikit-
tang an na'adal'u an
28 hinan hinlibun (1,000) linala'i ya wada ha oha i dida hi maphod di
pangatna mu hinada'en binabai ya ta'on on ha oha ya ma"id.
29 Ya na'innilaa' bon hi Apu Dios ya limmunay tatagun mapmaphod mu
ningamut an nan nadadawon dita'uy amod on ta'u aton.

8

1 Hay panginnilaan an nan ohan tagu ya nala'ing an innilanay a'at
di kumpulna ta gapuh la'ingna ya ta'on hi umukayungan ya abalinanan
pa'amlongan di adolna.

2 Ot hay ibaga' ya mahapul an unudon ta'u nan ibagan nan patul te
hidiyey insapata ta'u i Apu Dios.
3 Ya hanat adi hi kittang on bum'on ta'u ta pangigadulan ta'un manaynan
hinan ipatamuna. Ya adi ta'u middum hinadan mangat hinadan adina
pohdon te hiya ya abalinanan aton nan pohdonan aton i dita'u.

4 Te an namin di ibagan nan patul ya mahapul an ma'unud ta ma"id ha
mabalin an mungngohen hiya.

5 Ta hanadan mangun'unud i hiya ya ma"id ha adi maphod hi ma'at
i dida. Te nan nanomnoman ya innilanay atona ya hi'on anuud di
pangatana.
6 Te ta'on hi innila ta'uy nipto' hi aton ta'u ya nan timpu an pangatan ta'u
mu wada damdamay punligatan ta'u
7 an gapu ta agge ta'u innilay ahi ma'at te ma"id ha nangibagan dita'u
hi'on nganney ma'at hi udum hi algo.

8 Umat hinan atayan an ma"id ha mabalin an mangiyadi ya umat boh nan
dibdib an ma"id ha tagun abalinanan mangipa'ohnong. Ya umat boh nan
gubat an adi mabalin an e ta'u ibtikan. Ya atbohdih nan mangmangngat
hi adi maphod an hanadan adi maphod di nadadawoh hi atona.

9 Ya hidin inada'adal'u nadan ma'ma'at hitun luta ya tinigo' an nadan
udum an waday mabalinda ya paligatonda nadan nawotwot mu udum hi
algo ya hiktamanday bungan dadiyen at'attonda.*
10 Ya tinigo' bon wadaday tatagun ta'on on adi maphod di ato'atonda
mu nateda'e ya ma''aphod di ibagan nadan ibbadan bimmoble i dida. An
nalinglingda nadan ina'inatdan adi maphod.† Tanganu anu mahan on
athidiy ma'ma'at?
11 Mu manu'eh adi maphod di at'atton di tatagu ya gapu ta adi dusaon
Apu Dios dida i diyen pangatanda.
12 Ya ta'on hi mumpihinggahut (100) di pangatanah adi maphod ya hiyah
diyen madney pi'taguwana. Mu ta'on on athidi ya hay innila' ya udu'dul
di ma'at hinadan mangun'unud i Apu Dios.
13 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya adi pumhod di nitaguwanda
te dakol i diday umat hi a''o an agaggadan mate. Athidiy ma'at i dida te
adida un'unudon hi Apu Dios.
14 Ya wada boy ma'ma'at hitun lutan adi' ma'awatan. Te pamaag ya
hanadan maphod di pangatda ya diday munholholtap ya hanadan adi
maphod di pangatda ya maphod di ma'ma'at i dida. Ta nganne mahan
anu ha athidi?
15 Ot hay ibaga' hi maphod hi aton ta'u ya pa'amlongon ta'u ot eh'ay
nitaguwan ta'u. Te ma''id damdama ha impohpohodnah ma'ma'at hitun
luta hi'on bokon nan mangan ta'u ya uminum ta'u ya nun'am'amlong ta'u.
Ta mun'am'amlong ta'un muntamuh abigabigat ituwen indat Apu Dios an
nitaguwan ta'uh tun luta.
16 Ya hidi bon inhamad'un nun'ada'adal ta innilao' di a'at di nanomno-
man an tagu ya nadan ma'ma'at hitun luta ya na'innilaa' bon ta'on on ta'u
iyal'algo ya inlablabi an umada'adal
17 ya adi ta'u damdama ma'awatan an namin nadan ato'aton Apu Dios.
Ta ta'on on nan nala'ing an tagu an alyonay innilanan namin mu onnot on
adina aya damdama ma'aw'awatan.

9

1 Ha''on ya inada'adal'u nadan ma'ma'at hitun luta ya na'awata' an ta'on
on nan nala'ing ya nan maphod di pangatna ya aggena innila hi'on maphod
onu adi maphod di ma'at i hiya te hi Apu Dios ya ammunay nanginnila.
2 Te an namin di tagu an ta'on on hanadan maphod di pangatda onu
nadan mangmangngat hi adi maphod ya hanadan mibilang hi malinis onu
nadan agge nibilang hi malinis ya ta'on on hanadan uggan e mangidawat hi
i'nongda onu nadan adi uggan e mangi'nong ya numpapaddungdan aggeda
innilay ma'at i dida. Ya atbohdih nadan munsapata ya nadan tumakut an
munsapata.
3 Ya hay oha boh adi maphod an ma'ma'at hitun luta ya an namin di tagu
ya numpapaddung an matedan namin. Ya matagu'e nan tagu ya amod on
nan adi maphod di nonomnomona ta ay nawe'we' ya indani damdama ya
nate.
4 Mu wa'et matagu ta'u ya madinol ta'un waday maphod hi ma'at i dita'u.
Te udu'dul nan matagun kahu mu nan naten layon.

---

* **8:9 8:9** Hay ohah ibalinan tuwe ya tanganu on waday abalinan di ohan tagun mamalpaligat hi ibbanan tagu? † **8:10 8:10** Hay oha bon ibalinan tuwe ya tinigo' bon wadaday tatagun ta'on on nagaga''ihoy ina'inatda ya umanneda bo udot an e mundayaw hinan Templo mu hidin nateda ya nalingling din adi maphod an ina'inatda.

5 Te nan matagu ya innilanan mateh udum hi algo mu nan nate mo
tuwali ya ma"id mo ha nomnomnomona ya lo'tat ya linglingon di tatagu.
6 Ya ta'on on hanadan ina'inatnah ataguna an umat hi pamhod ya hihiwo
ya amoh ya paddungnay ni'yatedan hiya. Ya adi mo mi'gimgimauh nadan
ma'ma'at hitun luta.

Hay Maphod hi Aton Ta'u

7 Ta hiya nan hanat mun'am'amlong ta'un mangan ya uminum te hituwey
pinhod tuwalin Apu Dios hi aton ta'u.
8 Ya nanongnan munlubung ta'uh maphod ya iniphod ta'un nunhugud.
9 Ya hanat mun'am'amlong ta'uh nan ahawa ta'u. Ta hiyay pohpohdon
ta'u ituwen na'omtang ya naligat an pi'taguwan ta'u. Te hituwe ya
ammunay indat Apu Dios hi gun'udon ta'u.
10 Ya an amin nan tamuwan ta'u ya aton ta'uy abalinan ta'un mangat te
nate ta'u'e ya ma"id mo ha alyon hi muntamu ta'u ya munnomnom ta'uh
aton ta'u. Ya ma"id mo ha iyatan nan la'ing ya nomnom ta'u.

Ma"id Ha Nanginnilah On Nganney Ma'at

11 Hay udum bon na'adal'u ya bokon ammuna nadan ma'a'awwiging hi
nanongnan mangaba'abak hi tinnagtagan ya athidi boh nadan mabikah an
e mi'gubat ya ta'on on hanadan nun'anomnoman an bokon dida ya abuh
di waday anonda ya bokon bo ammuna nadan na'la"ing hi kumadangyan
onu nan nun'adal di midattan hi nabaktun sa'ad ta nangamung. Te bokon
an namin di algo ya nanongnan maphod di ma'at.
12 Ya ma"id ha nanginnilah on maphod onu adi maphod di ma'at
hi nitaguwan di ohan tagu an umat hinan ekan an palpaliwana ya
naknah nan tabukul onu nan hamutin maknah nan lingon. Ta athidin
hingkitangan on waday ma'at i dita'uh adi maphod.

Hay Amaphod di Nanomnoman

13 Masda'awa' bo i han na'adal'un maphod an a'at di ohan tagun
nanomnoman.
14 Te wada han ohan boble an oh'ohhay nunhituhdi. Ya indani ya lini"ub
di titindalun di ongal di abalinanan patul ot mangapyadah awonda ta
hinggopdah diyen boble.
15 Mu wada han nawotwot i diyen boble mu nala'ing. Ta gapuh la'ingna
ya inihwangna nadan tataguhdi. Mu ta'on on athidiy inatna ya ma"id ha
uggan munnomnom i hiya.
16 Ta hiya nan alyo' di udu'dul nan nala'ing an tagu mu hanan
ma'abbikah. Mu hay oha ya ta'on on nala'ing nan tagu mu nawotwot ya
ma"id ha mundongol hi ibagana.
17 Hay udu'dul hi unudon ya hanan ibagan nan nanomnoman an ta'on
on ul'ullayonay panapitna mu hanan tukuk nan paddungnay ma"id ha
nomnomnan ap'apu.
18 Te nan nanomnoman ya ong'ongngal di boddangna mu hay almas. Mu
nan adi maphod di pangatnan tagu ya dakol di pa"ihona.

10

1 Nan mabgawan an ibahhawan ya bahbahonay la'ing ya e nundongolan
di ohan tagu. An umat hinan naten lalog an bahbahonay banglun di
pabanglu.
2 Hanan nanomnoman an tagu ya nadadawoh i hiyan mangat hi maphod
mu hanan paddungnay ma"id ha nomnomna ya hanadan adi maphod di
amod ona aton.

3 Ya ta'on tuwalih on nan pundaldallana ya ma'attigoh an paddungnay
ma"id ha nomnomna.
4 Ya wa'et waday bimmungotan nan ap'apu i dita'u ya adi ta'u bum'on
ya tinaynan ta'u nan tamu ta'u. Udu'dul di pamaag ya dimminong ta'u ot
lo'tat ya ma'aan di bungotna.

Hay A'at Nadan Ap'apu

5 Wada bo han nibahhon tinigo' an at'aton nadan ap'apuh tun luta.
6 Te hanadan paddungnay ma"id ha nomnomda ya diday nabaktuy
sa'adda ya hanadan kakadangyan ya diday nangidatanah nada"ul an sa'ad.

Hanadan Ma'ma'at An Waday Ipa'innilada

7 Ya wada boy tinigo' an ma'ma'at an mumpungkabayu nadan himbut
yaden idaldallan nadan imbabalen di patul ta ayda himbut.
8 Hanan mungka"ut hi bitu ya tigona te alina hi hiyay mabitu. Ya hanan
mama"ih hinan alad ta bumahhel ya halipatana te alinah kalaton di ulog.
9 Ya hanan mumpahok hi batu ya tigona te alinah matugmilan ya
nahugatan. Ya hanan mangihah* kayiw ya alinah hidiyey agodana.
10 Ya wa'e ta adi tumadom nan wahe ya gahin di bumibbikah nan
mangiha. Mu nan nala'ing an tagu ya haitona ya ahina usalon.
11 Nganney hilbinan ayumon nan ulog hi'on niluh an kinalatna nan
mun'ayum i hiya.
12 Hanan tugun nan nanomnoman ya hidiyey pamemanandan hiya mu
hanan hapiton nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya hidiyey
manadag i hiya
13 te aganay hapihapit ya lo'tat ya waday ipabungotna.
14 Te pamaagnay hapihapit an ayna innilan namin di ma'at. Mu undan
nganne ihyay nanginnila hi'on nganney ma'at hi udum hi algo.
15 Ya ma'liggatan hinan tamuna te ta'on tuwalih on ha umayanah ohan
boble on ma"id ha pot'onah awona.
16 Ot namama moh on hiyay mun'ap'apu ot mahmo' nadan tatagu i
diyen boble. Ya hanada'en ap'apu an munhilbi i hiya ya pamaaggon
nangnangnganda on nangnanginnumda an ta'on on hinan mawi"it.
17 Mu hi'on nan patul ya nalpuh nan nanomnoman an pamilya ot
mun'am'amlongda ya madinolda nadan tatagu i diyen boble. Ya atbohdih
on nadan ap'apu an munhilbi i hiya ya inniladan mangono'nong hi
inumonda ya anonda. Te manganda ya uminumda ta waday i'ilogdan
mangat hi tamuda.
18 Hanan tagun ma'higgan muntamu ya ta'on on madunut nan atop
di balena ya adina iphod ta muntudu ta madunut an namin ta lo'tat ya
natukkad nan balena.
19 Mu onha mahluy tagu ta waday pihhuna ya mabalin an gattangonan
namin di pohdona an umat hi makan ya ma'inum ta pa'amlongonay
adolna.
20 Hay oha bo ya adi ta'u pihulon nan patul onu nadan kakadangyan
an ta'on on hi nomnom ta'u ya ta'on on hinan kuwartu ta'u ta alyon ta'uh
ma"id ha mangngol mu alina ya waday manginnila onu mangngol hinan
paddungnay hamuti ya ena inhudhud nan imbaga ta'u.

11

1 Maphod on mangdat ta'u te udum hi algo ya dita'uy maboddangan.

---

* **10:9 10:9** Hay pangalin di udum hinan mangiha ya mungkolon.

2 Ya maphod boy adi ta'u iyohhay pangdatan ta'u ta ta'on on pitu onu
walu* di boddangan ta'u te agge ta'u innilay ma'at hi'on udum hi algo ya
dita'uy maboddangan.
3 Wa'et himmilong hi ad lagud ya ma"id ha bahhonan umudan. Ya wa'e
ta waha kayiw hi matukkad ya nan atukkadana ya hidi boy ibakilangana.
4 Wa'e ta ih'ihhod di ohan taguh maphod an timpuy puntanomana ya
lo'tat ya ma"id ha pi'intatanomna ta ma"id ha apitona.
5 Adi ta'u ma'awatan nadan at'aton Apu Dios an umat hinan dibdib an
agge ta'u innilay alpuwana ya pangipluyana. Ya atbohdin agge ta'u innilay
atona hi'on tanganu on namaag ya mapkol ha golang hi putun inana.
6 Ya muntanom ta'u'e ya hanat ihipun ta'uh nan mawi"it ta ingganah nan
himbatangan te ma"id ha mapto' hi'on nganne i dadiyey humango.
7 Ya mapmaphod on mun'am'amlong ta'u ituwen pi'taguwan ta'u.
8 Ya dukke onu ho'dod di pi'taguwan ta'u ya maphod on mun'am'amlong
ta'uh binigat. Mu mahapul an nomnomnomon ta'u an hay atayan ta'u
ya dukdukkey umohnongan ta'uh nan munhihillong. Mu undan waha
nanginnilah a'atna?

Hay Tugun Hinadan Mumpangpangngilog

9 Da'yun mumpangpangngilog ya hanat pa'amlongonyuy nitaguwanyu
ta atonyu nan pohdonyuh ad uwanin unga ayu ni'. Mu mahapul an
nomnomonyu an udum hi algo ya humalyaon Apu Dios an namin di tagu.
10 Ta hiya nan tigonyu ta adi ayu minonomnoman ya hanadan maphod
di atonyu ya ipapto'yuy adolyu. Te adi ayu umunga'ungah inggana.

12

1 Hanat nomnomnomonyu nan nunlumu i da'yu ta hiyay dayawonyuh
ad uwanin unga ayu ni' ta ahi madatngan nan adi maphod di ma'ma'at ta
alyonyuy, Ma"id mo tayya ha am'amlong tun nitaguwa'.
2 Te na'amamma ayu'e ya ma'ul'ulalap moy panigoyu an paddungnay
nahawanan nadan algo ya bittuwon ya bulan. Ya paddungnay nabugutan
di ad lagud te adi mo tumigoy matayu.
3 Ya kumapuy ayu mo ta munggagayonggong di lulugyu ya mapanguwan
ayu ya adi mo tumigo nimpey matayu.
4 Ya napukit ayu ta adiyu donglon di munggangoh nan dola. Ya
bumangon ayu boh nan hiyah tumalanu mu adiyu damdama donglon di
talanun nan manu'.
5 Ya adi ayu pa'addallan ta tumakut ayun e mundaldallanan an namamah
nadan matikid. Ya ma'ubanan ayu mo ya ma"id moy naminhodyun mangat
hinadan pohpohdonyu ni' an aton. Ta agagga moy atayanyu ta ahi da'yu
kogaan hi tatagu.
6 Ta hiya nan nomnomnomonyu nimpeh Apu Dios ta ahi mahupdut di
yahyahyu.
7 Ta mibangngad nan adolyuh nan lutan nalpuwana ya imbangngad nan
linnawayu i Apu Dios an nalpuwana.
8 Ta athi'athituy ma'ama'at hitun luta ta hiya nan ha"on an muntudtudu
ya alyo' di umipa'engle datuwen ma'ma'at.

Hay Ma'udih Tugun Nan Manudtudu

---

* **11:2 11:2** Hinan Biblia ya pitu nan nipto' an bilang mu hay pohdonan ibaga ya bokon hanadan innila ta'u tuwalin idattan ya ammuna mu hanat ta'on on hanadan binuhul ta'u onu nan adi ta'u pohpohdon ya idattan ta'u damdama.

9 Ha"on an manudtudu ya nala'inga' ta dakol di intanudtudu' hinadan
tatagu. Ya datuwen imbagabaga' an tugun ya inhamahamad'un inada'adal
ot ipaphod'uy dakol i datuwe.
10 Ot ada'adalo' on nganne nan nadadawoh an pangibaga. Ya imman-
nung an nipto' datuwen intannudo"u.
11 Athidiy a'at nadan tugun di nanomnoman an paddungnay huplit di
mumpapto' hi kalnero. Ya hi Apu Dios an ma'alih mumpapto' di nalpuwan
nan itudtududa.
12 Ot hanat halipodpodonyun i'imbabale datuwen imbagabaga' te du-
makol an dumakol di mitudo' hi a'at di tugun mu innila' ot umengle ayun
umada'adal i dadiye.
13 Mu ha ahan di ibaga' ya mahapul an waday takut ta'un adi
mangun'unud hinadan tugun Apu Dios. Te hituwe tuwaliy mahapul an
aton di tagu.
14 Te udum hi algo ya humalyaon dita'un Apu Dios ta an namin di inat
ta'u an ta'on on hanadan ma''id ha nanginnilan inat ta'u an maphod onu
adi maphod ya ma'innilaan.

Kantan Solomon
(Song Of Songs)

Hay A'at Tuwen Liblu An Ma'alih Kantan Solomon

Hay nitudo' ituwen liblu ya nan a'at di numpohhodanan han mung-gayyum an lala'i ya babai. Ta nibagabaga nan a'at di naminhod nan lala'i ya atbohdih nan a'at di naminhod nan babai i diyen lala'i. Ya hay alyon di udum ya hi Solomon di nangitudo' ituwe mu hay alyon di udum ya wadaday udum an nangitudo' ituwe.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nun'in'innilaan han mangilog an lala'i ya han mangilog an babai (Kantan Solomon 1:1–3:5)
2. Han nun'ahawaan datuwen lala'i ya babai (Kantan Solomon 3:6–5:1)
3. Hay nahamad an numpohhodananda an himbale (Kantan Solomon 5:2–8:14)

1 Hituwe nan mapmaphod an kantan Solomon.

Babai

2 Hay pamhodmu ya impohpohodna mu hay bayah ta hiya nan hihimlo' di pangipali'naam hi naminhodmun ha"on.

3 Ya ma"aphod di hunghung di bangbanglum an umat hinan ngadanmu an wa'et nabong'al ya umat i ha nihiit an bangbanglun umalimuttamut.
Ta hiya nan pohpohdon da'ah binabai.

4 Ot agam ta i'uyuga' i he"a.
Ta iyeya' hidih nan kuwartum.

Binabai

Umipa'amlong'a i da'mi te hanan pamhodmuh nan gayyummu ya impoh-pohodna mu hay panginuman hi bayah.

Babai

5 Da'yun binabain agge numpangahawah tun ad Jerusalem ya ta'on ona' ma'angngitit an umata' hinan ma'angngitit an tuldan di holag Kedar mu apgohana' damdama an umata' hinadan ma''aphod an kultinah nan Templo.

6 Ot hanat bokon hantun ngitit'uy titiggonyu.
Manu'e attog hi mangitita' ya niniptanga'.
Te ihingala' hinadan i'iba' an linala'i hi'on adi' e ipapto' nadan greyp an intanomda.
Ta hiya mo nan ma"id ha inat'u an nangipapto' hi adol'u.

7 Ot he"an lala'in popohdo' ya daan mo bahan ta ibagam di em pumpastolan hinadan kalnero ya hay em pangihiduman i didah nan umlotan di potang.
Ta naputu' di e' panama'an i he''a ta adiya' ihlam hi mi'ilala'i hinadan ibbam an mumpastol hinan umaliya' an panigan i he"a.

Lala'i

8 He"a an apgohan an babai, aggem'e innilay panama'am i ha''on ya unudom nadan gatin nadan kalnero.
Ta dimmatong'a'eh awadan nadan allung di mumpumpastol ya impas-tolmu nadan guldingmu hidih nan pangngelna.

9 Hay pangipaddunga' i he"a ya hanadan ma"aphod an kabayun mung-guyud hinan punluganan di patul hi ad Egypt.

10 Ya mapmaphod di angahmu an nibagay hinan hingatmu ya atbohdih nan bagangmu an nibagay nadan nun'abalol an imbanggolmu.

11 Ot indani ta wa'e ya impiyammaan da'ah balitu' an hingat an na'alkusan hi silber.

Babai

12 Hidin bumbummaktad nan lala'in popohdo' ya hinunghungna nan immalimuttamut an pabanglu'.
13 Mu ta'on on hiya ya umat i ha mapmaphod di hunghungna an mira an nitaluwan ot miyuhhun hi palagpag'u.
14 Ya umat boh nadan nabanglun habhabung hidih nan puntanoman hi greyp hi ad En-Gedi.

Lala'i

15 He"an popohdo' ya immannung an apgohan'a.
Te ta'on tuwalih on nadan matam ya mapmaphodda.

Babai

16 Ta'on on he"a ya na'guwwapu'a an umipa'amlong'ah tigtiggon.
Ya ta'on on tun indadaanmun bumbummaktadanta ya mayamoh an ma"atan holo'
17 an nahiduman hi mahagabong an kayiw an sedar ya fir.

2

Babai

1 Ha"on ya nipaddunga' attog hinan habhabung hinan nundotalanah ad Sharon onu nan ha'ha'lung hinan nalbong.

Lala'i

2 Bokon'a athidi te he"ay apgohan hi abinbinabai te mipaddung'a hinan habhabung an nigawwah nadan pagat.

Babai

3 Atbohdin he"a an he"ay kaguwapuwan hi alinlinala'i.
Te nipaddung'a hinan bungbunga"an an nigawwah nan muyung an maphod hi punhiduman nan pu"una ya maphod hi anon nan bungana.
4 Te inyeya' i han na'na"ohhan bale.
Ot ipali'nam di naminhodmun ha"on.
5 Ot hanat idattana' bahan hi resin* ya mansanas ta ano' te tehtu tayyan kimmapuy di adol'u an gapuh pamhod'un he"a.
6 Hidin iniping'u hi iniggid di pu'olmu ya inyawalmun ha"on nan winawwan an ta'lem.
7 Ot da'yun binabaih tun ad Jerusalem ya hanat adi ayu umaptun mi'gayyum.†

Babai

8 Tuwe nan lala'in popohdo' te dingngol'uy hapitna.
Ot dayya tatawwa an miyoha"ohay da"angnan mangali.
9 Hiya ya ay ulha an ma'awiging.
Ot nee tatawwan wahnah dola an ihidhidipa' hinan tawa.
10 Indani ya himmapit an alyonay, Ma'a'e an apgohan an popohdo' ta mi'uyug'an ha"on.
11 Ta'ommanot adi mo kottokottol te nalpah moy lowang.
12 Ya ad uwani nan humabungan di habhabung ya atbohdin ad uwaniy pangngolan hi nat'onat'on an kalin di hamutih tun numboblayan ta'u.
13 Ya ad uwani bo nan naluman nadan namangulun bungan di fig ya mumpunhabungda nadan greyp ta mapmaphod di hunghungda.

---

* **2:5 2:5** Nan resin ya hidiye nan namaganan an greyp

† **2:7 2:7** Hay ohan ibalinana ya hanat adiyu bahbahon nan numpohhodananmi.

Ot agam an apgohan an pohpohdo' ta mi'uyug'a nimpe i ha"on.
Lala'i
14 Na'alligat'a nayyan datngon te umat'ah palluma an e nipa"eh nan nadha' an batu.
Daan mo bahan ta mumpatigo'a te pinhod'un tigon nan mapmaphod an angahmu.
Ya pinhod'un donglon nan umipa'amlong an hapitmu.
Babai
15 O, ta'omman mo ta eta damdama dopapon nadan amunin an puma"ih nadan himmabung an greyp.
16 Ha"on ya pa'appohpohdon da'a ya innila' an atbohdiy naminhodmun ha"on.
Ta hiya tee nan nunhiglay amlongmun mangalah tudan ha'ha'lung hitun awada'.
17 Ot hanat umohnong'ahtu ta ingganah mun'awiwi''it ya ahi'a nangim-bubuwah an bumtik an patom hi pamtik di ulha hinadan nabillid.

3

1 Ahodohodom on adi umaliy inlo"u hi punnomnom'uh nan lala'in popohdo'.
Ta hihimlo' di humawwangana on ma"id.
2 Ta lo'tat ot bumangona' ot hawango' an namin nan boble mu ma"id ha hinama''un hiya.
3 Ya i diyen e' panamahama'an i hiya ya dinamuwa' hinadan guwalya an eda li'li'oddon nan boble ot alyo' i dida di, On waday tinigoyuh nan lala'in popohdo'?
Ya alyonday, Ma"id man.
4 Mu hidin nunhihi"an ami ya dinamu' nan lala'in popohdo'.
Ot ihamad'un idon i hiya ta ingganaot iyanamut'uh balemi ot ighop'uh nan kuwartu an nangiyayyaman ina i ha"on.
5 Mu da'yun binabaih tun ad Jerusalem ya hanat adi ayu umaptun mi'gayyum.
Babai
6 Nganne anu dayya dadiyen mangali an nalpuh nan na'appudut an agge naboblayan an umatda i ha natiplud an ahuk.
Ya mahunghung an pun'iyaliday mira ya insenso an ginattangdah nadan mumpunggattang.
7 Tigonyu'e an umman hi Solomon an inyattangdah nan ubunana an impangulun di nanom (60) an nun'atutulid an tindalun di tinanud Israel.
8 Dadiyen tindalu ya nala'ingdan mi'gubat an ihihikotday ispadada.
Ta ta'on on nahdom ya nidadaandan mi'gubat hi'on waday dumatong hi binuhulda.
9 Ya hidiyen inumbunan Solomon ya hiyay nangipiphod an hay impiphodna ya nan maphod an kayiw an nalpuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon.
10 Ot oddahandah silber nadan tu"udna.
Ya hana'en indoggana ya nabalitu'an.
Ya na'ap'apan hi bayulet an luput an inabol nadan binabaih ad Jerusalem ot al'alkusanda.
Nadan Binabai
11 Da'yun binabaih tun ad Jerusalem, ma'ayu'e ta tigon ta'u nan patul an hi Solomon an numpopongot.

Hidiyen impongotna ya hidiye din impipongot inana i hiya hidin nungkasalana.

4

Lala'i

1 Apgohan'a inoh.
Te ta'on on nahu'yungan'a ya ma'attigoh matam an ma'ule'a an umat'ah nan palluma.
Ya mapmaphod nan ibu'mu an wa'et miyad'addib ya umat i ha nabulog an gulding an manayyudah nan billid hi ad Gilead.
2 Ya ma'pullaw nadan bobam an umat hi pinulaw nan kalnero an hiyah napukisan ot ma'amoh.
Ya agge'a napanguwan ta an namin nadan bobam ya waday palisda.
3 Ya atbohdin mapmaphod di to'om te ay hinumlay timidmu.
Ya mapmaphod di tamelmu te ta'on on nahu'yungan ya umat i ha natommang an pomegranet.
4 Ya mapmaphod nan bagangmu an nabanggolan hinadan mun'aphod an banggol an umat hinan natagen balen David an nahablayan di nunlini"odan hi hapiyon di titindalu.
5 Ya atbohdi nan palagpagmu an ayda wahdi ha duwan nundinommang an inlum di ulha an mangmangngan hi awadan di dakol an ha'ha'lung.
6 Ot umohnonga' hituh tun awadan di nabanglun insenso ya mira ta ingganah mabigat.
7 Te he"a an na'appinhod'u ya immannung an apgohan'a an ma"id ha apihulam.
8 Ot daan mo bahan ta mihaggon'an ha"on te hay punli'na' ya ni'iddawwi'a an ay'a wahdih nan billid an nungngadan hi Lebanon onu nan billid an nungngadan hi Hermon an nipa''ayan di layon ya leopard.
9 Te nunhiglay naminhod'un he"a.
Ta ta'on on ammuna ha pangitigam i ha"on ya mumpagpag di puhu'.
Ya ta'on tuwalih on hanan banggolmu ya umipa'amlong hi tigtiggon.
10 Ya hay punli'na' hinan pamhodmu ya impohpohodna mu hay bayah ya hay hunghung nan pabanglum ya impohpohodna mu hanadan nabanglun middum hi makan.
11 Ya ta'on on hanan banglun di lubungmu ya umat hi banglun di kayiw hinan billid an nungngadan hi Lebanon.
Ya hana'en timidmu ya umat hi danum di iyukan.
Ya paddungnay waday gatas ya danum di iyukan hi dilam.
12 Ta hay pangipaddunga' i he"a ya umat'a i ha garden an na'aladan an ha"on ya ammunay mabalin an hunggop hidi.
Ya nipaddung'a bo i ha obob onu natuden liting an na'aladan ot madakigan ta ha"on ya ammunay mabalin hi uminum hidi.
13 Ya umat'a boh nan natanoman hi dakol an pomegranet ya nadan udum an mun'aphod an bungbunga"an ya nadan nabanglu an umat hi henna ya nard
14 ya safron ya kalamus ya sinamon ya nadan nat'o'nat'on an kayiw an alpuwan di insenso an umat hi mira ya alos ya nadan udum an mapmaphod an middum hi makan.
15 Ya mi'alig'a bo i ha obob hinan garden an hay alpuwan di litingna ya nadan billid an nungngadan hi Lebanon.

Babai

16 Ot da'yun dibdib an wah nan huddo'na ya nan wah nan muyyadna
ya hanat ipluyyuhtu ta pun'iyaddibyuy banglun tun garden'u ta
umalimuttamut ta hunghungon nan lala'in popohdo' ta umalih tun
garden'u ta tamtamana tudan mun'aphod an bungbunga"an.

Lala'i

5

Lala'i

1 Ay umman wahtuwa' teeh tun garden an mumbulasa' hinan nabanglun
mira ya nadan pumpabangluh makan.
Ya inan'u nan lamoh di iyukan ot inumo' di danumna.
Ot inumo' bo nan bayah ya gatas.

Nadan binabaih ad Jerusalem

I'alig ta'u'eh makan nan numpohhodananyu ya hanat mumbuhug ayu ya
imminum ayu ta mapnek ayuh numpohhodananyu.

Babai

2 Hidin nalo'a' ya ininop'un mungkulkug hinan panto nan lala'in popohdo'
an alyonay,
Inoh, ibughulana"e, te tehtu tayyan nahnong di ulu' hi dulnu.
3 Mu alyo' anu di,
Umman teen numbollada' ya daan bo ha e munlubung.
Ya inulaha' man ni' di huki' ot undan bo adi malugit.
4 Indani ya nali'na' an indatongnay ta'lenah nan pundakigan ya mumpag-
pag di puhu' hi amlong'u.
5 Ya hidin e' ibughulan nan lala'in popohdo' ta e' idon hinan pundakigan
ya muntodtod nan pabanglu an mira an ingkuyag'uh ta'le'.
6 Mu hidin imbughul'u ya ma"id mon imme.
Ta nunhiglan mahkit di nomnom'u.
Ta mungkaliya' mu ma"id ha tumbal.
Ot ipatna' an e hama'on mu ma"id ha hinama"un hiya.
7 Ya i diyen e' panpanama"an i hiya ya dinamu' nadan guwalyah nan boble
ot punhoplata' i dida ta nahugatana' hi nangatda ot inayunda bo udot
an alan nan hu'yung'u.
8 Da'yun binabaih tun ad Jerusalem, daan mo bahan ta tigonyu'e nan lala'in
popohdo' ya imbagayun hiyan nunhiglay e' umukayungan hi iliw'un
hiya.

Nadan Binabai

9 He"an apgohan di ababaina, undan nganne ahan nayyay wadan hiya an
ma"id hi udum an linala'i ta athinay ibagam i da'mi.

Babai

10 Manu'e ya guwapu ya maphod di nangadolna.
Ya ma"id ha nipaddunganah alinlinala'i.
11 Ya mapmaphod di uluna an umat hi amaphod di balitu'.
Ya nakulut ya ma'angngitit di ibu'na an umat hi ngitit di gayang an hamuti.
12 Ya maphod boy matana an umat hi pinulaw nadan ma'pullaw an
pallumah nan pingngit di wa"el.
13 Ya hana'en angahna ya umat hinan natanoman hi dakol an nun'abanglun
nitanom.
Ya atbohdi nan timidna an mipaddung hi ha'ha'lung an nalamuh hi
bangbanglu an mira.
14 Ya hay ta'lena'e ya umat i ha namu"ol an balitu' an nahu'luban hinadan
nun'abalol an mihu'lub hi ta'le.
Ya makodhol di adolna.

15 Ya atbohdin makodhol di hukina an umatda i ha marbol an tu"ud ta hiya
nan maphod di tigona an umat hinadan kayiw hinan muyung hi ad
Lebanon.
16 Ta hiya nan popohdo' ahan hi pangipali'naana hi pamhodnan ha"on te
umipa'amlong ahan di a'atna.
Ot ipa'innila' i da'yun binabaih tun ad Jerusalem an athinay a'at nan lala'in
popohdo'.

6

Nadan binabai
1 He"an apgohan an babai, on danay nangipluyan nan lala'in popohdom
ta ta'omman ya binoddangan da'an e manama' i hiya?
Babai
2 Ay umman wahtu eh'a teeh tun awada'.
Te ha"on nan mi'alig hi gardena an nitanoman di dakol an pabanglu.
Ta teen ma"amlong an mangmangngalah tudan habhabung.
3 Nunhiglay naminhod'uh tun lala'in popohdo' ya atbohdiy naminhodnan
ha"on.
Ta tee nimpen nunhiglay amlongnan mangmangngalah ha'ha'lung hitun
awada'.
Lala'i
4 He"an babain popohdo', immannung an apgohan'a an umat'ah nan
mapmaphod an bobleh ad Tirsah ya nan bobleh ad Jerusalem.
Ya umat'ah nadan tindalun numbabandela an mano"oltan manigo hi'onda
mawanat.
5 Ta gapuh amaphodmu ya hay punli'na' ya aya' ma'umah hi'ona'
totokkolon i he"a.
Ya mapmaphod nan miyad'addib an ibu'mu an umatdah nadan nabulog
an gulding an mundayyuh nan billid hi ad Gilead.
6 Ya atbohdin ma'apullaw nimpe nayya nan bobam an umat hi pinulaw di
kalnero an hiyah na'amoh.
Ya agge'a napanguwan ta an namin nadan bobam ya waday palisda.
7 Ya mapmaphod nimpe di tamelmu te ta'on on nahu'yungan ya umat i ha
natommang an pomegranet di tigona.
8 Ta ta'on on wadada ha nanom (60) hi ahawan di ohan patul ya waha
nawaluh (80) mibilang hi ahawana ya dakkodakkol di gayyumnan
mumpangpangngilog an binabai
9 ya ma"id i dida ha nipaddung i he"an babain popohdo'.
Te hay a'apgohmu ya umat hinan mapmaphod an palluma.
Ta hiya nan he"ay pa'appohpohdon inam.
Ta hiya nan tinigon'en nadan mumpangpangngilog an binabai on alyonday
umipa'amlong di ababaim.
Ta ta'on on hanadan ahawan di patul ya nadan mibilang hi ahawana ya
alyonday immannung peman an apgohan di ababaim.
Nadan binabai
10 Nganne nin tayyah tuwen apgohan an babai an umat hinan mumbinang
an bittuwon hinan muntalanu.
Ya umat boh nan mapmaphod an patal nan bulan onu nan humilin potang.
Ya umat boh nadan numbabandelan titindalu an punhintiggan di tatagu
hi'onda mawanat.
Lala'i
11 Dimmayyuwa' hinan nundotal an nitanoman di almon ot e' tigon hi'on
himmangoda ya hi'on himmaping nadan greyp ya hi'on himmabung
nadan pomegranet.

12 Ya alinah on pamaag ya nunhiglay amlong'u ta hay punli'na' ya ha"on di akadkadangyanan.

Nadan binabai

13 He"an apgohan an babain i Sulam ya daan mot mibangngad'ahtu ta wan pa'tiggonmiy panayom.

Babai

Tanganu onyu pohdon an tigon di panayo' an i Sulam?

7

Lala'i

1 He"a an apgohan an babai, ni'ibbagay nayya nan sandalmuh nan mapmaphod an hukim.

Ya mapmaphod di tigon di hukim an umatda i ha iniphod di nala'ing an mangiphod hi kumpulnan usal.

2 Ya maphod di namutum an ay waha taug hinan way puhogmu an paddungnay mamattuwan hi ma'inum.

Ya mapmaphod boy nangadolmu an umat i ha nabto' an dagami an nali'mut hi ha'ha'lung.

3 Ya mapmaphod boy palagpagmu an ayda wahdi ha duwah nundinom-mang an inlum di ulha.

4 Ya mapmaphod nan bagangmu an umat i ha mapmaphod an natagen bale.

Ya atbohdi nan matam an umat hinan nahitalan an lobong an humili an umat hinan lobong an nungngadan hi Hesbon an nihaggon hinan geyt hi ad Bat-Rabim.

Ya immontong di olongmu an umat hinadan billid an nungngadan hi Lebanon an matangad hi ad Damaskus.

5 Ya mapmaphod boy tigon di ulum an umat hinan nabillid an nungngadan hi Karmel.

Ya madongya nan mangitit an ibu'mu.

Ta kumpulnan patul ya pohpohdonan tigtiggon.

6 Te nunhiglan apgohan'a an umipa'amlong'an ha"on.

7 Ya maphod nimpey nangadolmu an umat'a i ha natagen niyug ya nan palagpagmu'e ya paddungnay wahdi ha duwah bungana.

8 Ta pohdo' ahan tayyan e kayaton ta e' dapaon dadiyen bungana.

Te dadiyen bungana ya umat i ha nabungul an greyp.

Ya hanan yahyahmu ya nabanglu an umat hi banglun di mansanas.

9 Ta hiya nan hanan em pangawalan i ha"on ya umipa'amlong mu hay e panginuman hinan maphod an bayah.

Babai

Ot onha mi'aliga' hi bayah ya hanat inumona' ta pa'attamtamona'.

10 Ot ma"id ha udum hi umaya' hi'on bokon he"a ya abuh.

Te innila' an nunhiglay naminhodmun ha"on.

11 Ot ma'a ta eta mundaldallanan ta ta'on on malo'tahdih nan awadan di dakol an habhabung.

12 Ta nabigat'e ya immetah nan natanoman ta eta tigon hi'on himmaping nadan greyp ya hi'on himmabung nadan pomegranet.

Ta hidiy pangipali'naa' hi naminhod'un he"a.

13 Ya ta etandi anu hunghunghungon nadan nabanglun habhabung hidi.

Te ta'on on hidih nan nunlini"odan nan eta umohnongan ya dakol di indadaan'un mun'aphod an bungbunga''an an ini'ihhod'un he"a.

8

1 Onha nin ot ta hinagita ta ohay hi inata ya ta'on nin on idon'uh pu'olmu hinan kumpulnan pundammuwanta ya ma"id ha mangalih adi maphod hidiyen inat'u.
2 Ya mabalin an iyanamut da'ah balemi hi awadan ina an nangitudtudun ha''on hinadan maphod an pangat.
Ya mabalin nin ot an ipa'inuman da'ah nan maphod an ma'inum an danum di pomegranet.
3 Ya mabalin bon iping'uh nan iniggid an ta'lem ya inyawalmun ha"on nan winawwanmu.
4 Ot da'yun binabaih tun ad Jerusalem ya hanat adi ayu umaptun mi'gayyum.

Nadan Binabai

5 Nganne anuh diye dayyan babai an nalpuh nan na'appudut an agge naboblayan an ip'ippingnah pu'ol nan gayyumna.

Babai

Hay nanapaa' i he"a ya inggibo'mu hidin nalo'am hidih nan way nangiyayyaman inam i he"a hidih nan way pu"un nan kayiw an mansanas.
6 Ot hanat ma"id ha udum hi babaih omnawam.
Ta umata' i ha giniling an mihuhu'lub hi ta'lem ya umat hinan lubu'an an munnanannong di natehdi.
Te hanan duwan numpohhodan ya ma"id ha mabalin an mangihi"an i didan duwa.
Te nan pamhod ya imbikbikahna mu nan malanglanggiyab an apuy.
7 Ya ta'on on nan dimmakol an liting hinan wangwang ya adina abalinan an iyanud hidiyen pamhod.
Ya adi mabalin an magattang di pamhod an ta'on on atnay kinadangyan nan tagu.

Linala"i

8 Waday hi ibbamin ung'ungngan babai.
On nganne nin di atonmi hi'on waha umalih naminhod i hiya?
9 Onha ipaddung hidiyen hi ibbami hi binattun alad ya wa nin an usalonmiy silber ta iphodmih uhhunay mun'aphod an natagen bale.
Ya onha bo ha ipaddung hi panto ot wa nin an alkusanmi hi maphod an kayiw an sedar ta pungkalobmin diyen panto.

Babai

10 Nipaddunga' ni' hi binattun alad mu ad uwani ya nipaddung nan palagpag'u hi nun'atagen bale.
Ta hiya nan wa'et tigtiggona' hinan lala'in popohdo' ya nunhiglay am-longna.
11 Wada han puntanoman Solomon hi greyp hi ad Baal-Hamon an impa'abangnah tinatagu ta an naminda ya mangdatdah hinlilibuy (1,000) pihhun silber hinan punggattangandah nadan intanomda.
12 Ta hi Solomon ya ukod i hiyah nan hinlibun (1,000) pihhuna ya atbohdin ukod nadan puntamuwona hinan hindudway gahut (200) an bingayda.
Ya atbohdin ha''on an ukoda' hi pangdata' hinan garden'u.

Lala'i

13 He''an babain popohdo', innila' an wahtu'a ituwen garden.
Ot daan mo ta humapit'a te pinhod'un donglon di hapitmu ya ta'on on tudan nun'ibba' ya popohdonda damdaman donglon di hapitmu.

Babai

14 Ot agam ta butikom an patom hi pamtik di ohan hiyah nahikon an ulha.

Ta mundammutahdih nan billid an natanoman hi nun'abanglun nitanom.

Isaiah

Hay A'at Tuwen Liblu An Isaiah

Hi Isaiah an nangitudo' ituwen liblu ya ohan propeta an mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios an aton nan patul ya nadan tatagu. Te hay pinhod Apu Dios ya muntutuyuda hinadan numbahulanda ta wan maphod di ma'at i dida. Ya hay oha boh ipa'innilana ya nan ongal an pamhod Apu Dios hinadan tataguna ta wan dida piboy e mangipa'innilah nadan udum an tataguh abobboble. Manu te wadaday mangngol hinadan ibagan nadan propeta mu dakol damdamay adi mangun'unud.

Hay numbalinan Isaiah hi propeta ya hidin nagodwa mo tuwali nan boblen di tinanud Israel. Ta nan nangappit hi huddo'na ya nginadanandah ad Israel ya nan nangappit hi muyyadna ya nginadananda hi ad Judah.

Ya pinto' Apu Dios hi Isaiah an propeta hi ad Judah hidin numpatulan Ussiah.* Ya hidin nala"uy himpulut waluy (18) tawon ya ginubat nadan i Assyria nadan i Israel ot miwakatdah abobboble hidin pituy gahut ta baintit duway tawon ot ahi miyayyam hi Kristu (722 B.C.). Ot gubaton bon nadan i Assyria nadan i Judah an binattuy aladda ot abakonda dida mu aggedah ad Jerusalem (Isaiah 36:1). Ya indani ya impatnan bon nadan i Assyria an e ot gubaton hi ad Jerusalem mu nibahhoh diyen ninomnomdan aton (Isaiah 36–37).

Mu nadan tataguh ad Jerusalem ya ta'on on inihwang Apu Dios didah nadan i Assyria ya hiya damdaman adida un'unudon hi Apu Dios. Ta innaynayundan nunhilbih nadan dios di udum an boble an ta'on on imbagabagan Isaiah i dida ta iwalongda nan pumbahbahulan ta wan adi dusaon Apu Dios dida mu hiya damdamah diyen mungngoheda. Ta imbagabagana nan ma'at i dida an umat hinan panadagan di i Babilon i dida hi'on adida un'unudon nan tugun Apu Dios. Mu wada damdama boy imbagan Isaiah hi maphod an ahi ma'at i dida hi alpahan di iyayandah ad Babilon an hidiyey ahi namnamaon nadan tataguh ad Judah.

Ta ma'at datuwe te pohdonan ma'awatanda an nadan dios di udum hi boble an nundinolanda ya ma"id ha abalinanda te hi Apu Dios tuwali ya abuh di immannung an Dios. Ya imbagan damdaman Apu Dios an ahina pa'anamuton dida hinan bobleda hi alpahan di punholholtapandah ad Babilon an gapuh bahulda (Isaiah 44–66). Ya imbagana bo an ahina honagon nan Managuh tagu ta nadan mangun'unud i hiya ya mi'tagudah munnananong (Isaiah 52:13–53:12).

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay pundusaan Apu Dios hinadan i Judah ya i Israel ya nadan tataguh udum an boble (Isaiah 1–45)
2. Hay adadagan di ad Babilon (Isaiah 46–47)
3. Hay nangibagaan Apu Dios hi ipa'alina nan Managuh tagu (Isaiah 48–66)

1 Hituwen liblu di nitud'an nadan impatigon Apu Dios ya nadan impa'innilana an ahi ma'at hi ad Jerusalem ya nadan udum an bobleh ad Judah. Ya hay nipa'innilaana ya ha"on an hi Isaiah an imbabalen Amos hidin numpatulan Ussiah ot ahi hi Jotam ot ahi hi Ahas ot ahi mohpe hi Hesekiah.

Hay Imbagan Apu Dios Hi A'at Nadan I Judah

---

* **: 1:0** Hay ohah ngadan Ussiah ya hi Asariah.

2 Da'yun wahtun luta ya ta'on on da'yun wah ad lagud ya hanat
donglonyuh tuwen imbagan Apu Dios an alyonay, Nun'imbabaleya' ot
ipanapto"u ta ingganaot kumilogda mu ona' ot ngohayon i dida.
3 Udu'duldaot bo nadan baka ya dongki te innilada nan ud bagin dida an
mangipanapto' i dida. Mu nadan tatagu' an tinanud Israel ya adiya' ibilang
i dida an ta'on on ha"on di mangipanapto' i dida.
4 Ya alyon bon Apu Dios di, Na'abahhulan ayu an himpamoble an
imbabalen di adi maphod di pangiye"eda. Te din'uga' an nahamad an Dios
an dayawonyun tinanud Israel.
5 Undan maphod on inaynayunyun mungngohe? Ya undan pinhodyun
madusa ta ma'udman di holtaponyu? Ta paddungnay himmalom di
hugatyu ta hiya nan nunnaud an milu'uy ayu mo.
6 Te paddungnay nahugatan di uluyu ta ingganah dapanyu. Ya agge ayu
nipapto' ta agge ni'mo nadahidahan hi lana nadan hugatyu. Ta namaag
nayya ya ahingingilah ya ahinononada.†
7 Te hay ma'at hitun boble ta'u ya madadag te pu'ulan di binuhul ta'u
tun boble ta'un ad Judah.‡ Ta ta'on onyu tigtiggon ya pun'aladan namin di
bungan di intanomyu ya numbalin hituwen boble ta'u hi ma"id ha hilbina
te abakon di tataguh udum an boble.
8 Ta ammunah ad Jerusalem an ahi mabati an paddungnay allung hinan
gawwan di puntanoman. Mu li"ubonda damdama.
9 Mu onha nan ongal di abalinanan Dios ya adi dita'u ihwang ta ma"id ha
ibatina i dita'u ot wan hay ma'at i dita'u ya umat hinan na'at hi ad Sodom
ya hi ad Gomorah.
10 Mu da'yun a'ap'apu ya tataguh tun ad Judah ya umat ayuh nadan i
Sodom ya i Gomorah an nunhiglan adi maphod di pangatyu. Ot hanat
igongahanyu nan tugun Apu Dios i da'yu.
11 Te alyonay, Nganne mahan di hilbin danaen dakol an i'no'i'nongyun
ha"on an Dios? Omman immengleya' hinadan maghob an mi'nong an
kalnero ya nadan taban di impanapto'yun animal. Ya adi umipa'amlong i
ha"on nadan idawatyun dalan di bulug an baka ya kalnero ya gulding.
12 Te undan nganne tuwaliy nangibaga i da'yu hi mangiyali ayuh
i'nongyu i ha"on ya wan hay immannung ya adiya' ibilang i da'yu.
13 Idinongyuot eh'a danaen i'no'i'nongyun ha"on te ma"id damdama ha
hilbina. Ya nadan gobhonyun insenso ya nunhiglan umipabungot i ha"on.
Ya ta'on on nadan pungngilinanyuh nadan nakayangan di bulan ya nadan
Habadun tungo ya nadan udum an a'am'amunganyun mundayaw i ha"on
ya ma"id ha hilbina an gapuh nan nunhiglan numbahulanyu.
14 Ta danaen ngilingilinonyu an umat hinan nakayangan di bulan ya
nadan udum an mangilin an algo§ ya numbalindah umipabungot i ha"on.
15 Ta ta'on hi itaggeyuy ta'leyu ya dinukkedukkeyuy dasalyu ya adi'
damdama donglon. Te paddungnay nalamuy ta'leyuh dalan di tatagun
pinatepateyu.
16 Mu daan mo ta muntutuyu ayuh nan pumbahbahulanyu ta idinongyun
namin nadan adi maphod an ato'atonyu.

---

† **1:6 1:6** Hidiyen hugat nadan tinanud Israel ya bokon immannung an hugat te hidiyey nipaddungan nadan adi maphod an pangatda. Isaiah 53:4-5 ‡ **1:7 1:7** Hidin amatagun Isaiah ya ginubagubat nadan tataguh ad Israel ya hi ad Syria ya hi ad Assyria ya hi ad Edom ya hi ad Pilistia di ad Judah. **1:9 1:9** Roma 9:29; Isaiah 10:20-23; 11:11,16 § **1:14 1:14** Nadan mangilin an algo ya dadiye nadan tinawon an pungngilinandah nan imbagan Apu Dios an umat hinan punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ate hi ad Egypt. Hay Nakakan 23:14-17; 34:18; Lebitikus 23:1-44; Deuteronomy 16:1-17

17 Ta nan nipto' an pangat di ipa'inghayun aton. Ta boddanganyu
nadan palpaligaton di udum an tatagu. Ya ihakityu nadan nun'apuhig ya
nun'abalu.
18 Ya alyon bon Apu Dios di, Aga ta punhahapitan ta'u. Ta ta'on
on nunhiglay numbahulanyu an umat i ha ma'angngitit an lugit ya
pakawanon da'yu ta pumbalinon da'yu hi paddungnay ma'apullaw.
19 Ya onha da'yu ya ninomnomyun umunud i ha"on ot ma"id ha
bahhonan da'yuy mangan hinan ap'aphodan an bungan di nitanom hitun
bobleyu.
20 Mu hi'on nanongnan ngohayona' i da'yu ya adi mibahhon patayon
da'yuh nadan binuhulyu. Ha"on an Dios di mangali ituwen ahi ma'at.

Hay Nan'ugan Nadan I Jerusalem I Apu Dios

21 Alyon bon Apu Dios di, Ngalngalam ha eyu nalumanan an na'na'unnud
ni' an tataguh tun ad Jerusalem. Ad uwani ya nadan dios di udum hi
boble di daydayawonyu an umat ayuh nan babain mumpabpabbayad hi
adolna. Ya numbalin ta da'yuy pumatepateh tatagu yaden handi'e ya nipto'
di atonyun mangipanuh hi tatagu.
22 Te mi'alig ayu ni' hinan namahmah an silber an na'ballol. Mu ad uwani
ya numbalin ayuh ma"id ha balolna. Ya mi'alig ayu ni' hinan pinahapah
an ma"aphod an ma'inum mu numbalin ayu mo hi umat hinan hubul.
23 Ya nadan mangipangpangulu i da'yu ya ngohayona' an Dios ta nadan
mumpangako di eyu id'idduman. Ya ha ahan di nonomnomonyu ya nan
midat i da'yu ta atonyu nan adi maphod. Ya adiyu boddangan nadan
nun'apuhig ya ma"id ha pangihakityuh nadan nun'abalu.
24 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun
tinanud Israel ya alyo' di, Ad uwani ya mi'buhula' i da'yu. Ta adiya'
duminong ta ingganah on'u ipahday bungot'un da'yu ta iballoh'u nadan
ina'inatyu.
25 Ot immannung an punhiglao' di pundusa' i da'yu ta paddungnay
mahmahon da'yu ta ingganah on paddungnay mayagyag nadan adi
maphod an pangatyu an dadiyey humandih nan pundayawanyun ha"on.
26 Ya ahi' mohpe imbangngad hi ad Jerusalem nadan nipto' di pangi-
panuhda ya panugundah tatagu ta umat hidin hopapna tuwali. Ta hay
umudi ya alyon di tatagu di, Maphod peman hi ad Jerusalem te nipto' di
pangat nadan tataguhdi an na'na'unnuddan Apu Dios.
27 Ot alyo' an hi Isaiah di, Athinay aton Apu Dios an mamangngad hi
ad Jerusalem ya ta'on on dita'un tatagun mangiwalong hi pumbahulan ta
ihwang dita'u i hiya an gapuh nan nipto' an pangatna.
28 Mu nadan mungngohe ya manginaynayun hinan pumbahbahulan ta
du'gondah Apu Dios ya mipapateda ta mama"idda.
29 Ot da'yu'en e mundayaw hinadan dios di udum an boble hinadan
pu"un di mun'ahagabong an kayiw ya ahi ayu mibabain an gapuh nadan
pumbahbahulan an ato'atonyuhdi.
30 Ta umat ayuh nan nadpal an kayiw an mun'a'agah di tubuna
31 onu nan dagami an hi kittang on napu'ulan. Ta atbohdiy adadagan nan
ta'on on ongal di abalinanan tagu an gapuh nan adi maphod an ato'atona
ya ma"id ha bumoddang i hiya.

1:21 1:21 Jeremiah 3:6-14; Ezekiel 16:25-26 **1:25 1:25** Isaiah 4:4; 48:10 **1:29 1:29** Isaiah 65:3; 66:17

2

Hay Ahi Pun'ap'apuwan Apu Dios

1 Hituwe boy impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Isaiah an imbabalen
Amos hi ma'at hituh ad Jerusalem ya nadan udum an bobleh tun ad Judah.
2 Alyonay, Udum hi algo ya mundongol hituwen nabillid* an awadan nan
Templo. Ta hituwey ma'al'ali mu nadan udum an billid. Ya umalidahtuy
tataguh abobboble an mundayaw.
3 Ta hay pun'ibagada ya alyonday, Ma'ayu ta ume ta'uh nan nabillid an
niyappit i Apu Dios an awadan nan Templo an pundayawan nadan tinanud
Jacob. Ta itudduwan dita'uhdi an mangat hinan pohdon Apu Dios ta hiyay
un'unudon ta'u.
Athidiy alyonda te i diye ya hi ad Jerusalem di alpuwan nan tugun Apu
Dios an mitudduh nadan tatagu.
4 Ya hi Apu Dios di mangipanuh hi an namin an adi pun'u'unnudanan
di tataguh abobboble. Ya midinong moy gubat ya ma"id mo ha e
dumadadaan an e mi'gubat ta nadan almas an umat hi ispada ya
udihonda mo ta mumbalin hi aladu. Ya nada'en pahul ya pumbalinondah
kompay ta pamutuldah nadan pahapingonda an intanomda ta maphod di
bumungaanda.
5 Ot hiya nan dita'un tinanud Jacob ya daan mo ta nan pohdon Apu Dios
di aton ta'u.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tatagu

6 Ot mundasala' an alyo' di, Apu Dios, he"a ya inwalong da'min tatagum
an tinanud Jacob an gapu ta hay un'unudonmi ya nadan layah an tudtudun
di tatagun nalpuh nangappit hi tuluwan di algo. Ya nundinol ami boh
nadan umat hi mumpumbaki ta umat hi pangat nadan i Pilistia di
pangatmi. Te inyunnudmih nan pangiye"en di tataguh udum an boble.
7 Manu te makadangyan tun boblemih tun ad Judah hi dakol an silber
ya balitu' ya nadan udum an nun'abalol an batu. Ya dakol boy kabayumi
ya kalesan di titindalun e mi'gubat.
8 Mu dakkodakkol di inyamman di tataguh tun boblemi an dayawonda.
9 Ta hiyay gapunah ipada"ulanmi ta nunnaud di ahimi ibabainan. Ot
lebbengnan adi da'mi pakawanon.
10 Ot inayun'un alyon di, Da'yun tatagu ya ekayu ta e ayu mun'ipa"eh
nadan doplah ya lingab. Ta ibtikanyu nan himpangen ma'at an gapuh
bungot nan na'abbaktu ya ongal di abalinanan Dios.
11 Te madatngan han ahi adadagan nadan mumbaktun tatagu ta hi Apu
Dios ya ammuna tuwaliy midaydayaw.
12 Te nan ongal di abalinana nimpen Dios ya ipada"ulna nadan
mumbaktu ya ta'on on nadan tatagun waday abalinanda.
13 Ta ba'gutonan namin nadan o"ongal ya adudduken kayiw an sedar
hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ya nadan oak hi ad Basan.†
14 Ya pundotalona nadan nabillid ya ta'on on nadan nun'atatagen billid.

---

* **2:2 2:2** Hituwen nundongol an nabillid ya hay ipa'innilana ya nan ma'al'ali an pundayawan mu nadan udum an pundayawan. **2:4 2:4** Mikah 4:1-3 **2:6 2:6** 1 Samuel 6:2; 2 Patul 1:2 † **2:13 2:13** Nadan billid an nungngadan hi Lebanon ya wadah nan huddo' di boblen nadan tinanud Israel an nundongol an gapuh nan adudduken sedar an kayiw hidi. Ya nan bobleh ad Basan ya wadah nangappit hi alimuhan di algo hinan boblen nadan tinanud Israel ya nundongol damdama an gapuh nadan o"ongal an kayiw an oak. Ya hi Isaiah ya impaddungna i datuwen kayiw nan ma'at hinadan mumbaktun tatagu.

15 Ya puntukkadna nadan nun'atagen pungguwalyaan di tindalu ya
nadan binattun alad di boble.
16 Ya numpa"ihna nadan papol hi ad Tarsis ya nadan mun'a'aphod an
bangka.
17 Ta way aton nadan mun'abungot ya mumbaktu an mipada"ul ta
mibabainda. Ta hi Apu Dios tuwali ya abuh di mipabaktu.
18 Ya mama"idda mo nadan bulul an dayawonda.
19 Ta hitun pangatan Apu Dios i dadiye ya iwagotna tun luta ta eda
mun'ipa"e nadan tatagu hinadan liyang ya lingab an gapuh nan nunhiglan
takutda i diyen nunnaud an bungotna ya nan ongal an abalinana.
20 Ya i diyen a'atana ya eda mohpe pun'itopal nadan bulul an balitu' ya
silber hinadan balen di gelew ya littalit.
21 Ta i diye ya mamtikda nimpe nadan tatagu an eda mun'ipa"eh nadan
lingab hinan doplah an gapuh takutda hinan nunnaud an bungot Apu Dios
ya nan ongal an abalinanah tun pangiwagotana nimpeh tun luta.
22 Ot hiya nan hanat idinong ta'un mundinol hi tatagu te undan nganney
abalinanda an ta'on on dida ya mateda.

3

Hay Apalpaligatan Nadan I Judah

1 Nomnomnomon ta'u an tuwe mon ma"idon nan ongal di abalinanan
Dios nadan pundinolan ta'uh tun ad Jerusalem ya an namin nadan bobleh
tun ad Judah an umat hi makan ya liting
2 ya ta'on on nadan na'tullid an mi'gubat ya nadan ibbadan tindalu
ya nadan uggan mangipanuh hi tatagu ya nadan propeta ya nadan
mumpumbaki* ya nadan mangipangpangulu i dita'u.
3 Ya ma"idona bo nadan opisyal di nabonglen (50) tindalu ya nadan udum
an ap'apu ya nadan nun'ala'ing an mangapyah kumpulna ya nada nimpe
an mumpumbaki.
4 Ta hay ihukkat Apu Dios hi mun'ap'apu ya nadan u"unga.†
5 Ya nadan tatagu ya palpaligatonda nadan ibbadan tatagu an ta'on on
nadan hinaggonda. Ya nadan u"unga ya ngohayonda nadan o'ongongngal
mu dida. Ya ta'on on nadan nun'abaktun tatagu ya ngohayon nadan
nun'ada"ul.
6 Ya i diyen a'atana ya nadan hina'amma ya namaaggon impudong di
oha di hi ibbana on inalinay, He"a han waday lubungna i dita'u ot he"ay
mangipangpanguluh tun nadadag an boble ta'u.
7 Mu alyonay, Adi mabalin te ma"id ha mabalin hi iboddang'u i da'yu. Te
ta'on on da'mi ya ma"id ha anonmi ya ma"id ha lubungmi. Ot adi mabalin
hi ha"on di mangipangpangulun da'yu.
8 Ta athidiy ma'at ta madadag tun ad Jerusalem ya an namin tun ad Judah
te ma'attigoh nan pangatda ya panapitda an ngohayonda nan madayaw an
Dios.
9 Ya ta'on on hay angahda on ma"apto' di numbahulanda. Te ma"id
ahan ha bainda an mangipatpatigoh pangatandah adi maphod an umatdah
nadan i Sodom. Mu mahmo'da te madusada te bahulda.
10 Mu hanat ibaga ta'u hinadan nipto' di pangatda an luminggopda te
maphod di pumbalinan nadan maphod an ina'inatda.

2:19 **2:19** Nipa'innila 6:15 * **3:2** **3:2** Nadan mumpumbaki ya matigoh nan Deuteronomy 18:10.
† **3:4** **3:4** Hi Manasseh ya himpulut duway (12) tawonah din numpatul hi ad Judah.

11 Mu mahmo'da nimpe nadan adi maphod di at'atonda te nan ina'inatda
ya hiya boy ma'at i dida.
12 Ot mahmo' ayun i'iba te u"ungay ahi mamalpaligat i da'yu ya binabaiy
mun'ap'apu i da'yu. Ta gapuh nan nibahhon ituddudah atonyu ya
iwalongyu nan nipto' an ma'unud ta hidiyey lummuh adadaganyu.
13 Te nundadaan hi Apu Dios an munhumalyah tatagu
14 an pamanguluwona nadan ap'apu an mangipangpanguluh nadan
tataguna. Ta alyonan diday, Da'yuy namahbah hi ad Judah an pad-
dungnay puntanoma' hi greyp. Ta pinnuyuy babaleyuh inakoyuh nadan
nun'awowotwot.
15 Umman ma"id ha lebbengyun mamalpaligat hinadan tatagu' ta eyu
ana"ullan nadan nun'awotwot. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di
mangalin tuwe.

Hay Ahi Ma'at Hinadan Binabai Hi Ad Jerusalem

16 Ya alyon bon Apu Dios di, Tigonyu nadan binabain i Jerusalem an
mundaldallananda'e ya itanangtangngadda. Ya nahu'luban di hukidah
mungkililing ta ma'attigon mi'ilala'ida an ma"id ha baindan mangidkid'ing
hi linala'i.
17 Ta hiya nan dusao' dida hi bungul hi uluda ta lo'tat ya makalbuda.
18 Ya i diyen a'atana ya ma"ido' an namin nadan pun'alkusdah adolda an
umat hi banggol ya giniling di huki ya alkus di ibu'
19 ya hingat ya nan mihu'lub hi ta'le ya nadan hu'yungda
20 ya nadan kallugung ya hu'lub di hiku ya nadan miwa'oh adolda ya
nadan bangbanglu ya nadan agayukda.‡
21 Ya ta'on on nadan singsingdah ta'leda ya hay olongda ya
22 nadan mun'aphod an lubungda ya pitakada ya
23 diggalda ya panyuda ya nadan ihophopdah pu'olda ya nadan adukken
hu'yungda.
24 Ta nan maphod an hunghungda ya mumbalin hi ma"agub. Ya nan
miwakoh adolda ya mumbalin hi tali ya makalbuda. Ya nan na'angnginan
lubungda ya mahukkatan hi langgut ta pangipatigodah eda umukayungan.
Ta ta'on on maphod di tigoda ni' ya mumbalindah ababain.
25 Ya nada'en linala'i ya mun'a'atedah gubat an ta'on on nadan
mun'abibikah.
26 Ya mun'atutukad nadan geyt ta mipaddung di ad Jerusalem hinan
nataynan an babai an umukayungan on kimmogakoga.

4

1 Hitun a'atan danae ya namaag ya pumpupullohan di pitun binabai di
ohan lala'i on alyondan hiyay, Ta'on attog ya da'miy ukod hi anonmi ya
ilubungmi mu ta ibilang da'mih ahawam ta adi ami mibabain an gapu ta
ma"id ha ahawami.

Hay Ahi Pangipaphodan Apu Dios Hinadan Tataguna

2 Udum hi algo ya pumhodda nadan tinanud Israel ta ma"aphod moy
bungan di itanomdahdi ta mibangngad di amlongda ya mundongolda bo
nadan mabati an tinanud Israel.
3 Ya an namin nadan tataguh ad Jerusalem an adi mi'yate ya mibilangdah
niyappit i Apu Dios hitun pamakawanana
4 hinadan adi maphod an ina'inatda an paddungnay ulahana nan
alulugnin an lugitda ya nan kimmulhin dalan di pinatepateda. Manu'e

3:14 3:14 Isaiah 5:1 ‡ **3:20 3:20** Hay pangalin di udum hinan agayuk ya agayup. **3:23 3:23** 1 Peter 3:3-4

hi pakawanona dida ya hidiyen nundusana i dida ya paddungday apuy ta
naghob an namin nadan adi maphod an ina'inatda.
5 Ya ahina mohpe abbungan nan nabillid an hi ad Zion i han bugut
hinan mapatal ta mahidumandan namin nadan tatagun ma'amung hidi
ya nahdom'e on numbalin hi apuy. Ta nan ma"aphod an binang Apu Dios
ya matigon ay mi'abbung i diyen boble.
6 Ta handiyana nadan tataguh nan potang ya puwo' ya udan.

5

Nan Kanta An Waday Nipa"elana

1 Aga ta ikantaa' nan gayyum'u* an waday intanomnah greyp hinan
ma'allumong an nabillid
2 an inaladana ot aanona nadan batu ot tanomanah nadan pinilinan
mapmaphod an greyp.
Ot ipata'dognah gawwana han natagen pungguwalyaan ot mangapya boh
pungkopalanah greyp.
Ot hadhaddonay maphod an ibungada mu hidin nalumda ya man-
gulipotda.
3 Ot alyon diyen gayyum'u di, Da'yun i Judah an namamah nadan i
Jerusalem ya ibagayu hi'on nganney gapuna ta athidiy imbungan nan
intanom'u. Yaden inat'un namin nan mabalin an ma'at.
4 Mu ta'on on inat'uhdi ya numbalin damdama hi mangulipot yaden
namnamao' an malumiih.
5 Ot pa"iho' mo nan alad diyen tinanoma' ta umedahdiy animal† ta
pun'a'anda ya nun'igatinda.
6 Ya indinong'un mangipapto' i diyen intanom'u ta mumbalin hi potaal
an hay holo' ya pagat di umlot hidi. Ya impagol'uy umaliyan di bugut ta
ma"id ha iyalinahdi hi udan.‡
7 Ta hay ni'aligan nan intanom nan ongal di abalinanan Dios ya
dita'un tinanud Israel an impanapto'na an namama i dita'un i Judah an
namnamaona an hay ibunga ta'u ya nan maphod an pangat ta'u hi ibba
ta'u mu onnot on numbalin ta'uh pumapate. Ta hidiyen namnamaonan
paddungnay ibunga ta'u ya onnot on hay kogan di tatagun mumpahpahmo'
di madngolna.

Hay Dusan Nadan I Judah An Adi Maphod di Pangatda

8 Mahmo' ayun tatagun aganyuh hublih luta ya baleh nadan nun'ihaggon
hinadan lutayu ya baleyu ta lo'tat ya ma"id ha hinaggonyu ta da'yu ya abuh
di umohnong hi gawwan nan abillog an lutayu.§
9 Te dingngol'u nan inalin nan ongal di abalinanan Dios an alyonay,
Immannung an pumbalino' hi ma"id ha hilbina nadan mun'a'aphod ya
o"ongal an babale te ma"id ha umohnong hidi.
10 Ya nan abillog an nun'atanoman hi greyp ya ammuna ha limay galon
di ma'inum hi pumbalinan nan ma'apit hidi. Ya nan himpuluy (10) halub
an ohok ya ammuna ha hinhalub hi ma'apit.

---

* **5:1 5:1** Hituwen gayyum an alyon Isaiah ya hi Apu Dios. **5:2 5:2** Matthew 21:33; Mark 12:1
† **5:5 5:5** Hay ni'aligan nan animal ya nadan i Assyria an binuhul nadan tinanud Israel an manadag hi ad Jerusalem. ‡ **5:6 5:6** Hinuddum ya adi ipa'alin Apu Dios di udan ta pundusanah nadan mungngohen tataguna. Deuteronomy 28:23-24; 2 Samuel 1:21; 1 Patul 17:1 § **5:8 5:8** Nadan tinanud Israel ya mabalin an pangdonanday lutan di ibbada mu adi mabalin an hubliyanda onu ihublida te ginodwadagodwada nan luta ot mipong i dida an tinanud ta bagidah inggana. Bilang 27:7-11; 1 Patul 21:1-3

11 Mahmo' ayuot an bumuwah an bumangon ta han inum di ahiwanyu
ta ingganah nan mahdom ya na'abbutong ayu.
12 Ya hinadan a'am'amunganyu an pun'am'amlonganyu ya
pun'idadaanyuy makan ya ma'inum. Ya ipagangohyuy harp ya tamburin
ya ungngiyung ya nadan udum. Mu ma"id ha punnomnomyu hinadan
ato'aton Apu Dios i da'yu.
13 Ta hiyah nae nan dita'un tataguna ya iyabulutna ta iye dita'uh nadan
binuhul ta'u hi udum hi boble. Ta dakol i dita'u an ta'on on nadan ap'apu
ya iyate ta'uy inagang ta'u ya inuwoh ta'u.
14 Ta bumillog nadan lubu'an ta ilubu'an ta'u an ta'on on nadan
kakadangyan ya nadan dakol an tataguh tun ad Jerusalem ya niddumdahdi
nadan bumutobutong on ngimmalangala.

15 Ta mibabain ayun namin ya nipada"ul nadan mumbaktu.
16 Mu nan ongal di abalinanan Dios ya nanongnan madayaw hinan nipto'
an atonan mundusah tatagu.
17 Ta magado'otan hituwen boble ta panganan di kalnero ya gulding.

18 Ot mahmo' ayun tatagun manginaynayun an mangat hi adi maphod.
19 Ya da'yu bo udot di mangali hi, Mu ta pa'ibagonnot udot nan nahamad
an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an aton nan ninomnomnan aton
ta tigonmi.

20 Ya mahmo' ayun nahunniy punnomnomna an mangali hi maphod nan
ta'on on adi maphod. Ya ta'on on da'yun mangali hi adi maphod nan
maphod. Ta nan munhihillong ya alyonyuh mapatal ya nan mapatal ya
alyonyuh munhihillong. Ya nan mumpait ya alyonyuh munlumiih. Ya nan
munlumiih ya alyonyuh mumpait.
21 Ya ta'on on da'yun hay punnomnomnah adolna ya nanomnoman ya
nala'ing.
22 Ya athidi bon da'yun nundongol an ma'anginnum hi bayah ya ta'on on
da'yun nala'ing an mun'iphod hi ma'inum.
23 Ya ta'on on da'yu an nibahhoy pangipanuhnah tatagu an gapu ta
numpabayad ayuh nadan numbahul ta pumbalinonyu dida hi ma"id ha
bahulda.
24 Ta mi'alig ayuh nan dagami an nalakan mapu'ulan. Ya umat ayu boh
nan holo' an matano' di lamutda ya nakling di habungda ta miyaddibdan
ayda hupu'. Te inwalongyu nan tudtudun nan nahamad ya ongal di
abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.
25 Nunhiglay bungot Apu Dios i dita'un tataguna ta hiya nan nundadaan
an mundusa i dita'u. Ta iwagotna nadan billid ta dakolday mun'a'ate i
dita'un tataguna ta awalwalin hinan kalatay adol di tagun umat hi lugit.
Mu adi damdama ma'aan di bungot Apu Dios i dita'u.

26 Ta ayagana bo nadan tataguh nun'idawwin boble* ta ma'ibagadan
umalin mangubat i dita'u. Ya ahiyu tigon an tuweday binuhul ta'u an
ma'awigingdan mangali.
27 Ya ma"id i dida ha mable onu mihubag an ta'on on adida mun'ib'ible
onu malo'. Ya nanongnan niktom di balikisda ya hay hapatutda.

5:23 5:23 Isaiah 1:23; 10:1-2 **5:25 5:25** Isaiah 64:3; Jeremiah 4:24-26; Hebrew 12:26; Hay Nakakan 19:18; Haggay 2:6 * **5:26 5:26** Nadan tataguh nun'idawwin boble ya mabalin an nadan i Assyria an nangubat hi ad Israel ya hi ad Judah hidin 722 B.C. ya hidin 701 B.C. onu nadan i Babilon an nangubat hi ad Jerusalem hidin 605 B.C.

28 Ya mun'atadom di panada† ya nun'idadaandan pumana. Ya
mun'abikah di kabayudan manguyud hinadan kalesada ta ayda tumayap
hi inawigingda.
29 Ya ahitutukuk bo udot nadan tindaluda an ayda layon an mun'olmom
hi'on waday dimpapdah anonda. Ta pamaag ya nun'iye dita'u i ha ma"id
ha mangihwang i dita'u.
30 Ot hitun dumatngan datuwen binuhul ta'u ya nunhiglan mumbungug
di madngol an ay ungak di liting hinan baybay.
Ta nunnaud an mahmo' ta'u ta umukayungan ta'uh tun ad Judah.

6

Hay Namto'an Apu Dios I Isaiah Hi Propeta

1 I diyen tawon an natayan nan patul an hi Ussiah ya numpatigoh
Apu Dios i ha"on an inumbun hinan nabaktu an awadan nan ma"aphod
an tronona. Ya nan gayadan di lubungna ya hinophopana nan dotal di
Templo.
2 Ya hinan baktun diyen tronona ya wahdiday serapim an hin'o'onom di
paya'da. Ta nan duwa an paya'da ya inhawandah angahda ya nan duwa
ya inhawandah hukida ya nan duwa di usalondan tumayap.
3 Ya matimtimbaldan mungkanta an alyonda di, Ma"aphod nan ongal di
abalinanan Dios. Ya ma'attigoy amaphodnah tun luta.
4 Ya gapuh nan bungug di kantada ya niwagot nadan hamba ya nadan
nigopnadan nan Templo ya napnuh ahuk di dallomna.
5 Ot alyo' di, Abuhot tu. Umannung an mateya' te nabahulana' te
hanan hapito'. Ya ta'on on nadan ibba' an tinanud Israel ya nabahulanda
damdaman gapuh nan hapitonda. Yaden numpatigo i ha"on nan patul an
hiya nan ongal di abalinana an Dios.*
6 Ya immalin ha"on nan ohan serapim an intayapna han inodnanan bala
an ena inipit hinan punggobhan hi mi'nong.
7 Ya inda"omnah timid'u nan bala ot alyonay, Hituwey nomnomom an
napakawan moy bahulmu hidin nida"om hituwen balah timidmu.
8 Ya dingngol'un alyon Apu Dios di, Nganne ha honago' hi e
mangipa'innilah nan pohdonmin† innilaon nadan tatagu?
Ot alyo' di, Ot teyya' bo tee. Ha"on di honagom ot umeya'.
9 Ya alyonay, O eka mo. Mu hay ibagam hinadan tatagu ya alyom
di, Manu te donglodonglonyu nan hapit Apu Dios mu ningamut an
adiyu ma'awatan. Ya tigotigonyu bo nadan ma'ma'at mu aggeyu innilay
pohdonan ipa'innila.
10 Ot eka ta em ibagabaga i dida nadan tugun'u an ta'on on adida
ma'awatan ta paddungnay pakulhiyom di punnomnomda ya pinilokmuy
matada ta adida tigon ya pinukitmu boy ingada ta adida donglon. Te onha
adida athina ot waninnot an imatunanda nadan ma'ma'at ya ma'awatanda
nadan mitudtudun dida ta wan mabalin an mundinoldan ha"on ta
ipaphod'u nan nitaguwanda.

---

† **5:28 5:28** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat. * **6:5 6:5** Hay innilan di tatagu ya wa'e ta mumpatigoh Apu Dios i dida ya imutalnganda an na'abahhulanda. Ta kulugondan tigonda'eh Apu Dios ya mateda. Ta hiya nan timmakut hi Isaiah. Job 42:5-6; Luke 5:8; Hay Nakakan 33:20 **6:6 6:6** Lebitikus 16:12 † **6:8 6:8** Manu'e hi alyonah nan pohdonmi ya athidiy nangalin Apu Dios te hidiyey ipatigana an nan Espirituna ya hi Jesu Kristu ya nalpu damdaman dida dadiyen mitudtudu. **6:9 6:9** Mark 4:12; Luke 8:10 **6:10 6:10** Matthew 13:15; John 12:40; Nan Na'na'at 28:26-27

11 Ot mahmaha' an alyo' di, Apu Dios, ot anuud di ahi' pangidinongan an
mangat ituwe?
Ya alyonay, Ingganah on madadag nadan bobleyu an tinanud Israel
ta ma"id ha munhitu ta mabao nadan babale ya minganuy nadan
puntanoman.
12 Te ipa'e' nadan tatagu hi nun'idawwin boble ta taynanda tun ad Judah.
13 Ta ammunada ha mi'apuluh nan dinakolda ha mabati. Mu datuwen
mabati ya magubatda damdama. Ta athidiy ma'at i dida mu wadada
damdamay mabati hi ibilang'uh tatagu' ta mipaddungdah nan tungod di
kayiw an lo'tat ya humaping bo damdama.

7

Hay Pinhod Apu Dios An Ipa'innilah Nan Patul An Hi Ahas

1 Hidin numpatulan Ahas an imbabalen Jotam an imbabalen Ussiah hi
ad Judah ya e ginubat nan patul hi ad Syria an hi Resin ya nan patul hi
ad Israel an hi Pekah an imbabalen Remaliah nadan i Jerusalem hidih ad
Judah. Mu adida pa"abak i dida.
2 Mu hidin na'innilaan nan patul an hi Ahas ya nadan wah nan palasyu
an nungngangammut nadan tindalun nalpuh ad Syria ya nadan tindalun
nalpuh ad Israel ta gubatonda dida an i Judah ya nunnaud di takutda.
Ya ta'on on nadan tatagu ya gumayonggongda damdamah takutda an
umatdah nan kayiw an pun'iwagot di puwo'.
3 Ya alyon Apu Dios i ha"on di, Ume ayuh nan imbabalem an hi Sear-
Jasub* ta eyu damuwon nan patulyu an hi Ahas. Hay pangakhupanyu i
hiya ya hinan way potto' nan numbaktun lobong hidih nan way kalata an
mangipluy hinan punlaba'an.
4 Ta ibagam i hiya an adi minomnoman ya adina takutan nan duwan
patul an da Resin i Pekah. Te ta'on hi nunnaud an umipatakut di bungotda
mu umatda hinan bala an tuwen madop.
5 Ya inalin bon Apu Dios di, Manu te ninomnom nan patul hi ad Syria ya
nan patul hi ad Israel an dadagon da'yun i Judah an alyonday,
6 Gubaton ta'uh ad Judah ta inabak ta'u'e ya ginodwa ta'u. Ya numbalinon
ta'u nan imbabalen Tabeel hi patul hi ad Judah.
7 Mu ha"on an na'abbaktun Dios ya adi' mo iyabulut an ma'at hidiyen
ninomnomda.
8 Te nadan i Syria ya adida mabikbikah mu ha"on an Dios. Te ma"id ha
ikodhol di ad Damaskus an bobleh ad Syria an ta'on on hidiy niha"adan
nan patulda an hi Resin. Ya ad Israel e ya madadag hitun adi ume ha
nanom ta limay (65) tawon.
9 Ta an namin di bobleh ad Israel ya ma"id ha ikodholda an ta'on on hi
ad Samaria an niha"adan nan patulda an hi Pekah.
Mu adiyu'e inaynayun an mundinol i ha"on ya umannung an adi ayu
mihwang.

Hay Pangimatunan Hi Umaliyan Immanuel

10 Ya agge nadne ya hinnaga' bo i Apu Dios hinan patul an hi Ahas. Ta
immeya' ot alyo' di,
11 Agam ta mumbaga'a i Apu Dios an dayawon ta'u i ha pangimatunam an
hiya ya boddangan da'a ta abakom nadan binuhulmu. Ya ha adi abalinan
di taguy dawatom hi atonah pangimatunam.

7:1 7:1 2 Patul 16:5 * **7:3 7:3** Hay ibalinan nan ngadan an Sear-Jasub ya waday oh'ohhan tatagun mabati.

12 Mu alyon Ahas di, Adiya' mumbaga te adi' pohdon an patnaon hi Apu
Dios.†
13 Ot alyo' moy, Donglom an patul ya da'yun namin an wahtun palasyu te
impahiga da'mi mo ahan i da'yu. Ot undan patnaonyu boy ulen nan Dios
an punhilbiya'?
14 Hi Apu Dios di ukod an mangdat hi pangimatunanyu. Ot nomnom-
nomonyu an ahi mawadaan han babai an ta'on on ma"id ha inilo'nah lala'i.
Ya hay iyayyamna ya han lala'i ta ngadananda hi Immanuel.
15 Ta on hiyah umong'ongngal ta mabalin an mangan hi kimmulhin gatas
ya danum di iyukan ya atbohdin mabalin an imatunana nan maphod ya
nan adi maphod ta nan maphod di atona
16 ya minganuy mo di boblen nadan duwan patul an takutanyun i Judah
te mateda.

Hay Panadagan Di I Assyria Hi Ad Judah

17 Ya inali' boh nan patul di, Mu hi Apu Dios ya pa'aliyona i he"an patul
ya dita'un tataguh tun ad Judah ya an namin nadan tinanud di patul han
nunnaud an punholholtapan ta'u. Te nihipun hi nihi"anan di ad Israel
hi ad Judah ya ma"id ha athituh impala"uh nadan tatagu. Te ipa'alin Apu
Dios nan patul hi ad Assyria ya nadan tindalunah tun boble ta'u ta gubaton
dita'u.
18 Ot madatngan'eh tuwe ya paddungnay humulpip hi Apu Dios ta umali
nadan tindalun malpuh nadan nun'idawwin bobleh ad Egypt ta ayda lalog
an mumbahhong an mangali ya atbohdi nadan i Assyria an ayda iyukan
an mangali.
19 Ta umalidan namin ta ma"id ha adida e punhituwan an ta'on on
hinadan nun'aghang hinadan billid ya nadan doplah ya hinadan awadan
di paggapaggat ya ta'on on hinadan pastu.
20 Ta i diyen a'atana ya paddungnay bayadan Apu Dios nan patul hi ad
Assyria an bobleh nan bahhel di wangwang an nungngadan hi Euprates
ta diday manadag hi an namin an wah tun ad Judah ta paddungnay
upuhandan namin di ibu' ya balbas ya an namin an dutdut hi adol di
tataguhtu ta nunnaud di ibabainanda.
21 Ta hitun alpahan nan gubat ya ammuna ha oh'ohhan tatagu hi mabati.
Ya datuwen mabati ya hinan ohan pamilya on waday ohan bakada an
hiyah nahikon ya duwan kalnero ta pangalandah itanuddan hina'amma.
22 Mu dakol di gatas an malpu i dadiyen animal ta hiya nan hay itanudda
ya nan kimmulhin gatas ya danum di iyukan.
23 Te mumbalin hi paggapaggat nadan ugganda ni' puntanoman hi
hinlibuy (1,000) pu"un di greyp an hay balol di punggattanganda ni' hinan
apitonda ya hinlibuy (1,000) silber.
24 Mu i diye ya hay odnan mon di tatagun umehdi ya pana te nunnaud
nimpe an paggapaggat.
25 Ya ta'on boh on nadan ugganda ni' e gabyonon hinadan nabillid ya
adida mo umehdi te paggapaggat nimpe ta numbalin mo hi panganan di
baka ya kalnero.

8

Hay Ahi Pangubatan Nadan I Assyria Hi Ad Damaskus Ya Hi Ad Samaria

† **7:12 7:12** Hi Ahas ya manuy hapitna te alyonay mundinol i Apu Dios mu onnot on ninomnomna an mumpaboddang hinadan i Assyria hi punggubatanah nadan i Israel ya i Syria. 2 Patul 16:7-9.

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di, Alam ha abillog hi puntudo'an ya
ino"ongalmu an intudo' hidi nan ngadan an Maher-Salal-Has-Bas.*
2 Ya inayagam nan padi an hi Uriah ya hi Sekariah an imbabalen
Jeberekiah an dida nan mabalin an pundinolan an muntistigu ta tis-
tiguwandah tuwen itudo'mu. Ot hiyay ato'.
3 Indani ya nawadaan nan ahawa'. Ta hidin niyayyam hidiyen lala'in
imbabalemi ya alyon Apu Dios i ha"on di, Ngadananyu ta hi Maher-Salal-
Has-Bas
4 an hay ipa'innilana ya adi ni' humapit nan golang ya umali nadan i
Assyria ya ginubatda nadan i Damaskus ya i Samaria ya nun'aladan namin
nadan kinadangyanda ya inyedah bobleda.
5 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
6 Datuwen tataguh ad Judah ya ma"id ha pangibilangdah nan ule' i
dida an umat hinan liting hinan wangwang hi ad Siloah an mun'ulen
mangmangnge. Te hay pun'am'amlongda ya nan pamoddangan nadan
patul an hi Resin ya nan imbabalen Remaliah.
7 Ta hiya nan nomnomnomonyu an ha"on an Dios ya tuwen pa'aliyo' nan
ongal di abalinana an patul hi ad Assyria ya nadan tindaluna ta gubaton
da'yun tataguh tun ad Judah. Ta hay umaliyanda ya mipaddungdah nan
dumakolan di liting hinan wangwang an nungngadan hi Euprates
8 an i'wanah tun ad Judah ta lobngonan namin tun bobleyu ta mipogpog
hi ingganah bagangyu ya nun'iye"enan namin di wahtun bobleyu. Ya
mipaddungda boh nan hamutin muntayyapan ya nungkohop ta alanan
namin nadan pohdonan anon. Mu ha"on an hi Immanuel† di mabalin an
mangihwang i da'yu an wahtu ituwen imbilang'uh boble'.
9 Ot alyo' an hi Isaiah di, Da'yun tataguh abobboble ya ta'on on
mungngangammut ayun namin an mundadaan an mi'gubat mu ma"id ha
bahhonan ma'abak ayu.
10 Ta ta'on hi ma'amung ayu ta hahapitonyuy atonyun mangubat i da'mi
mu ma"id ha hilbina te hi Apu Dios di pun'ibbami.

Hay Nanugunan Apu Dios I Isaiah

11 Indani ya pinadanan Apu Dios i ha"on an alyonay, Adim iyunnudan
hinan pangat nadan ibbam an i Judah.
12 Ya adim patiyon nan ibagada an waday nunhahapit an patayon da'a.
Ya adi'a tumakut hinan takutanda.
13 Ta hay takutam ya hanan adim pangun'unudan i ha"on an Dios ya
abuh. Te ha"on an nahamad ya ongal di abalinanan Dios di mataktan ya
abuh.
14 Ot ha"on ya midduma' i da'yu. Mu da'yu an i Israel ya i Judah ya adi
ayu'e tuwali mundinol i ha"on ya paddungnay mihali'dud ayuh nan batu
onu magah ayuh nan doplah. Ya paddungna boy makna ayu i ha hulu.
15 Te ma'abak ayuh gubat ta mun'a'ateday udum i da'yu ya nabaludday
udum ta miyedah udum hi boble.
16 Ot alyo' an hi Isaiah di, Da'yun na'na'unnud an itudtuduwa' ya hanat
ipapto'yun namin nadan impitudo' Apu Dios i ha"on.
17 Te ad uwani ya paddungnay inwalong dita'un tinanud Israel i Apu Dios
an gapuh nan adi ta'u pangun'unudan i hiya. Mu ha"on'e ya hiya damdama
ya abuh di pundinola' hi bumoddang i dita'u.

---

* **8:1** **8:1** Hay ibalinan nan Maher-Salal-Has-Bas ya ma'ibagan pulhonda nadan nun'abalol an wadah nadan tatagu. † **8:8** **8:8** Hay pohdon nan Immanuel an ipa'innila ya wadah Apu Dios i dita'u. **8:14** **8:14** Roma 9:33; 1 Peter 2:8 **8:17** **8:17** Hebrew 2:13

18 Ot nomnomnomonyu an hantudan ma'ma'at i da'mih nadan imbabale'
ya datuwey pangimatunanyu hinan ongal an abalinan Apu Dios an
dayawon ta'u hinan nabillid hi ad Zion.
19 Mu tanganu on hanadan mumpumbuyun ya mumpama"o di eyu
pummahmahan hi'on waday pinhodyun innilaon? Unhaot hi Apu Dios
di pangibagaanyu ta bokon hanadan linnawan di natey namnamaonyuh
mangipa'innilan da'yun matagu hinan ma'at hi udum hi algo.
20 Unhaot nadan tudtudun Apu Dios di donglonyu ta bokon nadan ibagan
nadan mumbuyun ya mama"o onu nadan udum di donglonyu. Te ma"id
ha iboddangdan dita'u te agge napatalan di nomnomda.
21 Mu ma"id te e ayu humanawwangan ta hinolholtapyuy inagangyu
ya binleyu. Ya na'agangan ayu'e bo udot on nunhiglay bungotyu on
intanangtangngadyu on inidu'idutanyu nan patul ya ta'on on hi Apu Dios.
22 Ta ma"id ha nomnomnomonyuh pumpaboddanganyu ta nunhigla mo
ahan nayyay inomnomanyu an paddungnay nibalud ayu i ha munhihil-
long.

9

Hay Nibaga An Ahi Iyayyaman Han Mumpatul

1 Hidiyen nunnaud an ahi ta'u punligatan ya adi minaynayun hi inggana.
Te ta'on hi nunhiglay nipada"ulan nadan boblen di tinanud Sebulun ya
tinanud Naptali an nun'ap'apuwan nadan bokon Judyu mu udum hi algo ya
pumbalinon Apu Dios hi mapemanan dadiyen bobleda an datuwe nadan
boblen nihaggon hinan lobong an nungngadan hi Galilee an numbattanan
nan baybay an nungngadan hi Mediterranean ya nan wangwang an
nungngadan hi Jordan ya nadan bobleh ad Galilee* an nun'ap'apuwan di
bokon Judyu.
2 Te nadan tatagu i dadiyen boble ya paddungnay wadadah nan
munhihillong mu ahida tigon nan mumbinang an patal ta paddungnay
mapatalan di nomnomda.
3 Ot alyo' i Apu Dios di, Hitun a'atana ya innila' an padakolon da'mi
an tinanud Israel ya nunhiglay ahim pangipa'amlongan i da'mi. Ta umat
hinan pun'amlongan di ohan taguh nan pun'apitanah intanomna. Ya umat
boh amlong di munggogodwah nan inabakdah gubat.
4 Te dadagom di abalinan nadan mamalpaligat i da'min tatagum. Ta
ihwang da'mi an umat hidin inatmu i da Gideon hidin eda nangubatan
hinadan binuhulda an i Midian.
5 Ot hitun a'atana ya midinong moy gubat ta mapu'ulan mon namin
nadan hapatut ya nadan nadadalan lubung di titindalun e ni'gubat.
6 Te miyayyam han golang an lala'i ta hiyay mun'ap'apu i dita'u. Ta hiya
nan mangadanan hi Ma"aphod Di Panuguna ya Ongal Di Abalinanan Dios
ya Munnananong An Ama ya Patul An Mangipalinggop Hi Tatagu.
7 Ya ma'udman di pun'ap'apuwana ya malinggop di pi'taguwan ta'u i hiya
hi inggana. Ya minaynayun an nipto' di atonan mangipanuh hi tatagu. Ta
hiyay manginaynayun an mun'ap'apu hinan nun'ap'apuwan din patul an
hi David. Ot hi Apu Dios an ongal di abalinana ya ipa'annungna datuwen
gapuh pamhodnan dita'u.

Hay Pundusaan Apu Dios Hi Ad Israel

---

* **9:1 9:1** Hi ad Galilee an nun'ap'apuwan di bokon Judyu ya mapemanan hi udum hi algo an nipa'annung hidin nunhituhdih Jesu Kristu ta intudtudunay a'at Apu Dios. **9:2 9:2** Matthew 4:15-16 **9:4 9:4** Judges 7:22-25

8 Hi Apu Dios ya pinadanana tuwali an dusaon dita'un tinanud Israel an
hay ohah ngadana ya Jacob.
9 Ot an namin ta'u ya innila ta'uh tuwe an namamah nadan i'iba ta'u an
numbobleh ad Samaria ya an namin hi ad Israel. Mu mungngoheda ya
mumbaktudan alyonday,
10 Damboyah on nadadag tudan babale ta'u an niyammah pito' ta
way aton ta'un manukkat hi binattu ta nahamhamad. Ya ta'on boh
on nun'alngoh tudan kayiw an sikamor ta way aton ta'un manukkat hi
mun'agangan kayiw an sedar.
11 Ta hiya nan pabungoton Apu Dios nadan binuhul nadan i'iba ta'un i
Israel.
12 Te nadan binuhulda an i Syria an malpuh nangappit hi tuluwan di algo
ya nadan i Pilistia an malpuh nangappit hi alimuhan di algo ya gubatonda
nadan ibba ta'un i Israel ta madadagda. Mu adi damdama ma'aan di
bungot Apu Dios i dida ta inaynayuna an mundusa i dida.
13 Mu ta'on on athidiy ma'at i dida ya hiyah diyen adida damdama
muntutuyuh nan bahulda ya adida mumpaboddang hinan ongal di
abalinanan Dios.
14 Ta hiya nan pinghanon Apu Dios an dadagon nadan i'iba ta'un i Israel
an ta'on on nadan nabaktun ap'apu ya nadan nun'ada"ul an tatagu.
15 Ta mi'aligdah nan animal. Ta nadan ap'apu ya nadan udum an piyalon
di tataguh ad Israel ya diday i'aligan nan ulu ya nadan mumpunlayah an
propeta ya diday i'aligan nan iwit.
16 Te dadiyen ap'apu ya nibahhoy intuddudah nadan tatagu ta dadiyey
lummuh adadaganda.
17 Te inwalongdan mangun'unud i Apu Dios ta adi maphod di pangatda
ya hapitonda. Ta hiya nan pabungotondah Apu Dios ta dusaona dida. Ta
ta'on on nadan mumpangilog an u"unga ya nadan nun'apuhig ya nun'abalu
ya milaggatdan adina hom'on dida.
18 Hituwen adi maphod an pangat nadan tatagu ya umat i ha bimmikah
an apuy hinan muyung an bokon mo nan paggapaggat ya abuh di pu'ulana
te an namin nadan muyung ta tumuluh ad lagud di ahukna.
19 Ta athidi bo nan bungot nan ongal di abalinanan Dios an mipaddung
i ha bimmikah an apuy. Ta madadagdan namin nadan i'iba ta'un i Israel
an munhin'a'akih.
20 Te wa'e ha kittang hi makan on pumpupullohanda. Mu nanongna
damdaman ma'a'aganganda ta lo'tat ya ta'on on nadan imbabaleda on
anonda.
21 Ya nada'e bon tinanud Manasseh ya nadan tinanud Epraim ya
munggugubatda. Mu ahida bo munhahayyup ta mungngammutdan
mangubat i dita'un tinanud Judah. Mu ta'on on athidi ya adi damdama
ma'aan di bungot Apu Dios i dida ta hiya nan minaynayun di pundusanan
dida.

10

1 Mahmo' ayun manganapyah adi maphod an uldin ta mapalpaligatday
udum an tatagu.
2 Ta mina"idyuy kalebbengan nadan nun'awotwot ya nun'abalu ya
nun'apuhig ta mabalin an kulukonyu dida.
3 Ta nganne mohpey atonyu hitun pundusaan Apu Dios i dita'uh
tun pangipa'aliyanah mangubat i dita'u an malpudah nidawwin boble?

Ya nganne mohpey pumpaboddanganyu? Ya dana mohpey ahiyu e pumpangipa"ayan hinadan kinadangyanyu?
4 Te adi ta'u'e mateh gubat ya iye dita'uh nadan binuhul ta'u hi udum hi boble. Mu ta'on on ma'at hidiye ya adi damdama ma'aan di bungot Apu Dios i dita'u ta hiyah diyen inaynayunan mundusan dita'u.

Hay Ahi Usalon Apu Dios An Manadag Hinadan Tataguna

5 Alyon Apu Dios di, Mahmo' damdama nadan i Assyria an ta'on on diday usalo' hi ay pang'ul an pamang'ul'uh nadan tatagu' an mangipabohbohol i ha"on.
6 Te didan ma"id ha pangibilangdan ha"on an Dios di ahi' ipa'ali hi mamalpaligat i da'yun tatagu ta li'naonyuy bungot'u. Ta pun'aladan namin di wadan da'yu ya nun'igatin da'yun dida ta ay ayu pito' hinan kalata.
7 Mu nan patul hi ad Assyria ya aggena innilan ha"on di nannag i hiya. Te hay wah nomnomna ya pohdonan dadagon di dakol an boble.
8 Ya munlattuwag an alyonay, Tigonyu'e nadan opisyal di titindalu' an ong'ongngal di abalinanda mu nadan patul di udum hi boble.
9 Te inabakda hi ad Kalno ya hi ad Karkemis ya hi ad Hamat ya hi ad Arpad ya hi ad Samaria ya hi ad Damaskus.
10 Ta inabakda dadiyen boblen dakdakol di bulul hi dayawonda mu hanan dayawonyun i Jerusalem ya i Samaria.
11 Ot athidi damdama boy ma'at hi ad Jerusalem ya nadan dayawonyu ta umat hinan inatmih nadan tataguh ad Samaria ya nadan bulul an dayawonda.
12 Mu ha"on an Dios ya ninomnom'un malpah'en namin nan ato' hi ad Judah an namamah nan nabillid an ad Zion ya an namin hi ad Jerusalem ya dusao' mohpe nan patul hi ad Assyria an gapuh punlattuwagana.
13 Te alyonay, Manu'eh nangaba'abaka' hi gubat ya gapuh nan abalina' ya la'ing'u. Ta dakol bo ayay boblen nun'aan'uy muhon nan pogpog di bobleda on nun'ala' di nun'iyalangda. Ya inaba'abak'uy papatul ta umata' hinan atap an bulug an baka.
14 Ta inala'ala' di kinadangyan di tataguh abobboble an umat hi aton di ohan tagun nanigoh itlog di hamuti an tinaynan nan hi inana ta namaag ya nun'alan diyen tagu nadan itlog hinan buyana. Ya atbohdih nadan inaba'abak'un tataguh abobbobleh tun luta ta sinakup'u dida. Ya ma"id ha ohah nangipatnan mangipadinong i ha"on.
15 Ya alyon bon Apu Dios di,

Athidiy hapitona mu undan aya mabalin an nan wahe ya ong'ongngal di abalinana mu nan manglon? Ya undan bo ong'ongngal di abalinan nan lagadi mu nan mangilagadi? Ya nan huplit ya adi namaaggon nihuplit hi'on ma"id ha mangitagge. Ya athidi boh nan hu"ud an adi namaaggon nangnangnge.
16 Ot gapu i diyen punlattuwagan nan patul hi ad Assyria ya ha"on an ongal di abalinanan Dios ya ipa'ali' ha nunnaud an dogoh ta pundusa' hinadan ma'abbikah an titindalun di i Assyria. Ya dadago' didan namin i han paddungnay malanglanggiyab an apuy ta ma"id mo ha ilattuwagna.
17 Te ha"on an mi'alig hi dilag di tinanud Israel ya umaliya' an umata' hinan mundalang an apuy ta dusao' didan i Assyria. Te ha"on an ma"aphod an Dios an dayawonyun tinanud Israel ya nipto' di ato'. Ta pinghano' an dadagon an namin nadan kinadangyan nan patul hi ad Assyria an umat hi aghoban di pagat.

18 Ya an namin nadan ma"aphod an muyungna ya puntanomana ya
dadago' ta umat hi panadag di dogoh hi adol di tagu.
19 Ta ammuna ha oh'ohhah nadan kayiw hi mabati ta ta'on on ha unga
ya abalinanan bilangon dadiyen mabati.
20 Ya hitun a'atan dadiye ya nada'en mabati i dita'u ya nan nahamad an
Dios an dayawon ta'un tinanud Israel di pundinolan ta'u mohpe ta bokon
nadan manadag i dita'u.
21 Mu oh'ohhada han ahi mibangngad hinadan ibba ta'u an tinanud Jacob
an mangun'unud hinan ongal di abalinana an Dios.
22 Ta ta'on on dakkodakkol ta'u ni' an tinanud Israel an umat hi dinakol di
panag* hinan da'ging di baybay mu oh'ohha nimpe han mibangngad hitun
boble ta'u. Te nada'en udum ya madadagda nimpe te hidiyey lebbengnan
ma'at i dida.
23 Ta mipa'annung nan pinadanan nan ongal di abalinanan Dios an ma'at
i dida.

Hay Panadagan Apu Dios Hinadan I Assyria

24 Alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Da'yun tatagu' an wah
ad Zion ya hanat adi ayu tumakut hinadan i Assyria hitun punsakupanda i
da'yu an ta'on on paligaton da'yu an umat hidin inat nadan i Egypt hinadan
a'ammodyu.
25 Te hituwen pundusa' i da'yu ya adi madne ya mapogpog ta dida pibon
i Assyria di dadago'.
26 Te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya dusao' dida an umat hi
nundusaa' hinadan i Midian hinan batu an nungngadan hi Oreb† ya
umat bohdin nundusaa' hinadan tindaluh ad Egypt ta nun'a'altingdah nan
baybay.
27 Ta bokon mo diday mun'ap'apuh bobleyu te mapogpog nimpey
pamalpaligatanda i da'yu.
28 Ot dee tatawwa an tuwe nadan mangubat i da'yu. Ta hinggopda nan
boble hi ad Ai ot i'wadah ad Migron ya hi ad Mikmas ot iha"addahdi nadan
udum an usaldan mi'gubat.
29 Ot tumikidda ot eda mun'iyan hi ad Geba. Ta tumattakut nadan
ibbayuh ad Ramah ya binumtik nadan wah ad Gibeah an boblen din
patulyu an hi Saul.
30 Ya mungkogada nadan ibbayuh ad Gallim hi takutda. Ya mahmo'da
bo nadan wah ad Laysah ya hi ad Anatot hi nangatda i dida.
31 Ta binumtikda bo nadan wah ad Madmena ya hi ad Gebim.
32 Ya deen immohnongda ni' dadiyen binuhulyu hi ad Nob ta mun'ibleda.
Mu aptuwanda damdamay umaliyandan panadagan hitun ad Zion.‡
33 Mu alyo' an hi Isaiah di, Nomnomnomonyu an nan ongal di abalinanan
Dios ya ahi nunhiglay panadagna i dadiyen tindalun i Assyria an ta'on on
nadan opisyalda. Ta paddungnay punlongohna nadan o"ongal an kayiw.
34 Ta nan ongal di abalinanan Dios nimpe ya dadagona dadiyen binuhul
ta'u an umat hi aton nan munlongoh kayiw hinadan billid an nungngadan
hi Lebanon.

---

* **10:22** **10:22** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal. **10:23** **10:23** Roma 9:27-28
† **10:26** **10:26** Nan ngadan an Oreb ya ngadan di ohah nadan mangipangpanguluh nadan i Midian an ginubat da Gideon ot abakonda dida ta hiya nan nginadananda nan batu hi Oreb ta panginomnomanda hi nangabakan da Gideon hinadan binuhulda. ‡ **10:32** **10:28-32** An namin datuwen boble an nangadan ya niddum hi ad Judah an nun'ihaggon hi ad Jerusalem an tuluy olas di panallanan ya dimmatongta.

11

Hay Nipaddungan nan Pun'ap'apuwan Nan Tinanud David

1 Nan holag din patul an hi David* ya umat hinan tungod nan nalngoh an
kayiw an lo'tat ya humaping te nan mumpatul hi udum hi algo ya malpuh
nan tinanud David.
2 Ya middum i hiya nan Espiritun Apu Dios ta idatnay la'ingna ya
abalinanan mangat hinadan ninomnomna ya abalinanan muntugun ya hi
Apu Dios di dayawona.
3 Ya ha ahan di pun'amlongana ya nan pangun'unudana i Apu Dios. Ta
nahamad di pun'ap'apuwana te bokon nan matigon a'at nan taguy tigona
ya adina idinol hinan ibagan di tatagu.
4 Ya nipto' di atonan mangipanuh hinadan nun'awotwot ya nadan ma"id
ha abalinana. Mu nada'e an tatagun adi maphod di ato'atonda ya dusaona
dida ta munholholtapda ya ipapatena nadan lebbengnan mipapate.
5 Ta nipto' nimpey atonan mun'ap'apu an ma"id ha ibahhawana.
6 Ya i diyen a'atana ya mabalin an mun'uyyugda nan kahuh nan inalahan
hinan imbabalen di kalnero ya mabalin an mi'ilo' nan gulding hinan
leopard. Ya nan layon ya mabalin an mangandan duwah holo' hinan baka
ya ta'on on ha manmannog an unga ya mabalin an ipapto'na dida.
7 Ya ta'on boh on nadan baka ya bear ya mabalin an munhaggondan
mangan ya atbohdi nadan imbabaleda an mabalin an munhahaggondan
malo'. Ya nadan layon nimpe ya mangandah holo' an umatdah nan baka.
8 Ya mabalin an mun'ay'ayyamda nadan goggolang hinan way balen di
hakuku ya mabalin an dapaonda nan baleda te adida mo kumalat.
9 Ta ma"id ha kumalat ya dumadag hidih nan nabillid an niyappit i Apu
Dios. Ya an namin di tataguh tun luta ya innilaonda moh Apu Dios.†

Hay Ibangngadan Nadan I Israel An Niyeh Udum Hi Boble

10 I diye ya umaliday atagutaguh abobboble te pinhoddan donglon di
tugun nan mumpatul an apapun Jesse ta ma'amungdah awadana an hidiye
nan mapmaphod an boble an awadan di linggop.
11 Ya i diye boy pangibangngadan Apu Dios hinadan mabati an tatagunan
wah ad Assyria ya hi ad Egypt ya hi ad Patros ya hi ad Kus ya hi ad Elam
ya hi ad Babilon ya hi ad Hamat ya hinadan boblen nigawwah nan baybay.
Ta hidiyey pidwanah‡ pangipa'anamutana hinadan tatagunan niwakat hi
abobboble.
12 Ya paddungnay itaggena ha bandela ta pangayagna hinadan tinanud
Israel hi abobboble ta umanamutda hinadan numpunhituwanda tuwali hi
ad Israel ya hi ad Judah.
13 Ta nadan i Israel ya adida mo akihan nadan i Judah ya nada'e
damdaman i Judah ya adida mo ahiwawan nadan i Israel.
14 Ta mumboboddangda mohpe ta gubatonda nadan i Pilistia an
numpunhituh nangappit hi alimuhan di algo ya ta'on on nadan wah
nangappit hi tuluwan di algo an dadiye nadan i Edom ya i Moab ya i
Ammon ya nun'alada nadan nun'abalol an wadan dida ya sinakupda dida.
15 Ya maganan Apu Dios nan baybay an wah nangappit hi ad Egypt
ya impa'ena han mun'ohab an dibdib ta ta'on on nan wangwang an

---

* **11:1** **11:1** Hinan Hebrew ya bokon hi David di nibaga te hi amana an hi Jesse. † **11:9** **11:6-9** Hitun umaliyan Kristu an mun'ap'apu ya adida mo matakutan nadan atap an animal. Ya athidi bon maphod mohpey punhahayyupan di tatagu. Roma 8:18-22 **11:10** **11:10** Roma 15:12 ‡ **11:11** **11:11** Nibaga an pidwanah diye te nan namangulu ya hidin nangilpuwan Moses i didah ad Egypt.

nungngadan hi Euprates ya kumittang di litingna ta mumbalin moh pitun
wa"el ta mabalin an agwaton nadan tatagu an ta'on on adida aanon di
hapatutda.
16 Ya nada'en mabati an tatagun Apu Dios hi ad Assyria ya waday maphod
an kalata hi awonda ta umat i handidan a'ammodda an nan bugut di
inunu'unudda hi nalpuwandah ad Egypt.

12

Hay Kanta An Pundayaw I Apu Dios

1 I diyen a'atana ya dadiyen tatagunan umanamut ya ikankantadan
alyonday,
He"a Apu Dios di dayawonmi an ta'on on'a bimmungot ni' i da'mi ya
munhana ami te impa'amlong da'mi damdama hidin na'ubayah di
bungotmu.
2 Ta he"ay nangihwang i da'mi ta hiya nan ma"id mo ha itakutmi te
mundinol amin he"a. Te he"ay mangdat hi abalinanmi.
Ta ma"id nimpe ha udum hi mangihwang i da'mi hi'on bokon he"a ya abuh.
3 Ot nadan inihwang Apu Dios ya ongal di amlongda an umatdah nan tagun
na"uwoh an nunhiglay amlongna hi'on imminum i ha ma'attuning
an liting.
4 Ot munhana ta'un Apu Dios ya hiyay pumpaboddangan ta'u.
Ya e ta'u ipa'innilah tataguh abobboble nan ongal an abalinana ya
anabaktuna.
5 Ot ikantaan ta'u nimpeh Apu Dios an gapuh nadan mapmaphod an
ina'inatna ya e ta'u impa'innilah abobboble dadiyen ina'inatna.
6 Ot dita'un i Zion ya itkuk ta'un mundayaw ya mungkanta an gapuh
amlong ta'u.
Te ongal di abalinan nan niddum i dita'u an nahamad an Dios an dayawon
ta'un tinanud Israel.

13

Hay Panadagan Apu Dios Hi Ad Babilon

1 Hituwe boy impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Isaiah an imbabalen
Amos an ma'at hi ad Babilon
2 an alyonay, Paddungnay itaggeyu ha bandela hinan uhhun nan nabillid
an ma"id ha kayiwna ta ma'attigo. Ya nun'itkukyuh nadan titindalu ta eda
hogpon hi ad Babilon an boblen nadan mumpunlattuwag an tatagu.
3 Te ha"on an Dios di namto' i dadiyen titindalu an ongal di abalinanda ta
eda dadagon hi ad Babilon te nunhiglay bungot'u hinadan numpunhituhdi.
Ya nunhiglay amlong dadiyen tindalu' an e mangubat i dida.
4 Ot alyo' an hi Isaiah di, Ahi ta'u donglon di ingal nadan dakkodakkol
an tindaluh nadan billid. Te nan ongal di abalinana an Dios ya inamungna
dadiyen titindalu an nalpuh abobboble ta midadaanda an e mi'gubat.
5 Dadiyen titindalu ya dadiyey hinnag Apu Dios an nalpuh nun'idawwin
boble an e manadag hinadan bobleh ad Babilon* an gapuh nan nunhiglan
bungotna.
6 Ot da'yun tatagu ya agayu ta oltonyuy kogayu te tuwe mon madatngan
nan nagtud an panadagan nan ongal di abalinanan Dios i da'yu.
7 Ta ahi ayu gumayogayonggong hi takutyu.

---

* **13:5 13:5** Hay ibalinan nan an namin hinadan bobleh ad Babilon hinan Hebrew ya an namin di boble hitun luta.

8 Ta namaag ya ma"id mo ha tulidyu an e mi'gubat. Ya nunnaud di
punligatanyu ta umat ayuh nan babain maligatan an mun'ayyam. Ta
pamaaggon nuntoto"olan ayu ya umuphat ayuh takutyu.
9 Ot hanat nomnomnomonyu an hitun ahi pangipatigan Apu Dios hinan
nunhiglan bungotna ya dadagona tun luta. Ya ni'dadagnan namin nadan
nun'abahulan.
10 Ya ta'on on nadan bittuwon ya bulan ya nan algo ya adida mo dumilag.
11 Te hi Apu Dios ya alyonay, Pa"iho' an namin nadan wah tun luta
ya dusao' nadan tatagun mangamangat hi adi maphod. Ta mibabain an
namin nadan munlattuwag ya nadan mamalpaligat hi ibbadan tagu.
12 Ot hay a'atan tuwe ya oh'ohhada han mabati hinadan tatagu ta
umatdah balitu' an naligat an hama'on.
13 Te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya ipahda' di bungot'u ta
iwagot'uh ad lagud ya tun luta ta midlig hinan nipabunana.
14 Ta nadan tatagun nalpuh udum hi boble an wah ad Babilon ya logmon
di udum di butik an mangeh bobleda an ayda ulha an ay waha manganup
i dida. Ya umatda boh nan kalnero an ma"id ha mangipapto' i dida.
15 Ta an namin nadan binuhuldan mangakhup i dida on pinateda attog
dida.
16 Ya nada'en goggolang an imbabaleda ya pulhonda on nun'ihoplatda
didah hinangngabda. Ya nunhogopday babaleda on nun'alada nadan
nun'abalol an wadan dida. Ya ta'on on nadan ahawada on pinilitdan ilo'
dida.
17 Ya alyon Apu Dios di, Ot nomnomnomonyu an pabungoto' nadan i
Media† ta gubatonda nadan i Babilon. Ta ta'on on bayadan didah silber
onu balitu' ta idinongdan mangubat i dida mu adida mihapitan.
18 Ta pumpanada nadan mumpangilog an linala'i ya ma"id ahan ha
homo'da ta ta'on on nadan goggolang ya u"unga on ni'pateda.
19 Ya ta'on on hi ad Babilon di ap'aphodan an bobleh tun luta ta hiyay
ilattuwag nadan bimmoblehdi mu ha"on an Dios ya dadago' ta umat hi
nangat'u hi ad Sodom ya hi ad Gomorah.
20 Ta mumbalin nimpeh agge naboblayan hi inggana. Ta ta'on on nadan
i Arabia an e umaninnabat ya adida mungkampuhdi. Ya athidi boh nadan
mumpumpapto' hi kalnero an adida iyehdiy kalneroda.
21 Ta ha moy munhituhdi ya nadan gulding ya tukukan ya nadan udum
an atap an animal.
22 Ta hanada mon atap an animal di munhituh nadan awadan ni' nadan
mun'a'aphod an palasyu. Ta ha'e moy madngol hidi ya aluul di kahuh nan
inalahan. Ot hituwen e adadagan di ad Babilon ya adi madne ya ma'at.

14

Hay Ahi Pammo'an Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

1 Hi Apu Dios ya ahina hom'on nadan tinanud Israel* ta hiyah diye
tuwalin diday tataguna. Ta ipa'anamutna didah nan numboblayanda
tuwali. Ya wadaday tatagun malpuh udum hi boble an umen e middum i
dida

13:8 **13:8** Jeremiah 6:24 **13:10** **13:10** Joel 2:10; 2:31 † **13:17** **13:17** Nadan i Media ya numbobledah nan way huddo'na an ad Iran hi ad uwani. Ya datuwe nadan niddum hinadan tindalun Sayrus an patul hi ad Persia ot abakonda nadan i Babilon hidin 539 B.C. Jeremiah 51:11; 51:28; Daniel 5:31 **13:19** **13:19** Hidin Hopapna 19:24,25 * **14:1** **14:1** Datuwen tinanud Israel ya wa'e on hay mibaga ya tinanud Jacob te hay ohah ngadan Jacob ya Israel.

2 ta boddanganda dida hi umanamutanda. Ya mi'iboble dadiye an linala'i
ya binabai ta munhilbidah nadan tinanud Israel. Ta dadiyen namalpaligat
ni' i dida ya mumballin ta diday ba'baalon nadan tinanud Israel.
3 Ya i diye ya pogpogon mo ayan Apu Dios di abaal nadan tataguna ta
adida mo umukayungan ya adida mo munholholtap an gapuh nan naligat
an mipatamu i dida.†
4 Ta i diyen natayan diyen patul ya dildilahonda an alyonday, Nate bo
aya nan nunnaud di bungotnan patul ta napogpog moy pamalpaligatnah
tatagu.
5 Te pinogpog Apu Dios nan abalinanan mun'ap'apu ya ta'on on nadan
adi maphod an pangatna.
6 Te mabungot hidiyen patul ta nunhiglay namalpaligatna hinadan
tatagun inabaknah gubat.
7 Ta i diyen natayana ya limminggop mohpey tataguh abobboble ta
ahikakantadah amlongda.
8 Ta ta'on on nadan kayiw an umat hinadan bolbol ya sedar hinadan
billid an nungngadan hi Lebanon ya ma"am'amlongdah natayan diyen
patul hi ad Babilon te ma"id mo ha munlongoh i dida.‡
9 Ta hinan umayanah awadan di numpun'ate ya way ohah nadan wahdi
on mangedan e manamu i diyen patul hi ad Babilon. Te ta'on tuwalih on
nadan numpun'aten patul ya ma"aptudan manigon hiyah umayanahdi.
10 Ta an naminda ya ahihahapitdan alyonday, Ad uwani bo aya ya
numpapaddung ta'u te ma"id mo ha abalinan ta'un namin.
11 Te an namin nadan pangipatigon di tatagu hi punlispitudan he"a
an umat hi pangipagangohandah harp ya paddungnay ni'ilubu'dan he"a.
Ta ta'on on hanan alo'am ya mungngummey bigih ya atbohdin bigih di
miyuloh i he"a.
12 Ot he"an patul ya ta'on on hay punnomnommuh adolmu ya he"a
nan ma'binnang an bittuwon hinan mawi"it mu nunhiglay na'at i he"a
te paddungnay nalpu'ah ad lagud ot mipakbo'ah ad dalom an ta'on on
nundongol'a te dakol di boblen dinadagmu.
13 Te hay ninomnommu ya alyom di, Pohdo' an ha"on di nabak-
baktu mu nadan bittuwon. Ta ha"on di mun'ap'apu hinadan dios an
ma'anamu"amung hinadan billid.
14 Ta la"uha' nan awadan di bugut ta wan mipaddunga' hinan
na'abbaktun Dios.§
15 Mu onnot on hay na'at ya nipakbo'ah ad dalom hi awadan nadan
numpun'ate.
16 Ta nadan nanigon he"ahdi ya nano"olda ta inalidah nomnomday, Ot
teen hituwe din patul an nangipatakut hi papatul ya tataguh abobboble.
17 Ot pumbalinonay abobbobleh tun luta hi agge naboblayan. Ya
impagolnay umanamutan nadan binaludnan tatagun inilpunah nadan
boblen ginubatna.
18 Ta an namin di patul hi abobboble ya maphod di ilubu'anda.
19 Mu he"a'e ya mate'an ma"id ha mangilubu' i he"a. Te mibkah di
adolmuh nan naka"utan an battubattu ya nitabbundan he"a nadan nateh
gubat an titindalum ta paddungnay nun'igatin da'a.

---

† **14:3 14:3** Manu'e hi napogpog di punholholtapanda ya nate mo nan patul hi ad Babilon an mamalpaligat i dida. ‡ **14:8 14:8** Nadan patul hi ad Assyria ya hi ad Babilon ya impalongolongohda nadan mun'aphod an kayiw hinadan billid an nungngadan hi Lebanon on inyanamutdah bobleda.
§ **14:14 14:14** Hi Satanas ya pohdona ahan an pulhon nan pun'ap'apuwan Apu Dios.

20 Ya manu'eh adi'a milubu' an umat hinadan udum an patul ya gapu
ta dinadagmuy numboblayam ya numpatem nadan tatagum. Ot hanat
ma"id ha mabati hinadan holagmu an adi maphod di pangatda ta ma"id
ha mabongbong'al hi ngadanmuh inggana.
21 Ot agayu* ta pumpateyu nadan imbabalen naen patul ta miballoh nan
numbahulan di a'ammodda. Ta wan mapogpog moy pun'ap'apuwandah
tun luta.
22 Te nan ongal di abalinanan Dios ya alyonay, Dadago' hi ad Babilon ta
ma"id ha mabati an ta'on on ha unga ta ma"id mo ha uggan ma'ali hi ad
Babilon.
23 Ta pumbalino' hi balen di tukukan ya puntupa'an di animal ta adi mo
maboblayan. Te paddungnay higida' ta ingganah ma'aan an namin nadan
wahdi. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Assyria

24 Nan ongal di abalinanan Dios ya alyonay, Hanan ninomnom'un aton
ya adi mibahhon ma'at.
25 Te nadan i Assyria an wah tun boble'† ya patayo' dida. Ta mapogpog
di eda pamalpaligatan hinadan tatagu' te numbalinonda didah baalda.
26 Ot athituy ninomnom'un aton hi abobbobleh tun luta an dusao' di
atagutagu.
27 Te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya ma"id ha mabalin hi
mangipadinong hinan ninomnom'un pundusa' hi atagutagu.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Pilistia

28 Hituwey nipa'innilan ha"on an hi Isaiah hidin natayan nan patul an
hi Ahas.
29 Alyon Apu Dios di, Da'yun i Pilistia ya adi ayu ma"amlong hi natayan
nan patul an namalpaligat i da'yu. Te nan mihukkat i hiyan mumpatul ya
inyal'alanay pangatna mu hiya. Te hi'on ha ulog di i'aligan Ahas ot hidiyen
mihukkat an patul ya mi'alig hi hakuku.
30 Mu ha"on'e an Dios ya ipapto"u nadan nun'awotwot an tatagu' an umat
hi aton di mumpapto' hi kalnero ta wan luminggopda pibo. Mu da'yu'en i
Pilistia ya ipa'ali' di bitil ta mun'a'ate ayun namin.
31 Ot agayu ta oltonyun kumga an i Pilistia te tuweday dakkodakkol an
tindalun nalpuh huddo'na an mangubat i da'yu ta gumayonggong ayuh
takutyu.
32 Ot hi'on waday umalin malpuh udum hi boble an mi'hapit i da'yun i
Judah an alyonday, Undan da'yu'e ihya ya adi da'yu pi'indadadag? Ya hay
pambalyun dida ya alyonyuy, Hi Apu Dios an nangibangon hi ad Zion ya
hiyay paddungnay ihi"uganmin tatagunan napalpaligat ta wan mihwang
ami.

15

Hay Pundusaan Apu Dios Hi Ad Moab

1 Hituwe boy impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Isaiah an ma'at hi ad
Moab an alyonay, Nan duwa an bobleh ad Moab an hi ad Ar ya hi ad Kir
ya madatngan han ohan hilong an adadaganda.
2 Ya nada'en i Dibon hi ad Moab ya ibaluwanda nadan ibbadan i Nebo
ya i Medeba an umedah awadan nadan templon nadan diosda ta hidiy

* **14:21 14:21** Hay himmapitan Isaiah ya nadan i Media. † **14:25 14:25** Hidiyen boble ya hi ad Judah.

eda kumogakogaan. Ya numpumpakalbuda ya nun'upuhunday balbasda
ta pangipatigodah eda umukayungan.
3 Ya nada'en udum ya mumpunlubungdah langgut on eda dimmanaldal-
lanan hinadan kalata ta pangipatigodah eda umukayungan. Ya nada'e bon
udum ya umedah nadan nundotal an atop di babaleda ya umeday udum
hinadan a'am'amungan di tatagu an ahikokogada.
4 Ya ta'on on hi ad Hesbon* ya hi ad Elealeh ya madngol di kogadah
didayyah ad Jahas. Ya ta'on on nadan na'atutulid an tindalun di i Moab ya
mungkogada ya nunhiglan munggagayonggongdah takutda.
5 Ya ta'on boh on ha"on ya malmuy homo"uh nadan i Moab an puntatay-
nanday numpunhituwanda ta bumtikdah ad Soar† ya hi ad Eglat-Selisiya.
Ta manikidda on mungkogada an mangeh ad Luhit. Ya binumtikdah ad
Horonaim nadan udum ta mangeda damdama on mungkogada.
6 Ya nada'en wa"el hi ad Nimrim ya nun'atdu'da ta nakling nadan holo'
ya nadan udum an himmangoh nan nundidina'ging.
7 Ya nada'en tatagu an umagwat hinan wa"el an nungngadan hi Willow
ta bumtikda ya nun'odnandan namin nadan abalinandan odnan hinadan
kinadangyanda.
8 Ta nunhiglay kogan nadan tataguh ad Moab an madngol hidi dayyah
ad Eglaim ya hi ad Beer Elim.
9 Ya na'en liting hinadan wa"el hi ad Dibon hidih ad Moab ya napnuh
dalan di tatagun nun'a'ate. Mu hi Apu Dios ya iyal'alana damdamay
pundusana i dida. Ta hiya nan nadan tatagun mabati ya ta'on on nadan
mangipatna an bumtik ya patayon damdaman di layon dida.

16

Hay A'udman Di Dusan Nadan I Moab

1 Nadan mabati an i Moab an bumtik hi ad Selah an nihaggon hinan
agge naboblayan ya ipiyaliday i'imbabalen di kalneroh nan patul hituh ad
Judah.*
2 Ya nada'e attog an binabai an i Moab an umagwat hinan wangwang an
nungngadan hi Arnon ya ma"amtikda an umatdah nan nadgal an hamutih
nan buyana.
3 Ya dadiyen i Moab an mangiyalih kalnero hitun ad Jerusalem ya
alyonday, Daan mo bahan ta ibagayu hi'on nganney maphod hi atonmi. Ya
hom'on da'mi bahan ta iyabulutyun umali amin munhidum hitun bobleyu
te nunnaud nan potang an namamah on hinan tongan di algo.
4 Ya daan mo bahan ta boddangan da'mi hitun umaliyan nadan
binuhulmi an mamaten da'mi.
Ot alyo' an hi Isaiah di, Athidiy ma'at mu dumatong han timpu an
mapogpog moy e adadagan di abobboble te mama"idda mo nadan e
mamalpaligat hi tatagu.
5 Ya mumpatul mo nan tinanud David an ongal di ulena ya pamhodna
ta nipto' di atonan mangipanuh hi tatagu.
6 Mu alyon nadan ibba' an i Judah di, Dingngolmin nunhiglay ngohen
dadiyen i Moab ya hay pumbaktuwanda mu ad uwani ya ma"id mo aya ha
ilattuwagda.

---

* **15:4 15:4** Hi ad Hesbon ya wadah nan Bilang 21:23-35 † **15:5 15:5** Nan hi ad Soar ya wadah nan Hidin Hopapna 14:2; 19:23,30 * **16:1 16:1** Hay pohdon tuwen ipa'innila ya pinhod nadan i Moab an mumpaboddang hinan patul hi ad Judah.

7 Ta kogaanday nadadagan nan bobleda. Ya nanginomnomanda'e
nadan mun'aphod an makan hi ad Kir-Hareset on mamammamay eda
umukayungan.
8 Te ta'on on nadan nun'itanom hi ad Hesbon on nun'aklingda. Ya
athidi boh nadan greyp hi ad Sibmah an alpuwan di maphod an ma'apyah
bayah an uggan mamutong hi a'ap'apuh abobboble. Te abillog nadan
nun'atanoman hi greyp an mihipun hi ad Sibmah ta ingganah ad Jaser ya
nihipun boh ad Sibna ta inggana nan agge naboblayan an nihaggon hinan
way na'ahinan an lobong. Mu dinadag nimpen di a'ap'apuh abobboble.
9 Ta ta'on on ha"on ya kumgaa' te ay'ayyuwa' dadiyen greyp hi ad Sibmah
ya hi ad Jaser ya ta'on on nadan nun'itanom hi ad Hesbon ya hi ad
Elealeh. Te mama"id moy ahi ma'apit hi bungbungnga"an ya nadan udum
an pun'amlongan di tatagu.
10 Ta mapogpog moy amlong nadan tatagu hi'onda mun'apit hi greyp.
Ta ma"id mo ha madngol hi mungkanta ya ahi'i'ingal hinan ugganda
ni' pungkopalan hi greyp te pogpogon mon Apu Dios dadiyen ugganda
pun'am'amlongan.
11 Ta hiya nimpe nan kumgaa' ya umukayungana' hinan ma'at hi ad Moab
an namamah ad Kir-Hareset.
12 Ta nadan i Moab ya ta'on hi umannedah nan eda pundayawan hinadan
diosda an awadan nan pangidawatandah i'nongda ya onda e mumbole ya
abuh. Te dadiyen diosda ya adida abalinan an mangihwang i dida.
13 Mu imbagan tuwalin Apu Dios datuwen ma'at hinadan i Moab.
14 Ta ad uwani ya alyonay, Mala"uh mo ha tuluy tawon ya mama"id
an namin di kinadangyan nadan i Moab. Ya oh'ohhaday mabati hinadan
tataguhdi ta mahmo'da te ma"id mo ha abalinanda.

17

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Syria Ya Nadan I Israel

1 Impa'innilan bon Apu Dios nadan ahi ma'at hi ad Damaskus an ongal an
boble hi ad Syria an alyonay, Nomnomnomonyu an hituwen ad Damaskus
ya nunhiglay ahina adadagan ta bokon mo bobley tigona.
2 Ta minganuy nadan bobleh ad Aroer. Ta hay baka ya kalnero di umehdi
te ma"id mo ha taguhdi hi mangabul i dida.
3 Ta athidi an ma'abak hi ad Damaskus ta madadag an umat hi
nadadagan nadan binattuy aladnan bobleh ad Israel. Ta nadan mabati an
tataguh ad Aram ya umatdah nadan i Israel an umoh'ohhada ya mama"id
nan ongal an abalinanda. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin
tuwe.
4 Ya alyon bon Apu Dios di, I diyen a'atana ya nan ma"aphod an a'at
nadan tinanud Jacob ya maluman te mama"id mo nadan kinadangyanda
ta umatdah nan tagun na'appigut an ahohomo'.
5 Ta mi'aligdah barley onu wit hinan puntanoman an nagapasda'e ya
maklingda mo ta umat hinan nundotal an nungngadan hi Repaim.*
6 Ya oh'ohhada ha mabati an umat hinan pun'apitanda hi bungbunga"an
an olibo an wadaday batiyonda hinan udduna. Ta ta'on on ma'abbunga
mu ammuna ha opat onu lima hi mabati. Ot athidi boy ma'at hinadan
tinanud Israel an wadaday ahi mabati. Ha"on an Dios an dayawonyun
tinanud Israel di mangalin tuwe.

---

* **17:5 17:5** Nan nundotal an nungngadan hi Repaim ya hidiy uggan e pamanuhan nadan nun'awotwot hinadan ogahon nadan munggapas.

7 Ot alyo' an hi Isaiah di, Ma'at'eh tuwe ya hanat manomnoman ta'u ta
ibilang ta'u mohpe nan nahamad an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel
an nunlumu i dita'u. Ta wan hiya mohpey e ta'u pumpaboddangan.
8 Ta bokon mo nadan inyammayun pustin mangita'dog i Aserah ya nadan
udum an ugganyu e pangidawatan hi i'nongyu di pundinolanyu. Ya adiyu
mo ighoban hi insenso nadan dios di udum an boble.
9 Ta i diye ya madadag nadan boble an nun'ahamad di aladda ta
mun'agado'otanda an umat hinadan boblen nadan tinanud Hib ya tinanud
Amor hidin nadne an nun'inganuy ta nun'agado'otanda te binumtik nadan
numpunhituhdi an gapuh takutda i handidan a'ammod ta'un tinanud
Israel an nangubat i dida.
10 Ta unhaot manomnoman ta'u nimpe mu ma"id te onnot on lin-
inglingyuh Apu Dios an mangipanapto' i dita'u an hiya nan mi'alig hi
doplah an nahamad hi ihi"ugan ta'u. Ta ta'on hi muntanom ayu hinadan
mun'aphod an mitanom an malpuh udum hi boble ya ma"id ha hilbina.
11 Te ta'on on mi'bagadan humango ta humabungda i diyen ibiggatana
ya adi damdama mabalin hi apitonyuy bungada te ma"id ha hilbida hi
dumatngan han nunhiglan punligatanyu ya inomnomanyu.
12 Te mahmo' ayu hi dumatngan nadan dakkodakkol an tindalun
malpuh nat'onat'on an boble an paddungnay mangali ha mun'ungak an
dakkodakkol an liting.
13 Mu ta'onnot on umatdah nadan atatakut an ungak di dakol an liting
ya mabalin an ihingal'en Apu Dios dida ya ma"amtikda ta umatdah nan
dugih an iye"en di puwo' ta miwakatda hinadan billid.
14 Ta ta'on on nunnaud an umipatakutdah nan mahdom mu hinan
ibiggatana ya mama"idda. Te athidiy pumbalinan nadan dumadag onu
nadan pumloh nadan nun'abalol an wadan dita'u.†

18

Hay Pundusaan Apu Dios Hi Tatagu

1 Hanadan numpunhituh nan bobleh ad Kus an nihaggon hinadan
wangwang an madngol di ahibibingig an umat hi babbayong ya mahmo'da.
2 Yaden dida ni' di uggan mannag hi e mangipa'innila hi'on wa-
day mipa'innila hinadan udum an boble an munlugandah bangka an
katlubung di niyamma an i'wadah nan wangwang an nungngadan hi Nayl.
Ot da'yun ma'awiging an ugganda honagon ya hanat mumbangngad
ayuh nan bobleyu an nabanatbattan hi wangwang an nunhituwan di
nun'atatagen tatagu ya nat'on di hapityu ya mundingiding di up'upyu
an da'yu nadan mangaba'abak hi gubat ta taktan da'yuh abobboble. Ta
ipa'innilayuhdi nan imbagan Apu Dios.
3 Ot da'yun tataguh abobbobleh tun luta ya halipatanyu nadan mitaggen
bandela hinadan uhhun di billid. Ya mipagangoh'e nan tangguyub ya
hanat igongahanyu.
4 Te alyon Apu Dios i ha"on an hi Isaiah di, Aga'e ta pamaag ya
inuh'uhdunga' ni' nadan tatagu ta umata' hinan dulnu an ma"id ha mapto'
hi alpuwana hinan mawmawi"it hinan timpun di ahigapas ya hinan
pottapottang.
5 Manu'eh athidiy imbagana ya nan ninomnomna an panadagana i da'yu
ya onha mipaddung ayu hinan greyp ya pumputulna nadan hapingna

† **17:14 17:12-14** Hituwe ya mipa'annung hinan 37:36-37.

ya nadan bimmungan hapangna an ta'on on aggeda ni' nalum nadan bungana.
6 Ya nunnanongdahdi ta anon di hamutih nadan billid ta ingganah mapogpog di tiyalgo. Ya nada'en mabati ya anon di atap an animal hinan lowang.
7 Ya ma'at'eh tuwe ya ta'on on dadiyen nun'atatage an tatagun mundingiding di up'upda an nunhituh nadan boblen nabanatbattan hi wangwang ya mangaba'abak hi gubat ta taktan di abobboble dida ya pun'iyaliday idawatdah nan ongal di abalinanan Dios hitun ad Zion an adayawana.

19

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Egypt

1 Hituwey nipa'innilan ha"on an hi Isaiah an ma'at hi ad Egypt. Ot alyo' di, Mangmangonyu'eh Apu Dios an nilugan hinan bugut an ma'a'awwiging an mangen ipluynah ad Egypt. Ta nadan nunhituhdi ya mangluydah takutda ya ta'on on nadan diosda ya munggagayonggongdah takutda.
2 Ya alyon Apu Dios di, Punggugubato' nadan i Egypt ta dida dida on numpapatteda. Ta ta'on on nan hinagi onu nadan nunhahaggon on mumpapatteda. Ya nada'en nahaghagon an bobleh ad Egypt ya dida dida on nunggugubatda. Ya ta'on on nadan papatulda ya punggugubato' dida.
3 Ta malmu moy takutda ta ma"id ha atondan mangat hinan ni-nomnomdan aton. Ta mumpumbagadah boddang hinadan diosda ya hinadan linnawan di numpun'ate ya hinadan mama"o ya ta'on on hinadan mumpumbuyun.
4 Ya iyabulut'u ta ha ma'abbungot di mun'ap'apu i dida. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
5 Ya matdu' nan wangwang an nungngadan hi Nayl ta mamaganan.
6 Ta umagub nadan alak ya wa"el hidih ad Egypt ya makling nadan katlubung ya holo'
7 ya an namin nadan himmango hinan pingngit diyen wangwang an nungngadan hi Nayl. Ya nadan nun'atanoman an puntanoman an nihaggon hinan wangwang ya mamagananda.
8 Ya nada'en e manmannidu' i diyen wangwang ta pangalandah itanudda ya nunnaud an minomnomanda te ma"id mo ha hilbin di hidu'da.
9 Ya atda bohdi nadan mumpun'abol hi linen an minomnomanda te ma"id ha pangalanda hi abolonda.
10 Ta an namin nadan mangapyah luput ya nadan mi'ibo'bo'la ya nunhiglan umukayunganda te ma"id mo ha pi'bo'laanda.
11 Ya nada'en ap'apu an munhilbih nan patul hi ad Soan* ya paddungnay ma"id ha nomnomda te nibahhoy itugundah nan patulda. Mu ilattuwagda damdamah nan patul an alyonday, Umman nala'ing ami an umat amih nadan a'ammodmin a'ap'apuh din nadne.
12 Ot alyo' an hi Isaiah di, He"a an patul hi ad Egypt ya daan bohnay la'ing nadan muntugun i he"a? Onha nala'ingda ot waot an ibagada nan ninomnom nan ongal di abalinanan Dios an ma'at hi bobleyuh ad Egypt.
13 Mu ma"id tuwali ha nomnom nadan ap'apun munhilbih nan patulyuh ad Soan ya hi ad Mempis. Te unhaot diday nahamad an mangibaliw hinan

---

19:1 **19:1** Psalm 18:11; 104:3; Matthew 26:64 * **19:11** **19:11** Hi ad Soan ya ongal an boblen iha"adan nadan a'ap'apuh ad Egypt.

numboblayanyu mu bokon te onnot on ilaylayahhan da'yun ibbadan i Egypt.
14 Ta hiya nan ulawon Apu Dios dida ta ma"id ha poto' di itugunda ta ayda nun'abubutong an dumanangdangngiwan ta pun'igatinday utada.
15 Ya ma"id i da'yun i Egypt ha abalinana an bumoddang an ta'on on nadan kadangyan onu nadan nun'awotwot ya ta'on on nadan nabaktu onu nada"ul di sa'adna.

Hay Pundayawan Nadan I Egypt I Apu Dios

16 Ya i diyen pundusaan nan ongal di abalinana an Dios hinadan i Egypt ya mumbalindah paddungnay babai an adina abalinan an ibaliw di adolna ta gumayogayonggong hi takutna.
17 Ta mumbalindan i Egypt hi ma'attakut. Ta ammuna ha pangngolandah nan ngadan an Judah on nunnaud di takutda an gapu ta innilada nan ninomnom nan ongal di abalinana an Dios an pundusaana i dida.
18 Ya i diye ya waday lima an boble hi ad Egypt an mabalin an humapit hi Hebrew ya nan ongal di abalinana an Dios di un'unudonda. Ya hay ngadan di oha i dadiyen boble ya Boblen Di Algo.†
19 Ya wada bo han miphod hi gawwan nan boble hi ad Egypt an punggobhan hi mi'nong i Apu Dios. Ya mipata'dog bo hinan pogpog di bobleda han panginomnomnomanda i Apu Dios.
20 Ta hidiyey mangipanomnom i dida an nan ongal di abalinana an Dios ya wahdi an bumoddang i didah ad Egypt. Ta wa'e ha mamalpaligat i dida ta mumpahpahmo'da ya honagonay e mangihwang i dida.
21 Ta i diye ya ipa'innilan Apu Dios di a'atnah nadan i Egypt. Ya abuluton mohpen nadan i Egypt an hiyay immannung an Dios hi dayawonda. Ta pun'iyaliday idawatdan hiya an animal ya alina. Ya nadan ibagadan Apu Dios hi atonda ya ipa'annungda.
22 Ta athidi an dusaon Apu Dios nadan i Egypt mu ipaphodna damdama didah umudi. Te muntutuyudah nadan ato'atondan pumbahulan ta donglon mohpen Apu Dios nan pumpahpahmo'anda ta ipaphodna dida.
23 Ya mawada moy kalatan malpuh ad Egypt ta ingganah ad Assyria. Ta nadan i Assyria ya mabalin an umedah ad Egypt ya athidi boh nadan i Egypt an mabalindan umeh ad Assyria. Ta nadan i Assyria ya i Egypt ya ohay Dios hi dayawondan namin.‡
24 Ya mi'hayyupda bo nadan tinanud Israel i dadiyen i Egypt ya i Assyria ta gapu i dida ya mawagahanda nadan udum an tataguh tun luta.
25 Te alyon Apu Dios di, Wagahan da'yun tatagu' an i Egypt ya da'yun limmu' an i Assyria ya namama i da'yun tinanud Israel an pinto"uh tatagu' tuwali.

20

Hay Pangabakan Di I Assyria Hi Ad Egypt Ya Hi Ad Kus

1 Nan patul hi ad Assyria an hi Sargon ya hinnagna nadan tindaluna ta eda gubaton hi ad Asdod an bobleh ad Pilistia ot abakonda.
2 Ya himmapit hi Apu Dios i ha"on an hi Isaiah an imbabalen Amos ot alyonay, Aanom nan inlubungmun langgut ya nan hapatutmu.
Ta hiyay inat'u ot adiya' munhapatut.

---

† **19:18 19:18** Hituwen boblen nan algo ya hay ohah ibalinana ya boble an mapa"ih. ‡ **19:23 19:23** Nadney numbuhhulan nadan i Egypt ya i Assyria mu udum hi algo ya munhahayyupda an gapuh umunudanda i Apu Dios.

3 Ya alyon bon Apu Dios di, Hinaen inatmu an baal'u an agge'a nunlubung
ya agge'a nunhapatut hi tuluy tawon ya impatigom nan a'at nan ahi ma'at
hinadan i Egypt ya i Kus.
4 Te nan binuhuldan patul hi ad Assyria ya baludonda dida an ta'on on
nadan u"unga ya a'amamma ya i'ininna ya inyeda didah udum hi boble an
aanonday hapatutda ya binolladanda dida ta way aton nadan i Egypt ya i
Kus an mibabain.
5 Ta gapu i diyen ma'at ya nunhiglay takut ya bain nadan tatagun nundi-
nol hi boddang nadan i Kus ya nadan nangilattuwag hi ni'hayyupandah
nadan i Egypt.*
6 Ya i diyen a'atana ya alyon mohpen nadan i Pilistia an numbobleh
nan pingngit di baybay di, Inoy nan na'at hinadan namnamaon ta'un
bumoddang an mangibaliw i dita'u hi pangubatan nadan i Assyria i dita'u.
Ot hi'on athinay ma'at i dida ot undan nin dita'u'e ihya ya mihwang ta'u.

21

Hay Nipa'innilah Ma'at Hi Ad Babilon

1 Hay impa'innilan Apu Dios hi ma'at hinan na'appudut an bobleh
pingngit di baybay ya wadaday umalin manadag idiyen boble an malpudah
nan negeb an boblen nadan mataktan an tatagu. Te nunnaud di pangatda
an umat hi aton di alipuhhapuh nan muyyadna.
2 Ya nipatigo i ha"on an hi Isaiah han himpangen ahi ma'at an waday
manga"ul hinadan i Babilon ta lummuh adadaganda. Ya waday himmapit
an alyonay, Da'yun i Elam ya i Media ya ekayu ta eyu li"ubon ya ginubatyuh
ad Babilon. Te pogpogo' moy eda pamalpaligatan hi tataguh udum an
boble.
3 Ya nunhiglay takut'uh nan tinigo' ya nan dingngol'un aton Apu Dios ta
himmakit di putu' an umat hi dogoh di golang di hakitna ta namaag ya
milu'uya'.
4 Ya agge' innilay ato' te munggagayonggonga' hi takut'u. Ta aptuwa' hi
ahdomana ta malo'a' mu indanit nahdom ya namamay takut'u.
5 Ya nipatigo bon ha"on an hidih ad Babilon ya nidadaan di makan ya
ma'inum ya na'ap'apan hi ma'uktul nan dotal an ubunan nadan mi'hamul.
Ta hidin mangmangnganda on nangnanginnumda ya alinah on waday
tinumkuk an alyonay, Da'yu an ap'apu ya agayu ta punlamuhyuh lanay
hapiyoyu ya nundadaan ayun mi'gubat.

Hay Ma'ma'at Hi Ad Judah

6 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Honagom ha e mungguwalyah nan
pungguwalyaan hinan baktun nan binattun alad ya ibagam ta wa'e ha
tinigona ya mahapul an ipa'innilana.
7 Ta wada'ey mangmangonah numpapaldang an nungkakabayu ya
numpuntakkeh* dongki ya kemel ya hanat pi'dodongngana dida ta
innilaona hi'on nganneda.
8 Indani ya muntukuk nan guwalya an alyonay, Apu Isaiah,
immo'ohnonga' hitun pungggguwalyaa' hi ahilohilong ya abigabigat

---

* **20:5 20:5** Hidin inabak di i Assyria nan huddo' di ad Israel (722-721 B.C.) ya dakolda nadan ap'apun di i Judah an ni'hapit i Hesekiah ta bagaana nadan i Egypt ta bumoddangdan mangubat hinadan i Assyria. Mu binagabagaan Isaiah hi Hesekiah ya nadan tataguna ta adida idinol hi boddang nadan i Egypt te ma"id ha abalinanda. Isaiah 30:1-2; 31:1. * **21:7 21:7** Hay pangalin di udum hinan numpuntakke ya numpunhakay.

9 mu ad uwani tayya ot ahi' mangmangon di nungkakabayu an numpa-
palis. Ya waday nangitkuk an alyonay, Nadadag moh ad Babilon.† Ta an
namin nadan inyammadan dios an daydayawonda ya nun'apapa"ihda ta
niwakatdah nan luta.
10 Ot alyo' di, Hituwey impa'innilan nan ongal di abalinanan Dios an
dayawon ta'un tinanud Israel hi atonah nadan binuhul ta'u. Ta wada
mohpey dinolyun i'iba an ta'on on mipaddung ayu ni' hinan nataltag an
barley te munholholtap ayu.

Hay Inomnoman Nadan I Edom

11 Wada han nipa'innila an inomnoman nadan i Edom. Te wada han
mungkali i ha"on hi ad Edom an alyonay, Guwalya, on agagga mo ya
mabigat?
12 Ot alyo' di, Mun'abigat mo mu adi bo madne ya humilong.‡
Ot alyo' bo di, Wada'e boy pohdom an mahmahan ya immali'a.

Hay Nipa'innilah Ma'at Hi Ad Arabia

13 Hituwe boy impa'innilan Apu Dios hi ma'at hinadan i Arabia an
alyonay, Nadan i Dedan ya binumtikda ot eda mun'allung hinan awadan
di kakaykayyiw hi ad Arabia.
14 Ot da'yun numpunhituh ad Tema ya hanat pa'inumanyu ya pinan-
ganyu nadan nanaynan hi bobleda
15 te inibtikanda nan atatakut an ma'at hinan gubat te dakolday
numpangdon hi ispada ya pana.
16 Indani ya inalin Apu Dios i ha"on di, Mala"uh ha hintawon ya
mapogpog mon namin di apemanan di ad Kedar hi ad Arabia.
17 Ta ammunada ha oh'ohhah mabati hinadan tindaluda an nala'ing an
pumana. Ha"on an Dios an dayawonyun tinanud Israel di mangalin tuwe.

22

Hay Impa'innilan Apu Dios Hi Ma'at Hi Ad Jerusalem

1 Hituwey impa'innilan Apu Dios an ma'at hinan nundotalana an uggan
pangipatigan Apu Dios hinadan ipa'innilanah tatagu an alyonay, Undan
waday a'am'amungan hinadan numpundotal an atop di babaleyu?
2 Te tanganu on ahingangaladah amlongda nadan tataguhdi? Undan
adiyu nomnomnomon an nun'a'ateda nadan ibbayu* mu bokon gapuh
gubat onu hay matadom di inyateda.
3 Ya binumtikdan namin nadan ap'apuyu mu natiliwda damdama ta
numbalindah balud an ta'on on numpangdondah pana.
4 Ta hiya nan alyo' di, Taynana' ni' ta kogaa' tudan ibba' an nun'a'ate. Ot
hanat adiyu ipatnan mangalubyag i ha"on.
5 Te nan ongal di abalinanan Dios ya inyabulutnah tuwe an nunhigla an
punholholtapan ta'uh tun nundotalana an uggana pangipatigan hinadan
ipa'innilanah tatagu. Ta pumpa"ihda tun binattun alad ta'uh tun ad

---

† **21:9 21:9** Nan bobleh ad Babilon ya na'abak hidin 539 B.C. Mu hinan New Testament ya wa'e ta nibagay Babilon ya hay ibalinana ya nadan adi mangulug i Apu Dios an bokon nan boble. Nan Nipa'innila 14:8 ya 18:2 **21:11 21:11-12** Jeremiah 49:7-22; Ezekiel 25:12-14; Amos 1:11-12 ‡ **21:12 21:12** Hay ibalinan nan mun'abigat mo ya tuwen mapogpog moy pamalpaligat nadan i Assyria hinadan i Judah. Ya na'en ahi bo mahdom ya agagga ya ihipun bon nadan i Babilon an mamalpaligat hinadan i Judah. **21:13 21:13-17** Jeremiah 49:28-33 * **22:2 22:2** Nadan tatagu hi ad Jerusalem ya hay pun'am'amlonganda ya ammuna ya nan gagamgamanda mu adida nomnomnomon di atondan mangipa'amlong i Apu Dios. Isaiah 5:11-12 **22:3 22:3** 2 Patul 25:4-6

Jerusalem ta madngol hinadan billid di kogan di tatagu an mumpaboddang.
6 Te umalida nadan i Elam ya i Kir an nungkakalesada ya nungkakabayuda ya numpangdondah pana ya hapiyo ta gubaton dita'u.
7 Ta mapnuh kalesan di binuhul ta'u nadan numpundotal an maphod hi puntanoman hitun ad Judah. Ya nada'en nungkakabayu an titindaluda ya mumpumbota'dah nadan geyt tun boble ta'u.
8 Ta ipapa"ih Apu Dios nadan binattun alad tun ad Judah ta ma"id ha ipa"ayan ta'u. Ta na'innilaanyu'e mo an ma"id ha namnamayu ya eyu pun'ala nadan almasyu hinan niha"adandah nan palasyu.
9 Ya i diyey paniganyu an mahapul an miphod nadan binattun alad hitun ad Jerusalem. Ot lobngonyu nan nada"ul an lobong.
10 Ya tinigoyu bo nadan babaleh tun ad Jerusalem ot pumpalu'ahyuy udum ta waday i'apyayuh nadan nun'apa"ih an binattun alad.
11 Ya mangiphod ayu boh pangi'amunganyu hi liting hinan numbattanan nan duwan binattun alad an malpuh nan lobong tuwali. Mu an namin danaen pangidinlanyu ya ma"id ha hilbina te bokon nan ongal di abalinanan Dios di numpaboddanganyu. Yaden hiyay ud nomnomnom i danaen ma'ma'at.
12 Mu pinadanana peman tuwali ta mumpakalbu ta'u ya numpunlubung ta'uh langgut ta kumga ta'u ya umakayungan ta'u ta pangipatigo ta'uh e ta'u puntutuyuwan hinadan numbahulan ta'u.
13 Mu ma"id te on ayuot immanam'amlong on immanin'innum on impanulpullutanyu nadan pinaltiyun baka ya kalnero. Te alyonyuy, Agaot ta ipahda ta'un mangamangan on nangnanginnum te mate ta'u damdamah bigat.
14 Mu alyon nan ongal di abalinana an Dios i ha"on di, Hinaen numbahulanda ya adi mapakawan hi ingganah mateda.

Hay Ni'aligan Nan Punhablayan

15 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on ta e' ibaga i Sebna an mumpapto' hinan balen di patul nan alyonay,
16 Undan nganne ihya nan niyatam ta mangapya'ah maphod an lubu'muh tun doplah an ilubu'an di patul?
17 Ot padano' tee i he"a an ha"on an Dios ya ibkah da'ah nidawwin boble ta hidiy ibaludam an ta'on on waday abalinam an tagu.
18 Ta umat'ah nan bola an odnanda ya inibkahda i ha ongal an boble. Ta hidiy atayam ta nadan ilattuwagmun kalesam ya ma"id ha hilbida te mapa"ihda. Ta hidiyey lummuh ibabainan nan ud baal i he"a.
19 Ta ma"id mo nan nabaktun sa'admu.
20 Ya ipa'ayag'u nan baal'un hi Eliakim an imbabalen Hilkiah ta hiyay mihukkat i he"a.
21 Ta hiyay mamoltan hinan lubung di ap'apu an inlubungmu te hiya nimpey mihukkat hinan sa'admu. Ta hiyay ay hi aman an namin di munhituh tun ad Jerusalem ya an namin hitun ad Judah.
22 Ya numbalino' hi ap'apu an mihnod hinan patul an tinanud David. Ya ma'unud di ituguna ta paddungnay nan ibughulna ya ma"id ha mangikalob ya nan ikalobna ya ma"id ha mangibughul.
23 Ya mihamad di pun'ap'apuwana ta paddungnay pahok an mihamad an mipahok hinan luta. Ta gapun hiya ya mapemanandan himpamu'un.

22:13 22:13 1 Kulintu 15:32 **22:22 22:22** Nipa'innila 3:7

24 Mu an namin nadan pamilyana ya tulangna ya hiyay pangidinolandah
nan mahapulda ta umat hinan punhablayanda hi dakol an usal an umat
hi banga ya nadan udum.
25 Ta manuh nan hopapna te umat nimpeh nadan nihamad an pun-
hablayan mu gapuh damot nadan nun'ihable ya lo'tat ya maputung hidiyen
punhablayan ta magah ya nun'apapa"ih nadan nun'ihablehdi. Ha"on an
Dios di mangalin tuwe.

23

Hay Nipa'innilah Ma'at Hi Ad Tyre

1 Hituwey imbagan Apu Dios hinadan tatagun mumpungkumilhuh ad
Tyre an alyonay, Da'yun mumpuntamuh nan papol di i Tarsis ya ahi
ayu umukayungan ta kumga ayuh adadagan nan bobleh ad Tyre. Te
mama"idda nadan uggan duma"alan di papapolyu. Ya hay a'atan tuwe
ya donglonyu hi dumatnganyuh ad Cyprus.
2 Ot ta'on on da'yun mumpungkumilhun i Sidon ya hanat duminong
ayu ni' ta nomnomnomonyu nan ahi ma'at i da'yu an numpunhituh nan
pingngit di baybay an kimmadangyan an gapuh nadan papol.
3 Te nun'iluganyuh papol di ikumilhuyu an nalpuh nan intanomdah nan
pingngit di wangwang hi ad Sihor* on eyu inggattang hi abobboble.
4 Mu nan bobleyuh ad Sidon an wah nan pingngit di baybay ya nunhiglay
ipada"ulana te adi mo mabalin an e ayu mungkumilhu te onha humapit
nan baybay ot alyonay, Ma"id mo tayya ha imbabale'.
5 Ya inalin bon Apu Dios di, Ya ta'on on nadan i Egypt ya nunhiglay eda
umukayungan hi pangngolandah adadagan di ad Tyre.
6 Ot an namin ayu an numbobleh nan pingngit di baybay ya udu'dulnay
munlugan ayuh papol ta bumtik ayuh ad Tarsis. Ya inlotyu an kumga an
gapuh umukayunganyu.
7 Ya alyon nadan tataguy, Teeyot bahan an athituy numbalinan tun ad
Tyre an ta'on on nibangon hidin nadne. Yaden handi'e ni' ya nanongnan
umanam'amlongda nadan numboblehtu. Ya namaag on immedah udum
an boble ta hidiy eda pungkumilhuwan on innayundan nunhituhdi.
8 Mu ma"id man ha nunnomnom an manadag hi ad Tyre an boblen nim-
pen nadan mapemanan hitun luta an pungkumilhuwan di kakadangyan.
9 Te nan ongal di abalinana an Dios di nunnomnom an pogpogonay
pumbaktuwanda ta way aton dadiyen mapemanan an tatagun mibabain.
10 Ot alyo' di, Da'yun numpunhituh ad Tarsis ya agayu ta tanomanyu mo
nadan lutayu. Te ma"idda mo nadan papol an uggan duma"al hi bobleyu.
11 Te hi Apu Dios ya abalinana an dadagon di pun'ap'apuwan di tataguh
tun luta an ta'on on nadan wah nan pingngit di baybay. Ta inyabulutnay
adadagan nadan binattun alad di ad Ponisia† ta ma"id mo ha abalinanda.
12 Ya alyon bon Apu Dios di, Ya da'yu'e damdaman i Sidon ya mapogpog
mo nan impa'inghayun pun'am'amlongan te ad uwani ya munholholtap
ayu mo. Ta ta'on hi bumtik ayuh ad Cyprus ya ma"id damdama ha
linggopyuhdi.
13 Ot nomnomnomonyu nan na'at hi ad Babilon‡ an numbalin hi ma"id
ha hilbin nadan numboblehdi. Te immeda nadan i Assyria ot gubatonda

* **23:3 23:3** Nan ad Sihor ya Egypt di ohah ngadana. † **23:11 23:11** Hay nangibalin di udum hinan ad Ponisia ya ad Kanaan. ‡ **23:13 23:13** Nadan tindalun i Assyria an impangulun Sennakerib ya dinadagdah ad Babilon hidin 689 B.C.

dida an nungkayatda nadan pungguwalyaan ot pumpa"ihdan namin nadan
binattun aladda. Ta numbalin mo hi nunhituwan di atap an animal.
14 Ot da'yun mumpuntamuh nadan papol di i Tarsis ya hanat kumga ayu
an gapuh eyu umukayungan hitun adadagan nan boble an pundinolanyu.
15 Te hi ad Tyre ya malingling hi napituy (70) tawon an hidiyey bilang di
mabalin an pi'taguwan di ohan patul. Mu malpah di napituy (70) tawon
ya ibangonda bo ta hiya nan hay ikantada ya umat hinan kantan di ininna
mo an mumpabpabbayad hi adolna an alyonda i hiya di,
16 He"a an mumpabpabbayad hi adolna ya adi da'a mo pohdon. Ta hiya
nan agam ta odnam nan pattingmu ya lini'odmuh tuwen boble ya inagam
hi kanta ta ingganah malmuy naminhodda bon he"a.
17 Athinay ma'at hi ad Tyre an mala"uh di napituy (70) tawon ya
iyabulut'u an Dios an mibangngad an munggattangda boh abobbobleh tun
luta ta pangalandah pihhuda.
18 Mu bokon diday mangusal hinan bo'laonda te iyalida i ha"on an Dios
an adida ipa"e. Ta midat hinadan munhilbi i ha"on ta pangaladah makan
ya maphod an lubung.

24

Hay Pundusaan Apu Dios Hi Tataguh Abobbobleh Tun Luta

1 Nomnomnomonyu an dadagon Apu Dios tun luta ta maluman di a'atna
ta miwakatda nadan tatagu.
2 Ya hay a'atan tuwe ya ma"id ha adi milaggat an ta'on on padi ya baal
ya nadan ud baal i dida ya nadan gumattang ya mumpunggattang ya
gumawat ya mumpumpagawat ya nadan nun'awotwot ya kakadangyan.
3 Ta nunhiglay ahi adadagan tun luta an mama"id an namin. Hiyah
tuwey imbagan tuwalin Apu Dios.
4 Ta mamaganan tun luta ta maklingday nun'itanom. Ta ta'on on nadan
ap'apu ya kumapuyda.
5 Ot ma'at datuwe an gapuh adi pangunudan di tataguh nan tugun Apu
Dios an hidiyey nibagah ma'unud hi inggana.
6 Ta hiya nan dadagon Apu Dios tun luta ta holtapon di tataguy nunhiglan
ligat an gapuh bahulda ta oh'ohha ha mabati.
7 Ya nadan nitanom an umat hi greyp ya maklingda ta ma"id moy
ma'apyah ma'inum an mangipa'amlong hi tatagu ta nunhiglay umukayun-
ganda.
8 Ta ma"id moy madngol hi mumpagangoh tamburin ya harp.
9 Ya ma"id mo bo ha uggan ma'amung hi umanin'innum on kim-
manankanta. Te mumpa'it moh panamtamda nan ma'inum.
10 Ya madadag di bobleda ta nada'en babaleda ya mikakalob te tumakut-
dan lumah'un.
11 Ya ma"id nimpe mo ha amlong di tataguh tun luta ta ahitutukukda an
mumpumbagah bayah.
12 Te nunhiglay adadagan nimpen di bobleda an nun'apa"ih nadan
geytda.
13 Ta athinay ahi ma'at hi abobbobleh tun luta ta oh'ohha ha mabati an
umat hinan niyohha'ohha an bungan di olibo onu greyp an nabatih on
nalpah di ahibulas.
14 Mu wadaday tataguh nangappit hi alimuhan di algo an ahida pun'itkuk
di pundayawdah anabaktun Apu Dios an gapuh amlongda.

23:18 23:18 Ezekiel 26:1–28:19; Amos 1:9-10

15 Ot hiya nan da'yun tataguh nangappit hi tuluwan di algo ya ta'on
on da'yun numbobleh nadan pinggit di baybay ya hanat hi Apu Dios an
dayawon di tinanud Israel di dayawonyu.
16 Ta nadan wah nun'idaddawin boble ya ahi madngol di kantada an
alyonday, Madayaw nan nipto' di pangatna an Dios.
Mu ha"on'e ya nunnaud di hakit di nomnom'u te dakolda damdamay
tatagun munhindadadag.
17 Ta hiya nan madusada i han atatakut an ahi ma'ma'at hitun luta an
umat i ha agahan i ha bitu onu aknaan i ha hulu.
18 Te nan bumtik an gapuh takutna ya ma'uhbung hinan bitu. Ya na'e bo
an ipatnana an kumayat hinan bitu ya makna damdamah nan hulu.
Ya nunhiglay udan an ay niguwang ha lobong hi ad lagud. Ya miwagot
tun luta
19 ta mun'atotommang.
20 Ya gapuh nan bikah nan alyog ya muntinnigging tun luta an umat
hinan nabutong onu umat hinan abung hi'on nalot di puwo'. Ot ma'at
datuwen gapuh nan nunnaud an ngohen di tatagu i Apu Dios. Ta hitun
adadagana ya adi mo mipaphod.
21 Ya dusaon Apu Dios nadan numbahul an a'anghel an wadah ad
abunyan ya ta'on on nadan ap'apuh tun luta.
22 Ta amungona didah nan naka"utan an ay baludan ta ingganah tun
pundusaanan dida.
23 Ya i diye ya nan ongal di abalinanan Dios di mun'ap'apu hinan nabillid
hi ad Zion hidih ad Jerusalem. Ya adi mo buminang nan bulan ya nan algo
te madilagan di an namin hinan binang Apu Dios. Ya tigon nadan ap'apuy
anabaktuna.

25

Hay Kanta An Pundayaw I Apu Dios

1 Apu Dios, he"a nan Dios an dayawo'. Ya nan amaphodmuy haphapito'.
Te dakol nadan nakaskasda'aw an ina'inatmu an ninomnommu tuwalih
din nadne an aton.
2 Ta dadagom nan boble* an ta'on on binattuy aladna ta mitapu"ul hinan
luta.
Ta mama"id mo nan palasyuhdi an inyamman di tataguh udum hi boble.
Ya adi mo mabalin an mibangon boh diyen boble.
3 Ta hay ahi haphapiton nadan tatagu an ongal di abalinanda ya hanan
anabaktum.
Ya ta'on aya on nadan mun'abungot an tatagu ya takutan da'a.
4 Te he"ay uggan pumpaboddangan nadan nun'awotwot an maligligatan.
Ya he"ay paddungnay ugganda ihi"ugan hi'on waday puwo' ya hi'on nalot
di potang.
Te nunhiglay pangat di binuhulda an umat hinan aton di mabikah an
puwo'
5 onu nan nunhiglan potang hinan na'appudut an luta.
Mu he"ay mangipadinong hi punlattuwagan nadan binuhulmi te he"a nan
umat hi bugut an manandih nan potang ta adi mun'ohab nan luta.
Ta way aton nadan mun'abungot an duminong an mangikanantah nan
nangaba'abakanda.

24:21 24:21 1 Kulintu 6:3; Epesus 6:11-12 **24:22 24:22** Nipa'innila 20:2; 20:7-10 * **25:2 25:2** Nan boblen dadagona ya hi ad Babilon te nadan tataguhdi ya ngohayondah Apu Dios.

Hay Pamogpogan Apu Dios Hi Abalinan Di Ate

6 Hi Apu Dios an ongal di abalinana ya idadaanah nan nabillid an hi ad
Zion di mun'aphod an makan an i'ayagnah an namin an tataguh tun luta.
Ta nadan ap'aphodan an dotag di ipihdana ya nan maphod di napgotana
an bayah di ipa'inumna.
7 Ya i diye bon nabillid di panga'aananah nan lummuh umukayungan di
atagutaguh tun luta.
8 Ya pogpogona moy abalinan di ate hi inggana. Ta paddungnay
pu'nahanan namin di luwan di tataguna. Ya pogpogonay ibabainanda hi
abobbobleh tun luta. Hiyah tuwey inalin Apu Dios.
9 Ta ahi alyon nadan tatagu di, Immannung an hiya nan Dios an nangidi-
nolan ta'u ta hiya nan inihwang dita'u. Ot maphod on mun'am'amlong ta'u
hi nanaguwana i dita'u.
10 Ta athidi an ipapto' Apu Dios hituwen nabillid an ad Zion an gapuh
nan abalinana.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Moab

Mu nada'e an i Moab ya dadagona dida ta umatdah dagami an
pun'igatina dida ta middumdah nan lugit.
11 Ta ta'on on ipatnadan bumangon ta umaandahdi mu adi iyabulut Apu
Dios an onaot iyal'alla an ba'bainon dida ta ma"id ha ilattuwagda.
12 Ya pa"ihona nadan nun'atagen binattun alad di bobleda ta mumbalin-
dah hupu'.

26

Hay Ahi Ikantan Nadan Tataguh Ad Judah

1 Ahi madatngan han pangikantaan nadan tataguh tun ad Judah ituwen
kanta an alyonay,
Nahamad tun boble ta'u.
Te hi Apu Dios an mangihwang i dita'u ya mi'alig hinan binattun alad an
nunli"ub i dita'u.
2 Ot ibughulyu nadan geyt ta humgopdan namin nadan tatagun man-
gun'unud i Apu Dios an dida nadan imbilangnah nipto' di pangatda.
3 Te palinggopon Apu Dios nan tagu an nanongnan na'unud ya mundinol
i hiya.
4 Ot hanat hiyay pundinolan ta'u hi inggana te hiya nimpe nan paddungnay
doplah an ihi"ugan ta'u ta mihwang ta'u.
5 Te ipada"ulna nadan tatagun mumbaktu ya atbohdin dadagona nan
mapemanan an bobleda.
Ta mun'a'agah hinan luta nadan binattun aladda.
6 Ta punhinggagatinan nadan nun'awotwot an mapalpaligat.
7 Mu he"a an nungngadan hi Nipto' di Pangatna ya ipaphodmuy pangat
nadan na'unud i he"a ta paddungnay andongom nan awonda.
8 Ot un'unudonmi nan tugunmu te pohdonmi ahan an he"a Apu Dios di
mipabaktu.
9 Ta abigabigat on he"ay nomnomnomonmi.
Te wa'e ta dusaom nadan tataguh tun luta ya hiyay panginnilaandah nan
nipto' ta iwalongdan mangat hi adi maphod.
10 Mu ta'on damdamah on ipatigom di homo'mu hinadan tatagun adi
maphod di pangatda ya adida damdama matudduwan hinan nipto'
an pangat.

25:6 25:6 Nipa'innila 19:9 **25:8 25:8** 1 Kulintu 15:54 **25:8 25:8** Nipa'innila 21:4

Ta hiyah diye an nadan adi maphod di atonda an ta'on on wadadah nan boblen mitudduy nipto' hi ma'unud.
Te adida imatunan nan anabaktum an Dios.
11 Ya ta'on boy nundadaan'a an mundusa i dida ya ayda napilok an mungngoheda.
Ot hanat ipatigom i dadiyen binuhulmu an he"a ya ongal di pamhodmun da'min tatagum ta mibabainda.
Ot dusaommot didah nan apuy an alyom di panadagmun dida.
12 Mu da'mi'e ya hanat palinggopon da'mi i he"a Apu Dios.
Te gapuh nan abalinam ya inatmi nadan maphod.
13 Manu te wadaday udum an nun'ap'apu* i da'mi mu he"a damdama Apu Dios ya abuh di dayawonmi.
14 Dadiyen nun'ap'apu i da'mi ni' ya dinusam dida ta ma"id mo ha uggan mabong'al i dida.
15 He"a Apu Dios di nangipadakol† i da'mi an tatagum ya impabillogmu tun numboblayanmi.
Ot lebbengna an he"ay dayawonmi.
16 Hidin hinuplit da'mi i he"a Apu Dios ya nunhiglay napalpaligatanmi ot mundasal ami an mumpahpahmo' i he"a.
17 Te umat amih nan babain tuwen mun'ayyam an maligligatan hi dogoh nan golang.
18 Ta hinolholtapmiy ligat ya ma"id ha abalinanmin mangibaliw hi boblemi.
Ya ma"id ha inatmi hi iphodan nadan ibbamin tatagu.
19 Mu innilami an abalinam an mangihwang i da'mi ya abalinam an ibangon bo tun boblemi an paddungnay mahuwam.
Ya ahi ikankantan nadan tataguy amlongda.
Te nan em panaguwan i da'mi ya mi'alig hinan dulnuh nan mawi"it.‡
20 Ot da'yun ibba' an tinanud Israel ya umanamut ayu ya nundakig ayu.
Ta mipa"e ayu ni' ta ingganah mipahday bungot Apu Dios.
21 Te nomnomnomonyu an hi Apu Dios ya umalin malpuh ad abunyan ta dusaona nadan tataguh tun luta an gapuh bahulda. Te an namin di pimmate ya ma"id ha bahhonan ma'innilaan hidiyen inatna ta hiya nan madusa.

27

Hay Pangihwangan Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

1 Hi Apu Dios ya dusaona mo nan ay buwayah nan baybay an ma'alih lebiatan.* Ta patayonah nan ma'ataddom an ispadana ta ma"id mo ha aton diyen ay buwaya an mamalbali i dita'un tatagu.
2 Ya alyon Apu Dios di, Ot umamlong ayu mohpe ta ikankantayuy pinumhodanyu te umat ayu hinan ma'abbungan greyp.
3 Te ha"on an Dios di mangipapto' hinadan intanom'u ta halinuwa' an sibugan. Ya ginuwalyaa' hi abigabigat ya ahodohodom ta ma"id ha manadag.

---

* **26:13 26:13** Nadan udum an nun'ap'apu ya nadan i Egypt ya i Assyria an uggan mun'ap'apu i dida an tinanud Israel. † **26:15 26:15** Hay dimmakolan nadan tinanud Israel ya gapu nin hinan immanamutan nadan ibbadan niye hi ad Babilon. Isaiah 54:2-3. ‡ **26:19 26:19** Nan dulnu hinan mawi"it ya ma'ahhapul hinan tumaguwan di nitanom. * **27:1 27:1** Hituwen hi lebiatan ya hiyay i'aligan di an namin an tatagun binuhul Apu Dios.

4 Ya ma'aan moy bungot'u. Ta wadada'ey dumadag an binuhulyu an
i'aligan di pagat ya gulun ya gubato' dida ta ingganah pu'ula' dida ta
madadagda.
5 Mu hi'on datuwen binuhulyu ya pinhoddan ihwang'u dida ya mahapul
an mumpada"ulda ya ni'hayyupdan ha"on ta adi' dadagon dida.
6 Ot udum hi algo ya nadan tatagu' an tinanud Jacob an hay ohah
ngadana ya Israel ya mi'aligdah nan greyp an limmamut ya nangimbub-
bunga ta lo'tat ya nihinap hi abobbobleh tun lutay bungana.
7 Manu te hi Apu Dios ya dusaon dita'un tataguna mu adi umat hinan
nunhiglan atona an mundusah nadan binuhul ta'u.
8 Ta pakakon dita'u ni' ituwen numboblayan ta'u ta iye dita'uh nadan
binuhul ta'uh udum hi boble. Ta ay dita'u itayap hi puwo' an malpuh
nangappit hi tuluwan di algo.
9 Mu mahapul an idinong ta'un mangat hinadan pumbahulan ta ahina
pakawanon di bahul ta'u. Ta pa"ihon ta'un namin nadan binattun pung-
gobhan hi insenso an ugganyu pangidawatan hinadan dios di udum an
tatagu ta inggana hi mumbalin hi hupu' ya ta'on on nadan impata'dogyun
pusti an mangita'dog i Aserah.
10 Te minganuy nadan binattuy aladnah tun numboblayan ta'u ta
umatdah nan agge naboblayan. Ta umedahdiy baka on nun'a'anda nadan
tubun nadan kakaykayyiw
11 ta namagananda'e nadan hapangda on pinating di binabai ta panun-
guda.† Athituy ma'at i dita'u te adi ta'u ahan imatunan nadan at'aton Apu
Dios. Ta hiya nan adi dita'u hom'on i hiya an nunlumu i dita'u.
12 Mu udum hi algo ya ohha'ohhaon dita'un amungon an tinanud Israel
an mihipun hinan wangwang an nungngadan hi Euprates ta ingganah nan
pogpog di ad Egypt.
13 Ya i diyen a'atana ya ma"adngol han tangguyub an pangayagdah
nadan ibba ta'u an nun'iwakat hi ad Assyria ya hi ad Egypt. Ta
mumpanganamutda ta middumdan dita'u an e mundayaw i Apu Dios hi
ad Jerusalem hinan nabillid an niyappit i hiya.

28

Hay Ma'at Hinan Bobleh Ad Samaria

1 Hi ad Samaria ya mapmaphod an boble an wadah nan nundotal ya
malumong di lutana mu ayayyukah diyen boble. Hidi ni' ya ilattuwag
nadan mabutobutong an a'ap'apuda di amaphod diyen boble mu madadag
ta ay makling ha ma"aphod an habhabung.
2 Ot nomnomnomonyu an waday indadaan Apu Dios an mun'abibikah an
umalin gumubat ta umat hi aton di mabikah an puwo' ya udan di pangatna.
Ta ay imminolwang an pun'iye"enan namin di wadah nan pangi'wana.
3 Ta hidiyen boblen ilattuwag nimpen nadan mabutobutong an tinanud
Epraim ya dadagon di binuhulda.
4 Ta mama"id nan amaphodna ta umat nimpeh nan habhabung an
nitanom hinan ma'allumong an luta mu mun'ul'ullen makling. Ta
umat hinan na'amangngulu an nalum an bungan di bungbungnga"an an
ma'ibagan mama"id te alan di manigo ya inanda.
5 Mu hitun malpah an ma'at hidiye ya nan ongal di abalinanan Dios di
mumbalin mohpe hi umipa'amlong hinadan mabati an tataguna.

† **27:11 27:11** Hanadan i Jerusalem ya mi'alig i datuwen hapang an namaganan ta ammunadah mitungu.

6 Te boddangana nadan nipto' di atondan mangipanuh hi tatagu ya
idatnay abalinanda an mananggah nadan umalin mangubat i dida.

Hay Ma'at Hinadan Bumutobutong An Propeta Hi Ad Judah

7 Wadaday papadi ya propeta an ma'anginnum hinadan nun'a'ingil
an ma'inum ta mundiwwaganda an dumallan. Ta ma"id ha poto' di
nomnomda ta mun'ibabahhoy pun'awatdah nan ipa'innilan Apu Dios i
dida ya nibahhoy atondan mangipanuh hinadan tatagu.
8 Ya awalwalin di utadah nadan lamehaan ta nunhiglan alulugnin ya
ahi'a'agub.
9 Ya ipadpadngolda bo udot i ha"on an hi Isaiah an alyonday, Nganne nin
di punnomnom naen tagu i dita'u? Ta humapit'e udot i dita'u on ay ta'u
goggolang hi pangalina
10 an bedebedebede bedebedebede lelelelele lelelelele.
11 Ot athina'e an ngohayona' i da'yun ibba' an tinanud Israel ya ta'omman
ta hi Apu Dios di ukod an mangipa'innilah nan pohdona ta pa'aliyona
nadan binuhul ta'u an nat'on di hapitda* ta abakon dita'u ta ahi ta'u mohpe
imatunan an na'at datuwe an gapuh numbahulan ta'u.
12 Mu onha donglonyu nan tugun Apu Dios ot nanongnan hitun boble
ta'uy punhituwan ta'u mu ningamut an mungngohe ayu.
13 Ta hay pangngolyuh nan tugun Apu Dios ya ma"id ha hunungna
an umat hi bedebedebede bedebede. Ot gapuh adiyu dumngolan ya
paddungnay mihalapdung ayu ya nahugatan ayu ta nalakah pangalan
nadan binuhul ta'u i da'yu ya inye da'yuh udum hi boble.

Hay Nahamad Hi Pundinolan

14 Donglonyun mumpungngohen a'ap'apuh ad Jerusalem nan hapit Apu
Dios.
15 Te ilattuwagyu eh'a an ni'hapit ayuh nadan numpun'ate ta ihwang
da'yu. Ta ta'on on nunhiglay punligatanyu ya hay punnomnomyu ya
ihwang da'yu i diyen layah an nundinolanyu.
16 Mu nan na'abbaktun Dios ya alyonay, Nomnomnomonyu an iha"ad'u
hi ad Zion nan batu an na'ahammad an ipabunan di bale. Ta nan tagun
mangidinol i diye ya adi muntutuyu.
17 Te nipto' di ato' an munhumalya. Ta nan nibahhon pundinolanyu ya
paddungnay miye"e hinan dumakolan di liting hinan wangwang.
18 Ta ma"id ha hilbin nan eyu ni'hapitan hi awadan nadan numpun'ate.
Te hitun umaliyan nadan binuhulyu ya paddungnay dumakol nan liting
hinan wangwang ta mun'a'ate ayu
19 an gapuh nan punligligatanyuh abigabigat. Ta i diye ya nunhiglay
takutyu.
20 Te adi ayu mihwang ta mipaddung ayuh nan alyonday,
Nan tagun nangapyah ho'dod an kama ya ma"id ha atonan manguyyad hi
hukina.
Ya athidi boh nan inalana an kittang an uloh an adi ma'ulohan.†
21 Ya i diye ya mahanawwang hi Apu Dios an nunhiglay bungotna. Ta
hay atona ya umat hinan inatnah nadan binuhulda hinan nabillid hi ad
Perasim ya hinan nundotalanah ad Gibeon. Ta umipakaynit di atona an
mundusa hinadan tataguna an ta'on on adida ma'aw'awatan.

---

* **28:11 28:11** Nadan nat'on di hapitda ya dadiye nadan i Assyria. **28:16 28:16** Roma 9:33; 1 Peter 2:6 † **28:20 28:20** Nan ho'dod an kama ya nan kittang an uloh ya hay ni'aliganda ya nan nundinolandah nadan i Egypt an ma"id ha abalinandan bumoddang. **28:21 28:21** Joshua 10:1-11

22 Ot maphod tuwali hi'on idinongyun mungngohe ta adi mamamay
dusayu. Te imbagan nan ongal di abalinana an Dios i ha"on an adi mibahho
nan panadaganah tun boble ta'u.

Hay Alpuwan Di La'ing Ya Hi Apu Dios

23 Donglonyu tun ibaga' i da'yu.
24 Te hanan muntanom ya adi umala'aladuh inggana.
25 Te wa'e ta nidadaan nan puntanomana on tinanomanah nan pohdonan
itanom. Ta hiwwayonay pangitanomanah nan wit ya nan barley ya nan
dill ya nan kumin.
26 Manu'e hi innilan nan muntanom di atona ya gapu ta hi Apu Dios di
nangipanomnom i hiya hi nipto' an atona.
27 Ta inapitna'e nan umat hinan dill ya kumin ya innilanan bokon nan
gumo' an pilid di panaltagna mu nan mayapon kayiw di panoplatna.
28 Ya athidi boh nan ma'apit an wit an innilanay atonan mun'ilik ta
adi magudu. Ta mabalin an nan pilid di kaliton an iguyud di kabayu di
pun'ilikna ta adi magudu nan bogahna.
29 Ot an namin datuwen la'ing di tagu ya nalpuh nan ongal di abalinana
an Dios. Te ma"aphod di panuguna ya immannung an nala'ing.

29

Hay Adadagan Nan Boblen David

1 Ayayyuka tun ad Ariel* an numboblayan ni' handin patul an hi
David. Manu te atawotawon on ngilinon ta'u nadan mahohonnod an
punnomnomnoman ta'uh nadan pundayawan ta'un Apu Dios
2 mu dadagonah tuwen boble ta'u an awadan tun punggobhan hi mi'nong
i hiya. Ta nunnaud di ahi ta'u kumgaan ya ahi ta'u umukayungan. Te
mumbalin tun boble ta'uh ay punggobhan hi mi'nong an dumuluy di dalan
di tatagu.
3 Te pa'aliyonay binuhul ta'u ta li''ubonda tun boble ta'u. Ya nuntababda
nan nunlini"odan tun binattun alad ta'u ta pumpattukandan manggop ta
gubaton dita'u.
4 Ta dakol di ahi mun'a'ate i dita'u. Ya ta'on hi mumpaboddang ta'u ya
adi madngol di hapit ta'u te mun'a'unguh ta'u.
5 Mu dadiyen dakol an mun'abungot an binuhul ta'u ya mumbalindah
umat hi hupu' an iye"en di dibdib ta ma'ibagadan mama"id.
6 Te nan ongal di abalinanan Dios ya pa'aliyonay nunhiglan alyog ya
puwo' ya kidul ya kilat ya nunnaud an apuy.
7 Ta ma"idonan namin nadan mangubat hitun boble ta'un awadan di
punggobhan hi mi'nong i hiya. Ta mipaddungda i ha ininop an ay
immannung mu indanit inggibo' on ma"id.
8 Ta umat hinan tagun na'agangan an in'inopponan mangmangngan
mu indani ta inggibo'na ya hiyah diyen na'agangan. Ya nan na"uwoh
an ta'on hi in'inoppona an um'uminnum hi liting mu indanit igibo'na ya
hiyah diye damdaman milu'uy hi inuwohna. Ta ta'on on dakkodakkol di
tatagun malpuh abobboblen mangubat hinan nabillid hi ad Zion mu hay
immannung ya adida mangabak.
9 Ot adi ayu masda'aw hinan ibagabaga' i da'yu. Te undan napilok ayu ta
adiyu tigon? Ya tanganu on ayu munhewwegan an ay ayu nun'abubutong
an ta'on on ma"id ha ininumyu?

---

* **29:1 29:1** Hay ibalinan nan hapit an Ariel ya nan punggobhan hi mi'nong hinan Templo.

10 Mu hi Apu Dios di nanguyung i da'yu ta aggeyu innilay ma'ma'at. Ya
ta'on on da'yun propeta ya nadan udum an baal Apu Dios ya paddungnay
hinophopanay matayu.
11 Ta hiya nan adiyu ma'awatan di ibalinan tun nipa'innila an lo'tat ya
ma'at te ay nitudo' hi naludun an puntud'an ot mabobodan. Ta ipabahayu'e
nan nitudo' hinan nanginnilan mumbaha ya alyonday, Adi mabalin an
bahao' te nanongnan naludun ya nabobodan.
12 Ya wa'e bo ta eyu ipabahah nadan agge nanginnilan mumbaha ya
alyonday, Agge' innila attog an mumbaha.
13 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, Datuwen tatagu ya manu te alyonday
un'unudona' mu nat'on di wah nomnomda. Te hay atondan mundayaw
i ha"on ya nan pangun'unudandah nan nalpuh nan nomnom di tatagun
itudtududan dida.
14 Ta hiya nan nomnomnomonyu an wada han nakaskasda'aw an ahi'
aton ta way aton datuwen mumpunlayah an tatagun kumaynit. Ta ipatigo'
an ma"id ha hilbin di la'ing di tagu. Ta hanan alyonday nala'ing ya
mumbalin hi ma"id ha innilana.
15 Mahmo' ayuot an mangali hi, Adi ta'u tuwali ipa'in'innila nadan
at'atton ta'u ot undan wahtuh Apu Dios ta tigtiggona.
16 Mu ma"id ha nomnomnan mangalih athidi te undan mabalin ta alyon
nan pito' an bangah nan nangapyan hiyay, Bokon he"ay nangapyan ha"on
ot aggem innilay a'at'u onu alyonay, He"an nangapyan ha"on ya ma"id ha
in'innilam.

Hay Pangun'unudan Mohpen Nadan Tatagu I Apu Dios

17 Te hay ma'at ya paddungnay mumbalin nan muyung hinadan billid an
nungngadan hi Lebanon hi malumong an puntanoman hi bungbunga"an
ya na'en malumong ni' an puntantanommandah bungbunga"an ya mum-
balin hi muyung.†
18 Te i diye ya mabalin mohpe an donglon nadan paddungnay napukit
nadan mibaha an nitudo' hinadan naludun an puntud'an. Ya nada'en
paddungnay napilok ya pumatal mohpey panigoda.
19 Ya nada'en nun'ada"ul ya nun'awotwot ya umamlongda hi aton nan
nahamad an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.
20 Ya mama"idda mo nadan mamalpaligat hi udum an tatagu ya
nadan mumpungngohe i Apu Dios. Ya ta'on on nadan mangamangat hi
pumbahulan.
21 Ya atbohdiy ma'at hinadan mumpunlayah an tistigu ta pangabakonda
nadan numbahul ta madusada attog nadan ma"id ha bahulna. Ya ta'on on
nadan mangipagol hi adusaan nadan numbahul ya mama"idda.
22 Te hi Apu Dios an nangihwang hidin hi Abraham ya alyona i dita'u an
tinanud Israel di, Da'yun tatagu' ya adi ayu mo mibabain ya ma"id mo ha
takutanyu.
23 Te tigonyu'e an dimmakol nadan imbabaleyu te winagahan da'yu.
Ta imatunanyu mohpen ma"id ha udum hi umat i ha"on an Dios an
dayawonyu tuwalin tinanud Israel. Te nakaskasda'aw di ato' ta hiya nan
dayawona' mohpe.

29:14 29:14 1 Kulintu 1:19 **29:16 29:16** Isaiah 45:9; 64:8; Jeremiah 18:1-6; Roma 9:19-21 † **29:17 29:17** Hay ipa'innilan tuwe ya nadan ma"id ha bilangnan tatagu ya diday mipabaktu mu nada'en nundongol an tatagu ya diday mipada"ul. **29:18 29:18** Isaiah 32:3; 35:5; 42:7

24 Ta ta'on on nadan tatagun nibahhoy inun'unudda ya ma'awatanda
mohpe nan immannung an tudtudu. Ya atbohdih nadan munlili ni' an
abulutonda mohpe nan tudtudu' ta hiyay un'unudonda.

30

Hay E Numpaboddangan Nadan I Judah Hinadan I Egypt

1 Hi Apu Dios ya inalinah nadan tataguna di, Mahmo' ayu an mumpungn-
gohen ha"on. Te namaaggon inatyu nan pinhodyun aton an ta'on on adi
miyunnudan hinan pohdo' ta pun'udmanyuy bahulyu.
2 Te aggeyu imbaga i ha"on ot ume ayuh ad Egypt an e mumpaboddang
hinan patuldahdi ta wan mihwang ayu.
3 Mu hinaen eyu numpaboddangan hinan patul hi ad Egypt di lummuh
ibabainanyu ya ipada"ulanyuh umudi.
4 Ta ta'on on wadaday ap'apuyu an ume hi ad Soan ya hi ad Hanes hi ad
Egypt
5 mu ma"id ha iboddangda i da'yu ta on ayuot mibabain.
6 Ya alyon bon Apu Dios di, Ta'on hi honagonyuy e mumpaboddang ta
itakkeyuh nadan dongki ya kemel nadan nun'abalol an gina'uyu hi ad
Judah ta iyeyun dida an ta'on on atatakut nan pangi'wanyuh nan negeb
an awadan di layon ya hakuku mu ma"id damdama ha hilbina.
7 Te nadan i Egypt ya ma"id ha hilbin nan imbagadan iboddangdan da'yu.
Ta hiya nan nginadana' hidiyen boble hi Buwaya An Ma"id Ha Abalinana.

Hay E Ihwangan Nadan Tatagun Apu Dios

8 Ya imbagan Apu Dios i ha"on ta itudo"u nadan adi maphod an
pangat nadan tatagu i ha naludun an puntud'an hi hinangngabda ta
mangipa'innilah inggana i diyen pangatda.
9 Te nunhiglay ngoheda an adida ahan pohdon an donglon nan tudtudun
Apu Dios.
10 Ta alyondan da'min propeta ya nadan udum an baal Apu Dios di,
Ammuna ta bokon nan alyonyun impatigon Apu Dios di ibagabagayun
da'mi. Te hay pohdonmi an donglon ya nan mapmaphod an ta'on on agge
immannung.
11 Ot hanat idinongyun mangibagabaga i da'mi hinan alyonyun
impa'innilan Apu Dios. Te adimi damdama pohdon an donglon nadan
alyonyuy a'at nan nahamad an Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel.
12 Ta hiya nan alyon nan nahamad an Dios an dayawon ta'un tinanud
Israel di, Adiyu pohdon an donglon nan ipa'innila' i da'yu te mundinol ayuh
nan abalinanyu an mamalpaligat ya munha'ul hi ibbayu.
13 Ta hiya nan madadag ayu. Ta umat ayuh nan natagen binattun alad
an matommang an mihipun hi pu"una ta ingganah baktuna. Ta hi kittang
ya makaludukud.
14 Ot athidiy ma'at i da'yu ta umat ayuh nan pito' an banga an magah ya
nagudu ta adi mabalin hi pundalu'du' ni'moh bala onu pumpau' hi liting.
15 Ya alyon bon nan na'abbaktu ya nahamad an Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel di, Hay ihwanganyu ya nan eyu puntutuyuwan hinadan
numbahulanyu. Ya hay pumbikahyu ya nan eyu pangidinongan hinadan
ato'atonyu ta ha"on di pundinolanyu. Mu adiyu pohdon.
16 Ta alyonyuy, Adimi pohdon te boddangan da'mih nadan i Egypt te
idatday mun'a'awiging an kabayu ta itakkayanmin e mi'gubat.
Mu mi'ahoh di nomnomyu te hay immannung ya nadan binuhulyuy
ma'awiging an mamdug i da'yu.

17 Ta nan ohan tindalun binuhulyu ya abalinanan pabtikon di hinlibu
(1,000) i da'yu.* Ya ta'on on ammuna ha limah binuhulyu ya pabtikon
da'yun namin. Ta ammuna nan nipato' an ipatuluwan di bandelayuh nan
uhhun di billid hi mabati.
18 Mu ta'on on athidiy ma'at ya hadhaddon damdaman Apu Dios di
puntutuyuwanyuh bahulyu ta wan ipatigonay homo'na ya naminhodnan
da'yu. Te hi Apu Dios ya nipto' di atonan mangipanuh hi tatagu. Ot an
namin nan mumpaboddang i hiya ya mipa'amlongda.

Hay Nundadaanan Apu Dios An Mammo' Hinadan Tataguna

19 Da'yun ibba' an tataguh tun ad Jerusalem ya adi ta'u mo aya
kumga hi udum hi algo. Te hi Apu Dios ya boddangan dita'u hi'on ta'u
mumpahpahmo' i hiya.
20 Manu te iyabulutnay punligatan ta'u mu hiya an muntuddun dita'u ya
adi mo midawwin dita'u.
21 Ta donglon ta'uy hapitnan alyonay, Hituwe nan awon ot hanat hituwey
pangi'wanyu.
22 Ta pumpa"ihyu mon namin nadan dios an dinayawyu an balitu' ya
silber di niyamma. Ya nun'itopalyu ta umatdah nan alulugnin an lame.
23 Ot atonyu'e datuwe ya wa'et madatngan di puntanomanyu ya ipa'alin
Apu Dios di udan ta pumhodday itanomyu ta mangimbubbungada. Ta
ta'on on nadan animalyu an umat hi baka ya dumakol di anonda.
24 Ya namamah nadan pun'aladuwonyu an baka† ya dongki te hay
ipa'anyu i dida ya nadan nabgahan an dagamin di wit onu barley.‡
25 Ya nanongnan dakol di liting hinadan wa"el an malpuh nadan billid. Ot
ma'at datuwe hitun pangabakan ta'u hinadan binuhul ta'u ta dakkodakkol
di mun'a'ate i dida.
26 Ya i diye ya buminang nan bulan ta umat hinan algo. Ya nan binang'en
nan algo ya iyal'alana an paddungnay binang di pituy nungngangammut
an algo. Ta athidiy ma'at hitun pangipaphodan Apu Dios hinadan tataguna
an nun'ahugatan an iphodnan libbutan nadan hugatda.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Assyria

27 Nomnomnomonyu an umalih Apu Dios an paddungnay malpuh
adawwi an umat hinan mundalang an apuy di bungotna ya nili'woh i hiyay
nunhiglan ahuk. Ya mapto' an nunhiglay bungotna te nan panapitna ya
umat hinan apuy an gumhob.
28 Ya mi'alig bo nan bungotna hinan dimmakol an liting hinan wangwang
an pun'iyanudna nadan binuhulna. Ya paddungna boy yakayakona dida.
Ya umatda boh nan natayunan an kabayu an guyudona ya inyena dida i
ha adadaganda.
29 Mu dita'u'e an tatagun Apu Dios ya mun'am'amlong ta'u ta mungkanta
ta'u an umat hinan aton ta'u hinan mahdom hinan nagtud an mangilin
an algo. Ya umat boh nan pun'am'amlongan ta'u hinan umayan ta'uh nan
nabillid hi ad Jerusalem an awadan nan mumpapto' i dita'un tinanud Israel
an ipangulu dita'uh nadan mun'ungngiyung.
30 Mu nada'en binuhul ta'u ya ipadngol Apu Dios i dida han umipakaynit
an hapitna ta gibo'onday bungotna te pun'ogahnay mundalang an apuy ya

---

* **30:17 30:17** Hituwey nipa'annungan din inalin Moses an ma'at hinadan adi mangun'unud i Apu Dios. Deuteronomy 32:30 † **30:24 30:24** Datuwen pun'aladuwonda an baka an naha"adanda hi ohan panakul ya nakapunda ta mabikahda. ‡ **30:24 30:24** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u an kittang di numpahhiwandah nan wit.

impa'alinay kidul ya kilat ya udan ya o"ongal an dalallu ya mabikah an puwo'.
31 Ta nadan i Assyria ya tumattakutdah pangngolandah hapit Apu Dios te nunnaud hidiyen pundusana i dida.
32 Ya wa'et dusaon Apu Dios dida on impagangoh nadan ibba ta'un tinanud Israel di tamburin ya harp. Te hi Apu Dios di mangubat hinadan binuhul ta'u an i Assyria.
33 Ya nidadaan mo tuwalih ad Topet hidin nadne ta pangipu'ulandah nan patul hi ad Assyria. Ya hidiye an ad Topet ya damuna ya adallom an naka"utan an adi madmaddop di apuyna te matungutunguwan. Ya nan yahyah Apu Dios di mangipadapadalang i diyen apuy.

31

Hay Pangihwangan Apu Dios Hi Ad Jerusalem

1 Mahmo' ayun tatagu an e mumpaboddang hi ad Egypt te mundinol ayuh nadan iboddangda an usalonyu an mi'gubat an umat hi kabayu ya kalesa ya nadan titindaluda an nungkakabayu ta bokon nan nahamad an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel di pumpaboddanganyu.
2 Yaden hi Apu Dios ya innilanay atona ya abalinana an dadagon nadan adi maphod di pangatda ya nadan bumoddang i dida te hidiyey imbagana tuwali.
3 Mu nadan i Egypt ya tataguda ya ammuna. Ya nada'e bo an kabayuda ya bokonda dios. Ya hitun panadagan Apu Dios hinadan i Egypt an bumoddangot i dita'u ya pi'dadagna bo tun boble ta'uh ad Judah.
4 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Nan layon an mun'olmom hinan anona an kalnero ya ta'on on umaliday dakol an mumpapto' i diyen kalnero an ahi tutukukda ta ma'abul mu adi tumakut. Ot athidi boy ato' an ongal di abalinanan Dios an mangibaliw hinan nabillid an ad Zion.
5 Ta ibaliw da'yuh ad Jerusalem hinadan binuhulyu an umat hinan aton di hamuti an mun'adug hinan buyana.
6 Ot da'yun ibba' an tinanud Israel ya hanat muntutuyu ayuh nadan eyu nungngohayan i Apu Dios ta ibangngadyu an mangidinol i hiya.
7 Ta pun'itopalyun namin nadan inyammayun bulul an balitu' ya silber an alyonyuy waday abalinanda.
8 Ya mun'a'ateda nimpey udum hinadan i Assyria mu bokon hay matadom di iyateda te gapuh pangat Apu Dios. Ta nadan mumpangilog an titindaluda ya mumbalindah himbut.
9 Ya ta'on on nadan opisyal di tindaluda ya nunhiglay tumakutanda ta mamtikda hi paniganda hinan bandelan di binuhulda. Hituwey inalin Apu Dios an hiya nan nanongnan buminabinang di apuyna hi ad Zion hidih ad Jerusalem ta atigan nan ongal an abalinana.

32

Hay Pumpatulan Nan Nipto' Di Pangatnan Patul

1 Nomnomnomonyu an wada han ahi mumpatul an nipto' di pangatna ya atbohdih nadan bumoddang i hiya an mun'ap'apu an nipto' boy pangipanuhdah tatagu.
2 Te way oha i dida on umatdah nan nahamad an ihi"ugan hi'on waday puwo'. Ya umatda boh nan liting hinan wa"el hinan na'appudut an luta onu hinan nahiduman an pu"un di doplah hinan nunhiglay potang.

3 Ta paddungnay madiyat mohpey matan nadan tatagu ta hapulondah
Apu Dios ya pohdonda mohpen unudon nadan tuguna.
4 Ta nipto' mohpey pangatda te pa'annomnomonda on ahida aton. Ya
atbohdin ma'awatan di panapitda te adida munhenne'henne'.
5 Ya adi mo piyalon di tatagu nadan adi maphod di pangatda an ta'on
onda kimmadangyan an gapuh kuluk
6 te nalgom di hapitonda ya numanomnomdah adi maphod hi atondah
ibbada. Ya layah nan eda ibagabagah tatagu an a'at Apu Dios. Ya ma"id
ahan ha alyondah boddanganda nadan nun'awotwot an ma'a'agangan ya
ma'u'uwoh.
7 Ya dadiyen kimmadangyan nimpe an gapuh kuluk ya amod onda e
ha'ulon nadan nun'awotwot ta adi midat nadan lebbengna an midat i dida
an ta'on onda attog mumpahpahmo'.
8 Mu nan maphod an tagu ya nipto' di punnomnomna ya pangatna.

Hay Ma'at Hinadan Binabaih Ad Jerusalem

9 Da'yu'e an binabain palinglinggoponyu ya hanat donglonyu tun ibaga'.
10 Manu hi ad uwani te madinol ayu an ma"id ha inomnomanyu
mu indani ta mala"uh ha mahuluk hi hintawon ot nunnaud di ahiyu
inomnoman. Te ma"id mo ha apitonyuh bungan di greyp ya nadan udum
an intanomyu.
11 Ot da'yun binabai an ma'dinnol nimpe hi ad uwani ya madatngan
han timpu an gumayonggong ayuh takutyu. Ot unhaot pun'aanyu nadan
mun'aphod an inlubungyu ta munlubung ayuh langgut ta pangipatigoyuh
eyu umukayungan.
12 Ya nungkugakugyuy palagpagyuh hakit di nomnomyu hi adadagan
nadan tinanomanyuh wit ya barley ya nadan puntanomanyuh greyp.
13 Te madadag tun boble ta'u ta magado'otan. Ot umannung an
umukayungan ayu te mun'apapa"ih nadan mun'a'aphod an babaleyu.
14 Te mabaon namin di babaleyu an ta'on on nadan balen di a'ap'apu
ituwen boble ta'un mamapnu ni' hi tatagu. Ta mumbalin hi iha"adan di
dongki ya kalnero.
15 Mu ahi dita'u bo hom'on i Apu Dios ta ipa'alina nan Espirituna i dita'u.
Ya i diye ya hanada'en lutan adi humangoy mitanom ya mumbalin mo hi
ma'allumong. Ta pumhod di mitanom ta dumakol di apiton ta'u.
16 Ya nipto' mohpey pangat nadan ibba ta'u an mangipanuh i dita'u. Ta
pumhod mo tun boble ta'u te maphod moy pangat di hinohha i dita'u.
17 Ta gapu i diyen maphod an pangat ta'u ya malinggop moy boble ta'uh
inggana.
18 Te alyon Apu Dios di, Nadan tatagu' ya malinggopda mohpeh nan
numpunhituwanda te ma"id ha itakutda.
19 Ta ta'on hi dadagon di nunhiglan dalallu nadan muyung ya nadan
bobleda
20 ya wagaha' damdama dida. Ta an namin di itanomda ya dakol di
ibungada ya atbohdi an dakol di anon di bakada ya dongkida.

33

1 Da'yu an nanadag hi udum an boble ya mahmo' ayu te imbahhoyu nan
imbagayu an atonyu. Manu te agge da'yu ni' hina'ul hi udum an tatagu
ya agge ayu ni' nadadag mu lo'tat ya midinong di eyu punha'uha'ulan hi

---

32:15 32:15 Isaiah 44:3

udum te wadaday umalin ongal di abalinanda mu da'yu ta da'yu piboy
ha'ulonda ya dadagonda.

Hay Dasal Isaiah

2 Mu da'mi'e Apu Dios ya daan mo bahan ta hom'on da'mi te he"a ya
abuh di namnamaonmi hi bumoddang i da'mi. Ta nanongnan pabikahon
da'mi ya boddangan da'mi hinadan punligatanmi.
3 Mu nada'en binuhulmi ya wa'e ta dingngolday hapitmun ay kidul
on bumtikda. Ot namama moh on tigonda nan ongal an abalinam ot
logmonday butik ta mahihi"anda.
4 Ya nun'alamin namin nadan kinadangyanda ta umat hi aton di dudun
hinan nun'itanom an ma"id ha batiyonda.
5 Te he"a Apu Dios ya na'abbaktu'a an hay nunhituwam ya hi ad abunyan.
Mu boddangan da'min tataguh tun ad Jerusalem ta nipto' an namin di
pangatmi ya pangipanuhmih tatagu.
6 Ta he"ay nahamad hi pangidinolanmi te ibaliwmu tun boblemi. Ya he"a
boy mangdat hi la'ingmi ya mangitudduh nan maphod an innilaonmi. Ta
hay ikadangyanmi ya nan pundayawmin he"a.

Hay Adadagan Di Ad Judah

7 Da'yun ibba' an i Judah ya nomnomnomonyu an wada han nunhiglan
ma'at ta ta'on on nadan nun'atutulid an tindalu ta'u ya kumgadah nadan
kalata. Ya nada'en nituda' an e mi'hapit ta adi dita'u gubaton ya nunnaud
di kogadah hakit di nomnomda.
8 Te imbahhon nadan binuhul ta'u nan imbagadan boddangan dita'u an
ta'on on wadaday nangngol te nunhiglay hihiwodan dita'u. Ta ma"id mo
ha mundaldallanan hinan kalata te atatakut.
9 Ta miwalong mo tun boble ta'u. Ya madpal nan muyung hinadan billid
an nungngadan hi Lebanon ya ta'on on nan malumong an puntanoman hi
ad Sharon. Ya atbohdi nan maphod an pumpastolan hi ad Basan ya hi ad
Karmel an madpalda.

Hay Ahi Pangipatigan Apu Dios Hi Abalinanah Nadan Binuhul Nadan I Judah

10 Alyon Apu Dios di, Ad uwani ya mahapul an ipatigo' an ongal di
abalina' ya anabaktu'.
11 Ta da'yun binuhul nadan tatagu' ya ma"id ha hilbin an namin nadan
ninomnomyun aton. Ta nan pangatyu ya hidiyey ay apuy an munggohob
i da'yu.
12 Ta mun'a'aghob ayu ta umat ayuh nan pagat an naghob ta numbalin
hi dapul.
13 Ta an namin ayun tataguh abobboble an wahnan nihaggon onu
nidawwi ya nomnomnomonyu nadan ina'inat'u ta imatunanyu nan ongal
an abalina'.
14 Ot alyo' an hi Isaiah di, Ya ta'on on nadan nun'abahulan an ibba ta'uh
tun ad Zion ya munggagayonggongdah takutda. Ta alyonday, Undan nin
mahan waha mabati i dita'u i ha athitu tayyan ay apuy tun pundusan Apu
Dios i dita'u.
15 Mu nada'en nipto' di pangatda ya impa'inghadan mangibaga hinan
immannung ta adi mabalin an mabayadanda ta atonda nan nibahho. Ya
adida midmiddum hinadan numanomnom an mangat hi adi maphod an
umat hi eda pumatayan.
16 Ya malinggop di nitaguwanda ta paddungnay nihawan ha doplah
hinan bobleda ya nanongnan waday anondah ya inumondahdi.

Han Ma"aphod An Ahi Ma'at Hi Udum Hi Algo

17 Udum hi algo ya tigon ta'u nan madayaw an Patul an nipto'
di pangatna. Ya abillobillog di pun'ap'apuwana te middumda nadan
numpunhitu hinadan nun'idawwin boble.
18 Ta nadan takutan ta'u ni' an umat hinadan ap'apun di tindalu ya nadan
munhingil hi buwis ya nadan uggan e munsi'im ya wa'e on uggan ta'u
panginomnoman dida on abuh.
19 Te dadiyen mun'abungot an tatagun nalpuh udum hi boble an nat'on
di hapitda ya mama"idda mo.
20 Ot hay nomnomnomon ta'u mo hi ad Zion an uggan ta'u a'amungan
hinadan nagtud an mangilin an algo ya nan pumbalinanah nahamad ya
malinggop an punhituwan.
21 Te hi Apu Dios an ongal di abalinanay mumpapto' i dita'uhdi. Ta hay
i'aligana ya nan abillobillog an wangwang an adi abalinan di binuhul an
agwaton.
22 Ta hiya moy patul ta'u an mangipanuh ya mamoddang i dita'u an
tataguna. Ta hanada mon tugunay un'unudon ta'u.
23 Mu nadan binuhul ta'u ya mipaddungdah nan napa"ih an papol. Ta
an namin di kinadangyanda ya pun'alan di udum an tatagu an ta'on on ha
napilay on waday pi'ya'alana.
24 Ya ma"id mo aya i dita'u an nunhituh tun ad Zion ha mangali hi,
Mundogoha'.
Ya an namin moy pumbahulan ta'u ya pakawanon Apu Dios.

34

Hay Panadagan Apu Dios Hinadan Tataguh Abobboble

1 Da'yu an tataguh abobboble ya hanat umali ayu ta donglonyu tun ibaga'.
2 Te hi Apu Dios ya nunhiglay bungotna hi atagutagu an namama
hinadan tindaluda. Ta hiya nan ipapatena didan namin ta hidiyey dusada.
3 Ta itmog nadan billid di dalada. Ya adida milubu' ta nunhiglay agubda.
4 Ya an namin nadan bittuwon hi ad lagud ya magahda an umatdah nan
nakling an tubun di greyp onu fig. Ya paddungnay maludun hi ad lagud
ta ay abo'.
5 Te alyon Apu Dios di, Tun ispada' ya dadagonan namin nadan wah
ad lagud. Ya nomnomnomonyu an ihiw'u boh ad Edom ta ingganah
madadagdan namin nadan tataguhdi.
6 Ta nan ispadan Apu Dios ya malamuh hi dala ya taba an paddungnay
dala ya taban di kalnero ya gulding an ni'nong i hiya. Te patayonay
dakkodakkol an tataguh ad Edom ta paddungnay dakol di ena ini'nong
hi ad Bosrah hidih ad Edom.
7 Ya ta'on on nadan mun'abubungot ya nun'atutulid an tatagu an
nipaddung hi atap an baka onu nadan bulug an baka ya pi'patena. Ta
itmog nan lutay dalada ya tabada.
8 Te hi Apu Dios di ud nomnom an i diyey pangiballohanah nan inat
nadan i Edom hi ad Jerusalem.
9 Ya nan liting hinadan wa"el hi ad Edom ya mumbalin hi ay ispalto an
mangmangitit ya nan hupu' hidi ya mumbalin hi asidu an dumaladalang
ta maghob an namin hidiyen boble.*

34:4 34:4 Matthew 24:29; Mark 13:25; Luke 21:26; Nipa'innila 6:13-14 * **34:9 34:9** Hay adadagan di ad Edom ya umat hi nadadagan di ad Sodom ya ad Gomorah. Jeremiah 49:17-18; Hidin Hopapna 19:24

10 Ya adi madmaddop ta umahu'ahuk. Ta mihipun i diye ya minganuy
an adi maboblayan hi inggana.
11 Ta pumbuyaan di akup ya tukukan ya nadan udum an hamuti. Te
iyabulut Apu Dios an minganuy hidiyen boble hi inggana.
12 Te ma"id mo ha mumbalin hi patulda onu ap'apudahdi.
13 Ta magado'otan nadan palasyu ya kumayabba'an di wakal nadan
binattun aladda. Ta hay umohnong nimpehdi ya nadan hamuti ya nadan
jakal
14 ya nadan atap an gulding an ahimemee' ya nadan udum an animal
hinan agge naboblayan. Ya ta'on on nadan animal an nan hilong di
pun'ay'ayyamanda ya hidi boy eda alo'an.
15 Ta hidi nimpey pumbuyaan di tukukan ta inggana hi mapahday
itlugda ya impapto'da didahdi ta ingganah umongngalanda. Ya hidi boy
a'amungan nadan o"ongal an hamuti. Ya an naminda ya waday palisda.
16 Te nitudo' hinan naludun an puntud'an nan hapit Apu Dios an alyonay
ma"id ha ta'on on oha an ma"id ha palisna. Ta hinaey inalin Apu Dios hi
ma'at ot ipa'annung nan Espirituna an amungona datuwen namin.
17 Ta hidiy indat Apu Dios hi iha"adanda hi inggana.

35

Hay Amlong Nadan Inihwang Apu Dios

1 Nadan na'appudut an luta an agge naboblayan hi ad uwani ya
paddungnay umamlongda te wadada mohpey humangohdi.
2 Ta matigoy habhabung hidi an ayda mungkantah amlongda. Ta umat-
dah nan malumong an puntanoman hi ad Sharon ya nan pumpastolan
hi ad Karmel ya umatda boh nan munlangtan muyung hinadan billid
an nungngadan hi Lebanon. Ta mipatigoy amaphod Apu Dios ya nan
anabaktuna.
3 Ot da'yu an na'aan di dinolda ya daan mot pabikahonyuy nomnomyu
ta hi Apu Dios di pundinolanyu.
4 Ya ibagayuh nadan minomnoman ta pabikahonda damdamay nom-
nomda ta adida tumattakut. Te hi Apu Dios an dayawon ta'u ya ihwang
dita'u ya imballohna hinadan binuhul ta'u nan inatda i dita'u.
5 Ya ipaphodna nadan napilok ta tumigoy matada ya midngol di ingan
nadan napukit.
6 Ya nada'en nalollol an adi humapit ya humapitda mohpe ta muntukuk-
dah amlongda. Ya nada'en nun'apilay ya mumpaytu"anda an umatdah nan
ulha. Ya ta'on on hinan na'appudut an agge naboblayan ya mawada moy
liting hidi.
7 Ta dumakol di obob ta mumbalin hi lobong hidiyen na'appudut an luta
an nunhituwan ni' di jakal ya abuh. Ya humangoda moy holo' ya katlubung
hidi.
8 Ya mawada moy maphod an awon i diyen agge naboblayan ta
mangadanan hi Awon An Niyappit I Apu Dios. Mu adi mabalin an i'wan
hidin nadan adi maphod di nomnomda an adi umun'unud i Apu Dios. Te
ammuna nadan tatagu an mangun'unud i hiya hi mangi'wahdi.
9 Ya ma"id bo ha layon onu kumpulna an atatakut an animal hi umehdi.
Ta hay mangi'wahdi nimpe ya ammuna nadan inihwang Apu Dios.

35:3 35:3 Hebrew 12:12 **35:4 35:4** Joshua 1:6-9; 18 **35:6 35:6** Matthew 11:5; Luke 7:22

10 Ta umanamutdah ad Zion dadiyen paddungnay pinla'na an
mungkankantadah pundayawda i hiya. Ya ha moy am'amlong di wada
i didah inggana an adida mo minomnoman ya adida umukayungan.

36

Hay Nanattakutan Nan Patul Hi Ad Assyria Hinadan I Judah
(2 Patul 18:13-27; 2 Chronicles 32:1-19; Isaiah 7:3)

1 Hidin mi'ahimpulut opat (14) di tawon hi numpatulan Hesekiah hi ad
Judah ya ginubat nan patul hi ad Assyria an hi Sennakerib an didah nadan
tindaluna hi ad Judah ot abakondan namin nadan boblehdi an binattuy
aladna.
2 Mu indani bo ya hinnag nan patul hi ad Assyria nan opisyal di tindaluna
an didah nadan dakkodakkol an tindaluna an immohnong hi ad Lakis ta
eda mi'hapit hinan patul hi ad Jerusalem an hi Hesekiah. Ta immedah ad
Jerusalem ot umohnongdah nan way potto' nan numbaktun lobong hidih
nan way kalata an mangipluy hinan way punlaba'an.
3 Ot e mi'hapit i diyen opisyal da Eliakim an imbabalen Hilkiah an
mumpapto' hinan palasyu ya hi Sebna an sekretalin nan patul ya hi Joah
an imbabalen Asap an hiya nan mi'hapit hinan patul ya mangipa'innilah
nadan tataguh nan pohdon nan patul an ma'at.
4 Ya alyon nan opisyal di tindaluh ad Assyria i dida di, Ibagayu i Hesekiah
an alyon nan patulmi hi ad Assyria di, Undan nganne anuy pundinolam
hi bumoddang i da'yu?
5 Ya undan hay innilam anu ya abalinanyun mangubat i da'mi? Ta alyom
hi innilayuy atonyun mangubat i da'mi mu umman anu manuy hapitom.
Te undan nganne nimpey pundinolam hi bumoddang i da'yu ta ngohayom
nan patulmi?
6 Nomnomnomonyu an mundinol ayu'e anuh nan patul hi ad Egypt ya
umannung an mahmo' ayu te paddungnay inhu"udyu ha katlubung an hi
kittang ya naphal ta mitbong hi ta'leyu. Te athinay aton nan patulda hi
kumpulnan mangidinol i hiya.
7 Bokon'e ya alina hi mundinol ayuh nan Dios an dayawonyu. Mu undan
bokon bo hi Hesekiah di numpama"ih nadan pundayawanyu ya nadan
pangidawatanyu hi i'nongyu. Ot ahina alyon i da'yun i Judah di mahapul
an hidih nan awadan nan punggobhan hi mi'nong hi ad Jerusalem ya abuh
di eyu pundayawan.
8 Ot alyon bon diyen opisyal di tindalu hi ad Assyria di, Aga ta
munhahapit ta'u ta ta'omman ya indattan da'yu hi duway libuh (2,000)
kabayu hi'on waha amungonyu hi duway libun (2,000) titindaluyun
nanginnilan muntakkeh kabayu ta munggugubat ta'u.
9 Mu ta'on mahna hi'on da'yu boddangan hinadan i Egypt ta idattan
da'yuh kalesa ya titindalu an nungkakabayu ya adi ayu poo damdama
pa'a"abak hinan ta'on on na'adda"ul an opisyal di tindalumi an i Assyria.
10 Ya undan namaaggot umali amin mangubat i da'yu hi'on bokon hi
Apu Dios di nannag i da'mi? Umman hiyay nangibaga hi umali ami ta
dadagonmih tuwen bobleyu.
11 Ya alyon nadan hinnag Hesekiah an hi Eliakim ya hi Sebna ya hi Joah
i diyen opisyal di, Ihapitmu bahan hi hapit di i Aram ot ma'awatanmi.
Ta adim ihapit hinan hapitmi an Hebrew ta wan adi ma'awatan nadan
ibbamin wahnan binattun alad.
12 Mu alyon diyen opisyal di, Nan patulmi ya pohdonan an namin ayu
ya donglonyuh tuwe an bokon nan patulyu ya abuh di pangibagaana. Te

adi ayu'e anu sumukun hiya ya li"ubonmih tuwen bobleyu. Ta lo'tat ya adi
ayu pa"itpol hi inagangyu ya inuwohyu ta anonyu ya inumonyuy lugityu.
13 Ot itkuknaot an inhapitnah Hebrew an alyonay, Donglonyuh tuwen
imbagan nan ongal di abalinana an patulmih ad Assyria
14 an alyonay, Hanat adi ayu mihapitan hinan layah an ibagabagan
Hesekiah te ma"id aya ha abalinanan mangihwang i da'yu.
15 Ya adi ayu bo mihapitan hinan alyonay, Mundinol ta'u i Apu Dios ta
hiyay mangihwang i dita'u. Ot adi mabalin an abakon dita'uh nadan i
Assyria ta sakupondah tuwen boble ta'u.
16 Ot hanat bokon nimpe hi Hesekiah di dongdonglonyu ta unudonyuot
nan ibagan nan patulmi. Ta sumuku ayun hiya ta iyabulutnan munnanong
ayu ni' ituwen numboblayanyu. Ta nanongnan da'yuy mangan hinadan
bungan di intanomyu. Ya minaynayun bo an humagub ayu hinadan
obobyu
17 ta inggana anuh on umalin mangawit i da'yu. Ta iye da'yu i han
boble an umat damdamah tun bobleyu an dakol di makan ya ma'inum
ya bungbunga"an an umat hi greyp.
18 Ot adi ayu anu nimpe mihapitan hinan ibagabagan Hesekiah an
alyonay hi Apu Dios anuy mangihwang i da'yu. Te hay immannung ya
ma"id ha ohah boble hinadan ginubatmi hi inihwang nadan diosda ta agge
dinadag nan patulmi
19 an umat hi nangubatanmi hi ad Hamat ya hi ad Arpad ya ad
Separbaim. Ya ta'on on hi ad Samaria ya daan anu ta inihwang nadan
diosda dida hidin nangubatanmi.
20 Ta ma"id ha ta'on hi oha hinadan dios i dadiyen boble hi inihwangnay
boblena hidin nangubatanmi nimpe i dida. Ot undan hi Apu Dios e ihya
ya abalinana an mangihwang hitun ad Jerusalem hinan aton nan patulmi.
21 Mu ta'on on athidiy nangnangallin diyen opisyal di i Assyria ya
namaaggot dindinnongan nadan tatagu an aggeda himhimmapit te hidiyey
imbagan nan patul an hi Hesekiah hi atonda.
22 Ta dadiyen hinnag Hesekiah an hi Eliakim an mumpapto' hinan
palasyu ya hi Sebna an sekretalin nan patul ya nan imbabalen Asap an
hi Joah an mi'hapit hinan patul ya mangipa'innilah nadan tataguh nan
pohdon nan patul an ma'at ya nunhiglay umukayunganda ta nunhethetday
lubungda ot mumbangngaddah awadan Hesekiah. Ot ibagadan hiya nan
imbagabagan diyen opisyal di tindalun nadan i Assyria.

37

Hay Numpaboddangan Hesekiah I Isaiah
(2 Patul 19:1-7)

1 Hidin dingngol Hesekiah nan imbagada i hiya ya nunnaud di
umukayungana ta nunhethetnay lubungna. Ot munlubung hi langgut ot
umeh nan Templo.
2 Ot honagonah Eliakim an mumpapto' hinan palasyu ya nan sekretalina
an hi Sebna ya nadan ap'apun di padi an numpunlubungdah langgut ta
umalidan mi'hapit i ha"on an hi Isaiah an imbabalen Amos.
3 Ta immalida ot ibagada i ha"on nan inalin Hesekiah an alyonay,

Ad uwani ya algon di umukayungan ya ibabainan ya adusaan. Te umat
ta'u tayya i ha babain nadatngan di pun'ayyamana mu ma"id attog ha
bikahnan mangipabudduh nan golang.

4 Mu alinaot bahan ya dingngol Apu Dios nan inali'alin nan opisyal di
tindalu an hinnag nan patul hi ad Assyria te nunnaud di namihulna hinan
wadawada an Dios ta dusaona. Ot daan mo bahan ta mundasal'a i Apu
Dios ta boddangan dita'un nabati.
5 Ya hidin imbagada i ha"on an hi Isaiah nan inalin Hesekiah
6 ot alyo' i diday, Eyu ibagah nan patul an alyon Apu Dios di, Adi'a
minomnoman hinan imbagan nadan baal nan patul hi ad Assyria an
namihulna i ha"on an Dios.
7 Nomnomnomom an a"ula' hidiyen patul hi ad Assyria ta waday
ipa'innilada i hiya an malpuh bobleda ta umanamut hi ad Assyria ya
impapate'.

Hay E Nundasalan Hesekiah Hinan Templo
(2 Patul 19:8-19)

8 Indani ya dingngol nan opisyal di tindaluh ad Assyria an tinaynan
nan patulda hi ad Lakis ot unudonda ya inakhupanda didah ad Libnah
an gubatonda nadan tataguhdi.
9 Ya i diye ya waday nangibaga hinan patul hi ad Assyria an impangulun
nan i Kus an patul hi ad Egypt an hi Tirakah nadan tindaluna ta gubatonda
dida. Ot ituda' nan patul hi ad Assyria di mangiyeh nan tudo'nah nan patul
an hi Hesekiah
10 an hay intudo'nahdi ya alyonay, Adi'a mundinol hinan layah an ibagan
nan Dios an dayawom an ta'on on alyonay, Adi mabalin hi sakupon nan
patul hi ad Assyria tun ad Jerusalem.
11 Nomnomnomom nadan dingngodingngolmu an nanganangatmi an
napalpalog an numpatul hi ad Assyria hinadan boble an ginubatmi an
nunhiglay nanadagmi an ma"id ha binatimi. Ot undan da'yu'e ihya ya
mihwang ayu?
12 Ot tee bahan an dinadag di a'ammodmih ad Gosan ya hi ad Haran ya
hi ad Resep ot pumpateda nadan tataguh ad Eden an wah ad Tel Assar. Ya
daan ta imbaliw nadan dios dadiyen bobleda.
13 Ya undan lininglingmu nan na'at hinadan patuldah ad Hamat ya hi
ad Arpad ya hi ad Separbaim ya hi ad Hena ya ta'on on nan patuldah ad
Ibbah* an daandah ad uwani?
14 Ta inalan Hesekiah hidiyen tudo' ot bahaona. Ot iyenah nan Templo
ot bitbitonahdi hinan pundayawanda i Apu Dios.
15 Ot mundasal
16 an alyonay, He"a an ongal di abalinanan Dios an dayawonmin tinanud
Israel an mun'ap'apu an wah nan uhhun nan numbattanan tudan kerubim
ya he"ay niyukodan di an namin an pun'ap'apuwan hitun luta. Te he"a
tuwaliy nunlumuh tun luta ya ad lagud.
17 Hanat tigom bahan tun ma'ma'at i da'mi ta nomnomnomom nan
hinapihapit Sennakerib an pungngohena i he"a an wadawada an Dios.
18 Manu te immannung peman an dakol di boble an dinadag nadan
napalpalog an patuldah ad Assyria.
19 Ya numpu'ulanday dios dadiyen boble te onda tuwali kayiw ya batu
ya abuh an inyamman di tagu.
20 Mu he"a Apu Dios di pumpaboddanganmi ta ihwang da'mi bahan i
dadiyen i Assyria. Ta wan innilaon di atagutaguh abobbobleh tun luta an
he"a ya ammuna nan Dios an madayaw.

---

* **37:13 37:13** Hay awadan datuwen boble ya hi ad Mesopotamia an Iraq di ngadanah ad uwani.

Hay Pangibaliwan Apu Dios Hi Ad Judah
(2 Patul 19:20-37)

21 Ta ha"on an hi Isaiah an imbabalen Amos ya hinnag'uy e mangibaga i
Hesekiah hinan impa'innilan Apu Dios ta inali' di, Hi Apu Dios an dayawon
ta'u an tinanud Israel ya alyonay dingngolna nan dasalmu an gapuh nan
inat nan patul hi ad Assyria an hi Sennakerib.
22 Ta hiya nan alyonay, Da'yun tatagu hi ad Jerusalem ya ahiyu pihulon
ya ngihngihilan hi Sennakerib. Ya munwigwigiwig ayuh paniganyuh
bumtikana.
23 Te ma"id ha udum hi pinihupihulna hi'on bokon ha"on an nahamad
an Dios an dayawonyun tinanud Israel.
24 Te nadan hinnagna ya nunhiglay nangnangallidan ha"on an Dios. Ot
ilattuwagda an alyonday, Undan aggeyu innila an ta'on on nadan billid on
nuntikid nadan dakol an kalesami ta ta'on on nadan na'taggen billid an
nungngadan hi Lebanon on tinikidmi. Ya nunlongohmi nadan dudduken
kayiw an sedar ya nadan mun'aphod an saypres hidi. Ya ta'on on nan
gawwan nan ni'iddawwin muyung on dinatnganmi.
25 Ya dakol di kinana"utanmih bubun hinadan boblen inaba'abakmi ta
dadiyey imminu'inumanmi. Ya gapu boh dinakol di tindalumi ya nun'atdu'
nadan wa"el hi ad Egypt an gapuh gatinmi.
26 Mu hay nambal Apu Dios i diyen lattuwag Sennakerib ya alyonay,
Undan aggem innila an ha"on an Dios ya ninomnom'u tuwalih din nadne
danaen na'na'at. Mu ad uwani ot ahi' iyabulut an ma'at. Ta hiya nan
numpa"ihyu nadan boble ta nun'itapu"ul nadan nagudun binattun aladda.
27 Te ma"id ha abalinanda ta nalakah nangabakanyu i dida. Te umatda
attog hinan babbalu an holo' onu nadan holo' an himmangoh hinan atop
ta pinumtang'e on naklingda.
28 Mu undan aggem innila Sennakerib an ha"on an Dios ya innila' an
namin nadan ato'atom ya pangapangayam. Ya innila' bon nunhiglay
bungotmu i ha"on.
29 Ta gapu i diyen bungotmu i ha"on ya nan punlattuwagam ya
paddungnay tabikawa' di olongmu ya binungut'uy to'om ta ay'a kabayu.
Ta paddungnay guyudon da'a ta iyanamut da'ah bobleyu.
30 Ta ha"on an hi Isaiah ya e' imbaga i Hesekiah an alyo' di, Hituwey
pangimatunam an ipapto' Apu Dios tun boble ta'u. Te ad uwanin tawon ya
hay itanud ta'u ya nadan ibungan nadan namaaggot humangoh nan luta.
Ya athidi boy itanud ta'uh nan mihnod an tawon. Mu nan mi'atluh tawon
ya muntanom ta'u mo ta nan apiton ta'u an bungan di itanom ta'uy itanud
ta'u.
31 Ot nadan mabati i dita'u an i Judah ya munnanongdah tun boble ta'u
ta munholagda.
32 Te hi Apu Dios an ongal di abalinana ya ipa'annungnah tuwe. Ot adi
mibahhon wadaday mabati i dita'uh tun ad Jerusalem.
33 Ta hiyah tuwey imbagan Apu Dios hi ma'at hinan patul hi ad Assyria an
alyonay, Adi mabalin an hogponda tun ad Jerusalem ya adi bo mabalin an
oladonday panada ta umalihtu. Ya adi mabalin hi mihaggondahtu nadan
nunhahapiyo. Ya adi bo mabalin an waha muntabab hitun nunlini"odan
tun binattun aladyu ta pumpattukandan bumahhel an mangubat i da'yu
hitun ad Jerusalem.
34 Ot nan inwan diyen patul an immali ya hidi boy awona hi pumbangn-
gadanah bobleda. Ta adi nimpe mabalin an hunggop ituwen boble. Ha"on
an Dios di mangalin tuwe.

35 Te ibaliw'uh tuwen boble ta adayawa' ya ta mipa'annung din imbaga'
hidin baal'u an hi David.
36 Ya i diyen nahdom ya imme han anghel Apu Dios hinan nungkam-
puwan nadan i Assyria ot patayonay hinggahut ta nawalut limay libu
(185,000) an tindalu. Ta hidin nabiggat ya inoy an awagillang di titindalun
nun'a'atehdih nan nungkampuwanda.
37 Ot makak mo da Sennakerib an didah nadan nabati an tindaluna ot
ibangngaddah bobleda hi ad Ninibeh.
38 Ya i han ohan algo ya immeh Sennakerib hinan templon nan diosna
an hi Nisrok. Ya hidin mundaydayaw hidi ya niyunudda nan duwan
imbabalena an da Adrammelek i Sareser ot patayondah nan ispada ot
bumtikdah ad Ararat. Ot mihukkat nan imbabalena an hi Esarhaddon
an numpatul.

38

Hay Nundogohan Nan Patul An Hi Hesekiah
(2 Patul 20:1-11; 2 Chronicles 32:24-26)

1 Indani ya nundogoh hi Hesekiah ta ay mate. Ta ha"on an hi Isaiah
an imbabalen Amos ya immeya' ot alyo' di, Alyon Apu Dios di ipanuhmu
anun namin tun nunhituwam ta midadaan te ma"id ha namnamaom hi
em pumhodan.
2 Ya pamaaggot munligguh hi Hesekiah hinan way dingding ot mundasal
3 an alyonay, He"a Apu Dios ya innilam hi'on nganney nunhilbiya'. Ot
inat'u attog di abalina' an nangun'unud hinadan pohdom. Ta ona inat hidi
ya nunnaud an adi mitpol di kogana.
4 Indani ya alyon Apu Dios i ha"on di,
5 Mumbangngad'ah awadan Hesekiah ta alyom i hiya di, Hi Apu
Dios an dinayaw din hi apum an hi David ya dingngolnay dasalmu ya
tinigonay limmuwaam. Ot nomnomnomom an udmana anuy pi'taguwam
hi himpulut limay (15) tawon.
6 Ya ihwang da'a ya ibaliwna tun ad Jerusalem ta adi gubaton nan patul
hi ad Assyria.
7 Ot hituwey panginnilaam an ipa'annung Apu Dios nan imbagana i he"a.
8 Ta nomnomnomom an ipahunodna nan a"o hi himpuluy (10) gattin
hinan agdan an impa'apyan handin patul an hi Ahas.
Indani tatawwa ya nipa'annung an himmunod nan a"o hi himpuluy (10)
gattin.
9 Ta hidin pinumhod hi Hesekiah ot itudo'na nadan na'at i hiya
10 an alyonay, Alyo' ot on ad uwaniy ataya' an makinduhola' ni' ta umeya'
moh awadan di numpun'ate ta hidiya' hi inggana.
11 Ta adi' mo tigon hi Apu Dios onu nadan ibba' an tataguh tun luta.
12 Ta abigabigat on ninonomnom'uy e pamogpogan Apu Dios hi nitaguwa'
an umat hi e apalu'ahan di allung di mumpastol hi kalnero. Ta umata' boh
nan nibayat an ma'abol an agge nagibbuh yaden putulon nan mun'abol.
13 Ta ahilohilong on hinolholtap'u nan himpangen hanakitanah adol'u
an paddungnay punggudun di layon di tungal'u. Ta hay punnomnom'u ya
mapogpog mahan moy nitaguwa'.
14 Ta lo'tat ya adi mo tumuluy hapit'u ta hanan palak'u ya umat hi gohom
di palluma. Ya na"able mahan moy mata' an mangitatangad i Apu Dios. Ta
alyo' hinan dasal'uy, Boddangana' bahan Apu Dios te nunhigla tayya tun
holholtapo'.

37:35 37:35 2 Patul 19:34

15 Te undan nganne damdamay e' ibaga an hiyah tuwey inalim hi ma'at i
ha"on. Ot mahapul an mumpada"ula' an ta'on on athitun munholholtapa'.
16 Ot innila' an nadan tugunmu Apu Dios ya hiyay itaguwanmi ya hiya
boy mangipaphod i da'mi.
Ta impaphoda' ot iyabulutmu bo an mi'taguwa'.
17 Te immannung an numbalinom nan nunholholtapa' hi pummaphoda'.
Te gapuh pamhodmun ha"on ya inihwanga' hi ate ya pinakawanmun
namin di numbahula'.
18 Te onha nateya' ot undan bo mabalin an dayawon da'a te hanadan
nate* ya adida e al'alyon di anabaktum ya amaphodmu. Ya atbohdin adi
mabalin an mundinol hinan adi maluman an pangipapto'mu.
19 Te hay mabalin an mundayaw i he"a ya nadan matagu an umat i
ha"on hi ad uwani. Ya nada'en a'ammod ya mabalin an waday timpuda
an mangibagah nadan imbabaledah nan a'atmun Dios an ipa'annungmun
namin di ibagam.
20 Ot hanat ihwanga' i he"a Apu Dios ta mabalin an inaynayunmin
mangikankanta hi pundayawmin he"a hinan Templo an unnudanmih nan
harp.
21 Ta pinumhod te ha"on an hi Isaiah ya imbaga' hinadan baal nan patul
an hi Hesekiah ta bo'bo'onda dohah nan fig ya inda'opdah nan poghana ta
wan mapoyanan.
22 Ta i diye ya minahmahan Hesekiah an alyonay, Nganne ha panginni-
laa' an pumhoda' ta mabalin an eya' mundayaw hinan Templo?

39

Hay Nangipatigan Hesekiah Hinan Palasyuna Hinadan I Babilon
(2 Patul 20:12-19)

1 Hidin dingngol nan patul hi ad Babilon an hi Merodak-Baladan an
imbabalen Baladan an nundogoh hi Hesekiah ot pumhod ya impiyenay
tudo'na ya regalona i hiya.
2 Ot apngaon Hesekiah dadiyen hinnag nan patul hi ad Babilon ot
ipatigonan namin i dida nadan nun'abalol an odona an umat hi silber ya
balitu' ya ta'on on nadan nabanglu an mangipaphod hi tamtam di makan
ya nan mapmaphod an lanan di olibo. Ot ena bo ipatigon dida nadan
almasdan e mi'gubat. Ta ma"id ha aggena e impatigon didah nadan wahdih
nan palasyuna ya an namin nadan kinadangyan nan pun'ap'apuwana.
3 Indani ot umeya' hi awadan Hesekiah ot alyo' di, Danay nalpuwan
dadiyen tatagu ya nganney imbagada i he"a?
Ya alyon Hesekiah di, Nalpudahdi dayyah ad Babilon.
4 Ot alyo' di, Ya nganney tinigodah nan palasyu?
Ya alyon nan patul di, Tinigodan naminamin te ma"id ha agge' impatigon
dida.
5 Ot alyo' i hiya di, Donglom hituwen imbagan nan ongal di abalinana
an Dios an alyonay,
6 Nomnomnomom an udum hi algo ya an namin nadan inamu'amung
handidan a'ammodmu an wadah nan palasyu ya ta'on on hanadan
inamungmu ya iye"edah ad Babilon ta ma"id ha mabati. Hiyah tuwey
inalin Apu Dios.

---

* **38:18 38:18** Hay innilan di tataguh din agge ni' immalih Jesu Kristu ya adi mahuwan Apu Dios di nate. **39:6 39:6** Daniel 1:2; 5:2

7 Ya miyeday udum hinadan tinanudmuh ad Babilon ta mumbalindah
yunok* ta munhilbidah nan palasyun nan patul hidi.
8 Ya hay nambal Hesekiah ya alyonay, Maphod hinaen impa'innilam i
ha"on an nalpun Apu Dios.
Te hay wah nomnom Hesekiah ya malinggop di pun'ap'apuwana i diyen
amataguna.

40

Hay Mangipadinol Hinadan Tatagun Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya alyonay, Hanat pa'amlongonyu bahan nadan tatagu'.
2 Ta iphodyu an ibagah nadan wah ad Jerusalem an nalpah mo aya nan
pumpaligatanda. Te nalpah moy dusada an gapuh bahulda.
3 Ya waday ahi e mangitku'itkuk an muntudtudu hinadan tatagu an
umanneh nan awadana hinan agge naboblayan an analyonay, Idadaan
ta'u ha ma'andong hi awon* nan Ap'apu hinan agge naboblayan.
4 Ta tababon ta'u nadan nun'ah'ung ya nundotalon ta'u nadan billid
ya nadan nabillid. Ya nuntaldongon ta'u nadan nun'akillun awon ya
nuntabab ta'u nadan nun'aba"ungan.
5 Ta ahi mipatigo nan anabaktun Apu Dios ta tigon di atagutaguh tun
luta. Hiyah tuwey imbagan Apu Dios hi ma'at.
6 Indani ya dingngol'u han hapit an alyonay, Tumkuk'a.
Ot alyo' di, Nganney itkuk'u?
Ya alyonay, Itkukmun alyom di, An namin di tagu ya umatdah nan holo'.
Ya nan amaphodda ya umat hi amaphod di habhabung.
7 Te nan holo' ya makling. Ya hanada'en habhabung ya malyohda ya
nagahda an gapuh nan ipa'alin Apu Dios an dibdib. Ya immannung an hay
tagu ya umat hi holo'.
8 Te nan holo' nimpe ya makling ya nada'e bo an habhabung ya malyohda
nimpe ya nagahda. Ta mapa"ih an namin di wah tun luta mu hay adi
mapa"ih ya nan hapit Apu Dios te munnananong di niyatana.
9 Ot he"a an e mangipa'innilah nan maphod an innilaon nadan ibbam an
tataguh ad Zion ya ume'ah nan uhhun di natagen billid ya inlo'inlotmun
nangitkuk an adi'a mun'og'ogon. Ta itkukmuh bobleyuh ad Judah an alyom
di, Wahtu mo nan Dios an dayawon ta'u.
10 Ot tigonyu an hiya an na'abbaktu an Dios ya immali an ongal di
abalinana an mun'ap'apu. Ya tigonyu bo an impanguluna nadan tataguna
an inihwangna ta diday ayna lagbu.†
11 Ya ipapto'na dida an umat hi aton di mumpapto' hi kalnero hinadan
kalnerona an wa'e on inap'appupuna nadan imbabalen di kalnero. Ya
nada'en hiyah nun'imbabale ya iphodnan ipapto'.

Hi Apu Dios Ya Ma"id Ha Nipaddungana

12 Ma"id ha tagu hi abalinana an lukudon nan liting hinan baybay hi
paladna. Te undan waha taguh abalinana an lukudon nan binillog di ad
lagud? Ya atbohdi an ma"id ha taguh nanginnilah damot di hupu' hitun
luta onu nadan billid ya nadan nabillid.

---

* **39:7 39:7** Nan yunok ya hidiye nan eunuch hinan English an hay ibalinana ya nakapun ta munhilbih nan palasyu. * **40:3 40:3-5** Mathew 3:3; Mark 1:3; Luke 3:4-6; John 1:23. Hay pinhodnan alyon hinan idadaan ta'u ha ma'andong an awon ya ipaphod ta'uy pangiye"e ta'u ta midadaan ta'u hi umaliyan Kristu. **40:8 40:8** 1 Peter 1:24-25 † **40:10 40:10** Hay alyon di udum ya hituwen mun'ap'apu ya waday intakina hi gunggunan nadan tataguna. Isaiah 62:11b. **40:11 40:11** Ezekiel 34:11-16

13 Ya ma"id bo i dita'un tatagu ha nanginnilah nomnom Apu Dios ta hiya
nan ma"id i dita'u ha mabalin hi mangituddun hiyah atona.
14 Ya ma"id ha numpaboddangana ta tinudduwanah nipto' hi atona. Ya
atbohdin ma"id ha e nanugun i hiya.
15 Ot nomnomnomon ta'u an hay panigon Apu Dios hi abobboble ya ayda
hintodtod an liting ya umatda boh nan hupu' hinan kiluwan an ma"id ha
damotna. Ya nadan dakol an bobleh gawwan di baybay ya paddungnay
hinggamal an hupu' i hiya.
16 Ya an namin nadan kayiw hinan muyung hinadan billid an nungn-
gadan hi Lebanon ya adi umda hi panunguh nan punggobhan hi mi'nong
i Apu Dios. Ya ta'on on nadan animal hidi ya adida umda hi maghob an
mi'nong i hiya.
17 Ya hay panigona hi atagutaguh abobboble ya ma"id ahan ha abali-
nanda.
18 Hi Apu Dios ya na'innila tuwali an ma"id ha umat i hiya ta ma"id ha
mabalin hi pangipaddungan i hiya.
19 Te hiya ya adi umat hinan bulul an pina'otanda ot oddahandah balitu'
ot alkusandah silber.
20 Ta na'e attog an na'awwotwot an adina abalinan hidiye ya e namilih
nan magangah an kayiw ya ena impiyamma hinan nala'ing an mumpa'ot
hi bulul ta nahamad an adi hi kittang on natukkad.
21 Mu undan aggeyu innila ya undan ma"id ha dingdingngolyu? Ya
undan ma"id ha nangibaga i da'yuh din hopapna ta aggeyu na'innilaan
di a'at di nalmuwan tun luta?
22 Hi Apu Dios ya inumbun hinan trono hi baktun tun luta an
mun'ap'apu. Ya hiyay namitbit hi ad lagud ta umat i ha tolda an ni'abbung.
Ya hay panigona i dita'u an tataguh tun luta ya umat ta'uh ba"atong.
23 Ya abalinana an pumbalinon di a'ap'apuh tun luta hi ma"id ha hilbida.
24 Ta umatdah nan pa"itanom an hiyah inhipundan lumamut ot budakan
di puwo' ta naklingda ot miyaddibdan umatdah nan dugih.
25 Te alyon nan nahamad an Dios di, Ma"id ha mabalin hi pangipaddun-
ganyu i ha"on.
26 Te onha tangadonyuh ad lagud hinan mahdom ta tigonyu nadan
bittuwon ya nganney innilayuh nunlumu i datuwe? Ha"on an nunlumu
i datuwe an dakkodakkol an wah ad lagud ot ohha'ohhao' didan ngadanan
ya innila' di bilangda. Ta gapuh nan ongal an abalina' ya ma"id ha matala'
i datuwe.
27 Ot alyo' an hi Isaiah di, Dita'un tinanud Israel ya adi ta'u alyon di agge
innilan Apu Dios nadan punholholtapan ta'u. Ya adiyu bo alyon hi adi
dita'u hanguton.
28 Manu te adi mabalin an ma'innilaan di nomnomna mu undan aggeyu
innila an hi Apu Dios an nunlumuh tun luta ya munnananong? Ya hiya ya
adi umengle ya adi mable.
29 Ya hiyay mangdat hi bikah nadan kimmapuy ya na"able.
30 Te onha nadan u"unga ya mableda ot namama mahan mo hinadan
mumpangilog an gapu attog hi binleda ya namaaggon natukkadda.
31 Mu nada'e an mangidinol i Apu Dios ya pabikahona dida. Ta
umatdah nan agila an abalinanda an tumayap hinan natage. Ya ta'on onda
tanagtagon ya adida mable ya atbohdi an ta'on onda dumanallanan ya
adida mahalangob.

40:13 40:13 Roma 11:34; 1 Kulintu 2:16

41

Nan Ongal An Abalinan Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya alyonay, Da'yu an tataguh nadan nun'idawwi an boble
ya hanat donglonyu tun ibaga'. Ya mundadaan ayu an umalin mangibagah
nan pohdonyu an ibaga. Ta wan hahapiton ta'u hinan punhumalyaan ta
ma'innilah on nganney i dita'uy nipto'.
2 Te undan bokon ha"on di nannag hinan patul* an nalpuh nangappit hi
tuluwan di algo ta eda gubaton nadan dakol an boble? Ya undan bokon
ha"on boy nangiyabulut an abakonda nadan patul ya tatagu i dadiye an
boble? Ta inusalda nadan ispadada ya panada ta numbalinondah hupu'
nadan binuhulda ta itayap di dibdib dida.
3 Ya aggeda nahugatan hi numpamdugandan dida an ta'on on aggeda
impa'ingha dadiyen boble.
4 Te ha"on an Dios di nangiyabulut i datuwe. Te an namin di na'na'at ya
ta'on on nadan ahi ma'at ya ha"on di ud nomnom. Te ha"on di wadah din
hopapna ya hi ingga'inggana.
5 Ya hidin tinigon nadan tataguh abobboble dadiyen na'at ya mungga-
gayonggongdah takutda. Ta hiya nan na'amungda
6 ta numboboddangda ta nangammada hi bulul ta nunhimbabaggada an
alyonday, Hanat pabikahon ta'uy nomnom ta'u.
7 Ta nada'en mumpa'ot ya ipahluda nadan munlutuh balitu'. Ya
hanada'en mangip'iphod hi tigon di bulul ya alyondah nadan mangipata'
hinan iha"adanda di, Maphod danaen inatyu.
Ya numboboddangda bo an nangipata'dog i diyen inyammadan bulul an
impata'da ta adi matukkad.
8 Ya alyon bon Apu Dios di, Mu da'yu an tinanud Israel an baal'u di
pinto"uh tatagu' te da'yuy tinanud nan gayyum'u an hi Abraham.
9 Ot ipangulu da'yuh tun ha"on an inilpu da'yuh nidawwin bobleh
pingngit di luta. Ta wan ha"on di dayawonyu ya punhilbiyanyu. Ya agge
da'yu ingnganuy i ha"on te da'yu nimpey pinto"uh baal'u.
10 Ot adi ayu tumakut ya adi ayu minomnoman te ha"on nan Dios an
dayawonyu ya wadawadaa' i da'yu. Ta gapuh nan ongal an abalina' ya
pabikahon da'yu ya boddangan da'yu ya impapto' da'yu i ha"on.
11 Ot nomnomnomonyu an mibabainda nadan ma'ahihhiwo i da'yu. Ya
ta'on on nadan mangubat i da'yu ya ma"id ha hilbida te mateda.
12 Ta ta'on hi eyu hama'on nadan binuhulyu ya ma"idda.
13 Te ha"on an Dios an dayawonyu an mangipanapto' i da'yu ya alyo' di,
Adi ayu nimpe tumakut ot boddangan da'yu i ha"on.
14 Ta ta'on on ma"id ha abalinanyu an tinanud Israel ya hanat adi ayu
nimpe tumakut. Te ha"on di mamoddang i da'yu. Ha"on an nahamad an
Dios an dayawonyun tinanud Israel an mangihwang i da'yu di mangalin
tuwe.
15 Ot nomnomnomonyu an pumbalinon da'yu hi paddungnay balu an
pun'ilik an dakol di bobana ya ma'taddom. Ta mabalin an pungguduyu
nadan billid an nipaddungan nadan binuhulyu ta mumbalindah ay dapul.
16 Ya paddungna boy pun'ipatu"ugyun pun'itoop dida ta itayyap di dibdib
ya puwo' dida. Mu da'yu'e an tinanud Israel ya mun'am'amlong ayu an
gapu i ha"on an nahamad an Dios an dayawonyu.

---

* **41:2 41:2** Hituwen patul an malpuh nangappit hi tuluwan di algo ya hi Sayrus an patul hi ad Persia an hiya ya nadan tindalunay bumoddang hinadan tinanud Israel an niyeh ad Babilon. Isaiah 44:28

17 Ya wa'e ta ma'ma"idan ha liting ta maligatan ayu an ay ayu mateh
inuwohyu ya donglo' di dasalyu. Te adi da'yu inganuy i ha"on an Dios an
dayawonyu nimpen tinanud Israel.
18 Ot wadao' di liting hinadan uhhun di nabillid ta mawaday wa"el an
mumpa'eh nadan nundotal ta mun'aphung nadan na'appudut an luta an
agge naboblayan.
19 Ya humangoda bohdiy nat'onat'on an kayiw an umat hi sedar ya
akasya ya bolbol ya olibo ya fir ya saypres ya nadan udum. Ta
mamuyungan dadiyen na'appudut an lutan agge naboblayan.
20 Ta datuwen ma'ma'at di panigan nadan tatagu ta ma'awatanda an
ha"on nan nahamad an Dios an dayawonyu an tinanud Israel di nunlumu
i datuwe.†

Hanadan Dios Di Udum An Tatagu

21 Ya alyon bon Apu Dios an patul di tinanud Israel di, Da'yun dios an
inyamman di tagu ya umali ayuhtu ta munhahapit ta'u hi'on nganney
alyonyu.
22 Ta ibagayu hi'on nganney ahi ma'at ya nganne nadan na'na'at ta
panginnilaan ta'u hi'on waday abalinanyu.
23 Ta ipa'innilayu hi'on nganney ahi ma'at ta wan panginnilaan hi'on
immannung an dios ayu. Ya daan mo ta atonyu ha umipatakut onu
nakaskasda'aw ta wan tumakut ami.
24 Mu na'innila tuwali an ma"id ha hilbiyu te ma"id ha abalinanyu. Ta
nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios nadan mundayaw i da'yu.
25 Mu ha"on ya wada han impabungot'u an nunhitu hi nangappit hi
huddo'na‡ an ihawwangnah nangappit hi tuluwan di algo an mumpabod-
dang i ha"on. Ta pumpatena nadan ap'apu an umat hi aton di mangapyah
banga an pun'igatina nan pito' ta mapalut.
26 On ngadan i da'yuy abalinanan mun'abig hi umat ituwen imbaga'?
Ma"id man te ha"on ya abuh. Ot onha wada, ya mipa'annung ot mabalin
an alyonmiy, Hiya peman! Mu ma"id ha ta'on hi ohah nangat hi athitu.
27 Ya ha"on bo ya abuh di nangibagah nadan i Zion hinan maphod an
ahi ma'at. Te ahi' ituda' di e mangibaga hi ad Jerusalem ta alyona di,
Mangmangonyu'e an mumpanganamutda mo nadan ibbayun tatagu.
28 Mu hidin mummahmaha' hinadan diosyu an inyamman di tagu ya
ma"id ha ta'on hi oha i dida hi nambal.
29 Ta hiya nan nomnomnomonyu an datuwe tuwali an dios an inyamman
di tagu ya ma"id ha hilbida te ma"id ha inniladah atonda.

42

Nan Pinto' Apu Dios An Baalna

1 Alyon bon Apu Dios di, Ha ahan di nomnomnomonyu ya nan pinto"u
an baal'u an indatta' hi abalinana ya hiyay mangipa'amlong i ha"on. Te
ipiddum'u nan Espiritu' i hiya ta nipto' an namin di atona an mun'ap'apu
hi tataguh abobboble.
2 Ya hiya ya adina itkuk di panapitna an adi umat hinadan udum an eda
itku'itkuk hinan kalata nan ibagada.

---

† **41:20 41:20** [17-20] Hi Apu Dios ya imbagana an idatnan namin di mahapul nadan tataguna hi umanamutandah bobleda hi alpuwandah ad Babilon an niyayanda. ‡ **41:25 41:25** Hay nunhitu hi nangappit hi huddo'na ya hiya nan patul hi ad Persia an hi Sayrus an abakonay abobboble. Ya nipa'annung hituweh din nala"uy hinggahut ta nabongley (150) tawon hi nangitudo'an Isaiah ituwe. Isaiah 44:28

3 Ya adina mamaon nadan tatagu an mi'alig hinan apuputung an bilau.
Ya ta'on on nadan mi'alig hinan mun'oddo'oddop an dilag ya adina
mamaon an odpon. Mu unaot boddangan dida ta nan nipto' di ma'at i
dida.
4 Ya adi umengle an mamannod ta inggana hi tigona an nipto' di pangat
nadan mangipanuh hi tataguh abobbobleh tun luta. Ta nadan tataguh
nadan nun'idawwin boble ya pohdonda ahan an donglon nan tuguna.*
5 Hi Apu Dios di nunlumu hi ad lagud an ayna binitbit ha abillobillog hi
toldahdi. Ya hiya boy nunlumu hitun luta ya an namin an wahtu. Ya hiya
boy nangdat hi yahyah ya nitaguwan di tagu ya an namin an matagu.
6 Ya hiyay namto' i diyen baalna ot ipapto'na an gapuh nan ongal an
abalinana. Ot ibagana i hiya an hiyay ipa'annungan din imbaganah nadan
tatagu ta mipatigo nan nahamad an a'atna an Dios. Ta hiyay mi'alig hinan
dilag an mamatal hi nomnom di tataguh abobboble.
7 Ta gapun hiya ya madiyat di matan nadan napilok ta tumigo. Ya hiya
boy mangibulus hinadan paddungnay nun'ibalud hinan munhihillong.
8 Ya alyon bon Apu Dios di, Adi' iyabulut an hanadan bulul ya nadan
udum di dayawonyu ta ha"on an Dios ya abuh di dayawonyu.
9 Ot nomnomnomonyu an nipa'annungda mo nadan namangulu an
imbaga' hi ma'at. Ot ad uwani ya wada boy ibaga' i da'yu an ahi ma'at.

Hay Kantan Pundayaw I Apu Dios

10 Hanat an namin ta'un tataguh tun luta ya ikantaan ta'uh Apu Dios
hi balun kanta ta pundayaw ta'u i hiya. Ya middum ayun namin an
mumpuntamuh nan papol hinan baybay ya ta'on on da'yun numpunhituh
nadan bobleh gawwan di baybay.
11 Ya atbohdi i da'yu an numpunhituh nan na'appudut an boble ya nadan
udum an boblen nihaggon i da'yu ya ta'on on da'yun tinanud Kedar ya
ikantayuy pundayawyun hiya. Ya ta'on on da'yun i Sela an wah nan billid
ya hanat itkukyu damdamay kantayu an gapuh amlongyu.
12 Ta dayawon ta'uh Apu Dios ya e ta'u ipa'innilay amaphodna hi
abobbobleh tun luta.
13 Te hi Apu Dios ya umat hinan mabikah an tindalu an e mi'gubat. Ta
ma"adngol di tukuknah pi'gubatana ta ipatigona nan ongal an abalinanah
nadan binuhulna.
14 Ta alyonay, Nadney nanganu'anuha' i da'yu ta namaag'uy dindinong.
Mu ad uwani mahan mo ya ipahda' di bungot'u ta hay tukuk'u ya umat
hinan tukuk di mun'ayyam.
15 Ta pundadag'uy billid ya ta'on on nadan nabillid ta mun'aklingday
holo' ya kayiw hidi. Ya tudu'a' nadan wangwang ya ta'on on nadan lobong.

Hay Pamoddangan Apu Dios Hinadan Mundayaw I Hiya

16 Mu nada'en napilok ya ipangulu' dida hinan awonda an aggeda
impa'ingha. Ya numbalino' nan munhihillong an awadanda hi mapatal.
Ya pundotalo' nadan nun'ah'ung. Manu'eh ato' datuwe ya adi' pohdon an
iwalong dida.
17 Mu nada'en mundayaw ya mangidinol hinadan umat hi bulul ya
nunhiglay ibabainanda.

Hay Adi Pangun'unudan Nadan Tinanud Israel I Apu Dios

18 Alyon bon Apu Dios di, Da'yun paddungnay napukit ya da'yun
paddungnay napilok ya hanat igongahanyu tun ibaga'.

---

* **42:4 42:4** Hay nibaga ituwe ya nan umaliyan Kristu. Matthew 12:17

19 Te ma"id ha udum hi nipaddungan nadan napukit ya napilok hi'on
bokon da'yun pinto"u an ba'al'u.
20 Te ta'on hi dakol di tinigoyu mu ma"id ha hilbina i da'yu. Ya waday
ingayu mu ningamut an adiyu pohdon an donglon.
21 Mu ha"on an Dios ya pinhod'un mipatigoy amaphod nan tugun'u an
gapuh pangun'unudanyun tinanud Israel.
22 Mu gapu ta aggeyu inun'unud nan tugun'u ya iyabulut'u ta pulhon di
binuhulyuy nadan nun'abalol an wadan da'yu. Ya e da'yu imbalud hinadan
munhihillong. Ya ma"id ha mangihakit i da'yu.
23 Ot nganne i da'yuy waday na'adalna ituwen na'at ta wan munnom-
nomnom ta unudona mo tatawwa nadan tugun'u.
24 Te undan waha udum hi mangiyabulut ta pulhon di binuhulyu nadan
nun'abalol an wadan da'yu an tinanud Israel hi'on bokon ha"on an Dios
ya abuh. Manu'eh ma'at datuwe ya gapu nimpeh adiyu pangun'unudan
hinadan tugun'u.
25 Ta gapuh bungot'u ya ipa'ali' di mangubat i da'yu. Ta paddungnay
gimmanab ha apuy ot pu'ulanay udum i da'yu. Mu ta'on on ma'at di
athidi i da'yu mu ningamut an adiyu damdama abuluton nan pohdon diyen
ipa'adal i da'yu.

43

Hay A'at Di Pangipapto' Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya alyonay, Da'yun tinanud Jacob ya hanat adi ayu tumakut
te ha"on an nunlumu i da'yu ya ihwang da'yu. Te da'yu nimpey pinto"uh
tatagu'.
2 Ta ta'on on hinan umagwatanyu hinan adallom an wangwang ya
wadaa' an pun'ibbayu ta adi ayu miyanud. Ya alina'e hi dumalan ayuh
nan mundalang an apuy ya adi ayu ma'atungan.
3 Te ha"on an nahamad an Dios an dayawonyun tinanud Israel di
mangihwang i da'yu. Ta iwalong'uh ad Egypt ya hi ad Etiopia ya hi ad
Seba ta diday paddungnay pamayad'uh nan eyu nihbutan.
4 Te pa'appohpohdon da'yu te nabalol ayu i ha"on ta hiya nan
mun'a'ateday udum hinadan tatagu i dadiyen boble hitun pangihwanga'
i da'yu.
5 Ta hiya nan adi ayu nimpe tumakut te wadaa' an mangipapto' i da'yu.
Ta boddangan da'yu ya nadan imbabaleyu ta umanamut ayu an malpu
ayuh nadan boble an niyayanyu hi nangappit hi tuluwan di algo ya nadan
boble hi nangappit hi alimuhan di algo.
6 Te ahi' ibagah nadan tatagu hi nangappit hi huddo'na ya hi nangappit
hi muyyadna an alyo' di, Hanat pa'anamutonyu nadan tatagu' hi bobleda.
Ya ta'on on nidawwi nan bobleyu an niyayanda ya hanat boddanganyu
dida ta umanamutda.
7 Te ha"on di nunlumu i dida ot pot'o' dida hi tatagu' ta wan dayawona'.
8 Indani ya alyon bon Apu Dios di, Amungonyu nadan tatagu an waday
matada mu ayda napilok ya waday ingada mu ayda napukit.
9 Ta an namin ayun tataguh abobboble ya ma'amung ayu ta ibagayu hi'on
nganneh nadan diosyu di nangabig hinan ma'ma'at hi ad uwani. Hi'on
waday muntistigu ta alyonay, Hituwen ma'ma'at hi ad uwani ya namangulu
tuwalin impa'innilan nan diosmi i da'mi.

10 Mu da'yun tinanud Israel di pinto"uh baal'u ta wan innilaonyuy a'at'u
ta ha"on di un'unudonyu ya ta ma'awatanyu an ha"on ya abuh di Dios. Ta
da'yuy tistigun di a'immannung'un Dios.
11 Te ha"on nimpe di mabalin hi mangihwang i da'yu an tatagu an ma"id
ha udum.
12 Ya namangulu tuwali an imbaga' i da'yu an ihwang da'yun ha"on ot
teen hiyay inat'u. Ot da'yu nimpey tistigu' an ha"on ya abuh an Dios di
nangat ituwe. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
13 Ot ha"on di Dios hi inggana. Ta ma"id ha mabalin hi manangga i ha"on.
Ya ma"id ha mabalin hi munluman hinan ninomnom'un aton.

Han Balu An Ahi Aton Apu Dios

14 Nan nahamad an Dios an mangihwang i dita'u an tinanud Israel ya
alyonay, Hay ato' an mangihwang i da'yu ya honago' di mangubat hinadan i
Babilon ta abakonda dida ya pinilitda dida an ilugan hinadan ilattuwagdan
papolda ta mumbalindah balud hi udum hi boble.
15 Te ha"on an nahamad nimpen Dios an dayawonyun tinanud Israel an
nunlumu i da'yu ya ha"on di patulyu.
16 Ya ha"on bo din nangapyah awon hinan gawwan di baybay ta
namaganan hi nangi'wan nadan a'ammodyuh din nadne.
17 Ta hidin nitnudda nadan mun'abikah an tindaluh ad Egypt an
nungkakabayuda ya nungkakalesaday udum ya nun'a'altingdah nan bay-
bay ta nama"iddan umatdah nan nadop an dilag.
18 Mu hanat bokon dadiyen na'at hidin nadney nonomnomonyu.
19 Ta hay nomnomnomonyu ya nan balu an ahi' aton. Te iphod'u han
kalata ya wa"el hinan na'appudut an lutah nan agge naboblayan.
20 Ta munhanada i ha"on nadan atap an animal te wada moy liting
hi inumondahdi. Ya ta'on on da'yu an pinto"un tatagu' ya waday
inumonyuhdi.
21 Te ha"on di nunlumu i da'yu ta da'yuy mangipa'innilah anabaktu' hi
abobboble.
22 Mu ningamut an inenglayana' i da'yu an tinanud Israel.
23 Ta ma"id ha indawatyu i ha"on hi maghob an mi'nong an kalnero ya
nadan udum an midawat an pundayawyu i ha"on. Mu agge da'yu attog
pinaligat te aggeya' numbaga i da'yu hi midawat an makan onu nadan
maghob an insenso.
24 Ya aggeya' inggattangan hinadan mapmaphod di hunghungna an
insenso ya ma"id ha ginhobyuh taba hi ini'nongyun ha"on. Te onnot on
nadan pumbahulan di inyal'alayun inat ta impa'engleya' i dadiyen adi
maphod an ina'inatyu.
25 Mu ta'on hi athidi ya linglingo' di numbahulanyu an adi' mo
nomnomnomon te athidi tuwaliy a'at'u.
26 Mu hi'on hay punnomnomyu ya ma"id ha bahulyu ya aga ta
punhahapitan ta'u hi'on immannung an ma"id ha bahulyu.
27 Handidan a'ammodyuh din hopapna ya ta'on on nadan nun'ap'apu i
da'yu ya nginheya' i dida an aggeya' inun'unud.
28 Ta hiya nan ipa'aan'u nadan padi hinan Templo ta adida mo munhilbi
i ha"on ya iyabulut'u ta madadag ayu an tinanud Jacob ta mibabain ayuh
tun numboblayanyu.

44

Hay Ahi Punwagahan Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Alyon bon Apu Dios di, Da'yu an tinanud Israel* an pinto"uh baal'u ya
donglonyu tun ibaga' i da'yu.
2 Ha"on an Dios an nunlumu nimpe i da'yu ya boddangan da'yu. Ot adi
ayu tumakut te da'yun pinto"uh baal'u di pa'appohpohdo'.
3 Ya pa'aliyo' nan Espiritu' hinadan imbabaleyu ya winagaha' nadan
tanudanyu an paddungnay ipa'ali' di liting hinan nadpal an bobleyu ta
mawadaday wa"el.
4 Ta maphod di pi'taguwanda an umatdah nan holo' ya kayiw hinan
da'ging di wa"el.
5 Ta way oha i dida on alyonay, Hi Apu Dios di nidduma'. Ya nadan udum
ya alyonday, Da'mi nan tinanudan Jacob. Ya nadan udum ya itudo'dah
ta'leday ngadan'u an Dios. Athidiy ibaga te niddumdah nadan tinanud
Israel.
6 Ya ha"on bo an ongal di abalinanan Dios an mangihwang i da'yu an
patulyun tinanud Israel ya alyo' boy, Ha"on nan Dios an ma"id ha hipuna
ya ma"id ha pogpogna. Ya ma"id ha udum hi Dios te ha"on ya abuh.
7 Ot on waday udum hi umat i ha"on? Wadada'e ya ibagayu ta
ipa'inniladay ahi ma'at hi udum hi algo ta mipatigo hi'on waday abalinanda
an umat hinadan inat'inat'u an nihipun hidin hopapna hi nangayaga' i
da'yu an tatagu'.
8 Ot hanat adi ayu tumakut te undan agge' tuwali imbaga i da'yu hidin
nadne nan ahi ma'at. Ot teen na'at. Ot da'yuy tistigu'. Te undan waha
udum hi Dios hi'on bokon ha"on ya abuh. Ya ha"on nan mi'alig hinan
doplah an ihi"uganyu.
9 Ot nadan mangiphod hi bulul ta dayawonda ya nibahhoda. Te dadiyen
iniphodda ya ma"id ha hilbida. Ya atbohdi hinadan mundayaw i dadiyen
bulul an ayda napilok ta aggeda innilay nipto' ta hay umudi ya mibabainda.
10 Te ma"id ha gunggunan nan tagu an mangiphod hi ma"id ha abalinana
an dios ta dayawona.
11 Ot nomnomnomonyun an namin nadan mundayaw i dadiyen bulul an
inyamman di tagu ya mibabainda nimpe. Ot hanat ma'amungda ta dusao'
dida ta nunhiglay ahida tumakutan ya ibabainan.
12 Nan mun'udih ya alana nan gumo' ya inildangnah nan nangimbab-
balan apuy on bimmikabikah an mummantilyu ta ingganah miyamma
nan pohdonan iyammaana. Ta gapu i diyen tamuwana ya ma"uwoh ya
ma'agangan ya ma"able.
13 Ya athidi boh nan mumpa'ot an lukudona ni' nan kayiw ya minalkaana
ta matigoy a'atna. Ya ahina mohpe pa'otan ta ay tagu an mapmaphod di
tigona. Ya inyena mohpeh nan iha"adana.
14 Ya nan kayiw an piliyona an umat hi sedar onu oak an iphodna i
dadiyen bulul ya hidiyey itanomna. Ta umongngal nan kayiw an gapu ta
ma'uda'udanan nan nitanomana.
15 Ta immongngal'e ya lingngohna ta panungunah anonay bongwahna
ya nun'aniduwana. Ya pina'otanah bulul nan bongwahna ta dayawonda.
16 Ta panunguna nimpey bongwah nan kayiw ya nunhongbaanah dotag
hi ihdana ta mabhug. Ya nun'aniduwana ta ma"amlong hi umatungana.
17 Ya pina'otanay bongwahnah bulul ya nunyu"ung hi hinangngab diyen
bulul ta dayawona. Ya nundasal i diyen iniphodna ta alyonay, He"ay dios'u
ot ihwanga' bahan.

---

* **44:1 44:1** Hay udum an pungngadandah nadan tinanud Israel ya tinanud Jacob onu hi Jesurun.

18 Mu nadan mangat ituwe ya kulang di nomnomda te adida ma'awatan
nan at'attonda an paddungnay nahophopan di matada ta adida tigon.
19 Ya ma"id ha alyondah nomnomday, Tanganu mahan on'u nanunguy
bongwah nan kayiw hinan inha"ang'u ot punhongbaa' hi dotag ya
dinayaw'u nan bongwahna? Yaden hidiye nan nunhiglan umipabungot
i ha"on an Dios.
20 Mu ma"id te paddungnay nahilngan di nomnomda ta hiya nan pamaag
ya ayda mangan hi dapul. Te nan ma"id ha abalinana an bumoddang i dida
di pundinolanda. Ta ma"id ha alyonda hi, Te on layah mahan hituwen
o'odna' an dios'u.

Nan Immannung An Dios

21 Ya alyon bon Apu Dios di, Da'yun tinanud Israel ya hanat nomnom-
nomonyu datuwe te da'yuy baal'u. Ya ha"on di nunlumu i da'yu ot adi
da'yu inganuy.
22 Ya liningling'u mo nadan bahulyu ta umat hinan bugut hinan mawi"it
an pinumtang'e ya na'aan nan bugut. Ot hanat mumbangngad ayu tuwali
i ha"on te ha"on di namla' i da'yu.
23 Ot da'yu an wah ad lagud ya hanat mungkanta ayuh amlongyu. Ya
ta'on on da'yun wah tun luta ya da'yu an billid ya muyung ya kayiw
ya hanat oltonyun mangikanta damdamah amlongyu. Ha"on an Dios ya
pinla"u nadan tinanud Jacob ta wan mipatigoy anabaktu'.
24 Ha"on an Dios an nunlumu ya mangihwang i da'yu ya alyo' di, Ha"on
nan Dios an nunlumu hi an namin an wada an umat hi ad lagud ya nadan
wahdi ya atbohdih tun luta ya an namin an wahtu.
25 Ya ipatigo' an munlayahda nadan udum an alyonday propetada ta adi'
iyabulut an ma'at nan imbagadah ma'at. Ya pumbalino' nadan mun'abig
hi ma"id ha nomnomda. Ya nada'en nala'ing an muntugun ya pumbalino'
nan itugunda hi umat hi tugun di ma"id ha nomnomna.
26 Mu nada'e an baal'un propeta ya pa'annungo' an namin di ibagada. Ta
alyonda'ey mipaphod hi ad Jerusalem ya an namin nadan bobleh ad Judah
ta punhituwan bon nadan tatagu' ya ma'at.
27 Ya alyo"e boy matdu' nadan nalitingan ya umannung an ma'at.
28 Ya ha"on boy mangibaga i Sayrus ta hiyay mumpapto'. Ta
ipa'annungna nadan pohdo' an ma'at ta iyuldina an mipaphod hi ad
Jerusalem ya nan Templo.†

45

Hay Namto'an Apu Dios I Sayrus

1 Hi Apu Dios ya pinto'nah Sayrus hi patul. Ta pangaba'abakonah gubat
ta mapogpog di pumpatulan nadan udum an patul hi udum an boble. Ya
adi maligatan an manggop i dadiyen boble.
Te inalin Apu Dios i Sayrus di,
2 Idadaan'u nan awom ta paddungnay pundotalo' nadan nabillid ya
numpa"ih'u nadan gumo' ya gombang an geyt di abobboble.

† **44:28 44:28** Hi Apu Dios ya abuh di waday abalinana an mangipa'innilah nan ma'at hi udum hi algo te impitudo'na i Isaiah nan ahi aton Sayrus. Ya nala"uh di hinggahut ta han nabongley (150) tawon an nihipun hi na'abigan tuwe ot ahi mumpatul hi Sayrus.

3 Ya indat'un he"a nadan nun'abalol an odonda* an nun'ipa"edah nan
munhihhilong. Ta hidiyey panginnilaam an ha"on an Dios an dayawon
nadan tinanud Israel di nangayag i he"a.
4 Manu'eh he"ay inayaga' ya ta boddangam nadan baal'un tinanud Israel
an pinto"uh tatagu'. Ya ongal an adayawam nan ato' an ta'on on aggeya'
innilan he"a.
5 Ha"on ya abuh di Dios an ma"id ha udum hi Dios. Ya idat'uy ongal an
abalinam an ta'on on aggeya' nimpe innilan he"a.†
6 Manu'eh athinay ato' ya ta panginnilaan di atagutagu an mihipun hi
nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah alimuhana ya ma"id ha udum hi
Dios hi'on bokon ha"on ya abuh.
7 Te ha"on di nunwadah mapatal ya nan munhihillong. Ya ha"on di
mangipaphod hi nitaguwan di tagu ya atbohdin ha"on di gumalat hi
adadaganda. Te ha"on an Dios di alpuwan datuwen namin.
8 Ya ha"on di mangdat hi abalinanyu an mangat hi nipto' ta umat hi udan
an ipa'ali' ta humangoday nitanom. Ha"on an Dios di mabalin an mangat
i datuwe.
9 Ot alyon Apu Dios i da'min tinanud Israel di, Mahmo' nan tagu an
mamihul hinan nunlumu i hiya. Te undan mabalin ta nan pito' an banga
ya alyonah nan mangapya i hiyay, Idinongmun diyot an mangapya i ha"on
te nihallay pangatmu.
10 Ya undan waha unga hi alyonah nadan a'ammodnay, Tanganu on
athituy nangapyayu i ha"on?
11 Nan nahamad an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya alyonay,
Ha"on di nunlumu hi an namin an wada. Mu tanganu on munlili ayu hinan
pohdo' an aton hinadan imbabale'? Ot ma"id ha mabalin hi mangituddu i
ha"on hinan pohdo' an aton.
12 Te ha"on di nunlumu hitun luta ya nadan tatagu an nunhituhtu.
Ya atbohdi an ha"on di nunlumuh ad lagud. Ot ipanuh'uy aton nadan
dakkodakkol an bittuwon ya nan algo ya nan bulan hi ad lagud.
13 Ot pot'o' hi Sayrus ta wan atona nan pohdo' an ma'at. Ya ituddu'
nadan atona. Ta ipaphodna nan nadadag an boble' hi ad Jerusalem ya
impa'anamutna nadan tatagu' an inyen di binuhul hi udum an boble. Mu
ma"id ha bo'laona an mangat i datuwe. Ha"on an ongal di abalinanan Dios
di mangalin tuwe.

Hay Pangihwangan Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

14 Alyon bon Apu Dios di, Nan kinadangyan nadan i Egypt ya i Kus ya
midat i da'yu an i Judah ya mumbalindah himbutyu. Ya atbohdi nadan
nun'atatage an i Seba. Ta miyun'unuddan da'yu ta ayda mibangkiling i
da'yu. Ya mundu"undah hinangngabyu ta ipatigoday pumpada"ulanda an
alyonday, Immannung nan Dios an niddum i da'yu te ma"id ha udum hi
Dios hi'on bokon hiya ya abuh.
15 Ot alyo' an hi Isaiah di, Hi Apu Dios an mangibaliw i dita'u an tinanud
Israel ya nakaskasda'aw di pangatna.
16 Ot an namin nadan tatagu an mangiyanammah bulul ta dayawonda
ya mipada"ulda ta mibabainda.

---

* **45:3 45:3** Nan patul an hi Sayrus ya nadan tindaluna ya ginubatdah ad Lydia ya hi ad Babilon ot pun'aladay kinadangyanda. † **45:5 45:5** Ta'on on nangaba'abakon Apu Dios hi Sayrus hinadan boblen ginubatda ya aggena innila an hi Apu Dios di bimmoddang i hiya ta alyona on nan dios an hi Marduk an dayawon nadan i Babilon di bimmanoddang i hiya.

17 Mu dita'u'e an tinanud Israel ya nanongna an ihwang dita'u i Apu Dios
ta adi ta'u mibabain hi ing'inggana.
18 Te hi Apu Dios an nunlumu hi ad lagud ya ta'on on tun luta ot ipanuhna
ta mabalin an punhituwan di tatagu ya alyonay, Ha"on ya abuh di Dios an
ma"id ha udum.
19 Ya agge naligat di panginnilaanyuh nan pohdo' hi atonyu an tinanud
Israel te inhapit'uh nan hapit an nalaka an ma'awatanyu. Ya aggeya'
nidawwi i da'yu ta hiya nan mabalin an mi'hayyup ayun ha"on. Ya ha"on
an Dios ya immannung an namin di ibaga'.
20 Ot da'yun inyen di binuhul hi abobboble ya hanat ma'amung ayu
ta humalyaon da'yun ha"on. Te undan bokon paddungnay ma"id ha
nomnom nan tagu an mangmangdon hi bulul an kayiw ta hidiyey
pumpaboddangana an ta'on on adina abalinan an mangihwang i hiya.
21 Ot ma'amung ayu nimpe ta punhahapitanyu ya imbagayu hi'on waday
iboddang nadan dayawonyu an dios di udum an boble. Ot on waday udum
an dios hi nangabig hidin nadne i datuwen ma'ma'at hi ad uwani? Ma"id
te ha"on an Dios ya abuh. Ya ha"on an Dios an nipto' di pangatna ya abuh
di mabalin an mangihwang i da'yu an tatagu'.
22 Ta hiya nan an namin ayu an tatagu hi abobbobleh tun luta ya hanat
ha"on di pangidinlanyu hi mangihwang i da'yu. Te ma"id nimpe ha udum
hi Dios an ha"on ya abuh.
23 Ot ibaga' hituwe an ahi ma'at an adi mibahho ya adi mabaliwan. Te
udum hi algo ya mundu"undan namin di tatagu ta dayawona' ya ibagada
mohpe an ha"on ya ammunay un'unudonda.
24 Ta hitun a'atana ya ahi alyon mohpen di tatagu di, Hi Apu Dios ya
abuh di alpuwan di nipto' an punnomnom ya abalinan.
Ta an namin nadan humihiwo i ha"on ya mibabainda.
25 Mu da'yu'en tinanud Israel ya ibilang da'yu hi maphod ta ha"on di
dayawonyu.

46

Hay A'at Nadan Dios Di I Babilon

1 Nadan dios di i Babilon an da Bel i Nebo ya ilugandah nan kaliton ta
guyudon nadan baka. Mu nunhiglan ma'adamotda ta ma'liggatan nadan
animal an manguyud i dida.
2 Ta datuwe an dios di i Babilon ya ma"id ha abalinanda an mangibaliw
ni'mo hi adolda te guyudon di animal dida ya inyeda didah boblen di
binuhulda ta hidiy ibaludanda.
3 Ta alyon Apu Dios di, Donglonyu tun ibaga' i da'yu an tinanud Israel an
nabati. Ha"on di nangipanapto' i da'yu an nihipun hi awadanyuh putun
inayu
4 ta inggana hi ma'amamma ayu an ma'ubanan ayu ya ha"on di
mangipapto' i da'yu. Te ha"on di nunlumu i da'yu ta hiya nan ha"on boy
mangihwang i da'yu.
5 Ot ma"id ha pangipaddunganyu i ha"on te undan wa tuwali ha
nipaddunga'.
6 Nadan udum an tatagu ya pun'ukatday balitu'da ya silberda ta
ipiyammadah bulul hinadan tatagu an pabo'laanda. Ta mundu"undah
hinangngabna ta dayawonda.

45:23 45:23 Roma 14:11; Pilipay 2:10

7 Ta nalpah'e on pinpinahhonda ta iyedah nan pangiha"adanda. Ya
impata'dogda'ehdi ya nunnanong hidi ta inggana. Ya ta'on on kumga nan
mundasal an mumpahpahmo' ya adina tobalon ya ma"id ha abalinana an
bumoddang.
8 Ot da'yu an mumpungngohe an tatagu ya hanat hituwey nomnom-
nomonyu.
9 Ta adiyu linglingon nadan ina'inat'u an nihipun hidin hopapna. Te
ha"on nimpe ya ammunay Dios an ma"id ha udum.
10 Ya pinadana' tuwalih din hopapna nan ahi ma'at ot teen ad uwaniy
na'atana. Te inali' di, Nan pohdo' an ma'at ya umannung an ma"id ha
bahhona.
11 Ot ayaga' han tagu* an malpuh nidawwi an boble hi nangappit hi
tuluwan di algo ta hiyay mangipa'annung hinan ninomnom'u an ma'at. Te
an namin di ninomnom'u ya ibaga' hi ma'at ya ipa'annung'u.
12 Ot da'yu an mumpungngohe an tatagu an mangali hi mabayag di
pangihwanga' i da'yu an tatagu' ya hanat donglonyu tun ibaga'.
13 Te adi madne ya ipaphod da'yu i ha"on. Ta ibaliw'u hi ad Zion ta
mipabaktu ayu an tinanud Israel.

47

Hay Adadagan Di Ad Babilon

1 Hi Apu Dios ya alyonay, Da'yun i Babilon ya umaan ayu moh nan
tronoyu ta e ayu umbun hinan hupu'. Manu te umat ayu ni' hinan apgohan
an babai an mabainan mu ad uwani ya mumbalin ayuh baal.
2 Ya inaanyu nadan hu'yungyu ya nadan maphod an lubungyu. Ya
indadaanyu nan batun punggilingan ta munggiling ayu. Ya ahiyu bo
impatulu nan lubungyu ta agwatonyu nan wangwang.
3 Ya paddungnay ahi ayu bo mabolladan ta punhintiggan di tataguy
ibabainanyu. Te hitun pangiballoha' hinadan ina'inatyu ya ma"id ha
homo"un da'yu.
4 Hinaey imbagan nan ongal di abalinanan nahamad an Dios an dayawon
ta'un tinanud Israel an nangihwang i dita'u.
5 Ya alyona boy, Da'yu an i Babilon ya ekayu umbun hinan munhihhilong
an ma"id ha al'ali. Te nan bobleyu ya adi mo mibilang an hi inan di
abobboble.
6 Manu te impa'abak'u ni' i da'yu nadan tatagu' an gapuh bungot'u i dida
mu ma"id ahan tatawwa ha homo'yu. Ta ta'on on nadan a'amamma ya
i'ininna on nunnaud di namalpaligatyu i dida.
7 Te hay punnomnomyu ya da'yuy mun'ap'apuh abobboble hi inggana.
Mu aggeyu ninomnom hituwen ma'at i da'yu.
8 Ot hiya nan da'yun tatagu an nan nibahhon pun'am'amlongan di
pohpohdonyu ya hanat donglonyu nan ibaga' te hay punnomnomyu ya
nanongnan malinggop ayu. Ta ilattuwagyu an alyonyuy, Ma"id ha umat i
da'mi te ma"id ha mabalu i da'mi ya ma"id ha mateh nadan imbabalemi.
9 Mu han hin'algo ya mundidihhan an ma'at datuwe i da'yu. Ta
mateda nadan imbabaleyu ya ahawayu an ta'on on ayu bumakibaki onu
bumuyubuyun.
10 Ya ma'adinnol ayu an mangat hi adi maphod te hay innilayu ya ma"id
ha manmannigo i da'yu. Ya hay punnomnomyu ya nanomnoman ayu ya

* **46:11 46:11** Nan tagu an inayagana ya hi Sayrus an patul hi ad Persia.

nala'ing ayu mu onnot on datuwey lummu ta alyonyuh nomnomyuy, Ma"id
bo aya ha nipadpaddung i da'mi.
11 Mu palpaliwanyu ya dimmatong di adadaganyu ya aggeyu innilay
atonyu. Mu adi mabalin an padinongonyu an ta'on onyu ibakiyan te
ma'ibagan dumatong datuwen punholholtapanyu.
12 Ot aganyu ta mundinol ayuh nadan mumbuyun ya nadan mumbaki an
nangidinlanyu tuwali an nihipun hi a'ungayu ta alinah boddangan da'yu
ya alinah patakutonyu nadan binuhulyu.
13 Mu ta'on on dakol di intugutugundan da'yuh atonyu mu mahmo' ayu
damdama. Te ta'on on ayu mumpaboddang hinadan nanginnilah a'at di
bittuwon ya nadan udum an wahdih ad lagud ta abigonda nadan ma'ma'at
hi abulabulan mu ma"id ha abalinandan mangihwang i da'yu.
14 Mu nomnomnomonyu an dida ya umatdah nan dagami an nalakan
mapu'ulan. Ta ta'on on hay adolda ya adida abalinan an ihwang i diyen
nunhiglan apuy an adi umat hinan apuy an pun'aniduwan.
15 Ta an namin danaen pundinolanyu an nihipun hi a'u"ungayu ya
munhihi"anda ta taynan da'yu ta ma"id ha ta'on hi ohah bumoddang i
da'yu.

48

Hay Ma'at Hinadan Adi Dumngol An Tinanud Israel

1 Alyon Apu Dios di, Donglonyuh tuwe an da'yu an tinanud Judah
an nalpuh nan tinanud Jacob an hay ohah ngadana ya Israel te da'yuy
nangibaga hi munhilbi ayun ha"on an Dios an dayawonyun tinanud Israel.
Mu onnot on manuy hapityu te aggeyu impa'annung nan imbagayu.
2 Ya munlattuwag ayu bo udot an alyonyuy numboble ayuh boblen
niyappit i ha"on. Ya alyonyu boy hay pangidinlanyu ya ha"on an ongal
di abalinanan Dios an dayawonyun tinanud Israel.
3 Ya alyon bon Apu Dios di, Nihipun tuwalih din nadne ya pinadana'
nadan ma'at hi udum hi algo. Ot teen ad uwani ya na'ibago' an
impa'annung.
4 Te innila' an ma'ngohhe ayu te paddungnay makulhin gumo' di
tongodyu ta naligat hi punyu"unganyu. Ya ta'on boh on hay uluyu ya
makulhin ay gombang.
5 Ta hiya nimpe nan pinadana' i da'yuh din nadne ot ahi' tee ipa'annung.
Ta adi mabalin hi alyonyuy nadan diosyu an kayiw ya gumo' an iniphod
di taguy nangat i datuwe.
6 Ya dingngolyu nimpe tuwali danaen imbagabaga' i da'yu ot teen ad
uwani ya tigonyun nipa'annungda. Ot adi mabalin hi adiyu abuluton an
ha"on di nangat ituwe. Mu mihipun hi ad uwani ya hay ipa'innila' mo i
da'yu ya nadan aggeyu dingdingngol.
7 Ta ad uwani ya ammunay pangngolanyu ot adiyu alyon hi innilayu mo
tuwali.
8 Da'yu ya ningamut an adiyu pohdon an donglon di ibaga'. Te nihipun
tuwalih din a'u"ungayu ya nunhiglan ma'ngohhe ayu.
9 Mu gapuh nan anabaktu' ya initpo'itpol'uy bungot'un da'yu ta agge
da'yu mina"id an naminamin.
10 Ot nomnomnomonyu an nan inyabulut'u an numpalpaligatanyu ya
ta wan mamahmah nan maphod an a'atyu an umat hi aton di apuy ta
mamahmah nan silber.

11 Ya manu'e hi inat'uh nae ya ta nanongnan haphapiton di tataguy
anabaktu'. Te nunhigla ahan hi'on alyonday inabaka' hinadan iniphoddan
diosda. Te adi' iyabulut an hay udum di midayaw an bokon ha"on an Dios.
12 Ot da'yun tinanud Jacob an hay ohah ngadana ya Israel an pinto"uh
tatagu' ya hanat donglonyuh tuwen ibaga' i da'yu. Te ha"on an ma"id ha
hipuna ya ma"id ha pogpogna ya ha"on nan Dios an ma"id ha udum.
13 Ya ha"on di nangiyammah nan nigopnadan tun luta ya ta'on on hi ad
lagud. Te hidin imbaga' an mawadada ya na'at.
14 Ot hanat ma'amung ayun namin ta donglonyu tun ibaga'. Te undan
nganne i datuwen bulul di nangabig i datuwen na'at? Mu ha"on ya waday
pinili' an mangat hinan ninomnom'un adadagan di ad Babilon ya nadan
tataguhdi.
15 Te ha"on di namto' i hiya* ot idat'uy abalinanan mangat hinan
pinhod'un ma'at.
16 Ot ma'ayu nimpe ta mihaggon ayun ha"on ta donglonyu tun ibaga'. Te
nihipun tuwalih din hopapna ya ipa'innila' nan ahi ma'at on ahi na'at.
Ya ad uwani ya hinnaga'† hinan na'abbaktun Dios an impiddumna nan
Espirituna i ha"on.
17 Ya ha"on an nahamad an Dios an dayawonyu ya mangihwang i da'yu
ya alyo' di, Ha"on an Dios di mangitudtudu i da'yu hinan maphod an
atonyu.
18 Onha inun'unudyu nadan tugun'u ot nanongnaot an malinggop ayu
an umat ayu hinan wangwang an adi matdu'. Ya nanongnaot bo an
maphod di pangatyu ta umat ayu hinan dalluyun hinan baybay an ma"id
ha dindinongna.
19 Ya waninnot an dimmakkodakkol ayun himpamoble ta umat ayuh
dinakol di panag. Ya waninnot an inihwang da'yu ta agge nadadag di
bobleyu.
20 Mu ta'on on athidi ya mapogpog mo ayay iha"adanyuh ad Babilon
ta taynanyu. Ot hanat pun'itkukyuy amlongyu ya nun'ipa'innilayuh
abobbobleh tun luta an ha"on an Dios di nangihwang i da'yun baal'u an
tinanud Israel.
21 Ta umat hidin nangipanguluwa' hinadan a'ammodyu hinan
na'appudut an luta an agge naboblayan an ma"id ha inumonda ot
padoltak'u nan doplah ya himmawwang di liting.
22 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Mu nadan adi maphod ahan di
nomnomda ya ma"id ha linggop di nitaguwanda.

49

Hay Namto'an Apu Dios Hinan Baalna

1 Ha"on an hi Isaiah ya imbaga' hinadan tataguh nan nun'idadawwin
boble ta donglonda nan ibaga'.
Hidin aggeya' ni' niyayyam ya pinto'a' mo tuwali i Apu Dios an munhilbi
i hiya.
2 Ta numbalinona nadan ibaga' hi umat hi matadom an hinalung. Ot
ipapto'a' i hiya. Ta indadaana' i hiya an umat hinan natadoman an papan
di pana ot iha"adnah nan tubungna ta nidadaan.
3 Ot alyona i ha"on di, He"a Isaiah an tinanud Israel di baal'u. Ta he"ay
pangitigan di atagutagu hi anabaktu' an Dios.

---

* **48:15 48:15** Hidiyen tagun nangubat hinadan i Babilon ya hi Sayrus an patul hi ad Persia.
† **48:16 48:16** Hay alyon di udum ya hi Sayrus nan himmapit ya mabalin bo an hi Jesu Kristu.

4 Ot alyo' di, O mu nan tinamuwa' ya ma"id ha hilbina an ta'on on
na"ableya'. Mu iyukod'u attog i he"a ta he"ay ukod an mangdat hi
gungguna'.
5 Hidi nimpe an aggeya' ni' niyayyam ya pinto'a' mo tuwalin Apu Dios hi
baalna ta ha"on di mangipangpangulu hinadan ibba' an tinanud Jacob ta
ibangngadda an mangun'unud i hiya. Te ha"on ya impabaktuwa' i hiya ot
pabikahona'.
6 Ot alyonay, He"a an baal'u di ahi mamoddang hinadan mabati an ibbam
an tinanud Jacob ta ibangngadda nimpe an mangun'unud i ha"on. Mu
bokon hinae ya abuh di ipa'at'u i he"a te pumbalinon da'a boh paddungnay
dilag hinadan bokon Judyu ta wan ipa'innilam hi an namin hitun luta an
abalina' an mumpapto' i dida.
7 Ya nan nahamad an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an
mangihwang i dita'u ya himmapit hinan pinihul di tatagu hi abobboble
an ta'on on hiyay bimmoddaboddang hinadan patul hi udum an boble
ot alyonay, Ahi tigon di papatul ya a'ap'apu di punwagah'un he"a. Ta
mundu"unda i he"a an gapu ta ha"on an Dios an namto' i he"a ya
ipa'annung'u nadan imbaga'.*

Hay Ahi Pambalan Apu Dios Hi Dasal Nadan Tinanud Israel

8 Alyon bon Apu Dios di, Hitun pamoddanga' i da'yu ya tobalo' nan
dasalyu ta ihwang da'yu. Ya ipapto' da'yu ta da'yuy ahi e mangibagah
nadan tatagu hinan ibaga' an ato' i dida. Ta umanamut ayu ta munhitu
ayuh nadan ninganuy an bobleyu ta mibangngad nan amaphodna tuwali.
9 Ta ibagayuh nadan paddungnay nibalud an alyonyuy, Umaan ayu mo
ayah nan munhihillong an nibaludanyu. Ta mi'alig ayuh nan kalnero an
dakol di akhupanah anona an ta'on on hinan nabillid an adi ni' uggan
humangowan di maphod an holo'.
10 Ta adida mo ma'agangan ya adida ma"uwoh. Ya adida mo patnaon nan
nunhiglan potang hinan na'appudut an lutan agge naboblayan. Te gapuh
nan ongal an homo"u ya ipangulu' didah nadan obob ta uminumanda.
11 Ya iyamma' ha kalata hinadan billid ta pangi'wan nadan tatagu'.
12 Te nomnomnomonyu an nadan tatagu' ya malpudah nun'idawwin
bobleh nangappit hi huddo'na ya hi nangappit hi alimuhan di algo ya
nadan udum ya nalpudah ad Aswan hi ad Egypt.
13 Ot da'yu an luta ya ad lagud ya hanat itkukyuy amlongyu. Ya ta'on
on da'yu an billid ya hanat ikankantayuy amlongyu. Te hi Apu Dios ya
pa'amlongona nadan tataguna an minomnoman ya mapalpaligat.
14 Mu ta'on on athidiy atona ya wada damdama i da'yun ibba' an i Zion
di mangali hi, Ingnganuy dita'u mahan i Apu Dios ot linglingon dita'u.
15 Mu alyon Apu Dios di, Undan mabalin an linglingon di ohan ina nan
golang an inyayyamna† ta adina hom'on. Mu ta'on on alinah wada ha ina
an mangathidi mu ha"on an Dios ya adi mabalin hi linglingon da'yu.
16 Ot nomnomnomonyu an intudo"uy ngadanyuh palad'u. Ya ta'on on
nadan nadadag an binattun alad di bobleyu ya adi' linglingon.
17 Ot adi madne ya mumbangngad ayu ta ipaphodyu tun bobleyu. Mu
nada'en nama"ih hitun bobleyu ya umaandahtu.

49:6 **49:6** Nan Na'na'at 13:47 * **49:7** **49:7** Hituwen pinilin Apu Dios an baalna an mumpapto' hinadan tataguna ya hi Jesu Kristu. **49:8** **49:8** 2 Kulintu 6:2 † **49:15** **49:15** Hay pangalin di udum hinan inyayyam ya intungo.

18 Ot ahiyu mangmangon hi nunlini"odanyu an mumpanganamutda
nadan ibbayu an mapmaphodda an umatdah nan attake ya hingat di babai
an mungkasal. Ha"on an Dios di mangalin tuwe ot adi mabalin hi mibahho.
19 Manu te madadag ya minganuy tun bobleyu. Mu udum hi algo ya
adi umdah iha"adanyu te mumpanga'anamutda nimpe nadan ibbayu. Ya
nada'en binuhulyu an manadag hi bobleyu ya midawwida mo i da'yu.
20 Ya nada'en imbabaleyu an miyayyam hi udum an boble ya umana-
mutda ta diday mangali hi, Kittang tun boble ta'u ot mahapul ta'u ha
ong'ongngal an pumboblayan.
21 Ya ahiyu mohpe alyon hi nomnomyu di, Nganne nin di numpangim-
babale i datuwen tatagu an inyalidahtu? Ot tee aya an numpateda nadan
imbabalemi ya nada'en udum ya nun'iyedah udum an boble ta ammuna
ami han oh'ohhan nabati. Ya tanganu on tayyadahtuy u"unga an nganney
numpangipapto' i dida ya dana nin di nun'alpuwanda?
22 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Nomnomnomonyu an ibaga'
hinadan bokon Judyu ta boddanganda nadan imbabaleyu ta malinggop hi
umanamutandah tun bobleyu.
23 Ya ta'on on nadan patulda ya bumoddangdan da'yu ta paddungnay
diday hi amayu ya atbohdin ipapto' da'yuh nadan ahawada ta paddungnay
diday hi inayu. Ya mundu"unda ya inyu"ungdah hinangngabyu ta
mumpada"ulda i da'yu. Ta hiyah nae panginnilaanyu an ha"on nan
immannung an Dios. Ot hanadan mangidinol i ha"on ya boddanga'.
24 Hanadan inalan nadan tindalu hinadan inabakdah gubat ya adi
mabalin an waha e mamloh. Ya atbohdih nan imbalud di mabungot an
ap'apu an ma"id ha mabalin hi mangihwang i hiya.
25 Mu ha"on an Dios ya alyo' di, Ta'on on nan imbalud nan mabungot
an tindalu ya abalina' an ilubus ta umanamut. Ya ta'on on nadan
nun'abalol an inalan di mabungot an ap'apu hi nangabakandah gubat ya
ibangngad'un da'yu. Te ha"on di mananggah nadan mangubat i da'yu ya
ihwang'u nadan imbabaleyu.
26 Ta pumpapattayo' nadan binuhulyu an mamalpaligat i da'yu ta dida
dida on numpapatteda. Ta panginnilaan di tataguh abobboble an ha"on an
ongal di abalinana an Dios an dayawonyun tinanud Jacob di mangihwang
i da'yu.

50

1 Ya alyon bon Apu Dios di, Ma"id ha mapto' ya alyonyu on dolahon da'yu
an tatagu' hi bobleyu ta umata' hinan lala'i an ibolhena* nan ahawana ya
intuda'na. Ya alinah alyonyu bo on ihbut da'yu ta waday pamayad'uh
gawat'u. Mu bokon athidi te manu'eh pakakon da'yu ya gapuh nadan
numbahulanyu.
2 Te hidin immaliya' an mangihwang i da'yu ya hidin himmapita' ya
ma"id ha tumtumbal i da'yu. Ya undan adi' abalinan an mangihwang i
da'yu? Ya undan aggeyu innila an ammuna ha humapita' ya mamaganan
nan baybay ya wangwang ta umagubda nadan mun'a'ate an wadahdi?
3 Ya abalina' bon pangititon di ad lagud ta ay lubung di nabalu.

Hay Ana'na'unnud Nan Baal Apu Dios

4 Nan na'abbaktun Dios di mangituddu i ha"on an baalna hinan nipto'
an alyo' ta mabalin an pa'amlongo' nadan umukayungan. Ya bangonona'
hi amawimawi"it ta donglo' nan pohdona an ituddu i ha"on.

* **50:1 50:1** Hay pangalin di udum hinan ibolhe ya ihiyan.

5 Ya indattana' i hiya hi abalina' ta wan ma'awata' nan pohdonan alyon.
Ta hiya nan hidin dingngol'u nan tuguna ya inun'unud'u an agge' nginhe.
6 Ta inyabulut'u ta nunhoplatday bonog'u ya nunhupdutday balbas'u.
Ya namaaggot dindinnongana' hidin nama'bainanda i ha"on ya hidin
nuntokpaanday angah'u.
7 Mu ta'on on athidiy nangatda ya aggeya' nibabain te binoddangana'
hinan na'abbaktun Dios. Ta hiya nan nundadaana' an mangitpol hi
kumpulna te innila' an adiya' mibabain.
8 Te wadah Apu Dios an mangita'dog i ha"on ta hiyay ukod an
mangipa'innila an ma"id ha bahul'u. Mu wa'e ha numbahula' ya imbagayu
ta hahapiton ta'u.
9 Ot nomnomnomonyu an hay mamoddang i ha"on ya nan na'abbaktun
Dios. On wada i da'yu ha mangali hi numbahula'? Nomnomnomonyu
an nadan attaona an mangipaklah bahul i ha"on ya diday madadag ta
umatdah nan lame an lubung an pa"ihon di pappap.
10 Ot nan waday takutna i Apu Dios ya un'unudona nan ibagan nan
baalna ya ta'on on naligat di ma'at an paddungnay wah nan munhihillong
ya ihamadnan mangidinol i Apu Dios. Ta hiyay pangiyukodana hinan
nitaguwana.
11 Mu da'yu'e an hay nomnomnomonyu ya nan atonyun manadag hi
udum ya umman danaen at'attonyuy manadag i da'yu. Te hi Apu Dios di
mundusa i da'yu ta nunnaud di punholholtapanyu.

51

Hay Pangibaliwan Apu Dios Hi Ad Jerusalem

1 Alyon bon Apu Dios di, Donglonyu tun ibaga' an da'yun naminhod an
mangat hi nipto' te pohdonyun un'unudona' an Dios. Ta iyunnudyuh nan
paddungnay ongal an batu an na'upinganyu.
2 Hinaen batu di ni'aligan Abraham an hi amayu ya hi Sarah an hi
inayu. Ta iyunnudyuh nan inat Abraham an nangun'unud i ha"on. Te
hidin inayaga' hi Abraham ya ma"id ha imbabalena mu winagaha' ta
dimmakkodakkol di holagna.
3 Ot adi mibahho an ha"on an Dios ya hom'on da'yu an i Zion ta mipaphod
nadan nun'apa"ih hi bobleyu. Ya ta'on on nadan agge naboblayan hidi ya
pumbalino' hi mapmaphod ta umat hi ad Eden. Ta umamlongda nadan
tatagu ya ikankantaday punhanaanda i ha"on.
4 Ot donglonyu an himpamoble an tatagu' te nan tugun'u ya mipa'innilah
abobboble ta innilaon di tatagu nan nipto' an pangat ta wan mapatalan di
nomnomda.
5 Ot adi madne ya umaliya' ta ihwang da'yu.* Te abako' nadan ap'apuh
abobboble ta ta'on on nadan numpunhituh nadan nun'idawwin boble ya
ha"on di hahaddondah mangihwang i dida.
6 Manu te tangadonyu ni' hi ad lagud mu ahi mama"id an umat hi
ama"idan di ahuk. Ya tigtiggonyu bo tun luta mu atbohdin mapa"ih ta umat
hi abahbahan di limmame an lubung. Ya nada'en tatagu ya mun'a'ateda an
umatdah nan lalog. Mu nan nipto' an pangat'u an mangihwang hi tatagu
ya minaynayun hi inggana.

50:6 50:6 Matthew 26:67 * **51:5 51:5** Hituwey hinamad Apu Dios an imbaga an ihwangna nadan tataguna an tinanud Israel an miyeh ad Babilon. Ya hay oha bon ibalinana ya ihwangna nadan mangulug hinan imbabalena an hi Jesu Kristu ta mi'tagudan hiyah munnananong.

7 Ot da'yun nanginnilah nan nipto' an pangat ya hanat donglona' ta
un'unudonyu nadan tugun'u. Ta adi ayu tumakut hi'on da'yu padngolan
ya pabahulon an ta'on onda munlayah ta pama"ihdan da'yu.
8 Te nadan tatagu an athidiy pangatda ya umatdah nan luput an dadagon
di pappap ya bigih. Mu nan nipto' an pangat'u nimpe an mangihwang hi
tatagu ya minaynayun hi inggana.
9 Ot ha"on an hi Isaiah ya alyo' di, Agam ni' bahan Apu Dios ta ipatigom
nan ongal an abalinam ta boddangan da'mi. Ta umat hidin inatmuh
ad Egypt an nipaddungan nan buwaya an hi Rahab an pinatem hinan
wangwang an nungngadan hi Nayl.
10 Ot maganam nan gawwan nan baybay ta nangi'wan nadan tatagum
an immagwat ta nihwangda.
11 Ot daan mo ta atom boh ad uwani ta way aton nadan inihwangmu
an tatagum an umanamut. Ta mungkantadah amlongdan manganamut
hi ad Zion. Ta nan ipala"uhda an eda umukayungan ya inomnoman ya
mahukkatan hi nunhiglan amlong ya dinol.
12 Ya alyon bon Apu Dios di, O, ha"on di mangipa'amlong i da'yu. Ot hiya
nan adi ayu tumakut hinadan ibbayu an tatagu te onda tagu ya abuh an
umatdah nan holo' an adi madne ya mama"idda.
13 Mu lininglinga' an nunlumu i da'yu ya nunlumu bo hi ad lagud
ya nangigopnad hi nipabunan tun luta. Ta hiya mo nan nanongna an
tumattakut ayuh abigabigat an gapuh bungot nadan mamalpaligat i da'yu.
Mu danaen binuhulyu ya mama"idda an ta'on on amod on da'yu dadagon
i dida.
14 Ta da'yun nun'ibalud ya adi madne ya milubus ayu. Ta adi ayu mo
ma'agangan ya adi ayu mateh nan nibaludanyu.
15 Te ha"on nan Dios an dayawonyu an tinanud Israel an uggan mangihal
hinan baybay ta mumbungug nadan ma'ul'ulpig an dalluyun. Hay
ngadan'u ya hi ongal di abalinanan Dios.
16 Ya ha"on an nunlumu nimpe hi ad lagud ya nangigopnad hi nipabunan
tun luta ot ipa'innila' nan tugun'u i da'yu ya gapuh nan ongal an abalina'
ya hinandiyan da'yu. Ot alyo' i da'yun i Zion di, Da'yuy tatagu'.

Hay Apogpogan Di Punholholtapan Nadan I Jerusalem

17 Ya alyon bon Apu Dios di, Aga mo tatawwa ta bumangon ayu an
i Jerusalem an paddungnay imminum hinan basun napnuh bungot'u ta
paddungnay na'abbutong ayu.
18 Mu ma"id ha mamdon i da'yu ta boddangan da'yu te ma"idda mo nadan
imbabaleyu.
19 Te madubliy punligatanyuh tun pangubatanda i da'yu te hay iyaten di
udum ya matadom ya hanada'en udum ya hay bitil. Mu ma"id nimpe ha
mabalin hi bumoddang i da'yu.
20 Ta mun'ilu'uy ayuh nadan kalata an umat ayuh nan ulha an naknah
nan hulu. Ta mali'nayuy a'at di bungot'u.
21 Ta hiya nan da'yun ay nabutong mu bokon gapuh bayah te gapuh nan
holholtaponyu ya hanat donglonyu tun ibaga'.
22 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Ha"on an dayawonyu an
mangita'dog i da'yun tatagu' ya nomnomnomonyu an aano' hinaen ay
namutong i da'yu. Te gapu i nae ya nunholholtap ayu an gapuh nan
nunhigla an bungot'u.

51:10 51:10 Hay Nakakan 14:1-31

23 Te hay atonda i da'yu ya mandalon da'yu ta munlu'bub ayu on
nundalananday bonogyu ta ay nadopdop ha awon. Mu ta'on on athidi
ya iballoh'u damdama i dida nan ina'inatdan da'yu.†

52

Hay Umanamutan Nadan Tinanud Israel

1 Alyon Apu Dios di, Agayu an i Zion ta ipatigoyuy abalinanyu ta
umat hidin nadne an da'yuy madmadngol. Ta ipatigoyuy amaphod di ad
Jerusalem an niyappit i ha"on. Mu nada'en agge nakugit an nibilang hi
nalugit* ya adi mabalin hi hunggopdah ad Jerusalem.
2 Ot punyagyagyu mo nadan hupu' hi adolyu an gapuh eyu immukayun-
gan te bokon ayu mo himbut. Ya pun'aanyu nadan bangkilingyu te bokon
ayu mo balud.
3 Te hidin nihbutanyu ya ma"id ha nidat i ha"on hi bayadyu. Ot athidi
bo an ma"id ha ibayad'uh pamangngada' i da'yu.
4 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Handi ya nadan tatagu' an
a'ammodyu di immen e ni'iboble hi ad Egypt mu ad uwani ya pinalpaligat
da'yuh nadan i Assyria an ma"id ha gapuna.
5 Ta ad uwani ya namamay na'at i da'yu. Te inye da'yu an tatagu' hi
udum hi boble an ma"id ha indatdan ha"on hi bayadyu. Ya namaag bo
udot on nuntukukan da'yu hinadan nun'ap'apu i da'yuhdi. Ya nanongnay
pamihuldan ha"on hi abigabigat.
6 Ta i diyey pangimatunanyu hi a'at'u an Dios. Ya nomnomnomonyu
mohpe an immannung an na'at nadan pinadapadana' i da'yu.
7 Ta hiya nan ha"on an hi Isaiah ya alyo' di, Umipa'amlong hi pummang-
mangan ta'uh nadan manayyuh nadan billid ta umalidan ipa'innila nan
maphod an ma'at an hidiye nan e ta'u luminggopan ya nan e ta'u ihwangan.
Ta alyonda i dita'u an i Zion di, Immannung an nan Dios an dayawonyun
tinanud Israel di Ap'apu.
8 Ya ahitutukukda nadan mungguwalyah nan boble hi amlongda hi
panigandah pumbangngadan Apu Dios hitun ad Zion.
9 Ot dita'u an numpunhituh nan nadadag ni' an boble hitun ad Jerusalem
ya hanat mundidihhan ta'u an mungkantah amlong ta'u. Te pabangngadon
Apu Dios nan aphod tun boble ta'u.
10 Ta ipatigonah nadan tataguh abobboble nan ongal an abalinana hinan
pangihwanganah nadan tataguna.
11 Ot agayu ta makak ayu ta taynanyuh ad Babilon. Ta adi ayu ma'ma'yat
hinadan adi maphod an ato'atonda. Ya da'yun uggan mangdon hinadan
gina'uh nan Templo ya mahapul an unudonyu nan nitugun tuwali hi
atonyu ta mibilang ayuh malinis.
12 Ya hay akakanyu ya adi mo mahapul an pun'awigingyu ta bumtik ayu.
Te hi Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel di mangipangulu ya
mangipapto' i da'yu.

Hay Ahi Punholholtapan Nan Baal Apu Dios

13 Ya alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an nan baal'u ya maphod
di pumbalinan nan atona. Te hiyay mipabaktu ya daydayawon di tatagu.

---

† **51:23 51:23** Hay mamalpaligat i dida ya nadan i Babilon. * **52:1 52:1** Nan alyonay nibilang hi nalugit ya dadiye nadan bokon Judyu an agge nakugit. Ta hay pamihul nadan Judyu i dida ya agge nakugit. **52:7 52:7** Roma 10:15 **52:11 52:11** 2 Kulintu 6:17 **52:13 52:13** Pilipay 2:9-11

14 Mu ahi mano"ol di tatagu hi paniganda i hiya te nunnaud an ma"id ha
pohod di tigon di adolna ta adi mimatunan an ay bokon taguh pangatda.
15 Ta dakolday tataguh abobboble ya ta'on on nadan patul ya masda'awda
hi paniganda i hiya. Te nan agge nibaga i dida ya tigonda ya ta'on on nan
aggeda dingdingngol ya donglonda ta ma'awatanda.

53

1 Ha"on an hi Isaiah ya inali' di, Nganne nin mahan ha mamatih nan
ipa'innilami? Ya nganneda nin di pangipatigan Apu Dios hinan ongal an
abalinana?
2 Hituwen baal ya inabulut Apu Dios an umat hinan himmangoh nan
mamagah an luta ta adi maphod di tigona. Ta ay ma"id ha bilangnan tagu
ta hiya nan ma"id ha namhod an mihaggon i hiya.
3 Ya pihulon di tatagu an ma"id ha mangabulut i hiya. Hiya ya
impa'inghanay a'at di ligat ya inomnoman. Ya du'gon di tatagu an adida
pohdon an tigon te nunhigla nimpey pamihulda i hiya ta ma"id ha
mangipabaktu i hiya.
4 Mu hay immannung ya hiyay munholtap hinan ligat an unhaot dita'uy
lebbengna an manoltap. Ya hay punnomnom ta'uot bo i diyen ma'at i hiya
ya hidiyey pundusan Apu Dios i hiya.
5 Mu bokon te gapuh bahul ta'u ya hiyay mapalpaligat. Ta gapuh nadan
adi maphod an pangat ta'u ya hiyay punhoplatda. Ta gapu i diye an
holtapona ya mabalin mohpen mi'hayyup ta'un Apu Dios. Ta mabalin an
mipaphod ta'u an gapuh nadan hugatna.
6 Te an namin ta'u ya umat ta'uh nan natala' an kalnero an way ohaon
nan pinhodnay inatna. Mu hi Apu Dios ya inyabulutna an hidiyen baalnay
mamo'la nadan bahul ta'un namin.
7 Ta nunhigla nimpey atondan mamalpaligat i hiya mu pamaagnay
dindinong. Ta umat hinan imbabalen di kalnero an namaag ya inyedah
nan pumpaltiyanda i hiya. Ya umat boh nan kalnero an ta'on onda
pumpukisan ya dindinnongan.
8 Ta paligatonda ya impapateda an ta'on on ma"id ha bahulna. Mu ma"id
ha mangihakit i hiya hinadan ibbana. Ta mapalpaligat attog ya ahida
impapate an gapuh bahul ta'u an tataguna.
9 Ta ay na'abahhulan di atondan mamate i hiya mu hay ena ilubu'an ya
hinan lubu'an di kadangyan te ma"id ha inatna hi adi maphod onu ha ena
hinapit hi layah.
10 Mu hi Apu Dios di ud nomnom i diyen punholholtapana. Ta
paddungnay hiyay mi'nong hi apakawanan di bahul ta'un tatagu ta
dumakolday mibilang hi i'imbabalena* ya minaynayun di pi'taguwana. Ta
gapu i hiya ya mipa'annung nan pohdon Apu Dios an ma'at.
11 Ya malpah'eh diyen punholholtapana ya umamlong mohpe hi pangin-
nilaana an maphod di numbalinan diyen na'at i hiya. Ya alyon Apu Dios
di, Hiya nan baal'u an nipto' di pangatna ya hiyay mangiyateh bahul di
dakol an tatagu ta gapu i hiya ya pakawano' di bahulda.
12 Ta hiya nan ipabaktu' di sa'adna te inabulutna an mipapate an gapu
ta imbilang nadan tatagu hi bimmahul. Ta hiyay mamo'lah bahul di dakol
an tatagu ya indasalana bo dida ta pakawano' di bahulda.

52:15 52:15 Roma 15:21 **53:1 53:1** John 12:38; Roma 10:16 **53:4 53:4** Matthew 8:17 **53:7 53:7** Nan Na'na'at 8:32-33 **53:9 53:9** Matthew 27:57-60 * **53:10 53:10** Datuwen mibilang hi i'imbabalena ya an namin nadan kumulug i Jesus Kristu. **53:11 53:11** Roma 5:19 **53:12 53:12** Luke 22:37

54

Hay Pamhod Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

1 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, He"a an ma"id ha imbabalenan
babai* ya hanat itkukmun mungkantah amlongmu. Te ta'on hi aggem
lini'nay a'at di mun'ayyam ya dakdakkol di holagmu an tinaynan ni' di
ahawana mu nan babain agge tinaynan di ahawana.
2 Ot hanat pabilbillogom di toldan tun nunhituwam.† Ta bumilbilog ya
impadukkem nadan talina ya inhamadmun impahok nadan pangibobo-
dam.
3 Te ahi pun'idoldol nadan tanudam di pogpog di bobleyu hi nangappit
hi iniggid ya hi nangappit hi winawwan. Te bangngadonda nadan bobleyu
tuwali ta diday mihukkat an munhitu ya ta'on on nadan ninganuy an boble
ya pumboblayanda.
4 Ot adi'a tumakut an munholholtap ya mipada"ul ot adi'a mo aya
mibabain. Ya hanat linglingom mo nadan nibabainam hi a'ungam ya nan
ahohomo' an a'atmu ni' hidin nabaluwam.
5 Te ha"on an nunlumu i he"a ya ha"on di mibilang hi ahawam an hay
ngadan'u ya ha"on nan Dios an ongal di abalinana. Ha"on an nahamad
an Dios an dayawonyun tinanud Israel di mangihwang i da'yu te ha"on di
ukod hi an namin an ma'ma'at hitun luta.
6 Ta bangngadon da'a ta umat'ah nan mangilog an babain nalahin ot
taynan nan ahawana ta nunhiglan umukayungan. Ha"on an Dios an
dayawonyun tinanud Israel di mangalin tuwe.
7 Manu te inwalong da'a i han na'omtang‡ mu gapuh nan ongal an
homo"u ya bangngadon da'a.
8 Te hidin bimmungota' ot iwalong da'a i han na'omtang mu gapuh nan
munnananong an pamhod'u i he"a ya himmo' da'a. Ha"on an Dios an
Mangihwang i he"a di mangalin tuwe.
9 Ot ad uwani ya ibaga' an adi da'yu mo dusaon an gapuh bungot'u
an umat hidin nalbongan tun luta te imbaga' i Noah an adi' mo ipidwan
lobngon tun luta.
10 Ta ta'on hi mun'a'agdeda nadan billid ya nadan nabillid ta mama"idda
mu nan pamhod'un he"a ya munnananong. Ya atbohdi an adi' ibahho nan
imbaga' an luminggop'a. Ha"on an Dios an ongal di homo'na i he"a di
mangalin tuwe.§

Hay Ma'at Hi Ad Jerusalem Hi Udum Hi Algo

11 Alyon bon Apu Dios di, Hituwen boble an paddungnay nunnaud di
nunholholtapana an ma"id ahan ha mangipa'amlong i hiya ya nomnom-
nomonyu an ipaphod'u ta nan nun'abalol an batu di pamping'u ya nan
sapira di iyamma' hi gopnadna.
12 Ya hay miyamma hinan pungguwalyaan ya nadan rubi ya hanada'en
geyt ya nadan binattun aladna ya nadan mungkilat an nun'abalol an batu
di iyamma'.

---

* **54:1 54:1** Hay nipa"elan nan ma"id ha imbabalenan babai ya nan bobleh ad Jerusalem te inyen di binuhulda nadan tataguhdi hi ad Babilon ta numbalinda hi balud hidi. † **54:2 54:2** Hay umanamutan nadan tinanud Israel an malpuh ad Babilon an ihbutanda ya ong'ongngal di abalinanda ta bummilbillog di pumboblayanda. ‡ **54:7 54:7** Hay ibalinan tuwe ya iyabulut Apu Dios an iyen di i Babilon nadan tinanud Israel hi bobleda ta mumbalindah balud hidi. **54:9 54:9** Hidin Hopapna 9:11 § **54:10 54:10** Nadan tinanud Israel ya imbilang Apu Dios hi ahawana ta hiya nan hidin niyedah ad Babilon ya paddungnay imbolhen Apu Dios dida an gapuh bahulda. Mu imbagan bon damdaman Apu Dios an ibangngadnay pi'hayyupan nadan tinanud Israel i hiya.

13 Ya ha"on an Dios di manudduh nadan tatagu an miha"ad hitu ta
luminggopda ya maphod di pi'taguwanda.
14 Ya nipto' di pangat nan mun'ap'apu i dida ta ma"id mo ha mamalpaligat
i dida. Ta ma"id mo ha eda tumakutan.
15 Ya wada'ey umalin mangubat i dida ya abakonda te bokon ha"on di
mangipa'ali i dadiye.
16 Ot nomnomnomonyu an ha"on di nunlumuh nadan mun'udih almas.
Ya athidi bo an ha"on di nunlumuh nadan mangusal i dadiyen almas an
panadagdah udum hi boble.
17 Mu ma"id ha miyamma hi almas hi panadagda i da'yu. Ya abakonyun
namin nadan munlayah an mangidalom i da'yu. Ta hituwey atigana an
umipa'amlong ayu mo i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

55

Hay Pamakawanan Apu Dios Hi Bahul

1 Alyon bon Apu Dios di, Umali ayun namin an ay nun'a'uwoh ot wahtuy
liting an inumonyu. Ya ta'on on da'yun ma"id ha pihhuna ya umali ayu ta
mangala ayuh anonyu ya inumonyu an gatas ya bayah ot ma"id ha bayad
datuwe.
2 Ta bokon nan adi bumhug di pangiyayanyuh pihhuyu ya ta bokon
hanadan ma"id ha balolnay eyu ibo'labo'laan. Ot hanat donglonyu ta
un'unudonyu tun ibaga' ta way atonyun mangan hinadan mun'aphod an
makan.
3 Ot hanat donglonyu nimpe tudan ibaga' ya un'unudonyu ta mi'tagu ayu.
Ot adi' ibahhon mangat hinadan imbaga' an ato' i da'yu hi inggana ta umat
hidin imbaga' i handin patulyu an hi David.
4 Nomnomnomonyu an hiyay numbalino' hi ap'apuh abobboble ta gapu
i hiya ya mipa'innilah tatagu di abalina'.
5 Ya nomnomnomonyu bo an da'yuy ahi mangayag hi tataguh abobboble
an ta'on on agge ayu nun'i'innila ta umalidan middum i da'yu. Te ha"on
an nahamad an Dios an dayawonyun tinanud Israel ya tigo' ta mipabaktu
ayu.
6 Ot alyo' an hi Isaiah di, Hanat iyukodyuy nitaguwanyu i Apu Dios ta
mi'hapit ayun hiya ot donglona.
7 Ya da'yun adi maphod di pangatna ya hanat iwalongyu danaen adi
maphod an pangatyu ya punnomnomyu. Ta hi Apu Dios di unudonyu ta
hom'on da'yu. Te hiya ya nundadaan an mamakawan hi bahulyu.
8 Te hiya an Dios ya alyonay, Nan punnomnom'u ya ma"id ha nipaddun-
ganah nan punnomnomyu. Ya athidi boh nan pangat'u an adi umat hinan
pangatyu
9 an umat hi ad lagud an nabakbaktu mu tun luta ta athidiy numpahhi-
wan di pangat'u ya punnomnom'u hinan pangatyu ya nan punnomnomyu.
10 Nan dalallu onu nan udan ya payamohona tun luta ta mabalin an
tumagu ya bumungaday mitanom ta waday pangalan nadan nuntanom hi
anonda ya ohok hi ahida bo itanom.
11 Ot athidiy a'at nan hapit'u an adi mabalin hi ma"id ha iyatana te an
namin di pangipa'innilaa' hinan pohdo' an ma'at on na'at.
12 Ta umat i da'yu an wahna hi ad Babilon an hanat mun'am'amlong ayu
an makak hina ta malinggop ayu hi pangipa'aana' i da'yu i naen boble. Ta
ta'on on nadan billid ya nadan nabillid ya ayda mi'ikantah amlongda. Ya
ta'on boh on nadan kayiw ya ayda pumalakpak hi amlongda.

55:3 **55:3** Nan Na'na'at 13:34

13 Ya nada'en himmangawan di pagat hi bobleyu ya mahukkatan
hi bolbol. Ot datuwen ma'at ya adayawa' an Dios ta nanongna an
pangimatunanyu hinan abalina' ya nan pamhod'u i da'yu hi inggana.

56

Hay Iddum Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Alyon Apu Dios di, Inaynayunyu an mangat hinadan nipto' an pangat
te agagga ya umaliya' ta ihwang da'yu ta mipatigo an nipto' di pangat'u.
2 Ot mipa'amlong nan tagun mangun'unud i datuwe ta bokon hanadan
adi maphod di atona ya adina ibahho an ngilinon nan Habadun tungo.
3 Ya da'yun tataguh udum an boble an nangidinol hi nitaguwanyu i ha"on
an Dios ya adiyu alyon hi alinah hi adi da'yu ibilang i ha"on hi tatagu'.
Ya ta'on on da'yu an yunok ya adiyu alyon hi, Ha"on'e attog ya umata'
hinan namaganan an kayiw.
4 Te alyo' i da'yu an yunok di, Nadan manginaynayun i da'yu an
mungngilin hinan Habadun tungo ya mangat hinan umipa'amlong i ha"on
ta nanongna an un'unudonda nan tugun'u
5 ya minaynayun di punwagah'u i dida ta paddungnay nitudo' di
ngadanda hinan dingding nan Templo'. Ya nabalbalol hituwe mu nan eyu
punholagan te nanongnan adi malingling di ngadanyu hi inggana.
6 Ya hituwe bo damdamay ma'at hinadan tatagun nalpuh udum hi boble
an naminhod an mi'hayyup i ha"on an Dios. Ta ha"on di punhilbiyanda
ya dayawonda. Ya ngilinonda nan Habadun tungo ya inaynayunda an
un'unudon nadan tugun'u.
7 Ya iye' didah nan nabillid an niyappit i ha"on ta mun'am'amlongdahdih
nan Templo an pundasalan. Ya abuluto' nan idawatda i ha"on hinan
punggobhan hi mi'nong. Te nan Templo' ya ma'alih bale an pundasalan di
atagutagu an malpuh abobboble.
8 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya boddanga' nadan tinanud Israel an
niyeh udum an boble ta umanamutda. Ya mabalin an i'uyugda nadan
naminhod an mi'yalin dida.

Hay Adusaan Nadan Numbahul An A'ap'apun Di Tinanud Israel

9 Handi ya inayagan Apu Dios nadan tataguh udum hi boble an umatdah
nan layon ta paddungnay nun'a'anda nadan tataguna.
10 Te nadan ap'apu an mumpapto' hinadan tataguna ya ayda napilok
an adida imatunan nan bumahbah i dida. Ta adida aton nan tamuda an
umatdah nan kahu an adi umaluul an namaaggon nalonalo' ta umino'inop.
11 Ya umatda boh nan kahu an aggena innilan mabhug te nan pohpohdon
di adolnay ato'atona. Ya hay nonomnomonda ya hay midat i dida. Ta
dadiyen a'ap'apu ya aggeda innila an mumpapto' hinadan tatagu'
12 an onnot on alyonday, Ma'ayuot ta mangmanginnum ta'u ta nanga-
mung hina. Ahi man nangamung boh bigat hi'on athitu damdamay ma'at
onu impohpohodna.

57

1 Ha"on an hi Isaiah ya alyo' di, Wa'et waha nate hinadan tatagu an
maphod di pangatda ya tanganu on aggeyu innila an manu'eh nateda ya
ta wan ihwang Apu Dios dida hinan adi maphod an ma'at.
2 Te nadan maphod di pangiye"eda ya malinggop hi atayanda ta
mun'ibleda.

56:7 **56:7** Matthew 21:13; Mark 11:17; Luke 19:46

3 Mu da'yu an mumpumbaki ya da'yun mumpunluktap ya da'yun binabai
an mumpabpabbayad hi adolda ya ma'ayu ta waday ibaga' i da'yu.
4 Te undan nganney eyu ilaylayahhan ya eyu panihpihullon? Ot undan
bokon mahan ngohe danaen at'attonyun mumpunlayah?
5 Ta eyu ilo' hinadan nahiduman an pu"un di kayiw di bokonyu ahawa
ta pundayawyuh nadan dios di udum an boble. Ya pinateyu nadan
imbabaleyu ta eyu i'nong didah nadan liyang an nihaggon hinan wa"el.
6 Te nadan madmadangngih an batuh nan wa"el di numbalinonyuh
diosyu an pa'appohdonyu. Te dadiyey dayawonyu ya pangidawatanyuh
nadan ma'inum ya makan. Wan alyonyu nin on ma"amlong hi Apu Dios i
danaen at'attonyu?
7 Ya ta'on on hinadan nabillid on e ayu nangi'nong hidi on inilo'yuy
bokonyu ahawa ta pundayawyuh nadan diosyu.
8 Ya napnuy babaleyuh nadan inyammayun dios. Te din'ugyuh Apu Dios
ot diday dayawonyu. Ta paddungnay inluktapyu ot bayadanyu nan ilo'yu
ta pa'amlongonyuy adolyu.
9 Ya hina"adanyu boh nat'onat'on an bangbangluy adolyu ot pun'iyeyuy
lanan di olibo hinan dios di udum an hi Molek. Ya hinnagyuy umeh
nun'idawwin boble ya ta'on on hinadan awadan di nun'a'ate on hin-
nagyuhdiy e manama' hi iddumyuh nadan dayawonyu an dios di udum
an boble.
10 Ya ta'on hi na"able ayu an e humamahama' hinadan dios di udum an
boble mu adi ayu damdama mangmanghop an e manama'.
11 Ta alyon Apu Dios di, Undan nganne ahan danae an eyu takutan ta
inlaylayahhana' ot inganuya' i da'yu? Undan gapu ta nabayag di agge'
nundusaan i da'yu ya hiya nan adiya' mo takutan i da'yu?
12 Aga ta ipa'innila' nadan ina'inatyu an alyonyuy maphod nan eyu
pundayawan hinadan dios di udum an tatagu mu onnot on adida abalinan
an mangihwang i da'yu.
13 Agayu ya ta tigon ta'u hi'on hitun pumbagaanyuh boddang ya
boddangan da'yuh nadan dakol an inyamman di tagu an dayawonyu. An
namin danae ya ma"id ahan ha abalinanda ta ammuna ha dibdib on
iyaddibna dida.
Mu nan tagun ha"on di pangidinlanah mangihwang i hiya ya hiyay
mamoltan hinan boble' ta dayawona' i hiyah nan Templo.
14 Ya ahi' alyon di, Iphodyu nan kalata ta midadaan. Ya nun'aanyu nadan
nun'ihawan ta waday awon nadan tatagu' an umanamut.

Hay Pamakawanan Apu Dios Hinadan Muntutuyuh Bahulda

15 Hituwe boy alyon nan na'abbaktu ya wadawada an Dios an alyonay,
Nan awada' ya na'abbaktu mu mabalin an mi'hituwa' bo damdamah nadan
mumpada"ul ya muntutuyuh bahulda ta unudona' i dida ta way atondan
mipa'amlong.
16 Te adi' inaynayun an mi'buhul i da'yu hi inggana ya atbohdi an adi
minaynayun di bungot'u i da'yu. Te onha ato' hidi ot lo'tat ya ma"id ayun
namin an limmu'.
17 Manu te impabungota' an gapuh agumyu ta hiya nan pinalpaligat
da'yu ot inganuy da'yu ni' i ha"on. Mu onyuot inyal'ala an nangat hinadan
pohpohdonyu an pumbahulan.
18 Manu te innila' di a'atyu mu ipaphod da'yu damdama ya tinudduwan
da'yu ta mibangngad nan maphod an punnomnomyu.

19 Ta adi ayu mo umukayungan ta hay ibagayu mo ya nan pundayawyu
i ha"on. Ya ha"on an Dios ya ibaga' i da'yu an tinanud Israel an malinggop
ayun namin an nunhituh nadan nun'ihaggon ya hinadan nun'idawwi te
ipaphod da'yu i ha"on.
20 Mu nadan adi maphod di pangatda ya ma"id ha dindinongda an
umatdah nan dalluyun hinan baybay an pun'iye"enay pito' ya panag.
21 Ot ha"on an Dios ya ibaga' tee an ma"id ha eda luminggopan.

58

Nan Nipto' An Aton An Mun'ulat

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Isaiah di, Agam ta oltom an tumkuk ta
ma"adngol an umat hi tangguyub. Ta ibagam hinadan tatagu' an tinanud
Jacob nan numbahulanda.
2 Manu te abigabigat on mundayawda i ha"on ta ay immannung an
pohdondan innilaon nan a'at'u ta ay nipto' di pangatda. Ya paddungnay
aggeda inwalong an mangun'unud hinadan tugun'u. Te alyonday ha"on di
dayawonda ta namnamaonda an maphod di ma'at i dida.
3 Ya alyonda boy, Ot tee bon numpada"ul ami ot mun'ulat ami mu
tanganu on paddungnay aggem tinigoh diyen inatmi?
Mu ha"on an Dios ya alyo' di, Manu'e ya ta'on on hidin pun'ulatanyu
ya hiyah diye damdama an nan pohpohdonyuy at'attonyu. Te nanongnan
paligatonyuy puntamuwonyu.
4 Ya hinan pun'ulatanyu ya munhahannu ayu ya mun'a"awit ayu. Ta hiya
nan ta'on on ayu mun'ulat hinan pundasalanyu ya adiyu namnamaon an
donglo' nan dasalyu.
5 Bokon athinay pohdo' hi atonyu an mun'ulat an ohay algo ya abuh han
pumpada"ulanyu. Te bokon ammuna nan pangiyuyu"unganyu hi uluyu
ta umat ayuh nan nayaku an katlubung ya nan eyu alo'an hinan langgut
hinan awadan di dapul di atigan di pumpada"ulanyu.
6 Te hay pinhod'uh atonyun mun'ulat ta pundayawyun ha"on ya nan
pangidinonganyu an mamalpaligat hinadan mahmo' an tatagu. Ya nan
pangilubusanyuh nadan himbut ya hay pangdatanyuh nan lebbengnan
midat hinadan puntamuwonyu.
7 Ya hay pangdatanyuh anon nadan na'agangan ya hay pangayaganyuh
nadan ma"id ha punhituwanda. Ya hay pangdatanyuh lubung nadan ma"id
ha lubungda ta adiyu ukuhan an bumoddang hinadan mahmo' an ibbayu.
8 Ot atonyu'e datuwe ya agaggay pangipaphoda' i da'yu hinan punli-
gatanyu. Ya boddangan da'yu ta pumhod di nitaguwanyu ta umat ayuh
nan potang hinan mawmawi"it ta tigon di tatagu nan nipto' an pangatyu.
Ya nanongna an wadaa' an mangihwang i da'yu hinadan punligatanyu.
9 Ya mumpaboddang ayu'e i ha"on ya boddangan da'yu.
Ot hanat idinongyu an mamalpaligat hinadan mahmo' an tatagu. Ya adi
namaaggon pinabahulyuy ibbayu ya indinongyun manumtumbu' i dida.
10 Ya hanat panganonyu nimpe nadan na'agangan ya boddanganyu
nadan mapalpaligat. Ot atonyu'e danae ya mipaddung ayuh nan dilag an
patalana nan munhihillong. Ta nan paddungnay himmilong an a'atyu ya
mumbalin hi patal an umat hinan potang hinan tongan di algo.
11 Ya ha"on an Dios di nanongna an mangitudtuduh atonyu. Ta
ipapto' da'yu ya idat'u nadan mahapulyu an ta'on on wa ayuh nan
na'appudut an boble. Ta pabikahon da'yu ta umat ayuh nan natanoman
an madanudanuman ya umat ayu boh nan obob an adi matdu'.

12 Ta ipaphodyu nadan nun'adadag hidin nadne an bobleyu an ta'on on
nadan gopnadna. Ta hay pangalin mon di tatagu i da'yu ya nala'ing ayu
an mangiphod hi nun'apa"ih an binattun alad ya kalata ya bale.

Hay Maphod Hi Ma'at Hinan Ngilin Di Habadun Tungo

13 Mahapul an ngilinonyu nan a'at di Habadun tungo ta bokon nan
pohpohdonyuy atonyu. Ya mun'am'amlong ayu'e i diyen algo ya hanat
hay nomnomnomonyu ya hay pundayawanyu i ha"on an Dios ya abuh.
Ta bokon hanadan pangayanyu ya tamuwanyu onu hapitonyuy nomnom-
nomonyu.
14 Ot umannung an waday amlongyu hinan niddumanyu i ha"on an Dios.
Ya malinggop di itaguwanyu. Ya paphodo' bo nadan itanomyu ituwen luta
an indat'uh din ammodyu an hi Jacob. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

59

Nan Adi Maphod An A'at Nadan Tatagu

1 Hanat nomnomnomonyu an nanongna an abalinan Apu Dios an
mangihwang i dita'u. Te agge napukit ta adina donglon nan dasal ta'un
mumpaboddang i hiya.
2 Mu hay humandih nan eyu pi'hayyupan i Apu Dios ya nan adi maphod
an pangatyu. Ta gapuh nadan bahulyu ya adina donglon di dasalyu.
3 Te hi kittang on pumate ayu. Ya impa'inghayun munlayah ya mangat
hi adi maphod.
4 Ya ma"id ha oha i da'yu hi mangibagah nan immannung an na'at
hinan punhumalyaan. Ta nan munlayah di pangabakonyu. Te hay
nonomnomonyu ya nan adi maphod an atonyuh nadan ibbayu.
5 Ta danaen adi maphod an ato'atonyu ya ayyu ob'obobban ha itlug di
hakuku. Ta hanan pangipa'ananyuh nan itlugda ya mate. Ya nada'en udum
ya mapahda mu atatakutda te kumalatda. Ya paddungna boy numbayat
ayuh balen di kakawwa
6 an adi mabalin hi ihophopyuh adolyu. Ta onyuot panablut hinadan
ibbayun pohdonyun dadagon. At'ayuhna te on hay pamalpaligatanyuh
ibbayuy ato'atonyu.
7 Te nadan adi maphod di nun'onan hi nomnomyu ta hi kittang on
pumate ayu an ta'on on ma"id ha bahul nan tagu. Ya kumpulnay awadanyu
on ma"apto' te wadanwaday atonyun adi maphod.
8 Ta ma"id ha innilayuh a'at di maphod an punhahayyupan. Te nan agge
nipto' an pangat di inaynayunyun aton. Ta an namin nadan mangiyunnud
i da'yu ya ma"id ha linggop di nitaguwanda.
9 Ta gapu i dadiyen adi maphod an at'atonyu ya madne on adi dita'u
ihwang i Apu Dios hinadan mamalpaligat i dita'u. Ta hiya tayya nan
paddungnay wada ta'uh nan munhihillong an ta'on on pohdon ta'u nan
mapatal.
10 Ta umat ta'uh nan napilok an umanap'apu'ap ta ta'on on mapatal ya
paddungnay hilong ta mihali'dud. Ya ma"id ha abalinan ta'u an umat ta'u
nimpeh nan nate.
11 Ta namaag mo tayya ya han takut ya inomnoman di wadan dita'u. Ta
hihimlon ta'uy pangihwangan Apu Dios i dita'u i datuwen punligligatan
ta'u mu madne on adi ma'at.

Hay Pundasalan Nadan Tatagu

59:7 59:7 Roma 3:15-16 **59:8 59:8** Roma 3:17

12 Ot mundasal nadan tatagu an alyonday, Abulutonmi an dakkodakkol
nadan numbahulanmi. Ta namaag tayya ya datuwey mipapanomnom i
da'mi.
13 Te nginhe da'a Apu Dios ot iwalongmi an mangun'unud i he"a. Ya
pinalpaligatmi nadan ibbami ya han layah di wadah nomnommi ya ta'on
on hay hapitonmi.
14 Ya nibahhoy atonmi an mangipanuh hinan mihahapit te bokon nan
immannung di ibagami.
15 Ta layah an namin di ma'ma'at. Ya wa'e ha mangipatna an mangat
hi maphod ya amod on ami munnomnom hi adi maphod an aton i
hiya. Ya innilam Apu Dios datuwen nibahho an pangatmi an adi ahan
umipa'amlong i he"a.

Hay Nangihwangan Apu Dios Hinadan Tatagu

16 Ya masda'aw hi Apu Dios te ma"id ahan ha ma'agagan hi e bumoddang
hinadan mapalpaligat. Ta hiya nan hiya moy e nangihwang i dida an gapuh
nan ongal an abalinana ta inabakna nadan binuhulda.
17 Te hay hapiyona ya nan nipto' an pangatna. Ya hay inhelmetna ya
nan abalinana an mangihwang hi tatagu. Ya hay inlubungna ya nan
paddungnay lubung di e mangiballoh hinadan mamalpaligat hinadan
tataguna.
18 Ta hay atonan mangiballoh ya miyunnudan hinan ina'inat nadan
binuhul nadan tataguna an ta'on on nidawwiy awadanda.
19 Ta nadan tataguh nangappit hi alimuhan di algo ya hi nangappit
hi tuluwan di algo ya takutanda mohpeh Apu Dios ya imatunanday
amaphodna. Te nan ongal an abalinana ya mi'alig hinan dumakolan di
liting hinan wangwang hi'on pimmuwo'.
20 Ya alyon Apu Dios hinadan tataguna di, Ha"on an Dios an mangihwang
i da'yu an tinanud Jacob ya umaliya' hi ad Zion ta ihwang'u nadan
muntutuyuh bahulda.
21 Ot ibaga' i da'yun tatagu' an ipiddum'u nan Espiritu' i da'yu ya
ipapanomnom'u i da'yu nadan tugun'u ta dadiyey amod onyu ibaga an
ta'on on hanadan imbabaleyu ya nadan tanudanda an mihipun hi ad
uwani ta inggana. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

60

Hay Ipabaktuwan Di Ad Jerusalem

1 Da'yun ibba' an i Jerusalem ya agayu ta ipatigoyuh abobboble an
nipaphod ayu ta paddungnay buminang ayu. Ta mipatigo nan binang Apu
Dios i da'yu.
2 Ot nomnomnomonyu an nadan tataguh abobboble ya ay nihophop ha
nunhiglan munhihillong i dida. Mu dita'u'e ya paddungnay mapatalan
ta'uh nan binang Apu Dios.
3 Ta gapu i diyen patal an wada i dita'u an umat hinan patal hinan
mun'abigat ya umaliday tatagu ya papatul an malpuh udum hi boble hitun
awadan ta'u.
4 Ya alyon Apu Dios di, Ahiyu mangmangon hi nunlini"odanyu nadan
mabulobbulog an ibbayun manganamut an nalpudah nun'idawwin boble.
Ya ayda goggolang nadan binabai hi pangipapto' nadan mumpapto' i dida.
5 Ta ahi nunhiglay amlongyuh paniganyuh nadan dakkodakkol an
mi'yalin dida an malpuh udum an boble. Ta iyalidan da'yu nadan
kinadangyan an ilpudah abobboble.

6 Ta dakkodakkol di mabulobbulog an kemel di tinanud Midian ya nadan
tinanud Epah an malpudah ad Seba an pun'iyaliday balitu' ya insenso an
ikankantaday pundayawdan ha"on an Dios.
7 Ya ta'on on nadan tinanud Kedar ya nadan tinanud Nebayot ya
pun'iyaliday kalnerohtu. Ta dadiyey midawat i ha"on hinan punggobhan
hi mi'nong. Ya abuluto' an namin datuwen indawatda ta wan mipatigoy
amaphod tun Templo'.
8 Alyo' an hi Isaiah di, Dana nin di nalpuwan dadiye dayyan papol an
mun'a'awiging an ay pangen di bugut di pangeda? Ta ayda palluman
muntayyapan an manganamut.
9 Ya alyon Apu Dios di, Datuwe nadan papol an nalpuh nidawwin boble
an impangulun nadan nalpuh ad Tarsis an nunluganan nadan ibbayu
ta umanamutda. Ya inodnanday silber ya balitu' te pinhodda ahan an
dayawona' an nahamad an Dios an dayawonyun tinanud Israel te tinigoday
inat'u an nangipabaktu i da'yu.
10 Ta dadiyen tatagun malpuh udum an boble di mangipaphod hinadan
nun'apa"ih hitun bobleyu. Ya ta'on on nadan patulda ya munhilbidan
da'yu. Ya ta'on hi dinusa da'yu i ha"on an gapuh bungot'u mu ad uwani ya
ipatigo' di ule' ta hom'on da'yu.
11 Ya nadan geyt di bobleyu ya mibughul hi abigabigat an ta'on on hinan
hilong ta kumpulnan timpu ya pun'iyalin di tataguh udum hi boble di
kinadangyanda an ipangulun nadan patulda.
12 Mu hanada'en boble an adi munhilbin da'yu ya madadagda.
13 Ya nadan ap'aphodan an kayiw hinan muyung hinadan billid an
nungngadan hi Lebanon an umat hi bolbol ya fir ya saypres ya pun'iyalida
ta mi'alkus hinan Templo' ta mapmaphod di tigona.
14 Ya ta'on on nadan imbabalen nadan namalpaligat i da'yu ya umalidan
mumpada"ul i da'yu. Ta an namin nadan namihul i da'yu ya umalida
mohpen munyu"ung hi hinangngabyu ta ipatigodan bainan da'yu. Ya
alyonday, Hituwen ad Zion di boblen nan nahamad an Dios an dayawon
nadan tinanud Israel.
15 Ta ta'on on inahiwawan da'yu ni' ta ninganuy tun bobleyu ta ma"id ha
nangnangngi'wahtu mu ad uwani ya pumbalino' hi mapmaphod ta mape-
manan ta mangipa'amlong i da'yu ya nadan tanudanyu hi ingga'inggana.
16 Ya ipapto' da'yu hinadan tataguh udum hi boble an ta'on on hanadan
patulda ta umat hi pangipapto' di ohan ina hinan imbabalena di atonda an
mangipapto' i da'yu. Ta hituwey panginnilaanyu an ha"on nan Ap'apu an
ongal di abalinana. Ya ha"on nan mangih'ihwang i da'yu an tinanud Jacob.
17 Ot nadan wada i da'yu an gombang ya hukkata' hi balitu' ya nadan
gumo' ya hukkata' hi silber. Ya hanada'en kayiw ya hukkata' hi gombang
ya nada'en batu ya hukkata' hi gumo'. Ya adi da'yu mo paligaton hinadan
mun'ap'apu i da'yu te nipto' moy atondan mun'ap'apu ta malinggop ayu.
18 Ta ma"id moy mumpapatteh tun bobleyu ya ma"id mo ha umalih
mangubat i da'yu. Te ibaliw da'yu i ha"on ta ngadananyu nadan binattun
aladyu hi Ihwangan ya nadan geytyu hi Adayawa'.
19 Ya adiyu mo mahapul nan algo onu nan bulan te hay mamatal i da'yuh
inggana ya ha"on an Dios an dayawonyu. Ta nanongnan matigo i da'yu nan
amaphod'u an Dios.
20 Ta paddungnay adi malmallimuh nan algo ya nan bulan. Ta ha"on
nimpey mamatal i da'yuh inggana ta mapogpog moy eyu umukayungan.

60:19 60:19 Nipa'innila 21:23; 22:5

21 Ya an namin ayun himpamoble ya nipto' mohpey pangatyu. Ya
minaynayun an hituwey pumboblayanyu hi inggana. Ta paddungnay
itanom da'yun ha"on ituwen boble ta mipatigoy amaphod'un Dios.
22 Ta ta'on hi oh'ohha ayu ya dumakkodakkol ayu ta mumbalin hituwen
bobleyu hi ongal di abalinana. Ot madatngan'e nan nagtud an a'atana ya
ha"on an Dios ya pa'ibago' an ipa'annung datuwe.

61

Hay Ipaphodan Nadan Mapalpaligat

1 Nan Espiritun nan na'abbaktun Dios ya wada i ha"on te pinto'a'
an e mangipa'innilah nadan nun'awotwot hinan maphod an ma'at i
dida ta ma'alubyagda nadan minomnoman ya mawayawayaan nadan
paddungnay nabalud hi bahul an hidiyey ay namobod i dida ta wadadah
nan munhihillong.
2 Ya ipa'innila' bon nadatngan moy pammo'an Apu Dios i dita'u
an tataguna ta dusaona nadan binuhul ta'u. Ta mipa'amlong nadan
umukayungan
3 an namamah nadan tataguh ad Zion. Ta mahukkatan hi ay
mapmaphod an korona nan dapul an inhanagmu'dah uluda an gapuh
eda umukayungan. Ya mahukkatan hidiyen eda umukayungan hi amlong.
Ta ikankantaday pundayawda i Apu Dios an adida mo minomnoman.
Ta mi'aligdah nan magangan kayiw an intanom Apu Dios ta atigan di
amaphodna.
4 Ya ipaphod ta'u mohpe nadan boble ta'u an nadney nadadagana. Ta
ta'on hi nagado'otan hi atnay tawon ya ipaphod ta'u ta mibangngad din
amaphodna tuwali.
5 Ya nadan tatagun malpuh udum hi boble ya diday mangipapto' hinadan
kalnero ta'u ya dida boy muntamuh nadan puntanoman ta'u hi barley ya
wit ya nadan puntanoman ta'u hi greyp.
6 Mu dita'u'e ya mumbalin ta'u hi padi an munhilbi i Apu Dios.
Ta hay itanud ta'u ya nadan malpuh kinadangyan di tataguh abobboble
ta mun'am'amlong ta'u.
7 Handi ya nunhiglay nibabainan ta'u ya napalpaligatan ta'u. Mu ad
uwani ya mawagahan ta'u ta nanongnay pun'am'amlongan ta'u ituwen
numboblayan ta'u.
8 Te alyon Apu Dios di, Hay pinhod'u ya nan nipto' an pangat te adi'
pohdon an waday mapalpaligat ya mamloh hinadan wadah nadan ibbada.
Ya adi' ibahhon idat di gunggunan nadan tatagu. Te nan imbaga' i dida ya
minaynayun an ato' hi inggana.
9 Ya nadan tinanudda ya mundongoldah abobboble. Ta an namin di
manigo i dida ya imatunanda an dida nadan winagaha'.
10 Ha"on an hi Isaiah ya alyo' di, Ongal di pun'amlonga' i Apu Dios te
inihwanga' ya indattana' hi abalinan an mangat hi maphod ta umata'
hinan mungkasal an lala'i an nunlubung hi maphod onu nan mungkasal
an babain nun'usal hinadan nun'abalol an umat hi balitu'.
11 Te hi Apu Dios an na'abbaktu ya boddangana nadan tataguna ta tigon
nadan tataguh abobboble nadan nipto' an pangatda ta ta'on moh on dida
ya dayawondah Apu Dios.

61:2 61:2 Luke 4:18-19

62

Nan Balun Ngadan Di Ad Jerusalem

1 Ta gapu i da'yu an ibba' an i Jerusalem ya adi' idinong an humapihapit
ta inggana hi mipaphod di pangatyu ta umat ayu hinan mun'abigat an
minaynayun an pumatal an gapuh nan pangihwangan Apu Dios i da'yu.
Ta umat ayuh nan mumbinang an dilag.
2 Ta an namin di tatagu ya patul hi abobboble ya tigonda nan amaphod
ta'u ya nan nipto' an pangat ta'u. Ya ngadanan bon Apu Dios tun boble ta'u
i han balu an ngadan.
3 Ta hay i'aligan ta'u ya nan mapmaphod an koronan Apu Dios.
4 Ya adi mo ngadanan di tatagu tun boble ta'u hi, Ninganuy Te Nadadag.
Mu alyonda mo di, Umipa'amlong Ayu I Apu Dios.
Te nan amlongna i dita'u ya tun boble ta'u ya umat hi amlong di ohan
hiyah nangahawa.
5 Ta hay a'at di amlong Apu Dios i dita'u ya umat hi amlong di ohan
mangilog an lala'i hinan ahawaona.
6 Ya alyon Apu Dios di, Hinan binattun aladyuh ad Jerusalem ya iha"ad'uy
guwalyahdi. Ta abigabigat an ta'on on hinan hilong ya adiyu idinong an
mangipanomnom hinadan tatagu hinadan imbaga' an atonda. Ya hanat
adiyu idinong an dumasadasal an mumpahpahmo' i ha"on.
7 Ot hanat inaynayunyu nimpen mumpahpahmo' i ha"on ta ingganah
ibangngad'u nan amaphod tuwalin di ad Jerusalem ta nanongna an
pemanan di tataguh abobbobleh tun luta.
8 Ot ha"on an hi Isaiah ya ibaga' an hay hinamad Apu Dios an imbaga
ya alyonay, Adi' mo iyabulut an alan di binuhulyu an wah udum hi boble
nadan intanomyun barley ya wit ya nadan iniphodyu an ma'inum.
9 Te lebbengna an da'yuy mangan i danae ta ha"on an Dios di dayawonyu.
Ya da'yuy manginum hidih nan Templo hinadan iniphodyun ma'inum.
10 Ot dita'un wahtun boble ya hanat lumah'un ta'u ta eta'u pun'ipaphod
nadan kalata ta pangi'wan nadan ibba ta'un mumpanganamut. Ot
pun'aanyu nadan batu an nun'ihawan hinan awonda. Ya impata'dogyu
nan bandela ta pangimatunanda hi awonda.
11 Ya nomnomnomonyu an impa'innilan Apu Dios hinadan tataguh
abobboble an alyonay, Ibagayuh nadan i Jerusalem ta nomnomnomonda
an tuwe mo nan mangihwang i dida an impanguluna nadan tataguna an
inihwangna ta diday ayna lagbu.*
12 Ta hay pungngadan nadan udum an tatagu i dita'u ya dita'u nadan
tatagun inihwang Apu Dios ta niyappit ta'un hiya. Ya hay pangalida
mohpeh tun ad Jerusalem an boble ta'u ya Boble An Pohpohdon Apu Dios
ya Boble An Agge Ninganuy.

63

Hay Pangabakan Apu Dios Hinadan Binuhulna

1 Ha"on an hi Isaiah ya alyo' di, Nganne nin hidiyen tagun mangali
an nalpuh ad Bosrah hi ad Edom an nunlubung hi lubung di patul an
nadadala? Ya matigoh nan panallana an ongal di abalinana. Ya himmapit
ya alyonay, Ha"on nan nipto' di pangatna an ongal di abalinana an
mangihwang hi tatagu.

---

* **62:11 62:11** Hay alyon di udum ya nan mangihwang i dida ya waday intakina hi gunggunan nadan tataguna. Isaiah 40:10b

2 Ot alyo' i hiya di, Tanganu on mumbolah* di lubungmu an ay lubung
di mungkopal hi greyp?
3 Ya alyonay, O te gapuh bungot'u ya nun'igatin'u nadan tatagu hi abob-
boble ta nun'apagi'an tun lubung'uh dalada an paddungnay nungkopala'
hi greyp an ma"id ha bimmoddang i ha"on.
4 Te nadatngan moy pangihwanga' hinadan tatagu' ta iballoh'u nan
ina'inat nadan namalpaligat i dida.
5 Te masda'awa' hi naniga' hinadan tatagu' an ma"id ahan ha bumoddang
i dida. Ta hiya nan gapuh bungot'u ya imballoh'u nan ina'inatda i dida.
6 Ta nun'igatin'u nimpe nadan tataguh abobboble an gapuh bungot'u ta
mun'ayyuhan di daladah nan luta.

Hay A'at Di Pamhod Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

7 Ot alyo' an hi Isaiah di, Hay e' ibagabaga ya hanan adi maluman an
pamhod Apu Dios. Ya hiyay ipabaktu' an gapuh nadan dakol an maphod
an ina'inatna an miyunnudan hinan homo'na ya ulena i dita'u an tinanud
Israel.
8 Te alyon Apu Dios di, Tatagu da'yu mahan i ha"on ot adiya' mo du'gon
i da'yu an imbabale'.
Ta hiya nan hiyay mangihwang i dita'u.
9 Te an namin nan nunligatan ta'u ya ni'ligat hi Apu Dios i dita'u ot
ihwang dita'uh nan anghelna. Ta gapuh nan pamhodna ya hom'on dita'u
ya ihwang dita'u. Te nihipun tuwalih din hopapna ya hiyay nangipanapto'
i dita'u.
10 Mu nginhe ta'u nan Espirituna ta hiya nan inwalong dita'u ni' i hiya
ta numbalin ta'u hi binuhulna ot gubaton dita'un hiya.
11 Mu hidin nipanomnom i dita'u din na'at i handidan a'ammod ta'u
an impangulun Moses ya inali ta'u mohpey, Daan mo ta'wah Apu Dios
an namoddang hinadan a'ammod ta'u an impangulun din hi Moses ta
inagwatda nan baybay? Ya ot tee ta'wa an hiyay nannag hinan Espirituna
ta niddum i dida.
12 Ot punhi"anona nan liting an gapuh nan ongal an abalinana hidin
indongdong Moses di ta'lena hinan baybay. Ta hiya nan hi Apu Dios di
madayaw hi inggana.
13 Ot ipanguluna didah nan minaganana an gawwan di baybay ta
maphod hi immagwatanda an umatdah nan kabayun mundallanan hinan
nundotal an ta'on on muntinnagtag ya adi mihali'dud.
14 Ot ipangulun nan Espiritun Apu Dios dida hinan nundotal an maphod
an boble ta hidiy pun'iblayanda. Athidiy inat Apu Dios an nangipanguluh
nadan tataguna ta hiya nan hiyay madayaw.

Hay Ahi Pumpahpahmo'an Nadan Tatagu I Apu Dios

15 Ha"on an hi Isaiah ya nundasala' ot alyo' di, He"a Apu Dios an wahnan
ma"aphod an pun'ap'apuwam hi ad abunyan ya uhdungan da'mi bahan.
Te he"a ya ongal di abalinam ya ongal boy pamhodmu i da'mi. Ot hom'on
da'mi bahan ta adi da'mi iwalong.
16 Te he"a damdamay hi amami. Onha adi da'mi ibilang hinadan
a'ammodmi an hi Abraham ya hi Jacob ot he"a damdama Apu Dios di hi
amami. Te nihipun tuwalih din hopapna ya he"ay nangihwang i da'mi.
17 Mu tanganu onmu tuwali inyabulut ta inwalongmi an mangun'unud
hinadan tugunmu? Ta numbalin ami hi mungngohe an ma"id ha takutmi
i he"a.

* **63:2 63:2** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

Ot daan mo bahan tatawwa ta boddangan da'mi an baalmu te undan
bokon da'mi nan paddungnay odonmu?
18 Ya na'omtang ya abuh han emi nundayawan hinan Templo ot dadagon
nadan binuhulmi.
19 Ya nihipun hidin nadne ya da'miy imbilangmu hi tatagum mu tanganu
on ad uwani ya adi da'mi ibilang ya ay hanan bokon he"ay ap'apumi?

64

1 Onha iluwatmuh ad abunyan ya kinumhop'a ot miwagot nadan billid
an gapuh abalinam.
2 Ta umat hinan apuy an paluwagona nan nibangot an liting. Ot athidi
boh nan kumhopam an Dios an gumayonggongday tataguh abobbobleh
takutda. Ta hidiyey panginnilaan nadan binuhulmu hinan anabaktum an
Dios.
3 Te hidin immaliyam ni' ya nakaskasda'aw di inatmu an ma"id ha
nipaddungana hinadan na'at hidin hopapna te ta'on on nadan billid ya
niwagotda.
4 Ya nihipun hidin hopapna ya ma"id ha udum hi Dios hi dingdingngolmi
onu tinigomi hi umat i he"a an nahamad di pangipapto'nah nadan tatagu
an mangidinol i hiya.
5 Te nundadaan'a an bumoddang hinadan naminhod an mangat hi nipto'
an miyunnudan hinan pohdom.
Mu nunhiglay bungotmuh din innaynayunmi an nangat hinadan pum-
bahbahulan. Ot nganne nin mahan di atonmi an mihwang?
6 Te an namin ami ya umat amih nan mibilang hi nalugit an gapuh
nadan ato'atonmi an pumbahbahulan. Ya hay panigom hi an namin nan
alyonmi hi maphod an pangatmi ya umat hinan na'luggit an punhaikan
ta alulugnin. Ya gapuh bahulmi ya umat ami boh nan nakling an tubu an
nagah ot itayap di dibdib.
7 Mu ta'on on athidi ya ma"id i da'mi ha numpaboddang i he"a. Ta
hiya nan immadawwi'a i da'mi ta nadadag ami an gapu nimpeh nadan
numbahulanmi.
8 Mu he"a damdama Apu Dios di hi amami. Ta umat amih nan pito' an
miphod hi banga ya he"a nan paddungnay mangapyah banga. Te he"ay
nunlumu i da'min namin.
9 Ot daan mo bahan ta adim punhiglaon di bungotmu i da'mi. Ya hanat
adim bahan inaynayun an nomnomnomon nadan bahulmi ta hom'on
da'min tatagum.
10 Te nun'adadagda tayya tudan boblemin niyappit i he"a an ta'on on hi
ad Jerusalem ya niwalong.
11 Ya napu'ulan din ma"aphod an Templo an nundayawan di a'ammodmi.
Ya an namin nadan mun'aphod ya nun'abalol an wahtun boblemi on
nadadagda.
12 Undan bahan adi da'mi boddangan i he"a Apu Dios ta nanongnan
dindinnongan'a ta minaynayun di pundusaam i da'mi?

65

Hay Aton Apu Dios Hinadan Adi Umunud I Hiya

1 Alyon Apu Dios di, Impa'innila' di a'at'u hinadan tataguh udum hi boble
an ta'on on adiya' hapulon i dida ya adiya' nomnomnomon i dida. Ta hiya
nan inali' i dida di, Nomnomnomonyu an wahtuwa' an bumoddang i da'yu.

65:1 65:1 Roma 10:20

2 Mu hanada'en tatagu' ya ta'on ahan on abigabigat on nundadaana'
an mamoddang i dida mu hiyah diye damdama an ngohayona'. Te nan
pohpohdonda an adi maphod an pangat di inaynayundan aton.
3 Ta amod ona' e pabohboholon an gapu i dadiyen ato'atonda an umat hi
eda pangidawatan hi i'nongdah nan pu"un di mun'ahagabong an kayiw
ya nan eda punggobhan hi insenso hinadan inyammada an binattun
punggobhan.
4 Ya nahdom'e bo on immedah nadan lubu'an ta ilablabida an mumpa-
boddang hinan numpun'ate. On inanda nan dotag di babuy on inihbulda
bo udot nan danumna an ta'on on mibilang hi nalugit.
5 Ya inalida bo udot hinadan ibbada an tatagu di, Adi ayu mihnup i
da'mi ta adi ami malugitan. Mu hay immannung ya umatdah nan apuy
an ad'addi madop ta umahu'ahuk ta umipahakit hi olong.
6 Ot nomnomnomonyu an nitudo' mo tuwali nan ma'at i da'yu. Te adi
namaag ya dimminonga' te mahapul an hiktamanyu nan pundusa' i da'yu
an gapuh nadan ina'inatyu.
7 Ta dusaon da'yu nimpe an gapuh nadan numbahulanyu ya numbahu-
lan handidan a'ammodyu. Te ta'on hi dida ya eda nunggohogohob hi
insenso hinadan billid ya hinadan nabillid ta nunhiglay nungngohayandan
ha"on. Ta hiya mo nan nunhiglay pundusaa' i dida.

8 Ya alyon bon Apu Dios di, Hay pangipaddunga' i da'yun tatagu ya hinan
napulngut an greyp an unhaot mitopal te napa"ih mu adi' itopal te wadaday
agge napa"ih. Ot athidi boy ato' i da'yu an gapuh nadan ibbayu an baal'u
an mangun'unud i ha"on ya adi da'yu dadagon an namin.
9 Te wagaha' nan tanudan Judah an tinanud Jacob ta diday munhitu
hinadan nabillid an niyappit i ha"on. Ta didan pinto"uh baal'u di pangdata'
i diyen boble ta hidiy punhituwanda.
10 Ya numbalino' hi ad Sharon hi pumpastolan datuwen mangun'unud
i ha"on hi kalneroda. Ya nan nundotal hi ad Akor di pumpastolandah
bakada.
11 Mu nada'en mangiwalong an mundayaw i ha"on an Dios hinan nabillid
an niyappit i ha"on ta nadan bulul an hi Gad ya hi Meni di idadaanandah
makan ya ma'inum
12 ya lebbengnan mipapatedah gubat. Te hidi an ay'ayyaga' dida ya adida
tumbal ya atbohdin adida pohdon an donglon ya unudon di ibaga' i dida.
Ta nadan umipabohol i ha"on an pangat di ina'inatda.

13 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' i dadiyen mungngohen
ha"on di, Ta'on on ayu mangamangan mu ma'a'agangan ayu damdama.
Ya ta'on on ayu uminum mu hiyah diyen ma'u'uwoh ayu. Mu nada'en
baal'un mangun'unud i ha"on ya adida ma'agangan ya adida ma'uwoh. Ya
mun'am'amlongda mu da'yu'e ya mibabain ayu.

14 Ta ahi ayu kumogakoga hi hakit di nomnomyu. Mu nada'e nimpen
baal'u ya mungkankantadah amlongda.
15 Ya waday balu an ngadanda. Mu da'yu'e pibo ya mumbalin di
ngadanyu hi pun'idut di tatagu te patayon da'yu i ha"on an na'abbaktun
Dios.
16 Ot nadan pohdonan mawagahan ituwe an boble ya hanat ha"on an
Dios an adi munlayah di bagaanyu. Ya wada'ey imbagayuh atonyuh tun
boble ta'u ya hanat ha"on an Dios an adi munlayah di punsapataanyu. Ta

65:3 65:3 Isaiah 1:29; 66:17 **65:4 65:4** Lebitikus 11:7

nadan nunholholtapanyu an gapuh bungot'u ya adi mo minaynayun te linglingo' moy bahulyu.

Hanan Balu An Ad Abunyan Ya Nan Balu An Luta

17 Alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an ahi' lumuwon ha balu an luta ya ha balu an ad abunyan* ta malingling nan a'atda handi.
18 Ot mun'am'amlong ayuh inggana i dadiyen malmu. Te umipa'amlong i da'yu hidiyen lumuwo' an balu an hi ad Jerusalem an namamah nadan tatagun munhituhdi.
19 Ya ta'on on ha"on ya mun'am'amlonga' i diye an balu an ad Jerusalem ya nadan tatagu' hidi. Ya ma"id moy donglonyu hi kumgahdi.
20 Ya ma"id bo ha mateh golang te ingganah on ma'amamma ya ma'ininnaday tatagu. Ta nan hinggahut (100) di tawona ya ahi mate ya mibilang hi unga. Mu nan mate an adi umeh hinggahut (100) di tawona ya hidiyey atigana an nadusa.
21 Ya da'yu moy munhituh nadan balen iyammayu. Ya ta'on on nadan itanomyu an greyp ya da'yu moy mangan hi bungana.
22 Te ma"id mo aya ha mamloh nadan iyammayu an baleyu onu nadan itanomyu an greyp. Ya adukke nimpey pi'taguwanyu an umat hi kayiw. Ya da'yu mo ayay ukod hi an namin an nablayanyu.
23 Ya an namin di tamuwanyu ya maphod di pumbalinana ya ma"id ha adi maphod hi ma'at hinadan imbabaleyu. Te ha"on an Dios ya wagahan da'yu ya ta'on on nadan holagyu.
24 Ya idat'u nadan ibagayu an mahapulyu an ta'on on adiyu idappuh an ibaga.
25 Ya mun'u'uddumdan mangan nadan kahuh nan inalahan hinadan imbabalen di kalnero. Ya nada'en layon ya mangandah dagami an umatdah nan baka mu hanada'en ulog ya hay hupu' di anonda. Ta ma"id mo ha kumalat ya dumadag hidih nan nabillid an niyappit i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

66

Hay Punhumalyaan Apu Dios Hi Atagutagu

1 Hi Apu Dios ya alyonay, Hay trono' ya hi ad abunyan ya hitun lutay pangigoppa'a'. Ta adi mabalin an miha"ada' hinan inyammayu an bale.
2 Te an namin di nalmu ya ha"on an Dios di nunlumu. Ot hay pinpinhod'u ya nadan mumpada"ul ta muntutuyudah bahulda an gapu ta nunhiglay takutda hi adida pangun'unudan hinadan tugun'u.
3 Mu da'yu an mungngohe ya nadan umipabohol i ha"on di pohpo-hdonyun aton. Manu te mangi'nong ayu hi bulug an baka mu hay panigo' ya paddungnay pimmate ayuh tagu. Ya manu te mangi'nong ayuh imbabalen di kalnero mu paddungnay kahuy ini'nongyu. Ya manu bo te mangidawat ayuh wit mu hay panigo' ya paddungnay dalan di babuy* di indawatyu i ha"on. Ya ta'on on munggohob ayuh insenso mu hay panigo' ya hanadan bulul di nangidawatanyu.
4 Ta hiya nan nunhigla an atatakut nan ahiyu holholtapon an gapu ta adiya' donglon i da'yu. Ta nadan adi maphod di pinhodyu an aton an ta'on on innilayun dadiye nadan adi' pohdon.

---

* **65:17 65:17** Nan ad abunyan ya hay alyon di udum ya ad lagud. Isaiah 66:22; 2 Peter 3:13; Nipa'innila 21:1 **66:2 66:2** Nan Na'na'at 7:49-50 * **66:3 66:3** Hay babuy ya adi mabalin hi i'nong nadan Judyu i Apu Dios te mibilang hi nalugit.

5 Ot da'yu an waday takutna an adi mangunud hinadan tugun'u ya
hanat donglonyu tun alyo'. Te innila' an gapuh pangun'unudanyun ha"on
ya ahiwawan da'yuh nadan udum an i'ibayu. Ya nunhiglay pangalidan
da'yu an alyonday, Agayuya ta dayawonyuh Apu Dios ta tigon ta'u hi'on
immannung an ipa'amlong da'yu i hiya.
Athinay atonda i da'yu mu hay umudi ya diday mibabain.
6 Ya ahiyu donglon di munggugubat hinan boblen awadan nan Templo.
Ya hidiyen donglonyu ya i diyey pundusaa' hinadan binuhul'u ta iballoh'u
nan inatda.
7 Ta mi'alig hi ad Jerusalem hinan babai an agge dinumgoh di putuna ya
nun'ayyam i han lala'i.
8 On waday dingngolyu onu tinigoyu i ha boble an namaag ya na'ibaga
an nawada? Ma"id man? Mu athinay ma'at hi ad Zion an hiyah ihipuna
an munligat ya ma'ibaga an mumbangngad nan amaphodna tuwali ya
mawadaday tatagu an munhituhdi.
9 Te ha"on an Dios di mangiyabulut an miyayyam nan nadatngan di
iyayyamana. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
10 Ot da'yu an mangihakit ya naminpinhod hi ad Jerusalem ya middum
ayu an mi'yam'amlong i dida.
11 Te middum ayu an ahi midattan hi kinadangyan ta mipaddung ayuh
nan golang an mun'am'amlong hinan dakol an inumona i inana ta aganah
inum ta ingganah mabhug.
12 Ta hiya nan alyo' di, Nomnomnomonyu an ahi da'yu palinggopon te
nadan kinadangyan hi abobboble ya pun'iyalida i da'yu ta umat hinan
dumakolan di liting hinan wangwang an adi matmatdu'. Ta umat ayuh
nan golang an ap'apuppuwon inana an pa'pa'innummana.
13 Te pa'amlongon da'yun i Jerusalem i ha"on an umat hi aton di ohan
ina an mangipa'amlong hinan imbabalena.
14 Ta hitun ipa'annungana ya nunhiglay amlongyu ya mibangngad bo
nan mapmaphod an li'nan di adolyu. Ta panginnilaanyu an ha"on an Dios
ya boddanga' nadan mangun'unud i ha"on. Mu nada'en mi'buhul i ha"on
ya nunhiglay bungot'un dida.
15 Ot alyo' bon hi Isaiah di, Ot nomnomnomonyu an hitun umaliyan nan
Ap'apu ta'u ya mili'woh i hiya han mundalang an apuy. Ya nan iluganana
ya umat hinan mabikah an alipuhhapuh ta dusaona nadan tatagu an gapuh
nan nunhiglan bungotna i dida.
16 Ya hay pundusana ya nan apuy ya nan ispadana. Ta dakolday
mun'a'ate.
17 Te alyon Apu Dios di, Dadago' nadan tatagu an e mundayaw hinadan
pu"un di mun'ahagabong an kayiw an ta'on on atonda nadan nibaga an
atonda ta mibilangdah malinis. Ya atbohdi an dadago' nadan mangan hi
dotag di babuy ya gelew ya nadan udum an mapaniyo.
18 Ya gapuh nan agge' naminhodan hinan adi maphod an punnomnom
ya pangat di tatagu ya adi madne ya umaliya' ta amungo' di atagutaguh
abobboble an nat'onat'on di hapitda ta umalida ta tigonda nan ongal an
abalina'.
19 Ta dusao' dida ta nada'e an mabati ya diday honago' ta umedah
abobboble an umat hi ad Tarsis ya hi ad Libya ya hi ad Lidya an boblen
nadan nun'ala'ing an pumana ya hi ad Tubal ya hi ad Greece ya nadan
nun'idawwin boble an agge nangngol ya agge nanigoh a'at di anabaktu'.
Ta diday e mangipa'innilah abobboble hinan a'at'u.

66:15 66:15 2 Tesalonika 1:7-9 **66:17 66:17** Isaiah 1:29; 65:3

20 Ya eda inawit an namin nadan ibbayun tinanud Israel hi abobboble
ta ipanguluda didan umanamut hitun nabillid an niyappit i ha"on hitun
ad Jerusalem. Ta itakkeda didah kabayu ya kemel ya mul† ya inluganday
udum hinan lugan di e mi'gubat. Ta paddungnay iyalida didan idawat i
ha"on an Dios an umat hinan ugganyu idawat an tinanud Israel an makan
hinan pundayawan an miha"ad hinan niyappit i ha"on an pangiha"adan.
21 Ya piliyo' di udum i dida ta mumbalindah padi ya nadan udum ya
diday bumoddang hinadan padi ta umat hinadan tinanud Libay. Ha"on an
Dios di mangalin tuwe.
22 Ya nan balu an ad abunyan ya balu an luta ya munnanongda. Ot athidi
bo i da'yu ya nadan tanudanyu an mibilang ayuh tatagu' hi inggana. Ha"on
an Dios di mangalin tuwe.
23 Ya hinadan Habadun tungo ya hinadan makayang di bulan ya
umaliday atagutagu an mundayaw i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
24 Ya hinan lumah'unanyu ya tigonyuy adol nadan numpun'ate an
mumpungngohe i ha"on ya hanadan bigih adolda ya adida matmatte ya
adi madmaddop nan apuy an munggohob i dida. Ta nunhigla an atatakut
di tigoda.

† **66:20 66:20** Nan mul e ya hidiye nan imbabalen nan nipatangbal hi dongki an kabayu. **66:22 66:22** Isaiah 65:17; 2 Peter 3:13; Nipa'innila 21:1 **66:24 66:24** Mark 9:48

Jeremiah

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya ipa'innilana nadan imbagabagan Jeremiah ya nadan ina'inatna an nangipa'innilah nadan ibbanan Judyu hinan pohdon Apu Dios an atonda ta adina dusaon dida. Ya hay oha bo an nitudo' ituwe ya nan mumbimbinangngad an a'at di pumbahbahulan nadan tinanud Israel ya nan ma'at hi ad Judah hi pidwana an wadah nan Jeremiah 31 ya 32.

Hi Jeremiah ya propeta an pinto' Apu Dios an mangipa'innilah nadan i Jerusalem ya hinadan udum an bobleh ad Judah hinan pundusaan Apu Dios i dida an gapuh bahulda. Te dakol nadan numbahbahulanda mu namama ahan hi nan'uganda i Apu Dios ta nadan dios di udum an tatagu an iniphodda di dinaydayawda ya nunhilbiyanda.

Mu datuwen tataguh ad Jerusalem ya adida pohdon an idinong nadan pumbahulan ya adida pohdon an donglon nan ibagan Jeremiah. Ta lo'tat mo ya inyabulut Apu Dios an gubaton nadan i Babilon dida ot iyeday dakol i dida hi ad Babilon hidin limay gahut ta nahiyam ta walu di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (598 B.C.). (2 Patul 24:8-17 ya Jeremiah 29:2)

Ya hidin nala"uh di himpulut duway (12) tawon i diye mo an limay gahut ta nawalut onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (586 B.C.) ya ginubat bon di i Babilon hi ad Jerusalem. Ot patayonday dakol hinadan tatagu ot dadagondah diyen boble ya ta'on on nan Templo. Ya nadan agge nate ya inyedah ad Babilon. Ta ammuna nadan nun'awowotwot an binatidah ad Judah ta waday mangipapto' hinadan greyp ya nadan puntanoman hi barley.

Mu indani bo ya impapilit nadan nabatin tataguh ad Judah an umeh ad Egypt te tumakutda an miha"ad hidi an gapuh namatayan nadan ibbadah nadan pinto' nan ap'apun nan guwalyan di patul hi ad Babilon an mangipangpangulu i dida an nabatih ad Judah. Ta ta'on on hi Jeremiah on pinilitdan mi'ye i didah ad Egypt. Ta ni'yeh Jeremiah ot inaynayunan manugutugun i dida. Ya impa'innilana bo i dida an lo'tat ya dusaon Apu Dios nadan i Egypt ya nadan udum an binuhuldan i Judah.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangipa'innilaan Jeremiah hinadan impa'innilan Apu Dios i hiya an umat hinan pundusaanah nadan i Jerusalem ya an namindan i Judah (Jeremiah 1–33)
2. Hay nunholholtapan Jeremiah (Jeremiah 34–45)
3. Hay nangipa'innilaan Jeremiah hi adusaan nadan binuhul di i Judah (Jeremiah 46–51)
4. Hay nipa'annungan nan imbagan Jeremiah ta inukit nadan i Babilon di matan nan patul hi ad Judah an hi Sedekiah ot pu'ulanda nan Templo ya hay nangitudo' ituwen na'udi ya ma"id ha mapto' ya hi Baruk (Jeremiah 52)

[1] Hituwen liblu di nitudo'an nadan inali'alin nan imbabalen Hilkiah an hi Jeremiah an oha an padi hi ad Anatot an numboblayan di tinanud Benjamin.

[2] Te hi Apu Dios ya himmapit i Jeremiah hidin mi'apulut tuluh (13) tawon hi numpatulan Josiah an imbabalen Amon hi ad Judah

[3] ya ta'on on hidin numpatulan nan imbabalen Josiah an hi Jehoyakim ta ingganah din mi'ahimpulut ohay (11) tawon hinan mi'alimah bulan an

numpatulan nan oha bon imbabalen Josiah an hi Sedekiah an hidiye din niyayan nadan tataguh ad Jerusalem hi udum an boble.

Hay Na'ayagan Jeremiah

4 Ya hay himmapitan Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah ya alyonay,
5 Handih din agge' ni' nunlumuwan i he"a ya pinili da'a mo tuwali an mumbalin hi propeta an munhilbi hi tatagu hi abobboble.
6 Mu inali' i hiya di, Apu Dios an na'abbaktu, innilam an ungaa' ot undan nin abalina' an e mangipa'pa'innilah a'atmu?
7 Ya alyonay, Adim pambal di a'ungam. Te an namin nan pannaga' i he"a ya mahapul an ume'a ta em ibaga nan ibaga' i he"a.
8 Ot adi'a tumakut te nanongnan wadaa' an mangipapto' i he"a. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
9 Ya dinapanay to'o' ot alyonay, Ha"on di ukod an mangibagan he"ah nadan hapitom.
10 Ot agam ta atom te mihipun hi ad uwanin algo ya idat'uy abalinam an humapit hi abobboble ya ta'on on nadan pun'ap'apuwan di apatu-patul. Ta ipa'innilam di adadagan nan pun'ap'apuwan di udum ta ayda naba'gut an nitanom. Ya nadan udum ya ipa'innilam di pumhodan nan pun'ap'apuwanda ta umatdah nan nitanom an nidallom di lumamutanda.
11 Ya waday impatigon Apu Dios i ha"on ot alyonay, Nganney matigom Jeremiah?
Ot alyo' di, Han hapang di bungbunga"an an almon.
12 Ya alyon Apu Dios di, O te hay ipa"elan nan hapang di almon ya tigo' ta mipa'annung nadan imbaga' an ma'at.*
13 Indani ya wada boy impatigon Apu Dios i ha"on ot alyonay, Ad uwani ya nganney tinigom?
Ot alyo' di, Tinigo' hi nangappit hi huddo'na han nibangot an banga an munluwag. Ya nuntigging ta ay mikuyag hi nangappit hitun awadanmi.
14 Ya alyonan ha"on di, O, te hay huddo'nay alpuwan nadan manadag hinadan tatagu ituwen boble.
15 Ya adi madne ya ipa'ali' nadan titindalu an malpuh nangappit hi huddo'na an ipangulun nadan patulda. Ta diday mun'ap'apu hi ad Jerusalem ya hi an namin an boble hi ad Judah. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
16 Ta ibaga' an hidiyey pundusa' hinadan tatagu' an gapuh nadan dakol an adi ahan maphod an ato'atonda ta din'uga' i dida. Ta eda nundayaw ya nunggohob hi insenso hinadan iniphoddan dios di udum an boble.
17 Ot he"a Jeremiah ya makak'a ta em ibagan namin nadan imbaga' i he"a hinadan tatagu. Adi'a tumakut i dida te tumakut'a'e ya namama otahan di ato' an mangipatakut i he"a hi hinangngab di tatagu.
18 Ot nomnomnomom an pumbalinon da'a hi paddungnay boble an nahamad di aladna onu nan gumo' an tu"ud onu nan gombang an dingding ta abalinam an mananggah nadan ma'ahihhiwo i he"a hitun ad Judah an ta'on on nadan patul ya nadan ap'apun munhilbin dida ya nadan padi.
19 Manu te adhuwan da'a i dida mu adida pa"abak i he"a te ipapto' da'an ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

2

Hay Nan'ugan Nadan Tinanud Israel I Apu Dios

* **1:12 1:12** Nan hapit an tigo' ta mipa'annung nadan imbaga' an ma'at ya hinan Hebrew ya nipaddung di dongolnah nan panapitdah nan almon.

1 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 Ume'a ta em ipa'innilah nadan i Jerusalem datuwen ibaga' i he"a. Ta
ibagam an ha"on an Dios ya manomnom'uy ana'na'unnudyun tatagu' hidin
nadne. An inunu'unuda' i da'yu an ta'on on hidih nan agge naboblayan
an umat ayuh nan hiyah nangahawan babain ongal di naminhodnah nan
ahawana.
3 Handi ya da'yun tinanud Israel ya umat ayu hinan hopap di apit an
ha"on an Dios ya abuh di niyappitanyu. Ta hiya nan nunhiglay nundusa'
hinadan namalpaligat i da'yu an dinadag'u dida.
4 Ot da'yun tinanud Israel ya donglonyu boh tuwen hapit Apu Dios
5 an alyonay, Undan waday nibahhoh inat'uh nadan a'ammodyu ta
din'uga' i da'yu ta hanadan bulul an ma"id ha hilbinay dinaydayawyu?
Ta ma"id ha hilbiyu i ha"on an umat ayu i dadiyen bulul.
6 Mu ma"id ha alyonyu on, Tanganu mahan on bokon hi Apu Dios di e ta'u
pumpaboddangan an hiya din nangawit i dita'uh ad Egypt? Ot ipangulu
dita'uh nan agge naboblayan an atatakut an ma"id ha nunhituhdi onu
mangi'wahdi te munhihillong ya awadan di dakol an bitu ya mun'ohab
nan lutahdi.
7 Ha"on an Dios ya inyali da'yu ituwen malumong an luta an awadan
di dakol an ma'apit an makan. Mu hay inatyu ya numbalinonyuh
nunhiglan umipabungot i ha"on hituwen numboblayanyu an gapuh nadan
adi maphod an ato'atonyu.
8 Ya ta'on on nadan padi ya ma"id mahan ha alyondah hi Apu Dios di
e ta'u pumpaboddangan. Ya nadan ap'apun mangipangpangulu i da'yu ya
ngohayona' an Dios. Ya ta'on on nadan propeta ya nan bulul an hi Baal di
pumpaboddanganda ya nadan dios di udum an tatagu an ma"id ha hilbina
di nunhilbiyanda ya dinaydayawda.
9 Ta hiya nan ha"on an Dios ya ihingil'u i da'yu ya hinadan apapuyu
nadan numbahulanyu. Ha"on an Dios di mangali ituwe.
10 Te ta'on mahan hi ipluyyuh nangappit hi alimuhan di algo hi ad
Cyprus onu hi nangappit hi tuluwan di algo hi ad Kedar ya undan waha
dingngolyuh na'at hi athina?
11 Te ma"id hinadan udum an himpamoble ha umat i da'yun nan'ug
hinadan dios an dayawonda an ta'on on agge immannung an dios. Mu
da'yun tatagu' ya din'uga' an Dios ta nadan ma"id ha hilbina an umat hi
bulul di eyu dinayaw.
12 Ta hiya mo nan ibaga' hinadan wah ad abunyan ta wan masda'awda
ya gumayonggongdah takutda an gapuh nan inatyu.
13 Te da'yu an tatagu' ya duway inatyuh adi maphod. Hay oha ya
nan nan'uganyu i ha"on an paddungnay obob an alpuwan di liting an
mangdat hi itaguwan. Ya nan mi'adwa ya nan nunhilbiyanyuh nadan agge
immannung an dios ta paddungnay nangapya ayuh pangi'amunganyuh
liting mu napa"ih ta adi mabalin an ma'amung di liting.
14 Ya alyon bon Apu Dios di, Da'yun tinanud Israel ya bokon ayu himbut
hidin niyayyam ayu. Mu tanganu on ad uwani ya athinay nangat nadan
binuhulyu i da'yu
15 an ayda layon an mun'olmomdan da'yu? Ya dinadagday bobleyu ta
mumbalin hi ma"id ha hilbina an ma"id mo ha munhituhdi.
16 Ta nadan i Egypt an nalpuh ad Mempis ya hi ad Tahpanhes di manadag
hinan mapemanan an a'atyun tinanud Israel.
17 Manu'e hi athinay ma'at i da'yun tinanud Israel ya gapuh nan'uganyu i
ha"on an Dios an ta'on ahan on nipto' di ato' an mangipangpangulu i da'yu.

18 Mu tanganu on hi ad Egypt ya hi ad Assyria di eyu numpaboddangan?
On waday imboddang naen inatyu? Ma"id te paddungnay e ayu
imminum hinan wangwang an nungngadan hi Nayl ya nan wangwang
an nungngadan hi Euprates ya abuh.
19 Nadan adi ahan maphod an pangatyu damdama di lummuh
nadusaanyu. Mu ta'omman ta panginnilaanyu an naligat hi'on ha"on an
Dios di du'gonyu ta adiya' takutan. Te nunhiglay ma'at i da'yu ta hidiyey
dusayu. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
20 Ya alyona bo di, Da'yun tinanud Israel ya nabayag mo tuwalih
nan'uganyun ha"on. Te adiyu pohdon an munhilbi i ha"on. Mu e
ayu nundayaw hinadan dios di udum an tatagu hinadan nabillid ya
hinadan pu"un di mun'ahagabong an kayiw an umat ayuh nan babai an
mumpabpabbayad hi adolna.
21 Yaden hay ni'aliganyu ni' ya nan ap'aphodan an greyp an pinili' ot
iphod'u an itanom. Mu ad uwani ya umat ayuh nan greyp an nalgom di
himmangawana.
22 Ot hay a'at di numbahulanyu ya umat hinan lugit an adi abalinan di
dakol an habun an aanon.
23 Mu iha"utyu damdaman alyonyuy, Agge immannung an hi Baal di
dinayawmi.
Mu nomnomnomonyu nadan ina'inatyu hinan nundotal hi ad Hinnom
an umat ayuh nan nummaya an kemel an adi duminong an e umana'anap
hi tangbal.
24 Ya umat ayu boh nan atap an dongki an wa'et mummaya ya hiyay e
manama' hi bulug. Ta adida maligatan nadan bulug an mamdug i hiya.
25 Ta na"able ayu an tinanud Israel an e umaninnabat an e mundayaw
hi kumpulnan dios. Ya ta'on ahan hi'on imbaga' i da'yu ta idinongyu mu
alyonyuy, Adi mabalin te ongal di naminhodmi i dadiyen dios.

Hay Lebbengnah Ma'at Hinadan Tinanud Israel

26 Nan mangako ya ma'bainnan hi'on ma'akhupan. Ya unhaot athidiy
a'atyu an bumain ayuh nan at'atonyu. Mu da'yun tinanud Israel an ta'on
on nadan patulyu ya nadan ap'apun munhilbi i dida ya nadan padiyu ya
nadan propetayu
27 ya alyonyuh nan niyamma an dios an kayiw ya batu di, He"ay nanagu
i da'mi. Ta din'uga' an Dios i da'yu. Mu tanganu on wada'ey punligatanyu
on ha"on an Dios di pumpaboddanganyu?
28 Tanganu on adi da'yu ihwang hinadan inyammayun diosyu ta
boddangan da'yu hi'onda abalinan? Ot tee bon dakol nadan diosyu an
umat hi dinakol nadan bobleyuh ad Judah ot daan bohna ta boddangan
da'yu?
29 Ya tanganu boh on ayu munlili an alyonyuy adi da'yu boddangan i
ha"on yaden nginheya' i da'yun namin?
30 Ya ta'on hi dinusa da'yu i ha"on ta alinah manomnoman ayu mu ma"id
damdama ha niyatana. Te hiya damdaman adiya' unudon i da'yu. Ya
onyuot numpate nadan baal'un propeta an umat hinan pangat di layon di
nangatyu i dida.
31 Ot hay ibaga' i da'yun tinanud Israel ya undan ingnganuy da'yun
ha"on an Dios hinan agge naboblayan onu inye da'yu i ha munhihillong ya
atatakut hi boble? Tanganu on da'yu an tatagu' ya alyonyuy, Nawaya ami
mo ayan mangat hinan pohdonmin aton. Ot adi mahapul an hi Apu Dios
di dayawonmi.

32 Nan babain mungkasal ya adi mabalin an linglingona an mangilubung
hinan lubungna ya nan banggolnah nan algon pungkasalana. Mu da'yun
tatagu' ya nadney nunlinglinganyu i ha"on.
33 Ta nala'la'ing ayun mangat hi adi maphod mu nadan na'bahhulan an
binabai ya tinudduwanyu bo udot dida hinadan adi maphod an a'atyu.
34 Te numpateyu nadan nun'awotwot an ta'on on ma"id ha bahulda ya
aggeda nangakoh nunhituwanyu. Ta nun'ipagi' di daladah lubungyu.
35 Mu alyonyu eh'a damdamay ma"id ha bahulyu ta adi da'yu dusaon i
ha"on an Dios. Mu mahapul an dusaon da'yu te numbahul ayu an ta'on
onyu iha"ut.
36 Handi ya nadan i Assyria di eyu numpaboddangan. Ya gapu ta adi
da'yu boddangan i dida ya imme ayu boh ad Egypt. Mu athidi bo damdama
an ma"id ha iboddangda i da'yu.
37 Ta umukayungan ayu mon umanamut an hophopanyuy angahyuh
bainyu. Te adi' hanguton nadan tatagun pundinolanyu ta ma"id ha
iboddangda i da'yu.

3

Hay Numbahulan Nadan I Judah

1 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Nan lala'in imbolhenay* ahawana
ya indani ya numbintan hidiyen babain ahawana ni' ya undan mabalin
bo ta ena bangngadon hidiyen babai? Mu da'yun i Israel ya ay ayu
damdama babain numpabpabbayad hi adolna an gapuh nadan dakol an
dinaydayawyun dios. Mu ad uwani ya pohdonyun mumbangngad i ha"on
an ta'on on athidiy inatyu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
2 Ya alyona bo di, Mangmangonyu'ey nunlini"odan tuwen boble. Ma"id
ha aggeyu e nundayawan hinadan dios di udum hinadan nabillid. Ta umat
ayuh nan babain mabayadan an munmunhood hi lala'ih nan da'ging di
awon. Ya umat ayu boh nan tagun mumbota' hi patayona. Ot gapu i danaen
adi ahan maphod an ato'atonyu ya binahbahyuh tuwen boble.
3 Ta hiya nan ma'ma"id ha udan an ta'on ni'mo on ha apu' te gapu nimpe
hinan adi maphod an at'atonyun ma"id ahan ha bainyu an umat ayuh nan
babain mumpabpabbayad hi adolna.
4 Mu ad uwani mohpe ya alyonyun ha"on di, He"a Ama di nangipanapto'
i da'mi an nihipun hi agolangmi.
5 Ot hanat adi bahan minaynayun di bungotmu i da'mi hi inggana. Manu
te athinay pangaliyu mu inatyun namin di abalinanyun mangat hinadan
adi ahan maphod.

Hay Nangiyunnudan Nadan I Judah Hinadan I Israel

6 Handih din hi Josiah di numpatul hi ad Judah ya himmapit boh Apu
Dios i ha"on an alyonay, He"a ya tinigom di ina'inat nadan ay ma"id ha
nomnomda an i Israel. An umatdah nan babain nunluktap te din'uga'
i dida ta nadan udum an dios di eda dinaydayaw hinadan pu"un di
mun'ahagabong an kayiw hinadan nabillid.
7 Ya alyo' on lo'tat ya itutuyuda nadan dakol an bahulda ta ibangngaddan
ha"on mu aggeda. Ta da'yun i'ibadan i Judah ya tinigoyun
8 namin nadan inatda ya nan na'at an paddungnay imbolhe' dida ot
ituda"u dida ta adida mo mi'hayyup i ha"on te nat'on an dios di dinayawda.
Mu da'yun i Judah ya agge ayu damdama timmakut ta inyunnudyuh nadan

* **3:1 3:1** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

i'ibayu ta paddungnay inluktapa' bo damdama i da'yu te nadan udum an
dios di dinayawyu ya nunhilbiyanyu.
9 Mu ma"id ha tutuyuyu an i Judah hinadan numbahulanyu ta hiya nan
binahbahyuy bobleyu an gapuh nundayawanyuh nadan dios di udum an
tatagu an batu ya kayiw di niphod.
10 Manu te ipatigoyu an ay ayu numbangngad i ha"on mu layahyu. Ha"on
an Dios di mangalin tuwe.
11 Ya alyon bon Apu Dios di, Nadan i Israel ya hiyah diyen inwalongdan
mangun'unud i ha"on. Mu udu'dulda bo mu nadan i Judah an mangalih
numbangngaddan ha"on an ta'on on layahda.
12 Ot em pun'ipa'innilah nadan i Israel hi nangappit hi huddo'na ta
mumbangngaddan ha"on an Dios. Te ta'on hi impabungota' an gapuh
nan'ugandan ha"on ya ongal damdamay homo"u ot mabalin an pakawano'
dida. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
13 Mahapul an abulutondan numbahulda te nginheya' an Dios. Ta
nadan dios di udum an tataguy eda dinaydayaw hinadan pu"un di
mun'ahagabong an kayiw.
14 Ot alyon bon Apu Dios hinadan tataguna di, Da'yun mungngohen
tatagu' ya hanat mumbangngad ayu an umunud i ha"on. Ta ipangulu da'yu
i ha"on hitun bobleyuh ad Zion. Ta an namin an boble an pi'hituwanyu on
waday awito' i da'yu ta ibangngad'u didah tun ad Zion.
15 Ya wadaday nala'ing an pot'o' an na'unud i ha"on ta diday mangipang-
pangulun da'yu.
16 Ta i diyen dumakol ayun munhituh tun bobleyu ya ma"id mo ha e
al'alyon di tataguh nan Kahun an nittuwan nan tugun'u. Te adiyu mo
nomnomnomon ya adi mahapul an mangapya ayuh mihukkat i diyen
Kahun.
17 Te hitu moh ad Jerusalem di pun'ap'apuwa'. Ta an namin di tataguh
abobboble ya hituy pundayawandan ha"on an Dios. Ya bokon mo nadan
adi maphod di atonyu.
18 Ta nadan i Israel ya da'yun i Judah an mun'alpuh udum hi boble hi
nangappit hi huddo'na ya mun'u'uddum ayun mumbangngad hituh nan
boblen indat'u tuwalih nadan a'ammodyu.
19 Ha"on an Dios ya ma"amlonga' ot an mangibilang i da'yuh i'imbabale'.
Ya hay pohdo' ya idat'un da'yu nan ap'aphodan an bobleh tun luta ta
punhituwanyu. Ya hay innila' ya adiya' mo du'gon i da'yu te ha"on moy
ibilangyuh hi Amayu.
20 Mu onnot on din'uga' damdama ta umat ayuh nan babain inluktapnay
ahawana. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Nuntutuyuwan Nadan Tataguh Bahulda

21 Ot deen ma"adngol hinadan nabillid di kogan nadan i Israel an
mumpahpahmo'dan ha"on. Te dakol di numbahulanda an gapuh nunlin-
glinganda i ha"on an Dios.
22 Ot alyo' i diday, Maphod di ibangngadyu an mangun'unud i ha"on.
Ya alyonday, O, mumbangngad ami te he"a tuwaliy Dios hi dayawonmi.
23 Te nan emi nundayawan hi bubulul hinadan billid ya ma"id ha
imboddangdan da'mi. Te he"a Apu Dios an madayaw ya abuh di mabalin
hi bumoddang i da'mi.
24 Mu nan umipabain an bulul an hi Baal an dinaydayawmi ya impuhnay
bino'lan di a'ammodmi an umat hinadan kalnero ya baka. Ya ta'on on
nadan imbabaleda on ini'nongda.

25 Mu ta'on hi da'mi ya numbahul ami i he"a Apu Dios an umat ami
damdamah nadan a'ammodmi an nihipun hi a'ungami ta ingganah ad
uwani ya nginhe da'a ta hiya nan nunhiglay bainmi.

4

Hay Aton Nadan Tinanud Israel An Mumbangngad I Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya alyonah nadan tinanud Israel di, Hi'on immannung
an pinhodyun ibangngad an umun'unud i ha"on ya mahapul an itopalyu
nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an bulul ta ha"on ya abuh di
dayawonyu.
2 Ya an namin'ey isapatayu i ha"on on ipa'annungyu an ma"id ha
duwaduwayu ya hay ma'at ya nadan tataguh udum hi boble ya dayawona'.
Ya wagaha' bo dida ta umat hi ato' an munwagah i da'yu.
3 Ot da'yun i Judah ya iwalongyu nadan pumbahulan te nan a'at di
nitaguwanyu ya umat hinan bimmatun luta an hay himmangohdi ya
nadan pagat an holo'.
4 Ot mahapul an mipaphod nan punnomnomyu ya pangatyu. Te
nanongna'e an mungngohe ayu ta nadan pumbahulan di inaynayunyun
aton ya lo'tat ya ay bimmikah ha apuy an adi madopdopan di bungot'un
da'yu an gapuh nadan adi maphod an ato'atonyu.

Hay Dumadag An Malpuh Nangappit Hi Huddo'na

5 Alyon bon Apu Dios di, Ipagangohyu nadan tangguyub hi abobbobleh
ad Judah. Ya nun'itkukyu ta bumtik nadan tataguh nadan boblen
nun'ahamad di aladda.
6 Itudduyu nan awon an umeh ad Zion hi ad Jerusalem. Ya inawigingyun
bumtik ta mihwang ayu te pa'aliyo' di nunhiglan dumadag an malpuh
nangappit hi huddo'na.
7 Datuwen manadag hi abobboble ya mipaddungdah nan layon an
nibukatan hinan balena. Ta pumpa"ihda tun bobleyu ta ingganah on ma"id
ha mabati i da'yu.
8 Ot munlubung ayuh langgut ta ipatigoyuy eyu umukayungan ya kumga
ayu te agge na'ubayah nan nunhiglan bungot'un Dios i da'yu.
9 Ya alyon bon Apu Dios di, Hitun a'atan nae ya nunhiglay tumakutan
nan patulyu ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya ta'on on nadan padi ya
propeta.
10 Ot alyo' moy, Apu Dios an na'abbaktu, tanganu onmu imbagah nadan
tatagu an luminggop tun ad Jerusalem ya dee mannot an tuwen mitwik di
ispadah bagangmi.
11 Ya alyon Apu Dios di, Madatngan'ey adadaganyu ya ipa'innila' i da'yu
an i Jerusalem. Ta alyo' di tuwen dumatong hitun bobleyu han ma"atung
an dibdib an malpuh nan mun'ohab an agge naboblayan. Hidiyen dibdib
ya adi umat hinan dibdib an mangiyaddib hi dugih.
12 Te hituwen dibdib an ipa'ali' an pundusa' i da'yu an tatagu ya
ma'abbikah.
13 Ot mangmangonyu'e an ayda bugut nadan binuhulyu an nipaddung-
dah puwo' nadan mangali an nungkakalesa an titindaluda. Ya nada'e
an titindaludan numpuntakkeh* kabayu ya abakonday ma'awiging an
muntayyapan an agila.
Ta alyo' an hi Jeremiah di, Ma"id mahan mo tayya an madadag ta'u.

* **4:13 4:13** Hay pangalin di udum hinan numpuntakke ya numpunhakay.

14 Mu tanganu on ayu adi muntutuyu an i Jerusalem hinadan numbahu-
lanyu ta way atonyun mihwang? Hi anuud ya ahiyu idinong an mangat
hinadan adi ahan maphod?
15 Ya alyon bon Apu Dios di, Undan adiyu donglon an pun'ipa'inniladah
ad Dan ya hinadan nabillid hi ad Epraim nan umaliyan di binuhulyu an
dumadag?
16 Ot pun'ipa'innilayuh nadan tataguh ad Judah an tuweday gumubat an
binuhul an nalpuh nidawwin boble.
17 Ta li"ubondah ad Jerusalem an ayda mun'adug hinan puntanoman.
Athinay ma'at te nginheya' hinadan tatagu'. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
18 Ot da'yun i Judah ya nunhiglay eyu pumpalpaligatan te madusa ayu
an gapuh nadan ina'inatyu an adi ahan maphod.

Hay Umukayungan Jeremiah An Gapuh Adusaan Nadan I Judah

19 Ya alyo' an hi Jeremiah di, Adiya' mahan mo tayya pa"itpol hi hakit di
nomnom'u. Ya nunhiglan mungkobkob di bala' te paddungnay dongdonglo'
nan gangoh di tangguyubda ya hay tukuk nadan mangali an gumubat. Ta
hiya nan adi mabalin an namaag ya dindinnongana'.
20 Te nonomnomo' nan mahohonnod an atondan manadag hitun boblemi
ta ingganah mapa"ih an namin. Te pa'ibagondan pumpa"ih nadan
numpunhituwanmi.
21 Ot anuud nin ya ahi malpah di gubat ta wan ma"id ha tigo' hi bandelan
di gubat ya gangoh di tangguyub?
22 Indani ya dingngol'u an alyon Apu Dios di, Athinay ma'at te nadan
tatagu' ya umatdah nadan ma"id ha nomnomda an aggeya' innilan
dida. Ya umatdah nan u"ungan aggeda innilay nipto' hi atonda an hay
punla'inganda ya nan pangatandah adi maphod ya abuh.
23 Ya hidin immangmang'uh nunlini"odan ya anakkaya an namullag
mahan tun luta. Ya ta'on on hi ad lagud ya ma"id nan dumilag hidi ta
munhihillong.
24 Ya minangmang'u bo nadan billid ya anakkaya an mun'iwagotda ya
ta'on on nadan nabillid.
25 Ya ma"id ha taguh munwannawannat ya ta'on on nadan hamuti ya
binumtikdan namin.
26 Ya gapuh nan nunhiglan bungot Apu Dios ya nun'adadagday abob-
boble. Ta nadan mun'alumong ni' an puntanoman ya numbalindah adi
maboblayan.
27 Ya alyon Apu Dios di, Manu te madadag hituwen boble mu adi'
punhiglaon di ena adadagan.
28 Mu gapu ituwen imbaga' an ma'at ya paddungnay umukayungan tun
luta ya humilong di ad lagud. Hiyah tuwey ninomnom'uh ma'at an adi
mibahho.
29 Ta wa'et donglonyuy gangoh di numpungkabayun titindalu ya tigonyu
nadan numpangdon hi pana† an tindalun mi'gubat ya way ohaon bumtik.
Ta e ayu mun'ipa"eh nadan lingab ya doplah nan nabillid ya muyung. Ta
ma"id ha mabati hi tagu hitun bobleyu.
30 Te nibaga mo tuwali i da'yu an i Jerusalem an madadag ayu. Mu tee
damdama an inip'iphodyu an numpunlubung ot pintolanyuy matayu. Mu
adi da'yu damdama hanguton hinadan mangali ni' hi pinpinhod da'yu te
onnot on pohdondan patayon da'yu.

† **4:29 4:29** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

31 Te hay a'at di ahiyu punligatan an i Jerusalem ya umat hinan dogoh di
mun'ayyam hinan panguluwan an imbabalena an amod on mapo'tang di
yahyahna on muntukuk hi hakitna. Ot athidiy ma'at i da'yu an i Jerusalem
an mumpaboddang an alyonyuy, Ma"id mahtu tayyan mate ami.

5

Hay Numbahulan Nadan I Jerusalem

1 Alyon bon Apu Dios di, Eyu hawangon di ad Jerusalem ta tigonyu hi'on
wada ni'mo ha ta'on hi ohah nadan tataguhdi hi maphod di pangatna an
ha"on di un'unudona. Ta wada'e ha ta'on on oha ya mabalin an pakawano'
nadan tatagu ta adi' dadagon dida.
2 Manu te wadaday mangalih ha"on an Dios di dayawonda mu layahda.
3 Ot alyo' i Apu Dios di, Innila' an hay hama'om ya nadan immannung
an mangun'unud i he"a. Ya dusaom nadan tatagum an ahilalayah mu
hiya damdama an adida idinong nan pumbahulan te onnot on namamay
ngoheda an adida pohdon an muntutuyu ta wan un'unudon da'a.
4 Ta hay nomnom'u ya alyo' di, Manu'e nin hi athina an ay ma"id ha
nomnom danaen tatagu ya gapu ta nawotwotda ya aggeda innila nan
tugunmu an Dios ya nan pohdom hi atonda.
5 Ot umeya' mo ta nadan ap'apu an munhilbih nan patul di e' pi'hapitan
te innilada nan pohdon Apu Dios. Mu hiya damdama an ta'on on dida ya
adida pohdon an un'unudon hi Apu Dios.
6 Te din'ugdan namin hi Apu Dios ta namamay ngoheda. Ta hiya nan
dakol di binuhulda an e manadag i dida an umatdah nadan atatakut an
layon an malpuh nan muyung onu nadan atatakut an kahuh nan agge
naboblayan. Ya umatda boh nadan leopard an mumpumbota'dah nan way
nun'aboblayan ta kumpulnan akhupandah nadan tatagu on nungkalatda
ta mahillehilley adolda.
7 Ot alyon Apu Dios di, Nganne moy ato' an munlingling hi bahulyun
i Judah? Yaden din'uga' i da'yu ta nadan dios di udum an tatagu di
dinaydayawyu an ta'on hi indat'un namin di mahapulyu mu paddungnay
ha"on nan ahawayu an inluktapyu ot ipluyyuh balen nadan binabain
mumpabpabbayad hi adolda.
8 Ta ma"id ha nipahhiwanyuh nadan tangbal an kabayu an hay ahawan
di hinaggonyuy eyu mamangmangon.
9 Ta hiya nimpe nan dusaon da'yun i Judah i naen a'atyu.
10 Ot honago' nadan binuhulyu ta eda dadagon nadan intanomyun greyp
ta ammuna ha oh'ohhah nan pu"una hi batiyonda. Ya numputulda nadan
haping an ni'aligan nadan tatagun agge niddum i ha"on.
11 Te nadan i Israel ya i Judah ya din'uga' an Dios.
12 Ya layah nan imbagadan alyonday, Hi Apu Dios ya adi da'mi dusaon.
Ot nanongnan ma"id ha ma'at i da'mi hi adi maphod an umat hi gubat ya
bitil.
13 Ma'layyah danaen propeta te agge nalpu i ha"on nadan imbagada. Ot
nadan impa'innilada ya ma'at i dida.
14 Ot alyon bon Apu Dios i ha"on di, Gapu ta athinay hapit nadan tatagu
ya pumbalino' nan ibaga' an em ipa'innila i dida hi ay apuy. Ya nadan
tatagu di ay itungu an gobhon nan apuy.
15 Ot nomnomnomonyu an ha"on an Dios ya ibaga' i da'yun tinanud Israel
an pa'aliyo' di mangubat i da'yu an malpuh nidawwin boble. Ya dadiyen

himpamoble ya mabikahda ya nadney nibangunan di bobleda. Ya adiyu
ma'awatan di hapitda.
16 Ya ongal di abalinanda an mi'gubat te pumatey pamanada.
17 Ot hay umaliyanda ya diday mangan hinadan inapityun barley ya wit
ya ta'on on nadan greyp ya nadan bungan di fig ya ta'on on nadan bakayu
ya kalneroyu. Ya nadan binattuy aladnan bobleyu an pangidinlanyuh
mangibaliw i da'yu ya pumpa"ihda ya numpateda nadan imbabaleyu.
18 Mu ta'on hi athidiy ma'at ya wadaday mabati i da'yu ta adi ayu
mama"id an namin.
19 Ta dadiyen adi mi'yaten tatagu ya mahmahandan alyonday, Tanganu
ahan on inyabulut Apu Dios an ma'at i dita'u ha athitu?
Ot hay pambalmu ya alyom di, Athinay na'at te din'ugyuh Apu Dios ta
nan dios di udum hi bobley dinayawyuh tun boble ta'u. Ot ad uwani ya
mumbalin ayuh baal di tataguh udum hi boble.
20 Ot ibagam hituweh nadan tinanud Jacob an nunhituh ad Judah
21 ta alyom di, Da'yu'e an ay ma"id ha nomnomna ya manu te waday
matayu mu adi pa'attigo ya waday ingayu mu adi pa"adngol.
22 Ot hay lebbengnah takutanyun adi unudon ya ha"on an Dios. Te
undan aggeyu innila an ha"on di nunlumuh nan gahal* hinan da'ging di
baybay ta manandih nan liting an malpuh nan baybay? Ta ta'on hi wa'eyon
munhinnipyat nan dalluyun hinan gahal mu ibangngadna damdamah nan
baybay.
23 Mu da'yun tatagu ya nunhiglay ngoheyu te din'uga' i da'yu.
24 Unhaot alyonyuy, Dayawon ta'uh Apu Dios te hiyay mangipa'alih udan
hi'on mahapul ta'u ta mabalin an dakol di apiton ta'u hi barley ya wit.
25 Mu gapuh nadan adi ahan maphod an ato'atonyu ya adi da'yu mo
wagahan.
26 Te hay udum i da'yu ya adi ahan maphod di ato'atonyu an umat ayuh
nan munlingon hi hamuti an e mumbotbotta' hi makna. Mu da'yu ya hay
eyu pungkulukan hi ibbayun tataguy eyu bobota'on.
27 Ta mipaddung hinan pahhi'ing an napnuh nahulun hamuti di
numpunhituwanyu te napnu hi inakoyu ya kinulukyu. Ta hiya nan
kimmadangyan ayu ta ongal di abalinanyu.
28 Ya mun'atataba ayu ya nun'abubutyug ayu. Mu iyal'alayun mangat hi
adi ahan maphod. Te adi ayu bumoddang hinadan maligligatan ya nadan
nun'apuhig.
29 Ta hiya nan ha"on an Dios di mundusa i da'yu an gapuh nadan
ato'atonyu ta wan iballoh'u i da'yu.
30 Te dakol nadan ma'ma'at ituwen boble an nunhigla ahan an umi-
pabungot.
31 Te layah nan ipa'pa'innilan nadan propeta. Ya bokon ha"on di
un'unudon nadan padi. Yaden pohpohdonyuh diyen ato'atonda. Mu hitun
umudi ya nganne mohpey pambalyu?

6

Hay Ma'udi Hi Nipa'innilaan Di Adadagan Di Ad Jerusalem

1 Dita'u an tinanud Benjamin ya bumtik ta'u ta taynan ta'uh ad Jerusalem.
Ot ipagangohyuy tangguyub hi ad Tekoa ta panginnilaan nadan tatagun
tuweday gumubat an malpuh nangappit hi huddo'na. Ya mun'apuy ayuh

* **5:22 5:22** Hay pangalin di udum hinan gahal ya panag.

ad Bet-Hakkerem ta nan ahuk di panginnilaan nadan tataguhdi an tuweday
dumadag an nalpuh nangappit hi huddo'na.
2 Te alyon Apu Dios di, Dadago' di ad Jerusalem an ta'on on umat hinan
apgohan an mangilog an babai.
3 Ta umaliday mangubat i dida an papatul ya nadan tindaluda ta
mungkampudah nan nunlini"odan ta li"ubondah diyen boble.
4 Ta wadadah nan awon on pun'itkuk nadan papatul hinadan tindaludan
alyonday, Unhaot gubaton ta'uh ad Jerusalem hinan tongan di algo. Mu
maladaw ta'u'e ya hina mon mahdom.
5 Ta pumpa"ih ta'u nadan natagen binattun aladda an nunli"ub i diyen
boble.
6 Manu'e hi athidiy ma'at ya hi Apu Dios an ongal di abalinana ya alyona
i dadiyen tindaluy, Punlongohyu nadan kayiw ya nun'ipiggilyuh nan way
binattun alad ta pangi'wanyu ta hogponyuh ad Jerusalem. Te nunhiglay
pamalpaligat nadan tataguhdi hinadan ibbada ta hiya nan madusada.
7 Te nadan adi ahan maphod an ma'ma'at hidi ya umat hinan liting an
malpuh nan obob an ma"id ha duminongana. Te nanongnan wadaday
mumpapatte i diyen boble. Ta an namin nadan tataguhdi ya paddungnay
waday hugatda onu dogohda.
8 Unhaot datuwen ma'ma'at di pangimatunanyu an i Judah ta idinongyu
danaen adi maphod an ato'atonyu. Mu adiyu'e pohdon ya umannung an
pumbalino' tun bobleyu hi adi maboblayan.
9 Ta dadagon da'yuh nadan binuhulyu ta ingganah ma"id ha mabatih
taguh tun bobleyu. Ta umat hinan e mun'apit hi greyp an ena alimahma-
hon an namin nadan nabati. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
10 Ot alyo' di, Apu Dios, imbaga' hinadan tatagu nan em pundusaan i dida
mu ngihngihilanda an adida patiyon.
11 Ta ta'on on ha"on ya nunhiglay bungot'u i dida an adiya' mo tayya
pa"itpol.
Ya alyon Apu Dios i ha"on di, Hiya nimpe nan ad uwani ya ipahda' di
bungot'u hinadan tatagu. Ta miyedah udum hi boble nadan u"unga an
mun'ay'ayyam hinan kalata ya nadan ma'amu"amung an mumpangilog ya
an namin nadan himbabbale ya ta'on on nadan a'amamma ya i'ininna.
12 Ta nadan binuhulday mihukkat an munhituh nadan baleda ya
muntamuh nadan puntanomanda ya ta'on on nadan ahawada an binabai
on inahawada. Te ha"on an Dios ya dusao' nimpe nadan tatagu an
numboblehtu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
13 Te an naminda ya munhinkukulukda an ta'on on nadan nun'awotwot
ya nadan kakadangyan. Ya athidi boh nadan propeta ya padi an adi
mabalin hi pundinolan dida.
14 Te adida pahiwon nadan bumanahubbahul ta paddungnay namama
an humalom di hugatda hi pundusaa' an Dios i dida an onnot on alyonday,
Malinggop ta'u aya. Ya dee mannot an bokon linggop di wada te gubat.
15 Unhaot bumaindah nan nunhiglan adi maphod an pangatda mu ma"id
ahan ha nunggotah bainda. Ta hiya nan milaggatdah nadan mun'a'ateh tun
pundusaa' hinadan tataguh ad Judah. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Adi Pangun'unudan Nadan Tinanud Israel Hinan Tugun Apu Dios

16 Impa"el Apu Dios an nangalih nadan tatagu di, Hidin paddungnay wa
ayuh nan nunhappangan di awon ot ituddu' i da'yu din inwan handidan
a'ammodyu. Te hidiy paddungnay awon an umeh awadan di luminggopan.
Mu adiyu pohdon an i'wahdi.

17 Ya hinnag'u boy mumpapto' i da'yu ta waha manugun i da'yu. Mu
ningamut an adiyu pohdon an unudon di ibagada.
18 Ot hiya nan ha"on an Dios ya ibaga' hi an namin an tataguh abobboble
ta tigonday ato' i da'yun tatagu'.
19 Te inwalongyun mangun'unud hinadan tugun'u. Ta hiya nan honago'
di manadag i da'yu ta nan adi maphod an ninomnomyun aton ya da'yuy
a'atana.
20 Manu te idawatyu i ha"on di maghob an insenso an nalpuh ad Seba
ya nadan udum an nabanglun na'alah nidawwin boble. Ya dakol nadan
maghob an i'nongyu i ha"on. Mu adi' abuluton te adi umipa'amlong
dadiyen i'nongyu i ha"on.
21 Ta hiya nan ha"on an Dios ya paddungnay ballabaga' nan awonyu
ta magah ayu. Ta mate ayun namin an ta'on on nadan a'ammodyu ya
imbabaleyu ya hinaggonyu ya gagayyumyu.

Nadan Tindalun Malpuh Nangappit Hi Huddo'na

22 Alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an umaliday titindalun
malpuh hi nidawwi an nundongol an bobleh nangappit hi huddo'na an
mangubat i da'yu.
23 Ya mabungotda ta ma"id ha homo'da an mamaten da'yu. Ya nungkak-
abayuda ta hay madngol hi umaliyanda ya umat hinan mumbungug an
dalluyun hinan baybay. Ta datuwen tindalu di umalih manadag i da'yun i
Jerusalem.
24 Ya alyon nadan tataguy, Hidin dingngolmiy a'at danaen umalin
gumubat ya nangluy amih takutmi. Ya nunhiglay hakit di nomnommi an
onha matigo ot umat hi dogoh di golang hinan iyayyamana.
25 Ta hiya nan adi ami lumah'un hinan na'alad an boblemi ya adi ami e
mundaldallanan hinadan kalata. Te nunhiglan atatakut di nunlini"odanmi
te nun'i'ispadada nadan binuhulmi.
26 Ot alyon Apu Dios di, Udulnay munlubung ayuh langgut ya nibakilang
ayuh nan awadan di dapul ta pangipatigoyuh eyu umukayungan. Ta
paddungnay nate ha binuktung an imbabaleyu. Ta kogaanyuy umaliyan
nadan pumate te namaag ya nahanawwangda.
27 Ot he"a Jeremiah ya numbalinon da'a hi ay pangitnoban di mun'udi.
Ya nadan tatagu' di nipaddungan nan mitnob ta panginnilaan hi'on
immannung an un'unudon da'a.
28 Te an naminda ya nunhiglay ngoheda ya athidi bo nadan hapitonda
an bumahbah ahan hi ibbada. Ta na'alligatdan matudduwan an umatdah
nan gombang ya gumo'. Ya nala'ingda bo udot an kumuluk.
29 Ya umatda boh nan silber an ta'on hi nangimbabbala nan apuy on
adi malanat te adi maldang ta hiya nan adi ma'aan nadan niddum an adi
maphod an gumo'. Te nadan tatagu' ya ta'on on atnay pundusa' i dida ya
adida damdama idinong nan adi maphod an pangatda.
30 Ta hiya nan iwalong'u mo bo dida ta umatdah nan mitopal an silber
an ma"id ha hilbina.

7

Hay Himmapitan Jeremiah Hinan Templo

1 Indani ya alyon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
2 Ume'ah nan way geyt di Templo ta em ipa'innilah nadan tatagu tun
ibaga'. Ta alyom di, An namin ayun i Judah an immalin mundayaw ya
donglonyuh tuwen inalin Apu Dios.

3 Hiya an ongal di abalinana an Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel
ya alyonay, Ha"on an Dios ya mabalin an iyabulut'un munnanong ayuh
tun bobleyu. Mu gahin di idinongyu nadan adi maphod an ato'atonyu ta
nan nipto' an pangat di atonyu.
4 Ot adiyu dongdonglon nan layah an alyonday, Mihwang ayuh dumadag
te hituh tun ad Jerusalem di awadan nan Templo'.
5 Mu immannung an ihwang da'yu hi'on idinongyu nadan adi maphod an
pangatyu ta mipatigo an mabalin an pundinolan da'yu an adiyu kulukon
di ibbayu.
6 Ya idinongyu bon mamalpaligat hinadan tatagun ni'iboblen da'yu ya
nadan nun'apuhig ya nun'abalu. Ya idinongyun mamateh nadan ma"id ha
bahulna. Ya adi ayu mundayaw hinadan dios di udum an boble te hidiyey
lummuh adadaganyu.
7 Ot unudonyu'e danae ta idinongyu nimpe nadan adi maphod an
pangatyu ya iyabulut'un nanongnan munhitu ayu ituwen boble an indat'u
i handidan a'ammodyu.
8 Mu tigonyu! An hay immannung ya kulugonyu nan alyonda an
mihwang ayu an gapuh awahtun nan Templo'. Mu adi mabalin.
9 Ya undan hay innilayu ya mabalin an ta'on on ayu mangako ya pumate
ya munluktap ya munlayah hinan punhumalyaan ya nangidawat ayuh
insenso i Baal ya nundayaw ayuh nadan dios di udum an boble
10 on ahi ayu mohpe immalih nan Templo' an pundayawan i ha"on?
Undan alyonyu on ihwang da'yu i ha"on ta way atonyun manginaynayun
hinadan nunhiglan umipabungot an ato'atonyu?
11 Te undan mabalin ta ipa"ayan di mumpangako tun bale'? Ha"on an
Dios ya tinigo' an namin nadan ina'inatyu. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
12 Handi ya hi ad Siloh di awadan nan tabernakel an pundayawanyu i
ha"on. Mu tinigoyun dinadag'u an gapuh nadan adi maphod an pangatyun
tatagu' an tinanud Israel.
13 Tinugutugun da'yu i ha"on an Dios mu ningamut an adiyu pohdon an
idinong nadan adi maphod an ato'atonyu.
14 Ot adi ayu nimpe mundinol an ihwang da'yuh nan Templo. Te
ninomnom'u an dadagon nan Templo an umat hi inat'uh ad Siloh an ta'on
on'u indat i da'yu ya i handidan a'ammodyuh din nadne ta pundayawanyu
i ha"on.
15 Ot pakakon da'yuh tun ad Judah ta umat hinan inat'uh nadan ibbayun
i Israel ta miye ayu boh udum hi boble.
16 Ya alyon Apu Dios i ha"on di, He"a'e Jeremiah ya idinongmu mo ta
adim idasalan datuwen tatagu. Te adi' damdama donglon an ta'on on'a
kumga an mumpahpahmo'.
17 Te undan ahan aggem innila an nunhiglay at'atton nadan tataguh
nadan bobleh ad Judah.
18 Tigom'e an nadan u"unga ya diday e mun'amung hi itungu. Ya
hay mun'apuy ya nadan a'ammodda an linala'i. Ya nadan binabai
di mun'apyah tinapay ta idawatdah nan alyonday babain ap'apuh ad
abunyan. Ya indawatda boy ma'inum hinadan udum an dios te pohdondan
pabungotona'.
19 Mu undan ha"on di imbabainda i dadiyen ato'atonda? Bokon, te didaot
ibabainday adolda.
20 Ot hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya ipatigo' nan nunhiglan
bungot'u i dida an i Judah ta milagat nadan animal ya kayiw ya nadan

udum an nun'itanom. Te nan nunhiglan bungot'u ya paddungnay bimmikah an apuy an adi madop.
21 Ya alyona boy, Ha"on an ongal di abalinana an Dios an dayawonyun tinanud Israel ya adi' abuluton nadan maghob an i'nongyu ya nadan udum an idawatyu. Ot udu'dulnay iha"angyu nadan dotag ta anonyu.
22 Te hidin impangulu' nadan a'ammodyuh nalpuwandah ad Egypt ya ma"id ha imbaga' hi idawatday maghob an mi'nong onu nadan udum an midawat i ha"on.
23 Te hay imbaga' ya un'unudona' ta ha"on an Dios di dayawonyu ta da'yuy tatagu'. Ot donglonyu'e ta unudonyu nan tugun'u ya umannung an maphod di ma'at i da'yu.
24 Mu dadiyen a'ammodyu ya mungngoheda an adiya' donglon i dida an onnot on nadan adi maphod an pinpinhodday ina'inatda. Ta hiya nan agge pinumhod di nitaguwanda ta ondaot namama.
25 Ya nihipun hi nanaynan nadan a'ammodyuh ad Egypt ta ingganah ad uwani ya wadawaday hinnag'u hi baal'u an propeta ta ipa'innilada i da'yu nadan pohdo'.
26 Mu ningamut an adiyu donglon nadan imbagabaga'. Ya nunhiglay nungngohayanyu i ha"on ta inyal'alanay numbahulanyu mu handidan a'ammodyu.
27 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ta'on ahan on nganney ibagam i dida ya adida damdama donglon.
28 Ta hiya nan ibagam i dida an alyom di, Da'yun himpamoble ya ningamut an adiyu pohdon an unudon hi Apu Dios ya adiyu pohdon an matudduwan. Ya ta'on on atnay atona an mundusa i da'yu ya adi ayu damdama manomnoman. Ya ad uwani mo ahan ya nama"id di pangulugyu ya pangidinolyu i Apu Dios.
29 Ot udu'dulna attog di mumpakalbu ayu ta atigan di eyu umukayungan. Ya e ayu nunhiwweh nadan nabillid ya ingkantayu nan mikantah nan e pangilubu'an hi nate. Te da'yun tinanud ad uwani ya impabungotyuh Apu Dios ta hiya nan ingnganuy da'yun hiya.

Hay Namatapatayandah Dakol An Tatagu

30 Ya alyon bon Apu Dios di, Da'yun i Judah ya adi ahan maphod nadan ina'inatyu. Ya namama mo ahan nan eyu nangipata'dogan hinadan dios di udum an boble hinan Templo' an dadiye nadan nunhiglan umipabungot i ha"on ta nibilang nan Templo' moh nalugit.
31 Ya nangapya ayu bo udot hi punggobhanyuh mi'nong hidih nan ma'alih Topet hinan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom. Ta hidiy namatapatayanyuh nadan imbabaleyu on ginhobyu dida ta ini'nongyuh nadan dios di udum an tatagu. Yaden ha"on an Dios ya ma"id ahan ha ninomnom'u hi ipa'at'un da'yu ha athidi.
32 Ot ibaga' i da'yun udum hi algo ya adiyu mo alyon di hidih nan ma'alih Topet hinan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom te mahukkatan ta Nan Nundotal An Pamatayan hi Tagu. Te hidiy ahi pamatapatayan nadan binuhulyuh nadan ibbayu on ninayun an nilubu'dahdi ta ingganah ma"apnu an ma"id ha pangika"utanyuh nadan udum.
33 Ta awakilatdah nan luta ta pun'a'an di hamuti ya atap an animal te ma"id ha mabati hi e mangabul.
34 Ta mumbalin hi adi maboblayan an namin di ad Judah. Ta mama"idda mo din uggan ma'amung an tatagun mun'am'amlong hinan umat hi kasal ya ay'ayam.

8

1 Alyon bon Apu Dios di, I diye ya pungka"utan nadan binuhulyuy
nilubu'an nadan patul ya nadan ap'apun nunhilbi i didah tun ad Judah
ya ta'on on nadan nilubu'an di padi ya propeta ya an namin handidan
tataguh tun ad Jerusalem ta ukatonda nadan tungalda.
2 Ta miwakat di tungalda ta hapayan nan algo ya bulan ya bittuwon
an dinaydayawda ya nunhanilbiyanda ya numpabanoddanganda hidin
ataguda. Ta munnanongdan miwakat ta ingganah mumbalindah ay lugit
ta ilumong nan luta.
3 Ya nada'en adi mi'yate an i Judah ya miyedah udum hi boble ta hay
punli'nadahdi ya udu'dulna attog di mateda. Ha"on an ongal di abalinanan
Dios di mangalin tuwe an ahi ma'at i da'yu an adi ahan maphod di
pangatda.

Nadan Agge Immannung An Propeta

4 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ibagam i dida ta alyom di, Undan
nihubag ayu'e ya adi ayu tuma'dog? Ya immatunanyu'e bon nibahhoy
inwayu ya undan adiyu ibangngad ta nan nipto' an awon di unudonyu?
5 Te tanganu on ta'on onyu innilan immadawwi ayun ha"on an Dios ya
adiyu nomnomon an mumbangngad? Ya tanganu onyu adi idinong an
munhilbih nadan dios di udum an boble ta mumbangngad ayun ha"on?
6 Na'addonglo' nadan imbagabagayu mu ma"id i da'yu ha nangabulut
an hiya ya numbahul. Ya ma"id ha ta'on hi ohah nuntutuyuh bahulna ta
indinongna. Te onnot on way ohaon nadan nibahhoy ibibbikahnan aton
an umat hinan kabayu an nitakkayan di e mi'gubat an aganah butibutik.
7 Udu'dulda bo nadan hamuti an umat hi palluma te innilada hi'on
nadatngan di pumbaatandah udum hi boble. Ya nadatngan'ey pumbangn-
gadanda ya mumbangngadda bon namin. Mu da'yun tatagu' ya adi athidi
te nan pohdo' hi un'unudonyu ya adiyu aton.
8 Alyonyuy nanomnoman ayu te wadan da'yu nan tugun'u mu dee
mannot an hinukkatan nadan na'nginnilah nadan uldin nan tugun'uh
layah.
9 Onha nanomnoman ayu ot inabulutyu nan tugun'un Dios. Mu aggeyu.
Ot undan nanomnoman di athidi? Mu madatngan han algo an miye ayuh
udum hi boble ta mibabain ayun gapuh numbahulanyu.
10 Ta nadan ahawayun binabai ya ahawaon di udum. Ya ta'on on nadan
lutayu ya midat hinadan binuhulyu an gapu ta an namin ayu an ta'on
on nawotwot onu kadangyan ya ma'aggamgam hi bagiyona ta hiya nan
munhinkukuluk ayu. Ya ta'on on nadan propeta ya nadan padi ya athidi
boy a'atda.
11 Te ipatnadan ipadinol nadan tatagu' an ta'on on paddungnay him-
malom di hugatda on alyonday, Ma"id ha itakut ta'uh dumadag mu
layahda.
12 Ya unhaot nunhiglay bumainandah nadan adi ahan maphod an
ato'atonda mu aggeda innilan bumain. Ot hitun pundusaa' hinadan
tataguh ad Judah ya ta'on on dida ya middumdan mi'yate.
13 Te aggeda inunud nan imbaga' hi atonda. Ta umatdah nan nitanom
an greyp ya fig an ma"id ha bungada ya nakling di tubuda. Ta hiya nan
iyabulut'u an mama"id an namin nadan indat'un dida. Ha"on an Dios di
mangalin tuwe.
14 Ot hitun mipa'annung nadan imbagabaga' ya munhahapitda nadan i
Judah an alyonday, At'ehna ya ma'ayuot mo ta ume ta'uh nadan binattuy

aladnan boble ta hidiy e ta'u atayan. Te adi damdama mibahhoy atayan
ta'u an ay dita'u ipa'inuman i Apu Dios hi guwade an gapuh numbahulan
ta'u i hiya.
15 Hihinnod ta'uy e ta'u luminggopan mu onnot on han nunhiglan
atatakut di ma'at.
16 Ot teen ad uwani ya dimmatongda moh nan bobleh ad Dan hi
huddo'na dadiyen binuhul ta'u. Ot deen ma"adngol di pangen di kabayuda
an miwagot tun lutah pangatda. Te tuweday nungkakabayun gumubat. Ot
umannung an dadagonda tun boble ta'u ya an namin ta'un tatagu.
17 Nomnomnomonyu an datuwen ipa'ali' an manadag i da'yu ya ayda
hakuku an adida ma'ayum. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay E Umukayungan Jeremiah An Gapuh Nan Ma'at Hinadan I Judah

18 Alyo' an hi Jeremiah di, Apu Dios, nunhigla mo ahan tayyay e'
umukayungan hi hakit di nomnom'u.
19 Te nadan ibba' an niyeh himpapangili ya madngol di kogadan
alyonday, Undan ingnganuy mon Apu Dios hi ad Jerusalem? Ya undan
bokon mo hiyay patul hidi?
Mu hi Apu Dios ya alyonay, Tanganu tuwalih on nadan iniphod di tagu
an dios di udum an boble di dinaydayawyu ta impabungota' i da'yu?
20 Ya alyon bon nadan tataguy, Ngalngalam bahan ta ta'on on nala"uh di
tiyalgo ya ahigapas on adi da'mi hom'on i Apu Dios ta ihwang da'mi.
21 Ya alyo' bon hi Jeremiah di, Gapuh nan nunnaud an ipadildilahan
nadan ibba' an tatagu ya nunhiglay e' umukayungan hi hakit di nomnom'u.
22 Te ingnganuy Apu Dios nadan ibba' an tatagu ta adi pumhod di
dogohda an paddungnay ma"id ahan ha agah ya doktor hi ad Gilead.

9

1 Onha adi mapuh di luwa' ta umat hinan obob an adi matmatdu' ot
mabalin an iyal'algo ya inlablabi' an kumga an gapuh nadan ibba' an
pinaten di binuhul ta'u.
2 Ya onha waha e' iha"adan hinan agge naboblayan ta midawwiya'
hinadan ibba' ot umeya' ta tayna' dida. Te din'ugdan namin hi Apu Dios ta
hay udum an dios di dinayawda.

Hay Nambal Apu Dios I Jeremiah

3 Alyon Apu Dios di, Nadan tatagu' ya hay imminghah hapitonda ya
nadan layah an bumahbah. Te adida pohdon an unudon nan nipto'. Ta
hiya nan iyal'aladan mangat hi adi maphod. Ya adiya' ibilang i dida hi
Dios.
4 Ot way ohaon halipatanay hinaggona ya ta'on on nadan i'ibana ta
adi mundindinnol. Te way oha i dida on hay panga"ulanah ibbanay
nomnomnomona ya hay bumahbah ibbanan taguy hapihapitona.
5 Ta namaag onda munhinkukuluk ya ma"id ha mangibagah imman-
nung. Te amod on nadan pumbahulan di atonda.
6 Ta on hay layah di impa'inghada ya adida pohdon an innilaona' i dida.
7 Ta hiya nan ha"on an Dios an ongal di abalinana ya alyo' boy, Mahapul
an iyabulut'uy punligatan datuwen tatagu an umat hi aton di munlutuh
balitu' ta ma'aan nan adi maphod an a'atda.
8 Te maphod di hapitondah ibbada mu dee mannot an hay pamatayan-
dan diday nomnomnomonda. Ta nan layahda ya umat hinan ipanada an
naguwadayan ta mate nan iknaana.

9 Ot hiya nan ha"on an Dios an ongal di abalinana ya lebbengna an dusao'
dida an himpamoble.

Hay E Umukayungan Jeremiah

10 Ya alyo' bon hi Jeremiah di, Nunhigla tayya an umukayungana'
ta adi mitpol di koga' te hay ma'at hinadan pastu hinadan billid ya
mamagananda. Ta ma"id ha mangi'wahdi. Ya mama"id nadan baka onu
kumpulnan animal ya hamuti te bumtikda.
11 Ot alyon Apu Dios di, O, te dadago' an namin nadan bobleh ad Judah an
umat hi ad Jerusalem ya nadan tataguhdi ta mumbalin hi adi maboblayan.
Ta nadan jakal ya ammunay uggan mawannat hidi.

Hay Lummuh Nadadagan Nadan Bobleh Ad Judah

12 Ot alyo' i Apu Dios di, An namin ami ya adimi ahan ma'awatan nan
na'at hi ad Judah an namaag ya numbalin hi agge naboblayan. Tanganu
ahan on nunhiglay ena nadadagan ta namaag ya ma"id ha naminhod an
mangi'wahdi?
13 Ya alyon Apu Dios di, Na'at hinae te inwalong nadan tatagu' an
mangun'unud hinadan tugun'u ya tudtudu'.
14 Ta hay inun'unudda ya nan pininpinhod di adolda. Ta nan dios
di udum hi boble an hi Baal di dinaydayawda an hidiyey intuddun di
a'ammodda.
15 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun
tinanud Israel ya alyo' di, Nomnomnomonyu an paddungnay ipa'an'uh
nadan tatagu' ha mumpa'it an makan ta nunhiglay eda pumpaligatan ya
impa'inuma' dida hi guwade ta madusada.
16 Ot ipiye' didah nun'idawwin boble an agge innilan di a'ammodda ya
ta'on on dida. Ya honago' di titindalu an mangubat i dida ta ingganah
mun'a'atedan namin.
17 Ya alyon bon Apu Dios an ongal di abalinana di, Hanat nomnom-
nomonyu datuwen ma'at. Ta ayaganyu nadan binabain nangipa'inghan
mungngulngul hi'on waday nate.
18 Ya alyon nadan tataguy, Ibagayu mon dida ta ma'ibagadan umali ta
kogaan da'mi ta ingganah on mi'ingkokoga ami.
19 Ta ahi madngol di ahikokogah ad Jerusalem. Ya hay ibagabagadah nan
kumgaanda ya alyonday, Ngalngalam di e nadadagan tun boble ta'u. Ta
nunhiglay e ta'u nibabainan te nun'apa"ih di babale ta'u. Ot adi mibahhon
taynan ta'u tun boble ta'u.
20 Ot ibaga' i da'yun binabai ta igongahanyu nan ibagan Apu Dios.
Ta itudduyuh nadan imbabaleyun binabai ya nadan gagayyumyu nadan
mikanta hi'on waday nate.
21 Te dimmatong di ateh tun boble ta'u ya tun numpunhituwan ta'u. Ta
nun'a'ateda nadan u"ungan umanay'ayyam hinan kalata ya ta'on on nadan
mumpangilog an linala'ih nan lita"angan tun boble ta'u.
22 Ya imbagan Apu Dios an lo'tat ya awakilat hitun lutay mun'a'ate ta
ayda ginalut onu ilik an miwakat. Ya ma"id ha mabatih mangilubu' i dida.
23 Ya alyon bon Apu Dios di, Hanat nan nala'ing ya adina ilattuwag di
la'ingna onu nan ma'abbikah an tagu ya adina ilattuwag nan abalinana.
Ya athidi boh nan kadangyan an hanat adina ilattuwag di kinadangyana.
24 Te hay maphod hi ilattuwagyu ya nan nanginnilaanyun ha"on an Dios
ya nan abalinanyun manginnilah a'at'u. Te ha"on an Dios ya ma'uleya' ya
mabalin an pundinolana'. Ya ongal di homo"uh nadan tataguh tun luta te
datuwey pun'amlonga'.

25 Ya ha"on an Dios ya alyo' di, Nomnomnomonyu an mun'adatngan di
pundusaa' hi tatagu an ta'on on unudonda nan pangatyun Judyu an umat
hi kugit
26 an umat i da'yun i Judah ya i Egypt ya i Edom ya i Ammon ya i
Moab ya nadan numpunhituh nan na'appudut an luta an kulang di liting
ya nun'apukisan di numbinahhel an uluda.* Ya namin nadan tatagu i
datuwen boble ya umatda i da'yun tinanud Israel te hanan pangatyun
namin ya ma"id ha atigana an un'unudonyu nadan tugun'u.

10

Hay Imbagan Apu Dios Hi A'at Nadan Dayawon Di Udum An Tatagu

1 Da'yun tinanud Israel ya donglonyu nan imbagan Apu Dios
2 an alyonay, Adiyu iyunnud hinan pangiye"en di tataguh udum hi boble
an nan a'at di matigodah ad lagud di pangitiganda hi'on nganney ma'at i
dida hi udum hi algo. Ot adi ayu tumakut hinan abigonda an ma'at an
ta'on on hiyay takutan nadan tataguh udum an boble.
3 Te dadiyen athidin pangiye"eda ya ma"id ha hilbina. Te hay atonda ya
longhonda nan kayiw ya pina'otandah bulul.
4 Ya linamuhdah silber ya balitu' ya inhamaddan impata' ta adi magah.
5 Hidiyen bulul ya ay kidlo* hinan payo an adi humapit. Ya gahin di
pahonon te adi dumallan. Ot adiyu takutan onu dayawon dida te ma"id ha
abalinandan bumoddang ya ma"id ha abalinandan mangat hi adi maphod
i da'yu.

Hay Nundasalan Jeremiah

6 Ot ha"on an hi Jeremiah ya nundasala' ot alyo' di, He"a Apu Dios ya
ma"id ha nipaddungam. Te na'abbaktu'a an ongal di abalinam.
7 Ya he"ay patul hi abobbobleh tun luta. Ta ma"id ha ohah nala'la'ing
mu he"a an ta'on on nadan patul. Ot lebbengna an he"ay dayawon di
atagutaguh tun luta.
8 Mu nadan natudduwan an mundayaw hi bulul an dios ya paddungnay
ma"id ha nomnomda te ma"id ha hilbin dadiyen bulul.
9 Te na'innilaan an nadan umat hi bulul ya napa'otan at oddahandah
silber an na'alah ad Tarsis ya balitu' an na'alah ad Upas. Ot lubungandah
nan umat hi lubung di patul an iniphod di nala'ing an mun'ugut.
10 Mu he"a nan immannung ya wadawada an Dios. Ya atbohdin
he"ay patul hi inggana. Ya wa'et bimmungot'a ya umalyog tun luta ta
mun'adadagday abobboble.
11 Ya alyom di ibaga' hinadan tatagu an bokon nadan dios di udum hi
boble di nunlumuh ad lagud ya tun luta. Ya lo'tat ya madadagdan namin
ta mama"id dadiyen ma'alih diosda.

Hay Mikantah Pundayaw I Apu Dios

12 Ot mungkantaa' an alyo' di, Hi Apu Dios ya limmuna tun luta ya ad lagud
an gapuh la'ingna ya abalinana.
13 Ya impakidulna'e ya mungkakaludukud hi ad lagud ya mungkikilat.
Ya hiya boy mangipatuluh bugut hi ad lagud ta mumbalin hi udan on ahina
impa'alih tun luta.
Ya atbohdiy atonah nan puwo' an malpuh nadan nangi'amungana.
14 Ta datuwey mangipatigon hay tagu ya ma"id tuwali ha innilana.

---

* **9:26 9:26** Hay pumpapukisan hi numbinahhel an ulu ya mipagol hinadan Judyu. * **10:5 10:5** Nan kidlo ya abul di buding hinan payo.

Ot nadan mun'apyah nabalitu'an an bulul ya mibabainda.
Te dadiyen iyanammada ya ma"id ha yahyahda ya abalinanda.
15 Ta ma"id ahan ha hilbida te bokonda tuwali immannung an dios.
Ta ammunadah mangihngihilan hinan dumatngan di adusaanda te madadagda.
16 Mu hi Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel ya bokon athidi te hiyay nunlumu hi an namin an ta'on on nadan pinto'nah tataguna.
Ta hiya nan nangadanan hi, Ongal Di Abalinanan Dios.

Hay Ahi Iyayan Nadan I Judah Hi Udum Hi Boble

17 Alyon bon Apu Dios di, Da'yun i Judah ya pun'amungyu nadan odnanyu an bumtik te lini"ub da'yu damdamah binuhulyu.
18 Te imbaga' tuwali an palpaliwanyu ya pakakon da'yu ta miye ayuh udum hi boble. Te ipa'ali' di nunnaud an punholholtapanyu ta ma'amtanyuy bungot'u.
19 Ta ahi alyon nadan i Jerusalem di, Mahmo' ami tayya te nunhigla tun dusami an umat hinan himmalom ahan an hugat an pumate. Mu mahapul an itpolmi.
20 Te nun'apa"ih di balemi ya nun'a'ateday i'imbabalemi. Ta ma"id ha pumboddangmin mangapya i ha iha"adanmi.
21 Ta ha"on bo an hi Jeremiah ya alyo' i dida di, O te ma"id ha nomnom nadan mangipangpangulun dita'u. Ya adida unudon di ibagan Apu Dios. Ta hiya mo nan way oha i dita'u on ay kalnero an ninganuy ta niwakat ta'u.
22 Inoy an dee tatawwa an dimmatongda moh huddo'na nadan binuhul ta'u ta ay immalyog tun luta. Ot adi madne ya umannung an mun'adadag nadan abobbobleh tun ad Judah. Ta lo'tat ya ammunay jakal di miha"ad hitu.

Hay Dasal Bon Jeremiah

23 Innila' Apu Dios an hay tagu ya bokon hiyay nangdon hi nitaguwana ya bokon bo hiyay ukod hinan ma'at i hiya hi binigat.
24 Ot hanat tugunon da'mi Apu Dios mu ta adim ahan punhiglaon di bungotmu i da'mi te atom'ehdi ya umannung an mate amin namin.
25 Ot daan mo ta nadan binuhulmiy pangipahdaam hi bungotmu. Te adi da'a ibilang an Dios i dida ya bokon he"ay dayawonda. Ta numpateda tayya nadan ibbami ya nunhiglay nanadagdah tun boblemi.

11

Hay Agge Nangunudan Nadan I Judah Hinan Imbagan Apu Dios

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
2 Ipanomnommuh nadan tataguh ad Judah nan imbaga' an lebbengna an unudonda.
3 Ibagam i dida an ha"on an Dios di nangali hi, Nan tagun adina unudon nadan imbaga' ya madusa.
4 Te hay imbaga' i handidan a'ammodyu hi e' nangawitan i dida hi ad Egypt an nunholholtapanda ya inali' di, Hi'on un'unudona' ta atonyun namin nadan imbaga' ya da'yuy mumbalin hi tatagu' ya ha"on an Dios di dayawonyu.
5 Ta on'u imbagah diye ot ipa'annung'u din imbaga' hi idat'u i dida an malumong an luta an nunhituwanyu tee hi ad uwani.
Ot alyo' an hi Jeremiah di, O, ato' Apu Dios nan imbagam hi ato'.

6 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Em hinapon an namin nadan bobleh
ad Judah an mihipun hi ad Jerusalem ta em pun'ipa'innilah nadan tatagu
tun ibaga' an maphod on unudonda nan imbaga' hi unudonda.
7 Te nihipun hidin nangawita' i handidan a'ammodyuh ad Egypt ta
ingganah ad uwani ya agaggaon impanomnom'u ta ha"on di un'unudonyu.
8 Mu handidan a'ammodyu ya mungngoheda an onnot on nan pohpo-
hdon di adoldan pumbahulan di ina'inatda. Ta hiya nan inyabulut'un
namin nadan nibaga an dusan nan adi mangunud hinadan imbaga'.
9 Ya innayun bon Apu Dios an alyon i ha"on di, Innila' an nadan i
Jerusalem ya nadan udum hi ad Judah ya nunhahapitanda ta du'gona' i
dida.
10 Ta inyunnuddah nadan inat handidan a'ammodda an bokon ha"on di
inunudda. Te nadan dios di udum hi boble di dinayawda ya nunhilbiyanda.
Ta numpaddung di inat nadan i Israel ya i Judah an aggeda inunud nadan
imbaga' hidin a'ammodda hi atonda.
11 Ta hiya nan ipa'ali' di nunhiglan manadag hinadan i Judah ta ma"id ha
mihwang i dida. Ta hay a'atan nae ya kumgadan mumpaboddang i ha"on
mu adi' hanguton dida.
12 Ta eda mo mumpaboddang hinadan dios di udum hi boble an
nangidawadawatandah nadan ginhobdan insenso. Mu dadiyen dios
di udum hi boble ya ma"id ha abalinandan mangihwang i didah nan
adadaganda.
13 Ta datuwe an i Judah ya dimmakol di diosda an umat hi dinakol
di bobleh ad Judah. Ya dakol bo nadan umipabain an inyammada an
pangidawatandah nadan i'nongdah nadan dios an umipabain ya nadan
pangigobhandah insenso i Baal an umat hi dinakol di kalatah ad Jerusalem.
14 Ot ibaga' i he"a Jeremiah ta idinongmu an mumpahpahmo' i ha"on
an gapu i danaen tatagu. Te adi' damdama hanguton dida an ta'on onda
mumpahpahmo' i ha"on an gapuh nan punligatanda.
15 Ot ibagammot i dida ta alyom di, Hi Apu Dios ya alyonay, Da'yuy
pinto"uh tatagu' mu nunhigla bo aya nayya nadan adi maphod an
ato'atonyu. Ma"id ha lebbengyu an umalih tun Templo'. Ya ta'on on
iyaliyuy i'nongyun ha"on ya adi damdama mabalin hi ihwang da'yu hinan
eyu adadagan. Te nan pun'amlonganyu ya nan pangatanyuh nadan adi
ahan maphod.
16 Handi ya impaddung da'yun himpamobleh nan nitanom an olibo an
maphod ya dakol di ibungana. Mu ad uwani ya pa'aliyo' di manadag i
da'yu. Ta dadiyen umalin binuhulyu ya nunhiglan ay mundalang an apuy
di bungotda ta paddungnay gobhon da'yu.
17 Ta ha"on an ongal di abalinanan Dios di paddungnay nangitanom
hinan olibo an ni'aligan nadan i Israel ya i Judah. Mu ad uwani ya
ipa'ali' di manadag i dida an gapuh nadan adi maphod an ato'atonda. Te
nunhiglan impabungota' i dida hinan eda nunggohogohoban hi insenso hi
indawatdah nan bulul an hi Baal.

Hay Edaot Pamatayan I Jeremiah

18 Indani ya impa'innilan Apu Dios i ha"on an nadan humihiwo i ha"on
ya ninomnomdan patayona'.
19 Mu hidin agge' nanginnilaan ya madmadinnola'. Ta umata' hinan
imbabalen di kalnero an namaag ya niyun'unud hinan edah pamatayan
i hiya. Te alyonday, Patayon ta'uot ta duminong an humapihapit ya ta
ma"id ha mabongbong'al hi ngadanah inggana.

20 Ot mundasala' an alyo' di, He"a Apu Dios an ongal di abalinana
ya nipto' di pangatmu. Ya innilam nan wadah nomnommin tatagu. Ot
he"ay pangidinola' hi bumoddang i ha"on. Ya ukod'an mangiballoh hinan
atondan ha"on.
21 Ya alyon Apu Dios di, Nadan udum hinadan linala'in i Anatot ya
alyonday patayon da'a hi'onmu adi idinong an mangipa'innilah nan
imbaga' i he"a.
22 Mu ha"on an ongal di abalinanan Dios di mundusa i dida ta matedah
gubat nadan mumpangilog an linala'in i'imbabaleda. Ya nada'e an
mammanog an imbabaleda ya iyateday inagangda.
23 Ta lo'tat ya ma"id ha mabati i dida an i Anatot.

12

Hay Nunliliyan Jeremiah I Apu Dios

1 Alyo' i Apu Dios di, An namin nadan inlili' i he"a Apu Dios ya nipto'
di inatmu. Ot ad uwani ya pohdo' an innilaon nadan adi' ma'awatan. Te
tanganu on nadan adi maphod di at'atonda ya diday kumadkadangyan ya
pumpumhod di nitaguwanda?
2 Ta paddungnay intanommu dida ot lumamutda ot bumungabungada.
Ya nanongnan he"ay haphapitondah dayawonda mu hay immannung ya
hapitda ya abuh.
3 Mu he"a Apu Dios ya innilam an namin di a'at'u an ta'on on nan wah
nomnom'u. Ot daan mo ta ihiwwem datuwen adi maphod di ato'atonda
ya pinatem dida ta umatdah nadan kalnero an mun'appit hi mapate.
4 On hi anuud ya ahi mapogpog tun dopal ya teen namaganan mo tun
luta ya naklingday nitanom? Ya mun'a'ateda nadan hamuti ya animal an
gapuh nadan adi maphod an pangat datuwen tataguh tun boblemi. Ya
alyonda bo udot di, Ta'omman ot adi tigon Apu Dios di at'atton ta'u.

Hay Nambal Apu Dios

5 Alyon bon Apu Dios di, Hi'on mable'a an mi'yabbak hi tatagu ya
namama moh on nadan kabayuy pi'yabbakmu. Ya hi'on mihubag'ah nan
nundoddotal an boble ot namama moh on nan muyung an nihaggon hinan
wangwang an nungngadan hi Jordan.
6 Ibaga' teen he"a an ta'on on nadan i'ibam an linala'i i da'yun ohan
pamilya ya pohdondan dadagon da'a. Ot adi'a madinol i dida an ta'on on
maphod di panapitda i he"a.

Hay Bungot Apu Dios Hinadan Tataguna

7 Alyon bon Apu Dios di, Nadan tinanud Israel ya diday pinto"uh tatagu'
hi paddungnay odon'u. Mu ad uwani ya ingnganuy'u mo dida ta induul'u
didah nadan binuhulda.
8 Te didan imbilang'uh odon'u ya numbalindah umat hinan layon hinan
muyung an mun'alumiyomda i ha"on. Ta hiya nan nunhiglay bungot'u i
dida.
9 Ta umatdah nan nagulgulu"ayan an hamuti an lini"ub di dakol an
gayang ta punhinhohobatanda. Ya ahida bo immaliy atap an animal ta
pun'a'anda nan matano' an lamohda.
10 Ot madadag mo ahan nan paddungnay natanoman hi greyp te
pun'igatinda nadan intanom'u. Ta hidiyen mapmaphod an boble ya
mumbalin moh adi maboblayan.
11 Ta minganuy an matowan hidiyen boble te ma"id ha tagu hi
mangipapto'.

12 Te nadan tindalun umalin manadag i diyen boble ya diday honago' an
Dios hi mamateh nadan tatagu.
13 Ta nadan tatagu' ya muntanomdah wit mu gapuh bungot'u ya hay
tumagu ya nadan pagat an holo'. Ta ma"abledan tumamutamu mu ma"id
ha hilbina.

Hay Pammo'an Apu Dios Hi Tataguh Udum An Boble

14 Alyon bon Apu Dios di, Hituwen boble ya indat'u i da'yun tatagu' an
tinanud Israel. Mu gubaton da'yuh nadan binuhulyu an nunhituh nadan
nun'ihaggon an boble ya pinlohda tun bobleyu. Mu nomnomnomonyu an
paddungnay ahi' ba'guton dadiyen binuhulyu ya inihwang da'yun tatagu'
an tinanud Israel.
15 Ya binoddangan da'yun ha"on ta umanamut ayuh tun bobleyu tuwali.
16 Mu wa'et dadiyen binuhulyu an nangitudtudu i da'yu an tatagu'
hi atonyu an mundayaw i Baal ya mun'adalda pibo i da'yun tatagu' ta
abulutondan ha"on ya abuh di immannung an Dios. Ya pumbalino' pibo
didah tatagu' ta maphod di itaguwanda.
17 Mu adiya' e tuwali unudon ya paddungnay ba'guto' didan namin hinan
bobleda ta madadagda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

13

Nan Luput An Linen

1 Indani ya alyon Apu Dios i ha"on di, Eka gumattang i ha linen an luput
ya hiya ni' di inlipotmuh gitangmu. Mu tigom ta adi mitamol hi liting.
2 Ot gumattanga' hi linen an luput ot ilipot'uh gitang'u ta miyunnudan
hinan inalin Apu Dios.
3 Indani bo ya alyonay,
4 Aanom hinaen inlipotmuh gitangmu ya imme'ah nan wangwang an
nungngadan hi Euprates ta em ipa"eh nan doplahdi.
5 Ot hiya mo boy ato'.
6 Hidin nala"uh di atnay algo ya alyon bon Apu Dios di, Mumbangngad'ah
nan wangwang ta em alan nan impipa"e' i he"a an luput.
7 Ot umeya' ot e' ka"utan hidiyen luput hinan nangipa"aya' ya ma"id mo
an nadunut ta nun'abebeghet.
8 Ya alyon bon Apu Dios di,
9 Athinay ato' an manadag hinadan i Judah an gapuh nan punlattuwa-
ganda.
10 Te danaen tatagun adi ahan maphod di pangatda ya mungngohedan
adiya' unudon i dida. Te nan madadawoh i dida on hidiyey ina'inatda. Ya
hay dayawonda ya punhilbiyanda ya nadan dios di udum hi boble. Mu
indani aya ta dadago' dida ot umatdah nan nadadag an luput an ma"id mo
ha iyatana.
11 Yaden hay pohdo' ya nahamaddot di pundinoldan ha"on ta umat
hinan luput an nihamad an nilipot hi gitang di ohan tagu. Ot athidi'e
ya immannung an diday tatagu'. Ta gapuh nan pangipapto"un dida ya
dayawona' hi tataguh udum hi boble. Mu ningamut an adiya' donglon i
dida.

Hay Ipa'innilan Nan Dunug An Iha"adan Di Bayah

12 Alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ibagam hinadan ibbam an tinanud
Israel an ha"on di mangali hi an namin nan pangiha"adan hi bayah ya
mahapul an bayah di mittuhdi. Ya wa'et alyonday, Undan aggemi innila ta
gahin onmu ibagan da'mi.

13 Ya alyom di, Athitu othadiy inalin Apu Dios an alyonay, Tanganu on
aggeyu innilay niyatanyu? Ta hiya nan dusaon da'yu an himpamoble
te aggeyu innilay atonyu an ay ayu nun'abubutong an namamah nadan
patul an tinanud David ya nadan padi ya propeta ya an namin nadan
numpunhituh ad Jerusalem.
14 Ta pundadag da'yu ta umat ayu hinan dunug an pito' an punhihippago'
ta mun'agugupal. Ta madadag ayun namin an ma"id ha homo"u an ta'on
on u"unga ya a'amamma ya i'ininna.

Hay Umaguhandah Ibaludanda

15 Ot alyo' an hi Jeremiah di, Maphod on dita'un tinanud Israel ya
mumpada"ul ta'u ta igongahan ta'u nan ibagan Apu Dios.
16 Ya hiyay ipabaktuyu ta wan adina ipa'ali nan dumadag i dita'u an
umat i ha munhihillong. Ta wan mun'ihubag ta'u an umat hinan e
pundallananan hinan billid hinan mun'ahi'lop. Ot hanat mumbangngad
ayun Apu Dios ta adina pumbalinon nan namnamaon ta'u an paddungnay
patal hi munhihillong ta adi ta'u umukayungan.
17 Mu hiya'e tuwalih diyen adiyu donglon ya ma"id ha bahhonan kogaan
da'yun ha"on. Te da'yun tatagun Apu Dios ya miye ayuh udum hi boble ta
hidiy ibaludanyu an gapuh nan pumbaktuwanyu.
18 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ibagam hinan patul ya hi inana
ta taynanda nan nabaktun sa'adda te wada damdamay mamloh nan
pun'ap'apuwanda.
19 Te nadan bobleh nangappit hi muyyad di ad Judah ya lini"ub di
binuhulda ta ma"id ha mabalin hi lumah'un onu hunggop te mun'ikalob
nadan geytdahdi. Ya an namin nadan i Judah ya miyedah udum hi boble.
20 Ot tigonyu an i Jerusalem an tuwe nadan binuhulyu an malpuh
huddo'na. Ta nganne nin moy ma'at ituwen malinggop an numboblayanyu
an ilattuwagyu?
21 Dadiyen tuwen mangubat i da'yu ya dida din nundinolanyuh bumod-
dang i da'yu. Mu ad uwani ya diday pumbalino' hi mun'ap'apu i da'yu. Ta
hay a'at di eyu holholtapon ya umat hinan dogoh di golang.
22 Manu'eh ma'at datuwen da'yu ya gapuh nadan numbahulanyu. Ta
madusa ayu ta mipaddung ayuh nan babain pilitondan ilo'.
23 Mu nan a'atyu ya onha umat hinan mangitit an up'up di i Etiopia ot
undan nin mabalin ta mahukkatan? Ya umat boh nan galit nadan animal
an undan mabalin ta ma'aan? Te onha mabalin an aanon ot mabalin bo
an ma'aan nan impa'inghayu an adi maphod an pangat ta nan nipto' di
atonyu.
24 Ta hiya nan iwakat da'yuh abobboble ta umat ayuh nan dugih an
iye"en di dibdib.
25 Ta hinaen ninomnom'un ma'at i da'yu ya adi mabalin hi mahukkatan
te lininglinga' ot mundinol ayuh nadan dios di udum an tatagu.
26 Ta paddungnay bolladan da'yu i ha"on ta wan mipatigoy a'atyu ta
mibabain ayu.
27 Te tinigo' nadan ina'inatyu an paddungnay inluktapa' i da'yu. Ta
nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an dios di eyu dinaydayaw hinadan
puntanoman ya hinadan nabillid. Ta nunhiglan mahmo' ayu ahan an i
Jerusalem. Ot an'anuud nin ya ahi ayu pumhod?

14

Nan Bitil Hi Ad Judah

1 Hidin ma"id ha udan ya alyon Apu Dios i ha"on di,
2 Nadan tataguh ad Judah ya nunhigla bo ayay umukayunganda te
nadpal di bobleda. Ya ta'on on nadan i Jerusalem ya inumbundah nan
luta an ahikokogada.
3 Ya nada'en ap'apudan munhilbih nan patulda ya hinnagday baaldan e
humagub mu namaganan an namin nadan bubun. Ta mumbangngaddan
nanongnan nabaoy ihagubda. Ta hiya nan hophopanda bo ayay uluda an
gapuh bainda ya inomnomanda.
4 Ya ta'on on nadan mumpuntanom ya nunhiglan minomnomanda te
nun'atommang nadan lutah nangat nan dopal.
5 Ya nada'e an ulha ya tinaynanday inlumdah nan muyung an gapuh a"id
di holo' hi anonda.
6 Ya ta'on on nadan atap an dongki ya adi tumnong di matadah
inagangda. Ya ayda jakal an munyahhiyahdah nan nadpal an billid an
immohnonganda.
7 Ta lo'tat ya alyon nadan tatagu i Apu Dios di, Nunhigla tayyay num-
bahulanmi i he"a Apu Dios ot lebbengnan madusa ami. Mu boddangan
da'mi bahan ta panginnilaan di tatagu hinan ongal an abalinam.
8 Te an namin di napatnaanmi an tinanud Israel ya he"a ya ammunay
bimmanoddang i da'mi. Mu tanganu on ad uwani ya ay da'mi agge innila
ta nipaddung'a i ha mangili an nun'iyan i ha ohay hilong ya abuh?
9 Te undan aggem innilah tuwen na'at i da'mi? Ya undan ma"id ha
abalinam an mangihwang i da'mi an ta'on on'a wahtuh tun boblemi? Da'mi
nan nibilang hi tatagum ot hanat adi da'mi bahan inganuy.
10 Ya alyon Apu Dios di, Da'yun tatagu' ya hay pohdonyu ya midawwi
ayun ha"on ta adiya' unudon. Ta hiya nan ad uwani ya adi da'yu pibo
abuluton hi tatagu'. Te dusaon da'yu an gapuh nadan adi maphod an
ina'inatyu.
11 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di, Adim mo nimpe
idasalan danaen tatagu.
12 Te ta'on on nan pun'ulatanda ya adi' donglon di pumpahmo'anda. Ya
ta'on on mangi'nongdah maghob an mi'nong ya mangidawatdah makan i
ha"on ya adi' damdama abuluton. Mu onnot on dadago' didah gubat ya
bitil ya nalot an dogoh.
13 Ot alyo' di, O mu umman hay ibagabagan nadan udum an propeta
hinadan tatagu ya ma"id anu ha ipa'alim hi gumubat ya atbohdin ma"id
ha bitil. Te hay ipa'alim anu ituwen boble ya hay emi luminggopan.
14 Ya alyon bon Apu Dios di, Danaen propeta ya layah nan ibagabagada
an alyonday ha"on di nangali. Te agge' aya hinnag dida ya ma"id ha imbaga'
i dida. Ot nan alyondah nipa'inop i dida ya agge nalpun ha"on ot ma"id ha
balol nan abigonda te on nalpuh nomnomda ya abuh.
15 Ta hiya nan ha"on an Dios ya dusao' danaen mumpunlayah an propeta.
Te alyonday ma"id ha gubat ya bitil. Mu ibaga' an mi'yatedah ipa'annungan
diyen gubat ya bitil.
16 Ya nadan tatagun patiyonda nan inabigda ya ahi mun'iwakilat di
adoldah nadan kalatah ad Jerusalem hi pangat di gubat ya bitil. Te ma"id
ha mabati hinadan pamilyada hi mangilubu' i dida hitun a'atana. Ot
danaey lebbengnah dusada an gapuh nadan adi maphod an ina'inatda.
17 Ya alyon bon Apu Dios hi ibaga' hinadan tatagu nan inomnoma' i dida.
Ot alyo' hinadan tatagu di, Gapuh nan ma'at i da'yu an paddungnay
himmalom an hugat ya hiyah naey gapunah kumogakogaa' te mahkit

di nomnom'u. Ta ma"id ha dindinong'un lumuwaluwah nan hilong ya mapatal.
18 Te an namin di umaya' ituwen boble on awakilat di mun'a'ate an tatagu hi pangat nan gubat. Ya hay pangaya' hinadan binattuy aladna an boble ya nun'a'ateda damdamay tatagun gapuh inagangda. Ya nada'e an papadi ya propeta ya manu te inaynayunda an muntamu mu hay immannung ya aggeda innilay at'attonda.
19 Ot ha"on an hi Jeremiah ya nadan ibba' ya alyonmi i Apu Dios di, Undan ingnganuy da'mi mo ahan tatawwa an i Judah? Ya undan nanongnay bungotmuh nadan ibbami an i Jerusalem? Te ngalngalam ahan tatawwa an paddungnay inhalommuy nanugatmu i da'mi ta adi ami mabalin an ma'agahan. Te hihinnodmiy emi luminggopan mu onnot on ma"id. Ya hay emi pumhodan mu onnot on nunhigla an atatakut han dimmatong.
20 Apu Dios, abulutonmin ongal di numbahulanmi i he"a an umat ami damdama i handidan a'ammodmi.
21 Mu hanat nomnomom di em ibabainan ta adi da'mi bahan inganuy. Ya adim bahan iyabulut an dadagon di binuhulmi nan Templo. Ta nomnomnomom din imbagam i da'mi ta adim ibahho.
22 Te undan nadan dios di udum an tatagu di mangipa'alih udan? Ya adi mabalin an namaag ya immudan te ingganah on he"ay mangipa'ali. Ot he"a Apu Dios ya abuh di pundinolanmih bumoddang i da'mi. Te he"a ya abuh di mabalin an mangat ituwe.

15

Hay Pundusan Apu Dios Hinadan I Judah

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ta'on on da Moses i Samuel di alinah wahtu hi mangihapit i datuwen tatagu ya adi damdama mahukkatan nan ninomnom'u an pundusa' i dida. Ot agammot ta honagom danaen i Judah ta umaandahtu.
2 Ya alyonda'e di, Ot i dana mo mahan ha umayanmi? Ya alyom di, Imbagan Apu Dios an mateday udum i da'yu an gapuh dogoh. Ya nada'en udum ya matedah gubat ya bitil. Ya inyen di binuhulyu nadan udum hi udum an boble.
3 Te ha"on an Dios ya ipa'ali' di opat an nat'onat'on an manadag hinadan tatagu. Ta iyabulut'un waday gubat ta mun'a'ateday udum. Ya immaliday kahu ta pun'iye"eday adol di udum. Ya immalida bo nadan hamuti ya nadan atap an animal ot pun'a'anday udum.
4 Te nunhigla ahan an adi maphod nan ina'inat Manasseh* an imbabalen Hesekiah hi ad Jerusalem hidin numpatulanah ad Judah. Ta nadan tataguh abobboble ya nunhiglay pamihuldan da'yu an gapuh nan nunhiglan pundusa' i da'yu.
5 Ya hitun a'atan nae ya ma"id ha ngumhop onu mummahmah hi'on nganney na'at i da'yun i Jerusalem.
6 Te din'uga' i da'yu ot idinongyun mangun'unud i ha"on an Dios. Ta hiya nan ad uwani ya dadagon da'yu i ha"on te ma"id mo ha homo"u i da'yu.
7 Ta pun'iwakat da'yuh abobboble ta umat ayuh dugih an mun'iya'addib. Ya patayo' nadan imbabaleyu ya ta'on on da'yu te agge nahukkatan di a'atyu.

---

* **15:4 15:4** Hi Manasseh ya numpatul hidin 687-642 B.C.

8 Ta dakdakkol di mabaluh tun bobleyu mu hay dinakol di panag hinan
da'ging di baybay. Ta palpaliwanyu ya alina hi'onda nahanawwang di
mangubat i da'yu hinan tongan di algo ta pumpateda nadan mumpangilog
an linala'i. Ta nunhiglay e inomnoman nadan hi inada.
9 Ta nan hi ina an naten namin nan pitun imbabalena ya mangluy an
ay mate an gapuh hakit di nomnomna. Ta ay himmilong di panigona.
Mu ta'on on nadan tatagu an nabati ya ipapate' damdama didah nadan
binuhulda.

Hay Nambal Apu Dios Hinan Inalin Jeremiah

10 Ot alyo' i Apu Dios di, Ma"id mo ahan tayya ha amlong'u. Te
ma'ahihhiwoday tatagun ha"on hitun boblemi. Ot udu'dulnaot boy aggeya'
niyayyam. Mu ma"id aya ha e' inutang onu ha e' impa'utangan hi
tinattatakut'u ta mumbayad. Mu tanganu ona' pun'idutan hinadan tatagu?
11 Ya alyon Apu Dios di, Ha"on di mangipapto' i he"a te maphod di
ipa'at'un he"a. Ot hanat waday dinolmu te hitun punligatan nadan tatagu
ya hanadan humihiwon he"a ya dida bo ayay umalin mumpahpahmo' i
he"a.
12 Te undan wa ihya ha taguh abalinana an putungon di gumo' an
nipaddunganyun tinanud Israel.
13 Mu gapuh nan dakol an numbahulanyu an himpamoble ya idat'un
namin nan kinadangyanyuh nadan binuhulyu.
14 Ya inyabulut'u ta baludon da'yu i dida. Ya inye da'yuh nan aggeyu
innila an bobleda ta mumbalin ayuh baalda. Te nunhigla mo tayyay
bungot'u i da'yu an ay apuy an dumaladalang.
15 Mu ha"on an hi Jeremiah ya alyo' di, He"a Apu Dios ya innilam di
ma'ma'at i ha"on ot hanat boddangana' bahan. Ta iballohmu hinadan
humihiwon ha"on nan inatda an namalpaligat i ha"on. Ya hanat
adim an'anusan dida te lo'tat tayya ya patayona' i dida. Te tehtu an
maligligatana' an gapuh nan punhilbiya' i he"a.
16 Hidin himmapitam i ha"on ya ongal di amlong'u an mangun'unud an
gapu ta niyappita' i he"a an ongal di abalinanan Dios.
17 Ya aggeya' nidniddum hinadan pun'am'amlongan di tatagu. Ta ona'
nun'oh'ohha an gapuh pangun'unuda' i he"a te nunhiglan umipabungot i
ha"on nadan ato'atondan pumbahulan.
18 Mu tanganu on minaynayun di punholholtapa' an nipaddung i ha
hugat an ad'addi mapoyanan. Undan adiya' boddangan i he"a ta umat'ah
nan wa"el onu obob an matdu' hinan tiyalgo?
19 Ya alyon Apu Dios di, Gahin di itutuyum hinaen punnomnommu ya
hapitom ya ahi mabalin an ibangngadmun munhilbi i ha"on. Ot hi'on nan
immannung an waday hilbinay hapitom ya mabalin an he"ay mangihapit
i ha"on. Ta mabalin an donglon nadan tatagu nadan ibagam mu tigom ta
adim iyun'unud hinan pangatda. Ta bokon nan pohdonday ibagam.
20 Ta ta'on on da'yu gubaton ya adida pa"abak i da'yu te ipapto' da'yu
i ha"on. Ya pabikahon da'a ta mi'alig'ah nan nahamad an binattun alad.
Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
21 Ot immannung an ihwang da'yu i ha"on hinadan mun'abubungot an
tatagu an adi maphod di pangatda.

16

Hay Nangalyan Apu Dios Hi Adi Mangahawah Jeremiah

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,

2 Mahapul an adi'a mangahawa ta adi'a mahlag ituwen boble.
3 Te hay ibaga' an Dios hi ma'at hinadan u"ungan miyayyam hitu ya
nadan a'ammodda
4 ya mun'a'ateda an gapuh nalot an dogoh ya bokon'e bo ya matedah
gubat ya bitil. Ya ma"id ha mangipadutu' an mangilubu' i dida ta anon di
hamuti ya animal an malpuh nan muyung di adolda. Ya nada'en mabati
ya ayda ginalut an awakilatdah nan luta.
5 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Adim ipatna an e midungoh
awadan di nate. Ta adim ipatigon mi'ngohop'a i dida te ha"on an Dios ya
adi' mo wagahan nadan tatagu' ya adi' mo ipatigoy pamhod'u ya homo"un
dida.
6 Ta mun'a'ateday tatagu ituwen boble an ta'on on nadan kakadangyan
ya nun'awotwot mu ma"id nimpe ha mangilubu' i dida. Ya ma"id ha
mumpakalbu onu munggogod hi up'upna ta atigan di umukayunganda.
7 Ya ma"id ha mangidat hi makan ya ma'inum hinadan natayan ta
ma'alubyagda an ta'on on nadan natey hi amada onu hi inada.
8 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Hi'on waday a'am'amungan di tatagu
ya adi'a umehdi ta adi'a e mi'mi"an ya mi"in'innum i dida.
9 Nomnomnomom an ha"on an ongal di abalinanan Dios ya pogpogo' an
namin nan pun'am'amlongan di tatagu ituwen boble. Ta lo'tat ya ma"id ha
madngol hi mun'am'amlong onu mungkantah nan umat hi kasal.
10 Ya hitun pangipa'innilaam i datuweh nadan tatagu ya mahmahanda'e
an alyonday, Tanganu ahan on nunhiglay pundusan Apu Dios i da'mi?
Undan nganney numbahulanmi i hiya an Dios?
11 Ya ibagam i didan manu'eh athinay ato' ya gapu ta inwalong nadan
a'ammodyu an mangun'unud hinan tugun'u. Ta hay dinayawda ya
nunhilbiyanda ya nadan dios di udum hi boble.
12 Ya inyal'alana mo bo te adi maphod di pangatyu an tinanuddah ad
uwani. Te da'yu ya nan pohpohdon di adolyu di at'attonyu an adiya' ahan
unudon i da'yu.
13 Ta hiya nan pa'aanon da'yun ha"on hitun bobleyu ta miye ayuh nadan
boble an aggeyu innila ya ta'on on handidan a'ammodyu ya aggeda innila
dadiyen boble mu adi da'yu hom'on i ha"on. Ta hidiy pangipahdaanyun
munhilbih nadan diosda ta ta'on di attog onyu iyal'algo ya ilablabi.
14 Ya alyon bon Apu Dios di, Mu madatngan han algo an nadan tatagu
ya mahukkatan moy ibagadah nan punsapataanda an adida mo alyon hi,
Isapatami hinan Dios an nangawit hinadan a'ammodmi an tinanud Israel
hi ad Egypt.
15 Te hay punsapatada mo ya nan pangiyanamuta' i didan tinanud Israel
hinan niyayanda hi udum an bobleh huddo'na. Te pa'anamuto' didah nan
numboblayanda an indat'u tuwali i handidan a'ammodda.
16 Mu nomnomnomonyu an honago' di dakol an tatagu an paddungnay e
manilapya ta eda puntabukul dida an tinanud Israel. Ya paddungna boy e
manganup ta eda pun'anup dida hinadan billid ya lingab an eda nipa"ayan.
17 Te ha"on an Dios ya tigtiggo' an namin nadan pangiye"eda ya nadan
pumbahbahulanda. Ya adi mabalin an ipa"ayana' i dida.
18 Ta hiya nan dubliyo' di pundusa' i dida an gapuh bahulda. Te
nunhigla ahan di nanadagda ituwen boble'. Te pinnudah nadan nunhiglan
umipabungot i ha"on an inyammadan dios di udum an boble.

Hay Dasal Bon Jeremiah

19 Ot mundasala' an hi Jeremiah an alyo' di, He"a Apu Dios an
mangih'ihwang i ha"on ya alpuwan di bikah'u hinan punligata' ya hanat
nadan tatagun malpuh abobboble ya lo'tat ya umalida ta alyondan he"ay,
Ma"id ha udum hi impaboltan nadan a'ammodmi an ammuna nan ma"id
ha hilbinan dios an inyamman di tagu.
20 Mu undan ihya mabalin ta hay taguy mangiyammah diosda?
21 Ya alyon Apu Dios di, Hiya nimpe nan ipali'na' i da'yu nan ongal an
abalina'. Ta wan innilaonyu mohpe an ha"on hi Apu Dios.

17

Hay Bahul Ya Dusan Nadan I Judah

1 Alyon bon Apu Dios di, Nadan adi maphod an pangatyu an i Judah ya
ay limmamut hi nomnomyu ta amod on dadiyey atonyu. Ya dadiye boy ay
nitudo' hinadan duggun nan punggobhanyuh mi'nong.
2 Ta ta'on on nadan imbabaleyu ya innilada an nadan ugganyu
pangi'nongan ya nan pusti an mangita'dog i Aserah* hi awadan di
mun'ahagabong an kayiw hinadan nabillid.
3 Ta hiya nan idat'uh nadan binuhulyu nadan pundayawanyu ya an
namin di kinadangyanyu ya ta'on on nadan nabillid hi bobleyu an gapuh
nan pumbahbahulanyun himpamoble.
4 Ya iye da'yuh nadan binuhulyuh bobleda an aggeyu innila ta munhilbi
ayun dida. Ta taynanyu tun bobleyu an indat'un da'yu. Te nunhiglay
bungot'un da'yu an ay apuy an nanongnan dumaladalang.
5 Ta dusao' nadan tatagun adi mangun'unud i ha"on an Dios an hay
pundinolanda ya nan abalinan di tagu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
6 Ta mipaddungdah nadan kakaykayyiw an nitanom hinan nadpal an
luta ta hiya nan ma"id ha namnamaondah pumhodandah udum hi algo.
7 Mu nadan tatagun ha"on an Dios di pangidinlanda ya diday wagaha'.
8 Ta hay ipaddunganda ya nadan kayiw an nitanom hinan da'ging
di wa"el an dimmatong di lamutdah nan liting. Ta hiya nan ta'on on
umugoh atnay bulan ya nanongnan munlangtay tubuda ya bumungadah
nan timpun di bumungaanda.
9 Mu hay tagu ya nahalatom di nomnomna ta hiya nan huma'ul ta naligat
an ma'awatan di a'atna te ningamut an adi maphod di nomnomna.
10 Mu ha"on an Dios ya innila' di nomnom di tatagu ya an namin
di at'attonda. Ta hiya nan hay idat'uh gunggunan di hinohha ya nan
miyunnudan hinan pangatna.
11 Ot nadan tatagun kimmadangyan an gapuh kuluk ya umatdah nan
hamutin inobobana nan bokona itlug. Mu hay umudi ya mama"id hidiyen
kinadangyanda. Ta ahida innilaon an ma"id ha nomnomda.
12 Ot alyo' an hi Jeremiah di, Hituwe an Templo an pundayawanmi di
mangipatigoh nan na'abbaktu an pun'ap'apuwam an nihipun tuwalih din
hopapna.
13 Ot he"a Apu Dios di namnamaonmi hi bumoddang i da'mi an tinanud
Israel. Ta an namin nadan man'ug i he"a ya nunhiglay ibabainanda. Ya
nadan adi mangun'unud i he"a ya paddungnay nitudo' di ngadandah nan
hupu' ta matala'da. Te din'ug da'a an Dios an alpuwan di itaguwan.
14 Ot dawato' an ipaphoda' bahan i he"a Apu Dios te he"a ya abuh han
mabalin hi managun ha"on. Ya he"a ya ammunay daydayawo'.

* **17:2 17:2** Hi Aserah ya hiya nan babain dios nadan i Kanaan an mangdat hi ahlaganda ya pumhodan di itanomda.

15 Mu nunhiglay ngohen nadan tatagu an alyondan ha"on di, Daan bohna
nan analyom hi imbagan Apu Dios hi ma'at? Ot ten agge ot na'at.
16 Mu ta'on on athidi ya ha"on an mumpapto' hinadan tatagum ya agge'
tinaynan nan tamu'. Ya innilam ot agge' attog dinawat di em panadagan i
dida. Te nan imbagam i ha"on di hiyay impa'innila'.
17 Ot hanat adiya' bahan taynan. Te he"ay pundinola' hi mangihwang i
ha"on hi'on madatngan nan adadaganmi.
18 Ya tigom bahan ta nadan mamalpaligat i ha"on di patakutom ya
bainom ta bokon ha"on. Ot diday dadagom ta mipa'annung i dida nan
itakutdan ma'at.

Hay Pungngilinan Hinan Habadun Tungo

19 Indani ya alyon Apu Dios i ha"on di, Ume'ah nan geyt an hogpan ya
lumah'unan nadan patul hi ad Judah ta e'a tuma'dog hidi. Ya ahi'a immeh
nadan udum an geyt di ad Jerusalem
20 ta padanom hinadan patul hi ad Judah ya an namin nadan tatagu an
akhupam hidi.
21 Ta alyom di hituwey alyon Apu Dios an alyona di, Pohdonyu'e an
maphod di pi'taguwanyu ya mahapul an tigonyu ta adi ayu mangdon hi
kalgah nan Habadun tungo hi pangi'wanyu nadan geyt hi ad Jerusalem.
22 Ya ma"id ha ilah'unyuh kalgah nan baleyu ya ma"id ha e muntamu ta
ngilinonyuh diyen algo. Te hituwey tugun'u tuwalih din a'ammodyu
23 mu aggeda inunud. Te mungngoheda an adida ahan pohdon an
matudduwan.
24 Mu un'unudona"e i da'yu ta adi ayu mangdon hi kalga hi hunggopanyu
hinadan geyt hi ad Jerusalem hinan Habadun tungo ta ngilinonyu nimpeh
diyen algo an adi ayu muntamu
25 ya minaynayun an malinggop di pun'ap'apuwan nadan patulyun
tinanud David hitun ad Jerusalem. Ta nanongnan mungkakabayuda ya
mungkakalesada nadan patulyu ya nadan ap'apu an munhilbi i dida ya
da'yun tatagu an munlinnah'un hinadan geyt hitun ad Jerusalem. Ta
nanongnan mamapnuh tatagu tun bobleyu.
26 Te umaliday tatagu an malpuh abobbobleh ad Judah ya ad Benjamin
ya nadan nun'ihaggon hitun ad Jerusalem. Ya mi'yalida bo nadan tatagun
numpunhituh nadan pu"un di billid hi nangappit hi alimuhan di algo ya
hinan negeb ya hinan nun'abillid an boble. Ta pun'iyalidah nan Templo'
di maghob an mi'nong ya insenso ya makan an idawatda ya nadan udum
an idawatda hi punhanaanda i ha"on an Dios.
27 Mu gahin nimpey un'unudona' ta ngilinonyu nan Habadun tungo.
Ta adi ayu mangdon hi kalga hinan pangi'wanyu hinadan geyt hitun ad
Jerusalem i diyen algo. Te ibahhoyu'e ya pu'ula' tun ad Jerusalem ta
ingganah maghob an namin an ta'on on nadan binattun aladna. Ya ma"id
ha mabalin hi mangdop i diyen apuy.

18

Hay Ipa'innilan Nan Mangapyah Banga

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
2 Ume'ah balen nan mangapyah banga ta waday ipa'innila' i he"ahdi.
3 Ot hidiyey ato'. Ta hidin immeya' ya tinigo' hidiyen mangapyah banga
4 an wa'et adina pohdon di a'at nan inyammana on pina"ihna ta ipidwana
bon iyamma.
5 Ya alyon Apu Dios i ha"on di,

6 Ha"on an Dios ya waday abalina' an mangat i da'yu hinan pinhod'u an
umat hinan aton nan mangapyah banga. Te nan pito' an ma'apyah banga
ya ukod nan mangiyamma hinan pohdonan pangiyammaan ot atbohdi i
ha"on an ukoda' hinan pinhod'un aton i da'yun tinanud Israel.
7 Te imbaga"e an dadago' di oha an boble ya dadago'.
8 Mu wa'e ta muntutuyu nadan tataguhdi ta idinongda nadan adi maphod
an ato'atonda ya adi' inaynayun an aton nan ninomnom'un pundadag i
dida.
9 Ya atbohdin ta'on hi imbaga' an wagaha' di ohan boble ta umongal di
abalinan nadan tataguhdi ta mapemananda
10 mu indani ya indinongdan mangun'unud i ha"on ta nadan adi maphod
di ato'atonda ot mabalin an adi' aton nan imbaga' an wagaha' dida.
11 Ot hiya nan honagon da'a Jeremiah ta em padanan hinadan i Judah
ta alyom di, Hituwey imbagan Apu Dios hi ibaga' i da'yu an alyonay,
Nomnomnomonyu an dadagon da'yu i ha"on hi'on adiyu idinong nadan
adi maphod an ato'atonyu.
12 Mu innila' an hay pambal damdaman nadan tatagu ya alyonday,
Duminong'a ot te ninomnommi damdama an nan pohdonmiy atonmi an
ta'on on bahul.
13 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, Hinaen bahulyun i Israel ya nunhigla
ahan. Te undan waha ugganyu donglon i ha athinah ma'ma'at hi udum an
boble?
14 Nadan billid an nungngadan hi Lebanon ya ma"id ha e nama"idan
nadan immuktul hidi an dalallu. Ya athidi boh nan matuning an liting
hinadan wa"el nan billid hi ad Hermon an ma"id ha eda natdu'an.
15 Ta hiya nan waday dinol i dadiyen wa"el. Mu adi athidih nadan
tatagu' te lininglinga' i dida ta nadan ma"id ha hilbinan inyamman di
taguy nangidawadawatandah nadan maghob an insenso. Ta paddungnay
tinaynanda nan nahamad ya maphod an awon ta nan pitoppito' an
nipaddungan nan pumbahbahulan di inunu'unudda.
16 Ta hiya nan madadag hituwen bobleda. Ta an naminday mala"uh ya
masda'awdah nan ma'at te namaag ya ma"id ha munwannawannat hi tagu.
17 Te hitun umaliyan nadan mangubat i da'yu ya pun'iye"e da'yun dida
ta umat ayuh nadan hupu' an pun'iyaddib di puwo'. Ya hitun a'atan nae
ya adi da'yu hanguton i ha"on.

Hay Pohdon Nadan Tatagun Aton I Jeremiah

18 Indani ya alyon di udum hinadan tataguy, Munnomnom ta'uh aton
ta'un mangipadinong i Jeremiah. Ta'omman ot wahnada nadan padi ya
propeta ya nadan nun'anomnoman an muntuddun dita'u. Ot nomnomon
ta'u ha ipabahul ta'u i hiya ta adi ta'u donglon nan ibagabagana.
19 Ta ha"on an hi Jeremiah ya nundasala' ot alyo' di, Boddangana' bahan
Apu Dios te donglom'e nadan adi ahan maphod an ipabahulda i ha"on.
20 Te undan mabalin ta nan maphod an ato' i dida ya hay ipabangngad-
dan ha"on ya hanan adi maphod? Mu ta'on on athidi ya nungka"utda
damdamah bitu ta agaha'. Mu he"a ya innilam an ha"on di uggan
mumpahpahmo' ta wan adim dadagon dida an gapuh bahulda.
21 Ot ad uwani ya dawato' an hanat mawaday bitil ta ma'aganganday
imbabaleda onu matedah gubat nadan mumpangilog an linala'i. Ya
mabaludda nadan binabain a'ahawada. Ya mun'a'ateday a'ammodda an
gapuh nalot an dogoh.
22 Ya hanat pa'ibagom an ipa'aliy mangubat i dida ta ahi madngol di
ahikokogah babaleda. Te nungka"utdah pumbitudan ha"on hinan awo'.

23 He"a Apu Dios ya innilam nan nunhahapitandan patayona'. Ot hanat
adim pakawanon dida ta onmuot dusaon dida ta ipali'nam di bungotmu i
dida an gapuh nan bahulda.

19

Hay Ipa'innilan Nan Pito' An Dunug

1 Indani ya alyon Apu Dios i ha"on di, Eka gumattang i ha dunug. Ya
in'uyugmu dohah nadan mangipangpanguluh nadan tatagu ya nadan padi
2 ta ume ayuh nan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom an nihaggon
hinan geyt an nungngadan hi nagudun banga. Ta imme ayu'ehdi ya
impa'innilam hituwen ibaga' i he"a.
3 Ta alyom di, Da'yun patul ya da'yun tataguh ad Jerusalem, donglonyuh
tuwen hapit Apu Dios an hiya nan ongal di abalinana an Dios an dayawon
ta'un tinanud Israel an alyonay, Ipa'ali' di manadag ituwen boble. Ta hitun
a'atana ya an naminday mangngol ya nunhiglan masda'awda.
4 Manu'e hi athinay ma'at ya inwalongyun i Judah an mundayaw i ha"on.
Ot pumbalinonyuh tuwen boble hi pundayawanyuh nadan dios di udum
an boble. Ot idawadawatyuy maghob an mi'nong i dadiyen dios an aggeyu
in'innila. Ya ta'on on nadan a'ammodyu ya papatulyu handi hitun ad Judah
ya aggeda innila dadiyen dios. Ya dakol bo udot di pinatepateda an ma"id
ha bahulda ituwen boble.
5 Ot bohwatonda bo nadan pundayawanda i Baal ta hidiy
nangipu'ulandah nadan imbabaledan linala'i an ini'nongdan hiya. Mu
ha"on ya ma"id ha athina hi e' imbagah atonda onu ha e nipanomnom i
ha"on hi ipa'at'u i dida.
6 Ta hiya nan lo'tat ya hituwen ma'alih Topet onu nan nundotal an
nungngadan hi Ben-Hinnom ya mahukkatan moy ngadana hi Nundotal
An Pamatayan Hi Tatagu.
7 Te pa"iho' nan ninomnom nadan i Jerusalem ya an namindan i Judah
an atondan e mi'gubat. Ta diday ipapate' hinadan binuhuldan umalin
mangubat i dida. Ya impa'an'uy adoldah nadan hamuti ya animal an
malpuh nan muyung.
8 Ta nan bobleh ad Jerusalem ya nunhiglay adadagana ta punhimpipi-
hulan di tatagu. Ya an namin di mala"uh ya mano"oldah takutda i diyen
ma'at.
9 Te li"ubon nadan binuhulyu ta ingganah mapuh an namin di makan
hitun bobleyu. Ta gapuh nan nunnaud an inagangyu ya anonyuy ibbayu
ya i'imbabaleyu.
10 Ya alyon bon Apu Dios di, Nalpah'e an imbagam i didah nae ya
ginudum nan dunug ta tigon nadan in'uyugmu.
11 Ya alyom di, Hi Apu Dios an ongal di abalinana ya alyonay dadagonan
namin hi ad Judah ta umat hi nadadagan naen dunug an adi mo mabalin
hi mipaphod. Ya hituh tun ad Topet di pangilubu'andah nadan mun'a'ate
ta ingganah mapnu ta ma"id mo ha pangilubu'an hinadan udum an
mun'a'ate.
12 Ta pumbalinona hi lubu' hi ad Jerusalem ta umat hi ad Topet.
13 Ta mapnuh nate nadan balehdi ya ta'on on nadan balen nadan
napalpalog an patul hi ad Judah. Ot ma'at datuwe an gapu ta nadan tatagu
ya nadan patulda ya numbalinonda nadan nundotal an atop di babaleda
hi punggobhandah insenso ta pundayawdah nadan bittuwon an diosda.
Ya hidi boy pangidawatandah bayah ta pundayawdah nadan dios di udum
an boble.

Hay Imbagan Jeremiah Hinadan Tataguh Nan Lita"angan Di Templo

14 Ta on nalpah an imbaga' hidiyeh ad Topet ot umeya' hinan lita"angan
nan Templo. Ta timma'doga' hidi ot alyo' hinadan tatagu di,
15 Donglonyuh tuwen imbagan nan ongal di abalinanan Dios an dayawon
ta'un tinanud Israel. Handi ya impa'innilanan dita'u an alyonay dadagona
tun boble ta'u ya nadan nun'ihaggon an boble. Mu mungngohe ayun adiyu
pohdon an donglon. Ta ad uwani ya ipa'annungna moh diyen imbagana.

20

Hay Namaludan Pasur I Jeremiah

1 Hay ap'apun di mumpapto' hinan Templon Apu Dios ya nan padi an hi
Pasur an imbabalen Immer. Ya hidin dingngolna dadiyen imbaga'
2 ot ipahuplita' i hiya. Ot bangkilingana' hidih nan way nabaktun geyt
an nungngadan hi Benjamin hidih nan Templon Apu Dios.
3 Ta hidin nabiggat ot ahiya' ipalubus i Pasur. Ot alyo' i hiyay, Imbagan
Apu Dios an bokon mo he"a hi Pasur ta hay ngadanmu mo ya hi Tagun
Tumattakut.
4 Te alyon Apu Dios di, Lo'tat ya nunhiglay takutmuh nan ma'at ya
atbohdih nadan ibbam. Te ahim tigon di pamatayan di binuhulyu i didah
tun punggugubatanda. Te ipa'abak da'yun i Judah hinan patul hi ad
Babilon ya nadan tindaluna. Ta pumpateday udum i da'yu ya nada'en
mabati ya iyedah ad Babilon.
5 Ya nun'aladan namin nadan kinadangyanyu ya an namin nadan
nun'abalol hitun bobleyu ya ta'on on nadan balitu' an inamung nadan
patul hi ad Judah ta iyedah ad Babilon.
6 Ya ta'on on he"a Pasur ya nan pamilyam ya an namin nadan ibbam
ya miye ayuh ad Babilon ta hidiy atayanyu ya ilubu'anyu. Te layah nan
imbagam i dida an inalim hi nalpun ha"on an Dios mu bokon ha"on di
nalpuwana.

Hay Nunliliyan Bon Jeremiah I Apu Dios

7 Ot munliliya' bo i Apu Dios an alyo' di, Apu Dios, inhapitana' i he"a
ta numbalina' hi propeta. Ya gapu ta ongal di abalinam mu ha"on ot
abuluto'. Ta teen ad uwani ya nunnaud di ngohen di tatagun ha"on an
pun'ipadngolana'.
8 Te an namin nadan imbagam an ipa'innila' hinadan tatagu ya hay eda
adadagan onu atayan. Ta hiya nan palpaligatona' ya pumba'baina' i dida.
9 Hinuddum ya alyo' hi adol'u di, Idinong'u mon mangipa'innilah nan
ibagam i ha"on. Mu nan hapitmu ya ay mundalang an apuy ta adi mabalin
hi ipa"e'.
10 Ya dingngol'un ingayngayudungud nadan tatagun alyonday, Wahna bo
nayyah manattatakut. Udulnay ibaga ta'uh nadan ap'apun munhilbih nan
patul ta padinongondan e humapihapit.
Ya ta'on on nadan ibba' ya hay ibahhawa' di titiggonda ta way atondan
mamalpaligat i ha"on.
11 Mu he"a Apu Dios di nanongna hi pun'ibba' an paddungnay tindalun
ongal di abalinana. Ot adi mabalin hi abakona' hinadan humihiwon ha"on
te diday mibabain. Ya hidiyen ibabainanda ya adi malingling hi inggana.
12 Ot he"a Apu Dios an ongal di abalinana ya nipto' di atom an
mangipanuh hi tatagu. Te innilam nadan nipto' di pangatda. Ya tigom
nan wadah nomnom di ohan tagu. Ot he"ay ukod an mangiballoh hinadan
at'aton nadan humihiwon ha"on te he"ay pangidinla' hitun nitaguwa'.

13 Ot ikanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios. Te he"ay nangihwang i
ha"on hinadan adi ahan maphod an pangat nadan tatagu an mamalpaligat
i ha"on.
14 Udu'dulnay aggeya' ot udot niyayyam.
Ta aggeya' inyayyam i ina i diyen algo an niyayyama'.
15 Ya udu'dulnay ma"id hidiyen tagun nangipa'innila i ama an lala'i nan
niyayyam an imbabalena.
16 Ot udu'dulnay madadag hidiyen tagu ta umat hinadan o"ongal an boblen
dinadagmu Apu Dios an aggem inayyuwan.
Ta donglonay mungkogah nan mawi"it ya tukuk di tindalun gumubat
hinan tongan di algo.
17 Te tanganu nin tuwali ona' agge pinaten hiya hidin awada' hi putun ina
ta aggeya' ot eh'a niyayyam.
Ta wan hay putun ina di ninayun hi nilubu'a'.
18 Ot tanganu nin tuwali ona' niyayyam?
On wanin an alyonaon ta tigo' di nunnaud an punligatan ya ta wan li'nao'
nan nunhiglan pama'bainda i ha"on hi ingganah ataya'.

21

Hay Agge Nangiyabulutan Apu Dios Hinan Imbagan Sedekiah

1 Himmapit hi Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah hidin hinnag nan patul
an hi Sedekiah da Pasur an imbabalen Malkijah ya nan padin hi Sepaniah
an imbabalen Maaseyah ta umalidan mi'hapit i ha"on. Ta immalida ot
alyonday,
2 Mahmaham di anuy pohdon Apu Dios hi ma'at te umman inhipun nan
patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar an mangubat i dita'u. Ta alina ni'
ya boddangan dita'un Apu Dios an umat handi ta mangat hi nakaskasda'aw
ya impa'aanahtu da Nebukadnesar ya nadan tindaluna.
3 Ot alyo' i diday, Ume ayu i Sedekiah ya inaliyu i hiya
4 an hay imbagan Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya alyonay,
Pumbalino' hi ma"id ha hilbin nadan almasyu an pangubatyuh nan patul
hi ad Babilon ya nadan tindaluna an nunli"ub ituwen boble. Ot danaen
binuhulyu ya paghopo' damdama didah tun bobleyu.
5 Ta ha"on an ongal di abalinana an Dios di umlot an mangubat i da'yu
te nunhiglay bungot'un da'yu.
6 Ya ipa'ali' boy nalot an dogoh ta mun'a'ate nadan tatagu ya animal an
wada ituwen boble.
7 Ya hay ma'at hinan patulyuhtu hi ad Judah an hi Sedekiah ya nadan
ap'apun munhilbin hiya ya nadan tatagun adi mi'yateh nan nalot an dogoh
ya nan mihwang hi gubat ya bitil ya ipa'ala' dida hinan patul hi ad Babilon
an hi Nebukadnesar ya nadan ibbanan binuhulyu an namhod an mamaten
da'yu. Ta pumpatena dida an ma"id ha hom'ona.
8 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ibagam hinadan tatagu ta
nomnomnomonda hi'on pinhoddan mate onu pinhoddan mi'tagu.
9 Te an namin nadan munnanong an umohnong hi ad Jerusalem ya
mateda nimpeh gubat onu bitil onu hinan nalot an dogoh. Mu nada'e an
mumpada"ul hinadan i Babilon an mangubat i da'yu ya adida mate.
10 Te ha"on an Dios ya dadago' hi ad Jerusalem. Ta ipa'abak da'yuh nan
patul hi ad Babilon ya pinu'ulanan namin hituwen boble ta mumbalin hi
dapul.

Hay Imbagan Apu Dios Hinan Patul Hi Ad Judah

11 Alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ibagam hinadan tinanud di patul hi ad
Judah ta donglondah tuwen alyo' i dida
12 an tinanud David. Alyo' di, Tigonyu ta nipto' di atonyun mangipanuh
hinadan tataguh abigabigat. Ta boddanganyu nadan paligaton di udum an
tatagu ya nadan pulhonday gina'uda. Ta nan nipto' di atonyu te ibahhoyu'e
ta nan adi ahan maphod di atonyu ya umannung an pabungotona' ta
paddungnay bimmikah an apuy di bungot'u an ma"id ha mabalin hi
mangdop.
13 Ot nomnomonyun da'yu an numpunhitu hitun nabillid ya mabatu an
ad Jerusalem te alyonyu eh'a di, Undan nganne ihyay mabalin hi manggop
hitun boblemi ta gubaton da'mi?
14 Mu ha"on an Dios di mundusa i da'yu an miyunnudan hinadan
ato'atonyu. Ot pu'ula' nan balen di patulyu ta maghob an namin di wahtuh
ad Jerusalem.

22

Hay Imbagan Apu Dios Hi Aton Nan Patul

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ume'ah nan patul hi ad Judah
ta alyom di,
2 He"an patul hitun ad Judah an tinanud David ya hanat donglom
hituwen imbagan Apu Dios ya ta'on on da'yun ap'apun munhilbih nan
patul ya da'yun namin an tatagu.
3 Te mahapul an nan nipto' di atonyu. Ta boddanganyu nadan
mapalpaligat an pinlohday gina'uda. Ya impapto'yu nadan ni'iboble i da'yu
ya nadan nun'apuhig ya nadan nun'abalu ta adiyu paligaton dida ta ma"id
ha mipapate hinadan ma"id ha bahulna ituwe an boble.
4 Ot unudonyu'e datuwen ibaga' i da'yu ya minaynayun an waday
mumpatul hitun ad Judah an malpuh nan tinanud David. Ta malinggop
ayu an mumpunhitu ituwen numboblayanyu ya minaynayun an adi
madadag tun palasyu ya nadan geyt ya nadan kalesa ya kabayu an
iluganan di patulyu ya nadan ap'apun munhilbi i hiya.
5 Mu adiyu'e unudon datuwen ibaga' ya ibaga' tee i da'yu an hituwen
palasyu ya umannung an madadag.

Hay Ma'at Hinan Palasyu

6 Ya alyon bon Apu Dios di, Nan amaphod nan palasyu hi ad Judah ya
umat hinan amaphod nan bobleh ad Gilead ya nadan nun'atagen billid
an nungngadan hi Lebanon. Mu lo'tat ya dadago' ta umat hinan agge
naboblayan an ma"id ha munhituhdi.
7 Te ipa'ali' di tatagu an manadag hinan palasyu an way ohaon inodnanay
lumintana ta pumpotonda nadan dinangal an sedar ya nun'itopaldah nan
apuy ta maghobda.
8 Ta nadan tatagun malpuh udum hi boble an mala"uh ya munhimbabag-
gaandan alyonday, Tanganu nin on dinadag Apu Dios hituwen ongal di
abalinanan boble?
9 Ya tobalon di udum an alyonday, Athituy na'at te aggeda inunud din
inabulutdan tugun Apu Dios i dida. Ta hay dinayawda ya nunhilbiyanda
ya bokon nan Dios an dayawon di tinanud Israel te nadan dios di udum
an tatagu.
10 Ot alyo' an hi Jeremiah di, Ibaga' i da'yun ibba' an i Judah ta adiyu
kogaan nan naten patul ta'u ya adi ayu umukayungan. Mu hay kogaanyu

ya nan patul ta'un niyeh udum an boble. Te mihipun hi ad uwani ya adi
mo mumbangngad hitu.
11 Te hay alyon Apu Dios hi ma'at i Sallum* an imbabalen Josiah an
nihukkat i amanan patul hi ad Judah ya miyeh udum hi boble an adi mo
mibangngad hitu.
12 Te mateh nan boblen ibaludana ta adina mo tigon di boblena.

Hay A'at Jehoyakim

13 Ya alyon bon Apu Dios di, Mahmo' nan tagun agge nipto' di atonan
mangiyammah palasyuna an duway gladuna bo udot ta pilitonay tataguh
numboblayanan muntamu mu adina idat di bo'laonda.
14 Te hay ninomnomna ya alyonay, Mangapyaa' hi ongal an palasyu ta
hinan mi'adwah gladu ya o"ongal nadan kuwartuna. Ya atbohdin o"ongal
nadan tawana ya sedar an kayiw di miyamma hi dallomna an mapintolan
hi mumbolah.
15 Ya alyon bon Apu Dios di, Hay ibagam hinan patul ya alyom di, Bokon
nan maphod an palasyu di lummuh apemanam an patul. Daan mo ta hi
amam an hi Josiah di pangiyunnudam? Te hiya ya nipto' di nangatnah
tatagu ta hiya nan wadan namin di mahapulna ya maphod di na'na'at
hidin numpatulana.
16 Te binoddangana nadan nun'awotwot an mahapulday boddang. Ta
hiya nan maphod boy na'na'at i hiya ya ta'on on hitun ad Judah. Ot athinay
a'at nan tagun nanginnilan ha"on.
17 Mu he"a ya nat'on te hay pohdom ahan ya hay bagiyom an ta'on on
kuluk di pangatmu. Ya ta'on on mipapateday tatagun ma"id ha bahulda.
Ya attaom an palpaligaton di udum an tatagu.
18 Ta hiya nan imbaga' an hay ma'at i he"a Jehoyakim an imbabalen
Josiah ya adi da'a kogaan hi tataguh tun atayam.
Ya ma"id ni'mo ha ahi mangali hi, Ayayyu' attog hi ibbami onu ayayyu'
attog nan ap'apumi ya nan amaphod di numpatulana.
19 Ya hay ilubu'am ya umat'a hinan naten dongki an namaag ya
ginuyudda ya eda intopal hi bahhel nan binattun alad di ad Jerusalem.
20 Ya da'yun tatagu ya ta'on hi tumikid ayuh nadan billid an nungngadan
hi Lebanon ta e ayu tumukutukuk hidi ta madngol hi ad Basan onu hi
ad Abarim mu ma"idda damdama nadan ugganyu pumpaboddangan te
nun'a'atedan namin.
21 Te ningamut tuwali an adiya' donglon i da'yu te hidin pinumhod ayu
ta malinggop ayuh tun bobleyu ya pinadana' tuwali mo i da'yu. Mu ta'on
ot at'ayuhna tuwali an nihipun hi a'ungayu ya aggeya' inun'unud.
22 Ta hiya mo nan paddungnay iye"en di puwo' an namin nadan
ap'apuyun mangipangpangulu i da'yu hi udum hi boble. Ya ta'on on
nadan ugganyu pumpaboddangan ya miyeda damdamah udum hi boble.
Ot ma"id ha bahhona an mibabain ya mipada"ul ayu an gapuh nadan adi
ahan maphod an pangatyu.
23 Ot da'yun nunhituh nan mapmaphod an palasyu hi ad Jerusalem
an nadingding hi maphod an kayiw an sedar ya manuh ad uwani te
malinggop ayu. Mu nunnaud di ahiyu kumgaan hitun dumatngan diyen
punholholtapanyu te umat hi dogoh di mun'ayyam.

Hay Nibagan Ma'at I Jehoyakin

* **22:11 22:11** Hi Sallum ya hiya nan hi Joahas.

24 Hay imbagan Apu Dios i Jehoyakin an imbabalen Jehoyakim ya
alyonay, Ha"on an Dios ya inganuy da'a Jehoyakin an ta'on on pinili da'an
patul an paddungnay singsing an inhu'lub'uh winawwan'u mu aanon da'a
damdaman ha"on.
25 Ta idat da'ah nan binuhulmun hi Nebukadnesar an takutam ya nadan
tindalunan naminhod an mamaten he"a.
26 Ya iyabulut'u an da'yun inam ya miye ayuh nat'on an boble ta hidiy
ibaludanyu ya atayanyu.
27 Ta ta'on on pohdonyu ahan an mumbangngad hitu ya adi mabalin.
28 Ot alyo' an hi Jeremiah di, Undan hituwen hi Jehoyakin ya umat hinan
pito' an bangan napa"ih ta ma"id mo ha naminhod i hiya? Ta miyeh nan
boblen aggena in'innila ya ta'on on nadan imbabalena.
29 Ot da'yun i'ibba an i Judah ya daan mo tuwali ta donglon ta'u nan
ibagan Apu Dios i dita'u.
30 Te alyona di, Aanonyuh nan libluy ngadan nadan imbabalen Jehoyakin
ta ay ma"id ha imbabalena te ma"id ha maphod hi niyatana. Ya ma"id
hinadan imbabalena ha pumhod di nitaguwana ya ma"id ha mumpatul i
dida hitun ad Judah. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

23

Nan Maphod An Hapang

1 Alyon bon Apu Dios di, Mahmo' ayun ma'alih ap'apun nadan tatagu'
te alyon on da'yuy mumpapto' hinadan ay kalnero ya onnot on da'yuy
manadag ya mangiwakat i dida.
2 Ta hiya nan ha"on an Dios an dayawonyun tinanud Israel ya alyo' i
da'yun ap'apu an nangiwakat hinadan tatagu' hi udum hi boble an dusaon
da'yu an gapuh nadan adi maphod an inatyun dida te aggeyu impapto'
dida.
3 Mu ta'on on athidi an wadadah nadan boble an niyayanda ya amungo'
nadan mabatin tatagu' ta pa'anamuto' dida. Ta munholagda ta dumakolda.
4 Ya ha"on di mamto' hi mumpapto' i dida. Ta adida mo aya tumattakut
ya ma"id ha ta'on on ohah matala' i dida.
5 Ot udum nimpeh algo ya pot'o' han mumpatul an tinanud David an hay
i'aligana ya nan nahamad an Hapang. Te hidiyen mumpatul ya nipto' di
pangatna ta nahamad di atonan mangipapto' hinadan tataguna.
6 Ya hay pungngadanda i hiya ya hi Pundinolan An Ap'apu te hitun
pumpatulana ya mihwang ayu ya luminggop ayu an i Judah ya i Israel.
7 Ya hitun a'atana ya mahukkatan di aton nadan tatagu an munsapata
te adida mo alyon hi isapatadan ha"on an Dios an nangawit hinadan
a'ammoddan tinanud Israel hi ad Egypt.
8 Te hay alyonda mo ya isapatadan ha"on an Dios an bimmoddang i dida
hi immanamutanda an tinanud Israel an nalpu hinadan bobleh nangappit
hi huddo'na ya nadan udum an boblen niyayanda. Te lo'tat ya pa'anamuto'
nimpe dida hinan numboblayanda an indat'u tuwalih din a'ammodda.

Hay A'at Nadan Mumpunlayah An Propeta

9 Ha"on an hi Jeremiah ya alyo' di, Nunhiglan mahkit di nomnom'u ya
gumayonggonga' hi takut'u an gapuh nadan ato'aton nadan mumpunlayah
an propeta. Ta namaag ya aya' nabutong an gapuh nan imbagan Apu Dios
an ma'at i dida.
10 Te datuwen propeta ya nunhiglan adi maphod di pangatda te nibahhoy
nangiyatandah nan abalinanda. Ya athidida bo nadan tatagu an din'ugdah

Apu Dios. Ta hiya nan paddungnay umukayungan tun boble ta'u te namaganan nadan pastu an gapuh nundusaan Apu Dios i dita'u.

11 Ta hi Apu Dios ya alyonay, Numpapaddung nadan padi ya nadan propeta an adiya' nomnomnomon i dida. Te ta'on on hinan Templo ya atonday adi maphod.

12 Ta hiya nan ha"on an Dios ya dusao' dida hi'on madatngan hidiyen adusaanda ta madadagda. Te paddungnay nipotto'da i ha munhihillong ya dangloddanglo an awon ta magahda ya nateda.

13 Ya ta'on on nadan propeta hi ad Samaria ya tinigo' nan umipabain ahan an numbahulanda. Te hay eda impa'in'innilah tatagu ya nan impa'innilan anun Baal. Ya diday nangipangpanguluh nadan tatagu' hi ad Israel ta din'uga' i dida.

14 Mu inyal'alanay bahul nadan propeta an i Jerusalem. Te inluktapday ahawada ot inaynayundan munlayah. Ot boddanganda bo udot nadan mangmangngat hi adi maphod ta innaynayunda dadiyen pangatda ta ma"id ha muntutuyu. Ta hay panigo' i didan namin ya umat i handidan tataguh ad Sodom ya hi ad Gomorah.

15 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios ya alyo' di, Nom-nomnomonyu an paddungnay ipa'an'u i dida di mumpait an makan ta mapalpaligatda ya impa'inuma' dida hi guwade. Te nadan propeta hi ad Jerusalem ya diday gapunah nihinapan nadan dakol an adi maphod an ma'ma'at.

16 Ta hiya nan alyo' di, Adi ayu midngolan hinan ay umipadinol an ibagan danaen propeta te nan ibagada ya nalpuh nomnomda an agge nalpun ha"on.

17 Te hay ibagabagan danaen propeta hinadan mungngohen ha"on ya alyonday, Adi ayu minomnoman ot hay imbagan Apu Dios ya luminggop ta'u. Ya nada'e an tatagu an adi maphod di ato'atonda ya alyondan diday, Ta'on aya ot ma"id ha adi maphod hi ma'at i da'yu.

18 Mu ha"on an Dios ya ibaga' i da'yu an ma"id ha oha i datuwen propeta hi immannung an nanginnilah nan wadah nomnom'u. Ya ma"id i dida ha naminhod an mangngol hinan ibaga'.

19 Mu nomnomnomonyu an ha"on an Dios ya nunhiglay bungot'uh nadan numbahul ta umat hinan mabikah an puwo' di ato' an manadag hinadan tatagu an adi maphod di pangatda.

20 Ya adi namaag ya na'ubayah di bungot'u te ingganah on ato' an namin nan ninomnom'u. Ya ahiyu mohpe ma'awatan an namin datuwe.

21 Ot bokon ha"on di nannag i danaen propeta ya aggeya' himmapit i dida an ta'on on alyonday ha"on di nalpuwan nan ibagabagadah nadan tatagu.

22 Te onha immannung an nan hinapit'uy dingngolda ta hiyay imbagada ot wan inwalong nadan tatagu' nadan adi maphod an ato'atonda.

23 Ha"on an Dios ya aggeya' nidawwi i da'yu.

24 Ta hiya nan adi mabalin hi ipa"ayana' ta adi da'yu tigon. Te undan aggeyu innila an ta'on on idaanah ad lagud ya hitun luta ya wahdiya'. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

25 Ya dingngol'u nan ibagabagan danaen propeta an alyonday wada anuy impatigo' onu impa'inop'u i dida. Ta innaynayunda an himmapihapit hi layah hinadan tatagu'.

26 Mu danaen ibagabagada ya nalpuh nan nakutikut an nomnomda. Ot anuud nin ya ahida idinong hinaen ato'atonda?

27 Mu manu'e hi layah nan ibagabagada an ininopda ya alyonda on ta
du'gona' hinadan tatagu' ta umat hi inat handidan a'ammodda an hay
dinayawda ya hi Baal.
28 Ot hanan waday ininopna ya hanat ibagana an hidiye ya ona ininop
ya abuh an agge nalpun ha"on an Dios. Ya athidi boh nan immannung an
propeta an ammuna nan nalpun ha"on di ipa'innilana.
29 Hanan hapit'u ya umat hinan apuy an gobhonay lugit. Ya umat boh
masu an guduwonay batu.
30 Ta ha"on an Dios ya nunhiglay bungot'u hinadan mumpunlayah
an propeta an mundongoldah ininop nadan ibbadan mumpunlayah an
propeta on alyonday ha"on di nalpuwana.
31 Ya atbohdin nunhiglay bungot'uh nadan propeta an nan nalpuh
nomnomday eda ibagabaga on alyonday ha"on an Dios di nalpuwana.
32 Ot nomnomnomonyu an nunhiglay bungot'u hinadan mumpunlayah
an analyonday waday ininopda ta lummuh pumbahulan nadan tatagu'.
Mu hay immannung ya agge' pinto' didah propeta ya agge' hinnag dida.
Ta ma"id ha iboddangdah nadan tatagu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ibagan Jeremiah Hinadan Tatagu

33 Alyon bon Apu Dios i ha"on di, Wa'e ha tagu onu munlayah an propeta
onu padi an mummahmah an alyonay, Nganney imbagan Apu Dios i he"ah
inomnomam hi ad uwani? Ya alyom i diday, Da'yuy inomnoma'. Te alyon
Apu Dios di iwalong da'yun hiya.
34 Ya kumpulna bon tagu an ta'on on propeta onu padi an alyonay,
Ma'liggatana' tayyah nan imbagan Apu Dios. Hidiyen tagun nangalih athidi
ya dusao' an Dios an ta'on on nan pamilyana.
35 Udu'dulna boy hay mahmahandah nadan ibbayun tatagu ya hi'on
nganney imbaga' an Dios hi pohdondan innilaon.
36 Ta idinongdan mangali hi ma'liggatanda hinadan imbaga'. Te hay
mabalin an alyon hi na'alligat ya nan hapit di tagu ya abuh. Ta adida
pumbalinon hi layah nan hapit'u an wadawada an Dios an ongal di
abalinana an dayawonyun tinanud Israel.
37 Unhaot wada'ey mahmahanyu hi ohan propeta ya alyonyu di, Nganney
imbagan Apu Dios hi pohdonan innilaon ta'u? Bokon'e ya alyonyu di,
Nganney imbagan Apu Dios?
38 Mu wa'e ta tobalonda ta alyonday, Na'alligat hituwen imbagan Apu
Dios. Ya alyonyu di, Nan imbagan Apu Dios i da'yu ya adiyu alyon hi
na'alligat.
39 Nomnomnomonyu an linglingon da'yu an i Jerusalem i ha"on an Dios.
Ta ipiye da'yu hi udum hi boble ta midawwi ayun ha"on. Ya ingnganuy'u
tun boble an indat'un da'yu ya i handidan a'ammodyu.
40 Ta gapuh nan ibabainanyu ya pihulon da'yuh tatagu hi inggana.

24

Hay Nipatigan Han Duwan Bahket I Jeremiah

1 Hidin nalpah an inyen nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar
nadan binaluddan patul hi ad Judah an hi Jehoyakin an imbabalen
Jehoyakim ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan nun'alala'ing hi
nat'onat'on an tamu an umat hi mumpa'ot ya munlutuh balitu' hi ad
Babilon ya wada han impatigon Apu Dios i ha"on an ay'u ininop. Ya
anakkaya an tinigo' han duwan bahket an napnuh bungan di fig an
nipabundah hinangngab nan Templo hi ad Jerusalem.

2 Nan ohan bahket ya naha"adan hi maphod an hiyah nalum an bungan
di fig. Mu nan mi'adwan bahket ya naha"adan hi nabulu' an bungan di fig.
3 Ya alyon Apu Dios i ha"on di, Nganney tinigom Jeremiah?
Ot alyo' di, Bungan di fig an mapmaphod di udum mu nabulu' di udum.
4 Ya imbagan Apu Dios an ipa'innila'
5 hinadan i Judah hituwe an alyonay, Hay ni'aligan nadan maphod an
bungan di fig ya nadan i Judah an niyeh ad Babilon.
6 Te ipapto"u didahdi ta udum hi algo ya ibangngad'u dida ituwen boble.
Ta paddungnay itanom'u didahtu ya impappapto"u dida an adi' dadagon
ya adi' ba'guton dida.
7 Ya idat'uy pamhodda an manginnila i ha"on an Dios ta diday mibilang hi
tatagu'. Te pohdondan ha"on ya abuh di daydayawonda ya punhilbiyanda
an ma"id ha udum.
8 Mu hay alyon Apu Dios hi ni'aligan nadan nabulu' an bungan di fig ya
nan patul hi ad Judah an hi Sedekiah ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya
nadan tataguna an nabatih ad Jerusalem ya nadan e ni'ibobleh ad Egypt.
9 Ta alyonay, Paligato' dida ta masda'awday tataguh abobboble hinan
ma'at i dida. Ta ammunadah mapihul ya mangihngihilan ya mapalpaligat
hinadan boblen pangiwakata' i dida. Ya usalon di udum an tatagu hidiyen
ma'at i dida an pun'idutdah udum.
10 Ya impa'ali' di gubat ya bitil ya nalot an dogoh ta ingganah
mama"iddah tun ad Judah an indat'uh din a'ammodda.

25

Hay E Iha"adan Nadan I Judah Hi Napituy Tawon Hi Udum An Boble

1 Hidi tuwalin mi'apat di tawon hi numpatulan Jehoyakim an imbabalen
Josiah hi ad Judah ya waday impa'innilan Apu Dios i ha"on an ma'at i
da'mi an i Judah. Yaden hidiyen tawon di nangihipunan Nebukadnesar an
mumpatul hi ad Babilon ta agge ni' immalin nangubat i da'min i Judah.
2 Ot alyo' hinadan tataguh ad Judah di,
3 Ad uwani ya ume moh baintit tuluy (23) tawon hi nangibagabagaa'
i da'yuh nadan impa'innilan Apu Dios i ha"on an nihipun hidin mi'apulut
tuluy (13) tawon hi numpatulan Josiah an imbabalen Amon hitun ad Judah
ta ingganah ad uwani. Mu ningamut an adiyu donglon.
4 Ya ta'on on hinnag Apu Dios nadan udum an propeta ta immalidan
mangibagabaga i da'yuh nan pohdona mu hiyah diyen adiyu donglon ya
adiyu unudon nan ibagadan da'yu
5 an ta'on hi analyonda i da'yuy, Mahapul an iwalongyu nan adi maphod
an pangatyu ta mabalin an nanongnan munhitu ayu ituwen boblen indat
Apu Dios hinadan a'ammodyu hi inggana.
6 Te adina pohdon an dadagon da'yu. Ot hanat idinongyun mundayaw
hinadan dios an iniphod di tagu ta adiyu pabungoton hi Apu Dios.
7 Mu aggeyu ahan inunud nadan propeta an onyuot innaynayun an
nundayaw hinadan dios an inyammayu. Ta impabungotyuh Apu Dios ot
dusaon da'yu ta hiya nan nunnaud di punholholtapanyu.
8 Ta hiya nan hi Apu Dios an ongal di abalinana ya alyonay, Gapu ta
aggeyu inun'unud nadan imbagabaga'
9 ya pa'aliyo' an namin nadan nat'onat'on an tatagun nalpuh nangappit
hi huddo'na ta gubaton da'yu. Ta ipangulun nan baal'un hi Nebukadnesar
an patul hi ad Babilon. Ta dadagon da'yu ya nan bobleyu ya ta'on on nadan

boblen nun'ihaggon i da'yu. Ta an naminday manigoh nan ma'at i da'yu
ya tumakutda. Mu dildilahon da'yu damdaman dida.
10 Ot pogpogo' mo nadan ugganyu a'amungan an pun'am'amlonganyu ya
nan ugganyu kumanankantaan an umat hi kasal. Ya ma"id moy munggiling
hi makan te mabaon namin di babaleyu ya mumbalin hi munhihillong.
11 Ta minganuy mon namin hituwen boble te pumbalinon da'yu an i
Judah hi baal nan patul hi ad Babilon hi napituy (70) tawon.
12 Ta nala"uh'e nan napituy (70) tawon ya ahi' mohpe dusaon nan patul
hi ad Babilon ya nadan tataguna an gapuh bahulda. Ta pumbalino' nan
bobledah adi maboblayan hi inggana.
13 Te ato' hi ad Babilon nan dakol an inali'ali' an panadag'un dida an
nitudo' ituwen liblu ya nadan imbagabagan Jeremiah an ma'at hi udum hi
boble.
14 Ta iballoh'uh nadan i Babilon nan inatdah ad Judah ya nadan udum
an tatagu. Ta mumbalinda piboh baal di patul hinadan udum an boble an
ongal di abalinanda mu hiya.

Hay Nipa"elan Nan Bungot Apu Dios

15 Wada boy impatigon Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel i ha"on.
Ta dingngol'un alyonay, Alam tee Jeremiah tun basu an napnuh bungot'u
ta em ipa'inum hinadan tatagu hi abobboble an pannaga' i he"a.
16 Ta inumonda'e ya mundiwwaganda ya matala' di nomnomda an gapuh
nan honago' an mangubat i dida.
17 Ta inala' anuh diyen basuh ta'len Apu Dios ya impatigona bon ha"on
nadan boblen e' pangipa'inuman.
18 Ta inhipun'u anuh ad Jerusalem ta inggana ot opngo' an namin nadan
bobleh ad Judah. Ot ipa'inum'uh nadan patul ya nadan ap'apun munhilbin
dida ta way aton di bobledan madadag ta mumbalin hi atatakut. Ta gapu
i diyen ma'at i dida ya mapihulda ya usalon di udum hidiyen ma'at i dida
hi pun'idutdah udum an tatagu. Ta umat hinan ma'ma'at hi ad uwani.
19 Ot iye' bo anuh ad Egypt ta nan patul hidi ya nadan ap'apun munhilbih
nan patul hidi ya nadan baalna ya an namin nadan tataguhdi
20 ya ta'on on nadan e ni'iboblehdi ya imminumda.

Ya an namin nadan patul hinadan bobleh ad Us ya nadan patul di i
Pilistia hi ad Askelon ya hi ad Gaza ya hi ad Ekron ya hinadan tatagun
nabatih ad Asdod ya imminumda bo anu.
21 Ot umeya' bo anuh nadan patul hi ad Edom ya nan patul hi ad Moab
ya nan patul hi ad Ammon
22 ya an naminda bo anu nadan patul hi ad Tyre ya hi ad Sidon ya
hinadan patul hinadan bobleh da'ging di baybay
23 ya hi ad Dedan ya hi ad Tema ya hi ad Bus ya hinadan nun'idawwi an
boble
24 ya an namin nadan patul hi ad Arabia ya nadan patul hinadan
na'appudut an boble
25 ya an namin nadan patul hi ad Simri ya hi ad Elam ya hi ad Media
26 ya nadan patul hinadan bobleh nangappit hi huddo'na an nun'ihaggon
ya nadan nun'idawwi. Ta impong'u anun namin nadan pun'ap'apuwan
hitun luta. Ya hay na'udih mahapul an uminum anuh nan basun napnuh
bungot Apu Dios ya nan patul hi ad Babilon.
27 Ya inalin bo anun nan ongal di abalinanan Dios i ha"on di ibaga'
hinadan patul ta uminumdah nan basun napnuh bungotna ta ingganah

ma'abbutongda ta mun'u'utada. Ta minayun an adida bumangon te pa'aliyonay mangubat i dida.
28 Ya inalina boy, Wa'et adida pohdon an uminum ya ibagam i didan ha"on an Dios an ongal di abalinana di nangalih mahapul an uminumda.
29 Te undan adida tigon an inhipun'uh nan boblen idaydayawa' di dinusa'. Ya undan dida'e ihya ya adida madusa? Ha"on an ongal di abalinanan Dios ya ipa'ali' di mangubat hi abobbobleh tun luta.
Ta datuwe anuy impa'at Apu Dios i ha"on hinan impatigona an ay'u ininop.
30 Ot alyonay, Em ipa'innila datuwen ibaga' i he"a Jeremiah. Ta alyom di, Nan bungot Apu Dios ya nunhiglan atatakut an umat hinan mun'olmom an layon ya nan atatakut an kidul. Ta paddungnay pun'igatina nadan tataguh tun luta ta umat hi aton di mungkopal hi greyp.
31 Ya donglon di atagutaguh tun luta nan ibagan Apu Dios an adina pohdon hi abobboble. Ta ipapatenah gubat nadan adi maphod di pangatda. Hiyah tuwey inalin Apu Dios.
32 Ya alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Nomnomnomonyu an dadago' nadan nat'onat'on an bobleh tun luta ta paddungnay mabikah an puwo' an adi duminong ta ingganah hinaponan dadagon di abobbobleh tun luta.
33 Ta hitun a'atana ya awagillangday mun'a'ateh abobboble. Ya ma"id ha umukayungan hi atayanda. Ya ma"id ha e mangilubu' i dida an namaag ya ayda lugit an awagillangdah nan luta.

Hay Adusaan Nadan Mangipangpanguluh Ad Judah

34 Ot hitun a'atana ya da'yun mangipangpanguluh nadan tatagu' an paddungnay mumpapto' hi kalnero ya ahikokoga ayuh inomnomanyu ya munluddagan ayuh nan hupu' hi a'at di eyu umukayungan. Te nadatngan moy atayanyu ta mi'alig ayuh nan mapmaphod an bangan pito' an ahi magah ta magudu.
35 Te ma"id ha mabalin hi bumtikanyu hi eyu ipa"ayan.
36 Ta ahiyu donglon di kogan nadan mangipangpangulun da'yu. Te pundadag Apu Dios nadan bobleyu
37 ta mumbalin hi ma"id ha hilbida an gapuh bungotna.
38 Te umat hinan layon an lumah'un hinan liyang an nunhituwana an mun'alumiyom hi bungotna ta pundadagna nimpey bobleda ta mumbalin hi ma"id ha hilbina.

26

Hay Edaot Bo Pamatayan I Jeremiah

1 Hidin hiya ta'wah numpatul hi Jehoyakim an imbabalen Josiah hi ad Judah ya himmapit boh Apu Dios i ha"on*
2 an alyonay, Ume'ah nan Templo ya timma'dog'ah hinangngabda ya himmapit'ah nadan tataguh ad Judah an umalin mundayaw i ha"on hinan Templo'. Ta ibagam an namin nadan ipa'innila' i he"a. Ya tigom ta ma"id ha mala"uhan.
3 Ta alina ya donglon nadan tatagu ta iwalongda nadan adi ahan maphod an pangatda. Ta mabalin an hukkata' nan ninomnom'u ta adi' dusaon didah nan dakol an numbahulanda.
4 Ot ibagam i dida an ha"on an Dios ya alyo' di, Adiyu'e donglon ta adiyu unudon nan tugun'u

* **26:1 26:1** Nan nibaga ituwen na'na'at ya agge nahohonnod di na'atana.

5 ta inaynayunyun adi donglon nadan ibagan nadan hinnahinnag'un
baal'u an propeta
6 ya dadago' tun Templo ta umat hinan inat'uh ad Siloh. Ta mumbalin
tun ad Jerusalem hi usalon di atagutaguh abobboble hi pun'idutdah udum.
7 Ta nadan padi ya nadan propeta ya an namin nadan tataguhdih nan
Templo ya dingngolda danaen imbagabaga'.
8 Mu on hiyah impadappuh'u ya lini"uba' hinadan padi ya nadan propeta
ya nadan tatagun wahdi. Ya pun'itkukdan alyonday, Lebbengnan patayon
da'an gapuh nadan hinapihapitmu.
9 Te tanganu on namaag ya alyom di inalin Apu Dios an madadag tun
Templo ta umat hinan na'at hi ad Siloh? Ya tanganu onmu bo alyon hi
madadag tun bobleh ad Jerusalem? Ta lini'woha' hinadan tataguh nan
Templo.
10 Ta on dingngol nadan ap'apun munhilbih nan patul hi ad Judah nan
ma'ma'at ot ma'ibagadan umeh nan way Templo ot umbundah nan way
nungngadan hi pa"apyan geyt hidih nan way Templo ta diday mangipanuh
hinan ma'ma'at.
11 Ot alyon nadan padi ya nadan propeta i dadiyen ap'apu ya hinadan
tatagu di, Hituwen tagu ya lebbengnan mipapate. Te dingngol ta'u nan
imbagabaganan adadagan tun boble ta'u.
12 Ot alyo' di, An namin nan dingngolyu an hinapit'u ya hi Apu Dios di
nalpuwana. Te hiyay nannag i ha"on ta ibaga' i da'yu nan himpangen ahi
ma'at ituwen Templo ya tun boble ta'u ya nadan udum an dingngolyun
imbaga' an ma'at.
13 Mu wa'e ta iwalongyu nan pumbahulan ta unudonyuh Apu Dios ya
adina aton nan imbaganan panadagna i da'yu.
14 Mu ha"on'e tee ya ukod ayuh nan innilayun nadadawoh hi atonyu i
ha"on.
15 Mu ibaga' tee an onha patayona' i da'yu ot mumbahul ayun him-
pamoble an gapu ta patayonyuy tagun ma"id ha bahulna. Te immannung
an nalpun Apu Dios an namin nan dingngolyun imbagabaga'.
16 Ot alyon nadan ap'apu ya nadan tatagu hinadan padi ya propeta di,
Gapu ta hi Jeremiah ya ammuna nan impa'innilan Apu Dios i hiya di
imbagana i dita'u ot adi mabalin an mipapate.
17 Ya wadaday mangipangpanguluh tatagu an himmapit ot alyonday,
18 Handin hi Hesekiah di patul hitun ad Judah ya himmapit nan propeta
an hi Mikah an i Moreset ot alyonah nadan tatagu di, Nan ongal di
abalinana an Dios ya alyonay, Lo'tat ya madadag hi ad Jerusalem ta ay
na'aladun puntanoman ta ma"id ha hilbina. Ta ta'on on nan nabillid an
awadan nan Templo ya magado'otan.
19 Mu aggeda pinateh Mikah an gapuh nan hinapitna. Te onnot on hay
inat da Hesekiah ya nadan tatagu ya indinongda nadan adi maphod an
at'atonda ot mumpahpahmo'dan Apu Dios ta hiya mohpey dayawonda. Ta
gapu i diyen inatda ya agge dinadag Apu Dios dida ya tun boble hi ad
Jerusalem an ta'on ona imbaga an hidiyey atona. Ta umat hi ad uwani an
onha patayon ta'uh Jeremiah ot nganne nin di ma'at i dita'u.

Hay Na'at Hinan Propeta An Hi Uriah

20 Ya hay oha bo ya handi an propeta an hi Uriah an imbabalen Semayah
an i Kiriat-Jearim ya imbaganay ma'at ituwen boble an umat bo damdamah
nan imbagan Jeremiah.

21 Mu hidin dingngol nan patul an hi Jehoyakim ya nadan opisyal di
tindaluna ya nadan ap'apun munhilbih nan patul hidiyen imbagan Uriah
ya pohdondan patayon. Mu hidin dingngol Uriah ya timmakut ot bumtik
hi ad Egypt.
22 Mu hinnag damdaman nan patul hi Elnatan an imbabalen Akbor ya
nadan udum an linala'i ta tinnuddah ad Egypt.
23 Ot baludondah Uriah ot iyedah nan patul an hi Jehoyakim ot ipapatena.
Ot pamaag ot eda itopal di adolnah nan lubu'an di tatagu.
24 Ta ha"on an hi Jeremiah ya aggeya' impapate te binoddangana'
i Ahikam an imbabalen Sapan ta aggeya' inyabulut hinadan tatagun
mamaten ha"on.

27

Hay Imbagan Apu Dios Hi Pumbalinan Nadan I Judah

1 Hidin hiyah numpatul hi Sedekiah an imbabalen Josiah hi ad Judah ya
himmapit hi Apu Dios i ha"on.
2 Ta inalinay, Apyom ha panakul* ya gina'odam hi lalat ya imbanggolmu
ta ipa"elan nan ahi ma'at.
3 Ya ahi'a e ni'hapit hinadan hinnag nadan patul hi ad Edom ya hi ad
Moab ya hi ad Ammon ya hi ad Tyre ya hi ad Sidon an immalihtuh ad
Jerusalem an e mi'hapit hinan patul hitun ad Judah an hi Sedekiah.
4 Ta ibagam i dida nan pohdo' an ipa'innilah nadan patulda ta alyom di,
Alyon nan ongal di abalinanan Dios an dayawon di tinanud Israel di,
5 Gapuh nan ongal an abalina' ya limmu' tun luta ya nadan tatagu ya
animal an wadahtu. Ot hiya nan mabalin an idat'u datuwe hinan pohdo'
an pangdatan.
6 Ta ad uwani ya iyukod'u hinan baal'u an hi Nebukadnesar an patul hi
ad Babilon nadan numboblayanyu ya ta'on on nadan atap an animal.
7 Ta an namin nadan tataguh abobboble ya mumbalindah baal Nebukad-
nesar ya nadan imbabalena ya apapuna ta inggana hi madatngan piboy
a'abakana. Te abakon di tataguh abobboble ta mumbalin piboh baal di
udum an patul an ongal di abalinanda.
8 Mu mumpada"ul ayu ni' ta munhilbi ayuh nan patul hi ad Babilon an
hi Nebukadnesar ta mumbalin ayuh baalna. Te nan himpamoble an adi
mumpada"ul i hiya ta mumbalin hi baalna ya iyabulut'u an gubatona dida
ta dakol di mate ya nada'e an mabati ya matedah bitil ya nalot an dogoh.
9 Ta hiya nan adiyu donglon nan layah an ibagan nadan propeta ya
nadan mun'abig ya nadan mangibagah ibalinan di ininop di ohan tagu
ya nadan mama"o onu nadan mumpumbaki an mangali hi, Adi ayu aya e
munhilbih nan patul hi ad Babilon.
10 Te layah danaen ibagadan da'yu an danaey lummuh pangipa'aana'
i da'yuh tun numboblayanyu ta iwakat da'yuh udum hi boble ta hidiy
atayanyu.
11 Mu nan himpamoble an mumpada"ul i Nebukadnesar ta mumbalin
hi baalna ya nanongnan munhitudah bobleda ta hiyah diyen tamuwanda
nadan puntanomanda.
12 Ya ha"on an hi Jeremiah ya danaey imbaga' hinadan immalih tun
ad Jerusalem an hinnag di patulda. Ya danae boy imbaga' hinan patul
ta'uh tun ad Judah an hi Sedekiah an inali' di, Pohdom'en tumagu ya

* **27:2 27:2** Hituwen panakul ya wadah nan Jeremiah 28:2 di ibalinana.

mumpada"ul'ah nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar ya nadan
tataguna ta munhilbi'a i dida.
13 Te adi'a'e ya umannung an mate ayuh nadan tatagum hi gubat onu
hay bitil onu hay nalot an dogoh. Te hiyay imbagan Apu Dios hi ma'at.
14 Ta adiyu e dongdonglon nadan propeta an mangali hi adi ta'u
munhilbih nan patul hi ad Babilon te layah dadiye.
15 Te alyon Apu Dios di, Agge' hinnag danaen mangibagabagah layah
on inaliday nalpun ha"on. Mu wa'e ta diday donglonyu ya da'yun namin
an ta'on on nadan propeta di pilitondan iyeh udum hi boble ta hidiy
pamatayandan da'yu.
16 Ot umeya' boh nadan padi ya nadan tatagu ot ibaga' nan hinapit Apu
Dios an alyonay, Adi ayu midngolan hinadan propeta an mangali hi agagga
mo ya ibangngadda nadan balitu' an ma'usal hinan Templo' an inyedah ad
Babilon. Te agge nimpe immannung danaen ibagabagada i da'yu.
17 Ot hanat adiyu dongdonglon dida. Ta mumpada"ul ayuh nan patul hi
ad Babilon ta way atonyun adi mipapate. Ya ta adi madadag tun boble ta'u.
18 Te onha immannung an propetada ta innilada nan imbagan Apu Dios
ot mumpahpahmo'dan hiya an Dios an ongal di abalinana ta wan adina
iyabulut an miyeh ad Babilon nadan nabati an nun'abalol an gina'uh nan
Templo ya hinan palasyu hi ad Jerusalem.
19 Te hituwey alyon nan ongal di abalinana an Dios hi ma'at hinan tu"ud
ya nan ongal an iha"adan di liting an gombang ya nadan pangipabunan hi
besin ya nadan udum an gina'uh
20 an agge ni'yalan Nebukadnesar hi ad Babilon hidin binaludna nan
patul hitun ad Judah an hi Jehoyakin an imbabalen Jehoyakim ya nadan
ap'apun munhilbin hiyah tun ad Jerusalem.
21 Te nan Dios an ongal di abalinana an dayawon ta'un tinanud Israel
ya alyonay, Iyabulut'u an danaen nun'abalol an nabatih nan Templo' ya
hinan palasyu hi ad Jerusalem
22 ya miyedah ad Babilon. Mu udum hi algo ya ipabangngad'u bo
damdama danaeh tun bobleyu. Ha"on an Dios di mangali ituwe.

28

Nan Munlayah An Propeta

1 Hidin mi'alimah bulan hinan mi'apat (40) hi tawon hi numpatulan
Sedekiah hi ad Judah ya waday imbagan Hananiah an imbabalen Assur
an i Gibeon i ha"on hidin wahdi amih nan Templo. Ta dingngol nadan
padi ya nadan tatagun wahdi nan imbagana an alyonay,
2 Hituwey alyon nan ongal di abalinana an Dios an dayawon ta'u an
tinanud Israel an alyonay, Pogpogo' moy abalinan nan patul hi ad Babilon
an paddungnay panakul hi bagang di tatagu.
3 Ot adi umey duway tawon ya ibangngad'un namin nadan nun'abalol
an gina'uh nan Templo an inyen Nebukadnesar hi ad Babilon.
4 Ya atbohdin ibangngad'uhtu nan patulyuh ad Judah an hi Jehoyakin
an imbabalen Jehoyakim ya nadan udum an nibalud hi ad Babilon. Te
pogpogo' nimpey abalinan nan patul hi ad Babilon.
5 Ot ha"on an hi Jeremiah ya timbal'uh Hananiah hi hinangngab nadan
padi ya an namin nadan tatagun tumtumma'dog hinan Templo an alyo' di,
6 Amen! Hanan diyot ta athinay aton Apu Dios! Ta ipa'annungna nan
imbagam ta ibangngadna nadan nun'abalol an gina'uh nan Templo ya
nadan i'iba ta'un nibalud hi ad Babilon.

7 Mu donglom tun alyo' i he"a ya da'yun namin an wahtu.
8 Nadan namangulu an propetah din nadne ot ahi dita ya impa'inniladan
ta'on on nadan ongal di abalinana an boble ya ipala"uhday gubat ya dakol
an dumadag an umat hi nalot an dogoh.
9 Ya neen ad uwani ya alyom di maphod an luminggop ta'u. Ot haddon
ta'undi bo ya ta tigon ta'uh on immannung an nalpun Apu Dios hinaen
imbagam.
10 Ya na'ibagon Hananiah an inala nan panakul an imbanggol'u ot
putungona.
11 Ot alyonay, Imbagan Apu Dios an adi umey duway tawon ya athinay
atonan mamutung hinan paddungnay panakul Nebukadnesar hi bagang
nadan tatagu an inabaknah abobboble.
Ta ona imbagah diye ot umaana' hidih nan way Templo.
12 Mu indani ya himmapit hi Apu Dios i ha"on an alyonay,
13 Mumbangngad'a ta em ibaga i Hananiah an ha"on an ongal di
abalinanan Dios an dayawonyun tinanud Israel di mangali i hiya hi, He"a
Hananiah ya pinutungmu nan kayiw an panakul mu hay mihukkat i nae
ya nan gumo' an panakul.
14 Te paddungnay ipibanggol'uh abobboble ha gumo' an panakul ta
mapilitandan mangunud hi an namin nan pohdon Nebukadnesar hi
atonda. Ta ta'on on nadan atap an animal ya iyukod'un hiya.
15 Ot umeya' hi awadana ot alyo' i hiyay, Ibaga' i he"a Hananiah an hay
immannung ya agge da'a pinto' i Apu Dios hi propeta. Mu namaag ya onmu
e ibagabagah nadan tataguy layah ta hiyay kulugonda.
16 Ta hiya nan hay imbagan Apu Dios i he"a ya alyonay, Adi madne ya
ma"idon da'ah tun uhhun di luta. Ot adi umeh tuwen tawon ya mate'a te
tinudduwam nadan tatagu ta ngohayona' an Dios.
17 Ta nala"uh han duway bulan ya nate tatawwah Hananiah.

29

Hay Tudo' Jeremiah Hinadan I Judah An Niyeh Ad Babilon

1 Ha"on an hi Jeremiah ya nuntudo'a' hinadan binalud Nebukadnesar
an nalpuh ad Jerusalem ot iyenah ad Babilon an dida nadan agge ni'yate
an ap'apu an munhilbih nan patul ya nadan padi ya nadan propeta ya an
namindan nalpuh ad Judah.
2 Ta impiye' hituwen tudo"uh din nalpah an niyeh ad Babilon nan patul
an hi Jehoyakin ya nadan baalna ya hi inana ya nadan ap'apun nunhilbi
ni' i hiya hi ad Judah ya nadan nun'alala'ing hi nat'onat'on an tamu an
umat hi mumpa'ot ya munlutuh balitu'.
3 Ta impadon'u i da Elasah an imbabalen Sapan ya hi Gemariah an
imbabalen Hilkiah an hinnag nan patul hi ad Judah an hi Sedekiah ta eda
mi'hapit hinan patul an hi Nebukadnesar hi ad Babilon. Ot hay intudo"u
ya alyo' di,
4 Hi Apu Dios an ongal di abalinana an dayawon ta'un tinanud Israel ya
alyona i da'yun namin an nalpuh ad Jerusalem di,
5 Mangapya ayuh babaleyu ta mumpunhitu ayuhna. Ya numpuntanom
ayu ta waday pangalanyuh anonyu.
6 Ya numpangahawa ayu ta munholag ayu. Ya linahinyu nadan
imbabaleyu ta mahlagda. Ta dumakol ayu ta adi ayu umoh'ohha.
7 Ya idasalyu ta luminggop ya pumhod hinaen boblen nangiyaya' i da'yu.
Te pumhod'eh naen boble ya pumhod boy nitaguwanyu.

8 Ya inalin bon Apu Dios an ongal di abalinana an dayawon ta'un tinanud
Israel di, Adi ayu midngolan hinan layah an ibagan nadan propeta ya
nadan mumpumbuyun an ibbayu an wahna. Ya adiyu dongdonglon nadan
alyondah nipa'inop an gapu ta hidiyey pohdonyun donglon.
9 Te bokon ha"on di nalpuwan nadan ibagabagan nadan mangali hi
propetada te agge' hinnag dida.
10 Ot inayun bon Apu Dios an alyon di, Hay immannung ya miha"ad
ayuhnah ad Babilon hi napituy (70) tawon ya ahi' mohpe ipa'annung nan
imbaga' ta pa'anamuton da'yu hitun bobleyu.
11 Te ha"on an Dios ya innila' nadan ninomnom'un pumbalinanyuh udum
hi algo an hay pumhodanyu an bokon nan eyu adadagan.
12 Ta hitun madatngan hidiyen timpu ya mundasal ayu ot donglo' di
dasalyu.
13 Ya amtanyun wadaa' hi'on atonyun namin di abalinanyu ta hapulona'
i da'yu.
14 Ot immannung an wadaa' an mamoddang i da'yu. Ta amungon da'yu
nimpe ta iyanamut da'yuh tun numboblayanyu tuwali an ta'on on inwakat
da'yu i ha"on hi abobboble. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Dusan Nadan Munlayah An Propeta

15 Wan alyonyu on ha"on an Dios di namto' hinadan alyonday propeta
hinah ad Babilon.
16 Mu hay immannung ya nan patul an tinanud David ya an namin nadan
tataguh bobleyu an agge ni'yali i da'yu hinan niyayanyu
17 ya ha"on an ongal di abalinanan Dios ya iyabulut'un nanongnan waday
mangubat i dida ya impa'ali' di bitil ya nalot an dogoh i dida. Ta pumbalino'
dida nimpe hi umat hinan nabulu' an bungan di fig.
18 Ya ta'on on idanay bobley umayanda on waday mangubat i dida ya
waday bitil ya nalot an dogoh. Ta masda'aw di tataguh nan ma'at i dida.
Ta pihulonda dida ya nginihngihilanda didah nadan boblen pangiyaya' i
dida. Ta usalon di tataguh diyen na'at i dida hi pun'idutdah udum.
19 Athidiy ma'at i dida te adiya' unudon an ta'on on agaggaon
impa'innilan nadan baal'un propeta di hapit'un dida. Te umatda
damdaman da'yun niyehna hi ad Babilon an aggeya' inun'unud.
20 Ta hiya nan da'yun niyeh ad Babilon an nalpuh ad Jerusalem ya
donglonyuh tuwen ipa'innila' i da'yu.
21 Te ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun tinanud Israel
ya alyo' di, Tigonyuot te nan imbabalen Kolaya an hi Ahab ya hi Sedekiah
an imbabalen Maaseyah ya analyonday nalpu anun ha"on an Dios nan
ipa'in'innilada mu layahda. Ta hiya nan iyukod'u didah nan patul hi ad
Babilon an hi Nebukadnesar ta punhintiggan di tataguy pamatayandan
dida.
22 Ta hidiyen ma'at i dida ya hiyay usalon nadan nalpuh ad Judah an
wahna hi ad Babilon hi pun'idutdah udum. Te wa'e ha taguh idutanda ya
alyonday, Hanat hay aton Apu Dios i he"a ya umat hinan inat nan patul hi
ad Babilon an namate i da Sedekiah i Ahab an ginhobna dida.
23 Te nunhigla ahan an adi maphod di inatdah nadan tatagu an inilo'day
ahawan di hinaggonda. Ya alyonda nimpe anuy ha"on di nalpuwan
nan layah an ibagabagadah tatagu. Ha"on ya innila' ot iyuhuh'u danaen
ina'inatda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Hinapit Apu Dios Hi Mipa'innila I Semayah

24 Indani ya wada boy impa'innilan Apu Dios hi ibaga' i Semayah an i
Nehelam.
25 Ta athituy imbagan nan ongal di abalinana an Dios an dayawon ta'u
an tinanud Israel an alyonay, He"a Semayah ya pamaaggot muntudo"ah
nan padi an hi Sepaniah an imbabalen Maaseyah. Ya impongmu bo udot
an indattan nadan udum an padihtu ya nadan tataguhtuh ad Jerusalem i
diyen tudo'. Ya hay intudo'muhdi ya alyom di, He"a Sepaniah ya
26 pinto' da'ah padi i Apu Dios an nihukkat i Jehoyada ta he"a moy ukod
an mangipapto' hinan Templo. Ot wa'e ha mangali hi hiya ya propeta ya
mahapul an mabangkilingan ya mapadungalan hi gumo'.
27 Mu tanganu on aggem inat i Jeremiah an i Anatot yaden hiya ya
alyonay hiya ya propeta?
28 Te nuntudo' hi Jeremiah i da'mihtuh ad Babilon an alyonay madne
anuy iha"adanmihtu. Ot maphod on mangapya ami anuh punhituwanmi
ya muntanom ami ta waday itanudmi.
29 Mu hidin inalan nan padi an hi Sepaniah nan tudo' an nalpun Semayah
ya imbahana i ha"on an hi Jeremiah.
30 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
31 Muntudo"ah nadan ibbayun niyeh ad Babilon ta alyom di, Hi Apu Dios
ya imbaganay ma'at i Semayah an i Nehelam an alyonay, Hi Semayah ya
ina"ulan da'yu ot kulugonyu nan imbagana an ta'on on layahna te agge'
pinto' hiya hi propeta'.
32 Ta hiya nan dusao' hi Semayah an i Nehelam ya an namin nadan
tanudana. Ta ma"id ha ta'on on ohan didah mangakhup hinan maphod an
ato' hinadan tatagu'. Te intudduwan da'yu ta wan ngohayona'. Ha"on an
Dios di mangalin tuwe.

30

Hay Imbagan Apu Dios Hi Pumhodan Nadan Tataguna

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
2 Ha"on an Dios an dayawonyun tinanud Israel ya ibaga' i he"a ta
itudo'mun namin nadan imbagabaga' ta mangammut i ha liblu.
3 Nomnomnomonyun udum hi algo ya pa'anamuto' nadan tatagu' an i
Israel ya i Judah hinan boblen indat'uh din a'ammodda. Ha"on an Dios di
mangalin tuwe.
4 Ya hituwe boy inalin Apu Dios hi ma'at i dita'un i Israel ya i Judah
5 an alyonay, Ahi madngol di tukuk nadan tatagun gapu ta nunhiglay
takutda.
6 Ya undan mabalin ta mumbutyugday linala'i? Mu tanganu on nadan
mun'abikah an linala'i ya paddungnay mun'ayyam di tigodah hakit di
nomnomdah nan na'at ya immuphatdan namin hi takutda.
7 Manu'e ya nunnaud di ma'at i dida an ma"id ha nipaddungana. Te
nunhiglay ahi punligatan nadan tatagu' an tinanud Israel. Mu hay umudi
ya ihwang'u dida.
8 Ta paddungnay putungo' nan panakul hi bagangda ya inaan'uy
bangkilingda ta wan adida mo mumbalin hi baal di tataguh udum hi boble.
9 Ta ha"on an ongal di abalinana an Dios ya abuh di punhilbiyanda. Ya
nan pot'o' mohpen tinanud David di patulda.
10 Ot da'yun tinanud Israel ya adi ayu tumakut ya adi ayu minomnoman.
Te lo'tat ya pa'anamuton da'yu nimpe i ha"on an ta'on on nidawwin bobley

niyayanyu. Ta iyanamut da'yu ya nadan imbabaleyu ta luminggop ayu mohpe. Ya ma"id mo aya ha ahi e manattatakut i da'yu.
11 Te wadaa' an mangihwang i da'yu. Ta dadago' nadan boblen nangiwakata' i da'yu. Mu adi da'yu nimpe dadagon i ha"on te on da'yu titilogon ya abuh. Te adi mabalin hi namaag ya adi ayu madusa.
12 Mu alyon bon Apu Dios hinadan tatagunay, Hanan paddungnay himmalom an hugatyu ya adi ma'agahan.
13 Te ma"id ha mabalin hi pangagahyu. Ya ma"id ha mangipapto' i da'yu.
14 Te an namin nadan tataguh udum an boble an ugganyu pumpaboddangan ya liningling da'yu mo. Ta ha"on nan paddungnay ma'abbungot an binuhulyu ya himmalom di inat'un nanugat i da'yu. Mu manu'eh inat'uhdi ya nunnaud ahan an adi maphod di pangatyu ta dakol di numbahulanyu.
15 Ot adi ayu munlili an gapuh nan punholholtapanyu te bahulyu.
16 Mu nan aton nadan manadag i da'yu ya nadan mamloh gina'uyu ya hiya boy ahi ma'at i dida. Ta an namin nadan binuhulyu ya mabaludda pibo ta miyedah udum hi boble.
17 Mu da'yu'e an i Zion ya paphodo' mo aya nan hugatyu ta mumbangngad nan maphod an punli'nayu. Ta ta'on on hay panigodan da'yu hi ad uwani ya ninganuy ayu an ma"id ha manangut i da'yu.
18 Ya alyon bon Apu Dios di, Pa'anamuto' nadan tatagu' hinan bobleda tuwali ta ipaphod'u dida ya nadan pamilyada ya atbohdih nadan punhituwanda. Ya mibangon bo nan palasyu ta miha"ad hinan nipabunana tuwali. Ta mipaphod hidiyen bobleda.
19 Ta mun'am'amlongdan mungkantah punhanaandan ha"on. Ya tigo' ta mahlagda ta dumakolda. Ta piyalon mohpen di tatagu dida ta adida mo aya mapihul.
20 Ya mumbangngad nan ongal an abalinanda ta ha"on moy dayawonda an umat hidin nadne. Ot wa'e ha mangipatnan mamalpaligat i dida ya dusao' dida.
21 Ya malpu i didan tatagu' di mun'ap'apun dida. Te ha"on di nun'ayag i hiya ta hiya nan mabalin an mihaggon i ha"on. Te adi mabalin hi pamaaggon nihaggon i ha"on.
22 Ta hiyah diye tuwali an diday tatagu' ya ha"on an Dios di dayawonda.
23 Ot nomnomnomonyu an nunhiglay bungot'uh nadan binuhulyu ta umat hi pangat di mabikah an puwo' di ato' an manadag hinadan tatagu an adi maphod di pangatda.
24 Te hay bungot'u ya adi namaaggon na'ubayah ta ingganah on ma'at an namin nan ninomnom'u. Mu udum hi algo ya ma'awatanyun namin datuwe.

31

Hay Pumbangngadan Nadan I Israel I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios di, Udum hi algo ya ha"on moy dayawon nadan tinanud Israel ta nanongna tuwali an diday tatagu'.
2 Ya inalina boy, Hay umanamutan nadan agge ni'yateh gubat ya ipapto"u didah nan awon ta ingganah idatong'u dida ituwen boble ta umat hi inat'uh nadan a'ammoddah din nadne.
3 Te nan impatigo' an ongal an pamhod'uh nadan a'ammodyun tinanud Israel ya munnananong an adi maluman.
4 Ta hiya nan boddangan da'yu ta mumbangngad di amaphodyun tinanud Israel. Ta mabalin mohpe an muntamburin ayu ta manayo ayuh amlongyu.

5 Ya atbohdin muntanom ayuh greyp hinadan nabillid hi ad Samaria ya
da'yu moy mangan hi ibungada.
6 Ya udum hi algo ya donglonyuy itkuk nadan mungguwalyah nadan
nun'abillid an bobleh ad Epraim an alyonday, Makak ayu ta ume ta'uh ad
Jerusalem ta eta'u mundayaw i Apu Dios.

Hay Pumbangngadan Nadan Tinanud Israel Hinan Numboblayanda

7 Ya alyon bon Apu Dios di, Hitun pumbangngadanyu ya oltonyun
mungkantah amlongyu an tinanud Israel te mundongol di amaphod nan
bobleyu hi abobboble.
Ya ipadngolyuy pundayawyun alyonyuy, He"a Apu Dios di nangihwang
i da'mi an nabati an tatagum an tinanud Israel.
8 Ta nomnomnomonyu an pa'anamuton da'yu an malpu ayuh nadan
bobleh nangappit hi huddo'na ya hinadan nun'idawwin bobleh tun luta.
Ya ta'on on nadan nun'apilok ya nun'apilay ya nadan numpumbutyug an
ta'on on nadan tuwen mun'ayyam ta dakkodakkol ayun umanamut.
9 Ta mundasal ayu on mungkoga* ayuh umanamutanyu. Ya ha"on di
mangipangulun da'yu ta i'wayuh nan nundotal an awon an da'ging di wa"el
ta adi ayu magah. Te da'yun tinanud Israel ya ha"on di hi amayu ya hi
Epraim di ibilang'uh panguluwan an imbabale'.
10 Ot da'yun tataguh abobboble ya donglonyuh tuwe ta ipa'innilayuh
atagutagu an ta'on on nadan wahnan nun'idawwin boble an ha"on an Dios
ya inwakat'u nadan tinanud Israel hi abobboble. Mu ha"on bo damdamay
mangipa'anamut i dida. Ta ipapto"u dida an umat hi aton di mumpastol
hi kalnerona.
11 Te ha"on an Dios ya bangngadon da'yun tinanud Israel hinan
binuhulyun ongal di abalinanda mu da'yu.
12 Ta hi umanamutanyu ya mun'am'amlong ayu an mungkantah nan
nabillid an bobleh ad Zion. Te gapuh nan amaphod'un Dios ya mi'alig
ayuh nan puntanoman an nanongnan waday litingna ta adida mate nan
nitanom. Ta dumakol di ilikyu ya inumonyu ya lanan di oliboyu ya
mun'atatabay kalneroyu ya bakayu. Ta adi ayu mo minomnoman.
13 Ta nadan mumpangilog an binabai ya linala'i ya ta'on on
nadan a'amamma ya manayoda an gapuh amlongda. Te hukkata' hi
pun'am'amlonganda nan eda ni' immukayungan. Ya adida mo nimpe
minomnoman te pa'amlongo' dida.
14 Ya mahawwalan di idat'un mahapul nadan tatagu'. Ta dakol di midat
hinadan padi hinadan midawat i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Nunnaud An Umukayungan Rachel

15 Alyon bon Apu Dios di, Ad uwani ya madngol hi ad Ramah di
ahikokoga. Te nun'a'ate nadan imbabalen nadan tinanud Rachel ta hiya
nan kumogakogada an adida ahan mihapitan.
16 Mu alyo' an Dios di, Ammuna mo ya dimminong ayu an kumga. Ot
mumbangngadda mo aya nadan imbabaleyu an malpudah nadan boblen
di binuhulyu.
17 Ot namnamaonyu an pumhod ayu ayah udum hi algo te umanamutda
nimpeh tun bobleyu nadan imbabaleyu.
18 Te dingngol'uy kogan nadan tatagu' hi puntutuyuwanda an alyonday,
Da'mi ya umat amih nan baka an aggena impa'inghan mun'aladu. Mu
gapuh nan nunnaud an nanitilogmun da'mi ya nuntutuyu ami. Ot

* **31:9 31:9** Hay kumgaanda ya gapuh amlongda ya puntutuyuwandah bahulda.

pabangngadon da'mi bahan hi numboblayanmi ta mumbangngad amin
mundayaw i he"a an Dios an dayawonmi.
19 Te din'ug da'an da'mi mu nuntutuyu ami nimpe. Te hidin na'awatanmi
nan inatmun da'mi ya nunhiglay bainmih nan ina'inatmin pumbahulan an
nihipun hi a'ungami.
20 Ya alyon bon Apu Dios di, Da'yu tuwali an tinanud Israel di
pa'appohpohdo' an i'imbabale. Manu te wa'e on hinuplit da'yu hi'on
mahapul mu minonomnom ayu damdaman ha"on. Ot adi mibahhon
hom'on da'yu.
21 Ot mangiyamma ayuh pangimatunanyuh nadan awonyu ta hidi boy
pangi'wanyuh umanamutanyu.
22 Daan mo tatawwa ta adi ayu umadawwi i ha"on ta ibangngadyuot
tuwali an mangun'unud i ha"on. Ot ha"on an Dios ya waday balu an ahi'
aton an nat'on ahan te hay babai di ahi e manganap hi ahawana.†
23 Ya alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Hitun pangiyanamuta'
hinadan tataguh nadan nat'onat'on an bobledah ad Judah hinan numpun-
hituwanda tuwali ya ahida mo alyon di, Hanat wagahan Apu Dios nan
nabillid an niyappit i hiya hi ad Jerusalem an awadan nan Templo an
pundayawan i hiya.
24 Ta nadan tatagu ya munhitudan namin hi ad Judah ta muntanomday
udum ya mumpapto' hi kalneroy udum.
25 Ta nadan na"able ya miblayanda ya nadan na'agangan ya mamab-
hugda mo.
26 Ya ta'on on hinan alo'anda ya igibo'da'e ta munligguligguhda on way
ohaon alyonay, Anakkaya tayya an ma"aphod di gibo"u.‡
27 Ya inalin bon Apu Dios di, Immannung an udum hi algo ya padakolo'
di tatagu ya animal hinadan boble hi ad Israel ya hi ad Judah.
28 Te handi ya dakol nadan hinnag'un namalpaligat ya nanadag i dida
ta paddungnay numba'gut'un namin nadan wadahtu. Mu udum hi algo ya
tigo' bo ta dumakolda ya pumhodda.
29 Ta madatngan'eh diye ya ma"id mo ha alyon di tataguy, Nan
a'ammodday nangan hi mangulipot an greyp mu nadan imbabaleday
na'alinu.§
30 Mu ad uwani ya nadan tatagun mangan hi mangulipot ya diday
ma'alinu. Ya atbohdi an nadan numbahul ya diday mate.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at Hinadan I Israel ya I Judah

31 Ya alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an udum hi algo ya
waday balu an ibaga' i da'yu an i Israel ya i Judah.
32 Hituwe ya adi umat hidin imbaga' i handidan a'ammodyu hidin
nangipanguluwa' i dida ta tinaynandah ad Egypt te hidiyen imbaga' ya
aggeda inun'unud an ta'on on ha"on an Dios ya nunhiglay nangipapto"un
dida. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
33 Ot hidiyen balu an ibaga' i da'yu an tinanud Israel ya iha"ad'uh
nomnomyu ta paddungnay nihamad an nitudo' hidi. Ta ha"on an Dios
di dayawonyu ya da'yuy tatagu'.

---

† **31:22 31:22** Hay alyon di udum ya nan babai di mangibaliw hi lala'i mu hay pohdonan ibaga ya nadan tinanud Israel an mibilang hi ahawan Apu Dios ya ahi dida moy manganap i Apu Dios.
‡ **31:26 31:26** Hay alyon di udum ya hituwey inalin Jeremiah hidin nun'inopana an impatigon Apu Dios i hiya nan maphod an ahi ma'at hinadan i Israel. § **31:29 31:29** Hay pohdon tuwen ipa'innila ya nan a'ammodday numbahul mu nadan imbabaleday nadusa. **31:33 31:33** Hebrew 8:10; 10:16; Hosea 2:23

34 Ot adi mo mahapul an waday muntuddun da'yuh a'at'u ta wan
un'unudona' an Dios. Te an namin ayun tatagu an ta'on on nadan
nawotwot onu nadan waday abalinanda ya innilaona' i dida. Te pakawano'
moy bahulyu ta adi' mo uggan nomnomon.
35 Ya alyona boy, Hay ngadan'u mo ya ha"on hi Ongal Di Abalinana te
ha"on di nangdat hinan algo ta dumilag hinan mapatal. Ya nan bulan
ya nadan bittuwon ta dumilagdah nan hilong. Ya ha"on boy mabalin an
mangihal hinan liting hinan baybay ta mumbungug nadan dalluyun.
36 Ot datuwen a'at nadan winada' ya minaynayun an adida namaaggon
dimminong. Ot athidi boy ma'at hinadan tinanud Israel an adi' iyabulut
an namaag ya nama"iddan himpamoble.
37 Mu hi'on abalinanyun lukudon hi ad lagud onu abalinanyun hama'on
nan nigopnadan tun luta ya ahi nin mabalin an inganuy'u nadan tinanud
Israel an gapuh nan numbahulanda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
38 Ya alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an udum hi algo
ya mibangon bo damdama tun bobleh ad Jerusalem ta miyappit i
ha"on. Ta hay pogpogna ya mihipun hinan natage an pungguwalyaan an
nungngadan hi Hananel ta ingganah nan geyt hinan dugguna.
39 Ya mundalan boh nan pogpog nan billid hi ad Gareb ta umeh nan
dommangnah ad Goah.
40 Ta an namin nadan nundotal an punlubu'an ya nan punggobhan hi
lugit ya nadan puntanoman hinan nundotal an nihaggon hinan wa"el
an nungngadan hi Kidron an nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah
nan dugguna an awadan nan geyt an nungngadan hi Kabayu ya miyappit
datuwen namin i ha"on an Dios. Ot adi mo aya pulhon di binuhulyu ya
adida dadagon.

32

Hay Gimmattangan Jeremiah Hi Luta

1 Hidin mi'apuluh tawon hi numpatulan Sedekiah hi ad Judah ya
himmapit boh Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah. Yaden i diye nan mi'apulut
waluh (18) tawon hi numpatulan Nebukadnesar hi ad Babilon.
2 Ya i diye ya lini"ub mon nadan tindalu an nalpuh ad Babilon hi ad
Jerusalem. Mu ha"on ya nibaluda' hi awadan di mungguwalyah nan balen
di patul hi ad Judah.
3 Te impibaluda' i Sedekiah an patul hi ad Judah an gapuh nangibagaa'
hinadan tataguh nan imbagan Apu Dios i ha"on an alyonay, Ha"on an Dios
ya agagga mo ya ipa'abak'u nadan tatagu ituwen boble ta midat hinan
patul hi ad Babilon.
4 Ot nan patul an hi Sedekiah ya baludon nadan tindalu ta iyedah nan
patul hi ad Babilon ta humalyaona.
5 Ya impiyenah ad Babilon ta miha"ad hidi ta ingganah ato' nan
ninomnom'un aton i hiya. Ot ibaga' i da'yu an mi'gubat ayu'e hinadan
i Babilon ya ma'abak ayu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
6 Ya hidin nibaluda' ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
7 Nan ibam an hi Hanamel an imbabalen ulitaum an hi Sallum ya
umalihtu ta ibagana an hubliyam nan lutanah ad Anatot. Ot gapu ta he"ay
ni'ihhaggon hi tulangna ya lebbengnan he"ay manubli. Ta hiyah diyen
munnanong i da'yun himpamu'un hidiyen luta.
8 Indani tatawwa ya na'at nan imbagan Apu Dios ta immalih Hanamel
hinan nibaluda'. Ot alyonan ha"on di, Hubliyam nan luta' hi ad Anatot

hidih nan lutan di tinanud Benjamin. Te lebbengnan he"ay manubli ta
munnanong i dita'u an himpamu'un.
Ya gapu ta innila' an hiyay imbagan Apu Dios an hubliya' ya hiyay inat'u.
9 Ta hinubliya' hidiyen luta hinan iba' an hi Hanamel hi himpulut pituy
(17) silber.
10 Ot pelmaa' ta mangipa'innila an ha"on di nangattang i diyen luta.
Ya numpelmada bo nadan wahdin tistigu. Ot ipakilu' nan silber an
pumbayad'u ot idat'un Hanamel.
11 Ot ala' nan duwan naludun an nitud'an nan pinelmaa' an nabobodan
di oha ya agge nan oha. Ta datuwen pinelmaa' di mangipa'innila an
hinubliya' nan luta.
12 Ot idat'u datuwen napelmaan i Baruk an hi na' Neriah an apapun
Mahseyah. Ta tinigon Hanamel ya nadan numpelman tistigu ya an namin
nadan Judyu an wahdi hi nangidata' i Baruk.
13 Ot alyo' i hiyay,
14 Nan ongal di abalinanan dayawon ta'un tinanud Israel ya athituy
imbagana an alyonay, Alam datuwen napelmaan ya inha"admu i ha dunug
ta madne ya ahida mapa"ih.
15 Te ibaga' i he"a an udum hi algo ya mahubliyan di lutan puntanoman
ya babale ituwen boble.
16 Ta on'u indat hidiyen napelmaan i Baruk an hi na' Neriah ot
mundasala' an alyo' di,
17 He"an na'abbaktun Dios di nunlumuh ad lagud ya tun luta an gapuh
nan ongal an abalinam. Ya ma"id ha na'alligat i he"a.
18 Ya ipatigom di pamhodmuh linibun tatagu. Mu dusaom boy udum
an tatagu an gapuh bahul di a'ammodda. He"a ya na'abbaktu'a te he"a
nan ongal di abalinana tuwali an Dios. Ya an namin di atom ya mipatigoh
diyen a'atmu.
19 Ya nala'ing'a ya maphod an namin di ninomnommu. Ya innilam an
namin di pangiye"en di tatagu ya nadan at'atonda. Ya hay ipabangngad-
mun dida ya nan miyunnudan hinan ato'atonda.
20 Ya nundongol'a an gapuh nadan milagro ya nadan udum an
nakaskasda'aw an ina'inatmu hi ad Egypt. Ya ingganah ad uwani ya hiyay
innaynayunmun inat i da'mi an tinanud Israel ya hi an namin an tataguh
tun luta.
21 Ta umat hi nangipanguluwam hinadan a'ammodmi an tinanud Israel
an dakol nimpey ina'inatmun nakaskasda'aw ta nunhiglay timmakutan
nadan i Egypt.
22 Ot idatmuh tuwen malumong ya makadangyan an boble i dida ta
impa'annungmu nan imbagam hidin a'ammodmi.
23 Mu hidin binagin nadan a'ammodmih tuwen boble ta diday numboble-
htu ya agge da'a inun'unud. Ta hiya nan impa'alim datuwen himpangen
pundusam i da'mi.
24 Ta teen pun'iyamman nadan i Babilon hi nunlini"odan di boblemi di
pumpattukandan manadag hinan binattun aladmi ta hogpon da'mi. Ta
gubaton da'mi ya waday bitil ta ma"id mo ha itanudmi ya dakolday mundo-
goh ta ma"id ha bahhona an sakupondah tuwen boble ta miyunnudan
hidin inalim tuwalin ma'at. Ot teen ad uwaniy a'atana.
25 Mu hay oha ya tanganu onmu imbagan hubliya' nan luta hi silber an
waday tistigu ya ahi athitun sakupon di i Babilon tun ad Jerusalem?

Hay Nambal Apu Dios Hinan Inalin Jeremiah

26 Ya alyon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
27 Ha"on an Dios di ukod hi atagutaguh tun luta. Ot ma"id ha na'alligat i ha"on.
28 Ta iyabulut'u an abakon Nebukadnesar an patul hi ad Babilon hituwen bobleh ad Jerusalem.
29 Ta hogponda ya pinu'ulanda ta maghobda nadan balehtu. Te nunhiglay nangipabungotanyu i ha"on an Dios an gapuh nadan nunggohogohobanyuh insenso ya nangidawadawatanyuh ma'inum ta pundayawyun Baal ya nadan udum an dios hinadan nundotal an atop di baleyu.
30 Ma"id ha udum hi inatyun i Israel ya i Judah hi'on bokon nadan adi ahan maphod an nihipun tuwalih din a'ungayu an amod ona' pabungbungoton an gapuh nadan adi maphod an ato'atonyu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
31 Te nihipun tuwalih din nibangon hituwen boble ta ingganah ad uwani ya impabungota' i da'yu ta hinaey gapunah panadaga' hitun bobleyu.
32 Te an namin ayun i Israel ya i Judah an padi ya patul ya ap'apu an munhilbi i hiya ya ta'on on nadan propeta ya adi maphod di ina'inatyu ta hiya nan impabungota' nimpe i da'yu.
33 Ta din'uga' i da'yu an ta'on on agaggaon tinudduwan da'yu. Mu ningamut an adiya' donglon an ta'on on nganney ato' an manitilog i da'yu.
34 Ya namamay eyu numbahulan te inyeyu mo ahan hinan Templo nadan bulul an nunhiglan umipabungot i ha"on ot ipata'dogyuhdi. Ta mibilang moh nalugit nan Templo'.
35 Ya nangapya ayu boh pundayawanyun Baal hidih nan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom. Ta hidiy nangi'nonganyuh nadan imbabaleyu hi maghob an mi'nong i Molek an dios di udum an tatagu. Mu ma"id ahan ha imbaga' onu ha ninomnom'u hi atonyu ha athidin nunhiglan umipabungot i ha"on. Ta hiya nan nunnaud di numbahulanyu an i Judah.
36 Ya inalin bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di, Manu te immannung nan hinapitmu an ma'at i da'yuh tun bobleyu an mumpalpaligat ayu an gapuh bitil ya dogoh. Mu hituwe boy alyo' an Dios an dayawonyun tinanud Israel
37 an gapuh nan nunhiglan bungot'u ya iwakat da'yun i Jerusalem hi udum an boble. Mu nomnomnomonyu an udum hi algo ya pa'anamuton da'yu damdama bo ta hituy pumboblayanyu ta luminggop ayu ya mipapto' ayu.
38 Te da'yu tuwaliy tatagu' ta ha"on an Dios di dayawonyu.
39 Ya boddangan da'yu ta iyohhayuy punnomnomyu i ha"on an Dios ta umannung an ha"on ya ammunay dayawonyuh inggana. Ta pumhod di nitaguwanyu ya ta'on on nadan tanudanyu.
40 Ta ibaga' i da'yu an ha"on an Dios ya adi' idinong an mangat hi maphod i da'yu ta inggana. Ya wadao' di naminhodyun mundayaw i ha"on ta adiya' mo du'gon i da'yu'.
41 Ya ongal di amlong'un mangat hi maphod i da'yu. Ta hituwe nimpe an boble di nanongnah pumboblayanyu an ay da'yu itanom hitu.
42 Manu te inyabulut'uy dakol an nunligatanyu mu ato' bon namin di iphodanyu an hidiye din imbaga' tuwali i da'yu.
43 Ta hiya nan ta'on hi alyom hi dadagon nadan i Babilon hituwen boble ta mumbalin hi ma"id ha hilbina an ma"id ha tagu onu animal hi mabatihtu mu ibaga' i he"a an udum hi algo ya mawadaday tatagu ituwen boble. Ta munhublidah lutay udum ya humubliday udum.

44 Ya atbohdin wadaday tistigun mumpelma hinadan nihublin lutan
nadan tinanud Benjamin ya hitun ad Jerusalem ya nadan udum an boble
hi ad Judah ya ta'on on hinan negeb. Te udum hi algo nimpe ya wagaha'
nadan tataguhtu ta mumbangngad nan maphod an a'atyu. Ha"on an Dios
di mangalin tuwe.

33

Hay Pumbangngadan Nadan Tataguh Nan Numboblayanda

1 Ha"on an hi Jeremiah ya nanongnan nibaluda' hi awadan di mung-
guwalyah din himmapitan bon Apu Dios i ha"on
2 an alyonay, Ha"on nan Dios an nunlumuh ad abunyan ya tun luta.
3 Ot mundasal'a i ha"on ta ipa'innila' i he"a nadan nakaskasda'aw an
aggem innila.
4 Te ha"on an Dios an dayawonyu an tinanud Israel ya wada boy ibaga'
an ahi ma'at hinadan balehtu ya nadan balen di patul an ahi mun'apapa"ih
ta pumpattukan di tatagu
5 an mi'gubat hinadan i Babilon. Mu mun'a'ateda ta mun'a'apnuy baleh
adol di tatagu an gapuh nan nunhiglan bungot'u te iwalong'u dida. Ta
adi' hom'on nadan tatagu ituwen boble an gapuh nadan adi maphod an
ato'atonda.
6 Mu ta'on on athidi ya udum hi algo ya ipaphod'u damdamah tuwen
madadag an boble ta wan luminggopda nadan tatagu an ma"id mo ha
mangubat i dida.
7 Ya pa'anamuto' nadan i Israel ya i Judah an miyeh udum hi boble ta
mumbangngad nan amaphodda tuwali.
8 Ya paddungnay ulaha' an namin nan numbahulanda te pakawano' an
namin nan nungngohayandan ha"on.
9 Ya pabangngado' nan maphod tuwalin a'at di ad Jerusalem ta mundon-
gol boh aboblebobleh tun luta. Ta nanongnan waday pun'amlonga' ya
ipabaktuwa' ituwen boble. Ta tigon'en di tataguh aboblebobleh nan maphod
an inat'uh nadan tatagu' ya tumakutdan adi mangun'unud i ha"on.
10 Ya alyon bon Apu Dios di, Nan alyonyun nabaoh tuwen boble te ma"id
nadan tatagu ya animal ya immannung. Mu udum hi algo ya danaen
nun'abaon bobleh ad Judah ya ahi madngol
11 di mun'am'amlong an tatagu ya hapit di mungkasal ya nadan udum
an a'am'amungan. Ya atbohdin iyalidah nan Templo di idawatda an
punhanaanda i ha"on an Dios. Ta alyonday, Munhana amin he"a Apu Dios
an ongal di abalinana te maphod nan inatmun da'mi. Ya munnananong di
pamhodmu i da'mi.

Ya inalin bon Apu Dios di, Immannung te ipaphod'uh tuwen boble ta
mumbangngad nan amaphodna tuwali.
12 Ya alyona bo di, Hituwen mabaon boble an ma"id ha tagu ya animal ya
udum hi algo ya waday pumpastolan ituwen boble ta nanongnan wadaday
mumpumpastol hi kalneroda.
13 Ta dumakol di kalnero hinadan nun'abillid an boble ya hinadan bobleh
pu"un di billid ya hinan muyyad di ad Judah ya nadan boblen di holag
Benjamin ya hinadan nunlini"odan an boble hi ad Jerusalem ya an namin
an bobleh ad Judah.
14 Ya alyon bon Apu Dios di, Udum hi algo ya madatngan di
pangipa'annunga' hinan imbaga' an pammo'a' hinadan tinanud Israel.

15 Ta waday mumpatul an tinanud David an nipto' di pangatna ya
pangipanuhnah tatagu.
16 Ta hitun pumpatulana ya luminggop hi ad Judah an namama hi ad
Jerusalem. Ta hay pungngadandah ad Jerusalem ya alyonday, Hi Apu Dios
Di Mangihwang I Dita'u.
17 Te hay imbaga' tuwali an Dios ya nanongna an hay ohah nadan holag
David di mumpatul hinadan tinanud Israel.
18 Ya wadada boy padin tinanud Libay an mangiyali hi maghob an
mi'nong ya nadan midawat an alina ya nadan udum an midawat i ha"on
an Dios.
19 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
20 Ha"on di ukod hi pumatalan nan algo hinan mapatal ya athidi bo an
ha"on di ukod hinan ena humilongan hinan mahdom. Ya adi mabalin hi
mahukkatan hinaen a'atda. Mu abalinanyu'e an hukkatan
21 ot athidi mo bon mabalin an mahukkatan nan imbaga' an nanongnan
hay ohah nan tinanud David di mumpatul hi ad Israel ya hanadan tinanud
Libay di nanongna an munhilbin ha"on.
22 Mu hay immannung ya padakolo' nadan tanudan nan baal'un hi David
ya nadan tanudan Libay an munhilbin ha"on ta umatdah nan bittuwon hi
ad lagud onu nadan panag hinan pingngit di baybay an adida mabilang.
23 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
24 Nadan udum an tatagu ya pihulonda nadan tatagu' an hay panigoda
ya adida mo mumbalin hi ohan boble. Ya dingngolmu nan imbagada an
alyonday, Hi Apu Dios ya pinto'na nadan i Israel ya i Judah hi tataguna.
Mu ad uwani ya ingnganuyna dida ta adida mo mibilang hi ohan boble.
25 Ot ibaga' i he"a Jeremiah an ha"on an Dios ya adi mabalin hi hukkata'
nan a'at di patal ya hilong. Ya atbohdih tun luta ya ad lagud an mahapul
an unudonda nan nibaga an atonda.
26 Ta umat hinadan tinanud Jacob an adi ahan mabalin hi inganuy'u dida.
Ya adi mabalin hi hukkata' nan hinapit'u an hay mabalin an mumpatul
hinadan tinanud Israel ya nanongnan hay ohah nadan tinanud David. Te
hom'o' dida ta pumhodda an umat hidin a'atda tuwali.

34

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at I Sedekiah

1 Hi Nebukadnesar an patul hi ad Babilon ya in'uyugnan namin nadan
tindaluna an nalpuh nan nat'onat'on an boble an inabakna ot hiyay
mun'ap'apu i dida. Ta hidin gubatondah ad Jerusalem ya an namin nadan
nunlini"odan an boble ya himmapit boh Apu Dios i ha"on.
2 Ta athituy imbagan nan Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel an
alyonay, Ume'ah nan patul an hi Sedekiah hi ad Judah ta alyom i hiyay,
Imbagan Apu Dios an inyabulutna an agagga mo ya abakon dita'u i
Nebukadnesar ya pinu'ulana tun ad Jerusalem.
3 Mu he"a ya baludon da'a ta ipahumalya da'a i Nebukadnesar ya ahi
da'a inyeh ad Babilon.
4 Mu hanat donglom hituwe Sedekiah an imbagan Apu Dios i he"a an
alyonay, Bokon hay gubat di atayam.
5 Te maphod di ahim atayan ya umukayungan nadan tatagum. Ya
gobhonday insenso ta punlistipudan he"a an umat hinan inatdah natayan
nadan a'ammodmun numpatul.
6 Ot umeya' i Sedekiah ot ibaga' i hiya nan imbagan Apu Dios.

7 Yaden nadan tindalun nan patul hi ad Babilon ya pumpa"ihda nadan
binattun alad hi ad Jerusalem ya hi ad Lakis ya hi ad Asekah. Ta datuwen
boble hi ad Judah ya ammuna han agge ni' napa"ih di binattun aladda.

Hay Nangibahhawanda Hinan Nunhahapitanda

8 Wada boy imbagan Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah hidin nalpah
an ni'hapit nan patul an hi Sedekiah hinadan tataguh ad Jerusalem. Ta
hay nunhahapitanda ya mipalubus mo nadan himbut an ibbadan tinanud
Israel ta ukoddah nan pohdondan aton.
9 Ot an naminda ya mahapul an way ohaon impalubusnay himbutna an
lala'i onu babai an Judyu. Ta ma"id ha oha hi punnanongonay himbutna.
10 Ya an namin nadan ap'apu ya tatagu ya inabulutdah diyen nahahapit
an ipalubusday himbutda an linala'i onu binabai ta adida punnanongon
dida an himbut. Ot hiyay atonda.
11 Mu agge nadne ya naluman di nomnomda ot eda bo bangngadon
nadan himbutda ta nanongnan imbilangda didah himbut.
12 Ta hiya nan alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
13 Ha"on an Dios an dayawonyu an tinanud Israel ya ni'hapita' hidin
a'ammodyuh din e' inawit didah ad Egypt an numbalinandah himbut. Ot
alyo' i dida di,
14 Nalpah'e nan pituy tawon on impalubusyu nadan ibbayun tinanud
Israel an nangihubli hi adolda i da'yu ta numbalindah himbutyu. Ta
nunhilbida'e i da'yu hi onom di tawon ya mahapul an ipalubusyu mo
dida ta ukodda piboh nan pinhoddan e aton. Mu aggeya' inunud hinadan
a'ammodyu.
15 Mu maphod ta nipto' nan ninomnomyu an unudonyu nan tugun'u. Ta
imme ayuh nan Templo ot punhahapitanyu ot abulutonyu an ipalubusyu
mo nadan himbut.
16 Mu tanganu boh on ad uwani ya naluman di nomnomyu ta eyu
binangngad nadan impalubusyu ta numbangngadda an himbut? Hinaen
inatyu ya ha"on an Dios di binainyu.
17 Ot gapu ta aggeya' inunud i da'yu ta aggeyu impalubus nadan ibbayun
tinanud Israel an himbutyu ya hiya nan atbohdiy ato' an adi' iyabulut an
ma"id ha adi mate i da'yu. Ta mate ayuh gubat onu hay bitil onu hay dogoh.
Ta pumbalinon da'yuh umipabain hi tataguh tun luta.
18 Ta dusaon da'yu i ha"on an gapuh aggeyu nangunudan hinan
nunhahapitanyu ta ma'at i da'yu nan na'at hinan pa'hikkonan baka hidin
nunduwaonyuh diyen baka ot punhi"anonyu ot i'wayuh nan numbat-
tananda.*
19 Ta da'yu an ap'apun munhilbih nan patul hi ad Jerusalem ya an namin
hi ad Judah ya ta'on on da'yun ap'apu hinan punhumalyaan ya da'yu an
papadi ya an namin ayun tatagun nangi'wah numbattanan nan nagodwan
adol di baka
20 ya iduul da'yuh nadan binuhulyu ta pumpate da'yun dida. Ta
awagillang di adolyuh nan luta ta pun'a'an di hamuti ya atap an animal.
21 Ya iyabulut'u boh Sedekiah an patulyu ya nadan ap'apun munhilbin
hiya hitun ad Judah hinadan binuhulyun tindalun nan patul hi ad Babilon
an naminhod an mamaten da'yu. Manu te indinongda ni' an mangubat i
da'yu

---

* **34:18 34:18** Nan mangi'wa hinan numbattanan nan nagodwa an animal ya hay ipa'innilana ya abulutona nan nahahapit an atonda ta atona mu ibahhona'e tuwali ya ma'at i hiya nan na'at hinan animal an pinateda ot punduwaonda. **34:18 34:18** Hidin Hopapna 15:9-10,17-18

22 mu pumbangngado' damdama didah tun bobleyu ta gubaton da'yu ya
pinu'ulanda tun ad Jerusalem. Ya dinadagdan namin nadan boblehtuh ad
Judah ta ma"id ha munhituhtu.

35

Hay Ma'adal Hinadan Holag Rekab

1 Hidi ta'wa an hi Jehoyakim an imbabalen Josiah di patul hi ad Judah
ya alyon Apu Dios i ha"on di,
2 Ume'ah awadan da Rekab an hina'amma ya inayagam dida ta ume ayuh
nan Templo hinan ohan kuwartuhdi. Ta imme ayu'ehdi ya indadaanmuy
bayah hi ipa'inummun dida.
3 Ot umeya' mo ot e' tigon hi Jaasaniah an imbabalen Jeremiah an hi
na' Habasiniah. Ot ayaga' hiya ya an namin nadan linala'ih nan pamilyan
Rekab.
4 Ot ume amin namin hinan Templo. Ot ipangulu' dida hinan kuwartun
nan propetan hi Hanan an imbabalen Igdaliah. Hituwen kuwartu ya
nihaggon hinan kuwartun nadan ap'apun munhilbih nan patul an wah
nan baktun nan kuwartun Maaseyah an hi na' Sallum an mumpapto' hinan
Templo.
5 Ot idadaan'u nadan malukung an naha"adan hi bayah ya nadan basu.
Ot alyo' di, Aga ta uminum ta'u ni'.
6 Mu alyonday, Umman adi ami uminum hi bayah. Te handin hi apumin
hi Jonadab an imbabalen Rekab ya intugunan da'mi ya nadan tanudanmi
ta adimi ipatnan uminum hi bayah.
7 Ya intuguna bon adi ami mangapyah baleh iha"adanmi ya adi ami
munliya' ya muntanom hi bungbunga"an. Ta kumpulnay umayanmi on
nanongnan hay tolda di iyallungmih iha"adanmi. Ot unudonmi'e anu
datuwen tugunan da'mi ya dumukdukkey pi'taguwanmih tun luta.
8 Ta hiya nan da'min himpamu'un ya inun'unudmi danaen intugun
apumi an hi Jonadab. Ta an namin ami an ta'on on nadan ahawami ya
imbabalemi an linala'i ya binabai ya adi ami uminum hi bayah.
9 Ya atbohdin adi ami nimpe mangapyah bale hi iha"adanmi ya adi ami
munliya' onu muntanom hi greyp ya nadan udum an bungbunga"an.
10 Ta hay pumbalayanmi ya nan na'allungan hi tolda ya abuh an
inunudmin namin nan tugun din hi apumin hi Jonadab.
11 Mu hidin ginubat Nebukadnesar an patul hi ad Babilon tun boble ta'u
ya binumtik amih tun ad Jerusalem. Ta hiya nan wahtu amihtu.
12 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
13 Ha"on an ongal di abalinana an Dios an dayawonyu an tinanud
Israel ya ibaga' i he"a ta em ibagah nadan i Jerusalem ya nadan udum
an i Judah ta alyom di, Undan ma"id ha ma'adalyu i dida hinan a'at di
pangun'unuddah nan tugun'un Dios? Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
14 Ot undan adiyu tigon nan inat Jonadab an hi na' Rekab an tinuguna
nadan imbabalena an linala'i ta adida uminum hi bayah ya inun'unudda
peman. Ta ingganah ad uwani ya adida uminum hi bayah te un'unudonda
nan tugun din hi apuda. Mu ha"on ya agaggaon himmapita' i da'yu mu
aggeya' inun'unud.
15 Ya agaggaon waday hinnag'uh nadan baal'un propeta on imbagadan
da'yu ta iwalongyu nadan adi maphod an ato'atonyu ta bokon nadan udum
an dios di punhilbiyanyu. Ta way atonyun munnanong an munhitu ituwen

boblen indat'un da'yu ya hinadan a'ammodyu. Mu ningamut an adiyu pohdon an un'unudon.
16 Hanada otahan an holag Rekab ya inun'unudday tugun apudan hi Jonadab. Mu da'yu ya adiya' un'unudon.
17 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun tinanud Israel ya ipa'ali' i da'yu an i Jerusalem ya an namin ayun i Judah nadan imbaga' an manadag i da'yu. Te ta'on ona' humapihapit i da'yu ya adiyu donglon ya adiyu unudon.
18 Ya imbagan bon Apu Dios i ha"on ta ibaga' hituweh nadan tinanud Rekab. Ot alyo' i diday, Hay imbagan nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya gapu ta inun'unudyuy tugun apuyun hi Jonadab
19 ya nanongnan waday tanudanyuh munhilbin Apu Dios.

36

Hay Inat Jehoyakim Hinan Impitudo' Apu Dios I Jeremiah

1 I diyen mi'apat hi tawon hi numpatulan Jehoyakim an imbabalen Josiah hi ad Judah ya wada boy imbagan Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah an alyonay,
2 Nihipun hidin hi Josiah di patul hi ad Judah ta ingganah ad uwani ya dakol nadan impa'innila' i he"a an ma'at hi ad Israel ya hi ad Judah ya hinadan udum an boble. Ot alam di ohah nan naludun an puntud'an ta itudo'mun namin dadiyen imbagabaga' i he"a.
3 Ta mibahah nadan tataguh ad Judah ta alinaot ya donglonda nadan nitudo' an panadag'u i dida ta itutuyuda nadan adi maphod an ato'atonda ta pakawano' dida.
4 Ot ha"on an hi Jeremiah ya inayaga' moh Baruk an imbabalen Neriah ta boddangana'. Ta imbaga' an namin nadan hinapit Apu Dios i ha"on on intudo'nah nan naludun an puntud'an.
5 Ta on nagibbuh ot alyo' i Baruk di, Ha"on ya nibaluda' ot ma"id ha ato' an umeh nan Templo.
6 Ot he"ay umehdi hi'on madatngan nan algon pun'ulatan di tatagu hinan Templo ta ibaham nan intudo'mun hapit Apu Dios. Ta donglon nadan tatagun ma'amung an malpuh abobbobleh ad Judah.
7 Ta alinah iwalongda nadan impa'inghadan pumbahulan ya mumpah-pahmo'dan Apu Dios. Ta adi miluh an mipa'annung nan pundusana i dida an gapuh nan nunhiglan bungotnah nadan ato'atonda.
8 Ta inunud Baruk nan imbaga' an hi Jeremiah ot umeh nan Templo ot ena ibaha nan hapit Apu Dios hinadan tatagun na'amung.
9 Hay na'atan tuwe ya nan algo an ugganda pun'ulatan hinan mi'ahiyam di bulan hidin mi'alimah tawon hi numpatulan Jehoyakim. Ta an namin nadan i Judah ya na'amungda an mundayaw hidih nan Templo i diyen algo.
10 Ya hi Baruk ya immohnong hinan kuwartun nan nabaktun mumpapto' hinan punhumalyaan di patul an hi Gemariah an imbabalen Sapan ot ibahanah nadan tatagu nan impitudo"u. Hidiyen kuwartu ya wahdi hi baktun nan lita"angan di Templo an nihaggon hinan nungngadan hi pa"apyan geyt.
11 Ta hidin dingngol nan imbabalen Gemariah an hi Mikayah an apapun Sapan nan nibahan hapit Apu Dios

12 ot madanayyuh nan kuwartun punhahapitan nadan ap'apu hidih nan
palasyu. Ya hay wahdi ya hi amanan hi Gemariah an imbabalen Sapan
ya nadan ibbanan ap'apu an umat i Elisama an sekretali ya hi Delayah an
imbabalen Semayah ya hi Elnatan an imbabalen Akbor ya hi Sedekiah an
imbabalen Hananiah ya nadan udum.
13 Ot ibagan Mikayah nan dingngolnan imbahan Baruk hinadan tatagu.
14 Ot honagon dadiyen ap'apu nan imbabalen Netaniah an hi Jehudi an
apapun Selemiah ya pidwan di apapun Kusi ta ena ayagan hi Baruk ta
iyena nan maludun an nitud'an nan imbahanah nadan tatagu. Ot umeh
Baruk hi awadan nadan ap'apu an inodnana nan nitud'an nan imbahanah
nadan tatagu.
15 Ya alyondan hiyay, Umbun'a ta ibaham i da'mi. Ot hiyay atona.
16 Mu hidin indappuhnan imbaha ya ongal di inomnomanda ta
munhahapitdan alyonday, Mahapul an ipa'innila ta'uh nan patul hituwen
dingngol ta'u.
17 Ot alyondan Baruk di, On waday nangibagan he"a hi itudo'mu datuwe?
18 Ya alyon Baruk di, O, hi Jeremiah di nangalih itudo"u datuwen
imbagabagana.
19 Ya alyon nadan ap'apu i Baruk di, Mahapul an e ayu mipa"en duwa i
Jeremiah. Ya adiyu ipa'innila hi kumpulnan tagu di awadanyu.
20 Ot iha"ad nadan ap'apun munhilbih nan patul hidiyen naludun hidih
nan kuwartun Elisama ot eda ibagah nan patul nan dingngolda.

Hay Numpu'ulan Nan Patul Hinan Nitud'an Di Hapit Apu Dios

21 Ot honagon nan patul hi Jehudi ta ena alan nan naludun an natud'an
hidih nan kuwartun nan sekretali an hi Elisama. Ot ibahanah nan patul
yaden munta'ta'dog nadan ap'apu hi haggona.
22 Ya i diye ya mi'ahiyam di bulan an kottokottol ta inumbun nan patul
an hinangngabna nan apuy.
23 Ya wa'et binahan Jehudi ha tulu onu opat hinan natutunnud an linya
on pinutul nan patul hinan uwahna nan nitudo' an nalpah an nabaha
on intungunah nan apuy. Ta lo'tat ya naghob an namin nan naludun
an nitud'an nan hapit Apu Dios. 24 Mu ma"id ha impatigon nan patul
ya nadan ap'apun munhilbin hiya hi puntutuyuwanda onu takutdah nan
dingngolda.
25 Ya ta'on tuwalih on hidin mumpahpahmo' da Elnatan i Delayah ya hi
Gemariah hinan patul ta adina gobhon nan nitudo' on adina donglon.
26 Ya onaot minandal hi Jeramil an imbabalena ya hi Serayah an
imbabalen Asriel ya hi Selemiah an imbabalen Abdil ta eda tiliwon hi
Jeremiah ya hi Baruk an na'nginnilah nadan uldin. Mu ma"idda te hi Apu
Dios di nangipa"en dida.
27 Ta nagibbuh an ginhob nan patul nan naludun an nangitudo'an Baruk
hinan imbagabagan Jeremiah ya alyon Apu Dios i Jeremiah di,
28 Alam di oha bon naludun an puntud'an ta pidwom an itudo' an namin
nan nitudo' hinan ginhob Jehoyakim an patul hi ad Judah.
29 Ya imbagam hinan patulyu hi ad Judah an hi Jehoyakim ta alyom
di hituwey imbagan Apu Dios i he"a an alyonay, Manu'eh ginhobmu nan
nitudo' ya gapu ta nibagahdi an dadagon nan patul hi ad Babilon hituwen
bobleyu ya numpatenan namin nadan tatagu ya animal.
30 Ot he"a Jehoyakim an patul hi ad Judah ya ma"id ha holagmu hi
mihukkat i he"a an mumpatul. Te pi'pate da'a ta miwagillang di adolmu.

31 Ta athinay pundusa' i he"a ya nan pamilyam an gapuh nan numbahu-
lanyu. Ya dusaon da'yu nimpen tataguh ad Jerusalem ya ta'on on da'yun
namin an i Judah. Te imbagabaga' tuwali i da'yu an athinay pundusa' mu
adiyu donglon.
32 Ot ha"on an hi Jeremiah ya inala' mo boy oha an puntud'an ot idat'un
Baruk an imbabalen Neriah. Ta pidwo' mo bon ibaga on intudo'nan umat
handi ta inggana ot mitudo' an namin. Mu dakdakkol nan nitudo' ituwen
mi'adwa.

37

Hay Nihukkatan Sedekiah An Numpatul Hi ad Judah

1 Indani ya hi Sedekiah an imbabalen Josiah di numbalinon Nebukadne-
sar hi patul hi ad Judah ta nihukkat i Jehoyakin an imbabalen Jehoyakim.
2 Mu ta'on damdamah on hiya ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya
nadan tataguh ad Judah ya adida unudon nan impa'innila' i dida an
imbagan Apu Dios i ha"on.
3 Mu waday nannagan nan patul an hi Sedekiah i da Jehukal an
imbabalen Selemiah ya nan padi an hi Sepaniah an imbabalen Maaseyah
ta immalidan ni'hapit i ha"on ot alyonday, Jeremiah, daan mo ta
mumpahmo"a i Apu Dios an dayawon ta'u ta boddangan dita'u.
4 Ya aggeya' ni' nibalud i diye ta mabalin an kumpulnay umaya'.
5 Yaden nadan tindalun di i Babilon ya wahdidan mangubat hinadan i
Jerusalem. Mu hidin dingngoldan nakakda nadan tindalun nan patul hi ad
Egypt an umalin mangubat damdama i dida ot taynandah ad Jerusalem.
6 Indani ya himmapit boh Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah ya alyonay,
7 Hay ibagam hinadan hinnag nan patul hi ad Judah ta mi'hapit'a i ha"on
ya alyom di, Nadan immalin tindalun nan patul hi ad Egypt an alyon nan
patul ta'u hi bumoddang i hiya ya umman mumbangngaddah bobleda.
8 Ta nadan i Babilon ya umalida bo ta ingganah hogponda nan bobleyu
ya pinu'ulanda.
9 Ot ha"on an Dios ya ibaga' i da'yu ta adiyu namnamaon an ma"idda mo
nadan i Babilon te adi mibahhon mumbangngadda.
10 Mu ta'on on alinah abakonyun namin nadan i Babilon an titindalu
ya itulid damdaman nadan nun'ahugatan an bumangon ta pu'ulanda tun
bobleyu.
11 Hidin nanaynan nadan i Babilon hi ad Jerusalem an gapuh nan
dingngoldan umaliyan nadan tindalu an malpuh ad Egypt
12 ot makaka' hi ad Jerusalem ta e' tigon nan luta an midat i ha"on hinan
boblemi an tinanud Benjamin.
13 Mu hidin dimmatonga' hinan geyt an nungngadan hi Benjamin ya
impa'ohnonga' hinan ap'apun di guwalyahdi an hi Irijah an hi na' Selemiah
an apapun Hananiah an alyonay, Ipatnam eh'a nee an bumtik ta e'a
middum hinadan i Babilon.
14 Ot alyo' di, Agge immannung hinaen imbagam te ma"id ha ninom-
nom'uh athina. Mu adi donglon Irijah an ona' ot tiniliw ot iyeya' hinadan
ap'apun munhilbih nan patul.
15 Ya nunhiglay bungotdan ha"on ot ibagadah nadan tindalu ta pun-
huplita'. Ot ahiya' ibalud hinan numbalinondah baludan an balen nan
mumpapto' hinan punhumalyaan di patul an hi Jonathan.
16 Ta hinan munhihillong an hiluk diyen bale di nangibaludandan ha"on
hi nabayag.

17 Indani ya impa'ayaga' hinan patul an hi Sedekiah hi balena mu ma"id
ha udum hi nanginnila. Ot alyonay, On waday impa'innilan Apu Dios i
he"a?
Ot alyo' di, Wada, an ahi'a miyeh nan patul hi ad Babilon.
18 Ot inayun'un mahmahan i hiyan alyo' di, On nganne ahan tatawway
gapunah nangibaludam i ha"on? Undan nganney numbahula' i he"a onu
hinadan ap'apun munhilbin he"a onu hinadan tatagu?
19 Nganne'e ta'way na'at hinadan mumpunlayah an propetam an man-
galih adi gubaton nan patul hi ad Babilon tun boble ta'uh ad Jerusalem?
On imbaludmu dida?
20 Donglona' bahan apu patul ta adiya' ipabangngad hinan nibaluda' an
balen nan mumpapto' an hi Jonathan hinan punhumalyaam. Te atom'ehdi
ya hidiy ataya'.
21 Ot ibagan nan patul an hi Sedekiah ta hinan iha"adan di mung-
guwalyah balen di patul di ibaluda'. Ot ibagana bon midattana' hinan
pi'ihha"ang an tinapay hi abigabigat ta ingganah mapuh di tinapay hi ad
Jerusalem.

38

Hay Nanguhbunganda I Jeremiah I Han Bubun

1 Dingngol da Sepatiah an imbabalen Mattan ya hi Gedaliah an
imbabalen Pasur ya hi Jehukal an imbabalen Selemiah ya hi Pasur an
imbabalen Malkijah nan impa'innila' hinadan tatagu.
2 Te hay impa'innila' ya nan imbagan Apu Dios an alyonay, An namin
nadan tatagun umohnong hituh ad Jerusalem ya mun'a'ateda an gapuh
gubat ya bitil ya dogoh. Mu nadan mi'yeh nadan i Babilon ya mi'taguda.
3 Ya imbagan bon Apu Dios an adi damdama mibahhon abakon nadan
tindalun di i Babilon tun ad Jerusalem.
4 Indani ya immeda nadan ap'apun munhilbin hiya hi awadan nan
patul ot alyonday, Mahapul an ipapatem hi Jeremiah. Te gapuh nan ena
ibagabagah nadan tatagu ya na'aan di tulid nadan nabatin tindalum ya
ta'on on nadan tatagu. Ta lo'tat ya hiyay lummuh adadagan tuwen boble.
5 Ya alyon Sedekiah i diday, Atonyu nan pohdonyun aton i hiya ot adi'
ipagol.
6 Ta immalida ot awitona' ot iyeya' hinan lita"angan di mungguwalyah
nan awadan han naka"utan an bubun nan imbabalen di patul an hi
Malkijah. Ot ga'odana' hi tali ot uhbungona' hidi. Hidiyen bubun ya natdu'
mu adallom nan luyo'na ta nilunoka'.
7 Mu hi Ebed-Melek an i Etiopia an ohan ap'apu hinan palasyu ya dingn-
golna an inuhbunga' hinan bubun. Ya i diye ya wahdi nan patul hinan
nungngadan hi Geyt Benjamin an awadan di ugganda pangihahapitan
hi'on waday mihahapit.
8 Ta immeh Ebed-Melek hi awadan nan patul
9 ot alyonay, Apu patul, innilam an ongal an bahul nan inat nadan linala'i
hinan propeta an hi Jeremiah. Te namaaggot eda uhbungon hinan bubun.
Ot umannung an iyatenahdiy inagangna an namama bo udot te tuwen
ma"id di makan ituwen boble.
10 Ya alyon nan patul i hiyay, Awitom di tulumpuluh (30) nadan
linala'ihtu ta eyu guyudon hi Jeremiah ta bokon hidiy atayana.
11 Ot hidiyey aton Ebed-Melek ta in'uyugna dadiyen linala'i ot umedah
nan hiluk nan kuwartu an iha"adan di nun'abalol an usal hinan palasyu.

Ot alanda dohah nadan limmame an luput ot iboboddah uddun nan tali ot
buyunondah nan bubun.
12 Ot tumkuk hi Ebed-Melek an alyonan ha"on di, Ipitom danaen luput
hi yoyo'mu ta adi'a mahugatan hinan tali. Ta hiyay inat'u
13 ot ahiya' guyudon hinadan linala'i. Ta nihipun i diye ya hinan
umohnongan di guwalyah nan palasyu di nanongnah nangibaludandan
ha"on.

Hay Pidwan Di Nangibagaan Jeremiah Hi Ma'at I Sedekiah

14 Indani ya impa'ayaga' hinan patul an hi Sedekiah ta mundammu amih
nan mi'atlun geyt an umeh nan Templo. Ya alyonan ha"on di, Waday
mahmaha' i he"a ot hanat nan immannung di ipa'innilam.
15 Ot alyo' i hiyay, Ta'on on ibaga' nan immannung ya nan nipto' hi atom
mu hiya damdama an adiya' donglon an ona"ot patayon i he"a.
16 Ya alyon Sedekiah di, Isapata' hinan wadawada an Dios an nunlumuh
an namin an adi da'a patayon i ha"on. Ya atbohdin adi' iyabulut an patayon
da'ah nadan naminhod an mamate i he"a. Ya ma"id ha udum hi nangngol
ituwen imbaganan ha"on.
17 Ot alyo' di, Nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud
Israel ya alyonay, Mumpada"ul'a'eh nadan ap'apun di i Babilon ya adi da'yu
patayon an hina'amma ya adida pu'ulan tun ad Jerusalem.
18 Mu adi'a'e tuwali mumpada"ul i dida ya abakon dita'u ya pinu'ulanda
tun boble ta'u ya binalud da'an dida.
19 Mu alyon Sedekiah di, Tumakuta' hinadan ibba ta'un niye moh ad
Babilon te alina ya iyeya' hinadan i Babilon hi awadan nadan ibba ta'u an
Judyu ta diday mamalpaligat i ha"on.
20 Ot alyo' di, Unudom'e nan imbagan Apu Dios ya adi da'a iyukod i didah
nadan ibba ta'un Judyu. Ta mihwang'a ya maphod di ma'at i he"a.
21 Mu hay imbagan Apu Dios ya adi'a'e mumpada"ul
22 ya nomnomnomom an an namin nadan binabai an mabatih nan
palasyu ya mipalah'unda ta miyukoddah nadan ap'apu hi ad Babilon.
Ta hay ahi ibagan dadiyen binabai i he"a ya alyonday, Daan bohna?
Ot tee mahan an inlaylayahhan da'ah nadan imbilangmuh nahamad an
gagayyummu. Te ad uwani an paddungnay nilunok'ah nan luhbulluhbut
ya ma"idda an tinaynan da'an dida.
23 Ya an namin nadan ahawam ya imbabalem ya alan nadan i Babilon
dida. Ya ta'on on he"a ya abakon da'an dida ya inye da'ah nan patul hi ad
Babilon ya ahida pinu'ulan hituwen boble.
24 Ya alyon Sedekiah di, Tigommot ta ma"id ha manginnila ituwen
nunhapitanta ta adi lummuh atayam.
25 Te innilaon'en nadan ap'apun munhilbin ha"on an ni'hapita' i he"a ya
umalidan mummahmah hi'on nganney nunhapitanta. Ta alyonday, Adim
iha"ut i da'mi te patayon da'a.
26 Ot hay ibagam i dida ya alyom di, Ni'hapita' hinan patul ta adiya' bahan
pumbangngadon hi balen Jonathan ta bokon hidiy ataya'.
27 Indani tatawwa ya immali nadan ap'apun munhilbih nan patul ya
mahmahandan ha"on di gapuna ta impa'ayaga' hinan patul. Ot nan
imbagan nan patul an ibaga' di hiyay imbaga'. Ot umedan aggeda innila
nan immannung te ma"id ha ohah nangngol hinan nunhapitanmih nan
patul.
28 Ta nanongnan nibaluda' hidih nan awadan di mungguwalyah nan
balen di patul ta ingganaot abakon nadan i Babilon hi ad Jerusalem.

39

Hay Nanadagan Nadan I Babilon Hi Ad Jerusalem

1 Hidin mi'apuluh bulan hinan mi'ahiyam hi tawon hi numpatulan
Sedekiah hi ad Judah ya impangulun Nebukadnesar an patul hi ad Babilon
nadan tindaluna ot li"ubonda tun ad Jerusalem.
2 Ta ingganah din mi'ahiyam hi algo hinan mi'apat hi bulan hidin
mi'ahimpulut ohay (11) tawon hi numpatulan Sedekiah ya waday
pina"ihdah nan binattun alad tun boblemi.
3 Ot hunggopdan namin nadan ap'apun munhilbih nan patul hi ad
Babilon ot eda umbun hinan way nungngadan hi nigawwan geyt ta atigana
an sinakupda tun boblemi. Datuwen ap'apu ya hi Nergal-Sareser an i
Samgar ya nan oha bo an hi Nergal-Sareser an nabaktuy sa'adna ya hi
Nebo-Sarsekim an hiya nan nabaktun ap'apu ya nadan udum mohpe an
ap'apun munhilbih nan patul hi ad Babilon.
4 Ot bumtik nan patulmi hi ad Judah an hi Sedekiah an didah
nadan tindaluna i diyen nahdom an ini'wadah nan garden di patul ot
inayundahdih nan way numbattanan nan duwan binattun alad. Ot
ipluydah nan arabah.
5 Mu numpudug damdaman nadan tindalun di i Babilon ot akhupandah
Sedekiah hidih nan way nundotal an nihaggon hi ad Jeriko. Ot tiliwonda ot
iyedah ad Riblah an bobleh ad Hamat an awadan Nebukadnesar an patul
hi ad Babilon. Ot humalyaona ot ibaganay dusana.
6 Ot ipapaten nan patul hi ad Babilon nadan linala'in imbabalen Sedekiah
hi hinangngabna. Ot pi'pateda bon namin nadan ap'apun munhilbin hiya
hi ad Judah.
7 Ot ukitonday matan Sedekiah ot ahida bangkilingan hi gombang ot
iyedah ad Babilon.
8 Ot pu'ulanda tatawwa nadan baleh ad Jerusalem an ta'on on nan
palasyu. Ot pumpa"ihdan namin nadan binattun alad.
9 Ot baludon Nebusaradan an opisyal di guwalyan Nebukadnesar nadan
nabatin tataguh ad Jerusalem ot iyena didah ad Babilon ta didan namin
hinadan udum an i Judah an niddum tuwalih nadan i Babilon.
10 Mu binatina dohah nadan nun'awotwot hi ad Judah ot idattana dida
hi puntanomandah greyp ya hay puntanomandah barley.

Hay Nabatiyan Jeremiah Hi Ad Judah

11 Hi Nebukadnesar ya imbaganan Nebusaradan an opisyal di guwalyana
an alyonay,
12 Awitom hi Jeremiah ya impapto'mu ta ma"id ha adi maphod hi ma'at
i hiya ya hanat atom an namin nan ibagana.
13 Ta hi Nebusaradan an opisyal di guwalya ya hi Nebusasban an opisyal
di tindalu ya nadan ap'apun munhilbih nan patul hi ad Babilon ya hi
Nergal-Sareser an hiya nan nabaktun ap'apuda
14 ya hinnagday immalin nangawit i ha"on hinan nibaluda' hinan way
lita"angan di pungguwalyaan hinan palasyu. Ot iyukoda' i Gedaliah an
imbabalen Ahikam an apapun Sapan ta hiyay nangawit i ha"on hi balena.*
Ta hiya nan nunnanonga' hitun ad Judah an nidduma' hinadan nabatihtu.
15 Ya hidi ta'wan nibaluda' ya wada boy imbagan Apu Dios an alyonay,

* **39:14 39:14** Hinan Hebrew ya ma"id ha mapto' hi'on hi balen Gedaliah onu hi balen Jeremiah di immayana.

16 Ume'a ta em ibaga i Ebed-Melek an i Kus ta alyom di hituwey imbagan
nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an alyonay,
Agagga mo ya ipa'annung'u nan imbaga' an adadagan tuwen boble. Ta
bokon hay ena pumhodan di ma'at.
17 Mu he"a'e ya gapu ta ha"on di nundinolam ya mihwang'ah nadan
binuhulmu an tumakutam.
18 Te ihwang da'a i ha"on ta adi'a mateh gubat. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.

40

Hay Nangaanandah Bangkiling Jeremiah

1 Himmapit boh Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah hidin nangaanan nan
opisyal di guwalyan di i Babilon an hi Nebusaradan hi bangkiling'u hidin
niye amih ad Ramah.* Te inakhupana' i hiya an nabangkilingan an niddum
hinadan balud an i Jerusalem ya nadan udum an i Judah an miyeh ad
Babilon.
2 Ya hidin immatunana' i diyen opisyal di guwalya ya alyonan ha"on di,
Hi Apu Dios an un'unudom ya imbagana tuwali hinadan tatagu hituwen
ma'ma'at an adadagan di bobleyu.
3 Ta ad uwani ya impa'annungna ta na'at nan inalina. Te ningamut
an mungngohe ayun hiya an aggeyu inwalong nadan pumbahulan an
impa'inghayu. Ta hiya tee nan impa'annungna din imbaganan pun-
dusaana i da'yu.
4 Mu ad uwani ya aano' nan bangkiling hi ta'lem. Ta pohdom'e an mi'yali
i ha"on hi ad Babilon ya tigo' ta mipapto"ahdi. Mu adim'e pohdon an mi'yali
ya ukod'ah nan pohdom an pangayan.
5 Mu hidin eya' ume ya inalin bon Nebusaradan di, Mumbangngad'ah
awadan Gedaliah an hi na' Ahikam an apapun Sapan an pinto' nan patul
hi mumpapto' hinadan bobleh ad Judah ta hidiy em iha"adan ta da'yun
namin hinadan ibbayun tatagun ipapto'na. Bokon'e ya nangamung'a moh
nan pohdom an umayan.
Ta athinay imbagan Nebusaradan. Ot idattana' i hiyah makan ot makaka'
hidi.
6 Ot umeya' hi awadan Gedaliah hi ad Mispah ot mi'hituwa' hinadan
oh'ohhan nabati an ibba' an i Judah.

Hay Immanamutan Nadan Tindalu An I Judah

7 Wadaday udum an opisyal di tindaluh ad Judah ya nadan tindaluda
an agge ginubat nadan i Babilon te bokon hinan boble di immohnonganda
hidin waday gubat. Indani ya dingngolda an hi Gedaliah an imbabalen
Ahikam di pinto' nan patul hi ad Babilon hi gobelnadordah ad Judah. Ta
hiyay mumpapto' hinadan nun'awotwot an agge niye hi ad Babilon.
8 Ta hidin dingngoldah diye ot umedah ad Mispah ta eda tigon hi
Gedaliah. Dadiyen imme ya hi Ismael an imbabalen Netaniah ya da
Johanan i Jonathan an imbabalen Kareah ya hi Serayah an imbabalen
Tanhumet ya nadan linala'in imbabalen Epay an i Netopah ya hi Jaasaniah
an i Maakah ya an namin nadan tindaluda.

39:16 **39:16** Jeremiah 38:7-12 * **40:1** **40:1** Hi Jeremiah ya tinigodan nabangkilingan an umat hinadan udum an balud mu unhaot agge nabangkilingan te hay imbagan nan patul an hi Nebukadnesar ya maphod di pangipapto'da i hiya. Ta hiya ya nipalubus tuwali (39:11-14) mu nihallay inat nadan tindalun niyukodan nadan balud te iniddumdah Jeremiah hinadan binangkilinganda an inyedah ad Ramah.

9 Ot alyon Gedaliah i diday, Adi ayu tumakut hinadan i Babilon. Namaag
ya nihtu ta'uh tun numboblayan ta'u ta munhilbi ta'uh nan patul hi ad
Babilon ot malinggop ta'u.
10 Ta ta'on on ha"on ya hitun ad Mispah di umohnonga' ta ha"on di
mangihapit i da'yu hi'onda umali nadan i Babilon. Mu da'yu'e ya ukod
ayun mumpilih nan pohdonyu an iha"adan hitun ad Judah. Ya apitonyu
nadan miphod hi bayah ya nadan miphod hi lana ya nadan udum an
bungbunga"an ya inha"adyuh nadan dunug.
11 Ya hidin dingngol nadan udum an Judyu an wah ad Moab ya hi ad
Ammon ya hi ad Edom ya hinadan udum an boble an waday imbatin nan
patul hi ad Babilon hinadan tataguh ad Judah ot pot'onah Gedaliah an hi
na' Ahikam an apapun Sapan hi gobelnadorda
12 ot mumpumbangngaddah ad Judah hi ad Mispah an awadan Gedaliah.
Ta diday nun'apit hinadan bungbungnga"an an miyammah bayah ya
nadan udum an bungbunga"an an wadahdi ya dakol di inapitda.
13 Indani ya immeda boh ad Mispah da Johanan an imbabalen Kareah
ya an namin nadan opisyal di tindalu an dadiye nadan agge immohnong
hinan boble hidin immaliday gumubat ta eda mi'hapit i Gedaliah.
14 Ot alyonday, Immali ami ta ibagami i he"a hi'on innilam an hi Baalis an
patul hi ad Ammon ya ninomnomnan ipapate da'a i Ismael an imbabalen
Netaniah. Mu adi patiyon Gedaliah hidiyen imbagada.
15 Indani ya ohah Johanan an imbabalen Kareah an e bo ni'hapit i
Gedaliah hi ad Mispah. Ot alyonay, Iyabulutmu dan ta e' patayon hi
Isma'el? Ot adi'a tumakut te tigo' ta ma"id ha manginnilan ha"on di nangat.
Te da'mi an ibbam an i Judah an nabatihtu ya he"ay namnamaonmi hi
bumoddang i da'mi. Ot nganne mo boy ma'at i da'mi hi'on da'a patayon i
Isma'el? Umannung an pumpate da'mi ya natala'da nadan udum.
16 Mu alyon Gedaliah di, Johanan, adim aton nan ninomnommu ot
madinola' an adiya' patayon i Isma'el.

41

Hay Namatayan Da Isma'el I Gedaliah

1 Hidin mi'apituh bulan i diyen tawon ya imme boh Ismael hi ad Mispah
an wadaday himpulun (10) linala'in nun'ibbana. Hituwen hi Ismael ya
imbabalen nimpen Netaniah an hi apunah Elisama ya hiya ya nalpuh nan
tinanud di patul ya hiyay oha an ap'apun munhilbih nan patul ni' hi ad
Judah.
Ta hidin dimmatongdah ad Mispah ya nan imbabalen Ahikam an hi
Gedaliah ya inayagana dida ta mangandan namin. Mu hidin mangmangn-
ganda
2 ya timma'dog hi Ismael ya nadan himpulun (10) nun'ibbana ot
huknutonday ispadada ot patayondah Gedaliah.
3 Ot pi'patedan namin nadan Judyu an nun'ibban Gedaliah hi ad Mispah
ya ta'on on nadan tindalun di i Babilon.
4 Ya i diyen nabiggat an ma"id ni' ha nanginnilah nan na'at
5 ya wadaday nawalun (80) linala'in nalpuh ad Sekem ya hi ad Siloh ya
hi ad Samaria an nun'aanday balbasda ya nunhethetday lubungda ya nun-
hugatanday adolda ta pangipatigodah eda umukayungan hi nadadagan di
ad Judah. Ya inodnanday nalpuh nan binto'da ya insenso an eda idawat
hidih nan Templo.

6 Ya mangeh Ismael an ena damuwon dida an mungkoga. Ta on nidamun
dida ot alyonay, Ma'ayu'e ni' ta eyu tigon nan na'at i Gedaliah an hi na'
Ahikam.
7 Mu onda dimmatong hinan boble ot pumpaten da Ismael an hi na'
Netaniah ya nadan ibbana dida. Ot eda uhbungon dadiyen pinatedah nan
bubun.
8 Mu waday himpulu (10) i didan nangali i Ismael hi, Adi da'mi patayon te
waday impa"emih nan puntanoman an barley ya lana ya danum di iyukan
an mabalin an idatmin he"a. Ot adina mo patayon dida.
9 Ta nan bubun an nanguhbungan Ismael hinadan pinatena ya hidiye
nan ongal an bubun an impaka"ut din patul an hi Asa hidin nangubatan
nan patul hi ad Israel an hi Baasa i dida hi ad Judah. Mu teen pinnun
Ismael hi adol di tagun pinatena.
10 Ot pumbalinon Ismael hi balud nadan binabain imbabalen di patul ya
nadan nabatin tataguh ad Mispah an impipapto' Nebusaradan an opisyal
di guwalyan Nebukadnesar i Gedaliah. Ot ikakna dida ot iyena dida hi ad
Ammon.
11 Mu hidin dingngol Johanan an imbabalen Kareah ya nadan ibbanan
opisyal di tindalu nan pimmatayan Ismael
12 ot tundonda didah nadan tindaluda. Ya inakhupanda didah potto' nan
ongal an lobong hi ad Gibeon.
13 Ya hidin tinigon dadiyen binalud Ismael da Johanan ya nadan ibbanan
opisyal di tindalu ya nangin'a'amlongda.
14 Ot mamtikda ot eda middum i da Johanan.
15 Mu da Ismael ya nan walun nun'ibbana ya binumtikdah ad Ammon.

Hay Binumtikan Da Johanan Hi Ad Egypt

16 Hi Johanan ya nadan ibbanan opisyal di tindalu ya inawitda nadan
binalud Ismael hi ad Mispah. Dadiyen inihwang Johanan an binalud
Ismael ya titindalu ya binabai ya u"unga ya a'ap'apun munhilbih nan patul.
17 Ta inagadah eye ta inggana ot dumatongdah ad Gerut Kimham an
nihaggon hi ad Bethlehem. Ot umohnongda ni' ta mundadaandan umeh
ad Egypt.
18 Te itakutday aton nadan i Babilon hi'on innilaondan pinaten Ismael hi
Gedaliah an pinto' nan patul hi ad Babilon hi gobelnador hi ad Judah.

42

Hay Nangibagaan Apu Dios Hi Adi Ume Nadan I Judah Hi Ad Egypt

1 Indani ya nadan opisyal di tindalu an umat i Johanan an imbabalen
Kareah ya hi Asariah an imbabalen Hosayah ya an namin nadan tatagun
inawitda ya immalidah awada'.
2 Ya alyonday, Dawatonmi i he"a Jeremiah ta ihapit da'mi bahan hinan
Dios an dayawon ta'u. Te tigom'e an namaag ya ammuna ta'u han athitun
nabati yaden handi'e ya dakkodakkol ta'un i Judah.
3 Ot mahmaham bahan i Apu Dios hi'on nganney pohdonah aton ta'u ya
danay pohdonah umayan ta'u.
4 Ot alyo' i diday, O ta'omman ya ni'hapita' i Apu Dios an dayawon ta'u
ta nangamung di ibagana ya hidiyey impa'innila' i da'yu.
5 Ya alyonda boy, Nan ibagana ya hiyay unudonmi. Ot hiyan Dios di
tistiguh nan hinapitmi ta adimi'e unudon ya lebbengnan dusaon da'min
hiya.

6 Ta ta'on on nan ibagana ya adi miyunnudan hinan pohdonmi ya hi Apu
Dios an dayawon ta'uy unudonmi. Ta hiya nimpe nan imbagamin he"a ta
mahmaham hi'on nganney ibagana. Te hiya'ey unudonmi ya umannung
an maphod di ma'at i da'mi.
7 Ot mi'hapita' mo i Apu Dios ta imbaga' nan mahmahanda. Ya hidin
nala"uh di himpuluy (10) algo ya timbalna.
8 Ot ipa'ayag'uh Johanan ya nadan ibbanan opisyal di tindalu ya an
namin nadan i Judah.
9 Ot alyo' i diday, Imbagayu an mi'hapita' i Apu Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel. Ta hiyay inat'u ya hay nambalna ya alyonay,
10 Umohnong ayu'ehtuh ad Judah ya boddangan da'yu i ha"on an Dios ta
pumhod ayu. Ta paddungnay itanom da'yu an adi da'yu ba'guton an umat
hinan holo'. Te homhom'on da'yu an gapuh nadan dakol an nundusa' i
da'yu.
11 Ot adi ayu tumakut hinan patul hi ad Babilon te ha"on nimpey
bumoddang i da'yu ta mihwang ayuh nan kumpulnan atona.
12 Ot gapuh homo"un da'yu nimpe ya pumbalino' hidiyen patul hi
ma'ulen da'yu ta iyabulutnan hitun bobleyu di nanongnah punhituwanyu.
13 Ot alyo' i diday, Hi'on adi ayu umohnong hitu ya hiyah diyen adiyu
un'unudon hi Apu Dios an dayawon ta'u.
14 Ya ipilityu'e an umeh ad Egypt te alyonyu on hidi'e ya ma"id ha gubat
ya bitil ya nadan udum an punligatan
15 ya athituy alyon Apu Dios i da'yun nabati an i Judah an alyonay,
Ipilityu'e an umeh ad Egypt
16 ya nan takutanyun gubat ya bitil ya unudon da'yuhdi damdama ta
hidiy atayanyu.
17 Te an namin nan mangipapilit an e mi'ibobleh ad Egypt ya matedah
gubat onu bitil ya dogoh. Ta ma"id ha oha i da'yu hi mihwang hinan
dumadag an ipatnud'un da'yu.
18 Ot alyo' bo i diday, Nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel ya alyonay, Hi'on ume ayuh ad Egypt ya dusaon da'yu an
umat hinan inat'uh nadan i Jerusalem an gapuh nan nunhiglan bungot'u.
Ta atatakut di ma'at i da'yu. Ta pihulon da'yu ya dinildilah da'yu. Ya
hidiyen ma'at i da'yu ya mumbalin an usalon di udum hi pun'idutdah
udum an tatagu. Ya adiyu mo ipidwan tigon hituwen bobleyu.
19 Ot pidwo' bon alyon di, Da'yun nabatin i Judah ya imbagan Apu Dios
an adi ayu umeh ad Egypt. Ot nomnomnomonyu datuwen pinadana' hi ad
uwanin algo.
20 Te ongngal an nibahhawanyu nan immaliyanyu ot ibagayun ha"on ta
mahmaha' i Apu Dios di pohdonah atonyu. Te madinol ayu an nan ibagana
ya nan miyunnudan hinan pohdonyu. Ta alyonyuy nan ibagan Apu Dios
di hiyay udunudonyu.
21 Mu ad uwani an imbaga' i da'yu nan hinapit Apu Dios an dayawon
ta'u ya adiyu tuwali pohdon an unudon.
22 Ta hiya nan adi mibahho an ad Egypt di atayanyu an gapuh gubat ya
bitil ya dogoh.

43

Hay Nangipilitan Nadan I Judah An Umeh Ad Egypt

1 An namin nan inalin Apu Dios i ha"on ya hiyay imbaga' hinadan tatagu.

2 Mu hi Asariah an imbabalen Hosayah ya hi Johanan an imbabalen
Kareah ya nadan udum an umat i didan mumbaktu ya alyonday,
Munlayah'a Jeremiah. Te ma"id ha inalin Apu Dios hi ibagam i da'mi an
ipagolnay umayanmih ad Egypt.
3 Umman on hi Baruk an imbabalen Neriah di nangalin he"a i nae. Te
pohdonan ipapate da'mih nadan i Babilon onu iye da'mih ad Babilon.
4 Ta da Johanan ya nadan ibbanan opisyal di tindalu ya an namin nadan
tatagu ya aggeda inun'unud nan imbagan Apu Dios an umohnongdah ad
Judah.
5 Ta impangulun Johanan ya nadan opisyal di tindalu nadan tata-
gun immanamut hi ad Judah an nalpuh nadan nat'onat'on an boblen
binumtikanda ni'.
6 Ya niddumda nadan linala'i ya binabai ya u"unga ya nadan binabain
imbabalen nan patul an impipapto' nan opisyal di guwalya an hi
Nebusaradan i Gedaliah an hi na' Ahikam an apapun Sapan ya ha"on an
propeta ya hi Baruk an imbabalen Neriah.
7 Ta bokon nan imbagan Apu Dios di inunudmi te onmi inipluy hi ad
Egypt. Ta nangngenangnge amih ad Tahpanhes ot hidiy umohnonganmi.
8 Ya hidin wahdi amihdi ya himmapit hi Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah
an alyonay,
9 Mangala'ah o"ongal an batu ya inyem hinan way hogpan hinan palasyu
hituh ad Tahpanhes. Ya inayagam nadan ibbam an i Judah ta tigondah
pangika"utam i dadiyen inalam an batu hi numbabattanan nan nida'da'
hidi an batu.
10 Ta nalpah'e ya imbagam tun ibaga' ta alyom di, Hituwey alyon nan
ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an alyonay,
Honago' nan baal'un hi Nebukadnesar an patul hi ad Babilon hi awadanyu.
Ta hinan potto' nadan nangika"utam hi batu di pangiha"adanah nan
mapmaphod an umohnonganan mumpatul ituwen boble.
11 Ta umali ya ginubatna tun ad Egypt ta mateda nadan mateh gubat ya
mabaludda nadan mabalud.
12 Ya inalada nadan dios an dayawondah tun ad Egypt ya pinu'ulana
nadan templon dadiyen dios. Ta umat hinan aton di mumpapto' hi kalnero
an mun'aan hi tumah lubungnay aton nan patul hi ad Babilon hitun ad
Egypt. Ta ingganay ma"id ha mabati ituwen boble hi pangatna ya ahi
umanamut an dakol di iyanamutna.
13 Ya ta'on on nadan impata'dogdan binattun pusti an pundayawandah
nan algo ya pa"ihona. Ya pinu'ulana nimpe nadan templon di dios an
dayawondah tun ad Egypt.

44

Hay Nundusaan Apu Dios Hinadan I Judah An Immeh Ad Egypt

1 Indani ya himmapit boh Apu Dios i ha"on ot ibagana nan pohdonan
mipa'innilah nadan ibba' an Judyu an e ni'ibobleh ad Migdol ya hi ad
Tahpanhes ya hi ad Mempis ya ta'on on nadan e nunhituh nangappit hi
muyyad di ad Egypt.
2 Ot ibaga' i dida an alyo' di, Nan ongal di abalinanan Dios an dayawon
ta'un tinanud Israel ya alyonay, Da'yu ya tinigoyuy inat'un nanadag hi ad
Jerusalem ya an namin nadan bobleh ad Judah. Ta ingganah ad uwani ya
nadadag ta niwalong.
3 Mu na'at datuwe te nunhiglay nangipabungotanyu an i Judah i ha"on an
gapuh nan eyu nundayawan ya nangidawadawatan hi maghob an insenso

hinadan dios an aggeyu innilay a'atda. Ya ta'on on nadan a'ammodyu ya
ma"id ha inniladah a'at datuwen dios.
4 Yaden nanongnan waday hinnahinnag'uh propeta an baal'u ta im-
bagabagada i da'yu an i Judah ta wan idinongyu nadan nunhiglan
umipabungot i ha"on an pumbahulan.
5 Mu adiyu pohdon an idinong an mangidawat hi maghob an insenso
hinadan dios di udum an boble.
6 Ta hiya nan impahda' di bungot'u i da'yu ta ay gimmanab ha apuy ot
gobhonan namin nadan bobleh ad Judah an ta'on on hi ad Jerusalem. Ta
hiya nan nadadagdah ad uwani.

7 Ya nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya
alyona boy, Mu tanganu on ingganah ad uwani ya hiya damdaman adi
maphod di ato'atonyu? Ta hituwey lummuh adadaganyu ta ma"id mahan
mo ha mabati i da'yu an ta'on on u"unga ya goggolang.
8 Ya immali ayuh tun ad Egypt ta ona' pabungbungoton i da'yu hinan
punggobhanyuh insenso ta pundayawyuh nadan dios di i Egypt an inyam-
mayu. Ot mamama an madadag ayu ta mumbalin ayuh mangihngihilan
ya inusal di udum hidiyen ma'at i da'yu hi pun'idutda hi udum an tataguh
abobboble.
9 Undan lininglingyu nadan adi maphod an ina'inat handidan
a'ammodyu ya nadan patulyu ya nadan ahawada? Ta dadiyey nangiyun-
nudanyuh awadanyuh ad Jerusalem ya an namin hi ad Judah.
10 Ya ingganah ad uwani ya nanongnan adiya' ibilang i da'yu hi Dios.
Ta gapuh nan pumbaktuwanyu ya adiyu unudon nadan tugun'un da'yu ya
handidan a'ammodyu.

11 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun
tinanud Israel ya alyo' di, Adi mibahho an dadagon da'yun namin an i
Judah.
12 Ot da'yun oh'ohhan nabatin i Judah ya impilityun immalih tun ad
Egypt. Ta da'yun namin an waday abalinana ya ta'on on da'yun nun'ada"ul
ya mun'a'ate ayuh tun ad Egypt an gapuh gubat ya bitil. Ta mumbalin ayuh
alulugnin ya ababain hinadan tataguh abobbobleh tun luta ta dildilahon
da'yu ya inusal di udum nan ma'at i da'yu hi pun'idutdah udum an tatagu.
13 Ta hiya nimpe nan dusaon da'yun immalih tun ad Egypt ta mun'a'ate
ayun gapuh gubat ya bitil ya dogoh. Ta umat hinan nundusa' hinadan
ibbayun i Jerusalem.
14 Ot da'yun immalih tun ad Egypt ya ta'on on ninomnomyun umanamut
hi ad Judah hi udum hi algo ya ammunada ha oh'ohhah mabalin an bumtik
ta mumbangngaddah bobleyu.

Hay Inat Nadan Tatagun Nangiwalong An Mundayaw I Apu Dios

15 Nadan ibba' an i Judah an nunhituh nangappit hi muyyad di ad Egypt
ya ta'on on nadan nunhitu hi nangappit hi huddo'na an nangngol hinan
impa'innila' an imbagan Apu Dios ya an namin nadan linala'i an nanginnila
an nadan ahawada ya munggohobda hi insenso hi pundayawdah nadan
dios di udum an boble ya alyonda i ha"on di,
16 Adimi pohdon an donglon nan ibagabagam an nalpun Apu Dios.
17 Te da'mi'e damdama ya atonmin namin nadan imbagamin atonmi ta
gobhonmi nan insenso ta pundayawmih nan diosmi an babai an ap'apun
di wadah ad lagud. Ta idawatmi i hiyay ma'inum ta umat hi inat nadan
a'ammodmi ya nadan patulmi ya ap'apumin munhilbin hiyah nadan

bobleh ad Judah. Te i diyen athidiy at'atonmi ya mahawwalan di makan
ya malinggop ami an maphod di ma'ma'at.
18 Mu nihipun hidin nangidinonganmi an mangidawat hi maghob an
insenso ya ma'inum ta pundayawmih nan babain ap'apun di wadah ad
lagud ya nunhiglay impala"uhmin gubat ya bitil.
19 Ya alyon bon nadan binabaiy, Ot teen innilan nadan ahawami nan
nangidawadawatanmih ma'inum hinan babain ap'apuh ad lagud ya nan
nunggohobanmih insenso ta pundayawmin hiya. Ya innilada bon uggan
ami mangapyah tinapay on pingkolmih umat i hiya.
20 Ot alyo' hinadan na'amung di,
21 Hi Apu Dios ya innilana dadiyen eyu nunggohogohoban hi insenso
hinadan boble hi ad Judah an ta'on on hinadan kalata hi ad Jerusalem. Ya
innilana an hiya boy ina'inat handidan a'ammodyu ya nadan patulyu ya
nadan ap'apun munhilbih nan patul ya nadan tataguh boble ta'u.
22 Ta hiya nan hidin adi pa"itpol hi Apu Dios hi bungotnah nadan adi
maphod an pangatyu ya namamah nadan nunhiglan umipabungot i hiya
an ato'atonyu ya numbalinona nan bobleyu hi ma"id ha hilbina ta ma"id
ha nunhituhdi ta ingganah ad uwani.
23 Ta himpange nan na'at i da'yu an gapuh numbahulanyu i Apu Dios te
e ayu nunggohob hi insenso hinadan udum an dios ta aggeyu inun'unud
nadan tuguna ya tudtuduna.
24 Ot alyo' bon hi Jeremiah i didan namin di, Da'yun ibba' an i Judah an
immalin ni'ibobleh tun ad Egypt ya donglonyuh tuwen imbagan Apu Dios.
25 Te hiya an ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel
ya alyonay, Da'yun himbabbalen i Judah ya imbagayu an adiyu idinong
an mangidawat hi maghob an insenso ya ma'inum hinan babain ap'apu hi
ad lagud ta pundayawyun hiya. Ot athina'e ya ukod ayu ta inaynayunyuh
naen ato'atonyu.
26 Mu nomnomnomonyu an ha"on an Dios ya hamado' teen ibaga i da'yu
an i Judah an wahtun ad Egypt an adiyu mo uggan alyon di, Isapata' hinan
wadawada an na'abbaktun Dios.
27 Te bokon mo hay pangipapto"un da'yuy nomnomnomo' te hay e'
panadagan i da'yu. Te hay udum i da'yu ya mateh gubat ya da'yun udum
ya mate ayun gapuh inagangyu ta inggana hi madadag ayun namin.
28 Ta oh'ohha i da'yu han mabalin hi bumtik ta mumbangngad hi ad
Judah. Athituy ma'at ta innilaonyu an i Judah an ni'ibobleh tun ad Egypt
an nan imbaga' ya ipa'annung'u.
29 Ot hay panginnilaanyun ma'at i da'yu nan imbaga' an adadaganyuh
tun ad Egypt
30 ya iyukod'u nan patul hitu an hi Hopra hinadan binuhulna an
naminhod an mamaten hiya. Ta umat hi nangiyabuluta' i Sedekiah an
patul hi ad Judah i Nebukadnesar an patul hi ad Babilon. Ha"on an Dios
di mangalin tuwe.

45

Hay Pangihwangan Apu Dios I Baruk

1 Hidi ta'wa an mi'apat hi tawon hi numpatulan Jehoyakim an imbabalen
Josiah hi ad Judah ya nalpah an intudo' Baruk an namin nan imbaga' hi
itudo'na
2 ya waday imbagan Apu Dios hi ibaga' i Baruk

3 an alyonay, Nunlili'a Baruk an alyom di, Ngalngalam bo tayyay aton
Apu Dios i ha"on ta inudmana nan nunnaud an e' inomnoman. Ta
immengleya' mo tayyah nitaguwa'.
4 Mu ha"on an Dios ya ibaga' i he"a Baruk an dadago' hituwen boblen
imbangon'u ta paddungnay intanom'u ot ahi' ba'guton.
5 Ot ma"id ha odamom hi em pumhodan. Mu ihwang da'a damdamah
dumadag an ta'on on idanay umayam. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

46

1 Datuwey imbagan Apu Dios i ha"on an ma'at hi udum an boble.

Hay Adadagan Di Ad Egypt

2 Hidin mi'apat hi tawon hi numpatulan Jehoyakim hi ad Judah ya
inabak Nebukadnesar an patul hi ad Babilon nan patul hi ad Egypt an
hi Neko hi nunggugubatandah ad Karkemis an nihaggon hinan wangwang
an nungngadan hi Euprates. Ta hi Apu Dios ya hay inalinah ibaga' hinadan
tindalun i Egypt ya alyonay,
3 Mundadaan ayun e mi'gubat ta idadaanyuy hahapiyoyu an kikkitang
ya o"ongal.
4 Ya indadaanyu nadan kabayun itakkayanyu. Ya hinaityu nadan
pahulyu ta kumilat. Ya inhu'lubyu nadan gumo' an lubung ya helmet. Ya
imme ayu mohpeh nan pumpustuwanyu.
5 Mu hitun punggugubatanyu ya ma"abak ayun i Egypt ta ma"amtik ayu
an adi ayu munwingwingngi hi takutyu. Te nunhiglan atatakut di mili'woh
i da'yu.
6 Ta ta'on on nadan na'atullid ya ma'abbikah i da'yu ya adida abalinan
an mangihwang hi nitaguwanda. Te akhupan da'yuh nadan binuhulyu ya
numpate da'yuh nan potto' di wangwang an nungngadan hi Euprates.
7 Daan bohna nan ongal an abalinanyu? Ot ten da'yu nan umat hinan
wangwang an nungngadan hi Nayl hi'on dimmakol nan liting.
8 Ta hiya nan alyonyun i Egypt di, Ongal di abalinanmi ot mabalin an
dadagonmiy abobbobleh tun luta ta paddungnay lobngonmi tun luta ta
mun'a'ateday atagutagu.
9 Ot agayu ta mange ayu tuwali an da'yun titindalun i Egypt an
numpungkabayu ya numpunlugan hi kalesay udum. Ta boddangan da'yuh
nadan tindalun di i Etiopia ya i Libya ya i Lydia an nunhahapiyo ya
nun'alala'ing an pumana.
10 Mu ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangabak ituwen gubat. Ta
ad uwani di pundusaa' hinadan binuhul'u ta iballoh'u nan ina'inatda. Ya
hay pundusa' i dida ya nan ispada' an adi matmattupu an mipalapalang
hi tatagu ta paddungnay tagun pun'inumnay dala ta ingganay ma'aan
di inuwohna. Ot hay pamataya' i da'yun binuhul'un i Egypt ya hinan
huddo'na hinan da'ging nan wangwang an nungngadan hi Euprates.
11 Ot da'yun i Egypt ya ma"id ha agah hi mabalin hi mangipaphod i da'yu
an ta'on on nan maphod an lana an malpuh ad Gilead.
12 Ta donglon di tataguh abobbobleh tun lutay kogayu an gapuh
nan nunhiglan eyu ibabainan. Te nadan mun'abikah an tindaluyu ya
mun'adudupluqda ta mun'atutukadda.

Hay Impa'innilan Jeremiah Hi Ma'at Hi Ad Egypt

13 Hidin nundadaan da Nebukadnesar an mangubat hi ad Egypt ya
himmapit hi Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah ot alyonay,

14 Ume'a ta em pun'ibagah nadan i Egypt ta mundadaandan mi'gubat
an namamah nadan numpunhituh ad Migdol ya hi ad Mempis ya hi ad
Tahpanhes. Te tuweday binuhulda ot pumpateda dida.
15 Mu nadan tindaluda ya bumtikdan gapuh takutda. Te ma"id ha
abalinanda te paddungnay ha"on an Dios di mamdug i dida.
16 Ta mun'aduplugda on nun'ihuhubagda ta mun'o'ottonanda. Mu
alyonda damdamay, Bumangon ta'uot attog ta umanamut ta'u te undan
adi dita'u patayon hinadan binuhul ta'u.
17 Ta hay nuntolbangdah nan patul hi ad Egypt ya hi manuy hapitona on
ma"id ot ha ina'inatna.
18 Mu ha"on an ongal di abalinanan Dios di immannung an patul. Ot
ibaga' i da'yun i Egypt an tuweda nadan binuhulyu an ongal di abalinanda
mu da'yu an mi'aligdah nan billid an nungngadan hi Tabor onu nan
nabillid an nungngadan hi Karmel an matangad hinan da'ging di baybay.
19 Ot hanat idadaanyu nan mabalin hi odnanyu hi pangiyayanda i da'yuh
udum hi boble. Te dadagonda nan ongal an bobleyuh ad Mempis ta ma"id
ha ta'on on ohah tagu hi munhituhdi.
20 Ta mi'alig hi ad Egypt hinan mapmaphod an pa'ahikkonan baka mu
ahi umali han ay lalog an malpuh huddo'na an mangalat i hiya.
21 Ta ta'on on nadan nipabo'laan an tindalun nalpuh udum hi boble
ya mi'aligdah nan nipataban baka an mapalti te ma"id ha abalinandan
mi'gubat an pamaag ya bumtikda. Te nadatngan moy adusaanda.
22 Ya mi'aligda boh nan ulog an ma"amtik an madngol di pumbuluhna
hitun dumatngan nadan nunwawahen binuhulda an ayda e munlongoh hi
kayiw.
23 Ta paddungnay munlongohdah dakkodakkol an kayiw. Te indakdakol
nadan binuhulda mu hay dinakol di dudun.
24 Ta nunhiglay ibabainan nadan i Egypt hitun pangabakan nadan
binuhuldan malpuh huddo'na.
25 Te nan ongal di abalinanan Dios an dayawon di tinanud Israel ya
alyonay, Adi madne ya dadago' nan bulul an hi Amon an dayawondah
ad Tebes ya an namin nadan dayawondah ad Egypt. Ya dusao' nan patul
hi ad Egypt ya an namin nadan mangidinol i hiya.
26 Ta iyukod'u didah nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar ya
nadan tindaluna. Mu ha"on an Dios ya ibaga' an udum hi algo ya wadada
bo damdamay mumbobleh ad Egypt ta umat handi.
27 Mu da'yun tinanud Israel an baal'u ya adi ayu tumakut. Ya adi ayu
minomnoman te udum hi algo ya pa'anamuton da'yun ha"on an Dios
an malpu ayuh nadan nun'idawwin boble. Ta ma"id mo ha itakutyu te
luminggop ayu ya ta'on on nadan tanudanyu.
28 Ot da'yun tinanud Israel an baal'u ya adi ayu nimpe tumakut te wadaa'
an mangipapto' i da'yu an ta'on on ayu niye hi udum an boble. Ya ta'on
on dadago' nadan boble an nangiyaya' i da'yu mu ihwang da'yu i ha"on.
Mu mahapul an titilgon da'yu ni' i ha"on ta atugunanyu. Ha"on an Dios di
mangalin tuwe.

47

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at Hinadan I Pilistia

1 Hidin agge ni' ginubat nan patul hi ad Egypt nan bobleh ad Gaza* ya
imbagan bon Apu Dios i ha"on nan ma'at hinadan i Pilistia.
2 An alyonay, Tigom'e an tuwen ma'amung di dakkodakkol an binuhul
nadan i Pilistia an malpudah nangappit hi huddo'na an umatdah nan
dimmakol an liting hinan wangwang an mun'ungak an mangali ta
pundadagnan namin di wah bobleda. Ta ahikokogadan namin nadan
tataguh abobbobleh ad Pilistia
3 hi panigandah nadan ahi titinnagtag an kabayun di binuhulda ya hi
pangngolanda hinadan ahigagangoh an pilid di kalesada. Ta nunhiglay
takut nadan minamakilog ta pamaag ya mangluyda an mamoddang
hinadan imbabaleda.
4 Te ha"on an Dios ya nadatngan di panadaga' hinadan i Pilistia an
pundinolan nadan i Tyre ya i Sidon hi bumoddang i dida. Ta dadago'
nimpen namin nadan i Pilistia an dida nadan nabatin nalpuh ad Krete
hidin kanaman.
5 Ta an namin nadan tataguh abobbobleh ad Pilistia ya mano"olda i diyen
ma'at. Ta mumpumpakalbudah pangipatigodah eda umukayungan. Ot
alyo' an Dios di, Ngangngalam bo aya nayyay pangipatigoyun nabatin i
Pilistia hi eyu umukayungan ta hugatonyuy adolyu.
6 Ya mungkogadan alyonday, Undan anuud bahan Apu Dios ya ahim
idinong an mamaten da'mi?
7 Mu alyon Apu Dios di, Adi mabalin te ha"on an Dios di nangimandal an
madadag nadan numboble hi ad Askelon ya an namin ayun numpunhituh
nan pingngit di baybay.

48

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at Hi Ad Moab

1 Datuwe boy impa'innilan nan ongal di abalinanan Dios an dayawonmi
an tinanud Israel an ma'at hi ad Moab an alyonay, Mahmo'da nadan i Moab
an nunhitu hi ad Nebo ya ad Kiriatam te adi mibahho an madadagda. Te
lo'tat ya abakon di binuhulda dida ta pumpa"ihda nadan binattun aladda.
Ta nunhiglay ibabainanda.
2 Ta ma"id mo ha mabongbong'al hi aphod di ad Moab. Te nadan
binuhulda ya nonomnomonday atondan manadag hi ad Hesbon ya ad
Madmen ta ma"idonda nadan i Moab.
3 Ta ta'on on hi ad Horonaim ya ahi madngol di ahikokoga an gapuh
adadaganda.
4 Te madadag nimpeh ad Moab ta ahikokoga nadan u"ungahdi.
5 Ta nadan tatagun muntikid an ipluydah ad Luhit ya adi mitpol di
kogada. Yaden madngol nimpey ahikokoga hinan kalata hi ad Horonaim.
6 Ta hay pun'ibagada ya alyonday, Eta'uot ta eta'u mun'ipa"eh nadan agge
naboblayan.
7 Ya inalin Apu Dios boy, Gapu ta indinolyuh abalinanyu ya kinadan-
gyanyu ya miyeh udum hi boble nan diosyu an hi Kemos ya nadan padi ya
nadan mangipangpanguluh nan pundayawanyu i hiya ya ta'on on da'yun
namin ta hidiy eyu ibaludan.
8 Ta ma"id ha ta'on hi ohah nadan bobleyuh ad Moab hi adi madadag.
Te ha"on an Dios di mangalih dadagon nadan binuhulyun namin nadan
bobleh nan nundoddotal.

* **47:1 47:1** Hay ginubat nan patul hi ad Egypt ya an namin nadan bobleh ad Pilistia an bokon hi ad Gaza ya ammuna.

9 Ta inalin Apu Dios hinadan binuhulday, Pundadagyuot hi ad Moab ta
ma"id ha munhituhdi.
10 Ot nan tagun adina aton nan ipatamu' ya nunhiglay pundusa' i hiya.
Ya nan adina huknuton di ispadana ta pumpatena nadan i Moab ya athidi
bon nunhiglay pundusa' i hiya.
11 Ya alyon bon Apu Dios di, Nadan i Moab ya ma"id ni' ha na'at
i dida an nihipun hidin hiyah kimmilogda. Ta hiya nan ninaynayun
di pinumhodanda. Ta umatdah nan bayah an nunnanong hinan buhin
nittuwana an agge nidniddalhin hi udum an dunug. Ta hiya nan maphod
di tamtamna ya hunghungna.
12 Mu adi madne ya honago' di mangubat i dida ta paddungnay ikuyagda
didah nadan dunug an nittuwanda ta ma"id ha miha"ad ya ginupalda
nadan dunug.
13 Ta mibabain nadan i Moab te nan dios an dayawonda an hi Kemos
ya adina abalinan an mangihwang i dida. Ta umat hi nibabainan
nadan tinanud Israel hi nangidinolandah nan inyammada an dios an
impata'dogda hi ad Betel.
14 Ya inalin bon Apu Dios hinadan i Moab di, Daan bohna nan alyonyun
ongal di abalinanyu an mi'gubat?
15 Te ahi hogpon di binuhulyu nadan bobleyu on numpateda nadan
mumpangilog an tindaluyu. Ha"on an Patul an ongal di abalinanan Dios
di mangalin tuwe.
16 Ot adi madne ya madadag nimpey bobleyu.
17 Ta da'yu an nun'ihaggon ya nanginnilah nundongolan di ad Moab ya
kogaanyu ta alyonyuy, Ngalngalam ha e napogpogan nan nundongol an
ongal di abalinana an munggubilnuh udum an tatagu.
18 Ot da'yun i Dibon an tangadon ni' di tatagu ya mipada"ul ayu ta umbun
ayuh nan pito'. Te dadagonda nan binattun aladyu ya dinadagdan namin
nadan bobleyuh ad Moab.
19 Ya da'yu'en i Aroer ya ume ayuh nan kalata ta mala"uhda'e nadan
mamtik an tatagu on minahmahanyu hi'on nganney na'at.
20 On alyonday, Nunhigla tayyan ababain tun na'at i dita'u an i Moab
te na'abak ta'u. Ot olton ta'uy koga ta'u ya nun'ibaga ta'uh nadan tatagun
nunhituh pingngit nan wangwang an nungngadan hi Arnon an nadadag
moy boble ta'u.
21 Te nadatngan moy adusaan nadan numbobleh nadan nundotal hi ad
Holon ya hi ad Jasah ya hi ad Mepaat
22 ya hi ad Dibon ya hi ad Nebo ya hi ad Bet-Diblatim
23 ya hi ad Kiriatam ya hi ad Bet-Gamul ya hi ad Bet-Meon
24 ya hi ad Keryot ya hi ad Bosrah. Ta an namin nadan nun'ihaggon ya
nun'idawwi an bobleyun i Moab ya madadag.
25 Ta mapogpog mo nan ongal an abalinanyu an e mi'gubat. Ha"on an
Dios di mangalin tuwe.
26 Te da'yun i Moab ya nginheya'. Ta hiya nan ibaga' hinadan binuhulyu
ta paddungnay butongon da'yun dida. Ta mun'atutukad ayu on nalo'anyuy
utayu. Ta ngihngihilan da'yuh tatagu.
27 Handi ya amod onyu ngihngihilan nadan tinanud Israel. Undan
nangakoda ta nabong'al'ey ngadanda on munwigwigiwig ayuh pamihulyun
dida?

48:13 48:13 1 Patul 12:29

28 Da'yun i Moab ya taynanyu nadan boblen numpunhituwanyu ta ume
ayuh nadan doplah ta umat ayuh nadan balug an hay eda pumbuyaan ya
hinadan liyang.
29 Te dingngol'u nan nunnaud an pumbaktuwanyu an hay punnomno-
myu ya nabakbaktu ayu mu hay udum an tatagu.
30 Mu ma"id ha hilbin nan pumbaktuwanyu te manuy hapitonyu on
ma"id ot ha inatyu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

31 Ta hiya nan ha"on an hi Jeremiah ya kogaan da'yu an i Moab i ha"on
an namama i da'yun i Kir-Heres te mahkit di nomnom'uh atayanyu.
32 Ya nunhiglay koga' hinan ma'at i da'yun i Sibmah mu hay kinumgaa'
hinan na'at hi ad Jaser. Te umat ayu hinan abillog an natanoman hi greyp
an dimmatong hinan nunhiglay ahinan lobong ot inaynayunah ad Jaser.
Mu ad uwani ya paddungnay dinadag di binuhulyu nadan nun'a'alum an
bungan di intanomyu an bungbunga"an ya greyp.

33 Ta din immingha an pun'am'amlonganyun i Moab hi'on ayu mun'apit
hi intanomyu ya napogpog mo. Te hay madngol mo ya tukuk di tindalun
mi'gubat an bokon nan ingal di mungkopal hi greyp.
34 Te ta'on on nan liting hinan wa"el hi ad Nimrim ya natdu' mo. Ta
hay kogayuh ad Hesbon ya ad Elealeh ya ma"adngol hi ad Jahas. Ya hay
kogayu'en wah ad Soar ya ma"adngol hi ad Horonaim.* Te ta'on on nan
liting hinan wa"el hi ad Nimrim ya natdu' mo.
35 Te ha"on an Dios ya dadagon da'yu nimpen i Moab an mangi-
dawadawat hi maghob an insenso ya mangi'nong hinadan i'nongyuh
nadan dios an dayawonyu.

36 Mu ha"on ya umukayungana' damdama an gapuh nan ma'at i da'yun i
Moab an numpunhituh ad Kir-Heres te mama"id nadan kinadangyanyu an
intamutamuwanyu. Ta hay a'at di koga' hinan e' umukayungan ya umat
hi gangoh di ungngiyung hinan awadan di nate.
37 Te an namin ayu ya mumpakalbu ayu ya nun'aanyuy balbasyu
ya inattayun hinugat di ta'leyu ya numpunlubung ayuh langgut ta
pangipatigoyuh umukayunganyu.
38 Ta hinadan nundotal an atop di baleyuh ad Moab ya ta'on on hinadan
kalata ya wadaday umukayungan. Te hitun panadaga' hinan bobleyu ya
umat hinan nagupal an banga an ma"id mo ha iyatana.
39 Ta nunhiglay adadagan di bobleyu ta ahikokoga ayun gapuh eyu
ibabainan. Te mumbalin hi atatakut nan ma'at hi bobleyu ta ngihngihilan
da'yuh nadan numbobleh nunlini"odanyu.

40 Ya alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an nadan binuhulyu ya
umatdah nan muntayyapan an agila an namaag ya na'ibagan immali.
41 Te pulhon di binuhulyu nadan bobleyuh ad Moab an ta'on on nadan
binattuy aladda. Ta nunhiglay kumapuyan nadan tindaluyu an umatdah
nan babain tuwen mun'ayyam.

42 Ta madadag nimpe nan bobleyu te nginheya' i da'yu.
43 Ot hay hadhaddonyu ya nan nunhiglan umipatakut an ma'at i da'yu
an umat hi agahanyuh nan bitu ya hay aknaanyuh nan hulu.
44 Te nadan bumtik i da'yu an gapuh takutda ya magahda hinan bitu.
Ya hi'on abalinanda an bumudduh nan bitu ya maknada damdamah nan
hulu. Ta athituy ma'at i da'yun i Moab te nadatngan di adusaanyu.

---

* **48:34 48:34** Datuwen boble ya bobleh ad Moab.

45 Ot nadan bumtik ya mipogpogdah ad Hesbon ya abuh an numpatulan
ni' Sihon. Te waday nunhiglan apuy hidi. Ta hidiyen apuy di manadag i
da'yun namin an mumpungngohe an i Moab.
46 Ot da'yu an mundayaw i Kemos ya mahmo' ayu te madadag ayu. Ya
miyedah udum hi boble nadan imbabaleyu ta hidiy eda ibaludan.
47 Mu udum hi algo damdama ya pumbangngadon da'yun i Moab hi
bobleyu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe. Ta hituwey pogpog nan
imbagan Apu Dios an pundusanah nadan i Moab.

49

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at Hi Ad Ammon

1 Athituy imbagan Apu Dios hi ma'at hinadan i Ammon an alyonay,
Nadan tinanud Israel ya dakol di holagdah mamoltan hinadan lutada. Mu
tanganu on da'yun i Ammon an mundayaw i Molek di numbobleh nan
nipaboltan i Gad?
2 Ot gapu i naen inatyu ya dusaon da'yu i ha"on an Dios ta dadago' hi
ad Rabbah an bobleyu ta mumbalin hi dapul. Ta milaggatdan mapu'ulan
nadan bobleh nunlini"odanyu. Ot hitun a'atana ya bangngadon nadan
tinanud Israel i da'yu nan bobleda tuwali.
3 Ya alyon bon Apu Dios hinadan nunhituh ad Hesbon ya hi ad Rabbah
di, Kogaanyuh ad Ay hitun adadagana. Ya nunlubung ayuh langgut on
linggomyuh tagtag hidih nan na'aladan an bobleyu ta pangipatigoyuh
eyu umukayungan. Te nan dayawonyu an hi Molek ya iyedah udum hi
boble an middumda nadan padina ya nadan mangipangpangulu hinan
pundayawanyun hiya.
4 Ya madadag nadan ilattuwagyun malumong ya nundotal an lutayu.
Ot da'yun mumpungngohe an i Ammon ya mundinol ayuh nan kinadan-
gyanyu te hay innilayu ya ma"id ha mabalin hi manadag i da'yu.
5 Mu honago' nadan numpunhituh nadan nun'ihaggon hi bobleyu ta
patakuton da'yu ya impa'aan da'yu hinan numpumboblayanyu. Ya ma"id
ha bumoddang i da'yu. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin
tuwe.
6 Mu udum hi algo damdama ya pumbangngadon da'yu an i Ammon hi
bobleyu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Inalin Apu Dios Hi Ma'at Hinadan I Edom

7 Alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di athituy ma'at hinadan i
Edom an alyonay, Undan ma"idda mo nadan nun'anomnoman hi ad Teman
an mabalin an mangibagah nipto' hi atonyun tatagu?
8 Ot da'yun i Dedan hinah ad Edom ya bumtik ayu ya e ayu nun'ipa"e.
Te dadago' hi ad Edom ot milaggat ayu.
9 Hanadan mumbulas hi greyp ya waday batiyonda ta alan nadan
nun'awotwot. Ya ta'on on nadan mangakoh nan hilong ya alanda nan
abalinandan alan ya abuh.
10 Mu ha"on ya dadago' an namin hi ad Edom ta ay tagun nabolladan ta
ma"id ha e ipa"ayan nadan tatagu. Ta mun'a'ateday imbabaleda ya i'ibada
ya hinaggonda ta ma"id ha mabati i dida.
11 Mu ipapto"u nadan ibbadan nun'apuhig ya nun'abalu an binabai.
12 Ya nomnomnomonyu an hi'on middumdan madusa nadan ma"id ha
bahulda ot namama mon da'yun numbahul. Ta hiya nan adi mabalin hi
adi ayu madusa.

13 Te ha"on an Dios ya imbaga' an dadago' an namin nadan bobleh ad
Edom an ta'on on hi ad Bosrah an boblehdi ta mumbalin hi nunnaud
an atatakut ta pihulon di tatagu ya inusaldah diyen ma'at hi pun'idutdah
udum an tatagu. Ta hidiyen adadaganda ya minaynayun hi inggana. Ha"on
an Dios di mangalin tuwe.
14 Ha"on an hi Jeremiah ya dingngol'un alyon Apu Dios di hin-
nagnah abobboble di e mangibaga hi atagutagu ta mundadaanda ta
mun'oh'ohhadan mangubat i da'yun i Edom.
15 Ya inalin bon Apu Dios di, Pumbalino' nan bobleyu hi ma"id ha
abalinana ta pihulon di tataguh udum hi boble.
16 Te gapuh nan pumbaktuwanyu ya hay punnomnomyu ya takutan
da'yuh tataguh udum hi boble. Manu te natagen doplah di numboblayanyu
ta umat hinan atagen numbuyaan di agila. Mu ipada"ul da'yu damdama.
Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
17 Ta nunhiglay adadaganyu an i Edom ta punhimpipihulan da'yuh
tatagu. Ta an namin di mala"uh ya mano"oldah takutda i diyen ma'at
hinan bobleyu.
18 Ta umat hi nadadagan di ad Sodom ya hi ad Gomorah ya nadan
nun'ihaggon an boble ta ma"id mo an adi maboblayan.
19 Ot nomnomnomonyu an pi'bagon da'yun dadagon an i Edom an umat
hi aton di layon hinan pastu an namaag ya nabanudduh ya numpudugna
nadan kalnero. Ha"on ya abuh di mabalin an mangat ituwe te ma"id ha
mabalin hi mangipabtik i ha"on onu mangipagol hinan pohdo' an ma'at.
20 Ot donglonyun i Edom nan ninomnom'un Dios an aton i da'yu an
numpunhituh ad Teman. Te ta'on hi u"unga on pungguyud di binuhulyu
dida ta iyeda didah udum hi boble. Ya pa'adadaggo' di bobleyu.
21 Ya i diyen adadagan di bobleyuh ad Edom ya ma"adngol ta miwagot
tun luta. Ta ta'on on nan kogan di tatagu ya madngol ta ingganah nan
baybay an mumbolah.*
22 Te nadan binuhulyu ya umatdah nan muntayyapan an agila an
namaag ya na'ibagadan immali ya lini"ubdah ad Bosrah hinah ad Edom.
Ya nadan tindaluyu ya nunnaud an ma"id ha poto' di punnomnomda an
umatdah nan babain nadatngan di pun'ayyamana.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at Hi Ad Damaskus

23 Hituwe boy imbagan Apu Dios hi ma'at hi ad Damaskus an alyonay,
Nadan tataguh ad Hamat ya hi ad Arpad ya malmuy nunhiglan takutda hi
panginnilaanda an madadag di bobleda. Ta nunnaud an ma"id ha linggop
di punnomnomda an umat hinan baybay hi'on waday puwo'.
24 Ya ayda na'alingonga ta namaagdah butik. Ya nunhiglay inomno-
manda an umatdah nan babain nadatngan di pun'ayyamana.
25 Ta nan nundongol an bobleh ad Damaskus an dakol di
pun'am'amlongan di tataguhdi ya minganuy mo.
26 Te adi madne ya mun'a'atedah nan kalata nadan mumpangilog an
tindaluda. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
27 Ya apuya' nadan nahamad an alad di ad Damaskus ta bumikah ya
pinu'ulana nadan palasyun nan patul an hi Ben-Hadad.

Hay Nibagah Ma'at Hi Ad Kedar Ya Hi Ad Hasor

* **49:21 49:21** Nan baybay an mumbolah ya manu'e hi mumbolah ya gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag an wah nan pingngitna. Ya nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

28 Hay inalin Apu Dios hi ma'at hinadan tinanud Kedar ya hi ad Hasor
ya gubaton nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar. Ta alyona i
Nebukadnesar di, Ekayu ta eyu gubaton nadan tinanud Kedar ya an namin
an numpunhituh nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Judah.
29 Ya nun'alayuy toldada ya kalneroda ya kemelda ya an namin nadan
gina'uda. Ya nun'itkukyun alyonyuy, Tuweday pumate!
30 Ya alyon Apu Dios di, Awigingonyu ta bumtik ayun i Hasor ta e ayu
mun'ipa"eh nadan liyang. Te umman nundadaan nan patul hi ad Babilon
an mangubat i da'yu.
31 Te alyo' i hiya di, Ekayu gubaton nadan tatagu an hay innilada ya
nanongnan malmallinggopdah inggana. Ume ayu ot ma"id ha aladda ya
ma"id ha hinaggondah bumoddang i dida.
32 Ya nun'alayu nadan kemelda ya an namin nadan halunda. Ta
bumtikda ya niwakat dadiyen nun'apukisan di numbinahhel an uluda. Te
inyabulut'uy dakol an umalin mamalpaligat i dida.
33 Ta adi mo maboblayan hi ad Hasor ta hanadan animal an jakal ya
ammunay uggan mawanat hidi.

Hay Nibagah Ma'at Hi Ad Elam

34 Ya hidi bo ta'wa an hopap di numpatulan Sedekiah hi ad Judah ya
himmapit boh Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah.
35 Hiya an ongal di abalinanan Dios ya alyonay, Nomnomnomonyu an
dadago' nadan nun'ala'ing an pumana an nangdat hi ongal an abalinan
nadan i Elam.
36 Te pa'aliyo di binuhuldan malpu hi nabinbinahel an boble ta wan
mahihi"anda nadan i Elam ta miwakatdah abobbobleh tun luta.
37 Te patakuto' dida hi hinangngab nadan binuhulda hitun pangipatiga'
hi bungot'un dida hi pangubatan nadan binuhulda i dida ta inggana hi
mama"iddan namin. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
38 Ot ipapate' nan patulda ya nadan ap'apun munhilbin hiya ta ha"on di
mihukkat an mun'ap'apu ta dadago' dida.
39 Mu udum hi algo ya paphodo' bo damdamah diyen bobleh ad Elam.

50

Hay Ma'at Hi Ad Babilon

1 Imbagan bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah nan ahi ma'at hi ad
Babilon
2 an alyonay, Em pun'ipa'innilah abobboble ta innilaon di atagutagu an
nan bobleh ad Babilon ya ma'abak. Ta madadag nan diosda an hi Bel an
hi Marduk di ohah ngadana. Ya mun'apapa"ihda bo nadan udum an bulul
hidi an iniphod nadan tatagu.
3 Ya nadan umalin mangubat hinadan i Babilon ya malpudah nangappit
hi huddo'na. Ta pumbalinondah adi maboblayan te ma'daddag hi
pangatda. Ot nadan tatagun adi mi'yate ya ta'on on nadan animalda ya
bumtikda ta taynandah diyen boble.
4 Ya hitun a'atan danae ya da'yun i Israel ya i Judah ya umanamut ayuh
moh nadan numboblayanyu an mungkoga ayuh puntutuyuwanyu ta ha"on
mohpen Dios di dayawonyu.
5 Ya pummahmahanyu nan awon an umeh ad Zion. Ta mi'hayyup ayu
mohpen ha"on ya ibagayu an adiyu mo ibahho an mangun'unud hinadan
tugun'u.

6 Te da'yun tatagu' ya umat ayuh nan natala' an kalnero an tinaynan
nadan mumpumpastol i dida. Ta onda mo e umanin'innabat hinan nabillid
ya ta'on on hinadan billid te lininglingday nunhituwanda.
7 Athidiy na'at i da'yu ta hiya nan aggeda mo timmakut nadan binuhulyu
an namate hinadan udum i da'yu hi nangakhupandan da'yu. Te inniladan
numbahul ayu i ha"on an Dios an mangipapto' i da'yu ya nundinolan
handidan a'ammodyu.
8 Ot inayun bon Apu Dios an alyon di, Pa'ibagonyun taynan hinaen
bobleh ad Babilon ta ta'on hi umat ayuh nan tangbal an gulding an
mamangulun mange ta ipanguluyu nadan ibbayu.
9 Te nomnomnomonyun honago' di dakkodakkol an tindalun malpuh
nadan nundingngol an bobleh nangappit hi huddo'na ta gubatondah ad
Babilon ta abakonda dida. Te dadiyen e mangubat i dida ya nun'alala'ingda
an pumana an ma"id ha mihallah nan panaonda.
10 Ta inabakda'e nadan i Babilon ya nun'aladan namin nan pohdondan
alan.
11 Ot alyo' an Dios hinadan i Babilon di, Hidin nanadaganyuh nan
imbilang'uh boble' ya nunhiglay amlongyu. Ta inyal'alanay amlongyu mu
hay amlong nan imbabalen di baka onu kabayu an ma"id ha engledan
pumanaypaytu' ya mun'ineyye.
12 Mu nan bobleyuh ad Babilon an paddungnay hi inayu ya madadag ta
mumbalin hi mamaga ta adi mo maboblayan ta umipabain di a'atna.
13 Te gapuh bungot'un Dios ya dadago' nimpe ta ma"id ha munhituhdi.
Ta an naminday mala"uh ya kumaynitdah takutda hi paniganda i diyen
ma'at.
14 Ot da'yun mangubat hi ad Babilon ya mundadaan ayu ta li"ubonyuh
diyen boble ta pumpanayu nadan tataguhdi. Te ongal di numbahulandan
ha"on an Dios.
15 Ta pun'itkukyun gubatonyu dida ya numpa"ihyu nadan binattun
aladda ya nadan pungguwalyaanda ta way atondan sumuku. Te ha"on
an Dios ya iballoh'u i didan i Babilon nadan ina'inatda hinadan udum an
boble.
16 Ot hanat padinongonyu mo nadan mumpuntanom ya nadan
mumpunggapas hi ad Babilon. Ya nada'en tatagun nalpuh udum hi boble
an niyalihna ya nunhonagyu dida ta mumpanganamutdah bobleda ta adi
pi'paten nadan umalin gumubat.
17 Ot alyo' bo an Dios di, Da'yun i Israel ya umat ayuh kalnero an
numpudug di layon ta nahi'hi'an ayu. Ot hay namangulun ay nangan i
da'yu ya nan patul hi ad Assyria. Ta na'udih Nebukadnesar an patul hi ad
Babilon an paddungnay nangalgal hi tungalyu ta nun'agugudu.
18 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun
tinanud Israel ya dinusa' nan patul hi ad Assyria. Ot atbohdin dusao' nan
patul hi ad Babilon.
19 Mu da'yun tinanud Israel ya pumbangngadon da'yu hinan bobleyu
tuwali. Ta dakol di anonyu an apitonyu hi ad Karmel ya hi ad Basan ya
ta'on on hinadan nun'abillid an bobleh ad Epraim ya hi ad Gilead.
20 Ya i diyen a'atana ya da'yun oh'ohha an i Israel ya i Judah an ihwang'u
ya pakawano' di numbahulanyu.
21 Ot alyo' bo an Dios hinadan binuhul di i Babilon di, Gubatonyu nan
bobleh ad Meratayim ya hi ad Pekod ta pumpudugyu ya numpateyu nadan
tataguhdi. Ot hanat adiyu ibahhon aton datuwen imbaga' i da'yu.
22 Ta ahi madngol di munggugubat ta mun'adadag hi ad Babilon

23 an ta'on on ayda ni' mantilyu an nundadagday abobbobleh tun
luta. Mu ad uwani ya nunhigla bo ayay ena adadagan ta masda'awday
atagutaguh abobboble i diyen atatakut an ma'at hi ad Babilon.
24 Te da'yun i Babilon ya kinalita' an Dios mu aggeyu innilan paddungnay
kinna da'yu tuwalin ha"on.
25 Te paddungnay ukato' nadan almas'u hinan nangipa"aya' ta ipatigo' di
bungot'un da'yun i Babilon. Ta dadagon da'yu i ha"on an ongal di abalinana
an Dios.
26 Ot da'yun malpuh nidawwin boble an binuhul di i Babilon ya ma'ayu
ta gubatonyu dida. Ta pumpa"ihyu nadan alangda ya an namin nadan
wahdi. Ya numpateyu didan namin ta ma"id ha mabati.
27 Ta patayonyun namin nadan tindalun i Babilon te nadatngan moy
adadaganda.
28 Ta nada'en bumtik an malpuh ad Babilon an umeh ad Jerusalem ya
uhuhondah diyen ma'at an alyonday nunnaud di nangiballoh nan Dios
an dayawon ta'u an tinanud Israel hinan inat nadan i Babilon hinan
Templona.
29 Ot da'yu an nala'ing an pumana ya eyu li"ubon hi ad Babilon ta ma"id
ha bumtik i dida. Ta atonyun dida nan umat hinan ina'inatdah udum an
boble. Te nunhiglan nginheya' an nahamad an Dios an dayawon di tinanud
Israel.

Hay Ipa'annungan Nan Adadagan Di Ad Babilon

30 Ya alyon bon Apu Dios di, Da'yun i Babilon ya mun'a'atedan namin
nadan tindaluyu an ta'on on nadan mumpangilog ya mun'a'atedah nan
kalata.
31 Ot nomnomnomonyu an mumpumbaktu an nadatngan moy pundusaa'
i da'yu. Ha"on an ongal di abalinana an Dios di mangalin tuwe.
32 Ta ta'on on ayu mumbaktu mu madadag ayu damdama. Ya ma"id ha
bumoddang i da'yu. Te pu'ula' nadan bobleyu ta mi'ighobdan namin nadan
boblen wah nunlini"odanyu.
33 Te da'yun i Babilon ya pinalpaligatyu nadan i Israel ya i Judah. Ya
an namin ayun namalud i dida ya inhamadyu an nungguwalyan dida te
adiyu pohdon an pa'anamuton didah bobleda.
34 Mu ha"on ya ongal di abalina' an mangihwang i dida. Ta ha"on di man-
gita'dog i dida ta way atondan umanamut hi bobleda ta wan luminggopda
damdama. Mu da'yun i Babilon ya ma"id ha eyu luminggopan.
35 Te ibaga' i da'yu an ha"on di mangubat i da'yu ya nadan ap'apuyu ya
nadan nun'alala'ing i da'yu.
36 Ta mipapate nadan mumpunlayah an propetayu te paddungnay ma"id
ha nomnomda. Ya nadan tindaluyu ya nunhiglay takutda ta pumpaten di
binuhulyu dida.
37 Ya numpateda bo nadan kabayun itakkayanyun e mi'gubat ya
nundadagda nadan kalesan iluganan di tindaluyu. Ya ta'on on nadan
impabo'laanyun tindalun nalpuh udum hi boble on ni'pateda dida te
kumapuyda an ayda binabai. Ya nun'alan di binuhulyu nadan nun'abalol
an gina'uyu.
38 Ya mama"id boy liting hi bobleyu. Manu'eh ma'at danae ya napnuh
bulul nan bobleyu ta numbalinonda nadan tatagu hi ay nun'abobongang
an gapuh takutda.
39 Ta hituwen boble ya ahi punhituwan di tukukan ya atap an animal.
Te adi mo mabalin hi pumboblayan ta inggana.

40 Ta umat hinan inat'un nanadag hi ad Sodom ya hi ad Gomorah ya
nadan nun'ihaggon an boblehdi. Ta ma"id nimpe ha munhituhdi. Ha"on
an Dios di mangalin tuwe.
41 Nomnomnomonyu an umaliday titindalun malpuh nan nidawwi an
nundongol an boble hi nangappit hi huddo'na an mangubat i da'yu.
42 Ya mabungotda ta ma"id ha homo'dan mamaten da'yu. Ya nungkak-
abayuda ta hay madngol hi umaliyanda ya umat hinan mumbungug an
dalluyun hinan baybay. Ta datuwen tindalu di umalih manadag i da'yun i
Babilon.
43 Ta hidin dingngol nan patul hi ad Babilon nan imbagadan ma'at i dida
ya nangluy hi takutna. Ya nunhiglay hakit di nomnomna an onha matigo
ot umat hi dogoh di golang hinan iyayyamana.
44 Ot nomnomnomonyu an pi'bagon da'yun dadagon an i Babilon
an umat hi aton di layon hinan pastu an namaag ya nabanudduh ya
numpudugna nadan kalnero. Ha"on ya abuh di mabalin an mangat ituwe
te ma"id ha mabalin hi mangipabtik i ha"on onu mangipagol hinan pohdo'
an ma'at.
45 Ot donglonyun i Babilon nan ninomnom'un Dios an aton i da'yu. Te
ta'on hi u"unga on pungguyud di binuhulyu dida ta iyeda didah udum hi
boble. Ya pa'adadaggo' di bobleyu.
46 Ya hitun a'abakanyun i Babilon ya ma"adngol di pangubatanda i da'yu
ta miwagot tun luta. Ta ahi madngol hi abobbobley kogayu.

51

1 Ya alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an pa'aliyo' han umat hi
puwo' ta dadagonah ad Babilon ya nadan tataguhdi.
2 Te honago' di mangubat hinadan i Babilon an malpudah udum hi boble
ta li"ubonda dida ya na'ibagondan dinadag dida ta umatdah nan dugih an
itayyap di dibdib.
3 Ta ma"id ha atondan mangidadaan hi panada onu mangilubung hinan
gumo' an lubung di mi'gubat. Ya numpatedan namin nadan tindaluda an
ma"id ha batiyonda an ta'on on nadan mumpangilog an linala'i.
4 Ta mun'a'atedah nadan kalata hi ad Babilon.
5 Te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya agge' ingnganuy nadan i Israel
ya i Judah an ta'on hi ongal di numbahulanda i ha"on an nahamad an Dios
an dayawon di tinanud Israel.
6 Ot bumtik ayun bokon i Babilon ta taynanyuh naen boble. Ta adi ayu
middum an mateh pundusaa' i dida an gapuh bahulda. Te nadatngan di
pangiballoha' an Dios hinan ina'inatda.
7 Te hay a'at di ad Babilon ya umat hinan nabalitu'an an basu an inodna'
an Dios ta hidiyey imminuman di atagutaguh tun luta ta paddungnay
nun'abubutongda ya ay natala' di nomnomda.
8 Mu ad uwani ya mi'bagan madadag hi ad Babilon ta kogaanyu. Ya
nangala ayuh lana ta alina ya ma'agahan nan hugatda ta pumhodda.
9 Mu alyonyuy, Impatnami an agahan nan hugatda mu adi mo mabalin
hi ma'agahan. Ot alyonyu moh nadan ibbayu di, Ma'ayuot ta on ta'u
mumbangngad hi boble ta'u. Te nadatngan mo nan nunhiglan adusaan
tudan i Babilon te onha matigo ot dimmatong moh ad lagud di a'at di
dusada.
10 Te iballoh Apu Dios nan inat nadan i Babilon i dita'u. Ot ma'ayu ta
eta'u ipa'innilah ad Jerusalem di nangat Apu Dios hi ad Babilon.

11 Ta impabungot Apu Dios nadan i Media te pohdonan dadagonda hi ad
Babilon. Ta miballoh nan nanadagandah nan Templo. Ta hiya nan alyonah
nadan i Media di, Punhaityuy tadom di panayu ya indadaanyuy hapiyoyu
12 ya intaggeyu nan bandelayu ta gubatonyu nadan i Babilon. Ya
inudmanyu nadan tindalun mungguwalyah nunlini"odan di ad Babilon.
Athidiy inalin Apu Dios hinadan i Media te ninomnomnan dadagon
hidiyen boble ya ma"id ha mabalin hi mangipadinong i hiya.
13 Ot da'yun i Babilon an nali'woh hi wangwang ya kimmadangyan ayuh
nun'abalol an gina'u mu nadatngan moy apogpoganyu.
14 Te nan ongal di abalinana an Dios ya ninomnomnan honagon di dakko-
dakkol an titindalun mangubat i da'yu hi bobleyu. Ta mapnudah bobleyu
ta ay puntanoman an napnuh dudun. Ya nun'itkukday nangabakandan
da'yu.

Hay Mikantah Pundayaw I Apu Dios

15 Ot ha"on an hi Jeremiah ya ikanta' di,
Hi Apu Dios ya limmuna tun luta ya ad lagud an gapuh la'ingna ya
abalinana.
16 Ya impakidulna'e ya mungkakaludukud hi ad lagud ya mungkikilat.
Ya hiya boy mangipatuluh bugut hi ad lagud ta mumbalin hi udan on ahina
impa'alih tun luta.
Ya atbohdiy atonah nan puwo' an malpuh nadan nangi'amungana.
17 Ta datuwey mangipatigon hay tagu ya ma"id tuwali ha innilana.
Ot nadan mun'apyah nabalitu'an an bulul ya mibabainda.
Te dadiyen iyanammada ya ma"id ha yahyahda ya abalinanda.
18 Ta ma"id ahan ha hilbida te bokonda tuwali immannung an dios.
Ta ammunadah mangihngihilan hinan dumatngan di adusaanda te
madadagda.
19 Mu hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya bokon athidi te hiyay
nunlumu hi an namin an ta'on on nadan pinto'nah tataguna.
Ta hiya nan nangadanan hi, Ongal Di Abalinanan Dios.
20 Ya alyon Apu Dios di, Manu te da'yun i Babilon ya ni'alig ayuh mantilyu
an nanadag'uh dakol an boble ya pun'ap'apuwan.
21 Ya da'yuy inusal'un nanadag hi dakol an tindalu ya kalesa ya kabayu
ya nadan numpuntakke i dadiye.
22 Ya da'yu boy inusal'u an numpamateh nadan mumpangilog an linala'i
ya binabai ya ta'on on nadan u"unga ya a'amamma.
23 Ya da'yu boy inusal'un namateh nadan kalnero ya mumpumpastol
ya mumpuntanom ya nadan pun'aladuda an baka ya ta'on on nadan
gobelnador ya nadan ap'apun munhilbin dida.
24 Mu ad uwani ya tigonyu bo damdaman iballoh'u i da'yun namin an
numpunhituh ad Babilon nadan adi maphod an ina'inatyu hi ad Jerusalem.
Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
25 Ot ha"on an Dios ya ibaga' i da'yun i Babilon an ha"on nimpey
mangubat i da'yu an ta'on on mi'alig ayu ni' hi natagen billid an ongal di
abalinana. Te da'yuy nanadag hi dakol an bobleh tun luta. Mu ad uwani
ya dadago' di bobleyu ta paddungnay nitapu"ul an dapul.
26 Ta ta'on on ha batuh nan awadanyu ya adi mabalin hi mi'apya hi
gopnad onu tu"ud. Ta minganuy di bobleyuh inggana. Ha"on an Dios di
mangalin tuwe.
27 Ot amungonyuy dakkodakkol an kabayu ta ayda mumbahhong
an dudun ya intaggeyuy bandelayun e mangubat hi ad Babilon. Ya

impagangohyuy tangguyub hi abobboble ta ayaganyu nadan tindalun di
i Ararat ya i Minni ya i Askenas ya pinto'yuy mangipangulu i dida.
28 Ta nundadaanda an e mi'gubat nadan patul di i Media ya nadan
gobelnadorda ya nadan ap'apun munhilbin dida.
29 Ot umannung an miwagot tun luta te ha"on an Dios ya adi mibahhon
pumbalino' hi ad Babilon hi adi maboblayan ta ma"id ha mabalin hi e
munhituhdi.
30 Ta nadan tindaluh ad Babilon ya duminongdan e mi'gubat te ma'aan di
tulidda. Ta namaag ya immohnongdah nan nahamad di aladnan bobleda
an numbalindah ay binabain nangintattakut. Yaden nadan binuhulda ya
pumputungday dakig di geytda on numpu'ulanday babale hi ad Babilon.
31 Ta mahukhukatday e mangipa'innilah nan patul hi ad Babilon an
hinggop mon di binuhul di bobleda.
32 Ya ta'on on hinan pungguwalyaan hinan wangwang an umagwatan
ya nadan binuhulda di nihukkat hi mungguwalya. Ot pu'ulanda bo nan
ipa"ayan nadan bumtik. Ta namaag ya ayda na'alingonga nadan tindaluh
ad Babilon hi takutda.
33 Ot ha"on an ongal di abalinanan Dios ya ibaga' an adi mo madne ya
ma'at datuweh nadan i Babilon ta umat hinan aton di mangidadaan hi
pun'ilikan an dotalonda ya hinodhodda te nadatngan moy a'apitanda.

Hay Balloh Di Ina'inat Nadan I Babilon

34 Alyon bon Apu Dios di, Nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar
ya umat hi pangat di buwaya di nangatnah ad Jerusalem an paddungnay
inhakmalna ot ukmunona ot ahina ibula. Te an namin nan pinhodna ya
inalana ot itopalna nadan udum.
35 Ta alyon nadan i Jerusalem di, Nan himpangen nangat nadan i Babilon
i da'mi ya hanat miballoh pibo i dida. Ta bayadandan namin nan pinateda.
36 Ta hiya nan ha"on an Dios ya alyo' hinadan i Jerusalem di, Nom-
nomnomonyu an ita'dog da'yun tatagu' ta nan inatdan da'yu ya iballoh'uh
nadan i Babilon. Ta putato' nadan wangwang ya minagana' nadan obob
hi bobleda.
37 Ta mumbalin hi ad Babilon hi ay mitapu"ul an lugit ta ammuna nadan
atap an animal di e miha"ad hidi. Ta mumbalin hi atatakut ya pihulon di
tatagu. Ta ma"id nimpe ha munhituhdi.
38 Te nadan i Babilon ya umatdah nan layon an mun'olmomdah
panganandah nadan pinateda.
39 Ot gapuh nan ina'inatdah tatagu ya iballoh'u i dida ta paddungnay
pa'inuma' dida ta ma'abbutongda ta mun'ingalda ya ahida nalo' hi inggana
an adida mo bumangon.
40 Ta umatdah nan imbabalen di kalnero onu gulding an iye' didah nan
pumpaltiyan.
41 Ta athinay a'at di adadagan di ad Babilon an ta'on on pemanan ni' di
tataguh abobboble dida. Ta masda'awday tataguh tun lutah a'abakanda.
42 Te umeday binuhulda an ayda dalluyun an malpuh nan baybay ta
dadagondah diyen boble.
43 Ta an namin nadan boblehdi ya mumbalin hi namaganan ta adi
maboblayan. Ya ma"id ha mangi'wahdi.
44 Ya mapa"ih nadan binattun aladda. Ya an namin nadan inalan nadan
i Babilon hi udum an boble ot idawatda i Bel an dios an dayawonda ya ala'
ta ipabangngad'uh nadan nangalanda. Ya aano' di dinol di tatagu i Bel ta
adida mo dayawon.

45 Ot da'yun tatagu' ya umaan ayuh ad Babilon ta adi ayu milagat hitun
panadaga' i naen boble an gapuh bungot'u.
46 Mu ahi ma'at datuwe ya atawotawon on donglonyun wadaday patul
an umalin mangubat hinadan i Babilon. Mu hanat adi ayu tumakut.
47 Ya nomnomnomonyu an pinadana' mo tee an adi mibahhoy pundusaa'
hinadan i Babilon ta mipatigo an ma"id ha abalinan nadan diosda. Te
mun'a'atedan namin nadan nunhituhdi ta nunhiglay ibabainan di bobleda.
48 Ta an namin nadan wah ad lagud ya nadan wahtun luta ya
umamlongda te wadaday umalin titindalun malpuh nangappit hi huddo'na
ta dadagonda hi ad Babilon. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
49 Manu'e hi mahapul an ma'abak nadan i Babilon ya diday numpamateh
nadan tinanud Israel ya ta'on on nadan tataguh udum hi boble.
50 Ot da'yun tatagu' an nihwang hi ate ya adiyu palpaliwan ya binumtik
ayu ta taynanyu nimpeh ad Babilon. Ta ta'on hi nidawwin bobley
awadanyu ya mundinol ayu i ha"on an Dios ta nomnomonyuh ad Jerusalem
an bobleyu.
51 Te ahiyu alyon di, Nunhiglay nibabainanmi te pinanadngolan da'mi ya
hinggop di tatagun nalpuh udum hi boble nadan kuwartu hinan Templo
an niyappit i Apu Dios.*
52 Mu mun'adatngan moy pundusaa' hinadan i Babilon ta mipatigon
ma"id ha abalinan nadan dios an dayawonda. Te mun'ahuhugatan nadan
tataguh ad Babilon ta madngol di palakda.
53 Ot ta'on hi'on dimmatong hi ad lagud nadan binattun alad di bobleh
ad Babilon ya dadagon damdaman nadan tindalun honago' hidi. Ha"on an
Dios di mangalin tuwe.
54 Ta ahiyu donglon an ahikokogada nadan i Babilon te pundadag di
binuhulda nadan bobleda.
55 Ta dadago' di bobleda ta ma"id mo ha abalinanda. Ya hay dongol
nadan mangali an binuhulda ya mipaddungdah mumbungug an dalluyun.
56 Te datuwen umalin mangubat hi ad Babilon ya baludonda nadan
tindalun di i Babilon ya numpa"ihda nadan almasda. Te ha"on an Dios
an mangiballoh nan adi maphod an inatda ya nunhiglay pangiballoh'un
dida.
57 Ta paddungnay butongo' nadan gobelnadorda ya ta'on on nadan udum
an ap'apun munhilbin dida ya nadan nun'anomnoman an tatagu ya an
namin nadan tindaluda an ta'on on nadan opisyalda. Ta inayundan malo'
hi inggana an adida mo bumbummangon. Ha"on an ongal di abalinanan
Patul di mangalin tuwe.
58 Ot nan ma"uktul an binattun alad di ad Babilon ya makaludukud ta
mitapu"uldah nan luta. Ya nada'en nun'atagen geytda ya mapu'ulanda. Ta
ma"id ha hilbin di nablayan di tatagu te nan tinamutamuwan di dakol an
nalpuh nat'onat'on an boble ya mumbalin hi dapul.

Hay Nangipadonan Jeremiah Hi Tudo'na Hinadan Tinanud Israel

59 Hidi ta'wa bo an mi'apat hi tawon hi numpatulan Sedekiah hi ad Judah
ya ni'ye i hiya hi ad Babilon nan ap'apun munhilbin hiya an hi Serayah
an imbabalen Neriah an apapun Maseyah. Ta ha"on an hi Jeremiah ya
impadon'un Serayah nan tudo"uh nadan ibba' an i Jerusalem an wadah ad
Babilon.
60 Ta hay intudo"uhdi ya nadan umipatakut an ahi ma'at hi ad Babilon.

---

* **51:51** **51:51** Hanadan kuwartun Apu Dios ya nan kuwartun niyappit i hiya hinan Templo ya mipagol an hunggopdahdiy bokon Judyu.

61 Ot alyo' i Serayah di, Wa'e ta dimmatong ayuh ad Babilon ya tigom ta
ibaham an namin nadan nitudo' ituwe.
62 Ya indappuhmu'e ya nundasal'a ta alyom di, He"a Apu Dios di nangali
hi madadag hituwen boble ta wan ma"id ha munhituhtu hi tagu onu animal
ta minganuy hi inggana.
63 Ya nalpah'en imbaham hinadan tatagu ya imbobodmuh tuwen
nitud'ana i ha batu ya bingkahmuh nan wangwang an nungngadan hi
Euprates.
64 Ya inalim di, Athinay ma'at hitun ad Babilon. Te matedan namin nadan
tataguhtu ot adi mo mabalin hi mibangon bo.
Ta hituwey nipogpogan nadan impa'innilan Jeremiah.

52

Hay Nadadagan Di Ad Jerusalem
(2 Patul 24:19–25:30; 2 Chronicles 36:11-21; Jeremiah 39:1-7)

1 Hi Sedekiah ya baintit ohay (21) tawonah din numbalin hi patul ot
mun'ap'apu hi ad Judah hi himpulut ohay (11) tawon an hay nunhituwana
ya hi ad Jerusalem. Hay ngadan inana ya hi Hamutal an imbabalen
Jeremiah an i Libnah.
2 Mu nadan adi maphod di ina'inatna an aggena inunud hi Apu Dios an
umat damdama i Jehoyakim.
3 Ta hiya nan bimmungot hi Apu Dios hinadan i Judah ot pa'aanona
didahdi. Te nginhen Sedekiah nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar
4 ya impangulun Nebukadnesar an namin nadan tindaluna ot eda
li"ubon hi ad Jerusalem hidin mi'ahiyam hi tawon hi numpatulan
Sedekiah hi ad Judah hidin mi'apuluh algoh din mi'apuluh bulan i diyen
tawon. Ta nungkampudah bahhel nan binattun alad di ad Jerusalem
ot ihipundan mun'ammah pumpattukandan bumahhel hinan binattun
aladda ta gubatonda dida.
5 Ta innaynayundan lini"ub di ad Jerusalem ta ingganah din
mi'ahimpulut ohay (11) tawon hi numpatulan Sedekiah.
6 Ya hidin mi'ahiyam di algoh nan mi'apat di bulan i diyen tawon ya
napuhandan namin hi makan hi ad Jerusalem.
7 Ya i diye ya waday pina"ih nadan binuhulda hinan binattun alad
ot hogpondah ad Jerusalem. Mu ta'on on innilan da Sedekiah hinadan
tindaluna an wahdiday nunli"ub hi bobleda ya binumtikda damdama i
diyen nahdom an ini'wadah nan garden di patul ot inayundan lumah'un
an ini'wadah nan numbattanan nan duwan binattun alad ot ipluydah nan
arabah.
8 Mu numpudug damdaman nadan tindalun di i Babilon dida ot
akhupandah Sedekiah hidih nan way nundotal an nihaggon hi ad Jeriko.
Ya hanada'en tindaluna ya nahiyahhiya'da ta nuntataynanda nan patulda.
9 Ot tiliwondah Sedekiah ot iyedah ad Riblah an bobleh ad Hamat an
awadan Nebukadnesar an patul hi ad Babilon. Ot humalyaona ot ahina
ibagay dusana.
10 Ot ipapaten nan patul hi ad Babilon nadan linala'in imbabalen
Sedekiah hi hinangngabna. Ot pi'pateda bon namin nadan ap'apun
nunhilbin hiya hi ad Judah.
11 Ot ukitonday matan Sedekiah ot ahida bangkilingan hi gombang ot
iyedah ad Babilon. Ta hidiy nibaludana ta ingganah natayana.

Hay Nadadagan Nan Templo

12 Indani ya immalih ad Jerusalem hi Nebusaradan an ap'apun di
guwalyan nan patul an hi Nebukadnesar hidin mi'apuluh algoh nan
mi'alimay bulan i diyen mi'ahimpulut hiyam (19) di tawon hi numpatulan
Nebukadnesar hi ad Babilon.
13 Ot pu'ulana nan Templo ya nan palasyu ya an namin nadan balehdi
an namamah nadan ongal di niyatanan bale.
14 Ot ipapa"ih Nebusaradan hinadan tindaluna nadan binattun alad
hinan nunlini"odan di ad Jerusalem.
15 Ot baludona nadan nabatih ad Jerusalem an nala'ing hi nat'onat'on
an tamu an umat hi mumpa'ot ya munlutuh balitu' ya nadan udum an
nun'awotwot ya ta'on on nadan e ni'hayyup i Nebukadnesar.
16 Ta hay binatin Nebusaradan ya nadan udum an na'awwotwot ya abuh
ta waday muntamuh nadan puntanoman hi greyp ya nadan puntanoman
hi barley.

17 Ot alandan namin nadan gombang hinan Templo an umat hinadan
tu"ud ya nadan pangipabunan hinadan besin ya nan ay palyu' an
punha"adan hi liting. Ta ginududa ot iyedah ad Babilon.
18 Ya ni'yalada bon namin nadan banga ya nadan punggaud hi gubu ya
nadan pumputul hi mitsa ya nadan besin ya duyu ya an namin nadan
gombang an ma'usal hinan pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios.
19 Ya inalan bon da Nebusaradan nadan usal an balitu' ya silber di niphod
an malukung an puntayah dala ya nadan punha"adan hi bala ya nadan
besin ya nadan banga ya nadan ipattukan di hilaw ya nadan duyu ya
nadan malukung an iha"adan di midawat an ma'inum.
20 Ya hanada'en gombang an ni'apyah nan duwan tu"ud ya nan
punha"adan hi liting ya nadan himpulut duwan (12) ing'ingoh di bulug an
baka an nipabunana ya naligatda an mikilu te nunhiglay damotda. Datuwe
nadan impiyamman din patul an hi Solomon ta ma'usal hinan Templo.
21 Nan ohan tu"ud ya baintit pituy (27) umpiy dinukkena ya himpulut
waluy (18) umpiy inongalna. Ya dadiyen tu"ud ya nalunguganda an hay
inuktul nan gombang ya tuluy pulgada.
22 Ya na'en gombang an nihu"up hi baktun nan tu"ud ya pitu ta han
godway umpiy dinukkena. Ya na'al'alkusan hi gombang an nahanu'hu"up
an nun'atuligonggong an nili'woh ya nibanattan di umat hi bungan di
pomegranet.
23 Ta hay bilang nan umat hi bungan di pomegranet an ni'alkus hidih
nan nihu"up hi baktun nan tu"ud ya hinggahut (100) an namin mu hay
matigo ya nahiyam ta onom (96) ya abuh.

24 Ot baludon Nebusaradan hi Serayah an na'abbaktun padi ya hi
Sepaniah an mi'adwan padi ya nadan tulun mungguwalyah nadan geyt
di Templo.
25 Ot iddumna bon baludon di ohan opisyal di tindalu hi ad Judah ya
pituh nadan uggan manugun hinan patul ya nan opisyal bon di tindalu an
hiya nan munlistah nadan balu an muntindalu ya nadan nanom (60) an
tataguna.
26 Ot ipangulun Nebusaradan didan namin hi ad Riblah an awadan nan
patul hi ad Babilon.
27 Ot ipapaten nan patul datuwehdi hi ad Riblah an bobleh ad Hamat.

Mu nadan udum an i Judah ya impiyedah ad Babilon ta tinaynanday
numboblayanda.

28 Ot datuwey bilang nadan i Judah an inyen Nebukadnesar hi ad
Babilon. Hay inyenah din mi'apituh tawon hi numpatulana ya tuluy libu
ta han baintit tulu (3,023).
29 Ya hidin mi'apulut waluy (18) tawon hi numpatulana ya waluy gahut
ta tulumpulut duwa (832).
30 Ya hidin mi'abaintit tuluy (23) tawon hi numpatulan Nebukadnesar ya
pituy gahut ta napat ta lima (745) di inyen nan ap'apun di guwalyana an
hi Nebusaradan. Ta an namin nadan i Judah an niyeh ad Babilon ya opat
di libu ta han onom di gahut (4,600).

Hay Napogpogan di Nibaludan Jehoyakin

31 Hidin mi'atulumpulut pituy (37) tawon hi nibaludan Jehoyakin an
patul hi ad Judah ya numbalin hi patul hi Ebil-Merodak hi ad Babilon an
nihukkat i amana an hi Nebukadnesar. Ot ipalah'unah Jehoyakin hinan
baludan. Ya hay na'atan tuwe ya hidin mi'abaintit limay (25) algo hidin
mi'ahimpulut duway (12) bulan hidin hopap di tawon hi numpatulana.
32 Ya ma'uleh Ebil-Merodak i Jehoyakin ta indattanah nangatun sa'adna
mu hanadan udum an patul an nibalud hidih ad Babilon.
33 Ot iyabulutnan hukkatan Jehoyakin di lubungna ta bokon mo nan
lubung di balud di ilubungna. Ya niddum bon ni"an hinan panganan di
patul hi abigabigat ta inggana ot mate.
34 Ya nanongnan waday indat nan patul an hi Merodak i Jehoyakin ta
inginanah nan mahapulnah binigat. Ta athi'athidi ta inggana ot mate.

Lamentation
(Lamentations)

Hay A'at Tuwen Liblu An Lamentation

Hay alyon di dakol ya hi Jeremiah di nangitudo' ituwen liblu. Te hidin agge ni' na'at nadan nitudo' ituwen liblu ya numpahpahmo' hi Jeremiah hinadan ibbanan i Jerusalem ta muntutuyudah bahulda ta ibangngaddan mangun'unud i Apu Dios mu mungngoheda an adida un'unudon di tuguna. Ta hiya mo nan inyabulut Apu Dios an dadagon di i Babilon hi ad Jerusalem ya ta'on on nan Templo. Ta dakol di nateh nadan i Judah ya dakol bo i diday binaludda ot iyedah ad Babilon.

Ya nan nangitudo' ituwe ya tinigona datuwen namin an na'na'at ta hiya nan nunhigla an umukayungan. Ot hiya nan intudo'nah tuwen liblu ta ipa'innilanay hakit di nomnomna hi nadadagan di ad Jerusalem an namamah nan Templo ya hay a'at di nunligatanda.

Mu hay ohah impa'innilana ya nan amaphod damdaman Apu Dios an ta'on on nganneh diyen ligat an inyabulutnan ma'at hinadan tataguna ya nan bobleda.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay e umukayungan nadan nabatin tatagu hi ad Jerusalem (Lamentation 1)
2. Hay nipatigan di bungot Apu Dios hinadan tataguh ad Jerusalem (Lamentation 2)
3. Hay nipa'innilaan di a'at nan munnananong an pumpapto' Apu Dios ya nan pamhodna (Lamentation 3)
4. Hay punlattuwagan nadan i Jerusalem handi ya hay nibabainanda (Lamentation 4)
5. Hay numpaboddangan nadan i Jerusalem i Apu Dios ta mumbangngad nan maphod an pi'hayhayyupandan hiya (Lamentation 5)

Hay Nadadagan Di Ad Jerusalem

1 Hi ad Jerusalem ya napnu ni' hi tagu ya nundingngol hi abobboble
an ongal di abalinana. Mu nunhiglay ena niwalongan an nipaddung i ha
babain nabalu. Ta numbalindah himbut* nadan tatagu an ta'on on hiyay
ap'aphodan ni' hi abobboble.
2 Ta ilablabiday kogakoga an gapuh hakit di nomnomda ta umayu'ayuh
di luwada. Mu ma"id ahan hinadan niddumanda ni' an boble ha e
bumoddang i dida. Te an namin nadan gagayyumda ni' ya ina"ulanda
dida ot mumbalindah binuhulda.
3 Ta nadan i Judah ya napalpaligatda ot iyeda bo udot didah udum hi
boble ot mumbalindah himbut hidi. Ta ma"id attog peman ha pohod di eda
nitaguwan. Ta mapalpaligatda mu ma"id ha mabalinanda te nali"ubdah
binuhul.
4 Ta nun'agado'otan mo nadan awon an umeh nan Templo hi ad Zion.
Te ma"id mo ha uggan umehdi hinadan mangilin an algo. Ya napa"ih
an namin nadan geyt hidih nan Templo. Ta an namin nadan tatagu an
namamah nadan padi ya nadan mumpangilog an binabai† ya mahkit hi
nomnomda.

---

* **1:1 1:1** Nan himbut ya nabayadan an baal ta adi mipabo'laan. † **1:4 1:4** Nadan mumpangilog an binabai ya dida nadan uggan mungkantah nan Templo.

5 Ta hay numbalin hi ap'apuda mo ya nadan binuhulda. Ta pinumhod di
nitaguwan dadiyen binuhulda te inyabulut Apu Dios di punligatan nadan
i Judah an gapuh nan dakol an numbahulanda. Ta inyen nimpen di
binuhulda didah udum hi boble.
6 Ta nama"id moy amaphod di ad Jerusalem. Ya nada'en ap'apuhdi ya
umatdah nan ulha an ma"id mo ha ena anon hi holo' ta adi pa"abtik hi'on
wadaday manganup i hiya.
7 Ta ad uwani an mapalpaligat nadan i Jerusalem an ma"id ha eda
punhituwan ya nomnomnomonda mohpe nadan mun'aphod an wada ni' i
didah din nadne. Te hidin inabak di binuhulda dida ya ma"id nimpe ahan
ha bimmoddang. Ya ngihngihilanda bo udot dida.
8 Athidiy na'at i dida te nunhigla ahan di numbahulanda an i Jerusalem.
Ta numbalinda moh ay na'aluggit an punhaikan. Ya an namin nadan
tatagu an diday tangtangadonda ni' ya pihulonda mo dida an gapu ta
tinigoda nan nunhigla an nibabainanda ta umatda i ha nabolladan an tagu.
9 Hay a'at di numbahulanda ya mi'alig hinan inlubungda an ma'attigo mo
ahan di lugitna. Mu aggeda ahan ninomnom di pumbalinan nan a'atda ta
hiya nan nunhiglay eda nibabainan. Mu ma"id ha e mangipa'amlong i
dida. Ot alyonda mohpe i Apu Dios di, Mahmo' ami tayya te inabak da'mih
nadan binuhulmi.
10 Te hay inat nadan binuhul di i Jerusalem ya eda nun'alan namin nadan
nun'abalol an gina'uda. Ta tinigoday nanggopandah nan ipagol Apu Dios
an hogpon di bokon Judyu hinan Templo.
11 Ya an namin nadan tataguh ad Jerusalem ya ta'on hi nunhiglay
inagangda on eda mo attog umana'anap hi anonda. Ta pun'ihukkatda
nadan nun'abalol an gina'udah makan ta wan tumaguda. Ot hiya nan
intangaddan Apu Dios an alyonday, Uhdungan da'mi bahan Apu Dios te
nunhigla tayyay panildilahdan da'mi.
12 Ya alyondah nadan uggan luma"uh hi ad Jerusalem di, Tigonyu'e
tayyay inat Apu Dios i da'min gapuh bungotna. Nunhigla tayya an ma"id
ha nihippatan tun ligat an holholtaponmi?
13 Te impa'alin Apu Dios han ay apuy ta na'appudut di adolmi.‡ Ya ay
da'mi bo kinnah nan hulu i hiya ta adi da'mi ibu'anan. Ot taynan da'mi ta
inyal'algomihdi an nunligligat.
14 Ya ayna bo binilabilang an namin di bahulmi ot punhuhu"upona ot
ipibangngolna i da'mi. Ta hiya nan milu'uy amih damotna. Te hi Apu Dios
di nangiyabulut i da'mi hinadan binuhulmi ta adimi abalinan an abakon
dida.
15 Te inwalong mon Apu Dios nadan mun'abikah an tindalumih ad
Jerusalem ta hiya nan na'abak ami. Ot pa'aliyonay titindalu ot patayonda
nadan mumpangilog an linala'i an i'imbabalemi. Ta nadan tataguh ad
Judah ya mi'aligdah greyp hinan pungkopalan an inggatigatin Apu Dios.
16 Ta hiya nan nunhigla an lumuwaluwa ami mu ma"id ha nangalubyag
i da'mi ta wan mipa'amlong ami. Ta ma"id mo ha namnamaon nadan
i'imbabalemi te ongal di abalinan nadan binuhulmi.
17 Ta mumpahpahmo' ami mu ma"id nimpe ahan ha immalin namod-
dang i da'mi. Te inayagan Apu Dios an namin nadan nunlini"odan an
boble ot gubaton da'mi. Te numbalin ami an i Jerusalem hi alulugnin hi
panigoda.

‡ **1:13 1:13** Hay alyon di udum i diyen apuy ya hidiye nan numpu'ul hi ad Jerusalem.

18 Hi Apu Dios ya nipto' peman di pangatna mu ningammut an da'min
tataguy nangibahhoh nan tuguna. Ot donglonyun da'yun tataguh udum an
boble ta nomnomnomonyuh tuwen punligatanmi. Te nadan mumpangilog
an i'imbabalemi ya inye"en di binuhulmih udum an boble.
19 Inayaganmi nadan gagayummi ta boddangan da'mi mu onnot on
ina"ulan da'mi i dida. Ta ta'on on nadan padi ya nadan mangipangpangu-
luh nadan tatagu ya nun'a'ateda attog hi eda nangana'anapan hi anonda.
20 Ot tigom'e bahan Apu Dios an nunhigla tayyay inomnomanmi. Te
gapuh ngohemi ya kumobakobaal di balamih takutmi. Te numpaten
nadan binuhulmi nadan ibbami mu ta'on on nan wadah nadan babale
on mun'a'ateda an gapuh dogoh ya inagang.
21 Ta dingngol di tataguy palakmi§ mu ma"id ha bumoddang i
da'mi. Ya innilan nadan binuhulmiy punligligatanmi mu onnot on
mun'am'amlongda ituwen inyabulutmu an holholtaponmi. Ot hiya nan
hanat atom piboh diyen imbagam an punholholtapanda ta umat hinan
inatmu i da'mi.
22 Ot hanat tigom pibo nadan adi maphod an pangatda ta dusaom dida
ta umat hi nundusam i da'mi an gapuh nan dakol an numbahulanmi. Ta
milu'uy ami tayya an gapuh tun holholtaponmi.

2

Hay Nundusaan Apu Dios Hinadan I Jerusalem An Gapuh Numbahulanda

1 Hi Apu Dios ya nunhiglay bungotna ta pohdonan mibabain nadan
tataguh ad Jerusalem. Ta nunhiglay nanadagnah nan nundongol ya
ma"aphod an boblen nadan tinanud Israel. Ta ta'on on nan Templo on
pina"ihna.
2 Ot pumpa"ihna bo nadan numpunhituwanda an aggena ahan himmo'
dida. Ya ta'on on nadan binattun aladda ya dinadagna an gapuh bungotna.
Ta inyabulutna an mibabaindan namin an namamah nadan ap'apuda.
3 Ya gapu nimpeh nan nunnaud an bungotna ya pinogpognay abalinanda
an tinanud Israel. Ta aggena binoddangan didah din immaliyan di
binuhulda. Ta nunhiglay nanadagnah nadan tinanud Israel an umat hi
aton nan apuy an gobhonan namin.
4 Te paddungnay hi Apu Dios di binuhulda an nundadaan di ta'lena an
mamaud hinan panana.* Ot ipapatenahdih ad Jerusalem an namin nadan
tatagu an pun'amlongana ni'. Ta impatigonay nunnaud an bungotna an
umat hi pangat di apuy.
5 Te hiyay numbalin nimpe hi ayda binuhul. Ta dinadagna nadan
numboblayan di tinanud Israel ya ta'on on nadan balen di a'ap'apu ya
nadan binattun aladda. Ta minamanay kogan nadan tatagu ya hay eda
umukayungan.
6 Ya ta'on on nan Templo on inyabulutna an ay allung an nalakah
nama"ihan nadan binuhulda. Ta pinogpognay pungngilinanda hinan
Habadun tungo† ya nadan udum an mangilin an algo. Ya gapuh nan
nunnaud an bungotna ya inwalongna nan patul ya nadan padi.
7 Te inwalongna nimpe nan Templo. Ot iyabulutna ta numpa"ih
di binuhulda nadan dingdingna. Ta ma"id mo ha punggobhan hinan

§ **1:21 1:21** Hay pangalin di udum hinan palak ya ayangang. * **2:4 2:4** Nan pana ya hidiye nan bokang an ma'usal hi gubat. † **2:6 2:6** Nan Habadun tungo ya milugih nan mun'ahdom hinan Alimana ta ingganah nan mun'ahdom hinan Habadu an adi mabalin an mundallanan nadan Judyu onu eda mungngunu i diyen algo.

mi'nong i hiya. Ta mun'am'amlong dadiyen binuhulda hi nangabakanda
ta ahi'i'ingaldahdi hinan way Templo.
8 Ta impapatin Apu Dios an dinadag nadan binattun alad hi ad Jerusalem.
Ta ma"id ni'mo ha ta'on hi ohah batu hi agge napukal. Te numpa"ihna
datuwen nahamad an alad di bobleda. Ta ayayyukada an ma"id mo ha
hilbida.
9 Te nun'atutukad nadan geytna ya nun'apuputung nadan dakigda.
Ta ta'on on nan patul ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya inye"en di
binuhulda hi udum an boble. Ta ma"id mo ha uggan donglon nadan
tataguh nan tugun Apu Dios ya nadan udum an ipa'innilanah nadan
propeta.
10 Ta nadan mangipangpanguluh nadan tataguh ad Jerusalem ya
namaaggot umbundah nan luta an way ohaon dindinnongan on nun-
hagmu'anday uludah hupu' ya numpunlubungdah langgut ta pangipatigo-
dah eda umukayungan. Ya ta'on on nadan mumpangilog an binabai ya
iyuyungyungda an gapuh inomnomanda.
11 Ya ha"on'e‡ ya limmatunnu' moy mata' hi kimogakogaa'. Te nunhigla
an minomnomana' ta milu'uya' mo ahan an gapuh nadadagan nadan ibba'
an tatagu. Ta ta'on on nadan u"unga ya goggolang on nun'a'alngatdah
nadan kalata.
12 Ta mun'ul'ulleda attog an mateh ta'len di hi inada. Te hidin
mumpumbagadah anonda ya inumonda hinadan hi inada on ma"id on
innayunda mo attog an natukkad an ayda titindalu an nun'ahuhugatan hi
gubat.
13 Ta nunhigla an mahmo'da nadan i Jerusalem an ma"id ha mabalin hi
pangipaddunga' i diyen punligatanda. Ta agge' innilay ato' an bumoddang i
dida. Te paddungnay himmalom di hugatda an umat hi dinallom di baybay.
Ot nganne nin mahan ha mangipaphod i dida?
14 Hanan analyon nadan propeta an impatigon Apu Dios i dida ya layah
ahan an ma"id ha hunungna. Te aggeda tinudduwan nadan tatagu an
muntutuyuh nan numbahulanda. Ta wan aggeda ni' ot inye"e didah udum
an boble. Ta hay intudtududa i dida ya nan agge immannung.
15 Ta ad uwanin nadadag hi ad Jerusalem ya pihupihulon nadan tatagun
mala"uh an nganihngihilanda on nunwigwigiwigda an alyonday, On
hituwe bahan nan alyondan ap'aphodan an boble an pun'am'amlongan
di an namin an tataguh tun luta?
16 Ya namaaggon pinanadngolan nadan binuhulda dida. On di-
nanildilahda on munggagayotgotdan alyonday, Nadatngan bo aya nan
hihimlonmin panadaganmi ituwen bobleda.
17 Ta impa'annung Apu Dios nan inalina tuwalih din nadne an atona. Ta
teen dinadagnah ad Jerusalem an ma"id ha homo'na. Ta impa'amlongna
nadan binuhulda hidin na'abakan nadan i Jerusalem ot ipabaktuna
dadiyen ma'ahihhiwo i dida.
18 Ot hiya nan dita'u an i Jerusalem ya hanat adi ta'u idinong an kumga
an mumpahpahmo' hi abigabigat i Apu Dios.
19 Ta mahukkatan'e nan guwalya hinan hilong§ on bimmangon ta'u
damdama ta mumpahpahmo' ta'u nimpe i Apu Dios an itagge ta'uy ta'le
ta'u ta alina ni' ya hom'on dita'u. Te aay an mun'a'alngat ta'u hi inagang
ta awagillang ta'uh tun awon.

‡ **2:11 2:11** Hanan mangalih ha"on ya ma"id ha mapto' hi'on hi Jeremiah onu nadan udum an nangitudo' ituwe. § **2:19 2:19** Nadan mungguwalya hinan hilong ya mumpitludan mahukkatan ya ahi mabigat.

20 Ot hanat tigom bahan Apu Dios tun ma'ma'at i da'min tatagum. Te
undan maphod mahan ha anon nadan binabai nadan imbabaleda an
impanapto'da? Ya undan mabalin ta patayonda nadan papadi ya propeta
hinan Templo?
21 Ya tigom'e an awagillangday nate an ta'on on u"unga ya a'amamma on
pinaten di binuhulmi. Ya ta'on on nadan mumpangilog ya hay matadom
di inyateda. Te gapuh bungotmu ya ma"id ha homo'mu ot ipapatem dida.
22 Te inayagam an namin nadan binuhulmi ta na'amungda ta ay piyesta
mu onnot on hidiyey nangipatigam hi bungotmun da'mi. Ta nali"ub amin
namin an ma"id ha inatmin binumtik ot pumpate da'mi. Ta ta'on on nadan
imbabalemi an impanapto'mi on numpaten di binuhulmi.

3

Hanan Nahamad An Ulen Apu Dios

1 Ha"on an nangitudo' ituwe ya pinanatna' di ligat an gapuh bungot Apu
Dios.
2 Te paddungnay impanguluwa' hinan munhihillong ot padallanona' hidi.
3 Ya nunhigla tun punligata' te paddungnay agaggaon hinuplita'.
4 Ta ay tayya nagudugudu tungal'u ya aya' na'amamma.
5 Ta nunhiglay hakit di nomnom'u an gapu i datuwen holholtapo'.
6 Te aya' e inha"ad i hiya hinan munhihillong an lubu'an di nun'a'ateh
nabayag.
7 Ya ma"id bo udot ha ato' an e bumtik te paddungnay binangkilingana'.
8 Ya ta'on ahan ona' mumpahpahmo' an mumpaboddang i Apu Dios mu
adina damdama donglon nan dasal'u.
9 Ya ayna hinawanan i ha natping hi batu nan awo' ta ma"id ha ato' an
bumahhel.
10 Ta hay punli'na' ya hi Apu Dios ya umat hinan atatakut an bear onu nan
layon an numbota' i ha"on hinan awon.
11 Ta paddungnay dimpapa' ot guyuguyudona' ot hillehilleyonay adol'u ot
ahiya' taynan.
12 Ya paddungna boy immali ot idongdongnan ha"on nan napaud an
panana
13 an nun'alana nadan papan ot pumpanaa' ta numpangahalomdah adol'u.
14 Ta ngihngihilana' hinadan ibba' an tatagu on inyal'algodan mangital-
talyah pamihuldan ha"on.
15 Ta nunhiglay nunligata' an paddungnay impa'inumana' i Apu Dios i han
ma'apa"it.
16 Ya paddungna boy nun'ilaita' hinan pito' on nun'itimoga' hinan batu ta
nun'apugupug di boba'.
17 Ta gapu i datuwen na'at i ha"on ya ma"id mo ha poto' di nomnom'u an
agge' mo innilay a'at di linggop.
18 Ta alyo' hi nomnom'uy, Ma"id mo ahan ha abalina' ya adi' mo
namnamaon di e pamoddangan Apu Dios i ha"on.
19 Te nomnomnomo"e nadan nunligata' ya nan nidawwiya' hinan num-
boblaya' on mahkit ahan hi e' punnomnoman.
20 Ya nunhiglay e' umukayungan.
21 Mu immali'e damdama nan maphod an punnomnom'u on nalmuy
dinol'un Apu Dios.
22 Te ma"id ha pogpog di ulena ya adi maluman nan munnananong an
pamhodna

23 an paddungnay baluh abigabigat. Te an namin di ibagana ya adina
ibahhon aton.
24 Ta hiya nan alyo' hi adol'uy, Hi Apu Dios ya ammunay mahapul'u ot hiya
ya ammunay pundinola'.
25 Te maphod di atonah nadan mangidinol ya mundayaw i hiya.
26 Ot maphod on anusan ta'un mannod hinan boddang Apu Dios.
27 Ta ihipun ta'u hinan a'unga ta'u an mangipa'ingha an mangitpol hi
punligatan.
28 Ta wa'e ha ligat ya namaag ya dindinnongan ta'u ya inyukod ta'un Apu
Dios.
29 Te hiya'ey pangiyukodan ya boddangan ditan hiya.
30 Ta ta'on hi tampu'on dita'uh nadan binuhul ta'u on pinadngolan dita'u
ya namaag ya inhulug ta'u.
31 Ot hi Apu Dios ya ongal di homo'na an adi dita'u inganuy i hiya hi inggana
32 an ta'on on iyabulutnay punligatan ta'u mu hom'on dita'u damdama an
miyunnudan hinan adi maluman an ongal an pamhodna.
33 Te hi Apu Dios ya adina pun'amlongan nan e ta'u punligatan ya
inomnoman
34 an umat hinan e ta'u apaligatan hi baludan
35 onu nan adi a'atan nan pohdon Apu Dios an ma'at i dita'u.
36 Ya adina bo pun'amlongan hi'on kulukon dita'uh kasu.
37 Mu ta'on on athidi ya gahin on hi Apu Dios damdamay mangiyabulut on
ahi mabalin an ma'at.
38 Te mabalin an iyabulutna an ma'at nadan maphod ya ta'on on nadan adi
maphod.
39 Ot adi ta'u munlili hi'on nadusa ta'u an gapuh nadan numbahulan ta'u.
40 Ot daan mo ta nomnomon ta'u tun pangat ta'u ta ibangngad ta'un
mangun'unud i Apu Dios.
41 Ta iyukod ta'un namin di nitaguwan ta'u i hiya ta alyon ta'uy,
42 Abulutonmin numbahul ami i he"a te nginhe da'a ta hiya nan agge da'mi
pinakawan i he"a.
43 Ta gapuh bungotmu ya ay da'mi inunu'unud hinadan nangayanmi on
numpatem di udum i da'mi an ma"id ha homo'mu.
44 Ya paddungnay nipa"e'ah nan ma"uktul an bugut ta adim donglon di
dasalmi.
45 Ya inyabulutmu bo udot an hay panigon di tataguh udum an boble i
da'mi ya ay ami ginalut an ma"id ha hilbina.
46 Ta pinanadngolan da'mi on bina'bain da'mih nadan binuhulmi.
47 Ta nunhiglay takutmi an paddungnay nabitu ami te nunhigla tun
punligatanmi ya hay emi nadadagan.
48 Ta nunhiglan umanayyuhan di luwa' an gapuh nadadagan nadan ibba'
an i Judah.
49 Ta lumuwaluwaa'
50 ta ingganay uhdungan da'mi i Apu Dios ta hom'on da'mi.
51 Te tinigo"e nan inat nadan binuhulmih nadan tataguh ad Jerusalem* on
nunhiglan minomnomana'.
52 Ta aya' tayya hamuti an eya' huluhuluwon hinadan binuhulmi an ta'on
on ma"id ha gapuna.
53 Ya paddungnay inuhbunga' hinan bitu ot tongabondah batu.
54 Ya mun'aphung nan bitu ta nalimuy ulu' ta alyo' ot ona' mate.

---

* **3:51 3:51** Hinan alyonah tataguh ad Jerusalem ya hay alyon di udum ya nadan binabai hi ad Jerusalem.

55 Mu numpaboddanga' i Apu Dios hi awada' hi dallom nan bitu.
56 Ta inali' i hiya di, Hom'ona' bahan. Ya timbalna
57 ot alyonay, Adi'a tumakut.
58 Ot boddangana' peman i Apu Dios ot ihwanga' hi ate.
59 Ot alyo' di, Innilam Apu Dios nadan adi maphod an nangatda i ha"on. Ot daan mo bahan ta iballohmu ta dusaom pibo dida.
60 Te innilam an nunhiglay bungotda i ha"on ya innilam an namin nadan ninomnomdan aton i ha"on an adi maphod.
61 Ya dingngolmu nadan namadngopadngoldan ha"on ya an namin nadan ninomnomda nimpen aton i ha"on an adi maphod.
62 Te namaaggon ingkutkutyamday pama"ihdan ha"on ya ngodon-godowana'† bo udot i didah abigabigat.
63 Ya undan adim donglon an ihipundah nan mawi"it ta ingganah nan mahdom an mangitanaltalyah pamihuldan ha"on.
64 Ot hanat paligatom pibo dida ta miyunnudan hinan adi maphod an ato'atonda.
65 Ta punhiglaom di eda punligatan.
66 Ta pumpudugmu pibo didah bungotmu ya nundadagmu dida.

4

Hay Nunholholtapan Nadan I Jerusalem

1 Ngalngalam mahan tatawwa ta namaag ya numbalin nadan tataguh ad Jerusalem hi ay nalagitan an balitu' an adi mo mungkilat. Ya umatda boh nan udum an nun'abalol an batu an nun'iwakatdah nan kalata.
2 Ya datuwen tatagu ya mi'aligda ni' hi nabalol an balitu'. Mu ad uwani ya namaag ya ayda mo pito' an banga.
3 Ya ma"id ha homo'da ta umatdah nan hamutin ostrits hinan agge naboblayan. Ta udu'duldaot bo nadan animal an ma'alih jakal te pa'inumanda otahan di imbabaleda.
4 Ta nada'e attog an goggolang an imbabalen nadan i Judah ya namaaggon nipuyut di diladah tangngotangngoda an gapuh inuwohda. Ya nada'en u"unga ya mumbagadah anonda mu ma"id ha mangdat i dida.
5 Ya nada'en kakadangyan ni' an maphod di intanudda ya lubungda ya numbalinda damdama hi ahohomo' hinadan kalata an ma"id ha anonda ya namaaggon nalo'dah nan luta.
6 Te nunhiglay dusan nadan ibba' an tataguh ad Judah mu hay dusan din tataguh ad Sodom te namingpinghan di nanadagan Apu Dios i dida ta ma"id ha bimmoddang i dida.
7 Nadan a'ap'apu ni' hi ad Jerusalem ya mun'aphod di tigoda te ma'puddoda mu hay gatas ya mun'ahdol di adolda ya mun'abikahda.
8 Mu ad uwani ya ingngitngititda mu nan lagit ta adida mo ahan mimatunan. Ya nip'ot attog di up'updah tungalda ta umatdah nan namaganan an kayiw.
9 Ta udu'dulda bo nadan nun'a'ateh gubat mu nadan maten gapuh bitil te mun'ul'ulledan mate an gapuh inagangda.
10 Ta nunnaud ahan hidiyen nunholholtapanmi ta hiya nan ta'on on nadan ma'ulen binabai on nun'iha"angday i'imbabaleda on inanda an gapuh ama"id di makan.

---

† **3:62 3:62** Hay pangalin di udum hinan nginodongodowana' ya inutu'utubana'. **4:3 4:3** Job 39:13-17 **4:6 4:6** Hidin Hopapna 19:24-25

11 Ta impatigon Apu Dios di nunnaud an bungotna ta pinu'ulanah ad
Jerusalem ta ingganaot mumbalin hi dapul.
12 Nadan tataguh tun luta ya ta'on on nadan patulda ya adida kulugon
an mabalin an hogpon di binuhul nan bobleh ad Jerusalem.
13 Mu na'at datuwe te gapuh numbahulan nadan propeta ya nan adi
maphod an pangat nadan padi te namaaggon impapateday tatagun nipto'
di pangatda.
14 Ta ad uwani ya dadiyen propeta ya papadi ya adida pa'anamuton dida.
Ta ta'on on ha panapaan i dida on paniyo te nibilangdah pimmate an gapuh
nangipapatayandah tatagu.
15 Ta pun'itkuk di tatagun alyondan diday, Umaan ayuhtu an
nun'abahulan an tatagu ta adi da'mi dapaon. Ta athidiy na'at an an namin
nadan boble an umayanda on pundugyun di tatagu dida an ma"id ha e
mangayag i dida.
16 Ta hay inat Apu Dios i dadiyen papadi ya inwakatna didah abobboble
an adina mo ipapto' dida. Ya ma"id mo ha lispitun di tatagu i dida an ta'on
on nadan a'amamma an papadi ya adida ulayan dida.
17 Ta lo'tat ya immengle ami mo an mamannod hi bumoddang. Te an
namin nadan boblen namnamaonmin bumoddang ya ma"id ha abalinan-
dan mangihwang i da'mi.
18 Yaden bobota'on da'mih nadan binuhulmi. Ta hiya nan adi mabalin
an e ami mundaldallanan hinadan kalata. Ta nabnabbilang moy algomi te
nadatngan moy apogpoganmi.
19 Ya nada bo udot an binuhulmi ya ibikbikahdan mamdug i da'mi mu
nadan muntayyapan an agila. Te ta'on on hinadan billid on numpudug
da'mi. Ya binta' da'mih nadan nundotal an agge naboblayan.
20 Ya nan patul an pinto' Apu Dios an mabalin an mangita'dog i da'mi
ya inye"eda. Yaden hiyay nundinolanmi hi mangihwang i da'mih nadan
tataguh nadan udum an boble an mangubat i da'mi.
21 Ot da'yu e damdama an tataguh ad Edom* hi ad Us ya agayu ta
mun'am'amlong ayuh ad uwani mu unhaot adi ayu mun'am'amlong. Te
nan na'at hi ad Jerusalem ya hiya boy ma'at i da'yu. Te pumbalinon da'yu
i Apu Dios hi umat hinan nabutong an nabolladan ta mibabain ayu.
22 Mu dita'un i Jerusalem ya mapogpog mo ayay pundusan Apu Dios i
dita'u. Ta mumbangngad ta'uh boble ta'u. Mu da'yu'en i Edom ya dusaon
da'yu i Apu Dios an gapu damdamah numbahulanyu ta mipatigon adi
maphod di pangatyu.

5

Hay Dasal Nadan Tatagu

1 Da'mi an i Jerusalem ya nundasal ami ot alyonmiy, Daan mo bahan
Apu Dios ta nomnomnomom nadan na'na'at i da'mi. Te nunhiglay
nibabainanmi hi nangat nadan binuhulmi.
2 Te pinloh di tatagun nalpuh udum hi boble nan boblemi ya ta'on on
nadan numpunhituwanmi.
3 Ya nun'apuhig ami mo ya nun'abaluday hi inami.
4 Ya mahapul tayyan gattangonmi moy inumonmi. Ya ta'on on ha
itungumi on na'angngina.

* **4:21 4:21** Nadan tataguh ad Edom ya datuwe nan tinanud Esau an hi ibban Jacob an unhaot dida nan mabalin an bumoddang hinadan i Judah an tinanud Jacob mu onnot on nadan binuhul di binoddanganda.

5 Ya nunhiglay pamaalda i da'mi mu hay nuwang an ta'on hi ma"able
amin tumamutamu on adi da'mi pun'iblayon.
6 Numpahpahmo' ami ni' hinadan i Egypt ya i Assyria ta alinah idattan
da'mih anonmi.
7 Manu te hay numbahul ya nadan a'ammodmi mu nun'a'ateda mo. Ta
da'mi mo tayyay munholholtap hinan dusan di numbahulanda.
8 Hanadan himbut ni' ya dida moy numbalin hi ap'apumi. Ta ongal di
abalinanda an ma"id ha mabalin hi mangihwang i da'mi.
9 Ya ta'on on hinan emi puntamuwan an pangalanmih anonmi on
atatakut te dedahdiy pumate.
10 Ya gapuh nan nunhiglan inagangmi ya numpundogoh ami ta nun-
higlay pudut di adolmi an ay pugun.
11 Ya namaaggon inilo' nadan binuhulmi nadan binabai hi ad Judah an
ta'on on nadan agge numpangahawa.
12 Ya namaag tayya on intattayundah nan kayiw nadan ap'apumi. Ya
ma"id ha lispitudah nadan a'amamma.
13 Ya pinilitda nadan imbabalemin mumpangilog an linala'i an mung-
giling hi boga. Ya ta'on on nadan u"unga on eda nangayiwon an ta'on
onda attog mundiwwagan hi damotna.
14 Ya nadan a'amamma an mangipanuh hinadan ma'ma'at* ya adida mo
uggan ma'amung. Ya ta'on on nadan mumpangilog an linala'i ya ma"id mo
ha uggan madngol hi kantada.
15 Ya ma"id mo ha ugganmi a'amungan an mun'am'amlong te dadiyen
pun'amlonganmi ya numbalin hi umukayunganmi.
16 Ya ma"id mo ha patulmih ad Jerusalem ta mahmo' ami mo tayya. Te
nadusa ami an gapuh numbahulanmi.
17 Ta hiya nan minomnoman ami on kimmogakoga ami ta lo'tat ya
mun'ul'ulalap di panigomi.
18 Te nadadag moh ad Zion ta hay uggan mawannat hidi ya nadan atap
an animal.
19 Mu ta'on on athidi ya he"a damdama Apu Dios di ap'apumih inggana.
20 Mu tanganu on nadney nangiwalongam i da'mi? Ot undan adi da'mi
mo nomnomnomon?
21 Daan mo bahan ta pabangngadom nan naminhodmin mangun'unud i
he"a Apu Dios. Ta wan mibangngad din maphod an a'atmi tuwali.
22 Te undan nanongnay bungotmu i da'mi ta inganuy da'mih inggana?

---

* **5:14 5:14** Hinan pangiye"en di Judyu ya nadan a'amamma an uggan manugun hinadan tatagu i diyen boble ya nanongnan wadadah nan geyt hinan boble ta diday mangipanuh hinadan waday adi maphod an inat di ohah nadan bimmoblehdi ta hahapitonday moltana.

Ezekiel

Hay A'at Tuwen Liblu An Ezekiel

Nan propeta an hi Ezekiel ya hiyay oha hinadan niyeh ad Babilon mu innaynayuna an impa'innila nadan impa'innilan Apu Dios i hiya hinadan nabatih ad Judah. Te nadan tataguh ad Judah ya ta'on on nadan mangipangpangulu i dida ya numbahulda i Apu Dios an namama te hay eda pundayawan ya punhilbiyan ya nadan dios di udum an tataguh udum an boble. Ta hiya mo nan inyabulut Apu Dios an abakon nadan i Babilon dida hi gubat ot iyeda didah ad Babilon.

Ya hay namangulun na'atan tuwe ya handin onom di gahut ta onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (606 B.C.). Ya hay pidwanah na'atana ya handi an limay gahut ta nahiyam ta pituy tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (597 B.C.) an hidiyey nidduman Ezekiel.

Hidin imbagan Ezekiel datuwen nitudo' ituwen liblu hinadan ibbanan tinanud Israel ya agge ni' nagibbuh di nundusaan Apu Dios hinadan i Jerusalem ya an namindan i Judah. Ta hiya nan dakol i diday nateh gubat ya dogoh ya bitil ot ahi madadag di bobleda ya ta'on on nan Templon Apu Dios.

Mu nadan tatagu ya adida kulugon hi Ezekiel an gapu ta hi Apu Dios di nangdat i dida hi ad Judah an numboblayanda. Ya kulugondan hi Apu Dios ya wadan miha"ad i dida hinan Templo. Manu te athidiy pangulugda mu aggeda inun'unud nadan tugun Apu Dios i dida. Ta hiya nan nipa'annung nan imbagan Ezekiel an ma'at i dida ta nadadag di bobleda.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nanudduwan Apu Dios i Ezekiel an propetana hinadan tinanud Israel hi ad Babilon (Ezekiel 1–3)
2. Hay impa'innilan Ezekiel hinadan tataguh ad Jerusalem ya an namin hi ad Judah ya ahi dusaon Apu Dios dida (Ezekiel 4–24)
3. Hay impa'innilan Ezekiel hinadan bokon Judyu an ahi dusaon Apu Dios dida (Ezekiel 25–32)
4. Hay impa'innilan Apu Dios an ahina bo wagahan nadan tinanud Israel (Ezekiel 33–48)

Hay Hopapnah Numpatigan Apu Dios I Ezekiel

1 Hidin mi'alimah algo i diyen mi'apat hi bulan i diyen mi'atulumpuluy
(30) tawon'u an nanongnan niye amin udum an i Judah hi ad Babilon
an waa' hinan pingngit nan wangwang an nungngadan hi Kebar ya ay
nibughul hi ad abunyan ya wadaday impatigon Apu Dios i ha"on.
2 Ya i diyen na'atana ya hidiyey mi'alimah tawon hi nibaludan nan
patulmin hi Jehoyakin hi ad Babilon. Ta i diyen mi'alimah algo nimpe i
diyen bulan
3 ya himmapit hi Apu Dios i ha"on an hi Ezekiel an padi an imbabalen
Busi. Ya nali'na' nan ongal an abalinana.
4 Ot itangad'u ya inoy an tuwe han puwo' an nalpuh huddo'na. Ya
mungkikilat ya wada han ma"uktul an bugut an nili'woh i han ma'binnang.
Ya hidih nan gawwana ya wada han umat i ha naldang an gumo' di tigona.
5 Ya hi gawwana'e ya wahdiday opat an ay taguy tigoda.
6 Mu way oha i dadiye ya hinoppat di angahda ya hinoppat boy paya'da.
7 Ya nun'a'andong nadan hukida. Ya ha'ey kukubda ya ay kukub di kilaw
an baka mu humilida an ayda gombang.

8 Ya hinan haggud nan paya'da ya dehdiy ta'leda an ay ta'len di tagu. Ya
an namin dadiyen opat an ay tagu ya wadada nimpey angahda ya paya'da.
9 Ya nuntutummu' nadan nabitbit an hindudwan paya'da. Ya wa'et
madligda ya mundidihhanda mu adi gahin on tumilon di adolda.
10 Ya dadiyen opat an angahda ya waday ay angah di tagu mu hay
angah nan wah nangappit hi winawwan ya ay angah di layon ya hana'en
wah nangappit hi iniggid ya ay angah di bulug an baka ya hana'en wah
indoggana ya ay angah di agila.
11 Ta athidiy a'at di angahda. Ya hindudwah nadan paya'da ya
pinayyadda ta nuntutummu' di udduda. Ya hana'e bon hindudwan paya'da
ya nihophop hi adolda.
12 Ya nunhihinnat'on di nangihanggaanda ta kumpulnay pangipangu-
luwan nan Espiritun Apu Dios i dida on immeda an adi gahin di tumilonda.
13 Ya hi gawwan dadiyen opat ya wada han ay nangimbabbalan apuy
an mumbinangngadan i dadiyen opat. Ya wa'e on nangindadalangda on
mungkikilat.
14 Ya dadiyen opat ya mumbinangngadanda an umat hi kilat di
inawigingda.
15 Ya hidin itittigo' i dida ya inoy an wada bo han opat an pilid hi way
hukida.
16 Ya numpapaddung di tigon dadiyen pilid ya munlitaakda an umatdah
nan nabalol an batu an krisolayt. Ya hinohha i dadiyen pilid ya wahdida
boy pilid an niballabag mu nat'on di nihanggaanda.
17 Ta kumpulnay pangipluyan dadiyen opat ya mabalin an pamaaggon
nangeda an adi gahin on mumbaliwwon nadan pilid.
18 Ya nakaskasda'aw di a'at dadiyen pilid te nun'atageda ya nun'amata'an
di nunlini"odanda.
19 Ya wa'et nadlig dadiyen opat on nadligda bo nadan pilid. Ya wa'e bo
ta nitaggeda on nitagge damdama nadan pilid.
20 Ya ta'on on idanay pangipluyan nan Espiritun Apu Dios ya hidi
bo damdamay pangipluyan nadan pilid. Ot athidiy ma'at te hiyay
mummandal i dadiyen pilid.
21 Ta hiya nimpe nan wa'et nadlig dadiyen opat on nadlig damdama
nadan pilid. Ya wa'et immohnongda on inyohnongda bo damdama. Ya
wa'et nitaggeda nimpe nadan opat on nitagge damdama nadan pilid te
nan Espiritun Apu Dios ya wadah nadan pilid.
22 Ya hi baktun di ulun dadiyen opat ya waday ay niyatop an mapmaphod
ahan an munlitaak an ay dalallu.
23 Ya dadiyen opat ya wada nimpey hindudwan paya'da an pinayyadda'e
on inhawandah adolda nan hindudwa bon paya'da.
24 Ya wa'et tumayapda ya hay pangngol'u ya umat hinan gangoh di
dalluyun hinan baybay ya umat boh gangon di dakol an titindalun
mun'altitu onu umat hi gangon di hapit nan ongal di abalinanan Dios.
Ya wa'et dimminongdan tumayap on tiniklupday paya'da.
25 Ta wada han himmapitan Apu Dios hi way uhhun diyen ay niyatop i
dida ot umohnongda ot tikluponday paya'da ta donglonda.
26 Ya hidin intangad'u ya wahdi han trono an hay iniphoddan diye ya
nan nabalol an batu an sapira. Ya wada han inumbun hidi an umat hi
taguy tigona.
27 Ya hay nanigo' ya umat hinan naldang an gumo' di mihipun hi gitangna
ta ingganah uluna. Ya mihipun boh gitangna ta ingganah hukina ya umat
i ha mundalang an apuy. Ta ma'binnang di nunlini"odana.

28 Ya nili'woh i hiyay ay tilag.* Ta athidiy a'at di anabaktun Apu Dios. Ta
hidin tinigo' dadiye ot munlu'buba'. Ya dingngol'u bo han munhapit.

2

Hay Nangayagan Apu Dios I Ezekiel

1 Ya inalin diyen munhapit i ha"on di, He"a Ezekiel ya tuma'dog'a ta
wahan ibaga' i he"a.
2 Ya hidin himmapit ya nipiddum i ha"on nan Espirituna ot pata'dogona'.
3 Ot alyonay, He"a Ezekiel ya honagon da'a ta ume'ah awadan nadan
mumpungngohen ibbam an tinanud Israel. Te ingganah ad uwani ya
nginheya' i dida an umatda damdama i handidan a'ammodyu.
4 Ta adida ahan matudduwan mu ta'on on athidi ya honagon da'a ta em
ibaga tun ibaga'.
5 Ta ta'on on adida pohdon an donglon mu ta mibaga nan pohdo' an
ipa'innilan dida.
6 Ot adi'a tumakut i dida an ta'on on nganney panattatakutdan he"a.
Ta mabalin an mi'aligdah nan pagat an nili'woh i he"a onu umatdah nan
gayyaman an ta'on on danay adligam on dedahdi mu adi'a tumakut an
ta'on on mabungotda.
7 Ot mahapul an ibagam i didan namin tun ibaga' i he"a an ta'on on adida
donglon. Te mungngoheda tuwali.
8 Ot hanat donglom tun ibaga' an adim iyunnudan i dida te mungngoheda
nimpe. Ot aga ta ta'angom ta anom tun idat'un he"a.
9 Ya hidin intigo' ya inoy han ta'le an mun'idatong i ha"on an inodnana
han natud'an an naludun.
10 Ot ukyadonah hinangngab'uh diyen naludun an natud'an di numbi-
nahhel hinan mikanta hi'on waday umukayungan hinan waday nate ya
mikanta boh nan adadagan.

3

1 Ya alyona bon ha"on di, Anom tun naludun Ezekiel ya imme'a ta e'a
humapit hinadan ibbam an tinanud Israel.
2 Ot ta'ango' di to'o' ot ipa'anan ha"on hidiyen naludun.
3 Ot alyonay, Anom hituwe ta mabhug'a. Ot ano' ya munlumiih an umat
hi tamtam di danum di iyukan.
4 Ot alyona boy, Ume'a nimpeh awadan nadan ibbam an tinanud Israel
ta em ibaga nadan pohdo' an ibagam i dida.
5 Mu bokon hinadan udum an tatagu an adim ma'awatan di hapitday
pannaga' i he"a te hay pannaga' i he"a ya hinadan ibbam an tinanud Israel.
6 Mu onha nin ta hinadan boblen adim ma'awatan di hapitday pannaga'
i he"a ot wan donglonda otahan nan ibagam.
7 Mu hanada'en ibbam an tinanud Israel ya adi da'a donglon te ha"on
ni'mo ot adiya' donglon ot namama mon he"a. Te an naminda ya
mungngoheda tuwalin adida pohdon an mundongol.
8 Mu nomnomnomom an pumbalinon da'a hi ma"id ha takutna ta adi hi
kittang on timmakut'a ya adi hi kittang on binum'on'a.
9 Ta umat'a i ha makulhin batu ta adi'a tumakut nimpe i dida ya adi hi
kittang on binum'on'a ta ibagam nadan pinhod'un ipa'innilam i dida an
ta'on on mungngoheda.

---

* **1:28 1:28** Hay pangalin di udum hinan tilag ya katkatibungalon.

10 Ya inalina bon ha"on di, He"a Ezekiel ya hanat igongaham ya
nomnomnomom an namin tudan ibaga' i he"a.
11 Ot agam ta ume'ah awadan nadan ibbam an tinanud Israel ta em alyon
i dida di, Hituwey imbagan nan na'abbaktun Dios. Ot ta'on nimpeh on
adida donglon mu ta ibagam.
12 Ot itaggeya' hinan Espiritun Apu Dios ya dingngol'uh indoggan'u han
ma"adngol an hapit an alyonay, Dayawon ta'uh Apu Dios an wah ad
abunyan.
13 Ya dingngol'uy gangoh di paya' nadan opat an hinoppat di angahda ya
gangoh nadan pilid ta pamaag ya ay immalyog.
14 Ot itaggeya' ya nunhiglay bohol'u te adi' pohdon an ume mu ma"id ha
abalina' te nali'na' di abalinan Apu Dios i ha"on.
15 Ot iyeya' hi awadan nadan ibba' an tinanud Israel an niyeh ad Tel-Abib
an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Kebar. Mu pamaag ya
agge' innilay ato' hi pituy algo.

Hay Ipa'at Apu Dios I Ezekiel

16 Hidin nala"uy pituy algo ya himmapit boh Apu Dios i ha"on
17 ot alyonay, He"ay tudduwo' hi ukod hinadan ibbam an tinanud Israel.
Ta wa'e ha alyo' hi em padanan i dida on em imbaga.
18 Ta wa'e ha ibaga' i he"a hi em ibaga hi ohan tagun adi maphod di
pangatna hi madusa ta mate hi'on adi muntutuyuh nadan adi maphod an
pangatna mu aggem e binagaan ta nate ya dusaon da'a te aggem binagaan
ot mate.
19 Mu hi'on em binagaan mu ningamut an mungngohe ta agge nuntu-
tuyuh bahulna ot mate ya hiyay ud bahul ta ma"id ha bahulmuh natayana.
20 Ya atbohdih nan maphod di pangatnan tagu an alina'eh on waday
pamatna' i hiya ta ihipunan mangat hi adi maphod mu agge nuntutuyuh
nadan bahulna ya nate ya dusaon da'a te aggem binagaan ot mate. Ya
ma"id ha bilangnan ha"on nadan maphod an ina'inatna handi.
21 Mu hi'on em binagaan ta indinongnan mangat hinadan pumbahulan
ya ma"id ha bahhonan mi'tagu ya adi da'a bo dusaon.
22 Indani ya nali'na' bo nan ongal an abalinan Apu Dios ya inalinan ha"on
di, Ume'ah nan nundotalana ta wada han ibaga' i he"a.
23 Ot umeya' hidi. Ya anakkaya an wahdi bo nan binang Apu Dios an
umat hidin tinigo' hidih nan wangwang an nungngadan hi Kebar. Ot
inayun'un munlu'bub.
24 Mu impata'doga' hinan Espiritun Apu Dios ot alyonan ha"on di, Ekat
e'a mungkalob hi baleyu.
25 Te he"a Ezekiel ya paddungnay bobodon da'a ta ma"id ha atom an e
midmiddum hi tatagu.
26 Ya ip'ot'uy dilam hi tangngotangngom ta ma"id ha atom an e
mamagbagah nadan tatagu te mungngoheda damdama.
27 Mu wada'ey pinhod'un ibagam hinadan tatagu ya pahapiton da'a
ta ibagam i dida an alyom di, Athituy alyon nan na'abbaktun Dios. Ot
wadada'ey mundongol hinadan ibagam ya maphod mu hanada'e tuwalin
adi dumngol ya ukodda te mungngoheda damdama.

4

Hay Nipaddungan Di Punsakupandah Ad Jerusalem

1 Alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya mangala'ah nan kimmulhin
pito' ya ingkul'itmuhdiy a'at nan bobleh ad Jerusalem.

2 Ya ingkul'itmuh nunlini"odana nadan mabalin an iphod nadan
mi'buhul hi awondan bumahhel hinan binattun alad. Ya ta'on on nadan
pungkampuwanda ya nadan usalondan mama"ih nadan binattun alad.
3 Ya nangala'ah gumo' an pinakawan* ya inggawwam hi awadam ya
hinan ingkul'itmun a'at nan bobleh ad Jerusalem ya inhangngabmuh
potto' nan ingkul'itmun a'at nan bobleh ad Jerusalem. Ya ining'ingohmuy
ahi aton nadan binuhulyu an mangubat hi ad Jerusalem ta hituwey
panginnilaan nadan ibbam an tinanud Israel hinan ahi ma'at hi ad
Jerusalem.
4 Ya hinan alo'am ya muntigging'a hi iniggidmu ta paddungnay he"ay
manoltap hinadan bahul nadan ibbam an tinanud Israel.
5 Ta mibabaktad'a hi tuluy gahut ta nahiyam (390) di algo te hidiyey
bilang di tawon hi numbahulanda.
6 Ta nagibbuh'eh tuwen bilang di algo ya intiggingmu boh way
winawwanmu ta holtapom di numbahulan nadan ibbam an i Judah
hi napat (40) di algo. Ta nan hin'algo ya ita'dognay ohay tawon an
numbahulanda.
7 Ya inhangngabmuh nan ingkul'itmun a'at nan bobleh ad Jerusalem on
innaynayunmun init'itpong nan ma'at hidi on imbanagbaggam di a'atna.
8 Mu nomnomnomom an bobodon da'an ha"on ta adi mabalin hi
munligguh'a ta ingganah magibbuh nan bilang di algo hi pangubatandah
nan boble.
9 Mu mangala'a hi wit† ya barley‡ ya bi'ni ya nan ay kuldi ya inha"admu
i ha galapon ta dadiyey iha"angmuh tinapay hi anom. Ta hiyay anom
hi tuluy gahut ta nahiyam (390) di algo hinan bumbummaktadam an
muntitigging'ah iniggidmu.
10 Ya manghanom di anom hi abigabigat. Ya nan olas an panganan di
panganam.
11 Ya abigabigat ya hay inumom hi liting hinan hin'algo ya duway basu
an agaggaon imminum'a.
12 Ya hay anom ya hidiyen tinapay an iha"angmuh hinangngab nadan
tatagu. Ya hay panungum ya hanadan kimmulhin lugit di tagu.
13 Ot alyon bon Apu Dios di, Hituwey panginnilaan nadan ibbam an
tinanud Israel an lo'tat ya mangandah nadan makan an nibilang hi nalugit
hinan boblen pangiyaya' i dida.

14 Mu alyo' di, He"an na'abbaktun Dios ya innilam ot ma"id ha inat'u hi
gumalat hi ibilanga' hi nalugit te nihipun hi a'unga' ta ingganah ad uwani
ya ma"id ha inan'uh naten animal onu pinaten di udum an animal onu
kumpulmin makan an nibilang hi nalugit.

15 Ya alyon Apu Dios di, Ta'omman mo ya bokon ha lugit di taguy
panungum ta hanadan kimmulhin lugit di baka.
16 Ot alyona boy, He"a Ezekiel ya nomnomnomom an wadao' di bitil hi
ad Jerusalem ta lo'tat ya minomnomanda ta pamaag mo ya ono'nongonday
anonda ya inumonda.
17 Te makulangandah makan ya liting. Ta lo'tat nimpe ya minonomno-
manda te mun'angpuh di adolda an gapuh bahulda on nun'a'ateday udum
i dida.

---

* **4:3 4:3** Hay nipa"elan nan pinakawan ya nan binattun alad hi ad Jerusalem an pundinolan nadan i Jerusalem. † **4:9 4:9** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English. ‡ **4:9 4:9** Nan barley ya umat hi boga ya nan wit mu makulhi ya nalaklaka mu nan wit.

5

Hay Pangimatunan Hi Adadagan Di Jerusalem

1 Alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya agam ta alam ha matadom
an ispada ta putulam di ibu'mu ya balbasmu. Ya inalam ha kiluwan ta
puntuluwom nadan ibu'mu an pumpapaddungom di kiluda.
2 Ya nagibbuh'en ining'ingohmu nan atondan mangubat hi ad Jerusalem
ya inalam di oha i dadiyen nuntuluwom ya ginhobmuh gawwan nan
nangikul'itam hi a'at di ad Jerusalem. Ya inalam nan oha ya nuntogtogmu
ya inwakatmuh nunlini''odana. Ya impatayyapmu nan mi'atlu ta itayap di
dibdib ta miwakatda te athidiy ahi' aton an mangiwakat hinadan tatagu'
hi abobboble te pun'ipdug nadan binuhulday ispadada i dida ta mamtikda.
3 Mu alam ha oh'ohhah nan ibu' ya inlibbutmuh nan lubungmu.
4 Ya inalam doha i diyen inlibbutmu ya bingkahmuh nan apuy ta
maghob. Te athituy ma'at an wada han apuy an mihinap ta mun'a'ateday
udum hinadan ibbam an tinanud Israel.
5 Ya inalin bon nan na'abbaktun Dios di, Numbalino' ni' hi ad Jerusalem
hi ap'aphodan hi abobboble ta hiya nan tangadon di udum an boble.
6 Mu nadan tataguhdi ya nunhiglay ngoheda an ingngohngoheda mu
hanadan bimmobleh nunlini''odanda. Te adida ahan pohdon an unudon
nadan tugun'u.
7 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' tee an gapu ta aggeyu
inunud nadan tugun'u ya nunhiglay numbahulanyu mu nadan bimmobleh
nunlini''odanyu
8 ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios di mi'buhul i da'yu ta
punhintiggan di tataguh abobbobley pundusaa' i da'yu.
9 Te nunhiglan adi maphod nadan at'atonyu an umat hi pundayawanyuh
nadan nunhiglan umipabungot an dios di udum an tatagu ta hiya nan hay
pundusa' i da'yu ya ma"id ha nipaddunganah din nundusa' handi onu nan
pundusa' hi udum hi algo.
10 Ta hay ma'at ya anon nadan amay imbabaleda an gapuh ama"id
di makan ya atbohdih nadan imbabaleda an anonday hi amada. Ya
hanada'en mabati ya iwakat'u didah abobboble.
11 Ot ha"on an wadawadah inggana ya na'abbaktun Dios ya ibaga'
teen adi da'yu mo hom'on ya adi da'yu boddangan ya adi da'yu mo
ihwang te nunhiglan umipabungot i ha"on nadan ato'atonyu an umat hi
nangighopanyuh nadan dios di udum an tatagu ya hay nundayawanyun
dadiyeh nan Templo.
12 Ta hiya nan puntuluwon da'yu ta nan ohan grupu i da'yu ya matedah
bitil ya nalot an dogoh hidih nan bobleyu. Ya hanan mi'adwan grupu
ya matedah gubat hinan nunlini"odan hi bobleyu. Ya hana'en mi'atlu ya
miwakatdah abobboble mu iyunud'u damdamay pundusa' i dida.
13 Ta hiktamanyuy pundusa' i da'yu ta ingganah on ha"on di mangipadi-
nong. Ot ma'at datuwe ta innilaonyun namin an ha"on an Dios ya ipatigo'
di bungot'un gapuh adiyu dumngolan.
14 Ot dadago' di bobleyu ta hanadan bimmobleh nunlini''odanyu ya ta'on
on hanadan mala"uh an manigo ya ngihngihilan da'yu.
15 Hidiyen ato' ya hidiyey pamihulandan da'yu ta ngihngihilan da'yu
nimpe. Mu hidiye bo aya damdaman tigondan ato' i da'yu ya malmuy
takutda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

5:2 5:2 Ezekiel 4:1-2

16 Ya tuntunudo' di ipa'ali' hi panadag'un da'yu ta dadago' an namin di
intanomyu ta lo'tat ya ma"id nimpe ha anonyu ta iyateyuy inagangyu.
17 Ta hanadan imbabaleyu ya matedah inagang di udum ya patayon di
animal di udum. Ya ipa'ali' boy nalot an dogoh ta hidiyey iyaten di udum i
da'yu. Ya hanada'en udum ya matedah gubat. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.

6

Hay Ahi Ma'at Hi Ad Judah

1 Inalin bon Apu Dios di,
2 He''a Ezekiel ya ibagam nadan atatakut an ahi ma'at hinadan ibbam an
tinanud Israel
3 an alyom di, Da'yun tinanud Israel an numpunhituh nadan nihaggon
hinadan billid ya hinadan nabillid ya hinadan numpundotal ya hinadan ni-
haggon hinadan nun'adayyu'ung ya donglonyu nan alyon nan na'abbaktun
Dios an alyonay, Nomnomnomonyu an adi madne ya pa'aliyo' di mangubat
i da'yu ta dadagondan namin nadan pundayawanyu
4 ya ta'on on nadan pun'onnganyu ya nadan punggobhanyuh insenso. Ya
patayo' hi hinangngab dadiyen bulul nadan mundayaw i dida.
5 Ta mun'iwagillang di adolyun tinanud Israel hi hinangngab nadan
bululyu ta awakilat di tungalyuh nadan nunlini"odan di pun'onnganyu.
6 Ta dadago' nimpe nadan bobleyu ya nadan pundayawanyu ya nadan
pun'onnganyu ya nadan bululyu ya nadan punggobhanyuh insenso ta
mama"id an namin nadan iniphodyu.
7 Ta awakilat nimpey mun'a'ateh nan numboblayanyu ta ahiyu mohpe
imatunan an ha"on hi Apu Dios.

8 Mu wadaday mabati i da'yu an adi mi'yate te miyedah udum hi boble.
9 Ta hinan ibaludanyuh udum hi boble ya i diyey punnomnomanyu
mohpe an nahkitana' an Dios hi nan'uganyun ha"on te nadan iniphod di
taguy dinayawyu. Ta ahi mohpe nunhiglay boholyuh adolyu i dadiyen
nunhiglan umipabungot i ha"on an ina'inatyu.
10 Ta i diyey punnomnomanyun ha"on nan na'abbaktun Dios. Ya
innilaonyu bon an namin di ibaga' ya adi' ibahhon aton.

11 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Munhokad'a ya kinumga'a ta
atigan di umukayungam an gapuh nadan nunhiglan umipabungot i ha"on
an ina'inat nadan ibbam an tinanud Israel. Ta hiya nan matedah gubat di
udum ya bitil ya dogoh di udum.
12 Ta nan miyeh nidawwin boble ya matedah dogoh ya nada'en wadah
nan nihaghaggon an boble ya matedah gubat. Ya nada'en munnanong
hi bobleyu ya matedah inagangda. Athinay ato' ta wan ipali'na' nan
nunhiglan bungot'un dida.
13 Ta i diyey panginnilaanda nimpen ha"on nan na'abbaktun Dios. Te
tigondan awakilat di nun'a'a'te an nungkakamlutdah nadan nun'iwagillang
an bululda ya nadan pun'onngandah nadan nabillid ya hinadan uhhun di
billid ya hinadan pu"un di mun'ahagabong an kayiw ya hi an namin nadan
ugganda e punggobhan hi insenso.
14 Ya atbohdin dadago' boy bobleda ta magado'otan an mihipun hinan
muyyadna ta ingganah nan bobleh ad Diblah an wah huddo'na. Ta wan
innilaonda nimpe an ha"on nan na'abbaktun Dios.

7

Hay Adadagan Di Ad Judah

1 Indani ya alyon bon Apu Dios di,
2 He''a Ezekiel, ibagam hituweh nadan ibbam an tinanud Israel an alyom
di, Hituwey alyon nan na'abbaktun Dios an tuwe mon madatngan di
adadagan di an namin an bobleyun tinanud Israel.
3 Ta hidiyey dusayu te nunhiglan umipabungot i ha"on nadan ato'atonyu.
Ta hidiyey adadagan nimpen di bobleyu.
4 Ya ma"id mo ha homo"un da'yu. Ta ma"id ha bahhonan dusaon da'yu
an gapu nimpeh nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an ato'atonyu. Ta
wan innilaonyu an ha"on hi Apu Dios.
5 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Nomnomnomonyu an ma"id ha
nipadpaddungan nadan mahohonnod an punligatanyu.
6 Ya ma"id ha bahhonan pa'aliyo' hidiyen nunhiglan punligatanyu. Ot
nomnomnomonyu an umannung an hidiyey apogpoganyu.
7 Ot da'yun tinanud Israel ya tuwe mon madatngan di apogpogan di
bobleyu nimpe. Ta nunhiglay eyu tumakutan ta ma"id mo ha alyon hi
e ayu mun'am'amlong an mundayaw hinadan billid an pundayawanyu.
8 Ot adi madne ya li'naonyuy bungot'u te dusaon da'yu nimpe an gapuh
nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an ina'inatyu.
9 Ya adi da'yu mo ihwang. Te dusaon da'yu nimpe an gapuh nadan
nunhiglan umipabungot i ha"on an ina'inatyu. Ta wan innilaonyun ha''on
an Dios di nundusa i da'yu.
10 Ot nomnomnomonyu an tuwe mon madatngan di a'atan datuwe. Te
nunhigla mo nayyay punlattuwaganyu ya hay pangatanyuh adi maphod.
11 Ta pumpate da'yu ta lo'tat ya ma''id ha mabati hinadan mumpunlat-
tuwag ya nadan tatagun adi maphod di pangatda. Ya ta'on on hanadan
kinadangyanyu ya ma"id ha hilbida te mama"idda.
12 Immannung an mun'adatngan mo nan timpu an ma"id ha munggat-
tang ya gumattang. Te gapuh bungot'u ya ma'at i da'yun namin datuwe.
13 Ta ma"id mo ha aton nadan mumpunggattang an manginaynayun
an munggattang. Ya hanada'en waday insaldada ya ma"id ha atondan
mamangngad te an namin ayu ya holtaponyuy pundusa' i da'yu. Ta ma"id
ha oha i da'yuh abalinanan ihwang di nitaguwana.
14 Ya ta'on hi ipagangohyu nadan tangguyub ta mundadaan ayun e
mi'gubat ya ma"id ha abalinanyu
15 te ma"id ha atonyun lumah'un hi bobleyu te wahdiday mumbota' an
mamaten da'yu. Ya hanada'e bon umohnong hinan na'alad an boble ya
matedah inagangda ya dogoh.
16 Ya hanada'en mabati an bumtik hinadan billid ya ayda palluman
madugyun hinadan nundotal ta eda manama' hi ipa"ayanda. Ta muntu-
tuyuda mohpeh nadan numbahulanda.
17 Ya way oha mohpe aya on munggagayonggong hi takutna. Ta pamaag
ya milu'uy ayu.
18 Ta munlubung ayu moh langgut. Ya mumpakalbu ayu ta matigon
nunhigla mo ayay bainyuh nan ma'at i da'yu an gapuh bahulyu.
19 Ot hay a'atan datuwe ya pun'itopalyuh nadan kalata nadan nun'abalol
an odonyu an umat hi silber ya balitu' ta ayda ginalut. Te matigoyun
ma"id ha abalinan dadiyen odonyun mangihwang i da'yu hinan bungot'un
Dios. Ya i diyey paniganyu an dadiyen kinadangyanyu ya ma''id ha
hilbida hi'on dumatong di bitil te nganne mohpey pangiyatanyu hi'on

ma"id ha magattang hi makan. Ya ammunadi ya dadiyey gimmalat hi numbahulanyu
20 an inlattuwagyu dadiyen umat hi hingat ya nadan udum an iniphodyun nunhiglan umipabungot i ha"on an bulul ta dayawonyu. Ta hiya nan ha"on an Dios ya pumbalino' dadiyen odonyuh ma"id ha hilbinan da'yu.
21 Ya wadaday malpuh udum hi boblen honago' ta pun'alada dadiyen odonyu ta ta'on on niyappit dadiyen odon an wahnan Templo i ha"on ya logmonday pangiyusalanda.
22 Ta du'gon da'yu nimpe i ha"on ta ta'on on hogpon di mumpangako ta pun'alada nadan nun'abalol an odon hinan Templo ya dindinnongana' an ta'on on milubit nadan nibagan ma'at'ot hidi.
23 Ot mundadaan ayu te tuwen mumpapatteday udum hi bobleyu ya dakol nadan udum an adi maphod an ma'ma'at.
24 Te iyabulut'u nadan nunhiglan adi maphod di pangatda ta umalidan mamloh hinadan balehdi. Ya ilubitda nadan nibagan atonyuh nan Templo. Ta wan i diyey apogpogan di punlattuwaganyu.
25 Ta ta'on on ihama'yu mohpey luminggopanyu mu ma"id an on ayuot tumattakut.
26 Te mahohonnod di punligatanyu ya atbohdin dakol di danongdon-glonyuh umipatakut. Ya ta'on mohpeh on e ayu mummahmah hinan propeta hi'on nganney nipa'innilan hiya ya ma''id ha pambalna. Ya atbohdin ma''id ha ituddun nadan padi i da'yu ya ta'on on nadan nun'anomnoman ya ma"id mo ha maphod hi itugundan da'yu.
27 Ta ta'on on nan patul ya nadan ap'apu an munhilbi i hiya ya minomnomanda ya umukayunganda te ma''id mahan mo ha namna-maondah ihwanganda. Ya da'yu'e mon tatagu ya gumayonggong ayuh takutyu. Te dusaon da'yu an gapuh nadan adi maphod an pangatyu. Ta panginnilaanyun ha"on hi Apu Dios.

8

Hanan Umipabohol An Ahi Aton Nadan Holag Israel

1 Hidin mi'alimah algo hinan mi'anom di bulan i diyen mi'anom hi tawon hi nibaludan nan patulmi an hi Jehoyakin hi ad Babilon ya wahdi amih bale' an nunhaha"ongan amih nadan ap'apu ni' hi ad Judah. Ya nali'na' nan ongal an abalinan nan na'abbaktun Dios.
2 Ya tinigo' bo han ay tagu mu mundalang di mihipun hi gitangna ta ingganah dapana. Ya mihipun boh gitangna ta ingganah uluna ya pamaag ya ay naldang an gumo'.
3 Ya inggawenan ha''on di ta'lena an ay ta'len di taguy tigona ot idonah ibu"u. Ta intaggeya' hinan Espiritun Apu Dios ta aya' nun'inop ot iyeya' hi ad Jerusalem hinan way geyt hi nangappit hi huddo' nan Templo an niha"adan nan iniphoddan bulul an umipabohol i Apu Dios.
4 Ya tinigo' bohdi nan binang nan Dios an dayawonmin tinanud Israel an umat hidin tinigo' hinan pingngit nan wangwang an nungngadan hi Kebar.
5 Ya alyon Apu Dios i ha"on di, He''a Ezekiel, itigom'eh nangappit hi huddo'na. Ya hay tinigo' hidi ya nan umipabohol an bulul an nihaggon hinan punggobhan hi mi'nong hidih nan way geyt hi nangappit hi huddo'na.
6 Ot alyona bon ha"on di, On tinigom tudan nunhiglan umipabungot i ha"on an at'atton tudan ibbam an tinanud Israel an datuwey manukwit i

ha"on hinan Templo? Mu bokon ammuna datuwe te wadada boy ipatigo' i
he"a an iyal'alanan nunhiglan umipabungot i ha"on.
7 Ot iyeya' boh nan hogpan an umeh nan lita"angan nan Templo ya hidin
tinigo' ya inoy an wahdi han nalungatan hinan dingding.
8 Ot alyonan ha"on di, He"a Ezekiel ya pa'ongngalom hinaen lungat nan
dingding. Ya hidin impa'ongngal'u ya inakhupa' han pantohdi.
9 Ya alyon Apu Dios di, Hunggop'a ta em tigon nadan nunhiglan
umipabungot i ha"on an at'attonda.
10 Ot hunggopa' ya inoy an nihinap hinadan dingding di nikul'it an
nat'onat'on di a'atdan mungkaddapan ya mumbulluhan an dadiye nadan
nibilang hi nalugit an animal. Ya dayyadahdiy bulul an dayawon nadan
ibba' an tinanud Israel.
11 Ya dedahdiy napitun (70) mangipangpanguluh nadan tinanud Israel
an nidduman Jaasaniah an imbabalen Sapan. Ya numpangdondan namin
hi punggobhan hi insenso ta maphod di hunghung nadan manulun ahuk
nan insenso.
12 Ya alyon Apu Dios di, He''a Ezekiel on tinigom nadan nat'o'nat'on an
ipa'pa"en nadan mangipangpanguluh nadan ibbam an tinanud Israel an
at'atton? Ya way oha i dida on dayyahdih nan kuwartuday dakol an bulul
an dayawonda. Te hay punnomnomda ya alyonday, Ta'on on aton ta'u
datuwe ot undan tigon dita'un Apu Dios ya inwalongna damdama tun
numboblayan ta'u.
13 Ot alyona boy, Wadada boy ahim tigon an inyal'alanan nunhiglan
umipabungot i ha"on nan at'attonda.
14 Ot ibangngada' hinan hogpan hi nangappit hi huddo'na hi'on wahditah
nan Templo ya tinigo' di binabain kogakogaanda nan diosda an nungn-
gadan hi Tammus.*
15 Ot alyon Apu Dios di, He''a Ezekiel ya tigom'e anuy at'atton danaen
binabai. Mu bokon ammuna danae te wadada boy tigom an inyal'alanan
nunhiglan umipabungot i ha"on nan at'attonda.
16 Ot iyeya' boh nan nabaktun lita"angan nan Templo hidih nan way
panto hinan numbattanan nan balkon hinan punggobhan hi mi'nong ya
wahdiday baintit liman (25) linalain din'ugda nan Templo. Ot ihanggabdah
nangappit hi tuluwan di algo ta dayawonda nan algo.
17 Ot alyonay, Tigom'e anu mahan datuwen ibbam an tinanud Israel an
undan anu unguhanda nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an umat
hinan pumpapattayanda ya nadan udum an adi maphod an ato'atonda
ituwen boble. Ya tigom'e anuy atondan mama'bain i ha"on.
18 Ta hiya nan ahida li'naon di bungot'u. Te adi' hom'on dida an ta'on on
itkukdan mumpahpahmo' i ha"on.

9

Hay Nadusaan Nadan Nat'on Di Dayawonda

1 Ot tumkuk hi Apu Dios an alyonay, Umali ayu mohtu hi ad Jerusalem
an mundusah nadan tataguhtu. Ya way ohaon odnanay almasna.
2 Ya ni'bagan immaliday onom an linala'in nalpudah nan numbaktun
geyt hi nangappit hi huddo' nan Templo an way ohaon inodnanay almasna.
Ya niddum i dida han oha bon nunlubung hi linen an inodnana nan
nittuwan di puntud'ana ya panudo'na. Ta immedan namin ot eda tuma'dog
hi paldang nan gombang an punggobhan hi mi'nong.

* **8:14 8:14** Hituwen hi Tammus ya hiyay kulugondan mangipaphod hi nitanom.

3 Ya na'ibagan timmulu nan binang Apu Dios ot miyaldan hinan hogpan
hinan Templo an nalpuh uhhun nadan kerubim hinan niha"adana tuwali.
Ot ayagan Apu Dios nan nangdon hinan puntudo'an
4 ot alyona i hiya di, Em malkaan an namin di ulun nadan umukayungan
ya minomnoman hitun ad Jerusalem an gapuh nadan nunhiglan umi-
pabungot i ha"on an ma'ma'at hitun boble.
5 Ot alyon Apu Dios hinadan udum di, Mitnud ayun hiya hinan
pangayana ya numpateyu nadan agge namalkaan di uluda an adiyu
hom'on dida ta ma"id ha mabati i dida.
6 Pumpateyu nadan mumpangilog an linala'i ya binabai ya ta'on on
nadan amamma ya nadan u"unga ya nadan hi inada. Mu tigonyu ta adiyu
pi'pate nadan namalkaan di uluda. Ot agayu ta ihipunyuh tun Templo.

Ot ihipundan pumpate nadan napitun (70) ap'apun wadah hangngab
nan Templo.
7 Ot alyona boy, Agayu ta ta'on on milubit nan nibagan ma'at hitun
Templo ta ha'e damboyah on awakilat di mun'a'atehtu. Ot ekayu ta
hinaponyu ya numpateyu nadan bimmoblehtu.

Ta hidiyey inatda.
8 Ta hidin imme dadiyen binaal Apu Dios ya oh'ohhaa' mon nabati an
nunlu'buba' ot mumpahpahmo'a' an alyo' di, Apu Dios an na'abbaktu,
undan ahan tatawwa ipapatem nadan nabatin tinanud Israel an gapuh
boholmuh tudan i Jerusalem?
9 Ya alyon Apu Dios di, Nunhigla ahan di numbahulan tudan tinanud
Israel an wahtuh ad Judah. Te dakol di impapateda ya dakol nadan adi
maphod an ato'atonda ta paddungnay napnuh tuwen bobleh lugit. Ya
alyonda bo udot di ta'on anuy athidiy at'atonda ot on'u dan anu tigtiggon
dida an inwalong'u damdama anuh tuwen boble.
10 Ta hiya nan adi' hom'on dida ta ma"id ha ihwang'un dida. Ta ato' i
dida nan inatdah nadan udum.
11 Indani ya nibangngad nan nangdon hinan puntud'an ot alyona i Apu
Dios di, Apu Dios, nagibbuh an inat'u nan impa'atmu.

10

Hay Nangiwalongan Apu Dios Hinan Templo

1 Hidin intangad'u ya inoy an tinigo' di kerubim. Ya hi baktun di uluda
ya wahdi han trono an hay niphod ya nan sapira.
2 Ya dingngol'u an alyon Apu Dios i diyen nunlubung hi linen di, Ekat
e'a umakup hi balahdih nan numbattanan nadan pilid hi awadan dadiyen
opat an kerubim ya em nun'ihabuwag hi ad Jerusalem.

Ya tinigo' an imme.
3 Ta hidin immeh nan lita"angan nan Templo ya dedahdi nadan kerubim
an tumtumma'dog hi nangappit hi muyyad nan Templo. Ya napnu nan
lita"angan nan Templo i han bugut an hidiye nan binang Apu Dios.
4 Te nadlig nan binangna an nalpu hi awadan dadiyen kerubim ot umeh
nan panton nan Templo. Ta napnu nan Templo bo hi bugut an umat hinan
lita"angan.
5 Ya hidin mundadaan dadiyen kerubim an tumayap ya madngol di
gangoh di paya'da an hidiyey paddungnay hapit nan ongal di abalinanan
Dios ta ma"adngol hidih nan lita"angan nan Templo.

6 Ya hidin imbagan Apu Dios hinan nunlubung hi linen ta e mangalah
apuy hi awadan nadan pilid an awadan nadan kerubim ot umeh diyen
tagu ot e tuma'dog hi haggon nan ohan pilid.
7 Ya nan oha i dadiyen kerubim ya immakup hi bala ot ipatapayana i
diyen lala'i. Ot inayun diyen lala'in lumah'un ot mange.
8 Ya matigoy ta'len dadiyen kerubim hi haggud di paya'da an ay ta'len di
tagu.
9 Ya inoy an intigo' ya wahdiy opat an pilid an nun'ipaldang hi hinohhan
dadiyen kerubim an munlitaakda an umatdah nan krisolayt.
10 Ya numpapaddung di a'atda ya hinohha i dadiyen pilid ya waday
nun'iballabag an pilid hi gawwada.
11 Ya nat'onat'on di numpangihanggaan dadiyen kerubim ta ta'on on
idanay pangayanda ya pamaaggon nangeda an adi gahin on muntilonda
ya adi bo gahin hi mumbaliwwon dadiyen pilid.
12 Ya dakol di matan dadiyen kerubim an ta'on on ha ta'leda ya
indogganda ya paya'da ya nahnid hi mata. Ya atbohdi nadan opat an
pilidda an nahnid hi mata.
13 Ya wada han munhapit an alyonay, Hituwe nan muntillonan an pilid.
14 Ya hinohha i dadiyen kerubim ya opat di angahda an waday ay angah
di tagu ya ay angah di bulug an baka ya ay angah di layon ya ay angah di
agila.
15 Ot tumayap dadiyen kerubim an dida din tinigo' nimpehdih nan way
wangwang an nungngadan hi Kebar.
16 Ya wa'e nimpe ta madlig dadiyen kerubim ya madligda bo damdama
nadan pilid ya wa'e ta tumayapda ya nanongnan wadah paldangda
dadiyen pilid.
17 Ya immohnongda'e on umohnong damdama nadan pilid. Ya wa'et
tumayapda ya mitaggeda bo nadan pilid. Ta athidiy ma'ma'at te nan
Espiritun Apu Dios di mummandal i dida.
18 Indani ya immaldan nan binang Apu Dios an nalpuh way hogpan
hinan Templo ot ume boh uhhun nadan kerubim.
19 Ya timmayap dadiyen kerubim ot umohnongdah nangappit hi tuluwan
di algo hinan way geyt nan lita"angan nan Templo yaden nanongnan
nipaldang i dida nadan pilid. Yaden dehdi nimpe nan binang Apu Dios
hi uhhun di uluda.
20 Ya imatuna' mohpe an datuwe din tinigo' hi naniga' ni' hinan binang
Apu Dios hidih nan way wangwang an nungngadan hi Kebar.
21 Te an naminda ya hinoppat di angahda ya paya'da ya waday ta'ledah
haggud di paya'da.
22 Ya nan angahda ya umat damdamah din tinigo' hidih nan way
wangwang an nungngadan hi Kebar. Ya way oha i dida on nataldong di
pangena.

11

Hay Adusaan Nadan Ap'apun Di Tinanud Israel

1 Indani ya intaggeya' hinan Espiritun Apu Dios ot iyeya' hinan geyt nan
lita"angan nan Templo hi nangappit hi tuluwan di algo. Ya wahdiy baintit
liman (25) linala'i an ap'apun nadan tinanud Israel. Ya tinigo' hi Jasaniah
an imbabalen Asur ya hi Pelatiah an imbabalen Benayah an dehdidan
namin hidi.

2 Ot alyon Apu Dios di, He''a Ezekiel ya innilam an dadiyen linala'i ya
dida nadan numanomnom hi adi maphod on hiyay imbagadah aton nadan
tataguh tun ad Jerusalem
3 an alyonday, Inaynayun ta'uot nadan at'atton ta'u ot adi ta'u madadag
te nipaddung tun boble ta'u hinan banga an paddungnay naha'mut ta'uh
ad dalom ta ma"id ha mabalin an manadag i dita'u.
4 Mu layahda. Ot agammot ta ibagam nan adi maphod an ahi ma'at i
dida.
5 Ot ipa'innilan Apu Dios nan pohdonan ibaga' hinadan tatagu an
alyonay, Da'yun tinanud Israel ya innila' nadan nonomnomonyu ya
ibagabagayu
6 ya ta'on on nadan dakol an pinatepateyu ituwen boble ta awakilatdah
tun kalata.
7 Ta hiya nan ha''on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Hanadan numpateyu
ya diday ni'aligan nan dotag ya nan banga ya nan bobleyu mu agge ayu
naha'mut hinan banga te piliton da'yun pa'aanon ituwen boble.
8 Ta ta'on on takutanyuy gubat mu ipa'ali' damdamay mangubat i da'yu.
9 Ta abakon da'yu ya inyeday udum i da'yuh nan numboblayanda ta
paligaton da'yuhdi.
10 Ya numpateday udum i da'yu ta awagillang di nate ta ingganah nan
pogpog tun numboblayanyu ta panginnilaanyun ha"on hi Apu Dios.
11 Ta adi da'yu nimpe ihwang te dusaon da'yu ta mun'a'ate ayun amin
an ta'on on hanadan nunhituh nadan way pogpog tun numboblayanyu.
12 Ta panginnilaanyu nimpe an ha"on nan immannung an mataktan an
Dios. Ot ato' datuwe te aggeyu inun'unud nadan tugun'u an onnot on
hanadan pangiye"en di udum an bobley inun'unudyu.
13 Mu hidin ibagbaga' nan ahi ma'at ya pamaag ya nate hi Pelatiah an
imbabalen Benayah. Ot munlu'buba' ot mundasala' an alyo' di, He"a an
na'abbaktun Dios, adim bahan ma"idon an namin tudan oh'ohhan nabatin
tinanud Israel.
14 Indani ya alyon Apu Dios di,
15 He''a Ezekiel, hanadan ibbayun wah ad Jerusalem ya alyonday ma"id
anu ha atonyun wadah nan nidawwin boble an mundayaw i ha"on ta hiya
nan alyonday dida anu ya ammunay nangidata' i diyen boble.

Nan Nibaga Hi Pumbangngadan Nadan Tinanud Israel

16 Ot inayun Apu Dios an alyon i ha"on di, Hay ibagam hinadan ibbam
an niwakat hi udum an boble ya ta'on on inwakat da'yu i ha"on hi udum
an boble mu ipapto' da'yu damdama an ta'on on idanay awadanyu.
17 Mu lo'tat ya pabangngadon da'yuh nan bobleyun tinanud Israel.
18 Ta hitun pumbangngadanyu ya da'yuy mangaan hinadan nunhiglan
umipabungot i ha"on an bulul hi bobleyu.
19 Ya paphodo' di punnomnomyu ta adi ayu mo ma'ngohhe ta iyohhayu
mohpey pangun'unudyun ha"on.
20 Ta nadan tugun'uy un'unudonyu ta ibilang da'yu mohpeh tatagu' ya
ha"on an Dios di dayawonyu.
21 Mu hanada'en manginaynayun an mundayaw hinadan nunhiglan
umipabungot i ha"on an bulul ya dusao' dida. Ha"on an na'abbaktun Dios
di mangalin tuwe.
22 Indani ya tinigo' bo nadan kerubim an pinayyadday paya'da ot
tumayapda ya nanongnan wadada nadan pilid hi paldangda. Ya wada

bo nan binang Apu Dios hi uhhun di uluda an hiya nan Dios an dayawon
ta'un tinanud Israel.
23 Ya immeh diyen binang Apu Dios an nalpuh ad Jerusalem ot umeh
nan billid an wah nangappit hi tuluwan di algo.
24 Ta na'at dadiye an ay'u in'inoppon ot ibangngada' mohpeh nan
Espiritun Apu Dios hi awadan nadan ibba' an niyeh ad Babilon. Ta hidiyey
pogpog nan impatigon Apu Dios i ha"on.
25 Ot ipa'innila' hinadan ibba' an tinanud Israel an namin dadiyen
impatigon Apu Dios i ha"on.

12

1 Indani ya himmapit boh Apu Dios i ha"on an alyonay,
2 Nadan ibbam ya ma'ngohheda. An waday matada mu ayda napilok ya
manu te wada boy ingada mu ma"id ha donglonda te ma'ngohheda nimpe.
3 Ot hay atom ya ipatigom hitun tatagu an he"a ya paddungnay balud an
mipiyeh udum hi boble. Ta idadaanmu nadan odnam an gina'um hinan
mapatal ta tigtiggon nadan tatagu ta alina ya ma'awatanda an ta'on on
ma'ngohheda.
4 Ta hinan mapatal nimpe ya titiggon nadan tatagu an nidadaan nadan
odnam. Ya hinan mun'akpa ya ipatigom i diday akakam an umat'a i ha
balud an miyeh udum hi boble.
5 Ta ta'on on da'a nimpe tigtiggon hinadan tatagu ya lungatam nan
dingding di balem ya ini'wam hidin hunggop ya impa'wam bohdi nadan
gina'um.
6 Ya ipatigom an pahonom nadan gina'um ya binungutmuy matam ta
adim tigon di bobleyu. Ta datuwen atom di pangitiganda hinan ahi ma'at
i dida.
7 Ot ato' an namin dadiyen imbagan Apu Dios. An indadaan'u nadan
gina'u' hinan mapatal. Ot lungata' nan dingding i diyen mun'ahdom. Ot
pahono' nadan gina'u' i diye mon hilong ot makaka' yaden tigtiggona'
hinadan tatagu.
8 Ya i diyen nawi"it ya inalin bon Apu Dios i ha"on di,
9 He"a Ezekiel on agge minahmahan nadan ibbam hi'on nganney
at'attom?
10 Ibagam i dida nan alyo' an na'abbaktun Dios an hanan tinigoda an
inatmu ya athidiy ma'at hinan ap'apu hi ad Jerusalem an hi Sedekiah ya
ta'on on hanadan ibbayun tinanud Israel an wahdi.
11 Ya impa'innilam bo i dida nan ibalinan nan inatmu an udum hi algo
ya mumbalindah balud ta mipiyedah udum hi boble.
12 An ta'on on nan ap'apu an hi Sedekiah ya ahina pahonon di kalgana ya
ini'wana i han nalungatan hinan dingding i han mahdom. Ya hophopanay
matana ta mipa'innilan adina mo ipidwan tigon nan numboblayana.
13 Mu paddungnay tawango' te ipatiliw'u ta miyeh ad Babilon mu adina
tigon hidiyen boble te pilokonda ya ahida idatong hidi. Ya hidiy atayana.
14 Ta mahiyahhiya' nadan ap'apu ya titindaluna mu ipapdug'u damdama
dida ta pumpateda dida.
15 Ya hay iwakatandah abobboble ya i diyey punnomnomandan ha"on
hi Apu Dios.
16 Mu ihwang'u ha oh'ohha i dida hinadan gubat ya bitil ya dogoh. Ta i
diyen awadandah udum hi boble ya lo'tat ya abulutondan numbahulda

12:13 12:13 Jeremiah 22:10-12

an gapuh nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an ina'inatda. Ta panginnilaandan ha"on hi Apu Dios.

17 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,

18 He''a Ezekiel ya hanat munggagayonggong'ah panganam an paddung-nay tumattakut'a.

19 Ta ipa'innilam hinadan ibbam an tinanud Israel an nabatih ad Jerusalem an adi madne ya gumayonggongdah takutda ya minonomno-manda te inniladan tuwen madadag di bobleda. Te nunhiglay pangat nadan binuhulda ta hidiyey dusadah nadan adi maphod an ina'inatda.

20 Ta madadag nimpe ya miwalong nadan numboblayanyu ta wan innilaondan ha"on hi Apu Dios.

21 Ya alyon bon Apu Dios di,

22 He"a Ezekiel ya innilam nin nan uggan anal'alyon nadan ibbam an nabatin tinanud Israel an alyonday, Atna tayyay tawon hi imme ya daannot bo ta ma'at nadan impa'innilan Apu Dios.

23 Ot ha''on an na'abbaktun Dios ya padinongo' dida ta adida mo uggan alyon di athidi te tuwen ipa'annung'un namin nadan imbaga' an ato'.

24 Ya pogpogo' bo nadan layah an imbagabagan nadan udum an alyonday wada anuy impa'innila' i dida an ahi ma'at i da'yun tinanud Israel.

25 Ya ma"id ha bahhonan da'yun tinanud hi ad uwani di pangata' hinadan imbaga' hi ato' hinadan mungngohe. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

26 Ot inayun bon Apu Dios an alyon di,

27 He"a Ezekiel, innilam an hay alyon bon nadan ibbam an tinanud Israel ya madne anuy a'atan nadan imbaga' hi ato'.

28 Mu ibagam i dida an tuwe mon ipa'annung'un namin nadan imbaga' hi ma'at an ma"id ha ta'on hi ohah mibahho. Ha''on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

13

Hay Ma'at Hinadan Mumpunlayah An Propeta

1 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,

2 He"a Ezekiel, agam ta ibagam di ahi ma'at hinadan mumpunlayah an propeta an tinanud Israel te pamaaggon nunnomnomnomdah ibagada mu ad uwani ya hanat donglonda tun ibaga' an Dios

3 an mahmo'da te ta'on on ma"id ha impatigo' i dida on namaaggon nangnangngapyadah ibagada.

4 Ta mipaddungdah nan jakal an e manama' hi anonah nan nadadag an boble.

5 Te ma''id ha ibagadah idinong nadan ibbayun mangat hi adi maphod ta wan adi' ipa'ali nadan atatakut an ma'at i dida.

6 Ya layahda nan alyonday waday impa'innila' i dida. Ya namnamaonda bo udot an ma'at nadan layah an imbagada.

7 Ta alyo' i diday, Eyu bo udot ibagabaga nadan alyonyuy nalpun ha"on mu layahyu te ma"id ha himmapita' i da'yu.

8 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Nomnomnomonyu an dusaon da'yu an gapu i danaen agge immannung an eyu ibagabaga an alyonyuy nipatigo i da'yu.

9 Ta adi da'yu mo ibilang hi tatagu' te umaho' di ngadanyuh nan nitud'an nadan ngadan di tinanud Israel. Ya adi ayu mo mibangngad hinan

numboblayanyu tuwali. Ato' dadiye hinadan mumpunlayah an propeta
ta wan innilaonyu an ha"on nan na'abbaktun Dios.
10 Te hina'ulda nadan tatagu' an alyonday, Ot ten malinggop ta'u
tee ot undan nganne boy oha an ta'on on ta'u tayya maligatan. Ta
paddungnay timpingda han agge nahamad an binattun alad ot pintolanda
ta paddungnay nahamad.
11 Mu adi madne ya magdeh diyen pinintolanda an binattun alad. Te
ipa'ali' han punligatanda an paddungnay mabikah an puwo' ya udan ot
ma"id ha bahhonan magde.
12 Ta ahi alyon nadan tatagu di, Tanganu anuh on nagde ya ot tee ayan
nahamad di tigona?
13 Ot alyon bon nan na'abbaktun Dios i dida di, Hidiyen pinintolanyun
alad ya hi ad Jerusalem di nipa"elana. Te gapuh bungot'u ya ipa'ali' han
nalot an puwo' ya udan ya ipa'ali' boy dalallu an dumadag.
14 Immannung an dadago' hidiyen napintolan an alad ta ingganay
mabudhan nan nigopnadana. Ya wa'e ta mun'agdeda ya mi'dadag ayu
ta i diyey panginnilaanyu an ha"on hi Apu Dios.
15 Ta ipatigo' nimpey bungot'u ta madadag nadan ni'alig hi alad ya
ta'on on nadan mumpunlayah an propeta an paddungnay nangipaphod
i dadiyen alad
16 an dida nadan mangalih nadan tatagu' hi ad Jerusalem hi adida
minomnoman ot malinggopda mu dee mannot an layahda. Ha"on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
17 Ot alyon bon Apu Dios i ha"on di, He"a Ezekiel ya hanat ibagam
datuwen alyo' hinadan binabain mumpunlayah an mangibaga hi kumpul-
nan malpuh nomnomda.
18 Ta alyom i dida di, Hituwey inalin nan na'abbaktun Dios an mahmo'
ayun binabai te madusa ayu. Te dakol di adiyu aton an mangmangngiphod
ayuh mitakkalang ya mipngot on inaliyuy waday abalinanda an manadag
hi ibbada. Te pinhodyun ta'on on madadag nadan tatagu' mu ta waday
gun'udonyu.
19 Ta hiya nan alyon bon Apu Dios i da'yu di, Imbabaina' i da'yu hi
hinangngab nadan tatagu' an gapu hi gamgamyuh nadan hingkikittang
an makan an idat nadan tatagu. Ta inlayahanyu nadan tatagu' an gapu
attog ta patiyonda nadan layahyu ot ipapateyu nadan ma"id ha bahulda
ya inihwangyu nadan numbahul.
20 Ta hiya nan nunhiglay bungot'uh nadan usal an alyonyuy waday
abalinanda ta punha'ulyuh tatagu an paddungnay hulu an pungkonayu
ta ayda hamutin makna. Ta hiya nan pogpogo' danaen usal an alyonyuy
waday abalinanda ta mawayawayaan nadan tatagu' ta umatdah nan
hamutin nibu'anan hinan nipu'unganda.
21 Te pun'aan'u nadan impongotyu an alyonyuy waday abalinanda an
manadag hi ibbayu ta ihwang'u nadan tatagu' ta mapogpog di ayyu
nangdonan hi nitaguwanda. Ta hituwey panginnilaanyu an ha"on hi Apu
Dios.
22 Te gapuh layahyu ya mina"idyuy namhoddan mangun'unud i ha"on
yaden adi' ahan pohdon an munholholtapda. Ya inaliyu bo udot hinadan
tatagun adi maphod di pangatda ta inaynayundah nan pangatda ot
nanongnan maphod di ma'at i dida ya dee mannot an mapogpog di
nitaguwanda.
23 Ta hiya nan pogpogo' nimpe nadan alyonyuy waday abalinanda
an inyammayu ya nadan layah an ugganyu alyon hi nipatigon da'yu.

Ta ihwang'u nadan tatagu' hinadan atonyun mamalpaligat i dida. Ta panginnilaanyun ha"on hi Apu Dios.

14

Hay Dusan Nadan Mundayaw Hinadan Dios Di Udum An Tatagu

1 Indani ya immali nadan ap'apumin tinanud Israel ot munhahhahapit ami.
2 Ya alyon Apu Dios i ha"on di,
3 He"a Ezekiel, danae'en tatagu ya pa'pattiyonda nadan dios di udum an tatagu an ta'on on inniladan pumbahulan i ha"on. On indani on nummahmahdan ha"on mu adi' tobalon nan ibagada.
4 Ta hiya nan ibagam i dida an wa'e ha mahmahan nadan mundayaw i dadiyen dios i ha"on ya hay pambal'un dida ya nan pundusa' i dida.
5 Athidiy ato' ta alina ya iwalongdan mangun'unud i dadiyen dios ta mibangngaddan mangun'unud i ha"on.
6 Ta hiya nan mahapul an muntutuyuda an gapuh nangun'unudandah nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an dayawondan inyamman di tagu.
7 Te wada'e i da'yu nimpen tinanud Israel ya ta'on on nadan ni'iboble i da'yu ha man'ug i ha"on ta dadiyen dios di udum an tataguy dayawona on indani on e mummahmah hinan propeta ya hay pambal'un hiya ya nan pundusa' i hiya.
8 Ya mi'buhula' i diyen tagu ta pangitigan di udum an adi' unnudan nan at'atona. Ya pogpogo' di nitaguwana ta adi midmiddum hinadan tatagu' ta panginnilaanyun ha"on hi Apu Dios.
9 Ya wa'e ta nan ohan propeta ya layah di ibagana te hidiyey namnamaon nadan tatagun ma'at ya ha"on an Dios di nangipa'innilan diyen imbagana. Mu ta'on on hidiyen propeta ya dadago'.
10 Ta numpaddung di dusadah nadan tatagun umen e mummahmah i diyen propeta.
11 Ato'hidi ta way aton nadan ibbam an tinanud Israel an adi man'ug i ha"on ya ta idinongdan mangat hinadan pumbahulan. Ta nanongnan da'yuy ibilang'uh tatagu' ya ha"on an Dios di dayawonyu. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

Hanadan Maphod Di Pangatda Ya Adida Abalinan An Ihwang Nadan Nabahulan

12 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
13 He"a Ezekiel, donglom tun alyo' an wa'e ta mumbahul nadan bimmoble ta iwalongdan mangun'unud i ha"on ya dadago' nan alpuwan di anonda. Ta iyateday inagangda ya ta'on on nadan animalda.
14 Ot onha wahdin niddum i dida da Noah ya hi Daniel ya hi Job ya adi mabalin an mi'hapita' ta mi'laggat nadan udum an mihwang te dida ya ammunay mihwang an gapuh nan amaphod di pangatda.
15 Ya onha waday honago' hinadan mun'a'ilom an animal i diyen boble ta pun'a'andan namin nadan tataguhdi ta tumakutday mangi'wahdi
16 ot ta'on on wahdidan ni'ibobleh nadan tulun maphod di pangatda ya dida damdama han mabalin an mihwang ya abuh. Te ta'on on nadan imbabaleda ya adida mihwang ta mumbalin hi adi maboblayan hidiyen boble. Ha"on an wadawadah inggana ya na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
17 Ya atbohdi hi'on ipa'ali' di mangubat i diyen boble ta mate nadan tatagu ya animal

18 ya ta'on boh on dedahdi nimpe da Daniel ya hi Noah ya hi Job ya dida
damdama han mihwang an adi mabalin hi ihwangda nadan imbabaleda.
Ha''on an wadawadah inggana ya na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
19 Ya alina'e bo hi gapuh bungot'u ya impa'ali' ha dogoh i naen boble ta
mun'a'ateday tatagu ya animal
20 ot ta'on nimpeh on wadada da Noah ya hi Daniel ya hi Job ya
ammunada an mihwang an gapuh amaphod di pangatda an ma"id nimpe
ha abalinanda an mangihwang hinadan imbabaleda. Ha"on an wadawada
ya na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
21 Ot punhiglao' di pundusa' ta ipa'ali' nan opat an punligatan nadan
tataguh ad Jerusalem an gubat ya bitil ya atap an animal ya dogoh ta mate
nadan tatagu ya ta'on on nadan animalda.
22 Mu wadaday mihwang an miyalidah tun ad Babilon ta middumdan
da'yu. Ta he''a mismuy manigoh nan adi ahan maphod an a'atda. Ta i diye
ya ma'awatam hi'on tanganu on athidiy inat'uh ad Jerusalem.
23 Ya ma'innilaam bo an an namin di inat'u ya waday gapuna. Ha"on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

15

Hay Nipa''elan Di Ad Jerusalem

1 Ot alyon bon Apu Dios i ha''on di,
2 He''a Ezekiel ya nganney innilam hi numpaddungan nan wakal ya
nan kayiw? Ya umat hinan nitanom an greyp an hi'on na'alan namin
nan bungana ya nganney iyatan nan adolna? On waday usalna an umat
hinadan kayiw?
3 Ma''id te adi mabalin an apyon hi umat hi pangipattukan hi kumpulna.
4 Manu te mabalin an mitungu hi'on namaganan mu hi kittang on nagbu
ya ma"id ha balana.
5 Ta athidiy niyatan nan adol nan greyp an wa'et na'alan namin di
bungana ya ma"id mo ha hilbina an ta'on on itungu onu adi.
6 Ot hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Nadan nunhituh
ad Jerusalem ya umatdah nan wakal hinan muyung an hay usalda ya on
mitungu ya abuh
7 te dusao' dida. Ta ta'on on nihwang di udum i dida hinadan
namangulun dinusa' mu dusao' damdama dida ta madadagda. Ot athidiy
ato' ta panginnilaanyun ha"on hi Apu Dios.
8 Ot gapu ta inwalongdan mangun'unud i ha"on ya pumbalino' nan
bobleyuh adi naboblayan. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

16

Hay Nipaddungan Nadan I Jerusalem

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 He''a Ezekiel, hanat ipa'innilam hinadan ibbam an i Jerusalem an
nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios nadan at'attonda.
3 Ta ibagam i dida an ha''on an na'abbaktun Dios ya alyo' i dida an i
Jerusalem di, Paddungnay nalpu ayuh ad Kanaan an ay hanan da'yu nadan
tinanudan Amor onu hi Hit.

4 Ta paddungnay ma''id ha nangipapto' i da'yuh niyayyamanyu ta ma''id
ha namutul hi puhogyu ya ma"id ha nangamoh i da'yu ya ma''id ha
nangi'apuwap hi ahin hi adolyu* ya ma"id ha nanguloh i da'yu.
5 Ya paddungnay ma"id ha nammo' i da'yun mangat i datuwe ta
paddungnay pamaaggot e da'yu itopal. Te nihipun hi niyayyamanyu ya
ma"id ha naminhod i da'yu.
6 Ta hidin tinigo da'yu ya mahmo' ayun mungkoyakoyang an kumga
yaden nunnanong nadan dalah adolyu. Ot awiton da'yu ta alyo' ot on
ta mi'tagu ayu.
7 Ta impapto' da'yu ta ingganaot kumilog ayu ta umat ayuh nan
mapmaphod an immongngal an nitanom. Ta maphod di nangadolyu mu
paddungnay numbollad ayu.
8 Mu hidin pidwanah naniga' i da'yu ya matigon mabalin mon malahin
ayu. Ot ihophop'un da'yu nan abillog an lubung'u ta mahawanan di adolyu.
Ot ibaga' di naminhod'un da'yu ta paddungnay bagi da'yu mon ha''on an
na'abbaktun Dios.
9 Ot amhon da'yu ta na'ulahan nadan inlamutyun dala ot dahidahan
da'yuh bangbanglu.
10 Ot lubungan da'yuh nanginan lubung ot hapatutan da'yuh nan
nanginan lalat.
11 Ot idattan da'yuh nadan nabalol an mihu'lub hi ta'le ya banggol
12 ya hingat ya nadan mapmaphod an mipongot.
13 Ta athidi an paddungnay numbabalitu' ayu ya numpunlubung ayuh
nadan mun'aphod an lubung. Ya hay anonyu ya nadan tinapay an na'apyah
nan napinun alina ya mantekan di olibo ya danum di iyukan. Ta umat
ayuh nan apgohan an ahawan di patul.
14 Ta gapu i dadiyen inat'un da'yu ya paddungnay numbalin ayu nimpe
i ha apgohan an babai ta nundingngol hinaen a'atyuh abobboble. Ha"on
an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
15 Mu gapu ot bo ta apgohan ayu ya paddungnay numbalin ayuh mi'lala'i.
Ta kumpulnan lala'in mala"uh on inayaganyu ta ilo'yu.
16 Ya hay nipaddungan dadiyen linala'in inilo'yu ya nadan dios di udum
an tatagu an dinayawyu. Ot usalonyu nadan nun'abalol an indat'un da'yu
ta iniphodyuh nadan pundayawanyuh nadan dios di udum an tatagu. Ta
danaen inatyu ya umipabohol ahan i ha"on.
17 Ya inusalyu bo udot nadan balitu' ya silber an indat'un da'yu ta
iniphodyuh linala'in bulul ta dayawonyu.
18 Ot alanyu bo nadan naboldaan an lubungyu ot impilubungyun dida ot
idawatyu i dida nadan indat'un da'yun lana ya insenso.
19 Ya atbohdi nadan makan an umat hinan napinun alina ya nan
mantekan di olibo ya nan danum di iyukan an indat'un da'yu an
indawatyun dida te pinhodyun pa'amlongon dida.
20 Mu bokon ammuna danaen inatyu te hay nunhiglan inatyu ya nan eyu
nangi'nongan hinadan indat'un imbabaleyu i dadiyen dios ta anonda.
21 Ta pinateyu nadan imbilang'uh imbabale' ot i'nongyu hi maghob an
mi'nong hinadan dios di udum an tatagu.
22 Tanganu ahan ta i danaen nunhiglan umipabungot i ha"on an
ato'atonyu ya adiyu nomnomon din paddungnay agolangyu an ma"id
ha nammo' i da'yu ta pamaag ya numbollad ayun mungkoyakoyang ya
nanongnan nadadala ayu an munta"ata"ang.

---

* **16:4 16:4** Nan mangi'apuwap hi ahin hi adol ya hidiye nan pangat nadan Judyu hinan pi'yayyam an golang.

23 Ot mahmo' ayu te dusaon da'yun ha"on an na'abbaktun Dios.
24 Te inyal'alayun e nangapyah pundayawanyuh awadan di dakol an tatagu.
25 Ta paddungnay pina''ihyuy amaphodyu te kumpulnan dios an dayawon di udum an tatagu on iniphodyuh nadan kalata ta dayawonyu didahdi ta hiya nan umat ayu nimpeh nan mi'ilala'i an kumpulnan lala'in mala'uh on inayaganyu ta ilo'yu.

26 Ya inyal'alanan impabohola' i da'yu te numbalinnot bon nadan tataguh udum hi bobley pundinolanyu an umat hinadan i Egypt.
27 Ta hiya nan dinusa da'yu ta ginubat da'yuh nadan i Pilistia ta pinlohday udum hinadan lutayu. Ta ta'on on dida ya masda'awdah nadan adi ahan maphod an at'atonyu.
28 Te ma"id ha aggeyu e nundinolan an ta'on on nadan i Assyria mu hiya damdaman kulangonyu.
29 Ta ta'on on nadan mumpungkumilhun i Babilon on nundinolanyu dida mu hiya damdamah diyen kulangonyu.
30 Ngalngalam ha a'atyu an ma"id mahan nayya ha bainyu an umat ayuh nadan umipabain an binabain mumpabayad hi adolda.
31 Te nangapya ayuh pundayawanyuh nadan kalata ya nangapya ayu boh dios an dayawonyuh awadan di dakol an tatagu ta umat ayuh nan babain mumpabpabbayad hi adolna mu udu'duldaot te waday bayadda mu da'yu an nganney gun'udonyu i danaen inatyu.
32 Ta umat ayu nimpeh nan babain iluktapnay ahawana te bokon nan ahawanay pangiyohhaanah pamhodna.
33 Udu'dulna boh nadan mi'ilala'i an binabai te mumpabayadda mu da'yu ya da'yuy mangdat hi legalo i dadiyen pundinolanyun malpuh udum hi boble.
34 Ta nahunnih diyen a'atyu te nadan mumpabpabbayad hi adolda ya waday midat i dida ya ahida mi'ilo mu da'yu ya paddungnay da'yuy mumbayad i dida ya agge da'yuot binoddangan.

35 Ot alyon bon Apu Dios di, Da'yun i Jerusalem an mi'alig hi mi'ilala'i ya hanat donglonyu tun ibaga'.
36 Ot gapu ta bokon ha"on di pundinolanyu te hay nundinolanyu ya nadan udum an boble ot dayawonyu nadan nunhiglan umipabungot an dios an dayawonda ot patayonyu nadan imbabaleyu ot i'nongyun dida
37 ta hiya nan amungo' an namin nadan boblen nundinolanyu ta gubaton da'yu ta punhintigganday adadaganyu ta umat ayuh nan mi'ilala'in nabolladan ta ma'attigon namin di a'atna.
38 Ot hay pundusa' i da'yu ya umat hi dusan di pimmate ya nunluktap. Te gapuh bungot'uh nangiwalonganyun mangun'unud i ha"on ot e ayu mundayaw hinadan dios di udum an tatagu ta hiya nan patayon da'yu ta iyamohyuy dalayu.
39 Te ipa'abak da'yu i dadiyen boblen nundinolanyu ta dadagon da'yu. Ta pumpa''ihda nadan pundayawanyu an eyu pangpangattan hinadan nagaga"ihon ato'atonyu. Ya nun'aladan namin nadan balitu'yu ya silberyu ya lubungyu ta ma"id ha mabatin da'yu ta mipaddung ayuh nan mi'ilala'in nabolladan.
40 Ta mumboboddangda nimpe dadiyen boblen numbayabayadanyu ta puntopa da'yu ya numpalang da'yuh nadan ispadada.
41 Ya numpu'ulanda nadan babaleyu ya pinalpaligat da'yuh hinangngab

di dakol an binabai.† Ato' hitu ta wan midinong di pundayawanyuh nadan
dios di udum an tatagu ya midinong boy pumbayadanyuh nadan dakol an
pundinolanyun tataguh udum hi boble.
42 Ot ma'at datuwe ta wan ma'aan di bungot'un da'yu an gapuh
nundayawanyuh nadan dios di udum an tatagu.
43 Te hidin nangatanyuh nadan adi maphod ya ma"id ahan ha ni-
nomnomyuh nan nangipapto"un da'yu hidin paddungnay agolangyu. Ta
nunhiglan umipabungot i ha"on nadan ato'atonyu ta hiya nan dusaon
da'yu. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
44 Ya inalin bon Apu Dios di, Ta hay ibagabagan mon di tatagun da'yu ya
alyonday, Undan tuwali nganney padungon di imbabale hi'on bokon nan
ammod.
45 Ta immannung mahan peman an pinadungyu nan paddungnay hi
inayu an inwalongnay ahawana ya imbabalena ot teen umat ayu boh
nadan i'ibayu an inwalongyuy ahawayu ya i'imbabaleyu. At'ayuhna te
da'yu tuwali nadan tinanudan Hit onu hi Amor.
46 Hanan pangpangullun babain hi ibbayu ya dida nadan nunhituh ad
Samaria an wah nangappit hi huddo' di bobleyun tinanud Israel ya nadan
nun'ihaggon an boblehdi. Ya hanan nihnod ya dida nadan nunhituh ad
Sodom an wah muyyadna ya nadan nun'ihaggon an boblehdi.
47 Ta hanadan nunhiglan umipabungot i ha"on an pangatda ya dadiyey
inatyu bo damdama mu inyal'alan di numbahulanyu mu dida.
48 Ot ha"on an wadawadan Dios ya ibaga' teen udu'duldaot eh'a nadan
i'ibayun i Sodom ya ta'on on nadan nunhituh nunlini"odanda mu da'yu ya
nadan nunhituh nunlini"odanyu.
49 Nomnomnomonyu an hay bahul nadan i Sodom ya mumbaktuda
te wadan namin di mahapulda mu ma"id ha alyon hi idattanda nadan
ma'ma"idan ya ma"id ha alyon hi boddanganda nadan munhapul hi
boddang.
50 Ya wadada boy udum an nunhiglan umipabungot i ha"on di ato'atonda
ta hiya nan tinigoyun dinadag'u dida.
51 Mu onha ipaddung di bahul nadan i'ibayu an i Samaria hinan bahulyu
ya namammamay numbahulanyu mu dida. Te da'yu'e ya nunhiglan
umipabungot i ha"on di inatyu mu dida ta udu'dulda nimpe mu da'yu.
52 Ta hiya nan ad uwani ya holtaponyu nadan dusayu ta mibabain ayu.
Te nunhigla ahan nimpey numbahulanyu ta hiya nan udu'dulda mu da'yu.
53 Mu ta'on on dinadag'u ni' nadan i'ibayu an i Sodom ya i Samaria
mu ipaphod'u dida ta mumbangngad nan maphod an a'atda tuwali. Ya
atbohdiy ato' i da'yu an pumbangngado' bo damdama nan maphod an
a'atyu tuwali.
54 Ot ma'at hidiye ta ahi nunhiglay bainyu an gapuh nadan ina'inatyu te
alyon nadan i'ibayun i Sodom ya i Samaria di, Ot tee mahan an udu'dul
ta'u mu dida.
55 Mu wa'et ipaphod'u nimpe nadan i'ibayu an i Sodom ya i Samaria
ya ipaphod da'yu damdama. Ta mumbangngad an namin nadan a'atyuh
hopapna.
56 Handi ni' ya nunhiglay pamihulyuh nadan i Sodom
57 mu ad uwanin na'innilaan nadan adi maphod an pangatyu ya nunhigla
otahan di pamihul nadan bimmobleh nunlini"odanyu i da'yu an umat
hinadan i Edom ya i Pilistia.

† **16:41 16:41** Hay nipa"elan datuwen binabai ya hanadan tataguh udum hi boble.

58 Ta hidiyey dusayu te nunhiglan umipabungot i ha"on nimpe di
pangatyu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
59 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Mahapul an dusaon da'yu te
imbahhoyun aggeyu inunud nadan imbaga' i da'yu.
60 Mu ta'on on athidi ya adi' ibahhon aton din imbaga' hi ato' i da'yuh
din paddungnay agolangyu. Te nan imbaga' ya hidiyey ma'at hi inggana.
61 Ta ahiyu mohpe nomnomon ya bumain ayu mo nimpeh nadan adi
ahan maphod an ina'inatyu. Ta pumbalino' nadan i'ibayun i Sodom ya i
Samaria hi paddungnay imbabaleyu an ta'on on agge niddum hituweh nan
imbaga' i da'yu.
62 Ot pa'annungo' nadan imbaga' ta wan innilaonyun ha"on hi Apu Dios.
63 Ya pakawanon da'yuh nadan numbahulanyu ta wa'et nanginomno-
manyu dadiyen numbahulanyu on pamaagyuy dindinong te bumain ayu.
Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

17

Hay Ni'aligan Nadan Agila Ya Nan Wakal

1 Alyon bon Apu Dios di,
2 He"a Ezekiel ya ibaga' teen hanat ibagam hituwen nipa"el an a"apoh
hinadan ibbam an tinanud Israel
3 ta wan ma'awatanda nan pohdo' an ibagan dida. Ta ibagam an wada
han ongal an agila an abillog di paya'na ya mabikah ya mapmaphod di
kololna an timmayap ot umeh nan muyung hinadan billid an nungngadan
hi Lebanon. Ot hobatona nan uddun nan atagtagayan an hapang nan sedar
4 ot iyenah ad Babilon an numboblayan nadan mumpungkumilhu ot
itanomnahdi.
5 Ot mangala boh ohok hi bobleyu ot ena ihok hinan malumong an luta
an nihaggon hi dakol an liting.
6 Ta hidin himmango ya matigo an hidiye nan greyp an adi tumage te ay
wakal an kumayabbah. Ya nanginlalamut ya nangintuttubu. Ya hanadan
hapingna ya nidongdongdah nangappit hi awadan nan agila.
7 Ya wada bo han ongal an agila an mabikah di paya'na ya dakol di
dutdutna. Ya pamaag ya ipluy nadan lamut diyen greyp i diyen mi'adwan
agila ya ta'on on nadan hapangna on nidongdongda i hiya an paddungnay
mumbagadah liting i hiya.
8 Mu hidiyen greyp ya on tuwali nitanom hinan malumong ya waday
litingnan luta ta nangintuttubu ya nangimbubbunga.
9 Mu paddungnay tinaynanah diyen liting ta attaonan e mumbagah
nan ma"id ha litingna. Ta hiya nan pamaag ya naba'gut ot makling ta
mun'a'agah nadan bungana an ta'on on ma"id ha mabikah an tagu onu
dakol an tatagun mama'gut i diye. Ha''on an na'abbaktun Dios di mangalin
tuwe.
10 Ya ta'on damdama boh on miyaldan di itanomana ya adi tumagu an
namamah on umali nan napudut an dibdib. Te nakling mo tuwalih din
naba'gutana.
11 Ot alyon bon Apu Dios i ha"on di,
12 Mahmaham ya tuwali hinadan mumpungngohen ibbam an tinanud
Israel hi'on inniladay ibalinan naen impa'innilam i dida. Ibagam i dida an
nan patul hi ad Babilon ya immeh ad Jerusalem ot baludona nan patul ya
ta'on on nadan ap'apu an munhilbi i hiya ot iyena didah ad Babilon.
13 Ot pot'onay ohah nadan holag di patul hidih ad Jerusalem ot
pumbalinonah patuldahdi. Ot ihamaddan munhapit ot punsapataonah

diyen patul ta hiyay unudona. Ot iyena nimpe nadan udum ap'apun
munhilbih nan patul hi ad Judah hi bobledah ad Babilon.
14 Ta mahapul an unudon nan patul hi ad Judah nan nunhapitanda hinan
patul hi ad Babilon te adina'e ya nunhiglay ma'at i dida.
15 Mu onnot on nginhenah diyen nunhapitanda ta wadaday hinnagna hi
ad Egypt ta eda mangalah kakabayu ya immawitdah dakol an titindalu.
Mu adi ma'at hidiyen ninomnomnan aton. Te adi mabalin hi ibahhona
nan nunhapitandah nan patul hi ad Babilon.
16 Ot ha"on an wadawada ya na'abbaktun Dios di mangibaga an hidiyen
patul ya mateh ad Babilon te imbahhona nan nunhapitandah nan patul hi
ad Babilon an hiya nan namto' i hiya an numpatul.
17 Te nan patul hi ad Egypt ya nadan dakol an tindaluda ya adida
boddangan nadan ibbayun i Judah. Ta nadan i Babilon ya mangiphoddah
pangi'wandan bumahhel hinan binattun alad hi ad Jerusalem. Ta
bumahhelda ya numpateda nadan bimmoblehdi.
18 Ot gapu ta ibahhon nan patul hi ad Judah nan nunhapitandah nan
patul di i Babilon ya adi mo mabalin hi mihwangda.
19 Ta ha"on an wadawada ya na'abbaktun Dios ya dusao' hidiyen patul
an gapuh nan pangibahhawanah nan insapatanan ha"on hi atona.
20 Ta paddungnay tawango' nan patul hi ad Judah ta makna. Ya inye' hi
ad Babilon ta hidi nimpey atayana an gapuh nungngohayanan ha"on.
21 Ya an namin nadan bumtik an tindaluna ya mun'a'atedah gubat. Ya
hanada'en adi mate ya mahihi"anda. Ta wan innilaonyu an ha"on an Dios
di mangalin tuwe.

Hay Ahi Ipaphodan Nadan Tinanud Israel

22 Alyon nan na'abbaktun Dios di, Ahi' kultudon nan uyho' nan
atagtagayan an sedar ya e' intanom hinan na'taggen billid*
23 hidih nan bobleyun tinanud Israel ta umongngal ta manginhahapang
ya mangimbubbunga ta mumbalin hi mapmaphod an sedar. Ta ahi
pumbuyaan ya punhiduman di nat'onat'on an hamuti nadan hapangna.
24 Ta an namin di tataguh tun luta ya innilaondan ha"on an Dios ya
abalina' an mamogpog hi abalinan nadan ongal di abalinanan tatagu ya
abalina' bon pumbalinon nadan tatagun ma"id ha abalinanda hi waday
abalinanda. Ta umatdah nan ongal an kayiw an longho' ya umatda boh
nan munlangtan kayiw an kulingo'. Ya hanada'en ma"id ha abalinanda ya
umatdah nan nakuling an taguwo' ya umatda boh nan kittang an kayiw
an pa'ongngalo'. Ha"on an Dios di mangalin tuwe ya an namin di ibaga' ya
ato'.

18

Nan Tagun Mumbahul Ya Mate

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 Hay ugganyu ibaga an tinanud Israel ya alyonyuy hanadan a'ammod
anuy nangan hinan mun'alinun greyp mu hanadan imbabaleday na'alinu.
3 Mu ha"on an wadawada ya na'abbaktun Dios di mangibaga an adiyu
mo uggan donglon hituwen ibagada i da'yu.
4 Te ha"on di ukod hi an namin di tatagu an ta'on on nadan a'ammod
onu nadan imbabaleda. Ta nan tagun mumbahul ya hiyay madusa.

---

* **17:22 17:22** Hay nipa"elan tuwe ya waday tinanud Israel an mumbangngad hi ad Jerusalem.

5 Ot hay ma'alih maphod an tagu ya hanan mangat hinadan
umipa'amlong i ha"on
6 an adi munhilbih nadan dios di udum an tatagu an umat hinadan
nunhilbiyan nadan ibbayun tinanud Israel. Ya adina anon di ni'nong i
dadiyen dios hidih nan pundayawandah nadan billid. Ya adina ilo' di
ahawan di udum ya adina bo ilo' di babain waday malpuh adolna.
7 Ya adina palpaligaton nadan ibbana ya ibangngadna nadan nangido-
nanah nan impa'utangna ya adina pulhon di usal di ibbana mu onaot
idattan nadan nun'awotwot hi anonda ya ilubungda.
8 Ya adina ipapulsintu di ipa'utangna. Te adina pohdon an mangat hi
adi maphod. Ya nipto' di atonan mangipanuh hi'on waday mihahapit an
ma"id ha pangipangngelana.
9 Te adina ibahhon unudon nadan tugun'u ya tudtudu'. Ot athidi'ey pan-
gatna ya waday linggop di punnomnomna ya minaynayun di pi'taguwana.
Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

10 Mu adi athidiy ma'at hinan imbabalena hi'on adi maphod di pangatna
te pumate ya dakol di udum an adi maphod an ato'atona
11 an adi umat i amana. Te hiya ya e mi'mi''an hinadan ni'nong hinadan
dios di udum an tatagu hinan pundayawandah nadan billid. Ya ilo'nay
bokona ahawa.
12 Ya paligatona nadan nun'awotwot. Ya adina ipabangngad nan
nangidonanah nan impa'utangna. Ya pumloh hi usal di ibbana ya e
mundayaw nimpeh nadan dios di udum an tatagu. Ta dakol nadan at'atona
an nunhiglan umipabungot i ha"on.
13 Ya ongal di pumpapulsintunah nadan ipa'utangna. Ot hanan athidin
tagu ya adi minaynayun di pi'taguwana te mate te hanadan nunhiglan
umipabungot i ha"on di ato'atona. Ot hiyay ud bahul hi atayana.

14 Mu bokon athidiy ma'at hinan imbabalena hi'on adina aton nadan adi
maphod an tintinnigonan inat amana.
15 Ta adi e mi'mi''an hinadan ni'nong hinadan dios di udum an tataguh
nan pundayawandah nadan billid ya adina dayawon dadiyen dios an
dayawon nadan ibbayun tinanud Israel ya adina ilo' di bokona ahawa
16 ya adina paligaton di ibbana ya ipabangngadnay nangidonanah
impa'utangna ya idattanah makan nadan nun'awotwot ya idattana bo
didah ilubungda.
17 Ya adina pohdon an mangat hi bahul ta hiya nan adi mumpapulsintu
hi ongal hinan ipa'utangna ya un'unudona nadan tugun'u ya tudtudu'. Ya
minaynayun di pi'taguwana ya adi madusah nan bahul amana.
18 Mu hi amana'e ya mate an gapuh nadan adi maphod an ina'inatna te
adina idat di bino'lan di puntamuwona ya pumloh usal di ibbanan tagu.
Ya dakol boy ina'inatnah nadan ibbanan tatagu an adi maphod.

19 Mu alinah alyonyu on tanganu on adi middum an madusa nan
imbabaleh nan bahul amana? Adi te hiya ya maphod di pangatna ya
inunudna nadan tugun'u ya tudtudu' ta hiya nan hiya nimpey waday
linggop di punnomnomna ya minaynayun di pi'taguwana.
20 Te hanan tagun mumbahul ya hiyay iyatena. Ot hanan imbabale ya
adi mabalin hi madusa an gapuh bahul nan ammodna ya adi bo mabalin
hi madusa nan ammod an gapuh bahul nan imbabalena. Ot hanan tagun
maphod di pangatna ya waday maphod an gun'udona. Mu nan tagun adi
maphod di pangatna ya holtaponay dusan nan bahulna.

21 Mu hi'on itutuyun nan tagu nadan adi maphod an ina'inatna ya
unudona nadan tugun'u ya tudtudu' ta maphod di pangatna ot adi madusa
an gapuh nan bahulna.
22 Te mapakawan an namin nadan numbahulana ya gapu ta nipto' moy
pangatna.
23 Ha"on an na'abbaktun Dios ya adi' pun'amlongan di atayan nadan
adi maphod di pangatdan tatagu. Te hay pohdo' ya muntutuyuda ta way
atondan mi'tagu.
24 Mu hi'on waha taguh maphod di pangatna ya indani ya numbahul ta
nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an at'atton nadan adi maphod di
pangatnay at'attona ya madusa. Ya malingling an namin nadan maphod
an ina'inatna. Ta madusa te inwalongnan mangat hi maphod ta hanadan
pumbahulan di at'atona.
25 Mu alina nin ya wada boy mangibagan da'yu hi nibahhoy pangat'un
Dios. Mu hanat donglonyu tun ibaga' an da'yun tinanud Israel an nipto'
tun pangat'u mu da'yuy nibahho.
26 Te ta'on on maphod di pangat ni' nan tagu mu indani ya hanadan adi
maphod di at'attona ot madusa ta mate an gapuh bahulna.
27 Mu hanan tagun ta'on on na'abahhulan mu indani ya nuntutuyu ya
indinongnan mangat i dadiyen pumbahbahulana ya hiyay mihwang ta adi
madusa.
28 Te hidin nomnomnomona ya adi ahan maphod nadan ina'inatna ta
hiya nan indinongna. Ot gapu ta athidiy inatna ya ma"id ha bahhonan
maphod di pi'taguwana.
29 Mu alyonyu damdaman tinanud Israel di ha"on an Dios di nibahhoy
pangatna. Mu hay immannung ya da'yu nimpey nibahhoy pangatna.
30 Ta hiya nan da'yun tinanud Israel ya humalyaon da'yu ta hanan
pundusa' i da'yu ya miyunnudan hinadan ina'inatyu. Ot daan mo
ta idinongyu nadan pumbahbahulanyu ta bokon datuwey gumalat hi
adadaganyu.
31 Ot hanat idinongyu nimpe nadan pumbahbahulanyu ya inhipunyun
mangat hinadan nipto' an pangat. Te undan pohdonyu tatawwan madusa.
32 Ha"on'e ya adi' pun'amlongan di atayan di ohan tagu. Ot hanat
muntutuyu ayu nimpe ta wan maphod di pi'taguwanyu. Ha"on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

19

Hay Mikantah Hi'on Waday Nate An Patul An Tinanud Israel

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di, Hanat hituwen ibaga' di ingulngulmuh
nan umukayungam hinadan duwan ap'apun nadan tinanud Israel
2 ta alyom di,
Da'yun tinanud Israel ya paddungnay mabikah nan hi inayu ya na'tullid
an umat hi layon an impapto'nay imbabalena ta ingganay immongn-
galda.
Ta ta'on on wadadah nunlini"odan nadan mun'abubungot damdaman
layon
3 mu impapto'na nan ohan inlumna* ta numbalin hi ma'abbikah ot
itudduwana ta abalinanan e manganup ya mangan hi tagu.
4 Ta nundongol di a'atnah abobboble mu tiniliwda an paddungnay
binituda.

* **19:3 19:3** Hay nipaddungan nan ohan inlumna ya nan patul an hi Jehoahas.

Ot baludonda ot iyedah ad Egypt.
5 Mu hidin hadhaddon nan hi inana ya ma"id hidiyen imbabalenan
mibangngad ot tudduwana bo nan ohan imbabalena ta numbalin
hi mabikah an layon.
6 Ya paddungnay nidniddum hinadan ibbanan layon ta natudduwan
damdama an manganup ya mangan hi tagu.
7 Ta numpa"ihnay alad ya nundadagnay boblen di tatagu ta hiya nan
dingngol'en nadan tatagu nan alumiyomna on nunhiglay takutda.
8 Indani ya immalida boy tatagun nalpuh abobbobleh nunlini"odanda ot
li"ubonda ot tiliwonda an paddungna boy binituda.†
9 Ot iyedah nan patul hi ad Babilon.
Ot ibaludda ta ma"id ha uggan madngol hi paddungnay pun'alumiyomana
hinadan billid hi boblen nadan tinanud Israel.
10 Paddungna boy hi inayu nan greyp an nitanom hinan pingngit di wa"el
an nanginhahapang ot mangimbubbunga.
11 Ya maganga nadan hapangna ta mabalin an miphod hi septer‡ di patul.
Ya timmagetage ta hiya ahan di ma'attigo.
12 Mu gapuh bungot'un Dios i da'yun tinanud Israel ya mipaddung ayuh
nan wakal an maba'gut ya nitopal.
Te umali nadan i Babilon an nipaddungan nan napudut an dibdib an
malpuh tuluwan di algo ta kulingonah diyen hapang an nipaddun-
ganyu ta makling ta mapu'ulan.
13 Mu waday hapangnan agge napu'ulan an nitanom hinan agge
naboblayan an mamagan luta.
14 Mu indani ya dimmalang hidiyen wakal ta napu'ulan an namin nadan
bungana ya hapangna ta ma"id ha nabati hi miyammah septer di
patul.
Ta hituwey ingulngulyuh nan umukayunganyu hi'on waday mate.

20

Hay Adi Dumngolan Nadan Tinanud Israel

1 Hidih din mi'ahimpuluh (10) algoh din mi'alimah bulan i diyen
mi'apituh tawon hi niyayanmih ad Babilon ya immali nadan udum
an ap'apu an ibba' an tinanud Israel ot mi'ib'ibbundan ha"on ot
mummahmahda hi'on waday impa'innilan Apu Dios.
2 Ot alyon Apu Dios i ha"on di,
3 He"a Ezekiel, ibagam hinadan ap'apu an tinanud Israel an ta'on on
umalidan mummahmah hi'on waday ibaga' mu ma"id ha odamondah
pambal'un dida. Ha"on an wadawada ya na'abbaktun Dios di mangalin
tuwe.
4 Ot daan mo ta ihingalmu dida ya inuhuhmun dida nadan nunhiglan
umipabungot i ha"on an ina'inat handidan a'ammodyu.
5 Ya ibagam i dida an hidin pinili da'yun tinanud Israel hi tatagu' ya
imbaga' i da'yu an ha"on an Dios di dayawonyu. Ya impa'innila' di a'at'u i
handidan a'ammodyu hi awadandah ad Egypt.
6 Ot ibaga' bon ipangulu' dida ta umaandah ad Egypt ta iye' didah nan
pinili' an ma"aphod an boble an malumong di lutana ya makadangyan an
boble.

† **19:8 19:8** Ta hituwe damdamay nipaddungan di na'at hinan patul an hi Jehoyakin. ‡ **19:11 19:11** Hidiyen septer ya hidiyey idongdong nan patul ta mangipa'innila an mabalin an mi'hapit nan tagu i hiya.

7 Ot ibaga' bon dida an itopaldan namin nadan umipabohol an iniphod
di tagun dayawon nadan i Egypt. Ta ma"id ha gumalat hi ibilangandah
nalugit te ha''on nimpen Dios di dayawonyu.
8 Mu nginheya' i dida ta aggeda inwalong nadan pundinolanda an umat
hinadan iniphod di tagun dayawonda ya nadan udum an dayawon nadan
i Egypt. Ta hiya nan alyo' di punhiglao' di pundusa' i didahdih ad Egypt.
9 Mu agge' inathidi te agge' pinhod an mibabaina' hi tatagu te niluh an
imbaga' an boddanga' didan tinanud Israel ta umaandah ad Egypt.
10 Ta hiya nan ingkak'u dida ot ipangulu' didah nan agge naboblayan.
11 Ot ibaga' i dida nadan tugun'u ya tudtudu' ta hanadan mangun'unud
ya maphod di pi'taguwanda.
12 Ya imbaga' bon didan hanat ngilinonda nan Habadun tungo ta
pangipatigodan un'unudonda nadan imbaga' ta punnomnomnomanda an
ha"on an Dios di numpilin didah tatagu' ta niyappitdan ha"on.
13 Mu ta'on tuwalih on hidin awahdidah nan agge naboblayan ya
nginheya' ta aggeda inunud nadan tugun'u an unhaot dadiyey nadadawoh
hi atonda. Ya aggeda bo nginilin nan Habadun tungo ta hiya nan
ninomnom'un dadagon didahdih nan agge naboblayan.
14 Mu agge' bo inathidi te adi' pohdon an mibabain te nunhintiggan di
atagutaguh nangipanguluwa' i didahdin nanaynandah ad Egypt. Ya ma"id
ha mapto' ya alyonday manu'eh pinate' dida ya adi' abalinan an ipapto'
dida.
15 Ta hiya nan imbaga' i didahdih nan agge naboblayan an adi'
padatongon didah nan pinili' an ma"aphod an boblen idat'un dida an
malumong di lutana ya makadangyan an boble.
16 Ta athidiy moy imbaga' i dida te aggeda nimpe inunud nadan tugun'u
ya aggeda nginilin nan Habadun tungo. Te nahiwda an nundayaw hinadan
iniphod di tagu.
17 Mu himmo"u nimpe dida ta hiya nan agge' pinate didan namin hidih
nan agge naboblayan.
18 Ot padana' hinadan imbabaleda ta adida iyunnud hinan inat handidan
a'ammodda ta adida mundayaw hinadan inyamman di tagu ta ma"id ha
abahbahan di niyappitandan ha"on.
19 Ot ibaga' bon dida an ha"on nan Dios an dayawonda ta hiya nan
mahapul hi halipodpodonda ta unudondan namin nadan tugun'u ya
tudtudu'.
20 Ta ngilinonda nan Habadun tungo ta atiganan atonda nan imbaga' hi
atonda. Ya ta wan atigana an ha"on an Dios di dayawonda.
21 Mu ta'on boh on nadan imbabaleda ya nginheya' i dida. Ta aggeda
inunud nadan tugun'u an ta'on on inali' di hanan mangun'unud i dadiye
ya maphod di pi'taguwanda. Ya aggeda bo nginilin nan Habadun tungo. Ta
hiya nan bimmungota' ot alyo' di patayo' didahdih nan agge naboblayan.
22 Mu agge' bo inathidi te adi' pohdon an pihulona' hinadan nanigoh
nangikaka' i dida nimpeh ad Egypt.
23 Ot alyo' mon didahdih nan agge naboblayan di iwakat'u didah
abobboble.
24 Te aggeda nimpe inunud nadan tugun'u ya nginheda nadan tudtudu'
ya aggeda nginilin nan Habadun tungo. Ya ta'on on dida ya dinayawda
nadan iniphod di tagun dinayaw didan a'ammodyu.
25 Ta hiya nan inyabulut'un atonda nadan adi maphod an tudtudu an
hidiyey manadag i dida.

26 Ot iyabulut'u an ta'on hi mibilangdah nalugit an gapuh nadan
eda i'no'i'nong an namamah nangi'nongandah nadan panguluwan an
imbabaleda. Ta dusao' dida ta lo'tat ya innilaondan ha"on hi Apu Dios.
27 Ot he"a Ezekiel ya hanat ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel
datuwen udum an inat handidan a'ammodyu an nungngohe ya nangiwa-
long an mangun'unud i ha"on an na'abbaktun Dios.
28 Te hidin inye' didah nan boblen imbaga' hi pangiyaya' i dida ya
onnot on hanadan udum an dios di nangidawatandah nadan i'nongda an
ta'on on hanadan idawatdan ma'inum ya nadan maghob an insenso. Ta
inyedah nadan nabillid onu hinadan pu''un di mun'ahagabong an kayiw
nadan idawatda ta i'nongda i dadiyen dayawonda. Ta hiya nan nunhiglay
bungot'un dida.
29 Ot alyo' i diday, Nganne ihyay hilbin danaen eyu pundayawan hinadan
nabillid. Ya hay pungngadanda i diye hi ad uwani ya Bamah.*
30 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an undan ta'on on dida
ya pohdondan mibilang hi nalugit ta mundayawda damdama i dadiyen
umipabohol an iniphod di tagu.
31 Wa'et inaynayundan aton dadiye ta eda gobhon nadan imbabaleda ta
i'nongda i dadiyen dayawonda ya ma"id ha bahhonan mibilangdah nalugit.
Ot adi mabalin hi tobalo' nan mahmahanda. Ha"on an na'abbaktun Dios
di mangalin tuwe.
32 Wanin an alyonyu on pohdonmi pibon umat amih nadan udum an
tataguh udum hi boble an dayawonday iniphod di tagun batu onu kayiw.
Mu adi ma'at danaen ninomnomdan aton.
33 Te ibaga' tee an ha"on an wadawada ya na'abbaktun Dios ya gapuh
bungot'u ya ipatigo' nan ongal an abalina' an mundusan da'yu.
34 Te amungon da'yu an ta'on on niwakat ayuh abobboble ta tigonyu nan
ongal an abalina' ya li'naonyuy bungot'u.
35 Ya impangulu da'yuh nan paddungnay agge naboblayan ta hidiy
pundusaa' i da'yu.
36 Te dinusa' handidan a'ammodyuhdih nan agge naboblayan hi
nalpuwandah ad Egypt ot atbohdin dusaon da'yu. Ha"on an na'abbaktun
Dios di mangalin tuwe.
37 Ya tigo' ta an namin ayu ya unudonyu nan imbaga' ta umat hi aton di
mumpastol an ohha'ohhaonan tigon nadan ipastolna.
38 Mu alina'e hi wadada damdamay mungngohen ha''on an ta'on
on inikak'u didah nan boblen niyayanda ya adida mi'bangngad hitun
numboblayanyun tinanud Israel ta datuwey panginnilaanyu an ha"on hi
Apu Dios.
39 Ot alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Ibagam hinadan ibbam an
tinanud Israel an ipapilitda'e an e mundayaw hinadan iniphod di tagu ya
ta'omman ta munligatda. Mu udum hi algo ya gapuh nadan punligatanda
ya ha''on di unudonda ta idinongdan e mundayaw ya mangi'nong i dadiyen
iniphod di tagu ta ma''id mo ha ibabaina'.
40 Ta i diye ya ha"on moy dayawonyun tinanud Israel hinan nabillid
an niyappit i ha"on. Ta ibilang da'yu mohpeh tatagu'. Ya ibaga'
mohpen iyaliyu nadan idawatyun ha"on hidi an umat hinadan mun'aphod
an pinhodyun idat i ha"on ya atbohdi nadan mamangulun bungan di
itanomyu ya nadan udum an idawatyun ha''on.

---

* **20:29 20:29** Hay pinhod nan Bamah an ibaga ya nabaktun pundayawan.

41 Ya i diyen pangiyanamuta' i da'yu hi alpuwanyuh nadan boblen niwakatanyu ya ahi nunhiglay amlong'u te mipaddung ayuh nan maghob an insenso an umipa'amlong di hunghungna. Ta hidiyen ato' i da'yuy mangipatigoh abobboble an ha''on an Dios ya ammunay madayaw.
42 Ta hitun pangiyanamuta' nimpe i da'yuh nan bobleyun tinanud Israel an boblen imbaga' i handidan a'ammodyu hi idat'u i da'yu ta pumboblayanyu ya hidiyey panginnilaanyun ha''on hi Apu Dios.
43 Ta i diye mohpey punnomnomanyuh nadan adi maphod an ina'inatyu an linummuh nibilanganyuh nalugit. Ya nunhiglay boholyuh adolyu an gapu i dadiyen ina'inatyu.
44 Ya hidiyey panginnilaanyu an ha"on hi Apu Dios te hom'on da'yu an ta'on on lebbengnan dusaon da'yun ha"on an gapuh nadan adi maphod an ina'inatyu. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

Hay Nibaga Hi Ma'at Hi Ad Judah

45 Ot alyon bon Apu Dios di,
46 He''a Ezekiel, ihangngabmuh nangappit hi muyyad di ad Judah ya imbagam di ahi ma'at i diyen boble ya ta'on on hinan negeb.†
47 Ta ibagam hinadan tataguhdi an ha"on an na'abbaktun Dios ya pu'ula' hidiyen numboblayanda ta magbun namin an ta'on on hanadan tatagun nipa''elan nan munlangtan kayiw ta ma"id ha mabati. Ya ma"id ha mabalin hi e mun'odop i diyen apuy ta mapu'ulan an namin hidiyen boble.
48 Ta panginnilaan di atagutagu an ha''on an Dios ya hanan pu'ula' ya ma"id ha mabalin hi e mun'odop.
49 Ot alyo' di, O mu Apu Dios an na'abbaktu, nadan tatagu ya adida patiyon nadan ibagabaga' te alyonday manga"a''apoha' anu ya abuh.

21

Hay Pundusan Apu Dios Hi Ad Judah

1 Alyon bon Apu Dios di,
2 He"a Ezekiel ya agam ta ipa'innilam nan ahi ma'at hinan pundayawan hi ad Jerusalem ya ta'on on nan ahi ma'at hinadan ibbam an tinanud Israel.
3 Ta ipa'innilam an ha''on ya mi'buhula' i dida. Ta teen hinuknut'u tun ispada' an pamate' i dida an ta'on on hanadan maphod di pangatna.
4 Ta patayo' didan namin an ihipun'u hi muyyad nan numboblayanyu ta ingganah nangappit hi huddo'na.
5 Ta panginnilaan di atagutagu an ha''on an Dios ya hinuknut'u'e nan ispada' ya gahin on ma'at nan pohdo' an aton ya ahi mabalin hi mihikot.
6 Ot he''a Ezekiel ya hanat kumga'a hi em umukayungan ta ipatigom an nunhiglay inomnomam.
7 Ya wa'et mahmahanda hi'on tanganu on'a kumga ya ibagam an gapuh nanginnilaam an atatakut nan ma'at. Te hitun a'atana ya ta'on on hanadan nun'atulid ya milu'uydah takutda. Ot nomnomnomonyu an adi madne ya ma'at te ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
8 Ot alyon bon Apu Dios di,
9 He"a Ezekiel ya hanat ibagam hinadan tatagu an alyom di, Alyon Apu Dios di nidadaan mo nan na'ahhait ya mungkilat an ispadana.
10 Ya hidiyen ispada ya ay kilat di atonan pumateh tatagu. Ot undan mun'am'amlong ayu ihya. Manu'e hi athituy ma'at ya nginheyu nadan imbagana i dita'u.

---

† **20:46 20:46** Nan negeb ya hidiye nan napudut an lutah nangappit hi muyyadna.

11 Ta na'ahhait ya ma'dangngih nimpeh diyen ispada ta matadom hi
pamaten di e pumate.
12 Ya alyon bon Apu Dios di, He''a Ezekiel ya agam ta oltom an kumga on
nungkugakugmuy palagpagmu ta ipatigom nan nunhiglan umukayungam
te hanan ispada ya nidadaan nimpe ta pamate' hinadan ibbam an tatagu'
ya ta'on on hanadan nun'ap'apu i dida.
13 Ta patnao' nadan tatagu' ta hi'on adida muntutuyu ya ma'at datuwen
namin i dida. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
14 Ot he''a Ezekiel ya padanam datuwen ma'at hinadan tatagu'. Ya
intipakmuy ta'lem ya iningotmun ipalang nan ispada hi mumpidwa onu
mumpitlu ta mipatigon mali''ubdah pumate. Ta hidiyey mangipa'innila an
nunhiglay ahi ma'at i dida te mun'a'ateda.
15 Ta pamaag ya milu'uyda te nunhiglay takutda te ta'on on idanay
pangipluyanda on wahdi nan ispadan nidadaan an mamaten dida an ay
kilat an mun'ineyye.
16 Ta mipalang hi nangappit hi iniggid ya hi nangappit hi winawwan ya
hi kumpulnay idongdongana.
17 Ta na'at'e datuwe ya pumalakpaka' ta ma'aan mohpey bungot'u. Ha"on
an Dios di mangalin tuwe.
18 Ot alyon bon Apu Dios di,
19 He"a Ezekiel, ekat em pato'an nan duwan kalata an hawwangon nan
patul an malpuh ad Babilon. Ta wan innilaonday pangipluyandah nadan
tindaluna i diyen nunhappangan nan kalata.
20 Ta nan ohan kalata ya itudo'muh din hidiye nan kalata an umeh
ad Rabbah an numboblayan nadan tinanud Amon. Ya hanan oha ya
itudo'muh din umeh ad Jerusalem an binattuy aladna an ohah nadan
bobleh ad Judah.
21 Ta dimmatong'e nan patul hi ad Babilon hidih nan nunhappangan nan
kalata ya wadaday atona ta panginnilaana hi'on idanay pangipluyanda.
Ta hay ohan atona ya ibunutnah nadan panana.* Ya ahi bo nummahmah
hinadan bululna. Ya intigona boh nan apgun nan animal an impapaltina.
22 Ta lo'tat ya nan panana an namalkaan hi Jerusalem di bunutona.
Ta hidi moy pangipluyanda. Ta eda munlongoh hi o"ongal an kayiw ta
usalondan mama"ih hinadan geyt hidi ya nuntababda nan nunlini"odan
di binattun alad ta pumpattukandan bumahhel. Ta initkuk'en nan patul
an hogponda ya nalakah bumahhelanda ta pumpateda nadan tataguhdi.
23 Mu nadan i Jerusalem ya adida patiyon nan nipa'innila i dida an
ma'at te hay innilada ya maphod di ni'hayyupandah nadan i Babilon.
Mu ma'at datuwe ta nomnomonda nadan bahulda. Ot gubatonda dida
ta mumbalindah balud hi udum an boble.
24 Ot hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Nibahhon namin
nadan pangatyu ta datuwey panginnilaanyun nunhiglay bahulyu. Ot gapu
ta adi maphod nadan ato'atonyu ya iyabulut'un mumbalin ayuh balud hi
udum hi boble.
25 Ya ta'on on he"an adi maphod di pangatnan patul di tinanud Judah ya
nadatngan moy adusaam.
26 Ot aanommot eh'a nan koronah ulum te adi mo umat handi di ma'ma'at
ta mipabaktu nadan nun'ada"ul ya hanada'en nabaktu ya diday mipada"ul.
27 Ya hituwen bobleh ad Jerusalem ya minaynayun di ena adadagan ta
ingganah umali nan pinto"un mun'ap'apu ya ahi' impaboltan i hiya.

---

* **21:21 21:21** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

28 Ot he"a Ezekiel ya hanat ipa'innilam bo nan ahi ma'at hinadan holag
Ammon te nunhiglay pamihuldan da'yun tinanud Israel. Ot ma"id ha
bahhonan mun'a'ateda te nidadaan damdama nan na'ahhait ya mungkilat
an ispada' an mamate i dida.
29 Ta alyo' an Dios i diday, Adiyu dongdonglon nan layah an ibagan nadan
propeta. Te nadatngan moy adusaanyu ta pumpate da'yu te nunhiglan adi
maphod di pangatyu.
30 Ot ihikotyuot eh'a nadan ispadayu te ma"id mo ha pangiyusalanyun
danae te dadagon da'yu damdamah nan numboblayanyu.
31 Te iyabulut'un umali nadan pumapaten tatagu ta pumpate da'yu. Ta
li'naonyu nan nunhiglan bungot'un da'yu.
32 Ta mun'a'ate ayu nimpe ya numpu'ulan da'yuh nan numboblayanyu.
Ta ma"id ha uggan mabong'al i da'yu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

22

Hay Ma'at Hinadan Nabatih Ad Judah

1 Alyon bon Apu Dios di,
2 He"a Ezekiel ya hanat ihingalmu nadan i'ibam an i Jerusalem te dakol
moy pinatepateda. Ya binagaam didah nadan nunhiglan umipabungot i
ha"on an pangatda.
3 Ta alyom i dida di, Nan na'abbaktun Dios ya alyonay, Gapuh nadan
dakol an pinatepateyuh nadan ibbayu ya gapu boh nadan bulul an
inyammayu ya nibilang ayu moh nalugit.
4 Ta numbahul ayu nimpe an gapuh nadan pinatepateyu ya hay
nangiphodanyuh nadan dayawonyu. Ta hiya nan mun'adatngan moy
adadaganyu ta ngihngihilan da'yuh tataguh abobboble.
5 Ya pihulon da'yuh tatagu an ta'on on hanadan wah nun'idawwi te
nundongol ayu an gapuh nadan adi maphod an pangatyu. Ya ma"id mo
ha pot'onyuh atonyu.
6 Te tigonyu'e nayyay pangat nadan ibbayu an ap'apu an tinanud Israel
an gapu bo ta waday abalinanda ya pamaaggon pimmateda.
7 Ya ma"id ha lispituyuh nadan a'ammodyu ya paligatonyu nadan
ni'iboblen da'yu ya ta'on on nadan ibbayun nun'apuhig ya nun'abalun
binabai.
8 Ya ma"id ha pangibilangyuh nadan usal an niyappit i ha"on ya ta'on on
nan Habadun tungo on adiyu mo ngilinon.
9 Ya wadaday udum i da'yun munlayah ta mipapate nadan pohdondan
mate. Ya e ayu mi'mi"an hinadan ni'nong hinadan pundayawanda on
inatyuhdi nadan umipabain an at'attonyu.
10 Ya wadaday mangilo' hi ahawan di hi amada. Ya wadada boy mamilit
an mangilo' hinadan binabain waday malpuh adolna ta nibilangdah
nalugit.
11 Ya nunhiglan umipabungot i ha"on nadan ato'atonyu te wadaday
ilo'day ahawan di ibbada ya ta'on on nadan inapuda ya atbohdi nadan
i'ibadan binabain imbabalen di hi amadah udum an ahawada.
12 Ya wadaday udum an mumpabayad ta diday mamateh nan pohdon di
ohan tagun ipapate. Ya wadada boy udum an nunhiglay pumpapulsin-
tudah pihhuda ta pumpihhuwanda nadan ibbayun tinanud Israel ta
kumadangyanda. Ot linglingona' i da'yu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
13 Ot nomnomnomonyu an dusaon da'yu i ha"on an gapu i danaen adi
maphod an atonyun mangalah pihhu ya hay namatapatayanyuh tatagu.

14 Ha''on an Dios ya wada'ey imbaga' hi ato' ya umannung an ma'at. Ot
undan nin ma"id ha takutyu i diyen ato' i da'yu.
15 Ya iwakat da'yuh abobboble ta way atonyun mangidinong hinadan adi
maphod an ato'atonyu.
16 Ta wa'e ta mibabain ayuh nadan boblen iyayanyu ya i diyey
punnomnomanyu i ha"on an Dios an dayawonyu.
17 Ot alyon bon Apu Dios di,
18 He''a Ezekiel ya ibaga' i he"a an hanada'en ibbam an tinanud Israel
ya umatdah nan ma"id ha hilbinan gombang ya lata ya gumo' ya lube an
nabatih nan namahmah an silber.
19 Ot ibagam i dida an gapu ta ma"id ha hilbida ya amungo' didah ad
Jerusalem.
20 Ta hay ato' ya umat hi atondah nan silber ya nan koper ya nan gumo'
ya nan lube ya nan lata an amungonda ya inapuyanda ta malanatda. Ta
athidi boy ato' i dida an gapuh bungot'u ya paddungnay lanato' didah nan
numboblayanyu.
21 Ta amungo' nimpe dida ya paddungnay linanat'u dida an gapuh
bungot'u.
22 Ta maligatanda'e ya ahida mohpe nomnomon an manu'eh athidiy na'at
i dida ya gapuh bahulda ta hiya nan bimmungota' an Dios ot dusao' dida.
23 Ot alyon bon Apu Dios di,
24 He''a Ezekiel ya hanat ibagam boh nadan ibbam an tinanud Israel
an gapuh bungot'un dida ya mipaddungdah nan agge naboblayan an adi
ma'udanan.
25 Hanada'en layon ya mun'olmomda hi'on waday pinatedah udum
an animal ta anonda. Ta atdahdi nadan ap'apuda an mun'o'ohhadan
munnomnom hi patayonda ta wa'et waday pinateda ya alyonday maphod
ta nateda ta bagi ta'u nadan kinadangyanda. Ta dakolday nabalun binabai
an gapuh pangatda.
26 Ya ta'on on hanadan padi ya aggeda inunud nadan tugun'u ya inlubitda
nadan unhaot ma'at hinadan niyappit i ha"on. Ya ma"id ha intuddudah
nadan tatagu hinan a'at nadan mibilang hi malinis ya nalugit. Ya adida
ngilinon nan Habadun tungo ta pamaag ya nipaddung hinadan udum an
algo ta ma"id mo ahan ha munnomnom i didah nan anabaktu' an Dios.
27 Ya hanada'e nimpen ap'apuda ya umatdah nadan kahuh nan inalahan
an pumpateda nadan udum an animal. Atondahdi ta way atondan mamloh
hi kinadangyan nadan patayonda.
28 Ya hanada'en propeta ya dakol di ibagadan alyonday impatigo' onu
impa'innila' i dida mu layahda te umman atondahdi ta pangiha"utda i
dadiyen adi maphod an ma'ma'at.
29 Ya hanada'e bon udum hinadan ibbam an wahdih ad Judah ya
paligatonda nadan nun'awotwot ya adi maphod di pangatdah nadan
ni'iboblen dida. Ta adi ahan maphod di pangatda i dida.
30 Ta manmanammaa' hi ta'on on oha i dida hi maphod di pangatna
ituwen boble ta wan adi' dadagon mu ma"id.
31 Ta hiya mo nan gapuh bungot'u ya dusao' dida ta madadagda. Ha''on
an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

23

Hay Ni'aligan Nan Hinagin Binabai

1 Indani ya alyon Apu Dios di,

2 He''a Ezekiel, donglom'e tun ibaga' an a'at han duwan hinagin binabai
an ohay hi inada
3 an nihipun hidin mangmangngilogdah awadandah ad Egypt ya
numpabpabbayaddah adoldah linala'i.
4 Hay ngadan nan panguluwan ya hi Oholah. Ya nan oha'e ya hi
Oholibah. Ya paddungnay inahawa' didan duwa ot mawaday imbabaleda.
Hi Oholah ya hiyay ni'aligan nadan i Samaria ya hi Oholibah e ya nadan i
Jerusalem.*
5 Mu ta'on on paddungnay ahawa' nadan i Israel ya inluktapa' ot eda
mi'il'illo' hinadan tindalun nadan i Assyria.
6 An gapu ta paddungnay maphod di nangadol dadiyen titindalu ya
maphod bo nadan lubungda ya nuntakkeday† udum hi kabayuda ya
nabaktuy sa'ad di udum i dida ya guwapuda ta hiya nan kumpulnan dida
on inilo'da.
7 Ta paddungnay eda ni'lala'i te ni'hayyupdah nadan nabaktuy sa'adda
an i Assyria ot taynana' an Dios an paddungnay ahawada ot eda dayawon
nadan umipabohol an bululda.
8 Mu ta'on tuwalih on hidin tinaynandah ad Egypt ya hiyah diyen
paddungnay innaynayundan e ni'ilala'i.
9 Ta hiya nan inwalong'u damdama didan i Israel ot iyabulut'u didah
nadan ni'hayyupandan i Assyria.
10 Ta didan i Israel ya nipaddungda i ha babain binolladanda ot
patayonda ot iye''eda nadan imbabalena ta numbalinda baal hi bobleda.
Ta nundingngol hi abobbobleh diyen na'at i hiya te bahulna.
11 Mu ta'on boh on tinigon ibbanan hi Oholibah an ni'aligan nadan i
Judah hidiyen na'at i ibbana ya inyal'alanaot bo damdaman ni'ilala'i.
12 Ta paddungna boy e ni'il'illo' hinadan opisyal nadan tindalun i
Assyria an mumpangilog ya numpunlubung hi lubung di e mi'gubat an
numpuntakkedah kabayu.
13 Ta hay panigo' ya numpaddung nadan i Israel ya i Judah an
paddungnay mi'ilala'ida.
14 Mu inyal'alanay numbahulan nadan i Judah an nipaddungan Oholibah
mu nadan i Israel an nipaddungan Oholah. Te paddungna nimpey
mi'ilala'ida an gapuh pundayawandah nadan linala'in i Babilon an nipa'ot
hinadan dingdingda an napintolan hi mumbolah.‡
15 Ya mapmaphod nadan turbanda§ ya balikisda an umatdah nadan
nungkakalesan opisyal di tindalun nadan i Kaldea an ohan bobleh ad
Babilon.
16 Te hidin tinigoda dadiye ya nunhiglay naminhoddan dida ta intuda'day
e mangayag i dida hi ad Babilon.
17 Ta immali dadiyen i Babilon ot paddungnay mi'ilo'da i dida ta
imbabainday adolda. Mu lo'tat ya paddungnay ininglayanda dida ta hiya
nan indinongdan mi'ilo' i dida.
18 Ya ma''id ahan ha bainda i diyen at'atonda ta hiya nan inwalong'u
damdama didan i Judah an umat hi inat'uh nadan i'ibadan i Israel.
19 Te paddungnay inyal'alanay ni'ilala'iyandah ad uwani mu hidin
mangmangngilogda an mumpabpabbayaddah adoldah ad Egypt

---

* **23:4 23:4** Hay pohdonan ibagah nan Samaria ya an namin nadan bobleh ad Israel ya atbohdih ad Jerusalem an an namin hi ad Judah. † **23:6 23:6** Hay pangalin di udum hinan nuntakke ya nunhakay. ‡ **23:14 23:14** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. § **23:15 23:15** Nan turban ya hidiye nan adukken luput an milipot hi ulun nadan linala'i.

20 an paddungnay hanadan mun'aphod di nangadolda ya mun'abikah an
titindalun nadan i Egypt di pohpohdonda ahan an pi'lo'an.
21 Ya onha mabalin ot pohdondan hanan punli'nadah din mang-
mangngilogda hi awadandah ad Egypt ya minaynayun te paddungnay
nunhiglay naminhoddan mi'ilo' hi linala'i.
22 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' tee an lo'tat ya
nadan ininglayan nadan i Judah ya amungo' dida ta mi'buhuldan dida ta
li"ubonda dida.
23 Ta umali nadan i Babilon ya an namin nadan sinakupda an umat
hinadan i Kaldea ya i Pekod ya nadan i Soa ya i Koa ya ta'on on nadan
i Assyria. Ya datuwen o'opisyal di tindalu ya nadan udum an nabaktuy
sa'addan mun'aphod di alala'idan nungkakabayu
24 ya umalidan mangubat hinadan i Judah an malpudah huddo'na. Ya
wadada boy nungkakalesa ta niluganday udum ya niluganan di almasday
udum ya munhahapiyoda ya munhehelmetda. Ta diday ipa'ali' hi manadag
i didan i Judah ya iyabulut'un paligatonda dida an miyunnudan hinan adi
maphod an pangatda.
25 Ta pumpateday udum hinadan ibbayun i Judah ya nunggogodday
olong ya ingan di udum i dida. Ya inyedah bobleda nadan imbabaleda
ya pinu'ulanda nadan mabati. Ta athidiy ma'at te nunhiglay bungot'un
dida.
26 Ta hituwey ipaddungan nan alyo' hi ma'at hinadan i Judah an
nipaddungan Oholibah an bolladanda dida ya inaladay lubungda ya ta'on
on hanadan nun'abalol an umat hi silberda ya balitu'da.
27 Ot ato' hitu ta pamogpog'uh nan inhipundah ad Egypt an paddungnay
eda pi'lala'iyan.
28 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya nundadaana' an mangiyabulut i didah
nadan binuhulda an paddungnay ininglayanda ni'.
29 Ta gapuh hihiwodan dida ya paddungna nimpey bolladanda dida ya
inaladan namin di wadan dida. Ta punhintiggan di atagutaguh diyen ma'at
i dida ta nunhiglay eda ibabainan.
30 Ot ta'on on athidiy ma'at i dida te bahulda te nundinoldah nadan udum
an boble hi bumoddang i dida. Ot eda mundayaw hinadan bululda ta hiya
nan nibilangdah nalugit.
31 Ot gapu ta inyunnuddah nadan i'ibadan i Israel an ni'aligan Oholah
ya dusao' dida an umat hi inat'uh nadan i Israel.
32 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Gapuh bungot'u ya ato' bo i
dida nan inat'uh nadan i'ibadan i Israel an punhiglao' di pundusa' i dida
ta paddungnay uminumda damdamah nan nun'inuman nadan i Israel. Ta
madadagda ta ngihngihilan di atagutagu dida.
33 Ta ahida umukayungan ya tumattakut an gapu i dadiyen ma'at i dida
te madadagda nimpe an umat hinan na'at hinadan i'ibadan i Israel.
34 Ta ma'at'e datuwe ya ahi nunhigla mohpey boholdah adolda ta
pungkugakugday palagpagda. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin
tuwe.
35 Ot gapu nimpe ta din'uga' an Dios ot mundayawdah nadan iniphod
di tagu ya mahapul an dusao' dida. Te umatda nimpeh nan babain
tinaynanay ahawana ot e mi'ilallala'i. Ha"on an na'abbaktun Dios di
mangalin tuwe.
36 Ot alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya hanat ibagam hinadan i'ibam
an i Israel ya i Judah an numbahulda. Ta ibagam i dida nadan nunhiglan
umipabungot i ha"on an pangatda.

37 Ya ibagam an hinaen ma'at i dida ya bahulda te umatda nimpeh nan
babain inluktapnay ahawana te din'uga' an Dios ot eda mundayaw hinadan
iniphod di tagu. Ot eda bo udot i'nong nadan imbilang'uh imbabale' i
dadiye.
38 Ya inlubitda nadan nibaga tuwalin atondah nan Templo ta nibilang
moh nalugit. Ya aggeda nginilin nan Habadun tungo an niyappit i ha"on.
39 Ya i diye bo udot an algo di eda nangi'nongan hinadan imbabaleda ot
hunggopdah nan Templo ta nibilang moh nalugit.
40 Ta nadan i Judah ya i Israel ya nipaddungda nimpeh nan binabain
mi'ilala'i an intuda'day e mangayag hi linala'ih udum hi boble. Ta dimma-
tongda'e ya paddungnay eda nun'amoh ya nunhukkatda ya iniphoddan
pinintolan di matada ya in'usalda nadan nun'abalol an umat hi balitu' an
hingat ya nadan udum.
41 Ya eda ni'ibun i didah nan mapmaphod an ubunan. Ya hinan
lamehaan hi hinangngabda ya wahdida nadan niyappit i ha"on an lanan
di olibo ya insenso an idatdan dida.
42 Ya madngol di tuling nadan manginum an linala'i an nalpuh nan nun-
lini"odanda. Ya wada damdamay inodnan dadiyen linala'i hi nun'abalol
an idatdah nadan i Judah ya i Israel an korona ya nadan mihu'lub hi ta'le.
43 Ot alyo' boy, Wa'et pohdon nadan linala'in ilo' danaen binabain
mi'ilala'i ya ukodda. Ot athina damdamay pohpohdonda.
44 Ta paddungnay inilo'da datuwen binabai an da Oholah i Oholiban
hinagi an nipaddungan nadan i Judah ya i Israel.
45 Mu nipto' nadan mangali hi, Numbahul datuwen duwan hinagi ta hiya
nan mahapul an madusada te paddungnay nunluktapda ya pimmateda.
46 Ha''on an na'abbaktun Dios ya ipa'ali' di dakkodakkol an tindalu ta
gubatonda dida ta ahi bo aya nunhiglay takutda. Ya alanda bo udot an
namin nadan nun'abalol an gina'uda.
47 Ta puntopan nadan binuhulda dida ya numpalangda didah nan
ispadada. Ya patayonda nadan imbabaleda ya pinu'ulanda nadan baleda.
48 Ma'at datuwe ta wan idinongda nadan adi maphod an ato'atonda
an umat hi pundayawandah nadan dios di udum an tatagu. Ta alina
ya tumakut nadan udum an mangiyunnud i dadiyen inatda. Ha''on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
49 Ta holtaponday dusan nadan adi maphod an pangatda an paddungnay
eda nimpe ni'lallala'i te nundayawdah nadan iniphod di tagu. Ot ma'at
datuwe ta panginnilaanyu an ha"on nan na'abbaktun Dios.

24

Hay Ni'aligan nan Limmatin Banga

1 Hidin mi'apuluh algo hinan mi'ahimpuluh (10) bulan i diyen mi'ahiyam
hi tawon hi awadanmih ad Babilon ya alyon bon Apu Dios di,
2 He''a Ezekiel ya hanat itudo'mu an hi ad uwani teen algo di nangi-
hipunan nan patul hi ad Babilon an didah nadan tindaluna an nunli"ub hi
ad Jerusalem.
3 Ya imbagam hinadan mumpungngohen tatagu' hituwen nipa"el an
a"apoh an alyom di, Hi Apu Dios an na'abbaktu ya alyonay danumanyu
anu nan ongal an banga ya impaluwagyu.
4 Ya inuhbungyu nadan lamoh an dotag an ma'aan hinadan ulpu ya lapan
nadan kalnero. Ya inudmanyuh nadan natungalan.

5 Ya tinunguwanyu hi dakol an kayiw ta ingganah ma'allutu. Hay
paltiyonyu ya hanan ap'aphodan an kalnero.
6 Ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' an mahmo' nan boble an
numboblayan di pumate an ni'aligan tuwen a"apoh. Te hituwen boble
ya nipaddung hinan nalatiyan an banga. Ya hanadan dotag an nibangot
hidi ya ma'ohha'ohhan ma'ado ta ingganah mapuh an adi mapili nadan
ma'ado.
7 Te nan boblen nipaddungan tuwen banga ya hinan mabatu an eda
namatayan hi tatagu an inattadan inyehdi ta adi matabbunan nadan
dalada.
8 Ta tinigo' nan dalada mu agge' tinabbunan te nunhiglan umipabungot
an ayda mun'odam hi mangi'awit i dida.
9 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Mahmo' nan bobleh
ad Judah an boblen di pumate te madadag te ha"on teey paddungnay e
mangipiggil hi kayiw hi panungu' i diyen boble.
10 Ot agayu ta puntunguwanyu nan nibangot ta ma'allutu nan dotag
ya inudmanyuh nadan middum hi makan ta maphod di tamtamna. Ya
nuntunguwanyu nimpe ta ta'on on ingganah matdu' ta maghob nadan
tungal.
11 Ya imbangotyu nan nabaon bangah nan uhhun di bala ta ingganah
ma"aldang ta magah nadan latina ya ta'on on nadan immongkap an
nun'ip'ot hidi.
12 Mu ta'on on athidin nibangot nan bangah nan apuy ya agge damdama
na'aan nadan immongkap an nip'ot hidi.
13 Te da'yun i Judah ya nunhiglan umipabain nadan ato'atonyu. Impatna'
an munlinis i da'yu mu ningamut an adiyu pohdon. Ta hiya nan gapuh
nadan bahulyu ya dusaon da'yu ta ingganah on ma'aan di bungot'un da'yu.
14 Ot tee mon nadatngan di pundusaa' i da'yu. Ya ipa'annung'un aton te
ma"id mo ha homo"un da'yu te nunhigla ahan nadan ato'atonyu. Ha"on
an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

Hay Natayan Nan Ahawan Ezekiel

15 Indani ya inalin bon Apu Dios i ha"on di,
16 He"a Ezekiel, adi madne ya mate nan pa'appohpohdom. Mu adi'
pohdon an ipatpatigom di em umukayungan ya hanat adi'a kumga.
17 Ta ta'on on umukayungan'a mu ta adim patpatigo. Ta adim aanon nan
turbanmu ya nan hapatutmu. Ya adim hophopan di angahmu. Ya hanat
adi'a mangan hinan anon di nabalu.
18 Ta i diyen algo ya ha"on an hi Ezekiel ya eya' ni'hahhahapit hinadan
tatagu mu i diye tatawwan nahdom ya nateh ahawa'. Ta i diyen ibiggatana
mo ya inat'u nan imbagan Apu Dios.
19 Indani ya alyon nadan tatagu di, Danaen impatpatigom hi natayan
ahawam ya on waday pohdom an ipa'innila i da'mi?
20 Ot alyo' i diday, Waday imbagan Apu Dios an alyonay
21 adi anu madne ya dadagona nan Templo an ilattuwagyu ya pundi-
nolanyu hi ihi"uganyu. Ya hanada'en imbabaleyun wadah ad Judah ya
mun'a'atedah gubat.
22 Ta hanan tinigoyun inat'uh natayan ahawa' ya hiya damdamay ahiyu
aton. Ta adiyu hophopan di angahyu ya adiyu anon nan anon di nabalu.
23 Ya adiyu aanon nan turbanyu ya ta'on on nadan hapatutyu. Mu ta'on
on adiyu ipatpatigoy umukayunganyu mu ma'attigo te mun'apigut ayu. Ot
manu'eh ma'at datuwen da'yu ya gapuh nadan adi maphod an ato'atonyu.

24 Ot hanan inat'u ya hiyay pangiyunnudanyu. Ta na'at'e datuwe ya
ahiyu nomnomon mohpeh Apu Dios.
25 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Hitun panadaga' hinan Templo an
ilattuwagda ya pundinolanda hi ihi"uganda an ta'on on nadan imbabaleda
ya ipapate' dida.
26 Ya i diyen algo an panadaga' ya waday oha an mihwang an umen e
mangipa'innilan he"a i diyen na'at.
27 Ya mabalin mohpe an humapit'a ta mi'hapit'an hiya. Ta hidiye nimpen
ma'at i he"a di panginnilaan nadan tatagu hinan ahi ma'at i dida ta wan
nomnomona' an Dios.

25

Hay Ma'at Hi Ad Ammon

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 He"a Ezekiel ya agam ta ipa'innilam nan adi maphod an ahi ma'at hi
ad Ammon.
3 Ot hanat donglonda tun ibaga'. Te ha"on an na'abbaktun Dios ya
ibaga' tee an gapu ta nginihngihilanda nadan tatagu' an tinanud Israel
hi na'abakandah gubat ya hay niyayandah udum hi boble ya nunhigla bo
udot di amlongdah nadadagan nan Templo.
4 Ta hiya nan ipa'abak'u didah nadan nunhituh nangappit hi tuluwan di
algo an umalin mangubat i dida. Ta mi'hitudan didah nan numboblayanda
ta diday mangan hinadan inliya'da ya diday manginum hinadan gatas
nadan animalda.
5 Ta pumbalino' nan bobleda hi ad Rabbah hi pumpastolan hi kemel ya
an namin nadan bobleh ad Ammon hi pumpastolan hi kalnero ta wan
panginnilaandan ha"on hi Apu Dios.
6 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Gapu ta nunhiglay hihiwodan
da'yun tatagu' an tinanud Israel ya nunhiglay amlongda nimpeh nadada-
ganyu
7 ya ituda"uy e mangubat i dida pibo ta mun'a'ateda ya madadag nan
bobleda ya nun'alada nadan kinadangyanda ya inyeda didah udum hi
boble. Ta mihipun i diye ya ma"id mo ha boblen nadan tinanud Ammon.
Ot ma'at datuwe ta panginnilaandan ha"on hi Apu Dios.

Hay Nibagah Ma'at Hinadan I Moab

8 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Hanadan i Moab* ya pinihulda
nadan i Judah an alyonday, Undan tuwali nganne ihyay ni'dulan nadan i
Judah hinadan udum an boble.
9 Ta hiya nan nomnomnomonyu an ituda"uy e mangubat hi bobleda
ta pundadagda nadan bobleh nan numpipiningngit hi ad Moab an
mun'a'aphod an boblehdi an hi ad Bet-Jesimot ya hi ad Baal-Meon ya hi
ad Kiriatayim.
10 Ta hanadan nunhituh nangappit hi tuluwan di algo an nangubat hi
ad Ammon ya dida damdamay mangubat hinadan i Moab. Ya atbohdin
mihipun i diye ya ma"id ha matudduh boblen nadan i Moab.
11 Ta dusao' dida ta panginnilaandan ha"on hi Apu Dios.

Hay Nibaga Hi Ma'at Hinadan I Edom

12 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Hanadan i Edom ya nunhigla bo
ayay nangiballohdah nadan i Judah ta hiya nan ongal di bahulda.

---

* **25:8 25:8** Hay alyon di udum hi ad Moab ya hi ad Seir.

13 Ot gapu ta athidiy inatda ya ha"on an na'abbaktun Dios di mundusan
dida. Ta ituda''uy e mangubat i dida ta pumpateda dida ya ta'on on nadan
animalda. Ta madadag nan bobleda an mihipun hi ad Teman ta ingganah
ad Dedan ta mumbalin hi ma''id ha hilbin diyen bobleda.
14 Ot da'yun tatagu' an tinanud Israel di ituda"u ta eyu gubaton dida ta
iballohyu nan inatdan da'yu ta i diyey punli'naandah bungot'u. Ha"on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

Hay Ahi Ma'at Hi Ad Pilistia

15 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Hanadan i Pilistia ya nunhiglay hi-
hiwodah nadan tatagu' ta hiya nan agaggaon ginubatda dida te pohdonda
ahan an dadagon dida.
16 Ta hiya nan ad uwani ya ha"on di mangiballoh hinan inatdan da'yun
tatagu' ta patayo' didan namin. Ot patayo' nimpe didan namin an ta'on on
nadan i Krete ya nadan nunhituh nadan da'ging di baybay.
17 Ta li'naonday bungot'u hi pangiballoha' hinan inatda. Ta wan
innilaonda an ha''on hi Apu Dios.

26

Hay Ma'at Hi Ad Tyre

1 Hidin namangulun algo i diyen mi'ahimpulut ohah (11) tawon an
nihipun hi niyayanmih ad Babilon ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 He''a Ezekiel ya tigom'en nunhiglay amlong nadan i Tyre an alyonday,
Nadadag bo ayah ad Jerusalem an awadan di dakol an munggattang ya
gumattang an malpuh udum hi boble. Ot maphod ta dita'uy mihukkat hi
mungkumilhu ta kumadangyan ta'u pibo.
3 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios di mangibaga an mi'buhula'
i dida. Ta ituda''uy dakkodakkol an tindalun malpuh udum hi boble an
umatdah nan dalluyun hinan baybay ta gubatonda dida.
4 Ta dadagonda nadan binattun alad hi bobleda ya ta'on on nadan
nun'atagen pungguwalyaanda. Ya paddungnay aano' nan pito' hi bobleda
ta ma'attigo nan batu.
5 Ta mumbalin hi punhapayan nadan e mumpuntabukul hinadan
tabukulda. Ya pun'alan di udum an tatagun namin di wahnan bobleda.
Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
6 Ya numpateda nadan numpunhituh nadan udum an boble an sinakup
di ad Tyre ta wan panginnilaanda an ha"on hi Apu Dios.
7 Ya nomnomnomonyu an honago' nan patul hi ad Babilon an hi
Nebukadnesar an ongal di abalinana an malpuh huddo'na ta gubatona
dida an i'uyugnay dakkodakkol an tindaluna an mungkakabayu ya
mungkakalesa
8 ta pumpateda nadan nunhituh nadan udum an boble an sakup di ad
Tyre. Ya ahida mohpe nuntabab nan way nunlini"odan nan binattun alad
hi bobleda ta pangi'wandan manggop i diyen boble.
9 Ta hay atondan manadag hinadan binattun aladda ya pummasuda
ya numpalu'ahda nadan nun'atagen pungguwalyaanda ta way atondan
hunggop.
10 Ya nunhiglay dinakol di kabayuda ta umuhbuk di dakol an hupu' ta
mun'itatabbun hinadan tatagu. Ya mun'iwagot nadan binattun alad hi
bobledah pangat nadan ahibubuttikan an kabayu ya kalesa an bumahhel
hinan bobleh ad Tyre.

11 Ya umalinhawang nadan numpungkabayuh nadan kalata ta
pumpateda nadan tataguhdi ya numpa'ihda nadan babale an ta'on on
hanadan nun'ihamad di tu"udna.
12 Ya nun'alada nadan nun'abalol an gina'uda ya ta'on on hanadan
igattangda. Ya numpa"ihda nimpe nadan aladda ya babaleda ya eda
nun'iyanud hinan baybay nadan nun'apalu'ah an kayiw hinan baleda ya
ta'on on nadan nun'agudun batu.
13 Ot ma'at datuwe ta wan mapogpog nan tuling di kantada ya nadan
gangon di harpda.
14 Ya mumbalin nimpe nan bobleda hi batu ta punhapayan nadan
mumpuntabukul hi tabukulda ya abuh. Ta mihipun i diye ya ma"id ha e
mangipaphod i diyen boble ta adi mo maboblayan. Ha"on an na'abbaktun
Dios di mangalin tuwe.
15 Ya alyona boy, Hitun pangubatan nadan binuhuldan dida ya hanada'en
numpunhituh nadan pingngit di baybay ya nunhiglay eda tumakutan i
diyen donglondan ahitutukuk ya ahikokoga an mun'a'ateh ad Tyre.
16 Ta hanadan patul i dadiyen boble an wah nan da'ging di baybay ya
pun'aanda nadan lubung di patul an inlubungda on eda inumbun hinan
awadan di hupu'. Ya gumayogayonggongdah takutda i diyen nunhiglan
ma'at hinadan i Tyre.
17 Ta ikantaan nadan tatagu nadan i Tyre hinan mikanta hi'on waday
nate an alyonday,
Ngalngalam di e nadadagan nan nundongol an bobleyuh ad Tyre.
Ya den handi'e ni' ya ongal di abalinanyu ya nundongol ayu hi gumattan-
gan di mumpapapol an malpuh udum hi boble.
Ya da'yuy mataktan hinadan numpunhituh nan pingngit di baybay.
18 Mu ad uwanin nadadag ayu ya gumayonggong nadan tatagun nunhituh
nan pingngit di baybay an gapuh takutdah nan na'at da'yu.
19 Ya inalin bon nan na'abbaktun Dios di, Pumbalino' nimpe nan bobleda
hi adi maboblayan te malnong hinan baybay.
20 Ta paddungnay ipiye' hidiyen boble hinan boblen di numpun'ate ta
ma"id mo ha uggan ma'al'alih boblen nadan i Tyre.
21 Ta atatakut hidiyen ato' i dida ta ma"id nimpe mo ha uggan ma'alih
boblen di i Tyre. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

27

Hay Mikanta Hi Ad Tyre

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 He"a Ezekiel ya hanat iyammam ha kanta hi ahi mikantah ad Tyre an
gapuh nan ma'at hi bobleda.
3 Ta athituy ikantam hinadan i Tyre an nunhituh pingngit di baybay an
punggattangan di tataguh abobboble an alyom di,
Da'yu an i Tyre ya alyon Apu Dios di ilattuwagyu anuy amaphod nan
numboblayanyu.
4 Ya paddungnay wah nan baybay nan bobleyu an umat i ha mapmaphod
an papol hi gawwan nan baybay
5 an hay dingdingna ya bolbol an nalpuh nan billid an nungngadan hi
Hermon ya hanan tu"ud an migawwah nan papol ya sedar an nalpuh
nadan billid an nungngadan hi Lebanon.
6 Ya ha'ey niphod hi pungkauhyuh liting ta ume nan papol ya nan kayiw
an oak an nalpuh ad Basan.

Ya hay dotalna'e ya bolbol an nalpuh ad Cyprus an na'al'alkusan hinan
ma'alah nan ba'git di elepante.*
7 Ya hana'e bon linen an naboldaan an wah uhhun nan papol ta manapap
hi dibdib ta mitulud nan papol ya nalpuh ad Egypt.
Ya hidiye boy umat hi bandelayu.
Ya hanada'e bon punhiduman ya niyammah asul ya bayulet an luput an
nalpuh ad Cyprus.
8 Ya hanada'en puntamuwonyu an mungkauh hinan liting ta ume nan
papol ya nadan i Sidon ya i Arbad.
Ya hanadan ibbayun i Tyre di mangimanehoh nadan papolyu.
9 Ya hay uggan mangipaphod hinadan papolyu hi'on waday napa"ih ya
nadan i Gebal an inluganyuh nadan papol.
Ya an namin nadan e mungkumilhun papol ya umalidan gumattang
hinadan igattangyu.
10 Ya hay tindaluyun nunhahapiyo ya nunhehelmet ya nadan inawityuh
ad Persia ya hi ad Lydia ya hi ad Libya.
Ya hay punhablayandah nadan helmetda ya hapiyoda ya nadan binattun
aladyu ta mapmaphod di tigona.
Ta gapun dida ya nundongol ayuh abobboble.
11 Ya hanada'e bon guwalyayu ya nalpudah ad Arbad ya hi ad Helek an
diday mungguwalyah nadan binattun alad di bobleyu.
Ya hanada'en nalpuh ad Gammad ya diday umohnong hinadan nun'atagen
balen pungguwalyaan.
Ya nun'ihableda nadan hapiyodah nadan binattun alad ta namaman
mapmaphod di tigon di bobleyu.
12 Ya hanada'en i Tarsis ya umalidan gumattang hinadan igattangyun i Tyre
an hay pamayadda ya silber ya gumo' ya lube ya lata.
13 Ya nada'en i Greece ya i Tubal ya i Mesek ya hay pamayadda damdama
ya hanadan himbutda ya nadan usaldan gombang di ni'apya.
14 Ya hay ibayad'en nadan i Bet-Togarmah ya kabayu an mabalin an
muntamu ya nadan kabayun ma'usal hi gubat ya nadan mul.†
15 Ya ta'on on nadan i Rodes ya nadan numbobleh pingngit di baybay ya
gumattangdan da'yu an hay pumbayadda ya ba'git di elepante ya
nadan ma'aggangan kayiw.
16 Ya hanada'en i Edom ya pun'iyalida nadan nun'abalol an umat hi torkois
ya rubi ya nadan mun'a'aphod an luput an mumpumbolah ya nadan
nun'aboldaan an luput ya nan linen ya nan ma'alah nan baybay an
koral ta ihukkatdah nadan igattangyu.
17 Ya hanada'en i Judah ya i Israel ya hay ihukkatdah nadan igattangyu ya
napinun alina an nalpuh ad Minnit ya nan danum di iyukan ya nan
lanan di olibo ya nadan pumpabangluh makan.
18 Ya ha'e damdamay pumbayad nadan i Damaskus hinadan alandan
igattangyu ya nadan ma'inum an malpuh ad Helbon ya nadan dutdut
di kalnero an malpuh ad Sahar.
19 Ya hanada'en mungkumilhun i Usal ya gumattangdah nadan igattangyu
an hay pamayadda ya nadan pumpabangluh makan ya nadan usal
an gumo'.
20 Ya hay pamayad'en damdaman nadan i Dedan hinadan alandan
igattangyu ya nadan uloh an mihophop hi bonog di kabayu.

---

* **27:6 27:6** Nan ba'git di elepante ya dakol di mabalin an miphod an mapmaphod di tigoda.
† **27:14 27:14** Nan mul ya hidiye nan imbabalen di nipatangbal hi dongki an kabayu.

21 Ya hanada'e damdaman i Arabia an didah nadan ibbadan ap'apuh ad
Kedar ya hay ihukkatda ya nadan inlum di kalnero ya nadan tangbal
an kalnero ya nadan gulding.
22 Ya hay pamayad'en damdaman nadan i Seba ya i Raamah ya nadan
nun'abalol an umat hi balitu' ya nadan mun'aphod an middum hi
makan.
23 Ya ta'on on nadan i Haran ya i Kanneh ya i Eden ya i Seba ya i Assur ya
i Kilmad an mumpungkumilhu ya
24 pun'iyalida damdamay mun'aphod an luput an asul ya mumbolah ya
naboldaan di udum ya nadan mi'ap'ap hi dotal an nat'onat'on di
kololna ya nadan nun'ahamad an tali.
25 Ya hay pumpangilugananyuh nadan dakol an igattangyu ya nadan papol
di i Tarsis.
Ya nipaddung nan bobleyu ituwen papol an napnuh kalga.
26 Mu hay dumatnganyuh gawwana ya paddungnay umali han mabikah
an puwo' ya dinadagnah diyen papol an nilugananyu.
27 Ta an namin ayun paddungnay ni'lugan i diyen papol an titindalu
ya kalpentero ya nadan mumpungkumilhu ya ta'on on hanadan
mangimanehoh nan papol ya paddungnay mun'a'alting ayu.
Ya paddungnay malnong hinan baybay nadan dakol an nun'abalol an
kinadangyanyun wadah nan papol.
Ta athituy ma'at hinan bobleyu.
28 Ta pamaag ya paddungnay mun'alinhawang di tukukyun mun'a'alting ta
ay umalyog nan pingngit di baybay.
29 Ta hanadan mumpuntamuh nadan udum an papol ya puntataynanda
nadan papolda ta mumpapangedah nan pingngit di baybay ta
punhimmamangmangandah diyen ma'at i da'yu.
30 Ta gapu i diyen ma'at i da'yu ya pun'itkukday kogada ya
pun'ihabuwagday hupu' hi uluda on numpuligdahdih nan awadan
di dapul.
31 Ya pun'upuhanday uluda ya nunlubungdah langgut te nunhiglay
umukayunganda i diyen ma'at i da'yu.
32 Ya ikantaan da'yu i han kantan di umukayungan an gapu i diyen ma'at
i da'yu an alyonay, Ma"id ha mipaddung hinan amaphod nan boble
hi ad Tyre mu namingpinghan an na'umah hinan baybay.
33 Ta ta'on on dakol di impa'amlongyun mumpungkumilhu ya dakol di
impakadangyanyun patul an gapuh nadan mun'aphod an igattangyu
34 mu ad uwani ya nadadag ayu an paddungnay nilubu' ayuh dallom nan
baybay.
Ya an namin nadan kinadangyanyu ya ta'on on hanadan puntamuwonyu
ya middumdan da'yun milubu'.
35 Ta mangintattakut nadan numbobleh nadan pingngit di baybay i diyen
ma'at i da'yu.
Ya ta'on on hanadan patulda ya ma'attigoh angahda an mangintattakutda
hi pangngolandan diyen ma'at i da'yu.
36 Ya atbohdi nadan mumpungkumilhuh abobboble an mangintattakutda
i diyen nunhigla ahan an apogpoganyu.

28

Hay Ma'at Hinan Patul Hi Ad Tyre

1 Alyon bon Apu Dios di,

2 He"a Ezekiel ya hanat em ibagah nan patul hi ad Tyre tun ibaga'
ta alyom di, Hituwey imbagan nan na'abbaktun Dios i he"a an alyonay,
Nunhiglay punlattuwagam an hay punnomnommu ya he"ay dios hinan
nigawwah nan baybay an bobleyu an ad Tyre. Mu he"a ya tagu'a ya abuh
an bokon'a dios an ta'on on hay punnomnommu ya waday abalinam.
3 Undan hay punnomnommu ya inla'la'ingmu mu din hi Daniel. Ya
undan na'ngillam an namin di nganneh diye.
4 Manu te gapuh la'ingmu ya kimmadangyan'a te dakol di inamungmuh
balitu' ya silber.
5 Te gapu nimpe ta na'la"ing'an mungkumilhu ya kimmadangyan'a ta
hiya nan munlattuwag'a.
6 Mu alyon nan na'abbaktun Dios di gapu anu ta hay punnomnommu ya
nipaddung di la'ingmuh dios
7 ta hiya nan ipa'alinay mun'abubungot an tatagun mangubat i da'yu. Ta
pumpate da'yu ya nundadagdan namin di kinadangyanmu ya an namin
nadan mun'a'aphod an impa'iphodmu.
8 Ya numpate da'yu'e ya nun'ipadokpah da'yuh nan baybay ta lubu'yudi.
9 Ta i diyen umaliyandan mamate i he"a ya undan mo wahdi ha alyom
hi dios'a. Te on'a tuwali tagun holtapom di atondan he"a.
10 Ta ay'a kahuh pangat nadan malpuh udum hi boblen mamaten he"a.
Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
11 Ya alyon bon Apu Dios di,
12 He"a Ezekiel ya agam ta ibagam bo nan ahi ma'at hinan patul hi
ad Tyre. Ta alyom di, Hay alyon nan na'abbaktun Dios ya handi'e ya
mapmaphod di nangadolmu ta mapmaphod di tigom ya na'la"ing'a nimpen
patul.
13 Ya wadan namin i he"a ta paddungnay nunhitu'ah nan mapmaphod
an natanoman hi ad Eden. Ya wadan namin i he"a nadan nat'o'nat'on
an nun'abalol an umat hi balitu' ya rubi ya topas ya emerald ya krisolayt
ya oniks ya jasper ya sapira ya turkois ya beril. Te an namin datuwe ya
nidadaanda tuwalih din niyayyamam.
14 Ta ay'a kerubim an intuda"u ta guwalyaam nan niyappit i ha"on an
Dios an billid an awadan di dakol an nun'abalol an ahibibinang an batu.
15 Ya nihipun hidin agolangmu ya maphod ni' di pangatmu mu indani
ya inhipunmun mangat hi adi maphod.
16 Te hidin dimmakolday gumattang hinan dakol an igattangmu ya hi
kittang on bimmungot'a ya adi mo nimpe maphod di pangatmu. Ta hiya
nan ta'on on ay'a kerubim an nungguwalyao' hinan billid an niyappit i
ha"on ya piliton da'a an pa'aanon hidih nan awadan di ahibibinang an
nun'abalol an batu.
17 Te gapuh nan amaphodmu ya la'ingmu ta nundongol'a ya munlat-
tuwag'a ta numbalin'ah paddungnay ma"id ha nomnomna. Ta hiya nan
paddungnay itopal da'a ta punhintiggan da'ah nadan patul hi udum hi
boble.
18 Te gapuh nan dakol an bahulmu ya kinulukmu ya nibilang hi nalugit
nadan pundayawanyu. Ta hiya nan ipa'ali' han apuy ta pu'ulan da'yu ya
an namin nadan wahnan numboblayanyu. Ta punhintiggan di tatagu di
pumbalinan di bobleyuh dapul.
19 Ta mano"olday tataguh udum hi boble i diyen atatakut an ma'at i da'yu.
Ta hidiyey apogpogan di niyatanyun i Tyre.

Hay Ma'at Hi Ad Sidon

20 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
21 He"a Ezekiel ya hanat ibagam nan adi maphod an ahi ma'at damdamah ad Sidon.
22 Ibagam i dida an ha"on an na'abbaktun Dios ya mi'buhula' i dida. Ta hitun pundusaa' i dida ya ma'innilaan di tatagu an nipto' di pangat'un Dios.
23 Ta ipa'ali' di nalot an dogoh ta iyaten di udum. Ya ipiyali' boy mangubat i dida ta pumpateda dida ta wan daladala nadan kalatada. Ta hidiyey panginnilaanda an ha"on hi Apu Dios.
24 Ta ma'at'e dadiye ya idinong mo ayan nadan tatagun ay pagat an hinaggon nadan tinanud Israel an mamalpaligat i da'yu. Ya i diye nimpey panginnilaandan ha"on nan na'abbaktun Dios.

Hay Ahi Luminggopan Nadan Tinanud Israel

25 Alyon nan na'abbaktun Dios di, Hitun pun'amunga' i da'yun tatagu' an tinanud Israel an ilpu da'yuh nadan boblen nangiyaya' i da'yu ya ahi punhintiggan di tataguh abobboble an ha"on ya ammunay nipto' di pangatna. Ta mibangngad ayuh nan boblen indat'u tuwalih din baal'un ammodyun hi Jacob.
26 Ta mabalin an malinggop ayu mohpen mumpangiphod hi baleyu ya muntanom hinadan lutayu. Ot hitun pundusaa' hinadan hinaggonyun namalpaligat i da'yu ya i diyey panginnilaanyu mohpe an ha"on nan Dios an dayawonyu.

29

Hay Ma'at Hi Ad Egypt

1 Hidin mi'ahimpulut duwah (12) algo hinan mi'ahimpuluh (10) bulan i diyen mi'ahimpuluh (10) tawon an nihipun hi niyayanmih ad Babilon ya himmapit boh Apu Dios i ha"on an alyonay,
2 He"a Ezekiel, agam ta ibagam nan adi maphod an ahi ma'at hinan patul hi ad Egypt ya nadan tataguhdi.
3 Ta ibagam i hiya an alyom di, Nomnomnomom an alyon nan na'abbaktun Dios di hiyay mi'buhul anun he"a an paddungnay buwayah nan wangwang an nungngadan hi Nayl. Te alyom di he"ay nangapya ta hiya nan alyom anuh bagim hidiyen wangwang.
4 Mu paddungnay bunwiton da'a anu ya inip'otnan he"a nadan dakol an ekan hidi ya ginuyud da'yu
5 ya inye da'yuh nan agge naboblayan ya inwagillang da'yuhdi. Ya ma"id ha umalin e mangilubu' i da'yu ta anon da'yuh hamuti ya nadan udum an animal.
6 Ta hidiyey panginnilaanyu anun namin an i Egypt an hiya hi Apu Dios.
Handi ni' ya da'yun i Egypt di numpaboddangan nadan ibba' an tinanud Israel mu onnot on nipaddung ayuh nan katlubung an hu"ud.
7 Te hidin inhu"udda nan katlubung ya naphal ot mun'ahugatanda ot matukadda ta nun'aputung di tungal di bonogda.
8 Ta hiya nan alyon nan na'abbaktun Dios di ipa'alina anuy mangubat i da'yu ta pumpateday udum i da'yu ya ta'on on hanadan animalyu.
9 Ta mumbalin nan bobleyuh ad Egypt hi adi maboblayan ta panginnilaanyu an hiya hi Apu Dios. Te he"an patul ya inalim anuy he"ay nangapyah nan wangwang an nungngadan hi Nayl.
10 Ot nomnomnomom an mi'buhul hi Apu Dios i da'yu ya adina pohdon hidiyen wangwang. Ya dadagona nan bobleyuh ad Egypt ta mumbalin hi

29:6 29:6 Isaiah 36:6

ma"id ha hilbinah ad Migdol ta ingganah ad Aswan ya inggana boh nan
pogpog di ad Etiopia.
11 Ta ma"id anu ha tagu onu animal hi munwannawannat hidi hi napat
(40) di tawon.
12 Manu te wadada anuy udum an boblen nadadag mu ma"id ha
ipaddungan di adadagan di bobleyuh ad Egypt. Ta miwakat ayu anuh
abobbobleh tun luta ta miwalong nimpe nan bobleyu an adi maboblayan
hi napat (40) di tawon.
13 Ot alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Mu nala"uh'eh diyen napat (40)
di tawon ya amungo' mohpe dida an ta'on on idanay awadanda.
14 Ta ibangngad'u didah ad Egypt ta munhituda mohpehdi. Mu
mumbalindah ma"id ha abalinandan boble
15 ta adida abalinan an mi'gubat hi udum an boble. Ta adida mo
mundongol an boble ya adida mo abalinan an sakupon di udum an boble.
16 Ta da'yun tinanud Israel ya adi mo mabalin hi pundinolanyu nadan
i Egypt. Ta hidiyen ma'at i dida di mangipanomnom i da'yuh nadan
numbahulanyu hi numpaboddanganyun dida. Ta innilaonyu an ha"on nan
na'abbaktun Dios.

Hay Nangabakan Da Nebukadnesar Hi Ad Egypt

17 Ya hidih din namangulun algoh nan namangulun bulan i diyen
ma'abaintit pituy (27) tawon hi awadanmih ad Babilon ya inalin Apu Dios
i ha"on di,
18 He"a Ezekiel ya innilam an hi Nebukadnesar an patul hi ad Babilon
ya ginubatdah ad Tyre. Ya nunhiglay numpatamunah nadan tindaluna ta
nun'akuplatan di pu'olda hi eda namahopahonan hi kayiw ya nun'atuga'an
di uluda hi eda nanganaktuwan hi pito' hi iniphoddah awondan bumahhel
hinan binattun alad hi ad Tyre. Mu hidin bimmahhelda ya oh'ohha han
inakhupandan nabalol an gina'uda ta ma"id ha bino'ladan nangubat hi ad
Tyre.
19 Ta hiya nan alyo' an na'abbaktun Dios di, Ipa'abak'uh ad Egypt
i Nebukadnesar ta alandan namin nadan kinadangyanda ta hidiyey
bino'ladah nadan tindaluna hi eda nangubatan hi ad Tyre.
20 Ot ipa'abak'u nimpeh ad Egypt i dida ta hidiyey bino'ladah nangatan-
dah nan impa'at'un dida. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
21 Ta ma'at'e danae ya ahi da'yu pabikahon an tinanud Israel. Ya idat'uy
abalinam Ezekiel an manugun i dida ta innilaonda mohpe an ha"on hi Apu
Dios.

30

Hay Pundusaan Apu Dios Hi Ad Egypt

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 He"a Ezekiel agam ta ipa'innilam tun ibaga' i he"a ta alyom di, Imbagan
nan na'abbaktun Dios an umman tuwe mo anun madatngan han atatakut
di ma'ma'at.
3 Te nadatngan mo nan adadagan di abobboble an numboblayan di
bokon Judyu.
4 Te waday umalin mangubat hi ad Egypt ta pumpateday udum i dida ya
nun'aladay kinadangyanda ya numpa"ihda nadan boblehdi. Ta hanada'en
i Etiopia ya nunhiglay eda tumakutan hi pangngolanda i diyen ma'at
hinadan ibbadah ad Egypt.

5 Ya ta'on on hanadan nabayadan an tindalun di i Etiopia ya i Put ya i
Lydia ya i Lybia ya an namin nadan bobleh ad Arabia ya atbohdi nadan
ibbayun tindalun tinanud Israel ya mun'a'ateda i diyen gubat.
6 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Hanadan bumoddang hinadan
i Egypt ya mun'a'atedah gubat an mihipun hi ad Migdol ta ingganah ad
Aswan ta ma"id mo nan punlattuwaganda.
7 Ta nunhigla bo ayay adadagan di ad Egypt ya hay ena iwalongan mu
hanadan udum.
8 Te iyabulut'un Dios an pu'ulandah ad Egypt ya impapate' nadan malpuh
udum hi boblen bumoddang nimpe i dida. Ta panginnilaandan ha"on hi
Apu Dios.
9 Ya wadaday ituda"un munlugan hi papol an e mangipa'innilah nadan
i Etiopia an agagga moy adadaganda te ma'dinnolda. Ta nunhigla bo ayay
takutdah tun adadagan di ad Egypt.
10 Te imbagan nimpen nan na'abbaktun Dios an ituda'na nan patul
hi ad Babilon an didah nadan tindaluna ta eda gubaton hi ad Egypt ta
pumpateda nadan tataguhdi ya nun'alada nadan kinadangyanda.
11 Ta awagillang di mun'a'ateh pangatda ya ta'on on hanadan boble ya
pumpa"ihda. Te da Nebukadnesar hinadan tindaluna ya nundongolda
tuwalin mabungot.
12 Ya tudu'ana anu nan wangwang an nungngadan hi Nayl ya im-
paboltana nan bobleh ad Egypt hinadan malpuh udum hi boblen adi
maphod di pangatda. Ta pumpa"ihda nimpe anuh diyen boble ya namin
nadan wahdi ta mumbalin hi ma"id ha hilbinah diyen bobleh ad Egypt. Hi
Apu Dios di mangalin tuwe.
13 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di dadagonan namin anu nadan
iniphod di tagun dayawonda hi ad Mempis hidih ad Egypt. Ta ma"id mo
ha mun'ap'apun dida ta nunhiglay takut nadan tataguhdi.
14 Te dadagonah ad Patro an muyyad di ad Egypt ya ta'on on hi ad Tebes.
Ya pinu'ulanah ad Soan.*
15 Ya atbohdin dadagonah ad Pelusium an pundinolandah ihi"ugandah
ad Egypt. Ya patayonay dakkodakkol an i Tebes.
16 Ya pinu'ulanan namin anu nadan bobleh ad Egypt ta hanada'en
i Pelusium ya punholholtapona dida ya dadagona nimpeh ad Tebes ta
nunhiglay tumakutan damdaman nadan i Mempis.
17 Ya hanada'en mumpangilog an linala'in nunhituh nadan udum
an bobleh ad Egypt an umat hinadan i Heliopolis ya i Bubastis ya
mun'a'atedah gubat ya hanada'en mabati ya miyedah udum hi boble.
18 Ya paddungnay humilong nan bobleh ad Tahpanhes hi ad Egypt hitun
adadagan di ad Egypt te ma"id mo ha namnamaonda te miyedah udum hi
boble ta mapogpog di punlattuwaganda.
19 Ta athidin dusaona nadan i Egypt ta panginnilaanda nimpen hiya hi
Apu Dios.
20 Hidin mi'apituh algo hinan namangulun bulan i diyen mi'ahimpulut
ohah (11) tawon hi niyayanmih ad Babilon ya alyon bon Apu Dios i ha"on
di,
21 He"a Ezekiel ya innilam an paddungnay pinutung'uy ta'len nan patul
hi ad Egypt. Ya paddungnay ma"id ha nunhangut an nunlibbut i diyen
ta'lena ta wan pumhod ta way atona bon mangdon hi ispadana.

---

* **30:14 30:14** Hi ad Soan ya boble hi ad Egypt an hidi ni' di awadan di pun'ap'apuwanda.

22 Ot ha"on an na'abbaktun Dios ya mi'buhula' hinan patul hi ad Egypt
ta putungo' bo nan ohan ta'lena ta ma"id ha atonan mangdon hi ispadana.
23 Ya inwakat'u nimpe didan i Egypt hi abobboble.
24 Te pabikaho' nan patul hi ad Babilon ta ipadon'un hiya nan ispada'. Mu
hana'en patul hi ad Egypt ya paddungna nimpey putungo' nadan ta'lena
ta mundammuda'eh gubat ya pamaag ya mumpalak ya nateh hinangngab
nadan binuhulna.
25 Te pabikaho' nimpe nan patul di i Babilon ta ipadon'un hiya nan
ispada' ta pangubatnah nadan i Egypt te paddungnay mangluy di ta'len
nan patulda ta ma"id ha abalinana. Athidiy ato' ta panginnilaandan ha"on
hi Apu Dios.
26 Ya inwakat'u nimpeh abobboble nadan i Egypt ta panginnilaanda an
ha"on hi Apu Dios.

31

Hay Ni'aligan Nan Kayiw An Sedar

1 Hidin hopap di algo hinan mi'atluh bulan i diyen mi'ahimpulut ohah
(11) tawon hi niyayanmih ad Babilon ya alyon Apu Dios di,
2 He"a Ezekiel ibagam hinan patul hi ad Egypt ya nadan tatagunah tuwen
ibaga' ta alyom di, Da'yun i Egypt ya ongal di abalinanyu an ma"id ha
nipaddunganyuh abobboble.
3 Te nan nundongolanyu ya umat hidin nundongolan ni' di i Assyria
an umat hinan kayiw an sedar hidih nan muyung hinadan billid an
nungngadan hi Lebanon an nangintatage ta dinatngana nan bugut ya
nanginhahapang ta hinidumana nan muyung.
4 Ya wadaday adi matdu' an obob hidih nan way awadana ta hiya nan
nangin'o'ongngal ya ta'on on nadan udum an kayiw i diyen muyung ya
madanudanumanda.
5 Ot gapu ta nanongnan waday liting hinan nitanomana ya nangintatage
nimpe ya nanginhahapang mu hanadan udum an kayiw.
6 Ya dakol di nat'onat'on an hamutin numbuyah nadan hapangna.
Ya dakolday animal an na'lum hinan pu"una. Ya dakolday tatagun e
nunhidum hidi.
7 Ya manu'e nimpeh mapmaphod di tigon diyen kayiw ya nanginhaha-
pang te immeh ad dalom nadan lamutna ta dinatnganday awadan di dakol
an liting.
8 Ta hiya nan hituwen sedar ya ma"id ha nipaddungan di amaphodna
an ta'on on hidih nan mapmaphod an natanoman an ad Eden an ta'on on
hanadan bolbol ya nadan kayiw hinan nundoddotal ya adida umat ituwen
sedar.
9 Ya manu'eh athidi ya hi Apu Dios di nangipahapang ya nangipaphod
i diyen kayiw hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ta hiya nan an
namin nadan kayiw hidih nan natanoman an hi ad Eden ya paddungnay
umamohdan hiya.
10 Mu gapu bo ta athidi nimpen nangintatage ta hiyay atagtagayan ya
munlattuwag. Ta hiya nan, nan na'abbaktun Dios
11 ya iyabulutna an gubaton nan nundongol an patul an ni'aligan diyen
kayiw ta paddungnay malngoh an gapu ta adi maphod di pangatna. Te
iwalong Apu Dios ta ukod hidiyen patul hi atonan hiya ta hidiyey dusana.
12 Ta paddungnay longhon nimpen nadan mun'abubungot an nalpuh
udum an bobleh diyen kayiw. Ta hanada'en nun'a'aphak an hapangna ya

awakilatdah nadan billid ya hinadan nundotalana. Ya hanada'en tatagun
nalpuh udum hi boblen uggan munhidum hidi ya nunhintataynanda.
13 Ta pumpatpattukan nadan hamutih diyen natukkad an kayiw ya
punduldulmunan nadan atap an animal nadan nun'a'agah an hapangna
ya tubuna.
14 Ta hiya nan mihipun i diye ya ma"id mo ha tumageh kayiw ta umat i
diyen timmagetagen kayiw an dinatngana nan bugut an ta'on on nihaggon
hi liting. Te an namin moy kayiw ya waday nagtud hi atayanda an umat
hi tagu an mateda ta umedah ad dalom an awadan di numpun'ate.
15 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di hay atayan diyen kayiw ya
paddungnay tagun nate ot umeh awadan nadan numpun'ate. Ot tudu'ana
nadan wa''el ta ma"id ha umayuh liting. Ta gapun diyen timmagetagen
kayiw ya paddungnay humilong hinadan billid an nungngadan hi Lebanon
te mate'e ya mi'yateda nadan udum an kayiw hidi.
16 Ta hanadan wadah udum hi boble ya gumayonggongdah takutda
hi pangngolandah atukadan diyen kayiw. Ta umat hinan tagun mate
an umeh awadan di numpun'ate. Ya an namin nadan namangulun
mapmaphod an kayiw an immehdi an umat i diyen kayiw an nalpuh nadan
billid an nungngadan hi Lebanon ya nadan udum an nalpuh ad Eden ya
mun'am'amlongda te ta'on on hiya ya immehdi.
17 Ya atbohdi nadan wah udum hi boblen nundinol i diyen boblen
ni'aligan tuwen kayiw ya nateda ta na'na'yedah awadan di numpun'ate
ta niddumdah nadan udum an nateh gubat.
18 Ot he''an patul ya an namin ayun i Egypt ya mipaddung ayu damdama i
diyen kayiw. An ta'on on nundongol di amaphod di bobleyu te kadangyan
ayu ya ongal di abalinanyu mu ma'at i da'yu nan nibagan na'at i diyen
kayiw. Te paddungnay malngoh ayu ta mate ayu ta ume ayuh awadan di
numpun'aten agge nibilang hi tatagun Apu Dios. Hi Apu Dios di mangalin
tuwe.

32

Hay Mikanta Hi Atayan Nan Patul Hi Ad Egypt

1 Hidin hopap di algo hinan mi'ahimpulut duway (12) bulan hinan
mi'ahimpulut duwah (12) tawon hi niyayanmih ad Babilon ya alyon Apu
Dios i ha"on di,
2 He''a Ezekiel ya agam ta ibagam hituwen mikanta an adi maphod an
ma'at hinan patul hi ad Egypt ta alyom di, Hay punnomnommu ya taktan
da'ah abobboble te mabungot'a an umat'ah nan layon mu hay immannung
ya umat'ah nan buwaya an ma"id ha abalinana an kilutona nan liting ya
abuh.
3 Te nan na'abbaktun Dios ya alyonay,
Ituda"uy dakkodakkol an tatagu ta paddungnay tabukulon da'yu ya inda'al
da'yu.
4 Ya intopal da'yuh nan mamaga ya in'ayag da'yuh nadan hamuti ya nadan
atap an animal ta anonday adolyu.
5 Ya inwakat'u nadan nabatin lamohyu hinadan billid ya hinadan nundotal.
6 Ta itmog tun lutay dalayu ya umayuh di udum hinadan billid ta
dumayyuh nadan wangwang.
7 Ya i diyen panadaga' i da'yu ya humilong di nunlini''odan te hophopa' hi
bugut di ad lagud ta mahawanan nadan bittuwon ya bulan ya algo.
8 Ta mahawanan nimpeh ad lagud ta humilong di bobleyu.
Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

9 Ta mangintattakut nadan tataguh udum hi boble hi pangngolanda i diyen
ma'at i da'yu.
Ya ta'on on hanadan tataguh nadan boblen aggeyu in'innila ya
ma'innilaanda nan ma'at i da'yu.
10 Ya mundingngol hituwen ma'at i da'yu ta way ohaon minomnoman hi
pangngolana.
Ta paddungnay nawanat'e nan ispada' on mungkaykaynitdah takut nadan
patul hi udum hi boble te itakutda damdamay nitaguwanda.
11 Ha"on an na'abbaktun Dios di mangibaga tee i he"a an patul hi ad Egypt
an umali nan patul hi ad Babilon an didah nadan tindaluna an
mun'i'ispadada ta patayon da'a.
12 Ta patayon nadan ongal di abalinandan mun'abubungot an tindalu an
namin nadan tatagum.
Ya numpa"ihdan namin nadan wadah bobleyun ilattuwagyun i Egypt.
13 Ya impapate' an namin nadan bakayun wah nan pingngit di wangwang
ta ma"id mo ha tagu onu ha naha'gudan hi baka hi uggan e mungkilut
hinan liting hidi.
14 Ta pumbalino' hi mapagana nadan liting ya maphod di umayuhana.
Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
15 Ta hitun a'atan datuwe ya madadag hi ad Egypt ya maten namin di wahdi
ta mumbalin hi ma"id ha hilbinah diyen boble ya i diye mohpey
panginnilaan nadan mabati an ha"on hi Apu Dios.
16 Ta hituwey ikantan nadan binabain malpuh udum hi boble hi
umukayunganda hinan ma'at hi ad Egypt.
Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
17 Hidin mi'ahimpulut limah (15) algo hinan namangulun bulan i diye
damdaman mi'ahimpulut duwah (12) tawon hi niyayanmih ad Babilon ya
alyon Apu Dios i ha"on di,
18 He"a Ezekiel, agam bo ta ipatigom an umukayungan'an mangibagah
nadan i Egypt an mateda ta umedah awadan nadan numpun'aten
nundongol ni' mu nadadagda ta immedahdi.
19 Ya alyon bon Apu Dios di, Undan hay punnomnomyun i Egypt ya
maphod nan a'atyu mu nadan udum. Umman ta'on on da'yu ya mate ayu
ta ume ayuh awadan nadan numpun'aten agge nibilang hi tatagu'.
20 Ot adi mibahhon mate ayun i Egypt te nundadaan nadan nun'i'ispadan
mamaten da'yu.
21 Ta ahi alyon nadan namangulun naten ap'apu hinadan i Egypt ya
hinadan udum an bimmanoddang i dida di, Maphod ta immali ayuhtu
ta middum ayun da'min nateh gubat an agge nibilang hi tatagun Apu Dios.
22 Ya ta'on on hanadan i Assyria ya wahdidan namin hinadan tindaludan
nateh gubat.
23 Ta an namindan taktan ni' di abobboble an nateh gubat ya dedahdin
nilubu'dan namin hidi.
24 Hanada'e bon i Elam ya mataktanda ni' damdama mu hidin natedah
gubat ya immedan namin hi ad dalom ta nibabainda bo aya.
25 Ta niddumda nimpeh nadan nateh gubat an agge nibilang hi tatagu'.
Ta ta'on on taktan ni' nimpen di abobboble dida mu nibabainda te
dedahdih ad dalom hi awadan di numpun'ate.
26 Ya atbohdih nadan i Mesek ya i Tubal an dedahdin namin hinadan
dakkodakkol an tindaludan nateh gubat an nilubu'dahdih ad dalom an

---

32:24 32:24 Jeremiah 49:35-39

niddumdah nadan agge nibilang hi tatagu' an ta'on on taktan ni' di tatagu didah abobboble.
27 Mu agge nipapto' di adoldah natayanda an adida umat i handidan nun'atulid an titindalu an maphod di nilubu'anda an impunganda nadan ispadada ya niyuhhun hi adolda nadan hapiyoda.
28 Ot athidi damdamay ma'at i da'yun i Egypt an mate ayu ta e ayu middum hinadan nateh gubat an agge nibilang hi tatagu'.
29 Ya ta'on on nadan i Edom ya dedahdi an ibbada nadan patulda ya nadan ap'apun nunhilbih nan patulda ya nadan nateh gubat. Ta niddumda damdamah nadan agge nibilang hi tatagu'.
30 Ya athidi bo nadan ap'apun di wah huddo'na ya an namin nadan i Sidon an ta'on on dida nadan mataktan handi ya dedahdi an niddumdah nadan agge nibilang hi tatagu' an numpun'ateh gubat ta nibabainda.
31 Mu nan patul hi ad Egypt an mateh gubat ya ma'alubyag hi umayanah awadan di numpun'ate te tigonahdi nadan dakkodakkol an tindalunan nateh gubat. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
32 Ta ta'on nimpe on inyabulut'u ni' ta taktan di abobboble dida hi awadandah tun luta mu mateda damdama ta eda middum hinadan ibbadan nateh gubat hi awadan nadan numpun'aten agge nibilang hi tatagu'. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

33

Hay Nipa"elan Nan Tamun Nan Napilin Mungguwalya

1 Indani ya inalin bon Apu Dios i ha"on di,
2 He"a Ezekiel ya padanam hinadan ibbam an tinanud Israel ta alyom di wa'e ta ituda"uy e mangubat i ha boble ya wada mo tuwaliy pinto'dan mungguwalyah bobleda.
3 Ta wada'ey tinigonah mangalin mangubat i dida ya ipagangohna nan tangguyub ta panginnilaan nadan ibbanan tatagu ta mundadaanda.
4 Mu alina'e hi impagangohna nan tangguyub ya waha oha i dida hi agge nundadaan ta pinateda ya hiyay ud bahul hi natayana.
5 Te onha hidin dingngolna nan tangguyub ya nundadaan ot waninnot an nihwang ta hiya nan hiya nimpey ud bahul hi natayana.
6 Mu hi'on tinigon nan guwalyan waday mangalih binuhulda mu aggena impagangoh nan tangguyub ta waday nate i dida ya hidiyen nate ya nate an gapuh bahulna. Mu dusao' damdama nan guwalya te aggena inat nan tamuna.
7 Ot he"a Ezekiel ya he"ay pinto"uh mungguwalyah tudan ibbam an tinanud Israel. Ta hiya nan donglom nan ibaga' ta em ibagan dida.
8 Te wa'e ha alyo' hi em ibaga hi ohan tagun adi maphod di pangatna an madusa ta mate hi'on adi muntutuyuh nadan adi maphod an pangatna mu aggem e imbaga ta nate ya dusaon da'a te aggem imbaga ot ahi mate.
9 Mu hi'on em imbaga mu ningamut an mungngohe ta agge nuntutuyuh bahulna ot mate ya hiyay ud bahul ta ma"id ha bahulmuh atayana.
10 Ya alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya eka ta em ibagah nadan ibbam an tinanud Israel tun ibaga' ta alyom di, Analyonyu anuy nunhigla bo aya tayya an adi ta'u pa"itpol hi dusa ta'u an gapuh nadan adi maphod an ina'inat ta'u. Ot ma"id ha bahhonan mate ta'u te nganne mahan di aton an e tumagu i ha athitu.
11 Mu alyon nan wadawada ya na'abbaktun Dios di umman adina anu pun'amlongan nan atayan nadan tatagun adi maphod di pangatda te hay pohdona ya muntutuyudah nadan bahulda ta way atondan mi'tagu. Ta

hiya nan alyonay, Ibaga' i da'yun tinanud Israel an daan mo ta muntutuyu
ayuh nadan numbahulanyu ta way atonyun mi'tagu ta adi ayu mihi"an i
ha''on.
12 Ya inalin bon Apu Dios i ha"on di, He"a Ezekiel ya ibagam hinadan
ibbam an ta'on on maphod di pangat nan ohan tagu mu alina'eh on waha
nibahhawana ya innaynayunan mangat hi adi maphod ya adi mabalin
hi mi'tagu an gapuh nadan maphod an ina'inatna handi. Ya atbohdih
nan tagun adi maphod di pangatna an onha muntutuyu ya indinongnan
mangat hi adi maphod ya mi'tagu.
13 Ya mabalin an alyo' di hanan maphod di pangatnan tagu ya mi'tagu
mu hi'on hidiyen amaphodna handiy pundinolana ta mangmangngat hi
adi maphod ya ibaga' tee an ma"id ha bilangnan ha"on nadan maphod an
ina'inatna handi. Ta hiya nan mihi"an i ha"on an gapuh bahulna.
14 Ya atbohdi an ta'on on alyo' hi mate nan tagu an adi maphod di
pangatna mu alina'eh muntutuyuh nadan numbahulana ya inhipunan
mangat hi maphod
15 ta ipabangngadna nan nangidonanah nan impa'utangna ya ta'on on
nan inakona ya ibangngadna ya indinongnan mangat hi adi maphod ta
un'unudona nadan tugun'u ya adi mihi"an i ha"on an Dios hi atayana.
16 Te mapakawan hinadan numbahulana te nan nipto' an miyunnudan
hinan pohdo' di atona.
17 Mu hidiyen ato' ya ibagan damdaman nadan ibbam an tinanud Israel
di nibahhoy pangat'u. Mu hay immannung ya diday nibahho.
18 Ot wa'e nimpe ha taguh idinongnan mangat hinadan impa'inghanan
maphod an pangat ta hanadan adi maphod di atona ya dadiyen bahulnay
iyatena.
19 Mu alina'e bo nimpeh on hanan adi maphod di pangatnay muntutuyuh
nadan numbahulana ta hanadan nipto' an miyunnudan hinan pohdo' di
atona ya adi mihi"an i ha"on hi atayana.
20 Da'yun tinanud Israel ya alyonyu boy nibahhoy pangat'un Dios mu
hay immannung nimpe ya da'yuy nibahho. Te nan ato' i da'yu ya hanan
miyunnudan hinadan ina'inatyu.

Hay Ma'at Hi Boblen Nadan Tinanud Israel

21 Hidin mi'alimah algo hinan mi'ahimpuluh (10) bulan i diyen
mi'ahimpulut duwah (12) tawon hi niyayanmih ad Babilon ya wada han
tagun binumtik an nalpuh ad Jerusalem an immalin mangipa'innilan
ha''on an dinadag di binuhulmih ad Jerusalem.
22 Mu i diyen nahdom an agge ni' immalih diyen tagu ya nali'na' nan
ongal an abalinan Apu Dios te nama"id ni' ha hapit'u mu impahapita' ot
ahi dumatong hidiyen tagu i diyen ibiggatana.
23 Ot alyon Apu Dios i ha''on di,
24 He"a Ezekiel, hay ibagabagan nadan nabatihdih nan nadadag an
bobleyu ya alyonday oh'ohha anuh Abraham ot idat'uh diyen num-
boblayanyun tinanud Israel. Ot namama mo anuh ad uwanin dakol ayu
an ma"id anu ha bahhonan bagiyuh diyen boble.
25 Ta hiya nan ibagam i dida an ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga'
tee an gapu ta ihdaday animal an nunnanong di dalana ya mundayawdah
iniphod di tagu an umat hi bulul ya patayonday ibbadan tagu

33:22 33:22 Ezekiel 24:25-27

26 ya mundinoldah nadan almasda ya ilo'day ahawan di ibbada ta dakol
nadan nunhiglan umipabungot an at'attonda ya hiya nan adi mabalin hi
minaynayun i didah diyen boble.
27 Ot ibagam i dida an alyom di, Alyon nan na'abbaktun Dios di adi
mibahho an dadiyen nabatihdih nan bobleyu ya matedah gubat. Ya
hanada'en bumtik hinan nunlini"odan nan bobleyu ya anon di atap an
animal dida. Ya nada'en e nipa"eh nadan liyang ya hinadan awadan di
o"ongal an batu ya matedah dogoh.
28 Ta pumbalino' hidiyen boble hi ma"id ha hilbina ya pogpogo' nan ongal
an abalinandan ilattuwagda. Ya matowan nadan billid hidi ta ma"id mo
ha mangi'wahdi.
29 Ta mumbalin'e mohpeh ma"id ha hilbina nan bobleyu ya ahi' mohpe
nomnomon an Dios dida.
30 Ot alyon bon Apu Dios di, Innilam an nundadammuda'e nadan ibbam
an tinanud Israel hinadan way alad onu panton di babaleda on alyonday,
Ma'ayu ta eta'u mahmahan hi'on nganne boy impa'innilan Apu Dios i
Ezekiel.
31 Ta athidin umannalidan mundongol hinan ibagam mu adida aton.
Manu te maphod di ibagada mu onnot on aggahda te hay nonomnomonda
ya hay atondan mungkuluk hi ibbada.
32 Te hay panigoda i he"a ya nipaddung'ah nan tagun maphod di
pungkantana ya nala'ing an munggitala ta onda dongdonglon ya abuh mu
adida aton.
33 Mu hitun a'atan danaen namin an imbagam i dida ya i diyey
panginnilaanda an oha'a an immannung an propeta.

34

Hay Ni'aligan Nadan Mumpapto' Hi Kalnero

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 He"a Ezekiel ya agam ta ibagam nan ahi ma'at hinadan mumpapto'
i da'yun tinanud Israel an alyom di, Imbagan nan na'abbaktun Dios
an madadag ayu anun ap'apu an mumpapto' hinadan tinanud Israel te
ammunay adolyun ipappapto'yu ta aggeyu impapto' nadan paddungnay
kalnero.
3 Manuy panginumyuh nadan gatasda ya pangilubungyuh nadan dut-
dutda ya pangihdayuh nadan mataban paltiyonyu mu ma"id ha alyon hi
ipapto'yu dida.
4 Ta aggeyu attog impapto' nadan nakapuy ya aggeyu inagahan nadan
mundogoh onu linibbutan di hugat nadan nahugatan. Ya ma"id ha alyon hi
eyu hinama' nadan natala' an onyuot pinaligat nadan mahmo' an tatagun
ni'aligan nadan kalnero.
5 Ta hiya mo nan niwakatda te ma"id ha mumpapto' i dida ta nun'a'an
di atap an animal nadan udum i dida.
6 Ya immeday udum hinadan nabillid ta niwakatda nimpeh abobboble
ya ma"id ha e nanama' i dida.
7 Ta hiya nan da'yun mi'alig hi mumpapto' hi kalnero ya donglonyu nan
imbagan Apu Dios an alyonay,
8 Ha"on an wadawada ya na'abbaktun Dios ya ibaga' teen gapu ta ma"id
ha mumpapto' hinadan tatagu an paddungnay kalnero ya niwakatdah
abobboble ta inan di atap an animal di udum i dida. Te aggeyu nimpe
impapto' dida te hay adolyu ya ammunay impanapto'yu.
9 Ta hiya nan da'yun mumpapto' ya donglonyu tun ibaga'.

10 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Nomnomnomonyu an
mi'buhula' i da'yun mumpapto' ya da'yuy pabahulo' hinan na'at hinadan
tatagu' an paddungnay kalnero. Ta pa'aanon da'yu hinan pumpapto'anyuh
nadan kalnero ta adi udot pamaaggon nanganangan ayu te amungo' dida
ta ha"on di mumpapto' i dida. Ya adi' mo iyabulut an pamaaggon inihdayu
dida.
11 Ya alyo' bon na'abbaktun Dios di, Nomnomnomonyu nimpe an ha"on
di ukod an e manama' hinadan natala' an kalnero ta ipapto''u dida.
12 Ta e' awiton didah nadan boblen niwakatandah din ginubatda dida ta
paddungnay himmilong di bobleda.
13 Ta ipangulu' dida ta makakdah nadan boblen niwakatanda ya
inyanamut'u didah nan bobleda tuwali. Ta ha"on nimpey mumpapto' i
dida ta iye' didah nan awadan di maphod an pumpastolan hinadan nabillid
hi bobledan tinanud Israel an awadan di dakol an makan ya liting ta waday
inumonda.
14 Ta paddungnay iye' dida nimpeh awadan di maphod an pumpastolan.
Ta maphod hi alo'anda ya malinggop hi pangpangannanda.
15 Ta ha"on di mumpapto' nimpe i dida ta malinggopda. Ha"on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
16 Ya wadada'ey matala' ya e' hama'on dida. Ya wadada'e boy mahugatan
ya agaha'. Ya wadada'ey nakapuy ya pabikaho' dida. Mu hanada'en
mun'atataba ya mun'abibikah an ni'aligan nadan mamalpaligat hinadan
ibbada ya paltiyo'. Ta athidiy ato' te athidiy aton di ohan mumpastol an
nipto' di pangatna.

17 Ot alyo' bo an na'abbaktun Dios di, Da'yu'en tatagun nipaddungan di
kalnero ya ohha'ohhaon da'yun humalyaon ta ihiwe' nadan maphod di
pangatna hinadan adi maphod di pangatna i da'yu an umat hi aton nan
mumpapto' hi kalnero an hiwwayona nadan kalnero hinadan gulding.
18 Te wadan da'yuy ma"akih an umat hinadan kalnero an wa'et inanda
nadan maphod an holo' on nun'igatinda nadan binatida. Ya atbohdih nan
uminumanda an manun dida te mapagana nan ininumda mu hanada'e
attog an mitnud ya hanan kinilut dadiyen namanguluy inumonda.
19 Ta mapilitanda mo attog nadan udum an mangan hinadan nun'igatin
nadan namangulu ya ininumda nan kinilutda.

20 Ta hiya mo nan ha''on an na'abbaktun Dios ya ibaga' tee i da'yu ta
nomnomnomonyu an humalyao' di hinohha ta umatdah nadan kalnero
an hiwwayo' nadan mun'abibika hinadan nun'akapuy.
21 Te hanadan mabmabbikah ya pun'ituludda ya nunha'gudda nadan
nakapuy ta hiya mo nan mamtikda ta miwakatda.
22 Mu ta'on on athidiy nipaddungan di na'at hinadan tatagu' mu
amungo' dida ya impapto''u dida ta mihwangda ta mihiwwedah nadan
mamalpaligat i dida.
23 Ya ahi' mohpe pot'on ha umat i David an baal'u ta hiyay mumpapto' i
dida.
24 Ya ha"on mohpen Dios di dayawonda ya hidiyen umat i diyen baal'un
hi David di mumbalin hi ap'apuda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

25 Ya ahiya' mohpe mi'hapit i dida ta unudonda'e nan ibaga' ya mawaday
linggopda. Te pa'aano' mo nadan paddungnay atap an animal an
takutanda.
26 Ya wagaha' dida ya ta'on on nadan eda punhituwan hi nunlini"odan
nan nabillid an niyappit i ha"on. Ta ipa'ali' di udan hinan punhapulanda.

27 Ta mangimbubbunga nadan itanomdan bungbunga"an ya pumhod an
namin di itanomda. Ta way ohaon malinggop mohpen muntamuttamuh
nan lutana. Te ipa'aan'u nadan namalpaligat i dida an paddungnay
nihbutanda. Ta i diyey panginnilaanda an ha"on hi Apu Dios.
28 Ya adi' mo iyabulut an umaliday malpuh udum hi boble ta alanda
nadan nablayanda. Ya ma"id mo ha umalih nadan umat hi atap an animal
hi mamalpaligat i dida. Ta malinggopda mo an ma"id ha itakutda.
29 Ya pumbalino' hi malumong nadan lutada ta pumhod an namin di
itanomda ta adida ma'agangan. Ta adi mo aya pihulon nadan tataguh
udum hi boble dida.
30 Ta panginnilaandan ha"on an Dios an dayawonda ya wadawadaa' an
mumpapto' i dida te imbilang'u dida an tinanud Israel hi tatagu'. Ha"on
an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
31 Ot da'yun tinanud Israel di mi'alig hi kalnero' an wahnan paddungnay
pastu'. Te imbilang da'yuh tatagu' ya ha"on nan Dios an dayawonyu. Ha"on
an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

35

Hay Ma'at Hi Ad Edom

1 Ya alyon bon Apu Dios di,
2 He"a Ezekiel, agam ta ibagam nan adi maphod an ahi ma'at hi ad Edom*
3 an alyom di, Hi Apu Dios ya mi'buhul anu i da'yu an i Edom ta dadagona
nan bobleyu ta mumbalin hi ma"id ha hilbina
4 te ma"id ha e munhituhdi ta matowan. Ot ma'at anu datuwe ta
panginnilaanyu an hiya hi Apu Dios.
5 Te gapu ta adi ma'ma"aan di hihiwoyu i da'min tinanud Israel ya hidi
anun dinusa da'mi ta ginubat da'mi an gapuh nan adi maphod an pangatmi
ya niddum ayuot bon namateh nadan ibba' an tinanud Israel.
6 Ta hiya mo nan hiya an wadawada ya na'abbaktun Dios ya alyonay
ta'on on da'yu ya gubaton da'yu. Ot hiya nan adi ayu mihwang i diyen
ma'at i da'yu an gapu ta pimmatepate ayu.
7 Ya pumbalinona anu nan bobleyuh ad Edom hi adi maboblayan ya
impapatenan namin di mangi'wahdi.
8 Ta mun'a'ate ayu nimpe anuh gubat ta mun'ipiggil di adolyuh nadan
billid ya hinadan nabillid ya hinadan nun'ah'ung ya hinadan numpundotal
hi bobleyu.
9 Ya munnanong an madadag ta adi maboblayan hi inggana. Ta hidiyey
panginnilaanyu anun hiya hi Apu Dios.
10 Te munlattuwag ayu anun alyonyuy sakuponyuh ad Judah ya hi ad
Israel mu aggeyu innila an hi Apu Dios ya wadawadahdi.
11 Ta hiya nan hiya anun wadawada ya na'abbaktun Dios di mangiballoh
hinan inatyun da'mi. Ta li'naonyu pibo nan bungot an impali'nayun da'mi
an gapuh amohyu ya hihiwoyun da'mi. Ta hitun pangatana i datuwen
da'yu ya i diyey punnomnomanmin tinanud Israel i hiya an Dios.
12 Ya ta'on on da'yu ya innilaonyu an hi Apu Dios ya dingngolnay
namihulyun da'min inaliyuy, Nadadagda bo aya ta mi'aligdah nan makan
an pamaag hi aminul.
13 Ya dingngolnan namin nadan imbagabagayun namihulyun hiya an
Dios.

* **35:2 35:2** Hay ohah ngadan di ad Edom ya ad Seir.

14 Ta hiya nan hiya an na'abbaktun Dios ya dadagona nimpe nan bobleyu
ta minganuy. Ta nunhiglay amlong nadan tataguh abobboble i diyen ma'at
i da'yu.
15 Ta ma'at pibo anu i da'yu din inatyu an nun'am'amlong ayuh din
nadadaganmin tinanud Israel. Ta madadag an namin nadan bobleyuh
ad Edom ta ma"id ha e munhituhdi ta minganuy. Ta panginnilaan di
atagutagu an hiya hi Apu Dios.

36

Hay Ma'at Hinadan Tinanud Israel

1 Ya alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya ibagam hinadan ibbam an
tinanud Israel an hanat donglonda tun ibaga'.
2 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' an hanadan binuhulyu ya
nunhiglay pangpangallidan da'yu an alyonday bagida anu nan bobleyu.
3 Ot hiya nan ibagam an alyom di, Nan na'abbaktun Dios ya alyonay,
Hidin ginubat da'yuh nadan binuhulyuh nunlini"odan ya numbalin ayuh
bagin di tataguh udum hi boble ot eda hapihapiton di adi maphod i da'yu.
4 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' i da'yun tinanud Israel
an numpunhituh nan way billid ya hinadan nabillid ya hinadan nundotal
ya hinadan nihaggon hinadan nun'ah'ung ya ta'on on da'yun nunhituh
nadan nadadag an bobleyu
5 an nunhiglay bungot'uh nadan nanadag hi bobleyu an namamah nadan
i Edom te nun'amlongandan namloh hinan bobleyu an imbilang'uh boble'
ot alandan namin nadan pohdonda.
6 Ta ibagam nimpe Ezekiel hinadan ibbam an nunhituh nadan way billid
ya hinadan nun'abillid ya hinadan nundotal ya hinadan nihaggon hinadan
nun'ah'ung ta nomnomnomonda an nunhiglay bungot'u nimpeh nadan
tataguh udum hi boble an nama'bain i da'yu.
7 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' teen holtaponda
damdamah diyen inatdan da'yu.
8 Mu da'yun tatagu' an tinanud Israel ya adi madne ya iyanamut da'yuh
bobleyu. Ot dakol di itanudyuhdi te manaphapang ya mangimbubbunga
nadan bungbunga"an hinadan nabillid hi bobleyu.
9 Ot nomnomnomonyu an ipapto' da'yun ha"on. Ya boddangan da'yu ta
matanoman nadan lutayu ya pumhod nadan itanomyu.
10 Ya punholagon da'yu ta dumakol ayu. Ta ipaphodyu nadan nun'apa"ih
an bobleyu ta mun'aboblayanda.
11 Te punholagon da'yu nimpe ta dumakkodakkol ayu ya atbohdi nadan
animalyu. Ta pumboblayanyu tun bobleyu ya impakadangyan da'yu ta
ipohpohod di nitaguwanyu mu handi ta panginnilaanyu an ha"on hi Apu
Dios.
12 Te pa'anamuton da'yu nimpe an tatagu' an tinanud Israel hinan
numboblayanyu tuwali. Ya impapto' da'yu ta ma"id mo ha mateh nadan
imbabaleyu hi inagangda.
13 Ya ha''on an na'abbaktun Dios ya alyo' boy, Hanadan tataguh udum hi
boble ya nunhiglay pangalidan da'yu an alyonday, Umman namaaggon
nun'a'ate nadan tataguh bobleda an paddungnay mangan hi tagu nan
bobleda.
14 Ta hiya nan boddangan da'yu ta ma"id mo ha mateh nadan imbabaleyu
an gapuh inagangda. Ya adida mo alyon hi paddungnay mangan hi tagu
nan bobleyu. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

15 Ya adi' iyabulut an pihulon da'yu boh nadan tataguh udum hi boble.
Ya adi' iyabulut an ma'abak ayuh gubat. Ha"on an na'abbaktun Dios di
mangalin tuwe.
16 Ya inalin bon Apu Dios i ha"on di,
17 He"a Ezekiel, innilam an hidin awadanyuh nan numboblayanyu ya
paddungnay linugit nadan ibbam an tinanud Israel nan numboblayanyu
an gapuh nadan adi maphod an ina'inatda. Te hay panigo' hinan pangatda
ya umat hinan alulugnin an malpuh adol di binabai hi abulabulan.
18 Te pinatepateda nadan ibbayu ya nundayawdah nadan bulul. Ta
gapuh bungot'un dadiyen ina'inatda ya dinusa da'yun namin.
19 Ta hiya nan inwakat da'yuh abobboble an gapu i dadiye nimpen
ina'inatda.
20 Mu an namin nadan boblen immayanyu ya adi maphod di pangalin
nadan tataguhdi i ha"on an Dios te alyonday, Umman datuwe nadan
tatagun Apu Dios mu napilitandan immaan hinan boblen indatna i dida te
ma"id ha abalinanan bumoddang i dida.
21 Mu adi' pohdon an bainona' an Dios i da'yu.
22 Ta hiya nan he"a Ezekiel ya ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel
an bokon gapuh homo"un da'yuy gumapu hi pangiyanamuta' i da'yu te
hay gapuna ya adi' nimpe pohdon an minaynayun an mibabaina' an
na'abbaktun Dios hinadan boblen immayanyu.
23 Ta hay ato' i da'yu ya hanan mangipatigoh anabaktu' an Dios
hinadan boblen nangibabainanyun ha"on. Ta panginnilaan di atagutaguh
abobboble an ha"on hi Apu Dios. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin
tuwe.
24 Te ta'on on niwakat ayu ya iyanamut da'yuh nan numboblayanyu
tuwali.
25 Ya paddungnay walaghi'an da'yuh nan malinis an liting ta mipatigon
ibilang da'yu hi malinis. Te pakawanon da'yuh nadan adi maphod an
ina'inatyu an umat hi nundayawanyuh nadan bulul. Ta adiyu mo dayawon
dadiye.
26 Ya hukkata' nan adi maphod an punnomnomyu ta ma'aan nan
ngoheyu ta mumbalin ayuh na'na'unnud.
27 Ya ipiddum'u bo nan Espiritu' i da'yu ta mumbalin ayu mohpeh
na'na'unnud hinadan tugun'u ya tudtudu'.
28 Ya munhitu ayuh nan boblen indat'uh didan a'ammodyu. Ta ibilang
da'yuh tatagu' ta ha"on an Dios di dayawonyu.
29 Ya ihwang da'yuh nadan pumbahulan an paddungnay lumugit i da'yu.
Ya adi' iyabulut an mawaday bitil hi bobleyu te boddangan da'yu ta
pumhod an namin di itanomyu ta adi ayu makulangan hi anonyu.
30 Ya pabungao' an namin di bungbunga"an ya pumhod an namin
nimpey itanomyu ta ma"id mo ha alyon hi pihulon da'yuh nadan tataguh
udum hi boble te ma"id mo ha hiktamanyuh bitil.
31 Ya ahiyu mohpe nomnomnomon nadan adi maphod an pangatyu ta
nunhiglay boholyuh adolyu hinadan nunhiglan umipabungot i ha"on an
ina'inatyu.
32 Te pinhod'un innilaonyun tinanud Israel an bokon da'yuy gapuna hi
nangata' i datuwe. Ot hanat bumain ayu te adi maphod nadan ina'inatyu.
Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
33 Ot hitun paddungnay linisan da'yu hinadan numbahulanyu ya
iyanamut da'yuh nan bobleyu ta ipaphodyu nadan nun'apa"ih bobleyu.

34 Ta puntanomanyu nadan lutayu ta adi umat handi an nun'atowan ta
punhintiggan di mala''uh.
35 Ta ahida mohpe alyon di, Natowan ni' hituwen luta mu ad uwani
ya anakkaya tayyan mapmaphod an umat hinan natanoman hi ad Eden.
Ya ta'on on hanadan nadadag ni' an boblehtu ya nun'aboblayan ya
nun'ihamad bo tayyay aladda.
36 Ta hidiyey panginnilaan nadan nabatin nunhituh nunlini''odanyu an
ha"on an Dios ya impaphod'u nadan nadadag ot pumbalino' hi natanoman
nadan lutan niwalong ot mun'atowan. Te ha"on an Dios ya pa'annungo'
nan ibaga'.
37 Ya ato' nan dawadawatonyun tinanud Israel ta punholagon da'yu ta
dumakol ayu ta umat ayuh dinakol di kalnero.
38 Ta hanadan mipaphod an nun'apa''ih ni' an bobleyu ya mapnuh tagu.
Ta hay dinakol di tagu ya umat hi dinakol di kalnero hi ad Jerusalem
hinadan mangilin an algon niyappit i ha"on ta panginnilaanyu an ha"on
hi Apu Dios.

37

Hanan Nundotal An Napnuh Namaganan An Tungal

1 Ya wada han nali'na' nan abalinan Apu Dios i ha"on ta inyeya' hinan
Espirituna i han nundotal an napnuh tungal.
2 Ot ipanguluwa' i hiya ot e ami dumanallanan i diyen nundotal an
awadan di dakkodakkol an nun'amaganan an tungal.
3 Ya alyon Apu Dios di, He"a Ezekiel, on mabalin an tumagu datuwen
tungal?
Ot alyo' di, He"a an na'abbaktun Dios di nanginnilan nae.
4 Ya alyona boy, Ibagam i datuwen tungal ta donglonda tun ibaga' an
Dios.
5 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' i datuwen tungal di, Nomnom-
nomonyu an idat'uy yahyahyu ta tumagu ayu.
6 Ta ha"adan da'yuh ulat ya lamoh ya up'up ya yahyah ta tumagu ayu.
Ta panginnilaanyu an ha"on hi Apu Dios.
7 Ta ha"on an hi Ezekiel ya imbaga' hidiyen imbagana. Ta hidin
munhapihhapita' ya alinah on mungkakalangakang nadan tungal an
mun'ihu"updah nadan ihu"upanda.
8 Ya hidin tigtiggo' ya anakkaya peman an mun'a'ulatanda ya
mun'alamohanda ya mun'a'up'upanda mu adida ni' yumahyah.
9 Ot alyon bon Apu Dios di, Ibagam hinadan dibdib an malpuh nangappit
hi huddo'na ya nadan malpuh nangappit hi muyyadna ya nadan malpuh
nangappit hi tumuluwan di algo ya nadan malpuh nangappit hi alimuhan
di algo an ha"on an na'abbaktun Dios di mangali hi umalida ta dibdibanda
datuwen numpun'ate ta tumaguda.
10 Ot ato' boh diyen inalinan ha"on. Ya yimmahyahda ta timmaguda
ot tuma'dogda. Ya dakkodakkolda an umatdah nadan dakkodakkol an
tindalu.
11 Ya alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya hanadan ibbam an tinanud
Israel ya umatda i datuwen tungal te alyonday, Mipaddung ta'u tayya i
ha namaganan an tungal ta ma"id mo ha namnamaon ta'uh maphod hi
itaguwan ta'uh udum hi algo.

36:38 36:38 1 Patul 8:63; 2 Chronicles 35:7-9

12 Ta hiya nan ibagam i dadiyen tatagu' tun ibaga' an na'abbaktun Dios ta
nomnomnomondan paddungnay e' bukatan nadan nun'ilubu'andah udum
hi boble ta ilah'un'u dida ta taguwo' dida ya inyanamut'u didah nan
bobleyun tinanud Israel.
13 Ot hitun pangata' i datuwe di panginnilaanyu mohpen tatagu' an ha"on
hi Apu Dios.
14 Ya ipiddum'u nan Espiritu'* i dida ta tumaguda ya inyanamut'u
didah nan numboblayanyu tuwali. Ato' datuwe ta panginnilaanyun hanan
imbaga' an Dios ya adi' ibbahhon aton. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay A'ohhaan Nadan Tinanud Israel

15 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
16 He"a Ezekiel ya alam ha pating ya intudo'muhdiy, Hituwen pating ya
ita'dognah ad Judah. Ya inalam boy ohan pating ya tinud'am hi, Hituwen
pating ya ita'dogna nadan tinanud Joseph an holag Epraim ya an namin
nadan nunhituh ad Israel.
17 Ya nunhu"upom dadiyen duwa ta mumbalindah ohan pating.
18 Ta wa'e ha manigoh nadan ibbam an tinanud Israel ta mahmahanda'e
an alyonday, On nganney ibalinan nae?
19 Ya ibagam i dida an ha"on an na'abbaktun Dios ya paddungnay
punhu"upo' hi ad Judah ya hi ad Israel ta mumbalindah oha ta pun'ohhao'
didan duwa.
20 Ta ipatigom'e i dida dadiyen tinud'am an pating
21 ya imbagam tun ibaga' an ha"on an na'abbaktun Dios ya amungon
da'yun tinanud Israel an ta'on on idanay awadanyu ta iyanamut da'yuh
nan numboblayanyu tuwali.
22 Ya pun'ohhaon da'yu ta mumbalin ayuh ohan boble hinadan
nun'abillid hi bobleyu ta ohay mun'ap'apun da'yu. Ta mihipun i diye ya
ma"id mo ha alyon hi magodwa ayu.
23 Ya adi' mo iyabulut an mundayaw ayuh nadan iniphod di tagu an
umat hi bulul ya idinongyu mon mangat hinadan adi maphod an pangat
ta ma"id ha gumalat hi ibilanganyuh nalugit. Ta paddungnay linisan da'yu
nimpe. Ta ibilang da'yuh tatagu' ya ha"on an Dios di dayawonyu.
24 Ya oha nimpe nan mun'ap'apu i da'yu an hiya nan umat hinan baal'un
hi David. Ya un'unudonyu mohpe nadan tugun'u.
25 Ta munhitu ayuh nan boblen indat'uh din ammodyun baal'un hi Jacob.
Ta hidiyey numboblayan handidan a'ammodyuh din kanaman. Ta da'yuy
munhitu mohdih inggana an ta'on on hanadan tanudanyu. Ya hanan umat
hinan baal'u nimpen hi David di ap'apuyuh inggana.
26 Ya ibaga' i da'yu an nanongnan malinggop ayu. Ya punholagon da'yu
ta dumakol ayu. Ya punnanongo' nan Templo hinan bobleyuh inggana.
27 Ya wadawadaa' i da'yu ta ha"on an Dios di dayawonyu ya ibilang
da'yuh tatagu'.
28 Ta munnananong nan Temploh nan bobleyu ta panginnilaan di
atagutaguh abobboble an da'yun tinanud Israel ya niyappit ayun ha"on.

38

Hay Nibagah Ma'at I Gog

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,

* **37:14 37:14** Hinan Hebrew ya tuluy ibalinan nan Espiritu te yahyah ya dibdib ya Espiritu.

2 He"a Ezekiel ya agam ta ibagam nan ahi ma'at i Gog an patul hi ad
Mesek ya hi ad Tubal hidih ad Magog.
3 Ta ibagam ta nomnomnomona an ha"on an na'abbaktun Dios ya
mi'buhula' i hiya an ap'apuh ad Mesek ya hi ad Tubal.
4 Ta paddungnay tibi'o' di pangalna ya gina'oda' ta mapilitan an miyeh
nan boblen adadagana. Ta didan namin hinadan dakkodakkol an
nungkakabayu ya nun'a'almas an tindaluna.
5 Ya mi'yedan dida nadan nunhahapiyo ya nunhehelmet an i Persia ya i
Etiopia ya i Put.
6 Ya ta'on on hanadan tindalun nadan i Gomer ya i Bet-Togarmah an
malpuh nangappit hi huddo'na ya nadan dakol an malpuh udum hi boble
ya mi'yedan dida.
7 Ta hiya nan ibagam ta mundadaan nimpe ta ipanguluna dadiyen e
mi'gubat.
8 Ta udum hi algo ya ena gubaton di bobleyun tinanud Israel an nadadag
ni' hi nagubatanda ta niwakat ayu. Mu mibangngad ayuh bobleyu ta
malinggop ayu mo.
9 Ta hitun umaliyan da Gog hinadan dakkodakkol an tindaluna ya
hanadan malpuh udum hi boblen bumoddang i dida ya mipaddungdah
nan puwo' an dumatong hi bobleyun tinanud Israel. Ta umatdah nan
bugut an umalinhawang hidi.
10 Ya hitun a'atan datuwe ya numanomnom hi Gog ta lo'tat ya mipanom-
nom i hiya han adi maphod an atona. Ha"on an na'abbaktun Dios di
mangalin tuwe.
11 Ta i diye ya alyon Gog di, Emi gubaton nan boblen di tinanud Israel
ot ma"id ha alad ya geyt di bobleda. Ta mundundunnuda te malinggopda
ya ginubatmi dida.
12 Ta abakonmi dida ya nun'alami nadan nun'abalol an wadan dida. Te
nadadag ni' ta niwalong nan bobleda ta niwakatda mu hidin immana-
mutda ya dimmakkodakkol di halunda ya nadan udum an mahapulda ta
diday akadkadangyanan hi abobboble.
13 Ya hanada'en i Seba ya i Dedan ya nadan mumpunggattang an i Tarsis
ya unnudanda nan aton da Gog te ta'on on dida ya gagamgamanda nadan
balitu' ya silber ya halun ya hanadan udum an pulhondah ad Israel.
14 Ta hiya nan he"a Ezekiel ya ibagam i Gog an ha"on an na'abbaktun
Dios ya innila' nan ninomnomnan aton. Te tigona'en malmallinggop ayun
tatagu' an tinanud Israel ta mundundunnu ayu
15 ya i diyey akakanda an malpudah nangappit hi huddo'na an didah
nadan dakkodakkol an mumpungkabayu
16 ta gubaton da'yun tatagu' an tinanud Israel. Ya dakkodakkolda nimpen
umali ta umatdah nan bugut. Mu hay a'atan datuwe ya hi udum hi algo.
Ot ha"on di mangiyabulut an atonda datuwe i da'yun tatagu' ta i diyey
pangipatiga' hi atagutaguh abobboble hi anabaktu' an Dios.
17 Ya ibagam bo i Gog an dida din imbaga' tuwali i handidan baal'un
propetah ad Israel hi umalin mangubat i da'yun tinanud Israel.
18 Ot hay ma'at ya hitun pangubatanda i da'yun tinanud Israel ya i diyey
pangipatiga' hinan nunhiglan bungot'u. Ha"on an na'abbaktun Dios di
mangalin tuwe.
19 Te ipa'ali' han ma'abbikah an alyog hi bobleyun tinanud Israel.

38:17 38:17 Nipa'innila 20:8-9

20 Ta ta'on on hanadan ekan hinan baybay ya hanadan hamuti ya
hanadan atap an animal ya an namin di mataguh tun luta ya an namin
di tatagu ya gumayonggongdah takutda. Ya mun'a'agde nadan billid ya
mun'a'atob nadan doplah ya nadan binattun alad.
21 Ya i diye ya nunhiglay takut da Gog hi bobleyun tinanud Israel ta
hanada'en tindaluna ya pamaag ya dida dida on numpapatteda. Ha"on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
22 Ta i diyey pundusaa' i da Gog hinadan tindaluna ya nadan bimmod-
dang i dida an nalpuh udum hi boble ta mun'a'atedah gubat ya dogoh. Ya
ipa'ali' han nunhiglan udan ya puwo' ya dalallu ya han dumaladalang an
asidu an malpuh ad lagud ta mun'a'atedan namin.
23 Ta hituwey panigan di atagutaguh abobboble hinan ongal an abalina'
ya anabaktu' an Dios. Ta i diyey panginnilaanda an ha"on hi Apu Dios.

39

Hay Na'abakan Gog

1 Alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya ibagam bo i Gog an ap'apuh ad
Mesek ya hi ad Tubal ta nomnomnomonan ha"on an Dios ya mi'buhula' i
hiya.
2 Ta paddungnay tayuna' di pangalna ta iguyud'un ilpu' hi nangappit hi
huddo'na ta iye' hi bobleyun tinanud Israel.
3 Ya hipago' nan iniggid an ta'lena ta magah nan inodnana an pana ya
ta'on on hanadan papan* an inodnan di winawwan an ta'lena ta ma"id ha
atonan mi'gubat.
4 Ta mun'a'ate nadan tindaluna ya ta'on on hanadan nalpuh udum hi
boblen bumoddang i dida. Ya inayaga' nadan hamuti ya nadan atap an
animal ta pun'a'anda nadan adolda
5 an mun'iwawagillang hinan luta. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
6 Ya pu'ula' nan bobleda an hi ad Magog ya ta'on on hanadan malinggop
an bobleh nadan pingngit di baybay an numboblayan nadan bumoddang
i didan i Magog. Ta panginnilaanda an ha"on hi Apu Dios.
7 Ta datuwey pangipa'innila' i da'yun tatagu' an tinanud Israel ta
innilaonyun ma"id ha umat i ha"on an Dios ta wan adiyu mo ipidpidwan
eya' ba'bainon an Dios. Ya ta panginnilaan di atagutaguh abobboble an
ha"on hi Apu Dios an dayawonyun tinanud Israel.
8 An namin datuwen imbaga' ya ma"id ha bahhonan ma'at. Ha"on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
9 Ot hitun a'atan datuwe ya ahiyu pun'amung nadan pana ya hapiyo ya
nadan pahul nadan binuhulyu ta panunguyu. Ta mabalin an panunguyu
datuwe hi pituy tawon.
10 Ta adi mo mahapul hi e ayu mangayiw te dakol mo nimpey panun-
guyu. Ta nan ninomnom nadan binuhulyun alanda nadan kinadangyanyu
ya mibahho. Te onnot on da'yuy mumpangalah nadan nun'abalol an
wadan dida. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
11 Ya hitun a'atan datuwe ya waday lutan iyabulut'un Dios an ilubu'an
da Gog hinadan dakkodakkol an tindalunah bobleyun tinanud Israel hidih
nan nundotal hi way awon an umeh nangappit hi tuluwan di algo hi
potto' nan nunhiglay ahinan lobong. Ta ma"id mo ha mangi'wahdi te

* **39:3 39:3** Hay pangalin di udum hinan papan di pana ya guttiting.

mahawanan nan awon. Ta hay pungngadanda i diye ya nundotal an lutan
Hamon-Gog.†
12 Ta pituy bulan di pangilubu'anyun tinanud Israel i dadiyen namin ta
ahi malinisan di bobleyu.
13 Ta mumboboddang ayun namin an mangilubu'. Ya hitun ipatigan di
anabaktu' an Dios ya mipabaktu ayu bo an gapu idiyen atonyu. Ha"on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
14 Ya mala"uh'e nan pituy bulan ya wadaday linala'in mipabo'laan ta eda
hawangon an namin nadan bobleda ta eda hama'on nadan udum an agge
nilubu'.
15 Ta wa'e ha inakhupanda on pinato'anda ta umali nadan ibbada on
inyedah nan nangilubu'andah nadan ibbadah nan nundotal an lutan
Hamon-Gog.
16 Ta wan malinisan nan bobleda ya ahida ngadanan nan boblen
nihaggon hidi hi Hamonah.

17 Ya alyon nan na'abbaktun Dios di, He"a Ezekiel ya ayagam nadan
hamuti ya nadan atap an animal ta umalidan mangan hinan indadaan'u hi
bobleyun tinanud Israel. Te dakol di dotag hi anonda ya dala an inumonda.
18 Ta pun'a'anda nadan adol ya ininumda nadan dalan nadan tindalu
ya ta'on on hanadan ap'apuda. Ta umatdah nadan mun'atataban napaltin
imbabalen di kalnero ya tangbal an kalnero ya baka ya gulding an nalpuh
ad Basan.
19 Ya i diyen paddungnay pamaltiya' i dadiyen paddungnay mi'nong ya
ahi nimpe anon di hahamuti ya animal ta ingganah ma"abhugda. Ya
inagandah inum hinadan dalada ta ingganah paddungnay mabutongda.
20 Ta i diye ya paddungnay indadaan'uh nan lamehaan di dakol an dotag
di kabayu ya nadan nitakken nun'atutulid an titindalu. Ha"on an Dios di
mangalin tuwe.
21 Ta panigan di tataguh abobboble hinan anabaktu' an Dios hitun
pundusaa' i dida.

22 Ta mihipun i diye ya innilaon nadan tinanud Israel an ha"on hi Apu
Dios an dayawonda.
23 Ya i diyey panginnilaan nadan tinataguh abobboble an manu'eh
inwalong da'yu ni' an tinanud Israel ta ginubat da'yu ta nun'a'ateday udum
i da'yu ya niwakatdah abobbobley udum ya gapuh aggeyu nangun'unudan
i ha"on.
24 Ot hay inat'u ya nan miyunnudan hinan adi maphod an inatyu.
25 Mu ad uwani ya ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' an hom'on
da'yun tinanud Jacob ta amungon da'yu an ta'on on idanay niwakatanyu
ta iyanamut da'yuh nan bobleyu tuwali. Ya winagahan da'yu ta pumhod
di nitaguwanyu te adi' pohdon an pihulona' an na'abbaktun Dios hinadan
tataguh udum hi boble.
26 Ta wan adi ayu mo mibabain an gapuh aggeyu nangun'unudan i ha"on
hidin malinggop ayu an nunhituh bobleyu an ma"id ha itakutyu.
27 Ta hitun pangiyanamuta' i da'yu ya i diyey panginnilaan di atagutaguh
abobbobleh nan anabaktu' an Dios.
28 Ya ta'on on da'yun tatagu' an tinanud Israel ya innilaonyu mohpen
ha"on hi Apu Dios an dayawonyu. Te ta'on on inyabulut'u ni' ta niye ayuh
udum hi boble mu iyanamut da'yu hinan bobleyu tuwali an ma"id ha ohah
mabati.

---

† **39:11 39:11** Hay ibalinan nan Hamon-Gog ya dakol an tindalun Gog.

29 Ya adi da'yu mo uggan iwalong an tinanud Israel te ipiddum'u nan
Espiritu' i da'yu. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

40

Hay Nipatigan Nan Balu An Templo

1 Hidin mi'ahimpuluh (10) algo hinan namangulun bulan i diyen
mi'abaintit limah (25) tawon hi niyayanmih ad Babilon an hidiyey
mi'ahimpulut opat (14) hi tawon hi nadadagan di ad Jerusalem ya nali'na'
bo i diyen algo nan ongal an abalinan Apu Dios i ha"on.
2 Ta aya' nun'inop ot iyeya' hi boblemin tinanud Israel hidih nan uhhun
han billid hidi. Ta hidin immangmang'uh nangappit hi muyyadna ya
tinigo' han boble an dedahdiy babale.
3 Ot iyeya' hidi ya inoy an wahdi han lala'ih nan way geyt an mumbinang
an ay gombang. Ya waday inodnana an linubid an linen ya han kayiw an
punlukud.
4 Ot alyonan ha"on di, He"a Ezekiel ya hanat pa'addonglom nadan ibaga'
ya hanat pa'tiggom an namin nadan ipatigo' i he"a te datuwey gapunah
niyaliyam hitu. Ta an namin nadan tigom ya ipa'innilam hinadan ibbam
an tinanud Israel.
5 Indani ya anakkaya an tinigo' han binattun alad an nili'woh hinan
Templo.* Ya inalan diyen tagu nan punlukudna an himpuluy (10) umpiy
dinukkena ot lukudona nan alad ya himpupuluy (10) umpiy inuktulna ya
tinagena.
6 Ot umeh nan way hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo ot
tumikid hinan pala'ad i diyen hunggopan ot lukudonay binillog nan
hogpan ya himpuluy (10) umpi.
7 Ya hiyah hunggopta ya wadaday nundidinommang an kuwartun
pungguwalyaan an numpapaddung di lukud di binillogda ya dinukkeda an
himpupuluy (10) umpi. Ya hay inuktul nadan dingding dadiyen kuwartu
ya waluy umpi. Ya hinan numbabattanan nadan kuwartu ya waluy umpi
ya nan awon an mihipun hinan potto' nan mi'atlun nundinommang an
kuwartu ta ingganah nan hunggopan hinan balkon ya hay dinukken diye
ya himpuluy (10) umpi.
8 Ot lukudona nan balkon ya himpuluy (10) umpiy dinukkena
9 ya hay binillogna'e ya himpulut opat (14) di umpi. Ya nada'en
pamadingan ya tuluy umpi ta han godway inuktulda. Ya hidiyen balkon
ya nihangngab hinan Templo.
10 Ya hanada'e nimpen kuwartun pungguwalyaan ya numpapaddung di
lukudda. Ya atbohdi nadan pamadingan an numpaddung di lukudda.
11 Ot mumbangngad ot lukudona nan hogpan ya hay dinukkena ya
baintit duwa ta han mahuluk hi godway (22 ¾) umpi ya himpulut pitu
ta han godway (17 ½) umpiy binillogna.
12 Ya wadaday nun'a'akhop an dingding hi hinangngab nadan kuwartu
an hay tinageda ya inuktulda ya himbabaintiy (20) pulgada. Ya himpupu-
luy (10) umpi nimpey binillog ya dinukken dadiyen kuwartu.
13 Ot lukudona nan atop hi indoggan nan ohan kuwartu ta ingganah nan
atop bon nan indoggan nan kuwartuh dommangna ya napat ta tulu ta han
mahuluk hi godway (43 ¾) umpi.

---

* **40:5** **40:5** Hituwen Templo ya miphod hitun mawada nan balu an Jerusalem. Ya ma"id ha nanginnilah immannung an a'at nadan lukudna i diye.

14 Ot lukudona nadan pamadingan ya hay tinageda ya hinggahut ta limay
(105) umpi.
15 Ot lukudonay dinukkenan namin an inhipunah nan pala'ad ta
ingganah nan pogpognah nan humawwangan hinan lita"angan ya nawalut
pitu ta han godway (87 ½) umpi.
16 Ya waday kikkitang an tawah nan nunlini"odan nadan kuwartun
pungguwalyaan ya ta'on on hinan balkon. Ya hinadan pamadingan ya
nipa'ot hidiy ay palma.
17 Ot ipanguluwa' i diyen tagu hinan way nada"ul an lita''angan nan
Templo an nada'da'an hi batu. Ya anakkaya an tinigo' di tulumpulun (30)
kuwartun nili'wohdih nan lita''angan an nida"itdah nan alad.
18 Ya hay dinukken diyen lita"angan ya numpaddung hinan dinukken
nan hunggopan an nawalut pitu ta han godway (87 ½) umpi.
19 Ot lukudona boy dinawwin nan hunggopan hi nangappit hi alimuhan
di algo hinan dommangna bon hunggopan an umeh nan nabaktun
lita"angan ya hinggahut ta napitu ta han limay (175) umpi an umat
damdamah nan hunggopan hi nangappit hi huddo'na.

Nan Hunggopan Hi Nangappit Hi Huddo'na

20 Ot lukudon bon diyen tagu nan binillog ya dinukken nan hunggopan
hi nangappit hi huddo'na an humawwang hinan nada"ul an lita"angan nan
Templo.
21 Ya wadada boy hintutlun kuwartun pungguwalyaan an nundidinom-
mang an umat hinan namangulun hunggopan. Ya nan lukud dadiyen
kuwartu ya nan balkona ya nadan pamadingan ya numpaddung hinan
lukud nan hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo. Ya hay dinukken
bon diyen hunggopan ya nawalut pitu ta han godway (87 ½) umpi ya napat
ta tulu ta han godway (43 ½) umpiy binillogna.
22 Ya hanada'en tawana ya nan balkon ya nadan ni'alkus an nipa'ot
an ay palma ya numpaddung damdamay lukuddah nadan wahdih nan
hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo. Ya waday pituy pala'adna. Ya
nan balkona ya wadah nangappit hinan lita"angan.
23 Ya hay humawwangan ituwen hunggopan hi nangappit hi huddo'na ya
nan nabaktun lita"angan nan Templo. Ya hay lukud di nundinawwiyandah
nan hunggopan hi dommangna ya hinggahut ta napitut limay (175) umpi.
Ta hay a'at tuwen hunggopan hi nangappit hi huddo'na ya umat damdama
boh nan hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo.

Nan Hunggopan Hi Nangappit Hi Muyyadna

24 Ot ipanguluwa' bon diyen taguh nangappit hi muyyadna ya anakkaya
an wahdi bo han hunggopan hidi. Ot lukudona bo nadan pamadingan ya
nan balkon hidi ya numpaddung di lukuddah nadan udum an hunggopan.
25 Ya wahdida damdamay tawah nunlini"odan hidi an umat hinadan
udum an hunggopan. Ya hay dinukken bon diyen hunggopan ya nawalut
pitu ta han godway (87 ½) umpi ya hay binillogna'e ya napat ta tulu ta han
godway (43 ½) umpi.
26 Ya wada damdamay pituy pala'adna ya wada boy balkonah nan
pogpogna. Ya nipa'ot boy ay palma hinadan pamadingan.
27 Ya hi potto' diyen hunggopan hi nangappit hi muyyadna ya wada
bo nan ohan hunggopan an humawwang hinan nabaktun lita"angan
nan Templo. Ot lukudona boy nundinawwiyan dadiyen hunggopan ya
hinggahut ta han napitut limay (175) umpi.

28 Ot ipanguluwa' bon diyen taguh nan nabaktun lita"angan nan Templo
an ini'wamih nan hunggopan hi nangappit hi muyyadna. Ot lukudona
boh diyen hunggopan ya numpaddung di lukudnah nadan udum an
hunggopan.
29 Ya atbohdin nadan kuwartuhdi ya nan balkona ya nadan pamadingan
an numpapaddung di lukuddah nadan udum an hunggopan. Ya wadada
boy tawah nadan kuwartu ya nan balkona. Ya hay dinukken diyen
hunggopan ya nawalut pitu ta han godway (87 ½) umpi ya napat ta tulu
ta han godway (43 ½) umpiy binillogna.
30 Ta hanada'en balkon dadiyen hunggopan hinan nabaktun lita"angan
nan Templo ya numpapaddung an napat ta tulu ta han godway (43 ½)
umpiy binillogda ya waluy umpiy dinukkeda.
31 Mu hidiyen hunggopan hi nangappit hi muyyadna ya inhangngab nan
balkonah nan nada"ul an lita"angan nan Templo. Ya ni'alkus di nipa'ot an
ay palma hinadan pamadingana. Ya waluy pala'ad nan agdana.
32 Ot ume ami boh nan hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo an
umeh nan nabaktun lita"angan. Ot lukudona boh diyen hunggopan ya
nipaddung boh nadan udum an hunggopan.
33 Ya atbohdi nadan kuwartun pungguwalyaan ya nadan pamadingan ya
nan balkona an numpapaddung boy lukuddah nadan udum an hunggopan.
Ya wadada boy tawanah nunlini"odan. Ya hay dinukken bon diyen
hunggopan ya nawalut pitu ta han godway (87 ½) umpi ya napat ta tulu
ta han godway (43 ½) umpiy binillogna.
34 Mu hana'en balkona ya inhangngabnah nan nada"ul an lita"angan ya
atbohdin ni'alkus an nipa'ot an ay palma hinadan pamadingana. Ya wada
boy waluy pala'adna.
35 Ot ipanguluwa' bon diyen taguh nan hunggopan hi nangappit hi
huddo'na. Ot lukudona boh diye ya nipaddung damdamah nadan udum
di lukudna
36 an umat hinadan kuwartuhdi ya nadan pamadingan ya nan balkona
ya wadada boy tawanah nan nunlini"odan. Ya hay dinukken bon diyen
hunggopan ya nawalut pitu ta han godway (87 ½) umpi ya napat ta tulu
ta han godway (43 ½) umpiy binillogna.
37 Ya hana'e bon balkona ya inhangngabnah nan nada"ul an lita"angan
ya ni'alkus bohdiy nipa'ot an ay palmah nadan pamadingana. Ya waluy
pala'ad nan agdana.

Nan Pumpaltiyandah I'nongda

38 Hinan hunggopan hi nangappit hi muyyadna ya wada han kuwartu
an waday pantona hinan way balkon nan hunggopan hinan nabaktun
lita"angan an hidiy pangi'ulahandah nadan maghob an mi'nong.
39 Ya hidih nan balkon diyen hunggopan ya waday hindudwan lamehaan
an numbinahhelda. Ya dadiyen lamehaan di pumpaltiyandah nadan
maghob an mi'nong ya nadan mi'nong hi apakawanan di bahul ya nadan
mi'nong hi apakawanan di bahul an agge inatta.
40 Ya hidi boh nan hunggopan hi nangappit hi huddo'na ya wadadah
dolan nan balkona di hindudwan lamehaan an numbinahheldah nan
nihaggon hinan way agdan.
41 Ta waday hinoppat di lamehaan an numbinahhel i dadiyen duwan
hunggopan ta walun namin di lamehaan ta dadiyey pumpaltiyandah
nadan i'nongda.

42 Ya hay niyamma i dadiyen opat an lamehaan an pumpaltiyandah
nadan maghob an mi'nong ya nadan nahabatan an batu. Ya hay tinageda
ya himbabaintit ohay (21) pulgada ya hintutulumpulut duway (32) pulga-
day binillogda ya dinukkeda. Ta datuwen lamehaan di pangiha'mowandah
nadan usalondan mumpaltih nadan animal an maghob an mi'nong ya
nadan udum an mi'nong.
43 Ya hinadan dingding hi nunlini"odan nan hunggopan ya dedahdiy
pata' an hintutluy pulgaday dinukkeda. Ya hinadan lamehaan nimpe di
pangiha'mowandah nadan dotag an mi'nong.

Hanadan Kuwartun Di Padi

44 Ot ipanguluwa' bon diyen taguhdih nan nabaktun lita"angan nan
Templo. Ya wadaday duwan kuwartuhdi an nan oha ya nihaggon
hinan hunggopan hi nangappit hi huddo'na an inhanggan nan pantonah
nangappit hi muyyadna. Ya hanan oha ya nihaggon hinan hunggopan
hi nangappit hi muyyadna an inhanggan damdaman nan pantonah
nangappit hi huddo'na.
45 Ya alyonan ha"on di, Hanan kuwartun nihanggah nangappit hi
muyyadna ya usalon nadan padin munhilbih nan Templo.
46 Ya na'en kuwartun nihanggah nangappit hi huddo'na ya usalon
nadan padin munhilbih nan punggobhan hi mi'nong. Ya datuwen padin
munhilbih nan Templo ya hinan punggobhan hi mi'nong ya dida nadan
holag Sadok an tinanud Libay an mabalin an munhilbin Apu Dios hidih
nan kuwartun niyappit i hiya.
47 Ot lukudona nan nabaktun lita"angan ya numpaddung di dinukkena
ya binillogna an hinggagahut ta napitut limay (175) umpi. Ya wahdi nan
punggobhan hi mi'nong hi hinangngab nan Templo.
48 Ot ipanguluwa' boh nan balkon nan Templo ot lukudona nan way
hunggopan an umehdih nan balkon an awadan nadan pamadingan ya
hay binillogna ya baintit opat ta han godway (24 ½) umpi ya walu ta han
godway umpiy dinukkena. Ya hay dinukken nadan nundinommang an
dingding hinan panton nan balkon ya limay umpi.
49 Ya hana'en balkon ya hay dinukkena ya tulumpulut limay (35) umpi ya
himpulut hiyam (19) di umpiy binillogna. Ya waday agdana ya ahi datngan
hidiyen balkon. Ya waday tu"ud an nundinommang hinan balkon.

41

1 Indani ya inyeya' boh nan taguh nan hunggopan nan kuwartun
niyappit i Apu Dios. Ot lukudonay dinukken nadan pamadingana ya
himpupuluy (10) umpi.
2 Ya hay binillog nan hunggopan ya himpulut pitu ta han godway (17
½) umpi. Ya hanada'en pamadingan ya hinwawalu ta han godway umpiy
inuktulda. Ot lukudona nan kuwartun niyappit i Apu Dios ya tulumpulut
limay (35) umpiy binillogna ya napituy (70) umpiy dinukkena.
3 Ot hunggop hidiyen taguhdih nan kuwartun Apu Dios ot lukudona
nadan pamadingan ya hintutlu ta han godway umpiy inuktulda. Ot
lukudona bo nan panto ya hay binillogna ya himpulu ta han godway (10
½) umpi ya nan dingdingna'eh nan numbinahhel hinan panto ya mahuluk
hi himpulut duway (12) umpiy dinukkeda.
4 Ot lukudona mohpeh diyen kuwartu ya hintutulumpulut limay (35)
umpiy binillogna ya dinukkena. Ot alyona i ha"on di, Hituwe nan
kuwartun Apu Dios.

5 Ot ena lukudon nan dingding nan Templo ya himpulu ta han godway
(10 ½) umpiy inuktulna. Ya wahdiday kikkitang an kuwartun nida"it hi
nunlini"odan nan Templo an himpipituy umpiy binillogda.
6 Ya hidiyen nida"it hinan Templo ya tuluy gladuna. Ya hinan ohan gladu
on wahdiy tulumpuluy (30) kuwartu. Ya nadan dinangal nan mi'adwan
gladu ya dudduke ta bilbillog nadan kuwartu i diye mu nan namangulun
gladu. Ya imbilbillogna boh nan mi'atlun gladu. Ya nadan dinangalda ya
nida"itdah nan dingding nan Templo an agge nimunghan nan dinangaldah
nan dinangal nan Templo.
7 Ta datuwen nun'ida"it an kuwartuh nunlini"odan ya bumilbillog an
bumilbillog nadan kuwartu hinan mi'adwa ya hinan mi'atlu nimpen gladu.
Ya waday pala'ad an mumpatikid an umeh nan mi'adwa ya hinan mi'atlun
gladu.

8 Ya hay tinagen nan nipabunan nan Templo ya himpuluy umpi ta
nabakbaktu ya hidiye damdamay nipabunan nadan kuwartun nida"it hidi.
9 Ya na'en dingding datuwen kuwartu an nangappit hi dola ya waluy
umpiy inuktulda. Ya wada han nabatin lita"angan hi numbattanan nadan
nida"it an kuwartuh nan Templo
10 ya nadan kuwartu i diyen lita"angan an tulumpulut limay (35) umpiy
binillogda.
11 Ya nada'en kuwartun nida"it hinan Templo ya waday pantodan
inhangngab di udum hi nangappit hi huddo'na ya nada'en udum ya
inhangngabdah nangappit hi muyyadna. Ya wada han waluy umpiy
binillogna an kittang an lita"angan an nili'woh nan Templo.

12 Wada bo han ohan baleh nangappit hi alimuhan di algo hi'onta
nihanggah nan lita"angan nan Templo. Ya hay dingdingna ya hiyam di
umpiy inuktulna ya ha'ey binillogna ya hinggahut ta baintit duwa ta han
godway (122 ½) umpi. Ya ha'ey dinukkena ya hinggahut ta nabonglet pitu
ta han godway (157 ½) umpi.

13 Ot lukudon bon diyen taguy dinukken nan Templo ya hinggahut ta
han napitut limay (175) umpi. Ot lukudona bo nan lita"angan nan Templo
an niddum nan baleh nangappit hi alimuhan di algo ya hinggahut ta han
napitut limay (175) umpi.
14 Ot lukudona bo nan binillog nan nabbaktun lita"angan nan Templo hi
nangappit hi tuluwan di algo ya hinggahut ta napitut limay (175) umpi.

15 Ot lukudona boy dinukken diyen baleh way indoggan nan Templo an
niddum nadan nundinommang an kuwartu ya hinggahut ta napitut limay
(175) umpi.

Ya hana'en kuwartun Apu Dios ya nan kuwartun niyappit i Apu Dios ya
nan balkon an nihangngab hinan lita"angan
16 ya nadan tawa ya nadan kuwartuh nadan tulun gladu ya
na'oddahandah kayiw an mihipun hinan dotal ta ingganah nadan tawada.
Ya waday konob nadan tawada.
17 Ya nan baktun nan panto ya nadan dingding hidih nan kuwartun Apu
Dios ya nan kuwartun niyappit i Apu Dios ya na'oddahan hi kayiw.
18 Ya wahdiday ni'alkus an nipa'ot an ay palma an nun'ibattan di kerubim
hinan dingdingna. Ya hanada'en kerubim ya hindudway angahda
19 an angah di tagu an inwingnginah nan nipa'ot an palma ya angah di
layon an inwingngina nan oha bon palma ta nili'wodah nan dingding.

20 Ta athi'athidiy nili'woh hinadan dingding an nihipun hinan dotal ta
ingganah nan atopna an ta'on on hinan baktun nan pantoh nan kuwartun
niyappit i Apu Dios.
21 Ya nada'en hamban nan panton umeh nan kuwartun niyappit i Apu
Dios ya kuwadladu ya atbohdi nan panton nan kuwartun Apu Dios.
22 Ya hidih nan kuwartun niyappit i Apu Dios di awadan nan punggobhan
hi insenso an kayiw di niyamma. Hay tinagena ya limay umpi ya hinoppat
di umpiy binillogna ya dinukkena. Ya inalin diyen tagun ha"on di, Hituwey
awadan Apu Dios an niddum hinadan tataguna.
23 Ya nan kuwartun niyappit i Apu Dios ya nan kuwartun Apu Dios ya
numpaddungdan hindudway konobda.
24 Ta hinan ohan panto on duway konobna an hi gawwanay ibughulana.
25 Ya nadan konob nan kuwartun niyappit i Apu Dios ya ni'alkus hidiy
nipa'ot an kerubim ya ay palma. Ya waday kayiw an ni'atop hi panton nan
balkon.
26 Ya hinan dingding nan balkon ya ni'alkus hidiy nipa'ot an ay palma.
Ya wadaday kikkitang an tawa.

42

Nadan Baleh Nan Nada"ul An Lita"angan Hi Nangappit Hi Huddo'na

1 Ot ipanguluwa' bon diyen tagu ot ume amih nan nada"ul an lita"angan
an ini'wamih nangappit hi huddo'na ot ume amih nan baleh dommang
nan nabaktun lita"angan nan Templo hi nangappit hi huddo'na.
2 Ya hay dinukken'en diyen bale ya hinggahut ta napitut limay (175) umpi
ya nawalut pitu ta han godway (87 ½) umpiy binillogna. Ya inhangngab
nan pantonah nangappit hi huddo'na.
3 Ya hidiyen bale ya wadaday nundidinommang an kuwartuna. Ya hinan
kuwartuh bahhelna ya ma'uhdungan di tulumpulut limay (35) umpi hinan
nabaktun lita"angan. Ya nadan kuwartuh bahhelna ya ma'uhdungan
nadan nida'da' an batuh nan nada"ul an lita"angan. Ya hituwen bale ya
tuluy gladu.
4 Ya hinan ohan gladu ya wadaday kuwartuna an hay pantoda ya
inhangngabdah nangappit hi huddo'na. Ya wada han awon hi hangngab
datuwen panto an himpulut pitu ta han godway (17 ½) umpiy binillogna
ya hinggahut ta napitut limay (175) umpiy dinukkena.
5 Ya hanada'en kuwartuna ya kikkitangdah nan mi'atlun gladu mu hinan
mi'adwan gladu. Mu ong'ongngal nadan kuwartuh nan namangulun gladu
te bilbillog nan awon hinan mi'adwa ya hinan mi'atlun gladu.
6 Ya hanan namangulun gladu ya hiyay nangdon hinadan mi'adwa ya
mi'atlun gladu te ma"id ha tu"ud nan mi'atlun gladu an adi umat hinadan
udum an balehdi an waday tu"udna.
7 Ya hi e"elen nadan panton nadan kuwartun wah nangappit hinan
nada"ul an lita"angan ya wada han na'atul an nawalut pitu ta han godway
(87 ½) umpiy dinukkena.
8 Ya hay dinukken nimpen datuwen kuwartuh nan way lita"angan ya
nawalut pitu ta han godway (87 ½) umpi. Ya hay ngammut di dinukken
nadan kuwartuh nangappit hinan way kuwartun niyappit i Apu Dios ya
hinggahut ta napitut limay (175) umpi.
9 Ya hi nangappit hi tuluwan di algo ya waday hunggopan hinan
mamangulun gladu hi'on malputah nan nada"ul an lita"angan.

Nan Baleh Nangappit Hi Muyyadna

10 Hi nangappit hi muyyadna ya wahdi damdama han bale an niyunud
hinan binattun alad nan nada"ul an lita"angan nan Templo. Ya wadaday
kuwartuna.
11 Ya hi gawwan datuwen nundinommang an kuwartu ya waday awon.
Ya datuwen kuwartu ya nipaddung di a'atda ya lukuddah nadan kuwartun
wadah nangappit hi huddo'na.
12 Ya wada bo han panto hi nangappit hi muyyadna ta pangi'wan nadan
malpu hi nangappit hi tuluwan di algo.
13 Ot alyon diyen tagun ha"on di, Nadan kuwartun wah nangappit hi
huddo'na ya nadan kuwartun wah nangappit hi muyyadna an nihang-
gadah nan lita"angan nan Templo ya niyappitda i Apu Dios ta hiya nan
hidiy e panganan nadan padih nadan ini'nongdan Apu Dios. Ya i dadiyen
kuwartuy pangiha"adandah nadan niyappit i Apu Dios an umat hinadan
midawat an alina ya nadan mi'nong hi apakawanan di bahul ya nadan
mi'nong hi apakawanan di bahul an agge inatta.
14 Ya wa'et hinunggop nan padih nan kuwartun Apu Dios onu hinan
kuwartun niyappit i hiya ya adi mabalin hi lumah'un hinan lita"angan an
awadan di tatagu te ingganah hukkatana nan inlubungnan nunhilbin Apu
Dios te hidiye ya niyappit i hiya.
15 Ya hidin ginibbuh diyen tagun nunlukud hinan Templo ot lumah'un
ami an ini'wamih nan hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo ot
lukudonay nunlini''odan.
16 Ta linukudna nan binattun alad hi nangappit hi tuluwan di algo ya
waluy gahut ta napitut limay (875) umpiy dinukkena.
17 Ot lukudona bo nan wah nangappit hi huddo'na ya atbohdin waluy
gahut ta han napitut limay (875) umpiy dinukkena.
18 Ot ena bo lukudon nan wah nangappit hi muyyadna ya atbohdin waluy
gahut ta han napitut limay (875) umpiy dinukkena.
19 Ot lukudona bo nan wah nangappit hi alimuhan di algo ya atbohdin
waluy gahut ta napitut limay (875) umpiy dinukkena.
20 Ta nan ohan pangngel nan binattun alad nan Templo ya waluy gahut ta
napitut limay (875) umpiy dinukkena. Ya manu'eh na'alad nan awadan nan
Templo ya ta wan mahiwwe nadan niyappit i Apu Dios hinadan mibilang
hi nalugit.

43

Hay Nibangngadan Nan Binang Apu Dios Hinan Templo

1 Ya inyeya' bon diyen taguh nan hunggopan hi nangappit hi tuluwan di
algo.
2 Ya hidih nangappit hi tuluwan di algo ya anakkaya an tinigo' nan
humilin binang Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel. Ya dingngol'uy
hapitna an ay ungak di dakol an liting.
3 Ya hituwen nipatigon ha"on ya umat boh din nipatigoh din nanadagan
Apu Dios hi ad Jerusalem ya umat boh din nipatigon ha"on hinan
wangwang an nungngadan hi Kebar ta hiya nan hidin nipatigo bon ha"on
ot munlu'buba' ot dayawo' hiya.
4 Ya hidiyen binang Apu Dios ya hinunggop hinan Templo an ini'wanah
nan hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo.
5 Ot iyeya' hinan Espiritun Apu Dios hinan nabaktun lita"angan nan
Templo. Ya anakkaya an napnu nan Templo hinan binang Apu Dios.

6 Ya hidin munta'ta'dog amih nan tagun nangipangpangulun ha"on ya
dingngol'u han munhapit an nalpuh nan Templo
7 an alyonay, He"a Ezekiel, hituy awadan nan trono' ya hituy paddungnay
pangipadngala' hi huki' ta ha"on moy mun'ap'apun da'yun tatagu' an
tinanud Israel hi inggana. Ot an namin ayu an ta'on on nan patulyu ya
adi ayu mo mundayaw hi udum an dios an umat hi bulul onu nadan naten
patulyu te paddungnay lugitonyuy a'at'un Dios ya paddungna boy iluktapa'
i da'yu.
8 Te hanadan patulyu ya inhaggonda bo udot nan palasyudah tun Templo
an ammuna nan binattun alad hi nibattan. Ya ahi athidin nunhiglan
umipabungot i ha"on di pangatda ta imbabaina' an Dios ta hiya nan gapuh
bungot'u ya dinadag'u dida.
9 Ot ad uwani ya mahapul an idinongyu nan a'atyun umat hi pangat
di ohan mi'ilala'i ya hanat pumpa"ihyu nadan napa'otan an ing'ingoh
nadan naten patulyu. Atonyu'ehdi ya wadawadaa' an bumoddang i da'yuh
inggana.
10 Ot he"a Ezekiel ya hanat ibagam hinadan ibbam nan a'at tuwen
Templo an nipatigon he''a ta alinaot ya bumainda an gapuh nadan adi
ahan maphod an ina'inatda.
11 Ta muntutuyuda'e ya impa'innilam nimpen dida an namin nan a'at
tuwen Templo. Ta innilaonda nadan lukudna ya nadan pangi'wandan
hunggop ya nadan pangi'wandan lumah'un. Ya innilaondan namin nadan
a'atna ya nadan mahapul an atonda ta un'unudonda. Ot hanat itudo'mun
namin ta wan inaynayunyun un'unudon nadan nibagan ma'unud ituwen
Templo.
12 Hay oha hi ma'ahhapul an unudonyu ya hanat adi namaaggon imme
ayuh nan nunlini''odan nan Templo te ta'on on hidi ya niyappit i ha"on an
Dios.

Hay A'at Nan Punggobhan Hi Mi'nong

13 Hanan punggobhan hi mi'nong ya hay na'usal hi nunlukudda ya umat
damdamah nan inusaldan nunlukud hinan Templo. Ta hay lukud nan
kanal hi pu"una ya oha ta han mahuluk hi godway (1 ¾) umpiy dinallomna
ya atbohdiy binillogna an oha ta han mahuluk hi godway (1 ¾) umpi. Ya
hiyam di pulgaday tinagen nan paddungnay banongna.
14 Ya ha'ey tinagen nan pu"un nan punggobhan an mihipun hinan
nipabunanah nan luta ya tulu ta han godway (3 ½) umpi ya oha ta han
mahuluk hi godway umpiy binillogna. Ya wada boy niyuhhun ituwe an
pituy umpiy tinagena ya oha ta han mahuluk hi godway binillogna.
15 Ya hi uhhun tuwe ya nan pituy umpi damdamay tinagena ya wadaday
ha'gud* an nipong hinadan dugguna.
16 Ya hituwen mi'atlu ya baintit ohay (21) umpiy binillogna ya dinukkena.
17 Ya waday nakuwadladu an tuma'dogan nan mangi'nong an hay
binillogna ya dinukkena ya baintit opat (24) di umpi ya na'en ngibilna
ya himpuluy (10) pulgaday tinagena. Ya wada boy paddungnay kanal an
nili'woh an baintit ohay (21) pulgaday binillogna. Ya waday pala'ad hi
nangappit hi tuluwan di algo ituwe an tumikid hi uhhun nan pangigobhan
hinan mi'nong.

Hay Ma'at Ta Mibilang Hi Malinis Nan Punggobhan Hi Mi'nong

* **43:15 43:15** Nan ha'gud hinan opat an duggun nan punggobhan hi mi'nong ya hay niyamma ya bokon ha'gud di animal te batu ya hay pohdon nan ha'gud an ipa'innila ya nan a'at di bikah Apu Dios.

18 Ot alyon bon Apu Dios i ha"on di, He"a Ezekiel, wa'et miphod nan punggobhan hi mi'nong ya datuwe nadan mahapul an atonyu an mangi'nong hinan maghob an mi'nong i ha"on ya hay atonyun mangilamuh hinan dala ituwen punggobhan ta wan mibilang hi malinis. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
19 Ta idatyu ha hiyah nahikon an bulug an baka hinadan padin holag Sadok an tinanud Libay ta mi'nong hi apakawanan di bahulyu. Ha''on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
20 Ta pinaltida'e ya inalada dohah nan dalana ya eda nun'ilamuh hinadan ha'gud hinadan opat an duggun nan punggobhan hi mi'nong ya hinadan nunlini''odan an ngibilna. Athidiy atonda ta wan mibilang hi malinis hidiyen punggobhan hi mi'nong.
21 Ya inaladah diyen baka an mi'nong hi apakawanan di bahul ya eda ginhob hinan natuddun pangighobandahdih nan way lita"angan nan Templo.
22 Ya hinan ibiggatana ya inyeyu ha tangbal an gulding ta mi'nong damdama hi apakawanan di bahulyu mu mahapul an ma"id ha bahbahna. Ya hanan inatyuh nan dalan nan baka ya atbohdiy atonyuh nan dalan diyen gulding ta wa nimpen mibilang hi malinis nan punggobhan hi mi'nong.
23 Ya inatyu'e datuwe ya nangala ayu mohpe i ha ma"id ha bahbahdan hiyah nahikon an bulug an baka ya ha tangbal an kalnero
24 ta paltiyonyu ya inahinan nadan padi ya ini'nongyu hi maghob an mi'nong i ha"on an Dios.
25 Ya abigabigat hinan pituy algo ya iyeyu ha tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahulyu. Ya atbohdin pituy algoy pangiyayanyu i ha bulug an baka ya ha tangbal an kalnero mu mahapul an ma"id ha bahbahda.
26 Ta pituy algoy pangatanyun dadiye ta wan mibilang mohpeh malinis nan punggobhan hi mi'nong.
27 Ta nalpah'e nan pituy algo ya mabalin mohpe an hinan mi'awaluh algo ya ihipun nadan padin mangi'nong hinadan maghob an mi'nong i ha''on ya nan mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on. Ya mabalin mohpen abuluto' dadiyen i'nongyun ha"on. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

44

Hay Nibagah Aton Nan Patul Ya Nadan Padi

1 Ot ibangngada' bon diyen taguh nan nangi'wanmin hunggopan hidih nan nada"ul an lita"angan hi nangappit hi tuluwan di algo mu nikalob.
2 Ya himmapit hi Apu Dios an alyonay, Hituwen hunggopan ya mikakalob ta ma"id ha mangi'wahtu te hituy nangi'wa' an Dios an dayawonyun tinanud Israel.
3 Ot hay mangi'wahtu ya ammuna nan umalin mun'ap'apu an e mangan hinadan nidawat i ha"on. Ta hunggop an i'wanah nan balkon nan hunggopan ya hidi boy pangi'wanan lumah'un.
4 Ot ipanguluwa' boh nan tagu hi hinangngab nan Templo an ini'wamih nan hunggopan hi nangappit hi huddo'na. Ya hidin intangad'u ya anakkaya an mun'apnu nan Temploh nan binang Apu Dios ta pamaaggot munlu'buba' bo.
5 Ya alyon Apu Dios di, He"a Ezekiel, hanat pa'tigom nadan ipatigo' i he"a ya pa'addonglom nadan ibaga' an atonyuh tun Templo. Ya hanat

adim linglingon nadan ibaga' an mabalin an pangi'wan an hunggop hinan
Templo ya an namin nadan lumah'unan.
6 Ta datuwey ibagam hinadan mumpungngohen ibbam an tinanud Israel
ta idinongda nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an pangatda. Ha"on
an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
7 Hay oha ya paddungnay linugitda nan Templo te impaghopdahdi nadan
tatagun nalpuh udum hi boble an agge nakugit ya adiya' unudon hinadan
pangidawatan nadan padi hi makan ya taba ya dala. Ta imbahhoda nadan
imbaga' hi atonda.
8 Te nadan niyukod i didan tamuda an umat hinadan pangipapto'andah
nadan niyappit i ha"on ya impatamudah nadan tatagun ni'iboblen dida ta
diday muntamuh nan Templo.
9 Ta hiya nan ibaga' tee an adi' iyabulut an hunggopdah nan Templo
nadan tatagun nalpuh udum hi boble an ma'ngohhe ya agge nakugit an
ta'on on ni'hituda i da'yun tinanud Israel. Ha"on an na'abbaktun Dios di
mangalin tuwe.
10 Ya dusao' nadan tinanud Libay an niddum hinadan ibbayun tinanud
Israel an nangiwalong an mundayaw i ha"on ot mundayawdah nadan
iniphod di tagun umat hi bulul.
11 Manu te mabalin an munhilbi dadiyen tinanud Libay i ha"on hinan
Templo ta mungguwalyadah nadan geyt ya diday mumpaltih nadan
maghob an mi'nong i ha"on ya nadan udum an idawat nadan tatagu ya
bumoddangda boh nadan tatagun umalin mundayaw i ha"on.
12 Mu gapu ta hay nunhilbiyanda ya hinadan bulul ya diday nangipang-
panguluh nadan ibbayun tinanud Israel an nundayaw i dadiyen bulul ya
hiya nan mahapul an dusao' dida. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
13 Ya adi mo mabalin hi atonda nan tamun di padi an munhilbin ha"on
ya adi mabalin hi eda mihaggon hinadan niyappit i ha"on. Ta way atondan
mibabain an gapuh nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an ina'inatda.
14 Mu ipatamu' nimpe i dida nadan udum an matamuwan hinan Templo.
15 Mu hanada'en padin tinanud Libay an holag Sadok ya dida peman
han nanongnan nunhilbin ha"on hinan Templo an ta'on on inwalong
nadan i'ibadan mundayaw i ha"on. Ta hiya nan dida han mabalin an
munhilbin ha"on ta diday mangi'nong hinadan taba ya dala. Ha"on an
Dios di mangalin tuwe.
16 Ya dida ya ammuna han mabalin an hunggop hinan kuwartu an
niyappit i ha"on ta diday mangat hinan ipatamu' hinan punggobhan hi
mi'nong.
17 Mu wa'et hunggopdah nan nabaktun lita"angan nan Templo ya
mahapul an munlubungdah nan linen. Ta adi mabalin an munlubungdah
nadan umat hi dutdut di kalnero an munhilbin ha"on hinadan hunggopan
hinan nabaktun lita"angan onu hinan kuwartu' an Dios.
18 Ta mahapul an usalonda nan linen an turban ya nan mundallom an
linen an putut an pantalon. Ya adida munlubung hinadan umipalingot an
lubung.
19 Ya ta wan adi mida"om hinadan tatagu nan lubungda ya mahapul an
hukkatanda nan inlubungda ya eda inha"ad hinadan kuwartun niyappit
i ha"on ya ahida mohpe lumah'un hi awadan nadan tataguh nan nada"ul
an lita"angan. Athidiy atonda ta ma"id ha adi maphod hi ma'at hinadan
tatagu.
20 Ya datuwen padi ya adi mabalin an mumpakalbuda onu ipadukkeday
ibu'da. Mu mahapul an mumpapukisda.

21 Ya mahapul an adida manginum on hinunggopdah nan Templo.
22 Ya adi mabalin hi iyahawaday nabalu onu nadan nibolhe. Hay mabalin hi ahawaonda ya nadan binabain tinanud Israel an ma"id ha ni'lo'andah lala'i ya mabalin bo nadan nabalun ahawan di padi.
23 Ya mahapul an itudduwanda nadan tataguh nan a'at di niyappit i ha"on ya nadan agge ya hay a'at nadan mibilang hi nalugit ya nadan mibilang hi malinis.
24 Ya hi'on waday mihahapit ya diday mangipanuh. Ya hay atondan mangipanuh ya iyunnudda nadan tugun'u.
Ya mahapul an unudonda nadan nibaga tuwalin ma'unud hinadan mangilin an algo ya mahapul an ngilinonda nan Habadun tungo.
25 Ya adi mabalin an umedah awadan di nate te hidiyey gumalat hi ibilangandah nalugit. Mu hi'on hi amada onu hi inada onu nan imbabaleda onu hi ibbadan lala'i onu hi ibbadan babain agge ni' nalahin ya mabalin an umeda mu hiyah diyen mibilangdah nalugit.
26 Ta mahapul an atonda nan nibagan atonda ta wan mibilangda boh malinis mu gahin on mala''uh di pituy algo an mihipun hidin inatda nan nibagan atonda an mumpalinis
27 ya ahida mohpe umeh nan nabbaktun lita"angan mu mahapul an waday i'nongdan mi'nong hi apakawanan di bahulda. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
28 Ya adiyu idattan didah lutah puntanomanda te ha"on an Dios di mangidat hi an namin an mahapulda.
29 Ot hay itanudda ya nadan makan an midawat i ha"on ya nadan mi'nong hi apakawanan di bahul ya nadan mi'nong hi apakawanan di bahul an agge inatta. Ya dida boy pangidatanyuh nadan udum an midawat i ha"on.
30 Ta midat i dida nadan ap'aphodan an hopap di bungan di intanomyu ya nadan ninomnomyu tuwalin idat i ha"on. Ya idatyun dida nan hopap di gilingonyun alina ta way atonyun mawagahan.
31 Mu adi mabalin an anon nadan padi nadan pamaaggon naten animal ya hamuti onu nadan pinaten di udum an animal.

45

Hay Atondan Mangogodwah Nan Luta

1 Inalin bon Apu Dios di, Wa'e ta gogodwonyu nan lutan nidat i da'yun tinanud Israel ya tigonyu ta waha ihiwweyu hi miyappit i ha"on. Ya hay dinukken nan midat i ha"on ya mahuluk hi himpulut tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay (13,125) metro ya himpuluy libu ta han limay gahut (10,500) di metro di binillogna. Ta miyappit nimpen ha"on an Dios hituwen luta.
2 Ya ituwen luta ya lukudonyu ha duway gahut ta han nanom ta duwa ta han godway (262.5) metro di binillogna ya atbohdiy dinukkena an duway gahut ta nanom ta duwa ta han godway (262.5) metro ta hidiy iha"adan nan Templo. Ya wada han mabatin nawalut pitu ta han godway (87.5) umpi an mili'woh hinan Templo ta hidiyey lita"angana.
3 Ta nan godwan diyen niyappit i ha"on ya lukudonyuy himpulut tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay (13,125) metroy dinukkena ya himpuluy libu ta han limay gahut (10,500) di metroy binillogna ta i diyey ipabunan nan Templo an niyappit i ha"on.
4 Ya hidi boy pangiphodan nadan padin munhilbin i ha"on hi baleda.

44:29 44:29 Bilang 18:9-14

5 Ya nan paldangnan luta an athidi damdamay lukudna ya midat hinadan
tinanud Libay an himpulut tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay
(13,125) metroy dinukkena ya limay libu ta han duway gahut ta nabongley
(5,250) metroy binillogna ya hidiy pumboblayan nadan udum an tinanud
Libay an muntamuh nan Templo.
6 Ya hi paldangna ya linukudyu ha duway libu ta han onom di gahut
ta baintit limay (2,625) metroy binillogna ya himpulut tuluy libu ta han
hinggahut ta baintit limay (13,125) metroy dinukkena ta punhituwan di
kumpulnan da'yun tinanud Israel.
7 Ya wada boy midat hinan ap'apu hi lutana hi haggon nan lutan niyappit
i ha"on an Dios an mihipun hinan pogpog nan lutan niyappit i ha"on hi
nangappit hi alimuhan di algo ta ingganah nan baybay an nungngadan hi
Mediterranean ya mihipun boh nan pogpog nan lutan niyappit i ha"on hi
nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan wangwang an nungngadan
hi Jordan. Ta hay dinukken nan lutan niyappit i ha"on an Dios ya
nipaddung damdamah nadan nidat hi hinohhah nadan himpamu'un an
tinanud Israel.
8 Ta hituwey midat hinan mun'ap'apu i da'yu ta adina pulhon nadan
lutan nipong i da'yun ibbanan tinanud Israel.

Hanadan Mabalin An Mun'ap'apu

9 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Da'yun ap'apun munhilbih
nan patul ya nunhiglay numbahulanyun ha"on. Ot hanat idinongyun
mamalpaligat hi tatagu ya mamatepaten dida ta nan nipto' di atonyu. Ya
idinongyun mamulopuloh limmuda ya lutada. Ha"on an na'abbaktun Dios
di mangalin tuwe.
10 Ta hanada nimpe mon maphod di atonyu ta nipto' di kiluwanyu ya
ta'on on hanadan punlukudyu hinadan umat hi danum di iyukan.*
11 Ta tigonyu ta numpaddung di lukud nan hupa onu halub an usalonyu
hinadan umat hi boga onu umat hi liting onu danum di iyukan. Ta umat
hinan ohay halub an duwa ta han godway kilu ya halub'e ya onom di hupa.
12 Ya nan ohay sekel an silber ya baintiy (20) gerah ya hanan nanom'en
(60) sekel ya ohay mina.

Hay Pangalan Nan Patul Hinadan Midawat I Apu Dios

13 Alyon bon Apu Dios di, Hay iyeyuh nan patul ya ohay saku hi'on nanom
(60) an namin di sakun di wit di inapityu ya atbohdin ohay sakun di barley
hi'on nanom (60) di sakun di barley di inapityu.
14 Ya na'en mantekan di olibo ya hinan himpuluy (10) bat ya oha ya abuh
di idatyu.
15 Ya hinan duway gahut (200) an kalnero ya oha. Ta datuwey mi'nong
hi maghob an mi'nong ya mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on ta a'aanan di
bungot'un da'yu. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
16 Ya hanat an namin ayu ya mangdat ayu ta waha midat hinan patulyun
tinanud Israel.
17 Ta nan ap'apuyu di ukod an mangdat hinadan maghob an mi'nong
ya midawat an makan ya ma'inum an midawat i ha"on hinan makayang
nan bulan ya hinan Habadun tungo ya hi an namin nadan mangilin an
algo. Te dadiye nadan mi'nong hi apakawanan di bahul ya mi'nong hi
pi'hayyupanyun ha"on ta a'aanan di bungot'un da'yun tinanud Israel.

---

* **45:10 45:10** Hay ma'unud hi punlukudda i diyen timpu ya nan homer an nan ohan homer ya 10 epah ya atbohdin 10 bat.

18 Ya inalin bon nan na'abbaktun Dios di, Hinan hopap di algo hinan
mamangulun bulan ya mahapul an alanyu ha hiyah nahikon an bulug
an baka an ma"id ha bahbahna ya ini'nongyun ha"on ta wan mibilang hi
malinis nan Templo.
19 Ta alan nan padiy udum hinan dalan nan mi'nong hi apakawanan di
bahul ya ena inlamuh hinadan hamban nan panton nan Templo ya ena
nun'ihiit di udum hinan opat an duggun nan punggobhan hi mi'nong ya
hinan tu"ud nadan hunggopan hinan nabaktun lita"angan nan Templo.
20 Ya atbohdiy atonyu hinan mi'apituh algo i diyen bulan ta way aton
nadan numbahul an aggeda inatta an mapakawan. Athituy atonyu ta wan
mibilang hi malinis nan Templo.
21 Ya hinan mi'ahimpulut opat di algoh nan mamangulun bulan ya
ngilinonyu hi pituy algoh nan punnomnomnomanyuh nihwangan nadan
ammodyuh ate hi ad Egypt. Ta adi ayu mangan hi tinapay an nadduman
hi yist hi pituy algo.
22 Ya i diyen mamangulun algo ya mangiye nan patul hi bulug an baka
ta mi'nong hi apakawanan di bahulna ya an namin ayun tatagu.
23 Ta abigabigat i diyen pituy algo ya mahapul an iyenay pituy bulug an
baka ya pituy tangbal an kalnero ta maghob an mi'nong ya ohay tangbal
an gulding ta abigabigat on waday mi'nong hi apakawanan di bahul. Mu
an namin datuwe ya mahapul an ma''id ha bahbahda.
24 Ya hinan ohan bulug an baka ya waday middum an himpuluy kilun
alina ya ohay galon an mantekan di olibo ya atbohdiy middum an alina
hinan mi'nong hi hinohhan tangbal an kalnero.
25 Hana'e bon pituy algon punnomnomnomanyuh din nun'anallungan
handidan a'ammodyuh nan agge naboblayan ya mihipun hinan
mi'ahimpulut limah (15) algo hinan mi'apituh bulan.† Ya i diye bon pituy
algo ya iyen bon nan patul di athidin mi'nong hi apakawanan di bahul ya
maghob an mi'nong i ha''on an Dios ya midawat an alina ya mantekan di
olibo.

46

Hay E Pundayawan Nadan Tatagu I Apu Dios

1 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Nan hunggopan hi nangappit hi
tuluwan di algo an umeh nan nabaktun lita''angan nan Templo ya mikalob
hinan onom di algo an puntamuwan di tatagu ta ammuna nan mi'apituh
algo an Habadun tungo ya hinan makayang nan bulan di ibughulana.
2 Ta hidiy pangi'wan nan patul ta hunggop hinan balkon nan hunggopan
ya e timma'dog hinan way tu"ud. Ya e ini'nong nadan padi nan ipi'nongnan
maghob an mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i ha"on an Dios.
Ya nundayaw hidih nan way hogpan i diyen hunggopan ya hidih nan
hinunggopanay pangi'wana bon lumah'un. Mu nanongnan adi ni' mikalob
hidiyen hunggopan ta ingganah nan mun'ahdom.
3 Ya nada'en tatagu ya dayawona' hidih nan way hogpan hinan
hunggopan hinan Habadun tungo ya hinan makayang nan bulan.
4 Ya hina'e bon Habadun tungo ya iyen nan patul ha ma"id ha bahbahnan
onom an tangbal an imbabalen di kalnero ya ohan tangbal an kalnero ta
maghob an mi'nong i ha"on.

45:24 45:24 Bilang 28:12-15 † **45:25 45:25** I dita'u'e ya hidiye nan mun'a'udin algoh nan September ya mamangulun dumingguh nan October.

5 Ya hay middum an midawat an makan hinan tangbal an kalnero ya himpuluy (10) kilun alina. Ya hanada'en imbabalen di kalnero ya hay middum an midawat an makan ya kumpulnay dinakolna an miyunnudan hinan abalinandan idat. Ya hay middum hinan himpuluy (10) kilun alina an midawat ya ohay galon an mantekan di olibo.
6 Ya hinan makayang di bulan ya iyen nan patul ha hiyah nahikon an bulug an baka ya onom an imbabalen di kalnero ya ha ohah tangbal an kalnero. Mu an naminda ya mahapul an ma"id ha bahbahda.
7 Ya udmana boh diyen bulug an baka hi himpuluy (10) kilun alina. Ya ha'e boy middum hi midawat an alina hinan tangbal an kalnero ya himpuluy (10) kilun alina. Ya hanada'e bon imbabalen di kalnero ya kumpulnay pohdonah dinakol nan iddumna an makan ya inudmanah ohay galon an mantekan di olibo nan himpuluy (10) kilun alina.
8 Ya wa'et hunggop nimpe nan patul ya i'wanah nan balkon hinan hunggopan ya mahapul an hidi boy pangi'wanan lumah'un.

Hanadan Ma'unud Hinadan Mangilin An Algo

9 Ya wa'e bo ta e ayu mundayaw i ha"on hinadan mangilin an algo ya mahapul an wa'e ta ini'wayuh nan hunggopan hi nangappit hi huddo'na ya mahapul an hay pangi'wanyun lumah'un ya hinan hunggopan hi nangappit hi muyyadna. Ya wa'e bo ta hinan hunggopan hi nangappit hi muyyadnay nangi'wanyun hinunggop ya mahapul an hay pangi'wanyun lumah'un ya hinan hunggopan hi nangappit hi huddo'na. Ta mahapul an bokon hinan nangi'wanyun hinunggop di awonyun lumah'un.
10 Ya mahapul an hanan patul ya mi'ihgop i da'yun tatagu ya atbohdin mi'lah'un bo hi'on ayu lumah'un.
11 Ta athidin hinada'e an mangilin an algo ya hay midawat nimpen ha"on ya himpuluy (10) kilun alina an middum hinan mi'nong an bulug an baka ya himpulu (10) boy kilun alina di middum an midawat hinan tangbal an kalnero. Mu hana'en imbabalen di kalnero ya kumpulnay pohdonyu hi dinakol nan alina an midawat. Ya nan himpuluy (10) kilun alina an midawat ya hay middum ya ohay galon an mantekan di olibo.
12 Ya wa'e ta nan patul ya pohdonan waday i'nongna i ha"on an Dios an maghob an mi'nong onu mi'nong hi pi'hayyupana i ha"on ya mahapul an mibughul nan hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo. Ta i'nongnan ha"on nan maghob an mi'nong onu mi'nong hi pi'hayyupan i ha"on an umat hinan atonah nan Habadun tungo. Ya wa'e mohpe ta limmah'un ya midakig bo nan hunggopan.
13 Ya hinan amawimawi"it ya iyaliyu nan maghob an mi'nong i ha"on an Dios an ohay tawonan imbabalen di kalnero an ma"id ha bahbahna.
14 Ya atbohdin midawat i ha"on hi amawimawi"it ha duway kilun alina an madduman hi ohay litron mantekan di olibo. Ot hituwen imbaga' ya hiyay ma'unud hi inggana.
15 Ta amawimawi"it ya hay mi'nong hi maghob an mi'nong i ha"on ya ha imbabalen di kalnero ya alina an madduman hi mantekan di olibo.

Hay Aton Nan Patul An Mangipaboltan Hi Lutana

16 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Wa'et ipaboltan nan patul di ohah nadan lutana hi ohah nan lala'in imbabalena ya mumbalin hi lutan diyen imbabalenah inggana ta mabalin an ipaboltana piboh nadan linala'in holagna.

17 Mu wa'et hinan baalnay nangidatana ya mabalin an bangngadonah
nan tawon an pun'am'amlongan. Te hay mabalin hi pangipaboltanana ya
nadan imbabalenan linala'i ya ammuna.
18 Ya adi mabalin hi pulhonay lutan di udum. Ya hay mabalin an
ipaboltanan lutah nadan imbabalena ya malpuh nan lutan nidat tuwalin
hiya.

Hay Pangiha"adandah Nadan Midawat I Apu Dios

19 Indani ya inyeya' bon diyen taguh nan hunggopan hi nangappit hi
huddo'nah nan awadan nadan niyappit i Apu Dios an kuwartun nadan
padi. Ot ipatigonan ha"on nadan kuwartuh pingngitna an wah nangappit
hi alimuhan di algo.
20 Ot alyonay, Hituy pangiha"angan nadan padi hinadan dotag an
mi'nong hi apakawanan di bahul an agge inatta ya nan mi'nong hi
apakawanan di bahul. Ya hitu damdamay pangiha"angandah nadan alinan
midawat i Apu Dios. Ta adi miyeh nan lita"angan te madadag nan tagun
manapa i datuwe te datuwe ya niyappit i Apu Dios.
21 Ot ipanguluwa' bon diyen tagu ot li'odonmi nan nada''ul an lita''angan
an impongmin namin nadan dugguna.
22 Ya hinan opat an duggun nan nada"ul an lita"angan nan Templo ya
nan ohan dugguna on waday kittang an lita"angan an hay dinukkena ya
napituy (70) umpi ya hay binillogna'e ya nabonglet duwa ta han godway
(52 ½) umpi. Ya numpapaddung di binillogda ya dinukkeda.
23 Ya nun'a'aladda hi nun'a'akhop an binattun alad. Ya waday
pun'apuyan an nun'ida''itdah nadan alad.
24 Ot alyon diyen tagu di, Datuwey pangiha"angan nadan munhilbih nan
Templo hinadan dotag an i'nong nadan tatagu.

47

Hay A'at nan Wa"el An Malpuh Nan Templo

1 Impanguluwa' bon diyen tagu ot ibangngadmih nan way hogpan hinan
Templo. Ya anakkaya han mun'utbul an liting hinan way hogpan hinan
Temploh nangappit hi tuluwan di algo. Ya hay alpuwan nan liting ya hi
nangappit hi muyyad nan Templo ot ipluynah nangappit hi tuluwan di algo
an ini'wanah nan way muyyad nan punggobhan hi mi'nong.
2 Ot lumah'un ami an ini'wamih nan hunggopan hi nangappit hi
huddo'na ot ili''odmi ot ume amih nan way hunggopan hi nangappit
hi tuluwan di algo ya anakkaya an wada bohdi nan liting an nalpuh
nangappit hi muyyadna.
3 Ot unudon diyen tagu nan liting hi nangappit hi tuluwan di algo ta hidin
lingkudnay limay gahut ta baintit limay (525) metro ot e ami gumawa ya
mipogpog nan liting hi way baktun di dapan'u.
4 Ot lukudona boy limay gahut ta baintit limay (525) metro ya milulug
mo nan liting. Ot lukudona boy limay gahut ta baintit limay (525) metro
ya migitang mo nan liting.
5 Ot lukudona boy limay gahut ta baintit limay (525) metro ya dimmallom
mon adi' abalinan an gawaon te mahapul mon languyon.
6 Ot alyonay, He"a Ezekiel, hanat adim linglingon datuwen tinigom.
Ot duma"al ami mohpe.
7 Ya nangitiga' di dakol an kayiw hi nundinommang nan da'ging nan
wangwang.

46:17 **46:17** Lebitikus 25:10

8 Ot alyonay, Hituwen liting ya ipluynah nangappit hi tuluwan di algo
ta umeh nan wangwang an nungngadan hi Jordan ya innaynayuna ta
dumatong hinan nunhiglay ahinan lobong. Ya dimmatong'en diyen lobong
ya pumhod di tamtam nan liting hidi.
9 Ya an namin di umayuhan tuwen liting ya dumakol di ekan hidi. Ta an
namin di dumatngan tuwen liting ya dumakolday nat'onat'on an ekan te
paphodona nimpe nadan mumpait an liting.
10 Ta hanada'e mohpen boblen nihaggon i diyen lobong an mihipun hi
ad Engedi ta ingganah ad Eneglaim ya eda mo ahitatabukul* hidi. Te
dumakkodakkol nimpey nat'o'nat'on an ekan an umat hi dinakol di ekan
hinan baybay an nungngadan hi Mediterranean.
11 Mu hanada'en nun'a'aphung hinadan da'ging tuwen nunhiglay ahinan
lobong ya nanongnan na'ahinanda ta pangalan di tataguh ahin.
12 Ya hinada'en da'ging nan wangwang ya humangoy dakol hi bung-
bunga"an an mangintuttubuda ya mangimbubbungada. Ta bumungabun-
gadah abulabulan te hanan mananum i dida ya nan liting an malpuh nan
Templo. Ya nan bungaday anonyu ya pangagahyu nadan tubuda.

Hanadan Pogpog Nan Boble

13 Ya inalin nan na'abbaktun Dios di, Ot gogodwonyu nan lutan nidat i
da'yu. Ta mapong ayun namin an himpulut duwan (12) tinanud Israel. Mu
hanada'en tinanudan Joseph ya duway midat i dida.
14 Ot mahapul an pumpapaddungonyun mangogodwa. Te hidiyen luta
ya imbaga' tuwali i handidan a'ammodyun idat'un da'yun tinanudanda.
15 Ot hay pogpog di bobleyuh nangappit hi huddo'na ya mihipun hinan
baybay an nungngadan hi Mediterranean ta unudona nan pogpog hi ad
Hetlon ot la"uhanah ad Lebo-Hamat ya hi ad Sedad
16 ya hi ad Berotah ya hi ad Sibraim an numbattanan di ad Damaskus ya
hi ad Hamat ta ingganah ad Haser-Hattikon hidih nan way pogpog di ad
Huaran.
17 Ta nan pogpogna hi nangappit hi huddo'na ya mihipun hinan baybay
an nungngadan hi Mediterranean ta ingganah ad Hasar-Enon hidih nan
way pogpog di ad Damaskus ya hi ad Hamat.
18 Ya hana'e bon pogpog di bobleyun tinanud Israel hi nangappit hi
tuluwan di algo ya nan pogpog di ad Hauran ya hi ad Damaskus ot unudona
nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ingganah nan nunhiglay
ahinan lobong.
19 Ya hana'e damdaman pogpog hi nangappit hi muyyadna ya mihipun
hi ad Tamar ta ingganah ad Meribah-Kades. Ot unudona nan pogpog di ad
Egypt ta ingganah nan baybay an nungngadan hi Mediterranean.
20 Ya hay pogpogna'eh nangappit hi alimuhan di algo ya hidiye nimpen
baybay an nungngadan hi Mediterranean ta ipluynah huddo'na ta ing-
ganah nan dommang di ad Lebo-Hamat.
21 Ot maphod onyu gogodwon hituwen luta ta mapong ayun tinanud
Israel.
22 Ta hituwey midat i da'yu hi lutayuh inggana. Ya ta'on on hanadan
nahlag an ni'iboblen da'yu ya waday midat i dida. Ta ibilangyu didah
ibbayun tinanud Israel.
23 Ot hi'on ngannen tinanud di ni'hituwan nadan nalpuh udum hi boble
ya mahapul an midattanda hi lutadahdi. Ha"on an na'abbaktun Dios di
mangalin tuwe.

---

* **47:10 47:10** Nan tabukul ya umat hinan hidu' mu ong'ongngal nan tabukul.

48

Hay Nangogodwan Nadan Tinanud Israel Hinan Luta An Midat I Dida

1 Alyon Apu Dios di, Athituy atonyun tinanud Israel an mangogodwah
nan lutan midat i da'yu. Ta hay midat hinadan tinanud Dan ya mihipun
hinan pogpog hi ad Hetlon ta ingganah ad Lebo-Hamat ya hi ad Hasar-
Enan hidih nan way pogpog di ad Damaskus ya ad Hamat. Ta mihipun hi
nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nangappit hi alimuhan di algo
di midat hinadan tinanud Dan.
2 Ya hay midat hinadan tinanud Aser ya hinan pogpog nan midat hinadan
tinanud Dan an mihipun hinan pogpogna hi nangappit hi tuluwan di algo
ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
3 Ya hay midat hinadan tinanud Naptali ya nan pogpog nan lutan midat
hinadan tinanud Aser an mihipun boh nan pogpogna hi nangappit hi
tuluwan di algo ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
4 Ya hay midat hinadan tinanud Manasseh ya mihipun boh nan pogpog di
midat hinadan tinanud Naptali an mihipun hinan pogpogna hi nangappit
hi tuluwan di algo ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di
algo.
5 Ya hay midat hinadan tinanud Epraim ya mihipun hinan pogpog
nan midat hinadan tinanud Manasseh ya mihipun boh nan pogpog hi
nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan baybay hi alimuhan di algo.
6 Ya hay midat hinadan tinanud Ruben ya mihipun hinan pogpog nan
midat hinadan tinanud Epraim an mihipun boh nan pogpognah tuluwan
di algo ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
7 Ya hay midat hinadan tinanud Judah ya nan pogpog nan midat hinadan
tinanud Ruben an mihipun boh nan pogpogna hi nangappit hi tuluwan di
algo ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
8 Ya nan nihnod hinan nidat hinadan tinanud Judah ya waday himpulut
tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay (13,125) metroy dinukkena
an umat hinan nidat hinadan tinanud Israel an mihipun hinan pogpogna
hi nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan baybay hi nangappit hi
alimuhan di algo. Ta hay binillogna ya umat damdamah nadan midat hi
hinohhan tinanud Israel. Te hidih nan gawwanay ipabunan nan Templo.
9 Ya hidiyen luta ya niyappit i ha"on an Dios an himpulut tuluy libu ta
han hinggahut ta baintit limay (13,125) metroy binillogna.
10 Ya hituwe nimpen luta ya niyappit i ha"on. Ta nan lutan mahuluk
hi himpulut tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay (13,125) metro
hi nangappit hi huddo'na ya limay libu ta han duway gahut ta nabongle
(5,250) di metro hi nangappit hi alimuhan di algo ya limay libu ta han
duway gahut ta nabongley (5,250) metro hi nangappit hi tuluwan di algo
ya himpulut tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay (13,125) metro hi
nangappit hi muyyadna di midat hinadan padi. Ya hay gawwan datuwe
ya hidiy ipabunan nimpen nan Templo.
11 Ta hituwen luta an niyappit i ha"on an Dios di umohnongan nadan
padi an holag Sadok te dida han nanginaynayun an nunhilbin ha''on an
aggeda nidniddum hinadan ibbadan tinanud Libay an nangiwalong an
nunhilbin ha"on an Dios.
12 Ta hiya nan dida nimpey idatan nan lutan niyappit i ha"on an wah
nangappit hi muyyad nan nidat hinadan ibbadan tinanud Libay.
13 Ta ha'ey dinukken nan lutan midat hinadan udum an holag Libay an
wah nangappit hi tuluwan di algo ya himpulut tuluy libu ta han ohay gahut

ta baintit limay (13,125) metro di dinukkena ya limay libu ta han duway
gahut ta nabongley (5,250) metro di binillogna an mihipun hi nangappit hi
huddo'na ta ingganah muyyadna.
14 Ya hidiyen lutan niyappit i ha"on an Dios ya hidiy ap'aphodan hi an
namin. Ya adi mabalin hi migattang onu midat hi udum onu mihukkat hi
udum te hidiyen luta ya niyappit nimpen ha"on.
15 Ya nan nabatin duway libu ta han onom di gahut ta baintit limay
(2,625) metro di binillogna ya himpulut tuluy libu ta hinggahut ta
baintit limay (13,125) metro di dinukkena ya mabalin an kumpulnay e
mumboblehdi ya e mumpastol hidi. Mu ta hi gawwana ya ibangonyu ha
boblehdi.
16 Ya hay lukud'en diyen boble ya kuwadladu an hindudway libu ta han
tuluy gahut ta nanom (2,360) di metroy binillogna ya dinukkena.
17 Ya hay e pumpastolan nadan tatagu i diyen boble ya mahuluk hi
hinggagahut ta tulumpulut ohay (131.25) metro di dinukkena ya binillogna
an nili'wo i diyen boble.
18 Ya hana'en nabati an hinlilimay libut duway gahut ta han nabongley
(5,250) metro di binillogna ya dinukkena an wah nangappit hi alimuhan
di algo ya nan athidi damdama boy lukudna an wah nangappit hi tuluwan
di algo ya hidiy puntanoman nadan tatagu ta pangalandah anonda.
19 Ta kumpulna i da'yun tinanud Israel an munhitu hinan boblehdi di e
muntanom hidi.
20 Ta hay ngammut di lukud tuwen nigawwan naganodwan luta an
nidduman nan boble an niyappit i ha"on ya himpupulut tuluy libu ta han
hinggahut ta baintit limay (13,125) metro di dinukkena ya binillogna.
21 Ya nan mabatin luta i diyen niyappit i ha"on an Dios ya midat hinan
patul an hay lukudna ya himpulut tuluy libu ta han hinggahut ta baintit
limay (13,125) metro hi nangappit hi tuluwan di algo ya atbohdiy lukudna
hi nangappit hi alimuhan di algo. Ya hay gawwan tuwen luta ya hidiy
iha"adan nan Templo
22 ya ta'on on nan pumboblayan nadan tinanud Libay ya wada boh
gawwan nan midat hinan patul ya atbohdi nan mibangon an boblen wada
damdamahdi hi gawwana. Ta hay midat hinan patul ya nan numbattanan
nan lutan midat hinadan tinanud Judah ya nan luta an midat hinadan
tinanud Benjamin.
23 Ya hay midat hinadan tinanud Benjamin ya atbohdin mihipun hinan
pogpog hi nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan baybay hi
nangappit hi alimuhan di algo.
24 Ya hinada'en tinanud Simeon ya nan pogpog nan lutan midat hinadan
tinanud Benjamin ya mihipun boh nan pogpogna hi nangappit hi tuluwan
di algo ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
25 Ya hay midat boh nadan tinanud Issakar ya nan pogpog nan midat
hinadan tinanud Simeon ya mihipun boh nan pogpogna hi nangappit hi
tuluwan di algo ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
26 Ya atbohdi hinadan tinanud Sebulun an mihipun hinan pogpog nan
midat hinadan tinanud Issakar ya mihipun boh nan pogpognah nangappit
hi tuluwan di algo ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di
algo.
27 Ya hay midat hinadan tinanud Gad ya atbohdin nan pogpog nan midat
hinadan tinanud Sebulun ya mihipun boh nan pogpognah nangappit hi
tuluwan di algo ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.

28 Ya hay pogpognah nangappit hi muyyadna ya mihipun hinan pogpog
hi ad Tamar ta ingganah ad Meribah-Kades* ya miyun'unud hinan pogpog
di ad Egypt ta ingganah nan baybay an nungngadan hi Mediterranean.
29 Ta godwogodwonyuh tuwen lutan midat i da'yu ta mapong ayu nimpen
tinanud Israel. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

Hanadan Geyt Hi Ad Jerusalem

30 Ya inalin bon Apu Dios di, Datuwe nadan geyt nan binattun alad hi ad
Jerusalem. Hay dinukken nan binattun alad hi nangappit hi huddo'na ya
duway libu ta han tuluy gahut ta nanom (2,360) di metro
31 ya hay ngadan nadan geytna ya miyunnudan hinan ngadan di tinanud
Israel. Ta hay ngadan nadan tulun geyt hi nangappit hi huddo'na ya geyt
an nungngadan hi Ruben ya geyt an nungngadan hi Judah ya geyt an
nungngadan hi Libay.
32 Ya hay lukud'en nan binattun alad hi nangappit hi tuluwan di algo ya
duway libu ta tuluy gahut ta nanom (2,360) di metro di dinukkena. Ya hay
ngadan bon nadan tulun geytna ya geyt an nungngadan hi Joseph ya geyt
an nungngadan hi Benjamin ya geyt an nungngadan hi Dan.
33 Ya atbohdi nan wah nangappit hi muyyadna an duway libu ta han
tuluy gahut ta nanom (2,360) di metro di dinukkena. Ya tulu damdama
boy geytna an hay ngadanda ya geyt an nungngadan hi Simeon ya geyt an
nungngadan hi Issakar ya geyt an nungngadan hi Sebulun.
34 Ya hana'en wah nangappit hi alimuhan di algo ya atbohdin duway
libu ta han tuluy gahut ta nanom (2,360) di metroy dinukkena. Ya tulu
boy geytna an hay ngadanda'e ya geyt an nungngadan di Gad ya geyt an
nungngadan hi Aser ya geyt an nungngadan hi Naptali.
35 Ta hay ngammut di lukud nan binattun alad hi nunlini"odan ya hiyam
di libu ta han opat di gahut ta napat (9,440) di metro di dinukkena.
Ya mihipun i diyen algo ya hay ngadan diyen boble ya Wahtuh Apu Dios.

---

* **48:28 48:28** Nan hi ad Meribah-Kades ya hidi nan awadan nan obob an dinoltak Moses hidin nunlilida nadan tataguh inuwohda.

Daniel

Hay A'at Tuwen Liblu An Daniel

Hi Daniel ya i Judah an niyeh ad Babilon hidin onom di gahut ta onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (606 B.C.). Ya hay ipa'innilan tuwen liblu ya hay napatnaan di pangulug Daniel ya nadan tulun ibbana. Mu nanongna damdama an hi Apu Dios di nangidinolanda an ta'on on hiyay lummuh edaot atayan.

Ya hi Daniel ya indattan Apu Dios hi la'ing ta dakol di abalinana an namama hinan abalinana an manginnilah ibalinan di inop. Ta numbalinon nan patul an hi Nebukadnesar hi gobelnador hi ad Babilon. Ya hidin inabak di i Persia hi ad Babilon ya numbalin damdama boh Daniel hi nabaktu an ap'apu.

Ya hi Nebukadnesar ya duway ininopna an imbagan Daniel di ibalinana. Ya hiya boy nangibagah nan patul an hi Belsassar hinan ibalinan nan intudo' nan numpatigon ta'le hinan dingding di palasyu.

Ya hi Apu Dios ya impatigona i Daniel hinan ininopna nan ahi ma'at hinan pun'ap'apuwan di opat an boble.

Nan nipa'inop hi Daniel 2	Nan nipa'inop hi Daniel 7	Nan nipa
balitu' an ulu	napaya'an an layon	
silber an palagpag ya ta'le	bear	tangbal an
gumo' an huki	leopard	gulding
nun'uddum an gumo' ya pito' an dapan	atatakut ya ma'abbikah an animal	

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunhilbiyan Daniel ya nadan gagayyumna hinan pun'ap'apuwan di i Babilon (Daniel 1–6)
2. Hay impatigon Apu Dios i Daniel hinan ininopna ya nan ahi ma'at hitun luta hi udum hi algo (Daniel 7–12)

Hay Nunhilbiyan Da Daniel Hinadan Ibbana Hinan Palasyu

1 Hidin mi'atluh tawon hi numpatulan Jehoyakim hi ad Judah ya imme da
Nebukadnesar an patul hi ad Babilon hinadan tindaluna ot eda li"ubon hi
ad Jerusalem.
2 Ot ipa'abak Apu Dios nan patul hi ad Judah an hi Jehoyakim ot iyena
didah nadan tataguna hi ad Babilon ot alanday udum hinadan nun'abalol
an gina'uh nan Templo ot iyedah ad Babilon hinan templon nan diosda.
3 Indani ya imbagan Nebukadnesar i Aspenas an nabaktun ap'apu hinan
palasyu ta piliyona dohah nadan tinanud di patul ya nadan imbabalen di
ap'apu an inilpudah ad Judah.
4 Ya hay piliyona ya nadan mumpangilog an linala'i an ma"id ha bahbah
di adolda ta maphod di tigoda ya nala'ingda ta nalakadan matudduwan
ta mabalin an munhilbidah nan palasyu. Ya imbagan bon nan patul i
Aspenas ta itudduwana didah nan hapitda ya nadan nitudo' an mabaha
hinan hapitda an i Babilon.
5 Ya imbagan bon nan patul an abigabigat ya waday midat an anonda ya
inumonda an bayah an malpuh nan palasyu. Ta tudduwanda didah tuluy
tawon ya ahi mabalin an munhilbidah nan patul.

6 Ta nadan udum an napili ya opat hinan tinanud Judah an hi Daniel ya
hi Hananiah ya hi Misael ya hi Asariah.
7 Mu hinukkatan nan nabaktun ap'apu di ngadanda ta hi Daniel e ya hi
Beltesasar ya hi Hananiah e ya hi Sadrak ya hi Misael e ya hi Mesak ya hi
Asariah e ya hi Abednego.
8 Mu hi Daniel ya adina pohdon an anon nan anon di patul ya ta'on on
nadan inumona te paniyawona. Ta hiya nan imbaganah nan nabaktun
ap'apu ta bokon nan makan ya inumon hinan palasyu di midat i dida.
9 Ya numbalinon Apu Dios hi ma'ule i Daniel hidiyen ap'apu.
10 Mu alyona i Daniel di, Nan patul di nangibagah nan anonyu ya
inumonyu. Ta hiya nan tumakuta' hi'on adi maphod di a'at di adolyu ta
adi ayu umat hinadan ibbayun mumpangilog an linala'i ot patayona' an
gapun da'yu.
11 Ot e mi'hapit boh Daniel hinan pinilin Aspenas an mungguwalya i hiya
ya hi Hananiah ya hi Misael ya hi Asariah.
12 Ta inalinay, Undan bahan adi mabalin an patnaon da'mi an panganon
hi natnating ya impa'inuman da'mih liting hi himpuluy (10) algo?
13 Ta nalpah'e nan himpuluy (10) algo ya ahiyu tigon di numpahhiwanmi
hinadan ibbamin mumpangilog an hay ina'inanda ya nan makan an
nalpuh nan palasyu.
14 Ya inabulut diye ot patnaona dida hi himpuluy (10) algo.
15 Ya hidin nalpah nan himpuluy (10) algo ya matigoy pinumhodan di
adolda an hinumhumdolda mu nadan nanganangan hinan anon di patul.
16 Ot inaynayun mon nan guwalya an mangidat i dida hi natnating an
bokon nan makan ya bayah an malpuh awadan di patul.
17 Ya datuwen opat an mumpangilog an linala'i ya indattan Apu Dios
didah la'ing an manginnilah an namin di ma'adal. Ya hi Daniel e ya waday
abalinanan mangipa'innilah ibalinan di inopon ya nadan mipatigo an ay
in'inop.
18 Ta hidin nagibbuh nan imbagan nan patul an tuluy tawon ot iyen
Aspenas an namin dadiyen linala'i hi awadan Nebukadnesar.
19 Ya hidin ni'hapit nan patul i dida ya matigonan ma"id i didan namin
ha inla'la'ingna mu hi Daniel ya hi Hananiah ya hi Misael ya hi Asariah.
Ta niddumdah nadan munhilbih nan patul.
20 Te an namin nan minahmahan nan patul i dida ya na'innilaana
an inla'la'ingda mu nadan mumbuyun ya nadan mumbaki i diyen
pun'ap'apuwana.
21 Ya ninaynayun an nunhilbih Daniel hidi ta ingganah din hi Sayrus di
patul.

2

Hay Ininop Nebukadnesar

1 Hidin mi'adwah tawon hi numpatulan Nebukadnesar ya wadaday
ino'inopona. Ta minomnoman an adi umaliy inlo'na.
2 Ot ipa'ayagna nadan mumpumbuyun ya nadan mumpumbaki ya nadan
mumpun'ayak ya nadan nanginnilah a'at di bittuwon ta ibagaday ibalinan
nan ininopna. Ta immedah awadana
3 ot alyonan diday, Wada han ininop'u ta nunhiglan minomnomana' te
pohdo' ahan an innilaon di ibalinana.

4 Ya timbal nadan nanginnilah a'at di bittuwon an inhapitdah nan hapit
di Aramaik an alyonday, Hanat minaynayun di pun'ap'apuwam apu patul.
Ibagam i da'mi an baalmu nan ininopmu ta ibagamiy ibalinana.
5 Ya alyon nan patul i diday, Hay ninomnom'u ya da'yuy ukod an
mangibagah on nganneh diyen ininop'u ya hay ibalinana. Te adiyu'e ya
mipapate ayu ta matanogtog di adolyu ya impapa"ih'uy babaleyu.
6 Mu ibagayu'e i ha"on nan ininop'u ya nan ibalinana ya dakol di idat'un
da'yu hi gunggunayu ya atbohdin ongal di ipabaktuwanyu. Ot agayu nimpe
ta ibagayu.
7 Mu inalida boy, Apu patul ibagam nimpe nan ininopmu ta ibagamiy
ibalinana.
8 Ya inalin nan patul i diday, Umman nee ona' e ihaphapitan te innilayu an
hituwen ninomnom'u ya ato'.
9 Adiyu'e ibaga nan ininop'u ya numpapaddung di pundusa' i da'yu.
Ta hiya nan hinahapityu an ilaylayahhana' ta alina hi mahukkatan nan
hinapit'un ma'at i da'yu. Ot ibagayu'e nimpe nan ininop'u ya innila' an
mabalin an ibagayu bo nan ibalinana.
10 Ya alyon nadan nanginnilah a'at di bittuwon hinan patul di, Ma"id ha
taguh tun luta hi abalinanan aton hinaen imbagam. Te ta'on mahan hi'on
ngannen patul an nundongol ya ma"id ha nangipa'at hi athinah nadan
mumbuyun onu mumbaki onu nadan nanginnilah a'at di bittuwon.
11 Hinaen ipa'atmu an patulmi ya na'alligat. Te undan nganney aton an
manginnila hi'on adim ibaga. Abalinan nin nadan dios mu ma"iddahtu te
adida mi'hituh tatagu.
12 Ya nangimbubbungot nan patul hi nangngolanan diye ot alyonay,
Mipapate ayun namin an waday abalinanah tun ad Babilon an umat
hinadan mumbuyun.
13 Ot iyuldina an mipapate dadiyen waday abalinanda. Ya ta'on on da
Daniel hinadan ibbana ya ena impahama' ta pi'pateda dida.
14 Mu hidin immeh Aryok an ap'apun di guwalyan nan patul an e
mamate i dadiyen waday abalinandah ad Babilon ya maphod ta iniphod
Daniel an ni'hapit i hiya.
15 Ta inalinah nan ap'apun di guwalyan di patul di, Tanganu on e inyuldin
nan patul ha atatakut hi uldin?
Ot ibagan Aryok i hiya nan na'na'at.
16 Ot umeh Daniel hinan patul ot ibagana i hiya ta idattana ni' hiya hi timpu
ta ahi mabalin an ibagana nan ibalinan nan ininopna.
17 Ot umanamut hi Daniel ot ipa'innilanah nadan ibbana an da Hananiah
i Misael ya hi Asariah.
18 Ot ibaganan dida ta mumpahpahmo'dan mumpaboddang i Apu Dios
hi ad abunyan ta ipa'innilana nan ininop nan patul ta adida middum
an mipapate hinadan waday abalinanahdih ad Babilon an umat hinadan
mumbuyun.
19 Ya i diyen hilong ya nipa'innila i Daniel nan ininop nan patul ya nan
ibalinana. Ot dayawonah Apu Dios
20 an alyonay, Madayaw'a Apu Dios hi ingga'inggana te he"a ya abuh di
alpuwan di la'ing ya abalinan.
21 Ya he"ay ukod hi an namin an ma'ma'at hitun luta. Ya he"ay
mamto' hinadan mumpatul ya mamogpog boh pun'ap'apuwanda. Ya he"ay
mangdat hi la'ing nadan nun'anomnoman.

22 Ya ipa'innilam nadan na'alligat an ma'awatan ya ta'on on nadan agge
na'innilaan. Ya innilam nadan nipa"eh nan munhihillong te ma"id ha
nipa"e i he"a.
23 Ot madayaw'a an Dios an dayawon di a'ammodmi te indattana' hi la'ing
ya abalinan. Ta nan imbagamin he"a an ininop nan patul ya impa'innilam
i da'mi.

Hay Nangibagaan Daniel Hinan Ininop Nan Patul Ya Nan Ibalinana

24 Ot umeh Daniel i Aryok an napilin mamate i dadiyen waday abalinandah
ad Babilon an umat hinadan mumbuyun ot alyonan hiyay, Adim patayon
dida ta ipanguluwa"otya hi awadan nan patul ta ibaga' i hiya nan ibalinan
nan ininopna.
25 Ot pa'ibagon Aryok an iyeh Daniel hi awadan nan patul ot alyonan hiyay,
Wahtu han ohah nadan niyalihtu an i Judah an mabalin anu an ibagana
nan ibalinan nan ininopmu.
26 Ya alyon nan patul i Daniel an hay ohah ngadana ya hi Beltesasar di,
Undan udot abalinam an mangibagah nan ininop'u ya nan ibalinana?
27 Ya alyon Daniel di, Ma"id ha ohah nadan nun'alala'ing ya nadan
mumpumbaki ya nadan mumpumbuyun onu nadan mumpama"o hi
waday abalinana an mangipa'innila i he"a apu patul hinan naligat an
ma'innilaan.
28 Mu hi Apu Dios hi ad abunyan ya mabalin an ipa'innilana nan naligat
an ma'innilaan. Ot hay impa'innilana i he"a ya nadan ahi ma'at hi udum
hi algo. Te datuwe nan tinigom hinan ininopmu.
29 Hidin malmallo"a ya nipa'innila nimpe i he"a nadan ma'ma'at hi udum
hi algo.
30 Ot ha"on e tee ya nipa'innilah tuwen ha"on mu bokon gapu ta
nala'la'inga' mu nadan udum. Mu manu'e ya ta mabalin an ipa'innila' i
he"a nan pohdon nan ininopmu an ipa'innila ta ma'awatam.
31 Te inoy an nan ininopmu apu patul an ongnga'ongngal an tinagtaggun
humili ya atatakut di tigona.
32 Te hay uluna ya namahmah an balitu' di niyamma. Ya nan palagpagna
ya ta'lena ya silber. Ya mihipun hi putuna ta ingganah ulpuna ya gombang.
33 Ya hay hukina ya gumo'. Mu hay dapana ya nun'uddum di gumo' ya
pito' an kimmulhi.
34 Ya hidin tigtiggom ya nagah han batun napukal hinan doplah mu
bokon taguy namukal ot miknah hukin diyen tinagtaggu. Ta nun'agudu
nan gumo' an nadduman hi kimmulhin pito'.
35 Ot ma'ibaga bon magudun namin hidiyen tinagtaggu ta nitapu"ul
hinan luta nadan gumo' ya pito' ya gombang ya silber ya balitu'. Ta
numbalindah ay dugi hinan way pun'ilikan hinan tiyalgo. Ot iye"en di
dibdib an ma"id ha nabati. Mu nan batu an nunggudu i diyen tinagtaggu
ya numbalin hi ongal an billid ta hiyay nun'onan hitun luta.
36 Ot alyon Daniel hinan patul di, Hinae nan ininopmu ot aga ta ibaga'
mohpey ibalinana.
37 He"a apu patul di na'abbaktu hi apatupatul. Te hi Apu Dios hi ad
abunyan di nangidat hi pun'ap'apuwam ya nan ongal an abalinam ta
nundongol'a.
38 Ya inyukodnan he"a di atagutagu ya nadan animal hitun luta an ta'on
on nadan muntayyapan an umat hi hamuti. Ta he"ay numbalinonah
ap'apuda an ta'on on idanay awadanda. Ta he"ay ni'aligan nan balitu'
an ulu.

39 Mu magibbuh'ey pun'ap'apuwam ya mihukkat di ohan manghan
di abalinana. Ya ahi mitnud han mi'atlun umat hi gombang di
pun'ap'apuwana ta mun'ap'apuh tun luta.
40 Ya ahi wada mohpe nan mi'apat an mun'ap'apu an mi'alig hi gumo' te
hay gumo' ya guduwona ya ditditonay kumpulna. Ot atbohdiy aton tuwen
mun'ap'apu te dadagona nadan namangulun nun'ap'apu.
41 Ya nan tinigom an niyammah nan dapan an nun'uddum di gumo' ya
pito' ya hay ipa'innilana ya lo'tat ya magodwah tuwen pun'ap'apuwan. Mu
gapuh nan gumo' an niddum ya waday bikah tuwen pun'ap'apuwan.
42 Mu umat hinan tinigom an dapan an nun'uddum di gumo' ya pito' ya
atbohdiy ma'at ituwen pun'ap'apuwan an waday kittang an bikahna mu hi
kittang bo on napa"ih.
43 Ta hidiyen mi'apat an pun'ap'apuwan an nun'uddum di pito' ya gumo'
di ni'aligan nadan tatagu an adi mabalin hi mun'u'unnudanda. Ta umatdah
nan gumo' an adi ahan mabalin hi middum hinan pito'.
44 Mu i diye an pun'ap'apuwan dadiyen patul ya wadaon Apu Dios
an wah ad abunyan han pun'ap'apuwan an adi mapa"ih. Ta abakonan
namin nadan udum an pun'ap'apuwan ta mapogpogda. Ya hidiyen
pun'ap'apuwan ya munnananong hi inggana.
45 Ot hiyah naey ibalinan nan nipatigon he"a an batun napukal hinan
doplah an bokon taguy namukal ta niknah nan tinagtaggu ta ginuduna nan
gumo' ya nan gombang ya nan pito' ya ta'on on nadan balitu' ya silber.
Ot inayun Daniel an alyon di, Nan ongal di abalinanan Dios ya impatigona
i he"a an patul nadan ma'at hi udum hi algo. Te hinaen ininopmu ya nan
imbaga' an ibalinana ya immannung an ma'at.
46 Ot munlu'bub hi Nebukadnesar hi hinangngab Daniel ta pangipatigonah
punlispituna i hiya. Ot ibagana ta mangidawatda i hiya ya nunggohobdah
insenso ta munhanadah nan inat Daniel.
47 Ot alyonan Daniel di, Immannung an nan Dios an un'unudom ya hiyay
na'abbaktu hi an namin an dios di tatagu. Ya hiyay ap'apun di apatupatul.
Ya ipa'innilana nadan naligat an ma'awatan di tagu te impa'innilanan he"a
nan ibalinan tun ininop'u.
48 Ot ipabaktunay sa'ad Daniel ta hiyay gobelnador hi an namin nadan
boble hi ad Babilon ya inyukodna bon hiya nadan waday abalinanda i
diyen boble an umat hinadan mumbuyun. Ya dakol di indatna i hiya.
49 Ya atbohdin inyabulutna nan dinawat Daniel ta inyukodna i da Sadrak
ya hi Mesak ya hi Abednego nadan udum an boble hi ad Babilon ta diday
ukod an mumpapto'. Mu hi Daniel ya nunnanong hinan palasyu.

3

Hay Numpa'ammaan Nan Patul Hinan Nabalitu'an An Tinagtaggu

1 Nan patul an hi Nebukadnesar ya numpa'apya i han nabalitu'an an
tinagtaggu an hay tinagena ya nahiyam (90) di umpi ya hay inongalna
ya hiyam di umpi. Ot ipata'dogdah nan nundotal an bobleh ad Dura hidih
ad Babilon.
2 Ot ipa'ayagna nadan nabaktun ap'apu ya nadan udum an a'ap'apu
an umat hinadan gobelnador ya nadan konsehal ya nadan mun'amung
hi pihhu ya nadan mangipanuh hi tatagu ta ma'amungdah nan pangi-
dawatandah nan ongal an tinagtaggun impa'apyana.
3 Ta na'amungda ot tuma'dogdan namin hi hinangngab diyen tinagtaggu
an impiyamman nan patul an hi Nebukadnesar.

4 Ya indani ya initkuk nan ohan ap'apun munhilbih nan patul an
alyonay, Da'yun na'amung an nat'onat'on an tatagu an nat'onat'on di
bobleh nalpuwanyu ya hapityu ya donglonyuh tuwen imbagan nan patul
hi aton ta'u
5 an alyonay wa'e ta dingngol ta'u nan tangguyub ya nan ungngiyung ya
lira ya harp ya nadan udum an mipagangoh ya mahapul an munlu'bub
ta'u hi hinangngab tun nabalitu'an an tinagtaggu ta dayawon ta'uh tuwen
impata'dog nan patul.
6 Mu nan adi munlu'bub ta mundayaw ya pa'ibagondan e ibkah hinan
nangimbabbala an apuy.
7 Ta hiya nan wa'et dingngol nadan tatagu nan nat'onat'on an nipagangoh
on nunlu'bubdan namin ta dayawondah diyen nabalitu'an an tinagtaggu.
8 Mu nadan nanginnilah a'at di bittuwon ya immedah nan patul ot
ibagadan hiya an adi unudon nadan Judyu nan nibagah atonda.
9 Ta inalidah nan patul an hi Nebukadnesar di, Hanat nanongnan he"ay
patul.
10 Inyuldinmu apu patul an nipagangoh'e nadan tangguyub ya
ungngiyung ya lira ya harp ya nadan udum an mipagangoh ya mahapul
an munlu'bubdan namin di tatagu ta dayawonda nan impata'dogmun
nabalitu'an an tinagtaggu.
11 Ta nada'en adi munlu'bub an mundayaw i diye ya mibkahda nimpe
hinan nangimbabbala an apuy.
12 Mu ipa'innilami i he"a apu patul an wadaday Judyu an pinto'mu hi
ap'apu hinadan boble hitun ad Babilon an da Sadrak ya hi Mesak ya hi
Abednego an adi da'a unudon i dida. Te adida dayawon nadan diosmu an
ta'on on nan impata'dogmun nabalitu'an an tinagtaggu.
13 Ya hidin dingngol Nebukadnesar hidiye ya nunhiglay bungotna. Ot
ipa'ayagna da Sadrak ya hi Mesak ya hi Abednego ot umedah awadana.
14 Ot alyonan diday, On immannung an adiyu dayawon nadan dios'u ya
nan impa'apya' an nabalitu'an an tinagtaggu?
15 Ibaga' tee i da'yu an wa'e ta dingngolyu nan tangguyub ya ungngiyung
ya lira ya harp ya nadan udum an mipagangoh ya nundadaan ayu'e an
munlu'bub ta dayawonyu nan impa'apya' an tinagtaggu ya maphod. Mu
adiyu'e tuwali aton ya ibkah da'yuh nan nangimbabbalan apuy. Ot undan
mohpe waha dios hi mabalin hi mangihwang i da'yu?
16 Ya alyon da Sadrak ya hi Mesak ya hi Abednego hinan patul di, Apu
Nebukadnesar, ma"id ha mabalin hi ibagami i naen inalim.
17 Ot ta'on attog hi'on ibkah da'mih nan nangimbabbalan apuy ot hi Apu
Dios an punhilbiyanmi ya waday abalinana an mangihwang i da'mi. Ot
hiyay ukod an mamoddang i da'mi hinan atom.
18 Mu ta'on damdama hi alinah adi da'mi ihwang i hiya ya ipa'innilami i
he"a apu patul an adi damdama mabalin hi munhilbi amih nadan diosmu
onu dayawonmi nan impata'dogmun nabalitu'an an tinagtaggu.
19 Ya nangimbubbungot hi Nebukadnesar i dida. Ot ibagana ta udmanday
tungun nan apuy ta nunhiglay pudutna.
20 Ot ibagana hinadan ma'abbikah an tindaluna ta bobodonda da Sadrak
i Mesak ya hi Abednego ya bingkahda didah nan nangimbabbalan apuy.
21 Ta nunnanong nan nagotgotap an lubung ya nan turban datuwen
tulun Judyu ot bobodonda dida ot ibkahdah nan apuy.
22 Ya gapu ta ma'ahhapul ahan an atonda nan imbagan nan patul an ta'on
on nunhiglan nangimbabbala nan apuy ya inatda. Ta gapuh pudut diyen

apuy ya naghob dadiyen tulun tindalun nangibkah i da Sadrak i Mesak ya
hi Abednego.
23 Ta dadiyen tulun Judyu ya nihamad di bobodda ot ahida ibkah dida i
diyen apuy.
24 Ya nasda'aw nan patul an hi Nebukadnesar ot matanna'dog ot alyonah
nadan konsehalnay, Undan bokon tulu nadan nabobod an bingkah ta'uh
nan apuy?
Ya inaliday, O tuluda.
25 Ya alyonay, O mu mangmangonyu'e an opatday linala'in mundaldallanan
hi gawwan nan apuy. Ya matigon aggeda nabobodan ya aggeda ni'mo
na'atungan. Ya nan mi'apat i dida ya ay anghel di tigona.
26 Ot e mihaggon hi Nebukadnesar hinan pugun ot tumkuk an alyonay,
Sadrak, Mesak ya he"a Abednigo an baal nan na'abbaktun Dios, umaan
ayu mohna!
Ot umaanda mohdi da Sadrak i Mesak ya hi Abednego.
27 Ya himmalunghungdan dida nadan nun'abaktun ap'apun munhilbih
nan patul ya nadan udum an ap'apu ya gobelnador ya nadan konsehal. Ya
tinigodan aggeda na'atungan ya ta'on on hay ibu'da ya nadan lubungda ya
ma"id ni'mo ha napu'ulan. Ya adida ma'ah'ahuk.
28 Ya alyon Nebukadnesar di, Madayaw nan Dios da Sadrak i Mesak ya
hi Abednego an nannag hinan anghelna ta inihwangna datuwen baalna
an nangidinol i hiya. Ta hiya ya abuh di dayawonda ya punhilbiyanda an
adida ahan pohdon an mundayaw hi udum an dios an umat hinan imbaga'
an ta'on on lummuh edaot atayan.
29 Ot hiya nan ad uwani ya iyuldin'u ta nan tagun mamihul hinan Dios
an unudon da Sadrak i Mesak ya hi Abednego ya mipapate ta matanogtog
di adolna ya ta'on on nan balena ya mipapa"ih ta mitapu"ul hinan luta te
ma"id ha udum hi Dios hi athituy pangihwangna.
30 Ta nihipun i diye ya impabaktun nan patul di sa'ad da Sadrak i Mesak
ya hi Abednego hinadan boble hi ad Babilon.

4

Hay Nun'inopan Nebukadnesar I Han Kayiw

1 Indani ya waday impiyen nan patul an mipa'innila hi abobboble an aly-
onay, Ha"on an patul an hi Nebukadnesar ya ipa'innila' i da'yun nat'onat'on
an tataguh abobbobleh tun luta an nat'onat'on di numpumboblayanyu ya
hapityu an hanat ongal di eyu pumhodan ya luminggopan.
2 Ma"amlonga' an mangipa'innilan da'yu hinadan nakaskasda'aw an adi
abalinan di tagun aton an inat nan na'abbaktun Dios i ha"on.
3 Te adi nimpe abalinan di tagun aton datuwen ina'inatna an nipatigan
nan nunhiglan amaphodna. Ot nan pun'ap'apuwana ya adi mapogpog mu
minaynayun hinadan mun'atanudan.
4 Handi ya ha"on an hi Nebukadnesar ya kimmadangyana' ta ma'dinnola'
hinan a'at di nitaguwa'.
5 Mu indani ya wada han ininop'un atatakut an tinagtaggu.
6 Ta hiya nan impa'ayag'un namin nadan waday abalinandah tun ad
Babilon an umat hinadan mumbuyun ta umalida ta ibagaday ibalinan nan
ininop'u.
7 Mu hidin immali nadan mumpumbuyun ya mumpumbaki ya nadan
nanginnilah a'at di bittuwon ya nadan mumpama"o ot ibaga' nan ininop'u
ya aggeda innilay ibalinana.

8 Ta inggana ot umalih Daniel an nginadana' hi Beltesasar an ngadan nan
ohan dios an dayawo'. Ot ibaga' i hiya nan ininop'u te waday abalinana
an nalpuh nadan na'anhan an dios.
9 Ot alyo' i hiyay, He"a Beltesasar an ap'apun nadan umat hi mumpum-
buyun ya innila' an nadan ongal di abalinanan dios ya indattan da'ah
abalinam ta ta'on on nan naligat an ma'awatan di tagu ya innilam. Ot
donglom ta ibaga' nan ininop'u ta iba"agmuy ibalinana.
10 Te hidin malmallo'a' ya wadaday ininop'u ya anakkaya an nipatigo
han atagetage an kayiw an nitanom hi gawwan tun luta.
11 Ya hidiyen kayiw ya immongnga'ongngal ot tumagetage ta dimmatong
hi ad lagud di udduna. Ta ma'attigoh abobbobleh tun luta.
12 Ya mapmaphod di tubuna ya dakkodakkol di bungana ta panganan di
atagutagu ya an namin an nalmuh tun luta. Ya punhiduman di animal ya
punhituwan di hamutiy hapangna.
13 Ya i diyen nun'inopa' an tigtiggo' dadiye ya wada han kinumhop an
anghel an nalpuh ad abunyan.
14 Ya tinumkuk an alyonay, Longhonyu nan kayiw ya numputulyu
nadan hapangna ya inaanyuy tubuna ya nun'iwakatyu nadan bungana.
Ta bumtik nadan animal an nunhidum hi pu"una ya nadan hamutih
nadan hapangna. 15 Mu na'en tungodna an nipa"elan nan patul ya
bangkilinganyuh gumo' ya gombang ta munnanong hidih nan naholo'an.
Ta middum hinadan animal ta itmognay dulnu.
16 Ya mahukkatan di nomnomnah nomnom di animal ta ingganah
mala"uh di pituy tawon.
17 Ot da'mi an hinnag Apu Dios ya ipa'innilami nan nibaga an dusana ta
wan panginnilaan di tatagu an nan na'abbaktun Dios ya abuh di ukod hi
an namin an pun'ap'apuwan hitun luta. Ta hiyay ukod an mamto' hinan
pohdonan mun'ap'apu an ta'on on nan na'adda"ul an tagu.
18 Ta hidin imbaga' nan ininop'u ot alyo' i Beltesasar di, Agam mohpe ta
ibagam di ibalinana te ma"id hinadan umat hinadan mumpumbuyun an
waday abalinanda hitun pun'ap'apuwa' ha nanginnilah ibalinana. Mu he"a
ya waday abalinam an nalpuh nadan ongal di abalinanan Dios.

Hay Nangibagaan Daniel Hi Ibalinan Nan Ininop Nan Patul

19 Ya hi Daniel an nangadanan hi Beltesasar ya namaaggot mano"ol ni'
te nunnaud an minomnoman hi takutnah nan pohdon nan ininop'u an
ipa'innila. Mu inali' i hiya di, Hanat adi'a minomnoman hinan ibalinan
nan ininop'u.
Ya alyon Beltesasar di, Hanat bokon he"ay a'atan naen ininopmu ta nadan
binuhulmu.
20 Te nan nipatigon he"a ya han kayiw an immongnga'ongngal ya
timmagetage ta dimmatong di udduna hi ad lagud ta ma'attigoh abobboble
21 an mapmaphod di tubuna ya dakkodakkol di bungana ta kumpulnay
mangan i dadiyen bungana. Ya punhiduman di atap an animal di pu"una
ya pumbuyaan di hamuti nadan hapangna.
22 Ot hay ni'aligan tuwen kayiw ya he"a an patul. Te nundingngol di
atagum ya ongal di abalinam an paddungnay dimmatong hi ad lagud. Ya
ha'ey pun'ap'apuwam ya sakupona nadan nun'idaddawin bobleh tun luta.
23 Ya tinigom bo nan nungkohop an anghel an nalpuh ad abunyan an
alyonay, Longhonyu nan kayiw an nipa"elan nan patul ya dinadagyu.
Mu batiyonyu nan tungodna ta munnanong nan lamutna. Ya binangk-
ilinganyuh gumo' ya gombang hidih nan way naholo'an. Ta middum

an mi'mi"an hinadan atap an animal ya initmognay dulnu ta ingganay
mala"uh di pituy tawon.
24 Ot hay ibalinan tuwen impa'innilan nan na'abbaktu an Dios ya nan ahi
ma'at i he"a an patul
25 te pa'aanon da'ah nan awadan di tatagu ta e'a middum hinadan atap
an animal. Ta mangan'ah holo' ta umat'ah nadan baka ya initmogmuy
dulnu. Ot athituy pumbalinam hi pituy tawon ta ingganah onmu abuluton
an hi Apu Dios di na'abbaktu an ongal di abalinana hi an namin an
pun'ap'apuwan. Ya hiyay ukod an mamto' hinan pohdonan mun'ap'apu.
26 Ya na'en ibaganan batiyonda an tungod nan kayiw ya nan lamutna ya
ipa'innilana an lo'tat ya mibangngad damdama i he"a nan pun'ap'apuwam
hi'onmu abuluton nimpe an hi Apu Dios hi ad abunyan di mun'ap'apu hi
an namin.
27 Ot hiya nan maphod di donglom tun itugun'un he"a an patul ta
idinongmun bumahubahul ta nan nipto' di atom. Ya hom'om nadan
mapalpaligat ta wan minaynayun di pumhodam.

Hay Nipa'annungan Nan Ininop Nan Patul

28 Ta an namin datuwe ya na'at i ha"on an patul an hi Nebukadnesar.
29 Te hidin nala"uh han hintawon an mundaldallanana' hinan nundotal
an atop di palasyu hi ad Babilon
30 ot alyo' di, Ma"aphod bo aya tayyah tuwen imbangon'un mapemanan
an boble an ad Babilon. Gapuh nan ongal an abalina' ya wadah tuwen
ma"aphod an boble an punhituwa' ta hiya nan nundingngola'.
31 Mu agge' indappuh nan ibaga' ya dingngol'u han hapit an nalpuh ad
abunyan an alyonay,
Hay nibaga hi ma'at i he"a Nebukadnesar an patul ya bokon mo he"ay
patul.
32 Te piliton da'a an ihiwweh tatagu ta hay em idduman ya nadan atap
an animal. Ta mi'mi"an'a i dida hi holo' ta umat'ah nan baka. Ta mala"uh
di pituy tawon ya ahim abuluton an hi Apu Dios di na'abbaktun ap'apu hi
an namin an pun'ap'apuwan hitun luta. Ot hiyay ukod an mamto' hinan
pohdonan mun'ap'apu.
33 Ya na'ibagan nipa'annung dadiyen nibaga i ha"on. Ta impakaka' hi
awadan di tatagu ot eya' mi'mi"an hi holo' an umata' hinadan baka. Ta
initmo'itmog di adol'uy dulnu ta inggana ot dumukkey ibu"u an umat hinan
dutdut di agila ya hay kulkulung'u'e ya ay komong di hamuti.

Hay Nundayawan Nebukadnesar I Apu Dios

34 Ot inayun'un alyon di, Hidin nala"uh nan pituy tawon ot itangad'uh ad
abunyan ya pinumhod mohpey nomnom'u. Ot dayawo' nan na'abbaktun
Dios an wadawadah inggana. Ya munnananong di pun'ap'apuwana an
ma"id ha pogpogna.
35 Ya ma"id ha nipaddunganah tun luta. Ya hiyay ukod hinan pohdonan
aton hi ad abunyan ya hitun luta. Ta ma"id ha mabalin hi mangipadinong
i hiya onu mangali i hiya hi, Tanganu mahan on athinay inatmu?
36 Ya hidin pinumhod di nomnom'u ya nibangngad mohpe i ha"on nan
pun'ap'apuwa' ya namama an nundongola' an patul. Ya nadan konsehal'u
ya nadan udum an ap'apun munhilbih nan patul ya imbangngaddan ha"on.
37 Ta hiya nan ad uwani ya ha"on an hi Nebukadnesar ya nan patul hi
ad abunyan di dayawo'. Te nipto' an namin di atona ya pangatna ya
abalinanan ipada"ul nadan tatagun mumbaktu.

5

Hay Nuntudo'an Han Ta'le Hinan Dingding

1 Hidin hi Belsassar di patul ya wada han numpahamulana* ot amungonay
umeh hinlibuh (1,000) nadan ap'apun munhilbin hiya ot mi'yin'innum hi
bayah i dida.
2 Ya hidin naka'inum hi Belsassar ya ena impa'ala nadan balitu' an basu
ya nadan silber an basu an dadiye din inalan apuna an hi Nebukadnesar
hinan Templo hi ad Jerusalem. Te pohdonan dadiyey pun'inumandah
nadan ap'apun munhilbih nan patul ya nadan a'ahawana ya nadan
imbilangnah ahawana.
3 Ot eda alan dadiyen balitu' an basu ta dadiyey pun'inumandah bayah.
4 Ta onda umanin'innum on dinaydayawda nadan nat'onat'on an diosda
an hay niyamma ya balitu' di udum ya silber di udum ya gombang di udum
ya gumo' di udum ya kayiw di udum ya batuy udum.
5 Ya alinah on wada han ta'le an muntudo' hinan dingding an nihaggon
hinan hilaw hidih nan palasyu. Ta tinigon nan patul hidiyen ta'le hi
nuntudo'ana.
6 Ya nunhiglay timmakutana an namaag ya immuphat ya munggagay-
onggong di hukina an adi kumihol.
7 Ta muntukuk an pun'ayagana nadan mumpumbuyun ya nadan
nanginnilah a'at di bittuwon ya nadan mumpumbaki ot alyonan diday,
Nan abalinana an mamaha ituwen nitudo' ta ibagana i ha"on di ibalinana
ya hiyay mumbalin hi mi'atlun na'abbaktun ap'apuh tun pun'ap'apuwa'.
Ya nunlubungo' hi mumbolah† an lubung ta mipatigo an hiya ya ap'apu ya
binanggola' hi balitu'.
8 Ta immedan namin nadan waday abalinana an umat hi mumbuyun
mu ma"id i dida ha nanginnilan mamaha ya mangibaga hi ibalinan nan
nitudo'.
9 Ya namama mo ahan di timmakutan nan patul ya immuphatana.
Ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya na'alingongada an aggeda innilay
atonda.
10 Ya dingngol nan hi inan nan patul nan punhahapitan nadan ap'apun
munhilbih nan patul ot hunggop hi awadanda ot alyonay, Hanat minay-
nayun an he"ay patul. Adi'a tumakut ya pabikahom di nomnommu te aay
an ma'attigoy immuphatam.
11 Ot wahtuh tun pun'ap'apuwam han tagun waday abalinana an nalpuh
nadan dios. Te hidin hi apum an hi Nebukadnesar di patul ya nundongol
hituwen tagu an gapuh nan abalinana ya la'ingna an ay nipaddung
hinadan dios. Ta hiyay numbalinon din hi apum hi ap'apun nadan
mumpumbuyun ya mumpumbaki ya nadan nanginnilah a'at di bittuwon
ya mumpama"o.
12 Hituwen hi Daniel an nginadanan apum hi Beltesasar ya nala'ing
nimpe ya abalinana an ibagay ibalinan di inop ya nadan nipa"el. Ya ta'on
on nadan na'alligat hi ma'awatan ya innilanay ibalinana. Ot ipa'ayagmu
ta ibaganay ibalinan nan nitudo'.

Hay Nangibagaan Daniel Hi Ibalinan Nan Nitudo'

13 Ta inyedah Daniel ot alyon nan patul i hiya di, On he"a nan hi Daniel an
ohah nadan i Judah an binalud din hi apu?

---

* **5:1 5:1** Hay pangalin di udum hinan numpahamul ya nunhidada. † **5:7 5:7** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

14 Dingngol'un he"a ya waday ongal an abalinam an nalpuh nadan dios
ta na'ala"ing'a ya dakol di innilam.
15 Impa'ayag'u nadan waday abalinana an umat hinadan mumpum-
buyun ya nadan mumpumbaki ta bahaonda tun nitudo' ya imbagada nan
ibalinana mu ma"id ha nanginnila i dida.
16 Ya dingngol'u an he"a ya abalinam an mangipa'innilah ibalinan nadan
naligat an ma'awatan. Ot bahaom'e nan nitudo' ta ibagam i ha"on di
ibalinana ya pumbalinon da'ah mi'atlun ap'apuh tun pun'ap'apuwa'. Ya
lubungan da'ah nan mumbolah an lubung di ap'apu ya binanggolan da'ah
balitu'.
17 Ya alyon Daniel hinan patul di, Danae'e an inalim hi idatmu ya bagim
attog. Ya indatmu nadan punlagbum hi udum. Mu na'en nitudo' ya bahao'
ya imbaga' di ibalinana i he"a.
18 Hi Apu Dios an na'abbaktu ya numbalinona din hi apum an hi
Nebukadnesar hi nabaktun patul an ongal di abalinana ya nundongol ta
pemanan di tatagu.
19 Ya gapuh nan indat Apu Dios an nabaktun sa'adna ya takutan di
tatagun nalpuh nat'onat'on an boble an nat'onat'on di hapitda.
Te nan pohdon din patul an hi apum an patayon on pinatena ya
inihwangna nan pohdona an ihwang. Ya nan pohdonan ipabaktuy sa'adna
on impabaktuna ya nan pohdonan ipada"ul on impada"ulna.
20 Mu hidi mo ahan an mumbaktu an ilattuwagnay abalinana ya na'aan
hinan ma"aphod an pun'ap'apuwana ta nipada"ul ta adi mo mapemanan.
21 Ya nahukkatan di nomnomna hi nomnom di animal ot pa'aanondahdih
nan awadan di tatagu. Ta e niddum hinadan atap an dongki ot mi'mi"an
hi holo' an ay baka. Ta initmo'itmognay dulnu ta inggana ot abulutona
an nan na'abbaktun Dios ya ongal di abalinanah nadan pun'ap'apuwan di
tataguh tun luta ya hiyay ukod hinan pohdonan mun'ap'apu.
22 Mu he"a Belsassar an apapuna ya agge'a numpada"ul an ta'on onmu
innila datuwen namin.
23 Ta onmuot nginhe nan Dios hi ad abunyan ta em impa'ala nadan
pun'inuman an nalpuh nan Templona ot pun'inumanyuh bayah hinadan
ap'apun munhilbin he"a ya nadan ahawam ya nadan mibilang hi ahawam.
Ta dinaydayawyu nadan diosyu an balitu' ya silber ya gombang ya gumo'
ya kayiw ya batuy niyamma. Yaden datuwe ya adi tumigoy matada ya adi
dumngol di ingada ya ma"id ha ma'awatanda. Mu aggem dinayaw hi Apu
Dios an nangdon hi nitaguwam ya nanginnila hi an namin an ma'at i he"a.
24 Ta hiya nan impa'alinah naen ta'le an nuntudo' ituwe.
25 Ot hituwen nitudo' ya alyonay, Mene, mene, tekel, parsin
26 an hay ibalinan nan mene ya bilang te hi Apu Dios ya gintudna moy
pun'ap'apuwam.
27 Ya nan tekel ya dinamot te hay ipa"elana ya kulang di pangatmun
mun'ap'apu.
28 Ya nan parsin ya nagodwa te nan pun'ap'apuwam ya munduwa ta
midat hinadan i Media ya i Persia.
29 Ot ibagan Belsassar hinadan baalna ta lubungandah Daniel hi mumbolah
an lubung di ap'apu ot ipibangngolda i hiya han balitu'. Ot ipa'innilana an
hi Daniel moy mi'atlu an nabaktun ap'apuh nan pun'ap'apuwana.
30 Mu i diyen hilong ya pinatedah Belsassar an patul hi ad Babilon.
31 Ot mihukkat hi Darius an i Media an nanom ta duway tawona. Ta hiya
moy numbalin hi patul.

6

Hay Nangibkahanda I Daniel Hinan Kulungan Di Layon

1 Hi Darius ya hay punnomnomna ya maphod on pot'onay hinggahut ta
baintiy (120) gobelnador hinan pun'ap'apuwana.
2 Ot pot'ona boy tulun ap'apu ta mangipadutu' i datuwen gobelnador ta
wan ma"id ha ena inomnoman. Ya hi Daniel di oha hinadan tulun pinto'na.
3 Ya agge nadne ya ma'attigon ongal di abalinan Daniel an mangat i
diyen tamu mu nadan ibbanan ap'apun munhilbih nan patul ya nadan
gobelnador. Ta hay ninomnom nan patul ya hiyay pumbalinonah
mumpapto' hi an namin nan pun'ap'apuwana.
4 Ta gapu i diye ya hay titiggon nadan ibbanan ap'apu ya nadan gobelnador
ya hay ibahhawan Daniel hinan tamuna mu ma"id ha akhupandah
ipabahuldan hiya. Te maphod di pangatna an atonan namin di tamuna.
5 Ta lo'tat ya munhahapitdan alyonday, Ma"id ha mabalin hi ipabahul
ta'un tuwen hi Daniel an gahin on hanan miyunnudan hinan a'at di
pangun'unudnah nan tugun nan Dios an dayawona.
6 Ot umedan namin hinan patul ot alyonday, Apu patul, hanat minaynayun
di pun'ap'apuwam.
7 Immali ami tee ta ibagamin he"a nan nunhahapitanmi an a'ap'apu ya
gobelnador ta iyuldinmu an mipagol di mundasal hi udum an dios onu
tagu hi tulumpuluy (30) algo ta he"a ya abuh. Ot nan tagun adi mangunud
ituwen uldin ya mibkah hinan kulungan di layon.
8 Ot hanat ipitudo'muh tuwen uldin ya pinelmaam ta adi mabalin an
mahukkatan. Te athidiy a'at di uldin ta'u an i Media ya i Persia an nitudo"e
ya adi mabalin an mahukkatan.
9 Ta impitudo' nan patul an hi Darius hidiyen uldin ot pelmaana.
10 Ta hidin na'innilaan Daniel an nipa'innila moh nadan tataguh diyen
uldin ot umanamut ot umeh nan nabaktun kuwartuna an nihangngab
di tawanah nangappit hi ad Jerusalem ot mundu"un ta mundasal. Te
hiyah diye tuwaliy impa'inghanan aton an hinan ohay algo ya mumpitlun
mundu"un an mundasal ta munhana i Apu Dios.
11 Indani ya datuwen nunhahapit an a'ap'apun munhilbih nan patul ya
immedah balen Daniel ya inakhupanda an mundasal an mumpaboddang
i Apu Dios.
12 Ot eda ipa'innilah nan patul an alyonday, Undan aggem pinelmaan
nan uldin an mipagol hi tulumpuluy (30) algo di mundasal hi kumpulna
an dios onu tagu ta he"a ya abuh? Ta nan adi umunud ya mibkah hinan
kulungan di layon.
Ya alyon nan patul di, O pinelmaa' ot adi mabalin hi mahukkatan te athinay
a'at di uldin ta'u an i Media ya i Persia.
13 Ya alyondah nan patul di, Hi Daniel an ohah nadan niyalihtu an i Judah
ya ngohayon da'a te adina unudon nan uldinmu. Te hiyah diye damdaman
mumpitlun mundasal hinan ohay algo.
14 Ya hidin dingngol nan patul hidiye ya nunhigla an minomnoman ot
iyal'algonan numanomnom hi atonan mangihwang i Daniel.
15 Mu hidin mun'ahdom ya numbangngadda bo dadiyen linala'i. Ot
alyonday, Ipanomnommi i he"a apu patul an adi nimpe mabalin hi
mahukkatan di uldin di patul an miyunnudan hinan uldin ta'un i Media
ya i Persia.

16 Ot ibagan mon nan patul an awitondah Daniel ya inibkahdah nan
kulungan di layon. Mu alyon nan patul i Daniel di, Hanat ihwang da'ah
nan Dios an dayawom ya nanongna an punhilbiyam.
17 Ta onda bingkahdih Daniel ot kalubanda nan pantona i han ongal
an batu. Ot imalkan nan patul nan singsingnahdi ya ta'on on nadan
ap'apun munhilbin hiyan patul ya immalkada bohdiy singsingda ta ma"id
ha mabalin hi mangihwang i Daniel.
18 Ot umanamut nan patul hinan palasyu ot adi mangan i diyen nahdom.
Ya aggena inyabulut an waday e mangipa'am'amlong i hiya. Ya agge
nalnallo' ta ingganaot mabigat.
19 Ta on hiyah mun'abigat ot mabannangon ot awigingona an umeh nan
way kulungan di layon
20 ot tumkuk an alyonay, Daniel an baal nan wadawadan Dios. On
imbaliw da'ah nan Dios an dayawom an nanongnan punhilbiyam?
21 Ya alyon Daniel di, O apu patul. Hanat minaynayun di pun'ap'apuwam.
22 Hi Apu Dios an dayawo' ya hinnagna nan anghelna ta inupupnay to'on
datuwen layon ta aggeya' kinalat te innilana an ma"id ha bahul'u i hiya.
Ya ma"id bo ha numbahula' i he"a apu patul.
23 Ya nunhiglay amlong nan patul i diyen nangngolana i Daniel. Ot
ipaguyudnah Daniel ya tinigoda an ma"id ha hugatna te nundinol hinan
Dios an dayawona.
24 Ot ibagan nan patul ta ibkahdah nan kulungan di layon nadan
nunnomnom i diyen na'at i Daniel an iddumda nadan ahawada ya
imbabaleda. Ta bingkahda dida ya hidin aggeda dimmatong hinan luta
ya ginimhat nadan layon dida ot pun'a'anda dida.
25 Ot muntudo' nan patul an hi Darius ot ipiyenah nadan tataguh abobboble
an nat'onat'on di hapitda. Ya hinan tudo'na ya inalinay, Hanat nanongnan
malinggop ayu ya pumhod ayu.
26 Ad uwani ya iyuldin'u ta an namin ayun tataguh tun pun'ap'apuwa'
ya mahapul an nan Dios an dayawon Daniel di takutanyu ya dayawonyu.
Te hiya nan wadawada an Dios. Ya ma"id ha mabalin hi mamogpog hinan
pun'ap'apuwana.
27 Ya ibaliwna nadan tataguna an umat hinan inatna i Daniel ta agge
inan di layon. Ya dakol nadan nakaskasda'aw an at'atonah tun luta ya hi
ad lagud an adi abalinan di tagu.
28 Ta nanongnan maphod di na'at i Daniel hidin numpatulan Darius ya
ta'on on hay numpatulan Sayrus an i Persia.

7

Nan Opat An Animal An Ininop Daniel

1 Hidi ta'wa an hopap di tawon hi numpatulan Belsassar hi ad Babilon ya
ha"on an hi Daniel ya waday ininop'u. Ta bimmangona' ot itudo"u dadiyen
tinigo'
2 i diyen nahdom. Te wada han mabikah an puwo' i han ongal an baybay
an nalpuh numbinahhel ta inoy mumpinulluy nan liting hi pangatna.
3 Indani ya himmawwangday opat an o"ongal an animal an nat'onat'on
di a'atda an nalpudah nan baybay.
4 Hay namangulu ya han ay layon mu napaya'an an umat hinan paya'
di agila. Ya inoy an hidin mangmangmango' ya tinigo' an na'aan nadan
paya'na ya nipata'dog an ay tagun waday duwan hukina. Ya nidattan hi
nomnomna an umat hi tagu.

5 Ya inoy an wada bo han mi'adwan animal an umat hinan bear an
inumbun. Ya ingkamelna han tulun tungal di taglang. Ya dingngol'u
han hapit an alyonan hiyay, Agam ta pun'a'anmu nan dotag ta ingganah
mahingla'a.
6 Ya hidin tigtiggo' ya inoy an wada bo han mi'atlu an animal an ay leopard.
Mu hay bonogna ya waday opat an paya'na an ay paya' di hamuti ya opat
di uluna. Ya nidattan hi abalinan an mun'ap'apu.
7 Ya inoy an wada bo han mi'apat an animal an nunnaud an atatakut ya
ma'abbikah. Ya o"ongal nadan gumo' an bobana ta pangalgalnah nadan
patayona ya nun'igatina nadan mabati. Ya nat'on ahan hituwen animal an
adi umat hinadan udum te himpuluy (10) ha'gudna.
8 Ya hidin nomnomnomo' dadiyen ha'gudna ya alinaot boh on timmulu
han kittang an ha'gud ot mahukwitday tuluh nan ha'gudna ta naba'gutda.
Ya hituwen kittang an ha'gud ya waday matana an ay matan di tagu. Ya
wada boy to'ona an nunhiglan mumbaktuy hapitona.
9 Ya hidin tigtiggo' ya mun'idadaan nadan trono. Ya nan wadawada tuwali
an Dios ya inumbun hinan tronona an munhumalya an ma'apullaw di
lubungna ya atbohdin ma'apullaw di ibu'na an umat hi dutdut di kalnero.
Ya dumaladalang hidiyen tronona an ta'on on nadan pilidna.
10 Ya mamudduy apuy an ay wangwang i diyen awadana. Ya dakko-
dakkol di munhilbi i hiya an napulu on napuluy libuy wadah hinangabna.
Ya inhipuna an munhumalya ya wadaday liblu an nun'a'ukab.
11 Ya hidiyen kittang an ha"gud ya mumbaktu nimpey hapitona ta hiya
nan inhamad'un titiggon nan ma'ma'at. Ta ingganaot patayondah diyen
mi'apat an animal ot ibkahday adolnah nan bimmikah an apuy.
12 Mu nada'en udum an animal ya nama"id nan abalinanda mu niyabulut
an mi'taguda ni' i ha na'omtang.
13 Ya hay oha boh tinigo' i diyen ininop'u ya han ay tagu an mangali an
niddum hinan bugut. Ot ipanguludah awadan nan wadawadan Dios.
14 Ya nidattan hi ongal an abalinan an mun'ap'apu. Ya an namin an
tataguh abobboble an nat'onat'on di hapitda ya hiyay un'unudonda. Ya
nan pun'ap'apuwana ya adi mapogpog.

Hay Ibalinan Diyen Ininop Daniel

15 Ya gapu i dadiyen tigtiggo' i diyen nun'inopa' an nunnaud an atatakut
ya minomnomana'.
16 Ot umeya' hinan oha i dadiyen timma'dog ot mahmaha' di ibalinan
dadiyen tinigo'. Ya alyonay,
17 Nadan opat an o"ongal an animal ya mi'aligdah nan opat an
pun'ap'apuwan an ahi mawadah tun luta.
18 Mu hay umudi ya idat nan na'abbaktun Dios nan pun'ap'apuwan
hinadan tataguna ta diday mun'ap'apuh ingga'inggana.
19 Ya hay pohdo' boh innilaon ya hay ibalinan nan mi'apat an animal an
nat'on ahan hinadan udum te nunnaud an atatakut. Te hay panadagnah
nadan tiliwona ya nan gumo' an bobana ya nan gombang an komongna.
Ya wada'e bo udot di aggena inan on nun'igatina.
20 Ya minahmaha' boy ibalinan nan himpulun (10) ha'gud hi uluna ya
nan kittang an ha'gud an timmulu ta hiyay nanukwit hinan tulun ha'gud ta
naba'gutda. Hituwen ha'gud an waday matana ya to'ona ya ay ong'ongngal
di abalinana mu nadan udum te himpangen mumbaktuy hapitona.
21 Ya hidin tigtiggo' ya gubaton diyen kittang an ha'gud nadan tatagun
Apu Dios ot pun'abakna dida.

22 Mu immali nan na'abbaktun Dios an wadawada ot dusaona dida
ta nangabakona nadan tataguna. Ta nadatngan mo nan algo an nadan
tatagunay mun'ap'apu.
23 Ya alyon nan nummahmaha' di, Nan mi'apat an animal ya hidiye nan
mi'apat an mun'ap'apuh tun luta an nat'on di atonan mun'ap'apu an adi
umat hinadan udum. Te hiya ya dadagonan namin di wadah tun luta ya
nun'igatina ta magududa.
24 Ya nada'e an himpulun (10) ha'gud ya dida nadan himpulun (10) patul
i dadiyen pun'ap'apuwan. Ya ahi bo mawaday ohan nat'on an patul an
gubatona nan tuluh nadan himpulun (10) patul ya inabakna dida.
25 Ya adi maphod di panapit tuwen patul hinan na'abbaktun Dios
ya nunhiglay pamalpaligatnah nadan tatagun Apu Dios. Ya ipatnana
bon hukkatan nan tugun Apu Dios ya ta'on on nadan timpun di eda
pundayawan hinan Templo. Ta ta'on on nadan tatagun Apu Dios ya
miyabulut an hiyay ukod an mun'ap'apu i didah nan tuluy tawon ta han
godwa.
26 Ya ahi mohpe madusa ta madadag ya mapogpog hidiyen
pun'ap'apuwana.
27 Ya hay umudi ya nadan tatagun nan na'abbaktun Dios di midattan
hi ongal an abalinan ta diday mun'ap'apu hi an namin an pun'ap'apuwan
hitun luta. Ta minaynayun di pun'ap'apuwan Apu Dios ta hiyay unudon
ya punhilbiyan di an namin an ap'apu.
28 Ta hiyah tuwey pogpog nan ininop'u. Ta ha"on an hi Daniel ya nunnaud
an minomnomana' ya amta' an immuphata'. Mu namaaggot adi' ibagbaga
datuwe hinadan udum.

8

Nan Kalnero Ya Gulding An Nipatigo I Daniel

1 Hidin mi'atluh tawon hi numpatulan Belsassar ya wada bo han nipatigo
i ha"on an hi Daniel.
2 An wadaa' anu hinan way alak an nungngadan hi Ulay hi ad Susa an
binattuy aladna an boble hi ad Elam.
3 Ya immangmang'u ya inoy an wada han tangbal an kalnero an dudduke
nan duwan ha'gudna an tumtumma'dog hinan da'ging nan alak. Nan ohan
ha'gudna an na'udi an timmulu ya dukdukke.
4 Ta mangmangmango' hidiyen kalnero ya pun'iha'gudnah nangappit
hi alimuhan di algo ya hi nangappit hi huddo'na ya hi nangappit hi
muyyadna. Ya ma"id ha animal hi abalinanan mangabak i hiya te ongal di
abalinana ta ma"id ha mabalin hi mangihwang hinadan dopapona. Ta
namaaggon inatna nan pohdonan aton ta namama an immongngal di
abalinana.
5 Ya hidin nomnomnomo' di a'at tuwe ya alinah on nahanawwang hi
nangappit hi alimuhan di algo han tangbal an gulding an ma'attigo han
ha'gudna an timmuluh numbattanan di matana. Ya hituwen gulding ya
nalpuh nangappit hi alimuhan di algo an li'li'odona tun luta mu agge
nida"om di hukinah tun luta.
6 Ya inipluynah awadan nan tangbal an kalnero hidih nan da'ging nan
alak. Ya nunhiglay bungotna ot ha'gudonah diyen kalnero.
7 Ya tinigo' an nunhiglay nangatna i diyen kalnero an gapu nimpe hinan
nunhigla an bungotna ya pinungihna nan duwan ha'gud diyen kalnero
ta natukad ot pun'igatina. Ya ma"id ha mabalin hi e bumoddang i diyen
kalnero.

8 Ya namaman immongngal di abalinan diyen gulding mu napungih
nan oh'ohha an ha'gudna. Ya timmuludahdiy opat an ha'gud an waday
abalinanda mu way ohaon nat'on di nihanggaana.
9 Indani ya timmulu han kittang an ha'gud an nihappang hinan ohah nadan
opat an ha'gud. Mu lo'tat ya immongngal di abalinan diyen nihappang an
ha'gud ta inabakna nadan bobleh nangappit hi muyyadna ya hi nangappit
hi tumuluwan di algo ya ta'on on nan mapmaphod an boblemi an tinanud
Israel.
10 Ta ta'on on hi ad lagud ya dimmatong di abalinanahdi ta
nun'ipakbonay udum hinadan bittuwon hitun luta ot pun'igatina.
11 Ya nginhenah Apu Dios ta impadinongna nan binigat an maghob an
mi'nong hinan Templo ot dadagonah diyen Templo.
12 Ta napogpog moy pundayawan ya pangatan nadan tatagun Apu Dios
hi nipto'. Te nan pinhodna an ma'at di ma'unud.
13 Indani ya dingngol'u han munhapihhapit an anghel ya himmapit bo
han ohan anghel ya inalina i hiya di, On hi anuud nin ya ahi magibbuh
danaen nipatigon hiya an ma'ma'at an umat hinan pamalpaligatandah
nadan tatagun Apu Dios ya hay nangipadinongandah nan mi'nong i Apu
Dios hi binigat hinan Templo ta nibilang moh nalugit nan Templo te adi
mo ahan maphod nadan ato'atondahdi?
14 Ya alyon nan ohan anghel di, Ingganah mala"uh di hinlibu ta han
hinggahut ta nabongley (1,150)* algo ya ahi mabalin an iyappitda bo nan
Templo i Apu Dios an umat hinan inatdah din hopapna.

Hay Nangibagaan Nan Anghel An Hi Gabriel Hi Ibalinan Nan Nipa'inop

15 Hidin mangmangmango' dadiyen nipatpatigo ta ipatna' an nomnom-
nomon di ibalinana ya inoy an nangitiga' han umat hi tagun timma'dog
hi hinangngab'u.
16 Ya dingngol'u han hapit di tagun mungkalih nan way alak an
nungngadan hi Ulay an alyonay, Gabriel, ibagam i naen lala'i di ibalinan
nan nipatigon hiya.
17 Ot umalih Gabriel ot mihaggon i ha"on ya nangintattakuta' ta natukada'.
Mu alyonan ha"on di, He"a Daniel ya hinaen nipatigo i he"a ya hay
ipa'innilana ya nadan ahi ma'at ta ahi mapogpog di punligatanyu.
18 Ya hidin munhapihhappit i ha"on ya namaag ya na'allo'ana' yaden
nunnanong an nunlu'buba' hinan luta. Mu inidonan ha"on ot pata'dogona'
19 ot alyonay, Ibaga' i he"a nan ahi ma'at hitun pangipatigan Apu Dios
hi bungotna hinan nagtud an a'atana. Te nan nipatigo i he"a ya hay
ipa'innilana nimpe ya nan ahi ma'at ta ahi mapogpog di punligatanyu.
20 Ot hay ni'aligan nan duwan ha'gud nan tangbal an kalnero ya nadan
numpatulan nan i Media ya nan i Persia.
21 Ya nan tangbal an gulding ya hidiye nan pun'ap'apuwan nan patul hi
ad Greece. Ta na'en ongal an ha'gud hi numbattanan di matana ya hidiyey
ni'aligan nan namangulu an patulda.
22 Ya nadan opat an ha'gud an mihukkat hinan napungih an ongal an
ha'gud ya hay ipa'innilada ya nan opat an ahi mumpatul hinan bobleh
ad Greece ta mun'opat di pun'ap'apuwan. Mu manghan di abalinanda an
adida umat hinan namangulun nun'ap'apu.

---

* **8:14 8:14** Hinan hinlibu ta hinggahut ta nabongley (1,150) algo ya manu'e hay imbagan di udum ya 2,300 ya mumpidwadan mangi'nong hinan hin'algo hinan Templo.

23 Ya hay ma'udi an ma'at hinan pun'ap'apuwanda ya mamamay pumbah-
bahulanda. Ya ahi mumpatul han nunhiglay bungotna ya nunhiglan adi
maphod di pangatna.
24 Ya ongal di abalinana mu adi malpun hiyah diyen abalinan. Ya
nunhiglan ma"id ha adina dadagon te an namin nan pohdonan ma'at ya
adina ibahhon aton. Ya ta'on on nadan ap'apu ya nadan tatagun Apu Dios
ya dadagona dida.
25 Te umongal di abalinana an gapuh pamalbalinah tatagu. Ta
mundundunnuda yaden pundadagnay dakol i dida. Ta ta'on on nan
na'abbaktun ap'apu ya ngohayona. Mu hiyay madadag mu bokon hay
taguy manadag i hiya te hi Apu Dios.
26 Ya innayun nan anghel an alyon i ha"on di, Hana'en nipatigo i he"a an
idinongan nan mi'nong i Apu Dios hinan mun'ahdom ya hinan mawi"it hi
abigabigat ya immannung an ma'at. Mu adim ni' ipa'innila te madne ya
ahi mipa'annung.
27 Ta ha"on an hi Daniel ya hidin inggibo"u ya na"ableya' ot mundogoha'
hi atnay algo. Ot ahiya' mohpe bumangon ot inaynayun'un mangat hinan
ipatamun nan patul. Mu hiyah diyen minonomnomana' hinan nipatigo i
ha"on te na'alligat an ma'awatan.

9

Hay Nangidasalan Daniel Hinadan Ibbana An Tinanud Israel

1 Hidin hopap di tawon hi numpatulan Darius an imbabalen Serses an i
Media hi ad Babilon
2 ya ha"on an hi Daniel ya binahabaha' nan hapit Apu Dios. Ya na'innilaa'
hinan intudo' nan propeta an hi Jeremiah an nan nadadagan di boblemih
ad Jerusalem ya minganuy hi napituy (70) tawon.
3 Ta hiya nan nun'ulata' ot munlubunga' hi langgut ot eya' umbun hinan
dapul ot mumpahpahmo'a' i Apu Dios.
4 Ta nundasala' ot ibaga' an numbahul ami. Ta inali' di, He"a Apu
Dios an na'abbaktu an mapemanan ya nanongnan ipatigom di ongal an
pamhodmuh nadan naminpinhod i he"a ya nadan na'na'unnud hinadan
tugunmu te hiyay hinapitmuh atom.
5 Mu da'mi ya ongal di numbahulanmi te adi maphod di ina'inatmi. Ta
nginhe da'a ot iwalongmi nadan tudtudum ya tugunmu.
6 Te aggemi inun'unud nadan hinnagmu an propeta an nangibagabagah
nan pohdom hinadan patulmi ya nadan ap'apu ya nadan a'ammodmi ya
da'min namin an bimmoble.
7 Mu he"a Apu Dios ya nipto' an namin di atom. Mu da'mi ya nunhiglan
umipabain ahan di a'atmi an i Judah an namama hinadan i Jerusalem.
Ta an namin amin tinanud Israel ya inwakat da'mi i he"a hinadan
nun'ihaggon ya ta'on on hinadan nun'idawwin boble an gapuh nan'uganmi
i he"a.
8 Ta immannung an umipabain amin namin an ta'on on nadan patulmi
ya nadan ap'apun munhilbin dida ya nadan a'ammodmi te numbahul amin
namin.
9 Mu he"a Apu Dios an dayawonmi ya ongal di homo'mu ya nundadaan'a
an mamakawan hi bahulmi an ta'on on nginhe da'a i da'mi.
10 Te agge da'a inun'unud an Dios ta imbahhomi nadan tugunmu an
intuddun nadan baalmu an propeta.
11 Ta an namin ami nimpen tinanud Israel ya aggemi inunud nan
tugunmu te agge da'a pinhod an un'unudon i da'mi. Ta hiya nan na'at

i da'mi nadan pundusam an nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses an
baalmu.
12 Ta impa'annungmu din inalim an nunhiglan panadagmu i da'mi ya
nadan ap'apu an mumpapto' i da'mi. Ya nan inatmun nanadag hi ad
Jerusalem ya nunhigla ahan te ma"id ha inatmuh athidi hi udum an boble.
13 Ta an namin nadan punligatan an nibaga hinan Nitudo' an Tugun
Moses* ya nipa'annungda i da'mi. Te aggemi inat nadan umipa'amlong
i he"a Apu Dios an hidiye nan emi pangun'unudan hinadan tugunmu ta
onnot on hanadan pumbahbahulan di innaynayunmin ina'inat.
14 Mu he"a Apu Dios ya nipto' an namin di pangatmu. Ta dinusa da'mi
te agge da'a nimpe inun'unud i da'mi.
15 He"a Apu Dios ya impatigom di ongal an abalinam hidin impangulu
da'min tatagum ta tinaynanmih ad Egypt. Ta ingganah ad uwani ya
nundongol nan ongal an abalinam. Mu ten da'mi ya numbahul ami te
nadan adi maphod di ato'atonmi.
16 Mu he"a Apu Dios ya nipto' nimpey pangatmu. Ot daan mo bahan ta
idinongmu nan nunhigla an bungotmu hi ad Jerusalem an imbilangmuh
boblem an awadan nan nabillid an niyappit i he"a. Te gapu tayyah
nan numbahulanmi ya numbalin hi ad Jerusalem ya da'min tatagum hi
punhimpipihulan di tataguh nunlini"odan.
17 Ot donglom bahan Apu Dios tun dasal'u an baalmu. Ta ipatigom di
pangibilangmuh nan nadadag an Templom ta wan innilaon di tatagu an
he"ay nahamad hi ma'unud.
18 Ot uhdungan da'mi bahan ta tigom nan ahohomo' an a'at tun boblemi
an niyappit i he"a. Ot mundasal ami i he"a an gapu ta innilami an ongal
di homo'mu an adi gapu ta nipto' di pangatmi.
19 Ot donglon da'mi bahan Apu Dios ta hom'on da'mi ya pinakawan
da'mih nadan numbahulanmi. Ya hanat adi bahan madne ya boddangan
da'mi i he"a Apu Dios an punhilbiya'. Te na'innila damdama an da'miy
tatagum ya hi ad Jerusalem hi adayawam.
20 Ta mundasdasala' an pun'ibaga' nadan numbahula' ya nadan numbahu-
lan nadan ibba' an tinanud Israel ot mumpahpahmo'a' i Apu Dios an
punhilbiya' ta wan mipaphod nan Templo an idaydayawana.
21 Ya i diyen pundasdasala' ya alinah on wada nan anghel an hi
Gabriel an hiya din tinigo' hidin namangulun nipatigon ha"on. Ya i diyen
immaliyana ya hiyah mi'nong nan maghob an mi'nong hinan mun'ahdom.
22 Ya alyonan ha"on di, Daniel immaliya' ta boddangan da'a ta ma'awatam
nan binaham.
23 Te hidin hiyah inhipunmun mundasal ya wada moy impa'innilan Apu
Dios i ha"on hi pambalna. Ta hiyah tuwe nan immaliya' ta ipa'innila' i he"a
nan imbagana te pohpohdon da'an hiya. Ot donglom hituwen ibaga' i he"a
ta ma'awatam nadan nipa'innila an ma'at.
24 Te hay nibagah ma'at i da'yu ya nan bobleyu an niyappit i Apu Dios
ya mala"uh di mumpipituy napitun (7 x 70) tawon ya ahi midinong moy
pumbahulan di tatagu ta hanan nipto' an pangat di mihukkat hi inggana
te ma'aan moy bungot Apu Dios an gapuh numbahulan nadan tatagu.
Ta mipa'annung mo nadan imbagabagan nadan propeta an ma'at ya ahi
mohpe bo midawat nan Templo i hiya.

---

* **9:13 9:13** Hidiyen Nitudo' an Tugun Moses ya hidiye nadan tugun Apu Dios an nitudo' hinan liblu an Hidin Hopapna ta ingganah nan Deuteronomy.

25 Ot hanat ma'awatam an mihipun hi pangibagaan Apu Dios hinan
ipaphodan di ad Jerusalem ya mumpipituy pituy tawon ta mipaphod nadan
kalata ya alak hi nunlini"odan di ad Jerusalem ya mumpipitu boy nanom ta
duway (62) tawon ya ahi umali nan pinto'na an mun'ap'apu ya nunhiglay
punligatan nadan tatagu.
26 Ta nalpah'e nan mumpipitun nanom ta duway tawon ya mipapate
nan pinto' Apu Dios an ap'apu. Ya ahi wada han ongal di abalinana an
ap'apuh udum hi boble an ipanguluna nadan tindaluna ta eda dadagon
hi ad Jerusalem ya nan Templo. Mu hay apogpogana ya umat hinan
dumakolan di liting hinan wangwang te minaynayun di gubat ta ingganah
madatngan nan nibaga tuwali an apogpogana.
27 Ya hidiyen ap'apu ya mi'hayhayyup hi dakol an tatagu hi pituy tawon.
Mu mala"uh damdamay tuluy tawon ta han godwa ya pogpogonan namin
di mi'nong ya midawat i Apu Dios. Ya lo'tat mahan ya ena iha"ad hinan
Templo han nunhiglan umipabungot i Apu Dios ta mibilang moh nalugit
nan Templo. Ya munnanong hidi ta ingganah madatngan nan nagtud an
panadagan Apu Dios hinan e nangiha"ad i diye.

10

Hay Nipatigan Han Tagu I Daniel

1 Hidin mi'atluh tawon hi numpatulan Sayrus hi ad Persia ya wada bo han
nipatigo i ha"on an hi Daniel an nginadananda hi Beltesasar. Ya hituwen
nipa'innila i ha"on ya na'awata' an immannung an ahi ma'at an wada han
nunhiglan gubat ya punligatan.
2 Ta gapu ituwe ya immukayungana' hi tuluy duminggu.
3 Ta aggeya' nangnangngan hi maphod an makan an umat hi dotag ya
agge' tintinnamtaman di bayah. Ya aggeya' bo nun'usal hi lana i diyen
tuluy duminggu.
4 Ta hay nipatigo i ha"on hidin mi'abaintit opat (24) di algo i diyen
namangulun bulan an wadaa' hinan pingngit nan ongal an wangwang an
nungngadan hi Tigris
5 ya han lala'in nunlubung hi linen* an numbalikis hi namahmah an
balitu'.
6 Ya hay adolna ya umat hinan mungkilat an nabalol an batu. Ya
athidi boy angahna an ay kilat. Ya ay mundalang an apuy di matana.
Ya mundingiding di ta'lena ya hukina an umat hinadan na'ad'adan an
gombang. Ya hay hapitna'e ya paddungnay hanapitana ha dakkodakkol
an tatagu.
7 Mu ha"on an hi Daniel ya abuh di nanigon diyen nipatigo te agge tinigon
nadan nun'ibba'. Mu namaag ya nangintattakutda ot mamtikdan eda
nipa"e.
8 Ta tinaynana' i dida yaden tigtiggo' hidiyen mipatpatigo i ha"on. Ya
namaag ya immuphata' ya ma"id ha bikah'u.
9 Ya hidin munhapihhapit ya namaaggot matukkada' ot munlu'buba'
hinan luta ot inayun'un ma'allo'an.
10 Mu waday nangidon i ha"on ot bangonona' ta nundu"una' ot ih'a' di ta'le'
hinan luta an munggagayonggonga'.
11 Ya inalin nan lala'i i ha"on di, He"a Daniel an pa'appohpohdon Apu Dios
ya tuma'dog'a ta nomnomnomom tun ibaga' i he"a te hinnaga' i Apu Dios

* **10:5 10:5** Nan linen ya hay mabalin an mangusal ya nan kadangyan ya nan padi ya mabalin bo an ma'usal hinan Templo.

hitun awadam. Ya hidin imbaganah diye ot tuma'doga' ya hiyah diyen
munggagayonggonga'.
12 Ya alyonay, Adi'a tumakut Daniel. Te nihipun hidin pohdom ahan an
innilaon nan ibalinan nan nipatigon he"a ta numpada"ul'a i Apu Dios ya
dingngolna mo tuwali nadan imbagam ta hiya nan hinnaga'.
13 Mu nan adi matigon ap'apu hi ad Persia ya hinawanana' hi baintit ohay
(21) algo. Mu maphod ta hi Michael an ohah nadan ap'apun di anghel ya
immali ot boddangana'.
14 Ot teen immaliya' ta ipa'innila' i he"a nan ma'at hinadan ibbam an
tinanud Israel hi udum hi algo. Te nan nipatigon he"a ya hiyah nae nan
ahi ma'at hi udum hi algo.
15 Ya hidin ib'ibaggana datuwe ya namaaggot iyungyung'u te adiya'
pa'ahhapit.
16 Ya alinah on wahan ay tagun indapanay ta'lenah timid'u. Ot ahiya'
mohpe humapit. Ot alyo' i hiya di, Apu, nunhiglay inomnoma' an gapuh
nan tinigo' ta teen ma"id ha bikah'u.
17 Ot nganne moy ato' an mi'hapit i he"a Apu an teen ma'aliggatana' an
yumahyah.
18 Ya impidwan nan ay taguy tigona an nanapah timid'u ya nawada
mohpey bikah'u.
19 Ya alyonan ha"on di, Adi'a nimpe tumakut ot ongal di naminhod Apu
Dios i he"a. Ot hanat pabikahom di nomnommu ot luminggop'a aya.
Ya hidin inalinah diye ya maphod di punli'na' te nibangngad nan bikah'u.
Ot alyo' di, Apu, agam mohpe ta ibagam nan pohdom an ibaga ot wada
mohpe teey bikah'u.
20 Ya alyonay, On innilam di gapunah immaliya' hitu? Agagga ya
mumbangngada' ta gubato' nan adi matigo an ap'apu hi ad Persia. Mu
wa'e ta immeya' ya tigonyu te umman bo umali nan adi matigon ap'apu hi
ad Greece.
21 Ya ma"id ha bumoddang i ha"on an ammunah Michael an hiya nan
adi matigon ap'apu hi ad Israel. Mu hay immaliya' hi ad uwani ya ta ibaga'
i he"a nadan nitudo' hinan liblun nitudo'an nadan ahi ma'at.

11

1 Ya innayun diyen ay taguy a'atna an alyon di, Nihipun tuwalih din
hopap di tawon hi numpatulan nan i Media an hi Darius ya ha"on di
bimmanoddang i Michael.

Hay Imbagan Nan Anghel I Daniel Hi Ahi Ma'at

2 Ya alyona boy, Ot ibaga' i he"a ta nomnomnomom an waday tulu an
mahohonnod an ahi mumpatul hi ad Persia ya ahi mohpe nan mi'apat an
kakaddangyanan mu nadan udum.* Ta wa'e ta wada moy abalinana an
gapuh kinadangyana ya ahida mohpe e gubaton hi ad Greece.
3 Mu indani ya wada han ongal di abalinana an patul hi ad Greece† an
dakol di bobleh abakona ta an namin di pohdonan ma'at on hiyay inatna.
4 Mu adi madne ya mapogpog di nitaguwana ta hidiyen pun'ap'apuwana
ya mun'opat. Mu bokon hanadan tanudanay mamoltan i diyen
pun'ap'apuwana te hay udum an tatagu. Ya nan abalinanda ya adi umat
hi pangatna te ma'abak hidiyen pun'ap'apuwana ta midat nimpeh udum.
5 Ya nan patul hi nangappit hi muyyadna‡ ya mumbalin hi ongal di

* **11:2 11:2** Nan mi'apat an patul ya hi Serses (Esther 1:1). † **11:3 11:3** Nan patul hi ad Greece ya hidiye din numpatulan Alexander an ongal di abalinana. ‡ **11:5 11:5** Nan nangappit hi muyyadna ya hi ad Egypt.

abalinana. Mu nan ohah nadan opisyal di tindaluna§ ya mumbalin an
ong'ongngal di abalinana mu hiya. Ta hiyay ahi mumpatul.
6 Mu mala"uy atnay tawon ya mun'unnudda nan patul hi nangappit
hi muyyadna ya nan patul hi nangappit hi huddo'na. Te nan patul hi
nangappit hi muyyadna ya ipa'ahawana nan imbabalena hinan patul hi
nangappit hi huddo'na* ta hiya nan munhayyupda. Mu adi minaynayun
hidiyen punhayyupanda te patayondah diyen babai ya nan ahawana ya
nan imbabaleda† ya nadan baalna.
7 Mu nan ohah nadan i'iban diyen babai di mihukkat i amada.‡ Ta eda
gubaton nadan tindalun nan patul hi nangappit hi huddo'na ta ingganah
hogponda nan binattuy aladna an bobleda ya inabakda dida.
8 Ya nun'alada nadan bulul ya nadan gumo' di niphod an dayawonda.
Ya ni'yalada nadan nun'abalol an usal hinan pundayawanda an silber ya
balitu' di niphod. Ta iyanamutdan namin dadiye hi ad Egypt. Ot idinongda
ni' hi atnay tawon an e mangubat hinan patul hi nangappit hi huddo'na.
9 Mu indani ya imme nan patul hi nangappit hi huddo'na hi boblen nan
patul hi nangappit hi muyyadna mu agge nadne ot umanamut.
10 Indani ya nadan linala'in imbabalen nan patul hi nangappit hi huddo'na
ya nundadaanda an e mi'gubat ta inamungday dakkodakkol an tindalu ta
umatdah nan dimmakol an liting hinan wangwang an adi mahandiyan. Ta
umedah nan way binattun alad di binuhulda ta eda gubaton dida.
11 Mu nan patul hi nangappit hi muyyadna§ ya nunhiglay bungotna
ot eda damuwon nan patul hi nangappit hi huddo'na an nangi'uyug hi
dakkodakkol an tindalu ot abakonda dida.
12 Ya hidin na'abak dadiyen titindaluh nangappit hi huddo'na ya
namamay pumbaktuwan nan patul hi nangappit hi muyyadna ta innay-
nayundan namatepateh linibu mu adi damdama minaynayun hidiyen
pangaba'abakanda.
13 Te nan patul hi nangappit hi huddo'na ya amungonay indakdakolnan
titindalu mu hidin hopapna. Ta ume boy atnay tawon ya ipangulunay
dakkodakkol an titindalu an inyal'alanay abalinanda te dakol di almasda.
14 Indani ya dakol di mi'buhul hinan patul hi nangappit hi muyyadna.*
Ya wadaday mabungot hinadan ibbam an tinanud Israel ta ngohayondah
diyen patul te alyonday hiyah diyey nipa'inop i dida. Mu adida aya pa"abak
i diyen patul hi nangappit hi muyyadna.
15 Mu indani ya imme nan patul ya nadan ibbanah nangappit hi huddo'na†
ta eda iyamma ha pumpattukanda an munli"ub hinan boble an binattuy
aladna. Ot abakonda dida. Te nadan tindaluh nangappit hi muyyadna ya
mama"id di abalinanda an ta'on on nadan mun'abibikah an titindaluda ya
adida mo abalinan an abakon nadan binuhulda.
16 Ta hidiyen patul an nalpuh nangappit hi huddo'na ya atonan namin
nan pinhodnan aton an ma"id ha mangipagol i hiya. Ta ta'on on nan
ma'alih mapmaphod an bobleyu an tinanud Israel ya abakonda ta hiyay
mun'ap'apu te abalinanda an dadagon di bobleyu.

---

§ **11:5 11:5** Hay ngadan diyen opisyal di tindalu ya hi Seleucus Nicator. * **11:6 11:6** Nan nangappit hi huddo'na ya hi ad Syria. † **11:6 11:6** Hidiyen imbabaleda ya hay alyon di udum ya hi aman nan babai di patayonda. ‡ **11:7 11:7** Hay mihukkat i Bernice ya hi ibbanan hi Ptolemy III. § **11:11 11:11** Hay patul hi ad Egypt an wadah muyyadna ya hi Ptolemy Philopater. * **11:14 11:14** Hay patul hi ad Egypt ya hi Ptolemy V. † **11:15 11:15** Nan huddo'na ya hi ad Syria an hay patul hidi ya hi Antiochus III.

17 Ya pohdona bon ume nadan tindaluna ta eda mi'hapit hinan patul hi
nangappit hi muyyadna ta ipa'ahawana nan imbabalena‡ i diyen patul
ta munhayyupda bo. Te pohdona an sakupon hidiyen pun'ap'apuwan
hi nangappit hi muyyadna an hi ad Egypt.§ Mu adi mumbalin hidiyen
ninomnomna te hay unudon nan imbabalena ya nan pinhod ahawana an
bokon nan pinhod amana.
18 Ta ihiwna mo boh nadan bobleh nan pingngit di baybay di ena gubaton
ta abakonay dakol i dadiye. Mu wada han ap'apun di tindalun di oha an
boble an hiyay ahi mamogpog i diyen abalinana ta adi mo mumbaktu. Ta
hiya moy mibabain ta umat hinan ina'inatnah nadan udum an boble.
19 Ta mumbangngad hi bobleda an binattuy aladna ya ahi ma'abak hi
gubat ta hidiyey pogpog di niyatana.
20 Ya nan mihukkat i hiya* ya waday honagona hi e munsingil hi buwis ta
wan middum hinan kinadangyan di pun'ap'apuwana. Mu adi madne ya
patayonda mu ma"id ha dakol hi manginnila.
21 Ya hana'e bon mihukkat i hiya ya ma"id ha lebbengna an mumpatul
te madmadinnol nadan tatagu ot pulhonah diyen pun'ap'apuwan. Te adi
ahan maphod di nomnomna.
22 Indani ya numpatenay dakkodakkol an titindalun mi'buhul i hiya. Ya
ta'on on nan ap'apu an mi'tobbalan ta mi'hayyup i hiya ya pi'patena.†
23 Te malpah an mi'tobbalan on kinulukna nadan pi'tobbalana te adina
aton nan ibagana. Ya ta'on hi oh'ohhaday tataguna ya hiyah diyen ongal
di abalinana.
24 Te namaaggon ena ginubat nadan mundundunnu an kakadangyan an
boble. On nun'aladay kinadangyan dadiyen inabakda on ginogodwadah
nadan mangiyunnud i hiya ya abuh. Ta nunhigla dadiyen pangatda te
ta'on on handidan a'ammodna ya ma"id ha inatdah athidi.
Ya nomnomona bon gubaton nadan boblen binattuy aladna mu adi
minaynayun dadiyen ato'atona.
25 Ya ahina mohpe bo amungon di dakol an titindalu ta eda gubaton
nan patul hi nangappit hi muyyadna. Mu mi'gubat damdama nan patul
hi nangappit hi muyyadna an dakkodakkol di tindaluna ta ongal di
abalinanda mu ma'abakda.
26 Te nadan ap'apu an munhilbih nan patul ya pohdondan patayon
hidiyen patuldah nangappit hi muyyadna ta hiya nan ma'abakda ya
nateday dakkodakkol hinadan tindaluna.
27 Indani ya munhapit dadiyen duwan patul an munhangngabanda an
mangan. Mu adi ahan maphod di nomnomnomon di hinohha i dida te
way ohaon munlayah. Ya nan ninomnomdan adi maphod hi hinohha ya
adi mumbalin te bokon hidiyey ninomnom Apu Dios hi ma'at.
28 Ot umanamut nan patul hi nangappit hi huddo'na an dakol di
iyanamutna an kinadangyan an inabakdah gubat. Mu ihingngina ni' hi
bobleyu te pohdona an iwalongyun mangulug i Apu Dios ya ahi mohpe
umanamut.
29 Ya madatngan'e bo nan ena pangubatan hi ad Egypt ya imme mu adi
umat handi di ma'at.

---

‡ **11:17 11:17** Hay ngadan tuwen babai an imbabalen Antiochus ya hi Cleopatra. § **11:17 11:17** Nan patul hi ad Egypt ya hiya nan patul an wadah nan Daniel 11:14. * **11:20 11:20** Nan mihukkat i Antiochus an nundongol ya nan mi'apat an hi Seleucus Philopater. † **11:22 11:22** Nan ap'apu an pi'tulagana ya hi Ptolemy Philometor an patul hi ad Egypt mu hay alyon di udum ya nan nabaktun padi.

30 Te umaliday papol an malpuh nangappit hi alimuhan di algo ta
gubatonda dida. Ya ma'aan di tulidna an mi'gubat i dida ta ihingngina
mo ta da'yu bon tatagun Apu Dios di ena pangipahdaan hi bungotna. Ta
ipatigonay pangibilangnah nadan mangiwalong hi pangulugda i Apu Dios.
31 Ta nadan tindaluna ya eda hogpon nan Templo an ta'on on ipagol Apu
Dios. Ot ipadinongda nan mi'nong i Apu Dios hi binigat hinan Templo. Ot
eda iha"ad hidi nan nunhiglan umipabungot i Apu Dios ta mibilang moh
nalugit nan Templo.
32 Mu maphod nimpey pangalin nan patul hinadan mungngoheh nan
imbagan Apu Dios an atonah nadan Judyu. Mu nada'e an tatagun nahamad
di pangun'unuddan Apu Dios ya adida donglon nan ibagabagana.
33 Te nadan mangun'unud i Apu Dios ya diday nanomnoman ta itudduwan-
day dakol hinadan tatagu. Mu dakol i diday mateh gubat ya nadan udum ya
gobhonda ya nadan udum ya mabaludda ya pulhonday gina'un di udum.
34 Ya hidin waday mamoddang i dida an ta'on on kittang nan miboddang
ya dakolda mohpey e middum mu hanan miboddang i diday pohdonda ya
abuh.
35 Ya mipapate nadan udum i dadiyen nanomnoman mu onnot on
hidiyey ihamhamadan di pangulug nadan udum i Apu Dios. Ya minay-
nayun hituwen ma'at ta ingganah madatngan nan nagtud an apogpogan
tuwen punligatan.

Hay Pumbaktuwan Nan Patul Hi Nangappit Hi Huddo'na

36 Hidiyen patul hi nangappit hi huddo'na ya atona nan pohdonan aton.
Ya mumbaktu an alyonay hiyay nabakbaktu mu nadan dios. Ta ta'on on
nan na'abbaktun Dios ya adi maphod di panapitna i hiya. Manu te ma'at
an namin nan pohdonan aton ta ingganah mapogpog di bungot Apu Dios
hinadan tataguna. Te hidiye tuwaliy inyabulut Apu Dios hi ma'at.
37 Ta hidiyen patul ya adina ibilang nadan dios an dinayaw di
a'ammodna ya ta'on on nan dios an pinpinhod di binabai onu nadan
kumpulnan dios. Te hay punnomnomna nimpe ya hiya ya ammunay
nabaktu.
38 Ta hay dayawona ya ammuna ya nan dios an mun'adug anu hinadan
binattuy aladna an boble an ta'on on agge innilan di a'ammodnah diyen
dios. Ya hay idawatna i diyen dios ya balitu' ya silber ya nadan udum an
nun'abalol an batu ya nat'on bo nadan udum an nun'abalol an usal.
39 Ta gapu anuh boddang diyen pundinolana an dios ya gubatona nadan
boblen nun'ihamad an binattuy aladda. Ya nunnaud di pangipabaktunah
nadan tatagun umunud i hiya. Ta pumbalinonah ap'apun di tataguy udum
ya indattanah lutay udum an gapu nimpeh pangun'unudandan hiya.
40 Ya hitun apogpogan di pumpatulana ya gubaton nan patul hi nangappit
hi muyyadna an didah nadan tindaluna. Mu nan patul hi nangappit
hi huddo'na ya mungkakabayu ya mungkakalesa nadan tindaluna ya
mumpunlugandah papol di udum ta mi'gubatda. Ya dakol di bobleh gu-
baton dadiyen malpuh nangappit hi huddo'na ta umatdah nan dimmakol
an liting hinan wangwang an ma"id ha adina dadagon.
41 Ta abakonday dakol an boble an ta'on on nan mapmaphod an bobleyu
an tinanud Israel. Mu mihwang nadan i Edom ya i Moab ya nadan ap'apu
hi ad Ammon.
42 Ta dakol di bobleh middum hinan pun'ap'apuwana an ta'on on hi ad
Egypt.
43 Ta bagiyona nadan kinadangyanda an umat hi balitu' ya silber ya
nadan udum. Ya ta'on on hi ad Libya ya hi ad Etiopia ya sakupona.

44 Mu ahi malmuy takutna an gapuh nan mipa'innila i hiya an malpuh
nangappit hi tuluwan di algo ya hay nangappit hi huddo'na. Ta gapu i
diye ya nunnaud di bungotna ya ilaputna an e mi'gubat ta dakkodakkol di
patayondah tatagu.
45 Ya ipiyammana bo udot nan kampuda hinan numbattanan di baybay
ya nan nabillid an nipata'dogan nan Templo. Mu madatngan damdamay
atayana an ma"id ha bumoddang i hiya.

12

Hay Apogpogan Di Ma'ma'at Hitun Luta

1 Ya innayun bon diyen ay taguy a'atna an alyon di, Umali nan ongal di
abalinana an anghel an hi Michael an mangipapto' i da'yu an tinanud
Israel. Te nunhiglay punligatan di tatagu te nihipun hi nawadaan di boble
ya ma"id ha athidih punligatan di tatagu. Mu nadan ibbam an nitudo' di
ngadanda hinan liblun Apu Dios ya mihwangda.
2 Ya nada'en dakkodakkol an numpun'ate ya mamahuwanda. Ta nadan
udum ya mi'tagudan Apu Dios hi inggana mu nadan udum ya mibabainda
ya minaynayun di punholholtapandah inggana.
3 Mu nadan manginaynayun an mangun'unud hinan tudtudun Apu Dios
ya diday nanomnoman te itudtuduwanda nadan udum ta nan nipto' di
atonda ta paddungnay buminabinangda an umatdah nan bittuwon hi ad
lagud.
4 Ya alyona bon ha"on di, Ad uwani ya ibaga' i he"a Daniel an adim
ipa'in'innila danaen intudotudo'mu ta ingganah on tuwen madatngan di
apogpogan di ma'ma'at hitun luta. Te i diye ya dakol di tatagu an atondan
namin di abalinanda ta luma'ingda.
5 Ya nangitiga' hi hinangngab'u han duwan anghel an nundinommangdan
timma'dog hinan pingngit di wangwang.
6 Ya inalin di oha i dadiye hinan ay tagun nunlubung hi linen an
timma'dog hinan uhhun di liting di, On hi anuud di ipa'annungan danaen
nakaskasda'aw an ma'at?
7 Ya intaggena nan duwan ta'lena hi nangappit hi ad lagud ot tobalonan
alyonay, Nan wadawada an Dios ya innilanah tuwen ibaga' i da'yu an hay
ipa'annungan tuwen namin ya umeh tuluy tawon ya han godwa ya i diye
ya nunhiglay punholholtapan nadan tatagun Apu Dios.
8 Ya dingngol'uh diyen nambalna mu agge' na'awatan ta hiya nan inali' di,
Apu, nganney pumbalinan datuwen ma'ma'at hi umudi?
9 Ya alyonay, He"a'e Daniel ya ukod'a ya immanamut'a te danaen imbaga'
ya ma"id ha manginnila ta ingganah on tuwen madatngan di apogpogan
di ma'ma'at hitun luta.
10 Ya i diye ya dakolday nipaphod di pangulugda ta indinongda nadan adi
maphod an pangiye"eda ta ma"id ha ipabahul Apu Dios i dida. Mu nadan
adi maphod di pangatda ya hiyay inaynayundan aton an adida ma'awatan
nadan ma'ma'at. Mu nadan nanomnoman ya innilaonday a'atna.
11 Ya mihipun i diyen ipadinongan nadan binigat an mi'nong i Apu Dios
ya mipaghop nimpe hinan Templo han nunhiglan umipabungot i Apu Dios
ta mibilang mo hi nalugit nan Templo. Ta miha"ad hidi hi hinlibut duway
gahut ta nahiyam (1,290) di algo.
12 Ot nadan manginaynayun hi pangulugda ta ingganay mala"uh nan hin-
libu ta han tuluy gahut ta tulumpulut limay (1,335) algo ya mipa'amlongda.

13 Ot he"a'e Daniel ya hanat inaynayunmu nan nipto' an pangatmu ta
ingganah mapogpog di nitaguwam. Ya hitun amahuwam ya alam mohpe
nan gunggunam.

Hosea

Hay A'at Tuwen Liblu An Hosea

Hi Hosea ya propeta an nangipa'innilah hapit Apu Dios hinadan tinanud Israel ta idinongdan mundayaw ya munhilbih nadan dios di udum an tatagu ta ibangngaddan mangun'unud i Apu Dios.

Hay ahawan Hosea ya hi Gomer ta waday tulun imbabaleda. Mu indani ya tinaynan Gomer ot e mi'ilala'i. Mu ta'on on athidi ya tinugun Apu Dios hi Hosea ta ena damdama hama'on hidiyen ahawana ta iyanamutnah baleda.

Ta hi Gomer ya mi'alig hinadan tinanud Israel te inwalongdan mangun'unud i Apu Dios ot eda mundayaw hinadan dios di udum an tatagu. Ta hay impa'anhanda hi nunhilbiyanda ya nan iniphod di tagu an hi Baal an ohah nadan dios di tataguh ad Kanaan. Ta hiyay nundinolanda te alyondah on hiyay mangdat hi dakol an apitonda ya dakol an imbabaleda. Ya gapuh nunhilbiyan nadan tinanud Israel i diyen dios ya inun'unudda mo nadan adi maphod an pangat nadan i Kanaan ot dusaon Apu Dios dida. (2 Patul 17:7-17)

Ya nan a'at Apu Dios ya matigoh nan pangat Hosea te ta'on on ongal di numbahulan Gomer i hiya ya pinakawana damdama ot iyanamutnah balena. Te athidiy inat Apu Dios hinadan tinanud Israel an innaynayunan impatigoy pamhodna i dida. Ta ta'on hi ingnganuy nadan tataguy pangun'unudda i hiya ya pinhodna damdama an bangngadon dida ta ipapto'na dida hi'on muntutuyudah numbahulanda. Mu dida an tinanud Israel ya adida pinhod an muntutuyuh nadan adi maphod an pangatda ta hiya nan inyabulut Apu Dios an gubaton nadan i Assyria ot baludonda dida ot iyeda didah bobleda hidin pituy gahut ta han baintit duway (722) tawon ot ahi miyayyam hi Jesus.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangahawaan Hosea ya hay nanaynan Gomer i hiya ya hay namangngadan Hosea i hiya ya hay nunnomnoman Apu Dios an mangibangngad hi maphod an pi'hayyupanah nadan tinanud Israel (Hosea 1–3)
2. Hay nangipa'innilaan Apu Dios an dusaona nadan tinanud Israel an gapuh ngoheda ya bahulda (Hosea 4–13)
3. Hay nangibagaan Apu Dios an pakawanona nadan tinanud Israel ya ipapto'na dida hi'on muntutuyudah bahulda (Hosea 14)

1 Hituwey impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Hosea an imbabalen Beeri hidin numpatulan Ussiah ot ahi hi Jotam ot ahi hi Ahas ot ahi hi Hesekiah hi ad Judah ya hidi bon numpatulan Jeroboam an imbabalen Jehoas hi ad Israel.

Hay Pamilyan Hosea

2 Hidin himmapit hi Apu Dios i ha"on ya alyonay, Mangahawa'a mu nan iyahawam ya mi'ilala'i. Ta hiya nan nadan udum an imbabalena ya imbabalen di udum an linala'i. Ta hiyah tuwey ipaddunganyu an tinanud Israel te aggeyu innaynayun di naminhodyun ha"on ta nan dios di udum an tataguy dinayawyu.

3 Ta inyahawa' hi Gomer an imbabalen Diblaim. Ta nun'imbabale ami i han lala'i.

4 Ot alyon Apu Dios i ha"on di, Ngadanam nan imbabaleyu ta hi Jesreel te agagga ya dusao' nan patul hi ad Israel ta iballoh'u din inat apunan hi

Jehu an namatepateh nadan i Jesreel. Ya pogpogo' boy pun'ap'apuwanda
hi ad Israel.
5 Ta i diye ya dadago' nadan mun'abikah an tindalun di i Israel hinan
nundotal hi ad Jesreel.
6 Indani bo ya inyayyam Gomer han babai. Ya inalin bon Apu Dios i
ha"on di, Ngadanam hi Lo-Ruhama an hay ibalinana ya ma"id ha naminhod
an mammo' i hiya. Te adi' mo hom'on ya adi' mo pakawanon di bahul
nadan i Israel.
7 Mu nada'e an i Judah ya hom'o' dida. Ya hay pangihwang'u i dida ya
bokon hay pana* ya ispada ya bokon hay titindalu an nungkakabayu mu
gapuh nan ongal an abalina'.
8 Ya hidin naphuh hi Lo-Ruhama ya nawadaan boh Gomer ot iyayyamna
han oha bon lala'i.
9 Ya inalin Apu Dios i ha"on di, Ngadanam hi Lo-Ami te hay ibalinana ya
adi da'yu mo ibilang hi tatagu' te bokon ha"on di Dios an dayawonyu.

Hay A'ohhaan Nadan I Judah Ya I Israel

10 Imbagan bon Apu Dios an alyonay, Manu te imbaga' an adi da'yu
ibilang hi tatagu' mu udum hi algo ya ibaga' an imbabale da'yun ha"on
an wadawada an Dios. Ta dumakkodakkol ayun umat ayuh nan panag†
hinan pingngit di baybay an adi mabilang.
11 Ta mun'ohha ayu mohpe an da'yu an i Israel ya i Judah ta piliyonyuy
ohah mun'ap'apu i da'yu. Te taynanyu nadan boblen nangiyayan di
binuhulyu i da'yu ta umanamut ayu ta ipaphod'uy nitaguwanyu. Ta
hidiyey ap'aphodan an ma'at hinan bobleh ad Jesreel.

2

1 Ya inalin bon Apu Dios i ha"on ta ibaga' i da'yu an ibba' an tinanud
Israel an dita'uy tataguna an pa'appohpohdona.

Hay Pundusaan Apu Dios Ya Hay Pangihwanganah Nadan Tinanud Israel

2 Himmapit boh Apu Dios i ha"on an alyonay, Hay ato' hinadan tinanud
Israel ya umat hinan inatmuh nan ahawam an inalim hi bokonmu mo
ahawa. Te mahapul an idinongdan mumpaboddang hinadan dios di udum
an tatagu.
3 Te onha adi idinong nan ahawam an mi'ilala'i ot lo'tat ya bolladam
ta umat hidin niyayyamana an agge nalubungan.* Ta athidiy ato' i da'yu
hi'onyu adi idinong an mangunud hinadan dios di udum an tatagu. Ta
pumbalino' nan bobleyu hi mamaga ta lo'tat ya nate ayuh inuwohyu.
4 Te paddungnay i'imbabale da'yuh udum an lala'i ta hiya nan adi da'yu
hom'on i ha"on.
5 Ot alyo' hinadan paddungnay imbabalen Gomer di, Hi inayu ya e
ni'lala'ih ta hidiyey nawadaanyu. Ya manu'eh nitnud hi udum an linala'i
ya dida anuy mangdat hi anona ya inumona ya iyulohna ya mun'aphod
an ilubungna ya ta'on on hanadan bayah ya lana.
6 Ta nomnomnomonyu an hawana' nan awonah pagat ya ihamad'un
aladan di nunlini"odan ta ma"id ha atonan lumah'un.
7 Ta ta'on on ipilitnan e mitnud hinadan linala'ina ya ma"id ha atona.
Ta ena hama'on dida mu ma"id ha abalinana ta lo'tat mo aya ya alyonah

---

* **1:7 1:7** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat. † **1:10 1:10** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal. * **2:3 2:3** Hinan ugalin di Judyu ya nan ahawan lala'i di mangdat hi lubung nan ahawana. Ta hay pohdon tuwen ipa'innila ya idinong mon Hosea an mumpapto' i Gomer ta ukod i hiya an e manama' hi kumpulnan linala'i. Ezekiel 16:10

adolnay, Ibangngad'uot attog hinan ahawa' tuwali te udu'dul di nitaguwa'
handi mu ad uwani.
8 Ya alyon bon Apu Dios hinadan ibba' an i Israel an ni'aligan Gomer di,
Mu ingganah ad uwani ya adiyu abuluton an ha''on di nangdat i da'yu hi
makan ya bayah ya lana ya ta'on on nadan silber ya balitu' an inyammayuh
nan dayawonyu an hi Baal.
9 Ta hiya nan ha"on di ahi e mangalah nadan barley hinan ahigapas ya
nan pinahapah an bayah ta ma"id ha anonyu ya inumonyu. Ya bangngado'
bo nadan mun'aphod an luput ya lubung an indat'un punhawanyuh
adolyu.
10 Ta umat ayu i Gomer an bolada' hi hinangngab nadan linala'ina an
ma"id ha mabalin hi mangipagol i ha"on.
11 Ya pogpogo' an namin nadan pun'am'amlonganyu an umat hinadan
tinawon an ngilin ya nan pungngilinanyu hinan nakayangan di bulan ya
ta'on on nadan Habadun tungo.
12 Ya dadago' nadan intanomyun greyp ya nadan fig an alyonyuh indat
nadan dios an dayawonyu an nipa"elan nan alyon Gomer hi imbayad
nadan linala'ina i hiya. Ta pahangawo' di dakol an holo' i diyen
nuntanomanyu ta panganan di atap an animal.
13 Ta hidiyey dusayu hi nan'uganyun ha''on ot e ayu munggohob hi
insenso an indawatyuh nadan dayawonyun hi Baal. Ta nipaddung ayu
i Gomer an nunhihingat ya numbabanggol ot e mitnud hinadan linala'ina.

Hay Ahi Pangipaphodan Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

14 Alyon bon Apu Dios di, Ta'on on athidiy ni'aliganyu mu ahi da'yu
ihaphapitan ta i'uyug da'yu i han agge naboblayan ta iphod'un mi'hapit
i da'yu ta way atonyun mibangngad i ha''on.
15 Ta pumbangngadon da'yuh nan numboblayanyu tuwali. Ta pogpogo'
moy punligatanyu. Ta mun'am'amlong ayu an umat i handidan a'ammodyu
hi nanaynandah ad Egypt.
16 Ya hitun a'atana ya adiyu mo alyon di hi Baal di paddungnay ahawayu
te ha"on mo ya ammunay un'unudonyu.
17 Ya aano' hi punnomnomyu nan dayawonyu an Baal ta ma"id mo ha
uggan mabong'al i hiya.
18 Ta malinggop di pi'taguwanyu te ma"id mo ha iyaguhyu te ta'on on
nadan animal ya nadan hamuti ya nadan mumbulluhan ya ma"id ha adi
maphod hi atondan da'yu. Ya atbohdin ma"id ha mangubat i da'yu te
pa"iho' an namin di ispada ya panan di e mi'gubat.
19 Ya abuluton da'yun ha"on ta ato' di maphod i da'yu ya impali'na' nan
pamhod'u ya homo"u i da'yuh inggana.
20 Ya adi' ibahho nadan imbaga' an da'yuy tatagu' ta wan ha"on mon Dios
di un'unudonyu.
21 Ya donglo' mohpey dasalyu ta ipa'ali' di udan.
22 Ta humangoy itanomyun barley ya greyp ya olibo. Ta hay pangalidah
nan bobleyu ya ad Jesreel te dakol di ipahango' hidi.
23 Ta athidi an pumbangngadon da'yu nimpe an tinanud Israel hinan
numboblayanyu tuwali ta ha''on moy ukod i da'yu. Ta da'yu an nangibagaa'
ni' hi agge' pinhod ya ipatigo' boy naminhod'u i da'yu. Ya ta'on on alyo' ni'
bo hi bokon da'yu tatagu' ya ibaga' mo hi tatagu da'yu i ha"on. Ta alyonyu
mohpe i ha"on di, He"a nan Dios an un'unudonmi.

2:23 2:23 Roma 9:25

3

Hay Namangngadan Hosea Hinan Ahawana An Hi Gomer

1 Indani ya alyon Apu Dios i ha"on di, Eka ta em bangngadon nan
ahawam hinan lala'ina. Ta ta'on on nunluktap ya mi'ilala'i ya ipatigom
di naminhodmun hiya an umat hi naminhod'u i da'yu an tinanud Israel
an ta'on on inwalongyun mangun'unud i ha"on ot dayawonyu nadan dios
di udum an tatagu ta indawadawatanyu didah nadan pingkolyun resin.*
2 Ot unudo' nan inalin Apu Dios ta e' binayadan nan ahawa' hinan lala'ina
hi himpulut liman (15) pihhun silber ya pituy halub an barley.†
3 Ot alyo' i hiyay, Mahapul an idinongmu an e mumpabayad hi adolmu
ta adi'a mo e mi'ilo' hi udum an lala'i ta miha"ad ta'uhtuh bale ta'u an ta'on
on mabayag an adita ni' mundallag an malo'.
4 Ta athidiy imbagan Apu Dios hi ato' te mipaddung i dita'un tinanud
Israel an mabayag ya ma"id ha mumpatul i dita'u ya mabayag bon ma"id
ha mi'nong i Apu Dios ya hinadan udum an dayawonyu ya ma"id mo bo
din ephod‡ ya nan bulul an pangibagaanyu hinadan pinhodyun innilaon.
5 Mu lo'tat aya ya mumbangngad ta'u an tinanud Israel an mundayaw i
Apu Dios ta unudon ta'u nan patul an tinanud David. Te tumakut ta'u mo
an adi mangun'unud i Apu Dios. Ta udum hi algo ya wagahan dita'u i hiya.

4

Hay Imbagan Apu Dios Hi Bahul Nadan I Israel

1 Ha"on an hi Hosea ya alyo' boy, Donglonyu nan ipabahul Apu Dios i
dita'u an tinanud Israel te inwalongyun mangun'unud i hiya ya ma"id ha
pamhodyuh ibbayu
2 an on ayu mun'idut ya munlayah ya mangako ya munluktap. Ta hiya
nan minaynayun di papatteh tun numboblayan ta'u.
3 Ta gapu i datuwen pangatyu ya dinusa dita'un Apu Dios ta namaganan
tun luta ta mun'a'aten namin di nitanom an ta'on on nadan animal ya
hamuti ya nadan wah nan baybay.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Bahul Nadan Padi

4 Alyon Apu Dios di, Adi ayu munhimpapabahul te hay pabahulo' ya
da'yun papadi.
5 Te on ayu bumahubahul hi abigabigat an da'yun namin hinadan
munlayah an propeta. Ta hiya nan dadago' di bobleyu an mi'alig hi hi
inayu.
6 Ta athidi an iwalong da'yu ta madadag ayu an ta'on on nadan
imbabaleyu. Te da'yun papadi ya adiyu pohdon an unudon nadan tugun'u.
Ta hiya nan ta'on on nadan tatagu ya aggeda damdama inunud.
7 Te alyon boh on ayu dumakdakkol an papadi ya onnot namamay pum-
bahbahulanyu. Te inhukkata' an Dios hinadan iniphodyun dayawonyu ta
numbalin ayuh ababain.
8 Te pohpohdonyu an mumbahubbahul nadan tatagu' ta dakol di iyalidah
i'nongda an gapuh bahulda. On da'yuot di nangala ta ikadangyanyu.
9 Ta hiya nan dadago' nimpe nadan tatagu ya ta'on on da'yun padi an
gapuh bahulyu.

---

* **3:1 3:1** Nan resin ya hidiye nan namaganan an greyp. † **3:2 3:2** Nan barley ya umat hi boga ya wit mu makulhi ya hidiyey anon nadan nawotwot te nalaklaka mu nan wit. ‡ **3:4 3:4** Nan ephod ya hidiye nan niha"adan nan Urim ya Tummim an usalon di padi ta innilaonda nan pambal Apu Dios hinan mahmahanda.

10 Ta ta'on onyu ano'anon nadan midat i da'yu an i'nong nadan tatagu
ya ma'agangan ayu damdama. Ya ta'on hi mi'il'illo' ayuh nadan binabain
mumpabayad hi adolda ya adi ayu damdama mahlag ta ma"id ha atonyun
dumakol te nginheya' i da'yu.

Hay Nundayawan Nadan I Israel Hinadan Dios Di Udum An Tatagu

11 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Aganyu nayyah inum hi bayah
an ta'on on nan pimmait on inlagatyu ta hiya nan ma'abbutong ayu ta
ma"id ha poto' di nomnomyu.
12 Ya nada bo udot an bulul di eyu pummahmahan hi'on waday
pinhodyun innilaon ta ha naputung an kayiw di mangipa'innila i da'yuh
nan pohdonyu. Ya pohpohdonyun e mi'il'illo' hinadan mumpabayad hi
adolda. Ta hiyah tuwey gapunah nangiwalonganyun ha"on an Dios.
13 Ya imme ayu boh nadan uhhun di billid ta hidiy eyu pangidawatan
hinadan i'nongyu ya hinan nun'ahiduman hi mun'ahagabong an kayiw
hinadan nabillid di eyu nunggobhan hi insenso.
Ta hiyah nae nan eda mumpabpabbayad hi adolda nadan binabain
imbabaleyu ya nunluktapda nadan inapuyu an binabai.
14 Mu adi' dusaon nadan binabain imbabaleyu ya inapuyu an numpun-
luktap te da'yun linala'i di uggan umeh nadan mumpabayad hi adolda
on innayunyu an nangi'nong hinan dios di udum an tatagu hinan
pangi'nonganda. Mu undan aggeyu innila an madadag nadan agge
nanginnilah nan pinhod'u.
15 Da'yun i Israel ya nipaddung ayuh nan babain inluktapnay ahawana.
Ya hanat adi iyunnud nadan i Judah i da'yu ta adida damdama mumbahul.
Ot hanat idinongyun umeh ad Gilgal ya hi ad Bet-Aben an e mangi'nong
hidi. Ya adi ayu uggan munsapata i ha"on an wadawada an Dios.
16 Adi ayu ahan mangngol an tinanud Israel an umat ayuh nan baka an
naligat an maguyud. Ta ta'on hi pohdo' an mangipapto' i da'yu an umat
hi aton di mumpapto' hi kalnero hinan abillog an pastu mu ningamut an
adiyu pohdon.
17 Te da'yun i Israel ya nadan bulul di eyu daydayawon ta hiya nan ukod
ayu mo attog.
18 Ta aganyuh inu'inum ta nabutong ayu'e ya innaynayunyu bon e
nangilo' hinadan binabain mumpabayad hi adolda. Te pohpohdonyu ahan
an mangat hinadan ababain.
19 Ta hiya nan madadag ayuh pangat han paddungnay alipuhhapuh ta
mibabain ayu te hanadan dios di udum an tatagu di eyu ini'no'i'nongan.

5

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Israel Ya I Judah

1 Alyon bon Apu Dios di,
Donglonyuh tuwen ibaga' i da'yu an papadi ya an namin ayun tinanud
Israel ya ta'on on da'yun pamilyan di patul. Te unhaot da'yuy maphod di
pangipanuhna hi tatagu mu onnot on numbalin ayuh ay hulu an aknaan
di tataguh ad Mispah ya ay ayu bo tawang an nibi'lag hinan billid an
nungngadan hi Tabor ta aknaan di dakol an tatagu.
2 Te danaen pumbahbahulanyu ya limmamut hi nitaguwanyu ta hiya
nan dusaon da'yun ha''on.
3 Te innila' an namin nadan ina'inatyu an i Israel te ma"id ha nipa"e i
ha"on. Te umat ayuh nan babain inwalongnay ahawana ot e mi'ilala'i ta
hiya nan adi da'yu abuluton i ha''on.

4 Te gapu i danaen impa'inghayun adi maphod an ato'aton ya aggeyu
pinhod an mibangngad i ha"on an Dios. Te popohdonyu ahan an dayawon
nadan dios di udum an tatagu ta hiya nan adiya' abuluton hi Ap'apu.
5 Ya nan pumbaktuwanyu an i Israel di atigana an numbahul ayu an
namama i da'yu an i Epraim. Ta hiya nan madadag ayu an ta'on on da'yun
i Judah.
6 Ot ta'on on i'nongyuy baka onu kalnero i ha"on ya ma"id ha hilbina te
adi' abuluton te inwalong da'yu mo nimpe i ha"on.
7 Te adiya' un'unudon an Dios i da'yu ta hiyah nae nan ta'on on nadan
imbabaleyu ya ma"id ha bilangdan ha"on. Ta hiya nan madadag ayu nimpe
ya ta'on on nadan intanomyu hitun madatngan di pungngilinanyu hinan
nakayangan di bulan.
8 Ya alyon bon Apu Dios di, Ipagangohyuy tangguyub hi ad Gibeah ya ad
Ramah ya ad Bet-Aben ta mundadaan ayun tinanud Benjamin an mi'gubat.
9 Te nadatngan moy adadaganyun namin an tinanud Israel ot adi ayu
mundindinnol te immannung nan inali' an dadagon da'yu nimpen ha"on.
10 Ya ta'on on nadan ap'apuh ad Judah ya umatdah nan tagun attaonan
e idoldol di pogpog. Ta hiya nan hay a'at di bungot'u i dida ya umat hinan
dumakolan di liting hinan wangwang.
11 Ya da'yu'en i Israel ya nunhiglay adadaganyu an gapuh nunhilbiyanyu
hinadan bulul.
12 Ta hay pundusa' i da'yu an i Israel ya umat hi pangat di pappap an
mama"ih hi lubung. Ya nada'e an i Judah ya umat hi pangat di lu'lu' hinan
kayiw di ato' an manadag i da'yu.
13 Ta hay a'abakanyu an i Israel ya i Judah ya paddungnay nunhiglay
dogohyu ya hugatyu. Ta da'yu an i Israel ya e ayu numbagah boddang
hinan patul hi ad Assyria. Mu adina abalinan an mangagah nan dogohyu
ya hugatyu.
14 Te ma"id ha mabalin an mangihwang i da'yun i Israel ya i Judah hinan
pundusa' an umat hi pangat di layon an mangibtik i da'yu ta madadag ayu.
15 Ya taynan da'yu i ha"on ta inggana hi muntutuyu ayuh nan numbahu-
lanyu. Ta mumpahpahmo' ayu mohpe an mumbagah boddang i ha"on an
gapuh nan holholtaponyu. Ya hapulona' mohpen da'yu.

6

Hay Agge Naminhodan Nadan I Israel An Muntutuyuh Bahulda

1 Ha"on an hi Hosea ya alyo' di, Aga tatawwa ta ibangngad ta'u an
mundayaw i Apu Dios. Ta ta'on hi dinadag dita'u i hiya mu hiya damdamay
mangipaphod i dita'u. Ya ta'on on hinugatan dita'u mu agahana ya
iniphodna an linibbutan nadan hugat ta'u.
2 Ta agagga ya impaphod dita'u i hiya ta mumbangngad nan maphod an
niyatan ta'u i hiya ta hiya moy pi'taguwan ta'u.
3 Ta hiya nan mahapul an aton ta'uy abalinan ta'u an manginnilah a'atna.
Ot nundadaan an bumoddang i dita'u an umat hinan algo an on tuwali
tumimil hinan mawmawi"it. Ya umat boh nan udan an umudan hinan
punhapulan ta'u ta humango ya pumhod di nitanom.
4 Mu alyon Apu Dios di, Nganney ato' i da'yu an i Israel ya i Judah? Te hay
a'at di pamhodyun ha"on ya umat hinan bugut ya dulnuh nan mawmawi"it
an agaggaon nama"id.
5 Ta hiya nan hinnag'u nadan propeta' an mangipa'innila an dadagon
da'yu. Ya hitun panadaga' i da'yu ya ma'attigo te ay kilat.

6 Te hay pinhod'u ya nan pammo'anyuh ibbayu ya nan nahamad an
pamhodyun ha"on an bokon hanadan idawatyun ha"on. Ya bokon nadan
maghob an mi'nong di pohdo' te hay pohdo' ya nan pangun'unudanyu i
ha"on an Dios.
7 Mu da'yu ya umat ayu damdamah nadan ibbayun numbobleh ad
Adam* an imbahhoda nan inabulutdan tugun'u.
8 Ya adi maphod di ina'inat nadan ibbayu hi ad Gilead te pimmatepateda.
9 Ya da'yun papadi ya adi maphod nadan ato'atonyu te mun'u'uyyug ayu
on e ayu numbota' hinan awon an umeh ad Sekem ta wa'e ha mala"uh on
inakawanyu on pinateyu dida. Ta umipabain ayu.
10 Ta dakol di tinannigo' hi adi maphod hi ato'atonyu an tinanud Israel
te umat ayuh nan babai an tinaynanay ahawana ot e mumpabpabbayad
hi adolna. Ta hiya nan mibilang ayu hi nalugit.
11 Ya ta'on on da'yun i Judah ya madatngan boy pundusaa' i da'yu. Mu
haot di pohdo' ya ipaphod da'yu an tinanud Israel.

7

1 Pohdo' an ipaphod da'yu an tinanud Israel mu ningamut an adi maphod
di at'atonyu an namama i da'yun i Samaria te ilaylayahhanyu nadan
ibbayu. Ya hogponyuy babaleda ta eyu akawan dida. Ya bokon'e bo ya
numbota' ayuh nan awon ta hod'aponyu nadan mala"uh.
2 Ya hay punnomnomyu ya agge' innilan namin nadan adi maphod an
ato'atonyu mu hay immannung ya innila' an hanadan pumbahulan di
ato'atonyu.
3 Te ta'on tuwalih on nadan patulyu ya nadan ap'apun munhilbin dida
ya pa'am'amlongonyu dida hinadan layahyu ya nadan adi maphod an
ato'atonyu.
4 Ya umat ayu boh nan bumalabalan apuy an ad'addi madop te onyu
iyal'alan mangat hi adi maphod.
5 Ya wa'e bo ta nadatngan nan piyestan nan patulyu ya ni'butong ayu an
ap'apun munhilbih nan patul ya nidniddum ayuh nadan mumpungngohe
hinadan at'attonda.
6 Ya nan bungotyu ya umat hinan bala an nanongnan bumanalabbalah
nan mahdom ta wa'et nawi"it ya ahi mangindadalang.
7 Ta gapu i naen nunhiglan bungotyu ya ma"id ha takutyu an mamateh
nadan ap'apun munhilbih nan patulyu. Ta ta'on on nadan patulyu ya
pinateyu mu ta'on on athidiy ma'ma'at ya ma"id ha numpaboddang i ha"on.
8 Ya alyon bon Apu Dios di, Da'yun i Israel ya nipaddung ayu hinan
tinapay an naghob di bahhelna ya agge nalutuy bahhelna te nunhiglay
dinolyuh nadan nunhituh nunlini"odanyu mu ma"id ha dinolyu i ha"on
9 ta hidiyey kimmapuyanyu. Ta mi'alig ayuh nan tagu an pinalpaliwana
ya na'amamma an na'ubanan ya nakapuy mo.
10 Mu ta'on on athidi ya mumbaktu ayu damdama ya adi ayu mumbangn-
gad i ha"on an Dios an dayawonyu. Ta hinaey itigana an nibahho ayu.
11 Ta hiya nan umat ayuh nan palluma an nalaka an mabaliyan te
munhinwit di punnomnomna. Ta mumbintik ayun e mumbagah boddang
hinadan i Assyria ya i Egypt.
12 Mu ibaga' i da'yu an ta'on on idanay umayanyu ya umata' hinan tagun e
manawang hi hamuti ta tawangon da'yun ha"on ta ipa'annung'u nan inali'
an dusaon da'yu.

6:6 **6:6** Matthew 9:13; 12:7 * **6:7** **6:7** Nan ad Adam ya hay alyon di udum ya nan numbahul an hi Adam hidin hopapna.

13 Ta hiya nan mahmo' ayu te inwalongyun mangun'unud i ha"on.
Ta madadag ayu te nginheya' an Dios. Ta ta'on hi nonomnomo' an
mangihwang i da'yu mu inlaylayyahana' i da'yu.
14 Ya hingkogkoga"onyun mundasal mu bokon ha"on di pundasalanyu
te hi Baal. Ya hugatonyuy adolyu ta alinah donglona ta wagahana nadan
intanomyu.
15 Ya ta'on on ha"on di nuntudtudu ya nangipabikah i da'yu mu on
damdama munnomnomnom ayuh adi maphod hi atonyu i ha"on.
16 Te ngohayona' an nabaktun Dios ta hiya nan umat ayuh nan nayaud an
pana an adi miknay panaona. Ya manuy panapit nadan ap'apun munhilbih
nan patulyu mu patayon damdaman nadan binuhulyu dida. Ta ahi da'yu
ngihngihilan hinadan i Egypt.

8

Hay Nan'ugan Nadan I Israel I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios di, Ipagangohyu nan tangguyub ta mangipa'innila
an wada han umat hi agila an mangubat hitun numboblayanyun tinanud
Israel an imbilang'uh boble'. Te imbahhoyu nadan tugun'u an inabulutyun
aton.
2 Manu te mundasal ayu an alyonyuy innilaa' te ha"on nan Dios an
dayawonyu
3 mu layahyu te aggeyu inunud nan tugun'u ta hiya nan tuweda moy
binuhulyu ta pumpudug da'yu.
4 Ta numpili ayuh patulyu ya ap'apun munhilbin hiya an aggeya'
binagaan. Ya iniphodyu bo udot nadan silber ya balitu' hi diosyu ot
dayawonyu ta danaey gapunah adadaganyu.
5 Namama i da'yun i Samaria te iniphodyu han umat hi kilaw an baka
ta hiyay pangidinolanyu hi bumoddang i da'yu. Ta hiya nan nunhiglay
bungot'un da'yu. Ngalngalam mahan on adi mahukkatan di a'atyu.
6 Hinaen baka ya pina'otan di ibbayu an i Israel mu ha"on ya ammunay
immannung an Dios. Ta hiya nan mapa"ih hinae an dayawonyuh ad
Samaria.
7 Ya ta'on hi muntanom ayu ya makupoh nadan bungada. Ya wa'e bo ha
nabogahan ya nadan binuhulyuy mangan.
8 Ta nadadag ayu mo an i Israel ta ad uwani ya hay panigon di tataguh
abobboble i da'yu ya ma"id ha hilbiyu.
9 Ta umat ayuh nan atap an dongki an ukod i hiya on nangnangnge. Ta
ta'on on hi ad Assyria on imme ayu ta e ayu numbayad i dida ta ibaliw
da'yu.
10 Mu ta'on on e ayu mumpaboddang hi udum hi boble ya amungon da'yu
damdama hi ad Assyria ya inyabulut'u ta diday mamalpaligat i da'yu.
11 Ta ta'on hi dakol di iniphodyu an pangi'nonganyuh nadan i'nongyu hi
apakawanan di bahulyu mu onnot on numbalindah pumbahbahulanyu.
12 Te nadan mi'nong ya nadan atonyun mangi'nong ya impitudo"u mo
tuwali mu ningamut an adiyu pohdon an unudon.
13 Ta hiya nan ta'on on i'nongyu i ha''on nadan animalyu on inanyu nan
dotag mu adi' abuluton dadiyen i'nongyu. Te hay minonomnom i ha''on ya
nadan numbahulanyu. Ta hiya nan dusaon da'yu ta munligat ayu an umat
hi nunligatanyuh ad Egypt.
14 Te palpaliwanyu an i Israel an manganapyah palasyu mu lininglingyu
nan nunlumu i da'yu. Ya ta'on on da'yun i Judah ya dakol di boble an

hinamadyuy aladda hi binattu. Mu ipa'ali' han apuy ta gobhonan namin nadan inaniphodyu.

9

Hay A'at Di Pundusan Apu Dios Hinadan I Israel

1 Ha"on an hi Hosea ya alyo' di, Da'yun ibba' an tinanud Israel ya idinongyu nadan pun'am'amlonganyu ta adiyu iyun'unud hinadan tataguh udum hi boble. Te aggeyu inun'unud hi Apu Dios an dayawon ta'u. Ta ma"amlong ayuh nadan inapityu an alyonyuy gapuh nan eyu nundayawan i Baal an awadan di binabai an mumpabpabbayad hi adolda.
2 Mu ta'on on dakol di makan ya ma'inum ya makulangan ayu damdama.
3 Ya adi ta'u munnanong hitun boblen Apu Dios te iye dita'u an i Israel hi ad Assyria ta munligat ta'uhdi an umat hi nunligatan ta'u hi ad Egypt ta ta'on on nadan makan an mapaniyo i dita'u on anon ta'uhdi.
4 Ya ipagol nadan tataguhdi di e ta'u pangidawatan hi bayah i Apu Dios. Mu ta'on damdamah on waday midawat i hiya ya adi mipa'amlong. Te hay panigonah nan makan i diyen boble ya nipaddung hinan makan hi awadan di nate. Ta nada'en mangan i dadiye ya mibilangdah nalugit. Ya adi mabalin an mighop dadiyen makan hinan Templo.
5 Ya undan mabalin bo ta ngilinon ta'uhdi nadan nagtud an mangilin an algo an pun'am'amlongan ta'u ya pundayawan ta'u i Apu Dios.
6 Nomnomnomonyu an ta'on on ta'u mihwang hi e ta'u adadagan mu iye dita'u damdamah udum hi boble ta munligat ta'u an umat hi nunligatan ta'uh ad Egypt. Ta hidiy atayan ta'u ya ilubu'an ta'u. Ya matala' nadan odon ta'u an silber ya kumayabba'an di wakal nadan babale ta'u.
7 Ot hanat nomnomnomonyu an agagga mon madatngan di pundusaan Apu Dios i dita'u an tinanud Israel an gapuh nadan dakol an numbah-bahulanyu. Te ta'on on da'min propeta on alyonyuy nun'abobongang ami te adiyu pohdon an donglon nadan imbagan Apu Dios an ma'at.
8 Ha"on an propeta ya hinnaga' i Apu Dios ta ipa'innila' i da'yun ibba' an i Israel di iphodanyu. Mu ona' ot on ahiwawan i da'yu ta paddungnay nangiphod ayuh huluh nadan awo' ta maknaa' an ta'on on hidih nan Templo.
9 Ta nunhiglan adi ahan maphod di a'atyu an umat ayuh nadan i Gibeah. Ta hiya nan adi linglingon Apu Dios danaen a'atyu ta hiya nan dusaon da'yu.
10 Mu alyon Apu Dios di, Hidin namto'a' hinadan a'ammodyu an tinanud Israel ya paddungnay hinama"u ha bimmungan greyp hinan agge naboblayan te hidin tinigo' dida ya umipa'amlongda i ha"on. Mu hidin immedah nan billid an nungngadan hi Peor ya ni'indadayawdah nan umipabain ahan an hi Baal. Ta nibilangdah nalugit an umatda i dadiyen dayawonda.
11 Ta hiya nan nan amaphodyu ni' an i Israel ya immuphuyo an ay hamutin tumayap. Te nadan ahawayu ya adida mo mun'imbabale ta adi ayu mahlag.
12 Mu ta'on boh on alyon hi munholag ayu mu bangngado' di nitaguwan nadan holagyu ta umukayungan ayu. Ya mahmo' ayu te iwalong da'yun ha"on.
13 Handi ni' ya maphod di nitaguwanyu an i Israel an umat ayuh nan maphod an kayiw an himmangoh nan ma'allumong an luta. Mu ad uwani ya madadag ayu te patayon da'yuh nadan binuhulyu.

Hay Nambal Hosea I Apu Dios

14 Ha"on an hi Hosea ya alyo' di, Hay dawato' ahan i he"a Apu Dios ya
hanat mabutingo nadan binabai te nunhigla ahan di pumbahulan tudan
tatagu.
15 Ya inalin bon Apu Dios di, O. Te nihipun tuwalih ad Gilgal di
himmihiwowa' i da'yu an i Israel an gapuh nadan adi maphod an
ina'inatyu. Ta hiya nan pakakon da'yu ta umaan ayuh nadan boblen
indat'u. Te ma"id mo ha naminhod'un da'yu te ta'on on nadan ap'apuyu
ya ngohayona'.
16 Te da'yun i Israel ya umat ayuh nan wakal an ma"id ha bungana te
mamaganan nan lamutna. Ta athidiy ma'at nimpe i da'yun i Israel an adi
ayu mahlag te ta'on on alyon hi waday imbabaleyu ta pa'appohpohdonyu
dida mu bangngado' damdamay nitaguwanda.
17 Ya alyo' an hi Hosea di, Da'yun ibba' an tinanud Israel ya aggeyu
inunud hi Apu Dios ta hiya nan inwalong da'yun hiya ta niye ayuh
abobboble.

10

1 Ot alyo' bo di, Dita'u an tinanud Israel ya umat ta'u ni' hinan
greyp an nangimbubbunga. Mu hidin kumadkadangyan ta'u ya onnot
boh on aganyuh iphod hinadan pangidawatanyuh mi'nong ya dakol boy
inha"adyun batun dayawonyu.
2 Ya impa'inghayu an munlayah ta hiya nan dusaon da'yu i Apu Dios ya
numpa"ihna nadan pangidawatanyuh mi'nong ya nadan inha"adyun batun
dayawonyu.
3 Ya ahiyu mohpe alyon di inwalongmin mangun'unud i Apu Dios ta hiya
nan ma"id mo ha patul ta'u. Mu ta'on damdamah on wada mu ma"id ha
abalinandan bumoddang i dita'u.
4 Dakol di imbagayu hi atonyu on aggeyu inat. Ta hiya nan mundadallo-
man ayu an umat ayuh nan gumuwaden holo' hinan puntanoman.
5 Ya da'yu an i Samaria ya ahiyu takutan di pamlohan di binuhulyu
hinan diosyu an balitu' an baka hi ad Bet-Aben ya inyedah bobleda. Ta
umukayungan ayu an namamah nadan padi an munhilbihdi.
6 Te alanda ya inyedah ad Assyria ta eda idat hinan patuldahdi. Ta
mibabain ayu an tinanud Israel hi nundayawanyuh nadan kayiw an bulul.
7 Ya da'yun namin an i Samaria ya ta'on on nan patulyu ya miye ayuh
udum hi boble ta umat ayuh nan kittang an hapang an miymiyyanud hinan
liting.
8 Ot da'yun ibba' an tinanud Israel ya madadag nadan pundayawanyu
hi ad Bet-Aben te hidiy pangapangatanyuh nadan adi ahan maphod.
Ta magado'otan ya kumayabbaan di wakal nadan pangidawatanyuh
mi'nong. Ya ahiyu mohpe alyon di, Tanganu on adi matob nadan billid
ta matabbunan ta'uot attog.
9 Ya alyon Apu Dios di, Ingganah ad uwani ya inaynayunyun bu-
manahubbahul an umat ayu damdama i handidan a'ammodyu hi ad
Gibeah. Ta ginubatda nadan a'ammod ta'u hi ad Gibeah ot mun'a'ateda.
Ta hidiyen na'at i dida ya ma'at damdama i da'yu.
10 Ta hidiyey dusayu te inyal'alayun nangat hi adi maphod ta hiya nan
iyabulut'u ta ma'amungday tatagu an malpuh udum hi boble ta gubaton
da'yu ya numbalinon da'yuh himbutda.
11 Manuh din hopapna te na'na'unnud ayu an umat ayuh nan namansu
an baka an mahlun mun'ilik. Mu ad uwani ya paddungnay ipabanggol'un

da'yu an i Israel ya i Judah han madamot an panakul ya ginuyud'u ta
aladuwonyu nan makulhin luta.
12 Ot daan mo bahan tatawwa ta ihipunyun mangat hi maphod
an umat hi aton di ohan muntanom i ha agge na'na'alladun pun-
tanoman ot tanomanah maphod an ohok ta way atonyun mun'apit hinan
munnananong an pamhod. Ya ibangngadyun mundayaw i ha"on ta wan
minaynayun di punwagah'un da'yu.
13 Mu gapu ta nadan adi maphod an pangat di paddungnay intanomyu ya
hiya nan adi bo maphod di apitonyu. Ta paddungnay inukmunyuy bungan
di layahyu. Te indinolyuh nan bikahyu ya nan dinakol di tindaluyu.
14 Mu hitun pangubatanda i da'yu ya pa"ihondan namin nadan binattun
aladyu. Ta umat hi nanadagan nan patul an hi Salman hi ad Bet-Arbel
hidin ginubatnah diyen boble ta ta'on on nadan binabai ya u"unga on
nunhoplatda dida ta nun'a'ateda.
15 Ta athidiy ma'at i da'yu an i Israel an e nundayaw hi ad Betel te
nunhigla ahan di numbahulanyu. Ta hiya nan ahiyu pangigib'an i han
mawmawi"it an pinateda nan patulyu ta ma"id ha poto' di ma'ma'at hi
bobleyu.

11

Hanan Ongal An Pamhod Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

1 Ya alyon bon Apu Dios di, Nihipun tuwalih din hopapna ya ongal di
naminhod'un da'yu an tinanud Israel. Ta hiya nan e da'yu inawit hi ad
Egypt te imbilang da'yu hi imbabale'.
2 Ta pohdo' an mihaggon i da'yu mu on'ayuot umadawwin ha"on. Te
pohdonyu an nadan Baal di eyu dayawon ya eyu i'nongan ya ighoban hi
insenso
3 an ta'on on paddungnay ha''on di nanamdon ya nangipadallan i da'yu
an i Israel ya adiyu damdama abuluton an ha"on di nangipanapto' i da'yu.
4 Ta inula'ulayan da'yu te ongal di naminhod'u nimpen da'yu. Ta
paddungnay inaan'u nan panakul hi bagangyu ot mundu"una' ta panganon
da'yu.
5 Mu ta'on on athidiy nangat'u ya adiyu pohdon an muntutuyuh nan
numbahulanyu. Ta hiya nan hanan na'at hinadan a'ammodyu hi ad Egypt
ya ma'at bo i da'yu te miye ayuh ad Assyria ta mumbalin ayuh balud hidi.
6 Ta umalida ya numpa"ihda nadan dakig di geyt di numpumboblayanyu
ya numpateday udum i da'yu ta adi ma'at nadan ninonomnomyun aton.
7 Te nundadaan ayu tuwalin man'ug i ha"on. Ta hiya nan ta'on on
mumpahpahmo' ayu i ha"on an Dios mu adi da'yu boddangan.
8 Mu ta'on on ayu athina ya adi damdama mabalin an iwalong da'yu
i ha''on. Te adi mabalin an ato' i da'yu nan na'at hinadan i Admah ya i
Seboim.* Te ta'on on nunhiglay bungot'un da'yu ya miploh damdama nan
pamhod'u ya homo"un da'yu.
9 Ta adi da'yu dadagon an i Israel an gapuh nan nunnaud an bungot'u.
Te adiya' umat i da'yun tatagu te ha''on an Dios ya maphod di pangat'u ya
adi munnananong di bungot'u.
10 Mu udum hi algo ya humapita' an aya' layon ta da'yu an imbabale'
an wah nangappit hi alimuhan di algo ya dingngolyu'ey hapit'u ya
munggagayonggong ayu hi amlongyu an mangalih awada'.

* **11:8 11:8** Hidin nanadagan Apu Dios hi ad Sodom ya hi ad Gomorah ya ni'dadagna boh ad Admah ya ad Seboim.

11 Ta ay ayu mohpe hamutin tumayap hi aptuyu an mumpanganamut
an malpuh ad Egypt ya ad Assyria. Ta ibangngad da'yun ha''on hinan
numboblayanyu tuwali. Ha''on an Dios di mangalin tuwe.
12 Ya alyon bon Apu Dios di, Mu ad uwani ya da'yun i Israel ya nunhiglay
layahyu ya nala'ing ayun huma'ul hi ibbayun tagu. Ya da'yun i Judah ya
ngohayona' an ta'on on maphod di pangat'u.†

12

1 Ya alyon Apu Dios di, Da'yun i Israel ya ma"id ha hilbin nadan
ato'atonyuh abigabigat. Te pun'amlonganyun munlayah ya pumate. Te
ni'hayyup ayuh nadan i Assyria ot mi'gayyum ayu boh nadan i Egypt an
binuhul di i Assyria ta eyu idanattan didah lanan di olibo.
2 Ya alyon bon Apu Dios di, Ongal di agge' naminhod hinadan ato'atonyun
i Judah. Ta hiya nan dusaon da'yun namin an tinanud Jacob an gapu i
danaen adi maphod an ato'atonyu.
3 Te din ammodyu an hi Jacob ya ta'on tuwalih on hidin awadandan
hinagi i Esau hi putun inada ya ni'pulloh i Esau an humawwang ta hiya
nan inidonah hukin ibbana. Ya hidi boh din mangmangngilog ya ni'yawwit
i ha"on an Dios.
4 Te ni'bultung hinan anghel'u ot mangabak mu immudi damdama ya
kinumga ot mumpahpahmo' ta wagaha'. Ta hidiy ni'hapita' i hiya an alyo'
di,
5 Ha''on nan Dios an ongal di abalinana.
6 Ot hiya nan mahapul an ibangngadyun mangun'unud i ha''on ta ha''on
an Dios di pundinolanyu ya ipatigoyuy pamhodyu hi ibbayu ya hanat nipto'
di pangatyu. Ya hanat adi namaaggon inatyu nan pohdonyun aton ta
ingganah innilaonyu nan pohdo' an Dios hi atonyu.
7 Te da'yun tinanud Israel ya pun'amlonganyun kulukon di ibbayu te
ta'on on ha kiluwanyu on kuluk.
8 Ya ahi ayu bo udot mumbaktu an i Israel an alyonyu di, Kimmadangyan
ami bo aya te mahlu ami. Ot ma"id mahan ha mangibagah kimmadangyan
ami an gapuh kuluk.
9 Mu ha"on an Dios an dayawonyu an nangikak i da'yu hi ad Egypt
ya paddungnay e da'yu pun'allungon an umat hinan ugganyu aton hinan
punnomnomnomanyuh nun'anallungan handidan a'ammodyuh nan agge
naboblayan.
10 Ta hidiyey dusayu te numpi'atnay himmapita' hinadan propeta ya
nangipatiga' hinadan pinhod'un ipa'innila ta ibagadan da'yu mu apyanan
adiyu donglon.
11 Ot da'yun adi maphod di pangatnan i Gilead an mundaydayaw
hinadan dios di udum an tatagu ya ma"id ha hilbin nadan eyu ato'aton.
Ya atbohdi i da'yu an i Gilgal an mangi'no'i'nong hi bulug an bakah nadan
dios di udum an tatagu. Te mapa"ih nadan pangidawatanyuh mi'nong ta
mipaddungda hinan nitapu"ul an batu hinan na'aladun puntanoman.
12 Ya ha"on an hi Hosea ya alyo' di, Handin ammod ta'un hi Jacob ya
inibtikanah ibbanan hi Esau ot umeh ad Aram ta hidiy nangahawaana mu
numpastol ni' hi kalnero ta intamuwanay nangiyahawaana i diyen babai.
13 Ya handi'e boh din immayan dadiyen a'ammod ta'uh ad Egypt ya
hi Apu Dios damdama boy nangipanapto' i dida ta intuda'nah Moses an
nangipangulu i dida ta tinaynandah diyen boble.

† **11:12 11:12** Hay oha boh ibalinan tuwe ya nadan i Judah ya nunnanongonday pangun'unuddan Apu Dios.

14 Mu ad uwani ya nunhiglay bungot Apu Dios i da'yu an ibba' an tinanud
Israel. Ta hiya nan dusaon da'yu an gapuh pimmatapatayanyu ya hay
nungngohayanyuh nadan tuguna.

13

1 Handi ni' ya mapiyal ayu an tinanud Epraim. Ta wa'e ha imbagayu ya
tumakut nadan ibba ta'un tinanud Israel an adi mangunud. Mu indani ya
numbahul ayu hinan eyu nundayawan i Baal ta hiya nan nadadag ayu.
2 Ya namamay numbahulanyu te usalonyu nadan silber an mangip'iphod
hi paddung di kilaw an baka ta dayawonyu. Ta hiya nan hay pangalin di
tatagu i da'yu ya alyonday, Danae nadan mangidawat hi i'nongdah nadan
baka on inawalda dadiyen baka.
3 Ta hiya nan udum hi algo ya umat ayuh nan bugut ya dulnu hinan
mawmawi"it an agagga ya nama"id. Ya umat ayu boh nan dugih onu ahuk
an nalaka an miyaddib.
4 Te alyon Apu Dios di, Ha"on nan Dios an dayawonyu an nangipangulu
i da'yu hi nanaynanyu hi ad Egypt. Ot unhaot ha"on di dayawonyu ya
ammuna te ma"id ha udum hi mangihwang i da'yu an ha"on ya abuh.
5 Ya ha''on di nangipanapto' i da'yuh nan agge naboblayan an nunhiglay
pudutna.
6 Mu hidin imme ayu i han ma"aphod an boble ta pinumhod di
nitaguwanyu ya nginumhe ayu ot linglingona'.
7 Ta hiya nan umaliya' an manadag i da'yu an umat hi pangat di layon
onu leopard an mumbota' hi anona.
8 Ta pumbukli da'yu an umat hi pangat di bear hi'on inibtikday inlumna.
Ta pato' nimpe hi pangat di layon onu nadan mun'abungot an atap an
animal ta pun'a'an da'yu.
9 Te ha"on di mabalin an bumoddang i da'yu mu din'uga' i da'yu ta hiya
nan madadag ayu.
10 Daan bohna ta abalinan nadan patulyu ya nadan ap'apun munhilbin
dida an mangihwang i da'yu. Ammunadi ya impapilit nadan a'ammodyu
an mumbagah patulyu ya a'ap'apuyu.
11 Ta gapuh bungot'u ya indattan da'yuh patulyu mu gapu damdama boh
bungot'u ya pinogpog'uy nitaguwana.
12 Ta an namin nadan numbahulanyu an i Israel ya adi malingling te
nitudo'.
13 Mu indattan da'yuh timpu an mangat hi nipto' mu ningamut an adiyu
pohdon. Te umat ayuh nan golang hi putun inana an ta'on hi nadatngan
di humawwangana mu ningamut an adina pohdon an humawwang.
14 Wan alyonyu on adi da'yu patayon ta adi ayu umeh awadan nadan
numpun'ate. Mu umman adi da'yu ihwang te ma"id mo ha homo"un da'yu.
15 Ta'on hi da'yuy akadkadangyanan mu ha"on an Dios ya ma"ido' an
namin nadan wadan da'yu te miye"edan namin an umat hi pangat di
napudut an dibdib an magananan namin an ta'on on nadan obobyu.
16 Ya ta'on on da'yun i Samaria ya madusa ayu ta mun'a'ate ayuh gubat an
gapuh nungngohayanyun ha''on. Ta ta'on on nadan u"ungan imbabaleyu
ya pun'ihoplat di binuhulyuh nan luta ya numbukliday putun nadan
numpumbutyug.*

* **13:16 13:16** Hay pangalin di udum hinan numpumbutyug ya numpunhabi.

14

1 Ha"on an hi Hosea ya alyo' bo di, Daan mo ta mumbangngad ayu
tatawwa an mangun'unud i Apu Dios. Te tigonyu'e an nunnaud di
nadadagan ta'u an gapuh numbahulanyu.
2 Ta ibagayun hiya an alyonyuy, Pakawanon da'mi bahan hinadan
numbahulanmi ta abuluton da'mi ta wan he"a moy dayawonmi.
3 Te ad uwani ya inamtanmi mohpen ma"id ha abalinan nadan i
Assyria ya nadan ma'awiging an kabayumin mi'gubat ya ta'on on nadan
inaniphodmin dinayawmi an mangihwang i da'mi. Ta hiya nan idinongmi
mon mundayaw i dadiyen dios. Te he"a ya abuh han mabalin an hummo'
i da'mi an nipaddung hi napuhig.

Hay Pamakawanan Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

4 Ya alyon Apu Dios di, Udum hi algo ya pakawanon da'yuh nan
numbahulanyu. Ya ipatigo' di ongal an pamhod'u i da'yu te ma'aan moy
bungot'u i da'yu.
5 Ta umata' hi dulnu i da'yun tinanud Israel ta hanongon da'yu ta
mipaddung ayuh nan nitanom an mapmaphod di ena humabungan. Ya
umat ayu boh nan sedar hinan muyung hinadan billid an nungngadan hi
Lebanon an ipadallodallomnay lamutna
6 ta manginhahapang ya mapmaphod di hunghungna. Ya umat ayu boh
nan kayiw an olibo an mapmaphod di tigona.
7 Ta mun'am'amlong ayu mohpe hinan pamapto''un da'yu ta paddungnay
e ayu mun'ible i ha na'hidumman an kayiw. Ya pumhod di nitaguwanyu
an umat hinan pimmagen nitanom onu nan nangimbubbungan greyp. Ta
mundongol ayu an umat hi nundongolan nan ma"aphod an bayah.
8 Ot da'yun i Israel ya hanat idinongyu mo an mundayaw hinadan
iniphod di tagu ta way ato' an mambal hi dasalyu ta ipapto' da'yu. Te
ha''on nan umat hinan maphod an kayiw an alpuwan di ibungayu.
9 Ot ha"on an hi Hosea ya alyo' di, Nan nanomnoman an tagu ya
ma'awatana datuwe. Te nipto' di pangat Apu Dios. Ot nadan mangun'unud
i hiya ya nadan tugunay nomnomnomonda mu hanada'en mumpungngohe
ya madadagda.

Joel

Hay A'at Tuwen Liblu An Joel

Nan propeta an hi Joel ya imbaganah nadan tataguh ad Judah nan imbagan Apu Dios i dida an umaliyan di dakol an dudun an mihinapdah nadan bobleh ad Judah ta madadag di nun'itanom. Ya nabayag an agge immudan hi ad Judah ta adida humangoy nitanom. Ya hi Joel ya innilana an manu'eh na'at datuwe ya gapuh ngohe ya bahul nadan tatagu.

Ta binagaan Joel nadan tatagu an nunhiglay pundusan Apu Dios i dida hi'on adida muntutuyuh nan numbahulanda. Ya immannung an na'at hidiye te immaliday dudun ot anonda nadan intanomda.

Mu ta'on hi athidi ya imbagan damdaman bon Apu Dios an wagahana dida ya ta'on on nadan pinto'na an tatagunah abobboble. Mu hay pangatana ituwe ya hitun pangipa'aliyanah nan Espirituna i dida. (Joel 2:8-32) Mu dusaona nadan mamalpaligat hinadan tataguna an tinanud Israel. Ya ma'at hituwe hitun panadagana i dida hinan nundotal an nungngadan hi Jehosapat. (Joel 3:1-16)

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nundusaan Apu Dios hinadan tataguna an gapuh bahulda ot ipa'enay dakol an dudun ta dinadagday intanomda ot pa"ihonday bobleda (Joel 1:1–2:17)
2. Hay nangibagaan Apu Dios an wagahana nadan tataguna hi'on muntutuyudah bahulda (Joel 2:18-27)
3. Hay punwagahan Apu Dios hinadan tataguh abobboble hi udum hi algo ya hay pangihwanganah nadan mangidinol i hiya (Joel 2:28-32; 3:17-21)
4. Hay panumalyaan Apu Dios hinadan tatagun mamalpaligat hinadan tataguna (Joel 3:1-16)

Hay E Umukayungan Nadan Tataguh Ad Judah

1 Hituwe nan impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Joel an imbabalen Petuel.

2 Ot igongahanyuh tuwe an da'yu an mangipangpangulu ya an namin ayu an numpunhituh tun ad Judah. Te undan waday na'at i dita'u ya nadan a'ammod ta'u handi hi umat i datuwen ma'ma'at i dita'uh ad uwani?

3 Ot ibaga ta'uh nadan imbabale ta'u ta ibagada piboh nadan imbabaleda ya ta'on on nadan mihnod an matanudan ya imbagada damdama i dida.

4 Te nahohonnod tayyay immaliyan nadan dakkodakkol an dudun ot anondan namin nadan intanom ta'u. Ya nadan nabati an agge inan nadan nahhun an dudun ya nun'a'an bon nadan nihnod.

5 Ot da'yu an mabutobutong ya idodonganyundi anu nadan nadadag an greyp ta kogaanyu. Ya ta'on on da'yun ma'nginnum hi bayah ya oltonyuy kogayu te ma"id mo ha tamtamanyuh pinahapan bayah.

6 Te dadiyen dudun ya nipaddungdah dakol an mabikah an titindalun di binuhul ta pina"ihda tun numboblayan ta'u. Te ma'taddom di bobada an ay boban di layon.

7 Ta dinadagda nadan intanom ta'u an greyp ya atbohdi an inuplakanda nadan bungbunga"an an fig ta ammunay adolda an matigo.

8 Ot umukayungan ta'u an gapuh hakit di nomnom ta'u an umat i ha babain natey nitbiyana.

9 Ya ta'on on da'yu an papadi an munhilbi i Apu Dios ya umukayungan
ayu te ma"id moy alina ya ma'inum an midawat i Apu Dios hinan Templo.
10 Te nun'apa"ihda nimpe nadan nitanom ta ma"id ha miphod hi alina
ya ma'inum ya lana.
11 Ta hiya nan umukayungan ayu nimpe an mumpuntanom te nadadag
nadan intanomyu an greyp ya wit* ya barley† ta ma"id ahan ha apitonyu.
12 Te nakuling nadan fig ya greyp ya nadan pomegranet ya palma ya
nadan mansanas ya an namin nadan bungbunga"an. Ta ma"id ahan ha
pun'amlongan di tagu.
13 Ot da'yu an papadi an mangi'nong hinadan midawat i Apu Dios ya
munlubung ayuh langgut ya immukayungan ayu. Ta ilablabiyuy kogakoga
te ma"id nimpe ha alina ya ma'inum an midawat i Apu Dios hinan Templo.
14 Ot ibaga ta'u ta ma'amung ta'u ya nun'ulat ta'u. Ta ipa'ayag
ta'u nadan mangipangpangulu ya an namin nadan numpunhitu ituwen
boble ta ma'amung ta'uh nan Templon nan Dios an dayawon ta'u ya
numpahpahmo' ta'u i hiya.
15 Te agagga mo ya madatngan nan panadagan nan ongal di abalinanan
Dios‡ i dita'u. Ya nunhiglan atatakut hidiyen ma'at.
16 Ya ma"id ha abalinan ta'u hi apa"ihan nadan intanom ta'u ta ma"id mo
ha am'amlong hinan Templo te ma"id mo ha midawat i Apu Dios.
17 Te adida humango nadan nitanom. Ta niwalong nadan alang ta'u ta
nun'apa"ihda te ma"id mo ha e ta'u iha"ad hidi.
18 Ya eda munhawwangan nadan baka hi anonda on kimmongakon-
gawda te ma"id ha holo' ya atbohdih nadan kalnero an maligligatanda.
19 Ot he"a Apu Dios di pumpaboddanga' te ay ginhob di apuy nadan pastu
ya ta'on on nadan bungbunga"an ya ayda napu'ulan.
20 Ta ta'on on nadan atap an animal ya paddungnay mumpahpahmo'da
bon he"a te nun'atdu' di wa"el ta nun'aklingda nadan holo'.

2

Hay A'at Nadan Tindalun Apu Dios

1 Ipagangohyu nan tangguyub hinan nabillid hi ad Zion an niyappit i
Apu Dios ta gumayonggongdan namin di nunhitu ituwen boble hi takutda
te tuwe mo an madatngan nan pundusaan Apu Dios i dita'u.
2 Ya i diyen a'atana ya humilong nan algo ta ay buggubuggut an umat
hinan hiyah nawnawi"it te mihinapdah nadan nabillid nadan dudun ta
paddungnay dakkodakkol an titindalu an ongal di abalinanda. Hituwen
ma'at ya ma"id ha nipaddunganah nadan na'at handi ya ta'on on hanadan
ma'at hi udum hi algo.
3 Ya umat hi panadag di apuy di pangatda te ta'on on ma"aphod nan boble
hi hinangngabda an umat hi ad Eden ya damunah la"uhanda ya numbalin
hi umat hinan agge naboblayan.
4 Ya hay umaliyanda ya umatdah nadan ma'awiging an kabayu an
itakkayan* di e mi'gubat.
5 Ya munggangoh di pangeda an umat hi kakalesan di tindalu an e
mi'gubat hinan uhhun di nabillid ya umatda boh nan gangoh di mundalang

---

* **1:11 1:11** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English. † **1:11 1:11** Nan barley ya umat hi boga ya wit mu makulhi ya nalaklakay nginana mu nan wit. ‡ **1:15 1:15** Hay oha an ngadan Apu Dios hinan Hebrew ya El Shaddai an hay ibalinana ya ongal di abalinana. * **2:4 2:4** Hay pangalin di udum hinan itakkayan ya ihakayan.

an namaganan an holo'. Ta paddungna nimpey dakkodakkol an titindalu
an ongal di abalinanda an e mi'gubat.
6 Ta atatakutda an umuphatday manigo i dida.
7 Ya ma'awigingda nimpe an umatdah nadan e mi'gubat ya nala'ingda
an kumayat hi binattun alad. Ya matutunnudda an mange an ma"id ha
humiwwe i dida.
8 Ya adida mumpupulloh an mamangulu. Ya pungkayatda nimpey
binattun alad an ma"id ha mabalin hi manandi i dida.
9 Ya ma'ibagada an bumahhel hinan boble an pungkayatday binattu an
alad on hinggopday babale an idalandah nadan tawa an umat hi aton di
mangako.
10 Ya wa'et mangeda ya umalyog tun luta ya ta'on on ad lagud ya miwagot
ta humilong nan bulan ya nan algo ya ta'on on nadan bittuwon ya adida
dumilag.
11 Ya umat hi kidul di hapit Apu Dios an mummandal hinadan
paddungnay tindalunan dakkodakkol. Ya ongal di abalinan dadiyen
mangun'unud hinan ibagana. Ya i diyen a'atana ya nunhiglan atatakut
di aton Apu Dios an ma"id ha mihwang.

Hay Nangibagaan Apu Dios Ta Muntutuyu Nadan Tatagu

12 Imbagan Apu Dios an agge ni' naladaw hi e ta'u puntutuyuwan ta
ibangngad ta'un mangun'unud i hiya. Ot mahapul an mun'ulat ta'u ya
kumga ta'u hi e ta'u umukayungan.
13 Ta ipatigo ta'u an immannung nan e ta'u puntutuyuwan ta bokon
nan e ta'u punhethetan ya abuh hi lubung ta'u. Ot ibangngad ta'u nimpe
an mangunud i Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel te ongal di
homo'na ya ulena i dita'u. Ya hiya ya adi hi kittang on bimmungot ya adi
maluman di pamhodna. Ya mabalin an idinongna an mundusa i dita'u.
14 Ta alina ni' ya adina aton nan ninomnomnan aton i dita'u ya himmo'
dita'u ya winagahan dita'u ta waday i'nong ta'u an ma'inum ya alina i hiya
an Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel.
15 Ot ipagangohyu nimpe nan tangguyub hi ad Zion ta ma'amung ta'u ta
mun'ulat ta'u.
16 Ot pun'ayaganyu nadan tatagu an ta'on on nadan a'amamma ya u"unga
ya goggolang ya nadan pa'lahina.
17 Ya da'yu an papadi an munhilbi i Apu Dios ya mahapul an kumga ayu
an mundasal hi numbattanan nan panton nan Templo ya nan punggobhan
hi mi'nong an alyonyuy, Ihwang da'mi bahan an tatagum Apu Dios ya adim
iyabulut an pihulon da'mih nadan tataguh udum an boble an alyonday,
Daan bohna nan Dios an unudonyu?
18 Ot hi Apu Dios ya hom'on dita'u ta pumhod di boble ta'u.
19 Te tobalon dita'u i hiya an alyonay, Ipa'ali' di mahapulyu an alina ya
ma'inum ya lanan di olibo ta adi ayu makulangan. Ya adi' mo iyabulut an
pihulon da'yuh nadan tataguh udum an boble.
20 Ta pakako' nadan tindalu an malpuh nangappit hi huddo'na ta ipiye'
didah nan mun'ohab an luta an agge naboblayan. Ya nadan wadah
hinangngabyu ya ipiye' didah nan nunhiglay ahinan lobong hi nangappit hi
tuluwan di algo. Ya nadan wadah indogganyu ya ipiye' didah nan baybay
an nungngadan hi Mediterranean an nangappit hi alimuhan di algo. Ta
matedan namin ta ahi'a'agubda.

2:11 2:11 Nipa'innila 6:17

Ot ha"on hi Joel ya patiyo' an dakol nadan nakaskasda'aw an at'aton Apu Dios.
21 Ot adi ta'u tumakut te pumhodday itanom ta'u. Ot mun'am'amlong ta'u te immannung nimpe an dakol nadan nakaskasda'aw an at'aton Apu Dios.
22 Ta ta'on on nadan animal ya dakol di pangananda an mapmaphod an holo' hinan pastu. Ya mamungaday bungbunga"an an umat hi fig ya ta'on on nadan greyp ya mapmaphod di eda bumungaan.
23 Ot mun'am'amlong ta'u an tataguh tun ad Zion te ipa'alin Apu Dios di udan hinan punhapulan ta'u. Ta dakol di pananum ta'uh nadan intanom ta'u an umat hidin hopapna tuwali.
24 Ya dumakol di makan ya mahawwalan di ma'inum ya lana ta'u.
25 Te hi Apu Dios ya inalina di, Ipabangngad'u nadan intanomyu an dinadag di nahuhukkat an dakkodakkol an dudun an dadiye din impa'ali' an paddungnay titindalu' an nangubat i da'yu.
26 Ta dumakol moy anonyu ta adi ayu ma'agangan ya ha"on an Dios di dayawonyu. Te ha"on nan Dios an nangat hi dakol an nakaskasda'aw ta wan adi ayu mibabain an tatagu'.
27 Ta innilaonyu an wadawadaa' an mangipapto' i da'yu an tinanud Israel. Ya ha"on ya abuh nan Dios an un'unudonyu an ma"id ha udum ta adi ayu mo nimpe mibabain an tatagu'.

Hay Pundusaan Apu Dios Hi Tatagu
(Nan Na'na'at 2:17-21)

28 Ya alyon bon Apu Dios di, Udum hi algo ya ipa'ali' nan Espiritu' ta middum hi atagutagu ta nadan apapuyu an linala'i ya binabai ya ipa'inniladah tatagu nan ipa'innila' i dida. Ya nadan a'amamma ya ipa'inop'un dida nan pohdo' an ipa'innila. Ya nadan mumpangilog an linala'i ya ipatigo' i dida nan pohdo' an innilaonda.
29 Ta ipiddum'u nimpe nan Espiritu' hinadan baal'u an linala'i ya binabai.
30 Ya nakaskasda'aw di ahi ma'at hi ad lagud ya hitun luta. Te hay matigo ya dala ya apuy ya nunhiglay ahuk.
31 Ya humilong nan algo ya umat hi dalay tigon nan bulan ta ahi madatngan nan nunhiglan atatakut an pundusaa' hinadan tatagu.
32 Mu an namin nadan immannung an mumpahmo' i ha"on an Dios ya mihwangda. Ta wadaday mihwang hi ad Jerusalem an dadiye nadan imbaga' tuwali an Dios hi pinto"u an mi'tagu.

3

Hay Panumalyaan Apu Dios Hinadan Nangiwakat Hinadan Tinanud Israel

1 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Hitun pangibangngada' hi amaphod di itaguwanyu an i Jerusalem ya da'yun namin an i Judah
2 ya amungo' hinan nundotal an nungngadan hi Jehosapat* di atagutagu an malpuh abobboble. Ta dusao' didahdi an gapuh nangiwakatanda i da'yu an tatagu' hi abobboble ot godwogodwonda nan boble'.
3 Ya imbubunutday mangala i da'yu an tatagu' ot ihukkatda nadan udum an u"unga an linala'i hi pamayaddah binabai an mumpabpabbayad hi adolda. Ya inggattangda nadan udum an u"unga an binabai ot inginadah ma'inum.

2:32 2:32 Nan Na'na'at 2:21; Roma 10:13 * **3:2 3:2** Hay pinhodnan ibaga hinan Jehosapat ya hi Apu Dios di mundusa.

4 Ya da'yun tataguh ad Tyre ya ad Sidon ya an namin an bobleh ad
Pilistia ya tanganu on athidiy inatyu? Undan waday pohdonyu an iballoh
i ha"on? Onha pangiballohyu i ha"on ot ma'annaliya' ya namamay ato' an
mangiballoh i da'yu.
5 Te inalayu nadan silber ya balitu' hinan Templo ot iyeyuh nadan
templon di diosyu.
6 Ot igattangyu nadan i Judah an ta'on on nadan i Jerusalem hinadan i
Greece ta midawwidah bobleda.
7 Ot nomnomnomonyu an pa'aano' didah nadan boble an nangigattan-
ganyu i dida ya inat'u i da'yu nan umat hi inatyu i dida.
8 Ta ihbut'u nadan imbabaleyuh nadan tinanud Judah ta ihbutda bo
didah nadan i Seba an adawwidawwiy bobleda. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
9 Ya inalin bon Apu Dios di, Ipa'innilayuh nadan tataguh abobleboble ta
idadaanda nadan tindaluda an mi'gubat.
10 Ta pun'udihda nadan aladuda hi ispada ya nadan gapasda hi pahul.
Ta ta'on attog on nadan nakapuy on alyonday mabikahda an mi'gubat.
11 Ya mi'bagada an umali an malpuh abobboble ta ma'amungda.
Ot alyo' an hi Joel di, Apu Dios pa'aliyom nadan tindalum ta gubatonda
dida.
12 Ya inalin Apu Dios di, Pa'aliyonyu nimpe dida ta ma'amungdah nan
nundotal an nungngadan hi Jehosapat te ha"on di manumalya i didan
namin an nalpuh nat'onat'on an boble.
13 Ot idadaanyu nan gapas te nadatngan moy pun'apita' te umatdah
nadan natong an wit hi adusaanda ya nan greyp an paddungnay napnu
mo nan pungkopalan ta mahapul an pun'igatin ta makopal. Te nunnaud
ahan an adi maphod di a'atda.
14 Ya linibu on linibuy tatagu an ma'amung hinan nundotal an pundusaa'.
Te agagga mo ya madatngan hidiyen pundusaa'.
15 Ya humihillong te adi dumilag nan algo ya bulan ya nadan bittuwon.
16 Ya umat hi kidul di kali' hinan nabaktu an ad Zion hidih ad Jerusalem.
Ya umalyog tun luta ya miwagot di ad lagud.
Mu da'yun tatagu' an tinanud Israel ya mihi"ug ayun ha"on an Dios ta
ha"on di manandi i da'yu.
17 Ya innilaonyu an ha"on an Dios an dayawonyu an tinanud Israel
ya munhituwa' hinan nabillid hi ad Zion ta wan miyappit i ha"on di ad
Jerusalem. Ta hiya nan adi mo mabalin an e gubaton di tataguh udum an
boble.
18 Ya i diyen a'atana ya mahophopan nadan nabillid hi greyp ta
mahawwalan di ma'inum ya atbohdi an dakkodakkol di bakah nadan
nabillid ta mahawwalan di gatas. Ya dakol di liting an mun'ayyuhan hi ad
Judah ta ta'on on nan Templo ya waday malpuhdi an wa"el an mananum
hinan nada"ul an awadan nadan kayiw an akasya.
19 Mu ad Egypt ya mumbalin hi adi maboblayan. Ya ta'on on hi ad Edom
ya madadag ta matowan. Manu'e ya nunhiglay nangatda i da'yu an i Judah
an numpate da'yu an ta'on on ma"id ha bahulyu i dida.
20 Mu munnanong an maboblayan ta nangamung hi ad Jerusalem ya an
namin hi ad Judah.
21 Ya ha"on an Dios ya mi'ibobleya' hi ad Zion. Mu nadan pimmate an
binuhul ya dusao' dida.

Amos

Hay A'at Tuwen Liblu

Hi Amos ya ohah nadan propetan Apu Dios hidin nagodwa nadan tinanud Israel te nadan wadah nangappit hi muyyadna ya nginadanandah ad Judah ya nan nangappit hi huddo'na ya nginadananda hi ad Israel. Ya i diyen puntudtuduwan Amos i dida ya ongal di abalinan nadan tindaluh nangappit hi huddo'na ya kakadangyanda an ta'on on nadan mangipangpangulun dida. Ta hiya nan hay punnomnomda ya adi dusaon Apu Dios dida. Mu hay imbagan Amos i dida ya madadagda te din'ugdah Apu Dios ya adida pohdon an ibangngad an mundayaw i hiya.

Numbahulda an gapuh nan adi maphod an pangatda te paligatonda nadan nun'awotwot (2:7, 4:1, 5:11-12 ya 8:4-6) ya mabutobutongda ya ngohayonda nan imbagan Apu Dios an muntutuyudah bahulda. Ya hay nunhigla ahan an numbahulanda ya nan eda pundayawan hinadan dios di udum an tatagu. Ta adi maphod di pangat nadan tinanud Israel an umatdah nadan tatagun numbobleh nunlini"odanda. Ta hidiye nan umannung an dusaon Apu Dios didan tatagunan umat hi atonah nadan tataguh udum an boble.

Indani tatawwa ta nala"uy tulumpuluy (30) tawon hi nangalyan Amos i diye ya inabak nadan i Assyria dida. (722-721 B.C.)

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay ahi pundusaan Apu Dios hinadan tatagu hinadan bobleh nunlini"odan di ad Israel ya hi ad Judah (Amos 1:1–2:3)
2. Hay pundusaan Apu Dios hinadan i Judah ya namamah nadan i Israel (Amos 2:4-16)
3. Hay nangihingalan Amos hinadan ibbanan tataguh ad Israel ya hi ad Judah an gapuh bahuldan Apu Dios ot bagaana bo dida ta muntutuyudah bahulda (Amos 3–6)
4. Hay nangipatigan Apu Dios i Amos hi adadagan di ad Judah ya hi ad Israel (Amos 7:1–9:10)
5. Hay nangalyan Apu Dios hi ibangngadna nadan tinanud Israel hi bobleda ta wagahana dida (Amos 9:11-15)

1 Hituwe nan impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Amos an ohan mumpapto' hi kalnero hinan boble hi ad Tekoa. Ya hidin duway tawon ya ahi wada nan alyog ya impa'innilan Apu Dios nan ma'at i da'min tinanud Israel. Ya i diye ya hay patul hi ad Judah ya hi Ussiah ya hi Jeroboam an imbabalen Jehoas di patul hi ad Israel.

2 Ya hay hapit Apu Dios ya umat hinan alumiyom di layon ya umat boh nan kidul mu hay nalpuwana ya nan Templo hi ad Zion hidih ad Jerusalem. Ta na'ibagan nalyoda nadan holo' hinan pumpastolan ya ta'on on nan kayiw hinan billid an nungngadan hi Karmel.

Hay Pundusan Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Damaskus

3 Ta alyon Apu Dios di, Nadan tataguh ad Damaskus ya nunhiglay numbahulanda ta hiya nan dusao' dida an gapuh bungot'u. Te nunhiglay nangatdah nadan tatagu' hi ad Gilead an umat hinan inilikda an barley.

4 Ta ipa'ali' di apuy ta pu'ulana nan balen nan patul ni' an hi Hasael ta ta'on on nan binattun alad an inyamman Ben-Hadad handi ya mapu'ulan.

5 Ya dinadag'u nadan geyt hi ad Damaskus ya impapate' nadan numpunhituh ad Aben ya ta'on on nan ap'apuh ad Bet-Eden. Ya impiye' nadan

udum an tataguh ad Damaskus* hi ad Kir ta mumbalindah balud hidi.
Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Gaza

6 Ya inalin bon Apu Dios di, Nadan tataguh ad Gaza ya nunhiglay
numbahulanda ta hiya nan dusao' didan gapuh bungot'u. Te namaaggon
binaludday dakol hinadan tatagu' on eda inihbut hinadan tinanud Edom.
7 Ta hiya nan ipa'ali' di apuy hi ad Gaza ta mapu'ulan nadan binattun
aladda.
8 Ya dadago' bo nadan ap'apun nadan i Pilistia hinadan bobleh ad Asdod
ya hi ad Askelon ya hi ad Ekron ta ma"id ha mabatih nadan tatagu i dadiyen
boblehdi. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Tyre

9 Ya inalin bon Apu Dios di, Nadan tataguh ad Tyre ya nunhiglay
numbahulanda ta hiya nan dusao' didan gapuh bungot'u. Te namaaggon
binaludday dakol hinadan ibbam an tinanud Israel on eda inihbut
hinada bon i'ibayun tinanud Edom. Ta nibahho nan nunhahapitanyun
munhimboboddang ayu.
10 Ta hiya nan ipa'ali' boy apuy hidi ta mapu'ulan nadan binattun aladda
hi ad Tyre.
11 Ya inalin bon Apu Dios di, Ta'on on nadan tinanud Edom ya nunhiglay
numbahulanda ta hiya nan dusao' didan gapuh bungot'u. Te namaaggon
numpudug da'yun i'ibadan tinanud Israel† on pinate da'yun dida an ma"id
ha homo'da.
12 Ta hiya nan ipa'ali' boy apuy ta mapu'ulan nadan bobledah ad Teman
ya hi ad Bosrah an ta'on on binattuy aladda.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tinanud Ammon

13 Alyon bon Apu Dios di, Atbohdi hinadan i Ammon an nunhiglay
numbahulanda ta hiya nan dusao' didan gapuh bungot'u. Te ta'on attog on
nadan numpumbutyug‡ an ibbayun binabai hi ad Gilead on numbughiday
putuda hi nangubatandan dida an gapu ta pohdondan idoldol di pogpog
di bobleda.
14 Ta hiya nan ipa'ali' di binuhulda an ahitutukuk ta pu'ulanda nadan
binattun aladda hi ad Rabbah ta madadag an umat hi pangat di mabikah
an puwo'.
15 Ya miyeh udum an boble nan patulda ya ta'on on nadan ap'apun
munhilbin hiya. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

2

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tinanud Moab

1 Ya imbagan bon Apu Dios an alyonay, Nadan tinanud Moab ya
nunhiglay numbahulanda ta hiya nan dusao' dida an gapuh bungot'u. Te
inalada nan tungal handin patul di tinanud Edom ot gobhonda ta numbalin
hi dapul.
2 Ya gapuh nan inatda ya ipa'ali' di mangubat i dida an ahitutukukda
ya nunhiglay gangoh di tangguyubda. Ta umalida ta pu'ulanda nadan
binattun aladda hi ad Keriot ya an namin nadan numboblayanda an
tinanud Moab

---

* **1:5 1:5** Hay ohah ngadan di ad Damaskus ya hi ad Syria. † **1:11 1:11** Nadan tinanud Edom ya i'ibada nadan tinanud Israel. ‡ **1:13 1:13** Hay pangalin di udum hinan numpumbutyug ya numpunhabi.

3 ta ta'on on nan patulda ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya
mun'a'ateda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Judah

4 Alyon Apu Dios di, Ta'on on da'yun tataguh ad Judah ya nunhigla boy
numbahulanyu ta hiya nan dusaon da'yun gapuh bungot'u. Te nabaliyan
ayuh nadan dios di udum an tatagu an umat hi e nundayawan nadan
a'ammodyuh nadan dios di udum an tatagu. Ot iwalongyun mangun'unud
hinadan tugun'un Dios.
5 Ta gapu i nae ya ipa'ali' di apuy hi an namin hi ad Judah ta ta'on on
nan binattun alad hi ad Jerusalem ya mapu'ulan.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Israel

6 Ya alyon bon Apu Dios di, Nunhiglay numbahulanyun i Israel ta
hiya nan dusaon da'yu an gapuh bungot'u. Te inihbutyuy maphod
di pangatnan tatagun gapuh punggamgamyuh pihhu. Ya inihbutyu bo
nadan na'awwotwot an gapu attog ta adida pa'abbayad hinan inutangdan
hapatut.
7 Ta paddungnay pun'igatinyu nadan ma"id ha abalinanda ya aggeyu
indat nadan lebbengnan midat hinadan nun'awotwot. Ya binaina' bo
udot hinan atonyu an nan hin'ama ya munhinnukkatdan mangilo' hi ohan
babai.
8 Ya ta'on on hinadan pangi'nonganyu on hidiy nalo'anyu an inyabo'yu
nadan lubung an impalendadan da'yu. On ininumyuh nadan pun-
dayawanyu i Apu Dios nadan ma'inum an imbayad nadan minoltayu.
9 Yaden undan adiyu manomnom an hidin ginubat nadan a'ammodyu
nadan tinanud Amor ya ta'on onda o"ongal ya mun'abibikah an mi'aligdah
nan kayiw an sedar ya oak ya dinadag'u damdama dida an gapuh nadan
a'ammodyu an paddungnay dinadag'u ha bungbunga"an ot ilagat'u nan
lamutna.
10 Ya ta'on on hidin nakakan nadan a'ammodyuh ad Egypt ya ha"on di
nangipangulun dida ot ipanapto"u didah nan agge naboblayan hi napat
(40) di tawon ot ahi' idat hidiyen boblen nadan tinanud Amor i dida.
11 Ot pot'o' di udum hinadan imbabaleyu ta munhilbi i ha"on hi propeta
ya nada'en udum ya pinili' an mumbalin hi Nasarayt. Ot da'yun tinanud
Israel ya innilayun immannung hituwe. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
12 Mu haot di inatyu ya impa'inumanyu nadan mibilang hi Nasarayt ot
bagaanyu nadan propeta ta adida ipa'innila nan hapit'u.
13 Ot nomnomnomonyu an gapu i nae ya dadagon da'yun ha"on ta umat
hinan kalesan na"apnuh wit ta apa"ihan nan kalesa.
14 Ta ta'on on nadan ma'awiging an bumtik ya adida pa"abtik ya ta'on
onda ma'abbikah ya mama"id di abalinanda. Ya ta'on on nadan tindalu ya
adida abalinan an ihwang di adolda.
15 Ya ta'on on hanadan nala'ing an pumana* ya ihunodda ya nadan
ma'awiging ni' nimpen tindalu an bumtik ya adida pa"abtik. Ya ta'on on
nadan mumpuntakkeh† kabayu ya adida abalinan an mangihwang ni'moh
adolda.
16 Ta i diyen a'atana ya ta'on on nadan na'atullid an tindalu ya iwalinay
almasna ta bumtik. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

---

* **2:15 2:15** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat. † **2:15 2:15** Hay pangalin di udum hinan takke ya hakay.

3

1 Ha"on an hi Amos ya inali' di, Hanat donglonyu boh tuwen imbagan
Apu Dios i dita'un tinanud Israel an inikaknah ad Egypt an alyonay,
2 An namin nadan tataguh tun luta ya da'yu ya abuh di pinili' hi
tatagu' mu ta'on on athidi ya dusaon da'yu damdaman gapuh nadan
numbahulanyu.

Hay A'at Di Tamun Di Propeta

3 Ot alyo' bon hi Amos di, Undan mabalin an namaag ya nun'uyyugdan
makak di duwan tagu hi'on aggeda nunhapitan hi mahhun hi'on daanay
pangayanda.
4 Ya undan pamaag ya mun'olmom nan layon hinan billid hi'on ma"id
ha dimpapnah anona.
5 Ya athidi boh nan hamutin adi namaaggon naknah nan lingon hi'on
agge natapangan. Ya adi namaaggon nalad nan lingon hi'on ma"id ha
nakna.
6 Ya undan adida ihya tumakut nadan tataguh nan ohan boble hi'on
waha donglondah gangon di tangguyub an mangipa'innilan waday gubat.
Ya atbohdin adi namaag ya napalpaligatday tatagu hi'on adi iyabulut Apu
Dios.
7 Te an namin nadan ninomnom nan nabaktun Dios ya ipa'innilana ni'
hinadan baalnan propeta
8 an umat hinan layon an mun'olmom ta way aton nadan udum an
tumakut i hiya. Ya atbohdin gahin di ipa'innilan nadan propeta nan hapit
Apu Dios ta wan tumakutdan adi mangunud.

9 Ot eyu ipa'innilah nadan ap'apu hi ad Asdod ya hi ad Egypt ta umalidah
nadan billid hi ad Samaria ta mangmangonda nan nunhiglan adi maphod
an pangatyun i Samaria an palpaligatonyuy ibbayu.

10 Ya alyon Apu Dios di, Da'yun tatagu ya aggeyu innilan mangat hi nipto'
te amungonyuy kinadangyan hi babaleyu an pinlohyu hi udum an tatagu.
11 Ta hiya nan alyo' an na'abbaktun Dios di, Ahi umaliy binuhulyu
ta li"ubonday bobleyu ya dinadagdan namin nadan binattun aladyu ya
nun'alada nadan nun'abalol an gina'uyu.

12 Ya inalin bon Apu Dios di, Ta hay ma'at i da'yun i Samaria ya umat
hinan kalnero an inibtik di layon an ta'on on ihwang nan mumpapto' hi
kalnero ya alina ya ammuna ha duwah huki onu ha ohah inga hi pulhona.
Ta athidi bo i da'yun i Samaria an mabalin an waday bumtik i da'yu mu
ma'aliggatan. Ya onha umat bo i ha kama ot alina ya ammuna nan hukin
nan kama ya nan pungan an ibtikda.

13 Ya inalin bon Apu Dios an ongal di abalinana di, Donglom hituwe ta
ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel nan alyo' i da'yu.
14 Te hitun pundusaa' i da'yun tinanud Israel an gapuh bahulyu ya
dadago' nadan punggobhanyu hi mi'nong hi ad Betel ta magahda nadan
ha'gud i diyen punggobhan.
15 Ya dadago' bo nadan mun'aphod an babaleyun iha''adanyu hi'on
kumog ya ta'on on nadan iha"adanyu hinan tiyalgo. Ya pi'idadag'u bo
nadan babaleyun nun'a'alkusan hinan ma'alah nan ba'git di elepante* an
ta'on on nadan o''ongal an babaleyu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

---

* **3:15 3:15** Nan ba'git di elepante ya dakol di mabalin an miyamma an mapmaphod di tigona.

4

Hay Nangiwalongan Nadan I Israel An Mundayaw I Apu Dios

1 Donglonyun da'yun mun'atataban binabaih ad Samaria an umat
hinadan mamabhug an mun'ataban bakah ad Basan. Da'yuy mamalpaligat
hinadan nun'awotwot ya mahmahmo' an tatagu. Ya ta'on on nadan
ahawayu on baalonyu ta iyaliday inumonyuh bayah.
2 Hi Apu Dios an na'abbaktu an adi mabalin an munlayah ya imbaganan
alyonay, Nomnomnomonyu an tuwen madatngan mo nan ay ayu tilapia
an bunwiton da'yu ya inye da'yuh udum hi boble.
3 Te pun'iguyud da'yu ya impadalan da'yuh nadan nun'apa"ih an aladyu
ta iye da'yu hi nangappit hi ad Harmon. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
4 Ya inalin bon Apu Dios di, Agayun i Israel ta pun'udmanyuy bahulyu
hinan eyu pun'onngan hi ad Betel ya hi ad Gilgal. Agayu ta mangi'nong
ayuh amawmawi"it ya inyeyu nan mi'apuluh nadan bino'layuh on nala"uh
di tuluy algo
5 ya impatpatigoyuy idawatyun tinapay an nadduman hi yist an alyonyuy
punhanaanyun ha"on ya inlattuwagyu bo nadan imbagayu tuwalin idawat
i ha"on an Dios te danaey pohpohdonyun aton. Ha"on an na'abbaktun Dios
di mangalin tuwe.
6 Ta'on on impa'ali' di bitil ta ma"id ahan ha anonyu ya apyanan aggeyu
imbangngad an mangun'unud i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
7 Ya agge' bo impa'aliy udan hinan punhapulan di intanomyu ot
madadagda. Manu te wa'e on impa'ali' di udan hi udum an boble ya ma"id
hi udum. Ya wada boh nan udum an puntanoman ya ma"id hi udum ta
nateda nadan nitanom ya nakuling nadan holo'.
8 Ta gapuh ama"id di liting ya ta'on onda munhewwegan nadan tatagu
on eda munhawwangan hi eda humagoban. Mu ta'on on athidi ya apyanan
adi ayu mumbangngad an mangun'unud i ha"on. Ha"on an Dios di
mangalin tuwe.
9 Ya impa'ali' boy dadag di intanomyu ya dudun ta anonday intanomyun
greyp ya nadan bungbunga"an an fig ya olibo mu apyanan adi ayu
mumbangngad an mangun'unud i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
10 Ya impa'ali' boy dogoh i da'yu an umat hinan inat'uh ad Egypt hi
awadan nadan a'ammodyuhdi. Ya impapate' nadan imbabaleyuh gubat
ta iye"eda nadan kabayuda. Ta himpappangey agub di mun'a'ateh nan
pungkampuwanyu mu apyanan adi ayu mumbangngad an mangun'unud
i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
11 Ya dinadag'uy udum i da'yu an umat hinan inat'uh ad Sodom ya hi
ad Gomorah ta nadan nabati ya mi'aligdah nan mundalang an binuhni' an
inihwang'uh apuy. Mu apyanan adi ayu mumbangngad an mangun'unud
i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
12 Ta hiya nan mahapul an mundadaan ayun mi'hangngaban i ha"on
hitun pundusaa' i da'yun tinanud Israel.
13 Nomnomnomonyu an ha"on an Dios an nunlumuh nadan billid ya
nan dibdib ya ta'on on nan patal ya nan hilong ya ha"on di mun'ap'apu
hi an namin an paddungnay mundaldallanana' hi uhhun nadan billid. Ya
ipa'innila' hi tatagu nadan ninomnom'u. Ha"on hi Apu Dios an ongal di
abalinana.

5

Hay Puntutuyuwan Nadan I Israel

1 Da'yun ibba' an i Israel ya donglonyuh tuwen kantan mikantah nan
waday nate te athitu di ahi ma'at i da'yu. Ta nan ikanta' ya alyonay,
2 Da'yun ibba' an i Israel an paddungnay mangilog an babain nagah ot
munnanong hidi te ma"id ha bumoddang hi mamangon i hiya.
3 Ya manu'e hi athidiy ingkanta' ya nan Dios an na'abbaktu ya
alyonay, Nadan tataguh ad Israel ya ituda'day hinlibun (1,000) tindalun
e mi'gubat mu ammuna ha hinggahut (100) hi mibangngad i dida. Ya nan
hinggahut'en (100) tindalu ya himpulu (10) ya abuh di mibangngad.
4 Ta hiya nan mahapul an ibangngadyun mangun'unud i ha''on an Dios
ta way atonyun tumagu.
5 Mu adi mahapul an ume ayuh ad Betel ya hi ad Gilgal onu hi ad
Beerseba an e mundayaw. Te madadag hi ad Betel ta ma"id ha pumbalinan
diyen boble. Ya nada'en bimmobleh ad Gilgal ya miyedah udum an boble.
6 Ya ha"on an hi Amos ya inali' di, Ot hiya nimpe nan mahapul an
ibangngadyun mangun'unud i Apu Dios ta way atonyun tumagu. Te adi
ayu'e mangun'unud i hiya ya umalin ay apuy ta dadagon da'yun i Israel ya
ma"id ha mabalin hi mangdop i diyen apuy hinadan dios an dayawonyu
hi ad Betel.
7 Te da'yun adi maphod di pangatna ya pumbalinonyu nan nipto' hi layah
ta pahiwonyu nan maphod an pangat.
8 Nan nunlumuh nadan bittuwon an nungngadan hi Pleyades ya hi
Orion ya hiya boy mangipapatal hinan munhihillong ya atbohdin hiyay
mangipahilong hinan mapatal. Ya ta'on on nan liting hinan baybay ya
abalinanan mangipiyeh nan luta. Te hiya hi Apu Dios.
9 Ot agge naligat hi panadaganah nan boblen ta'on on nahamad di
aladna.
10 Mu da'yun tatagu ya ma'ahihhiwo ayuh nan mangita'dog hi nipto' ya
pahiwonyu nadan mangibagah immannung.
11 Ya paligatonyu bo nadan nun'awotwot ya pinlohyu nadan inapitda. Ta
hiya nan ta'on on iniphodyuy ma"aphod an baleyu ya adiyu punhituwan.
Ya ta'on on nuntanom ayuh greyp an mapmaphod di tigona ya bokon
da'yuy manginum hinan bayah an ma'apya i dadiye.
12 Te hi Apu Dios ya innilana nadan himpappangen numbahulanyu. Ya
paligligatonyu nadan nipto' di pangatnan tatagu te alanyu nadan ibayadda
i da'yu ta adi ma'at nan nipto'. Ya da'yu boy gumapu ta adi ma'at nan
lebbengnan ma'at hinadan nun'awotwot hinan punhahapitan.
13 Ot da'yun nanomnoman ya udu'dulnay namaag ya dindinnongan ayu.
14 Ya hanat nan maphod di atonyu ta bokon nan adi maphod ta way
atonyun tumagu ya umannung nan alyonyun ita'dog da'yun Apu Dios an
ongal di abalinana.
15 Ta du'gonyu nimpe nan adi maphod ta nan maphod di atonyu. Ya
tigonyu bo ta nan nipto' di ma'at hinan punhumalyaanyu ta alina ya
hom'on da'yun nabatih ad Israel hinan ongal di abalinanan Dios.
16 Mu gapuh nan numbahulanyu ya inalin nan ongal di abalinanan Dios
di, Dakolday umukayungan ya ahikokoga an gapuh nadan nun'a'ate. Ta
ta'on on nadan e muntantannom on binagaanda ta middumdah nadan
nanginnilan mungngulngul.
17 Ya ta'on on hinadan puntanomandah greyp on wahdiday ahikokoga.
Ot ma'at datuweh tun pundusaa' i da'yu. Ha"on an Dios di mangali.
18 Ta ha"on an hi Amos ya inali' di, Mahmo' ayu ahan an mamannod
hi dumatngan di pundusaan Apu Dios. Te aggeyu innilan hidiyen
pundusaana ya paddungnay humihillong an ma"id ha patal.

19 Ya hay ma'at i da'yu ya umat hi ma'at hinan tagun mamtik ta mihwang
hinan layon yaden damuwonaot bo han bear. Ya ta'on boh on hi balena
ya hidin hinunggop ot ih'anah nan dingding ya kinalat ot bon di ulog di
ta'lena.
20 Ta hidiyen pundusan Apu Dios ya mi'alig hinan munhihillong an ma"id
ha namnamaon hi umamlongan.
21 Te hi Apu Dios ya alyonay, Ma'ahihhiwoa' hinadan a'am'amunganyu
an alyonyuy pundayawyun ha"on.
22 Ya ta'on on iyaliyuy maghob an mi'nong ya makan ya adi' abuluton.
Ya atbohdin adi' abuluton nadan impatabayun animal an i'nongyun ha"on.
23 Ot idinongyu nan tumling an kantayu te adi' pohdon an donglon nadan
ipagangohyun harp.
24 Te hay pohdo' ya nan nipto' ya maphod an pangat di punnanongonyun
umat hinan wa"el an adi matmatdu'.
25 Mu hidi tuwalin nangipanguluwa' i da'yuh nan agge naboblayan hi
napat (40) di tawon ya na'innilan bokon ha"on an Dios di nangi'nonganyuh
nadan ugganyu i'nong
26 te nadan dios di udum an tatagu an bulul an da Sikkut an alyonyun
patulyu ya nan inyammayun ing'ingoh di bittuwon an hi Kiyyun.
27 Ta hiya nan baludon da'yu ya inye da'yuh udum hi boblen mala"uhan
hi ad Damaskus. Ha"on an Dios an ongal di abalinanay mangalin tuwe.

6

Hay Adadagan Nan Bobleh Ad Israel

1 Ha"on an hi Amos ya alyo' di, Mahmo' ayun malmallinggop ya
nundingngol an ibba' hi ad Jerusalem ya hi ad Samaria an pumbagaan
di tataguh boddang.
2 Hanat nomnomnomonyuy na'at hinan bobleh ad Kalneh ya nan ongal
an bobleh ad Hamat ya ta'on on hi ad Gat hi ad Pilistia. Te ta'on hi alyonyuy
ong'ongngal di abalinanyu mu nadan tatagu i dadiyen boble ya undan adi
ayu bo madadag.
3 Ya manu te adiyu pohdon an nomnomnomon an dumatong di
punligatan mu hay immannung ya agagga ya madatngan nan atatakut an
punhumalyaan Apu Dios i dita'u.
4 Ta da'yun kakadangyan an umanuya"uyad hi mapmaphod an kama
an na'alkusan hinan na'alah nan ba'git di elepante ya namaaggon
himmanidhidda ayuh mun'atataban baka ya kalnero.
5 On kimmanankanta ayuh nalgom on inunnudanyuh nadan umat hi
harp ta ay ayu nala'ing an umat hidin patul ta'un hi David.
6 Ya aga'aganyuy inum hi bayah ya na'angnginan bangbangluy usalonyu
mu ahi ayu umukayungan hi adadagan di bobleyun i Israel.
7 Ta gapu i naen a'atyu ya da'yuy mamangulun miyeh udum hi boble ta
mumbalin ayun balud hidi ta mapogpog hidiyen maphod an nitaguwanyu.
8 Te nan na'abbaktun Dios ya alyonay, Ma'ahihhiwoa' hinan punlat-
tuwaganyun tinanud Jacob ya ta'on on nadan o"ongal an baleyu ya
umipabungot i ha"on. Ta hiya nan idat'uh nadan binuhulyuy bobleyu.
9 Ta ha"on an hi Amos ya inali' di, Ta'on on waday himpulun (10) mabatih
nan ohan bale ya mateda bo.
10 Ya nan natuddun i'ibadan mumpapto' hinan nate ta ilah'una ya
ena pinu'ulan ya mahmahanah nan ohan nabati an alyonay, On waday

udum an hi ibbam an matagu? Ya alyonay, Ma"id. Mu dindinongta ya
halipodpodonta ta adita haphapiton nan ngadan Apu Dios.
11 Nomnomnomonyu an hi Apu Dios e di mangali ya mun'apapa"ihday
o"ongal ya kikkitang an bale.
12 Nan mungkabayu ya adina iye nan kabayuh nan battubattu te inni-
lanan adina abalinan. Ya atbohdi hinan mun'aladu an adina pun'aladuwon
nan baka hinan battubattu te innilanan adina abalinan. Mu tanganu on
da'yu ya aggeyu innila nan nipto' an pangat ta numbalinonyu nan nipto'
an pangat hi ay kodot ya nan maphod hi adi maphod?
13 Ya munlattuwag ayu bo udot hi amlongyuh nunsakupanyuh ad Lo-
Debar. Ya alyonyu boy gapuh bikahyu ya sinakupyuh ad Karnaim.
14 Mu hi Apu Dios an ongal di abalinana ya alyonay, Nomnomnomonyun
tinanud Israel an gagala moy pangipa'aliya' hi titindalun malpuh udum an
boble ta sakuponday bobleyuh ad Lebo-Hamat hi nangappit hi huddo'na
ta ingganah nan nundotal hinan arabah.

7

Nadan Nipatigon Amos

1 Nan na'abbaktun Dios ya waday impatigonan ha"on. Ta nomnom-
nomon ta'u an pa'aliyonay dakkodakkol an dudun hitun gagala ya pumngol
nan pinidwa an nalpah mon nagapas nan midat hinan patul.
2 Ya tinigo' an inan nadan dudun an namin nadan nitanom ot mumpah-
pahmo'a' an alyo' di, Apu Dios an na'abbaktu, pakawanom bahan di
numbahulanmi te undan nganney atonmin tumagu yaden oh'ohha ami
bo udot.
3 Ya alyon Apu Dios di, Ta'omman mo ya agge' impa'annung hidiyen
impatigo' i he"a.
4 Ya wada boy impatigon nan na'abbaktun Dios i ha"on an nunhiglan
pundusana te pun'ayagana nan apuy ot pu'ulana nan ongal an baybay ta
natdu' ot ilagatna nan luta.
5 Ta alyo' di, He"a Apu Dios an na'abbaktu, adim bahan aton hinae te
mahmo' ami nimpen tinanud Jacob te on ami oh'ohha bo udot.
6 Ta agge mo inat Apu Dios hidiye an alyonay, Ta'omman ya agge' inat.
7 Mu indani ya wada boy ohan impatigon Apu Dios i ha"on. Ot
nomnomnomonyu an tinigo' hiya an timma'dog hinan paldang di binattun
alad an inodnana han nataldong an punlinyana ta tigona on na'andong
hidiyen alad.
8 Ot alyonan ha"on di, Nganney tinigom Amos?
Ot alyo' di, Han nataldong an punlinya.
Ot alyonay, Nomnomnomom an hiyah naey paniga' hi a'atyun tinanud
Israel an umat ayuh nan agge na'andong an alad ta hiya nan adi mo
mibahho nan ninomnom'un pundusa' i da'yu.
9 Ta madadag an namin di pundayawanyun tinanud Isaac. Ya
mipapateda nadan holag nan patul an hi Jeroboam ta mapogpog di
pun'ap'apuwanda.

Hay Pamihulan Amasiah I Amos

10 Ya wada han padi an hi Amasiah hi ad Betel an nuntudo' i Jeroboam
an patul hi ad Israel ot alyonay, Umman hi Amos e ya nunnomnom hi adi
maphod an aton i he"a ya hitun numboblayan ta'u. Ya analyonay madadag
ta'un namin ituwen boble.

11 Te alyonay, Ahi'a anu mate Jeroboam hi gubat ya inye da'min namin
an i Israel hi udum an boble.
12 Ta ni'hapit hi Amasiah i ha"on an alyonay, Ammuna ya imbangngad-
muh ad Judah ta hidiy em bumo'laan ya em nuntudtuduwan.
13 Ta adi'a e humapihapit hitun ad Betel an pundayawan nan patul ya
nadan tatagu.
14 Ot alyo' i hiyay, Ha"on ya bokon ha"on nan propeta an mabayadan ya
bokon propeta nan nangimbabale i ha"on te ha"on ya mumpappapto'a' hi
kalnero ya nadan bungbunga"an an fig ya ammuna.
15 Mu impadinonga' i Apu Dios i diyen tamu' ot honagona' hitun ad Israel
ta ipa'innila' i da'yuy alyona.
16 Ta hiya nan unhaot donglom nan ibagan Apu Dios. Mu onnot on alyom
i ha"on hi adi' ipa'innilay adi maphod i da'yun ibba' an tinanud Israel ya
adi da'yu tudduwan an ibba' an a'apapun Isaac.
17 Ta hiya nan alyon Apu Dios i he"a Amasiah di, Nan ahawam ya
mumbalin hi mumpabpabbayad hi adolnah tun bobleyu. Ya nada'en
imbabalem ya matedah gubat. Ya he"a'e bo ya mate'a damdamah udum
an boble. Ya hanada'e bon lutam ya gogodwon di udum an tatagu. Te miye
ayun namin an i Israel hi udum hi boble.

8

1 Ya wada boy impatigon nan na'abbaktun Dios i ha"on. Ta inoy an tinigo'
han bahket an nattuwan hi nalum an bungbunga"an.
2 Ya inalinan ha"on di, Amos, nganney tinigom?
Ot alyo' di, Han bahket an nattuwan hi nalum an bungbunga"an.
Ya inalin Apu Dios di, O te nadatngan moy adusaanyun tatagu' an
tinanud Israel an umat ayuh nan nalum an bungbunga"an ot adi madne
ya ma'at.
3 Ta i diye ya mumbalin nadan kanta hinan Templo hi kantan mikantah
nan waday nate. Te dakkodakkol di mate ta awakilatda ya ma"id ha al'ali.
4 Ot alyo' an hi Amos di, Da'yun mamalpaligat hinadan mahmo' an
nun'awotwot
5 ya aptuwanyuy agibbuhan di Habadun tungo ya nan ngilin di nakayan-
gan nan bulan ta way atonyun munggattang hi boga te nonomnomonyun
mungkuluk hinadan gumattang te usalonyu nan agge nipto' an kiluwan.
6 Ta ta'on on nadan adi maphod an wit on ingnginayun dida. Ya nada'e
attog an adi pa'aggattang hi hapatutda on ginattangyu ta mumbalindah
himbutyu.
7 Mu hi Apu Dios ya alyonay, Adi' linglingon dadiyen adi maphod an
inatda an ta'on onda ipabaktuy niyatandan ha"on.
8 Ta hiya nan umalyog ta bumaktu nan luta ya ahi dimma"ul ta umat
hinan wangwang hinan dumakolan di liting ya ahi immoh'ohha. Ta
dakkodakkol di mate ta umukayungan di tatagu.
9 Ta hidiyen pangipatiga' hi bungot'u ya humilong tun lutan ta'on on
hinan tongan di algo. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
10 Ta pumbalino' nadan pun'amlonganyuh eyu umukayungan ta ta'on on
nadan kantayu ya mumbalin hi kantah nan waday nate. Ta munlubung
ayuh langgut ya mumpakalbu ayu an umat hinan natey binuktung an
imbabalena. Te himpappangey ma'at i diyen algo.
11 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Udum hi algo ya ta'on on pinhod
nadan tatagun donglon mohpe nan tugun'u ya ningamut an ma"id mo. Ta

umatdah nan tagun na"uwoh ya na'a'aggangan mu ma"id ha akhupanah
makan ya liting.
12 Ta hidiye nan ahi munhawwangan di tataguh abobboblen munhapul
hi humapita' mu ma"id.
13 Ta ta'on on ha mangilog an babai onu ha mabikah an mangilog an
lala'ih ya milu'uy hi inuwohna
14 mu naladaw mo te bokon ha"on di eyu dinayaw hi ad Samaria ya hi
ad Dan ya hi ad Beerseba ta hiya nan nipaddung ayuh nan mihubag an
adi pa'abbangon.

9

1 Ya wada boy nipatigon ha"on an tinigo' hi Apu Dios an timma'dog hi
awadan nan punggobhan hi mi'nong. Ot alyonan ha"on di, Tultulam di
uhhun nadan tu"ud tun Templo ta matob di atopna ta matonan nadan
tatagu. Ya hanadan adi mate i diye ya ipapate' didah gubat ta ma"id ha
bumtik.
2 Ya ta'on hi alyonday mungka"utdah ingganah datnganday boblen di
nate onu ta'on hi tumuludah ad lagud ya hama'o' damdama dida.
3 Ya wa'e bo ta eda mipa"eh nan uhhun nan nabillid an nungngadan hi
Karmel ya e' damdama hama'on didahdi ya impudong'u dida. Ya ta'on hi
alyonda boy umeda mipa"eh dallom di baybay ya baalo' nan atatakut an
ulog ta patayona didahdi.
4 Ya atbohdin ta'on hi iyen di binuhulda didah udum an boble ya ipapate'
didahdi te nunnaud an adi' boddangan dida.
5 Ot nan ongal di abalinanan Dios ya ammuna ha panapaanah tun luta
ya mun'a'agde te umalyog ya impabaktuna nan luta ya ahina impada"ul ta
umat hinan wangwang hinan dumakolan di liting ya ahi immoh'ohha. Ta
dakkodakkol di mate ta umukayung nadan tatagu.
6 Hi Apu Dios ya abalinanan aton hidiye te hiyay nangiyammah ad lagud
ya tun luta. On inakupnay liting hinan baybay on numbalinonah udan ta
ma'udanan tun luta.
7 Ya inalinay, Undan hay panigo' i da'yun tinanud Israel ya ud'udu'dul ayu
mu nadan i Etiopia. Manu te inikak da'yuh ad Egypt. Mu ta'on damdamah
on nadan i Pilistia ya inilpu' didah ad Krete ya nadan i Syria ya inilpu'
didah ad Kir.
8 Nomnomnomonyu an ha"on an na'abbaktun Dios ya innila' di num-
bahulanyun tinanud Israel ta hiya nan dadagon da'yun ha"on. Mu adi
da'yu dadagon an namin an tinanud Israel. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
9 Ot nomnomnomonyu an ibaga' tee an mapalpaligat ayun tinanud Israel
hi abobboble ta mi'alig ayuh nan alina an mayakayak mu ma"id ha ta'on
on oha i da'yun mangun'unud i ha"on hi matala'.
10 Mu an namin nadan numbahul ya matedah gubat an ta'on onda alyon
di, Adi mahan mabalin hi iyabulut Apu Dios an e ma'at i dita'uy adi
maphod.

Hay Pangipapto'an Apu Dios Hinadan Tataguna

11 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Udum hi algo ya pumbangngado'
nan pun'ap'apuwan din hi David an mi'alig hinan napalu'ah an balen
mipaphod ta umat hinan a'atna tuwali.
12 Ta sakuponyu bo nadan nabatih ad Edom ya an namin nadan udum
an boble an niddum ni' hidin nun'ap'apuwan David. Ha"on an Dios di
mangali ya mangat i datuwe.

13 Ya ma'at'eh tuwe ya agaggaon immongngal nadan itanomyun wit
ta dakkodakkol di gapasonyu ya adi ayu pa'aggapas yaden madatngan
boy pun'aladuwan. Ya atbohdin adi maplag an namin di greyp yaden
madatngan boy puntanomanyu ta mahawwalan di ma'inum.
14 Ta athidin ibangngad da'yu nimpen tatagu' an niyeh udum hi boble ta
iphodyu bo nadan bobleyun nadadag ta pumboblayanyu. Ya muntanom
ayuh greyp ta waday inumonyu ya munliya' ayu ta waday anonyu.
15 Ta paddungnay intanom da'yun tatagu' hinan boblen indat'u ni' i da'yu
ya ma"id moy mangubat i da'yu. Ha"on an Dios an dayawonyuy mangalin
tuwe.

Obadiah

Hay A'at Tuwen Liblun Obadiah

Hituwen liblu ya nitudo' hidin nalpahan di na'abakan nadan tinanud Israel hi ad Judah hidin limay gahut ta nawalut onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (586 B.C.). Ya nadan tinanud Edom ya nunhiglay amlongdah nan na'at hi ad Jerusalem ta binoddanganda nadan udum an boble an numpangalah nadan nun'abalol an wadah nadan tinanud Israel. Te nadan tinanud Edom ya nadney numbubuhhulanda hinadan tinanud Israel.

Ta impa'innilan Obadiah di adusaan nadan tinanud Edom ya hay a'abakanda an umat hi na'at hinadan udum an binuhul nadan tinanud Israel. Ya imbagana bo an hanadan tinanud Israel ya umanamutdah bobledah udum hi algo.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay adusaan nadan tinanud Edom (Obadiah 1-16)
2. Hay nangabakan nadan tatagun Apu Dios (Obadiah 17-21)

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Edom

1 Hiyah tuwey impatigon nan na'abbaktun Dios i ha"on an hi Obadiah
hi ahina aton hinadan i Edom. Ya dingngolmi nan imbagan Apu Dios an
waday hinnagnan umeh nan abobboble ta ena ibaga an mundadaanda ta
eda gabuton hi ad Edom.
2 Ta inalin Apu Dios hinadan tinanud Edom di, Nomnomnomonyu an
pakapuyon da'yu ta punhimpipihulan da'yuh tatagu.
3 Ta ta'on on mumbaktu ayu an gapu ta nipa"eh nadan doplah nan
bobleyu ta hay punnomnomyu ya ma"id ha mabalin hi umalin mangubat
i da'yu.
4 Ya ta'on on mabikah ayu ta umat ayuh nan agila an mangintatagen
tumayap ya inha"adyuy babaleyuh nadan nun'itage mu ipada"ul da'yu
damdama. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
5 Hanadan mangakoh nan hilong ya alanda nan abalinandan alan ya
abuh. Ya nada'en mumbulas hi greyp ya wadan waday batiyonda ta alan
nadan nawotwot. Mu nadan binuhulyu ya nunhiglay pangatdan da'yu.
6 Te alandan namin nadan nun'abalol an odonyu an ta'on on inhamadyun
impa"e.
7 Ya hanada'e bon bimmoddang i da'yu ni' hi gubat an imbilangyuh
gagayyumyu ya a"ulan da'yu i dida ta hiya nan ma'abak ayu. Ya ahi da'yu
bo udot pa'aanon hinan bobleyu. Te mundundunnu ayu ya paddungnay
kinna da'yuh nan huluda.
8 Ta ta'on on nadan nun'anomnoman an uggan manugun i da'yun i Edom
ya dadago' hitun pundusaa' i da'yu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
9 Ya ta'on on nadan tindaluyu ya nunhiglay takutda ta hiya nan matedan
namin.
10 Ma'at datuwe i da'yu an i Edom ta mibabain ayuh inggana te nunhiglay
nangatyuh nadan i'ibayun tinanud Jacob an umat hi namatayanyuh nadan
udum i dida ya hay nangalanyuh nadan nun'abalol an odonda.

1:4 1:4 Jeremiah 49:14-16 **1:6 1:6** Jeremiah 49:9-10

11 Yaden unhaot da'yuy bimmoddang i dida hidin hinggop di binuhuldah
ad Jerusalem ot gogodwonda nan kinadangyanda. Mu namaaggot mang-
mangmangonyu dida ta paddungnay niddum ayu i dadiyen binuhulda.
12 Ya unhaot inhakityu dida i diyen dimmatngan di binuhulda. Mu
ma"id te onnot on nunhiglay amlongyuh din pundadagda dida. Ya
nginihngihilanyu bo udot dida hidin munholholtapda.
13 Ta aggeyu ahan tatawwa himmo' nadan tatagu' an on ayuot immam-
long ot ume ayuh bobleda ot pun'alayu nadan nabati an kinadangyanda.
14 Ya minamayu bo te e ayu numbota' hinadan awon ot puntiliwyu nadan
e'ot bumtik ot iyeyu didah nadan binuhulda.
15 Mu adi madne ya madatngan di pundusaa' hi atagutagu hi abobboble.
Ot hanadan ina'inatyun i Edom ya ma'at damdama i da'yu.
16 Te nunhiglay namalpaligatyu hinadan tatagu' hinan nabillid an
niyappit i ha"on. Mu namamay ahiyu punholholtapan hitun pundusaa'
hi atagutaguh abobboble ta madadag ayun namin.

Hay Pangabakan Nadan Tinanud Jacob

17 Mu hanada'en tatagu' an mihwang ya mihi"ugda hinan niyappit i ha"on
hinan nabillid an ad Zion hi ad Jerusalem. Ta didan tinanud Jacob di
munhituhdi te bobleda tuwali.
18 Ta didan tinanud Joseph an imbabalen Jacob di manadag i da'yun i
Edom an tinanud Esau an umat hi pangat di apuy hinan dagamiy pangatda.
Ta ma''id ha mabati i da'yu an tinanud Esau. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
19 Ta hay mumboble moh ad Edom hinan nangappit hi muyyadna ya
nadan i Judah an nunhituh nan negeb.* Ya hanada'en munhituh nadan
nabillid hi nangappit hi tuluwan di algo ya sakupondah ad Pilistia ya hi
ad Samaria an ohan bobleh ad Epraim. Ya hanada'en i'ibadan tinanud
Benjamin ya sakupondah ad Gilead.
20 Ya hanada'en udum an tinanud Israel an umanamut an malpuh nadan
boblen niyayanda ya sakupondah ad Poenisia ta ingganah ad Sarepat hi
nangappit hi huddo'na.
Ya nada'e an i Jerusalem an niye ni' hi ad Separad ya sakuponda
damdama nadan negeb an nangappit hi muyyad di ad Judah.
21 Ta didan mangabak† hi gubat ya umedah nan nabillid an ad Zion ta
diday mun'ap'apuh nan boblen ni' nadan tinanud Esau. Ya hi Apu Dios di
mumpatul i dida.

---

* **1:19 1:19** Nan negeb ya hidiye nan napudut an luta hi nangappit hi muyyad di ad Judah. † **1:21 1:21** Hay alyon di udum an Biblia hinan mangabak ya datuwe nadan mihwang.

Jonah

Hay A'at Tuwen Liblu

Hi Jonah ya oha an propetan di tinanud Israel (2 Patul 14:25). Hiya ya wadah din numpatulan Jeroboam. Ya nadan i Assyria an numbobleh huddo'na ya hidih nangappit hi tuluwan di algoh ad Israel ya mibilangda hi binuhul di tinanud Israel. Ya hay awadan di patul hinan bobleh ad Assyria ya hi ad Ninibeh. Ya hay nangituda'an Apu Dios i Jonah ta ena ibaga hinadan tatagu an adi madne ya madadag di bobleda an gapuh nadan adi ahan maphod an ato'atonda ya hi ad Ninibeh.

Mu hi Jonah ya adina pinhod an aton nan inalin Apu Dios te nadan i Assyria ya binuhul nimpen di tinanud Israel. Ta adina pohdon an muntutuyuda nadan i Ninibeh te innilana an hom'on Apu Dios dida ya adina dusaon dida.

Ta hiya nan impatnan Jonah an ibtikan hi Apu Dios ot e milugan hinan papol an umeh ad Tarsis an nidawwi hi ad Ninibeh. Mu impa'alin Apu Dios di puwo' hinan baybay ta hiya nan bingkahda hi Jonah hinan baybay hidin na'innilaanda an hiyay gapunah wadah diyen puwo'. Mu inihwang damdaman Apu Dios hi Jonah ta indadaana han ongal an ekan an nangaminul i hiya ot ahina e ibulah nan pingngit di baybay.

Ot ahi mohpe un'unudon Jonah hi Apu Dios ot umeh ad Ninibeh ot ena ipa'innila nan inalin Apu Dios hinadan tataguhdi. Ya nuntutuyuda peman nadan tataguhdi ot adi mo dusaon Apu Dios dida ta aggena dinadag di bobleda. Ta hiyah diyey mangipatigo an hi Apu Dios ya hom'ona ya ipapto'nan namin di tatagu an bokon nadan tinanud Israel ya ammuna.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangibahhawan Jonah hinan imbagan Apu Dios (Jonah 1)
2. Hay nundasalan Jonah hi awadanah putun nan ekan (Jonah 2)
3. Hay nangunudan mohpen Jonah i Apu Dios (Jonah 3)
4. Hay nammo'an Apu Dios hinadan i Ninibeh (Jonah 4)

Hay Nangibahhawan Jonah Hinan Imbagan Apu Dios

1 Wada han hi Jonah an imbabalen Amittay an himmapitan Apu Dios ot alyonay,
2 Ume'ah ad Ninibeh ta em ipa'innilah nadan tatagu i diyen damuna an boble an madusada te nunnaud mo ahan an adi maphod di pangatda.
3 Mu hi Jonah ya inibtikanah Apu Dios ot umeh ad Joppa ya wada han papol an umeh ad Tarsis ot bayadana nan pulitina ot milugan ta ipluynah ad Tarsis.

Hay Pimmuwo'anah Nan Baybay

4 Mu hi Apu Dios ya impa'ena han mabikah an puwo' hinan baybay ta inihbodna'e on nunhiglan ay mapa''ih nan papol hi pangpangatna.
5 Ya timmakutda nan mumpuntamu i diyen papol ta way ohaon mumpaboddang hinan diosna. Ot pun'ibkahda boh nan baybay nadan kalga ta wan yumapo nan papol. Mu hi Jonah ya wahdih nan hiluk an na'allo'an.
6 Ot e bangonon nan kapitan di papol ot alyonay, Undan ma'adinnol'a an malmallo' i ha athitu? Bumangon'a ta mumpaboddang'a pibo hinan Dios an dayawom ta alina ni' ya hom'on dita'u ta adi ta'u mate.

7 Mu hiya damdama nan puwo' ta munhahapitda nan mumpuntamuh
nan papol an alyonday, Ibunut ta'u ta wan ma'innila hi'on nganne i dita'uy
linummu ta waha athituh atatakut hi ma'ma'at.
Ot hidiye moy atonda ya hi Jonah di nabunut.
8 Ot alyondan hiyay, Ad uwanin he''ay nabunut ya ibagam on nganney
tamum ta wahtu'a ya tanganu on waha athituh ma'ma'at? Undan nganney
bobleh nalpuwam ya nganne ayu an tatagu?
9 Ya alyon Jonah di, Hebrew* ami an hay dayawonmi ya hi Apu Dios hi
ad abunyan an nunlumuh luta ya tun baybay.
10 Ya nangintattakutda nadan ibbana ot alyonday, Undan nganne tuwaliy
inatmu? Ya na'innilaanda an hiya ya inibtikanah Apu Dios te aggena
pinhod an unudon nan imbagana.
11 Ya mamammama nan puwo' ta alyonda mon hiyay, Ot nganne moy
atonmin he''a ta wan duminong tun puwo'?
12 Ya alyon Jonah di, Bokahona' mo attog hinan baybay ta wan duminong.
Te innila' an ha''on di gapunah nawadaan tuwen nunnaud an puwo' ta
onyuot eh'a ilagatan.

Hay Nangibkahanda I Jonah Hinan Baybay

13 Mu nadan muntamuh nan papol ya adida damdama mangmanghop an
mangipada'al hinan papol hinan pulantag. Mu adida abalinan te namaman
ibibikah nan puwo'.
14 Ya mumpahpahmo'dan Apu Dios an alyonday, Apu Dios, adi da'mi
bahan patayon ya adi da'mi pabahulon hi atayan tuwen tagu. Te he"a
ya nan pinhodmuy ma'at.
15 Ot alandah Jonah ot ibkahdah nan baybay. Ya ni'bagan dimminong
nan puwo'. 16 Ta namamay takut nadan wah nan papol i Apu Dios ot
idawatday i'nongda i hiya. Ya imbagada bon waday udum an idawatdan
hiya.
17 Mu indadaan Apu Dios han ongnga'ongal an ekan ta inaminulnah
Jonah. Ot miha''ad hi putun nan ekan hi tuluy algo ya tuluy labi.

2

Hay Dasal Jonah Hi Awadanah Putun Nan Ekan

1 Nundasal hi Jonah hi awadanah putun nan ekan
2 an alyonay, Numpahpahmo'a' i he''a Apu Dios ya timbala' i he"a.
Ya hidin alyo"ot on mateya' hi awada' hi ad dallom an aya' nilubu' ya
dingngolmuy pumpahpahmo'a'.
3 Te hidin inibkaha' hinan baybay ta immeya' hi ad dalom ya na'amta' nan
bikah nan liting ya ta'on on nan maludulludun an dalluyun an winadam.
4 Ta hay nomnom'u ya alyo' ni' on nihi''ana' i he''a ta adiya' mo mundayaw
hinan Templom.
5 Te umipatakut nan liting hi ad dalom. Ya nalibodan di ulu' hi holo'
hidih nan baybay.
6 Ta alyo"ot on munnanonga' mohdih nan pu''un di billid an dallom nan
baybay mu tinaguwa' i he"a Apu Dios an dayawo'.
7 Ya hidin amta' an ay maguyud di yahyah'u ya ni'happitana' i he''a ya
dingngola' hinan awadam.
8 Mu nadan tatagu an mangidinol hinadan bulul an ma"id ha abalinanda
ya din'ug da'a an bumanoddang i dida.

---

* **1:9 1:9** Hay pangalin nadan bokon Judyu hinadan tinanud Israel ya Hebrew. **1:17 1:17** Matthew 12:40

9 Mu ha''on ya ikankanta' di punhanaa' i he''a ya idawat'u bo nan i'nong'u
i he''a. Ya ato' nan imbaga' i he''a hi ato'. Te he''a Apu Dios ya abuh di
managuh tagu.
10 Indani ya imbagan Apu Dios hinan ekan ta ibulanah Jonah hinan
pulantag.

3

Hay Nangunudan Jonah Mohpe I Apu Dios

1 Ya himmapit boh Apu Dios i Jonah an alyonay,
2 Ume'ah ad Ninibeh an damunan boble ta em ipa'innilah nadan
tataguhdi din imbaga' i he''a.
3 Ot unudon mohpen Jonah nan imbagan Apu Dios ta immeh ad Ninibeh.
Ya hidiyen boble ya abillog ta mahapul di tuluy algo ya ahi mabalin an
hinapon.
4 Ta hinan hopap di algo hi dimmatnganahdi ya e dimmanallanan i diyen
boble ot ahina e itkuk an nangibaga hinadan tatagu an alyonay, Ipa'innila'
i da'yu an mala''uy napat (40) di algo ya madadag ayu ya ta'on on tun
numboblayanyu!

Hay Nuntutuyuwan Nadan I Ninibeh

5 Ya nadan tataguh ad Ninibeh ya kinulugdah diyen impa'innilan Apu
Dios. Ot hahapitonda mo ta wan an naminda an mihipun hinadan
nabaktuy sa'adda ta ingganah nadan nun'ada''ul ya mun'ulatda ya
mumpunlubungdah langgut ta ipatigoday puntutuyuwanda.
6 Ya ta'on on nan patuldahdi ya ona dingngol hidiye ya numpada''ul ta
ta'on on hiya ya inaana nan inlubungna an lubung di patul ot ilubungna
nan langgut ot e umbun hinan awadan di dapul ta pangipatigonah
puntutuyuwanah numbahulana.
7 Ot honagonay e mangipa'innilah nan inyuldinah nadan tatagu hi
ad Ninibeh. Ya hidiyen uldin an nalpuh nan patul ya nadan ap'apun
munhilbin hiya ya alyonay, An namin ta'un tatagu ya ta'on on nadan
animal ta'u an umat hi baka ya kalnero ya mahapul an ma''id ni' ha
mangan ya ma''id ha uminum.
8 Ya nunlubung ta'uh langgut ya nun'ihophop ta'uy udum hinadan animal
ta'u. Ya way ohaon inhamadnan mi'happitan i Apu Dios. Ya inwalong
ta'un namin nan adi maphod an impa'ingha ta'u an namamah nan e ta'u
pamalpaligatan hi tatagu.
9 Ta wan alina ni' ya baliwan Apu Dios nan ninomnomna ya himmo'
dita'u ya ma'ubayah di bungotna ta wan adi ta'u ni' mun'a'ate.
10 Ya hidin tinigon Apu Dios nan eda nangiwalongan an mangat hi
adi maphod ya himmo'na dida ta aggena dinusa dida an ta'on on hiyay
imbagana ni' hi atona.

4

Hay Bimmoholan Jonah I Apu Dios

1 Mu hi Jonah ya ma''id ahan ha amlongna an onnot on bumohbohol.
2 Ta ni'happitan i Apu Dios an alyonay, Innila' an he''a an Dios ya on
tuwali ongal di pamhodmu ya homo'mu ya atbohdin nanongnan ma'ule'a.
Ya nundadaan'a an mamakawan hi bahul di tatagu ta wan adim mo
dusaon dida. Ya innila' tuwalih din agge' ni' nakakan hi boblemi di adim

3:5 3:5 Matthew 12:41; Luke 11:32

pundusaan hinadan i Ninibeh ta hiya nan ni'bagaa' an nakak ta bumtika'
hi ad Tarsis.
3 Ot ad uwani Apu Dios ya bangngadommot attog di nitaguwa' te udu'dul
ona' mate.
4 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Tanganu on namaag ya ma'abohhol'a?
5 Ot taynan Jonah hidiyen boble ot ipluynah nangappit hi tuluwan di
algo ot e um'umbun hidi an iniphodna han punhidumana ta hadhaddonay
ma'at hi ad Ninibeh.
6 Indani ya wada han impahangon Apu Dios ta hinidumanah Jonah ta
maphod hi ena um'umbunnan. Ya ma''am'amlong hi Jonah i diyen wakal.
7 Mu hidin hiyah mun'awiwi''it i diyen ibiggatana ya impa'en Apu Dios
han bigih an nangan hinan wakal ta nalyoh.
8 Ya hidin pinumtang ya impatuyup Apu Dios han na'appudut an dibdib
ta namaag ya ma'ul'ulaw hi Jonah. Ta pohdona mo an mate ot alyonay,
Udu'dul attog di mateya' mu hanan eya' mi'tagu i ha athitu.

Hay A'at Di Homo' Apu Dios

9 Mu alyon bon Apu Dios i Jonah di, Tanganu on'a ma'abohhol hi natayan
nan wakal?
Ya alyon Jonah di, Ma'abohhola' nimpe te pohdo' an mate.
10 Ya alyon bon Apu Dios i hiyay, Hinaen wakal ya ni'bagan timmulu ot
mi'baga bon mate. Mu at'ehnay pangayyum hinan wakal an ta'on on ma''id
ha na'ungalam
11 ya undan adi namamay punnomnom'uh tun damunan bobleh ad
Ninibeh an niha''adan di mahuluk hi hinggahut ta baintiy libun (120,000)
tatagu. Dida ya aggeda ni' na'innilaan nan nipto' ya nan nibahho ya
nilagatda bo nadan dakol an animalda.

Mikah
(Micah)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hi Mikah ya oha an propeta an nangipa'innilah nan pohdon Apu Dios an aton nadan tatagu ya nadan ap'apu hi ad Israel ya hi ad Judah. Hay niha"adan nan patul hi ad Israel ya hi ad Samaria ya hi ad Judah e ya hi ad Jerusalem. Ta hi Mikah ya impa'innilana i dida an dusaon Apu Dios dida an gapuh nadan adi maphod an ato'atonda. Te hay eda daydayawon ya nadan dios an dayawon di udum an tatagu an ni'iboblen dida. Ya dakol di udum an adi maphod di ato'atonda an umat hinan atondah ibbada an ha'ulonda dida ya pinlohday wada i dida. Bokon'e bo ya tinattatakutda dida onu namaag ya pinateda dida ya inalada nadan pinhoddan alan i dida. (Mikah 2:1-2 ya 3:9-11) Ya nada'en kakadangyan ya adida hom'on ya adida boddangan nadan nawotwot an ondaot paligaton dida. (Mikah 2:9, 3:2-3 ya 6:10-12)

Ta gapu i dadiyen pumbahbahulan nadan i Israel ya i Judah ya imbagan Apu Dios an dusaona dida te adi pohdon nadan tataguh ad Israel an un'unudon nadan tugun Apu Dios ta hiya nan impa'alina nadan tindalun di i Assyria ot dadagonda nadan i Israel. Ta na'at hidiyeh din pituy gahut ta baintit duway (722 B.C.) tawon ot ahi miyayyam hi Kristu ta ingganah din pituy gahut ta baintit ohay tawon ot ahi miyayyam hi Kristu (721 B.C). Indani ot ibagan Mikah hinadan i Judah an adida'e idinong an mangat hi adi maphod ya ta'on on dida ya madusada.

Ya imbagan Mikah hinadan tatagu an mahapul an ibangngaddan mundayaw i Apu Dios ta wan hom'ona dida. Ya hituwen homo'na ya bokon dida ya abuh an tinanud Israel di pangipatigana mu an namin di tataguh tun luta. Ot alyon Mikah di hiyah diye nan ninomnom Apu Dios an ma'at an ahi mipa'annung hitun umaliyan nan Mangihwang an imbagan Apu Dios an ipa'alina (Mikah 5:2-5).

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Samaria Ya I Judah

1 Ha"on an hi Mikah an i Moreset di oha an propetah din numpatulan
Jotam ot ahi hi Ahas ot ahi hi Hesekiah hi ad Judah. Ya datuwey
impa'innilan Apu Dios an impatigona i ha"on an ahi ma'at hi ad Samaria
ya hi ad Jerusalem.
2 Ot da'yun atagutaguh tun luta ya hanat donglonyu nan imbagan nan
na'abbaktun Dios an wah nan balenah ad abunyan. Ta innilaonyu nan
ipabahulnan da'yu.
3 Ta nomnomnomonyu an umalih Apu Dios an malpuh ad abunyan an
i'wanah nadan nun'atagen billid ta dusaon da'yu.
4 Ta paddungnay mun'alanat nadan billid an pangi'wana ta umatdah
nan kandela an lanaton di apuy. Te mun'a'agdeda ta ayda inolwang an
manayyu.
5 Ma'at datuwen gapuh numbahulan nadan tinanud Jacob i Apu Dios
an impangpangulun nadan i Samaria hi ad Israel ta numbahul nadan
tataguhdi. Ya atbohdi hinadan i Jerusalem te nadan inyamman di taguy
dinaydayawda ta nangiyunnudan nadan ibbadahdi hi ad Judah.
6 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, Dadago' di ad Samaria ta mun'apa"ih
an namin. Ta mabudhan nadan nun'igopnadan nan bobleda. Ta ta'on

on nadan binattun aladda ya pumpukal'u ta mungkakaludukudda. Ya
numbalino' hidiyen boble hi umat hi puntanoman hi greyp.
7 Ta mapa"ih nadan bululda. Ya maghob nadan nun'abalol an nidat
hinadan bululda. Te hay nangattangda i datuwe ya pihhun di binabain
mumpabayad hi adolda. Ya nadan mabati ya miyeh udum hi boble ta
usalondah pundayawandah nadan diosda.
8 Ot gapu ituwen ma'at ya nunhiglan minomnomana'. Ta adiya'
munhapatut an e mundallanan ya adi' ilubung nan oddah di lubung'u ta
pangipatigo' hi e' umukayungan. Ya olto' an kumga ta aya' kahu ya olto'
an mumpalak ta aya' akup.
9 Te paddungnay ni'ihhalom di hugat di ad Samaria an adi ma'agahan.
Ya teen ta'on on hi ad Judah ya paddungnay dimmatong moh nan way geyt
hi ad Jerusalem di punligatanda.
10 Ot hanat adiyu e ipa'innilay na'abakan ta'u hinadan binuhul ta'u an
i Gat ya tigonyu ta ma"id ha manigo i da'yu hinan eyu umukayungan.
Ta namaag ya e ayu nunludag hinan hupu' hi ad Bet-Leaprah ta
pangipatigoyuh eyu umukayungan.
11 Te hay ma'at i da'yun numpunhituh ad Sapir ya bolladan da'yuh nadan
binuhulyu ya inye da'yuh udum an boble ta mibabain ayu. Ya da'yu'e
an i Saanan ya adi ayu lumah'un hi bobleyu. Ya da'yu'e an i Bet-Esel ya
umukayungan ayu te ma"id ha eyu ipa"ayan.
12 Ya da'yu'e an i Marot ya nunhigla an minomnoman ayuh nan
punligatanyu an hahaddonyuy bumoddang i da'yu mu ma"id te hi Apu
Dios di nalpuwan naen punligatanyu. Ta ta'on on hi ad Jerusalem ya tuwe
mo an dumatongdahdi nadan binuhulda.
13 Ot da'yu an i Lakis ya awigingonyu an munlugan hinadan kalesayu
ta bumtik ayu te tuweday binuhulyu. Te da'yuy namangulun nangiyun-
nud hinadan i Israel hinadan pumbahulan ta da'yuy nangiyunnudan
damdaman nadan i Jerusalem.
14 Ot da'yu an ibbami an i Judah ya unhaot waha idatyu i da'mi
an i Moreset* hinan e ta'u punhihi"anan hi a'abakan ta'u te ma"id ha
namnamaon nadan patul ta'un tinanud Israel hi boddang nadan i Aksib te
ma'layyahda.
15 Te alyon Apu Dios di, Honago' di mangubat hinadan tataguh ad
Maresah ta abakonda dida. Ta eda mipa"eh nan lingab hi ad Adullam
nadan mapiyal an tatagun tinanud Israel.
16 Ot mumpakalbu ayu an i Judah ta umat hi ulun di hamutin na'aan di
dutdutna ta pangipatigoyuh eyu umukayungan te ibtik di binuhulyu nadan
imbabaleyu an pa'appohpohdonyu ta iyeda didah udum hi boble.

2

Hay Adadagan Nadan Numanomnom An Mangat Hi Adi Maphod

1 Mahmo' nadan tatagun tumukal an numanomnom hi atondan mangat
hi adi maphod te madusada. Ta wa'et mun'abigat on inhipundan mangat
hinan ninomnomdan adi maphod an gapu ta waday abalinanda.
2 Ta wa'e ha inomnawandah puntanoman onu bale on pinlohda an
pamaag attog on impa'aanda nadan ibbadah nan baleda onu pulhonda
nadan nipaboltan i dida.

---

* **1:14 1:14** Hi ad Moreset ya oha an bobleh ad Judah an nalpuwan Mikah an nihaggon hi ad Gat.

3 Ta gapu i diyen ato'atonda ya alyon Apu Dios di, Nomnomnomo'
an dadagon datuwen tatagu ta ma"id ha mihwang i dida ta adida mo
munlattuwag.
4 Ya i diyen a'atana ya italtalyan di binuhulday panildilahdan dida an
alyonday, Kilayu ta nadadag ayu. Ta alan Apu Dios nadan lutayu ya
indatnah nadan binuhulyun namalud i da'yu.
5 Ta hiya nan hitun pangibangngadan Apu Dios hinadan tataguna
hi bobleda ya ma"id mo ha midat hi pumboblayan dadiyen tatagun
pimmulopuloh.
6 Ya alyon nadan mumpunlayah an propeta i ha"on an hi Mikah di, Adim
ibagay athina te adi iyabulut Apu Dios di ibabainanmi.
7 Te undan hi kittang on bimmungot hi Apu Dios i dita'un tinanud Jacob?
Ya hay alyona ya maphod di atonah nadan nipto' di pangatda.
8 Mu inalin Apu Dios di, Da'yu ya numbalin ayu hi paddungnay
binuhul nadan tatagu' te namaaggon pinlohyuy lubung nadan mala"uh
an madmadinnol attog an umanamut an ayda tindalun nalpuh gubat an
ma"id mo ha tumakutandah binuhulda.
9 Ya nadan nun'abalu an binabai ya namaaggon nun'ipalah'unyu didah
nan maphod an numpunhituwanda. Ya ta'on on nan lebbengnan midat
hinadan imbabaleda on pinlohyu.
10 Makak ayuot attog hitu te bokonyu bobleh tuwe. Te numbalinonyuh
tuwen boble hi boblen di pumbahulan ta hiya nan nunhiglay nadadagana.
11 Onha nin ta ha munlayah an propeta di umali ya alyonay, Hay alyon
Apu Dios ya dumakol di bayahyu ya ta'on on nadan udum an ma'inum, ot
wan hiya nin di pohpohdonyun propeta.
12 Mu ta'on hi athinay ma'at ya amungon da'yu damdama an mabati an
tinanud Israel hi udum hi algo ta umat hi pangamungan di mumpastol hi
kalnerona. Ta munholag ayu ta dumakol di tataguh tun bobleyu.
13 Te ha"on di ahi mangipangulu i da'yu ta umanamut ayuh tun bobleyu
tuwali ta ha"on di patulyu.

3

Hay Dusan Nadan Ap'apun Di Tinanud Israel

1 Ha"on an hi Mikah ya alyo' di, Donglonyu an patulmin tinanud Israel
ya da'yun munhilbin hiya. Te unhaot da'yuy nanginnilah nan nipto' an
ma'at hinadan ibbayu
2 mu onnot on nadan adi maphod di pohpohdonyu ta ma'ahihhiwo ayuh
nadan mangat hi maphod. Ta nunhiglay pamalpaligatyuh nadan ibba ta'u
an tinanud Israel an paddungnay pun'aanyuy up'upda ya ta'on on nan
lamoh an nip'ot hinan tungalda
3 on nun'a'anyu. Ta paddungna nimpey inaanyuy up'upda ot puntogto-
gyuy tungalda ya lamohda ta ayda attog dotag.
4 Ya dimmatong'e mohpey ligatyu on ahi ayu mumpahpahmo' i Apu Dios
ta boddangan da'yu.
Mu adi da'yu donglon i hiya an gapuh nan adi ahan maphod an pangatyu.
5 Ta hiya nan alyon Apu Dios hinadan mumpunlayah an propeta di,
Da'yun propeta ya inlaylayahhanyu nadan tatagu'. Te wa'e ta panganon
da'yu i dida on alyonyu di, Hanat malinggop ayu.
Mu wa'e attog ta ma"id ha idatda i da'yu ya nunhiglay panattatakutyu i
dida.

6 Ta hiya nan pogpogo' di tamuyun propeta. Ta ma"id mo ha mipatigo i
da'yu ya ma"id mo ha abalinanyu an mangibagah nan ahi ma'at hi udum
hi algo. Ta paddungnay humilong di nitaguwanyu.
7 Ta da'yun uggan manugun hi tatagu ya nunhiglay ibabainanyu. Ta
hophopanyu moy angahyu hi bainyu an gapu ta adi da'yu tobalon i ha"on.
8 Ot alyo' an hi Mikah di, Ha"on'e ya waday abalina' an indat nan
Espiritun Apu Dios ta hiya nan pohdo' ahan an nan nipto' di ma'at. Ta hiya
nan abalina' an mamahiw hinadan adi dumngol an bumanahubbahul an
tinanud Israel an gapuh nan eda pumbahbahulan.
9 Ot da'yun a'ap'apumin tinanud Israel ya donglonyu tun ibaga' te da'yu
nan agge naminhod hinan nipto' an pangat te numbalinonyun namin nan
nipto' hi nihalla.
10 Ta numbalinonyuh ad Jerusalem an boblen niyappit i Apu Dios hi
boblen di papatte ya nadan udum an adi maphod an pangat.
11 Ta mabalin an bayadan nadan numbahul nadan mangipanuh hi
mihahapit ta way atondan mangabak. Ya ta'on on nadan padi ya
muntudduda an gapu ta waday bo'laonda. Ya nadan propeta ya ibagada
nan ahi ma'at hinan tagu hi'on waday pamayaddan dida. Ya an namin
ayu ya alyonyuy hi Apu Dios di pangiyukodan ta'u an alyonyuy, Ma"id ha
umalin manadag i dita'u te wadah Apu Dios an niddum i dita'u.
12 Mu onnot on gapu i da'yu ya madadag hi ad Jerusalem ta ay na'aladun
puntanoman ta ma"id ha hilbina. Ta ta'on on nan nabillid an awadan nan
Templo ya magado'otan.

4

Hay Pun'ap'apuwan Apu Dios Hi Pidwana

1 Udum hi algo ya mundongol hituwen nabillid an awadan nan Templo.
Ta hituwey ma'al'ali mu nadan udum an billid. Ya umalidahtuy tataguh
abobboble an mundayaw.
2 Ya pun'ibagada an alyonday, Ma'ayu ta ume ta'uh nan nabillid an
niyappit i Apu Dios an awadan nan Templo an pundayawan nadan tinanud
Jacob. Ta itudduwan dita'uhdi an mangat hinan pohdon Apu Dios ta hiyay
un'unudon ta'u.
Athidiy alyonda te i diye ya hi ad Jerusalem di alpuwan nan tugun Apu
Dios an mitudduh nadan tatagu.
3 Ya hi Apu Dios di mangipanuh hi an namin an adi pun'u'unnudanan
di tataguh abobboble. Ya midinong moy gubat ya ma"id mo ha e
dumadadaan an e mi'gubat ta nadan almas an umat hi ispada ya
udihonda mo ta mumbalin hi aladu. Ya nada'en pahul ya pumbalinondah
kompay ta pamutuldah nadan pahapingonda an intanomda ta maphod di
bumungaanda.
4 Ta malinggop ta'u mo ta mabalin an mumpuntanom ta'uh greyp ya
nadan udum an bungbunga"an an umat hi fig ta waday pangalan ta'uh
mahapul ta'u. Ya ma"id mo aya ha tumakutan ta'u. Te hiyah tuwey
imbagan nan ongal di abalinanan Dios an ma'at.
5 Ot hanat hi Apu Dios di un'unudon ta'uh inggana an ta'on on hay
inyamman di taguy daydayawon nadan nunhituh nunlini"odan ta'u.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Binuhul Nadan Tataguna

6 Alyon Apu Dios di, Udum hi algo ya pa'anamuto' nadan tatagu' an
nunholholtap hi nundusaa' i dida ta inyen di binuhulda didah udum hi
boble.

7 Ta datuwen mabati an tinanud Israel an niye ni' hi udum an boble ya
pumbalino' dida hi ongal di abalinanda. Te ha"on an Dios moy mun'ap'apu
i dida hi ad Jerusalem hi inggana.
8 Ta ha"on di mumpapto' hinadan tatagu' te ha"on di mumpatul hi ad
Jerusalem ta mibangngad nan amaphodna tuwali.
9 Mu ad uwani ya tanganu on nunhiglay kogayu? Undan ma"id
ha patulyu hi mangipangpangulun da'yu? Ya undan nateda nadan
nun'anomnoman an manugun i da'yuh atonyu? Ta nunhiglay hakit di
nomnomyu an umat hi dogoh di golang.
10 Te nunhiglay punligatanyu an i Jerusalem an umat nimpeh nan
holtapon di babaih nan pun'ayyamana.* Te taynanyu tun bobleyu ta e ayu
mun'allung hinadan nibata"an hinan boble. Ya ahi da'yu mohpe inyeh ad
Babilon.
Mu ta'on on athidi ya ahi da'yu ihwang i ha"on an Dios hinadan
binuhulyu.
11 Ta i diye ya ma'amungday tataguh abobboble ta gubaton da'yu an
aptuwanday adadaganyu.
12 Mu aggeda innilay ninomnom'un Dios an inamung'u dadiyen binuhu-
lyu ta pun'igatin'u dida ta umatdah nan ma'ilik hinan pun'ilikan.
13 Ot agayun i Jerusalem ta eyu pundadag nadan binuhulyu. Te
pumbalinon da'yu i ha"on hi ay bulug an baka an gumo' di ha'gudna
ya gombang di kukubna. Ta pun'igatinyu dadiyen tataguh abobboble ta
madadagda. Ya inalayu nan kinadangyanda an pinlohdah udum hi boble
ta idawatyun ha"on an Dios an ap'apu hi abobbobleh tun luta.

5

Nan Ap'apu An Malpuh Ad Bethlehem

1 Ha"on an hi Mikah ya alyo' di, Mundadaan ayu an tindaluh ad
Jerusalem te lini'wo dita'u moh binuhul ta'u. Ta gubaton dita'u ya inabak
dita'u ya pinaligatda nan patul ta'u.
2 Mu alyon Apu Dios di, Hi ad Bethlehem hi ad Epratah ya ta'on on hiyay
kakittangan an bobleh ad Judah mu hidiy alpuwan nan ahi mun'ap'apu i
da'yu an tinanud Israel an hiya ya holag di patul hidin nadne.
3 Ot alyo' boy, Mu hi Apu Dios ya iyukod dita'u ni' an tinanud
Israel hinadan binuhul ta'u ta inggana hi miyayyam hidiyen patul. Ya
nada'e mohpen i'ibana an inyen di binuhul ta'u hi udum an boble ya
umanamutda.
4 Ta hiyay mangita'dog ya mumpapto' hinadan tataguna an gapuh
abalinan Apu Dios. Ta mipatigoy anabaktun Apu Dios. Ta malinggopda
mohpe nadan tataguna te ma'innilaan di atagutaguh tun lutay anabaktuna.
5 Te hiyay mangdat hi linggopda.
Mu ad uwani ya umalida nadan i Assyria an mangubat i dita'u ta
dadagonda nadan binattun alad ta'u. Ot maphod on piliyon ta'uy pitu onu
walu an ma'abbikah an a'ap'apu ta diday mangubat i dida.
6 Ta abakonda dida ya diday nun'ap'apuh ad Assyria an boblen din hi
Nimrod. Ta diday mangihwang i dita'uh nadan i Assyria.
7 Ya nada'en mabati an i'iba ta'un tinanud Israel ya middumdah nadan
dakol an tatagu ta ayda dulnuh nan holo' an nalpu i Apu Dios. Ya bokon
mo hay taguy pundinolanda te hi Apu Dios.

---

* **4:10 4:10** Hay pangalin di udum hinan pun'ayyamana ya puntungawana.

8 Ta dadiyen mabati an tinanud Jacob ya ta'on on middumdah
atagutaguh tun luta ta paddungnay nili'woh i diday mun'abubungot an
animal hinan muyung mu mabikahda damdama an umatdah nan layon.
Ya mipaddungda boh nan imbabalen di layon an wahnan awadan di dakol
an kalnero ta namaaggon numpudugda nadan kalnero on numpateda dida
ya ma"id ha mabalin hi mangihwang i dida.
9 Te nadan ibba ta'un tinanud Israel ya ongal di abalinanda an mi'gubat
ta abakondan namin nadan binuhul ta'u.
10 Ya alyon Apu Dios di, Hitun a'atana ya dadago' nadan pundinolanyu
an umat hi kabayu ya kalesa.
11 Ya dadago' bo nadan bobleyu an ta'on on nadan binattuy aladna.
12 Ya impapate' nadan mumpun'ayak ta mama"idda an pundinolanyu.
13 Ya atbohdiy ato' hinadan bululyun kayiw ya nadan inha"adyun batu
ta adiyu mo dayawon dadiyen inyammayu.
14 Ya numpa"ih'u nadan iniphodyun pusti an mangita'dog i Aserah ya
nundadag'u nimpe nadan bobleyu.
15 Ya gapuh nan nunhiglan bungot'u ya dusao' nadan tataguh abobboble
ta pangiballoh'uh nan nungngohayandan ha"on.

6

Hay Inalin Apu Dios Hi Numbahulan Nadan Tinanud Israel

1 Da'yun i'iba' ya donglonyu nan alyon Apu Dios an numbahulanyu. Te
alyonay, Ibagam hinadan tatagu' nan lili' i dida ta paddungnay donglon
nadan billid ya nadan nabillid ta ayda tatagu an diday muntistigo.
2 Ot inayun bon Apu Dios an alyon di, Donglonyun billid tun lili' hinadan
tatagu' an tinanud Israel.
3 Da'yun tatagu', undan nganney inat'un da'yu? Undan pinaligat da'yu?
Tobalonyu ya.
4 Ot ten inihwang da'yu i ha"on hi ad Egypt an nihbutanyu. Te hinnag'uh
Moses ya hi Aaron ya hi Miriam ta impangulu da'yu i dida.
5 Ya nomnomnomonyu din nannagan nan patul hi ad Moab an hi
Balak i Balaam ta umali ta idutan da'yu mu on da'yuwot winagahan.
Ya nomnomnomonyu bo di nangipapto"un da'yu hi nangagwatanyuh nan
wangwang an nungngadan hi Jordan hi nalpuwanyu hi ad Akasia ta imme
ayuh ad Gilgal. Inat'u datuwe ta wan innilaonyu nan nipto' an pangat'u.
6 Ot alyo' an hi Mikah di, Gapu i datuwen inat Apu Dios i dita'u ya nganne
piboy aton ta'u an mangipatigoh pundayaw ta'u i hiya an na'abbaktun
Dios? On i'nongan ta'u hinadan maghob an mi'nong an baka an ohay
tawonda?
7 Ya on mipa'amlong hi Apu Dios hi'on i'nong ta'un hiyay hinlibun (1,000)
tangbal an kalnero ya dakol an mantekan di olibo an umat hi liting hinan
wangwang di dinakolna? Onu idawat ta'u nadan panguluwan an imbabale
ta'u ta mibayad hinan numbahulan ta'un hiya?
8 Bokon athidi te imbagan tuwalin Apu Dios nan pohdona i dita'u an
nan pangatan ta'u hi nipto' ya nan hummo'an ta'uh ibba ta'u ya hay
pumpada"ulan i hiya ta hiyay un'unudon ta'u.

Hay Dusan Nadan Tinanud Israel An Gapuh Numbahulanda

9 Hanat igongahan ta'u nan alyon Apu Dios i dita'u an i Jerusalem. Te
onha nanomnoman ta'u ot waot an takutan ta'uh Apu Dios.
10 Te alyonay, Ha"on ya adi namaaggon liningling'u nan inatyun
kimmadangyan an gapuh kuluk. Te agge nipto' di kiluwanyu.

11 Ot adi mabalin hi adi' dusaon nadan agge nipto' di kiluwanda.
12 Ya mun'abubungot ayu bo udot an kakadangyan. Ya an namin ayun i
Jerusalem ya impa'inghayun munlayah.
13 Ta hiya nan inhipun'un manadag i da'yu an gapuh numbahulanyu.
14 Ta ta'on on mangamangan ayu mu ma'a'agangan ayu damdama. Ya
umamu'amung ayuh ikadangyanyu mu dadago' damdamah gubat.
15 Ya muntanom ayu mu adiyu apiton. Ya mungkopal ayuh olibo mu
bokon da'yuy mangusal hinan mantekana. Ya mungkopal ayuh greyp mu
adiyu tamtaman nan bayah an iphodana.
16 Ot ma'at datuwe te hay un'unudonyu ya nadan adi maphod an pangat
din patul an hi Omri ya nan imbabalena an hi Ahab ya nadan tinanudda.
Ta hiya nan dadagon da'yu ta punhimpipihulan da'yuh abobboble.

7

1 Ha"on an hi Mikah ya nunhiglan minomnomana'. Ta umata' hinan e
mangalimahmah hi bungbungnga"an an ta'on on ha oha ni'moy pulngut
an greyp ta ano' mu ma"id. Ya ta'on on pohdo' ahan an mangan hi bungan
di fig mu ningamut an ma"id an naplagdan namin.
2 Manu'eh athituy ma'at ya ma"id mo ha ta'on hi ohah maphod
di pangiye"enah tun numboblayan ta'u. Te an naminda ya han eda
pumatayan di nonomnomonda ta ta'on on ha hi ibbada on paddungnay
anuponda ta hablutonda.
3 Ta way ohaon hanan adi maphod di impa'inghanan aton. Ya nada'en
waday sa'adda ya hay midat i dida di eda ibagabaga. Ya nada'en
mangipanuh hi kasu ya mumpabayadda ta ta'on on nadan numbahul ya
mabalin an pangabakonda. Ya nadan kakadangyan ya nan pohdonday
ma'unud. Ta mumboboddangdan namin an mangat hi adi maphod.
4 Ya ta'on on wadaday udum an tatagun mangalih maphodda te adida
umat hinadan udum mu hiyah diye damdama an adi maphod nadan udum
an ato'atonda.
Athituy a'at nadan tatagu ta hiya nan tuwe mon madatngan di adusaanda
ta aggeda innilay atonda.
5 Ot hanat adi ayu mundinol hinan hinaggonyu ya gayyumyu ya ta'on on
nan ahawayu.
6 Te ad uwani ya ma"id ha pangibilang nadan linala'i hinan hi amada.
Ya nada'en binabai ya ngohayonday hi inada. Ya nan na'apun babai ya
ngohayona nan hi inan di ahawana. Ta hay immannung an mi'buhul i
da'yu ya nadan wah nan numpunhituwanyu.
7 Mu ha"on'e ya hi Apu Dios di namnamao' an bumoddang i ha"on. Te
madinola' an tobalona nadan dasal'u ta ihwanga' i hiya.
8 Ot da'yun binuhulmi ya adi da'mi ngihngihilan hinan punligatanmi
te ta'on hi mihubag ami mu bumangon ami damdama. Ya ta'on hi
paddungnay wada amih nan munhihillong mu hi Apu Dios di mamatal
hinan awonmi.
9 Ot gapu ta numbahul ami ya anusanmi attog nan bungot Apu Dios
i da'mi. Ta ingganah madatngan nan pangita'dogana i da'mi ta dusaona
damdama nadan binuhulmi an gapuh nadan adi maphod an inatdan da'mi.
Ta paddungnay ihawwang da'mih nan mapatal ta wan patnaonmi piboy
amaphodna.
10 Ta tigon'en nadan binuhulmi nan pamoddangan Apu Dios i da'mi ya
nunhiglay ahida bumainan an gapuh nangalyanda ni' hi, Daan boh nay
pangat nan Dios an dayawonyu?

Ta tigon ta'u bo aya nadan binuhul ta'u an ayda pito' hinan kalata an
mun'igagatinda.
11 Ya madatngan di pangiphodan ta'uh nadan nun'apa"ih an binattun
alad ta'u. Ya mun'idoldol boy pogpog di boble ta'u ta bumillog.
12 Ya i diyen a'atana ya umanamut nadan ibba ta'un malpuh ad Assyria
ya an namin nadan boble hi ad Egypt ta ingganah nan wangwang an
nungngadan hi Euprates ya nalpuda boy udum hinadan nun'idawwin
bobleh nadan pingngit di baybay ya nadan billid an niyayanda.
13 Mu an namin nadan bobleh tun luta ya madadagda an gapuh nadan
adi maphod an pangat di tatagu.
14 Ot mundasala' an alyo' di, Apu Dios, ipapto' da'mi bahan an tatagum
ta luminggop ami ya pumhod di nitaguwanmi. Ta ta'on on paddungnay
natala' amin kalnero mu e da'mi ipastol hi ad Basan ya hi ad Gilead.
15 Ya alyon Apu Dios di, Hay ato' i da'yu ya umat hidin nangawita' i da'yu
hi ad Egypt an nihbutanyu ni'. Ya dakol di milagro an ipatigo' i da'yu.
16 Ta way aton di abobboble an mibabain an ta'on on ongal di abalinanda.
Ta namaag bo aya ya mano"olda ya upuponday ingadah bainda.
17 Ta bumudduhdah nan nipa"ayanda an munggagayonggongdah
takutda i ha"on ya ta'on on da'yu an umatdah nan ulog an bumuluh nan
luta ta himutanday pito'.
18 Ot alyo' i Apu Dios di, Ma"id ha umat i he"a an adi munnananong di
bungotmu i da'min tatagum te pakawanom di bahulmin nabatin tatagum
an tinanud Israel. Ya mun'am'amlong'a an mammo' i da'mi.
19 Ot immannung an ongal di homo'mun da'mi te pinakawanmuy
bahulmi ya paddungnay intopalmuh nan dallom di baybay dadiyen
bahulmi.
20 Ya innilami bo an ipatigom nan nahamad an pamhodmu ya
homo'mu i da'mi nimpen tatagum ta mipa'annung nan hinapitmu hinadan
a'ammodmi an da Abraham ya hi Jacob.

Nahum

Hay A'at Tuwen Liblu

Hanadan i Assyria ya mabungotda ya atatakut di pangatda te nadan tindaluda ya nundadagday abobboble on nun'alada nadan nun'abalol an wadahdi ya hinuddum on namaaggon ingka"utda nadan binuhulda. Ta sinakupda nadan udum an bobleh ad Israel hidin pituy gahut ta baintit ohay tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (721 B.C.) ya ta'on on nadan udum an boble hi ad Egypt hidin onom di gahut ta nanom ta han tuluy tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (663 B.C.). Ot ipatnada bon sakupon di ad Judah mu impapaten Apu Dios nan patuldah din pituy gahut ta ohay tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (701 B.C.) (Isaiah 36-37). Mu ta'on on athidiy na'at i dida ya ongal damdamay abalinanda an dida nan matakutan an binuhul nadan tatagun Apu Dios an i Judah.

Ya hidi ni' ya immeh Jonah hi ad Ninibeh an nunhituwan nan patuldah ad Assyria ot muntutuyu nadan tataguhdi hi nangngolandah nan impa'innilan Jonah an dadagon Apu Dios di bobleda an gapuh nan numbahulanda. Mu i diyen timpun Nahum ya numbangngad bo nan adi maphod an pangatda. Ta hiya nan impa'innilan Nahum an madadag hi ad Ninibeh ya adida mo namnamaon an mihwang nadan tataguhdi. Ot ma'at hituwe te hi Apu Dios ya dusaona nadan adi maphod di pangatda an binuhul di tataguna. Ya nipa'annung hituweh din dinadag nadan i Media ya i Babilon hi ad Ninibeh hidin onom di gahut ta han himpulut duway tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (612 B.C.).

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hi Apu Dios ya maphod di atonah nadan mundinol i hiya ya dusaona nadan tatagun adi maphod di pangatda (Nahum 1)
2. Hay nipa'innilaan di adadagan di ad Ninibeh (Nahum 2–3)

1 Hituwe an liblu ya nibagahtu nan ahi ma'at hi ad Ninibeh* an
impa'innilan Apu Dios i ha"on an propeta an hi Nahum an i Elkos.

Hay Ahi Panadagan Apu Dios Hinadan Binuhul Di I Judah

2 Hi Apu Dios ya adina ahan pohdon an nat'on an dios di dayawon
di tatagu te hay pohdona ya hiya ya abuh di dayawonda. Ta nunhiglay
bungotna hinadan binuhulna an adi mangunud i hiya ta hiya nan dusaona
dida ta pangiballohna hi nungngohayanda i hiya.
3 Mu hiya ya adi hi kittang on bumungot mu mahapul an dusaona nadan
numbahul. Ya ongal di abalinana an umat i ha ma'abbikah an puwo' ta
paddungnay pa'uhbukon di hukina nadan bugut.
4 Ya mandalona'e nan baybay ya nadan wa"el ta mamagananda ya ma'at.
Ta ta'on on hanadan holo' hinadan pastu hi ad Basan ya hi ad Karmel
ya nadan habhabung hinan muyung hinadan billid an nungngadan hi
Lebanon ya maklingda.
5 Ya pa'alyogona'e tun luta ya mun'a'agde nadan billid ya ma'umah nadan
nabillid. Ta gumayonggong di atagutaguh tun luta hi takutda i hiya.
6 Ot undan wa ihya ha mabalin hi mihwang hinan nunnaud an
bungot Apu Dios an umat hi mundalang an apuy an guduwonay batu ta
mumbalindah hupu'.

---

* **1:1 1:1** Nan boble hi ad Ninibeh ya hidiy nunhituwan nan patul hi ad Assyria.

7 Mu nadan mangidinol i hiya ya ipapto'na dida. Ya ma"aphod di atonan
dida te hiyay mabalin an ihi"ugan hi'on waday ligat.
8 Mu nadan i Ninibeh ya pa'dadaggona dida an umat hi aton di liting
hinan dumakolana. Ta ta'on on eda mun'ipa"eh ya unudona dida ta
inggana hi madadagda.
9 Ya ta'on hi nonomnomondan mi'hangga i Apu Dios ya adi ma'at te
pinghanonan dadagon dida ta ma"id ha atondan mangipidpidwa.
10 Ta paddungnay na'abbutong dadiyen i Ninibeh ot maknada i han
paggapaggat ta ayda namaganan an dagami an nalakadan maghob.
11 Te waday oha an ap'apuh ad Ninibeh an nunnomnom hi adi maphod
hi atona i Apu Dios.
12 Ot alyon Apu Dios i dita'u an i Judah di, Ta'on hi dakol di bumoddang
hinadan i Ninibeh mu dadago' dida ta mama"idda. Manu te inyabulut'u ni'
ta pinaligat da'yu an i Judah mu adi' mo iyabulut an paligaton da'yu bo.
13 Te ad uwani ya putungo' nan paddungnay panakuldah bagangyu ta
mapogpog moy abalinandan mamalpaligat i da'yu.
14 Ya inalin Apu Dios hinadan i Ninibeh di, Adi ayu munholag ta
ma"id ha mamunat hi ngadanyu. Ya dadago' nadan bululyu hinadan
pundayawanyu. Ya indadaan'u mo tuwaliy ilubu'anyu te mun'a'ate ayu
te adi ahan maphod di pangatyu.
15 Ot ha"on an hi Nahum ya alyo' di, Mangmangonyu'e han muntinnagtag
hinadan billid an mangali te waday maphod an ipa'innilana i dita'u. Ta
ipa'innilana an malinggop ta'u mo. Ot mabalin mohpen aton ta'u nadan
uggan ta'u aton an mundayaw i hiya. Ot mahapul mo an ipa'annung ta'u
nadan imbaga ta'u an i'nong ta'u i Apu Dios. Ot ma"idda mo aya nadan adi
maphod di pangatda an umalin mangubat i dita'u te nadadagda mo.

2

Hay Ahi Adadagan Di Ad Ninibeh

1 Da'yun i Ninibeh ya mundadaan ayu te tuweday mangubat i da'yu.
Ta guwalyaanyu nan binattun aladyu ya numbota' ayuh nan kalata ta
haddonyuy umali. Ya nundadaanonyu nadan tindaluyu.
2 Ya da'mi'e ya ta'on on nunhiglay nanadagyu i da'min i Judah ya ta'on on
nadan intanommi mu hi Apu Dios ya pumbangngadona nan amaphodmi
tuwali an tinanud Israel.
3 Mu da'yu'e ya tuweda nadan binuhulyu an mangubat i da'yu an
nunhahapiyoda hi mumbolah* ya numpunlubungda boh mumbolah. Te
hitun umaliyandan mangubat i da'yu ya mumpunluganda hi munlitaak
an gumo' an kakalesa an pakilkilatonday pahulda.
4 Ya pun'awiging nadan nungkakalesa an mumbinbinangngadan hi-
nadan kalata ta ayda kilat.
5 Ya punhonan nan patulyuh ad Ninibeh nadan tindaluyu ta eda
mangapyah pumbaliwyuh nan binattun aladyu mu gapu ta pun'awigingda
ya mun'ihuhubagda
6 ya naladawda mo te niluh an nibughul nadan geyt hinan way
wangwang ta hinggop nadan binuhulyuy bobleyu ot pumpa"ihda nan
palasyu.
7 Mu nibaga tuwali an mibalud ayu an i Ninibeh hi udum an boble.
Ta nadan himbut an binabai ya humanibhibokda an ayda balug on
pungkulpigday palagpagda an gapuh na'abakanyu.

---

* **2:3 2:3** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

8 Ta mamtik ayu ta ay ayu niguwang ha liting. Ta ta'on on waday
muntukuk an alyonday, Mumbangngad ayu! Ya agayuot hi eye.
9 Ta ahitutukuk nadan tindalun binuhulyu an alyonday, Pun'ala ta'uy
silber ya balitu'da te ay tayya ma"id ha upuh di kinadangyanda.
10 Ta mama"id di kinadangyanda ya madadag tun bobleda. Ta
munggagayonggongda ya umuphatdah takutda.
11 Athidiy ahi ma'at ta mama"id mo nan nundongol an bobleyu an mi'alig
hi balen di layon an takutan di abobboble.
12 Te da'yun i Ninibeh ya umat ayuh nan layon an numpatenay udum an
animal ta ipa'anah nadan imbabalena ya ibbana. Ya paddungnay pinnuyuy
baleyu hinadan inyanamutyu an pinatepateyu.
13 Mu nan ongal di abalinanan Dios ya alyonan da'yu an i Ninibeh di,
Nomnomnomonyu an ha"on di binuhulyu. Ot pu'ula' nadan kalesayu ya
numpate' nadan mumpangilog an linala'i an i'imbabaleyu ta ma"id ha
mabati i da'yu. Ta ma"id mo ha ume i da'yu hi udum hi boble an e
manattatakut hi tatagu.

3

1 Mahmo' ayu an pumatepate ya mumpunlayah an i Ninibeh an ta'on
on dakol di inyana'anamutyu hi kinadangyan di udum an tatagu ya
nangaba'abak ayuh gubat
2 mu ahiyu donglon di panuplit nadan mangubat i da'yu hi kakabayuda
ya nan umi'immog an pangen di kabayuda ya nan gangon di kakalesada.
3 Te umaliday nungkakabayu an mungkilat di ispadada ya pahulda.
Ta pumpate da'yu ta mun'itapu"ul di adolyuh nadan kalata ta
mun'ihahali'dudday udum i da'yu.
4 Manu'eh ma'at datuwen da'yun i Ninibeh ya gapu hinan pan-
gaya'ayaganyuh tataguh abobboble ta dayawonda nadan dios an daya-
wonyu ta mi'alig ayuh babai an umaya'ayag hi linala'i.
5 Ta hiya nan alyon nan ongal di abalinanan Dios di, Dusaon da'yu i
ha"on. Ta paddungnay bolladan da'yu ta punhintiggan da'yu hi atagutaguh
tun luta ta mibabain ayu.
6 Ya paddungna boy pumpaklitan da'yuh lugit ta ipatigo' hi atagutaguy
bungot'u i da'yu.
7 Ta an namin di manigo i da'yu ya tumakutda ta alyonday, Inoy an
nadadag moh ad Ninibeh. Nganne nin mahan di mammo' i dida?
8 Ta athituy ma'at i da'yu an i Ninibeh te undan da'yu'e ihya ya udu'dul
ayu mu nadan i Tebes an nigawway bobledah ad Egypt ya lini'woh han
wangwang* ta hidiyey pumbaliwda.
9 Ya ongal di abalinanda te bumoddangdan namin di i Egypt i dida ya
ta'on on nadan i Kus ya i Put ya i Libya.
10 Mu ta'on on athidiy abalinan nadan i Tebes ya binalud damdaman
di binuhulda dida ta niwakatdah udum hi boble. Ot pun'ibkah nadan
binuhulda nadan goggolang hinadan kalata ta nun'a'ateda attog. Ot
bangkilinganda nadan ap'apuda ot ibubunutda hi'on nganney mangala i
didah nadan kakadangyan ta pumbalinondah himbutda.
11 Mu ta'on on da'yu an i Ninibeh ya gapu i datuwen ma'at ya ay ayu
mabutong. Ta ta'on hi ipatnayu eh'an e mipa"e mu adi ayu damdama
mihwang.

---

* **3:8 3:8** Hay ngadan diyen wangwang ya Nayl.

12 Te an namin nadan binattun aladyu ya mun'apukalda. Ta umatdah
nan bungbunga"an an fig an wa'et nalum di bungana ya ammuna ha
pangiwagotan ya mun'a'agah di bungana.
13 Ya nadan tindaluyu ya kumapuyda ta ayda binabai. Ya mun'a'aghob
nadan geytyu ta pangi'wan nadan binuhulyu.
14 Ta ta'on hi aganyuh amu'amung hi liting ya nungka"ut ayuh pito' ta
punlitayuh nadan nun'apa"ih an aladyu ta mun'ihamadda
15 mu ma"id damdama ha hilbina te maghob ayu ya nun'a'atedah gubat
di udum. Ta mapuh ayu an umat hi pangat di dudun an upuhondan namin
nadan nitanom onu holo' an kumhopanda an ta'on on dakkodakkol ayu ta
umat ayuh dinakol di dudun.
16 Ya ta'on on dumakol di kakadangyan an mumpunggattang hi bobleyu
ta umat hi dinakol di bittuwon mu ayda damdama dudun an lu'ihanday
bobleyu ya ahi da'yu tinaynan.
17 Ya ta'on on dakkodakkol di guwalyayu ya a'ap'apuyu ta umatda
damdamah nan dudun an ma'amu"amungdah nan ahikotolan mu wa'e ta
pinumtang on binumtikda ta ma"id ha manginnilah nangayanda.
18 Ot he"a an patul hi ad Assyria ya ma'at'e datuwe ya mate nadan ap'apu
an munhilbi i he"an patul hi bobleyu ya ta'on on nadan kakadangyan ta
mun'iwakatdah nadan billid nadan tatagum an ma"id ha mangipapto' i
dida.
19 Ya nan bobleyuh ad Ninibeh ya paddungnay mun'ihalom di hugatna
ta adi ma'agahan. Ya an namin di mangngol i diyen adadaganyu ya
pumalakpakdah amlongda. Te ma"id ha agge nanoltap hi bungotyu.

Habakkuk

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya nibagahtu nadan lilin Habakkuk i Apu Dios. Te minomnoman hi Habakkuk hinadan adi maphod an ato'aton nadan ibbana an i Judah. Yaden paddungnay adi dusaon Apu Dios dida i diyen pumbahbahulanda.

Mu impa'innilan Apu Dios i Habakkuk an pa'aliyona nadan i Babilon ta dadagonda nadan tataguh ad Judah an gapuh bahulda. Ya namama an minomnoman hi Habakkuk hi nanginnilaan i diyen ma'at. Ta minahmahana bo i Apu Dios on tanganu ona iyabulut an nadan i Babilon di manadag hinadan tataguh ad Judah yaden ong'ongngal di numbahulanda mu nadan i Judah (Habakkuk 1:13). Ot ipa'innilan bon Apu Dios i Habakkuk an nunhigla damdamay ahina pundusaan hinadan i Babilon an gapuh bahulda. Ya impa'innilan bon Apu Dios i Habakkuk an nanongnan hiya an Dios di ap'apu hi ad abunyan ot hiyay ukod hi an namin an ma'ma'at hitun luta (Habakkuk 2:20).

Ya hidin na'innilaan Habakkuk di nambal Apu Dios ya dinayawna hiya an gapuh nan ongal an abalinana ya nan nipto' an atonah nadan tatagu. Ta hiya nan innilana mo an nipto' boy atonah nadan tataguh udum hi algo (Habakkuk 3:1-19).

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunliliyan Habakkuk i Apu Dios an gapu ta ma"id ha matigonah aton Apu Dios an mundusah nadan i Judah an gapuh bahulda (Habakkuk 1:1-4)
2. Hay nambalan Apu Dios hi pangiyabulutana an nadan i Babilon di usalonah manadag hinadan i Judah an gapuh bahulda (Habakkuk 1:5-11)
3. Hay nangibagaan Apu Dios i Habakkuk an namamay pundusanah nadan i Babilon mu nadan i Judah (Habakkuk 1:12–2:1)
4. Hay nangibagaan Apu Dios hi pangdatanah gunggunan nadan mundinol i hiya (Habakkuk 2:2-20)
5. Hay dasal Habakkuk (Habakkuk 3:1-19)

1 Hay nitudo' ituwe ya nan impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Habakkuk an propeta.

Hay Lilin Habakkuk I Apu Dios

2 Nunliliya' i Apu Dios an alyo' di, Ngalngalam bo ahan tatawwa ta adim donglon nan pumpahpahmo'anmi i he"a. Ta ta'on ahan on ami kumga an mumpaboddang i he"a on adi da'mi ihwang hinadan mamalpaligat i da'mih tun boblemi.

3 Tanganu onmu inyabulut di adi maphod an ma'ma'at? Ya ahim min-minnangmang tun boblemin mun'adadag. Ya teen nunhiglay pumanapatte ya humanahannu ya humanihiwwawan.

4 Ta dakol di mangat hi adi maphod mu hay mangat hi maphod. Ta ma"id ha hilbin di uldin te nadan mangipanuh hi kasu ya mabalin an mabayadanda ta ta'on on nan numbahul ya pangabakonda.

Hay Nambal Apu Dios

5 Mu alyon Apu Dios di, Onha'e ta tigonyuy ma'ma'at hi abobboble ot masda'aw ayu man. Te ad uwani an ataguyu ya waday ato' an adiyu kulugon an ta'on on ipa'innilada i da'yu.

6 Te idadaan'u nadan i Babilon an ma'abbungot ya matakutan an tatagu
ta ongal di abalinandan mamloh abobbobleh tun luta.
7 Ta mundingngol an ma'abbungotda nimpe an patakutonday atagutagu.
Ta atondan namin di pinhodda an ma"id ha mabalin hi mangipadinong i
dida.
8 Ya ma'a'awwiging nadan kabayudan bumtik mu hay leopard. Ya
imbungbungotda mu hanan na'agangan an kahuh nan inalahan. Ya nadan
nungkakabayun tindaluda ya ta'on onda malpuh adawwi ya mangalidan
ayda hamutin muntayyapan an e mampap hi anonda.
9 Ta nunnaud di takut di tatagu i dida te himpappangey pangatda. Te
dakkodakkol di eda ibalud an umat hi dinakol di panag.*
10 Ya ngohayonday papatul ya ngihngihilanday a'ap'apuh udum an
boble. Ya ta'on on nadan binattuy aladna ya ma"id ha hilbina i dida
te abalinandan tababon nan way alad ta pumpattukandan hunggop ya
ginubatda dadiyen boble.
11 Ta ayda puwo' an dadagondan namin an ma"id ha takutanda an
idinoldah nan bikahda ta ay hidiyey diosda.
12 Ot mundasala' an alyo' di, He"a Apu Dios ya nahamad di niyatam ya
wadawada'a tuwalih inggana. Ya ma"id ha nipaddungan di amaphodmu.
Ya innila' an he"ay namto' hinadan i Babilon ta diday mamalpaligat i da'mi.
Mu he"ay mi'alig hi doplah an ihi"uganmi.
13 Ya adim ahan pohdon nadan adi maphod an pangat. Mu tanganu
onmu inyabulut an ilaylayahhan da'mi? Ya tanganu on'a dindinnongan
yaden paddungnay anon da'mi tayyah nadan binuhulmi an ong'ongngal di
bahulda mu da'mi?
14 Ta numbalinon da'mi tayyan tatagum hi paddungnay ekan onu nadan
udum an wah nan baybay an ma"id ha ap'apudah mangita'dog i dida.
15 Ta inyabulutmun paddungnay bunwiton da'mi hinadan i Babilon onu
tabukulon† da'mi. Ta ay ami nimpe ekan an makna. On mun'ingalda bo
udot hi amlongda.
16 Ta hiya nan nadan almasday paddungnay diosda ta i'nonganda ya
inighobandah insenso. Te gapu i dadiyen almasda ya kimmadangyanda ta
abalinandan alan nadan na'appinhoddan anon.
17 Ot undan iyabulutmu ta agandah dadag hi tataguh abobboble an ma"id
ha homo'da?

2

1 Ha"on an hi Habakkuk ya umeya' hinan natagen umohnongan di
mungguwalyah tun boble ta'u ta haddo' di alyon Apu Dios hi'on nganney
pambalnah nan lili' i hiya ta tobalo' nan ibagana.

Hay Impitudo' Apu Dios I Habakkuk

2 Ya alyon Apu Dios di, Ihamadmun itudo' datuwen ipa'innila' i he"a i
ha nahabatan an batu ta nalakan bahaon nan e mangipa'innilah udum an
tatagu.
3 Manu'e hi itudo'mu ya adi ni' ma'at hi ad uwani mu ahi madatngan
nan nagtud an ipa'annungana. Manu te mabayag mu haddonyu te ma"id
ha bahhonan ma'at.
4 Ot alyom hinan itudo'mu di, Nomnomnomonyu an nadan mumbaktu
an tatagu ya hanadan abalinanday pundinolanda. Mu nadan tatagun
nipto' di pangatda ya hi Apu Dios di un'unudonda hinan pi'taguwanda.

---

* **1:9 1:9** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal. † **1:15 1:15** Hituwen tabukul ya umat hi hidu'.

5 Hay kinadangyan* ya huma'ul. Te nan kadangyan ya mumbaktu mu
ma"id ha linggop di nomnomna. Ya ma'aggamgam ta nipaddung hinan
ongal an lubu'an an adi mapmapnu. Te hay ate ya ma"id ha alyona hi
ammuna mo tatawwa. Ta hiya nan umedah abobboble ta pumbalinonday
tataguh balud ya inaladay kinadangyanda.
6 Mu udum damdama boh algo ya abakon di binuhulda ya nginihngihi-
landa dida an alyonday, Kilayu an e nangamu'amung hi na'akon gina'u ta
hiyay ingkadangyanyu. Undan anuud ya ahiyu idinong hinaen pangatyu?
7 Aggeyu innila an lo'tat ya wada damdama boy abalinan dadiyen
binaludyu ta patakuton da'yu ya nun'aladay gina'uyu.
8 Ot gapu ta nun'alayuy gina'un di udum an tataguh abobboble ot
pumpateyu dida ot dadagonyuy numboblayanda ta hiya nan nadan nabati
ya ahi dida piboy mamloh nadan gina'uyu.
9 Te da'yu ya inatyun amin di abalinanyu ta kimmadangyan ayu an ta'on
on kuluk di nangatyu. Alyonyu eh'a on ma"id ha ma'at i da'yu hi adi
maphod an gapu ta nun'atatagey numpunhituwanyu mu onnot on mahmo'
ayu.
10 Ot gapu i danaen inatyun nanadag hi dakol an boble ya mibabain ayu
ta ma"id ha namnamaonyuh itaguwanyu.
11 Ta nadan binattun aladyu ya paddungnay pun'itkukday ina'inatyu ya
nadan dinangal di babaleyu ya ayda batang an panidpidwonda.
12 Ta hiya nan mahmo' nadan tatagun nangibangon i ha boble an hay
inusalda ya nadan kinulukda ya nadan himbutda an nunhiglay namaaldan
dida ta nun'a'ateda.
13 Mu hanat nomnomnomonyu an ha"on an ongal di abalinanan Dios ya
ninomnom'u tuwali an gobhon nadan nunligatan nadan tatagu an nalpuh
abobboble an numbalinonyuh balud. Ta ma"id ha hilbin di numbolayanda.
14 Ta udum hi algo ya mihinap hi abobboble nan anabaktu' ya nan ongal
an abalina' an Dios ta umat hinan liting hinan dammudammunan baybay.
15 Mu mahmo' ayun tatagu an paddungnay aganyuh pa'inum hinan
hinaggonyu ta ma'abbutong ya ahiyu mohpe minminnangmang nan
nabolladan an adolna.
16 Te nunnaud di ahiyu ibabainan te ma'at damdama i da'yu nan inatyu
te ha"on an Dios di paddungnay mamutong i da'yu ta ta'on hi mapemanan
ayu ni' mu ahi ayu damdama mapihul.
17 Ta ma'at damdama i da'yu nan umat hinan nangatyuh nadan kayiw
hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ta nun'a'ate nadan animal hidi.
Ta ahi ayu pibo tumattakut te miballoh i da'yu nan namatapatayanyuh
tatagu hi udum hi boble ot pumpa"ihyuy bobleda.

Hay Imbagan Apu Dios Hi A'at Nadan Dios An Inyamman Di Tagu

18 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Undan nganney hilbin nadan
dios an inyamman di tagu? Tanganu mahan on eyu dayawon ha layah di
itudtuduna? Ya tanganu mahan on nan tagun nangiyamma ya mundinol
hinan adi humapit an inyammana?
19 Nadan dios an inyamman di tagun na'amoh silber ya balitu' ya ma"id
ha yahyahda ya ma"id ha abalinandan mangipa'innilah nganneh diye. Ta
hiya nan mahmo' nan tagun mumbagah boddang i dadiye te ma"id ha
abalinandan bumoddang.
20 Mu ha"on an Dios ya wadaa' hinan bale' hi ad abunyan ot an namin
ayun tataguh tun luta ya dumidinnong ayuh hinangngab'u.

---

* **2:5 2:5** Hituwen alyonah kinadangyan ya hay alyon di udum ya bayah. **2:13 2:13** Jeremiah 51:58

3

1 Ha"on an hi Habakkuk an propeta ya nundasala' an inali' di,
2 He"a Apu Dios ya innila' di a'atmu. Ta wa'et nomnomnomo' ya nunnaud
an masda'awa' hinadan inatmu. Ot hanat atom bo danae hi ad uwani ta
ta'on hi nunhiglay bungotmu ya hom'on da'mi bahan.
3 Ya wada han impatigon Apu Dios i ha"on ta tinigo' hiya an ma"aphod
di a'atna an immalin nalpuh ad Edom ya hi ad Paran. Ya ma'binnang ta
nahawanan hi ad lagud. Ot dayawon di atagutaguh abobboble.
4 Ya hidiyen binangna ya umat hinan hiyah manulu nan potang. Ya ta'on
on nadan ta'lena ya mumbinang ta ma'attigo an ongal di abalinana.
5 Ta impa'alinay dogoh ot ipatnudnay ate.
6 Ot umohnong ot pa'alyogona tun luta. Ot imangmangnah nadan
tataguh abobboble ta munggagayonggongdah takutda. Ya nada'e an billid
ya nadan nabillid ya mun'atotommangda ta mun'a'agdeda. Mu nan ongal
an abalinanan Dios ya munnananong.
7 Ya tinigo' an nun'apapa"ih di numpunhituwan nadan i Kusan ya nadan
i Midian.
8 Ta inali' di, Na'innilaa' mo Apu Dios an bokon gapuh bungotmuy
nangipadinongam hinan liting hinan wangwang ya hinan baybay te gapuh
pangihwangmu i da'min tatagum.
9 Ya atbohdi hi nangukatam hinan panam* ot agam hi pana. Ta
nun'atotommang nadan luta ta nawadaday wangwang.
10 Ya niwagot nadan billid ta mun'ungak di liting an manayyuh ya
mumbungug nadan maludulludun an dalluyun hinan baybay.
11 Ya dimminong nan algo ya bulan hi ad lagud an gapu i diyen
nangoladam hinan panam ta ay udan an mangali nadan papan ya
mungkilat nan gayangmun mangali.
12 Ya gapu hinan nunhigla an bungotmu ya nun'igatinmuy tataguh
abobboble.
13 Inatmun namin datuwe ta pangihwangmuh nadan tatagum ya nan
pinto'mu an patul. Mu hana'en ap'apun nadan tatagun adi maphod di
pangatda ya dinadagmu an ta'on on nan pun'ap'apuwana.
14 Te inalam nan pahulna ot hidiyey pangayangmun hiya hidin immalida
nadan tindaluna an ayda puwo' an mangiwakat i da'mi te hay innilada ya
nalakay pangabakandan da'mi.
15 Ta umat hi nangipa'wam hinadan kabayum hinan baybay ta atatakut
nan dalluyun an maludulludun.
16 Ta hidin tinigo' datuwen nipatigo i ha"on ya kimmilob di bala' ya
munggagayonggong di timid'u. Ya ta'on on hay huki' on gumayonggong
ta adiya' pa'atta'dog. Mu madinola' mo an mannod hi panadagam hinadan
binuhulmin mangubagubat i da'mi an tatagum.
17 Ta ta'on hi adi humabung nadan intanom'un bungbungnga"an an fig
ya ma"id ha bungan nadan greyp ya olibo ya ma"id ha gapaso' hi wit onu
barley ya ta'on on nateda nadan kalnero' ya baka'
18 mu mun'am'amlonga' damdama an gapuh nangihwangan Apu Dios i
ha"on.
19 Te nan na'abbaktun Dios di mangdat hi bikah'u. Ta umata' hinan ulha
an abalina' an bumtik ta umeya' hinan uhhun di billid ta mihwanga'.†

---

* **3:9** **3:9** Hituwen pana ya hituwe nan bokang an usalondan e mi'gubat. **3:19** **3:19** 2 Samuel 22:34 † **3:19** **3:19** Nan udum an Biblia ya alyonday hituwen dasal ya mabalin an ibagan nan mangipangpangulu hinan kanta ta ikantada ya inunnudanda hinan umat hi gitala.

Sepaniah
(Zephaniah)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hi Sepaniah ya propetah din numpatulan Josiah hi ad Judah. Ya kadangyanda ni' i diye nadan tataguh ad Judah. Ya inun'unuddah Apu Dios (2 Patul 22-23) mu na'omtang ya abuh te agagga ot inganuydan mangun'unud ot dayawonda nadan iniphod di tagu. Ta hiya nan impa'innilan Apu Dios an dadagona nadan i Jerusalem ya an namin hi ad Judah an gapu i dadiyen ina'inatda mu adida pohdon an muntutuyu. Ta hidin limay gahut ta nawalut onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (586 B.C.) ya dinadag nadan i Babilon hi ad Jerusalem.

Manu te impa'innilan Apu Dios an dadagonah ad Jerusalem mu imbagana bo damdama an ihwangna nadan niwakat an tatagunah udum hi boble ta iyanamutna didah ad Judah ya winagahana dida.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Nan nagtud an pundusaan Apu Dios hi atagutagu an agge nangunud i hiya (Sepaniah 1:1–3:7)
2. Hay a'at nan pumpapto'an Apu Dios (Sepaniah 3:8-20)

1 Hidin numpatulan Josiah an imbabalen Amon hi ad Judah ya himmapit
hi Apu Dios i ha"on an propeta an hi Sepaniah an imbabalen Kusi. Ya
hituwen hi Kusi ya imbabalen Gedaliah an hi na' Amariah an imbabalen
Hesekiah.

Hay Panadagan Apu Dios Hi Atagutagu

2 Alyon Apu Dios di, Dadago' an namin di wadah tun luta.
3 Ta madadagdan namin di tatagu ya animal ya hamuti ya nadan wadah
nan baybay. Ta wan madadagdan namin nadan adi miyunnudan hinan
pohdo' di pangatda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
4 Ya dusao' nadan i Judah an ta'on on nadan numpunhituh ad Jerusalem.
Ya inaan'un namin nadan panginomnomnomanda i Baal ya nadan udum
an dayawonda ya ta'on on nadan padida.
5 Ya atbohdiy ato' hinadan mundayaw hinadan bittuwon ya bulan hinan
nundotal an atop di baleda ya ta'on on nadan mangibagah ha"on an Dios
di dayawonda mu dayawonda bo nan dios di udum an tatagu an hi Molek.
6 Ya dusao' bo nadan mangiwalong an mangun'unud i ha"on an Dios te
adida mumpaboddang i ha"on ta wan ituddu' i dida nan nipto' an pangat.
7 Ot alyo' an hi Sepaniah di, Duminong ta'u te tuwe mon madatngan
di punhumalyaan ya pundusaan nan na'abbaktun Dios hi tatagu. Te
alyonay, Nadatngan mo nan paddungnay pangi'nonga' i da'yu te ayaga'
nadan binuhulyu ta iyabulut'u ta diday ukod an mamate i da'yu.
8 Ya ta'on on nadan ap'apun munhilbih nan patul ya nadan linala'in
imbabalen di patul ya an namin nadan mangiyunnud hinadan pangat di
udum an boble ya pi'dusa'.
9 Ya dusao' nimpen namin nadan mundayaw hinadan iniphod di tagu
an eda huma'uha'ul on tinattatakutda nadan ibbada ta alanda nadan
kinadangyanda on inyedah nadan pundayawanda.
10 Ya i diyen pundusaa' ya madngol di ahikokoga hinan pi'ibbangon
an boble an nihaggon hinan way geyt an nungngadan hi ekan hidih ad

Jerusalem. Ya ma"adngol boy mungkakaludukud hinadan nabillid hi ad
Jerusalem. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
11 Ot da'yun numpunhituh nan nihaggon hinan malkadu ya kumga ayu
te natedan namin nadan mumpunggattang.
12 Te i diye ya paddungnay odna' ha dilag ta hinapo' an namin
hi ad Jerusalem ta da'yun palinglinggoponan mangmangngat hinadan
pohpohdona ya dusaon da'yu te alyonyuy, Ma"id ha aton Apu Dios i dita'uh
maphod onu nalawa.
13 Mu onnot on ibtik nadan binuhulyuy kinadangyanyu ya numpa"ihday
babaleyu. Ya ta'on boh on ayu mangiphod hi baleyu mu bokon da'yuy
munhituhdi. Ya ta'on boh on ayu muntanom hi greyp mu adiyu tamtaman
nan bayah an pumbalinana.
14 Ya alyo' an Sepaniah di, Nan nunhiglan pundusan Apu Dios hi tatagu
ya tuwe mo nimpen madatngan. Te nunhigla nan ahi ma'at i diye te ta'on
on nadan na'tullid an titindalu ya mangintattakutda.
15 Te i diyen pangipatigan Apu Dios hi bungotna ya nunhiglay punhol-
holtapan di tatagu ta paddungnay humilong di punnomnomda.
16 Ya ma"adngol di tangguyub an mangipa'innilan waday gubat ta
ahitutukuk nadan tindalu an manggop hinadan binattuy aladnan boble
ya ta'on on nadan pungguwalyaan.
17 Te alyon Apu Dios di, Ipa'ali' di nunhiglan punligatan di tatagu ta ayda
napilok an mun'ihuhubag. Athidiy ma'at te numbahulda i ha"on an Dios.
Ta umayuh di dalada ya nun'imangit di putudah nan luta ta alulugnin.
18 Ya i diye ya ma"id ha hilbin nadan balitu' ya silberda te adida abalinan
an mangihwang i dida hinan nunhiglan bungot'u te bokon ha"on ya abuh
nimpe di dinayawda. Ta mamingpinghan an pogpogo' an namin di wah
tun luta.

2

Hay Tugun Sepaniah Hinadan Tatagu

1 Alyo' an hi Sepaniah di, Daan mo ta ma'amung ayun ma"id ha bainan
himpamoble ta munhahapit ayu
2 ta adiyu haddon nan nagtud an algo an pangipatigan Apu Dios hi
bungotna ta ipatayap da'yu ta ay ayu dugih.
3 Mu da'yu'en mumpada"ul an mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya
hiyay pumpaboddanganyu. Ta nadan nipto' di atonyu ya mumpada"ul ayu
nimpe ta alinah mihwang ayu i diyen pangipatigan Apu Dios hi bungotna.

Hay Adadagan Nadan Bobleh Nunlini"odan Di Ad Jerusalem

4 Hanada'en boblen nadan i Pilistia an umat hi ad Gaza ya hi ad Askelon
ya madadagda ta minganuyda ta ma"id ha munhituhdi. Ya atbohdih ad
Asdod ya hi ad Ekron an madadag hi pangat nadan binuhulda ta mabao
dadiyen boble.
5 Ta mahmo' ayu an nalpuh ad Krete an e nunhituh nan way pingngit
di baybay an boblen nadan i Pilistia an nunhitu ni' hi ad Kanaan te inalin
Apu Dios hi dadagona ta ma"id ha mabati i da'yu.
6 Ta mumbalin nan nunhituwanyun i Krete an wah nan pingngit di
baybay hi pumpastolan hi kalnero.
7 Ya mumbalin hi lutan nadan mabati an i Judah ta pumpastolandah
kalneroda. Ta nahdom'e on eda nalo' hinadan balen ni' nadan i Askelon. Te
hi Apu Dios an dayawonda ya ipapto'na dida ta mibangngad nan maphod
an nitaguwanda tuwali.

8 Ya alyon bon Apu Dios di, Dingngol'un nunhiglay pamihul nadan i Moab
ya i Ammon i da'yun tatagu'. Ta tanattakuton da'yu an alyonday pulhonda
nan bobleyu.
9 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun tinanud
Israel ya umannung an dadago' hi ad Moab ya hi ad Ammon an umat hi
nadadagan di ad Sodom ya ad Gomorah. Ta magado'otanda. Ta da'yun
tatagu' an mabati di ahi mangalah nadan odonda ya lutada.
10 Ot alyo' an hi Sepaniah di, Hituwey dusada hi nunlattuwaganda ya
namanadngolanda i dita'un tatagun nan ongal di abalinanan Dios.
11 Te nunhiglan atatakut hidiyen ahi aton Apu Dios i dida. Te dadagonan
namin nadan iniphoddan dayawonda. Ta hi Apu Dios moy dayawon di
atagutaguh abobboble.
12 Ya inalin bon Apu Dios di, Ta'on on da'yu an i Etiopia ya pumpate
da'yuh nan ispada'.
13 Ot alyo' bon hi Sepaniah di, Dadagon bon Apu Dios nadan bobleh
nangappit hi huddo' di ad Judah ta madadag hi ad Assyria ya numbalinona
nan nundongol an boblehdi an ad Ninibeh hi adi maboblayan.
14 Ta punhituwan di nat'onat'on an animal an ta'on on nadan kalnero ya
baka. Ya mun'apalu'ah nadan babalehdi ta ma'attigo nadan dinangalda ya
tu"udda ya nadan tawa ya panto ta pumpattukan di akup ya tukukan. Ta
hay madngol mohdi ya hay kalin di hamuti.
15 Athidiy ma'at i dadiyen boble te hanadan tatagun nunhituhdi ya
palinglingngoponday punnomnomda te hay innilada ya nahamad nan
bobleda. Ta ilattuwagda an ongal di abalinanda. Mu madadagda nimpe
ta punhituwan di atap an animal di bobleda. Ta an namin di mala"uh on
munwigwigiwigda.

3

Hay Ahi Ma'at Hi Ad Jerusalem

1 Alyo' bo an hi Sepaniah di, Nunhigla tayya nan ma'at hitun ad Jerusalem
an numboblayan di mumpungngohe ya mamalpaligat hi ibbadan tatagu ta
hiyah tuwey gimmalat hi nibilangan tun numboblayandah nalugit.
2 Te adida un'unudon nadan tugun Apu Dios te adida pohdon an
matudduwan hinan nipto' an pangat. Ya adida mundinol i Apu Dios ya
adida mumpaboddang i hiya.
3 Ta nadan ap'apu ya umatdah nan kahuh nan inalahan an na'agangan
ta mahmo' nadan tataguh pangatda.
4 Ya ta'on on nadan propeta on munlattuwagda ya mumpunlayahda.
Ya nadan padi ya adida un'unudon nadan tugun Apu Dios. Ta dadiyen
pangatda di gimmalat hi nibilangan nan pundayawan i Apu Dios hi nalugit.
5 Mu hi Apu Dios an wadawadan mumpapto' ituwen boble ya nipto' di
pangatna an ma"id ha pangipangngelana. Te abigabigat on hiyah diye
an nipto' di pangatnah nadan tataguna mu ningamut an ma"id ahan ha
baindah nadan adi maphod an ato'atonda.
6 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, Dinadag'uy dakol an boble ta
nun'iwalong di kalatada ta ma"id ha uggan mangi'wahdi. Ya ta'on on
nadan binattun aladda ya nun'apa"ih ta ma"id ha nunhituhdi.
7 Ot alyo"ot on gapu i dadiyen inat'u ya waday takutyun i Jerusalem
i ha"on ta un'unudonyu nadan tugun'u ta adi' dadagon di bobleyu ya
adi da'yu dusaon. Mu ma"id te onnot on inyal'alayun nangat hinadan
pumbahulan.

8 Ot haddonyu tun punhumalyaa' hi atagutaguh tun luta te ninomnom'u
an amungon di atagutagu ta ipatigo' nan nunhiglan bungot'u an ay apuy
an gobhonan namin di wadah tun luta. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
9 Ya ahi' mohpe impaphod di a'at di atagutaguh tun luta ta an naminda
ya ma'ohhada an mundayaw ya munhilbi i ha''on an Dios.
10 Ta ta'on on nadan tatagu' an niwakat hi daggah nan wangwang hi ad
Etiopia ya ha"on moy dayawonda ya iyaliday idawatda i ha"on.
11 Ya adi ayu mo mibabain an gapuh nungngohayanyun ha''on te
ma"ido' nadan mumpunlattuwag ituwen boble. Ta ma"id mo nimpe ha
munlattuwag ituwen nabillid an niyappit i ha"on.
12 Ta hay mabati ya nadan nanongnan mumpada"ul an mundinol ya
mumpaboddang i ha''on.
13 Ta da'yun mabatin tinanud Israel ya ma"id mo ha atonyuh adi maphod.
Ta ma"id mo ha huma'ul ya munlayah. Ta pumhod di nitaguwanyu ta
malinggop ayu te ma"id mo ha manattatakut i da'yu.

Hay Pungkantaan An Gapuh Amlong

14 Ot alyo' an hi Sepaniah di, Hitun a'atan datuwe ya mungkanta ta'u an
numpunhituh tun ad Jerusalem ta it'itkuk ta'uy pun'am'amlongan ta'u an
tinanud Israel.
15 Te adi dita'u mo dusaon i Apu Dios te ma"idda mo nadan binuhul ta'u.
Te hi Apu Dios an patul ta'un tinanud Israel ya niddum i dita'u ta ma"id
mo ha itakut ta'u.
16 Ya hitun a'atana ya alyon di tatagu i dita'u an nunhituh ad Jerusalem
di, Adi ayu aya mo tumakut an i Jerusalem ot hanat adiyu iyabulut an
minomnoman ayu.
17 Te hi Apu Dios an dayawonyu ya niddum i da'yu ot ongal di abalinana
an mumpapto' i da'yu. Ya gapuh nan ongal an pamhodna ya waday
dinolyun hiya. Ta ikankantanay amlongna i da'yu.
18 Te hi Apu Dios ya alyonay, Da'yun minomnoman hi aggeyu nidduman
an e nundayaw i ha"on hinadan nagtud an pundayawanyu an gapuh
niyayanyuh udum an boble ya amungon da'yu.
19 Ot nomnomnomonyu an dadago' dadiyen namalpaligat i da'yu. Ta
ihwang da'yu an ma"id ha abalinana ya inyanamut da'yun namin an
niyeh udum hi boble. Ya numbalinon da'yu hi mabainan hinadan boblen
nibabainanyu ni'.
20 Te iyanamut da'yu nimpen namin hi bobleyu. Ya impaphod'uy
nitaguwanyu ta mundingngol ayu boh abobboble.
Ha''on an Dios di mangalin tuwe.

Haggay
(Haggai)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hidin limay gahut ta tulumpulut waluy tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (538 B.C.) ya nan ap'apu hi ad Persia an hi Sayrus ya inabulutna ta mumbangngaddah ad Jerusalem nadan Judyu an inyen nadan i Babilon hi bobleda hidin inabakdah ad Judah mu hidin inabak damdaman nadan i Persia nadan i Babilon ot middumdah nan pun'ap'apuwan di ad Persia. Ta hidin numbangngadda nadan Judyu hi bobleda ot ihipunda an mangiphod hinan napa"ih an Templo. Mu agge nadne ya way ohaon hay balenay iyammana ya nan intanomnay ipapto'na.

Mu indani ta nala"uh di himpulut limay (15) tawon ya nadadag nadan intanomda ta kulang di anonda an gapu ta aggeda ginibbuh an mangiphod hinan Templo ya namama te inwalongda an munhilbin Apu Dios.

Ta hay nitudo' ituwen liblu ya nan impa'innilan Apu Dios i Haggay an ibaganah nadan tatagu ya ta'on on hinadan ap'apuda. Ta hidin limay gahut ta baintiy tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (520 B.C.) ya imbagan Haggay hinadan tatagu nan opat an impa'innilan Apu Dios i hiya. Ya hay namangulu ya imbaganah nadan tatagu ta iphodda nan napa"ih an Templo. Ya inun'unudda mohpe ta inlugida bon iyamma nan Templo. Ya nan mi'adwa ya minahmahana hi'on nganne i diday nanigoh nan a'at nan Temploh din hopapna ya hi'on nganney panigoda i diyen hiyah niyamma an Templo. Ya nan mi'atlu ya impa'innilan Apu Dios nan gapunah adina pangabulutan hinadan idawatdan hiya. Ot ibagan bon Apu Dios an wagahana dida hinan eda umun'unudan i hiya. Ya na'en mi'apat ya hay nangipa'innilaana an hi Serubbabel di mun'ap'apu.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Nan namangulun impa'innilan Apu Dios i Haggay (Haggay 1:1-15)
2. Nan ni'adwa an impa'innilan Apu Dios i Haggay (Haggay 2:1-9)
3. Nan ni'atlu an impa'innilan Apu Dios i Haggay (Haggay 2:10-19)
4. Nan ni'apat an impa'innilan Apu Dios i Haggay (Haggay 2:20-23)

Hay Impa'innilan Apu Dios I Haggay Hi Gapunah Punligligatanda

1 Hidin namangulun algo hinan mi'anom an bulan* hidin mi'adwah
tawon hi numpatulan Darius hi ad Persia† ya impa'innilan Apu Dios i ha"on
an hi Haggay an propeta nan pinhodna an ibaga' hinan gobelnador hi ad
Judah an hi Serubbabel an imbabalen Sealtiel ya nan nabaktun padi an hi
Joshua an imbabalen Jehosadak.
2 Ot ibaga' i dida nan inalin nan ongal di abalinanan Dios an alyonay,
Datuwen tatagu di mangali hi agge ni' nadatngan nan pangiphodandah
nan Templo an pundayawanyu i ha"on.
3 Ya himmapit boh Apu Dios i ha"on an hi Haggay ta ibaga' hinadan tatagu
nan impa'innilana an alyonay,
4 Tanganu on manu i da'yu te numpangapya ayuh nun'ahamad an
babaleyu ya wan nunnanong an napa"ih nan Templo.
5 Ya inalin bon nan ongal di abalinana an Dios di, Undan adiyu imatunan
nan ma'ma'at i da'yu

---

* **1:1 1:1** Nan namangulun algo hinan mi'anom an bulan ya August 29 i dita'u. † **1:1 1:1** Nan boble hi ad Persia ya hidiye nan hi ad Iraq hi ad uwani.

6 an ta'on on dakol di intanomyu mu kittang han apitonyu? Ya manu
te mangan ayu mu adi ayu mabhug ya wada boy inumonyu mu adi ayu
ma'inuman. Ya waday ilubungyu mu maktol ayu damdama. Ya mi'bo'la
ayu mu adi umdah pangalanyuh itanudyu.
7 Ya innayun bon nan ongal di abalinanan Dios an alyon di, Undan adiyu
nimpe imatunan nan ma'ma'at i da'yu.
8 Ot hay atonyu ya ume ayuh muyung ta ekayu mangalah kayiw ta
iphodyu nan Templo ta ha"on di dayawonyu te athidiy pinhod'u.
9 Hay namnamaonyu ya dakol di apitonyu mu indani ta tigonyu an hitun
punggapasanyu ya kittang di gapasonyu. Ya indani bo ta iyanamutyu ya
iyabulut'u ta malu'lu'da. Manu'e hi athidiy ma'at ya nunnanong othadi an
napa"ih nan Templo yaden way oha i da'yu on hay balenay pun'iyammana.
Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
10 Ta hiya nan ta'on on ha dulnu ya agge' impa'ali ta adi mo humangoy
itanomyu.
11 Ya magana' nadan muyung ya nadan nun'atanoman hi wit ya barley
ya ta'on on nadan nun'atanoman hi greyp ya olibo ya an namin nadan
tinanomanyu ta ma'agangan ayu ya ta'on on nadan animalyu te madadag
an namin nadan nablayanyu.

Hay Nangun'unudan Nadan Tatagu I Apu Dios

12 Ya inunud mohpen nan imbabalen Sealtiel an hi Serubbabel ya nan
nabaktu an padi an imbabalen Jehosadak an hi Joshua ya nadan tatagu
nan impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Haggay. Ta nalmuy takutda an
adi mangunud i Apu Dios ta wan hiyay dayawonda.
13 Ya inalin bon Apu Dios i ha"on an hi Haggay di, Ibagam hinadan tatagu
an wadawadaa' an bumoddang i da'yu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
14 Ot idat Apu Dios nan ongal an naminhod nan gobelnador hi ad Judah
an hi Serubbabel ya nan nabaktu an padi an hi Joshua ya nadan tatagu an
mangiphod hinan Templo. Ta inhipunda mo an muntamuh nan Templon
nan ongal di abalinanan Dios
15 hidin mi'abaintit opat (24) an algo hinan mi'anom an bulan‡ i diyen
mi'adwah tawon hi numpatulan Darius.

2

Nan Mi'adwa An Impa'innilan Apu Dios I Haggay

1 Ya hidin mi'abaintit ohay (21) algo hinan mi'apituh bulan* i diyen
tawon ya imbagan bon Apu Dios i ha"on an alyonay,
2 Mahmaham hinan gobelnador hi ad Judah an hi Serubbabel ya nan
nabaktun padi an hi Joshua ya an namin nadan tatagu an alyom i dida di,
3 On wada i da'yu ha nanigoh amaphod din namangulun Templo?
Ya nganney punnomnomyu hinan iyam'ammayuh ad uwani? Ma"id ha
mapto' ya hay panigoyu ya ma"id ha iyatana.
4 Mu ta'on hi athidi ya pabikahom di nomnommu Serubbabel ya he"a
Joshua ya an namin ayun tatagu te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya
wadawadaa' an bumoddang i da'yu.
5 Hiyah tuwey imbaga' hinadan a'ammodyuh din impangulu' didah
nakakandah ad Egypt. Ot hiya nan adi ayu tumakut ot wadaa' i da'yu.

---

‡ **1:15 1:15** Nan mi'abaintit opat (24) an algoh nan mi'anom an bulan ya September 21 i dita'u.
* **2:1 2:1** Nan mi'abaintit ohan algoh nan mi'apituh bulan ya October 17 i dita'u.

6 Ya inalin bon nan ongal di abalinanan Dios di, Adi madne ya iwagot'uh
ad lagud ya tun luta ya ta'on on nan baybay.
7 Ya paddungnay iwagot'u boy pun'ap'apuwan di tataguh abobboble ta
way atondan mangiyalih nadan kinadangyanda ta wadan namin nadan
mahapul hinan Templo.
8 Ot ma'at danae te ha"on an ongal di abalinanan Dios di ud bagi hi an
namin an kinadangyan hi abobboble an ta'on on nadan silber ya balitu'.
9 Ot nan amaphod tun miyamma an Templo ya ipohpohodna mu nan
a'atna handi. Ya palinggopo' boh tuwen boble. Ha"on an ongal di
abalinanan Dios di nangalin tuwe.

Nan Mi'atlu An Impa'innilan Apu Dios I Haggay

10 Hidin mi'abaintit opat (24) an algo hinan mi'ahiyam an bulan† i diye
damdama an mi'adwah tawon hi numpatulan Darius ya impa'innilan bon
Apu Dios i ha"on an propeta
11 nan pinhodna an ibaga' hinadan padi an alyonay, Mahmaham hinadan
padi hi'on nganney alyon nan tugun.
12 Ta inali' hinadan padi di, Alyon Apu Dios di nomnomnomonyu hi'on
waha tagu hi ginu'uhana hinan inlubungna ha dotag an ni'nong i ha"on ya
alina'eh nida"om hidiyen nigu'uhana hi tinapay onu nan udum an makan
onu ma'inum onu lanan di olibo ya nganney punnomnomyu? On ta'on on
dadiyen nida"omana ya niyappit mo bo i ha"on?
Ya timbal nadan padi ya alyonday, Adi.
13 Ot alyo' an hi Haggay di, Onha waha taguh dinapanay adol di nate ya
on adi ma'abulut nadan makan an dapaona?
Ya alyon bon nadan padi di, O adi.
14 Ot alyo' di, Ot atbohdi an nadan tataguh tun boble ya adida mibilang
hi malinis an gapuh nadan adi maphod an pangiye"eda ta hidiye nan an
namin di atonda ya an namin di idawatda ya mibilang hi nalugit.
15 Ot hiya nan nomnomonyun namin nadan hinolholtapyu handi ta
ingganah nan nangilugiyanyu an mangiphod hinan Templo.
16 Te hay na'na'at ya nan namnamaonyu an baintiy (20) langgut di
apitonyu ya onnot himpulu (10) ya abuh. Ya nan namnamaonyu an
nabongley (50) galon an ma'inum ya baintiy (20) galon ya abuh di
pumbalinana.
17 Ya dinadag bon Apu Dios nadan intanomyu ta bumu"utda ya
madalalluda ta ma"id ha hilbin di nablayanyu mu hiya damdama an
aggeyu imbangngad an mangun'unud i hiya. Hiya an Dios di mangalin
tuwe.
18 Ot alyon Apu Dios di, Ad uwani an mi'abaintit opat (24) di algo hinan
mi'ahiyam an bulan ya nomnomnomonyu an ituwen algo di nagibbuhan
nan ipabunan nan Templo.
19 Te mihipun hi ad uwani ya wagahan da'yu i ha"on an ta'on on ma"id ha
wit hi mihok hi nabati hinadan alangyu ya agge ni' bimmungay intanomyu
an greyp ya fig ya pomegranet ya olibo.

Nan Mi'apat An Impa'innilan Apu Dios I Haggay

20 Ya ituwen pidwanah himmapitan Apu Dios i ha"on an hi Haggay hidin
mi'abaintit opat (24) di algo i diyen mi'ahiyam an bulan ya alyonay,
21 Ibagam hinan gobelnador an hi Serubbabel an iwagot'uh ad lagud ya
tun luta.

2:6 **2:6** Hebrew 12:26 † **2:10** **2:10** Nan mi'abaintit opat an algo hinan mi'ahiyam an bulan ya December 18 i dita'u.

22 Ya nun'aan'u nadan patul hinan pun'ap'apuwanda. Ya dadago' nadan
kalesa an usalondah gubat ya ta'on on nadan kabayuda. Ya nada'en
titindaluda ya dida dida on numpapatteda.
23 Mu hi Serubbabel e an baal'u ya hitun a'atan datuwe ya hiyay
pumbalino' hi ap'apu ta hiyay mi'alig hi singsing'u. Ha"on an ongal di
abalinanan Dios di mangalin tuwe.

Sekariah
(Zechariah)

Hay A'at Tuwen Liblu An Sekariah

Hi Sekariah ya impa'innilanah nadan tataguh ad Jerusalem an mahapul an iphodda nan Templo. Ya imbagana bon wa'et mangun'unuddan Apu Dios ya mibangngad nan maphod an a'at di nitaguwanda tuwali ya ta'on on nan numboblayanda. Ya hay a'atan tuwe ya hitun agibbuhan di pundusaan Apu Dios hinadan binuhuldan tinanud Israel. Ta nan pinto' Apu Dios an Patul di mun'ap'apu.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangibagaan Apu Dios hinadan i Jerusalem ta muntutuyudah bahulda (Sekariah 1:1-6)
2. Hay nangipatigan Apu Dios i Sekariah hi pumbalinan nadan Judyu ya nan niyatandan hiya an Ap'apu (Sekariah 1:7–6:8)
3. Hay nangipikoronaan Sekariah hinan koronan di patul hinan padi an hi Joshua ta ipa"elan nan ahi umali an Patul ya Padi an tinuddun Apu Dios (Sekariah 6:9-15)
4. Hay nangibagaan Apu Dios hi punwagahanah nadan tatagunah udum hi algo (Sekariah 7–8)
5. Hay umaliyan nan Patul an mumpapto' hinadan tatagu mu adida un'unudon mu hay umudi ya hiyay ibilangdah patulda (Sekariah 9–14)

Hay Nangibagaan Apu Dios Ta Ibangngad Nadan Tatagun Mangun'unud I Hiya

1 Hidin mi'awaluh bulan hinan mi'adwah tawon hi numpatulan Darius
hi ad Persia ya himmapit hi Apu Dios i ha"on an propeta an hi Sekariah
an imbabalen Berekiah an hi na' Iddo
2 ot alyonay, Nunhiglay e' bimmungotan i handidan a'ammodyu
3 ta hiya nan ibagam hinadan ibbam an tataguh tuwen ibaga' an ongal di
abalinanan Dios an alyo' di, Mumbangngad ayu'en mangun'unud i ha"on
an Dios ya boddangan da'yu.
4 Ta adiyu iyunnud i handidan a'ammodyu te ta'on on imbagan nadan
propeta hi idinongdan mangat hinadan adi maphod mu ningamut an adida
dumngol ta hiya mo nan nadusada.
5 Mu handidan a'ammodyu ya ta'on on nadan propeta ya nadney
natayanda.
6 Ta hiya nan ipanomnom'un da'yun immannung nan pinadapadana' an
imbagabagan handidan baal'un propeta i dida mu ingganaot madusada ot
ahida mohpe muntutuyu ot alyonday, Nipto' peman nan inat nan ongal di
abalinanan Dios an nundusa i dita'u te hidiye tuwaliy imbaganah atona.

Nan Nipatigo I Sekariah An Kabayu Ya Duwan Anghel

7 Hidin mi'abaintit opat (24) di algo i diyen mi'ahimpulut ohay (11) bulan
an ma'alih Sebat* i diye damdaman mi'adwah tawon hi numpatulan Darius
hi ad Persia ya waday impatigon Apu Dios i ha"on an hi Sekariah an
imbabalen Berekiah an hi na' Iddo.

---

* **1:7 1:7** Nan Sebat ya hidiye nan mi'adwah duminggun di January ta ingganah nan mi'adwan dumingguh nan Pebrero.

8 Ta i diyen nahdom ya anakkaya an tinigo' han anghel an nuntakkeh† mumbolah‡ an kabayu hinan awadan di kakaykayyiw an mirtel hinan way nundotal. Ya wadaday udum an kabayuh indoggana an mumbolah ya pulaw ya han adi ma'abollah an waday numpuntakke i dadiye.
9 Ot alyo' di, Apu, tanganu on wahtuday kabayu?
Ya wada boy ohan anghel an ni'hapit i ha"on an alyonay, Hiyah tuwey ipa'innila' i he"ah ad uwani.
10 Ot alyon diyen anghel an wahdih awadan nadan kakaykayyiw an mirtel di, Datuwe nadan hinnag Apu Dios an e manigoh nadan ma'ma'at hitun luta.
11 Ta dadiyen nuntakkeh kabayu ya alyondah nan anghel an wadah awadan nadan kakaykayyiw an mirtel di, Imme amih abobbobleh tun luta ya maphod ta ma"id mo ha munggugubat.§
12 Ot alyon nan anghel di, He"a Apu Dios an ongal di abalinana ya anuud moy pammo'am hinadan i Jerusalem ya an namin hi ad Judah ya ten ume mo tayyah napituy (70) tawon hi nangipatigam hi bungotmun dida?
13 Ot pa'ulayon Apu Dios di nambalna i diyen anghel an ni'hapit i ha"on.
14 Ot alyon diyen anghel i ha"on di, Ibagam hinadan tataguh tuwen alyon nan ongal di abalinanan Dios an ongal anuy naminhodna ya pangihakitna i da'yun tataguna ya namama hi ad Jerusalem an ibilangnah boblena.
15 Te alyonay, Nunhiglay bungot'uh nadan binuhulyun munlattuwag an hay punli'nada ya ma'allinggopda. Manu te bimmungota' i da'yun tatagu' ot ipa'abak da'yuh nadan binuhulyu. Mu nunhigla bo ayay namalpaligatdan da'yu mu nan ninomnom'un atonda.
16 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios ya ibaga' an hom'on da'yu ta ipaphod'u nadan nun'apa"ih hi ad Jerusalem an namamah nan Templo.
17 Ot alyon bon nan anghel i ha"on di, Ibagam bo hinadan tatagu an alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Boddangan da'yun tatagu' ta kumadangyan ayun munhituh nadan bobleh ad Judah te ipapto"u mo tun ad Jerusalem an imbilang'uh boble'.

Nan Nipatigo I Sekariah An Ha'gud

18 Ot itangad'u ya inoy an tinigo' han opat an ha'gud.
19 Ot mahmaha' hinan anghel an ni'hapit i ha"on an alyo' di, Tanganu on teda dohah?
Ya alyonay, Datuwen ha'gud ya dida nan pun'ap'apuwan an nangiwakat hinadan i Jerusalem ya an namin ayun i Judah ya i Israel.
20 Ya alina boh on impatigon Apu Dios di opat an mun'udih.
21 Ot mahmaha' hi'on nganney eda aton ya alyon nan anghel di, Datuwen ha'gud ya dida nimpe nan nangiwakat i da'yun i Judah ya ma"id ha mabalin hi mangabak i dida. Mu datuwen mun'udih ya immalida ta tattakutonda dadiyen opat an ha'gud.

2

Han Nipatigo I Sekariah An Nangdon Hi Linubid An Punlukud

1 Hidin intangad'u bo ya inoy an tinigo' han tagun inodnanay linubid an punlukud.
2 Ot alyo' i hiyay, Danay pangayam?

† **1:8 1:8** Hay pangalin di udum hinan nuntakke ya nunhakay. ‡ **1:8 1:8** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. § **1:11 1:11** Nan patul an hi Darius ya inabakna nadan ap'apuh abobboble ta hiya nan ma"id moy gubat.

Ya alyonay, E' lukudon di binillog di ad Jerusalem.
3 Indani ya nakak nan anghel an uggan mi'happitan i ha"on. Ta hidin
ume ya wada han oha bon anghel an mun'idamun hiya
4 ot alyonay, Tagtagom ta em ibaga i diyen mangilog an nangdon hi
linubid an dumakkodakkol di tatagu ya animal hi ad Jerusalem ta hiya
nan mahapul an ma'aan nadan alad ta waday umohnongan di udum.
5 Te inalin Apu Dios di, Ha"on an Dios ya mumbalina' hi ay apuy an
mi'alad hi nunlini"odan ta manandi i diyen boble ya miha"ada' hidi ta
mundongol hidiyen boble.

Hay Pangipa'anamutan Apu Dios Hinadan Tatagunah Numboblayanda

6 Ya wada boy nangalyan Apu Dios hinadan tatagu di, Awigingonyu ta
bumtik ayun tatagun inwakat'uh nangappit hi huddo'na
7 ta taynanyuh ad Babilon ta mumbangngad ayuh ad Jerusalem an
numboblayanyu tuwali.
8 Te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya alyo' di, Hanadan mamalpali-
gat hinadan pa'appohpohdo' an tatagu' ya paddungnay ha"on an Dios di
nangatanda.
Ta hiya nan ha"on an hi Sekariah ya hinnaga' hinan ongal di abalinanan
Dios ta e' ibaga datuwen imbagana hinadan nangubat ya numpangalah
nadan nun'abalol an wadan dita'u.
9 Ot nomnomnomon ta'u an hi Apu Dios di mundusan dida ta pun'ala
ta'u pibon himbutda nadan nun'abalol an wadan dida. Ot ma'at'e dadiye
ya hidiyey panginnilaanyu an immannung an nan ongal di abalinanan
Dios di nannag i ha"on.
10 Ya imbagan Apu Dios hinadan tataguh ad Jerusalem di, Hanat
ikankantayuy pun'amlonganyu te umaliya' an mi'hitu i da'yu.
11 Te i diye ya dakolda mohpey mangun'unud i Apu Dios ta mumbalindah
tataguna ya mi'hituh Apu Dios i dita'u. Ta hidiye boy panginnilaanyun
namin an ha"on an propeta ya hinnaga' hinan ongal di abalinanan Dios.
12 Ya mumbalin hi ad Judah hi boblen Apu Dios ya hi ad Jerusalem di
ibilangnah iha"adana.
13 Ot duminong ta'un namin te umalih Apu Dios an malpuh ad abunyan.

3

Hay Nipatigoh A'at Nan Na'abbaktun Padi

1 Indani ya impatigon bon Apu Dios i ha"on hi Joshua an nabaktun padi
an timma'dog hi hinangngab nan anghel Apu Dios. Ya wahdin timma'dog
bo hi Satanas hi paldang Joshua an nidadaan an mangibagah nadan
ipabahulnan Joshua.
2 Ya alyon Apu Dios i Satanas di, Duminong'a. Te ha"on an Dios an
namto' hi ad Jerusalem hi punhituwa' ya he"ay dusao'. Mu hituwen tagu ya
mihwang an paddungnay binuhni' an na'aan hinan mundalang an apuy.
3 Ya hi Joshua an wahdin timma'dog hi hinangngab nan anghel ya
na'luggit di lubungna.
4 Ot alyon nan anghel hinadan baalnay, Aanonyu nan na'luggit an lubung
tuwen tagu.
Ot alyona i Joshua di, Nomnomnomom an pinakawan'uy bahulmu ta
hiya nan idattan da'a moh balun lubung di padi.

5 Ot ha"on an hi Sekariah ya alyo' di, Agayu ta iha"adyu ha malinis
hi turban* i Joshua. Ot iha"adda nan turban ot lubungandah nan balun
lubung yaden wahdi nan anghel Apu Dios.
6 Ya inalin bon diyen anghel i Joshua di,
7 Nan ongal di abalinanan Dios ya alyonay, Wa'e ta un'unudom nadan
tugun'u ya atom nadan pinhod'u ya he''ay minaynayun an mumpapto'
hinan Templo. Ya idat'uy abalinam an mi'hapit i ha''on an umat hinadan
anghel.
8 Ot hanat donglom Joshua an nabaktun padi tun ibaga' ya ta'on on
da'yun ibbanan padi. Ta nomnomnomonyu an da'yuy ipatigan nadan
maphod an ma'at hitun pangipa'aliya' hinan ohan padi an baal'u an ma'alih
Hapang.
9 Ya nomnomnomonyuh tuwen batun iha"ad'uh hinangngab Joshua an
pituy angahna. Ya ha"on an ongal di abalinanan Dios ya itudo"uhdiy,
Mamingpinghan an pakawano' di numbahulan nadan tatagu ituwen boble.
10 Ta hitun a'atana ya way ohaon nun'ayagana nadan ibbana ta
mi'yam'amlongdah limminggopanyu ya pinumhodan di nitaguwanyu.
Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.

4

Hay Nipatigan Nan Punhilawan Ya Han Duwan Bungbunga"an An Olibo

1 Indani ya immali bo nan anghel an ni'hapit ni' i ha"on ot bangonona'
te aya' nalo'.
2 Ot alyonan ha"on di, Nganney tinigom?
Ot alyo' di, Anakkayan tinigo' han nabalitu'an an punhilawan an waday
malukung an naha"adan hi lana. Ya hidiy alpuwan nan lana an umeh
nadan pitun dilag diyen punhilawan.
3 Ya hidiyen punhilawan ya nibattan hinan duwan kayiw an olibo.
4 Ot mahmaha' hinan anghel an ni'hapit i ha"on hi'on nganney pinhod
dadiyen ibaga.
5 Ya alyonay, Undan aggem innila?
Ot alyo' di, Agge' innila.
6 Ya alyon diyen anghel di, Hidiyen nipatigon he"a ya hidiye nan pinhod
Apu Dios an ipa'innilam i Serubbabel. Te alyon nan ongal di abalinanan
Dios di, Mabalin an atom Serubbabel nan ipa'at'un he"a an gapuh nan
Espiritu' an bokon gapuh nan abalinanyu onu nan bikahyu.
7 Ot mama''id nadan umat hi o''ongal an billid an humandih em
pangigibbuhan hinan Templo. Ta hitun em pangiha"adan hinan ma'udin
batu ya itkukyun tatagu di, Hanat wagahan Apu Dios hituwe.
8 Ya inalin bon Apu Dios di,
9 Hi Serubbabel di nangiphod hinan nipabunan tun Templo ot hiya
damdama boy mangigibbuh. Ta hidiyey panginnilaan nadan tatagun
immannung an ha''on an ongal di abalinanan Dios di nangituda' i he"a
Sekariah.
10 Hay panigon nadan tatagu ya kittang han natamuwan ta hiya nan
ma"id ha amlongda. Mu ahida mun'am'amlong hi paniganda an inaynayun
Serubbabel an mangiphod hinan Templo.
Ya himmapit bo nan anghel ot ibaganay ibalinan nan nipatigon ha"on
an alyonay, Dadiyen pitun dilag ya dadiyey paddungnay matan Apu Dios
an manmannigoh at'atton di atagutaguh tun luta.

---

* **3:5 3:5** Nan turban ya hidiye nan adukken luput an milipot hi ulun nadan linala'i.

11 Ot alyo' boh nan anghel di, Tanganu on wadadahdi han duwan kayiw
an olibo an numbinahhel i diyen punhilawan?
12 Ya tanganu on teda han duwan hapang di olibo an nitumu'an nadan
duwan balitu' an ay gulipun bumudduhan nadan lanan malpuh nadan
olibo?
13 Ya alyon nan anghel di, Undan aggem innilay niyatan datuwe?
Ot alyo' di, Agge' innila apu.
14 Ya alyonan ha"on di, Hay ipa"elanda ya nan duwan pinto' Apu Dios an
bumoddang i hiyan mun'ap'apuh tun luta.

5

Hay Nipatigan Han Mitmittayap An Naludun An Puntud'an

1 Alina boh on nipatigon ha"on han naludun an puntud'an an mitmit-
tayap.
2 Ya alyon nan anghel di, Nganney tigtiggom?
Ot alyo' di, Tigtiggo' dee han naludun an puntud'an an mitmittayap
an tulumpuluy (30) umpiy dinukkena ya himpulut limay (15) umpiy
binillogna.
3 Ot alyon diyen anghel di, Hay nitudo' i diye ya nan dusan ahi
ma'at hi tataguh abobboble. Ta an namin di mangako ya mipapate ya
hina'en bahhelna ya nitudo' hidi an mipapate nadan mangibahhoh nadan
insapatadah atonda.
4 Te alyon nan ongal di abalinanan Dios di dusaona nadan mangako ya
nadan mangibahhon mangat hinan insapatada. Ta madusada ta lo'tat ya
mapa"ih nadan numpunhituwanda ta ta'on on hanadan kayiw onu batu
an niphod hidi ya mun'apapa"ihda.

Hay Nipatigan Han Balilih An Wahdi Han Babaih Dallomna

5 Indani ya nihaggon bon ha''on nan anghel ot alyonay, Itangadmu'e ta
tigom di humawwang.
6 Ot alyo' di, On nganneh diye?
Ya alyonay, Hidiye'e ya balilih an punlukud hi bahul ta mipatigo an tun
luta ya napnuh bahul di tatagu.
7 Ta hidin nitagge nan lube an kalubna ya wahdi han inumbun an babai.
8 Ya alyon nan anghel di, Hay ni'aligan tuwen babai ya nan nunhiglan
adi maphod an a'at di tatagu. Ot italmodna bo nan kalub ta nihamad an
nakaluban nan babaih dallomna.
9 Ya alinah on nipatigo bon ha"on han duwan binabain muntayyapan
an hay paya'da ya ay paya' nan hamuti an ma'alih stork. Ta immalida ot
itaggeda nan balilih ot iye"eda.
10 Ot mahmaha' hinan anghel hi'on daanay pangiyayanda i diyen balilih.
11 Ya alyonay, Iyedah ad Babilon ta iphoddahdi ha pangiha"adanda i
diyen balilih. Ta nagibbuh'en niphod ya inha"addahdih diyen balilih ta
dayawon nadan tatagu.

6

Hay Nipatigan Han Opat An Kalesa

1 Indani ya nipatigo bon ha"on han opat an kalesan nalpuh nan
numbattanan nan duwan paddungnay billid an gombang.
2 Hanan namangulun kalesa ya ingguyud nadan mumbolah an kabayu.
Ya hana'en mi'adwa ya ingguyud nadan mangitit an kabayu.

3 Ya hana'en mi'atlu ya ingguyud nadan pulaw an kabayu ya hana'en
mi'apat ya ingguyud nadan nadapdapul di tigodan kabayu.
4 Ot mahmaha' bo hinan anghel hi'on nganney nipa''elan dadiye.
5 Ya alyonay, Datuwe nadan opat an nalpuh awadan Apu Dios an e
manigoh abobbobleh tun luta.
6 Ta nan kalesan ingguyud nadan mangitit an kabayu ya ipluydah
nangappit hi huddo'nah ad Babilon. Ya na'en ingguyud nadan pulaw
ya ipluydah nangappit hi alimuhan di algo. Ya na'en ingguyud nadan
nadapdapul di tigodan kabayu ya ipluydah nangappit hi muyyadna.
7 Ya dadiyen kabayu ya umaptudan umeh abobbobleh tun luta. Ta alyon
mon nan anghel i diday, Ekayu mo ta tigonyuy a'at nadan tataguh tun luta.
Ot eda hawangon an namin.
8 Ya muntukuk nan anghel i ha"on an alyonay, Nomnomnomom an
dadiyen kabayun inipluydah huddo'na ya impadinongda nan bungot Apu
Dios.

Hanadan Napilin Mun'ap'apu

9 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
10 Ume'ah balen da Josiah an imbabalen Sepaniah ta em alan nadan
silber ya balitu' an inilpun da Helday ya hi Tobiah ya hi Jedayah hi ad
Babilon.
11 Ta apyom hi korona ta ipakoronayuh nan nabaktun padi an hi Joshua
an imbabalen Jehosadak.
12 Ya ibagam i hiya an nan ongal di abalinanan Dios ya alyonay,
Nomnomnomonyu an hiyah tuwey nipa"elan nan ma'alih Hapang an ahi
umali an mangiphod hinan Templo an malpu i da'yun tinanud.
13 Te hidiyen padi di mangiphod hinan Templo hi ad uwani ya hiya boy
mun'ap'apu. Ya maphod di pangatna i dadiyen niyukod i hiyan tamuna.
14 Ya hidiyen korona ya ahi miha"ad hinan Templo ta panginomnomno-
manda i da Helday ya hi Tobiah ya hi Jedayah ya hi Josiah an imbabalen
Sepaniah.
15 Ya umaliday tatagun malpuh nun'idawwin boble ta bumoddangdan
mangiphod hinan Templo. Ta niphod'e nan Templo ya hidiyey pangin-
nilaanyu an nan imbaga' ya nalpuh nan ongal di abalinanan Dios. Ot
umannung an ma'at datuwe hi'on ihamad ta'un unudon hi Apu Dios.

7

Hanadan Nipto' An Pangat

1 Hidin mi'apat hi algo hinan mi'ahiyam di bulan* an ma'alih Kisleb hidin
mi'apat hi tawon hi numpatulan Darius ya himmapit boh Apu Dios i ha"on.
2 Te handi ya intuda' nadan i Betel da Sareser i Regem-Melek ya nadan
tataguda ta eda mumpaboddang i Apu Dios.
3 Ya wada boy pohdondan mahmahan hinadan padi ya propeta an
wahdih nan Templon nan ongal di abalinanan Dios. An hay mahmahanda
ya hi'on inaynayunda an umukayungan ya mun'ulat hinan mi'alimah
bulan hi atawotawon an punnomnomnomandah nadadagan din Templo.
4 Ya alyon nan ongal di abalinanan Dios i ha"on di,
5 Ibagam hinadan ibbam an tataguh bobleyu ya ta'on on hinadan padi
an manu te nun'ulatda ya immukayunganda hinan mi'alima ya mi'apituh

* **7:1 7:1** Nan mi'apat an algo hinan mi'ahiyam an bulan ya December 7 i dita'u.

bulan hi atawotawon hi napituy (70) tawon hi niha"adandah udum hi boble
mu hay immannung ya bokon ha"on di dinayawda.
6 Ya ta'on on hinadan pangananyuh nan natuddun pundayawanyun
ha"on ya hay pun'am'amlonganyu ya ammunay nomnomnomonyu an
bokon ha"on.
7 Undan bokon datuwe nadan imbagabaga' hinadan propetah din
malinggop ayu ni' ya dimmakol ayuh ad Jerusalem ya hi an namin nadan
bobleh ad Judah ya ta'on on hinan negeb† ya hinadan pu"un di billid an
numboblayanyu hi nangappit hi alimuhan di algo.
8 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
9 Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalih mahapul an nipto'
di pangipanuhyuh hi'on waday mihahapit ya munhinhohomo' ayu ya
mun'u'ullayan ayu.
10 Ya adiyu paligaton nadan nabalu ya nadan nun'apuhig ya nadan
nun'awotwot ya nadan nalpuh udum hi boble an ni'iboble i da'yu. Ta
adi ayu munnomnomnom hi panadagyuh ibbayu.
11 Athituy imbagabaga' i handidan a'ammodyu mu nginheya'
12 an paddungnay impakulhiday nomnomda ta adida donglon nadan
intudtudun handidan propeta. Ta hiya nan bimmungota' i dida.
13 Ot gapu ta adida donglon di ibaga' ya agge' mo damdama dingngol di
dasalda.
14 Ta hiya nan inwakat'u didah udum hi boble ta ay inyaddib di puwo'
dida. Ta nagado'otan nadan bobleda ta ma"id mo ha uggan mangi'wahdi.
Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.

8

1 Indani ya alyon bon nan ongal di abalinanan Dios i ha"on di,
2 Ongal di naminhod'uh nadan i Jerusalem ta hiya nan nunhiglay
bungot'uh nadan binuhulda.
3 Ta hiya nan mibangngada' ta mi'hituwa' boh ad Zion hi ad Jerusalem
ta mangadanan hi boblen di na'na'unnud i Apu Dios. Ya ma'alih nabillid
an niyappit i ha"on hi ad Zion.
4 Ta mabalin mohpe an munhu'hu"uddan e mundaldallanan nadan
a'amamma ya i'ininna ta eda mi'ib'ibbun hinadan ibbadah ad Jerusalem.
5 Ya ta'on on hanadan u"unga ya mabalin mohpen eda mun'ay'ayyam
hinan kalata.
6 Ya inalin bon nan na'abbaktun Dios di, Ma"id ha mapto' ya da'yun agge
niyeh udum hi boble ya alyonyuy, Adi mahna ma'at hinae. Mu ha"on an
ongal di abalinanan Dios ya ma"id ha adi' abalinan an aton.
7 Ta ahiyu tigon an da'yun tatagu' an niyeh nadan bobleh nangappit hi
tuluwan di algo ya hi nangappit hi alimuhan di algo an ihwang da'yu
8 ta ibangngad da'yuh tun ad Jerusalem. Ta ha"on an Dios di
un'unudonyu ta inaynayun'un mangipapto' i da'yu.
9 Ot hanat pabikahonyuy nomnomyu ta humlu ayun mangigibbuh
hinan Templo. Da'yu ya dingngodingngolyu datuwen imbagabagan nadan
propetah din ihipundan iyamma nan Templo.
10 Mu indinongyun mangiyammah nan Templo te ma"id ha ipabo'layuh
tatagu ya atbohdin ma"id ha pun'abangyuh nadan animal an puntamu-
wonyu. Ya ma"id ha dinolyun lumah'un te numbalino' nadan tataguh
nunlini"odanyu hi binuhulyu ya ta'on on nadan hinaggonyu.

† **7:7 7:7** Nan negeb ya hidiye nan napudut an luta hi nangappit hi muyyadna.

11 Mu ad uwani ya ibaga' tee i da'yun nabatin tatagu' an adi' mo aton i
da'yu nan inat'un nundusa handi. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin
tuwe.
12 Ta ad uwani ya maphod di ibungan di itanomyu an umat hi greyp ya
nadan udum an itanomyu. Ya pa'aliyo' di udan ta adi ayu makulangan hi
liting. Ta athituy ato' an munwagah i da'yun nabatin tatagu'.
13 Ta ta'on on inusal ni' di tataguh abobboble nan na'at i da'yun i Judah
ya i Israel hi pun'idutdah* udum mu ad uwani ya ihwang da'yun ha"on ta
ipatigo' hinadan tataguh udum hi boble an wagahan da'yu. Ta hiya nan
adi ayu tumakut ta inaynayunyuwot an mangiphod hinan Templo.
14 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Handidan a'ammodyu ya
impabungota' ta hiya nan ninonomnom'un dusaon dida ot ipa'annung'u
an agge' himmo' dida.
15 Mu ad uwani ya adi da'yu dusaon. Ot hanat adi ayu tumakut te ibaga'
tee an adi' ibahhon wagahan da'yu.
16 Mu hay pinhod'uh atonyu ya nan immannung di ibagayuh ibbayu. Ya
tigonyu bo ta nipto' di pangipanuhyu hi'on waday mihahapit.
17 Ya hanat adi ayu numanomnom hi panadagyuh ibbayu. Ya atbohdin
adiyu unnudan nadan munlayah te ha"on an Dios ya ma'abohhola' i dadiye.
18 Ya inalin bon nan ongal di abalinanan Dios i ha"on di,
19 Da'yun i Judah ya pumbalinonyu nadan ugganyu pun'ulatan
hinan mi'apat ya mi'alima ya mi'apitu ya mi'ahimpulun bulan hi
pun'am'amlonganyun mundayaw i ha"on. Mu tigonyu ta maphod di
punhahayyupanyu.
20 Ya ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangibaga an hanadan wah
udum hi boble ya umalidah tun ad Jerusalem an bobleyu.
21 Te munhimbabaggada an alyonday, Ma'ayu ta ume ta'uh ad Jerusalem
ta e ta'u mundasal hinan ongal di abalinanan Dios ta wan wagahan dita'u
pibo.
22 Ta hiya nan dakol di malpuh udum hi boble an ta'on on nadan
nundongol an boble ya umalidah tun ad Jerusalem ta mundayawdan ha"on
an ongal di abalinanan Dios ta wagaha' dida.
23 Ya alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Ya i diye ya
hinohha i da'yun Judyu on wadaday himpulun (10) umalin nat'onat'on di
nalpuwanda ya hapitda ta alyonday, Daan mo bahan ta mi'hitu amin da'yu
te dingngolmin pa'abboddangan da'yun Apu Dios.

9

1 Imbagan Apu Dios an innilanan namin di ma'ma'at hi atagutagu an
namama i dita'un tinanud Israel. Ta hiya nan impa'innilana an madusa
nadan i Hadrak ya i Damaskus te pinalpaligat dita'un tinanud Israel.
2 Ya dusaona bo nadan i Hamat an wadah nan pogpog di ad Damaskus.
Ya ta'on hi nala'ing nadan tataguh ad Tyre ya hi ad Sidon ya dusaona
damdama dida.
3 Ya atbohdin ta'on hi hinamad nadan i Tyre nadan binattun alad di
bobleda ya dakol di inamungdah balitu' ya silber an ayda hupu' hinan
kalata
4 ya ma''ido' dadiyen kinadangyanda te mitopaldah nan baybay ya
mapu'ulan di bobleda.

---

* **8:13 8:13** Nan pun'idutda ya alyonday, Hanat ma'at i da'yu nan na'at hi ad Judah ya hi ad Israel.
8:16 8:16 Epesus 4:25

5 Ya ta'on on nadan i Pilistia an umat hinadan numbobleh ad Askelon
ya hi ad Gaza ya hi ad Ekron ya gumayonggongdah takutda i diyen ma'at
ta ma"id mo ha namnamaondan mihwang. Ya mipapate nan patul hi ad
Gaza. Ya minganuy hi ad Askelon.
6 Ya hi ad Asdod e ya hanadan nalpuh udum hi bobley munhituhdi. Ta
dadiyey pamogpog'uh nan punlattuwagan nadan i Pilistia.
7 Ta ahi alyon Apu Dios hinadan mabati an i Pilistia di, Ha"on mo tuwaliy
dayawonyu ta wan mibilang ayuh balun tinanud Judah. Ta adi ayu mo
mangan hi dotag an agge na'aan di dalana ya nadan udum an makan an
agge nibilang hi malinis. Ta ibilang da'yu moh tatagu' an umat hi inat'uh
nadan i Jebus.
8 Ya alyon bon Apu Dios di, Guwalyaa' nan ibilang'uh boble' ta adi hogpon
di binuhul an umalin gumubat. Ta ma"id mo ha umalih mamalpaligat i
da'yun tatagu'.
9 Ta an namin ayun i Jerusalem ya ahitutukuk ayuh amlongyu ot
nomnomnomonyu an umali nan patulyu an nipto' di pangatna ta hiyay
managu i da'yu. Ya hidiyen patul ya mumpada"ul te han puntakkayana ya
han imbabalen di dongki.
10 Ya alyon bon Apu Dios di, Aano' hi ad Israel ya hi ad Jerusalem nadan
ma'usal hi gubat an umat hinadan kalesa ya kabayu. Ya pa"iho' nadan
panada*. Ta hidiyen patul di mun'ap'apuh abobboble an nun'agawwah
baybay ya mihipun hinan wangwang an nungngadan hi Euprates ta
ingganah nan pogpog tun luta ta palinggoponay abobbobleh tun luta.
11 Mu ad uwani ya nibalud di udum i da'yuh udum hi boble an
paddungnay wada ayu i ha bitu an ma"id ha liting hi inumonyu. Mu gapuh
nan ibaga' hi ato' an mamaliw i da'yu an gapuh nan dalan nan ini'nongyun
kalnero† ya ipilubus da'yu ta umanamut ayu.
12 Ot da'yun nibalud hi udum an boble ya mabalin mon umanamut ayu
hi numboblayanyu. Ya hi'on nganney dinakol nadan inalada i da'yu ya
pundubliyo' di ibangngad'un da'yu.
13 Te pumbalinon da'yun i Judah ya i Israel hi paddungnay pana' ya
ispada' an pangubat'uh ad Greece.

Hay Pangabakan Nadan Tatagun Apu Dios

14 Hi Apu Dios ya paddungnay bugut hi baktun di ulu ta'un tataguna. Ya
oladona'ey panana ya ay kilat an mange. Ya hiyay mangipagangoh hinan
tangguyub an mangipa'innilah nadan tataguna ta eda gubaton nadan
binuhulda. Ya i diyen umaliyana ya umat i ha mabikah an puwo' an
malpuh muyyadna.
15 Ta hiyan ongal di abalinanan Dios ya ipapto' dita'u. Ta ta'on on
ammuna nan bingngibing an usalon ta'u ya abakon ta'u nadan binuhul
ta'u. Ta mabalin mohpen itkuk ta'uy pun'am'amlongan ta'u an paddungnay
nun'abubutong ta'u. Ya mabhug ta'u ta umat ta'u hinan ongal an malukung
an napnu hi dalan mihiit hinan duggun nan punggobhan hi mi'nong.
16 Ta ihwang dita'un Apu Dios an tataguna an umat hinan mumpastol an
ipapto'nay kalnerona ta ma"id ha adi maphod hi ma'at i dida. Ta mumbalin
ta'u hi nabalol i hiya an umat i ha munlitaak an balitu' an miha"ad hinan
koronan di patul.

---

* **9:10 9:10** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat. † **9:11 9:11** Gahin on waday mi'nong hi mihukkat hinadan bahul di tatagu ya ahi mabalin an pakawanon Apu Dios dida ta way atondan mi'tagu.

17 Ya pumhod di adol ta'u. Ya namamah nadan mumpangpangngilog te
dakol di makan ya ma'inum.

10

Hay Pangipaphodan Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Hinan puntanoman ta'u ya mahapul ta'uy udan. Ot hanat ibaga ta'un
Apu Dios ta ipa'alinay udan te hiyay nangiphod hi bugut an alpuwan di
udan. Ot pumhod'ey itanom ta'u ya pumhod ta'un namin.
2 Ta bokon nadan numpun'aten a'ammod ta'u ya nadan mangibagah
ibalinan di in'inop di pumbagan ta'uh boddang te layah di ibagada. Ot
hanadan tatagun mamatin dida ya umatdah nadan natala' an kalnero an
ma"id ha mangipastol i dida.
3 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, Nunhiglay bungot'u i dida ta hiya nan
dusao' nadan patul hinadan boblen nangiyayandah nadan tatagu' te adida
ipapto' dida. Mu ha"on an ongal di abalinanan Dios ya ipapto"u nadan i
Judah ta mumbalindah mabikah ta umatdah nadan kabayun e mi'gubat.
4 Ta diday alpuwan nadan ongal di abalinanan mun'ap'apu an umatdah
nan tu"ud di bale ya umatda boh nan panan di e mi'gubat.
5 Ya mumboboddangda ta umatdah nadan mun'abikah an e mi'gubat
ta pun'igatinda nadan binuhulda an ayda pito'. Te ha"on an Dios di
mamoddang i dida ta abakondan namin nadan binuhulda an ta'on on
hanadan mumpuntakkeh kabayu.
6 Ya hom'o' nadan tataguh ad Judah ya hi ad Israel ta ihwang'u ya
pabikaho' dida. Ta iyanamut'u didah bobleda ya donglo' moy dasalda ta
umat hi agge' ni' inwalong dida. Manu'eh ato' hidi ya ha"on an Dios di
dayawonda.

Hay Numbangngadan Nadan Tinanud Israel An Niyeh Ad Assyria

7 Alyon bon Apu Dios di, Iyanamut'u nimpe nadan tinanud Israel ta mum-
balindah mun'abikah an titindalu. Ta mun'am'amlongdan umatdah nadan
nanginum hi bayah. Ta ta'on on nadan imbabaleda ya mi'yam'amlongdah
nan ato'.
8 Ot hitun pumbangngadanda ya punholago' dida ta dumakolda an umat
hi dinakolda tuwali.
9 Ta ta'on on inwakat'u ni' didah nadan nun'idawwin boble mu lo'tat
ya nomnomnomona' i dida. Ta hiya nan lo'tat ya umanamutdah nadan
imbabaleda.
10 Ta ilpu' didah ad Egypt ya hi ad Assyria ta iyanamut'u nimpe dida. Ya
padakolo' dida ta hanada'en udum ya eda munhituh ad Gilead ya hinan
nihaggon hinadan billid an nungngadan hi Lebanon.
11 Ta ta'on on waday dumatong hi punligatanda an paddungnay
agwatonda nan baybay ya ha"on di bumoddang i dida ta paddungnay
punhi"ano' nan liting hinan wangwang ta mamaganan hi awonda. Ta ih-
wang'u didah nadan i Assyria ya i Egypt ta mapogpog di punlattuwaganda
ya hay pun'ap'apuwanda.
12 Ta pabikaho' dida ta nanongnan ha"on di un'unudonda ya pundi-
nolanda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

11

Hay Punligatan Nadan Binuhul Nadan Tinanud Israel

1 Alyon Apu Dios di, Da'yu an billid an nungngadan hi Lebanon ya
ibughulyuot nadan geytyu ta umali nan apuy ta gobhonan namin nadan
kayiw an sedar hinadan muyung.
2 Te onha mabalin an kumga nadan kayiw an sedar ya kumgada
te ma"idda mo nadan ibbadan kayiw an sedar hinadan muyung te
naghobdan namin.
3 Ya hanada'e bon mumpastol ya kumgada te nadadag nadan pumpas-
tolanda. Ya ta'on on hanadan layon ya mun'alumiyomda te naghob nan
muyung an iha"adandah nan nihaggon hinan wangwang an nungngadan
hi Jordan.
4 Ta alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Sekariah di, Ekat em ipapto' nadan
tatagu' ta umatdah nan kalneron mipatabada ta mihdada.
5 Te nadan tatagu' ya waday mangattang i dida ta ta'on on patayonda dida
ya adida madusa. Ya hanada'en mangigattang i dida ya mun'am'amlongda
te alyonday, Madayaw hi Apu Dios te waday pihhumi. Ya ta'on on hanadan
ap'apuda ya adida hom'on dida.
6 Ya ta'on on ha"on an Dios ya adi' hom'on dida. Te iyabulut'u dida
ta paligaton nadan ap'apuda dida. Ya iyabulut'u bo ta dida dida on
nun'a'awwitda. Ta i diyey adadagan diyen bobleda.
7 Ot ha"on an hi Sekariah ya inala' di duwan hu"ud an hay nipa"elan
nan oha ya ule hinadan tatagun ay kalneron mipataba ta mihda. Ya
hana'en ohan hu"ud ya mi'alig hinan pamhod'un mun'oh'ohhada ta ha"on
di mangipapto' i dida.
8 Mu nadan tulun ma'layyah an ap'apuda ya agge immeh ohay bulan ot
ipa'aan'u didahdi.
Mu ta'on on maphod di inat'uh nadan tatagu ya inahiwawana' i dida. Ta
hiya nan immengleya' damdaman dida.
9 Ot alyo' mon diday, Bokon mo ha"on di mumpapto' i da'yu ta ukod ayu.
Ta nangamung di ma'at i da'yu. Ta ukod ayun di attog on numpapatte ayu.
10 Ot ala' nan hu"ud an nipa"elan di ule' ot putungo' ta pangipatigo' an
mibahho mo din nunhahapitananmih nadan ibba' an tinanud Israel.
11 Ta hidiyey panginnilaan nadan paddungnay mangigattang ya mangat-
tang* an umannung an iwalong Apu Dios dida.

Hay Pumbagan Sekariah Hi Bino'lana

12 Ot alyo' hinadan munggattang ya gumattang hi tatagu di, Pohdonyu'e
ya iyaliyu ha bino'la' mu adiyu'e ya ta'ombo. Ta hay indatdah bino'la' ya
tulumpuluy (30) pihhun silber.
13 Mu alyon Apu Dios i ha"on di, Em iha"ad hinaen pihhuh nan
pangiha"adan hi pihhuh nan Templo.
Ot e' iha"ad. Mu dadiyen tulumpuluy (30) pihhun silber ya adi umdah
bayad di ohan tagu.
14 Ot putungo' bo nan mi'adwan hu"ud an nipa"elan di pun'oh'ohhaan ta
ipatigo' an ma"id mo ha maphod hi punhahayyupan di i Judah ya i Israel.
15 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Mumbangngad'a an
mumpapto' i dida mu hinwe'we'we'om
16 ta ipatigom nan a'at nan ahi umalin mumpastol an adina ipapto' nadan
kalnero ya adina e hama'on nadan matala'. Ya ta'on on nadan mahugatan
ya adina agahan. Ya adina e ipastol nadan mataban kalneroh nan awadan

* **11:11 11:11** Nadan mangigattang ya mangattang ya hay alyon di udum ya nadan tatagun migattang di iwalong Apu Dios. **11:12 11:12** Matthew 27:9-10

di anonda. Te hay nomnomnomona ya hay pamaltiyanan dida. Ya ta'on
on aggeda na'atte on nunluh'upnay kukubda.
17 Ta hidiyey nipa"elan nan mun'ap'apu ta hiya nan madusa te aggena
impapto' nadan tataguna. Ta umaliday mangubat i dida ya mahugatan ta
ma"id mo ha bikahna ya ta'on on nan matana ya mapilok ta ma"id mo ha
abalinanan mi'gubat.

12

Hay Pangihwangan Apu Dios Hinadan I Jerusalem

1 Hi Apu Dios an nunlumuh ad abunyan ya tun luta ya nangdat hi
itaguwan di tagu ya athituy alyonah ma'at hinadan tinanud Israel.
2 Alyonay, Nomnomnomonyu an pumbalino' di ad Jerusalem hi ay bayah
an butongona nadan tataguh nunlini"odan an e mangubat hinadan i Judah
ta ma"id ha pot'ondah atonda.

Hay Ma'at Hitun Apogpogan Tun Luta

3 Alyon bon Apu Dios di, Hitun apogpogan tun luta ya pumbalino' hi ad
Jerusalem hi paddungnay ongal an batu ta adi mabalin hi madlig. Ta ta'on
on umaliday tataguh abobboble an mangubat i dida on diday mun'a'ipit.
4 Ya patakuto' nadan kabayuda ya talao' di nomnom nadan mumpun-
takke. Ya ibaliw'u nadan i Judah ta piloko' nadan kabayun nadan umalin
mangubat i dida.
5 Ta wan alyon mohpen nadan ap'apun munhilbih nan patul hi ad Judah
di, Mabikahda nadan i Jerusalem te nan ongal di abalinanan Dios di
un'unudonda.
6 Ya alyon bon Apu Dios di, Ya i diyen apogpogan tun luta ya pumbalino'
nadan ap'apuh ad Judah hi paddungnay apuy an gobhonay nitapu"ul an
kayiw ya padalangonay nitapu"ul an dagami. Ot athituy ma'at hinadan
umalin malpuh nunlini"odanda an mangubat i dida. Mu hi ad Jerusalem
e ya munnanong an malinggop.
7 Te ibaliw'un namin hi ad Judah ta adi ammunah ad Jerusalem an
boblen David di mabongbong'al ya abuh.
8 Ya ipapto"u nadan tataguh ad Jerusalem ta ta'on on nadan na'akkapuy
ya pabikaho' dida ta umatda i handin hi David.
Ya nan aton nadan holag David an mumpapto' hinadan ibbayu ya umat
hi pangat nan anghel ya umat boh pangat'un Dios an mumpapto' i da'yu.
9 Ta i diye ya dadago' an namin di tataguh abobboble an mangubat hi
ad Jerusalem.

Hay Puntutuyuwan Nadan Tataguh Ad Jerusalem

10 Ya nadan mun'ap'apu an holag David ya ta'on on nadan tataguh
ad Jerusalem ya wadao' di homo'da ya pamhoddan mundasal. Ta hitun
panigandan ha"on ya imatunana' an ha"on din hinudpakdah pahul ta
nunhiglan umukayunganda an umatdah nan a'ammod an umukayungan
hi'on nate nan binuktung onu panguluwan an imbabaleda.
11 Ta hidiyen umukayunganda ya umat hi immukayungan nadan bokon
Judyu hi natayan nan diosda an hi Hadad-Rimmon hidih nan nundotal hi
ad Megiddo.
12 Ta ta'on on nadan holag David ya nadan tanudana an holag Nathan
13 ya nadan tinanud Libay ya nadan holag Simey ya athidin umukayun-
ganda an mahiwweda nadan binabai ya nadan linala'i.

12:10 12:10 John 19:37

14 Ya an namin nadan udum an himpahimpamu'un ya umukayunganda
an ta'on on nadan ahawadan binabai.

13

1 Alyon bon Apu Dios di, Ya hitun puntutuyuwanda ya mapakawanda an
paddungnay ma'ulahan di bahul nadan holag David ya an namin nadan
tataguh ad Jerusalem.
2 Ya i diye ya aano' an namin nadan iniphod di tagun alyonday
diosda hinadan bobleh tun ad Judah. Ya padinongo' bon namin nadan
mumpunlayah an propeta an hay nalpuwan di abalinanda ya nadan adi
maphod an espiritu.
3 Mu hi'on waha mangipatna bon mangat i dadiyen inat nadan mumpun-
layah an propeta ya hanadan a'ammodna ya alyondan hiya di, Mahapul an
mipapate'a te ilaylayahham hi Apu Dios. Ta nadan a'ammodnay mamaten
hiya.
4 Ta i diye ya tumakutda mo nadan mumpunlayah an propeta an
mangipa'innila hi'on waha inoponda. Ya adida mo munlubung hi lubung
di propeta ta idinongda mon huma'uha'ul hi tatagu.
5 Ya iha"utda mon alyonday, Bokona' propeta te umman inyung'ungaa'
an timmamutamuh nan puntanoman.
6 Ya wa'et waday mummahmah an alyonay, Tanganu danaen ki-
lahmu? Ya alyonay, Datuwe nadan hugat* hi ni'yawwita' hi balen nadan
gagayyum'u.

Hay Pamatayandah Nan Mumpapto' Hi Kalnero

7 Alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Agayu ta patayonyu
nan pumpapto'o' hi kalnero. Ta mahihi"an nadan kalneron ipapto'na ta
mapaligat nadan imbabaleda.
8 Ta matey mahuluk hi godwah nadan tataguh ad Judah ta ammuna ha
kulang hi godway mabati.
9 Mu ta'on on dadiyen mabati ya patnao' dida ta umatdah nan silber onu
balitu' an milutu ta mamahmahda. Ta lo'tat ya mumpahpahmo'dan ha"on
ta tobalo' mohpey dasalda. Ya mabalin mohpen alyo' di, Tatagu' dida. Ya
alyonda mohpe boy ha"on nan Dios an un'unudonda.

14

Hay Umaliyan Nan Mun'ap'apu

1 Ha"on an hi Sekariah ya alyo' di, Nomnomnomon ta'u an agagga
moy pundusaan Apu Dios i dita'un i Jerusalem. Ta umaliday mangubat
i dita'u ya nun'alada nadan nun'abalol an wadan dita'u ya ginogodwadah
hinangngab ta'u.
2 Te alyon Apu Dios di, Ipa'ali' di tataguh abobboble ta gubaton da'yun
i Jerusalem. Ta hogponda tun bobleyu ya nun'alada nadan nun'abalol an
wadan da'yu. Ya pinilitdan ilo' nadan binabai. Ya nan godwan nadan
tataguh bobleyu ya miyedah udum hi boble ya nibati nadan udum hitun
bobleyu.
3 Mu udum hi algo ya gubaton Apu Dios dadiyen boble an umat hidin
ina'inatna handi.
4 Ta paddungnay tuma'dog hi Apu Dios hinan nabillid an nungngadan
hi olibo an wah nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Jerusalem

* **13:6 13:6** Hay aton nadan mumpunlayah an propeta ya hugatonday adolda hi pundayawdah nan dios di udum an tatagu. **13:7 13:7** Matthew 26:31; Mark 14:27

ta matommang hidiyen billid ta madlig nan tommangna hi nangappit
hi huddo'na ya nan tommangna hi nangappit hi muyyadna. Ta nan
numbattananda ya mumbalin hi abillobillog an nundotal.
5 Ta bumtik ta'u an i'wa ta'un diyen nundotal ta inggana hi ad Asel. Ta
nan e ta'u bumtikan ya umat hidin binumtikan handidan a'ammod ta'uh
din immalyoganah din numpatulan Ussiah* hi ad Judah. Ya ahi mohpe
umalih Apu Dios an ibbana nadan anghelna.
6 Ta mihipun i diye ya ma"id mo ha kotol. Ya ta'on on ma"id nan algo
7 ya minaynayun an mapatal ta ma"id ha hilong. Ya hay a'atan tuwe ya
hi Apu Dios ya ammunay nanginnila.
8 Ya munnananong an waday liting an malpuh ad Jerusalem an ta'on
on hinan tiyalgo ya hinan kumog. Ya ipluy di godwanah nan nunhiglay
ahinan lobong ya ipluy nan godwanah nan baybay an nungngadan hi
Mediterranean.
9 Ta hi Apu Dios di mun'ap'apun namin hitun luta ya hiya ya ammunay
madayaw.
10 Ya mundoddotal di ad Geba an huddo' di ad Jerusalem ta ingganah
ad Rimmon an muyyad di ad Jerusalem. Ta ammunah ad Jerusalem an
nabaktu. Ta hanadan pogpog tuwen boble ya mihipun hidih nan way geyt
an nungngadan hi Benjamin ta ingganah awadan nan mamangulun geyt
ta ingganah nan geyt hinan dugguna. Ya mihipun bohdih nan awadan nan
natagen pungguwalyaan an nungngadan hi Hananel ta ingganahdih nan
awadan nan pungkopalandah greyp di patul.
11 Ta malinggopda mohpe nadan i Jerusalem te ma"id ha itakutdah e
mangubat i dida.
12 Mu hanada'en mangubat hi ad Jerusalem ya ipa'alin Apu Dios di
nunhiglan dogohda. Ta ta'on hi mataguda ya pamaag ya mabulu' di adolda
ya matada ya dilada.
13 Ya ipa'alin Apu Dios di nunhiglan takut nadan tatagu ta ma"id ha
pot'ondah atonda ta pamaaggon numpapatteda.
14 Ya hanada'en udum an i Judah ya eda boddangan nadan ibbadan i
Jerusalem. Ta abakonda nadan bobleh nunlini"odanda ya nun'alada nadan
balitu' ya silber ya lubungda.
15 Ya ipa'alin bon Apu Dios di himpappangen dogoh hinadan kabayu
ya mul† ya kemel ya dongki ya nadan udum an animal hidih nan
nungkampuwan nadan binuhulda.
16 Mu udum hi algo ya hanadan adi mi'yate i dadiyen tataguh udum an
boble ya atawotawon on umedah ad Jerusalem ta eda mundayaw hinan
Patul an hiya nan ongal di abalinanan Dios hinan uggan punnomnomno-
man nadan tinanud Israel hi nun'anallungan handidan a'ammoddah nan
agge naboblayan.
17 Mu hanada'en tataguh udum an boble an adi umeh ad Jerusalem an
e mundayaw hinan Patul an hiya nan ongal di abalinanan Dios ya adi
umudan hi bobleda ta adi madanuman di itanomda.
18 Ya ta'on on nadan i Egypt ya adida'e umen e mundayaw ya nunhiglay
punligatanda.
19 Ta hidiyey dusan nadan i Egypt ya nadan udum an tataguh udum
hi boble an adi e mundayaw i diyen Patul hinan punnomnomnoman
nadan tinanud Israel hinan nun'anallungan handidan a'ammoddah nan
agge naboblayan.

---

* **14:5 14:5** Hay ohah ngadan Ussiah ya hi Asariah. † **14:15 14:15** Nan mul ya hidiye nan imbabalen di tinangbalan di dongki an kabayu.

20 Ya hitun apogpogan tun luta ya ta'on on nan ibanggol nadan kabayu
an mungkililing hi'onda mange ya mitudo' hidiy, Hituwe ya niyappit i Apu
Dios. Ta adi ta'u alyon hi wadaday nabalbalol ya wadaday adi. Ya hanadan
banga an wahdih nan Templo ya niyappitdan Apu Dios an umat hinadan
malukung ta ma'usaldahdih nan punggobhan hi mi'nong.
21 Ta an namin nadan bangah‡ ad Jerusalem ya hi an namin nadan
bobleh ad Judah ya niyappitdah nan ongal di abalinanan Dios ta ma"id
ha mangalih ma"id ha usalona. Ta adi mo gahin on wadaday mumpung-
gattang hidih nan Templon diyen ongal di abalinanan Dios.

‡ **14:21 14:21** Bokon banga ya abuh di niyappit i Apu Dios mu ta'on on hanadan udum an usal hinan Templo.

Malakay
(Malachi)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hi Malakay ya propetan Apu Dios hinadan tinanud Israel hidin hiyah nalpudah ad Babilon. Ya i diye ya hanan Templo hi ad Jerusalem an nadadag handi ya niphod mo ta mabalin an i'nongda nadan midawat an nibaga hinan tugun di Judyu.

Mu ta'on on nibangngad nadan tinanud Israel hi ad Jerusalem ya aggeda innaynayun an nangun'unud i Apu Dios. Te nadan padi ya i'nongday nabahbah an makan ya ta'on on nadadag an animal an umat hi napilok ya napilay onu naten animal. Ya manu te ipatigoda an maphodda mu hay immannung ya agge niyunnudan hinan pohdon Apu Dios di at'atonda. Ya adida bo dayawon hi Apu Dios. Ya numbahulda bo te ni'yahawadah nadan binabain bokon Judyu an mundayaw hinan dios an inyamman di tagu. Hay oha bon bahulda ya imbolhen di udum di ahawada ta aggeda impa'annung nan imbagadah hinohha ya i Apu Dios. Ya hay oha bon numbahulanda ya hanan aggeda nangidatan hinan lebbengnan midat i Apu Dios.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay pamhod Apu Dios hinadan i Israel (Malakay 1:2-5)
2. Hay hingal Apu Dios hinadan padi (Malakay 1:6–2:17)
3. Hay aton Apu Dios an mangipanuh hinadan tatagu (Malakay 3:1-5)
4. Hay pangipabangngadan i Apu Dios hinan bagina (Malakay 3:6-18)
5. Hay ma'at i diyen algon pundusaan Apu Dios hi tatagu (Malakay 4)

1 Hituwey impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Malakay hi ibaga' hinadan ibba' an tinanud Israel.

Hay Pamhod Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

2 Alyon Apu Dios di, Ha"on ya nanongnay naminhod'un da'yu. Mu alina ya alyonyuy, Nganney inatmun nangipatigoh naminhodmun da'mi?

Ya alyo' an Dios di, Undan bokonda hinagi da Esau i Jacob. Mu da'yun tinanud Jacob* di pinto"uh tatagu'

3 an bokon nadan tinanud Esau. Ta dinadag'u nan nun'abillid an numboblayanda ot pumbalino' hi agge naboblayan ta hay jakal di nihukkat hidi.

4 Mu alina nin damdama ya alyon nadan tinanud Esau an nunhituh ad Edom di, Ta'on hi nadadag nan boblemi ya iyammami bo damdama. Mu ha"on an ongal di abalinanan Dios ya alyo' di, Ta'on hi iyammada bo mu dadago' damdama. Ta ahi alyon di tatagu i dida di, Hidiyen boble ya adi maphod di pangat nadan tataguhdi te minaynayun di bungot Apu Dios i dida.

5 Ta hitun adadagan di bobleda ya tigonyun tinanud Israel ta ahiyu alyon di, Hanat mipatigoy anabaktun Apu Dios an ta'on on hinadan udum an boble.

Hay Hingal Apu Dios Hinadan Padi

6 Alyon nan ongal di abalinanan Dios hinadan padi di, Nan imbabale ya waday lispitunah nan hi amana ya atbohdiy aton nan baal hinan ud baal i hiya. Ot onha ibilanga' an hi amayu ot unhaot waday lispituyu i ha"on. Ya onha ibilanga' hi ud baal i da'yu ot atbohdin waday lispituyu i ha"on. Mu

* **1:2 1:2** Hay ohah ngadan Jacob ya hi Israel. **1:3 1:3** Roma 9:13

bokon te da'yun papadi ya ngohayona' i da'yu. Ya ahiyu alyon hi, Undan
nganney inatmin nungngohen he"a?
7 Ot alyo' di, Ngalngalam ta indawatyuy makan an nibilang hi nalugit
hinan punggobhan hi mi'nong. Ya ahiyu alyon di, Undan nganne attog boy
inatmin agge nunlispitu i he"a?
Mu undan aggeyu inali hi undan nganne ni'boh naen punggobhan hi
mi'nong.
8 Te undan mahan agge nibahho nan pangatyu an ta'on on napilok ya
mundogoh onu napilay nan animal on ini'nongyun ha"on? Onhandi anu
ta ipatnayun idat ha athidiy a'atnah nan gobelnador hi'on mun'am'amlong
i da'yu ya indatna nan ibagayu. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di
mangalin tuwe.
9 Ot da'yun papadi ya ta'on on ayu mumpahpahmo' i ha"on ta hom'on
da'yu ya adi da'yu mo tobalon te gapu i danaen a'atyun mangi'nong i ha"on.
Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
10 Udu'dulnaot attog on wadan da'yu ha e mangikalob hinadan geyt hinan
Templo ta wan ma"id ha atonyun e mangi'nong hinadan i'nongyun ma"id
ha niyatana i ha"on. Te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya adi' damdama
abuluton danaen i'nongyu.
11 Te unhaot impohpohodnay atonyu mu nan aton di tataguh abobboble
an mihipun hi nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah alimuhana. Te
dida ya ihamaddan mundayaw i ha"on. Ya munggohobdah insenso ya
i'nongda nan umipa'amlong i ha"on te ongal di pangibilang di tataguh
udum hi boble i ha"on. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin
tuwe.
12 Mu da'yu ya alyonyuy undan mahan nganney hilbin nan punggobhan
hi mi'nong ta hiya nan ta'on on waday bahbahna on ini'nongyu.
13 Ya da'yun papadi ya alyonyu boy impahiga da'yun naen tamuyu ta
hiya nayya nan ngohayona' i da'yu. Ta hiya nan ta'on on na'ako ya napilay
onu mundogoh nan animal on ini'nongyu i ha"on. Undan hay innilayu ya
ta'on on athidiy i'nongyu ya abuluto'? Ha"on an ongal di abalinanan Dios
di mangalin tuwe.
14 Ya dusao' nan tagun mangibaga hi i'nongnan ha"on nan tangbal an
animalna an ma"id ha bahbahna ya indaniyot ya hanan waday bahbahnay
ini'nongna i ha"on an Dios. Te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya
na'abbaktun patul ya ha"on di taktan di tataguh abobboble.

2

1 Ya alyon bon nan ongal di abalinanan Dios hinadan papadi di, Hay
ibaga' i da'yu ya
2 mahapul an mipatigoh nan pangatyu an ha"on di takutanyu. Te adiyu'e
donglon hituwen ibaga' i da'yu ta bokon nan adayawa' di atonyu ya
dusaon da'yun ha"on. Ta ta'on on nan punwagahanyuh nadan tatagu ya
pumbalino' hi idut nadan ibagayun dida ya teen ta'on on ad uwani ya
dinusa da'yu an gapuh nan aggeyu nangatan hinan miyunnudan hinan
pohdo'. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
3 Ot nomnomnomonyu an dusao' bo nadan imbabaleyu ya nun'ilamuh'uh
angahyu nadan lugit nadan i'nongyuh nadan punnomnomnomanyun
ha"on. Ta middum ayun mitopal an umat i dadiyen lugit.
4 Ta wan innilaonyun ha"on di nalpuwan tuwen pamagbaga i da'yun
papadi ta ibangngadyun mangun'unud hinadan tugun'u ta minaynayun

1:6 1:6 Epesus 6:5b

an ma'at i da'yu nadan imbaga' hidin ammodyun hi Libay. Ha"on an ongal
di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
5 Te hay imbaga' hidin ammodyu ya idattan da'yun tinanudana hi
maphod an pi'taguwanyu ya linggopyu mu ta un'unudona'. Ya manuh din
hopapna te immannung an ha"on di taktanda ta inun'unuda' i dida.
6 Ya nan nipto' boy intudtududa an bokon nan nibahho. Ya nan
miyunnudan hinan pohdo' di inatda ta hiya nan waday linggop hi
nitaguwanda. Ya binoddanganda nadan ibbada ta indinongdan mangat
hinadan pumbahulan.
7 Te hay tamuyun papadi ya da'yuy mangitudduh nan nipto' an a'at'un
Dios. Ya gapu ta hinnag da'yun ha"on an ongal di abalinanan Dios ya da'yuy
e pumpaboddangan nadan tatagu ta wan innilaonda nan pohdo' hi atonda.
8 Mu tanganu on da'yun papadih ad uwani ya athina ayun da'yuy
mangipangpanguluh nadan ibbayun tatagu an mangat hi adi maphod. Ta
da'yuy namahbah nadan hinapit'u an maphod an ato' i da'yun papadi.
Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
9 Ta hiya nan iyabulut'un mipada"ul ayuh hinangngab di tatagu ya
pihulon da'yuh tatagu an gapu ta bokon nan miyunnudan hinan pohdo' di
atonyu. Te adiyu pumpapaddungon di atonyun manugun hinadan ibbayun
tatagu.
10 Ot alyo' an hi Malakay di, Tanganu mahan on athinay pangatyu te
undan bokon ohay hi Ama ta'u hi nunwada i dita'un namin? Ya tanganu
on bokon nan miyunnudan hinan tugunay aton ta'uh nadan ibba ta'u ta
nginhe ta'u nan hinapit Apu Dios i handidan a'ammod ta'u?
11 Ta da'yun i'iba' an tataguh tun ad Judah ya imbahhoyun mangun'unud
hinadan tugun Apu Dios. Ta nan nunhiglan umipabungot i hiya di inatyun
tinanud Israel an i Judah ta inlubityu nan Templo an imbilang Apu Dios hi
pohpohdona ot e ayu mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
12 Ot an namin nadan mangathina ya hanat ma"idon da'yun Apu Dios
hitun boble ta'un tinanud Israel an ta'on on nadan imbabaleyu ya apapuyu
ta ma"id i dida ha mangidawat hi i'nongda hinan ongal di abalinanan Dios.
13 Ya hay oha boh inatyu ya namaaggon e ayu kimmogakoga on
linuwaluwaanyu nan punggobhan hi mi'nong i Apu Dios an gapu ta adina
abuluton nadan i'nongyun hiya.
14 On inaliyuy, Tanganu mahan on dita'u din'ug i Apu Dios.
Ibaga' i da'yun manu'e ya imbahhoyu din imbagayuh nan ahawayuh
din mangmangngilog ayu ni' an alyonyuy adiyu ibolhe. Mu ad uwani
ya aggeyu impa'annung ya de bo udot an hi Apu Dios di binagaanyuh
muntistigu i diyen nun'ahawaanyu.
15 Yaden undan agge da'yu numbalinon hi ohan adol i Apu Dios hidin
nun'addumon da'yu. Ya manu'e hi athidi ya ta wan nadan imbabaleyu ya
hi Apu Dios di un'unudonda. Mu ma"id te imbahhoyu nan imbagayuh din
nun'ahawaanyu.
16 Yaden hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya nunhiglay
bungotnah nan tagun mangibolheh nan ahawana an umat damdamah nan
pumaten tagu. Ta hiya nan tigonyu ta ma"id i da'yu ha mangibahhoh nan
imbagayuh din nun'ahawaanyu.
17 Hay oha boh inatyun nangipahiga i Apu Dios ya nan hapihapitonyu.
Mu wan alyonyu bo on, Undan nganney hinapitmih nangipahiga i hiya?
Hay nibahhoh hinapityu ya nan pangalyanyuh, Daannot ta nipto' di

2:15 2:15 Matthew 19:4,5 **2:16 2:16** Matthew 19:3,6

pangipanuh Apu Dios hinadan adi maphod di pangatdan tatagu an onnot otahan diday ayna pun'amlongan?

3

Hay Aton Apu Dios An Mangipanuh Hinadan Tatagu

1 Ya alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Nomnomnomonyu an honago' ha mamangulun umali an mangipa'innila hi atonyu an tatagun mundadaan hi umaliyan nan Ap'apu an hidiye nan alyonyuy hahaddonyu. Ya hiya ya mahanawwang hinan Templo.

2 Mu hitun umaliyana ya nganne nin i da'yuy abalinanan mangitpol hinan ma'at? Te nan pundusaana ya umat hinan habon an aanonay lugit. Ya umat boh nan apuy an ammuna nan gumo' hi angangona.

3 Te hay atona ya umat hi aton di munhibug ta mahmahona nan silber onu balitu' ta ma''id ha udum hi mi'amoh. Ta athinay atonah nadan tinanud Libay ta mipaphod di punnomnomda ta wan hay i'nongda i ha''on ya nan nipto' tuwalin mi'nong.

4 Te gahin di athidi ya ahiya' mipa'amlong an Dios hinadan i'nongyun i Jerusalem ya hi an namin an i Judah ta nanongnan umat tuwalih din nadne.

5 Ot inayun bon nan ongal di abalinanan Dios an alyon di, Umaliya' ta dusaon da'yun ma''id ha takutdan adi mangun'unud i ha''on an umat hinadan munggamud ya nadan munluktap ya nadan munlayah ya nadan kumuluk hi bino'lan di puntamuwonda ya nadan mamalpaligat hinadan nun'abalu ya nun'apuhig ya nadan nalpuh udum an boble an ni'iboble i da'yu.

Hay Aton An Mumbangngad I Apu Dios

6 Ha''on an Dios ya nanongnan adiya' maluman. Ot nan imbaga' hidin a'ammodyu ya hiyay ato'. Ot hiya nan da'yun tinanud Jacob ya mabalin an mipaphod ayu te agge ayu ni' nadadag.

7 Te da'yu ya umat ayu damdamah didan a'ammodyu an din'ugyu nadan tugun'u an aggeyu inun'unud. Ot maphod di mumbangngad ayu i ha''on ta way ato' bon mangabulut i da'yu. Mu alina nin ya alyonyuy, Nganney atonmi ta wan mumbangngad ami i he''a?

8 Ot alyo' bon Apu Dios di, Undan mahan mabalin hi eya' akawan an Dios i da'yu? Mu da'yu ya hiyay at'atonyu an aka'akawana'. Mu ma''id ha mapto' ya alyonyu boy, Nganney inatmi ta alyom hi inakawan da'a?

Nan adiyu pangidatan hinadan mi'apuluh (10) nadan inapityu ya ta'on on nadan mahapul an ipabangngadyu i ha''on ya paddungnay inako'akoyu.

9 Ot gapu i naen pangaka'akawanyu i ha''on ya dusaon da'yu an himpamoble.

10 Ot daan mo tuwali ta iyaliyun namin nadan mi'apuluh nadan inapityu ta wan nanongnan waday makan hinan bale'. Ipatnayun aton hinae ta tigonyu hi'on adi' iluwat an namin nadan tawan di ad abunyan ta ipa'ali' an namin di mahapulyu ta mahawwalan ta inggana hi ma''id ha pangiha''adanyu.

11 Ta ihwang'uh nadan dumadag nadan itanomyu ya winagaha' ta mangimbubbungada. Ha''on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.

3:1 3:1 Mark 1:2 **3:2 3:2** Matthew 3:11c; Nipa'innila 6:16

12 Ta an naminday tataguh abobboble ya alyonday winagahan da'yun
ha''on te maphod an punhituwan tun numboblayanyu. Ha''on nan ongal
di abalinana an Dios di mangalin tuwe.

Hay Numpahhiwan Di Munhilbi Ya Nan Adi Munhilbi I Apu Dios

13 Da'yu ya nunhiglay eyu hinapihapit i ha''on. Mu ma''id ha mapto' ya
alyonyuy, Nganne hanan emi hinapihapit i he''a?
14 Hay hinapihapityu ya alyonyuy ma''id ha iyatan di punhilbiyan i ha''on
an Dios. Ya atbohdin ma''id ha hilbin di e pangun'unudan hinan tugun'u
ya hay eyu puntutuyuwan hinan numbahulanyu.
15 Ya alyonyu boy, Tee otahan an nadan mumbaktu ya diday
mun'am'amlong. Ya nadan mangmangngat hi adi maphod ya diday
kumadkadangyan hitun luta. Ya ta'on on nadan mamatnah ulem an Dios
on ma''id ha pundusam i dida.
16 Ot ha''on an hi Malakay ya alyo' di, Mu nadan tatagun hi Apu Dios di
takutanda ya dida on himmanahhahapitda ta ipadinolday hinohhan dida
ya impa'amlongdah Apu Dios i diyen at'atonda. Ya impitudo' Apu Dios di
ngadan nadan tatagu an hiyay takutanda hi un'unudonda.
17 Ya alyon nan ongal di abalinanan Dios di, Datuwey tatagu' ot hitun
madatngan nan algon pangipanuha' hi an naminamin ya diday ibilang'uh
odon'u. Te ha''on an hi amada ya hom'o' dida an umun'unud an imbabale'.
18 Ta mabalin an tigonyu mohpe an agge numpaddung di ma'at hinan
tagun nan miyunnudan hinan pohdo' di atona ya nan adi maphod di
pangatna. Ya atbohdin tigonyuy numpahhiwan nan tagun nunhilbi i ha''on
an Dios ya nan agge nunhilbi i ha''on.

4

Hay Ma'at Hitun Pundusaan Apu Dios Hi Tatagu

1 Innayun bon nan ongal di abalinana an Dios an alyon di, Nomnom-
nomonyun dasao' nadan tatagun mumbaktu ya nadan mangmangngat hi
adi maphod. Ot hay ato' an mundusa i dida ya umat hi aghoban nan
dagami an ma''id ha mabati.
2 Mu da'yun ha''on di takutanyu ya gapuh nan abalina' ya ma'attigon
mipaphod ayu ta umat ayuh nan algon ma'apattal. Ya mun'am'amlong ayu
mohpe an ay ayu nilubus ha ukkon di kabayu.
3 Ot i diyen pangata' ya pun'igatinyu nadan adi maphod di pangatda te
mumbalindah ay pito' an pangigoppa'anyu. Ha''on an ongal di abalinanan
Dios di mangalin tuwe.
4 Ot nomnomnomonyu nadan intanuddun din baal'un hi Moses. Te
dadiyen tugun an indat'un hiyahdih nan billid hi ad Sinai ya mahapul
an hiyay unudonyun namin an da'yun tinanud Israel.
5 Ya nomnomnomonyu bo an pa'aliyo' nan propeta an hi Elijah ya ahi
madatngan hidiyen atatakut an punhumalyaa'.
6 Ta hiyay bumoddang hi e pun'u'unnudan di hina'amma ta adida
mundudu''ugan ta wan adi da'yu dadagon i ha''on ya ta'on on nan
numboblayanyu.

4:1 4:1 1 Kulintu 3:13 **4:5 4:5** Matthew 11:14; 17:10; Mark 9:12

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo' Matthew

Hay Tonton Di A'ammod Jesu Kristu

1 Hi Jesu Kristu an apapun David an holag Abraham ya hiyah tuwey
tonton di a'ammodna.
2 Hi Abraham ya nuntanud ta hi Isaac. Ot muntanud hi Isaac ta hi Jacob.
Ya nuntanud hi Jacob ta hi Judah ya nadan i'ibanan linala'i.
3 Ot muntanud da Judah i Tamar ta da Peres i Serah. Ya nuntanud hi
Peres ta hi Hesron. Ot muntanud hi Hesron ta hi Ram.
4 Ya nuntanud hi Ram ta hi Aminadab. Ot muntanud hi Aminadab ta hi
Nason. Ya nuntanud hi Nason ta hi Salmon.
5 Ot muntanud da Salmon i Rahab ta hi Boas. Ya nuntanud da Boas i
Ruth ta hi Obed. Ot muntanud hi Obed ta hi Jesse.
6 Ya nuntanud hi Jesse ta nan patul an hi David.

Ot muntanud hi David ta hi Solomon an hay hi inana ya din ahawan ni'
Uriah.
7 Ya nuntanud hi Solomon ta hi Rehoboam. Ot muntanud hi Rehoboam
ta hi Abijah. Ya nuntanud hi Abijah ta hi Asa.
8 Ot muntanud hi Asa ta hi Jehosapat. Ya nuntanud hi Jehosapat ta hi
Jehoram. Ot muntanud hi Jehoram ta hi Ussiah.
9 Ya nuntanud hi Ussiah ta hi Jotam. Ot muntanud hi Jotam ta hi Ahas.
Ya nuntanud hi Ahas ta hi Hesekiah.
10 Ot muntanud hi Hesekiah ta hi Manasseh. Ya nuntanud hi Manasseh
ta hi Amon an hi aman Josiah.
11 Ot muntanud hi Josiah ta hi Jekoniah ya nadan i'ibanan linala'i.

Ya hidin atagun da Jekoniah di nangabakan nadan i Babilon hinadan
Judyu ot iyeda didah bobleda hi ad Babilon.
12 Ta hidin awahdidah ad Babilon ya nuntanud hi Jekoniah ta hi Sealtiel.
Ot muntanud hi Sealtiel ta hi Serubbabel.
13 Ya nuntanud hi Serubbabel ta hi Abiud. Ot muntanud hi Abiud ta hi
Eliakim an hi aman Asor.
14 Ya nuntanud hi Asor ta hi Sadok an hi aman Akim. Ot muntanud hi
Akim ta hi Eliud
15 an hi aman Eleaser. Ya nuntanud hi Eleaser ta hi Mattan an hi aman
Jacob.
16 Ot muntanud hi Jacob ta hi Joseph an ahawan Mary an hi inan Jesus
an ma'alih Kristu.*
17 Ta hay bilang di tinanud an mihipun i Abraham ta inggana i David
ya himpulut tuluy (13) tinanud.† Ya mihipun i David ta ingganah din
nangiyayan nadan i Babilon hinadan i Judah hi bobleda ya himpulut tulu
(13) boy tinanud. Ya atbohdin himpulut tuluy (13) tinanud an mihipun hi
awadandah ad Babilon ta ingganah niyayyaman‡ Kristu.

Hay A'at Di Niyayyaman Jesus
(Luke 2:1-7)

---

* **1:16 1:16** Hay ibalinan nan hapit di Greek an Kristu ya Patul an Pinto' Apu Dios. † **1:17 1:17** Nan himpulut tuluy tinanud ya alyon di udum di himpulut opat te pi'bilangda nan namangulun a'ammodda. ‡ **1:17 1:17** Hay pangalin di udum hinan niyayyam ya nitungo.

18 Hiyah tuwey na'at ot ahi miyayyam hi Jesus. Hi Mary ya nahahapit di
eda pun'ahawaan i Joseph. Mu aggeda ni' nalo' i Joseph ya numbutyug§ hi
Mary te nan imbutyugna ya nan Espiritun Apu Dios di nunlumu.
19 Ya hi Joseph an mangiyahawaot i Mary ya maphod di pangatna an
tagu. Mu aggena innilay na'at ta numbutyug hi Mary ta hiya nan hay
ninomnomna ya adina mo iyahawa. Mu aggena damdama pinhod an
bainon hi Mary hi numbutyugana ta hiya nan hay ninomnomna ya namaag
ya onda nunhapit ta ipogpogda an ma''id ha dakol hi manginnila.
20 Mu hidin munnomnomnom hi Joseph hi atona ya na'uyung. Ya
numpa'inop han anghel Apu Dios an alyonan hiyay, He''a Joseph an apapun
David, hanat adi'a bumain an mangiyahawa i Mary te hinaen imbutyugna
ya nan Espiritun Apu Dios di nunlumu.
21 Ot hay iyayyamna ya han lala'i ta ngadanam hi Jesus te hiyay mangdat
hi itaguwan nadan tatagun nun'abahulan hi'onda mangulug i hiya.
22 Ta ma'at danae ta mipa'annung din impitudo' Apu Dios hinan ohah
nadan propeta an alyonay,
23 Nomnomnomonyu an ahi mawadaan han babai an ta'on hi ma''id ha
inilo'nah lala'i.
Ya hay iyayyamna ya han lala'i ta ngadananda hi Immanuel an hay pinhod
nan Immanuel an ipa'innila ya wadah Apu Dios i dita'u.
24 Ta on inggibo' mon Joseph ot nomnomnomona nan inalin nan anghel
Apu Dios ot hiyay unudona ta inyahawanah Mary.
25 Mu aggena ni' inilo' hi Mary ta ingganaot miyayyam nan golang. Ot
ngadanan Joseph ta hi Jesus.

2

Hay E Nundayawan Nadan Nanginnilan Mangimatun Hi A'at Di Bittuwon I Jesus

1 Hi Jesus ya niyayyam hi ad Bethlehem hidih ad Judea hidin numpatulan
Herod. Indani ya wadaday immalih ad Jerusalem an linala'in nanginnilan
mangimatun hi a'at di bittuwon an nalpudah nangappit hi tuluwan di algo
2 an alyonday, Daanay awadan nan niyayyam an golang an hiya nan
mumpatul hinadan Judyu? Te hay awadanmih nangappit hi tuluwan di
algo ya tinigomi nan bittuwon an pangimatunan hi niyayyamana ta hiya
nan immali ami ta emi dayawon.
3 Mu hidin dingngol nan patul an hi Herod nan inalin dadiyen linala'i ya
nunhiglan minomnoman. Ya ta'on on nadan dakol an tataguh ad Jerusalem
ya minomnomanda.
4 Ot ipa'ayag Herod an namin nadan ap'apun di padi ya an namin nadan
muntudtuduh nadan uldinmin Judyu ot mahmahanan didan alyonay,
Daanay nibagah iyayyaman nan Kristu?
5 Ya alyonday, Hi ad Bethlehem hi ad Judea te hiyah diyey impitudo' Apu
Dios hinan propetah din nadne an alyonay,
6 Hi ad Bethlehem hidih ad Judea ya ta'on on agge nundongol an boble
mu hidiy ahi alpuwan nan ap'apu an mumpapto' i da'yun tatagu' an
tinanud Israel.
7 Ta hidin dingngol Herod hidiye ot ayagana dadiyen linala'in nanginni-
lan mangimatun hi a'at di bittuwon mu aggena impa'innilah nadan tatagu.
Ot mahmahanan dida nan algo an numpatigan diyen bittuwon.

§ **1:18 1:18** Hay pangalin di udum hinan numbutyug ya nunhabi. **1:23 1:23** Isaiah 7:14 **2:6 2:6** Mikah 5:5

8 Ta hidin imbagada ot honagona didah ad Bethlehem an alyonay,
Ume ayu ta eyu ihamad an hama'on nan golang ta inakhupanyu'e ya
impa'innilayun ha''on ta wan e' pibo dayawon.
9 Ot makakda ya wada bo nan bittuwon an tinigoda ni' hidih nangappit hi
tuluwan di algo. Ta hiya boy tintinnudda ta lo'tat ya nipto' hinan awadan
di golang ot umohnong.
10 Ya hidin tinigoda nan nipto'an nan bittuwon ya ma''am'amlongda
11 ot hunggopda i diyen bale. Ya tinigoda nan golang ya hi inanan hi Mary
ot mundu''unda ta dayawondah diyen golang. Ot idatda nan inodnanda an
balitu' ya insenso ya mira.
12 Ya hay numbangngadandah bobleda ya nat'on di nangi'wanda te
nipa'inop i dida an adida ibangngad hi awadan Herod.

Hay Nangibtikan Joseph Hinan Hinina Hi Ad Egypt

13 Hidin imme dadiyen mangili ya numpa'inop bo han anghel i Joseph ot
alyonay, Bumangon'a ya inawitmu nan hinina ta bumtik ayuh ad Egypt ya
niha''ad ayu ni' hidi ta ingganah on'u alyon hi umaan ayuhdi. Te umman
e ipahpahamma' Herod nan golang te pinhodnan ipapate.
14 Ot maba''unut moh Joseph i diyen nahdom ot awitona nan hinina ot
umedah ad Egypt.
15 Ta hidiy nihaha"adanda ta ingganah nateh Herod. Ta nipa'annung
bo din impitudo' Apu Dios hinan propetah din nadne an alyonay, Imbaga'
hinan Imbabale' ta taynanah ad Egypt.

Hay Nangipapatayan Herod Hinadan U''unga

16 Hidin na'innilaan Herod an imbahhon dadiyen linala'in nanginnilan
mangimatun hi a'at di bittuwon nan inalinan dida ya bimmungot ot
iyuldina an an namin nadan goggolang an linala'ihdi hi ad Bethlehem
ya nadan nun'ihaggon an boble ya ipapatena dida an mihipun hinan
pi'yayyam ta ingganah nan nuntawon hi duwa ta miyunnudan hinan inalin
dadiyen nanginnilan mangimatun hi a'at di bittuwon.
17 Ta hiyah nae boy nipa'annungan din impitudo' Apu Dios i din propeta
an hi Jeremiah an alyonay,
18 Hinan boble hi ad Ramah ya madngol di ahikokoga. Te nun'a'ate
nadan imbabalen nadan tinanud Rachel ta hiya nan kumogakogada an
adida ahan mihapitan.

Hay Numbangngadan Da Joseph Hi Nalpuwandah Ad Egypt

19 Hidin nateh Herod ya numpa'inop bo han anghel i Joseph hi ad Egypt
ot alyonan hiyay,
20 Bumangon'a ya inawitmu nan hinina ta mumbangngad ayuh ad Israel
ot ma''idda mo nadan naminhod an mangipapateh nan unga.
21 Ot bumangon moh Joseph ot ikakna nan hinina ta mumbangngaddah
ad Israel.
22 Mu hidin dingngol Joseph an hi Arkelaus di patul hi ad Judea an
nihukkat i amanan hi Herod ya timmakut an e miha"ad hidi. Ya indani
ya nipa'inop damdaman hiya an adida umehdi. Ta hiya nan inipluyda
moh ad Galilee
23 ot eda miha"ad hidih ad Nasaret ta hidiy immongngalan Jesus. Ta
hiyah naey nipa'annungan din inalin nadan propetah din nadne an
alyonday, Hiya ya i Nasaret.

2:15 2:15 Hosea 11:1 **2:18 2:18** Jeremiah 31:15

3

Hay Intudtudun John An Mumbonyag
(Mark 1:1-8; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

1 Hidin awadan da Jesus hi ad Nasaret ya wadah John an mumbonyag
hinan agge naboblayan hi ad Judea an tumanudtuduh hapit Apu Dios
hinadan tatagu an umanneh awadana.
2 On inalinan diday, Mahapul an muntutuyu ayu ya indinongyun mangat
hinadan adi maphod an ato'atonyu te immali mo nan intuda' Apu Dios an
mun'ap'apu.*
3 Hituwen hi John ya hiya din inalin nan propeta an hi Isaiah an alyonay,
Wada han ahi e mangitku'itkuk an muntudtudu hinadan tatagun umanneh
awadana hinan agge naboblayan an analyonay, Idadaan ta'u ha ma'andong
hi awon nan Ap'apu ta midadaan hi umaliyana.†
4 Hay lubung John ya nan na'abol an dutdut di kemel ya han lalat di
imbalikisna. Ya ammuna nadan dudun ya danum di iyukan di itanudna.
5 Mu dakolday umanneh awadana an malpuh ad Jerusalem ya hinadan
udum an bobleh ad Judea ya hinadan boblen nun'ihaggon hinan wang-
wang an nungngadan hi Jordan.
6 Ta nun'ibagaday puntutuyuwandah bahulda ot bonyagan John didah
nan wangwang.
7 Mu hidin tinigon John an dakolday Paliseu ya Saduse an niddum an
mumpabonyag ya nun'ihingalna didan alyonay, Da'yun ay u'ulog, wan
alyonyu on mabonyagan ayu'e ya mabalin an ma'aan di bungot Apu Dios
i da'yu.
8 Mu adi. Te mahapul an hanadan maphod an pangat di atonyu ta atigan
di puntutuyuwanyu.
9 Ta adi ayu ma'dinnol an gapu ta tinanud da'yun Abraham ya adi da'yu
dusaon. Te ibaga' i da'yu an mabalin an pumbalinon Apu Dios tudan batu
hi holag Abraham.
10 Da'yu ya umat ayuh nan kayiw an adi maphod di ibungana ta hiya
nan ay ayu nidadaan an malngoh ta mapu'ulan.
11 Ya inalin bon John di, Hay pamonyag'u ya on liting ya ammuna ta
hidiyey atigana an muntutuyu ayuh nadan numbahulanyu. Mu wada han
umalin na'abbaktu mu ha"on te ta'on on nan e' pangdonan hi hapatutna
ya na'adda"ula' ahan an e mangat. Ya hay pamonyagnan da'yu ya nan
Espiritun Apu Dios ya apuy.
12 Ya hitun umaliyana ya hiwwayonay tatagu an ay muntoop ta
namahmah'e nadan nabgahan ya inyalangna ya pinu'ulana nadan dugih i
han apuy an adi madmaddop.

Hay Nabonyagan Jesus
(Mark 1:9-11; Luke 3:21-22)

13 Agge nadne ya wadah Jesus an nalpuh ad Galilee ot umeh awadan
John hidih nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta e mumpabonyag i
hiya.
14 Mu inalin John i hiyay, Tanganu on namaag bo ya he''ay mumpabonyag
i ha''on an unhaot he''ay mamonyag i ha''on?

---

* **3:2 3:2** Hinan hapit di Greek hinan immali mo nan intuda' Apu Dios an mun'ap'apu ya mabalin bo an hay ibalinana ya agagga moy pun'ap'apuwan Apu Dios. † **3:3 3:3** Hay pinhodnan alyon ya ta ipaphodday pangatda ta midadaandah nan umaliyan Kristu.

15 Ya alyon Jesus di, O mu maphod on he''ay mamonyag i ha''on ta ma'at
an namin nan pohdon Apu Dios.
Ot bonyagan mon John.
16 On hiyah nabonyagan hi Jesus ot duma"al hinan pingngit di wang-
wang. Ya anakkaya an niluwat hi ad abunyan ya tinigona nan Espiritun
Apu Dios an ay palluma an nungkohop ot mumpattuk i hiya.
17 Ya alinah on wada han madngol an hapit an nalpuh ad abunyan an
alyonay, Hiyah nae nan imbabale' an pa'appohpohdo' ya pun'am'amlonga'.

4

Hay Namatnapatnaan Nan Diyablu I Jesus
(Mark 1:12-13; Luke 4:1-13)

1 Agge nadne ya impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Jesus hinan
agge naboblayan ta hidiy namatnaan nan diyablu i hiya ta hay ena tuwali
pumbahulan.
2 Ta napat (40) di algoh aggena nanganan ta na'a'aggangan.
3 Ya imme nan diyablu ot alyonan hiyay, Hi'on immannung an he''a
nan Imbabalen Apu Dios ya tanganu onmu adi alyon i datuwen batu ta
mumbalindah tinapay ta anom?
4 Mu alyonay, Hay nitudo' hinan hapit Apu Dios ya alyonay, Bokon hay
makan ya abuh di managuh tagu te ha ahan di ma'ahhapul ta'u ya nan
hapit Apu Dios.
5 Ya inyen bon nan diyablu hi Jesus hi ad Jerusalem an boblen niyappit
i Apu Dios ot iyenah nan na'taggen atop nan Templo.
6 Ot alyonan hiyay, Immannung'e an he''a nan Imbabalen Apu Dios ya
agam ta dumokpah'a ot impitudo' bon Apu Dios an alyonay honagona
nadan anghelna ta hapapaon da'a ta ta'on on ha hukim ya adi mahugatan
hi batu.
7 Mu alyon Jesus i hiyay, O mu hinan hapit bon Apu Dios ya alyonay,
Adiyu attaon an patnaon di abalinana.
8 Ya inyen bon nan diyablu hinan na'taggen billid ot ipamangmangnan
namin nadan pun'ap'apuwan hitun luta ya nadan mun'a'omnawan.
9 Ot alyonan Jesus di, An namin datuwe ya idat'un he"a ta he''ay
mun'ap'apu hi'on'a mundu"un ta dayawona'.
10 Mu alyon Jesus i hiyay, Umaan'ahtu Satanas. Te hay impitudo' bon
Apu Dios ya alyonay,
Hi Apu Dios ya abuh di dayawonyu ya unudonyu.
11 Ot taynan mon nan diyabluh Jesus ot umali nadan anghel an
mangipapto' i hiya.

Hay Nangihipunan Jesus An Nuntudtudu
(Mark 1:14-15; Luke 4:14-15)

12 Indani ya dingngol Jesus an nibalud hi John ot mumbangngad hi ad
Galilee.
13 Ot umeh bobledah ad Nasaret. Mu bokon hidiy niha"adana te hi
ad Kapernaum hinan way pingngit di lobong an nungngadan hi Galilee.
Hidiyen boble ya nidat hinadan tinanud Sebulun ya tinanud Naptali hidin
nadne.
14 Ta nan niha"adanahdiy nipa'annungan din inalin nan propeta an hi
Isaiah an alyonay,

4:4 4:4 Deuteronomy 8:3 **4:7 4:7** Deuteronomy 6:13

15 Nadan boblen nadan tinanud Sebulun ya tinanud Naptali an
nun'ap'apuwan nadan bokon Judyu an nihaggon hinan lobong an
nungngadan hi Galilee an numbattanan nan baybay an nungngadan hi
Mediterranean ya nan wangwang an nungngadan hi Jordan
16 ya nadan tataguhdi ya paddungnay wadadah nan munhihillong. Mu
hitun pangngolandah nan tudtudun Apu Dios ya paddungnay napatalan
di nomnomda.
17 Te i diyen nangihipunan Jesus an nuntuddun dida di nangalyana hi,
Mahapul an muntutuyu ayu ya indinongyun mangat hi adi maphod te
agagga moy pun'ap'apuwan Apu Dios.

Hay Nangayagan Jesus Hinadan Muntabukul
(Mark 1:16-20; Luke 5:1-11)

18 Wada han pundaldallanan Jesus hinan pingngit nan lobong an
nungngadan hi Galilee ya tinigona han hinagi an muntabtabbukulda* te
hidiyey tamuda. Hay ngadan di oha ya hi Simon an hay ohah ngadana ya
Peter ya nan oha ya hi Andrew.
19 Ot ayagana didan alyonay, Ma'ayu ta unudona' ta tudduwan da'yuh
atonyun mangayag hi tatagu ta umunuddan ha"on.
20 Ya na'ibagondan inha"ad di tabukulda ot miyunuddan hiya.
21 Ta onda immeh nan pangngelna ya minangmang bon Jesus da na'
Sebedi an da James i John an wahdidan hina'ammah nan bangka an
pun'iphodday tabukulda ot ayagana bo dida.
22 Ot pi'bagonda damdaman tinaynan hi amadah nan bangka ot mi'yeda
i Jesus.

Hay Nuntudtuduwan Jesus Hinadan Bobleh Ad Galilee
(Luke 6:17-19)

23 Hininap Jesus nadan bobleh ad Galilee an e nuntudtuduh nadan
a'am'amungan di Judyu ta impa'innilana nan a'at di pun'ap'apuwan Apu
Dios. Ya nun'ipaphodna nadan tatagun mumpundogoh.
24 Ta nundongol hi Jesus hidi ya ta'on on hinadan abobbobleh ad Syria
ta dakol di nun'iyedan hiyan tatagun nat'onat'on di dogohda an nahi'pan
di udum ya mun'oldah di udum. Ya nadan udum ya naparalaysda. Ot
pun'ipaphodna dida.
25 Ya dakkodakkolday tatagun nitnunitnud i hiya an i Galilee ya i
Jerusalem ya nadan udum an bobleh ad Judea ya nadan tataguh dommang
nan wangwang an nungngadan hi Jordan an ad Dekapolis ya nadan udum
an boblehdi.

5

Hay Nuntudtuduwan Jesus Hinan Way Nabillid
(Luke 6:20-23)

1 Tinigon Jesus an dakol nadan tatagun nitnud i hiya ot umeh nan nabillid
ot e umbun hidi. Ya eda nihaggon i hiya nadan itudtuduwana.

Hay Immannung An Umipa'amlong
(Luke 6:20-23)

2 Ot itudtuduwana didan alyonay,

---

* **4:18 4:18** Nan muntabukul ya umat hinan munhidu' mu hay usalonda ya abillog ta dakol di mangdon an adi umat hinan hidu'.

3 Nadan tatagun inniladan mahapulday boddang Apu Dios hinan eda
pangatan hinan pohdona ya diday mipa'amlong te diday middum hinan
pun'ap'apuwana.
4 Ya mipa'amlong bo nadan tatagun umukayungan te pa'amlongon Apu
Dios dida.
5 Ya mipa'amlong bo nadan mumpada''ul te midat i dida nan imbagan
Apu Dios an idatna.
6 Ya mipa'amlong bo nadan paddungnay na'agangan ya na''uwoh an
mangat hinan pohdon Apu Dios te ma'at nan pinhodda.
7 Ya mipa'amlong bo nadan hummo' hi ibbadan tagu te hom'on
damdaman Apu Dios dida.
8 Ya atbohdin mipa'amlong nadan mangiyohhah nomnomdan Apu Dios
ta nan pohdona ya ammunay pohdondan aton te diday manigo i hiyah
udum hi algo.
9 Ya mipa'amlong bo nadan mangipanuh hinadan munhihiwwawan te
diday mibilang hi imbabalen Apu Dios.
10 Ya mipa'amlong bo nadan mipadildilah an gapuh nan pangatandah
nan pohdon Apu Dios te diday middum hinan pun'ap'apuwana.
11 Ot mipa'amlong ayu an ta'on on da'yu panadngolan ya paligaton
hinadan tatagu an gapuh pangun'unudanyun ha"on. Ta dakol di adida
ibagah adi maphod i da'yu an ta'on on agge immannung.
12 Mu ta'on on athidi ya hanat mun'am'amlong ayu an ta'on on dakol di
punligatanyuh tun luta ot ongal di gunggunayu hi ad abunyan. Athidiy
ma'at i da'yu te ta'on on handidan propetah din nadne ya na'ahiwawanda
damdama.

Hay I'aligan Di Ahin Ya Dilag
(Mark 9:50; Luke 14:34-35)

13 Ya innayun bon Jesus an nuntuddun alyonay, Da'yun mangulug hinan
itudtudu' ya umat ayuh nan ahin an mangipaphod hi tamtam di makan ya
pangahin hinadan agge nalutu an umat hi dotag ta adi mabulu'. Ot maphod
on athidiy a'atyu ta da'yuy gapunah ipaphodan di pangat di tatagu. Te onha
ma'aan di tamtam nan ahin ot adi mabalin hi mibangngad. Ta ma''id mo
ha iyusalana ta mitopal ta punhinggogoppa'an di tatagu.
14 Ya atbohdin nipaddung ayuh nan dilag an dilaganay munhihillong
ta paddungnay patalanyuy nomnom di tataguh tun luta ta way atondan
manginnilan ha"on. Ta mipaddung ayu boh nan boblen wah nan uhhun
di billid an ma'attigo.
15 Ta umat hinan hilaw an tinolganyu'e ya adiyu e ipa''e mu onyuot
ipattuk ta patalana nan bale.
16 Ya atbohdin da'yu an mahapul an adiyu ipa'pa''e nan eyu napatalan
ta tigon nadan tatagu nan maphod an pangatyu ta wan hi Apu Dios di
dayawonda.

Hay Intuddun Jesus Hi A'at Nan Uldin

17 Ya alyon bon Jesus di, Wan hay punnomnomyu ya alyonyu on
immaliya' ta ma''ido' nan Nitudo' an Tugun ya nadan intanuddun nadan
propeta. Mu adi athidi te hay gapunah immaliya' ya ta ipa'annung'un
namin datuwe.
18 Te ibaga' i da'yu an nan Nitudo' an Tugun ya adi mabalin an
mahukkatan an ta'on on ha oha te ingganah mipa'annung an namin. Te
gahin on mama''id hi ad lagud ya tun luta ya ahi mama''id nan uldin ta'un
Judyu.

19 Ot hay mahapul ya unudonyun namin nadan tugun Apu Dios te nan
mangibahhoh nan ta'on on ha mabgawan i diyen tugun ya intuddunah
diyen nibahhawanah nadan udum ta iyunnuddan hiya ya hiyay mipada"ul
hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. Mu nan tagun mangunud hi an namin
nan tugun Apu Dios ya intudduna boh udum ta iyunnuddan hiya ya hiyay
mipabaktuh nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
20 Ta hiya nan ibaga' i da'yu an mahapul an nipto' di pan-
gun'unudyuh nan pohdon Apu Dios ya ahi mabalin an middum ayuh nan
pun'ap'apuwana. Ta adiyu iyunnudan hinan pangat nadan Paliseu ya
nadan muntudtuduh nadan uldin ta'un Judyu.

Hay Intuddun Jesus Hi A'at di Bungot

21 Innayun bon Jesus an alyon di, Hay nitugun hinadan a'ammod ta'uh
din nadne ya alyonday, Adi ta'u pumate te nan pumate ya mahumalya ta
mipapate damdama.
22 Mu ibaga' i da'yu an adi ammuna nan pumate hi madusa te ta'on on
nan tagun bumungot hi ibbana. Ya atbohdin madusa ta miyeh impilnu
nan tagun mamihupihul hi ibbanan tagu ya nan mangibagah ma"id ha
in'innilada.
23 Ya onha hinan pangi'ayanyu hinan idawatyun Apu Dios hidih nan
pangidawatan hi mi'nong ya nipadih an nipanomnom i da'yu an waday
numbahulanyuh nadan ibbayu
24 ya maphod on ayu ni' umeh nan tagun numbahulanyu ta munhapit
ayuh maphod ya ahi ayu mohpe mumbangngad ta idawatyu nan i'nongyu.
25 Ya wada'ey nangidalom i da'yu ya gahin di agagga ya da'yuy e mi'hapit
i hiya ta adi miluh an miyeh nan huwis. Te niluh'e mon niyeh nan huwis
ya mipibalud nan waday bahulna.
26 Ya umannung an mihaha"ad ayuh baludan ta ingganah ikaluyun
namin nadan bahulyu.

Hay E Pangidinongan Hinan Pumbahulan

27 Alyon bon Jesus di, Hay oha boh intugundah din nadne ya alyonday,
Adi ayu umiluktap.
28 Mu ibaga' i da'yu an ta'on on ammuna nan nunhiglan omnon di ohan
lala'i i ha tinigonah babai ta pohdonan ilo' ya numbahul te ayna damdama
inilo'.
29 Ta hiya nan onha hanan matay gumalat hi pumbahulan ya udu'dulnay
ukiton ya intopal te udu'dulnay mapilok di ohan mata mu hanan mitopal
an namin di adol hi impilnu.
30 Ya atbohdi an wa'et nan winawwan an ta'ley gumalat hi pumbahulan
ya udu'dulnay putulon ta ta'on on mapukulan mu ta adi mitopal an namin
di adol hi impilnu.

Hay A'at Di Bolhe
(Matthew 19:3-12; Mark 10:2-12; Luke 16:18)

31 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Hay nitugun boh din nadne ya
onha waha lala'ih naminhod an mangibolheh* ahawana ya hay mahapul
hi atona ya ena alan ha itud'an di eda pumbolhayan ya indatnah nan babai
ta mangipa'innilan numbolheda.
32 Mu ibaga' i da'yu an mumbahul nan lala'i an namaag ya imbolhena
nan ahawana an ta'on hi agge inluktap diyen ahawana ya hidiyen
nangibolhayana di gumalat hi pumbahulan nan babain ahawana hi'on

* **5:31 5:31** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

mumbintan te hidiyen babai ya mibilang hi nunluktap ya atbohdih nan lala'in pumbintanana.

Mahapul An Ipa'annung Nan Ibaga

33 Ya inalin bon Jesus di, Hay intugun bon di a'ammod ta'uh din nadne ya alyonday, Adiyu ibahhon aton nan insapatayun Apu Dios.
34 Mu hay alyo' i da'yu ya wada'ey pinhodyun aton ya adi mahapul an isapatayun Apu Dios. Ya adiyu bo isapatah ad abunyan te hidiy pun'ap'apuwan Apu Dios.
35 Ya adiyu bo isapatah tun luta te ta'on on hitu ya wadah Apu Dios. Ya ta'on on hi ad Jerusalem ya adi mabalin te hiya an na'abbaktun Patul ya hidiy boblena.
36 Ya ta'on on alyonyuy hay adolyuy pangisapataanyu ya adi mabalin te ta'on onha ohah nadan ubanyu ya adiyu abalinan an mangipangitit.
37 Ot hay maphod ya adiyu isapata ta namaag ya alyonyuy, O ato'. Mu adiyu'e aton ya alyonyuy, Adi' aton. Ta adiyu pamaag hi o o, ya dee mannot an adiyu aton te nan layah ya tamun di diyablu.

Hay Tugun Jesus Hi Maphod An Aton
(Luke 6:29-30)

38 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Hay oha bon nitugun hidin nadne ya onha nan ohan tagu ya piniloknay matan nan ibbana ot mahapul an miballoh ta mapilok boy matan diyen tagu. Ya atbohdih nan nanuntuk hi ohan tagu ta waday na'aan hi bobana ya mahapul an miballoh ta waday ma'aan hi boban damdaman diyen himmuntuk.
39 Mu hay alyo' i da'yu ya adiyu iballoh nan adi maphod an inat nan ibbayun da'yu an umat i ha waha manipak hi tamelyu ya iyabulutyu ta ta'on hi pi'tipakna boy bahhelna.
40 Ya wada'e boy mangidalom i da'yu ta alyonday pi'yaladay lubungyu ta mibayad hi moltayu ya indatyu. Ya ta'on on nan gottap nan lubungyu ya inyabulutyu hi'onda pi'yala.
41 Ya onha waha tindaluh piliton da'yun mangdon hi makutuna hi ohay kilumitlu ot ta'on hi'onyu inayun an idatong hinan umayana.
42 Ya wada'ey mun'odo i da'yu ya idattanyu. Ya atbohdih nan bumanoh an pabanohanyu ta adiyu pihulon dida.

Hay Pamhodan Hinadan Tatagun Agge Naminhod I Dita
(Luke 6:27-28,32-36)

43 Inalin bon Jesus di, Hay nitugun boh din nadne ya alyonday, Poh-pohdonyu nadan naminhod i da'yu. Ya ahiwawanyu nadan humihiwon da'yu.
44 Mu hay ibaga' i da'yuh ad uwani ya hanat ta'on on nadan ma'ahihhiwon da'yu ya ipatigoyuy pamhodyun dida. Ya hanada'en mamalpaligat i da'yu ya idasalanyuot ta wan hom'on Apu Dios dida.
45 Te atonyu'ehdi ya hidiyey atigana an imbabale da'yun Ama ta'un hi Apu Dios. Te limmuna nan algo ta pun'algawan an namin di tatagu an ta'on on nadan ma"id ha pamhodda i hiya. Ya atbohdi an ipa'alinay udan ta usalon an namin di tatagu an ta'on on nadan adi maphod di pangatda.
46 Te onha ammuna nadan naminhod i da'yuy pohpohdonyu ot ma"id ha idat Apu Dios hi gunggunayu. Te nganney numpahhiwanyu hinadan alyonyuy nabahulan an hanadan naminhod i diday pohpohdonda ya abuh.

47 Ya atbohdi hi'on ammuna nadan i'ibayu hi apngaonyu te nganne
damdamay numpahhiwanyu hinadan agge nanginnilan Apu Dios an
athidiy pangatda.
48 Ta hiya nan mahapul an nipto' di pangatyu ta umat hi pangat Ama
ta'u an hi Apu Dios.

6

Hay E Pangatan Hi Maphod

1 Alyon bon Jesus di, Tigonyu ta bokon hay e pamemanan di tatagun
da'yuy pangatanyuh maphod. Te atonyu'ehdi ya ma''id ha idat Ama ta'un
hi Apu Dios hi gunggunayu.
2 Ta wada'ey ihmo'yu hinadan munhapul hi boddang ya maphod on
adiyu ipa'in'innilah tatagu. Ta adiyu iyunnudan hinadan mumpunlayah
an wada'ey idatda ya gahin onda umeh nan dakol di manigo an umat
hinadan a'am'amungan ta'un Judyu ya hinadan kalata ya ahida mohpe
idat ta way aton di tatagun mangali i dida hi, Hiya peman. Ibaga' i da'yu
an nan mangathidi ya inalana mo tuwaliy gunggunana.
3 Ta hiya nan wada'ey ihmo'yuh nadan munhapul hi boddang ya maphod
hi'on adiyu ipa'in'innila an ta'on on da'yun nahaghagon.
4 Ta wan ammunah Ama ta'un hi Apu Dios an manginnila ta hiyay
mangdat hi gunggunayu.

Hay A'at Di Pundasalan
(Luke 11:2-4)

5 Ya atbohdi hinan pundasalanyu an adiyu paton hinadan tatagu an
e pipatpatigo te gahin on eda tuma'dog hinan adaklan di tagu an umat
hinadan a'am'amungan ta'un Judyu ya hinadan kalata ya ahida mundasal
ta wan tigon di tatagu dida. Mu ibaga' i da'yu an nan tagun mangathidi ya
inalana mo tuwaliy gunggunana.
6 Ot hay maphod hi atonyu hi'on ayu mundasal ya ume ayuh nan ma''id
ha al'ali ta ta'on on ayu ma'ohha ya nundasal ayu i Ama ta'un hi Apu Dios
an adi matigo. Te hiyay manmannigo hi an namin nan at'atonyu ot hiyay
ukod an mangdat hi gunggunayu.
7 Ya wa'et mundasal ayu ya adiyu ipaddung hinadan tatagun agge
nanginnilan Apu Dios an adukkayonda ya panidwonday dasalda te hay
innilada ya atonda'ehdi ya donglon Apu Dios di dasalda.
8 Mu adiyu atonhidi te innilan tuwalin Apu Dios nadan mahapulyu.
9 Ta athituy atonyun mundasal an alyonyuy,
Ama an wah ad abunyan, hanat he''ay dayawon an namin di tatagu.
10 Ya hanat he''ay mun'ap'apu i da'mi ta nan pohdom di ma'at hitun luta
an umat hi ad abunyan.
11 Ya hanat abigabigat on idatmuy itanudmi.
12 Ya hanat pakawanon da'mi hinadan numbahulanmi te teen
pakawanonmi damdama nadan numbahul i da'mi.
13 Ya adim bahan iyabulut di nunhiglan apatnaanmi ta wan adi da'mi
baliyan hinan diyablu.
14 Ya inalin bon Jesus di, Mahapul an pakawanonyu nadan numbahul i
da'yu. Ta wan hi Ama ta'un hi Apu Dios ya pakawanon da'yu.
15 Te onha adiyu pakawanon nadan ibbayun numbahul i da'yu ot athidi
bon adi da'yu pakawanon i Apu Dios.

Hay A'at Di Mun'ulat

16 Ya ha boy ohah intuddun Jesus ya alyonay, Wa'et mun'ulat ayu ya hanat
adi ayu umukayungan. Ta adiyu paton hinadan tatagu an e pipatpatigo
an wa'et mun'ulatda ya ginugungalda ta hay panigon nadan tatagu ya ay
immannung di pundayawda i Apu Dios. Mu ibaga' i da'yu an inalada mo
tuwaliy gunggunada.
17 Ot hiya nan hay maphod hi atonyu hi'on mun'ulat ayu ya munhugud
ayu ya nun'apu ayu.
18 Ta adi innilaon di tatagu an mun'ulat ayu ta ammunah Ama ta'un adi
matigoy manginnila ta hiyay mangdat hi gunggunayu.

Hay Immannung An Kinadangyan
(Luke 11:34-36; 12:33-34)

19 Alyon bon Jesus di, Adi ayu mahiw an mangamung hi ikadangyanyuh
tun luta. Te danaen wahtun luta ya malu'lu'da damdama ya lumatiday
udum ya ma'akoday udum.
20 Ot hay maphod hi ahiwanyu ya nan eyu pangatan hinadan
umipa'amlong i Apu Dios. Te hidiyen pangatanyuhdi ya ayyu
am'ammungon di ikadangyanyuh ad abunyan an adi malu'lu' ya adi lumati
ya adi ma'ako.
21 Te nan ibilangyuh nabalol ya dadiyey nun'onan hi nomnomyu.
22 Ya hay pangipaddunga' hi niyatan di nomnom ya nan mata an panigo.
Te maphod'en ma"id ha bahbahna ya maphod boy panigona.
23 Mu napilok'e nan mata ya ma"id ha tigona. Ta athidi an maphod'e
nan punnomnom ya maphod boy pangat. Mu ningamut'en adi maphod di
punnomnom ya immannung an adi maphod di pangat.

Hi Apu Dios Di Nahamad Hi Pundinolan
(Luke 12:22-31; 16:13)

24 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Adi mabalin an pundihhanonyun
munhilbih duwan ap'apu. Te mahapul an iyohhayuy punhilbiyanyu ta
hiya nan iwalongyuy oha i dida. Ot athidi an ong'ongngal'ey punnomno-
myuh nan mikadangyan hitun luta ya ma"id ha atonyun mangunud i Apu
Dios.
25 Ot hanat adi ayu minonomnoman hinadan mahapulyu hi
pi'taguwanyuh tun luta an umat hi itanudyu onu ilubungyu. Te hay
tagu ya bokon hanan itanudna onu ilubungna di ma'ahhapul hinan
nitaguwana.
26 Nomnomnomonyu an nadan hamuti ya ma"id ha ugganda e
pun'ohokan onu punggapasan hi iyalangdah anonda. Mu hi Ama ta'ud
abunyan ya indadaanay anonda. Ot namammama i da'yu an nabalbalol
ayu i hiya mu nadan hamuti.
27 Ya adi damdama mabalin an gapuh nan numanomnomanyu ya
palodpodonyuy atayanyu i ha hin'algo ni'mo.
28 Tanganu on ayu minomnoman hi ilubungyu te undan adiyu tigon
nadan holo' an humabungda an ta'on on adida muntamu onu mun'abol
hi lubungda ya mapmaphodda.
29 Ta ta'on on din patul an hi Solomon an kakaddangyanan an tagu ta
mapmaphod nan lubungna ya agge damdama nipaddung di amaphod nan
lubungna hi amaphod dadiyen habhabung.
30 Ot athidi'ey pangipapto' Apu Dios hinan holo' an humabung an
wadah ad uwani mu ma"id ha mapto' ya mapu'ulan hi bigat ot undan
adi namamay pangipapto'nan da'yu. Ya tanganu on athina an ma"id ha
dinolyun Apu Dios.

31 Hay maphod ya adi ayu minomnoman hi eyu pangalan hi anonyu ya
ilubungyu ya nadan udum an mahapulyu.
32 Te hanadan tataguh tun luta an agge kimmulug i Apu Dios ya danaey
omnawanda. Mu da'yu'e ya hanat adi ayu athidi te hi Ama ta'uh ad
abunyan ya innilana nadan mahapul ta'u ot hiyay ukod.
33 Mu ha ahan di nomnomnomonyu ya nan atonyun middum hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios ya nan pangatanyuh nan pohdona. Ot hiyay ukod
hi an namin an mahapulyu.
34 Ya umat hinan ligat an hanat adi ayu minomnoman hinan agge ni'
nadatngan an punligatanyu ta adi middum hinan nomnomnomonyu an
ma'ma'at hi ad uwanin algo.

7

Hay Adi Pamihulan Hi Ibba
(Luke 6:37-38,41-42)

1 Alyon bon Jesus di, Adi namaaggon pinihulyuy ibbayun tagu te athidi
boy ma'at i da'yu an pihulon da'yu i Apu Dios.
2 Te nan atonyuh ibbayu ya hiya boy ma'at i da'yu.
3 Ot alyona boy, Tanganu ihya onyu pa'tiggon nan kittang an butah matan
di ibbayu yaden wahnay ong'ongngal an butah matayu?
4 Ot undan mabalin ta alyonyuh nan ibbayu di, Ma'at aano' nan nibutah
matam yaden waday ong'ongngal an butah matayu.
5 Layah mahan hinae! Hay maphod ya aanonyu ni' nan butah matayu ta
way atonyun mangaan hinan kittakittang an nibutah matan nan ibbayu.
6 Ya inalin bon Jesus di, Nan hapit Apu Dios an eyu ipa'innila ya
na'ballol an umat hi balitu'. Ta hiya nan adiyu ipapilit an itudduh nadan
mumpungngohen tatagu. Te dida ya ayda mabungot an kahu ot alinah
kalaton da'yu. Ya umatda boh nan babuy ot ma"id ha mapto' ya pun'igatin
da'yu.

Hay A'at Di Pumbagaan I Apu Dios
(Luke 11:9-13)

7 Intuddun bon Jesus an alyonay, Ibagayu nan mahapulyu i Apu Dios ot
idatna an umat hinan e umana'anap an lo'tat ya hama'ona nan mahapulna
ya nan kumulkukulkug an lo'tat ya mibughulan.
8 Te nan mumbaga ya hiyay midattan. Ya nan mun'anap ya hiyay
manama' hinan ana'anapona. Ya nan mungkulkug ya mibughulan.
9 Te ta'on hi da'yun a'ammod ya adi mabalin hi mumbaga'e nan
imbabaleyuh tinapay ya ha batuy idatyu.
10 Ya atbohdin adi mabalin hi ekan'e nan ibagada ya ha ulog di idatyu.
11 Ot tigonyu an ta'on on adi maphod di a'atyu mu innilayun mangdat hi
maphod hinan imbabaleyu. Ot namama mo ahan i Ama ta'un hi Apu Dios
an hanadan mun'aphod di idatna hinadan mumbagan hiya.
12 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Hanat hanadan maphod an po-
hdonyun aton di tatagun da'yu di atonyu damdaman dida. Te hinaen tugun
ya inam'amnan namin nadan Nitudo' an Tugun ya nadan intudtudun
nadan propeta.

Nan Nakuhhipit Ya Nan Abillog An Pangi'wan
(Luke 13:24)

13 Inalin bon Jesus di, Mahapul an i'wayuh nan nakuhhipit an awon te
hidiy pangi'wan an umeh nan awadan di pi'taguwan hi munnananong.

Te nan abillog an nalakan awon di pangi'wan di dakol an tatagu mu hay
pangipluyana ya nan punligatan hi munnananong.
14 Te nan pangi'wan nimpe an umeh nan awadan di pi'taguwan
hi munnananong ya nakuhhipit ya naligat ta hiya nan oh'ohhaday
mangi'wahdi.

Nan Kayiw Ya Nan Bungana
(Luke 6:43-44)

15 Ya inalin bon Jesus di, Tigonyuot te indani ot wadaday umalin
muntudtuduh nibahho an alyonday nan hapit Apu Dios di itudtududa mu
onnot on nat'on. Manu te ayda kalnero te ma'ma'ulley tigoda mu hay
immannung ya umatdah nan mabungot an kahuh nan inalahan ta on da'yu
dadagon.
16 Hay pangimatunanyun nibahho nan itudtududa ya nan adi maphod
an ato'atonda. Te undan mabalin an nan lablabong ya ibunganay mangga.
17 Ya atbohdih nan bungbunga"an an adi mabalin hi duway ibungana ta
makan di oha ya adi makan di oha.
18 Te makan'ey bungana ya hiyah diyen makan an namin nan ibungana.
Ya atbohdin adi'e makan di bungana ya adi maluman ta mumbalin hi
makan.
19 Ot hanan mangga an ma"id'e ha ibunganah maphod ya malngoh ta
mitungu.
20 Ot athinay a'at nan inali' an hay pangimatunanyun nibahhoy
itudtududa ya nan adi maphod an at'attonda.

Hay Idduman Hinan Pun'ap'apuwan Apu Dios
(Luke 13:25-27)

21 Alyon bon Jesus di, Adi an namin di mangalih ha"on di Ap'apudah
un'unudonda ya middumdah nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Te ammuna
nadan mangat hinadan pohdon Amah ad abunyan di middum hinan
pun'ap'apuwana.
22 Mu hitun punhumalyaan Apu Dios ya dakolday mangalih, Apu Dios ot
tee bon inun'unud da'a. Ot undan bokon he"ay nalpuwan nan intanuddumi
ya nan abalinanmin nunla'ah nan nun'ih'op hi tatagu ya nadan dakol an
inatmin milagro?
23 Mu hay ibaga' i dida ya alyo' di, Da'yun adi maphod di ina'inatna ya
umaan ayuhtuh tun awada' te ma"id ha niyatanyun ha"on.

Hay Nipaddungan Nadan Nangiyammah Bale
(Luke 6:47-49)

24 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Nan tagun mangngol i danaen
hapit'u ya inun'unudna ya nipaddung hinan nanomnoman an tagu an
nangiyamma hi balenah nan way nahamad an batu.
25 Ya indani ya inlotna han udan ta lo'tat ya hininabna nan awadan diyen
bale ya inihbodna bo han puwo'. Mu hidiyen bale ya agge natukkad te
nihamad nan batu an nipabunana.
26 Mu nan tagu an mangngol i danaen imbaga' mu adina unudon ya
nipaddung hinan tagu an ma"id ha innilana te ena inyamma nan balenah
nan pulantag.
27 Ta hidin inlotna nan udan ta hininabnah diyen bale ya inihbodna bo
han puwo' ta natukkad ot mun'apapa"ih.
28 Ya hidin inggibbuh Jesus nan inali'alina ya masda'awda nadan dakol
an tatagun na'amung hinan a'at di nanudduna

29 te maphod di panudduna mu hay panuddun nadan muntudtuduh
nadan uldinmin Judyu.

8

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Na'gullidan
(Mark 1:40-45; Luke 5:12-16)

1 Hidin dimmayyuh Jesus an nalpuh nan nabillid an ena nuntudtuduwan
ya dakolday nitnud i hiya.
2 Indani ya imme han na'gullidan ot mundu''un hi hinangngabna ot
alyonay, Apu Jesus, daan mo bahan ta pohdom'e ya impaphoda' hitun
dogoh'u.
3 Ot iha'mon Jesus di ta'lena i diyen na'gullidan ot alyonay, O pohdo'.
Pumhod'a.
Ta ona inathidi ya na'ibagan pinumhod di adol diyen na'gullidan.
4 Ot padanan Jesus i hiya an alyonay, Adim ibagbagah tuwen inat'un
he''a. Mu mahapul an ume'a ta em ipatigoh nan padi an pinumhod'a. Ya
inyem ha i'nong diyen padi i Apu Dios ta panginnilaan nadan tatagu an
nan padi ya abulutonan na'aan nan dogohmu.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Mundogoh An Himbut Di Tindalu
(Luke 7:1-10)

5 Hidin imme da Jesus hi ad Kapernaum ya imme han opisyal di tindalun
di i Roma an e mumpahmo' i hiya
6 an alyonay, Apu Jesus, nan himbut'u ya wahdih balemin nunnaud an
nalot han dogohna ta namaag ya ona adi abalinan an bumangon.
7 Ya inalin Jesus i hiyay, Ot umeta mo ta e' ipaphod.
8 Mu hidiyen opisyal di tindalu ya alyonay, Apu Jesus, ta'omboh on adi'a
mi'yalih balemi te ma"id ha bilang'u i da'yu an Judyu* mu namaag ya
himmapit'a ot innila' an pumhod nan himbut'u.
9 Te ipa"at'uh adol'u an unudo' nan ibagan nan opisyal. Ya atbohdih
nadan tindalu' an unudonda bo nan alyo' te wa'et alyo' hi oha hi ume'ahdi
ya ume. Ya wa'e bo ta alyo' hinan oha hi ma'ahtu ya umali. Ya alyo"e
boh nan himbut'uy atom hituwe ya atona. Ot namama mon he"a an nan
hapitmuy ma'unud.
10 Ta masda'aw hi Jesus i diyen dingngolna ot alyonah nadan tatagun
mitmitnud i hiya di, Immannung an nahamad di pangulug tuwen lala'i.
Mu tanganu on ma"id i dita'un Judyu ha inakhupa' hi athituy anahamad
di pangulugna?
11 Ot alyo' i da'yu an dakolday bokon Judyu an malpuh abobboble an
middum an mi'yam'amlong ya mi"an hinadan a'ammod ta'un da Abraham
ya hi Isaac ya hi Jacob hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
12 Mu da'yun ibba' an Judyu ya unhaot da'yuy middum hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios mu bokon te da'yuy mi'yeh nan munhihillong
an awadan di ahikokoga ya ahingangaliyot.
13 Ya inalin Jesus mohpe i diyen opisyal di tindaluy, Umanamut'a ot nan
pangulugmu an pumhod nan himbutmu ya ma'at.
Ya hidin nangalyan Jesus i diye ya immannung an pinumhod nan
mundogoh an himbut diyen opisyal di tindalu.

8:4 8:4 Lebitikus 14:1-7 * **8:8 8:8** Hinan pangiye"en di Judyu ya adi mabalin an hunggop nan Judyu hi balen di bokon Judyu.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh
(Mark 1:29-34; Luke 4:38-41)

14 Hidin imme da Jesus hi balen da Peter ya tinigona an hi inan ahawan
Peter ya malmallo' te mumpudut.
15 Ot dapaon Jesus di ta'lena ya pinumhod ot bumangon ot e munha''ang
ot idadaanay anon Jesus.
16 Ya hidin mun'ahdom ya nun'iyedah awadan Jesus nadan dakol an
nun'ahi'pan ya mumpundogoh. Ta hay hapitnay nunla'ahnah nadan
nun'ih'op. Ya atbohdin nun'ipaphodna nadan mumpundogoh.
17 Ta hinaey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios hinan propeta an
hi Isaiah an alyonay, Hiyay munholtap hinan ligat an unhaot dita'uy
lebbengna an manoltap.

Hay Aton Nan Mangun'unud I Jesus
(Luke 9:57-62)

18 Han hin'algo ya dakkodakkolda boy himmalunghung i Jesus ot alyonah
nadan itudtuduwanay, Umagwat ta'uh dommangna.
19 Mu hidin makakda ya imme i hiya han muntudtuduh nadan uldin di
Judyu ot alyonay, Apu Jesus, an namin di umayam ya mi'yaliya'.
20 Ya inalin Jesus i hiyay, O mu naligat di mi'unud i ha''on te ibaga' i he''a
an manuh nan amunin te waday ihiggu'ana ya atbohdih nan hamuti an
waday pumbuyaana. Mu ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya ma''id ni'mo
ha e' pangippingan hi ulu'.
21 Ya himmapit boy ohah nadan itudtuduwan Jesus ya alyonay, Apu Jesus,
umeya' ni' hi balemi ta ingganah milubu' hi ama ya ahiya' miyunud i he''a.
22 Mu inalin Jesus i hiyay, Maphod hi ona' unudon hi ad uwani te
hanadan adi kumulug i ha''on ya ayda nanatte ot ukodda an mangilubu'
hinan ibbadan nate.

Hay Nangipadinongan Jesus Hinan Puwo'
(Mark 4:35-41; Luke 8:22-25)

23 Ot mumbangka da Jesus ya nadan itudtuduwana
24 ta hidin mangmangngeda ya alinah on inihbodna han puwo' ta
maludulludun nan dalluyun on nihuyat hinan bangka ta ay malnong. Mu
hi Jesus ya na'allo'an
25 ta e pumbangon mon nadan itudtuduwanan alyonday, Apu Jesus,
boddangan da'mi te tee man an malnong ta'u.
26 Ya inalin Jesus i diday, Tanganu on ayu tumakut? Undan ma''id ha
dinolyun ha''on? Ya innayunan timma'dog ot alyonay, Duminong'an puwo'.
Ya nadadinongda ta ma''id mohpe ha al'ali.
27 Ya masda'awda nadan itudtuduwanan alyonday, Nganne nin hituwen
tagu an ta'on on ha puwo' ya dalluyun on unudonday ibagana?

Hay Nunla'ahan Bon Jesus Hinan Nih'op
(Mark 5:1-20; Luke 8:26-39)

28 Hidin dimmatong da Jesus hi ad Gadara an dommang di ad
Galilee ya nidamuda han duwan linala'in nun'ahi'pan an nalpudah nan
nihaha''adandan punlubu'an. Ya atatakut di ato'atonda ta hiya nan
tumakutda nadan tatagun mangi'wahdi.
29 Ta onda nundadammu ya alinah on nangintutukukdan alyonday, He''a
an Imbabalen Apu Dios, undan nganney atom i da'mi? On immali'a ta iyeda
da'mih nan ma''id ha pogpognan punligatan an ta'on on agge ni' nadatngan
di a'atana?
30 Ya hinan pangngelna ya wahdiday dakol an babuy an mangmangngan.

31 Ta mumpahmo dadiyen nahi'pan an alyonday, Pa'aanon da'mi'e ya
daan mo bahan ta iyabulutmu ta ta'on on ami e mih'op hinadan babuy.
32 Ya inalin Jesus i diday, Ekayu! Ta nala'ahda mo ot eda mun'ih'op
hinadan dakol an babuy. Ta pamaag ya ahiyayappahan hanadan babuy
hinan lobong ta nun'a'altingda.
33 Ya nada'en mangipapto' i dadiyen babuy ya pamaaggot bumtikdah nan
boble ot eda pun'ibaga nan na'at.
34 Ta imme nadan dakol an tatagu i diyen boble ot eda damuwon hi Jesus.
Ta onda inakhupan ot alyonday, Umaan'a bahan hitun numboblayanmi.

9

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Naparalays
(Mark 2:1-12; Luke 5:17-26)

1 Ot e munlugan da Jesus hinan bangka ot mumbangngaddah boblen da
Jesus.
2 Indani ya inyalin han linala'ih awadan Jesus han in'ayuddan na-
paralays. Ya innilanan nahamad di pangulugdan hiya ot alyonah nan
mundogoh di, Adi'a minomnoman ot pinakawan'uy bahulmun iba.
3 Ya wadaday muntudtuduh uldinmin Judyu an alyondah nomnomday,
Tee han tagu an tanganuna ihya ipaddung di niyatana i Apu Dios?
4 Mu hi Jesus ya innilanay punnomnomda ot alyonay, Tanganu on adi
ahan maphod di punnomnomyu?
5 Nganney nalaklakah patiyonyu? On nan alyon hi napakawan di
bahulmu onu nan alyon hi tuma'dog'a ya imme'a?*
6 Ibaga' i da'yu an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya abalina' an ipaphod
di tagun naparalays ta panginnilaanyun abalina' bon mamakawan hi bahul
di tatagu.
Ot alyona i diyen tagu di, Tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan
he''a ya immanamut'a.
7 Ta timma'dog ot umanamut.
8 Hidin tinigon nadan tataguh diyen na'at ya masda'awda ot dayawondah
Apu Dios an nangdat hi abalinan di tagu.

Hay Nangayagan Jesus I Matthew
(Mark 2:13-17; Luke 5:27-32)

9 Hidin mala''uh da Jesus ya tinigoda han tagun hay ngadana ya hi
Matthew an um'umbun hinan upihhinan pumbayadan hi buwis ot alyon
Jesus i hiyay, Ma'a ta miyunud'an ha''on. Ya natanna'dog hi Matthew ot
mi'ye i Jesus.
10 I han hin'algo ya inayagan Matthew da Jesus hinadan itudtuduwana
ta eda mangan hi balena. Ya dakol nadan mun'amung hi buwis ya nadan
udum an alyonday nun'abahulan an immalin ni''an i dida.
11 Ya hidin tinigon nadan Paliseu an mi''an da Jesus hinadan
nun'abahulan ya alyondah nadan itudtuduwanay, Tanganu mahan on
mi'mi''an nan muntudtudun da'yuh nadan mun'amung hi buwis ya nadan
udum an nun'abahulan?
12 Mu hidin dingngol Jesus hidiyen inalida ot alyonay, Nan tagun ma''id
ha dogohna ya adina mahapul di doktor. Mu nan waday dogohna ya hiyay
munhapul hi doktor.

---

* **9:5** **9:5** Manu'e hi nalaklaka nan alyon hi napakawan di bahulmu ya hay hapit othadi ya adi mabalin hi matigo mu nan alyon hi tuma'dog'a ya imme'a ya ma'attigo hi'on immannung an nipaphod nan tagu.

13 Ya atbohdin bokon nadan mangalih ma''id ha bahulday immaliya' te
hay immaliya' ya gapuh nadan nun'abahulan. Ot nomnomnomonyu din
impitudo' Apu Dios an alyonay,
Hay nahamhamad mu nan i'nongyu ya nan pammo'anyuh nadan ibbayu.

Hay A'at Di Pun'ulatan
(Mark 2:18-22; Luke 5:33-39)

14 Wadaday itudtuduwan John an mumbonyag an immeh awadan Jesus
ot alyondan hiyay, Tanganu on danaen itudtuduwam ya adida unudon nan
pangiye''e ta'u te adida uggan mun'ulat an adida umat i da'mi ya nadan
Paliseu?
15 Ya inalin Jesus i diday, Innila ta'u an wada'ey kasal ya adida mun'ulat
nadan tatagun na'amung. Ot athidih ad uwani an gapu ta wadaa' ni' hitu
ya adi mahapul an mun'ulatda. Mu indani ta ma''ida' mon tigonda ot
mun'ulatdah punnomnomandan ha''on.
16 Ot inayun Jesus an alyon di, Undan wa'et napa''ih nan limmame
an lubungyu ya ilkobyu nan pa''ala? Adiyu te atonyu'ehdi ya ayyu te
kumittang nan nilkob ya minamana nan napa''ih.
17 Ya atbohdih nan pinahapah an bayah an adiyu iha''ad hinan nadunut
an lalat an pangiha''adan hi bayah. Te onha atonyuhdi ot bughiyonah
diyen nittuwana ot mitopal. Te hanan pinahapah an bayah ya mahapul
an miha''ad hinan pa''apya an lalat ta adi mapa''ih ya adi mitopal.

Hay Nanapaan Han Babaih Lubung Jesus
(Mark 5:21-43; Luke 8:40-56)

18 Agge impadappuh Jesus an munhapit ya wada han ap'apun di Judyu
an immeh awadan Jesus ot mundu''un hi hinangngabna ot alyonay, Umeta
bahan ta em iha'moy ta'lem hinan pa'attenan babain imbabale' ta tumagu.
19 Ot mi'ye moh Jesus ya nitnudda bo nadan itudtuduwana.
20 Hidin mangmangngeda ya wada han mun'i'itnud an babain himpulut
duway (12) tawon di agge dimminongan di malpuh adolna. Ya e
ni'indoggan i Jesus ot dapaonay gayadan di lubungna
21 te hay nomnomna ya alyonay, Ta'on on namaag ya dinapa' di lubungna
ot pumhoda'.
22 Ta nunligguh hi Jesus ya tinigona ot alyonay, Adi'a minomnoman an
iba te gapuh nan pangulugmu ya pinumhod'a.
Ya ona inalih diye ya na'ibagan pinumhod hidiyen babai.
23 Ya hidin dimmatong da Jesus hinan balen diyen ap'apun di Judyu ot
inayunan hunggop ya dayyadahdiy dakol an tatagun ahingungulngul ya
wadada boy muntungngali† ta ma''id ha pa'inonglan.
24 Ya alyon Jesus i diday, Lumah'un ayu te hituwen unga ya on nalo' ya
abuh an agge nate.
Ya ondaot ngihngihilan
25 mu impalah'una damdama dida. Ot umeh nan awadan diyen unga ot
podnonay ta'lena ya bimmangon.
26 Ta hidiyen inat Jesus ya nundingngol hinadan boblehdi hi ad
Kapernaum.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Duwan Napilok

9:13 **9:13** Hosea 6:6 † **9:23** **9:23** Hay ugalin di Judyu hinan waday nate an ta'on on nan na'awwotwot ya mahapul an wada ha duwan muntungngali.

27 Hidin tinaynandah diyen boble ya wada bo han duwan linala'in napilok an mun'i'itnuddan hiya. Ya muntukukdan alyonday, He''an Apapun David, daan mo bahan ta hom'on da'mi.
28 Mu innayun Jesus an hinunggop i han bale. Ya nitnudda damdama dadiyen duwan napilok. Ot alyona mon diday, On patiyonyun abalina' an mangat hinan alyonyu?
Ya alyonday, O patiyonmi.
29 Ta dinapan mon Jesus di matada ot alyonay, Gapu ta kulugonyu ya ma'at.
30 Ta ona inathidi ya tumigoy matada. Ot hamadon Jesus an ibaga ta wan adida e al'alyon hinadan tatagu.
31 Mu onda imme ot edaot uhu'uhuhon nan inat Jesus ta nundingngol i diyen boble.

Hay Nangipahapitan Jesus I Han Adi Humapit

32 Hidin makak da Jesus ya inoy an inyalin nadan tataguh awadana han nahi'pan an lala'in adi humapit.
33 Ya hidin lina'ah Jesus nan dimunyun nih'op ya alina mohpeh on himmapit. Ta nadan dakol an tatagun nanigo ya masda'awdan alyonday, Ma''id ha tintinnigo ta'un Judyu i ha athina.
34 Mu nadan Paliseu ya ma'ngohhedan alyonday, Umman nin nan ap'apun nadan didimunyuy nangdat hi abalinanan munla'ah hi nih'op.

Hay Nammo'an Jesus Hinadan Tatagu
(Luke 10:2)

35 Dakol di bobleh immayan Jesus on e nuntudtuduh nadan a'am'amungan di Judyu ta impa'innilana nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya dakol di nun'ipaphodnah nadan mumpundogoh.
36 Te hidin tinigona nadan dakkodakkol an tatagu ya nunhiglay homo'nan dida te namaag ya ayda ninganuy an kalnero an ma''id ha mangipapto' i dida.
37 Ta inalinah nadan itudtuduwanay, Tigonyu'e an dakkodakkolday tatagu an nidadaan an mundongol hinan hapit Apu Dios an umatdah nan wit an na'attong mu ningamut an oh'ohhaday e munggapas.
38 Ot hiya nan maphod di ibagayuh nan mumpagapas ta honagona ha ibbayun e munggapas.

10

Nadan Apostoles Jesus
(Mark 3:13-19; Luke 6:12-16)

1 Wada han nangayagan Jesus hinadan himpulut duwan (12) itudtuduwana ot idatnay abalinanda an munla'ah hinadan nun'ih'op ya mangipaphod hi nat'onat'on an dogoh di tatagu.
2 Hay ngadan datuwe an himpulut duwa an (12) pinilinan Apostolesna ya hay namangulu ya hi Simon an hay ohah ngadana ya hi Peter ya hi ibbana an hi Andrew ya da na' Sebedi an da James i John.
3 Ya da Philip i Bartolome ya hi Thomas ya hi Matthew an mun'amung ni' hi buwis ya nan ohan hi James an hi na' Alpeus ya hi Tadeus.
4 Ya hi Simon an ohan Selote ya hi Judas Iskariot an hiya nan mangipatiliw i Jesus.

Hay Nannagan Jesus Hinadan Himpulut Duwan Apostolesna
(Mark 6:7-13; Luke 9:1-6; 10:1-12)

5 Hinnag Jesus dadiyen Apostolesna an alyonay, Adiyu ipluy hinan
boblen di bokon Judyu an ta'on on hi ad Samaria.
6 Mu hay umayanyu ya nadan ibba ta'un tinanud Israel an dida nadan
ay natala' an kalnero.
7 Ta eyu ipa'innilan dida an immali mo nan hinnag Apu Dios an
mun'ap'apu.
8 Ya nun'ipaphodyu nadan mumpundogoh ya nadan nun'agulidan. Ya
taguwonyu nadan nate ya lina'ahyu nadan nih'op hinadan nahi'pan. Mu
adiyu ipabayad nan boddangyu te nan abalinanyu ya aggeyu binayadan.
9 Ya ta'on on adi ayu mangdon hi pihhu.
10 Ya adi bo mahapul an mumbabahket ayu onu mangdon ayuh
punhukatanyu. Ya adi gahin on waha mi'adwah hapatutyu onu hu''udyu.
Te hanadan datnganyu ya ukoddah nadan mahapulyu te nan muntamu ya
midat di mahapulna.
11 Ya kumpulnan boblen umayanyu ya tigonyu ta hay balen nan tagun
mangapnga i da'yu di dumutu'anyu ta ingganah taynanyuh diyen boble.
12 Ya dimmatong ayu'e i ha bale ya apngaonyu didan alyonyuy, Hanat
malinggop ayun hina'amma.
13 Ya alina'eh ma''apngadan hina'amma ya umannung nan ibagayun dida
ta iyal'alanan luminggopda. Mu alina'eh adi da'yu apngaon ya adi mo bo
umannung hidiyen imbagayun dida.
14 Ya atbohdi hi'on datnganyu ha boble an adi da'yu apngaon onu
adida pohdon nan itudtuduyu ya numpu'pu'yu nadan hupu' hi hukiyu ya
nuntataynanyu dida.*
15 Mu ibaga' i da'yu an hitun pundusaan Apu Dios hi tatagu ya umannung
an iyal'alanay pamalpaligatna i dadiyen bimmoble mu nan inatna i
handidan i Sodom ya i Gomorah.

Hay E Pumpalpaligatan Nadan Baal Jesus
(Mark 13:9-13; Luke 12:11-12; 21:12-17)

16 Innayun bon Jesus an alyon di, Nomnomnomonyu an honagon da'yu
an ta'on on ay ayu kalneron ma''ayup ta ume ayuh nadan tatagun adi
maphod di nomnomdan ayda kahuh nan inalahan. Ta hiya nan mahapul
an nanomnoman ayu ta adi da'yu ilaylayahhan i dida. Ya atbohdin
mahapul an nanongnan ma'ule ayu an ta'on on athidiy a'atda.
17 Ya hanat halipodpodonyu nimpe te lo'tat ya wadaday mangipatiliw i
da'yu ta iye da'yuh nadan punhumalyaan di Judyu ya e da'yu nunhoplat
hinadan a'am'amungan ta'un Judyu.
18 Ya ahi da'yu bo inyeh awadan di patul ya gobelnador ta humalyaon
da'yu an gapun ha''on. Mu ta'on on ma'at di athidi i da'yu mu ta mipa'innila
i dida ya ta'on on hinadan bokon Judyu nadan intanuddu' i da'yu.
19 Ya wa'et wahdi ayuh nan punhumalyaan ya adi ayu minomnoman
hi pambalyuh nan ibagada te hi Apu Dios di mangipanomnom i da'yuh
ibagayu.
20 Te nan Espiritun Ama ta'un hi Apu Dios di mawadan da'yu ta hiyay
mangipanomnom nimpe hi ibagayu.
21 Ya ha boy ohah ma'at i da'yun kimmulug i ha''on ya hanadan i'ibayuy
mangipatiliw ya mangipapate i da'yu. Ya atbohdiy aton nadan a'ammod

* **10:14 10:14** Hidin timpun Jesus ya nan tagun ipatigona an pumpu'pu'nay hupu' hi hukina ya pohdonan ipa'innila an numbahul dadiyen tatagun agge nangapnga i dida.

hinadan imbabaledan kimmulug i ha"on. Ya ta'on on hanadan imbabaleyu
ya ngohayon da'yu ya diday mangipapaten da'yu.
22 Ta ahiwawan da'yuh tatagu an gapuh kimmuluganyun ha''on. Mu
nan tagun manginaynayun an mundinol i ha''on an ta'on on nunhiglay
punligatana ya hiyay mi'tagun Apu Dios hi munnananong.
23 Ya onha ume ayu i ha boble ya on da'yu palpaligaton an gapuh
pangitudtuduwanyuh nan hapit'u ya udu'dulnay umaan ayuhdi ta ume
ayuh udum an boble. Mu ibaga' i da'yu an adiyu damdama datngan an
namin nadan awadan di ibba ta'un Judyu ya mumbangngada' an Nitulang
Hitun Tatagu.
24 Ya innayun Jesus an tinugun dida an alyonay, Da'yun itudtuduwa' ya
agge ayu nabakbaktu mu ha''on an muntudtudu i da'yu. An umat hinan
himbut an agge nabakbaktu mu nan ud himbut i hiya.
25 Ot adiyu namnamaon an udu'dul di aton di tataguh nan mitudtuduwan
mu nan manudtudun hiya onu nan himbut ya udu'dul di atonda i hiya
mu nan ud himbut i hiya. Hay nomnomnomonyu ya nan atonda i ha"on
ya atbohdiy atonda i da'yu. Te ha"on ya pihulona' an alyonday ha"on hi
Satanas an ap'apun di diyablu ot namama mo ahan di pamihulda i da'yun
niddum i ha"on.
26 Mu ta'on hi athidi ya adi ayu tumakut te an namin nan agge ni'
na'innilaan hi ad uwani ya mipa'innilah udum hi algo
27 an umat hinan inali'ali' i da'yu hi ad uwani an ammuna ayun
nanginnila. Mu udum hi algo ya da'yuy e mangipa'innilah nadan tatagu.
28 Ya adi ayu tumakut hinadan pumate te adida abalinan an patayon di
linnawayu. Mu haot di taktanyu ya hi Apu Dios te abalinanan mangipiyeh
linnawah impilnu.
29 Nomnomnomonyun nan buding ya mabalin an ohay hepeng di bayad
di duwa mu adi damdama linglingon Ama ta'u dida. Te ta'on hi ohan dida
ya adi mabalin hi namaag ya nagah ya nate te gahin on iyabulut Apu Dios.
30 Ot namama mo i da'yun innilanay a'atyu an ta'on on nan ibu'yu ya
innilanay uyapna.
31 Ot hiya nan maphod on adi ayu nimpe minomnoman hi ma'at i da'yu te
innilayun ongal di punnomnom Apu Dios i da'yu mu hay punnomnomnah
nadan buding.

Hay E Apalpaligatan Nadan Umunud I Jesus
(Luke 12:8-9,51-53; 14:26-27; Mark 8:38)

32 Inalin bon Jesus di, Nan adi mangibain an mangibagah ibbanan taguh
nan kimmuluganan ha''on ya atbohdiy ato' i hiya te ibaga' i Aman hi Apu
Dios an hidiyen tagu ya immannung an niddum i ha''on.
33 Mu nan mangibagah ibbanan tagu an ngohayona' ya ibaga' i Aman hi
Apu Dios an hituwen tagu ya ma''id ha niyatanan ha''on.
34 Ya alyon bon Jesus di, Wan alyonyu on immaliya' ta luminggopda
mohpe nadan tataguh tun luta. Mu adi athidi te onnot gapun ha''on ya
dakol di adi mun'u'unnudan di punnomnomda.
35 Te nan e' immaliyan di gumalat hi pumbubuhhulan di hina'amma ya
hin'a'aydu.
36 Mu nan kimmulug ya iyal'alanay pamihul nadan pamilyana i hiya.
37 Ta hiya nan nan tagun ong'ongngal di naminhodnah nadan
a'ammodna ya nadan imbabalena mu hay naminhodna i ha''on ya adi
mibilang hinadan mangun'unud i ha''on.

38 Te nan tagun mangun'unud i ha"on ya mahapul an itpolnay punli-
gatana an ta'on on mipapate ya ha"on damdamay un'unudona. Te adina e
aton hidi ya adi mibilang hinadan mangun'unud i ha"on.
39 Ya nan tagun hay nitaguwanah tun luta ya ammunay nomnomnomona
ya mihi"an i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun mangunud i ha"on
an ta'on on mapalpaligat onu mipapate ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi
munnananong.

Hay E Agunggunaan
(Mark 9:41)

40 Innayun bon Jesus an alyon i diday, Nadan mangapnga i da'yu hinan
umayanyuh baleda ya ha"on di inapngada. Ya atbohdih nadan mangapnga
i ha"on an hi Apu Dios an nannag i ha"on di inapngada.
41 Te nan mangayag hinan propeta te innilanan hiya ya propeta ya
midattan hinan gungguna an umat hi gunggunan diyen propeta. Ya
atbohdih nan mangayag hinan tagun mangun'unud i Apu Dios te innilanan
hiya ya maphod ya midattan hi gungguna an umat hinan midat i diyen
mangun'unud i Apu Dios.
42 Ya ibaga' bon da'yu an nan tagun miyunnudan di nomnomnah nan
atona an ta'on onha mabgawan an iboddangnah nadan nun'awotwot an
umun'unud i Apu Dios an umat hi pangidawawaanah liting ya immannung
an midattan hi gungguna.

11

Hay Nannagan John An Mumbonyag Hinadan Itudtuduwana I Jesus
(Luke 7:18-35)

1 Hidin ginibbuh Jesus an tinugun nadan himpulut duwan (12)
itudtuduwana ot munhihi"anda. Ta immeh Jesus hinan nun'ihaggon an
boblehdi an e muntudtudu.
2 Mu hi John an mumbonyag ya wahnan baludan. Ta ona dingngol nadan
dakol an ina'inat Kristu ot honagona nadan itudtuduwana ta waday eda
mahmahan i Jesus.
3 Ta immedah awadan Jesus ot alyonday, Hinnag da'min John an
mumbonyag ta mahmahanmi hi'on he"a nan hadhaddonmin umali onu
waday ohah umali.
4 Ya inalin Jesus di, Mumbangngad ayu i John ta eyu ipa'innila tun
ma'ma'at an dongdonglonyu ya tigtiggonyu
5 an ten tumigo mohpey matan di nun'apilok ya dumallanday nun'apilay
ya nipaphodday nun'agulidan ya midngol mohpey ingan nadan nun'apukit
ya ta'on onha nate on timmagu ya atbohdin waday nipa'innila an
mangipadinol hinadan nun'awotwot.
6 Ot nan tagun mundinol i ha"on an adi munduwaduwa ya hiyay
mipa'amlong.
7 Hidin nakak nadan hinnag John ot ipa'innilan Jesus di a'at John hinadan
tatagun alyonay, Hidin immayanyuh awadan John hinan agge naboblayan
ya nganney a'atna? On hiya nan tagun umat hinan bilau an mumpinulluy
hi'on mundibdib?
8 Onu hiya nan tagu an nunlubung hi nangina? Bokon te nan nunlubung
hi na'angngina ya diday e miha"ad hinan palasyu.
9 Mu hay innila' hi eyu tinigo ya han propeta. Ya hituwen propeta ya
ma"id ha nipaddungana.

10 Te hi John din impitudo' Apu Dios hidin nadnen alyonay, Honago'
ha mamangulun e mangipa'innila hi aton nadan tatagun mundadaan hi
umayam.
11 Ya ibaga' i da'yu an hitun luta ya ma''id ha ohah tagun nabaktuy
sa'adna mu hi John an mumbonyag. Mu hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya
ta'on on nan na'adda''ul di sa'adnahdi ya nabakbaktu damdamay sa'adna
mu nan sa'ad John hitun luta.
12 Ta hiya nan nihipun hidin nuntudtuduwan John ta ingganah ad uwani
ya nadan tatagun niddum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya nunhiglay
pamalpaligat nadan mun'abungot an tatagu i dida te pohdondan ma''id ha
e middum i dida.
13 Yaden hay a'at nan pun'ap'apuwan Apu Dios di e inali'alin nadan
propeta ta ingganahdin nuntudtuduwan John. Ya ta'on boh on nadan
Nitudo' an Tugun ya nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios di ipa'innilana.
14 Ya atbohdih nan alyondah pumbangngadan Elijah an onha innilayu
ot patiyonyun hi John di nipa'annungana.
15 Ot da'yun waday ingana ya hanat donglonyu tun ibaga'.
16 Ya inalin bon Jesus di, Da'yu'en tataguh ad uwani ya umat ayuh nadan
u''unga an ma''id ha mapto' hi pohdonda te mun'ay'ayyamda ya nadan
udum ya alyondah nadan ibbaday,
17 Nambob ami ta wan manayo ayu mu adi ayu manayo. Ya alyonmi boh
mungngulngul ta'u mu adiyu bo pohdon.
18 Ta umat ayu nimpe i datuwen u''unga te hi John an mumbonyag ya
adiyu pohdon te alyonyuy nahi'pan te adi uminum hi bayah ya nat'on di
itanudna.
19 Ya hay pangaliyu bon ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya alyonyuy,
Nee mahan han tagun nahupuh makan ya bayah ta mabutobutong ya
midmiddum hinadan ahilalayah an umat hinadan mun'amung hi buwis
ya hinadan udum an nun'abahulan. Mu ibaga' i da'yu an hanadan
ina'inatmi i John di mangipatigoh la'ing Apu Dios te nipaphod nadan
tatagun nangabulut hinadan impituddun Apu Dios i da'mi.

Nadan Agge Kimmulug I Jesus
(Luke 10:13-15)

20 Dakol di bobleh nangipatigan Jesus hinan ongal an abalinana mu
hiyah diye damdaman agge indinong nadan tatagu nadan adi maphod an
ato'atonda.
21 Ta hiya nan alyon Jesus di, Mahmo' nadan i Korasin ya i Betsayda te
ta'on on dakol di ina'inat'un milagro hinadan bobleda ya adida kumulug i
ha''on. Onha hi ad Tyre ya hi ad Sidon di nangata' i dadiyen milagro ot waot
otahan an nun'ilubungday langgut ya nundadapulda ta pangipatigodah
puntutuyuwandah nadan bahulda.
22 Ot alyo' tee i da'yu an hitun pundusaan Apu Dios hi tataguh tun luta
ya umannung an ong'ongngal di pundusanan da'yu mu nadan i Tyre ya i
Sidon.
23 Ya atbohdin da'yun i Kapernaum te ta'on on alyonyuy da'yu ahan
di nabakbaktuh ad uwani mu miye ayu damdamah nan awadan di
punholtapan. Te onha ad Sodom di nangata' hinadan milagro ot wan
nuntutuyudah bahulda ya indinongdan mangat i dadiye ta wan aggeot
naghob di bobleda.
24 Ot alyo' bo tee an hitun punhumalyaan Apu Dios ya ong'ongngal di
dusayu mu nadan i Sodom.

Hay E Luminggopan Nan Mangunud I Jesus
(Luke 10:21-22)

25 On indappuh Jesus hidiyen inalina ot mundasal an alyonay,
Ama an Ap'apuh ad abunyan ya hitun luta, munhanaa' ta bokon nadan mangalih diday nun'anomnoman ya numpun'adal di nangipa'innilaam hinadan tudtudum ta hay nangipa'innilaam ya hanadan mumpada"ul.
26 Ot maphod ta athinay inatmu.
Te hinae tuwaliy ninomnommuh ma'at.
27 Ya innayuna bon inalih nadan tataguy, Hi Apu Dios ya inyukodnan namin i ha"on ta ha"on di ukod. Ya ma"id ha udum hi nanginnilah a'at'u te ammunah Ama. Ya atbohdin ma"id ha nanginnilah a'at Ama te ha"on ya abuh an Imbabalena ya nadan tatagun piliyo' an pangipa'innilaan hi a'atna.
28 Ya alyona bon diday, Da'yun maligatan ya minomnoman ya hanat umali ayun ha"on ta palinggopon da'yu.
29 Ta paddungnay ibanggolyu nan panakul'uh tongodyu ta innilaonyuy a'at'u ot ha"on ya ma'uleya' ya ongal di homo"u ot palinggopo' di nomnomyu.
30 Te nan paddungnay panakul'u ya mayapoh ya adi da'yu paligaton i ha"on.

12

Nan A'at Di Habadun Tungo
(Mark 2:23-28; Luke 6:1-5)

1 Indani ya ini'wan da Jesus i han puntanoman i han Habadun tungo. Ya nan itudtuduwana ya nungkultungda dohah nadan nitanom* on in'innutimda te na'aganganda.
2 Ya wadaday Paliseu an nanigo ta inalidan Jesus di, Tanganu mahan on aton nadan itudtuduwam ha athina yaden paniyo te Habadun tungo?
3 Mu inalin Jesus i diday, Undan aggeyu innila nan inat David hidin nadne hidin nun'a'agangandah nadan nun'ibbana
4 an namaaggot hunggop hinan tabernakel ot alana nadan tinapay an nidawat i Apu Dios ot anondah nadan nun'ibbana an ta'on on paniyoh anon di bokon padi? Mu dita'u ya ma"id ha alyon ta'u hi paniyoh diyen inatda.
5 Ya undan aggeyu bo innila nadan Nitudo' an Tugun an alyonay, Adida mumbahul nadan padi an muntamu hinan Templo hinan Habadun tungo.
6 Mu ibaga' i da'yu an ad uwani ya wada han nabakbaktuy abalinana mu nan uldin an ma'unud hinan Templo.
7 Hay nitudo' hinan hapit Apu Dios ya alyonay, Nan pammo'anyuh nan ibbayuy pun'amlonga' an bokon nan i'nongyun ha"on. Ya onha innilayu nan ituddun diyen nitudo' ot adi namaaggon inaliyuh numbahul nan tagun ma"id ha inatnah adi maphod.
8 Ot ipa'innila' tee an ha"on an Nitulang Hitun Tatagu di ukod an mangibagah nan paniyoh nan Habadun tungo.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Natakluy Di Ta'lena
(Mark 3:1-6; Luke 6:6-11)

9 Ot madappuh da Jesus hinan a'am'amungan di Judyu.

---

* **12:1 12:1** Hidiyen nitanom ya hidiye nan wit.

10 Ya wahdi han lala'in natakluy di ohan ta'lena. Ya nadan tatagun wahdi
ya inalidan Jesus di, Undan bokon paniyoh pangipaphodan hi mundogoh
hinan Habadun tungo? Manu'eh ibagadah diye ya ta waha ipabahuldan
hiya.
11 Ya inalin Jesus i diday, Onha nipaddih i ha Habadun tungo ya alinah
wadan da'yu ha nabituy kalnerona ya undan adiyu e guyudon?
12 Ot namama moh nan tagun nabalbalol mu nan kalnero. Ot hiya nan
mahapul an maboddangan di ohan tagu an ta'on on Habadun tungo.
13 Ot alyona i diyen lala'i di, Uyyadom di ta'lem. Ta inuyadna ya ni'bagan
pinumhod ta umat hinan ohan ta'lena.
14 Mu hidin tinigon nadan Paliseu hidiyen na'at ot lumah'unda ot
hahapitonday atondan mamaten Jesus.

Hay A'at Nan Pinto' Apu Dios An Baalna

15 Hi Jesus ya innilana nan nunhahapitan nadan Paliseu ta hiya nan
nakak i diyen boble. Ya dakolday tatagun nitnud i hiya ot pun'ipaphodna
nadan waday dogohna.
16 Ot ibagana bon dida ta adida e al'alyon nan inatna.
17 Ta datuwen ina'inatna di nipa'annungan din inalin nan propeta an hi
Isaiah an alyonay,
18 Nomnomnomonyu tun baal'u an pinto''u an hiyay mangipa'amlong i
ha"on.
Ya ipiddum'u nan Espiritu' i hiya ta hiyay mangipa'innilah nan nipto' an
pangat di tataguh abobboble.
19 Hiya ya adi mi'hannu ya adina itkuk di panapitna an adi umat hinadan
udum an eda itku'itkuk hinan kalata nan ibagada.
20 Ya adina mamaon nadan tatagu an mi'alig hinan apuputung an bilau.
Ya ta'on on nadan mi'alig hinan mun'oddo'oddop an dilag ya adina
mamaon an odpon.
Mu unaot boddangan dida ta nan nipto' di ma'at i dida.
21 Ta an namin nadan bobleh tun luta ya wadaday tatagu an mundinol i
hiya.

Nan Abalinan Jesus Ya Hay A'at Nan Espiritun Apu Dios (Mark 3:20-30; Luke 11:14-23)

22 Inyeda i Jesus han lala'i an pinilok ya inumil nan nih'op i hiya. Ot
la'ahon Jesus hidiyen nih'op i hiya ta tumigo mohpey matana ya atbohdin
humapit.
23 Ta an namin nadan tatagu ya masda'awdan alyonday, Ma''id ha mapto'
ya hiyah tuwe nan Apapun David an pinto' Apu Dios hi mumpatul i dita'u.
24 Ta hidin dingngol nadan Paliseu hidiyen inalida ya alyonday, Manu'e
hi lina'ah Jesus nan nih'op ya hi Satanas an ap'apun nadan dimunyu di
nangdat hi abalinana.
25 Mu hi Jesus ya innilana nan punnomnomda ta inalinan diday, Undan
mabalin ta mumbubuhhulan nadan himpamoble onu nadan hina'amma?
Adi te onha atondahdi ot umannung an madadagdan namin.
26 Ot athidi boy ma'at i da Satanas ya nadan ibbanan dimunyu hi'on
magogodwada.
27 Alyonyuy hi Satanas di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op mu
nan ibbayun munla'ah hi nih'op ya adida alyon di hi Satanas di nangdat
hi abalinanda te hi Apu Dios. Ot diday mangipa'innilan nan inaliyu ya
nibahho.

12:21 12:21 Isaiah 42:1-4

28 Ot at'ehna an na'innilan nan Espiritun Apu Dios di nangdat hi
abalina' an munla'ah hi nih'op ya hiyay panginnilaanyun immali mo nan
pun'ap'apuwan Apu Dios hitun luta.
29 Ya innayun bon Jesus an impa'innila an hiya ya ma'abbikah mu hi
Satanas an alyonay, Hi Satanas ya umat hinan mabikah an lala'in mun'adug
hi balena. Mu ha''on an ma'abbikah mu hiya ya nalakah pamoboda' i hiya
ta way ato' an manggop hi balena ya nun'ala' nadan gina'una.
30 Ot ipa'innila' teen nan adi umunud i ha''on ya hiya nan mi'buhul
i ha''on. Ya nan adi bumoddang an mangipa'innilah a'at'u ya hiyay
mangiyadawwih nadan tatagu i ha''on.
31 Ot alyo' i da'yu an an namin di bahul an ta'on on nan pamihulan
hi ibban tagu ya mabalin an mapakawan. Mu nan tagun pihulona nan
Espiritun Apu Dios ya adi mapakawan.
32 Ya atbohdin ha''on an Nitulang Hitun Tatagu an wada'ey mamihul i
ha''on ya mabalin an pakawanon Apu Dios. Mu nan tagun pihulona nan
Espiritun Apu Dios ya adi mapakawan hi inggana.

Hay A'at Di Kayiw Ya Nan Bungana
(Matthew 7:16-20; Luke 6:43-45)

33 Alyon bon Jesus di, Nan bungbunga''an an maphod di bungana ya
alyon ta'uy maphod hidiyen kayiw. Mu adi'e maphod di bungana ya
na'innilan waday dadagna te nan bunganay mangipa'innilah on maphod
an bungbunga''an onu adi.
34 Ot athidin da'yu an manu'eh athinay inaliyu ya ningamut hinan a'atyu
an on tuwali adi maphod te nan wah nomnomyu ya adi ahan maphod. Ta
hiya nan adi bo maphod di hapitonyu.
35 Te nan maphod di nomnomnan tagu ya maphod boy hapitona. Mu
nan adi maphod di nomnomna ya adi bo maphod di hapitona.
36 Ya ibaga' i da'yu an hitun punhumalyaan Apu Dios ya madusa nadan
tatagu hinadan nalgom an hinannapitda.
37 Te nan hapitonyu ya hiyay pangiyunnudan Apu Dios hi pundusanan
da'yu.

Hay Numbagaan Nadan Paliseu I Jesus Hi Panginnilaanda Hi Abalinana
(Mark 8:11-12; Luke 11:29-32)

38 Nadan udum an muntudtuduh nadan uldinmin Judyu ya nadan udum
an Paliseu an dehdi ya alyondan Jesus di, Apu Jesus, pohdonmin tigon ha
panginnilaanmi an he''a ya ongal di abalinam.
39 Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan nayyan tinanud hi ad uwani
an ma''id ahan ha pangulugyu. Pohdonyun tigon ha pangimatunanyu mu
ma''id te ammuna din na'at hinan propetan hi Jonah.
40 Te hi Jonah ya inaminul han pating hinan baybay ta nihaha''ad hi
putun nan pating hi tuluy algo. Ya atbohdiy ma'at i ha''on an Nitulang
Hitun Tatagu an milubu'a' hi tuluy algo.
41 Mu ibaga' i da'yu an hitun punhumalyaan Apu Dios hi an namin di
tagu ya dadiyen i Ninibeh di mangiyuhuh nan numbahulanyu ta dusaon
da'yun Apu Dios. Te handidan i Ninibeh ya dingngolda nan tugun Apu Dios
an impa'innilan Jonah ya inunudda ta nuntutuyudah bahulda. Mu da'yu
ya ta'on ahan on wahtu nan na'abbaktu mu hi Jonah ya adiyu damdama
unudon.
42 Ya ta'on on din babain patul hi ad Seba ya hiya boy tuma'dog
hitun punhumalyaan Apu Dios hi an namin an tatagu ta iyuhuhnay
numbahulanyu ta dusaon da'yu. Te ta'on on na'iddawwiy numboblayana

ya imme damdamah nan na'annomnoman an patul an hi Solomon ta e
nundongol hinan impa'innilana. Mu da'yu ya ta'on ahan on wahtu nan
na'abbaktu mu hi Solomon ya adiyu damdama unudon.

Hay Pumbangngadan Nan Dimunyuh Nan Nih'opana
(Luke 11:24-26)

43 Innayun Jesus an alyon i diday, Nan dimunyu ya nala'ah'eh nan
nih'opana ya e dimmanallanan hinan agge naboblayan an e manama' hi
iha''adana. Mu ma''id'e ha mabalin hi iha''adanahdi ya
44 ipatnana bon mumbangngad hinan nala'ahana. Mu ume'e ta tinigonan
pinumhod di adol diyen tagun ay hanan nabao ya nahagadan an bale
45 ya ume bo ta ena i'uyug di pituh nadan dimunyun adi ahan maphod di
a'atda mu hiya ta mih'opdan namin ta iyal'alana mahan di abahbahan nan
nih'opanda. Ya atbohdiy ma'at hinadan adi maphod an tataguh ad uwani
an iyal'alanan adi maphod di ato'atonda.

Hay Nitulang I Jesus
(Mark 3:31-35; Luke 8:19-21)

46 Hidin munhahapit da Jesus hinadan tatagu ya dimmatong da inana ya
nadan i'ibanan linala'i ot umohnongdah nan dola an pohdondan mi'hapit
i hiya.
47 Ya waday e nangibaga i Jesus an alyonay, Wada mahna da inam ya
nadan i'ibam hi dola an pohdondan mi'hapit i he''a.
48 Ya inalin Jesus di, Ma''id ha napilih hi ina' ya i'iba'.
49 Ot tudduwona nadan itudtuduwana ot alyonay, Ta'on on datuwe ya
ibilang'uh hi ina' ya i'iba'.
50 Te nadan tatagun mangun'unud hinadan pohdon Ama an hi Apu Dios
ya diday ibilang'uh i'iba' ya ammod'u.

13

Hay Ni'aligan Di Ohok
(Mark 4:1-2; Luke 8:4-10)

1 Ya i diye bon algo ya limmah'un da Jesus ot eda um'umbun hinan way
pingngit nan lobong an nungngadan hi Galilee.
2 Ya dakkodakkolday tatagun e himmalunghung i hiya ta hiya nan immeh
nan bangka an wahdih nan lobong ot e umbun hidi. Ta nadan tatagu ya
timma'dogdah nan pingngit nan lobong.
3 Ya dakol di intudtuduna an in'alignan alyonay, Wada han e nunhab-
uwag hi ohok
4 ta hidin nun'ihabuwagna ya wadaday nipto' hinan awon ot ume nadan
hamuti ot pun'a'anda.
5 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan mabatu an kittang di lutana ta
manu te agagga ot humangoda.
6 Mu hidin pinumtang ya nun'a'alyohda ot mun'a'ateda te namaganan
nan kittang an lutan himmangawanda.
7 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan matalo'to'. Ta himmangoda mu
inilung nan gulun dida.
8 Mu nadan udum ya nipto'dah nan malumong an luta. Ta himmangoda
ot umo''ongalda ot bumungadan namin an dakol di bungan di udum ya
indakdakol di udum ya manghan di bungan nadan udum.
9 Ta on indappuh Jesus ot alyonay, Da'yun waday ingana ya maphod onyu
na'addonglon hinaen intuddu'.

10 Indani ya immali nadan itudtuduwan Jesus hi awadana ot alyonday,
Tanganunmu i'alig di panuddum hinadan tatagu?
11 Ya alyon Jesus di, Athidiy inat'u ta wan da'yun mangun'unud ya abuh
di manginnilah nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios an agge ni' nipa'innila
hi atagutagu.
12 Te nan mangunud hinan tudtudu' ya ma'udman di innilaona. Mu nan
tagun adi mangunud hinan tudtudu' ya ta'on on nan kittang an innilana
ya mama"id i hiya.
13 Ta hiya nan in'alig'uy nanuddu' te ta'on onda tigotigon nadan ato'ato'
ya ta'on onda danongdonglon nadan itudtudu' ya hiya damdama an adida
ma'awatan.
14 Ta diday nipa'annungan din impitudo' Apu Dios i Isaiah an alyonay,
Manu te donglodonglonyu nadan itudtudu' mu ningamut an adiyu
ma'awatan.
Ya tigotigonyu bo nadan ato'ato' mu aggeyu innilay pohdo' an ipa'innila.
15 Te da'yun tatagu ya paddungnay kimmulhiy nomnomyu ya ay ayu
nun'apupukit ya nun'apipilok ta aggeyu innilay ma'ma'at.
Te onha adi ayu athina ot waninnot an imatunanyu nadan ma'ma'at hi ad
uwani ya ma'awatanyu nan mitudtudun da'yu ta wan mabalin an
mundinol ayun ha"on ta ipaphod'u nan nitaguwanyu.
16 Ya innayun Jesus an alyon hinadan itudtuduwanay, Udu'dulnan
da'yu te pa'immatun ayuh nadan tinannigoyu ya pa'addonglonyu nadan
mitanuddu ta hiya nan ma'awatanyu.
17 Te ibaga' i da'yu an dakol nadan propetah din nadne ya nadan udum
an tatagun Apu Dios an pohdonda ahan an tigon nadan tigotigonyuh
ad uwani mu aggeda tinigo ya atbohdi an pinhoddan donglon datuwen
danongdonglonyuh ad uwani mu aggeda peman dingngol.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Ibalinan Nan Ni'alig An Ohok (Mark 4:13-20; Luke 8:11-15)

18 Ot ibagan Jesus di ibalinan nan ni'alig an ohok an alyonay, Igonga-
hanyu ta innilaonyuy ibalinan nan nihabuwag an ohok.
19 Nan ohok ya hiyay nipaddungan nan hapit Apu Dios. Ya nan awon
an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun nangngol hinan a'at di
pun'ap'apuwan Apu Dios mu adida ma'awatan. Ya nan hamutin e nangan
i diyen ohok ya hidiye nan diyablu an huma'ul ta linglingonda nan hapit
Apu Dios an dingngolda.
20 Ya nan mabatun nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun
dingngolday hapit Apu Dios ya mun'am'amlongda ni' an nangunud.
21 Mu paddungnay agge limmamut hi nomnomda te gapuh nadan dakol
an hapit di tatagun dida onu gapuh ligatda ya indinongdan mangunud
hinan hapit Apu Dios.
22 Ya nan matalo'to' an nipto'an nadan udum an ohok ya dadiye nadan
tatagu an nangngol hi hapit Apu Dios mu hay kinadangyan hitun lutay
gagamgamanda. Ya atbohdin wada'ey punligatanda ya minonomnomanda
ta ma"id ha naminhoddan mangunud hinan hapit Apu Dios. Ta ma"id ha
niyatan diyen hapit Apu Dios an dingngolda hi nitaguwanda.
23 Ya nan malumong an lutan nipto'an nadan udum an ohok ya nadan
tatagun nangngol hinan hapit Apu Dios ya na'awatanda. Ot ihamaddan
unudon ta hiya nan dakol di maphod an inat di udum ya indakdakolnah
udum ya manghan hi udum.

13:15 13:15 Isaiah 6:9,10

Hay Ni'aligan Nan Holo'

24 Wada boy intuddun Jesus i didan alyonay, Hay a'at di pun'ap'apuwan
Apu Dios ya umat hinan tagun e nuntanom hi wit.
25 Mu wada han binuhulnan umakih ta hidin nahdom an nalo'dan namin
di tagu ya imme ot ena bo ihok di bungan di holo' ot taynana.
26 Ta hidin himmango nadan wit ya ni'hangoda bo nadan holo' mu den
mihlamda ni' ta inggana ot bumunga nadan wit.
27 Ta tinigon nadan puntamuwon diyen ud habal ot eda ibagan hiya an
alyonday, Tanganu on maphod din intanom ta'u ya ad uwani ya dakol di
holo' an ni'hango?
28 Ya alyonay, Nan mi'buhul i ha''on ya hiyay e nangihok hinan holo'.
Ya inaliday, Pohdom'e ya emi ginabutan.
29 Mu inalin diyen ud habal di, Udu'dul on adiyu e gabutan te alina ya
ni'gabutyu nadan wit.
30 Ta'on attog on umatdahdi ta mi'yong'ongngaldah nadan wit ta
nangamung hitun ahigapas. Ta nadatngan'ey ahigapas ya ahi' ibagah
nadan munggapas ta pamanguluwondan ba'guton nadan holo' ya eda
pinu'ulan. Ya ahida mohpe ginapas nadan wit ta iyedah nan alang.

Hay Nipaddungan Nan Kittakittang An Ay Ohok
(Mark 4:30-32; Luke 13:18-19)

31 Hay oha boh intuddun Jesus ya alyonay, Hay a'at di pun'ap'apuwan
Apu Dios ya umat hinan kakitkittangan an ohok an ma'alih mustard an e
intanom han lala'i.
32 Ta ta'on on hidiyey kakittangan an mitanom mu hidin himmango ot
mahikon ya ong'ongngal mu nadan udum ta mabalin an pumbuyaan di
hamuti nadan hapangna.

Hay Nipaddungan Nan Yist
(Luke 13:20-21)

33 Ya wada boy ohan in'alig Jesus an alyonay, Hay a'at bon di
pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat hinan yist an inalan han babai ot
pi'palutnah nan tuluy halub an alina ta impa'ongngalna nan tinapay.
34 An namin danaen inali'alin Jesus ya waday ni'aligana.
35 Ta danaey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios hi ohah nadan
propetah* din nadne an inalinay,
I'alig'un namin di panuddu' i dida.
Ta hanadan agge ni' na'innila an mihipun hi nalmuwan tun luta ta
ingganah ad uwani ya ipa'innila' mohpen dida.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Ibalinan Nan Holo'

36 Tinaynan Jesus nadan tatagu ot ibangngadna hinan balen nalpuwana.
Ya nitnudda bo nadan itudtuduwana ot alyondan hiyay, Nganne nan
ibalinan nan holo' an inalim?
37 Ya inalin Jesus di, Nan alyo' an tagun nangihok hi wit ya ha''on an
Nitulang Hitun Tatagu.
38 Ya nan puntanoman ya hidiye nan lutan awadan di tatagu. Ya nada'en
wit ya dadiye nadan tatagu an niddum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya
nada'en holo' ya dida nadan tatagu an niyappit i Satanas.
39 Ya na'en mi'buhul i ha''on an nangihok hi holo' ya hi Satanas. Ya
nan ahigapas ya hidiye nan apogpogan tun luta. Ya nadan munggapas ya
dadiye nadan anghel.

---

* **13:35 13:35** Hay alyon di udum ya hi Isaiah nan propeta an nangali ituwe. **13:35 13:35** Psalm 78:2

40 Ya nan eda pama'gutan ya pamu'ulan hinan holo' ya hidiye nan
ni'aligan nan ma'at hitun apogpogan tun luta.
41 Te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya honago' nadan anghel ta
diday e mun'amung hinadan nun'abahulan an tatagu ya nadan gimmapuh
numbahulan di udum
42 ta ipiyeda didah awadan nan malanglanggiyab an apuy ta hidiy
kumogakogaanda ya ngumalingaliyotanda.
43 Mu nadan tatagun Apu Dios ya malumanda ta ay humiliy a'atdahdih
nan awadan nan pun'ap'apuwan Apu Dios an hi Ama ta'u. Ot da'yun waday
ingana ya maphod onyu na'addonglon hinaen intuddu'.

Hay Nipaddungan Nan Balitu'

44 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Hay pun'ap'apuwan Apu Dios ya
umat hinan balitu' an nika''ut i han habal. Ya indani ya inakhupan han
lala'i ta nunhiglay amlongna ot pa'attabbunana ot ahi umanamut ot ena
igattang an namin nadan wadan hiya ta pangattangna i diyen luta an
awadan nan balitu'.

Hay Ni'aligan Nan Pangoh

45 Alyon bon Jesus di, Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat boh nan
tagun e tumigotigoh maphod hi pangoh gattangona.
46 Ya inakhupana han ma''aphod an pango ot umanamut hi baleda ot ena
igattang an namin nadan wadan hiya ta pangattangna i diyen pango.

Hay Ni'aligan Nan Tabukul

47 Alyon bon Jesus di, Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat boh nan
tabukul an eda inwayat hinan baybay. Ta dakkodakkol di
48 nat'onat'on an natabukul. Ot ida''aldah nan pingngitna ot piliyonda ta
na'en mihda on hiniwweda ya na'en adi on intopalda.
49 Athinay ma'at hitun apogpogan tun luta an nadan anghel ya ihi-
wwedan namin nadan tatagu an adi maphod di pangatda
50 ta ipiyeda didah nan awadan nan malanglanggiyab an apuy ta hidiy
kumogakogaanda ya ngumalingaliyotanda.

Hay A'at Di Nitudduh Din Nadne Ya Nan Balun Intuddun Jesus

51 Alyon bon Jesus hinan itudtuduwanay, On ma'awatanyu mohpe
datuwen inali'ali'?
Ya alyonday, O ma'awatanmi.
52 Ta alyon mon Jesus di, Wadaday udum hinadan muntudtuduh nadan
uldin ta'un Judyu an mangulug i ha''on te inniladay a'at di pun'ap'apuwan
Apu Dios. Ta umatdah nan tagun innilanay pangiyatanah nadan nabayag
an inamu'amungnan gina'u ya nadan balbalu.

Hay Agge Nangunudan Nadan Tatagu I Jesus Hinan Numboblayana (Mark 6:1-6; Luke 4:16-30)

53 Hidin indappuh Jesus nadan imbagabagana ot taynanah diyen boble.
54 Ot umeh nan boblen immongngalana. Ot umeh nan a'am'amungan
di Judyu ot muntudtuduhdi. Ya masda'aw nadan na'amung hinan
panudduna. Ta alyonday, Idana nin di e nangadalan naen tagu hinan
dakol an innilana. Ya nganne nin di nalpuwan nan abalinana an mangat
hi milagro.
55 Undan bokon hinae nan imbabalen nan kalpentero. Ya undan bokon
hinae nan imbabalen Mary an i'ibana da James ya hi Joseph ya hi Simon
ya hi Judas.

56 Ya undan bokona i'iba nadan wahtun binabai. Idana nin mahan di
ena nangadalan i ha athina.
57 Ta nganne mahan hanan e pangunudan i hiya te undan agge innilay
niyatana.
Mu inalin Jesus i diday, An namin nadan propetah din nadne ya ta'on
on idanay umayanda on lispituwon nadan tatagu dida. Mu hina'en
numboblayanda ya ta'on on nadan tulangda ya adida lispituwon dida.
58 Ya gapuh nan adida kumulugan ya ma''id mo bo ha dakol hi milagro
hi impatigon Jesus i diyen numboblayana.

14

Hay Natayan John An Mumbonyag
(Mark 6:14-29; Luke 9:7-9)

1 Nundongol hi Jesus ta hi Herod an patul hi ad Galilee
2 ya alyonah nadan ap'apu di, Alyonyuy hi Jesus mu bokon te hi John an
mumbonyag an nate ot tumagu ta hiya nan ongal di abalinanan mangat
hi milagro.
3 Manu'eh athidiy inalin Herod ya hiyay nangipibalud i John ot ipapatena
an gapu ta inahawana hi Herodias an ahawan ibbanan hi Philip
4 yaden imbagabagan John an paniyo an pulhon di ahawan di hi ibba.
5 Ta gapu i diye ya pinhod Herod an ipapateh John mu den tumakut
hinadan Judyu an mangalih hi John ya propeta.
6 Mu hidin nadatngan nan algo an punnomnomandah niyayyaman
Herod ya nanayo nan babai an imbabalen Herodias hi hinangngab nadan
na'amung. Ya nunhiglay amlong Herod.
7 Ot ibaganah nan nanayon unga an ta'on on nganney pohdona ya idatna.
8 Ot umeh diyen unga i inana ot alyonay, Nganney ibaga' hi idatna?
Ya alyon inanay, Ibagam ta nan ulun John an mumbonyag di ipaputulna
ya impiha''adnah nan duyu ya indatnan he''a. Ta hidiye moy imbagan nan
unga.
9 Mu hi Herod ya muntutuyuh nan imbagana mu ma''id mo ha abalinana
te niluh an dingngol nadan tatagu nan hinapitna. Ot honagonay e mangat
hinan imbagan diyen unga.
10 Ta immeh nan baludan ot putulonay ulun John
11 ot iha''adnah nan duyu ot iyenah nan unga ot e idat nan unga i inana
an hi Herodias.
12 Ta hidin dingngol nadan intudtuduwan John ot eda alan nan adolna
ot eda ilubu' ot ahida e ibagan Jesus.

Hay Namanganan Jesus Hinadan Dakol An Tatagu
(Mark 6:30-44; Luke 9:10-17; John 6:1-15)

13 Hidin dingngol Jesus hidiyen na'at i John ot makakda i diyen boble
an nunluganda i han bangka ot umedah nan agge naboblayan ta eda
mun'ohhahdi. Mu nadan dakol an tataguh nadan abobboblehdi ya
dingngolda nan umayan da Jesus ot mamanguluda an dinallanda.
14 Ya hidin dimmatong da Jesus ya wahdiday dakkodakkol an tatagu an
namangulun dimmatong. Ya nunhiglay homo'nan dida ot pun'ipaphodna
nadan mumpundogoh.
15 Ya hidin mun'ahdom ya imme nadan itudtuduwanah awadana ot
alyonday, Tigom'en mun'ahdom mo ot udu'dulnay ituda'mu tudan tatagu
ta umedah nadan nun'ihaggon an boble ta eda gumattang hi anonda te
ma''id ha boblehtu.

16 Ya inalin Jesus di, Ta'on on adida ume ta ukod ayun mangdat hi anonda.
17 Ya alyondan hiyay, O mu undan umdah tun limlimman tinapay ya han duwduwwan ekan?
18 Ya alyon Jesus di, Iyaliyuhtu.
19 Ot ipabuna nadan tataguh nadan naholo'an ot alana nan lima an tinapay ya nan duwan ekan ot itangadnah ad abunyan ta munhana i Apu Dios ot ahina upi'upingon ot idatnah nadan itudtuduwana ta eda pun'ipiyappong hinadan tatagu
20 ta mangandan namin.
Ya hidin nabhugda ot amungonda nadan nabati ya napnuy himpulut duway (12) bahket.
21 Ya ha'ey bilang di nangan ya umeh limay libuy (5,000) linala'i an agge ni'bilang nadan binabai ya u''unga.

Hay Dimmallanan Jesus Hi Uhhun Nan Liting
(Mark 6:45-56; John 6:16-21)

22 Ot ibagan Jesus ta mamangulu nadan itudtuduwanan umeh nan dommangna an munlugandah nan bangka ot ahina pa'anamuton nadan tatagu.
23 Ta onda imme nadan tatagu ot umeh Jesus hinan bulludna an e nun'ohhan nundasal ta ingganah din mun'ahdom.
24 Yaden nungginawwah nan lobong nan bangkan nunluganan nadan itudtuduwana ya mumpinulluy nan dalluyun te midamu nan dibdib i dida.
25 Ta hidin timmalanu ya ni'akhup hi Jesus i dida an indallanah nan uhhun di liting.
26 Ta hidin tinigon nadan itudtuduwana an waday mundaldallanan hinan uhhun di liting ya nangintattakutda ot tumkukda te alyondaot on banig.
27 Mu alyon Jesus di, Adi ayu tumakut te ha''on.
28 Ya nahanapit hi Peter an alyonay, Apu Jesus, he''a'eh nae ya ayagana' ta wan idallan'uh uhhun di liting ta umaliya' hinah nan awadam.
29 Ya inalin Jesus di, O ma'a.
Ot mumbuyun hi Peter hinan bangka ot idallanah nan tu'yap nan liting an umeh awadan Jesus.
30 Mu hidin intigonah nan dalluyun an pun'ipalin nan dibdib ya tim-makut. Ya mun'alnong ta muntukuk an alyonay, Apu Jesus, boddangana'.
31 Ya na'ibagon Jesus an inidon hi ta'lena ot guyudona ot alyonan hiyay, Tanganu mahan on'a athina an hi kittang on kimmapuy di pangulugmu.
32 Ya hidin nunlugandah nan bangka ya nadadinong nan dibdib.
33 Ta nadan ibbadah nan bangka ya dinayawdah Jesus an alyonday, Patiyonmin immannung an he''a nan Imbabalen Apu Dios.
34 Ot inayun da Jesus an umeh ad Genesaret.
35 Ya nadan tataguhdi ya immatunandah Jesus ot eda pun'ipa'ayag nadan mumpundogoh hinadan nun'ihaggon an boble ta wan iyedah awadan Jesus.
36 Ta inyeda on numpahmo'da ta wan ipaphodna dida hinadan dogohda. Ta ta'on on ammunay panapaandah gayadan di lubungna on pinumhodda.

15

Hay Tugun Nadan A'ammod Di Judyu
(Mark 7:1-23)

1 Indani ya wadaday Paliseu ya nadan muntudtuduh nadan uldin di
Judyu an nalpudah ad Jerusalem an immalidah awadan Jesus ot alyondan
hiyay,
2 Tanganu on nadan itudtuduwam ya adida unudon nadan intugun
nadan a'ammod ta'uh din nadne an aton an mun'ulah ta'le on ahita
mangan?
3 Ya alyon Jesus di, Tanganu on nadan intugun handidan a'ammod di
gahin on ma'unud an bokon nan tugun Apu Dios?
4 Ta umat hinan imbagan Apu Dios an mahapul an ipapto'yu nadan
a'ammodyu ya nan tagu an idutanay hi amana onu hi inana ya mahapul
an mipapate.
5 Ot ten ta'on on nadan ma'ahhapul nadan a'ammodyu ya ukuhanyu
mahan an idat. Te nat'on di itudtuduyu an alyonyuy mabalin an adiyu
idattan nadan a'ammodyu mu ta ibagayun dida an manu'eh ma''id ha
idatyun dida ya niluh an indawatyun Apu Dios nan alyonyuh midat i dida.
6 Ta nan athinan pangatyu di atigana an adiyu un'unudon nadan tugun
Apu Dios te nan intugun di a'ammod di unudonyu.
7 Nunhigla mahan hinaen layahyu. Ta da'yuy nipa'annungan din inalin
Isaiah an alyonay,
8 Hi Apu Dios ya alyonay, Datuwen tatagu ya manu te alyonday
un'unudona' mu nat'on di wah nomnomda.
9 Ta hiya nan ma''id ha hilbin nan pundayawda i ha''on te nan malpuh
nomnomda di itudtududah nadan tatagu.
On inaliday ha''on di ud tugun mu layahda.
10 Ya inayagan bon Jesus nadan tatagu ot alyonan diday, Hanat
igongahanyu tun alyo' ta ma'awatanyu.
11 Te bokon hanan anon di pumbahulan te hay pumbahulan ya nan adi
maphod an hapiton.
12 Ta imme nadan itudtuduwana i hiya ot alyonday, On innilam an
hinaen inalim ya impaboholmu nadan Paliseu.
13 Ya in'alig Jesus di nambalna an alyonay, An namin di nitanom an bokon
hi Ama an hi Apu Dios di nangitanom ya maba'gutda.
14 Adiyu dongdonglon danaen Paliseu te umman umatdah nan napilok
an mangipanguluh nadan ibbadan napilok. Ta lo'tat ya nagahdah nan
opang.
15 Ya inalin Peter di, Daan mot ipa'innilam i da'mi nan pohdom an ibaga
hinan pumbahulan an gapuh hapiton.
16 Ya inalin Jesus di, Te ne on ta'on on da'yu ya ma''id ha ma'awatanyu.
17 Undan aggeyu innila an nan anon ya inukmun'e ta immeh putu ya
innayunan bimmudduh.
18 Mu nan hapiton an nalpuh nomnom ya hiyay pumbahulan.
19 Te hay nomnom di alpuwan nan adi maphod an aton an umat hi
pumate ya mangilo' hi bokon ahawa ya mangako ya munlayah ya nan
e attaon an tumtumbu'on di ibba ta pama''ih i dida.
20 Datuwe nadan pumbahulan an bokon hanan pangunudan hinan
nibagan aton an mun'ulah ta'le on ahita mangan.

Hay Numpahmo'an Han Babai I Jesus
(Mark 7:24-30)

21 Nakak da Jesus i diyen boble ot ipluydah ad Tyre ya hi ad Sidon.

15:4 15:4 Hay Nakakan 20:12; Deuteronomy 5:16 **15:4 15:4** Hay Nakakan 21:17; Lebitikus 20:9

22 Ya wada han babain bokon Judyu te i Kanaan an ni'akhup i dida ot
pun'itkuknan alyonay, Apu an Apapun David, hom'ona' bahan te dehdi nan
imbabale' an paligligaton nan nih'op i hiya.
23 Mu dindinnongan hi Jesus ta hiya nan alyon nadan itudtuduwanay,
Daan mot atom hinaen ibagabagan nan babai ta way atonan ume te teen
tumling an miyunu'unud i dita'u?
24 Ya inalin Jesus di, Hay nahnaga' ya abuh ya nadan tinanud Israel an
dida nadan ay natala' an kalnero.
25 Mu hidiyen babai ya hiya damdaman adi mangmanghop ta e
nundu''un hi hinangngab Jesus ot alyonay, O mu hom'ona' bahan Apu
Jesus.
26 Ya in'alig Jesus an alyonay, O mu adi maphod on'u alan nan anon
nadan u''unga ta ipa'an'uh nadan kahu.
27 Ya inalin nan babai di, Apu Jesus, manu te immannung hinaen inalim,
mu nadan kahu ya anonda nan magah hinan panganan nadan ud kahu.
28 Ot alyon mon Jesus i hiyay, Maphod ta athinay pangulugmu. Ot nan
pohdom ya ma'at.
Ta hidin inalin Jesus hidiye ya pinumhod nan imbabalena.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh

29 Tinaynan bon da Jesus hidiyen boble ot i'wadah nan pingngit di
lobong an nungngadan hi Galilee ot inayundan ume i han billid. Ta onda
dimmatong hidi ot umbun hi Jesus.
30 Ya tuweday dakkodakkol an tatagun pun'iyedah awadanay mumpun-
dogoh ya nun'apilay ya ta'on boh on nadan nun'apilok ya nun'alollol.* Ot
pun'ipaphodna didan namin.
31 Ya masda'aw nadan tatagu hi nanigandah pinumhodan nadan
mumpundogoh te nadan nun'alollol ya humapitda ya nadan nun'apilay
ya dumallanda ya atbohdih nadan nun'apilok an tumigoy matada. Ot
dayawondah Apu Dios an unudon di tinanud Israel.

Hay Namanganan Jesus Hinadan Opat Di Libun Linala'i (Mark 8:1-10)

32 Inayagan Jesus nadan itudtuduwana ot alyona i dida di, Napuh mo
nan balun tun tatagu te tuluy algodahtu. Ot ipa'anamut ta'u'e dida an
adida mangan ya undan adida malngat hinan awon.
33 Ya inalin nadan itudtuduwanay, O mu idanay e ta'u pangalan hitun
agge naboblayan hi ipa'an i datuwen dakkodakkol an tatagu?
34 Ya inalin Jesus di, On wahna ha aggeyuh makan?
Ya alyonday, Umman ammuna tee han pitun tinapay ya han oh'ohhan
ekan an wahtu.
35 Ot ipabun Jesus nadan tatagu
36 ot alana nan tinapay ya nan ekan ot munhana i Apu Dios ot
upi'upingona ot idatnah nadan itudtuduwana ot pun'i'piyappongdah
nadan tatagu.
37 Ta'onda napong ot mangandan namin ta nun'abhugda. Ot e amungon
nadan itudtuduwana nadan nabati ya napnuy pitun bahket.†
38 Ya hay bilang nadan linala'in nangan ya opat di libu (4,000) an agge
ni'bilang nadan ni''an an binabai ya nadan u''unga.

---

* **15:30 15:30** Nan nalollol ya adi humapit. † **15:37 15:37** Nan bahket ya umat hinan nangiha"adanda i Saul ot buyunondah nan binattun alad hi ad Damaskus.

39 Ot ahi mohpe alyon Jesus hinadan tatagu ta mumpanga'anamutda. Ta
onda imme ot e munlugan da Jesus hinan bangka ta umeda i han bobleh
ad Magadan.

16

Hay Pangalyan Nadan Tataguh Ipatigon Jesus Di Abalinana
(Mark 8:11-13; Luke 12:54-56)

1 Wadaday Paliseu ya Saduse an immeh awadan Jesus te pinhoddan
hipolon ta alyonday, Ipatigom ha panginnilaanmi an hi Apu Dios di nannag
i he''a.
2 Mu onnot on alyon Jesus di, Da'yu ya innilayu an wa'et mapatal hi ad
lagud hinan mun'ahdom ya alyonyuy ma''ugoh nan ibiggatana.
3 Ya wa'e bo ta mumbubugut hi ad lagud hinan mawi"it ya innilayu bon
umudan. Tanganu on datuwe'e ya innilayun mangimatun mu nada'en
ma'ma'at hi ad uwani ya aggeyu innilay pohdonan ibaga?
4 Ngalngalam mahan ha niyatanyun tataguh ad uwani an ma"id ahan ha
pangulugyun Apu Dios. Te hay pohdonyun tigon ya ha ato' hi milagro mu
ma"id ha ipatigo' te ammuna nan na'at i din propeta an hi Jonah.
Ta on inalin Jesus hidiye ot taynanda nadan tatagu.

Nan Nibahhon Tudtudun Di Paliseu Ya Saduse
(Mark 8:14-21)

5 Hidin immagwat da Jesus hi dommangna ya na'innilaandan ma"id ha
inodnandah balundah tinapay.
6 Ya alyon Jesus i diday, Halipodpodonyu nan yist nadan Paliseu ya yist
nadan Saduse.
7 Mu adida ma'awatan hidiyen inalina ta munhimbabaggadan alyonday,
On nin nan nunlinglingan ta'uh nan tinapay di pangalyanah athidi.
8 Mu innilan Jesus nan punhahapitanda ta alyonay, Tanganu boh on
nan nunlinglinganyuh nan tinapay di al'alyonyu? Ngalngalam mahan on
ingganah ad uwani ya kittang di pangulugyu
9 an aggeyu innila nan abalina'. Undan lininglingyuot bo din namangana'
hidin limay libun (5,000) linala'ih nan liman tinapay ya nadan atnay bahket
an nabati.
10 Ya undan lininglingyu bo din inat'uh nadan pitun tinapay an inan din
opat di libun (4,000) tatagu ya nadan atnay bahket an binatida.
11 Tanganu on bokon datuwey nomnomnomonyu ta ma'awatanyun
bokon nan lininglingyun tinapay di inali' te nan panalipodpodanyuh nadan
yist di Paliseu ya Saduse.
12 Ona inathidi ya na'awatanda mohpe an hay pohdon Jesus an ibaga
hinan halipodpodonda ya bokon nan yist di tinapay te nadan tudtudun
nadan Paliseu ya Saduse.

Hay Inalin Peter Hi Niyatan Jesus
(Mark 8:27-30; Luke 9:18-21)

13 Hidin tuwen dumatongdah ad Sesaria Pilipay ya mahmahan Jesus
hinadan itudtuduwana an alyonay, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya
nganne tuwaliy alyon nadan tataguh niyata'?
14 Ya inaliday, Hay alyon di udum ya he''ah John an mumbonyag. Ya
alyon di udum di he''ah Elijah. Ya hay udum ya alyondah he''ah Jeremiah
onu bokon'e anu ya he"ay ohah nadan propeta an timmagu.
15 Ya alyon Jesus di, O ya nganne damdamay alyonyu hi niyata'?

16 Ya hi Simon Peter di nambal an alyonay, He''a nan Kristu an imbabalen
nan wadawada an Dios.
17 Ya inalin Jesus i hiya di, Manu neen he''a Simon an hi na' John te
immannung an hinaen inalim ya bokon hay taguy nangipa'innilan he''a te
hi Aman hi Apu Dios.
18 Ya hay ibalinan nan ngadanmun Peter ya batu. Ya hinaen inalim
an a'at'u ya hiyay pangipu'unnan di tatagu an kumulug i ha"on ta
mun'oh'ohhada. Ta ma''id ha mabalin hi mangabak i dida te ta'on on hay
ate ya adina abalinan an ma"idon dida.
19 Ot idat'un he"a nan aladdun* di pun'ap'apuwan Apu Dios ta nan adim
iyabulut an ma'at hitun luta ya adi iyabulut Apu Dios an wah ad abunyan.
Ya nan iyabulutmun ma'at hitun luta ya iyabulut Apu Dios an wah ad
abunyan.
20 Ta on inalin Jesus hidiye ot padananah nadan itudtuduwana ta adida
e analyon hinadan tatagu an hiya nan Kristu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan Ya Amahuwan (Mark 8:31–9:1; Luke 9:22-27)

21 Ta nihipun i diye ya impa'innilan Jesus hinadan itudtuduwana an
dakol di holtapona an alyonay, Mahapul an umeya' hi ad Jerusalem ta
nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya nadan ap'apun di padi ya
nadan muntudtuduh nadan uldin ta'un Judyu ya adhuwana' i dida ta
ingganah ona' ipapate. Mu hinan mi'atluh algo ya mahuwana' i Apu Dios.
22 Mu inayagan Peter ot bumata"anda ot pahiwonan alyonay, Apu Jesus
undan mabalin mahan ta iyabulut Apu Dios an ma'at ha athina i he''a.
23 Ya intigon Jesus i Peter ot alyonay, Umaan'ahtu, Satanas. Undan he''ay
mangipagol hinan mahapul an ato'. Hinaen ninomnommu ya bokon hi
Apu Dios di nalpuwana te nalpuh nomnom di tagu.
24 Ot ahi alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Pohdo' an ipa'innila
i da'yu an nan tagun mangun'unud i ha''on ya bokon hay adolnay
pamanguluwonan nomnomnomon ta ta'on on madhuy hapit i hiya onu
mipapate ya hiya damdama an ha''on di un'unudona.
25 Te nan tagu an hay nitaguwanah tun lutay nomnomnomona ya abuh
ya mihiwwen Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun ta'on on mapalpaligat
onu mipapate an gapuh nan ena pangunudan i ha''on ya hiyay mi'tagu i
Apu Dios hi munnananong.
26 Te ta'on on alinah amungon nan tagun namin di kinadangyan an
wahtun luta ya nganne damdamay hilbina hi'on mihi"an i Apu Dios? Te
hidiyen amungona ya adi mabalin hi pamayadnah nan pi'taguwana i Apu
Dios.
27 Te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya mumbangngada' ta mipatigoy
anabaktumi i Ama. Ya mi'yalida bo nadan anghel'u. Ta humalyao' an
namin di tatagu ya indat'uy gunggunan di hinohha an miyunnudan hinan
ina'inatna.
28 Ya ibaga' bo i da'yu an wadaday udum i da'yuhtu an adida ni' mate ya
tigonday pun'ap'apuwa' an Nitulang Hitun Tatagu.

17

Hay Ni'hapitan Jesus I Da Moses I Elijah (Mark 9:2-13; Luke 9:28-36)

* **16:19 16:19** Nan aladdu ya hiya nan abalinan an e mangipa'innilah nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios.

1 Nala''uh han onom di algo ot uyugon Jesus hi Peter ya da James an
hinagi i John ot umedah nan atagen billid ta eda nunhiwwehdi.
2 Ya nalumman di tigon Jesus ta humiliy angahna an ay algo. Ya atbohdi
nan lubungnan numbalin hi pulaw ta humili.
3 Ya alinah on wada da Moses i Elijah an mi'haphappitandan Jesus.
4 Ya pamaaggot alyon Peter i Jesus di, Apu Jesus, maphod ta wa ta'uhtu.
Pohdom'e ya inyamma' ha tuluy allung ta hinohha ayu i da Moses ya hi
Elijah.
5 Mu agge impadappuh Peter nan inalina ya nawadaot han humilin
bugut an nihu'mut i dida. Ya wada han munhapit an alyonay, Hiyah
tuwe nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ya pun'am'amlonga' ot hanat
igongahanyuy ibagana.
6 Hidin dingngol nadan in'uyugnan itudtuduwanah diye ya
nunlu'bubdah nan luta te nunhiglay takutda.
7 Mu hi Jesus ya immeh awadanda ot dapaona dida ot alyonay, Adi ayu
tumakut ya timma'dog ayuot.
8 Ya hidin intangadda ot muntiggotiggoda ya ammunah Jesus an wahdi.
9 Ta hidin mundaydayyudan umanamut ot padanan Jesus hinadan tulu
an alyonay, Adiyu ibagbagah nadan tataguh diyen tinigoyu an na'at ta
ingganah tun ataya' ya amahuwa' an Nitulang Hitun Tatagu.
10 Ya alyon nadan itudtuduwana i hiyay, Tanganu on alyon nadan
muntudtuduh uldin ta'un Judyu di gahin on hi Elijah di mamanguluh umali
ya ahi umali nan Kristu?
11 Ya alyon Jesus di, O te immannung an hi Elijah di mamangulu an umali
ta idadaana nadan tatagu.
12 Mu ibaga' i da'yu an immali mo tuwalih Elijah mu nadan tatagu
ya aggeda immatunan. Ta hiya nan inatdan namin nan pohdonda an
pamalpaligat i hiya. Ta atbohdiy atondan ha''on an Nitulang Hitun Tatagu.
13 Ta na'awatan mohpen nadan itudtuduwana an hidiyen alyon Jesus ya
hi John an mumbonyag.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op I Han Unga
(Mark 9:14-29; Luke 9:37-43)

14 Hidin dimmatongdah awadan nadan dakol an tatagu ya wada han
lala'i an imme ot mundu''un hi hinangngab Jesus ot alyonay,
15 Apu Jesus, hom'om bahan nan imbabale' an mun'oldah. Te nunhiglay
punligligatana an umipatakut te agaggaon natukkad hinan way apuy ya
bokon'e bo ya hinan way liting.
16 Inye' hinadan itudtuduwam mu adida abalinan an ipaphod.
17 Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan an tataguh ad uwani. Nadney
nanganu'anuha' i da'yu hi nihaha''ada' hitun awadanyu mu anuud ta ahi
ayu kumulug i ha''on. Ot alyonah nan taguy, Iyalim hitu nan imbabalem.
18 Ta ona inyeh diyen ungah awadan Jesus ot la'ahon Jesus nan nih'op i
hiya ta na'ibagan pinumhod.
19 Indani ya e nun'ohhah Jesus ya imme nadan itudtuduwanah awadana
ot alyonda i hiyay, Tanganu on da'mi'e ya adi ami pa'alla'ah hinan nih'op?
20 Ya alyon Jesus di, Manu'e ya agge nahamad di pangulugyu. Te onha
waha pangulugyu i Apu Dios an ta'on on umat i ha kittakittang an ohok
an mustard ot ma''id ha adiyu abalinan an aton. Ta ta'on on ammuna ha
pangalyanyuh madlig nan billid ya madlig.
21 Mu nan umat i naen nih'op ya gahin di ihamadyu an idasalan an
i'ulatanyu ya ahi mabalin an mala'ah.

Hay Pidwan Di Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan
(Mark 9:30-32; Luke 9:43-45)

22 Hidin na'amung da Jesus hinadan itudtuduwana hi ad Galilee ya inalin
Jesus i diday, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya agagga ya ipatiliwa'
23 ta patayona' mu hinan mi'atluh algo ya tumaguwa' damdama.
Ya hidin dingngol nadan itudtuduwana nan inalina ya nunhiglay
inomnomanda.

Hay Pumbayadan Hi Buwis

24 Ya hidi bon immayan da Jesus hi ad Kapernaum ya wadaday
mun'amung hi buwis hinan Templo* an immeh awadan Peter. Ya alyondan
hiyay, On idat naen muntudtudu i da'yu nan buwis an mabayadan hinan
Templo?
25 Ya alyon Peter di, O, mumbayad.
Ta on hinunggop hi Peter hi bale ya hi Jesus di namangulun himmapit ot
alyonan Simon di, Hitun luta ya nganney innilam hi mumbayad hi buwis
hinan patul di ohan boble? On nadan tataguh nan numboblayanda onu
nadan tataguh udum hi boble an sinakupda?
26 Ya alyon Peter di, Ot nadan tatagun sinakupda.
Ya alyon Jesus di, At'ehna ot adi mo mahapul an mumbayadta te hinaen
Templo ya hi Ama di ud bagi.
27 Mu hay atonta ta adida mahkitan nadan tatagu ya udu'dulnay ume'ah
nan lobong ya binyunmu nan bunwit ta nan mamangulun ekan an makna
ya wahdi nan pihhun ingkamelna. Ya inalam ta iyem hinan pumbayadan
hi buwis ot ammunan pumbayadtan duwa.

18

Hay Na'abbaktun Taguh Nan Pun'ap'apuwan Apu Dios
(Matthew 5:29-30; Mark 9:33-37,42-48; Luke 9:46-48; 17:1-2)

1 Indani ya mahmahan nadan itudtuduwan Jesus i hiya an alyonday,
Nganne nin di na'abbaktun taguh nan pun'ap'apuwan Apu Dios?
2 Ot ayagan Jesus han unga ot pata'dogonah hinangngabda
3 ot alyonay, Ibaga' i da'yu an gahin di mabaliwan di a'atyu ta umat ayu
ituwen unga an adina nomnomnomon di ena ipabaktuwan ya ahi mabalin
an middum ayuh nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
4 Te hay na'abbaktuh nan pun'ap'apuwana ya nan mumpada''ul an umat
ituwen unga.
5 Ya nan tagun waday pamhodnah nadan nada''ul an umat ituwen unga
an gapuh pangun'unudnan ha''on ya hiyay waday pamhodnan ha''on.
6 Mu nan tagun hiyay gumalat hi pumbahulan nadan pa'akullugna ya
udu'dulnaot eh'ay ita'od ha madamot i ha batuh bagangna ya bingkahdah
nan baybay.
7 Nadan tataguh tun luta ya nunnaud an mahmo'da te dakol di gumalat
hi eda pumbahulan. Mu athidi tuwaliy ma'ma'at hitun luta an dakol di
gumalat hi e pumbahulan. Mu nan tagun hiyay gumalat hi pumbahulan
di ibbana ya nunhiglay ma'at i hiya.
8 Ta hiya nan wa'et hanan ohan huki onu ta'le di gumalat hi pumbahulan
ya udu'dulnay putulon ya intopal te udu'dulnay mapukulan di huki onu

* **17:24 17:24** Nan buwis an mabayadan hinan Templo ya hidiye nan tinawon an bayadan di minamakilog an linala'in Judyu hinan Templo an hay balolna ya nipaddung hinan mabo'lah nan duway algo. Mu nadan padi ya adida mumbayad.

ta'le mu ta waday pi'taguwan i Apu Dios mu hanan mitopal an namin di adol hinan adi madmaddop an apuy.
9 Ya atbohdi an onha hanan matay gumalat hi pumbahulan ya udu'dulnay ukiton ya intopal. Te udu'dulnay napilok di ohan mata mu hanan wadan duway mata mu mitopal an namin di adol hi impilnu an awadan di apuy.

Nan Natala' An Kalnero
(Luke 15:3-7)

10 Innayun bon Jesus an alyon di, Nomnomnomonyu ta adiyu pihulon nadan nada"ul an umat ituwen unga. Te nadan anghelda an manmannigo i dida ya nanongnan wadadah awadan Ama.
11 Ot inayuna bon alyon di, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya immaliya' ta e' anapon nadan paddungnay natala'
12 an umat i ha lala'i an waday hinggahut (100) hi kalnerona ya natala' di oha. Ot taynana nan nahiyam ta hiyam (99) hinan pastu ta ena hama'on hidiyen natala'.
13 Ta wa'et hinama'na ya nunhiglay pun'amlongana hi nanama'ana i diyen oha an ta'on hi wadada nan nahiyam ta hiyam (99) an agge natala'.
14 Ot athinay aton Ama ta'un hi Apu Dios an hiya ya adina pohdon an waday matala' an ta'on on nan na'adda''ul an tagu.

Hay Aton Hinan Numbahul An Ibban Kimmulug

15 Ya alyon bon Jesus di, Alina'e hi waha ibbayun kimmulug hi nangat hi adi maphod hi oha i da'yu ya mahapul an hidiyen tagun na'atana ya umen diyen numbahul ta ena ipa'innila nan nibahhawana. Mu maphod di duwada ya ahina ibaga. Ta donglon'en diyen numbahul ta abulutona nan numbahulana ya maphod ta mumbangngad tuwali nan pun'oh'ohhaanyu.
16 Mu adina'e donglon ya mabalin mohpen ayagam ha pun'ibbam hi oha onu duwah nadan nangulug ta bumoddangdan manugun i hiya ta diday muntistiguh nan punhahapitanyu.
17 Ya on'e hiyah diyen adina damdama donglon nan panugunyun hiya ya ipa'innilayuh nadan ma'amu'amung an mumpangulug ta bumoddangdan humapit i hiya. Mu on'e damdama hiyah diyen adina donglon dida ya adiyu mo ibilang hi kimmulug.
18 Te ibaga' i da'yu an nan ipagolyuh tun luta ya ipagol Apu Dios. Ya nan iyabulutyu ya iyabulutna.
19 Ya ibaga' bon da'yu an nan ibagayu i Aman hi Apu Dios an ta'on on ayu duwa mu ta mun'unnudan di punnomnomyun mangibaga ya umannung an ma'at.
20 Te ha''on ya wadaa' an midmiddum hinan ta'on on duwa onu tulu an ma'amung an gapuh pangulugdan ha''on.

Hay Ma'at Hinan Tagun Ma"id Ha Homo'na

21 Ot alyon Peter i Jesus di, Apu Jesus, on mumpi'atnay mabalin hi pamakawana' hinan adi maphod an ato'aton nadan ibba' i ha''on? On mumpipitu?
22 Ya alyon Jesus di, Adi mumpipitu ya ammuna te ta'on on alinah mumpipituy napitu hi pangatanah adi maphod i he"a ya mahapul an pakawanom.
23 Te nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat i ha patul an pinhodnan hingilon an namin nan impagawatnah nadan baalna.

24 Ta hidin munhingil hinadan impagawatna ya indatongda nan baalna
an linibuy gawatnan hiya.
25 Mu ma"id ha pangawatna. Ta hay imbagan mon nan patul ya
mihbutdan hina'amma ya indatdan namin nadan wadan dida ta ahi
mabalin an mabayadan nan gawatda.
26 Mu hidiyen baalna ya nundu"un hi hinangngab nan patul ot
mumpahmo' an alyonay, Daan mo bahan ta haddom hi kittang ot lo'tat
ya bayada' an namin?
27 Ya ongal di homo' diyen patul i hiya ta inalinay, Ta'omman mo attog
hi adim bayadan ta pamaag ya immanamut'a.
28 Ta on limmah'un ot mangmangnge ya inakhupanay ohah nadan
ibbanan baal an impagawatana i han kittang an pihhu. Ya na'ibagonan
inihkol hi bagang diyen impagawatana ot alyonay, Iyalim din ginawatmu.
29 Mu ma"id ha pamayadna ta hiya nan nundu"un ot mumpahmo' an
alyonay, Daan mo bahan ta ihodmu ot lo'tat ya bayada'?
30 Mu adi abuluton diyen oha an onaot impibalud ta ingganah bayadana.
31 Ta hidin tinigon nadan udum an ibbadan baal hidiyen inatna ya ongal
di aggeda naminhodan. Ot umedah nan patul ot ibagadan hiya nan na'at.
32 Ta impa'ayag mon nan patul hidiyen baalna ot alyonan hiyay,
Nunhigla mahan nan inatmu. Ot ten ongal di gawatmun ha"on mu gapu
ta numpahpahmo"a ya pamaaggot linglingo'.
33 Unhaot athidi damdamay inatmu i diyen ibbam an baal.
34 Ta gapuh bohol diyen patul ya impibaludnah diyen baal ta paligatonda
damdama ta ingganah bayadanan namin nan gawatna.
35 Ya inalin bon Jesus di, Hidiyen inat nan patul hinan baalna an
adi hummo' ya hiyay aton bon Aman hi Apu Dios i da'yu hi'onyu adi
pakawanon nadan ibbayun nangat hi adi maphod i da'yu. Mu gahin
damdamah on immannung an pakawanonyu ta adiyu uggan nomnom-
nomon.

19

Hay Nibaga Hi A'at Di Pun'ahawaan
(Matthew 5:31-32; Mark 10:1-12; Luke 16:18)

1 Hidin impadappuh Jesus nadan inali'alina ot taynandah ad Galilee
ot ipluydah ad Judea an ini'wadah nan dommang nan wangwang an
nungngadan hi Jordan.
2 Ya dakolday tatagun nitnud i dida ta an namin nadan waday dogohna
on nun'ipaphod Jesus.
3 Ya wadaday Paliseu an imme ta eda himbagbagon i Jesus nadan a'at di
uldin ta'un Judyu ta odamonday ibahhawan di pambalna an alyonday, On
mabalin an mumbolhe nan himbale hi'on waday gapuna?
4 Ya alyon Jesus i diday, Undan aggeyu binaha nan impitudo' Apu Dios
hidin nadne an hidin hopapna ya limmunay tagu an lala'i ya babai
5 ta alyonay, Nan lala'i ya taynana nan a'ammodna ta e middum i
ahawana ta ayda na'ohhan adol.
6 Ta bokonda mo duwa te na'ohhada. Ta hiya nan adi mabalin hi waha
tagu hi punhi"anona nan nun'addumon Apu Dios.
7 Ya inalin bon nadan Paliseu i hiyay, Mu tanganu on inyabulut Moses an
mabalin an ibolhen nan lala'i nan ahawana mu mahapul an waha itud'an
di eda pumbolhayan.

19:4 19:4 Hidin Hopapna 1:27 **19:5 19:5** Hidin Hopapna 2:24

8 Ya alyon Jesus di, Hidin hopapna ya adi athina. Mu manu'eh inyabulut
Moses ya gapu ta ngohayonyu nadan nituddun da'yu.
9 Ta hiya nan ibaga' i da'yu an nan lala'in mangibolheh nan ahawana
ya ahhin numbintan an ta'on on agge inluktap nan ahawana ya mibilang
hidiyen lala'i hi nunluktap.
10 Ya inalin nadan itudtuduwanan hiyay, At'ehnay a'at di mangahawa ya
udu'dulnah onta adi mangahawa.
11 Ya inalin Jesus i diday, Immannung an wadaday udum an abalinandan
adi mangahawa an gapuh boddang Apu Dios. Mu adi an namin di tagu ya
nidattanda i diyen abalinan.
12 Hay adi pangahawaan di udum an linala'i ya dakol di gapuna. Te
nadan udum ya ningamut hinan a'atda an niyayyamda tuwali ya ayda
yunok* ta adi mabalin hi mangahawada. Ya nada'en udum ya inattadan
numpakapun. Ya nada'en udum ya adida pohdon an mangahawa te
pinhoddan ma''id ha humandih nan eda punhilbiyan i Apu Dios. Ot nan
tagun abulutona tudan imbaga' ya maphod hi'ona unudon.

Hay Nunwagahan Jesus Hinadan U''unga
(Mark 10:13-16; Luke 18:15-17)

13 Indani ya pun'iyen nadan tataguy u''unga hi awadan Jesus ot ibagada
ta iha'monay ta'lena i dida ya indasalana dida. Mu pun'ihingal nadan
itudtuduwana dida ta wan adida iye nadan u''unga hi awadan Jesus.
14 Mu inalin Jesus di, Adiyu ipagol di pangiyaliyandah nadan u''unga i
ha''on te hay middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya gahin di umat hi
a'at datuwen u''ungay a'atda.
15 Ot pun'iha'monay ta'lenan dida on winagahana dida ot ahi mohpe
makak da Jesus.

Hay Immayan Han Kadangyan Hi Awadan Jesus
(Mark 10:17-31; Luke 18:18-30)

16 Hidin mangmangnge da Jesus ya alinah on wada han lala'in ni'akhup
i dida ot alyonan Jesus di, Apu Jesus, nganney maphod hi ato' ta wan
mi'taguwa' hi munnananong?
17 Ya alyon Jesus di, Tanganu onmu mahmahan i ha''on hi'on nganney
maphod hi atom an on oha ya abuh han maphod di pangatna. Mu
pohdom'en mi'taguh munnananong i Apu Dios ya mahapul an unudom
an namin nadan tuguna.
18 Ya alyon diyen lala'i di, Nganne i dadiyen tuguna di mahapul hi
unudo'?
Ya alyon Jesus di, Hay nibaga ya alyonay, Adi ayu pumate ya adi ayu
munluktap ya adi ayu mangako ya muntistigu ayu'e ya hanat adiyu ibagay
agge immannung an inat di ibbayu.
19 Ya mumpada''ul ayuh nan hi amayu ya hi inayu ya hanat umat hi
pamhodyuh adolyuy pamhodyuh ibbayu.
20 Ya alyon diyen lala'i di, An namin danaen inalim ya inun'unud'u mo
tuwali ot nganney nungkulanga'?
21 Ot alyon mon Jesus di, Pohdom'en ma''id ha pungkulangam ya
mahapul an em igattang an namin nadan nabalol an wadan he''a ya
impiyappongmuh nadan nun'awotwot ot waday kinadangyanmuh ad
abunyan. Ta inatmu'ehdi ya ahi'a immali ta miyunud'an ha''on.

---

* **19:12 19:12** Nan yunok ya hidiye nan lala'in nakapun ta iyohhanan munhilbih nan patul. **19:19 19:19** Hay Nakakan 20:12; Deuteronomy 5:16

22 Mu hidin dingngol diyen mangilog an lala'ih diye ya nginumhop te
kakaddangyanan an tagu. Ot taynana mo dida.
23 Ya inalin Jesus hinadan itudtuduwanay, Umman naligat tuwaliy e
idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
24 Nalakah e pangi'wan nan kemel hinan abut nan tantan mu nan e
idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
25 Ya hidin dingngol nadan itudtuduwanah diyen inalina ya nano''oldan
alyonday, Ta nganne nin mahan mo ha mi'tagu i Apu Dios?
26 Ya intigon Jesus i dida ot alyonay, Hay tagu ya adina abalinan an iddum
di adolnah nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Mu hi Apu Dios ya ma''id ha
adina abalinan.
27 Ya alyon Peter di, Ot nganne moy ma'at i da'mi an teen tinaynanmiy
numpunhituwanmi te pinhodmin mitnud i he''a? Ya nganney gunggu-
nami?
28 Ya inalin Jesus di, Ibaga' i da'yu an hay pidwanah ipaphodan di
an namin ya ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya umbuna' hinan tronon
nan na'abbaktun patul. Ya mipong ayuh himpulut duwan (12) trono ta
mun'ap'apu ayu hinadan himpulut duwan (12) tinanud Israel.
29 Ot nan tagun taynanay nunhituwana ya i'ibana ya a'ammodna ya
i'imbabalena ya lutana ta ha''on di un'unudona ya dakol di idat Apu
Dios hi mihukkat hinan tinaynana. Ya hay oha ahan ya mawadan hiyay
itaguwanah munnananong.
30 Mu dakol nadan pemanan di tataguh ad uwani an mipada''ul
hi pidwana. Ya dakol bo nadan nada''ul an tataguh ad uwani mu
mipabaktudah pidwana.

20

Hay A'at Di Homo' Apu Dios

1 Alyon bon Jesus di, Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat hinan
tagun damunay gardena ta on hiyah nawi''it ot bumuwah ta e manigoh
puntamuwona.
2 Ta hidin waday tinigona ot hahapitonday bo'laondah hin'algo ot ahina
honagon didan e muntamuh nan gardena.
3 Ot hidin nunggawa ot umeh diyen mumpatamuh nan pummalkaduwan
ya tinigonay linala'in um'umbun an ma''id ha at'attonda.
4 Ot alyonan diday, Waday ipatamu' hinan garden'u ot pohdonyu'e ya
imme ayu ta ukoda' an mangdat hi bo'laonyu.
5 Ot umeda. Ta tuwen tongan di algo ya e bo nanama' nan mumpatamuh
udum. Ya hidin himbatangan ya atbohdiy inatna an waday intuda'nah e
muntamu.
6 Ya hidin tuwen ahi'anamutan ot ume boh nan pummalkaduwan ya
wahdida damdama boy linala'in um'umbun ot alyonan diday, Tanganu on
namaag ya inyal'algoyun inum'umbun ya abuh?
7 Ya alyonday, O te ma''id ha mumpabo'la i da'mi.
Ot honagona mo bo dida ot eda mi'tamuh nan gardena.
8 Ta hidin mun'ahdom an umanamutda mo nadan e nuntamu ya alyon
nan ud garden hinan nangiyukodanah nan matamuwan di, Ayagam nadan
e nuntamu ta idatmu nadan bino'lada. Ihipunmuh nan nangudidin
nuntamu ta ingganah nan namangulu.
9 Ta onda immeh awadana ot ihipunan idat di bino'lan nadan nangudidi
an hay nidat i dida ya nan bo'laon di ohan tagu hinan ohay algo.

10 Ta hidin nadatnganda nadan namangulun e nuntamu ya namna-
maonda an ong'ongngal di bino'lada. Mu onnot on numpapaddung di
bino'lada.
11 Ta hidin inalan nadan namangulun nuntamu nan bino'lada ya
ahingangayudunguddah nan numpatamu
12 an alyonday, Tanganu on namaag nadan na'udin immalin nuntamu
an hiyah impatnada ya impaddungmuy bino'lada i da'min nanaptangan
an nangiyal'algon nuntamu?
13 Ya alyon nan numpatamu di, Donglonyu'en i'iba, agge da'yu attog
hina'ul. Te nan indat'un bino'layu ya hiyah naey hinahapit ta'u.
14 Ot ammunana ya immanamut ayuot. Te ha''on di ud nomnom an
mumpapaddung di idat'uh bo'laonyu.
15 Ya undan adi mabalin an ukoda' hi ato' hinan pihhu'? Tanganu on ayu
humihiwo hi e' nammo'an hinadan na'udin nuntamu.
16 Ya innayun Jesus an alyon di, Athinay ma'at hi udum hi algo an nadan
na'udi ya diday mamangulu ya nadan namangulu ya diday mi'udi.

Hay Pitlunah Nangipa'innilaan Jesus Hi Atayana
(Mark 10:32-34; Luke 18:31-34)

17 Hidin mangmangnge da Jesus hi ad Jerusalem ot ibaganah nadan
himpulut duwan (12) itudtuduwana ta eda munhiwwe. Ot alyonan diday,
18 Nomnomnomonyu din imbaga' i da'yu an ume ta'uh ad Jerusalem ot
ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya ipatiliwa' hidi ta humalyaona' hinadan
nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu ta ibagadan
mipapateya'.
19 Mu iyeya' ni' i dida hinadan bokon Judyu ta ilaylayahhana' on
nunhoplata' ya ahiya' mohpe e ipipata' hinan krus ta hidiy ataya'. Mu
hinan mi'atluh algo ya mamahuwana'.

Hay Nahamad Hi E Ipabaktuwan
(Mark 10:35-45)

20 Wada nan ahawan Sebedi an immedah nadan duwan imbabalenah
awadan Jesus ot mundu''un hi hinangngabna te waday pohdonan ibaga i
hiya.
21 Ya inalin Jesus i hiyay, Nganney ibagam?
Ya alyonay, Pohdo' an datuwen duwan imbabale' di abulutom hi mi'ibun
i he''a hinan pun'ap'apuwam. Ta umbun di oha hi winawwanmu ya nan
ohah iniggidmu.
22 Mu alyon Jesus di, Aggeyu mahan nee innilay ibagbagayu. Undan ihya
pa''itpol ayuh nan umat hinan holtapo'?
Ya alyonday, Tanganuh on adi.
23 Ya alyon bon Jesus di, Immannung an mumpaligat ayun umat i ha''on
mu bokon damdama ha''on di mamto' hi umbun hi way winawwan'u ya
iniggid'u te pippinto' tuwalin Ama.
24 Hidin dingngol nadan himpulun (10) itudtuduwan Jesus nan imbagan
nan hi inan dadiyen duwan hinagi ya himmihiwodan dida.
25 Mu inalin Jesus i didan namin di, Nan a'at di pun'ap'apuwan di
tataguh tun luta ya amod onda ba'baalon nadan tatagu te pohdondan diday
ma'unud.
26 Mu hanat adiyu iyunnud hinan pangatda an amod on diday mum-
baktu. Te nan naminhod an mun'ap'apu ya mahapul an mumbalin hi baal
di ibbanan tatagu.

27 Ot nan naminhod an mapemanan ya mahapul nimpe an mumpada''ul
ta mumbalin hi baal di ibbanan tagu
28 an umat i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu te aggeya' immalih tun luta
ta ipapto'a' hi tatagu mu immaliya' ta ha''on di bumoddang i dida an umat
hinan e' atayan an gapuh bahulda.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Matan Nadan Duwan Napilok
(Mark 10:46-52; Luke 18:35-43)

29 Hidin mala''uh da Jesus hi ad Jeriko ya dakkodakkolday tatagun nitnud
i dida.
30 Ya alinah on wadada han duwan napilok an um'umbundah nan
da'ging nan awon. Ta onda dingngol an hi Jesus nan mala''uh ot
tukukandan alyonday, He''an Apapun David, hom'on da'mi bahan.
31 Mu inhingal nadan tatagu dida ta duminongda mu ondaot inyal'alan
muntukuk an alyonday, Apu Jesus an Apapun David, hom'on da'mi bahan.
32 Ta immohnong hi Jesus ot ayagana dida ot alyonay, Nganney
pohdonyuh ato' i da'yu?
33 Ya alyonday, Apu Jesus, pohdonmin tumigoy matami.
34 Ya himmo' Jesus dida ot dapaonay matada. Ya ni'bagan tumigo mohpey
matada ot inayundan miyunud i hiya.

21

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem
(Mark 11:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

1 Hidin mun'idatong da Jesus hi ad Jerusalem ta wadadah ad Betpage
an nihaggon hinan nabillid an nungngadan hi Olibo ot honagonay duwah
nadan itudtuduwana
2 ot alyonay, Ume ayuh nan boble ot wahdi han nitayun an dongki ya
nan kilawna. Ya inubadyu nan talida ya inyaliyuhtu.
3 Ya wa'et waha mangiyadi ya alyonyuy mahapul nan Ap'apu ta'u mu
agagga anu ya ipabangngadna.
4 Na'at hidiye ta ipa'annungan din impitudo' Apu Dios hinan propetan
alyonay,
5 Ibagayuh nadan tataguh ad Jerusalem ta nomnomnomonda an tuwe mo
nan patulda an impada"ulnay adolna ta nuntakke i han kilaw an
dongki.
6 Ta imme dadiyen itudtuduwana ya immannung an wada nan dongki
ya nan kilawna ot guyudonda ot iyedah awadan Jesus.
7 Ot ap'apanday bonog dadiyen dongki hinan lubungda ot mitakkeh Jesus
hinan oha
8 ot umedah ad Jerusalem. Ya hanada'en dakol an ni'uyug i dida
ya nun'iyap'apday lubungdah nan awon Jesus. Ya nada'en udum ya
nadan tubun di kayiw di eda nun'ala on nun'iyap'apdah nan awona ta
pangipatigodah pundayawdan hiya.
9 Ya an namin nadan tatagun nitnud i Jesus ya ta'on on nadan namangulu
ya pun'itkukdan alyonday,
Madayaw'a an Apapun David!
Madayaw'a an hinnag Apu Dios.
Madayaw nan na'abbaktun Dios.

21:5 21:5 Sekariah 9:9

10 Ta hidin dimmatong mo da Jesus hi ad Jerusalem ya an namin nadan
tataguhdi ya masda'awda ta way ohaon pummahmahandan alyonday,
Nganneh naen tagu?
11 Ya inalin nadan tatagun nitnud i Jesus di, Hiyah tuwe nan hi Jesus an
propeta an i Nasaret hidih ad Galilee.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo
(Mark 11:15-19; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

12 Ta hidin wahdidah ad Jerusalem ot hunggop hi Jesus hinan Templo
ot pun'ipalah'una nadan mumpunggattang ya nadan gumattang hidi. Ot
pun'itikalbuna nadan lamehaan nadan munhukkat hi pihhun di i Roma hi
pihhun di Judyu ya nadan umbunan nadan munggattang hi palluma.
13 Ot alyonah nadan tatagu di, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay,
Hanan bale' ya hidiy pundasalanyu i ha"on. Mu tanganu onyu numbalinon
hi punggattangan ta pangakawanyuh pihhun nadan tatagun umalin
mundayaw i Apu Dios.
14 Ya hidin awadan Jesus hinan Templo ya wadaday immeh awadana an
nun'apilok ya nun'apilay on nun'ipaphodna dida.
15 Mu hidin tinigon nadan ap'apun di padi ya nadan muntudtuduh nadan
uldinmin Judyu dadiyen nakaskasda'aw an at'aton Jesus ya bimmungotda.
Ya atbohdih din dingngoldan pun'itkuk nadan u''ungay anabaktun Jesus
hidih nan Templo.
16 Ta alyondan Jesus di, On dingngolmu nan nun'itkuk nadan u''unga?
Ya alyon Jesus i diday, O dingngol'u. Mu tanganu onyu mahmahan te
undan aggeyu binaha nan nitudo' an alyonay,
Hi Apu Dios ya intudduwana nadan u''unga ya ta'on on nadan goggolang
ta mapmaphod di pundayawdan hiya.
17 Ot taynan mon Jesus dida ot umedah ad Betani ot mun'iyandahdi.

Hay Na'at Hinan Kayiw An Fig An Ma"id Ha Bungana
(Mark 11:12-14,20-24)

18 Hidin nawi"it an mumbangngad da Jesus hi ad Jerusalem ya
na'agangan hi Jesus.
19 Ta ona tinigo han bungbunga"an an fig* hidih nan way awon ot umen
e manigoh bungana mu ma''id an manuy tubuna. Ya inalin Jesus i diyen
bungbungnga"an di, Mihipun hi ad uwani ya adi'a bumungah inggana. Ya
na'ibagan nalyoh nadan tubuna.
20 Ya nadan itudtuduwanan nanigo i diyen na'at ya masda'awda ot
alyondan Jesus di, Tanganu on namaag ya na'ibagan nalyoh di tubuna?
21 Ot alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an ta'on on da'yu ya mabalin bon
atonyuy umat hinan inat'u ituwen fig mu gahin di waday pangulugyu
an ma''id ha punduwaduwaanyu hi e pangipa'annungan Apu Dios hinan
ibagayun hiya. Ya ibagayu'e boh nan billid ta madlig hinan baybay ya
madlig.
22 Te an namin di idasalyu i Apu Dios ya ipa'annungna hi'on kulugonyun
atona.

Hay Nummahmahan Nadan Judyu Hi Sa'ad Jesus
(Mark 11:27-33; Luke 20:1-8)

23 Wada han immayan da Jesus hinan way Templo ot muntudtuduhdi.
Ya immedahdi nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan

---

* **21:19 21:19** Nan bungbungnga"an an fig ya bumunga ni' ya ahi tumubu.

tatagu ot alyonday, Undan nganney sa'admu ya nganney nannag i he"a ta
pamaag ihya ya athinay atom?
24 Ya alyon Jesus di, Wada ni' han ibaga' i da'yu ta tobalonyu'e ya ahi'
pibo tobalon nan imbagayu.
25 On nganne tuwaliy innilayuh nalpuwan nan abalinan John an
mumbonyag? On hi Apu Dios onu hay tagu?
Ot munhahapitda ni' an alyonday, Alyon ta'u'ey hi Apu Dios ya
umannung bon alyonay, O ya tanganunyu agge kinulug hi John?
26 Mu alyon ta'u'e boy hay taguy nalpuwan nan abalinan John an
mumbonyag ya bumungot nadan tatagu ya alinah waday atondan dita'u
te innilada an hi John ya propeta.
27 Ta namaag mo ot alyonda i Jesus di, Aggemi innila.
Ot alyon Jesus di, At'ehna ya adi' mo damdama ibagay nangdat hi
abalina'.

Hay Ni'aligan Nadan Hinagi

28 Inalin Jesus di, Donglonyuh tuwen ituddu' ta nomnomnomonyuy
niyatana. Wada han tagun duwaday linala'ih imbabalena. Ya han hin'algo
ya alyonah nan panguluwan di, Ekat e'a muntamuh nan garden ta'u.
29 Ya alyon diyen panguluwan di, Adiya' man.
Mu indani ya nimmanomnom ot umen e nuntamuh nan gardenda.
30 Ot umeh amadah nan udidiyan ya athidi boy imbaganan hiya. Ya
alyonay, O umeya' ama.
Mu unnot on agge imme.
31 On impadappuh Jesus hidiye ot alyona bon diday, Nganne i danaen
hinagi di nangunud hinan imbagan amada?
Ya inaliday, Nan panguluwan.
Ot alyon Jesus di, Ot athidih ad uwani te nadan adi maphod an tatagun
umat hinadan binabain ipabayadday adolda ya nadan mumpun'amung hi
buwis ya diday umat hinan panguluwan. Te hidin dingngolda nan tudtudu
ya immunudda ta dida moy middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. Mu
da'yun ap'apun nanginnilah nadan tugun Apu Dios ya mipaddung ayuh
nan udidiyan te nan adiyu pangatan hinan pohdon Apu Dios.
32 Hi John an mumbonyag ya immali ta intudduna nan pohdon Apu
Dios mu aggeyu kinulug. Mu nan alyonyuh adi maphod an tatagun umat
hinadan binabain ipabayadday adolda ya nadan mumpun'amung hi buwis
ya dida otahan di kimmulug. Ot tinigoyu an nabaliwan di pangatda.
Mu da'yu'e ya adiyu kulugon nan hapit Apu Dios ta hiya nan adi ayu
muntutuyuh nan bahulyu.

Hay Ni'aligan Nadan Mun'adug Hi Nitanom
(Mark 12:1-12; Luke 20:9-18; 1 Peter 2:6-8)

33 Alyon bon Jesus di, Donglonyu boh tuwen ituddu'. Wada han tagun
nuntanom hi dakol an greyp. Ta ona intanom ot aladonay nunlini"odan
ot apyonahdiy pungkopalan.† Ot iphodna bohdi han pungguwalyaan ot
ipaguwalyanah nadan udum an muntamuhdi ot mumbaat. 34 Ta hidin
innilanan mabulas nadan greyp ot honagona nadan baalna ta eda alan
nan bingayna.
35 Mu hidin imme nadan baalna ya impudongda dida ot punhoplatda
nan oha ya pinateda nan oha ya nuntopada nan oha.

† **21:33 21:33** Nan pungkopalan ya hidiye nan pangiha"adandah nadan nalum an greyp ya inggatigatinda ya inalada nan danumna ta iphoddah bayah.

36 Mu adi manghop nan nangitanom ot honagona boy udum an
indakdakolda mu din namangulun hinnagna. Mu athidi damdamay inat
dadiyen muntamuhdi.
37 Ta lo'tat mo mahan ya nan imbabalenan lala'iy hinnagna te hay
ninomnomna ya alyonay, Imbabale' mahan hituwe ot alina man aya ya
bainanda.
38 Mu hidin imme ya tinigon dadiyen muntamuhdi ot punhahapitandan
alyonday, Hiyahnae nan mamoltan ituwen natanoman. Patayon ta'uwot ta
wan dita'uy mangibagi ituwen mipaboltan i hiya.
39 Ot punlupdukda ot ibkahdah bahhel diyen lutan natanoman ot hidiy
pamatayandan hiya.
40 Ot alyon Jesus di, Hitun pumbangngadan nan ud luta i diyen
natanoman ya nganney innilayuh atona i dadiyen nuntamuwonahdi?
41 Ya inaliday, Ma"id ha bahhonan pumpatena dadiyen nuntamuwon-
ahdi an adi maphod di pangatda ya impipapto'nah diyen lutanah udum
an mabalin an mangdat hi bingayna.
42 Ya alyon bon Jesus hinadan tataguy, Ma"id ha bahhonan ma'awatanyu
din impitudo' Apu Dios an alyonay,
Hanan batu an agge pinhod nadan mangapyah balen usalon ya onnot on
hidiye otahan nan nahamad hi pangipabunan hi bale.
Hi Apu Dios di nangat ituwe ya umipa'amlong i dita'uh tuwen inatna.
43 Ya alyon bon Jesus di, Nan intuddu' an nuntanom ya nan mun'apyah
bale ya nan Judyu di nipaddungana. Te hidin hopapna ya diday
ninomnom Apu Dios hi middum hinan pun'ap'apuwana. Mu gapuh nan
adida pangunudan hinan tuguna ya inhukkatna nadan udum an tatagun
mangunud i hiya ta diday ibilangnah tataguna.
44 Te nan tagun mungngohen ha"on ya ay ha"on nan ongal an batun
agahana ta mahugatan. Ya hi'on minaynayun an adi kumulug i ha"on ya
paddungnay miton nan ongal an batu i hiya hi pidwana.
45 Ya nadan nabaktun padi ya nadan Paliseu an nangngol i diye ya
inniladan diday ni'aligana.
46 Ta pohdondan ipatiliw hi Jesus mu tumakutdah nadan tatagu te
ibilangdah Jesus hi ohan propeta.

22

Hay Ni'aligan Nan Mungkasal
(Luke 14:15-24)

1 Inalin bon Jesus di,
2 Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat i ha patul an munlahin hi
imbabalena. An hiyay mangidadaan hinan pungkasalanda.
3 Ta hidin nidadaan an namin ot honagona nadan baalnan alyonay, Ume
ayuh nadan tatagun nangipa'innilaa' tuwali ya inawityu dida ta umalidan
mi'hamul. Mu an namin nadan na'ayagan ya ma"id ha imme.
4 Ta hidiyen patul ya hinnagna bo damdamay udum hinadan baalna
an alyonan diday, Ume ayu i dadiyen impa'ayag'u ya alyonyuy umman
nidadaan mon namin te pinaltida nadan bulug ya nadan mataban baka ot
umali ayun mi'hamul.
5 Mu ta'on hi athidiy inalin nadan baalna ya hiya damdaman ayda agge
dingngol te nat'on di eda inat. Nan oha ya immen e nuntamuh nan
puntanomana ya nan oha ya ena impapto' nan igattangna.

21:42 21:42 Psalm 118:23

6 Ya nadan udum ya ondaot nun'ipudong nadan baal nan patul on
nunhoplatda ot ahida pumpate dida.
7 Ta hidin dingngol nan patul nan inatda ya nunhiglan bimmungot ta
hinnagnay tindalu ot eda pumpaten namin nadan namateh nadan baalna
ot pu'ulanday bobleda.
8 Indani ya inayagana boy udum hinadan baalna ot alyonan diday,
Nidadaan di pungkasalan tun imbabale' mu nadan impa'ayag'u ya aggeda
immali ta hiya nan muntutuyuwa' hi nangipa'ayaga' i dida.
9 Ot ekayuot hinadan kalata an adaklan di tatagu ta kumpulnan dida on
inayaganyu.
10 Ot ume nadan baalna ta an namin nadan tatagun inakhupanda on
inayaganda an ta'on on nadan adi maphod di nomnomda. Ta hidin
na'amungdah nan pungkasalan ya dakkodakkolda.
11 Mu hidin tinigon nan patul nadan immalin mi'hamul ya wada han
lala'in agge nunlubung hi lubung di e mi'hamul hi awadan di mungkasal.
12 Ta immeh awadana ot alyonay, Nganney inatmun iba an immalihtu
an nat'on nan inlubungmu?
Ya ma''id ha pambal diyen lala'i.
13 Ya inalin nan patul hinadan baalnay, Pawwidonyu ya binobodyuy
ta'lena ya hay hukina ya eyu bingkah nan munhihillong an awadan di
ahikokoga ya ahingangaliyot.
14 Ya innayun Jesus an alyon di, Immannung an dakolday na'ayagan mu
oh'ohhaday mapilih middum.

Hay Namatnaanda I Jesus
(Mark 12:13-17; Luke 20:19-26)

15 Nadan Paliseu ya na'amungda ta hahapitonday atondan manipol i
Jesus ta alinah hi waday mibahhoh pambalna ta waha ipabahuldan hiya.
16 Ot honagonda nadan udum an itudtuduwanda ya nadan udum an
tatagun Herod ta immedah awadan Jesus ot alyonday, Apu Jesus, innilamin
nipto' an namin di hapitom. Ya adi'a mihapitan hinadan ibagan di tatagu
te numpapaddung di panigom hi tatagu. Ya hanadan pohdon Apu Dios di
itudtudum hi aton di tatagu.
17 Mu hay pohdonmin mahmahan i he''a ya hi'on mahapul an mumbayad
ta'uh buwis hinan patul hi ad Roma onu adi?
18 Mu innilan Jesus an onda himbagbagon ot alyonan diday, Tanganu
ona' e patnaon i da'yun mumpunlayah?
19 Iyaliyu'ehtu nan pihhu an pumbayadyuh buwis ta tigo'.
Ot idatda.
20 Ya alyonay, Nganney ud angah ya ud ngadan hinan wa ituwen pihhu?
21 Ya alyonday, Hiyah nae nan patul hi ad Roma.
Ya alyon Jesus di, Idatyu nadan buwisyu i Ceasar te hidiyey midat eh'a i
hiya te hiyay patul. Ya atbohdin idatyu i Apu Dios nan lebbengnan midat
i hiya.
22 Ya hidin dingngolda nan nambalna ya masda'awda ot taynanda mo.

Hay A'at Di Amahuwan
(Mark 12:18-27; Luke 20:27-40)

23 Hidiyen algo ya immeda boh awadan Jesus nadan Saduse an dida nan
mangalih ma''id ha amahuwan di nate.
24 Ot alyonday, Apu Jesus, hay nitudo' hinan tugun Moses ya alyonay
wa'et waha lala'ih nangahawa ya indani ya nate an ma''id ha imbabaleda

22:11 22:11 Nipa'innila 19:7,8

ya mahapul an nan hi ibban nan nate di mangi'ahawa i diyen babai
ta nahlagda'e ya waha pun'imbabalen nan babai i diyen namangulun
ahawanan nate.
25 Ot hay pohdonmin mahmahan ya onha waha pituh linala'in hina'aggi
ya nalahin nan panguluwan mu ma''id ha imbabalena ot mate. Ta nan
mi'adwa mo boy nihukkat hi inahawan diyen babai.
26 Ya alina boh on nate yaden atbohdin ma''id ha imbabaleda. Ta
nihukkat mo bo nan ni'atlu mu atbohdi. Ta athi'athidi ta lo'tat ya inamina
dadiyen pitun hina'aggi
27 ot ahi mate nan babai.
28 Ot immannung'en waday amahuwan di nate ya nganne mo i dadiyen
pitu di nanongnah ahawana?
29 Ya alyon Jesus di, Ni'ibbahho mahan hinaen punnomnomyu te aggeyu
tuwali innilay niyatan nan impitudo' Apu Dios ya nan ongal an abalinana.
30 Hanadan tatagun mamahuwan ya adida mo mangahawa te umatdah
nadan anghel hi ad abunyan an adida mangahawa.
31 Ya hay panginnilaan an mamahuwanday numpun'ate ya nan binahayu
an impitudo' Apu Dios an alyonay,
32 Ha''on nan Dios an dayawon Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
Ta hiyah tuwey panginnilaan ta'u an handidan a'ammod ta'un da
Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ya mataguda te nadan mundayaw i Apu
Dios ya nadan matagu an bokon nadan nate.
33 Ya hidin dingngol nadan tatagu nan inalina ya masda'awdah nan
panudduna.

Hay Nahamad An Tugun
(Mark 12:28-34; Luke 10:27)

34 Hidin dingngol nadan Paliseu an ma''id ha pambal nadan Saduse i
Jesus hinan inalinan dida ot mun'u'uyyugda mo bo ot umedah awadan
Jesus.
35 Ta nan ohan didan na'nginnilah nadan uldin ta'un Judyu di nangipat-
nan manipol i Jesus an alyonay,
36 Apu Jesus, nganney na'anhan hinadan Nitudo' an Tugun?
37 Ya alyon Jesus di, Mahapul an nahamad di pamhod ta'u i Apu Dios ta
hiyay pangiyohhaan ta'uh nomnom ta'u ya nitaguwan ta'u.
38 Hinaey na'anhan an tugun hi unudon.
39 Ya hay mi'adwa ya nan pamhodan hi ibba an umat hinan pamhod hi
adol.
40 Danaen duwan tugun ya inam'amdan namin nadan Nitudo' an Tugun
ya nadan tudtudun nadan propeta.

Nan Patul An Pinto' Apu Dios
(Mark 12:35-37; Luke 20:41-44)

41 Wada bo han na'amungan nadan Paliseu hi awadan Jesus ta inalinan
diday,
42 Nganney punnomnomyuh a'at nan Kristu? Ya nganney ud holag i hiya?
Ya alyonday, Hiya nan holag din patul an hi David.
43 Ot alyon bon Jesus di, O immannung hinaen inaliyu mu tanganu on hi
David ya alyonah Ap'apu hidiyen Kristu? Te hay impitudo' nan Espiritun
Apu Dios i hiya ya alyonay,

22:39 22:39 Lebitikus 19:18

44 Hi Apu Dios ya inalinah nan Ap'apu* di, Umbun'ahtuh way winawwan'u
ta abako' nadan mi'buhul i he''a.
45 Ot alyon bon Jesus di, Hay alyon David ya Ap'apunah diyen Kristu an
bokona holag ya abuh.
46 Ta ona inat hidi ya ma''id ha ohah humapit. Ta nihipun i diye ya ma''id
mo ha e nangipidpidwan e namagbagan Jesus.

23

Hay Nibahhawan Nadan Paliseu Ya Nadan Muntudtuduh Uldin Di Judyu
(Mark 12:38-39; Luke 11:43-46; 20:45-46)

1 Inalin bon Jesus hinadan dakol an tatagu ya nadan itudtuduwanay,
2 Nadan mumpuntudduh uldin ta'un Judyu ya nadan Paliseu ya hay
tamuda ya onda muntudtuduh nadan tugun Moses.
3 Ot maphod hi'onyu unudon an namin nan ituddudan atonyu mu ta
adiyu iyunnudan hinan at'atonda te nan at'atonda ya adi miyunnudan
hinan itudduda.
4 Ya dakkodakkol boy inyuldinda ta maligatan nadan tatagu an man-
gunud mu dida ya adida unudon.
5 Ya an namin di at'atonda ya pohdondan pipatpatigo ya ammuna ta
way aton nadan tatagun mangipabaktun dida. Te ma''apto' ahan hinan
inipngotda ya nadan imboboddah ta'leda an nittuwan nadan nitudo' an
hapit Apu Dios ya nan baluybuy di lubungda an adukkedukke.*
6 Ya pohdonda bon diday umbun hinan mun'aphod an umbunan hinan
a'am'amungan ta'un Judyu ya nadan kumpulnan a'am'amungan di tatagu
te pohdondan mibilangdah ap'apu.
7 On eda dimmanaldallanan hinan pummalkaduwan ta way aton di
tatagun mangapnga i dida.
8 Mu da'yu'e ya hanat adiyu aton hidi te numpapaddung ayun namin te
oha ya ammuna nan na'abbaktu an Ap'apuyu.
9 Ya nomnomnomonyu ta ma''id bo ha ngadananyuh nabaktuh hi
amayuh tun luta te oha ya ammuna nan hi Ama ta'un hi Apu Dios.
10 Ya atbohdin adiyu iyabulut an mangadanan ayuh Ap'apu te oha nan
Kristu an Ap'apu.
11 Ya hay nabaktuh panigon Apu Dios ya nan mangipada''ul hi adolna ta
mabalin an baalon nadan ibbanan tatagu.
12 Te an namin di mangipabaktuh adolda ya diday mipada''ul. Ya nadan
mangipada''ul hi adolda ya diday mipabaktu.

Hay Inalin Jesus Hi Ma'at Hinadan Paliseu Ya Nadan Muntudtuduh Uldin Di Judyu
(Mark 12:40; Luke 11:39-51; 13:34-35; 20:47)

13 Ya inalin bon Jesus di, Da'yun mumpunlayah an Paliseu ya da'yun
muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya mahmo' ayu te nunhiglay ma'at i
da'yuh udum hi algo. Te nan itudduyuh nadan tatagu ya bokon ha''on
di nalpuwana. Ta hiya nan da'yuy manandin dida hi eda idduman hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya ta'on on da'yu ya adi mabalin an middum
ayu te gapu i naen pangatyu.

---

* **22:44 22:44** Hituwen Ap'apu an imbagan David ya hi Jesu Kristu. **22:44 22:44** Psalm 110:1

* **23:5 23:5** Nadan linala'in Judyu ya munlubungdah waday baluybuyna an hay kololda ya asul ta pangipatigodan dida ya hi Apu Dios ya ammunay un'unudonda ta miyunnudan hinan tugun Apu Dios an wadah nan Bilang 15:37-41 ya hinan Deuteronomy 22:12.

14 Ot pidwo' an ibaga an da'yun muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya
da'yun Paliseu ya mahmo' ayu te nunhiglay pundusan Apu Dios i da'yu. Te
undan maphod nadan ato'atonyu an umat hi eyu panga"u'a"ulan hinadan
nabalu ta way atonyun mangalah nadan wadan dida. Ya ahiyu mohpe e
adukkadukkayon di dasalyu ta wan alyon di tatagu on maphod ayu ya dee
mannot an layahyu.
15 Ta hiya nan immannung an mahmo' ayun mumpunlayah an Paliseu ya
ta'on on da'yun muntudtuduh uldin ta'un Judyu. Te ta'on onyu e hinapon
di abobboble an e muntudtudu mu onyuot e mamaon an idadaan dida hi
umayanda hinan punholholtapan hi impilnu.
16 Ta hiya nan nunhiglay ma'at i da'yu. Te da'yu nan ma'alih
mangipanguluh awon di tatagu mu onnot on da'yu nan ay napilok. Te agge
nipto' nan itudduyu an alyonyuy, Nan isapatah nan Templo ya mabalin
an ibahho mu nan isapatah nan balitu' hinan Templo ya mahapul an
ipa'annung te adi'e ya bahul.
17 Undan agge ayu napilok i ha athina. Nunhigla mahan di layahyu te
nan Templo ya na'innilan na'ballol mu nan balitu' an niha''ad hidi.
18 Ya alyonyu boy adi mahapul an ipa'annung ta'u nan insapata ta'uh nan
punggobhan hi mi'nong te gahin on wada nan mi'nong hidi. Ya adi ta'u e
bo ipa'annung hidiye ya mumbahul ta'u.
19 Ot undan mahan agge immannung an napilok ayu i ha athina. Te
undan aggeyu innila an hay niyappit i Apu Dios ya nan punggobhan hi
mi'nong.
20 Ta nan tagun nunsapatah nan punggobhan hi mi'nong ya na'innilan
niddum an namin nadan wahnan punggobhan hi mi'nong.
21 Ya atbohdih nan tagun munsapatah nan Templo an niddum hi Apu
Dios hi nunsapataana.
22 Ya ta'on on nan tagun munsapatah ad abunyan an niddum hi Apu Dios
hi nunsapataana te hi ad abunyan di awadanan mun'ap'apu.
23 Ot immannung an dusaon da'yu an mumpunlayah an Paliseu ya ta'on
on da'yun muntudtuduh uldin ta'un Judyu.

Manu man eh'a te alyonyuy an namin nan mahapulanyu an ta'on on
nadan nitanom an ma'alih mint ya dil ya kumin an middum hi makan ya
nanongnan idatyu nadan mi'a'mi'apulu. Mu aggeyu inat nadan pohdon
Apu Dios an umat hi pangatan hi nipto' hi ibba ya nan pammo'an i dida ya
nan panginaynayunan an pangatan hi maphod an unhaot datuwe nadan
mahapul an atonyu mu ta atonyu bo nadan udum an pohdon Apu Dios hi
atonyu.
24 Mu ma"id te umat ayu nimpeh nan napilok an mangipangpanguluh
nan awon di udum an tatagu. Te ihamadyu eh'an unudon nadan udum
an tugun mu nan ma'ahhapul ahan an ma'unud ya hidiyey adiyu aton ot
hinaey ongal an numbahulanyu.
25 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Da'yun mumpunlayah an Paliseu ya
da'yun mumpuntudtuduh uldin ta'un Judyu ya mahmo' ayu te nunhiglay
ma'at i da'yu te umat ayuh nan basu onu duyun na'ulahan ta maphod
di tigona mu alulugnin di niha''ad hi dallomna. Athidiy a'atyu an gapuh
nadan adi maphod an ato'atonyu an umat hinan agumanyuy ibbayu ta
pulhonyun namin di wadan dida.
26 Unhaot da'yun Paliseu an ay nun'apipilok ya pamanguluwonyun
ipaphod nadan pangatyu te hidiyey maphod hi aton an mangun'unud i
Apu Dios.

27 Hay oha bon nipaddunganyun Paliseu ya da'yun muntudtuduh nadan
uldin ta'un Judyu ya nan lubu' an napintolan hi pulaw ta matigon
mapmaphod mu dee mannot an hay dallomna ya napnuh ba'ag ya nan
nun'apiten lamoh di nate.
28 Te athinay niyatanyu an ipatpatigoyuh nadan tatagun nipto' di
pangatyu mu dee mannot an hay nomnomyu ya ngohayonyu nan tugun
Apu Dios.
29 Ot da'yu nimpen mumpunlayah an Paliseu ya da'yun mumpun-
tudtuduh uldin ta'un Judyu ya mahmo' ayu te dusaon da'yun Apu Dios an
ta'on hi ipaphopaphodyuy lubu' nadan propeta ya nadan udum an tatagun
nipto' di nangatda an pinatepaten di a'ammodyu.
30 Ya alyonyu eh'ay onha da'yuy wadahdin nadne ot aggeyu pinate dida.
31 Ta hinaey panginnilaan an abulutonyun da'yuy tinanudan nadan
namatepateh nadan propeta.
32 Ot agayuot udot ta inaynayunyun mangat hinadan adi maphod an
inhipun handidan a'ammodyu.
33 Te ay ayu damdama hakuku. Ta ma"id ha bahhonan ume ayuh
impilnu.
34 Te ta'on hi wadaday honago' i da'yuh nadan propeta onu
nun'anomnoman an tatagu ya mumpuntuddu ya innila' an ipipata'yuy
udum i didah nan krus ta hidiy atayanda. Ya nunhoplatyuy udum i dida
hinadan a'am'amunganyu ya inunu'unudyuy udum i dida hinadan boblen
umayanda on pinalpaligatyu dida.
35 Ta hiya nan waday ma'at i da'yuh ad uwani an pangiballoh Apu Dios
hinan eyu namatapatayan hinadan nipto' di pangatda an nihipun i Abel ta
inggana i na' Berekiah an hi Sekariah an pinaten nadan a'ammodyuh nan
Templo hidih nan way punggobhan hi mi'nong.
36 Ot alyo' i da'yu tee an immannung an ma'at an namin datuwen da'yuh
ad uwani.
37 Ya innayun bon Jesus an alyon i didan i Jerusalem di, Nunhigla
ahan tayyan mahkit di nomnom'uh nan ato'atonyu an umat hinan eyu
namatapatayan hinadan propeta ya nadan udum an nuntudtuduwon Apu
Dios an nunhintotopaanyu dida. Ya numpi'atna ahan di nangipatnaa' an
mangamung i da'yun namin ta ipapto' da'yu an umat hi pangipapto' di
manu' hinadan impahna mu ningamut an aggeyu pinhod.
38 Ta hiya nan iwalong mon Apu Dios tun numboblayanyu.
39 Ot ibaga' tee i da'yu an tuwen adiya' mo tigon i da'yu ta ingganah tun
pumbangngada' hi pidwana an pangalyanyu hi, Madayaw hituwen hinnag
Apu Dios hi mumpatul.

24

Hay Nangibagaan Jesus Hi Apa"ihan Nan Templo
(Mark 13:1-2; Luke 21:5-6)

1 Hidin alyon ta taynan da Jesus hidiyen Templo ya imme nadan
itudtuduwana ot pun'ituddudan hiya nan amaphod nan Templo.
2 Ya inalin Jesus i diday, O ma"aphod ot ipahdayun tigon hi ad uwani te
ipa'innila' tee i da'yu an udum hi algo ya mapa"ih an amin ta ma"id ha
ta'on hi ohah nadan batun ni'usal hi adi mapukal.

Hay Punligatan Di Tatagu
(Mark 13:3-13; Luke 21:7-19)

23:39 23:39 Psalm 118:25

3 Indani ya imme da Jesus hinan nabillid an nungngadan hi Olibo. Ya
imme nadan itudtuduwanah awadana ta ab'abbuhda ot mahmahandan
alyonday, On anuud di apa''ihan nan Templo? Ya nganney pangimatunan
hi apogpogan tun luta ya hay em pumbangngadan?
4 Ya alyon Jesus di, Halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan.
5 Te lo'tat ya dakolday umalin mangalih dida nan Kristu mu layahda te
pinhoddan baliyan di dakol an tatagu.
6 Ot ta'on on wadaday donglonyuh munggugubat hitudan nun'ihaggon
onu hinadan nun'idawwin boble ya adi ayu tumakut te mahapul an ma'at
dadiye mu bokon ni' hidiyey apogpogan tun luta.
7 Te munggugubatday udum an boble. Ya waday alyog ya bitil hi dakol
an boble.
8 Ta datuwen ma'ma'at di hipun di punligatan di tatagu an umat hi dogoh
di golang hi'on tuwen miyayyam.
9 Ya hitun adatngan datuwen ma'ma'at ya mabalud ayu ta mapalpaligat
ayu ya atbohdin mipapate ayu. Ya ahiwawan da'yuh atagutagu an gapuh
pangun'unudanyun ha''on.
10 Ta datuwey lummuh pangidinongan di dakol hinan pangulugdan
ha''on. Ya munhimpapa''ihda ya munhihiwwawanda.
11 Ya dakolday mangalih diday propeta an ta'on on agge immannung ta
baliyanday dakol an tatagu.
12 Ya dakolday kimmulug an mama''id di pamhoddah ibbadan tagu an
gapu ta dimmakolday tatagun mangat hi adi maphod.
13 Mu nan tagun manginaynayun an mangidinol i ha''on ya hiyay
mi'taguh munnananong.
14 Ya hay maphod hi ma'at ya mipadngol hi abobboble nan a'at di
pun'ap'apuwan Apu Dios ta donglon di atagu'tagu ya ahi mohpe mapogpog
tun luta.

Hay Pangimatunan Hi Pumbangngadan Kristu
(Mark 13:14-23; Luke 21:20-24)

15 Alyon bon Jesus di, Hay oha bo ya wada han nunhiglan umipabungot i
Apu Dios an eda iha''ad hinan Templo ta mibilang moh nalugit nan Templo.
Te hiyah naey imbagan din propeta an hi Daniel. Ot da'yun mamaha
ituwen imbagana ya mahapul an nomnomnomonyuy iyatana.
16 Ta hitun a'atana ya hanada'en i Judea ya bumtikdah nadan billid.
17 Ya wa'et mipaddih an um'umbun ayuh nan dola ya pamaag ya
binumtik ayu an ma''id ha nomnomonyun hunggop an e mangalah nadan
gina'uyu.
18 Ya ta'on on hanadan himmiput hinan puntanoman ya wa'et tigondah
diye ya pamaag damdama ya innayundan bumtik hinadan billid.
19 Ta i diyen timpu ya mahmo' nadan binabain numpumbutyug ya nadan
nun'agoggolangan.
20 Ot hanat idasadasalyu ta wan adi mipaddih hinan lowang onu nan
Habadun tungo hidiyen ahiyu bumtikan.
21 Te hituwen ligat ya nunhigla ahan an ma''id ha nipadpaddungana
hinadan nunligatan di taguh tun luta an nihipun hidin nalmuwan tun luta.
Te maminghan di a'atan diyen nunhiglan punligatan.
22 Ot onha adi paho'dodon Apu Dios hidiyen punligatan ot ma''id ha ohah
taguh mabati. Mu gapuh nan ongal an homo'nah nadan pinto'nan tataguna
ya paho'dodonah diyen nunhiglan punligatan.

24:15 24:15 Daniel 9:27; 11:31; 12:11

23 Ya ahi wadaday mangali i da'yu hi wahtun boble ta'u nan Kristu onu
dehdihdi nan Kristu mu hanat adiyu aya patiyon.
24 Te dakolday umalin mangalih dida nan Kristu onu propeta. Ya
abalinandan mangat hi milagro ya nadan nakaskasda'aw ta way atondan
mamalbalih tatagu an ta'on on nadan pinto' Apu Dios hi tataguna.
25 Ot hanat nomnomnomonyu datuwen pinadana' i da'yu.
26 Ta ta'on hi waday mangalin da'yu hi, Umman dehdih Kristu hidih nan
agge naboblayan ya adi ayu umehdi. Onu alyonda'e boy, Tigonyun tehtun
boble mu agge ni' numpa'innila ya adiyu aya kulugon.
27 Te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya hitun e' pumbangngadan ya
punhintiggan di atagutagu te umat hinan kilat an bumonyag an mihipun
hi nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan alimuhana.
28 Ya wada boy in'alig Jesus an imbagana i dida an alyonay, Hinan
awadan di nate an ma''agub ya hiyay tumapang hinadan gayang an
mangan hi nate.

Hay Ma'at Ya Ahi Mumbangngad Nan Nitulang Hitun Tatagu (Mark 13:24-37; Luke 21:25-33; 17:26-30,34-36)

29 Alyon bon Jesus di, Hitun agibbuhan diyen punligatan ya humilong
nan algo ya nan bulan. Ya mun'a'agah nadan bittuwon ya umalinhawang-
dan namin nadan wah ad lagud ta ma''id ha poto'na.
30 Ya wa'et ma'at datuwe ya matigo mohpeh ad lagud nan pangimatu-
nanyuh nan umaliya' an Nitulang Hitun Tatagu. Ta an namin di tataguh
abobbobleh tun luta ya nunhiglay takutda. Te tigona' i dida an midduma'
hinan bugut ta ipatigo' nan ongal an abalina' ya anabaktu'.
31 Ya waday mipagangoh an tangguyub ya ahi' honagon nadan anghel'u
ta eda hayupon nadan pinto''un tatagu' hi abobbobleh tun luta ta umalidah
awada'.
32 Ot alyon bon Jesus di, Nan a'at nan kayiw an fig ya waday ituddunan
da'yu te tigonyu'e ta manguyho' ya innilayun tuwen tumiyalgo.
33 Ta atbohdin tigonyu'en ma'at nadan imbagabaga' ya hidiyey pangin-
nilaanyu an agagga moy umaliya'.
34 Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yun tinanud hi ad uwani an wadaday
udum i da'yu an adida ni' mate ta ingganah akhupanday a'atan datuwen
namin.
35 Mabalin an mapogpog hi ad lagud ya tun luta mu hanan hapit'u ya
munnananong ta ingganah mipa'annung.
36 Ya alyon bon Jesus di, Mu ma''id ha nanginnila hi'on anuud di ahi' bo
umaliyan te ammunah Aman nanginnila. Ta'on on ha''on an imbabalena
ya hanadan anghel hi ad abunyan ya aggemi innila.
37 Mu hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu ya umat hidin
na'at hidin atagun Noah
38 an hidin agge ni' nalbong tun luta ya pinalpaliwan nadan tatagun
namaaggon nangnangnganda on immanin'innumda. Ya nahnahhiwday
linala'i ya binabaih nan eda alahinan ta ingganah nadatngan nan algon
hunggopan da Noah hinan papol.
39 Ta aggeda nundadaan nadan tatagu ta hiya nan nun'a'altingdan namin.
Ot athina damdama boy ma'at hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun
Tatagu
40 an ta'on on alinah duwada nan linala'in muntamuh nan puntanoman
ya pamaag ya nama''id nan oha.

24:29 24:29 Isaiah 13:10; 34:4

41 Ya atbohdih nadan binabain mun'ahhud an mumbayu an pamaag ya
nama"id nan oha.
42 Ot hiya nan mahapul an nanongnan halipatanyu te aggeyu innila nan
algo ya olas hi pumbangngada'.
43 Ya pa'annomnomonyun onha innilan nan ud baley umaliyan nan
mangako ot umannung an adi malmallo' ta adida hogpon di balena.
44 Ta hiya nan mahapul an nanongnan nundadaan ayu te ha"on an
Nitulang Hitun Tatagu ya namaag ya nahanawwanga' hi kumpulnan olas.

Nan Na'na'unnud Ya Nan Adi Dumngol An Tagala
(Luke 12:41-48)

45 Ya intudtudun bon Jesus an alyonay, Nan na'na'unnud ya nanom-
noman an tagala ya hiyay pot'on nan ap'apunah mangipapto' hinadan
ibbanan tagala.
46 Ya onha hidiyen tagala ya inaynayunan tumamutamu ta mumbangn-
gad hidiyen ap'apuna ya akhupanan at'attona nan tamun niyukod i hiya
ot mipa'amlong.
47 Ibaga' i da'yu an ma"id ha bahhonan hiyay pumpapto'onah nadan
kinadangyana.
48 Mu onha hidiyen tagala ya alyonay, Alina man nin ya mabayag di
pumbangngadan nan ap'apumi. Ta hanadan pinpinhodnay in'innatna ta
nunhiglay nangatnah nadan ibbanan tagala.
49 Ta pamaaggon nangnangngan on e ni'yin'innum.
50 Ya palpaliwana ya numbangngad hidiyen ap'apuna ya inakhupanah
diyen at'atona.
51 Ot ma"id ha bahhonan dusaona ta ena iddum hinadan agge kimmulug
an ahilalayah an wahdih awadan di ahikokoga ya ahingangaliyot.

25

Nadan Himpulun Binabai

1 Alyon bon Jesus di, Hay a'at di e idduman hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios hitun pumbangngada' ya mi'alig hinan himpulun (10) binabain
agge nalahin an immaladah dilag ta pundilagdan e mannod hinan lala'in
mungkasal.
2 Nan liman dadiyen binabai ya nanomnomanda mu nan lima ya aggeda
3 te ma"id ha ninomnomdah udmanda nan patitulyun nittuh nan
pundilagda.
4 Mu nadan liman nanomnoman ya wada tuwaliy inodnandah pangdum-
dah nan patitulyuda.
5 Ta hidin hahaddondah diyen lala'in mungkasal on ma'ma"id ya lo'tat
mo ya muntumtumogda ot inayundan malo'.
6 Ta hidin tongan di labi ya wada han muntukuk an alyonay, Tuwe nan
lala'i an mungkasal ot bumangon ayu ta eyu damuwon.
7 Ya naba"unut dadiyen himpulun (10) binabai an way ohaon
pun'iphodnay dilagna.
8 Mu nadan lima ya napuhandah patitulyu ta hiya nan alyondah nadan
ibbaday, Idattan da'mi bahan hinan patitulyuyu te teen tuwen madop tun
dilagmi.
9 Ya alyon nadan ibbaday, Adi mabalin te aay an ammunah ittumih tun
pundilagmi ot udu'dulnay e ayu gumattang.
10 Ot ume dadiyen agge nanomnoman ta eda gumattang hi patitulyu. Mu
hidin immeda ya dimmatong mo nan lala'in mungkasal. Ta ammuna mo

dadiyen liman binabain nundadaan hi ni'yeh nan balen pungkasalan. Ta
onda hinunggop an namin ot ikalobda nan panto.
11 Indani ya dimmatong nadan liman agge nanomnoman ot kumolako-
labdan alyonday, Ibughulan da'mi bahan.
12 Mu timbal nan lala'in mungkasal ya alyonay, Adi da'yu ibughulan te
agge da'yu in'innila.
13 Ta on indappuh Jesus hidiyen inuhuhna ot inayunan alyon di, Athinay
a'at di tataguh umaliya' hi pidwana ta hiya nan mahapul an nanongnan
mundadaan ayu te aggeyu innilay algo onu olas hi pumbangngada'.

Nadan Tagala An Niyukodan Di Pihhu
(Luke 19:11-27)

14 Imbagan bon Jesus di ohan ni'alig an alyonay, Hitun pumbangngada'
ya umat i han lala'i an hidin ninomnomnan mumbaat ya impa'ayagna
nadan baalna ot iyukodna ni' i dida nan kinadangyana.
15 Ta hay midat hi hinohhan dida ya nan miyunnudan hinan abalinanda
an ipapto'. Ta nan ohan baal ya indatnay limay libun (5,000) pihhu. Ya
nan mi'adwa ya duway libu (2,000) ya na'en mi'atlun baal ya ammuna han
hinlibun (1,000) indatna te hidiye han abalinanan ipapto'. Ta inatnahdi ot
mumbaat.
16 Ta nan baal an nidattan hi limay libun (5,000) pihhu ya hinumlun e
nungkumilhu. Ta lo'tat ya nunhimpuluy libuh (10,000) diyen limay libun
(5,000) nidat i hiya.
17 Ya atbohdih nan mi'adwan baal an nidattan hi duway libun (2,000)
pihhu. Te nan duway libun (2,000) nidat i hiya ya numbalin hi opat di libu
(4,000).
18 Mu nan mi'atlun baal an nidattan hi hinlibun (1,000) pihhu ya namaag
bo pibo ot ena ika''ut ta nipa''e nan nidat i hiya.
19 Ta hidin nala''uy atnay tawon ya numbangngad nan ap'apun dadiyen
baal ot ayagana dida ta innilaonay inatdah nan pihhuna.
20 Ta on imme nan baal an nidattan di limay libun (5,000) pihhu ot
alyona i diyen ap'apu di, Apu, nan indatmun limay libu (5,000) i ha''on
ya e' ingkumilhu ta nadduman hi limay libu (5,000) ta teen numbalin hi
himpuluy libun (10,000) namin.
21 Ya alyon nan ap'apunan hiyay, Nipto' hinaen inatmuh nan kittang an
pihhun niyukod i he''a. Ot ad uwani ya madinola' an mangdum hinan
inyukod'un he''a ta dumakdakkol. Ya atbohdin middum'an mi'yam'amlong
i ha''on hinan awada'.
22 Ya imme bo nan baal an nidatan di duway libun (2,000) pihhu ot
alyonay, Apu, nan indatmun duway libun (2,000) ha''on ya numbalin hi
opat di libu (4,000).
23 Ya alyon nan ap'apudan hiyay, Maphod hinaen inatmuh nan kittang
an pihhun inyukod'un he''a. Ot ad uwani ya madinola' an mangdum
ta dumakdakkol. Ya atbohdin middum'an mi'yam'amlong i ha''on hinan
awada'.
24 Mu hidin imme nan baal an nidatan di hinlibun (1,000) pihhu ot
alyonay, Apu, agge' e ingkumilhu tun pihhun indatmun ha''on te innila' an
he''a ya ma'abbungot'an tagu. Te ta'on on nan aggem intanom on ni'yalam
di bungada.
25 Ya gapu ta tumakuta' hi ena a'umahan ya namaaggot e' ika''ut. Ot tee
tun pihhum an nunnanong.

26 Ya inalin nan ap'apudan hiyay, Nat'on mahan di punnomnommu ya
ma'ahigga'an baal. On tuwali innilam an ta'on on nadan agge' intanom on
pi'yala' di bungana
27 ya tanganu onmu agge e imbangko ta wan ad uwanin numbangngada'
ya wa man ni'mo ha niddum i ha kittang?
28 Ta alyon mon nan ap'apudah nan udum an baal di, Alanyuot nan
pihhun hiya ya indatyuh nan nangdata' hinan limay libu (5,000) ot
pumbalinonah himpuluy libu (10,000).
29 Te nan tagun usalona nan niyukod i hiya ya ma'ud'udman. Mu nan
tagun adina usalon nan kittang an niyukod i hiya ya lo'tat ya mama"id i
hiya.
30 Ta hiya nan hinaen adi maphod di pangatnan baal ya alanyuot ya
bingkahyuh nan munhihillong an awadan di ahikokoga ya ahingangaliyot.

Hay Punhumalyaan Jesus Hinadan Tataguh Tun Pumbangngadana

31 Inalin Jesus di, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya hitun pumbangn-
gada' an pi'yaliyan an namin nadan anghel'uh ad abunyan ya mipatigoy
anabaktu' te ha''on moy mumpatul.
32 Ya an namin di taguh tun luta ya ma'amungda ta wan godwao' dida
an umat hi aton nan mumpastol an piliyonan namin nadan kalnero ya
hiniwwena nadan gulding.
33 Ta nadan tatagun Apu Dios ya mipaddungdah kalnero an diday
amungo' hi way winawwan'u ya nadan agge niddum hinan tatagun Apu
Dios ya mipaddungdah nadan gulding an ipe' didah iniggid'u.
34 Ya ha''on an Patul ya alyo' hinadan tataguh way winawwan'uy, Da'yun
impaphod Ama ya da'yuy middum hinan pun'ap'apuwana an indadaana
tuwali an nihipun hi nunlumuwanah tun luta.
35 Te hidin na'agangana' ya pinangana' i da'yu. Ya hidin na'uwoha' ya
impa'inumana' i da'yu. Ya hidin himmawwanga' hi bobleyu ya inayagana'
hi baleyu.
36 Ya hidin ma''id ha lubung'u ya linubungana'. Ya hidin nundogoha' ya
impapto'a' i da'yu. Ya hidin nibaluda' ya immali ayun nanigon ha''on.
37 Ya dadiyen tatagun Apu Dios ya alyonday, Apu Jesus, anuud
di na'agangam hi namangananmin he''a? Ya hay na'uwoham hi
nangipa'inumanmin he''a?
38 Ya anuud di himmawwangam hi boblemi ot ayagan da'a? Ya anuud di
ama''id ha lubungmu ot lubungan da'a i da'mi?
39 Ya undan anuud boy nundogoham ot ipapto' da'a ya ha nibaludam ot
umali amin nanigon he''a?
40 Ya ha''on an Patul ya alyo' di, Atonyu'e danaeh nadan tatagu' an ta'on
onda na'adda"ul ya paddungnay ha"on di nangatanyu.
41 Ya ahi' mohpe bo alyon hinadan tataguh way iniggid'uy, Da'yun dusaon
Apu Dios ya umaan ayuhtu. Ta ume ayuh nan awadan nan apuy an
adi madmaddop an nidadaan tuwalih umayan Satanas ya nadan ibbanan
didimunyu.
42 Te hidin na'agangana' ya aggeya' pinangan i da'yu ya hidin na'uwoha'
ya aggeya' impa'inuman i da'yu.
43 Ya hidin himmawwanga' hi bobleyu ya aggeya' inayagan hi baleyu.
Ya hidin ma''id ha lubung'u ya aggeya' indattan hi ilubung'u. Ya hidin
nundogoha' ya aggeya' impapto'. Ya hidin nibaluda' ya ma''id ha immalin
da'yun nanigo i ha''on.

44 Ya timbaldan alyonday, Apu Jesus, anuud di na'agangam onu
na'uwoham onu himmawwangam hi boblemi onu nundogoham onu ha
nibaludam ya agge da'a impapto' i da'mi?
45 Ya alyo' di, Immannung hinaen inali' i da'yu te nan aggeyu namoddan-
gan hinadan ma'ahhapulnay boddangyu ya ha''on di nangatanyu.
46 Ya innayun Jesus an alyon di, Ta dida moy madusah munnananong.
Ya nadan tatagun Apu Dios ya diday mi'taguh munnananong.

26

Hay Atondan Muntiliw I Jesus
(Mark 14:1-2; Luke 22:1-2; John 11:45-53)

1 Hidin inggibbuh Jesus an namin dadiyen intanudduna ot alyonah
nadan itudtuduwanay,
2 Duwa moy algoh mala''u ya madatngan nan punnomnomnoman
ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh ate hi ad Egypt. Ya i diyey
puntiliwandan ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ta ipata'a' hinan krus.
3 Hidin inalin Jesus hidiye ya nitungpu bon hidiyey na'amungan
nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu hinan
niha''adan nan nabaktun padi an hi Kayapas
4 ta hahapitonday atondan e muntiliw i Jesus ta wan adi innilaon nadan
tatagu ya impapateda.
5 Ta hay hinahapitda ya alyonday, Adi ta'u ipaddih hinan mangilin
an algo di puntiliwan ta'u i hiya te alinah innilaon nadan tatagu ya
bumungotda ya mi'patteda.

Hay Nangihiitan Nan Babaih Lana Hi Ulun Jesus
(Mark 14:3-9; John 12:1-8)

6 Da Jesus ya immedah ad Betani hi balen nan na'gullidan ni' an hi Simon.
7 Ya wada han babain immeh awadan Jesus an inodnana han ma'akillat
an butilya an nittuwan nan na'angnginan lana an mapmaphod di
hunghungna. On imme ot ihiitnah ulun Jesus hidin mangmangnganda.
8 Mu hidin tinigon nadan itudtuduwan Jesus nan inat diyen babai ya
himmihiwodan alyonday, Ayayyuka!
9 Onha mannot ha migattang hinae ot mabalin an ongal an pihhu ta
mihmo' hinadan nun'awotwot.
10 Mu innilan Jesus nan gapunah nangalyandan diye ta inalinan diday,
Tanganu onyu aton hinay pangaliyun hiya? Undan aggeyu innila an
maphod hituwen inatna?
11 Hanada'en nun'awotwot an pangdatanyuh iboddangyu ya nanongnan
wadawada i da'yu. Mu ha''on ya adi athidi te hituwen e' id'idduman i da'yu
ya adi minaynayun.
12 Ya manu'eh inhiitnah tuwen lana an maphod di hunghungna ya ta
idadaanay adol'uh e' ilubu'an.
13 Ya ibaga' i da'yu an hinan e itudtuduwan nan iphodanyu an inat'u
hi atagutaguh abobboble ya mi'bong'al hituwen inat tuwen babai ta
panginomnomnomanyu i hiya.

Hay Nunhahapitan Da Judas Hi Atondan Maniliw I Jesus
(Mark 14:10-11; Luke 22:3-6)

14 Hi Judas Iskariot an ohah nadan Apostoles ya immeh awadan nadan
nabaktun padi

15 ot alyonay, Nganney idatyun ha"on hi'on boddangan da'yu ta way
atonyun maniliw i Jesus?
Ta hay hinahapitda ya tulumpuluy (30) pihhun silber ot idatdan hiya.
16 Ta nihipun mo i diye ya bobota'onay ena pangipatiliwan i Jesus.

Hay E Nangidadaanan Nadan Itudtuduwan Jesus Hi Pangananda
(Mark 14:12-16; Luke 22:7-13)

17 Hidin nadatngan nan namangulun algon nan ngilin di pangananmin
Judyu hinan tinapay an agge nadduman hi yist ot ume nadan itudtuduwan
Jesus hi awadana ot alyonday, On idanay emi pangidadaanan hinan e ta'u
anon an punnomnomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh
ate hi ad Egypt?
18 Ya inalinan diday, Ume ayuh nan boble ot damuwonyu han lala'i ta
alyonyun hiyay, Pohdon nan Ap'apu ta'un hay baleyuy pangananmi an
itudtuduwana hitun madatngan nan ngilin te adi madne ya waday ma'at i
hiya.
19 Ta imme nadan itudtuduwan Jesus an inunudda nan inalina ot
inayundan idadaan nan makan.

Hay Nangibagaan Jesus Hinan Mangipatiliw I Hiya
(Mark 14:17-21; Luke 22:21-23; John 13:21-26)

20 Ta onda dimmatong da Jesus i diyen mun'ahdom ot mi'yubun hinadan
Apostolesna ot manganda.
21 Mu hidin mangmangnganda ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an hay
ahi mangipatiliw i ha''on ya oha i da'yu.
22 Ya way ohah nadan itudtuduwana on minomnoman ta pummahma-
handan hiya an alyonday, Apu Jesus, on ha''on di mangipatiliw i he''a?
23 Ya alyon Jesus di, Nan ohan da'yun mi'tamol i ha"on hi ad uwani hinan
tinapaynah nan malukung ya hiyay mangipatiliw i ha"on.
24 Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya nibaga mo tuwalin patayona'. Mu
mahmo' nan mangipatiliw i ha''on ta udu'dulnaot eh'ay agge niyayyam.
25 Ya himmapit hi Judas an hiya nan mangipatiliw i Jesus ya alyonay,
Apu Jesus on ha"on nan alyom?
Ya alyon Jesus di, Maphod ta he"a ot ibagam.

Hay Nanganan Da Jesus Hinan Tinapay Ya Nanginumandah Nan Bayah
(Mark 14:22-26; Luke 22:14-20; 1 Kulintu 11:23-25)

26 I diyen mangmangnganda ya inalan Jesus nan tinapay ot munhana
i Apu Dios ot upi'upingona ot ipiyappongnah nadan itudtuduwana ot
alyonay, Anonyuh naen tinapay te hiyah naey adol'u.
27 Ot alana bo nan basu an nattuwan hi bayah ot mundasal. Ot alyonay,
Uminum ayun namin
28 te hiyah tuwey dala' an mangipa'innila an wada han balun imbagan
Apu Dios hi atonah nadan tatagu. Mu ahi ma'at datuwe ya mahapul an
mipapateya' ta way aton di bahul nadan dakol an tatagun mapakawan.
29 Ya ibaga' i da'yu an ad uwani mo ya ammunay pi'yinuma' i da'yu ta
ingganah on madatngan nan pi'iddumanyuh nan pun'ap'apuwan Ama ya
ahiya' mohpe mi'yinum bon da'yuh nan nat'on an bayah.
30 Ta on nabhugda ot mungkantadah pundayawdan Apu Dios ot ahida
umeh nan nabillid an nungngadan hi Olibo.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha''utan Peter I Hiya
(Mark 14:27-31; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

31 Inalin bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Ad uwanin mahdom ya
mahihi"an ta'u ta taynana' te hay impitudo' Apu Dios hidin nadne ya
alyonay, Ipapate' nan mumpastol ta hanada'en kalnerona ya mahihi"anda.
32 Ot alyon bon Jesus di, Ta athidin ipapateya' mu hitun amahuwa' ya
mamanguluwa' an umeh ad Galilee ta ahi ayu mitnud hidi.
33 Ya alyon Peter di, Ta'on hi alinah taynan da'ah tudan ibba' mu ha''on'e
ya adi mabalin hi taynan da'a.
34 Ya alyon Jesus di, Ibaga' i he''a an adi tumalanuh ad uwanin mahdom
ya mumpitlun iha''uta' i he"a an alyom hi aggeya' innila.
35 Ya alyon bon Peter di, Adi mahan mabalin hi iha''ut da'a an ta'on
on mi'yateya' i he''a. Ya an namin nadan itudtuduwan Jesus ya athidi
damdamay inalida.

Hay E Nundasalan Jesus Hi Ad Getsemani
(Mark 14:32-42; Luke 22:39-46)

36 Ot inayun da Jesus hinadan itudtuduwana an umeh ad Getsemani.
Ta onda dimmatong hidi ot alyonan diday, Umbun ayu ni' hitu ta eya'
mundasal hidi dee.
37 Ya in'uyugnah Peter ya nan hinagin da na' Sebedi. Ta onda immehdi
ya nunnaud an umukayungan hi Jesus te nan ma'at i hiya.
38 Ot alyonan diday, Nunhigla tayyan mahkit di punnomnom'u an aya'
mate. Ot hanat umohnong ayu bahan ta mi'tukal ayun ha''on.
39 Ot e mibata"an hi Jesus ot mundu"un an inda"omnay angahnah nan
luta ot mundasal an alyonay, Ama, hi'on mabalin ya adim bahan iyabulut
hituwen nunhiglan e' holtapon. Mu bokon nan pohdo' di ma'at ta nan
pohdom.
40 Indani ot ibangngadnah nan awadan nan tulun itudtuduwana ya
tinigonan nalo'da ot alyonan Peter di, Undan ahan adi mabalin hi mi'tukal
ayun ha''on i ha ohay olas ni'mo?
41 Mahapul an itpolyun adi malo' ta mundasal ayu ta wan adi ayu
mabaliyan. Innila' an pinhodyun mi'tukal mu ningamut neen hay inlo'yuy
miploh.
42 Ot ipidwan Jesus an bimmata"an an e nundasal an alyonay, Ama, hi'on
adi mabalin an aanom hituwen nunhiglan e' holtapon ta gahin on ma'at
ya nangamung'a attog hinan pohdom.
43 Ot ibangngadna boh awadan nadan tulun itudtuduwana ya hiyah
diyen nalo'da te adida ahan pa''itpol hi inlo'da.
44 Ot taynana mo dida ot e mundasal an pitluna moh diye an hiya bo
damdamah diyey indasalna.
45 Ot ahina mohpe bo ibangngad hi awadan nadan tulun itudtuduwana
ot alyonan diday, Ngalngalam ha inlo'yu yaden nadatngan moy puntiliwan
nadan nun'abahulan an tatagu i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu.
46 Bumangon ayu te tuweda tayya an impangulun nan nangitudduh tun
awada'. Ma'ayu ta eta'u damuwon dida.

Hay Nuntiliwandan Jesus
(Mark 14:43-52; Luke 22:47-55; John 18:3-14,19-24)

47 Aggena impadappuh nan pun'ibagana ya himmawwangngot hi Judas
an ohah nadan Apostoles an in'uyugnay dakol an tatagu an numpangdon
hi ispada ya pang'ul te diday hinnag nadan nabaktun padi ya nadan
mangipangpanguluh nadan Judyu.
48 Ya imbagan tuwalin Judas hinadan in'uyugnan alyonay, Tigonyu ta
nan tagun e' awalon ya hiyay tiliwonyu.

49 Ot hiyay inat Judas an immeh potto' Jesus ot alyonan hiyay, Immali
ami, Apu Jesus.
Ot inayunan awalon.
50 Mu alyon Jesus di, Ibba', agam ta pa'ibagonyun aton nan
nun'iyaliyuhtu. Ya nadhuda nadan nun'ibban Judas ot tiliwondah Jesus.
51 Mu hinuknut di ohah nadan nun'ibban Jesus di ispadana ot palangonay
ingan nan ohan himbut nan nabaktun padi.
52 Mu inalin Jesus i hiyay, Ihikot mu nan ispadam te innilam an nan
pumate ya mipapate damdama.
53 Ya innilam an onha pinhod'u ot mabalin an namaag ya imbaga' i Ama
ta pa'ibagonan honagon nadan linibun anghelna ta boddangana'.
54 Mu onha ato'hidi ot nganne mo boy aton din impitudo' Ama an
mipa'annung?
55 Ya himmapit hi Jesus hinadan tatagu ot alyonay, Una'dan
na'abahhulan ta gahin hi mun'i'ispada ayu ya numpangdon ayuh pang'ul
an umalin muntiliw i ha"on? Tanganu on ad uwani ta ahiya' tiliwon an
aggeya' tiniliw hidin timmanudduwa' hinan Templo an abigabigat on waa'
hidi?
56 Mu ta'on ta ma'at datuwen namin i ha''on ta mipa'annung din impitudo'
Apu Dios hinadan propetana.
Ta ona imbagah diye ot bumtikdan namin nadan itudtuduwana ta
tinaynandah Jesus.

Hay Nunhumalyaan Nadan Ap'apun Di Judyu I Jesus
(Mark 14:53-65; Luke 22:63-65; John 18:13-14)

57 Ta onda tiniliw hi Jesus ot iyedah balen nan nabaktun padin hi
Kayapas te hidiy na'amungan nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya
nadan mangipangpanguluh nadan Judyu.
58 Mu hi Peter ya niyunu'unud hinan nangiyayanda i Jesus mu nibata''an
ta ingganaot midatong hinan lita''angan nan balen nan nabaktun padi ot
e mi'ibun hinadan guwalya ta tigonay atonda i Jesus.
59 Ya nadan nabaktun padi ya an namin nadan ap'apun di Judyu ya in-
hamaddan nummahmah hinadan tatagu hi mabalin an ipabahuldan Jesus
an ta'on on agge immannung mu ta waha pangigadulandan mangipapaten
hiya.
60 Mu ma''id ha ta'on hi oha hi pangigadulandan pamatayan i hiya
an ta'on on dakolday tatagun immalin dakol di ipabahuldan hiyah agge
immannung. Mu lo'tat ya wadaday duwan immali
61 an alyonday, Hay inalin tuwen tagu ya abalinana anun pa''ihon nan
Templo. Ya mala''uh anuy tuluy algo ya iphodna.
62 Ya natanna'dog nan nabaktun padi ot alyonan Jesus di, Tanganunmu
adi tobalon nadan ibagadan he''a? On immannung dadiyen imbagada?
63 Mu namaag Jesus di dindinong. Ta alyon mon nan nabaktun padi i
hiyay, Isapatam hinan wadawadan Dios ta ibagam hi'on immannung an
he''a nan Kristu an Imbabalen Apu Dios.
64 Ot alyon mohpen Jesus di, Nipto' hinaen inalim te immannung an
ha''on nan Kristu. Ot ibaga' i da'yu an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu
ya adi madne ya tigonyu an ha''on di ongal di abalinana te umbuna' hi
way winawwan Apu Dios. Ya ahiya' bo tigon hitun pumbangngada' an
midduma' hinadan bugut.
65 Ta on dingngol nan nabaktun padih diye ya punhethetnay lubungna
an gapuh bungotna te hay nangalyan Jesus di hiya nan Kristu. Ot alyonah

nadan tatagu di, Teen nunhindodongolan ta'u nan inalina ot undan nganne
boy ohah hapulon ta'u an hiya nee ot ibaganay bahulna? Ya dingngol ta'u
mahan nan layah an imbagana te alyonay hiya nan imbabalen Apu Dios.
66 Ot nganney pohdonyuh ma'at?
Ya inalin nadan tatagu di, Immannung neen numbahul ot ipapateyuot.
67 Ot puntukpaanday angahna ya nunhuntukda on nuntipak di udum
68 on inaliday, Immannung'en he''a nan Kristu ya ngadanom ya tuwali
nan nanuntuk i he''a.

Hay Nangiha''utan Peter I Jesus
(Mark 14:66-72; Luke 22:56-62; John 18:15-18,25-27)

69 I diye ya um'umbun hi Peter hinan way lita''angan. Ya imme han
ohah nadan binabain tagalahdi ot alyonan hiyay, Ot ten he''ay ohah nadan
mitmitnud i Jesus an i Galilee.
70 Mu inha''ut Peter yaden dakol nadan tatagun dehdi ta dingngoldah
nangalyanay, Towan agge' man innilah naen tagun al'alyom.
71 Ot inayun Peter an ume hinan way hawwangon hidih nan lita"angan
ya wahdi boy oha an babain tagala. Ta ona tinigoh Peter ot alyonah nadan
tatagun wahdi di, Ot ten hituwey ohah nadan ibban Jesus an i Nasaret.
72 Mu inha''ut bon Peter an alyonay, Ay agge' man innilah naen tagu.
73 Mu indani ya immedah awadana nadan wahdin munta'ta'dog
an tatagu ot alyonday, Immannung peman an he''ay ohah nadan
nun'ibba'ibban Jesus te hay hapitmu.
74 Muden iha''utna bon alyonay, Isapata' an ta'on ona' dusaon i Apu Dios
hi'ona' munlayah te agge' attog innilah naen tagu. Ta on hiyah indappuhna
ya timmalanu han kawitan.
75 Ya ninomnom Peter din inalin Jesus i hiyan alyonay, Adi tumalanu
ya mumpitluy pangiha''utam i ha"on. Ta nakak hidih Peter an nunhiglay
luwana hi hakit di nomnomnah nan inatna.

27

Hay Nangiyayandan Jesus I Pilatu
(Mark 15:1; Luke 23:1-2; John 18:28-32)

1 Hidin nabiggat an mun'awiwi"it ya na'amung bo nadan nabaktun
padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ta hahapitonday atondan
mangipapate i Jesus.
2 Ta pinawwiddah Jesus ot iyedah nan gobelnador an hi Pilatu ta
humalyaona.

Hay Natayan Judas
(Nan Na'na'at 1:18-19)

3 Hi Judas an hiya nan nangipatiliw i Jesus ya hidin na'innilaanan
mahumalyah Jesus ta mipapate ya ma'tuttuyuh nan inatna. Ot ena
ibangngad nan tulumpulun (30) silber an pihhu hinadan ap'apun di padi
ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu
4 an alyonay, Numbahula' tayya te impatiliw'u han tagun ma''id peman
ha bahulna.
Ya inaliday, Ot he"a man tuwali.
5 Ot ibkahna nan pihhuh nan dotal di Templo ot e'ot mumbitkol.
6 Ya nadan nabaktun padi ya inaladah diyen pihhu ot alyonday, Adi
mabalin hi middum hituwen pihhu hinan pihhun na'amung hinan Templo
te hituwe ya inyaten di ohan tagu.

7 Ta hinahapitda mon hay pangiyatanda i diyen pihhu ya punggatangda
i han lutan nan mun'apyah banga ta hidiy pangilubu'andah nadan naten
nalpuh udum hi boble.
8 Ta hay nungngadanda i diyen luta ta ingganah ad uwani ya Lutan
Nadalaan.
9 Ta hidiyen na'at di nipa'annungan din impitudo' Apu Dios hidin propeta
an hi Jeremiah an alyonay, Inaladay tulumpuluy (30) pihhun silber an
hidiyey hinahapit nadan Judyu hi mibayad hi pamatayandan hiya.
10 Ot hidiyey pangattangda i han lutan han mun'apyah banga. Hiyah
naey impa'innilan Apu Dios i ha''on hi ma'at.

Hay Nanumalyaan Pilatu I Jesus
(Mark 15:2-15; Luke 23:3-5,13-25; John 18:33–19:16)

11 Hi Jesus ya timma'dog hi hinangngab nan gobelnador an hi Pilatu ot
alyon nan gobelnador i hiya di, Aa, on he''a nan Patul di Judyu?
Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim.
12 Mu nada'en ipabahul nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpan-
guluh nadan Judyu i hiya ya aggena timbal.
13 Ta alyon mon Pilatu di, Undan aggem dingngol nan ipabahuldan he''a?
14 Mu ma''id ha oha hinadan ipabahuldan hiya hi timbalna ta masda'aw
nan gobelnador.
15 Hay uggan aton nan gobelnador hi atawotawon ya nadatngan'e nan
punnomnomnomanmin Judyu hi nihwangan handidan a'ammodmih ateh
ad Egypt on ilubusnay ohah nadan nibalud an miyunnudan hinan pohdon
nadan tatagu.
16 Ya wada han hi Barabas an nibalud te nunhiglay ngohenan tagu.
17 Ta hidin na'amung nadan tatagu ot alyon Pilatu i diday, Nganney
pohdonyuh ilubus'u? Hi Barabas onu hi Jesus an ma'alih Kristu?
18 Manu'eh inat hidin Pilatu ya innilanan hay nangipatiliwandan Jesus
ya gapuh amohda.
19 Ya ha boy oha ya hidin wahdih Pilatu hinan punhumalyaana ya e
impibagan ahawanan alyonay, Adi'a mi'mi'yat hinan aton nadan tatagu i
naen tagun ma''id ha bahulna. Te ad uwani tayya ya minomnomana' hinan
ininop'un a'at naen tagu.
20 Mu nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu
ya inhaphapitanda nadan tatagu ta ibagadan Pilatu ta hi Barabas di
ilubusna ya hi Jesus di mipapate.
21 Mu imbagan bon damdaman nan gobelnador i didan alyonay, Nganney
pohdonyuh ilubus'u i datuwen duwa?
Ya alyonday, Hi Barabas.
22 Ya inalin bon Pilatu di, At'ehna ya nganne moy pinhodyuh ato' i Jesus
an ma'alih Kristu?
Ya initkukdan alyonday, Ipipata'muh nan krus!
23 Mu alyon bon Pilatu di, Undan wa eh'a ha inatnah adi maphod?
Ya inyal'aladaot an ahitutukuk an alyonday, Ipipata'muh nan krus!
24 Ta hi Pilatu ya innilanan ma''id mo ha atonan mangipadinong hinadan
tatagu te ondaot mamammaman muntukuk. Ot mumpa'ala moh liting ot
ulahanay ta'lenah hinangngab nadan tatagu ot alyonay, Ulaha' teey ta'le'
ta ipatigo an aggeya' ni'innonomnom ituwen pamatayanyun hiya. Ot ukod
ayu attog hi atonyu.

25 Ya an namin nadan tatagun dehdi ya nundidihhanondan inaliy, O
ta'omman ya da'mi ya nadan tanudanmiy dusaon Apu Dios hi e atayan
naen tagu.
26 Ot ilubus mon Pilatu hi Barabas ta hi Jesus di impahuplitna. Ta onda
hinanuplit ot ahina iyukod hinadan tindalu ta diday e mangipata' hinan
krus.

Hay Nunlanaylayahhan Nadan Tindalu I Jesus
(Mark 15:16-20; John 19:2-3)

27 Ya nitnud nadan tindalun nan gobelnador i Jesus hinan way lita"angan
nan balen nan gobelnador ot ma'amungdahdin namin hinadan ibbadan
tindalu.
28 Ot aanonda nan lubungna ot punlubungonda i han mumbolah* an ay
lubung di patul.
29 Ot tuligonggongonda han inapiddan pagat ot ipipongotdan hiya. Ot
ipapohpohda han naptung an hidiye nan paddungna nan odnan di patul
hi winawwana. On nundu''undah hinangngabna on inlaylayahhanda an
alyonday, Madayaw peman tun patul di Judyu.
30 Ta atondahdi on innayundan nuntokpaan. Ya inalada bo nan naptung
an impadondan hiya on nun'ihuplitdah uluna.
31 Ta onda ina'inathidi ot ahida aanon hidiyen impilubungdan hiya ot
ihukkatda nan lubungna tuwali. Ot iyedah nan eda pangipata'an i hiya
hinan krus.

Hay Nipata'an Jesus Hinan Krus
(Mark 15:21-32; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

32 Hidin wadadah nan awon ya dinamudah Simon an i Sayrin ot
ipapilitdan ipapohon i hiya nan krus an ipata'an Jesus.
33 Ta lo'tat ya dimmatongdah ad Golgota an hay ibalinan nan hapit an
Golgota ya Ba'ag Di Ulu.†
34 Ot iyeda i Jesus han bayah an nadduman hi mumpait ot alyonday
inumona mu ona tinamtaman ya aggena pinhod ot adina mo inumon.
35 Ta impata'dah Jesus hinan krus ot ibunutday mangalah nan lubungna.
36 Ot um'umbundahdi ta iyadugda.
37 Ya hinan baktun di uluna ya impata'dahdi nan tabla an nangi-
tudo'andah nan impabahuldan hiya. Ta hay nitudo' hidi ya, Hiyah tuweh
Jesus an Patul di Judyu.
38 Ya wadada han duwan tatagun bimmahul an impipata'da an numbi-
nahhelonda i Jesus.
39 Ya hanada'en mala''uh hinan nipata'an da Jesus ya munwigwigiwigda
on dinildilahda
40 an alyonday, Daan bohna nan alyom hi pa''ihom nan Templo ya
mala"uh di tuluy algo ya iniphodmu. Agam mohpe ta ihwangmuy adolmu
ta umaan'a i naen krus hi'on immannung an he"a nan Imbabalen Apu Dios.
41 Ya ta'on on nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldinmin
Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya ilanaylayahhanda
an alyonday,
42 Tanganu nin mohpeh ona adi taguwon di adolna yaden nada'en udum
ya tinaguna? Onha nin mala'ah hi ad uwani hinan nipata'ana ot mabalin
an patiyon ta'un hiya nan patul di Israel.

---

* **27:28 27:28** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. † **27:33 27:33** Ma"id ha mapto' ya hidiyey pungngadanda i diyen boble te hay tigona ya ay naba'ag an ulu. **27:35 27:35** Psalm 22:18

43 Ya alyona boy hi Apu Dios di pundinolana te hiya anu nan Imbabalen
Apu Dios. Ot tigon ta'undih on boddangan Apu Dios hiyah ad uwani.
44 Ya ta'on on nadan numbahul an ni'pata' i hiya on ni'yatdan
mundildilah i Jesus.

Hay Natayan Jesus
(Mark 15:33-41; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

45 Hidin tongan di algo ya himmilong an namin tun luta hi tuluy olas.
46 Ta hidin alas tres ya tinumkuk hi Jesus an alyonay, Eloy, Eloy, lama
sabachthani?
Hay ibalinan nan inalina ya, Apu Dios, tanganuna' ingnganuy i he''a?
47 Ya hanada'en tatagun tumtumma'dog hinan bata''ana ya dingngolda
nan inalina ta alyonday, Umman nin hi Elijah nan pun'ayagana.
48 Ot umey oha i dida ot mangala i han ay kapoh ot itamolnah nan
limmanun bayah ot ituddiwna i han bilau ot ena ipatiptip i Jesus.
49 Mu nadan udum ya alyonday, Indanin di anu ta tigon ta'u hi'on umali
nan inayaganan hi Elijah an mamoddang i hiya.
50 Ya impidwan Jesus an tinumkuk ot inayunan ma'unguh.
51 Ya i diyen natayan Jesus ya hana'en abillog an nikultinah nan Templo
ya nidihhan an nahethet ta nunduwa an nihipun hi uhhuna ot dumayyu.
Ya atbohdin immalyog ta nun'atotommang nadan doplah.
52 Ya dakol di lubu' an nun'abubukatan ta nun'amahuwanday dakol an
tatagun Apu Dios.
53 Ya mumpangalah'undah nadan lubu'da ta hidin namahuwan moh
Jesus ot umedah ad Jerusalem ta dakolday tatagun nanigon dida.
54 Ya hanada'en opisyal di tindalu ya nadan nun'ibbanan tindalu an
nangiyadug i Jesus ya tinigodan namin nadan na'na'at an umat hinan
immalyogana. Ta nangintatakutdan alyonday, Immannung an hiyah tuwe
nan Imbabalen Apu Dios.
55 Ya dakolda boy binabain wahnan bata''ana an dida nadan nitnunitnud
an binanoddangandah Jesus hi nalpuwanah ad Galilee.
56 Hay udum i dida ya hi Mary Magdalene ya hi Mary an hi inan da James
i Joses ya hi inan da James i John an da na' Sebedi.

Hay Nilubu'an Jesus
(Mark 15:42-47; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

57 Hidin mun'ahdom ya wada han lala'in i Arimatea an hi Joseph. Hiya
ya kadangyan mu kimmulug i Jesus.
58 Ta imme i Pilatu ot ibagana hi'on mabalin an ena alan nan adol Jesus.
Ya inyabulut Pilatu
59 ot ena mo la'ahon hinan nipata'ana ot libbutanah balu an linen.
60 Ot ena ilubu' hinan impa'apyanan lubu'an hidih nan way doplah ot
tungabona i han ongal an batu ot ahi umanamut.
61 Ya hi Mary Magdalene ya nan oha bon hi Mary ya wahdidan
um'umbun hinan potto' nan lubu'an.

Hay Nangiyadugandah Nan Lubu'an Jesus

62 Hidin nabiggat an Habadu ya na'amung nadan nabaktun padi ya
nadan Paliseu hi awadan Pilatu
63 ot alyonda i hiyay, Apu Gobelnador, ninomnommi ta'wa din inalin
nan munlayah an hi Jesus hidin aggena natayan an alyonay mate'e anu ya
mala''uh di tuluy algo ya tumagu.

64 Ot hiya nan pohdonmin ipiyadugmu nan lubu'ana hi tuluy algo te
alinah e akawon nadan itudtuduwana nan adolna ya ahida bo alyon hi
timmagu. Ot atonda'ehdi ya iyal'allana mahan di pangulugdan hiya mu
hidin ataguna.
65 Ot alyon Pilatu i diday, Awitonyu dohah tudan tindalu ya imme ayu ta
ihamadyun guwalyaan.
66 Ta onda imme ot litaonda nan tungab nan lubu'an ta nihamad an adi
mabalin hi mapa''ih. Ot ipaguwalyadah nadan tindalu.

28

Hay Namahuwan Jesus
(Mark 16:1-10; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

1 Hidin nala''uh nan Habadun tungo* an hiyah mun'awiwi''it i diyen
namangulun algo i diyen duminggu ya immeh Mary Magdalene ya nan
oha bon hi Mary hinan way nilubu'an Jesus ta eda tigon.
2 Ya alinah on nangin'a'alyog i han nunhiglan umipatakut te nan anghel
Apu Dios an nalpuh ad abunyan ya ena dinlig nan ongal an batun nitungab
hinan lubu' ot umbunana.
3 Ya hay tigon diyen anghel ya nunhiglan humili an ay kilat te nunlubung
i han ma'pullaw.
4 Ta nangintattakut nadan mungguwalya ta munggagayonggongda ot
mun'atutukkadda ta ayda nate.
5 Mu alyon nan anghel hinadan binabai di, Adi ayu tumakut te innila' an
hi Jesus an nipata' ni' hinan krus di pohdonyun tigon.
6 Mu ma''id mohtu te namahuwan te hidiyey inalina tuwali. Ot ma'ayu
ta tigonyu nan nipalo'ana.
7 Ya inawigingyun e mangipa'innilah nadan intudtuduwana an hi Jesus
ya namahuwan ot mamangulun umeh ad Galilee ta hidiy panigandan hiya.
Ot nangamung ayu ot teen imbaga' i da'yu.
8 Ta timmakut dadiyen binabai mu nunhigla damdamay amlongda ta
muntinnagtagdan e mangipa'innilah nadan intudtuduwan Jesus.
9 Mu hidin mangeda ya dinamudaot hi Jesus ot alyonan diday, Ya ne on
da'yu.
Ya na'ibagadan e nundu''un ot idondah hukina ot dayawonda.
10 Ya alyon Jesus di, Adi ayu masda'aw ya ekayuot ta eyu ibagah nadan
i'iba' an itudtuduwa' ta umedah ad Galilee ta hidiy panigandan ha''on.

Hay Nunlayahan Nadan Nungguwalyah Nan Nilubu'an Jesus

11 Hidin mangmangnge nadan binabai ya imme bo nadan udum an
guwalyah nan bobleh ad Jerusalem ot eda ipa'innilah nadan nabaktun padi
nan na'at.
12 Ta na'amung nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu ot hahapitonday atonda. Ya hay nunhahapitanda ya
bayadanda nadan tindaluh ongal hi pihhu ta munlayahda.
13 Ta inayaganda nadan nungguwalyah nan lubu'an ot alyonday, Hay
ibagayuh nadan tatagu ya alyonyuy, Nalo' ami ot umali nadan itudtuduwan
Jesus ot ibtikda nan adolna.

---

* **28:1 28:1** Nan Habadun tungo ya hidiye nan mi'apituh algo an mihipun hinan mun'ahdom hinan Alimana ta ingganah nan mun'ahdom bo i diyen Habadu mu nadan kimmulug hi ad uwani ya nan Duminggu di hiyay tungawonda an gapu ta hidiye nan algo an namahuwan Kristu.

14 Ya wa'et donglon nan gobelnador ta waday ibaganan naen na'at ya
ukod amin mi'hapit i hiya. Ot adi ayu minomnoman i nae.
15 Ta inalan nadan tindalun nungguwalya hidiyen pihhu ot unudonda
nan imbagan nadan ap'apuh atonda. Ta hiya nan ingganah ad uwani ya
hidiyey patiyon nadan Judyu.

Hay E Pangipainilaan Hinan Hapit Apu Dios
(Mark 16:14-18; Luke 24:36-49; Nan Na'na'at 1:6-8)

16 Nadan himpulut ohan (11) intudtuduwan Jesus ya immedah nan
nabillid hi ad Galilee te hidiy inalin Jesus hi pundadammuwanda.
17 Ta hidin tinigodah Jesus ot dayawonda an ta'on on munduwaduwaday
udum.
18 Mu nihaggon hi Jesus i dida ot alyonay, Ha''on di niyukodan di an
namin an ma'ma'at hitun luta ya ad abunyan.
19 Ot ume ayuh abobbobleh tun luta ta eyu itudtuduwan an namin nadan
tatagu ta way atondan umunud i ha''on ya binonyaganyu dida hi ngadan
Ama ya ha''on an Imbabalena ya nan Espiritu.
20 Ya itudduyun didan namin nan intugun'un da'yuh atonyu ta hiyay
atonda damdama. Ot wadawadaa' i da'yu hi inggana.

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo' Mark

Hay Intuddun John An Mumbonyag
(Matthew 3:1-12; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

1 Hituwen itudo''u ya nan iphodan di tatagu an inat Jesu Kristu an
imbabalen Apu Dios.
2 Hay namangulun na'at ya niyunnudan hinan impitudo' Apu Dios i
handin propeta an hi Isaiah an alyonay, Honago' han mamangulun e
mangipa'innila hi aton nadan tatagun mundadaan hi umayam.
3 Ta hay puntudtuduwanah nadan tatagu an umanneh awadana hinan
agge naboblayan ya itku'itkukna an alyonay, Idadaan ta'u ha ma'andong
hi awon nan Ap'apu ta'u ta midadaan hi umaliyana.*
4 Ta hay nipa'annungan tuwe ya hi John an mumbonyag an immeh nan
agge naboblayan ta intudtuduwana nadan tatagu hi atondan muntutuyuh
bahulda ta idinongda nadan adi maphod an ato'atonda ta wan pakawanon
Apu Dios dida on numpabonyagdan hiya.
5 Ta intudtuduwana nadan tatagu an nalpuh ad Jerusalem ya hinadan
udum an boblehdi hi ad Judea. Ta nun'ibagaday puntutuyuwandah
bahulda ot pumbonyagan John didah nan wangwang an nungngadan hi
Jordan.
6 Hay lubung John ya nan na'abol an dutdut di kemel ya han lalat di
imbalikisna. Ya ammuna nadan dudun ya danum di iyukan hi intanudna.†
7 Ta muntudtudu'e on alyonay, Wada han ahi umalin na'abbaktu mu
ha''on te ta'on on ha e' pangubadan hi tayun di hapatutna ya na'adda''ula'
an mangat.
8 Te hay pamonyag'u i da'yu ya liting ya abuh mu hay pamonyagnan
da'yu ya nan Espiritun Apu Dios.

Hay Nabonyagan Jesus Ya Hay Namatnapatnaan Nan Diyablu I Hiya
(Matthew 3:13–4:11; Luke 3:21-22; 4:1-13)

9 Agge nadne ya nipa'annung nadan inali'alin John te hi Jesus an nalpuh
ad Nasaret hidih ad Galilee ya imme ot mumpabonyag i John hidih nan
wangwang an nungngadan hi Jordan.
10 Ta on hiyah nabonyagan ot duma''al hinan pingngit di wangwang ya
tinigonan niluwat hi ad abunyan ya wada nan Espiritun Apu Dios an ay
pallumay tigona an mangali ot mungkohop i hiya.
11 Ya wada han madngol an hapit an nalpuh ad abunyan an alyonay,
He''a nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ya umipa'amlong'a i ha''on.
12 Ya i diye ya impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Jesus hinan agge
naboblayan.
13 Ta napat (40) di algo hi niha''adanahdi ya hidiy e namatnaan Satanas
i hiya ta hay ena tuwali pumbahulan. Ya dayyadahdiy atatakut an animal
mu wadada nadan anghel an nangipapto' i hiya.

Hay Nangihipunan Jesus An Nuntudtudu
(Matthew 4:12-17; Luke 4:14-15)

---

* **1:3 1:3** Hay pinhodnan alyon ya ta ipaphodday pangatda ta midadaandah nan umaliyan Jesu Kristu. † **1:6 1:6** Nan lubung di propeta ya nan na'abol an dutdut di kemel ya lalat an balikis ya atbohdin hay itanudda ya dudun ya danum di iyukan. Sekariah 13:4

14 Hidin nibalud hi John ot umeh Jesus hi ad Galilee ta ena itudtudu nan
inat Apu Dios an iphodan ta'un alyonay,
15 Ad uwanin agagga moy pun'ap'apuwan Apu Dios ya mahapul an
muntutuyu ayuh nadan adi maphod an ina'inatyu ya indinongyun mangat
i dadiye ya abulutonyu tun maphod an ituddu' an inat Jesu Kristu an
iphodan ta'u.

Hay Nangayagan Jesus Hinadan Muntabukul
(Matthew 4:18-22; Luke 5:1-11)

16 Hidin mundaldallanan hi Jesus hinan pingngit nan lobong an
nungngadan hi Galilee ya tinigona nan hinagi an da Simon i Andrew an
muntabtabbukulda te hidiyey tamuda
17 ot ayagana didan alyonay, Ma'ayu ta unudona' ta tudduwan da'yuh
atonyun mangayag hi tatagu ta umunuddan ha"on.
18 Ya na'ibagondan inha''ad di tabukulda ot miyunuddan hiya.
19 Ta onda immeh nan pangngelna ya minangmang bon Jesus da na'
Sebedi an da James i John an wadadah nan bangka an pun'iphodday
tabukulda
20 ot ayagana dida. Ta tinaynanda damdamah amada ya nadan
impabo'laanda ot mi'yeda i Jesus
21 hi ad Kapernaum.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(Luke 4:31-37)

Ya hidin Habadun tungo ot e muntudtuduh Jesus hinan a'am'amungan
di Judyu.
22 Ya masda'aw nadan tataguh panudduna te maphod di panudduna mu
hay panuddun nadan muntudtuduh nadan uldinmin Judyu.
23 Ya wahdi han ni'yamung i dida an nahi'pan ta tinumkuk
24 an alyonay, Jesus an i Nasaret, on nganney nun'iyalim hitu? Undan
immali'a an manadag i da'mi? Innila da'a te he''a nan nahamad di niyatana
an hinnag Apu Dios.
25 Mu inhingal Jesus an alyonay, Duminong'a ya immaan'a ituwen tagu.
26 Ta hidiyen nih'op ya impagayonggongna nan tagun nih'opana ot
inayunan tumkuk ot ahi mala'ah.
27 Ya nada'en na'amung hidi ya mumbabaggaandan alyonday, Nganne
nin di a'at naen balu an tudtudu? Matigon ongal di abalinana te ta'on on
hanadan nih'op ya unudonday ibagana.
28 Ta hiya nan nundongol di a'at Jesus hinadan bobleh ad Galilee.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh
(Matthew 8:14-17; Luke 4:38-41)

29 Hidin nakak da Jesus hinan a'am'amungan di Judyu ot umedan da
James ya hi John hi balen da Simon i Andrew.
30 Ya wahdi hi inan nan ahawan Simon an malmallo' te mumpudut. Ta
impa'innilada i Jesus
31 ot umeh nan nalo'ana ot podnona ta bumangon ya na'ibagan
pinumhod. Ot e munha''ang ot idadaanay anon da Jesus.
32 Ya hidin nalimuh nan algo ya nun'iyedah awadan Jesus di dakol an
mumpundogoh ya nun'ahi'pan.
33 Ta na'amung nadan tatagu i diyen boble hinan way lita''angan

34 ot pun'ipaphod Jesus nadan mumpundogoh an nat'onat'on di dogohda
ya nunla'ahna nadan nun'ih'op. Mu aggena impahapit dadiyen nih'op te
aggena pinhod an diday mangipa'innila an hiya nan Kristu.

Hay E Nuntudtuduwan Jesus Hi Ad Galilee
(Luke 4:42-44)

35 Agge nabigat ot bumangon hi Jesus ot umeh nan ma''id ha tagu ot e
mundasal.
36 Mu hidin hiyah nabigat ot e punhama' da Simon hi Jesus.
37 Ta onda inakhupan ot alyonday, Ume ta'u te umman hama'on da'ah
nadan tatagu.
38 Mu alyonan diday, O mu mahapul an ume ta'uh nadan udum an
boblehtu te mahapul an itudtuduwa' damdama dida te hituwey nun'iyali'.
39 Ta hininap Jesus nadan bobleh ad Galilee an e nuntudtuduh nadan
a'am'amungan di Judyu on nunla'ahna nadan dimunyu an nun'ih'op
hinadan tatagu.

Hay Nangipaphodan Jesus I han Na'gullidan
(Matthew 8:1-4; Luke 5:12-16)

40 Indani ya wada han tagun na'gullidan‡ an imme ot mundu''un hi
hinangngab Jesus ot alyonay, Apu Jesus, daan mo bahan ta pohdom'e ya
impaphoda' hitun dogoh'u.
41 Ya himmo' Jesus ot iha'monay ta'lena i hiya ot alyonay, O pohdo'.
Pumhod'a.
42 Ta ona inathidi ya na'ibagan pinumhod di adol diyen na'gullidan.
43 Ot padanan Jesus i hiya an alyonay,
44 Adim ibagbagah tuwen inat'un he''a. Mu mahapul an ume'a ta em
ipatigoh nan padi an pinumhod'a. Ya inunudmu nan nibagah nan tugun
Moses ta idatmu ha i'nong diyen padi i Apu Dios ta panginnilaan nadan
tatagu an nan padi ya abulutonan na'aan nan dogohmu.
45 Mu ta'on hi athidiy imbagan Jesus i hiya ya imme ot ena pun'ipa'innilah
diyen inat Jesus i hiya. Ta ma''id ha ohah bobleh umayan Jesus hi adi
humalunghung di tatagun hiya. Ta hiya nan immeh nan ma''id ha boble
mu nitnudda damdamahdi nadan tatagu.

2

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Naparalays
(Matthew 9:1-8; Luke 5:17-26)

1 Nala''uh han atnay algo ot mumbangngad da Jesus hi bobledah ad
Kapernaum. Ta on dingngol bon nadan tataguhdi
2 ot umedah awadana. Ta lo'tat ya adi umdah nan lita''angan hi umbunan
nadan tatagun mundongol hinan hapit Apu Dios an itudtudun Jesus.
3 Indani ya indatong han opat an tatagu han naparalays an in'ayudda.
4 Mu ma''id ha atondan mangiyeh awadan Jesus te dakolday tagu. Ta
inyeda moh atop ot gutbawonda nan atop an nipto'an Jesus ot buyunondah
diyen ni'ayud. 5 Ya innilan Jesus an nahamad di pangulugdan hiya ot
alyonah nan mundogoh di, Pinakawan'uy bahulmun iba.
6 Ya wadaday muntudtuduh uldinmin Judyu an ni'yamung
7 ta alyondah nomnomday, Te han tagu an tanganuna ihya ipaddung di
niyatana i Apu Dios. Ot ten ammunah Apu Dios an mamakawan hi bahul
di tagu.

‡ **1:40 1:40** Nan na'gullidan ya hidiye nan alyon di udum an Biblia hi leprosy.

8 Mu innilan Jesus hidiyen punnomnomda ta hiya nan inalinan diday,
Tanganu mahan on athinay punnomnomyu?
9 Nganney nalaklakah patiyonyu? On nan alyon hi napakawan di
bahulmu onu nan alyon hi tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan
he"a ya imme'a?
10 Ibaga' i da'yu an ha"on an Nitulang Hitun Tatagu ya abalina' an ipa-
phod di tagun naparalays ta panginnilaanyu an abalina' bon mamakawan
hi bahul di tatagu. Ot alyona i diyen tagu di,
11 Tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan he"a ya immanamut'a.
12 Ya timma'dog ot alana nan nangi'ayudandan hiya ot umanamut. Ta
nadan tatagun nanigo i diyen na'at ya masda'awda ot dayawondah Apu
Dios an alyonday, Ad uwani mahan ya abuh han nanigan ta'u i han athinan
na'at.

Hay Nangayagan Jesus I Libay
(Matthew 9:9-13; Luke 5:27-32)

13 Han hin'algo ya imme boh Jesus hinan pingngit di lobong ya niyunud
nadan tatagun hiya ta hidin na'amungdah awadana ot itudtuduwana dida.
14 Ya hidin mundaldallanan da Jesus ya tinigonah nan way upihhinan di
pumbayadan hi buwis hi na' Alpeus an hi Libay an mun'amung hi buwis.
Ot alyon Jesus i hiyay, Ma'at mi'unud'an ha"on.
Ya natanna'dog ot mi'ye i Jesus.
15 Han hin'algo ya inayagan Libay da Jesus ta eda mangan hi baleda. Ya
dakol nadan tatagun alyon nadan Judyu hi nun'abahulan an mun'amung
hi buwis di udum an nitnud i Jesus ot mi"andan dida.
16 Ya hidin tinigon nadan Paliseu an muntudtuduh uldinmin Judyu
an mi"an hi Jesus i dadiyen alyonday nun'abahulan ya alyondah
nadan itudtuduwanay, Tanganu mahan on mi'mi"an hi Jesus hinadan
nun'abahulan?
17 Mu hidin dingngol Jesus hidiyen inalida ot alyonay, Nan tagun ma"id
ha dogohna ya adina mahapul di doktor. Mu nan waday dogohna ya
hiyay munhapul hi doktor. Ya atbohdin bokon nadan mangalih ma"id ha
bahulday immaliya' te hay immaliya' ya gapuh nadan nun'abahulan.

Hay A'at Di Pun'ulatan
(Matthew 9:14-17; Luke 5:33-39)

18 Wada han nun'ulatan nadan itudtuduwan John ya nadan Paliseu.
Ya immeday udum hi awadan Jesus ot alyondan hiyay, Tanganu on
hanadan itudtuduwan John ya nadan Paliseu ya mun'ulatdah ad uwani
mu hanada'en itudtuduwam ya adida mun'ulat?
19 Ya inalin Jesus i diday, Innila ta'u an wada'ey kasal ya adida mun'ulat
nadan tatagun na'amung. Ot athidih ad uwani an gapu ta wadaa' ni' hitu
ya adi mahapul an mun'ulatda.
20 Mu indani ta ma"ida' mon tigonda ot mun'ulatdah punnomnomandan
ha"on.
21 Ya innayun Jesus an alyon di, Undan wa'et napa"ih nan limmame
an lubungyu ya ilkobyu nan pa"ala? Adiyu te atonyu'ehdi ya ayyu te
kumittang nan nilkob ya minamana nan napa"ih.
22 Ya atbohdih nan pinahapah an bayah an adiyu iha"ad hinan nadunut
an lalat an pangiha"adan hi bayah. Te atonyu'ehdi ya bughiyonah diyen
nittuwana ot mitopal. Te hanan pinahapah an bayah ya mahapul an
miha"ad hinan pa"apya an up'up an pangiha"adan hi bayah.

Hay A'at Nan Habadun Tungo
(Matthew 12:1-8; Luke 6:1-5)

23 Wada han Habadun tungo an ini'wan da Jesus i han puntanoman ot
pungkultung nadan itudtuduwana dohah nadan nitanom.
24 Ya wadaday Paliseu an nanigo ot alyonda i Jesus di, Tigom'e, tanganu
mahan on aton nadan itudtuduwam ha athina yaden paniyo te Habadun
tungo?
25 Mu inalin Jesus i diday, Undan aggeyu innila din inat David hidin
nadne hidin apadin Abiatar an hidin nun'a'agangan nadan nun'ibbana
26 ot pamaaggot hunggop hinan tabernakel ot alana nadan tinapay an
nidawat i Apu Dios ot anondah nadan nun'ibbana an ta'on on paniyoh
anon di bokon padi.
27 Mu ma"id ha alyon ta'uh paniyoh diyen inatda. Ot athidi te nan
Habadu ya numbalinon Apu Dios hi tungo ta iphodan di tagu.
28 Ya ha"on an Nitulang Hitun Tatagu di ukod an mangibagah nan paniyo
ya nan bokon an umat hinan a'at di Habadun tungo.

3

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Natakluy Di Ta'lena
(Matthew 12:9-14; Luke 6:6-11)

1 Indani ya imme boh Jesus hinan a'am'amungan di Judyu ya wahdi han
lala'in natakluy di ohan ta'lena.
2 Ta nadan udum an tatagun wahdi ya hahalipatanda hi'on paphodon
bon Jesus hidiyen mundogoh i diyen Habadun tungo ta waha ipabahuldan
hiya.
3 Ot ayagan Jesus hidiyen natakluy di ta'lena ot alyonay, Tuma'dog'ah
hinangngab datuwen tatagu.
4 Ot alyon Jesus di, Wada han mahmaha' i da'yu. Undan nganney nibagah
nan uldin ta'un Judyu hi aton hinan Habadun tungo? On aton nan maphod
onu nan adi maphod? Ya on wa'e ha munligat ya boddangan ta tumagu
onu maphod on patayon?
Mu pamaag nadan tataguh dindinong.
5 Ot itigonah nadan tatagu yaden bimmungot an gapu ta athidin adi
maphod di a'atda. Ot alyona i diyen natakluy di ta'lena di, Uyyadom di
ta'lem.
Ta inuyyadna ya ni'bagan pinumhod.
6 Mu hidin tinigon nadan Paliseu hidiyen na'at ot lumah'unda ta eda
hahapiton hinadan tatagun Herod di atonda an mamate i Jesus.

Hay Na'amungan Di Tataguh Nan Pingngit Di Lobong

7 Ot makak da Jesus hinadan itudtuduwana i diyen boble ot umedah nan
way pingngit nan lobong an nungngadan hi Galilee. Ya dakkodakkolday
tatagun nun'itnud i dida an i Galilee
8 ya nadan nalpuh ad Jerusalem ya nadan udum an bobleh ad Judea ya hi
ad Idumia ya hinan duwan boblen ad Tyre ya ad Sidon ya nadan nalpuh
nan dommang nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ta immedan
namin hi awadan Jesus te dingngolda nadan maphod an ina'inatna.
9 Ta lo'tat ya alyonah nadan itudtuduwanay, Eyu idadaan nan bangka
ta hidiy e' umohnongan te ma"id tee ha ato' te munhuhukwittan tudan
tatagu.
10 Te nun'ipaphodna nadan mumpundogoh ta hiya nan mumpupullo-
hdan e manapan hiya.

11 Ya wadada'e nadan nun'ahi'pan ta tinigodah Jesus on nundu''undah
hinangngabna on muntukukdan alyonday, Innilamin he''a nan Imbabalen
Apu Dios.
12 Mu impadinong Jesus dida te adina pohdon an diday mangipa'innilah
a'atna.

Hay Namto'an Jesus Hinadan Apostolesna
(Matthew 10:1-4; Luke 6:12-16)

13 I han hin'algo ya immeh Jesus hinan nabillid ot ipa'ayagna nadan
pohdonan ayagan. Ta onda imme
14 ot pot'onay himpulut duwa (12) ta diday pun'ib'ibbana ot ngadanana
didah Apostoles. Ta udum hi algo ya diday honagonah e muntudtudu
15 ya idattana didah abalinanda an munla'ah hi nun'ih'op.
16 Hay ngadan dadiyen himpulut duwa (12) ya hi Simon an nginadanan
Jesus hi Peter
17 ya da na' Sebedi an da James i John an dida nan nginadanan Jesus hi
Bonerges an hay ibalinana ya ay kidul di niyatanda
18 ya hi Andrew ya da Philip i Bartolome ya hi Matthew ya hi Thomas ya
hi Tadeus ya hi James an hi na' Alpeus ya hi Simon an ohan Selote
19 ya hi Judas Iskariot an hiya nan mangipatiliw i Jesus.

Hay Adi Pamihulan Hinan Espiritun Apu Dios
(Matthew 12:22-32; Luke 11:14-23; 12:10)

20 Hidin numbangngad da Jesus hinan boble ya na'amungda boy dakol
an tatagu ta ta'on on ha e panganan da Jesus on ma''id ha atonda.
21 Ya hidin dingngol nadan a'ammod Jesus ot umedan e mangawit i hiya
te alyon nadan udum di mabongbongang.
22 Ya wadadahdi nadan muntudtuduh nadan uldinmin Judyu an
pa''alpudah ad Jerusalem an alyonday, Umman nee nih'op i hiya nan
ap'apun nadan dimunyu ta hiya nan abalinanan munla'ah hi nih'op.
23 Mu innilan Jesus hidiyen layahda ta hiya nan inalinah nadan tatagun
na'amung di, Onha hi Satanas di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op
ot undan mabalin ta hi Satanas ya mi'buhul hinadan ibbana? Ot alyon bon
Jesus di,
24 Onha mumbubuhhulan nadan himpamoble ot umannung an lo'tat ya
madadagdan namin.
25 Ya atbohdih nadan hina'amma an onha dida dida on numpapatteda ot
lo'tat ya madadagdan namin.
26 Ot athidi i da Satanas an onha mundudu''uganda ot lo'tat ya mapogpog
di pun'ap'apuwana.
27 Hi Satanas ya umat hinan mabikah an lala'in mun'adug hi balena
ta adi ma'akoy gina'una. Mu ha''on an ma'abbikah mu hiya ya nalakah
pamoboda' i hiya ta way ato' an manggop hi balena ya nun'ala' nadan
gina'una.
28 Ya alyona boy, Ibaga' i da'yu an an namin di bahul an umat hinan
pamihulan hi ibban tagu ya mabalin an mapakawan.
29 Mu hanan mangalih hi Satanas di nangat hinan inat nan Espiritun Apu
Dios ya adi pakawanon Apu Dios hi inggana.
30 Manu'eh athidiy imbagan Jesus ya hay nangalyan nadan tataguh hi
Satanas di nangdat hi abalinana an bokon nan Espiritun Apu Dios.

Hay Nitulang I Jesus
(Matthew 12:46-50; Luke 8:19-21)

31 Hidin muntudtuduh Jesus hinadan tatagu ya dimmatong da inana ya
nadan i'ibanan linala'i an mangayag i hiya ot umohnongdah nan dola.
32 Ta nadan tatagun wahdi an mangmangngol hinan itudtudunay e
nangibagan hiya an alyonday, Wahna man da inam hinadan i'ibam hi dola
te pinhoddan mi'hapit i he"a.
33 Ya alyon Jesus di, Ma"id ha napilih hi ina' ya i'iba'.
34 Ot itigonan didan namin an na'amung ot alyonay, An namin ayu ya
ibilang da'yuh hi ina' ya i'iba'.
35 Te nadan tatagun mangun'unud hinadan pohdon Apu Dios ya diday
ibilang'uh i'iba' ya ammod'u.

4

Nan Ni'aligan Di Ohok
(Matthew 13:1-9; Luke 8:4-8)

1 I diyen algo ya imme da Jesus hinan way pingngit di lobong an
nungngadan hi Galilee ot muntudtudu bohdi. Ya dakkodakkol nadan
tatagun himmalunghung i hiya ta hiya nan immeh nan bangka an wahdih
nan lobong ot e umbun hidi. Ta nadan tatagu ya timma'dogdah nan
pingngit nan lobong.
2 Ot itudduwana dida an in'alignay nanudduna an alyonay,
3 Donglonyu han ibaga', Wada han e nunhabuwag hi ohok.
4 Ya hidin pun'ihabuwagna ya wadaday nipto' hinan awon ot ume nadan
hamuti ot pun'a'anda.
5 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan mabatu an kittang di lutana ta
manu te agagga ot humangoda
6 mu hidin pinumtang ya nun'a'alyohda ot mun'a'ateda te namaganan
nan kittang an lutan himmangawanda.
7 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan matalo'to'. Ta himmangoda mu
inilung nan gulun dida ta ma"id ha imbungada.
8 Mu hanada'en udum ya nipto'dah nan malumong an luta ta himman-
goda ot umo"ongalda ot bumungadan namin an dakol di bungan di udum
ya indakdakol di udum ya manghan di bungan nadan udum.
9 Ta on indappuh Jesus ot alyonay, Da'yun waday ingana ya maphod onyu
na'addonglon hinaen intuddu'.

Hay Ibalinan Nan Ni'alig An Ohok
(Matthew 13:10-23; Luke 8:9-15)

10 Hidin nabukal nadan tatagu ta ammuna nadan Apostoles ya nadan
udum an nangulug i Jesus ot mahmahanday ibalinan nan inuhuhna.
11 Ya alyon Jesus di, Udu'dul i da'yu te nipa'innila i da'yuy a'at nan agge
ni' na'innilaan an pun'ap'apuwan Apu Dios. Mu hanada'en adi mamati ya
mi'alig nadan mituddun dida.
12 Te ta'on onda tigotigon nadan ato'ato' ya donglodonglonda nadan
ibagabaga' ya adida ahan ma'awatan. Te onha ma'awatanda ot wan
muntutuyudah nadan numbahulanda ta wan pakawanon Apu Dios dida.
13 Mu ta'on'eh on da'yu ya adiyu ma'awatan nan ni'aligan nan ohok ot
nganney atonyun manginnilah nadan udum an ituddu'.
14 Hay ni'aligan nan e nunhabuwag hi ohok ya hiya nan e
mangipa'in'innilah nan hapit Apu Dios.

4:12 4:12 Isaiah 6:9-10

15 Ya hanan awon an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun
nangngol hinan hapit Apu Dios mu immeh Satanas ot ha'ulona dida ta
lininglingda nadan hapit Apu Dios an dingngolda.
16 Ya hanada'en mabatu an nipto'an nadan udum an ohok ya dadiye
nadan nangngol hinan hapit Apu Dios an manu te mun'am'amlongda ni'
an mangunud
17 mu paddungnay agge limmamut di pangulugda te gapuh nadan dakol
an hapit di tatagun dida onu gapuh ligatda ya indinongdan mangunud
hinan hapit Apu Dios.
18 Ya hay ni'aligan'en nan matalo'to' an nipto'an nadan udum an ohok ya
nadan udum an tatagu an nangngol hinan hapit Apu Dios
19 mu hanadan kinadangyan ya nadan udum an ma'omnawan hitun
lutay gagamgamanda. Ya wada'ey punligatanda ya minomnomanda. Ta
datuwen namin di miploh hi punnomnomda ta ma"id ha niyatan nadan
hapit Apu Dios an dingngolda hi nitaguwanda.
20 Ya hana'en malumong an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan
nangngol hinan hapit Apu Dios ot unudonda. Ta hiya nan dakol nadan
maphod an ato'aton di udum ya indakdakolnah udum ya manghan
hinadan udum.

Hay A'at Di Dilag
(Luke 8:16-18)

21 Alyon bon Jesus di, Undan da'yu'e ya tolganyu nan hilaw ya
hina"ubanyu onu eyu ipahiluk hinan kama? Otten di'et natolgan ya eyu
ipattuk.
22 Ta athidih nan tudtudu' an lo'tat ya mipa'innila ta hanadan paddung-
nay nipa"eh ad uwani ya ma'innilaan.
23 Ot da'yun waday ingana ya maphod onyu na'addonglon hinaen inali'.
24 Te onha ihamadyun donglon ya inunudyu ot ma'ud'udman di
innilaonyu.
25 Te nan mangunud hinadan nituddun hiya ya ma'udman di innilaona.
Mu nan tagun adi mangunud hinadan nituddun hiya ya ta'on on nan
kittang an innilana ya linglingona.

Hay Nipaddungan Nan Umongngalan Nan Nihok

26 Alyon bon Jesus di, Hanan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat i ha taguh
e nun'ohok.
27 Ta hidin inggibbuhna ot mahiw hinadan udum an atona ta pinalpali-
wana ya himmango nadan inihokna. Mu aggena innila hi'on nganney inat
nadan inihoknan himmango
28 te ukod nan luta an mangipahango ya mangipa'ongngal ya mangi-
pabunga.
29 Ta wa'et natongda ya ahi ume nan tagun e mun'apit hinadan bungan
nadan intanomna.

Hay Nipaddungan Nan Kittakittang An Ohok
(Matthew 13:31-32; Luke 13:18-19)

30 Alyon bon Jesus di, Hay oha boh ipaddungan nan pun'ap'apuwan Apu
Dios
31 ya nan kakitkittangan an ohok an ma'alih mustard.
32 Mu ta'on on kittakittang mu di'et nitanom ta nahikon ya ong'ongngal
mu nadan udum an nitanom ta mabalin an pumbuyaan di hamuti nadan
hapangna.

33 Ta athi'athidiy inat Jesus an in'ali'alignay nanudduna ta wan mabalin
an ma'awatan nadan tatagu nadan itudtuduna i dida.
34 Ta an namin nadan intudduna ya in'aligna mu abuhda'eh nadan
itudtuduwana on imbaganay ibalinan nan in'aligna.

Hay Nangipadinongan Jesus Hinan Puwo'
(Matthew 8:23-27; Luke 8:22-25)

35 Hidin mun'ahdom i diyen algo ya alyon Jesus hinadan itudtuduwanay,
Umagwat ta'uhdih dommangna.
36 Ot mumbangkada i diyen inumbunan Jesus ot taynanda nadan tatagun
na'amung hidi. Mu wadada damdamay udum an bangka an niyunud i dida.
37 Ta hidin mangmangngeda ya inihbodna han puwo' ta maludulludun
nan dalluyun on nihuyat hinan bangka ta ay malnong nan bangka.
38 Mu hi Jesus ya numpungan an na'alo'an hinan awidan di bangka. Ot e
bangonon nadan itudtuduwana ot alyonday, Apu Jesus, boddangan da'mi
te tee man an malnong ta'u?
39 Ta bimmangon ot alyonay, Duminong'an puwo'.
Ya nadadinong nan puwo' ya nan dalluyun ta ma''id ha al'ali.
40 Ot alyonah nadan itudtuduwanay, Tanganun ayu mahan ma'attakut?
Undan ma''id ha pangulugyu?
41 Ya masda'aw nadan itudtuduwanan munhahapitdan alyonday,
Nganne nin hituwen tagu an ta'on on ha puwo' ya dalluyun on unudonday
ibagana?

5

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(Matthew 8:28-34; Luke 8:26-39)

1 Ta dimmatong da Jesus hi ad Gadara an dommang di ad Galilee.
2 Ta hiyah munlah'un hi Jesus hinan bangka ya tuwe han nahi'pan an
nalpuh nan lubu'an
3 te hidiy ena punli'li''odanan. Ya an namin di pamoboddan hiya on
po'tangona.
4 Ta ta'on hi bangkilinganday ta'lena ya hukina on po'tangona. Ta
athi'athidi an bobodonda on pino'tangna ta lo'tat mo ya ingnganuy nadan
tatagun mamobod i hiya.
5 Ta abigabigat an ta'on on hinan mahdom on e humanawwangan hidih
nan way lubu'an ya hinadan nabillid an tumukutukuk on ingganandutnay
adolnah nadan batu.
6 Ya hidin minangmangnah Jesus ot tagtagona ta imme ot mundu''un hi
hinangngabna
7 ot itkuknan alyonay, Jesus an imbabalen nan na'abbaktun Dios, undan
nganney atom i ha''on? Isapatam bahan i Apu Dios an adiya' paligaton i
he''a.
8 Manu'eh inalinah diye ya hay nangalyan Jesus i hiyay, Mala'ah'a i naen
lala'i.
9 Ot alyon bon Jesus i diyen nih'op di, Ibagam di ngadanmu.
Ya alyonay, Hay ngadan'u ya hi Dakol te dakol ami.
10 Ya alyondan Jesus di, Adi da'mi bahan pa'aanon ituwen boble.
11 Ya nipaddih an wadaday babuy an mangmangngan hinan way nabillid
12 ot alyon nadan nih'op di, Pa'aanon da'mi'e ya daan mo bahan ta
iyabulutmu ta ta'on on e ami mih'op hinadan babuy.

13 Ta on inyabulut Jesus ot mala'ahdah nan nih'opanda ot eda mun'ih'op
hinadan babuy ta ahiyayappahan nadan duway libun (2,000) babuy ot
umedah nan lobong ta nun'a'altingda.
14 Ta hanada'en mangipapto' i dadiyen babuy ya pamaaggot bumtikda ta
an namin nadan boblen nangipluyanda on inuhuhdah diyen na'at.
15 Ya hanada'en tatagun nangngol ya pinhoddan e tigon hi'on imman-
nung ta hiya nan immedah awadan da Jesus. Ya immannung peman an
wahdin um'umbun hidiyen lala'in nahi'pan ni' an nunlubung mohpe te
pinumhod di nomnomna. Ya timmakutda.
16 Ya hanada'en nanigo i diyen na'at ya inuhuhdah nadan tatagu nan
na'at i diyen tagu ya nadan babuy.
17 Ta alyon mon nadan tatagu i Jesus di, Umaan'a bahan hitun
numboblayanmi.
18 Ta hidin umeda mo da Jesus hinan bangka ya imbagan diyen lala'in
nahi'pan ni' an pinhodnan mi'ye i dida.
19 Mu adi pi'yayon Jesus an alyonay, Maphod di umanamut'a ta em
uhuhon hidiy a'at di nammo'an Apu Dios i he''a.
20 Ot unudon diyen lala'i. Ta on imme ot ena mo ibagabagah nadan
tataguh abobboblehdih ad Dekapolis hidiyen inat Jesus i hiya. Ta
hanada'en nangngol i diyen ibagabagana ya masda'awda.

Hay Nanapaan Han Babaih Lubung Jesus
(Matthew 9:18-26; Luke 8:40-56)

21 Numbangka bo da Jesus ot mumbangngaddah dommang nan lobong
ya dakkodakkolda bo nadan tatagun e himmalunghung i hiya.
22 Ya wada han mangipangpanguluh nan a'am'amungan di Judyu an hi
Darius an imme ot mundu''un hi hinangngab Jesus
23 ot alyonay, Umeta bahan ta em iha'moy ta'lem hinan imbabale' an
tuwen mate ta wan tumagu.
24 Ot mi'yeh Jesus ya mun'i'itnuddan dida nadan tatagu an amod onda e
humalunghung i hiya.
25 Ya wada han babain himpulut duway (12) tawon di agge dimminongan
di dalan malpuh adolna.
26 Ta ma''id ha aggena e numpa'agahan ta inumahnan namin di pihhuna
ya agge damdama na'agahan an onnot on namama.
27 Mu innilan diyen babai nadan ina'inat Jesus ta hiya nan nitnud ot
dapaonay lubung Jesus te hay ninomnomna ya alyonay,
28 Ta'on on namaag ya dinapa' di lubungna ot pumhoda'.
29 Ya hidin dinapana ya na'ibagan nati'od nan dalan malpuh adolna ya
inamtanan pinumhod hidiyen dogohna.
30 Ya ta'on on hi Jesus ya inamtana an nan abalinanay bimmoddang i
diyen babai ta inligguhnah nadan tatagu ot alyonay, Nganney nanapah
lubung'u?
31 Ya alyon nadan itudtuduwanay, Nganney pot'on hi nanapah lubungmu
i ha athitu an dakkodakkol tudan tatagu.
32 Mu muntiggotiggo ya tinigonah diyen babai.
33 Ya munggagayonggong hidiyen babaih takutna ot e mundu''un hi
hinangngab Jesus ot iba''agna an hiyay nanapah lubungna.
34 Ya alyon Jesus i hiyay, Gapuh nan pangulugmun iba ya na'aan nan
dogohmu. Umanamut'a ot malinggop'a mo aya te pinumhod'a.

Hay Nanaguwan Jesus I Han Pa'attena

35 Aggena impadappuh hidiyen ibagana ya wadaday immalin nalpuh
balen Darius ot alyondan Darius di, Adim awiton nan muntudtudu te niluh
damdaman nate nan imbabalem.
36 Mu hidin dingngol Jesus hidiyen inalida ot pamaaggot alyonan Darius
di, Adi'a minomnoman hinan imbagadan he"a, pamaag ya nundinol'an
ha''on.
37 Ot adi pi'yayon Jesus nadan tatagu ta ammuna da Peter ya nan hinagin
da James i John di ni'uyug i dida.
38 Ta onda dimmatong hinan balen diyen mangipangpanguluh nan
a'am'amungan di Judyu ya wahdiday ahingungulngul ta ma''id ha
pa'inonglan.
39 Mu hinunggop hi Jesus ot alyonay, Tanganun ayu ahikokoga? Umman
agge nate nan unga te on nalo' ya abuh.
40 Ya ngihngihilandah Jesus mu impalah'una dida ta ammuna da inana
ya hi amana ya nan tulun nitnud i hiya an immeh nan awadan nan unga
41 ot odnan Jesus di ta'lena ot ihapitnah hapitdan alyonay, Talita kumi
an hay ibalinana ya he''an unga, bumangon'a.
42 Ya nabannangon nan unga an himpulut duway (12) tawona ot
dumallan. Ta on tinigon nadan a'ammodna ya masda'awda.
43 Mu pinadanan Jesus i dida an adida e ibagabagah diyen na'at. Ot
alyona boy, Panganonyu mohpe tun unga.

6

Hay Agge Nangunudan Nadan Tatagu I Jesus Hinan Numboblayana
(Matthew 13:53-58; Luke 4:16-30)

1 Tinaynan da Jesus hidiyen boble ta numbangngaddan namin hinan
itudtuduwanah ad Nasaret an niha''adanah a'ungana.
2 Ta i diyen Habadun tungo ya immeh nan a'am'amungan di Judyu
ot muntudtuduhdi. Ya masda'aw nadan dakol an na'amung hinan
nanudduna an alyonday, Dana mahan di e nangngolan naen taguh nadan
dakol an innilana ya dana nin di nalpuwan nan ongal an abalinana ta
abalinanan mangat hi milagro?
3 Ya undan bokon hinae nan kalpentero an imbabalen Mary an i'ibana da
James i Joseph ya da Judas i Simon ya nadan binabain wahtu? Ot nganne
hanan e pangunudan i hiya te undan agge innilay niyatana?
4 Mu inalin Jesus i diday, An namin nadan propetah din nadne ya
ta'on on idanay umayanda ya lispituwon di tatagu dida. Mu hinada'en
numboblayanda ya ta'on on didan hina'amma ya adida lispituwon dida.
5 Ta hiya nan ma''id ha dakol hi inat Jesus hi milagro i diyen boblena an
ammunada han oh'ohhan tatagun mundogoh an inha'monay ta'lenan dida
ot pumhodda.
6 Ya masda'aw hi Jesus hi adida pangulugan i hiya. Ot eda mo
muntudtuduh nadan nun'ihaggon hinan numboblayana.

Hay Nannagan Jesus Hinadan Apostolesna
(Matthew 10:5-15; Luke 9:1-6)

7 Wada han nangayagan Jesus hinadan Apostoles ot idatnay abalinanda
an munla'ah hi nun'ih'op te pinhodnan ituda' dida ta hinduhindudwadan
e muntudtuduh udum hi boble
8 an alyonan diday, Ekayu muntudtudu mu adi mahapul an mangdon ayu
hi akbutyu onu anonyu onu pihhuyu ta ammuna ha hu''udyuh odnanyu.
9 Munhahapatut ayu mu adiyu oddahon di lubungyu.

10 Ta imme ayu'e hinan ohan boble ya i ha ohan baley umohnonganyu
ta ingganah taynanyuh diyen boble.
11 Mu alina'eh datnganyu ha boble ya ma''id ha apngadan da'yu an adida
pohdon an mitudduwan ya taynanyu dida. Ya ta'on on nan hupu' hi hukiyu
on numpu'pu'yu ta panginnilaandan adiyu ipapilit an middum i dida.
12 Ta on inalin Jesus hidiye ot mahihi''anda an e muntudtudu ta wan
muntutuyu nadan tataguh bahulda ta way atondan mi'tagu i Apu Dios.
13 Ta nunla'ahday nih'op hinadan tatagu ya nun'ilamuhday lanah nadan
mumpundogoh ta nun'a'aan di dogohda.

Hay Natayan John An Mumbonyag
(Matthew 14:1-12; Luke 9:7-9)

14 Nundongol hi Jesus ta hiya nan ta'on on nan patul an hi Herod ya
dingngolna nadan ato'aton Jesus. Mu nadan udum an tatagu ya alyonday,
Manu'eh ongal di abalinana ya hiyah John an mumbonyag an timmagu.
15 Ya hanada'en udum ya alyonday, Umman nin hi Elijah an propetan
Apu Dios hinaen numpatigoh ad uwani.
Ya nada'en udum ya alyonday, Umman nin hiyay ohah nadan propetah
din nadne an timmagu.
16 Mu hi Herod ya alyonay, Umman hiyah nae nee nan hi John an hiya
din impaputul'uy uluna.
17 Manu'eh athidiy inalin Herod ya hiyay nangipibalud i John te pinloh
Herod hi Herodias an ahawan ibbanan hi Philip.
18 Yaden ilutik John an adi maphod hidiyen inatna.
19 Ya ta'on on hi Herodias ya aggena pinhod hidiyen inalin John ta hiya
nan pinhodnan gahin on mipapate mu agge inyabulut Herod
20 te itakutna nan amaphod John te innilana an hi John ya tagun Apu
Dios. Ya pinhod Herod an mundongol hinadan itudtudun John an ta'on on
hinuddum on datuwey mangdat hi inomnomana.
21 Mu hi Herodias ya ninomnomna han atona i John ta hidin nadatngan
hidiyen algo an punnomnomandah niyayyaman Herod ya nahayup nadan
ap'apun di gubilnu ya nadan opisyal di tindalu ya nadan kakadangyan an
i Galilee ot munhahamulda.
22 Ot panayawona nan imbabalena ya umipa'amlong i Herod ya nadan
tatagun na'amung nan panpannayona. Ta hiya nan inalin Herod i diyen
imbabalenay, Maphod nan panayom. Pinhod'un ibagam hi'on nganney
pohdom hi idat'un he''a
23 an ta'on on hay godwan tun pun'ap'apuwa' ya idat'u.
24 Ta imme nan unga i inana ot alyonay, Nganney ibaga' hi idat aman
ha''on?
Ya alyon inanay, Nan ulun John an mumbonyag.
25 Ta na'ibagan nibangngad nan unga ot alyonah nan patul di, Hay
pinhod'uh idatmun ha''on ya hay ulun John an mumbonyag an miha''ad
i ha duyu.
26 Ya nunhiglay tutuyun Herod mu ma''id ha abalinana te niluh an
dingngol nadan tatagu nan hinapitna.
27 Ot honagona mo nan guwalya ot ena aton nan pohdon diyen
imbabalen Herodias. Ta imme nan guwalyah nan baludan ot putulonay
ulun John
28 ot iha''adnah nan duyu ot iyenah nan unga ot e idat nan unga i inana
an hi Herodias.

29 Hidin dingngol nadan intudtuduwan John hidiyen na'at i hiya ot eda
alan nan adolna ot eda ilubu'.

Hay Namanganan Jesus Hinadan Dakol An Tatagu
(Matthew 14:13-21; Luke 9:10-17; John 6:1-15)

30 Indani ya numbangngad nadan e nuntudtudu an A'apostoles Jesus ot
uhuhondan hiya nadan ina'inatda.
31 Ya hiyah diye damdaman mapinpinalogday tatagun e manama' i Jesus
ta ma''id ha atondah nadan Apostolesna an mun'ible onu mangan. Ta
alyon mon Jesus i diday, Ume ta'u ni' i ha ma''id ha tagu ta way aton ta'un
mun'ible.
32 Ta eda nunlugan hinan bangka ot umedah nan agge naboblayan ta
abuhdahdi.
33 Mu na'innilaan damdaman nadan tatagu nan immayanda te dakolday
nanigoh nakakanda ot awigingondan idallan ta diday namangulun dim-
matong hinan umayan da Jesus.
34 Ta on dimma''al da Jesus ya wahdiday dakkodakkol an tatagun
namangulun dimmatong. Ya nunhiglay homo'nan dida te ayda ninganuy
an kalneron ma''id ha mangipapto' i dida. Ot inayuna mon itudtuduwan
dida.
35 Ta hidin mun'ahdom ya imme nadan itudtuduwanah awadana ot
alyonday,
36 Udu'dulnay ituda'mu tudan tatagu ta umedah nadan nun'ihaggon an
boble ta eda gumattang hi anonda te ma''id ha boblehtu.
37 Ya inalin Jesus di, Da'yuy ukod an mangdat hi anonda.
Ya inaliday, O mu mahapul di ongal hi pihhuh migattang ot daanay emi
pangalan?
38 Ya alyonay, On atna ha tinapay hi wahna?
Ta eda puntigo ya alyonday, Ammuna man tee han liman tinapay ya han
duwan ekan an wahtu.
39 Ot ibagana i dida ta eda pabunon nadan tatagu ta ma'ubu''ubungdah
nadan nahlo'an.
40 Ta hinnanabongle (50) ya hinggagahut (100) di na'anubu''ubung.
41 Ot alan Jesus nan liman tinapay ya nan duwan ekan ot itangadnah ad
abunyan ot munhana i Apu Dios ot ahina upi'upingon ot idatnah nadan
itudtuduwana ta eda pun'ipiyappong hinadan tatagu
42 ot mangandan namin. Ya hidin nabhugda
43 ot eda amungon nadan aggeda ya napnuy himpulut duway (12) bahket.
44 Ya ha'ey bilang di nangan ya limay libuy (5,000) linala'i an aggeda
ni'bilang nadan binabai ya u''unga.

Hay Nundallanan Jesus Hinan Uhhun Di Liting
(Matthew 14:22-33; John 6:16-21)

45 Ot ibagan Jesus ta mamangulu nadan itudtuduwanan umeh nan
dommangna an ad Betsayda. Ta onda nunlugan hinan bangka ot ahina
pa'anamuton nadan tatagu.
46 Ta onda imme nadan tatagu ot umeh Jesus hinan bulludna an e
mundasal.
47 Ta hidin mun'ahdom ya wadada nadan itudtuduwan Jesus hinan
gawwan nan lobong yaden hiya'e ya ohahdih nan bulludna.
48 Ya minangmang Jesus an maligatan nadan itudtuduwana te pabangn-
gadon nan mabikah an dibdib nan bangka.
Ta damunah timmalanu ya ni'akhup hi Jesus hinadan itudtuduwana an
indallanah nan uhhun di liting ta enaot la''uhan dida.

49 Ya hidin tinigon nadan itudtuduwana an waday mundaldallanan
hinan uhhun di liting ya nangintattakutda ot tumkukda
50 te alyondaot on banig. Mu alyon Jesus di, Adi ayu tumakut te ha''on.
51 Ot inayunan munlugan hinan bangka ya nadadinong nan mabikah an
dibdib. Ta nunhiglan masda'aw nadan itudtuduwana i diyen na'at
52 te paddungnay makulhiy nomnomda ta aggeda innila nan a'at Jesus
an umat hi namangananah nadan dakol an tatagu.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh Hi Ad Genesaret (Matthew 14:34-36)

53 Hidin dimmatong da Jesus hi ad Genesaret
54 ya immatunan nadan tataguh Jesus.
55 Ot eda pun'ibagah nadan tataguh abobboblehdi an alyonday, Wada'ey
mundogoh ya inyeyuh awadan Jesus.
56 Ta an namin di umayan Jesus on inyunuddan hiya nadan mumpun-
dogoh ta iyedah nadan pummalkaduwan on numpahmo'dan hiya ta
dapaonda ni'moy gayadan di lubungna. Ya an namin nadan nanapah
lubungna ya pinumhodda.

7

Hay Nangiyunnudan Nadan Judyu Hi Pangat Handidan A'ammodda (Matthew 15:1-9)

1 Han hin'algo ya wadada nadan nalpuh ad Jerusalem an Paliseu ya
nadan muntudtuduh uldinmin Judyu an immeh awadan Jesus.
2 Ya tinigoda an nadan udum an itudtuduwan Jesus ya adida un'unudon
nan intugun handidan a'ammodda an ihipundah nan hikuda ta ingganah
nan gamatdan ulahan on ahida mangan.
3 Yaden dida'e an Paliseu ya an namin di Judyu ya un'unudonda nan
intuddun handidan a'ammodmi
4 ya nan atondan mun'ulah hi basu ya banga ya pannuman ya nadan
makan an gattangon hinan malkadu.
5 Ta alyondan Jesus di, Tanganu on nada'en itudtuduwam ya adida
unudon nadan intugun handidan a'ammod ta'uh din nadne an ulahan di
ta'le on ahita mangan?
6 Ya alyon Jesus di, Umman on ayu mumpunlayah. Immannung an
da'yuy nipto'an nan imbagan Apu Dios an impibagana i Isaiah an alyonay,
Datuwen tatagu ya manu te alyonday un'unudona' mu nat'on di wah
nomnomda.
7 Ta ma''id ha hilbin di pundayawda i ha''on te on hanadan malpuh
nomnomday ituddudah nadan tatagu on inaliday ha''on di ud tugun.
8 Ya ta'on on da'yuh ad uwani ya at'ayuhdi te alyonyuy hi Apu Dios
di un'unudonyu mu onnot on layahyu te hanadan itugun di tataguy
un'unudonyu.
9 Ta inwalongyu nadan tugun Apu Dios ta hanadan nadadawoh i da'yuy
itudtuduyu
10 an umat hinan inalin Apu Dios i handin ammod ta'un hi Moses an
alyonay, Mahapul an ipapto'yu nadan a'ammodyu. Nan tagun idutanay hi
amana onu hi inana ya mahapul an mipapate.
11 Mu da'yu'e ya ta'on on hanadan ma'ahhapul nadan a'ammodyu on
ukuhanyun idat. Ta hiya nan nat'on mo boy itudtuduyu an alyonyuy

7:7 7:7 Isaiah 29:13 **7:10 7:10** Hay Nakakan 21:17

12 mabalin an adiyu idattan nadan a'ammodyu mu ta ibagayun dida an
manu'eh ma''id ha idatyun dida ya niluh an indawatyun Apu Dios.
13 Ot danaen pangatyuy atiganan adiyu unudon nadan tugun Apu Dios
te nadan nadadawoh i da'yuy itudtuduyu. Ta hanadan adi maphod di
inhukkatyuh nadan pohdon Apu Dios hi atonyu.

Hay Alpuwan Di Pumbahulan
(Matthew 15:10-20)

14 Inayagan bon Jesus nadan tatagu ot alyonan diday, Hanat igongahanyu
ta wan ma'awatanyuh tuwen alyo'.
15 Bokon hanan anon di gumalat hi pumbahulan te umman hanadan
malpuh nomnom.
16 Ot da'yun waday ingana ya maphodot onyu na'addonglon hinaen inali'
i da'yu.
17 Hidin nagibbuh dadiyen inalin Jesus ot taynana nadan tatagun
na'amung ot hunggop hinan bale. Mu nitnudda nadan itudtuduwana ot
alyondan hiyay, Adimi ma'awatan nan inalim an pumbahulan.
18 Ya alyon Jesus di, Te nee on ta'on on da'yu ya adiyu ma'awatan. Undan
aggeyu innila an bokon nan anon di gumalat hi pumbahulan?
19 Te hanada'en anon ya adi umeh nomnom mu hay umayana ya hay
putu ta ahi bumudduh. Ta gapuh nangalyana i diye ya na'innilan ma''id
mo ha mapaniyoh makan.
20 Ya innayunan alyon di, Hay alpuwan di pumbahulan ya nan nomnom
21 te hidiy almuwan nan punnomnom an e mangako ya pumate
22 ya umiluktap ya e mi'babai ya e mi'lala'i ya munlayah ya umakih
ya pumihul ya munlattuwag ya e muntangango ya an namin nadan adi
maphod an pangat.
23 Ta an namin datuwen pumbahulan ya malpuh nomnom.

Hay Numpahmo'an Han Babai I Jesus
(Matthew 15:21-28)

24 Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot umedah nan ohan bobleh ad Tyre
ot eda mun'iyan i han bale ta adi innilaon nadan tataguy awadanda. Mu
hiya damdamah diyen na'innilaan nadan tataguh diyen eda niha''adan.
25 Ta wada han babai an nahi'pan nan babain imbabalena an dingn-
golnay awahdin Jesus ot ma'ibagan ume i diyen bale ot e mundu''un an
inda''omnay angahnah nan dotal hi hinangngab Jesus ot mumpahmo' i
hiya.
26 Hidiyen babai ya bokon Judyu te Greek an i Poenisia an nihaggon hi
ad Syria.
27 Mu in'alig Jesus nan nambalna an alyonay, Gahin di mabhug nadan
u''unga te adi maphod hi'onda agge nabhug ya inala nan anonda ta e ipa'an
hi kahu.
28 Ya inalin diyen babai di, Immannung hinaen inalim Apu Jesus, mu
atbohdi an ta'on on nan kahu an nihaggon hinan tagun mangmangngan
ya anona nan ogahon nan tagu.
29 Ya alyon Jesus di, Gapu i naen pumpada''ulam ya nala'ah nan nih'op
hinan imbabalem ot mabalin an umanamut'a.
30 Ta immanamut hidiyen babai ya wahdin nalo' nan imbabalena an
na'aan nan nih'op i hiya.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Ingan Nan Napukit

31 Hidin nakak da Jesus hi ad Tyre ya ini'wadah ad Sidon ya hi ad
Dekapolis ta numbangngaddah nan way lobong an nungngadan hi Galilee.
32 Ya deedahdiy tatagun nangi'uyug i han napukit ya nalollol an adi
humapit ot mumpahmo'dan Jesus ta iha'monay ta'lena i hiya ta pumhod.
33 Ot bumata"an da Jesus i diyen napukit ot ilukit Jesus di gamatnah nan
ingana ot ipu'nahna boy tukpanah dilan diyen napukit
34 ot ahi itangad Jesus hi ad abunyan. Ya himmodaal ot ihapitnah
hapitdan alyonay, Ephphatha an hay ibalinana ya pumhod'a.
35 Ya na'ibagan dumngol mohpey ingan diyen napukit ya maphod
mohpey panapitna.
36 Ot ibagan bon Jesus hinadan tatagu ta adida e ibagabagah diyen inatna
mu ondaot inyal'alan e inuhu'uhuh hidiyen inatna.
37 Ta hanada'en nangngol ya alyonday, Ongal mahan di abalinan naen
tagu te abalinanan ipaphod di napukit ya pahapitonay nalollol.

8

Hay Namanganan Jesus Hinan Opat Di Libun Tatagu (Matthew 15:32-39)

1 Wada bo han na'amungan di dakol an tataguh awadan Jesus ta
napuhandah makan. Ot ayagan mon Jesus nadan itudtuduwana
2 ot alyonan diday, Napuh moy balun tudan tatagu te tuluy algodahtu.
3 Ot pamaag'e ya impa'anamut ta'u dida an adida mangan ya undan adida
malngat hinan awon an namamah nadan idawwiy umanamutanda?
4 Ya alyon nadan itudtuduwanay, O mu ma"id ha boblehtu ot idanay e
ta'u pangalan hi ipa'an ta'un dida?
5 Ya alyon Jesus di, On waday aggeyuh makan?
Ya alyonday, Ammuna tee han pitun tinapay an wahtu.
6 Ot ipabun Jesus nadan tatagu ot alana nan tinapay ot mundasal ta
munhana i diyen makan ot ahina upi'upingon on nun'idatnah nadan
itudtuduwana ta eda pun'ipiyappong hinadan tatagu.
7 Ya wada bo han oh'ohhan ekan ta inalana ot munhana bo i Apu Dios.
Ot ahina bo pun'idat hinadan itudtuduwana ot pun'ipiyappongdah nadan
tatagu.
8 Ta nangandan namin an nun'a'abhugda ot amungonda nadan binatida
ya napnuy pituy bahket.
9 Ya hay tatagun nangan i diye ya opat di libu (4,000).
10 Ot ibagan mohpen Jesus hinadan tatagu ta mumpanga'anamutda. Ot
munlugan da Jesus hinan bangka ot umedah ad Dalmanuta.

Hay Nummahmahan Nadan Paliseu Hi Nalpuwan Jesus (Matthew 12:38-39; 16:1-2; Luke 11:29-32)

11 Wadaday Paliseu an immeh awadan Jesus te pinhoddan hipolon ta
alyonday, Ipatigom ha panginnilaanmi an hi Apu Dios di nannag i he"a.
12 Mu himmodaal hi Jesus ot alyonay, Tanganu on da'yun tinanud hi ad
uwani ya gahin on waha tigonyuh milagroh ato' ta pamatiyanyu an ha"on
nan hinnag Apu Dios? Ibaga' tee an ma"id ha ta'on hi oha hi ipatigo'.
13 On inalin Jesus hidiye ot taynanda nadan tatagu ot umedah nan
bangka ot umagwatdah dommangna.

Hay Adi Pangidduman Hinadan Tudtudun Jesus Hi Udum An Tudtudu (Matthew 16:5-12)

14 Hanadan itudtuduwan Jesus ya lininglingda nadan tinapay an balunda
ta ammuna han ohan tinapay an inodnanda.
15 Ya alyon Jesus i diday, Halipodpodonyu nan yist nadan Paliseu ya nan
yist Herod.
16 Mu adida ma'awatan hidiyen inalina ta munhimbabaggadan alyonday,
On nin nan nunlinglingan ta'uh nan tinapay di pangalyanah athidi?
17 Mu innilan Jesus nan punhahapitanda ta alyonay, Tanganu boh on nan
nunlinglinganyuh nan tinapay di al'alyonyu? Undan ingganah ad uwani
ya adiyu patiyon an ongal di abalina'? Ngalngalam mahan ha a'atyu.
18 Undan ma''id ha ingayu ta adiyu donglon? Ya ma''id ha matayu ta
adiyu tigon? Ya undan lininglingyuot bo
19 din namangana' hi limay libun (5,000) linala'ih nan liman tinapay? Ya
atna'e boy bahket di napnuh nadan inaggeda?
Ya inaliday, Himpulut duwan bahket.
20 Ya undan lininglingyu bo din inat'uh nadan pitun tinapay an inan
didan opat di libun (4,000) tatagu? O ya atna'e boy napnuh bahket hi
inamungyuh inaggeda?
Ya alyonda boy, Pituy bahket.
21 Ya alyon Jesus di, At'ehna ya te nee onyu adi patiyon an ongal di
abalina' an mangipapto' i da'yu?

Hay Timmigawan Di Matan Han Napilok

22 Nakakda bo da Jesus ot umedah ad Betsayda. Ya wada han napilok an
inyen nadan tatagu ot mumpahmo'da i Jesus ta iha'monay ta'lena i hiya ta
pumhod.
23 Ot podnon Jesus hidiyen napilok ot bumata''andan duwa ot hapudanay
matana ot ahina iha'moy ta'lena i hiya ot alyonay, On tigom mohpe?
24 Ot diyaton diyen taguy matana ya alyonay, Mabalin an tigo' nadan
tatagu mu adi ma'attigo.
25 Ot ipidwan Jesus an dapaon di matana ot diyaton diyen taguy matana
ya pimmatal mohpey panigona.
26 Ot alyon mon Jesus di, Umanamut'a mu adim i'wah nan boblen
nangi'wanyun immalihtu.

Hay Inalin Peter Hi A'at Jesus
(Matthew 16:13-20; Luke 9:18-21)

27 Indani ya nakak da Jesus ta umedah nadan bobleh ad Sesaria Pilipay
an humanahhahapitda ot alyon Jesus di, Nganne tuwaliy alyon nadan
tataguh niyata'?
28 Ya inaliday, Hay alyon di udum ya he''ah John an mumbonyag an
namahuwan. Ya alyon di udum di he''ah Elijah. Ya hanada'en udum ya
alyonday he''ay oha hinadan udum an propeta an timmagu.
29 Ya alyon Jesus di, Ya nganne damdamay alyonyuh niyata'?
Ya hi Peter di nambal an alyonay, Hay innila' ya he''a nan Kristu an
hinnag Apu Dios.
30 Ya alyon Jesus di, Hanat adiyu e ibagbagah naeh nadan tatagu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Eda Pamatayan I Hiya
(Matthew 16:21-28; Luke 9:22-27)

31 Ot ihipun Jesus an mangipa'innilan dida hinan e pamalpaligatan di
tatagun hiya an alyonay, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya dakol di
holtapo' te nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh nadan uldin

ta'un Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya adhuwana'.
Ta ipapateya' mu hinan mi'atluh algo ya tumaguwa'.
32 Dinadno'nah diyen imbaga ta hiya nan inayagan Peter ot bumata''anda
ot pahiwona an gapu i diyen inalina.
33 Mu nunligguh hi Jesus ta intigonah nadan udum an itudtuduwana ot
alyonan Peter di, Umaan'ahtu Satanas, te hinaen ninomnommu ya bokon
hi Apu Dios di nalpuwana te nalpuh nomnom di tagu.
34 Ya inayagan Jesus nadan tatagu ya nadan itudtuduwana ot alyonay,
Pohdo' an ipa'innila i da'yu an nan tagun mangun'unud i ha''on ya bokon
hay adolnay pamanguluwonan nomnomnomon ta ta'on on madhuy hapit
i hiya onu mipapate ya hiya damdaman ha''on di un'unudona.
35 Te nan tagun hay itaguwanah tun luta ya ammunay nomnomnomona
ya mihi''an i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun ta'on on mapalpaligat
onu mipapate an gapuh pangulugnan ha''on ya nan ena pangipa'innilaan
hinan iphodanyu an inat'u ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
36 Te ta'on on alinah amungon nan tagun namin di kinadangyan an
wahtun luta ya nganne damdamay hilbina hi'on mihi''an i Apu Dios.
37 Te hidiyen amungona ya adi mabalin hi pamayadnah nan pi'taguwan
i Apu Dios.
38 Ad uwanin adi ahan maphod di ma'ma'at ya dakolday tatagun
nangiwalong an mangunud i ha''on. Mu ibaga' i da'yu an mahapul an adiyu
ibain nadan tugun'un inunudyu. Te nan mangibain i ha''on an Nitulang
Hitun Tatagu ya ibain'u boh tun pumbangngada' hitun pangipabaktuwan
Ama i ha''on hitun pi'yaliyan nadan anghelna.

9

Hay Nalumanan Di Tigon Jesus
(Matthew 17:1-13; Luke 9:28-36)

1 Alyon bon Jesus hinadan na'amung di, Ibaga' i da'yu an wadaday udum
i da'yuhtu an adida ni' mate ta ingganah tigonda nan pun'ap'apuwan Apu
Dios ya nan ongal an abalinana.
2 Nala''uh han onom di algoh nangalyanan diye ot uyugona da Peter i
James ya hi John ot umedah nan atagen billid an eda nunhiwwehdi. Ya
nalumman di tigon Jesus
3 an nangimpupulaw nan lubungna ta humilin umat hinan algo mu
ma''id hitun luta ha umipapulaw hi lubung ta athidiy tigona.
4 Ya alinah on wada da Moses i Elijah an mi'haphappitandan Jesus.
5 Ya pamaaggot alyon Peter i Jesus di, Apu Jesus, maphod ta wa ta'uhtu.
Ot iyammami mo ha tuluy allung ta hinohha ayu i da Moses ya hi Elijah.
6 Mu ma''id ha poto' di ibagana te nangintattakutda.
7 Ya wada han bugut an nihu'mut i dida. Ya wada han munhapit i diyen
bugut an alyonay, Hiyah tuwe nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ot hanat
igongahanyuy ibagana.
8 Ta muntiggotiggo dadiyen tulun in'uyug Jesus ya ma''id da Moses i Elijah
an ammunah Jesus an wahdi.
9 Ta hidin mundaydayyudan umanamut ot padanan Jesus hinadan tulu
an alyonay, Adiyu ibagbagah nadan tataguh diyen tinigoyun na'at ta
ingganah tun ataya' ya amahuwa' an Nitulang Hitun Tatagu.
10 Ta aggeda mo e imbagbaga. Mu aggeda na'awatan nan alyonah
atayana ya tumaguwana.

11 Ot alyonda i Jesus di, Tanganu on alyon nadan muntudtuduh uldin
ta'un Judyu di gahin on hi Elijah di mamanguluh umali ya ahi umali nan
Kristu?
12 Ya alyon Jesus di, O te immannung an hi Elijah di mamangulun umali
ta idadaana nadan tataguh umaliyan nan Ap'apuda. Ya wada boy impitudo'
Apu Dios an alyonay, Nan Nitulang Hitun Tatagu ya munholholtap ya adi
abuluton di tatagu.
13 Ya ibaga' i da'yu an immali mo tuwalih Elijah ot aton nadan tatagun
namin nadan pohdondan pamalpaligat i hiya ta hidiyey nipa'annungan
nan impitudo' Apu Dios.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op Hinan Unga
(Matthew 17:14-21; Luke 9:37-43a)

14 Hidin tuwen dumatong da Jesus hi awadan nadan udum an
itudtuduwana ya tinigodan dayyadahdiy tatagu. Ya deeda bohdi nadan
muntudtuduh uldinmin Judyu an mi'yahhiyandah nadan itudtuduwan
Jesus.
15 Ta hidin minangmang nadan tatagu da Jesus ya masda'awda te aggeda
innilan umehdih Jesus ot eda damuwon
16 ot alyondan hiyay, Maphod ta immali ayu.
Ya alyon Jesus di, Tanganun ayu mun'a'ahhiyan?
17 Ya alyon nan oha di, O te inyali' nan imbabale' an nahi'pan ya adi
humapit
18 an wa'et imbikahna ya namaaggon natukkad on pun'itibnay bobana
ya mun'u'upag di to'ona on innayunan immodhol. Ot ibaga' hinadan
itudtuduwam ta la'ahonda nan nih'op mu adida pa'alla'ah.
19 Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan an tataguh ad uwani. Nadney
nanganu'anusa' i da'yu hi nihaha''ada' hitun awadanyu mu anuud ta ahi
ayu kumulug i ha''on. Ot alyonah nan taguy, Iyalim hitu nan imbabalem.
20 Ta inyeda. Mu tinigon nan nih'op hi Jesus ta hiya nan na'ibagan
bimmikah i diyen unga. Ta natukkad ot mumpulpulligan an mun'u'upag
di to'ona.
21 Ot alyon Jesus i aman diyen nahi'pan di, Anuud di nihipunan tuwe?
Ya alyon amanay, Umman nihipun hi amanmannogna
22 an agaggaon imbikahna ta ay mate te pamaaggon immeh nan apuy
onu nan way nalitingan. Ot abalinam'e bahan an la'ahon nan nih'op ituwe
ya hom'on da'mi.
23 Ya alyon Jesus di, Tanganun'a munduwaduwah nan abalina'? Ma''id
ha naligat an ma'at hi'on nan tagu ya kulugonan abalina'.
24 Ya nahannapit hidiyen hi aman nan unga ya alyonay, O innila' an
abalinam ot boddangana' bahan ta wan mihamad di pangulug'un he''a.
25 Ya tuwen tuweday dakol an tatagu i diyen awadan da Jesus ot
pa'ibagonan alyon hinan nih'op di, He''a an espiritun di pukit ya lollol,
umaan'a ituwen unga ya adim ipidpidwan ibangngad i hiya.
26 Ot ipatkuk nan nih'op nan nahi'pan an lala'i ot ipangaliyotna ya
munggagayonggong ot ahi mala'ah. Ya niwagillang nan unga ta nada'en
udum ya alyondah on nate.
27 Mu inidon Jesus hi ta'lena ot bangonona ya timma'dog.
28 Ta hidin imme da Jesus i han bale ta ab'abbuhdahdi ot mahmahan
nadan itudtuduwana i hiya an alyonda di, Tanganu on da'mi'e ya adi ami
pa'alla'ah hinan nih'op?

29 Ya alyon Jesus di, Nan athidi an nih'op ya gahin di ihamadyun
idasadasalan ya ahi mabalin an mala'ah.

Hay Pidwan Di Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan
(Matthew 17:22-23; Luke 9:43-45)

30 Indani ya nakak da Jesus ot i'wadah ad Galilee. Mu adi pohdon Jesus
an innilaon nan tataguy nangi'wandahdi
31 te pohdonan ipidwan ipa'innilah nadan itudtuduwana nan ena atayan.
Ot alyonan diday, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya agagga ya ipatiliwa'
ta patayona' mu hinan mi'atluh algo ya tumaguwa' damdama.
32 Ya hiyah diyen adida ma'awatan mu mun'og'ogondan mummahmah
hi'on nganney pohdonan ibaga.

Hay Nabaktun Tagu
(Matthew 18:1-5; Luke 9:46-48)

33 Ta onda dimmatong da Jesus hi ad Kapernaum ot mundapuhdan
hunggop hinan bale ot alyonah nadan itudtuduwanay, Nganne ta'wa nan
nunhahapitanyuh nan awon?
34 Mu namaaggot dindinongda te ninomnomda din immana'ahhiyandah
nan inwada an way ohaon hay adolnay ipabaktuna.
35 Ot e mo umbun hi Jesus ot ayagana nadan Apostoles ot alyonay,
Nan tagun pohdonan mapemanan ya gahin di mumpada''ul ta mabalin
an baalon nadan ibbana.
36 Ot awitona han unga ot apupuwona ot alyonay,
37 Nan tagun waday pamhodnah nadan nada''ul an umat ituwen unga an
gapuh pangun'unudnan ha''on ya hiyay waday pamhodnan ha''on ya nan
nannag i ha''on.

Hay Tagun Niddum I Jesus
(Matthew 18:6-9; Luke 9:49-50; 17:1-2)

38 Ya alyon John i hiyay, Apu Jesus, tinigomi han lala'in nunla'ah hi nih'op
an hay ngadanmuy nginadana ta ay he''ay nunla'ah mu inhingalmi an
inalimiy idinongna te agge niddum i dita'u.
39 Mu inalin Jesus di, Adiyu tuwali atonhidi te nan tagun ngadanonay
ngadan'u ta way atonan mangat hi milagro ya adiya' pihulon.
40 Ya atbohdi an nan tagun adi humihiwo i dita'u ya ibba ta'u.
41 Ya ibaga' bon immannung an nan tagun miyunnudan di punnomnom-
nah nadan atona an ta'on on liting ya ammuna ha i'ayagnan da'yu an
gapuh nanginnilaanan baal da'yun ha''on ya umannung an midattan hi
gungguna.
42 Mu nan tagun hiyay gumalat hi pumbahulan nadan pa'kullugna ya
udu'dulnaot eh'ay ita'od ha madamot hi batuh bagangna ya bingkahda
hinan baybay.
43 Ya atbohdi an wa'et hanan ohan ta'ley gumalat hi pumbahulan ya
udu'dulnay putulon ta ta'on on mapukulan di ohan ta'le mu ta waday
pi'taguwan i Apu Dios mu hanan mitopal an namin di adol hi impilnu
an awadan nan adi madmaddop an apuy.
44 Te hidi'e ya mun'abigihan di adolda mu adida matmatte. Ya atbohdin
umaligaddanda te nunhiglan na'appudut hidi.
45 Ya alina'e boh on hanan hukiy gumalat hi pumbahulan ya udu'dulnay
mapukulan di huki mu ta waday pi'taguwan i Apu Dios mu hanan wadan
duway huki mu mitopal an namin di adol hi impilnu

46 ta mabigihan ya umaligaddan ayuhdi te adi nimpe madmaddop nan
apuy hidi.
47 Ya atbohdi an onha hanan matay gumalat hi pumbahulan ya
udu'dulnay ukiton ta ma'aan te udu'dulnay mapilok di ohan mata mu ta
middumtah nan pun'ap'apuwan Apu Dios mu hanan wadan duway mata
mu mitopal an namin di adol hi impilnu
48 an awadan nimpen nan apuy an adi madmaddop ya mun'abigihan di
adolyuhdi.
49 Ot alyon bon Jesus di, Ma''id ha taguh adi munligat.
50 Mu nan ligat ya umat hinan ahin an ipaphodnay tamtam di anon. Mu
ma'aan'ey tamtam nan ahin ya adi mabalin hi mibangngad. Ta hiya nan
maphod on hanan a'at di ahin ya mawada i da'yu ta munhimboboddang
ayu ta wan luminggop ayu.

10

Hay A'at Di Bolhe
(Matthew 5:31-32; 19:1-12; Luke 16:18)

1 Nakak da Jesus hi ad Kapernaum ot umedah ad Judea ot inayundan
agwaton nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ya na'amungda boy
dakol an tinatagu ot itudtuduwana dida te hiyah diyey impa'inghana.
2 Ya wadaday Paliseu an imme ta eda himbagbagon i Jesus di a'at nan
uldin ta'un Judyu ta wan odamonday ibahhawan di pambal Jesus an
alyonday, On mabalin an mumbolhe nadan himbale onu adi?
3 Ya alyon Jesus di, Undan nganney alyon nan uldin ta'un Judyu?
4 Ya inaliday, Hinan tugun Moses ya mabalin an mumbolhe nan himbale
mu ta itudo' nan lala'i nan eda pumbolhayan ya indatnah nan babai.
5 Mu alyon Jesus di, Manu'eh inyabulut Moses hidiyen pumbolhayan di
himbabbale ya gapu ta ngohayonyu nadan nituddun da'yu.
6 Mu hidin hopapna ya limmun Apu Dios di tagu ta lala'i ya babai.
7 Ta hanan lala'i ya taynana nan a'ammodna ta e middum hinan ahawana
ta ayda na'ohhan adol.
8 Ta bokonda mo duwa te na'ohhada.
9 Ta hiya nan adi mabalin hi punhi''anon nan nun'addumon Apu Dios.
10 Hidin hinunggop da Jesus hinan balen immiyananda ya minahmahan
bon nan itudtuduwana nan a'at di pumbolhayan di himbabbale.
11 Ya inalin Jesus di, Nan lala'i an mangibolheh ahawana ta ahhin
mumbintan ya mibilang hi nunluktap.
12 Ya atbohdih nan babai an onha ibolhena nan ahawana ya numbintan
ot mibilang damdamah nunluktap.

Hay Nunwagahan Jesus Hinadan U''unga
(Matthew 19:13-15; Luke 18:15-17)

13 Ya wadaday tatagun pun'iyedah awadan Jesus nadan u''unga ta wan
iha'monay ta'lena i dida ta wan mawagahanda. Mu pun'ihingal nadan
itudtuduwana dida ta wan adida iye nadan u''ungah awadan Jesus.
14 Mu hidin dingngol Jesus nan nangihingalan nadan itudtuduwanah
nadan tatagu ya bumohol an alyonay, Adiyu ipagol di pangiyaliyandah
nadan u''unga i ha''on te hay middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya
gahin di umat hi a'at datuwen u''ungay a'atda.
15 Ot ibaga' i da'yu an nan tagun adi mumpada''ul ta adi umat i datuwen
u''unga ya adi mabalin an middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.

16 Ta ohhaon inapupunah nadan u''unga on inha'monay ta'lenah uluda
on winagahana dida.

Hay Immayan Han Kadangyan I Jesus
(Matthew 19:16-30; Luke 18:18-30)

17 Hidin hiyah nakak da Jesus ya wada han tagun nipdug i dida ot
mundu''un hi hinangngab Jesus ot alyonay, Maphod'a Apu Jesus. Nganne
piboy ato' ta wan mabalin an mi'taguwa' hi munnananong?
18 Ya alyon Jesus di, Tanganunmu alyon hi maphoda' an ammunah Apu
Dios hi maphod?
19 Ot mahapul an unudom nadan innilam tuwali an tugun Apu Dios an
umat hinan alyonay, Adi ayu pumate ya adi ayu munluktap ya adi ayu
mangako ya muntistigu ayu'e ya bokon nan agge immannung an inat di
ibbayuy ibagayu ya ulayanyu nadan a'ammodyu.
20 Ya alyon diyen taguy, Apu Jesus, nihipun hi a'unga' ya inun'unud'un
namin danaen inalim.
21 Ya intigon Jesus i hiya ya waday homo'nan hiya ot alyonay, O
mu wada han ohan mahapul hi atom. Em igattang an namin nadan
nabalol an wadan he''a ya impiyappongmuh nadan nun'awotwot ot
waday kinadangyanmuh ad abunyan. Ta inatmu'ehdi ya ahi'a immali ta
miyunud'an ha''on.
22 Ya nginumhop hidiyen tagu hi nangngolana i diye ot pamaaggot ume
te kakaddangyanan an tagu.
23 Ta intigon Jesus hinadan itudtuduwana ot alyonay, Umman naligat
tuwaliy e idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
24 Ta masda'aw nadan itudtuduwana i diyen inalina ot ipidwana mo bon
alyonay, Da'yun i'iba, umman na'alligat di e idduman hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios.
25 Te nalakah pangi'wan nan kemel hinan abut nan tantan mu nan e
idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
26 Ya masda'awda ta munhimbabaggadan alyonday, Ta nganne nin
mahan mo ha mi'tagu i Apu Dios?
27 Ya intigon Jesus i dida ot alyonay, Hay tagu ya adina abalinan an
mangipiddum hi adolnah nan pun'ap'apuwan Apu Dios mu hi Apu Dios
ya abalinana te ma''id ha adina abalinan.
28 Ya alyon Peter di, Ot nganne moy ma'at i da'mi an teen tinaynanmiy
numpunhituwanmi te pinhodmin mitnud i he''a?
29 Ya alyon Jesus di, Immannung an nan tagu an taynanay nunhituwana
ya i'ibana ya a'ammodna ya imbabalena ya lutana ta ha''on di un'unudona
an ena ipa'pa'innila nan inat'un iphodanyun tatagu
30 ya dakol di midat i hiya ituwen pi'taguwanah tun luta an umat hi
balena ya i'ibana ya a'ammodna ya i'imbabalena ya lutana. Mu wadada
boy mamalpaligat i hiya mu ta'on on athidi ot mi'tagun Apu Dios hi
munnananong.
31 Te dakol nadan pemanan di tataguh ad uwani an mipada''ul hi
pidwana. Ya dakol nadan nada''ul hi ad uwani mu mipabaktudah pidwana.

Hay Pitlunah Nangipa'innilaan Jesus Hi Atayana
(Matthew 20:17-19; Luke 18:31-34)

32 Hidin wadadah nan awon an umeh ad Jerusalem an impangulun Jesus
ya kimmobaal nadan itudtuduwana ya ta'on on nadan tatagun mitmitnud i
dida ya tumakutda. Ot e mibata''an da Jesus hinadan Apostoles ot ibagana
bon dida nan ma'at i hiyah ad Jerusalem

33 an alyonay, Teen ume ta'uh ad Jerusalem ot ha''on an Nitulang
Hitun Tatagu ya ipatiliwa' hinadan tataguhdi ta eya' ipahumalyah nadan
nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu te pohdondan
ipapateya'. Ya iyeya' bon dida hinadan bokon Judyu
34 ta ilaylayahhana' i dida ya tukpaana' ya nunhoplata' ya ahiya' pinate.
Mu hinan mi'atluh algo ya mamahuwana'.

Hay Maphod Hi Aton Nadan Mangunud I Jesus (Matthew 20:20-28)

35 Ya alyon da na' Sebedi an da James i John di, Apu Jesus, wada han
ibagamin pohdonmin atom.
36 Ya alyon Jesus di, On nganneh diye?
37 Ya alyonday, Pohdonmi an hitun ipabaktuwam ya daan mot awiton
da'mi ta umbun di ohan da'mih way winawwanmu ya hay ohah way
iniggidmu.
38 Mu alyon Jesus di, Aggeyu mahan nee innilay ibagbagayu. Undan ihya
pa''itpol ayuh nan umat hinan holtapo'?
39 Ya alyonday, Nganuh on adi.
Ya alyon bon Jesus di, Immannung an mumpaligat ayun umat i ha''on
40 mu bokon damdama ha''on di mamto' hi umbun hi way winawwan'u
ya hi iniggid'u te pippinto' tuwalin Ama.
41 Hidin dingngol nadan himpulun (10) itudtuduwan Jesus nan inat
dadiyen duwa ya himmihiwodan dida.
42 Mu inalin Jesus i didan namin di, Nan a'at di ap'apun di tataguh tun
luta ya amod onda ba'baalon nadan ibbada te pinhoddan diday ma'unud.
43 Mu hanat adiyu iyunnud hinan pangatda an amod on diday mum-
baktu. Te nan naminhod an mun'ap'apu ya mahapul an mumbalin hi baal
di ibbana an tagu.
44 Ot nan naminhod an mapemanan ya mahapul an mumpada''ul ta
mumbalin nimpe hi baal di ibbanan tagu.
45 Ta umat i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu te aggeya' immalih tun luta
ta ipapto'a' hi tatagu mu immaliya' ta ha''on di bumoddang i dida an umat
hinan e' atayan an gapu ta itapung'uy bahulda.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Matan Han Napilok (Matthew 20:29-34; Luke 18:35-43)

46 Hidin mala'uh da Jesus hi ad Jeriko an didah nadan nitnud i dida ya
wahdih nan da'ging nan awon han napilok an um'umbun an umanod'oddo.
Hay ngadana ya hi Bartimeus an imbabalen Timeus.
47 Ta ona dingngol an hi Jesus nan mala''uh ot tumkuk an alyonay, He''an
Apapun David, hom'ona' bahan.
48 Mu inhingal nadan tatagun alyonday, Dindinnongan'a pibo.
Mu onaot iyal'alan muntukuk an alyonay, He''a an Apapun David,
hom'ona' bahan.
49 Ta immohnong hi Jesus ot alyonay, Iyaliyuhtuh naen napilok.
Ot eda awiton ot alyonday, Pumhod'a aya. Ot agam ta eta'u te deen
ayagan da'an Jesus.
50 Ya inwagidna nan ulohna ot matanna'dog ot umeh awadan Jesus.
51 Ya alyon Jesus di, Nganney pohdom hi ato' i he''a?
Ya alyonay, Apu Jesus, pohdo' an tumigoy mata'.
52 Ya alyon Jesus di, Eka mo aya ot tumigoy matam an gapuh pangu-
lugmu.
Ya na'ibagan tumigo mohpey matana ot miyunud i dida.

11

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem
(Matthew 21:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-16)

1 Hidin mun'idatong da Jesus hi ad Jerusalem ta wadadah ad Betpage an
nihaggon hi ad Betani hidih nan way nabillid an nungngadan hi Olibo ot
honagon Jesus di duwah nadan itudtuduwana
2 an alyonay, Ume ayuh nan boble ot wahdih nan hawwangon han
nitayun an kilaw an dongki an ma"id ni' ha nitnittakken hiya ya inubadyu
nan talina ya inyaliyuhtu.
3 Ya wa'et waha mangalih tanganunyu alan hinae? Ya alyonyuy mahapul
nan Ap'apu ta'u mu agagga anu ya ipabangngadna.
4 Ta imme nan duwa ya immannung an wahdi han kilaw an dongki an
niga'od hinan way panton han balehdih nan way kalata. Ot ubadonday
talina.
5 Mu hidin tinigon nadan tatagu ya alyonday, Tanganunyu ubadon di
talin naen dongki?
6 Ya alyonday, O te mahapul nan Ap'apu ta'u mu agagga anu ya
ibangngadna.
Ya alyonday, Ot ukod ayu mo.
7 Ot iyedah awadan Jesus ot ap'apanday bonog diyen kilaw an dongkih
lubung ot mitakkeh Jesus
8 ot inayundan umeh ad Jerusalem. Ya hanada'e an dakol an ni'uyug
i dida ya nun'iyap'apday lubungdah nan awon Jesus. Ya nada'en udum
ya nadan tubun di kayiw di eda nun'ala on nun'iyap'apdah nan awona ta
pangipatigodah pundayawdan hiya.
9 Ya nada'en nitnud i Jesus ya ta'on on nadan namangulu ya pun'itkukdan
alyonday, Madayaw hi Apu Dios! Madayaw'a an hinnag Apu Dios.
10 Ya hanat hitun madatngan di ahim pun'ap'apuwan ya mipabaktu'a
ta umat hi nun'ap'apuwan handin ammod ta'un hi David. Madayaw nan
na'abbaktun Dios.
11 Ta hidin dimmatong da Jesus hi ad Jerusalem ot umehdih nan Templo
ot e muntiggotiggoh nadan wahdi ot ahi lumah'un te nahdom mo. Ot
mi'yeh nadan Apostoles hi ad Betani.

Hay Nanomyawan Jesus I Han Kayiw
(Matthew 21:18-19)

12 I diyen nabiggat ot makak da Jesus hi ad Betani ot mumbangngaddah
ad Jerusalem. Ya hidin wadadah nan awon ya na'agangan hi Jesus.
13 Ya minangmangna han kayiw an fig an nangintuttubu ot umen e
manigoh bungan diyen kayiw. Mu hidin dimmatong ya tinigonan ma"id ha
bungana an manmanuy tubuna te bokon hidiyey timpun di bumungaana.
14 Mu inalin Jesus i diyen kayiw di, Mihipun hi ad uwani ya adi'a
bumungah inggana.
Ya dingngol nadan itudtuduwanah diyen inalina.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo
(Matthew 21:12-17; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

15 Hidin dimmatong da Jesus hi ad Jerusalem ot umeh Jesus hinan way
Templo ot pun'ipa'aana nadan mumpunggattang ya nadan gumattang hidi.
Ot pun'itikalbuna nadan lamehaan nadan munhukkat hi pihhun di i Roma
hi pihhun di Judyu ya nadan umbunan nadan munggattang hi palluma.

16 Ya inyadina boy mangi'wahdih nan lita"angan nan Templo an waday
inodnandah igattangda.
17 Ot alyonah nadan tatagu di, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hanan
bale' ya pundasalan di atagutagun ha"on. Mu tanganu onyu numbalinon
hi punggattangan ta pangakawanyuh pihhun nadan umalin mundayaw i
Apu Dios?
18 Ta hidin na'innilaan nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh
uldin ta'un Judyuh diyen inat Jesus ya nunhahapitdan alyonday, Nganne
nin ha aton ta'un mamaten hiya? Manu'eh athidiy atonda ya waday
takutda te inniladan dakolday tatagun masda'aw hinan amaphod di
panudduna.
19 Ta on mun'ahdom mo ot taynan da Jesus hi ad Jerusalem.

Hay Intuddun Din Nanomyawan Jesus Hinan Kayiw (Matthew 21:20-22)

20 Ta hidiyen nabiggat an mumbangngad da Jesus hi ad Jerusalem ot
i'wada bohdi hinan awadan nan kayiw an fig. Ya tinigodan ni'bagan
nalyoh.
21 Ya nanginomnoman Peter din inalin Jesus ot alyonay, Apu Jesus,
tigom'en nalyoh nan kayiw an tinomyom.
22 Ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an di'et waday pangulugyu i Apu Dios
23 an adi ayu munduwaduwa ya mabalin an ibagayuh nan billid hi
midalhin hinan baybay ya ma'at.
24 Te ibaga' i da'yu an nadan ibagayu i Apu Dios hinan pundasalanyu an
ma"id ha punduwaduwaanyu ya umannung an ma'at.
25 Mu wa'et mundasal ayu ya mahapul an pakawanonyu nadan
numbahulan di ibbayun da'yu ta way aton Ama ta'uh ad abunyan an
mamakawan damdamah bahulyu.
26 Te adiyu'e ya adi da'yu damdama pakawanon i Ama ta'uh ad abunyan.

Hay Nummahmahan Nadan Judyu Hi Sa'ad Jesus (Matthew 21:23-27; Luke 20:1-8)

27 Hidin dimmatong da Jesus hi ad Jerusalem ot e mundaldallanan hinan
way Templo. Ya imme nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin
ta'un Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu
28 ot alyondan Jesus di, Undan nganney sa'admu ya nganney nannag i
he"a ta pamaag ihya ya athinay atom?
29 Ya alyon Jesus di, Wada ni' han ibaga' i da'yu ta timbalyu'e ya ahi'
damdama tobalon nan imbagayu.
30 On nganne tuwaliy innilayuh nalpuwan nan abalinan John an
mumbonyag? On hi Apu Dios onu hay tagu?
31 Ot munhahapitda ni' an alyonday, Alyon ta'u'ey hi Apu Dios ya
umannung bon alyonay, O ya tanganunyu agge kinulug hi John?
32 Ya alyon ta'u'e boh hay taguy nalpuwan nan abalinan John an
mumbonyag ya umannung an bumungot nadan tinatagu. Ya alinah waday
atondan dita'u te innilada an hi John ya propeta.
33 Ta namaag mo ot alyonda i Jesus di, Aggemi innila.

Ot alyon Jesus di, At'ehna ya adi' mo damdama ibagay nangdat hi
abalina'.

12

Hanan Mun'adug Hi Nitanom
(Matthew 21:33-46; Luke 20:9-18)

1 Ot inayun Jesus an muntudtuduh nadan tatagu an in'alignan alyonay,
Wada han tagun nuntanom hi dakol an greyp ot aladonay nunlini''odan.
Ot iphodnahdi han pungkopalan hi greyp. Ot iphodna bohdi han
atagen pungguwalyaan ot ipaguwalyanah nadan udum an muntamuhdi
ot mumbaat.
2 Ta hidin innilanan mabulas nadan greyp ot honagonay ohah nadan
baalna ta ena alan di bingayna.
3 Mu hidin immeh diyen hinnagna ya impudongda ot punhoplatda ot
ahida pumbangngadon an ma''id ha inalana.
4 Ot honagona boy ohah nadan baalna mu atbohdin numba'bainda ya
nuntopaday uluna ta nagunga'an.
5 Ot ituda'na boy oha mu inyal'alana te pinateda. Ta athi'athidiy inatdah
nadan dakol an hinnagna an nunhoplatda ya numpateday udum.
6 Ta lo'tat mo ot honagona nan pa'appohpohdonan oh'ohhan imbabale-
nan lala'i te hay punnomnomna ya alyonay, Hituwen imbabale' di ituda''u
ot alina mahan nin aya ya bainanda.
7 Mu hidin imme ta tinigon dadiyen muntamuhdi ot punhahapitandan
alyonday, Hiyahnae nan mamoltan ituwen natanoman. Patayon ta'uwot ta
wan dita'uy mangibagi ituwen mipaboltan i hiya.
8 Ta impudongda ot patayonda ot ibkahdah bahhel nan alad diyen
natanoman.
9 Ot alyon Jesus di, Ot nganney innilayuh aton diyen ud lutah nan
natanoman hinadan nuntamuwonahdi? Ma''id ha bahhonan pumpatena
dida ya impipapto'nah udum hidiyen lutana.
10 Ya alyon bon Jesus hinadan tataguy, Ma''id ha bahhonan
ma'awatanyuh din impitudo' Apu Dios an alyonay,
Hanan batu an agge pinhod nadan mumpangapyah balen usalon ya
onnot on hidiye otahan nan nahamad an pangipabunan hi bale.
11 Hi Apu Dios di nangat ituwe ya umipa'amlong i dita'uh tuwen inatna.
12 Hanadan ap'apun di Judyu ya inniladan diday nangi'aligan Jesus i diye
ta hiya nan namaman pinhoddan tiliwon. Mu tumakutda te dakol nadan
naminhod i Jesus ta pamaag mo ot taynanda.

Hay Namatnaan Nadan Paliseu I Jesus
(Matthew 22:15-22; Luke 20:19-26)

13 Imme nadan ap'apun di Judyu ot honagonda dohah nadan Paliseu ya
nadan tatagun Herod ta wan eda ipatnan baliyan hi Jesus.
14 Ta onda dimmatong ot alyonday, Apu Jesus, innilamin nipto' an namin
di hapitom. Ya adi'a mihapitan hinadan ibagan di tatagu te numpapaddung
di panigom hi tatagu. Ya hanadan pohdon Apu Dios di itudtudum hi aton
di tatagu. Mu hay pohdonmin mahmahan i he''a ya hi'on mahapul an
mumbayad ta'uh buwis hinan patul hi ad Roma onu adi?
15 Mu innilan Jesus an onda himbagbagon ot alyonan diday, Tanganuna'
patnaon i da'yu? Iyaliyuyahtu ha pihhu ta tigo'.
16 Ot iyeda han pihhu ot alyonay, Nganney ud angah ya ud ngadan hinan
wahtu ituwen pihhu?
Ya alyonday, Hiyahnae nan patul hi ad Roma.

12:11 12:11 Psalm 118:22,23

17 Ya alyon Jesus di, Idatyu nadan buwisyu i Caesar te hidiyey midat eh'a
i hiya te hiyay patul. Ya atbohdin idatyu i Apu Dios nan lebbengnan midat
i hiya. Ya masda'awda i diyen nambalna.

Hay Nummahmahan Nadan Saduse Hinan Amahuwan Di Nate
(Matthew 22:23-33; Luke 20:27-40)

18 Wadada boy immen Saduse an dida nan mangalih adi mamahuwan di
nate. Ot alyondan Jesus di,
19 Apu Jesus, hay nitudo' hinan tugun Moses ya alyonay wa'et waha lala'ih
nangahawa mu indani ya nate an ma''id ha imbabaleda ya mahapul an nan
hi ibban nan nate di mangi'ahawa i diyen babai ta nahlagda'e ya waha
pun'imbabalen nan babai i diyen namangulun ahawanan nate.
20 Mu onha waha pituh linala'ih hina'aggi ya nalahin nan panguluwan
ya alinah naten ma''id ha imbabaledan diyen ahawana
21 ya nihukkat nan mi'adwan hi ibbana mu indani ya nate bon
ma''id damdama ha imbabaleda ya nihukkat bo nan mi'atlu mu atbohdi
damdaman nate
22 ta athi'athidi ta lo'tat ya inamina dadiyen pitun hina'aggi ot ahi mohpe
mate.
23 Ot immannung'en waday amahuwan di nate ya nganne mo i dadiyen
pitu di nanongnah ahawana?
24 Ya alyon Jesus di, Ni'ibbahho mahan hinaen punnomnomyu te aggeyu
tuwali innilay niyatan nan impitudo' Apu Dios ya nan ongal an abalinana.
25 Hanadan tatagun mamahuwan ya adida mo mangahawa te umatdah
nadan anghel hi ad abunyan an adida mangahawa.
26 Ya hay panginnilaan an mamahuwanday numpun'ate ya nan nitudo'
hinan tugun Moses hidin ni'happitan hi Apu Dios i hiyahdih nan way
mundalang an kaykayyiw. Ta imbagan Apu Dios i hiya an hiya nan Dios
an dayawon Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
27 Ta hituwey panginnilaan ta'u an mataguda nadan a'ammod ta'un da
Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob te hanadan mataguy mundayaw i Apu
Dios an bokon hanadan nate. Ta hiya nan ni'ibbahho nadan itudtuduyu
an alyonyuy adi mamahuwan di nate.

Hay Nahamad Hi Uldin
(Matthew 22:34-40; Luke 10:27-28)

28 Wahdi han ohan muntudtuduh uldin ta'un Judyu an nangngol hinadan
maphod an nambal Jesus ta alyona i Jesus di, Nganne nin hinadan tugun
di na'anhan hi unudon?
29 Ya inalin Jesus di, Hay nahamad an tugun ya alyonay, Da'yun tinanud
Israel ya igongahanyu nan alyon Apu Dios an hiya ya abuh di Dios.
30 Ot mahapul an nahamad di pamhod ta'un hiya ta hiyay pangiyohhaan
ta'uh nomnom ta'u ya nitaguwan ta'u ya bikah ta'u.
31 Ya nan mi'adwan tugun ya hay pamhodan hi ibba an umat hi pamhod
hi adol. Ot danae nadan tugun an na'anhan hi unudon.
32 Ya alyon diyen taguy, Maphod hinaen inalim Apu Jesus te immannung
an ohah Apu Dios an ma''id ha udum hi Dios.
33 Ta maphod on nahamad di pamhod ta'un hiya ta hiyay pangiyohhaan
ta'uh nomnom ta'u ya nitaguwan ta'u. Ya atbohdin maphod on waday
pamhod ta'uh nadan ibba ta'u an umat hi pamhod ta'uh adol ta'u. Te
datuwey na'anhan i Apu Dios mu hanadan i'nong ta'un hiya.
34 Ya alyon Jesus di, Maphod hinaen inalim ta tuwen ma'awatam di a'at
nan pun'ap'apuwan Apu Dios.

Ta gapu i dadiyen nambal Jesus ya ma"id mo ha e nangipidpidwan e namagbagan Jesus.

Hay A'at Nan Pinto' Apu Dios Hi Patul
(Matthew 22:41-46; Luke 20:41-44)

35 Wada han hin'algon muntudtuduh Jesus hinan Templo ot alyonay, Hay alyon nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya hanan Kristu ya holag din patul an hi David.
36 Mu tanganu on hi David ya alyonay hi Ap'apunah diyen Kristu? Athidiy alyona te hay impitudo' nan Espiritun Apu Dios i hiya ya alyonay, Hi Apu Dios ya inalinah nan Ap'apu di, Umbun'ahtuh way winawwan'u an umbunan di nabaktun mun'ap'apu ta abako' nadan mi'buhul i he"a.
37 Ot alyon bon Jesus di, Hay alyon David ya Ap'apunah diyen Kristu an bokona holag ya abuh.

Hay A'at Nadan Muntudtuduh Uldinmin Judyu
(Matthew 23:6-7,14; Luke 20:45-47)

Hanadan tatagu ya pohpohdonda nadan itudtudun Jesus.
38 Ta hay intugunan dida ya alyonay, Halipodpodonyu ta adi da'yu baliyan hinadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu. Te dida'e ya munlubung-dah munggayyadan on eda dimmanaldallanan an ta'on on hinadan pummalkaduwan ta wan apngaon di tatagu dida.
39 Ya pohdonda bon diday umbun hinadan mun'aphod an umbunan hi-nadan a'am'amungan ta'un Judyu onu hinadan kumpulnan a'am'amungan di tatagu.
40 Ya wa'et mundasalda ya adukkadukkayonda ta hay panigon di tatagun dida ya ay immannung nan punnomnomda mu dee mannot an pamalbalidah nadan nabalu ta way atondan mangalah nadan wadan dida. Ta gapu i danaen at'atonda ya ahi nunhiglay ma'at i didah pidwana.

Hay Ong'ongngal Di Imbangngadnan Pihhu I Apu Dios
(Luke 21:1-4)

41 Hidin um'umbun hi Jesus hinan way potto' di pangi'amungandah pihhuh nan Templo ya tinigona nadan tatagun e nangiha''ad hi pihhu. Ya dakol hinadan kakadangyan di ong'ongngal di inha''adda.
42 Ya wada han nawotwot an nabalu an imme pibo ot iha''adna han duwan hiping.
43 Ta inayagan Jesus nadan itudtuduwana ot alyonan diday, Pohdo' an ipa'innila i da'yu an hay ong'ongngal di indatna ya hinaen nawotwot an nabalu.
44 Te nan inha''ad nadan kakadangyan an impabangngadda i Apu Dios ya nan hawwal di pihhuda. Mu hidiye'en nabalu ya ammuna ahan hidiyen pihhuna mu aggena inukuhan ot idatna i Apu Dios.

13

Hay Nangibagaan Jesus Hinan Apa''ihan Nan Templo
(Matthew 24:1-2; Luke 21:5-6)

1 Hidin taynan da Jesus nan Templo ya alyon nan ohah nadan itudtuduwanay, Apu Jesus, tigom'en ma"aphod hantun Templo ya ta'on on hanadan batun inusalda.

12:36 12:36 Psalm 110:1

2 Ya inalin Jesus di, O ma"aphod ot hanat ipahdayun tigon hi ad uwani
te udum hi algo ya mapa"ih ta ma"id ha ta'on hi ohah nadan batun ni'usal
hi adi mapukal.

Hanadan Punligatan Di Tatagu
(Matthew 10:17-22; 24:3-14; Luke 21:7-19)

3 Indani ya imme da Jesus hinan nabillid an nungngadan hi Olibo an
ni'indommangan hinan Templo. Ya imme da Peter ya hi James ya hi John
ya hi Andrew hi awadan Jesus ta ab'abbuhdahdi ot mahmahanday ibalinan
nan inalin Jesus
4 an alyonday, On anuud di apa''ihan nan Templo? Ya nganney
pangimatunan hi'on tuwen madatngan di a'atana?
5 Ya alyon Jesus di, Halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan
6 te lo'tat ya dakolday umalin mangalih dida nan Kristu mu layahda te
pinhoddan baliyan di dakol an tatagu.
7 Ot ta'on on wadaday donglonyuh munggugubat hitudan nun'ihaggon
onu hinadan nun'idawwin boble ya adi ayu tumakut te mahapul an ma'at
dadiye mu bokon ni' hidiyey apogpogan tun luta.
8 Te munggugubatday udum an boble. Ya waday alyog ya bitil hi dakol
an boble. Ta datuwen ma'ma'at di hipun di punligatan di tatagu an umat
hi dogoh di golang hi'on tuwen miyayyam.
9 Ya hanat halipodpodonyu nimpe te lo'tat ya wadaday ahi mangipatiliw
i da'yu ta iye da'yuh nadan punhumalyaan di Judyu ya e da'yu nunhoplat
hinadan a'am'amungan ta'un Judyu. Ya ahi da'yu bo inyeh awadan di patul
ya gobelnador ta humalyaon da'yu an gapun ha''on. Mu ta'on on ma'at di
athidi i da'yu mu ta mipa'innila i dida nadan intanuddu' i da'yu
10 ta wan mihinap hi abobboble nan inat'u an iphodan di tatagu ya ahi
madatngan di apogpogan tun luta.
11 Mu wa'et natiliw ayu ta iye da'yuh nan punhumalyaan ya adi ayu
minomnoman hi'on nganney pambalyuh nadan ibagada te ukod nan
Espiritun Apu Dios an mangipanomnom i da'yuh ibagayu.
12 Ya ha boy ohah ma'at i da'yun kimmulug i ha"on ya hanadan i'ibbayuy
mangipatiliw ya mangipapate i da'yu. Ya atbohdiy aton nadan a'ammod
hinadan imbabaledan kimmulug i ha"on. Ya ta'on on hanadan imbabaleyu
ya ngohayon da'yu ya diday mangipapaten da'yu.
13 Ya ahiwawan da'yuh tatagu an gapuh kimmuluganyun ha''on. Mu
nan tagun manginaynayun an mundinol i ha''on an ta'on on nunhiglay
punligatana ya hiyay mi'tagun Apu Dios hi munnananong.

Hay E Ipaghopan Di Umipabohol Hinan Templo
(Matthew 24:15-28; Luke 21:20-24)

14 Alyon bon Jesus di, Hay oha bo ya wada han nunhiglan umipabungot i
Apu Dios an eda iha"ad hinan Templo ta mibilang moh nalugit nan Templo.
Ot da'yun namaha ituwe ya mahapul an nomnomnomonyuy iyatana. Ta
hitun a'atana ya hanada'en i Judea ya bumtikdah nadan billid.
15 Ya wa'et mipaddih an um'umbun ayuh nan dola ya pamaag ya
innayunyun bumtik an ma"id ha nomnomonyun hunggop an e mangalah
nadan gina'uyu.
16 Ya ta'on on hanadan himmiput hinan puntanoman ya wa'et tigondah
diye ya pamaag damdama ya inayundan bumtik hinadan billid.
17 Ta i diyen timpu ya mahmo' nadan numpumbutyug ya nadan binabain
waday goggolangda.

18 Ot hanat idasadasalyu ta wan adi mipaddih hinan lowang hidiyen
ahiyu bumtikan.
19 Te hitun a'atan datuwe ya nunhiglay punligatan di tatagu an ma"id ha
nipadpaddungana hinadan nunligatan di taguh tun luta an nihipun hidin
nalmuwan tun luta. Te maminghan di a'atan diyen nunhiglan punligatan.
20 Ot onha adi paho'dodon Apu Dios hidiyen punligatan ot ma"id ha ohah
taguh mabati. Mu gapuh nan ongal an homo'nah nadan pinto'nan tataguna
ya paho'dodonah diyen nunhiglan punligatan.
21 Ya ahi wadaday mangali i da'yu hi wahtun boble ta'u nan Kristu onu
dehdihdi nan Kristu mu hanat adiyu aya patiyon.
22 Te dakolday umalin mangalih dida nan Kristu onu propeta. Ya
abalinandan mangat hi milagro ya nadan nakaskasda'aw ta way atondan
mamalbalih tatagu an ta'on on nadan pinto' Apu Dios hi tataguna.
23 Ot hanat nomnomnomonyu datuwen inali' te teen padana' an ibagan
namin i da'yu ta ahi madatngan di a'atana.

Hay Ma'at Ya Ahi Mumbangngad Nan Nitulang Hitun Tatagu (Matthew 24:29-35; Luke 21:25-33)

24 Alyon bon Jesus di, Na'at'e dadiyen punligatan ya humilong nan algo
ya nan bulan.
25 Ya mun'a'agah nadan bittuwon ya umalinhawangdan namin nadan
wah ad lagud ta ma"id ha poto'na.
26 Ta na'at'en namin dadiye ya ahiya' tigon an Nitulang Hitun Tatagu an
umalih tun luta an midduma' hinan bugut. Ya i diye ya ma'attigo nan ongal
an abalina' ya anabaktu'.
27 Ya honago' nadan anghel'u ta eda hayupon an namin nadan pinto"un
tatagu' hi abobbobleh tun luta ta umalidah awada'.
28 Ot alyon bon Jesus di, Nan a'at nan kayiw an fig ya waday ituddunan
da'yu te tigonyu'e ta manguyho' ya innilayun tuwen tumiyalgo.
29 Ot atbohdin tigonyu'en ma'at nadan imbagabaga' ya hidiyey pangin-
nilaanyu an agagga moy umaliya'.
30 Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yu an tinanud hi ad uwani an wadaday
udum i da'yu an adida ni' mate ta inggana hi akhupanday a'atan datuwen
namin.
31 Mabalin an mapogpog hi ad lagud ya tun luta mu hanan hapit'u ya
munnananong ta ingganah mipa'annung.

Hay A'at Di Pumbangngadan Jesus (Matthew 24:36-44)

32 Alyon Jesus di, Ma"id ha nanginnila hi'on anuud di ahi' bo umaliyan te
ammunah Aman nanginnila. Ta'on on ha"on an imbabalena ya hanadan
anghel hi ad abunyan ya aggemi innila.
33 Ta hiya nan mahapul an halipodpodonyu ta nanongnan mundadaan
ayu te aggeyu innila nimpe di ahi' umaliyan.
34 Te umata' hinan mumbaat an iyukodnan namin hinan baalna nadan
matamuwan hi balena ya pinadananah nan mungguwalya ta ihamadnan
mungguwalya ta adina palpaliwan an malmallo'.
35 Ot hiyah tuwe nan alyo' i da'yu an mahapul an umat ayu i diyen
mungguwalya ta mundadaan ayuh umaliya' te ma"id ha mapto' ya alinah
mipotto' hinan mun'ahdom onu hinan tongan di labi onu hinan muntalanu
onu hinan mun'awi"it.
36 Te adiyu'e atonhidi ya alinah palpaliwanyu ya nahanawwanga' an
malmallo' ayu.

37 Ya bokon da'yu ya ammunay pangalya' ituwe te hi an namin di tatagu
ta wan mundadaan ayun namin hi umaliya'.

14

Hay Nunhahapitandah Atondan Muntiliw I Jesus
(Matthew 26:1-5; Luke 22:1-2; John 11:45-54)

1 Hidin duway algo ya madatngan nan ngilin di panganan nadan Judyu
hinan tinapay an agge nadduman hi yist an hidiyey punnomnomnoman
ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh ateh ad Egypt ya hinahapit
nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh nan uldin ta'un Judyu di
atondan e muntiliw i Jesus ta adi innilaon nadan tatagu ya pinateda.
2 Ta hay hinahapitda ya alyonday, Adi ta'u ipaddih hinadan mangilin
an algo di puntiliwan ta'u i hiya te alinah innilaon nadan tatagu ya
bumungotda ya mi'patteda.

Hay Nangihiitan Nan Babai Hinan Lana An Nard Hi Ulun Jesus
(Matthew 26:6-13; John 12:1-11)

3 Hidin wada da Jesus hi ad Betani hi balen nan na'gullidan ni' an
hi Simon an mangmangnganda ya hinunggop han babai an inodnana
han ma'killat an butilya an nattuwan hi na'angnginan lana an nard an
mapmaphod di hunghungna. Ot bukatana ot ihiitnah ulun Jesus.
4 Ya himmihiwo nadan udum an wahdi te alyonday, Ayayyukah diyen
lana an pamaag ihya ya inatnahdi.
5 Onha igattang hidiye ot ongal di bayadna ot waot ha midat hinadan
nun'awotwot. Te hay balolna ya mabo'lah nan hintawon.
Ot pun'ihingalda.
6 Mu alyon Jesus i diday, Tanganunyu aton hinay pangaliyun hiya?
Undan aggeyu innila an maphod hituwen inatna?
7 Hanada'en nun'awotwot an pangdatanyuh iboddangyu ya nanongnan
wadawadada i da'yu ot mabalin an kumpulnay algoh bumoddanganyun
dida. Mu ha''on'e ya adi minaynayun di id'idduma' i da'yu.
8 Ya manu'eh inhiitnah tuwe ya hituwe han abalinanan aton ta
idadaanay adol'uh e' ilubu'an.
9 Ot ibaga' i da'yu an hinan e itudtuduwan nan inat'u an iphodanyun
tatagu hi abobboble ya mi'bong'al hituwen inat tuwen babai ta panginom-
nomnoman i hiya.

Hay Nunhahapitan Da Judas Hi Atondan Muntiliw I Jesus
(Matthew 26:14-16; Luke 22:3-6)

10 Hi Judas Iskariot an ohah nadan Apostoles ya immeh awadan nadan
nabaktun padi ot hahapitonday atondan e muntiliw i Jesus.
11 Ya immamlong dadiyen nabaktun padi an alyonday, Ta'omman ya
indattan da'ah pihhu.
Ta nihipun i diye ya bobota'on Judas di ena pangipatiliwan i Jesus.

Hay E Nangidadaanan Nadan Duwan Itudtuduwan Jesus Hi Pangananda
(Matthew 26:17-19; Luke 22:7-13)

12 Hidin nadatngan nan mamangulun algon nan ngilin di pangananmin
Judyu hinan tinapay an agge nadduman hi yist i diyen pangi'nonganmih
nan imbabalen di kalnero an punnomnomnomanmih nihwangan handi-
dan a'ammodmih ateh ad Egypt ya alyon nadan itudtuduwan Jesus i hiyay,
On idanay emi pangidadaanan hinan anon ta'uh ad uwanin ngilin?

13 Ot ituda' Jesus di duwa i didan alyonay, Ume ayu ot dumatong ayuh
nan boble ya wada han lala'in damuwonyu an pinahona han buwod ya
nitnud ayun hiyah nan balen hunggopana.
14 Ya alyonyuh nan ud bale di, Hinnag da'mih nan muntudtudu ta
ituddum anu nan kuwartun di mangiliyu ta hidiy emi panganan hi ad
uwanin ngilin.
15 Ot ipangulu da'yuh nan ongal an kuwartuh nan mi'adwan gladu ta
hidiy eyu pangidadaanan ot wahdin namin nadan mahapul ta'u.
16 Ta imme dadiyen duwan intuda' Jesus ya immannung nan inalinan
dida ot idadaanda nadan makan i diyen ngilin.

Hay Nangibagaan Jesus Hinan Mangipatiliw I Hiya
(Matthew 26:20-25; Luke 22:21-23; John 13:21-26)

17 I diyen mun'ahdom ya dimmatong da Jesus hinadan Apostoles i diyen
bale ot manganda.
18 Mu hidin mangmangnganda ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an hay
ahi mangipatiliw i ha''on ya oha i da'yu.
19 Ya way ohah nadan itudtuduwana on minomnoman ta way ohaon
alyonay, On ha''on di mangipatiliw i he''a?
20 Ot alyona boy, I da'yun Apostoles ya hanan mi'tamol i ha"on hi ad
uwani hinan tinapaynah nan malukung ya hiyay mangipatiliw i ha"on.
21 Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya nibaga tuwalin patayona'. Mu
mahmo' nan tagun mangipatiliw i ha''on. Udu'dulnaot eh'ay agge
niyayyam.

Hay Nanganandah Nan Tinapay Ya Hay Nanginumandah Nan Bayah An Indawat Jesus
(Matthew 26:26-30; Luke 22:14-20; 1 Kulintu 11:23-26)

22 Ta i diyen mangmangnganda ya inalan Jesus nan tinapay ot munhana
i Apu Dios ot upi'upingona ot ipiyappongnah nadan itudtuduwana ot
alyonay, Anonyuh naen tinapay te hiyah naey adol'u.
23 Ot alana bo nan basu an nattuwan hi bayah ot mundasal ot idatnah
nadan itudtuduwana ta nabinbinoltandan imminum an namin.
24 Ot alyonay, Hinaen ininumyu ya hiyah naey dala' an panginnilaan an
wada han balun imbagan Apu Dios hi atona i da'yun tatagu.
25 Ya ibaga' i da'yu an ad uwani mo ya ammunay pi'yinuma' i da'yu ta
ingganah on madatngan nan pi'iddumanyuh nan pun'ap'apuwan Ama ya
ahiya' mohpe mi'yinum bon da'yuh nan nat'on an bayah.
26 Ta on nabhugda ot ikantaday pundayawdan Apu Dios ot ahida umeh
nan nabillid an nungngadan hi Olibo.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha''utan Peter I Hiya
(Matthew 26:31-35; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

27 Alyon Jesus i diday, Ad uwanin mahdom ya mahihi"an ta'u ta taynana'
te hay impitudo' Apu Dios hidin nadne ya alyonay, Ipapate' nan mumpastol
ta hanada'en kalnerona ya mahihi"anda.
28 Ot alyon bon Jesus di, Ta athidin ipapateya' mu hitun amahuwa' ya
mamanguluwa' an umeh ad Galilee ta ahi ayu mitnud hidi.
29 Ya alyon Peter di, Ta'on hi alinah taynan da'ah tudan ibba' mu adi
mabalin hi taynan da'an ha"on.
30 Ya alyon bon Jesus di, Ibaga' i he''a an adi pumidwan tumalanuh ad
uwanin mahdom ya mumpitlun iha''uta' i he''a an alyom hi aggeya' innila.

14:27 14:27 Sekariah 13:7

31 Mu alyon Peter di, Adi mahan mabalin hi iha''ut da'a te ta'on on
mi'yateya' i he''a.
Ya an namin nadan itudtuduwan Jesus ya athidi damdamay inalida.
32 Ot makak da Jesus ta umedah ad Getsemani.

Hay Nundasalan Jesus
(Matthew 26:36-46; Luke 22:39-46)

Hidin dimmatongdah ad Getsemani ya alyon Jesus hinadan
itudtuduwanay, Umbun ayu ni' hitu ta eya' mundasal.
33 Ot i'uyugna da Peter i James ya hi John ta bimmata''anda. Ya nihipun
i diyey numanomnomana an gapuh nan ma'at i hiya.
34 Ot alyonan diday, Nunhigla tayyan mahkit di punnomnom'u an aya'
mate. Ot hanat umohnong ayu bahan ta mi'tukal ayun ha''on.
35 Ot e mibata''an hi Jesus ot e mundu''un an inda''omnay angahnah nan
luta ot mundasal ta mabalin'e ya adi ma'at hidiyen nunhiglan ena holtapon.
36 Ta alyona di, Ama, ma''id ha adim abalinan. Ot daan mo bahan ta
adim iyabulut hituwen e' holtapon? Mu bokon hanan pohdo' di ma'at te
nan pohdom.
37 Indani ot ibangngadnah nan awadan nadan tulun itudtuduwana ya
tinigonan nalo'da ot alyonan Peter di, Simon, bumangon'a. Undan ahan
adi mabalin hi mi'tukal ayun ha''on i ha ohay olas ni'mo.
38 Mahapul an itpolyun adi malo' ta mundasal ayu ta wan adi ayu
mabaliyan. Innila' an pinhodyun mi'tukal mu ningamut neen hay inlo'yuy
miploh.
39 Ot mumbangngad boh Jesus ot hana bon indasalnah hopapnay
indasalna.
40 Ot ibangngadna boh awadan nadan tulun itudtuduwana ya hiyah
diyen nalo'da te adida ahan pa''itpol hi inlo'da. Ta binangona dida ot
dindinnonganda te aggeda innilay ibagada.
41 Ot ume bo Jesus an e mundasal. Ta hidi bon nibangngad ya nalo'da
bo ot alyonay, Ngalngalam ha inlo'yu. Bumangon ayu te nadatngan moy
puntiliwan nadan nun'abahulan an tatagu i ha''on an Nitulang Hitun
Tatagu
42 te tuweda tayyan impangulun nan nangitudduh tun awada'. Ot ma'ayu
ta eta'u damuwon dida.

Hay Nuntiliwanda I Jesus
(Matthew 26:47-56; Luke 22:47-53; John 18:1-14)

43 Aggena impadappuh nan pun'ibagana ya himmawwangngot hi Judas
an ohah nadan Apostoles an in'uyugnay dakol an tatagu an numpangdon
hi ispada ya pang'ul te diday hinnag nadan nabaktun padi ya nadan
muntudtuduh uldinmin Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu
an muntiliw i Jesus.
44 Ya imbagan tuwalin Judas hinadan in'uyugnan alyonay, Tigonyu ta
nan tagun e' awalon ya hiyay tiliwonyu ya inhamadyun ginuwalyaan.
45 Ya innayun Judas an immeh awadan Jesus ot alyonan hiyay, Immali
ami Apu Jesus.
Ot inayunan awalon hi Jesus.
46 Ot madhuda nadan nun'ibban Judas ot tiliwondah Jesus.
47 Mu hanan ohah nadan ibban Jesus ya hinuknutnay ispadana ot
palangonay ingan nan ohan himbut nan nabaktun padi ta na'aan.

48 Ya alyon Jesus hinadan nuntiliw i hiya di, Una'dan na'abahhulan
ta gahin hi mun'i'ispada ayu ya numpangdon ayuh pang'ul an umalin
muntiliw i ha"on?
49 Tanganu on ad uwani ta ahiya' tiliwon an aggeya' tiniliw hidin
timmanudduwa' hinan Templo an abigabigat on waa' hidi? Mu ta'on ta
ma'at hituwe ta mipa'annung nan hapit Apu Dios.
50 Ta gapu i diyen na'at ya binumtik nadan itudtuduwana.
51 Ta onda inikak hi Jesus ya himmawwang han lala'in aggena hinangut
di lubungna ta pamaag ya ammunay ulohnah inhophopnah adolna ot
mitmitnud hinadan mangiye i Jesus. Ta edaot eh'a pi'tiliw
52 mu agge natiliw te nan uloh di nalapanu' ta innayunan binumtik.

Hay Nummahmahandah Bahul Jesus
(Matthew 26:57-68; Luke 22:63-65; John 18:13-14,19-24)

53 Hidin inyedah Jesus hi balen nan nabaktun padi ya dedahdi nadan
nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya nadan mangi-
pangpanguluh nadan Judyu.
54 Mu hi Peter ya niyunu'unud hinan nangiyayanda i Jesus mu nibata"an
ta ingganaot midatong hinan lita"angan nan balen nan nabaktun padi ot
mi'yan'anniduh nadan guwalya.
55 Ya nadan nabaktun padi ya an namin nadan ap'apun di Judyu ya
inhamaddan nummahmah hinadan tatagu hi mabalin an ipabahuldan
Jesus ta waha pangigadulandan mangipapaten hiya.
56 Ta dakolday nangipatnan mangibaga hi ipabahuldan hiya mu adi
mun'u'unnudan nadan ibagada te on tuwali layahda.
57 Ta lo'tat ya alyon nadan ma'layyah di,
58 Dingngolmin inalinay pa"ihona anu nan iniphod di tatagun Templo ta
maluh di tuluy algo ya iphodna mu bokon hay taguy mangiphod.
59 Mu ta'on on dida ya adi mun'u'unnudan di ibagada.
60 Ya natanna'dog nan nabaktun padi ot alyonan Jesus di, Tanganunmu
adi tobalon nadan ibagadan he"a? On immannung dadiyen imbagada?
61 Mu namaag Jesus di dindinong. Ta alyon bon nan nabaktun padi di,
Ibagam hi'on immannung an he"a nan Kristu an Imbabalen Apu Dios?
62 Ya alyon Jesus di, O immannung hinaen inalim te ha"on an Nitulang
Hitun Tatagu ya adi madne ya tigonyu an ha"on di ongal di abalinana
te umbuna' hi way winawwan Apu Dios. Ya ahiya' bo tigon hitun
pumbangngada' an midduma' hinan bugut.
63 Ta on dingngol nan nabaktun padih diye ya punhethetnay lubungna
an gapuh bungotna te hay nangalyan Jesus di hiya nan Kristu. Ot alyonah
nadan tatagu di, Teen nunhindodongolan ta'u nan inalina. Ot undan
nganne boy ohah hapulon ta'u an hiya nee ot ibaganay bahulna.
64 Ya dingngol ta'u mahan nan layah an imbagana te alyonay hiya nan
Imbabalen Apu Dios. Ot nganney pohdonyuh ma'at?
Ya inalin nadan tatagu di, Immannung neen numbahul ot ipapateyuot.
65 Ot puntukpaan nadan udum hi Jesus. Ot upuponday matana on
nunhinhuhuntukanda on inaliday, Agam ya tuwali ta ngadanom nadan na-
nuntuk i he"a. Ot ipaboltanda hinadan guwalya ot punhinhuhuntukanda.

Hay Nangiha"utan Peter Hinan Niddumanan Jesus
(Matthew 26:69-75; Luke 22:54-62; John 18:15-18,25-27)

66 Hi Peter ya nanongnan wahdin mi'yan'anniduh nan way lita"angan ya
immehdi nan ohan babain tagalan nan nabaktun padi

67 ya immatunanah Peter ot alyonay, Ot ten he''ay ohah nadan ibban
Jesus an i Nasaret.
68 Ya inalin Peter di, Towan, te agge' innilah naen tagun al'alyom. Ot
inayun Peter an umeh nan way hawwangon hidih nan lita"angan.
69 Mu tinigon bon diyen tagalah Peter ot alyonah nadan tatagu di, Hiyah
tuwe ayay ohah nadan nun'ibba'ibban Jesus.
70 Mu inha''ut bon Peter. Ya alyon nadan udum di, Adim iha''ut te
immannung an he"ay ohah nadan ibban Jesus te mimatunan damdama
an i Galilee'a.
71 Mu alyon bon Peter di, Isapata' an ta'on ona' dusaon i Apu Dios hi'ona'
munlayah te agge' attog innilah naen tagun ibagbagayu.
72 Ya hiyah indappuhnah diyen imbagana ya pimmidwan timmalanu.
Ya ninomnomna din inalin Jesus an alyonay, Pumidwan tumalanu ya
mumpitluy pangibagam hi aggeya' in'innila. Ya nunhiglay luwanah hakit
di nomnomna i diyen inatna.

15

Hay Nunhumalyaan Pilatu I Jesus
(Matthew 27:1-2,11-14; Luke 23:1-5; John 18:28-38)

1 On hiyah mun'awiwi"it i diyen nabiggat ya na'amung nadan nabaktun
padi ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya nadan mangipangpangu-
luh nadan Judyu ta hahapitonda an mangipapate i Jesus. Ta pinawwidda
ot iyeda i Pilatu.
2 Ya inalin Pilatu i hiyay, Aa, on he''a nan Patul di Judyu?
Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim.
3 Ya dakol di impabahul nadan nabaktun padi i Jesus.
4 Ta alyon mo bon Pilatu di, Tanganunmu adi tobalon nadan ipabahuldan
he''a?
5 Mu namaag Jesus di dindinong ta masda'aw hi Pilatu.

Hay Na'innilaan Di Atayan Jesus
(Matthew 27:15-26; Luke 23:13-25; John 18:39–19:16)

6 Hay impa'inghan nan gobelnador an aton hi atawotawon ya na-
datngan'e nan punnomnomnomanmin Judyu hi nihwangan handidan
a'ammodmih ateh ad Egypt on impilubusnay ohah nadan nibalud an
miyunnudan hi pohdon nadan tatagun ilubus.
7 Ya wada han hi Barabas an nibalud te pimmate ya hiyay ohah nadan
mi'buhul hinan gubilnuda.
8 Ta hidin na'amung nadan tatagu ot ibagadan Pilatu ta ipilubusnay ohah
nadan nibalud.
9 Ot alyon Pilatu di, On pohdonyu ta ilubus'u nan ma'alih patulyu an
Judyu?
10 Manu'eh inalin Pilatuh diye ya innilanan gapuh amoh di nangipatili-
wan nadan nabaktun padi i Jesus.
11 Mu inhaphapitan nadan nabaktun padi nadan tatagu ta ibagada an
bokon hi Jesus di milubus ta hi Barabas.
12 Ot alyon Pilatu di, At'ehna ya nganne moy ato' i Jesus an ma'alih
Patulyu an Judyu?
13 Ya pun'itkukdan alyonday, Ipipata'muh nan krus.
14 Mu alyon bon Pilatu di, Undan wa eh'a ha inatnah adi maphod?
Mu inyal'aladaot an ahitutukuk an alyonday, Ipipata'muh nan krus.

15 Ot inyunnud mon Pilatu hinan pohdon nadan tatagun ma'at ta
impilubusnah Barabas. Ot hi Jesus di ipahoplatna ot ahina iyukod hinadan
tindalu ta diday e mangipata' hinan krus.

Hay Nunlaylayahhan Nadan Tindalu I Jesus
(Matthew 27:27-31; John 19:1-7)

16 Ya nitnud nadan tindalun nan gobelnador i Jesus hinan way lita''angan
nan balen nan gobelnador ot ma'amungdahdin namin hinadan ibbadan
tindalu.
17 Ot aanonda nan lubung Jesus ot punlubungonda i han mumbolah*
an ay lubung di patul ot tuligonggongonda han inapiddan pagat ot
ipipongotdan hiya.
18 On linayalayahanda an alyonday, Madayaw peman tun patul di Judyu.
19 On hinuplitday uluna on nuntukpaan di udum on nundu''un di udum
hi hinangngabna.
20 Ta onda ina'inathidi ot ahida aanon hidiyen impilubungdan hiya ot
ihukkatda nan lubungna tuwali. Ot iyedah nan eda pangipata'an i hiya
hinan krus.

Hay Nipata'an Jesus Hinan Krus
(Matthew 27:32-44; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

21 Hidin wadadah nan awon ya himmawwang hi Simon an i Sayrin
an hiyah umanamut. Hiya nan hi aman da Alexander ya hi Rupus. Ot
ipapilitdan ipapahon i hiya nan krus an ipata'an Jesus.
22 Ta dimmatongda hi ad Golgota an hay ibalinana ya Ba'ag Di Ulu.
23 Ot iyeda i Jesus han bayah an nadduman hi mumpait ot alyonday
inumona mu adina pohdon.
24 Ta impata'dah Jesus hinan krus ot ibunutday mangalah nan lubungna.
25 Ya i diyen nangipata'andan hiya ya na'aggawa.
26 Ya wada han intudo'da i han tabla an hidiye nan ipabahuldan hiya an
alyonahdiy, Hiyah tuwe nan Patul di Judyu.
Ot ipata'dah nan krus hidih nan way baktun di uluna.
27 Ya wadada han duwan bimmahul an impipata'da an numbinahh-
elonda i Jesus.
28 Ta nipa'annung din impitudo' Apu Dios an alyonay, Hiya ya ibilangdah
na'abahhulan.
29 Ya hanada'en mala''uh hinan nipata'an da Jesus ya munwigwigiwigda
on dinildilahda an alyonday, Daan bohna nan alyom hi pa''ihom nan
Templo ya mala''uh di tuluy algo ya iniphodmu.
30 Agam mohpe ta ihwangmuy adolmu ta umaan'a i naen krus.
31 Ya ta'on on nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldinmin
Judyu ya ilanaylayahhanda an alyonday, Tanganu nin mohpeh ona adi
taguwon di adolna yaden nada'en udum ya tinaguna?
32 Onha nin mala'ah hi ad uwani hinan nipata'ana ot mabalin an patiyon
ta'un hiya nan Kristu an patul ta'un Judyu.
Ya ta'on on hanadan ibbanan nipata' ya na'na'yatdan manildilah i hiya.

Hay Natayan Jesus
(Matthew 27:45-56; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

33 Hidin tongan di algo ya himmilong an namin tun luta hi tuluy olas.

---

* **15:17 15:17** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

34 Ta hidin alas tres ya tinumkuk hi Jesus an alyonay, Eloy, Eloy, lama
sabachthani. Hay ibalinan nan inalina ya, Apu Dios, tanganuna' ingnganuy
i he''a?
35 Ta hanada'en tatagun tumtumma'dog hinan bata''ana ya dingngolda
nan inalina ta alyonday, Umman nin hi Elijah nan pun'ayagana.
36 Ot umey oha i dida ot e mangala i han ay kapoh ot itamolnah nan
limmanun bayah ot ituddiwna i han bilau ot ena ipatiptip i Jesus ot alyonay,
Tigon ta'un di anu on umali nan inayaganan hi Elijah an mamoddang i
hiya.
37 Indani ya tinumkuk ot inayunan ma'unguh.
38 Ya i diyen natayan Jesus ya hana'en abillog an nikultinah nan Templo
ya nidihhan an nahethet ta nunduwa an nihipun hi uhhuna ot dumayyu.
39 Ya hana'en opisyal di tindalu an wahdih nan way akuyung nan
nipata'an Jesus ya tinigonay a'at di natayana. Ta hiya nan alyonay,
Immannung an hiyah tuwe nan Imbabalen Apu Dios.
40 Ya wadada nadan binabain wahnan bata''ana an nanigo i diyen na'at
an hi Mary Magdalene ya hi Salome ya hi Mary an hi inan da Joses ya nan
ung'unga mu hiya an hi James.
41 Datuwe nadan binabain bimmanoddang i Jesus ya nitnunitnud i
hiyah nalpuwanah ad Galilee. Ya wadaday udum an binabain nalpuh ad
Jerusalem.

Hay Nilubu'an Jesus
(Matthew 27:57-61; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

42 Hidin mun'ahdom i diyen algon pundadaananmin Judyu hinadan
usalonmi i diyen mabiggat an Habadun tungo
43 ya wada han hi Joseph an i Arimatea an ohan ap'apumin Judyu an
pohpohdonmi an hiyay ohan manmannod hinan pun'ap'apuwan Apu Dios
an intulidna ot umeh balen Pilatu ot ena ibaga ta iyabulutna ta ena ilubu'
nan adol Jesus.
44 Ya nano''ol hi Pilatu te aggena innila an na'ibagan nateh Jesus ot
pa'ayagna nan opisyal di tindalu ot mahmahana hi'on immannung an
nateh Jesus.
45 Ya alyon diyen opisyal di, O immannung peman an nate. Ot alyon mon
Pilatu i Joseph di, Ta'omman ya ekat em ilubu'.
46 Ot ma'anneh Joseph ot e gumattang i han balu an linen ot ena la'ahon
nan adol Jesus ot libbutana i diyen linen ot ena ilubu' hinan naka''utan
hinan doplah ot tungabona i han ongal an batu.
47 Yaden dedahdi da Mary Magdalene ya hi inan Joses an hi Mary ta
tinigoda nan nilubu'an Jesus.

16

Hay Timmaguwan Jesus
(Matthew 28:1-10; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

1 Hidin nala''uh nan Habadun tungo ot e gumattang da Mary Magdalene
ya hi Mary an hi inan da James i Salome hi lana ta edaot punlanah hinan
nilubu' an adol Jesus.
2 Ta on hiyah mun'awiwi''it i diyen namangulun algon diyen duminggu
ot makakdan umeh nan way nilubu'an Jesus.
3 Ta humanaphappitandan mangmangnge an alyonday, Nganne nin anuy
eta pangipa'aanan hinan tungab nan lubu'?

4 Mu hidin dimmatongda ya tinigoda an na'aan nan ongal an batu an
nitungab hinan lubu'an.
5 Ta namaag mo ot hunggopda ya nangitiganda han lala'in um'umbun
hi nangappit hi winawwanda an nunlubung i han ma'apullaw an mung-
gayyadan. Ya nangintattakutda
6 mu alyon diyen lala'i di, Adi ayu tumakut te innila' an nan nipata' an
hi Jesus an i Nasaret di pinhodyun tigon mu ma''id mohtu te namahuwan
ot tigonyu tee tun nipalo'ana.
7 Ume ayuot eh'a ta eyu ibaga i Peter ya hinadan udum an intudtuduwana
ta mitnuddah ad Galilee te hiyah diye tuwaliy inalina.
8 Ta onda limmah'un hinan lubu'an ya nunhiglan munggagayonggong-
dah takutda ta muntinnagtagdan mange. Ya gapuh takutda ya ma"id ha
himmapitandah nadan dinamuda.

Hay Numpatigan Jesus I Mary Magdalene
(Luke 24:13-35)

9 Hidin namahuwan hi Jesus i diyen nawi"it di Duminggu ya hay
namangulun numpatigana ya hi Mary Magdalene an hiya din nahi'pan
ni' hi pituy didimunyu mu lina'ah Jesus.
10 Ot e ibagan Mary hinadan umukayungan an itudtuduwan Jesus
hidiyen tinigona
11 mu adida patiyon.

Hay Numpatigan Jesus Hinan Duwan Intudtuduwana
(Luke 24:13-35; Nan Na'na'at 28:1-6)

12 Indani ya wadada nan duwan intudtuduwan Jesus an idaldallandan
umeh nan pangayanda ya numpatigoh Jesus i dida mu nalumman di
tigona.
13 Ta onda immatunan ot ibangngaddah awadan nadan ibbada ot
uhuhondah diyen na'at mu adida damdama patiyon.

Hay Numpatigan Jesus Hinadan Apostolesna
(Matthew 28:16-20; Luke 24:36-49; John 20:26-29; Nan Na'na'at 1:6-8)

14 Indani ya numpatigo mahan moh Jesus hinadan himpulut ohan (11)
Apostoles i han pangananda ot ihingalna didah aggeda namatiyan hinan
imbagan nadan ibbada an hiya ya namahuwan.
15 Ot ahina alyon di, Ume ayuh abobboble ta eyu ipa'innilah atagutagu
nan inat'u an iphodan di tatagu.
16 Ta hanada'en mangun'unud i ha''on ya mumpabonyagda ta diday
mi'tagu i Apu Dios hi munnananong. Mu nan adi mangun'unud i ha''on
ya diday nangalyan Apu Dios hi minaynayun di bahulda ta hiya nan
mipiyedah nan awadan di munnananong an punligatan.
17 Ya hay pangimatunan hinan immannung an mangun'unud i ha''on
ya nan abalinandan munla'ah hi nih'op an gapuh pangidinlandah nan
abalina'. Ya atbohdin ta'on on nadan aggeda innilan hapit di udum ya
mabalin an ihapitda.
18 Ya ta'on on nan ulog an kumalat ya umayupdan dida. Ya ta'on on
alinah aggeda inatta ya imminumdah kodot ya adida mate. Ya mabalin an
iha'moday ta'ledah nadan mundogoh ya mipaphodda.

Hay Numbangngadan Jesus Hi Ad Abunyan
(Luke 24:50-53; Nan Na'na'at 1:9-11)

19 Hidin nagibbuh an ni'hapit hi Jesus hinadan itudtuduwana ot
mipatuluh ad abunyan ot e umbun hi way winawwan Apu Dios ta middum
i hiyan mun'ap'apu.
20 Ya hanada'en itudtuduwana ya immedah abobboble ot eda
muntudtuduh hapit Apu Dios. Ya hi Jesus di namoddang i dida ta hiya
nan waday abalinandan mangat hi milagro ta dadiyey pamatiyan nadan
tatagu an immannung nan itudduda.

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo' Luke

Hay Nangipa'innilaan Luke I Teofilo Hinan Na'na'at

1 He''an iba Teofilo, innila' an dakolday nangitudo' tuwalih nadan na'na'at
hitun awadan ta'u.
2 Hay intudo'da ya nadan dingngoldah nadan e nuntanudtudu an
nannannigoh nadan na'na'at an nihipun hidin hopapna.
3 Ya hidin inhamad'un inada'adal datuwe an inhipun'uh din hopapna ya
ninomnom'un ipanuh ta itudo''u ta idat'un he''a
4 ta wan ma'innilaam an immannung nadan nitanudtudun da'yu.

Hay Nangibagaan Nan Anghel An Miyayyam Hi John

5 Hidin numpatulan Herod hi ad Judea ya wada han padin di Judyu an
hi Sekariah an tinanud din padin hi Abijah. Hi ahawanan hi Elisabeth ya
tinanud Aaron an oha damdaman padin di Judyu.
6 Maphod di pangatdan himbale ya pa'a''un'unudonda nadan tugun Apu
Dios.
7 Mu ma''id ha imbabaleda te adi mun'imbabaleh Elisabeth ta lo'tat ya
na'ininna ya na'amamma hi Sekariah.
8 Han hin'algo ya hanadan padin nidduman Sekariah di e mundasal
hinan Templo.
9 Ya hay pangiye''eda ya ibunutday e mangidawat hinan maghob an
insenso i Apu Dios. Ya hi Sekariah di nabunut.
10 Ot ena gobhon hidiyen insenso yaden mundasal nadan tinataguh
bahhelna.
11 Ya numpatigo i Sekariah han anghel Apu Dios an timma'dog hi
nangappit hi winawwan nan punggobhan hi insenso.
12 Ta hidin tinigon Sekariah hidiyen anghel ya nangintattakut ta aggena
innilay atona.
13 Mu alyon nan anghel i hiyay, Adi'a tumakut, Sekariah. Te immaliya'
ta ibaga' i he''a an ipa'annung Apu Dios nan dasalmu. Ta mawadaan hi
ahawam ta mun'imbabale i han lala'i ta ngadananyu hi John.
14 Ta i diyen iyayyamana ya nunhiglay amlongyu ya dakolday
mi'yam'amlong i da'yu.
15 Hiya ya ipabaktun Apu Dios te mihipun hi awadanah putun inana ya
middum nan Espiritun Apu Dios i hiya. Ya mihipun boh iyayyamana ya
adina tamtaman di kumpulnan bumutong.
16 Ya gapuh nadan itudtuduna ya dakolday Judyu an mumbangngad i
Apu Dios.
17 Te hiyay ituda' Apu Dios hi mangidadaan hinadan tatagu ta wan ab-
ulutonda nan ahi ituda' Apu Dios. Te mawada nimpen hiya nan Espiritun
Apu Dios ya nan abalinana an wada ni' i din hi Elijah. Ya ipanuhnay
hina'amma ta munhahayyupda. Ya tugunona nadan mumpungngohe ta
hanadan maphod an pangat di atonda ta wan midadaandah umaliyan nan
Ap'apu.
18 Mu alyon Sekariah hinan anghel di, Undan ihya nin ma'at ha athina
an ten amammaa' mo ya atbohdin ininnah ahawa'?
19 Ya alyon nan anghel di, Ha''on hi Gabriel an ohan baal Apu Dios ya
hinnaga' ta ipa'innila' hituwen maphod an ahi ma'at i da'yu.

20 Mu gapu ta adim patiyon hinaen inali' ya mihipun hi ad uwani ya adi'a
humapit ta ingganah mipa'annung nan imbagan Apu Dios.
21 Hanada'en tatagun manmannod i Sekariah ya masda'awda te nadne-
hdih nan Templo.
22 Mu hidin limmah'un ya inniladan waday impatigon Apu Dios i hiya te
hidiyen adina humapitan an ona itpong di atonan mi'hapit i dida.
23 Ta nagibbuh hidiyen tamuna ot inayunan umanamut.
24 Ya agge nadne ya immannung an nawadaan hi ahawanan hi Elisabeth
ot tumuttungoh limay bulan. Ta alyonay,
25 Mun'am'amlonga' ta ad uwani ya himmo'a' i Apu Dios ta wan midinong
di e pamihupihulan di tatagu i ha''on.

Hay Nangibagaan Nan Anghel Hi Iyayyaman Jesus

26 Hidin mi'anom hi bulan nan imbutyug* Elisabeth ya hinnag bon Apu
Dios nan anghel an hi Gabriel hinan bobleh ad Nasaret hidih ad Galilee
27 ta e mi'hapit hinan mangilog an hi Mary an nitbi i Joseph an nalpuh
nan holag handin patul an hi David.
28 Ta hidin numpatigo nan anghel ot alyonay, Mary, immaliya' ta
ipa'innila' an he"ay pinto' Apu Dios hi pangatanah maphod. Ot hi Apu
Dios ya wadawadan mangipapto' i he"a.
29 Ya numanomnom hi Mary i diyen inalin nan anghel ta alyonah
nomnomna di, Nganne nin di pinhodnan ibaga?
30 Mu alyon nan anghel i hiyay, Adi'a numanomnom te immannung an
ongal di punnomnom Apu Dios i he''a
31 ta adi madne ya mawadaan'a ta iyayyammu han lala'i ta ngadananyuh
Jesus.
32 Hiya ya ongal di abalinana ta mangadanan hi Imbabalen nan
na'abbaktun Dios. Ya hiyay pumbalinon Apu Dios hi patul ta umat i din hi
apunan hi David
33 ta hiyay mun'ap'apuh nadan Judyu hi inggana.
34 Ya alyon Mary di, O mu nganney ato' an mawadaan an aggeya' ni'
nalahin?
35 Ya alyon nan anghel di, Nan Espiritun nan na'abbaktun Dios di
mawadan he''a ta gapuh nan abalinana ya mawadaan'a. Ta nan
iyayyammu ya ma"id ha bahulna an hiya nan ma'alih Imbabalen Apu Dios.
36 Ya ta'on on nan ibam an hi Elisabeth an alyonday adi mabalin hi
mun'imbabale te ininna mo mu ad uwani ya mi'anom hi bulan nan lala'in
imbutyugna.
37 Ta datuwey atigana an ma"id ha adi abalinan Apu Dios an aton.
38 Ot alyon Mary di, At'ehna ya abuluto' nan pohdon Apu Dios an ma'at
ot hanat ma'at i ha"on nan imbagam.
Hidin inalinah diye ot ume nan anghel.

Hay E Nanigan Mary I Elisabeth

39 Indani ya ninomnom Mary an umehdih nan nun'abillid an bobleh ad
Judea
40 an awadan da Sekariah.
Ta hidin dimmatong hi Mary ot alyonan Elisabeth di, Immaliya' ta tigon
da'yu.
41 Ya hidin dingngol Elisabeth di hapit Mary ya immiku nan golang hi
putuna. Ya bimmika nan Espiritun Apu Dios i hiya ta

---

* **1:26 1:26** Hay pangalin di udum hinan imbutyug ya inhabi.

42 inlotnan alyonay, Hi an namin di abinbinabai ya he''ay pinto' Apu Dios
hi pangatanah maphod ya atbohdi nan golang an iyayyammu.
43 Mun'am'amlonga' hi immaliyam mu nganneya' ihya ta he''a an hi inan
nan Ap'apu ya umali'an manigon ha''on.
44 Hidin dingngol'uy hapitmu ya immiku tun golang hi putu' hi amlongna.
45 Ot mipa'amlong'a te pinatim an ipa'annung Apu Dios nan inalinan
ma'at i he''a.

Hay Nundayawan Mary I Apu Dios

46 Ya inalin Mary di, Dayawo' hi Apu Dios
47 ya mun'am'amlonga' te hiyay mangdat hi pi'taguwa' hi munnananong
48 te minonomnoma' i hiya an ta'on on na'adda''ula' an baalna. Ta mihipun
hi ad uwani ya ibagan nadan tatagu hi udu'dula'
49 te hi Apu Dios an ongal di abalinana ya maphod di inatnan ha''on te hiya
ya maphod tuwaliy a'atna.
50 Te nihipun hidin hopapna ya ongal di homo'na hinadan mangun'unud i
hiya.
51 Ya gapuh nan ongal an abalinana ya pina''ihnay punnomnom nadan
mumbaktun tatagu ta maguluy nomnomda.
52 Ya atbohdin nun'ipa'aana nadan mumbaktun ap'apuh nadan sa'adda ot
ihukkatna nadan nun'ada''ul.
53 Ya indatnay mahapul nadan nun'awotwot.
Mu hanada'en kakadangyan ya nun'ituda'na dida an ma''id ha indatnan
dida.
54 Mu dita'u'en Judyu an baalna ya boddangan dita'u
55 te mipapanomnom i hiya din imbagana i handin ammod ta'un hi
Abraham an hom'on dita'un holagna hi inggana.
56 Hay niha''adan Mary hi balen da Elisabeth ya umeh tuluy bulan ot ahi
mumbangngad hi baleda.

Hay Niyayyaman John An Mumbonyag

57 Hidin nadatngan di pun'ayyaman Elisabeth ya immannung an lala'i
nan inyayyamna.
58 Ta hidin dingngol nadan hinaggonda ya nadan tulangdah diyen ongal
an inat Apu Dios an gapuh homo'nan hiya ya ni'yam'amlongdan hiya.
59 Ot hidin mi'awaluh algon diyen golang ya na'amung nadan tatagu ta
tigonday akugitan diyen golang. Ot alyonday, Hi Sekariah di ipingadan
ta'un hiya ta bunatonay ngadan amana.
60 Mu alyon Elisabeth di, Bokon ta hi John di ngadana.
61 Ya alyonday, Tanganu? Undan waha nungngadan hi John i da'yun
himpamu'un?
62 Ot itpongdan ibaga i amana hi'on nganney pinhodnan mingadan i
diyen golang.
63 Ya initpong Sekariah i dida ta idatda ha pangitudo'ana ot itudo'na an
hi John di ngadana. Ya masda'aw nadan tatagu.
64 Ya na'ibagan himmapit mohpeh Sekariah ot munhana i Apu Dios.
65 Ta masda'aw nadan hinaggonda. Ta hidiyen na'at di hanaphapiton
nadan tatagu an nunhitu i diyen nun'abillid an bobleh ad Judea.
66 Ya an namin nadan nangngol i diyen na'at ya alyondah nomnomday,
Nganne nin di pumbalinan diyen golang hi'on kumilog?
Manu'eh athidiy ibagada ya matigoda an wadah Apu Dios an bumoddang
i hiya.

Hay Imbagan Sekariah Hi Pundayawna I Apu Dios

67 Indani ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Sekariah ot alyonay,
68 Madayaw hi Apu Dios an dayawon ta'un Judyu te agge dita'u inwalong te intuda'na nan ahi manapung hi bahul ta'u.
69 Hidiyen impa'alina ya ongal di abalinana an mangihwang i dita'u an nalpuh nan holag din baalna an hi David.
70 Ta hinaey nipa'annungan din impibaganah nadan propeta
71 an alyonay ihwang dita'un hiyah nadan binuhul ta'u ya hinadan humihiwon dita'u.
72 Ya ipa'annungna din imbagana i handidan a'ammod ta'u ta hom'on dita'u.
73 Te hay imbagana i handin ammod ta'un hi Abraham
74 ya alyonay ibaliw dita'uh nadan binuhul ta'u ta ma"id ha itakut ta'un munhilbin hiya
75 ya ta wan hanadan miyunnudan hinan pangatnay pangat ta'u ituwen pi'taguwan ta'uh tun luta.
76 Ya he''a'en imbabale' ya he''a nan propetan nan na'abbaktun Dios te he''ay e mangidadaan hinadan tataguh umaliyan nan Ap'apu ta'u.
77 Ta em ipa'innilan dida nan aton Apu Dios an mamakawan hi bahulda ta way atondan mi'tagun hiya
78 an gapuh nan ongal an homo'nan dita'u.
Ya hitun umaliyan diyen ituda' Apu Dios ya umat hinan humilin algo
79 an patalana nan paddungnay munhihillong an nitaguwan ta'u an gapuh bahul ta wan adi ta'u mihi"an i Apu Dios.
Ya itudduwan dita'u hinadan nipto' an pangat ta wan luminggop di nitaguwan ta'u.

Hidin Kimmilog Hi John

80 Hidin kimmilog hidiyen imbabalen Sekariah ya ni'yong'ongngal di pangulugnan Apu Dios. Ya e nihaha''ad hinan agge naboblayan ta inggana ot madatngan di ena puntudduwan hinadan ibbanan Judyu.

2

Hay Niyayyaman Jesus
(Matthew 1:18-25)

1 Indani ya inyuldin nan patul an hi Agustus hinadan boblen sinakup di Roma an mahapul an eda mumpalistan namin nadan tataguh nan boblen nalpuwan di a'ammodda.
2 Hay gobelnador hi ad Syria i diyen hopap di pumpalistaan di tatagu ya hi Kirinius.
3 Ta way oha mo on e numpalistah nan boblen nalpuwan di a'ammodna.
4 Ta hi Joseph an i Nasaret hidid Galilee ya ni'yeh ad Bethlehem hidih ad Judea ta e mumpalistahdi te hidiy niyayyaman apunan hi David.
5 Ya hi Mary an nitbiyana ya ni'ye damdaman e mumpalista yaden na'aggayuh.
6 Ta hidin wadadah ad Bethlehem ya nadatngan di pun'ayyamana.
7 Ta inyayyamna nan panguluwan an imbabalenan lala'i ot ulohana ot ipalo'nah nan balunglung an na'ap'apan hi dagami. Hidiy nangipalo'ana te ma"id ha eda umohnongan hinadan uggan umohnongan nadan mangili.

Hay Nanginnilaan Nadan Mumpumpastol Hi Niyayyaman Jesus

8 Hidih nadan pumpastolan hi ad Bethlehem ya dedahdi nadan mumpumpastol an mangipapto' hinadan kalneroh nan mahdom.

9 Ya i diyen nahdom ya alinah on numpatigo nan anghel Apu Dios
i dida. Ta hanan binang Apu Dios ya hinitalana nan awadanda ta
nangintattakutda.
10 Mu inalin nan anghel i diday, Adi ayu tumakut. Te wada han maphod
an ibaga' i da'yu an mangipa'amlong hi atagutagu.
11 Ad uwanin nahdom ya niyayyam hitun boblen David nan Kristu an
Ap'apu an mangihwang hi tatagu.
12 Hay pangimatunanyun hiya ya dehdin na'ulohan ot mipalo' i han
balunglung.
13 Ta ona inalih diye ya alinah on wadaday dakkodakkol an anghel an
nalpuh ad abunyan an ikankantaday pundayawda i Apu Dios an alyonday,
14 Madaydayaw hi Apu Dios an na'abbaktuh ad abunyan. Ya
mipalinggop nadan tatagu an mangat hinadan umipa'amlong i hiya.
15 Ta hidin numbangngad nadan anghel hi ad abunyan ot munhahapit
nadan mumpumpastol an alyonday, Ume ta'u moh ad Bethlehem ta eta'u
tigon hidiyen imbagan Apu Dios.
16 Ot ma'anneda ya inakhupanda da Mary i Joseph. Ya tinigoda nan
golang an nipalo' hinan balunglung
17 ot uhuhonda nan inalin nan anghel i dida an a'at nan golang.
18 Ya an namin nadan nangngol i diyen inuhu'uhuh dadiyen
mumpumpastol ya masda'awda.
19 Mu hi Mary ya ma"id ha dakol hi inalina te ona nomnomnomon
dadiyen na'na'at.
20 Indani ot mumpumbangngad nadan mumpumpastol hinadan pumpas-
tolanda an nunhiglay pundayawda i Apu Dios an gapuh nangipa'innilaan
nan anghel i dida i diyen na'at ya hay naniganda an immannung hidiyen
nipa'innilan dida.
21 Hidin mi'awaluh algon nan golang ot ipakugitda ot ngadananda ta hi
Jesus te hiyah diyey inalin din anghel i Mary ot ahi mawadaan.

Hay Nangiyayandan Jesus Hinan Templo

22 Hidin nadatngan di e pangatan da Mary i Joseph hinan nibagah
nan Nitudo' an Tugun Moses ta ahi mibilang hi malinis di ohan babain
pa"ayyamna ya ninomnomdan idihhan an iyeh Jesus hi ad Jerusalem ta
eda idawat i Apu Dios.
23 Te hay nitudo' i diyen tugun Apu Dios ya alyonay an namin di
panguluwan an linala'i ya mahapul an midawat i Apu Dios.
24 Ya gapu ta pa"ayyam nimpen Mary ya mahapul an i'nongnay duwan
balug onu palluma an miyunnudan i diyen tugun Apu Dios.
25 Ya wada han lala'in i Jerusalem an hi Simeon an maphod di pangatna te
nan tugun Apu Dios di un'unudona ya hiyay ohan mamannod hi umaliyan
nan mun'ap'apu i didan Judyu. Ya wadan hiya nan Espiritun Apu Dios
26 ta hiyay nangipa'innila an hiya ya adi mate ta ingganah tigona nan
Kristu an ahi mun'ap'apu.
27 Indani ya impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Simeon hidih nan
Templo yaden dedahdi da Mary i Joseph an inyedahdih Jesus ta atonda
nan nibagah nan Nitudo' an Tugun.
28 Ya immeh Simeon ot apupuwonah Jesus ot dayawonah Apu Dios an
alyonay,
29 Mun'am'amlonga' an baalmu Apu Dios te nipa'annung din inalim i
ha"on ot mabalin mohpen ta'on ona' mate.
30 Ot teen tinigo' tun intuda'mun Mangihwang hi tatagu

31 an hiyah tuwe din ninomnommu tuwalin mipa'innilah atagutagu.
32 Hiya ya umat hinan patal an patalanay nomnom di tatagu an ta'on
on hanadan bokon Judyu ta wan hiyay un'unudonda. Ya hiya boy
mangipabaktu i da'min tatagum an Judyu.
33 I diyen inalin Simeon ya masda'aw nadan a'ammod diyen golang.
34 Ot alyon Simeon i Mary di, Hi Apu Dios di mangipa'amlong i da'yu.
Ya hituwen golang an pinto' Apu Dios di gumalat hi adusaan di udum an
Judyu hi'onda adi umunud i hiya. Mu hiya boy gumalat hi ihwangan di
udum hi'onda umunud i hiya. Ya ma'innilan hiya nan hinnag Apu Dios te
hiyay mangipa'innilah a'at Apu Dios. Mu dakolday mamihul i hiya
35 ta a'innilaan di nomnom di tatagu. Ta hiya nan ahi nunhiglay hakit di
nomnommu ta ay waha mitpig hi puhum an gapuh nan ma'at i hiya.
36 Ya wahdi boh nan Templo han ininnan propeta an hi Ana an hi na'
Panwel an tinanud Asel. Hiya ya pituy tawon di nun'addumandah nan
ahawana ot ahi mabalu.
37 Ya nawalut opat (84) moy tawona.* Ya abigabigat ya ahodohodom
on wahnan Templo an mundayaw i Apu Dios ya nunhiglan i'ulatanay
pundasalana i hiya.
38 Ta hidin tinigona da Joseph ot umeh awadanda ot munhana i Apu Dios.
Ot pun'ibaganay a'at diyen unga hinadan tatagun mamannod hi umaliyan
nan Mangihwang i dida an i Jerusalem.
39 Hidin inat da Joseph nadan nibagah nan tugun Apu Dios hi atonda ot
mumbangngaddah bobledah ad Nasaret hi ad Galilee.
40 Ta lo'tat ya mun'a'ong'ongngal hidiyen unga. Ya mabikah ya
na'annomnoman te hi Apu Dios di mangipappapto' i hiya.

Hay Nangakhupandan Jesus Hinan Templo

41 Atawotawon on ume nadan a'ammod Jesus hi ad Jerusalem te hidiyey
imminghah atonda an eda mi'yamung hinan punnomnomnomandah
nihwangan handidan a'amoddah ateh ad Egypt.
42 Ta hidin himpulut duway (12) tawon Jesus ya ni'ye i da amana i
inana hi ad Jerusalem i diyen ngilin di punnomnomnomandah nihwangan
handidan a'ammoddah ateh ad Egypt.
43 Ta hidin nagibbuh hidiyen ngilin ot makakdan umanamut. Mu aggeda
innila an nataynan hi Jesus hidih ad Jerusalem
44 te hay wah nomnomda ya ni'bulog hinadan ibbada. Ta hin'algoy
nundallanananda ot ahida imutalngan an ma"id hi Jesus. Ot eda
pun'ibagah nadan i'ibada ya nadan udum an nun'ibbada
45 mu ma"id. Ot ibangngadda mo boh ad Jerusalem ot eda punhama'
hidi.
46 Ta mi'atluh algo ot ahida mohpe akhupan an wahdin mi'ib'ibbun
hinadan muntudtuduh nan Templo an dongdonglona nadan itudtududa
on dakol di minahmahanan dida.
47 Ya an namin nadan wahdin mundongdongngol ya masda'awdah nan
al'alyon Jesus te dakol di innilana.
48 Ya ta'on on da amana i inana ya masda'awdah nanigandah awahdina.
Ta immeh inanah awadana ot alyonay, Tanganu mahan on waha athinah
inatmu? Nunhiglay inomnomanmin amam hi ama"idmu ta hiya nan e da'a
hinamahama'.
49 Mu alyonay, Tanganuna' tuwali e hinamahama' i da'yu? Undan aggeyu
innilan mahapul an mihtuwa' hitun balen Ama?

---

* **2:37 2:37** Hay alyon di udum ya nihipun hi nabaluwana ya agge numbintan ta nawaluy tawon di nabaluwana.

50 Mu aggeda na'awatan di pinhodnan ibaga.
51 Ot mi'bangngad mo da Jesus hi ad Nasaret an ninaynayun di
ana'na'unnudnah nadan a'ammodna. Ya minonomnom i inana dadiyen
ina'inat Jesus.
52 Ta hidin mun'a'ong'ongngal hi Jesus ya mun'a'udman boy innilana ya
hay e pun'amlongan Apu Dios i hiya. Ya atbohdin pinpinhod nadan tatagu.

3

Hay Intuddun John An Mumbonyag
(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8)

1 Hidin mi'apulut limah (15) tawon hi numpatulan Tiberius hi ad Roma
ya hi Ponsio Pilatu di gobelnador hi ad Judea. Ya hi Herod an hi ibban
Philip damdamay ap'apu hinadan bobleh ad Iturea ya hi ad Trakonitis. Ya
hi Lisanias di ap'apu hi ad Abilene.
2 Ya hanada'en nun'abaktun padin di Judyu i diyen tawon ya da Anas i
Kayapas.
3 Ya i diyen timpu ya immeh John an imbabalen Sekariah hinadan boblen
nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan an e timmanudduh
nadan tatagun alyonay, Mahapul an muntutuyu ayuh nadan adi maphod
an ina'inatyu ya indinongyun mangat i dadiye ya numpabonyag ayu ot
pakawanon da'yun Apu Dios.
4 Ta hidiyey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios i Isaiah an alyonay,
Wada han ahi e mangitku'itkuk an muntudtudu hinadan tatagu an
umanneh nan awadana an agge naboblayan an analyonay, Idadaan ta'u
ha ma'andong hi awon nan Ap'apu ta midadaan hi umaliyana.*
5 Ta paddungnay tababon ta'u nadan nun'ah'ung ya nundotalon ta'u
nadan billid ya nadan nabillid. Ya puntaldongon ta'u nadan nun'akillun
awon ya nuntabab ta'u nadan nun'aba"ungan
6 ta wan tigon di atagutagu ta innilaonda nan aton Apu Dios an
mangihwang hi tagu.
7 Ta dakolday tatagun e mumpabonyag i John mu inalinan diday, Da'yun
ay u'ulog, wan alyonyu on mabonyagan ayu'e ya ma'aan di bungot Apu
Dios i da'yu.
8 Mahapul an idinongyun mangat hi adi maphod ta atiganan nuntutuyu
ayuh nadan numbahulanyu. Ta adi ayu ma'dinnol an gapu ta tinanud
da'yun Abraham ya adi da'yu dusaon. Te ibaga' i da'yu an mabalin an
pumbalinon Apu Dios hantudan batu hi holag Abraham.
9 Te hi Apu Dios ya nundadaan an mundusah nadan tatagun adi maphod
di pangatda ta umatdah nan kayiw an ma"id'e ha maphod hi ibungana ya
malngoh ta mitungu.
10 Ot mahmahan nadan tatagun alyonday, Ot nganne moy atonmi?
11 Ya alyonay, Wada'en da'yu ha duway lubungna ya idatyuy ohah nadan
ma"id ha lubungna. Ya da'yun waday anona ya hanat pi"anonyu nadan
ma"id ha anona.
12 Ya nada'en mumpun'amung hi buwis an ni'yen e mumpabonyag i hiya
ya alyonday, Apu manudtudu, nganne mo piboy atonmi?
13 Ya alyonay, Tigonyu ta adiyu hulukan nan buwis an nibagan eyu
hingilon.
14 Ya inalin bon nadan titindaluy, Ya nganne piboy atonmi?

3:4 3:4 Isaiah 40:3-5 * **3:4 3:4** Nan midadaan hi umaliyan nan Ap'apu ya hay pinhodnan alyon ya ipaphodday pangatda.

Ya alyonan diday, Adiyu unguhan nan bo'laonyu ya adiyu tattakuton
nadan tatagu ta way atonyun mangalah pihhuda.
15 Ta hidin dingngol nadan tatagu nadan imbagabagan John ya namamay
punnomnomdah nan umaliyan nan hahaddonda an Kristu. Te hay
punnomnomda ya ma"id ha mapto' hi'on hi John nan hahaddonda an
Kristu.
16 Mu inalin John i diday, Bokon ha''on nan hahaddonyu an umalin
Kristu mu adi madne ya umali. Ya na'abbaktu mu ha"on ta ta'on on ha
e' pangubadan hi tayun di hapatutna ya na'adda"ula' an mangat. Ya hay
pamonyag'u ya liting ya abuh mu hay pamonyagnan da'yu ya nan Espiritun
Apu Dios ya apuy.
17 Ta hitun umaliyana ya hiwwayonay tatagu an ay muntoop ta
namahmah e nadan nabgahan ya dadiyey ena inyalang ya ena pinu'ulan
nadan dugih i han apuy an adi madmaddop.
18 Ya nat'onat'on di inat John an nangitudduh nadan tataguh nan maphod
an ahi ma'at i dida.
19 Ya agge timmakut an namahiw i Herod an patul i diyen boble an gapuh
nadan adi maphod an pangatna an umat hi nangiyahawaana i Herodias
an ahawan ibbana.
20 Mu hidin inatnahdi ya namamay hihiwon Herod i hiya ot ipibaludna.

Hay Nabonyagan Jesus
(Matthew 3:13-17; Mark 1:9-11)

21 Han hin'algo hidin agge ni' nibalud hi John ya dakolday immeh awadan
John an e mumpabonyag ya imme damdamah Jesus an e mumpabonyag i
hiya. Ta hidin nabonyagan ot mundasal ya niluwat hi ad abunyan.
22 Ya nungkohop i hiya nan Espiritun Apu Dios an ay pallumay tigona.
Ya wada han madngol an hapit an nalpuh ad abunyan an alyonay, He''a
nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ya umipa'amlong'a i ha"on.

Nan Ud Holag I Jesu Kristu
(Matthew 1:1-17)

23-38 Hidin tulumpuluy (30) tawon Jesus ya inhipuna an muntudtudu. Ya
datuwey tonton di nalpuwan di a'ammodna an pamaag hi Apu Dios ta
limmunah Adam. Ot muntanud hi Adam ta hi Set. Ot muntanud hi Set
ta hi Enos an hi aman Kenan. Ot muntanud hi Kenan ta hi Mahalalel an
hi aman Jared. Ot muntanud hi Jared ta hi Enok an hi aman Matuselah.
Ya nuntanud hi Metuselah ta hi Lamek an hi aman Noah. Ot muntanud
hi Noah ta hi Sem an hi aman Arpaksad. Ot muntanud hi Arpaksad ta hi
Kenan an hi aman Sela. Ya nuntanud hi Sela ta hi Eber an hi aman Peleg.
Ot muntanud hi Peleg ta hi Reu an hi aman Serug. Ya nuntanud hi Serug
ta hi Nahor. Ot muntanud hi Nahor ta hi Terah an hi aman Abraham.
Ot muntanud hi Abraham ta hi Isaac an hi aman Jacob. Ot muntanud hi
Jacob ta hi Judah an hi aman Peres. Ot muntanud hi Peres ta hi Hesron
an hi aman Ram. Ot muntanud hi Ram ta hi Aminadab an hi aman Nason.
Ot muntanud hi Nason ta hi Salmon an hi aman Boas. Ot muntanud hi
Boas ta hi Obed an hi aman Jesse. Ot muntanud hi Jesse ta hi David ot
muntanud hi David ta hi Nathan. Ot muntanud hi Nathan ta hi Matata ot
muntanud hi Matata ta hi Menna. Ot muntanud hi Menna ta hi Melea ot
muntanud Melea ta hi Eliakim. Ot muntanud hi Eliakim ta hi Jonam an
hi aman Joseph. Ot muntanud hi Joseph ta hi Judah an hi aman Simeon.
Ot muntanud hi Simeon ta hi Libay an hi aman Mattat. Ot muntanud hi
Mattat ta hi Jorim an hi aman Elieser. Ot muntanud hi Elieser ta hi Joshua
an hi aman Er. Ot muntanud hi Er ta hi Elmadam an hi aman Kosam. Ot
muntanud hi Kosam ta hi Addi an hi aman Melki. Ot muntanud hi Melki

ta hi Neri an hi aman Sealtiel. Ot muntanud hi Sealtiel ta hi Serubabbel
an hi aman Resa. Ot muntanud hi Resa ta hi Joanan an hi aman Joda. Ot
muntanud hi Joda ta hi Josek an hi aman Semein. Ot muntanud hi Semein
ta hi Matatias an hi aman Maat. Ot muntanud hi Maat ta hi Naggay an
hi aman Esli. Ot muntanud hi Esli ta hi Nahum an hi aman Amos. Ot
muntanud hi Amos ta hi Matatias an hi aman Joseph. Ot muntanud hi
Joseph ta hi Jannay an hi aman Melki. Ot muntanud hi Melki ta hi Libay
an hi aman Matat an hi aman Heli an ammod Joseph an hay innilan di
tatagu ya hiyay nangimbabale i Jesus.

4

Hay Namatnapatnaan Nan Diyablu I Jesus
(Matthew 4:1-11; Mark 1:12-13)

1 Hidin bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Jesus ya tinaynana nan
numpabonyaganan wangwang an nungngadan hi Jordan te impangulun
nan Espirituh nan agge naboblayan.
2 Ta napat (40) di algoh nihaha''adanahdi ta hidiy namatnaan nan
diyablun hiya ta hay ena tuwali pumbahulan. Ya agge nangnangngan ta
na'a'aggangan.
3 Ot alyon nan diyablun hiya di, Hi'on immannung an he''a nan
Imbabalen Apu Dios ya tanganunmu adi ibaga ituwen batu ta mumbalin
hi tinapay ta anom?
4 Mu alyon Jesus di, Hay nitudo' hinan hapit Apu Dios ya alyonay, Adi
umdah nan makan hi managuh tagu.
5 Ot iyen bon nan diyabluh Jesus hinan billid ta i han na'omtang ya
impamangmangnan namin i hiya nadan pun'ap'apuwan hitun luta.
6 Ot alyona i Jesus di, An namin datuwen mun'aphod an pun'ap'apuwan
ya nadan mun'a'omnawan ya niyukod i ha''on ta ukoda' an mangdat hinan
pohdo' an pangdatan ot mabalin an idat'un he''a.
7 Ot hi'on mundu''un'a ta dayawona' ya mabalin an idat'un he''an namin
datuwe.
8 Mu alyon Jesus di, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hi Apu Dios ya
abuh di dayawonyu ya unudonyu.
9 Ot iyen bon nan diyablu hi Jesus hi ad Jerusalem i han na'taggen bubung
nan Templo ot alyonan hiyay, Hi'on immannung an he''a nan Imbabalen
Apu Dios ya agam ta dumokpah'a
10 ot impitudo' Apu Dios an alyonay honagona nadan anghelna ta ipapto'
da'a
11 ya impitudo'na bon hapapaon da'ah nadan anghelna ta ta'on on hay
hukim ya adi mahugatan hi batu.
12 Mu alyon Jesus di, Hay nitudo' boh nan hapit Apu Dios ya alyonay,
Adiyu attaon an patnaon di abalinan Apu Dios.
13 Ta impahdan Satanas an namatnapatnan Jesus mu agge nabaliyan
hi Jesus i dadiyen nunha'ulna ot taynana mo ta nangamung boy ahina
punnomnoman an munha'ul i hiya.

Hay Nangihipunan Jesus An Nuntudtudu
(Matthew 4:12-17; Mark 1:14-15)

14 Hidin numbangngad hi Jesus hi ad Galilee ya dakol di ina'inatna te
ongal di abalinana an gapuh nan Espiritun Apu Dios an wadan hiya. Ya
nundongol dadiyen ina'inatna hi abobboble.

15 Ya ta'on on nan panuddunah nadan a'am'amungan di Judyu ya
pinpinhod nadan tatagu.

Hay Agge Nangunudan Nadan Tatagu I Jesus Hinan Numboblayana (Matthew 13:53-58; Mark 6:1-6)

16 Indani ya immeh Jesus hinan boblen kimmilogana an ad Nasaret. Ta
i diyen Habadun tungo ya immeh nan a'am'amungan di Judyu te hidiyey
impa'inghanan aton ot tuma'dog ta bahaona nan hapit Apu Dios
17 ot idatdan hiya nan nalu'ut an natud'an ya hinama'nahdi nadan
imbagabagan din propetan hi Isaiah an alyonay,
18 Hanan Espiritun Apu Dios ya wadan ha"on te ha"on di pinto'na an e
mangipa'innilah nadan nun'awotwot hinan maphod an ma'at i dida. Ta
milubus nadan paddungnay nabalud hi bahul. Ya atbohdin mipaphodday
napilok ya mawayawayaanda nadan mapalpaligat.
19 Te ad uwaniy pangipatigan Apu Dios hi homo'nah tatagu.
20 Ta hidin binahana ot ludunona ot ibangngadnah nan muntamuhdi. Ya
inumbun ot inayunan muntuddu. Ya an namin nadan wahdi ya itittigoda
i hiya.
21 Ot alyon Jesus di, Ad uwanin algo ya nipa'annung hinaen imbagan
Apu Dios an hiya neeh binaha'.
22 Ya an namin nadan tatagu ya maphod di ibagada i Jesus. Mu
masda'awdah nadan mapmaphod an imbagana ta alyonday, Undan bokon
hiyah nae nan imbabalen Joseph?
23 Mu alyon Jesus di, Ma"id ha mapto' ya alyonyuy, Doktor, impa-
phodmuy dogoh di udum ot agam pibo ta ipaphodmuy adolmu. Te
alyonyuy mahapul an ato' damdamah tun numboblayan ta'u nadan
dingngodingngolyun ina'inat'uh ad Kapernaum.
24 Mu ibaga' i da'yu an ma"id ha propeta hi malispituh nan num-
boblayana.
25 Ta umat hidin atagun Elijah an wada han aggena immudanan hi tuluy
tawon ta han godwa ta nawada han nunhiglan bitil hi abobboble. Mu ta'on
on dakolday maligatan hinadan nun'abalu i diyen boble
26 ya bokon diday binoddangana te intuda' Apu Dios ta ena boddangan
han nabalu an i Sarepat hi ad Sidon an bokon Judyu.
27 Ya atbohdih din atagun nan propeta an hi Elisa an ta'on on dakolday
Judyu an na'gullidan mu ma"id i dida ha na'aan di gulidna te ammuna nan
bokon Judyu an hi Naaman an i Syria han na'aan di gulidna.
28 Ya hidin dingngol nadan tatagun wahdi dadiyen imbagabagan Jesus
ya bimmungotda.
29 Ta natanna'dogda ot punlupdukda ot inayundan iyeh nan bulludnah
nan baktun di bobleda ta hidiy edaot pangituldunan i hiya.
30 Mu aggeda inilmu ya ini'wanaot hi gawwan nadan tatagu ot ume.
31 Ot inayunan ume boh ad Kapernaum hi ad Galilee ot muntudtuduh
nan a'am'amungan di Judyuhdi.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op (Mark 1:21-28)

Ya hidin Habadun tungo ot umeh Jesus an e muntudtuduh nan
a'am'amungan di Judyu hi ad Kapernaum.
32 Ya masda'awda te ongal di abalinanan muntudtudu.
33 Ya wahdi han ni'yamung i dida an nahi'pan ta initkuknan alyonay,

---

4:19 4:19 Isaiah 61:1-2

34 Jesus an i Nasaret, nganney nun'iyalim hitu? Undan immali'an
manadag i da'mi? Innila da'a te he''a nan niyappit i Apu Dios.
35 Mu inhingal Jesus an alyonay, Duminong'a ya immaan'a inaen tagu.
Ya hidin inalin Jesus hidiye ya tinukkad nan nih'op hidiyen tagu yaden
deedahdin namin nadan tatagu. Ot inayunan umaan i diyen tagu mu agge
nahugatan hidiyen nih'opana.
36 Ta nada'en na'amung ya munhimbabaggadan alyonday, Ongal nayyay
abalinan di hapitna te ta'on on ha dimunyun nih'op on unudonday ibagana
te mala'ahda.
37 Ta datuwen inat Jesus ya nundongol hi abobboblehdi.

Hay Numpangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh
(Matthew 8:14-17; Mark 1:29-34)

38 Hidin nagibbuh an nuntudtuduh Jesus hidih nan a'am'amungan di
Judyu ot umeh balen da Simon Peter. Ya hi inan nan ahawan Simon ya
mundogoh an na'appudut di adolna ta impa'inniladan Jesus.
39 Ot umeh Jesus hinan way nalo'ana ot alyonay, He"an pudut ya
umaan'a.
Ya na'ibagan pinumhod ot e munha''ang ot idadaanay anon da Jesus.
40 Ya hidin munlimmuhan nan algo ya dakolday mumpundogoh an
pun'iyedah awadan Jesus. Ot pun'iha'mon Jesus di ta'lenan dida ya
pinumhodda.
41 Ya ta'on on nadan nun'ahi'pan on nunla'ahna nadan nun'ih'op i dida ta
muntukuk dadiyen dimunyu an alyonday, He"a nan imbabalen Apu Dios.
Mu nun'ihingal Jesus dida te aggena pinhod an diday mangipa'innila an
hiya nan Kristu.

Hay E Nuntudtuduwan Jesus Hi Ad Judea
(Mark 1:35-39)

42 Hidin mun'awiwi"it ya nakak hi Jesus ot umeh nan ma''id ha tagu.
Mu e hinamahama' damdaman nadan tatagu ta lo'tat ya inakhupanda ot
ipapilitda ta adina ni' taynan dida.
43 Mu alyon Jesus di, Taynan da'yu te mahapul an e' damdama itudtuduh
nadan tataguh udum hi boble nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios te hiyah
tuwey nannagan Ama i ha''on.
44 Ta immeh ad Judea ot e muntudtuduhdih nadan a'am'amungan di
Judyu.

5

Hay Nangayagan Jesus Hinadan Namangulun Intudtuduwana
(Matthew 4:18-22; Mark 1:16-20)

1 Han hin'algo ya immeh Jesus hinan pingngit di lobong an nungngadan
hi Genesaret ya dakolday tatagun na'amung hidi an himmalunghung i hiya
te pohdondan donglon nadan ituddunan tugun Apu Dios.
2 Ya tinigon Jesus han duwan bangka an wahnan pingngitna mu ma''id
ha nilugan hinadan e muntabukul te eda inwahwah nadan tabukulda.
3 Ot umeh nan ohan bangkan Simon Peter ot kaliyanah Simon ta ena idlig
hi kittang. Ta hidiy inumbunan Jesus ot muntudtudu boh nadan tatagu.
4 Hidin nagibbuh an nuntudtudu ot alyona i Simon di, Iyeyuh gaw-
gawwana ya linnongyu nadan tabukulyu ot waday tabukulonyu.
5 Mu alyonday, Apu Jesus, inlablabimin nuntabukul ya ma''id ha
tinabukulmi mu he''a'ey mangali ya atonmi.

6 Ot lonngonda mo bo nadan tabukulda ya immannung an dakol
di natabukul ta nun'a'apnu nadan tabukulda ta ayda mapa"ih. 7 Ot
wa'giyanda nadan ibbadah nan ohan bangka ta boddanganda dida. Ta
pinnuda dadiyen duwan bangkah nadan ekan an natabukul ta ayda
malnong hi damotna.
8 Ta hidin tinigon Simon Peter hidiyen dinakol di tinabukulda ya
na'innilaana nan a'at Jesus ot mundu''un hi hinangngabna ot alyonay,
Hanat taynana' Apu Jesus te umman bumaina' i he''a te na'abahhulana'
an tagu.
9 Ya ta'on on nadan nun'ibban Simon ya masda'awda i diyen dinakol di
tinabukulda.
10 Ya masda'aw bo da na' Sebedi an da James i John an dida nadan
nun'ibba'ibban Simon an muntabtabbukul.
Ya alyon Jesus i Simon di, Adi'a bumain ta ha''on di un'unudom ta
itudduwan da'ah atom an mun'ayag hi tatagu ta middumdan ha''on.
11 Ta onda impada'al nadan bangkada ot iwalongdah diyen tamuda ta
miyunuddan hiya.

Hay Nangipaphodan Jesus I han Na'gullidan
(Matthew 8:1-4; Mark 1:40-45)

12 Wada bo han ohan algo an wadah Jesus i han ohan boble ya
inoy an wahdi han na'gullidan.* Ta ona tinigoh Jesus ot mundu"un hi
hinangngabna ot mumpahpahmo' an alyonay, Apu Jesus, daan mo bahan
ta pohdom'e ya impaphoda' hitun dogoh'u.
13 Ot iha'mon Jesus di ta'lena i diyen na'gullidan ot alyonay, O pohdo'.
Pumhod'a.
Ta ona inathidi ya na'ibagan pinumhod di adol diyen na'gullidan.
14 Ot padanan Jesus i hiya an alyonay, Adim ibagbagah tuwen inat'un
he''a. Mu mahapul an ume'a ta em ipatigoh nan padi an pinumhod'a. Ya
inunudmu nan nibagah nan tugun Moses ta idatmu ha i'nong diyen padi i
Apu Dios ta panginnilaan nadan tatagu an nan padi ya abulutonan na'aan
nan dogohmu.
15 Mu nundingngol damdamah diyen inat Jesus. Ta hiya nan
dakkodakkolday tatagun nahayup an mundongol hinan itudtuduna. Ya
hanada'en udum ya eda pa'aan di dogohda i hiya.
16 Mu wa'e damdama on e nunhiwweh Jesus ta way atonan mundasal.

Hay Nangipaphodan Jesus I han Naparalays
(Matthew 9:1-8; Mark 2:1-12)

17 I han oha bon algo an muntudtuduh Jesus ya wadadahdi nadan
Paliseu ya nadan mumpuntudtuduh uldindan Judyu an nalpudah nadan
abobbobleh ad Galilee ya hi ad Judea ya ta'on on hi ad Jerusalem. Ya hanan
ongal an abalinan Apu Dios ya wadan Jesus ta abalinanan ipaphod nadan
mumpundogoh.
18 Indani ya wadada han linala'in nangi'ayud i han naparalays. Ot
ipatnadan ighop ta iyedah awadan Jesus
19 mu ma''id ha atondan mangighop te dakkodakkolday tatagu. Ta inyeda
moh nan atop ot gutbawonda nan atop ot buyunondah diyen ni'ayud hi
potto' Jesus.
20 Ya innilan Jesus an nahamad di pangulugdan hiya ta hiya nan alyonay,
Pinakawan'uy bahulmun iba.

---

* **5:12 5:12** Hidiyen gulid ya mabalin an miyaldan di udum an tagu ya ta'on on hinan bale. Ya nan tagun na'gullidan ya mahapul an e mun'ohha te mibilang hi nalugit.

21 Mu nada'en wahdin Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu
ya alyondah nomnomday, Tanganun tee han tagun ipaddungna ihyay
niyatana i Apu Dios? Ot ten ammunah Apu Dios an mamakawan hi bahul
di tagu?
22 Mu innilan Jesus di wah nomnomda ta alyonay, Tanganu mahan on
athinay punnomnomyu?
23 Nganney nalaklakah patiyonyu? On nan alyon hi napakawan di
bahulmu onu nan alyon hi tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan
he''a ya imme'a?
24 Ibaga' i da'yu an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya abalina' an
ipaphod di naparalays ta panginnilaanyu an abalina' an mamakawan hi
bahul di tatagu. Ot alyona i diyen tagu di, Tuma'dog'a ya inalam nan
nangi'ayudandan he''a ya immanamut'a.
25 Ya an namin nadan na'amung ya tinigoda an natannadog ot alana nan
nangi'ayudandan hiya ot umanamut. Ta mange on mundayaw i Apu Dios.
26 Ta masda'aw nadan nanigo i diyen na'at ta alyonday, Nunhigla mahan
hinaen tinigo ta'uh ad uwanin algo.
Ta ta'on on dida ya dinayawdah Apu Dios.

Hay Nangayagan Jesus I Libay
(Matthew 9:9-13; Mark 2:13-17)

27 Nagibbuh diye ot lumah'un hi Jesus ya tinigonah Libay an um'umbun
hinan upihhinan pumbayadan hi buwis ot alyon Jesus i hiyay, Ma'at
miyunud'an ha''on.
28 Ya natanna'dog ot taynana nan tamuna ot mi'ye i Jesus.
29 Han hin'algo ya inayagan Libay da Jesus hi baleda ot ipaltiyana dida.
Ya ta'on on nadan dakol an mun'amung hi buwis ya nadan udum an tatagu
ya eda ni''an i dida.
30 Ya hidin tinigon nadan Paliseu ya nadan ibbadan muntudtuduh uldin
di Judyu ya pinahiwda nadan itudtuduwan Jesus an alyonday, Ta nganu
on ayu mahan e mi'mi''an ya mi'yin'innum hinadan nun'abahulan an umat
hinadan mun'amung hi buwis ya nadan udum?
31 Mu hi Jesus di nambal i didan alyonay, Nan tagun ma''id ha dogohna
ya adina mahapul di doktor. Mu nan waday dogohna ya hiyay munhapul
hi doktor.
32 Ya atbohdin bokon nadan mangalih ma''id ha bahulday immaliya' te
immaliya' an gapuh nadan nun'abahulan ta way atondan muntutuyuh
bahulda ta wan mahukkatan nadan adi maphod an pangatda hi maphod.

Hay A'at Di Pun'ulatan
(Matthew 9:14-17; Mark 2:18-22)

33 Ya minahmahandan Jesus an alyonday, Tanganu on danaen
itudtuduwam ya adida unudon nadan pangiye''e ta'u te adida uggan
mun'ulat hinan pundasalanda yaden nada'en itudtuduwan John ya un-
udonda ya atbohdi nadan itudtuduwan nadan Paliseu?
34 Ya inalin Jesus i diday, Innila ta'u an wada'ey kasal ya adida mun'ulat
nadan tatagun na'amung. Ot athidih ad uwani an gapu ta wadaa' ni' ya
adi mahapul an mun'ulatda.
35 Mu indani ta ma''ida' mon tigonda ot mun'ulatdah punnomnomandan
ha''on.
36 Ya innayun Jesus an inuhuh han ni'alig an alyonay, Hanan balu
an lubung ya adiyu begheton ha kittang ta ilkobyuh nan limmamen

lubung. Te atonyu'ehdi ya mabahbah nan balu an lubung ya adi damdama
mi'ingngoh hidiyen ilkobyuh nan limmame.
37 Ya atbohdih nan pinahapah an bayah an adiyu iha"ad hinan nadunut
an lalat an pangiha"adan hi bayah. Te atonyu'ehdi ya bughiyonah diyen
nittuwana ot mitopal.
38 Te nan pinahapah ya on tuwali mittuh nan pa''apyan lalat an ittuwan
di bayah.
39 Ya in'aligna boy nanuddunah a'at di tagun adina pohdon an
mahukkatan di pangatna an alyonay, Nan tagun impa'inghanan uminum
hi napgot an bayah ya adina pohdon nan agge napgot te alyonay hanan
napgot di maphod hi inumon.

6

Hay A'at Di Habadun Tungo
(Matthew 12:1-8; Mark 2:23-28)

1 Wada han Habadun tungo an ini'wan da Jesus i han puntanoman. Ot
pungkultung nadan itudtuduwana dohah nadan wit ot utimonda.
2 Ya wadaday Paliseu an nanigo ot alyondan Jesus di, Tanganunyu mahan
on aton ha athina yaden paniyo te Habadun tungo?
3 Mu alyon Jesus i diday, Undan aggeyu innila din inat David hidin nadne
hidin nun'a'agangan nadan nun'ibbana
4 an pamaaggot hunggop hinan tabernakel ot alana nadan tinapay an
nidawat i Apu Dios ot anondah nadan nun'ibbana an ta'on on paniyoh
anon di bokon padi? Mu ma"id ha alyonyu hi paniyoh diyen inatda.
5 Ot alyon Jesus di, Ha"on an Nitulang Hitun Tatagu di ukod an
mangibagah nan paniyoh nan Habadun tungo.

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Natakluy Di Ta'lena
(Matthew 12:9-14; Mark 3:1-6)

6 Wada bo han immayan Jesus hinan a'am'amungan di Judyu i han
Habadun tungo ot muntudtuduhdi. Ya wahdi han lala'in natakluy di
winawwan an ta'lena.
7 Ya hanada'en wahdin Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu
ya hahalipatanda hi'on paphodon Jesus hidiyen natakluy di ta'lena i diyen
Habadun tungo ta waha ipabahuldan hiya.
8 Mu innilan Jesus hidiyen ninomnomda ta hiya nan alyonah nan
natakluy di ta'lena di, Tuma'dog'ah hinangngab datuwen tatagu.
9 Ot alyon Jesus di, Wada han mahmaha' i da'yu. Undan nganney nibagah
nan uldin ta'un Judyu hi aton hinan Habadun tungo? On aton nan maphod
onu nan adi maphod. Ya on wa'e ha munligat ya maphod on boddangan
ta tumagu onu maphod on patayon?
10 Ot itigonah nadan tatagu ot ahina alyon hinan natakluy di ta'lena di,
Uyyadom di ta'lem.
Ta inuyyadna ya na'ibagan pinumhod nan ta'lena.
11 Ya nangimbubbungot nadan Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di
Judyu ot ihamaddan hahapiton hi'on nganney atonda i Jesus.

Hay Namto'an Jesus Hinan Himpulut Duwan Apostolesna
(Matthew 10:1-4; Mark 3:13-19)

12 Wada han immayan Jesus i han nabillid ot ilablabinan dumasadasal
hidi.
13 Ta hidin nabiggat ot ipa'ayagna nadan itudtuduwana. Ta na'amungda
ot pot'onay himpulut duwa (12) i dida ot ngadanana didah Apostoles.

14 Hay ngadan nadan pinto'na ya hi Simon an nginadanan Jesus hi Peter
ya hi ibbanan hi Andrew ya da James i John ya hi Philip ya hi Bartolome
15 ya hi Matthew ya hi Thomas ya hi James an hi na' Alpeus ya hi Simon
an ohan Selote
16 ya hi Judas an hi na' James ya hi Judas Iskariot an hiya nan
mangipatiliw i Jesus.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh (Matthew 4:23-25)

17 Hidin nagibbuh an pinto' Jesus nadan Apostolesna ot dumayyuda ta
immeda i han nundotal ot umohnongdahdi. Ya dayyada bohdi nadan dakol
an uggana itudtuduwan an nat'onat'on di nalpuwanda an nalpudah ad
Jerusalem di udum ya hinadan udum an bobleh ad Judea ya hinan duwan
boblen nihaggon hinan baybay an hi ad Tyre ya hi ad Sidon te pinhoddan
mundongol hinan itudtudun Jesus.
18 Ya ta'on boh on hanadan nun'ahi'pan on dedahdi ta nunla'ahna nadan
nun'ih'op i dida.
19 Ya way ohaon pinhoddan e dapaon hi Jesus te matigoda an waday
abalinana te na'aan di dogohda.

Hay Immannung An Umipa'amlong (Matthew 5:1-12)

20 Indani ya intigon Jesus hinadan itudtuduwana ot alyonay, Nan tagun
mahapulnay boddang Apu Dios hi ena pangatan hinan pohdona ya hiyay
mipa'amlong te hiyay middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
21 Ya mipa'amlong ayun ma'agangan hi ad uwani te ahi ayu mabhug.
Ya mipa'amlong ayu bon lumuwaluwah ad uwani an gapuh punnomno-
myuh nadan adi maphod an ma'ma'at hitun luta te udum hi algo ya da'yuy
ngumihil.
22 Ya mipa'amlong ayu an ta'on on da'yu ahiwawan hinadan tatagu
ya adi da'yu ibilang i dida. Ya amod on da'yu padngolan an gapuh
pangunudanyun ha''on an Nitulang Hitun Tatagu.
23 Ot hanat mumpaypaytu' ayuh amlongyu hi'on athidiy aton nadan
tatagu i da'yu te waday ongal an gunggunayun nidadaan hi ad abunyan.
Ta'on tuwalih on handidan a'ammodda ya athidiy inatda i handidan
propetah din nadne.
24 Mu da'yun mangidinol hi kinadangyanyu ya mahmo' ayu te ad uwani
ya ammunay pun'amlonganyu.
25 Ya da'yun ma"ama"abhug hi ad uwani ya mahmo' ayu te da'yuy ahi
ma'agangan te mapogpog di pun'amlonganyu.
Ya mahmo' ayu bon hay pun'am'amlonganyuh ad uwaniy nomnom-
nomonyu te udum hi algo ya da'yuy muntutuyu ya lumuwaluwa.
26 Ya mahmo' ayun pemanan di tataguh ad uwani te hay immannung
ya umat ayuh didan mumpunlayah an propeta an pinemanan handidan
a'ammodyuh din nadne.

Hay E Pamhodan Hi Binuhul (Matthew 5:39-40,42-48; 7:12a)

27 Ot inayun Jesus an muntuddu i dida an alyonay, Hay ibaga' i da'yun
naminhod an mundongol hinan itudtudu' ya hanat ipatigoyuy pamhodyuh
nadan binuhulyu ya atonyuy maphod hinadan ma'hihhiwon da'yu.
28 Ya ta'on on hanadan mamalpaligat i da'yu ya idasalanyuot ta wan
hom'on Apu Dios dida.

29 Ya wada'ey nanipak hi tamelyu ya adiyu iballoh mu onyuot iyabulut ta
ta'on on pi'tipaknay bahhel di tamelyu. Ya wada'ey mamloh hinan oddah
di lubungyu ya ihulugyu ta ta'on on pi'yalada nan niyoddahana.
30 Ya wada'ey mun'odo i da'yu ya maphod on idattanyuh nan wada i
da'yu. Ya alina'eh waday mangalah nadan gina'uyu ya hanat adi ayu
mahkitan hi'on adida ipabangngad.
31 Ot alyon bon Jesus di, Tigonyu ta hanan pohdonyun aton di tatagun
da'yu ya hiya damdamay atonyun dida.
32 Te onha ammuna nadan namhod i da'yuh pohpohdonyu ot ma''id ha
idat Apu Dios hi gunggunayu. Te ta'on on hanadan alyonyuh nun'abahulan
ya pohpohdonda damdama nadan naminhod i dida.
33 Ya atbohdin onha ammuna nadan maphod di pangatdan da'yuy
pangatanyuh maphod ya ma''id ha idat Apu Dios hi gunggunayu te ta'on
on hanadan alyonyuy nun'abahulan ya athidiy atonda.
34 Ya ma''id bo ha gunggunayu hi'on ammuna nadan innilayun abalinan-
dan manukkat hi buludonday pabuludanyu te ta'on on hanadan alyonyuy
nun'abahulan ya athidiy atonda.
35 Mu hay ibaga' i da'yu ya hanat ipatigoyuy pamhodyuh nadan mi'buhul
i da'yu. Ya hay maphod di atonyun dida ya pabuludanyu dida an adiyu
namnamaon an hukkatanda. Ot atonyu'ehdi ya ongal di gunggunayu. Ya
nan pangatanyuhdiy atigana an imbabale da'yuh nan na'abbaktun Dios.
Te hi Apu Dios ya ta'on on hanadan adi maphod di pangatda ya nadan adi
munhana i hiya ya boddangana.
36 Ot hanat ta'on on da'yu ya innilayun hummo' te hi Ama ta'un hi Apu
Dios ya ongal di homo'na.

Adi Namaaggon Pinabahul Di Ibba
(Matthew 7:1-5)

37 Alyon bon Jesus di, Adi namaaggon pinihulyuy ibbayun tagu ta adi
da'yu damdama pihulon i dida. Ya adi namaaggon alyonyuh numbahul
di ohan tagu te atonyu'ehdi ya athidi damdamay aton Apu Dios i da'yu.
Ya hanat pakawanonyuy numbahulan nadan ibbayu i da'yu ta wan
pakawanon da'yu damdama i Apu Dios.
38 Ya idattanyu nadan ibbayu ta idattan da'yu damdama i Apu Dios. Mu
hay aton otahan Apu Dios an mangdat i da'yu ya paddungnay hodhodona
ta dakkodakkol ta paddungnay humuya' nan idatna. Ot hanan pangatyuh
nadan ibbayu ya hiya damdamay ma'at i da'yu.
39 Ya in'alig bon Jesus di nangalinan alyonay, Adi mabalin an nan napilok
ya ipanguluna nan ibbanan napilok te onha atonahdi ya magahdan duwa.
40 Ot alyona boy, Hanan mun'ad'adal ya agge nabakbaktu mu nan
muntuddun hiya. Mu di'et inggibuhnan immada'adal ya lo'tat ya mipad-
dung hinan muntudtudun hiya.
41 Ya alyona boy, Hay tagu ya nalakah paniganah nan kittang an butah
matan nan ibbana mu adina nomnomnomon an ong'ongngal nan butah
matana.
42 Ot undan mabalin ta alyonyuh nan ibbayuy, Ibba', ma'a ta aano' nan
nibutah matam yaden waday ong'ongngal an butah matam? Layah mahan
hinae. Hay maphod ya aanom ni' nan ongal an nibutah matam ta way atom
an mangaan hinan kittakittang an nibutah matan nan ibbam.*

* **6:42 6:42** Hay pinhod tuwen ibaga ya idinongmu ni' nadan pumbahbahulam ta ahim itudduwan di udum ta idinongda damdaman mumbahbahul.

Han Kayiw Ya Nan Bungana
(Matthew 7:16-20; 12:33-35)

43 Alyon bon Jesus di, Nan bungbunga"an ya adi mabalin hi duway
ibungana ta makan di oha ya adi makan di oha. Te makan'ey bungana ya
hiyah diyen makan an namin nadan ibungana. Ya atbohdin adi e makan
di bungana ya adi maluman ta mumbalin hi makan.
44 Te nan bunganay mangipa'innila hi'on maphod nan bungbunga"an
onu adi. Ya innila ta'un hanan mangga ya adi bumunga hi lablabong.
45 Ta athidi boh nan tagun maphod di wah nomnomna an maphod boy
hapitona mu nan adi maphod di wah nomnomna ya adi bo maphod di
hapitona.

(Matthew 7:24-27)

46 Alyon bon Jesus di, Tanganu onyu alyon hi ha"on di ap'apuyu yaden
adiyu unudon nadan ibaga' hi atonyu?
47 Ibaga' i da'yu an hanan umalin mundongol hinadan tudtudu' ya
inun'unudna
48 ya nipaddung hinan tagun nangihamad an nangipabun hinan tu"ud di
balenah nan batu. Ta hidin immudan ot dumakol nan liting ta hininabnah
diyen bale ya agge nadlig te nahamad nan batun nipabunana.
49 Mu nan tagun mangngol hinan tudtudu' mu adina unudon ya
mipaddung hinan tagun nangapyah balena mu aggena inhamad nan
nangipabunanah nan tu"ud. Ta hidin immudan ot dumakol nan liting ta
hininabnah diyen bale ya natukkad ot mun'apa'pa"ih.

7

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Himbut Nan Opisyal
(Matthew 8:5-13)

1 Hidin nagibbuh an intudtuduwan Jesus nadan tatagu ot mumbangngad
hi ad Kapernaum.
2 Ya wahdi han i Roma an opisyal di tindalu an hanan pohpohdonan
himbutna ya mundogoh ta tuwen mate.
3 Ta ona dingngol an wahdih Jesus ot honagonay udum hinadan
mangipangpanguluh nadan Judyu ta eda ayagan ta wan paphodonah diyen
himbutna.
4 Ta immeda ot mumpahmo'dan Jesus an alyonday, Daan mo bahan ta
boddangam hidiyen opisyal di tindalu te umman maphod eh'ay pangatna
5 te ongal di naminhodnan dita'un Judyu ya hiyay nangipiphod hinan
a'am'amunganmihdi.
6 Ot mi'yeh Jesus i dida. Ta hidin mun'idatong da Jesus ya hinnag diyen
opisyal di udum hinadan ibbana ta eda alyon i Jesus di, Apu Jesus, hinnag
da'mih nan nangipa'ayag i he"a ta ibagami an ta'on anu hi adi'a dumatong
hi balena te bumain te ni'nong anu hi'on Judyu an umat i da'yu.
7 Hidiyey gapuna an agge immalin manamu i he"a mu innilana an ta'on
on ammunay hapitmu ot ma'aan di dogoh nan himbutna.
8 Te ipa'atnah adolna an unudonay ibagan nan opisyalna. Ya atbohdi an
unudon nadan tindalunay ibagana te wa'et alyonah nan ohan tindalunay
ume'ahdi ya ume. Ya wa'e bo ta alyonah nan ohay ma'ahtu ya umali. Ya
wa'et alyona boh nan himbutnay atom hituwe ya atona. Ot namama mon
he"a an nan hapitmuy ma'unud.
9 Ot iligguh Jesus hinadan dakkodakkol an tatagun nitnud i hiya ot
alyonay, Immannung an nahamad di pangulug diyen tagu. Ma"id ha
inakhupa' hi ohah Judyu hi athidiy anahamad di pangulugna.

10 Ta hidin numbangngad nadan e nanamu i Jesus ya tinigodan
pinumhod peman nan mundogoh an himbut diyen opisyal di tindalu.

Hay Nanaguwan Jesus Hinan Imbabalen Han Nabalun Babai

11 Indani ya imme da Jesus hinadan itudtuduwanah nan boble hi ad Nain
ya atbohdin dakolday ni'yen dida.
12 Ya hidin mun'idatongdah nan geyt diyen boble ya dinamuday dakol
an e mangilubu' hinan nate an lala'in imbabalen han babain nabalu.
13 Mu hidin tinigon Jesus hi inan diyen nate ya himmo'na ot alyonan
hiyay, Adi'a kumga.
14 Ot umeh awadan nadan nangiyattang i diyen nate ot idonah nan
lungun ot umohnongda. Ot alyonan diyen nate di, Bumangon'a.
15 Ya na'ibagan bimmangon hidiyen nate ot mi'hapit i dida. Ot alyon
Jesus i inanay, Awitom tun imbabalem ta umanamut ayu.
16 Ta an namin nadan wahdi ya masda'awda ot dayawondah Apu Dios
an alyonday, Maphod ta immali han ongal di abalinanan propeta ta'u. Ot
maphod ta agge dita'u inwalong i Apu Dios.
17 Hidiyen inat Jesus ya niwakat hi abobbobleh ad Judea ya hinadan
nunlini"odan diyen boble.

Hay Nannagan John An Mumbonyag Hinadan Itudtuduwanah Awadan Jesus
(Matthew 11:2-19)

18 Hidin inuhuh nadan itudtuduwan John i hiya nadan ina'inat Jesus ya
inayaganay duwa i dida
19 ot honagona dida hi awadan Jesus te pohdonan eda mahmahan i
hiya hi'on immannung an hiya nan hinnag Apu Dios onu waday ohah
mahmahhod.
20 Ta immedah awadan Jesus ot alyonday hiyay, Hinnag da'min John an
mumbonyag ta mahmahanmi hi'on he''a anu nan hahaddonmin umali onu
waday oha?
21 Ya i diye ya nipadih an pun'ipaphod Jesus nadan mumpundogoh an
umat hinadan napilok. Ya nunla'ahna nadan nun'ih'op hinadan tatagu.
22 Ot alyon Jesus hinadan intuda' John di, Mumbangngad ayu i John
ta eyu ipa'innilan hiya nadan dingngolyu ya tinigoyu an teen tumigoy
matan nadan nun'apilok ya dumallanday nun'apilay ya nipaphodday
nun'agulidan ya midngol mohpey ingan nadan nun'apukit ya ta'on on ha
nate on timmagu ya atbohdin waday nipa'innila an mangipadinol hinadan
nun'awotwot.
23 Ot hanan tagun adi munduwaduwa an mundinol i ha"on ya
mipa'amlong.
24 Ta imme nadan hinnag John ot ipa'innilan Jesus di a'at John hinadan
tatagun alyonay, Hidin immayanyuh nan agge naboblayan ya nganney
tinigoyuhdi? On han tagun umat hinan bilau an mumpinulluy hi'on
mundibdib
25 onu han tagun nunlubung hi nangina? Bokon man te nan nunlubung
hi nangina ya diday e miha''ad hinan palasyu.
26 Mu hay innila' hi tinigoyuhdi ya han propeta. Ya hituwen propeta ya
ma"id ha nipaddungana.
27 Te hi John din nibagah nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Honago'
han mamangulun e mangipa'innila hi aton nadan tatagun mundadaan hi
umayam.

28 Ot ibaga' i da'yu an hitun luta ya ma''id ha ohah tagun nabaktuy
sa'adna mu hi John an mumbonyag. Mu hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya
ta'on on nan na'adda''ul di sa'adnahdi ya nabakbaktu damdamay sa'adna
mu nan sa'ad John hitun luta.
29 Ot alyon bon Jesus di, Dakolday tatagu an ta'on on nan alyonyuh
na'abahhulan an umat hinadan mun'amung hi buwis mu hidin dingngolda
nadan hapit Apu Dios an intudtudun John ya inabulutda ta hiya nan
numpabonyagda i hiya.
30 Ta ammuna nadan Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu an
agge numpabonyag i John te diday adi mangat hinan pohdon Apu Dios hi
atonda.
31 Ya inalin bon Jesus di, Da'yu'en tataguh ad uwani ya umat ayuh nadan
u''unga
32 an ma''id ha mapto' hi pohdonda te mun'ay'ayyamdah nadan pum-
malkaduwan on alyondah nadan ibbaday, Tanganu on nambob ami ya
agge ayu nanayo? Ya atbohdin nungngulngul ami ya agge ayu kinumga.
33 Ya hidin immalih John an mumbonyag ya adiyu pohdon te adi uminum
hi bayah ya nat'on di anona ya alyonyuy nahi'pan.
34 Ya hay pangaliyu bon ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya alyonyuy,
Nee mahan han tagun ma'akkalom ya nahupuh bayah ta mabutobutong
ya midmiddum hinadan ahilalayah an umat hinadan mun'amung hi buwis
ya hinadan udum an nun'abahulan.
35 Mu ibaga' i da'yu an hanadan ina'inatmi i John di mangipatigoh la'ing
Apu Dios te nipaphod nadan tatagun nangabulut hinadan impituddun Apu
Dios i da''mi.

Hay Inat Han Paliseu Hi Immayan Jesus Hi Balena

36 Han hin'algo ya inayagan han Paliseu an hi Simon hi Jesus ta mi''an hi
baleda. Ot umeh Jesus.
37 Ta hidin mangmangnganda ya imme han babain mi'ilala'i i diyen
boble te dingngolnan wahdih Jesus an mi''an i diyen balen nan Paliseu.
Ot umehdin inodnana han ma'killat an butilya an nattuwan i han
na'angnginan lana an mapmaphod di hunghungna.
38 Ot e mundu''un hi way hukin Jesus ya mun'a'agah di luwana ta
nahnong di hukin Jesus ot pumpu'nahanah nan ibu'na on inungngunay
hukin Jesus. Ot ahina hiitan nadan hukin Jesus i diyen na'angnginan lana.
39 Hidin tinigon nan Paliseu an nangayag i Jesus nan inat diyen babai
ya alyonah nomnomnay, Hi'on immannung an propetah tuwen tagu ot
innilanaot di a'at tuwen babain nanapa i hiya.
40 Mu hi Jesus ya innilanah diyen punnomnomna ta inalinan hiyay,
Simon, wa han ibaga' i he''a.

Ya alyon Simon i hiyay, Nganneh diye Apu Jesus?

41 Ya alyon Jesus di, Wada han tagun numpagawat hi pihhunah duwan
tagu. Hay ginawat nan oha ya limay gahut (500) ya nan oha ya nabongle
(50).
42 Mu hidin nadatngan di pumbayadanda ya ma''id ha pihhuda mu
maphod ta himmo' nan numpagawat ta aggena hiningil nan impagawatna.
Ot hay mahmaha' i he''a ya nganne tuwali i dadiyen duway alyom hi
ong'ongngal di pamhodnah nan numpagawat i dida?
43 Ya alyon Simon di, Ot hanan tagun ong'ongngal di ginawatna.

Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen imbagam.

44 Ot iligguhnah nan babai ot alyonan Simon di, Tigom di inat tuwen
babai. Hidin immaliya' hitun balem ya ta'on on ha liting hi pun'ulaha' ya
ma''id ha indadaanmu ta pangipatigom hi pangipabaktum i ha''on. Mu
hituwen babai ya inulahanay huki' hi luwana ot pamu'nahnay ibu'na.
45 Ya hidin hinunggopa' hi balem ya aggeya' inawal mu hituwen babai
ya tinigom an inungngunay huki' ta ingganah ad uwani.
46 Ya ma''id ha lanan di olibo hi inhiitmuh ulu' mu hiya ya linamuhnay
huki' hi lana.
47 Pinhod'un innilaom an manu'eh ongal di naminhod tuwen babai i
ha''on ya pinakawan'u nadan dakol an bahulna. Mu nan tagun alyonay
kittang di bahulna ya kittang di pamhodnan ha''on.
48 Ya alyonah nan babai di, Adim mo nomnomnomon nadan bahulmu ot
pinakawan'u.
49 Ya hanada'en tatagun wahdi ya munhahapitdan alyonday, Nganne
udot hituwen tagun alyonay pakawanonay bahul di tagu?
50 Ot alyon Jesus i diyen babai di, Nan pangulugmu i Apu Dios di gapunah
numpakawana' hi bahulmu. Agam ta ume'a ot malinggop'a mo aya.

8

Hay Ni'uyugan Nadan Binabai I Jesus

1 Agge nadne ya imme boh Jesus hi abobboblehdi an ena impa'innila nan
a'at nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya ni'ye i hiya nadan Apostoles
2 ya nadan udum an binabain inaana nadan nat'onat'on an liwahonda
an umat i Mary Magdalena an hiya din nunla'ahanah pituy dimunyu
3 ya hi Joana an ahawan Kusa an nangipapto' hi balen Herod ya hi Susana
ya nadan udum. Datuwen binabaiy bimmoddang an nangdat ya nangiyeh
nadan mahapul da Jesus.

Hay Ni'aligan Nan Ohok
(Matthew 13:1-9; Mark 4:1-9)

4 Hidin na'amung nadan dakol an tatagun nalpuh nadan nat'onat'on an
boble ot itudtuduwana dida an in'alignay nanudduna an alyonay,
5 Wada han e nunhabuwag hi ohok. Ya hidin pun'ihabuwagna ya
wadaday nipto' hinan awon ta nun'igagatinda ot ume nadan hamuti ot
pun'a'anda.
6 Ya hanadan udum ya nipto'dah nan mabatu an kittang di lutana ta
manu te himmangoda mu nateda te namaganan nan luta.
7 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan matalo'to'. Ta himmangoda mu
inilung nan gulun dida.
8 Mu hanada'en udum ya nipto'dah nan malumong an luta. Ta
himmangoda ot umo''ongalda ya nangimbubungadan namin. Ot olton
Jesus an mangali hi, Da'yun waday ingana ya maphod onyu na'addonglon
hinaen intuddu'.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Ibalinan Nan Ni'alig An Ohok
(Matthew 13:18-23; Mark 4:10-20)

9 Mu alyon nadan itudtuduwan Jesus di, Nganney ibalinan naen
intuddum?
10 Ya inalin Jesus di, O ibaga' di ibalinana i da'yun mangun'unud ta
wan innilaonyuy a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. Te manu'eh athidin
i'ali'alig'uy panuddu' ya ta adi mipa'innilah nadan udum. Ta ta'on onda
tigotigon nan ato'ato' ya donglodonglonda nan alyo' ya adida ma'awatan.

11 Ot hiyah tuwey ibalinan nan imbaga' an ni'alig an nan ohok ya nan
tugun Apu Dios.
12 Ya nan awon an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun
nangngol hi tugun Apu Dios. Ya nadan hamutin e nangan i dadiyen ohok
ya nan diyablu te hiyay gumalat ta linglingon nadan tatagu nadan tugun
Apu Dios an dingngolda ta adida unudon ta hiya nan adida mi'tagu i Apu
Dios.
13 Ya hanada'en mabatu an nipto'an nadan udum an ohok ya
dadiye nadan tatagun nangngol hinan hapit Apu Dios an manu te
mun'am'amlongda ni' an mangunud mu paddungnay agge limmamut
di pangulugda te gapuh nadan dakol an punligatanda ya indinongdan
mangunud hinan hapit Apu Dios.
14 Ya hana'en matalo'to' an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan
tatagun nangngol hinan hapit Apu Dios mu gapuh ligat ya nan punnom-
nomdah nadan mikadangyan ya nadan udum an ma'omnawan hitun luta
ya mahukwit nan naminhoddan mangunud hinan hapit Apu Dios ta ma"id
ha matigoh e immongngalan di pangulugda.
15 Ya nan malumong an lutan nipto'an nadan udum an ohok ya
nadan tatagun nangngol hinan tugun Apu Dios ot unudonda ta hidiyey
ihamhamaddan unudon an ta'on on waday ligatda. Ta diday nipaddungan
nan nitanom an bumungabunga.

Hay A'at Di Dilag
(Mark 4:21-25)

16 Ya alyon bon Jesus di, Undan waha taguh tolgana nan dilag ya
hina"ubana onu ena ipahiluk hinan kama? Otten di'et tinolgana ya ena
impattuk ta pumatal ta panigan di hunggop.
17 Athidiy aton Apu Dios an mangipa'innilan namin hinadan aggeyu ni'
na'awatan ta lo'tat ya innilaonyu.
18 Ta hiya nan maphod onyu ihamad an igongahan te nan mangunud
hinadan tudtudu' ya ma'udman di innilaona. Mu nan tagun adi mangunud
hinadan tudtudu' ya ta'on on nan kittang an innilana ya linglingona.

Hay Nitulang I Jesus
(Matthew 12:46-50; Mark 3:31-35)

19 Hidin muntudtuduh Jesus ya dimmatong da inana hinadan i'ibanan
linala'i te pinhoddan mi'hapit i hiya mu ma"id ha atondan umeh awadana
te dakolday tatagun wahdi.
20 Ya waday e nangibaga i Jesus an alyonay, Wahna man da inam hinadan
i'ibam hi dola te pinhoddan mi'hapit i he"a.
21 Ya alyon Jesus di, O mu bokon dida ya ammunay i'iba' ya hi ina' te nan
tagun mangngol ya mangunud hinan hapit Apu Dios ya diday ibilang'uh
i'iba' ya a'ammod'u.

Hay Nangipadinongan Jesus Hinan Puwo'
(Matthew 8:23-27; Mark 4:35-41)

22 Wada bo han hin'algon eda nunlugan da Jesus hinadan itudtuduwanah
nan bangka te inalin Jesus di umedah dommangna.
23 Ta hidin mangmangngeda ya nalo' hi Jesus. Ya inihbodna han puwo'
ta maludulludun nadan dalluyun on nihuyat hinan bangka ta ay malnong
nan bangka. Ya timmakutda nadan itudtuduwana

24 ot eda pumbangon hi Jesus an alyonday, Apu Jesus, boddangan da'mi te
tee man an malnong ta'u. Ya bimmangon ot alyonay, Duminong'an puwo'.
Ya nadadinong nan puwo' ta ma''id mohpe ha al'ali.
25 Ot alyonan diday, Tanganun ayu ma'attakut? Undan ma''id ha
pangulugyu? Mu masda'awda i diyen na'at ta humanahapitdan alyonday,
Nganne nin hituwen tagu an ta'on on ha puwo' ya dalluyun on unudonday
ibagana.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(Matthew 8:28-34; Mark 5:1-20)

26 Lo'tat ya dimmatongdah ad Gadara an dommang di ad Galilee.
27 Ta hiyah munlah'un hi Jesus hinan bangka ya tuwe han midamun hiya
an tagun nalpuh nan boble an nahi'pan ta nadney aggena nunlubungan.
Ya hinan way lubu'an di ihaha''adana an adi umanamut.
28 Ta hidin tinigon diyen nahi'pan hi Jesus ya muntukuk ot e mundu''un
hi hinangngabna ot alyonay, Jesus an Imbabalen nan nabaktun Dios, undan
nganney atom i ha''on? Adiya' bahan dadagon.
29 Manu'eh inalinah diye ya hay nangalyan Jesus i hiyay, Mala'ah'a i naen
lala'i.
Te agaggaon pinaligat diyen nih'op i hiya ta ta'on onda bangkilingan di
ta'lena ya hukina ya inyadugda on numpo'tangna damdama on impabtik
nan nih'op hinan ma''id ha boble.
30 Ya alyon bon Jesus i diyen nih'op di, Ibagam di ngadanmu.
Ya alyonay, Ha''on hi Dakol.
Manu'eh athidiy inalina ya dakolda nadan nih'op i hiya.
31 Mu numpahpahmo'da i Jesus te adida pohdon an mipiyeh nan boblen
punholtapan hi munnananong.
32 Ya nipadih an wadaday babuy an mangmangngan hinan way nabillid
ot alyon nadan nih'op i Jesus di, Daan mo bahan ta iyabulutmu ta ta'on on
dadiyen babuy di emi ih'opan.
Ot iyabulut Jesus
33 ot mala'ahda i diyen tagu ot eda mun'ih'op hinadan babuy ta ahiyayap-
pahan nadan babuy ta immedah nan way lobong ot mun'a'altingda.
34 Ya hidin tinigon nadan mumpumpapto' i dadiyen babuy hidiyen na'at
ya pamaaggot bumtikda ta an namin nadan boblen nangipluyanda on
inuhuhdah diyen na'at.
35 Ta hanada'en tatagun nangngol ya pinhoddan e tigon hi'on imman-
nung ta hiya nan immedah awadan da Jesus. Ya immannung peman
an wahdin inumbun hi hinangngab Jesus hidiyen lala'in nahi'pan ni' an
nunlubung mohpe te pinumhod di nomnomna. Ya timmakutda.
36 Ya hanada'en nanigo i diyen na'at ya inuhuhdah nadan tatagun
pa''alina nan nala'ahan nadan nih'op hinan tagu.
37 Ya an namin nadan tataguh nadan bobleh ad Gadara ya nunhahapitda
ot ituda'dah Jesus te ma'attakutdan hiya.
Ta eda mo munlugan da Jesus hinan bangka ta taynandah diyen boble.
38 Mu nan tagun nahi'pan ni' ya imbagana i Jesus an pinhodnan mi'ye i
hiya. Mu inalin Jesus i hiyay, Maphod on umanamut'a
39 ta em ibagahdi nan a'at di nammo'an Apu Dios i he''a.
Ot unudon diyen lala'i ot ume ot ena uhu'uhuhon hidih nan num-
boblayana nan inat Jesus i hiya.

Hay Nanapaan Han Babaih Lubung Jesus
(Matthew 9:18-26; Mark 5:21-43)

40 Hidin numbangngad da Jesus hinan dommang nan lobong an
nalpuwanda tuwali ya mun'am'amlong nadan tatagun nanannod i hiyahdi.
41 Indani ya wada han hi Darius an ap'apuh nan a'am'amungan di Judyu
an imme ot mundu''un hi hinangngab Jesus ot mumpahmo' ta mi'yeh Jesus
hi baleda
42 te tuwen mate nan binuktung an babain imbabalena an umeh
himpulut duway (12) tawona.
Mu hidin mangmangnge da Jesus ya himmalunghung nadan tatagun
hiya.
43 Ya nan oha i dadiyen tinatagu ya han babain himpulut duway (12)
tawon di agge dimminongan di dalan malpuh adolna te ma''id ha ohah
doktor hi nanginnilah agahna.
44 Ta on ni'indoggan i Jesus ot idapanah nan gayadan di lubungna ya
na'ibagan nati'od nan malpuh adolna.
45 Ta alyon Jesus di, Nganney nanapah lubung'u?
Mu ma''id ha nangibaga ta hi Peter di nambal an alyonay, Apu Jesus,
undan waha mapto' hinan dakolday tatagun himmalunghung i he''a?
46 Mu inalin Jesus di, O mu innila' an waday nanapah lubung'u te inilmu'
an nan abalina' ya impaphodna nan nanapan ha''on.
47 Ya gapu ta innilan diyen babai an innilan damdaman Jesus ya
munggagayonggong hi takutna an immeh awadan Jesus ot mundu''un hi
hinangngabna ot uhuhonay gapunah nanapaanan hiya ya nan na'ibagan
pinumhodana. Ta an namin nadan tatagu ya dingngoldah diyen imbagana.
48 Ot alyon Jesus i hiyay, Gapuh pangulugmun iba ya na'aan nan
dogohmu. Umanamut'a ot malinggop'a mo aya.

Hay Nanaguwan Jesus Hinan Pa'attena

49 Agge impadappuh Jesus hidiyen inalina ya immali han lala'in nalpuh
balen Darius ot alyonan Darius di, Adim awiton nan muntudtudu te niluh
damdaman nate nan imbabalem.
50 Mu dingngol Jesus hidiyen inalina ot alyona i Darius di, Adi'a
minomnoman i naen imbaganan he''a, pamaag ya nundinol'an ha''on ot
pumhod aya nan imbabalem.
51 Ta hidin dimmatong da Jesus hi way balen da Darius ya agge impaghop
Jesus nadan tatagu an ammunah Peter ya hi John ya hi James ya da Darius
an himbale.
52 Ya wahdiday ahingungulngul mu inalin Jesus i diday, Duminong ayu
ot agge nateh tuwen unga te on nalo' ya abuh.
53 Ya ondaot ngihngihilan te inniladan nateh diyen unga.
54 Mu hidin hinunggop da Jesus ot odnanay ta'len diyen unga ot alyonay,
He''an unga bumangon'a.
55 Ya timmaguh diyen unga ot mabannangon ot alyon Jesus di,
Panganonyu mohpe.
56 Ya masda'aw da amana i inana mu pinadanan Jesus i dida an adida e
ibagabagah diyen na'at.

9

Hay Nannagan Jesus Hinadan Apostoles
(Matthew 10:5-15; Mark 6:7-13)

1 Wada han nangayagan Jesus hinadan Apostoles ot idatnay abalinanda
an munla'ah hinadan didimunyu ya mangipaphod hinadan mundogoh

2 ot alyonan diday, Honagon da'yu ta eyu itudtuduy a'at di pun'ap'apuwan
Apu Dios ya nun'ipaphodyu nadan mundogoh.
3 Mu hay umayanyu ya adi ayu mangdon hi hu''udyu onu akbutyu onu
anonyu onu pihhuyu ya adiyu oddahon di lubungyu.
4 Ya imme ayu'e hinan ohan boble ya i ha ohan bale di umohnonganyu
ta ingganah taynanyuh diyen boble.
5 Mu alina'eh datnganyu ha boble ya adi da'yu apngaon ya taynanyu dida.
Ya ta'on on nan hupu' hi hukiyu on numpu'pu'yu ta panginnilaandan adiyu
ipapilit an middum i dida.
6 Ta on indappuh Jesus an nuntugun i dida ot mahihi''andan immeh
abobboble an e nuntudtudu hinan iphodan di tatagu an inat Jesu Kristu.
Ya nun'ipaphodda nadan mumpundogoh.

Hay Agge Nanginnilaan Herod Hi A'at Jesus
(Matthew 14:1-12; Mark 6:14-29)

7 Hidin dingngol Herod an ap'apuh ad Galilee nadan dakol an ato'aton
Jesus ya numanomnom te ma''id ha mapto' hi ibagan nadan tatagu an hay
udum ya alyonday hiyah John an timmagu.
8 Mu nadan udum ya alyonday hi Elijah an propetah din nadne an
numpatigo. Ya nada'en udum ya alyonday hiyay oha hinadan propetah
din nadne an timmagu.
9 Mu hay nomnom Herod ya alyonay, Hi John e ya impaputul'uy uluna ot
innila' an bokon hiya mu nganne nin udot hidiyen tagun dakol di donglo'
hi at'atona? Ta hiya nan pinhodna ahan an tigon hi Jesus.

Hay Namanganan Jesus Hi Dakol An Tatagu
(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; John 6:1-14)

10 Indani ya numbangngad nadan Apostoles Jesus an e nuntudtudu ot
uhuhonda nadan ina'inatda. Ot uyugon Jesus dida ot umedah nan ohan
boble an ad Betsayda ta eda munhiwwehdi.
11 Mu nadan dakol an tatagu ya dingngolday umayan da Jesus ot
mangunuddan dida. Ya ongal di homo' Jesus i dida ot inayuna mon
muntudtuduh a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya nun'ipaphodna nadan
mumpundogoh.
12 Hidin tuwen mahdom ya imme nadan Apostoles hi awadana ot alyon-
day, Udu'dulnay honagom tudan tatagu ta umedah nadan nun'ihaggon an
boble ta eda manigoh anonda ya ha pun'iyananda te ma''id ha boblehtu.
13 Ya alyon Jesus i diday, Da'yuy ukod an mangdat hi anonda.
Ya alyonday, Undan umdah tun limlimman tinapay ya han duwduwwan
ekan? Mu pohdom'e ya imme ami ta e ami gumattang hi ipa'an ta'u i
datuwen tatagu.
14 Hay bilang nadan linala'in wahdi ya umeh limay libu (5,000) an aggeda
ni'bilang nadan binabai ya u''unga. Ot alyon Jesus hinadan itudtuduwana
di, Ibagayuh nadan tatagu ta ma'ubu''ubung di nabongley (50) tataguh nan
ohay na'ubung.
15 Ta hidiyey inatda
16 ot ahi alan Jesus nan liman tinapay ya nan duwan ekan ot itangadnah
ad abunyan ot munhana i Apu Dios ot ahina upi'upingon ot idatnah nadan
itudtuduwana ta eda pun'ipiyappong hinadan tatagu.
17 Ta nangandan namin ya nun'abhugda ot eda amungon nadan inaggeda
ya napnuy himpulut duwan (12) bahket.

Hay Inalin Peter Hi A'at Jesus
(Matthew 16:13-20; Mark 8:27-30)

18 Ya wada han naminghan an ab'abbuh da Jesus hinadan itudtuduwana.
Ta on hiyah nagibbuh an nundasal hi Jesus ot mahmahanah nadan
itudtuduwanan alyonay, Nganney innilayuh alyon di tataguh niyata'?
19 Ya alyonday, Hay alyon di udum ya he''ah John an mumbonyag an
namahuwan. Ya alyon di udum di he''ah Elijah. Ya hanada'en udum ya
alyonday he"ay ohah nadan propetah din nadne an timmagu.
20 Ya alyon Jesus di, O ya nganne damdamay alyonyuh niyata'?
Ya hi Peter di nambal an alyonay, Hay innila' ya he''a nan Kristu an
hinnag Apu Dios.
21 Ya alyon Jesus di, Hanat adiyu e ibagbagah naeh nadan tatagu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi A'at Di Atayana
(Matthew 16:21-28; Mark 8:31–9:1)

22 Alyon bon Jesus di, Ta'on hi athinay a'at'un Nitulang Hitun Tatagu ya
dakol di holtapo' te nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh nadan
uldin di Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu ya adhuwana'
i dida. Ta ipapateya' mu hinan mi'atluh algo ya mahuwana' i Apu Dios.
23 Ta hiya nan pohdo' bon ipa'innila i da'yun namin an nan tagun man-
gun'unud i ha''on ya bokon hay adolnay pamanguluwonan nomnomnomon
ta ta'on on madhuy hapit i hiya onu mipapate ya hiya damdaman ha''on
di un'unudona.
24 Te nan tagun hay nitaguwanah tun lutay nomnomnomona ya ammuna
ya mihi''an i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun ta'on on mapalpaligat
onu mipapate an gapuh pangulugnan ha"on ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi
munnananong.
25 Te ta'on on alinah amungon nan tagun namin di kinadangyan an
wahtun luta ya nganne damdamay hilbina hi'on mihi''an i Apu Dios.
26 Ot ibaga' i da'yu an mahapul an adiyu ibain nadan tugun'un inunudyu.
Te nan mangibain i ha"on an Nitulang Hitun Tatagu ya ibain'u boh tun
pumbangngada' hitun pangipabaktuwan Ama i ha"on hitun pi'yaliyan
nadan anghelna.
27 Ya ibaga' i da'yu an wadaday udum i da'yuhtu an adida ni' mate ta
ingganah tigonda nan pun'ap'apuwan Apu Dios.

Hay Nalumanan Di Tigon Jesus
(Matthew 17:1-8; Mark 9:2-8)

28 Umeh waluy algoy nala''uh nihipun hi nangalyan Jesus i diye ya
in'uyugnah Peter ya da John i James ot umedah nan nabillid ot eda
mundasal hidi.
29 Ya hidin mundasdassal hi Jesus ya nalumman di angahna ya numbalin
hi pulaw di lubungna ta humili an ay kilat.
30 Ya alinah on wada da Moses i Elijah an mi'haphappitandan Jesus.
31 Ya matigo an nabaktuy a'atda ya punhahapitanday ipa'annungan nan
atayan Jesus hi ad Jerusalem.
32 Mu da Peter hinadan ibbana ya na'a''uyungda. Ta onda inggibo'
ya tinigodan humiliy tigon Jesus ya tinigoda bo dadiyen duwan lala'in
ni'ita'dog i hiya.
33 Ya hidin tuwen makakda nan duwan linala'in taynandah Jesus ya
namaaggot humapit hi Peter ot alyonan Jesus di, Apu Jesus, maphod ta
wa ta'uhtu ot iyammami mo ha tuluy allung ta hinohha ayu i da Moses ya
hi Elijah. Mu ma"id ha poto' di ibagana.

34 Mu agge impadappuh Peter hidiyen inalina ya nawadaot han bugut ta
nihu'mut i didan namin ta timmakut da Peter.
35 Ya wada han hapit an nalpuh nan bugut an alyonay, Hiyah tuwe nan
Imbabale' an pinto''uh mumpatul ot hanat igongahanyuy ibagana.
36 Ya hidin ma"id moh diyen munhapit ya tinigodan ohah Jesus an wahdi.
Mu aggeda ni' impa'innilah diyen tinigodah nadan tatagu.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op Hinan Unga
(Matthew 17:14-18; Mark 9:14-27)

37 Hidin nabiggat ot dumayyu da Jesus ya dakolday tatagun e nanamun
dida.
38 Ya alinah on muntukuk han lala'i an alyonan Jesus di, Apu Jesus, ma'a
ni' bahan ta ipaphodmu tun binuktung an imbabale'
39 te agaggaon nahi'pan. Ta pamaaggon mumpukih ya munggagalewgew
on mun'u'upag di to'ona on pun'igandutnay adolna. Ya madne on ahi
umaan hidiyen nih'op i hiya.
40 Ya alyon bon diyen lala'i di, Numpahmo'a' hitudan itudtuduwam an
alyo' di ta la'ahonda nan nih'op mu adida abalinan.
41 Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan an tataguh ad uwani. Nadney
nanganu'anusa' i da'yu hi nihaha"ada' hitun awadanyu mu anuud ta ahi
ayu kumulug i ha"on. Ot alyonah nan taguy, Iyalim hitu nan imbabalem.
42 Mu hidin pun'iyena ya tinukkaddot nan nih'op hidiyen unga ta
munggagalewgew. Mu nun'ihingal Jesus nan nih'op ot la'ahona ta
pinumhod nan unga ot ipa'awit mohpen Jesus i amana.
43 Ya an namin nadan nanigo i diye ya masda'awdah nan ongal an
abalinan Apu Dios.

Hay Pidwan di Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan
(Matthew 17:22-23; Mark 9:30-32)

Hidin way ohah nadan tatagu on masda'aw hinan ina'inat Jesus ya
inalinah nadan itudtuduwanay,
44 Adiyu linglingon tun ibaga' an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya
ipatiliwa' hinadan ahi mamaten ha"on.
45 Mu aggeda na'awatan te ay ni'alig i dida. Mu mun'og'ogondan
mummahmah hi'on nganney pohdonan ibaga.

Hay Nabaktun Tagu
(Matthew 18:1-5; Mark 9:33-37)

46 Wada han munhuhungngil nadan itudtuduwan Jesus hi'on nganne i
diday nabakbaktu.
47 Mu innilan Jesus nan ninomnomda ta inayagana han ung'ungngah
awadana
48 ot alyonan diday, Nan tagun waday pamhodnah nadan nada''ul an
umat ituwen unga an gapuh nan pangun'unudnan ha"on ya hidiyey
atigana an waday pamhodnan ha"on ya nan nannag i ha"on. Te hay alyo'
hi nabakbaktu i da'yu ya nan mamoddang hi ibbanan tagu.

Nan Tagun Niddum I Jesus
(Mark 9:38-40)

49 Hidin indappuh Jesus hidiyen inalina ya alyon John i hiyay, Apu Jesus,
tinigomi han lala'in nunla'ah hi nih'op an hay ngadanmuy nginadana ta
ay he''ay nunla'ah mu inhingalmi an inalimiy idinongna te agge niddum i
dita'u.
50 Mu inalin Jesus di, Adiyu tuwali atonhidi te nan tagun adi humihiwo
i dita'u ya ibba ta'u.

Hay Agge Naminhodan Nadan I Samaria Hi Umayan Jesus Hidi

51 Hidin tuwen madatngan nan e atayan Jesus ya hay ena tumaguwan
ya ipatuluwan hi ad abunyan ya ninomnomnan umeh ad Jerusalem.
52 Ot pamanguluwonay udum hinan ohan bobleh ad Samaria ta eda tigon
ha pun'iyanandahdi.
53 Mu hidin immeda ot mabanangngadda te agge pinhod nadan tataguhdi
an umiyan da Jesus hidi te inniladan ipluydah ad Jerusalem.
54 Ya hidin dingngol nadan itudtuduwanan da James i John hidiye ya
alyonday, Apu Jesus, on pohdom ta ibagamin Apu Dios ta ipa'alinay apuy
ta wan maghobda?
55 Mu nunligguh ot ihingalna dida.
56 Ot ipluyda mo i han nat'on an boble.

Hay Aton Nan Mangunud I Jesus
(Matthew 8:19-22)

57 Hidin mangmangngeda ya inalin han lala'in hiyay, Apu Jesus, an namin
di umayam ya mi'yaliya'.
58 Ya inalin Jesus i hiyay, O mu naligat di mi'unud i ha''on te ibaga' i he''a
an manuh nan amunin te waday ihiggu'ana ya atbohdih nan hamuti an
waday pumbuyaana. Mu ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya ma''id ni'mo
ha e' pangipingan hi ulu'.
59 Ot alyon Jesus i han ohan tagu di, Ma'at mi'unud'an ha"on.
Mu alyon diyen tagu di, O, mu indani ni' Apu Jesus ta ingganah milubu'
hi ama ya ahiya' miyunud i he''a.
60 Ya alyon Jesus i hiyay, Hanadan adi kumulug i ha"on ya ayda nanatte
ot ukodda an mangilubu' hinan ibbadan nate. Mu he''a'e ya eka ta em
itudtudu nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios.
61 Ya inalin bon nan oha di, Unudon da'a, Apu Jesus, mu umanamuta' ni'
ta e' ipa'innilah nadan pamilya' an miyunuda' i he"a.
62 Ya alyon Jesus i hiyay, Nan tagun nangihipun an muntamuh nan
ipatamun Apu Dios ya adi mabalin hi kumpulnay nomnomnomona te
mibahho nan tamuna. Te at'ehdiy atona ya adi mabalin hi e mi'tamuh
nan pun'ap'apuwan Apu Dios.

10

Hay Nannagan Jesus Hinadan Napitut Duwan Tatagu

1 Lo'tat ya pinto' Jesus di napitut duwan (72) tatagu. Ot honagona dida
an hindudwada ta mamanguludan umeh nadan boblen ninomnomnan
umayan.
2 Ot alyonan diday, Tigonyu'e an dakkodakkolday tatagun nidadaan an
mundongol hinan hapit Apu Dios an umatdah nadan wit an na'attong mu
ningamut an oh'ohhaday e munggapas. Ot hiya nan maphod on ibagayuh
nan mumpagapas ta honagona ha ibbayun e munggapas.
3 Ot honagon da'yu tee an ta'on on ay ayu imbabalen di kalneron
ma''ayup ta ume ayuh nadan tatagun adi maphod di punnomnomda an
ayda kahuh nan inalahan.
4 Ya ume ayu'e ya maphod on adi ayu mangdon hi pihhu onu akbut
onu ha punhukkatanyuh hapatutyu. Ya hanat adi ayu mahiw an
mi'haphappitan hinan awon.
5 Ya hay mamanguluh ibagayuh nan ud baleh nan dumutu'anyu ya
alyonyuy, Hanat malinggop ayuh tun nunhituwanyu.

6 Ya wadada'ey mangabulut i diyen imbagayu ya umannung i didah diyen
imbagayu. Mu adida'e abuluton ya adi ma'at i dida nan imbagayu.
7 Ya mi'hitu ayuh nan mamangulun balen dumutu'anyu ta adi ayu
mun'innabat ta hidiy pi''ananyu ya ukoddan mangdat hinadan udum an
mahapulyu te nan muntamu ya midat di mahapulna.
8 Athidiy atonyu hinadan umayanyuh abobboble an wa'et ma''apngadan
da'yu ya an namin di idadaandan makan ya mi''an ayu.
9 Ya ipaphodyu nadan mumpundogoh i dadiyen boble. Ya impa'innilayun
dida an agagga moy pun'ap'apuwan Apu Dios ta way atondan middum i
diyen pun'ap'apuwan.
10 Mu wa'e ha datnganyuh boble an ma''id ha apngadan da'yu ya
alyonyun didan himpamoble di,
11 Pu'pu'onmi teey hupu' tun bobleyu an nipuyut hi hukimi ta pangin-
nilaanyun adimi ipapilit an middum i da'yu. Mu ipa'innilami i da'yu an
tuwen madatngan di pun'ap'apuwan Apu Dios.
12 Ya alyon bon Jesus i dadiyen honagonay, Ibaga' i da'yu an hitun
pundusaan Apu Dios hi tataguh tun luta ya umannung an iyal'alanay
pundusana i dadiyen bimmoble mu hay nundusana i handidan i Sodom.

Nadan Tatagun Agge Nangulug I Jesus
(Matthew 11:20-24)

13 Alyon bon Jesus di, Mahmo' nadan i Korasin ya i Betsayda te ta'on
on dakol di ina'inat'un milagro hi bobleda ya adida damdama kumulug i
ha''on. Onha hi ad Tyre ya hi ad Sidon di nangata' i dadiyen milagro ot waot
otahan an nun'ilubungday langgut ya nundadapulda ta pangipatigodah
puntutuyuwandah nadan bahulda.
14 Ta hiya nan hitun pundusaan Apu Dios hi tataguh tun luta ya diday
nunhiglay punholholtapana mu hay nunholtapan handidan i Tyre ya i
Sidon.
15 Ya atbohdi nadan i Kapernaum an ta'on on diday mapemanan hi ad
uwani mu udum hi algo ya miyedah nan punholholtapan hi inggana.
16 Ya alyon bon Jesus di, Ume ayu ya nomnomnomonyu an nan tagun
mangunud hinan itudtuduyu ya diday mangunud i ha''on. Mu nan tagun
agge naminhod hinan itudtuduyu ya ha''on di aggeda pinhod ya atbohdin
aggeda pinhod nan nannag i ha''on.

Hay Numbangngadan Nadan Napitut Duwa An Nahnag

17 Hidin numbangngad dadiyen napitut duwan (72) hinnag Jesus ya
mun'am'amlongdan alyonday, Apu Jesus, maphod ta ta'on on nadan
dimunyu on unudonday ibagami hidin nginadanmiy ngadanmu.
18 Ya alyon Jesus di, O innila' te tinigo' hi Satanas an ay kilat an nalpuh
ad lagud ot magah te na'abak.
19 Ya manu'eh ma''id ha adi maphod hi na'at i da'yu ya indat'uy
abalinanyun mangabak hinan mi'buhul i da'yu an hi Satanas. Ta ta'on
onyu igatin di ulog onu gayyaman ya ma''id ha ma'at i da'yu.
20 Mu hanat bokon hanan pangunudan nadan dimunyu i da'yuy
pun'amlonganyu ta hay pun'am'amlonganyu ya hay nitudo'an di ngadanyu
hi ad abunyan.

Hay Nipa'amlongan Jesus
(Matthew 11:25-27; 13:16-17)

21 On indappuh Jesus hidiyen inalina ot mundasal te impa'amlong
nan Espiritun Apu Dios ta alyonay, Ama an Ap'apuh ad abun-
yan ya hitun luta, munhanaa' ta bokon nadan mangalih diday
nun'anomnoman ya numpun'adal di nangipa'innilaam hinadan tudtudum
ta hay nangipa'innilaam ya hanadan mumpada"ul. Ot maphod ta athinay
inatmu. Te hinae tuwaliy ninomnommuh ma'at.
22 Ya innayuna bon inalih nadan tatagu di, Inyukod Apu Dios an namin
i ha"on ta ha"on di ukod. Ya ma"id ha udum hi nanginnilah a'at'u te
ammunah Ama. Ya atbohdin ma"id ha nanginnilah a'at Ama te ha"on
ya abuh an Imbabalena ya nadan tatagun piliyo' an pangipa'innilaan hi
a'atna.
23 Ta ona inalih diye ot iligguhnah nadan itudtuduwana ta dida ya
ammunay pangibagaana te adina pinhod an ipadngol hinadan udum
an tatagu ot alyonay, Udu'dul ayu te tigotigonyu tudan ato'ato' ya
donglodonglonyu nadan ibagabaga'.
24 Te ibaga' i da'yu an dakol di propeta ya papatul hidin nadne
an naminhod an manigoh tudan tigotigonyuh ad uwani ya atbohdin
pinhoddan donglon datuwen donglodonglonyuh ad uwani mu ma"id ha
tinigoda ya dingngolda.

Nan Maphod An Inat Han I Samaria
(Matthew 22:34-38; Mark 12:28-30; Roma 13:8-14; Deuteronomy 6:5)

25 I han hin'algo ya wada han na'nginnilah nadan uldin di Judyu an
imme ot ipatnanan hipolon hi Jesus an alyonay, Apu Jesus, nganney ato'
ta mabalin an mi'taguwa' hi munnananong?
26 Ya alyon Jesus i hiyay, Nganney inadalmuh alyon nan Nitudo' an
Tugun?
27 Ya alyonay, Hay innila' hi nitudo' ya mahapul an nahamad di pamhod
ta'un Apu Dios ta hiyay pangiyohhaan ta'uh nomnom ta'u ya bikah ta'u ya
an namin di nitaguwan ta'u. Ya mahapul bon umat hinan pamhod ta'uh
adol ta'uy pamhod ta'uh ibba ta'u.
28 Ya alyon Jesus di, Nipto' danaen inalim ot hanat danaey atom ot waday
itaguwam hi munnananong.
29 Mu gapu ta pinhodnan hay panigodan hiya ya maphod ta hiya
nan alyonay, O mu nganne dadiyen ibba ta'u an alyon nan tugun hi
pangipatigan hi pamhod.
30 Mu agge dinadno' Jesus di nambalna te inalinay, Wada han tagun ibba
ta'un Judyu an nalpuh ad Jerusalem an ipluynah ad Jeriko. Mu hidin wah
nan awon ya dinamuna nadan humod'ap ta nadhuwanda ot pun'aanday
lubungna ot punhoplatda ta mun'at'ate ot ahida taynan.
31 Indani ya wada han padi an nangi'wa i diyen awon mu hidin tinigonah
diyen nahugatan ya inliglignay nangi'wana.
32 Ya atbohdiy inat nan ohan holag Libay an hidi bon tinigonah diyen
nahugatan ya inliglignay nangi'wana.
33 Indani ya wada han i Samaria an nangi'wahdi. Ya hidin tinigonah
diyen nahugatan ya himmo'na.
34 Ot agahana nadan hugatnah lana ya bayah ot ihamadnan libbutan
ot ikabayunah nan kabayuna ot iyena i han mabayadan an pun'iyanan
ot ipapto'na. 35 Hidiyen nabiggat ot idatnay pihhuh nan ud baleh nan
nun'iyananda ot alyonay, Ipapto'mu ta wa'et kulang hituwe ya ahi' bayadan
hi pumbangngada'.

36 On indappuh Jesus ot alyona i diyen lala'i di, Nganne tuwali i dadiyen
tulu di nahamad an hi ibban diyen tagun nahugatan?
37 Ya alyon diyen lala'i di, Nan nammo' i hiya.
Ot alyon Jesus di, Maphod on athidiy pangatmu.

Hay Nummangiliyan Da Mary I Marta I Da Jesus

38 Hidin mangmangnge da Jesus ya nipto'da i han boble ot umohnongda.
Ya wada han babain hi Marta an nangayag i dida ot mi'yeda moh baleda.
39 Ya wada han hi ibbanan hi Mary an hidin muntudtuduh Jesus hi baleda
ya e ni'ibun i hiya te pohdonan dongdonglon nan itudtuduna.
40 Mu hi Marta ya agge ni'idngol te dakol di tamuna ta lo'tat ya
minomnoman ot ena ibaga i Jesus an alyonay, Apu Jesus, undan ma''id
ha homo'mu i ha''on? Daan mo ta ibagam i Mary ta umali ta boddangana'
te aay an tinaynana' i hiya ta oh'ohhaa' an tumamutamu.
41 Ya alyon Jesus di, Marta, tanganu on danaen dakol an tamum di
ahiwam ya inomnomam?
42 Hi Mary ya maphod nan pinilinan aton. Ot adim ipagol te hituwen
adalona ya adi mabalin hi mihi''an i hiya.

11

Hay A'at Di Dasal
(Matthew 6:9-13; 7:7-11)

1 Han hin'algo ya nundasal boh Jesus ta on nagibbuh ya inalin nan ohan
itudtuduwanay, Apu Jesus, ituddum di atonmin mundasal ta umat i John
an intudtuduwana nadan mi'mi''uyug i hiya.
2 Ot alyon Jesus di, Wa'et mundasal ayu ya alyonyu di, Ama, hanat he''ay
dayawon an namin di tatagu. Ya hanat he''ay mun'ap'apuh tun luta.
3 Ya hanat abigabigat on idatmuy itanudmi.
4 Ya hanat pakawanon da'mi hinadan numbahulanmi te teen
pakawanonmi damdama nadan numbahul i da'mi. Ya adim bahan
iyabulut di nunhiglan apatnaanmi.
5 Ya alyon bon Jesus di, Onha wada i da'yu ha umeh balen di hi ibbanah
nan lumabi ta mungkolab an alyonay, Idattana' bahan an iba hi makan
6 te wahdi han mangili' an pa''alina ya ten ma''id ha idadaan'uh anona.
7 Ya alyon diyen hi ibbana di, Adi'a umipatukal te ten nalo' amin
hina'amma ya humigaa' teen bumangon an mangdat hinan ibagam.
8 Mu adi mangmanghop an mangibagabaga hidiye hinan mahapulna ta
lo'tat mo ot bumangon ot idatna. Ibaga' i da'yu an manu'eh indatna ya adi
gapuh nunhinagiyanda mu gapu ta adi mangmanghop an mangibagabaga.
9 Ot alyon bon Jesus di, Ibagayu nan mahapulyu i Apu Dios ot idatna
an umat hinan umana'anap an lo'tat ya hama'ona nan mahapulna ya nan
kumulkukulkug an lo'tat ya mibughulan.
10 Te nan mumbaga ya hiyay midattan. Ya nan mun'anap ya hiyay
manama' hinan ana'anapona. Ya nan mungkulkug ya mibughulan.
11 Ya ta'on on da'yun a'ammod ya adi mabalin hi mumbaga'e nan
imbabaleyuh ekan ya ha ulog di idatyu.
12 Ya mumbaga'eh itlug ya undan ha gayyaman di idatyu?
13 Ot tigonyu an ta'on on adi maphod di a'atyu mu innilayun mangdat hi
maphod hinan imbabaleyu. Ot namama mo i Ama ta'uh ad abunyan an
idatna nan Espirituna hinadan mumbaga i hiya.

Hay A'at Jesus Ya Hi Satanas
(Matthew 12:22-30; Mark 3:20-27)

14 Han hin'algo ya lina'ah Jesus han dimunyun nih'op i han lala'i ta adi
humapit. Ta masda'aw nadan tatagu te mabalin mohpen humapit.
15 Mu nadan udum an nanigo ya alyonday, Umman hi Satanas di nangdat
hi abalinana ta hiya nan abalinanan munla'ah hi nih'op.
16 Ya nada'e damdaman udum ya alyonday, Ipatigom ha panginnilaanmi
an hi Apu Dios di nannag i he"a.
17 Mu innilan Jesus di wah nomnomda ta hiya nan alyonay, Onha
mumbubuhhulan nadan himpamoble ot umannung an lo'tat ya madadag-
dan namin. Ya atbohdih nadan hina'amma an onha dida dida on
numpapatteda ot lo'tat ya madadagdan namin.
18 Ya alyonyuh hi Satanas di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op
mu undan mabalin ta mi'buhul hi Satanas hinadan ibbanan didimunyu?
Adi, te onha atonahdi ot lo'tat ya mapogpog di pun'ap'apuwana.
19 Alyonyuy hi Satanas di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op mu
nadan ibbayun munla'ah hi nih'op ya adida alyon di hi Satanas di nangdat
hi abalinanda te hi Apu Dios. Ot diday mangibaga an nan imbagayu ya
nibahho.
20 Te umman hi Apu Dios di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op
ta panginnilaanyu an wada mo nan pun'ap'apuwan Apu Dios hitun luta.
21 Ya alyon bon Jesus di, Hi Satanas ya umat hinan mabikah an
lala'in numpapahul ya nunhihikot an mun'adug hi balena ta adi ma'akoy
gina'una.
22 Mu nalakah pangabaka' i hiya te pulho' nan pahulna ya hikotna an
alyona eh'ay pumbaliwna ya nun'ipiyappong'u nadan gina'unah nadan
ibba'.
23 Ot alyon bon Jesus di, Ipa'innila' teen nan adi umunud i ha''on ya hiya
nan mi'buhul i ha''on. Ya nan adi bumoddang an mangipa'innilah a'at'u ya
hiyay mangiyadawwih nadan tatagu i ha''on.

Hay Pumbangngadan Nan Dimunyuh Nan Nih'opana
(Matthew 12:43-45)

24 Ya alyon bon Jesus di, Nan dimunyu ya nala'ah'e hinan nih'opana ya e
dimmanallanan hinan agge naboblayan an e manama' hi iha''adana. Mu
ma''id'e ha mabalin hi iha''adanahdi ya
25 ipatnana bon mumbangngad hinan nala'ahana ni'. Ot ume'e ta
tinigonan pinumhod di adol diyen tagu an umat i ha bale an nabao ya
nahagadan
26 ya ume ta ena i'uyug di pituh nadan dimunyun adi ahan maphod di
pangatda mu hiya ta eda mih'op i diyen tagu ta iyal'alanay abahbahana.

Nan Nahamad Hi Pun'amlongan

27 On inalin Jesus hidiye ya pun'olot han babain himmapit an alyonay,
Mipa'amlong nan nangiyayyam ya numpa'inum i he''a.
28 Mu alyon Jesus di, O mu inyal'alanay pun'amlongan nan mangngol ya
mangunud hinan hapit Apu Dios.

Hay Nummahmahan Nadan Tataguh Hi Nalpuwan Jesus
(Matthew 12:38-42; Mark 8:11-12)

29 Hidin mun'a'udman nadan dakol an tatagun na'amung ya inalin Jesus
di, Da'yun tinanud hi ad uwani ya adi ahan maphod di a'atyu. Pohdonyun
tigon di ato' hi milagro ta pamatiyanyu an ha"on nan hinnag Apu Dios mu
ma"id ha ipatigo' ta ammuna din na'at i handin hi Jonah.

30 Te handin na'at i Jonah di nangipa'innila i handidan i Ninibeh an hiya
ya hinnag Apu Dios. Ot athidi bon ha''on an Nitulang Hitun Tatagu an
waday ma'at i ha''on ta pamatiyanyun tinanud hi ad uwani an ha"on nan
hinnag Apu Dios.
31 Ya ta'on on handin babain patul an i Seba ya hiya boy tuma'dog
hitun punhumalyaan Apu Dios hi atagutaguh tun luta ta iyuhuhnay
numbahulanyu ta madusa ayu. Te ta'on on ni'iddawwiy numboblayana ya
imme damdamah nan na'annomnoman ya nala'ing an patul an hi Solomon
ta e nundongol hinan impa'innilana. Mu da'yu'e ya ta'on ahan on wahtu
nan na'abbaktu mu hi Solomon ya adiyu unudon.
32 Mu ibaga' i da'yu an hitun punhumalyaan Apu Dios hi atagutagu ya
iyuhuh nadan i Ninibeh an numbahul ayun tinanud hi ad uwani ta madusa
ayu. Te dida ya hidin dingngolda nan hapit Apu Dios an impa'innilan Jonah
ya inunudda ta nuntutuyudah bahulda. Mu da'yu'e ya ta'on ahan on wahtu
nan na'abbaktu mu hi Jonah ya adiyu unudon.

Hay Iyatan Nan Mata Hinan Hilaw
(Matthew 5:15; 6:22-23)

33 Alyon bon Jesus di, Undan waha taguh tinolgana'e nan dilag ya ena
impa"e onu ha"ubana? Otten di'et tinolgana ya ena impattuk ta pumatal
ta panigan di hunggop.
34 Ot nan ay hilaw di adol ya nan mata. Te maphod'en ma''id ha
bahbah nan mata ya maphod boy panigona. Mu napilok'e nan mata
ya munhihillong di panigona. Ta athidih nan nomnom an maphod'e ya
miyunnudan bon maphod di pangat. Mu ningamut'en adi maphod di
punnomnom ya immannung an adi bo maphod di pangat.
35 Ot hanat nomnomnomonyuy a'atyu hi'on immannung an nan nomno-
myu ya ay hilaw
36 ta wan maphod di pangatyu an ay napatalan ta ma''id ha agge
nahilawan.

Hay A'at Nadan Muntudtuduh Nan Tugun Moses Ya Nadan Paliseu
(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)

37 Hidin impadappuh Jesus nan inali'alina ya inayagan han Paliseu ta e
mi"an hi baleda. Ot mi'yeh Jesus ot e mi''an i dida.
38 Mu hi Jesus ya aggena inunud nan uldin di Judyu an ulahanday ta'leda
ya ahida mangan ta hiya nan masda'aw hidiyen Paliseu.
39 Ot alyon Jesus i hiyay, Da'yun Paliseu ya umat ayuh nan basu onu
duyu an manu nan muntigo te na'ulahan mu alulugnin nan niha''ad hi
dallomna te adi ahan maphod di pangatyu an umat hi pungkulukanyuh
nadan ibbayu.
40 Mumpunlayah ayu te hi Apu Dios an nunlumun da'yu ya adi ammuna
nan matigoh tigona te ta'on on nan adi matigo.
41 Ta mahapul an tigonyu ta ipaphodyu ni' di punnomnomyu ta inni-
laonyun hummo' hi ibbayu te mipaphod'e nan adi matigon punnomnomyu
ya maphod damdama nadan mipatigon atonyu.
42 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Mahmo' ayun Paliseu te nunhiglan
atatakut di ahi ma'at i da'yu. Manu te alyonyuy an namin nan mahapu-
lanyu an ta'on on nadan nitanom an ma'alih mint ya ruwi ya nadan udum
an middum hi makan ya nanongnan ipabangngadyu nadan mi'ami'apulu.
Mu hay nibahhawanyu ya adiyu aton di maphod hi ibbayun tagu ya ma"id
ha pamhodyun Apu Dios. Nipto' nan eyu pangipabangngadan i Apu Dios

hinan mi'apuluh nan mahapulanyu mu ta adiyu iwalong nadan udum an
pohdonah atonyu.
43 Ya hay oha bon impa'inghayu ya gahin on da'yuy e umbun hinan
mun'aphod an umbunan hinan a'am'amungan di Judyu ya pohdonyu
bo an da'yu ahan di apngaon nadan tataguh on ayu mawanat hinan
pummalkaduwan. Ta hiya datuwey gapuna an ahi atatakut nan pundusan
Apu Dios i da'yu.
44 Immannung an mahmo' ayu te atatakut nimpe nan ahi ma'at i da'yu.
Manu'e ya maphod di ipatigoyu mu hay immannung ya adi maphod di
a'atyu. Ta umat ayuh nadan lubu'an an nika''ut hinan luta ta ma''id ha
panginnilaan hi'on lubu'an. Ta hiya nan punhinggogoppa'an di mala''uh
yaden hidiyey ohan paniyo i dita'un Judyu.
45 Ya inalin han ohan nanginnilah nan tugun Moses di, Apu Jesus, hinaen
panpannapitmu ya niddum amin nibabain.
46 Ot alyon Jesus di, O immannung an mahmo' ayu bon nanginnilah nan
tugun Moses te dakol nadan naligat an ipapilityun ipa'at hinadan tatagu
mu onnot on adiyu unudon.
47 Ot gapun danaen at'atonyu ya atatakut di ahi pundusan Apu Dios i
da'yu te nipaddung ayu i handidan a'ammodyu an namatepate i handidan
propeta. Ta neen iphodanyu didah lubu'andah ad uwani.
48 Hay i'aligan nan eyu pangiphodan hi lubu'an handidan propeta an
pinatepaten handidan a'ammodyu ya da'yuy namaten dida.
49 Ta hiya nan hi Apu Dios ya impa'innilana tuwali nan ma'at an
alyonay, Honago' nadan propeta ya nadan mangipa'innilah a'at'u i dida
mu patayonday udum ya palpaligatonday udum.
50 Ta hiya nan da'yun tinanud hi ad uwaniy pangiballohan Apu Dios
hinan namatayandah nadan propetah din hopapna ta ingganah ad uwani.
51 Dadiyen pinatepaten handidan a'ammodyu ya nihipun i Abel ta
inggana i Sekariah an hiya din pinatedah nan way numbattanan nan
punggobhan hi mi'nong ya nan Templo. Ot ibaga' tee an hi Apu Dios ya
pi'dusa da'yun tinanud hi ad uwani an gapuh natayan dadiye.
52 Ya da'yun nanginnilah tugun Moses ya mahmo' ayu te madusa ayu an
gapuh adiyu pangipa'innilaan hinan nipto' an ibalinan diyen tugun Apu
Dios. Te ta'on on da'yu ya adiyu unudon ta hiya nan da'yuy manandih
nadan e idduman nadan tatagu i ha"on.
53 Ta on nakak hi Jesus i diyen balen nan Paliseu ya nitnud nadan
ma'hihhiwon hiya an dida nadan muntudtuduh uldin di Judyu ya nadan
udum an Paliseu ta dakol di minahmahandan hiya
54 ta alina hi waha ibahhawan di hapitona ta waha ipabahuldan hiya.

12

Hay Panalipodpodandah Nan Layah Di Paliseu
(Matthew 10:26-27)

1 Hidin mun'a'amungday linibun tatagu ta mun'igagatin di hukin di udum
ot padanan Jesus hinadan itudtuduwanan alyonay, Halipodpodonyu ta adi
ayu umat hinadan Paliseu an adida unudon nadan itudtududa.
2 Te udum hi algo ya ma'innilaan di a'atda te an namin nadan agge
na'innilaan hi ad uwani ya mipa'innilah udum hi algo.
3 Ya atbohdi nadan ibagayuh nan mahdom hinan ab'abbuh ayu an hinan
ibiggatana ya na'innilaan di dakol ya ta'on on nan ikutkutyamyuh ibbayu
an lo'tat ya ma'innilaan.

Hay Takutan Ta'u
(Matthew 10:28-31)

4 Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Ibaga' i da'yu an hanat adi ayu
tumakut hinadan mamateh adol te ammunah diyen abalinandan aton.
5 Ta hiya nan mahapul an hi Apu Dios di takutanyu te bokon nan adol ya
abuh di abalinanan patayon te abalinana bon mangipiye i da'yuh impilnu.
Ta hiya nan ipidwa' bon ibaga i da'yu an hanat malmuy takutyun adi
mangunud i Apu Dios.
6 Nomnomnomonyu an nan liman buding ya mabalin an duway hiping
di bayadda mu ipappapto' damdaman Apu Dios dida.
7 Ot namama mo i da'yu an innilanay a'atyu ya ta'on on hay bilang di
ibu'yu ya innilana. Ta hiya nan maphod on adi ayu nimpe minomnoman
hinadan ma'at i da'yu te innilayun ong'ongngal di punnomnom Apu Dios i
da'yu mu nan punnomnomnah nadan buding.

Hay Adi Pangibainan Hi E Nidduman I Jesus
(Matthew 10:19-20,32-33; 12:31-32; Mark 3:28-29; 8:38)

8 Alyon bon Jesus di, Ibaga' i da'yu an nan adi bumain an mangibagah
ibbanan taguh nan kimmuluganan ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya
adi' damdama ibain an mangibagah nadan anghel Apu Dios an hiya ya
immannung an niddum i ha''on.
9 Mu hanan mangibain i ha''on an iha''utnay kimmuluganan ha''on ya
atbohdin ibaga' hinadan anghel Apu Dios an ma''id ha niyatanan ha''on.
10 Ya alyona boy, Hanan tagun mamihul i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu
ya mabalin an mapakawan. Mu hi'on waha mangalih hi Satanas di nangat
hinan inat nan Espiritun Apu Dios ya adi mabalin an pakawanon Apu Dios
hi inggana.
11 Ya alina'e hi gapuh eyu pangitudtuduwan hi a'at'uy ahumalyaanyu
ta iye da'yuh nan a'am'amungan di Judyu onu hinan punhumalyaan di
gubilnu ya adi ayu minomnoman hi pambalyuh nan ibagada
12 te ukod nan Espiritun Apu Dios an mangipanomnom i da'yuh nan
ibagayu.

Nan Kadangyan An Nibahhoy Nomnomna

13 Hidin muntudtuduh Jesus ya himmapit di ohah nadan linala'in
ni'yamung an alyonay, Apu Jesus, daan mo ta he''ay mangibagah nan iba'
ta idatna nan boltano' hinadan bagin amami.
14 Mu alyon Jesus i hiyay, Hinae'e ya ukod ayu te aggeya' immalihtu ta
ha''on di mangipanuh hinan athina.
15 Ot alyon Jesus hinadan na'amung di, Halipodpodonyu ta bokon
hanadan ma'omnawan hitun lutay nonomnomonyu te umman bokon hay
dinakol di kinadangyan di alpuwan di maphod an itaguwan.
16 Ya wada bo han in'alig Jesus an alyonay, Wada han kadangyan an tagu
an abillog di puntanomana ya pinumhodday intanomnan wit ya barley.
17 Ta alyonah nomnomnay, Nganne nin di ato' te adida tayya umdah
tudan alang hi pangiha''ada' hitudan inapit'u?
18 Ya nanginomnomanan alyonay, Aay, ipapa''ih'un namin tudan alang'u
ta mumpa'iphoda' i ha inyong'ongngalna mu datuwe ta hidiy pangiha''ada'
hitudan inapit'u ya tudan odon'u.
19 Dakol bo aya datuwen kinadangyan'u ot innila' an botlonay atnay
tawon ta mabalin bo ayan idinong'un muntamu ta ona' mangmangngan
on immanin'innuma' on immanam'amlonga'.

20 Mu alyon Apu Dios i hiyay, Ni'ibbahhoh naen ninomnommu te aggem
innila an ad uwanin mahdom di atayam ot bokon he''ay mangikadangyan
i danaen inamu'amungmu.
21 On indappuh Jesus ot alyonay, Athinay ma'at hinan tagun ammuna
nadan wahtun lutay nomnomnomona an ma''id ha nomnomonah nan
iyatana i Apu Dios.

Hay Adi Inomnoman Hinan Mahapul Hi Itaguwan (Matthew 6:19-21,25-34)

22 Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Adi ayu minonomnoman
hinadan mahapulyu hi pi'taguwanyuh tun luta an umat hinadan itanudyu
onu ilubungyu.
23 Te hay tagu ya bokon hanan itanud onu ilubung di ma'ahhapul hi
itaguwan.
24 Nomnomonyu an nan gayang ya ma''id ha ugganda e pun'ohokan
onu punggapasan hi iyalangdah anonda. Mu hi Apu Dios ya indadaanay
anonda. Ot namammama mo ahan i da'yu an nabalbalol ayu i hiya mu
nadan hamuti.
25 Ya adi damdama mabalin an gapuh numanomnomanyu ya palod-
podonyuy atayanyu i ha hin'algo ni'mo.
26 Ot athidi'e ya tanganunyu attaon an numanomnom hi dakol?
27 Ya undan adiyu tigon nadan holo' an humabungda an ta'on on adida
muntamu onu mun'abol ya mapmaphodda. Ta ta'on on handin patul an
hi Solomon an kakaddangyanan an tagu ta mapmaphod nan lubungna ya
agge damdama nipaddung di amaphod nan lubungna hi amaphod dadiyen
habhabung.
28 Ot athidi'ey pangipapto' Apu Dios hinadan holo' an humabung an
wahnan natanoman hi ad uwani mu ma''id ha mapto' ya mapu'ulan hi
bigat ot undan adi namamay pangipapto'nan da'yu? Ya tanganu on athinan
ma''id ha dinolyun Apu Dios.
29 Hay maphod ya adi ayu minonomnoman hi anonyu ya inumonyu ya
hinadan udum an mahapulyu.
30 Te hanadan tataguh tun luta an agge kimmulug i Apu Dios ya danaey
omnawanda. Mu da'yu'e ya hanat adi ayu athidi te hi Apu Dios ya innilana
nadan mahapul ta'u ot hiyay ukod.
31 Haot eh'ay nonomnomonyu ya hay atonyun middum hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios. Ot hiyay ukod hinadan mahapulyu.
32 Ot alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Da'yun i'iba, ta'on on
oh'ohha ayun immunud i ha''on ya hanat madinol ayu te mun'am'amlong
hi Ama ta'un hi Apu Dios hi nangiddumanan da'yuh nan pun'ap'apuwana.
33 Ot maphod on eyu pun'igattang nadan odonyu ta iboddangyuh
nadan nun'awotwot. Te atonyu'ehdi ya ayyu iniphod ha pitakayuh adi
mapmappa''ih an pangi'amunganyuh nadan ikadangyanyuh ad abunyan.
Te hidiyey nahamad an pitaka te adi mabalin an matala' nan miha''ad hidi
te hidi ya ma''id ha mangako ya ma''id ha lu'lu' ya nadan udum an puma''ih.
34 Ot hanat dadiyey nabalol i da'yu ta dadiyey pun'onanonyuh nomno-
myu.

Hay Tumukalan Nadan Baal (Matthew 24:43-44)

35 Ya alyon bon Jesus i diday, Mahapul an nanongnan mundadaan ayun
manmannod hi pumbangngadan nan Ap'apuyu. Ta ta'on on lumabi ya
hanat nanongnan paddungnay mundaldallang nadan dilagyu.

36 Ta umat ayuh nadan tagala an tumukaldan mamannod hinan
ap'apudan e ni'hamul. Ta wan hiyah kumolab ya ni'bagondan ibughulan.
37 Te nadan tagalan akhupan nan ap'apuda an agge nalo' ta nundadaan-
dan mangibughul ya diday mipa'amlong. Te idadaan diyen ap'apuy makan
ta panganona dida.
38 Ot ipidwa' bon alyon i da'yu an dadiyen tagalan tumukal an
mamannod hi umaliyan nan ap'apuda ya diday mipa'amlong.
39 Ya umat hinan tagun wahnan nunhituwana an onha innilanay
umaliyan nan mangakoh nan balena ot adi malmallo' ta adugana nan
balena.
40 Ot hanat nanongnan mundadaan ayu te ha"on an Nitulang Hitun
Tatagu ya namaag ya nahanawwanga'.

Nan Na'na'unnud An Tagala Ya Nan Adi Dumngol An Tagala (Matthew 24:45-51)

41 Hiyah indappuh Jesus hidiyen inuhuhna ya alyon Peter di, Apu Jesus,
on da'mi ya abuh di pangalyam i naen imbagam onu da'min namin?
42 Ya alyon Jesus di, Nan na'na'unnud ya nanomnoman an tagala ya hiyay
pot'on nan ap'apunah mangipapto' hinadan ibbanan tagala.
43 Ya onha hidiyen tagala ya inaynayunan tumamutamu ta mumbangn-
gad hidiyen ap'apuna ya akhupanan at'attona nan tamun niyukod i hiya
ot hiyay mipa'amlong.
44 Ibaga' i da'yu an ma"id ha bahhonan hiyay pumpapto'onah nadan
kinadangyana.
45 Mu onha hidiyen tagala ya alyonay, Alina man nin ya mabayag di
pumbangngadan nan ap'apumi. Ta hanadan pinpinhodnay in'innatna ta
nunhiglay nangatnah nadan ibbanan tagala. Ta pamaaggon nangnangn-
gan on numbutobbutong.
46 Ya palpaliwana ya numbangngad hidiyen ap'apuna ya inakhupanah
diyen at'attona. Ot ma"id ha bahhonan dusaona ta ena iddum hinadan
agge kimmulug.
47 Ya nan tagala an innilana nan pohdon nan ap'apunah atona mu
attaonan adi aton ya nunhigla boy ahuplitana.
48 Mu nan tagala an aggena innila nan pohdon nan ap'apuna ta hiya nan
nibahhoy inatna ya manghan di ahuplitana. Te nan tagun nitudduwan ya
mahapul an unudona nan nituddun hiya. Ya onha dakol di nituddun hiya
ot atbohdin dakol di unudona te adina'e ya mumbahul.

Hay Gapunah Immaliyan Jesus (Matthew 10:34-36)

49 Alyon bon Jesus di, Innila' an nan immaliya' hitun lutay gumalat hi
pundudu'angan di tatagu ta hiya nan pohdo' an agagga ya magibbuh an
ma'at nan nun'iyali'.
50 Mu gahin di munholholtapa' ya impapateya'. Ta hiya tayya nan
nunhiglay inomnoma'.
51 Ya wan alyonyu on immaliya' ta luminggopda mohpey tataguh tun
luta. Mu adi athidi te gapun ha"on ya adida mun'u'unnudan te wadaday
umunud i ha"on ya wadaday adi.
52 Ta mihipun hi ad uwani ya wadaday hina'amman munhi'hi"an ta onha
limadah nan bale ot mihi"an nadan tuluh nan duwa.
53 Ya hinan udum ya nan hi amaday mihi"an hinadan linala'in im-
babalena. Ya athidi boh nan hi inada an mihi"an hinadan binabain

imbabalena ya hinan inapudan babai. Ya atbohdi nadan imbabaleda an mihi"anda hinadan a'ammodda.

Hay Adida Panginnilaan Hi A'at Nan Ma'ma'at
(Matthew 5:25-26; 16:2-3)

54 Alyon bon Jesus hinadan tatagu di, Da'yu'e ya wa'et tinangadyu an himmilong hi ad lagud ya alyonyuy, Tuwey udan ya indani ya immudan.
55 Ya wa'e bo ta ma'pattal ya alyonyuy, Umugoh ad uwani. Ya indani tatawwa ya ma''ugo.
56 Nunhigla mahan an munlayah ayu te tanganu on danae'e ya innilayun mangimatun mu nada'en ma'ma'at hi ad uwani ya adi ayu pa'immatun?
57 Tanganu on ayu adi pa'annomnom hi nipto' hi atonyu?
58 Ya wa'e bo ha nangidalom i da'yu ya eyu ipatnan mi'hapit i diyen nangidalom i da'yu. Te adiyu'e atonhidi ya umannung an iye da'yuh nan huwis ot nan huwis di mangipibalud i da'yu.
59 Ta nomnomnomonyu an gahin onyu ikaluh nan baludan nan bahulyu ya ahi ayu mibulus.

13

Hay E Ta'u Panukkatan Hi Punnomnom Ta'u

1 I diyen puntudtuduwan Jesus ya waday immalih mangipa'innilan hiyah nan na'at hinadan udum an i Galilee an impapaten Pilatu ot iddumnay daladah nadan i'nongda i Apu Dios.
2 Ot alyon Jesus i diday, Wan alyonyu on manu'eh athidiy na'at i dida ya dakdakkol di bahulda mu nadan udum an i Galilee.
3 Mu bokon athidi te an namin di tagun adi muntutuyuh bahulda ya athidi damdamay ma'at i dida an mateda ya mihi''anda i Apu Dios hi inggana.
4 Ya umat boh natayan handidan himpulut walun (18) natonan hidin natukkad nan natagen bale hi ad Siloam hidih ad Jerusalem an wan alyonyu on dakdakkol di numbahulanda mu nadan udum an ibbadan i Jerusalem ta hiya nan athidiy na'at i dida.
5 Mu bokon athidi te ta'on on da'yu ya adiyu'e idinong nadan pumbah-bahulanyu ya mihi''an ayu i Apu Dios hi pidwana.

Hay A'at Han Bungbunga''an

6 Wada bo han in'alig Jesus an alyonay, Wada han lala'in nuntanom i han bungbunga''an an fig. Ta wa'et timpun di bumungaana on ena tinigo mu ma''id ha imbungana.
7 Ta lo'tat ya inalinah nan puntamuwonay, Mi'atlu moh ad uwanih tawon hi nango'oddama' hi e bumungaan tuwen fig ya hiya damdaman adi bumunga. Longhommot eh'a ta adi mun'onan ituwen luta.
8 Mu inalin nan puntamuwonay, Mabalin'e apu, ya indani ta ipatna' ni' an abonowan ya tinogada'.
9 Ta on'e damdama adi bumunga ya ahim ipalngoh.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Nahi'pan I Han Habadun Tungo

10 I han Habadun tungo an e nuntudtuduh Jesus hinan a'am'amungan di Judyu
11 ya wahdi han babain nahi'pan ta pinaligat diyen nih'op i hiya hi himpulut waluy (18) tawon ta lo'tat ot mabakug ta adi ma'ukyad di bonogna.

12 Ta hidin tinigon Jesus ot ayagana ot alyonan hiyay, Ma'aan ayah naen
liwahom an iba.
13 Ot iha'monay ta'lena i hiya ya na'ibagan na'ukyad nan bakugna ot
dayawonah Apu Dios.
14 Mu nan mangipangpangulu i diyen a'am'amungan di Judyu ya
bimmungot te impaphod Jesus hidiyen waday liwahona i diyen Habadun
tungo ta inalinah nadan tatagu di, Onom di algoy puntamuwan ta'uh nan
hinduminggguwan ya tanganun ayu agge immalin numpa'agah ta gahin
hi'on ad uwani an Habadun tungo?
15 Mu alyon Jesus di, Munlayah ayu mahan nee te ta'on on Habadun
tungo ya eyu ubadon di talin nan nita'od an baka onu dongkiyu hinan
allungda ta eyu pa'inuman.
16 Hi'on atonyuhdi ya undan adi mabalin hi ipaphod hituwen babain
holag Abraham hinan liwahona hi ad uwanin Habadun tungo? Ya teen
umeh himpulut waluy (18) tawon di namalpaligatan Satanas i hiya.
17 Hidin inatnahdi ya nabainandan namin nadan humihiwon hiya.
Mu nada'en udum an tatagu ya mun'am'amlongdah nadan maphod an
ina'inatna.

Hay Nipaddungan Nan Kittakittang An Buwan Di Kayiw
(Matthew 13:31-32; Mark 4:30-32)

18 Alyon bon Jesus di, Hay ohah ipaddungan nan pun'ap'apuwan Apu
Dios
19 ya nan kittakittang an ohok an ma'alih mustard an e intanom han
taguh nan gardena. Ta hidin himmango ot mahikon ya numbuyaan di
hamuti nadan hapangna.

Hay Nipaddungan Nan Yist
(Matthew 13:33)

20 Alyon bon Jesus di, Hay oha bon ipaddungan nan pun'ap'apuwan Apu
Dios
21 ya nan yist an inalan nan babai ot pi'palutnah nan tuluy halub an
alina ta impa'ongngalna nan tinapay.

Hay E Middum Hinan Pun'ap'apuwan Apu Dios
(Matthew 7:13-14,21-23)

22 Hidin ume da Jesus hi ad Jerusalem ya innayunan timmanudtuduh
nadan boblen inwada.
23 Ya wada han mummahmah i hiyan alyonay, Apu Jesus, undan
ammunada ha oh'ohha hi mi'taguh munnananong hi awadan Apu Dios?
Ot alyon Jesus di,
24 Mahapul an atonyuy abalinanyu ta hunggop ayu i diyen nakuhhipit an
panto te ibaga' i da'yu an dumatong di timpu an dakolda mohpey naminhod
an hunggop i diyen panto mu adi mo mabalin.
25 Te umat hinan bale an niluh'e mon ingkalob nan ud bale ya ta'on moh
on ume nan tagun e kumolakolab on inanalinay, Apu, ibughulan da'mi
bahan.
Mu adida mibughulan te tobalon nan ud bale ot alyonay, Ay adi da'yu
man ibughulan te agge da'yu in'innila.
26 Ta ta'on mo boh on alyonyuy, O mu innila da'mi te hidin nun-
tudtuduwam hi boblemi ya wa'e on ni''an ami ya ni'yinum amin he''a.
27 Mu ahina bo alyon di, Agge da'yu nimpe in'innila. Da'yu'en adi maphod
di ina'inatna ya umaan ayuot eh'ah tun awada' te ma"id ha niyatanyu i
ha"on.

28 Ta hinan umayanyu ya ahi ayu kumogakoga ya ngumalingaliyot hidi.
Ya namama hi'onyu mangmangon hinan pun'ap'apuwan Apu Dios da
Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ya an namin nadan propetan Apu Dios ya
adi mabalin hi e ayu middum i dida.
29 Ya ta'on on hanadan tatagun nalpuh abobbobleh tun luta an ta'on on
bokon Judyu ya dayyadahdi an mi'mi''andahdih nan pun'ap'apuwan Apu
Dios.
30 Ot ibaga' i da'yuh ad uwani ta adi ayu masda'aw hi panginnilaanyu
an hanadan mapihul ya diday mapemanan hinan pun'ap'apuwan Apu
Dios. Ya hanadan mapemanan hi ad uwani ya diday mipada"ul hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios.

Hay Nangipa'aanan Nadan Paliseu I Jesus Hi Bobleda
(Matthew 23:37-39)

31 Indani ya wadaday Paliseu an imme ot alyondan Jesus di, Udu'dul on'a
umaan hitu te umman pohdon Herod an ipapate da'a.
32 Ya alyon Jesus di, Ekayut eyu ibaga i diyen ma'ngihhapit an hi Herod
ta nomnomnomonan adi' idinong hituwen tamu' an e' punla'ahan hi nih'op
ya e' pangipaphodan hinadan mumpundogoh ta wan agagga ya magibbuh.
33 Ya mahapul damdaman inayun'un umeh ad Jerusalem hi ad uwani
ta wan agagga ya dimmatonga' i diyen boblen namatapatayandah nadan
propeta te hidiy pamatayanda damdaman ha''on.
34 Ya alyona boy, Nunhigla ahan tayyan mahkit di nomnom'uh nadan
ato'aton nadan i Jerusalem an umat hinan eda namatapatayan hinadan
propeta ya handidan udum an nuntudtuduwon Apu Dios an nunhinto-
topaanda dida. Ya numpi'atnay nangipatnaa' an mangamung i didan
namin ta ipapto"u dida an umat hi pangipapto' di manu' hinadan impahna
mu ningamut an adida pohdon.
35 Ta hiya nan iwalong mon Apu Dios nan numboblayanda. Ot ibaga' tee
i da'yu an tuwen adiya' mo tigon i da'yu ta ingganah tun pumbangngada'
hi pidwana an pangalyanyu hi, Madayaw hituwen hinnag Apu Dios hi
mumpatul.

14

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Lala'i

1 I han oha bon Habadun tungo ya e ni''an hi Jesus hi balen nan ohan
ap'apun di Paliseu. Ya hanada'en tatagun wahdi ya hiyay hahalipatanda
2 te wahdih hinangngabna han lala'in linum'a' di hukina ya ta'lena.
3 Ot alyon Jesus hinadan muntudtuduh uldin di Judyu ya nadan Paliseu
di, On paniyoh pangipaphodan hinadan mundogoh hinan Habadun tungo
onu adi?
4 Mu namaaggot dindinnonganda. Ot iha'monay ta'lena i diyen lala'in
waday dogohna ya pinumhod ot pa'anamutona.
5 Ot alyonay, Onha nipaddih an Habadun tungo ya wadada i da'yu ha
nabituy imbabalena onu bakana ya undan adiyu e ipadutu'?
6 Mu pamaag nadan tataguh dindinong.

Hay Nangitudduwan Jesus An Adi Maphod Di Munlattuwag

7 Hidin tinigon Jesus nadan ibbanan na'ayagan an mi''an an eda umbun
hinan maphod an ubunan di ma'alih nun'abaktun tagu ya alyonan diday,
8 Maphod on wa'et inayagan da'yu i ha kasal ya hanat adi pamaaggon e
ayu inumbun hinan umbunan nadan ma'alih nun'abaktun tagu. Te alinah
waday inayaganda hi nabakbaktu mu da'yu.

9 Ya undan adi ayu otahan bumain an e mi'aldan hinan adi maphod an
umbunan hi'on umali nan nangayag i da'yu ya alyonay, Umman hituwey
umbun i naen ubunan.
10 Ot hiya nan wa'et waday nangayag i da'yu ya udu'dulnay e ayu
umbun hinan adi maphod an umbunan. Ta alina'eh he''ay ohan nabaktun
tagu ya ukod nan nangayag i he''a an umalin mangali hi, Ibba', ume'a i
diyen maphod an umbunan. At'ehdiy atonyu ya ta'on on nadan tatagun
ni'yubunyu ya ibilang da'yu an nabaktu.
11 Te nadan mangipabaktuh adolda ya diday mipada''ul ya nadan
mangipada''ul hi adolda ya diday mipabaktu.

12 Ya inalin bon Jesus hinan nangayag i hiyay, Wa'et mumpahamul ayu
ya tigonyu ta bokon hanadan namnamaonyun ahi mangayag damdaman
da'yuy ayaganyu an umat hinadan gagayyumyu onu i'ibayu onu tulangyu
onu nadan kakadangyan. Te at'ehdiy atonyu ya inalayu mo tuwaliy
gunggunayuh ad uwani.
13 Ot hay maphod ya pi'yayagyu nadan adida abalinan an mangipa-
bangngad hinan atonyun dida an umat hinadan nun'awotwot ya nadan
mahmo' an waday liwahonda.
14 Atonyu'ehdi ya mipa'amlong ayu te hi Apu Dios di mangdat hi
nahamad an gunggunayuh pidwana hitun amahuwan an namin nadan
nipto' di pangatda.

Hay Ninomnom Nan Mumpahamul
(Matthew 22:1-10)

15 Hidin dingngol nan ohan ni'yubun i Jesus hidiyen inalina ya alyonan
Jesus di, Mipa'amlong nan tagun mabalin an e mi''an hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios.

16 Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim mu ta'on on dakolday
na'ayagan ya adida mi''an an namin. Te umat i han lala'i an ninomnomnan
mumpahamul te pinhodnan ayagan di dakol an mi'hamul.
17 Ta hidin nidadaan an namin ot honagona nan baalnan alyonay,
Ume'ah nadan tatagun nangipa'innilaa' tuwali ta umalidan mi'hamul.
18 Mu hidin immeh diyen baalna an e mun'ayag ya an namin nadan
nangibagaana ya waday udum hi atonda. Ta alyon nan oha di, Ibagam
hinan ap'apum an ta'omboh on adiya' attog umali te wada han ginattang'u
an puntanoman ot mahapul an e' tigon di a'atna.
19 Ya hana'en oha ya alyonay, Ibagam hinan ap'apum an pinhod'un
mi'yali mu ten mahapul an e' ni' ipatnan pun'aladuwon nadan himpulun
(10) bakan ginattang'u.
20 Ya inalin bon nan ohay, Ma''id ha ato' an umali te umman hiya tee hi
nalahina'.
21 Ot mumbangngad hidiyen baal ot ibaganah nan ap'apuna dadiyen
imbagada.

Ya bimmungot hi agge immayan nadan impa'ayagna ot alyonah mo boh
nan baalnay, Ma'anne'aot mo ta wa'e ha inakhupam hinadan nun'awotwot
ya nadan nun'apilok ya nadan nun'apilay ya diday inawitmu.
22 Ta imme nan baalna. Mu hidin immalida dadiyen tatagu ya tinigon
nan baal an dakkodakkol damdama nadan nidadaan ot ena ipa'innilah nan
ap'apu.
23 Ya alyon nan ap'apu i hiyay, Ekah nadan nun'idawdawwin boble ta
em pun'ayagan nadan tataguhdi ta dida moy mi''an hinadan nidadaan.

24 Ta ta'on on ma"id ha ohah nadan namangulun na'ayagan ha umalin
mi''an i datuwen impidadaan'un makan.

Hay Pangihamadan Ta'un Mangunud
(Matthew 10:37-38)

25 Hidin inaynayun da Jesus an mangmangnge hi ad Jerusalem ya
dakolday tatagun nitnud i hiya. Ta nunligguh mo ot alyonan diday,
26 Donglonyu boh tuwen ipa'innila' i da'yu. Nan tagun mangalih ha''on di
un'unudona ya mahapul an ha''on di pa'appohpohdona mu nadan udum
an umat hinan hi amana ya hi inana ya nadan i'ibana ya nan ahawana ya
nadan imbabalena ya ta'on on hay adolna.
27 Te nan tagun mangun'unud i ha"on ya mahapul an itpolnay punli-
gatana an ta'on on mipapate ya ha''on damdamay un'unudona. Te adina'e
atonhidi ya adi mibilang hinadan mangun'unud i ha"on.
28 Te nan umunud i ha''on ya nipaddung hinan mangapyah bale an
hay mamanguluh atona ya nomnomnomona ni' hi'on atnan namin di
mahapulna ya ahi magibbuh.
29 Te adina'e atonhidi ya alinah mahamang ya ammuna an adi magibbuh
ta an naminda moy manigo on
30 alyonday, Manu man eh'a nee te inhipunan mangapyah balena mu adi
nee pa'iggibbuh.
31 Ya nipaddung boh nan patul an e mi'gubat hinan oha bon patul an
hay mamanguluh atona ya ihamadnan nomnomnomon hi'on abalinan nan
himpuluy libun (10,000) tindaluna an abakon nadan baintiy libun (20,000)
tindalun nan pi'gubatanda.
32 Ta ono'nongona'e an ma'abakda ya namaag mo ya intuda'na ha e
manamu i dadiyen pi'gubatda ta ena ipa'innilan adida munggugubat.
33 Ot maphod on atbohdiy atonyu an pa'annomnomonyu te gahin di ayyu
taynan an namin nadan wadan da'yu an pohpohdonyu ya ahi mabalin an
umunud ayun ha''on.

Hay Umatan Di Ahin
(Matthew 5:13; Mark 9:50)

34 Nan tagun mangalih ha''on di un'unudona mu adina iyukod an namin
di itaguwanan ha''on ya umat hinan ahin an manu te maphod mu ma'aan
e nan tamtamna
35 ya adi mabalin hi mibangngad an ta'on on alyon di ta iddum ni'moh
nan pito' ta mi'abono mu adi damdama mabalin. Ta on mo mitopal ya
abuh. Ot da'yun waday ingana ya maphodot onyu na'addonglon danaen
inali'ali'.

15

Nan Natala' An Kalnero
(Matthew 18:12-14)

1 Wada han immayan nadan mun'amung hi buwis ya nadan udum an
alyon di Judyu hi nun'abahulan hi awadan Jesus te pinhoddan donglon
nadan itudtuduna.
2 Ta gapu i diye ya mungngodongodo nadan Paliseu ya nadan
muntudtuduh uldin di Judyu an alyonday, Tee mahan han tagu an
pohpohdonan e midmiddum ya e mi'mi''an hinadan nun'abahulan.
3 Ta hiya nan inuhuh bon Jesus nan aton han mumpastol an alyonay,

4 Onha wada i da'yu ha hinggahut (100) di kalnerona ya natala' di oha
ya undan adiyu taynan nadan nahiyam ta hiyam (99) hinan pumpastolan
ta eyu hama'on nan natala'?
5 Ma''id ha bahhonan hinama'yu'e ya mun'am'amlong ayu ya pinahonyu
6 ta iyanamutyu ya eyu inuhu'uhuh hinadan gagayyumyu ya hinadan hi-
naggonyuy pun'amlonganyu an alyonyuy, Anakkaya maphod ta hinama''u
nan natala' an kalnero.
7 Athinah nan tagu an paddungnay natala' an gapuh bahulna mu hi'on
muntutuyu ya indinongnan mangat hinadan pumbahulan ya hiya nan
paddungnay nahama'. Ot ibaga' i da'yun nunhiglay pun'amlongan Apu
Dios ya nadan anghelnahdi hi ad abunyan i diyen nahukkatan di a'atna
an ta'on on dedahdi nadan nahiyam ta hiyam (99) an maphod tuwaliy
a'atda.

Nan Natala' An Gumo' An Pihhu

8 Alyon bon Jesus di, Atbohdi hi'on waha babai hi waday himpuluh (10)
silber hi pihhuna mu indani ya tinala'nay ohahdih nan balena. Ma"id ha
bahhonan tolgana nan dilag ya init'itnan namin nadan wahnan bale ta
ingganah ona hama'on.
9 Ta hinama'na'e ya ena mohpe inuhu'uhuh hinadan hinaggonay
pun'amlonganan alyonay, Maphod ta hinama''u nan pihhun tinala''u.
10 Ot athidiy amlong nadan anghel Apu Dios hi'on waha tagun muntu-
tuyuh nadan numbahulana ya indinongnan mangat i dadiye.

Hay Na'at Hinan Lala'in Inumahnay Pihhuna

11 Alyon bon Jesus di, Wada han kadangyan an waday duwan imbabale-
nan linala'i.
12 Ya i han hin'algo ya ni'hapit nan udidiyan i amanan alyonay, Ama,
pohdo' an alan hi ad uwani nan boltano'. Ot iyabulut amana ta ginodwana
nan kinadangyana ot idatnay godwana i hiya.
13 Mu agge nadne ya inumahnan namin nan pihhuna te numbaat i han
idawwidawwin boble ot kumpulnay pangiyatanah nan pihhuna.
14 Mu hidin inumahnan namin ya nawada han bitil ya ma''id mo ha
pihhunah pangattangnah nadan mahapulna ya anona.
15 Ot e humamahama' i ha ena puntamuwan ta lo'tat ya dinatngana
han balen han kadangyan ot e mumpahmo' i hiya ta wan mi'tamuhdi.
Ya inabulut diyen kadangyan ot hiyay ena pumpangpangannon hinadan
babuyna.
16 Ya nunhiglay inagangna mu ma"id ha e mangdat hi anona ta lo'tat
ya nalmuy naminhodnan mi''an hinadan babuy. 17 Mu hidin nomnom-
nomona nadan ina'inatna ya nanginomnomanay baleda ta alyonay, Hidih
balen ama ya dakolday puntamuwona ya mahawwalan di anonda. Mu
teeya' hitun iyate' di inagang'u.
18 Udu'dulnaot eh'ay mumbangngada' hi balemi ta e' ibaga i ama an ongal
di e' puntutuyuwan hinadan numbahula' i hiya ya namama i Apu Dios.
19 Ya ibaga' ta ta'on attog ona' adi ibilang hi imbabalena mu ta wan alana'
hi puntamuwona.
20 Ta nakak mo ot ipluynah baleda. Ta hidin tuwen dumatong ya
minangmang amana an ahohomo' ot ena pundamu ot inayunan awalon
te nangin'a'amlong hi numbangngadana.
21 Ya inalin nan imbabalenan hiyay, Ama, ongal di tutuyu' hinan
numbahula' i he''a ya namama i Apu Dios ot ta'on attog ona' adi ibilang hi
imbabalem.

22 Mu inayagannot amana nadan baalna ot alyonan diday, Pi'bagonyun
iyali nan maphod an lubung ya impilubungyun hiya ya numbalitu'onyu ya
nunhapatutonyu.
23 Ya eyu inala nan nipataban baka ya pinaltiyu ta ihda ta'un namin ta
mun'am'amlong ta'u.
24 Te tun imbabale' ya paddungnay nate mu ten paddungnay timmagu
an umat hinan natala' ni' mu ten nahama'.
Ot mun'am'amlongdan munhahamul.
25 Mu nan panguluwan ya ma''id hidi te immeh nan puntanoman. Ta
manatong hi baleda ya dingngolnay munggangha ya minangmangnay
manayo.
26 Ta on dimmatong ot ayaganay ohah nadan baalda ot mahmahanay
gapun diyen at'atonda.
27 Ya inalinay, Manu'e ya numbangngad hi ibbam ta hiya nan impapaltin
amayu nan mataban baka ta pun'am'amlongan ta'u te malinggop an
numbangngad nan ibam.
28 Mu ona dingngol hidiye ya binum'on. Ot umeh amana ot ena
ihaphapitan.
29 Mu alyonay, Atnay tawon di namoddaboddanga' i he''a an ma''id ha
agge' inat hinadan imbagam mu aggeya' impaltiyan i ha gulding ni'mo ta
wan inayaga' nadan gagayyum'u ta ni'yam'amlongdan ha''on.
30 Mu ad uwani nayya an immanamut nan imbabalem an ena in-
walewalehwe nan pihhum hinadan binabain mumpabayad hi adolda ya
impaltiyam i ha mataban baka.
31 Ya alyon amanay, Imbabale, he''a'e ya wadawada'an ha''on ot an namin
nadan kinadangyan'u ya bagim.
32 Mu maphod on ta'u mun'am'amlong te hituwen hi ibbam ya paddung-
nay nate ot ahi tumagu ya paddungnay natala' ot ahi mohpe tee mahama'.

16

Han Kadangyan An Lala'i Ya Han Nala'ing An Puntamuwona

1 Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Hanat igongahanyu bo han
uhuho' i da'yu. Wada han kadangyan an lala'i an wada han puntamuwona
an nangiyukodanan namin hi kinadangyana. Mu indani ya wada han
immeh awadan diyen kadangyan ot alyonay, On innilam an um'ummahon
nan puntamuwom di udum hinan pihhum?
2 Ta inayagana nan puntamuwona ot alyonay, Tanganu on nee han
dingngol'un at'attom? Iyalim hitun namin nadan lista'an nadan in-
yukod'un he''a te bokon mo he''ay pangiyukoda' hinadan kinadangyan'u.
3 Ta hidi mon na'innilaanan ma'aan hinan tamuna ya ninomnomnan
alyonay, Nganne nin moy ato' hi ona' aanon ituwen puntamuwa' ya ten
adi' mo abalinan an e munggaud ya bumaina' an e mun'od'oddo?
4 Ta alyonah nomnomnay, Aay athituy ato ta wa'et ma'aana' ituwen tamu'
ya ayagana' hinadan tataguh nunhituwanda ta mi'hituwa' i dida.
5 Ta hay inatna ya ohha on inayaganah nadan immutang hinan
puntamuwana ta hidin immali nan namangulu ot alyonay, Atna'e ta'way
ginawatmuh nan puntamuwa'?
6 Ya alyonay, Hinggahut (100) di latan manteka.
Ya alyonan hiyay, Tee tun lisibun nan ginawatmu ta pa'ibagom an
hukkatan hi nabongley (50) lata nan nitudo'.
7 Ya hidi bon immali nan oha ot alyonay, Atna'e ta'way ginawatmu?

Ya inalinay, Ot tee pibon hinlibuy (1,000) sakun boga.
Ya alyonan hiyay, Tee tun lisibuna ta hukkatam nan nitudo' hi waluy gahut (800).
8 Ta hidin na'innilaan nan ap'apunah diyen at'attona ot alyonan hiyay, Nunhigla peman nayyan nahalatom di ataguna.
Ta on indappuh Jesus ot alyonay, Immannung an athinay a'at di tataguh tun luta an adi mangulug i Apu Dios te na'la'ingdan munnomnom hi atonda hinadan ibbadan agge kimmulug hi'on waday pinhoddan aton mu ma"id ha athidi hi punnomnom nadan kimmulug i Apu Dios.
9 Ot hay pohdo' an alyon i da'yu ya maphod di ihmo'yuot nadan wadan da'yuh nadan nun'awotwot ta ta'on on mapuh mu ta wan miyabulut di iddumanyuh nan awadan di itaguwan hi munnananong.
10 Te nan tagun innilanan mangipapto' hinan ta'on on kittang an niyukod i hiya ya mabalin an pundinolan hinan ongal an miyukod i hiya. Mu nan tagun kulukona nan kittang an niyukod i hiya ya namaman adi mabalin an pundinolan hinan ongal.
11 Ya alyon bon Jesus i diday, Onha aggeyu innilan mangipapto' hinadan kinadangyan hitun lutan niyukod i da'yu ta umat ayu i naen muntamu ot namaman aggeyu innilay atonyuh nadan nahamad an kinadangyan hi ad abunyan.
12 Ya atbohdin ma"id ha madinol an mangiyukod i da'yuh kinadangyanda hi'on athinan kulukonyuy ibbayun tagu.
13 Ya alyon bon Jesus di, Nan himbut ya adi mabalin hi duway pun-hilbiyana. Te mahapul an iyohhanay punhilbiyana ta hiya nan iwalongnay oha i dida. Ot athidin da'yu an ong'ongngal'ey punnomnomyuh nadan mikadangyan hitun luta ya ma"id ha atonyun mangunud i Apu Dios.

Nadan Udum An Tudtudun Jesus
(Matthew 5:31-32; 11:12-13; Mark 10:11-12)

14 Hanadan Paliseu an hay pihhu ahan di gagamgamanda ya onda dingngol dadiyen inali'alin Jesus ya nunhiglay pangalidan hiya.
15 Mu alyon Jesus i diday, Umman aggahyu te ipatigoyuh nadan tatagun maphod ayu mu innilan Apu Dios di punnomnomyu. Ot ta'on on pemanan da'yuh nadan tatagu mu hi Apu Dios ya nunhiglay bungotnan da'yu.
16 Ot alyon Jesus di, Ipa'innila' bon da'yu an hanan Nitudo' an Tugun ya nadan intanudtudun handidan propeta di na'unu'unud ta ingganah din nuntudtuduwan John an mumbonyag. Mu maphod ta ad uwani ya mitudtudu mon namin nadan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios ta hiyay gapunah pangan'anusan di udum te pinhoddan e middum i diyen pun'ap'apuwana.
17 Mabalin an ma'umah hi ad lagud ya tun luta mu nan hapit Apu Dios ya adi mabalin hi mama"id an ta'on on ha kittang an hapit.
18 Ya hay ohah nibagahdi ya nan lala'in mangibolheh* ahawana ta ahhin mumbintan ya mibilang hi nunluktap. Ya atbohdin mibilang hi nunluktap nan lala'in mangi'ahawah nan babain nibolhe.

Nan Na'at Hinan Kadangyan Ya Hi Lasarus

19 Ot alyon bon Jesus di, Wada han kadangyan an tagu an wadan namin di mahapuldah baleda.
20 Ya wada bo han nawotwot an hi Lasarus an na'gullidan an namin di adolna an e mibakbakilang hinan way geyt diyen kadangyan

---

* **16:18 16:18** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

21 te hay wah nomnomna ya wada'ey itopaldah nadan makan an
inaggeda ya ena pinidit ta anona. Ya wa'e bo udot on imme nadan kahu
ta eda himuhimutan nadan gulidna.
22 Mu lo'tat ya nateh diyen nawotwot ot awiton nadan anghel di
linnawanah awadan Abraham an hi apu ta'uh din nadne. Indani ya nate
damdamah diyen kadangyan ot eda ilubu'.
23 Mu immey linnawanah awadan di punligatan ta nunhiglay punhol-
holtapanahdi. Ya intangadna ya tinigonah Abraham mu ni'iddawwi ya hi
Lasarus an nihaggon i hiya.
24 Ot itkuknan alyonay, Apu Abraham, hom'ona' bahan ta honagom hi
Lasarus ta hanongonay gamatna ya intodtodnah dila' te nunhigla tayyan
namaganan hi pangat tun apuy.
25 Mu inalin Abraham di, He"a'en imbabale, ya nomnomnomom an hidin
atagum ya mapmaphod di na'na'at hi nitaguwam mu hi Lasarus e attog ya
nunhiglay nunligatana. Mu ad uwani ya hiyay mun'am'amlong hitu ta he"a
piboy munholholtap.
26 Adi mabalin hinaen inalim te damuna nan numbattanan ta'u ta adi
mabalin hi umalihtu nadan malpuhna ya atbohdin adi mabalin hi umali
amihna.
27 Ya alyon diyen kadangyan di, Apu, ot at'ehna ya honagom bahan hi
Lasarus hi balen da ama
28 ta ena ipa'innilah nadan liman i'iba' ta wan adida umalih tun awada'
an punholholtapan.
29 Mu alyon Abraham di, Adi mahapul te wada tuwalin dida nadan
tugun Moses ya nadan intudtudun handidan propeta ot hidiyey maphod
hi donglonda ya inunudda.
30 Ya inalina boy, Apu Abraham, o mu ningamut an adida unudon dadiye.
Mu onha aya waha nate ya timmagu ta hiyay e mangipa'innilan dida ot
ma"id ha bahhonan muntutuyudah nadan numbahulanda ya idinongdan
mangat i dadiye.
31 Ya alyon Abraham i hiyay, Innila' an adi athidi te ningamut'en adida
unudon nadan tugun Moses ya nadan intudtudun handidan propeta ot
namama mahan an adida donglon nan alyon nan tagun nate ot ahi tumagu.

17

Hay Ma'at Hinan Tagun Bumalibali
(Matthew 18:6-7,21-22; Mark 9:42)

1 Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Immannung an hay tagu ya
wa'e on mabaliyan. Mu mahmo' nan tagun e bumalibalih ibbanan tagu te
hiyay dusaon Apu Dios hi pidwana.
2 Ot udu'dulnaot eh'ay ita'od ha madamot i ha batuh bagangna ya
bingkahda hinan baybay ta bokon hiyay gumalat hi pumbahulan nadan
pa'kullugna.
3 Ta hiya nan hanat halipodpodonyuy pangatyu.
Ya alina'eh waday numbahul hinadan ibbayu ya ihingalyu ta muntu-
tuyu'e ya indinongnan mangat hi athidi ya pinakawanyu.
4 Ta ta'on on mumpipitun mumbahul i da'yu hinan hin'algo muden
agagga bo on immalin mangibagah aggena naminhodan i diyen inatnan
nibahho ya mahapul an pakawanonyu.

Hay A'at Di Pangulug

5 Alyon nadan Apostoles i Jesus di, Ot at'ehna ya daan mo bahan ta
pa'ong'ongngalom di pangulugmi ta wan adi ami nalakan mabaliyan.
6 Ya alyon Jesus di, Umman bokon hay inongal di pangulug di
ma'ahhapul. Te onha waha pangulugyuh umat ni'mo hinan kitta'kittang
an ohok an mustard ya mabalin an ibagayuh nan kayiw hi mabuwag ta e
mitanom hinan baybay ot ma'at.

Hay A'at Di Tamun Di Baal

7 Alyon Jesus di, Hay impa'inghan nan tagun waday puntamuwonah
nan puntanomana onu pumpastolonah nadan kalnerona ya tinigona'en
immanamut nan puntamuwona ya ma''id ha alyonah ma'at mangan'a
8 te onnot bo alyonay, Munhukat'a ta idadaanmu ha ano' ya ahi'a
mangan.
9 Ya ta'on boh on na'na'unnud hidiyen puntamuwona ya adi mahapul hi
alyon diyen puntamuwanay munhanaa' i he''a te on tuwali hidiyey tamuna.
10 Ot mahapul an athidin da'yu an bokon hay apemananyuy nomnom-
nomonyuh eyu pangun'unudan hinan pohdon Apu Dios ta hay maphod ya
alyonyuy, Hituwe eh'ay tamumi te on ami tuwali baal.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Himpulun Na'gullidan

11 Hidin ume da Jesus hi ad Jerusalem ya ini'wadah nan numbattanan
di ad Samaria ya hi ad Galilee.
12 Ta hidin adadatongda i han boble ya wadaday himpulun (10)
na'gullidan an nanamun hiya mu nibata''anda.
13 Ya initkukdan alyonday, Apu Jesus, hom'on da'mi bahan.
14 Ta intigon Jesus i dida ot alyonay, Tanganuh on adi. Ekayu ta eyu
ipatigoy adolyuh nadan padi.
Ta hidin mangmangngeda ya na'aan nadan gulidda.
15 Ta nan oha i dadiye ya hidin tinigona an pinumhod di adolna ya
na'ibagan numbangngad. Ta mangmangnge on pun'itkuknay pundayaw-
nan Apu Dios.
16 Ta on dimmatong ot mundu''un hi hinangngab Jesus ot munhana i
hiya an alyonay, Maphod ta impaphoda'.
Hidiyen tagu ya bokon Judyu te i Samaria yaden adi munhayyup nadan
Judyu hinadan i Samaria.
17 Ya alyon Jesus di, Otten himpulu (10) ayun impaphod'u ya tanganun
daanda mo nadan hiyam?
18 Undan ahan ma''id ha ta'on on oha i didah mumbangngad hi munhana
i Apu Dios ta he''a ya abuh an nalpuh udum hi boble?
19 Ot alyonan hiyay, Tuma'dog'a ta ume'a ot gapuh pangulugmu ya
pinumhod'a.

Hay A'at Nan Pumbangngadan Nan Nitulang Hitun Tatagu (Matthew 24:23-28,37-41)

20 Wadaday Paliseu an immen e mummahmah i Jesus hi'on anuud an
madatngan nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya alyon Jesus i diday, Nan
pun'ap'apuwan Apu Dios ya ma''id ha panginnilaan hi adatngana
21 te ningamut an hay taguy awadana. Ta hiya nan adi mabalin hi alyon
di wahtun tinigomi onu wadahdi.
22 Ya alyonah nadan itudtuduwanay, Indani'e ot aptuwanyu man di
pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu ta alyonyuh ta'on ni'moh on ha
hin'algo ya wadaa' i da'yu mu adi mabalin.

23 Ya wadaday ahi mangali hi, Wahdi man anuhdi onu alyonday wahtu
mo mu hanat adiyu patiyon dadiye.
24 Te hana'en e' pumbangngadan an Nitulang Hitun Tatagu ya ma''apto'
te umata' hinan kilat an pi'bagonan patalan hi ad lagud.
25 Mu ad uwani'e ni' ya ahiwawana' ya paligatona' te adiya' pinhod
hitudan tatagu.
26 Mu hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu ya umat hinan
na'at hidin atagun Noah
27 an mahmahhiw nadan tinatagun himmanamuhhamul ya im-
manin'innum. Ya mahiw nadan binabai ya linala'ih eda alahinan. Ta
hidin nadatngan nan nagtud an algon hunggopan da Noah hinan papol
ot hunggopda. Ya nalbong tun luta ot mun'a'aten namin nadan tatagu.
28 Ya atbohdiy na'at hinadan tatagu hidin atagun Lot an pinalpaliwanda
bon himmanamuhhamul ya immanin'innum. Ya eda gimmanatgattang on
timmanantannomda on nanganapyadah bale.
29 Mu hidin tinaynan Lot hi ad Sodom ya nun'a'agah di mundalang
an asidu an nalpuh ad lagud ta numbalindah dapul an namin nadan
tataguhdi.
30 Ot athidi boy ma'at hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu.
31 Ot padana' i da'yu ta madatngan'eh diyen algo ya wa'et mipaddih an
um'umbun ayuh nan dola ya ma"id ha alyon hi hunggop ayu ni' ta e ayu
mangalah gina'uyu. Ya ta'on on hanadan himmiput ya ma"id ha alyon hi
umanamutda ni'.
32 Ta maphod on adi ayu umat hinan ahawan Lot an aggena inunud nan
inalin Apu Dios i dida te nunligguh ot mumbalin hi ay tu"ud an ahin.
33 Te nan tagun hay itaguwanah tun luta ya ammunay nomnomnomona
ya mihi"an i Apu Dios hi inggana. Mu nan mangunud i ha"on an ta'on on
mapalpaligat onu mipapate ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
34 Ya ibaga' bon da'yu an hi'on hinan mahdom di umaliya' ta alinah wada
ha duwan nundallag an nalo' ya pamaag ya awito' di oha ya mabatiy oha.
35 Ya atbohdih nadan binabain mun'ahhud an mumbayu an awito' di oha
ya mabatiy oha.
36 Ya atbohdih nan duwan linala'in wah nan puntanoman an pamaag bo
ya na'alay oha ya nabatiy oha.
37 Ta ona inuhuh hidiye ya alyon nadan itudtuduwanay, Apu Jesus, o ta
daanay a'atana?
Ya impa"el Jesus di nambalnan alyonay, Hanan nate an ma''agub ya hiyay
tumapang hinadan gayang an mangan hi nate.

18

Han Nabalu Ya Han Huwis

1 Wada boy intuddun Jesus hi aton ta adita umengle an mundasal ya ta
wan adi kumapuy di pangulug
2 an alyonay, Wada han boble an wahdi han huwis an ma"id ha takutna
i Apu Dios ya ma"id ha pangibilangnah tatagu.
3 Ya wahdi damdama han nabalu i diyen boble an umanneh awadana
on inalinay, Boddangana' bahan ta hanan nipto' di ma'at hinan mihahapit
an kasu'.
4 Hidin hopapna ya agge hinangut nan huwis hidiyen kasu mu lo'tat ya
alyonah nomnomnay, Ta'on teeh on ma"id ha takut'un Apu Dios ya ma"id
ha pangibilang'uh tudan ibba' an tatagu

5 mu udu'dulnay boddanga' hidiyen babai te on tee umipahigan agaggaon
immali.
6 Ot alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Hanat nomnomnomonyuh
diyen inat diyen adi maphod di pangatnan huwis.
7 Hi'on athidiy inatna ya namama mo i Apu Dios an boddangana nadan
pinto'nan tataguna an mumpamumpahmo' i hiyah abigabigat. Te hi Apu
Dios ya adi umat i diyen huwis an gapu ta agagga on imbagan diyen babai
ta hiya mo nan lo'tat ot boddangana
8 te hi Apu Dios ya immannung an nundadaan an mamoddang hinadan
tataguna. Mu ibaga' i da'yu an hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun
Tatagu ya dakolday akhupa' an nanginganuy i ha''on.

Han Duwan Linala'in E Nundasal Hinan Templo

9 Hi Jesus ya innilanan wadaday ni'yamung an tatagun mangalih
maphod tuwaliy pangatda ya nunhiglay pamihuldah nadan udum ta diday
nangipaddungan Jesus hinan alyonay,
10 Wadada han duwan linala'i an immeh nan Templo an e mundasal. Nan
oha ya Paliseu ya nan oha ya mun'amung hi buwis an ma'alih nabahulan.
11 Ta hidin hinunggopda ya e nun'ohhan timma'dog nan Paliseu ot
mundasal an alyonay, Apu Dios, munhanaa' ta adiya' umat hinadan
udum an tatagu an adi maphod di pangatda te iluktapday ahawada ya
kumulukulukda ya adiya' umat ituwen mun'amung hi buwis.
12 Ya innilam an ha''on'e ya mumpidwaa' an mun'ulat hinan ohay
dumingguh nan umaliya' an pundasalan ya atbohdin idat'un he''ay
mi'apuluh nadan bino'la' ya nadan inapit'u ya ta'on on nadan animal'u.
13 Mu hana'en mun'amung hi buwis an timma'dog hinan bata''ana ya in-
yungyungna ot pungkugakugnay palagpagna te nunhiglay puntutuyuwana
an alyonay, Apu Dios, hom'ona' bahan te innila' an ongal di numbahula'.
14 Ot alyon Jesus di, Immannung an hinaen numpada''ul an taguy
napakawan di bahulna an adi umat i diyen Paliseu. Te hanan tagun
mangilattuwag hi adolna ya mipada''ul. Mu nan mangipada''ul hi adolna
ya hiyay mipabaktu.

Hay Nunwagahan Jesus Hinadan U''unga
(Matthew 19:13-15; Mark 10:13-16)

15 Wadaday tinatagun pun'iyeday imbabaledah awadan Jesus ta
iha'monay ta'lena i dida ta mawagahanda. Mu hidin tinigon nadan
itudtuduwana ot ihingalda dida.
16 Mu inayagan Jesus dadiyen u''unga ot alyonah nadan itudtuduwanay,
Adiyu ipagol di pangiyaliyandah nadan u''unga i ha''on te hay middum
hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya gahin di umat hi a'at datuwen u''ungay
a'atda.
17 Te ibaga' i da'yu an nan tagun adi mumpada''ul ta adi umat i datuwen
u''unga ya adi mabalin an e middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.

Hay Immayan Han Kadangyan I Jesus
(Matthew 19:16-30; Mark 10:17-31)

18 Hidin mangmangnge da Jesus ya wada han ap'apun di Judyu an immeh
awadana ot alyonay, Maphod'a Apu Jesus. Nganne piboy ato' ta wan
mabalin an mi'taguwa' hi munnananong?
19 Ya alyon Jesus di, Tanganunmu alyon hi maphoda' an ammunah Apu
Dios hi maphod?

20 Ot mahapul an unudom nadan innilam tuwali an tugun Apu Dios an
umat hinan alyonay, Adiyu iluktap di ahawayu ya adi ayu pumate ya adi
ayu mangako ya muntistigu ayu'e ya hanat adiyu ibagay agge immannung
an inat di ibbayu ya hanat ulayanyu nadan a'ammodyu.
21 Ya alyon diyen taguy, Nihipun hi a'unga' ya inunu'unud'un namin
danaen inalim.
22 Ya alyon Jesus i hiyay, O mu wada han ohan mahapul hi atom. Em igat-
tang an namin nadan nabalol an wadan he"a ya impiyappongmuh nadan
nun'awotwot ot waday kinadangyanmuh ad abunyan. Ta inatmu'ehdi ya
ahi'a immali ta miyunud'an ha"on.
23 Mu hidin dingngolnah diye ya nginumhop te kakaddangyanan an tagu.
24 Ya hidin tinigon Jesus an nginumhop ya alyonah nadan
itudtuduwanay, Umman naligat tuwaliy e idduman nan kadangyan
hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
25 Te ibaga' i da'yu an nalakah pangi'wan nan kemel hinan abut nan
tantan mu nan e idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
26 Ta hanada'en nangngol ya alyonday, Ta nganne nin mahan mo ha
mi'tagu i Apu Dios?
27 Ot alyon Jesus di, Hanadan tatagu ya ma"id ha abalinanda an e
mangipiddum hi adoldah nan pun'ap'apuwan Apu Dios mu hi Apu Dios
ya ma"id ha adina abalinan an aton.
28 Ya alyon Peter di, Ot nganne moy ma'at i da'mi an teen tinaynanmiy
numpunhituwanmi te pinhodmin mitnud i he''a?
29 Ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an hanadan manaynan hi nunhi-
tuwanda ya ahawada ya i'ibada ya a'ammodda ya i'imbabaleda an gapuh
eda pangipa'innilaan hinan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios
30 ya dakkodakkol di midat i didah ad uwanin ataguda ya mi'tagudan
Apu Dios hi munnananong.

Hay Pitlun Di Nangipa'innilaan Jesus Hi Atayana
(Matthew 20:17-19; Mark 10:32-34)

31 Inayagan Jesus nadan Apostoles ot eda munhiwwe ot alyonan diday,
Teen ume ta'uh ad Jerusalem ot mipa'annung nan intudo' handidan
propeta an ma'at i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu
32 te tiliwona' ya ahiya' inyukod hinadan bokon Judyu ta ilaylayahhana'
ya nuntukpaana'
33 ya nunhoplata' ya ahiya' pinate. Mu hinan mi'atluh algo ya
mamahuwana'.
34 Mu nadan itudtuduwana ya aggeda ahan na'awatan hidiyen imbagana
an ta'on on dinadno' Jesus di nangalina.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Matan Han Napilok
(Matthew 20:29-34; Mark 10:46-52)

35 Hidin adadatong da Jesus hi ad Jeriko ya wada han lala'in napilok an
um'umbun hinan da'ging di awon an umanod'oddo.
36 Ta hidin dingngolnan dakolday tinatagun mala''uh ot alyonay, On
nganne danaen mala''uh?
37 Ya inalidan hiyay, Da Jesus an i Nasaret.
38 Ya tinumkuk an alyonay, He"an Apapun David, hom'ona' bahan.
39 Ya inhingal nadan tatagun namangulu an alyonday, Dindinong'a pibo.
Mu onaot iyal'alan muntukuk an alyonay, He''an Apapun David, hom'ona'
bahan.

40 Ta hidin nipotto' hi Jesus hi awadana ot alyonay, Podnonyu ta
iyaliyuhtu. Ta onda inyeh awadana ot alyonay,
41 Nganney pohdom hi ato' i he''a?
Ya alyonay, Apu Jesus, pohdo' an tumigoy mata'.
42 Ya alyon Jesus i hiyay, Gapuh nan pangulugmu ya tumigo mo ayay
matam.
43 Ya na'ibagan tumigo mohpey matana ot inayunan miyunud i da Jesus
an daydayawonah Apu Dios. Ya ta'on on hanadan nanigo i diyen na'at ya
dinayawdah Apu Dios.

19

Hay Naminhodan Sakeus An Manigo I Jesus

1 Hidin mala''uh da Jesus hi ad Jeriko
2 ya wada han kadangyan an tagu an hi Sakeus an hiyay ap'apun di
mun'amung hi buwis.
3 Ya pohdonan tigon hi Jesus mu ma''id ha atona te dakkodakkolday
tatagu yaden akhop an tagu
4 ta hiya nan namangulu ot e kumayat hinan kayiw an sikamor ta way
atonan manigo i Jesus te i'wanahdi.
5 Ta hidin nipotto' hi Jesus hidi ya intangadna ot alyonan hiyay, Sakeus,
lumah'un'a ta mi'yeya' hi baleyuh ad uwani.
6 Ot munlah'un hi Sakeus an nunhiglay amlongna hi pi'yayan Jesus hi
baleda.
7 Ta hidin tinigon nadan tatagu ya alyonday, Tanganu mahan on mi'yeh
Jesus hi balen di athidin nabahulan?
8 Mu hi Sakeus ya timma'dog ot alyona i Jesus di, Apu Jesus, pohdo' an
idat di godwan tun kinadangyan'u hinadan nun'awowotwot. Ya hi'on atna
nan kinuluk'u ya pumpipato' hidiyen ibangngad.
9 Ya inalin Jesus i hiyay, He''an holag Abraham ya maphod ta ad uwanin
algo ya an namin ayun nunhitu ituwen nunhituwam ya mi'tagu ayu i Apu
Dios.
10 Te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya immaliya' ta ha''on di mamangn-
gad hinadan nihiwwe i Apu Dios te e' hama'on nadan paddungnay natala'.

Han Muntamu An Niyukodan Di Pihhu
(Matthew 25:14-30)

11 Hidin indappuh Jesus nan inalina i Sakeus ot inayuna bon
muntudtuduh nadan tatagu te dee mon nihaggondah ad Jerusalem. Ya
innilana an hay punnomnomda ya dumatongda'eh ad Jerusalem ya
mihipun mo nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ot i'aligna
12 an alyonay, Wada han kadangyan an tagu an numbaat i han idawwin
boble ta hidiy pungkoronaandan hiya ya ahi mumbangngad ta mumpatul.
13 Mu hidin agagga mo ya makak ot ayaganay himpuluh (10) nadan
baalna ot ipiyappongnan dida nadan pihhuna ot alyonay, Ikumilhuyu ta
wan ma'udman ta ahi nangamung hi pumbangngada'.
14 Mu hanadan ibbanan bimmoble ya ahiwawanda ta hinnagday e
mangipa'innila i hiya an adida pohdon an hiyay mumpatul i dida.
15 Mu ta'on on athidiy alyonda ya ningamut an hiya damdamay napto'
hi mumpatul.
Ta hidin numbangngad ot ipa'ayagna nadan baalna an nangipiyappon-
ganah nadan pihhuna te pinhodnan innilaon di nangiyatanda.

16 Ta hidin imme nan oha ot alyonay, Apu patul, hanan pihhun indatmun
ha"on ya wahtu tee an numpipulun dimmakol.
17 Ya inalinan hiyay, Ongal di amlong'u i naen inatmu. Maphod'a an baal.
Ot gapu i naen maphod an nangipapto'muh nan kittang an inyukod'un
he''a ya ipabakbaktu' moy sa'admu ta he''ay mun'ap'apuh nan himpulun
(10) boble.
18 Ya immali bo nan oha ot alyonay, Apu patul, hanan pihhun indatmun
ha''on ya wahtu tee an numpiliman dimmakol.
19 Ya inalinan hiyay, Maphod hinaen inatmu ta hiya nan iyukod'un he"a
nan liman boble ta he''ay mun'ap'apuhdi.
20 Ya imme pibo nan ohan baal ot alyonay, Apu patul, wahtu tee tun
pihhum an linibbuta' ot e' ipa"e.
21 Te tumakuta' hi a'umahana te innila' an he"a ya ma'abbungot'an tagu
ya ta'on on adi'a ma'ungal ya waday midat i he"a.
22 Ya alyon diyen ap'apu di, Adi mahan nee maphod di a'atmun baal ya
he"a mahan nee ot ibagam di bahulmu. On tuwali innilam an mabungota'
an tagu an ta'on on adiya' ma'ungal ya waday midat i ha"on
23 ya tanganu onmu agge e imbangko ta wan ad uwanin numbangngada'
ya wa man ni'mo ha kittang hi pulsintuna?
24 Ot alyonah nadan wahdiy, Alanyuot nan pihhun hiya ya indatyuh nan
numpipuluy pulsintun nan niyukod i hiya.
25 Mu alyonday, Apu patul, ngalngalam bo yaden ongal mo nan pihhun
indatmun hiya.
26 Mu alyon diyen ud pihhuy, Ta'omman te nan tagun maphod di
pangiyatanah nan nidat i hiya ya hiya boy midattan ta wan ma'udman
nan wadan hiya. Mu nan tagun nibahhoy pangiyatanah nan kittang an
wadan hiya ya lo'tat ya ta'on on nan kittang an wadan hiya ya mama"id.
27 Ya hanada'en ma'hihhiwon ha''on an agge naminhod hi pumpatula' i
dida ya iyaliyu didan namin hitu ta tigo' di pamatayanyun dida.

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem
(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; John 12:12-19)

28 Hidin inalin Jesus hidiye ot ipanguluna ta innaynayundan immeh ad
Jerusalem.
29 Ya hidin tuwen dumatongdah ad Betpage an nihaggon hi ad Betani
hidih nan way nabillid an nungngadan hi Olibo ot honagonay duwah
nadan itudtuduwana
30 an alyonay, Ume ayuh nan boble ot wahdih nan hawwangon han
nitayun an kilaw an dongki an ma"id ni' ha nitnittakken hiya ya inubadyu
nan talina ya inyaliyuhtu.
31 Ya wa'et waha mangalih nganunyu ubadon di talina ya alyonyuy, O te
mahapul nan Ap'apu ta'u.
32 Ta imme nadan duwa ya immannung an wahdi nan inalinan dida.
33 Mu hidin ubadonda nan talin diyen kilaw ya inalin nan ud dongki di,
Tanganunyu ubadon nan talin nae?
34 Ya alyonday, O te mahapul nan Ap'apu ta'u.
35 Ta onda inyeh awadan Jesus ot ap'apanday bonog diyen kilaw hi
lubung ot mitakkeh Jesus.
36 Ya hidin tinigon nadan tatagun nakakda ot eda pun'ap'apan hi lubung
nan awon Jesus ta pangipatigodah pundayawdan hiya.
37 Ta hidin tuwen dumatongdah ad Jerusalem an mundayyudah nan
nabillid an nungngadan hi Olibo ya nangin'a'amlong nadan tatagun nitnud

i Jesus ot pun'itkukday pun'amlonganda i Apu Dios an gapuh nadan dakol
an tinannigodan ina'inatna.
38 Ya itku'itkukdan alyonday, Madayaw nan patul an hinnag Apu Dios.
Hiyay gumalat hi punhahayyupan di tatagu i Apu Dios. Ot madayaw nan
na'abbaktun Dios.
39 Ta hanada'en wahdin Paliseu an niddum i dida ya alyonday, Apu Jesus,
ihingalmu tudan itudtuduwam ta duminongda.
40 Mu alyon Jesus di, O mu duminongda'e ya immannung an mihukkat
nadan batu ta diday mangitkuk hi pundayawdan Apu Dios.

Hay Limmuwaan Jesus Hi Homo'nah Nadan I Jerusalem

41 Ya hidin minangmang Jesus hi ad Jerusalem ya munluluwah punnom-
nomnah nadan tatagun nunhituhdi.
42 Ta alyonay, Onha hi ad uwani tee ya innilayu nan mangdat hi
pumhodan di nitaguwanyu ot waot an pumhod ayu. Mu ma"id te ningamut
an adiyu imatunan.
43 Ot mahmo' ayu te wadaday ahi umalin mangubat i da'yu ta li''ubonda
nan bobleyuh kayiw onu pito' ta ma''id ha atonyun bumtik.
44 Ya umannung an ma'abak ayu te pumpate da'yu an ta'on on hanadan
imbabaleyu ya pundadagda nadan binattun babaleyu. Ot athituy ma'at i
da'yu te adiyu imatunan hi Apu Dios an mangihwang i da'yu.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo
(Matthew 21:12-17; Mark 11:15-19; John 2:13-22)

45 Hidin dimmatongdah ad Jerusalem ot madappuh hi Jesus hinan
Templo ot pun'ipalah'una nadan mumpunggattang hidi
46 an alyonay, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hanan bale' ya hidiy
pundasalanyun ha"on. Mu tanganu onyu numbalinon hi pangakawanyuh
pihhun nadan tatagun umalin mundayaw i Apu Dios?
47 Ta nihipun i diye ya abigabigat on e nuntudtuduh Jesus hinan Templo.
Ta hanada'en nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ya
ta'on on hanadan mangipangpanguluh nadan tatagu ya numanomnomdah
atondan mamaten hiya.
48 Mu ma''id ha atonda te hanadan tatagu ya nunhiglay naminhoddan
mundongol hinan itudtuduna.

20

Hay Nummahmahan Nadan Judyu Hi Sa'ad Jesus
(Matthew 21:23-27; Mark 11:27-33)

1 Hidin muntudtuduh Jesus hinan way Templo an ipa'pa'innilanah nadan
tatagun na'amung nan ahi aton Apu Dios an iphodanda ya imme nadan
nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu an didah nadan
mangipangpanguluh nadan tatagu
2 ot alyondan Jesus di, Ibagam ya aay i da'mi hi'on nganney sa'admu ya
nganney nannag i he"a ta pamaag ihya ya athinay atom.
3 Ya alyon Jesus di, Wada ni' han ibaga' i da'yu.
4 On nganne tuwaliy innilayuh nalpuwan nan abalinan John an mum-
bonyag? On hi Apu Dios onu hay tagu?
5 Ot munhahapitda ni' an alyonday, Alyon ta'u'ey hi Apu Dios ya
umannung bon alyonay, O ya tanganunyu agge kinulug hi John?

6 Mu alyon ta'u'e boh hay taguy nalpuwan nan abalinan John an
mumbonyag ya umannung an bumungot nadan tatagu ya nuntopa dita'u
ta mate ta'u te patiyonda an hi John ya propeta.
7 Ta namaag mo ot alyonda i Jesus di, Aggemi innila.
8 Ot alyon Jesus di, At'ehna ya adi' mo damdama ibagay nangdat hi
abalina'.

Nan Mun'adug Hi Nitanom
(Matthew 21:33-46; Mark 12:1-12)

9 Ot inayun Jesus an muntudtuduh nadan tatagu an in'alignan alyonay,
Wada han tagun nuntanom hi dakol an greyp ot ipipapto'nah nadan udum
an tatagu te mumbaat ya innilanan madmadney ibangngadana.
10 Ta hidin innilanan mabulas nadan greyp ot honagonay ohah nadan
baalna ta ena alan di bingayna. Mu hidin immeh diyen hinnagna
ya impudongda ot punhoplatda ot ahida pumbangngadon an ma"id ha
inalana.
11 Ot honagona mo boy oha mu atbohdin numba'bainda ot punhoplatda
ot ahida pumbangngadon an ma"id bo ha inalana.
12 Mu adi damdama mangmanghop ot honagona nan mi'atlun baalna ya
namama mahan di inatda te hinugatanda ot ahida pun'ituda'.
13 Ta lo'tat ya inalin nan nangitanom di, Nganne nin moy ato'? Hantun
pa'appohpohdo' an imbabale' di honago' ot alina mahan nin aya ya
bainanda.
14 Mu onnot on hidin tinigon dadiyen muntamuhdi ot punhahapitandan
alyonday, Hiyahnae nan mamoltan ituwen natanoman. Patayon ta'uwot ta
wan dita'uy mangibagi ituwen mipaboltan i hiya.
15 Ot punlupdukda ot ibkahdah bahhel diyen lutan natanoman ot hidiy
pamatayandan hiya. Ot alyon Jesus di, Ot nganney innilayuh aton diyen
ud lutah nan natanoman hinadan nuntamuwonahdi?
16 Ma"id ha bahhonan pumpatena dida ya impipapto'nah udum hidiyen
lutana.
Mu hidin dingngol nadan tataguh diye ya alyonday, Manghan mandi.
17 Mu intigonan dida ot alyonay, Onha adi ma'at ya tanganu on nitudo'
hinan hapit Apu Dios an alyonay, Hanan batu an agge pinhod nadan
mumpangapyah balen usalon ya onnot on hidiye otahan nan nahamad
an pangipabunan hi bale.
18 Ta hiya nan hanadan mungngohe i diyen ma'alih batu ya ay hidiyey
ihalapdunganda ta lummuh ahugatanda. Ya hi'on minaynayun an adida
kumulug i hiya ya paddungnay miton hidiyen ongal an batu i didah
pidwana.

Hay Namatnaan Nadan Paliseu I Jesus
(Matthew 22:15-22; Mark 12:13-17)

19 Ta hidin dingngol nadan muntudtuduh nan uldin di Judyu ya nadan
nabaktun padi nan inuhuhna ya namaman pinhoddan tiliwon te inniladan
diday nangi'aligana i diye mu tumakutdah nadan tatagu.
20 Ta namaag mo onda numanomnom hi atondan muntiliw i hiya. Ta
inhapitanday udum hinadan tatagu ta eda dongdonglon di way ibahhawan
di hapiton Jesus ta waha pangigadulandan e mangipahumalyan hiyah nan
gobelnador.
21 Ta onda imme ot alyondan hiyay, Apu Jesus, innilamin nipto' an namin
di hapitom ya numpapaddung di panigom hi tatagu. Ya hanadan pohdon
Apu Dios di itudtudum hi aton di tatagu.

22 Mu hay pohdonmin mahmahan i he"a ya hi'on mahapul an mumbayad
ta'uh buwis hinan patul hi ad Roma onu adi?
23 Mu innilan Jesus an onda himbagbagon ot alyonan diday,
24 Iyaliyuyahtu ha pihhu ta tigo'. Ta onda indat ya alyonay, Nganney ud
angah ya ud ngadan hinan wahtu ituwen pihhu?
Ya alyonday, Hiyahnae nan patul hi ad Roma.
25 Ya alyon Jesus di, Idatyu nadan buwisyu i Caesar te hidiyey midat eh'a
i hiya te hiyay patul. Ya atbohdin idatyu i Apu Dios nan lebbengnan midat
i hiya.
26 Ya masda'awda i diyen nambalna ta adida pa'hippol i hiya ta pamaag
mo ot dindinnonganda.

Hay Nummahmahan Nadan Saduse Hi Amahuwan Di Nate (Matthew 22:23-32; Mark 12:18-27)

27 Wadada boy udum hinadan Saduse an dida nan mangalih ma"id ha
amahuwan di nate an immeh awadan Jesus
28 ot alyondan hiya di, Apu Jesus, hay nitudo' hinan tugun Moses
ya alyonay wa'et waha lala'ih nangahawa mu indani ya nate an ma"id
ha imbabaleda ot mahapul an nan hi ibban nan natey mangi'ahawa i
diyen babai. Ta nahlagda'e ya waha pun'imbabalen nan babai i diyen
namangulun ahawanan nate.
29 Ot hay pohdonmin mahmahan ya onha waha pituh linala'in hina'aggi
ya nalahin nan panguluwan mu ma"id ha imbabalena ot mate. Ta nan
mi'adwa mo boy nihukkat hi inahawan diyen babai
30 ya atbohdin ma"id ha imbabaleda ot mate.
31 Ta nihukkat bo nan ni'atlu ya atbohdi an nate an ma"id ha imbabaleda.
Ta athi'athidi ta lo'tat ya inamina dadiyen pitun hina'aggi
32 ot ahi mateh diyen babai.
33 Ot immannung'en waday amahuwan di nate ya nganne mo i dadiyen
pitu di nanongnah ahawana?
34 Ot alyon Jesus i diday, Hitun luta ya mabalin an mangahaway tatagu
35 mu nadan mamahuwan an midattan hi pi'taguwan i Apu Dios ya adida
mo mangahawa
36 te umatdah nadan anghel an adida matmatte. Te diday imbabalen Apu
Dios an minahuwana.
37 Ya alyon bon Jesus di, Ta'on on handin ammod ta'un hi Moses ya
innilanan mamahuwan di nate te hay nunhapitanda i Apu Dios hinan
way mundalang an kaykayyiw an alyonay hiya nan Dios an dayawon da
Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
38 Ta hituwey panginnilaan ta'u an matagu nadan a'ammod ta'u an da
Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob te hanadan mataguy mundayaw i Apu Dios
an bokon hanadan nate. Te hanadan nateh tun luta ya mataguy panigon
Apu Dios i dida.
39 Ya inalin nadan udum an muntudtuduh uldin di Judyu di, Apu Jesus,
maphod hinaen intuddum.
40 Ta nihipun i diye ya ma"id mo ha nangipidpidwan e namagbagan
Jesus.

Hay A'at Nan Pinto' Apu Dios Hi Patul (Matthew 22:41-46; Mark 12:35-37)

41 Hi Jesus di nangipanomnom hinadan tatagu an alyonay, Hay nituddu-
tuddu ya malpuh nan holag David nan Kristu. Mu tanganu on hi David ya
alyonah Ap'apunah Kristu?

42 Te hay alyon David hinan liblun Psalm ya alyonay, Hi Apu Dios ya
inalinah nan Ap'apu di, Umbun'ahtuh way winawwan'u an umbunan di
nabaktun mun'ap'apu
43 ta abako' nadan mi'buhul i he''a.
44 Ot alyon bon Jesus di, Hay alyon David ya Ap'apunah diyen Kristu an
bokona holag ya abuh.

Hay Nibahhawan Nadan Muntudtuduh Uldin Di Judyu
(Matthew 23:5-7,14; Mark 12:38-40)

45 Hidin mundongdongngol nadan tataguh nan itudtudun Jesus ya
alyonah nadan itudtuduwanay,
46 Tigonyu ta adi da'yu baliyan hinadan muntudtuduh uldin di Judyu.
Te dida'e ya munlubungdah munggayyadan on eda dimmanaldallanan an
ta'on on hinadan pummalkaduwan ta wan apngaon di tatagu dida. Ya
pohdonda bon diday umbun hinadan mun'aphod an umbunan hinadan
a'am'amungan di Judyu onu kumpulnan a'am'amungan di tatagu.
47 Ya wa'et mundasalda ya adukkadukkayonda ta hay panigon nadan
tatagun dida ya ay immannung nan punnomnomda mu onnot on aggahda
te onda pamalbalih nadan nabalu ta way atondan mungkuluk i dida. Ot
gapu i dadiyen ato'atonda ya nunhiglay ahi ma'at i didah pidwana.

21

Hay Imbagan Jesus Hi Ong'ongngal Di Indatnah Pihhu
(Mark 12:41-44)

1 Hidin munhapihhapit hi Jesus hinadan itudtuduwana ya tinig-
ona nadan kakadangyan an pun'iha''adday iboddangdan pihhuh nan
pangi'amungandahdih nan Templo.
2 Ya wada han nawotwot an nabalu an imme pibo ot iha''adna han duwan
hiping
3 ot alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Pohdo' an ipa'innilan da'yu an
hay ong'ongngal di indatna ya hinaen nawotwot an nabalu.
4 Te hanadan inha''ad nadan kakadangyan an impabangngadda i Apu
Dios ya nan hawwal di pihhuda. Mu hidiye'en nabalu ya ammuna ahan
hidiyen pihhuna mu aggena inukuhan ot idatna i Apu Dios.

Hay Apa''ihan Nan Templo
(Matthew 10:17-18; 24:1-14; Mark 13:1-13)

5 Wadaday udum hinadan itudtuduwan Jesus an punhahapitanday
aphod nan Templo te mapmaphod nadan batun inusalda ya na'alkusan
hinadan nun'abalol an nidawat i Apu Dios.
Ta hidin dingngol Jesus hidiyen al'alyonda ya alyonan diday,
6 Maphod di tigonah ad uwani mu udum hi algo ya mun'apapa''ihdan
namin ta ma''id ha ta'on hi ohah nadan batun ni'usal hi adi mapukal.
7 Ya alyonday, Apu Jesus, on anuud di apa''ihan nan Templo? Ya nganney
pangimatunanmi hi'on tuwen madatngan di a'atana?
8 Ya alyon Jesus di, Halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan. Te lo'tat
ya dakolday umalin mangalih dida nan Kristu. Ya ibagada bon agaggay
apogpogan tun luta mu adiyu patiyon nan ibagada te layahda.
9 Ya ta'on on donglonyu an munggugubatdah udum hi boble ya adi ayu
tumakut te mahapul an ma'at dadiye mu bokon hidiyey apogpogan tun
luta.
10 Te munggugubatda nimpey dakol an boble.

20:43 20:43 Psalm 110:1

11 Ya wadaday nunhiglan alyog ya waday bitil ya nunhiglan dogoh di
tatagu hi dakol an boble. Ya wadada boy mipatigoh ad lagud an nunhiglan
umipatakut ya nakaskasda'aw an ma'ma'at ta dadiyey pangimatunanyu an
agaggay apogpogan tun luta.
12 Mu hay mamanguluh ma'at ya matiliw ayu ta paligaton da'yu. Ya
hinumalya da'yu hinadan a'am'amungan di Judyu ya impibalud da'yu ya
inyeday udum i da'yu ta ipahumalyadah nadan patul ya nadan gobelnador.
Ma'at datuwen da'yu an gapuh kimmuluganyun ha"on
13 ta way atonyun mangipa'innilah a'at'u i dadiyen munhumalya i da'yu.
14 Ya ta'on on athidiy ma'at mu ten padana' i da'yuh ad uwani ta adi ayu
numanomnom hi pambalyuh nan ibagada
15 te wa'et humalyaon da'yu ya ha"on di mangdat hi la'ingyu ya ha"on
di mangipanomnom i da'yuh pambalyuh nan ibagada ta wan ma''id ha
abalinandan manipol i da'yu.
16 Ya waday udum i da'yu an nadan a'ammodyu ya i'ibayu ya nadan
gagayyumyuy mangipatiliw i da'yu. Ya mipapatey udum i da'yu.
17 Ta ahiwawan da'yuh atagutagu an gapuh pangun'unudanyun ha"on.
18 Mu ta'on on athidi ya adi da'yu iwalong i Apu Dios te ipapto' da'yun
hiya.
19 Te nan tagun manginaynayun hi pangulugnan ha''on ya hiyay mi'taguh
munnananong.

Hay Adadagan Di Ad Jerusalem
(Matthew 24:15-21; Mark 13:14-19)

20 Alyon Jesus di, Wa'et tigonyun lini''ub di titindaluh ad Jerusalem ya
hidiyey panginnilaanyun agagga mo ya madadag.
21 Ta hitun a'atana ya hanada'en i Judea ya bumtikdah nadan billid an
namamah nadan i Jerusalem. Ot hanada'en bimmata''an hi ad Jerusalem
ya maphod on adida ibangngad.
22 Te madadag hi ad Jerusalem ta hidiyey dusan nadan mumpungngohen
tataguhdi ta mipa'annung an namin nadan nibagah nan hapit Apu Dios.
23 Te gapuh bungot Apu Dios ya nunhiglay ahi punholholtapan di tatagu.
Ta hiya nan mahmo' nadan numpumbutyug ya nadan nun'agoggolangan.
24 Ya hay iyaten di dakol ya nan matadom. Ya nada'en adi mi'yate
ya diday alanda ta eda ihbut hi abobboble. Ta nadan bokon Judyu
di munhituh ad Jerusalem ta ingganah on pogpogon Apu Dios nan
iha''adandahdi.

Hay Ma'at Ya Ahi Mumbangngad Nan Nitulang Hitun Tatagu
(Matthew 24:29-31; Mark 13:24-27)

25 Alyon bon Jesus di, Tuwe'en madatngan di apogpogan tun luta ya
wadaday ma'at hinan algo ya bulan ya nadan bittuwon. Ya ta'on boh on
nadan baybay ya umipatakut di ungakda ya nunhigla nadan maludulludun
an dalluyun. Ta gapuh takut di tataguh abobboble ya ma''id ha pot'ondah
atonda.
26 Ta maplat di udum hi takutda an gapuh punnomnomdah nadan udum
an ma'at hitun luta. Te ahida tigon an umalinhawang nadan wadah ad
lagud.
27 Ta na'at'e datuwe ya ahiya' mohpe tigon an Nitulang Hitun Tatagu an
midduma' hinan bugut ta mipatigo nan ongal an abalina' ya anabaktu'.
28 Ta tigonyu'en ma'ma'at tudan imbaga' ya hanat madinol ayu te tuwen
madatngan di apogpogan di punligatanyu.

Hay Panginnilaan Hi Pumbangngadan Jesus
(Matthew 24:32-35; Mark 13:28-31)

29 In'alig bon Jesus di ohan panginnilaan hi pumbangngadanan alyonay,
Tigonyu nadan kayiw
30 an di'et manguyho'da ya alyonyuy tuwen tumiyalgo.
31 Ot atbohdin tigonyu'en ma'at nadan imbagabaga' ya hidiyey pangin-
nilaanyu an tuwe mon madatngan nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
32 Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yun tinanud hi ad uwani an wadaday
udum i da'yu an adida ni' mate ta ingganah akhupanday a'atan an namin
datuwe.
33 Mabalin an mapogpog hi ad lagud ya tun luta mu hanan hapit'u ya
munnananong ta ingganah mipa'annung.

Hay Pundadaanan Ta'uh Tun Punhumalyaan Apu Dios

34 Alyon bon Jesus di, Mahapul an tigonyu ta adi ayu mahiw an
numanomnom hi itaguwanyuh tun luta ta adi ayu e bumanutobbutong
ya adiyu aton nadan udum an pun'amlongan di tataguh tun luta. Te adiyu
e halipatan ya alinah on ay ayu kimmaynit
35 ya nadatngan hidiyen algon pundusaan Apu Dios hi atagutaguh tun
luta.
36 Ot hay maphod ya nanongnan midadaan ayu ya agaggaon mundasal
ayu ta way aton Apu Dios an mangdat hinan abalinanyun mangitpol hi
an namin di ligat ta wan madinol ayun ahi tuma'dog hi hinangngab'u an
Nitulang Hitun Tatagu.
37 Ta abigabigat on e nuntudtuduh Jesus hinan Templo mu wa'et nahdom
on immeh nan nabillid an nungngadan hi Olibo ta e mun'iyan hidi.
38 Ya hinan amawimawi"it on imme nadan tinataguh nan Templo ta eda
mundongol hinan itudtudun Jesus.

22

Hay Atondan Muntiliw I Jesus
(Matthew 26:1-5,14-16; Mark 14:1-2; John 11:45-53)

1 Hidin agagga mo ya madatngan nan panganan nadan Judyu hinan
tinapay an agge nadduman hi yist an hidiyey punnomnomnomandah
nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt
2 ya hanada'en nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ya
numanomnomdah atondan mamate i Jesus mu ta ma"id ha manginnila te
tumakutdah nadan tatagu.
3 Indani ya nih'op hi Satanas i Judas Iskariot an ohah nadan Apostoles
4 ta immeh awadan nadan nabaktun padi ya nadan ap'apun di guwalyah
nan Templo ot hahapitonday atondan e muntiliw i Jesus.
5 Ya immamlongdan alyonday, Ta'omman ya idattan da'ah pihhu.
6 Ta nihipun i diye ya bobota'on Judas ha ab'abbuh da Jesus ta i diyey
ena pangipatiliwan i hiya.

Hay E Nundadaanan Nadan Duwan Itudtuduwan Jesus Hi Pangananda
(Matthew 26:17-20; Mark 14:12-16)

7 Ta hidin nadatngan hidiyen ngilin di panganan di Judyu hinan tinapay
an agge nadduman hi yist i diyen pangi'nongandah nan imbabalen di
kalnero an punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah
ateh ad Egypt
8 ot honagon Jesus da Peter i John an alyonay, Eyu idadaan nan anon
ta'u.

9 Ya alyonday, Daanay pohdom hi emi pangidadaanan?
10 Ya alyon Jesus di, Ume ayu ot dumatong ayuh nan boble ya wada han
lala'in damuwonyu an pinahona han buwod. Ya nitnud ayun hiyah nan
balen hunggopana.
11 Ya alyonyuh nan ud bale di, Hinnag da'mih nan muntudtudu ta
ituddum anu nan kuwartun di mangiliyu ta hidiy emi panganan hi ad
uwanin ngilin.
12 Ot ipangulu da'yuh nan ongal an kuwartuh nan mi'adwan gladu ta
hidiy eyu pangidadaanan ot wahdin namin nadan mahapul ta'u.
13 Ta immeda ya immannung nan inalinan dida ot idadaanda nadan
makan i diyen ngilin.

Hay Nanganan Da Jesus Hinan Tinapay Ya Nanginumandah Nan Bayah (Matthew 26:26-29; Mark 14:22-25; 1 Kulintu 11:23-25)

14 I diyen mun'ahdom ot mangan da Jesus hinadan Apostolesna
15 ot alyonan diday, Nabayag an pinhod'un mi''an i da'yu ituwen ngilin
di punnomnomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh ateh ad
Egypt ta ahiya' mapaligat.
16 Te ad uwani ya abuh han pi''ana' i da'yu ituwen mangilin an
algo ta ingganah tun ipa'annungan nan nahamad an pi''anan ta'uh nan
pun'ap'puwan Apu Dios.
17 Ot alan Jesus nan basun nattuwan hi bayah ot mundasal ot idatnah
nadan itudtuduwana ot alyonay, Alanyuh tuwen basu ta uminum ayun
namin.
18 Ya ibaga' i da'yu an ad uwani mo ya ammunay pi'yinuma' i da'yu ta
ingganah on madatngan nan pun'ap'apuwan Apu Dios hi tatagu.
19 Ot alana bo nan tinapay ot munhana i Apu Dios ot upi'upingona ot
ipiyappongnah nadan Apostoles ot alyonay, Alanyuh naen tinapay te hiyah
naey adol'u an manandih eyu ihi''anan i Apu Dios. Ya hanat ugganyu aton
hituwe ta panginomnomanyu i ha''on.
20 Ya hidin nabhugda ya inalan Jesus nan basun nattuwan hi bayah ot
alyonay, Hituwen inumonyu ya dala' an nipa'annungan nan balun imbagan
Apu Dios hi atona i da'yun tinatagu an iphodanyu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Mangipatiliw I Hiya (Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; John 13:21-30)

21 Alyon bon Jesus di, Nunhigla ahan te oha i da'yun wahtuh ad uwani
di mangipatiliw i ha''on.
22 Manu te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya nibaga tuwalin mipap-
ateya' mu mahmo' nan tagun mangipatiliw i ha''on.
23 Ta ona inalih diye ya munhimbabaggadan alyonday, Nganne nin i
dita'uy mangathidi?

Hay Imbagan Jesus Hi Nabakbaktuy Sa'adna (Matthew 20:25-28; Mark 10:42-45)

24 Indani ya mun'a'ahhiyan nadan apostoles Jesus te way oha on alyonay
hiyay nabakbaktu i didan namin.
25 Ot alyon Jesus i diday, Nan a'at di ap'apun di tataguh tun luta
ya amod onda ba'baalon di ibbadan tagu ya ammunadi on alyonday
ma'abboddangda.
26 Mu hanat adi ayu athidi ta hanada'en pangpangulluwan ya ipad-
dungday adoldah nadan udidiyan. Ya atbohdih nan ap'apu an hanat
mumpada''ul ta umat hinan baal.

27 Te undan nganney innilayuh nabakbaktuy sa'adna? On hanan
inumbun an idadaanan hi anona onu nan mangidadaan? Manu te
immannung an hay idadaanan hi anona ya nan nabakbaktuy sa'adna mu
bokon athidin ha"on te ha"on di munhilbin da'yu an ta'on on ha"on di
Ap'apuyu.
28 Ot maphod te aggeya' tinaynan i da'yu an ta'on on hinadan nunhol-
holtapa'
29 ta hiya nan ibaga' i da'yu an da'yuy ahi' idattan hi kalebbengan an
mun'ap'apu an umat hinan inat Ama an indattana' hi kalebbenga' an
mun'ap'apu.
30 Ta da'yuy ahi mi"an ya mi'yinum i ha"on hitun pun'ap'apuwa'. Ya da'yu
boy ahi mun'ap'apu hinadan himpulut duwan (12) tinanud Israel.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha''utan Peter I Hiya (Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; John 13:36-38)

31 Alyon Jesus i Peter di, Donglom Simon Peter tun ibaga'. Imbagan
Satanas i Apu Dios an patnaon da'yu ta wan iwalongyuy pangulugyun
ha"on.
32 Mu he''a ahan Peter di idasadasala' ta wan adim iwalong di pangulug-
mun ha''on. Ya di'et kimmapuy di pangulugmu ya indani ya nuntutuyu'a ta
ibangngadmun mangun'unud i ha"on ya hanat boddangam nadan ibbam
ta mihamad damdamay pangulugda.
33 Ya alyon Peter di, Apu Jesus, ta'on on nganney ma'at ya miyunuda' i
he"a an ta'on onta mabalud onu mipapate.
34 Ya alyon Jesus di, Peter, ibaga' i he''a an adi tumalanuh ad uwanin
mahdom ya mumpitlun alyom hi aggeya' innila.

Hay Nangibagaan Jesus Ta Mun'i'ispada Nadan Apostolesna

35 Alyon bon Jesus di, Hidin nangituda'a' i da'yu an ma''id ha inodnanyuh
pihhu ya akbut ya hapatut ya on waday nakulanganyuh nadan mahapu-
lyu?
Ya alyonday, Ma''id.
36 Ot alyon Jesus di, Mu ad uwani ya maphod on wada'ey pihhuyu
ya akbutyu ya odnanyu. Ya da'yu'en ma''id ha ispadana ya maphod on
igattangyu dohah nadan lubungyu ta pangattangyu.
37 Te ad uwaniy ipa'annungan nan nitudo' hinan hapit Apu Dios an
alyonay, Nadan tatagu ya ibilanga' hi bimmahul te an namin nadan nitudo'
an ma'at i ha''on ya ma'at.
38 Ya alyondan hiyay, Apu Jesus, wahtuy duwan ispadami.
Ya alyon Jesus di, Mabalin an ammunah nae.

Hay Nundasalan Jesus Hinan Nabillid An Nungngadan Hi Olibo (Matthew 26:36-46; Mark 14:32-42)

39 Limmah'un hi Jesus ot inayunan ipluy hinan nabillid an nungngadan
hi Olibo an hidiy uggana umayan. Ya nitnud nadan itudtuduwana.
40 Ta onda dimmatong ya alyonan diday, Mahapul an mundasal ayu ta
wan adi ayu mabaliyan.
41 Ot e mibata''an hi Jesus ot mundu''un ta mundasal an alyonay,
42 Ama, hi'on mabalin ya adim bahan iyabulut hituwen nunhiglan e'
holtapon. Mu bokon nan pohdo' di ma'at ta nan pohdom.
43 Ya numpatigo han anghel an nalpuh ad abunyan ta hiyay nangi-
pabikah i hiya.

22:37 22:37 Isaiah 53:12

44 Mu nunhiglay inomnoman Jesus ot dumasadasal ta ha'ey lingotna ya
ay dala an muntodtod hinan luta.
45 Ta hidin nagibbuh an nundasal ot umeh awadan nadan itudtuduwana
ya tinigonan nalo'da te nableda ya minomnomandah nan ma'at.
46 Ta alyonan diday, Tanganun ayu nalo'? Bumangon ayu ta mundasal
ayu nimpe ta wan adi ayu mabaliyan.

Hay Nuntiliwandan Jesus
(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; John 18:2-11)

47 Agge impadappuh Jesus nan ibagana ya himmawwangday dakol an
tatagu an impangulun Judas an ohah nadan Apostoles. Ta onda nidatong
ot inayun Judas an umeh nan potto' Jesus ta awalona.
48 Mu alyon Jesus i hiyay, Judas, undan inawala' ta panginnilaandan
ha"on nan Nitulang Hitun Tatagu ta wan tiliwona'?
49 Ya hidin tinigon nadan Apostolesna nan ma'ma'at ya alyonday, Apu
Jesus, on pumpalangmi didah tudan ispada?
50 Ya na'ibagonnot nan ohan didan pinalang nan winawwan an ingan
nan ohan himbut nan nabaktun padi ta na'aan.
51 Mu inalin Jesus di, Ammuna.
Ot idapanay ta'lenah ingan diyen napalang ya na'ibagan napoyanan.
52 Ya inalin Jesus hinadan nabaktun padi ya nadan ap'apun di guwalyah
nan Templo ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu an e muntiliw i
hiya di, Ona'dan na'abahhulan ta gahin hi mun'i'ispada ayu ya numpang-
don ayuh pang'ul an umalin muntiliw i ha"on?
53 Tanganu on ad uwani ta ahiya' tiliwon an aggeya' tiniliw hidin
timmanudduwa' hinan Templo? Mu ta'on te ad uwaniy nadatngan di
pangatanyuh nan pohdon Satanas.

Hay Nangiha"utan Peter Hi Niddumanan Jesus
(Matthew 26:57-58,69-75; Mark 14:53-54,66-72; John 18:15-18,25-27)

54 Ta hidin tiniliwdah Jesus ot iyedah balen nan nabaktun padi. Ya
niyunu'unud hi Peter mu nibata"an.
55 Ot hidin tinigon Peter an nun'apuydah nan lita"angan an nali'li'woh
nadan tatagun inumbun ot e mi'ibun i dida.
56 Ya immatunan han tagalan babaih Peter te nabinangan ot alyonay, Ot
ten hituwey ohah nadan nun'ibba'ibban Jesus.
57 Mu inha"ut Peter an alyonay, Agge' man attog innilah diyen tagu.
58 Indani ya immatunan bon han ohan lala'ih Peter ot alyonay, Otten
he"a mahan di ohah nadan nitnunitnud i hiya.
Mu alyon bon Peter di, Ay bokon man attog.
59 Mu nala"uh bo han hintumod ya inalin bon di ohay, Immannung
peman an hituwen tagu ya i Galilee an ibban Jesus.
60 Mu inha"utna bon alyonay, Ay agge' man attog innilah naen al'alyom
an iba.
Ya aggena impadappuh hidiyen ibagana ya timmalanu nan kawitan.
61 Ya inliggun Jesus ot itigona i Peter. Ya ninomnom Peter din inalin
Jesus i hiya an alyonay, Adi tumalanuh ad uwanin hilong ya mumpitluy
pangibagam hi aggeya' in'innila.
62 Ot makak hidih Peter an nunhiglay luwana hi hakit di nomnomna i
diyen inatna.

Hay Nunlayalayahandan Jesus
(Matthew 26:67-68; Mark 14:65)

63 Hanada'en mungguwalya i Jesus ya nunhiglay namihuldan hiya ya hinanuplitda
64 ot upuponday matana on inaliday, Agam ya tuwali ta ngadanom nadan nanuntuk i he"a.
65 Ya nunhiglay nangnangallidan hiya.

Hay Nanumalyaan Nadan Ap'apun Di Judyu I Jesus
(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; John 18:19-24)

66 On hiyah mun'awiwi"it i diyen nabiggat ya na'amung nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ot iyedah Jesus hi awadanda ta humalyaonda. Ot alyondan hiyay,
67 Immannung'en he''a nan Kristu ya imbagam.
Mu alyon Jesus di, Ta'on damdamay ibaga' ya innila' an adiyu patiyon.
68 Ya atbohdi an ta'on on waday mahmaha' i da'yu ya adiyu tobalon.
69 Mu mihipun hi ad uwani ya ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya mipabaktuwa' ta umbuna' hi way winawwan nan ongal di abalinanan Dios.
70 Ya nundidihhandan nangali hi, On he''a mo nan Imbabalen Apu Dios?
Ot alyon Jesus i diday, O immannung an ha''on.
71 Ya alyondaot di, An namin ta'u ya dingngol ta'u mahan hinaen inalina ot adi gahin on waha udum hi muntistigu.

23

Hay Nanumalyaan Pilatu I Jesus
(Matthew 27:1-2,11-14; Mark 15:1-5; John 18:28-38)

1 Ya natanna'dog nadan munhumalya ot iyedah Jesus hi awadan Pilatu.
2 Ot alyondan hiyay, Hituwen tagu ya itudtudunah nadan tatagu ta ngohayonda nadan uldin di gubilnu ta'u ta adida anu mumbayad hi buwis hinan patul hi ad Roma. Ya alyona boy hiya nan Kristu an pinto' Apu Dios an mumpatul.
3 Ot alyon Pilatu i hiyay, Aa, on he''a nan Patul di Judyu?
Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim.
4 Ot alyon Pilatu hinadan nabaktun padi ya hinadan tatagu di, Ma"id ha matigo' hi bahul tuwen tagu.
5 Mu ipapilitdan alyonday, Umman hanadan itudtudunay gumalat hi pun'a'awwitan nadan tatagu an nihipun hi ad Galilee ta ingganahtun ad Judea.

Hay Nanumalyaan Herod I Jesus

6 Hidin dingngol Pilatuh diye ot alyonay, On hituwen tagu ya i Galilee?
7 Ta hidin na'innilaana an i Galilee hi Jesus an sakup di pun'ap'apuwan Herod ot ipiyenah Jesus i Herod te nipaddih an wahdih Herod hi ad Jerusalem.
8 Ta hidin tinigon Herod hi Jesus ya immamlong te nadneh namin-hodanan manigon hiya te pinhodnan tigon di udum hinan dakol an dingngolnan ina'inatnan milagro.
9 Ta dakol di minahmahanan hiya mu agge timbal Jesus.
10 Ta nada'en nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu an timma'dog hidi ya pun'itkukda nadan ipabahuldan hiya.
11 Ya ta'on on da Herod hinadan tindaluna ya nunhiglay nangnangallidan hiya. Ya impilubungdan hiya han lubung di patul ot ahida ibangngad i Pilatu.

12 Ta nihipun i diye ya nunggayyumda mohpe da Herod i Pilatu yaden
numbuhhulanda ni'.

Hay Nahumalyaan Jesus Hi Pamatayandan Hiya
(Matthew 27:15-26; Mark 15:6-15; John 18:38–19:16)

13 Impa'ayag Pilatu nadan nabaktun padi ya nadan udum an ap'apun di
Judyu ya nadan tatagu
14 ot alyonan diday, Inaliyuh intudtudun tuwen tagu ta adiyu unudon
nadan uldin di gubilnu ta'u. Mu wada ta'un namin hi nunhumalyaa' i hiya
ot dingngolyu an ma"id ha inatna hinadan ipabahulyun hiya.
15 Ya ta'on on hi Herod ya ma"id ha inakhupanah bahulna ta hiya nan
impibangngadna i dita'u. Te na'innilan ma"id eh'a ha bahulna hi gumalat
hi ena atayan.
16 Ta hiya nan ilubus'u hi'on magibbuh an ipahuplit'u.
17 Manu'eh inatnahdi ya atawotawon hinan ngilin di punnomnomno-
mandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt on ilubusnay
ohah nadan nibalud.
18 Mu nundidihhanon nadan tatagun initkuk an alyonday, Hituwen taguy
ipapatem ta hi Barabas di ilubusmu.
19 Hi Barabas ya nibalud te hiyay ohah nadan mi'buhul hinan gubilnu
ya pimmate.
20 Ta impatnan Pilatu an ihapitan dida te pohdonan ilubus hi Jesus.
21 Mu ondaot iyal'alan muntukuk an alyonday, Ipipata'muh krus.
22 Ta hay pitlunah himmapitanan dida ya alyonay, Tanganu mahan on
ayu athina an ta'on on alyo' hi ma"id ha inakhupa' hi bahulna hi gumalat
hi ena atayan? An unhaot on'u ipahuplit ya abuh ya inlubus'u.
23 Mu inyal'aladaot an muntukuk an alyonday, Ipipata'mu ot hinan krus.
Ta lo'tat mo ot abuluton Pilatu
24 ta inunudna nan pohdonda
25 ta inlubusna nan nibalud an pimmate an gapuh pungngohayanah
gubilnuda. Ot iyabulutna mon mipapateh Jesus te hidiyey ipapilit nadan
tatagun ma'at.

Hay Nipata'an Jesus Hinan Krus
(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; John 19:17-27)

26 Hidin pun'iyedah Jesus hinan ena ipata'an hi krus ya dinamuda han
hi Simon an i Sayrin an hiyah umanamut ot ipapilitdan ipapahon i hiya
nan krus an ipata'an Jesus. Ta pinahona mo ot mitnud i Jesus.
27 Ya dakol nadan tatagun nitnud i dida. Ya nada'en binabai ya adida
mangmanghop an kumga an gapuh homo'dan hiya.
28 Mu nunligguh hi Jesus ot alyona i diday, Da'yun binabain i Jerusalem,
bokon ha"on di kogaanyu ta hay adolyu ya nadan imbabaleyuy kogaanyu.
29 Te udum hi algo ya ahiyu alyon di, Udu'duldaot eh'a nadan binabain
ma"id ha imbabaledah pa'inumanda.
30 Ya alyonyu boy, Tanganu on adi magde nadan billid ta matabbunan
ta'uot attog.
31 Ot on ha"on ni'mo an ma"id ha bahulna ot athituy atondan ha"on ot
namama mahan i da'yu.
32 Ya wadada boy duwan linala'in balud an initnudda i Jesus ta eda
pi'pate.
33 Ta onda dimmatong hinan nungngadan hi Ba'ag Di Ulu ot ipata'dah
Jesus hinan krus. Ot ipata'da damdama dadiyen duwan bimmahul an
numbinahhelonda i Jesus.

34 Ya himmapit hi Jesus ya alyonay, Ama, hanat pakawanom datuwen
tatagu te aggeda innilay at'attonda.
Ot ibunut nadan tindaluy mangalah nan lubungna.
35 Ya hanada'en tatagun wahdi ya tigtiggonda nadan ap'apun di Judyu
an ilanaylayahhandah Jesus an alyonday, Tinagunay udum ot alina man
ya taguwonay adolna hi'on immannung an hiya nan Kristu an pinto' Apu
Dios an mumpatul.
36 Ya ta'on on nadan tindalu ya athidiy inatdan hiya ot ahida e idawawan
hiya han limmanun bayah
37 ot alyonday, Hi'on immannung an he''a nan patul di Judyu ya agam ta
taguwom di adolmu.
38 Ya wada han intudo'da i han tabla an hidiye nan ipabahuldan hiya an
alyonahdiy, Hiyah tuwe nan patul di Judyu. Ot ipata'dah nan krus hinan
way baktun di uluna.
39 Ya ta'on on nan ohan bimmahul an impata'da damdamah krus
ya impadngolanah Jesus an alyonay, Undan bokon he''a nan Kristu?
Tanganunmu adi taguwon di adolmu ya ni'intatagu da'mi?
40 Mu nun'ihingal nan adwanan bimmahul an alyonay, Undan ma''id ha
takutmu i Apu Dios ta athinay pangalim i hiya an ta'on on innilam an
mate'a.
41 Manu'eh madusata ya bimmahulta mu hituwen tagu ya ma''id ha
inatnah adi maphod.
42 Ot alyona i Jesus di, Apu Jesus, hanat adiya' bahan linglingon hitun
pumbangngadam an mun'ap'apuh tun luta.
43 Ot alyon Jesus i hiyay, Ibaga' i he''a an mihipun hi ad uwani ya mi'hitu'a
i ha''on hinan awadan di linggop.

Hay Natayan Jesus
(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; John 19:28-30)

44 Hidin tongan di algo ya himmilong an namin tun luta hi tuluy olas.
45 Ya hana'en abillog an nikultinahdih nan Templo ya pamaaggot
mahethet ta nunduwa.
46 Ya hidiyey tinumkukan Jesus an alyonay, Ama, he''ay pangiyukoda' hi
linnawa'. Ot inayunan ma'unguh.
47 Ta hidin tinigon nan opisyal di tindalu nadan na'at ot dayawonah Apu
Dios an alyonay, Immannung peman tuwalin ma''id ha bahul tuwen tagu.
48 Ya ta'on on hanadan tatagun nanigo i diyen na'at ya nunhiglan
umukayunganda ot mumpanganamutda.
49 Mu an namin nadan nun'ibba'ibban Jesus ya ta'on on hanadan
binabain nitnunitnud i hiyah ad Galilee ya wahdidah nan bata''ana ta
tinigodan namin nadan na'na'at.

Hay Nilubu'an Jesus
(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; John 19:38-42)

50 Wada han hi Joseph an maphod di pangatna an ta'on on hiyay ohah
nadan ap'apun di Judyu
51 mu aggena pinhod nan inat nadan ibbanan ap'apun di Judyu i Jesus.
Hiya ya nalpuh ad Arimatea hi ad Judea ya hiyay ohan mamannod hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios.
52 Ta imme ot ena ibaga i Pilatu hi'on mabalin an ena alan nan adol Jesus.
53 Ta on inyabulut Pilatu ot ena la'ahon hinan nipata'ana ot libbutanah
nan linen ot ena ilubu' hinan lubu'an an naka''utan hinan doplah an ma''id
ni' ha nilubu' hidi.

54 Ta ni'bagonan e inlubu' i diyen alimana te malimuh'e mo nan algo ya
mihipun di ngilin nan Habadun tungo.
55 Ya nada'en binabain nitnunitnud i Jesus hi nalpuwandah ad Galilee ya
nitnudda i Joseph ta tinigoda nan lubu' ya nan inatnan nangilubu' i Jesus
56 ot mumpanganamutda ot eda pun'idadaan di lana ya nadan udum an
milamuh hi adol di nate.
Mu hidin nabiggat ot tumungoda te hidiyey intugun Moses hi atondah
nan Habadu.

24

Hay Timmaguwan Jesus
(Matthew 28:1-10; Mark 16:1-8; John 20:1-10)

1 Ta on hiyah mun'awiwi''it i diyen namangulun algon diyen duminggu
ot ume nadan binabaih nan way nilubu'an Jesus an inodnanda nadan
indadaandan milamuh nate. 2 Mu hidin dimmatongda ya tinigoda an
na'aan nan ongal an batu an nitungab hinan lubu'an
3 ot inayunda mon hunggop mu ma''id hidi nan adol Jesus an Ap'apu
4 ta masda'awda. Ya alinah on wada han duwan linala'in ni'ita'dog i dida
an humiliy lubungda an ay kilat.
5 Ya nangintatakutda ta namaaggot mundu''unda an inda''omday angah-
dah nan luta mu inalin dadiyen linala'in diday, Tanganu on hitun awadan
di natey eyu panigan hinan matagu?
6 Umman ma''id hitu te namahuwan te hidiyey inalina tuwali i da'yu
hidin awahdinah ad Galilee
7 an alyonay, Nan Nitulang Hitun Tatagu ya tiliwon nadan tatagun adi
maphod di pangatda ta ipata'dah nan krus mu hinan mi'atluh algo ya
mamahuwan.
8 Ya ninomnomda mohpe din inalin Jesus.
9 Ta nabanangngaddah boble ot eda uhuhon di timmaguwan Jesus
hinadan himpulut ohan (11) Apostoles ya hinadan ibbadan wahdi.
10 Dadiyen binabain imme ya hi Mary Magdalene ya hi Joanna ya hi
Mary an hi inan James ya nadan udum.
11 Mu adi patiyon nadan Apostoles te alyonda on layah nadan binabai
12 ta ammunah Peter an na'anneh nan lubu'an ot munyu''ung ta
idungona ya immannung peman an ammuna nan linen an niputiput i Jesus
an wahdi. Ot mumbangngad an numanomnom hi'on nganney na'at.

Hay Numpatigan Jesus Hinan Duwan Linala'i Hi Umayandah Ad Emmaus
(Mark 16:12-13)

13 I diyen algo ya wadaday duwah nadan uggan itudtuduwan Jesus an
umedah ad Emmaus an umeh himpulut ohay (11) kilumitluy dinawwinah
ad Jerusalem.
14 Ta onda mangmangnge on hanan na'na'at i Jesus di punhaphappi-
tananda.
15 Ya ni'akhup hi Jesus ot mi'uyug i dida
16 mu aggeda ni' immatunan.
17 Ot alyon Jesus i diday, Nganne nan punhaphappitananyu? Ot
umohnongda ni' mu matigon umukayunganda.
18 Ya timbal nan ohan hi Kleopas an alyonay, Undan mangili'ah ad
Jerusalem ta aggem innilay na'na'at hitun atnay algo.
19 Ya inalinan diday, On nganneh diyen na'at?

Ya alyondan hiyay, Nan inatdan Jesus an i Nasaret. Hidiyen tagu ya immannung an propeta. Ya an namin ami ya abulutonmin ongal di abalinana te hanan panapitna ya nadan nakaskasda'aw an ina'inatna.
20 Mu pamaaggot ipatiliw nadan nabaktun padi ya nadan mangipang-
panguluh nadan Judyu ot eda ipahumalya te pohdondan ipapate ta hiya
nan impipata'dah nan krus ta hidiy natayana.
21 Yaden hiyay namnamaonmih mangihwang i da'min Judyu. Ta tee mon
mi'atluh ad uwanin algoh natayana.
22 Ya hitun nawi"it ya wadaday udum hinadan ibbamin binabain immeh
nan nilubu'ana ya masda'aw amih nanguhuhanda
23 an ma"id hidi nan adolna ya alyonday waday numpatigo i didan
a'anghel an nangali hi timmagu.
24 Ta na'anne nadan udum an ibbami ya tinigoda an immannung nan
imbagan dadiyen binabai mu ma"id damdama ha nanigon hiya.
25 Ya inalin Jesus i diday, Tanganu mahan on athinan ay ma"id ha
nomnomyu ta hiya nan adiyu patiyon nadan imbagan handidan propeta?
26 Undan aggeyu innila nan nituttudo' tuwali an alyonay, Nan Kristu ya
munholholtap ta ahi mipabaktu?
27 Ot inayun mon Jesus an ipa'innila bon dida nan nitudo' an a'at nan
Kristu an inhipunah din intudo' Moses ot ahi nadan intannudo' handidan
propeta.
28 Ta lo'tat ya tuwen dumatongdah nan boble an umayanda ya tinigodan
ay hanan waday umayana.
29 Mu inhapitanda an alyonday, Umiyan ta'u te aay an nalimuh nan algo
ot agagga ya mahdom. Ot mun'iyan moh Jesus.
30 Ya hidin na'ubungdah nan panganandа ya inalana nan tinapay ot
munhana i Apu Dios ot upingona ot idatna ta numbuwannonda.
31 Ta hidin inatnahdi ya ay mohpe nadiyat di matada ta immatunandan
hiyah Jesus mu dee mon nama"id.
32 Ta alyonday, Te nee mahan an hi Jesus. Hidi tuwalih din
pi'haphappitananan ditah nan awon hi nangitudtuduwanah nadan intudo'
handidan propeta ya maphod di punli'nata.
33 Ta nabanangngadda mo boh ad Jerusalem. Ya deedahdi nadan
himpulut ohan (11) Apostoles Jesus ya nadan udum an uggan mi'yamung
i dida
34 an humanahhahapitdan alyonday, Immannung an timmagu nan
Ap'apu ta'u te numpatigo i Simon.
35 Ot uhuhonda damdamah diyen nangakhupan Jesus i didah nan awon
ya hay nangimatunanda an hiyah Jesus hidin nangupinganah nan tinapay.

Hay Numpatigan Jesus Hinadan Itudtuduwana
(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; John 20:19-23; Nan Na'na'at 1:6-8)

36 Hidin uh'uhhuhondah diye ya wadah Jesus hinan awadanda ot
alyonan diday, Hanat malinggop ayu.
37 Mu kimmaynitda ta nangintattakutda te alyondaot on banig.
38 Mu alyonan diday, Tanganun ayu minomnoman ya dumuwaduwa i
ha"on?
39 Idodonganyu tun ta'le' ya tun dapan'u. Ya dapaonyuy adol'u ta adiyu
alyon hi bokona' tagu te nan bokon tagu ya ma"id ha lamohna ya tungalna
mu tigonyun ha"on an wada.
40 Ta munhapit on pun'ipatigonan dida nadan kilah di ta'lena ya hukina.

41 Manu te nangin'a'amlongda mu munduwaduwada ta hiya nan alyona
i diday, On wahna ha makan?
42 Ya alyonday, Wada.
Ot idatda han nihongban ekan
43 ot anona ta tinigodan namin.
44 Ot alyonan diday, Datuwen tigtiggonyuy nipa'annungan din inali'ali'
hidin wadaa' ni' an midmiddum i da'yu te imbaga' tuwali an an namin
nadan ahi ma'at i ha''on an nibagah nan Nitudo' an Tugun Moses ya nadan
intannudo' handidan propeta ya ta'on on nadan nitudo' hinan Psalm ya
mipa'annungdan namin.
45 Ta hidin inalinah diye ya paddungnay niluwat di punnomnomda ta
ma'awatanda mohpe nadan nitudo' an hapit Apu Dios
46 ot alyonan diday, Nituttudo' tuwali an nan Kristu ya mipapate mu
hinan mi'atluh algo ya tumagu.
47 Ya nitudo' bo an wadaday ituda"uh e mangipa'innilah nan inat'u an
iphodan di tataguh abobboble an mihipun hi ad Jerusalem ta way atondan
muntutuyuh bahulda ya indinongdan mangat i dadiye ta wan pakawanon
Apu Dios dida.
48 Ya da'yuy ituda''u ta da'yuy muntistigu i datuwen na'na'at.
49 Mu mahapul an adi ayu ni' makak ituwen boble ta ingganah on umalin
da'yu nan honago' an malpuh ad abunyan ta hiyay mangdat hi abalinanyu
te hiyay imbagan Ama.

Hay Numbangngadan Jesus Hi Ad Abunyan
(Mark 16:19-20; Nan Na'na'at 1:9-11)

50 Ta ona imbagan namin nadan pinhodnan ibaga ot i'uyugna dida ta
immedah ad Betani. Ot itaggenay ta'lena ta wagahana dida
51 ot inayunan mipatuluh ad abunyan.
52 Ta an namin nadan itudtuduwanan wahdi ya dinayawdah Jesus.
Ot mumbangngaddah ad Jerusalem an mun'am'amlongda.
53 Ta nihipun i diye ya agaggaon immedah nan Templo ta eda mundayaw
i Apu Dios.

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo' John

Nan Ma'alih Hapit

1 Hidin hopapna ya nan ma'alih Hapit ya wada mo tuwali. Ya hiya ya
wada i Apu Dios te Dios tuwali.
2 Te hiya ya nawawwada tuwali an na'ohhada i Apu Dios.
3 Ta gapu i hiya an ma'alih Hapit ya nalmun namin di wada an ma"id ha
ohah nalmu an bokon hiyay nunlumu.
4 Ta hiyay alpuwan di pi'taguwan ya hiyay mamatal hi nomnom di tatagu
ta wan innilaonda nan a'at di pi'taguwan i Apu Dios.
5 Ta hiya nan hiyay ma'ali boh Patal an mamatal hinadan paddungnay
nahilngan an punnomnom di tatagu. Ya adi pa"abak nan munhihillong i
diye an ma'alih Patal.
6 Ya wada han hi John an hinnag Apu Dios
7 ta itudtudunay a'at diyen ma'alih Patal ta way aton nadan tatagun
kumulug i Apu Dios.
8 Ya hidiyen ma'alih Patal ya bokon hi John mu hiya nimpey
mangipa'innilah a'at diyen nahamad an Patal
9 an hiya ya ammunay mabalin an mamatal nimpe hi nomnom di tagu.
10 Mu ta'on on athidi an hiyay nunlumuh an namin an ta'on on tun luta
mu hidin immalih tun luta ya agge immatunan nadan tatagu.
11 Te immali ot mi'hitu hinadan tatagu mu dakol i diday agge nangabulut
i hiya.
12 Mu hanadan mangabulut i hiya ta kumulugdan hiya ya diday
pumbalinonah imbabalen Apu Dios.
13 Ya hay pumbalinandah imbabalen Apu Dios ya adi umat hi
nangiyayyaman nan ammodda i dida mu gapuh abalinan Apu Dios.
14 Ot hidiyen ma'alih Hapit ya numbalin hi tagu ta ni'iboble ni' i dita'u.
Ya da'min nanigo i hiya ya innilamin nunhiglay homo'na ya amaphodna
te hiya tuwali nan na'abbaktun binuktung an Imbabalen Apu Dios an
mangipa'innilah a'at Apu Dios.
15 Ta hiyah naey impa'innilan John hidin nangitkukanan alyonay, Hiyah
tuwe din inali' i da'yu an umalin na'abbaktu mu ha''on, te ta'on on hidin
ma''ida' ya wada mo tuwali.
16 Ya gapuh nan ongal an homo'na ya dakol di atonah iphodan ta'u.
17 Te ta'on on wada tuwali nan uldin an indat Apu Dios i Moses ya gahin
di umalih Jesu Kristu ta hiyay mangipa'innilah nan nahamad an homo' ya
nan immannung an ma'unud.
18 Te ma''id ha ohah taguh nanigo i Apu Dios an ammuna nan binuktung
an Imbabalena an wadawada tuwali i Apu Dios. Ta hiyay mangipa'innilan
dita'u nimpeh nan a'at Amana.

Hay Imbagan John An Mumbonyag Hi Niyatana
(Matthew 3:3; Mark 1:3,7-8; Luke 3:4,16)

19 I han hin'algo ya hanadan mangipangpanguluh nadan tataguh ad
Jerusalem ya hinnagda nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ta
eda mahmahan hi'on nganney sa'ad John.
20 Ya impa'innilan John i didan alyonay, Bokon ha''on nan Kristu.

21 Ya alyonday, Ot nganne'a mo? On he''ah Elijah an namahuwan?
Ya alyonay, Bokon.
Ya inalida boy, Ot on he''a mo nan Propeta an inalin Apu Dios hi umali?
Ya alyona bo di, Bokon.
22 Ya alyonda boy, Ot nganne moy sa'admu? Ibagam ta hanan mapto' hi ibagamih nadan nannag i da'mi.
23 Ot alyon mon John i diday, Ha''on nan inalin din propetan hi Isaiah hi,
Wada han ahi e mangitku'itkuk an muntudtudu hinadan tatagu an umanneh nan awadana an agge naboblayan an alyonay,
Idadaan ta'u ha ma'andong hi awon nan Ap'apu ta'u ta midadaan hi umaliyana.
24 Ya wadada boy udum an Paliseu an nahnag ot alyonday,
25 Ot at'ehnan bokon he''a nan Kristu ya bokon bo he''ah Elijah onu nan Propeta an hadhaddonmi ya nganun'a mumbonyag?
26 Ya inalin John di, O, manu te bonyaga' di tatagu mu liting ya ammunay pamonyag'un dida. Mu wahna nan aggeyu in'innila an ni'yamung i dita'uh ad uwani
27 an hiya nan inali' hi umali an na'abbaktu mu ha''on te ta'on on ha e' pangubadan hi tayun di hapatutna ya na'adda''ula' an mangat.
28 Hay na'atan dadiye ya hi ad Betani an dommang nan wangwang an nungngadan hi Jordan te hidiy uggan pumbonyagan John.

Hi Jesus Nan Umat Hinan Kalneron Mi'nong I Apu Dios

29 Hidin nabiggat ya immeh Jesus hi awadan John. Ta hidin tinigon John ya inalinay, Hiyah tuwe nan kalneron mi'nong i Apu Dios te hiyay mangiyateh bahul di tataguh tun luta.
30 Ot hiyah tuwe din inali' i da'yu an umali an na'abbaktu mu ha''on te ta'on on hidin ma''ida' ya wada mo tuwali.
31 Mu hidin hopapna ya ta'on on ha''on ya agge' ni' immatunan an ta'on on hiyay gapunah e' numbonyagan hinadan i'iba ta'un tinanud Israel ta wan ma'innilaanda an hiya nan hahaddonda.
32 Ya inalin bon John di, Umman ta'on on ha''on ya hidin nungkohopan nan Espiritun Apu Dios an ay pallumay tigona an nalpuh ad abunyan ot ahi' ma'innilaan an hiya nan Kristu
33 te hi Apu Dios an nannag i ha''on ta bonyaga' nadan tataguh liting ya alyonay, Nan tagun tigom an pungkohopan nan Espiritu' an ay pallumay tigona ya hiyah diye nan mumbonyag hinadan tatagu hi Espiritu'.
34 Ta hidiyen inalin Apu Dios ya tinigo' di nipa'annungana ta hiya nan tistiguwa' an hiya ya Imbabalen Apu Dios.

Hanadan Namangulun Intudtuduwan Jesus

35 Hidin nabiggat ya wada da John ya nan duwah nadan itudtuduwana
36 ya tinigon John hi Jesus an mala''uh ot alyonay, Hiyah diye nan kalneron mi'nong i Apu Dios.
37 Ta on dingngol dadiyen duwa nan inalin John ot taynandah John ot miyunuddan Jesus.
38 Ta on nunligguh hi Jesus ya wadada ot alyonay, Daanay umayanyu?
Ya alyondaot di, Apu Jesus, daanay niha''adam?
39 Ya inalinay, Mi'yali ayu ta tigonyu.
Ot mi'yeda mon hiyah nan niha''adana ot umohnongdahdi i diyen himbatangan ta ingganaot mahdom.

40 Hay ngadan nan ohan didan nangngol hinan imbagan John ot mitnud
i Jesus ya hi Andrew an hi ibban Simon Peter.
41 Ta onda nakak ya imme ni' hi Andrew ot ena tigon hi ibbanan hi
Simon. Ta ona inakhupan ot alyonan hiyay, Tinigomi man nan Kristu.
42 Ot uyugonah Simon ot umedah awadan Jesus. Ta hidin tinigon Jesus hi
Simon ot alyonay, Innila' an he''ah Simon an imbabalen John mu ad uwani
ya ngadanan da'ah Peter. Hay ibalinan naen ngadan ya batu.

Hay Nitnudan Da Philip I Nataniel I Jesus

43 I diye bon nabiggat ya ninomnom Jesus an umeh ad Galilee. Ot umeh
awadan Philip ot alyonan hiyay, Ma'a ta mi'mi'yali'an ha''on.
44 Hi Philip ya i Betsayda an umat i Andrew ya hi Peter.
45 Ta e tinigon Philip hi Nataniel ot alyonan hiyay, Umman tinigomi nan
tagun hahaddon ta'u an nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios i Moses
hinan Nitudo' an Tugun ya nadan udum an intudo' nadan propeta. Hay
ngadana ya hi Jesus an i Nasaret an imbabalen Joseph.
46 Mu hi Nataniel ya alyonay, Undan mahan waha maphod hi taguh
malpuh ad Nasaret?
Mu alyon Philip di, Mi'yali'a'et tigom.
47 Ot umedan duwa. Ya hidin tinigon Jesus hi Nataniel an mangedah
awadana ya alyonay, Hituwey nahamad an tinanud Israel te nipto' ya
maphod di pangatna.
48 Ya alyon Nataniel di, Tanganunmu innilay a'at'u?
Ya alyon Jesus i hiyay, Hidin agge da'a ni' inawit i Philip ya tinigo da'an
munhidhiddum hi pu''un nan bungbunga''an an fig.
49 Ya alyon Nataniel di, Apu Jesus, immannung an he''a nan Imbabalen
Apu Dios an Patulmin tinanud Israel.
50 Ya inalin Jesus di, Undan gapu ta inali' hi tinigo da'ah nan way pu''un
di fig ya mamati'a. Bokon ammunah nae te umman wadaday udum hi
nakaskasda'aw hi ahim tigon.
51 Te ibaga' i da'yu an ahiyu tigon di iluwatan di ad lagud ya wadaday
a'anghel an mumbinangngadan an umalih awada' an Nitulang Hitun
Tatagu.

2

Nan Kasal Hi Ad Kana

1 Hidin nala''uh han duway algo ya wada han kasal hi ad Kana hidih ad
Galilee ta immehdih inan Jesus.
2 Ya immeda damdamahdi da Jesus hinadan itudtuduwana te ta'on on
dida ya na'ayaganda.
3 Indani ya napuh nan bayah. Ta immeh inan Jesus i imbabalenan hi
Jesus ot alyonay, Napuhanda man hi bayah.
4 Ya alyon Jesus di, Ina, tanganunmu ibagan ha''on yaden agge ni'
nadatngan di pangipa'innilaa' hi a'at'uh tudan tatagu.
5 Mu imme damdamah inana hinadan baal ot alyonan diday, Hanat
unudonyuy ibagan nan imbabale' hi atonyu.
6 Hay pangat nadan Judyu ya mahapul an mun'ihuda ya ahida mangan
ta hiya nan waday nidadaan an onom an o''ongal an dunug an iha''adan
di liting. Ya hay kalgaon di ohan dunug ya umeh limay gimbal.
7 Ta immeh Jesus hi awadan dadiyen baal ot ibaganan dida ta
punuwonda dadiyen dunug hi liting. Ta hidin nun'a'apnuda 8 ot alyonan

1:51 1:51 Hidin Hopapna 28:12

diday, Taugonyu mohpe doha ya inyeyu ni' hinan mangipangpanguluh
nadan ma'ma'at ituwen kasal.
Ot unudonda.
9 Mu hidiyen mangipangpanguluh nadan ma'ma'at hinan kasal ya aggena
innilay na'at te ammuna nadan baal hi nanginnila. Ta hiya nan hidin
tinamtamana nan liting an numbalin hi bayah ya inayagana nan lala'in
mungkasal
10 ot alyonan hiyay, Hay innila' ya pamanguluwon an ipa'inum nan
maphod an bayah ta ingganah mapuh ya ahi mohpe nan hubul. Mu da'yu
ya in'udiyu tun maphod an bayah.
11 Ta hidiyen inat Jesus hi ad Kana hidih ad Galilee di hopapnah
nangipatigan Jesus hi anabaktuna. Ta gapu i diye ya namamay pangulug
nadan itudtuduwan Jesus i hiya.
12 Hidin nagibbuh nan kasal ot ume da Jesus hi ad Kapernaum an
didah nadan itudtuduwana ya nadan i'ibana ya hi inana. Ta nadnadney
niha"adandahdi.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo
(Matthew 21:12-13; Mark 11:15-17; Luke 19:45-46)

13 Hidin tuwen madatngan nan ngilin nan punnomnomnomandah
nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ot ume da Jesus hi ad
Jerusalem.
14 Ot umeh Jesus hinan Templo ya tinigonan dayyadahdiy munggattang
hinadan mabalin an mi'nong i Apu Dios an baka ya kalnero ya palluma.
Ya deedabohdiy dakol an inumbun hinan way lamehaan an munhukkat hi
pihhun di i Roma hinan pihhun di Judyu.
15 Ta pamaag mo ot alan Jesus han tali ot pundugyuna nadan baka ya
kalnero. Ya ta'on on nadan lamehaan an niha'mawan nadan pihhuda on
nun'itikalbuna.
16 Ya nun'ipalah'una nadan munggattang hi palluma an alyonay, Umaan
ayuhtu ta adiyu pumbalinon hi punggattangan tun balen Ama.
17 Ta hiya nan nipanomnom hinadan itudtuduwana nan nitudo' an
alyonay, Pohdo' an maphod di iyatan tun balem ta hiya nan nunhiglan
mahkit hi punnomnoma' hi'on kumpulnay iyatana.
18 Mu nadan udum an Judyu ya immedah awadan Jesus ot alyonday,
On nganne ha milagroh atom ta pamatiyanmi an waday kalebbengam an
mangat hi athitu ituwen Templo?
19 Ya inalin Jesus i diday, Pa''ihonyu tun Templo ta mala"uh ha tuluy algo
ya iniphod'u.
20 Ya inalin bon nadan Judyu di, Anakkaya udot. Undan aggem innilan
hituwen Templo ya napat ta onom (46) di tawon di nangiphodanda ot ahi
magibbuh. Ya he"a'e udot nayya ya tuluy algo.
21 Manu'eh inalidah diye ya aggeda na'awatan an hay inalinah Templo
ya hay adolna.
22 Ta hidin namahuwan hi Jesus ot ahi nomnomon nadan itudtuduwana
din imbagana. Ta hidiyey namatiyanda an immannung din impitudo' Apu
Dios ya nan imbagan Jesus an ena amahuwan.
23 Hidin awadan Jesus hi ad Jerusalem i diyen ngilin ya dakol di milagroh
inatna ta hiya nan dakolday tatagun kimmulug i hiya.
24 Mu ta'on on athidi ya adi damdama madinol hi Jesus an nahamad di
pangulugda
25 te innilanay a'at di tatagu an ta'on on adida ibagay wah nomnomda ya
innilana.

3

Hay Immayan Nikodemus I Jesus

1 Wada han Paliseu an hi Nikodemus an ohah nadan ap'apun di Judyu
2 an immeh awadan Jesus i han nahdom ot alyonay, Apu Jesus, innilamin
hi Apu Dios di nannag i he''an muntudtudu te ma'innilah nadan milagron
ato'atom. Ya ma''id ha tinigomih taguh athinay abalinana te gahin on
bumoddang hi Apu Dios i hiya.
3 Ya inalin Jesus i hiyay, Ta'on hi athinay inalim mu ibaga' an adi mabalin
hi middum nan taguh nan pun'ap'apuwan Apu Dios te gahin di abulutona
ta mipidwan mi'imbabale.
4 Ya alyon Nikodemus di, Undan mabalin bo ta ibangngad hi putun nan
hi ina ta ahita bo miyayyam ya tee mon makilogta?
5 Ya alyon Jesus di, Immannung an ta'on on nganneh diyen tagu ya
adi mabalin an middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios te gahin di
mi'imbabaleh liting ya hinan Espiritun Apu Dios.
6 Te hanan adol an iyayyam di tagu ya hanan a'at di taguy wadan hiya.
Mu nan tagun mipidwan mi'imbabale ya mawada i hiya nan Espiritun Apu
Dios ta na mon pangiye''en Apu Dios di pangiye''ena.
7 Ta hiya nan adi ayu masda'aw hinan pangalya' hi mahapul an
mipidwan mi'imbabaley tagu.
8 Ot ta'on on adiyu ma'awatan an namin nan a'at di pangiyayyaman
nan Espirituh tagu ya ma'innilaanyu an gapuh nan puntamuwanah nan
nitaguwanyu. Te umat hinan dibdib an agge ta'u innila nan atonan
dumibdib te adi matigo mu milmu ya madngol di bungugna.
9 Ya inalin Nikodemus di, Undan nin mabalin ta ma'at ha athina?
10 Ta hiya nan alyon bon Jesus di, Tanganu on he''ay ohan nundongol an
muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya adim ma'awatan nan imbaga'?
11 Mu ibaga' i he''a an da'mi ya onmi ibagbaga nan innilami ya nan
tinigomi mu ningamut an adi da'mi patiyon.
12 Ya at'ehnan ta'on on'u ipaddung hinadan ma'ma'at hitun luta nadan
ibagabaga' on adiyu damdama patiyon ot namama mo ahan hi'on nan a'at
di ad abunyan di uhuho'.
13 Te ma''id ha ohah taguh immeh ad abunyan ot ahi umalih tun luta te
ha''on ya abuh an Nitulang Hitun Tatagu.
14 Ya alyon bon Jesus di, Hidin nadneh awadan da Moses hinan agge
naboblayan ya inalana han gombang ot iphodna i han ay ulog ot ipa'ona i
han kayiw ot ipata'dogna ta hiyay tangadon nadan kinalat di ulog ta adida
mate. Ot athinay ma'at i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu an mipata'a' hinan
krus ya impata'dogda hidiyen nipata'a'
15 ta an namin nadan kumulug i ha''on ya diday mi'tagu i Apu Dios hi
munnananong.
16 Te hi Apu Dios ya nunhiglay pamhodnah nadan tatagu ta hiya nan
impa'alina nan binuktung an Imbabalena ta an namin nadan mamati i
hiya ya adida mihiwwe i Apu Dios te mi'tagudan hiyah munnananong.
17 Te hi Apu Dios ya aggena hinnag nan Imbabalena ta dusaona nadan
tatagu mu hinnagna ta hiyay mangiyateh bahulda ta wan mabalin an
mi'tagudan hiya.
18 Ta nan kumulug i hiya ya adi madusa. Mu nada'en adi kumulug i hiya
ya nibaga mo tuwalin mihi''anda i Apu Dios an gapuh aggeda nangunudan
hinan binuktung an Imbabalena.

19 Hiya ya immalih tun luta ta wan patalanay punnomnom di tatagu mu
ningamut an nadan adi maphod di pohpohdondan aton te adida pohdon an
mapatalan di punnomnomda ta hidiyey gumalat hi adusaandah pidwana.
20 Ahiwawanda nan ma'alih Patal te adida pohdon an kumulug i hiya
yaden hiya nan waday abalinanan mamatal hinan paddungnay nahilngan
an punnomnomda te adida pinhod an mipa'innila nadan adi maphod an
ato'atonda.
21 Mu nadan naminhod an mangat hi nipto' ya diday mapatalan di
punnomnomda ta wan ma'innila an hi Apu Dios di unudonda.

22 Hidin immey atnay algo ot ume bo da Jesus hinadan itudtuduwanah
nan ohan bobleh ad Judea. Ot umohnongdahdih atnay algo. Ya wadaday
binonyagandahdi.

23 Ya hi John e ya wahdih ad Enon an nihaggon hi ad Salim an awadan
di dakol an liting an mumbonyag hinadan tatagun immeh awadana.
24 Te agge ni' nibalud hi John i diye.
25 Ya hanada'en udum an itudtuduwan John ya ni'hungngilda i han oha
bon Judyu an gapuh nan pangatdan Judyu an mahapul an mun'ulahda ta
ahida mibilang hi malinis.

26 Ta hiya nan imme datuwen itudtuduwan John hi awadana ot alyonday,
Apu John, tanganu on nan nun'ibbam hidin awadan ta'uh nan wangwang
an nungngadan hi Jordan an impa'innilam di a'atna ya mumbonyag
damdama ta hiya nan dakolday umanneh awadana?

27 Ya alyon John di, Adi ayu minomnoman i nae te undan namaag ya
atonay athidi hi'on bokon hi Apu Dios di ud nomnom?
28 Ya imbaga' tuwali an bokon ha"on nan Kristu te ha"on nan impaman-
gulun Apu Dios an umali ya ahi hiya.
29 Te ha"on ya umata' hinan gayyum nan lala'in mungkasal an
un'unudonay ibagan nan gayyumna. Ya mun'am'amlong hi umayan
nan babai i diyen ahawana. Ot athinay niyata' i Jesus ta hiya nan
mun'am'amlonga' hi umayan nadan tatagun hiya.
30 Te mahapul an hiyay mipabakbaktu an bokon ha"on.

Hanan Nalpuh Ad Abunyan Ya Na'abbaktu

31 Hi Jesus an nalpuh ad abunyan ya hiyay na'abbaktuh an naminamin
mu nan tagun nalpuh tun luta ya hanan ma'ma'at hitun luta han mabalin
hi uhuhona. Mu nan nalpuh ad abunyan ya na'abbaktu nimpe an ma"id
ha umat i hiya.
32 Ya atbohdin hay ibagana ya nan tinigona ya dingngolnah ad abunyan.
Mu ta'on on athidi ya ningamut an dakolday adi mangabulut hinadan
itudtuduna.
33 Mu nan tagun mangabulut hinan itudtuduna ya hiyay mangiyuhuh an
immannung nan hapit Apu Dios.
34 Te hi Jesus an hinnag Apu Dios ya nan hapit Apu Dios di ipa'innilana.
Te nan Espiritun Apu Dios di nangdat hi abalinana ta ma"id ha pungku-
langana.
35 Te hi Amanan hi Apu Dios ya nunhiglay naminhodna i diyen
Imbabalena. Ya hiyay nangiyukodanah mumpapto' hi an naminamin.
36 Ot hanadan kumulug hinan Imbabalen Apu Dios ya diday mi'tagun
hiyah munnananong. Mu nadan adi kumulug i hiya ya mihiwwedan Apu
Dios ta holholtaponda nan pundusan Apu Dios i didah inggana.

4

Hi Jesus Ya Nan Babain I Samaria

1 Innilan Jesus an dingngol nadan Paliseu an dakolday e mumpabonyag
i hiya mu hi John.
2 Mu hay immannung ya bokon hi Jesus di numbonyag hinadan tatagu
te nadan itudtuduwana.
3 Ot makakda moh ad Judea ot ibangngaddah ad Galilee
4 an hay nangi'wanda ya hi ad Samaria.
5 Ta lo'tat ya dimmatongdah ad Saykar hi ad Samaria an nihaggon hinan
lutan din hi Jacob an impaboltana i din imbabalena an hi Joseph.
6 Ya hidiy awadan nan bubun an humaguban an hidiye din impaka''ut
Jacob. Ot e umbun hi Jesus hidi te nableh nan dinallanda yaden tongan di
algo.
7 Hidin um'umbun hi Jesus ya imme han babai an i Samaria an e
humagub. Ya alyon Jesus i hiyay, Idattana' bahan hi inumo'.
8 I diye ya ma''iddahdi nadan itudtuduwana te immedah nan boble an
eda gumattang hi makan.
9 Ya alyon diyen babai di, Tanganun'a Judyu ya mumbaga'an ha''on an i
Samaria hi inumom?
Manu'eh inatnahdi ya adi mabalin hi mi'hayyup nadan Judyu hinadan i
Samaria.
10 Ya alyon Jesus i hiyay, O mu onha innilam nan niyata' ya nan maphod
an idat Apu Dios i he''a ot wan ha''on di pumbagam hi liting ta wan idat'un
he''a nan liting an mangdat hi munnananong an pi'taguwan.
11 Ya inalin diyen babai di, Nganne udot di atom yaden aay an adallom
tun bubun ya ma''id bo udot ha pamau'mu? Ot daanay em pangalan hinan
alyom hi liting an mangdat hi munnananong an pi'taguwan?
12 Undan nabakbaktu'a mu hi Jacob an hi apu ta'uh din nadne an
nangipaka''ut ituwen bubun ot humaguhagubanda? Ya ta'on on handidan
i'imbabalena ya handidan halunda ya hituwey imminu'inumanda.
13 Ya alyon Jesus di, O mu nan tagun uminum ituwen liting ya ma'uwoh
damdama.
14 Mu nan tagun uminum hinan liting an idat'u ya adi ma'ma''uwoh hi
inggana te mawadan hiya nan obob an adi matmatdu' ta hiya nan mabalin
an mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
15 Ot alyon mon nan babai di, Apu Jesus ot idattana' bahan i naen
alyom an liting ta inumo' ta wan adiya' ma'ma''uwoh. Ta wan adiya'
umannalihtun humagub.
16 Ya alyon Jesus di, O mu ume'a ni' ta em ayagan hi ahawam ya immali
ayuhtu.
17 Ya alyon diyen babai di, Ma''id man ha ahawa'.
Ya alyon Jesus i hiyay, Nipto' hinaen inalim an ma''id ha ahawam
18 te hay immannung ya limadan namin di inahawam mu nan
ni'yingham hi ad uwani ya bokonmu ahawa.
19 Ya alyon diyen babai di, Apu Jesus, innila' nee an propeta'a.
20 Handidan a'ammodmi ya ituwen billid di nundayadayawanda i Apu
Dios mu da'yun Judyu ya alyonyuy mahapul an hi ad Jerusalem di e
pundayawan.
21 Ya inalin Jesus di, Hanat patiyom an iba tun ibaga' an adi madne ya
bokon ituwen billid ya bokon hi ad Jerusalem di pundayawan i Apu Dios.

22 Da'yu'en i Samaria ya aggeyu innilay a'at nan dayadayawonyu an adi
umat i da'min Judyu an innilami te nan managuh tagu ya malpu i da'min
Judyu.
23 Te ta'on on hi ad uwani ya wadaday nanginnilah nan pohdon Apu
Dios ta hiya nan nahamad di pundayawdan hiya te miyunnudan di
punnomnomda hinan pundayawda te athidiy pohdon Apu Dios.
24 Ya innayun Jesus an alyon di, Hi Apu Dios ya Espiritu an adi matigo
ta hiya nan atbohdi an hay nahamad hi pundayaw i hiya ya bokon
nan pundayaw an mipatigo ya ammuna te na ahan an adi matigon
punnomnom an miyunnudan hinan tugun Apu Dios.
25 Ya alyon bon diyen babai di, Hay innila' ya udum hi algo ya waday ahi
umali an pinto' Apu Dios an ma'alih Kristu. Ta hiyay mangipa'innilah nan
athinan agge ta'u innilah ad uwani.
26 Ya alyon Jesus di, Ot ten ha''on teen mi'hapihhapit i he''a nan alyom hi
umali.
27 Ta hidin munhaphappitan da Jesus i diyen babai ya nabangngad
nadan itudtuduwana ya masda'awdah naniganda an mi'haphappitan hi
Jesus i diyen babai. Mu ma''id ha nangibaga i Jesus hi'on tanganun e
mi'haphappitan i diyen babai. Ya atbohdin aggeda imbagah nan babaih
on nganney pohdonan ibaga i Jesus.
28 Ya hidiyen babai ya namaaggot taynana nan buwod an ihagubna ot
ma'anneh nan boble ot ena pun'ibagah nadan tataguhdi an alyonay,
29 Ma'ayu'e ta eyu tigon han tagun nanginnilah an namin an ina'inat'u
te imbaganan ha''on. Umman nin hiya nan Kristu.
30 Ta nadan tatagu ya immedah awadan da Jesus.
31 Mu hidin aggeda ni' dimmatong ya inalin nadan itudtuduwanan hiyay,
Apu Jesus, agat mangan'a ni'.
32 Mu alyon Jesus di, Umman waday inan'u an aggeyu innila.
33 Ta nadan itudtuduwana ya munhimbabaggadan alyonday, Nganne nin
di nangiyalih inana?
34 Ot alyon Jesus di, Ha ahan di bumhug i ha''on ya nan e' pangatan
hinan pohdon nan nannag i ha''on ta way aton nan ipatamunan ha''on an
magibbuh.

Hay Ni'aligan Di Ahigapas

35 Alyon Jesus di, Da'yu'e ya alyonyuy ingganah on umey opat di bulan
ya ahi madatngan di ahigapas. Mu ibaga' i da'yu an hanadan tatagu
ya nipaddungdah nadan natong an wit ta mabalin an e gapason te
nundadaandan mangulug i ha''on.
36 Ya hanada'en e munggapas ya waday bo'laonda an hidiye nan e
pangulugan nadan tataguh nadan ipa'innilada an hapit Apu Dios ta way
atondan mi'tagu i hiyah munnananong. Ta hanadan e munggapas ya
nadan e nuntanom ya mun'am'amlongdan namin.
37 Ta miyunnudan hinan imbagan handidan a'ammod ta'un alyonday,
Wadaday e muntanom hi wit ya nat'on bo nadan e munggapas.
38 Mu hinnag da'yu ta da'yuy e munggapas hinan aggeyu intanom. Te
nat'on di e nuntanom ya da'yuy i'aligan nadan e munggapas hinan intanom
di udum.

Hanadan Kimmulug An I Samaria

39 Dakolday i Samaria an nangulug i Jesus an gapuh nan imbagan diyen
babai i dida an alyonay, Hiya ya innilanan namin nadan ina'inat'u te hiya
ot ibaganan ha''on.

40 Ta hidin imme nadan i Samaria hi awadan Jesus ot ihapitanda ta
umiyanda ni' hidi. Ot umiyanda mohdih duway algo.
41 Ta dakolda boy kimmulug i Jesus an gapuh nan nuntudtuduwanan
dida.
42 Ya pun'ibagadah nan babain alyonday, Nan imbagam an a'at Jesus
di nalmuwan di pangulugmin hiya. Mu ad uwanin dingngolmi mo ahan
nadan tudtuduna ya nihamhamad di pangulugmin hiya te innilamin hiyah
tuwe nan immannung an umalin mangihwang i dita'un tataguh tun luta.

Nan Mundogoh An Imbabalen Han Ap'apu

43 Hidin nala''uh di duway algoh immiyanan da Jesus hidi ot umedah ad
Galilee an numboblayana an ta'on on inalina tuwalin
44 an namin di propeta ya adi lispituwon nadan tataguh nan num-
boblayanda.
45 Mu hidin immedahdi ya mun'am'amlong nadan tataguh dimmat-
nganda an gapu ta dakol di tinigodah ina'inatnah ad Jerusalem hidin
ngilin di punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh
ad Egypt.
46 Ya imme bo da Jesus hi ad Kana hi ad Galilee an hidi din awadan han
kasal an numbalinon Jesus nan liting hi bayah. Ya wahdih ad Kapernaum
han ap'apu an munhilbih nan patul an mundogoh nan imbabalena.
47 Ta hidin dingngolna an wahdi da Jesus an nalpudah ad Judea ot ume
ot ibagana i hiya ta wan mi'yeh baleda ta ena ipaphod nan mun'at'ate an
imbabalena.
48 Mu alyon Jesus di, Umman da'yu'e ya gahin on waha tigonyuh milagro
ya ahi ayu kumulug.
49 Mu adi damdama mangmanghop hidiyen ap'apu an alyonay, O Apu
Jesus, mu mi'yali'a bahan ta wan adi mate nan lala'in imbabale'.
50 Ot alyon mon Jesus i hiyay, Umanamut'a ot pumhod nan imbabalem.
Ya pinatin diyen tagu nan inalin Jesus ot ume.
51 Ya hidin wah nan awon ya dinamuna nadan tagalanan e manigon hiya
ot ibagadan hiya an pinumhod nan imbabalena.
52 Ot mahmahana hi'on anuud di pinumhodana ya alyonday, Hi ad
ugaban hidin ala'una.
53 Ya ninomnomnan hidiyey nangalyan Jesus i hiya hi, Pumhod nan
imbabalem.
Ta nihipun i diyey kimmulugandan namin an hina'amma i Jesus.
54 Ta i diyen immayandah ad Galilee hi nalpuwandah ad Judea di
nangatan Jesus i diyen mi'adwan milagrohdi.

5

Nan Mundogoh An Wadah Nan Da'ging Di Puhung

1 Indani ya nadatngan bo nan ohan ngilinon nadan Judyu hi ad Jerusalem
ot ume bo da Jesus hidi.
2 Ya wahdih ad Jerusalem han puhung an nangadanan hi Betesda hinan
hapit di Judyu an nihaggon hinan way pangipa'wandah kalneron miyeh
nan Templo. Ya wadaday lima an punhiduman an iniphoddahdih nan way
da'ging diyen puhung.
3 Ta hidiy umohnongan nadan dakol an tatagun waday liwahonda
an umat hinadan napilok ya napilay ya naparalays. Ta umo'ohnong
datuwehdi ta hahaddonday kumibyayongan nan liting.

4 Te hidiyen puhung ya wada han anghel Apu Dios an uggan e mangihal
hinan liting hidi ta nan mamangulun dumokpah hinan kumibyayongana
ya hiyay ma'aan di dogohna.
5 Ya wadahdi han lala'i an immeh tulumpulut waluy (38) tawon di
nunligatana.
6 Ta hidin tinigon Jesus an bumbummaktad hidi ya na'innilaanan nadney
nunligatana ot alyonay, Ibba', on pohdom an pumhod?
7 Ya alyonay, Pohdo' mu ma''id ha mangiyen ha''on hinan liting hi'on
kimmibyayong te hiyah mun'id'idi'ida' on waday namangulun dimmokpah.
8 Ot alyon Jesus di, Agam ta tuma'dog'a ya inalam nan nalo'am ya
immanamut'a.
9 Ya na'ibagan pinumhod hidiyen tagu ot agamlahona mo nan nalo'ana
ot ume. Ya hay na'atan diye ya Habadun tungo.
10 Ta hidin tinigon nadan Judyuh diyen tagu ot pun'ihingaldan alyonday,
Undan aggem innilan mipagol di pangdonam i naen abo'mu hinan athitun
Habadun tungo?
11 Ya inalin diyen taguy, O te imbagan nan tagun nangipaphod i ha''on
hi ala' tun abo''u ya immanamuta'.
12 Ya alyonday, Nganneh diyen tagun nangibagah athidi?
13 Mu aggena innilay ngadan diyen nangipaphod i hiya te on impaphod
Jesus ot mi'bagan umaan hidi ot e middum hinadan dakol an tatagu.
14 Mu indani ya tinigon Jesus hidiyen taguhdih nan Templo ot alyonan
hiyay, Maphod ta ad uwani ya pinumhod'a aya. Mu mahapul mon
idinongmu nadan adi maphod an ato'atom te adim'e ya iyal'alanay
punligatam.
15 Ta on na'innilaanan hi Jesus hidiyen nangipaphod i hiya ot ma'anneh
awadan nadan Judyu ot ipa'innilanan dida.
16 Ta hidiyey nangihipunan nadan Judyu an humihiwon Jesus an gapuh
nangipaphodana i diyen tagu yaden Habadun tungo.
17 Mu alyon Jesus di, Hi Ama ya ma''id ha dindinongnan mangipappapto'
hi tatagu ta hiya nan iyunnud'un hiya.
18 Ta namamay bohol nadan Judyu i hiya ta hiya nan pinhoddan patayon.
Te hay alyondah bahulna ya aggena inunud nan uldin an mipanggep hinan
Habadun tungo ya hay nangalyanah hi Amanah Apu Dios te alyonday
tanganuna ipaddung di adolna i Apu Dios.
19 Mu ta'on on athidi ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an nan tamun Ama
ya hiya damdamay tamu'. Te ha''on an Imbabalena ya adi namaaggon
ukoda' on inat'u nan pohdo' te ammuna nan tigo' an ato'atonah ato'.
20 Athinay ibaga' te innila' an pohpohdona' i Ama ta hiya nan an namin
nadan tamuna ya impa'innilanan ha''on. Ya bokon ammuna danaen
ipa'atna i ha''on te wadaday iyal'alanan nakaskasda'aw an ipa'atna i ha''on
21 an umat hinan abalinan Ama an managuh nate. Ta atbohdi i ha''on
an Imbabalena an abalina' an managuh nate.
22 Ya bokon hi Amay munhumalyah tatagu te ha''on an Imbabalena di
nangiyukodana.
23 Te pinhodna an ipabaktuwa' hi tatagu an umat hi pangipabak-
tuwandan hiya. Mu nan tagun adi mangipabaktun ha''on ya hidiyey
panginnilaan an ta'on on hi Ama an nannag i ha''on ya adina ipabaktu.
24 Ya alyon bon Jesus di, Ibaga' bon da'yu an nan tagun mangngol
hinadan itudtudu' ya patiyona an hay nannag i ha''on ya hi Apu Dios ya
hiyay mi'taguh munnananong te adi mo dusaon Apu Dios hi pidwana.

25 Te hay a'at di taguh ad uwani ya ayda nate te nihiwweda i Apu Dios
an gapuh bahulda. Mu pohdo' an ibaga i da'yu an mihipun hi ad uwani
ya mabalin an waday pi'taguwanda hi'onda unudon nadan dingngoldan
tudtudu' an Imbabalena.
26 Te hi Ama ya abalinanan pi'taguwon di tatagunah munnananong.
Ya atbohdin ha"on te indatna damdamah diyen abalinan i ha"on an
Imbabalena.
27 Ya gapu boh numbalina' hi tagu ta Nitulanga' Hitun Tatagu ya ha"on
di nangiyukodan Ama hi munhumalyah atagutagu ta madusa nadan
numbahul.
28 Ot adi ayu masda'aw te immannung an madatngan han algo an
donglon nadan nun'a'ate di pangayaga' i dida
29 ta mamahuwanda. Ta nadan maphod di ina'inatdah din ataguda ya
diday mamahuwan an mi'tagu i Apu Dios hi munnananong. Mu nadan
adi maphod di ina'inatda ya mamahuwanda damdama mu madusada ta
munholholtapdah inggana.

Hay Muntistiguh A'at Jesus

30 Alyon bon Jesus di, Umman adi namaaggon inat'u nan pohdo' te gahin
on nan ibagan Amah ato' on ahi' aton. Ta hiya nan nipto' di ato' an
munhumalya ya mangipanuh hi tatagu te iyunnud'uh nan pohdon nan
nannag i ha"on.
31 Onha ha"on ya abuh di mangibagah niyata' ot alinah adiya' patiyon.
32 Mu maphod ta hi Amay mangiyuhuh hinan niyata' te innila' an nipto'
di ibagana.
33 Ya ta'on on nan imbagan John an mumbonyag hidin eyu nummahma-
han i hiyah niyata' ya nipto' hidiyen imbagana.
34 Adi' mahapul di tagun muntistiguh niyata' mu manu'eh ipanomnom'u
i da'yu din imbagan John an a'at'u ya ta alinah bumoddang hi eyu
pangulugan i ha"on ta wan mi'tagu ayu.
35 Te hi John ya ay ni' dilag an mumbinang hidin nuntudtuduwanan
da'yuh nan nahamad an ma'unud ta nun'am'amlong ayu i han na'omtang.
36 Mu ha ahan di nahamhamad mu nan intuddun John an mangipa'innila
an ha"on ya hinnaga' i Ama ya nadan milagro an ato'ato' an dadiyey
inyukod Ama i ha"on.
37 Ta'on on hi Ama an nannag i ha"on ya impa'innilanay a'at'u mu
ningamut an adiyu patiyon ya adiyu abuluton nadan impatigona.
38 Ta hiya nan ma"id ha niyatan nadan tuguna i da'yu te adiya' kulugon
an hinnagna.
39 Manu te ada'adalonyu nadan hapitna an impitudo'na te alyonyuy
hidiyey pi'taguwanyuh munnananong. Mu adi ayu pa'immatun an ha"on
nan pinhodnan ibaga.
40 Ta hiya nan adi ayu mabalin an mi'taguh nan pi'taguwan an
munnananong te adiya' kulugon.
41 Ya alyon bon Jesus di, Bokon nan adiyu pangipabaktuwan i ha"on di
gumapuh bumohola' te bokon hidiyey gamgama'.
42 Mu bumohola' te ningamut an ma"id ha pamhodyu i Apu Dios.
43 Te ta'on on hiyay nalpuwa' ya adiya' abuluton i da'yu. Onha nin ta hay
udum di umali ot wa nin an kulugonyuy itudtududa.
44 Te hay gamgamanyu ya hay e pangipabaktuwan di ibbayun da'yu an
bokon nan e pangibaktuwan Apu Dios i da'yu an hiya ya abuh di nahamad
hi madayaw ta hiya nan naligat hi eyu pangulugan i ha"on.

45 Mu adiyu alyon on ha''on di mangibaga i Ama an nabahulan ayu. Te
hay mangipa'innilan nabahulan ayu ya nan pundidinolanyun tugun Moses.
Te alyonyuy inhamadyun inunud mu hay immannung ya aggeyu.
46 Ot onha immannung an nahamad di panguluganyuh nan tugun Moses
ot wan kulugona' te ha''on hidiyen nipa'innilah nan intudo'na.
47 Mu hay immannung ya adiyu kulugon hidiyen tugun ot namaman
adiyu kulugon tudan itudtudu'.

6

Hay Namanganan Jesus Hinadan Dakol An Tinatagu
(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; Luke 9:10-17)

1 Wada han immagwatan da Jesus hinadan itudtuduwanah nan lobong
an nungngadan hi Galilee an hay ohah ngadana ya Tiberias.
2 Ya dakkodakkol nadan tatagun mitmitnud i dida an gapuh nan
tinannigodan milagro an ina'inatna an umat hi nangipaphodan Jesus
hinadan mumpundogoh.
3 Ot tumikkid da Jesus hinan nabillid ot hidiy umbunanda.
4 Ya i diye ya tuwen madatngan nan punnomnomnomanmih nihwangan
handidan a'ammodmih ateh ad Egypt.
5 Indani ya tinigon Jesus an mun'iyunud nadan dakkodakkol an
tinataguh awadanda. Ta inligguhnan Philip ot alyonay, Daana nin ha e
ta'u gumattangan hi ipa'an ta'uh tudan tatagu?
6 Mu hi Jesus ya innilana tuwaliy atonan mamangan i dida mu
pinhodnan patnaon hi Philip ta hiya nan athidiy imbagana.
7 Ya alyon Philip di, Ta'on nin mahan on amungon ha bino'lah nan
waluy bulan ta igattang hi makan ya adi damdamah umpong an ta'on on
hin'u'uppingda te tun dinakolda.
8 Ya himmapit nan ohan itudtuduwanan hi Andrew an hi ibban Simon
Peter ot alyonay,
9 Wahtu han ungan numbalun hi limay tinapay ya han duwan ekan. Mu
undan damdama umdah hi anon datuwe tayyan dakkodakkol an tatagu.
10 Ya alyon Jesus di, Pabunonyu nadan tatagu.
Ot mumpanga'ubundah nan way naholo'an. Ya hay bilang nadan linala'i
ya umedah limay libu (5,000) an aggeda ni'bilang nadan binabai ya nadan
u''unga. Ta onda inumbun
11 ot alan Jesus nan liman tinapay ot mundasal ta munhana i Apu Dios
ot upi'upingona ot eda pun'ipiyappong hinadan tatagu. Ot alana bo nan
duwan ekan ot mundasal ot eda bo pun'ipiyappong ot mangandan namin.
12 Ya hidin nabhugdan namin ot alyon Jesus hinadan itudtuduwanay,
Amungonyun namin nadan nabati ta ma''id ha mitopal.
13 Ot eda amungon an namin ya napnuy himpulut duway (12) bahket.
14 Ya masda'aw nadan tatagu i diyen inat Jesus ta alyonday, Ma"id mahan
ha bahhonan hiyah nae nan Propeta an hahaddon ta'un umali.
15 Mu innilan Jesus an piliton nadan tatagu an hiyay mumbalin hi patul
ta hiya nan tinaynana dida ot e mun'ohha i han nabillid.

Hay Dimmallanan Jesus Hinan Uhhun Di Liting
(Matthew 14:22-33; Mark 6:45-52)

16 Hidin mun'ahdom ot ibangngad nadan itudtuduwan Jesus hinan
da'ging di lobong
17 ot munlugandah nan bangka ta ipluydah ad Kapernaum. Mu lo'tat ya
himmilong on ma''id hi Jesus.

18 Indani ya ibibbikahna han dibdib ta maludulludun nadan dalluyun.
19 Ya hidin umeh limay kilumitluy immadawwiyanda ya nangitiganda
han tagun mundaldallanan hinan uhhun di liting an ipluynah nan
nunlugananda ta nangintattakutda.
20 Mu himmapit ot alyonay, Adi ayu tumakut te ha''on.
21 Ta ona inathidi ya immatunandan hi Jesus ta immamlongda mohpe ot
pi'luganondah nan bangka. Ya ni'bagadan dimmatong hinan pingngit di
lobong an umayanda.

Hay E Nanama'an Nadan Tatagu I Jesus

22 Hidin nawi''it ya nanongnan deedahdi nadan tataguh dommang
nan lobong an hahaddondah Jesus. Te tinigodan agge ni'lugan hinadan
itudtuduwana yaden ma''id ha udum hi bangkah nabatih punluganana.
23 Mu indani ya wadaday dimmatong an bangka an nalpuh ad Tiberias
hidih nan da'ging di lobong an nihaggon hinan namanganan Jesus hinadan
tatagu hi nagibbuhan di nunhanaana i Apu Dios.
24 Ot hidin ma''id ha odamonda i da Jesus hinadan itudtuduwana ot
mi'lugandah nan bangka ot ipluydah ad Kapernaum ta eda hama'on hidi.
25 Ta hidin inakhupandahdih Jesus hinan dommangna ya alyonday, Apu
Jesus, on anuud di immaliyam hitu?
26 Ya alyonay, Innila' an manu'eh eya' hamahama'on i da'yu ya gapuh
nabhuganyuh nan tinapay hi ad ugaban an bokon gapuh nadan milagro
an tinannigoyun ina'inat'u.

Nan Makan An Alpuwan Di Nahamad An Itaguwan

27 Alyon bon Jesus di, Hay maphod ya hanat bokon ammuna nadan
makan an mapuh di eyu hamahama'on te hay ma'ahhapul di tagu ya nan
makan an adi mapuh te hidiyey alpuwan di pi'taguwanyuh munnananong.
Ya ha''on an Nitulang Hitun Tataguy alpuwan diyen makan te hiyah diyey
inyukod Ama i ha''on.
28 Ot alyonday, Nganne moy atonmi ta wan nan pohdon Apu Dios di
unudonmi?
29 Ya alyon Jesus di, Hay pohdon Apu Dios hi atonyu ya kumulug ayu i
ha''on an hinnagna.
30 Ya alyonda bo di, O mu mahapul an waha atom i ha milagro ta way
atonmin kumulug i he''a
31 an umat hidin mana an ina'inan handidan a'ammod ta'uh din
awahdidah nan agge naboblayan. Te binahami nan nitudo' an alyonay,
Han makan an nalpuh ad abunyan di indatnah ina'inanda.
32 Mu alyon Jesus di, O mu hay immannung ya bokon nan ina'inandan
indat Moses di nahamad hi makan te hay nahamhamad hi makan an
malpuh ad abunyan ya nan idat Ama i da'yu.
33 Ya hidiyen alyo' hi makan an malpun Apu Dios ya immalin nalpuh ad
abunyan ta hiyay alpuwan di pi'taguwan hi munnananong.
34 Ya inalidan hiya di, Apu Jesus, ot daan mo ta hidiyey idatmun da'mih
abigabigat.
35 Mu alyon Jesus i diday, Ha''on nan umat hi makan an alpuwan di
pi'taguwanyu hi munnananong. Ot hanan tagun mangunud i ha''on ya
mundinol te paddungnay adi ma'ma'aggangan ya adi ma'ma''uwoh.
36 Mu imbaga' tuwalin da'yu an ta'on on tinannigoyu nadan ina'inat'u mu
hiyah diyen adi ayu kumulug i ha''on.
37 Mu wadaday inyukod Ama i ha''on an diday kumulug i ha''on ya adi
mabalin hi iwalong'u dida.

38 Te manu'eh tinayna' hi ad abunyan ta immaliya' hitun luta ya ta wan
ato' nan pohdon Ama an nannag i ha''on an bokon hanan pohdo' di ato'.
39 Ya hay pohdon Ama ya ipapto''u nadan tatagun inyukodnan ha''on ta
ma''id ha ta'on hi ohah mihiwwe te mahuwa' didah pidwana.
40 Te ha tuwaliy pinhodna ya an namin nadan kumulug i ha''on an Imba-
balena ya mahuwa' nimpe didah pidwana ta mi'tagudah munnananong.
41 Mu nadan Judyu ya ngumodongododa te hay nangalyan Jesus di hiya
nan umat hi makan an nalpuh ad abunyan.
42 Te alyonday, Undan bokon hiyah nae nan hi Jesus an imbabalen
Joseph? Ya tanganuna alyon hi nalpuh ad abunyan te undan agge ta'u
innila da amana i inana?
43 Mu alyon Jesus di, Tanganu on ayu ngumodongodo?
44 Ibaga' i da'yu tee an ta'on on nganneh diyen tagu ya gahin di hi Ama
an nannag i ha''on di mangdat hi pamhodnan kumulug ya ahi mabalin an
kumulug i ha''on ta ha''on di managu i dida hitun udidin di algo.
45 Te hay intudo' handidan propeta ya alyonday, Hi Apu Dios di
mangitudduh aton di tatagu. Ot nan tagun mangngol ya mangunud
hinadan itudduna ya hiyay kumulug i ha''on.
46 Adi' alyon hi wada i da'yuy nanigo i Ama te immannung an ma''id ha
ohah taguh nanigon hiya te ammunaa' an nalpuh awadana.
47 Ta hiya nan ibaga' i da'yu an nan tagun mundinol i ha''on ya hiyay
mi'taguh munnananong
48 te ha''on nan umat hi makan an alpuwan di pi'taguwan i Apu Dios
49 an adi umat hinan mana an ina'inan handidan a'ammod ta'uh din
awadandah nan agge naboblayan mu hiya damdaman nun'a'ateda.
50 Mu nan tagun mangan ituwen alyo' hi makan an nalpuh ad abunyan
ya munnananong di pi'taguwana i Apu Dios.
51 Ya ibaga' bon da'yu an ha''on nan nahamad an makan an nalpuh ad
abunyan. Ot nan tagun mangan ituwe ya hiyay mi'taguh munnananong.
Ta hituwen adol'uy idat'uh anon nadan tataguh tun luta ta way atondan
mi'tagu.
52 Ona inalih diye ya bimmungot nadan Judyu ta munhahannuda an
alyonday, Nganne ihyay atonan mangipa'an hi adolna i dita'u.
53 Ot alyon bon Jesus i diday, Ibaga' i da'yu an ha''on an Nitulang Hitun
Tatagu ya gahin di hay adol'uy anonyu ya hay dala' di inumonyu ya ahi
mabalin an mi'tagu ayu i Apu Dios hi munnananong.
54 Te nan tagun mangan hi adol'u ya manginum hi dala' ya hiyay waday
pi'taguwanah munnananong ya hiya boy mahuwa' hitun udidin di algo.
55 Te tun adol'uy nahamad an makan ya nan dala' di nahamad an
ma'inum.
56 Ta nan mangan hi adol'u ya manginum hi dala' ya hiyay nanongnan
middum i ha''on. Ya atbohdin nanongnay pi'idduma' i hiya.
57 Te atbohdi i ha''on an hi Ama an nannag i ha''on di alpuwan di
pi'taguwa'. Ta athidi bo an nan tagun mangan hinan adol'u an paddungnay
makan ya hiyay pi'taguwo' hi munnananong.
58 Te ha''on nimpe nan makan an nalpuh ad abunyan an adiya' umat i
dadiyen mana an ina'inan handidan a'ammod ta'u te inanda mu nateda
damdama. Mu nan tagun mangan ituwen inali' an makan ya hiyay
mi'taguh munnananong.
59 Hiyah naey intuddun Jesus hidih nan a'am'amungan di Judyu hi ad
Kapernaum.

60 Ya nadan nitnunitnud i Jesus an nangngol i naen intudduna ya
dakolday nangalih, Nunnaud mo ahan hinaen intudduna. Ta nganne nin
mahan ha e mangabulut i ha athina?
61 Mu hi Jesus ya innilanah diyen inalida ta hiya nan alyonan diday,
Undan hinaen intuddu' di panginganuyanyun umunud i ha''on?
62 Mu onha tigona' an Nitulang Hitun Tatagu hi pumbangngada' hi ad
abunyan ot nganne nin mahan di punnomnomyuh a'at'u?
63 Mu hay maphod ya innilaonyun nan pi'taguwan i Apu Dios ya malpuh
nan Espiritunan bokon gapuh nan a'at ta'u tuwalin tagu. Ot hinaen imbaga'
i da'yuh ad uwani di usalon nan Espiritu an muntudtudun da'yu ta wan
mi'tagu ayuh munnananong.
64 Mu innila' an wadaday udum i da'yun adi kumulug i ha''on.
Athinay imbagan Jesus te innilana tuwali dadiyen adi kumulug i hiya ya
ta'on on nan tagun mangipatiliw i hiya.
65 Ya innayuna bon alyon i diday, Hiyah naey gapunah nangalya' hi gahin
di hi Ama di mangdat hi pamhod nan tagun umunud ya ahi mabalin an
kumulug i ha''on.
66 Ta nihipun i diye ya dakolday nangiwalong an miyunud i hiya.
67 Ta imbagan Jesus hinan Apostoles an alyonay, Ot da'yu ngay pibo on
taynana'?
68 Ya hi Simon Peter di nambal ya alyonay, Apu Jesus, taynan da'a'e ot
nganney udum hi emi un'unudon? Innilami an nan itudtudum ya abuh di
gumapuh pi'taguwanmih munnananong.
69 Ot hiya nan he''ay patiyonmi te innilamin he''a nan na'hammad an
pinto' Apu Dios an Mumpatul.
70 Ya inalin Jesus i diday, Undan agge da'yu pinto' an Apostoles i ha''on mu
nehna damdamay ohan da'yun umat hi nomnom Satanas di nomnomna.
71 Hinaen imbagan Jesus ya hi Judas an hi na' Simon Iskariot te innilanan
hiyay mangipatiliw i hiya an ta'on on hiyay ohah nadan Apostoles.

7

Hay Agge Kimmulugan Nadan I'iban Jesus I Hiya

1 Indani ya imme da Jesus hinadan boblehdi hi ad Galilee mu agge immeh
ad Judea te innilanan deedahdi nadan mangipangpanguluh nadan Judyu
an naminhod an mamaten hiya.
2 Yaden tuwen madatngan nan punnomnomnomanmih e
nun'anallungan handidan a'ammodmih nan agge naboblayan.
3 Ta hiya nan alyon nadan linala'in i'iban Jesus i hiyay, Ot ume'a eh'ah
nan ngilin hi ad Judea ta tigon nadan miyun'unud i he"a nadan milagron
atom.
4 Te nganney aton di atagutaguh abobboblen manginnilan he"a hi'on
iyohham hi ohan boble nadan milagro an ato'atom.
5 Athidiy imbagan nadan i'iban Jesus te ta'on on dida ya aggeda
kimmulug i hiya.
6 Mu hay nambal Jesus ya alyonay, O mu bokon hi ad uwaniy umaya' te
agge ni' nadatngan di e' pangipa'innilaan hi a'at'uhdi. Te adi umat i da'yu
an kumpulnay pinhodyu an umayan on mabalin.
7 Te adi da'yu ahiwawan hinadan tatagu mu ha''on ya ahiwawana'
an gapuh nadan adi maphod an ato'atonda ya adi miyunnudan hinan
itudtudu'.

8 Ot da'yu moy mamangulun umehdi te adiya' ni' mi'yalih ad uwani te
agge nimpe nadatngan nan e' pangipa'innilaan hi a'at'uhdi.
9 Ta nihaha"ad ni' hi Jesus hi ad Galilee.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo

10 Hidin imme nadan i'iban Jesus i diyen ngilin ot makak damdamah
Jesus ot umeh ad Jerusalem mu agge numpatpatigoh nadan tatagu.
11 Ya hanada'en mangipangpanguluh nadan Judyu ya adida mang-
manghop an e mangibagabagah nadan tatagun na'amung hi'on waday
tinigodan hiya.
12 Ya hanada'en na'amung ya hi Jesus di punhahapitanda ta wadaday
mangalih maphod di pangatna mu hanada'en udum ya alyonday, Adi, te
umman ena e ha'ha"ulon nadan tatagu.
13 Mu datuwen tatagu ya ikutkutyamdan munhahapit te tumakutdah
pangngolan nadan mangipangpanguluh nadan Judyu.
14 Ta hidin nungginawa moh diyen ngilin ya immeh Jesus hinan Templo
ot muntudduhdih nadan tatagu.
15 Ta hanada'en mangipangpanguluh nadan Judyu an nangngol ya
masda'awda ta alyonday, Tanganu udot on ma"id ha adalna ya na'la"ing
an muntuddu?
16 Mu alyon Jesus di, Nan itudtudu' ya bokon ha"on ya abuh di ud
nomnom te umman nalpu i Apu Dios an nannag i ha"on.
17 Ot nan naminhod an mangat hinan pohdon Apu Dios ya umman
ma'innilaana hi'on hituwen itudtudu' ya nalpu i Apu Dios onu nalpuh
nomnom'u ya abuh.
18 Te nan tagun nan malpuh nomnomnay itudtuduna ya hay e pangi-
pabaktuwan di tatagun hiyay gamgamana. Mu adi athidi i ha"on te
hay pinhod'u ya hay e ipabaktuwan nan nannag i ha"on. Ot hinaey
panginnilaanyu an adiya' ma'layyah.
19 Te adiya' umat i da'yun mangalih un'unudonyu nadan tugun Moses mu
layahyu te onha athidi ot nganun ayu numanomnom hi atonyun mamaten
ha"on.
20 Mu alyon nadan tatagun na'amung di, Umman on'a nee mabongbon-
gang te undan nganne bopooh ha naminhod an mamaten he"a?
21 Ya alyon Jesus di, Undan agge immannung an gapuh din nangipa-
phoda' i han mundogoh i han Habadun tungo ya bimmungot ayu?
22 Ya otten ta'on on da'yu ya muntamu ayuh nan Habadun tungo te eyu
ipakugit nadan imbabaleyun linala'i hi'on nadatngan nan pangunudanyuh
nan imbagan Moses. Mu hay immannung ya bokon hi Moses di nangihipun
i naen kugit te handidan namangulun a'ammod ta'u ot ahi hi Moses.
23 Ot at'ehdi an ta'on on Habadun tungo ya eyu ipakugit nadan
imbabaleyu ta wan adiyu ibahho nan tugun Moses ya nganun ayu
himmihiwon ha"on hi nangipaphoda' i han mundogoh hidin Habadun
tungo?
24 Hay maphod ya pa'annomnomonyu on ahi ayu humapit ta adi
namaaggon inaliyuh nibahhoy inat di ohan tagu.
25 Ta nadan udum an tataguh ad Jerusalem an nangngol i diyen inalin
Jesus ya munhimbabaggaandan alyonday, Undan bokon hiyah nae nan
alyonday eda patayon?
26 Ma"id ha mapto' ya na'innilaan nadan mangipangpanguluh nadan
Judyu an hiya nan Kristu te tanganu on wahnan muntudtuduh tudan
tatagu ya adida mohpe ipadinong?

27 Mu munduwaduwada damdama te alyonday, Umman bokon nin hiyah
nae te hanan umalin Kristu ya ma''id ha nanginnilah alpuwana mu hinaen
tagu ya innila ta'uy nalpuwana.
28 Ta hidin muntudtuduh Jesus hinan Templo ya inlotnan alyonay, On
immannung an in'innilaa' i da'yu? Ya on innilayuy nalpuwa'? Ma''id ha
mapto' ya aggeyu innila an hanan immaliya' hitun luta ya bokon ha''on di
ud nomnom ya abuh te umman hay ud nomnom ya nan nannag i ha''on
an hiya nan nahamad an Dios mu aggeyu in'innila.
29 Mu ha''on'e ya in'innila' te hiyay nalpuwa' ya hiyay nannag i ha''on.
30 Ta gapu i diyen inalina ya namaman pinhoddan tiliwon mu agge na'at
te agge ni' inyabulut Apu Dios.
31 Ya dakolda damdamay kimmulug i hiya an dida nan nangalih
immannung an hiya nan Kristu te alyonday, Undan mabalin ta wa nin
bo ha ohah umali i ha iyal'alanan nakaskasda'aw di atona mu hituwen
tagu?
32 Mu hidin dingngol nadan Paliseu ya nadan nabaktun padi dadiyen
al'alyon nadan tatagu an a'at Jesus ot honagonda nadan guwalyah nan
Templo ta eda tiliwon.
33 Mu madinol damdamah Jesus te alyonay,
Na'omtang han id'idduma' i da'yu te agagga mo ya mumbangngada' hi
awadan nan nannag i ha''on.
34 Ta ta'on hi ona' e hamahama'on ya adiya' akhupan i da'yu te nan
umaya' ya adi mabalin hi umali ayuhdi.
35 Ta hidin dingngol nadan Judyuh diyen inalin Jesus ya munhimbabag-
gadan alyonday, Daana nin nan alyonah umayana ta adi ta'u pa'hamma'
i hiya? Wa nin an umeh nadan boblen di Greek an awadan nadan ibba
ta'un Judyu ta wan e muntudtuduhdi.
36 Te tanganuna alyon di ta'on on e ta'u hamahama'on ya adi ta'u
pa'hamma' i hiya? Ya alyona boy adi ta'u mabalin an ume i diyen umayana.
Ya nganne nin di pohdonan ibaga?

Nan Liting An Lummuh Pi'taguwan I Apu Dios

37 I diyen ma'udin algon diyen ngilin ya na'amung nadan tatagu te
hidiyey na'anhan hinadan Judyu. Ot tuma'dog hi Jesus ot oltonan
nangibagah nan in'alignan alyonay, Wahna'e ha na'uwoh ya hanat umali
ayu ta uminum ayuh nan liting an idat'u.
38 Te alyon nan impitudo' Apu Dios di, Nan tagun kumulug i ha''on ya
mawadaan hinan liting an alpuwan di pi'taguwan an paddungnay obob an
adi matmatdu'.
39 Hanan liting an imbagan Jesus ya hiyah nae nan Espiritun Apu Dios an
ipiddumnah nadan tatagun kumulug i hiya. Mu hidin nangibagaan Jesus
i diye ya ma''id ni' hidiyen Espiritun Apu Dios hinadan tatagu te agge ni'
nipabaktuh Jesus hi ad abunyan.
40 Ta hidin dingngol nadan tataguh diyen inalina ya inalin di udum di,
Immannung peman eh'a nee an hiya nan Propeta.
41 Ya nada'en udum ya alyonday, Hiyah nae nan Kristu. Mu nadan udum
ya alyonday, Bokon man. Te nan Kristu ya bokon hi ad Galilee di alpuwana.
42 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Nan Kristu ya malpuh nan holag
David. Ya atbohdin hi ad Bethlehem an boblen David di iyayyamana.
43 Ta agge nun'u'unnudan di punnomnom di tataguh nan a'at Jesus.
44 Nadan udum ya pinhoddan tiliwon mu ma''id ni' ha nangipatnan e
muntiliw i hiya.

Hay Nibahhawan Di Puntiliwandan Jesus

45 Ta hanadan guwalyah nan Templo an hinnag nadan Paliseu ya
nadan nabaktun padi ya aggeda tiniliw hi Jesus. Ta hiya nan hidin
numbangngadda ya alyondan diday, Tanganunyu bo agge tiniliw?
46 Mu alyon nadan guwalya di, Aggemi man te hidin dongdonglonmi ya
ma''aphod di panudduna an ma''id ha nipaddungana.
47 Ya alyon nadan Paliseu di, Undan ta'on on da'yu ya nihapitan ayu?
48 On tinigoyu ya wadan da'min Paliseu onu nadan mangipangpanguluh
nadan tatagu hi namati i hiya?
49 Ma''id man. Te hanadan kumulug i hiya ya diday munholtap hi bungot
Apu Dios te aggeda innila nan tugun Moses.
50 Mu hi Nikodemus an imme ni' hi awadan Jesus i han nahdom di
nangalih nadan ibbana an alyonay,
51 Hinan uldin ta'un Judyu ya agge'e ni' nahumalya nan tagu ya adi
namaaggon alyon ta'uh numbahul.
52 Mu alyondaot i hiya di, Undan i Galilee'a damdama? Ta'on on hama'om
hinan impitudo' Apu Dios ot ma''id ha alyonay waha propetah malpuh ad
Galilee.
53 Ta on nagibbuh hidiyen nunhahapitanda ot mumpanganamutda.

8

1 Ot umeh Jesus hinan nabillid an nungngadan hi Olibo.

Han Babain Na'akhupan An Nunluktap

2 Ya i diyen hiyah nawi''it ot mumbangngad boh Jesus hinan Templo. Ya
dakolday tatagun na'amung ot umbun ot itudtuduwana dida.
3 Mu hidin muntudtuduh Jesus ya inighop nadan Paliseu ya nadan
muntudtuduh uldin di Judyu han babain na'akhupan an nunluktap. Ot
eda pata'dogon hi hinangngab nadan na'amung an tatagu.
4 Ot alyondan Jesus di, Apu Jesus, hituwen babai ya na'akhupan an
nunluktap.
5 Ot nganney ibagam hi ma'at i hiya te hinan Nitudo' an Tugun Moses
ya alyonay nan tagun mangiluktap hi ahawana ya mahapul an puntopa ta
ingganah mate.
6 Manu'eh inatdahdi ya pinhoddan patnaon hi Jesus ta alinah waha
mibahhoh pambalna ta waha ipabahuldan hiya. Mu nunyu''ung hi Jesus
ot puntudo'nay gamatnah nan luta.
7 Mu ipapilit nadan tatagun mahmahan hi'on nganney ibaganah ma'at i
diyen babai. Ta timma'dog mo ot alyonan diday, Hanan ma''id ha bahulnan
da'yu ya hiyay mamangulu an muntopa ituwen babai.
8 Ot munyu''ung bo ot puntudo'nay gamatnah nan luta.
9 Mu hidin dingngolda nan imbagan Jesus ya way ohaon mange an
impangulun nadan a'amamma. Ta lo'tat ya ammunah Jesus ya nan babain
nabati.
10 Ta hidin timma'dog hi Jesus ot alyonan hiyay, Tanganu on daanda?
Undan ma''id ha nabatih mampa i he''a?
11 Ya alyon diyen babai di, Ma''id, Apu Jesus.
Ya alyon Jesus di, Ta'on on ha''on ya adi da'a dusaon ot ekat umanamut'a
mu hanat idinongmun mangat hinadan pumbahulan.

Hi Jesus Ya Hiyay Patal

12 Wada bo han nuntudduwan Jesus ot alyonay, Ha''on nan ma'alih patal
an mamatal hi nomnom di tataguh tun luta. Ot nan tagun umunud i ha''on

ya adi mo umat hinadan tatagun paddungnay wahnan munhihillong. Ya
wada moy pi'taguwandah munnananong.
13 Ya alyon nadan Paliseu i hiyay, Layahmu te he''a nee on imbagam di
a'atmu.
14 Mu alyonan diday, Ta'on on ha''on di mangibagah a'at'u mu imman-
nung an namin di ibaga'. Te innila' di nalpuwa' ya atbohdin innila' an hidi
damdamay pumbangngada'. Mu da'yu'e ya aggeyu innila
15 te hinaen imbagayun a'at'u ya nalpuh nomnomyun tatagu. Mu ha''on
ya bokon hay e' punhumalyaan hi tataguy immaliya'.
16 Ya ta'on on alinah munhumalyaa' ya nipto' di punhumalya' te bokona'
oha te duwa ami i Ama an hiya nan nannag i ha''on.
17 Ya ta'on on nan wahnan Nitudo' an Tugun ya alyonay, Wadada'e
ha duwah muntistigu ta mun'unnud nan ibagada ya immannung hidiyen
ibagada.
18 Ot athidi bon ha''on te ibaga' di a'at'u ya tistiguwana' i Ama an nannag
i ha''on.
19 Ya alyon bon nadan Paliseu di, On daan hi Amam?
Ya alyonan diday, Aggeya' innilan da'yu ta hiya nan aggeyu innilah Ama.
Mu onha innilaa' i da'yu ot innilayu damdamah Ama.
20 Ta hiya danaey imbagan Jesus hidin nuntudtuduwanah nan Templo
hidih nan way pangi'amungandah nan pihhun midawat i Apu Dios. Mu
ma''id ha nuntiliw i hiya te agge ni' nadatngan di timpuna.
21 Ya alyon bon Jesus di, Indani'e ta taynan da'yu ot eya' man hama'on
i da'yu mu naladaw mo. Ta hiya nan hitun atayanyu ya nanongnan adi
mapakawan di bahulyu ta adi mabalin hi umali ayuh nan umaya'.
22 Ya alyon nadan Judyu di, On nin e mumpate te tanganuna alyon hi adi
mabalin hi ume ta'uh nan umayana?
23 Mu alyon bon Jesus di, Da'yu'e ya hitun lutay awadanyu ta hiya nan
hay punnomnom nadan wahtun lutay punnomnomyu. Mu adi athidi i
ha''on te ad abunyan di nalpuwa'.
24 Ot ibaga' i da'yu an ta'on on hitun atayanyu ya adi mapakawan di
bahulyu hi'on adiyu patiyon nan imbaga' an a'at'u.
25 Mu alyonda boy, Undan ngadan'a aay?
Ya alyon bon Jesus di, Nan imbaga' an a'at'u an nihipun hidin hopap di
nuntanudtuduwa' ta ingganah ad uwani ya hiyah diyen agge naluman.
26 Unhaot ibaga' nadan dakol an ipabahul'un da'yu mu adi' atonhidi te
ammuna nan pinhod nan nannag i ha''on di ibaga' i da'yun tatagu. Te hiya
ya nipto' an namin di ibagana.
27 Mu aggeda na'awatan an nan a'at Ama ta'un hi Apu Dios di inalinan
dida.
28 Ot alyon mo bon Jesus di, Hitun pangipata'doganyuh nan krus an
ipata'a' an Nitulang Hitun Tatagu di ahiyu panginnilaan an immannung
nadan imbagabaga' an a'at'u. Ya innilaonyu bon bokon ha''on on
in'innat'uy pohdo' te hanadan imbagan Ama di inunud'u.
29 Te hi Ama an nannag i ha''on ya adiya' taytaynan ta wadawadan ha''on.
Te ha''on'e ya hanadan umipa'amlong i hiyay ato'ato'.
30 Ta gapu i diyen imbagana ya dakolday kimmulug i hiya.

Hanan Nambut Hi Tagu

31 Alyon Jesus hinadan Judyu an kimmulug di, Hi'on inaynayunyu nan
pangulugyun ha''on ya immannung an da'yuy nahamad hi intudduwa'.

32 Ya innilaonyu nan immannung an a'at'u ta hidiyey mangihwang i da'yu
hinan paddungnay nihbutanyu.
33 Mu wadaday udum an nangngol i diye an alyonday, Ma''id man ha
ud himbut i da'mi te holag da'min Abraham. On nganney ibalinan naen
inalim an emi ihwangan hinan ud himbut i da'mi?
34 Ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an nan tagun mangat hi pumbahulan
ya hanan pumbahulan di ay ud himbut i hiya te amod on dadiyen
pumbahulan di atona.
35 Ya hana'en himbut ya ma''id ha bilangnah nan ena niha''adan an adi
umat hinan imbabalen diyen niha''adana. Ot athidin da'yu i Apu Dios.
36 Ta hiya nan onha ha''on an Imbabalen Apu Dios di pundinolanyuh
mangipa'aan hinan pumbahulan an amod on mummandal i da'yun
mumbahul ya umannung an ma'at.
37 Ya innila' an holag da'yun Abraham mu adi ayu umat i hiya ta hiya
nan pohdonyun patayona' te adiyu pohdon an unudon nadan itudtudu'.
38 Hanadan ibagabaga' ya nadan tinigo' i Ama. Mu ningamut an
adiyu pohdon an unudon te nan nomnom nan nangimbabalen da'yuy
un'unudonyu.
39 Ya alyon nadan Judyu di, Undan agge immannung an hi Abraham di
ud holag i da'mi.

Ya alyon Jesus i diday, Onha hi Abraham di ud holag i da'yu ot wan
maphod di pangatyu an umat hi nangatna.
40 Ya unhaot adi ayu numanomnom hi atonyun mamaten ha''on te ha''on
di mangipa'innilah nan nahamad an ma'unud an dingngol'u i Apu Dios.
Ma''id ha athinah a'at Abraham.
41 Mu athinay a'atyu te ningamut an hanan pangat nan nangimbabale i
da'yuy pangatyu.

Ya alyonday, Adi da'mi ipaddung hinan nilaglagah te umman ohah Apu
Dios an hi Amami.
42 Ya alyon Jesus di, Onha hi Apu Dios di immannung an hi Amayu ot
wan pohpohdona' i da'yu. Te hiyay nalpuwa' ot ahiya' umalih tun luta. Ya
nan immaliya' hitu ya bokon nimpe ha''on ya abuh di ud nomnom te hiyay
nannag i ha''on.
43 Mu manu'eh adiyu ma'awatan nadan ibagabaga' ya adiyu tuwali
pohdon an donglon nadan itudtudu'
44 te imbabale da'yu nimpe i Satanas ta pohpohdonyun aton nan pohdona
an hiya nan pimmatepateh din hopapna ta ingganah ad uwani. Ya ma''id
ha immannung tuwalih ibagana te ningamut an ma''id tuwali ha maphod
hi atona. Te on han layah han impa'inghana te hiya tuwaliy nalpuwan di
layah.
45 Ta hiya nan adiya' patiyon i da'yuh pangibaga' hinan nipto'.
46 Ya ta'on on ma''id ha inakhupanyuh nibahhawa' te immannung tudan
ibagabaga' mu adiya' damdama patiyon.
47 Mu innila' an manu'eh adiyu patiyon nadan tugun Apu Dios ya bokon
da'yuy tataguna te hanadan tataguna ya patiyonda nan ibaga'.
48 Ya alyon nadan Judyu di, Tigom, an immannung tuwali din inalimi an i
Samaria'a te da'yun i Samaria ya ahiwawan da'min Judyu. Ya immannung
mahan nee an waday dimunyu an nih'op i he''a.
49 Ya alyon Jesus di, Umman aggeya' nahi'pan te on'u ipabaktuh Ama mu
amod ona' pihulon i da'yu.

50 Mu ta'omman te umman bokon hay e pangipabaktuwan di tatagun
ha''on di gamgama'. Mu waday ohan naminhod an mangipabaktun ha''on
ot hiyay ukod an mangibagah a'at'u.
51 Ot ibaga' tee i da'yu an nan tagun manginaynayun an mangunud
hinadan tudtudu' ya adi matmatte.
52 Ya alyon nadan Judyu di, Immannung mahan neen nahi'pan'a. Te on
ni'mo on da Abraham hinadan propeta ot nun'a'ateda ya tanganunmu ihya
alyon hi adida matmatte nadan mangunud hinadan tudtudum.
53 Undan nabakbaktu'a mu handin hi apumin hi Abraham ya handidan
propeta. Undan ngadan'a ihya aay?
54 Ya alyon Jesus di, Onha ha''on di mangipabaktuh niyata' ot immannung
an ma''id ha hilbina. Ta hiya nan ukod hi Ama an alyonyuh dayawonyu
an mangipabaktu i ha''on.
55 Mu hay immannung ya aggeyu innilah Ama mu ha''on ya innila' te
hiyay un'unudo'. Te onha alyo' hi agge' innila ot munlayaha' an umata' i
da'yu.
56 Ya ta'on on hi apu ta'uh din nadnen hi Abraham ya mun'am'amlong
hi nanginnilaanah umaliya' hitun luta ya namamay amlongnah din
nipa'annungana.
57 Ya alyon bon nadan Judyu di, Unga'a udot nee an ma''id ni'mo ha
nabongleh (50) tawonmu ya alyom hi tinigom hi Abraham?
58 Ya alyon bon Jesus di, Ibaga' i da'yu an ta'on on hidin agge ni' niyayyam
hi Abraham ya wadaa' mo tuwali.
59 Mu hidin inalin Jesus hidiye ya pun'agamlahday batun pampadan
hiya. Mu na'ibagan immayuduk hi Jesus hinadan tatagu ot inayunan
umaan hidih nan Templo.

9

Han Lala'in Napilok An Nihipun Hi Niyayyamana

1 Hidin mundaldallanan da Jesus ya tinigoda han lala'i an nihipun hi
niyayyamana ya napilok.
2 Ya alyon nan itudtuduwanan hiyay, Apu Jesus, tanganu on namaag ya
napilok hituwen taguh niyayyamana? On gapuh bahulna onu gapuh bahul
nadan a'ammodna?
3 Ya alyon Jesus i diday, Bokon danaey gapuna. Mu manu'eh napilok ya
ta wan mipatigo nan abalinan Apu Dios an mangipaphod hi napilok.
4 Te ad uwanin mapatal di pangatan ta'uh nan ipatamun nan nannag i
ha''on te indanit madatngan di hilong ot ma''id ha mabalin hi muntamu.*
5 Te ad uwanin wahtuwa' ni' hitun luta ya ay hanan ma''id ha ahdomana
te wadaa' an mangipapatal hi nomnom di tatagu.
6 Ot tumokpah nan luta ta napalut nan pito' ot alana ot ilitanah matan
nan napilok. 7 Ot alyonay, Ekat eka mun'apuh nan way lobong an
nungngadan hi Siloam. Hay ibalinan nan Siloam ya nahnag. Ta immeh
diyen napilok ot e mun'apu ya tumigo mohpey matana ot umanamut.
8 Ya hidin tinigon nadan hinaggona ya nadan udum an nanigotigo i hiyah
din ena immodo'odowan ya alyonday, Undan bokon hiyah nae din napilok
an um'umbun an immanod'oddo?
9 Ya alyon nadan udum di, Ot ten hiyah nae.
Mu alyon nadan udum di, Bokon nin mu ay hanan hiya.

* **9:4 9:4** Hay pinhod nan mapatal an alyon ya nan wada ni' hi Jesus hitun luta. Ya nan hilong'e ya hidiye nan ma''id moh Jesus hitun luta.

Ta lo'tat mo ya himmapit hidiyen nipaphod an napilok ni' ot alyonay,
Ha''on hidiyen ibagbagayu.
10 Ya manahmahandan alyonday, Nganney na'at ta pamaag udot ya
tumigo mohpey matam?
11 Ya alyonay, Umman han hi Jesus di timmukpah nan luta ta napalut
nan pito' ot alana ot ipaklanah mata' ot ahina alyon di eya' mun'apuh nan
lobong an nungngadan hi Siloam. Ot hidiyey inat'u. Ya tumigo mohpey
mata'.
12 Ya alyonda boy, Ot daan hidiyen tagu?
Ya alyonay, Agge' innila.
13 Ot iyedah diyen lala'in napilok ni' hinadan Paliseu
14 te hidiyen nangipaphodan Jesus i hiya ya Habadun tungo.
15 Ta onda dimmatong ot mahmahan bon nadan Paliseu an alyondan
hiyay, Nganney na'at ta tumigo mohpey matam?
Ya inuhuhna bon didan alyonay, Pinaklaan Jesus di mata' hi pito' ot ahi'
e apuwan ya tumigoy mata'.
16 Ta ha moy alyon nadan udum an Paliseu ya alyonday, Undan hi Apu
Dios di nalpuwan di abalinan ha athinan adina unudon nan nibagah nan
tugun an ma'unud hinan Habadun tungo?
Mu alyon nadan udum di, O mu onha layahna ot ma''iddot ha abalinanan
mangat hi milagro. Ta hidiyey linummuh nagogodwaan nadan Paliseu.
17 Ta impidwada bon nummahmah hinan lala'in alyonday, O ya he''a ya
nganney punnomnommuh a'at diyen tagun nangipaphod hi matam?
Ya alyonay, Innila' an hiya ya propeta.
18 Mu nadan Judyu ya adida patiyon an hidiyen lala'i ya napilok ni' ta
hiya nan impa'ayagda mo nadan a'ammodna
19 ot ibagadan alyonday, On hiyah tuwe nan imbabaleyu an nihipun hi
niyayyamana ya napilok? Ya tanganu on tumigoy matanah ad uwani?
20 Ya alyonday, O hiyah nae nan imbabalemin napilok hi niyayyamana.
21 Mu aggemi innilay na'at ya ta'on on nan nangipaphod. Mu mahma-
hanyun hiya ot makilog an innilanan mambal.
22 Manu'eh athidiy nambal dadiyen a'ammodna ya tumakutdah nadan
ap'apun di Judyu. Te hay hinahapit nadan mangipangpanguluh nadan
Judyu ya an namin nadan mangalih hi Jesus nan Kristu ya pa'aanondah
nan a'am'amungan di Judyu ta adida pi'yamungon hinan pundayawanda.
23 Ta hiyah diyey gapunah nangalyanday mahmahandan hiya ot makilog.
24 Ta impa'ayag mo bon nadan Paliseu nan napilok ni' ot alyondan hiyay,
Isapatam i Apu Dios ta nan immannung di ibagam i da'mi te innilami an
hidiyen tagu ya numbahul.
25 Ya alyon diyen lala'i di, Agge' innilah on numbahul onu agge. Mu hay
innila' ya napiloka' ni' mu ten ad uwani ya tumigoy mata'.
26 Ya alyonda bo di, On nganne aay di inatnan nangipaphod hi matam?
27 Ya alyonay, Ot ten imbaga' i da'yu mu adiyu patiyon. On pinhodyu
damdaman umunud i hiya ta hiya nan pohdonyun ipidwa' bon uhuhon?
28 Mu onnot on impadngolandan alyonday, On he''a nee nan immunud i
hiya. Umman da'mi'e ya hi Moses di un'unudonmi.
29 Te innilamin hi Apu Dios ya ni'hapit i Moses hidin nangdatanah nan
tugun i hiya. Mu hinaen tagu ya aggemi innilay nalpuwana.
30 Ya inalin bon diyen nipaphod an napilok di, Ngalngalam mahan ha
a'atyu. Ta'on ona impaphod di mata' ya alyonyu damdamah aggeyu innilay
nalpuwana?

31 Innila ta'un adi idat Apu Dios di athidin abalinan hinadan nabahulan
te hay pangdatana ya hanadan mangat hinan pohdona.
32 Ma''id ha dingdingngol ta'u i ha taguh abalinanan ipaphod di tagu an
nihipun hi niyayyamana ya napilok.
33 Ot hinaen tagu ya onha bokon hi Apu Dios di nalpuwana ot ma"id ha
abalinana.
34 Ta namamay bungot nadan Paliseu ot alyonday, Tanganu udot on
he"an na'abahhulan di muntuddun da'mi?
Ot pun'ipalah'unda i diyen a'am'amunganda.
35 Ta hidin dingngol Jesus di nangipalah'unanda i diyen lala'i ot ena
punhama'. Ta ona inakhupan ot alyonan hiyay, On patiyom nan Nitulang
Hitun Tatagu?
36 Ya alyon diyen lala'i di, Apu Jesus, ipa'innilam i ha''on hidiyen tagu ta
way ato' an kumulug i hiya.
37 Ya alyon Jesus di, Tinigom mo te ha''on teen mi'haphappitan i he''a.
38 Ot alyon mon diyen lala'i di, Apu Jesus, kumuluga' i he"a.
Ot inayunan mundu''un ot dayawonah Jesus.
39 Ya alyon Jesus di, Immaliya' hitun luta ta way aton nadan tatagun
manginnilah numbahulanda. Te nan tagun nabahulan ya paddungnay
nahilngan di punnomnomna an umat hinan munhihillong di panigona.
Ta nadan mangabulut an paddungnay napilokda ya diday mipaphod.
Mu nadan tatagun mangalih aggeda napilok ya diday mumbalin hi
paddungnay napilok.
40 Ta hidin dingngol nadan udum an Paliseu hidiyen inalin Jesus ya
alyonday, Nganne aay? On da'miy pangibagam i nae?
41 Ya alyon Jesus di, Onha abulutonyun napilok ayu ot pakawanon da'yu
i Apu Dios. Mu athina'e neen alyonyuy agge ayu napilok ot minaynayun
an nabahulan ayu.

10

Hay Ni'aligan Nan Mumpastol Hi Kalnero

1 Alyon bon Jesus hinadan Paliseu di, Hanat nomnomonyu boh tuwen
ibaga' i da'yu. Hanan adi mangi'wah nan panton di kulungan di kalnero
ta ona ikayat ya mangako.
2 Mu hanan mangi'wah nan panto ya hiya nan mumpastol i dida.
3 Ya hiyay paghopon nan mungguwalyah nan kulungan di kalnero. Ya
imatunan nadan kalneroy hapitna hi'ona ayagan dida. Te ohha'ohhaona
didan ngadanon on ahina impalah'un.
4 Ya ipanguluna'e dida ya mitnudda te imminghadan hiya.
5 Mu adida mitnud hinan tagun aggeda innila te ondaot bumtik hi'on
imatunanday hapitna an bokon hiya nan mumpastol i dida.
6 In'alig Jesus hidiyen inuhuhna mu aggeda na'awatan.

Hay Ni'aligan Nan Nahamad An Panto

7 Alyon bon Jesus hinadan Paliseu di, Ha''on nan mi'alig hi panton
pangi'wan nadan kalnero an hunggop hinan kulunganda.
8 Hanada'en namangulun immali an mangalih diday hinnag Apu Dios
an mumpastol hinadan kalnero ya dida nadan mumpangako. Ta hiya nan
agge inunud nadan kalnero dida.
9 Te ha"on tuwali nan paddungnay panto an pangi'wan di tatagun umeh
awadan Apu Dios. Ot hanadan mangi'wa i ha"on ya mihwangda. Ya

ipapto"u dida an umat hi pangat nan mumpastol hi kalnero an iyena didah
awadan di maphod an pangananda on ahina inyanamut dida.
10 Mu hanada'en mangako ya umalida ta mangakoda ya pumateda
ya puma"ihda. Mu ha"on'e ya immaliya' ta hanadan kumulug i ha"on
ya nahamad di itaguwanda te ipapto' Apu Dios dida ta ma"id ha
pungkulanganda.

Hanan Nahamad An Mumpastol hi Kalnero

11 Alyon bon Jesus di, Ha"on nan nahamad an mumpastol te nundadaana'
an mangiyateh nadan kalnero ta mihwangdah nan edaot atayan.
12 Mu hana'en mipabo'laan an mumpastol ya adina iyaguh nadan kalnero
te bokon tuwali hiyay ud bagih nadan kalnero. Te onha waha tigondah
mangalin layon ya bumtikda te tumakutda. Ta pun'a'an diyen layon di
udum ya numpudugna nadan udum an kalnero ta mahihi"anda.
13 Manu'eh bumtik ya ma"id nimpe tuwali ha pangiyaguhnah nadan
kalnero te bokon hiyay ud kalnero te on nipabo'laan ya abuh.
14 Ha"on nimpe tuwali nan nahamad an mumpastol te innila' nadan
kalnero' ya innilaa' damdaman dida
15 an umat i da'min Ama an nun'innila ami te hin'ama ami. Ta hiya nan
iyate' di pangipapto"uh nadan kalnero.
16 Wadaday udum an kalnero' an aggeda ni' hinunggop hinan kulungan.
Ta hiya nan mahapul an ayaga' dida ta donglonda'ey hapit'u ya iddum'u di-
dah nadan ibbada ta wan mumbalindah ohan halun an ohay mangipastol
i dida.
17 Ya manu'eh pohpohdona' i Ama ya abuluto' an ta'on on mateya' ta
ahiya' mahuwan i hiya.
18 Ya ma"id ha mabalin an mamogpog hi nitaguwa' te on ha"on tuwaliy ud
nomnom an mangipulang hi nitaguwa'. Te waday abalina' an mangipulang
ya waday abalina' bo an mamangngad te hidiyey imbagan Amah ato'.
19 Ta hidin dingngol nadan Judyuh diyen inalin Jesus ya nunhihinnat'on
di punnomnomda.
20 Ta dakolday mangali hi, Nganu mahan on e dongdonglon ha athinah
nahi'pan an tagu an on mabongbongang?
21 Mu alyon nadan udum di, Undan mabalin ta athinay panapit di
nahi'pan? Ya undan mabalin ta hanan nahi'pan ya ipaphodnay matan
di napilok ta tumigo?

Hay Nan'ugan Nadan Judyu I Jesus

22 Hidin nadatngan nan ngilin di punnomnomnoman nadan Judyu hi
nangiyappitan handidan a'ammoddah nan Templo i Apu Dios ya nipaddih
an lowang.
23 Mu imme da Jesus hi ad Jerusalem. Ya hidin mundaldallanan hi Jesus
hinan nangadanan hi Balkon Solomon
24 ya imme nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot mili'wohdan hiya
ot alyonday, Ibagam hi'on immannung an he"a nan Kristu onu bokon.
25 Ya alyon Jesus di, On'u dan agge imbagabagan da'yuy niyata' mu adiyu
patiyon? Ya hanadan milagro an tinannigoyun ina'inat'uy panginnilaanyu
an hinnaga' i Ama.
26 Mu ningamut an adiya' patiyon i da'yu te bokon da'yu tuwali nadan
nibilang hi kalnero'.
27 Te nadan kalnero' ya imatunanday hapit'u ya unudona' i dida ya innila'
damdama dida.

28 Ot diday pi'taguwo' hi munnananong ta adida matmatte ta ma''id mo
ha mabalin hi mangihi"an i didan ha''on.
29 Te hi Ama an nangiyukod i didan ha''on ya ma"id ha nipaddungan
nan ongal an abalinana. Ta ma"id nimpe ha mabalin hi mangihi"an i dida
i Ama te ongal nimpey abalinana.
30 Ya da'mi i Ama ya on ami oha.
31 Mu hidin dingngol nadan Judyuh diyen inalin Jesus ya pun'aladaot di
batuh pampada ta pamatedan hiya.
32 Mu alyon Jesus i diday, Hi an namin nadan milagron impa'at Aman
ha''on ya nganne i dadiyen inat'uy gumapuh eyu pampaan i ha''on?
33 Ya alyonday, Bokon nadan milagron inatmuy gumapuh pampaanmin
he''a te hay gapuna ya hanan layah an imbagam. Te nganunmu udot alyon
hi he"ah Apu Dios yaden un'a tagu ya abuh.
34 Ya alyon Jesus di, Hinan Nitudo' an Tugun ya wada nan inalinan a'at
nadan ap'apuh din nadnen alyonay, Ay ayu dios damdama.
35 Ya hidiyen imbagan Apu Dios ya minaynayun an adi mahukkatan hi
inggana. Ot at'ehdin hiyay nangibagah ayda dios nadan propeta
36 ya tanganu onyu alyon hi layah nan imbaga' an Imbabaleya' i Apu
Dios? Yaden immannung an ha"on nan pinto'nan umalih tun luta.
37 Ot onha ma"id ha atigana an hi Ama di nangipa'at i ha"on hinadan
inat'u ya ta'on hi adiya' patiyon i da'yu.
38 Mu ta'omman hi adiya' patiyon mu ta patiyonyu nadan milagron
ina'inat'u ta wan panginnilaanyu an hi Apu Dios ya wadan ha''on ya wadaa'
bon hiya.
39 Mu gapu bo i diyen inalina ya edaot tiliwon mu binumtik.
40 Ta nakak moh Jesus hi ad Jerusalem ot umagwat hinan wangwang an
nungngadan hi Jordan hidih nan way numbanonyagan John ot miha''ad
ni' hidi.
41 Ya dakolday tatagun immeh awadana. Ya alyonday, Manu te ma"id ha
inat John hi milagro mu an namin nadan imbaganan a'at tuwen tagu ya
nipa'annung.
42 Ta hiya nan dakolday tatagun kimmulug i Jesus i diyen boble.

11

Hay Natayan Lasarus

1 Hidih ad Betani ya wada han mundogoh an hi Lasarus an hi ibban da
Mary i Marta.
2 Hidiyen hi Mary ya hiya nan nangihiit hinan na'angnginan lanah hukin
Jesus ot pamu'nahnay ibu'na.
3 Ta didan duwa i Marta di nannag hi e mangipa'innilan Jesus an
mundogoh hi ibbadan hi Lasarus an pinpinhod Jesus.
4 Mu hidin dingngol Jesus hidiye ya alyonay, Innila' an adina iyateh diyen
dogohna. Mu athidiy na'at ta wan mipatigoy anabaktun Apu Dios ya ta'on
on hay anabaktu' an Imbabalena.
5 Ya ta'on on pinpinhod Jesus dadiyen tulun hina'aggi
6 ya agge ni' imme.
Ta nala''uh di duway algo ot
7 alyona mohpeh nadan itudtuduwanay, Ibangngad ta'uh ad Judea.
8 Mu alyon nadan itudtuduwanay, Apu Jesus, tanganun ta'u bo ibangngad
hidi yaden atna teey algoh nala''uh hi e pamatayannot nadan tataguhdi i
he"a.

9 Mu alyon Jesus di, Undan bokon himpulut duway (12) olas hinan
mapatal? Ot nan tagun mundallanan hinan mapatal ya adi mihali'dud
te matigo nan awona.
10 Hanan ena pundallananan hinan mahdom di ihali'dudana te munhi-
hillong.*
11 Ot alyon bon Jesus di, Hanan iba ta'un hi Lasarus ya nalo' mu ume ta'u
ta e' bangonon.
12 Ya alyonday, Ot maphod hi'on nalo' ta mabalin an pumhod.
13 Mu hay pinhod Jesus an ibaga ya nateh Lasarus. Mu hay na'awatanda
ya alyonda on immannung an nalo'.
14 Ta alyon mon Jesus di, Umman nateh Lasarus
15 mu maphod ta ma''ida' hidih din natayana ta wan hi umayan ta'u ya
tigonyuy ato' ta wan mihamad di pangulugyun ha''on. Ot ma'ayu ta ume
ta'u.
16 Ta hi Thomas an alyondah hi Dappel ya inalinah nadan ibbanan
itudtuduwan Jesus di, Mi'ye ta'un namin ta ta'on on mi'yate ta'un hiya.
17 Ta hidin dimmatong da Jesus hi ad Betani ya dingngolnan nala''uh moy
opat di algo hi nilubu'an Lasarus.
18 Ya hidiyen boblen awadanda ya nihaggon hi ad Jerusalem an umeh
tuluy kilumitluy nundawwiyanda.
19 Ta hiya nan dakolday Judyu an nalpuh ad Jerusalem an immeh balen
da Marta i Mary ta eda inal'alubyag dida.

Hay Mummahuh Nate Ya Hay Mangdat Hi Pi'taguwan

20 Hidin dingngol Marta an tuwe da Jesus ot ma'annen e midamu i dida.
Mu hi Mary ya nabatihdih baleda.
21 Ta hidin nundadammuda ya inalin Marta i Jesus di, Apu Jesus, onha
wahtu'ah din nundogohan ibba' ot wan agge nate.
22 Mu ta'on on ad uwani ya innila' an nan ibagam i Apu Dios ya atona.
23 Ya alyon Jesus di, Adi'a minomnoman ot tumaguh ibbam.
24 Ya alyon Marta di, O innila' an tumaguh udum hi algoh tun amahuwan
di numpun'ate.
25 Ya alyon Jesus di, Ha''on nan mummahuh nate ya ha''on boy mangdat
hi itaguwan. Ot hanan kumulug i ha''on ya ta'on on mateh ad uwani ya
mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
26 Te an namin nadan kumulug i ha''on ya waday pi'taguwandah
munnananong. On patiyom hituwen imbaga'?
27 Ya alyon Marta di, Apu Jesus, patiyo' te innila' an he''a nan Kristu an
Imbabalen Apu Dios an hihinnodmin umalih tun luta.
28 Ot ibangngad Marta hi awadan ibbanan hi Mary ot ikutyamnan
alyonay, Wahnan immali nan muntudtudu an ipa'ayag da'a.
29 Ya natanna'dog hi Mary ot mangen ena damuwon da Jesus
30 te aggeda ni' dimmatong hinan boble te immohnongdah nan nana-
muwan Marta i dida.
31 Ya hidin tinigon nadan Judyu an na'amung hi nakakan Mary ya
nitnudda te alyonda on umeh nan nilubu'an ibbana ta hidiy ena kumgaan.
32 Mu hidin dimmatong hi Mary hi awadan da Jesus ot inayunan
mundu''un hi hinangngabna. Ya mungkoga an alyonay, Apu Jesus, onha
wahtu'ah din nundogohan ibba' ot wan agge nin ot nate.

---

* **11:10 11:10** Hay pinhodnan ibagah nan munhihillong ya mahapul an aton ta'u nan inyukod Apu Dios i dita'u te onha palpaliwan ta'u ya alinah ma''id mo ha timpu ta'un mangat.

33 Ya hidin tinigon Jesus an kumgah Mary ya ta'on on nadan Judyu an
nitnud i hiya ya nunhiglan mahkit hi punnomnomana an gapuh homo'nan
dida.
34 Ot alyonay, Daanay nangilubu'anyun hiya?
Ya alyonday, Ume ta'u Apu Jesus ta tigom.
35 Ya ta'on on hi Jesus ya limmuwa.
36 Ta hidin tinigon nadan Judyu ya inalin di udum di, Immannung eh'a
neen ongal di naminhodnan Lasarus.
37 Mu nadan udum ya alyonday, Ot ten hiyay nangipaphod hi matan nan
napilok ta tumigo ot onha wahtu ot alinah impaphodnah Lasarus ta agge
nate.

Hay Namahuwan Lasarus

38 Ta hidin dimmatongdah nan nilubu'an Lasarus an natungab i han
ongal an batu ya nunhiglan umukayungan hi Jesus.
39 Ta alyonay, Aanonyu nan tungab.
Mu alyon Marta di, Apu Jesus, ad uwani e mon mi'apat teeh algoh
nilubu'ana ya nunhigla mahan mon ma"agub.
40 Mu alyon Jesus di, Undan agge' imbaga i he"a Marta an wada'ey
pangulugmu ya tigom di anabaktun Apu Dios.
41 Ot eda mo aanon nan tungab nan lubu'an. Ta hidin inaanda ot
itangad Jesus hi ad abunyan ot alyonay, Ama, munhanaa' te dingngolmu
boy dasal'u.
42 Ya innilaa' tuwalin he"a ya nanongnan donglom di ibaga'. Ya manu'eh
impadngol'uh tuwen imbaga' i he"a ya ta donglon tudan tatagu ta wan
patiyonda an he"ay nannag i ha"on.
43 Ot tumkuk an alyonay, Lasarus, ma'ukat'a.
44 Ya alinah on himmawwang hi Lasarus an nunnanong nan linen an
niputiput hi hukina ya adolna ya nalibbutan hi luput di uluna.† Ot
alyon Jesus hinadan tataguy, Aanonyu nan niputiput i hiya ta way atonan
dumallan.

Hay Nunhahapitandah Atondan Muntiliw I Jesus
(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; Luke 22:1-2)

45 Ta dakol nadan Judyu an nitnud i Mary an kimmulug i Jesus an gapu
i diyen tinigodan inatna.
46 Mu nadan udum ya immedah awadan nadan Paliseu ot eda ihudhud
hidiyen inat Jesus.
47 Ta impa'ayag nadan Paliseu ya nadan nabaktun padi nadan udum
an mangipangpanguluh nadan Judyu ta na'amungdan namin ot alyonday,
Nganne nin di aton ta'u te aay an dakol mo nayyay ina'inatnah milagro?
48 Ot adi ta'u e padinongon ya umannung an lo'tat ya hiyay un'unudon an
namin nadan tatagu. Ya at'ehdiy ma'at ya ma"id ha mapto' ya bumungot
nadan ap'apun di i Roma ot ma"id ha bahhonan dadagonda tun Templo ya
tun numboblayan ta'u ta mahiyahhiya' ta'u.
49 Mu hi Kayapas an nabaktun padi i diyen tawon di himmapit ot alyonay,
Ma"id mahan nee ha innilayu.
50 Undan aggeyu innilan udu'dulnay mateh naen ohan tagu mu ta bokon
dita'un namin an Judyuy mabahbah?

---

† **11:44 11:44** Hay pangat nadan Judyu hi nate ya putiputandan namin di adolnah linen ya han nat'on an luput hi uluna.

51 Mu hidiyen imbagana ya aggena innila an hi Apu Dios di nangipanom-
nom i hiya te hiyay nabaktun padi i diyen tawon. Ya athidiy inalina te hi
Jesus di mangiyateh nadan ibbanan Judyu.
52 Mu bokon nadan Judyu ya abuh di iyatena te ta'on on nadan
i'imbabalen Apu Dios hi abobleboble ta wan ahina amungon dida ta
ma'ohhada.
53 Nihipun i diyen algo ya nunhahapitanday atondan mamate i Jesus.
54 Ta hiya nan agge numpatpatigoh Jesus hinadan a'am'amungan di
Judyu. Ot makak hi ad Judea ot ipluynah ad Epraim an nihaggon hinan
agge naboblayan ot hidiy ihaha''adandah nadan itudtuduwana.
55 Mu hidin agagga ya madatngan nan ngilin di punnomnomnomandah
nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya dakolday tatagun
immeh ad Jerusalem an nalpuh abobboble. Ta eda aton nan nibagah nan
tugun an atonda ta wan mibilangdah malinis ta midadaanda i diyen ngilin.
56 Ya dadiyen tatagun uggan umeh nan Templo ya pinhoddan tigon hi
Jesus ta hiya nan munhimbabaggadan alyonday, On umali nin hi Jesus hi
ad uwanin ngilin onu adi?
57 Mu nada'e pibon Paliseu ya nadan nabaktun padi ya imbagadah nadan
tatagu ta ipa'inniladan diday awadan Jesus ta way atondan muntiliw i hiya.

12

Hay Nangihiitan Mary Hinan Lanah Hukin Jesus
(Matthew 26:6-13; Mark 14:3-9)

1 Hidin onom di algo ya ahi madatngan nan ngilin ya imme da Jesus hi
ad Betani an nunhituwan din nate an hi Lasarus an tinagun Jesus.
2 Ta onda dimmatong da Jesus ya indadaan Marta di anonda. Ta hidin
manganda ya ni''an hi Lasarus i dida.
3 Yaden hi Mary e ya ena inukat han butilyan nattuwan hi na'angnginan
lana an nard ot ihiitnah hukin Jesus ot pamu'nahnay ibu'na. Ta
immalimuttamut di banglunah nan bale.
4 Mu nan ohan itudtuduwan Jesus an hi Judas Iskariot an hiya nan
mangipatiliw i hiya ya alyonay,
5 Ayayyuka. Onha mannot ha igattang hinae ot ongal an pihhu ta
mabalin an midat hinadan nun'awotwot. Te hay balolna ya mabo'lah nan
hintawon.
6 Mu hidiyen imbagan Judas ya on pohod di hapitna ya abuh te hay
immannung ya ma"id ha punnomnomnah nadan nun'awotwot. Te ona
aka'akawon nadan pihhun niyukod i hiya an ida'idat di tatagun dida.
7 Ot alyon Jesus i Judas di, Ukod i hiyah atona. Te umman hinae'en lana
ya ona tuwali impapa''e ta usalona ta midadaan di adol'u hi e' ilubu'an.
8 Hanada'en nun'awotwot an pangdatanyuh iboddangyu ya nanongnan
wadawadada i da'yu. Mu ha''on'e ya adi minaynayun di e' id'idduman i
da'yu.
9 Hidin dingngol nadan dakol an Judyu an wadah Jesus hi ad Betani ot
mitnuddahdi. Mu bokon hi Jesus ya ammunay pinhoddan e tigon te ta'on
on hi Lasarus an tinagunah din natayana.
10 Ta hiya nan ta'on on hi Lasarus ya pinhod nadan nabaktun padi an
ipapate.
11 Te gapuh namahuwana ya dakolday Judyu an nangiwalong hinan
inunudda tuwali ta hi Jesus moy un'unudonda.

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem
(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; Luke 19:28-40)

12 Hidiyen nabiggat ya dingngol nadan dakol an tatagun nahayup i diyen
ngilin an umeh Jesus hi ad Jerusalem.
13 Ot eda pun'alay tubun di palma ot mangedan e manamun hiya on
ahitutukukdan alyonday, Madayaw'a an hinnag Apu Dios an Patul ta'un
tinanud Israel.
14 Yaden hi Jesus e ya ona inakhupan han kilaw an dongki ot pun-
takkayana. Ta hidiyey nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios an alyonay,
15 Mundinol ayun tataguh ad Jerusalem. Te nan Patulyu ya tigonyun
tuwen nitakke i han kilaw an dongki.
16 Mu nadan itudtuduwan Jesus ya aggeda ni' na'awatan i diyen na'atana
mu hidin imme moh Jesus hi ad abunyan ya ahida mohpe nomnomnomon
an hiyay nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios hidin nadne.
17 Ya hanada'en tatagun nanigoh din nanaguwan Jesus i Lasarus ya eda
imbagabagah diyen na'at.
18 Ta hiya nan nundongol ta dakolday tatagun e nanamun Jesus.
19 Mu nada'e pibon Paliseu ya nunhahapitdan alyonday, Adi ta'u tee
abalinan an padinongon. Te tigon ta'u'e an pamaag ya hiyay unudon an
namin di tatagu.
20 Ya wadaday bokon Judyu an Greek an ni'ye i diyen ngilin hi ad
Jerusalem ta eda mi'dayaw i Apu Dios.
21 Ta diday immeh nan ohan itudtuduwan Jesus an hi Philip an i Betsayda
hidih ad Galilee ot ibagadan hiyan alyonday, Donglom'en iba te pinhodmi
man an tigon hi Jesus.
22 Ot e ibagan Philip i Andrew hidiyen imbagada ot umedan duwah
awadan Jesus ot ibagadan hiya.
23 Ya alyon Jesus di, Nadatngan mo tee nan e' ipabaktuwan an Nitulang
Hitun Tatagu.
24 Mu ibaga' i da'yu an hay ipaddungan nan ma'at i ha"on ta wan
dumakolday kumulug i ha"on ya nan ohok an gahin di ihok hinan luta
ta milubu' ya ahi humango ta bumunga ta dumakol.
25 Ot nan tagun hay pi'taguwanah tun luta ya abuh di nonomnomona ya
mihi"an i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun bokon hay itaguwanah tun
luta ya abuh di nomnomnomona ta ha ahan nan pangunudanan Apu Dios
ya hiyay mi'taguh munnananong.
26 Ot nadan naminhod an munhilbin ha"on ya mahapul an ha"on di
nanongnah un'unudonda ta mabalin an hanan umaya' ya mi'yalidan
ha"on. Te an namin nadan munhilbin ha"on ya ipabaktun Ama.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Ena Atayan

27 Alyon bon Jesus di, Ad uwani ya nunhiglan mahkit hi e' punnomnoman
hinan e' punligatan. Mu ta'on on athidi ya adi' dawaton i Ama ta adiya' ni'
mate te hiyah naey gapunah immaliya' hitun luta.
28 Ta ona indappuh diye ot mundasal an alyonay, Ama, dawato' an
ipatigom di anabaktum hinadan tatagu. Ya alinah on wada han hapit an
nalpuh ad abunyan an alyonay, Impatigo' mo tuwaliy anabaktu' an gapuh
nadan ina'inatmu. Mu ta'on ya ipatigo' bo.
29 Ya dingngol nadan na'amung hidiyen munhapit mu alyonday, Kim-
midul. Mu nadan udum ya alyonday, Umman ni'hapit nan anghel Apu
Dios i hiya.

12:15 12:15 Sekariah 9:9

30 Mu alyon Jesus di, Umman da'yuy nangipadngolan Apu Dios i nae an
bokon ha"on ta panginnilaanyu an dingngolna nan imbaga' i hiya.
31 Te tuwen madatngan di pangipatigan Apu Dios hi nangabakanah
nadan adi maphod an ma'ma'at hitun luta ya ta'on on hi Satanas an
mangipangpanguluh nadan tataguh tun luta.
32 Te hitun ipabaktuwa' ya mabalin an dakolday tatagun kumulug i
ha"on.
33 Hidiyey imbagan Jesus ta ipa'innilanay a'at di ena atayan.
34 Mu alyon nadan tatagu di, Hay nituddun da'mi hinan Nitudo' an
Tugun ya alyonay, Nan Kristu ya minaynayun di itaguwanah inggana. Mu
nganunmu bo alyon hi Nan Nitulang Hitun Tatagu ya mipata' hi krus?
Undan nganneh diye an Nitulang Hitun Tatagu?
35 Ya alyon Jesus di, Ha"on an mamatal hi punnomnom di tagu ya adi
madney id'idduma' i da'yu ot hanat donglonyu nadan itudtudu' ta adi ayu
ay wahnan munhihillong. Te hanan mundallanan hinan hilong ya adina
tigon di umayana.
36 Ot ad uwanin wadaa' ni' an mamatal hi punnomnomyu ya maphod on
ayu kumulug i ha"on ta wan mapatalan di punnomnomyu.
Ta ona inalih diye ot umaan hidi an agge numpatpatigon dida.

Hay Agge Kimmulugan Nadan Judyu I Jesus

37 Hanadan Judyu ya tinannigoda nadan dakol an milagro an ina'inat
Jesus mu hiya damdaman adida kumulug.
38 Ta diday nipa'annungan din impitudo' Apu Dios i Isaiah an alyonay,
Nganne nin mahan ha mamatih nan ipa'innilami? Ya nganneda nin di
pangipatigan Apu Dios hinan ongal an abalinana?
39 Atdahdi te alyon tuwalin Isaiah di,
40 Datuwen tatagu ya paddungnay pinilok Apu Dios ta adi tumigoy
matada. Ya paddungnay impakulhinay nomnomda ta adida ma'awatan
nan a'at Apu Dios. Ta hiya nan adida muntutuyuh nadan bahulda ta hiya
nan ma"id ha aton Apu Dios an mangipaphod i dida.
41 Athidiy imbagan Isaiah te nipatigon hiya nan a'at di anabaktun Jesus.
42 Mu ta'on on athidi ya dakolda damdama nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu an kimmulug i Jesus mu aggeda imbagbaga te tumakutdah
nadan Paliseu te alinah adida pi'yamungon didah nan a'am'amunganda.
43 Te dida'e ya hay e pangipabaktuwan di tatagun diday pohpohdonda
an bokon hanan e pangipabaktuwan Apu Dios i dida.

Hay Inalin Jesus Hi Munhumalyah Tatagu

44 Inlot Jesus di hapitnan nuntudtudu an alyonay, Nan tagun kumulug
i ha"on ya bokon ha"on ya ammunay kinulugna te ta'on on nan nannag i
ha"on.
45 Ya atbohdih nan nanginnilah a'at'u an na'innilaana damdamay a'at
nan nannag i ha"on.
46 Te immaliya' ta wan patala' di punnomnom di tataguh tun luta
an mangulug i ha"on ta wan adida minaynayun an miha"ad hinan
paddungnay munhihillong.
47 Ya ta'on on hanadan adi mangunud hinadan dingngoldan hapit'u ya
adi' humalyaon dida. Te immaliya' hitun luta ta ihwang'uy tatagu an bokon
hay e' panumalyaan i diday nun'iyali'.

12:38 12:38 Isaiah 53:1 **12:40 12:40** Isaiah 6:10 **12:46 12:46** John 1:4; 8:12; 9:5

48 Mu hitun udidin di algo ya waday ahi munhumalyah nadan humi-
hiwon ha"on ya mungngoheh nadan itudtudu'. Ya hay a'innilaana an
numbahulda ya hay aggeda nangunudan hinadan inali'ali'.
49 Te hanadan intanudtudu' ya agge nalpun ha"on ya abuh te inun'unud'u
nan imbagan Ama an nannag i ha''on.
50 Hanadan itudtudu' nimpe ya nalpu i Ama ot hanadan mangunud
hinadan tugun Ama ya mi'tagudan hiyah munnananong.

13

Hay Nangulahan Jesus Hi Hukin Nadan Itudtuduwana

1 I diyen ibiggatana ya i diyey pangihipunandah nan ngilin di pun-
nomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya
innilan Jesus an nadatngan moy panaynanah tun luta ta mumbangngad i
Amana. Ya nunhiglay pamhod Jesus hinadan kimmulug i hiya. Ta hidiyen
nahdom di nangipatiganah nan ongal an pamhodnan dida.
2 Ta i diyen mun'ahdom ya na'ubung da Jesus hinadan itudtuduwana ta
manganda. Mu hi Judas Iskariot an hi na' Simon ya impanomnom tuwalin
Satanas i hiyay atonan mangipatiliw i Jesus.
3 Mu innilan Jesus an ongal di abalinana an indat Amanan hiya. Ya inni-
lanan hi Apu Dios di nalpuwana ta hiya nan hiya boy pumbangngadana.
4 Indani ya timma'dog ot aanona nan oddah di lubungna ot alana han
tuwalya ot iwakohnah gitangna.
5 Ot ikuyagna nan liting hinan besin ot ulahanay hukin nadan
itudtuduwana ot pu'nahanah nan tuwalya. 6 Mu hidin nipto' i Simon Peter
ya alyon Peter di, Apu Jesus, on ulaham di huki'?
7 Ya alyon Jesus di, Innila' an ad uwani ya aggem innilay a'at tuwen ato'.
Mu udum hi algo ya innilaom.
8 Ya alyon Peter di, O mu adi' ahan pohdon an he"ay mun'ulah hi huki'.
Ya alyon mon Jesus di, Adi'a'e mumpa'ulah ya ma''id ha niyatam i ha''on.
9 Ot alyon mon Simon Peter di, Ot at'ehna ya agam mo ta ta'on on hay
huki' ya ta'le' ya ulu' ya ulaham.
10 Ya in'alig Jesus an alyonay, Nan tagun nagibbuh mon nun'amoh ya
adi mahapul bon amhon te ammuna mo nan hukina an nahuhupu' hinan
ena dimmanallanan di ma'ulahan. Ya da'yu'e ya mibilang ayuh malinis an
ammuna han oha an adi.
11 Manu'eh athidiy inalin Jesus ya innilanan waday oha i dida an adi
mibilang hi malinis ta hiyay mangipatiliw i hiya.
12 Ot hidin nagibbuh an inulahanay hukidan namin ot ilubungna
mohpeh diyen oddah di lubungna ot mumbangngad hinan inumbunana.
Ot alyonan diday, On na'awatanyuh naen inat'un da'yu?
13 Alyonyuy ha''on nan muntudtudu i da'yu ya ha"on di Ap'apuyu. Ya
immannung an athidiy a'at'u.
14 Mu ta'on on athidi an ha"on di muntudtudun da'yu ya ha"on di
Ap'apuyu ya inulaha' di hukiyu. Ot maphod on atonyuh tuwe an
munhin'u'ulah ayuh hukin di hinohha.
15 Ot hanat hituwen pangat'un da'yuy pangiyunnudanyu.
16 Ot ibaga' i da'yu an ma''id ha baal hi nabakbaktu mu nan ud baal i hiya.
Ya atbohdi nan hinnagda an e muntuddu an adi mabalin hi nabakbaktu
mu nan nannag i hiya.
17 Ot ad uwani mo an na'awatanyu datuwe ya hanat atonyu damdama
ot pa'amlongon da'yu i Apu Dios.

18 Mu bokon da'yun namin di pangalya' te innila' di a'at nadan pinto''u
te waday ohan da'yun agge immannung an niddum i ha"on. Mu ta'on
ta mipa'annung din impitudo' Apu Dios an alyonay, Hanan ohah nadan
nun'ibba'ibba' an ni''ani''an i ha''on ya mi'buhul i ha''on.
19 Agge ni' na'at hituwe mu ibaga' teeh ad uwani i da'yu ta hitun
ipa'annungana ya patiyonyun immannung nan imbaga' an a'at'u.
20 Ya ibaga' bo i da'yu an hanan tagun mangabulut hinan honago' an
umat i da'yu ya ha''on di inabulutna. Ya atbohdin inabulutnah Ama an
nannag i ha''on.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hinan Mangipatiliw I Hiya (Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; Luke 22:21-23)

21 Hidin inalin Jesus hidiye ya matigon minomnoman. Ot alyonay, Ibaga'
bo i da'yu an hay ahi mangipatiliw i ha"on ya oha i da'yu.
22 Ta pamaag ya muntitiggawan nadan itudtuduwana te aggeda innila
hi'on nganne i diday pangibagan Jesus i diye.
23 Hay nihaggon i Jesus hinan pangananda ya nan pinpinhodna an ohah
nadan itudtuduwana
24 ta hiyay nangisinyasan Simon Peter hi mummahmah i Jesus hi'on
ngannen diday mangipatiliw i hiya.
25 Ta inwingina mo i Jesus ot ikutyamnan alyonay, Apu Jesus, on nganneh
diyen alyom hi mangipatiliw i he"a?
26 Ya alyon Jesus di, Nan pangidata' ituwen itamol'un tinapay ya hiyah
diye. Ot itamolna nan tinapay ot idawawana i Judas Iskariot an hi na'
Simon.
27 Ta hidin inalan Judas nan tinapay ya nih'op hi Satanas i hiya. Ot alyon
mon Jesus i hiya di, Agam ta atom nan ninomnommun aton.
28 Mu agge na'awatan nadan itudtuduwana nan pinhodnan alyon i Judas.
29 Ya gapu ta hi Judas di niyukodan nan na'amung an pihhuda ya hay
ninomnom nadan udum ya alyonday wan waday e ipagattang Jesus i
hiyah nan mahapulda i diyen ngilin onu waday ena idat hi pihhuh nadan
nun'awotwot.
30 Ta hidin inan Judas nan tinapay ot inayunan lumah'un ya dee mon
nahdom.

Nan Balun Tugun Jesus

31 Hidin imme moh Judas ya alyon Jesus di, Ad uwaniy ipabaktuwan nan
Nitulang Hitun Tatagu ta wan mipabaktu damdamah Apu Dios.
32 Te di'et mipabaktuh Apu Dios an gapuh nan ma'at i ha''on ya adi madne
ya ipabaktuwa' damdaman hiya.
33 Ot ibaga' i da'yu an na'omtang mo tee han idduma' i da'yun i'iba.
Ta ahiya' e hamahama'on mu ibaga' i da'yu tee din imbaga' hinadan
mangipangpanguluh nadan Judyu an hanan umaya' ya adi mabalin hi
umali ayuhdi.
34 Ta hiya nan hay baluh itugun'un da'yu ya hanat mumpopohhodan ayu
an umat hinan pamhod'un da'yu.
35 Te atonyu'ehdi ya hidiyey panginnilaan di tatagu an ha''on di
un'unudonyu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha''utan Peter I Hiya (Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; Luke 22:31-34)

36 Ya alyon Peter di, Apu Jesus, undan danay umayam?

13:18 13:18 Psalm 41:9

Ya alyon Jesus di, Adi mabalin hi mi'yali'ah nan umaya' hi ad uwani mu
udum hi algo ya mitnud'a.
37 Ya alyon bon Peter di, Mu tanganu on adi mabalin hi mi'yeya' hi ad
uwani? Umman nundadaana' an mangiyate i he''a.
38 Ya alyon Jesus di, On immannung an iyatem di pangipapto'mun ha''on?
Ibaga' i he''a an adi tumalanuh ad uwanin nahdom ya mumpitlun alyom
hi aggeya' innila.

14

Nan Pangi'wan An Ume I Apu Dios

1 Alyon bon Jesus di, Adi ayu minomnoman. Ta hay maphod ya
inaynayunyun mundinol i Apu Dios ya mundinol ayu damdaman ha''on.
2 Te hidih nan nunhituwan Ama ya dakol nadan mun'a'aphod an
punhituwan. Ot mamanguluwa' an ume ta wan e' idadaan an namin di
iha''adanyuh tun umaliyanyu. Te onha agge immannung ot adi' ibaga i
da'yu.
3 Ta nidadaan'e ya mumbangngada' ta awiton da'yu. Te pinhod'un umali
ayuh awada'.
4 Ya mabalin an mangunud ayu te innilayu nan awon.
5 Mu himmapit hi Tomas ya alyonay, Apu Jesus, aggemi man innila nan
umayam ot nganney panginnilaanmih nan awon?
6 Ya alyon Jesus di, Ha''on nan awon te ha''on di alpuwan nan nipto' an
ma'unud ya nan pi'taguwan i Apu Dios. Ta hiya nan ma''id ha mabalin hi
umeh awadan Ama hi'onda adi i'wa i ha''on.
7 Ot hi'on innilaa' i da'yu ya innilayu damdamah Ama. Ya immannung
an innilayuh ad uwani te tinigoyu mo.
8 Ya alyon Philip di, Apu Jesus, at'ehna ya nganunmu adi ipatigoh Amam
i da'mi ta wan mapnek ami?
9 Ya inalin Jesus di, Ngalngalam mahan han niyatanyu. Nadney nidduma'
i da'yu ya aggeyu innilay a'at'u? Ibaga' i da'yu an nan tagun nanigon ha''on
ya tinigonah Ama. Ya tanganunmu bo alyon hi ipatigo' hi Ama?
10 Undan adim patiyon an wadaa' i Ama ya atbohdi i Ama an wada
i ha''on? Ya an namin nadan impa'innila' i da'yu ya nadan ina'inat'un
tinannigoyu ya agge nalpun ha''on ya abuh te hay nangat ya hi Ama an
wadan ha''on.
11 Ot hiya nan mahapul an patiyonyu nan imbaga' an wadawadaa' i Ama
ya atbohdin Ama an wadawadan ha''on. Mu alinah on bokon hanadan
imbagabaga' di gapunah kumuluganyun ha''on ya hanat hanadan milagron
ina'inat'uy kumuluganyu.
12 Ot ibaga' i da'yu an hanadan kumulug i ha''on ya mabalin an
atonda nadan umat hinadan ina'inat'u. Ya ong'ongngal di abalinanyu te
mumbangngada' i Ama ta way ato' an bumoddang i da'yu.
13 Ta an namin di ibagayun Ama an gapuh kimmuluganyun ha''on ya
midat i da'yu. Te pohdo' an nan ato' an Imbabalenay mangipatigoh
anabaktun Ama.
14 Ot an namin di ibagayu an gapuh kimmuluganyu i ha''on ya ato'.
15 Ya onha pohpohdona' i da'yu ot unudonyu nadan tugun'u.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Umaliyan Nan Espiritun Apu Dios

16 Alyon bon Jesus di, Ibaga' i Ama ta honagona han umalin bumoddang
i da'yu ta middum i da'yuh inggana

17 an hidiye nan Espiritu ta hiyay mangipa'innilah nadan nipto'. Mu adi
middum hinadan adi kumulug i ha''on te aggeda innilay a'atna ta hiya nan
adida ma'awatan. Mu da'yun immunud i ha''on ya innilaonyuy a'atna ya
middum i da'yuh inggana.
18 Ya ta'on on taynan da'yuh ad uwani ya adi ayu umat hinan napuhig
an ninganuy te ahiya' mumbangngad.
19 Te immannung an agagga mo ya adiya' tigon hinadan agge kimmulug
i ha''on. Mu da'yu'e ya ahiya' tigon te tumaguwa'. Ot atbohdin da'yu an
mi'tagu ayun ha''on.
20 Ta hitun madatngan hidiyen algo ya ahiyu mohpe ma'awatan
an wadaa' i Ama. Ya atbohdin wada ayun ha''on te wadaa' hinan
nitaguwanyu.
21 Ot hanan tagun immannung an waday pamhodnan ha''on ya abulu-
tona nadan tudtudu' ya inunudna. Ot hanan athidin waday pamhodnan
ha''on ya pohpohdon damdaman Ama. Ya atbohdin ha''on an pohpohdo'
damdama ya hiyay pangipa'innilaa' hi a'at'u.
22 Ya alyon nan ohan hi Judas an bokon hi Judas Iskariot di, Apu Jesus,
tanganu on da'mi ya ammunay pangipa'innilaam an bokon hi atagutaguh
tun luta?
23 Ya alyon Jesus di, O te nan tagun waday pamhodnan ha''on ya diday
mangunud hinan tudtudu'. Ta hiya nan pohpohdon damdaman Ama ya
middum amin duwah nan nitaguwana.
24 Mu nadan ma''id ha pamhoddan ha''on ya adida unudon nadan
tudtudu'. Ya hituwen inali' ya agge nalpuh nomnom'u ya abuh te nalpu
i Ama an nannag i ha''on.
25 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Impa'innila' danaen da'yu te
wahtuwa' ni' an midmiddum i da'yu.
26 Mu adi madne ya honagon Ama nan bumoddang i da'yu an nan
Espirituna ta hiyay manginaynayun hinan tamu' an muntudtudun da'yu
ya hiya boy mangipanomnom hinadan imbagabaga' i da'yu.
27 Ta ta'on hi taynan da'yu ya ipalinggop da'yu damdama. Ya hituwen
linggop ya na'ahammad an adi umat hinan linggop di tataguh tun luta. Ot
hanat adi ayu minomnoman ya adi ayu tumakut.
28 Ya dingngolyu nan inali' an ta'on on umeya' mu mumbangngada'
damdama. Ot hi'on nahamad di pamhodyun ha''on ya mun'am'amlong
ayu hi pumbangngada' i Ama te hiya ya nabakbaktu mu ha''on.
29 Ta'on hi adi ni' ma'at danaeh ad uwani mu ten padana' i da'yu ta wan
hitun a'atana ya patiyonyu.
30 Te na'omtang mo tee han pi'hapita' i da'yu te tuwen madatngan moy
umaliyan Satanas an ap'apun nadan tataguh tun luta. Mu ma''id damdama
ha abalinanan mangabak i ha''on.
31 Mu manu'eh waday ma'at i ha''on ya ta ipa'innila' hi tataguh tun lutay
a'at di pamhod'un Ama. Ta hiya nan ato' an namin nan imbagana.
Ta ona inalih diye ot alyonay, Ma'ayu ta ume ta'u.

15

Nan Nahamad An Adol Di Greyp

1 Wada bo han in'alig Jesus an alyonay, Ha''on nan nahamad an adol di
nitanom an greyp. Ya hi Amay mumpapto' ituwen nitanom.
2 Ta an namin nadan haping an adi bumunga ya aanona. Mu hanadan
haping an bumunga ya iphodnan linisan ta dumakdakkol di ibungada.

3 Ot umat ayu i datuwen haping an nalinisan te inabulutyu nadan
intanuddu'.
4 Ot hay maphod ya munnanong ayun ha"on ta munnanonga' i da'yu.
Te umat hinan haping di greyp an gahin hi mitoto'to' hinan adolna ya ahi
bumunga. Ta athidi i da'yu an gahin di ha"on di pundinolanyu ya ahi
waday maphod hi iyatanyu.
5 Te ha"on an umat hi adol di greyp ya gahin on ha"on nimpey
pundinolanyu ta umat ayuh nan haping an mitoto'to' hinan adol ta ahi
waday abalinanyun mangat hi maphod an hidiyey paddungnay ibungayu.
Te gahin on wadaa' i da'yu ya ahi waday abalinanyun mangat hi maphod.
6 Te nan tagun bokon ha"on di pundinolana ya umat hinan haping an
na'aan ta namaganan'e ya inamung ta pu'ulon.
7 Ya onha inaynayunyun mundinol i ha"on ta unudonyu nadan in-
tanuddu' ot an namin di ibagayun ha"on ya midat i da'yu.
8 Ya nan panginaynayunanyun mangat hi maphod ta paddungnay
bumungabunga ayu ya hidiyey pangipabaktuwanyun Ama ta atigana an
ha"on di un'unudonyu.
9 Te ongal di pamhod Ama i ha"on ya atbohdiy pamhod'un da'yu. Ot
hanat nanongnan mundinol ayuh nan pamhod'un da'yu.
10 Ot hay mangidat hi dinolyuh nan pamhod'un da'yu ya nan pan-
gun'unudanyuh nadan tudtudu' an umat i ha"on an un'unudo' nadan
pohdon Ama ta hiya nan madinola' hinan pamhodnan ha"on.
11 Ot danaey itugun'un da'yu te pohdo' an mi'yam'amlong ayun ha"on
hinan ma"id ha nipaddunganan amlong.
12 Mu hay ipa'anhan'un itugun i da'yu ya hanat mumpopohhodan ayu an
umat hinan pamhod'un da'yu.
13 Ya hay nahamad hi aton an mangipatigoh pamhod hinadan ibba ya
hi'on nundadaanta an mangiyate hi iphodanda.
14 Ot hi'on un'unudonyu nadan tugun'u ya immannung an da'yuy i'iba'.
15 Ta hiya nan adi da'yu mo ibilang hi baal te nan baal ya aggena innilay
nomnom nan ud baal i hiya. Mu ha"on ya imbilang da'yuh i'iba' te an
namin nadan imbagan Ama i ha"on ya imbaga' damdaman da'yu.
16 Mu bokon da'yuy namto' i ha"on te ha"on di namto' i da'yu ta way
atonyun manginaynayun an mangat hinan ipatamun Apu Dios an hidiye
nan adi mapa"ih an bungayu. Ot an namin di ibagayun Ama hi'on
idinolyun ha"on ya idatna.
17 Ot pidwo' bon ibaga i da'yu an mahapul nimpe an mumpopohhodan
ayu.

Hay Humihiwawan Nadan Agge Kimmulug Hinadan Kimmulug I Jesus

18 Alyon bon Jesus di, Ahiwawan da'yu'eh nadan tatagu an gapuh
kimmuluganyun ha"on ya nomnomnomonyu an ha"on di namangulun
inahiwawanda.
19 Te onha umat ayu pibon dida an agge kimmulug ot mabalin an
pohpohdon da'yu ya ibilang da'yuh ibbada. Mu pinto' da'yun ha"on ta hiya
nan adi ayu umat i dida ta hidiyey gapunah pangahiwawanda i da'yu.
20 Ya nomnomnomonyu din imbaga' i da'yu an nan baal ya agge
nabakbaktu mu nan ud baal i hiya. Ya innilayun napalpaligata' ot ta'on
on da'yu ya paligaton da'yuh nadan tatagu. Ya wadaday namatih nadan
intudtudu' ot atbohdin da'yu an wadaday mamatih nadan itudtuduyu.
21 Ya manu'eh waday mamalpaligat i da'yu an kimmulug i ha"on ya
aggeda innilay a'at Apu Dios an nannag i ha"on.

22 Ya onha aggeya' immalih tun lutan nuntudtudu ot wan alyon nadan
tataguy ma"id ha bahulda. Mu ad uwanin immaliya' ya adi mabalin hi
alyondah ma''id ha bahulda.
23 Ot hi'on waday humihiwon ha"on ya hi Amay inahiwawanda.
24 Ya onha aggeda tinannigo nadan milagro an ina'inat'u ot mabalin an
alyonday ma''id ha bahulda. Mu ta'on on tinannigoda mu hiyah diyen
ahiwawan da'min Ama.
25 Ta hiyah naey nipa'annungan din nitudo' hinan Nitudo' an Tugun an
alyonay, Ahiwawana' hinadan tatagu an ta'on on ma"id ha bahul'un dida.
26 Mu honago' han bumoddang i da'yu an malpu i Ama an hidiye nan
Espirituna an mangitudtuduh nadan nipto' ya mangipa'innilah nan a'at'u.
27 Ya ta'on on da'yu ya mabalin mohpe an eyu ipa'in'innilay a'at'u te da'yu
nadan ni'uyu'uyug i ha"on an nihipun hidin nangihipuna' an nuntudtudu
ta ingganah ad uwani.

16

1 Alyon bon Jesus di, Manu'eh imbaga' danae i da'yu ya ta wan
ihamadyuy pangulugyu ta ta'on on waday punligatanyu ya adiya' du'gon i
da'yu.
2 Te innila' an udum hi algo ya pun'ipalah'un da'yuh nan a'am'amungan
di Judyu an adi da'yu pi'hayyupon i dida. Ya pumpateday udum i da'yu te
hidiyey inniladah atondan mangipa'amlong i Apu Dios.
3 Ya athidiy atonda te aggeya' innila ya atbohdin aggeda innilah Ama.
4 Aggeda ni' na'at datuwe mu ipa'innila' hi ad uwani ta hitun a'atana ya
nomnomnomonyu an pinadana' tuwali i da'yu.

Hay Tamun Nan Espiritun Apu Dios

Alyon bon Jesus di, Hidin hopapnah nuntudtuduwa' ya agge' imbaga
danae te wadaa' ni' i da'yu.
5 Mu ad uwani ya te mon mun'adatngan di pumbangngada' hinan nannag
i ha''on ya ma''id ha ta'on on oha i da'yu hi mummahmah hi'on daanay
umaya'.
6 Te onnot boh on nan impa'innila' an eyu pumpaligatan hi udum hi algoy
nomnomnomonyu. Ta hiya nan athina an on ayu umukayungan.
7 Mu ibaga' i da'yu an immannung an hituwen e' panaynan i da'yu ya
iphodanyu. Te adiya"e ume ya ma''id ha aton nan Espiritu an umalin
bumoddang i da'yu. Ta hiya nan mahapul an umeya' ta honago' ta umali
i da'yu.
8 Ya i diyen umaliyana ya ipa'innilanah nadan adi kumulug nan a'at di
bahul ya nadan mahapul an atonda ta wan mibilangdah maphod ya hay
a'at di punhumalyan Apu Dios i dida.
9 Ta hay ipa'innilanah a'at di bahul ya nan adida kumulugan i ha''on.
10 Ya ipa'innilana nadan atonda ta wan mibilangdah maphod te inyate' di
bahulyun tatagu ot ahiya' mumbangngad i Ama ta ma''id mo ha tigonyun
ha''on.
11 Ya nan a'at di punhumalyan Apu Dios an matigoh nan nangabakana i
Satanas an ap'apun nadan agge kimmulug hitun luta.
12 Dakol di pinhod'un ipa'innila i da'yu mu innila' an adiyu damdama ni'
ma'awatan hi ad uwani.
13 Mu hitun umaliyan nan Espiritun Apu Dios an mangipa'innilah nadan
nipto' an ma'unud ya boddangan da'yun mangat i dadiyen nipto' an pangat.

15:25 15:25 Psalm 35:19; 109:3

Mu hay ipa'innilana ya bokon nan nalpuh nomnomna te ammuna nadan
ipa'innilan Apu Dios. Ya ipa'innilana bo nadan ma'at i da'yuh udum hi algo.
14 Ya ha''on di ipabaktuna te nan tugun'u damdamay ipa'innilana i da'yu.
15 Te an namin nan wadan Ama ya wadan ha''on. Ta hiya nan alyo' di
nan tugun'uy ipa'innilan nan Espiritu i da'yu.

Hay Inomnoman Nadan Itudtuduwan Jesus

16 Ya alyon bon Jesus di, Agagga mo ya adiya' tigon i da'yu. Mu adi
damdama madne ya tigona'.
17 Ya alyon nadan udum an itudtuduwanah nadan ibbaday, Tanganuna
nin alyon hi agagga mo ya adi ta'u tigon ya adi madne ya tigon ta'u bo? Ya
nganne nin di pinhodnan ibagah nan alyonay umeh awadan Amana?
18 Ya nganne nin di pinhodnan ibagah nan adi madne?
19 Mu innilan Jesus an pohdondan mahmahan nan ibalinan diyen inalina
ot alyonan diday, On hay pinhodyun mahmahan ya nan alyo' hi agagga mo
ya adiya' tigon mu adi madne ya tigona' bo?
20 Ibaga' i da'yu an ahi ayu lumuwa an gapuh umukayunganyu. Mu
hanada'en agge kimmulug ya nunhiglay amlongda i diyen ma'at i ha''on.
Mu adi madney eyu umukayungan te ahi ayu mun'am'amlong.
21 Te umat hinan babain nadatngan'ey pun'ayyamana ya nunhiglay
pumpaligatana. Mu indani ta himmawwang nan golang ya ma'ibagan
malingling nan numpaligatana te mun'am'amlong i diyen golang an
inyayyamna.
22 Ot athidiy ma'at i da'yu te ad uwani ya umukayungan ayu. Mu hitun
amahuwa' ta tigona' i da'yu ya ahi nunhiglay amlongyu. Ya ma''id ha
mabalin hi mangaan i diyen amlong i da'yu.
23 Ta mihipun i diye ya adi mahapul an ha''on di pumbagaanyuh
boddang. Te nomnomnomonyu tun ibaga' an an namin di ibagayun Ama
an gapuh pangulugyun ha''on ya idatna.
24 Mu ingganah ad uwani ya ma''id ni' ha imbagayu i Ama hinan
pohdonyun idatnan da'yu. Ot hay maphod ya ibagayu nan mahapulyu
ot midat i da'yu ta wan nahamad di eyu pun'am'amlongan.
25 Ya alyon bon Jesus di, Hanadan imbagabaga' i da'yu ya in'ali'alig'u.
Mu udum hi algo ya dadno'o' moy ato' an mangipa'innilan da'yuh nan a'at
Ama.
26 Ya hiya mohpey pumbaganyuh nan mahapulyu an gapuh pangulugyun
ha''on ta adi mo mahapul an ha''on di mangibagan hiyah nan ibagayu.
27 Te pohpohdon da'yu i Ama an gapuh naminhodanyun ha''on ya hay
namatiyanyu an hiyay nannag i ha''on
28 ta immaliya' hitun luta. Mu teen ad uwani ya taynan da'yuh tun luta
ta mumbangngada' i Ama.
29 Ya alyon nadan itudtuduwanay, Danaen imbagam hi ad uwani ya
nadadno' mohpe an agge ni'alig.
30 Ot ad uwani ya innilami mon he''ay nanginnilah an namin an ta'on on
hay nomnommi. Ta hiya nan patiyonmi an nalpu'a i Apu Dios.
31 Ya alyon Jesus di, On immannung an patiyonyu mohpe?
32 Padana' tee i da'yu an agagga ya mahiyahhiya' ayu ta punhintataynana'
an way ohaon umanamut hi nunhituwana. Mu bokona' damdama oha te
wadah Ama an pun'ibba'.
33 Ya manu'eh ibaga' datuwen da'yu ya ta wan bumoddang hi pangulu-
gyun ha''on ta luminggop di punnomnomyu te dakol di punligatanyuh tun

16:23 16:23 James 1:5-8; 4:3

luta. Mu hanat adi ayu tumakut te inabak'u mo ayan namin nadan adi maphod an wah tun luta.

17

Hay Nangidasalan Jesus Hinadan Kimmulug I Hiya

1 Hidin imbagan Jesus dadiyen namin ya intangadnah ad abunyan ot mundasal an alyonay, Ama, ad uwaniy nadatngan di em pangipa'innilaan hi anabaktu' an Imbabalem ta way ato' an mangipa'innila damdamah anabaktum.
2 Te he''ay nangiyukod i ha"on hitudan tatagu. Ta an namin nadan pinto'mun kumulug i ha"on ya pi'taguwo' didah munnananong.
3 Ta hituwen pi'taguwandah munnananong di panginnilaanda an he"a nan immannung an Dios an ma"id ha udum. Ya innilaonda damdama an ha"on nan Kristu an hinnagmuh tun luta.
4 Ot impatigo' di anabaktum hitudan tatagu hinan e' nangigibbuhan hinadan impatamum i ha''on.
5 Ta hiya nan ad uwanin pumbangngada' hi awadam Ama ya dawato' an hanat ipabangngadmu i ha"on nan anabaktu' tuwali hidin agge ni' nalmu tun luta.
6 Impa'innila' di a'atmu Ama i datuwen tatagu an agge ni' kimmulug. Ot gapu ta he"ay namto' i dida ya kimmulugda mon ha"on ot unudonda nadan tugunmu.
7 Ta hiya nan ad uwani ya inniladan an namin nadan ina'inat'u ya he''ay nalpuwana.
8 Te an namin nadan tugunmun inyukodmun ha''on ya impa'innila' i dida. Ya maphod ta inabulutda ta hiya nan ad uwani ya inniladan immannung an he''ay nannag i ha"on.
9 Ot hay dawato' i he''a Ama ya hanat boddangam dida. Mu bokon hanadan agge kimmulug i ha"on di ibagbaga' te datuwen pinto'mun kimmulug i ha''on an tatagum di alyo' hi boddangam.
10 Te an namin datuwen nibilang hi tatagu' ya tatagum damdama te he"ay namto' i dida ta kimmulugda i ha"on ta diday mangipatigoh anabaktu'.
11 Ot ad uwani ya tuwen madatngan di pumbangngada' hinah awadam. Mu datuwen tatagun pinto'mu ya mataynandah tun luta. Ot he''a ahan Ama di ukod an mumpapto' i dida ta wan he''ay nanongnah unudonda. Ya ta wan an naminda ya ma'ohhada an umat hi na'ohhaanta.
12 Nihipun hi awada' i dida ta ingganah ad uwani ya impanapto"u dida an gapuh nan abalina' an nalpu i he''a. Ta hiya nan ma''id ha nihiwwe i dida an ammuna nan oha te on tuwali hidiyey iyatana an gapuh nan adi maphod an pangatna. Ta hiyay nipa'annungan nan impitudo'muh din nadne.
13 Ot ad uwanin mumbangngada' i he''a ya impadngol'u i tudan tataguy dasal'u ta mawada i dida nan nunhiglan amlong an malpu i ha"on.
14 Ya impa'innila' i didan namin nadan tugunmu ot unudonda. Ta hiya nan ahiwawan nadan agge kimmulug dida te adida iyunnudan hinadan pangatda an umat hi inat'u an agge' inyunnudan hinan pangatda.
15 Mu adi' alyon hi pa'aanom didah tun luta mu hay dawato' ya hanat ihwangmu didah nadan pamalbalin Satanas.
16 Ta nan a'atda ya umat hinan a'at'un adi' iyunnudan hinan pangat nadan agge kimmulug.
17 Ya hanat boddangam dida ta ihamaddan unudon nadan nipto' an tugunmu.

18 Ot honago' damdama dida an umat hi nannagam i ha''on hitun luta ta
wan eda ipa'in'innilay a'atmuh nadan tatagun agge ni' nanginnilah nadan
tugunmu.
19 Ot gapun dida ya iyappit'uy adol'u ta paddungnay mi'nong i he"a ta
iphodan nadan tatagum ta wan ta'on on dida ya miyappitdan he''a.
20 Ya bokon datuwen nangulug hi ad uwani ya abuh di idasala' te ta'on on
hanadan kumulug hi udum hi algo an gapuh e pangipa'innilaan datuweh
nadan tugunmu.
21 Ya hay dasal'u ya hanat ma'ohhadan namin an gapuh niddumandan
dita ta umatda i dita an na'ohhata. Ta tigon'en hanadan agge kimmulug
hidiyen a'atda ya mabalin an patiyonda an he''ay nannag i ha''on.
22 Ot gapu ta impabaktuwa' i he''a ya atbohdiy ato' i dida ta way atondan
ma'ohha an umat hi na'ohhaanta.
23 Te pinhod'un nanongnan wadaa' i dida an umat hinan awadam i
ha''on. Ot hanat ma'ohhada nimpe ta panginnilaan nadan agge kimmulug
an he''ay nannag i ha''on. Ya ta ma'innilaanda an ongal di pamhodmun
dida an umat hinan pamhodmun ha''on.
24 Ot hay pinhod'u Ama ya hanat udum hi algo ya datuwen tatagun
pinto'mun kimmulug i ha''on ya umalidan middum i ditah nan awadam
ta wan mi'yam'amlongdah pangipabaktuwam i ha''on an gapuh nan ongal
an pamhodmun ha''on an nihipun hidin agge ni' nalmu tun luta.
25 Ot he''a Ama ya nipto' di pangatmu mu agge da'a innilah tudan agge
kimmulug i ha"on. Mu innila da'a i ha"on ya atbohdih nadan tatagun
inyukodmun ha''on an inniladan he''ay nannag i ha''on
26 te diday nangipa'innilaa' hi a'atmu. Ya inaynayun'un mangipa'innilan
dida ta wan mawadan dida nan pamhod an umat hinan pamhodmun
ha''on. Te at'ehdiy pamhodda ya midduma' i dida.

18

Hay Nuntiliwandan Jesus
(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; Luke 22:47-53)

1 Hidin nagibbuh an nundasal hi Jesus ot makak an in'uyugna nadan
itudtuduwana ot agwatonda nan wa"el an nungngadan hi Kidron ot
umedah nan dommangna i han natanoman hi olibo.
2 Ya innilan Judas hidiyen nangipluyanda te hidiy imminghah ugganda
umayan i da Jesus. Hituwen hi Judas ya hiya nan mangipatiliw i Jesus.
3 Ot i'uyug Judas nadan dakol an titindalu ya nadan pulis an hinnag
nadan nabaktun padi ya nadan Paliseu ot ipanguluna didahdih nan
awadan da Jesus an nundilagda ya numpangdondah matadom.
4 Mu innilan tuwalin Jesus an namin nadan ma'at i hiya. Ta hiya
nan hidin himmawwangda ot e midamu ot alyonan diday, Nganney eyu
hama'on?
5 Ya alyonday, Hi Jesus an i Nasaret.
Ya alyonay, Ten ha''on tee. Ya wahdih Judas an ni'ita'dog i dida.
6 Mu hidin inalin Jesus di ha''on tee ya inhunodda ya mun'atutukkadda.
7 Ya alyon bon Jesus di, On nganne aay di eyu hama'on?
Ya alyonda boy, Hi Jesus an i Nasaret.
8 Ya alyon bon Jesus di, Ot ten imbaga' an ha''on tee. Ot ha''on'ey
hama'onyu ya hanat adiyu ilagat tudan nun'ibba'.
9 Manu'eh imbagan Jesus hidiye ya ta ipa'annungan din indasalna i
Amana an alyonay, An namin nadan inyukodmun ha''on ya ma''id ha ohah
mihiwwe i ha''on.

10 Ya hi Simon Peter e ya nunhihikot. Ta hinuknutnay ispadana ot
ipalangna ta na'aan di winawwan an ingan di ohah nadan himbut nan
nabaktun padi. Hay ngadan diyen himbut ya hi Malkus.
11 Mu alyon Jesus i Peter di, Ihikotmu nan ispadam. Te abuluto' hituwen
punholholtapa' te hituwey pinhod Amah ma'at i ha"on.
12 Ta ona inalih diye ya impudong nadan tindaluh Jesus an didah nan
opisyalda ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot pawwidonda. Ta
onda binobod
13 ot iyeda ni' i Anas an hi aman nan ahawan Kayapas an nabaktun padi
i diyen tawon.
14 Ya hidiyen hi Kayapas ya hiya din nangalih nadan na'amung an Judyu
di, Udu'dulnah on mateh naen ohan tagu mu hanan mate ta'un namin.

Hay Nangiha''utan Peter An Nun'ibba'ibbanah Jesus
(Matthew 26:69-75; Mark 14:66-72; Luke 22:54-62)

15 Ya da Simon Peter hinan nun'ibbanan itudtuduwan Jesus ya nitnunit-
nudda i da Jesus. Ya hituwen ohan itudtuduwan Jesus ya in'innilan nan
nabaktun padi ta hiya nan ni'ihgop hinan lita''angan nan balen diyen
nabaktun padi.
16 Mu hi Peter ya aggeda innila ta hiya nan immohnong hidih nan bahhel
di geyt. Ot ibangngad diyen nun'ibbana an nanginnilah nan nabaktun padi
ot e mi'hapit hinan babain mungguwalyah nan geyt ta paghoponah Peter.
17 Mu hidin tinigon diyen babaih Peter ya alyonan hiyay, On bokon he''ay
ohah nadan intudtuduwan naen tagu?
Ya alyon Peter di, Bokon man.
18 Ya gapu ta kottokottol ya nun'apuy nadan tagala ya nadan guwalyah
nan Templo ta pun'aniduwanda. Ot umeh Peter ot e mi'yan'annidun dida.
19 Yaden hi Jesus e ya wahdin humalyaon nan nabaktun padi an mahma-
hanay mipanggep hinadan itudtuduwana ya hi'on nganney intanuddunan
dida.
20 Ya alyon Jesus di, Na'en intanuddu' hinadan tatagu ya ma''id ha agge
nangngol te eya' timmanudduh nadan a'am'amungan di Judyu ya hinan
Templo.
21 Mu tanganu on ha''on di punmahmaham an bokon hanadan tatagun
nangngol hinadan intanuddu' ot innilada?
22 Ya na'ibagon di ohah nadan tindalun tinampu' hi Jesus ot alyonay,
Tanganunmu ihya aton hinay pambalmuh nan nabaktun padi?
23 Ya alyon Jesus di, On waday imbaga' hi adi maphod? Hi'on wada ya
ibagam. Mu hi'on immannung nadan imbaga' ya tanganu on pamaaggon
tumampu''a?
24 Ot ipiyen Anas hi Jesus an nunnanong an nabobod hi awadan Kayapas
an nabaktun padi.
25 Yaden hi Peter e ya wahdin mi'yan'anniduh nan lita''angan. Ya wadada
boy nangibagan alyonday, Ot ten he''ay ohah nadan intudtuduwan naen
tagu?
Mu inha''ut bon Peter an alyonay, Ay bokon man attog.
26 Mu alyon bon nan ohan himbut nan nabaktun padi i Peter di, Ot ten
tinigo da'ahdih nan way natanoman hi olibo? Hidiyen himbut ya nitulang
i Malkus an hiya nan pinalang Peter di ingana.
27 Mu inha''ut bon Peter. Ya alinah on timmalanu han kawitan.

Hay Nunhumalyaan Pilatu I Jesus
(Matthew 27:11-31; Mark 15:1-5; Luke 23:1-5,13-25)

28 On hiyah nawi"it i diye ot ikakdah Jesus hi balen Kayapas ot iyedah
balen nan gobelnador an hi Pilatu. Mu nadan mangipangpanguluh nadan
Judyu an nangitnud i Jesus ya aggeda ni'ihgop hi balen nan gobelnador. Te
paniyon dida hi'onda hunggop hi balen di bokon Judyu an umat hinadan
i Roma te mibilangda anuh nalugit yaden tuwen madatngan nan ngilin.
Ya mibilangda'eh nalugit ya adida mabalin an mi"an hinan ngilin di
punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt.
29 Ta hiya nan hi Pilatu di limmah'un ot mahmahanan dida hi'on nganney
bahul diyen tagu.
30 Ya alyonday, Onha ma"id ha bahulna ot undan namaag ya inyalimin
he"a?
31 Ya alyon bon Pilatu di, Ot at'ehna ya ukod ayun manumalyan hiya ta
iyunnudyuh nan uldinyun Judyuy panumalyayun hiya.
Ya alyon dadiyen Judyu di, O mu da'min Judyu ya mipagol hi'on ukod
ami on pinatemiy ohan tagu te hinaey inyuldinyun i Roma i da'mi.
32 Athidiy na'at ta nipa'annung din inalin Jesus an a'at di atayana.
33 Ot umeh Pilatu hinan punhumalyaana ot ipa'ayagnahdih Jesus ot
alyonan hiyay, On he"a nan Patul di Judyu?
34 Ya alyon Jesus di, On nalpuh nomnommuh naen imbagam onu
imbagan nadan tatagu?
35 Ya alyon Pilatu di, Agge' innilay a'atmu te bokona' Judyu. Ya undan
nganne tuwaliy inatmu ta inyali da'ahtuh nadan ibbam an Judyu ya nadan
nabaktun padi?
36 Ya alyon Jesus di, Ha"on ya immannung an patula' mu bokon hitun
lutay pumpatula'. Te onha hitu ot wan ni'yawwit amih nadan kimmulug i
ha"on ta aggeya' inyalihtuh nadan Judyu. Mu athituy na'at ta mipa'innila
an bokon hitun lutay pumpatula'.
37 Ya alyon bon Pilatu di, Ot on immannung an patul'a?
Ya alyon Jesus di, Nipto' hinaen inalim. Te hiyah naey gapunah e'
immaliyan hitun luta ta way ato' an mangipa'innilah nan nahamad an
ma'unud. Ta hanadan naminhod ituwen nahamad an ma'unud ya diday
kumulug i ha"on.
38 Ya alyon Pilatu di, On nganne nan nahamad an ma'unud? Ya
limmah'un hi Pilatu ot umeh awadan nadan Judyu ot alyonan diday, Hay
innila' ya ma"id ha bahul tuwen tagu.
39 Mu innilayu an atawotawon on nadatngan'e nan ngilin di pun-
nomnomnomanyuh nihwangan handidan a'ammodyuh ateh ad Egypt on
ipilubus'uy ohah nadan balud an miyunnudan hinan pohdonyu. Ot on
pinhodyun nan patulyun Judyu di ilubus'u?
40 Mu ondaot ahitutukuk an alyonday, Bokon te hi Barabas. Ya hituwen
hi Barabas ya na'innilan pimmate.

19

1 Ta numbangngad moh Pilatu hi awadan Jesus ot ipahuplitnah nadan
tindaluna.
2 Ya tinuligonggongda han inapiddan pagat ot ipipongotdan Jesus ot
ipilubungda han mumbolah* an ay lubung di patul.
3 Ot layalayahanda an alyonday, Madayaw peman tun patul di Judyu. Ot
inayundan puntampu'.

* **19:2 19:2** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

4 Ot lumah'un hi Pilatu ot alyonah nadan Judyu di, Tigonyu tee an
ipalah'un'uh tuwen tagu te ma"id ha inakhupa' hi bahulna.
5 Ta impalah'unah Jesus an nunnanong nan impipongotdan hiya ya nan
impilubungdan hiya ot alyon Pilatu i diday, Tigonyu an wahtu teeh tuwen
tagu.†
6 Mu hidin tinigon nadan nabaktun padi ya nadan guwalyah nan Templo
hi Jesus ya inyal'aladaot an ahitutukuk an alyonday, Ipipata'muh krus.
Ya alyon Pilatu di, Ukod ayu mo attog ya inawityu ta da'yuy e
mangipipata' i hiyah nan krus te ningamut an ma"id ha inakhupa' hi
bahulna.
7 Mu alyon nadan Judyu di, Tanganun ma"id ha bahulnah nan alyonay
hiya nan Imbabalen Apu Dios? Yaden hina'en wahnan tugun Moses ya
mahapul an mipapate nan athinan tagu.
8 Ta hidin dingngol Pilatu hidiyen imbagada ya namamay ena timmaku-
tan
9 ot hunggop hidih nan punhumalyaan ot alyonan Jesus di, Undan
daanay nalpuwam? Mu agge timbal Jesus.
10 Ya alyon bon Pilatu di, Tanganun'a adi tumbal? Undan aggem innila
an waday abalina' an mangipilubus onu mangipipata' i he"ah nan krus?
11 Ya alyon Jesus di, Onha agge inyabulut Apu Dios hituwen ma'at i ha"on
ot ma"id ha abalinam an mangat hi kumpulnan ha"on. Ta hiya nan hanan
nangipiyalihtun ha"on ya ong'ongngal di bahulna.
12 Ya namamay naminhodan Pilatu an mangipalubus i hiya. Mu hanadan
Judyu ya inyal'aladan muntukuk an alyonday, Ipalubusmu'eh naen tagu ya
ni'yat'an mi'buhul hinan patul hi ad Roma. Te nan mangalih hiyay patul
ya mi'buhul i hiya.
13 Ya gapu ta athidiy nangalidan Pilatu ya impalah'una moh Jesus ot
e umbun hinan ubunana hinan way nada'da'an hi batu an ubunana
hi'on munhumalya. Hay pangalin di Judyu i diyen nada'da'an hi batu ya
Gabbata.
14 Ya hidin tuwen tongan di algo i diyen algo ya alyon Pilatu hinadan
Judyu di, Tehtu tee tun patulyu. Yaden hidiyen algoy pundadaanandah
nan ngilin di punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah
ateh ad Egypt.
15 Mu pun'itkukda bon alyonday, Hanat ipa'aanmuhtu ya em impipata'
hi krus.
Ya alyon Pilatu di, Undan pinhodyun ipipata''uh nan krus tun patulyu?
Ya alyon nadan nabaktun padi di, Ma''id ha udum hi patulmi te ammuna
nan patul hi ad Roma.
16 Ot ipa'alan mon Pilatu hi Jesus i dida ta eda ipipata' hinan krus.

Hay Nangipata'andan Jesus Hinan Krus
(Matthew 27:32-34,37-44; Mark 15:21-23,25-32; Luke 23:26-34,35-43)

17 Ta onda nakak ot ipipohondan Jesus nan krus an ipata'ana ta inggana
ot dumatongdah nan nabaktu an nungngadan hi Ba'ag Di Ulu. Ya hinan
hapit di Judyu ya Golgota.
18 Ta hidiy nangipata'andan Jesus. Ya wadada boy duwan linala'in
impipata'dah nan duwan krus an numbinahhelonda i Jesus.
19 Ya wada han intudo' Pilatu ot ipipata'nah nan krus Jesus an alyonay,
Hiyah tuweh Jesus an i Nasaret an Patul di Judyu.

† **19:5 19:5** Athidiy inalina te pinhodnan malmuy homo'dan Jesus.

20 Ya nan eda nangipata'an i Jesus ya nihaggon hi ad Jerusalem. Ta hiya
nan an namin nadan Judyu an mala''uh hidi ya binahadah diyen nitudo'
te nibalin hi hapit di Greek ya Judyu ya Latin.
21 Mu nadan nabaktun padi ya alyonda i Pilatu di, Udu'dulnay hukkatam
ta hay itudo'mu ya alyom di, Hituwen tagu ya alyonay hiya nan patul di
Judyu.
22 Ya alyon Pilatu di, Hidiyen intudo''u ya hiyah diyen adi mahukkatan.

Hay Inat Nadan Tindaluh Nan Lubung Jesus
(Matthew 27:35-36; Mark 15:24; Luke 23:34b)

23 Hidin impata' nadan tindaluh Jesus hinan krus ot alanda nan lubungna
ot pun'opatonda ot iya'appongdan opat. Ot alanda bo nan ohan lubongnan
ninayun di abolna an ma''id ha ugutna
24 ot alyonday, Adi ta'u hetheton ta namaag ya imbunut ta'uy mangala. Ta
hidiyey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios an alyonay, Iya'appongda
nan lubung'u ya imbunutday mangalah nan ohan ninayun di abolna.

Hay Nangiyukodan Jesus I Inanah Nan Ohan Itudtuduwana

25 Ya hinan e''elen nan krus an nipata'an Jesus ya wahdih inana an
tumtumma'dogdah nan hi ibban inana ya hi Mary an ahawan Kleopas ya
hi Mary Magdalene.
26 Ya hidin tinigon Jesus hi inanahdi ya wahdi bon mi'ita'ta'dog i dida
nan pa'appohpohdon Jesus an itudtuduwana ot alyonan inanay, Ina, hanat
ibilangmuh naeh imbabalem.
27 Ot alyona bo i diyen itudtuduwana di, Hanat ibilangmu hiyah hi inam.
Ta nihipun i diye ot awitona moh inan Jesus hi baleda.

Hay Natayan Jesus
(Matthew 27:45-54; Mark 15:33-39; Luke 23:44-49)

28 Innilan mon Jesus an nipa'annung an namin nan impitudo' Apu Dios
an ma'at i hiya. Ta alinah on alyonay, Na''uwoha'.
Ta hidiyen inalinay nipa'annungan din oha bon impitudo' Apu Dios hidin
nadne.
29 Ya wahdi han limmanun bayah an nittu i han malukung ot itamoldahdi
han kapoh ot ituddiwdah nan ma'alih haysop ot idammadah timid Jesus.
30 Ta ona tiniptip ot alyonay, Nalpah mo.
Ot ilungenay uluna ot inayunan ma'unguh.

Hay Nanudpakandah Taglang Jesus

31 Hay ibiggatan diye ya Habadun tungo ta hiya nan imme nadan ap'apun
di Judyu hi awadan Pilatu ot eda ibaga i hiya ta honagonay e mamutung
hi hukin nadan nun'ipata' ta ma'ibagadan mate ya lina'ahda didahdi.
Te paniyo i didan Judyu hi'on Habadun tungo ya waday nunnanong an
nipata' hinan krus. Ya hidiye bo udot an Habadun tungoy pa'ngillinonda
te hiyah diye nan algo an punnomnomnomandah nihwangan handidan
a'ammoddah ateh ad Egypt.
32 Ot ituda' mon Pilatu di udum hinadan tindaluna ot eda pumputung di
hukin nadan duwan ibban Jesus an nipata' hi krus.
33 Mu aggeda pinutung di hukin Jesus te hidin tinigoda ya nate mo tuwali.
34 Ta namaag mo ot hudpakon nan ohan tindaluy taglang Jesus hi pahul
ta bimmudduh di dalana ya nan liting an nalpuh adolna.

19:24 19:24 Psalm 22:18 **19:28 19:28** Psalm 69:21

35 Ta an namin datuwen na'na'at ya immannung te tinigo' di na'atanda
ta hiya nan intudo''u ta way atonyu pibon kumulug i hiya.
36 Ya hay agge namutungan nadan tindaluh hukin Jesus ya hidiyey
nipa'annungan din impitudo' Apu Dios hidin nadnen alyonay, Ma''id ha
ohah tungalnah naputung.
37 Ya nipa'annung bo nan ohan impitudo'nan alyonay, Hanadan tatagu
ya na'tiggondah diyen hinudpakdah pahul.

Hay Nilubu'an Jesus
(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; Luke 23:50-56)

38 Indani ya wada han hi Joseph an i Arimatea an immeh awadan Pilatu
ot ibagana ta ena alan nan adol Jesus. Te hiyay ohah nadan kimmulug i
Jesus mu aggena impa'in'innila te tumakut hinadan ibbadan Judyu. Ta on
inyabulut Pilatu ot ena alan nan adol Jesus.
39 Ya ni'ye i hiya hi Nikodemos an inodnana han ay pulbus an
mapmaphod di hunghungna an nun'uddum nan mira ya alos an tulumpu-
lut opat (34) di kilu. Hituwen hi Nikodemus din e ni'hapit i Jesus i han
nahdom.
40 Ta hidin inalada nan adol Jesus ot ha''adanda nan linen an luput i diyen
pabanglu ot ahida iputiput hi adol Jesus te hidiyey pangatdan Judyu.
41 Ya hidih e''elen nan nangipata'andan Jesus an awadan di natanoman
hi bungbunga''an ya wahdi han pa''apyan lubu' an ma''id ni' ha nilubu'
hidi.
42 Ta hidiy eda nangilubu'an te nihaggon ya tuwen madatngan nan
Habadun tungo.

20

Hay Timmaguwan Jesus
(Matthew 28:1-8; Mark 16:1-8; Luke 24:1-12)

1 Ta on hiyah mun'awiwi''it i diyen namangulun algon diyen Duminggu
ot umeh Mary Magdalene hinan way nilubu'an Jesus. Mu hidin nidatong
ya tinigonan na'aan nan ongal an batu an tungab nan lubu'an.
2 Ta muntinnagtag an mumbangngad an e mangibaga i Peter ya nan ohan
pinpinhod Jesus an alyonay, Ma''id mahdi te inaladay adol nan Ap'apu ta'uh
nan lubu'an ot towan nin di nangiyayanda.
3 Ot ume da Peter i diyen ohan itudtuduwan Jesus hi awadan nan
nilubu'an Jesus
4 an numpuddugdan duwa ya namangulun dimmatong hidiyen adwan
Peter.
5 Mu agge hinunggop te ona indungo ya tinigona an ammuna nan linen
an niputiput ni' i Jesus an wahdi.
6 Mu hidin dimmatong hi Peter ot inayunan hunggop hinan lubu'an ya
tinigona damdaman ammuna nan linen an niputiput hi adol ni' Jesus an
wahdi.
7 Ya nan luput an nilibbut hi uluna ya wahdin nakupin mu nahiwwen
niha''ad.
8 Ta nitnud nan adwan Peter an hinunggop ta hidin tinigona ya patiyona
an namahuwan hi Jesus.
9 Handi ya aggeda na'awatan nan impitudo' Apu Dios hidin nadne an hi
Jesus ya mamahuwan.
10 Ta hidin tinigoda an athidiy na'at ot umanamutda.

19:36 **19:36** Psalm 34:20 **19:37** **19:37** Sekariah 12:10

Hay Numpatigan Jesus I Mary Magdalene
(Matthew 28:9-10; Mark 16:9-11)

11 Mu hi Mary Magdalene ya wahdin kumkumgah nan way panton di
lubu'an Jesus. Mu hidin nunyu"ung ta idungonay dallom nan lubu'
12 ya tinigona han duwan anghel an nunlubungdah pulaw an inumbun
di oha hinan nangi'ulluwan ni' Jesus ya nan ohah uyyadana.
13 Ya alyondan Mary di, Nganun'a kumkumga?
Ya alyonay, O te inye''eday adol nan Ap'apu ya aggemi innilah on idanay
nangiyayanda.
14 Mu hidin nunligguh ya wahdih Jesus an timma'dog. Mu aggena ni'
immatunan hi'on hiya hi Jesus.
15 Ya alyon Jesus i hiyay, Tanganun'a kumkumga? Undan nganney
hama'om?
Ya hay wah nomnom Mary ya alyona on hiya nan mumpapto' i diyen
natanoman hi bungbunga"an ta alyonay, Ibba' ibagam bahan hi'on he''ay
nangaan hituh nan adol Jesus ya intuddum di nangiyayam ta e' alan.
16 Ya alyon Jesus i hiyay, Mary.
Ta nunligguh hi Mary ya immatunana mohpeh Jesus te hay hapitna. Ya
alyonay, Rabboni.
Hay ibalinan diyen hapit ya muntudtudu.
17 Ya alyon Jesus i hiyay, Adim idon i ha''on te aggeya' ni' numbangngad
hi awadan Ama. Mu ume'a ta em ibagah nadan itudtuduwa' an
mumbangngada' i Apu Dios an hi Ama ya ta'on on da'yu ya hiya nan Dios
an dayawonyu ya hi Amayu.
18 Ot umeh Mary Magdalene hi awadan nadan itudtuduwan Jesus ot
alyonay, Tinigo' nan Ap'apu ta'u. Ot ibaganan dida an namin nadan
imbagan Jesus.

(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; Luke 24:36-49)

19 Hidin nahdom i diyen Duminggu ot ma'amungdan namin nadan
intanudduwan Jesus i han ohan bale. Mu nun'idakigdan namin nadan
panton diyen na'amunganda te tumakutdah nadan ibbadan Judyu. Ya
wadah Jesus ot alyonan diday, Hanat malinggop ayu.
20 Ot ipatigonan dida nadan kilah hinadan paladna an inwan di pata' ya
nan nahudpak hi taglangna. Ta nunhiglay amlong nadan itudtuduwana hi
nanigandan hiya.
21 Ya alyon bon Jesus i diday, Hanat malinggop ayu nimpe. Ot
alyonay, Honagon da'yu an umat hi nannagan Ama i ha''on ta ume ayu
muntudtuduh nadan tatagu.
22 Ona inalih diye ot ihapudnan dida ot alyonay, Abulutonyu nan
Espiritun Apu Dios.
23 Ta wan nan tagun muntutuyuh bahulna ya mabalin an alyonyun hiyay,
Pakawanon Apu Dios di bahulmu. Mu nan tagun adi muntutuyuh bahulna
ya mabalin bon alyonyuy, Adi pakawanon Apu Dios di bahulmu.
24 Hidiyen numpatigan Jesus hinadan Apostoles ya ma"id hi Thomas an
hay ohah ngadana ya hi Dappel.
25 Ta imbagan nadan ibbanan hiya an alyonday, Tinigomi nan Ap'apu
ta'u.
Mu alyon Thomas di, Gahin di tigo' ya dapao' nadan inwan di pata'
hinadan ta'lena ya nan nahugat hi taglangna ya ahi mabalin hi patiyo'
an namahuwan.
26 Hidin nala"uh han hindumingguwan ot ma'amung bo nadan
itudtuduwana i diyen balen na'amunganda ni'. Ya wahdih Thomas. Ya

atbohdin nun'idakigda nadan panto. Ya wadah Jesus an timma'dog hi gawwan nan awadanda ot alyonay, Hanat malinggop ayu.
27 Ot alyona i Thomas di, Ma'at dapaom di ta'le' ya dinapam tun taglang'u ta ma''id ha punduwaduwaam hi'on namahuwana'.
28 Ya alyon Thomas di, Apu Jesus, patiyo' an he''a nan Dios an dayawo'.
29 Ya alyon Jesus di, Innila' an mamati'a mohpe te tinigowa'. Mu udu'dul nan tagu an kumulug an ta'on on aggeya' tinigo.
30 Dakol di milagro an ina'inat Jesus an tinannigon nadan itudtuduwana an agge nitudo' ituwen liblu.
31 Mu nitudo' datuwen udum ta wan patiyonyu an hi Jesus ya hiya nan Kristu an Imbabalen Apu Dios. Ta gapuh kumuluganyun hiya ya mabalin an mi'tagu ayu i Apu Dios hi munnananong.

21

Hay Ni''anan Jesus Hinadan Itudtuduwanah Ad Tiberias

1 Agge nadne ya numpatigo boh Jesus hinadan itudtuduwanah din awadandah nan lobong an nungngadan hi Tiberias.
2 Ya wadahdi da Simon Peter ya hi Thomas an alyonday hi Dappel ya hi Nataniel an i Kana hi ad Galilee ya nan hinagi an da na' Sebedi ya nan duwan ibbadan itudtuduwana.
3 Te alyon Simon Peter hi eda muntabukul ta hiya nan ni'yedan hiya. Ta nunlugandah nan bangka ot ilablabidan muntabukul mu ma''id ha ta'on hi ohah ekan hi tinabukulda.
4 Ta hidin mun'awiwi''it ya wadah Jesus an timma'dog hinan pingngit nan lobong mu aggeda immatunan.
5 Ya alyona di, On waday tinabukulyun i'iba?
Ya alyonday, Ma''id man tee ha ta'on hi oha.
6 Ya alyon Jesus di, Iyeyuh nangappit hi winawwanyu ot waday tabukulonyu.
Ot ibkahdahdi nan tabukulda. Ta hidin guyudonda ya maligatanda te dakkodakkol mohpey natabukul.
7 Ya alyon nan pohpohdon Jesus i Peter di, Te on nan Ap'apu ta'u!
Hidin dingngol Peter hidiye ya na'ibagonan inhu'lub di lubungna ot dumokpah nan liting ot mangeh awadan Jesus.
8 Mu nadan nun'ibbana ya deedahdih nan bangka an guyudonda nan tabukul an napnuh ekan. Ya nihaggonda moh nan pingngitna an umeh hinggahut (100) di metroy dinawwinah nan pingngitna.
9 Ta hidin dimma''aldah nan pingngitna ya nangitiganda an wahdiy ekan an nihongba i han bimmalan apuy ya wahdiy tinapay.
10 Ya alyon Jesus i diday, Iyaliyuhtu dohah nadan tinabukulyu.
11 Ot ma'anneh Peter hinan bangka ot ena guyudon di tabukul ot ida''alna. Ya o''ongal nadan ekan an natabukul. Ya hay numbilangda ya umeh hinggahut ta han nabonglet tulu (153). Mu ta'on on athidiy dinakolna ya agge napa''ih nan tabukul.
12 Ta on nalutu nan makan ot alyon Jesus i diday, Ma'ayu ta mangan ta'u.
Ya ma''id ha nummahmah hi ngadana te an naminda ya innilada an hiya hi Jesus.
13 Ot alana nan tinapay ot ipiyappongnan dida ya atbohdiy inatnah nan ekan.
14 Ta hidiyey mi'atluh numpatigan Jesus i didan itudtuduwana hidin namahuwan.

Hay Nummahmahan Jesus I Peter Hi A'at di Pamhodnan Hiya

15 Hidin nabhugda ya alyon Jesus i Simon Peter di, He''a Simon an
imbabalen John, on immannung an nahamad di pamhodmun ha"on mu
datuwen ibbam?
Ya alyon Peter di, Apu Jesus, innilam an pohpohdon da'a.
Ot alyon Jesus di, Hanat ipapto'mu nadan kimmulug an umat hi aton
nan mumpastol hinadan imbabalen di kalnero.
16 Ya alyon bon Jesus di, Simon an imbabalen John, on immannung an
nahamad di pamhodmun ha''on?
Ya alyonay, O Apu Jesus, innilam an pohpohdon da'a.
Ot alyon bon Jesus di, Ot ipapto'mu nadan kimmulug an paddungnay
kalnero'.
17 Ya impitlun bon Jesus an alyon di, Simon an imbabalen John, on
immannung an pohpohdona' i he"a?
Ya mahkit moh punnomnoman Peter te pitlunah diyeh nummahmahan
Jesus i hiya. Ot alyona i Jesus di, Apu Jesus, he''a ya innilam an naminamin.
Ot innilam an pohpohdon da''a.
Ot alyon bon Jesus di, Ot ipapto'mu nadan kimmulug i ha"on an
paddungnay kalnero'.
18 Ibaga' i he''a an hidin a'ungam ya ukod'a on iniktommuy balikismu
on nange'ah nan pohdom an umayam. Mu udum hi algo ya adi athidi. Te
amamma'a'e mo ya namaaggon indawawam di ta'lem ta bobodon da'a ya
inye da'ah nan aggem pinhod an pangiyayandan he''a.
19 Hinaey imbagan Jesus te pinhodnan innilaon Peter di a'at di ena atayan
hi udum hi algo ta pangipatigonah anabaktun Apu Dios. Ot alyonan Peter
di, Hanat un'unudona'.
20 Ya nunligguh hi Peter ya tinigona an mitmitnud i hiya nan ibbadan
pinpinhod Jesus an hiya din nidallag i Jesus hidin nanganandah din agge
ni' nateh Jesus ta hiyay nummahmah hi'on nganney mangipatiliw i hiya.
21 Ot alyon Peter i Jesus di, Apu Jesus, on hiya'e ya nganney ma'at i hiya?
22 Ya alyon Jesus di, Adi mahapul an innilaom hi'on nganney ma'at i
hiya. Te undan alyo"eh adi ni' mate ta ingganay tigonah pumbangngada'
ya nganney boddangna i he"a. Haot eh'ay nomnomnomom ya hay em
pangunudan i ha"on.
23 Ta gapun diyen inalin Jesus ya alyon nadan kimmulug on adi ni' mateh
diyen ibbadan pinpinhod Jesus. Mu bokon athidi te ona inali ya abuh di,
Undan nganney iyatanan he''a Peter hi'on adi ni' mate ta ingganah ona'
mumbangngad?
24 Hay ibagbagana i diye ya ha"on an nangitudo' ituwe an tinannigo' an
ina'inat Jesus ya nadan intanudduna. Ya innila ta'un immannung datuwen
intannudo''u.
25 Dakol nadan udum an ina'inat Jesus an agge nitudo' hitu te onha
intudo''un namin ot ma''id ha bilang di libluh itudo'anda.

Hay Ina'inat Nadan Apostoles
(Acts)

1 Ibba' Teofilo,
Handi'en namangulun tudo''un he''a ya nitudo' hidi nadan ina'inat Jesus
ya nadan intanudduna an nihipun hidin nangihipunanan nuntudtudu
2 ta inggana i diyen algo an immayanah ad abunyan. Mu hidin agge
ni' immeh ad abunyan ya nan Espiritun Apu Dios an wadan hiyay
nangitudduh itugunah nadan pinto'nan Apostoles.
3 Te nihipun hi namahuwana ta ingganah din immayanah ad abunyan
ya umeh napat (40) di algoy numpatipatiganan dida. Ya nadan dakol
an ina'inatnay nangipa'innilan dida an immannung an namahuwan. Ya
imbagabagana bon diday a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios.
4 Ya pinadananan dida an alyonay, Adiyu ni' taynan tun ad Jerusalem ta
ingganah on mipa'annung din inali' i da'yu an aton Ama. Te imbaga' an
5 hi John ya hay liting di numbonyagna mu da'yu'e ya agagga moy
abonyaganyuh nan Espiritun Apu Dios.

Hay Immayan Jesus Hi Ad Abunyan

6 Waday ni'yamungan Jesus hinadan Apostoles ya mahmahanda an
alyonday, Apu Jesus, undan ad uwani moy pangipa'aanam hinadan i Roma
an mun'ap'apu ta nada tuwali an ibba ta'un Judyu di ukod an mumpapto'
hitun boble ta'u?
7 Ya alyon Jesus di, Hi Ama di ukod hi'on anuud di a'atan nae ot adi gahin
onyu innilaon.
8 Mu haot eh'ay maphod hi innilaonyu ya nan umaliyan nan Espiritun
Apu Dios hi nitaguwanyu ta hiyay mangdat hi abalinanyu. Ta eyu
ipa'innilay a'at'uh ad Jerusalem ya hi an namin an boblehtu hi ad Judea
ya ta'on on hi ad Samaria ya hi abobbobleh tun luta.
9 Ta ona inalih diye ya pamaag ya mun'ipatuluh ad lagud ta tangtan-
gadondan mun'alimuh hinan bugut.
10 Ta nanongnan itattangaddah ad lagud ya alinah on wada han duwan
linala'in nunlubung hi pulaw an mi'ta'ta'dog i dida
11 ot alyonday, Da'yun i Galilee, tanganunyu itatangad hi ad lagud?
Hidiyen hi Jesus an immeh ad abunyan ya mumbangngad hi udum hi
algo ya hidiyen a'at di immayanah ad abunyan ya atbohdiy ma'at hi
pumbangngadana.
12 Ta nadan Apostoles ya nakakda i diyen nabillid an nungngadan hi
Olibo ot mumbangngaddah ad Jerusalem an ohay kilometroy dinawwina.
13 Ot umedah nan kuwartudahdih nan mi'adwan gladu. Dadiyen
hinunggop ya da Peter ya hi John ya hi James ya hi Andrew ya hi
Philip ya hi Tomas ya hi Bartolome ya hi Matthew ya nan ohan hi James
an imbabalen Alpeus ya hi Simon an ohan Selote ya han hi Judas an
imbabalen James.
14 Ya innaynayundan ma'anamu'amung ta dumasadasalda an didah
nadan binabai ya hi inan Jesus an hi Mary an didah nadan udum an
imbabalena.

Hay Nihukkat I Judas

15 Han hin'algo ya na'amungda han umeh hinggahut ta bainti (120) an
kimmulug i Jesus ot tuma'dog hi Peter ot alyonay,

16 I'iba, teen inat Judas din impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i din hi
David hi nangalyanay waday mangipangulu hinadan e muntiliw i Jesus.
17 Ya hi Judas di oha i da'mih nan himpulut duwan (12) Apostoles ta hiyay
ohan napili an ni'tamu i da'mi.
18 Mu hiyay nangipatiliw i Jesus ta nan pihhun lagbuna i diyen inatna
ya hidiyey nangattangda i han luta ta hidiy immayana ot hidiy agahana ot
mipakpak ta nabughiy putuna.
19 Ta dingngol di atagutaguh ad Jerusalem hidiyen na'at i hiya. Ta hiya
nan nginadanandah diyen luta hi Akeldama an hay ibalinana ya lutan
nadadala.
20 Ot inayun Peter an alyon di, Hay impitudo' Apu Dios hi ma'at i Judas
an gapuh nan inatna ya nitudo' hinan Psalm an alyonay, Hanat ma"id ha
miha"ad hinan balena. Ya hanat ma"id ha mabatin dida ta wan mabaoy
nunhituwanda. Ya nitudo' bo an midat hi oha nan sa'adna ta wan waday
mihukkat hinan sa'adna.
21 Ot hiya nan ad uwani ya pot'on ta'uy ohah mihukkat i Judas ta middum
i da'mi an e mangipa'innilah nan namahuwan Apu Jesus. Mu mahapul an
hay ohah nadan ni'uyu'uyug i da'min da Jesus hinadan nanganangayanmi
22 an nihipun hidin nuntudtuduwan John hinadan tatagu ot bonyagana
dida ta ingganah din numbangngadan Jesus hi ad abunyan.
23 Ta nadan na'amung ya imbagada an hay pumpiliyanda ya hi Joseph
Justus an hi Barnabas di mi'adwah ngadana ya hi Matias.
24 Ot mundasaldan alyonday, Apu Dios, an namin di tagu ya innilam
di punnomnomda ot he"a bahan di mangipa'innila i da'mih nan pot'om i
datuwen duwa
25 ta mihukkat i Judas an ohah nadan Apostoles ni'. Te hi Judas ya
inwalongnay a'apostolesna ot umeh awadan nadan nun'abahulan.
26 Ta on nagibbuh an nundasalda ot ibunutday ngadan dadiyen duwa ya
hay napili ya hi Matias ta hiya moy ni'apulut duwah (12) nadan Apostoles.

2

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Kimmulug I Jesus

1 Hidin nadatngan nan algon Pentekos ot ma'amungdan namin nadan
mangulug i Jesus i han ohan bale.
2 Ya alinah on wada han mumbungug an ay puwo' an nalpuh ad lagud
an nungkohop ot mun'onan i diyen balen na'amunganda.
3 Ya tinigodan wada han ay mundalang an nungkohop hi hinohha i dida.
4 Ta nipiddum i dida nan Espiritun Apu Dios ta alinah on nat'onat'on an
hapit di panapitda an bokon nan hapitda tuwali te nan Espiritun Apu Dios
di nangipahapit i dida.
5 Ya hidih ad Jerusalem ya wadaday Judyu an na'na'unnud hinadan tugun
Apu Dios an nalpudah nat'onat'on an bobleh tun luta.
6 Ya hidin dingngol nadan tatagu nadan ahihahapit ya dakol nadan
tatagun immeh awadan dadiyen kimmulug i Jesus. Ya masda'awda te way
oha i dida on donglondan waday mangihapit hinadan hapitda.
7 Ta alyonday, Undan bokon i Galilee datuwe?
8 Ya tanganu udot on inniladan mangihapit hinadan nat'onat'on an hapit
ta'u?
9 Ya den wada i dita'uy i Partia ya i Media ya i Elam ya i Mesopotamia
ya i Judea ya i Kapadosia ya i Pontus ya i Asia ya

1:18 1:18 Matthew 27:6-8 **1:20 1:20** Psalm 109:8

10 i Prigia ya i Pampilia ya i Egypt ya nadan nalpuh abobbobleh ad Libya
an nihaggon hi ad Sayrin. Ya hay udum i dita'u ya immalihtu an nalpuh
ad Roma.
11 Ta Judyu di udum ya bokon Judyu di udum i dita'u mu unudonda
nadan uldin ta'un Judyu. Ya nadan udum ya i Krete ya i Arabia. Mu
tanganu on pun'ibagada nadan maphod an ina'inat Apu Dios i dita'u an
hanadan nat'onat'on an hapit ta'uy panapitda.
12 Ta masda'awda ta way ohaon numanomnom on ilutikdan alyonday,
Tanganu udot on pamaag ya inniladan namin di hapit?
13 Mu nadan udum ya ilaylayahhanda didan alyonday, Umman onda
nun'abubutong!

Hay Nanguhuhan Peter Hi A'at Jesus

14 Hi Peter an wahdin ni'ita'dog hinadan himpulut ohan (11) Apostoles di
himmapit ot ol'oltonan alyon di, Da'yun ibbamin Judyu ya da'yun namin
an numpunhituh ad Jerusalem ya hanat igongahanyu tun ibaga'.
15 Alyonyuy nun'abubutong ami mu agge ami te undan waha mabutong
i ha hiyah na'aggawa?
16 Hituwen ma'ma'at i da'mi ya hiyah tuwey ipa'annungan din inalin nan
propetan hi Joel an alyonay,
17 Hi Apu Dios ya alyonay ipa'alina nan Espirituna ta middum hi
atagutagu hitun mun'adatngan nan ma'udin timpu. Ta nadan apapuyu
an linala'i ya binabai ya ipa'innilada nadan ipa'innilan Apu Dios i dida. Ya
nadan mumpangilog an linala'i ya ipatigonan diday pinhodnan innilaonda.
Ya nadan a'amamma ya waday ipa'inopnan dida hinadan ahi ma'at.
18 Ya atbohdih nadan baalna an linala'i ya binabai an ipiddumna nan
Espirituna i dida ta eda itudtuduh nadan tatagu nan ipa'innilanan dida.
19 Ya waday nakaskasda'aw an ipatigonah tun luta ya hi ad lagud te hay
mipatigo ya dala ya apuy ya nunhiglay ahuk.
20 Ya humilong nan algoh ad lagud ta mumbalin hi mumbolah* nan bulan
ya ahi madatngan hidiyen Algon punhumalyaan Apu Dios hi tatagu.
21 Ya hay oha boh inalin Joel ya alyonay, An namin nadan mumpabod-
dang i Apu Dios ya mi'tagudan hiya.
22 Ot inayun Peter an alyon di, I'iba an tinanud Israel, aga'e ta donglonyu
tun ibaga' an a'at Jesus an i Nasaret. Hiya ya ongal di abalinana an nalpu
i Apu Dios te tinannigo ta'u nadan dakol an milagron ina'inatna ta hidiyey
pangimatunan ta'u an hiya ya hinnag Apu Dios.
23 Mu hi Apu Dios ya ninonomnomna tuwali nan ma'at i hiya. Ta
hiya nan inyabulutnan ipapateyuh Jesus hinadan tatagun nun'abahulan
ta impata'dah nan krus.
24 Mu hi Apu Dios ya inabaknay ate te minahuwanah Jesus te adi mabalin
hi minaynayun hi ate.
25 Ta hiyah naey nipa'annungan nan intudo' din hi apu ta'un hi David an
alyonay, Hi Apu Dios ya wadawadan ha''on ta hiya nan ma'dinnola'.
26 Ya atbohdin nunhiglay amlong'u i hiya. Ta ta'on hi mateya' ya
madinola' an mahuwana'
27 te innila' an hi Apu Dios ya adina punnanongon di linnawa' hi awadan
di linnawan nadan numpun'ate te ha''on an pinto'na ya innila' an adina
iyabulut an matano' di adol'uhdi.

---

* **2:20 2:20** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. **2:21 2:21** Joel 2:28-32

28 Te impa'innilana tuwalih din hopapna an mahuwana' hi ataya'. Ta
hiya nan mun'am'amlonga' te wadah Apu Dios i ha"on.
29 Ya innayun Peter an alyon di, Da'yun i'iba, wan alyonyu on hay adol
David di hinapitna mu bokon te hi David ya na'innilan nate ot milubu'. Ya
ingganah ad uwani ya wahtun boble ta'u nan lubu'na.
30 Hiyay ohah nadan propeta ot innilanan hinamad Apu Dios an imbagan
hiya an udum hi algo ya han apapunay pumpatulon Apu Dios ta umat i
hiya.
31 Ya innilan David nan ma'at hi udum hi algo an nan pummahuwan Apu
Dios i Jesu Kristu te inalinay, Adi minaynayun di linnawanah nan awadan
di numpun'ate ya adi matano' di adolna.
32 Ot hinaen tagun minahuwan Apu Dios hidin natayana ya ma''id ha
udum hi'on bokon hi Jesus. Ya da'min namin di tistiguna te tinigomin
namahuwan.
33 Ya impabaktun Apu Dios ta wahdih way winawwana. Ta nipa'annung
hi ad uwani din inalin Apu Dios i Jesus an alyonay udum hi algo ya ipiddum
Jesus nan Espiritu hinadan tatagu. Ot tee an ad uwaniy na'atana. Ta hiyah
tuwe nan tigtiggonyu ya dongdonglonyuy a'atna.
34 Hinaen intudo' David an inali' hi ad uwanindi ya bokon hay adolnay
hinapitna te agge immeh ad abunyan hi David. Ya intudo' bon din hi
David an alyonay, Inalin Apu Dios hinan Ap'apu ta'u di, Umbun'ah way
winawwan'u an umbunan di nabaktun mun'ap'apu
35 ot abako' nadan mi'buhul i he''a.
36 Ya innayun Peter an alyon di, Pinhod'un ipa'innila i dita'un namin an
Judyu an hidiyen impipata'yuh nan krus an hi Jesus ya hiya nan Kristu an
pinto' Apu Dios hi Patul an hihinnod ta'u.
37 Ta on dingngoldah diye ya ayda mohpe kimmaynit ta mi'hapitda i
Peter ya hinadan ibbanan Apostoles an alyonday, Ot nganne moy atonmin
i'iba?
38 Ya alyon Peter di, Hay atonyun namin ya way ohaon indinongna
an mangat hinadan pumbahulan ta hi Jesu Kristu moy un'unudonyu ya
numpabonyag ayu. Ta hidiyey atiganan pinakawan da'yu mon Apu Dios.
Ya ipiddumna bo nan Espirituna hinan nitaguwanyu.
39 Te hiyah nae nan imbagan Apu Dios hi idatnah nadan ayaganan
middum i hiya an ta'on on hanadan tinanud ta'u ya ta'on on hanadan
wahnan nun'idawwin boble hi'onda abuluton hiya.
40 Ya dakol nadan imbagabagan Peter ot ahina tugunon didan alyonay,
Kumulug ayu i Jesus ta mi'tagu ayu i hiya ta adiyu iyunnudan hinadan
tatagud uwani an adi maphod di nomnomda.
41 Ya dakolday nangabulut i diyen dingngolda ot mumpabonyagda ta
umeh tuluy libuy (3,000) niddum hinadan kimmulug i Jesus i diyen algo.
42 Ya innaynayundan nun'ada'adal hinadan itudtudun nadan Apostoles
ya maphod di punhahayyupanda. Ya mun'oh'ohhadah nan panganandah
nan punnomnomnomandah natayan Jesu Kristu. Ya atbohdih nan
pundasalanda.
43 Ya nadan Apostoles ya dakol di ina'inatdan milagro ya nadan udum
an pangimatunan hinan ongal an abalinan Apu Dios ta way ohah nadan
tatagu on masda'awda.
44 Ya an namin nadan mangulug i Jesus ya mun'u'unnudanda ya
munhimboboddangda.

2:28 2:28 Psalm 16:3-11 **2:35 2:35** Psalm 110:1

45 Te wada'en diday munhapul hi pihhu on nun'igattang nadan ibbadan
waday lutada onu odonda ta idatdan dida.
46 Ya abigabigat on na'amungdan mundayaw hinan balkon nan Templo.
Ta nagibbuh'e on nun'u'uyyugdan e mangan hinan balen di udum i dida.
Ya nunhiglay amlongda te mun'u'unnudan di punnomnomdan namin.
47 Ya hi Apu Dios di daydayawonda. Ta ta'on on hanadan udum an tatagu
ya pinhodday pangatda. Ta abigabigat on waday kumulug hi ipiddum Apu
Dios i dida.

3

Hay Nipaphodan Han Napilay

1 I han alas tres ya imme da Peter i John hinan Templo te hidiyey olas di
pundasalan di tataguhdi.
2 Ya wada han lala'i an napilay tuwalih din niyayyamana an wahdih nan
way geyt an nungngadan hi Mapmaphod. Te abigabigat on inyedahdi ta
way atonan mun'odoh pihhuh nadan mala''uh an umehdi.
3 Ta hidin e hunggop da Peter i John ya tinigona dida ot mun'odoh way
ihmo'dan hiya.
4 Ya intigodan hiya ot alyon Peter di, Itigom i da'mi.
5 Ot itigonan dida te alyonaon waday idatdan hiya.
6 Ya alyon Peter di, Ma''id ha pihhu' mu nan wadan ha''on di idat'un
he''a. Hi Jesu Kristu an i Nasaret ya paphodon da'a ot agam ta tuma'dog'a
ya dimmallan'a.
7 On inalin Peter hidiye ot podnonay winawwana ta boddanganan
tuma'dog. Ya na'ibagan pinumhod ya mabikah mohpey hukina.
8 Ta natanna'dog ot mundallanan ot mi'ighop i didah nan Templo an
mumpaypaytu' an mundayaw i Apu Dios.
9 Ta an namin nadan tataguhdi ya tinigodan mundallanan an mundayaw
i Apu Dios.
10 Ya immatunandan hiya nan napilay an e mun'od'oddoh nan way geyt
an nungngadan hi Mapmaphod. Ya masda'awda i diyen na'at i hiya.

Hay Nuntudduwan Peter Hinan Templo.

11 Hidin imme da Peter i John hidih nan way nginadanandah Balkon
Solomon ya inidon diyen napilay ni' i dida te adina pohdon an matay-
nan. Yaden mangedahdin namin nadan tatagun nangimatun i hiya te
masda'awda.
12 Ta on tinigon Peter nadan tatagu ot alyonay, Da'yun ibbamin Judyu,
tanganun ayu masda'aw hinan na'at ta athinay panigoyu i da'mi? Wan
alyonyuh on gapuh nan abalinanmi onu ana'na'unnudmin Apu Dios di
lummuh e dumallanan tuwen tagu.
13 Mu bokon te hi Apu Dios an hiya nan dinayaw handidan a'ammod
ta'un da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ya nadan udum di nangipaphod
ituwen lala'i te pinhodnan ipa'innilay anabaktun nan Imbabalena an hi
Jesus an hiya din inyeyuh nadan ap'apuyun munggubilnu. Ya alyonnot
eh'an Pilatu di ilubusna mu iyadiyun pohdonyun ipapate.
14 Hiya nan pinto' Apu Dios hi nahamad an baalna an ma''id ahan ha
bahulna mu hiyay aggeyu pinhod an ipilubus. Ta hanaot an pimmate di
imbagayun Pilatu hi ilubusna.
15 Ta hi Jesus an Managu i dita'u di hiyay impapateyu. Mu tistiguwanmin
hi Apu Dios ya minahuwanah din natayana.

16 Ya manu'eh tigonyun dumallan mohpeh tuwen lala'i ya gapuh
nan abalinan Jesus. Te hituwen lala'in immatunanyu ya toto'lonyu ya
pinumhod an gapu ta patiyonmi nan ongal an abalinan Jesus.
17 Ot da'yun i'iba, innila' an manu'eh impapateyuh Jesus an da'yun namin
hinadan ap'apuyu ya gapuh aggeyu nanginnilaan an hiya nan hihinnod
ta'u an Kristu.
18 Mu hidiyen inatyu ya hiyay nipa'annungan nadan inalin Apu Dios i
handidan propeta an alyonay, Gahin di mapalpaligat nan Kristu.
19 Ya innayun Peter an alyon di, Ot ad uwanin innilayu mohpe an hi
Jesus ya hiya nan Kristu ya mahapul an muntutuyu ayuh nan bahulyu ya
hi Apu Dios di un'unudonyu ta way atonan mamakawan hinadan bahulyu
ta luminggop ayu te amtanyu an wadah Apu Dios i da'yu.
20 Ya udum hi algo ya pumbangngadon bon Apu Dios hi Jesus an hiya
nan Kristu an mun'ap'apu i dita'u.
21 Mu adi ni' mabalin an mumbangngad ta ingganah madatngan nan
pangipaphodan Apu Dios hi an namin nan wahtun luta ta mipa'annung
din imbagan Apu Dios i handidan pinto'nan propeta.
22 Immannung hituwe te wada din imbagan Moses an alyonay, Honagon
Apu Dios i dita'u han propeta an umat i ha"on an ibba ta'un Judyu. Ya
mahapul an unudonyun namin di ibagana.
23 Ya hanada'en adi mangunud hinadan ibagana ya mihiwwedah nadan
tatagun Apu Dios ta nunhiglay adadaganda.
24 Ya innayun Peter an alyon di, Nadan propeta an nihipun i Samuel ya
an namin nadan nihnod i hiya ya imbagada tuwali nadan ma'ma'at hi ad
uwani.
25 Ot dita'un holag dadiyen propeta di na'atan naen imbagabagada ya
ta'on on nan inalin Apu Dios i din hi Abraham an alyonay nan tinanud
Abraham di gumalat hi e awagahan di atagutaguh tun luta.
26 Ta hiya nan dita'un Judyu di namangulun nannagan Apu Dios hinan
imbabalenan hi Jesu Kristu ta ipaphod dita'u ta wan idinong ta'u nadan
adi maphod an ato'aton ta'u.

4

Hay Nahumalyaan Da Peter I John

1 Hidin munhapit da Peter i John hinadan tatagu ya immali nadan padin
di Judyu ya nan ap'apun di guwalyah nan Templo ya nadan Saduse.
2 Te aggeda pinhod nan itanudtudun da Peter an mamahuwan nadan
numpun'ate te namahuwan hi Jesus.
3 Ot tiliwonda da Peter i John ot ibaludda dida mu aggeda ni' nahumalya
te mun'ahdom. Ta nabiggat ot ahida mahumalya.
4 Mu dakolda damdamay kimmulug an gapuh nangngolanda i dadiyen
intudtudun da Peter. Ot middumdah nadan kimmulug tuwali i Jesus. Ta
hay bilang di linala'in namin an kimmulug i Jesus ya umeh limay libu
(5,000).
5 Ta on nabiggat ot ma'amungdah ad Jerusalem nadan mangipanuh hi
tatagu i diyen boble ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya nadan
mumpuntudtuduh nadan uldin di Judyu
6 ya ta'on on nan nabaktun padi an hi Anas ya nadan udum an tulangna
an da Kayapas ya hi John ya hi Alexander ya nadan udum.

7 Ta onda inye da Peter i John hidi ot ipahangngabda didah nadan
na'amung ot alyondan diday, Nganney inatyun nangipaphod hi hukin nan
napilay? Undan waday abalinanyu?
8 Ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Peter ot alyonay, Da'yun
mangipanuh hi tatagu ya da'yun mangipangpangulu ituwen boble,
9 undan nan maphod an na'at an nipaphodan di hukin tuwen napilay di
gumalat hi panumalyaanyun da'mi?
10 Ot hinae'en na'at di mahmahanyu ya maphod ta innilaonyun namin
an ta'on on da'yun ibba' an Judyu an manu'e hi na'aan di pilay tuwen tagun
wahtuh hinangngabyu tee ya gapuh nan abalinan Jesu Kristu an i Nasaret
an hiya din impipata'yuh nan krus mu minahuwan Apu Dios.
11 Ya hiya boy ni'aligan nan batu an nibagay a'atna an alyonay, Nan batu
an agge pinhod nadan mangapyah balen usalon ya onnot on hidiye otahan
nan nahamad hi pangipabunan hi bale.
12 Ot athidih Jesus te aggeyu pinhod mu onnot on hiya nan ma'ahhapul
hi pi'taguwan ta'u. Te ma"id ha udum hi impa'innilan Apu Dios hi
mangihwang hi tatagu te hiya ya abuh.
13 Ya hidin tinigon nadan na'amung an munhumalya i da Peter i John an
na'tulliddan humapit ya masda'awda te innilada an aggeda nun'iskul. Mu
nanginomnomanda an manu'eh atdahdi ya dida din ni'uyu'uyug i Jesus.
14 Mu ma"id ha manomnomdah eda ipabahul i da Peter i John te
inniladan agge nibahho nan inatda i diyen lala'in nipaphod an mi'ta'ta'dog
i dida.
15 Ot pa'aanonda ni' da Peter i John hidih nan way punhumalyaan ta way
atondan munhahapit hi atonda.
16 Ta alyonday, Nganney aton ta'un danaen duwan linala'i te adi ta'u
pi'ihha"ut i naen milagron inatda ya ten niluh an na'innilaan an namin di
tataguh tun ad Jerusalem.
17 Hay maphod hi aton ta'u ya padanan ta'un dida ta idinongdan e
mangitanudtuduh a'at Jesus ta adi ma'innilaan di atagutaguh abobboble.
18 Ta on nagibbuh nan nunhahapitanda ot ayaganda bo da Peter i John
ot padanandan dida ta idinongdan e mangitudtuduh a'at Jesus.
19 Mu alyon da Peter i John di, Ta hay pohdonyu ya da'yuy unudonmi an
bokon hi Apu Dios.
20 Adi mabalin hi idinongmin e mangibagbagah nadan tataguh nan
tinannigomin ina'inat Jesus ya nadan dingngodingngolmin hiya.
21 Mu nunhigla damdamay nanattatakutda i dida ot ahida ilubus dida te
ma"id ha pangigadulandan mamalpaligat i dida te dakol nadan tatagu an
mundayaw i Apu Dios an gapu i diyen na'at.
22 Hidiyen lala'in nipaphod di hukina ya nahuluk hi napat (40) di tawon
di napilayana.

Hay Numpaboddangan Nadan Apostoles I Apu Dios Ta Tumulidda

23 On limmah'un da Peter i John ot inayundan umeh nan awadan nadan
i'ibbada ot uhuhondan dida nan inalin nadan nabaktun padi ya nadan
mangipangpanguluh nadan Judyu.
24 Ta onda dingngol nan imbagada ot mundasaldan namin an alyonday,
He"a Apu Dios an na'abbaktu di nunlumu hi ad lagud ya tun luta ya ta'on
on nadan baybay ya an namin nan wada i datuwe.
25 Ya gapuh nan Espiritum ya imbagan din baalmun ap'apumi an
hi David an alyonay, Tanganu nin on hanadan tataguh abobboble ya

4:11 4:11 Psalm 118:22

nunhiglay bungotdan he"a an Dios ta numanomnomdah atonda an ta'on
on ma"id ha abalinanda.
26 Ta pamaag ya munhahayyup nadan patul ya nadan ap'apu ta
mi'buhuldah nan pinto'mun Ap'apu an hi Jesu Kristu.
27 Ta teen nipa'annung din inalin David te da Herod i Ponsio Pilatu ya an
namin nadan Judyu ya ta'on on nadan bokon Judyu ituwen boble ya diday
nunhahapit ta ipapateda nan ma"id ha bahulna an baalmu an hi Jesus.
28 Ta diday nipa'annungan din ninomnommu tuwalin ma'at.
29 Apu Dios, dingngolmuy nanattatakutdan da'mi ot idattan da'mi bahan
an baalmuh tulidmi an e mangipa'in'innilah nan hapitmu.
30 Ya hanat ipatigom nan ongal an abalinam ta ipaphodmu nadan
mumpundogoh ya idatmu boy abalinanmi ta way atonmin mangat
hinadan milagro an gapuh nan abalinan nan baalmu an hi Jesu Kristu.
31 On nalpah hidiyen nundasalanda ya alinah on munwawod hidiyen
balen na'amunganda ya an naminda ya nunhiglay bimmikahan nan
Espiritun Apu Dios i dida ta adida mo tumakut an e mangipa'innilah nan
hapit Apu Dios.

Hay Nun'i'iddatan Nadan Kimmulug I Jesus

32 Dadiyen kimmulug i Jesus ya na'u'unnudan di punnomnomda ya
pangatda an ma"id ha ohah ma"ukuh i dida. Te mun'i'iddatandan namin
hinadan wadan dida.
33 Ya ongal di abalinan nadan Apostoles an e mangipa'innilah
namahuwan nan Ap'apu an hi Jesu Kristu. Ya nunhiglay nangipadutu'
Apu Dios i didan namin.
34 Ta hiya nan ma"id ha oha i dida hi nakulangan hinan mahapulna te
wadada'ey munhapul hi pihhu on nun'igattang nadan ibbada dohah nadan
lutada onu baleda
35 ta idatdah nadan Apostoles ta ipiyappongda hinadan munhapul.
36 Ya hi Joseph an holag Libay an i Cyprus ya hiya nan nginadanan nadan
Apostoles hi Barnabas an hay ibalinana ya umipa'amlong.
37 Hiyay ohah nadan nangigattang hi lutana ot idatnah nadan Apostoles.

5

Nan Inat Da Ananias I Sapira

1 Mu wada han hi Ananias an inggatangda i ahawana an hi Sapira dohah
nadan lutada.
2 Ta namaag nan pihhun nunggattanganda ot ipa"eday udum ot ahi
idat Ananias nan nabati hinadan Apostoles ot alyonay, Ammunah naen
nunggattanganmih nan lutami.
3 Ya inalin Peter i Ananias di, Tanganu mahan on impalubusmun baliyan
da'a i Satanas ta inlayaham nan Espiritun Apu Dios.
4 Hidin aggeyu inggattang nan lutayu ya lutayu tuwali. Ot hidin
inggattangyu ya da'yuy ud pihhuh nan nunggattanganyu ot ukod ayuh
pangiyatanyu. Ya tanganu mahan on waha ninomnommuh athina? Bokon
hay taguy inlaylayahham te hi Apu Dios.
5 Ta on dingngol Ananias hidiye ya inayunan natukkad ot mate. Ta an
namin nadan nangngol i diyen na'at ya nangintattakutda.
6 Ot libbutan nadan mumpangilog an linala'i hinan libbut di nate ot eda
ilubu'.

4:26 4:26 Psalm 2:1,2

7 Agge imme han tuluy olas ya hinunggop hi ahawana mu aggena innilah
diyen na'at.
8 Ya inalin Peter i hiyay, On hituwe ya ammuna nan gattang nan lutayu?
Ya alyonay, O hiyahnae ya abuh.
9 Ya inalin Peter di, Te nee onyu nunhapitan an himbale an e
mangipatnan ilaylayahhan nan Espiritun Apu Dios. Wadada neeh dola
nadan linala'i an e nangilubu' i ahawam ta itnud da'a.
10 Ya na'ibagan natukkad hi hinangngab Peter ot mate. Ta on hinunggop
nadan linala'i ya tinigoda bon nate ot eda mo bo ilubu' hi dallag nan
nilubu'an ahawana.
11 Ya an namin nadan kimmulug i Jesus ya nadan udum an nangngol i
diye ya nunhiglay takutda.

Nadan Nakaskasda'aw An Ina'inat Nadan Apostoles

12 Hay a'am'amungan nadan kimmulug i Jesus ya hidih nan nangadanan
hi Balkon Solomon hidih nan Templo. Ya dakol di nakaskasda'aw an
ina'inat nadan Apostoles an panginnilaan an indattan Apu Dios dida hi
abalinanda.
13 Ya wadaday udum hinadan tatagu an ibagabagaday amaphod dadiyen
kimmulug mu mun'og'ogondan e middum i dida.
14 Mu ta'on on athidi ya dakol damdamay binabai ya linala'i an kumulug
an mun'iddum i dida.
15 Ta hiya nan nun'iyen nadan tatagu nadan mumpundogoh hinan way
pangi'wan Peter an nun'ipalo'da didah nadan kama ya apih te alyonday
ta'on on ammuna nan a''on Peter hi mipto' i didah ala''uhana ot ma'aan di
dogohda.
16 Ya dakolday tatagun immali an nun'alpuh nadan nunlini''odan an
bobleh ad Jerusalem an in'uyugda nadan ibbadan mumpundogoh ya
nun'ahi'pan. Ta nun'ipaphod nadan Apostoles nadan mumpundogoh ya
nunla'ahda nadan nun'ih'op hinadan nun'ahi'pan.

Hay Napalpaligatan Nadan Apostoles

17 Ta gapu i dadiyen ato'aton nadan Apostoles ya umamoh nan nabaktun
padin di Judyu ya nadan Saduse.
18 Ta hiya nan impatiliwda nadan Apostoles ot ipibaludda dida.
19 Mu i diyen nahdom ya imme han anghel Apu Dios ot ibughulna nan
panton di baludan ot ipalah'una dida ot alyonay,
20 Ume ayuh nan Templo ya intudduyuy a'at nan munnananong an
pi'taguwan i Jesus.
21 Ta onda dingngol hidiye ot umeda. Ta on nawnawi''it ot umedah nan
Templo ot muntudtududahdi.
Ya hidin dimmatong nan nabaktun padi ya nadan nun'ibbana hinan
ugganda a'am'amungan ot ipa'ayagdan namin nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu an munhumalya ot honagonday e mangawit hinadan
nun'ibalud an Apostoles ta humalyaonda dida.
22 Mu hidin dimmatong nadan hinnagdah nan baludan ya ma''iddahdi
nadan Apostoles ot mumbangngaddah nan na'amungan nadan munhu-
malya ot eda ibagan alyonday,
23 Umman dimmatong amih nan baludan ya nun'i'aladdu ya nada'en
mumpungguwalya ya nun'ipongdah nadan apantopanto mu hidin im-
bughulmi ya ma''id ha tagu.

24 Ta onda dingngol hidiye ya nan ap'apun di guwalyah nan Templo ya
nadan ap'apun di padi ya numanomnomda hi'on nganney na'at hinadan
apostoles.

25 Ya wada han tagun dimmatong hinan punhumalyaan ot alyonay,
Umman dedahdih nan Templo nadan impibaludyu an muntudtududah
nadan tatagu.
26 Ot ume mo bo nadan guwalyah nan Templo an ta'on on nan ap'apuda
ta eda awiton dida ot iyeda didah nan awadan nadan mumpunhumalya.
Aggeda pinilit didan in'uyug mu inip'iphodday nangalidan dida te tumakut-
dah pampaan nadan tatagun dida.

27 Ta onda dimmatong nadan apostoles hinan punhumalyaan ot
pata'dogonda didah hinangngab nadan mumpunhumalya ot humalyaon
nan nabaktun padi dida
28 an alyonay, Na'padannanmin da'yuh din hopapna an idinongyun e
mangitanudtuduh a'at diyen tagu mu onyuot inyal'alan e nuntudtuduh
nadan tataguh tun ad Jerusalem. Ya da'mi bo udot di pabahulonyuh
nangipapaten hiya.

29 Ya alyon da Peter hinadan ibbanan apostoles di, Mahapul an hi Apu
Dios di unudonmi an bokon hay tagu.
30 Te hi Apu Dios an inunud handidan a'ammod ta'uh din nadne ya hiyay
nummahun Jesus an hiya din impipata'yuh nan krus ta hidiy natayana.
31 Ot ipabaktuna ta hiya moy ma'unud hi Ap'apu ya Mangihwang i dita'u.
Ot hiya'ey unudon ta'un Judyu ta muntutuyu ta'uh nadan ina'inat ta'un adi
maphod ya pakawanon Apu Dios di bahul ta'u.
32 Ya da'miy muntistiguh nan namahuwan Jesus. Ya atbohdin muntistigu
nan Espiritun Apu Dios an ipiddumnah nitaguwan nadan mangun'unud i
hiya.

33 Ta hidin dingngol nadan mumpunhumalya ya nangimbubbungotda ta
pohdondan ipapate dida.
34 Mu wada han oha i dida an Paliseu an nungngadan hi Gamaliel an
pa'allispituwon nadan tatagu an muntudtuduh nadan uldin di Judyu an
timma'dog ot ibaganan lumah'unda ni' nadan apostoles hi na'omtang.
35 Ta hidin limmah'unda ot alyonay, I'iba an Judyu, pa'annomnomonyu
ta ahiyu aton di pohdonyu i datuwen tatagu te bokon ammunah ad uwani
di na'atan di athitu.
36 Te handi'e ni' ya wada han lala'i an hi Tiyudas an mangalih hiya ya
nabaktu ta waday immeh opat di gahut (400) hi linala'ih nangunud hinan
tudtuduna. Mu hidin nipapate ya nabukaldan namin handidan nangunud
i hiya ta napogpog hidiyen intudtuduna.
37 Ya wada bo han hi Judas an i Galilee an hidin timpun di e a'uyapan
di tatagu an milistay ngadanda ya wadaday inhaphapitana ta mi'buhuldah
nan gubilnu. Mu waday namate i hiya ta an namin handidan nangunud i
hiya ya nahihi"anda.
38 Ot athidi bo i datuwe an idinongdan mangun'unud i naen nituddu
i dida te nate nan ap'apuda. Ot hiya nan ibaga' i da'yu ta adi ayu
numanomnom hi atonyun dida ta ukodda. Ot hinaen nituddun didan
un'unudonda ya mapogpog hi'on nalpuh nomnom di tagu.
39 Mu on'e tuwali hi Apu Dios di nalpuwan naen itudtududa ya ma''id ha
abalinanyun mangipadinong i dida an on ayuot mi'hangga i Apu Dios.

40 Ta inyunnudandah nan inalin Gamaliel ot ipaghopda nadan apostoles
hinan awadanda ta pamaag mo ot pun'ipahuplitda dida. Ot ibagadan didan
idinongdan e mangipa'innilah a'at Jesus ot ipalah'unda dida.
41 Ya mun'am'amlong nadan apostoles an ta'on on waday humihiwon
dida te inniladan inyabulut Apu Dios nan eda nipadildilahan an gapuh
eda pangipa'innilaan hinan a'at Jesus.
42 Ta abigabigat on immedah nan Templo ya hi abalebale ta eda itudtudu
an hi Jesus ya hiya nan Kristu an hihinnodda.

6

Hay Namto'andah Nan Pitun Mangipapto' Hinan Ihmo'da

1 Hidin dumakoldan dumakol di kimmulug i Jesus ya abigabigat on
waday ihmo'dah nadan ibbadan kimmulug hinadan munhapul hi boddang.
Mu wadaday Judyu an Greek di hapitda an munlilida te alyonday agge
numpapaddung di idatdah nadan nabalu an ibbada hinan idatdah nadan
nabalu an Hebrew di hapitda.
2 Ot ayagan nadan apostoles an namin nadan ibbadan kimmulug i Jesus
ot alyonday, Adi mabalin an iwalongmin e muntudtuduh nan a'at Jesus ta
hinaey ipapto'mi.
3 Ta hiya nan udu'dulnay pot'onyu ha pituh linala'i an maphod di ibagan
di tataguh a'atda ya nun'anonomnomanda ya matigo i dida nan tamun nan
Espiritun Apu Dios, ta diday ukod ituwen tamu.
4 Ta way atonmin mangiyohhah nan tamumin mundasal ya
muntudtuduh nan hapit Apu Dios.
5 Ya an namin nadan na'amung ya pinhoddah diyen imbagan nadan
apostoles. Ot pot'onda mo hi Stephen an nahamad di pangulugna ya waday
atigan di tamun nan Espiritun Apu Dios i hiya ya hi Philip ya hi Prokorus
ya hi Nikanor ya hi Timon ya hi Parmenas ya hi Nikolas an i Antiok an
bokon Judyu mu unudona nadan tugun di Judyu.
6 Ot ipa'eda didah hinangngab nadan apostoles ot iha'mon nadan
apostoles di ta'ledah ulun dadiyen napto' ot idasalanda dida.
7 Ta nan hapit Apu Dios ya ninaynayun an nihinap ta dimmakol nadan
kimmulug i Jesus hi ad Jerusalem. Ya dakolday padin di Judyu an
nangabulut ya nangun'unud hinan tudtudun Jesus.

Hay Natiliwan Stephen

8 Hi Stephen ya ongal di boddang Apu Dios i hiya ta hiya nan nunhiglay
abalinana an umat hinan dakol an nakaskasda'aw an ina'inatna an
tinannigon nadan tatagu.
9 Mu hidih ad Jerusalem ya wadada bopiboy udum an Judyu an
ma'amu'amung hinan a'am'amungan di nawayawayaan an himbut an
adida pohdon hi Stephen an dadiye nadan Judyu an i Sayrin ya i Alexandria
ya i Silisia ya i Asia an nunhahapitda ta eda mi'yahhiyan i Stephen.
10 Mu lo'tat ya hinipol Stephen dida te nan Espiritun Apu Dios di
nangipanomnom i hiyah ibagana.
11 Ta dadiyen ni'yahhiyan i hiya ya numbayaddah tatagu ta diday
nangihinap hinan layah an alyonday, Dingngolmi nan inalin Stephen an
alyonay, Layah nan a'at Moses ya hi Apu Dios.
12 Ta himmihiwoda mo nadan tatagu ya nadan mangipangpangulu i dida
ya nadan mumpuntudtuduh uldin di Judyu ot eda tiliwon hi Stephen ot
iyedah awadan nadan Sanhedrin an dida nan munhumalya.

13 Ot ayaganda dadiyen ahilalayah an tistigu ot alyonday, Hituwen tagu
ya pihupihulona nan Templo ya nadan uldin di Judyu.
14 Te dingngolmin alyonay hidiyen hi Jesus an i Nasaret ya pa''ihona nan
Templo ya hukkatana nan pangat ta'u tuwalin intuddun Moses.
15 Mu an namin nadan na'amung ya hi Stephen di titiggonda te humiliy
angahna an ay angah di anghel.

7

Hay Nambal Stephen Hinan Imbagan Nan Nabaktun Padi

1 Ya inalin nan nabaktun padi i Stephen di, On immannung hinaen
inalida?
2 Ya inalin Stephen di, Da'yun i'iba ya a'ammod, donglonyuh tuwen
ibaga'. Hi Apu Dios an na'abbaktu ya numpatigo i Abraham an ud holag i
dita'u hidin awadandah ad Mesopotamia hidin aggeda ni' immayan hi ad
Haran.
3 Ta alyonan hiyay, Taynam tun numboblayam ya nadan i'ibam ta ume'ah
nan boblen ituddu' i he''a.
4 Ot taynan mon da Abraham hi ad Kaldea ot eda miha''ad hi ad Haran.
Mu hidin nateh amanah ad Haran ot pa'aliyon Apu Dios dida ituwen boble
an nunhituwan ta'uh ad uwani.
5 Mu hidin immaliyan da Abraham hitu ya agge ni' indat Apu Dios
hituwen luta i hiya an ta'on on ha kittang te inalin Apu Dios di nan
holagnay pangidatana. Mu hidin nangibagaan Apu Dios ituwe ya ma''id
ni' ha imbabalen Abraham.
6 Ya inalin bon Apu Dios i hiyay, Nadan tanudam ya eda munhituh
nan bokonda boble ta diday mumbalin hi baal nadan tataguhdi ta
palpaligatonda didah opat di gahut (400) di tawon.
7 Mu iballoh'u ta nadan numboblehdi an mamalpaligat i dida ya paligato'
damdama dida.
Ya ha boy ohah inalin Apu Dios ya alyonay, Mu lo'tat ya umaanda i diyen
boble ta mumbangngaddahtun awadam ta hituy pundayawandan ha''on.
8 Mu mahapul an an namin nadan tanudam an linala'i ya makugitda ta
atiganan un'unudonyu tun ibaga'.
Ta hiya nan hidin mi'awaluh algoh niyayyaman Isaac ot kugiton
Abraham. Ot athidi boy aton Isaac hinan imbabalenan hi Jacob ya
atbohdi damdamay inat Jacob hinadan himpulut duwan (12) imbabalena
an datuwe nadan a'ammod ta'u.

Hay Nangibagaan Stephen Hinan Na'at I Joseph

9 Dadiyen linala'in imbabalen Jacob ya inamohanda nan ohan hi ibbada
an hi Joseph ot ihbutda hinan i Egypt. Mu hi Apu Dios di nanongnan
nangipapto' i hiya.
10 Ta hiyay namoddang i hiya hinadan nunligatana ya indattanah ongal
an abalinana. Ta gapu i dadiyen maphod an a'atna ya hiyay pinto' nan
patul hi ad Egypt hi gobelnador ta hiyay ap'apu an mumpapto' hi ad Egypt
ya hi an namin nadan tatagun wah nan palasyu.
11 Mu hidin awadan Joseph hi ad Egypt ya wada han bitil. Ta nadan
a'ammod di Judyu hi ad Kanaan ya ma''id ha anonda ta nunhiglay
punligatanda.
12 Mu manuh ad Egypt te dakol di inamung Joseph hi makan.
Ta hidin dingngol Jacob an waday makan hi ad Egypt ot honagona nadan
i'imbabalena an ud holag i dita'u ta hidiyey pinghanah immayandahdi mu
aggeda ni' immatunan hi ibbadan hi Joseph.

13 Ta hay pidwanah immayandahdi ot ahi mohpe ibagan Joseph an hiya
nan hi ibbada ta hidiyey nanginnilaan damdaman nan patul hidih ad Egypt
hinadan i'iban Joseph.
14 Ot ibagan Joseph hinadan i'ibana ta i'uyugdah amada an hi Jacob ya
didan hina'amma ta umedah ad Egypt. Ta hay bilangdan hina'amman
imme ya napitudat lima (75).
15 Ta imme da Jacob hi ad Egypt ot hidiy ihaha"adanda ta hidiy natayan
Jacob ya nadan holagna an dida nadan a'ammod ta'u.
16 Mu nan ba'agda ya imbangngaddah ad Sekem ta nilubu'dah nan lutan
ginattang Abraham hinadan holag Hamor.

Hay Nangibagaan Stephen Hinan Inat Handidan A'ammoddan Judyu

17 Ot innayun Stephen an alyon di, Hidin mun'adatngan nan
pangipa'annungan Apu Dios hinan imbaganan Abraham ya dimmakolda
mo handidan a'ammod ta'uh ad Egypt.
18 Ya napinpinalogda boy numpumpatul hi ad Egypt ta lo'tat ya numpatul
han ma"id ha innilanah a'at din hi Joseph.
19 Ta ina"ulana handidan a'ammod ta'u ot pilitonda dida ta ipayahda
nadan goggolang ta wan mun'a'ateda.
20 Ya i diyey niyayyaman Moses an ma"ap'aphod an golang. Ya impapto'
inanah baleda hi tuluy bulan.
21 Ot iyeda i han nibata"an hi baleda mu inawit nan imbabalen di patul
ot ipakilogna ta imbilangnah imbabalena.
22 Ta intuddudan Moses an namin nadan mitudduh nadan
nun'anomnoman hi ad Egypt ta numbalin hi nala'ing an humapit ya
dakol di maphod hi ina'inatna.
23 Ta hidin napat (40) di tawona ya ninomnomnan e tigon nadan i'ibanan
Judyu.
24 Ya tinigona han ibbanan Judyu an palpaligaton han i Egypt ot ma'abal
ot patayonah diyen i Egypt.
25 Inat Moses hidiye te hay ninomnomna ya innilan nadan ibbanan Judyu
an hiyay pinto' Apu Dios hi bumoddang i didah nan pumpaligatanda mu
onnot on aggeda innila.
26 Mu hidiyen nabiggat ya tinigona boy duwan linala'i an ibbanan Judyu
an mun'awwitda ot ipatnanan anawaon dida an alyonay, Tanganu bo on
ayu mun'awwit an on ayu hinagi?
27 Mu nan ohan mamalpaligat hinan ibbana ya intuldunah Moses ot
alyonay, Nganney mangalin he"ah umali'ahtun mun'anawa i da'mi?
28 Wan alyom bo on ta patayona' an umat hinan inatmuh nan i Egypt hi
ad ugaban.
29 Ta hidin dingngol Moses hidiyen nambalna ot bumtik ot e miha"ad hi
ad Midian. Ta hidiy nangahawaana ta waday duwan linala'in imbabalena.
30 Mu hidin nala"uh di napat (40) di tawon hi niha"adanahdi ya
numpatigo han anghel i hiya i han mundalang an kaykayyiw hinan ena
numpastolan hidih nan agge naboblayan an nihaggon hinan billid hi ad
Sinai.
31 Ta masda'aw hi Moses i diyen tinigona ot e mihaggon ta ena pa'atiggon.
Mu dingngolnan munhapit nan Ap'apu an alyonay,
32 Ha"on nan Dios an dayawon nadan a'ammodyu an da Abraham ya hi
Isaac ya hi Jacob. Ta munggagayonggong hi Moses ta tumakut an mangitigo
i diyen mundalang.

7:21 **7:21** Hay Nakakan 2:1-10 **7:32** **7:32** Hay Nakakan 3:5-6

33 Ya inalin bon nan Ap'apu i hiyay, Aanom nan hapatutmu te hituwen timma'dogam ya niyappit i ha"on.
34 Manu'eh numpatigowa' i he"a ya uh'uhdunga' nadan tatagu' hi ad Egypt an nunhiglay punligatanda ya dingngol'uy palakda. Ta hiya nan immaliya' ta boddanga' dida. Ot honagon da'a ta he"ay e mangawit i dida.

35 Mu handidan a'ammod ta'u ya aggeda pinhod an hi Moses di mun'ap'apu ya mangipapto' i dida te hay nangalyanda i hiyay, Nganney mangalin he"a hi umali'ahtu an mun'anawa i da'mi? Mu hi Moses damdamay pinto' Apu Dios ta hiyay numpatigan nan anghel hinan way mundalang an kaykayyiw.
36 Ta hidin e nangawitan Moses i dida ya dakol di milagro hi inatnah ad Egypt ya hay nangi'wandah nan baybay an mumbolah* ya hidih nadan inwa'inwada an agge naboblayan hi napat (40) di tawon.
37 Ya hi Moses boy nangibaga i handidan a'ammod ta'u an waday pot'on Apu Dios hi oha i dita'un Judyu ta mumbalin hi propeta an umat hi namto'ana i Moses.
38 Ya hiya bo din immeh nan billid hi ad Sinai hidin awadan handidan a'ammod ta'u hinan agge naboblayan ta e ni'hapit hinan anghel. Ta hidiy nangdatan diyen anghel i hiya hinan nitudo'an nan tugun Apu Dios an mangitudduh nan a'at di pi'taguwan hi munnananong. Ta hidiyen tugun di nabanolboltan i dita'un Judyu.

39 Mu handidan a'ammod ta'u ya aggeda pinhod an unudon hi Moses an ondaot pinihul ya pinhoddan ibangngad hi ad Egypt.
40 Ta i diye bon immayan Moses hinan billid hi ad Sinai ya alyonda i Aaron di, Apyommot ha dayawon ta'u ta diday mangipangpangulun dita'u te agge ta'u mahna innilay na'at hinan nangipangulun dita'uh nakakan ta'uh ad Egypt.
41 Ta hiya nan nangapyada mo i han ing'ingon di kilaw di baka ot i'nonganda ot umanam'amlongda on tinaytayyawandah diyen iniphodda.
42 Ta hiya nan inwalong mon Apu Dios dida ta ukoddah nan at'attonda ta ta'on on hanadan bittuwon ya bulan hi ad lagud on inani'nonganda. Hinaen na'at ya impitudo' Apu Dios hinan propeta an alyonay, Da'yun Judyu ya bokon ha"on di nangi'nonganyuh nadan pinanaltiyuh din awadanyuh nan agge naboblayan hi napat (40) di tawon.
43 Te hay nangi'nonganyu ya hinan pundayawanyu hinan dios di udum an tatagu an hi Molek ya han ay bittuwon an hi Repan te diday dinayawyuh diosyu ta inodnanyuh nadan imma'immayanyu. Ta hiya nan udum hi algo ya ipiye da'yuh daggah di ad Babilon.

44 Ya alyon bon Stephen di, Hanan tabernakel ya intakin handidan a'ammod ta'uh din immayandah nadan agge naboblayan. Hituwen tabernakel an iniphod Moses ya inyunnudnah nan impatigon Apu Dios i hiya.

45 Ya hidin nateh Moses ya nihukkat hi Joshua an nangipangpangulu i dida. Ya nan boblen umayanda ya wadaday nunhituhdi mu gapuh boddang Apu Dios ya inabakda dida. Ya hidiyen tabernakel ya nanongnan wadan dida ta ingganaot matanudan hi David an numbalin hi patulda.

7:34 7:34 Hay Nakakan 3:1-10 * **7:36 7:36** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan mumbolah an panag hinan pingngitna. Ya nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. **7:43 7:43** Amos 5:25-27

46 Ya pohpohdon Apu Dios hi David ot ibagana i Apu Dios hi'on mabalin
an iphodna ha nahamad an bale hi pundayawandan hiya an Dios an hiyay
dayawon damdaman handin hi Jacob.
47 Mu agge inabulut Apu Dios an hi David di mangapya te hi Solomon di
ninomnomnah mangiphod.
48 Mu hi Apu Dios an na'abbaktu ya bokon nan inapyan di tagun baley
punhituwana te hay intudo' din ohan propeta ya alyonay,
49 Hi Apu Dios ya alyonay, Hay trono' ya hi ad abunyan ya hitun lutay
pangigoppa'a'.
50 Te an namin di nalmu ya ha"on an Dios di nunlumu.
51 Ya alyon bon Stephen di, Hiya danaey tugun Apu Dios mu adiyu
donglon. Ya adiyu unudon an ay ayu bokon Judyu an umat ayu i handidan
a'ammod ta'u an nginheda nan Espiritun Apu Dios.
52 Te ma"id ha ohah nadan propetan Apu Dios hi aggeda pinaligat. Ya
pinatepateda handidan hinnag Apu Dios an e nangipa'in'innilah nan e
umaliyan Kristu. Ta neen nipa'annung an immalih Kristu ot ipatiliwyu
ot ipapateyu.
53 Manu te da'yuy nangidawatan Apu Dios hinan tuguna an impiyalinah
nadan anghel mu aggeyu inunud.

Hay Namatayanda I Stephen

54 Hidin dingngol nadan mumpunhumalyah diyen inali'alin Stephen ya
mun'iti'itibdah bungotda.
55 Mu bimmikah nan Espiritun Apu Dios i hiya. Ya hidin intangadnah
ad abunyan ya tinigona nan binang Apu Dios ya hi Jesus an timma'dog hi
way winawwan Apu Dios.
56 Ya inalinay, Tangadonyu'en niluwat hi ad abunyan ta matigo nan
Nitulang Hitun Tatagu an timma'dog hi way winawwan Apu Dios.
57 Mu inupupday ingada ta adida donglon nan pun'ibagan Stephen ot
madhudan ahitutukuk an muntiliw i hiya.
58 Ot iyedah nan ngillig nan boble ot eda puntopahdi. Ya nada'e an e
nuntiliw i hiya an dadiye nadan mumpunlayah an tistigu ya inaanday
oddah di lubungda ot ipiyadugda i Saul.
59 Ot madhudan ahitotopa i Stephen. Mu nundasal hi Stephen an
alyonay, Apu Jesus, hanat agamidom di linnawa'. 60 Ot inayunan
mundu"un ot itkuknan alyonay, Apu Jesus, hanat adim nomnomnomon
hituwen numbahulanda.
Ona inalih diye ot inayunan ma'unguh.

8

Hay Namalpaligatan Saul Hinadan Kimmulug

1 Hi Saul ya immamlong hi namatayandan Stephen. Ta nihipun i diye ya
nunhiglay pamalpaligatdah nadan kimmulug i Jesus hi ad Jerusalem. Ta
hiya nan nahihi"anda nadan kimmulug ta niwakatdah nadan probinsya
hi ad Judea ya hi ad Samaria mu nadan apostoles ya nunnanongdah ad
Jerusalem.
2 Ya wadaday udum an kimmulug i Jesus hidih ad Jerusalem an
umukayunganda ya kumogakogada hi natayan Stephen ta diday e nangi-
papto' hinan adolna ot eda ilubu'.

7:50 7:50 Isaiah 66:1,2a

3 Ya hi Saul ya inatnay abalinanan namalpaligat hinadan kimmulug i
Jesus ta immeh abalebale ot ena pun'ipalah'un nadan kimmulug an ta'on
on nadan binabai on ena impibalud dida.

Hay Nuntudduwan Philip Hi Ad Samaria

4 Dadiyen kimmulug an nahihi"an an nalpuh ad Jerusalem ya kumpul-
nan boblen immayanda on intudtududay a'at Jesus.
5 Ta hi Philip ya immeh nan ohan bobleh ad Samaria ot ena itudtuduhdi
nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu.
6 Ta dakkodakkolday kimmulug hidi an gapuh nadan intudtuduna ya
nadan milagro an inatna.
7 Te nadan nun'ahihi'pan ya namaaggon ahitutukukda on nun'ala'ah
nadan nun'ih'op i dida. Ya atdabohdi nadan naparalays ya nadan
nun'apipilay an nun'ipaphodna dida.
8 Ta hiya nan nunhiglay amlong nadan tatagu i diyen boble.
9 Mu i diyen boble ya wada han hi Simon an mun'ayak. Ta an namin
nadan i Samaria ya masda'awdah nadan ato'atona. Ta hiya nan hay
punnomnomnah adolna ya na'abbaktun tagu.
10 Ya an namin nadan tatagu i diyen boble an kakadangyan ya
nun'awotwot ya pa'pattiyonda an hiya ya na'abbaktu te hay punnom-
nomda ya hi Apu Dios di nalpuwan diyen abalinana.
11 Ta pa'pattiyon nimpen nadan tatagu te tinannigoda nadan dakol an
ina'inatna.

Hay Kimmulugan Nadan Udum An I Samaria I Jesus

12 Mu hidin kinulugda nan intuddun Philip an a'at nan pun'ap'apuwan
Apu Dios ya nan a'at Jesu Kristu ya numpabonyagda.
13 Ya ta'on on hi Simon ya kimmulug ot mumpabonyag ot mi'uyu'uyug
i Philip. Ya nasda'aw hi naniganah nadan milagro an ina'inat Philip an
pangimatunan an hi Apu Dios di nangdat hi abalinana.
14 Ta hidin dingngol nadan apostoles hi ad Jerusalem an nadan tataguh
ad Samaria ya inabulutda nan hapit Apu Dios ot honagondahdi da Peter i
John ta eda boddangan hi Philip.
15 Ta hidin dimmatongdahdi ot idasalanda nadan kimmulug i Jesus ta
wan ipiddum Apu Dios nan Espirituna i dida.
16 Te agge ni' niddum i dida nan Espiritun Apu Dios te nabonyaganda ya
ammuna hi ngadan nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu.
17 Ta hidin nun'iha'mon da Peter i John di ta'ledah nadan i Samaria an
kimmulug i Jesu Kristu ya nun'iddum nan Espiritun Apu Dios i dida.
18 Ya hidin tinigon Simon an on ammunay numpangiha'mawan da Peter
i John hi ta'leda on niddum nan Espiritun Apu Dios hinadan tatagu ya
inalinan diday, Bayadan da'yu
19 ta idattana' pibo hi abalina' ta wa'e ha pangiha'mawa' hi ta'le' hinadan
tatagu on middum i dida nan Espiritun Apu Dios.
20 Mu inalin Peter i hiyay, Nan idat Apu Dios ya adi mabayadan. Ot
hinaen pihhum ya ma'umah an mi'yumah hinan nitaguwam an gapu i
naen adi maphod an punnomnommu.
21 Adi mabalin an middum'a ituwen tamumi te innilan Apu Dios an adi
maphod di punnomnommu.
22 Ot mahapul an muntutuyu'a i naen adi maphod an em ninomnom ya
idasalmu ta wan pakawanon da'a i Apu Dios.
23 Te matigon ma"amoh'an tagu te hanadan pumbahulan di nun'onan hi
nomnommu.

24 Ya alyon Simon di, Idasalana' bahan ta wan adi ma'at i ha"on hinaen
inalim.
25 Ta hidin nagibbuh an nuntudtudu da Peter i John hinadan a'at Jesus
ya nan hapit Apu Dios ot mumbangngaddah ad Jerusalem. Ya hinadan
inwada ya innaynayundan intudtudu nan a'at Jesu Kristu hinadan bobleh
ad Samaria.

Hay Nundamuwan Philip Hinan Ap'apuh Ad Etiopia

26 Indani ya wada han anghel Apu Dios an himmapit i Philip an alyonay,
Makak'a ta ume'ah nan kalata hinan agge naboblayan an mangipluy hi ad
Gaza hi'onta malpuh ad Jerusalem.
27 Ta hidin mangmangnge ya dinamuna han lala'in nabaktuy sa'adnah
ad Etiopia an nungkalesa. Ya hidiyen lala'i ya hiyay mangipapto' hinan
pihhun nan babain patul an alyonday Kandes. Hiya ya nalpuh ad
Jerusalem an e nundayaw.
28 Ya hidin umanamutana ya mumbahabbahah nan intudo' nan propeta
an hi Isaiah.
29 Ya impanomnom nan Espiritun Apu Dios i Philip ta e mihaggon i hiya.
30 Ot ma'anneh Philip hi awadana. Ya dingngolna an nan bahbahhaon
diyen lala'i ya nan intudo' din propeta an hi Isaiah. Ot alyon Philip i hiyay,
On ma'awatam hinaen bahbahhaom?
31 Ya alyon diyen lala'i di, Adi' nimpe tee ma'awatan ot maphod on waha
mangituddun ha"on. Ot ibaganan Philip ta mi'lugan i hiya.
32 Hidiyen impitudo' Apu Dios an bahbahhaona ya alyonay, Hiya ya umat
hinan kalnero an inyedah nan eda pumpaltiyan i hiya. Ya umat boh nan
kalnero an ta'on onda pumpukisan ya dindinnongan.
33 Ya bina'bainda ya ma"id ha nangita'dog i hiyah din ena nahumalyaan.
Ya ta'on on ma"id ha bahulna ya pinogpogday nitaguwanah tun luta.
34 Ya alyon nan lala'i i Philip di, Nganne nin di haphapiton tuwen
propeta? On hay adolna nin onu hay udum an tagu?
35 Ot ihipun Philip an mangipa'innila hinan nitudo' an binahana ta
inggana ot ipa'innilana nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu.
36 Ya hidin mangmangngeda ya minangmangda han liting ot alyon nan
lala'i di, Dee aay han liting. Undan adi mabalin an eya' bonyagan hidi?
37 Ya inalin Philip di, Immannung'en kulugom hi Jesus ya mabalin.
Ya alyonay, Ot immannung an kulugo' an hi Jesu Kristu nan Imbabalen
Apu Dios.
38 Ot ipadinong diyen lala'i nan kalesana ot lumah'undan duwa. Ot
umedah nan way liting ot bonyagan Philip.
39 Ta hidin dimma"alda ot ipa'adawwin nan Espiritun Apu Dios hi Philip
ta agge tinigon diyen lala'i hi immayana. Ot inayuna mon umeh bobleda
an nunhiglay amlongna.
40 Ya hi Philip e ya pamaag ya wah ad Asotus. Ot hawangonay
abobboblehdi an ena impa'in'innila nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu
Kristu ta ingganaot dumatong hi ad Sesaria.

9

Hay Kimmulugan Saul

1 Hi Saul ya nunhiglay pangalina an alyonay gahin ahan ona ipapate
nadan kimmulug i Jesus. Ta hiya nan immeh nan nabaktun padih ad
Jerusalem

8:33 8:33 Isaiah 53:7-8

2 ta ena pa'apya ha tudo' ta ipatigonah nadan mangipangpanguluh nadan
Judyu hinadan a'am'amungandah ad Damaskus ta innilaonda an hiya
ya mabalin an ena ipibalud hi ad Jerusalem nadan mangun'unud hinan
tudtudun Jesus an ta'on on binabai.
3 Ta onda imme da Saul hi ad Damaskus an nungginawwadah nan
awon ya alinah on wada han humilin mumbinang an nalpuh ad lagud
ta nabinangan nan awadan Saul.
4 Ya natukkad hi Saul ya dingngolna han munhapit an alyonay, Saul,
tanganu ona' palpaligaton i he''a?
5 Ya alyon Saul di, Nganney ngadanmu Apu?
Ya inalinay, Ha''on hi Jesus an palpaligatom.
6 Tuma'dog'a ta ume'ah nan boble ot wahdi han mangituddun he''ah nan
pohdo' hi atom.
7 Ya nadan linala'in ni'uyug i Saul ya masda'awda te dingngoldah diyen
munhapit mu ma''id ha tinigodah taguh himmapit.
8 Ta timma'dog hi Saul mu hidin diyatonay matana ya adi tumigo. Ot
podnonda mo ot inaynayundah ad Damaskus.
9 Ta tuluy algoy adi tumigawan di matana ya hay aggena nanganan ya
imminuman.
10 Ya hidih ad Damaskus ya wahdi han lala'in mangun'unud hinan
tudtudun Jesus an hi Ananias di ngadana. Ya ayna ininop nan inalin nan
Ap'apu ta'u an alyonay, Ananias.
Ya alyon Ananias di, Tanganu Apu Jesus?
11 Ya inalin Jesus di, Makak'a ta ume'ah nan kalatan nungngadan hi
Ma'andong ta em tigon hidih way balen Judas han tagun i Tarsus an hi
Saul an wahdin dumasadasal.
12 Ot impatigo' bon hiyay umayam hidi ta em iha'moy ta'lem i hiya ta
wan tumigoy matana.
13 Ya alyon Ananias di, O mu dakol di tatagun nangngola' hi a'at diyen
tagu an nunhiglay nangnangngatnah nadan tatagum hi ad Jerusalem.
14 Ya nee bo anun immalih tun ad Damaskus an inyabulut nadan
nabaktun padi hi ad Jerusalem ta way atona bon mangipibalud hinadan
kimmulug i he''ahtu.
15 Mu inalin Jesus di, O mu ume'a te hiyay ohan pinto''u hi e
mangipa'innilah a'at'uh nadan bokon Judyu ya nadan patul ya ta'on on
nadan Judyu.
16 Ya ipa'innila' bon hiya nan a'at di ena punholholtapan an gapuh
pangun'unudanan ha''on.
17 Ot umeh Ananias ot hunggop i diyen bale ya wahdih Saul ot iha'monay
ta'lena i Saul ot alyonay, Ibba', nan Ap'apu ta'un hi Jesus an numpatigon
he''a hinan awon hi immaliyam hitu ya hiyay nannag i ha''on ta way
aton nan matam an tumigo ya ta middum nan Espiritun Apu Dios hinan
nitaguwam.
18 Ya alinah on na'ibagan nagah han ay uhip hi matan Saul ta mabalin
mohpe an tumigoy matana. Ot inayunan e mumpabonyag
19 ot mangan ta numbangngad di bikahna.

Hay Nangibagaan Saul Hi A'at Jesus Hi Ad Damaskus

Ta niha''ad ni' hi Saul hi awadan nadan kimmulug i Jesus hi ad Damaskus
20 ot mi'yeh nadan a'am'amungan di Judyu hidi. Ta hidiy nangi-
hipunanan nangipa'innilah nan a'at Jesus an alyonay, Hi Jesus ya hiya nan
Imbabalen Apu Dios.

21 Ta an namin nadan nangngol ya masda'awda an alyonday, Ot ten hinae
din pimmatepateh nadan kimmulug i Jesus hi ad Jerusalem. Ya undan
bokon hiya nan immalin e muntiliw hinadan kimmulug i Jesus hitu ta
iyena didah nadan nabaktun padi?
22 Mu hi Saul ya namaman na'udman di abalinanan mangipa'innila an
hi Jesus ya hiya nan Kristu an hahaddondan umali. Ta ma''id ha aton
nadan Judyu hi ad Damaskus an manipol i hiya te na''ipto' an namin nadan
imbagabaganan a'at Jesus.
23 Ta on nala''uh han atnay algo ya na'amungda nadan Judyu hi ad
Damaskus ta hahapitonday atondan mamaten hiya.
24 Ta abigabigat ya ahodohodom an eda bobota'on hinadan geyt diyen
boble ta mala''uh'ehdi ya pinateda mu na'innilaan da Saul.
25 Ta i han nahdom ya binyun nadan kimmulug hi Saul hinan bahhel
nan binattun alad an inha''addah nan ongal an bahket.
26 Ot inayunan umeh ad Jerusalem te pinhodnan middum hinadan
kimmulug i Jesus hidi. Mu an naminda ya tumakutda te munduwaduwada
hi'on immannung an kimmulug i Jesus.
27 Mu wada han hi Barnabas an namoddang i hiya ta inyenah nan
awadan nadan apostoles ot uhuhonah diyen numpatigan Jesus i Saul hidin
immayanah ad Damaskus ya nan inalin Jesus i hiya. Ya impa'innilana boy
aggena timmakutan an nangipa'innilah a'at Jesus hi ad Damaskus.
28 Ot abulutonda mo an middum hi Saul i dida. Ya ma''id ha takutna an e
nangipa'in'innilah nan a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu hi ad Jerusalem.
29 Ya e bo ni'tanobtobbalan hinadan Judyu an Greek di hapitda on
ni'yanahhiyan i dida. Mu impatnada damdaman mamate i hiya te aggeda
pinhod nan inalinan a'at Jesus.
30 Mu hidin na'innilaan nadan kimmulug nan hinahapitdan atondan
mamate i Saul ot tundondah ad Sesaria ot pumbangngadonda hi ad Tarsus
an numboblayana.
31 Ta an namin nadan kimmulug an ma'amu'amung hinadan boble hi
ad Judea ya hi ad Galilee ya hi ad Samaria ya limminggop mohpey pun-
nomnomda te kimmulug mo nan namalpaligat ni' i dida. Ya binoddangan
nan Espiritun Apu Dios didan namin ta nun'ihamad di pangulugda ya
dimmakolda. Ya an namin di inatda ya inhamaddan inun'unud hi Apu
Dios.

Hay E Nanigan Peter Hinadan Kimmulug Hi Ad Lidda Ya Hi Ad Joppa

32 Hi Peter e damdama ya ena hinawang di abobboble an awadan nadan
kimmulug i Jesus ta ta'on on nadan tatagun Apu Dios hi ad Lidda on ena
tinigo dida.
33 Ta hidiy nangakhupana i han lala'i an naparalays an hi Eneas an waluy
tawon an nibabakilang.
34 Ot alyon Peter i hiya di, Ibba' Eneas, ipaphod da'a ayan Jesu Kristu ot
agam ta bumangon'a ya linu'utmu tun nalo'am. Ya naba''unut hi Eneas ot
tuma'dog.
35 Ta dakkodakkol nadan i Lidda ya i Sharon an nanigo i diyen
nipaphodan Eneas ot kumulugdah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
36 Ya hinan boble hi ad Joppa ya wahdi han babai an hi Tabita an
kimmulug i Jesus. Hay ngadana hinan hapit di Greek ya hi Dorkas an hay
ibalinana ya ulha. Hiya ya maphod di pangatna ya bumanoddang hinadan
nun'awotwot.

37 Ya hidin awahdin Peter hi ad Lidda ya nundogoh hidiyen babai ot
mate ta inamohda ot ipalo'dah nan kuwartuh nan mi'adwan gladu.
38 Hidiyen boble an ad Joppa an natayan diyen babai ya nihaggon hi ad
Lidda.
Ta hidin dingngol nadan kimmulug hidih ad Joppa an wahdih Peter hi ad
Lidda ot ituda'day duwan linala'i ta eda ayagan. Ta immeda ot alyonday,
Agam bahan ta ma'anne ta'uh ad Joppa.
39 Ot mi'ye moh Peter i dida. Ta onda dimmatong ot ipanguludah Peter
hinan mi'adwan gladu an awadan diyen nate. Ya hanada'en nun'abalu an
wahdi ya himmalunghungda i Peter an ahikokogada. Ot pun'ipatigodan
hiya nadan lubung an inanapyan diyen nate an inihmo'nan dida hidin
ataguna.
40 Mu impalah'un Peter dida i diyen kuwartu ot mundu''un an mundasal.
Ta on nagibbuh ot ihangngabna i diyen nate ot alyonay, Tabita, buman-
gon'a! Ya diniyatna ta ona tinigoh Peter ot bumangon ot umbun.
41 Ta inodnan Peter di ta'lena ot tuma'dog. Ot ayagan mohpen Peter
nadan kimmulug ya nadan nabalu ot ipatigonan dida an timmaguh Tabita.
42 Hidiyen na'at ya nundingngol i diyen bobleh ad Joppa ta dakolday
niddum an kimmulug hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
43 Ta hi Peter ya nadnadney nihaha''adanahdih ad Joppa hi balen han hi
Simon an hay lalat di tamuna.

10

Hay Immayan Peter Hi Balen Da Kornelius

1 Hi ad Sesaria ya wada han lala'i an hi Kornelius an bokon Judyu an
hiya ya opisyal di hinggahut (100) an titindalu hi ad Italy.
2 Ya ta'on on bokonda Judyu mu nahamad di pangulugdan hina'amma
i Apu Dios ya ongal di homo' diyen lala'i hinadan nun'awowotwot ya
impa'inghanan mundasal.
3 Ta i han alas tres ya numpatigo han anghel an intuda' Apu Dios i hiya
ot alyonay, Kornelius.
4 Ya timmakut ta itittigona i diyen anghel ot alyonay, Tanganu Apu?
Ya inalin nan anghel di, Inabulut Apu Dios nan dasalmu ya tinigona bo
nadan inihmo'ihmo'muh nadan nun'awotwot.
5 Ot hanat honagom ha e mangawit i han tagu an hi Simon Peter hi ad
Joppa.
6 Ot wahdin immohnong i han baleh nan way pingngit di baybay an
nunhituwan han hi Simon an hay lalat di tamuna.
7 Ta hidin nakak nan anghel ot ayagan mon Kornelius di duwah
nan baalna ya ohah nan tindaluna an munhilbin hiya an na'na'unnud
damdama i Apu Dios.
8 Ta ona imbaga i dida nan inalin nan anghel ot honagona dida ta
umedah ad Joppa.
9 Ya hidin tongan di algo i diyen nabiggat ya tuwen dumatong nadan
hinnag Kornelius hi ad Joppa. Yaden hi Peter ya immeh nan nundotal an
atop nan bale ta e mundasal.
10 Mu lo'tat ya na'agangan ta amod on e mangan yaden uwanin
pun'idadaanday makan. Ya wada han impatigon Apu Dios i hiya
11 an ay niluwat hi ad abunyan ya wada han abillobillog an uloh an
mun'ul'ullen bumaba hinan awadana.
12 Ya niha''ad hidi nadan nat'onat'on an animal an opat di hukida ya
nadan banniyah ya ulog ya hamuti ya nadan udum an paniyawon di

Judyu an ihda. 13 Ya wada han munhapit an alyonay, Peter, tuma'dog'a
ya numpaltim doha i danae ta iha''angmu ta ihdam.
14 Mu inalin Peter di, Adi mahan mabalin an ato' hinae Apu Dios. Te
ma''id ha in'innihda' hinadan athitu te paniyo i da'min Judyu.
15 Mu inalin bon diyen munhapit di, Nan alyon Apu Dios hi ad uwani hi
maphod an makan ya hanat adim paniyawon.
16 Ot ipitlunan ibagah diye i Peter ot maguyud nan uloh ta nipatuluh ad
abunyan.
17 Ta numanomnom hi Peter hi ibalinan diyen tinigona.
Yaden nada'en hinnag Kornelius ya eda minahmahan hinadan
tataguhdiy niha''adan Simon ta dimmatongda ot umohnongdah nan way
geyt diyen bale.
18 Ot kumalidan alyonday, On waday mangiliyuhtu i han hi Simon an hi
Peter di adwan di ngadana?
19 Mu hi Peter an wahdih nan atop an numanomnom hi ibalinan diyen
tinigona ya alyon nan Espiritun Apu Dios i hiyay, Wadahna han tulun
linala'i an mangibagan he''a
20 ot agam ta em tigon dida ya hanat adi'a munduwaduwan mi'ye i dida
an ta'on onda bokon Judyu te hi Apu Dios di nannag i dida.
21 Ta limmah'un moh Peter ot ena damuwon dadiyen linala'i ot alyonay,
Innila' an ha''on di eyu hama'on ot on waday ibagayu?
22 Ya alyonday, Da'mi nan hinnag nan opisyalmi an hi Kornelius te
imbagan han anghel an intuda' Apu Dios an ipa'ayag da'ahdih balena ta
way atonan mangngol hinan itudtudum. Hi Kornelius ya maphod di a'atna
ya dayawonah Apu Dios ya pa'allispituwon nadan Judyu.
23 Ot pun'iyanon Peter dida. Ta hidin nabiggat ot ayagan Peter di udum
hinadan ibbanan kimmulug i Jesus hidih ad Joppa ot mi'yedan dida.
24 Ta i diyen nabiggat ya dimmatongdah ad Sesaria. Ya dedahdiy
na'amung hi balen Kornelius te inayagana nadan tulangna ya nadan udum
an gagayyumna ta haddondah dumatngan da Peter.
25 Ta hidin tuwen dumatong da Peter ot e damuwon Kornelius dida ot
mundu''un hi hinangngab Peter ta dayawona.
26 Mu impata'dog Peter an alyonay, Tuma'dog'a te ha''on ya ona' tagu ya
abuh.
27 Ta munhaphappitandan manggop hi bale ya tinigon Peter an
dayyadahdiy dakol an tatagun na'amung.
28 Ya inalin Peter i diday, Innila' an innilayu an da'min Judyu ya paniyoh
on ami middum hinadan bokon Judyu. Mu hi Apu Dios ya impa'innilanan
ha''on ta adi' paniyawon an mi'hayup hi kumpulnan tatagu.
29 Ta hiya nan hay nangipa'ayagam i ha''on ya aggeya' nunduwaduwan
immalihtu. Ot pohdo' an innilaon di gapunah nangipa'ayagam i ha''on.
30 Ya inalin Kornelius di, Hidin ohan algo an athitun alas tres an timpun
di pundasalan ot mundasala' hituh tun balemi. Ya alinah on wada han
lala'in humiliy lubungna an timma'dog hi way hinangngab'u.
31 Ya inalinay, Kornelius, dingngol Apu Dios di dasalmu ya nomnom-
nomona bo nadan inihmo'ihmo'muh nadan nun'awotwot. Ot gapu i
danaen inatmu ya waday honagonan mangipa'innilan he''ah a'atna.
32 Ot honagom dohah nadan linala'i ta umedah ad Joppa ta ipa'ayagmu
han hi Simon an hi Peter di ohah ngadana an wahdin immohnong i han
baleh nan way pingngit di baybay an nunhituwan han hi Simon an hay
lalat di tamuna.

33 Ta hiya nan hinnag'u datuwen tulun nangayag i he''a ya maphod
ta immali'a ta wahtu ta'un namin an na'amung an gapu i Apu Dios. Ot
pohdonmin donglon nan pinhod Apu Dios an ipa'innilam i da'mi.

Hay Nuntudtuduwan Peter Hi Balen Kornelius

34 Inhipun Peter an muntudtudu an alyonay, Ad uwaniy nanginnilaa' an
hi Apu Dios ya numpapaddung di pamhodna hi atagutagu.
35 Te kumpulnay taguh abobboble ya hi Apu Dios e di pangiyohhaandah
dayawonda ya nipto' di pangatda ya abuluton Apu Dios didan middum i
hiya.
36 Innilayu nan hapit Apu Dios an impa'innilanan da'min Judyu an a'at
di e ta'u pi'hayyupan i Apu Dios an gapuh nan inat Jesu Kristu. Hituwen hi
Jesu Kristu ya hiya nan Ap'apu ta'un namin an atagutagu an bokon da'min
Judyu ya abuh.
37 Ya innilayu bo an handin hi John di e nangitanuddu hi aton nadan
tatagun mabonyagan. Mu hidin nagibbuh an nuntudtuduh John ot ihipun
Jesus an i Nasaret an e muntudtuduh ad Galilee ya hinadan bobleh ad
Judea.
38 Ya innilayu bon impiddum Apu Dios nan Espirituna i Jesus an i Nasaret
ta ongal di abalinana. Ta an namin nadan boblen imma'immayana ya
maphod di ina'inatnah nadan tatagu. Ya an namin nadan palpaligaton di
diyablu ya impaphodna dida te wadah Apu Dios an bumoddang i hiya.
39 Ta da'min apostoles ya tinigomi nadan ina'inatnah nadan boblemih ad
Jerusalem ya hinadan udum an boblemin Judyu ot ahida ipata' hinan krus
ta hidiy natayana.
40 Mu minahuwan Apu Dios hidin mi'atluh algo ot iyabulutna ta
numpatigo i da'mi ya hinadan udum an pinhodnan pumpatigan.
41 Ta ni''ani''an amin hiya. Mu agge numpatigo hi an namin di tatagu te
da'mi ya ammuna an pinto'nan mangipa'innilah a'atna.
42 Ot ibaganan da'mi ta ihamhamadmin e ipa'innila an hiya nan
immannung an pinto' Apu Dios hi munhumalyah atagutagu an ta'on on
nadan numpun'ate.
43 Ya hiya boy imbagabagan an namin nadan propeta an alyonday
an namin di kimmulug i Jesus ya mapakawan di bahulda te inyatenay
bahulda.

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Bokon Judyu

44 Hidin muntudtudduh Peter ya alinah on an namin nadan wahdin
nangngol i diyen intudtuduna ya niddum nan Espiritun Apu Dios hi
nitaguwanda.
45 Ta nadan Judyu an nangunud i Jesus an nalpuh ad Joppa an ni'uyug i
Peter ya masda'awda te impiddum Apu Dios nan Espirituna hinadan bokon
Judyu.
46 Te dingngolda an dadiyen bokon Judyu ya namaag ya dayawondah
Apu Dios an ihapitdah nadan aggeda innilan hapit di udum an tatagu. Ot
alyon Peter i dadiyen in'uyugnay,
47 Datuwen bokon Judyu ya niddum i dida nan Espiritun Apu Dios an
umat i dita'u. Ot undan ipagol ta'uy abonyaganda?
48 Ya imbagan mon Peter i dida ta mabonyaganda ta ipatigoda an hi Jesu
Kristu moy Ap'apuda.
Ta hidin nagibbuh an nabonyaganda ot ibagada i Peter ta adi ni' ume ta
umohnong hidih awadanda.

11

Hay Nangipa'innilaan Peter Hinan Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Bokon Judyu

1 Dingngol nadan apostoles ya nadan ibbadan kimmulug i Jesus hi ad
Judea di kimmulugan nadan bokon Judyu hinan hapit Apu Dios.
2 Ta hidin numbangngad hi Peter hi ad Jerusalem ya pinahiw nadan
ibbanan Judyu an kimmulug i Jesus an alyonday,
3 Tanganu on ma''id ha ihhom ta e'a nun'iyan hi balen nadan bokon
Judyu ya ni'ni''an'a bo udot i dida?
4 Ot uhuhon Peter nadan na'at an alyonay,
5 Hidin mundasdasala' hi awada' hi ad Joppa ya wada han nipatigon
ha''on an abillobillog an uloh an nalpuh ad abunyan an nun'ul'ullen
bimmabah awada'.
6 Ot idodonga' ya dayyadahdiy nat'onat'on an animal an atap di udum ya
nadan mungkaddapan hinan lutay udum an umat hi banniya ya hamutiy
udum.
7 Ya dingngol'u han munhapit an alyonay, Peter, paltiyom doha i datuwe
ta iha''angmu ta ihdam.
8 Mu alyo' di, Apu, adi' man te ma''id ha in'innihda' hinadan athina te
paniyawonmin Judyu.
9 Ya alyon bon diyen munhapit an nalpuh ad abunyan di, Adim
paniyawon te ad uwani ya hi Apu Dios di mangalih adi mapaniyo danae.
10 Ta ona impitlun inalih diye ot maguyud nan uloh an nipatuluh ad
abunyan.
11 Yaden dimmatongdah nan balen awada' nan tulun linala'i an nahnag
an nalpuh ad Sesaria an mangayag i ha''on.
12 Ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i ha''on ta adiya'
munduwaduwan mi'ye i dida. Ot ibbaana' i datuwen onom an i'iba ta'u ta
imme amin namin hi ad Sesaria hi balen Kornelius.
13 Ya hidin dimmatong amihdi ya imbagan Kornelius di numpatigan han
anghel i hiyah balena ot alyona anun hiyay, Honagom ha umeh ad Joppa
ta eda ayagan han hi Simon an hi Peter di ohah ngadana.
14 Ta hiyay mangipa'innilah atonyun hina'amma an mi'tagu i Apu Dios
hi munnananong.
15 Ya alyon bon Peter di, Ya hidin impa'innila' i diday a'at Jesu Kristu
ya niddum nan Espiritun Apu Dios i dida an umat boh din na'at i dita'uh
hopapna.
16 Ta nipanomnom i ha''on din inalin Apu Jesus an alyonay, Binonyagan
John nadan tatagu hi liting mu ahi ayu mabonyagan hinan Espiritun Apu
Dios.
17 Ta athidin impiddum Apu Dios nan Espiritu hinadan bokon Judyu an
umat hi inatna i dita'un Judyu hidin kimmulugan ta'u hinan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu. Ot undan mabalin ta iyadi' hinaen pohdon Apu Dios hi
ma'at.
18 Ta hidin dingngoldah diyen inuhuh Peter ya dimminongdan mamahiw
i hiya ot dayawondah Apu Dios an alyonday, Ot at'ehna ya immannung
an pohdon Apu Dios an ta'on on nadan bokon Judyu ya mi'tagudah
munnananong hi'onda idinong nadan adi maphod an pangatda.

Hay A'at Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Antiok

19 Nadan udum an kimmulug i Jesus an nipadildilahan ya nahihi''anda an
nihipun hidin namatayandan Stephen. Ta immeday udum hi ad Poinisia

ya hi ad Cyprus di udum ya hi ad Antiok di udum ot itudtududa nan a'at
Jesus mu ammuna nadan ibbadan Judyu di nangitudtuduwanda.
20 Mu wadaday udum an i Cyprus ya i Sayrin an immeh ad Antiok an
eda intudtuduhdi nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an iphodan ta'u
hinadan Greek.
21 Ya indat Apu Dios di abalinandan muntudtudu ta hiya nan dakolday
kimmulug i Apu Dios ta hiyay un'unudonda.
22 Ta on dingngol nadan kimmulug i Jesus an ma'amu'amung hi ad
Jerusalem an wadada boy kimmulug hi ad Antiok ot honagonda hi
Barnabas hidi.
23 Ta hidin dimmatong ya ma"am'amlong te tinigona an ongal di
homo' Apu Dios hinadan tataguhdi ot tugunona dida ta ihamadday
pangun'unuddan Apu Jesus ya hiyay un'unudonda ya abuh.
24 Ya hi Barnabas ya maphod an tagu ya nahamad di pangulugna ya
ongal di boddang nan Espiritun Apu Dios i hiya ta hiya nan dakol di
binoddangana ta kimmulugdan Jesus.
25 Indani ya immeh Barnabas hi ad Tarsus ta ena tigon hi Saul.
26 Ta hidin inakhupana ot awitona ta mumbangngaddah ad Antiok. Ot
mihaha"addahdih ohay tawon an ni'yamu'amungdahdih nadan kimmulug
i Jesus ya dakol di tatagun intanudtuduwanda. Ya nadan kimmulug hi ad
Antiok di namanguluh nangadanan hi Kristianu.
27 Ya hidin niha"adandahdi ya wadaday himmawwang an propeta an
nalpuh ad Jerusalem.
28 Ya nan oha i dida an hi Agabus ya timma'dog hinan na'amungan nadan
kimmulug ya intuddun nan Espiritun Apu Dios di ibagana ta alyonay,
Wada man han dumatong an nunhiglan bitil hi abobbobleh tun luta. Ya
immannung an na'at hidiyen inalina hidin numpatulan Klaudia.
29 Ta nadan kimmulug hi ad Antiok ya nunhahapitda ta boddanganda
nadan ibbadan kimmulug hi ad Judea an maligatan an gapuh nan bitil. Ta
way oha i didah ad Antiok on indatday abalinanda an iboddang hinadan
ibbadan kimmulug hi ad Judea.
30 Ot ipiyeda nan na'amung i da Barnabas i Saul ta diday e nangidat
hinadan mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesus hi ad Judea.

12

Hay Namalpaligatan Herod Hinadan Kimmulug I Jesus

1 I diye ya inhipun nan patul an hi Herod* an namalpaligat hinadan
udum an kimmulug i Jesus.
2 Ta impaputulnay ulun James an hi ibban John.
3 Ya na'innilaana an pohdon nadan Judyu hidiyen inatna ta hiya nan
impatiliwna boh Peter i diyen ngilin di panganandah tinapay an agge
nadduman hi yist.
4 Ta hidin natiliw hi Peter ot ipibaludna ot ipaguwalyanah nadan himpu-
lut onom (16) an titindalu ta hinoppat di mapinpinalog an mungguwalya
i hiya. Ya ninomnomnan indani ta magibbuh nan punnomnomnomandah
nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya ahina ipalah'un ta
punhintiggan nadan Judyu di pangipapatayanan hiya.

* **12:1 12:1** Hituwen hi Herod ya bokon hituwe nan nangipipateh nadan goggolang hidin niyayyaman Jesus.

5 Ta hiya nan inhamadda nimpen impaguwalyah Peter hinan baludan.
Mu nadan kimmulug i Jesus ya na'amungda ot ihamhamaddan idasalan hi
Peter ta wan boddangan Apu Dios.

Hay Nilubusan Peter Hinan Baludan

6 I diyen nahdom an ibiggatana ya ipapaten Herod hi Peter ta impalo'dah
nan way numbattanan nan duwan tindalu an mungguwalya. Ya binangk-
ilingandah duway bangkiling ya nat'onda mohpe nadan mungguwalyah
nan way panton diyen baludan.
7 Mu alinah on wada han anghel Apu Dios an immeh nan awadan Peter
ta pamaag ya pimmatal hidiyen kuwartu. Ot iwagotnah Peter ta inggibo'na
ot alyonay, Agam ta bumangon'a. Ya namaag ya na'ubad nan bangkiling
hi ta'len Peter.
8 Ya alyon bon nan anghel i hiyay, Iphodmuy balikismu ya nunhapatut'a
ta lumah'unta.
9 Ta inat mon Peter dadiye ot mitnud hinan anghel ta tinaynanda nan
baludan. Mu alyonah on nun'inop an agge immannung nan na'at.
10 Ta lina''uhanda nan duwan mungguwalya ot umedah nan geyt an
gumo' di konobna ya namaaggot mibughul. Ot bumahhelda ot unudonda
nan kalata. Ya alinah on ma''id nan anghel.
11 Ta patiyon mohpen Peter an aggena ininop an alyonay immannung
hituwen na'at te hinnag Apu Dios nan anghelna ta inihwanga' hinan aton
Herod ya nadan ninomnom nadan Judyu an aton i ha''on.
12 Ot inaynayuna mon umeh balen da Mary an hi inan John Mark. Ya
wahdiday dakol an na'amung an mundasal.
13 Ta hidin mungkulkug hi Peter hinan panto ya hay e nanigo ya nan
baal an hi Roda.
14 Mu hidin immatunana nan hapit Peter ya nangin'a'amlong ta linin-
glingnan nangibughul hinan panto ot mabanangngad ni' ta ena ibaga an
wahdih Peter.
15 Ya alyondan hiyay, On'a man mabongbongang. Te undan wahna an
on nibalud. Mu ipilitnan immannung an wahdi.
Ya alyonday, Ot waa nin mon nan anghelna.
16 Muden agan Peter di kulkug. Ta lo'tat ot eda ibughul ya tinigodan hiya
peman hi Peter ta masda'awda.
17 Mu impadinong Peter dida ot ibaganan dida nan inat Apu Dios an
nangilubus i hiyah nan baludan. Ya imbagana bon dida ta ipa'innilada i
James ya hinadan udum an ibbada ot taynana dida.
18 Ta hidin nabiggat ya bimmangon nadan tindalu ya ma''id ha poto' di
nomnomonda te aggeda innilay na'at i Peter.
19 Ta e impahama' Herod hi Peter mu adida pa'hamma'. Ta nadan
tindalun nun'adug moy impahumalyana ot ahina ipapate dida. Ot taynan
Herod hi ad Jerusalem ta e ni' immohnong hi ad Sesaria.

Hay Natayan Herod

20 Hi Herod ya nunhiglay bungotnah nadan i Tyre ya i Sidon. Ta hiya nan
minomnomanda te hidih nan boblen Herod di eda pangala'alan hi anonda.
Ta nun'u'uyyugda ot eda mi'hapit i Herod ta alinah umulen dida. Mu wada
nan hi Blastus an ohah nadan ap'apu ya hiyay e nangibaga i Herod hi'on
mabalin an mi'hapitdan hiya.
21 Ya inabulut Herod ot ibaganay algoh eda pi'hapitan i hiya.
Ta hidin nadatngan hidiyen algo ot munlubung hi Herod hinan lubung
di patul ot umbun hinan tronona ot humapit hinadan tatagu.

22 Ya tinumkuk nadan tatagun na'amung an alyonday, Bokon taguh naen
himmapit te dios.†
23 Mu ma"id ha inalin Herod i dida an hiya ya bokon dios. Ta hiya nan
ni'bagan nundogohon nan anghel Apu Dios ta nun'a'an di bigih di adolna
ot mate.
24 Ot nan hapit Apu Dios ya ninaynayun an nipa'innila ta dimmakolday
kimmulug i Jesus.

Hay Namto'anda I Da Barnabas I Saul

25 Hidin inggibbuh da Barnabas i Saul nan atondah ad Jerusalem ot
mumbangngaddah ad Antiok an ni'yayondah John an hay ohah ngadana
ya hi Mark.

13

1 Ya nadan kimmulug i Jesus hi ad Antiok ya wadada i diday propeta
ya muntudtududay udum an umat i da Barnabas i Saul ya hi Simeon an
hay ohah ngadana ya hi Negro ya hi Lusius an i Sayrin ya hi Manaen an
impakilog nan hi aman nan patul an hi Herod.
2 I han hin'algo ya nun'ulatda ya nundaydayawda i Apu Dios. Ta hidin
mundasdasalda ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios ta pot'onda da
Barnabas i Saul te waday ipatamun Apu Dios i dida.
3 Ta inha'moday ta'leda i dida ot idasalanda dida ot ahida mohpe honagon
dida ta eda aton nan ipatamun Apu Dios i dida.

Hay Immayan Da Barnabas I Saul Hi Ad Cyprus

4 Ot honagon nan Espiritun Apu Dios da Barnabas i Saul ta umedah
ad Selusia ot ahida mumbangka ta umedah ad Cyprus an nigawwah nan
baybay
5 an in'uyugdah John ta bumoddang i dida. Ta hidin dimma"aldah nan
pingngitna an ad Salamis hidih ad Cyprus ot eda ipa'innila nan hapit Apu
Dios hinadan a'am'amungan di Judyu.
6 Ta ini'wadah abobboblehdi ot dumatongdah ad Papos an huddo' di ad
Cyprus.
Ta hidih ad Papos ya wada han hinappulda an Judyu an hi Bar-Jesus an
mun'ayak ya alyonay hiyay ohan propeta mu layahna.
7 Hiya ya gayyum nan gobelnador i diyen boble an hi Sergius Paulus.
Hidiyen gobelnador ya na'annomnoman an tagu ya pohdonan donglon nan
hapit Apu Dios. Ot hiya nan impa'ayagna da Barnabas i Saul ta umedah
awadana.
8 Mu hi Bar-Jesus an hi Elimas di ngadanah Greek ya nunhiglay
pama"ihna hinadan itudtudun da Barnabas i Saul te hay pinhodna ya adi
patiyon nan gobelnador nan ibagadan hapit Apu Dios.
9 Mu hi Saul an nahukkatan di ngadana ta Paul ya bimmikah nan
Espiritun Apu Dios i hiya ta intittigonan Elimas
10 ot alyonay, Imbabale da'ah diyablu. Te an namin di maphod an
ma'ma'at onu pangat di tatagu ya adim pohdon. Ya ha'uha'ulom di ibbam
an tagu. Ya ta'on on nan nahamad an tudtudun Apu Dios ya pumbalinom
hi adi maphod.
11 Mu ad uwani ya pilokon da'an Apu Dios ta adim tigon. Ta on inalinah
diye ya na'ibagan adi tumigoy matana ta e mun'ap'apu'ap hi way mamdon
i hiya.

---

† **12:22 12:22** Manu'eh inatdahdi ya alyondaon ta wan umuleh Herod i dida.

12 Ya hidin tinigon nan gobelnador hidiyen na'at ya kimmulug i Jesus te
masda'aw i diyen a'at di itudtududan abalinan nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Antiok Hidih Ad Pisidia

13 Ot mumbangka da Paul hinadan nun'ibbana ta immedah ad Perga hi
ad Pampilya ta tinaynanda moh ad Papos. Ot taynan John Mark didahdi
ta numbangngad hi ad Jerusalem.
14 Yaden innayun da Paul an immeh ad Antiok hidih nan probinsya hi ad
Pisidia. Ya i diyen Habadun tungo ot umedah nan a'am'amungan di Judyu
ta eda mundayaw i Apu Dios.
15 Ta hidin nibaha nadan uldin di Judyu ya nadan intudo' nadan propeta
ot ibagan nadan ap'apu i diyen a'am'amunganda i da Paul ta wada'ey
itugunda ya mabalin an ipa'inniladah nadan tatagun na'amung.
16 Ya timma'dog hi Paul ot padinongona nadan tatagu ot alyonay, Da'yun
i'iba an Judyu ya ta'on on da'yun bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios
ya donglonyuh tuwen alyo'.
17 Dita'un Judyu ya innila ta'u an handidan a'ammod ta'uy pinto' Apu
Dios hi tataguna ta hidin awadandah ad Egypt ya winagahana dida ta
dimmakolda. Ya gapuh nan ongal an abalinana ya impa'aana didah ad
Egypt.
18 Ya hidin eda limmani''odan hinadan agge naboblayan hi napat (40) di
tawon ya dakol di numbahulanda i Apu Dios mu inyanusna.
19 Ya impa'abaknan dida handidan pitun nat'onat'on an himpahim-
pamu'un an numbobleh ad Kanaan ot idatna dadiyen boble i dadiyen
a'ammod ta'u ta numboblayanda. Ya nihipun hidin immayandah ad Egypt
ta ingganah nangidatana i dadiyen boble ya opat di gahut ta han nabongley
(450) tawon di nala''uh.
20 Ya wadawaday napinpinalog hi pinto' Apu Dios hi ap'apu hi numpapto'
i dida ta lo'tat ya nawadah Samuel an hiyay ohan propeta.
21 Ya hidin atagun Samuel di nangibagaandan Apu Dios ta pot'onay ohah
mumpatul i dida ot pot'onah Saul an imbabalen Kis an holag Benjamin ta
napat (40) di tawon di numpatulanan dida.
22 Mu lo'tat ya impa'aan Apu Dios ot ihukkatnah David. Ya hay inalin
Apu Dios hi a'at David ya alyonay, Hi David an imbabalen Jesse ya hiya
nan tagun pohdo' di a'atna te atonan namin nan pohdo' hi atona.
23 Ta hi David di ud tinanud i diyen imbagan Apu Dios an honagonan
Mangihwang i dita'un Judyu an hi Jesus.
24 Mu hidin agge ni' nangihipunan Jesus an muntudtudu ya wada din hi
John an nangibagabaga i dita'un Judyu an mahapul an idinong ta'u nadan
pumbahulan ya numpabonyag ta'u.
25 Ya hidin tuwen gibbuhon John nan tamuna ya alyonah nadan tataguy,
Innila' an alyonyu on ha''on nan hahaddonyun mangihwang i da'yu mu
bokon ha''on te ta'on on ha e' pangubadan hi galut di hapatutna ya
na'adda''ula' an e mangat.
26 Ot da'yu an i'iba an tinanud Abraham ya ta'on on da'yun bokon Judyu
an mundayaw i Apu Dios, dita'un namin di nannagan Apu Dios i diyen
mangipa'innilah a'at di pi'taguwan i hiya.
27 Mu nadan tataguh ad Jerusalem ya ta'on on nadan ap'apuda ya aggeda
innila an hi Jesus nan hihinnod ta'un Kristu. Te ta'on hi bahababahaonda
nadan intudo' nadan propeta hinan ahababahabadun pundayawanda ya

adida damdama ma'awatan. Ya dida bo udot di nangipa'annung i diyen
binahabahada te diday nangipapaten Jesus.
28 Te ta'on on ma"id ha gapunah eda pangipapatayan i hiya ya
impapilitda damdama i Pilatu ta mipapate.
29 Ta impa'annungdan namin din inalin nan hapit Apu Dios an ma'at i
hiya ot la'ahondah nan krus ot eda ilubu'.
30 Mu minahuwan Apu Dios damdama.
31 Ya nadan ibbanan i Galilee an ni'yen hiyah ad Jerusalem ya
numpidakol di numpatiganan didah din namahuwana. Ta ad uwani ya
diday e mangipa'in'innilah a'atnah nadan tataguhtu.
32 Ta hiya nan immali amihtu ta ipa'innilamin da'yu an din inalin Apu
Dios i handidan a'ammod ta'u
33 ya nipa'annung i dita'un tinanuddah ad uwani te minahuwanah Jesus.
Ya nitudo' tuwalih din inalin Apu Dios hinan mi'adwan Psalm an alyonay,
Ipa'innila' hi ad uwani an he"a nan Imbabale' ya ha"on hi Amam.
34 Minahuwan Apu Dios ot adi mipidwan mate an umat hinan inalinah
nan propetan alyonay, Adi' ibahhon ipa'annung i he"an namin din wagah
an imbaga' i David.
35 Ya wada boy nibaga an alyonay, Adim iyabulut an ha"on an pinto'mu
ya matano' di adol'u.
36 Ot innila ta'u an hi David ya inggibbuhna nan impa'at Apu Dios i hiya.
Ya hidin nate ot ilubu'da ta natano' di adolna.
37 Mu hi Jesus an minahuwan Apu Dios ya agge natano' di adolna.
38 Ta hiya nan pohdonmin ipa'innilah ad uwani i da'yun i'iba an hi Apu
Dios ya mabalin an pakawanonay bahul ta'u an gapu i Jesus.
39 Ya pohdo' bon innilaonyu an bokon nan e pangunudan hinadan uldin
ta'un Judyu di pamakawanan Apu Dios hi bahul ta'u te mahapul an unudon
ta'uh Jesus ta ahi mabalin an mibilang ta'uh ma"id ha bahulna.
40 Ot hiya nan mahapul an halipodpodon ta'uy pangat ta'u ta adi ma'at i
dita'u din imbagan Apu Dios hinadan propeta an alyonay,
41 Da'yun ma'ngohhen adi kumulug ya ahi ayu masda'aw hinan ahi' aton
i da'yu te ta'on on mipa'innila i da'yu ya adiyu damdama kulugon.
42 Ta hidin indappuh Paul nan inalina ot inayunda i Barnabas an
lumah'un. Ya inalin nadan tatagun diday, Wa'ebo ya immali ayuhtuh tun
umalin Habadu ta udmanyu danaen intudtuduyu.
43 Ot inayundan mabukal mu dakol i didan Judyu di nitnud i da Paul ya
ta'on on nadan bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios. Ot tugunon mon
da Paul dida ta wan inaynayundan mundinol hinan ongal an homo' Apu
Dios.
44 Ta nahabadu i diye ot ma'amungda bo nadan dakkodakkol an tatagu
i diyen boble ta mundongoldah nan hapit Apu Dios.
45 Ya hidin tinigon nadan Judyu an agge kimmulug an dakolday
na'amung ya nunhiglay amohda. Ta hidin himmapit hi Paul ya pinahiwda
ot ipadngolanda.
46 Mu agge timmakut da Paul i Barnabas ot alyonday, Mahapul an da'yun
ibbamin Judyu di mamangulun pangipa'innilaanmih nan hapit Apu Dios.
Mu adiyu'e pohdon ya da'yuy ud bahul hi'on adi ayu mi'tagu i Apu Dios.
Ot taynan da'yu mo ta nadan bokon Judyu di emi pangitudtuduwan.

13:33 **13:33** Psalm 2:7 **13:34** **13:34** Isaiah 55:3 **13:35** **13:35** Psalm 16:10 **13:41** **13:41** Habakkuk 1:5

47 Te hay impitudo' Apu Dios hidin nadne ya alyonay, Da'yuy pinto''uh
umat hi dilag hinadan bokon Judyu ta da'yuy e mangipa'innila hi
atagutaguh tun luta ta way atondan mi'tagu i Apu Dios.
48 Ta hidin dingngol nadan bokon Judyu hidiyen inalin Paul ya
ma''am'amlongdan alyonday, Maphod hinaen impa'innilan Apu Dios.
Ya an namin nadan pinto' Apu Dios an mi'taguh munnananong ya
kimmulugda.
49 Ta nipa'innila nan hapit Apu Dios hi abobboblehdi.
50 Mu nadan Judyu ya eda nuntongtong nadan waday sa'adda i diyen
boble ya nadan udum an kadangyan an binabai an mundayaw i Apu Dios
ta paligatonda da Paul i Barnabas ya ahida impa'aan didahdih ad Antiok.
51 Ta hidin nanaynanda i diyen boble ya numpu'pu' da Paul di hupu' hi
hukida ta pangipatigodan numbahul nadan tataguhdi. Ot umeda moh ad
Ikonium.
52 Mu nada'en kimmulug an tinaynandah ad Antiok ya ma''am'amlongda
damdama ya ongal di abalinan nan Espiritun Apu Dios hinan nitaguwanda.

14

Hay Awahdin Da Paul Hi Ad Ikonium

1 Ya atbohdiy na'at hi ad Ikonium te imme da Paul i Barnabas hinan
a'am'amungan di Judyu ya mapmaphod di nanuddudah nan hapit Apu
Dios ta dakolday kimmulug an Judyu ya bokon Judyu.
2 Mu nadan udum an agge kimmulug an Judyu ya tinongtongda nadan
bokon Judyu ta ahiwawanda nadan kimmulug i Jesus.
3 Mu ta'on on athidi ya innaynayun damdaman da Paul an
nangipa'in'innilahdih nan hapit Apu Dios an aggeda timmakut. Ta
nadney niha''adandahdi. Ya hi Apu Dios di nangdat hi abalinanda an
mangat hinadan milagro ya nadan udum an nakaskasda'aw ta dadiyey
nanginnilaan nadan tatagun immannung nan itudtududa.
4 Mu nagogodwada nadan tatagu i diyen boble te inunud di udum nadan
intudtudun nadan apostoles. Mu nadan udum ya inunudda nan nibahhon
itudtudun nadan Judyu.
5 Ta nadan agge naminhod hinan intuddun da Paul an Judyu di udum
ya bokon Judyu di udum ya nadan mangipangpangulu i diyen boble ya
na'amungda ta hinahapitda an toponda dida.
6 Mu na'innilaan da Paul hidiyen ninomnomdan aton ot bumtikda ot
umedah ad Listra ya hi ad Derbi ya hi ad Likonia ya hinadan udum an
bobleh nunlini''odan hidi
7 ta dadiyen boble di eda nangipa'in'innilaan hi a'at Jesus.

Hay Na'na'at Hi Ad Listra Ya Hi Ad Derbi

8 Hidin muntudtuduh Paul hi ad Listra ya ni'yamung han lala'i an
nihipun hi niyayyamana ya napilay.
9 Ya inggongahana nan intudtudun Paul ya inilmun Paul an kulugona an
abalinan Apu Dios an mangipaphod i hiya. Ot itigon Paul i hiya
10 ot oltonan alyon di, Tuma'dog'a. Ya na'ibagan natanna'dog hidiyen
lala'i ot dumallan.
11 Ya hidin tinigon nadan tatagu nan inat Paul ya pun'ihapitdah hapitdan
i Likonia an alyonday, Datuwe nin mahan nadan dios an numbalindah
tagu.

13:47 13:47 Isaiah 49:6

12 Ta alyonda di hi Barnabas ya hi Seus an ohan dios ya hi Paul an hiyay
himmapit ya alyonday hiyah Hermes an oha bon dios mu agge na'awatan
da Paul nan inalida te inhapitdah hapitda.
13 Hinan nihaggon i diyen boble ya hidiy awadan nan balen nan diosdan
hi Jupiter. Ta nan pumbakiyonda i diyen bale ya nun'iyenay bulug an
baka ya habhabung hidih nan way geyt te pohdondan i'nongan dida ta
dayawonda da Paul i Barnabas.
14 Mu hidin dingngol da Barnabas i Paul hidiyen aton nadan tatagu
ya nunhethetday lubungda hi aggeda naminhodan i diyen atonda. Ot
ma'annedah awadan nadan tatagu ot tumkukdan alyonday,
15 Da'yun i'iba, tanganu on waha athinah atonyu? Da'mi ya on ami tagu
ya abuh an umat amin da'yu. Ya manu'eh immali amihtu ya ta ipa'innilami
nadan inat Jesus an iphodan ta'u ta wan idinongyu danaen ma''id ha
hilbinan ato'atonyu ta kumulug ayuh nan wadawadan Dios an nunlumuh
ad lagud ya tun luta ya ta'on on nadan baybay ya an namin nadan wada.
16 Hidin nadne ya agge impapilit Apu Dios hinadan bokon Judyu nadan
pohdonan atonda.
17 Mu aggena damdama indinong an nangipa'innilah aphodnan dida
te dakol di maphod hi ina'inatna an umat hi nangdatanah udan ya hay
nangipabungaanah nadan intanomdah atawotawon ta mun'am'amlongda
te waday anonda.
18 Mu ta'on on athidiy nangalin da Paul ya amod ahan damdama onda
i'nongan dida mu lo'tat ya nihapitanda ta aggeda inat.
19 Ya hidiyen awadan da Paul hi ad Listra ya immedahdi nadan Judyu
an nalpuh ad Ikonium ya hi ad Antiok ot puntongtongda nadan tatagu ta
bumungotda i da Paul mu ammunah Paul hi nuntopada ta alyondah on
nate. Ta eda ginuyud ot iyedah nan ngilligna ot taynandahdi.
20 Mu imme nadan ibbadan kimmulug i Jesus ot li'wohonda ya bimman-
gon ot mumbangaddah nan boble. Ta hidin nabiggat ot ume da Barnabas
hi ad Derbi.

Hay Numbangngadan Da Paul Hi Ad Antiok

21 Hidin immedah ad Derbi da Paul i Barnabas ot ipa'innilada bohdi nan
inat Jesus an iphodanda ta dakolday kimmulug hidi ot ahida ibangngad hi
ad Listra ot ahida umeh ad Ikonium ya hi ad Antiok hidih ad Pisidia.
22 Ta intanudduwanda bohdi nadan kimmulug i Jesus hi atondan
mangihamad hi pangulugda. Ya tinugunda bo dida ta inaynayundan
mangun'unud i Apu Dios an alyonday, Dita'un kimmulug i Jesus ya dakol
di pala''uhon ta'uh ligat ya ahi ta'u datngan nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
23 Ya an namin nadan a'am'amungan nadan kimmulug i Jesus ya pinto'
da Paul i Barnabas nadan mangipangpangulun dida. Ot mun'ulatda an
indasadasalanda dida ta hi Apu Dios di pundinolanda hi bumoddang ya
mangipapto' i dida.
24 Ta hidin nalpudah nan probinsya hi ad Pisidia ot umedah ad Pampilia.
25 Ot ipa'inniladay hapit Apu Dios hidih ad Perga ot ahida dayyuwon ta
immedah ad Attalia.
26 Ta hidiy numbangkaanda ot ibangngadda boh ad Antiok te inggib-
buhda nadan nipa'at i didahdi. Te indasalan nadan i Antiok dida ot ahida
honagon dida ta eda aton nan tamun niyukod i dida.
27 Ta hidin dimmatong da Barnabas i Paul hi ad Antiok ot amungonda
bo nadan kimmulug i Jesus ot ipa'inniladay namoddaboddangan Apu
Dios i dida. Ya imbagada boy inat Apu Dios an bimmoddang i dida ta

nitudtuduh nadan bokon Judyu nan a'at di pi'taguwan i Apu Dios ta hiya nan kimmulugda.
28 Ta nadney niha''adandahdih ad Antiok hi awadan nadan kimmulug i Jesus.

15

Hay Nunhahapitan Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Jerusalem

1 Wadaday linala'i an nalpuh ad Judea an immedah ad Antiok ot muntudtududah nadan kimmulug i Jesus hidin alyonday, Adi mabalin hi mi'tagu ayu i Apu Dios te gahin on ayu mumpakugit te hiyah naey intuddun Moses hi mahapul an aton.
2 Mu da Paul i Barnabas ya ni'yahhiyanda i dadiyen linala'i. Ta lo'tat mo ot munhahapit nadan kimmulug hi ad Antiok ta ituda'da da Paul i Barnabas ya nadan udum i didan kimmulug ta umedah ad Jerusalem ta eda mahmahan hinadan apostoles ya nadan mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesus hidi hi'on immannung nan inalin dadiyen linala'i.
3 Ta on nakak da Paul ot i'wadah ad Ponisia ya hi ad Samaria ot uhu'uhuhondahdiy kimmulugan nadan bokon Judyu ta hi Apu Dios moy un'unudonda. Ta an namin nadan kimmulug an nangngol i diye ya nunhiglay amlongda.
4 Ya hidin dimmatong da Barnabas hi ad Jerusalem ya mun'am'amlong nadan apostoles ya an namin nadan kimmulug hidi ya ta'on on hanadan mangipangpangulun didahdi ot uhuhon da Barnabas i Paul di namoddaboddangan Apu Dios i dida.
5 Mu hanadan Paliseu an kimmulug damdaman Kristu ya inaliday, Maphod di itudduyu boh nadan bokon Judyu an gahin di mumpakugitda ta unudonda nadan inyuldin Moses.
6 Ta ahhinda mo bo na'amung nadan Apostoles ya nadan mangipang-panguluh nadan kimmulug i Jesus ta hidiyey hahapitonda.
7 Ta himmanahappitanda ya lo'tat ya timma'dog hi Peter ot alyonay, I'iba, innilayu ot ha''on di namangulun pinto' Apu Dios i dita'u an e nangipa'in'innilah a'at Jesus hinadan bokon Judyu ta kimmulugda.
8 Ot hi Apu Dios an nanginnilan namin hi nomnom di tagu ya inabulutna nadan bokon Judyu an hay panginnilaan ta'u ya hay nangipiddumanah nan Espirituna i dida an umat hidin inatnan dita'u.
9 Ta numpapaddung ta'un namin. Te ta'on on didan bokon Judyu ya pinakawanay bahulda an gapuh kimmuluganda.
10 Ot hinaen alyonyu ya undan adi lo'tat ya pabungotonyuh Apu Dios hi onyu bo ipapilit an nan inyuldin Moses di un'unudon nadan bokon Judyu? Yaden innilayu an ma''id ha oha i handidan a'ammod ta'u ya ta'on on dita'u ha abalinana an mangat i dadiyen uldin.
11 Ta hiya nan nibahhoh naen itudduyu te hay kulugon ta'u ya nan homo' Apu Dios an nan nangipiyaliyanan Kristu an mangdat hi itaguwan nadan bokon Judyu ya ta'on on dita'un Judyu.
12 Ya hidiyen nangalin Peter ya dindinnongan nadan tatagun na'amung. Ya inuhuh mo bon da Barnabas i Paul an gapuh boddang Apu Dios ya inatda nadan milagro ya nadan udum an nakaskasda'aw ta dadiyey nanginnilaan nadan tatagun immannung nan itudtududa.
13 Hidin impadappuhda dadiyen inalida ot mipallog hi James ot alyonay, I'iba', wada bo han ibaga'.

14 Imbagan Simon Peter di inat Apu Dios an nangipatigoh pamhodnah
nadan bokon Judyu hidin kimmulug nadan udum i dida ta niddumdah
nadan tatagun Apu Dios.
15 Ta niyunnudan hidiyen na'at hinan impitudo' tuwalin Apu Dios i
handidan propeta an inalinay,
16 Udum hi algo ya mumbangngada' ta ibangon'u din napa"ih an
nun'ap'apuwan David ta ha"on moy manginaynayun an mun'ap'apu.
17 Ta an namin di tataguh tun luta an ta'on on nadan bokon Judyu an
pinili' hi tatagu' ya middumdah nan pun'ap'apuwa'.
18 Ot hiyah naey impa'innilan Apu Dios hidin nadne.
19 Ya inalin bon James di, Haot di maphod ya adi ta'u ipapilit nan pangat
ta'uh nadan kimmulug i Jesu Kristu an bokon Judyu.
20 Mu on ta'uot muntudo' i dida ta ibaga ta'u nadan adida aton. Hay oha
ya ta adida anon nan nibaki ya nan dala ya nadan nabitkol an agge na'aan
di dalana. Ya adida ilo' di bokonda ahawa.
21 Te umipahakit hi nomnom ta'un Judyu hi'on adi paniyawon
nadan bokon Judyu danaen intudtudun Moses an mabahabahah nadan
a'am'amungan ta'un Judyu hinan Habadun tungo an nihipun hidin nadne.

Hay Nuntudo'andah Nadan Bokon Judyu An Mangulug I Jesus

22 Nadan apostoles ya an namin nadan mahayuhayup an kimmulug i Jesu
Kristu hidid Jerusalem ya nadan mangipangpangulun dida ya inabulutda
nan inalin James. Ot munhahapitda ta pot'onda dohah nadan linala'in
ibbada ta mi'yedan da Barnabas i Paul hi ad Antiok. Ta hay pinto'da ya
duwah nadan mangipangpanguluh kimmulug an hi Judas an hi Barsabbas
di ohah ngadana ya hi Silas
23 ot ipadondan dida nan tudo'da an hay nitudo' ya alyonay,
Da'min i'ibayu an apostoles ya da'min mangipangpanguluh nadan
kimmulug i Jesu Kristu ya mapmaphod amihtu ot hanat atbohdin da'yun
bokon Judyu hinah ad Antiok ya hinah ad Syria ya hi ad Silisia.
24 Dingngolmin wadaday immalin nalpuhtu an gapuh nan imbagada ya
maguluy punnomnomyu ta hiya nan ma"id ha mapto' hi unudonyu. Mu
bokon attog da'miy nalpuwan naen intudduda.
25 Ta hiya nan na'amung ami ot munhahapit ami ot pot'onmi datuwen
umalihna an mangiyalih tun tudo'mi an mi'yalidah nadan i'iba ta'un da
Paul i Barnabas.
26 Te da Paul i Barnabas ya nunhiglay numpaligatandan iyateday eda
pangitudduwan hinan tudtudun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
27 Hituwen intudo'mi ya hiya damdama nan ipa'innilan da Judas i Silas
i da'yu.
28 Te hituwey impanomnom nan Espiritun Apu Dios i da'mi an adi
mahapul an unudonyun namin nadan pangatmin Judyu. Mu hay ibagami
ya
29 hanat adiyu anon di nibaki ya dala ya nadan nabitkol an agge na'aan di
dalana. Ya adiyu ilo' di bokonyu ahawa. Unudonyu'e datuwe ya maphod.
Ot ammunah tuwen itudo'min da'yu.
30 Ta hidin dimmatong nadan hinnagdah ad Antiok ot amungonda nadan
kimmulug i Jesus ot idatdan dida nan tudo'.
31 Ya hidin binahada ya nunhiglay amlongda te mapmaphod hi nangn-
golanda i diyen tugun.

15:17 15:17 Amos 9:11,12

32 Ya da Judas i Silas an propeta ya innayundan intudtuduwan dida ta
wan mihamad di pangulugda.
33 Ta nadnadney nihaha''adandahdi ot ahida nomnomon an mumbangn-
gad hinan nalpuwanda. Ot alyon nadan ibbadan kimmulug i Jesus i diday,
Hanat ipapto' da'yun Apu Dios hinan umayanyu.
34 [Mu hi Silas ya nimmanomnom ot umohnong hidi.]*
35 Ya wahdida tuwali da Paul i Barnabas an niha''addahdi ta didan namin
hinadan ibbadan kimmulug di nangitudtuduh nan hapit Apu Dios.

Hay Nunhi''anan Da Paul I Barnabas

36 Lo'tat ya inalin Paul i Barnabas di, Umetah nadan imma'immayantah
din hopap di eta nangitanudtuduwan hinan hapit Apu Dios ta eta tigon di
a'atda.
37 Ya pinhod Barnabas an pi'yayon hi John Mark.
38 Mu hi Paul ya adina pohdon te hidin hopapnah ni'yayana i dida
ya tinaynana didah din awadandah ad Pampilia an aggena intuluy an
bimmoddang i dida.
39 Ta hiyay nunhannuwanda Barnabas i Paul ot munhi''anda mo. Ta
in'uyug Barnabas hi Mark an numbangkada ot umedah ad Cyprus.
40 Yaden hi Paul e ya inawitna moh Silas. Ta indasalan nadan ibbadan
mumpangulug dida ot ahida makak
41 ot umedah ad Syria ya hi ad Silisia ot itudtuduwanda nadan kimmulug
i Jesus hinadan a'am'amunganda ta wan mihamad di pangulugda.

16

Hay Ni'uyugan Timothy I Da Paul I Silas

1 Ot ume bo da Paul i Silas hi ad Derbi ot ahi hi ad Listra. Ya maphod ta
wahdih ad Listra han kimmulug i Jesus an hi Timothy. Ya nan hi inana ya
Judyu an kimmulug i Jesus mu hi amana ya Greek.
2 Ya an namin nadan kimmulug hi ad Listra ya hi ad Ikonium ya maphod
di ibagadah a'at Timothy.
3 Ya pinhod Paul an i'uyug hi Timothy ot ipakugitna mo ta wan mabalin
an middum hinadan Judyu. Te innilan nadan Judyu hidi an Greek hi
amana.
4 Ta an namin nadan boblen immayan da Paul ya impa'inniladah
nadan mumpangulug i Jesus nan intudo' nadan Apostoles ya nadan
mangipangpanguluh nadan kimmulug hi ad Jerusalem nan hinahapitdan
hanat unudon nadan mumpangulug i Jesus an bokon Judyu.
5 Ya hinan imma'immayan da Paul ya mun'ihamad di pangulug nadan
kimmulug i Jesus ta abigabigat on na'udmanda.

Hay Nipatigo I Paul Hi Ad Troas

6 Imme bo da Paul hi ad Prigia ya hi ad Galasya mu aggeda imme hi ad
Asia te adi iyabulut nan Espiritun Apu Dios.
7 Ot umedah nan pogpog di ad Misia ya ninomnomdan umeh ad Bitinia
mu adi bo iyabulut nan Espiritun Apu Jesus.
8 Ta inipluyda moh ad Troas an nihaggon hi ad Misia.
9 Ya i diyen nahdom ya wada han nipatigo i Paul an lala'in i Masedonia
an alyonay, Umali ayu bahan hituh ad Masedonia ta itudtuduwan da'mi.

---

* **15:34 15:34** Hituwen naha'mut hinan [ ] ya ma''id hinadan udum an Biblia.

10 Ta hiya nan innayunmin* nundadaan mon umeh ad Masedonia te
innilamin pohdon Apu Dios an emi bo ipa'innilah nadan tataguhdi nan
iphodan ta'un inat Jesu Kristu.

Hay Kimmulugan Nan I Pilipay An Hi Lydia

11 Ta nakak amih ad Troas ot munlugan amih nan papol ta ingganah ad
Samotres. Ta nabiggat ot ahi ami umeh ad Neapolis
12 ot ahimi mohpe idallan an immeh ad Pilipay an ongal an boblehdi
hi ad Masedonia. Hidiyen boble ya sinakup di i Roma. Ta immohnong
amihdih atnay algo.
13 Ta hidin nadatngan nan Habadu ot ume amih nan da'ging di
wangwang te alyonmi on hidiy uggan e pundasalan nadan Judyu. Mu
hidin imme amihdi ya ammunada han binabai an na'amung ot umbun
ami mo ot itudtuduwanmi dida.
14 Ya waday ohan dida an nangngol hinan inalimi an hi Lydia di ngadana
an i Tyatira an munggattang hi na'angnginan luput. Ya mundayaw tuwali i
Apu Dios ta hiya nan indat Apu Dios di naminhodnan mangunud hinadan
intudtudun Paul.
15 Ta nabonyagandan hina'amma ot ibaganan da'min alyonay, Hi'on
ibilanga' hi ibbayun kimmulug i Apu Dios ya daan mo bahan ta hi balemiy
umiyananyu. Ya nunhiglay pangayagna ot mi'ye ami moh baleda.

Hay Nibaludan Da Paul Hi Ad Pilipay

16 Han hin'algo an ume ami i da Paul hinan e pundasalan ya dinamumi
han babai an himbut an waday nih'op i hiya. Ta mabalin an ibaganay
ma'at hi udum hi algo ya mabayadan i diyen ato'atona ta dakol di pihhuh
inala'alan nadan ud himbut i hiya hinadan tatagu.
17 Ya hidiyen himbut an babai ya wa'e ha immayanmi on nitnud on
initku'itkuknan alyonay, Datuwen linala'i ya diday puntamuwon nan
na'abbaktun Dios. Ot diday mangibagah atonyun mi'tagun hiya.
18 Ta athi'athidih abigabigat ta lo'tat ya impaboholnah Paul ot munligguh
ot alyonay, He''an dimunyu, umaan'a i hiya te ong'ongngal di abalinan
Kristu mu he''a. Ya ni'bagan na'aan hidiyen nih'op.
19 Ta nadan ud himbut i hiya ya aggeda pinhod hi na'aanan nan nih'op
i hiya te hidiyey pangalandah pihhuda. Ta hiya nan eda tiniliw da Paul i
Silas ot iyeda didah awadan nadan ap'apudan i Roma.
20 Ot alyonday, Datuwen linala'in Judyu ya diday mangdat hi guluh tun
boble ta'u.
21 Te nan pangatday eda itanuddu an amod onda ihukkat hinan pangat
ta'un i Roma. Ot undan maphod ha athidi.
22 Ya an namin nadan wahdi ya inyunnuddan dida. Ot pumbolladon
mon nadan ap'apuda da Paul i Silas ot ipahuplitda dida.
23 Ot iyeda didah baludan ot alyondah nan ap'apun di guwalyah nan
baludan ta ihamadnan guwalyaan.
24 Ot iyena mo didah nan nigawwan kuwartu i diyen baludan ot i'ipitnay
hukidah nan wahdin kayiw an pangipitdah hukin di mibalud.
25 Mu dumasadasal da Paul i Silas on ingkankantaday pundayawdan Apu
Dios yaden dongdonglon nadan udum an nibalud. Ta hidin tongan di labi
26 ya alinah on nangin'a'alyog ta munwawod nan baludan ya pamaag
ya nun'ibughul nadan panto. Ya an namin nadan nibalud ya nun'a'aan di
bangkilingda.

---

* **16:10 16:10** Hituwen alyonay inayunmi ya ma'innila an niddum hi Luke.

27 Ya hidin bimmangon nan ap'apun di guwalya ya tinigonan
nun'ibughul nadan panto ta alyonah on binumtik nadan nun'ibalud ot
huknutonay ispadana an e'ot mumpate.
28 Mu tinigon Paul ot tumkuk an alyonay, Anakkaya. Adi nginin ya
numpate'a te tehtu amin namin an agge ami binumtik.
29 Ya hidiyen ap'apun di guwalya ya mungkali ta iyaliday dilag. Ot
ma'anneh awadan nadan nibalud an nunhiglan munggagayonggong hi
takutna ot mundu''un hi hinangngab da Paul i Silas.
30 Ot palah'unona dida ot alyonay, Nganney ato' ta wan mi'taguwa' i Apu
Dios?
31 Ya inaliday, Kulugom ya inabulutmu nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu
ot mi'tagu ayun namin an hina'amma.
32 Ta impa'innilada nan hapit Apu Dios i didan hina'amma ya i didan
namin an niha''ad hi baleda.
33 Ta ta'on on nahdom ya inyen nan ap'apun di guwalya da Paul i Silas
ta ena ulahan nadan hugatdah nahuplitanda. Ot bonyagan da Paul didan
hina'amma.
34 Ot iyanamutna da Paul i Silas hi baleda ot panganona dida. Ta an
namindan hina'amma ya ma''amlongda hi kimmuluganda i Apu Dios.
35 Mu i diyen nabiggat ya intuda' nadan ap'apun di i Roma nadan pulis
ta eda ibagah nan ap'apun di guwalya ta ilubusda da Paul i Silas.
36 Ot ibagan diyen ap'apun di guwalya i Paul an alyonay, Ilubus da'yu
anu an alyon nan ap'apumih ad Roma mu pamaag ya imme ayu ta ma''id
ha al'ali.
37 Mu inalin Paul i dadiyen pulis di, Adi pamaag ya imme ami te tanganu
on ma''id ha bahulmi ya e da'mi hinanuplit ot ibalud da'mi. Ya ad uwani
ya pamaag ya ilubus da'mi an ma''id ha manginnila an ma''id ha bahulmi.
Innilami an nan uldin di i Roma ya adi mabalin hi mibalud nadan i Roma
hi'onda agge ni' nahumalya. Te da'mi ya i Roma ami bo an ta'on on ami
Judyu. Ta hiya nan gahin udot di umalidahtu nadan ap'apun di i Roma ta
diday mangilubus i da'mi.
38 Ta e mo imbagan nadan pulis nan inalin Paul hinadan munggubilnu.
Ya nangintattakutdah nanginnilaanda an da Paul i Silas ya i Roma da.
39 Ot umedah awadanda ot mumpakawandah nan inatdan dida. Ot ahida
ipangulu dida hi limmah'unandah nan baludan ot alyondan diday, Maphod
on taynanyuot attog hituwen boble.
40 Mu hidin tinaynan da Paul i Silas hidiyen baludan ot umeda ni' hi
balen da Lydia. Ya immedahdi nadan ibbadan kimmulug ot tugunonda
dida ta ihamadday pangulugda ot ahida mohpe taynan hidiyen boble.

17

Hay Awadan Da Paul Hi Ad Tesalonika

1 Ini'wan da Paul i Silas hi ad Ampipolis ya hi ad Apolonia ta lo'tat ya
dinatngandah ad Tesalonika ya wahdi han a'am'amungan di Judyu.
2 Ta hidin nadatngan nan Habadu ot umeh Paul i diyen a'am'amungan
di Judyu te hidiyey impa'inghanan aton. Ot inayunan muntudtuduh nan
nitudo' an hapit Apu Dios. Ta tuluy Habaduh nuntudtuduwanahdi
3 an hay impa'innilana ya din nitudo' hinan hapit Apu Dios an ma'at
hinan Kristu an hiya ya mapalpaligat ya mipapate ya ahi mamahuwan. Ya
impa'innilana bo an hi Jesus di nipa'annungan diyen nibaga te hiya nan
Kristu.

4 Ya wadaday udum an Judyu an nihapitan ot middumda i da Paul i
Silas. Ya ta'on on nadan dakol an Greek an mundayaw i Apu Dios ya nadan
ma'al'ali an binabai ya niddumda.
5 Mu nadan agge kimmulug an Judyu ya immamohda. Ta eda inamung
nadan tatagun mumpunlayah ta gumuluda. Ot umedah balen da Hason
an e nun'iyanan da Paul i Silas ta ipapilitdan hunggop an e manama' i da
Paul ta iyeda didah awadan nadan dakol an tatagu.
6 Mu ma''iddahdi ot ihiwda mo i Hason ya nadan udum an kimmulug
i Jesus ot iyeda didah awadan nadan ap'apudan munhumalya. Ot
pun'itkukdan alyonday, Nadan ibban datuwen linala'i di mangdat hi guluh
nadan tatagu hinadan immaya'ayanda. Ya tee bon immalidah tun boble
ta'u
7 an nun'iyanon Hason didah baleda. Ta an naminda ya adida unudon
nadan uldin di patul ta'u te alyonday wada han ohan na'abbaktun patul
an hi Jesus anuy ngadana.
8 Ta gapu i diyen inalida ya ngimmala nadan tatagu ya ta'on on nadan
mangipangpangulu i diyen boble.
9 Ta dinusan nadan munhumalya da Hason hinadan nun'ibbana ot ahida
ilubus dida.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Berea

10 Ta i diyen nahdom ot honagon nadan kimmulug da Paul i Silas ta
umedah ad Berea ot madappuhdahdih nan a'am'amungan di Judyu.
11 Ya mapmaphod di nomnom nadan Judyu hidi mu nadan i Tesalonika
te muntudtudu'e da Paul ya ihamaddan igogongahan. Ya abigabigat on
bahabahaonda nan nitudo' an hapit Apu Dios ta innilaondah on nipto' nan
intuddun da Paul.
12 Ta dakkodakkolday Judyu an kimmulug hidi ya ta'on on nadan
ma'al'alin binabai an Greek ya nadan udum an linala'in Greek.
13 Mu hidin dingngol nadan Judyu an agge kimmulug hi ad Tesalonika
an wada da Paul hi ad Berea an muntudtududah nan hapit Apu Dios ot
tundonda didahdi. Ot eda bo ihaphapitan nadan tatagu ta middumdan
didan humihiwo i da Paul.
14 Ta nadan kimmulug ya na'ibagondan in'uyug da Paul ot umedah nan
way da'ging di baybay. Mu da Timothy i Silas ya nabatidah ad Berea.
15 Ta nadan nun'ibban Paul ya ni'yedan hiya ta ingganah dimmatongdah
ad Athens ot ahida mibangngad hi ad Berea. Ya impa'ad Paul ta ibagada i
Timothy ya hi Silas ta agagga ya nitnuddan hiyah ad Athens.
16 Hidin pampannodan Paul i da Timothy i Silas hi ad Athens ya
tinigonan dakol di tinagtaggun dayawonda ya nunhiglan mahkit hi ena
punnomnoman.
17 Ta hinan umayanah nan a'am'amungan di Judyu on nuntudtuduh
nadan Judyu ya bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios. Ya abigabigat
on imme boh nan way pummalkaduwan on e ni'hapihhapit hinadan
tataguhdi.
18 Mu wadada boy muntudtudu an dida nadan ma'alih Epikurian ya
nadan udum an ma'alih Istoik. Ya ni'yahhiyandan Paul an alyonday,
Nganney e analyon tuwen tagun namaagnah hapihapit? Ya alyon di udum
di, Ma''id ha mapto' ya nan dios di udum hi bobley al'alyona. Manu'eh
inalidah diye ya hay ma'awatanda ya hi Jesus ya ohan dios ya nat'on bo
nan dios an namahuwan.
19 Ta hiya nan in'uyugda moh Paul hinan Areopagus an a'am'amungan
nadan tatagu ot alyonday, Pohdonmin innilaon hinaen balun tudtudum.

20 Te wadaday udum i da'mi an nangngol ya alyonday nat'on hinaen itudtudum ta hiya nan pohdonmin innilaon di a'atna.
21 Manu'eh imbagadah diye ya an namindan i Athens ya nadan udum an e ni'iboblehdi ya pohpohdondan e mundongdongngol hinadan balun mitudtudu on eda imbagabaga.
22 Ta timma'dog hi Paul ot alyonah nadan tatagun na'amung hidih nan Areopagus di, Da'yun i Athens, innila' an nahamad di pundayawyuh nadan dakol an diosyu
23 te hinan e' dimmanallananan ya tinigo' nadan dakol an pun-dayawanyu. Ya wada han tinigo' an pun'onnganyu an nitudo' hidiy, Hituwey pangi'nongan hinan mi'nong hinan dios an agge na'innilaan. Ot hinaen dayawonyu an aggeyu na'innilaan di a'atna ya hiya nan ipa'innila' i da'yuh ad uwani.
24 Te hiya hi Apu Dios an nunlumuh tun luta ya an namin an wada. Ya hiyay ukod hi an namin hitun luta ya hi ad lagud. Ya bokon nan inapyan di taguy iha''adana.
25 Ya adi mahapul an idattan nadan tatagu te hiyay nalpuwan an namin di mahapul di tagu an ta'on on tun itaguwan ta'u.
26 Te hiyay nunlumuh din lala'in hopap di tagu an nalpuwan di atagutaguh tun luta. Ya ninomnomna bo tuwalih din hopapna an miwakat nadan holag di tataguh nan ninomnomnan nat'onat'on an boblen punhituwanda. Ya hiya boy ukod hi pumbalinan datuwen nat'onat'on an boble ya tinanud.
27 Ot athinay inat Apu Dios ta way aton nadan tatagun manginnila ya munnomnom i hiya te hiya ya nihaggon i dita'un namin.
28 Hinae ya niyunnudan hinan intudo' din ohan ibbayuh din nadnen alyonay, Hi Apu Dios di nalpuwan di abalinan ta'u ya itaguwan ta'u.
Ya atbohdiy intuddun nadan nun'anomnoman an ibbayuh din nadne te alyonday, Immannung an hiyay nunlumun dita'u.
29 Ot gapu ta hiyay nunlumu i dita'u ya adi maphod hi iphod ta'uh bulul nadan limmunan balitu' ya gumo' ya kayiw ya batu on inali ta'uh dios.
30 Manu ni' hidin agge nanginnilaan di tatagu i Apu Dios te inanu'anusana nadan ina'inatda. Mu ad uwani ya alyonay mahapul an idinong an namin di tatagu nadan adi maphod an ato'atonda.
31 Te lo'tat ya madatngan nan ninomnom Apu Dios an punhumalyaanah atagutagu. Ya hay panginnilaan an adi mibahhoh nae ya nan natayan ya namahuwan Jesus an pinto'nan nahamad an munhumalya.
32 Ya hidin dingngoldah diyen inalin Paul an amahuwan di nate ya mungngohe nadan udum. Mu deedahdiy udum an alyonday, Pohdonmin ahim udman danaen intudtudum.
33 Ta hidin nagibbuh an nuntudduh Paul ot taynanah diyen na'amunganda.
34 Mu wadaday udum an kimmulug an gapuh nan intudtuduna ta niddumda i hiya an umat i Dionisius an hiyay ohah nadan mi'yamu'amung hinan Areopagus ya nan babai an hi Damaris ya nadan udum.

18

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Kulintu

1 Ot taynan Paul hi ad Athens ta immeh ad Kulintu.
2 Ya hidiy nangakhupana i han himbale an Judyu an da Akila i Prisila an i Pontus mu pa"alpudah ad Italy te impa'aan nan patul an hi Klaudius

an namin nadan Judyu an ni'ibobleh ad Roma hi ad Italy. Ya hidin immeh
Paul hi baleda an e ni'yay'ayyam i dida
3 ya na'innilaana an umat hinan tamunay tamun da Akila te onda
mangap'apyah tolda an miphod hi allung on inggattangda. Ta e mo niddum
hi Paul i dida ta mi'tamuttamun dida.
4 Ya ahabahabadu on immeh Paul hinan a'am'amungan di Judyu on
nuntudtuduh nadan Judyu ya nadan Greek ta alinah waha kumulug i Jesus.
5 Ya lo'tat ya dimmatongda boh ad Kulintu da Silas i Timothy an
nalpudah ad Masedonia ta mabalin mon abigabigat on inyal'algon Paul
an e muntudtuduh nadan Judyu hinan hapit Apu Dios an mangipa'innila
an nan Kristu an hahaddonda ya hi Jesus.
6 Mu hidin ngohayonda ya pun'ipadngolan nadan Judyu hi Paul ot
punyagyagna moy hupu' hi lubungna ta panginnilaandah panaynanan
dida ot alyonay, Ukod ayu mo. Adi ayu e mi'taguh pidwana ya da'yuy
ud bahul an bokon ha''on. Te mihipun moh ad uwani ya nadan bokon
Judyu di e' itudtuduwan.
7 Ot taynana dida ta hi balen han bokon Judyu an hi Titius Justus an hiya
boy ohan mundayaw i Apu Dios di ena nuntudtuduwan. Nan balena ya
nidallag hinan a'am'amungan di Judyu.
8 Mu nan mangipangpangulu i diyen a'am'amungan di Judyu an hi
Krispus ya didan hina'amma ya nadan dakol an tataguhdi hi ad Kulintu ya
kimmulugda ot mumpabonyagda.
9 Ya wahan nahdom an numpatigoh Apu Jesus i Paul ot alyonay, Adi'a
tumakut ta inaynayunmun mangitudtuduh nan hapit'u.
10 Te dakol nadan nunhitu ituwen boblen pinto''uh tatagu' ot wadawadaa'
i he''a ta ma''id ha adi maphod hi ma'at i he''a.
11 Ot mihaha''ad hidih hintawon ta han godwa an timmanudtuduhdi hi
hapit Apu Dios.
12 Ya lo'tat ya nahukkatan nan gobelnador hidih ad Akaya an nihukkat
han hi Gallio. Ta hidin na'amung nadan Judyu an agge kimmulug ot eda
tiliwon hi Paul ot iyedah nan punhumalyaan
13 ot alyonday, Hituwen tagu ya ona e ihapihapitan nadan tatagu ta
nat'on di atondan mundayaw i Apu Dios an bokon nan immingha an
pangatmi.
14 Ta humapit ot hi Paul mu nahannapit hi Gallio hinadan Judyu an
alyonay, Onha pimmate onu nangako ot mabalin an donglo' nan ibagayu.
15 Mu gapu ta bokon athidiy ipabahulyun hiya an on hay anat'on nan
itudduna an adi umat hinan unudonyun Judyu ya nan a'at di uldinyu ya
nadan tugun an nibagah nan uldin ot ukod ayu i da Paul an munhahapit
te adi' ipanuh nan athina.
16 Ot pa'aanona didah nan punhumalyaan.
17 Ot tiliwondaot nan oha an ap'apuh nan a'am'amungan di Judyu ot
iyedah nan punhumalyaan ot punhuplitdahdi yaden dindinnongan hi
Gallio.

Hay Numbangngadan Paul Hi Ad Antiok

18 Ot miha''ad ni' hi Paul hi ad Kulintu. Mu indani ya pinhodnan umeh ad
Syria ot uyugona da Akila i Priscilla ta tinaynanda nadan kimmulug hidi ot
mumbangkada ot i'wadah ad Senkrea ot hidiy pumpaklotan Paul te hidiyey
ugalidan Judyu hi pangipa'innilaanda an inggibbuhda nan imbagada i Apu
Dios hi atonda. Ot inayunda mohpe bon umeh ad Syria.

19 Mu nundagguhda ni' hi ad Epesus ot miha"ad hidi da Akila i Priscilla.
Ya immeh Paul hinan a'am'amungan di Judyu ta e mi'hapihhapit i didahdi.
20 Ya pohdon nadan Judyu an miha"ad ni' hi Paul hidi mu aggena pinhod.
21 Ta alyonay, Pohdon'en Apu Dios ya mumbangngada' hituh udum hi
algo. Ot munlugan boh nan bangka ta tinaynanah ad Epesus.
22 Ta hidin dimmatong hi Paul hi ad Sesaria ot inayunan umeh ad
Jerusalem ta ena tinigo nadan kimmulug hidi ot ahi mohpe madappuh
hi ad Antiok.
23 Mu agge nadney niha"adanahdi ot ume boh nadan boblen
imma'immayana ni' an ad Galasya ya ad Piligia ta ena impadutu'an
nadan kimmulug ot itudtuduwana bo dida ta na'ud'udman di innilada ta
nihamhamad di pangulugda.

Hay Immayan Apolos Hi Ad Epesus Ya Hi Ad Kulintu

24 Hidih ad Epesus ya wahdi han Judyu an hi Apolos di ngadana an
i Alexandria an ongal di abalinanan muntudtudu ya dakol di innilanah
nadan impitudo' Apu Dios.
25 Ya innilana bo nan a'at di numbonyagan John ya nadan intanudduna
an a'at Apu Jesus. Ta pohdona ahan an e muntudtudu mu dakol di aggena
innilah a'at Jesus.
26 Ya adi bumain an e tumanudtuduh nan a'am'amungan di Judyu. Mu
hidin dingngol da Akila i Prisila di itudtuduna ya na'innilaandan waday
aggena innila. Ot ayaganda ta ni'yen didah baleda ot itudduwanda ta
innilaonan namin nan a'at di pi'taguwan i Apu Dios.
27 Indani ya ninomnom Apolos an umeh ad Akaya ot boddangan mon
nadan kimmulug hi ad Epesus an impamanguluday tudo' hinadan i'ibadah
ad Akaya ta apngaonda hiyahdi. Ta on dimmatong hi Apolos hi ad Akaya ya
dedahdi nadan kimmulug an gapuh homo' Apu Dios. Ya ongal di boddang
Apolos i dida
28 te inusalna nan impitudo' Apu Dios an nangipa'innila an hi Jesus
ya hiya nan Kristu an hihinnodda. Ta hinipolna nadan Judyu an e
mi'yahhiyan i hiya hi awadan di dakol an tatagu.

19

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Epesus

1 Hidin awadan Apolos hi ad Kulintu ya i diye damdamay immayan Paul
hi ad Epesus an ini'wanah nadan nun'abillid. Ya wadaday kimmulug an
inakhupanahdi
2 ot alyonan diday, Hidin kimmuluganyu ya on niddum nan Espiritun
Apu Dios hinan nitaguwanyu?
Ya alyonday, Aggemi man innilah nae te ma"id ha dingngolmih athina.
3 Ya inalin Paul di, Nganne moy a'at nan nabonyaganyu?
Ya alyonday, Inyunnudmih nan pumbonyag John.
4 Ya inalin Paul di, Nan intuddun John an a'at di bonyag ya hidiyey
pangipa'innilaan an indinongyu mon mangat hinadan adi maphod. Mu
ha ahan di intudduna ya mahapul an unudon di tagu nan umali an
nabakbaktu mu hiya an hi Jesus.
5 Ta onda dingngol hidiyen inalin Paul ot mumpabonyagda mo bo ta
ipatigoda an hi Apu Jesus di un'unudonda.
6 Ya nun'iha'mon Paul di ta'lenah uluda ya nun'iddum nan Espiritun Apu
Dios hinan nitaguwanda ya nun'ihapitdah nat'onat'on an hapit an bokonda
hapit ta nun'ibagada nan impa'innilan Apu Dios i dida.

7 Ya dadiye ya himpuludat duwan (12) linala'i.
8 Ta tuluy bulan di timmanudtuduwan Paul hinan a'am'amungan di
Judyu hidih ad Epesus an ma"id ha takutna ya ongal di abalinanan
mangipa'innilah nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios.
9 Mu nadan udum ya mungngoheda an adida kumulug ya pihulonday
a'at di kumulugan i Jesu Kristu hidih awadan nadan na'amung. Ot taynan
mon Paul dida ot i'uyugna nadan kimmulug. Ta abigabigat mo on hinan
puntudtuduwan Tiranus di immayanda ta hidiy nuntudtuduwan Paul
hinadan tatagu.
10 Ta athi'athidih duway tawon ta an namin nadan tataguhdih nan
probinsya hi ad Asia an Judyu ya Greek ya nipa'innilan dida nan hapit
Apu Jesus.

Hay Inat Nadan Imbabalen Iskeba An Nunla'ah Hi Nih'op

11 Dakol di ma"id ha nipaddunganan milagro an impa'at Apu Dios i Paul.
12 Te ta'on on panyu ya luput an nida"om hi adol Paul on inyedah nadan
mundogoh onu nadan nahi'pan on pinumhodda.
13 Ya wadada boy udum an Judyu an eda mundaldallanan tuwalih
abobboble on nunla'ahda nadan nih'op hinadan tatagu. Ya ninomnomdan
usalon di ngadan Apu Jesus hi punla'ahda nadan nih'op i han ohan
hinappulda bon nahi'pan ta inaliday, Hi Jesu Kristu an itanudtudun Paul
di a'atna di munla'ah i he''an nih'op ot umaan'a.
14 Dadiyen linala'i an nangat i diye ya dadiye nadan pitun imbabalen
Iskeba an ohah nadan nabaktun padin di Judyu.
15 Mu nan nih'op ya inalinan diday, O hi Jesus di nunla'ah i da'min nih'op
ya mabalin bon usalon Paul di ngadan Jesus hi punla'ahna mu da'yu ya
nganne ayu?
16 Ot pumpudug diyen lala'in nahi'pan dida ta nun'alulunggidanda ya
nun'abolladanda an mamtik.
17 Ta hidin dingngol nadan tataguh ad Epesus an Judyu ya Greek ya
timmakutdan namin ta alyonday, Immannung peman an nabaktuh Jesu
Kristu.
18 Ta hiya nan dakolday kimmulug i Jesus an e ni'yamung hinadan
ibbadan kimmulug ot pun'ibagaday puntutuyuwandah nadan adi maphod
an inunudda.
19 Ya atdabohdi nadan mun'ayak ni' an kimmulug an nun'iyeda nadan
libluda ot gobhonda ta nunhintiggan di tatagu. Ya hay balol dadiyen
ginhobda ya nabongley libun (50,000) pihhu.
20 Ta gapu i diyen na'na'at ya namammaman nundingngol nan hapit Apu
Dios ta mun'a'udman nadan kimmulug ya nun'ihamad di pangulugda.

Hay Ngimmalaandah Ad Epesus

21 Indani ya ninomnom Paul an umeh ad Masedonia ya hi ad Akaya ot
inayunan umeh ad Jerusalem ot ahi mohpe umeh ad Roma.
22 Mu impamangulunah ad Masedonia nadan duwan ibbana an da
Timothy i Erastus ta mabati ni' hi Paul hidih nan probinsya hi ad Asia.
23 Mu hidin awahdin ni' Paul hi ad Epesus ya alinah on ngimmala nadan
tatagu an gapu i diyen nituddu an mipanggep i Jesus.
24 Te wada han hi Demetrius an munhibug hi silber an mi'apyah balballe
an umat hinan templon nan diosdan hi Artemis. Ya ongal di pihhuh
nunggattangandah nadan puntamuwona i dadiyen inaniphodda.

25 Ta hinayupna nadan puntamuwona ya nadan udum an athidiy tamuda
ot alyonan diday, Da'yun i'iba, innila ta'u an hay kimmadangyanan ta'u ya
hituwen e ta'u inipho'iphod.
26 Ya manu'eh hinayup da'yuh ad uwani ya gapuh nan dingngodingngol
ta'u ya tinannigo ta'u an ina'inat diyen tagu an hi Paul an mangalih bokon
nan dios an iniphod di tagu di nahamad an dios. Ta inhapihapitana nadan
tataguh tun ad Epesus ta teen tuwen ma'amindan umunud nadan tataguh
tun probinsya hi ad Asia hinan intudduna.
27 Ya ma''id ha mapto' ya pahiwon mon nadan tatagu nan templon
Artemis ya tun ato'aton ta'u. Ya ma''id ha mapto' ya adida mo dayawon
hi Artemis an nundongol ya madayaw hitun ad Asia ya hi an namin hitun
luta.
28 Ya hidin dingngoldah diyen inalin Demetrius ya bimmungotda ta
pun'itkukdan alyonday, Na'abbaktuh Artemis an dayawonmin i Epesus.
29 Ya niwakat hidih ad Epesus hidiyen inalin Demetrius. Ta bimmungot
nadan tatagu ta ahi'i'ingalda ot madhuda ta eda tiliwon nan duwan i
Masedonia an mi'uyu'uyug i Paul an da Geyus i Aristarkus ot iyeda didah
nan balen a'am'amungan di tatagun e mummangmang hi ay'ayam.
30 Ya pohdon Paul an umehdih nan na'amunganda mu adi iyabulut
nadan ibbanan kimmulug.
31 Ya ta'on on nadan udum an munhilbih nan gobelnador i diyen
probinsya an gayyum Paul ya hinnagday e mangibagan hiya ta adi umehdi.
32 Ya hidih nan na'amungan di tatagu ya ma''id ha pa'inonglan te
namaagdah tukutukuk an way ohaon nat'on di itkukna te dakolday agge
nanginnilah gapunah na'amungandahdi.
33 Ot ipata'dog nadan Judyu hi Alexander ta hiyay humapit hinadan
na'amung. Ot padinongon Alexander nadan tatagu ta way atonan
mangipa'innila an bokon nadan Judyu di gumalat i diyen ngumalan-
galaanda.
34 Mu hidin immatunanda an hiya ya Judyu ya ahitutukukdan alyonday,
Na'abbaktuh Artemis an dayawonmin i Epesus. Ot inayundan itku'itkuk
hidiye hi duway olas.
35 Ta lo'tat ot ipadinong di ohah nadan ap'apun munhilbi i diyen boble
nadan tatagu ot ahina alyon di, Dita'un i Epesus, ibaga' i da'yu an innilan
di atagutagun dita'uy mumpapto' hinan madayaw an batun nungngadan
hi Artemis an nagah an nalpuh ad lagud ya dita'u boy mumpapto' hinan
templon niha''adana.
36 Ot duminong ayu te innila ta'u an adi ma'abak hi Artemis ot adi nginin
di atonyu.
37 Ya nganney gapunah nangiyaliyanyuhtu i danaen duwan linala'i an
ma''id eh'a ha inatdah adi maphod te aggeda nangakoh nadan templo ta'u
ya aggeda nginhe hi Artemis.
38 On'e waday idalom da Demetrius ya nadan ibbanan mumhibug ya
ukodda ya immedah nan punhumalyaan ot waday algo an pundaloman
ya dehdiy mangipanuh hinan eda idalom.
39 Mu di'et waday udum hi ihahapityu an adiyu pohdon an iyeh nan
punhumalyaan ya mabalin an dita'u ya na'amung ta'u ta ipanuh ta'u mu
ta miyunnudan hinan uldin ta'u.
40 Mu ad uwani ya onta'uwot duminong te indani otahan ya ipa'ayag
dita'uh nadan munggubilnu i dita'u ya nganney pambal ta'uh nan e ta'u ni'
ngimmalaan.
41 Ta ona inalih diye ot ibaganah nadan tatagu ta mabukalda.

20

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Masedonia Ya Hi Ad Akaya

1 Hidin dimminong nadan ahingangala hi ad Epesus ot ayagan Paul
nadan ibbanan mumpangulug ta na'amungda ot tugunona dida ta wan
ihamadday pangulugda. Ot taynana dida ot umeh ad Masedonia.
2 Ta ena tinugun nadan kimmulug i Jesus hi abobboblehdi ta wan
mihamad damdamay pangulugda. Ot ume mohpeh ad Akaya
3 ta tuluy bulan di nihaha''adanahdi. Ya hidin alyonay e munlugan
hinan papol ta umeh ad Syria ya nipa'innilan hiya an wadaday Judyu
an e mumbota' i hiya. Ta nimmanomnom mo ot mumbangngad hi ad
Masedonia.
4 Ya wadaday udum an linala'in nun'ibbanan hi Sopater an hi na' Pirus
an i Berea ya da Aristarkus i Segundu an i Tesalonika ya hi Geyus an i
Derbi ya da Tikikus i Tropimus an i Asia ya hi Timothy.
5 Mu hidin dimmatongdah ad Pilipay ot umohnong hidih Paul ot
ipangpangulun nadan nun'ibbanah ad Troas ta hidiy nannodandan hiya.
6 Ta hidin nagibbuh nan ngilin di panganan hinan tinapay an agge
nadduman hi yist ot mi'uyuga'* i hiya ta nunlugan amih nan papol. Ta
limay algo ot ahi ami dumatong hi ad Troas. Ya dedahdi nadan ibbami an
nannod i da'mi ot hidiy umohnonganmin namin i han hindumingguwan.
7 Ta hidin nahdom i diyen Habadu† ot ma'amung amin mangan te hidiye
nan punnomnomnomanmih nan natayan Kristu. Ot muntudtuduh Paul ta
ingganah din tongan di labi te i diyen mabiggat ya makak ami.
8 Ya dakkodakkol di dilag i diyen mi'atluh gladun na'amunganmi.
9 Ya wada han mangilog an lala'i an hi Yutikus an inumbun hinan tawa
an tumanumtumog hidin muntudtudduh Paul. Ta lo'tat ya nalo' ot magah
hi dola an nalpuhdih nan mi'atluh gladu. Ta eda tinigo ya nate.
10 Mu limmah'un hi Paul ot miyuhhun hi adol diyen mangilog ot awalona
ot alyonay, Adi ayu minomnoman ot matagu.
11 Ot mumbangngad ami mon namin hinan mi'atlun gladu ot mangan
ami ot inayun Paul an muntudtudu ta ingganah nabigat ot ahi ami makak.
12 Ya mun'am'amlong nadan tatagu an ni'uyug i diyen mangilog hi
immayandah baleda.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Miletus

13 Nunlugan amih nan papol ot mamangulu amin umeh ad Asos an hidiy
inalin Paul hi pannodanmin hiya ta idallanan umehdi.
14 Ta hidin inakhupan da'mi hi ad Asos ot mi'lugan ot ume amin namin
hi ad Mitilene.
15 Ta nabiggat i diye ot dumatong amih nan boblen nidmang hi ad Kios ot
mun'iyan amihdi. Ta nabiggat bo ot inayun nan nunluganamin umeh ad
Samos ot mun'iyan ami bohdi.‡ Ot ahi ami mohpe madappuh ad Miletus i
diyen ibiggatana.
16 Ya ninomnom Paul an adi ami mundagguh ad Epesus hidih ad Asia ta
wan adi ami mataktak te pohdonan dumatong amih ad Jerusalem ya ahi
madatngan nan algo an ma'alih Pentekos.

---

* **20:6 20:6** Nan alyonay mi'uyuga' ya hi Luke nan ni'uyug an hiya nan nangitudo' ituwen liblu.
† **20:7 20:7** Nan hapit di Greek ya ma"id ha mapto' hi'on nan hilong di Habadu onu hilong di Duminggu.
‡ **20:15 20:15** Agge nibagah nan Greek an nun'iyandah ad Kios ya hi ad Samos mu na'innila an hidiyey ugganda aton te mabikah nan dibdib on nahdom.

Nan Imbagan Paul Hinadan Mangipangpanguluh Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Epesus

17 Hidin dimmatong amih ad Miletus ot ipa'ayag Paul nadan mangipang-
panguluh nadan kimmulug i Jesus hi ad Epesus ta umalidahdih awadanmi.
18 Ta hidin immalida ot alyonan diday, Nihipun hidin hopap di immaliya'
hitu ya innilayuy a'at'u.
19 Te numpada"ula' an nangat hinadan impatamun Apu Dios i ha"on. Ya
ta'on on palpaligatona' hinadan Judyu ta hin'uddum on munluluwaa' an
gapuh hakit di nomnom'u mu innaynayun'u damdaman nangat hinadan
tamu'.
20 Ya ta'on on hinadan numpunhituwanyu ya imbagabaga' nadan hapit
Jesus an iphodanyu ya ta'on on hinadan a'am'amungan di dakol an tatagu.
21 Ya intugutugun'u boh nadan Judyu ya bokon Judyu ta muntutuyudan
Apu Dios hinadan bahulda ta unudondah Apu Jesus.
22 Ya ten ad uwani ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios an mahapul
an umeya' hi ad Jerusalem mu agge' innilay ma'at i ha''on hidi.
23 Te an namin nadan boblen imma'immaya' ya impa'innilan nan
Espiritun Apu Dios i ha''on an lo'tat ya mibaluda' ya mapalpaligata'.
24 Mu adi' itakut di pamatayandan ha''on te hay pohdo' ya hay e' pangatan
hinadan tamun inyukod Apu Jesus i ha''on an e' pangipa'in'innilaan hinan
a'at di homo' Apu Dios i dita'u.
25 Ot innila' an mihipun hi ad uwani ya adiya' mo uggan tigon i da'yun
nangitudtuduwa' hi a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios.
26 Ta hiya nan alina'eh wahna damdama i da'yu ha agge kimmulug i Jesus
ta adi mi'tagu i Apu Dios ya bokon attog ha''on di pabahulonyu.
27 Te imbaga' mon namin nan tugun Apu Dios an ma''id ha inha''ut'u.
28 Ot hanat ihamadyuy pangulugyu ta boddanganyu nadan mumpan-
gulug i Jesus te inyukod nan Espiritun Apu Dios dida i da'yu. Ya
hanat patonyuh nan mumpastol hi kalnero di atonyun mumpapto' i dida
an numbalinon Apu Dios hi tataguna an gapuh nan nangiyatayan nan
Imbabalenah bahulda.
29 Innila' an adi madne ya ma''ida' mon uggan umalihtu ya wadaday
linala'in umali an mangipatnan mamahbah hinan pangulugyu an umatdah
nan kahuh nan inalahan an mamdug hinadan kalnero.
30 Ya ta'on on da'yun ma'amu'amung ya indani ot wadada i da'yun linala'i
di nibahhoy itudduda ta wan diday unudon di udum i da'yu.
31 Ta hiya nan hanat nomnomnomonyu nadan intanudtudu' i da'yu
ituwen tuluy tawon an ni'hituwa' i da'yuhtu an inlablabi' an timmugutugun
i da'yun namin ya hinuddum ya lumuwaa' an gapuh pangiyaguh'un da'yu.
32 Ot ad uwani ya iyukod da'yun Apu Dios ta hiyay mangipapto' i
da'yu. Ya hanat nan hapitnay mangipa'innilah nan homo'nan da'yu ya
mangipabikah hi pangulugyu ta wan midat i da'yu nadan maphod an midat
hinadan tataguna.
33 Ya ibaga' bon da'yu an ma''id attog ha inomnawa' hi pihhu ya gina'un
di ibba' an tagu
34 te an namin ayu ya innilayun nan bino'la' di inggattang'uh nadan
mahapulmih nadan nun'ibba'.
35 Ya an namin nadan inat'u ya impatigo' an maphod di mahlutan
muntamu ta waday iboddang hinadan nun'awotwot te hidiyey inalin Apu
Jesus an alyonay, Ong'ongngal di amlong nan mangdat hi boddang mu nan
manawawah boddang.
36 Ta hidin inalin Paul hidiye ot mundu''undan namin ot mundasalda.

37 Ya kinumgada ot awalondah Paul te adida pohdon an ume
38 an namama te inalinay adida mo uggan tigon. Ot itulud da'mi i dida
ta inggana ot idatong da'mih nan way pingngit di baybay an awadan nan
punluganamni.

21

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Jerusalem

1 Tinaynanmi nadan ibba ta'uh ad Epesus ot munlugan amih nan papol
ot madappuh amih ad Kos. Ta damunah nabigat ya dimmatong amih ad
Rodes ot inaynayun nan nunluganamni ta inggana ot dumatong amih ad
Patara.
2 Ya wada han papol an umeh ad Ponisia ot munlugan ami.
3 Ta lo'tat ya mamangmang hi ad Cyprus hi nangappit hi iniggidmi mu
innaynayunmi ta nadappuh amih ad Tyre hidih nan probinsya hi ad Syria
ta hidiy nangibabaanda hinadan kalga an wahnan papol. Ot bumaba ami
damdama.
4 Ya wadaday inakhupanmin ibba ta'un kimmulug hidi ot umohnong
amih awadanda i han hindumingguwan. Ya impa'innilan nan Espiritun
Apu Dios i dida nan ahi ma'at i Paul ta hiya nan impatnadan ihapitan ta
adi umeh ad Jerusalem.
5 Mu hidi damdaman nadatngan di emi panaynan i dida ot makak
ami. Ta an namin nadan ibba ta'un kimmulug an didan namin hinadan
ahawada ya imbabaleda ya intulud da'mi ta inggana ot idatong da'mih nan
pingngit di baybay. Ot hidiy pundu''unanmin namin an nundasal.
6 Ot ahi ami mumpakada i dida. Ot munlugan amih nan papol yaden
mumpanga'anamutda.
7 Ta innaynayun nan nunluganamni ta ingganaot dumatong amih ad
Tolemais ot bumaba amih nan papol ot emi tigon nadan ibba ta'un
kimmulug hidi ot umiyan amihdi i han ohay hilong.
8 Ta hidin nabiggat ot ume amih ad Sesaria ot ume amih balen Philip ot
hidiy umiyananmi. Hi Philip ya hiyay ohah nadan e mangitudtudu hi a'at
Jesus. Ya hiya boy ohah nadan pitun linala'i an pinto' nadan Apostoles an
mangipapto' hinadan ibba ta'un kimmulug hi ad Jerusalem.
9 Ya wadaday opat an imbabalenan binabai an aggeda ni' nun'alahin. Ta
diday e mangibagah nadan tatagu hinan impa'innilan nan Espiritun Apu
Dios.
10 Ta agge nadney niha"adanmih ad Sesaria ya dimmatong han propeta
an nalpuh ad Judea an hi Agabus.
11 Ta immalih awadanmi ya inalana nan balikis Paul ot pabobodnay
ta'lena ya hukina i diyen balikis Paul ot alyonay, Alyon nan Espiritun Apu
Dios di nan ud balikis ituwe ya athituy aton nadan Judyu an mamobod i
hiya hi ad Jerusalem ta iyedah awadan nadan bokon Judyu ta diday ukod
hi atondan hiya.
12 Ya an namin amin wahdi an nangngol i diye ya impatnamin inhapitan
hi Paul ta adi umeh ad Jerusalem.
13 Mu alyonay, Hanat adi ayu lumuwa te onyu mamaon di inomnoma'.
Ot ta'on ona' bobodon ta patayona' mu ta waday iyatana i Apu Jesus.
14 Ta athidi an adi mihapitan ot idinongmi mo ot alyonmiy, Ukod attog
hi Apu Dios hinan ma'at i he''a.
15 Ot mundadaan amin umeh ad Jerusalem.

21:8 21:8 Nan Na'na'at 6:1-7

16 Ya wadaday udum hinadan ibba ta'un kimmulug hidih ad Sesaria an
nanguyug i da'mi ta inye da'mi i han emi pun'iyanan hi balen Nason an i
Cyprus an nadney kimmulugana.

Hay E Nanigan Paul I James

17 Ot inaynayunmi bo ta ingganah dimmatong amih ad Jerusalem ya
ma''am'amlong nadan i'iban kimmulug hi nanigandan da'mi.
18 Ta hidiyen nabiggat ot ume amin da Paul ta emi tigon hi James
ya dedaot hidin namin nadan mangipangpanguluh nadan ibba ta'un
kimmulug hidi.
19 Ot alyon Paul i diday, Immali ami ta tigon da'yun i'iba. Ot
uhuhonan dida nadan ina'inat Apu Dios hinadan bokon Judyu an gapuh
nuntudtuduwana i dida.
20 Ta hidin dingngolda dadiyen imbagabagan Paul ot dayawondah Apu
Dios ot alyonda i Paul di, Tigom'en iba an ta'on on hitu ya linibuday Judyu
an ibba ta'un kimmulug. Ya an naminda ya pa'a''un'unudonda nadan uldin
ta'un Judyu.
21 Ya mahkit hi punnomnomanda te dingngoldan intanuddum anuh
nadan Judyu an e ni'ibobleh nadan nanganangayam ta adida unudon
nadan uldin ta'un Judyu. Te inalim anuy ta'on on adida ipakugit nadan
imbabaledan linala'i ya adida bo unudon nadan pangat ta'un Judyu.
22 Ya innilamin adi madne ya innilaondan wa'ahtu. Ta hiya nan mahapul
an waha atom hi mangipa'innila an adim pahiwon nadan uldin ta'un
Judyu.
23 Ot maphod on unudom tun alyonmin he''a. Te wahtuday opat an
linala'i an tee mon tuwen igibbuhda nan imbagada i Apu Dios hi atonda.
24 Ot hanat mi'ye'a i dida ta ume ayuh nan Templo ya ni'yat'an didah
nan pangat ta'u ya he''ay numbayad an namin hinadan mahapul an
idawat dadiyen linala'i i Apu Dios ya ahida mumpaklot. Atom'ehdi ya
hidiyey panginnilaan nadan tatagu an agge immannung nan dingngoldan
intanuddum ya ta wan innilaonda an un'unudom nadan uldin ta'un Judyu.
25 Ot dadiye'en bokon Judyu an kimmulug ya nuntudo' ami mo tuwalin
dida ta adida ihda nadan nibaki ya nan dala ya nan nabitkol an agge na'aan
di dalana ya ta adida ilo' di bokonda ahawa.
26 Ta hidiye mon nabiggat ot mi'yeh Paul i dadiyen opat an linala'i
ot atonda nan pangatdan Judyu ot ahida hunggop hinan Templo. Ot
mi'hapitdah nadan padi ta mala''uh di pituy algo ya way oha i dida on e
mangipi'nong hinan mi'nong ta mangipa'innilan inatda mo nan imbagadan
Apu Dios hi atonda.

Hay Nuntiliwandan Paul Hinan Templo

27 Mu hidin mun'adatngan nan mi'apitun algo ya wadada nadan Judyu
an i Asia an nanigo i Paul hidih nan Templo ot tiliwonda ta muntukukdah
nadan tatagun na'amung hidi an
28 alyonday, Da'yun i'ibamin Judyu, ma'ayu ta boddangan da'mi te
hituwen lala'i ya ena intanudduwan nadan atagutaguh abobboble ta
humihiwodan dita'un Judyu ya pihulonda nadan uldin ta'u ya ta'on on
tun Templo. Ya tayya bon impaghopnah tuy bokon Judyu yaden paniyo i
dita'u.
29 Manu'eh inalidah diye ya tinigodah Tropimus an i Epesus an ni'ye i
Paul hidih ad Jerusalem ta hiya nan alyondah on ni'ighop i Paul hidih nan
Templo ya dee mannot an agge.

30 Ta mun'ingalda ta dingngol nadan atagutaguh ad Jerusalem ot
mangedah din namin ot punlupdukdah Paul ot ipalah'unda ot pi'bagon
nan guwalya an ikalob nadan panton nan Templo.
31 Ta edaot patayon hi Paul mu waday e nangipa'innilah nan nabaktun
opisyal di tindalun di i Roma an nunhituh ad Jerusalem.
32 Ta e nun'ayagan diyen nabaktun opisyal di tindalu nadan tindaluna
ya nadan udum an opisyal di tindalu ot ahititinnagtagdan umeh nan
na'amungan nadan tatagu. Ya hidin tinigon nadan tataguh diyen nabaktun
opisyal di tindalu ya nadan tindaluna ya indinongdan manoplat i Paul.
33 Ot ipabangkiling diyen nabaktun opisyal di tindalu hi Paul hi duwan
bangkiling ot alyonay, On ngadan tuwen tagu? Ya undan nganney inatna?
34 Ya ahitutukukdan nambal ta ma''id ha mapto' hi ibagada. Ot ibagana
moh nadan tindaluna ta iyedah Paul hinan kampuda.
35 Ta hidin indatongdah nan way niha''adan nadan tindalu ot iya'attang
nadan tindalu ot ipaghopdahdi
36 te dakol nadan tatagun immehdi an nangimbubbungotda ta
muntukukdan analyonday, Patayonyu.

Hay Himmapitan Paul Hinadan Tatagu

37 Mu hidin eda ipaghop hi Paul hinan niha''adan nadan tindalu ya inalin
Paul hinan nabaktun opisyal di tindaluy, Wada'e bahan han ibaga' i he''a.
Ya inalin diyen opisyal di, On innilam an humapit hi Greek?
38 Alyo' ot on he''a din i Egypt an mi'buhul hi gubilnu an nangipanguluh
opat di libu (4,000) an tindalunah nan agge naboblayan.
39 Ya alyon Paul di, Bokon ha''on te ona' Judyu an i Tarsus an ohan
nundingngol an boble hi ad Silisia. Ot undan bahan adi mabalin ta
humapita' ni' hitudan tatagu.
40 Ya inabulut diyen nabaktun opisyal di tindalu. Ot matanna'dog hi Paul
hinan agdan ot padinongona nadan tatagu ot humapit i dida an inhapitnah
hapitdan Judyu.

22

1 Alyon Paul hinadan tatagu di, Da'yun i'iba ya a'ammod, igongahanyu
bahan tun ibaga' ta ahi nangamung di alyonyu.
2 Ya hidin dingngolda an ihapitnah hapitdan Judyu* ya namaman ma''id
ha al'ali. Ot inaynayun mon Paul an munhapit an alyonay,
3 Ha''on ya ohaa' an Judyu an niyayyama' hi ad Tarsus hidih ad Silisia
mu hituh ad Jerusalem di kimmiloga' ya hituy nun'adala' an bihtulu' hi
Gamaliel an nala'ing an tagu. Ta na'a'addalo' nan uldin an inun'unud
damdaman handidan a'ammod ta'u ta inta'dog'uh Apu Dios an umat i
da'yuh ad uwani.
4 Ta hiya nan pinalpaligat'u nadan mangun'unud hinadan tudtudun Jesus
an impapate' di udum i dida ya dakol di tiniliw'u an binabai ya linala'i on
impibalud'u dida.
5 Ya mabalin an tistiguwan nan nabaktun padi ya an namin nadan
mangipangpanguluh nadan Judyu an immannung datuwen ibaga' te diday
nangipa'apyaa' hinadan tudo' an alyo''ot hi e' ipatigoh nadan i'iba ta'un
Judyu hi ad Damaskus ta abulutonday e' puntiliwan hinadan kimmulug i
Jesus hidi ta iyali' didah tun ad Jerusalem ta madusada.

Hay Nangipa'innilaan Paul Hi Gapunah Kimmulugana

* **22:2 22:2** Hay hapit nadan Judyu hidi ya Aramaik.

6 Ya alyon bon Paul di, Mu hidin tuwen dumatong amih ad Damaskus ya
wa nin an tongan di algo ya alinah on wada han ma'binnang an nalpuh
ad lagud ta nabinangan nan awada'.
7 Ta natukkada' ya dingngol'u han munhapit an alyonay, Saul, tanganuna'
palpaligaton i he''a?
8 Ya inali' di, Nganney ngadanmu Apu? Ya inalinay, Ha''on hi Jesus an i
Nasaret an palpaligatom.
9 Ya nada'en linala'in nun'ibba' ya tinigodah diyen humilin mumbinang
mu adida ma'awatan nan nibagan ha''on.
10 Ya alyo' boh nan munhapit di, Apu Jesus, nganney pohdom hi ato'?
Ya inalinay, Tuma'dog'a ta inayunyun umeh ad Damaskus ot mipa'innilan
he"ahdi an namin nadan pohdon Apu Dios hi atom.
11 Ya piniloka' i diyen humilin mumbinang. Ta pipindona' mo hinadan
nun'ibba' ot iyeya' hi ad Damaskus.
12 Ya hidih ad Damaskus ya wada han lala'in hi Ananias an na'na'unnud
hinan uldin ta'un Judyu. Ta pa'allispituwon nadan ibba ta'un Judyu hi ad
Damaskus.
13 Ya immalih awada' ta hidin nihaggon i ha''on ot alyonay, He''an iba
Saul, tumigo mohpey matam.
Ya alinah on tumigo peman di mata'.
14 Ya inalinan ha''on di, Hi Apu Dios an dayawon nadan a'ammod ta'u
ya pinto' da'ah pangipa'innilaanah nan pohdona ta hiya nan tinigom nan
baalnan hi Jesus ya dingngolmuy hapitna.
15 Ta munhilbi'a i hiya ta em ipa'innilah atagutaguh tuwen tinigom ya
dingngolmu.
16 Ot agam mo ta ibagam i Jesus ta wan pakawanona nadan ina'inatmun
adi maphod ya numpabonyag'a.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Tamun Paul

17 Ot inaynayun Paul an munhapit an alyonay, Ta hidin numbangngada'
hituh ad Jerusalem ot eya' mundasal hinan Templo ya aya' nun'inop
18 an numpatigoh Apu Jesus i ha''on ya alyonay, Ma'ibaga'an umaan hituh
ad Jerusalem ta wan ma''id ha ma'at i he''a te nadan tataguhtu ya adida
damdama kulugon nan ibagam i dida an a'at'u.
19 Ot alyo' di, Apu Jesus, alina man nin ya abulutonda nan ibaga'. Te
undan aggeda innila nadan ina'inat'u an immeya' hinadan a'am'amungan
nadan ibba' an Judyu on nuntiliw'u ya hinanuplit'u nadan kimmulug i he''a
on impibalud'u dida.
20 Ya ta'on on hidin namatayandan Stephen an hiyay ohah nadan
mangita'dog i he''a ya inniladan pinhod'uh diyen inatdan hiya te waa' hidi
an ha''on di nangiyadug hinadan lubung dadiyen e namate i hiya.
21 Mu inalinan ha"on di, Hanat ume'a te honagon da'ah nadan adad-
dawwin boblen awadan di bokon Judyu.
22 Ya hidin munhapihhapit hi Paul ya dimminongdan igogongahanda
ni'. Mu hidin inalinay hiyay hinnag Apu Dios hinadan bokon Judyu
ya ahitutukukdaot nadan Judyu an alyonday, Umman hinaen tagu ya
udu'dulnay patayonyuot.
23 Ya immingaldan namin an imboholdah lubungdat pun'itopalda on
nun'ihabuwagday hupu'.
24 Ta na mon nabaktun opisyal di tindalu ya imbaganah nadan tindaluna
ta ipaghopdah Paul hinan niha''adanda ta wan ipahuplitna ta way atonan
mangibagah gapuna hi agge naminhodan nadan Judyu i hiya.

25 Mu hidin binobod nadan tindaluh Paul ta huplitonda ya inalin Paul
hinan oha an opisyal bon di tindalun wahdi di, Umman ohaa' bon Judyu
mu nibilanga' hi i Roma damdama ot undan dusaonyuy ibbayun i Roma
an ta'on on agge ni' nahumalya?
26 Ya hidin dingngol diyen opisyal di tindaluh diye ot ena ibagah nan
nabaktun opisyal an alyonay, Anakkaya! Umman anu i Roma hidiyen
lala'in ipahuplit ta'u.
27 Ot ma'anne moh diyen opisyal hi awadan Paul ot alyonay, Undan i
Roma'a anu?
Ya inalin Paul di, O ohaa' an i Roma.
28 Ya inalin diyen opisyal di, Ha''on ya numbayada' hi ongal an pihhu ot
ahiya' mibilang hi i Roma.
Ya inalin Paul di, O ot ha''on di nahamad an i Roma te i Roma nadan
a'ammod'u.
29 Ta nadan tindalu an e ot manuplit i hiya ya pun'ihunodda. Ya
timmakut hidiyen nabaktun opisyal hi nangipabobodana i Paul te adi
mabalin an atondahdiy i Roma hi'on agge ni' nahumalya.

Hay Nahumalyaan Paul Hi Ad Jerusalem

30 Ta hidi mon nabiggat ot ipa'aan nan nabaktun opisyal di tindalu nan
bobod Paul. Ot ena ipa'ayag nadan munhumalya an dadiye nadan nabak-
tun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot ipahumalyanah
Paul i dida te pohdona an innilaon nan analyon nadan Judyu hi bahulna.

23

1 Hidin wahdida ya intigon Paul hinadan na'amung an munhumalya i
hiya ot alyonay, I'iba, innila' an ma''id ha bahul'u i Apu Dios te an namin
nadan manomnom'un ina'inat'u ya hi Apu Dios di pinhod'un pa'amlongon
hi inggana.
2 Ya inalinnot nan nabaktun padi an hi Ananias hinadan tatagun
nihaggon i Paul ta tobobonday to'ona te alyonah ma'layyah.
3 Ya inalin Paul i hiyay, Alyom hi ma'layyaha' ta hiya nan ipatbobmuy
to'o' mu he''a otahan di ma'layyah te adim unudon di uldin ta'un Judyu.
Te ma''id ha niyuldin hi alyonay ipatbobmuy to'on nan humalyaom. Ot hi
Apu Dios ya iballohnan he''a hinaen inatmun ha''on.
4 Ya nadan tatagun nihaggon i Paul ya alyonday, Ta nganunmu ihya aton
hinay pangalim hinan nabaktun padin Apu Dios?
5 Ya alyon Paul di, I'iba, agge' attog innila hi'on hiya nan nabaktun padi
te onha innila' ot agge' inalin hiyay athidi te intugun Apu Dios an alyonay,
Tigonyu ta ma''id ha adi maphod hi ibagayuh nadan ap'apuyu.
6 Ya innilan Paul an wadaday Paliseu ya Saduse hinadan munhumalya
ta inlotnan himmapit an alyonay, I'iba, umman ohaa' bo an Paliseu an
umata' i ama mu manu'eh waa' hitun mahumalya ya gapuh pamatiya' an
mamahuwan di nate.
7 Ya hidin imbagan Paul hidiye ya munhahannu nadan Paliseu ya nadan
Saduse ta adi mo mun'u'unnud di ibagada.
8 Te nada'en Saduse ya adida patiyon an mamahuwanday nate. Ya adida
bo patiyon an wadaday anghel ya wadaday adi matigo. Mu nada'en Paliseu
ya patiyondan namin dadiye.
9 Ta nunhiglan ma''id ha pa'inonglan te munhahannuda nimpe. Ya nadan
udum an Paliseu an muntudtuduh nadan uldin di Judyu ya hi Paul mohpey
ita'dogda an alyonday, Ma''id eh'a ha inakhupanmih inatnah adi maphod.

Ot wada'ey himmapit i hiya hi anghel onu nadan adi matigo ot undan
bahulnah diye?
10 Ya namaman ayda mumpapatteh nan punhumalyaan ta timmakut nan
nabaktun opisyal di tindalu te alinah waday adi maphod hi ma'at i Paul
te wahdin nigawwah nan way punggguluwanda. Ot honagona nadan
tindaluna ta eda awiton hi Paul ot ibangngaddahdih nan niha"adanda.
11 Ta hidin nahdom ya numpatigoh Apu Jesus i Paul an alyonay,
Mundinol'a ot nan inatmun nangita'dog i ha''on hituh ad Jerusalem ya
atbohdiy atom hi umayam hi ad Roma.

Hay Nunhahapitan Nadan Judyu Hi Atondan Mamate I Paul

12 Hidin nabiggat ot ma'amung nadan udum an Judyu ta hahapitonday
atondan mamate i Paul. Ta insapatadan adida mangan ya adida uminum
ta ingganah on patayondah Paul.
13 Ya hay bilang dadiyen Judyu ya nahulukdah napat (40).
14 Ot umedah nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu ot alyonday, Hinamadmin nunhahapit ta an amin ami tee
ya adi ami mangan ya adi ami uminum ta ingganah onmi patayon hi Paul.
15 Ot hay maphod hi atonyu pibo an da'yun namin an munhumalya ya
ipaadyuh nadan opisyal di tindalun di i Roma ta iyalidahtuh Paul an hay
pangaliyu ya ta wan ihamadyun humalyaon. Ya deot an wa amihdih nan
awon an bota'onmi dida ta patayonmih Paul.
16 Mu wada han lala'in amuna'on Paul an na'innilaanah diyen nunhahap-
itanda ot umeh nan niha"adan nadan tindalu ot ibaganan Paul hidiyen
dingngolna.
17 Ot ipa'ayag mon Paul di ohah nadan opisyal di tindalu ot alyonay, Iyem
hituwen unga hi awadan nan nabaktun opisyalyu ta waday ibaganan hiya.
18 Ot iyen mon diyen tindalu hinan awadan nan nabaktun opisyal ot
alyonan hiyay, Impa'ayaga' hinan nibalud an hi Paul te alyonay wada anuy
ibagan tuwen unga i he"a.
19 Ot podnon nan nabaktun opisyal di tindaluh diyen unga ot bu-
mata"anda ot alyonan hiyay, Nganne nan pohdom an ibagan ha''on?
20 Ya inalin diyen unga di, Apu Kapitan, umman hinahapit nadan Judyu
an hi bigat ya ibagadan he''a ta iyem hi ulitau' an hi Paul hidih nan
punhumalyaan an hay pangalida ya pohdondan ihamad an humalyaon.
21 Mu hanat adim aya unudon hidiyen ibagada te umman nahulukdah
napat (40) nadan umalin mumbota' i da'yuh nan awon an adida mangan
ya adida uminum ta inggana anuh onda patayon hi ulitau' an hi Paul. Ya
innila' an nundadaandan mangat ot nangamung'ah pohdom hi atom.
22 Ya alyon diyen opisyal di, Hanat adim ibagah udum hituwen imbagam
i ha''on. Ot ituda'na ta ume.

Hay Nangipiyayandan Paul Hinan Gobelnador Hi Ad Sesaria

23 Hidin immeh diyen lala'i ot ayagan diyen nabaktun opisyal di duwa
boh nadan opisyal di tindalu ot alyonay, Ibagayu ta mundadaanday
duway gahut (200) hinadan tindalun mangidallan an umeh ad Sesaria ya
napituy (70) mungkabayu ya duway gahut (200) an mangdon hi pahul. Ta
na"ahdom'e ya nakak ayu i da Paul.
24 Ya inikakyu dohah nadan kabayu ta itakkayan* Paul. Ya inhamadyun
mangipapto' i hiya ta ingganah idatongyuh awadan nan gobelnador an hi
Felix.

---

* **23:24 23:24** Hay pangalin di udum hinan itakkayan ya ihakayan.

25 Ot muntudo' hidiyen nabaktun opisyal di tindalu i Felix an alyonay,
26 Ha''on an hi Klaudius Lisias ya teen muntudo'a' i he''a, Apu Gobelnador Felix. Uddinnona ayuhna?
27 Muntudo'a' tee i he''a ta ipa'innila' an hituwen lala'i an impiyali' ya tiniliw nadan udum an Judyu an patayondaot. Mu hidin na'innilaa' an i Roma ot ume amih nadan tindalu ot emi awiton.
28 Ot ipiye' hinan munhumalya ta humalyaonda te pinhod'un innilaon di gapunah nangidalomandan hiya.
29 Mu onnot on namahmahan ya ma''id ha bahulna hi gumalat hi e pamatayan onu e pangibaludan i hiya. Te hay gapunah eda nangidaloman i hiya ya alyonday adina unudon nadan uldindan Judyu.
30 Ya teen dingngol'u an hinahapitdan mahapul an patayonda. Ta hiyah tuwe nan nimmanomnoma' ot ipiyali' teen he''a. Ya ibaga' bo hinadan mangidalom i hiya ta he''ay umaliyandah pundalomanda. Ot ammuna ni' hituwe hi itudo''un he''ah ad uwani.
31 Ta inunud nadan tindaluh diyen inalin nan opisyalda ta inyedah Paul hi ad Antipatris i diyen nahdom.
32 Ya hidin nabiggat ot mumbangngaddah ad Jerusalem nadan nangidallan an tindalu ta nadan nungkabayun tindaluy nanginayun an nangiyen Paul hi ad Sesaria.
33 Ta hidin dimmatongdahdi ot umedah awadan nan gobelnador an hi Felix ot idatda nan tudo' i hiya ot iyukodda mohpeh Paul i hiya.
34 Ya hidin binahan nan gobelnador hidiyen tudo' ot mahmahanay probinsyah nalpuwan Paul. Ya hidin imbagan Paul an i Silisia
35 ya alyon Felix i hiyay, Indani ta umali nadan nangidalom i he''a ta ahi' donglon nan pambalmuh nan alyonda. Ot ipiyenah Paul hinan balen din patul an hi Herod ta hidiy pungguwalyaandan hiya.

24

Hay Nangidaloman Nadan Judyu I Paul

1 Nala''uh di limay algo hi nangiyaliyanda i Paul hi ad Sesaria ot ahi umali nan nabaktun padi an hi Ananias ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya nan abugadu an hi Tertulius. Ot eda ipa'innilah nan gobelnador nan ipabahulda i Paul.
2 Ot ipa'ayagdah Paul. Ta hidin immali ya inhipun nan abugadu an hi Tertulus an mangibagah nan nun'iyalidahdi an alyonay,
Apu Gobelnador Felix, ongal di punhanaanmin he''a te gapuh nan pangipapto'mu ya limminggop ya ongal di pinumhodan tun boble ta'u.
3 Ta mun'am'amlong amin bimmoble i danaen mapmaphod an inatmu.
4 Adimi pohdon an taktakon da'ah nan tamum mu ta igongaham bahan hituwen kittang an ibaga'.
5 Manu'eh immali amihtu ya pinhodmin ipa'innilan he''a an hituwen tagun hi Paul ya hiyay mangdat hi gulu hinadan awadan nadan Judyu an uma'umayana. Ya hiya bo udot di ohan mangipangpangulu hinadan tatagun nibahhoy pundayawda te un'unudonda han i Nasaret.
6 Ya impatnana bon e mangat hinan nibagah nan uldinmin adi aton hinan Templo ta hiya nan tiniliwmi. [Ta hiya nan pohdonmin mahumalya mu ta miyunnudan hinan uldinmin Judyu di panumalyam i hiya.
7 Mu immali nan nabaktun opisyal di tindalu an hi Lisias ot pilitonan awiton hi Paul ta ma''id mo ha inatmin nanumalyan hiya.]*

* **24:7 24:7** Hidin hopap di nitudo'an nan Biblia ya ma''id ha mapto' ya agge niddum nadan naha'mut hinan [ ].

8 Ta ona impiyalihtu ot ahina alyon di da'miy umalihtu ta he''ay
pangipahumalyaanmin hiya. Ot maphod on humalyaom hituwen tagu ot
ma'innilaam an immannung an namin danaen ipabahulmin hiya.
9 Ya inyunnud nadan nun'ibbanan Judyu an alyonday, Hiya peman.

Hay Nambal Paul

10 Ta hidin impahapit nan gobelnador hi Paul ot alyonay,
Apu gobelnador, innila' an nahamad di punhumalyam te nadney
himmumahumalyaam hitun numboblayan ta'u. Ot hiya nan madinola' an
mambal i naen ipabahuldan ha''on.
11 Ya pohdom'en mahmahan hi'on immannung tun pambal'u ya mabalin
te dakolday mangiyuhuh an agge ni' nala''uh hi himpulut duway (12) algo
an nihipun hidin immaya' hi ad Jerusalem hi e' nundayawan i Apu Dios.
12 Ya ma''id attog ha tinigon nadan Judyu i ha ni'hannuwa' hinadan
na'amung hidih nan Templo. Ya ma''id bo ha tinigoda hi e' nungguluwan
i dida an ta'on on hinadan a'am'amunganmi.
13 Ta hiya nan ma''id ha mangiyuhuh te agge immannung hinaen
impabahuldan ha''on.
14 Mu hay ibaga' i he''a hi dayawo' ya nan Dios an dinayaw handidan
a'ammodmi. Ya hay ato' an mundayaw ya unudo' nan intuddun Jesus
an nan alyon datuweh nibahho. Ya unudo' bon namin nadan Nitudo' an
Tugun ya nadan intudotudo' handidan propeta.
15 Ta an namin ami i datuwen nangidalom i ha''on ya hay hahaddonmi
ya din inalin Apu Dios an pummahuwanah nadan naten tatagu an ta'on
on nadan nun'abahulan ya nadan pinakawan Apu Dios di bahulda.
16 Ta hiya nan hahalipodpodo' di pangat'u ta wan ma''id ha ato' hinadan
pumbahulan i Apu Dios ya hitudan tatagu.
17 Ya nadney agge' immayan hi ad Jerusalem mu lo'tat ya ninomnom'u
ot umeya' an inye' nan pihhun mihmo' hinadan nun'awotwot hidi. Ya
innayun'u mo bon indawat nan pinhod'un idawat i Apu Dios.
18 Mu hidin tinigodan waa' hinan Templo an inat'u mo nan nibagah nan
uldinmin Judyu hi aton ta ahita mibilang hi malinis ya ma''id ha dakol hi
tatagu ya ma''id ha munggugulu.
19 Mu wadaday udum an Judyu an i Asia an nangimatun i ha''on hidi.
Ot on'e waday tinigodah nibahhoh inat'u ya udu'dul on diday umalin
mangidalom i ha''on.
20 Ma''id'e ya datuwen nalpuh ad Jerusalem hi ad uwaniy mangibaga
hi'on waday inakhupandah bahul'uh din nanumalyaandan ha''on hidi.
21 Mu ma''id ha mapto' ya hay ipabahuldan ha''on ya nan imbaga' hidin
nunhumalyaandan ha''on an inali' di, Hay gumalat hi punhumalyaanyun
ha''on ya nan pamatiya' an mamahuwan di nate.
22 Mu hi gobelnador an hi Felix ya innilana tuwaliy udum hinan a'at nan
tudtudun Jesus. Ta hidin imbagan Paul hidiye ya indinongnan nanumalya
i hiya ot alyonay, Indani ta umali nan nabaktun opisyal di tindalu an hi
Lisias ya ahi' ipanuh hituwen pundadallomanyu.
23 Ya inalina boh nan ohan opisyal di tindalu ta inayunan ipaguwalyah
Paul mu ta adina ipagol nan pohdon Paul an aton ya ta'on on nan umalin
manigon Paul an mangdat hi mahapulna.
24 Nala''uh di atnay algo ya immali boh Gobelnador Felix an didan duwah
nan ahawanan hi Drusila an Judyu. Ot ipa'ayagnah Paul te pinhoddan
donglon di a'at di e pangulugan i Jesu Kristu.

25 Mu hidin ib'ibaggan Paul i dida nan a'at di maphod an pangat ya hay
a'at di pangono'nongan hi aton ya hay a'at di punhumalyaan Apu Dios hi
udum hi algo ya timmakut hi Felix. Ot alyonan Paul di, Ammuna ni' ta
indani bo ta wada'ey timpu' ya ahi da'a bo ipa'ayag.
26 Muden hi Felix ya hihimlonay idat Paul i hiya hi pihhu ta wan
ipalubusna. Ta hiya nan agaggaon impa'ayagnah Paul on himmanaphap-
pitanda.
27 Ta hiyah diyen nibabalud hi Paul an agge inlubus Felix te pohdonan
hiyay pohpohdon nadan Judyu. Ta lo'tat ya nala''uh di duway tawon ot
mipallog hi Porsius Festus an nunggobelnador.

25

Hay Nunhumalyaanda I Paul Hi Ad Sesaria

1 Hidin mi'atluh algo hi nunggobelnadoran Festus hinan probinsya hi ad
Judea ya nakak hi ad Sesaria ot ume ni' hi ad Jerusalem.
2 Ya imme nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan
Judyu hi awadana ot pun'ibagada nadan ipabahulda i Paul ot ihapihapi-
tanda
3 ta wan pumbangngadonah Paul hi ad Jerusalem. Te ninomnomda bon
e bota'on ta patayonda.
4 Mu alyon Festus di, O wahdih Paul hi ad Sesaria an nibalud. Ya agagga
ya mabangngada' ot mabalin an
5 pi'yaliyonyu dohah nadan mangipangpangulu i da'yu ta hidiy pangi-
dalomanyu i hiya hi'on waday bahulna.
6 Ta niha''ad hi Festus hi ad Jerusalem i han umeh hindumingguwan ot
ahi mibangngad hi ad Sesaria an in'uyugnay udum hinadan mangipang-
panguluh nadan Judyu. Ta hidin nabiggat hi awahdina ot umeh awadan
nadan mumpunhumalya ot ipa'ayagnah Paul.
7 Ya lini'woh nadan Judyu an nalpuh ad Jerusalem ot agadah bagah
nadan ipabahulda i Paul mu ma''id ha muntistigu i dadiyen ipabahuldan
hiya.
8 Ya alyon Paul di, Ma''id ha nomnomnomo' hi bahul'u te inunud'un
namin nadan uldinmin Judyu ya nadan uldin di patul hi ad Roma. Ya
agge' pinihul nan Templo.
9 Mu hi Festus ya pinhodnan hiyay pohpohdon nadan Judyu ta hiya nan
iyunnudnan dida ta alyonan Paul di, On pohdom an ibangngad da'ah ad
Jerusalem ta hidiy e' panumalyaan i he''a?
10 Ya alyon Paul di, Wahtuwa' moh tun punhumalyaan di i Roma ot hituy
ahumalyaa'. Ot innilam attog teen ma''id ha numbahula' hinadan Judyu.
11 Mu wada'ey numbahula' ta mahapul ona' mipapate ya ta'on ya
pinateya' i dida. Mu layah'eh tuwen eda nangidaloman i ha''on ya adi
mabalin an patayona' i dida. Mu gapu ta ipapilityun ipabahul i ha''on
di agge immannung ya udu'dul mo attog on nan patul hi ad Roma di
manumalya i ha''on.
12 Ot ibagan Festus hinadan uggan muntugun i hiya hi'on mabalin
hidiyen imbagan Paul ya alyonday mabalin. Ot alyona mo i Paul di, O
alyom'e on udu'dul on nan patul hi ad Roma di manumalya i he''a yaden
deyaya.

Hay Naminhodan Nan Patul An Hi Agripa An Mangngol Hi Ibagan Paul

13 Agge nadne ya immalih ad Sesaria han patul di ohan boblen di Judyu
an hi Agripa an didan duwa i Bernis ta eda tigon nan gobelnador.

14 Ya i diyen awahdida ya imbagan Gobelnador Festus i da Agripa an
alyonay, Wahna man ta'wa han lala'i an nibalud hidin nunggobelnadoran
Felix.
15 Hidin immaya' hi ad Jerusalem ya alyon nadan nabaktun padi ya
nadan udum an mangipangpanguluh nadan Judyu hi dusao'.
16 Mu inali' i diday, Adi mabalin te da'min i Roma ya gahin di mahumalya
nan tagun nidalom ta way atonan mambal hinadan ipabahuldan hiya.
17 Ta hiya nan immalidah tun namin ta hidin nabiggat ot ma'anneya'
hinan punhumalyaan ot ipa'ayag'uhdih diyen nibalud.
18 Mu hidin himmapit nadan nangidalom i hiya ya hay punnomnom'u
ya waday numbahulana mu onnot on ma''id.
19 Te ha'e han ipabahuldan hiya ya ammuna nan a'at di pundayawda
hinan Dios an dayawonda ya nan a'at han hi Jesus an inalin Paul di nate
ot tumagu.
20 Ya agge' innilay ato' an mangipanuh i ha athidi. Ta namaag mo ot
ibaga' i diyen nibalud hi'on pohdonan umeh ad Jerusalem ta hidiy ena
ahumalyaan.
21 Mu hay pinhodna ya udu'dul anuh on mibalud hitu ta ingganah on
nan patul hi ad Roma di manumalyan hiya. Ta hiya nan impaguwalya' ta
ingganah pangipa'aya' i hiyah nan patul hi ad Roma.
22 Ya alyon Agripa di, Pohdo' an donglon di ibagan Paul.
Ya alyon Festus di, O ta'omman ya impa'ayagtah bigat.
23 Ta hidin nabiggat ot ume da Agripa i Bernis hinan a'amunganda an
nunlubungdah nan lubung di patul ta ma'attigoy anabaktun di sa'adda. Ya
dakolday nitnud an opisyal di tindalu ya nadan nabaktuy sa'adda i diyen
boble. Ot ipa'ayag Festus hi Paul.
24 Ta hidin impaghopdah Paul ot alyon Gobelnador Festus di, Apu patul
Agripa ya da'yun namin an na'amung, hiyah tuwe nan lala'i an indalom
nadan Judyu an i Jerusalem an ipapilitdan ipapate.
25 Mu ma''id ha inakhupa' hi bahulna hi e pangipapatayan i hiya. Ya
gapu ta pinhodnan e mipahumalyah nan patul hi ad Roma ya inyabulut'u
mon ipiyehdi.
26 Mu ma''id ha mipanomnom i ha''on hi itudo''uh nan patul hi bahulna.
Ot hiya nan impa'ayag'uhtu ta donglonyuy a'atna an namama i he''a apu
Agripa ta hay ibagayuh itudo''u.
27 Te undan namaag ya impiye ha balud an ma''id ha itudo''uh bahulna.

26

Hay Nangibagaan Paul Hi A'atna I Nan Patul An Hi Agripa

1 Alyon Agripa i Paul di, Pohdo' an donglon di ibagam hi ad uwani.
Ya intigon Paul hinan patul ot alyonay,
2 Apu patul, mun'am'amlonga' ta he''ay wahtuh ad uwani an mangngol
hinan pambal'uh nan ipabahul nadan ibba' an Judyu i ha''on.
3 Te he''a ahan di nanginnilah nan a'at di pangatmin Judyu an gumalat
hi pun'a'ahhiyanmi. Ot hanat donglom bahan hituwen uhuho'.
4 Nadan ibba' an Judyu ya inniladay a'at'un nihipun hi a'unga' ta
ingganah ad uwani te bimmoble ami. Ya ta'on on hi ad Jerusalem ya
innilaa'.
5 Ot onha pohdonda ta ibagada ya na''innilaa' i dida an ha''on di ohah
nadan niddum hinadan Paliseu an mangun'unud hinadan pangatmin
Judyu.

6 Mu manu'eh waa' hitun mahumalyah ad uwani ya gapuh nan
kimmuluga' i Jesus an hiyay nipa'annungan din inalin Apu Dios i handidan
a'ammodmi te minahuwan Apu Dios hidin natayana.
7 Mu nadan ibba' an Judyu ya adida abuluton hidiyen na'at ta hiya
nan ihamhamaddan mundayaw i Apu Dios hi abigabigat ya ahodohodom
te pinhoddan ipa'annung Apu Dios i didah diyen inalina. Mu patiyo'
an impa'annungna mo tuwali ta hiya nan patiyo' an mamahuwanday
numpun'ate. Apu patul, hituwen kulugo' di gumapuh nangidaloman nadan
ibba' an Judyu i ha"on.
8 Ya da'yu'en na'amung ya tanganu onyu adi patiyon an hi Apu Dios ya
taguwonay nate?
9 Handi ya umata' i dadiyen nangidalom i ha''on te inat'uy abalina' an
namalpaligat hinadan kimmulug i Jesu Kristu an i Nasaret.
10 Te hiyah diye din inat'uh ad Jerusalem an eya' numpa'apyah tudo'
hinadan nabaktun padi ta iyabulutda an e' ipabalud nadan kimmulug i
Jesus. Ya wa'et alyonday mipapateda on inyunnud'u.
11 Ta imme'immeya' hinadan a'am'amungan di ibbamin Judyu ot ibaga'
an paligatonda nadan kimmulug i Jesus. Ya ta'on on ha''on ya nun-
higlay nangat'u i dida te pinhod'un pihulondah Jesus ya indinongdan
mangun'unud hinadan tuguna. Ya nunhiglay bohol'u i dida ta ta'on on
dedah nadan boblen di bokon Judyu on immeya' hidi ta wa'e ha inakhupa'
hinadan kimmulug i Jesus on pinaligat'u.

Hay Nangibagaan Paul Hi Gapunah Kimmulugana

12 Ya wada han umaya"ot hi ad Damaskus ta e' bo tiliwon nadan
kimmulug i Jesus hidi.
13 Mu hidin tongan di algo an nungginawwa amih nan awon an umeh
ad Damaskus ya alinah on wada han humilin mumbinang mu nan algo an
nalpuh ad lagud an nipto' hi awada' ta nabinangan nan awada' ya atbohdih
nadan nun'ibba'
14 ta nun'atutukkad amin namin. Ya dingngol'u han munhapit an
inhapitnah hapitmin Judyu an alyonay, Saul, tanganuna' palpaligaton i
he''a? Adim inaynayun hinaen em ato'aton te ma''id damdama ha hilbinan
dida ya on'aot mahmo'.
15 Ya inali' di, Nganney ngadanmu Apu?
Ya inalinay, Ha''on hi Jesus an palpaligatom.
16 Tuma'dog'aot te manu'eh numpatigowa' i he''a ya pinhod'un
munhilbi'an ha''on ta em ipa'innilah tuwen tinigom an a'at'u ya nadan
udum an ipa'innila' i he''a.
17 Honagon da'ah awadan nadan ibbam an Judyu ya ta'on on hinadan
bokon Judyu an ta'on on innila' an waday atondan he''a mu ipadutu' da'a
i ha"on.
18 Te adi maphod di pangatda an ayda wah nan munhihillong mu ume'a
ta em ipa'innila i dida nadan tugun'u ta wan mapatalan di nomnomda ta
idinongdan mangat hinadan pumbahulan ta hi Apu Dios di un'unudonda
an bokon hi Satanas. Te nan eda kumulugan i Apu Dios di apakawanan di
bahulda ta middumdah nadan tataguna.
19 Ta hiya nan ibaga' i he''a apu patul an hinaen inuhuh'un he''a an inalin
Jesus ya hiyay inun'unud'u.
20 Ta hay namanguluh e' nangipa'innilaan ya nadan tataguh ad
Damaskus ot ahi hi ad Jerusalem ot ahi nadan tataguh abobbobleh nan
probinsya hi ad Judea. Ya imbagabaga' boh nadan bokon Judyu ta way

atondan mangidinong hinadan impa'inghadan ato'aton ta hi Apu Dios di unudonda. Ya imbaga' bon dida an nan pangatday panginnilaan hi'on immannung an kimmulugda.
21 Ta danaey gapunah e nuntiliwan nadan ibba' an Judyu i ha''on hinan awadan nan Templo hi ad Jerusalem ta eya''ot patayon.
22 Mu nihipun hidin nangipa'in'innilaa' hi a'at Jesus ta ingganah ad uwani ya hi Apu Dios di bimmanoddang i ha''on. Ot teen hiya boy ipa'innila' i da'yun nundongol an tatagu ya da'yun ni'yamung hi ad uwani. Te hituwen itudtudu' ya hiya datuwe din impa'innilan Moses ya nadan udum an propetan Apu Dios.
23 Te inaliday hidiyen Kristu an honagon Apu Dios ya mapalpaligat ya mipapate mu ahi mamahuwan ta hiyay namanguluh timmagu ot ahi nadan numpun'ate ta ipa'innilanah nadan Judyu ya nadan bokon Judyu an hiyay alpuwan di nahamad an itaguwan.
24 Ta on inuhuh Paul hidiye ya inlot nan gobelnador an hi Festus di hapitnan alyonay, Paul, umman nee nabongang'a an binongang da'ah nan em inada'adal.
25 Mu alyon Paul di, Apu Gobelnador, aggeya' attog nabongang te hituwen inali' ya immannung an bokon hapit di nabongang.
26 Ya manu'e hi adiya' tumakut an mangibaga i datuwe hinan patul ya innila' an innilana tuwali te nundingngol hidiyen na'na'at.
27 Ot he''a apu patul, undan adim patiyon nadan intuddun handidan propetan Apu Dios hidin nadne? Hay innila' ya patiyom.
28 Ot alyon nan patul an hi Agripa di, Undan hay punnomnommu ya dingngol'uh ad uwani ya patiyo' ta mumbalina' ot boh Kristianu?
29 Ya alyon Paul di, Hay pinhod'u ahan ya hay eyu kumulugan an ta'on on hi udum hi algo hi'on bokon hi ad uwani. Ot an namin ayu ya idasalan da'yu ta kumulug ayu ya hanat umat hi pangulug'uy pangulugyu mu ta adi ayu mibalud an umat i ha''on.
30 Ya hidin indappuh Paul nan inalina ya timma'dog nan patul an hi Agripa ya nan gobelnador an hi Festus ya hi Bernis ya nadan tatagun ni'yamung i didahdi
31 ot lumah'undan namin ot humanahapitdan alyonday, Hinaen tagu ya ma'innilan ma''id ha nibahhoh inatna hi gumapuh ibaludana onu atayana.
32 Ya alyon nan patul hinan gobelnador di, Onha agge niluh an imbaganan nan patul hi ad Roma di manumalyan hiya ot mabalin an milubus hi ad uwani.

27

Hay Numpapolan Da Paul An Immeh Ad Roma

1 Hidin nahahapit an ume amih ad Roma hidih ad Italy ot awitondah Paul ya nadan udum an ibbanan balud ot iluganda didah nan papol ot iyukodda dida i Julius an ohah nadan opisyal di tindalu an munhilbih nan ap'apuh ad Roma.
2 Ya hidiyen papol an nunluganan mi ya nalpuh ad Adramitium an ini'wanah nadan bobleh nan probinsya hi ad Asia an wah nan pingngit di baybay. Ya wada bo han i Tesalonika hidih ad Masedonia an ni'lugan i da'mi an hi Aristarkus. Ot ume ami
3 ta damunah nabigat ya dimmatong amih ad Sidon ot mundagguh amihdi. Ya hi Julius an ma'ulen tagu ya inyabulutna an mabalin an e tigon Paul nadan ibbana ta boddanganda hiyah nadan mahapulna.

4 Ya hidin nakak ami boh ad Sidon ya nidamu han puwo' ot ihingngimi
moh ad Cyprus an nigawwah nan baybay ta ini'wamih nan da'gingna an
adi dalanon nan puwo'.
5 Ot inaynayunmin i'wah nan nihaggon hi ad Silisia ya hi ad Pampilya
ot dumatong amih ad Mira hidih ad Lisia.
6 Ta hidiy nangakhupan nan opisyal an hi Julius i han papol an nalpuh
ad Alexandria ot hidiyey emi punluganan an umeh ad Italy.
7 Ta nakak ami bo mu immanul'ulle nan papol hi atnay algo ot ahi ami
dumatong hi ad Nidus te midamu bo nan puwo' ot ihingngimi mo bo ta
ingganay lina"uhanmih ad Salmon hidih ad Krete an nigawwa damdamah
nan baybay an inyunudmih nan da'gingna an adi dalanon nan puwo'.
8 Ta athidiy inatmi mu naligatan ami ta inggana ot dumatong ami i han
boblen nungngadan hi ad Ihandiyan di Papol an nihaggon hi ad Lasea.
9 Ta gapuh nan natanaktakanmih nan awon ya nala"uh nan ngilin an
pun'ulatan di Judyu* ta atatakut mo on inayun nan papol an ume te
na'innila an hidiyen timpuy ahipuwo'an. Ta himmapit hi Paul ot alyonay,
10 I'iba, hay innila' ya mapa"ih tun papol hi'on ta'u inaynayun an ume ot
mun'itotopal tudan kalga ya wadaday malting i dita'u.
11 Mu hay pohdon nan mummanehoh nan papol ya nan ud papol ya
inaynayundan ume. Ya nihapitan bo nan opisyal di tindalu ta inyunnudna
i dida an bokon nan inalin Paul.
12 Ya hidiyen boblen awadanmi ya adi anu maphod hi umohnongan hi'on
waday puwo'. Ta hiya nan dakolda boy namhod an inayunmi an ume ta
alina ya miluh an dumatong amih ad Poniks hidih ad Krete. Te udu'dul
anuhdi di emi umohnongan ta inggana hi mala"uh di ahipuwo'an.

Hay Nanamuwan Nan Puwo' Hinan Papol An Nunluganan Da Paul

13 Ta hidin hiyah dimmindinong nan puwo' ya alyonday mabalin an
makak ami mo. Ta ginuyudda nan linnongda an gumo' an mangipudong
hinan papol ot makak ami mo ot inaynayunmin i'wah nan pingngit di
baybay hi ad Krete.
14 Mu indaniyot ya inihbod han mabikah an puwo' an nalpuh ad Krete.
15 Ya amod ona pumbangngadon nan papol ot iyunnudmi moh nan
pangipluyan nan puwo'.
16 Ta lo'tat ya dimmatong ami i han boblen nigawwah nan baybay
an ad Kauda. Ta gahin di ilugandahdi nan bangkan ginuyuguyud nan
niluganan mi ta adi pa"ihon nan puwo' mu naligatandan nangilugan.
17 Ta hidin inluganda nan bangka ot ihamaddan ikaput nan papol an
nunluganan mi te iyaguhdah pama"ihan nan puwo'. Ot aanonda mo bo
nan ay bandela an mangiyeh nan papol ta ta'on on mun'ul'ullen ume mu
ta adi iye"en nan puwo' hinan mapulantag an boblehdi hi ad Libya.
18 Mu i diyen nabiggat ya hiya damdamah diyen ibibikah nan puwo' ta
munhinnigi nan nunluganan mi ot pun'ipadokpahmi mo nadan kalga ta
yumapo nan papol.
19 Mu hidin nabiggat bo ya hiyah diye damdama ot pun'ipadokpahda bo
nadan udum an mun'adamot an ma'usal hinan papol.
20 Mu hiya damdaman adi duminong nan puwo' ta nadney aggemi
nanigan hinan algo ya bittuwon ta lo'tat ya ay hanan ma"id ha itaguwanmi.

---

* **27:9 27:9** Nan ngilin an pun'ulatan di Judyu ya hidiye nan ma'alih Yom Kippur.

21 Ya agge ami nangnangngan hi atnay algo ta lo'tat ya alyon Paul
hinadan tataguy, Da'yun i'iba, onha dingngolyu tuwali din inali' ta agge
ta'u nakak ad Krete ot wan ma"id ha athituh na'at.
22 Mu ta'on ya hanat adi ayu minomnoman ot ma''id ha ohah mate i dita'u
an ammuna tun papol an malnong.
23 Te hi Apu Dios an dayawo' an ud tagun ha''on ya intuda'na han anghel
an numpatigon ha''on ad na''ugab
24 an alyonay, Paul, adi'a tumakut te mahapul an dumatong'ah awadan
nan ap'apuh ad Roma. Ya gapun he"a ya pi'ipapto' Apu Dios nadan
nun'ibbam.
25 Hiyah naey inalin nan anghel i ha''on ot hanat adi ayu nimpe tumakut
te innila' an ipa'annung Apu Dios hinaen inalina
26 an ta'on on mihipag tun papol an niluganan ta'u.

27 Ta hidin mi'apulut opat (14) di labi hi awadanmih nan baybay an
nungngadan hi Mediterranean ya ginibo' nadan muntamuh nan papol an
mun'ihaggon nan papol hinan luta.
28 Ot lukudonday dinallom nan baybay ya umeh napat (40) di metro. Ya
hidi bon imme"e"ele nan papol ot lukudonda ya tulumpuluy (30) metroy
dinallomna.
29 Ya timmakutda te alinah waday idungpupan nan papol hinadan batu
ot alanda moy opat an mun'adadamot an gumo' ot iga'oddah nan papol ot
ogahondah nan liting hinan baybay ta adi ume nan papol ot hahaddonmiy
ena abigatan.
30 Ya nadan mumpuntamuh nan papol ya ninomnomdan bumtik ta
inalada nan bangka ot ipahalugdah nan liting ot hintamtamuwondah nan
gumo' hi hinangngab nan papol.
31 Mu alyon Paul hinadan tindalu ya nan opisyalda di, Wa'et umaandahtu
datuwen mumpuntamuh tun papol ya mate ta'un namin.
32 Ot bongwahon mon nadan tindalu nan tali an tayun nan bangka ta
nagah hinan baybay.

33 Ya hidin tuwen mabigat ya inalin Paul i didan namin di, Mangan
ta'uot te duway duminggu mo tayyay agge ta'u nanganan an gapuh e ta'u
timmakutan.
34 Ot agaot ta mangan ta'u te mahapul an waha i'ilog ta'u. Ot innila' an
ma"id nimpe ha mate i dita'u.
35 Ot alan Paul nan tinapay ot mundasal ta dingngoldan namin di
nundasalana ot upingonay kittang ot anona.
36 Ya nawada mohpey dinoldan namin ot manganda.
37 Hay bilangmin namin ya duway gahut ya han napitut onom (276).
38 Ya hidin nabhug ami ot pun'itopalda nan balundan boga an agge nakan
ta yumapo nan papol.

Hay Napa''ihan Nan Papol An Nunluganan Da Paul

39 Hidin nabiggat ya tinigoda han boblen aggeda innilay ngadana. Mu
hidih nan da'ging di baybay ya wahdi han nadadawoh hi duma"alan nan
papol ya pinhoddan ipluy hidi.
40 Ot pumbohatda mo nadan nangaputdah nan inggahdah nan liting an
gumo' ta nun'a'agah hinan baybay ot pun'ubadda bo nan kaput di kayiw
an mungkauh hinan liting ta mange nan papol ot ipatuluda bo din ay
bandelan mangipiyeh nan papol ot ahimi mohpe ipluy i diyen duma"alan
di papol.

41 Mu onnot on atappo ahan hidiyen baybay ta on imme nan papol ya
ammunay bongwahnan niha'moh nan pulantag ta munhinnigih pangat
nan mabikah an dalluyun ta nun'apapa''ih.
42 Ya hay ninomnom nadan tindalu ya patayondan namin nadan
balud an ni'lugan i dida te hay punnomnomda ya alinah humalugda ya
binumtikda.
43 Mu nan opisyal di tindalu ya aggena pinhod an pi'patedah Paul ta
hiya nan aggena mo impapate didan namin. Ot ibaganan dida ta na'en
nanginnilan munlanguy ya diday namangulun dumokpah ta humalugda
ya dimma''aldahdih nan pulantag.
44 Ya nada'en agge nanginnilan munlanguy ya alanda nadan na'aan an
tabla i diyen papol onu kumpulnan mabalin an iluganandan duma''al.
Ta athidiy inatmin dimma''al ta ma''id ha nalting.

28

Hay Dimma''alan Da Paul Hi Ad Malta
(Mark 16:18)

1 Hidin dimma''al ami ya na'innilaanmin hidiyen boblen nigawwah nan
baybay ya hi ad Malta.
2 Ya nadan tataguhdi ya ma''apngada i da'mi te nun'apuyda ot ayagan
da'mi eh'at mun'anidu ami te inaynayunan umuda'udan ya kumog.
3 Ta hi Paul ya e nangalah pating mu hidin ena itungu ya nadangdang
han ulog an nibu''ol hinan linangana ta himmawwang ot milipot hi ta'lena
ot ikalatna ya adi ma'ma'aan.
4 Ya hidin tinigon nadan bimmobleh diyen ulog an nitayun hi ta'len
Paul ya alyonday, Hituwe nin an tagu ya pimmate ta ta'on hi dimma''al
an nalpuh nan baybay mu apyana damdaman mate.
5 Mu impula'gin Paul hidiyen ulog ta nagah hinan apuy ya ma''id ha
lini'nanah nakalat i hiya.
6 Ya dadiyen tatagu ya hahaddonday e lum'a'an di ta'lena ya hay ena
atayan mu agge na'at. Ta hay punnomnomda mo bo i Paul ya alyonday,
Hiyay oha an dios.
7 Ya hay ap'apuda i diyen boble ya hi Publius an dakol di lutanah
nihaggon hidih nan way immohnonganmi. Ya ma'ma'ulle i da'mi ot ayagan
da'mi eh'ah balena ta hidiy immohnonganmi hi tuluy algo.
8 Ya i diyen immohnonganmihdi ya nundogoh nan hi aman Publius
an napudut di adolna ya mahkit boy putuna. Ta immeh Paul hidih nan
kuwartuna ot mundasal ot iha'monay ta'lena i hiya ya pinumhod.
9 Ya hidin dingngol nadan tataguhdih diyen na'at ya an namin nadan
waday dogohna on nun'iyedah awadan Paul on nipaphodda.

Hay Dimmatngan Da Paul Hi Ad Roma

10 Ya ongal di boddang nadan tataguhdi i da'mi te impapto' da'mi. Ta
hidin makak ami ya pun'iyaliday balunmi ya an namin nadan mahapulmi.
11 Ta niha''ad amihdi hi tuluy bulan. Ya wahdi bo han papol an nalpuh
ad Alexandria an nungngadan hi Nundappel An Dios an nihaha''ad hidi ta
inggana ot mala''uh di ahipuwo'an ta hidiye moy nunlugananmi.
12 Ta lo'tat ya dimmatong ami bo i han boble an hi ad Sirakius ot
umohnong ami ni' hidih tuluy algo.
13 Ot ahi ami bo makak ot inaynayunmi ta ingganah dimmatong amih
ad Regium. Ya hidin nabiggat ya nalaklakah umayanmi te den itulud nan

dibdib nan niluganannmi. Ta damunah mi'adwah algo ya dimmatong amih
nan boblen ad Putyoli.
14 Ta hidiy nangakhupanmih nadan ibbamin kimmulug ot ibagadan
umohnong amihdi hi ohay duminggu. Ot ahi ami bo makak ta indanal-
lanmin immeh ad Roma.
15 Ya nadan ibbamin kimmulug hidih ad Roma ya dingngoldan wa amih
nan awon an umeh ad Roma ot umalidan manamu i da'mi. Ta dinamumiy
udum i didah nan pummalkaduwan hi ad Appius ya nada'en udum ya
dedahdih nan bobleh ad Tuluy Listaolan. Ta hidin tinigon Paul dida ya
ma"amlong ot munhana i Apu Dios.

Hay Inat Paul Hi Ad Roma

16 Hidin dimmatong amih ad Roma ya inabulutda ta ukod hi Paul hi
pohdonan e iha''adan ot wada han ohan tindalun mungguwalyan hiya.
17 Ya hidin mi'atluh algomihdi ya impa'ayag Paul nadan mangipangpan-
guluh nadan Judyu ot alyonay, Da'yun i'iba' an Judyu, manu'eh impa'ayag
da'yu ya ta ipa'innila' di gapunah nangipiyaliyandan ha''on hitu. Te ta'on
on athitu an ma''id ha inat'uh bahul hinadan i'iba ta'un Judyu hinan e'
imma'immayan ya ta'on bo on'u inyunnud hinadan pangat ta'un intugun
handidan a'ammod ta'u ya impibaluda' damdama i didah ad Jerusalem. Ot
ipaboltana' hinadan i Roma
18 ta hinumalyaa' i dida. Mu ma''id ha inakhupandah bahul'uh eda
pamatayan i ha''on ta hiya nan pohdondan ilubusa'
19 mu agge pinhod nadan ibba ta'un Judyu ta hiya nan napilitana' an
nangibaga ta nan ap'apuh tun ad Roma di ukod an manumalyan ha''on.
Mu ta'on on athidiy nangatdan ha''on ya maphod di punnomnom'u i dida.
20 Mu pohdo' an ipa'innila i da'yuh ad uwani an manu'eh nabangkilin-
gana' ya gapuh kimmuluga' hinan hihinnod ta'un Judyu an umaliyan nan
Kristu ya nan amahuwan di nate.
21 Ya inalidan Paul di, Aggemi attog innilah naen imbagam te ma''id ha
nipiyalih tudo' hi nalpuh ad Judea hi panginnilaanmi. Ya ma''id bo ha ibba
ta'un Judyu hi immalihtu hi nalpuhdi hi nangibagah aggeda naminhodan
i he''a.
22 Mu pinhodmi an innilaon di a'at naen kulugom te hay innilami ya
abuh ya an namin di abobboble ya adida pohdon hinaen nituddun em
inunud.
23 Ot ga''unonda han algo an a'amunganda bo.

Ta on nadatngan hidiyen algo ya dakolday na'amung hi awadan Paul. Ta
himmapihapit hi Paul i dida an inhipunah din nawnawi"it ta ingganah nan
mun'ahdom an hay imbagabagana i dida ya nan a'at di pun'ap'apuwan Apu
Dios te pinhodna ahan an abulutonda an hi Jesus ya hiyay nipa'annungan
din Nitudo' an Tugun Moses ya nadan intudo' handidan propeta.
24 Ya nihapitanday udum ta kimmulugda mu aggeday udum.
25 Ya hidin alyon di ta mabukalda ya onda umana'ahhiyan ot inayun
mo bon Paul an humapit an alyonay, Immannung din impa'innilan nan
Espiritun Apu Dios i din propeta an hi Isaiah an alyonay,
26 Ume'a i dadiyen tatagu ta alyom i diday, Manu te donglodonglonyu
nan hapit Apu Dios mu ningamut an adiyu ma'awatan. Ya tigotigonyu bo
nadan ma'ma'at mu aggeyu innilay pohdonan ipa'innila.
27 Manu'eh at'ayuhna ya adiyu pohdon an donglon ya adiyu pohdon an
tigon ya adiyu pohdon an innilaon. Te onha adi ayu athina ya wa ninnot

an imatunanyu nadan ma'ma'at ya ma'awatanyu nadan mitudtudun da'yu
ta mabalin an mundinol ayun Apu Dios ta ipaphodnay nitaguwanyu.
28 Ya alyon bon Paul i diday, Ot gapu i naen atonyu ya ipa'innila' i da'yu
an mituddu mo nan hapit Apu Dios hinadan bokon Judyu te igongahanda
ta mi'tagudan hiya.
[
29 Ta hidin impadappuh Paul an nangibaga i diye ya mumpapange nadan
Judyu mu aggeda damdama indinong an munhahannu.]
30 Nihaha''ad hidih Paul hinan nun'abanganan baleh duway tawon. Ya
inapnganan namin nadan e nanigon hiyahdi.
31 Ot hidiy tumanudduwanah nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios ya hay
a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an agge timmakut an timmanuddu. Ya
atbohdin ma''id ha nangipadinong i hiya hi timmanudduwana.

28:27 28:27 Isaiah 6:9-10

Nan Tudo' Paul Hinadan I Roma
(Romans)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi ibbayun hi Paul an baal Jesu
Kristu. Ha"on ya pinto'a' i Apu Dios hi apostoles an e mangipa'innilah
nadan tataguh nan inat Jesu Kristu an iphodan di tatagu.
2 Te hituwen inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya impitudo' tuwalin Apu
Dios i handidan propeta.
3 Ya hay impa'innilana ya hay a'at nan Imbabalenan hi Jesu Kristu an
hiya ya mumbalin hi tagu an umat i dita'u te nalpuh nan tinanud David.
4 Ta hi Jesu Kristu ya hiyay Ap'apu ta'u. Ya nipatigo bo an hiya ya
Imbabalen Apu Dios te hidin nate ya namahuwan an gapuh nan ongal
an abalinan nan Espiritun Apu Dios.
5 Ta gapun hiya ya himmo'a' i Apu Dios ot pumbalinona' hi apostoles an e
mangipa'innilah a'atna hi atagutaguh abobboble ta way atondan kumulug
i hiya ta wan hiyay un'unudonda.
6 Ya maphod ta ta'on on da'yu ya niddum ayun na'ayagan an numbalin
hi tataguna.
7 Ot tee an muntudo'a' i da'yun i Roma an pinpinhod Apu Dios ta hiya
nan pinili da'yuh tataguna. Ot hanat minaynayun an hom'on dita'u ya
palinggopon dita'u i Apu Dios an hi Ama ta'u ya hi Jesu Kristu an Ap'apu
ta'u.

Hay Naminhodan Paul An Umeh Ad Roma

8 Ot hay mamangulun pohdo' an ibaga ya munhanaa' i Apu Dios an gapu
ta kimmulug ayun namin an gapuh nan inat Jesu Kristu. Ya nan a'at di
pangulugyu ya tuwen ma'innilaan hi abobboble.
9 Ot hi Apu Dios an ihamad'un punhilbiyan hinan e' pangipa'innilaan
hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya innilanan an namin di pundasala'
ya idasdasalan da'yu.
10 Ya hay idasadasal'u ya ta wan iyabulut Apu Dios an umaliya' ta tigon
da'yu.
11 Te ongal ahan di naminhod'u an umali an muntudtudu i da'yu ta wan
ma'udman di abalinanyu an malpuh nan Espiritun Apu Dios ya ta wan
mihamad di pangulugyu.
12 Mu bokon da'yu ya ammunay maboddangan te innila' an ta'on on
ha''on ya mipa'amlonga' hinan a'at di pangulugyu.
13 Ot hay pohdo' an innilaonyun i'iba ya numpi'atnan ninomnom'un
umalihna mu ningamut an nibanahho. Te pohdo' ahan an boddangan
da'yu ta ma'ud'udman ayu an umat hinadan udum an boblen di bokon
Judyu an uggan'u umayan.
14 Te gahin ahan di e' ipa'innila nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u hi
an namin an tagu an ta'on on Judyu onu bokon ya hanadan waday adalna
onu ma"id.
15 Ta hiya nan pohdo' ahan an umalihnah ad Roma ta wan ituddu' nan
inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.

Hay Abalinan Nan Tudtudun Jesus

16 Adi' ibain an e mangitudtuduh nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u
te hidiyey ipa'innilaan nan ongal an abalinan Apu Dios an mangihwang

hinadan tatagun kumulug i hiya. Ya da'min Judyu di namangulun nangipa'innilaana i diyen inatna ot ahi nadan bokon Judyu.
17 Te hay ipa'innilan tuwen inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya ibilang dita'uh maphod i Apu Dios an gapuh pangulug ta'u i Jesu Kristu ya abuh an umat hinan impitudo'nan alyonay, Nan tagun imbilang'uh maphod an gapuh pangulugna ya gahin on ha"on di pangidinolanah nitaguwana.

Hay Agge Naminhodan Nadan Tatagun Manginnilah Nan A'at Apu Dios

18 Hanadan adi kumulug an adi maphod di pangatda ya nipa'innila mo tuwali an holtaponda nan bungot Apu Dios an gapuh nadan adi maphod an impa'inghadan aton ta adida pohdon an donglon nan immannung an a'at Apu Dios.
19 Unhaot nalakan ma'innilaanda te impa'innilana tuwaliy a'atna.
20 Ta ma''id ha pambal di tatagu hi adida kumulugan i Apu Dios. Te ta'on on adi matigo mu nihipun hidin nunlumuwanah tun luta ya nipa'innila moh nadan tataguy a'atna an gapuh nadan limmuna. Ya atbohdin nipatigo nan ma''id ha pogpogna an abalinana.
21 Mu ta'on on athidi ya adida damdama dayawon hi Apu Dios onu munhana i hiya hinadan indatnan iphodanda. Ta hiya mo nan ingnganuy Apu Dios dida ta ukoddah nadan pohpohdondan aton ta paddungnay ma"id ha nomnomda. Ta gapu i dadiyen adi maphod an punnomnomda ya adida ma'awatan nan nahamad an tudtudun Apu Dios.
22 Ta ta'on on alyonday nanomnomanda mu hay immannung ya ma"id ha in'innilada.
23 Te bokon nan na'abbaktu ya wadawadan Dios di dinayawda te ahhinda nangapyah tinagtaggu ya ing'ingon di hamuti ya animal ya nadan umat hi banniyah ta dadiyey dinayawda.

24 Ta hiya mo nan ingnganuy Apu Dios dida ta ukoddah nan pinhoddan aton. Ta hanadan umipabain an pohpohdon di adolday ato'atonda.
25 Athidiy a'atda te inwalongda nan nahamad an Dios ta nadan limmunay dinayawda yaden unhaot hiya an nunlumuy madayaw hi ingga'inggana.

26 Ta hiya nan inwalong nimpen Apu Dios dida ta ukoddah nan pohdondan aton an umat hinadan adi ahan maphod an aton di udum an binabai an ahawaonday ibbadan binabai.
27 Ya atdabohdi nadan linala'i an hanada damdaman ibbadan linala'i di ahawaonda. Ta dadiyen umipaba'in an ato'atonday gumalat hi abahbahanda.
28 Ot gapu ta inwalongdan umunud i Apu Dios ya inwalong damdaman Apu Dios dida ta ukoddah at'attonda ta hiya nan inyal'aladan nangat hinadan adi maphod
29 an umat hi agum ya tukung ya amohanday ibbada ya hi kittang on himmihiwodah ibbada ya pumateda ya mi'hannuda. Ya amod on waday ipabahuldah ibbada ya eda tanumtumbu'on dida
30 an ta'on on agge immannung. Ya ngohayonda nadan tudtudun Apu Dios ya ma'ngippadngolda ya mumbaktuda ya ma'ngohhedah a'ammodda ya attaondan munnomnomnom hi adi maphod hi atonda.
31 Ya ma''id ha baindan mangat hi adi maphod. Ya adida ipa'annung di ibagadah ibbada. Ya ma"id ha homo'dah ibbada te ningamut an ma"id ha pamhoddan dida.

1:17 **1:17** Habakkuk 2:4

32 Ya ta'on hi innilada nan hapit Apu Dios an dusaona nan tagun
athidiy pangatna ya hiya damdaman inaynayundan mangat i dadiye. Ya
pemananda nadan ibbadan mangat hi athidi.

2

Hay A'at Di Pundusan Apu Dios

1 Da'yun i'iba, ta'on on nganney a'atyu ya hanat adiyu pihulon di ibbayun
tagu. Te atonyu'ehdi ya paddungnay hay adolyuy pinihulyu te ta'on on
da'yu ya athidiy a'atyu. Ta hiya nan ma"id ha bahhonan ta'on on da'yu ya
madusa ayu.
2 Te innila ta'un nipto' di aton Apu Dios an mundusah nadan mangat hi
adi maphod.
3 Ot hanat nomnomnomonyun i'iba an ta'on on da'yu ya dusaon da'yun
Apu Dios hi'on nan pangatyu ya umat hi pangat nadan pinihulyu.
4 Ta adiyu alyon hi adi da'yu dusaon i Apu Dios an gapu ta nunhiglay
homo'na ya ulena. Manu te immannung an nunhiglay ulena mu umman
hahaddonay e ta'u pangidinongan hinadan impa'ingha ta'un pumbahulan
ta wan hanadan tugunay un'unudon ta'u.
5 Mu gapuh ngoheyu ya nan adiyu pangidinongan hinadan adi maphod
an ato'atonyu ya mun'a'udman di bungot Apu Dios i da'yu ta hiya
nan nunhiglay ahiyu holtapon hitun madatngan di punhumalyaana hi
atagutagu.
6 Te hay nitudo' ya alyonay, I diyen algon punhumalyaan Apu Dios
ya idatnay gunggunan di tatagu an miyunnudan hinadan ina'inatda hi
awadandah tun luta.
7 Ta hay gunggunan nadan tatagun manginaynayun an mangat hi
maphod ya pemanan Apu Dios dida ya adida matmatte te munnananong
di pi'taguwanda i Apu Dios.
8 Mu hanada'en tatagun hay pun'amlongan di adolday nomnomnomonda
ta adida unudon nan hapit Apu Dios ta hanadan adi maphod di ato'atonda
ya ahida holtapon nimpey bungot Apu Dios i dida.
9 Te ma"id ha bahhonan munholholtap an namin di tatagu an ta'on on
hanadan Judyu an gapu nimpeh nadan adi maphod an ato'atonda.
10 Mu nadan tatagun maphod di pangatda ya ahi pemanan Apu Dios dida.
Ya minaynayun an malinggopda an ta'on onda Judyu onu bokon Judyu.
11 Te hi Apu Dios ya ma"id ha pangipangngelanah pamhodna.
12 Ya an namin nadan agge nanginnilah nadan uldinmin Judyu ya
madusada hi'onda mumbahul. Ya atbohdih nadan nanginnilah nadan
uldinmin Judyu an numbahulda'e ya dusaona dida ta miyunnudan i diyen
uldin.
13 Te hi Apu Dios ya bokon nan e ta'u pundongolan hinan tugun di
pangibilanganan dita'uh maphod te gahin on unudon ta'u nadan dingngol
ta'un tugun.
14 Ot ta'on on agge innilan nadan bokon Judyu nadan uldinmin Judyu
mu miyunnudan'e di pangatda i diyen uldin ya hidiyey atigana an wadan
didah diyen uldin.
15 Ta ta'on hi aggeda dingngol nadan uldinmin Judyu mu nan maphod
an pangatday atigana an paddungnay nitanom hi nomnomda nan tugun
Apu Dios te imatunanda hi'on maphod onu adi maphod nan pangatda.

2:6 2:6 Psalm 62:12; Proberbs 24:12

16 Ya hitun punhumalyaan Apu Dios ya hi Jesu Kristu di munhumalyah
tatagu ta ta'on on hanadan agge na'innilaan hi ad uwani ya mipa'innila. Ot
datuwey e' ipa'pa'innilah nadan tatagu hinan e' puntanudtuduwan hinan
inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.

Hay Pundinolan Nadan Judyu

17 Da'yun ibba' an Judyu, innila' an ma'dinnol ayu an gapu ta dita'uy
pinilin Apu Dios hi tataguna ya gapu ta wadan dita'u nan uldin ta'un Judyu
an un'unudon ta'u.
18 Ta hiya nan alyonyuy udu'dul ayu te maphod di pangatyu ya innilayuy
pohdon Apu Dios te wadan da'yu nan uldin an mangitudduh atonyu.
19 Ta abalinanyun muntudtuduh a'at Apu Dios hinadan tatagun pad-
dungnay napilok ta wan mapatalan nan paddungnay munhihillong an
punnomnomda.
20 Ya gapu bo ta dita'un Judyu di nidatan nadan uldin ya hay pun-
nomnomyu ya dita'uy nanginnilah an namin. Ta hiya nan ma'dinnol
ayun muntudtuduh nadan paddungnay ma"id ha nomnomda ya hinadan
manghan di inniladah nan a'at Apu Dios.
21 Ta itudduyuy nipto' hi aton di udum mu adiyu itudduwan di adolyun
mangat i dadiyen itudtuduyu. Ta manu te itugunyun adi maphod di
mangako mu onnot on mangako ayu.
22 Ya itugunyu bon adi maphod di umiluktap. Mu onnot on da'yuy
mangmangngat hi athidi. Ya itudduyu bon adida dayawon nadan bulul
mu on'ayuot e mangakoh bulul.
23 Ya mumbaktu ayu an gapuh nan tugun an nidat i dita'u. Mu nan adiyu
pangunudan i diyen tugun ya hi Apu Dios di binainyu.
24 Ta hanada'en pangatyu ya niyunnudan hinan impitudo' Apu Dios an
alyonay, Gapuh nan nibahhon ato'atonyun Judyu ya pihulon nadan bokon
Judyu hi Apu Dios.
25 Dita'un Judyu ya nakugit ta'u te hituwey pangimatunan an dita'uy
pinilin Apu Dios hi tataguna. Mu ma"id ha hilbin di nakugitan ta'u hi'on
adi ta'u unudon nadan udum an uldin ta'un Judyu.
26 Te ta'on on hanadan bokon Judyu an agge nakugit ya unudonda'e
nadan nitugun i dita'un Judyu ya hay panigon Apu Dios i dida ya
mibilangda damdamah tataguna.
27 Ta hidiyey panginnilaan ta'u an nadan mangun'unud hinan tugun an
ta'on on aggeda nakugit ya dida otahan di mamihul i dita'u an nakugit
hi'on adi ta'u unudon nan tugun an wadan dita'u.
28 Ot hay mibilang hi nahamad an Judyu ya bokon nan niyayyam an
Judyu onu nan numpakugit.
29 Te hay mibilang hi nahamad an Judyu ya nan tagun nahamad di
pangun'unudnah nan tugun an bokon nan pangiye"ena an Judyu. Ya
hay ibilang Apu Dios hi nakugit ya nan nipaphod di punnomnomna
an gapuh nan abalinan nan Espiritun Apu Dios. Ot nan tagun athidiy
pangatna ya ta'on on adi ibilang di tatagu mu hi Apu Dios ya nahamad
di pangibilangnan hiya.

3

1 Ma"id ha mapto' ya alyonyuy, At'ehna ot ma"id mo ha ni'dulan ta'un
Judyu ya ma"id ha hilbin di e ta'u nakugitan.

2:24 2:24 Isaiah 52:5; Ezekiel 36:22

2 Mu adi athidi te dakol di ni'dulan ta'u te dita'uy niyukodan nan hapit
Apu Dios.
3 Ot ta'on on wadaday Judyu an adi mangunud hinan hapitna mu adi
damdama mahukkatan nadan imbagan Apu Dios.
4 Te ta'on onda munlayah an namin di tataguh tun luta mu hi Apu Dios ya
adi athidi te hiya ya atonay ibagana. Te nitudo' hinan hapitna an alyonay,
He''a Apu Dios ya immannung an namin di hapitom. Ya nipto' di atom an
munhumalya ya mundusa hinadan numbahul.
5 Hay ibagan nadan mahapit ya alyonday, Hanadan adi maphod an
at'atton ta'un tatagu di mangipa'innila an hi Apu Dios ya maphod di a'atna
te adi umat i dita'u. Ot alina man ya adi dita'u dusaon i hiya te ma''id
ta'u'en adi maphod di pangatna ya nganney panginnilaan hi amaphodna.
6 Mu onha athidiy punnomnomna ot nganney atonan mangipanuh hi
atagutagu hi'ona adi dusaon nadan numbahul.
7 Mu alina boh alyonyuy, At'ehnan hanadan adi maphod an pangat di
mangipatigoh anabaktu ya amaphod Apu Dios ot mabalin mon ta'on on
hanadan adi maphod di ato'aton ta'u ot adi dita'u dusaon i hiya.
8 Ta mabalin an inaynayun ta'un mangat hi adi maphod ta wan
mipa'innilay amaphod Apu Dios. Ya wadaday udum an alyonday athidi
anuy e' itanudtudu mu layahda. Ot danaen e mangibagbagah athidi ya
umannung an dusaon Apu Dios dida.

An Namin Di Tagu Ya Nabahulan

9 Ma''id ha mapto' ya alyonyu boy udu'dul ta'un Judyu mu nadan udum.
Mu teen ipa'innila' an adi athidi te inali' ad uwanindi an an namin ta'un
tatagu ya na'abahhulan ta'u an ta'on on Judyu onu bokon.
10 Te hiyah naey impa'innilan nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Ma''id
ha ta'on hi ohah tagu hi maphod di panigon Apu Dios i hiya.
11 Te ningamut an ma''id ha ohah nanginnilah nipto'. Ya ma"id ha oha
hi waday naminhodna an manginnila i hiya an Dios.
12 Te an naminda ya inwalongdan mangat hinan pohdon Apu Dios. Ta
ma"id mo ha ta'on hi oha hi maphod di pangatna.
13 Ya adi ahan maphod di hapitonda. Ta hiya nan hay to'oda'e ya umat
hinan ma"agub an lubu'an. Ya nan layahdan punha'uldah ibbada ya umat
hinan gitan di hakuku.
14 Te impa'inghadan mun'idut ya humapit hinadan umipahakit hi
nomnom.
15 Ya hingkitangan bo on pumateda.
16 Ya wadada boy udum an kumpulnay awadanda on diday bumahbah.
17 Ya aggeda innilay maphod hi atondan mi'hayyup hi ibbadan tagu
18 te ningamut an ma''id ha takutda i Apu Dios.
19 Ot innila ta'u an nadan uldin ta'un Judyu di mangipa'innilah bahul
ta'un tatagu. Ta hiya nan ma''id ha pambal ta'uh nan e ta'u pumbahulan.
Ya hidiye boy panginnilaan an an namin di tagu ya numbahul i Apu Dios.
20 Ta hidiyey atigana an ma''id ha ohah taguh ibilang Apu Dios hi maphod
an gapuh pangun'unudanah nadan uldin ta'un Judyu. Ya hay panginnilaan
an nabahulan ta'u ya adi ta'u abalinan an un'unudon dadiyen namin an
nibagah nan uldin.

Hay Pangabulutan Apu Dios I Dita'u

3:4 3:4 Psalm 51:4 **3:10 3:10** Psalm 53:3 **3:13 3:13** Psalm 5:9 **3:13 3:13** Psalm 140:3 **3:14 3:14** Psalm 10:7 **3:18 3:18** Psalm 36:1

21 Ta athidi an adi ta'u abalinan an mangat hinadan nibagah nan Nitudo'
an Tugun ya nadan imbagabagan handidan propeta. Mu maphod ta ad
uwani ya impa'innilan Apu Dios di aton ta'u ta wan mibilang ta'uh maphod
an adi gapuh nan pangunudan ta'u i dadiyen uldin.
22 Ta hay pangibilangan Apu Dios i dita'uh maphod ya nan e ta'u
pundinolan i Jesu Kristu. Te an namin nadan mundinol i hiya an Judyu
onu bokon ya ibilang Apu Dios didah maphod.
23 Te an namin ta'u ya numbahul ta'u an ma''id ha ta'on hi ohah agge
nangibahhoh nan pinhod Apu Dios hi atona.
24 Mu gapuh homo' Apu Dios an agge ta'u bino'la ya imbilang dita'un
hiyah maphod te hinnagnah Jesu Kristu ta hiyay nadusa an gapuh bahul
ta'u.
25 Te hiyay inhulug Apu Dios ta nateh nan krus ta hiyay ni'nong hi
apakawanan di bahul nadan kumulug i Jesu Kristu. Hituwen inat Apu
Dios ya nipatigoy amaphod di pangatna an dusaona nadan numbahul. Ta
ta'on hi aggena ni' dinusa nadan numbahul an tataguh din nadne
26 mu ad uwani ya ni'laggatdah nan natayan Jesu Kristu. Ta hituwey
atigana an madusa nadan numbahul mu gapuh nan inat Jesu Kristu ya
pakawanon Apu Dios nadan kimmulug i Jesu Kristu.
27 Ot hanat adi ta'u ilattuwag di amaphod ta'u an ta'on on alinah
inunud ta'un namin nadan nibagah nan uldin ta'un Judyu te bokon hidiyey
gapunah pangabulutan Apu Dios i dita'u. Te ha ahan di pohdona ya hay e
ta'u kumulugan i Jesu Kristu.
28 Ta hiya nan hay apakawanan di bahul di ohan tagu ya gapuh
pangulugna an bokon nan pangunudanah nan tugun.
29 Ya adiyu alyon hi ammuna ta'un Judyu hi ibilang Apu Dios hi tataguna
te an namin nadan kumulug i hiya an ta'on on bokon Judyu
30 te oha ya abuh Apu Dios an mabalin an mangibilang hi tataguh
maphod an ta'on on Judyu onu bokon Judyu hi'on kumulug ta'u i Jesu
Kristu.
31 Ma''id ha mapto' ya alyonyu bo di, At'ehna ot adi mo mahapul an
unudon nadan uldin ta'un Judyu. Mu adi athidi te onha immannung an
waday pangulug ta'un Jesu Kristu ya iyal'alanay e ta'u pangun'unudan
hinadan uldin ta'un Judyu.

4

Hay Nangibilangan Apu Dios I Abraham Hi Maphod An Tagu

1 Nomnomnomon ta'uy a'at din hi apu ta'u an hi Abraham
2 an onha nan maphod an ina'inatnay gapunah nangibilangan Apu Dios
i hiyah maphod ot mabalin an hidiyey lummuh pumbaktuwana. Mu
aggena inathidi te na'innilan ma''id ha ta'on hi ohah tagu hi mabalin an
mumbaktuh hinangngab Apu Dios.
3 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hi Abraham ya pinatina nan
imbagan Apu Dios ta hiya nan imbilangna hi maphod an tagu.
4 Ot nomnomnomon ta'u an hay midat hinan tagun e nuntamu ya nan
bino'lana an adi ta'u alyon hi regalonah diyen midat i hiya.
5 Ta hituwey ma'awatan ta'u an agge ta'u bino'lah diyen pangibilangan
Apu Dios i dita'uh maphod an gapuh nangunudan ta'uh nan uldin te
hidiyen pangibilangan Apu Dios i dita'un nabahulan hi maphod ya gapuh
nan homo'nan dita'u an kimmulug i hiya.

4:3 4:3 Hidin Hopapna 15:6

6 Ta hiya nan ta'on on din patul an hi David ya alyonay mipa'amlong nan
tagun ibilang Apu Dios hi maphod an adi gapuh nan maphod an ina'inatna.
7 Te hay intudo'na ya alyonay, Mipa'amlong nadan tatagun napakawan
di bahulda te adi mo nomnomnomon Apu Dios nadan numbahulanda.
8 Immannung an mipa'amlong nimpe nan tagu an napakawan di bahulna
te adi mo ibilang Apu Dios hi nabahulan.
9 Ta hinaen hinapit David ya bokon dita'un Judyu an nakugit ya abuh
di nangalyanah mun'am'amlong te ta'on on hanadan bokon Judyu an agge
nakugit. Te innila ta'u nimpen imbilang Apu Dios hi Abraham hi maphod
an tagu an gapuh pangulugnan hiya.
10 Ya hidin nangibilangan Apu Dios i Abraham hi maphod an tagu ya
agge ni' nakugit.
11 Ot hana'en ena numpakugitan ya gapuh naminhodnan mangipa'innila
hi nangibilangan Apu Dios i hiya hi maphod an gapuh kimmulugana an
ta'on on agge ni' nakugit. Ta hidiyey gapunah nangibilangan Apu Dios i
hiya hi ammod an namin nadan kumulug an ta'on on nadan agge nakugit.
12 Ya hiya boy mibilang hi ammod nadan Judyu an adi gapuh nakugi-
tanda mu gapuh pangulugda an umat hi pangulug Abraham hidin agge ni'
nakugit.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at I Abraham

13 Hi Apu Dios ya imbagana i Abraham an didah nadan tanudanay ahi
mun'ap'apuh tun luta. Hay nangibagaana i diye ya hidin nangibilanganan
Abraham hi maphod an tagu an gapuh pangulugna an bokon hay
nangun'unudanah nan uldin ta'un Judyu.
14 Te onha nan pangunudan hinadan uldin ta'un Judyu di gapunah
pangibilangan Apu Dios i dita'uh maphod ot ma"id mo ha hilbin di
kumulugan i Jesu Kristu ya ma"id ha hilbin nadan imbaganan atona te
ma"id ha taguh abalinanan unudon an namin dadiyen uldin ta'un Judyu.
15 Te nadan uldin ta'un Judyu ya hay ipa'innilana ya nan bungot Apu
Dios an gapuh adi ta'u pangunudan i diyen uldin. Mu onha ma''id hidiyen
uldin ot ma''id ha panginnilaan ta'u hi a'at di bahul.
16 Ta hiya nan hidiyen imbagan Apu Dios i Abraham ya na'at an gapuh
pangulugna i Apu Dios. Ta hidiyey panginnilaan ta'u an nan imbagan Apu
Dios hi atona ya gapuh homo'nan Abraham ya nadan tanudana.

Mu bokon dita'un Judyu an nangipa'inghah nadan uldin ta'u ya abuh di
hom'on Apu Dios te ta'on on nadan tatagun waday pangulugda an umat
hi pangulug Abraham. Te hi Abraham ya hiyay ammod ta'un namin an
kimmulug.
17 Te wada nan impitudo' Apu Dios an alyonan Abraham di, He''ay
pumbalino' hi ammod di dakol an tataguh abobboble. Ot gapu ta hi Apu
Dios di nangali i diye ya immannung an hay panigonah nadan kimmulug
ya dida nadan holag Abraham. Te hi Apu Dios an kinulug Abraham ya
abalinanan taguwon di nate. Ya ta'on boh on ammunay hapitna ya mabalin
an ma'at nadan pohdona.
18 Ta hiya nan hi Abraham ya pinatina nan imbagan Apu Dios i hiya. Ta
hihinnodnay ipa'annungan diyen ena pumbalinan hi ammod di dakol an
tataguh abobboble. Te imbagan Apu Dios i hiyan alyonay, Hay holagmu ya
umat hi dinakol di bittuwon an adi mabilang.

4:8 4:8 Psalm 32:1-2

19 Ya hidin nangibagaan Apu Dios i diye ya na'innilan hi Abraham ya
umeh hinggahut (100) di tawona ya atbohdin namogpog hi ahawana. Mu
ta'on on athidi ya nanongna damdamay pangulug Abraham i Apu Dios
20 te ma''id ha nunduwaduwaanah nan imbagan Apu Dios i hiya. Ta
hidiyey immong'ongngalan di pangulugna ta hi Apu Dios di nanongnah
dinayawna.
21 Te madinol an hi Apu Dios ya abalinanan aton hidiyen imbagana.
22 Ta gapu i diyen pangulug Abraham ya imbilangnah maphod an tagu.
23 Te hay nitudo' ya alyonay, Imbilang Apu Dios hi Abraham hi maphod.
Mu bokon hiya ya abuh
24 te ta'on on dita'u ya ibilang dita'uh maphod an gapuh pangulug ta'u i
Apu Dios an nanaguh nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu hidin natayana.
25 Te hi Jesu Kristu di inyabulutnah nate an gapuh bahul ta'u. Mu
tinaguna ta atigana an nagibbuh moy dusan di bahul ta'u ta mabalin
mohpen maphod di niyatan ta'u i Apu Dios.

5

Hay Nangabulutan Apu Dios I Dita'u An Gapuh Nan Inat Kristu

1 Ad uwani mo ya imbilang dita'uh maphod i Apu Dios an gapuh
kimmulugan ta'un hiya. Ta mapmaphod mohpey pi'hayyupan ta'un hiya
an gapuh nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an iphodan ta'u.
2 Ta mabalin mohpen gapuh kumulugan ta'un hiya ya mali'na
ta'uy pangipapto'na an gapuh nan ongal an homo'na. Ta hiya nan
mun'am'amlong ta'u te innila ta'u an udum hi algo ya mi'laggat ta'uh nan
anabaktun Apu Dios.
3 Mu hanat bokon hanadan maphod an ma'ma'at ya abuh di
pun'amlongan ta'u ta ta'on on hanadan punligatan ta'u. Te innila ta'u an
nan punligatan ta'uy almuwan di abalinan ta'un mangitpol hi ligat.
4 Ta abalinan ta'u'en mangitpol hi ligat ya hidiyey atigana an nahamad
di pangulug ta'u. Ta hiya nan mabalin mon madinol ta'un manmannod hi
ipa'annungan nan maphod an aton Apu Dios
5 te immannung an atona ta ma''id ha e ta'u puntutuyuwan hi e ta'u
kimmulugan. Te nan Espirituna an impiddumna i dita'u di mangipali'nah
nan pamhodnan dita'u.
6 Hidin agge ta'u ni' kimmulug i Jesu Kristu ya ma''id ha abalinan ta'un
mangat hinadan pohdon Apu Dios. Mu ta'on on athidi ya hidin nadatngan
nan nagtud an atayan Jesu Kristu ya hiyay nangiyate i dita'un nabahulan.
7 Dita'un tatagu ya onan an waha taguh mangihulug hi adolna ta hiyay
mangiyateh bahul nan ibbana an ta'on on alyon hi maphod di pangatna.
8 Mu hi Apu Dios ya impatigona nan ongal an pamhodnan dita'u te ta'on
on ta'u nabahulan ya hinnagna damdamah Kristu ta iyatenay bahul ta'u.
9 Ta gapu i diyen nangihulugan Jesus hi nitaguwana ya mabalin an
ibilang dita'uh maphod i Apu Dios. Ot iyal'alanan madinol ta'u te gapuh
nan inat Jesu Kristu ya mihwang ta'uh nan bungot Apu Dios ta wan mi'tagu
ta'un hiya.
10 Te handi'e ni' ya binuhul dita'u i Apu Dios mu ad uwani ya nihayyup
ta'u mohpen hiya an gapuh nangiyatayan nan Imbabalenah bahul ta'u. Ot
iyal'alanan madinol ta'u an ihwang dita'u ta mi'tagu ta'un hiya.
11 Ya hay oha bo ya ongal di pun'amlongan ta'u i Apu Dios te gapuh nan
inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya maphod di pi'hayyupan ta'un hiya.

Hay Numpahhiwan Di A'at Da Adam I Kristu

12 Hidin numbahulan din hopap di tagu ya i diyey nihipunana ta
an naminday tagu ya amod onda mumbahul. Ya gapu i diyen bahul
ya nawaday ate ta hiya nan an namin di tagu ya mateda an gapuh
numbahulanda.
13 Ya hidin agge ni' nidat nan tugun Apu Dios i Moses ya adi ma'awatan
nadan tataguy a'at di bahul te ma''id nan tugun an mangipa'innilah a'at di
bahul. Mu na'innilan numbahulda damdama
14 te an namin nadan tatagu an nihipun i Adam ta inggana i Moses
an nidatan nan tugun Apu Dios ya nateda an ta'on on adi umat hinan
nibahhawan Adam di eda numbahulan.
Te hidiyen inat Adam ya ni'laggat ta'un namin an tatagu. Ya atbohdih
nan inat nan ohan nitnud i hiya an hi Jesu Kristu an mabalin an mi'laggat
ta'u namin.
15 Mu hay numbalinan nan inatda ya ongal di numpahhiwana. Te gapuh
nan bahul an inat din hi Adam ya maten namin di tagu. Mu gapuh nan
homo' Jesu Kristu ya dakol i dita'uy mabalin an mibilang hi maphod.
16 Ya hay oha boh numpahhiwanda ya gapu i diyen numbahulan Adam
ya madusaday atagutagu. Mu gapuh nan homo' Apu Dios an impatigon
Jesu Kristu ya mabalin an mapakawan an namin nadan numbahulan ta'u
ta way atonan mangabulut i dita'u hi'on kumulug ta'un hiya.
17 Te nan numbahulan nan ohan tagun hi Adam di linummuh atayannot
di atagutagu. Mu gapuh nan ongal an homo' Apu Dios ya mabalin an
mibilang ta'uh maphod an gapuh nan inat Jesu Kristu. Ta mabalin an
mi'tagu ta'un hiyah inggana. Ya middum ta'un Jesu Kristu an mun'ap'apu
hinan pun'ap'apuwana.
18 Ta athidiy a'atna an numbahul hi Adam hidin hopapna ta hidiyey
gapunah adusaan an namin di tagu. Mu gapuh nan inat Jesu Kristu ya
mabalin an pakawanon Apu Dios nadan bahul di tatagu ta ibilang dita'uh
maphod ta way aton ta'un mi'tagun hiyah inggana.
19 Ya gapuh agge nangunudan di ohan tagu i Apu Dios ya hidiyey
nilagatan ta'un atagutagu ta hiya nan nabahulan ta'un namin. Mu gapuh
nangun'unudan di ohan tagu i Apu Dios ya dakolday mibilang hi maphod.
20 Hidin agge ni' nidat nadan uldin ta'un Judyu ya nabahulanda tuwaliy
tatagu. Ta hidin wada mo nan uldin ya namamay eda numbahulan te hay
aggeda nangunudan i diyen uldin. Mu ta'on on athidi ya ongal damdamay
homo' Apu Dios.
21 Ta hiya nan ma'awatan ta'u an hay bahul di gumalat hi e ta'u ihi''anan i
Apu Dios hi inggana. Mu gapuh nan homo'na ya mabalin an ibilang dita'uh
maphod ta way aton ta'un mi'tagun hiyah pidwana an gapuh nan inat nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

6

1 Hay immannung ya hi Apu Dios ya ongal di homo'na. Mu adi mabalin hi
alyon ta'uy ta'on on inaynayun ta'un bumanahubbahul ta wan ma'udman
di homo'nan dita'u.
2 Te dita'u ya inwalong ta'u nadan pumbahulan te hidiyey inyaten Jesu
Kristu. Ot undan attaon ta'u bon aton dadiyen pumbahulan?
3 Innila ta'u an din nabonyagan ta'u ya ipa'innilanay e ta'u nidduman i
Jesu Kristu ta ay ta'u ni'yate i hiyah din natayana.
4 Te hidin numpabonyagan ta'u ya nipatigon ay ta'u ni'lubu' i Kristu hidin
natayana. Mu gapuh nan ongal an abalinan Amana ya minahuwana ta
athidi bon dita'u an waday balun pi'taguwan ta'u.

Hay Pangidinongan Ta'uh Nadan Pumbahulan (Pilipay 3:10)

5 Ta athidiy a'atna an ay ta'u ni'yate i Kristu ot mi'laggat ta'u boh din timmaguwana.
6 Te innila ta'u an din a'at ta'u ni' hidin agge ta'u kimmulugan ya ni'pata' hinan krus i Jesu Kristu ta nibilang moh nate. Ta bokon mo nan naminhod ta'un mangat hinan adi maphod di mummandal i dita'u.
7 Te umat hinan naten tagu an ma''id mo ha atonan mumbahul.
8 Ta hiya nan gapu ta ay ta'u ni'yate i Kristu ya mamati ta'un mi'tagu ta'u bon hiyah nan balun itaguwan.
9 Te hi Kristu ya namahuwan hidin natayana. Ot adi mo mabalin hi mumpidwan mate te inabaknay ate.
10 Te hidin natayana ya namingpinghan an inyatenay bahul di tagu ta hiya nan adi mo mahapul bo an umali ta ipidwanan mate. Te hiya ya matagu ta nan pohdon Apu Dios di inaynayunan aton.
11 Ot maphod on athidi damdamay aton ta'u an ibilang ta'un ni'yate i Kristu nadan adi maphod an a'at ta'u. Ta wan ad uwani ya nan ipabaktuwan Apu Dios di aton ta'u te hidiyey atigan di nidduman ta'un Jesu Kristu an namahuwan.
12 Ta hiya nan mahapul an idinong ta'un mangat hinadan adi maphod an impa'inghan tun adol ta'u ta bokon mo nadan pumbahulan di amod on ta'u aton.
13 Ta adi ta'u goton an iyabulut tun adol ta'un mangat hi adi maphod. Ta hay maphod ya iyukod ta'uy adol ta'un Apu Dios ta hanan pohdonan pangiyusalan i dita'uy ma'at. Te hidin hopapna ya ay ta'u nate mu ad uwani ya nahukkatan moy a'at ta'u ta ay ta'u timmagu.
14 Ya maphod ta ad uwani ya adi amod on ta'u mumbahul te nan homo' Apu Dios di pundinolan ta'u an bokon nan uldin ta'un Judyu.

Hay Mummandal I Dita'u

15 Ma''id ha mapto' ya wadan da'yuy mangali hi ot at'ehnan bokon mo nan pangunudan hinan uldin di ma'ahhapul ya ta'on mo on ta'u inaynayun an mumbahul ot hom'on dita'u damdaman Apu Dios. Mu nibahhoh naen punnomnom.
16 Te undan aggeyu innila an nan kumpulnan un'unudon ta'u ya hidiyey mummandal i dita'u? Ta umat i ha ohah tagu an onha nan pinhodnan adi maphod di atona ot hidiyey ay mummandal i hiya ta hidiyey lummuh ihi''anana i Apu Dios hi inggana. Mu hi Apu Dios ey un'unudona ta hiyay ay mummandal i hiya ya hidiyey pangibilanganan hiya hi maphod.
17 Ta hiya nan ongal di punhanaa' i Apu Dios ta ad uwani ya nan nipa'innilan da'yu an nahamad an tudtuduna di unudonyu.
18 Ta bokon mo hi Satanas di mummandal i da'yu an adi umat hidin hopapna. Ta ad uwani ya hi Kristu moy mummandal i da'yu ta hiya nan mabalin an maphod di pangatyu.
19 Ya hanadan impa'ingha ta'un pumbahulan ya ipaddung'uh nan baal ta nalakah ma'awatan ta'un tatagu. Te handi ya hi Satanas di ud baal i dita'u te hanadan adi maphod an pinpinhod ta'uy ina'inat ta'u. Mu ad uwani ya hi Jesu Kristu moy Ap'apu ta'u ta hiya nan mahapul an hanadan pohdonay un'unudon ta'u.
20 Handi ni' ya hanadan pumbahulan di mummandal i dita'u ta ma''id ha abalinan ta'un mangat hinan pohdon Apu Dios.

21 Mu innila ta'u an ma''id ha maphod hi numbalinan dadiyen ina'inat
ta'u. Te na'innilan hay pumbalinan dadiyen adi maphod an pangat ya hay
e ihi''anan i Apu Dios hi inggana. Ta hiya nan ad uwani mon kimmulug
ta'u ya bumain ta'un mangat i dadiyen ina'inat ta'u.
22 Ot maphod ta ad uwani ya waday abalinan ta'un adi mumbahul te hi
Apu Dios moy un'unudon ta'u. Ot hay ma'at hinan e ta'u pangatan hinan
pohdona ya nan e ta'u pi'taguwan i hiyah munnananong.
23 Te hay dusan di bahul ya ate an ihi''anan i Apu Dios hi inggana. Mu
nan ihmo' Apu Dios ya nan itaguwan hi munnananong an gapuh nan
nangabulutan ta'u i Jesu Kristu an Ap'apu ta'u.

7

Bokon Mo Nan Tugun Di Mummandal I Dita'u

1 Da'yun i'iba, innila' an ma'awatanyu tun ibaga' te an namin ayu ya
innilayu an nan uldin ya mahapul an unudon nadan tatagu ta ingganah
onda mate ya ahi mapogpog di pangunudanda.
2 Te umat hinan a'at di nalahin an hinan uldin ya adi mabalin hi
mumbintan nan babai hi'on matagu nan ahawana. Mu nate'eh diyen
ahawana ya ahi mohpe mabalin an ukod i hiya.
3 Mu onha agge nateh ahawana ya nalahin hi udum ot inluktapnah diyen
ahawana. Mu nate'e nan ahawana ya mabalin an mumbintan mohpe ot
adi mipagol hinan uldin.
4 Ta athidin dita'u an i'iba an hay mabalin an mamogpog hinan
pangunudan ta'uh nan uldin ya hay ate. Ya immannung an ay ta'u ni'yate
i Jesu Kristu hidin natayana. Ta hiya nan adi mo mahapul an idinol ta'uh
nan uldin ta'un Judyu ta hi Jesu Kristu an nate ot tumagu di un'unudon
ta'u ta mabalin mohpen aton ta'u nadan pohdon Apu Dios.
5 Te hidin agge ta'u ni' kimmulugan ya nadan pinpinhod tun adol ta'uy
ina'inat ta'u an ta'on on innila ta'un mipagol hinan uldin ta'un Judyu
mu hiyah diyen inat ta'u damdama. Mu dadiyen ato'aton ta'uy lummuh
ihi''anan ta'u i Apu Dios hi inggana.
6 Mu maphod ta ad uwani ya kimmulug ta'un Jesu Kristu ta nan balun
aton an mangun'unud i Apu Dios an ituddun nan Espiritunay unudon ta'u.
Ta adi ta'u mo idinol hinan pangunudan ta'uh nan uldin di pi'taguwan ta'u
i Apu Dios.

Nan Tugun Di Mangipa'innilah A'at Di Pumbahulan

7 Ma''id ha mapto' ya hay punnomnomyu ya nan uldin ta'un Judyu di
lummuh pumbahulan mu adi athidi. Te hidiyen uldin di mangipa'innila
an numbahul ta'u hi'on waday imbahho ta'u i diyen uldin an umat hinan
alyonay, Adiyu amohan di wadah nadan ibbayu. Onha nin ma''id hidiyen
tugun ot ma''id ha panginnilaan an nan amoh ya pumbahulan.
8 Mu hidin na'innilaan ta'uh nan uldin an pumbahulan hidiye ya onnot
on namamay amoh ta'u. Ot onha nin ma''id hidiyen ni'uldin ot ma''id ha
panginnilaan ta'uh a'at di bahul.
9 Te umat i ha''on an hidih din agge' ni' na'awatan di a'at nan Nitudo'
an Tugun ya alyo' eh'ay nipto' nadan at'atto' an ma''id ha bahul'u. Mu
hidin na'awata' di a'atna ya onnot otahan namamay naminhod'un mangat
hinadan pumbahulan ta na'innilan ma''id ha niyata' i Apu Dios.
10 Ta namaag nan tugun an nidat i Moses an mangitudduh nipto' an
pangat ya onnot boh on hidiyey gumapuh ataya' te adi' abalinan an aton
hidiyen uldin.

11 Te on'uot inyal'alan nangat hinadan mipagol i diyen uldin ta hay
adol'uy hina'ul'u. Ta hidiyey lummuh ihi"ana' i Apu Dios.
12 Immannung an nan tugun Apu Dios ya maphod ya ma"id ha nibahhoh
nadan nituddun mahapul an ma'unud.
13 Ta hiya nan adi mabalin hi alyon ta'uy nan maphod an tugun di
lummuh e ta'u ihi''anan i Apu Dios. Te hay gapunah ihi''anan di tatagu
i Apu Dios ya nan pangatandah nan ipagol nan tuguna. Ta nan nituddun
mahapul an unudon di nangipa'innilan ha''on an ongal di bahul'u.

Ma''id Ha Abalinan Ta'un Mangat Hi Maphod

14 Innila' an nan tugun an nidat i Moses ya nalpuh nan Espiritun Apu
Dios mu ningamut i ha''on an tagu an impa'ingha' nadan pumbahulan. Ta
hiya nan gahin hi ato' te hiyay ud baal i ha''on.
15 Ta namaag hanadan maphod an pohdo' an aton ya bokon dadiyey
inat'u. Ya hanadan adi maphod an agge' pinhod an aton ya dadiyey ato'ato'.
Ta nganne nin mahan pibo ha athituh a'at'u?
16 Mu hituwen agge' naminhodan hinadan adi maphod an ato'ato' di
atigana an abuluto' an nipto' nan uldin ta'un Judyu.
17 Te nadan ato'ato' an pumbahulan ya bokon hay nomnom'uy
nalpuwana mu ningamut an hidiyey pohpohdon tun adol'u.
18 Te innila' an tun a'at'u ya adi maphod. Ta hiya nan ma''id ha abalina'
an mangat hi maphod an ta'on on dadiyey pinhod'un aton.
19 Te tanganu on namaag hanadan maphod an pinhod'un aton ya bokon
dadiyey ato'? Ta hanadan adi maphod an agge' pinhod di agagga on inat'u.
20 Ta hidiyey gapunah nangalya' hi bokon hay nomnom'uy nalpuwan
dadiyen ato'ato' te nalpuh nan adi maphod an impa'inghan tun adol'u.
21 Ot ad uwani ya ma'awata' di a'atna an ta'on on alyo' di nadan maphod
di ato' ya adi' abalinan an onnot on hanadan adi maphod di ato'ato'.
22 Manu te hay nomnom'u ya pinhod'un nan tugun Apu Dios di unudo'.
23 Mu tun adol'u ya nadan pumbahulan di atona. Ta hiya nan ta'on
on alyo' di hanan maphod di ato' mu indani on niploh nan nibahho an
pohpohdon tun adol'u an dadiyey paddungnay namobod i ha''on.
24 Ta hiya nan nunhiglan mahkit di nomnom'u te innila' an ma'ahhapul'u
ha mamoddang i ha''on ta wan mabalin an adi' unudon nan pohdon tun
adol'u ta adiya' mihi''an i Apu Dios.
25 Mu ongal di punhanaa' i Apu Dios te gapuh nan inat nan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu ya himmo'a' i hiya.
Ta athinan nunduway a'at'u te pohdo' an unudon nan tugun Apu Dios
mu wada damdama nan a'at'u tuwalin amod ona' mumbahul.

8

Nan Espiritun Apu Dios
(Galasya 5:16-18)

1 Maphod ta dita'un mangun'unud i Jesu Kristu ya adi dita'u mo dusaon
i Apu Dios ta adi ta'u mihi''an i hiya.
2 Te gapu ta niddum ta'u mo i Jesu Kristu ya wada mon dita'u nan
Espiritun Apu Dios an nanukkat hinan a'at di nitaguwan ta'u ta bokon
mo nan pumbahulan an mangihi''an i dita'un Apu Dios di amod ta'u aton.
3 Ot bokon nan pangunudan ta'uh nadan uldin ta'un Judyu di a'aanan di
bahul ta'u te adi ta'u abalinan an mangunud hinadan nibaga i diyen uldin.
Mu manu'eh mabalin an pakawanon mohpen Apu Dios di bahul ta'u ya

gapu ta hinnagna nan Imbabalena ta numbalin hi tagu an umat i dita'u ta
hiyay nangiyateh bahul ta'u.
4 Ta hiya nan wada mohpey abalinan ta'un mangat hi nipto' an wadah
nadan uldin ta'un Judyu. Mu gahin di nan ituddun nan Espiritun Apu Dios
di unudon ta'u an bokon nadan pohdon ta'u.
5 Te nan tagun nan a'at ta'u tuwaliy inaynayunan aton ya hidiyey
panginnilaan an athidi boy wadah nomnomna. Mu nan tagun nan ituddun
nan Espiritun Apu Dios di unudona ya atbohdin hidiyey pangiyohhaanah
nomnomna.
6 Ot nan tagun nan impa'inghana tuwaliy ato'atona ya mihi''an i Apu
Dios. Mu nan tagun nan itudtudun nan Espiritun Apu Dios di un'unudona
ya waday linggop di nitaguwana ya mi'tagu i Apu Dios hi inggana.
7 Mu nan tagun nan impa'inghana tuwaliy inaynayunan aton ya hiyay
mi'buhul i Apu Dios te adina unudon nan tuguna te ma''id ha abalinanan
mangunud.
8 Ta ma''id mo bo ha atonan mangipa'amlong i Apu Dios.
9 Mu maphod ta adi athidin dita'u te wadan dita'u nan Espiritun Apu
Dios an hiyay mangitudduh aton ta'u ta bokon mo nan pohpohdon di adol
ta'uy ato'aton ta'u. Te nan tagun ma''id nan Espiritun Kristu i hiya ya agge
niddum i Kristu.
10 Ot wada'eh Jesu Kristu i dita'u ya ta'on on mate tun adol ta'u an gapuh
bahul mu wadan dita'u nan balun pi'taguwan te imbilang dita'u i Apu Dios
hi maphod.
11 Hi Apu Dios ya minahuwanah Jesu Kristu hidin natayana ta hiya nan
atbohdiy atona i dita'u an ta'on hi mate tun adol ta'u mu mahuwan dita'uh
pidwana an gapuh nan Espirituna an wada i dita'u.
12 Ta hiya nan mahapul an idinong ta'u nadan nibahhon impa'ingha ta'u.
13 Te onha nan nibahhon impa'inghan di adol ta'uy inaynayun ta'un aton
ot hidiyey gumalat hi ihi''anan ta'un Apu Dios hi inggana. Mu abuluton
ta'u'e nan boddang nan Espiritun Apu Dios i dita'u ta idinong ta'u nadan
adi maphod an impa'ingha ta'u ya umannung an mi'tagu ta'uh inggana.
14 Te na'innilan nadan tatagun mangunud hinan ituddun nan Espiritun
Apu Dios ya diday mibilang hi i'imbabalena.
15 Ta hiya nan hay maphod ya bokon mo nan takut ta'uy mummandal i
dita'u an adi umat hidin hopapna. Te niddum mo nan Espiritun Apu Dios
hi nitaguwan ta'u ta numbalin ta'uh i'imbabalena ta hiya nan waday dinol
ta'un mangibaga i Apu Dios hi hi Ama ta'u.
16 Te nan Espirituna di mangipa'innila an dita'u ya i'imbabale dita'un
Apu Dios.
17 Ot gapu ta i'imbabale dita'un Apu Dios ya waday idatnan dita'u an
umat hinan indatna i Jesu Kristu. Mu ta'on on dita'u ya munligat ta'u an
umat hi nunligatan Jesu Kristu an gapuh pangun'unudan ta'un hiya ya ahi
ta'u damdama mipabaktu hitun ipabaktuwanah pidwana.

Hay E Pangipaphodan Apu Dios Hi An Namin An Limmuna

18 Mu innila' an nadan pumpalpaligatan ta'uh ad uwani ya ma''id ha
nipaddunganah nan maphod an ahi ma'at i dita'uh pidwana an nan e
pangipabaktuwan Apu Dios i dita'u.
19 Ta hiya nan an namin nadan limmun Apu Dios ya ayda ma''aptuh
pangipabaktuwan Apu Dios hinadan i'imbabalena.
20 Te an namin nadan limmuna ya naluman din a'atda hidin numbahul
da Adam i Eba. Mu hidiyen e nalumanan di a'atda ya adi minaynayun

21 te madatngan han algon an namin di limmun Apu Dios ya mipaphodda
ta mapogpog moy eda adadagan ta adida matano' ta umatda i dita'un
i'imbabalena hitun pangipabaktuwana i dita'u.
22 Te nihipun i diyen numbahulanda ya mumpalpaligatdan namin
nadan limmun Apu Dios an manmannod hinan ipaphodanda. Nan
pumpaligatanda ya nipaddung hinan ligat nan babain mun'ayyam.
23 Mu bokon dida ya ammuna te ta'on on dita'un nangipidduman Apu
Dios hinan Espirituna an hiya nan namangulun indatnan dita'u ya hiya
damdaman maligligatan ta'uh e ta'u panpannodan hi pangipatigan Apu
Dios an dita'uy i'imbabalena. Mu ma'at'e moh diye ya mahukkatan di adol
ta'uh nan balun adol.
24 Ta nihipun hi nangihwangan Jesu Kristu i dita'u ya hituwey hadhad-
don ta'u. Mu innila ta'un agge ni' na'at te onha na'at ot adi ta'u hadhaddon.
Ta hiya nan hadhaddon ta'uy a'atana.
25 Mu madinol ta'un mipa'annung hi pidwana ta hiya nan anusan ta'un
manmannod.
26 Ya hay bumoddang i dita'uh nan panpannodan ta'u ya nan Espiritun
Apu Dios. Te dita'u ya nakapuy ta'u an ta'on on nan pundasalan ta'u ya
agge ta'u innilay maphod hi ibaga ta'un Apu Dios. Mu nan Espirituna ya
hiyay mangibaga i hiya an namamah nan e ta'u inomnoman an adi ta'u
pi'ibagga.
27 Ya hi Apu Dios an nanginnilah nan wah nomnom ta'un tatagu ya
innilana boh diyen pohdon nan Espirituna hinan nangidasalanan dita'u
te an namin nan ibagan nan Espiritu ya miyunnudan hinan pohdon Apu
Dios.
28 Dita'un pinto' Apu Dios hi tataguna an naminhod i hiya an mangat
hinadan ninomnomna tuwalin aton ta'u ya an namin di ma'ma'at i dita'u
ya pumbalinonah iphodan ta'u.
29 Te hidi tuwalin hopapna ya innilan Apu Dios nadan immannung an
umunud i hiya. Ya atbohdin ninomnomna tuwali nan pinhodnan a'atda ta
miyunnudan hinan aphod nan imbabalenan hi Kristu ta hiyay mumbalin
hi panguluwan ta'un kimmulug i hiya.
30 Ot dita'un pinto'nan umunud i hiya ya ninonomnomna tuwali
nan pinhodnan pumbalinan ta'u. Ya ibilang dita'uh maphod i hiya
te pinakawanay bahul ta'u. Ya udum hi algo ya milaggat ta'uh nan
anabaktuna.

Hay A'at Di Pamhod Apu Dios

31 Ad uwani ya madinol ta'u. Te hi Apu Dios ey mangipapto' i dita'u ya
adi ta'u mo tumakut an ta'on hi nganneh diyen ma'at i dita'u.
32 Te hiya ya aggena inukuhan an nangiyabulut hinan binuktung an
Imbabalena ta hiyay nangiyateh bahul ta'un namin. Ot undan hanada'en
mahapul ta'u ya adi dita'u hom'on ta adina idat.
33 Ya pinakawan Apu Dios di bahul ta'u ta imbilang dita'uh maphod. Ot
ma"id ha ohah taguh abalinana an mangibaga i Apu Dios hi nabahulan
ta'un tataguna.
34 Ya athidi bon ma"id ha taguh abalinanan mangibagah nabahulan ta'u
ta mihi"an ta'un Apu Dios te hi Jesu Kristu di nangiyateh bahul ta'u ot
ahi mahuwan Amana. Ta wahdi moh way winawwan Apu Dios ta hiyay
mangihapit i dita'u.
35 Ot ta'on on nadan nunhiglan inomnoman ta'u onu nan nunhiglan
ligaton ta'u onu nan pamalpaligatandan dita'u an gapuh pangatan ta'uh
nan pohdon Apu Dios onu nadan atatakut an ma'at i dita'u onu hay

pamatayanda i dita'u ya madinol ta'un ipapto' dita'un Jesu Kristu an gapuh
nan pamhodnan dita'u.
36 Te wada tuwali din impitudo' Apu Dios an alyonay, Gapuot teeh
pangun'unudanmin hiya ya on da'mi patpatayyon an umat amih nan
kalnero an nidadaan an mapalti. Te hay punnomnom di tatagu i da'mi
ya umat amih nan kalneron nun'appit hi mapate.
37 Mu ta'on hi athinay ma'at i dita'u ya waday dinol ta'un Jesu Kristu te
ongal di pamhodna i dita'u.
38 Ot ad uwani ya ta'on on alinah patayon dita'u mu adi mabalin hi ihi"an
dita'uh nan pamhod Apu Dios. Ya ta'on on hanadan anghel onu nan udum
an adi matigo ot ma"id ha abalinandan mamahbah hinan pamhod Apu
Dios i dita'u. Ya atbohdin ta'on on nganneh diyen ma'at i dita'uh ad uwani
onu hi udum an algo ya hiyah diyen adi maluman nan pamhod Apu Dios
i dita'u.
39 Ya ta'on on nadan wah ad lagud onu nadan wah ad dalom onu nadan
kumpulnan nalmu ya adida abalinan an mangihi"an i dita'uh nan pamhod
Apu Dios an gapuh nan nidduman ta'un Jesu Kristu an Ap'apu ta'u.

9

Hay E Pamto'an Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Ha"on ya gapuh nan nangunuda' i Kristu ya immannung tun ibaga' i
da'yu an adiya' munlayah. Ya innila' an ta'on on nan Espiritun Apu Dios
ya innilanay wah nomnom'u
2 an nunhiglan umukayungana' an gapuh adi kumulugan nadan ibba' an
Judyu
3 an onha mabalin ta ha"on di madusa ta mihi"ana' i Jesu Kristu ta ha"on
di manandih nan eda adusaan an gapuh adida kumulugan ot abuluto'.
4 Te da'miy tinanud Israel an imbilang Apu Dios hi i'imbabalena. Ya
da'miy nangipatiganah anabaktuna ya nangidatanah nan tugun. Ya
da'miy nangibagaanah nadan ahina aton. Ya intuddunan da'miy aton an
mundayaw i hiyah nan Templo.
5 Ya handidan a'ammodmiy ma'al'alih din hopapna ya diday namanguluh
pinto' Apu Dios hi tatagunah din nadne. Ya ta'on on nan Kristu an Dios ya
da'min tinanud di nalpuwana. Ot hiyay madayaw hi ingga'inggana. Amen!
6 Ta'on on dakol hinadan Judyu di adi kumulug ot adi damdama mabalin
hi alyon ta'uy imbahhon Apu Dios nan inalina. Te ta'on on diday ma'alih
holag Israel ya adina ibilang didan namin hi imbabalena
7 an ta'on on holag Abraham dida. Te inalin Apu Dios i Abraham di,
Nadan holag nan imbabalem an hi Isaac ya abuh di ibilang'uh imbabale'.
8 Hay pohdonan ibaga ya adi an namin nadan tinanudana ya ibilang Apu
Dios hi imbabalena. Te ammuna nadan niyayyam an gapuh nipa'annungan
nan imbagan Apu Dios di mibilang hi holag Abraham.
9 Te hidin nangibagaana i Abraham hi mawaday imbabalena ya alyonay,
Hitun pumbangngada' an mala"uh di hintawon ya mun'ayyam hi ahawam
an hi Sarah i han lala'i.
10 Ya ta'on on din nundappel an inyayyam Rebekah an ahawan Isaac an
hi apumin Judyu
11 ya diday nipa'annungana an hi Apu Dios ya hiyay mamto' hi tataguna
te hidin numbutyug hi Rebekah i dadiyen dappel an imbabalena an ma"id
ni' ha inatdah maphod onu adi maphod

8:36 8:36 Psalm 44:22 **9:9 9:9** Hidin Hopapna 18:10

12 ya ni'hapit mo tuwalih Apu Dios i hiya an alyonay, Nan panguluwan
an iyayyammu ya hiyay munhilbih hinan udidiyan.
Ot hituwey panginnilaan ta'u an bokon nan maphod an aton ta'un tatagu
di gapunah pamto'anan dita'u.
13 Ta umat hinan impitudo'nan alyonay, Hi Jacob di pinto"u an bokon hi
Esau.
14 Ta ma"id ha mapto' ya alyonyuy, At'ehna ot nibahho moy pangat Apu
Dios? Mu adi athidi
15 te hay imbagan Apu Dios i Moses ya alyonay, Hom'o' nadan pinhod'un
hom'on.
16 Ta hay pammo'an Apu Dios hi ohan tagu ya agge niyunnudan hi
punnomnom di tagu onu gapu ta maphod di pangat diyen tagu.
17 Te umat hinan impitudo' Apu Dios an a'at nan patul hi ad Egypt hidin
nadne an alyonay, Hinaen sa'admu ya ha"on di nangdat ta wan gapu i he"a
ya mipatigo nan ongal an abalina' ta mipa'innilay a'at'uh abobboble.
18 Athidiy a'at Apu Dios an hom'ona nadan pohdonan hom'on mu
wadada boy inganuyna ta ukoddan manginaynayun hinan adi maphod
an at'atonda.

Hay A'at Di Homo' Ya Bungot Apu Dios

19 Mu ta'on on athidi ya adiyu alyon di, Ot bokon ta'u mo bahul hi'on adi
dita'u abuluton i Apu Dios.
20 Te undan nganne ta'u ihya ta pahiwon ta'u nan ninomnom Apu Dios
hi atona? Umman dita'u'en tatagu ya umat ta'uh nan pito' an banga an adi
mabalin hi munlili ta alyonah nan nangapya i hiyay, Tanganu on athituy
nangapyam i ha"on?
21 Te nan mun'apyah pito' an banga ya ukod i hiyah nan pohdonan aton.
Ta onha duway ninomnomnah apyonah banga ta nabalbalol di oha ya
nalakay nginan di oha ot ukod i hiya. 22 Athidiy a'at Apu Dios an ukod i
hiyah nan pohdonan aton i dita'un limmuna. Ot nadan tatagun nidadaan
an madadag an gapuh nadan adi maphod an at'attonda ya agge nibahhoh
Apu Dios hi'on bumungot i dida. Te hidiyey atigan di aggena naminhodan
hinadan nibahhon pangat. Mu ingganah ad uwani ya an'anusana ni' dida
23 ta way atonan mangipa'innilah anabaktuna i dita'un pinto'na tuwalin
hom'ona te pinhodnan innilaon ta'uh diyen a'atna ta way aton ta'un
mi'laggat hinan anabaktuna.
24 Ya maphod ta pinto' dita'un Judyu ya ta'on on hanadan bokon Judyu.
25 Te impitudo' Apu Dios i Hosea an alyonay, Nadan tatagun agge' ni'
imbilang hi tatagu' ya ibilang'u mo didah tatagu'. Ta pohpohdo' mo dida
an ta'on on ma"id ha pamhod'un didah din hopapna.
26 Te ha"on an wadawadan Dios ya handidan alyo' ni' hi bokon'u tatagu
ya ibilang'u didah imbabale' hi ad uwani.
27 Ya atbohdih din hi Isaiah an inalinay, Ta'on on dakkodakkol nadan
tinanud Israel ta umatdah dinakol di panag* hinan da'ging di baybay mu
oh'ohha i dida han mi'tagu i Apu Dios.
28 Te lo'tat ya pa'ibagonan dusaon nadan tataguh tun luta.
29 Ya hay oha boh inalin Isaiah ya alyonay, Onha nan ongal di abalinanan
Dios ya adi dita'u ihwang ta ma"id ha ibatina i dita'u ot wan hay ma'at i
dita'u ya umat hinan na'at hi ad Sodom ya hi ad Gomorah.

9:12 9:12 Hidin Hopapna 25:23 **9:13 9:13** Malakay 1:2,3 **9:15 9:15** Hay Nakakan 33:19 **9:17 9:17** Hay Nakakan 9:16 **9:20 9:20** Isaiah 29:16 **9:26 9:26** Hosea 1:10 * **9:27 9:27** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal. **9:28 9:28** Isaiah 10:22,23 **9:29 9:29** Isaiah 1:9

Hay Agge Kimmulugan Nadan Tinanud Israel

30 Ma"id ha mapto' ya alyon ta'uy, Manu boh nadan bokon Judyu te
nibilangdah maphod an gapuh kimmuluganda an ta'on on ma"id ha
ninomnomdah din hopapna hi pangipaphodan Apu Dios hinan niyatandan
hiya.
31 Mu dita'un tinanud Israel ya inat ta'uy abalinan ta'un mangun'unud
hinan tugun ta wan mibilang ta'uh maphod mu agge ta'u damdama
nibilang hi maphod.
32 Tanganu nin on athidiy na'at? Manu'e ya nundinol ta'uh nan abalinan
ta'u an bokon hi Apu Dios di nundinolan ta'u. Ta gapuh agge ta'u
kimmulugan i Jesu Kristu an hiya nan mi'alig hi batu ya paddungnay hiyay
ihali'dudan ta'u.
33 Ya impitudo' tuwalin Apu Dios hidin nadney a'at nae an alyonay, Hinan
bobleh ad Zion ya iye' hidi han mi'alig hi batu an ihali'dudan di tatagu ya
mi'alig boh doplah ta agahanda mu nadan mangabulut i hiya ya adida
muntutuyuh eda nundinolan i hiya.

10

1 Ibaga' i da'yun i'iba' an hay pohdo' ahan ya hay e pi'taguwan nadan
ibba ta'un Judyu i Apu Dios. Ta hiya nan idasadasala' dida.
2 Te patiyo' an nomnomnomondah Apu Dios mu ningamut an nibahhoy
atondan mangun'unud i hiya
3 te adida ma'awatan nan aton Apu Dios an mangipaphod hinan
niyatandan hiya. Ta hanadan madadawoh i dida an nalpuh nomnomday
ato'atonda. Ta hiya nan adida patiyon nan aton Apu Dios an mangipaphod
i dida.
4 Te aggeda innila an hay ipa'innilan nan uldin ta'un Judyu ya hi Jesu
Kristu ya hiyay mabalin hi mangipaphod hi nitaguwan nadan mundinol i
hiya.
5 Hay intudo' Moses hi mahapul hi aton di ohan tagu ta ibilang Apu
Dios hi maphod ya hi'on un'unudon an namin nadan tugun Apu Dios. Mu
na'innilan ma"id i dita'u ha abalinanan aton hidiye.
6 Mu nan e pangibilangan Apu Dios i dita'u hi maphod an gapuh
kimmulugan ta'u ya nitudo' tuwalin alyonay, Agge naligat ta adiyu alyon
hi nomnomyu di, Undan nganne ihyay mabalin hi umeh ad abunyan ta
pa'aliyonah Jesu Kristu ta way atonmin mangunud hinan ibagana?
7 Onu undan nganne ihyay mabalin hi umeh awadan di numpun'ate ta
ena awiton hidi ta way atonmin mangunud hi ibagana?
8 Adi mahapul an ma'at datuwe te hay mahapul ya nan e ta'u
pangabulutan i Jesu Kristu ya abuh an hiyah naey emi ipa'in'innila an umat
hinan impitudo' bon Apu Dios an alyonay, Agge naligat hi panginnilaan ta'u
te an namin ta'u ya mabalin an nomnomnomon ta'uy a'atna ya mabalin
an dita'u boy mangipa'innilah nadan udum.
9 Te hay mahapul ta ahi mabalin an mi'tagu ta'un Apu Dios ya patiyon
ta'u an hi Jesu Kristu ya minahuwan Apu Dios hidin natayana. Ya abuluton
ta'un hiyay Ap'apu ta'u. Mu mahapul bon ibaga ta'uy kimmulugan ta'uh
nadan ibba ta'un tatagu.
10 Te nan tagun iyukodnay nitaguwana i Jesu Kristu ya ipa'innilaanay
kimmuluganah ibbanan tagu ya hiyay ibilang Apu Dios hi maphod.

9:33 **9:33** Isaiah 8:14; 28:16 **10:5** **10:5** Lebitikus 18:5 **10:6** **10:6** Deuteronomy 30:12 **10:8** **10:8** Deuteronomy 30:14

11 Ya impitudo' bon Apu Dios an alyonay, Nan tagun mangidinol i Jesu
Kristu ya ma''id ha puntutuyuwanah ena kimmulugan
12 an ta'on on Judyu onu bokon. Te hi Apu Dios ya ma''id ha
pangituppuganah hom'onah nadan mumpaboddang i hiya. Te hiya ya
abuh di nahamad hi Ap'apu ta'u.
13 Te impitudo'na tuwalin alyonay, An namin nadan immannung an
mumpahmo' i hiya ya mi'tagudan hiya.
14 Hay oha ya undan pamaaggon mumpaboddang nadan tatagu i hiya
hi'on aggeda kimmulug i hiya? Ya nganney atondan kumulug hi'on aggeda
dingngol di a'atna? Ya nganney atondan mangngol hi'on ma''id ha e
mangipa'innilah a'atna?
15 Mu nganney atondan e mangipa'innila hi'on ma''id ha mannag i dida?
Hiyah naey ibalinan nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Umipa'amlong hi
panigan hinadan umalin mangipa'in'innilah nan a'at di e ta'u pi'taguwan i
Jesu Kristu.
16 Mu adi an namin nadan mangngol ya kumulugda. Ta hiya nan
hay inalin Isaiah ya alyonay, Nganne nin mahan ha mamatih nadan
ipa'innilami?
17 Mu ta'on on athidi ya na'innilan hay e ihamadan nan pangulug di
tatagu ya hay pangngolandah nan tudtudun Kristu.
18 Mu nadan agge kimmulug an Judyu ya adi mabalin hi pambalday
aggeda nangngolan hinan hapit Apu Dios te an naminda ya dingngolda
te impitudo' Apu Dios an alyonay, An namin di tataguh abobboble ya
dingngolda te nipa'innilah ingganah nan pogpog tun luta.
19 Ot adi mabalin hi agge dingngol nadan Judyu di a'atna te ta'on on hi
Moses hidin nadne ya imbagana nan paningal Apu Dios i didah aggeda
nangunudan an alyonay, Hom'o' nadan udum an tatagun bokon Judyu an
agge nanginnilah a'at'u ta way atonyun Judyu an bumohbohol hi amohyu.
20 Ya athidi boy imbagan Isaiah an alyonay, Ha''on ya impa'innila'
di a'at'uh nadan udum an tatagu an ta'on on adiya' hapulon ya adiya'
nomnomnomon i dida. Ta ad uwani ya aya' hinama' i dida.
21 Ot ibagana bon dida nan imbagan Apu Dios an a'atdan Judyu
an alyonay, Nunhiglada bo aya te ta'on ahan on ay'u anal'alu'on dida
ta abulutonda nan pamhod'un dida ya adida ahan donglon an onnot
namaman adida donglon nadan tugun'u.

11

Hay Nammo'an Damdaman Apu Dios Hinadan Judyu

1 Ta'on on athidin aggeda kimmulug nadan Judyu i Apu Dios ya adi
mabalin hi alyon ta'uy alina nin mo ya inwalong Apu Dios dida. Te wadada
damdamay kimmulug an umat i ha''on. Te ha''on ya ohaa' an Judyu an
nalpuwa' hinan tinanud Benjamin an holag Abraham.
2 Ya na'innila an agge inwalong Apu Dios nadan Judyu an pinto'nah
tatagunah din hopapna te wada nan impitudo'nan a'at di numpahmo'an
Elijah i hiya an gapuh nadan adi maphod an pangat nadan ibbanan Judyu.
3 Ya hay imbagan Elijah ya alyonay, Apu Dios, innilam an numpateda
nadan propetam ya numpa''ihda nadan punggobhan hi mi'nong i he''a. Ta
ohaa' teen nabati mu ta'on on ha''on ya pohdondan patayona'.

10:11 10:11 Isaiah 28:16 **10:13 10:13** Joel 2:32 **10:15 10:15** Isaiah 52:7 **10:16 10:16** Isaiah 53:1 **10:18 10:18** Psalm 19:4 **10:19 10:19** Deuteronomy 32:21 **10:20 10:20** Isaiah 65:1 **10:21 10:21** Isaiah 65:2 **11:3 11:3** 1 Patul 19:10,14

4 Mu alyon Apu Dios di, Bokon'a ohan mangun'unud i ha''on te ta'on on
dakolday nangiwalong an mangun'unud i ha''on ya wadada damdamay
pituy libun (7,000) tatagun impappapto''u an mundayaw i ha''on an adida
pohdon an dayawon nan dios an hi Baal.
5 Ot athidih ad uwani an wadada damdama han oh'ohhan Judyu an pinto'
Apu Dios an mi'tagu i hiyah munnananong an gapuh homo'nan dida.
6 Ot bokon nan maphod an pangatday gapunah nangabulutan Apu Dios
i dida. Te onha gapuh nan maphod an pangatda ot paddungnay bino'lada
an bokon mo gapuh homo' Apu Dios.
7 Hanadan Judyu ya inatday abalinanda ta wan abuluton Apu Dios dida
mu ammuna damdama nadan pinilin Apu Dios hi tatagunan nangimatun
hi a'atna. Te hanada'en udum ya aggeda na'innilaan te ma'ngohheda.
8 Ta hiya nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Mamao''ot udot di
punnomnomda ta wan ma''id ot udot ha ma'awatandah nan a'at'u. Ta hiya
nan ingganah ad uwani ya ayda napilok an adida pa'immatun hinadan
nipto' an pangat. Ya atbohdin ayda napukit an adida donglon nadan
mibaga i dida.
9 Ya hay inalin David hi a'atda ya alyonay, Hanat hinan a'am'amungandan
munhahamul ya i diyey adadaganda.
10 Ya mapilokda ya mabakugdah inggana an gapuh punligatanda.
11 Mu ta'on on atdahdi an adida ahan pohdon an kumulug ya adi
damdama minaynayun an inganuy Apu Dios didah inggana. Mu gapuh
adida kumulugan ya inyabulut Apu Dios an pi'taguwona nadan bokon
Judyu ta way aton nadan Judyu an umamoh. Ta wan lo'tat ya pinhodda
mohpen kumulug.
12 Ta gapuh aggeda kimmulugan ya hidiyey nipaphodan nadan bokon
Judyu. Mu hitun dumakolan di kumulug an Judyu ya hiyaot ahan boy
ipaphodan di dakol an tinatagu.

Hay Nangabulutan Apu Dios Hinadan Bokon Judyu Hi Tataguna

13 Da'yu'e pibon bokon Judyu ya innilayun ha''on di ohan apostoles Jesu
Kristu hi e mangipa'in'innilah a'atnah nadan bokon Judyu. Ya ongal di
pun'amlonga' an mangat ituwen tamu'.
14 Te hay nomnomnomo' ya hay ato' an mamoddang i da'yun bokon
Judyu ta lo'tat ya umamoh nadan ibba' an Judyu ta wan kumulugda ta
way atondan mi'tagu damdama i Apu Dios.
15 Te hay aggeda nangabulutan i Jesu Kristu di gapunah pi'hayyupan di
udum an tataguh tun luta i Apu Dios. Ot namaman maphod di ma'at hi'on
kumulug nadan Judyu te paddungnay mamahuwandah ate.
16 Ya hay oha boh pangipaddungan hinan niyatan ta'un Judyu i Apu Dios
ya nan tinapay. Te hay pangat ta'u ya uppingon ta'u ha kittang ta midawat
i Apu Dios. Mu ta'on on nan nabatin tinapay ya nibilang hi niyappit i hiya.
Ot athidi i dita'u an Judyu te hi Abraham an ammod ta'u ya hiyay umat
hinan na'upping an tinapay an nidawat i Apu Dios te hiyay namangulun
ma'alih taguna ya dita'u nadan paddungnay na'upping hinan ohan tinapay.
Ya umat boh nan nitanom an kayiw an wa'et maphod nan lamutna ya
maphod bo damdamay hapangna. Ta hi Abraham di ay lamut ya dita'un
holagnay ay hapang.
17 Mu wa'et wadaday hapang diyen kayiw an olibo an tuwen maphak ya
tungilon Apu Dios ta hukkatanah udum an hapang di kayiw an olibo an

11:4 **11:4** 1 Patul 19:18 **11:8** **11:8** Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10 **11:9** **11:9** Psalm 69:22
11:10 **11:10** Psalm 69:23

ma''id ha nangitanom ta hiyay ihu''upnah nan tinungilna an hapang nan intanomna an olibo ta wan mabalin an tumaguh diyen hapang. Ta hay ibalinan diyen nihu''up an hapang ya da'yun bokon Judyu.
18 Mu ta'on on da'yuy nihukkat hinadan hapang an natungil ya adiyu alyon hi udu'dul ayu mu dida. Te bokon da'yuy mangdat hi iphodan nan nihu''upanyu te hanan nihu''upanyuy mangdat hi iphodanyu.
19 Wan alyonyuwon, Mu tinungil Apu Dios nadan udum an hapang ta da'min bokon Judyu di nihukkat.
20 Manu te immannung mu adi mabalin hi mumbaktu ayu mu de'otya an dayawonyuh Apu Dios. Te hay natungilanda ya gapuh nan adida kumulugan. Mu da'yu'e ya niddum ayu an gapuh kimmuluganyu.
21 Hi Apu Dios ya aggena nginangayan tinungil dadiyen hapang tuwalin diyen kayiw ot namama mo hi'on tungilona nadan hapang an nihu''up ya abuh. Hanan nipaddung hinan hapang an nihu''up ya nadan bokon Judyu.
22 Hay nomnomonyu ya ta'on on ongal di homo' Apu Dios mu adina bo ibahhon dusaon nadan tatagun mangiwalong an mangun'unud i hiya. Mu inaynayunan hom'on nadan mundinol i hiya. Mu adiyu'e ya atbohdin aanon da'yu ta ay ayu matungil an hapang.
23 Ya onha ad uwani ya kumulug nadan Judyu an paddungnay natungil ot umannung an bangngadon Apu Dios dida.
24 Te umat hinan nitanom an kayiw an nalaklakah e pangipabangngadan hinan natungil an hapang hinan natungilana mu nan e pangihukkatan i ha hapang di oha bon kayiw.

Hi Apu Dios Ya Hom'ona Nadan Tatagun Mangabulut An Nabahulanda

25 Pohdo' bon innilaonyun i'iba' an bokon Judyu nan ninomnom Apu Dios an ma'at an agge ni' nipa'innila ta wan adi ayu mumbaktu. Te hinaen adi kumulugan nadan Judyu hi ad uwani ya adi minaynayun. Te kumulugda'en namin nadan mabalin an kumulug an bokon Judyu ya ahida mohpe kumulug nadan Judyu
26 ta wan mi'taguda i Apu Dios. Te wada nan impitudo'nan alyonay, Hanan umalin mangihwang hi tagu ya hanan bobleh ad Zion di humawwangana ta pogpogona nadan adi maphod an at'atton nadan Judyu an holag Jacob.
27 Ya impitudo' bon Apu Dios an alyonay, Hay ato' hi'on madatngan hidiye ya pakawano' didah nadan numbahulanda ta miyunnudan hinan hinapit'uh din nadne.
28 Ad uwani ya dakolday Judyu an mibilang hi binuhul Apu Dios an gapu ta nunhiglay aggeda naminhodan an mundongol hinan inat Jesu Kristu an iphodan di tatagu. Mu gapu i diyen a'atda ya da'yu mon bokon Judyu di hom'ona. Mu ta'on on athidi ya hiyah diye damdaman pohpohdon Apu Dios dida te dida nimpey namangulun pinto'nah tataguna an gapu i handidan a'ammoddah din nadne.
29 Ya adi mabalin an hukkatana nan ninomnomna tuwali an diday pumbalinonah tataguna an pangatanah maphod.
30 Mu manu'eh himmo' da'yun Apu Dios hi ad uwani ya gapuh pungngohayan nadan Judyu. Ya ta'on on da'yun bokon Judyuh din hopapna ya athidi ayun ma''id ahan ha punnomnomyun Apu Dios.
31 Ta hiya nan ad uwani ya nada bon Judyu di nihukkat hi adi kumulug i Apu Dios. Mu udum hi algo ya hom'ona damdama dida an umat hi nammo'anan da'yu.

32 Te hi Apu Dios ya pinhodnan an namin ta'un tatagu ya abuluton ta'u
an ay ta'u nibalud an gapuh bahul ta'u ta way atonan mangipatigoh nan
homo'nan dita'un namin.

Hi Apu Dios Di Madayaw

33 Hi Apu Dios ya ongal ahan di homo'na. Ya ma"id ha mabalin hi
pangipaddungan i hiya te innilanan namin. Ya adi ta'u abalinan an
ma'awatan nadan a'atna ya nadan at'attona.
34 Te impitudo' tuwalin Apu Dios an alyonay, Ma''id i dita'un tatagu ha
nanginnilah nomnom Apu Dios. Ta ma"id ha mabalin hi mangituddu i
hiyah atona.
35 Ya atbohdin ma''id i dita'un tatagu ha waday indatna i Apu Dios hi
mabalin an ipahukkatnan hiya.
36 Te an namin di matigo ya hiyay nunlumu. Ya hiya boy mumpapto' hi
an naminamin te bagina tuwali. Ot hiyay madayaw hi inggana. Amen.

12

Hay Nipto' Hi Pangat Nadan Kimmulug I Kristu

1 Hay ibaga' i da'yu an i'iba ya gapuh nan ongal an homo' Apu Dios i dita'u
ya mahapul an iyappit ta'uy adol ta'u i hiya ta ukod i hiyah nan pohdonan
aton i dita'u. Ta hituwen adol ta'uy iyappit ta'un hiya ta way aton ta'un
mangipa'amlong i hiyah ad uwanin matagu ta'u. Te hiyah naey nahamad
hi pundayaw ta'u i hiya.
2 Ta adi ta'u iyunnud hinan punnomnom nadan tataguh tun luta. Ta haot
di e ahukkatan di nomnom ta'uy nanongnah dawaton ta'uh aton Apu Dios
i dita'u ta mipaphod di pangat ta'u ta miyunnudan hinan pohdona. Aton
ta'u'ehdi ya mabalin an innilaon ta'u nan pinhod Apu Dios hi aton ta'u te
hidiyey umipa'amlong i hiya.
3 Ta umat i ha"on an gapuh homo' Apu Dios ya waday abalina'
an e muntuddu. Te an namin ta'u ya nidattan ta'uh abalinan an
gapuh kimmulugan ta'un Apu Dios. Mu hanat halipodpodonyu ta adi
mumbaktuy punnomnomyuh adolyu ta hanan abalinanyu an indat Apu
Dios di pangiyunnudanyuh nadan atonyu te way ohaon waday indatnah
abalinanda.
4 Te dita'u ya agge numpapaddung di abalinan ta'u. Te umat hitun adol
ta'u an oha mu dakol di nat'onat'on an agimangnuna. Ya way ohaon nat'on
di abalinanan aton.
5 Ot athidin dita'u te ta'on hi dakol ta'u mu an namin ta'u ya ay ta'u ohan
adol an gapuh nangunudan ta'u i Jesu Kristu. Ya hay niyatan ta'uh nadan
ibba ta'u ya umat hinan niyatan di agimangnun di adol ta'u.
6 Te nat'onat'on di indat Apu Dios hi abalinan ta'u an gapuh nan
homo'nan dita'u ot mahapul an way oha i dita'u on atona nan nidat
an abalinanan aton. Ot onha hay indat Apu Dios hinan ohan tagu ya
nan abalinana an muntudduh nan impa'innilan Apu Dios ot mahapul an
hidiyey atona mu ta ammuna nan patiyonan impa'innilan Apu Dios di
itudduna.
7 Ya onha hay nidat hi oha ya nan abalinana an bumoddang hi ibbanan
kimmulug ot mahapul an hidiyey atona. Ya atbohdih nan nidattan hi
abalinan an muntuddu an mahapul an hidiye damdamay atona.
8 Ya nan nidattan hi abalinan an mangipahluh nadan ibbanan kimmulug
ya maphod on hidiyey atona. Ya hanada'en waday mabalin hi ihmo'dah

11:34 11:34 Isaiah 40:13

ibbadan munhapul hi boddang ya maphod on hidiyey atonda ta adida
ma''ukuh. Ya nadan nidattan hi abalinan an mangipangpanguluh ibbadan
kimmulug ya atbohdin maphod on humludan mangat i diyen tamuda.
Ya athidiboh nadan nidattan hi abalinan an e mangipadutu' hinadan
maligatan an mahapul bon hidiyey atonda an gapuh naminhodda ta wan
waday amlongdan mangat i diye.
9 Ya mahapul an immannung an nahamad di pamhod ta'uh ibba ta'u. Ya
mahapul an idinong ta'un namin nadan adi maphod ta hanadan maphod
di nanongnah aton ta'u.
10 Te an namin ta'un kimmulug ya mahapul an mumpopohhodan ta'u te
athidiy a'at di hina'aggi an nundadaandan bumoddang hi ibbada.
11 Ya mahapul an humlu ta'u ta adi ta'u humigan muntamu ya hanat
waday amlong ta'un mangat hinadan ipatamun nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu.
12 Ya mun'am'amlong ta'u te waday namnamaon ta'u an imbagan Apu
Dios an atonan dita'u an gapuh kimmulugan ta'un Jesu Kristu. Ot hanat
anusan ta'uy ligat ya inaynayun ta'un dumasadasal.
13 Ya hom'on ta'u nadan ibba ta'un kimmulug an munhapul hi boddang.
Ya wadada'ey mangilih humawwang ya maphod on ipapto' ta'u dida.
14 Ya alina'eh wadaday mangat hi adi maphod i dita'u ya maphod on
adi ta'u ipadngolan dida ya idasalan ta'u dida ta paphodon Apu Dios di
nitaguwanda.
15 Ya maphod on mi'yam'amlong ta'uh nadan mun'am'amlong. Mu
alina'eh wada ha umukayungan hinadan ibba ta'u ya maphod on ipatigo
ta'u an ta'on on dita'u ya umukayungan ta'u i diyen inomnomanda.
16 Ya maphod on hay nomnomnomon ta'u ya nan e ta'u pun'u'unnudan.
Ta adi ta'u mumbaktu mu aton ta'uy abalinan ta'un mi'hayyup hinadan
nada''ul an tatagu. Ya hanat adi ta'u ibilang di adol ta'uh nanomnoman ya
na'nginnilah an namin.
17 Ya wada'ey adi maphod hi inat di ibba ta'un dita'u ya adi ta'u nimpe
iballoh. Ta hay nadadawo hi aton ta'u ya ihamad ta'un aton nadan maphod
hi panigon di tatagu.
18 Ya hanat aton ta'uy abalinan ta'u ta wan ma''id ha ahiwawan ta'uh
kumpulnan tagu.
19 Da'yun i'iba, hi Apu Dios di ukod an mundusah nadan mangmangngat
hi adi maphod. Ta adi mahapul an iballoh ta'u nadan adi maphod an
atondan dita'u. Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Ha''on an Ap'apuyu
ya ukoda' an mangiballoh hinadan adi maphod an atondan da'yu.
20 Ya unudon ta'u bo nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Ta'on on
nan humihiwon da'yu ya ipatigoyuy maphod i hiya an umat hinan
pamangananyu ya pangdatanyuh inumona hi'on hidiyey mahapulna. Te
nan pangatanyuhdi ya ongal di ena bumainan hinan adi maphod an
inatnan da'yu.
21 Ot nan athinan maphod an ipatigoyu di pangabakyuh nadan adi
maphod ta bokon da'yuy abakon nan adi maphod an atonda.

13

Mahapul An Unudon Ta'u Nan Gubilnu Ta'u

1 Mahapul bo an unudon ta'u nadan munggubilnu i dita'u. Te hi Apu
Dios di nangiyabulut i diyen tamuda ya hiyay namili i dida.

12:19 12:19 Deuteronomy 32:35 **12:20 12:20** Proberbs 25:21,22

2 Ot hi Apu Dios an nangiyabulut i diyen tamuda di ngohayon ta'u hi'on
adi ta'u unudon dida ta hiya nan madusa ta'u.
3 Te nadan munggubilnu ya ma''id ha e ta'u tumakutan i dida hi'on
unudon ta'u nan inyuldinda. Mu wada'e tuwaliy imbahho ta'uh nan
inyuldinda ya hidiye mo nan tumakut ta'u. Ta hiya nan mahapul an
hanadan maphod di aton ta'u ta wan waday dinol nadan munggubilnu
i dita'u.
4 Te hi Apu Dios di mangibaga ta wan bumoddangdah iphodan ta'un
tatagu. Mu he''a'e tuwaliy ohan adi maphod di at'attona ya hidiye mo nan
tumakut'a i dida. Te hi Apu Dios di mangalih dusaona nadan mangat hi
adi maphod.
5 Ot hiya nan mahapul an unudon ta'u dida an adi gapu ta tumakut ta'uh
adusaan ta'u mu gapu ta innila ta'un hidiyey maphod hi aton.
6 Ta hiyah naey gapunah mahapul an mumbayad ta'u hi buwis hinadan
munggubilnun dita'u ta waday usalondan mangat hinadan tamudan
inyukod Apu Dios i dida.
7 Ot maphod on aton ta'u nadan mahapul hi aton ta'u an umat hi
pumbayadan ta'uh buwis ya nadan udum an mabayadan hinan gubilnu
ya hanat adi ta'u ngohayon dida.

Hay Pangatan Ta'uh Maphod Hinadan Ibba Ta'u (Luke 10:29-37)

8 Ya mahapul an bayadan ta'u nadan inutang ta'u ta ma''id ha e ta'u nom-
nomnomon. Ta hay nomnomnomon ta'u ya hay e ta'u pumpopohhodanan
te nan tagun waday pamhodnah ibbanan tagu ya hiyay mangun'unud
hinadan tugun Apu Dios.
9 Te unudon ta'u'e nadan nibagah nan Nitudo' an Tugun an alyonay
pohpohdonyu nadan ibbayu an umat hi pamhodyuh adolyu ot hina'omnan
namin nan ipagol nan uldin an umat hinan adi ayu umiluktap ya adi
ayu pumate ya adi ayu mangako ya adiyu omnawan nadan wadah nadan
ibbayu.
10 Te immannung an wada'ey pamhod ta'uh ibba ta'u ya adi mo pohdon
an aton i diday adi maphod. Ta hiya nan ipidwa' an alyon di nan tagun
waday pamhodnah ibbana ya inunudna nadan tugun Apu Dios.
11 Ya adi ammunah naeh aton ta'u. Te ad uwani ya ho'dod mo han
nabatin e ta'u pangatan hinadan ipatamun Apu Dios. Ot mahapul an aton
ta'uy abalinan ta'un mangat hinan pinhodna te agagga mo ya madatngan
di pangawitanan dita'u. Ot hiya nan maphod on adi ta'u umat hinan
ma'ahiggan tagu an palpaliwanan malmallo'.
12 Ad uwani ya ay mo labi an munhihillong an gapuh nadan adi
maphod an ma'ma'at hitun luta. Mu agagga mo ya pumatal te agaggay
pumbangngadan Jesu Kristu. Ta hiya nan mahapul an idinong ta'un namin
nadan pumbahulan. Ta nadan maphod di ipa'ingha ta'u ta umat ta'uh nan
tindalu an nundadaan an mi'gubat i Satanas.
13 Ya mahapul an ihamad ta'un mangat hinadan nipto' an pangat di ohan
napatalan di punnomnomna. Ta adi ta'u ma'ma'yat hinadan adi maphod
an pangat an umat hinan nunhiglan pun'in'inum di tatagun mabutobutong.
Ya adi ta'u mi'babai ya atbohdih nadan binabai an hanat adida damdama
mi'lala'i. Ya adi ta'u e mi'hanhannu ya adi ta'u amohan di ibba ta'u.

13:9 13:9 Hay Nakakan 20:13-15,17; Deuteronomy 5:17-19,21

14 Mu hay maphod hi aton ta'u ya iyunnud ta'uh a'at nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu ta mipatigoh nan nitaguwan ta'u nan a'atna. Ta adi ta'u goton
an aton nadan adi maphod an pohpohdon di adol.

14

Hay Adi Pi'yahhiyan Hi Ibban Kimmulug
(1 Kulintu 8:1-10,13)

1 Hanat abuluton ta'uy e idduman nadan agge ni' nihamad di pangulugda
i dita'u. Mu mahapul an adi ta'u mi'yahhiyan i dida an ta'on on waday
nat'on hi punnomnomdah nan a'at di nipto' onu nan nibahhon pangat
2 an umat hinan makan an hay udum hinadan agge ni' nihamad
di pangulugda ya waday paniyawondah makan ta hiya nan ammuna
nadan natnating hi ihdada. Mu nadan udum ya patiyonda an ma"id ha
mapaniyoh makan.
3 Mu ta'on hi athidi ya maphod on adi ta'u pihulon nan tagun waday
paniyawonan makan. Ya atbohdih nan waday paniyawona an adi bo
mabalin hi pihulona nan ma"id ha paniyawona. Te ta'on on hiya ya
inabulut Apu Dios hi taguna.
4 Ya adi mabalin hi dita'uy mangibaga hi adi maphod onu maphod di a'at
nadan ibba ta'u. Te hi Apu Dios an ud baal i dida di ukod an mangibaga
hi'on maphod onu nibahhoh diyen a'atda. Ya innila ta'u bon nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu ya abalinanan ipa'innilah nadan baalna nan nipto' an
atonda.
5 Ya wadada boy udum an ngilinonday udum an algo. Mu nadan udum
ya adi athidi te hay punnomnomda ya numpapaddung an namin di algo. Ot
hiya nan hay aton ta'uh nan athina ya mahapul an way ohaon ihamadnan
nomnomnomon hi ona ngilinon di udum an algo onu adina ta wan ma"id
ha ena punduwaduwaan.
6 Te nan tagun waday algo an ngilinona ya adi ta'u pahiwon hidiyen
pangatna te hiyah diye han pangipabaktunan Apu Dios. Ya atbohdih nan
tagun ma"id ha paniyawonah makan te hidiyen pangatna ya hi Apu Dios
di ipabaktuna te munhanah nangdatanan hiya. Ya ta'on on nadan waday
paniyawondah makan ya hidiye bo damdamay atondan mangipabaktu i
Apu Dios. Te atbohdin munhanadan Apu Dios hinan anonda.
7 Ot hiya nan mahapul an innilaon ta'u an hay nahamad hi iyatan ta'u
ya nan e ta'u pangipabaktuwan i Apu Dios hinadan aton ta'u te hiyay ud
baal i dita'u. Te umat hi atayan ta'u an hiyay ukod.
8 Te hay gapunah awadan ta'uh tun luta ya ta wan nan pohdon nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di aton ta'u. Ta hitun atayan ta'u ya hiya
damdamay umayan ta'u. Ta hiya nan ta'on hi matagu ta'u onu mate ta'u
ya hiyah diyen nan Ap'apu ta'uy ukod i dita'un tataguna.
9 Te nan Ap'apu ta'un hi Kristu ya inyate dita'u mu timmagu damdama ta
wan hiyay mun'ap'apuh nadan matagu ya ta'on on hanadan numpun'ate.
10 Ot hiya nan bokon dita'uy mangibaga hi nibahho onu maphod di
at'atton nadan ibba ta'u ta adi ta'u pihulon nadan pangat nadan udum an
ibba ta'un kimmulug. Te innila ta'un udum hi algo ya humalyaon dita'un
namin i Apu Dios ta hiyay mangibagah nan a'at di hinohhan dita'u.
11 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hay ibaga' an Ap'apu ya udum
hi algo ya mundu"undan namin di tatagu ta dayawona' ya ibagada mohpe
an ha"on ya ammunay un'unudonda.

14:11 14:11 Isaiah 45:23

12 Ta athidiy ma'at an ahi dita'u ohha'ohhaon ta pa'uhuhnan dita'u nadan
ina'inat ta'uh tun luta.
13 Ot maphod on idinong ta'un mamihupihul hi ibba ta'u. Ya nomnom-
nomon ta'u ta bokon dita'uy lummuh pumbahulan di ibba ta'un kimmulug.
14 Te umat i ha''on an gapuh nan e' kimmulugan hinan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu ya innila' an ma''id ha mapaniyoh makan. Mu onha waha ohah
hay punnomnomna ya bahul i Apu Dios di panganan hinadan udum an
makan ya udu'dulnay adina anon. Te anona'e ya umannung an mumbahul.
15 Ot mahapul an halipodpodon ta'u ta wan adi lummu nadan anon ta'u
ya waday mahkitan an i'iba ta'u. Te bokon pamhod ta'un didah diye. Ot
halipodpodon ta'u nimpe ta bokon nadan anon ta'uy lummuh abahbahan
di pangulug nadan ibba ta'un inyaten Kristu.
16 Ot ta'on hi innilam an bokon paniyo ya udu'dulnay adim aton hi'on
alyon nan ohan hi ibbam di nibahhoh diyen pangat.
17 Te nan nidduman ta'uh nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya bokon
nan makan ya ma'inum an mapaniyo onu adi di ma'ahhapul. Te hay
ma'ahhapul ahan ya hay e ta'u pangatan hinadan nipto' an pangat ya nan
maphod an pi'hayyupan ta'uh ibba ta'u ya hay awadaan nan amlong i
dita'u an malpuh nan Espiritun Apu Dios.
18 At'ehdiy aton ta'un mangun'unud i Jesu Kristu ya mipa'amlong hi
Apu Dios ya ta'on on nadan ibba ta'un tatagu ya pemananday e ta'u
kimmulugan.
19 Ot hiya nan mahapul an aton ta'uy abalinan ta'u ta nan maphod an
mangipalinggop ya mangipaphod hi niyatan ta'uy aton ta'u.
20 Ta bokon nan anon ta'uy lummuh abahbahan nan maphod an inat
Apu Dios i dadiyen ibba ta'u. Immannung an an namin di makan ya ma''id
ha mapaniyo.
Mu hi'on nan makan an anon ta'u di lummuh pumbahulan di ohah
nadan ibba ta'u ya nibahhoh diyen aton ta'u.
21 Ta hiya nan hay maphod ya udu'dulnay adi ta'u anon nan dotag ya
inumon nan bayah ya nadan udum an paniyawonda hi'on dadiyey gumalat
hi pumbahulan nadan udum an ibba ta'un kimmulug.
22 Ta ta'on on patiyon ta'u an bokon bahul di e ta'u panganan hi
kumpulnan makan ya maphod on iha''ad ta'uh nomnom ta'u ta adi ta'u e
uhu'uhuhon ta hi Apu Dios ya dita'uy nanginnila i diye. Ot nan tagun ma''id
ha punduwaduwaanah nan ninomnomnan aton te madinol an nipto' ya
hiyay waday amlongna hi pangatana.
23 Mu nan tagun waday punduwaduwaanah nan anona ya immannung
an mumbahul hi'on ma''id ha dinolna i diyen atona. Ot athidi boh nadan
udum an adi'e miyunnudan hinan pammati ta'u ya bahul.

15

Hay Pangatan Hi Iphodan Di Ibban Kimmulug

1 Dita'un nihamhamad di pangulugna ya mahapul an boddangan ta'u
nadan nakapuy di pangulugda ta adi ammuna nadan iphodan ta'uh
nomnomnomon ta'u.
2 Ya maphod on hinohhan dita'u ya hay e umong'ongngalan di pangulug
nadan ibba ta'uy nomnomnomon ta'u.
3 Te ta'on on hi Jesu Kristu ya bokon hay ena nangipa'amlongan hi
adolnay ninomnomna. Ta hiyay nipa'annungan din impitudo' Apu Dios
an alyonay, An namin nadan pihul di atagutagun he''a Apu Dios ya madhu

i ha"on. Mu onha hi Kristu ya hay adolnay ninonomnomna ot agge na'at
hidiyen hiya.
4 Ot maphod on nomnomnomon ta'un an namin nadan impitudo' Apu
Dios hidin nadne ya waday ituddunan dita'u an umat hinan e ta'u
pangitpolan hi ligat ta'u. Te gahin on athidiy a'at ta'u ya ahi waday dinol
ta'uh nan gagamgaman ta'un maphod an aton Apu Dios i dita'uh udum hi
algo.
5 Hi Apu Dios di alpuwan di dinol ya abalinan ta'un mangitpol hi ligat.
Ot hanat idattan dita'u damdamah abalinan ta'u an mun'u'unnudan hinan
pangun'unudan ta'u hinan pangiye"en Jesu Kristu.
6 Ta wan an namin ta'u ya mun'u'unnudan di pundayaw ta'un Apu Dios
an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Ipa'innilan Nan Immaliyan Jesu Kristu

7 Hay maphod ya abuluton ta'uy hinohha i dita'u an umat hi nangabulu-
tan Jesu Kristu i dita'u ta wan hi Apu Dios di midayaw.
8 Te innila ta'u nan inat Jesu Kristu an hiya ya immalih tun luta ta
way atonan bumoddang hinadan Judyu ta innilaonday immannung an a'at
Apu Dios ya impa'annungnan namin nadan inalin Apu Dios i handidan
a'ammodda.
9 Ya hay oha boh gapunah immaliyan Jesu Kristu ya ta way aton nadan
ta'on on bokon Judyu an mangidayaw i Apu Dios an gapuh nan homo'nan
dida. Ta umat hidin impitudo' Apu Dios an alyonay, Midduma' hinadan
bokon Judyu ta ikankanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios an ta'on on
idanan bobley awada'.
10 Ya ha boy ohah impitudo' Apu Dios ya alyonay, Da'yun bokon Judyu
ya middum ayun mi'yam'amlong hinadan tatagun Apu Dios.
11 Ya hay oha bon impitudo'na ya alyonay, Da'yun bokon Judyu ya
dayawonyuh Apu Dios. Ta an namin ta'u ya mungkanta ta'uh pundayaw
ta'un hiya.
12 Ya ta'on on hi Isaiah hidin nadne ya inalinay, Wada han miyayyam
an apapun Jesse ta hiyay pun'ap'apun nadan bokon Judyu. Ya hiyay
pundinolandah managun dida.
13 Hi Apu Dios di alpuwan di dinol ta'uh nan gagamgaman ta'un maphod
an atona i dita'uh udum hi algo. Ot hanat hiyay mangipa'amlong ya
mangipalinggop hi nomnom ta'u. Ta wan nanongnan umong'ongngal di
pundinol ta'un hiya an gapuh nan abalinan nan Espirituna.

Hay Niyukod I Paul Hi Tamuna

14 Ha"on ya madinola' i da'yun i'iba' an kimmulug te innila' an maphod
di pangatyu. Ya atbohdin dakol moy innilayuh nan a'at Jesu Kristu. Ta
mabalin an da'yu on nunhintutugun ayu.
15 Mu hituwen tudo"u ya wadaday pinhod'un ipanomnom i da'yu. Te
gapuh nan homo' Apu Dios i ha"on ya hituwey inyukodnah ato'.
16 Te pinto'a' hi puntamuwon Jesu Kristu an e mangipa'in'innilah nan a'at
di pi'taguwan i Apu Dios hinadan bokon Judyu. Ta hinaen tamu' ya umata'
hinan padi an mangidawat hinadan mi'nong i Apu Dios. Ta gapuh nan
e' pangipa'innilaan hinan a'atna ya alinah kumulug nadan bokon Judyu ta
wan abuluton Apu Dios dida ta diday ay mi'nong i hiya te mawada mo nan
Espirituna i dida.

15:3 15:3 Psalm 69:9 **15:9 15:9** 2 Samuel 22:50; Psalm 18:49 **15:10 15:10** Deuteronomy 32:43
15:11 15:11 Psalm 117:1 **15:12 15:12** Isaiah 11:10

17 Ot gapuh nangabuluta' i Jesu Kristu hi nitaguwa' ya waday amlong'un
mangat ituwen ipatamun Apu Dios i ha''on.
18 Ya ma''id ha udum hi e' alyon hi'on bokon nadan ina'inat Jesu Kristu
an namoddang i ha''on hidin e' timmanudduwan ta wadaday bokon Judyu
an kimmulug i Apu Dios. Te dingngolda ya tinigoda nadan na'na'at
19 an umat hinadan milagro an adi abalinan di tagun aton an nalpuh nan
abalinan nan Espiritun Apu Dios. Ta inhipun'uh ad Jerusalem ta ingganah
ad Ilirikum an e nangitanudduh nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
20 Te hay pinhod'u ya e' ipa'innilah nadan tatagu an agge ni' nangngol
hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Ta hiya nan agge' inipluy hinan
boblen wada tuwaliy immehdi an e nuntudduh nan inat Jesu Kristu ta
adiya' ay e mi'pulloh i dida
21 ta wan mipa'annung din impitudo' Apu Dios an alyonay, Nadan
tatagun agge ni' nangngol hinan a'atna ya mipa'innilan dida ta wan
nomnomnomonday niyatana. Ya nadan agge nangnangngol hi a'atna ya
donglonda ta mabalin an ma'awatanday a'at Kristu.

Hay Naminhodan Paul An E Manigoh Nadan Kimmulug Hi Ad Roma

22 Da'yun i'ibahna hi ad Roma, manu'eh natanaktak di umaliya' hina ya
gapuh e' timmanudduwan hitu.
23 Mu ad uwani ya nagibbuh mo nan tamu' hitu. Ot mabalin mohpen
umaliya' te nadne tuwaliy naminhoda' an umalihna mu nibanahho.
24 Te hay ninomnom'u ya mundagguha' hinah tun umaya' hi ad Spain ta
way ato' ni' an manigon da'yu. Ta mabalin'e ya da'yuy bumoddang i ha''on
hi umaya' hi ad Spain.
25 Mu ad uwani ya umeya' ni' hi ad Jerusalem ta wan iye' nan pihhun
miboddang hinadan kimmulug hidi.
26 Te nadan kimmulug hi ad Masedonia ya hi ad Akaya ya
mun'am'amlongdan nangipadon i ha''on hinan inamungdan pihhun ibod-
dangdah nadan maligligatan an tatagun Apu Dios hi ad Jerusalem.
27 Ma''id ha nangibagan didah atondahdi mu dida eh'ay ud nomnom. Ya
maphod hidiyen atondan bumoddang hinadan kimmulug an Judyu hi'on
mahapulday boddang. Te nadan bokon Judyu ya paddungnay ongal di
utangdah nadan Judyu te diday nangituddu i didah nan atondan mi'laggat
hinan maphod an idat Apu Dios i dida.
28 Ot ipapto''uh tuwen na'amung an pihhu ta inye''e ya ahiya' mohpe
umalin manigo i da'yu ya ahi' bo inayun an umeh ad Spain.
29 Ya innila' an ongal di pangipaphodan Kristu hinan ma'ma'at hi
umaliya' hina ta wan bumoddang hinan pangulug ta'u.
30 Mu ha ahan di ibaga' i da'yun namin an i'iba ya hanat ihamadyun
mangidasal i ha''on. Ya madinola' an atonyuh tuwe an gapuh nan
pumpopohhodanan ta'u an malpuh nan Espiritun Apu Dios ya nan ongal
an naminhodyun bumoddang hinan tamun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
31 Ot maphod on idasalyu ta wan ihwanga' hinadan ninomnom nadan
agge kimmulug hi ad Judea an aton i ha''on. Ya hay oha bo ya ta wan nadan
tatagun Apu Dios hi ad Jerusalem ya abulutonda nan iye' an miboddang i
dida.
32 Ta nagibbuh'en inye' i dida ya mabalin mohpen umaliya' hina hi'on
iyabulut Apu Dios ta wan mi'yam'amlonga' i da'yu.
33 Ot hanat hi Apu Dios di manginaynayun an mangipalinggop i dita'un
namin. Amen.

15:21 15:21 Isaiah 52:15

16

Hay Dappuh Nan Tudo' Paul

1 Pohdo' bon ipa'innilan da'yu hi ibba ta'un hi Febi an munhilbih nadan
ma'amu'amung an kimmulug hi ad Senkrea.
2 Ot maphod on apngaonyu an umat hinan ugganyu aton hinadan udum
an tatagun Apu Dios an uggan umalihna. Ya alina'eh mahapulnay boddang
ya maphod hi boddanganyu. Te hiya ya dakol di tataguh binanoddangana
an ha"on di oha.
3 Pinhod'u bon ipa'innilayu i da Akila i Prisila an himbale an ongal di
punnomnom'un dida. Te dida peman boy nun'ibba' ni' an nuntamuh nan
ipatamun Jesu Kristu.
4 Ya hidin da'min namin ya mabalinnot iyateday atondan mangipapto'
i ha"on. Ta hiya nan ongal di punhanaa' i dida ya ta'on on nadan
mumpangulug an bokon Judyu ya ongal di punhanaandan dida.
5 Ot hanat ibagayun namin hinadan mumpangulug an ma'amu'amung
hi baleda an nomnomnomo' damdama dida.
Ya atbohdiy ibagayuh nan nahamad an gayyum'u an hi Epenetus an hiya
nan namangulun kimmulug i Jesu Kristu hidih nan probinsya hi ad Asia.
6 Ya atbohdin ibagayu i Mary an hiya nan inatnay abalinanan nuntamu
an gapuh naminhodnan mamoddang i da'yun kimmulug i Kristu
7 ya da Andronikus i Junias an ibbamin Judyu an dida nadan namangu-
lun kimmulug i Jesu Kristu ot ahi ha"on. Ya dida ni' din ibba' an nibalud.
Ya ongal di pangibilang nadan Apostoles i dida.
8 Ya atbohdiy ibagayun Ampliatus an hiya boy ohan ibilang'uh hi ibba'
an gapuh nan niddumanah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
9 Ya ibagayu bon Urbanus an nomnomnomo' hiya te hiyay oha an ibba'
an munhilbi i Jesu Kristu ya atbohdiy ibagayu i Stakis te hiya boy ohan
nahamad an gayyum'u.
10 Ya atbohdiy ibagayu i Apeles te hiyay oha an na'na'unnud i Jesu Kristu.
Ya ta'on on hanadan pamilyan Aristobulus ya ibagayun nomnomnomo'
dida.
11 Ya atbohdiy ibagayu i Herodion an ibba' an Judyu ya hinadan
kimmulug an pamilyan Narcisus.
12 Ya atbohdin ibagayu i da Tripena i Triposa an nomnomnomo' dida. Te
dida eh'a ya mahludan munhilbin Apu Dios. Ya atbohdiy ibagayuh nan iba'
an hi Persis te hiyay ohah nadan binabain nangat hi abalinanan munhilbin
Apu Dios.
13 Ya atbohdiy ibagayu i Rupus te hiya eh'a ya mahlu damdaman
muntamuh nan ipatamun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya ta'on on hi
inana te imbilanga' eh'a hi imbabalena.
14 Ya ta'on on da Asinkritus i Plegon ya hi Hermes ya hi Patrobas ya hi
Hermas ya nadan udum an i'iba ta'un mi'yamu'amung i dida ya ibagayun
nomnomnomo' damdama dida
15 ya ta'on on hi Pilologus ya hi Julia ya hi Nereus ya nan hi ibbanan
babai ya hi Olimpas ya hi an namin nadan ibbada an tatagun Apu Dios.
16 An namin nadan ibba ta'un kimmulug an ma'amu'amung hinadan
boblehtu ya imbagadan nomnomnomon da'yu i dida.
Ot maphod on an namin ayuhna ya munhin'a'apnga ayu.
17 Ya hay oha boh pinhod'un ibagan da'yun i'iba ya hanat halipodpodon
ta'u ta adi ta'u e mi'hayhayyup hinadan umalin e mangipatnan mamahbah
hi pangulug ta'u te diday gumalat hi agogodwaan ta'un kimmulug. Te
danaen tatagu ya adida patiyon nadan nituddu i dita'uh din hopapna.

18 Ot nadan tatagun athidiy pangatda ya bokon hay adayawan nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di itamuwanda te on hay eda pangipabaktuwan
hi adolday nomnomnomonda. Te gapuh nan maphod an panpannapitda
ya nada'en hi kittang on nihapitan ya mabaliyanda.
19 Mu madinola' i da'yu te nan ana'na'unnudyuh nan tudtudun Jesu
Kristu ya nundongol hi abobboble. Ot hay pohdo' ya dumakol di
innilaonyuh nadan maphod an pangat ta bokon hanan adi maphod an
pangat di luma'inganyu.
20 Ta wan hi Apu Dios an alpuwan di linggop ya idatnay pangabak ta'uh
nan tamun Satanas. Ot hanat hi Jesu Kristu an Ap'apu ta'u di mangipapto'
i dita'un namin.
21 Hi Timothy an mi'tamun ha''on ya alyonay nomnomnomon da'yu.
Ya atbohdiy inalin nadan i'iba' an Judyu an da Lusio ya hi Hason ya hi
Sosipater.
22 Ya atbohdin ha''on an hi Tersius an nuntudo'on Paul ituwen tudo'na
an nomnomnomon da'yu an gapuh kimmulugan ta'un namin hinan Ap'apu
ta'un hi Kristu.
23 Ya hi Geyus ya alyonay nomnomnomon da'yu. Hiyay nangipadutu' i
ha''on te hituh tun baleday dimmutu'a'. Ya hitun baleda boy a'am'amungan
nadan ibba ta'un kimmulug hitu. Ya ta'on on hi Erastus an hiyay
mumpapto' hinan pihhun di gubilnu ituwen boble ya hi ibba ta'u an hi
Kuwartus ya imbagadan nomnomnomon da'yun dida.
24 Ot hanat minaynayun an hom'on dita'uh nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu. Amen
25 Hay ma'udih ibaga' ya maphod on hi Apu Dios di dayawon ta'u. Te
hiya ya ongal di abalinanan mangipihamad hi pangulug ta'u i Jesu Kristu.
Ta hiya nan e' itudtuduh atagutagu nan a'at di nangiyatayan Jesu Kristu i
dita'u. Hituwen tudtudu ya agge nipa'innilah din nadne.
26 Mu maphod ta nipa'innilah ad uwani ta hiya nan mabalin mohpen
ma'awatan ta'u din impitudo' Apu Dios i handidan propetah din nadne. Ya
ten ad uwani ya hay imbagan nan munnananong an Dios ya mahapul an
mitudduy a'atnah abobboble ta wan an namin nadan tatagu ya mabalin
an hiyay un'unudonda.
27 Ot hiya ya ammuna an nanginnilah an naminamin di dayawon ta'uh
inggana an gapuh nan inat Jesu Kristu. Amen!

Nan Namangulun Tudo' Paul Hinadan I Kulintu
(1 Corinthians)

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha''on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi
apostoles an e mangipa'in'innilah nan a'at Jesu Kristu. Hay adwa' hituh
ad uwani ya hi ibba ta'un hi Sostenes.
2 Hay puntudo'a' ya da'yun ma'anamu''amung an kimmulug hinah ad
Kulintu an imbilang Apu Dios hi tataguna an gapuh kimmuluganyu i
Jesu Kristu. Ya gapu boh kimmuluganyu i hiya ya niddum ayuh nadan
tatagunah abobboble an mangibilang i Jesus hi Ap'apuda an umat hinan
aton ta'u.
3 Ot hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios
an hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay A'at Di Homo' Apu Dios Hinadan Kimmulug Hi Ad Kulintu
(Epesus 1:3-14)

4 Hay nanongnah punhanaa' i Apu Dios ya hay ena namoddangan i da'yu
an gapuh nan niyatanyu i Jesu Kristu.
5 Te immannung an ongal di boddang Apu Dios i da'yu te hay
limma'inganyu an nanginnilah nan dingngolyun tudtudun Apu Dios. Ya
atbohdin waday abalinanyu an e mangipa'innila i naen tudtudu.
6 Ya matigoh nan nahukkatan an pangatyu an immannung nan emi
itudtudu an a'at Kristu.
7 Ta hiya nan madinola' an hi Apu Dios di manginaynayun an mangdat
hi nat'onat'on an abalinan ta'u an malpuh nan Espirituna ta damunah
panpannodan ta'u hi pumbangngadan Apu ta'un hi Jesu Kristu.
8 Ya atbohdin hiyay mangihamad hi pangulug ta'u ta way aton ta'un
manginaynayun hi pangulug ta'u ta wan hitun punhumalyaana ya maphod
di panigona i dita'u.
9 Ya madinol ta'un hi Apu Dios an namto' i dita'u ya atonan namin datuwe
ta wan nanongnan maphod di niyatan ta'u hinan Imbabalenan hi Jesu
Kristu an hi Ap'apu ta'u.

Hay Nahamad Hi Pundinolan Ya Hi Jesu Kristu

10 Hay ibaga' i da'yun i'iba ya mahapul an mun'u'unnudan di punhahap-
itanyu ta adi ayu mundudu'ang te hidiyey tugun nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu.
11 Manu'eh athituy pangali' i da'yun i'iba ya wadaday nangibaga i ha''on
an nalpuh balen Kole an wadada i da'yuy umana'ahhiyan
12 an way oha anu on nat'on di ibaganah un'unudona. Te hay udum anu
i da'yu ya alyonday ha''on di un'unudonda. Ya nadan udum'e ya alyonday
hi Apolos. Ya nadan udum'e ya alyonday hi Peter. Ya nada'e bon udum ya
alyonday hi Jesu Kristu di un'unudonda.
13 Adi maphod hinaen atonyu te undan nagogodway adol Kristu? Ya
undan ha''on di niddumanyu hidin numpabonyaganyu? Bokon athidi te
bokon ha''on di nangiyateh bahulyu.
14 Ongal di punhanaa' i Apu Dios ta duwada ya ammunay binonyaga'
hina an da Krispus i Geyus.
15 Te onha ha''on di numbonyag i da'yun namin ot alinah ha''on di
un'unudonyu an bokon hi Kristu.

16 Ya da Estepanas an hina'amma ta'wa bo han binonyaga'. Mu ma''id ha
udum hi mipanomnom i ha''on.
17 Manu'eh agge da'yu binonyagan i ha''on ya bokon hidiyen tamuy
inyukod Jesu Kristu i ha''on. Te hay inyukodna i ha''on ya nan e'
pangipa'innilaan hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'un tatagu. Ya ta'on
on nan inat'un nuntudtudu ya agge' indinol hinan aphod di panapit'u te
agge' pinhod an ha''on di ipabaktun nadan tatagu an bokon mo hi Kristu
an nangiyateh bahul ta'uh nan krus.

Nan Nahamad An Tudtudu

18 Hay innila' ya nan mitudtudu an a'at di natayan Jesus hinan krus ya
adi patiyon nadan ay nanatten tatagu te hay punnomnomda ya ma''id ha
hilbina. Mu dita'u'e an mi'tagu i Apu Dios ya patiyon ta'u an hidiyen
tudtuduy panginnilaan ta'u hinan ongal an abalinan Apu Dios hinan
nitaguwan ta'u.
19 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay,

Bahbaho' di la'ing nadan nun'alala'ing ya pumbalino' hi ma''id ha hilbin
di nomnom nadan nun'anomnoman.
20 Ot nganne moy hilbin nadan nun'alala'ing hitun luta an umat hinadan
na'nginnilah nan tugun Moses ya nadan nun'ala'ing an mi'yahhiyan?
Undan agge impatigon Apu Dios an numbalinonah ma''id ha hilbin di la'ing
di tataguh tun luta?
21 Hi Apu Dios di immannung an nala'ing te alyonay adi gapuh la'ing
di tagu ya innilaonday abalinana. Te hay pinhodna ya taguwona nadan
kumulug i hiya an gapuh nan emi ipa'in'innila an ta'on on alyon di udum
hi layah.
22 Hay alyon nadan Judyu ya gahin on waday mipatigoh milagro
ta panigandah a'immannungan nan mitudtudu ya ahida patiyon. Ya
nada'e bon bokon Judyu ya hay mabalin hi abulutonda ya nan tudtudun
niyunnudan hi la'ing di tagu.
23 Mu da'mi'e ya hi Kristu an nateh nan krus di emi ipa'in'innila an ta'on
on umipabohol hinadan Judyu te umipabain anu i dida. Ya nada'e bon
bokon Judyu ya alyonday tudtudun ma''id ha hilbina.
24 Mu dita'un Judyu onu bokon Judyu an pinto' Apu Dios hi tataguna ya
patiyon ta'u an nahamad hidiyen tudtudu. Te ipa'innilana i dita'u an nan
natayan Kristu hinan krus ya hidiyey atigan nan ongal an abalinan Apu
Dios ya nan la'ingna.
25 Ta hidiyen alyon di udum hi ma''id ha hilbina ya onnot on hidiyey
ongal di itudduna mu hay la'ing di tagu. Ya ta'on boh on alyon di tataguy
nan natayan Jesus di mangipatigoh a''id ha abalinan Apu Dios mu onnot
on hidiyey atigan di abalinana an adi abalinan di tagu.
26 Ya hay nomnomnomonyun i'iba ya hidin pinto' dita'u i Apu Dios ya
oh'ohha i dita'uy ma'al'ali an nun'adal. Ya oh'ohha i dita'uy kadangyan ya
mapemanan.
27 Te hi Apu Dios ya pinilina nadan ma''id ha inniladah panigon di tatagu
ta mibabain nadan nun'alala'ing. Ya atbohdin pinilina nadan mapihul an
tataguh tun luta ta mibabain nadan matangad an tatagu.
28 Manu'eh pinto' Apu Dios nadan mapihul an tataguh tun luta ya ta wan
ipatigona an bokon nadan ma'omnawan hitun lutay alpuwan di maphod
an itaguwan.

1:19 1:19 Isaiah 29:14

29 Ta wan ma''id ha taguh mabalin an mumbaktu hi hinangngab Apu
Dios an gapuh abalinana.
30 Te ta'on on nan e ta'u nidduman i Jesu Kristu ya hi Apu Dios di ud
nomnom an hinnagnah Jesu Kristu hitun luta ta hiyay nangiyateh bahul
ta'u ta wan mabalin an abuluton dita'un Apu Dios hi tataguna.
31 Te impitudo' Apu Dios an alyonay, Hanat bokon hay adol ta'uy
ilattuwag ta'u ta hanaot an inat nan Ap'apu ta'uy ilattuwag ta'u.

2

Hay Agge Nangidinlan Paul Hi Amaphod Di Panapitna

1 Hidin hopap di immaliya' hi awadanyun i'iba hi nangipa'innilaa' hinan
tudtudun Apu Dios ya innilayun adi umat hi panapit di nala'ing an humapit
di inat'un nuntudtudu i da'yu.
2 Te hay ninomnom'un ipa'innilan da'yu ya hi Jesu Kristu ya abuh an
namamah nan ena natayan hinan krus.
3 Ot tinigoyu an gumayonggonga' hi bain'u te innila' an manghan di
abalina' an muntuddu.
4 Ya atbohdiy panapit'u an adi umat hi panapit nadan nun'alala'ing an
tataguh tun luta an manayhayu' hinadan mangngol mu kimmulug ayu an
gapuh boddang nan Espiritun Apu Dios.
5 Ta hiya nan hinaen eyu kimmulugan i Kristu ya agge nalpuh la'ing di
tagu te nalpuh nan abalinan Apu Dios.

Nan Boddang Nan Espiritun Apu Dios

6 Hanadan nihamad di pangulugda ya innilada an nan itudtudumi ya
nalpuh nan la'ing Apu Dios an agge nalpuh la'ing di tatagu onu nadan
ap'apuh tun luta an mapogpog di pun'ap'apuwanda.
7 Te hi Apu Dios nimpey nalpuwan diyen la'ing an hiya din ninomnomna
tuwalih din ma"id ni' ha ohah limmuna an ahi ta'u middum i hiyah tun
ipabaktuwana. Mu aggena impa'innilah nadan tataguh din hopapna.
8 Ya nadan ap'apun di tataguh tun luta ya aggeda innilah tuwen
ninonomnom Apu Dios te onha na'awatanda ot wan aggeda impipata' nan
na'abbaktun Ap'apu ta'uh nan krus.
9 Mu athidiy na'at ta nipa'annung nan impitudo' Apu Dios an alyonay,
Nan ma"aphod an indadaan Apu Dios hinadan waday pamhodnan hiya
ya ma"id ha ohah taguh nanigo ya nangngol onu nunnomnom hi a'atna.
10 Mu impa'innilan nan Espiritunan dita'uh ad uwani. Te nan Espirituna
ya ma''id ha aggena innila an ta'on on nan punnomnom Apu Dios.
11 Dita'un tatagu ya adi mabalin hi namaag ya innilan nadan udum an
tatagu nan wah nomnom ta'u te ammuna ta'un nanginnila. Ot namama
moh nan nomnom Apu Dios an ammuna nan Espirituna hi nanginnila.
12 Mu gapuh nan niddumanan dita'u ya mabalin an ma'awatan ta'u
nadan dakol an indat Apu Dios i dita'u. Mu nadan agge kimmulug ya
adida ma'awatan datuwe.
13 Ta hiya nan muntudtudu ami'e ya bokon hay la'ingmiy pangidinlanmi
te nan Espiritun Apu Dios te hiya ya ammunay mabalin an mangipa'awat
hinan tudtudun Apu Dios hinadan tatagun nidduman nan Espirituna.
14 Mu nadan tatagun ma"id i dida nan Espiritun Apu Dios ya adida
abuluton nan tudtudun malpuh nan Espiritu te adida ma'awatan an
gapu ta bokon nan Espiritun Apu Dios di pangidinlandah mangipa'innilah

---

1:31 1:31 Jeremiah 9:24 **2:9 2:9** Isaiah 64:4

ibalinana. Ta hiya nan hay punnomnomda i diyen tudtudu ya layah onu hapit an ma"id ha hunungna.
15 Mu nan tagun wadan hiya nan Espiritun Apu Dios ya mabalin an imatunana nan nibahho ya nan nipto'. Mu nan agge kimmulug an ma"id nan Espiritun Apu Dios i hiya ya adina ma'awatan nan punnomnom ya pangiye"en nan tagun nidduman nan Espiritun Apu Dios.
16 Ta hiya nan waday nitudo' hinan hapit Apu Dios an alyonay,
Ma"id i dita'un tatagu ha nanginnilah nomnom Apu Dios ta hiya nan ma"id i dita'u ha mabalin hi mangituddu i hiya hi atona.
Mu dita'un kimmulug ya umat hi punnomnom Kristu di punnomnom ta'u.

3

Hi Kristu Ya Ammunay Madayaw

1 Ibaga' i da'yun i'iba an hidin nuntudtuduwa' i da'yu ya adi mabalin hi itudtudu' nadan naligat an tudtudu te agge ayu ni' imminghah nan pohdon nan Espiritun Apu Dios. Te nan pangiye"eyu ya umat hi pangiye"en di agge kimmulug. Te nan a'at di pangulugyu ya umat hinan a'at nan pi'yayyam an golang.
2 Ta hiya nan hay intuddu' ya nan umat hi gatas an nalakah pangukmunan an bokon hanan umat hi makulhin makan. Te hay immannung ya ta'on on ad uwani ya adiyu abalinan an anon nan makulhi te adiyu ni' ma'awatan nadan naligat an tudtudu.
3 Te ma'innilah nan pangatyu an agge ni' nihamad di pangulugyu te munhin'a'akih ayu ya way ohaon ipapilitnay pohdona. Hinaen pangatyu ya umat hi pangat nadan agge kimmulug.
4 Te hay udum ya alyonday ha"on di un'unudonda ya hanada'e bon udum ya alyonday hi Apolos. Ta hinaey atigana an nipaddung di pangatyuh nan pangat di agge kimmulug.
5 Undan nganney punnomnomyu i da'mi i Apolos an on ami tagu ya ammuna an ba'baalon Apu Dios an hinnag da'mi an muntudtudu i da'yu ta kimmulug ayu an ta'on on agge numpaddung nan inyukod Apu Dios hi tamumi.
6 Te hay tamu' ya paddungnay inihok'u nan hapit Apu Dios hi nomnomyu. Ya hi Apolos di paddungnay nunsibug i diyen nihok. Mu hay mangipa'ong'ongngal i diyen nitanom ya hi Apu Dios.
7 Ta nan mun'ohok ya munsibug ya numpaddungdan ma"id ha nabakbaktu i dida an ammunah Apu Dios te hiya ya ammunay mabalin an mangipa'ongngal hinadan nitanom.
8 Ot nan tagun nun'ohok ya nan tagun munsibug ya ma"id ha nabakbaktu i didan duwa. Ya hi Apu Dios di ukod an mangdat hi gunggunan nadan mumpuntamu an miyunnudan hinan inatdan nuntamuh nan inyukodnan tamuda.
9 Ot athina i da'min Apolos an on da'mi puntamuwon i Apu Dios ya abuh. Ya da'yu nadan paddungnay puntanoman Apu Dios an puntamuwanmi onu nan ma'apyah balen Apu Dios.
10 Ta gapuh nan abalinan an indat Apu Dios i ha"on ya mabalin an nahamad di inat'un nangapyah nan ipabunan di bale. Ya wadaday udum ta diday ukod an manginayun an munhamang. Mu mahapul an halipodpodonda ta wan mipto' di pangapyada.
11 Ya mahapul an ma"id ha udum hi alyondah nahamhamad hi pangipabunan te ammuna nan impa'innila' tuwalin da'yu an hi Jesu Kristu.

12 Ot nan manginayun an mangapyah bale i diyen ipabunana ya mahapul
an umat hinan balitu' onu silber onu nadan nun'anginan batuy usalona ta
bokon nadan nalakan mapa"ih an umat hi kayiw onu gulun.
13 Te hitun punhumalyaan Kristu ya mipa'innilan namin nadan a'at di
tinamuwanda. Te hay atonan munhumalya ya umat hi aton nan apuy
an gobhonan namin ta mabati nan umat hi balitu' ya silber ya nadan
nun'anginan batu.
14 Ta onha napatnah nan apuy nan niyapyah nan nahamad an ipabunan
di bale ya agge naghob an nunnanong ya waday midat an gunggunan nan
nangiphod.
15 Mu maghob'e tuwali ya ma''id ha midat i hiyah gunggunana. Ya manu
te mi'taguh diyen tagu mu umat hinan tagu an ammunay adolnan inih-
wangnah nan gimmanab an bale an ma"id ha ta'on hi ohah inhawwangna
hinadan gina'uh nan bale.
16 Ot mahapul an nomnomnomon ta'un dita'u an kimmulug di ma'alih
balen Apu Dios an niha''adan nan Espirituna.
17 Ta hiya nan hi Apu Dios ya bahbahona nan tagun mamahbah i dita'u
an nunhituwana. Te dita'un ma'alih balena ya hiyay ud bagi i dita'u.
18 Ot hanat ma''id i dita'u ha hiya on inlaylayahhanay adolna an hay
punnomnomna eh'a ya nala'ing an ta'on on ammuna nan la'ing di taguh tun
lutay wadan hiya. Ot wada'e i da'yu ha athidiy punnomnomna ya udu'dul
on mahukkatan ta nan tudtudun Apu Dios di ita'dogna an ta'on on alyon
nadan tataguh ma''id ha innilana. Te atona'ehdi ya hiyay immannung an
nala'ing.
19 Te hay la'ing di tagu ya ma"id ha hilbina i Apu Dios an umat hinan
impitudo'nan alyonay, Nadan tatagun mangididinol hinan la'ingda ya
ammuna ya hidiyen la'ingday usalon Apu Dios hi paddungnay pumbituna
i dida.
20 Ya wada boy ohan impitudo' Apu Dios an alyonay, Nan Ap'apu ta'u
ya innilanay wah nomnom di tagu ya hidiyen punnomnomda ya ma"id ha
hilbina an ta'on on alyon di tataguh tun luta hi nun'ala'ingda.
21 Ta hiya nan ta'on on nganney abalinan di ohan tagun muntuddu ya
adiyu alyon hi nabakbaktu mu nadan udum te an naminda ya intuda' Apu
Dios dida ta wan bumoddangda i da'yu.
22 Ot wadah Peter ya hi Apolos ya ha''on tee ta wan bumoddang ami
i da'yu. Ya an namin nadan wah tun luta ya tun nitaguwan ta'u ya hay
atayan ta'u ya ta'on on nadan ma'ma'at hi ad uwani ya waday boddangna
i dita'u.
23 Te dita'u ya tatagu dita'u i Kristu an wada i Apu Dios.

4

Hay A'at Nan Puntamuwon Apu Dios

1 Hay maphod hi nomnomnomonyu ya baal da'mi i Kristu an
nangiyukadanah e mangipa'in'innilah nan tugun Apu Dios an agge ni'
nipa'innilah din hopapna.
2 Ya mahapul an hanadan baal ya na'na'unnuddah nan ud baal i dida.
3 Ta hiya nan ha"on'e ya bokon hay ibagan di tataguh nan inat'un
nuntamuy pundinola'. Ya atbohdin ta'on on ha"on ya adi' alyon hi maphod
onu adi nan inat'u.

3:19 3:19 Job 5:13 **3:20 3:20** Psalm 94:11

4 Te ta'on on hay punnomnom'u ya ma''id ha inat'uh gumalat hi
pangihingalan Apu Dios i ha''on mu agge' innilah on athidiy punnomnom
Apu Dios. Te nan Ap'apu ta'u ya abuh di mabalin an mangibagah nan
immannung an a'at'u.
5 Ta hiya nan adi mabalin hi dita'uy mangali hi maphod onu adi
maphod nan ohan tagu. Ot hay maphod ya haddon ta'u ta ingganah
on mumbangngad hi Kristu. Te hitun pumbangngadana ya ibagana nan
immannung an a'at di hinohhan dita'u an ta'on on nan agge na'innilaan hi
ad uwani an ato'aton di tatagu ya atbohdih nan nomnomda. Ya an namin
nadan nangat hinan pohdon Apu Dios ya ahi maphod di ibaganan dida an
miyunnudan hinadan ina'inatda.
6 Hituwen imbaga' an a'atmi i Apolos ya pohdo' an innilaonyun i'iba' an
da'min muntudtudu ya ma''id ha ohah nabakbaktu. Ta hiya nan mahapul
an idinongyuh naen eyu pangipabaktuwan hi udum an muntuddu. Te nan
athinan pangat ya adi miyunnudan hinan tugun Apu Dios an impitudo'na.
7 Manu te mabalin an wada i dita'uy dakdakkol di innilana mu nadan
udum. Mu ta'on on athidi ya hi Apu Dios damdamay nalpuwan diyen
abalinan ta'u. Te an namin nadan nawadan dita'u ya hiyay nalpuwana. Ot
hiya nan ma''id ha aton ta'un mumbaktu an gapuh nan wadan abalinan
ta'u te on nidat i dita'u an bokon dita'uy nunlumu.
8 Wan hay punnomnomyuh nan a'at di pangulugyu ya na'hammad an
ma''id ha kulangna. Ta paddungnay na'abbaktu ayu an ay ayu papatul. Mu
da'mi'e ya ma''id ha bilangmi. Mu maphodot on immannung an ad uwaniy
pumpatulanyu ta wan middum amin mun'ap'apuh nan pun'ap'apuwanyu.
9 Mu hay punnomnom'uh inyabulut Apu Dios hi a'atmin a'apostolesna ya
da'mi nan na'adda''ul hi ad uwani. Te hay punnomnom di tatagun da'mi
ya ma''id ha hilbimi ta udu'dulnay mipapate ami ta punhintiggan da'mih
tatagu ya ta'on on hanadan anghel.
10 Te hay pangalidan da'mi ya ay ma''id ha nomnommi an gapuh
pangun'unudanmi i Kristu. Ya alyonda boy da'mi nan ma''id ha abalinana.
Ta nunhiglay pamihuldan da'mi. Muden da'yu'e ya alyonyuy innilayun
namin an ma''id ha pungkapuyanyu. Ya atbohdin alyonyuy da'yuy
pemanan di tatagu.
11 Mu da'mi'e ya ingganah ad uwani ya mapalpaligat ami. Te wa'e on
ma'a'agangan ami ya ma'u'uwoh ami ya nun'adudunut nadan lubungmi
ya wa'e on pamaaggon nuntampu' da'mi. Ya ma''id ha nadutu' hi
nunhituwanmi te on ami e umanin'innabat an e muntudtudu.
12 Ya atbohdin ma''able amin tumamutamu ta waha pangalanmih
igattangmih mahapulmi. Ya ta'on on nunhiglay pamihuldan da'mi ya
maphod di nambalmin dida. Ya nunhiglay namalpaligatdan da'mi mu
onmi attog initpo'itpol.
13 Ya binana'bain da'mi mu impa'ulayanmi damdama dida. Mu ta'on on
ina'inatmihdi ya hiya damdaman hay punnomnom nadan tatagun agge
kimmulug i da'mi ya ma''id ha innilami. Ta ingganah ad uwani ya on ami
ay ginalut hi panigoda.
14 Agge' intudo' datuwe ta way atonyun mibabain. Mu manu'eh
ipa'innila' datuwe ya ta wan pun'adalanyu. Te ha''on'e ya ibilang da'yuh
i'imbabale' an ongal di punnomnom'u i da'yu.
15 Ya ta'on on alinah umeh himpuluy libuy (10,000) muntudtudun da'yuh
nan a'at di e pangun'unudan i Kristu mu nomnomnomonyu an ha''on ya
abuh han ay hi amayu te ha''on di namangulu an nangipa'innilan da'yuh
nan a'at Jesus ta hiya nan kimmulug ayun hiya.

16 Ot hiya nan ibaga' i da'yu an maphod on iyunnudanyu i ha''on.
17 Ta hiya nan honago' hina nan imbilang'uh pohpohdo' an imbabale
an hi Timothy an na'na'unnud i Apu Dios ta ipanomnomna i da'yu nan
a'at di pangun'unud i Jesu Kristu an hiya nan un'unudo'. Ya hidiye boy e'
itanudtuduh nadan kimmulug hi asimbasimba'an an uggan'u umayan.
18 Innila' an needahnay udum i da'yu an hay punnomnomda ya adiya'
mo mumbangngad hina ta hiya nan nginumheda.
19 Mu iyabulut'en Apu Dios ya agagga ya umaliya' ta innilao' danaen
tatagun mungngohe hi'on immannung an waday abalinanda onu manuy
hapitonda.
20 Te nan a'at nan tagun immannung an niddum hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios ya miyunnudan di pangatnah nan pohdon Apu Dios an bokon
hapit ya abuh.
21 Ot nomnomnomonyu ta hitun umaliya' ya bokon hay hingal'un da'yuy
idatong'u ta wan nan maphod di punhahhahapitan ta'u.

5

Hay Panitilogan Hinan Nibahhoy Pangatna

1 Waday nipa'innila i ha"on an adi ahan maphod an at'aton di ohan
kimmulug i da'yuhna. Ya innila' an ta'on on nadan agge kimmulug
ya adi mabalin hinaen umipabain an at'aton naen tagu an ilo'na nan
numbintanan amana.
2 Mu tanganu mahan on at'ayuhna an ta'on on athinay ma'ma'at ya
mumbaktu ayu damdama. Unhaot nunhiglan mahkit hi punnomnomanyu
ya impaanyuh naen taguh nan a'amu'amunganyu ta adi midmiddum i
da'yu.
3 Ta'on hi ona' ma''id hina mu aya' damdama wahna te ninonomnom'u
nan madadawoh hi ma'at.
4 Ot di'et ma'amung ayu ya nomnomnomonyu an wadah Jesu Kristu an
ni'yamung i da'yu. Ya ta'on on ha"on ya aya' ni'yamung i da'yu. Ot waday
abalinanyu an indat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
5 ta iyukodyu i Satanas hinaen tagu ta wan paligatona ta alina ya
matitilog ta idinongna ta way atonan mi'taguh tun pumbangngadan nan
Ap'apu ta'u.
6 Hana'en eyu pumbaktuwan ya adi maphod. Innilayu nan a'at di yist
an ta'on on kittang ha middum ya pa'ongngalona nan alinan ma'apyah
tinapay.
7 Ya hinan punnomnomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammod
ta'uh ateh ad Egypt ya mahapul an mitopal an namin nadan yist. Ta
athidi bon dita'u an mahapul an idinong ta'u nadan pumbahbahulan ta'u
ta ammuna nadan maphod an a'at ta'u tuwaliy aton ta'u. Ot abalinan ta'un
mangat i danae te inyaten Jesu Kristu di bahul ta'u.
8 Ot hanat idinong ta'u nimpen namin nadan pumbahbahulan ta'u an
umat hi humihiwawan hi ibba ya nadan udum an adi maphod an pangat.
Ta hanadan nipto' an pangat di ipa'ingha ta'un aton ta mipaddung ta'uh
nan tinapay an agge nadduman hi yist.
9 Ya wada din intudo"u an inali' di adi ayu midmiddum hinadan tatagu
an e mi'il'illo' hi bokonda ahawa
10 ya ta'on on hinadan ma'aggamgam onu nadan kumulukuluk hi ibbada
onu nadan mundayaw hi udum an dios. Mu hay pinhod'un ibaga i nae ya
bokon nadan agge kimmulug di adiyu idduman. Te onha dida ot gahin on
ayu umaan hitun luta.

11 Mu hay pohdo' an ibaga i naen inali' an adiyu idduman ya nadan tatagun mangalih kimmulugda mu dee mannot an mi'ilala'ida onu mi'babaida. Ya hanada'en udum ya ma'aggamgamda onu mundayawda hi udum an dios. Ya mabutobutongday udum ya kumulukulukday udum ya hanada'en udum ya ahiwawanday ibbada. Danaen tatagu nan alyo' hi ta'on on ha eyu pi'ib'ibbunan i dida ya adiyu goton.

12 Bokon ha''on di mangipanuh hinadan ato'aton nadan agge kimmulug. Mu dita'u'e ya mahapul an titilgon ta'u nadan ibba ta'un kimmulug hi'on nibahhoy pangatda.

13 Ta hiya nan hay ibaga' hi atonyu i naen tagun numbahul ya mahapul an adiyu pi'id'iddumon hinadan a'am'amunganyu. Mu nada'en agge kimmulug ya hi Apu Dios di ukod i dida.

6

Hay Nibahhawan Nadan Udum An Kimmulug Hi Ad Kulintu

1 Da'yu'en kimmulug ya wa'et waha aggeyu pinhod hi inat nan ohan ibbayu ya hanat adiyu e idalom hinadan agge kimmulug ta bokon diday mangipanuh. Hay maphod ya hanadan ibbayun kimmulug i Apu Dios di pangibagaanyu ta diday mangipanuh.

2 Te undan aggeyu innila an dita'un tatagun Apu Dios di middum i Jesu Kristu an mangipanuh hi tataguh tun lutah pidwana? Ot athidi'ey ma'at ya undan ammuna ha athidih mabgawan ya adiyu abalinan an ipanuh?

3 Ya undan aggeyu innila an ta'on on hanadan anghel an nalpuh ad abunyan ya middum ta'u i Jesus an munhumalyan dida? Ot hi'on athidiy ma'at ot namama mon abalinan ta'u nadan nalakan mihahapit hitun luta.

4 Ta hiya nan wadada'ey mundadalloman hinadan ibbayun kimmulug ya iyeyuh nadan ibbayun kimmulug ta diday bumoddang an mangipanuh.

5 Athituy pangali' i da'yu ta way atonyun bumain te undan ahan ma''id i da'yun kimmulug ha mabalin hi mangipanuh hinadan ibbayun kimmulug an mundadalloman.

6 Adi maphod danaen pangatyu te da'yu on indalomyuy ibbayun kimmulug. On eyu bo udot imbagah nadan agge kimmulug ta diday mangipanuh i da'yu yaden dayyadahdi nadan agge kimmulug.

7 Hanan punhindadallomanyun kimmulug ya ipa'innilana an nibahho ayu. Te dita'un kimmulug ya udu'dulnay itpol ta'u nadan adi maphod an aton nadan ibba i dita'u mu ta adi ta'u mundalom an ta'on on kulukon dita'u.

8 Mu ma''id te onnot bo on da'yun kimmulug i Apu Dios on nunhingkukuluk ayu.

9 Undan aggeyu innila an hanadan nibahhoy ato'atonda ya adi mabalin hi middumdah nan pun'ap'apuwan Apu Dios? Ot hanat halipodpodonyu ta adi ayu mi'hayhayyup hinadan mangilo' hi bokonda ahawa onu nadan mundayaw hi udum an dios onu nadan mangiluktap hi ahawada onu nadan linala'in mumpabayad hi adolda onu nadan mangahawah ibbadan binabai onu linala'i

10 onu hinadan e humanod'ap onu nadan na'agum onu nadan mabutobutong onu nadan attaondan e tumtumbu'on di ibbadan tagu an ta'on on agge immannung onu nadan ma'ngihhapit ta alanday pihhun di ibbada te dadiyen tatagu ya adida middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.

5:13 5:13 Deuteronomy 17:7; 19:19; 21:21; 22:21,24; 24:7 **6:2 6:2** Luke 22:28-30

11 Athidiy udum i da'yuh din aggeyu ni' kimmulugan. Mu maphod ta ad
uwani ya indinongyu dadiye ta da'yu moy tatagun Apu Dios hi ibilangnah
maphod te pinakawan da'yu an gapuh nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu ot ipiddumna bon da'yu nan Espirituna.

Hantun Adol Ta'u Ya Bagin Apu Dios

12 Mabalin an wadada i da'yuy mangali hi, Mabalin an atonmi nadan
pinhodmin aton. Manu te mabalin mu adi an namin di aton ya iphodan.
Te mabalin an atonyun namin nadan pinhodyun aton mu wa'et immingha
ya naligat an idinong.
13 Ya alyonyu boy nan makan ya nawada te mahapul di bituka ta'u ya
atbohdih nan bituka an nawada ta iha"adan di anon ta'u. Mu innila ta'un
udum hi algo ya pogpogon Apu Dios datuwen duwa. Mu adi athidih tun
adol ta'u te agge nalmu ta ukod i hiyah nan pohdonan aton an umat hi ena
pi'lo'an hi bokona ahawa. Mu nawada ta wan munhilbi i Apu Dios an hiya
nan mangipappapto' i dita'u.
14 Te udum hi algo ya mahuwan Apu Dios tun adol ta'u an gapuh nan
ongal an abalinana an umat hidin nummahuwanah nan Ap'apu ta'uh din
natayana.
15 Ya innilayu an kimmulug ta'u'e mo i Kristu ya dita'uy agimangnun di
adolna. Ta hiya nan adi maphod hi'on nan kimmulug ya ena id'iddum di
adolnah nan babain mumpabpabbayad hi adolnah linala'i.
16 Te undan aggeyu innila an nan tagun mangilo' hinan babain mumpab-
pabbayad hi adolna ya numbalindah ohay adol. Te hay impitudo' Apu Dios
ya alyonay, Bokonda mo duwa te ayda na'ohhan adol.
17 Mu hi'on nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di pi'idduman ta'u ya
miyunnudan di punnomnom ta'u hinan punnomnomna.
18 Ot hiya nan mahapul an adiyu goton an aton hidiyen pumbahulan
an umat hi e pi'lo'an hi bokon ahawa. Te an namin di pumbahulan ya
adi maphod te puma"ih nitaguwan ta'u. Mu iyal'alanah nan pangilo'an hi
bokon ahawa te dadagonan namin nan niyatan di adol.
19 Ya innila ta'un tun adol ta'u ya nunhituwan nan Espiritun Apu Dios
an impiddumnan dita'u. Ta hiya nan bokon dita'uy ukod hi adol ta'u te hi
Apu Dios an ud tagun dita'u di ukod.
20 Te hiyay namla' i dita'u. Ta hiya nan mahapul an an namin di aton
ta'u ya hi Apu Dios di midayaw.

7

Hay A'at Di Mangahawa

1 Hana'en intudo'yun pohdonyun mahmahan i ha''on an a'at di manga-
hawa ya udu'dulnay adita mangahawa.
2 Mu hidiye'ey lummuh e pi'lo'an di ohah bokona ahawa ya udu'dulnah
on way ohaon waday ahawana.
3 Ya hanan himbale ya mahapul an way ohaon atona nan lebbengnah
nan ahawana.
4 Te nangahawa'e mo nan babai ya bokon hiya ya ammunay ukod hi
adolna te waday kalebbengan nan ahawana. Ya atbohdih nan lala'i an
bokon mo hiya ya abuh di ukod hi adolna te wada damdamay kalebbengan
nan ahawana i hiya.
5 Ta hiya nan da'yu'en nun'alahin ya adi maphod onyu iyadiy adolyuh
nan ahawayu. Mu pohdonyu'en munhiwwayan ni' an malo' ta way

6:16 6:16 Hidin Hopapna 2:24; Matthew 19:6; Mark 10:8

atonyun mangihamad an mundasal ya punhapitanyu ni' ta gahin hi
abulutonyun duwa. Mu adi damdama a'uga'ugab te alinah adi ayu pa''itpol
ya alinah waday adi maphod hi ipanomnom Satanas i da'yu.
6 Mu adi' bo alyon hi mahapul an malahin ayun namin. Mu hay
punnomnom'u ya udu'dulnay way ohaon waday ahawana hi'onyu pohdon
an mangahawa.
7 Mu maphodot on an namin ayu ya umat ayu i ha''on an agge
nangahawa. Mu innila' an adi an namin ya wadah tuwen abalinan te
ningamut an hi Apu Dios ya agge numpappadung di indatnah abalinan
ta'u.
8 Ot hay itugun'uh nadan agge ni' nalahin ya ta'on on nadan nabalu ya
maphod on minaynayun an adida mangahawa an umat i ha''on.
9 Mu ningamut'en ongal di naminhoddan mangahawa ya udu'dul di
mangahawada mu hanan nunhiglay amohdah nadan numpangahawa.
10 Ya hay tugun'u boh nadan nangahawa ya adi mabalin hi taynan nan
babai nan ahawana. Hituwen tugun ya nalpu i Apu Dios an bokon ha''on
di ud nomnom.
11 Mu onha niluh an waha babaih tinaynana nan ahawana ya mahapul
an adi mumbintan. Mu pohdona'en malahin ya maphod on ibangngadnah
nan ahawana. Ya atbohdih nan lala'i an mahapul an adina ibolhe nan
ahawana.
12 Ya pohdo' bon iddum hituwen tugun'uh nadan udum i da'yu an onha
nan lala'i di kimmulug ya agge nan ahawanan babai muden pohdon diyen
babain nanongnan munhimbaleda ya maphod di adi ibolhen* nan lala'i.
13 Atbohdih nan babain kimmulug an onha nan ahawanan agge
kimmulug ya matigon pohdonan munnanongdah baleda ya adi maphod
an ibolhen nan babain kimmulug.
14 Te onha niluh an nalahin hidiyen babai ya ahi kumulug ya mabalin
an gapun hiya ya pi'wagah Apu Dios hi ahawana. Ya atbohdi hi'on nan
nalahin an lala'i di kimmulug ya mabalin bon pi'wagah Apu Dios nan
ahawana. Te onha adi pi'wagah Apu Dios nan agge kimmulug an ahawan
nan kimmulug ot hay panigon Apu Dios hinan i'imbabaleda ya imbabalen
di agge kimmulug. Mu gapu ta adi athidi ya hiya nan mabalin an wagahan
Apu Dios nadan imbabaleda an gapu ta kimmulug hi amada onu hi inada.
15 Mu onha ningamut hinan agge kimmulug di naminhod an mi'bolhe
ya bokon pumbahulan hi'on iyabulut nan kimmulug ta adi mi'hannu. Te
bokon nan e pi'hannuwan di gapunah namto'an Apu Dios i dita'u.
16 Ya manu'e boh alyo' di adiyu ipagol dida ya ma''id damdama ha mapto'
hi'on maboddangan ta lo'tat ya kumulug.

Hay A'at Di Abalinan Ta'un Inyukod Apu Dios

17 Ya maphod on hanan niyukod hi hinohha i dita'u di minaynayun hi
abuluton ta'u ta adi ta'u hukkatan an gapu ta kimmulug ta'u i Kristu. Hiyah
naey tugun'uh an namin an kimmulug hinadan simba'an an bokon da'yu
ya abuh.
18 Ta onha waha taguh numpakugit mo ot ahi kumulug ya bokon hidiyey
lummuh inomnomana. Ya atbohdih nan agge nakugit an kimmulug an
bokon bo hay ena pumpakugitan di nonomnomona te bokon hidiyey
ma'ahhapul hi aton.

---

* **7:12 7:12** Hay pangalin di udum hinan ibolhe ya ihiyan.

19 Te hay panigon Apu Dios ya ma''id ha numpahhiwan nan tagun
numpakugit ya nan agge. Mu ha ahan di pohdonah hinohhan dita'u ya
nan pangunudan ta'uh nan tuguna.
20 Ta adi mahapul an hukkatanyu nan a'at di nitaguwanyu an ta'on on
ayu kimmulug.
21 Ta onha himbut ayuh din namto'an Apu Dios i da'yu ya bokon hidiyen
ahimbutyuy eyu inomnoman. Mu onha mabalin an malibli ayu ta bokon
ayu mo himbut ot maphod.
22 Te ta'on on himbut nan ohan tagu mu kimmulug'e ya hay panigon Apu
Dios i hiya ya bokon himbut. Ya atbohdi an ta'on on bokon ta'u himbut ya
kimmulug ta'u'e ya numbalin ta'u damdamah himbut Jesu Kristu.
23 Te hay natayanay namla'nan dita'u ta hiya nan mahapul an bokon hay
taguy mun'ap'apu i dita'u ta hi Kristu.
24 Ta hiya nan da'yun i'iba ya maphod on inaynayunyu nadan niyukod i
da'yu hidin agge ayu ni' kimmulug an ta'on on ad uwanin kimmulug ayu.
Ot hi Apu Dios di mangipapto' i dita'un namin.

Hay Tugun Hinadan Agge Nalahin

25 Hanada'en agge nalahin ya ma''id ha itugun'u i dida hi nalpu hinan
Ap'apu ta'u mu hituwen ibaga' ya nalpu i ha''on mu innilayu ot gapuh
boddang nan Ap'apu ta'u ya waday abalina' an muntugun i dida.
26 Ot hay punnomnom'u ya gapu ta nunhiglay punligatan ta'uh ad uwani
ya udu'dul on way ohaon nan a'atnah ad uwaniy minaynayun.
27 Ta hanan waday ahawana tuwali ya adina ibolheh diyen ahawana. Ya
atbohdih nan ma''id ha ahawana an udu'dulnay adina nomnomnomon an
malahin.
28 Mu bokon bahul hi'on ayu mangahawa. Mu umannung an ma'udman
nan punligatanyuh ad uwani. Ya onha mabalin ot adi' pohdon an
maligatan ayu.
29 Manu'e ya ho'dod di timpu hi e ta'u pangatan hinan ipatamun Apu
Dios. Ta hiya nan maphod on nan nalahin an lala'i ya bokon hidiyen
nalahinanay humaliwa hi ena pangatan hinan ipatamun Apu Dios i hiya.
30 Ya atbohdih nadan udum an ma'ma'at hitun nitaguwan ta'u an umat
hinan pumpalpaligatan onu nan pun'am'amlongan onu nan pungkumil-
huwan ya nadan udum an umat hi e punhapulan hinadan mikadangyan.
Ta bokon danaey humaliwah nan e ta'u pangatan hinan pohdon Apu Dios.
31 Ta bokon danaen ma'ma'at hitun lutay pangiyohhaan ta'uh punnom-
nom ta'u. Te na'innilaan ta'u an hitun luta ya an namin nadan wahtu ya
mapogpog di niyatanda te adi madne ya mama''idda.
32 Hay pohdo' ya hanat adi dakol di inomnomanyu. Ta umat hinan lala'in
agge nalahin an mabalin an iyohhanay punnomnomnah nan ipatamun
Apu Dios i hiya. Te hay pangipa'amlongana i Apu Dios di nomnomnomona
ya abuh.
33 Mu nan lala'in waday ahawana ya dakol di inomnomanah nan
itaguwan hitun luta ya hay atonan mangipa'amlong hinan ahawana.
34 Ta hiya mo nan adi mabalin an iyohhanay punnomnomna.

Ya athidi boh nan babai an agge nalahin an hay nomnomnomona ya
nan ipatamun Apu Dios i hiya te pohdonan miyunnudan di pangatnah
nan pohdon Apu Dios. Mu nan nalahin an babai ya adi athidi te dakol di
nomnomnomonah nan itaguwan hitun luta ya hay atonan mangipa'amlong
hinan ahawana.

35 Manu'eh ato' hinay panugun'u i da'yu ya iphodanyu mu adi' ipapilit
an adi ayu malahin. Te hay pohdo' ya ta ma"id ha humaliwah nan
pangunudanyun Apu Dios onu nan eyu pangatan hinan inyukodnan da'yu.
36 Mu onha waha lala'ih nitbi ta gahin on mangahawa ya hay punnom-
nomna ya adi maphod hi'on adina ahawaon nan nitbiyana ya udu'dulnay
mun'ahawada ot bokon bahul.
37 Mu onha hidiyen nitbin lala'i di ud nomnom an adina ahawaon
hidiyen nitbiyana te innilana an abalinana an adi malahin ya maphod
boh diyen ninomnomna.†
38 Maphod on ahawaon nan lala'ih diyen nitbiyana mu impohpohodna
bo hi'on hiyay ud nomnom an adi malahin.
39 Ot nan babain waday ahawana ya adi mabalin hi ibolhena nan
ahawana ta ahhin malahin boh oha. Mu ningamut'en nate nan ahawana
ya mabalin an pinhodna'en mumbintan ya ukod i hiya mu ta ha umat i
hiyan kimmulug.
40 Mu hay punnomnom'u ya udu'dulnah on adi mumbintan. Ya innila'
an hituwen punnomnom'u ya miyunnudan hinan intuddun nan Espiritun
Apu Dios.

8

Hay Imbagan Paul Hi A'at Nan Nibaki
(Roma 14:1-23)

1 Hana'en mahmahanyu an a'at di nibaki hi'on paniyoh pangihdaan onu
adi ya innila ta'u an way oha i dita'u on waday innilana. Mu mahapul an
innilaon ta'u an hinuddum ya nan waday innilana ya munlattuwag mu nan
waday pamhodnah nan ibbana ya hay nomnomnomona ya nan iphodan
di ibbana.
2 Ta hiya nan adi maphod hi'on ipapilit ta'u nan innila ta'u te aton
ta'u'ehdi ya hidiyey atigana an kulang di innila ta'u.
3 Ya ipa'innila' bon da'yu an innilan Apu Dios nan tagun waday
pamhodnan hiya.
4 Ot athidi'e ya nganney punnomnomyu, on mabalin an ihda ta'uy nibaki
onu adi? Innila ta'u tuwali an hanadan dakol an alyondah dios ya bokonda
immannung an dios te oha ya abuh nan immannung an Dios.
5 Mu nadan agge kimmulug ya patiyonda an dakol di dios hi ad lagud ya
hitun luta.
6 Mu dita'u'e ya adi athidi te innila ta'u an oha ya abuh nimpeh Apu Dios
an hi Ama ta'un nunlumuh an naminamin an wada. Ya tinagu dita'u ta
way aton ta'un munhilbin hiya. Ya oha nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu
an pundinolan ta'u te hiyay nunlumu hi an namin an wada. Ya gapu bon
hiya ya waday pi'taguwan ta'uh munnananong.
7 Mu nomnomnomon ta'u an adi an namin nadan kimmulug i Kristu
ya na'aan di takutdah nadan udum an dios. Te wadaday udum an hidin
hopapna ya nan bakiy impa'inghada ta hiya nan ta'on hi kimmulugda
ya nakapuy di pangulugda ta hay punnomnomda ya mumbahulda hi'on
anonda nadan nibaki.
8 Immannung an nan makan ya bokon hidiyey mangihi"an i dita'un Apu
Dios. Te ta'on hi anon ta'u nan nibaki onu adi ta'u ya hiyah diyen adina
hukkatan nan niyatan ta'un Apu Dios.

† **7:37 7:37** Hinan Greek ya ma"id ha mapto' hi'on nan nitbiyan nan lala'in malahin onu nan hi aman nan babai di ud nomnom an udu'dul on adi matuluy an malahin nan imbabalena.

9 Mu ta'on hi athidi ya mahapul an halipodpodon ta'u te alina ya dita'uy
gumapuh pumbahulan nadan nakapuy di pangulugna.
10 Te onha tigonda an e ta'u mi'mi''an hinadan nibaki ya alinah
ma'agaganda ya ni''anda. Ya hidiyey lummuh pumbahulanda. Manu i
dita'u te innila ta'un ma''id ha niyatan nan baki i dita'u. Mu dida'e ya hay
punnomnomda ya pumbahulan.
11 Ta hiya nan hay a'at mon diyen inat ta'u an gapu ta impapilit ta'u nan
innila ta'u ya binahbahna nan pangulug nadan ibba ta'un agge ni' nihamad
di pangulugda yaden ta'on on dida ya inyaten Kristu di bahulda.
12 Ya bokon dida ya abuh di numbahulan ta'u te ta'on on hi Kristu.
13 Ta hiya nan ha''on'e ya onha nan pangana' hi nibaki di lummuh
pumbahulan nadan ibba' ot udu'dulnay ta'on on ma''id ha ihda' hi dotag
hi inggana.

9

Hay Mangdat Hi Mahapul Nadan Muntudtudu

1 Ha''on'e ya nawayaa' an mangat hinan innila' an maphod. Te hi Jesu
Kristu di numpatigo i ha''on ta hiyay nangalih ha''on di apostolesna an
e mangipa'innilah nan tudtuduna. Ot undan bokon da'yuy bungan di
nunhilbiya' hinan Ap'apu ta'u.
2 Ta'on on wadaday adi mangabulut an hi Jesu Kristu di nannag i ha''on
mu innila' an adi athidiy punnomnomyu. Te gapuh nuntudtuduwa' i
da'yuy kimmuluganyu i Jesu Kristu ta hidiyey panginnilaan an hi Jesus
di immannung hi nannag i ha''on.
3 Ta hituwey uggan'u pambal hinadan mamihul i ha''on.
4 Ya undan ma''id ha lebbengmin midattan hi makan onu ma'inum
hinadan emi tumanudduwan?
5 Ya onha waha ahawa' ot undan adi mabalin hi mi'uyug i ha''on hinan
e' puntudtuduwan? Nadan i'iban nan Ap'apu ta'u ya nadan udum an
apostoles Jesus an umat i Peter ya in'uyugday ahawada.
6 Nganney punnomnomyu ituwe? Undan da'mi'e i Barnabas ya mahapul
an e ami bumo'lah nadan mahapulmi ya nada'en udum an muntudtudu
ya da'yuy ukod hinadan mahapulda?
7 Undan waha dingngolyu i ha e nuntindalu hi ma''id ha bo'laona ta hiya
damdamay ukod hi an namin hinadan mahapulna? Bokon'e bo ya on waha
e nunhabal mu adi mabalin hi anona dohah nan inhabalna? Ta'on on nan
mumpapto' hi kalnero ya undan adi mabalin hi tamtamana dohah nan
gatas nadan kalnerona?
8 Adi ammuna datuweh panginnilaanyu an nan e muntamu ya waday
bo'laona. Te ta'on on hinan Nitudo' an Tugun ya athidiy ibagana.
9 Te hinan Nitudo' an Tugun Moses ya alyonay, Adiyu bunguton di to'on
nan baka hi'on mun'ilik.
Hidiyen imbagan Apu Dios ya adi ammuna nan baka hi ninomnomnah
mahapul hi mangan.
10 Te hay imbagana i diyen impitudo'na ya da'min e muntudtuduh
hapitna. Te umat amih nan e mun'aladu ya e mun'ilik an madinolda an
waday midat i didah nadan na'ilik.
11 Ot umat ituwen emi pangitudtuduwan hinan hapit Apu Dios i da'yu
an hidiye nan aymi inihok i da'yu an bimmunga. Ot undan adi maphod
hi'on da'yuy ukod hinadan mahapulmi ta wan ay hidiye ha dowwami?

9:1 9:1 Nan Na'na'at 9:3; 1 Kulintu 9:19; 2 Kulintu 12:12; 1 Tesalonika 2:6 **9:9 9:9** Deuteronomy 25:4

Hay Gapunah Adi Pumbagan Paul Hinadan Mahapulna

12 Hi'on mabalin an mumbagadan da'yu nadan udum an muntudtuduh
nadan mahapulda ya undan adi namama i da'mi? Mu da'miy ud nomnom
an adi ami mumbagah kumpulna i da'yu te aggemi pinhod an alinah
hidiyey gumalat hi aggeyu naminhodan an mangngol hinan itudtudumin
inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Ta hiya mo nan ninomnommin
udu'dulnah onmi itpol di nganneh diyen punligatanmi an umat hi inagang
ya nadan udum mu ta wan ma''id ha humandih emi pangipa'innilaan
hinan inat nimpen Jesu Kristu an iphodan ta'u.
13 Ya innilayu bo an nadan mumpuntamuh nan Templo hi ad Jerusalem
ya nan iyen di tataguhdiy pangalandah anonda. Ya atbohdih nadan padi
an mangi'nong hinadan ipi'nong di tatagu i Apu Dios an waday alandah
bingaydah nan i'nongda.
14 Ta athidi boh nan tugun nan Ap'apu ta'u an inalinay hanada'en e
mangipa'innilah nan inatna an iphodan ta'u ya mahapul an midattandah
nadan mahapulda.
15 Mu ha''on ya ta'on hi athidin mabalin an mumbagaa' hinadan
mahapul'u i da'yu ya bokon hidiyey ninonomnom'u. Ya ta'on boy
intudo''uh tuwe mu ma''id ha alyo' hi mumbagaa' hinadan mahapul'u i
da'yu. Te udu'dulnay iyate' di inagang'u mu ta adiya' mumbagah nadan
mahapul'u. Te mun'am'amlonga' an muntudtudu i da'yu an ta'on on ma"id
ha idatyu.
16 Mu ta'on on athidi ya adi mabalin hi mumbaktuwa' an gapuh nan e'
pangipa'innilaan hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u te hidiyey indat
Apu Dios hi tamu'. Ot hi'on adi' aton hituwen tamun nidinol i ha"on ya
innila' an ma"id ha linggop di punnomnom'u.
17 Ta hiya nan gapu ta hi Apu Dios di nangiyukod i ha"on ya mahapul an
ato' an adi' nomnomnomon di bo'lao'. Mu onha nin ha''on di ud nomnom
an mangat ituwen tamu ot wan o'oddamo' di bo'lao'.
18 Ot hay gungguna' hi ad uwani ya nan pun'am'amlonga' hinan agge'
numbagaan i da'yu hi bo'lao' an ta'on on mabalin ta wan ma''id ha aton
nadan nitudduwan an mangalih binayadanday nuntudtuduwa' i dida.
19 Ha''on ya mabalin an ato' nadan pinhod'un aton te ma''id ha taguh ud
baal i ha''on. Mu ha''on di ud nomnom an ta'on ona' mumbalin hi baal di
kumpulnan tagu mu ta wan dumakdakkolday kumulug i Jesu Kristu.
20 Ta hiya nan hanada'en ibba' an Judyu di e' puntudtuduwan ya
iyunnud'uh nan pangatda ta wan donglonda nan ituddu' ta lo'tat ya hi
Kristuy unudonda. Ya ta'omboh adi mahapul an unudo' nan tugun Moses
mu di'et hanadan mangun'unud hinan tugun Moses di puntudtuduwa' ya
iyunnud'u i dida ta wan donglonda nan ituddu' ta lo'tat ya hi Kristuy
unudonda.
21 Ya atbohdih nadan adi mangunud hinan tugun Moses an bokon
Judyu an dida'ey puntudtuduwa' ya iyunnud'uh nan pangatda hi'on bokon
pumbahulan i Kristu ta way ato' an mangipa'innilan didah nan a'at Kristu
ta lo'tat ya hiya damdamay unudonda.
22 Ya wa'e bo ta hanadan nakapuy di pangulugnay puntudduwa' ya
ipada"ul'uy adol'u ta wan umata' i dida ta way atondan mundongol hinan
itudtudu' ta way aton di pangulugdan mihamhamad. Athinay pangat'u
an kumpulnan tagu ya ipatna' an mangiyunnud hinan a'atna ta lo'tat ya
malmuy naminhodnan mangngol hinan ipa'innila' ta alinah abulutonah
Kristu ta wan mabalin an mi'tagun hiya.

9:13 **9:13** Deuteronomy 18:1 **9:15** **9:15** 2 Kulintu 11:10

23 Te an namin di ato' ya hay e ipa'innilaan nan inat Jesu Kristu
an iphodan ta'uy nomnomnomo' te pinhod'un ha"on di ohah nadan
mawagahan.

Hay Nangibagaan Paul Ta Ihamad Nadan Kimmulug An Mangunud I Jesus

24 Nan ab'abbak an umat hinan tinnagtagan ya innilayu an dakolday
mabalin an mi'mi'yat. Mu oha ya abuh han mangabak an mangalah nan
pulumyu. Ot maphod on athidiy aton ta'uh nan e ta'u pangun'unudan i
Kristu. Ta an namin ta'u ya hay e ta'u pangabakan di nomnomnomon ta'u
ta wan waday pulumyu ta'u.
25 Mu mahapul an aanon ta'un namin nadan humaliwah e ta'u pan-
gunudan ta way aton ta'un mangabak. Te hanadan e mi'yabbak ya
mahapul an unudonda nadan ma'unud an pangidadaandah adolda an
ta'on on naligat ta way atondan bumikah ta adi hi kittang on nableda. Ya
manu'eh atondahdi ya pinhoddan mangabak ta diday idatan nan pulumyu.
Mu nan pulumyuda ya adi madne ya napa"ih. Mu nan pulumyu an midat
i dita'un kimmulug ya na'ballol te adi mapa"ih hi inggana.
26 Ta hiya nan umata' hinan mi'yabbak an hay pangabaka' di nomnom-
nomo'. Te adiya' umat hinan mi'huntukkan an logmonah huntuk.
27 Te ato' di abalina' an mangono'nong hinadan ato' an iyunnud'uh
nan pangat nan e mi'yabbak. Te onha nan pohpohdon di adol'uy ato' ot
wan alina ya hidiyey lummuh ma"id ha pulumyu' an ta'on on wadaday
binoddanga' ta kimmulugda.

10

Adi Ta'u Patnaon Di Bungot Apu Dios

1 Da'yun i'iban kimmulug, pohdo' an nomnomnomonyu nadan na'na'at i
handidan a'ammod ta'u. Te hi Apu Dios ya winadana han bugut ta hidiyey
nangipangulu i dida. Ot punhi''anona nan liting hinan baybay ta hidiy
nangi'wandan immagwat hi dommang nan baybay.
2 Ta gapuh nangi'wanda i diyen baybay ya nan bugut an nangipangulun
dida di paddungnay namonyag i didan namin ta atigana an hi Moses di
un'unudonda.
3 Ya hay inandan namin ya nan makan an winadan Apu Dios.
4 Ya imminumda bon namin hinan liting an winadan Apu Dios an
impahawwangnah nan doplah. Ya hay ipa'innilan diyen doplah ya hi
Kristu an hiya nan ni'uyu'uyug i dida.
5 Mu ta'on on athidin nunhiglay nangipapto' Apu Dios i dida ya dakolda
damdamay nangibahhon nangun'unud i hiya. Ta hiya mo bo nan
dakkodakkolday nun'a'ate on nun'ilubu'da didah nan inwada.
6 Ot hanat danaen na'na'at i handidan a'ammod ta'uy pangitigan ta'u ta
adi ta'u aton nadan nibahhon pangat an umat hinadan ina'inatda.
7 Ot hanat bokon hanadan udum an dios di dayawon ta'u ta adi ta'u
iyunnud hinan inat di udum i dida. Te hay impitudo' Apu Dios hi ina'inatda
ya alyonay, Hanadan tatagu ya nabhugda'en nangihdah nadan ini'nongda
on immanin'innumda ta mun'abubutongda on innayundan in'innat nadan
umipabain an ato'atonda.

10:1 **10:1** Hay Nakakan 13:17–14:31 **10:7** **10:7** Hay Nakakan 32:6

8 Ya hanat adi ta'u aton nadan nagaga''iho an inat di udum i dida
an inilo'day bokonda ahawa. Te gapu i diyen inatda ya nadusada ta
nagulpidan natey baintit tuluy libu (23,000) i han hin'algo.
9 Ya hanat adi ta'u patnaon di ulen Apu Dios. Ta adi ta'u paton i handidan
a'ammod ta'uh din nadne te gapu i diyen inatda ya inyabulut Apu Dios ta
nungkalat di ulog dida ta nun'a'ateda.
10 Ya adi ta'u bo lumilililih nan pumpaligatan ta'u te hiyah diye boy ohan
inatda ot dusaon Apu Dios dida ta hinnagna nadan anghel ot pumpateda
dida.
11 Ta danaen nundusan Apu Dios i handidan a'ammod ta'uh din nadne
an gapuh nadan adi maphod an in'inatda ya impitudo' Apu Dios ta way
aton ta'un tumakut an mangat hinadan adina pohdon hi ad uwanin
mun'adatngan di apogpogan tun luta.
12 Ot alina'eh wada i da'yu ha hay punnomnomna ya adi nalakan
mabaliyan ya mahapul an halipodpodona te alina ya mabaliyan an umat
i dadiyen a'ammod ta'u.
13 Te ma''id ha bahhonan waday apatnaan ta'u mu athidi tuwaliy niyatan
ta'un tatagu. Mu hi Apu Dios ya adina iyabulut ha apatnaan ta'u hi adi ta'u
abalinan. Te an namin di apatnaan ta'u ya ongal di abalinan Apu Dios an
bumoddang i dita'u ta wan mabalin an adi ta'u mabaliyan.
14 Ta hiya nan mahapul an adi ta'u ipatnan mumpaboddang hinadan
udum an dios te nalakay e ta'u abaliyan.
15 Innila' an nun'anomnoman ayu ot ukod ayun munnomnomnom hi'on
immannung tun alyo'.
16 Ya hay aton ta'uh nan punnomnomnoman ta'uh natayan Jesus ya
munhana ta'u i Apu Dios ya ahi ta'u inumon nan ma'alih dalana. Ta hidiyey
atigana an niddum ta'un Jesus an gapuh nangiyatayanah bahul ta'u. Ya
atbohdi hi'on mi''an ta'uh nan na'upi'uping an tinapay an ma'alih adolna.
17 Te nan ohan tinapay an paddungnay adol Kristu an inupi'uping ta'u ya
ipatigonan an namin ta'un kimmulug ya paddungnay na'uping ta'uh nan
adol Kristu.
18 Ta umat hinan aton nadan Judyu hi'on waday i'nongda i Apu Dios an
hanan pi''ananda i diyen i'nongda ya ni'laggatda i diyen nundayawanda i
Apu Dios.
19 Mu adi athidi nadan mi'nong hinadan dios di udum an tatagu.
20 Te hay immannung hi nangi'nonganda ya nadan dimunyun nangi-
panomnom i diyen ato'atonda. Ot on pohdonyun e middum an e
mumpaboddang hinadan dimunyu?
21 Adi mabalin hi mi''an ta'u onu mi'yinum ta'u hinan punnomnomno-
man ta'u hi natayan Kristu ya indani bo ya e ta'u numpaboddang hinadan
dimunyu.
22 Te hi Apu Dios ya pohdona an hiya ya abuh di pundinolan ta'u. Ot
adi mabalin hi ipapilit ta'uy pohdon ta'u te undan adi ayu tumakut an
mangipabohol i hiya?
23 Manu te dita'un kimmulug ya ma''id ha mapaniyo i dita'u. Mu mahapul
bo an nomnomnomon ta'u te adi an namin nadan pohdon ta'un aton ya
maphod onu waday iboddangnah nan pangulug ta'u onu pangulug di ibba
ta'u.
24 Ot maphod on wa'e ha aton ta'u ya nomnomon ta'u damdamay iphodan
di ibba ta'u ta bokon hay adol ta'u ya abuh di nomnomnomon ta'u.

10:9 **10:9** Bilang 21:5,6

25 Mu hanat adi ta'u punduwaduwaan nadan dotag an migattang hinan
malkadu
26 te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, An namin nadan wahtun luta
ya ta'on on tun luta ya bagina.
27 Ya umat boh nan waha mun'ayag i da'yu an agge kimmulug ta alyonay
e ayu mi''an hi baleda ya mabalin an ume ayuh onyu pohdon. Mu namaag
ya ni''an ayuh nan kumpulnan indadaana ta adiyu mahmahan hi'on nibaki
onu agge ta wan ma''id ha punduwaduwaan di nomnomyu.
28 Mu onha nan eyu pi''anan ya waha nangalih umman nibakih tuwen
dotag ya maphod on adiyu anon. Te alinah hay punnomnom diyen tagu
ya bahul di panganan hinan nibaki.
29 Ta hiya nan ta'on on innilam an agge nibahho ya mahapul an
nomnomnomom hidiyen punnomnomna ta bokon nan punnomnommuy
unudom.
Mu alinah alyonyu on tanganu on hay punnomnom di ibbay mangipagol
hinadan mabalin an anon ta'u?
30 Ya onha munhanaa' i Apu Dios i diyen indatnan makan ya tanganu
ona' pahiwon i hiya?
31 Mu hay maphod ya ta'on on nan panganan ta'u ya nan uminuman
ta'u ya an namin nadan aton ta'u ya hi Apu Dios di nomnomnomon ta'uh
ipabaktu ta'u.
32 Ta bokon dita'uy humandih kumulugan nadan Judyu onu nadan bokon
Judyu. Ya atbohdi an hanat bokon dita'uy lummuh pumbahulan nadan
ibba ta'un kimmulug i Apu Dios.
33 Te ha''on'e ya hay mamanguluh nomnomnomo' ya nadan mahapul di
udum ya ahi mohpe nadan mahapul'u. Te pinhod'un boddangan di dakol
hinadan atondan mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.

11

1 Hay maphod ya hanat unudonyu nan ato' an mangun'unud i Jesu Kristu
ta umat ayu i ha''on an hiyay un'unudo'.

Hay A'at Di Punhu'yungan Nadan Binabain Mundayaw I Apu Dios

2 Hay pun'am'amlonga' i da'yun i'iba ya nan eyu nanginaynayunan an
mangun'unud hinadan intuddu' i da'yu.
3 Mu pohdo' an ipanomnom hinadan binabai an hanat ibilangda nadan
ahawadan linala'i hi ap'apuda. Ya hay Ap'apun nadan linala'i ya hi Kristu.
Ya hay Ap'apun Kristu ya hi Apu Dios.
4 Ta hiya nan onha hinan pundayawan ya waha lala'ih adina aanon di
kallugungna ya impa'innilana nan impa'innilan Apu Dios i hiya onu hiyay
mangipangpanguluh dasal ya hi Jesu Kristu di binaina.
5 Mu nan babain mundasal onu ipa'innilana nan impa'innilan Apu Dios
i hiya hinan pundawayan an agge nunhu'yung ya nan ahawanay binaina
te umat i ha nakalbuy uluna.
6 Te onha adina pohdon an hu'yungan di uluna ot udu'dulnah on
mumpakalbu. Mu na'innilan umipabain nan babain nakalbu. Ta hiya nan
maphod tuwalih on munhu'yungday binabai.
7 Mu nan lala'i ya adi maphod hi'on hophopanay uluna te hidiyey
pangipatigonah nan anabaktun Apu Dios. Mu nan babai ya ipatigona nan
anabaktun nan lala'i.
8 Te handin namangulun lala'in nalmu ya bokon hay babai di nalpuwana
mu nan namangulun babai ya na'alah nan lala'i.

10:26 10:26 Psalm 24:1

9 Ya manu'eh limmun Apu Dios nan babai ya gapuh nan lala'i. Mu aggena
limmu nan lala'i an gapuh nan babai.
10 Ta hiya nan mahapul an munhu'yung nadan binabai ta mipatigoy
pumpada''ulandah nadan linala'i te bokon dita'un tatagu ya ammunay
manigo mu ta'on on hanadan anghel.
11 Ot gapuh nidduman ta'u i Apu Dios ya bokon mo way ohaon ukod te
limmunay babai ya lala'i ta wan mumboddangda.
12 Te ta'on on nan lala'i di na'alaan nan babaih din hopapna mu an namin
ta'un linala'i ya hay babaiy nalpuwan ta'u. Mu hay nalpuwan di an namin
ya hi Apu Dios.
13 Ot hanat nomnomnomonyu an adi maphod hi'on adi munhu'yung
nadan binabain mundasal hinan pundayawan.
14 Ya matigoh nan a'at di linala'i an adi maphod hi panigan hinan lala'in
adukkey ibu'na.
15 Mu nan babain adukkey ibu'na ya maphod hi panigan. Te nan
adukken ibu'na ya indat Apu Dios ta mihophop hi uluna.
16 Mu alina'eh wadan da'yu ha agge naminhod an munhu'yung di binabai
ya ibaga' tee an an namin nadan pundayawan di kimmulug ya hiyah naey
atonda.

Hay A'at Di E Punnomnomnoman Hi Natayan Kristu

17 Ya hay oha boh ibaga' i da'yu ya adi' pohdon nan pangatyuh nadan
a'amunganyu te hidiyey lummuh pumbahulanyu an bokon iphodanyu.
18 Te waday nangngola' an alyonday hinan ahayupanyu an mundayaw
i Apu Dios ya adi anu mun'u'unnudan di atonyu. Ya ta'on on ha"on ya
iyuhuh'un immannung hinae.
19 Ta hinaen ma'ma'at di panginnilaan hinadan immannung an kimmu-
lug te adida mi'mi'yat i naen adi maphod an at'atton di udum i da'yu.
20 Hay nibahhawanyuh nadan a'amunganyu an punnomnomnomanyuh
natayan Jesu Kristu ya agge immannung an hi Jesu Kristu di nomnom-
nomonyu.
21 Te ma'innilah nan pangatyu an hay udum ya ma''aptuda ta hiya nan
namaag ya ukodda on inanda. Ya hay udum ya adida ono'nongon ta
mabutongda ya nada'en udum ya na'aganganda.
22 Ot undan adi mabalin hi mangan ayu ya imminum ayuh nadan
numpunhituwanyu? Hinaen ato'atonyu ya hiyay nabainan nadan
nun'awotwot. Ya impatigoyu an ma''id ha punnomnomyuh nadan ibbayun
kimmulug i Apu Dios. Ya undan hay punnomnomyu ya abuluto' danaen
ato'atonyu? Adi mabalin.
23 Te intuddu' mo tuwalin da'yu nadan intuddun damdaman Jesu Kristu
i ha''on an inatna i diyen nahdom ot ahi matiliw. Ta inalan nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu nan tinapay
24 ot munhana i Apu Dios ot ahina upi'upingon ot ipiyappongna an
alyonay, Hiyah tuwey adol'u an ihulug'u ta iphodanyu. Hanat atonyuh
tuwe ta panginomnomnomanyu i ha''on.
25 Ya athidi boy inatnah nan bayah. Te hidin nanganda ot alana nan
basu ot alyonah nadan apostolesnay, Hituwen inumonyu ya dala' an
nipa'annungan nan balu an imbagan Apu Dios hi atonah nadan tatagu
an iphodanda. Ot hanat ugganyu aton hituwe ta panginomnomnomanyu i
ha"on.
26 Ta an namin di pangananyu hinan umat idiyen tinapay ya panginu-
manyu i diyen imbaga' ya hidiyey pangipatiganyu an waday niyatan nan

natayan nan Ap'apu ta'u i da'yu. Ot hanat inaynayunyun mangat ituwe ta
ingganah tun pumbangngadana.
27 Ot onha wada i da'yu ha pamaaggon ni''an onu ni'yinum an adina
nomnomnomon nan niyatana ya numbahul te ay laylayyah i hiya nan
nangiyatayan Jesus hi bahul ta'u.
28 Ot hiya nan wa'et na'amung ayuh nan punnomnomnomanyuh natayan
Kristu ya mahapul an way ohaon ihamadnan nomnomon nan niyatanan
Apu Dios ya ahi mi''an ya mi'yinum.
29 Te nan tagun pamaaggon ni''an ya umannung an waday pundusan
Apu Dios i hiya te aggena binalol nan natayan Jesus.
30 Ta hiya nan dakol i da'yuy mundogoh ya hanada'en udum ya nakapuy
di punli'nadah adolda ya natedaot mahan di udum.
31 Mu onha ihamad ta'un nomnomnomon di a'atna ta muntutuyu ta'uh
bahul ta'u ya ahi ta'u mi''an ya mi'yinum i dadiye ya adi dita'u dusaon i
Apu Dios.
32 Manu'eh dusaon dita'un hiyah ad uwani hi'on waday nibahhawan ta'u
ya ta way aton ta'un manomnoman ta adi dita'u pi'dusa i Apu Dios hitun
pundusaanah nadan agge kimmulug.
33 Ta hiya nan na'amung ayu'en i'ibah nan punnomnomnomanyuh nan
natayan Jesus ya maphod on mundidihhan ayun mangan.
34 Ya maphod on mangan ayuh babaleyu ya ahi ayu makak. Ta na'amung
ayu'e ya bokon nan makan di gagamgamanyu ta ma''id ha gumalat hi
pundusaan Apu Dios i da'yu.
Waday udum an pinhod'un ibagan da'yu mu udu'dulnay indani ta hitun
umaliya' hina.

12

Nadan Nat'onat'on An Abalinan Di Kimmulug An Nalpuh Nan Espiritun Apu Dios

(Epesus 4:7-16)

1 Hay oha boh pinhod'un ipa'innilan da'yun i'iba ya nan a'at nan
abalinan di hinohhan dita'u an malpuh nan Espiritun Apu Dios ta wan
pa'a''innilaonyuy a'atna.
2 Te hidin agge ayu ni' kimmulug ya nomnomnomonyu an naha'ul ayu
ta inun'unudyu nadan udum an dios an adi humapit.
3 Mu ad uwanin kimmulug ayu ya ituddu' di atonyu an mangimatun hi'on
nan Espiritun Apu Dios di nalpuwan nan ibagan nan ohan tagu. Te onha
immannung an nan Espiritun Apu Dios di mangitudduh aton di ohan tagu
ot adi mabalin hi ngohayonah Jesus. Ya gahin bo on hiyay bumoddang
hinan ohan tagu ya ahi mabalin an alyonay, Hi Jesu Kristu di Ap'apu.
4 Ya atbohdi an ta'on on nat'onat'on di abalinan ta'un kimmulug mu nan
Espiritun Apu Dios di nangidat i datuwen namin.
5 Ta ta'on on agge numpapaddung nan inyukod Apu Dios i dita'un
munhilbi i hiya mu oha damdamah Jesus an Ap'apu ta'un punhilbiyan
ta'u.
6 Ya ta'on bo on agge numpappadung di abalinan an nidat i dita'u hi
usalon ta'un munhilbin hiya mu ohah Apu Dios an nalpuwan dadiyen
abalinan ta'u.
7 Te way oha i dita'un kimmulug on waday nidat hi abalinan ta'u. Ta
hidiyey panginnilaan ta'u an wadan dita'u nan Espiritun Apu Dios ta way
aton ta'un munhimboboddang hi iphodan ta'un namin an kimmulug.

8 Ta wadaday indattan nan Espiritun Apu Dios hi abalinanda an
muntugun hinadan ibba ta'u. Ya nada'en udum ya indatnay abalinanda
an mun'awat hinan tudtudun Apu Dios ta way atondan mangipa'innilah
nadan ibbada.
9 Ya wadaday indattan damdaman diyen Espiritu hi nahamad an pangu-
lug. Ya wadaday nidattan hi abalinandan mangipaphod hi mundogoh.
10 Ya hanada'en udum ya indatnay abalinanda an mangat hi milagro.
Ya nada'en udum ya indatnay abalinanda an mangipa'innilah nan pohdon
Apu Dios. Ya hanada'en udum ya indatnay abalinanda an mangimatun
hi'on immannung an nalpuh nan Espiritun Apu Dios nan nituddu. Ya
hanada'en udum ya indatnay abalinandan mangihapit hi nat'onat'on an
hapit. Ya wada boy nidattan hi abalinan an mangibagah ibalinan diyen
nat'on an hapit.
11 Ya an namin datuwen nat'onat'on an abalinan di kimmulug ya nan
Espiritun Apu Dios di nangdat te hiyay nangipiyappong an miyunnudan
hinan pohdonan aton di hinohha.
12 Ta athinay a'at ta'u an niddum hinan ma'alih adol Kristu an way ohaon
nat'on di abalinana an umat hinan adol ta'u an oha mu dakol di nat'onat'on
an agimangnuna.
13 Ta hiya nan hay a'at ta'un kimmulug an Judyu onu bokon Judyu ya
kadangyan onu nawotwot ya numpapaddung di niyatan ta'u te oha ya
abuh nan Espiritun Apu Dios an niddum hinan nitaguwan di hinohhan
dita'u ta hiya nan numpabonyag ta'u ta mipatigoy nidduman ta'uh nan
adol Kristu.
14 Te umat hinan inali' an hay adol ta'u ya oha mu dakol nadan
nat'onat'on an agimangnuna.
15 Te onha mabalin an humapit nan huki ya alinah alyonah adiya' umat
hinan ta'le ot bokona' ohah nan agimangnun nan adol. Mu ta'on on
atonahdi ya adi damdama mahukkatan an hiyay ohah nan agimangnun
di adol.
16 Ya atbohdih nan inga an ta'on hi adi umat hinan mata mu hiya
damdamay ohah nan agimangnun di adol.
17 Te onha namaag ya mata ya abuh di adol ot daan mo bo ha pangngol
ta'u hi'on ma''id ha inga? Ya onha bo namaag ya inga ya abuh ot daan mo
bo ha panunghung hi'on ma''id ha olong?
18 Mu maphod ta bokon athidiy a'at ta'u. Te hay inat Apu Dios
ya nat'onat'on di limmunan agimangnun di adol an niyunnudan hinan
pinhodnan iyatanda.
19 Ta adi mabalin hi oha nan agimangnun nan adol ya ma'alih ohan adol.
20 Te hanan adol ya limmuna nimpey nat'onat'on an agimangnuna.
21 Ta hiya nan adi mabalin hi alyon nan matay adina mahapul nan ta'le.
Ya atbohdih nan ulu an adi mabalin hi alyonay adina mahapul nan huki.
22 Ya wadada bo nan agimangnun di adol an hay punnomnom ta'u ya
kittang di tamuna mu hiyah diyen mahapul damdaman nan adol.
23 Ya nada'en udum an agimangnuna ya manghan di iyatanda mu hiyah
diyen mahapul an halipodpodon an lubungan. Ya wadada nadan udum an
ababain hi ipatpatigo ta hiya nan mahapul an lubungan.
24 Te adida umat hinadan udum an agimangnun di adol an maphod di
tigoda. Athinay nangapyan Apu Dios hi adol ta'u ta wan ihamad ta'un
halipodpodon an namamah nadan manghan di iyatana.
25 Ta matigo an tun adol ta'u ya mahapulnan namin nadan nat'onat'on
an agimangnuna. Te an naminda ya munhimboboddangda.

26 Te wada'ey mahkit hi mali'nan di ohan agimangnun nan adol ya bokon
hidiye ya abuh di munli'nah hakitna te an namin nan adol ya mali'nana. Ya
atbohdih nan maphod an mali'nada an adi ammuna nan ohan agimangnun
di adol hi munli'na mu an namin nan adol.
27 Ot hay pohdo' an ipa'innila i nae ya nan a'at ta'un namin an kimmulug.
Te an namin ta'u ya na'ohha ta'un ma'alih adol Kristu mu way ohaon nat'on
di niyukod i hiyah tamuna.
28 Ta dita'un ma'alih adol Kristu ya wadaday pinto' Apu Dios an
nat'onat'on di tamuda an hay namanguluh pinto'na ya nadan apostoles.
Ya nan mi'adwa ya nadan mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios. Ya nan
mi'atlu ya nadan e muntudtuduh nan hapitna. Ot ahina mohpe pot'on
nadan waday abalinanda an mangipaphod hi mumpundogoh ya nadan
waday naminhoddan bumoddang hi ibbada ya nadan mangat hi udum an
milagro. Ot pot'ona bo nadan waday abalinanda an mangipangpanguluh
ibbada ya nadan udum ya waday abalinanda an mangihapit hi nat'onat'on
an hapit.
29 Ta na'innila an adi an namin di kimmulug ya apostoles. Ya adi an
namin ta'u ya waday abalinan ta'u an mangipa'innilah nan pohdon Apu
Dios. Ya adi an namin ta'u ya manudtudu. Ya atbohdi an agge dita'u
indattan an namin hi abalinan an mangat hi milagro.
30 Ya agge ta'u bo nidattan an namin hi abalinan an mangipaphod hi
mundogoh onu abalinan an mangihapit hinadan adi ma'awatan an hapit.
Ya adi bo an namin ya nidattan hi abalinan an mangipa'innila i dadiyen
hinapitda.
31 Ot maphodot on hanadan maphod an abalinan di omnawan ta'u.

Mu ibaga' i da'yu an hay ma'ahhapul ahan hi mawadan dita'u ta ahi
datuwen abalinan ya hanan pamhod.

13

Hay A'at Di Pamhod

1 Mahapul an waday pamhod hi ibba te ta'on on alinah nidattana' hi
abalina' an humapit hi nat'onat'on an hapit di tatagu ya ta'on on nan hapit
di a'anghel mu ma''id ha pamhod'uh ibba' an tagu ya ma''id ha hilbin nan
hapito' an umat hinan latan pinolagda'e on tumling.
2 Ya ta'on boh on waday abalina' an mangipa'innilah nan malpun Apu
Dios an hapitna ya innila' an namin nadan agge impa'innilan Apu Dios
hinadan udum mu ma''id damdama ha hilbina hi'on ma''id ha pamhod'uh
ibba'. Ya ta'on on alinah ongal ahan di pammati' ta mabalin an alyo' hinan
billid hi madlig ya nadlig mu ma''id'e damdama ha pamhod'uh ibba' ya
hiyah diyen ma''id ha hilbi' hitun luta.
3 Ya ta'omboy alinah idat'un namin nan wadan ha''on an gina'u' ta
mipiyappong hinadan nun'awotwot onu ihulug'uy adol'u ta pu'ulana' an
gapuh pammati' mu hiya damdaman ma''id ha odamo' hi gungguna' hi'on
ma''id nan pamhod i ha''on.
4 Nan tagun waday pamhodna ya na'anus ya ma'ule. Ya adina amohan
di ibbana ya adi munlattuwag ya adi mumbaktu.
5 Ya adina aton di umipabain. Ya adi gahin ahan on nan pinhodnay
ma'at. Ya adi hi kittang on bimmungot. Ya bokon bo nan nibahhon inat
nadan ibbanan hiyay nonomnomona.
6 Ya adi mun'am'amlong hinan adi maphod an at'aton di ibbanan tagu.
Mu hay pun'amlongana i dida ya nan tigonan mapmaphod an pangatda.

7 Te immannung an nan tagun waday pamhodna ya nanongnan maphod
di punnomnomna an ta'on on nganney punligatana. Ya atbohdin waday
dinolna an ta'on on waday ligat. Ya adi umenglen mamannod hi pumhodan
di pangat nadan ibbana. Ya ta'on on adi maphod di at'aton nadan ibbana
i hiya ya an'anusana.
8 Ya hay a'at bon di pamhod ya ma''id ha pogpogna an adi umat hinadan
abalinan an mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios onu nan abalinan an
mangihapit hinan hapit an agge innila ya nan abalinan an muntudtudu te
udum hi algo ya adi ta'u mo mahapul dadiye.
9 Mu manu'eh mahapul ta'uh ad uwani nan muntudtudu ya nan
mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios ya dakol di agge ta'u ni' innila.
Mu ta'on on nadan waday abalinandan muntudtudu ya dakol damdamay
aggeda innila.
10 Mu hitun mahukkatan di a'at ta'uh nan nahamad ya mapogpog mo
danaen abalinan te adi ta'u mo mahapul.
11 Te umat i ha''on an hidin a'ung'ungnga' ya adi mipto' di panapit'u ya
dakol di adi' ma'awatan ya umat hi punnomnom di ungay punnomnom'u.
Mu ad uwanin makiloga' ya bokon mo athidiy a'at'u.
12 Ot athidi i dita'un kimmulug an agge ni' nahamad di panginnila ta'uh
a'at Apu Dios an umat hinan pundiggalan i ha mun'ul'ulalap an diggal an
adi ma''apto'. Mu udum hi algo ya innilaon ta'un an namin nan a'at Apu
Dios an umat hi nanginnilaanah nan a'at ta'uh ad uwani.
13 Ta hiya nan udum hi algo ya adi ta'u mo mahapul nadan udum
an abalinan. Mu hay munnanong ya nan tulu an nan pammati ya nan
pundinol ya nan pamhod. Mu ha ahan di na'anhan i datuwe ya nan
pamhod.

14

Nan Abalinan An Mangihapit Hinan Nat'on An Hapit

1 Hanat nan pamhod di mamanguluh gamgaman ta'un mawada i dita'u ta
ahi nadan udum an abalinan an idat nan Espiritun Apu Dios an namamah
nan abalinan an e mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios.
2 Hanada'en waday abalinanda an mangihapit hinadan adi ma'awatan
an hapit ya hi Apu Dios ya ammunay pi'hapitanda an bokon hay tagu.
Ya adida ma'awatan nan ibagabagada te hay mangipahapit i dida ya nan
Espiritun Apu Dios.
3 Mu hanadan mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios ya nadan tataguy
pi'hapitanda ta mabalin an maboddangandah nan eda pumpaligatan ya
nan e ihamhamadan di pangulugda.
4 Ya hanan mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios ya hay maboddangan
hinan pangulugda ya an namin nadan ma'amung. Mu nan waday
abalinanan mangihapit hinadan adi ma'awatan an hapit ya hiya ya
ammunay maboddangan hinan pangulugna.
5 Pohdo' an an namin ayu ya waday abalinanyu an mangihapit hinadan
adi ma'awatan an hapit. Mu ong'ongngal di naminhod'un an namin ayu ya
waday abalinanyu an mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios an ipa'innila
i da'yu. Te udu'dul hidiye mu nan abalinan an mangihapit hinan adi
ma'awatan an hapit. Te ma''id ha hilbina hi'on ma''id ha mangibagah nan
ibalinana ta way aton nadan nangngol an maboddangan.
6 Umat i ha''on an onha hitun umaliya' hina ya ihapit'u hinan hapit an
adiyu ma'awatan ot ma''id ha hilbinan da'yu. Mu onha ihapit'uh nan hapit

an ma'awatanyu ya maboddangan ayuh nan pangulugyu te ma'awatanyu
nan itudtudu' ya nan ipa'innila' an pohdon Apu Dios an mipa'innila.
7 Hay ohan pangipaddungan hinan tagun mangihapit hi adi ma'awatan
an hapit ya nan tagun namaagnay pagapagangoh hinan ungngiyung onu
harp ta ma''id ha pohodnah pangngolan.
8 Ya hay oha bo ya nan tangguyub an mipagangoh hi'on waday gubat
an wa'et ma"id ha poto' di gangohna ya nganney panginnilaan nadan e
mi'gubat hi'onda mundadaan onu adi.
9 Ta danaey ipaddungan nan tagun mangihapit hinan hapit an adi
ma'awatan an ma''id ha iboddangnah nadan mangngol te hanan imbagana
ya ay dibdib an nala"uh.
10 Dakol di nat'onat'on an hapit hitun luta mu an namin dadiye ya waday
pinhodnan ipa'innila.
11 Ya onha waha taguh adi' ma'awatan di hapitna ya adina damdama
ma'awatan di hapit'u ot nganney atonmin mun'inawwatan?
12 Ot athidi i dita'u an maphod on ongal di naminhod ta'u an midattan
hinan abalinan an malpuh nan Espiritun Apu Dios mu ta hidiyen abalinan
an ongal di iboddangnah pangulug ta'un namin di ihamad ta'un aton.
13 Mu wada'en da'yuy nidattan hi abalinana an mangihapit hinan hapit
an adi ma'awatan ya maphod on ibagana i Apu Dios ta wan idatna boy
abalinana an mangipa'innilah nan ibalinana.
14 Te umat i ha''on an hinan pundasala' an onha nan Espiritun Apu Dios
di mangipahapit i ha''on hinan hapit an adi ma'awatan ot manu te mali'na'
di a'atna mu agge' innilay ibalinana.
15 Ta hiya mo nan hay maphod hi ato' ya mundasala' an usalo' nan hapit
an nalpuh nan Espiritun Apu Dios ya mundasala' an usalo' nan hapit an
ma'awata'. Ya atbohdin mungkantaa' an usalo' nan hapit an nalpuh nan
Espiritun Apu Dios ya usalo' bo nan hapit an ma'awata'.
16 Te onha hinan a'amunganyu ya alinah waha munhana i Apu Dios
hinan pundasalana mu ihapitnah nan adi ma'awatan an hapit ot nganney
aton nadan udum an mangiyunnud hi'on adida ma'awatan nan al'alyona?
17 Ot ta'on moh on mapmaphod nan ibagbagana i Apu Dios mu ma''id ha
iboddangnah nadan tatagun mangngol.
18 Munhanaa' i Apu Dios te ong'ongngal di abalina' an mangihapit
hinadan hapit an adi ma'awatan mu da'yu.
19 Mu hinan simba'an ya udu'dulnay ta'on on oh'ohha ha ibaga' mu ta
ma'awatan nadan mangngol mu hanan dakkodakkol di ibaga' hinan hapit
an aggeda innilay pinhodnan ibaga.
20 Ot da'yun i'iba, wa'e ta nadan athitun abalinan an malpuh nan
Espiritun Apu Dios ya hanat ipatigoyun nanomnoman ayu ta adiyu
iyunnud hi punnomnom di u''ungay punnomnomyu. Mu wa'e ta hanadan
adi maphod an pangat ya hanat umat ta'uh nadan goggolang an ma"id ha
innilada.
21 Te hinan Nitudo' an Tugun ya alyonay, Ha''on an Dios di humapit
hinadan tatagu mu hay pahapito' ya nadan bokon Judyu ta nan nat'on
an hapit di panapitdan dida. Mu ta'on on ato'hidi ya hiya damdaman
mungngoheda.
22 Ot hinaey panginnilaan ta'u an ta'on on waday mangihapit hinadan
hapit an adi ma'awatan ya adi damdama kumulug nadan agge kimmulug.
Ya ta'on on hanadan kimmulug ya hay ongal di boddangnah nan
pangulugda ya nan abalinan an mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios.

23 Te onha hinan pundayawanyu ya namaag ya ahihahapit ayun namin
hi adi ma'awatan an hapit ot nganne nin di punnomnom nadan niddum
an agge kimmulug onu nadan hopap di pi'yamungandan da'yu? Alinah
alyonday nun'abobongang ayu.
24 Mu onha nin ta an namin ayu ya pun'ipa'innilayu nadan pohdon Apu
Dios an mipa'innila ot mabalin an wa'e ha ni'yamung hi agge kimmulug ya
alinah abulutona an numbahul an gapu hinadan na'awatanan intudduyu.
25 Ta lo'tat ya innilaona an hanadan ato'atona ya adi maphod ta hiya nan
mumpada''ul ta hi Apu Dios di dayawona. Ya mabalin mohpen abulutonan
immannung an wadah Apu Dios i da'yu.

Mahapul An Waday Panuh Nan Pundayawan I Apu Dios

26 Hay oha boh pinhod'un ibaga i da'yu ya hanat waday panuh di atonyuh
nan pundayawanyu i Apu Dios. Ta mabalin an wadaday mungkanta ya
wadaday muntuddu. Ya wadaday mangihapit hinadan adi ma'awatan an
hapit ya wadaday mangipa'innilah pinhod dadiyen nibaga an ipa'innila.
Mu mahapul an tigonyu ta an namin danaen nidat an abalinan ya mabalin
an bumoddang hi ihamadan di pangulugyun namin an na'amung.
27 Ya alina'eh wadaday naminhod an humapit hi adi ma'awatan an hapit
an ta'on onda agge innila ya maphod hi'onda adi mahuluk hi tulu. Ya hanat
adida madidihhan an humapit. Mu mahapul an waha mangipa'innilah nan
pinhod dadiyen hapit an ipa'innila.
28 Mu ma''id'e ha mangipa'innilah nan pohdon dadiyen ibaga ya udu'dul
di adida ipadngol hinadan tatagu ta hay nomnomda ya abuh ta ta'on on
ammunah Apu Dios an mangngol.
29 Ya alina'e boh wadaday mangipa'innilah nan impa'innilan Apu Dios
i dida ya maphod di ammunada ha duwa onu tuluh mahohonnod an
humapit. Ya mahapul an pa'annomnomon nadan udum hi'on immannung
an nalpun Apu Dios dadiyen imbagada.
30 Mu onha agge indappuh diyen ohan munhapit nan ibagana ya alinah
waday impanomnom Apu Dios hinan ohan wah nan inumbunana ya
maphod on idinong nan namangulun himmapit nan ibagana ta mihukkat
nan ohan humapit.
31 Ot maphod on hanada'en waday impa'innilan Apu Dios i dida ya
mahohonnoddan humapit ta wan an namin nadan kimmulug an na'amung
ya mabalin an maboddanganda ta way aton di pangulugdan mihamad.
32 Ya nan waday abalinanan mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios ya
waday abalinanan mangono'nong hi hapitona hi'on waday mangipadinong
i hiya.
33 Te hay pohdon Apu Dios ya waday panuh nadan ma'at hinan
pundayawan i hiya.

Ya hinan a'am'amunganyu an kimmulug i Apu Dios

34 ya mahapul an dindinongday binabaih nan pundayawanyu. Te ta'on
on hinan Nitudo' an Tugun ya alyonay mipagol an humapitday binabai
hinan pundayawan te mahapul an mumpada"uldah nadan linala'i.
35 Mu alina'e hi waday pinhoddan mahmahan ya mahapul an haddonda
ta umanamutdah baleda ya ahida mahmahan hinan ahawada. Te ababain
hi'on nan babaiy humalanhan an humapit hi'on wadadah simba'an.
36 Mu tanganu on athinay pangatyu an nan madadawoh i da'yuy atonyu?
Undan da'yuy nalpuwan nan tugun Apu Dios? Ya undan da'yu ya abuh di
nidatana?

37 Ot da'yuhna an mangalih propeta ayu onu waday abalinanyun indat
nan Espiritun Apu Dios ya innilayu an tun intannudo''un da'yu ya nan
Ap'apu ta'uy nalpuwana.
38 Mu alina'eh waha adi mangabulut i datuwe ya hidiyey panginnilaanyu
an agge niyunnudan hinan tugun Apu Dios hidiyen punnomnomna.
39 Da'yun i'iba, hanat hay gamgamanyu hi mawada i da'yu ya nan
abalinan an mangipa'innilah nadan pinhod Apu Dios an mipa'innila. Mu
hanat adiyu ipagol an humapit nadan waday abalinandan mangihapit
hinadan hapit an adi ma'awatan.
40 Mu mahapul an nomnomnomonyu ta an namin di atonyuh nan
pundayawanyun Apu Dios ya waday panuhna ta wan maphod hi punnom-
noman nadan na'amung.

15

Hay Impa'anhan Nadan Apostoles An Intuddu

1 Pohdo' bo an ipanomnom i da'yun i'iba nadan impa'innila' i da'yu
hidin hopapna an hidiye nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Te hidiyey
gapunah kimmuluganyu ya nihamadan di pangulugyu i Apu Dios.
2 Ta hiya nan mabalin an mi'tagu ayun hiyah munnananong hi'on
inaynayunyun un'unudon nadan hapitna an nipa'innila i da'yu. Te adiyu'e
ya ma''id ha hilbin nan alyonyuy kimmulug ayu.
3 Te nan namangulun impa'innila' i da'yu ya hidiye nan nipa'innila
damdaman ha''on an hidiye nan nangiyatayan Kristu hi bahul ta'u. Te
hinan impitudo' Apu Dios hidin nadne ya hiyah naey mahapul an ma'at.
4 Ya imbaga' bon da'yuy a'at di nilubu'ana mu hidin mi'atluh algo ya
minahuwan Apu Dios. Ta danaen na'at ya niyunnudan hinadan impitudo'
Apu Dios hidin nadne.
5 Ya imbaga' bon da'yu an hidin timmaguwana ya namangulu an
numpatigo i Peter ot ahi mohpe mumpatigoh nadan udum an apostoles
6 ya naminghan an numpatigoh nadan nahuluk hi limay gahut an
kimmulug i hiya. Ta ingganah ad uwani ya dakol i dadiyen numpatigana
di wahna an aggeda ni' nate.
7 Ya numpatigo bo i James ot ahi bo mumpatigo i didan namin an
apostolesna.
8 Ta hay udina ya mumpatigo i ha''on an ta'on on ma''id ahan ha bilang'un
e middum hinadan tataguna
9 te nunhiglan adi maphod nadan ina'inat'u an namamah din e'
namalpaligatan hinadan kimmulug i Jesus. Ta hiya nan hay punnomnom'u
ya ha''on di na'adda''ul hi an namin nadan a'apostolesna.
10 Mu wada'ey matigoyuh maphod hi a'at'uh ad uwani ya ma''id ha udum
hi nalpuwana hi'on bokon hi Apu Dios an nammo' i ha''on. Ta hiya nan
ongal di numbalinan nan homo'na i ha''on. Te mabalin an waday inat'uh
nadan ipatamun Apu Dios mu hiya damdamay bimmoddang i ha''on. Ya
hay immannung ya dakdakkol di inat'u mu nadan udum an apostoles. Mu
ta'on on athidi ya adi damdama mabalin hi alyo' di nan abalina' di gapuna
te hay immannung ya nalpuh nan abalinan Apu Dios.
11 Ot ta'on on ha''on di muntudtudu onu nadan udum an apostoles ya
hiya damdaman nan inunudyuy ituddumin namin.
12 Te hay intuddumi ya hay namahuwan Kristu hidin natayana. Mu
tanganu on wadaday udum i da'yu an mangali hi adi mamahuwan di nateh
udum hi algo?

13 Ot onha adi mamahuwan di nate ot agge namahuwan hi Jesu Kristu.
14 Ya onha immannung an agge minahuwan Apu Dios hi Kristu ot ma''id
mo bo ha hilbin nadan intanuddumin da'yu. Ya ta'on mo boh on nan
pangulugyu i Apu Dios ya ma''id ha hilbina.
15 Ot onha athidi an adi mamahuwan di nate ot ma'layyah ami mon
namin an apostolesna an gapuh nadan emi intanuddu an nummahuwan
Apu Dios i Kristu hi'on adida mamahuwan di nateh pidwana ya hi'on agge
immannung an minahuwan Apu Dios hi Kristu.
16 Te onha adida mamahuwan nadan numpun'ate ot wan agge nimpe
namahuwan hi Kristu.
17 Ya onha agge namahuwan hi Kristu ot ma''id ha hilbin di pangulug
ta'u te madusa ta'u damdama an gapuh bahul ta'u.
18 Ya ta'on mo boh on hanadan nun'a'aten kimmulug ya mihi''anda i Apu
Dios.
19 Ya onha nan e ta'u kimmulugan ya ammunah ad uwanin atagu ta'uh
tun lutay iyatana ot mahmo' ta'un kimmulug.
20 Mu ibaga' i da'yu an hi Kristu ya immannung an namahuwan hidin
natayana ta hituwey panginnilaan ta'un an namin nadan numpun'aten
kimmulug i Jesu Kristu ya mamahuwanda.
21 Ta ta'on on nawaday ateh tun luta an gapuh numbahulan nan ohan
tagu an hi Adam mu gapu boh nan inat nan ohan tagu ya mabalin an
mamahuwandah pidwana nadan nun'a'ate.
22 Te an namin ta'u ya umannung an mate ta'u te holag dita'u i Adam.
Mu gapuh nan kimmulugan ta'un Kristu ya mamahuwan ta'u.
23 Te hi Kristu ya hiyay namangulu hi namahuwan. Ya an namin nadan
middum i hiya ya ahina mahuwan didah tun pumbangngadana.
24 Ta pogpogona mon namin di abalinan nadan nat'onat'on an mi'buhul
i hiya ya ahina inyukod mo i Amanan hi Apu Dios ta hiyay mumpapto' hi
an naminamin. Ta hituwe moy apogpogan tun luta.
25 Te hi Kristuy mun'ap'apu ta ingganah abakonan namin nadan adi
maphod.
26 Ya hay ma'udih abakona ya nan takutan ta'u an ate.
27 Te nan impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hi Kristuy nangiyukodana hi
mun'ap'apu hi an namin.
Ot ma'awatan ta'u an agge iniddum Apu Dios di adolna.
28 Ta nagibbuh'en inabak Kristu an namin nadan adi maphod ta hiya moy
Ap'apu ya ahina mohpe bo iyukod i Apu Dios ta hiya mohpey mun'ap'apu
hi an naminamin.
29 Ya onha immannung an adi mamahuwan di nate ya tanganu on
wadadan da'yuy mumpabonyag ta inomnomdah bonyag nadan agge
nabonyagan ot mate? Ot nganne moy gapunah eda pangatan hidi?
30 Ya umat bo i da'mi an onha adida mamahuwan di nate ot nganney
hilbimin e manolholtap hi nunhiglan ligat an gapuh pangun'unudanmih
nan pohdon Apu Dios?
31 Te immannung an abigabigat ya aya' hanan patapatayon. Mu ta'on
on athidi ya ongal di pun'amlonga' hinan eyu kimmulugan ta hiya nan
mabalin an itpol'uy ligat.
32 Hi ad Epesus ya nunhiglan aya' anon hinadan tataguh bungotdan
ha''on. Ot onha ma''id ha tumaguwan hi pidwana ot nganney hilbinah e'
pangit'itpolan ituwen pangatdan ha''on. Ya onha ma''id ha e tumaguwan

15:27 15:27 Psalm 8:6

hi pidwana ot wan iyunnudan'uh nadan tatagun mangalih namaaggot ya
nangnangngan ta'u ya nangnanginnum ta'u te mate ta'u damdama.
33 Ot hanat adi ayu mihaphapitan. Te immannung an mi'mi"uyugta'eh
nadan adi maphod di pangatda ya lo'tat ya athidi bon adi maphod di
pangat.
34 Ta hiya nan mahapul an munnomnomnom ayu ya indinongyun
mangat hinadan pumbahulan. Te undan adi ayu bumain an wadadahnay
mangalih kimmulugda mu onnot on aggeda innilah Apu Dios?

Hay E Amahuwan Di Adol

35 Ma"id ha mapto' ya alinah wadada i da'yuy mummahmah an alyonda
hi nganney aton nan tagun nate an mamahuwan? Ya onha mamahuwanda
ot nganney a'at di adolda?
36 Athina'e ya undan aggeyu innilay a'at nan ohok? Te nan ohok ya
adi mabalin hi tumagu te gahin on mihok hinan luta ta milubu' ya ahi
humango.
37 Ya hinan pun'ohokan ya bokon nan hangon di ohok di itanom mu nan
namaganan an ohok an umat hinan gahhilang onu bi'ni.
38 Mu di'et nitanom ta himmango ya nat'on di tigona an miyunnudan
hinan ninomnom Apu Dios hi umatana. Ya innila ta'un nat'onat'on di
mitanom an aggeda numpapaddung.
39 Ot athidi an namin nadan matagun wahtun luta an agge numpapad-
dung di a'atda. Te hay tagu ya nat'on di adolna. Ya hay animal ya nat'on
bo an adi umat hinan hamuti ya nan dolog.
40 Te hitun luta ya dakol di mun'ap'aphod an limmun Apu Dios.
Ya atbohdih ad lagud. Mu nadan wahtun luta ya ad lagud ya agge
numpapaddung di aphodda.
41 Ya ta'on bo on nadan nat'onat'on an wah ad lagud ya aggeda damdama
numpappadung. Te nan algo ya nat'on di binangna an adi umat hinan
bulan. Ya ta'on bo on nadan bittuwon ya agge numpappadung di binangda
ya aphodda.
42 Ot athidi boy a'at nan adol ta'uh tun amahuwan di nate. Te nan
adol ta'uh ad uwani ya nalakan mate mu nan mihukkat an pun'adol ta'uh
pidwana ya adi mo matmatte.
43 Ya ta'on on hanan adi maphod di tigona ya ma"id ha abalinana hi'on
mate mu hitun mamahuwan hi pidwana ya mumbalin hi mapmaphod di
tigona ya ongal di abalinana.
44 Nan adol ta'uh ad uwani ya hitun luta ya abuh di mabalin hi
punhituwana. Mu hitun amahuwan ta'uh pidwana ya nan Espiritun Apu
Dios moy mangdat hi itaguwan tun adol ta'u.
45 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Nan namangulun tagun hi Adam
an limmun Apu Dios ya nidattan hi pi'taguwan hitun luta mu hi Kristu an
ma'alih na'udin hi Adam di nangdat hi pi'taguwan hi munnananong.
46 Ta hiya nan hay namangulu ya nan pi'taguwan hitun luta ot ahi nan
pi'taguwan i Apu Dios hi munnananong.
47 Te nan namangulun tagu an hi Adam ya nalpuh pito'. Mu nan ma'alih
mi'adwan hi Adam ya nalpuh ad abunyan.
48 Ta an namin ta'un tataguh tun luta ya nipaddung ta'u i Adam an
pito' di nalpuwana. Mu nadan tatagun waday pi'taguwandan malpuh nan
Espiritun Apu Dios ya mipaddungdah nan tagun nalpuh ad abunyan.

15:32 15:32 Isaiah 22:13 **15:45 15:45** Hidin Hopapna 2:7

49 Ta ta'on on hi Adam di nipaddungan ta'uh ad uwani mu udum hi
algo ya mipaddung ta'u damdama i Jesus an hiya nan ma'alih nalpuh ad
abunyan.
50 Ot ipa'innila' i da'yun i'iba an hituwen adol ta'uh ad uwani ya waday
apogpogana ya adi mabalin hi e mi'hituh nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
51 Donglonyu tun ibaga' te hituwe ya agge ni' nipa'innila. Te adi an namin
di kimmulug ya mateda mu an namin ta'u ya ahi hukkatan Apu Dios di adol
ta'u.
52 Ta na'omtang an ay ohay kodom di mata ya midihhan hinan ma'udin
gangoh nan tangguyub hi ad abunyan ya ma'at. Te hiyah gumangoh nan
tangguyub ya an namin nadan kimmulug an numpun'ate ya bumangonda
ya mahukkatan di adoldah balu an adi mo matmatte. Ya ta'on on nadan
namatin agge nate ya mahukkatan di adoldah balun adol.
53 Ya manu'eh aton hidin Apu Dios ya ta wan nan a'at di adol ta'uh ad
uwani an mate ya mahukkatan hinan balun adol an adi matmatte.
54 Ta na'at'eh diye ya hidiyey ipa'annungan nan impitudo' Apu Dios an
alyonay, Nagibbuh mon na'abak di ate.
55 Ot ma''id mo ha ateh itakut ta'u te adi mo mabalin hi mate ta'u.
56 Te hay nalpuwan di ate ya nan bahul an hidiye nan adi pangunudan
hinan tugun Apu Dios.
57 Ot ongal di punhanaan ta'u i Apu Dios te an namin ta'un mundinol
hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya middum ta'un hiyah tun pangabakana.
58 Ta hiya nan hay pohdo' an ibaga i da'yun i'iba ya maphod on nahamad
di pangulug ta'u ta adi ta'u nalakan mihaphapitan hinadan nibahhon
tudtudu. Ya maphodot on way oha i dita'u on ihamadnan mangat hinan
pohdon nan Ap'apu ta'u. Te an namin nadan aton ta'un ipatamun Apu
Dios ya adi mabalin hi namaag ya ma''id ha punhilbiyanan dita'u.

16

Hay Pangamungan Nadan Kimmulug Hi Iboddangdah Ibbada

1 Hay itudo''u bo ya nan atonyun mun'amung hinadan pihhun ninom-
nomyun iboddang hinadan ibba ta'un kimmulug hi ad Jerusalem ya hanat
iyunnudyuh nan imbaga' an atondah nadan simba'an hi ad Galasya.
2 Ot hay maphod ya hinan Duminggu ya way ohaon hiniwwena dohah
nan pihhuna an miyunnudan hinan nahapulana. Ta adiyu ihod hi umaliya'
on ahiyu nomnomon an mun'amung.
3 Ta hitun umaliya' hina ya na'amung mo tuwali ta ipiye' hinadan
pot'onyun mangiye i dadiyen iboddangyu. Ya iphod'u ha tudo' ta
pa'yodonda ta panginnilaandah ad Jerusalem an dita'uy nannag i dida.
4 Mu alina'eh on udu'dulnah ona' mi'ye ya ta'omman ta ha''on di
mangi'uyug i dida.

Hay Ninomnom Paul Hi Pangayana

5 Hitun umaliya' hina ya mundagguha' ni' hi ad Masedonia mu adiya'
madnehdi.
6 Ya alinah madmadney iha''ada' hina ta damunah mala''uh di lowang.
Ta mabalin an boddangana' i da'yu hinan umaya' hi udum an boble.
7 Te hiyah naey pohdo' an aton hi'on iyabulut nan Ap'apu ta'u ta adiya'
umalin mangidungon da'yu ya ammuna.

15:55 15:55 Hosea 13:14 **16:1 16:1** Roma 15:25-27; Galasya 2:10

8 Mu ad uwani ya ninomnom'un hituh ad Epesus di iha''ada' ni' ta
ingganah on magibbuh nan ngilin an Pentekos.*
9 Te dakoldahtuy mabalin hi pangipa'innilaa' hinan hapit Apu Dios mu
dakolda boy bumohbohol an gapu ituwen ato'.
10 Ot alina'eh umalihnah Timothy ya hanat apngaonyu ta wan maphod
di punli'nanan ayna nunhituwan hina. Te hiya ya oha bon puntamuwon
nan Ap'apu ta'u an umat i ha''on.
11 Ta hiya nan maphod di ipatigoyuy pamhodyun hiya. Ya boddanganyu
ta wan mapmaphod di ena akakan hina hi pumbangngadanahtu. Te
hadhaddo' hi ena abangngadan an didah nadan udum an i'iba ta'u.
12 Ya hi ibba ta'u'en hi Apolos ya inhapita' ta wan mi'yalih nadan udum
an umalin mangidungo i da'yu mu alyonay bokon ni' hi ad uwani anu. Mu
waday timpu an lo'tat ya umali ta tigon da'yuhna.

Hay Ma'udin Intugun Paul Hinadan I Kulintu

13 Hay pohdo' an itugun bon da'yu ya mahapul an halipodpodonyu ta
adi ayu mabaliyan. Ta ita'dogyu nan pangulugyu ya hanat natulid ayun
mangunud i Kristu ta nanongnan nahamad di pangulugyu.
14 Ya nomnomnomon ta'u bo ta wan an namin di aton ta'u ya mipatigoy
pamhod ta'uh nadan ibba ta'un tatagu.
15 Da'yun i'iba, innila' ot innilayu da Estepanas an hina'amma. Te diday
namangulun kimmulug hinah nan probinsya hi ad Akaya. Ya dida eh'ay
bumanoddang hinadan ibbayun kimmulug hina.
16 Hay maphod ya iyunnudyuh nadan tatagun athidiy pangatda an umat
hinadan udum an ibba ta'un muntamuh nan ipatamun Apu Dios.
17 Ongal ahan di pun'am'amlonga' hi immaliyan hitun da Stepanas
an didan namin i da Portunatus ya hi Akaikus. Te hidin immalida ya
immudu'dul di engle' hi agge' nannaniggan i da'yu.
18 Te hay immaliyandahtu ya ongal di nangipa'amlongandan ha''on an
umat hi nangipa'amlongandan da'yuhna. Ot nadan athitun tatagu an
maphod di a'atda ya mahapul an donglon ta'u dida.
19 Pohdo' bon ipa'innilan da'yu an nomnomnomon da'yuh nadan
kimmulug hinan probinsya hi ad Asia. Ya atbohdiy imbagan da Akila i
Prisila an himbale ya nadan kimmulug an uggan ma'amung hi baleda.
20 Ya ta'on on hanadan ibba ta'un kimmulug hituh ad Epesus ya
nomnomnomon da'yu damdama.
Ya maphod hi'on nundadammu ayu'eh nan pundayawan i Apu Dios on
munhin'a'apnga ayu.
21 Ot ipa'innila' i da'yu an hituwen dappuh tuwen tudo' ya ha''on di
nangitudo' ta ibaga' an hanat mapmaphod ayuhna.
22 Ot hi Apu Dios di ukod an mundusah nadan tatagun ma''id ha
pamhoddan hiya.
Hanaot ta mumbangngad'a mo an Ap'apumi.†
23 Ot hanat minaynayun an hom'on dita'u hinan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu.
24 Ot hituwey nomnomnomonyu an pohpohdon da'yun i'iba an kimmu-
lug i Jesu Kristu.

---

* **16:8 16:8** Nan Pentekos ya hidiye nan ngilin di nagibbuhan di gapas. Bilang 28:26 † **16:22 16:22** Hay hapit di Greek hinan hanaot ta mumbangngad'a mo an Ap'apumi' ya Maranata.

Nan Mi'adwan Tudo' Paul Hinadan I Kulintu
(2 Corinthians)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi
apostoles an mangipa'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Hay
adwa' an nangitudo' ituwe ya hi ibba ta'u an hi Timothy. Ot hituwey
tudo'mi i da'yun i'iba an kimmulug hinah ad Kulintu ya hinadan udum
an boblehnah ad Akaya.
2 Ot hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios
an hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Alpuwan Di Dinol Hinan Punligatan

3 Munhana ta'u i Apu Dios an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
te hiya ya ongal di homo'na ya hiyay nanongnah bumoddang i dita'u.
4 Ya namamah nadan punligatan ta'u te ta'on on nganneh diyen ligat ya
hi Apu Dios di bumoddang i dita'u. Ta wan mabalin an boddangan ta'u
damdama nadan udum an maligatan.
5 Immannung an dita'un kimmulug i Kristu ya ongal di punligatan ta'u
an umat i hiya. Mu atbohdi an ongal di boddangnan dita'u.
6 Ot tee an athidiy ma'ma'at i da'mih ad uwani an gapuh emi bumoddan-
gan i da'yu ta way atonyun mi'tagu i Apu Dios. Ot gapu ta naboddangan
ami ya boddangan da'yu damdama ta way atonyun mangitpol hi ligat te
na'at i da'mi danaen ligat.
7 Ta hiya nan madinol ami an inaynayunyuy pangulugyu an ta'on
hi munholholtap ayu an umat i da'mi ya innilamin boddangan da'yu
damdaman Apu Dios te athidiy inatnan da'mi.
8 Da'yun i'iba, pinhodmin ipa'innila i da'yu nadan hinolholtapmi hi
awadanmih nan probinsya hi ad Asia. Te nunhigla ahan an alyonmih on
hidiyey atayanmi.
9 Mu innila' an manu'eh na'at dadiye i da'mi ya ta wan innilaonmin
mangiyukod hi nitaguwanmi i Apu Dios an mummahuh nate ta adi ami
mundinol hinan abalinanmi.
10 Ot hiyay nangihwang i da'mi i dadiyen atatakut an emi ot atayan. Ta
hiya nan nanongnan madinol ami an hiyay mangih'ihwang i da'mi
11 te innilami an idasadasalan da'mi i da'yu. Ot dakol ayu'en mangidasal
ya bokon da'mi ya ammunay maboddangan te ta'on on da'yu ya munhana
ayu damdaman Apu Dios te dingngolnay dasalyu.
12 Hay oha bo ya madinol ami te ma"id ha nomnomnomonmih inatmih
adi maphod hi ibbamin tagu an namama i da'yu. Ta adiyu alyon hi nat'on
di gapunah emi nuntudtuduwan i da'yu te hay wah nomnommi ya hay
emi pangun'unudan hinan ipa'at Apu Dios i da'mi. Ya inatmi datuwe an
adi gapuh nan abalinanmi mu gapuh boddang Apu Dios.
13 Ya ta'on on tun tudo'min da'yu ya dinadno'mi ta nalakan ma'awatanyu.
14 Mu ta'on on kittang ni' di ma'awatanyuh ad uwani mu ta wan
hitun pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya ongal di
pun'amlonganyu an gapu i da'mi an umat hinan pun'amlonganmi an gapu
i da'yu.

Hay Umayan Paul Hi Ad Kulintu

15 Innila' an pinhodyu an umaliya' hina ta hiya nan ninomnom'un umalin
mangidungo ni' i da'yu. Ya ahiya' bo mumbangngad ta wan boddangan
da'yu hi ihamhamadan di pangulugyu.
16 Te ninomnom'un mundagguh hina ya ahiya' umeh ad Masedonia. Ya
ahiya' bo mundagguh hi pumbangngada' ta muntudtuduwa' i da'yu. Ya ta
wan da'yu damdamay bumoddang i ha''on hi umaya' hi ad Judea.
17 Mu gapu ta agge na'at hidiyen ninomnom'u ya alinah alyonyu on
hay punnomnom'u ya umat hinan nomnom di tataguh tun luta an adida
ipa'annung di ibagada.
18 Ot hi Apu Dios di mangiyuhuh an adi athidiy a'at'u an adi' alyon hi
o ya indani ya imbahho'. Te hi Apu Dios di un'unudo' an ipa'annungnay
ibagana.
19 Ya ta'on on hi Jesu Kristu an Imbabalena an emi ipa'pa'innila i da
Silbanus ya hi Timothy nadan inatnan iphodan ta'u ya ma''id ha bahhonan
ipa'annungnan namin nadan alyonah atona.
20 Ta hiyay mangipa'annung hinadan imbagan Apu Dios hidin nadne. Ta
dadiyey gapunah pangalyan ta'u i Jesu Kristu hi, Hiya peman an hi Apu
Dios di mipabaktu.
21 Te hi Apu Dios an namto' i dita'uy mangipihamad hi pangulug ta'un
Kristu.
22 Te impiddumnan dita'u nan Espirituna ta mangipa'innila an dita'uy
tataguna. Ta hiya nan madinol ta'un umannung an idat Apu Dios an namin
nan imbaganan idatnan dita'u.
23 Manu'eh aggeya' ni' immalihna ya agge' pinhod an mahkitan ayu hi
pangihingala' i da'yu. Hi Apu Dios di mangiyuhuh an immannung hituwen
ibaga'.
24 Mu hanat adiyu alyon hi ipapilitmi i da'yuy pinhodmi te innilamin na-
hamad tuwaliy pangulugyu. Mu hay pohdonmi ya hay bumoddanganmin
da'yu ta wan iyal'alanay amlongyun mangunud i Apu Dios.

2

1 Hay ninomnom'u mo ya udu'dulnay adiya' ni' umalihna ta adi mapidwa
din immaliya' an nahkitan ayuh din nangihingala' i da'yu.
2 Te onha pahakitan da'yu bo ot nganne mahan mo ha mangipa'amlong
i ha''on an da'yu ya abuh han namnamao'.
3 Ta hiya nan namaaggot han tudo''u tee han ipiyali'. Te agge' pinhod
an hay umaliya' ya da'yu bon namnamao' an mangipa'amlong i ha''on
di mangipahakit hi nomnom'u an gapuh paniga' hinadan nibahhon
ato'atonyu. Ot hi'on mun'am'amlonga' hi umaliya' hina ya atbohdin ta'on
on da'yu ya mun'am'amlong ayu.
4 Hidin nuntudo'a' i da'yu ya nunhiglan mahkit di nomnom'u ta hiya
nan namaaggon mun'aldad di luwa'. Te agge' pinhod an mahkitan ayu mu
pinhod'un innilaonyu an manu'eh nuntudo'a' ya nunhiglay punnomnom'u
i da'yu.

Hay E Punlinglingan Hi Numbahulan Di Ibba

5 Hinaen ibbayu an adi ahan maphod di inatna ya bokon ha''on ya abuh
di binaina te ta'on on da'yun niddumana. Mu adi' punhiglaon di pangali' i
diyen inatna
6 te ongal moh diyen nanitilogyun hiya.

7 Ot ad uwani ya mahapul an pakawanonyu mohpe an gapu i diyen
numbahulana ya inip'iphodanyuot hi hapit. Ta adi minaynayun di ena
umukayungan te alina otahan ya hidiyey e a'abakan di nomnomna.
8 Ot hanat ipatigoyu an ongal di pamhodyun hiya.
9 Manu'eh nuntudo'a' i da'yu ya pinhod'un innilaon hi'on immannung an
tinitilogyuh diyen adi maphod di inatna. Ot maphod ta inunudyuy tugun'u
ta inatyu.
10 Ya pinakawanyu'e nimpeh diyen numbahul ya ta'on on ha"on ya
pakawano'. Ya innilan Kristu an nan alyo' hi pinakawan'u ya immannung
an pinakawan'u an gapu i Kristu ta iphodanyu.
11 Ta wan ma"id ha aton Satanas an mangabak i dita'u te innila ta'uy a'at
di pamalbalina.

Nadan E Mangipa'in'innilah A'at Kristu

12 Hidin immaya' hi ad Troas ya immannung an nundadaan nadan
tataguhdi an mangngol hinan e' itudtudu an mipanggep hinan inat Jesu
Kristu an iphodan ta'u.
13 Mu gapu ta ma"id ha tinigo' i ibba ta'un hi Titus hidi ya hiyay
minonomnom i ha"on. Ta hiya nan imbaga' hinadan tataguhdi an tayna'
dida. Ot inayun'un umeh ad Masedonia.
14 Ya ongal di punhanaa' i Apu Dios te gapuh kimmulugan ta'un Kristu
ya pangabakon dita'uh nadan mi'buhul i hiya. Ta mabalin an dita'uy e
mangipa'in'innilah a'at Kristu ta ay hanan immalimuttamut ha maphod di
hunghungnah abobboble.
15 Te dita'u nan paddungnay pabanglu an idawat Kristu i Apu Dios. Te
gapu i dita'u ya ma'innilaan di tatagu nan a'at Jesu Kristu. Te an namin
nadan itudtuduwan ta'u an kumulug onu adi ya paddungnay hunghungon
dita'u.
16 Te dadiyen intudtudu ta'u ya mi'alig hinan pabanglu an mangdat hi
itaguwan nadan kumulug. Mu hay panunghung nadan adi kumulug ya
ay pumatey hamuyna. Ot nganne i dita'uy abalinana an mangat ituwen
tamu?
17 Manu'eh abalinanmin aton hituwen tamu ya hi Apu Dios di nannag
i da'mi. Ya hiya boy manmannigoh nadan ato'atonmi ot adi ami
munlayah. Te adi ami umat hinadan udum an hay bo'laonday gapunah
eda puntudtuduwan te hay punnomnomdah nan hapit Apu Dios ya ay
migattang.

3

Hay Nabakbaktu Mu Nan Tugun An Nidat I Moses

1 Ma"id ha mapto' ya alyonyuh on namaaggot alyonmih da'miy
muntudtudu ta mahapul an waha ipatigomih tudo' i da'yu ya ahi da'mi
abuluton an muntuddu ta umat hi aton nadan udum. Ya alinah
alyonyuh on mumpa'apya amin da'yuh tudo' ta ipatigomih nadan udum
an umayanmi ta wan abuluton da'min dida.
2 Mu adi mahapul te da'yu nan paddungnay tudo' an mangipa'innila an
immannung nan tamumi. Te gapuh nangabulutanyuh nadan intudtudumi
ya nahukkatan di pangiye"eyu.
3 Ta matigo an da'yu nan paddungnay tudo' an nalpu i Kristu ya da'miy
hinnagna hi nangitudo' i da'yu ta paddungnay intudo'mih nomnomyuy
a'atna. Ta adi umat hidin nadne an nadan batuy nitud'an nan tugun Apu

Dios. Ya bokon bo tintay nanudo'mi te nan Espiritun nan nahamad an Dios.
4 Manu'eh ibagamih tuwe ya madinol ami an abuluton Apu Dios nan tamumi te hi Kristuy alpuwan di abalinanmi.
5 Ot adimi alyon hi abalinanmih tuwen tamu. Te onha da'mi ot atonmi ya adimi abalinan. Mu hi Apu Dios di nangdat hi abalinanmi
6 ta hiya nan mabalin an emi ipa'innila nan balu an tugun an adi umat hidin tugun an nitudo' hidin hopapna. Te hidiyen tugun ya on hay a'at di bahul an mangihi"an i dita'u i Apu Dios hi ingganay ipa'innilana. Mu nan ipa'innilan nan Espiritun Apu Dios ya hidiye nan alpuwan di pi'taguwan i hiyah munnananong.
7 Manu te hidin nangdatan Apu Dios i Moses hinan tugunan impitudo'nah nan batu ya nipatigoy anabaktuna. Ta hiya nan hay angah Moses ya nunhiglan humili ta hiya nan hidin inyenah nadan ibbamin Judyu ya adi mabalin hi itigodan hiya an ta'on on mun'ama"id nan humili. Ot at'ehdiy na'at hidin nidatan nan tugun an mangipa'innilah adusaan di tatagu
8 ot iyal'alana mo ahan di anabaktun nan balun ipa'innilan nan Espirituna.
9 Te nan tugun an nangipa'innilah adusaan di tatagu hi'onda adi unudon ya nabaktu. Ot namamay anabaktun nan balun tugun an mangipa'innilah pangibilangan Apu Dios i dita'u hi maphod.
10 Ta napogpog moy anabaktun nan namangulun tugun ta nahukkatan i han na'abbaktu an balu an tugun.
11 Ot at'ehdin ta'on on nan tugun an mapogpog ya nipatigoy anabaktuna ya namama moy anabaktun nan balu an tugun an adi mapogpog.
12 Madinol ami an hituwen emi itudtudu ya na'abbaktu an adi mapogpog ta hiya nan adi ami bumain an e mangitanudtudu.
13 Ta adi umat hidin inat Moses an nunhu'yung ta wan adi tigon nadan ibbanan tinanud Israel nan humilin angahna an ta'on on hidin mun'ama"id nan humili.
14 Hay punnomnom di tatagu ya ay nahophopan te adida ma'awatan nan pohdon Apu Dios hi atonda. Ta ingganah ad uwani ya ta'on onda bahaon nan namangulun tugun Apu Dios ya adida ma'awatan di ibalinana. Mu hanadan kumulug i Kristu ya mabalin an ma'awatanda nan pohdon Apu Dios hi atonda.
15 Mu nadan'en udum ya ta'on on hi ad uwani an bahabahaonda nan intudo' Moses ya ay damdama nahophopan di punnomnomda te adida nimpe ma'awatan.
16 Mu hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hi'on kumulug nadan tatagu hinan Ap'apu ta'u ya ma'aan nan ay nihophop hi nomnomda.
17 Ya hidiyen alyonah Ap'apu ta'u ya nan Espiritun Apu Dios. Te hiya'ey middum hinan nitaguwan ta'u ya adi mo mahapul an idinol hinan pangunudan hinan tugun Moses.
18 Ta hiya nan matigo i dita'un kimmulug nan anabaktun nan Ap'apu ta'u an agge nahophopan. Te nan Ap'apu ta'u an nan Espiritun Apu Dios ya inaynayunan hukkatan di a'at ta'u ta lo'tat ya waday ipaddungan ta'uh nan a'atna ta wan iyal'alanan ma'attigoy anabaktuna.

4

Nan Abalinan Apu Dios Ya Mipatigoh Nan Tagun Puntamuwona

1 Maphod ta hi Apu Dios di nannag i da'mi ta emi itudtuduh naen balu
an tugun. Ta hiya nan waday tulidmi an mangat ituwen tamu an ta'on on
waday punligatanmi.
2 Ya ma"id ha nomnomnomonmin mangat hinadan umipabain. Ta
ma"id ha hina'ulmi ya aggemi inudman hi layah nan hapit Apu Dios.
Mu ihamadmin mangitudduh nan hapit Apu Dios ta wan innilaon nadan
mangngol an immannung an hi Apu Dios di nalpuwan nadan ituddumi.
Ot ma"id ha iyaguhmi te tigtiggon Apu Dios nadan ato'atonmi.
3 Mu wadaday tatagun ay nahophopan di punnomnomda an adida
abuluton nadan itudtudumin inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ta hiya nan
madadagda.
4 Te hi Satanas an ap'apun di adi kumulug ya paddungnay hinophopanay
punnomnomda te adina pohdon an innilaonda hidiyen inat Jesu Kristu an
iphodanda ya nan anabaktuna an nipaddung i Apu Dios.
5 Ot bokon hay amaphodmiy emi ipa'in'innila te nan Ap'apu an hi Jesu
Kristu. Da'mi'e ya on ami baal ya abuh an bumoddang an mangipa'innila
i da'yuh nan a'at Jesu Kristu.
6 Te hi Apu Dios di himmapit hidin hopapna ot mawaday patal hinan
munhihillong ya hiya boy namatal hi nomnom ta'u ta ipa'innilana i dita'uy
anabaktuna an nipatigoh nan a'at Kristu.

7 Ot da'min muntudtudu ya umat amih nan pito' an banga an ammuna
nan nittu i da'mi hi na'ballol. Ta hiya nan ma''id ha atonmin mangalih
da'miy nalpuwan nan abalinanmi te on hi Apu Dios an ma''id ha nihippatan
di abalinanay nalpuwana.
8 Ta hiya nan ta'on on dakol di punligatanmih nan emi puntudtuduwan
ya adimi idinong an e muntudtudu. Ya hinuddum on aggemi innilay
atonmi mu wada damdamay dinolmi.
9 Ya dakolday mamalpaligat i da'mi mu agge da'mi inwalong i Apu Dios.
Te ta'on on ay da'mi patapatayon mu gapuh boddang Apu Dios ya matagu
ami aya.
10 Ta athi'athidi an amod on da'mi patayon an umat hidin inatda i Jesus.
Mu ta'on ta wan gapuh nan ma'at hitun nitaguwanmi ya mipa'innila an hi
Jesus ya timmagu ta hiyay mangipappapto' i da'mi.
11 Ya ta'on on athitun ay ami matemateh pangatdah ad uwanin atagumi
an gapuh emi pangatan hinan ipatamun Jesus mu ta mipatigon wadah
Jesus an bumoddang i da'mi.
12 Ot hiya nan ta'on on athitun amod on ami mateh pangatdan
da'mi an gapuh emi puntudtuduwan mu ta hay pumbalinana ya waday
pi'taguwanyuh munnananong.

13 Ta umat hinan nitudo' an hapit Apu Dios an alyonay, Kimmuluga' i Apu
Dios ot hiya nan pohdo' an e ipa'innilah udum nan kinulug'u. Ot athidin
da'mi an gapu ta kimmulug ami ya pohdonmi damdaman e ipa'in'innilah
nadan ibbami.
14 Te madinol ami an hi Apu Dios an nummahuh nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu ya mahuwan dita'u damdaman kimmulug i hiya ya in'uyug dita'un
hiya hi awadan Apu Dios.

15 Ya an namin datuwen ma'ma'at i da'mi ya iphodanyu. Ta wan dumakol
ayun dumakol an manginnilah nan homo' Apu Dios ta ma'udman ta'un
munhana i hiya ya mundayaw i hiya.

4:6 4:6 Hidin Hopapna 1:3

16 Ta hiyah tuwe nan adi ami mangmanghop an e muntuddu. Ta ta'on on
athitun kumapuy an kumapuy di adolmi mu ta nan a'at di pangulugmin
Jesu Kristu ya mihamad an mihamad.
17 Ya hay punnomnommi ya manghan hituwen pumpaligatanmi te
na'omtang han a'atana. Mu hay pumbalinan datuwen ligatmi ya nan ma"id
ha nipaddungana an emi ipabaktuwan i Apu Dios hi inggana.
18 Ta hiya nan bokon datuwen matigoh tun lutay nomnomnomonmi te
nadan wah ad abunyan an adi matigo. Te an namin nadan wahtun luta
an matigo ya mapogpogda mu nadan wah ad abunyan an adi ta'u matigoh
ad uwani ya ma"id ha apogpoganda.

5

Udu'dul Nan E Pi'hituwan I Apu Dios

1 Innila ta'u an madadag'e mo tun adol ta'u an hidiye nan ay allung tun
nitaguwan ta'uh tun luta ya hukkatan Apu Dios hinan adi madadag an
punhituwan ta'uh ad abunyan hi inggana.
2 Gapu ta ongal di punligatan ta'uh ad uwani ya hiya nan aptuwan ta'uy
e ahukkatan tun adol ta'u hinan nahamad an adol hi ad abunyan.
3 Te wa'et nate ta'u ya bokon ammunay linnawa ta'un e munhituh ad
abunyan te ma'adolan ta'u.
4 Ta hiya nan aptuwan ta'u nimpey ena a'atan hi ad uwanin maligatan
ta'uh tun luta. Mu hanat bokon hay atayan ta'uy aptuwan ta'u ta hanan
ahukkatan di adol ta'uh nan nahamad an adol di gamgaman ta'u.
5 Ya hanat hi Apu Dios di mangidadaan i dita'u ta mabalin an ma'at
datuwe. Ya impiddumnan dita'u nan Espirituna ta hiya nan madinol ta'u
an umannung an ma'at.
6 Ot hanat nanongnan madinol ta'u. Ya mahapul an innila ta'u an adi ta'u
mabalin an umeh ad abunyan hi'on matagu ta'u ni' an wada ta'u ituwen
adol ta'u.
7 Ta hiya nan mahapul di pangulug ta'u i Apu Dios ituwen pi'taguwan
ta'u ta ta'on on agge ta'u tinigo dadiyen ahi ma'at ya patiyon ta'u.
8 Ot hanat madinol ta'u nimpe ta pa'udu'dulon ta'un taynan tun adol ta'uh
ad uwani ta nan Ap'apu ta'uh ad abunyan di e ta'u pi'hituwan.
9 Mu hanat ha ahan di nomnomon ta'u ya hay e ta'u pangipa'amlongan
hinan Ap'apu ta'u an ta'on on wahtu ta'uh tun luta onu hi ad abunyan.
10 Te udum hi algo ya ume ta'un namin hi awadan Kristu ta humalyaon
dita'u ta midat i dita'u nan gungguna ta'u an miyunnudan hinadan ina'inat
ta'uh tun luta.

Hay Nipatigan Nan Homo' Apu Dios

11 Gapu ta innilami an mahapul an mawaday takut ta'u an adi kumulug
i Apu Dios ya hiya nan adi ami mangmanghop an e mangipa'innilah nan
hapitna hinadan tatagu. Ot innilan Apu Dios hituwen a'atmi ya hanat ta'on
on da'yu ya na'innilaanyuy a'atmi.
12 Ta adiyu alyon di hay adolmiy ipabaktumi i naen inalimi. Te manu'eh
pohdo' an ma'awatanyuy a'atmi ya ta wan adi da'mi ibain. Ta wadada'e
nadan mumbaktu an gapu ta alyon di tataguy nala'ingda ya waday
abalinanda ya innilayuy pambalyu i dida. Te bokon hanan mipatpatigon
pangat ya abuh di nabalol te ta'on on nan wah nomnom.
13 Te hay pangalin di udum ya nabongang ami ot ta'on mu ta adayawan
Apu Dios. Mu maphod'ey alyondah a'atmi ya iphodanyu.

14 Te nan ongal an pamhod Kristu i dita'uy nangipahlu i da'mi an e
muntudtuduh nadan tatagu te ma''id ha punduwaduwaanmih nangiy-
atayan Kristu hi bahul ta'un namin. Ot ta'on on ohah Kristu an nate mu
an namin ta'u ya paddungnay ni'yate ta'un hiya.
15 Ya manu'eh inyatenan namin di bahul di tagu ya ta wan mabalin an
hinan atagu ta'u ya bokon hanan pun'amlongan ta'uy nomnomnomon ta'u
ta hanaot an namahuwan an nangiyaten dita'uy pa'amlongon ta'u.
16 Ta hiya nan dita'u ya bokon mo nan niyatan di ohan taguh tun lutay
pangibilangan ta'un hiya an ta'on on athidi ni' di punnomnom ta'u i Kristu.
Mu maphod ta ad uwani ya adi mo athidiy punnomnom ta'u.
17 Ot nomnomnomon ta'u an nan kumulug i Kristu ya pumbalinon Apu
Dios hi balun tagu. Ta mahukkatan moh balu nan a'at ta'u tuwali.
18 Hi Apu Dios di nangat i nae te hiyay nannag i Kristu ta inyatenay
bahul ta'u ta wan ihayyup dita'u i Amana. Ot dita'un kimmulug di
nangiyukodanan e mangipa'innilah nadan tatagu hi'on nganney atonda
an mihayyup i Kristu.
19 Te hinnagnah Kristu ta way atonan mamakawan hi bahul di tatagu ta
wan mihayyupdan hiya. Ta nan tagun mangidinol hi nitaguwanan hiya
ya maphod di pi'hayyupana mon hiya. Ot hiyah naey inyukodnah e ta'u
ipa'innilah tatagu.
20 Ot hiya nan wada amin hinnag Kristu an e mangibagbagah nadan
pinhodnan ibagami mu paddungnay hi Apu Dios di humapit i da'yu. Te
pohdona ahan an abulutonyuh Kristu ta wan mihayyup ayun hiya.
21 Te ta'on on ma''id ha bahul Kristu ya hiyay paddungnay nangipapaho-
nan Apu Dios hinadan bahul ta'u ta hiyay nangiyate. Ta abuluton ta'u'eh
Kristu ya dita'uy mangipatigoh amaphod Apu Dios.

6

1 Ot da'min mi'tamu i Apu Dios hinan tamunah tun luta ya ibagami an
hanat waday balolna i da'yu nan homo' Apu Dios.
2 Te alyonay, Hidin mumbaga ayu i ha''on ya indat'u nan dinawatyu. Ya
hidin numpahmo' ayu ya binoddangan da'yu ta nihwang ayu.
Ot nomnomnomonyu an hi ad uwanih diyen imbaganan pamoddan-
ganah nadan mumpaboddang ya pangihwanganah nadan mumpahmo' i
hiya.
3 Ta hiya nan da'min muntudtudu ya mahapul an halipodpodonmi ta
ma''id ha atonmi hi gumalat hi adi kumulugan di tatagu i Kristu ya ma''id
ha lummuh pamihulandah nan tamun inyukod Apu Dios i da'mi.
4 Te pohdonmin ipatigo an immannung an baal da'min Apu Dios an
ta'on on nganney ma'at i da'mi. Ta hiya nan itpolmi nadan dakol an
punligatanmi
5 te agaggaon nadhuwan da'mih nadan dakol an tatagu on hinanoplat
da'mi ya imbalud da'mi. Ya initpo'itpolmiy inagangmi ya natukatukal ami
te ta'on on hilong on muntamu ami.
6 Mu ta'on on athidi ya inanu'anusanmi damdama te nomnomnomonmi
nan pohdon Apu Dios an ipa'at i da'mi ya ta wan mipatigo an niddum nan
Espiritun Apu Dios i da'mi. Ta ma'ule ami ya ongal di pamhodmih nadan
ibbami.
7 Ta mipatigo an immannung nan emi itudtudu an gapuh nan ongal an
abalinan Apu Dios. Ya hay pangabakmih nadan adi matigon binuhul Apu
Dios ya nadan nipto' an pangatmi.

6:2 6:2 Isaiah 49:8

8 Ya hinuddum ya pemanan da'mih nadan tatagu mu wadada damdamay
mamihul i da'mi. Ya wadaday mangalih maphod di pangatmi mu wadada
boy mangalih ma'layah ami an ta'on on immannung nan ibagbagami.
9 Ya wadada boy mangali hi ma"id ha hilbimi. Mu nadan udum ya
haphapitonday amaphod di tamumi ta hiya nan nundongol. Ya abigabigat
on ay ami tayya mate mu ta'on on athidi ya matagu ami aya tee.
10 Ya nanongnan waday amlongmi an ta'on on munholholtap ami.
Ya ta'on on nawotwot ami mu dakolday impakadangyanmiy pangu-
lugda te gapuh nangabulutandah nan intudtudumi ya nidattandah nan
munnananong an pi'taguwan. Ya athidi bon ta'on on ma'ma"idan amih ad
uwani mu wada i da'mi nan nahamad an itaguwan.
11 Ot an namin datuwen na'at i da'mi ya mabalin an ibagamin da'yu te
ibilang da'yun i Kulintu hi imbabale'.
12 Mu ma"id ha mapto' ya adi athinay punnomnomyun da'mi.
13 Athinay pangali' i da'yu te ibilang da'yu nimpeh i'imbabale'. Ot hanat
ibilang da'mi damdamah a'ammodyu.

Hay Adi Pangiyunnudan Hinan Pangat Nadan Agge Kimmulug

14 Hanat adi ayu mi'yoh'ohhah nadan agge kimmulug. Te undan mabalin
hi mun'uddum nan maphod hinan adi maphod ya nan hilong hinan
mapatal?
15 Ot athidi bo i da Kristu i Satanas an adi mabalin hi mun'unnudanda. Ta
athidi bo i dita'un kimmulug hinadan agge kimmulug an agge numpaddung
di pangat ta'u te adi mun'unnud di pangat ya punnomnom ta'u.
16 Ya atbohdin adi mabalin hi iyeyuh nan Templo nadan bulul onu nadan
udum an dayawon di udum an tatagu. Ta athidi i dita'un kimmulug te
hantun adol ta'uy Templon Apu Dios. Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay,
Midduma' i dida ta diday punhituwa' ta wan ha"on an Dios hi dayawonda
ya diday tatagu'.
17 Ta hiyah naey pangalyan nan Ap'apu ta'uy, Mahapul an umaan ayuh
awadan nadan agge kimmulug ta mihiwwe ayu i dida ta adiyu goton an
mangat hi adi maphod ta way ato' an mangabulut i da'yu.
18 Ta ha"on di hi Amayu ya da'yuy pun'imbabale'. Ha"on an ongal di
abalinanan Dios di mangalin tuwe.

7

1 Da'yun i'iba, danaey imbagan Apu Dios hi ma'at i dita'u. Ot hanat
idinong ta'u nadan adi maphod an pangat ya punnomnom ta'u. Ta hi Apu
Dios moy un'unudon ta'u ta miyappit ta'un hiya.

Hay Nangipa'amlongan Nadan I Kulintu I Paul

2 Hay dawatonmi i da'yuhna ya hanat waday naminhodyun da'mi ot
ma"id ha numbahulanmi i da'yu ya ma"id ha inatmih adi maphod ya ma"id
ha hina'ulmi i da'yu.
3 Ya ta'on on athituy pangali' mu bokon'u bungot i da'yu te innilayu an
ongal di naminhod'un da'yu.
4 Mu innila' an nahamad di pangulugyu ta hiya nan nundinola' an e
nangibagbagah nadan ibba ta'u i naen a'at di pangulugyu. Ta ta'on on
dakol di ligat hi holholtaponmi mu ongal di pun'amlonganmi an gapu i
da'yu.

6:16 6:16 Ezekiel 37:27 **6:17 6:17** Isaiah 52:11; Ezekiel 20:34,41 **6:18 6:18** 2 Samuel 7:14

5 Ta'on on hidin dimmatnganmih tun ad Masedonia ya ma"id ha linggop
di punnomnommi te ta'on on danay umayanmi on dakol di punligatanmi.
Te dakol di humihiwon da'mi. Ya atbohdin iyaguhmiy eyu pangiwalongan
hi pangulugyu.
6 Mu hi Apu Dios an mangipadinol hinadan minomnoman di nun'alubyag
i da'mi hi dimmatngan Titus hitu.
7 Mu bokon hay dimmatngana ya abuh di immamlonganmi te ta'on on
nadan inuhuhnan maphod an inatyun hiya. Ya imbagana bo an alyonyu
anuy pinhodyun umaliya' hina.
Mu hay nangipa'amlong ahan i da'mi ya nan imbaganan nuntu-
tuyuwanyuh nadan adi maphod an inatyu ya hay nangun'unudanyuh nan
intudo'min da'yu.
8 Te innila' an nahakitan ayuh din tudo''un da'yu mu ta'on on ha"on ya
mahkit di nomnom'u ni' mu adiya' muntutuyu i diyen inat'u te innila' an
adi madne ya nomnomonyun iphodanyuh diyen nangali' i da'yu.
9 Ot innila' an gapu i diyen nahkitan di punnomnomyu ya hidiyey
nuntutuyuwanyuh nan nibahhawanyu. Ya mun'am'amlonga' te hiyah
diyey pinhod Apu Dios an ma'at ta hiya nan maphod di numbalinan nan
tudo"un da'yu.
10 Te nan tagun mahkitan ya inabulutnay numbahulana i Apu Dios ta
muntutuyu ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi munnananong ta ma"id ha
puntutuyuwanah pidwana. Mu nan tagun mahkitan mu adina abuluton
nadan numbahulana ta adina itutuyu ya mihi"an i Apu Dios hi atayana.
11 Mu nomnomnomonyu an nali'nayuy inat Apu Dios an nangipaphod i
da'yu an gapu i diyen nahkitanyu. Te hidiyey nihamadan di pangulugyu te
nuntutuyu ayuh nadan adi maphod an inatyu ot adiyu pi'hayupon hidiyen
numbahul hinan a'am'amunganyu te tumakut ayuh pundusaan Apu Dios i
da'yu. Ta impatigoyuy aggeyu naminhodan hinan adi maphod an pangat.
Ta hiya nan pohdonyu mohpen umaliya' hina.
12 Hay nuntudo'a' ya bokon hanadan ibbayun numbahul ya abuh te ta'on
on da'yu ta way aton Apu Dios an mangipatigo i da'yuh nan ongal an
pamhodyu i da'mi.
13 Ta hinaen inatyuy nangipa'amlong ahan i da'mi. Ya atbohdin
nunhiglay amlongmih nanguhuhan Titus hinan inatyun nangapngan hiya.
14 Te hidin aggena immaliyan hina ya imbaga' i hiya an ongal di dinol'un
da'yu. Ya maphod ta tinigona an immannung nan inali' i hiya an a'atyu.
15 Ta teen ad uwani ya namaman ongal di punnomnom Titus i
da'yu te adina linglingon di ana'na'unnudyu ya hay nangapngaanyu ya
nangipapto'anyun hiya.
16 Ya ta'on on ha''on ya ongal di pun'amlonga' i da'yu.

8

Hay Pangdatan Nadan Kimmulug Hinan Iboddangda

1 Pohdonmi bon ipa'innilan da'yun i'iba di a'at di pangipappapto' Apu
Dios hinadan kimmulug hituh ad Masedonia.
2 Te ta'on on dakol di punligatanda ya nanongna damdaman
mun'am'amlongda. Ya ta'on on na'awwotwotda ya dakol di indatdah
iboddangda.
3 Ya hay innila' ya nahuluk di indatda mu hanan namnamaonmin idatda.
Ya hidiye'e ya dida eh'ay ud nomnom an mangidat

4 te dida tuwaliy nangibaga i da'mi an ongal di naminhodda an
bumoddang hinadan kimmulug i Apu Dios hi ad Jerusalem.
5 Ya nahuluk nimpey indatda mu hanan namnamaonmin idatda. Mu hay
namanguluh inatda ya inyukodday nitaguwanda i Apu Dios. Ya imbagada
an bumoddangda i da'mi te innilada an hidiyey pinhod Apu Dios hi atonda.
6 Imbagami tee i Titus ta mumbangngad hinah awadanyu ta boddangan
da'yu hinan maphod an inhipunyu hidin awadanahna an hidiye nan eyu
pun'amungan hinadan iboddangyu.
7 Te innila' an ongal di abalinanyu ya dakol di innilayuh nadan tugun
Jesus ta nahamad di pangulugyu ya ongal boy abalinanyun muntudtudu.
Ya atbohdin ongal di naminhodyun mangat hinadan ipatamuna ya
atbohdin innilami an ongal di naminhodyun da'mi. Mu maphodot boh
on ongal di naminhodyun mangdat hi iboddangyuh nadan ibbayu.
8 Mu adi gapu ta inali' hinae ya mapilitan ayun mangdat hi iboddangyu.
Te manu'eh impa'innila' i da'yuy inat nadan udum an ibba ta'u ya ta
wan pangiyunnudanyu ta panginnilaanyuh on immannung an waday
pamhodyuh ibbayu.
9 Ot innila ta'u an gapuh homo' Apu ta'un hi Jesu Kristu i dita'u ya ta'on
on kakaddangyanan ya tinaynanah diyen kinadangyana ta immalih tun
luta ta gapuh nan inatna ya mabalin an mawadan dita'u nan nabalol hi
itaguwan ta'u.
10 Ot hanat inaynayunyu nan maphod an inhipunyun inat hi tawonadi.
Da'yuy namangulun nunnomnom an nun'amung hi iboddangyu. Ya hanat
nanongnan ongal di naminhodyun mangdat.
11 Ta inaynayunyuh naen inhipunyu an ongal di naminhodyun mangidat
an miyunnudan hinan abalinanyun idat.
12 Te hay pohdon Apu Dios ya nan naminhod ta'un mangdat hinan
abalinan ta'un idat an bokon hanan adi ta'u abalinan an idat.
13 Mu adi' alyon boy idatyuy iboddangyuh nadan ibbayu ta diday
umudu'dul ya da'yuy maligatan te hay maphod ya mumpapaddung ayu
an ma''id ha maligatan.
14 Ot gapu ta da'yuy waday abalinanah ad uwani ya maphod on
boddanganyu nadan maligatan. Ta alina'eh udum hi algo ya da'yu
damdamay maligatan ya diday wada ya boddangan da'yu damdaman dida
ta wan mumpapaddung ayu nimpen ma''id ha maligatan.
15 Ta umat hidin na'at hinadan a'ammod ta'uh din awadandah nan agge
naboblayan an hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Nan tagun dakol di
pinanuhna ya hiyah diyen agge nahawwalan ya nan oh'ohhay pinanuhna
ya agge bo damdama nakulangan.

Hay Nannagandah Nadan E Bumoddang Hinadan Kimmulug Hi Ad Kulintu

16 Ongal di punhanaa' i Apu Dios ta indatnay naminhod Titus an umat
hi naminhod'u an bumoddang i da'yu.
17 Te inabulutnan umalihna mu adi gapuh nangibagaanmin hiya te on
hiya eh'ay ud nomnom te ongal damdamay naminhodnan manigon da'yu.
18 Ya pi'yaliyonmin hiya nan ohan hi ibba ta'u an pohpohdon damdaman
di kimmulug hi abobboble te mapmaphod di atonan mangipa'innilah nan
inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
19 Ya hiya boy pinto' nadan kimmulug hi mi'yuyug i da'min mangiyeh nan
miboddang hinadan ibba ta'uh ad Jerusalem. Ta wan gapu i diyen atonmi

8:15 8:15 Hay Nakakan 16:18

ya hi Apu Dios di midayaw ya ta wan ipatigomi an ongal di naminhodmin
bumoddang.
20 Ya halipodpodonmi ta ma"id ha apihulanmi an gapu ituwen pihhun
na'amung.
21 Te pinhodmin ipa'amlong hi Apu Dios ituwen atonmi ya ta wan tigon
di tatagu an maphod di pangatmi.
22 Ya hay pi'uyugmi bo i da Titus ya nan ohan hi ibba ta'u an innilamin
mahlun mangat hinan ipatamun Apu Dios te hiyay ina'inatna. Ya gapuh
dinolnan da'yu ya namaman ongal di naminhodnan bumoddang i da'yu.
23 Ya hi Titus e ya innilayun hiyay nun'ibba'ibba' an nuntudtudu i da'yu.
Ya nada'en duwan mi'uyug i hiya ya mapmaphod boy pangatda te gapun
dida ya dayawon di tataguh Kristu. Ta hiya nan diday pinto' nadan
kimmulug hi mi'yalihna.
24 Ot hanat maphod di ipatigoyun didah tun umaliyanda ta wan innilaon
nadan ibba ta'un nannag i dida an immannung an ongal di pamhodyuh
ibbayu an miyunnudan hinan imbagamin dida.

9

Hay Pangidadaanan Hi Iboddang Hi Ibban Kimmulug

1 Adi mahapul an ibaga' di eyu pun'amungan hinadan iboddangyuh
nadan tatagun Apu Dios hi ad Judea
2 te innila' an pohdonyu tuwalin bumoddang. Ta hiya nan imbagabaga'
hinadan ibba ta'uh ad Masedonia an da'yun i'ibahna hi ad Akaya ya
ongal di naminhodyun bumoddang an nihipun tuwalih tawonadi. Ta hiya
nan ta'on on dida ya umamohda ta dakolday naminhod an mangdat hi
iboddangda.
3 Ot teen honago' datuwen tulun i'iba ta'u ta umalidan bumoddang i da'yu
an mun'amung hinadan idatyu ta midadaan. Ta wan tigon datuwe nimpe
an immannung nan imbagabaga' an a'atyu.
4 Te ha"on di bumain hi'on adi midadaan hitun umaliyanmih nadan i'iba
ta'un i Masedonia. Ya ta'on on da'yu ya mibabain ayu.
5 Ta hiya nan ninomnom'un udu'dulnay mamanguludan umalihna
datuwen i'iba ta'u ta boddangan da'yu nimpen e mun'amung hinan
imbagayun iboddangyu. Ta hitun umaliyanmi ya nidadaan ta atigana an
on tuwali nalpuh nomnomyun bumoddang an ma''id ha namilit i da'yu.
6 Ot hinan pangdatanyu ya hanat nomnomnomonyu nan ni'alig an
alyonay, Hanan tagun oh'ohhay ihokna ya oh'ohha boy apitona. Mu nan
tagun dakol di ihokna ya dakol damdamay apitona.
7 Ot hay maphod ya way ohaon ukod i hiya an munnomnom hinan
pohdonan idat ta adi mapilitan onu munduwaduwan mangdat. Te
hay pohdon Apu Dios ya nan tagun waday amlongnan mangdat hinan
pohdonan idat.
8 Ot hi Apu Dios ya ongal di abalinanan mangdat hinadan mahapul ta'u.
Ya adi ammuna nadan mahapul ta'un idatna te hawwalana ta mabalin an
waday iboddang ta'uh nadan ibba ta'u.
9 Te hay nitudo' hinan hapit Apu Dios ya alyonay, Ongal di iboddangnah
nadan nun'awotwot ya nanongnan hummo' hi tatagu.
10 Hi Apu Dios an alpuwan di ohok an itanom ta'u ya hiya boy
mangipabungah dakol ta waday anon ta'u. Ot undan adina aton bohdi
an mangdat i dita'u ta wan dakol di maboddangan ta'u.

9:9 9:9 Psalm 112:9

11 Ta dakol di idat Apu Dios i da'yu ta wan dakol di iboddangyuh ibbayu.
Ta gapu i diyen atonyu ya dakolday tatagun munhana i Apu Dios.
12 Te hay pumbalinan diyen idatyuh nadan tatagun Apu Dios ya bokon
hay adolda ya abuh di naboddangan te hidiye boy lummuh punhanaan di
dakol i Apu Dios.
13 Ta hiyay dayawonda an gapuh nan tigondan atonyun mangun'unud
hinan tudtudun Kristu an umat hi pamoddanganyuh nadan ibbayu an
maligatan.
14 Ta hiya nan ongal di punnomnomdan da'yu ya idasadasalan da'yu an
gapu i diyen abalinanyu an indat Apu Dios.
15 Ot munhana ta'u i hiya an gapuh nan ma"id ha nipaddunganan indatna
i dita'u.

10

Hay Nangita'dogan Paul Hinan A'at Di Tamuna

1 Wadaday udum an alyonday natulida' anu an muntugun i da'yu hi'on
ma"ida' hina mu wahnaa"e anu ya ma"id ha hapit'u. Manu'eh athidiy ato'
ya pinhod'un padungon hi Jesu Kristu an ma'ule ya mumpada''ul.
2 Ot hay ibaga' ya maphodot onyu ipappaphod di a'atyu ta wan hitun
umaliya' ya ma''id ha gumalat hi pangihingala' i da'yu. Te immannung
an umaliya' ot waday tulid'un mambal hinan mamihupihul i da'mi an
alyonday hay pangatmi anu ya umat hi pangat di agge kimmulug.
3 Manu te immannung an tatagu ami mu nan pangatmi ya adi umat hi
aton di tataguh tun luta an paddungnay mi'gubat.
4 Te hay almasmi ya adi umat hinan almas di tataguh tun luta. Te
hi Apu Dios di mangdat hi abalinanmi an mama"ih hinadan humandih
panginnilaan di tatagu i Jesu Kristu.
5 Ta pa"ihonmin namin di humandih panginnilaan di tataguh nan hapit
Apu Dios ta wan mumpada''ulda ta hi Jesu Kristuy un'unudonda.
6 Ot madinola' an nipto' nan atonyun mangun'unud i Jesu Kristu mu
hanada'en mungngohe ya ahimi titilgon dida.
7 Ot hanat bokon hanan niyatandah tun lutay pangitiganyu hi'on
kimmulugda. Te onha immannung an kimmulugda i Kristu ot ibilang da'mi
damdama an kimmulug i Kristu.
8 Te hiyay nangdat hi abalinanmi ta hiya nan adi ami bumain an
manugun i da'yu. Te hituwen atonmi ya iphodanyu an adiyu abahbahan.
9 Ya hituwen tudo"u ya adi' panattatakut i da'yu.
10 Te hay alyon di udum ya di'e anu ta muntudo'a' ya nunhiglay pangali'
mu indaniyot anu ta waa' hina on ma"id ha hunung di hapito'.
11 Pohdo' an innilaon danaen tatagu an nan intudo'min da'yu ya
ipa'annungmih umaliyanmihna.
12 Mu adimi ipaddung di adolmih nadan mangalih maphoddan tatagu.
Te dida on inaliday maphodda mu hay udum an tatagu. Hidiyen pangatday
atigana an ma"id ha innilada.
13 Da'mi'e ya onha uhuhonmi nadan ina'inatmi ya adimi hulukan te
dadiye nadan impatamun Apu Dios i da'mi an umat hi timmanudduwanmi
i da'yuh nan hapitna.
14 Te onha agge da'yu intudduwan ot layah nan ibagabagami. Mu bokon
layah nadan imbagami te immannung an intudtudumin da'yu nan inat
Jesu Kristu an iphodan ta'u.

15 Mu bokon nan agge niyukod i da'mi an tinamuwan di udum di emi
ilattuwag. Te ha ahan di pohdonmi ya hay ihamhamadan di pangulugyu ta
wan mabalin an ukod ayu ta e ami damdama muntudtuduh nadan udum.
16 Te pinhodmin e itudtudu damdamah udum hi boble nan iphodan ta'un
inat Kristu. Te adi ami umeh nadan dedahdiy muntudtudu tuwali ta bokon
da'miy mangilattuwag hinan tinamuwanda.
17 Te hinan nitudo' an hapit Apu Dios ya alyonay, Hanan tagun
pinhodnan munlattuwag ya hanat hanan iphodan ta'un inat Kristuy
ilattuwagna.
18 Te bokon nan pangalyan ta'uh maphod ta'uy pangabulutan Apu Dios i
dita'u te maphod on hiyay mangalih maphod ta'u.

11

Hay Nambal Paul Hinadan Mangalih Diday Immannung An Apostoles

1 Hanat anusanyu tun panapit'u te hinuddum tee on ma"id ha
ono'nong'un humapit.
2 Te adi' pohdon an waday udum hi un'unudonyu an bokon hi Kristu. Te
nipaddung ayu hinan mangmangngilog an babai an nitbih ohan lala'i an
hi Kristu. Ta hiya nan halipodpodo' ta wan ma"id ha udum hi mamloh i
da'yu.
3 Te iyaguh'uy pangiwalonganyuh pangulugyu i Kristu te innila' an
dakolday umalin mamalbali i da'yu ta alinah umat ayu i Eba an nabaliyan.
Te hi Eba ya nabaliyan an gapuh aphod di panapit nan ulog an nunhiglay
layahna.
4 Te ta'on on inabulutyuh Jesu Kristu ya nan Espiritun Apu Dios hi
nitaguwanyu an gapuh nanginnilaanyuh nan inat Jesu Kristu an iphodan
ta'u ya nalaka ayu damdaman mihapitan hinadan umalin nat'on di
itudtududa.
5 Te alyonday diday nahamad an apostoles. Mu hay innila' ya aggeya'
nada'da"ul mu dida.
6 Manu te immannung peman an aggeya' nala'ing an humapit mu
humapita"e ya innila' di al'alyo'. Ot innila' an ta'on on da'yu ya abulutonyu
te innilayuy inatmin nuntudtudun da'yu.
7 Ya hidin awada' hinah nuntudtuduwa' i da'yuh nan iphodan ta'un inat
Kristu ya aggeya' numbagah nadan mahapul'u i da'yu. Manu'eh inat'uhdi
ya adi' pohdon an ungalon da'yu.
8 Mu undan aggeyu innila an hidin nuntudtuduwa' i da'yu ya aya' e
immodo'odoh nadan udum an simba'an te hanadan kimmulug hinadan
udum hi bobley nangida'idat hinadan inggattang'uh mahapul'u. Mu bokon
diday nunhilbiya' te da'yuhna.
9 Ya ta'on on hidin napuhana' ya agge' impatnan numbaga i da'yu te
hanadan kimmulug hituh ad Masedonia di nangiyalih nadan mahapul'u ta
ma"id ha na'ungalanyu. Ya ta'on on ad uwani ya adi' idinol i da'yu nadan
mahapul'u.
10 Ta nanongnan hinaey umipa'amlong i ha"on te innilan Jesu Kristu an
adi' goton an mumbagah iboddangyun i Akaya i ha"on.
11 Mu ta adiyu bo alyon di manu'eh adiya' mumbagah iboddangyu ya
ma"id ha pamhod'un da'yu. Mu innilan Apu Dios an ongal di pamhod'un
da'yu.

10:17 10:17 Jeremiah 9:24

12 Manu'eh adiya' mumbagah iboddangyu ya adiya' umat hinadan
mangalih apostolesda. Te onha iyunnud'uh nan pangatda ta mumbagaa' i
da'yu ot hidiyey pangigadulandan mangibagan ma''id ha nipahhiwandan
da'mi.
13 Mu hay immannung ya bokon hi Apu Dios di nannag i dida an e
mangitudtuduh a'at Kristu te layah nan alyonday apostoles Jesu Kristu
dida.
14 Mu adi ta'u masda'aw te innila ta'u an athidi tuwaliy a'at Satanas an
mabalin an mumbalin hi ay ma''ap'aphod an anghel.
15 Ta hiya nan adi ta'u masda'aw hi'on nadan ba'baalon Satanas ya
mabalin bon ipatigoda an maphod di pangatda. Mu hay umudi ya
madusada i dadiyen inatda.

Hay Numpaligatan Paul Hinan Tamuna

16 Ot pidwo' bon ibaga an hanat adi gapu ta hay a'at'uy e' al'alyon ya
alyonyuh ma''id ha nomnom'u. Mu ta'on on athidiy punnomnomyu i ha''on
mu hanat donglonyu nadan ibagabaga'.
17 Te innila' an hituwen pangali' ya adi miyunnudan hinan inat nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
18 Mu gapu ta pohpohdonyun dongdonglon nadan udum an munlat-
tuwag ya hiya nan mapilitana' an mangibaga damdamah a'at'u.
19 Alyonyuh nanomnoman ayu mu tanganu onyu dongdonglon danaen
ay ma''id ha nomnomda?
20 Onha immannung an nanomnoman ayu ot adi kumpulnay ibagadan
da'yu on inatyu. Te ilaylayahhan da'yu on nun'aladaot nadan gina'uyu
ya pihhuyu. Ya undan mabalin hi diday pangitangadanyu an ta'on on
ba'bainon da'yu onu tampu'on da'yu.
21 Abuluto' nan pamihulyun ha''on an alyonyuy adiya' umat i dida. Te
immannung an bumaina' an mangat hinadan umat hinan ato'atondan
da'yu. Mu gapu ta athinan munlattuwagda ya mabalin damdaman pato' i
dida an paddungnay ma''id ha nomnomda ta ilattuwag'u damdamay a'at'u.
22 Te ibagadan Judyuda mu ta'on on ha''on ya ohaa' bon Judyu. Ya
alyonday diday holag Abraham ya hi Israel mu ta'on on ha''on ya holaga'
bon dida.
23 Alyonda eh'ah munhilbidan Kristu mu hay immannung ya ha''on di
nahamad hi baalna. Aya' te nabongang ituwen pangibaga' hi a'at'u mu
immannung an ha''on di ong'ongngal di inatnah nan ipatamun Kristu mu
dida. Ta hiya nan numpidakol di nibaluda'. Ya ma''id ha bilang nadan
hinoltap'uh nanoplatandan ha''on. Ya numpi'atnay edaot pamatayan i
ha''on.
24 Te numpilimay nanoplatandan ha''on hi numpitulumpulut hiyam (39)
di huplit.
25 Ya numpitlu boy nahoplata' hinan panoplat di i Roma. Ya wada
bo han naminghan an nunhintotopaana'. Ya numpitluy napa''ihan nan
papol an nilugana'. Ya wada mo ahan han ohay algo ya ohay hilong an
nuntaptapla'a' hi uhhun nan liting.
26 Ya dakol di nunligata' hi imma'immaya' hi abobboble. Te inanagwat'uy
atatakut an wangwang. Ya hinanappul'uy humod'ap an namalpaligat i
ha''on. Ya ta'on on nadan ibba' an Judyu ya nadan bokon Judyu ya
nunhiglay nangatdan ha''on. Ya dakol di nunligata' hi gawwan di baybay.
Ya pinaligata' hinadan mumpunlayah an mangalih baal Jesus dida.
27 Ya nunhiglay binle' ya numpidakol di natukala'. Ya inanitpol'uy
inagang'u ya inuwoh'u ya kumog te oh'ohha han lubung'u.

28 Mu adi ammuna danaeh numpaligata' te dakol di agge' imbaga. Mu
ha ahan di nonomnomo' hi abigabigat ya nadan kimmulug hi abobboble.
29 Te wa'e ha dingngol'uh kimmapuy di pangulugna onu nangat hi adi
maphod ya nunhiglan minomnomana'.
30 Napilitana' an nangibaga i datuwen a'at'u mu ma''id ha udum hi ibaga'
hi a'at'u hi'on bokon datuwen punligligata' ya hay akulang di abalina'.
31 Ot hi Apu Dios an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesus an madayaw hi
inggana ya innilanan bokon layah tudan ibaga'.
32 Ya hidi bo ta'wan numpatulan Aretas hi awahdi' hi ad Damaskus ya
nan gobelnador hidi ya impaguwalyanan namin nadan geyt i diyen boble
ta waha atondan muntiliw i ha"on.
33 Mu nadan ibba' ya inittuwa' i han gina'odandan ay kataw ot buyunona'
hinan tawan nan binattun dingding ot inayun'un bumtik.

12

Hay Nipatigan Nan Abalinan Kristu I Paul

1 Adi maphod tun e' pangal'alyan hi a'at'u mu mahapul ta way ato' an
mambal hinadan mumpunlayah an mangalih apostoles Kristu dida. Ta
ibaga' i da'yu nan impatigon nan Ap'apu ta'u ya nadan impa'innilanan
ha"on.
2 Te ume mo teeh himpulut opat (14) di tawon di nala"uh hi naniga' i han
kimmulug an niyeh ad abunyan. Mu agge' innilah on ningamut hi adolnah
linnawana an niyeh ad abunyan onu ammunay linnawana. Hi Apu Dios
di nanginnila hi'on nganney na'at.
3 Hidiyen tagu ya agge' nimpe innila hi'on niddum di adolnah linnawana
onu ammunay linnawanan niye. Hi Apu Dios di nanginnila hi'on nganney
na'at.
4 Ya hidin wahdih nan mapmaphod an boble ya waday dingngolnah hapit
an ma"id ha taguh pi'ihhapit ya ma"id ha taguh pi'bagga hi'on nganneh diye
ya mipagol damdamah tagun e mangal'ali i diye.
5 Onha nin hay udum di na'atan nae ot wan e' uhu'uhuhon. Mu adi'
atonhidi te ammuna nadan pungkapuya' an e' uhu'uhuhon.
6 Onha pinhod'u ot dakol di mabalin hi ilattuwag'u. Ya adiya' ay
mabongbongang hi'on ato' hidi te immannung nadan ibaga'. Mu adi'
atonhidi te adi' pohdon an hidiyey lummuh pangipabaktuwan nadan
udum hi amaphod'u yaden hay pinhod'uh mangipa'innilah nan a'at'u ya
nan matigodan pangat'u ya nadan itudtudu'.
7 Mu hi Apu Dios ya inyabulutna han ligato' ta ma"id ha ato' an
mangipabaktuh adol'u an gapu i dadiyen impatipatigonan ha''on. Ta hiya
nan inyabulutna i Satanas ta indatna han nunhiglan ligato'.
8 Ta numpitluy nangidasala' ituwen ligato' i Apu Dios an dayawon ta'u ta
wan aanona
9 mu hay nambalna ya alyonay, Umman hay ma'ahhapulmu ya hay
boddang'u ta wan mabalin an atom nadan ipa'at'u i he"a an ta'on
on munligat'a ta atigana an ha''on di alpuwan di abalinam. Ta hiya
nan mun'am'amlonga' an ta'on on munligata' te ituwey punli'naa' hinan
abalinan Kristu hitun nitaguwa'.
10 Ot mun'amlonga' an ta'on on nat'onat'on di punligata' an umat ituwen
ligato' ya nan pihul di tagu ya nan ipadildilaha' an gapuh kimmuluga' i
Kristu. Te wa'et maligatana' ya ma'udman di abalina' an idat Kristu.

Hay Punnomnom Paul Hinadan I Kulintu

11 Aya' agge nanomnoman an e manguhu'uhuh hitun a'at'u mu mapil-
itana' an mangat hitu. Te onha adi ayu nimpe midmidngolan ot da'yuy
ukod an mambal hinadan pamihupihuldan ha''on ta adi mahapul an ha''on.
Te ta'on hi ma''id ha bilang'un tagu mu aggeya' nada'da''ul mu nadan
mangalih diday nahamad an apostoles.
12 Te hidin awada' hina ya tinigoyun namin nadan ina'inat'u an
mangipa'innila hi a'apostoles'u. Te dakol di nakaskasda'aw an na'at i
da'yuhna an ta'on on dakol di inanitpol'un ligat.
13 Ot ma''id mahan ha alyonyu hi manghan di namoddang'u i da'yu mu
hay namoddang'uh nadan kimmulug hi udum hi boble. Te han agge' inat i
da'yu ya ammuna nan agge' numbagaan hi pihhu. Ot alyonyu'e on hidiyey
nibahhawa' ya hanat pakawanona'.
14 Nomnomnomo' an mangipitlun umalihna mu hiyah diyen adiya'
mumbaga i da'yuh nadan mahapul'u te hay nabalol i ha''on ya da'yu
an bokon hanadan pihhuyu. Ot umat hinadan u''unga an aggeda'e ni'
kimmilog ya bokon diday mangdat hi mahapul di a'ammodda te nadan
a'ammodday mangdat hi mahapul di imbabaleda.
15 Ot athidin ha''on te immannung an mun'am'amlonga' an ta'on on
da'yuy gapunah e a'umahan di pihhu' ya hay e' punligligatan mu ta
wan boddangan da'yu. Mu hanat adi gapuh nan umong'ongngalan di
pamhod'un da'yuy a'aanan di pamhodyu i ha''on.
16 Nedahnay udum i da'yu an manu te abulutonda an agge da'yu pinaligat
te aggeya' numbagah pihhu i da'yu hidin awadan ta'uhna. Mu ma''id ha
mapto' ya patiyonyu nan alyon di udum an nahalatoma' anu te wadaday
hinnag'u an immalin nangalah pihhuyu ot idatdan ha''on.
17 Ibaga' i da'yu an ma''id attog ha inala' hinan pihhun indatyuh nadan
linala'in hinnag'uhna.
18 Manu te ha''on di nannag i Titus ya nadan nun'ibbana. Mu hidin
immaliyandahna ya on waday inaladah pihhuyu? Ma''id te innilayu an
numpaddung di punnomnommi ya pangatmi i Titus.
19 Ma''id ha mapto' ya alyonyu on intudo'mi datuwe ta pangandongmih
nan ipabapabahuldan da'mi. Mu innilan Apu Dios an on hay e ihamadan
di pangulugyu i Kristu di gapunah puntudo'anmi i da'yun i'iba.
20 Te itakut'u an alinah hay umaliya' hina ya hiya damdaman waday
at'attonyun adi maphod. Ya alina boh adiyu pohdon hi pangihingala'
i da'yu hi'on waday akhupa' an munhahannu onu munhin'a'amoh onu
mun'a'awwit onu munhin'u'ukuh onu munhinpapadngol onu munhintu-
tumbu' onu wadaday mungngohe ta ma''id ha pun'u'unnudanyu te way
ohaon ukod hi at'attona.
21 Ya immannung an ibabaina' i Apu Dios hi'on umaliya' hina ya
wadada i da'yuy agge nangidinong hinadan nagaga''ihon pangat an umat
hi munluktap onu mangilo' hi bokona ahawa.

13

Hay Na'udih Intugun Paul Hinadan I Kulintu

1 Hay pitlunah umaliya' hina ya alina'eh nanongnan wadan da'yuy adi
maphod di ato'atona ya nomnomnomonyu din impitudo' Apu Dios an
alyonay, Wa'e ha numbahul hinadan ibbayu ya gahin di waha duwa onu
tuluh muntistiguh nan numbahulana ya ahi mabalin hi madusa.

13:1 13:1 Deuteronomy 19:5

2 Hidin pidwan di immaliya' hina ya pinadana' tuwalih nadan ibbayun
mangmangngat hi adi maphod ya ta'on on da'yun namin an adiyu'e idinong
nadan adi maphod an ato'atonyu ya dusaon da'yu. Ot ipanomnom'u bo tee
i da'yun namin hi ad uwani an ta'on on ma"ida' hina.
3 Ot gapu ta pohdonyu an waha pangitiganyu hi'on immannung an
nadan itudtudu' ya nalpu i Kristu ya ahiyu tigon hitun pundusaa' hinadan
mangmangngat hi adi maphod. Ta tigonyu an bokon kittang nan abalinan
Kristu te ongal di abalinana.
4 Manu te hidin natayanah nan krus ya ay ma"id ahan ha abalinana.
Mu hidin timmagu ya nipa'innila an nan abalinana ya umat hi abalinan
Apu Dios. Ta hiya nan atbohdi i da'mi an niddum i hiya an da'miy
nangiyukodanah mangipanuh hinadan ibahhawanyu an ta"on on dakol
di punligatanmi an umat hinadan numpaligatan Kristu.
5 Mu hay maphod ya bokon dadiyen ma'ma'at i da'miy tigonyu ta way
ohaon nomnomnomona hi'on nihamad di pangulugna i Jesu Kristu onu
agge. Te innilayun hi Kristu ya wadan bumoddang hinadan kimmulug i
hiya. Mu ma"id'e tuwaliy pangulugyun hiya ya hidiyey atigana an agge
ayu niddum i hiya.
6 Mu madinola' an ta'on on da'yu ya ma'innilaanyu an ibilang da'mih
tataguna.
7 Mu bokon hay panigan di tatagu an immannung an wadah Kristu an
bumoddang i da'mi di nomnomnomonmi te hay nomnomnomonmi ya hay
emi pangidasadasalan i da'yu ta wan idinongyun mangat hi adi maphod
ta wan minaynayun an hanadan nipto' di atonyu an ta'on on ay ma"id ha
abalinanmi an mundusa i da'yu.
8 Te adimi namaag hi hingal mu ta nan nipto' di atonmi.
9 Ta hiya nan mun'am'amlong ami an ta'on on adi mipatigoy abalinanmi
an mundusa i da'yu mu ta mihamad di pangulugyu. Te idasadasalan da'yu
ta wan mipaphod di pangatyu.
10 Ot hiya nan pamanguluwo' an ipa'alih tuwen tudo"un da'yu ta hitun
umaliya' hina ya ma"id ha gumalat hi pangihingala' i da'yu te adi' pohdon
an pahakitan da'yu. Te hay indat Apu Dios i ha"on ya nan abalina' an
bumoddang hi ihamhamadan di pangulugyu an bokon hay eyu abahbahan.
11 Ot hituwe ni' han ibaga' i da'yun i'iba ta ahi nangamung hi pidwana. Ot
hanat unudonyun namin nadan intugun'u ta wan mipaphod di pangatyu.
Ya maphod boy mun'u'unnudan ayu ta maphod di pi'hayyupanyuh nadan
ibbayu. Ta wan mali'nayu an wadah Apu Dios an bumoddang i da'yu ya
hiya nan alpuwan di pamhod ya linggop.
12 Ya hanat hinan a'am'amunganyu hinan pundayawanyu i Apu Dios ya
munhin'a'apnga ayu ya ipatigoyuy pamhodyuh hinohha.
13 An namin tudan ibba ta'un kimmulug hitu ya alyondah nomnom-
nomon da'yu.
14 Ot hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun
i da'yun namin ta wan li'naonyu nan nahamad an pamhod Apu Dios. Ya
atbohdin li'naonyu nan boddang nan Espiritun Apu Dios an wadan da'yu
ta maphod di punhahayyupanyu.

Nan Tudo' Paul Hinadan I
Galasya
(Galatians)

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha''on an hi Paul an ohan apostoles an e
mangipa'in'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Mu bokon hay
taguy nannag i ha''on onu nangipa'innilan ha''on hi e' numbalinan hi
apostoles te hi Jesu Kristu ya hi Ama ta'un hi Apu Dios an hiyay nanagu i
Jesus hidin natayana.
2 Ya da'yun ma'amu'amung hinadan simba'an hinah ad Galasya di pun-
tudo'a'. Ya hanadan i'iba ta'uhtu ya alyonday nomnomnomon da'yuhna.
3 Ot hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios
an hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
4 an nangiyateh bahul ta'u. Ta way atonan mangdat hi abalinan ta'u
an adi ma'ma'yat hinadan adi maphod an ato'aton di tataguh ad uwani te
hiyah diyey pinhod Ama ta'un hi Apu Dios hi ma'at.
5 Ot hi Apu Dios di nanongnah madayaw hi ingga'inggana. Amen.

Hay Pundusan Apu Dios Hinadan Nat'on Di Itudduda

6 Masda'awa' mahan hinan dingngol'un a'atyu. Te agge nadne ya
inwalongyuy pangulugyu i Apu Dios an namto' i da'yu an gapuh nan homo'
Jesu Kristu ta hanan nat'on an tudtuduy eyu dongdonglon.
7 Hay immannung ya ma''id ha udum hi nahamhamad an tudtudu te am-
muna nan intudtudumin inat Kristu an iphodan ta'u. Mu needahnay udum
an e muntudtuduh nibahhon a'at Kristu ta ulawonday punnomnomyu.
8 Mu ta'on on da'mi onu ha anghel an malpuh ad abunyan ha umalin
muntudtudu mu agge nipaddung di itudtududah din intuddumin da'yu an
inat Kristu an iphodan ta'u ya ahi dusaon Apu Dios didah inggana.
9 Ot pidwo' tee an ibaga i da'yu an nan tagun e muntudtuduh nat'on an
tudtudu an adi miyunnudan hinan inabulutyun tudtudu an hidiye nan inat
Jesu Kristu an iphodan ta'u ya ahi dusaon Apu Dios.
10 Ot ta'on on gumalat tudan ibaga' hi adi paminhodan di tatagun ha''on
mu ta hi Apu Dios di naminhod hinan ato' te hiya ahan di pohdo' hi
mipa'amlong an bokon hay tagu. Te onha nan itudtudu' ya iyunnud'uh
nan nat'on an unudon di udum ta wan maphod di punnomnomdan ha''on
ot adiya' mabalin an mibilang hi baal Kristu.

Hay Numbalinan Paul Hi Apostoles

11 Ipa'innila' i da'yun i'iba an nan e' itudtudu an inat Jesu Kristu an
iphodan ta'u ya agge nalpuh nomnom di tagu.
12 Te ma''id ha taguh nangibaga i ha''on hi a'atna. Ya agge' bo e
minahmahan hi udum an tatagu mu hi Jesu Kristu di nangipa'innila i
ha''on.
13 Ya innila' an dingngolyu din a'at'u an na'na'unnuda' hinadan unudon-
min Judyu. Ya nunhiglay namalpaligat'uh nadan kimmulug i Kristu te
pinhod'un mipapatedan namin.
14 Ot onha ipaddunga' hinadan papaddung'uh tawon ot nahamhamad di
pangulug'u hinadan tugun handidan a'ammodmi mu dida.
15 Mu himmo'a' i Apu Dios te pinto'a' tuwali an ta'on on hidin aggeya' ni'
niyayyam ta teen ad uwani ya ha''on di ohan baalna.

16 Ot hiya nan munhanaa' ta impa'innilanay a'at nan Imbabalena i ha''on
ta wan hiyay e' ipa'in'innilah nadan bokon Judyu. Mu ma''id ha udum hi
e' numpatudduwan hi a'atna an ta'on hi ohan tagu.
17 Ya ta'on on hi ad Jerusalem an awadan nadan namangulun apostoles
Jesus ya aggeya' ni' immehdin e numpatuddu i dida. Te inipluy'uh ad
Arabia ta eya' nunhiwwehdi ot ahi' ibangngad hi ad Damaskus.
18 Ta nala''uh di tuluy tawon ot ahiya' mohpe umeh ad Jerusalem te
pinhod'un tigon hi Peter. Mu duway duminggu damdama ya ammuna
han ni'ha''ada' i hiya.
19 Mu ma''id ha tinigo' hinadan udum an apostoles an ammunah James
an hi ibban nan Ap'apu ta'un hi Jesus.
20 Ot hi Apu Dios di nanginnila an bokon layah danaen impa'innila' i
da'yuh tun tudo''u te immannung an athinay na'at i ha''on.
21 Indani ot tayna' hi ad Jerusalem ot inayun'un umeh ad Syria ya hi ad
Silisia.
22 Ya i diye ya aggeya' ni' tinigoh nadan kimmulug hi ad Judea.
23 Ta ammuna nadan dingngoldan a'at'u hinadan udum an alyonday,
Hidiyen tagu din nunhiglay namalpaligatna i da'min kimmulug mu
maphod ta ad uwani ya hidiyen inat Kristu an iphodan ta'u di ena itudtudu.
24 Ta hiya nan ongal di punhanaanda i Apu Dios ituwen na'at i ha''on.

2

Hay Nunhahapitan Da Paul Ya Nadan Udum An Apostoles

1 Nala''uh di himpulut opat (14) di tawon ot ahiya' bo umeh ad Jerusalem
an in'uyug'u da Barnabas i Titus.
2 Manu'eh imme amihdi ya hidiyey impa'innilan Apu Dios hi atonmi.
Ta on ami dimmatong ya na'amung nadan mangipangpanguluh nadan
kimmulug hidi. Ta ammuna amihdi ot uhuho' nadan e' itanudduh nadan
bokon Judyu an iphodan ta'u an inat Jesu Kristu. Te pinhod'un innilaon
hi'on abulutonda nadan e' intanudtudu te adi' pinhod an dadiyen e'
intanuddu ya ma''id ha pumbalinana. Mu maphod ta abulutonda.
3 Ya maphod bo ta nan in'uyug'un hi Titus an bokon Judyu te Greek ya
aggeda impapilit an makugit an ta'on on hidiyey pangatmin Judyu.
4 Mu wadaday linala'in Judyu an ni'yamung i da'mi an alyonday
kimmulugda mu dee mannot an layahda te pinhoddan dadagon nan
nawayawayaanmi hinan uldin di Judyu ta ipapilitda an hanadan uldinmin
Judyu ahan di ma'unud. Ta diday mangipilit an makugit hi Titus.
5 Mu aggemi damdama inyunnud hinan pinhoddan ma'at te adimi
pinhod an ma'udman hi nat'on an tudtudu nan nituddun da'yu an nan
atonyu an mangunud i Jesu Kristu.
6 Ot nan e' intanuddu ya ma''id ha ohah hinukkatan dadiyen mangipang-
panguluh nadan kimmulug ya ma''id bo ha iniddumda. Te ta'on on diday
nabaktun mangipangpangulu mu hay punnomnom'u ya numpapaddung
ta'u damdamah hinangngab Apu Dios.
7 Ya patiyonda an hi Apu Dios di nannag i ha''on hi e mangipa'innilah
nan inat Kristu an iphodan ta'u hinadan bokon Judyu. Ya hi Peter di
nangiyukodanah e mangipa'innila i diye hinadan ibbamin Judyu.
8 Te hi Apu Dios an nangidat hi abalinan Peter an nangat hinan
inyukodna i hiya an muntudtuduh nadan ibbamin Judyu ya hiya bo
damdamay nangidat hi abalina' an e nuntudtuduh nadan bokon Judyu.

9 Ya da Peter i James ya hi John an ma'alih nahamad an mangipang-
panguluh nadan kimmulug ya inabulutda an hi Apu Dios di nangdat
ituwen tamu'. Ta hiya nan imbilang da'mih i'ibada an ni'yalamanuda
i da'min duwa i Barnabas ot iyabulutda an da'miy manginaynayun an
e muntudtuduh nadan bokon Judyu. Ta dida damdamay e muntudduh
nadan Judyu.
10 Ya ha ahan di imbagadan atonmi ya hay emi pammo'an hinadan
nun'awotwot an kimmulug hi ad Jerusalem. Mu hidiye tuwaliy ohah
pinhod'un aton.

Hay Nangihingalan Paul I Peter

11 Hidin nagibbuh an nunhahapit ami ot ume amih ad Antiok. Ya
inhawwang Peter hidi. Mu hidin awadanahdi ya wada han inatnan adi
maphod ta inhingal'u an ta'on on dakolday tagu.
12 Te hidin dimmatong hidih ad Antiok ot middum an mi'mi''an hinadan
tataguhdi an bokon Judyu. Ya maphod hidiyen inatna. Mu hidin
dimmatong nadan udum an Judyu an hinnag James ya adi mo ahan e mi''an
hinadan bokon Judyu an ta'on ona innilan agge nibahhoy ena pi''anan i
dida. Te tumakut hi pamihulan nadan ibbamin Judyu an mangalih adi
mabalin hi eda midmiddum hinadan bokon Judyu an agge nakugit.
13 Ta hiya nan hanadan udum mo bon Judyu hidih ad Antiok an
kimmulug ya inyunnuddan Peter. Ta an naminda an ta'on on hi Barnabas
ya adida mo mi''an hinadan bokon Judyu.
14 Ta hidin na'innilaa' hidiyen pangatda an adi miyunnudan hinan
tudtudun Kristu ot ihingal'uh Peter yaden deedahdi nadan ibbamin
kimmulug. Ta inali' i hiya di, He''a'e ya tono''a an Judyu mu iyunnudmuh
pangat di bokon Judyu. Mu tanganu boh onmu ipapilit an unudon nadan
bokon Judyu nan pangat ta'un Judyu?

Hay E Pi'taguwan An Gapuh Pangulug
(Roma 6:5-6)

15 Ot inayun'un alyon i diday, Immannung an dita'un Judyu ya agge ta'u
nipaddung hinadan bokon Judyu an ma'alih nabahulan.*
16 Mu innila ta'u mo an mahapul an kumulug i Kristu di ohan tagu ya
ahi ibilang Apu Dios hi maphod an adi gapu ta inun'unudna nan tugun.
Ta hiya nan ta'on on dita'un Judyu ya mahapul an kumulug ta'un Kristu te
ma''id ha ta'on hi ohan taguh nipaphod di niyatanan Apu Dios an gapuh
nangunudanah nan tugun.
17 Ta hidiyey panginnilaan an ta'on on dita'un Judyu ya nabahulan ta'u.
Mu hanat adi ta'u alyon di hi Kristu di lummuh nabahulan ta'u an gapu ta
bokon mo nimpe nan tugun di pangidinolan ta'u.
18 Te atbohdin numbahul i Apu Dios nan tagu an indinongnan mundinol
hinan innilanan mahapul ahan an unudon an tugun mu indani bo ya
hidiyey ipa'unudnah udum an tatagu.
19 Te nan tagun waday nibahhawana an aggena inunud an namin nan
tugun Apu Dios ya mihi''an i hiya. Ta hiya nan bokon mo nimpe nan innila'
an mahapul ahan an unudon an tugun di pundinola'. Te hay pundinola'
ya nan nangiyatayan Kristu hi bahul'u ta way ato' an mangun'unud i Apu
Dios.
20 Ta aya' ni'yate i Kristu hidin nipata'anah nan krus ta din a'at'u ni' ya
nahukkatan te hi Kristu moy wadah nan nitaguwa'. Ta hituwen nitaguwa'

* **2:15 2:15** Hay pangalin nadan Judyu hinadan bokon Judyu ya nabahulanda te aggeda inunud nan tugun Moses.

hi ad uwani ya inyukod'un namin hinan Imbabalen Apu Dios te hiya ya
ongal di pamhodnan ha"on te inyatenay bahul'u ta wan mi'taguwa'.
21 Te nipapateh Kristu an gapu ta hiya ya abuh han mabalin hi managun
dita'u an ma"id ha udum. Mu onha abalinan ta'un mangunud hi an namin
nan tugun Apu Dios ta ma"id ha ibahhawan ta'u ot wan adi mahapul an
mipapateh Kristu.

3

Nan Niyatan Nan Tugun Hinan Namangulun Imbagan Apu Dios I Abraham

1 Da'yun i Galasya ya paddungnay ma"id ha nomnomyu. Te tanganu on
wa'e ha munhapihhapit on nidngolan ayu? Undan aggeyu na'awatan nan
nituddun da'yun a'at di natayan Jesu Kristu?
2 Innilayu an hay gapunah nangdatan Apu Dios i da'yuh nan Espirituna
ya adi gapuh nangunudanyuh nan tugun te gapuh nanguluganyuh nan
dingngolyu an iphodan ta'un inat Kristu.
3 Mu paddungna nimpey ma"id ha nomnomyu. Te tanganu on hidin
hopap di kimmuluganyu ya innilayu an nan Espiritun Apu Dios di nangdat
hi abalinanyu ta kimmulug ayu mu ad uwani bo ya mundinol ayuh nan
abalinanyun mangunud hinan tugun.
4 Ot at'ehna ya ma"id ha hilbin di numpaligatanyu an gapuh kimmulu-
ganyu.
5 Pohdo' an mahmahan i da'yuh on nganne tuwaliy alyonyuh gapunah
nannagan Apu Dios hinan Espiritunan da'yu ya hay ena nangiyabulutan
hinan dakol an milagro? On gapuh nangunudanyuh nadan tugun onu
gapuh nangngolanyuh nan iphodan ta'un inat Kristu ot kumulug ayun
hiya?
6 Ta'on di hi Abraham ya hay gapunah nangibilangan Apu Dios i hiyah
maphod an tagu ya hay kimmulugana i Apu Dios.
7 Ta hiya nan mahapul an ma'awatanyu an hay nahamad hi tinanud
Abraham ya nadan tatagun kumulug i Apu Dios
8 te nan nitudo' an hapit Apu Dios ya alyonay ta'on on nadan bokon Judyu
ya ibilang Apu Dios didah maphod an gapuh kimmuluganda. Hiyah naey
pinhod Apu Dios an ibaga i Abraham hidin nangalyanan hiyay, Gapuh nan
pangulugmu ya wagaha' di kumpulnan taguh tun luta hi'on umat hinan
pangulugmuy pangulugda.
9 Ya immannung an na'at te nawagahan nadan tatagun umat hi pangulug
Abraham di pangulugda.
10 Mu nadan tatagun hay punnomnomda ya abuluton Apu Dios dida
hi'onda unudon nadan tugun ya nibaga tuwalin diday dusaon Apu Dios.
Te nitudo' an alyonay, Nan tagun aggena inunud an namin nadan nibagah
nan Nitudo' an Tugun ya madusa.
11 Ya na'innila an ma"id ha ohah tagu hi ibilang Apu Dios hi maphod
an gapuh nangunudanah nan uldin di Judyu. Te nitudo' bon alyonay,
Nan pundinolan di ohan tagu i Apu Dios di pangibilangana hi maphod
ta mi'tagu i hiyah munnananong.
12 Mu nan tugun ya ma"id ha alyonah gahin di idinol i Jesu Kristu te on
alyonay, Nan tagun un'unudonan namin nadan tugun Apu Dios ya hiyay
mi'tagu i hiyah munnananong.

3:6 3:6 Hidin Hopapna 15:6 **3:8 3:8** Hidin Hopapna 12:3 **3:10 3:10** Deuteronomy 27:26 **3:11 3:11** Habakkuk 2:4 **3:12 3:12** Lebitikus 18:5

13 Mu ma''id ha taguh abalinanan unudon an namin nan tugun ta hiya
nan madusa ta'u. Mu hi Kristu di nunholtap hinan dusa ta'un kimmulug
i hiya an hay dusana ya hay nipata'anah nan krus. Te hay impitudo' Apu
Dios ya alyonay, Hay dusan di nabahulan ya mipata' hinan krus.
14 Ya na'at hidiye i Jesu Kristu ta way aton din imbagan Apu Dios i
Abraham an mipa'annung an hidiye nan idduman nan Espirituna hinadan
tatagu an ta'on on bokon Judyu an gapuh kumuluganda i Jesus.
15 Da'yun i'iba, hay pangipaddunga' hinan imbagan Apu Dios i Abraham
ta ma'awatanyu ya nan uggan ta'u aton an umat hi punhapitan di duwan
linala'i. Te niluh'en waday nunhapitanda ta intudo'da ot mumpelmadan
duwa ya ma''id ha mabalin hi manukkat i diyen nunhapitanda. Ya
atbohdin adi mabalin hi ma'udman hidiyen pinelmaanda.
16 Ot athidiy a'at nan imbagan Apu Dios i Abraham an hay imba-
ganah pangipa'annungana ya hay ohah nadan tanudana. Ta hidiyen
nangalyanah ohah nadan tanudana di panginnilaan an bokon dakol di
pangipa'annungana te on hi Kristu ya abuh.
17 Hay pohdon naen ipa'innila ya imbagan Apu Dios i Abraham an atonah
naeh udum hi algo. Mu nala''uh di opat di gahut ta tulumpuluy (430) tawon
ot ahi wada nan tugun an indat Apu Dios i Moses ta hiyay nipa'innilah din
a'ammodmin Judyu. Ya ta'on on na'at hidiyeh din awadan Moses mu hiyah
diye damdaman agge nibahhon na'at nan imbagan Apu Dios i Abraham.
18 Te onha nan pangunudan ta'uh nan mahapul an ma'unud hinan tugun
di gumalat hi pi'taguwan ta'u i hiya ot ma''id mo ha hilbin nan imbagan
Apu Dios i Abraham. Mu adi nimpe athidi te hay gapunah e ta'u pi'taguwan
ya hidiyey ipa'annungan din imbaganan Abraham.
19 Ma''id ha mapto' ya alyonyuh on nganne moy iyatan nan tugun Apu
Dios? Nan tugun ya impitudo' Apu Dios ta panginnilaan nadan tataguh
a'at di bahulda ta ingganah din immaliyan nan tinanud Abraham an
nipa'annungan din inalin Apu Dios i Abraham. Ya hay inat Apu Dios an
nangdat hinan tugun ya intuda'na nadan anghel ta diday nangipa'innila i
Moses.
20 Mu din inalinan Abraham di na'hammad te hi Apu Dios di nangibaga
i hiya an ma''id ha intuda'nah e nangibaga i hiya.
21 Ma''id ha mapto' ya alyonyu bo on alinah nan tugun ya adi
miyunnudan hidin inalin Apu Dios i Abraham. Mu adi athidi. Te bokon
nan tugun an indat Apu Dios di mangipaphod hi tagu. Te imbagana an adi
abalinan di tagun un'unudon an namin nan tugun ot ma''id ha atondan
mi'tagu i hiya.
22 Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, An namin nadan tataguh tun luta
ya nan pumbahulan di impa'inghada. Ta hiya nan mahapul an kumulugda
i Jesu Kristu ya ahi mabalin an mi'taguda i hiya.

Hay Niyatan Nan Tugun Hinan Pangulug

23 Handi'e ya nan tugun ya ammunay innila ta'uh unudon ta'u ta inggana
ot mipa'innilay aton ta'un kumulug i Kristu.
24 Ta nan tugun di nangituddun dita'uh aton ta'u mu inggana ot umalih
Kristu ot ahi mabalin an maphod di niyatan ta'un Apu Dios an gapuh
kimmulugan ta'u.
25 Ta ad uwanin hi Kristu di unudon ta'u ya bokon mo nan tugun di
ipa'anhan ta'u.

3:13 3:13 Deuteronomy 21:23 **3:16 3:16** Hidin Hopapna 12:7

26 Te hay pangibilangan Apu Dios i dita'uh imbabalena ya hay kimmulugan ta'u i Jesu Kristu ya abuh.
27 Ta ad uwani ya an namin di kumulug i Kristu ya numpabonyag ya hiyay innaynayundan unudon ya mipatigoy a'at Jesu Kristu hinan nitaguwanda.
28 Ta dita'un kimmulug i Kristu ya ma''id mo ha numpahhiwan di Judyu hinan bokon Judyu ya nan tagala hinan ud tagala i hiya ya nan lala'i hinan babai te an namin ta'u ya na'ohha ta'un Jesu Kristu.
29 Ot dita'un tatagun Kristu ya hi Abraham damdamay ud holag i dita'u ta dita'un namin di ipa'annungan nan imbagan Apu Dios i Abraham hidin nadne.

4

Hay A'at Nan Tugun Moses

1 Hay nipaddungan nan e pangunudan hinan tugun Moses ya nan unga. Te agge'e ni' kimmilog ya ay baal damdama te adi mabalin an hiyay mumpapto' hinan mipaboltan i hiya an ta'on on ongal nan boltanona.
2 Te hidiyen unga ya mahapul an unudona nadan tatagun pinto' amanah mangipapto' i hiya ya mangipadutu' hinan boltanona ta ingganah on madatngan nan inalin amanah pamoltanana.
3 Ta athina ni' di a'at ta'u te hidin agge ta'u ni' kimmulug i Kristu ya ay ta'u u''unga an dakol nadan mahapul an unudon ta'uh nadan tugun di a'ammod ta'u.
4 Mu hidin nadatngan nan pangipa'aliyan Apu Dios hinan Imbabalenah tun luta ot honagona ta numbalin hi tagu an waday hi inanah nangiyayyam i hiya. Mu hiya ya ma''id ha bahulna te inunudnan namin nadan tugun Apu Dios.
5 Ta hidin natayana ya hay bahul ta'uy inyatena. Ta hiya nan mabalin mohpen mumbalin ta'uh imbabalen Apu Dios an adi gapuh pangunudan ta'uh nan tugun Moses.
6 Ya hay panginnilaan an imbabale dita'u mon Apu Dios ya hay nangipiddumanah nan Espiritu an wada i Jesus hinan nitaguwan ta'u. Ta hiyay mangipa'innila i dita'u an hi Ama ta'uh Apu Dios.
7 Ot hiya nan ad uwani ya bokon ta'u baal te numbalinon dita'un Apu Dios hi i'imbabalena. Ya gapu ta i'imbabale dita'un Apu Dios ya nan midat hinan imbabalena ya midat damdaman dita'u.

Hay Punnomnom Paul Hinadan Kimmulug Hi Ad Galasya

8 Hidin aggeyu ni' nanginnilaan i Apu Dios ya hanadan dakol an agge immannung an dios di nunhilbiyanyu.
9 Mu ad uwanin kimmulug ayu i Apu Dios an impa'innilanay a'atnan da'yu ya tanganu bo onyu pohdon an bangngadon an unudon nadan nibahhon nunhilbiyanyu ni' an adi umat hi abalinan Apu Dios di abalinanda?
10 Ta umat hinan alyonyuy gahin on ma'unud nan tugun an umat hinan pungngilinanyuh algo ya bulan ya tawon ya nadan ma'ma'at.
11 Ta nunhiglan minomnomana' te ma''id ha hilbin nan intanuddu' an atonyu ta wan mi'tagu ayu i Apu Dios.
12 Hay dawato' i da'yun i'iba ya hanat patonyuh nan inat'u. Te innilayu an ta'on ona' Judyu ya inyunnud'uh nan a'atyu ta hiya nan aya' bokon Judyu. Ya ma''id ha inatyuh adi maphod i ha''on.

13 Te hidin hopap di immaliya' hina ya nundogoha' ta adi' abalinan an
makak. Ta hidiy nangihipuna' an nangitudtudu i da'yuh nan inat Jesu
Kristu an iphodan ta'u.
14 Ya maphod ta ta'on on athidin waday dogoh'u ta na'ungal ayu ya
aggeya' ingnganuy onu pinihul i da'yu te onyuot impatigoy apngayun
ha''on an umat hi pangapngayu i ha anghel Apu Dios onu hi Jesu Kristu.
15 Ya nunhiglay pun'amlonganyuh din awada' hinah nuntudtuduwa' i
da'yu te ongal di naminhodanyun bumoddang i ha''on an onha mabalin ot
ihulugyuy matayu ta idatyu i ha''on. Mu tanganu on ayu athinah ad uwani
16 an pamaag ya pumbalinona' hi binuhulyu an gapuh nan nipto' an
tudtudu?
17 Nadan udum an tatagun immalin muntudtudu i da'yu ya manu te
ipatigodan pohpohdon da'yun dida mu layahda. Te hay pinhodda ya
bahbahonda nan pun'u'unnudanan ta'u ta wan humihiwo ayun ha"on ta
diday un'unudonyu.
18 Adi' ihhawon hi'on wadaday tatagun mangipatigoh maphod i da'yu
mu ta wan nan maphod ot damdamay punnomnomda. Te hidin awada'
hina ya maphod di nunhina'aggiyan ta'u ot maphodot on minaynayun an
athidiy pangatyu an ta'on ona' ma''id hina.
19 Pohpohdon da'yu te imbilang da'yuh imbabale'. Te hidin immaliya'
hina ya mahakit ahan di nomnom'u an gapu i da'yu an umat hi hakit di
golang. Mu hidin kimmulug ayu ot ahi luminggop di punnomnom'u. Ya ten
ad uwani ya atbohdiy inomnoma' ta ingganah mipatigoh nan nitaguwanyu
nan a'at Jesu Kristu.
20 Ta hiya nan nunhiglay naminhod'un midatong hinah awadanyu ta
munhahapit ta'u te nunhigla nimpen minomnomana' i da'yu.

Hay A'at Nan Tugun

21 Ot wada'en da'yuy naminhod an mangunud hinan tugun Moses ya
pohdo' an nomnomnomonyuh tuwen ibaga' an ipa'innilanay a'at nan
tugun.
22 Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay hi Abraham ya wadaday duwan
linala'in imbabalena. Nan oha ya in'imbabalenah nan himbutnan hi Hagar.
Mu nan oha ya in'imbabalenah nan ahawana tuwalin hi Sarah.
23 Nan in'imbabalenah nan himbut ya nawada an umat hinan udum an
uggan miyayyam. Mu nan in'imbabalenah nan ahawana tuwali ya nawada
ta mipa'annung nan imbagan Apu Dios i Abraham.
24 Danaen imbabalen Abraham di nangipaddungan Apu Dios hinan
duwan imbagana an nan oha ya nan tugun an impa'innilanan Moses hi
awadanah nan billid hi ad Sinai ya nipaddung hinan himbut an hi Hagar
ta an namin nadan imbabalena ya himbutda an umat i hiya.
25 Hi Hagar ya nipaddung nimpeh nan billid hi ad Sinai hidih ad Arabia
ya hiya boy nipaddungan nan bobleh ad Jerusalem hi ad uwani te nadan
tataguhdi ya umatdah nan himbut te idinolda ahan hinan tugun Moses.
26 Mu nan nahamad an ad Jerusalem an bobleh ad abunyan ya hiya nan
nipaddungan nan hi ina ta'un bokon himbut an hi Sarah.
27 Ta hiyay nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios an alyonay, He''an adi
mahlag an babai ya hanat itkukmuy pun'am'amlongam. Te ta'on hi aggem
ni' lini'nay a'at di mun'ayyam ya dakdakkol di holagmu an tinaynan ni' di
ahawana mu nan babain agge tinaynan di ahawana.

4:27 4:27 Isaiah 54:1

28 Ot da'yun i'iba an kimmulug ya manu'eh numbalin ta'uh imbabalen
Apu Dios ya dita'uy nipa'annungan nan imbaganan ma'at. Ta umat ta'u
i Isaac an manu'eh niyayyam ya hiyay nipa'annungan nan imbagan Apu
Dios.
29 Hidin atagun dadiyen duwan imbabalen Abraham ya pinaligat nan
imbabalen nan himbut hi ibbanan hi Isaac. Ya neen atbohdih ad uwaniy
at'atton nadan tatagun mangidinol hinan tugun i dita'un kimmulug i Kristu
an gapuh nan abalinan nan Espiritun Apu Dios.
30 Mu alyon bon nan impitudo' Apu Dios di, Ituda'mu nan babain himbut
ya nan imbabalena te nan imbabalena ya ma"id ha midat i hiya hinan
boltanon nan imbabalen nan bokon himbut.
31 Da'yun i'iba, maphod ta dita'uy nipaddungan diyen imbabalenah nan
ahawana tuwali an bokon nan imbabalenah nan himbut.

5

Maphod On Bokon Nan Tugun Di Mummandal I Dita'u

1 Dita'u'e ya bokon mo nan tugun di pundinolan ta'u te hi Kristu. Ot
hanat adi ta'u ibangngad ta mumbalin ta'u boh baal nan tugun.
2 Ot hanat donglonyun i'iba tun ibaga' te onha alyonyuh mumpakugit
ayu te hidiyey mahapul ahan ot ma''id ha niyatan Kristu i da'yu.
3 Ot pidwo' bon ibaga i da'yu te ipapilityu'e an gahin on ayu mumpakugit
ta unudonyuh naen tugun ya mahapul an unudonyun namin nadan tugun.
4 Nadan ibbayun mangathina an nan pangunudandah nan tugun di
alyondah gapunah pangipaphodan Apu Dios i dida ya ma''id mo ha niyatan
Kristu i dida ya adida mi'laggat hinan homo' Apu Dios.
5 Mu dita'u'en hi Kristuy pundinolan ta'u an gapuh nan boddang nan
Espiritun Apu Dios ya waday dinol ta'un lo'tat ya ipa'annung Apu Dios din
inalina an ipaphodnay niyatan ta'un hiya.
6 Te dita'un nangabulut i Jesu Kristu hi nitaguwan ta'u ya ma''id ha
numpahhiwan nadan tatagun nakugit hinadan agge nakugit. Mu ha ahan
di pohdon Apu Dios ya nan pangunudan ta'u i Kristu an hay atigana ya
nan pamhodan ta'uh nadan ibba ta'u.
7 Manuh din hiyah kimmulug ayu te inhamadyun inunud nan hapit
Apu Dios an alyonyuy hidiyey immannung an namin di itudtuduna.
Mu tanganu on ad uwani ya inwalongyuy pangulugyu? On nganney
nangipadinong i da'yuh nan pangulugyu?
8 Danaen itudduda ya immannung an bokon hi Apu Dios an namto' i
dita'uy nalpuwana.
9 Hay nipaddungan danae ya nan ma'alih yist an ta'on on kittang ha
middum hinan alina ya pa'ongngalona nan tinapay.
10 Mu madinola' an gapuh pangulugyun Jesu Kristu ya adiyu abuluton
nadan nat'on an tudtudu. Ot nadan umalin mamalbali i da'yu ya innila' an
ta'on on nganney a'atda ya dusaon Apu Dios dida.
11 Ibaga' i da'yun i'iba an onha nin ha ituddu' an nan pumpakugitan di
mahapul hi unudon ta'u ot wan adiya' paligaton hinadan ibba' an Judyu
an ta'on on'u e ipa'innila nan nangiyatayan Jesu Kristu i dita'uh nan krus.
12 Ot danae'en e bumahbah an mangipilit hi eyu pumpakugitan ya
udu'dulnay putulondaot udot an namin nan indonanda.
13 Ot nomnomnomonyun i'iba' an pinto' dita'u i Apu Dios ta wan bokon
ta'u mo baal nan tugun Moses. Mu ta'on on athidi ya hanat bokon bo

4:30 4:30 Hidin Hopapna 21:10

hidiyey pangigadulanyun mangat hi kumpulnan pohdonyu an ta'on on adi maphod. Te maphodot on umong'ongngal di pamhodyuh ibbayu ta nanongnan munhimboboddang ayu.
14 Te wada han tugun an alyonay, Maphodot on umat hi pamhodyuh adolyuy pamhodyuh ibbayu.
Ot hituwen tugun ya inam'amnan namin nan tugun Moses.
15 Ot halipodpodon ta'u te onha paton ta'uh nan kahu an onda humanohonglallan ot hay umudi ya munhimbabahbah ta'u.

Nan Pohdon Nan Espiritu Ya Nan Pohdon Ta'un Tatagu (Roma 8:5-13)

16 Ot hay ibaga' i da'yu ya maphod on nan ituddun nan Espiritun Apu Dios di un'unudon ta'u ta ma''id ha aton ta'un mangat hi adi maphod an pohdon di adol ta'u.
17 Te nan pohdon di adol ya bokon hidiyey pohdon nan Espiritun Apu Dios hi aton ta'u. Ya atbohdih nan pohdon nan Espiritu an hiya boy adi pohdon tun adol. Ta danaen duwa ya ayda mumbuhhulan an nanongnan pumanulpullohda.
18 Mu onha nan Espiritun Apu Dios di unudon ta'u ot adi mahapul an nomnomnomon ta'u nan tugun.
19 Ya ma''apto' boh on nan pohdon di adol di un'unudon te mimatunan hinan adi maphod an pangat ya punnomnom ta'u an umat hinan pangilo'an hi bokon ahawa
20 ya hay pundinolan ta'uh nadan udum an dios ya hay e pangatan hi umat hi ayak ya hay humihiwawan hi ibba ya hay pi'hannuwan hi ibba ya hay amoh ya bungot ya hay pangipapilitan hi pohdon ya hay adi pun'u'unnudanan di punnomnom
21 ya hay akih hi ibba ya butong ya nadan udum an adi maphod an pangat.
Ot ad uwani ya pidwo' bo din inali'ali' tuwali i da'yuh din hopapna an nan tagun mangmangngat hi athina ya adi middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
22 Mu onha nan Espiritun Apu Dios di un'unudon ta'u ya mawaday pamhod ta'uh ibba ta'u ya amlong ta'u ya linggop di punnomnom ta'u ya mawaday anus ta'u ya ule ta'u ya homo' ta'uh ibba ta'u ya na'na'unnud ta'u i Apu Dios
23 ya innila ta'un mumpada''ul ya abalinan ta'un mangono'nong hi pangat ta'u. Onha athidiy pangat ta'u ya na'innilan ma''id ha uldin hi agge ta'u inunud.
24 Te nan tagun wadah Jesu Kristu hi nitaguwana ya adina mo pohdon an aton nadan adi maphod an impa'inghan di adolna.
25 Te nan Espiritun Apu Dios di nalpuwan tuwen balu an itaguwan ot mahapul an unudon ta'u nadan ituddunah aton ta'u.
26 Ta adi ta'u ipabaktuy adol ta'u ya adi ta'u pahakitan di ibba ta'u ya adi ta'u munhin'a''amoh.

6

Hay Punhimboboddangan Hi'on Waday Ligat

1 Ot da'yun i'iba, alina'eh wada i da'yu ha nabaliyan ta numbahul ya maphod on da'yun na'na'unnud hinan Espiritun Apu Dios di umen e

---

5:14 5:14 Lebitikus 19:18

mi'hapit i hiya. Mu iphodyun ihapitan ta way atonan mumbangngad hinan
maphod an ma'unud. Mu tigonyu ta adi ayu damdama mabaliyan.
2 Ya maphod hi'on wada'ey punligatanyu ya munhimboboddang ayu te
hiyah naey intugun Kristu hi aton ta'u.
3 Te nan tagun hay punnomnomna ya hiyay udu'dul mu nadan udum ya
hay adolnay inlaylayahhana.
4 Mahapul an way ohaon ihamadnan mangat hi maphod ta mabalin an
ibaganan maphod di pangatna te adi maphod hi'on ipaddungna nadan
inatnah nadan inat di udum.
5 Te way ohaon tobalonan Apu Dios nadan ina'inatnah tun luta.
6 Hay ohan aton ta'un bumoddang hinadan ibba ta'u ya maphod on nan
tagun nitudtuduwan hinan hapit Apu Dios ya idattana nan muntuddun
hiyah nan kumpulnan wadan hiya an mahapul hitun nitaguwan.
7 Ta adi ta'u laylayahhan di adol ta'u ta alyon ta'u hi agge innilan Apu
Dios nadan at'atton ta'u. Te innila ta'u an hi'on nganne nan intanom ta'u
ya hiyah diyey apiton ta'u.
8 Te nan tagun nan pohdon di adolnay amod hi atona ya hay ligat
hi ingganay pun'appitana ta lo'tat ya mabahbah. Mu nan tagun nan
pohdon nan Espiritun Apu Dios di un'unudona ya mi'tagun Apu Dios hi
munnananong an gapuh nidduman nan Espiritun Apu Dios i hiya.
9 Ta hiya nan mahapul an adi ta'u umenglen mangat hi maphod ot lo'tat
ya madatngan nan pangdatan Apu Dios hi gungguna ta'u.
10 Ot ad uwanin awadan ta'uh tun luta ya gahin di inaynayun ta'un
mangat hi maphod hi an namin an tatagu an namamah nadan ibba ta'un
kimmulug i Apu Dios.

Nan Na'udin Imbagan Paul

11 Hituwen ma'udin ibaga' i da'yu ya ha''on di mangitudo' ta hiya tun
o''ongal di tudo'na.
12 Ot ipa'innila' i da'yu an nadan tatagun mangipapilit an mumpakugit
ayu ya manu'eh atondahdi ya pohdonda eh'an ipa'innilay ana'na'unnuddah
nan tugun Moses. Te adida'e atonhidi ya paligaton nadan ibbamin Judyu
dida an gapuh kimmuluganda i Jesu Kristu an hiya nan nangihwang i didah
ate an gapuh natayanah nan krus.
13 Mu ta'on on dida an numpakugit ya adida aya damdama unudon an
namin nan tugun Moses. Mu manu'eh pohdondan mumpakugit ayu ya ta
wan mipa'amlong nadan ibbadan Judyu.
14 Mu dita'u'e pibo ya hay pun'amlongan ta'u ya ammuna ya nan natayan
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu hinan krus. Te gapuh nan natayana ya
ma"id mo ha balolnan ha"on nadan balolon di tataguh tun luta.
15 Te hay na'anhan ya bokon nan e pumpakugitan onu nan adi
pumpakugitan te hay e ipaphodan di pangat ta'u. Ta nan balun itaguwan
di mawadan dita'u.
16 Ot maphodot on an namin ta'un mangunud ituwen tugun ya malinggop
ta'u ya minaynayun i dita'un tatagun Apu Dios nan homo'na.
17 Hantun adol'u ya napnuh kilah an gapuh namalpaligatandan ha"on ta
datuwey atigana an hi Jesu Kristuy ud baal i ha"on. Ot hanat ma"id mo ha
gumalat hi e' inomnoman.
18 Ot hay ma'udih ibaga' i da'yun i'iba ya hanat nan homo' nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun i da'yun namin. Amen.

Nan Tudo' Paul Hinadan I Epesus
(Ephesians)

1 Ha"on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi apostoles Jesu Kristu an
e mangipa'innilah a'atna ya muntudo'a' i da'yun tatagun Apu Dios an
na'na'unnud i Jesu Kristu hinah ad Epesus.
2 Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios an
hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Wagah Apu Dios I Dita'un Kimmulug
(1 Kulintu 1:4-9; 1 Peter 1:20-21)

3 Madayaw hi Apu Dios an hi Aman nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu. Te
nahamad di pangipapto'na i dita'u an indatnan namin nan malpun hiya
an midat hinadan tatagunan kumulug i Jesu Kristu.
4 Te handih din agge ni' nalmu tun luta ya ninomnom tuwalin Apu Dios
an dita'uy pot'onah tataguna an gapuh nan inat Jesu Kristu ta wan miyappit
ta'un hiya ta ibilang dita'uh maphod an ma"id ha bahul ta'u.
5 Ya ninomnomna tuwalih din nadney e ta'u pumbalinan hi imbabalena
an gapuh nan inat Jesu Kristu. Athinay inat Apu Dios te hiyah nae tuwaliy
pinhodnan ma'at an gapuh nan ongal an pamhodnan dita'u.
6 Ot hanat dayawon ta'uh Apu Dios te gapuh nan ongal an homo'nan
dita'u ya mabalin an waday niyatan ta'uh nan pa'appohpohdonan Imba-
balena an hi Jesu Kristu.
7 Te hiyay nangiyateh bahul ta'u ta mabalin mon pakawanon dita'un
Apu Dios. Ya mabalin bon adi amod on ta'u mumbahul. Ot immannung
an ma"id ha nipaddungan nan ongal an homo' Apu Dios i dita'u.
8 Te hiya an nanomnoman ya nanginnilan namin
9 ya dita'uh ad uwaniy pangipa'innilaanah nan ninomnomnan aton
Kristu.
10 Te hay ninomnom Apu Dios ya magibbuh'en ma'at an namin nadan
pinhodnan ma'at ya ahina mohpe pun'ohhaon an namin nadan wah ad
abunyan ya tun luta ta hi Kristu moy mun'ap'apu i dida.
11 An namin di ma'at ya miyunnudan hinan ninonnomnom tuwalin Apu
Dios hidin hopapna an umat hi namto'anan dita'uh tataguna an gapuh
nangabulutan ta'un Jesu Kristu hi nitaguwan ta'u.
12 Ta da'min nanannod hi immaliyan Kristu ya hiyay dayawonmi te hiyay
na'abbaktu an Dios.
13 Ya maphod ta ta'on on da'yun bokon Judyu ya kimmulug ayu i Jesus
hidin dingngolyu nan nahamad an tudtudu an inat Kristu an iphodan ta'u
ta mabalin an mumbalin ayu damdamah tataguna. Ya impiddumna nan
Espiritunah nitaguwanyu te hidiye tuwaliy imbagana ta atigana an tatagu
da'yu i hiya.
14 Ta hinaen nidduman nan Espirituna i dita'uy panginnilaan ta'u an
immannung an ipaboltan Apu Dios i dita'u nan inalinah ipaboltanah
nadan imbabalena i diyen algo an dumatngan ta'uh awadana. Ot hiya
an na'abbaktun Dios di dayawon ta'u.

Nan A'at Di Dasal Paul

15 Hidin nangngola' hi a'at di pangulugyuh nan Ap'apu ta'un hi Jesus ya
nan pamhodyuh nadan ibba ta'un tatagun Apu Dios

16 ya nunhiglay punhanaa' i Apu Dios hinan inatnan da'yu. Ta hiya nan
adi' higanan an mangidasadasal i da'yu hinan pundasala'.
17 Ya hay ibagabaga' i Apu Dios ya hay e pamoddangan nan Espirituna i
da'yu ta wan luma'ing ayu ta wan ma'innilaanyuy a'atna. Te hi Ama ta'uh
ad abunyan an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di nahamad hi
madayaw.
18 Ya ha boy ibagabaga' i Apu Dios ya hay ena panginaynayunan
an pamatalan hi nomnomyu ta ma'udman di panginnilayuh a'at nan
gagamgaman ta'un ma''aphod an ma'at i dita'un pinto'nah tataguna.
19 Ya ta wan ma'awatan ta'u nan abalinanan bumoddang i dita'un
kimmulug. Te ma''id ha nipaddungan nan ongal an abalinana
20 an umat hinan inatnan nummahu i Jesu Kristu hidin natayana ya
hay nangipabaktuwanan hiya ta dehdin niddum i hiya an mun'ap'apuh
ad abunyan.
21 Ta hiya moy na'abbaktun mun'ap'apu ya ma''id ha nipaddungan di
abalinanah nadan abalinan nadan anghel hi ad abunyan. Ot namama mo
ahan hinadan ap'apuh tun luta an ma''id ha umat i hiya hi ad uwani ya
ta'on on hi pidwana.
22 Te hiyay nangiyukodan Apu Dios hi an namin di nalmu ta hiyay
mun'ap'apu an namama i dita'un kimmulug te hiyay ulu ta'u
23 ya dita'uy adolna. Ot an namin nadan wada i Kristu ya wada bon
dita'un adolna.

2

Hay A'at Nan Inat Apu Dios

1 Hidin aggeyu ni' immunudan i Apu Dios ya ma''id ha itaguwanyu i hiya
an gapuh nan numbahulanyu.
2 Te hay impa'inghayu ni' ya nan adi maphod an ato'aton di tataguh tun
luta. Ta hay inunudyu ya nan ap'apun adi matigo an hiyay mamalbalih
nadan agge kimmulug.
3 Ya ta'on on da'mi ya athinay a'atmih din hopapna. Te handi ni' ya
an namin ta'u ya nan madadawoh i dita'u onu nan pinhod di adol ta'uy
in'innat ta'u an ta'on on adi maphod. Ta ma''id ha nipahhiwan ta'u hinadan
udum an tatagu an ahi dusaon Apu Dios.
4 Mu maphod ta hi Apu Dios an ongal di pamhodna ya himmo' dita'u.
5 Ta ta'on on athidin ay ta'u nanatten gapuh bahul ta'u ya himmo' dita'u
damdama ta wan mabalin an mi'tagu ta'un Kristu.
6 Ta tinagu dita'u i Apu Dios ta wada moy niyatan ta'u i Kristu an
mumpapto' hi ad abunyan.
7 Athinay inat Apu Dios ta ipatigonah inggana nan ongal an homo'na
an ma''id ha nipaddungana an mipa'innilah nan ongal an ulena i dita'un
nangabulut i Jesu Kristu hi nitaguwan ta'u.
8 Ta mabalin mo an mi'tagu ta'u i Apu Dios an gapuh kimmulugan ta'u
mu bokon dita'uy nangat ituwe te gapuh nan homo'nan dita'u.
9 Ot hiya nan adi mabalin hi mumbaktu ta'u te bokon nan maphod an
pangat di lummuh pi'taguwan ta'u i Apu Dios.
10 Te hi Apu Dios ya ammunay nangipaphod hi nomnom ta'u an gapuh
nan nangabulutan ta'un Jesu Kristuh nitaguwan ta'u ta way aton ta'un
mangat hinan maphod an ninonomnomna tuwalin aton ta'u.

Hay A'at Di Kimmulug I Kristu

11 Hidin niyayyam ayu ya bokon ayu Judyu. Ta hiya nan pihulon da'yuh
nadan Judyu an alyonday da'yu nan agge nakugit an adi ayu umat i didan
nakugit. Mu hay e akugitan ya taguy mangat an bokon hi Apu Dios.
12 Ot hay maphod ya nomnomnomonyu an handi ya immannung an
ma''id ha niyatanyu i Kristu te bokon ayu Judyu. Ta ma''id ni' ha
namnamaonyuh idat Apu Dios i da'yu hinan inalinan idatnah nadan
imbabalena te ningamut an hidin hopapna ya aggeyu innilah Apu Dios
an ammuna nadan ma'ma'at hitun lutay innilayu.
13 Mu maphod ta ad uwani ya waday niyatanyu i Jesu Kristu ya i da'min
tataguna an gapuh nan nangiyatayan Kristu hi bahul ta'un namin. Ta
hidiyey nangihayyup i dita'u i Apu Dios.
14 Ta gapu i Jesu Kristu ya munhahayyup ta'u mo ta ma'ohha ta'u. Te
mina''id Kristu din lummuh adi ta'u ni' punhahayyupan.
15 Te hidin natayana ya pinogpogna nan dakol an mahapul an ma'unud
hinan tugun Moses. Ta ad uwani ya ma''id ha nat'on hi un'unudonmi ya
ha nat'on boh un'unudonyu te na'ohha ta'u mon
16 kimmulug i Kristu an gapuh natayanah nan krus ya pinogpogna nan
adi ta'u ni' punhahayyupan an Judyu ya bokon Judyu. Ot an namin ta'u ya
mabalin an mi'hayyup ta'u i Apu Dios.
17 Te hi Kristu ya immali ta impa'innilana nadan mahapul an atonyu an
mi'hayyup i hiya. Ya atbohdin da'min ma'alih tatagun Apu Dios.
18 Ta gapuh nidduman ta'un Kristu ya wada nan Espiritun Apu Dios an
mangihayyup i dita'u i Ama ta'uh ad abunyan.
19 Ta ad uwani ya niddum ta'un namin hinan pamilyan Apu Dios te ta'on
on da'yun bokon Judyu ya mabalin an mibilang ayu boh tatagun Apu Dios
an adi umat hidin hopapna.
20 Ya hay umatan di e ta'u nibilangan hi tataguna ya nan bale. Te nadan
apostoles ya nadan propeta ya diday nangitudtuduh umaliyan Jesu Kristu
an paddungnay gopnad nan bale.
21 Ta paddungnay hiyay nangdon hi an namin an agimangnun diyen bale
an numbalin hi Templon Apu Dios.
22 Ta hiyay nigopnadan ta'un namin an ni'alig hi agimangnun nan bale
ta mumbalin ta'u hi nahamad hi iha''adan nan Espiritun Apu Dios.

3

Hay Nangibagaan Paul Hinan Niyukod I Hiya
(Kolosi 1:24-29)

1 Ha''on an hi Paul an nibalud an gapuh nan e' nangipa'innilaan hinan
a'at Jesu Kristu i da'yun bokon Judyu ya idasadasalan da'yu.
2 Ma''id ha mapto' ya innilayu tuwali nan inat Apu Dios an nammo' i
ha''on ta hiya nan waday abalina' an mamoddang i da'yu.
3 Te nan ninomnom Apu Dios an ma'at an agge ni' nipa'innila ya
impa'innilanan ha''on ta hiya tun impa'innila' ituwen tudo''u
4 ta bahaonyu'e ya mabalin an innilaonyu damdama nan na'innilaa'
hinan ninomnom tuwalin Apu Dios an ma'at an nipa'annung i Kristu
5 an agge nipa'innila i handidan a'ammod ta'u. Mu ten ad uwani
ya impa'innilan nan Espirituna hinadan pinto'nan apostolesna ya nadan
mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios.
6 Ya hay impa'innilana ya ta'on on da'yun bokon Judyu ya midattan ayuh
nan maphod an idatnah nadan Judyu. Te niddum ayun Jesu Kristu hidin
inabulutyu nan nipa'innila an inat Kristu an iphodan ta'u. Ta niddum ayuh

nan agimangnun di adol Kristu. Ta hiya nan mabalin an idat Apu Dios i
da'yu nan imbaganah idatnah nadan waday niyatanda i Jesu Kristu.
7 Ot gapuh homo' Apu Dios i ha"on ya indatnay abalina' an numbalin hi
baalna an e mangipa'innilah nan inat Kristu an iphodan ta'u.
8 Ta ta'on on na'adda"ula' mu nadan udum an tatagun Apu Dios mu
pinto'a' damdama ta ha"on di e mangipa'innila i da'yun bokon Judyu hinan
nunhiglan amaphod Kristu.
9 Te hi Apu Dios an nunlumuh an namin ya ha"on di nangiyukodanah
e mangipa'innilah tataguh nan atonan mangipa'annung hidin ninonom-
nomna tuwalih din hopapna an ma'at.
10 Ta ta'on on nadan ap'apun adi matigo an maphod onu adi maphod ya
mabalin an innilaondah ad uwani an hi Apu Dios ahan di na'annomnoman.
Te nan ma'ma'at i dita'un kimmulug hi ad uwani di panginnilaanda.
11 Hiyah naey ninonomnomna tuwalih din hopapna ot teen nipa'annung
hi ad uwani hi nannaganah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
12 Ta hiya nan dita'un kimmulug ya madinol ta'u mon mangibaga i Apu
Dios hinan pinhod ta'un ibaga i hiya an gapuh nangabulutan ta'un Jesu
Kristu hi nitaguwan ta'u.
13 Ot hanat ta'on on athitun mapalpaligata' ya bokon hidiyey gapunah
kumapuyan di pangulugyun Kristu. Ot abuluto' hituwen pumpaligata' te
innila' an waday iboddangnan da'yu.

Hay Nundasalan Bon Paul

14 Nomnomnomo"e nadan ato'aton Apu Dios i dita'u ya nunhiglan
mundu"una' hi pundayaw'un hiya
15 te hiyay hi aman an namin di pamilya an wah ad abunyan ya hitun
luta.
16 Ya hay dawadawato' hinan pundasala' i hiya an alpuwan di an namin
an abalinan ya ta idatnay abalinan ta'un namin an mangipaphod hi pangat
ta'u an gapuh boddang nan Espirituna.
17 Ta wan dita'un kimmulug ya li'naon ta'u an wadawadah Kristu hinan
nitaguwan ta'u. Ta wan an namin ta'u ya malmuy naminhod ta'uh ibba
ta'u
18 ta wan an namin ta'un kimmulug ya abalinan ta'un manginnilah nan
ongal an pamhod Jesus i dita'u
19 te adi umdah tun nomnom ta'un tatagu an manginnilah nan a'at nan
pamhod Jesus i dita'u. Ya danaey idasadasal'u ta wan lo'tat ya nan a'atnay
padungon ta'u.
20 Hi Apu Dios an hiyay bumoddang i dita'u ya dakol di abalinanan aton
mu nan ninomnom ta'un ibaga i hiya.
21 Ot maphod on an namin ta'un kimmulug ya hiyay dayawon ta'uh
inggana an gapuh nan inat Jesu Kristu. Amen.

4

Hay A'at Di Pun'u'unnudan Di Kimmulug
(Kolosi 3:5,12-15; 4:2)

1 Ha"on ya nibaluda' an gapuh punhilbiya' i Jesu Kristu. Mu ta'on on
athitu ya pohdo' ahan an inaynayun ta'un mangat hinan pohdon Apu Dios
te hidiyey gapunah ena namto'an i dita'u.
2 Ta nanongnan mumpada"ul ta'u ya ma'ule ta'u ya anusan ta'u nadan
adi maphod an aton di ibba ta'un dita'u. Ya hanat ipatigo ta'uy pamhod
ta'un dida.

3 Te nan pangatan ta'un dadiyey mangipihamad hi e ta'u
pun'u'unnudanan an hiyah diye nan tamun nan Espiritu.
4 Te dita'un kimmulug ya numbalin ta'uh ohan adol ya oha bo nan
Espiritun Apu Dios. Ya athidi bo an oha nan namnamaon ta'un pi'taguwan
ta'uh pidwana an hidiyey gapunah namto'an Apu Dios i dita'u.
5 Ya oha boh Kristu an Ap'apu ta'u ta hiya nan ma''id ha udum hi
pundinolan ta'u. Ya atbohdin ohay gapunah e ta'u nabonyagan.
6 Ya oha boy hi Ama ta'un namin an kimmulug i hiya an hiya ya
ammunay na'abbaktun Ap'apu ta'u ya hiya nan wada i dita'un namin.

Agge Numpapaddung Di Abalinan An Nidat Hi Hinohha

7 Hinohha i dita'u ya nat'onat'on di abalinan hi indat Kristu i dita'u.
8 Te hay nitudo' ya alyonay, Hidin numbangngadanah ad abunyan ya
dakol di in'uyugnah nadan nibalud ni' ot pun'idatnah nadan tatagunay
abalinanda.
9 Hay nitudo' ya alyonay immeh ad abunyan ta na'innilan immali ni'
hitun luta
10 an nalpuh ad abunyan ot ahi mumbangngad bohdi ta hiyah diye tuwali
an na'abbaktu. Ta ad uwani ya mabalin mon kumpulnay awadana.
11 Ya hiyay mangdat hinadan kimmulug hi abalinandan mangat hinan
inyukodnan tamuda. Ta waday apostoles ya waday propeta. Ya waday
nidattan hi abalinan an e mangipa'innilah nan inat Kristu an iphodan
di tatagu ya waday nidattan hi abalinan an mumpapto' ya muntudtuduh
nadan kimmulug.
12 Manu'eh indat Kristu datuwen abalinan ta'un kimmulug ya ta wan
munhimboboddang ta'u an mangat hinan ipatamuna. Ta wan dita'un
nipaddung hi adolna ya minaynayun an mihamad di niyatan ta'un hiya
13 ta ingganah mumpapaddung di ihamadan di pangulug ta'u ya
panginnila ta'uh nan Imbabalen Apu Dios. Ta lo'tat ya nahamad di aton
ta'un mangun'unud hinan a'at Kristu.
14 Ta adi ta'u umat hinadan u''unga an kumpulnay mituddu an ta'on on
nat'on an tudtudu on nihapitan ta'u. Te wadaday udum an muntudduh
nat'on ta onda e bumalbalih tatagu.
15 Mu hay maphod ya adi ta'u athidi ta nan nipto' an tudtuduy e ta'u
itudtuduh nadan ibba ta'u an gapuh nan pamhod ta'un dida ta wan
minaynayun an mipaphod di a'at ta'u. Ta ha ahan di pinhod ta'u ya ta
umat hinan a'at nan Ap'apu ta'un hi Kristu di a'at ta'u.
16 Ta hi Kristu di mummandal hi hinohhan dita'u an ay agimangnun di
adolna ta wan mun'u'unnudan ta'u. Te nat'onat'on di niyukod hi hinohhan
dita'u an umat hinan agimangnun tun adol ta'u. Ta onha way ohah nan
agimangnun tun adol on atona nan niyukod i hiya an iyatana ot maphod di
e umong'ongngalan tun adol ya mabikah. Ot athidin dita'u an paddungnay
adol Kristu hi'on immannung an mumpopohhodan ta'u.

Hay A'at Nan Nihukkat An Pangat Di Kimmulug
(Kolosi 1:21; 3:5-9,12-15)

17 Hay pohdon nan Ap'apu ta'u ya hay pangidinongan ta'un namin
hinadan nibahhon impa'ingha ta'uh din agge ta'u kimmulugan. Te nan
punnomnom ta'u handi ya ma''id ha iyatana i Apu Dios.
18 Hanadan tatagun athidi ya ayda nahilngan te aggeda innila nan tugun
Apu Dios te adida pohdon an innilaon ta hiya nan adida mo mi'tagu i Apu
Dios hi munnananong.

19 Ta hiya nan ma''id ha baindan mangat hi adi maphod. Ta kumpulna
moy mipanomnom i dida an ta'on on adi maphod on gahin onda aton.
20 Mu bokon hidiyen pangat di inadalyuh din kimmuluganyun Kristu
21 te hay nituddun da'yun kimmulug ya nan nalpun Kristu an nipto' an
pangat.
22 Ta hiya nan mahapul an idinongyu nadan impa'inghayun adi maphod
an pohpohdon di adolyu te bumahbah hi nitaguwanyu.
23 Ta wan mahukkatan hi maphod nan a'at di punnomnomyu
24 ta hay mihukkat ya nan balun punnomnom ya pangat an malpun
Apu Dios an miyunnudan hinan a'atna. Ya hay atigana ya nan maphod
an pangat ta'uh ibba ta'un tagu ya nan pangidinongan ta'uh nadan adi
maphod an pangat.
25 Ya hanat adi ta'u munlayah. Ta nan immannung ya ammunay hapiton
ta'u te an namin ta'un kimmulug ya agimangnu dita'uh ohan adol.
26 Ya wada'ey bimmungotan ta'u ya hanat halipodpodon ta'u ta bokon
hidiyey gumalat hi pumbahulan ta'u. Ya hanat adi malimuh nan algo on
na'ubayah di bungot ta'u
27 ta wan ma''id ha aton Satanas an munha'ul i dita'u ta aton ta'u nan
pumbahulan.
28 Ya wada'en da'yu ha mangako ya mahapul an idinongna ta humlu an
e muntamu ta waday itanudna ya iboddangnah nadan ibbanan maligatan.
29 Ya hanat ma''id ha ibaga ta'uh adi maphod hinadan ibba ta'u ta
hanadaot an waday iboddangnah nadan mangngol di ibaga ta'u.
30 Ya hanat adi ta'u pahakitan nan Espiritun Apu Dios. Te nan Espiritun
impiddum Apu Dios hi nitaguwan ta'u ya hiyay pangimatunan an dita'uy
tatagunah mi'tagun hiyah udum hi algo ta taynan ta'u moy pumbahulan.
31 Ot hay maphod ya idinong ta'un namin nadan adi maphod an
impa'ingha ta'u an umat hinan hihiwo ya bungot ta adi ta'u uggan
munhimpapadngol ya munhimpipihul.
32 Ta hay maphod ya mun'u'ullayan ta'u ya munhinhohomo' ta'u. Ya
wada'ey nibahhawan di oha ya maphod on pakawanon ta'u ta umat hi
namakawanan Apu Dios hi bahul ta'u an gapu i Jesu Kristu.

5

Hay Aton Nadan Napatalan Di Nomnomda
(Kolosi 3:6,16-17; 4:5-6)

1 Dita'un i'imbabalen Apu Dios an pa'appohpohdona ya mahapul an aton
ta'uy abalinan ta'u ta wan padungon ta'uh Apu Dios.
2 Ta inaynayun ta'un ipatigoy pamhod ta'uh nadan ibba ta'u an umat
hinan pamhod Kristu i dita'u an nipatigoh nan nangiyatayanah bahul ta'u.
Ta hiya nan umat hinan maphod di hunghungna an ni'nong i Apu Dios an
umipa'amlong i hiya.
3 Dita'un tatagun Apu Dios ya mahapul an halipodpodon ta'u ta ma''id
ha ipabahul nadan tatagu i dita'u an umat hi agum onu nan pangilo'an hi
bokon ahawa onu nadan udum an adi maphod an pangat.
4 Ya tigon ta'u bo ta adi ta'u logmon di hapit te adi maphod on nadan
imbabalen Apu Dios ya adi maphod di haphapitonda. Hay maphodot eh'ah
haphapiton ya nadan punhanaan i Apu Dios.
5 Te hay immannung ya nadan tatagun na'agum onu mangilo' hi bokonda
ahawa ya mibilangda hi mundayaw hi udum an dios ta adida middum
hinan pun'ap'apuwan Kristu ya hi Apu Dios.

6 Ot hanat adiyu dongdonglon nadan tatagun mangalih agge nibahho
danae. Te immannung an danaen at'atton nadan agge kimmulug di
mangipabungot i Apu Dios ta lummuh pundusaana i dida.
7 Ta hiya nan maphod on adi ayu midmiddum hinadan at'atonda.
8 Hidin hopapna ya ay nahilngan di punnomnom ta'u ta ma''id ha poto'
di nomnomon ta'u. Mu maphod ta ad uwani ya napatalan di nomnom ta'u
an gapuh kimmulugan ta'uh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ot maphod
on inaynayun ta'un ipatigo an napatalan di punnomnom ta'u.
9 Te nan napatalan ya nan maphod di at'atona an indinongna nadan adi
maphod an pangat ta hanadan nipto' mohpen pangat di atona.
10 Ot hiya nan ihamad ta'un innilaon nadan umipa'amlong i Apu Dios ta
wan dadiyey aton ta'u.
11 Ta adi ta'u iyunnud hinan adi maphod an pangat nadan tatagun
paddungnay nahilngan. Mu ta ipa'innila ta'u nadan nibahhon ato'atonda.
12 Te dadiyen adi maphod an at'atonda ya eda ipa'pa''e. Ya ababain ahan
hi panguhuhan i dadiyen eda ato'aton.
13 Mu onha innilaondan nibahho nan at'atonda ot ma''id ha mapto' ya
innilaonda nan nipto' ta mapatalan di nomnomda.
14 Wada han nitudo' an alyonay, He''an nalo' ya bumangon'a ta
paddungnay timmagu'a ot hanat humawwang'ah nan nilubu'am ta wan
patalan Kristu di punnomnommu.
15 Ta hiya nan ad uwani ya mahapul an halipodpodon ta'uy pangat ta'u
ta adi ta'u umat hinadan tatagun agge nanginnilah nipto'.
16 Ta abigabigat on nundadaan ta'un mangat hi maphod te ad uwani ya
dakdakkolday mangat hi adi maphod.
17 Ta hiya nan mahapul an manomnoman ta'u ta wan innilaon ta'u nadan
pohdon Apu Dios ta dadiyey aton ta'u.
18 Ta bokon nan butong di nomnomnomon ta'u te on dita'u mamaon. Ta
nan Espiritun Apu Dios di mun'onan hi nomnom ta'u ta hiyay mangitudduh
aton ta'u.
19 Ta wa'et na'amung ta'u ya ikankanta ta'uy pundayaw ta'u ya
pun'amlongan ta'u i Apu Dios ya nadan udum an kantan di kimmulug
an miyunnudan di punnomnom ta'u i dadiyen kanta.
20 Ya mahapul an nanongnan munhana ta'u i Ama ta'un hi Apu Dios
hinadan ma'ma'at hi nitaguwan ta'u an gapuh nan niyatan ta'uh nan
Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu.

Hay Aton Di Nunhimbale

21 Mahapul an mun'u'unnudan ta'u te hidiyey atigan di pangun'unudan
ta'un Kristu.
22 Ya da'yu'en nun'alahin an binabai ya maphod on mumpada''ul ayuh
nadan ahawayu ta umat hinan pumpada''ulanyu i Jesu Kristu.
23 Te nadan linala'i ya diday mumpapto' hinadan ahawada an umat hinan
niyatan Kristu i dita'un kimmulug an hiyay mangipapto' i dita'un ayna adol.
Ya gapu i hiya ya mabalin an mi'tagu ta'u i Apu Dios.
24 Ta hiya nan da'yun binabai ya mahapul an nan ahawayun linala'i di
ma'unud an bokon da'yu ta umat i dita'un kimmulug an hi Kristu di unudon
ta'u.
25 Ya da'yu'en linala'i ya hanat pohpohdonyu nadan ahawayu an umat
hinan pamhod Kristu i dita'un kimmulug. Te impatigonay pamhodna i
dita'u an gapuh nangihuluganah nitaguwana

26 ta way aton ta'un mibilang hi tatagun Apu Dios ta hay panigona
ya ma''id mo ha bahul ta'u an gapuh namatiyan ta'uh nan hapitna ot
mumpabonyag ta'u.
27 Ot nan nangiyatayan Jesu Kristu hi bahul ta'u di gapunah nangibilan-
ganan dita'uh maphod an ma''id mo ha bahul ta'u ta niyappit ta'un hiya.
28 Ot hiya nan da'yun linala'i ya mahapul an pohpohdonyu nadan
ahawayu an umat hi pamhodyuh adolyu te nan tagun pohpohdonay
ahawana ya pohpohdonay adolna.
29 Te an namin di tagu ya pohpohdonday adolda te ipappapto'da. Ot
athidi damdama i Kristu an ipappapto' dita'un kimmulug i hiya
30 te dita'u nimpey ayna adol.
31 Ta hiya nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Nangahawa'e nan lala'i
ya taynana mo da amana i inana ta e middum hinan ahawana ta bokonda
mo duwa te ayda na'ohhan adol.
32 Hay ni'aligan tuwe ya nan niyatan Kristu hinadan kimmulug te
niddum ta'u mon hiya.
33 Ot da'yun himbabbale ya maphod on mumpopohhodan ayu ta da'yu'en
linala'i ya pohpohdonyu nadan ahawayu an umat nimpeh pamhodyuh
adolyu. Ya da'yu'e damdaman binabai ya mahapul an maphod di
punnomnomyuh nan ahawayu.

6

Hay Tugun Hinadan U''unga Ya Nadan A'ammodda
(Kolosi 3:20-21)

1 Da'yu'en u''unga ya hanat un'unudonyu nadan a'ammodyu te hinaey
maphod hi aton di mangun'unud i Jesus.
2 Te hay namanguluh tugun Apu Dios an waday gunggunan nadan
mangun'unud ya alyonay, Mumpada''ul ayuh nadan a'ammodyu
3 ta wan mapmaphod ayu ya madmadney pi'taguwanyuh tun luta.
4 Ya da'yu'e pibon a'ammodda ya ono'nongonyu ta adiyu namaag hi
hingal i dida ta adiyu pabungoton dida. Mu hay atonyu ya iyunnudyuh
nan tugun nan Ap'apu ta'u di panugunyu ya panitilogyun dida hi'on waday
atondah adi maphod.

Nan Niyatan Di Himbut Ya Nan Nambut
(Kolosi 3:22; 4:1)

5 Ya da'yu'e bon himbut ya maphod on na'na'unnud ayuh nadan ud him-
but i da'yu ta ihamadyun aton nan pohdonda an hay nomnomnomonyu
ya hi Kristuy mumpatamu i diye.
6 Ot maphod on ip'iphodyun muntamu an ta'on on ma''id hidi nan tagun
mumpatamu an manmannigo i da'yu te bokon hay tagu ya ammunay
pa'amlongonyu te ta'on on hi Kristu.
7 Ot ta'on on ayu himbut ya maphod on waday pamhodyuh nan tamuyu
te hidiyey pinhod Apu Dios.
8 Ya innila ta'un nan Ap'apu ta'u ya gunggunaanan namin nadan maphod
an inat di ohan tagu an ta'on on himbut onu bokon.
9 Ya da'yu'en waday himbutna ya atbohdiy atonyu an hanat mapmaphod
di pangatyuh nadan himbutyu. Ya idinongyun manattatakut i dida te
nomnomnomonyu an numpapaddung ayu te oha hi Kristu an wah ad

6:3 6:3 Hay Nakakan 20:12; Deuteronomy 5:16

abunyan an Ap'apuyu an ud baal i dita'un namin. Ya hay panigonan dita'un tataguna ya numpapaddung ta'un namin.

Hay A'at Nan Indat Apu Dios An Pumbaliw

10 Hay ma'udih itugun'un da'yu ya mahapul an idinol ta'uh nan Ap'apu ta'u ya nan ongal an abalinanan bumoddang i dita'u ta way aton di pangulug ta'un hiya an mihamad.
11 Ta usalon ta'un namin nadan indat Apu Dios an pumbaliw ta'u ta wan mabalin an hanggaon ta'u nadan dakol an pamalbalin Satanas i dita'u.
12 Te hay nahamad hi binuhul ta'u ya bokon nadan tatagu te nadan adi matigon a'ap'apun di dimunyu ya nadan ibbada an wah ad lagud ya hitun luta an dida nadan mummanmandal hinadan tataguh tun luta an paddungnay nahilngan di punnomnomda.
13 Ta hiya nan mahapul an usalon ta'un namin nadan indat Apu Dios an pumbaliw ta'u ta ta'on on dakol di pamalbalin Satanas i dita'u ya nanongnan waday abalinan ta'un mi'hangga i dida.
14 Ta umat ta'uh nan tindalu an nanongnan nundadaan an mi'gubat. Ta paddungnay ibalikis ta'u nan immannung an tudtudu. Ya hana'en panandi ta'uh pangulug ta'u ya hay pangatan ta'uh nadan nipto' an pangat an hituwe nan paddungnay gumo' an ilubung di tindalun e mi'gubat ta manandih palagpagda.
15 Ya hana'en paddungnay ihapatut ta'u ya nan naminhod ta'un e mangipa'innilah a'at nan maphod an pi'hayyupan ta'u i Apu Dios.
16 Ya ha ahan di ma'ahhapul an paddungnay ihapiyo ta'u ya nan nahamad an pangulug ta'u. Te hidiyey manandih nan pamalbalin Satanas an ay mundalang an gayang.
17 Ya ha'ey paddungnay ihelmet ta'u ya nan adi ta'u punduwaduwaan hinan e ta'u nihwangan ta wada i dita'u nan munnananong an pi'taguwan. Ya ha'ey paddungnay hinalung ta'u ya nan innila ta'un hapit Apu Dios an ipanomnom nan Espirituna.
18 Ot nomnomnomon ta'u ta danaen nibagay aton ta'u ya hanat adi ta'u higanan an dumasadasal. Ta kumpulnay ma'at ya hi Apu Dios di nanongnah pangibagaan ta'uh bumoddang i dita'u. Ya mahapul bon idasalan ta'un namin nadan ibba ta'un pinto' Apu Dios hi tataguna. Mu gahin di idinol ta'uh nan Espirituna ta hiyay mangitudduh aton ta'un mundasal.
19 Ya hanat idasalana' bahan ta wan idat Apu Dios di tulid'un manginaynayun an e mangipa'innilah nan tudtudu an agge ni' nipa'innila an hidiye nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
20 Mu gapu ituwen e' ipa'innila ya wahtuwa' an nibalud ta hiya nan hanat idasalana' ta wan wada nimpey tulid'un manginaynayun an mangat hinan ipa'at nan Ap'apu ta'u i ha"on.

Nan Dappuh Di Tudo' Paul
(Kolosi 4:7-8)

21 Ot hay honago' hi mangipa'innilah nadan na'na'at hitu i ha''on ya hi Tikikus. Hiya ya nahamad bon ibba ta'u te hiyay ohan na'na'unnud an baal nan Ap'apu ta'u.
22 Manu'eh honago' ni' hina ya ta wan ipa'innilanay a'atmihtu ta wan adi ayu minomnoman ituwen na'at i ha"on.
23 Ot hanat hi Apu Dios an hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di ukod an manginaynayun an mangipalinggop i da'yu ya mangipihamad hi pangulugyu ta nanongnan mumpopohhodan ayun namin.

24 Ya hanat nanongna nan homo' Apu Dios i dita'un nahamad di
pamhodnah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Nan Tudo' Paul Hinadan I Pilipay
(Philippians)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Paul ya hi Timothy an da'mi
nan baal Jesu Kristu. Hituwey tudo'min da'yu an i Pilipay an tatagun
Apu Dios an gapuh nangabulutanyu i Jesu Kristu hi nitaguwanyu ya
da'yun mangipangpangulun dida ya ta'on on da'yun bumoddang hinadan
mangipangpangulun dida.
2 Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios an
hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Dasal Paul Hinadan I Pilipay

3 Ongal di punhanaa' i Apu Dios hi'on nipanomnom ayun ha"on.
4 Ya hinan pangidasdasala' i da'yu ya nunhiglay amlong'u
5 te nihipun hi kimmuluganyu ya binanoddangana' i da'yuh nan e'
pangipa'innilaan hinadan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
6 Ya madinola' bo an hi Apu Dios an bimmoddang hinan eyu kimmulugan
ya inaynayunan bumoddang hi ihamhamadan di pangulugyu ta ingganah
tun pumbangngadan Jesu Kristu.
7 Manu'eh nanongnan athituy punnomnom'un da'yu ya innila' an ongal
di homo' Apu Dios i dita'un namin. Te da'yuy bimmanoddang nimpe i
ha"on hi e' timmanudtuduwan ya ta'on on hay e' nangita'dogan hinan
tudtudun Jesu Kristu. Ya ta'on on ad uwanin wahtuwa' hi baludan ya
nanongnay boddangyun ha"on.
8 Ya innilan Apu Dios an nunhigla ahan tayyay naminhod'un manigon
da'yu an gapuh nan ongal an pamhod'un da'yu an umat hi naminhod Kristu
i da'yu.
9 Ot hay dasal'u ya hanat umong'ongngal di pamhodyuh hinohhah ya ta
wan dumakdakkol di innilaonyuh nan a'at Apu Dios ta wan abalinanyu an
mangimatun hi nipto'
10 ta wan hanadan nipto' an pangat di atonyu. Ta hitun pumbangngadan
Kristu ya ma''id ha akhupanah nibahhawan ta'u.
11 Ya gapuh boddang Jesu Kristu i dita'un namin ya mipto' di aton ta'u
te hidiyey nahamad an pundayaw ta'un Apu Dios ya pangipabaktu ta'un
hiya.

Hay Numbalinan Nan Nibaludan Paul

12 Pohdo' an innilaonyun da'yun i'iba an tun ma'ma'at i ha''on ya maphod
di numbalinana te namaman nipa'innilah tatagu nan inat Jesu Kristu an
iphodan ta'u.
13 Te nadan guwalya ya nadan udum an tataguhtu ya innilada an
manu'eh nibaluda' ya gapuh nan e' pangitudtuduwan hinan inat Jesu
Kristu an iphodan ta'u.
14 Ya maphod bo ta gapuh nibaluda' ya dakol di nihamad di pangulugdah
nadan i'iba ta'un kimmulug ta ma''id ha takutdan e muntudtuduh nan hapit
Apu Dios.
15 Manu te immannung an wadaday udum an eda itudtuduy mipanggep i
Kristu mu gapuh amohda i ha''on. Mu wadada eh'ay udum an muntudtudu
an maphod di ninomnomda

16 te innilada an hay pangita'doga' hi tudtudun Kristuy linummuh
nibaluda'.
17 Mu nadan udum ya itudtududay mipanggep i Kristu an gapu ta
pinhoddan dida ahan di un'unudon di tatagu. Ya alyonda on ta middum
hi inomnoma' hitun pumpalpaligata' hitun baludan.
18 Mu ta'on on athidin adi maphod di nomnom di udum an e muntuddu
mu ta hi Kristu ahan di mitudtudu ya ammuna. Ot hiyah diyen
umipa'amlong i ha"on.

Ya immannung an inaynayun'un mun'am'amlong
19 te innila' an adi minaynayun di ibaluda' te nan pangidasadasalanyun
ha''on ya gapu ta nan Espiritu an wada i Jesu Kristu di bumoddang i ha''on.
20 Ya ha ahan di pinhod'u ya ta ihamad'u ya natulida' an mangat hinan
tamun niyukod i ha''on an namamah ad uwanin nibaluda'. Ta ta'on ona'
mipapate mu ta hi Kristu damdamay mipabaktu.
21 Te ha"on'e ya pohdo' an an namin di ato' ya hi Kristu di mipabaktu. Mu
alina'eh mateya' ya namaman mun'am'amlonga' te midduma' mo i hiya.
22 Mu alina'eh adiya' ni' mate ya maphod te mabalin an inaynayun'un
mangat hinan niyukod i ha''on an tamu'. Mu onha ha"on di mumpili ya
agge' innila hi'on udu'dul hi mateya' onu adiya' ni'.
23 Te mumpulpulloh danaen duwah nomnom'u. Hinuddum tee ya pohdo'
an mate te pohdo' an umeh awadan Kristu.
24 Mu gapu bo i da'yu ya pohdo' an adiya' ni' mate ta wan bumoddanga'
i da'yu.
25 Ta hiya nan hay punnomnom'u ya bokon ni' ad uwaniy ataya' ta
wan mabalin an umaliya' an middum i da'yu ta wan boddangan da'yu
hi ihamhamadan di pangulugyu ta wan minaynayun an waday amlongyu.
26 Te onha iyabulut Apu Dios an umaliya' hina ot innila' an ongal di
punhanaanyu i Jesu Kristu ya iyal'alanay pundayawyun hiya.

27 Mu ta'on on nganney ma'at i ha''on ya mahapul an un'unudonyu
nan tudtudun Kristu an iphodan ta'u. Ta umaliya' onu adiya' ya hiyah
diyen donglo' an nanongnan nahamad di na'ohhaanyun mangita'dog hi
pangulugyu i Jesu Kristu.
28 Ot hanat adi ayu tumakut hinadan humihiwon da'yu. Ta hidiyen
tulidyuy mangipa'innila an madusada mu da'yu'e ya ihwang da'yu i Apu
Dios ta mi'tagu ayun hiya.
29 Te inyabulut Apu Dios an kumulug ta'u mu inyabulutna bo an
munholholtap ta'u an gapu i hiya.
30 Ta hiyah nae nan ta'on on da'yu ya mapalpaligat ayu an umat hinan
tinigoyun napalpaligata' ya tee an dingngolyu an ingganah ad uwani ya
athidiy ma'ma'at i ha"on.

2

Hay Pumpada''ulan An Umat Hi Inat Kristu

1 Gapu ta nipa'amlong ayu hi nangabulutanyu i Jesu Kristu hi
nitaguwanyu ya nipadinol ayu mo an gapu ta nali'nayu nan pamhod Apu
Dios ya nali'nayu nan Espirituna an niddum hi nitaguwanyu ta mabalin
an mun'u'ullayan ayu ya munhimboboddang ayu
2 ot hanat ipatigoyuy pamhodyuh hinohha ta mun'u'unnudan ayu ta
namamay ipa'amlonga' an gapu i da'yu.

3 Ta wan an namin di atonyu ya bokon hay adolyu ya ammunay
nomnomnomonyu onu hay ipabaktuwanyuy gumalat hi pangatanyu. Te
hay maphod ya ibilangyu an udu'dul nadan ibbayu mu da'yu.
4 Ya hanat nomnomnomonyuy iphodan nadan ibbayu ta bokon hay
iphodanyu ya abuh di nomnomnomonyu.
5 Ta umat hinan inat Kristu
6 an ta'on on hiya ya Dios ya aggena ninomnom an munnanong i diyen
sa'adna
7 te tinaynanah diyen anabaktuna ta numbalin hi tagun umat i dita'u ot
ibilangnay adolnah baal.
8 Ta impada''ulnay niyatana ta inun'unudna nan pinhod Apu Dios hi ma'at
an ta'on on nan ena nipata'an hinan krus ot hidiy atayana.
9 Ta hiya mo bo nan impabaktun Apu Dios ta hiya moy na'abbaktuh an
namin.
10 Ta an namin nadan wah ad abunyan ya ta'on on nadan wahtun luta ya
ad dalom ya hi Jesus di ipabaktuda.
11 Ya an namin di tatagu ya ibagada an immannung an hi Jesu Kristu ya
Ap'apu ta hiya nan madayaw hi Ama ta'u an hi Apu Dios.*

Hay Adi Umenglayan An Mangun'unud I Apu Dios

12 Da'yun i'iba, hidin awada' hina ya inun'unudyu nadan nituddu i da'yu
mu hanat iyal'alanay pangun'unudyuh ad uwanin nidawwiya' i da'yu. Ta
ha ahan di itakut ta'u ya nan e ta'u pangatan hi adi maphod. Ta way aton
ta'un manginaynayun an mangun'unud i Apu Dios ta wan mi'tagu ta'un
hiyah munnananong.
13 Ot hi Apu Dios di bumoddang i dita'u ta wan abalinan ta'un mangat
hinadan pohdonan ma'at.
14 Ya mahapul an an namin di aton ta'u ya adi ta'u udman hi ngodo ya
adi ta'u mi'hannu
15 ta ma''id ha aton di tatagun mamihul i dita'u. Te dita'un nibilang
hi imbabalen Apu Dios ya mahapul an ma''id ha aton ta'uh adi maphod.
Ta dita'uy ay dilag hinadan tatagu an adi maphod di pangatda ya
punnomnomda.
16 Ta e ta'u ipa'innila nan hapit Apu Dios i dida. Ta wan hitun
pumbangngadan Kristu ya nunhiglay pun'amlonga' an gapun da'yu te
da'yuy atigana an waday hilbin di nanganu'anusa' an nuntamu.
17 Ot ta'on on alinah patayona' hi ad uwani ya mun'am'amlonga' an
mangihulug hi nitaguwa' ta middum hinan pangulugyu an paddungnay
i'nongyu i Apu Dios.
18 Ot alina'eh athidiy ma'at ya mi'yam'amlong ayu damdama i ha''on.

Hay A'at Di Punnomnom Paul Hinadan Ibbanan Kimmulug

19 Nomnomnomo' an iyabulut'en Apu Jesus ya agagga ya honago' hinah
Timothy ta panginnilaa' hinan ma'ma'at i da'yuhna. Ot innila' an gapuh
nan panginnilaa' hinan a'atyu ya namamay e' umamlongan.
20 Te hiya han nunhiglay punnomnomnan da'yu an umat hi punnom-
nom'un da'yu.
21 Te hanada'en udum hitu ya ha ahan di iphodanday nonomnomonda
an bokon nan ipatamun Jesu Kristu i dida.

---

* **2:11 2:11** Hay alyon di udum an kimmulug ya hidiyey ohah nadan kantan nadan namangulun kimmulug an wadah nan Pilipay 2:6-11; Isaiah 45:23; Roma 14:11.

22 Mu hi Timothy ya innilayuy amaphod di pangatna te hi immanuyyu-
gananmi an e nangipa'in'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya
ay ami hin'ama an numbinnoddang ami.
23 Ot hiya nan hay ninomnom'u ya hiyay honago' i da'yu mu ta indani
ni' ta innilao' di ma'at i ha''on.
24 Mu madinola' an iyabulut nan Ap'apu ta'uy lumah'una' hitun baludan
ta wan mabalin an agagga ya umaliya' hina ta tigon da'yu.
25 Maphod ta hinnagyu tun iba ta'un hi Epaproditus ta immalin
namoddang i ha''on. Ot hiya peman di nun'ibba' an nuntamuh nan
ipatamun Kristu. Mu ten ad uwani ya mahapul an pumbangngado' hina
26 te umiyahup an manigon da'yu an namamah din nanginnilaana an
dingngolyuy nundogohana.
27 Ya immannung peman an na'allotan han dinggohna ta abuh ni' di
atena. Mu maphod ta himmo' Apu Dios ta pinumhod ta ta'on on ha"on ya
nihwanga' hi e' umukayungan i diyen e'ot ma'at i hiya.
28 Ta hiya nan umaptuwa' hi ena ibangngadan hina ta wan mipa'amlong
ayu hi paniganyun hiya ya ta wan adiya' damdama minonomnoman i
da'yu.
29 Ot maphod on wa'et dimmatong hina ya apngaonyu ya ibilangyuh
nahamad an hi ibba ta'u an gapuh kimmulugan ta'uh nan Ap'apu ta'u. Ya
hanat apngaonyun namin nadan umat i hiya.
30 Te hi Epaproditus ya unhaot natehtu an gapuh ena pamoddangan i
ha"on hinan tamun Kristu ta hiya eh'ay namoddang i ha"on te ma"id ayuhtu
an mamoddang i ha"on.

3

Hay Adi Pangidinolan Paul Hinan Amaphodna

1 Hay ibaga' i da'yun i'iba ya hanat mun'am'amlong ta'u an gapuh
nidduman ta'u i Jesu Kristu an Ap'apu ta'u. Ot adi' higanan an ta'on on
ipanidwa' an mangitudo' i datuwe i da'yu te iphodanyu.
2 Ta mahapul an halipodpodon ta'u ta adi dita'u baliyan hinadan
mumpunlayah an mangalih mahapul an makugitday linala'i ya ahi
mabalin an middumda i Apu Dios.
3 Te bokon hay nakugitan di ohan taguy atigana an tagun Apu Dios te
hay atigana ya nan pundayawna i Apu Dios an gapuh nan boddang nan
Espirituna. Ya nadan mangipabaktu i Jesu Kristu di immannung an tatagun
Apu Dios te hiya ya abuh di pundinolanda an bokon nan e pumpakugitan.
4 Onha nan e pumpakugitan onu nan e pangun'unudan hinan lilihyon di
lummuh pangabulutan Apu Dios i dita'u ot wan ha''on ahan di inabulutna
te nadney nangihamada' an nangun'unud i dadiye.
5 Te ha''on di oha an holag di Judyu an nalpuh nan tinanud Benjamin. Ya
hidin mi'awaluh algoh niyayyama' ya impakugita'. Ya inhamad'un inunud
nadan pangatmin Judyu te ha''on di ohan Paliseu.
6 Ya nunhiglay nangita'dog'u i diyen inunud'u ta hiya nan handi ya
nunhiglay namalpaligat'uh nadan kimmulug i Kristu. Ta inun'unud'u an
ma"id ha imbahho' hinadan tugun Moses.
7 Mu an namin dadiyen ina'inat'u an imbilang'uh maphod an pangat ya
ma"id ha hilbina an gapuh nanginnilaa' i Kristu.
8 Te ad uwani ya imbilang'u nimpen namin dadiyen inunud'uh ma"id ha
hilbida te hay nabalol i ha"on hi ad uwani ya hay e' panginnilaan hinan

a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Te hiya an ma''aphod an ma''id ha nipaddunganay pinhod'uh un'unudo'.
9 Ta ad uwani ya adi' mo idinol hinan e' pangun'unudan hinadan tugun Moses di pangibilangan Apu Dios i ha''on hi maphod. Manu'eh imbilanga' hi maphod i Apu Dios ya gapuh nidduman Jesu Kristuh nan nitaguwa'.
10 Ta hiya nan ongal di naminhod'un manginnilah nan a'at Kristu ya nan ongal an abalinana te hiya ya nate ot mamahuwan. Ya pohdo' bon miyunnudan di a'at'uh nan a'atna ta ta'on on munholholtapa' ya mateya' an umat hinan na'at i hiya mu ta wan mabaliwan di a'at'u ta aya' ni'yate i Kristu.
11 Ta wan mabalin an mahuwana' pibon Apu Dios hi udum hi algo ta mi'taguwa' i hiyah inggana.

Hay A'at Di Pangulug Paul

12 Adi' alyon hi an namin danaen inuhuh'un maphod an pangat ya wadan ha''on. Mu hiyay pohdo' hi mawadan ha''on ta hiya nan ipatna' an namin di abalina' an mangat hinan pohdon Jesu Kristu ta wan lo'tat ya mipaphod di a'at'u te hiyay gapunah namto'anan ha''on.
13 Innilayun i'iba an adi ni' maphod an namin di a'at'u. Mu hay ato' ya linglingo' mo handidan ina'inat'u ta wan iyohha' di punnomnom'uh nadan pohdon Kristu hi ato' hi ad uwani.
14 Ta datuwey inaynayun'un ihamad an aton ta way ato' an midattan hinan gagamgama' an gungguna an nan e pi'taguwan i Apu Dios hi munnananong an gapuh nan inat Jesu Kristu.
15 Ot maphodot on an namin ta'un nahamad di pangulugna ya athidiy punnomnom ta'u. Mu alina'eh on wada i da'yu ha nat'on di punnomnomna an adi miyunnudan i datuwe ya maphod on hi Apu Dios di bumoddang i hiya ta wan ma'awatana.
16 Mu ha ahan di ma'ahhapul hi aton ta'u ya inaynayun ta'un mangunud hinan na'innilaan ta'un pohdon Jesu Kristu hi aton ta'u.
17 Ot da'yun i'iba, maphod on athituy punnomnom ta'un namin ta umat ta'uh nadan udum an na'na'unnud i Kristu.
18 Imbagabaga' i da'yu an nihipun hidin hopapna ya ten ad uwani ya lumuwaa' mahan an mangipanomnom bo i da'yu ta wan adiyu iyunnudan hinadan dakol an mangalih unudondah Kristu mu onnot on layahda. Te nan at'atonday mangipa'innila an ma''id ha hilbin din natayan Kristu i dida.
19 Te hay un'unudondah ay diosda ya nadan pohpohdon di adolda. Ya ilattuwagda nadan ababain an ato'atonda. Ya hay minonomnom i dida ya hanadan magamgaman an wahtun luta ya abuh. Ta hiya nan hay umudi ya hi impilnuy umayanda.
20 Ot hanat adi athidiy a'at ta'u te hay awadan nan nahamad an punhituwan ta'u ya hi ad abunyan. Ya hidiy alpuwan nan hahaddon ta'un umalin Managu i dita'u an hiya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
21 Te hiya an ongal di abalinanan mangipanuh hi an namin ya abalinanan pumbalinon tun nakapuy an adol ta'uh maphod an umat hinan adolna.

4

1 Mahapul an ihamad ta'uy pangulug ta'un Jesu Kristu ta ma''id ha punduwaduwaan ta'u. Ya da'yun i'iba ya umipa'amlong ayu i ha''on te matigoh nan pangulugyu an waday hilbin di nablaya'.
Ya nunhigla ahan di naminhod'un manigo i da'yu te nadne tayyay agge' nanigan i da'yu.

Hay Intugun Paul Hi Aton Nadan I Pilipay

2 Da'yu'e Yudia i Sintike ya hanat donglonyu bahan tun ibaga' ta
mun'unnudan ayu te hinagi ayu an gapuh nidduman Jesu Kristu hi
nitaguwanyu.
3 Ya ibaga' bo i he''a an nahamad an hi ibba'* ta bumoddang'ah e
pun'unnudanan danaen i'iba ta'un binabai. Te ongal di imboddangdah din
hopapnah emi nangipa'in'innilaan hinan iphodan ta'u an inat Jesu Kristu
an didan namin i da Klemente ya nadan udum an ni'tamutamu i da'mi.
Ta'on hi adi' ngadanon dida ot innila' an impitudo' Apu Dios di ngadandah
nan liblun nitud'an di ngadan nadan mi'tagun hiyah munnananong.
4 Ot dita'un kimmulug ya mahapul an nanongnan mun'am'amlong ta'u te
waday niyatan ta'uh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ot ipidwa' bon ibaga
an hanat mun'am'amlong ta'u.
5 Ya mahapul an mipatigoy ule ta'uh tatagu te adi madne ya umali nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
6 Ya ta'on on nganney ma'ma'at i dita'u ya hanat adi ta'u minomnoman
mu on ta'uot idasal i Apu Dios nadan inomnoman ta'u ya mahapul an
munhana ta'u i hiya.
7 Athidi'ey pangat ta'u ya hi Apu Dios an alpuwan di linggop ya
palinggoponay li'na ta'u ya nomnom ta'u ta adi hi kittang on naha'ul ta'u
an gapuh nan nidduman ta'u i Jesu Kristu.
8 Ya hay itugun'u bo i da'yu ya hanat hay nanongnah nomnomnomonyu
ya nadan immannung ya maphod ya nipto' ya nadan umipa'amlong an
pangat.
9 Ya an namin nan inadalyun ha''on an umat hinan tugun an dingngod-
ingngolyu ya nadan tinannigoyun ina'inat'u ya hanat dadiyey ipa'inghayun
aton hinan nitaguwanyu. Ot hi Apu Dios an alpuwan di linggop di
nanongnan bumoddang i da'yu.

Hay Nunnomnoman Nadan I Pilipay I Paul

10 Nunhiglay e' pun'amlongan hinan Ap'apu ta'u hi nunnomnomanyu i
ha''on an ta'on on nadne ot ahiyu ipa'ali nan iboddangyu i ha''on. Innila'
an nomnomnomona' i da'yu mu ningamut an nidawwiy awadanyu.
11 Ya adiya' munlili an ta'on on kulang di mahapul'u te nundadaana' an
mangabulut hi kumpulnan pohdon Apu Dios hi ma'at i ha''on.
12 Te pinatna' di a''idna ya pinatna' boy awawadana. Ot ta'on on nganney
ma'at i ha''on hi ad uwanin atagu' ya wada damdamay amlong'u an ta'on
on alinah kumulang di mahapul'u onu wadan namin ya hiyah diyen adiya'
minomnoman.
13 Te innila' an ta'on on nganney ma'at ya abalina' te wadah Kristu an
bumoddang i ha''on.
14 Ya maphod ta banoddangana' i da'yuh tudan punligata'.
15 Da'yun i'iba an kimmulug an i Pilipay ya innilayu an da'yu ya abuh
han bimmoddang tuwali i ha''on hidin hopapna hi e' nangipa'in'innilaan
hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Ya hidin nanayna' hi ad Masedonia
ya ma''id ha udum hi namoddang i ha''on te da'yu ya abuh.
16 Ya ta'on on hidin awada' hi ad Tesalonika hidih ad Masedonia ya
impiyapiyaliyuy mahapul'u.

---

* **4:3 4:3** Hituwen nahamad an hi ibbana ya hay alyon di udum ya hi Sysigus te hay ibalinan nan ngadana ya nahamad an hi ibba.

17 Mu bokon hanadan iboddangyuy pun'am'amlonga' ya abuh te ha ahan
di umipa'amlong i ha"on ya hay e pangdatan Apu Dios hi gunggunayu an
gapuh nan bumanoddanganyu.
18 Ot nan pihhun impiyaliyu i Epaproditus ya indatna peman eh'a
tuwalin ha''on. Ot ad uwani ya wadan namin di mahapul'u te nahuluk
nan impadonyu. Hinaen indatyun ha''on ya paddungnay hi Apu Dios di
nangidawatanyu ta ta'on on hiya ya mun'am'amlong i naen inatyu.
19 Ot hanat hi Apu Dios an ongal di kinadangyanay mangdat damdamah
nadan mahapulyu an gapuh nan niyatan ta'u i Jesu Kristu.
20 Ya hanat hi Apu Dios an hi Ama ta'uy nanongnah dayawon ta'un namin
hi inggana. Amen.
21 Pohdo' bo an ipa'innilayuh nadan i'iba ta'un kimmulug i Kristu hina
an nomnomnomon da'yun namin i ha''on. Ya atbohdih nadan i'iba ta'uhtu
an alyonday nomnomnomon da'yu i dida.
22 Ya an namin nadan tatagun Apu Dios hitun ad Roma an namamah
nadan mumpuntamuh nan balen di patul ya nomnomnomon da'yu
damdaman dida.
23 Ot hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun i
da'yun namin.

Nan Tudo' Paul Hinadan I Kolosi
(Colossians)

1 Ha"on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi apostoles Jesu Kristu an e
mangipa'innilah nan a'atna ya hi ibba ta'un hi Timothy
2 ya muntudo' amin da'yu an na'na'unnud an kimmulug i Jesu Kristu
hinah ad Kolosi.
Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios an hi
Ama ta'u.

Hay Nangidasalan Paul Hinadan Kimmulug Hi Ad Kolosi
(Epesus 1:7,13; 1 Tesalonika 2:12)

3 An namin di pangidasalanmin da'yu on munhana amin Apu Dios an hi
Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
4 te dingngolmiy a'at di pangulugyun Jesu Kristu ya nan a'at di
pamhodyuh nadan ibba ta'un kimmulug i Apu Dios.
5 Ya innila' an manu'eh nahamad di pangulugyu ya pamhodyu ya gapuh
nan gagamgaman ta'un wahdih ad abunyan an ih'ihhod Apu Dios i dita'u te
dingngolyu mo nan immannung an tudtudu an hidiye nan inat Jesu Kristu
an iphodan ta'u.
6 Ta hiya nan nihipun hidin na'awatanyu an immannung nan homo' Apu
Dios ya mun'a'udman ayu ya maphod di pangatyu. Mu bokon da'yu ya
abuh di na'atan datuwe te tuwen miwakat nan tudtudu an mipanggep i
Jesu Kristu hi abobbobleh tun luta.
7 Ya maphod ta hi ibba ta'un hi Epapras an na'na'unnud an baal Kristu di
nuntudtudu i da'yu. Ot maphod ta ta'on on agge ami immalihna ya hiyay
immalin nuntudtudu i da'yu.
8 Ya hiya boy nangipa'innilan da'mih nan a'at di pamhodyuh ibbayu an
nalpuh nan Espiritun Apu Dios.
9 Ta hiya nan nihipun i diyen nangngolanmi i naen a'at di pangulugyu
ya idasadasalan da'yu ta wan madduman di pun'awatyuh nan tudtudu an
malpuh nan Espiritun Apu Dios ta wan mabalin an innilaonyun namin
nadan pohdona.
10 Athinay dasalmi ta way atonyun mangipa'amlong i Apu Dios ta
dakolday maboddangan hinan maphod an pangatyu. Ya ma'ud'udman di
abalinanyun mangat hinan pohdon Apu Dios.
11 Ya idasadasalmi bo ta boddangan da'yu i Apu Dios an ongal di
abalinana ta wan abalinanyu an mangitpol hi ligat. Ta ta'on on nganneh
diyen dumatong an punligatanyu ya anusanyu ya nanongnan waday
amlongyu
12 ta munhana ayu i Ama ta'un hi Apu Dios hinan ena nangibilangan
i dita'u ta wan mabalin an midattan ta'uh nadan ipaboltanah nadan
imbabalena an wadah nan ma'pattal an pun'ap'apuwana.
13 Te inihwang dita'uh nan abalinan nan ap'apun nadan wahnan
munhihillong ta middum ta'u mo nimpeh nan pun'ap'apuwan nan
pa'appohpohdonan Imbabalena
14 an gapuh nangiyatayanah bahul ta'u ta mabalin mohpen mapakawan
ta'u.

Hay Tamun Jesus

15 Hanan a'at Kristu ya ipa'innilanay a'at Apu Dios an adi matigo. Te hi
Jesu Kristu ya wada tuwalih din ma"id ni' ha nalmu. Ta hiya nan hiyay
na'abbaktu hi an namin an nalmu.
16 Te hiyay nunlumuwon Apu Dios hi an namin an wah ad lagud ya hitun
luta an ta'on on nadan adi matigon waday abalinanda. Ot iyukod Apu Dios
i hiyan namin nadan limmuna.

17 Hiya ya wada nimpe tuwali ot ahi mawadan namin nadan nalmu ya
gapu i hiya ya waday panuh datuwen namin an nalmu.
18 Te hiyay paddungnay ulu ya dita'un kimmulug di paddungnay adolna
ta hiyay ukod i dita'un namin. Te hiya an Imbabalen Apu Dios di nalpuwan
nan balun itaguwan ta'u te namahuwan ta mabalin bon mamahuwandah
udum hi algo nadan tataguna. Ta hidiyey panginnilaan ta'u an hiyay
na'abbaktuh an naminamin.
19 Te pinhod Apu Dios an an namin nan a'atna ya wadah nan Imbabalena.
20 Ya pohdon bon Apu Dios an an namin di limmuna an wah ad lagud ya
hitun luta ya mibangngadda i hiya. Ta hiya nan inyabulutnan mateh Jesu
Kristuh nan krus an gapuh bahul ta'u ta wan mihayyup ta'un hiya.

21 Te handi'e ni' ya nihiwwe ta'u i Apu Dios an gapuh nadan adi maphod
an punnomnom ta'u ya pangat ta'u.
22 Mu maphod ta ad uwani ya inabulut dita'un mihayyup i hiya ta
mibilang ta'u moh tataguna an gapuh nangiyatayan Kristu hi bahul ta'u.
Ta hay panigon mon Apu Dios i dita'u ya maphod ta'u an ma''id ha bahul
ta'u
23 hi'on inaynayun ta'un mangunud hinan kinulug ta'u ta mihamad di
pangulug ta'u ta wan adi hi kittang on nihapitan ta'u. Ta ammuna nan
dingngol ta'un inat Jesu Kristu an iphodan ta'u di un'unudon ta'u. Te hinaen
nitudtudun dita'u ya hiya damdama nan e mitudtuduh atagutaguh tun luta.
Ya teen ha''on an hi Paul di ohan e mangitudtudu i danae.

Hay E Pangatan Hinan Tamun Apu Dios
(Epesus 3:1-13)

24 Ad uwani tee ya mun'am'amlonga' an ta'on on mapalpaligata' an gapuh
nuntudtuduwa' hi iphodanyu. Te nan apalpaligata' ya aya' ni'laggat hinan
nunligligatan Kristu an gapu i dita'un namin an kimmulug an ma'alih
adolna.
25 Ya ha''on di ohan pinto' Apu Dios hi bumoddang hinadan kimmulug
ta hiya nan ihamhamad'un e itudtudu nan hapit Apu Dios hinadan tatagu
an namama i da'yun bokon Judyu.
26 Ta wan dita'un pinto' Apu Dios hi tataguna ya innilaon ta'uh ad uwani
nan aggena impa'innilah nadan tataguh din nadne.
27 Te hi Apu Dios ya ninonomnomna tuwalin ad uwaniy
pangipa'innilaanah nadan ma''aphod an mipa'innila ta ta'on on da'yun
bokon Judyu ya mabalin an abulutonyuh Jesu Kristu hi nitaguwanyu. Ta
hiya nan madinol ayu an udum hi algo ya mi'laggat ayuh tun ipabaktuwan
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

28 Te hay emi ipa'pa'innilah nadan tatagu ya nan inat Jesu Kristu an
iphodan ta'u an atonmiy abalinanmin mangitudtudu ta wan innilaonda
ta wan mihamad di pangulug di hinohhan dita'u i Kristu.
29 Ya ta'on on naligat hituwen tamu' mu anusa' ot hi Jesu Kristu di
nanongnah bumoddang i ha''on.

2

1 Pohdo' bo an ipa'innila i da'yun i'iba an adi' higanan an mangidasadasal
i da'yu ya nadan i Laodisea ya ta'on on nadan udum an agge nanigo i ha"on.
2 Te pohdo' an minaynayun di amlongyu ta mihamad di pun-
hina'aggiyanyu an mipatigoy pun'u'unnudananyu an gapuh pamhodyuh
hinohha. Ya ta wan innilaonyun namin nan a'at Kristu an agge
impa'innilan Apu Dios hidin hopapna.
3 Te hi Kristu di bumoddang i dita'u ta mabalin an mipto' di pangawat
ta'uh nadan mituddu te hiya ya ammunay mabalin an mangipa'innila hi
an namin an a'at Apu Dios.
4 Ibaga' danae i da'yu ta ta'on on wadaday umalih udum an muntuddu
ta ay immannung di al'alyonda ya adi ayu mabaliyan te nibahho nan
itudtududa.
5 Ot ta'on ona' ma"id hina mu aya' damdama wahna te nonomnomon
da'yu. Ya ongal di pun'amlonga' hinan maphod an punhina'aggiyanyu ya
hay anahamad di pangulugyu i Kristu.

Hi Kristu Ya Ammunay Mangipaphod Hi Nomnom Di Tagu
(Epesus 2:1-6,15; 3:17; 4:15-16; 1 Peter 3:22)

6 Da'yun nangabulut i Jesu Kristu hi nitaguwanyu ya hanat inaynayun-
yun mangun'unud i hiya.
7 Ta paddungnay lumamut ayun hiya ta wan mihamad di pangulugyu an
miyunnudan hinadan nituddun da'yu. Ya hanat nanongnan munhana ayu
i Apu Dios.
8 Ya halipodpodonyu ta ma"id ha gumalat hi punduwaduwaanyuh nan
kinulugyu. Te wadada nimpey umalin muntudtuduh langkak an tudtudu
an malpuh la'ing di tagu. Manu te nala'ingdan humapit ta ay hanan
immannung di pun'awatda mu onnot on nibahho te bokon hi Kristu di
nalpuwan diyen itudtududa te nalpuh nan adi matigon taktan di tatagu.
9 Mu hay immannung ya hi Kristu an numbalin hi taguy awadan an
namin nan abalinan Apu Dios.
10 Ta hiya nan ma"id ha udum hi e ta'u hapulon te hi Kristu an nidduman
ta'u ya nabakbaktu mu nadan adi matigon taktan di tatagu.
11 Dita'un kimmulug i Kristu ya paddungnay nakugit ta'u mu bokon hay
taguy nangat te hi Kristu an nangaan hinadan adi maphod an pangat ta'u.
12 Te dadiyen adi maphod an pangat ta'u ya ay ni'lubu' i Kristu hidin
natayana an nipatigoh din numpabonyagan ta'u. Ta nahukkatan moh
maphod di pangat ta'u an ay ta'u ni'mahu i hiya an gapuh namatiyan ta'uh
nan abalinan Apu Dios an nummahu i Jesus hidin natayana.
13 Ot namama i da'yun bokon Judyu an hidin hopapna ya ay ayu nate
te ma"id ha niyatanyu i Apu Dios an gapuh bahulyu. Mu maphod ta ad
uwani ya mabalin mohpen mi'tagu ayun Apu Dios te pinakawanan namin
di bahul ta'u an gapu i Kristu.
14 Te inyatenay bahul ta'u ta adi ta'u mo madusa an ta'on on agge ta'u
inunud nan tugun Moses. Ya pinogpogna nan e ta'u pangididinlan hinan
tugun Moses. Te na'innila an nan tugun ya on hay e ta'u adusaan di
ipa'innilana ya abuh.
15 Ya gapuh namahuwan Kristu ya hidiyey nangabakanah nadan
didimunyu ya nadan ap'apuda ya na'innilaan nadan tataguy
nangabakanan dida.
16 Ta hiya nan halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan hinadan tatagun
mangalih mahapul an un'unudonyu nadan dakol an paniyawonda an umat

hinadan makan ya ma'inum. Ya nan alyonday mahapul an ngilinon nan
ngilin di nakayangan nan bulan ya nan Habadun tungo.
17 Te danaen nitugun ya paddungnay la'latun nan tudtudun Jesu Kristu.
Mu ad uwanin wadah Kristu ya hiya moy ma'unud.
18 Ya hanat adiyu dongdonglon nadan tatagun mangalih udu'dulda te
ay hanan immannung an mumpada"ulda te dakol di paniyawonda ya
dayawonda nadan anghel. Ya dakol boy ibagadah nipatigo i dida ta hidiyey
ipa'anhandan itudtudu. Mu hay immannung ya mumbaktuda te hanadan
malpuh nomnomday itudtududa.
19 Ta nihi"anda i Kristu te bokon hiyay pundinolanda. Mu dita'u'en
mundinol i Kristu ya hiyay paddungnay ulu ta'u ya dita'u nadan paddung-
nay agimangnun di adolna. Te hiyay mangdon i dita'u ya hiyay mangidat
hinadan mahapul ta'uh umong'ongngalan di pangulug ta'u.

Hay A'at Nan Ni'yate Ya Ni'bangon I Kristu

20 Dita'un kimmulug i Kristu ya ay ta'u ni'yaten hiyah din natayana ta
bokon mo nan adi matigon taktan di tataguy mun'ap'apun dita'u. Mu
tanganu on nanongna damdaman wa'e on iyun'unnudyuh nadan aton di
tatagun agge kimmulug
21 an umat hinadan dakol an paniyawonda?
22 Danae'en paniyawonda ya inyuldin di tatagu. Te hanada'en makan ya
winadan Apu Dios ta anon.
23 Ot hanada'en tatagun mangunud i dadiyen ibagada ya manu te ay
nahamad di pangulugda i Apu Dios ta mapemanandah ana'na'unnudda ya
mumpada''ulda te ta'on on maligligatandan mangunud ya anusanda. Mu
ta'on on unudonda dadiye ya ma"id ha hilbina te adi abalinan dadiyen
un'unudonda an bumoddang i dida ta wan idinongdan mangat hinadan
adi maphod an pohpohdon di adolda.

3

Hay A'at Nan Balun Itaguwan
(Epesus 2:6; 4:1-4,29,32; 4:13,17,22-25,31; 5:5,6,19-20; 1 Peter 5:1)

1 Hidin namahuwan hi Jesu Kristu ya paddungnay ni'bangon ta'u i hiya
ta hiya nan hay maphod hi gamgaman ta'un kimmulug ya hay pangatan
ta'uh nadan pohdon Jesu Kristu an Ap'apu ta'uh ad abunyan.
2 Ta bokon mo nadan gamgaman di tataguh tun lutay nomnomnomon
ta'u ta hanadaot an miyunnudan hinan pohdon Kristu.
3 Hanan nitaguwan ta'u ni' ya paddungnay nate mu ad uwani ya
nahukkatan hinan balun pi'taguwan ta'u i Kristu ya i Apu Dios an agge
ni' na'innilaan di tataguh tun lutay a'atna.
4 Mu hitun pumbangngadan Jesu Kristu an hiya nan alpuwan di balun
itaguwan ta'u ya ahi ma'attigoy e ta'u idduman i hiya hitun ipabaktuwana.
5 Ta hiya nan mahapul an idinong ta'un namin nadan adi maphod an
impa'inghan di tataguh tun luta an umat hi pangilo'an hi bokon ahawa
ya hay punnomnoman hinadan nagaga"ihon pangat. Ya hanat adiyu
gamgaman an mawadan namin di pohdonyu te atonyu'ehdi ya dadiyey
mumbalin hi diosyu.
6 Te danaen pangat di mangipabungot i Apu Dios ta hiya nan dusaona
nadan mangmangngat i danae.
7 Athidiy a'atyu ni' hidin agge ayu kimmulug
8 mu ad uwanin kimmulug ayu ya mahapul an idinongyun namin nadan
adi maphod an pangat an umat hi humihiwawanyuh ibbayu. Ya hanat adi

hi kittang on bimmungot ayu ya adi ayu munnomnom hi adi maphod hi
atonyuh ibbayu ya adiyu e tanumbu'on dida ya hanat adiyu ibaga nadan
paniyon mibaga.
9 Ya hanat adi ayu munhinlalayah te indinongyu mo tuwali dadiyen
impa'ingyun adi maphod an pangat.
10 Te ad uwani ya nahukkatan moh baluy punnomnom ta'u. Ya hi Apu
Dios di manginaynayun an mangipaphod hi pangat ta'u ta lo'tat ya hiyay
padungon ta'u te pa''innilaon ta'uy a'atna.
11 Ta mabalin an ta'on on da'yun bokon Judyu ya mi'hayyup ayun da'min
Judyu an ta'on on nakugit ami ya agge ayu. Ya mabalin bon mi'hayyup
nadan kakadangyan hinadan nun'awotwot ya nadan numpun'adal hi-
nadan agge. Te hi Kristu an na'abbaktu di niddum i dita'un namin.
12 Ot dita'un pinto' Apu Dios hi tataguna an pohpohdona ya mahapul an
innilaon ta'uy aton ta'un mammo' hi ibba ta'u ya mangipatigoh ule ta'u ya
pumpada''ulan ta'u ya pangitpol ta'uh nganeh diye.
13 Ya atbohdin anusan ta'u nadan ibba ta'u an nat'on di pangatda. Ya
pakawanon ta'uy numbahulan di hinohha i dita'u. Mu hay aton ta'un
mamakawan ya iyunnud ta'uh nan inat Jesus an namakawan hi bahul
ta'u.
14 Ya ha ahan di ma'ahhapul ya nan pumpopohhodanan ta'u te hidiyen
pamhod ta'uy almuwan di an namin an nahamad an punhina'aggiyan.
15 Ya hanat hi Kristuy pundinolan ta'uh bumoddang i dita'u ta wan
minaynayun an maphod di punnomnom ta'uh ibba ta'u. Te hinaey
gapunah namto'an Apu Dios hi hinohhan dita'u ta mun'oh'ohha ta'u. Ya
hanat nanongnan munhana ta'u i Apu Dios hinadan at'attonah nitaguwan
ta'u.
16 Ya mahapul bon hanadan tudtudun Kristu an ongal di iboddangnan
dita'uy pun'onanon ta'uh nomnom ta'u ta wan miyunnudan dadiyen nipto'
an punnomnom di aton ta'un munhintutuddu ya munhintutugun. Ya
maphod on ikankanta ta'uy pundayaw ta'u ya punhanaan ta'u i Apu Dios.
17 Ya halipodpodon ta'un namin di aton ta'u ya hapiton ta'u ta
panginnilaan di tatagu an hi Jesu Kristu an Ap'apu ta'uy un'unudon ta'u.
Ya innaynayun ta'un munhana i Ama ta'un hi Apu Dios an gapuh nan inat
Jesu Kristu an iphodan ta'u.

Hay Tugun Hinadan Waday Ahawana Ya Hinadan U''unga
(Epesus 5:22; 6:1-4; 1 Peter 3:1-7)

18 Da'yu'en nun'alahin an binabai ya maphod on mumpada''ul ayuh
nadan ahawayu te hidiyey maphod an aton di kimmulug hinan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu.
19 Ya da'yu'e damdaman nun'alahin an linala'i ya hanat ipatigoyuy
pamhodyuh nadan ahawayu ta adiyu aboholan dida.
20 Ya da'yu'en u''unga ya adiyu ngohayon nadan a'ammodyu te hidiyey
umipa'amlong i Apu Dios.
21 Ya da'yu'en a'ammod ya hanat adiyu namaag hi hingal hinadan
imbabaleyu ta adida madismaya an mangat hi maphod.

Hay Tugun Hinadan Himbut
(Epesus 6:5-9; 1 Peter 2:18)

22 Da'yu'en himbut ya mahapul an un'unudonyuy ibagan nadan ud
himbut i da'yu an ta'on on ma''idda an manmannigon da'yu te bokon
dida ya abuh di pangipatiganyuh maphod ta wan pohpohdon da'yu. Mu

inomnomyu an dadiyen atonyu ya gapuh naminhodyu an midayaw hi Apu Dios.
23 Ya an namin di atonyu ya hanat ip'iphodyu an paddungnay hi Apu Dios di pangatanyu an bokon hay tatagu ya abuh.
24 Te innilayun waday gunggunayu an hidiye nan pi'taguwan ta'u hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu te hiyay immannung hi punhilbiyan ta'u.
25 Mu nan tagun hanan nibahhoy at'atona ya dusaon Apu Dios an ta'on on kadangyan onu nawotwot te ma"id ha pangipangngelana.

4

1 Da'yu'en waday himbutna ya mahapul an maphod di pangatyun dida te nomnomnomonyu an ta'on on da'yu ya himbut da'yu i Apu Dios.

Hay Udum An Intugun Paul
(Epesus 5:15-16; 6:18-20)

2 Ya hanat adi ayu umenglen mundasal. Ya maphod on an namin di pundasalanyu ya munhana ayun Apu Dios ya hiyay pangiyohhaanyuh nomnomyu.
3 Ya hanat pi'iddum da'min idasalan ta wan mabalin an inaynayunmin ipa'in'innilah nadan tatagu nadan agge nipa'innilah din hopapna an itaguwan i Jesu Kristu an hiyah tuwey gapunah nibaluda'.
4 Ta hiya nan hanat idasalana' i da'yu ta wan hinaen tudtudun e' ipa'innila ya ma'awatan nadan tatagun mangngol.
5 Ya maphod boh on nanongnan nundadaan ayun mangipatigoh maphod hinadan agge kimmulug ya mangipa'innilan didah nan iphodan ta'un inat Jesu Kristu.
6 Ya iphodyun mi'hapit i dida ta wan waday naminhoddan mundongol. Ya mahapul bon innilaonyuy nipto' hi pambalyu hi'on waday mahmahan-dan da'yu.

Hay Na'udih Imbagan Paul Hinadan I Kolosi
(Epesus 6:21-22)

7 Hi Tikikus an ohan hi ibba ta'u an oha bon na'na'unnud an baal Kristu di umalihna an mangipa'innilah a'at'u
8 te hiyay honago' hina ta wan madinol ayu.
9 Ya pi'yaliyo' hi Onesimos an kaboblayanyu an na'na'unnud ya nahamad an hi ibba ta'u. Ta diday manguhuh hinadan tinigodan na'na'at i da'mihtu.
10 Ya hi Aristarkus an ibba' an nibalud hitu ya imbaganan nomnom-nomon da'yu. Ya atbohdiy imbagan Mark an hi ibban Barnabas. Hi Mark din nibaga i da'yu an wa'et ihawwangnahnah udum hi algo ya maphod onyu apngaon.
11 Ya imbagan bon nan nat'on an hi Jesus an hi Justus di ohah ngadana an nomnomnomon da'yu. Datuwe ya ammuna han Judyu an bumoddang i ha''on hitu an e mangipa'innilah a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya ongal peman di boddangdan ha''on.
12 Ya pohdon bon Epapras an ipa'innila' an nomnomnomon da'yun kaboblayana. Hiya boy ohan baal Jesus an adina peman higanan an mangidasadasal i da'yu. Ya hay ibagabagana ya hay e pamoddangan Apu Dios i da'yu ta mihamad di pangulugyu ta wan ma''id ha pungkapuyanyu ta nan pohdon Apu Dios di atonyu.
13 Ya innila' an adina higanan nimpe an mangidasadasal hi e ihamhamadan di pangulugyu ya ta'on on nadan kimmulug hi ad Laodisea ya hi ad Hirapolis.

14 Ya ta'on on nan pohpohdon ta'un doktor an hi Luke ya hi Demas ya
alyonday ipa'innila' an nomnomnomon da'yu i dida.
15 Ya ipa'innilayuh nadan i'iba ta'uh ad Laodisea an nomnomnomonmi
bo dida ya ta'on on hi Nimpa ya an namin nadan kimmulug an
ma'amu'amung hi baleda.
16 Binahayu'eh tuwen tudo' ya impiyeyuh nan simba'an hi ad Laodisea
ta wan bahaonda damdamahdi. Ya atbohdih nan tudo''un dida an maphod
on mibaha bo i da'yun kimmulug hina.
17 Ya ibagayu i Arkippus an mahapul an igibbuhna nan tamun inyukod
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu i hiya.
18 Hituwen dappuhna ya ha''on an hi Paul di nangitudo' an nomnom-
nomon da'yu.
Ya hanat nomnomnomona' an wahtun baludan. Ot hanat minaynayun
nan homo' Apu Dios i da'yu.

Nan Namangulun Tudo' Paul Hinadan I Tesalonika
(1 Thessalonians)

1 Hituwen tudo' i da'yun ma'amu'amung hinah ad Tesalonika an
kimmulug i Apu Dios an hi Ama ta'u ya hi Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
ya nalpun ha''on an hi Paul ya tudan ibba ta'u an da Silas i Timothy.
Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios.

Hay A'at Di Pangulug Nadan I Tesalonika

2 Hi an namin di pangidasalanmi i da'yuhna ya munhana ami i Apu Dios
3 te adimi malingling nadan maphod an ato'atonyuhna an gapuh nan
pangulugyu i Jesu Kristu ya gapuh nan ongal an pamhodyun hiya
an mipatigoh nan pangihamhamadanyun mangat hinadan ipatamuna.
Te ongal di dinolyuh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ta hiya nan
inaynayunyun hahaddon di pumbangngadana.
4 Da'yun i'iba an pohpohdon Apu Dios ya innilamin hiyay namto' i da'yu.
5 Te hidin nangipa'innilaanmin da'yuh nan inat Jesu Kristu an iphodan
ta'u ya bokon hapit ya abuh te binoddangan da'yuh nan Espiritun Apu Dios
ta nipaphod di nitaguwanyu. Ta hiya nan na'innilaanyu an immannung
nan intudtudumi. Ya innilayu an hidin awadanmihna ya hay iphodanyuy
ninomnommi.
6 Ya maphod ta inyunnudanyu i da'mi ya hinan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu. Te inabulutyun un'unudon nan hapit Apu Dios an ta'on on
nunhiglay pamalpaligatdan da'yu. Mu maphod ta nan Espiritun Apu Dios
damdamay nangipa'amlong i da'yu.
7 Ta hiya nan an namin nadan kimmulug hinah ad Masedonia ya hi ad
Akaya ya da'yuy nangitiganda.
8 Te gapuh nan a'at di pangulugyu ya nipa'innila nan hapit Apu Dios hi ad
Masedonia ya hi ad Akaya. Mu bokon ammuna danae te ta'on on hinadan
udum an boble ya nundongol hinaen a'at di pangulugyun Apu Dios. Ta
ta'on on adimi e uhuhon di a'atyu ya innilada tuwali.
9 Te hanadan tataguy nanguhuh i da'mi hinan inatyun nangapnga i da'mi.
Ya dida boy nangngolanmi an indinongyun mundayaw hinadan umat hi
bulul ot dayawonyu nan immannung an wadawada an Dios.
10 Ya inuhuhda bo an hadhaddonyuy pumbangngadan nan Imbabalenan
hi Jesu Kristu an malpuh ad abunyan an hiya din minahuwan Apu Dios
hidin natayana ta hiyay mangihwang i dita'u hinan nunhiglan pundusan
Apu Dios hi taguh udum hi algo.

2

Nan Maphod An Inat Paul Hi Ad Tesalonika

1 Innilayun da'yun i'iba an nan immaliyanmihna ya waday imboddang-
nan da'yu
2 an ta'on on nunhiglay nunholholtapanmi ot ahi ami umalihna. Te hidin
awadanmih ad Pilipay ya nunhiglay namalpaligatda ya namadngopad-
ngoldan da'mi. Mu maphod ta hi Apu Dios di bimmoddang i da'mi ta waday
tulidmin immalihna an nangipa'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan
ta'u an ta'on on nunhiglay agge naminhod di udum.

3 Mu hidin nuntudtuduwanmi ot ahi ayu kumulug ya ma"id ha adi
maphod hi ninomnommi. Ya ma"id ha ninomnomin munha'ul i da'yu te
onmi impa'innila ya abuh nan nahamad an tudtudu i da'yu.
4 Ta inabulut Apu Dios an da'miy e mangitudtuduh nan inat Jesu Kristu
an iphodan ta'u. Te ha ahan di pohdonmin pa'amlongon ya hi Apu Dios an
nanginnilah nan punnomnommi.
5 Ot innilayun wa'et adi maphod di at'atonyu ya adimi alyon hi maphod
te bokon da'yuy pinhodmin pa'amlongon te bokon hanadan magamgaman
hitun lutay gapunah emi puntudtuduwan i da'yu. Ya innilan Apu Dios an
immannung hituwe.
6 Ya bokon bo hay pangipabaktuwan di tatagu i da'miy ninomnommi an
ta'on on apostoles da'mi i Jesu Kristu.
7 Mu inulayan da'yu i da'mi an umat hi pangipapto' di ohan inah nadan
u"ungan imbabalena.
8 Te ongal di naminhodmin da'yu ta hiya nan intudtudumi i da'yuy
mipanggep i Kristu. Ya bokon ammunah diye te ta'on on hay nitaguwanmi
ya mabalin an ipulangmi hi'on hidiyey mahapul ta iphodanyu.

9 Ya innilayu bon i'iba an hidin awadanmihnah ya abigabigat on
nuntamu ami an ta'on on hinan hilong te pinhodmin da'miy ukod hinadan
mahapulmi te adimi pohdon an maligatan ayu an umat hi pangdatanyuh
anonmi.
10 Ot iyuhuh Apu Dios an nipto' di nangatmih din awadanmihna te
hiyay inunudmi. Ya ta'on on da'yun kimmulug hina ya unnudanyu te
tintinnigoyu ot ma"id attog ha inatmih lummuh pamihulanyun da'mi.
11 Ya innilayuy inatmin nuntugun ya bimmoddang hi hinohhan da'yu an
umat hinan aton di ohan amah nan imbabalena.
12 Ya inalubyag da'yuh nadan inomnomanyu ya binoddangan da'yu ta
waday naminhodyun manginaynayun hi pangulugyu. Ya imbagabagami
an mahapul an miyunnudan di pangat ta'uh nan pohdon Apu Dios an
nangayag i dita'u ta wan middum ta'uh nan pun'ap'apuwana ya ta wan
mi'laggat ta'un mipabaktu hitun ipabaktuwanah pidwana.

Hay Nangabulutan Nadan I Tesalonika Hinan Impa'innilan Da Paul

13 Nanongnan munhana ami i Apu Dios hi nangabulutanyuh nan
hapitna. Te hidin nangipa'innilaanmin da'yu ya inabulutyu an hidiye ya
hapit Apu Dios an ma"id ha alyonyuh hapit di tagu. Ya hidiyen tudtuduy
mangipaphod i dita'un kimmulug.

14 Hanadan na'at i da'yun i'iba an umat hi namalpaligatan nadan ibbayun
bimmoble i da'yu ya atbohdiy na'at hinadan udum an kimmulug i Kristu an
ma'amu'amung hinadan simba'an hi ad Judea te nunhiglay hihiwon nadan
ibbadan Judyu i dida.
15 Atdahdi te dida tuwaliy nangipapateh nadan propeta ya ta'on on nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ya teen ta'on on hi ad uwani ya ahiwawan
dita'u. Ta hiya nan adida umipa'amlong i Apu Dios. Ya ayda mi'buhul hi
atagutagu
16 te amod onda ipagol di emi pangitudtuduwan hinadan bokon Judyu
hinan atondan mi'tagu i Apu Dios. Ta gapu i datuwen adi maphod an
pangatda ya nunhiglay bungot Apu Dios i dida.

Hay Umaptuwan Paul An Mumbangngad Hi Ad Tesalonika

17 Handi ni' ya napilitan amin nanaynan i da'yun i'iba mu paddungnay
wadawada amihna te nonomnomon da'yu. Mu atonmiy abalinanmin
umalihna an manigon da'yu.
18 Pinhodmi nimpe tayyan umalihna an namama i ha"on. Te agge
naminghan di nunnomnomanmin umalihna mu dakol di aton Satanas an
manandi hi emi umaliyan hina.
19 Ya manu'e hi nunhiglay naminhodmin da'yu ya da'yu han
umipa'amlong i da'mi ta da'yuy paddungnay gunggunami an ahimi ibaga
hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu hitun pumbangngadana an gapuh
nanguluganyuh nan intudtudumin hapit Apu Dios. Te gapun da'yu ya
madinol ami an waday amlong nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu i da'mi.
20 Ya hidiyey pangipabaktuwan damdaman Apu Dios i da'mih tun
pumbangngadanah udum hi algo.

3

Hay Punnomnom Paul Hinadan I Tesalonika

1 Hidin nunhigla mo ahan di punnomnomin da'yu ot munhahapit ami ta
ta'on on da'miy mataynan hi ad Athens
2 mu ta umalihna hi ibba ta'un hi Timothy an oha damdaman baal Apu
Dios an e mangipa'in'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Ta hiyay
bumoddang hi ihamadan di pangulugyu i Apu Dios ya ta wan humlu ayun
mangun'unud i hiya
3 ta wan ma"id i da'yu ha mangiwalong hi pangulugna an gapuh nan
punholholtapanyu. Te innilayu tuwalin athinay ma'at hinadan kimmulug.
4 Te hidin awadanmihna ya pinadapadananmi tuwalin da'yu an dita'un
kimmulug ya paligaton dita'u. Ya tinigoyu an immannung an na'at.
5 Ta hiya nan umaptu amin manginnila hi'on nganney a'at di pangulu-
gyuhna ta hiya nan hinnagmihna hi Timothy. Te nunhiglan minomno-
mana' i da'yu te alina hi baliyan da'yu i Satanas ta ma"id ha hilbin di emi
nuntanudduwan i da'yu.
6 Mu maphod ta ad uwanin numbangngad hitu ya alyonay inaynayunyuy
pangulugyu ya atbohdin ongal di pamhodyuh ibbayu. Ya impa'innilana
bon nanongnan mapmaphod di mipanpanomnom i da'yuh a'atmi. Ya
iyahupanyu anuy umaliyanmihna an umat damdama i da'mihtu.
7 Ta hiya nan ta'on on dakol di inomnomanmi ya punligatanmi ya
hituwen dingngolmin a'at di pangulugyun i'ibay mangipa'amlong i da'mi.
8 Ya malinggop moy punnomnommi an gapuh nan nahamad an pangu-
lugyu i Jesu Kristu an Ap'apu ta'u.
9 Ta hiya nan nunhiglay punhanaanmin Apu Dios an gapuh
nangipa'amlonganyu i da'mi.
10 Ot gapu i datuwe ya idasadasalmih abigabigat an ta'on on hinan
mahdom di emi pumbangngadan hina ta tigon da'yu ta ituddumin da'yu
nadan udum an mangipihamad hi pangulugyu.
11 Ot nangamung hi Apu Dios an hi Ama ta'u ya hi Jesus an Ap'apu ta'u
an mangipalubus hi emi umaliyan hina.
12 Ya hanat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristuy ukod an manginaynayun an
mangipihamad hinan pumpopohhodananyu ya hay pamhodyuh udum an
tatagu ta umat hinan pamhodmin da'yu.

2:17 **2:17** Nan Na'na'at 17:1-10

13 Ot hanat hiyay mangipabikah i dita'un namin ta wan maphod di
pangat ta'u ta hitun pumbangngadana an didan namin hinadan tataguna
ya ma''id ha akhupanah bahul ta'un Apu Dios an hi Ama ta'u.

4

Hay Maphod An Pangat Di Kimmulug

1 Maphod an i'iba ta innaynayunyun inun'unud nadan inadalyun da'mi
an aton an mangipa'amlong i Apu Dios. Ot hay ipa'anhanmin itugun i
da'yuh ad uwani ya hanat iyal'alanay atonyun mangunud hinan tugun nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
2 ot innilayun namin nadan intudtudumin da'yu an nalpun Jesu Kristu.
3 Te hay pohdon Apu Dios ya an namin di aton ta'u ya miyunnudan hinan
a'atna. Ta hiya nan mahapul an adi ta'u ilo' di bokon ta'u ahawa.
4 Ya mahapul an da'yun linala'i ya hay maphod di atonyuh nadan
ahawayu an miyunnudan hinan pinhod Apu Dios hi atonyu.
5 Ta adiyu paton hinadan agge nanginnilan Apu Dios an adida pa''itpol
hinadan adi maphod an pohpohdon di adolda.
6 Ot hanat halipodpodonyu ta wan ma''id i da'yu ha mangat hi adi
maphod hi ibbanan tagu an umat hi munluktap te pinadananmi tuwalin
da'yu an nan mangat hi athidi ya dusaon nan Ap'apu ta'u.
7 Te agge dita'u inayagan i Apu Dios an middum i hiya ta mangat ta'uh
adi maphod mu inayagan dita'u ta wan hanadan maphod an pangat an
miyunnudan hinan pangatnay aton ta'u.
8 Ot hanan tagun adi mangunud ituwen imbaga' ya bokon hay taguy
nginhena te hi Apu Dios an hiya nan nangipiddum hinan Espirituna i
dita'u.
9 Ya hana'e bon eyu pumpopohhodanan an kimmulug ya adi mahapul
an pi'tudo'mi te impa'innilan mon tuwalin Apu Dios i da'yu.
10 Ot maphod ta pohpohdonyu nadan ibbayuh abobboblehnah ad
Masedonia. Ot hanat inaynayunyuh naen pumpopohhodananyu.
11 Ya way ohaon hay nitaguwanay ipadutu'ana ta adiyu pi'bibiyangan
di udum ta ma''id ha al'ali i da'yu. Ya way ohaon padutu'anay tamuna te
hiyah diyey intuddumi tuwalin da'yu.
12 Ta adiyu idinol hinadan udum di mahapulyu ta wan maphod di ibagan
nadan agge kimmulug i da'yu.

Hay Pumbangngadan Jesus Hitun Luta

13 Pohdonmi bon innilaonyun i'ibay a'at nadan numpun'ate an kimmulug
ta wan adi umat hinadan agge kimmulug di atonyun umukayungan an
ma''id ha namnamaondah pi'taguwandah pidwana te aggeda kimmulug i
Kristu.
14 Mu dita'u ya patiyon ta'u an nateh Jesus ot mamahuwan. Ta hiya nan
patiyon ta'u bo an nadan numpun'ate an kimmulug i hiya ya taguwon Apu
Dios dida ta hitun pumbangngadan Jesus ya awitona dida.
15 Ya hay inalin nan Ap'apu ta'u ya dita'un kimmulug an matagu i
diyen pumbangngadana ya adi ta'u mamangulu mu mi'dihhan ta'uh nadan
numpun'ate an kimmulug an e manamun hiya.
16 Ta on hiyah humawwang hinan way bugut nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu an malpuh ad abunyan ya waday tumkuk ya midihhan bon tumkuk
nan ohan ap'apun di anghel ya mipadih bon gumangoh nan tangguyub
Apu Dios. Ta nadan numpun'aten kimmulug i Jesu Kristu ya tumaguda ni'.

17 Ta midihhandah nadan kimmulug an agge ni' nate an mipatuluh nan
bugut ta eda damuwon nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ta minaynayun
mon middum ta'un hiyah ingga'inggana.
18 Ot hituwey nanongnah ipapanomnom ta'uh nadan ibba ta'u ta wan
hituwey mangipa'amlong i dita'un namin.

5

1 Hantu'en pumbangngadan nan Ap'apu ta'u ya adi mahapul an
itudo'min da'yun i'iba.
2 Te innilayu an nan algon ahina umaliyan ya umat hinan humawwan-
gan nan mangakoh nan mahdom an agge na'innilaan.
3 Ta hay punnomnom di tatagu i diyen a'atana ya malinggopda an ma"id
ha adi maphod hi ma'at i dida. Mu palpaliwanda ya mi'bagan madatngan
di adadaganda ya adi mabalin hi ibtikanda te i diye ya umat hi dumgohan
di golang an tuwen miyayyam.
4 Mu da'yu'en i'iba ya adi ayu umat hinadan tatagun paddungnay
wahnan munhihillong. Ta adi ayu masda'aw i diyen a'atana te innilayu
mo tuwali an athidiy ma'at an umat nimpeh umaliyan di mangako.
5 Te an namin ta'u ya innila ta'u an hi Apu Dios di namatal i dita'u ta
hiya nan paddungnay wada ta'u moh nan mapatal an ma"id ta'uh nan
munhihillong an agge ta'u mo niddum hinadan paddungnay nahilngan.
6 Ot hanat adi ta'u paton hinadan udum an palpaliwanda an ayda
malmallo' ta halipodpodon ta'uwot piboy pangat ta'u ta nanongnan
mundadaan ta'u.
7 Hinan mahdom di alo'an di tatagu ya i diyey adaklan di mabutong an
diday ipaddungan nadan tatagun paddungnay wahnan munhihillong.
8 Mu dita'u'en napatalan ya hanat halipodpodon ta'u ta wan nan
pangulug ta'u ya pamhod ta'uy mi'alig hi gumo' an ilubung ta'u ta
pumbaliw ta'u. Ya nan e ta'u papannodan hi pangawitan Jesus i dita'uy
mi'alig hi helmet an pumbaliw ta'uh pangulug ta'u.
9 Ya madinol ta'u te hi Apu Dios ya bokon hay e ta'u adusaan di
namto'anan dita'u te hay e ta'u pi'taguwan i hiya an gapuh nan inat nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
10 Hiyay nangiyaten dita'u ta ta'on on alinah mate ta'u onu matagu ta'uh
tun pumbangngadana ya mabalin an mi'tagu ta'un hiya hi inggana.
11 Ta hiya nan hanat inaynayun ta'un munhintutugun ya munhimbo-
boddang ta mihamad di pangulug ta'u an umat hinan atonyuh ad uwani
ta way aton di pangulugyun mihamad.
12 Hay ibagami bon da'yun i'iba ya hanat lispituwon ta'u nadan mahlun
mangipangpangulun da'yu te diday pinto' Apu ta'uh muntudtudu ya
muntugun i da'yu.
13 Ya hanat ipatigoyuy pamhodyun dida te hi Apu Dios nimpey
nangiyukod i dida i diyen tamuda. Ya hanat mun'u'unnudan ayu ta
matigoy pun'oh'ohha'anyu.
14 Ya ibagami bon da'yun i'iba an hanat tugunonyu nadan ma'higga
ya patulidonyu nadan ma'attakut ya boddanganyu nadan nakapuy di
pangulugda ya hanat munhin'a'awat ayu ya mun'u'ullayan ayu.
15 Ya nomnomnomon ta'u ta adi ta'u iballoh nan adi maphod an atondan
dita'u ta nanongnan mun'u'ullayan ta'u nimpe ya atbohdiy aton ta'u hi an
namin an tatagu.
16 Ya hanat nanongnan mun'am'amlong ta'un namin.
17 Ya hanat adi ta'u umenglen mundasal.

18 Ya ta'on on nganney ma'at ya munhana ta'u te hiyah tuwey pohdon
Apu Dios hi aton ta'un kimmulug i Jesu Kristu.
19 Ya adi ta'u ibahho nan pohdon nan Espiritun Apu Dios.
20 Ya nomnomnomon ta'u bo ta adi ta'u pihulon nadan ipa'innilan Apu
Dios hinadan ibba ta'u.
21 Mu mahapul an hamadon ta'un innilaon hi'on immannung an
miyunnudan hinan pohdon Apu Dios on ahi ta'u unudon nan ibagada.
22 Ya hanat adi ta'u aton di nganneh diyen adi maphod.
23 Ot hanat hi Apu Dios an alpuwan di linggop di mangipaphod i
dita'u ta lo'tat ya miyunnudan di a'at ta'uh nan a'atna ta an namin nan
nomnomnomon ta'u ya nan pangat ta'u ya miyunnudan hinan pohdona.
Ta hitun pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya ma''id ha
akhupanah numbahulan ta'u.
24 Madinol ta'un ipa'annung Apu Dios danae te hiya an namto' i dita'u ya
atonan namin nan imbagana.
25 Maphod on da'mi idasadasalan i da'yun i'iba.
26 Ya maphod boh on munhin'a'apnga ayun i'iba.
27 Ya innilan nan Ap'apu ta'u tun ibaga' i da'yu an mahapul an ibahayuh
tuwen tudo' ta donglon nadan i'iba ta'uhna.
28 Ot hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun i
da'yun namin.

Nan Mi'adwan Tudo' Paul Hinadan I Tesalonika
(2 Thessalonians)

1 Hituwen tudo' i da'yun i Tesalonika an kimmulug i Apu Dios an hi Ama
ta'u ya i Apu ta'un hi Jesu Kristu ya nalpun ha''on an hi Paul ya da Silas i
Timothy.
2 Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios an
hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Punhanaan I Apu Dios An Gapuh Nadan I Tesalonika

3 Ongal di punhanaanmi i Apu Dios i da'yun i'iba te tuwen mun'ihamad
di pangulugyu ya ta'on on nan pumpopohhodananyu.
4 Ta hiya nan an namin di immayanmi an a'am'amungan di kim-
mulug i Apu Dios hinadan udum an boble on impa'innilamin diday
pun'amlonganmin da'yu hinan eyu panginaynayunan hi pangulugyu ya
nan eyu pangit'itpolan hinadan nunhiglan pamalpaligat di tatagu i da'yu.
5 Ya hinaen pangit'itpolanyuh nadan ma'ma'at i da'yuy atigana an hitun
punhumalyaan Apu Dios ya middum ayuh nan pun'ap'apuwana.
6 Ya nipto' di pangat Apu Dios te nundadaan an mangiballoh hinadan
inat nadan namalpaligat i da'yu.
7 Ta dita'un mapalpaligat hi ad uwani ya mapogpog di punligatan
ta'uh tun pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an ipatigan di
anabaktuna te mili'woh i hiya han mundalang an apuy ya mi'uyug i hiya
nadan anghel an ongal di abalinanda an malpuh ad abunyan.
8 Ta dusaon Apu Dios nadan agge nanginnilan hiya an adi mangun'unud
hinadan tudtudun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
9 Ta hay dusada ya madadagdah inggana te mihi''anda i Apu Dios ta adida
tigon nan ma''id ha nihippatanan anabaktuna.
10 Mu da'yu'e ya middum ayuh nadan dakol an tinatagun Apu Dios
an gapuh nangun'unudanyuh nadan intanuddumi. Ta hidiyen algon
pumbangngadan Kristu ya an namin ta'un kimmulug ya nunhiglay ahi
ta'u pundayaw i hiya.
11 Ta hiya nan nanongnan idasadasalan da'yu ta wan inaynayun Apu
Dios an mangipaphod i da'yu ta wan miyunnudan di a'atyuh nan pohdona
te hidiyey gapunah namto'anan da'yu. Ya ta boddangan da'yun hiya ta
way atonyun mangat hinadan maphod an pohdonyun aton ta atigan di
kimmuluganyu.
12 Hiyah tuwey dasalmi ta mipabaktu nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
hinan nitaguwanyu ya atbohdin ipabaktu da'yu damdaman hiya te ongal
di homo' Apu Dios ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu i da'yu.

2

Hay Ma'ma'at Ya Ahi Mumbangngad Hi Jesu Kristu

1 Ad uwani ya pohdo' an ibaga i da'yun i'iba nan ahi ma'at i diyen
umaliyan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya hay e ta'u a'amungan an e
manamun hiya.
2 Ta adi hi kittang on minomnoman ayu onu tumakut ayu hi'on waday
donglonyu an umat hinan alyonday nadatngan mo nan algon umaliyan
nan Ap'apu ta'un munhumalyan dita'u. Ta ta'on on alyonday hi Apu Dios di

nangipa'innila i diyen inalida onu da'miy alyondah nangali onu nangitudo'
ya hanat adiyu patiyon.
3 Ot hanat halipodpodonyu ta ta'on on nganney alyonda ya adi ayu ma-
baliyan. Te hidiyen pumbangngadan Jesu Kristu ya adi mabalin hi ma'at
te ingganah madatngan nan timpu an dakolday tatagun mangiwalong an
mangun'unud i Apu Dios ya ngohayonda hiya ya ahi humawwang nan
tagun nunhiglan adi maphod di pangatna. Mu hay umudi ya mipiyeh
impilnu ta munholholtap hidih inggana.
4 Ya hituwen tagu ya ngohayonah Apu Dios ya ta'on on nadan udum an
dayawon di udum an tatagu te alyonay ma"id ha udum hi na'abbaktu mu
hiya. Ya e bo udot umbun hinan Templo hi ad Jerusalem te alyonay hiyah
Apu Dios.
5 Datuwen inanali' ya innilayu te intanuddu' tuwali i da'yu hidin awadan
ta'uhna.
6 Ya innilayu bo an waday mangipagol hi humawwangan ni' diyen
ma'ngohhen tagu hi ad uwanin agge ni' nadatngan nan nagtud an
umaliyana.
7 Mu ta'on on needahnay mungngohe i Apu Dios hi ad uwani mu agge ni'
na'innilaan hidiyen mangipangpangulun dida te wada nimpey mangipagol.
Mu udum hi algo ya uma'aan hidiyen mangipagol
8 ta mabalin an humawwang ta mumpa'innilah diyen nunhiglan tagu.
Mu hitun umaliyan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya hanan nunhiglan
binangnan malpuh to'onay pamatenan hiya.
9 Ya hidiyen nunhiglan tagu ya hi Satanas di mangdat hi abalinana an
mangat hi dakol an milagro ta pamalbalinah tatagu
10 ya dakol nadan udum an adi ahan maphod an ato'atona. Mu
dadiyen atona ya ona pamalbali nimpeh tatagu. Ta nadan mabaliyan
ya mihiwwedan Apu Dios hi inggana te adida abuluton nan nahamad an
tudtudu an mangitudduh atondan mi'tagu i Apu Dios.
11 Ta hiya mo bo nan iyabulut Apu Dios ta mamamay eda abaliyan ta
hanadan nibahhon tudtuduy iyal'aladan patiyon.
12 Mu umudi ya dusaon Apu Dios dida an gapuh nadan adi maphod an
nun'am'amlongandan ina'inat.

Hanadan Mi'tagu I Apu Dios

13 Da'yun i'iba an pohpohdon nan Ap'apu ta'u ya nanongna nimpen
munhana ami i Apu Dios an gapu i da'yu. Te ta'on on hidin hopapna ya
pinto' da'yu ta mi'tagu ayu i hiya. Ot tee an nipa'annung te numbalinon
da'yuh nan Espirituna hi tataguna an gapuh namatiyanyuh nan nipto' an
tudtudu.
14 Te nan impa'innilamin da'yun hapit Apu Dios di nangayagnan da'yu ta
wan mabalin an middum ta'un namin an mipabaktu hinan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu.
15 Ot hiya nan mahapul an inaynayunyun unudon nadan intuddumi ya
intudo'min da'yu.
16 Ya hanat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya hi Ama ta'un hi Apu Dios
an ongal di pamhodna i dita'u ot idattan dita'uh nan ma"id ha pogpognan
amlong di punnomnom ta'u ya nan maphod an e ta'u namnamaon an
gapuh nan homo'na
17 di mangipabikah i dita'u ya mangdat hi tulid ta'u ta wan mipto' an
namin di aton ta'u ya hapiton ta'u.

3

1 Hay ma'udin ibagamin da'yun i'iba ya hanat idasalan da'mi ta wan adi
madne ya mihinap hi abobboble nan hapit nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
an emi ipa'innila. Ya ta wan hanadan mangngol ya mun'am'amlongdan
mangabulut an umat hi inatyu.
2 Ya idasalan da'mi bo ta ihwang da'mi i Apu Dios hinadan tatagun
adi maphod di pangatda te adi an namin di tagu ya mamatidah nadan
itudtudumi.
3 Mu ta'on on athidi ya madinola' an pabikahon dita'un namin ya ipapto'
dita'uh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ta mihwang ta'uh nan aton Satanas.
4 Ya madinol ami an nan Ap'apu ta'uy bumoddang i da'yuhnah nan eyu
pangun'unudan hinadan intugunmin da'yu.
5 Ya hanat hiyay bumoddang i da'yu ta wan ma'udman nan innilayun
a'at di pamhod Apu Dios ya ta wan abalinanyun mangitpol hi ligat an umat
hinan inat Kristu.

Mahapul An Muntamu Ta'u

6 Hay itugunmi bon da'yun i'iba an intugun nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu ya mahapul an adi ayu mi'mi''uyug hinadan i'iba ta'un ma'higga an
adida unudon nadan intudtudumi an mahapul an humlu ta'un muntamu.
7 Te hay maphod ya iyunnudyuh nan inatmihdin awadan ta'uhna an
nuntamu ami.
8 Te aggemi pinhod an namaaggon ni''an amin da'yu an adimi bayadan.
Ta hiya nan abigabigat ya ta'on on hinan hilong on nuntamu ami ta wan
da'miy ukod hinadan mahapulmi te adimi pohdon an ungalon da'yu.
9 Unhaot mabalin an iyukodmin da'yu nadan mahapulmi mu aggemi
inathidi ta wan waday pangiyunnudanyu.
10 Te hidin awadan ta'uhna ya imbagami an nan tagun adi muntamu ya
adi mangan.
11 Ya manu'eh itudo'mih tuwe ya dingngolmi an wadaday udum i da'yun
adi muntamu ta onda e tumaktak hinadan ibbadan muntamu.
12 Ot hanadan intugun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di ipa'anhanmin
da'yun adi muntamu ta ipadutu'anyun e muntamu ta waday itanudyu.
13 Ya da'yu'en udum an i'iba ya hanat adi ayu umenglen mangat hi
maphod.
14 Ya alina'e hi wada damdama i da'yu di adi mangunud ituwen intudo'mi
ya mahapul an adi ayu midmiddum i hiya ta way atonan bumain.
15 Mu adiyu ahiwawan an onyuot tugunon an umat hi panugunyuh nan
hi ibbayu.

Hay Dappuh Nan Mi'adwan Tudo' Paul Hinadan I Tesalonika

16 Ot hanat nanongnan palinggopon da'yu hinan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu an ta'on on nganney ma'at. Ya hanat hiyay mawadan bumoddang i
da'yu.
17 Hituwen dappuh tuwen tudo' ya ha''on an hi Paul di mangitudo' ta
pangimatunanyuh panudo''u.
18 Ya hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun i
da'yun namin.

Nan Namangulun Tudo' Paul I Timothy
(1 Timothy)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Paul an apostoles Jesu Kristu
an e mangipa'innilah a'atna te pinto'a' i Apu Dios an Mangihwang i dita'u
hinan dusana ya hi Jesu Kristu an hiyay gapunan waday namnamaon ta'un
pi'taguwan ta'uh pidwana.
2 Hituwey tudo''un he"a Timothy an ibilang'uh imbabale' an gapuh
nangunudam hinan tudtudun inunud'u.
Hanat malinggop'a ya minaynayun i he"a nan homo' Apu Dios an hi Ama
ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Tugun Paul Hinadan Nibahhoy Tudtududa

3 Hay imbaga' i he''ah nakaka' hinah ad Epesus hi umaya' hi ad Masedo-
nia ya hiya boy ibaga' i he"ah ad uwani an mahapul an umohnong'ahnah
ad Epesus ta way atom an manugun hinadan mangitanudduh nibahhon
tudtudu ta idinongda.
4 Te danaen itudtududan a''apoh hidin nadne ya nan tanontonondan a'at
di a'ammod hidin nadne an uhu'uhuhonda ya gumalat hi pun'a'ahhiyanda.
Ya ma''id ha iboddangnah nan e umong'ongngalan di pangulugda ta wan
atonda nan pohdon Apu Dios.
5 Hay gapunah pangituguna' ituwe ya ta mumpopohhodan ta'un namin
an gapuh nan immannung an pangulug ta'un Jesu Kristu. Te madinol ta'un
ma''id ha bahul ta'u hi manandih nan niyatan ta'un Apu Dios an gapuh nan
naminhod ta'un mangat hinadan pohdona.
6 Te danae'en e tumanudduh nibahho ya ma"id ha hunung nan dakol an
eda ibagabaga.
7 Ya pohdonda'eh'an diday muntudtuduh nan tugun Moses mu dee
mannot an adida ma'awatan di a'at nan eda itudtudu ya nadan udum an
eda ibagabaga.
8 Innila ta'u an nan tugun Moses ya maphod mu gahin di ma'awatan ta'u
nan nipto' an pinhodnan ibaga.
9 Te nan tugun Moses di mangipa'innila hi a'at di bahul. Ya bokon
hanadan maphod di pangatday tugunona te hanadan mungngohe ya
nadan adi maphod di pangatda ya nadan ma''id ha takutdan Apu Dios
an attaondan bumanahubbahul ya nadan mamateh a'ammodda ya nadan
udum an pamaaggon pimmateda
10 ya nadan mangilo' hi bokonda ahawa ya nadan mangat hi nagaga''iho
an umat hinadan linala'in ilo'day ibbada bon linala'i ya nadan tatagun e
mangihbut hi ibbadan tagu ya nadan mangibagah agge immannung ya an
namin nadan adi mangunud hinan nahamad an tudtudu
11 an hidiye nan iphodan ta'u an inat Jesu Kristu an impa'innilan nan
na'abbaktun Dios an hiya nan alpuwan di nahamad an amlong. Hituwe
nan inyukodnan ha''on ta e' itudtudu.

Hay Nammo'an Apu Dios I Paul

12 Ongal di punhanaa' hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an nangdat hi
abalina' an mangat hinadan ipatamuna. Ya munhanaa' bo te imbilanga' hi
na'na'unnud ta hiya nan pinto'a' hi ohah nadan puntamuwona

13 an ta'on on nunhiglan adi maphod di e' hinapihapit hi a'atna. Ya
mabungota' an tagu ta pinaligat'u nadan kimmulug i hiya. Mu munhanaa'
ta himmo'a' i Apu Dios an gapu ta hidin aggeya' ni' kimmulug i Kristu ya
agge' innila an nibahho nadan ato'ato'.
14 Mu ongal di homo' nan Ap'apu ta'un ha''on ta binoddangana' ta
nawaday pangulug'u ya pamhod'uh ibba' an tagu. Te athituy ma'at i dita'u
an gapuh pangulug ta'un Jesu Kristu.
15 Ta immannung an hi Jesu Kristu ya immalih tun luta ta ihwangna
nadan nun'abahulan ta way atondan mi'tagun hiya. Unhaot patiyon di an
namin di tagu. Ya teen ha''on di oha an nunhiglan na'bahhulan.
16 Ya maphod ta himmo'a' nimpe i Apu Dios ta nan inatnan ha''on ya
hidiyey mangipatigo an hi Jesu Kristu ya hadhaddonay kumulugan nadan
nun'abahulan an umat i ha''on. Ta panginnilaan di tatagu an ta'on on dida
ya mabalin an mi'tagudan hiyah munnananong hi'onda kumulug i Jesus.
17 Ot hi Apu Dios ya abuh di nanongnah madayaw ya mipabaktu. Te
hiya ya Patul an ma''id ha pogpog di pun'ap'apuwana ya adi matigo ya
nanongnay a'atna te hiya ya ammunay nahamad an Dios. Amen.

Hay Nangihamadan Paul An Nanugun I Timothy

18 Danaen intugun'un he''an imbabale' Timothy ya hiya tuwaliy imbagan
nadan nangipa'innilah nan pohdon Apu Dios i he''ah atom ta wan
ihamadmun labanon nadan adi maphod
19 ta wan minaynayun nan nahamad an pangulugmu ya nan pangatam
hinadan innilam an pohdon Jesu Kristu hi atom. Ta adim paton hinadan
udum an ta'on on inniladan adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios
nan ninomnomdan aton ya atonda damdama ta hidiyey namahbah hi
pangulugda.
20 Hiyah naey na'at i da Haymenyus i Alexander ta hiya nan inyukod'u
mo dida i Satanas. Ta hiyay mamalpaligat i dida ta matitilogda ta wan
idinongdan mamihupihul i Apu Dios.

2

Hay Mahapul Hi Aton Nadan Tatagun Apu Dios

1 Hay ma'ahhapul ahan hi aton ta'u ya idasadasalan ta'un namin di tatagu
ta wan hom'on Apu Dios dida. Ya nanongna bon munhana ta'un Apu Dios
hinadan boddangnan dida.
2 Ya mahapul bon idasadasalan ta'u nadan patul ya an namin nadan
nabaktun ap'apu ta maphod di punggubilnuda ta wan ma''id ha mangi-
pagol i dita'un kimmulug hi e ta'u pangunudan hinan pohdon Apu Dios an
nipto' an pangat.
3 Ot maphod on athidiy idasal ta'u te hidiyey umipa'amlong i Apu Dios
an nangihwang i dita'u hinan dusanan dita'u.
4 Te hay pohdona ya an namin di tagu ya innilaonda ya abulutonda nan
nipto' an tudtudu ta wan mi'tagudan hiyah munnananong.
5 Te oha ya abuh hi Apu Dios an nahamad an Dios ya oha bo ya abuh hi
Jesu Kristu an mabalin an mangihapit i dita'un tatagu i Apu Dios an hiya
nan numbalin ni' hi tagu.
6 Te hidin nadatngan nan ninonomnom Apu Dios an umaliyan Jesu Kristu
ya impa'alina ta inyatenay bahul di tagu. Ta hituwey panginnilaan an
pohdonan mi'tagudan namin di tatagu i hiyah munnananong.
7 Ot hiyah tuwey gapunah namto'anan ha''on hi apostolesna ta e'
ipa'innilah tuwen tudtuduh nadan bokon Judyu. Ta innilaonda ta wan

mi'taguda damdama i Kristu hi'onda unudon nan nipto' an tudtudu.
Immannung hituwen inali' an bokon layah.
8 Maphod boh on nadan linala'ih nadan ahayuhayupan di mumpangulug
i Jesus ya idinongda nadan adi maphod an pangatda ta ihamaddan
mundasal an ma"id ha hihiwoda onu bungotdah ibbada.
9 Ya maphod boh on nadan binabai ya iphoddan munlubung ta adida
umipabain. Mu adi mahapul an punhiglaonday pangiphoddah ibu'da ya
adi gahin on mun'usaldah nadan balitu' onu perlas. Ya adi gahin on
munlubungdah nadan nun'anginan lubung.
10 Te hay panginnilaan hinan immannung an aphod di binabain
kimmulug i Apu Dios ya nan maphod an pangatda.
11 Ya mahapul bo an nadan binabai ya mumpada"ulda ta igongahanda
nadan linala'in muntudtudu.
12 Te adi maphod hi'on nadan binabaiy muntudtuduh nan
a'amu'amunganyu ta diday umanhan. Hay maphod ya dindinnonganda
ta mundongolda.
13 Te hidin nunlumuwan Apu Dios hi hopap di tagu ya hi Adam di
namangulun limmuna ot ahi nan babain hi Eba.
14 Ya bokon hi Adam di nabaliyan te nan babain ahawana ta hiyay
namangulun numbahul i Apu Dios.
15 Ta gapuh numbahulan Eba ya mumpaligat nadan binabai hi'onda
mun'ayyam. Mu ta'on on athidi ya mabalin an pi'taguwon Apu Dios
dida hi'onda inaynayun di pagulugda ya pamhoddah ibbada ya nipto' di
pangatda.

3

Hay A'at Di Mangipangpanguluh Kimmulug I Apu Dios

1 Immannung nan ugganda ibaga an alyonday, Nan tagun pohdonan
hiyay mangipangpanguluh nadan ibbanan kimmulug ya maphod hidiyen
ninomnomnan aton.
2 Mu mahapul an nan mangipangpanguluh nadan ibbanan kimmulug
ya maphod di pangatna an ma"id ha pamihulan di tatagun hiya. Te
adina iluktap di ahawana ya innilanan mangono'nong hi panapitna ya
pangatna ya ma"apnga hi'on waday humawwang hi baleda. Ya abalinanan
muntuddu.
3 Ya ma"id ha abutongana ya adi hi kittang on bumungot te ma'ule. Ya
adi hi kittang on mi'hannu ya bokon hay pihhuy gagamgamana.
4 Ya gahin di innilanan mangipapto' hi nunhituwana ya innilana bon
muntugun hinadan imbabalena ta na'na'unnudda.
5 Te onha adina abalinan an mangipapto' hi nunhituwana ot nganney
atonan mangipapto' hinadan kimmulug i Apu Dios.
6 Ya hanat bokon hanan hiyah kimmulug di pot'onyuh mangipang-
pangulu te hinuddum ya hidiyey gumalat hi pumbaktuwana ta lummuh
adusaana an umat hinan na'at i Satanas.
7 Ya mahapul bon ta'on on nadan agge kimmulug ya maphod di ibagadah
a'atna. Te onha adi athidi ot lo'tat ya waday akhupandah pumbahulana ta
mibabain ta hidiyey pangabak nan diyablun hiya te ayna kinna.

Hay A'at Nadan Bumoddang Hinan Mangipangpanguluh Nadan Kimmulug

8 Hanada'e damdaman bumoddang hinan mangipangpanguluh nadan
kimmulug ya hanat piyalon di tatagu dida te maphod di pangatda ya

panapitda. Ya adida uggan mabutong. Ya bokon hay pihhuy gagamga-
manda.
9 Ya hanat miyunnudan nan pangatda hinan nipa'innilan kinulugda an
hapit Apu Dios.
10 Ta hiya nan mahapul an ihamadyun innilaon di a'atda ta at'ehdin
maphod di pangatda ya mabalin an diday bumoddang hinadan mangi-
pangpanguluh nadan kimmulug.
11 Ya atbohdih nadan ahawada an hanat piyalon di tatagu dida te adida
e tumtumbu'on di ibbada. Ya mahapul an abalinandan mangono'nong hi
panapitda ya pangatda ya waday dinol di tatagu i dida hi an namin an
atonda.
12 Ot hanada'e nimpen bumoddang hinadan mangipangpanguluh nadan
kimmulug ya mahapul an adida iluktap di ahawada ya inniladan mangi-
papto' hi nunhituwanda.
13 Te maphod'ey pangatdah nan tamun niyukod i dida ya mipabaktuda.
Ya umong'ongngal di dinoldan e muntudtuduh mipanggep i Jesu Kristu.
14 Intudo''u datuwe an ta'on on ninomnom'un agagga ya umaliya' hina
15 te alinah waday ataktaka' ya innilam di atom te mahapul an nipto' di
aton nadan tatagun nibilang hinan pamilyan Apu Dios. Te dita'un tatagun
nan wadawadan Dios di mangipa'innila ya mangita'dog hinan nahamad
an tudtudu an umat hinan a'at nan o''ongal an pusti.
16 Te tun unudon ta'u an ma''id ha nipaddungana an agge nipa'innilah
din nadne ya alyonay,

Hi Kristu ya numbalin hi tagu ya impa'innilan nan Espiritun Apu
Dios di amaphodna ya tinigon nadan anghel ya nipa'innilay a'atnah
abobboble ya dakolday kimmulug i hiyah tun luta. Mu ad uwani ya
nipabaktuh ad abunyan.

4

Hay A'at Nan Nibahhon Tudtudu

1 Pohdo' an ipanomnom bo i he''a nan impa'innilan nan Espiritun
Apu Dios an alyonay hay umudi ya wadaday udum an mangiwalong
hi pangulugda i Jesu Kristu. Te mabaliyandah nan nibahhon tudtudun
malpuh nadan didimunyu
2 an ipituddudah nadan tatagun nangipa'inghah layah te nadadawoh i
didah diyen nibahhon at'attonda.
3 Te hay itudduda ya alyonday bahul i Apu Dios nan e alahinan ya
hay panganan hinadan udum an makan. Mu adi athidi te hay makan ya
limmun Apu Dios ta anon di tatagu. Ot dita'un kimmulug an nanginnilah
nan nahamad an tudtudu ya munhana ta'uh nangdatan Apu Dios hinadan
makan ta anon ta'u.
4 Te an namin nadan limmun Apu Dios ya maphod an adi mapaniyo
hi'on munhana ta'u i hiyah nangdatana.
5 Ta hiya nan an namin di makan ya mabalin an anon ta'u an gapuh
pangidasalan ta'un miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.

Hay A'at Di Maphod An Baal Jesu Kristu

6 Hanat ipa'innilam danaen imbagabaga' hinadan ibba ta'uhna te athinay
a'at di maphod an baal Jesu Kristu an nanongnan ada'adalona nan
mitudtudu an mangipihamad hi pangulug.
7 Mu tigom ta adim hanguton nadan ma''id ha hunungnan a''apoh hidin
nadne an ma"id ha boddangdah nan umongngalan di pangulug. Ta hay

maphod ya inaynayunmun ipa'inghan mangat hinadan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios
8 an umat hi pangipa'inghaan tun adol an muntamu. Mu nahamhamad nan e ta'u pangipa'inghaan an mangun'unud hinadan tugun Apu Dios te iphodan ta'uh inggana an adi ammunah ad uwani.
9 Hituwen inali' ya immannung ot maphodot on unudon di tatagu.
10 Ot humlu ta'un e mangipa'innilah a'at Apu Dios an ta'on on naligat ya mundinol ta'uh nan wadawada an Dios an hiya nan mangipappapto' hi tatagu an namamah nadan kimmulug i hiya.
11 Ot datuwey ituddum hinadan tatagu ta unudonda.
12 Mu halipodpodom di pangatmu ta mabalin an he''ay pangiyunnudan nadan ibba ta'un kimmulug i Apu Dios an gapuh nan maphod an atom an umat hi panapitmu ya pamhodmuh ibbam an tagu ya nan pangulugmu ya nan maphod an punnomnommu. At'ehdiy pangatmu ya ma''id ha atondan mamihul i he''a an ta'on on'a unga.
13 Hay maphod boh atom ta ingganah ona' umali ya ibahabaham nan hapit Apu Dios hinadan a'am'amunganyu. Ya ituddum di pinhodnan ibaga ta ma'awatanda ta unudonda.
14 Ya hanat adim higanan an mangat hinan abalinam an indat Apu Dios an impa'innilan nadan mangipangpanguluh kimmulug hidin nangiha'mowandah ta'ledan he''a hi nangidasalandan he''a.
15 Ot hanat atom di abalinam an mangat i datuwen imbaga' ta wan tigon di tatagu an umong'ongngal di pangulugmu.
16 Ya hanat halipodpodom di pangatmu ya ta'on on nadan itudtudum. Ya inaynayunmun mangat i datuwen imbagabaga' te atom'ehdi ya wadaday maboddangan ta mi'taguda i Apu Dios an umat i he''a.

5

Hay Intugun Paul Hi Aton Timothy Hinadan Kimmulug

1 Hay oha bon itugun'un he''a ya hanat adim ihingal nadan amamma hi'on waday nibahhawanda. Maphod on pa'ulayam dida an ay hanan ammodmu dida. Ya atbohdih nadan mumpangilog an linala'i an hanat ibilangmu didah i'ibam.
2 Ya hanada'en ininna ya ibilangmu didah hi inam. Ya nada'en binabain mumpangpangngilog ya ibilangmu damdama didah i'ibam ta maphod di punnomnommu i dida.
3 Ya hanat tigom ta ipapto'yu nadan nabalu an ma"id ha mangipapto' i dida ta da'yuy mangdat hinadan mahapulda.
4 Mu wadada'ey i'imbabaleda onu apapuda ya maphod on innilaonda an diday mangipapto' hinadan a'ammodda ta ay hidiyey paddungnay pumbayaddah nangipanapto'an di a'ammodda i dida ot umipa'amlong i Apu Dios hidiyen atonda.
5 Ya hanan imbaga' an nabalu an ma''id attog ha bumoddang i hiya ya hi Apu Dios di pundinolana ta hiya nan adina higanan an dumasadasal an mumpaboddang i hiya hi ahodohodom ya abigabigat.
6 Mu nadan udum an on nan umipa'amlong hi nitaguwandah tun lutay nomnomnomonda ya ma"id ha niyatanda i Apu Dios ta hiya nan hay panigon Apu Dios i dida ya nateda an ta'on onda matagu.
7 Ot danaey itugunmuh nadan mumpangulug ta innilaonday nipto' hi atonda ta wan ma''id ha pamihulan di tatagu i dida.

8 Te onha waha taguh adina ipapto' di tulangna an namamah nan
pamilyana ya ma''id ha hilbin di pangulugna. Ta udu'duldaot bo eh'a
nadan agge kimmulug mu hiya.
9 Ya hay mabalin hi iddumyuy ngadanah nan nitudo'an di ngadan nadan
nabalu ya mahapul an nan mahuluk hi nanom (60) di tawona. Ya mahapul
an naminghan an nalahin
10 ya maphod di ibagan di tataguh a'atna an umat hinan maphod an
panalipodpodnah imbabalena hi'on waday imbabalena. Ya ma"apnga
hinadan humawwang hi balena an namamah nadan tatagun Apu Dios.
Ya bumoddang hinadan maligatan ya nanongnay naminhodnan mangat
hinadan maphod.
11 Mu hanada'en nabalu an aggeda ni' na'ininna ya adiyu iddum dida.
Te alinah maluman di punnomnomda ya iwalongda nan imbagadan
punhilbiyanda i Kristu ta malahinda.
12 Ya hidiyey gumalat hi pumbahulanda te iwalongda nan imbagadah
atonda.
13 Ya bokon'e bo ya alinah humigada ta palpaliwanda an e mi'ib'ibbun
hi abalebale. Ta tumtumbu'onday ibbada ya mi'bi'biyangdah at'atton di
udum an tatagu. Ya lo'tat ya ta'on on hanadan adi maphod an mibaga on
ibagada.
14 Ta hiya nan hay ibaga' ya udu'dulnah on mumbintan nadan nabalu an
agge ni' na'ininna ta mun'imbabaleda ta waha ipapto'da ya ta wan bokon
diday gumalat hi pamihulan nadan ma'hihhiwo i dita'u.
15 Te ta'on on ad uwani ya needahnay udum an nabalu an nangiwalong
hi pangulugda ta hi Satanas di unudonda.
16 Ot pidwo' bon ibaga an hanadan kimmulug an wadaday tulangdah
nabalu ya mahapul an diday ukod an bumoddang i dida ta adida iyukod
hinan simbaan ta way aton nan simbaan an bumoddang hinadan udum
an nabalu an ma"id ha bumoddang i dida.

Hay A'at Nadan Mangipangpanguluh Nan Simba'an

17 Hay oha bo ya nomnomnomonyu ta ong'ongngal di midat* hinadan
linala'i an maphod di atonda an mangipangpanguluh nadan kimmulug an
namamah nadan mahlun muntudtuduh hapit Apu Dios.
18 Te diday ni'aligan nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Adiyu bunguton
di to'on nan baka hi'on mun'ilik ta anona dohah nadan ma'ilik. Ya alyona
boy, Nan muntamu ya mahapul an midattan hi bo'laona.
19 Ya alina'e hi waday ipabahuldah nan mangipangpangulun da'yun
kimmulug ya tigonyu ta adi namaag ya pinatiyu te gahin on wadada i
da'yu ha duwa onu tuluh muntistigu an immannung.
20 Mu alina'e hi immannung an numbahul ya ihingalyu hi'on ayu
na'amung ta wan pangitigan di udum ta adida aton di athidi.
21 Ya ibaga' bon he''a Timothy ta ihamadmun un'unudon danaen
intugutugun'un he''a ta ma''id ha pangipangngelam. Te hi Jesu Kristu ya hi
Apu Dios ya ta'on on nadan anghelna ya dingngoldah tuwen panugun'un
he''a.
22 Ya hanat adi namaaggon pinto'yu nadan mangipangpanguluh nadan
kimmulug on inha'moyuy ta'leyu i dida ta idasalanyu dida te mahapul
an innilaonyu ni' di a'at nan ohan tagu ya ahi mabalin an pot'onyu. Te

* **5:17 5:17** Hay alyon di udum an Biblia hinan midat ya punlispitu ya nadan udum'e ya nan duwa an bino'la ya punlispitu. **5:18 5:18** Deuteronomy 25:4 **5:18 5:18** Luke 10:7

logmonyu'e ya mi'bahul ayu hi'on waday atonah adi maphod. Ot hiya nan
halipodpodonyu ta ma''id ha atonyuh adi maphod.
23 Ya mabalin an uminum'ah kittang hi bayah ta ti'dona nan uggan
humakit hi putum.
24 Ot hanat nomnomom nan imbaga' hi atonyu an mumpilih nadan
mangipangpanguluh nadan kimmulug. Te wadaday udum an tatagu an on
tuwali ma'attigoy pumbahulanda ta hiya nan na'innilaan boy adusaandah
udum hi algo. Mu wadada boy udum an adi ma'innilah ad uwaniy
pumbahulanda mu lo'tat damdama ya ma'innilaan.
25 Ya atbohdi an wadaday udum an ma'attigo nan maphod an at'attonda.
Mu wadada boy maphod an aton di udum an adi ma'innilah ad uwani mu
ma'innilaan hi udum hi algo.

6

Hay Maphod Hi Aton Nadan Himbut

1 Ya pohdo' bon tugunom nadan kimmulug an himbut ta lispituwonda
ya un'unudonda nadan ud himbut i dida. Ta wan ma''id ha gumalat hi
pamihulan di tatagu hinadan tatagun Apu Dios ya ta'on on nan tuguna an
itudtudu ta'u.
2 Ya hanada'en himbut an kimmulug i Apu Dios nadan ap'apuda ya hanat
adida alyon hi ta'on on adida un'unudon dida ot ibbadan kimmulug. Mu
hay maphod ya iyal'alanan maphod di atondan munhilbin dida te ibbadan
kimmulug nan ud himbut i dida.
Ot hanat datuwey ipa'anhanmun itugun i dida.

Hay A'at Nan Nibahhoy Itudtuduna

3 Wadaday udum an nat'on di itudduda an agge niyunnudan hinan
un'unudon ta'un tudtudun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
4 an dadiye nadan mangipabaktuh adolda ya agge nanginnilah nan na-
hamad an tudtudu. Te hay pinhodda ya mi'yahhiyanda hinan mipanggep
hinan hapit Apu Dios ta hidiyey gumalat an wadaday munhin'a''amoh ya
humihiwoh ibbada ya wadada mo ahan di mangibagah adi maphod ta
ma''id mo ha dinoldah hinohha.
5 Ya umana'ahhiyanda te hiyah diyey a'at nadan adi maphod di
punnomnomda an dida nadan nanginganuy hinan nahamad an tudtudu.
Ya hay punnomnomda ya gapuh nan tudtudun Jesus ya kumadangyanda.
6 Mu immannung an nan mundinol i Apu Dios ya mapnek hinan indat
Apu Dios an wadan hiya ta hiya nan mibilang hi kadangyan.
7 Te hidin niyayyaman ta'uh tun luta ya ma''id ha inodnan ta'u ot
atbohdih atayan ta'u an ma''id ha odnan ta'u.
8 Ta hiya nan mapnek ta'u hi'on waday anon ta'u ya ilubung ta'u.
9 Te nan tagun hay kinadangyan di gagamgamana ya lo'tat ya mabaliyan
an mangat hi adi maphod. Ta atona nadan pohpohdona ta hidiyey
abahbahan di itaguwanah tun luta ya ta'on on nan itaguwanah pidwana.
10 Te nan pangamgaman hi pihhuy almuwan nan dakol an adi maphod
an umat hinan na'at hinadan udum an nangiwalong hi pangulugda. Ta
hay numbalinan diyen inatda ya ongal di eda inomnoman.

Hay Na'udin Tugun Paul I Timothy

11 He''a'e Timothy an munhilbin Apu Dios ya hanat inaynayunmun
halipodpodon ta adim aton nadan adi maphod. Ta hay nomnomnomom
ya hay panginaynayunam hinan pangulugmu ta mipto' di pangatmun

miyunnudan hinan pohdon Apu Dios. Ta minaynayun di pamhodmu ya
ulem hinadan ibbam. Ya ta wan itpolmu nadan ma'at i he"a.
12 Ot hanat ihamadmun mangun'unud i Apu Dios an ta'on on naligat ta
umat'ah nan tagun mi'yabbak. Ot waday lagbum an hidiye nan pi'taguwan
hi munnananong te hidiyey gapunah namto'an Apu Dios i he''a hidin
nangipa'innilaam hinan a'at di pangulugmuh nadan dakol an tatagu.
13 Ot hi Apu Dios an alpuwan di itaguwan ya hi Jesu Kristu an agge
timmakut an nangipa'innilah a'atnah din nanumalyaan Ponsio Pilatu ya
innilana tun ibaga' i he''a.
14 Ot hanat halipodpodom tun nitugun ta ma''id ha pamihulandan he''a ta
ingganah madatngan nan pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
15 Hidiyen umaliyana ya gintud Apu Dios an hiya nan ma''aphod ya
na'abbaktun Ap'apu. Ya hiya boy Patul di apatupatul ya Ap'apun di
a'ap'apu.
16 Ya hiya nan ma"id ha hipuna ya ma"id ha pogpogna. Ya ma''id ha
taguh mabalin an mihaggon i hiya te nunhiglan humili nan awadana ta
ma"id ha taguh mabalin an manigon hiya. Ya hiya ya madayaw hi inggana
te ma''id ha nipaddungan nan abalinana. Amen.
17 Ya tugunom bo ta'wa nadan kakadangyan hitun luta ta wan adida
mumbaktu ya bokon nan kinadangyanda an nalakan mama''id di pundi-
nolanda ta waot an hi Apu Dios te hiyay mangdat hi an namin an
pun'am'amlongan ta'u.
18 Ya ibagam bo i dida ta wan nan maphod di iyal'aladaot an aton an
umat hinan pammo'andah nadan tatagu ta adida ma''ukuh.
19 Ot atonda'ehdi ya ay ma'ma''amung hi ad abunyan nan nahamad an
kinadangyanda an nan pi'taguwandah munnananong.
20 Ot he''a Timothy ya mahapul an ihamadmun mangat hinan inyukod
Apu Dios i he"ah atom. Ya adim hanguton nadan hapit an ma''id ha
niyatana i Apu Dios ya nan alyon di udum hi nahamad an adal mu onnot
bokon.
21 Te hiyah nae nan inunud nadan udum ta hiya nan nibahhoy
pangulugda.
Ot hanat nan homo' Apu Dios di minaynayun i he"a.

Nan Mi'adwan Tudo' Paul I Timothy
(2 Timothy)

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha"on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi
apostoles Jesu Kristu an e mangipa'innilah nan imbagan Apu Dios an
nadan mangabulut i Jesu Kristu hi nitaguwanda ya waday pi'taguwandah
munnananong.
2 Hituwey tudo''un he''a Timothy an ibilang'uh imbabale'.
Hanat malinggop'a ya minaynayun i he"a nan homo' Apu Dios an hi Ama
ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Punhanaan Paul Hi A'at Timothy

3 Hi Apu Dios an inunud handidan a'ammod'u ya hiya damdamay
ihamad'un un'unudon. Ya hinan pundasala' hi abigabigat ya ahodohodom
ya idasadasalan da'a. Ya munhanaa' i Apu Dios an gapuh nan a'at di
pangulugmu.
4 Te ingganah ad uwani ya nonomnomo' din limmuwaam hidin
nunhi''ananta. Ta hiya nan ongal di naminhod'un manigo bo i he''a ta
wan umamlonga'.
5 Nonomnomo' nan a'at di pangulugmu i Apu Dios an umat hidin
pangulug apum an hi Lois ya hi inam an hi Eunice ot innila' an athidi
damdamay pangulugmu.
6 Ta hiya nan pinhod'un ipanomnom i he''a ta wan humlu'an mangiyusal
hinan abalinam an indat Apu Dios hidin nangiha'mawa' hi ta'le i he"a hi
nangidasala' i he"a.
7 Te hi Apu Dios ya impiddumnan dita'u nan Espirituna an hiya
nan mangdat hi tulid ya pamhod ta'uh ibba ta'u ya abalinan ta'un
mangono'nong hi pangat ta'u.
8 Ot hanat adi'a bumain an e mangipa'innilah a'at nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu. Ya atbohdin adim ibain tun awahtu' hi baludan te manu'eh
nibaluda' ya gapuh pangun'unuda' hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ot
hanat abulutom an ta'on on he"a ya mi'ligat'an gapuh nan tudtudun Jesu
Kristu. Ot hi Apu Dios di bumoddang i he''a ta way atom an mangitpol hi
ligat.
9 Te hiyay nangihwang i dita'u ot ibilang dita'uh tataguna. Mu adi gapuh
nadan maphod an inat ta'u te gapuh homo'na. Ya hidi tuwalih din agge
ni' nalmu tun luta ya hidiye moy ninomnomnah atona. Ot nan na'at i Jesu
Kristu di atigan tuwen homo'nan dita'u.
10 Ya nipa'annung hi ad uwani an gapuh immaliyan Jesu Kristu an
Mangihwang i dita'u. Te inabaknay ate ta mabalin mohpen waday
pi'taguwan ta'u i Apu Dios hi munnananong hi'on kulugon ta'u nan
tudtudun Jesu Kristu.
11 Ta hiya nan pinto'a' i Apu Dios hi apostolesna an e muntudtudu.
12 Ot ta'on on athituy ma'ma'at i ha''on an ongal di e' punholholtapan
ya adiya' damdama bumain te innila' di a'at Apu Dios an kinulug'u.
Ya madinola' boh nan abalinanan mangipadutu' i ha''on ta ingganah
madatngan nan nagtud an algon punhumalyaanah tatagu.*

---

* **1:12 1:12** Nan algon punhumalyaanah tatagu ya hay alyon di udum an Biblia ya inggana hi madatngan nan pumbangngadana.

13 Ot hanat inaynayunmun unudon nan nipto' an tudtudu an intuddu' i
he"a ta wan mipatigo i he"a nan pangulug ya pamhod an wada i dita'un
gapuh kimmulugan ta'un Jesu Kristu.
14 Ya ihamadmun mangat hinan inyukod Apu Dios i he"a an idinolmuh
nan boddang nan Espirituna.
15 Innilam nin di e nangiwalongan nadan udum an kimmulug hi ad Asia
i ha''on an ta'on on da Pigelus i Hermogenes.
16 Mu maphod ta wadah Onesiporus an hiya han agge nangibain hi
nibaluda' an ta'on ona' nabangkilingan te hiya eh'a han uggan umalin
mangalubyag i ha''on. Ot hanat hi Apu Dios di mammo' i didan hina'amma.
17 Hidin immaliyanahtuh ad Roma ya eya' inana'anap ta inggana ot
hama'ona'.
18 Ya innilam bo an ongal di imboddangnah din awadan ta'uhna hi ad
Epesus. Ot hanat hom'on Apu Dios hitun pumbangngadan nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu.†

2

Hay Nipaddungan Nan Baal Kristu

1 He''an imbabale, mahapul an nanongnan mundinol'ah nan homo' Jesu
Kristu.
2 Ya hanada'en dingngolmun intuddu' ya dakol boy udum an nangngol
hi a'atna ya hanat ituddum hinadan tatagun mabalin an madinolan ta wan
eda damdama itudduh nadan udum.
3 Ya ta'on on waday punligatam ya hanat hi Apu Dios di nanongnah
unudom ta mumbalin'ah na'na'unnud an tindalun Jesu Kristu.
4 Te hay a'at di tindalu ya mahapul an adi e mi'mi'yat hinadan
at'atton nadan tatagu ta adi mataktak hinan tamuna ta way atonan
mangipa'amlong hinan opisyalda.
5 Ya atbohdih nan e mi'yabbak hi ay'ayam an gahin ona unudon
nan nibaga an ma'unud ya ahi mabalin an mangabak ta midattan hi
pulumyuna.
6 Ya umat boh nan e tumamutamuh nan puntanoman an wa'et nadatong
ya waday apitona.
7 Ot hanat pa'annomnomom datuwen inali' ot nan Ap'apu ta'uy mamod-
dang i he''a ta wan ma'awatam.
8 Ha ahan di nomnomnomon ta'u ya hi Jesu Kristu an holag David an
namahuwan hidin natayana an hiya tun e' itanuddu.
9 Ta hiyay lummuh pamalpaligatandan ha"on ta teen binangkilingana'
hitun baludan ta aya' pimmate. Mu ta'on on nabangkilingana' ya agge
damdama nabangkilingan nan hapit Apu Dios.
10 Ta hiya nan mabalin an itpol'un namin datuwe hi'on hiyay mahapul
ta ahida kumulug i Jesu Kristu nadan tatagun pinto' Apu Dios ta
wan milaggatdah nan munnananong an ipabaktuwan Jesu Kristu an
mangihwang i dita'u.
11 Ta immannung nan alyonay, Paddungnay ni'yate ta'u i Kristu ot
mamahuwan ta'u te hiya ya namahuwan.
12 Ya itpol ta'u'ey ligat ya middum ta'u i hiya an mun'ap'apuh tun
pun'ap'apuwana. Mu hi'on iha''ut ta'uy kimmulugan ta'un hiya ya atbohdin
adi dita'u abuluton i hiyah pidwana.

† **1:18 1:18** Nan pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya hay alyon di udum an Biblia ya nan algon punhumalyaan Jesu Kristu.

13 Ya ta'on on adi ta'u unudon hi Apu Dios ya hiya damdaman mahapul
an mipa'annung nan inanalina te adi munlayah hi Apu Dios.

Hay Pangabulutan Apu Dios Hi Maphod An Tamu

14 Danaen inali' di maphod hi ipanomnommu boh nadan mumpangulug
hina. Ya ibagam i dida an adi ahan pohdon Apu Dios nan eda pun'a'ahhiyan
te bumahbah hi punnomnom nadan mangngol.
15 Ta hiya nan mahapul an atom di abalinam an mangipa'amlong i Apu
Dios ta ipatigom an adim ibain nan tamum. Ya tigom ta maphod di atom
an mangitudduh nan nahamad an hapitna.
16 Ya hanat adi'a mi'hahhahapit hinadan ma"id ha niyatanan Apu Dios
an punhahapitan di udum te hidiyen at'attonda ya bumahbah hi pangulug
di udum.
17 Te dadiyen itudtududa ya umat hinan gulid an kittang ni' mu lo'tat ya
mihinap hi an namin nan adol. Da Haymenyus i Piletus ya niddumdan e
muntudtuduh athidi.
18 Datuwen duwa ya eda itudtudu nan agge niyunnudan hinan nahamad
an tudtudu ta gapu i dida ya wadaday munduwaduwah pangulugda i
Apu Dios te alyonday nagibbuh mo anun namahuwanda tuwali nadan
numpun'ate.
19 Mu ta'on on wadaday athinan uggan muntudduh nibahho ya adi
damdama mabalin an mahukkatan nan tudtudun Apu Dios te nipaddung
hinan ongal an batu an adi mabalin hi madlig. Ya nitudo' hidi an alyonay,
Hi Apu Dios ya innilana nadan tataguna.

Ya inalina boy, Hanadan mangalih tatagun Apu Dios dida ya mahapul an
idinongdan mangat hinadan adi maphod an pangat.

20 Hanan kadangyan ya dakol di gina'una an waday balitu' ya silber mu
wadada boy usalnan pito' ya kayiw di niyamma. Mu hanadan nabalol an
usalna ya napiliy pangiyusalanda mu nada'en udum ya kumpulnan algoy
pangiyusalanda.
21 Ot athidin dita'u an pohdon ta'u'en umat hinan nabalol an usal ya
mahapul an idinong ta'u nadan adi maphod an ato'aton ta'u ta wan
mipaddung ta'uh nan malinis an usal ta mundadaan ta'un mangat hinadan
ipatamun Apu Dios ta wan mabalin an ongal di iyatan ta'un hiya.
22 Ot mahapul an adim aton nadan adi maphod an umat hinadan
impa'inghan nadan mumpangpangngilog. Ta hay mipapanomnom i dita'u
ya nan e ta'u pangatan hinan pohdon Apu Dios. Ya ihamad ta'uy
pangulug ta'u ya ipatigo ta'uy pamhod ta'u ya maphod di pi'hayyupan ta'uh
nadan ibba ta'u. Nan tagun athidiy pangatna ya paddungnay malinis di
nomnomnah ena pundasalan i Apu Dios.
23 Ya hanat adi ayu e mi'hahhahapit hinadan ma"id ha hunungnan
punhahapitan di udum te umman umudi ya munhahannuda.
24 Te hay baal Apu Dios ya adi mi'hannu ya ma'uleh ibbanan tagu ya
abalinanan muntudtudu.
25 Ya pa'ulayana bon manugun hinadan nat'on di unudonda. Te ma"id
ha mapto' ya hidiyey pamatal Apu Dios hi nomnom nadan mangngol ta
muntutuyudah bahulda ya innilaonda nan nahamad an tudtudu.
26 Ta lo'tat aya ya idinongdan mangat hinadan impa'inghadan pumbahu-
lan an hidiye nan ay lingon Satanas an pangnanan dida ta wan nan adi
maphod an pohdonay atonda.

2:13 2:13 Luke 21:33

3

Hay A'at Di Taguh Tun Mun'adatngan Di Apogpogan Tun Luta

1 Ad uwani ya ipanomnom'u bon wa'et mun'adatngan di umaliyan Kristu
ya nunhiglay punligatan di tatagu.
2 Te hay tatagu ya ammuna nadan pohpohdon di adolday nomnom-
nomonda ya hay pihhuy gagamgamanda ya mumbaktuda ya munlamitda
ya ngohayonday a'ammodda ya adida munhanah nan niboddang i dida ya
adida unudon hi Apu Dios.
3 Ya ma''id ha pamhoddah ibbada ya aggeda innilan mamakawan hi
ibbada ya ma'attumbu'da. Ya ma''id ha ono'nongda ya mabungotda ya
adida ahan pohdon nadan maphod an pangat.
4 Ya ta'on on nadan ibbada ya mabalin an ha'ulonda ta iyeda didah
nadan mi'buhul i dida ya adida munnomnomnom on inatday atonda
ya nunhiglan mumbaktuda ya hanadan pohpohdon di adolda nimpey
nonomnomondan aton ta ma"id ha naminhoddan mangun'unud i Apu
Dios.
5 Ya wadaday udum an alyonday kimmulugda i Apu Dios mu ma''id ha
atiganah nan nitaguwanda an ta'on on atonda nadan udum an aton di
kimmulug. Ot hanat halipodpodom ta adi'a mi'hayhayyup i dida.
6 Te hay aton di udum ya umedah abalebalen muntuttuduh nan nat'on an
tudtudu ta ha'ulonda nadan nalakan mihapitan an binabai an paddungnay
nabalud hi pumbahulan ta amod on nadan adi maphod di atonda.
7 Ya datuwen binabai ya pinhoddan mundongol hi kumpulnan
muntudtudu mu adida pa''innilah nan nahamad an tudtudu.
8 Ya dadiyen inali' an muntudtuduh nat'on an tudtudu ya adi maphod
di punnomnomda ya agge immannung an kimmulugda te ma'hihhiwodah
nan nahamad an tudtudu an umatda i da Hanes i Hambres hidin nadne
an inahiwawandah Moses.
9 Mu adi damdama mabalin hi minaynayun hidiyen ato'atonda te lo'tat
ya ma'innilaan di tatagu an ma'layyahda an umatda nimpe i da Hanes i
Hambres.

Hay Nanginaynayunan Timothy An Nuntudtudu

10 He''a Timothy ya innilam nadan e' itanuddu ya hay pangiye"e'. Ya
innilam nadan pinhod'un ma'at ya innilam boy a'at di pangulug'u ya hay
anus'u ya hay pamhod'uh tatagu ya nan e' pangitpo'itpolan hi ligat.
11 Te initpo'itpol'uy namalpaligatdan ha"on ya ta'on on nadan nunligata'
hi ad Antiok ya hi ad Ikonium ya hi ad Listra mu maphod ta impapto'a'
damdamah nan Ap'apu ta'u.
12 Mu bokon ha''on ya ammunay a'atan datuwe te an namin nadan nam-
inhod an mangun'unud hinan pohdon Apu Dios an gapuh nangulugandan
Jesu Kristu ya wadan waday mamalpaligat i dida.
13 Ya hanada'en adi maphod di pangatda ya nadan muntudtuduh nat'on
an tudtudu ya iyal'aladan mangat hinadan adi maphod an at'attonda ta
dakol di baliyandah tatagu.
14 Mu he"a'e ya hanat inaynayunmun mangunud hinadan pinatim an
nahamad an tudtudu te innilam nan a'atmin nangituddu i he''a.
15 Ya innilam an nihipun hi a'ungam ya dingngolmu nan hapit Apu Dios
ta hituwey nun'adalam ta na'awatam nan a'at di pi'taguwan i Jesu Kristu
an gapuh kimmulugam i hiya.
16 Te nan impitudo' Apu Dios an hapitna ya ongal di iyatana te ituddunay
nahamad hi unudon di tatagu ya tugunona nadan adi maphod di pangatna

ya ipa'innilanay aton nadan nibahhoy un'unudonda ta mipaphodda ya itudduna boy aton an mangipa'inghan mangat hi maphod.
17 Ta wan nadan tatagun Apu Dios ya mabalin an innilaonday atonda ta
midadaandan mangat hinadan pohdon Apu Dios hi atonda.

4

1 Hi Apu Dios ya hi Jesu Kristu an munhumalyah tatagu an ta'on on
nadan numpun'ate hitun pumbangngadanan mun'ap'apu ya innilada tun
panugun'un he''an imbabale Timothy.
2 Ot hanat kumpulnan timpu ya nanongnan nundadaan'a an mangi-
tudduh nan hapit Apu Dios. Ta tugunom nadan nibahhoy pangatda
ya ipa'innilam i dida nadan adi maphod an ato'atonda. Ya anusam an
mangitudduh nan hapit Apu Dios i dida ta wan lo'tat ya un'unudonda.
3 Te madatngan han timpu an pamaag ya adi donglon di tatagu nan
nahamad an tudtudu te nadan adi maphod di unudonda. Ta hiya nan eda
munhapul hi dakol hi muntudtudun dida an ta'on on nibahhoy itudtududa
mu ta miyunnudan hinan pohdonda.
4 Adida donglon nan nahamad an tudtudu ta nadan nibahhon tudtudun
nalpuh nomnom di taguy unudonda.
5 Mu he''a'e ya hanat ihamadmuy punnomnommu an ta'on on nganney
ma'at ta itpolmuy kumpulnan dumatong an punligatam. Ta inaynayunmu
an e mangipa'innilah nan mipanggep i Kristu. Ya atom an namin nadan
ipatamun Apu Dios i he''a.
6 Ha''on'e ya tee mon nadatngan di panayna' hitun luta. Te umata' hinan
ma'inum an midawat i Apu Dios te nundadaana' an mipapate.
7 Ta'omman ot inat'un namin di abalina' an nangat hinadan inyukod
Apu Dios i ha''on. Ya atbohdin inhamad'un inun'unud an namin nadan
intudtuduna.
8 Ot hiya nan ad uwani ya madinola' an waday mihmihhod i ha''on an
ma''aphod an gungguna' an idat nan Ap'apu ta'uh tun madatngan nan
algo an punhumalyaanah atagutagu te hiya ya nipto' di punhumalyana.
Ya bokon ha''on ya ammunay midattan hi athidin gungguna te an namin
nadan nangun'unud an manmannod i diyen pumpatigana.

Hay A'at di Nunligatan Paul

9 Mabalin'e ya na'annali'a ni' hitu.
10 Te hi Demas ya hanan itaguwanah tun lutay nomnomnomona ta hiya
nan tinaynana' an immeh ad Tesalonika. Ya ten ma''iddahtu da Kresente
i Titus te immeh Kresente hi ad Galasya ya imme damdamah Titus hi ad
Dalmasia.
11 Ta hi Luke ya ammuna han wahtu. Ya hanat i'uyugmuh Mark ta da'yun
duwan umali te ongal di boddangnah nan tamu'.
12 Ya hinnag'uh Tikikus hinah ad Epesus.
13 Ya hanat dagguhonyu nan jacket'u an imbati' i Karpus hi ad Troas.
Ya ni'yalayu nadan nalu'ut an natud'an an namama ahan hinan lalat an
natudo'an.
14 Hana'en mun'udih an hi Alexander ya nunhiglay inatnan ha''on mu
ukod hi Apu Dios an mangiballoh i diyen inatna.
15 Ot hanat halipatam hidiyen tagu te nunhiglay namihupihulnah nadan
itudtudu ta'u.
16 Hidin hopap di nahumalyaa' ya ma''id ha ohah nadan ibba ta'uh
namoddang i ha''on te tinaynana' i dida. Mu ta'on on inatdahdi ya hanat
pakawanon Apu Dios dida.

17 Ya ta'on on tinaynana' hinadan ibba' mu aggeya' tinaynan i Apu Dios
ta binoddangana' i hiya. Ta hiya nan waday tulid'un e nangitudtuduh nan
mipanggep i Jesu Kristu ta mabalin an donglon nadan bokon Judyu. Ya
inihwanga' hinadan naminhod an mamaten ha"on.
18 Ya innila' an inaynayun Apu Dios an mangihwang i ha"on hinadan adi
maphod an atondaot i ha"on ta ingganah madatngan nan e' idduman hinan
pun'ap'apuwanah ad abunyan. Ot hi Apu Dios di nanongnah madayaw hi
inggana. Amen.

Hay Nangipa'adan Paul An Nomnomnomona Nadan Ibbana

19 Hanat ibagam i da Prisila i Akila an nomnomnomo' dida. Ya atbohdin
da Onesiporus an hina'amma.
20 Ma''id hituh Erastus te wahdih ad Kulintu. Ya nundogoh hi Tropimus
hi ad Miletus ta hiya nan agge ni'yalih tun ha''on.
21 Ot hanat nomnomnomom bahan ta dumatong'ahtu ya ahi madatngan
di lowang.
Ya imbagan da Yubulus ya hi Pudens ya hi Linus ya hi Klaudia ya nadan
i'iba ta'uhtu an nomnomnomon da'yuhna.
22 Ot hanat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristuy nanongnah wadah
nitaguwanyu. Ya hanat nan homo' Apu Dios di minaynayun i da'yu.

Nan Tudo' Paul I
Titus

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha"on an hi Paul an baal Apu Dios ya apostoles
Jesu Kristu an e muntudtudu ta way aton di pangulug nadan pinto' Apu
Dios an mihamad. Ya ta wan ma'awatanda nan a'at nan tudtudun Apu Dios
ta mipatigoh nitaguwanda nan a'atna
2 te hay gagamgamanda ya nan pi'taguwandah munnananong i Apu Dios.
Te hi Apu Dios an adi munlayah ya imbagana tuwalih din hopapnah din
ma"id ni' ha nalmu an wadaday mi'tagun hiyah munnananong.
3 Ot teen nadatngan moy pangipa'innilaanah nan tudtudun iphodan ta'u.
Ya teen ha"on di ohah nangiyukodan nan Mangihwang an hi Apu Dios hi
e mangitudtudu ituwe.
4 Ot muntudo'a' i he"a Titus an ibilang'uh nahamad an imbabale' an
gapuh nangunudam hinan inunud'u.
Hanat malinggop'a ya minaynayun i he"a nan homo' Apu Dios an hi Ama
ta'u ya hi Jesu Kristu an Mangihwang i dita'u.

Hay Tamun Titus Hi Ad Krete

5 Hay gapunah nanayna' i he"ahnah ad Krete ya ta wan igibbuhmun
ipanuh nadan agge ni' nipanuh ya pinto'mu dohah nadan mabalin an
mangipangpanguluh nadan kimmulug hi abobboblehna. Mu nomnom-
nomom nadan intuddu' i he"an atom an mumpili.
6 Ta nan pot'om an mangipangpangulu ya mahapul an maphod di ibagan
di tagu i hiya ta ma"id ha apihulana ya ohay ahawana. Ya mahapul an
natugunda ya kimmulugday imbabalena ta ma"id ha ibagan di tataguh
ma'ngohheda ya adida dumngol.
7 Te nan mangipangpangulu ya hiyay pangiyukodan Apu Dios hinan
tamu ot mahapul an ma"id ha ma'akhupan hi pamihulandan hiya. Ya
mahapul bon adina ipapilit di pohdona ya adi mabambannungot ya ma"id
ha abutongana ta adi hi kittang on mungkalit ya bokon hay pihhuy
gagamgamana.
8 Ya mahapul an ma"apngah nan way humawwang ya hanadan maphod
di pohdonan aton ya waday abalinanan mangono'nong hi pangatna ta an
namin di atona ya miyunnudan hinan pohdon Apu Dios.
9 Ya mahapul an ihamadnan unudon nan nituddun hiya an hapit Apu
Dios ta mabalin an itudduwana nadan kimmulug ta wan inaynayunday
pangulugda. Ya mahapul an abalinanan tobalon nadan mungngohe hinan
nahamad an tudtudu.
10 Manu'eh ato' hitu ya dakolday mi'yamu'amung i da'yu an mumpungn-
gohen Judyu te namaagday hapihapit ta baliyanday udum an tatagu an
namamah nadan mangipapilit an mahapul an makugit nadan kimmulug.
11 Ta hiya nan mahapul an mipadinongda an muntudtuduh athidi.
Te bumahbahdah pangulug di hinahina'amma an gapuh nan nibahhon
itudtududa. Manu'eh atondahdi ya pinhoddan ha'ulon nadan tatagu ta
pangalandah pihhuda.
12 Wada han ohan ibbadan i Krete an propetah din nadne an nangali hi,
Hanada'en i Krete ya minaynayun an ma'layahda ya mabungotda an ayda
kahu. Ya ma'higgadan muntamu an manuy anonda te makalomda.

13 Immannung hinaen inalina. Ta hiya nan hanat ihamadmun tugutu-
gunon dida ta way aton di pangulugdan mihamad
14 ta idinongdan e dumongodongol hinadan a''apoh di Judyu ya nadan
dakol an mapaniyon itudtudun nadan tatagu an adi mangun'unud hinan
nahamad an tudtudu.
15 Te nan maphod di pangatna an gapuh kimmulugana i Jesu Kristu
ya adina paniyawon nadan dakol an paniyawon di tatagu. Mu nadan
agge kimmulug an adi maphod di pangatda ya dakol di paniyawonda te
ningamut an adi mo maphod di punnomnomda.
16 Te alyonday kimmulugdan Apu Dios mu ma"id ha atigana. Te
mangoheda ya nunhiglan umipabungot i Apu Dios di pangatda. Ta ma''id
ha matigoh maphod hi atonda.

2

Nan Nahamad An Mitudtudu

1 He''a Titus, mahapul an tigom ta nan nipto' an miyunnudan hinan
nahamad an tudtuduy itudtudum.
2 Ta itudduwam nadan a'amamma ta halipodpodonda ta adida mang-
inum ya mahapul an innilaondan mangono'nong hi panapitda ya pangatda
ta atiganan nanomnomanda. Ya ta wan waday pamhoddah ibbada ya
nahamad di pangulugda ya abalinandan mangitpol hi kumpulnan ligat an
dumatong hi nitaguwanda.
3 Ya atbohdiy atom hinadan i'ininna an itudduwam dida ta nan
umipa'amlong i Apu Dios di atonda ya adida e tumtumbu'on di ibbada
ya adida umami'aminul an uminum hi bayah ta mabalin an diday
mangitudtuduh maphod.
4 Ta diday pangiyunnudan nadan mumpangpangngilog an binabai hi
atondan mangipapto' hi ahawada ya imbabaleda.
5 Ya ta innilaondan mangono'nong hi pangatda ya panapitda ya maphod
di pangatda ya inniladan mangipapto' hi nunhituwanda ya ma'uleda ya
mumpada''uldah nan ahawada ta wan ma''id ha lummuh pamihulan di
tataguh nan mitudtudun hapit Apu Dios.
6 Ya atbohdih nadan mumpangpangngilog ya nadan nunggintongan an
linala'i an tugunom dida ta innilaondan mangono'nong hi pangatda ya
panapitda.
7 Ya halipodpodom ta maphod di pangatmu ta he''ay pangiyunnudan di
udum. Ya hinan puntudtuduwam ya halipodpodom ta adim udman hinan
punnomnommu onu nan layah.
8 Ta maphod an namin di hapitom ta ma''id ha pamihulan nadan tatagun
agge naminhod ituwen tudtudun unudon ta'u ta alinah bumainda.
9 Ya tugunom bo nadan himbut ta na'na'unnudda an adida ngohayon
nadan ap'apuda ta an namin di atonda ya umipa'amlong hinan ud himbut
i dida.
10 Ya adida akawon nadan gina'uda ta mipatigoh nan maphod an
pangatda an mabalin an idinol nadan ap'apuday kumpulna i dida. Ot
hinaen a'atday ohan mangipatigoh amapmaphod nan tudtudun Apu Dios
an Mangihwang i dita'u.
11 Hi Apu Dios ya pohdonan an namin di tatagu ya mi'tagudan hiya. Ta
hiya nan impatigona nan ongal an homo'na i dita'u.
12 Ya nan homo'na boy atugunan ta'u ta du'gon ta'u nan adi maphod an
umat hinan adi pangunudan i Apu Dios ya nan pangipa'anhanan hinan

ma'omnawan hitun luta. Te abalinan ta'u mon muntugun hi adol ta'u ta
wan miyunnudan di a'at ta'uh nan pohdon Apu Dios hi ad uwanin
13 panpannodan ta'uh nan e pumbangngadan nan nahamad an Dios an
hi Jesu Kristu an Mangihwang i dita'u an hiya nan gagamgaman ta'u ya
pun'amlongan ta'u te hidiyen algon umaliyana ya matigo nan nunhiglan
anabaktuna.
14 Te hiya ya inhulugnay nitaguwana ta nate an gapuh bahul ta'u ta
wan abalinan ta'un mangidinong an mangat hinadan adi maphod. Ya
numbalinon dita'uh maphod an tatagunan mahlun mangat hinan maphod.
15 Ot adi'a mun'og'ogon an mangitudtudu i datuwe ta ihamadmun
manugun hinadan tatagu an namamah nan waday nibahhawana ta
idinongna. Ya tigom ta ma''id ha ta'on hi ohah mungngohen he''a.

3

Hay Pangat Di Nangunud I Jesu Kristu

1 Ya ipanomnommu boh nadan tataguhna ta na'unuddah nadan ap'apu
an munggubilnu ya nadan uldinda ta bumoddangdah nan maphod an
ipa'atda.
2 Ya tugunom bo dida ta adida pihulon di ibbadan tagu ta ma''id ha
gumalat hi punhahannuwanda. Ta hay maphod ya mun'u'ullayanda an
ma''id ha ta'on hi ohan taguh ngohayonda.
3 Handi ya ta'on hi dita'u ya ma''id ha in'innila ta'uh maphod te agge
ta'u inunud nan tugun Apu Dios ta hiya mo nan nabaliyan ta'u. Te nan
nibahhon pangat di impa'ingha ta'u an umat hinan amoh ya hihiwo ta
hiya nan inahiwawan dita'u mo bo.
4 Mu maphod ta lo'tat mahan ya nipa'innilan dita'u nan pamhod ya homo'
Apu Dios
5 an Mangihwang i dita'u. Mu adi gapuh nan maphod an at'aton
ta'uy nangihwanganan dita'u te gapuh homo'nan dita'u. Ta inulahan nan
Espirituna di bahul ta'u ya impabalunay nitaguwan ta'u.
6 Ta gapun Jesu Kristu an Mangihwang i dita'u ya nunhiglay boddang
nan Espiritun Apu Dios an wadan dita'u.
7 Ta mabalin an mibilang ta'u moh maphod i Apu Dios an nammo' i
dita'u ta way aton ta'un mamoltan hinan gamgaman ta'un pi'taguwan an
munnananong.
8 Hinae di nahamad an tudtudu an iphodan di tatagu. Ot maphod on
ilutikmuh nadan kimmulug hina ta wan ha ahan di nomnomnomonda ya
nan pangatandah maphod.
9 Ya adim goton an mi'yat hinan ma''id ha hilbinan pun'a'ahhiyanan di
tatagu an umat hinan tanontononda an a'at di tataguh din hopapna. Ya
adi'a bo mi'hannu onu mi'yawwit an gapuh nan a'at nan intugun Moses te
adi maphod hidiyeh aton.
10 Ya wa'ehna ha taguh hiyay gumapuh adi punhahayyupan nadan tatagu
ya pahiwonyu. Ta adina'e donglon ya inhingalyu. Mu on'e damdama adina
donglon ya aggeyu ni'iddumon i da'yu.
11 Te innilayun nan tagun athidi ya numbahul te nibahhoy punnom-
nomna an ma'innilah nan at'atona.

Hay Dappuh Di Tudo' Paul I Titus

12 Nomnomnomo' an honagon hi Artemas hinah ad Krete. Bokon'e ya
hi Tikikus. Ot kumpulna i didan duway dumatong hinah mihukkat i he''a.

2:13 2:13 John 1:1

Ya maphod onmu adi ibahhon umalih ad Nikopolis ta mundammutahdi te
hidiy ninomnom'uh umohnonga' hitun lumowang.
13 Ya atom di abalinam an mamoddang i Apolos ya nan abugadun hi
Senas hinan akakanda ta wan wadan namin di mahapulda.
14 Ya mahapul an nadan ibba ta'un kimmulug hina ya innilaondan man-
gat hinan maphod an umat hinan eda bumoddangan hinan ma'ahhapulnay
boddang ta wan dakol di maphod an punhilbiyan di nitaguwandah tun
luta.
15 An namin nadan i'iba ta'uhtu ya pohdondan ipa'innila' i he''a an
nomnomnomon da'a ya atbohdih nadan ibba ta'un kimmulug hina.
Ot hanat nan homo' Apu Dios di minaynayun i da'yun namin.

Nan Tudo' Paul I
Philemon

1 Ha''on an hi Paul an nabalud an gapuh e' pangun'unudan i Jesu Kristu
ya tun iba ta'un hi Timothy ya muntudo' amin he''a Philemon an nahamad
an hi ibbami ya ibbami boh nan tamu.
2 Hituwey tudo'min da'yun namin i da Arkippus an ibba ta'un tindalun
Jesu Kristu ya nan babain iba ta'un hi Appia ya hinadan mumpangulug i
Apu Dios an ma'amu'amung hinah baleyu.
3 Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios an
hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
4 Hi an namin di pangidasdasala' i he''a ya munhanaa' i Apu Dios.
5 Te dingngol'uy anahamad di pangulugmuh nan Ap'apu ta'un hi Jesus
ya nan pamhodmuh nadan ibba ta'un kimmulug i Apu Dios.
6 Hay dasal'u bo ya hanat gapuh pangulug ta'un namin ya innilaon ta'u
nadan dakol an maphod an aton Kristu hinadan mangun'unud i hiya.
7 Nunhiglay immamlonga' an iba an gapuh nan pamhodmu te
impa'amlongmu nadan ibba ta'un tatagun Apu Dios.
8 Ot gapuh kimmuluganta i Jesu Kristu ya waday dinol'un mangibagah
nan pohdo' an ibaga i he''a.
9 Mu adi' ipapilit di pohdo' mu ibaga' ya abuh ot innila' an ongal di
pamhodmuh ibbam. Te ha''on'e tee ya amammaa' mo ya nibaluda' bo udot
an gapuh pangun'unuda' i Jesu Kristu.
10 Ot hay ibaga' i he''a ya hanat ipatigom di ulem i Onesimos. Te
hay immaliyanahtuh baludan ya intudduwa' ta kimmulug. Ta hiya nan
imbilang'u damdamah imbabale'.
11 Handi ya ma''id ha dinolmun hiya. Mu maphod ta ad uwani ya
naluman di pangatna ta innilana mon bumoddang i he''a ya ta'on on ha''on.
12 Ta hiya nan ta'on on nunhiglan pa'appohpohdo' ya teen honago' ta
mumbangngad i he''a
13 an ta'on on pohdo''ot an mi'hitu i ha''on ta ay'a wahtun bumoddang
i ha''on hitun nibaluda' an gapuh nan e' nangipa'innilaan hinan iphodan
ta'u an inat Jesu Kristu.
14 Mu udu'dul on adi pamaag ya inat'uy pohdo' hi'on adim iyabulut te
hay pohdo' ya he''ay ud nomnom an bumoddang.
15 Ot manu'e nin hi tinaynan da'a i Onesimos i han na'omtang ya ta wan
mumbangngad ya mabalin an mi'hitu i he''ah inggana.
16 Ta bokon mo himbut di pangibilangmun hiya ya ammuna mu
ibilangmu damdamah hi ibbam. Te hina'aggi ta'u mon namin an gapuh
e ta'u kimmulugan. Ongal di naminhod'un hiya ot innila' an namama i
he''a an ud himbut te ibilangmuh hi ibbam an gapuh nangulugan ta'un
namin hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
17 Ot ibilanga"eh hi ibbam ya hanat abulutom hi Onesimos an umat hi
nangabulutam i ha''on.
18 Ya wada'ey inatnan he''ah adi maphod onu hay ginawatnan he''a ya
ta'on on ha''on di pangipagawatam.
19 Ot ha''on teey mangibaga an abuluto' an gawaton hi'on waday
ginawatnan he''a an ta'on on ha"on di namoddang i he''a ot ahim innilaon
nan aton an mi'tagu i Apu Dios.

20 Ot namnamao' bahan an iba an atom tun imbaga' an gapuh
kimmulugantan Jesu Kristu ta wan mipa'amlonga'.
21 Ot madinola' an atom tun intudo''u ya alinah iyal'alanay pamhodmun
hiya mu nan inali' i he''a.
22 Ot iyabulut'en Apu Dios nan idasadasalyu an hay e' umaanan hitun
baludan ya pohdo' an umalin manigon da'yuhna. Ot ipa'innila' teen he''a
ta mabalin'e ya hay baleyuy umohnonga' hi umaliya'.
23 Ya ta'on on hi Epapras an nibalud damdama an gapuh pan-
gun'unudanah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya pohdonan ipa'innilan
nomnomnomon da'yun hiya.
24 Ya atbohdih nadan ibba' an munhilbin Kristu an da Mark i Aristarkus
ya da Demas i Luke.
25 Ot hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun i
da'yu.

Nan Tudo' An Nipiyeh Nadan
Hebrew
(Hebrews)

Hay Nangipa'innilaan Nan Imbabalen Apu Dios Hi A'at Amana

1 Hidin nadne ya nat'onat'on di inat Apu Dios an nangipa'innilah nan
hapitna i handidan a'ammod ta'u. Ya hay nangipa'innilaana ya hanadan
propeta ta diday nangibagah nadan tataguna.
2 Mu i datuwen na'udin timpu ya hay nangipa'innilah nan pohdonan
innilaon ta'u ya nan Imbabalena an hiya din nunlumuwonah tun luta ya
an namin di wada. Ya hiya boy pinto'nah pangipaboltanana i datuwen
namin.
3 Ya hiyay atigan nan nunhiglan aphod ya anabaktun Amana an hi Apu
Dios. Te an namin nan a'at Amana ya hiya damdamay a'atna. Ya hiyay
mumpapto' hi an namin di nalmu te ta'on on ammunay hapitna on ma'at
nan pohdonan ma'at. Ya hidin inyatenay bahul ta'u ta mabalin mo an
mapakawan ta'u ya numbangngad hi ad abunyan ta wahdin niddum i Apu
Dios an mumpapto' hinan pun'ap'apuwana.

Nan Imbabalen Apu Dios Ya Na'abbaktu Mu Nadan Anghel

4 Nan inat nan Imbabalen Apu Dios di mangipatigo an hiya ya na'abbaktu
mu nadan anghel te hiya ya Imbabalen Apu Dios.
5 Te hiya an bokon hanadan anghel di nangalyan Apu Dios di, He''a nan
Imbabale' ya ten ad uwani ya ipa'innila' an ha''on hi Amam.
Ya inalin bon Apu Dios di, Ha''on hi Amana ya hiyay Imbabale'.
6 Ya hidin agagga ya honagon Apu Dios nan na'abbaktun Imbabalenah
tun luta ya inalinay, An namin nadan anghel'u ya mahapul an dayawonda
nan Imbabale'.
7 Ya hay impa'innilan Apu Dios hi a'at nadan anghel ya inalinay dida
nadan baalna an wa'e on numbalinona didah dibdib ya wa'e bo on
numbalinona didah apuy ta way atondan mangat hinan ipa'atna.
8 Mu hay inalinah a'at nan Imbabalena ya alyonay, He''a Apu Dios, ya
ma''id ha pogpog di pun'ap'apuwam. Ya nipto' di pangatmun mun'ap'apu
9 te nunhiglay aggem naminhodan hinadan adi maphod an pangat te
hay pohdom ya hanadan maphod an pangat. Ta hiya nan ha''on an Dios
an Ap'apum ya ongal di nangipa'amlonga' i he''a mu nadan ibbam te pinto'
da'a an nabaktun Ap'apu.
10 Ya inalina boy, Hidin hopapna ya he''a an Ap'apu di nunlumuh tun
luta ya hi ad lagud.
11 Ya munnananong'a an ma''id ha pogpogmu. Mu hanada'en limmum
ya udum hi algo ya mapogpogda te ayda lubung an lumame.
12 Ta aymu hagamhamon dida ta hukkatam didah balu. Mu he''a ya
munnananong'a an adi maluman di a'atmu ya ma''id ha apogpogam.
13 Ya hiya boy nangalyan Apu Dios hi, Umbun'ah way winawwan'u an
umbunan di nabaktun ap'apu ta abako' an namin nadan mi'buhul i he''a.
Mu nadan anghel ya ma''id ha inalinah athidi.

1:7 1:7 Psalm 104:4 **1:9 1:9** Psalm 45:6,7 **1:12 1:12** Psalm 102:25-27 **1:13 1:13** Psalm 110:1

14 Te on tuwali nadan anghel'e ya dida nadan adi matigon baal Apu
Dios an uggana honagon ta bumoddangdah nadan tatagunan pi'taguwonah
munnananong.

2

Hay A'at Di Anabaktun Jesus

1 Mahapul an nan dingngol ta'un tugun Jesus di ihamad ta'un unudon.
Te onha mungngannungannuy ta'un mangunud ot undan adi lo'tat ya
malingling dadiyen tugun?
2 Ya hanadan tugun Apu Dios an impa'innilan nadan anghel i Moses
ya nipa'innilay a'immannungna te nadan agge nangunud ya nadusada an
miyunnudan hinan nibahhawanday dusada.
3 Ot namamay adusaan ta'u hi'on attaon ta'un adi abuluton nan
nahamad an pi'taguwan hi munnananong i Apu Dios. Te hay namanguluh
nangipa'innila i diyen aton ta'un mi'tagu i Apu Dios ya nan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu. Ta nadan nangngol hinadan imbagabagana ya diday
nangipa'innila i dita'uh a'immannungna.
4 Ya ta'on on hi Apu Dios ya impa'innilana boy a'immannungna an
nipatigoh nadan inatnan nakaskasda'aw an nat'onat'on an milagro ya
nadan abalinan an nalpuh nan Espiritun Apu Dios an miyunnudan hinan
pohdona an abalinan an midat hi hinohhan kimmulug.
5 Hanan pun'ap'apuwan Apu Dios an hiya tee tun emi ipa'pa'innila ya
bokon nadan anghel di pinto'nah middum i hiyan mun'ap'apu te dita'un
tatagu.
6 Te hay nitudo' an inalin din patul an hi David i hiyah din nadne ya
alyonay, Umalih nomnom'u an na'adda"ul amin tatagu mu tanganu on e
da'mi pa'annomnomon ya e da'mi ipappapto' i he"a?
7 Hay tagu ya limmum an nada'da"ul mu nadan anghel mu numbalinon
da'mi hi nabakbaktu mu nadan udum an limmum.
8 Ta da'miy pinto'muh mun'ap'apu i dadiyen namin an limmum.

Ot hinaen nitudo' an alyonay hay taguy mun'ap'apu hi an namin an
nalmu ya ma'at hi pidwana te ma"id ni' ha taguh tinigo ta'u an hiyay
mun'ap'apu hi an naminamin.
9 Mu innila ta'u an nipa'annung i Jesu Kristu hinae hi ad uwani. Te
gapuh homo' Apu Dios hi tagu ya impada"ulna ni' hi Jesu Kristu mu
nadan anghel ta hiyay nangiyateh bahul di tagu. Mu agge ninaynayun
hidiyen nipada"ulana te hidin nagibbuh nan nunholtapana ot ipabaktun
Apu Dios. Ta hiya moy madayaw ya na'abbaktun Patul an gapu i diyen
nangiyatayanah bahul ta'u.
10 Te hi Apu Dios an nunlumuh an namin di nalmu ta adayawana
ya nipto' hidiyen nangiyabulutanah nan nunholtapan Jesus ta wan
gapu i diyen nangiyatayanah bahul ta'u ya mabalin an dakolday tatagu
an mumbalin hi imbabalen Apu Dios ta mabalin an middumdah nan
anabaktunah ad abunyan.
11 Ta hi Jesus an nangiyateh bahul ta'u ta napakawan di bahul ta'u ta
mabalin an ibilang dita'uh maphod i Apu Dios ya dita'un napakawan di
bahulna ya ohah Apu Dios an hi Ama ta'u. Ta hiya mo nan adi bumain hi
Jesus an mangalih i'iba dita'un hiya

2:8 2:8 Psalm 8:4-6

12 te inalinan Apu Dios di, Ipa'innila' di a'atmuh nadan ibba'. Ya
ikankanta' di pundayaw'un he''a hinan a'am'amunganmi an mundayaw
i he''a.
13 Ya hay oha bo ya hay nangalyanay, Hi Apu Dios di pundinola' hi
bumoddang i ha''on.
Ya alyona boy, Wahtuwa' tee an midmidduma' hinadan imbabalen Apu
Dios an dida nadan inyukodnan ha''on.
14 Ot hay a'at dadiyen imbabalen Apu Dios an inalin Jesus ya tagudan
waday adolda. Ta hiya mo bo nan hay inatna ya numbalin hi umat i dita'u
ta way atonan mate ya ahi mamahuwan ta hidiyey pangabaknan Satanas
an alpuwan di ate.
15 Te handi ni' ya hay takut ta'uh atayan ta'uy ay nangdon i dita'u mu ad
uwani mo ya ma''id ha abalinana te paddungnay nilubus ta'u.
16 Ta hiya nan immannung an dita'un tatagun nibilang hi tinanud
Abraham di boddangan Kristu an bokon nadan anghel.
17 Te gahinnot mumbalin hi tagu ta lini'nanay ligat ta'u ta wan mabalin
an hiyay mumbalin hi na'unud an nabaktun padi an ongal di homo'na i
dita'u te hiyay nangiyaten dita'u ta hiyay paddungnay ni'nong ta a'aanan
di bungot Apu Dios an gapuh bahul ta'u.
18 Ya ta mabalin an hiyay bumoddang i dita'uh nan apatnaan ta'u te
nali'nanay ligat hidin namatnaan Satanas i hiya.

3

Hi Jesus Ya Nabaktu Mu Hi Moses

1 Da'yun i'iba an pinto' Apu Dios hi tataguna ya maphod on nan a'at Jesus
di pun'onanon ta'uh nomnom ta'u te hiyay hinnag Apu Dios hi nabaktun
padi ta'u.
2 Hiya ya na'na'unnud i Apu Dios an nannag i hiya an umat hi
ana'na'unnud apu ta'un hi Moses hidin hiyay numpapto'on Apu Dios i
handidan a'ammod ta'un Judyu an imbilangnah tataguna.
3 Mu agge numpaddung di a'at da Jesus i Moses te hi Jesus ya hiyay
nunlumuh tagu ta hiya nan hiyay nabakbaktu mu hi Moses an limmuna
4 an umat hinan bale an adi pamaag ya nawada hi'on ma''id ha nangapya.
Ot athidin namin hitudan nalmu an hi Apu Dios di nunlumu ot ahida
mawada.
5 Ya immannung an hi Moses an baal Apu Dios ya na'na'unnud te
impappapto'na nadan nibilang hi tatagun Apu Dios. Ya impa'innilana bon
dida nan ahi aton Apu Dios hi udum hi algo.
6 Ya hi Kristu ya na'na'unnud an mangipapto' hinadan tatagun Apu Dios
mu hiya ya bokon baal te hiya ya Imbabalen Apu Dios. Ya dita'uy mibilang
hi imbabalen Apu Dios hi'on inaynayun ta'un ihamad an mundinol i Kristu.
Ta ha ahan di pun'amlongan ta'uh ad uwani ya nan e ta'u pi'taguwan i
hiyah munnananong.

Hay Pun'iblayan Nadan Tatagun Apu Dios

7 Hay maphod ya un'unudon ta'uh Jesu Kristu te pinadanan nan Espiritun
Apu Dios an alyonay, Ad uwani ya wa'et donglonyu nan hapit Apu Dios
8 ya mahapul an adiyu ngohayon ta adi ayu umat i handidan
a'ammodyuh din nadne an nginhedah Apu Dios te pinanatnaday abalinana
hidin immanallungandah nan agge naboblayan.

2:12 2:12 Psalm 22:22 **2:13 2:13** Isaiah 8:17 **2:13 2:13** Isaiah 8:18

9 Te alyon Apu Dios di, Pinanatnaa' i handidan a'ammodyu an ta'on on
tinannigoday a'at di abalina' hi napat (40) di tawon.
10 Ta gapu i diyen inatda ya nunhiglay bungot'un dida ot alyo' di,
Nunhigla mahan datuwen tatagu te din'uga' i dida ya adida bo udot unudon
nadan tugun'u.
11 Ta gapuh bungot'u ya imbaga' an adida mi'indadatong hinan boble an
pangiyaya' i dida ta pun'iblayanda.
12 Ta hiya nan hanat halipodpodonyun i'iba te ma"id ha mapto' ya
wadada i da'yuy mangmangngat hi adi maphod onu mungngohe te danaey
gumalat hi ihiwwayanyuh nan wadawada an Dios.
13 Ot ad uwanin mabalin an innilaon ta'u nan a'at Apu Dios ya mahapul
an munhintutugun ta'uh abigabigat ta adi ta'u mabaliyan an mangat hi
pumbahulan ta adi ta'u ngohayon hi Apu Dios.
14 Ot nanongnan middum ta'un Kristu hi'on inaynayun ta'uy pangulug
ta'u an umat hidin hiyah kimmulug ta'u.
15 Ot ipidwa' bon alyon nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Ad uwani mo
ya wa'et donglonyu nan hapit Apu Dios ya mahapul an adiyu ngohayon ta
adi ayu umat i handidan a'ammodyu an nginhedah Apu Dios.
16 Te handidan a'ammod ta'u an impangulun Moses hi nanaynandah ad
Egypt ya dingngolda nan hapit Apu Dios mu apyanan nginheda.
17 Te hidin awadandah nan awon hi napat (40) di tawon ya impabohbo-
holdah Apu Dios te innaynayundan nangat hinadan pumbahulan ta hiya
nan nun'a'atedahdih nan agge naboblayan.
18 Ta imbagan Apu Dios an adina ipadatong didah nan boblen ninom-
nomnan edaot pun'iblayan.
19 Ot hanat ma'awatan ta'u an hay gapunah aggeda dimmatongan i diyen
maphod an boble ya gapuh ama"id ha dinolda i Apu Dios.

4

1 Ya ta'on on dita'uh ad uwani ya imbagan Apu Dios an waday in-
dadaanan ma"aphod an boblen e ta'u pun'iblayan hi pidwana. Ot mahapul
an halipodpodon ta'u ta ma"id ha oha i dita'uh adi bo mi'indadatong i diyen
boble.
2 Ot dingngol ta'u nan a'at diyen pun'iblayan an umat hi nangngolan
dadiyen a'ammod ta'uh din nadne. Mu ma"id ha hilbinah nangngolanda
te aggeda inunud.
3 Ot dita'un kimmulug ya umannung an datngan ta'uh diyen pun'iblayan
mu adi mabalin hi umedahdi nadan adi kumulug te wada nan nitudo'
an alyonay, Impabohbohola' i dida ta hiya nan imbaga' an adida
mi'indadatong hinan boble an pangiyaya' i dida ta pun'iblayanda.
Hinaen inalin Apu Dios an e pun'iblayan di tatagu ya indadaana mo
tuwalih din nagibbuhan di nunlumuwanah an naminamin.
4 Ya wada boy impitudo'nan alyonay, Hidin mi'apituh algo ya nun'ibleh
Apu Dios te inggibbuhnan limmun namin nadan wadah ad uwani.
5 Mu ta'on hi athidin nidadaan hidiyen e pun'iblayan ya hiya damdaman
inalina i dadiyen a'ammod ta'u an adi mabalin hi datngandah diyen
pun'iblayan.
6 Manu'eh aggeda dimmatong i diyen pun'iblayan an ta'on on diday
namangulun nangngol i diyen maphod an aton Apu Dios i dida ya gapuh

3:11 3:11 Psalm 95:7-11 **4:3 4:3** Psalm 95:11 **4:4 4:4** Hidin Hopapna 2:2

aggeda nangunudan i hiya. Mu wadada damdamay mabalin an dumatong
i diyen pun'iblayan
7 te nadney nala''uh hi agge nangunudan dadiyen a'ammod ta'u ot ahina
ipitudo' i David nan alyonay, Ad uwani ya hanat dingngolyu'e nan hapit
Apu Dios ya adiyu ngohayon.
8 Ta hinaen impitudo' Apu Dios i David di panginnilaan ta'u an bokon nan
boblen nangidatongan Joshua hinadan Judyu di nahamad hi e pun'iblayan.
9 Ot na'innila an dita'un tatagun Apu Dios hi ad uwani ya waday
nidadaan an e ta'u pun'iblayan an umat hinan nun'iblayan Apu Dios hidin
nagibbuhan di nunlumuwanah an namin.
10 Te nan tagun pun'iblayon Apu Dios an miyunnudan hinan imbaganan
pun'iblayan ya atbohdin mun'ibleh nan tamuna an umat hinan inat Apu
Dios.
11 Ot hay maphod ya aton ta'un namin di abalinan ta'u ta datngan
ta'uh diyen pun'iblayan an awadan Apu Dios ta wan ma''id i dita'u ha
umat i dadiyen tataguh din nadne an aggeda dinatngan hidiyen boblen
pangayanda te hay aggeda nangunudan hinan hapit Apu Dios.
12 Hanan hapit Apu Dios ya ongal di abalinana an umat hinan matadom
an hinalung te ipa'innilanay a'at ta'un tatagu an ta'on on nadan agge
na'innilaan an punnomnom ta'u.
13 Te ma''id ha ta'on hi ohah nadan limmun Apu Dios hi adina tigon.
Ot innilanan namin di nomnom ta'u ya nadan at'atton ta'u. Ta udum hi
algo ya humalyaon dita'un namin an miyunnudan hinadan ina'inat ta'u ya
ninomnom ta'u.

Hay Ahi Mangihapit I Dita'un Apu Dios

14 Mahapul an inaynayun ta'un mangunud i Jesu Kristu an Imbabalen
Apu Dios. Te hiya ya wahdih awadan Amanah ad abunyan ta hiyay
nabaktun padi an mangihapit i dita'u i Amana.
15 Ya maphod ta hiyay mangihapit i dita'u te innilanan mammo' i dita'u
hinadan pumpaligatan ta'un mangun'unud. Ya innilanay pungkapuyan
ta'u te pinatnanan namin di a'at di apatnaan mu hiya ya agge numbahul.
16 Ot hiya nan maphod on madinol ta'un mundasal i Apu Dios an ongal
di homo'na ta wan hom'on dita'u te hiya ya nundadaan an bumoddang i
dita'u.

5

Hay A'at Nan Nabaktun Padin Di Judyu

1 Hanan nabaktun padin nadan Judyu ya hiya nan pinto' Apu Dios i
dida an mangihapit i dida i Apu Dios. Ta hiyay mangidawat hinadan
nat'onat'on an idat nadan tatagu an mi'nong i Apu Dios ya nadan mi'nong
hi apakawanan di bahulda.
2 Mu ta'on on nan nabaktun padi ya waday pumbahulana te tagu. Ta hiya
nan innilanay atonan mamoddang hinadan ibbanan hi kittang on nibahho
an gapu ta dakol di aggeda innila.
3 Ta ta'on on hiya ya mahapul an waday i'nongnah apakawanan
di bahulna ya ahina mohpe i'nong nadan ipi'nong nadan tataguh
apakawanan di bahulda.
4 Ta ma''id ha ohah taguh pamaaggot mumbalin hi nabaktun padi te
gahin on hi Apu Dios di mamto' i hiya an umat hi namto'ana i Aaron an
hiya din namangulu an nabaktun padin handidan a'ammod ta'u.

4:7 4:7 Psalm 95:7,8

5 Ot athidi i Jesu Kristu an adi namaaggot pumbalinonay adolnah
nabaktun padi te hay namto' i hiya ya hi Apu Dios an nangali i hiya hi,
He''a nan Imbabale' ya ten ad uwani ya ipa'innila' an ha''on hi Amam.
6 Ya hi Apu Dios boy nangalih mumpadih Jesus te nitudo' an inalinan
hiyay, He''ay mumpadih inggana ta umat'a i Melkisedek.
7 Hidin awadan Jesus hitun luta ya limmuwaluwan dimmasadasal ya
nun'olotnay hapitnan numpahmo' i Amana te innilanan ammunah Apu
Dios hi mabalin an mangihwang i hiyah ate. Ya gapu ta impada''ulnay
adolna ta inunudnah Apu Dios ya dingngol Apu Dios nan imbagana.
8 Te ta'on on hiya nan Imbabalen Apu Dios ya nan nunligatanay
nanginnilaanah a'at di umun'unudan i Apu Dios.
9 Ot inggibbuhnan namin nadan pohdon Apu Dios hi atona an aton
nan nabaktun padi ta hiyay mangihwang hinadan mangun'unud i hiya
ta mabalin an mi'tagudan hiyah munnananong.
10 Te hiya nimpey pinto' Apu Dios hi nabaktun padi an umat i din hi
Melkisedek.

Hay Tugun Hinadan Agge Nihamad Di Pangulugda

11 Waday udum an pinhod'un ipa'innila an a'at tuwen numpadiyan Kristu
mu innila' an naligatyun ma'awatan an ta'on on nadney nanguluganyu.
12 Te unhaot mabalin an muntudtudu ayuh ad uwani. Mu ma"id te onnot
boh on mahapulyuy mangipidwan mangitudduh nadan inada'adalyu
tuwalin hapit Apu Dios an ta'on on nalakan ma'awatan. Ta umat ayuh nan
golgollang an hay gatas ni' di itanudna yaden unhaot hanadan paddungnay
makulhin makan di anonyu.
13 Ta umat ayu damdamah nan pa'akullugna an aggeyu innilan mangi-
matun hi nipto' ya nibahho.
14 Ta hiya nan adiyu ma'awatan nan ay makulhin makan an mitudtuduh
nan nahamad di pangulugda an dida nadan nangipa'inghan mangat hi
nipto' te inniladan mangimatun hinan nipto' ya nibahho.

6

1 Mahapul an bokon hanadan namangulun inadal ta'uy nanongnah
ada'adalon ta'u te mahapul an adalon ta'u damdama nadan udum an
tudtudun Apu Dios an mabalin an mangipihamad hi pangulug ta'u. Ta
bokon hanadan namangulun inadal ta'u nimpe an a'at di puntutuyuwan
ya pangidinongan hinadan adi maphod an pangat ya nan aton an kumulug
i Apu Dios
2 ya nan a'at di abonyagan ya nan e pangiha'mawan hi ta'leh ulun nadan
mangulug an idasalan ya hay amahuwan di numpun'ate ya hay a'at di
punhumalyaan Apu Dios ta madusadah inggana nadan adi kumulug i hiya.
3 Ta hay maphod ya hi Apu Dios di pangidinlan ta'uh bumoddang i
dita'u ta wan inaynayun ta'un mangadal hinadan udum an tudtudun
mangipihamad nimpe hi pangulug ta'u.
4 Ya halipodpodon ta'u te nan napatalan di nomnomna an lini'nana nan
ongal an homo' Apu Dios ya nan abalinan nan Espirituna hi nitaguwana
5 ya napatnanay boddang nan hapit Apu Dios ya nan ongal an abalinan
Kristu an hiya nan mumbangngad hi pidwana
6 ya indani ya inwalongnan mangun'unud hinan hapit Apu Dios ya adi
mo mabalin hi muntutuyu bo te paddungnay ipidwanan ipipata' hi Jesu

5:5 5:5 Psalm 2:7 **5:6 5:6** Psalm 110:4

Kristu hinan krus ta ongal di ena pangibabainan i Jesu Kristu an Imbabalen
Apu Dios.
7 Mu nan tagun manginaynayun hi pangulugna ya mi'alig hinan luta
an ma'ud'udannan ta malumong di mitanom hidi ta waday itanud nan
muntanom.
8 Mu nan luta an ta'on on ma'uda'udanan mu ammunay pagat hi
tumubuhdi ya ma"id ha hilbina an ammunah mapu'ulan.
9 Mu ta'on on athituy pangalimi i da'yun i'iba mu madinol ami an adi ayu
athidi te umat ayuh nan malumong an luta an mabungay mitanom hidi an
gapuh nan pi'taguwanyu i Apu Dios.
10 Te hi Apu Dios ya adina linglingon nadan maphod an ina'inatyu ya nan
pamhodyun hiya te ingganah ad uwani ya banoddanganyu nadan ibbayun
kimmulug i hiya.
11 Ya ha ahan di pohdonmi ya way oha i da'yu on inaynayunan ihamad
di pangulugna ta ingganah mipa'annung nadan namnamaon ta'u.
12 Ya hanat adi ta'u humiga ta paton ta'u i handidan tataguh din nadne
an inanusandan innaynayun di pangulugda ta ingganaot mipa'annung nan
imbagan Apu Dios i dida.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Atona I Abraham

13 Hidin wada han imbagan Apu Dios i Abraham ya insapatana an atona
nan imbagana i hiya. Ya hay nangisapataana ya hay adolna te ma"id ha
nabakbaktu mu hiya
14 an alyonay, Ibaga' tee an wagahan da'a ta punholagon da'a ta
dumakkodakkol di holagmu.
15 Ot hi Abraham ya inanusanan hinhinnod di ipa'annungan diyen inalin
Apu Dios i hiya ta ingganaot mipa'annung.
16 Nadan tatagun waday isapatada ya nan nabakbaktu mu diday punsap-
ataanda. Ta hidiyen punsapataanday ipanuhan di way pun'a'addiyanda
onu kumpulnan mihahapit.
17 Ta athidin Apu Dios an impa'innilanah nadan tatagu an atona nan
imbagana ta hiya nan insapatana an adina ibahhon aton nan imbagana.
18 Te hanan imbaganan atona onu insapatana ya adi mabalin hi mibahho
te hiya ya adi munlayah. Ot hiya nan dita'un kimmulug i hiya ya madinol
ta'un manmannod hi ipa'annungan nan inalinan e ta'u pi'taguwan i hiyah
munnananong.
19 Ya hinaen pundinol ta'uh ipa'annungan nan inalin Apu Dios di
mangipabikah i dita'u. Te innila ta'u an ume ta'uh udum hi algoh awadan
Apu Dios an adi umat handi an ammuna nan nabaktun padih mabalin hi
umeh nan nakultinaan an Kuwartun Apu Dios.
20 Te namanguluh Jesus an immeh awadan Apu Dios ta nanongnan hiyay
nabaktun padi an mangihapit hinadan tatagu i Apu Dios an umat i din hi
Melkisedek.

7

Hay A'at Din Padi An Hi Melkisedek

1 Hi Melkisedek ya patul hi ad Salem hidin nadne ya hiya nan padi
an munhilbih nan na'abbaktu an Dios. Ya i han hin'algo ya dinamun
Melkisedek da Abraham hidin umanamutda hi eda ni'gubatan ot abakonda
nadan opat an patul ot wagahanah Abraham.

6:14 6:14 Hidin Hopapna 22:17

2 Ot idat Abraham i hiya nadan mi'ami'apuluh nadan nun'abalol an
inabakdah gubat. Ya hay ibalinan nan ngadan an Melkisedek ya patul an
maphod di pangatna. Ya hay oha bon pangalidan hiya ya patul di linggop
te hay ibalinan nan ngadan an Salem ya linggop.
3 Mu hi Melkisedek ya ma''id ha nitudo' hi panginnilaan hi'on nganney
ud holag i hiya ya hi'on danay niyayyamana ya hay natayana te numbalin
hi padih inggana ta umat hinan Imbabalen Apu Dios.
4 Ot tigon ta'u an nabakbaktuh Melkisedek te ta'on on hi Abraham
an ap'apun an namin di Judyu ya indatna nadan mi'ami'apuluh nadan
nun'abalol an inabakdah eda ni'gubatan.
5 Ya adi umat hinadan tinanud Libay an holag Abraham an dida nadan
napilin padin di Judyu an nibagah nan tugun an diday mangalah nadan
mi'ami'apuluh nadan bino'la onu bungan di intanom nadan ibbadan Judyu
an ta'on on holag Abraham didan namin.
6 Mu hi Melkisedek ya ta'on on agge nalpuh nan holag Libay ya inalana
nan indat Abraham an ni'ani'apuluh nadan inabakda ot wagahanah
Abraham an hiya din nangibagaan Apu Dios hi wagahana.
7 Ot innila ta'u an nan munwagah ya nabakbaktu mu nan mawagahan.
8 Ya hay oha bo ya hi Melkisedek an nangalah nadan indat Abraham
ya ma''id ha nibagah natayana. Mu nadan padin holag Libay ya agge
ninaynayun di nitaguwanda te nateda.
9 Ya ta'on on hi Libay di nangalah nadan ni'ani'apuluh nadan limmun
nadan tatagu mu ayna damdama indat di ni'ani'apuluh nadan limmuna
i Melkisedek hidin nangdatan nan ud holag i hiya an hi Abraham hinan
ni'ani'apuluh nadan inabakdah gubat.
10 Ya ta'on on agge ni' niyayyam hi Libay hi e nanamuwan Melkisedek i
Abraham mu ay wahdi te wahdin niddum ni' hi adol apunan hi Abraham.

Hi Jesu Kristu Di Nihukkat An Padi

11 Nadan padin holag Libay an nalpuwan Aaron di namangulun nidatan
nan tugun ta diday mangidawat hinadan idawat nadan tatagu i Apu Dios.
Mu datuwen padi ya nan tugun an itudtududa ya ma''id ha abalinanda
te agge na'at nan pohdon Apu Dios hi ma'at. Te onha na'at nan pohdon
Apu Dios ot wan agge immali nan oha an numpadi an umat hi nangat
Melkisedek di nangatna an adi umat hinan a'at di numpadiyan Aaron.
12 Ot gapu ta nahukkatan nadan padi ot atbohdi an mahukkatan nan
tugun.
13 Te hidiyen nihukkat an numpadi ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ya
agge nalpuh nan holag Libay te nat'on an tinanud di nalpuwana te ma''id
ha a'ammodnah nunhilbih nan Templo.
14 Te hi Jesu Kristu ya nalpuh nan holag Judah an ta'on on ma''id ha
impa'innilan Moses hi mumpadih nadan holag Judah.
15 Ta na'innila an hi Jesu Kristu moy nabaktun padi ta'u an umat hidin
hi Melkisedek.
16 Ya hiyay nahamad ya na'abbaktu te adi mapogpog di pumpadiyana an
adi umat hidin nitugun an hay mumpadi ya nadan tinanud Libay.
17 Te hi Apu Dios ya inalinay, He''ay mumpadih inggana ta umat'a i din
hi Melkisedek.
18 Ta ad uwani mo ya paddungnay ita'lin ta'u nan tugun an inunu'unud
ta'u ni' te adina abalinan an mangihwang i dita'u.

7:17 7:17 Psalm 110:4

19 Te ma''id ha ta'on hi ohah tagu hi maphod di niyatana i Apu Dios
an gapuh nangunudanah nan tugun Moses. Mu maphod ta ad uwani ya
nihukkat han mabalin an pundinolan ta'un mangihaggon i dita'u i Apu
Dios.
20 Hay oha bo ya hidin numpadiyan Jesu Kristu ya waday insapatan
Apu Dios an adi umat hi numpadiyan nadan tinanud Libay an ma''id ha
insapatana i dida.
21 Mu hi Jesu Kristu nimpe ya imbagan Apu Dios i hiya di, He''ay
mumpadih inggana. Ya hidiyen imbagana ya adi mabalin hi mahukkatan.
22 Ot at'ehdin adi mapogpog di pumpadiyan Jesu Kristu ya hidiyey
panginnilaan ta'u an udu'dul nan inalin Apu Dios an hi Jesus di pundinolan
ta'u mu hay e ta'u pundinolan hinan tugun Moses.
23 Hanadan padi an tinanud Libay ya dakolda te nateda'e on
nahukkatanda. Ta ma''id i dida ha numpadih inggana.
24 Mu hi Jesus ya nanongnan hiyay mumpadih inggana te hiya ya ma''id
ha apogpogan di itaguwana.
25 Ta hiya nan waday abalinanan mangihwang hi kumpulnan tagun
mangidinol i hiya ta mihayyupda i Apu Dios te nanongnan wadawada an
mangihapit i dida i Apu Dios.
26 Ot hi Jesus an nabaktun padi di pundinolan ta'uh bumoddang i dita'u
ya mangihapit i dita'u i Apu Dios. Te hiya ya maphod an namin di atona
an ma''id ha numbahulana onu nibahhawana an adi umat i dita'un tatagu.
Mu nipabaktu ta wahdih ad abunyan hi ad uwani.
27 Hanadan nabaktun padi ya abigabigat on waday idawatdah mi'nong hi
apakawanan di bahulda i Apu Dios on ahida i'nong nadan ipi'nong nadan
tataguh apakawanan di bahulda. Mu hi Jesus ya umdah nan naminghan
an paddungnay nangi'nonganah adolna an gapuh bahul di atagutagu. Ta
hiya nan adi mo mahapul an waday mi'nong hi animal te hay adolnay
ini'nongna.
28 Handi'e ni' ya nan miyunnudan hinan tugun Moses di atondan
mumpili hi nabaktun padi. Ot gapu ta taguda ya waday ibahhawanda.
Mu pinto' Apu Dios nan Imbabalenan mumpadi. Ta hiya ya hanadan
miyunnudan hinan pohdon amanay inaynayunan aton hi inggana.

8

Hi Jesus Di Mangihapit I Dita'u I Apu Dios

1 Hay pohdo' an ipa'innila i da'yu ya hi Jesus moy nabaktun padi ta'u an
hiya nan wahdih ad abunyan an inumbun hi way winawwan Apu Dios an
na'abbaktun Ap'apu.
2 Ta hiyay munhilbih nan tabernakel an awadan Apu Dios an hidiye nan
nahamad an pundayawan i hiya an bokon hay taguy nangiyamma te hi
Apu Dios.
3 Te hiya ya hay adolnay indawatna i Apu Dios an umat hinan nabaktun
padin di Judyu an diday mangi'nong hinan idawat nadan tatagu i Apu Dios.
4 Ta ad uwani ya bokon hitun lutay awadan Jesus te onha wahtu ot bokon
hiyay padi te nehnada mo tuwali nadan padin mangi'no'i'nong hinadan
midawat i Apu Dios an miyunnudan hinan tugun Moses.
5 Ya hinan ugganda e pangi'nongan ya nan eda pundayawan i Apu
Dios an tabernakel ya umat hinan nahamad an pundayawan an wah ad
abunyan an impatigon ni' Apu Dios i Moses hidin nangalyanan hiyay,

Tigom ta an namin nadan apyom ya miyunnudan hinadan nipatigon he''ahdih nan billid.
6 Ot udu'dul hi ad uwani te hi Jesus ya ong'ongngal di abalinana mu
handidan padin di Judyu. Ya atbohdin udu'dul nan imbagan Apu Dios hi
aton ta'un middum i hiya mu handin inalina ni' an pangunudan hinan
tugun Moses.
7 Te onha mabalin an nan pangunudan hinan tugun di pi'taguwan i Apu
Dios ot wan agge nahukkatan.
8 Mu hi Apu Dios ya ma''id ha amlongnah nadan tatagu te aggeda inunud
hidiyen tugun Moses ot hiya nan inalinay, Nomnomnomonyu an udum hi
algo ya waday balu an ibaga' i da'yun i Israel ya i Judah.
9 Mu hituwe ya adi umat hidin imbaga' i handidan a'ammodyu hidin
nangipanguluwa' i dida ta tinaynandah ad Egypt te aggeda innaynayun an
inunud nadan tugun'u ta hiya mo nan ingnganuy'u dida.
10 Mu hituwen balu an ibaga' i da'yun tinanud Israel ya iha''ad'uh
nomnomyu ta paddungnay mihamad an mitudo' hidi. Ta ha''on an Dios
di dayawonyu ya da'yuy tatagu'.
11 Ta adi mo mahapul an waday muntuddun da'yuh a'at'u ta wan
un'unudona' an Dios. Te an namin ayun tatagu an ta'on on nadan
nawotwot onu nadan waday abalinanda ya innilaona' i dida.
12 Te pakawanon da'yun ha''on ya adi' mo nomnomnomon nadan
numbahulanyu.
13 Ot hi Apu Dios damdamay namogpog i diyen namangulu an tuguna ta
hituwen balu moy ma'unud.

9

Hay Numpahhiwan Di Pundayaw Ta'uh Ad Uwani I Apu Dios Hinan Nundayawda Handi

1 Handin namangulun tugun an impa'innilan Apu Dios ya nibagahdi
nadan unudon di tatagu ya ta'on on nan atondan mundayaw i hiya. Ya
wada boy na'apyan pundayawanda
2 an tabernakel an waday duwan kuwartuna. Ta nan mamangulun
kuwartu ya hidiyey awadan nan punsilawan ya nan lamehaan an
pangiha'mawanda hinadan tinapay an midawat i Apu Dios. Ya hidiyen
namangulun kuwartu ya hidiye nan kuwartun niyappit i Apu Dios.
3 Ya nan mi'adwan kuwartu ya hidiye nan kuwartun Apu Dios.
4 Ya hay wahdi i diye ya nan nabalitu'an an punggobhan hi insenso. Ya
nan Kahun an balitu' an namin di muntigona ya hidiy nangiha''adandah
nan balitu' an buhi an niha''adan nan mana. Ya inittuda bohdi hinan
Kahun din hu''ud Aaron an himmaping ya din duwan batu an nitudo'an
nan namangulun tugun Apu Dios hinadan tatagu. Ya hidiyen Kahun ya
nginadanandah Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
5 Ya hinan uhhun nan Kahun ya nundommangondan impata'dog hidi
nan duwan kerubim* an mangipa'innilan wadah Apu Dios hidi. Ya
pinayyadday paya'da ta hinophopanda nan uhhun diyen Kahun an
mangipa'innilah a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahul nadan tatagu.
Mu adi' uhuhon an namin di a'at danaeh ad uwani.

8:5 8:5 Hay Nakakan 25:40 **8:11 8:11** Jeremiah 31:34 * **9:5 9:5** Datuwen kerubim ya datuwe nadan napaya'an an inyammadan ay anghel an hay ipa'innilada ya dida nan mun'adug hinan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.

6 Ta hiyah naey a'at diyen tabernakel ta nadan padi ya hunggopdah nan
namangulun kuwartu ta atonda nan tamudah abigabigat.
7 Mu na'en mi'adwan kuwartu ya ammuna nan nabaktun padi an
mabalin an hunggop hidih mumpinghan hi hintawon. Mu mahapul an
waday dalan nan i'nongda i Apu Dios hi iyenahdi ta ena pun'iwalaghi'
hinan way uhhun nan Kahun ta way aton Apu Dios an mamakawan hi
bahulna ya bahul nadan ibbanan tatagu an ta'on on nadan aggeda inattan
inat.
8 Ya hay intuddun nan Espiritun Apu Dios hi a'at diye ya hidiyen tugun
Moses an inunudda ya adi mabalin an ume nadan tataguh nan Kuwartun
Apu Dios te ammuna nan napto' an padi di umehdi.
9 Ta hiyay panginnilaan ta'uh ad uwani an nan ina'inatdan nundayaw
ya nan i'no'i'nongda i Apu Dios ya ma''id ha abalinanan mangipalinggop
hi punnomnomda te innilada an numbahulda damdama.
10 Te hay ina'inatda ya inunudda nan tugun an umat hi aggeda nanganan
hinadan mapaniyon makan ya ma'inum ya inunudda nan nibagan atonda
ta wan mibilangdah malinis. Ta dadiyey na'unud ta inggana ot ipa'alin
Apu Dios nan balu an tugun.
11 Immalih Kristu ta hiyay nihukkat hinan nabaktun padi te hiyay
nahamad hi bumoddang i dita'u. Mu ad uwani ya numbangngad moh
nan na'abbaktu ya na'ahammad an tabernakel hi ad abunyan an bokon
hay taguy nangiyamma ya bokon hitun lutay nibohwatana.
12 Ya hidin numbangngadan Kristu hi awadan Apu Dios ya ma''id
ha inyenah dalan di gulding onu baka te hay dalanah din natayanay
indawatna i Apu Dios. Ta wan dita'un kimmulug ya mi'tagu ta'uh
munnananong i Apu Dios.
13 Hay intuddun nan namangulun tugun hi aton hi'on waha nangibahhoh
nan tugun Apu Dios ya mahapul an walaghi'an nan padih diyen taguh
nan dalan nan i'nongna an gulding onu bulug an baka ya nan gubun nan
ini'nongdan imbabalen di baka ta ahi mabalin an mibilang hi malinis.
14 Ot namama mo ahan hinan dalan Jesu Kristu an gapuh nan abalinan
nan Espiritun Apu Dios ya indawatnay adolna an ta'on on ma''id ha
nibahhawana. Ta gapuh nan nangiyatayanah bahul ta'u ya pinakawan
dita'u hinadan numbahulan ta'u an nangihi"an i dita'un hiya ta mabalin
mohpen aton ta'u nan pohdon nan nahamad an Dios.
15 Ta hidiyen inat Jesus di nipa'annungan nan balun tugun Apu Dios
ta mabalin mohpen midat hinadan tatagun Apu Dios nadan imbaganan
boltanondah inggana. Ya manu'eh mabalin mohpen ma'at hidiye ya gapu
ta waday nangiyateh bahul ta'u ta hiya nan mabalin an mapakawan ta'u
hi nangibanahhawan ta'uh nan tugun Moses.
16 Mu hidiyen mipaboltan i dita'u ya miyunnudan hinan pangat nadan
Judyu an gahin di mate nan ud bagi ya ahi mipiyappong hinadan
mamoltan hidiyen ipaboltana.
17 Te matagu'e ni' ya adi mipaboltan nadan ipaboltana.
18 Ya ta'on on din namangulun tugun Apu Dios ya ma''id ha hilbina hi'on
ma''id ha dalah ni'nong i Apu Dios.
19 Ta hiya nan hay inat ni' Moses ya impa'innilana nan tugun Apu Dios
hinadan tatagu ot ahina alan nan dalan nan kilaw an baka ya nan dalan
nan gulding ot udmanah liting ot itamolnahdi nan ma'alih haysop an
nabobod hi dutdut di kalnero ot pun'iwalaghi'nah nadan tatagun na'amung
ya hinan nitud'an nan tugun.

20 Ta hidin pun'iwalaghi'na ya indihhanan alyon di, Hituwen dalay
mangipa'innilan mahapul an unudon ta'u tun tugun Apu Dios.
21 Ya inlaggat bon Moses an winalaghi'an hi dala nan tabernakel ya
nadan usal hidi.
22 Te hanan wah nan tugun ya alyonay mahapul an waha dalah
miwalaghi' hi kumpulnan usal ta ahi mabalin an mibilang hi malinis. Ya
atbohdih bahul di tatagu an onha ma"id ha mi'nong ta ma"id ha umayuh
dala ot adi mabalin hi mapakawan di bahul ta'u.

Hay Apakawanan An Gapuh Dalan Kristu

23 Gahin di waha dalah miwalaghi' hinan pundayawan ya nadan usal
hidi ya ahi mibilang hi malinis. Mu danae ya ay la'latu ya abuh nan
nahamad an pundayawan hi ad abunyan. Te hay mi'nong hidi ya nan
nabalbalol mu nadan i'no'i'nong nadan padih tun luta.
24 Ta hiya nan hi Kristu ya hay dalanay ini'nongna i Apu Dios. Mu hay ena
nangi'nongan hinan dalana ya bokon hinan inapyan di tagun pundayawan
te hinan awadan Apu Dios hi ad abunyan. Ot ad uwani ya wahdi an hiya
moy mangihapit i dita'u i Apu Dios.
25 Ta adi mo mahapul an panidwonan idawat di dalana i Apu Dios te
umdah nan naminghan an nangiyatayanah bahul ta'u an adi umat hinan
nabaktun padih tun luta an atawotawon on mahapul an iyenay dalah nan
Kuwartun Apu Dios.
26 Te onha athidi ot nihipun moh din nunlumuwanah tatagu ta ingganah
ad uwani ya agaggaon napalpaligat hi Kristu. Mu adi athidi te namingping-
han an nate ta way aton ta'un mapakawan hinadan numbahulan ta'u te
agagga moy apogpogan tun luta.
27 Ya nibaga tuwali an maminghan an matey tagu ta nate'e ya humalyaon
mon Apu Dios.
28 Ot athidin Kristu an naminghan bon nate ta hiyay nadusah nan eta'uot
adusaan an gapuh bahul ta'u. Mu hay pidwan di umaliyana ya bokon
gapuh bahul ta'u te hidiyey pangawitanah nadan kimmulug i hiya an
mamannod hi pumbangngadana.

10

1 Hanan tugun Moses an inunud handidan a'ammod ta'u ya ipa'innilana
nadan ma'at hi umaliyan Kristu. Ot hiya nan ta'on on inunud nadan tatagu
ta atawotawon on waday ini'nongda i Apu Dios ya hiya damdaman agge
pinumhod di niyatanda i Apu Dios.
2 Te onha hidiyen atonda ya napakawan an namin di numbahulanda ot
wan indinongdan mangi'nong hi animal i Apu Dios.
3 Mu athidin aggeda indinong ta hiyah diyen atawotawon on waday
i'nongda te mipanomnom i dida nadan numbahulanda.
4 Mu adi mabalin damdaman mamingpinghan an mapakawan di bahul
di tatagu an gapuh nan dalan nadan mi'nong an bulug an baka onu gulding.
5 Ta hiya nan hidin immaliyan Kristu hitun luta ya ni'hapit i Apu Dios
an inalinay, Innila' an bokon hanadan mi'nong an umat hinan maghob an
mi'nong onu nan mi'nong hi apakawanan di bahul di nabalol i he"a te
winadam tun adol'u ta mi'nong i he"a.
6 Te adi umipa'amlong i he"a nadan i'nongda an maghob an mi'nong ya
nadan mi'nong hi apakawanan di bahulda.

9:20 9:20 Hay Nakakan 24:8

7 Ta hiya nan alyo' di, Wahtuwa' tee Apu Dios. Nundadaana' an mangat
hinadan ipa'atmun ha"on an nitudo' hinan nitud'an di tugunmu.
8 Ya hay ipa'innilan naen inalin Kristu ya hay agge naminhodan Apu Dios
hinadan nat'onat'on an mi'nong i hiya an ta'on on hidiyey wahnan tugun
Moses.
9 Ta hiya nan inyabulut Jesu Kristuy adolna ta na'at nan pohdon Apu
Dios. Ta i diyey namogpogan Apu Dios hinadan namangulun tugun ta hi
Kristu moy ma'unud.
10 Ot gapu ta inabulut Jesu Kristu nan pinhod Apu Dios ya hay adolnay
ni'nong ta mabalin mohpen mibilang ta'uh malinis. Mu adi mahapul an
ipidwan Jesus hidiyen inatna te naminghan ya abuh hidiyen inatna.
11 Hanadan padin di Judyu ya ta'on on abigabigat on waday i'nongda i
Apu Dios ya hiyah diye damdaman adi mabalin hi mapakawan an namin
di bahul di tatagu.
12 Mu hi Jesu Kristu ya namingpinghan di nangi'nonganah adolna mu
minaynayun di iyatan diyen inatna te inyatenay bahul nadan mangabulut
i hiya. Ot wahdih ad abunyan hi awadan Apu Dios an mun'ap'apu.
13 Ta wahdin hadhaddonay e pangabakan Apu Dios hinadan mi'buhul i
hiya.
14 Ta gapuh nan naminghan an ni'nongan Jesu Kristu i Apu Dios
ya ibilang mohpen Apu Dios nadan kimmulug i hiya hi maphod ya
inaynayunan mangipappaphod hi pangatda ya punnomnomda.
15 Ya ta'on on nan Espiritun Apu Dios ya athidiy ipa'innilanan dita'u te
alyonay,
16 Hidiyen balu an ibaga' i da'yun tatagu' ya iha"ad'uh nomnomyu ta
paddungnay nihamad an nitudo' hidi.
17 Ya inalina boy, Ya pakawano' nadan numbahulanda ya adi' mo uggan
nomnomon.
18 Ot gapu ta pinakawan dita'u i Apu Dios ya adi mo mahapul an waha
udum hi mi'nong i Apu Dios ta ahi mapakawan di bahul ta'u.

Hay E Ta'u Pi'hayyupan I Apu Dios

19 Ot ad uwanin da'yun i'iban kimmulug ya madinol ta'u te mabalin mon
ume ta'uh nan awadan Apu Dios an gapuh nangiyatayan Jesu Kristu hi
bahul ta'u.
20 Te hidin natayana ya paddungnay inaana nan nihawan hinan awon
an umeh awadan Apu Dios ta waday balu an pangi'wan ta'u mohpen umeh
awadana. Ya hay adolnay nangaana i diyen nihawan
21 ta hiya moy padin ongal di abalinana an mumpapto' i dita'un namin
an tatagun Apu Dios.
22 Ot hay maphod hi aton ta'uh ad uwani ya mihaggon ta'u i Apu Dios an
iyohha ta'uy punnomnom ta'un hiya ta adi ta'u munduwaduwa. Te innila
ta'u an nan dalan Jesus di paddungnay nangulahnah nadan adi maphod
an ina'inat ta'u ta wan mibilang ta'uh malinis. Ya hidin numpabonyagan
ta'uy nipatigana an inulahan dita'uh nan ma'pagganah an liting.
23 Ot hanat madinol ta'u an ipa'annung Apu Dios nan namnamaon ta'un
imbaganan ma'at i dita'uh udum hi algo. Te innila ta'un hi Apu Dios ya
adina ibahhon aton di ibagana.
24 Ot hanat nomnomnomon ta'uy aton ta'un bumoddang hi
umong'ongngalan di pangulug di hinohha ya ipatigo ta'uy pamhod ta'u ya
hanadan maphod di aton ta'u.

10:7 **10:7** Psalm 40:6-8 **10:16** **10:16** Jeremiah 31:33

25 Ya mahapul an adi ta'u iwalong an e mi'yamu'amung hinan pundayawan i Apu Dios an umat hinadan udum. Ya munhimboboddang ta'u ta wan umong'ongngal nimpey pangulug ta'un namin. Namamah ad uwani an tuwe mon madatngan di pumbangngadan Jesu Kristu.
26 Ya onha attaon ta'un iwalong nadan dingngol ta'un a'at Kristu ot ma''id mo ha namnamaon ta'uh mabalin boh mi'nong hi apakawanan di bahul ta'u.
27 Te hay hadhaddon ta'u mo ya hay adatngan nan atatakut an punhumalyaan Apu Dios ya nan nunhiglan apuy an pundusanah nadan mungngohen hiya.
28 Ot umat i handidan a'ammod ta'u an nginheda'e nan Nitudo' an Tugun Moses on immannung an nipapateda an adida hom'on dida hi'on waha duwa onu tuluh muntistigu i diyen numbahulanda.
29 Ot namama mo ahan di adusaan nan tagun mungngohe hinan Imbabalen Apu Dios. Te hanan mungngohe ya ayna numbalinon hi ginalut nan dalan Jesus an ni'nong i Apu Dios. Ya hidiyen inat Jesus di gumalat hi apakawanan di bahul ta'u an miyunnudan hinan balu an tugun Apu Dios. Ya gapu bo i diyen inatna ya pinihulna nan Espiritun Apu Dios an hiya nan mammo' i dita'un nun'abahulan.
30 Innila ta'u nan inalin Apu Dios an hiyay mangiballoh hinan tagun mangathidi. Ya ta'on on hanadan tataguna ya dusaona.
31 Ta hiya nan nunhiglan atatakut hi'on hi Apu Dios di mundusan dita'u.
32 Nomnomnomonyu din na'at i da'yuh din hiyah nangulug ayu an alyon di ta hiyah napatalan di nomnomyu ya nunhiglay namalpaligatdan da'yu. Mu maphod ta init'itpolyu
33 an ta'on on wa'e on nunhintiggan di tataguy nama'bainandan da'yu. Ya ta'on on hay udum di pangatandahdi ya ay ayu niddum i didan mapalpaligat an gapuh pammo'anyun dida.
34 Ya gapu ta waday homo'yuh nadan nun'ibalud an gapuh kimmuluganda ya ay ayu ni'laggat i didah nan punligatanda. Ot ta'on on numpulohda nadan lutayu onu nadan nabalol i da'yu ya hanat mun'am'amlong ayu an gapu ta innilayu an wada i da'yu nan nabalol mu nan pinlohdan da'yu. Te hinaen nabalol an wadan da'yu ya adi maploh te minaynayun an wada i da'yuh inggana.
35 Ta hiya nan mahapul an inaynayunyuh naen tulidyu ta ongal di gunggunah midat i da'yu.
36 Te mahapul an itpolyuy kumpulnan ligat an ma'at i da'yu ta nan pohdon Apu Dios di unudonyu ya ahi midat i da'yu nan imbagan Apu Dios an gunggunayu.
37 Te impitudo'nan alyonay, Adi mibahho an agagga ya umali nan hahaddonyu.
38 Ot hanadan nipto' di pangatda ya inaynayunday pangulugdan ha"on. Mu nan tagun mangiwalong hi pangulugnan ha''on ya adi umipa'amlong i ha"on.
39 Mu dita'u'e ya hanat inaynayun ta'uy pangulug ta'u ta mihwang ta'u ta adi ta'u paton hinadan nangiwalong hi pangulugdan Apu Dios.

11

Hay A'at Di Pangulug

10:37 10:37,38 Habakkuk 2:3-4

1 Hanan tagun waday pangulugna ya ongal di dinolna an ipa'annung Apu
Dios an namin di imbagana an hidiye nan namnamaon ta'u. Ya patiyonan
ma'at an ta'on on aggena tinigo.
2 Athituy a'at di pangulug nadan tatagun Apu Dios hidin nadne ta hiya
nan alyon Apu Dios hi maphodda.
3 Ya gapu damdamah pangulug ta'u ya na'innilaan ta'u an hidin hopapna
ya hay hapit Apu Dios di nunlumuh tun luta ya an namin di nalmu. Te an
namin nadan wadan matigoh ad uwani ya ma"idda ni' mu winadan Apu
Dios dida.
4 Ya gapuh pangulug handin hi Abel ya ini'nongna i Apu Dios han
ma"ap'aphod mu nan ini'nong ibbanan hi Cain. Ya inabulut Apu Dios
hidiyen ini'nongna ot ibilangnah Abel hi maphod an tagu. Ta ta'on on
nate ya mabalin an waday ma'adal ta'un diyen inatna.
5 Ya atbohdi i Enok an gapuh pangulugna ya agge nate an pamaaggot
awiton Apu Dios hi ad abunyan ta ma"id ha pa'hamma' i hiya. Te hay
inalin Apu Dios hi a'at Enok hidin aggena ni' nangawitan i hiya ya alyonay
ongal di pun'amlongana i hiya.
6 Ot hanan tagun ma"id ha pangulugna ya adi umipa'amlong i Apu Dios.
Ta hiya nan hanan tagun naminhod an middum i Apu Dios ya mahapul
an patiyona an wadah Apu Dios. Ya mahapul bon patiyona an ipa'innilan
Apu Dios di a'atnan hiya hi'ona aton di abalinanan manginnilah a'atna.
7 Hay oha bo ya hi Noah an gapuh pangulugna i Apu Dios ya inunudna
nan imbagana te pinatina an ma'at nadan pinadanan Apu Dios an ahi ma'at
hi udum hi algo an ta'on on aggena ni' tinigo. Ta hiya nan iniphodna din
papol an hinunggopandan hina'amma ta aggeda ni'yateh din dimmakolan
di liting hi immuda'udanana. Ya hidiyen pangulugnay nangibilangan Apu
Dios i hiya hi maphod an tagu. Ya hidiye boy nangipa'innila an namin
nadan tataguh din atagun Noah ya numbahulda te ma"id ha pangulugda.
8 Hi Abraham ya nahamad damdamay pangulugna te hidin alyon Apu
Dios i hiyah taynanah diyen boblen nunhituwana ta ume i han boble an
idat Apu Dios i hiya ya inunudna ot makak. Ya den aggena innila hi'on
idanah diyen boble.
9 Ta gapu i diyen pangulugna ya dinatngandah diyen nidawwin boble.
Mu onda ni'ibobboblehdi ya abuh an ma"id ha naputu' hi nunhituwanda
i diyen boblen alyon Apu Dios hi idatna i dida. Te nan allungdan tolda
di eda inyaninnabat di nihaha"adanda. Ya atbohdiy inat imbabalenan hi
Isaac ya hi apapunan hi Jacob te ta'on on dida ya niddumdah nan imbagan
Apu Dios an pangidatana i diyen boble.
10 Ya inanusan Abraham di athidi te pohdona ahan an datngan hidiyen
boblen iniphod Apu Dios.
11 Ya gapuh pangulug Abraham ya ta'on on amamma ya ininna an
namogpog hi ahawanan hi Sarah ya patiyona an idattan Apu Dios dida
hi imbabaleda te innilanan ipa'annung Apu Dios an namin di ibagana.
12 Ta ta'on on ay nateh Abraham te amamma mo ya nunholagon Apu Dios
ta dakkodakkol di holagna an ma"id ha bilangda an umatdah nan panag*
hinan da'ging di baybay onu bittuwon hi ad lagud.
13 An namin datuwen tatagun waday pangulugda i Apu Dios ya
innaynayundan hihinnod di pangatan Apu Dios hinan imbaganan dida ta
inggana ot mateda. Ya ta'on on agge nipa'annung hidin atagudah diyen

* **11:12 11:12** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal.

imbagan Apu Dios mu aggeda damdama inwalong di pangulugda. Te inniladan udum hi algo ya umannung an datngandah diyen gagamgamandan imbagan Apu Dios i dida. Ta hiya nan hidin ataguda ya imbilangday adoldah ni'ibobbobleh tun luta ya abuh.

14 Ot hanadan tatagun mangalih onda ni'ibobleh tun luta ya abuh ya patiyonda an wada nan boblen namnamaondan e punhituwan.

15 Te onha minonomnom i dida nan boblen tinaynanda ot wan imbangngadda.

16 Mu bokon hidiyey pinhodda te hay gagamgamandah eda punhituwan ya nan ma''aphod an bobleh ad abunyan an indadaan Apu Dios te ongal di pun'amlongana hi pangalyanda di hiyay Dios hi unudonda.

17 Hi Abraham ya pinatnan Apu Dios mu gapu damdamah pangulugna ya inatna nan imbagan Apu Dios an i'nongnan hiya nan oh'ohhan imbabalenan hi Isaac an ta'on on waday imbaganan hiya hi atona.

18 Te imbagana an hi imbabalenan hi Isaac di munholag ta dumakkodakkol di holag Abraham.

19 Ya manu'eh inabulutnan patayon hi Isaac ya patiyona an abalinan Apu Dios an mummahuh nate. Ya immannung an ay namahuwan hi Isaac te unhaot pinaten amana hi'on agge himmapit hi Apu Dios.

20 Ya atbohdi i Isaac an gapuh pangulugna ya impa'innilanah nadan imbabalenan da Jacob i Esau an udum hi algo ya wagahan damdaman Apu Dios dida.

21 Ya atbohdiy pangulug Jacob te hidin mun'atte'atte ya nihandag hinan hu''udna ta dayawonah Apu Dios. Ot wagahana nadan apapuna an imbabalen Joseph.

22 Ya atbohdi i Joseph an gapuh pangulugna ya hidin tuwe mon mate ya imbagana an umaan nadan ibbanan Judyu hi ad Egypt. Ya imbaganan pi'yaladay ba'agna hi'on taynandah diyen boble.

23 Ya ta'on boh on nadan a'ammod Moses ya hay pangulugday gapunah nangipapa''ayandan hiyah tuluy bulan an nihipun hi niyayyamana. Te tinigodan ma''ap'aphod di agolangna ta hiya nan aggeda timmakut hinan inyuldin nan patul an alyonay mahapul an mipapaten namin nadan linala'in goggolang an imbabalen di Judyu.

24 Ya atbohdin Moses an hidin kimmilog ya gapuh pangulugna ya aggena pinhod an mibilang hi imbabalen nan babain imbabalen nan patul an nangipakilog i hiya.

25 Ta hiya nan e niddum hinadan mapalpaligat an tatagun Apu Dios te aggena pinhod an middum hinan pumbahbahulan nadan i Egypt te innilanan na'omtang han pun'amlonganda ya abuh.

26 Te hay ninomnom Moses ya udu'dul di mumpalpaligat an gapuh pangulugnah nan umalin Patul an pinto' Apu Dios mu hanadan kinadangyan hi ad Egypt. Te hay ginamgamana ya nan gunggunanan idat Apu Dios hi pidwana.

27 Ya hay pangulug bon Moses di nangipakak i hiyah ad Egypt ta ta'on on ma'abbungot nan patul ya agge timmakut. Ya ta'on boh on nunhiglay nunligatanah nan boblen immayana mu hi Apu Dios damdamay inun'unudna an ayna tinigoh Apu Dios an adi matigo.

28 Ya hidin numbangngad hi ad Egypt ya gapu boh pangulugna ya inunudna nan inalin Apu Dios hi atona. Te imbaganah nadan ibbanan Judyu ta paltiyonda ha kalnero ya nun'ilamuhda nadan dalan dadiyen

---

11:24 11:24 Hay Nakakan 2:9

pinaltidah nadan pantoda ta wan adi pi'paten nan anghel Apu Dios nadan
papanguluwan an linala'in imbabaleda.

29 Ya gapu boh pangulug nadan Judyu di nunhi''anan nan liting hinan
baybay an mumbolah† ta umat hinan mamagan awon ta immagwatda. Mu
indani ta handidan i Egypt di umagwat ya nundammuot nan nunhi''an an
liting ta nun'a'altingda.

30 Ya gapu boh pangulug nadan Judyu ya namaag ya nakaludukud nadan
binattun alad hi ad Jeriko ta na'abak nadan nunhituhdi. Ya manu'eh
athidiy na'at ya gapuh nangunudandah nan inalin Apu Dios hi atonda an
li'odondah pituy algo hidiyen boblen na'aladan hi binattun alad.

31 Ya gapuh pangulug han mumpabpabbayad ni' hi adolna an hi Rahab
ya agge ni'paten nadan Judyu hidin numpamatayandah nadan ibbanan
bimmoble an adi kumulug i Apu Dios te inapngana nadan duwan Judyu hi
eda nunsi'iman i diyen boble.

32 An namin danaen nibaga ya mangipa'innila i dita'uh nan a'at di
pangulug. Adi ammuna danae mu kulang di timpu' an manguhuh hinan
a'at di pangulug da Gideon ya hi Barak ya hi Samson ya hi Jeptah ya hi
David ya hi Samuel ya nadan propeta

33 an gapuh pangulugda ya nangaba'abakdah gubat on pinlohday boblen
dadiyen inabakda. Ya hanada'en udum ya nahamad di nangipapto'dah
bobleda. Ya nidat i dida nan imbagan Apu Dios an idatna i dida. Ya
nihwang di udum hinadan layon an uman hi tagu.

34 Ya nihwangday udum hinan bimmikah an apuy. Ya nihwangday udum
hi ate hi gubatan. Ya hanada'en udum ya nakapuyda mu nidattandah ongal
an abalinanda ta timmulidda an ni'gubat ta inabakda nadan nalpuh udum
hi boblen mangubat i dida.

35 Ya hanada'en udum an binabai ya gapuh pangulugda ya namahuwan
nadan naten imbabaleda.

Mu hanada'en udum ya napalpaligatda ta inggana ot mateda. Ya gapuh
pangulugda ya ta'on on alyon nadan mamalpaligat i diday iwalongday pan-
gulugda ta wan adida paligaton dida ya aggeda inwalong te pohdonda ahan
an mi'taguh nan ma''aphod an pi'taguwan hi pidwanah amahuwanda.

36 Ya hay na'at hinadan udum ya nunhiglay nangnangallidan dida on
nunhoplatda dida. Ya hanada'en udum ya binangkilinganda on eda
imbalud dida.

37 Ya nuntopaday udum i dida ta ingganah nateda. Ya linagadiday adol di
udum ta nun'abongwah. Ya hanada'en udum ya hay matadom di inyateda.
Ya hanada'en udum ya nunhigla mo ahan di a''idnan dida ta pamaag ya
ammuna mo ahan han lubungdan up'up di kalnero ya gulding an wadan
dida. Ya nunhiglay namalpaligatdan dida ya dakol di udum an punligatan
an pinala''uhda.

38 Ya hanada'en udum ya nundolahda didah nan numpunhituwanda
ta immeda mo attog hinadan billid ya lingab ya liyang ya hinadan agge
naboblayan. Mu hay immannung ya diday maphod an tagu mu nadan
tataguh tun luta an ma''id ha pangulugda.

39 Mu datuwen tatagu ya ta'on on imbilang Apu Dios didah maphod an
gapuh pangulugda ya aggeda damdama inakhupan di nipa'annungan nan
imbagan Apu Dios.

---

† **11:29 11:29** Nan baybay an mumbolah ya manu'e hi mumbolah ya gapuh nan mumbolah an holo'
hi dallomna ya nadan mumbolah an panag hinan pingngitna.

40 Te hi Apu Dios ya ninomnomna an udu'dul on ta'u middum i didah
ipa'annungan nan imbagana ta wan pumbalinon dita'uh na'na'unnud
hinadan pohdonan aton ta'u.

12

Mahapul Ta'u Nan Hingal Apu Dios

1 Hanadan tataguh din hopapna ya nahamad di pangulugda. Ot hanat
diday pangiyunnudan ta'un kimmulug te ayda nili'woh i dita'uh ad uwani
an mangmangmangonday pangat ta'u. Ot hanat idinong ta'u nadan
impa'ingha ta'un adi maphod an pangat ta'u an humaliwah pangulug ta'u.
Ta hanadaot an pohdon Apu Dios di ihamad ta'un aton ta umat ta'uh nan e
mi'yabbak hi tinnagtag an atonay abalinana ta ingganay dumatong hinan
pogpog di bumtikanda.
2 Ot hanat iyohha ta'un Jesus di pundinolan ta'u te hiyan paddungnay
nigopnadan di pangulug ta'uy bumoddang hi ihamhamadan di pangulug
ta'u. Te hiya ya intulidna nadan nunholholtapana ta ingganah din
natayanah nan krus. Te innilanan waday pun'amlongana hi'on magibbuh
hidiyen punholholtapana. Ta ta'on on nunhiglan ababain hidiyen ena
ipata'an hinan krus ya bokon hidiyey ninomnomna. Ta hiya nan hi ad
uwani ya wahdih ad abunyan an niddum i Apu Dios an mumpapto'.
3 Ya nomnomnomonyu boy nangitpo'itpolan Jesus hi bungot nadan
tatagun adi maphod di pangatda. Ta hiyay pangiyunnudanyu ta ta'on on
ayu maligatan ya itpolyu ta adi ta'u umenglen mangun'unud i Apu Dios.
4 Ta ta'on on ayu maligatan an mangidinong hinadan pumbahulan ot
ma"id ni' ha nipapaten da'yu i naen atonyu.
5 Ya hanat adiyu linglingon din tugun Apu Dios i dita'un i'imbabalena an
alyonay, I'imbabale', adiyu ngohayon nadan panugun'u i da'yu. Ya hanat
adi ayu mahkitan hi'on ihingal da'yu.
6 Te an namin nadan tatagun pohpohdo' an imbilang'uh i'imbabale' ya
gahin di titilgo' didah nadan ibahhawanda.
7 Ot hanat itpol ta'uy ligat te hidiyey ohah panugunan dita'u ya hidiye
boy panginnilaan an ibilang dita'un hiyah imbabalena. Te umat hinadan
a'ammod an mahapul an tugunonda nadan imbabaleda.
8 Ot athidin Apu Dios an tugunonan namin nadan i'imbabalena. Te onha
adi dita'u tugunon i hiya ot bokon dita'uy immannung hi imbabalena.

Hanan Nahamad An Manugun I Dita'u

9 Hidin a'u"unga ta'u ya inabulut ta'uy panitilog nadan a'ammod ta'un
dita'u. Ot maphodot boh on iyal'alanay e ta'u pangabulutan hinan aton
Ama ta'uh ad abunyan an manitilog i dita'u ta way aton ta'un mi'tagun
hiya.
10 Te hi Apu Dios ya nipto' an namin di atonan manitilog i dita'u ta wan
mipaphod di pangat ta'u ta lo'tat ya umat ta'un hiya. Mu hanadan a'ammod
ta'u ya hanadan nadadawoh i diday inatdan nanitilog i dita'uh din a'u"unga
ta'u.
11 Immannung an mahkitan ta'uh nan panugun Apu Dios. Mu hanadan
mangabulut i diyen panuguna ya diday mipaphod di pangatna ya
luminggop di punnomnomna.
12 Ot da'yun kimmapuy di pangulugna ya hanat pabikahonyuy punnom-
nomyu ta hi Apu Dios di pundinolanyu.

12:6 12:6 Proberbs 3:11,12 **12:12 12:12** Isaiah 35:3

13 Ya hanat inaynayunyun mangat hi maphod ta da'yuy pangitigan nadan
ibbayun kimmapuy di pangulugda ta adida inaynayun an iwalong mu
ondaot ihamad di pangulugda.

Nadan Nat'onat'on An Tugun

14 Mahapul an atonyuy abalinanyun mi'hayyup hinadan ibbayun tatagu.
Ya athidi bon gahin di atonyun namin di abalinanyun mangunud hinadan
pohdon Apu Dios. Te udum hi algo ya hanadan nangat hinadan pohdonay
manigon hiya.
15 Ya halipodpodonyu ta wan ma"id ha mangiwalong an mundinol
hinan homo' Apu Dios. Te onha waha mangathidi ot alinah dumakolday
mangiyunnud i hiya ta gumalat hi pumbahulanda i Apu Dios.
16 Ya halipodpodonyu bo ta ma"id ha mangat hi umipabain an umat hi
mi'babai onu mi'lala'i. Ya tigonyu bo ta ma"id ha mungngoheh nan tugun
Apu Dios an umat i Esau. Te hi Esau ya aggena binalol nan lebbengnan
midat i hiya an panguluwan. Te gapuh inagangna ya inhukkatnah diyen
boltanona i han anonah ohay pinnangan.
17 Ya innila ta'un adi madne ya pohdona mohpen alan hidiyen boltanona
mu adi mo mabalin. Ta ta'on on lumuwaluwa ya adi mo nimpe mabalin
hi alanah diyen mipaboltannot i hiya.

18 Maphod ta hay nanginnilaan ta'uh a'at Apu Dios ya adi umat hi
nanginnilaan handidan a'ammod ta'u. Te dida'e ya eda dinawat nan
tugunahdih nan nihaggon hinan billid hi ad Sinai an wahdi han mundalang
an apuy ya han umipatakut an munhihillong an ahuk an nili'mut hidi ya
mumpuwo'.
19 Ya wada bo han ma"adngol an gangoh di tangguyub ya han munhapit.
Mu hidin dingngol nadan tataguh diyen munhapit ya nangintattakutda ta
numpahmo'da ta wan idinongnan humapit.
20 Te nunhiglay takutdah nan imbagana an ma"id anu ha taguh mabalin
hi mihaggon hidi te ta'on on ha animal hi umehdi ya mahapul an
puntopadat mate.
21 Ya immannung an atatakut hidiyen tinigoda te ta'on on hi Moses ya
inalinay munggagayonggong hi takutna.

22 Mu dita'u'e ya adi athidiy ma'at hi panginnilaan ta'u i Apu Dios te
wa'et kimmulug ta'u ya niddum ta'uh nadan mundayaw hinan nahamad
an billid hi ad Zion hidih ad Jerusalem. Mu hidiye ya bokon mo hitun lutay
awadana te hi ad abunyan an boblen nan wadawada an Dios. Ta middum
ta'un mi'yam'amlong hinadan linibun a'anghelna.
23 Ya middum ta'u boh nadan imbilang Apu Dios hi papanguluwan
an imbabalena an nitudo' di ngadandah ad abunyan ya ta'on on nadan
tatagun imbilang Apu Dios hi nipto' di pangatdah din ataguda. Ta middum
ta'u nimpen namin i Apu Dios an hiya nan munhumalyah atagutagu.
24 Ya middum ta'u mo i Jesus an gapuh nan dalanan immayuh hidin
natayatana ya nipa'annung nan balun hapit Apu Dios. Te ongal di niyatan
nan dalan Jesus an adi umat hinan dalan handin hi Abel hidin nadne.

25 Ot hanat donglonyu nadan mangibagbagah nan hapit Apu Dios. Te
hidin nadne ya nadan agge nundongol hinadan nangibagbagah nan hapit
Apu Dios ya nadusada. Ot namama mahan i dita'uh ad uwani hi'on adi
ta'u unudon nan Imbabalena.

12:19 12:19 Hay Nakakan 19:12,13

26 Yaden hidin nadneh himmapitan Apu Dios hinan billid ya immalyog
tun luta. Mu hay imbaganah ad uwani ya alyonay, Lo'tat ya pidwo' an
iwagot tun luta mu bokon mo tun luta ya abuh te ta'on on hi ad lagud.
27 Hay pohdon naen alyon ya hay e adadagan ya ama"idan an namin di
nawada ta ammuna nadan munnananong di a'atnay mabati.
28 Ta hiya nan ongal di punhanaan ta'u i Apu Dios te adina pi'dadag nan
e ta'u pi'hituwan. Ot hanat hiyay un'unudon ta'u ya dayawon ta'u.
29 Te nunhiglay bungotna an umat hinan nunhiglan apuy an gumhob di
dusan nadan adi umunud i hiya.

13

Hay Aton Ta'un Mangipa'amlong I Apu Dios

1 Hanat ipatigo ta'uy pamhod ta'uh nadan ibba ta'un kimmulug.
2 Ya wa'et wadaday mangilih humawwang hinan numpunhituwan ta'u
ya apngaon ta'u dida. Te alinah ma'at i dita'u din na'at i handidan a'ammod
ta'u an aggeda innila ya anghel di udum hinadan inapngadan mangilida.
3 Ya adi ta'u linglingon an bumoddang hinadan nun'ibabalud an gapuh
nanguluganda ta ay ta'u ni'ibalud an gapuh homo' ta'un dida. Ya
nomnomnomon ta'u bo nadan mapalpaligat ta ay ta'u mi'ligat hinadan
punligatanda.
4 Ya da'yu'en nangahawa ya mahapul an iyohhayuy pamhodyuh nan
ahawayu ta adiyu iluktap onu adi ayu mangat hi udum an ababain te
umannung an dusaon Apu Dios nan mangathidi.
5 Ya bokon bo hay pihhuy gagamgaman ta'u ituwen pi'taguwan ta'u ta
adi ta'u unguhan nan wada i dita'u. Te hi Apu Dios ya inalinay adi dita'u
inganuy ya adi dita'u taynan i hiya.
6 Ta hiya nan mabalin an mundinol ta'u i Apu Dios. Ot ta'on on
nat'onat'on di ma'at i dita'u ya way ohaon alyonay, Hi Apu Dios di
bumoddang i ha''on. Ot ta'on on nganney aton di tatagun ha''on ya adiya'
tumakut. Te onda tagu ya abuh.
7 Ya adi ta'u bo linglingon din intuddun nadan namangulun nuntudtuduh
hapit Apu Dios. Ya nomnomnomon ta'uy anahamad di pangulugda i Kristu
hidin ataguda ta diday pangiyunnudan ta'u.
8 Te nan nahamad an a'at Jesu Kristu ya adi maluman. Te hiyah diye
tuwaliy a'atnah din hopapna ya ta'on on hi ad uwani ya hi ingga'inggana.
9 Ya hanat adi ta'u bo unudon nadan dakol an tudtudu an adi miyun-
nudan hinan immannung an tudtudun Kristu. Te hay maphod hi aton
ta wan mihamad di pangulug ya hay e pangidinolan hinan boddang Apu
Dios an bokon nan pangunudan hinan tudtudun mipanggep hi mapaniyon
makan. Te immannung an ma''id ha iboddang nan e pangunudan i danae.
10 Te hay kulugon ta'u ya hi Jesu Kristu di ni'nong i Apu Dios. Mu nadan
manginaynayun an mangi'nong hi animal ya adi mabalin hi middumdah
nadan ipaphod Apu Dios.
11 Hay aton nan nabaktun padi ya iyena nan dalan nan animal hinan
Kuwartun Apu Dios ta i'nongnah apakawanan di bahul di tatagu. Mu nan
adol diyen i'nongna ya ibata''anah nan numboblayanda ya ahina gobhon.
12 Ya atbohdiy na'at i Jesu Kristu te impibata''andah nan boble ot ahida
patayon ta hay dalanay nidawat i Apu Dios. Ta hiya moy nahamad hi
ni'nong hi nunlinis hi tatagu ta way atondan middum i Apu Dios.

12:26 12:26 Haggay 2:6 **12:29 12:29** Deuteronomy 4:24 **13:6 13:6** Psalm 118:6

13 Ot hay maphod ya hi Jesus di pangidinlan ta'u ta bokon nan inunud
ta'u ni'. Ya abuluton ta'u boy pumpaligatan ta'u an umat hinan inat Kristu.
14 Te hitun lutan awadan ta'uh ad uwani ya bokon hituy nanongnah
iha"adan ta'u. Te hay gagamgaman ta'u ya nan nahamad an boblen e ta'u
pi'hituwan hi pidwana.
15 Ot dita'un mangun'unud i Jesus ya hay i'nong ta'u i Apu Dios hi
abigabigat ya nan e ta'u pangibagbagaan hinan anabaktuna.
16 Ya adi ta'u bo linglingon an mangat hi maphod ta hom'on ta'u nadan
munhapul hi boddang te danaey umipa'amlong i Apu Dios hi i'nong ta'uh
ad uwani.
17 Ya mahapul bon un'unudon ta'uy tugun nadan mangipangpan-
gulu i dita'u ya mumpada''ul ta'un dida te diday bumoddang hi e
umong'ongngalan di pangulug ta'u. Te udum hi algo ya umannung an
mahmahan Apu Dios i dida nan inyukodnan dida an tamuda. Ta hiya
nan un'unudon ta'u nimpe dida ta wan waday amlongdan mangat hinan
tamuda. Te onha ngohayon ta'u dida ta humigadan mangat hinan tamuda
ot mahmo' ta'u.
18 Ya ta'on on da'mi ya mahapul an idasalan da'mi ta way atonmin
manginaynayun an mangat hinan ipatamun Apu Dios i da'mi ta wan ma''id
ha ibahhawanmi.
19 Ya idasalana' ta wan agagga ya mumbangngada' hinah awadanyu.

Hay Dasal Nan Nuntudo'

20 Hi Apu Dios an alpuwan di linggop ya hiyay nangipa'annung hinan
balun tugun ta minahuwanah Jesu Kristu an nangiyateh bahul ta'u ta
numbalin hi na'abbaktun mumpapto' i dita'un paddungnay kalnerona.
21 Ot hay dasal'u ya hanat hi Apu Dios di mangdat hi abalinan ta'un
mangat hinadan pohdonan aton ta'u. Ya hanat atona nadan umipa'amlong
i hiya an pohdonan aton i dita'u an gapu i Jesu Kristu an hiya nan madayaw
hi inggana. Amen.

Nan Dappuh Tuwen Tudo'

22 Hanat anusanyun i'iba an bahaon hituwen ho'dod an tudo''un da'yu te
pinhod'un mihamad di pangulugyu.
23 Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yu an nilubus hi baludan hi ibba ta'un hi
Timothy. Ot agagga'e ya umalihtu ya i'uyug'uh umaliya' hina.
24 Ot hanat ipa'innilayuh nadan mangipangpangulu i da'yuhna an
nomnomnomonmi dida ya an namin ayun kimmulug i Apu Dios hina. Ya
ta'on on nadan i'iba ta'un i Italy ya alyonday nomnomnomon da'yu i dida.
25 Ot hanat minaynayun nan homo' Apu Dios i dita'un namin.

Nan Tudo'
James

Hay A'at Tuwen Liblu

Hay nangitudo' ituwen liblu ya hi James. Mu hinan Hebrew ya ma"id ha ngadan hi James te Jacobus di ngadanah nan hapit di i Akaya. Ya atbohdiy ngadanah nan Biblian di i Germany ya i Netherlands ya nadan udum an boble. Ya handi hi ad England ya impibalud nadan udum an patul ya ahawan di patul nadan tatagun nangibalin hinan Biblia hi English an umat i John Hus (1369-1415 A.D.) ya hi John Wycliffe (1320-1384 A.D.). Mu hi Wycliffe ya ammuna nan tungalna an pinu'ulanda te nate ot eda ka"utan di tungalnah nan nilubu'ana. Mu hidin hi James 1 di patul (1566-1625 A.D.) ya inyuldina an mahapul an mibalin nan Hapit Apu Dios hinan hapit an English ta an namin an Simba'an ya waday oha ni'mo hi Biblia. Ta hiyah diye nan wada nan Biblia an King James Version an nagibbuh hidin 1611 A.D. Mu hidin agge ni' nagibbuh an nibalin ya imbagan nan patul an hi James hinadan mangibalin an mabalin'e ya iniddumda nan ngadanah nan Biblia. Ta numanomnomda attog nadan mangibalin te ma"id ha ngadan an James hinan Biblia. Ya hay nipanomnom i dida ya hukkatanda nan ngadan an Jakobus hi James ta pangipatigodah punhanaandah nan patul te hiyay ud nomnom an mibalin nan Hapit Apu Dios hi English. Ta inatda an ta'on on ma"id ha ngadan hi James hinan Biblia.

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha''on an hi James an baal Apu Dios ya
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Hay puntudo'a' ya da'yun namin an
mumpangulug i Kristu an niwakat hi abobboble. Hanat mapmaphod ayun
namin.

Hay Iboddang Di Ligat Hi Pangulug

2 Da'yun ibba' an kimmulug, ta'on on dakol di nat'onat'on hi punligatan
ta'u ya maphod on munhana ta'u damdama.
3 Te innila ta'u an gapuh nadan punligatan ta'u ya mihamad di pangulug
ta'u te abalinan ta'u mon mangitpol hi ligat.
4 Ot mahapul an itpol ta'u nadan punligatan ta'u ta wan mihamad an
mihamad di pangulug ta'u ta nan pohdon Apu Dios di pumbalinan ta'u an
ma"id ha kulang di amaphod ta'u.
5 Mu wada'en da'yu ha aggena innilay madadawoh hi atona ya maphod
on idasalna ta idat Apu Dios di abalinanan mangipanuh hi atona. Ot hi
Apu Dios ya nundadaan an mangdat hinan ibaga ta'u ya mun'am'amlong
hi pumbagan ta'uh boddangna.
6 Mu gahin on hanan mumbaga i Apu Dios ya patiyona an idat Apu Dios
nan ibagana. Te nan waday punduwaduwaana ya umat hinan dalluyun
hinan baybay an mumpinulluy hi pangat di dibdib.
7 Ot nan tagun dumuwaduwa ya ma"id ha odamonah idat Apu Dios
hinadan ibagana.
8 Ya hidiyen tagu ya ma"id ha pot'onah atona te ma"id ha pot'onah
unudona.

Hay Pun'amlongan Nadan Kimmulug I Apu Dios

9 Da'yun i'iba an nun'awotwot ya maphod on mun'am'amlong ayu te
gapuh kimmuluganyu ya nabaktuy niyatanyun Apu Dios.

10 Ya atbohdin da'yun i'iba an kakadangyan an maphod on
mun'am'amlong ayuh nan eyu pumpada''ulan hitun luta an gapuh
kimmuluganyu. Te nan a'at di itaguwan hitun luta ya umat hinadan
habhabung an adi madne on nakling.
11 Te inumlot'e nan potang ya mun'alyoh nadan habhabung ta
mun'a'agah nadan habungna ta adi mo maphod di tigona. Ot athidiy ma'at
hinan tagu an mahiw hinadan kinadangyanah tun luta.

Hay Apatnaan Ya Hay Abaliyan

12 Hanan tagun hi Apu Dios di nanongnah unudona an ta'on on
mapalpaligat ya hiyay mipa'amlong. Te umannung an mi'tagu i Apu Dios
hi munnananong te hiyah diyey alyon Apu Dios hi lagbun midat hinadan
tatagun naminhod i hiya.
13 Ot hanat adiyu alyon di hi Apu Dios di nunha'ul i da'yu ta hiya nan
numbahul ayu. Te hi Apu Dios ya agge numbahul. Ot adi mabalin hi
ha'ulon da'yu i hiya ta atonyu nadan adina pohdon.
14 Te hay lummuh e aha'ulan di tatagu ya gapuh nan nunhiglan
naminhoddan mangat hinadan adi maphod an nonomnomonda.
15 Ya hay pangatan hinan adi maphod an ninomnom ya bahul. Ya hay
pumbalinan nan e panginaynayunan an pangatan i diyen bahul ya ate an
hidiye nan ihi''anan i Apu Dios.
16 Ta hiya nan adiyu alyon an i'iba di hi Apu Dios di nunha'ul i da'yu.
17 Te hi Apu Dios an wah ad abunyan di nalpuwan an namin nadan
maphod an wada i dita'u ya hiyay nunlumuh nadan dumilag hi ad lagud
an bittuwon ya algo ya bulan. Ya ta'on on wa'e on maluman di a'at dadiyen
limmuna mu hi Apu Dios ya adi maluman di a'atna.
18 Ya imbilang dita'un kimmulug hi imbabalenah din namatiyan ta'uh
nan nipto' an tudtuduna. Ta dita'uy nabakbaktu hi an namin hinadan
limmuna.

Mahapul An Unudon Ta'u Nadan Donglon Ta'un Tugun

19 Da'yun ibba' an kimmulug, hanat nomnomnomonyu ta mundadaan
ayun mangngol hinan hapit Apu Dios. Ya nomnomonyu on ahi ayu
humapit. Ya hanat adi hi kittang on bimmungot ayu
20 te ma''id ha iboddang di bungot hinan e pangatan hinan pohdon Apu
Dios.
21 Ot hiya nan mahapul an aanonyun namin nadan adi maphod an
punnomnomyu. Ya idinongyu nadan adi maphod an ato'atonyu. Ya
mahapul bon mumpada''ul ayu ta nan tugun Apu Dios an pinatiyuy
unudonyu ta way atonyun mi'tagu i hiya.
22 Te hay adolyuy ilaylayahhanyu hi'on adiyu unudon nan hapit Apu Dios
an eyu donglodonglon.
23 Te nan tagun mangmangngol hinan tugun Apu Dios mu adina unudon
ya umat hinan tagun e nundiggal ya tinigonan nagungal di ibu'na
24 mu aggena hinugud ta on immaan hinan way diggal ya lininglingnay
a'atna.
Athidiy a'at nan tagun mangngol hinan tugun Apu Dios ya adina unudon.
25 Mu nan tagun nangngol hinan tugun Apu Dios ya inunudna ta
indinongnan mangat hinadan pumbahulan ya boddangan Apu Dios hi an
namin an at'attona ta adi umat hinan tagun adi mangunud hinan tugun
an dingngolna.

26 Ya nan tagun mangalih kimmulug i Apu Dios mu adina ono'nongon di
hapitona ya hay adolnay ilaylayahhana ya ma''id ha hilbin diyen alyonay
kimmulug.
27 Te hay abuluton Ama ta'un hi Apu Dios hi nahamad di pangulugna
an miyunnudan hinan pohdona ya nadan nanginnilan mammo' hinadan
nun'apuhig ya nadan nun'abalu ta boddangana didah nadan punligatanda.
Ya adida mi'mi'yat hinadan adi maphod an ato'aton di tataguh tun luta.

2

Hay Maphod Hi Pangat Hinadan Kakadangyan Onu Nadan Nun'awotwot

1 Da'yun i'iba, hi'on nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an na'abbaktuy aly-
onyuh kinulugyu ya hanat numpapaddung di pangibilangyuh kumpulnan
tagu.
2 Te onha hinan a'am'amunganyun mundayaw i Apu Dios ya alinah waha
immali i ha kadangyan hi namalbalu ya numbabalitu' ya indani bo ya
immali ha nawotwot i ha nunlaglage
3 ya undan agge nibahhoy pangatyu hi'on manu nan kadangyan te eyu
ipabun hinan maphod an ubunan ya na'e attog an nawotwot ya eyu
impabun hinan dotal onu pamaag ya impata'dogyuh nan dugu?
4 Adi mahan maphod di pangatyu hi'on adi mumpapaddung di pangibi-
langyuh tatagu.
5 Da'yun i'iba, nomnomonyu tun ibaga'. Dakol nadan nun'awotwot
an kimmulug an pinilin Apu Dios an ibilangnah kakadangyan an gapuh
pangulugda. Ta ta'on on dida ya middumdah nan pun'ap'apuwana te
hidiyey imbaganah ma'at hinadan tatagun naminhod i hiya.
6 Mu tanganu on athidiy pangatyuh nadan ma'ma''idan an adiyu ibilang
dida? Undan aggeyu innila an hanadan udum an kakadangyan di
mamalpaligat i da'yu ya hi kittang on e da'yu pun'idalom?
7 Ya nunhiglay pamihuldah nan madayaw an Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
8 Ya ha ahan di nahamad an tugun an impitudo' Apu Dios hi unudon ta'u
ya alyonay, Mahapul an umat hi pamhodyuh adolyuy pamhodyuh ibbayun
tagu.
9 Te hi'on hanadan waday abalinanday pohpohdonyu ya abuh ot
numbahul ayu te aggeyu inunud nan tugun Apu Dios.
10 Te nan tagun mangalih un'unudona nan tugun Apu Dios mu waday
ohah imbahhona ya hiyah diye damdaman numbahul an nipaddung hinan
tagun aggena inunud an namin nadan tugun.
11 Ot ta'on hi agge nunluktap ta inunudna nan tugun Apu Dios an alyonay
adita umiluktap muden pimmate ya hiyah diye damdaman numbahul te
imbahhonay ohan tugun Apu Dios.
12 Ot hay mahapul ya unudon ta'u nadan tuguna ya halipodpodon
ta'uy hapiton ta'u ya an namin di aton ta'u. Te nan tugun Apu
Dios ya bumoddang i dita'u ta adi ta'u aton nadan pumbahulan. Ot
nomnomnomon ta'u an hituwen tugun di mangipa'innila hi'on numbahul
ta'u onu agge ta'u.
13 Ot nan tagun ma''id ha homo'nah ibbana ya adi hom'on damdaman
Apu Dios hitun punhumalyaana. Mu nan tagun waday homo'nah ibbanan
tagu ya ma''id ha itakutnah tun panumalyaan Apu Dios i hiya.

Hay Atigan Di E Kimmulugan Ya Nan Pangat

14 Da'yun i'iba, onha waha taguh alyonay kimmulug hinan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu mu ma''id ha atiganah nan nitaguwana ya ma''id ha hilbin

di kimmulugana te adi umdah hidiyen pangalyanay hiya ya kimmulug hi
pangihwangan Apu Dios i hiya.
15 Te onha waha oha i da'yun kimmulug ha maligatan hinadan maha-
pulna
16 ya imme'a ya alyom di, Adi'a minomnoman ot hi Apu Dios di ukod
an mangdat hinadan mahapulmu. Yaden ma''id ha idatmuh nadan wadan
he''a ya ma''id ha hilbin diyen maphod an inalim.
17 Athidih nan pangulug an ma''id'e ha atiganah nan nitaguwan ya ma''id
ha hilbina.
18 Mu alina'eh waha mangalih, O mu agge numpapaddung di aton ta'un
mangunud i Apu Dios te mabalin an hay udum ya waday pangulugda.
Ya hay udum ya maphod di pangatda. Mu hay pambal'u i naen ibagada
ya mahapul an mun'unnud nan pangulug hinan pangat te hay atiganan
waday pangulug ya hanan maphod an pangat.
19 Ma''id ha mapto' ya wada boy mangali hi immannung an waday
pangulug'u te patiyo' an ohah Apu Dios. Immannung an ohah Apu Dios mu
ta'on on nadan dimunyu ya nunhiglan munggagayonggongdah takutdan
Apu Dios te patiyondan ohah Apu Dios.
20 Ya hanadan paddungnay ma''id ha nomnomda ya gahin on waha
tigonda ta panginnilaanda an hanan pangulug an ma''id ha atiganah nan
pangat ya ma''id ha hilbina.
21 Handin hi apu ta'un hi Abraham ya manu'eh imbilang Apu Dios hi
nipto' di pangatna ya gapuh nangunudanah nan imbagan Apu Dios an
inyenah imbabalenan hi Isaac i han billid ta enaot i'nong i Apu Dios.
22 Hidiyen inat Abraham ya niyunnudan hinan pangulugna i Apu
Dios. Ya hidiyen nangatanah nan pohdon Apu Dios di nangipihamad hi
pangulugna.
23 Ya hidiyey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios an alyonay, Hi
Abraham ya pinatinah Apu Dios ta hidiyey gapunah nangibilangan Apu
Dios i hiyah nipto' di pangatna. Ya hidiye boy gapunah pangalyan Apu
Dios hi gayyumnah Abraham.
24 Ta ma'awatan ta'u mohpe an hay gapunah nangibilangan Apu Dios
hi nipto' di pangat Abraham ya hidiyen nangunudanah nan imbagan Apu
Dios. Te adi umdah nan pangalyan hi kimmulugta ya ma''id ha atiganah
nan pangat.
25 Ya atbohdih din mi'ilala'i an hi Rahab an manu'eh imbilang damdaman
Apu Dios hi nipto' di pangatna ya hay namoddangana i handidan tatagun
Apu Dios an nahnag an e nunsi'im ya hay nangitudduwanah pangi'wandan
mumbangngad hinan nalpuwanda.
26 Ot nan tagun alyonay kimmulug mu adina aton nan pohdon Apu Dios
ya nipaddung hinan nate an ma''id ha yahyahna.

3

Hay E Pangano'nongan Hi Hapiton

1 Da'yun i'iba, hanat adiyu gamgaman an muntudtudu te umman
wada'ey ibahhawanmin muntudtudu ya nunhiglay panumalyan Apu Dios
i da'mi mu hanadan itudtuduwanmi.
2 Immannung an dita'un tatagu ya wa'e on nibahho ta'u an namamah
nan hapiton ta'u te na'alligat hi e pangano'nongan hi hapiton. Te onha
abalinan ta'un mangono'nong hi hapiton ta'u ya wa'ot an nipto' an namin
di aton ta'u.

3 Ta hay nipaddungan di hapiton di to'o ta'un tatagu ya umat hinan
gumo' an mipakamel hi to'on nan kabayu an ta'on on kittakittang mu
hidiyey lummuh pangipluyan nan kabayuh nan pohdon nan nitakken*
pangipluyana.
4 Ya hay oha boh nipaddungan di to'o ta'u ya nan kittang an gumo'
hi uddun nan papol an ta'on hi kittakittang mu ongal di abalinana. Te
ipena nan papol hinan pinhod nan mummanehon pangipluyan an ta'on
on waday mabikah an puwo' hi damuwona.
5 Ya umat boh nan apuy an ta'on on kittang ni' mu abalinanan pu'ulan
nan damunan billid. Te tun to'o ta'un tatagu ya ta'on on kittang mu ongal
di abalinan di hapitona
6 an nipaddung hinan apuy. Te hanan to'o an alpuwan di adi maphod
an hapiton ya abalinanan dadagon an namin di nitaguwan ta'u. Ya hay
nalpuwan datuwen adi maphod an hapiton ta'u ya hi Satanas.
7 Wadaday tatagu an abalinandan ayumon di nat'onat'on an hamuti
ya animal an umat hinadan wah nan muyung ya hinadan baybay ta
itudtuduwanda dida.
8 Mu ma''id ha ohah tagu hi abalinanan itudduwan di to'ona ta wan
mipto' an namin di hapitona. Ta hiya nan wa'e on waday adi maphod an
hapiton ta'u an ay guwade an pumate.
9 Ngalngalam ha to'o ta'u an pundayaw ta'un Apu Dios ya indani bo on
namihul ta'uh ibba ta'un tatagu an limmun Apu Dios ta ay hi Apu Dios
damdamay pinihul ta'u.
10 Adi maphod hi pundayaw ta'uy to'o ta'u i Apu Dios ya indani bo on
namihul ta'uh ibba ta'un tatagu. Da'yun i'iba, hanat bokon athidiy pangat
ta'u.
11 Atbohdih nan obob an adi mabalin an nan ohan obob ya hidiy alpuwan
nan maphod an liting an inumon ya nan adi maphod di tamtamnan liting.
12 Ya nan mumpait an liting ya adi mabalin an hagubon ta inumon. Ta
hiya nan maphod on hanadan maphod ya abuh di hapiton ta'u ta adi
ta'u udman hinadan adi maphod. Ya atbohdih nan fig an adi mabalin
hi bumungah olibo onu greyp ya bumunga hi fig.

Hay A'at Nan Immannung An Nanomnoman An Tagu

13 Hanan tagun immannung an nanomnoman ya matigoh nan pangatna
ya pumpada"ulana.
14 Mu adiyu alyon hi nanomnoman ayu hi'on munhin'a'amoh ayu ya way
oha i da'yu on ipapilitnay pohdona.
15 Bokon athidiy alyon Apu Dios hi nanomnoman an tagu te nan athidin
a'at ya nalpuh nan dimunyu an hidiyey a'at di agge kimmulug.
16 Te hanadan tatagun munhin'a'amoh ya way ohaon pohdonan hiya
ahan di ma'unud ta lo'tat ya mundudu'angda ya dakol moy adi maphod
hi ma'at.
17 Hanadan immannung an nanomnoman an tatagu an hi Apu Dios
di nalpuwan diyen punnomnomda ya mipatigo nan a'at Apu Dios hinan
pangiye"eda. Ta ongal di naminhoddah punhahayyupan di tatagu ya don-
glonday ibagan di ibbada an adida ipapilit di pohdonda ya mumpada"ulda
ya ongal di homo'dah ibbada ya maphod di pumbalinan nadan atonda ya
immannung an numpapaddung di pangibilangdah ibbada.

---

* **3:3 3:3** Hay pangalin di udum hinan nitakke ya nihakay.

18 Hanadan tatagun mangat i danae ya diday umat hinan e muntanom an
ayda itanom nadan maphod an pi'hayyupandah ibbada. Ya hay ibungan
dadiyen atonda ya hanadan maphod an ma'ma'at.

4

Hay Bumahbah Hi Punhahayyupan

1 On innilayuy gumalat hi punhahannuwanyu? Umman hay gumalat ya
hanadan adi maphod an pohpohdonyu ta hiya datuwe nadan miploh hi
nomnomyu
2 an umat hinan waha pohdonyun alan an wa'e ta adi ayu pa''ala
on ammunadi on pumate ayu. Ya di'et adiyu abalinan an alan nadan
amohanyu ya hi kittang on mi'hannu ayu. Mu manu'eh adiyu abalinan
an alan nadan pohdonyu ya bokon hi Apu Dios di pumbaganyu.
3 Ya ta'on boh on hiyay pangibaganyu ya adina idat te adi maphod
di ninomnomyuh pangiyatanyu an hanan pun'amlonganyu ya abuh di
nomnomnomonyu.
4 Tanganu on alyonyuy kimmulug ayu ya hanadan pohpohdon di adolyuy
ato'atonyu? Undan aggeyu innila an hanan kimmulug an hay pangatna ya
umat hi pangat di agge kimmulug ya mi'buhul i Apu Dios?
5 Nganney punnomnomyuh nan impitudo' Apu Dios an alyonay nun-
higlay hakit di nomnomna hi'on bokon hiya an nunlumun dita'uy
un'unudon ta'u?
6 Mu ta'on on athidi ya boddangan dita'u ta waday abalinan ta'un adi
mangat hinadan adi maphod an pohpohdon di adol ta'u. Te impitudo'na
bon alyonay, Hanan tagun mumbaktu ya hiyay aboholan Apu Dios. Mu
nan tagun mumpada''ul te innilanan ma'ahhapulnay boddang Apu Dios ya
hiyay hom'on Apu Dios.
7 Ta hiya nan mahapul an hi Apu Dios di un'unudon ta'u. Ya hanggaon
ta'uh Satanas ta wan taynan dita'un hiya.
8 Ya mihaghaggon ta'u'e i Apu Dios ya atbohdin mihaggon i dita'u.
Mu da'yu'en mangmangngat hinadan pumbahulan ya gahin on idinongyu
nadan adi maphod an ato'atonyu. Ya da'yu'e an dumuwaduwa ya mahapul
an hi Apu Dios di pangiyohhaanyuh un'unudonyu.
9 Ta umukayungan ayu ya kumga ayuh bainyuh nadan ina'inatyun
pumbahulan. Ta wan hay luwayuy mihukkat hi immanamlonganyun
nangat hinadan adi maphod.
10 Ot hanat mumpada''ul ayu i Apu Dios ta wan ipabaktu da'yu i hiya.

Hay Adi Pamihulan Hi Ibba

11 Da'yun i'iba, hanat adi ayu munhimpipihul te nan tagun pihulonay
ibbana ya nan hapit Apu Dios di pinihulna te alyonay mahapul an
mumpopohhodan ta'u. Te onha pihulon ta'uy ibba ta'u ya hidiyey atigana
an agge ta'u inunud nan tuguna.
12 Ya hay nalpuwan nan nahamad an tugun ya hi Apu Dios. Ya hiyay
munhumalyah tatagu te hiya ya abuh di waday abalinanan manadag onu
managuh tagu. Ta hiya nan hanat adi namaaggon alyon ta'uh numbahul
di ohan tagu.

Hay Pangiyukodan I Apu Dios Hinadan Aton

13 Ya wada'e i da'yu ha nunnomnom an mumbaat ta e mungkumilhu
ta lo'tat ya waday pihhuna ta umudu'dul di nitaguwana ya hanat
nomnomnomonyuh tuwen ibaga'.

4:7 4:7 Epesus 6:11

14 Dita'u ya agge ta'u innilay ma'at hi bigat hinan nitaguwan ta'u. Te
hantun nitaguwan ta'u'e ya umat hinan bugut an wadan matigo mu indani
ya na'ibagan nama''id.
15 Ta hiya nan hay maphod ya nomnomnomon ta'u an gahin di abuluton
Apu Dios nan ninomnom ta'u ya ahi mabalin an ma'at.
16 Te adi ta'u'e idinol i Apu Dios ya mumbahul ta'u te hay adol ta'uy
impabaktu ta'u.
17 Ot nomnomnomonyu an nan tagun innilanay nipto' mu adina unudon
ya numbahul.

5

Hay Tugun Apu Dios Hi A'at di Kinadangyan

1 Da'yun i'iba an mahiw hi ikadangyana ya hanat nomnomnomonyu an
udum hi algo ya umukayungan ayu ya lumuwa ayuh nan pundusan Apu
Dios i da'yu.
2 Ta hanadan nun'abalol an wadan da'yu ya lo'tat ya mun'apa''ihda.
3 Ya ta'on on hanadan balitu'yu ya silberyu ya lumatida. Te alyonyu
eh'ay waday inamungyuh ikadangyanyu mu onnot on hidiyey lummuh
ahumalyaanyu ta mipiye ayuh nan munnananong an apuy.
4 Te hi Apu Dios ya innilanan danaen ingkadangyanyu ya nadan bino'lan
nadan nuntamuwonyuh nadan puntanomanyun aggeyu indat. Ta hiya nan
numpahpahmo'dah nan ongal di abalinanan Dios ta dingngol Apu Dios
hidiyen pumpahmo'andan hiya.
5 Ot ta'on on umanam'amlong ayuh ad uwani te pinumhod di
nitaguwanyu ta wadan namin di mahapulyu mu udum hi algo ya madusa
ayu ta umat ayuh nan timmaban kalnero an mapaltih nan nagtud an
apaltiyana.
6 Ya wadaday tatagun ma''id ha bahulda on eyu indalom dida ta
nipapateda an gapu attog ta ma''id ha abalinanda an mi'hangga i da'yu.

Hay Abalinan Nan Nahamad An Pangulug

7 Hanat anusan ta'un i'ibay ligat ta ingganah pumbangngadan nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Itigo ta'uh nan pangat di muntanom an
anusanan hadhaddon di umudanana ta way atonan muntanom. Ya
intanomna'e ya hihinnodna boy a'apitan diyen intanomna.
8 Ot maphod on athidiy aton ta'un manmannod hi e pumbangngadan
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ta inaynayun ta'un mangun'unud i hiya
te agagga moy pumbangngadana.
9 Ot hanat adi ta'u munhimpapabahul an i'iba ta adi dita'u dusaon i Apu
Dios te nundadaan mon umali nan munhumalya i dita'un namin.
10 Ya nomnomnomon ta'u handidan propeta an nangipa'innilah nan
pohdon Apu Dios hi ipa'innilada an nunhiglay nunholholtapanda mu
inanu'anusanda. Ot maphodot on diday pangiyunnudan ta'u ta anusan
ta'u nadan punligatan ta'u.
11 Dadiyen propeta ya innila ta'un mun'am'amlongdah ad uwani te
inanusanda nadan ligat an hinolholtapda. Hi Job di ohan athidiy inatna
te ta'on on nunhiglay ena nunligatan ya aggena inwalong di pangulugna.
Ta immudi ya himmo' Apu Dios ot boddangana te athidi tuwaliy a'atna an
ongal di homo'na.
12 Ya ha ahan di mahapul hi aton ta'un da'yun i'iba ya kumpulnan alyon
ta'u ya adi ta'u isapata i Apu Dios onu hi kumpulna. Ta hanan owan ta'u

ya ipa'annung ta'u ya alyon ta'u'eh adi ya adi ta'u aton ta wan adi dita'u
dusaon i Apu Dios.
13 Wada'en da'yu ha maligligatan ya mahapul an mundasal i Apu Dios.
Ya nan udum an mun'am'amlong i da'yu ya maphod di ikankantayuy
pun'amlonganyu i Apu Dios ta hidiyey pundayawyun hiya.
14 Ya wada'ey mundogoh ya maphod ona ipa'ayag nadan mangipang-
panguluh nadan kimmulug ta ma'amungdah balen nan mundogoh ya
linanahanday adolna ya indasalanda an mumbagadah boddang nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ta wan pumhod.
15 Ot gapuh pangulugyu i Apu Dios hinan pundasalanyu ya umannung
an pumhod nan mundogoh. Ya onha waday numbahulan diyen mundogoh
ot ta'on on hidiyen bahulna ya mapakawan.
16 Ya wada'ey numbahulanyuh nadan ibbayu ya mahapul an ibagayu an
nibahho ayu ta pakawanon da'yu ya ahi ayu munhindadasal ta ma'aan
di dogohyu. Te ongal di abalinan nan dasal nan tagun immannung di
pangulugnan Apu Dios.
17 Umat i din propeta an hi Elijah an hiya ya tagu an umat i dita'u.
Mu inhamadnan nangidasal i Apu Dios ta wan adi um'umuddan. Ya
nipa'annung ta agge im'immuddan hi tuluy tawon ya han onom di bulan.
18 Ot ahina bo ibaga ta umudan. Ya immudan ta timmaguda mohpe
nadan nun'itanom.
19 Da'yun i'iban kimmulug, alina'eh waha ohan da'yu hi nangiwalong hi
pangulugna mu immey oha i da'yu ta ena binoddangan ta imbangngadnay
pangulugna i Apu Dios
20 ya immannung an hiyay nangipagol hi e'ot ihi"anan diyen tagu i Apu
Dios. Ya gapu bo i diyen inatna ya an namin nan numbahulan diyen tagu
ya mapakawan.

Nan Namangulun Tudo' Peter
(1 Peter)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Peter an ohah nadan apostoles
Jesu Kristu an hinnagnan e mangipa'innilah nan a'atna.
Hituwey tudo''un da'yun pinto' Apu Dios hi tataguna an ni'ibobleh nadan
bobleh ad Pontus ya hi ad Galasya ya hi ad Kapadosia ya hi ad Bitinia ya
hi ad Asia.
2 Hidin hopapna ya ninomnom tuwalin Ama ta'un hi Apu Dios an dita'uy
pumbalinon nan Espiritunah tataguna an mangun'unud i Jesu Kristu an
gapuh nangiyatayanah bahul ta'u ta wan mapakawan di bahul ta'u.
Hanat nanongnan malinggop ayun namin ya minaynayun nan homo'
Apu Dios i da'yu.

Hay Adi Punduwaduwaan Hinan Kinulug

3 Madayaw hi Apu Dios an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
te hiya ya ongal di homo'nan dita'u ta waday balun itaguwan ta'u an
gapuh nummahuwanan Jesu Kristu hidin natayana. Ta hiya nan hanat
hay gamgaman ta'u ya nan e ta'u pi'taguwan i hiyah pidwana.
4 Te waday indadaan Apu Dios hi ad abunyan an adi maluman di
aphodna te adi madadag ya adi mapogpog.
5 Ya gapuh pangulug ta'uh nan abalinan Apu Dios ya ipapto' dita'u ta
ingganah datngan ta'uh diyen indadaana an e ta'u pi'taguwan i hiyah
pidwana.
6 Ot hiya nan maphod on hituwen e ta'u pi'taguwan hi munnananong
di mangipa'amlong i dita'u hi ad uwani an ta'on on athitun dakol di
nat'onat'on an ligat hi holholtapon ta'u.
7 Te datuwen punligatan ta'uy atigana hi'on immannung nan pangulug
ta'u. Te ta'on on nan balitu' an mabalin an madadag ya gahin onda ilutu
ya ahi mamahmah an balitu'. Ot namama moh nan pangulug ta'u an
na'ballol mu hay balitu'. Ot nahamad'ey pangulug ta'u ya nahamad boy
e ta'u ipabaktuwan hitun pumbangngadan Jesu Kristu.
8 Ya ta'on on aggeyu tinigoh Jesus ya pohpohdonyu ya ongal di dinolyun
hiya. Ta mipatigo nan amlongyu an ma"id ha nipaddungana hinadan
pun'amlongan di tataguh tun luta.
9 Ya manu'eh athidi ya waday pi'taguwan ta'uh munnananong an hiyah
diyey gapunah nangulugan ta'u.
10 Hituwen e ta'u pi'taguwan i Jesus ya nadan propeta an nangipa'innilan
dita'uh nan a'at di homo' Apu Dios ya iniphoddan inada'adal di a'atna
11 te pinhoddan innilaon hi'on anuud di a'atana ya nganney atonan ma'at.
Te impa'innilan nan Espiritun Kristu i dida an hiya ya mapalpaligat ya ahi
bo mipatigo nan anabaktuna.
12 Ya nipa'innila bon dida an bokon diday ipa'annungan nadan imbagada
te dita'uy ipa'annungana. Ya hiya tuwali boy impituddun nan Espiritun
Apu Dios an hinnagnan nalpuh ad abunyan hinadan nuntuddun da'yuh
nan iphodan ta'un inat Jesu Kristu. Ya ta'on on nadan anghel ya ongal di
naminhoddan manginnilah a'at diyen ma'at.

Hay E Ta'u Pangiyunnudan Hinan A'at Jesu Kristu

13 Ot mahapul an ihamad ta'uy pangun'unud ta'un Jesu Kristu ta wan
halipodpodon ta'uy pangat ta'u ta ha ahan di gagamgaman ta'u ya nan
mapmaphod an aton Apu Dios i dita'uh tun pumbangngadan Jesu Kristu.
14 Ya gapu ta imbabale dita'u mon Apu Dios ya mahapul an hanadan
pohdonay un'unudon ta'u ta adi ta'u bangngadon hanadan adi maphod an
impa'ingha ta'uh din agge ta'u ni' nanginnilaan i hiya.
15 Te hi Apu Dios an nangibilang i dita'uh imbabalena ya nahamad di
a'atna ot maphod on hiyay inghon ta'u.
16 Te impitudo'na an alyonay, Inghona' an Dios te ha"on ya nahamad di
a'at'u.
17 Nomnomnomon ta'u an hi Apu Dios an alyon ta'uh hi Ama ta'u hinan
pundasalan ta'u ya numpapaddung di punhumalyanan namin hi tagu an
miyunnudan hinadan ina'inat ta'u. Ta hiya nan ad uwanin atagu ta'uh tun
luta ya mahapul an waday takut ta'un mangat hinadan adina pohdon.
18 Ya innila ta'u an bokon nadan ma'umah an umat hi pihhu onu balitu'
di nibayad hinadan bahul ta'u an binoltan ta'u i handidan a'ammod ta'u
19 te hay namayad Jesu Kristu ya nan na'ballol an dalanah din natayana.
Te hiya ya umat hinan napilin kalnero an ma"id ha ganit di adolna an
uggan i'nong handidan a'ammod ta'u. Athidiy a'at Kristu te hiya ya ma"id
ha bahulna.
20 Hidin agge ni' nunlumuwan Apu Dios hitun luta ya hi Kristu tuwaliy
ninomnomnah mangiyateh bahul ta'u. Mu aggena ni' impa'annung ta
ingganah ad uwani teen mun'adatngan di e apogpogan tun luta.
21 Ta gapuh nan inat Kristu ya waday dinol ta'u i Apu Dios an
nummahun Kristu hidin natayana ot mumbangngad hi ad abunyan ta
hiyay na'abbaktu. Ta hiya nan dita'uh ad uwani ya hanat hi Apu Dios di
kulugon ta'u ya pundinolan ta'uh nan e ta'u pi'taguwan hi munnananong.
22 Ot gapuh pangun'unudan ta'uh nan tugun Apu Dios ya nipaphod di
punnomnom ta'u ya pangat ta'u ya nahamad di pamhod ta'uh ibba ta'un
mumpangulug i Kristu. Ot hanat minaynayun hidiyen pamhod ta'u.
23 Te hidin kinulug ta'u nan hapit Apu Dios ya paddungnay nipidwa ta'un
niyayyam an hay nangimbabalen dita'u ya nan munnananong an Dios. Ot
hanan adi maluman an hapitnan kinulug ta'u di panginnilaan ta'uh nadan
a'at di e ta'u pi'taguwan.
24 Te impitudo' Apu Dios an alyonay, An namin di tagu ya umatdah nan
holo'. Ya nan amaphodda ya umat hi amaphod di habhabung. Te nan holo'
ya makling. Ya hanada'en habhabung ya malyohda ya nagahda.
25 Mu nan hapit Apu Dios ya munnananong di niyatana.

2

1 Mahapul an idinongyun namin nadan adi maphod an impa'inghayu an
umat hi layah ya akih ya ha'ul ya nan e panumtumbu'an hi ibba ya hanan
pangipatigan hi maphod hi ibba ya dee mannot an nat'on di wah nomnom.
2 Ta hay eyu ot pun'adalan hinadan hapit Apu Dios di popohdonyu ta
umat ayuh nan golgollang an hay ena uminuman hi gatas di nomnom-
nomona ya abuh. Te gahin onyu atonhidi ya ahi mihamad di pangulugyu.
3 Athidiy atonyu ot nali'nayu moy amaphod Apu Dios.

Hanan Batu An Agge Pinhod Di Tatagu

4 Hanat hi Jesu Kristu an alpuwan di munnananong an itaguwan di
nanongnah pundinolan ta'u. Te hiya ya nipaddung hinan batu an agge

1:16 1:16 Lebitikus 11:44-45; 19:2; 20:7 **1:25 1:25** Isaiah 40:6-8

pinhod nadan tatagun mangapyah bale mu aggeda innilan hidiyey pinto'
Apu Dios hi na'hamad an pangipabunan hi bale.
5 Ot dita'u'en waday balun itaguwana ya mipaddung ta'uh batu an
mi'apyah nan balen Apu Dios. Ya dita'u boy pinto'nah padi an mangidawat
hinadan mi'nong an umipa'amlong i hiya an gapuh nangabulutan ta'un
Jesu Kristu.
6 Ot athinay a'atna te impitudo' tuwalin Apu Dios an alyonay, Nom-
nomnomonyu an iha"ad'u hi ad Zion nan pinto"u an nipaddung hi batu
an nahamad hi ipabunan di bale. Ta nan tagun mundinol i hiya ya adi
muntutuyu hi ena nangiyukodan hi nitaguwanan hiya.
7 Ta hiya nan dita'un kimmulug i hiya ya ongal di niyatanan dita'u mu
nadan agge kimmulug. Te diday nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios
an alyonay, Hanan batu an agge pinhod nadan mangapyah balen usalon
ya onnot on hidiye otahan nan nahamad hi pangipabunan hi bale.
8 Ya impitudo'na bon alyonay, Hituwen batuy ihali'dudan di tatagu ya
hiya boy mipaddung hinan doplah an agahanda. Ot manu'eh mihali'dudda
ya hidiyey nadadawoh hi ma'at i dida te aggeda inunud nan hapit Apu Dios.
9 Mu dita'un mumpangulug ya pinto' dita'un Apu Dios hi tataguna ya
padina an puntamuwona ya paddungnay oha ta'un bimmoble. Ta wan
dita'uy e mangipa'innilah nan inatnan iphodan ta'u. Te hidin hopapna ya
paddungnay wa ta'uh nan munhihillong mu ad uwani ya mapmaphod ta
pinatalan dita'un Apu Dios.
10 Te handi ya ma"id ha niyatan ta'u i hiya ta hiya nan agge ta'u innilay
a'at di homo'na. Mu ten ad uwanin wada moy niyatan ta'un hiya ya lini'na
ta'u mohpey a'at di homo'na.

Hay Mahapul Hi Aton Ta'u An Kimmulug

11 Nomnomnomonyun i'iba an dita'u ya ay ta'u nundagguh hitun luta ya
abuh te hay immannung hi e ta'u pi'hituwan ya hi ad abunyan. Ot hanat
bokon hanadan adi maphod an pohpohdon di adol ta'uy at'atton ta'u te
dadiyey manadag hi pangulug ta'u.
12 Ot hanat hay maphod di ipatigo ta'uh nadan agge kimmulug i
Apu Dios. Ta ta'on on nunhiglay pamihuldan dita'u mu tigonda'en
nanongnan maphod di pangat ta'u ya lo'tat ya abulutondah Apu Dios ta
wan middumdan dita'un mundayaw i Jesu Kristu hitun pumbangngadana.

Hay Maphod Ya Na'na'unnud Ta'u
(Epesus 6:5-8; Kolosi 3:22-25)

13 Ot gapuh pamhod ta'uh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya maphod on
un'unudon ta'un namin nadan munggubilnun dita'u an umat hinan patul
14 ya nadan ap'apu an pinilinan munhumalyah nadan numbahul ya
mangibagah maphod hinadan tatagun mangat hi nipto'.
15 Te hay pohdon Apu Dios ya hanadan maphod di aton ta'u ta wan lo'tat
ya duminong nadan paddungnay ma"id ha nomnomdan e manumtumbu'
i dita'uh agge immannung.
16 Manu te libli ta'un mangat hi pohdon ta'un aton mu hanat bokon
hidiyey pangigadulan ta'un mangat hi kumpulna an ta'on on adi maphod.
Te hay maphod ya pumbalinon ta'uy adol ta'uh baal Apu Dios.
17 Ta lispituwon ta'uy ibba ta'un tagu ya ipatigo ta'uy pamhod ta'uh
nadan ibba ta'un kimmulug i Kristu. Ya hanat waday takut ta'un mangat

---

2:7 2:7 Psalm 118:22

hinadan adi pohdon Apu Dios. Ya mumpada''ul ta'uh nan ap'apu ta'u an
munggubilnu i dita'u.
18 Ya da'yu'en himbut ya mahapul an na'na'unnud ayuh nadan ud
himbut i da'yu ta mumpada''ul ayun dida an ta'on on nadan mabungot
ta bokon ammuna nadan ma'ule onu nadan maphod di pangatnan da'yuy
pangipatiganyuh maphod.
19 Te nan tagun mangun'unud hi hapit Apu Dios an anusanay pamalpali-
gat di tatagun hiya an ta'on on ma"id ha gapuna ya hiyay ipa'amlong Apu
Dios.
20 Mu on'e tuwali gapuh bahul ta'uy pamalpaligatandan dita'u ya ma"id
ha gungguna ta'u. Mu ipa'amlong dita'u i Apu Dios hi'on itpol ta'uy
pamalpaligatdan dita'u an gapuh pangatan ta'uh maphod.
21 Te hay pohdon Apu Dios hi aton ta'u ya itpol ta'u nadan punligatan
ta'uh ad uwani. Te innila ta'u an hi Jesu Kristu ya nunhiglay namalpali-
gatdan hiya an gapu i dita'un namin. Ot hanat hiyay pangiyunnudan ta'u.
22 Hiya ya ma''id ha ohah numbahulana ya ma"id ha hinapitnah layah.
23 Te hi Jesu Kristu ya ta'on on nunhiglay nama'baindan hiya ya ma''id
ha nibahhoh nambalna. Ya atbohdih namalpaligatandan hiya an aggena
imballoh mu ona inyukod i Apu Dios te hiya ya nipto' di punhumalyana
an ma"id ha pangipangngelana.
24 Ta initpolnan namin danae ta inggana ot iyatenay bahul ta'uh nan krus
ta waday abalinan ta'un mangidinong hinadan pumbahulan ta hanadan
pohdon Apu Dios di un'unudon ta'u. Ya gapuh nadan hugatna ya nipaphod
ta'u.
25 Handi ya umat ta'uh nan natala' an kalnero. Mu ad uwani ya
nihayyup ta'u moh nan paddungnay mumpastol an hi Jesu Kristu ta hiyay
mangipappapto' i dita'u.

3

Hay Atigan Nan Immannung An Pangulug
(Epesus 5:22; Kolosi 3:18)

1 Da'yu'en nun'alahin an binabai ya maphod on ayu mumpada''ul hinan
ahawayu. Te onha wadan da'yu ha agge kimmulug di ahawana ot ta'on
on adiyu lutikan i dida ot lo'tat ya iyunnudandan da'yu ta kumulugda an
gapuh nan tigondan maphod an pangatyu
2 te tigonda an nipto' nan atonyun mangun'unud i Apu Dios.
3 Ya tigonyu bo ta adi nunhiglay pangipaphodyuh adolyu an umat hi
pangipaphodanyuh ibu'yu ya hay pumbanggolanyuh nadan nun'abalol an
umat hi balitu' ya hay punlubunganyuh nadan nun'anginan lubung te
bokon danaey atigan di amaphodyu.
4 Te hay atigana ya nan maphod an pangatyu an umat hinan adi
maluman an uleyu ya pumpada''ulanyu te danaey waday niyatanan Apu
Dios.
5 Te athinay inat handidan binabaih din nadne an nundinol i Apu Dios
an numpada''uldah nadan ahawada. Ta hidiyey nibilangandah maphod an
binabai.
6 Umat i Sarah an inun'unudnah ahawanan hi Abraham an imbilangnah
ap'apuna. Ot mibilang ayuh imbabalena hi'on maphod di pangatyu ya
ma"id ha nganneh diyeh takutanyu.
7 Ya da'yu'e damdaman linala'in nun'alahin ya mahapul an ipapto'yu
nadan ahawayu te nakapuyda mu da'yu. Ya maphod di ulayanyu dida ta

ma"id ha manandih dasalyu te innilayu an numpaddung di ulen Apu Dios
i da'yun himbale te ta'on on dida ya mi'tagudah munnananong i Apu Dios.

Hay Pumpada''ulan Ta'u An Ta'on On Mapalpaligat Ta'u

8 Ot hay ibaga' i da'yun i'iban mumpangulug ya maphod on
mun'u'unnudan ayu ya munhimboboddang ayu ya mumpopohhodan ayu
ya hom'onyuy ibbayu ya mumpada''ul ayu.
9 Ya alina'eh waha adi maphod hi inat di ibbayun da'yu onu waday adi
maphod hi hinapitdan da'yu ya adiyu iballoh mu atonyuot di maphod i
dida. Ta umat hidin imbagan Apu Dios hi namto'anan dita'u an alyonay
wagahan dita'u. Ta hiya nan mahapul an ipatigo ta'uy maphod hi ibba ta'u.
10 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Nan tagun pohdonan maphod
di itaguwana ya mahapul an ma"id ha hapitonah adi maphod onu layah.
11 Ya mahapul an idinongnan mangat hinadan adi maphod ta hanadan
maphod di atona. Ya hanat maphod di pi'hayyupanah ibbanan tagu.
12 Te ha"on an Dios ya ipappapto"u nadan tatagun maphod di pangatda
ya nundadaana' an mangngol hi dasalda. Mu hanada'en adi maphod di
pangatda ya nunhiglay bungot'un dida.
13 Onha hanadan maphod di popohdonyun aton ot ma"id ha taguh
attaonan mangat hi adi maphod i da'yu.
14 Mu ta'on'eh on maphod di pangatyu ya apyanan paligaton da'yu
ya mabalin damdama an mun'am'amlong ayu. Ya hanat adi ayu
minomnoman ya adi ayu tumakut.
15 Mu onyuot nomnomon an hi Jesu Kristu di nahamad hi un'unudonyu
te hiyay Ap'apu ta'u. Ya mahapul bon nanongnan nidadaan di pambal ta'u
hi'on mahmahandan dita'u di gapunah e ta'u pundinolan i Apu Dios. Ya
pa'ulayon ta'un mambal ta ipatigo ta'uy pumpada''ulan ta'un dida.
16 Ya ipatigo ta'uy ule ya lispitu ta'un dida ta lo'tat ya bumaindan e
mamihupihul i dita'u an gapuh e ta'u kimmulugan i Jesu Kristu.
17 Te udu'dulnah on paligaton dita'u an gapuh pangatan ta'uh maphod
hi'on hidiyey pohdon Apu Dios mu ta adi gapu i ha adi maphod hi inat ta'u.
18 Te hi Jesu Kristu ya ta'on on ma''id ha bahulna ya nipapate an gapuh
bahul ta'un tatagu ta way aton ta'un mihayyup i Apu Dios. Ya hidiyen
nangiyatayanah bahul ta'u ya namingpinghan ya abuh an adi mabalin hi
mipidwa. Ya manu te pinateday adolna mu timmagu te nan linnawana ya
agge ni'yate.
19 Ta hidiyen linnawanay immeh nan nibaludan nadan linnawan
handidan numpun'ate ta ena intudtuduwan dida
20 an dadiye nadan linnawan handidan agge nangulug i Apu Dios hidin
atagun Noah. Te hidin ataguda ya inan'anusan Apu Dios an hihinnod di eda
kumulugan i hiya mu hidin nagibbuh nan papol ya ammunada han walun
tatagun kimmulug i hiya an hinunggop hinan papol ta diday nihwang i
diyen nalbongan tun luta.
21 Ta hay nipaddung i diyen liting ya nan e ta'u pumpabonyagan ta wan
mipatigon mihwang ta'uh nan pundusan Apu Dios ta mi'tagu ta'un Jesu
Kristu an gapuh namahuwana. Te nan pumpabonyagan ya bokon hay
a'ulahan di dikan di adol ta'uy ipa'innilana te on hay e ta'u pangunudan i
Apu Dios an namakawan hi bahul ta'u.
22 Ta ad uwani ya numbangngad hi Jesu Kristu hi ad abunyan hi awadan
Apu Dios ta hiyay na'abbaktun mun'ap'apu. Ta ta'on on nadan anghel ya
an namin nadan wahdin waday abalinanda ya hiyay mun'ap'apu i dida.

3:12 3:12 Psalm 34:12-16

4

Hay E Ta'u Pangitpolan Hi Ligat

1 Innila ta'u an hi Jesu Kristu ya inanusanay ligat ya nadan nunholholta-
panah din awadanah tun luta. Ot ta'on on dita'u ya maphod on mundadaan
ta'un mangitpol hinadan punligatan ta'u an umat hinan inat Kristu. Te
nan tagun mangitpol hinadan punligatana ya abalinana mon mangidinong
hinadan pumbahulan.
2 Ot ad uwanin atagu ta'uh tun luta ya hanat hanadan pohdon Apu Dios
di aton ta'u ta bokon hanadan pohpohdon di adol ta'uy aton ta'u.
3 Te impahda ta'un ina'inat nadan adi maphod hidin agge ta'u ni'
kimmulugan an dadiye nadan pohpohdon nadan agge kimmulug i Apu
Dios an aton an umat hinan nagaga"ihon pohpohdon di adol ya hanan
ma'anamu"amungta on inagan hi inum on inat nadan ababain. Ya hay
nunhiglan umipabungot i Apu Dios ya nan e pundinolan hi udum an dios
an umat hi bulul.
4 Ta hiya nan ad uwani ya masda'aw dadiyen agge kimmulug hinan adiyu
pi'pi'yatan hinadan adi maphod an at'attonda ta on da'yu mo ngihngihilan
i dida.
5 Mu udum hi algo ya humalyaon Apu Dios didah nadan ina'inatdan adi
maphod. Te hi Apu Dios ya nundadaan an munhumalyah atagutagu an
ta'on on handidan numpun'ate.
6 Ta hiyah naey gapuna an ta'on on hanadan numpun'ate ya nipa'innilan
diday a'at Jesu Kristu. Ta ta'on hi'on natey adolda te hiyah diyey ma'at hi
an namin hi tagu mu ta wan mi'taguda i Apu Dios hi pidwana.

Hay E Pangatan Hinan Niyukod I Dita
(1 Kulintu 12:4-11)

7 Tuwe mon madatngan di apogpogan di an namin an wahtun luta. Ot
hiya nan mahapul an nomnomnomon ta'uy aton ta'u ta adi ta'u palpaliwan
ta ma''id ha manandih nan pundasalan ta'u.
8 Ya ha ahan di mamanguluh nomnomnomon ta'u ya hay e ta'u
pangipatigan hinan ongal an pamhod ta'uh nadan ibba ta'un kimmulug.
Te wada'ey pamhod ta'un dida ya abalinan ta'un pakawanon an namin
nadan numbahulanda i dita'u.
9 Ya wadada'ey ibba ta'un kimmulug hi himmawwang hi nunhituwan
ta'u ya hanat mun'am'amlong ta'un mangapnga i dida.
10 Te hiyah naey nangdatan Apu Dios hi abalinan di hinohhan dita'u ta
way aton ta'un munhimboboddang.
Ta maphod di pangiyatan ta'uh nan inyukodnan dita'u an ta'on on agge
numpappadung. Te nat'onat'on di abalinan ta'uh indat Apu Dios.
11 Ot hanan nidattan hi abalinana an muntuddu ya mahapul an nan hapit
Apu Dios di itudtuduna. Ya nan nidattan hi abalinana an bumoddang hi
ibbana ya mahapul an hidiyey ihamadnan aton. Ta wan an namin di aton
ta'u an gapuh boddang Jesu Kristu i dita'u ya hi Apu Dios di mipabaktu.
Te hiya ya ammunay madayaw hi inggana te ma''id ha nipaddungan di
abalinana. Amen.

Hay Punligatan Nadan Mumpangulug

12 Da'yun i'iba, hanat adi ayu masda'aw hi'on dakol di ligat hi hol-
holtaponyu. Te danaey apatnaan di pangulug ta'u.
13 Ot hanat mun'am'amlong ta'u an ta'on on munholholtap ta'uh nadan
dakol an punligatan ta'u an gapuh pangun'unudan ta'un Jesu Kristu ta ay

ta'u ni'ligat hidin nunligatana ta wan udum hi algo ya mi'yam'amlong ta'uh
tun ipatigan di anabaktuna.
14 Ya mipa'amlong ta'u bo hi'on nan e ta'u pangun'unudan i Jesu Kristu di
lummuh pamihulan di tatagun dita'u. Te hidiyey atigana an immannung
an wadan dita'u nan Espiritun Apu Dios an bumoddang i dita'u.
15 Mu hahalipodpodon ta'u ta wan ma''id i dita'u ha mapaligat an gapu
i ha adi maphod hi inatna an umat hi pimmate onu nangako onu nadan
udum an pumbahulan an umat hi e pi'bibiyangan hi nitaguwan di udum.
16 Mu wa'et gapuh pangun'unudan ta'u i Jesu Kristu di pamalpaligatan-
dan dita'u ya adi ta'u bumain. Mu onnot on munhana ta'u i Apu Dios an
gapuh nidduman ta'u i Kristu.
17 Te datuwen punholholtapan ta'uy atigana an nihipun di punhu-
malyaan Apu Dios hi tatagu an hay pamanguluwona ya dita'un kimmulug
i hiya. Ot athidi'ey ma'at i dita'un i'imbabalena ya namama moh nadan
tatagun adi mamatih nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
18 Te impitudo' Apu Dios an alyonay, Ta'on on nan nipto' di pangatnan
tagu ya naligat hi ena pi'taguwan i Apu Dios. Ot namama mo ahan hinan
tagun adi maphod di pangatna.
19 Ot hiya nan hanat hi Apu Dios an nunlumu i dita'uy pundinolan ta'u
hi pangatan ta'uh maphod. Ot ta'on on ta'u mapalpaligat hi'on hidiyey
inyabulutna hi ma'at i dita'u.

5

Hay Pangipapto'an Hinadan Tatagun Apu Dios
(James 3:1)

1 Da'yu an mangipangpanguluh nadan ibba ta'u an mumpangulug ya
wada bo han itugun'un da'yu. Te ha''on di oha an nanigoh nan nunhol-
holtapan Kristu ya ha''on boy oha an umat i da'yu an mangipangpanguluh
kimmulug. Ya madinola' an hitun pumbangngadan Kristu hitun ipatigan
di anabaktuna ya middum ta'un hiya an mipabaktu.
2 Ta hay itugun'u i da'yun mangipangpanguluh nadan kimmulug ya
hanat ipappapto'yu nadan kimmulug i Apu Dios te dida nadan umat
hi kalnerona an ipipapto'na i dita'u. Ya maphod on waday amlong
ta'un mumpapto' i dida an gapuh naminhodan ta'un bumoddang i didah
nan eda pangun'unudan i Apu Dios. Ya hanat bokon hay bo'laon ta'uy
nonomnomon ta'u mu hay e ta'u ot pangatan hinan pohdon Apu Dios di
nomnomon ta'u.
3 Ya hay aton ta'un mangipangpangulun dida ya adi gahin on nan pohdon
ta'uy ma'unud. Mu hay maphod ya hanat dita'uy pangiyunnudandah nan
maphod an pangat.
4 Ta wan hitun pumbangngadan nan na'abbaktun mumpapto' hi tatagu
ya idatnan dita'u nan gungguna ta'u an nan e ta'u idduman i hiya an
mipabaktu hi ingga'inggana.
5 Ya hay itugun'u damdaman da'yun mumpangpangngilog ya hanat
unudonyu nadan minamakilog. Ya maphod on way ohaon mumpada''ul.
Te hi Apu Dios ya alyonay, Ha''on ya nunhiglay agge' naminhodan hinadan
tatagun mumbaktu. Mu ongal di boddang'uh nadan tatagu an nanongnan
mumpada''ul.
6 Ta hiya nan maphod on ta'u mumpada''ul hinan ongal di abalinanan
Dios ta wan udum hi algo ya ipabaktu dita'un hiya.

4:18 4:18 Proberbs 11:31

7 Ya iyukod ta'un hiyan namin nadan inomnoman ta'u te hiya ya
nanongnay pangipapto'nan dita'u.
8 Mu mahapul an halipodpodon ta'u ta hanadan maphod di aton ta'u.
Te hi Satanas an mi'buhul i dita'u ya umat hinan atatakut an layon an e
manamahama' i ha patayona ta anona.
9 Ot hiya nan mahapul an ihamad ta'un mangun'unud i Jesu Kristu ta
way aton ta'un manangga i Satanas. Ya bokon dita'u ya abuh di paligatona
te an namin nadan ibba ta'un mumpangulug hi abobboble.
10 Mu magibbuh'e aya datuwen na'omtang an punligatan ta'u ya
pabikahon dita'un Apu Dios ta mihamad di pangulug ta'u. Te hiyay numpili
i dita'u ta middum ta'un hiya hitun adatngan nan ma"id ha pogpognan
ipabaktuwana an gapuh nangulugan ta'un Jesu Kristu.
11 Ot hanat hi Apu Dios an ma"id ha nipaddungan di abalinanay
inaynayun ta'un dayawon hi ingga'inggana. Amen.

Nan Dappuh Nan Namangulun Tudo' Peter

12 Hituwen ho'dod an tudo''un da'yu ya impitudo''u i Silbanus* an hiyay
ohah ibilang'un hi ibba'. Manu'eh impitudo''uh tuwe ya ta ibaga' an
immannung nan homo' Apu Dios ta wan nanongnan abuluton ta'u nan
homo'nah nitaguwan ta'u.
13 Nadan ibba ta'un kimmulug an ma'amu'amung hituh ad Babilon ya
alyonday nomnomnomon da'yuhna. Ya atbohdiy alyon nan ibilang'uh
imbabale' an hi Mark.
14 Ot maphod on nundadammu ayu'en kimmulug i Kristu ya ipatigoyuy
pamhodyuh hinohha.
Ot hanat malinggop ayun namin an mumpangulug i Kristu.

* **5:12 5:12** Hay ohah ngadan Silbanus ya hi Silas.

Nan Mi'adwan Tudo' Peter
(2 Peter)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Simon Peter an baal Jesu Kristu ya
oha boh nadan apostolesna an hinnagnan e mangipa'innilah nan a'atna.
Ot hituwey tudo''un da'yun i'iba an kimmulug. Dita'u ya kimmulug
ta'u an gapuh boddang Jesu Kristu an Dios an hiya nan Mangihwang i
dita'un namin an kimmulug. Te hiya ya maphod di pangatna an ma"id ha
pangituppuganah boddangna.
2 Hanat nanongnan malinggop ayu ya minaynayun nan homo' Apu Dios
i da'yu an gapuh nanginnilaanyuh nan a'atna ya nan a'at nan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu.

Hay A'at Di Ohan Kimmulug

3 Hi Apu Dios an ongal di abalinana ya indatnan namin di mahapul ta'u
ta way aton ta'un mangihamad an mangunud hinan pohdona an gapuh
nanginnilaan ta'un Kristu an nangayag i dita'u ta wan mi'laggat ta'uh nan
amaphodna ya anabaktuna.
4 Ya gapu i naen boddangna ya nipa'annung i dita'u nan imbagabagana
tuwali ta mabalin an adi ta'u aton nadan bumahbah i dita'u an umat hinan
adi maphod an pohpohdon di tataguh tun luta ta nadan maphod an pangat
an nalpu i Apu Dios di matigoh nan nitaguwan ta'u.
5 Ot hiya nan mahapul an aton ta'un namin di abalinan ta'u ta wan
umong'ongngal di pangulug ta'u ta pumhod di pangat ta'u. Ya ta wan
ma'udman di innilaon ta'u
6 ta way aton ta'un mangono'nong hi punnomnom ya pangat ta'u. Ta
wan itpol ta'u nadan punligatan ta'u ya un'unudon ta'uh Apu Dios.
7 Ya mahapul bon ulayan ta'u nadan ibba ta'u ya ipatigo ta'uy pamhod
ta'un dida.
8 Aton ta'u'e datuwe ya mabalin an umong'ongngal di iyatan nan
na'innilaan ta'un a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
9 Mu nan tagun kimmulug i Jesu Kristu mu adina unudon dadiye ya
hidiyey atigana an aggena na'awatan di a'at Apu Dios ya lininglingnay
namakawanan Apu Dios hi bahulna.
10 Ta hiya nan da'yun i'iba ya mahapul an way ohaon humlun
mangun'unud i Apu Dios ta wan mipatigo an pinto' da'yun munhilbin hiya.
Te athidi'ey pangatyu ya ma''id ha mabalin hi mangihi"an i da'yun Apu
Dios.
11 Ta udum hi algo ya mun'am'amlong hi Apu Dios an mangabulut i
da'yuh nan ma''id ha pogpognan pun'ap'apuwan nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu an Mangihwang i dita'u.

Hay Nangibagaan Peter Hi Ena Atayan

12 Inaynayun'un ipanomnom danaen da'yu an ta'on on dingngolyu tuwali
ot unudonyu ta na'innilan nahamad di pangulugyuh nadan nituddun
da'yu.
13 Te ad uwanin wadaa' ni' hitun luta ya pinhod'un nomnomnomonyu
datuwe.
14 Te innila' an agagga mo ya mateya' te impa'innilan tuwalin nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu di ataya'.
15 Ta hiya nan ihamad'un muntugun i da'yuh ad uwani ta ta'on ona' mate
ya nanongnan mipapanomnom datuwen da'yu.

Hay Anabaktun Jesu Kristu

16 Nan impa'innilamin da'yu an a'at di anabaktun Jesu Kristu hitun
pumbangngadana ya bokon a''apoh an ninomnom di nun'ala'ing an tatagu
te immannung an nipatigo i da'miy anabaktuna.
17 Te hidin nangipatigan Apu Dios hi anabaktun Jesu Kristu ya
dingngolmi nan nalpuh ad abunyan an hapit Amana an nunhiglay
amaphodna an alyonay, Hiyah tuwe nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ya
pun'am'amlonga'.
18 Ta dingngolmih diyen hapit an nalpuh ad abunyan te wahdi amin
ibbamih Jesus hinan billid an niyappit i Apu Dios.
19 Hidiyen na'at di mangipa'innila an immannung nan anabaktun Jesu
Kristu an imbagabagan handidan propetah din nadne. Ot maphod on
ihamad ta'un adalon dadiyen imbagabagada. Te hiya ya nipaddung hinan
dilag te patalana nan nahilngan an punnomnom ta pa''innilaon ta'u nan
a'atna an hiya nan ay taloh nan mun'awiwi''it.
20 Mu ha ahan di nomnomnomonyu ya nan nitudo' an hapit Apu Dios ya
adi mabalin hi ukod nan tagu ya na'awatanay ibalinana te gahin on nan
Espiritu di pangidinolanah bumoddang an mangipa'innilah a'atna.
21 Te nan hapit Apu Dios an intudo' nadan propetah din nadne ya
bokon hay nomnomday nalpuwana te nan Espiritu di nangipa'innilah nan
intudo'da.

2

Nadan Nibahhon Muntudtudu

1 Ta'on on hidin nadne ya wadada nadan namaaggon inalidah dida ya
propeta. Ya ten atbohdi hi ad uwani an dindinlon ta'u ya wadaday umalin
muntudtuduh layah an nat'on di itudtududah a'at Apu Dios ta bumahbah
hi pangulug. Ya adida patiyon nan ongal di abalinanan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu an hiya nan nangiyateh bahul ta'u. Ta gapu i diyen atonda ya
ma"id ha bahhonan dusaon Apu Dios dida.
2 Mu ta'on hi nibahhoy itudtududa ya dakolda damdamay maha'ul ta
iyunnuddah nadan umipabain an at'atonda. Ta gapu i dadiyen adi maphod
an at'attonda ya ngohayon di tatagu nan immannung an tudtudu an
un'unudon ta'u.
3 Te hay pihhuy gagamgamanda hi eda puntudtuduwan hi layah. Mu
hi Apu Dios ya indadaana moy pundusana i dida te tigtiggona nadan
at'attonda.
4 Immannung an hi Apu Dios ya dusaona nadan munlayah an
muntudtudu te ta'on on handidan anghel an numbahul hidin hopapna ya
agge himmo' Apu Dios dida te ena imbalud didah impilnu. Ta deedahdih
nan munhihillong ta ingganah madatngan nan algon punhumalyaan Apu
Dios i dida.
5 Ya atbohdin agge himmo' Apu Dios nadan tataguh din hopapnan adi
maphod di a'atda. Te namaaggot lobngona tun luta ta nun'a'altingdan
namin an ammuna nadan walu an da Noah an hina'amma han nihwang.
Te hi Noah ya intudtuduna nan pangat an miyunnudan hinan pohdon Apu
Dios.
6 Ya hay oha bo ya hay numpu'ulan Apu Dios hi ad Sodom ya hi
ad Gomorah ta numbalindah dapul an gapuh bahul nadan tatagun
numpunhituhdi. Manu'eh inat hidin Apu Dios ya pinhodnan ipatigoy a'at
di pundusanah nadan tatagun adi umun'unud i hiya.

7 Mu hi Lot an maphod di pangatnan tagu ya inihwangna te hiya han
minonomnoman hinadan umipabain an at'aton nadan tataguhdi.
8 Te hidiyen hi Lot an ni'iboblehdi ya mahkit di nomnomnah nadan
tigtiggonan adi maphod an at'atton ya hapiton nadan tataguhdi.
9 Ta hidiyey panginnilaan an hi Apu Dios ya innilanay atonan bu-
moddang hinadan mangun'unud i hiya hinadan punligatanda. Mu
hanada'en adi umunud i hiya ya waday indadaanah pundusana i dida
hitun punhumalyaanah atagutagu.
10 Ya namammamay pundusanah nadan tatagu an hanadan adi maphod
an pohpohdon di adolday ato'atonda. Ya atbohdiy ma'at hinadan tatagun
ngohayonda nadan ap'apuda.

Ya nadan muntudtuduh nibahho an ma''id ha bainda ya munlattuwagda
bo udot ya ma''id ha takutdah nan nabakbaktu mu dida an umat hinadan
anghel an nalpuh ad abunyan an ngohayonda.
11 Mu hanadan anghel ya ta'on onda nabakbaktu ya ong'ongngal di
abalinanda ya ma''id ha eda ibaga i Apu Dios hi pamihuldah nadan
nada'da''ul mu dida.
12 Mu danaen muntudtuduh nibahho ya hanadan adi maphod di
pohpohdondan aton. Ya adi maphod di ibagadah nadan adida ma'awatan
te ma"id ha nomnomda an umatdah nadan animal an onda mapalti ya
abuh
13 ta holtaponday dusada hi eda namalpaligatan hi ibbadan tatagu. Te
dida ya ta'on on mapatal ya adida bumain an mangat hinan pohpohdon
di adolda. Ta umipabain nan atondah nan pi'yamungandan da'yu hinan
punhahamulanyu ta diday mamahbah hinan maphod an atonyu.
14 Ya kumpulnay tigondah babai on omnawanda. Ya attaondan ha'ulon
nadan agge nihamad di pangulugna ta wan ma'ma'yatdah nan at'attonda.
Ya nunhiglan ma'aggamgamda. Ta hiya nan dusaon Apu Dios dida.

15 Te datuwen tatagu ya inwalongda nan nahamad an tudtudu ta
kumpulna on inunudda an umatda i Balaam an hi na' Beor hidin nadne
an ta'on on propeta ya inatnay adi maphod ta pangalanah pihhu.
16 Mu inhingal Apu Dios an impahapitna nan dongki ta hidiyey
nangidinongana i diyen enaot aton.

17 Mu danaen muntudtuduh nibahho ya ma"id ha iboddang nadan
itudtududa. Ta mi'aligdah nan natdu' an obob ya umatda boh nan bugut
an alyon on iyalinay udan ya dee mannot an ma''id te inye''en di dibdib.
Ta hiya nan nidadaan han munhihillong an umayandah udum hi algo.
18 Te muntudduda'e ya alyonday nan itudtududay immannung mu onnot
on layahda. Ta diday munha'ul hinadan pa'kullugna ta bangngadonda
nadan inwalongda ni' an adi maphod an pangat.

19 Te hay itudduda ya ma"id anu ha mabalin hi mangipapilit an
mangipa'at i dida hi kumpulna. Mu hay oha ya adida unudon hidiyen
itudtududa te wada ayay mummandal i dida an dadiye nadan ato'atondan
mamahbah i dida. Athidiy a'atna te hay mummandal hi tagu ya nan
impa'inghadan ato'aton.

20 Ot nan tagun mangidinong hinan adi maphod an impa'inghana an
gapuh nanginnilaanah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an Mangihwang i
dita'u muden indani bo ya imbangngadnah din impa'inghana ya mamama
nan atonan adi maphod mu hidin hopapna.
21 Ya udu'dulna otboh on aggena impatnan immunud i Apu Dios mu nan
e ni' immun'unud ot ahina attaon an du'gon nan nahamad an inunudna.

22 Nan tagun mangat hina ya hiyay ni'aligan nan kahu an anonay utana
ya nan babuy an ta'on on amhon ya ibangngadna damdamah nan ena
puntabla'an an napito'.

3

Hay Pangipa'annungan Apu Dios Hinan Imbagana

1 Hituwey mi'adwa moh tudo''un da'yun i'iba ya umat damdamah din
hopapnan tudo''u an pinhod'un ipanomnom bon da'yu nan maphod an
tugun ta wan hiyay nanongnah nomnomnomon ta'u.
2 Ta adi ta'u linglingon nan impa'innilan nadan propetah din nadne ya
atbohdih nadan impa'innilamin a'apostoles an tugun nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu an Nangihwang i dita'u hinan munnananong an pundusan Apu
Dios.
3 Ta ha ahan di nomnomnomon ta'u ya hitun mun'adatngan di apog-
pogan tun luta ya dakolday mangiyal'alan mangat hinadan adi maphod an
pohpohdon di adol. Ya ngihngihilan dita'u i dida
4 an alyonday, Appaa, on imbagan Jesus an mumbangngad hitun luta?
Ya daan bohna? Ot ten nun'a'ate handidan a'ammod ta'uh din nadne ya
hiyah tuwe tuwali tun lutan agge naluman.
5 Athidiy alyonda te attaondan adi kulugon an hidin hopapna ya am-
munay himmapitan Apu Dios ot mawadah ad lagud ot ahina pumbalinon
dohah nan liting hi luta. Ta nalpuh nan liting nan luta ya atbohdin nan
liting di alpuwan di itaguwan nan wahtun luta.
6 Mu hay liting bo damdamay namahbah hitun lutah din nalbongana.
7 Ya nan hapit Apu Dios boy mangipa'innila an punnanongon Apu Dios
tun luta ya ad abunyan ta nangamung ona dadagon i diyen adatngan nan
algon pundusaanah nadan tatagun adi maphod di ato'atonda an hay apuy
di panadagna.
8 Mu mahapul an ma'awatan ta'un i'iba an hay punnomnom Apu Dios
hinan hinlibun (1,000) tawon ya ohay algo.
9 Ta ta'on on alyon di tataguy pun'ul'ullayonan mangat hinan imbagana
ya adi athidi mu manu'e ya nunnaud di anusna ta way aton nadan tatagu
an muntutuyuh nan inatdan bahul te hay pohdona ya ma''id ha ta'on hi
ohah taguh mihi"an i hiya.
10 Mu nan e pumbangngadan nan Ap'apu ta'u ya umat hinan umaliyan
nan mangako an agge na'innilaan. Hidiyen algon umaliyana ya nunhiglay
bungug di ad lagud hinan a'umahana an mun'a'aghobdan namin nadan
wadahdi. Ya atbohdi tun luta an mi'ighob.
11 Ot teen innila ta'u mon athina damdamay ma'at hitun luta ot mahapul
an ipappaphod ta'uy pangat ta'u ta nan a'at Apu Dios di un'unudon ta'u ya
abuh
12 hi ad uwanin panpannodan ta'uh nan nagtud an algon punhumalyaan
Apu Dios. Ya aton ta'un namin di abalinan ta'un mangat hinan ipatamuna
ta wan agagga ya umalih Kristu. Ya hay adatngan diyen algo ya
ahidadalangda nadan wah ad lagud ta madadagda.
13 Mu dita'u ya madinol ta'u te wada nan imbagan Apu Dios an balu an
ad abunyan* ya balu an luta an ma''id ha adi maphod hi middum hidi an
ta'on hi oha.

2:22 2:22 Proberbs 26:11 * **3:13 3:13** Hay alyon di udum hinan balu an ad abunyan ya balu an ad lagud. **3:13 3:13** Isaiah 65:17; 66:22; Nipa'innila 21:1

14 Ta hiya nan hay maphod an da'yun i'iba ya humlu ta'u nimpen mangat
hinan pohdon Apu Dios hi ad uwanin panpannodan ta'uh umaliyan Kristu
ta wan ma''id ha akhupana hi bahul ta'uh lummuh bumainan ta'un hiya
ta wan maphod mohpey pi'hayyupan ta'un hiya.
15 Ot tigonyun nunhiglay anus nan Ap'apu ta'u ta hiya nan agge ni'
numbangngad ta wan nadan agge kimmulug ya mabalin an kumulugda
ta mi'taguda. Ya atbohna damdamay intudo' nan iba ta'un hi Paul te hiya
ya ongal di indat Apu Dios hi abalinanan muntugun.
16 Ta an namin nadan tudo'na ya imbaganay e pumbangngadan Kristu.
Mu wadaday udum an intudo'nan na'alligat an ma'awatan. Ta hiya nan
nadan tatagun agge nanginnilah a'at Kristu ya nat'on di pangibalinda ta
nibahhoy pangawatda an umat hinan atonda boh nadan udum an nitudo'
an hapit Apu Dios. Ta hiya nan madusadah udum hi algo.

Hay Dappuh Nan Ni'adwan Tudo' Peter

17 Hay ma'udih itugun'un da'yun i'iba an gapu ta innilayu mo danae ya
halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan hinadan nibahhon tudtudun danaen
ma'layyah an tatagu. Te mabaliyan ayu'e ya undan adi ayu mabahbah?
18 Ot hay maphodot hi nomnomnomonyu ya hay e umong'ongngalan di
innilaonyuh nan a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an Mangihwang i
dita'u hinan adusaan ta'u. Ot hiyay nanongnan madayaw hi ingga'inggana.
Amen

Nan Namangulun Tudo' John
(1 John)

1 Hituwen itudo''u ya hay a'at nan ma'alih Hapit an mangdat hi itaguwan.
Hiya ya wadawada tuwali ot ahi malmun namin di wada. Mu immalih tun
luta ta dingngodingngolmiy hapitna ya tinannigomi nadan ina'inatna ya
innilami an hiya ya immannung an tagu.
2 Ot hiya an mangdat hi itaguwan ya on tuwali nun'ohhada i Ama ta'un
hi Apu Dios mu impa'alinah tun luta ta tinigomi. Ta hiya nan tistiguwanmi
tee i da'yu.
3 Ta nan tinigomi ya dingngolmi ya hiyay itudo''u ta innilaonyu ta wan
maphod di pi'hayyupan ta'u i Ama ta'un hi Apu Dios ya nan Imbabalena
an hi Jesu Kristu
4 ta wan nahamad di e ta'u pun'amlongan.

Hi Apu Dios Ya Ay Patal

5 Hay dingngolmih inalin nan Imbabalen Apu Dios an ipa'innilamin da'yu
ya alyonay hi Apu Dios an hi Amana ya ay patal te ma''id ha adi maphod
i hiya hi ay munhihillong.
6 Ot nan mangalih waday niyatana i Apu Dios mu hiyah diyen
adi maphod di at'attona ya paddungnay wadah nan munhihillong ya
munlayah. Te nan at'attona ya agge niyunnudan hinan pohdon Apu Dios.
7 Mu onha nipaphod di pangat ta'u ot paddungnay napatalan ta'u an
miyunnudan hinan patal Apu Dios ot wan maphod di punhahayyupan ta'u.
Ya an namin di bahul ta'u ya pakawanon Apu Dios an gapuh nangiyatayan
nan Imbabalenan hi Jesu Kristuh bahul ta'u.
8 Mu adi damdama mabalin hi alyon ta'uh ma''id mo ha bahul ta'u. Te
nan mangalih ma''id ha bahulna ya hidiyey panginnilaan an aggena innila
nan pohdon Apu Dios ot hay adolnay ilaylayahhana.
9 Mu ibaga ta'u'ey numbahulan ta'u i Apu Dios an gapuh puntutuyuwan
ta'u ya pakawanon dita'u ya ipaphod dita'un hiya te hidiyey inalina ya
immannung an atona te hiya ya nipto' di pangatna.
10 Mu alyon ta'u'e nimpeh ma''id ha bahul ta'u ya agge niyunnudan hinan
hapit Apu Dios ot hi Apu Dios moy punlayahon ta'u te hiyay mangalih
nabahulan ta'u.

2

Hi Kristu Di Mangihapit I Dita'un Apu Dios

1 Manu'eh muntudo'a' i da'yun ibilang'uh i'imbabale' ya ta ipanom-
nom'un da'yu datuwe ta wan adi ayu mumbahul. Mu niluh'en waday oha i
da'yu hi numbahul ya hanat adina iha''ut ot wada nan mangihapit i dita'u
i Ama ta'un hi Apu Dios an hi Jesu Kristu an nipto' di pangatna.
2 Te gapuh nan nangiyatayanah bahul ta'u ya mabalin an pakawanon
dita'u i Apu Dios. Ya bokon dita'u ya abuh te an namin di tataguh tun luta.
3 Mu hay panginnilaan hi'on immannung an waday niyatan ta'un Apu
Dios ya nan pangunudan ta'uh nadan tuguna.
4 Te onha alyon ta'uy innila ta'uh Apu Dios mu adi ta'u unudon nadan
tuguna ya munlayah ta'u te adi ta'u nimpe unudon nan nipto' an tugun an
inabulut ta'u.

5 Mu nan tagun mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya hiyay nahamad
di pamhodnan Apu Dios. Ot hay pangimatunan ta'u an nihayyup ta'un Apu
Dios
6 ta alyon ta'uh niddum ta'u i hiya ya mahapul an hay pangiye"e ta'u ya
umat hi pangiye"en Jesu Kristu hidin awadanah tun luta.

Hanan Tugun An Ad Uwaniy Ipa'innilaan Di A'atna

7 Hay maphod an i'iba ya hanat inaynayun ta'un unudon handidan
tugun an dingngodingngol ta'uh din hopapna an hidiye nan e ta'u
pumpopohhodanan.
8 Mu hituwen tugun ya ay hanan balu te ad uwani ot ahi ta'u innilaon di
a'at di pamhod an impatigon Jesu Kristu. Ot maphod ta ta'on on dita'u ya
waday pamhod ta'uh ibba ta'u an ay mun'apatalan mohpey punnomnom
ta'u te nan immannung an patal ya pinatalanay a'at ta'u.
9 Mu onha alyon ta'uh napatalan di punnomnom ta'u mu hiyah diyen
waday hihiwo ta'uh ibba ta'un tagu ya nanongnan paddungnay wa ta'uh
nan munhihillong.
10 Te hay immannung hi napatalan ya nan tagun waday pamhodnah
ibbana ta hiya nan ma''id ha atonah lummuh pumbahulan di ibbana.
11 Mu nan ma'hihhiwoh ibbana ya paddungnay wahnan munhihillong te
aggena innilay a'at nan nahamad an tugun an umat hinan mundaldallanan
hinan hilong an adina tigon nan awona.

Hay A'at Nan Tagun Apu Dios

12 Hay puntudo'a' ya da'yun ibilang'uh i'imbabale' te napakawan moy
bahulyu te dadiyey inyaten Kristu
13 ya ta'on on da'yun a'ammod an nahamad di pangulugna te innilayu
nan wadawada an hi Jesu Kristu ya atbohdi i da'yun minamakilog
te inabakyuh Satanas. Ot hay puntudo'a' nimpe ya da'yun ibilang'uh
imbabale' an gapuh nanginnilaanyu i Ama ta'un hi Apu Dios
14 ya ta'on on da'yun a'ammod te hay eyu nanginnilaan i Apu Dios
an wadawada tuwali ya atbohdi i da'yun minamakilog te mun'abikah
di pangulugyu an gapu ta minonomnom i da'yu nan hapit Apu Dios ta
inabakyuh Satanas.
15 Ot hiya nan hanat bokon hanadan ma'omnawan hitun luta an adi
miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di omnawan ta'u. Te datuwe'e di
omnawan ta'u ya hidiyey panginnilaan an ma''id ha pamhod ta'un Ama
ta'u.
16 Te hay impa'inghan di tataguh tun luta an umat hinan adi maphod
an pun'amlongan an pohpohdon di adol ya nan nunhiglan omno ya nan
e pangipabaktuwan hi adol ya agge nalpu i Ama ta'u te nalpuh nan
punnomnom hitun luta.
17 Ya an namin nadan wah tun luta ya nadan omnawan di tatagu ya
mapogpogda. Mu nan tagun mangat hinan pohdon Apu Dios ya hiyay
mi'tagu i hiya hi munnananong.

Nan Mi'buhul I Kristu

18 Ipa'innila' bo i da'yun i'imbabale' an tuwen mun'adatngan di apog-
pogan tun luta. Te hay panginnilaan ta'u ya ad uwani ya dakolday mi'buhul
i Kristu. Te nibagabaga tuwali i dita'u an waday umalin mi'buhul i Kristu
hi'on agaggay apogpogan tun luta.
19 Ya datuwen mi'buhul i Kristu ya dida nadan mi'yamu'amung ni' i
dita'un mumpangulug mu bokon hanan inunud ta'uy inunudda. Te hay

panginnilaan ya hay aggeda nanginaynayunan an niddum i dita'u. Te onha
nan inunud ta'uy inunudda ot wan agge dita'u tinaynan.
20 Mu dita'u ya wada nan Espiritun Apu Dios an hinnag Jesu Kristu ta
hiya nan an namin ta'u ya innila ta'u nan nahamad an tudtudu.
21 Ta hiya nan madinola' an muntudo' i da'yu te gapu i naen eyu
nanginnilaan hinan nahamad an tudtudu ya hay nanginnilaanyu an nan
nibahhon tudtudu ya agge nalpun Apu Dios.
22 Te hanan muntudduh nibahho ya diday mangalih bokon hi Jesu Kristu
di pinto' Apu Dios hi mumpatul. Ta dida nan mi'buhul i Kristu an gapuh
adida pangabulutan i Ama ta'u an hi Apu Dios ya nan Imbabalena.
23 Te nan tagun adina kulugon nan Imbabalen Apu Dios ya atbohdin
adina kulugon hi Amana ot ma''id ha niyatana i Apu Dios. Mu nan
mangulug i Jesus an Imbabalen Apu Dios ya hiyay waday niyatana i Apu
Dios.
24 Ta hiya nan mahapul an nan kinulug ta'uh hopapnay inaynayun ta'un
unudon. Ot aton ta'u'ehdi ya nanongnan mi'tagu ta'u i Ama ta'un hi Apu
Dios ya nan Imbabalena.
25 Te hiyay inalin Jesu Kristu an pi'taguwon dita'uh munnananong.
26 Ta hiya tun ipa'innila' i da'yu nan umaliyan nadan bumalbalin
muntudduh nibahho
27 ta adi kumpulna on inunudyu. Dita'u ya wada nan Espiritun
impiddum Apu Dios hinan nitaguwan ta'u. Ot adi gahin on waday udum
hi muntuddun dita'u te idinol ta'u i diyen Espiritu ta hiyay muntuddu i
dita'u te an namin di ipa'innilana ya nipto' an bokon layah. Ot mahapul
an hidiyey unudon ta'u ta wan hi Kristu di nanongnah unudon ta'u.
28 Ot aton ta'u'ehna an da'yun i'imbabale' ya madinol ta'un e manamun
hiyah tun pumbangngadana an adi ta'u bumain.
29 Ya innila ta'u an hi Kristu ya nipto' di pangatna. Ot hidiye boy
panginnilaan ta'u an nan mangat hi nipto' ya hiyay imbabalen Apu Dios.

3

Hanadan I'imbabalen Apu Dios

1 Ongal di pamhod Apu Dios i dita'u te gapuh nan ongal an pamhodna
ya imbilang dita'uh i'imbabalena. Ya immannung an dita'uy i'imbabalena.
Mu nadan udum an tataguh tun luta ya adida ma'awatan hituwen niyatan
ta'un Apu Dios te aggeda innila hiya.
2 Ot ta'on on agge ni' nahukkatan an namin di a'at ta'un i'iba ya imbabale
dita'u damdaman Apu Dios te innila ta'un hitun pumbangngadan Kristu ya
mabaliwan ta'u an mipaddung ta'uh nan a'atna te tigon ta'u mohpe hiya.
3 Ot dita'un hinaey gagamgaman ta'uh ma'at i dita'u ya mahapul an
iwalong ta'un namin nadan pumbahulan ta umat ta'u i Kristu an ma''id
ha bahulna.

Hay Pangimatunan Hinadan Imbabalen Apu Dios

4 Hanan adi pangunudan hinan tugun Apu Dios ya bahul. Ot nan tagun
adi mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya mumbahul.
5 Mu hi Kristu an ma''id ha bahulna ya immalih tun luta ot iyatenay
bahul ta'un tatagu.
6 Ot nadan tatagun hi Jesu Kristu di nanongnah unudonda ya adida
pohdon an aton nadan pumbahulan. Mu nadan manginaynayun an
mumbahul ya aggeda innilay a'at Kristu te aggeda kimmulug i hiya.

7 Ta hiya nan da'yun i'imbabale' ya mahapul an halipodpodonyu ta
adi ayu mabaliyan hinan tudtudun di udum an tatagu. Te nan tagun
mangipa'inghan mangat hinan pohdon Apu Dios an umat hi nangat Kristu
ya hiyay nipto' di pangatna.
8 Mu nan tagun manginaynayun an mangat hinadan pumbahulan ya
nan diyabluy niyappitana an bokon hi Jesus. Te nan diyablu ya numbahul
hidin hopapna ot inaynayuna ta ingganah ad uwani. Ta hiyay gapunah
immaliyan nan Imbabalen Apu Dios ta wan abakona nan at'aton nan
diyablu.
9 Ta hiya nan hanadan imbabalen Apu Dios ya adida inaynayun an aton
nadan pumbahulan te nan a'at Apu Dios an hi Ama ta'u di wadan dida.
10 Ya hay panginnilaan an immannung an imbabalen Apu Dios nan ohan
tagu ya nan nipto' an pangatna. Te nan adi mangat hinan pohdon Apu Dios
ya nan ma''id ha pamhodnah ibbana ya imbabalen di diyablu.
11 Ta hiya nan mahapul an mumpopohhodan ta'u te hiyah nae tuwaliy
nitugun hidin hopapna ta ingganah ad uwani.
12 Ta adi ta'u aton din inat nan niyappit i Satanas an hi Cain an pinatenah
ibbana an gapuh amohna te nipto' di inat ibbana ya hiya'e ya nibahhoy
inatna.
13 Ot hanat adi ayu masda'aw hi'on ahiwawan da'yuh tatagu.
14 Ta'omman ot innila ta'u an adi ta'u mihi"an i Apu Dios te mi'tagu ta'un
hiyah inggana. Ya hay panginnilaan ya nan nawadaan di pamhod ta'uh
nadan ibba ta'u. Te nan ma''id ha pamhodnah ibbanan tagu ya nanongnan
nihi"an i Apu Dios.
15 Te nan tagun ma'hihhiwoh ibbana ya nipaddung hinan pimmate. Ya
innila ta'u an nan pumate ya adi mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.

Hay A'at Di Pamhod

16 Hay a'at di nahamad an pamhod ya umat hinan inat Jesu Kristu an
inabulutnan hiyay mate an gapu i dita'u. Ot hiya nan mahapul an athidiy
pamhod ta'uh nadan i'iba ta'u an onha mabalin ot iyate ta'u dida hi'on
hidiyey mahapul.
17 Mu onha waha kadangyan ya innilana an waday ibbanan
ma'ahhapulnay boddang mu adina boddangan ya hidiyey panginnilaan
an ma''id ha pamhodnan Apu Dios.
18 Hay pangipatigo ta'un i'imbabale hi pamhod ta'uh ibba ta'u ya bokon
hay hapit ya abuh te nan maphod an aton ta'u an gapuh nan pamhod ta'un
dida.
19 Te aton ta'u'ehdi ya hidiyey panginnilaan an tatagu dita'uh nan
nahamad an Dios. Ya mabalin an luminggop di punnomnom ta'u an ma"id
ha punduwaduwaan ta'u hi e napakawanan di bahul ta'u
20 hi'on minomnoman ta'uh nadan numbahulan ta'u. Te hi Apu Dios an
na'abbaktu ya nanginnila hi an namin di mangali hi pinakawan dita'u.

Hay Aton Ta'u Ta Wan Waday Dinol Ta'un Mundasal

21 Onha innila ta'un i'iba an pinakawan Apu Dios nadan bahul ta'u ot
madinol ta'un mundasal.
22 Te innila ta'u an nan ibaga ta'un Apu Dios ya midat te nan tugunay
unudon ta'u ya nadan miyunnudan hinan pohdonay aton ta'u.
23 Ya hay pohdonah aton ta'u ya kulugon ta'u nan Imbabalenan hi Jesu
Kristu ya mumpopohhodan ta'u te hiyah nae tuwaliy intuguna.

24 Ot dita'un mangun'unud hinadan tuguna ya hiyay wadawadan
bumoddang i dita'u. Ya hay panginnilaan ta'u an wada i dita'u ya nan
nawadaan nan Espirituna hinan nitaguwan ta'u.

4

1 Hay maphod an da'yun i'iba ya hanat adi namaaggon pinatiyu nadan
mangalih wada nan Espiritun Apu Dios i dida. Te mahapul an ihamadyun
innilaon hi'on nan itudduda ya immannung an nalpu i Apu Dios. Te
dakolday mumpuntudtudun alyonday propetada mu onnot on layahda te
bokon nan Espiritun Apu Dios di wadan dida.
2 Ya hay panginnilaan an niddum nan Espiritun Apu Dios i dida ya hi'on
itudduda an hi Jesus nan pinto' Apu Dios an Kristu an nalpu i hiya ot
mumbalin hi tagu.
3 Mu bokon'e athidiy ituddudah a'at Jesus ya ma''id i dida nan Espiritun
Apu Dios te hay nalpuwan nan itudduda ya nan mi'buhul i Kristu. Te
nibagabagay e umaliyan diyen mi'buhul i Kristu hitun luta ot neen
wadadah ad uwani.
4 Da'yun i'imbabale', dita'u ya tatagu dita'un Apu Dios. Ya inabak ta'u
nadan ahilalayah an mangalih propetada te agge ta'u nabaliyan hinan
layahda. Te nan Espiritun Apu Dios an niddum i dita'u ya ong'ongngal
di abalinana mu hi Satanas an niyappitan nadan ahilalayah an tataguh
tun luta.
5 Te dida ya nan nalpuh tun lutay itudduda an miyunnudan hinan
punnomnom di tatagu. Ta hiya nan nalakah e pangabulutan nadan tataguh
tun lutah nan itudtududa.
6 Mu dita'un tatagun Apu Dios ya atbohdin nadan nanginnilan Apu
Dios di mangiyunnud hinan ituddu ta'u te wadan dida nan Espirituna
an mangitudduh a'atna. Mu nadan bokon tatagun Apu Dios ya adida
iyunnudan hinan ituddu ta'u ta hidiyey panginnilaan an bokon nan
Espiritun Apu Dios di wadan dida.

Hay A'at Nan Pamhod Apu Dios

7 Hay maphod an da'yun i'iba ya mumpopohhodan ayu te nan waday
pamhodda ya diday i'imbabalen Apu Dios te diday nanginnilan hiya an
alpuwan di pamhod.
8 Mu nada'en ma''id ha pamhodda ya diday agge nanginnilan Apu Dios.
Te ha ahan di wadawadan Apu Dios ya nan pamhod.
9 Ya hay nangipatiganah nan pamhodnan dita'u ya hay nannaganah nan
binuktung an Imbabalenah tun luta ta way aton ta'un mi'tagu i hiya.
10 Hiyah naey immannung an a'at di pamhod mu ma''id i dita'u ha athidiy
pamhodna. Te hiya'e ya hinnagna nan Imbabalena ta hiyay nangiyateh
bahul ta'u ta way atonan mamakawan i dita'u.
11 Ot athina an da'yun i'ibay a'at di pamhod Apu Dios i dita'u ot maphodot
on dita'u pibo ya mumpopohhodan ta'u.
12 Te ta'on hi ma''id ha ohah taguh nanigon Apu Dios mu mumpopo-
hhodan ta'u'e ya na'innilan wadah Apu Dios i dita'u ya hiya boy atigan di
nahamad an pamhodna.
13 Ya nan boddang nan Espiritu an impiddum Apu Dios hinan nitaguwan
ta'uy panginnilaan ta'u an hi Apu Dios ya niddum hinan nitaguwan ta'u ya
atbohdin niddum ta'u i hiya.
14 Ya da'mi an nanigon Jesus ya innilamiy a'immannungna ta hiya nan
ibagabagamih nadan tatagu an hi Ama ta'u ya hinnagnah Jesus hitun luta
ta Managuh tagu.

15 Ta an namin ta'un mangabulut an hi Jesus ya Imbabalen Apu Dios ya
wadah Apu Dios an bumoddang i dita'u.
16 Ta hiya nan madinol ta'u te innila ta'un pohpohdon dita'un hiya an
alpuwan di pamhod. Ot nan tagun pohpohdonah Apu Dios ya pohdona bo
nadan ibbanan tagu ya wadah Apu Dios an bumoddang i hiya.
17 Ya manu'eh gahin on mipatigoh nan pangat ta'u nan pamhod Apu Dios
ya ta wan ma''id ha e ta'u bumainan hitun adatngan di punhumalyaan Apu
Dios i dita'u te ta'on on wada ta'uh tun luta ya hanan pangat ta'u ya umat
hi pangat Kristu.
18 Te onha nan pamhod di wada i dita'u ot ma''id mo ha takutan ta'u te
nan nahamad an pamhod di mumma''id hi takut. Mu nan tagun ma'attakut
ya agge nahamad di pamhodna i Apu Dios. Ta hiya nan hi kittang on
tumakut hinan e ma'at i hiya.
19 Manu'eh waday pamhod ta'u ya gapu ta hi Apu Dios di namangulun
naminhod i dita'u.
20 Ta hiya nan onha waha mangalih pinhodnah Apu Dios mu
ma'ahihhiwoh ibbana ot munlayah. Te ma''id'e ha pamhodnah nadan
ibbanan tigotigona ya namaman ma''id ha pamhodna i Apu Dios an adi
matigo.
21 Ya hay intugun Kristu i dita'u ya alyonay nan immannung an waday
pamhodna i Apu Dios ya mahapul an waday pamhodna hinadan i'ibana.

5

Hay Pangabak Ta'uh Nadan Mi'buhul I Apu Dios

1 An namin ta'un mamati an hi Jesus nan pinto' Apu Dios an Kristu ya
dita'uy imbabalen Apu Dios. Ya nadan naminhod i Ama ta'un hi Apu Dios
ya diday naminhod hinan imbabalena.
2 Te pohdon ta'u'eh Apu Dios ta unudon ta'u nadan tuguna ya ma''id ha
bahhonan waday pamhod ta'uh nadan imbabalena.
3 Ta hiya nan gapuh pamhod ta'un Apu Dios ya agge naligat hi
pangunudan ta'uh nadan tuguna.
4 Te an namin ta'un i'imbabalen Apu Dios ya abalinan ta'un mangabak
hinadan adi maphod hitun luta hi'on nan tugunay unudon ta'u.
5 Ot hiya nan hay mabalin an mangabak ya ammuna nadan mamati an
hi Jesus ya Imbabalen Apu Dios.

Hay Nangipa'innila An Hi Jesus Ya Imbabalen Apu Dios

6 Hay na'at i Jesu Kristu hidin immaliyanah tun luta ya nabonyagan hi
liting ya inyatenay bahul ta'u. Ya nan Espiritun Apu Dios an adi mibahhoy
panistiguna di muntistigu.
7 Ya tuluy muntistigu an hi Jesus ya imbabalen Apu Dios.
8 Ot datuwen tulu an hay nabonyagan Jesus ya hay nangiyatayanah bahul
ta'u ya nan Espiritun Apu Dios ya na'u'unnudan di ipa'innilada i dita'uh
a'immannungan di nangi'imbabalayan Apu Dios i Jesus.
9 Ot on ni'mo nan puntistigun nan tagun maphod di nomnomna ot
kulugon ta'u ya namama mo ahan i Apu Dios an hiyay nangipa'innila an
hi Jesus ya Imbabalena.
10 Ot an namin ta'un kimmulug hinan Imbabalen Apu Dios ya ma''id
ha punduwaduwaan ta'un naen nanistigun Apu Dios i hiya. Mu nadan
adi mamatih nan imbagan Apu Dios an inalinay Imbabalenah Jesus ya hi
Apu Dios di punlayahona te hidiyen adina pangulugan hinan nahamad an
impa'innilana.

11 Te hay imbagan Apu Dios ya alyonay pi'taguwonah munnananong nan
tagun nangabulut i Jesu Kristu hi nitaguwana.
12 Ot nan tagun wada nan Imbabalen Apu Dios hi nitaguwana ya hiyay
mi'taguh munnananong. Mu nan ma''id nan Imbabalen Apu Dios hi
nitaguwana ya adi mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.

Hay Inaynayunan Di Pi'taguwan Ta'u

13 Intudo''u datuwe i da'yun mumpangulug hinan Imbabalen Apu Dios
ta waday dinolyu an mi'tagu ayu i Apu Dios hi munnananong.
14 Ya ta madinol ta'un mundasal te innila ta'un donglon Apu Dios nan
ibaga ta'u hi'on miyunnudan hinan pohdona.
15 Ot innila ta'u'en donglon Apu Dios nan ibaga ta'un hiya ya madinol
ta'u bon idatna.
16 Ta hiya nan wada'e ha ibba ta'uh tinigo ta'un numbahul ya maphod di
idasalan ta'u ta wan ipaphod Apu Dios ta mi'tagun hiya. Ot hi Apu Dios ya
atona hi'on hidiyen bahulna ya mabalin an mapakawan. Te waday bahul
an adi mabalin hi mapakawan. Mu bokon nan nangat hi athidiy alyo' hi
idasalan ta'u.
17 Te an namin nadan aton an nibahho ya bahul. Mu adi an namin di
bahul ya gumalat hi ihi''anan i Apu Dios.
18 Mu innila ta'un ma''id ha imbabalen Apu Dios hi manginaynayun
an bumanahubbahul te ipapto' Apu Dios ta ma''id ha aton Satanas an
mamahbah i hiya.
19 Te innila ta'u an dita'un mumpangulug ya tatagu dita'un Apu Dios. Mu
nadan agge kimmulug ya diday ba'baalon Satanas.
20 Ya innila ta'u bon hay nangipa'innila i dita'uh nan a'at di immannung
an Dios ya nan Imbabalena an immalih tun luta. Ya gapu ta kinulug ta'uh
diyen Imbabalena an hi Jesu Kristu ya hiya nan niddum ta'un Apu Dios an
hiya nan immannung an Dios an alpuwan di pi'taguwan hi munnananong.
21 Ta hiya nan da'yun i'imbabale ya mahapul an hi Apu Dios ya abuh di
dayawon ta'u.

Nan Mi'adwan Tudo' John
(2 John)

1 Ha''on an mibilang hi ap'apuyu ya muntudo'a' i da'yun hini'inna an
pinto' Apu Dios. Pohpohdon da'yun ha"on mu bokon ha"on ya abuh te an
namin nadan nanginnilah nan nahamad an tudtudu ya pohpohdon da'yu
bo.
2 Ya madinola' an inaynayunyun unudon hituwen nahamad an tudtudu
hi inggana.
3 Ot hanat minaynayun an hom'on dita'u ya ulayan dita'u ya palinggopon
dita'u i Apu Dios an hi Ama ta'u ya hi Jesu Kristu an imbabalena ta wan
nanongnan mipto' di pangulug ta'u ya pumpopohhodanan ta'u.
4 Mun'am'amlonga' hi nanginnilaa' an wadaday udum hinadan imba-
balem an mangun'unud hinan nahamad an tugun Apu Dios an hi Ama
ta'u.
5 Ot hay ipa'anhan'u i da'yu ya hay e ta'u pumpopohhodanan te hiyah
tuwe tuwaliy nitugun i dita'uh din hopapna an bokon pa'awwadana.
6 Te hay pamhodan ta'un Apu Dios ya nan e ta'u pangun'unudan hinan
tuguna. Ya hay intugunah dingngodingngol ta'u an nihipun hidin hopapna
ya hay e ta'u pumpopohhodanan.
7 Te aton ta'u'ehdi ya agge nalakah e ta'u abaliyan hinan dakol an
nibahhoy itudtududa te adida kulugon an hi Jesu Kristu ya niyayyam
ta numbalin hi tagu. Ot nan mangitudduh athidi ya dida nadan
mumpunlayah an mi'buhul i Kristu.
8 Ot hiya nan mahapul an halipodpodonyu ta wan inaynayunyun
mangunud hinan intanuddumi ta way atonyun midattan hinan o'oddamon
ta'un gungguna ta'uh pidwana.
9 Te nadan tatagun adi manginaynayun an mangunud hinan intudtudun
Kristu te nan madadawoh hi punnomnomday unudonda ya ma"id ha
niyatanda i Apu Dios. Mu nadan manginaynayun an mangunud hinan
tudtudun Kristu ya wadah Ama ta'u ya nan Imbabalena an bumoddang i
dida.
10 Ot hiya nan halipodpodonyu ta wadada'ey umalih muntudtudu an
bokon nan tudtudun Kristu di itudtududa ya adiyu paghopon ya adiyu
apngaon dida.
11 Te apngaonyu'e dida ya ayyu boddangan didah nan layah an
at'attonda.
12 Dakol di pohdo' an alyon i da'yu mu adi' itudo' hi ad uwani te pohdo' an
ha''on di umalihna ta humanahhahapit ta'u ta wan mun'am'amlong ta'un
namin.
13 Nadan imbabalen ibbam an pinto' damdaman Apu Dios ya alyonday
ibaga' an nomnomnomon da'yun dida.

Nan Mi'atlun Tudo' John
(3 John)

1 Ha''on an mibilang hi ap'apuyu ya muntudo'a' i he''a ibba' Geyus an
pohpohdo'.
2 Hanat malmallinggop'ahna an iba ta wan maphod di punli'nam ta
miyunnudan hi anahamad di pangulugmu.
3 Wadaday uggan umalihtun malpuhna an ibagbagaday anahamad di
pangulugmuh nan nahamad an tudtudu. Ta hiya nan mun'am'amlonga'
4 te ha ahan di umipa'amlong i ha''on ya nan panginnilaa' an da'yun
i'imbabale' ya inaynayunyun mangun'unud hinan tudtudun nan Ap'apu
ta'u.
5 Ya mun'am'amlonga' boh nan maphod an pangipappapto'mun iba
hinadan ibba ta'un mumpangulug an ta'on on aggem in'innila dida.
6 Te inuhu'uhuhda hinan simba'an hitu nan a'at di pamhodmun dida. Ot
maphod on inaynayunmun bumoddang i dida hinadan mahapulda hi eda
puntudtuduwan te dida nan hinnag Apu Dios
7 an e mangitudtuduh atagutaguh nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
Mu adida pohdon an mumbagah boddang hinadan agge kimmulug.
8 Ot maphod on dita'un kimmulug di mangdat hi mahapulda ta ay ta'u
mi'mi'yen dida an e mangipa'innilah nan nahamad an tudtudu.
9 Wada din impiyali' tuwali an tudo''un da'yun ma'amu'amung hina mu
innila' an adi donglon nan oha i da'yuhna an hi Diotrepes. Te pohdonan
hiya ahan di muntuddu ta adina donglon di ibaga'.
10 Mu indani ta hitun umaliya' ya ahi' ibaga nadan nunhiglan namihupi-
hulnan ha''on. Ya adina bo anu pohdon an waha mangapnga hinadan ibba
ta'un umalihnah bobleyu. Ya wadada'e bo anun da'yuy mangapngan dida
ya ipagolna ya ipa'aana bo udot didah nan simba'an.
11 Mu he''an iba ya maphod on adim iyunnudan i naen adi maphod
an pangat ta nadan maphod di inaynayunmun aton. Te innilam an nan
mangat hi maphod ya hiyay tagun Apu Dios. Mu nan mangat hi adi
maphod ya hiyay agge nanginnila i Apu Dios.
12 Mu pohdo' an innilaom nan ohan hi ibba ta'u an hi Demetrius. Te
an namin nadan ibba ta'un mangulug ya maphod di ibagbagadah a'atna.
Te nan tugun nan Ap'apu ta'uy un'unudona. Ya ta'on on ha''on ya patiyo'
hituwen alyonday amaphodna ya innilayun adiya' munlayah.

Hay Dappuh Di Intudo' John I Geyus

13 Dakol di pohdo' an ibaga i da'yu mu bokon hituwen tudo' di
pangipa'innilaa'.
14 Te pohdo' an agagga ya umaliya' hina ta munhahhahapit ta'u.
15 Ot hanat malinggop'ahna. Ya ipa'innila' bon he''a an nadan i'iba ta'uhtu
ya alyonday nomnomnomon da'a. Ya pohdo' bon ipa'innilam hi hinohhah
nadan i'iba ta'uhna an nomnomnomo' dida.

Nan Intudo' Juda
(Jude)

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha"on an hi Juda an hi ibban James an baal
damdaman Jesu Kristu. Muntudo'a' i da'yun ibba' an pinilin Ama ta'un hi
Apu Dios hi tatagun pohpohdona ya ipappapto' Jesu Kristu.
2 Hanat malinggop ayu ya minaynayun nan homo' ya pamhod Apu Dios
i da'yu.

Nan Nibahhon Tudtudu
(2 Peter 2)

3 Agaggaon ninomnom'un muntudo' i da'yun i'iba te pohdo' an itudo' i
da'yu nan a'at di e ta'u pi'taguwan i Apu Dios. Mu ad uwani ya mahapul
an muntudo'a' i da'yu ta nanongnan nan kinulug ta'u tuwaliy ita'dogyu
te hidiyey impituddun Apu Dios hinadan tataguna an adi mabalin hi
maluman.
4 Te dindinlonyu ya wadaday udum hinadan uggan mi'yamung i da'yu
an nat'on di itudtududa an alyonday numpaddung hinan kulugonyu.
Mu nibahhoy atondan mangitudduh nan a'at di homo' Apu Dios ta wan
alyonda onta atonda nadan adi maphod an pohdon di adolda ot adi anu
dusaon Apu Dios dida. Ya hay oha bo ya adida abuluton an hi Jesu Kristu
ahan di ma'unud an Ap'apu. Mu impitudo' tuwalin Apu Dios an dusaona
nadan tatagun mangat hi athidi
5 an umat hi inatnan nundusah tataguh din nadne. Ot ad uwani ya
pohdo' an ipanomnom i da'yu handidan na'ana'at an ta'on on innilayu
tuwali. Hay oha ya umat hidin namatayan Apu Dios i handidan udum
an a'ammod ta'u an ta'on on hiyay nangikak i didah nan bobleh ad Egypt
ya hiyay nangipanapto' i didah nan inwada ya hiya damdaman ma"id ha
dinoldan hiya.
6 Ya hay oha bo ya nan nangipabaludan Apu Dios hinadan anghel an
agge nunnanong di sa'adda hi ad abunyan te nipa'aandahdi. Ta hiya
nan ingganah ad uwani ya nibaluddah nan munhihillong ta ingganah on
madatngan nan algo an punhumalyaan Apu Dios.
7 Ya umat boh nan inat Apu Dios hinadan tataguh ad Sodom ya hi ad
Gomorah ya hinadan nun'ihaggon an boblehdi te nunhigla ahan an adi
maphod di pangatda te ilo'day bokonda ahawa ya nada'en linala'i ya ilo'day
ibbadan linala'i ya atbohdi hinadan binabai an ilo'day ibbadan binabai.
Ta gapu moh bungot Apu Dios i diyen at'atonda ya pamaaggot pu'ulana
dida ta numbalindah dapul. Hay pinhod tuwen ipa'innila ya ta'on on hi
ad uwani ya wada nan munnananong an apuy an pundusan Apu Dios
hinadan tatagun mangathidi.
8 Athidiy aton danaen muntudtuduh nibahho an alyonday waday
ipa'pa'innilan Apu Dios i dida hinan inoponda ta atonda. Ta hiya nan
atonda nadan pun'amlongan di adolda ya ngohayonda nadan ap'apuda.
Ya pihulonda bo udot nadan anghel.
9 Adida nomnomnomon an ta'on on hi Michael an ap'apun di a'anghel
ya aggena impatnan nginhe nan diyablu hidin pangiyadiyanah nan adol
Moses hi e pangalan Michael. Ta pamaaggot alyonah nan diyablu di, Ukod
attog hi Apu Dios an mangihingal i he"a.

1:7 1:7 Hidin Hopapna 19:11-28

10 Mu datuwen linala'i ya namaag ya ngohayonda nadan adida
ma'awatan. Ya hay impa'inghada ya nadan adi maphod an ay pangat di
kahu ta hidiyey lummuh abahbahanda.
11 Ta nunhiglan atatakut ahan di dusada te umatda damdama i Cain.
Ya umatda bo i Balaam hidin nadne an hay pihhuy ginamgamana ta hiya
nan numbahul. Ya umatda bo i Korah an nginhenah Moses ta hidiyey
linummuh nabahbahana.
12 Danaen linala'i ya dida boy bumahbah hinan a'amunganyu an
punnomnomnomanyuh nan natayan Kristu ya hay bimmangonana te
adida bo udot ono'nongon di anonda ya inumonda an ma''id ha bainda
te on hay adolda ya abuh di nomnomnomonda. Ya ningamut an ma''id
tuwali ha maphod hi iboddangdah ibbada an umatdah nan nahyong an
udan an alyon hi ona iyaliy udan mu onnot on ma''id te inye''en di
dibdib. Ya umatda boh nan naten bungbunga''an an ta'on on nadatngan
di bumungaana ya ma''id ha ibungana ya indani ya pamaag ya nabuwag.
13 Ya nipaddungda boh nan upag nan maludulludun an dalluyun an
iha'litnay lugit hinan pingngit di baybay an gapuh nan umipabain an
ato'atonda. Hay oha boh nipaddunganda ya nan balladong an bittuwon an
nagah'e on napogpog di dumilagana. Ot athidi i dadiyen linala'i te wada
han munhihillong an nidadaan hi iha''adandah inggana.
14 Te hi Enok an mi'anom hi tinanud an nihipun i Adam ya imbaganay
ma'at hinadan athinay pangatda an inalinay, Nomnomnomonyu an umali
nan Ap'apu ta'u an i'uyugnay linibun anghelna
15 ta humalyaonan namin di tatagu ta dusaona nadan nabahulan
an nihi''an i Apu Dios an gapuh aggeda nangunudan i hiya ya hay
nungngohayandan hiya.
16 Ot dusaon Apu Dios danaen linala'i te dakol di adida ipabahul i
hiya an namaag onda lumilililih nan a'at di nitaguwanda. Ya hanadan
pohpohdonday ato'atonda an dadiye nadan adi maphod an impa'inghan
di adolda. Ya pamaaggon hay amaphodday hapihapitonda. Ya maphod di
eda ibagabagah nadan waday abalinanda te waday pinhoddan alan i dida.

Hay Tugun Juda

17 Mu da'yun i'iba ya mahapul an adiyu linglingon nadan imbagabagan
nadan a'apostoles ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
18 Te pinadanandan alyonday, Hitun mun'adatngan di apogpogan tun
luta ya wadaday tatagu an hanadan adi maphod an impa'inghan di adolday
at'attonda ta hiya nan ngihngihilan dita'un kimmulug i dida.
19 Ya wa'e on diday lummuh adi ta'u pun'u'unnudanan an kimmulug
i Jesu Kristu te ma''id i dida nan Espiritun Apu Dios an ammuna nan
impa'inghan di tataguh tun lutay innilada.
20 Ot hay aton ta'u an da'yun i'iba ta wan mihamad di pangun'unudan
ta'uh nan tudtudun Apu Dios ya mahapul an agaggaon mundasal ta'u ta
nan ipa'innilan nan Espiritu di idasal ta'u.
21 Ya mahapul bon inaynayun ta'un mundinol hinan pamhod Apu Dios
i dita'u hi ad uwani ta panpannodan ta'uh nan ipa'annungan nan homo'
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu i dita'u an nan pi'taguwan ta'un hiyah
munnananong. Ot maphod on unudonyu datuwe ta way oha i da'yu on
ihamhamadnan mangun'unud hinan tugun Apu Dios.
22 Ya maphod boh on ta'u bumoddang hinadan munduwaduwa ta lo'tat
ya mihamad di pangulugda i Apu Dios.

23 Te aton ta'u'ehdi ya ay ta'u inaganat dida i ha gimmanab hi bale. Ya
hom'on ta'u bo nan mangamangat hi adi maphod mu ta taktan ta'u nan
at'attondan pumbahulan ta adi dita'u lalamon i dida. Ta wan nunhiglay
agge ta'u naminhod hinadan nibahhon ato'atonda.

Hay Anabaktun Apu Dios

24 Hi Apu Dios di mangibaliw ya bumoddang i dita'u ta mabalin an
idinong ta'u nadan pumbahulan ta wan mun'am'amlong ta'un e middum i
hiya an na'abbaktun Dios.
25 Hiya ya abuh di nahamad an Dios ya hiya boy managu i dita'u an
gapuh nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Hiya ya na'abbaktu nimpe
ya ma''id ha nipaddungan di aphodna ya abalinana. Te hiya ya wadawada
an mumpapto' an nihipun tuwalih din hopapna ta inggana. Amen.

Nan Nipa'innila
(Revelation)

1 Hituwen intudo"u ya hiya datuwe nan ahi ma'at hi udum hi algo an
imbagan Apu Dios hi ipa'innilan Jesu Kristu i dita'un baalna. Ha"on an hi
John an baal Jesu Kristu ya innila' datuwen namin te hinnag Apu Dios nan
anghelna ot ipa'innilanan namin datuwen ha"on.
2 Ta an namin nadan tinannigo' ya dingngol'un nalpu i Apu Dios an
impa'innilan Jesu Kristu ya hiya datuwe an intudo"u.
3 Ta nan mangibaha i datuwen nitudo' an ma'at hi udum hi algo
hi hinangngab di tatagu ya mipa'amlong. Ya atbohdin mipa'amlong
nadan mangngol ya mangunud i datuwe te adi madne ya ma'at datuwen
nipa'innila.

Hay Intudo' John An Midat Hinadan Pitun Simba'an Hi Ad Asia

4 Hituwey tudo"u i da'yun kimmulug i Jesu Kristu hinah nadan pitun
bobleh nan probinsya hi ad Asia.
Hanat minaynayun an hom'on da'yu ya palinggopon da'yu i Apu Dios an
hiya nan wada tuwalih din hopapna ta inggana. Ya hanat atbohdiy aton
nan Espirituna an hiya nan wahdih nan way tronon Apu Dios an waday
pitun nat'onat'on an abalinana.
5 Ya hanat atbohdiy aton Jesu Kristu i da'yu an hiya nan nahamad an
mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios. Hiya nan namangulun minahuwan
Apu Dios hi ate. Ta hiya nan hiyay Ap'apun di an namin an ap'apuh tun
luta. Ya hiyay nahamad di naminhodnan dita'u te inhulugnay adolna ta
hiyay nate ta wan mabalin an mapakawan ta'uh nadan numbahulan ta'u.
6 * Ta mabalin an iddum dita'uh nan pun'ap'apuwana ya numbalinon
dita'u hi padi an munhilbi i Amanan hi Apu Dios. Ot hanat hiyay
nanongnah madayaw ya mun'ap'apuh inggana. Amen.
7 Nomnomnomonyu an mumbangngad hi Jesu Kristu an middum hinan
bugut ta punhintiggan di atagutagu an ta'on on hanadan nangipapaten
hiya. Ta an namin nadan agge kimmulug i hiya hi abobboble ya nunhiglay
umukayunganda ya takutda. Ya ma'at datuwen namin an ma"id ha
bahhonan ma'at. Amen.
8 Te hi Apu Dios an ongal di abalinana ya alyonay, Ha"on nan Alfa ya
Omega† te ha"on nan wada tuwalih din hopapna ta inggana.
9 Ya ha"on an hi John an hi ibbayun niddum hinan pun'ap'apuwan Apu
Dios ya initpo'itpol'u nadan namalpaligatdan ha"on an umat i da'yu an
gapuh kimmulugan ta'u i Jesu Kristu. Athituy inatda i ha"on an gapuh e'
pangitanudtuduwan hinan hapit Apu Dios ya nan impa'innilan Jesu Kristu
ta inyeya' hinan boble hi ad Patmos an nigawwah nan baybay.
10 Ta i han algo an pundayawan i Apu Dios ya bimmikah nan Espiritun
Apu Dios i ha"on ya dingngol'u hi way indoggan'u han ma''adngol an hapit
an ay gangoh di trampeta
11 an alyonay, Itudo'mun namin datuwen tigom ya impiyem hinadan
kimmulug i Kristu hinadan pitun boble an hi ad Epesus ya hi ad Smyrna

---

* **1:6 1:6** Hay ipa'innilan nan Nan Nipa'innila 1:6 ya nan inat Jesu Kristu i dita'u an iphodan ta'un kimmulug i hiya. † **1:8 1:8** Nan Alfa ya hidiye nan mamangulun alpabeton di Greek ya nan Omega ya hidiye nan ma'udin alpabeto.

ya hi ad Pergamum ya hi ad Tyatira ya hi ad Sardis ya hi ad Piladelpia ya hi ad Laodisea.

Hay Tinigon John An A'at Jesu Kristu

12 Ya hidin nunligguha' hinan way munhapit ya tinigo' han pitun balitu' an punhilawan.
13 Ya hi gawwan dadiyen punhilawan ya wahdi han timma'dog an ay taguy tigona an nunlubung i han munggayyadan. Ya wada han nabalitu'an an nibalangag hi palagpagna.
14 Ya ma'apullaw di ibu'na an ay dutdut di kalnero. Ya mumbinang di matana an ay mundalang ha apuy.
15 Ya humiliy hukina an ay na''aldang an gombang. Ya hay hapitna ya umat hinan ungak di dakol an liting.
16 Ya waday pitun bittuwon an inodnan di winawwan an ta'lena. Ya wada han ma'taddom an hinalung an nalpuh to'ona. Ya humiliy angahna an umat hinan algo hi'on nangimpopotang.
17 Ta hidin tinigo' ot inayun'un munlu'bub hi way hinangngabna an aya' nate. Mu inidonay winawwanan ha''on ot alyonay, Adi'a tumakut te ha''on nan ma''id ha hipuna ya ma''id ha pogpogna.
18 Ya mataguwa' te ta'on hi pinateya' mu tigom an mataguwa' hi inggana. Ta hiya nan ha''on di ukod hi itaguwan di tatagu ya ha''on boy ukod hi umayan di linnawadah atayanda.
19 Ot itudo'mu nimpen namin nadan tigom te nadan udum ya ad uwaniy a'atanda mu nadan udum ya ma'atdah udum hi algo.
20 Hay ipa'innilan nan pitun bittuwon an tinigom an inodnan di winawwan'u ya dadiye nadan pitun anghel an mangipangpanguluh nadan mumpangulug hinadan pitun boble. Ya nada'en pitun punhilawan ya dadiye nadan mumpangulug hinadan pitun boble.

2

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Epesus

1 Alyona bo di, Muntudo''ah nan ma'alih anghel an mangipangpanguluh nadan kimmulug hi ad Epesus ta alyom di, Hiyah tuwey imbagan nan nangdon hinan pitun bittuwon hi winawwana an e munli'li''odan hinadan pitun balitu' an punhilawan
2 an alyonay, Innila' an namin di at'attonyu te mahlu ayun mangat hinadan ipatamun Apu Dios an ta'on on dakol di punligatanyu. Ya innila' bon aggeyu pinhod nadan adi maphod an at'atton di udum an mangalih diday pinto' Apu Dios an e muntudtudu. Ot maphod ta inhamadyun nanginnilah nan immannung an a'at dadiyen mumpunlayah ta na'innilaanyu an nibahho nadan itudtududa.
3 Ya ta'on on nunhiglay namalpaligatdan da'yu an gapuh kimmuluganyu ya aggeyu inwalong di pangulugyun ha''on.
4 Mu hay agge' pinhod i da'yu ya nan e nalumanan di pamhodyun ha''on ya nan pamhodyuh ibbayu. Te hidin hopap di kimmuluganyu ya ongal di pamhodyun ha''on mu ad uwani ya adi mo athidi.
5 Ot maphod on nomnomnomonyuy a'at di pangulugyuh din hopapna ta way atonyun muntutuyu hinadan nibahhawanyu. Te adiyu'e atonhidi ya umaliya' ot aano' nan punhilawanyu.
6 Mu hay pohdo' i da'yu ya nan aggeyu naminhodan hinadan adi maphod an tudtudun nadan ma'alih Nikolaytan te ta'on on ha''on ya nunhiglay bungot'uh nadan adi maphod an ato'atonda.

7 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu nadan ipa'innilan nan
Espiritun Apu Dios hi an namin an kimmulug. Te nan tagun mangita'dog hi
pangulugnah inggana an ta'on on nganney ma'at i hiya ya hiyay mabalin an
pi"ano' hinan bungan nan kayiw an mangdat hi itaguwan hi munnananong
an nitanom hinan awadan Apu Dios.

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Smyrna

8 Alyona bon ha"on di, Muntudo"a boh nan ma'alih anghel an mangi-
pangpanguluh nadan mumpangulug hi ad Smyrna ta alyom di, Hiyah
tuwey imbagan nan ma"id ha hipuna ya ma"id ha pogpogna an hiya din
nate ot mamahuwan
9 an alyonay, Innila' an namin nadan napalpaligatanyu ya hay na-
wotwotanyu. Mu hay immannung ya kadangyan ayu an gapuh nan
pangulugyu. Ya innila' bo nadan adi ahan maphod an ibagabagan nadan
mumpumbaktu an gapu ta Judyuda. Mu bokon diday nahamad hi Judyu
te dida nadan tatagun Satanas.
10 Ot nomnomnomonyu an ahi da'yu palpaligaton i dida mu hanat
adi ayu tumakut. Te e da'yu ibalud ya pinalpaligat da'yu ta patnaon
da'yu. Mu adi madney punholholtapanyu. Mu ta'on on hidiyey gumalat
hi pamatayandan da'yu ya hanat inaynayunyuy pangulugyun ha"on. Ot
waday gunggunayu an nan eyu pi'taguwan i Apu Dios hi inggana.
11 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu datuwen ipa'innilan
nan Espiritun Apu Dios i da'yu an mumpangulug. Te nan tagun
mangita'dog hi pangulugnah inggana an ta'on on nganney ma'at i hiya
ya adi munholholtap hi pidwana te adi mihi"an i Apu Dios.*

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Pergamum

12 Alyona bo di, Muntudo"a boh nan ma'alih anghel an mangipangpangu-
luh nadan kimmulug hi ad Pergamum ta alyom di, Hiyah tuwey imbagan
nan waday ma'taddom an hinalungna
13 an alyonay, Innila' di a'at nan numboblayanyu te hinay awadan nan
pun'ap'apuwan Satanas. Mu innila' an da'yun kimmulug ya immannung an
un'unudona' te ta'on on hidin namatayanda i Antipas an ohan na'na'unnud
an mangipa'innilah a'at'u ya aggeyu inwalong di pangulugyun ha"on.
14 Mu hay oha ya waday adi' pohdon an at'attonyu te wadada i
da'yuy mangun'unud hinan tudtudun Balaam hidin nadne. Hi Balaam ya
tinudduwanah Balak ta a"ulana nadan i Israel ta anonda nadan ni'nong hi
udum an dios ya ta ilo'day bokonda ahawa.
15 Ya needahna boy udum i da'yun mangun'unud hinan nibahhon
itudtudun nadan ma'alih Nikolaytan.
16 Ot mahapul an muntutuyu ayu ta idinongyu danaen adi maphod an
ato'atonyu. Te adiyu'e ya agagga ya umaliya' ot patayo' danaen adi maphod
di ato'atonda an hay pamate' i dida ya nan hinalung an malpuh to'o'.
17 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu nadan ipa'innilan
nan Espiritun Apu Dios i da'yun kimmulug. Te nan tagun mangita'dog
hi pangulugna hi inggana an ta'on on nganney ma'at i hiya ya hiyay idatta'
hinan nipa"en ma'alih mana an ma"id ni' ha taguh nanigo. Ya idatta' bo
didah nan pulaw an batu an nitud'an nan balun ngadan an ma"id ha udum
hi nanginnila te ammuna nan pangdata'.

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Tiyatira

---

* **2:11 2:11** Nan ihi"anan i Apu Dios hi atayan ya hidiye nan ma'alih pidwan di atayan.

18 Alyona bon ha''on di, Muntudo''ah nan ma'alih anghel an mangi-
pangpanguluh nadan kimmulug hi ad Tiyatira ta alyom di, Hiyah tuwey
imbagan nan imbabalen Apu Dios an mumbinang di matana an umat
hinan mundalang an apuy ya mungkilat di hukina an umat hinan gombang
19 an alyonay, Innila' di a'at di pamhodyu ya pangulugyu ya hay a'at di
punhilbiyun Apu Dios ya hay pangitpo'itpolanyuh nadan punligatanyu. Ya
matigo' an nahamhamad di pangatyu i datuwe hi ad uwani mu hidin hopap
di kimmuluganyu.
20 Mu hay adi' pohdon i da'yu ya hay aggeyu nangipadinongan hinan adi
maphod an tudtudun nan babai an hi Jesebel. Alyonay hiya ya propeta mu
layahna te ena itudtuduwan nadan baal'u ta wan mihapitanda ta ilo'day
bokonda ahawa ya ni''andah nadan ni'nong hi udum an dios.
21 Nadney nanannoda' hi ena puntutuyuwan i dadiyen nagaga''ihon
ato'atona mu ningamut an adina pohdon an idinong.
22 Ta hiya nan idatta' i ha nalot an dogoh ta nunhiglay ena punholholta-
pan. Ya atbohdiy ato' hinadan nangilo' i hiya hi'on adida muntutuyu ta
idinongda dadiyen at'attonda.
23 Ya ipapate' an namin nadan mangiyunnud i hiya. Ta wan panginni-
laanyun namin an kimmulug i ha''on an innila' nadan adi matigon wah
nomnom di tatagu ya nadan pohpohdondan aton. Hanan ato' i da'yun
tatagu ya miyunnudan hinadan ina'inatyu.
24 Mu da'yun udum hinah ad Tiyatira an agge nangunud i diyen adi
maphod an tudtudun Satanas ya ammunah naen itugun'u i da'yuh ad
uwani ta wan adi' udman di inomnomanyu.
25 Ot hanat inaynayunyuh naen immannung an pangulugyun ha''on ta
ingganah ona' mumbangngad.
26 Ot hanadan mangita'dog hi pangulugda an inaynayundan mangat
hinadan pohdo' ta ingganah atayanda ya diday idatta' hi abalinan an
mun'ap'apu hi abobbobleh pidwana.
27 Ya ma''id ha mabalin hi mangabak i dida te ongal di abalinanda an
mun'ap'apu an umat damdamah nan abalina' an indat Ama. Ta dusaonda
nadan mangmangngat hi adi maphod an umat hi aton nan munggupal hi
bangay atondan dida.
28 Ya idat'u bon dida nan bittuwon an ma'pattal.†
29 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyuh tuwen ipa'innilan nan
Espiritun Apu Dios i da'yun kimmulug.

3

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Sardis

1 Alyona bo di, Muntudo"ah nan ma'alih anghel an mangipangpanguluh
nadan kimmulug hi ad Sardis ta alyom di, Hiyah tuwey imbagan nan
awadan nan pitun abalinan nan Espiritun Apu Dios an hiyay nangdon
hinan pitun bittuwon an alyonay, Innila' an namin nadan ato'atonyu. Ya
innila' an hay panigon di tatagun da'yu ya na'na'unnud ayun kimmulug i
ha"on mu hay immannung ya adiya' mo un'unudon i da'yu.
2 Ta hiya nan mahapul an ibangngadyuh nan nahamad an pangulugyun
ha"on. Te hay panigo' hinadan pangatyu ya adi miyunnudan hinan pohdon
Apu Dios.

2:27 2:27 Psalm 2:9 † **2:28 2:28** Hay ipa'innilan nan bittuwon an ma'pattal ya nan e idduman hinan pun'ap'apuwan Kristu an ma"id ha ligat.

3 Hanat adiyu linglingon handidan nitudtudu an inun'unudyuh din
hopapna an a'at'u ta hiyay ihamadyun unudon ta muntutuyu ayuh nadan
numbahulanyu ya indinongyun mangat i dadiye. Te alinah palpaliwanyu
an mangmangngat hi athidi ya nahanawwanga' ot ma"id ha bahhonan
dusaon da'yu te hay umaliya' ya umat hi umaliyan di mangako.
4 Mu wahnada eh'ay oh'ohha i da'yuhna hi ad Sardis an agge na'na'yat i
dadiyen adi maphod an pangat. Ot diday munlubung hi pulaw an mi'yalin
ha"on te aggeda inwalong di pangulugdan ha"on.
5 Ta athidin hanadan manginaynayun an mangita'dog hi pangulugda an
ta'on on nganney ma'at i dida ya diday munlubung hi pulaw. Ya adi'
aanon di ngadandah nan liblun nitud'an di ngadan nadan munnananong
an mi'tagu i Apu Dios. Ya ibaga' i Ama ya nadan anghelna an diday tatagu'.
6 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu hituwen ipa'innilan nan
Espiritun Apu Dios i da'yun kimmulug.

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Piladelpia

7 Alyona bo di, Muntudo"ah nan ma'alih anghel an mangipangpanguluh
nadan kimmulug hi ad Piladelpia ta alyom di, Hiyah tuwey imbagan nan
ma"aphod di pangatna an pinto' Apu Dios hi mumpatul hinadan tatagu
an hiya nan nihukkat hinan pumpatulan David. Ya ma"id ha mabalin
hi e mangipagol hi ena pangibughulan ta hunggop nadan tatagun nangat
hinadan pohdon Apu Dios. Ya atbohdin ma"id ha mabalin hi e mamilit i
hiya ta ena ibughulan nadan agge nangat hinadan pohdona
8 an alyonay innila' di a'atyu an manghan di abalinanyu. Mu maphod
ta nanongna an nan tugun'uy un'unudonyu. Ot nomnomnomonyu an
paddungnay ibughul'u nan panto ta mabalin an hunggop ayu hinan
pun'ap'apuwa' ya ma"id ha taguh abalinana an mangikalob i diyen panto.
9 Ya nomnomnomonyu bo an ahi' ipa'ali nadan ma'layyah an tatagun
Satanas ta mundu"undah hinangngabyu ta wan innilaonda an da'yuy
pinpinhod'u. Manu'eh ato' hidi ya munlattuwagda an gapu ta Judyuda
mu hay immannung ya adida mibilang hi Judyu.
10 Ya gapu ta inunudyu nadan tugun'u ya initpolyu nadan nunligatanyu
ya ihwang da'yu hinan nunhiglan ligat an pamatna' hi atagutaguh tun luta.
11 Ot adi madne ya mumbangngada' ta hiya nan mahapul an inay-
nayunyu nan nahamad an pangulugyun ha"on te adiyu'e ya adi midat i
da'yu nan gunggunayu.
12 Te nan tagun manginaynayun hi pangulugna an ta'on on nganney
ma'at i hiya ya pumbalino' hiya hi ay tu"ud nan Templon Apu Dios an
punhilbiya' ta adi mabalin hi mihi"an i ha"on. Ya imalka' bo i hiya nan
ngadan Apu Dios ya nan ngadan nan boblena an hidiye nan balu an ad
Jerusalem an malpu i Apu Dios hi ad abunyan. Ya atbohdin imalka' i hiya
nan balun ngadan'u.
13 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyuh tuwen ibagan nan
Espiritun Apu Dios hi an namin an kimmulug.

Hay Nipa'innilah Nadan Mumpangulug Hi Ad Laodisia

14 Alyona bon ha"on di, Muntudo"a damdamah nan ma'alih anghel an
mangipangpanguluh nadan kimmulug hi ad Laodisia ta alyom di, Hiyah
tuwey imbagan nan ma'alih Immannung an hiyay nangipa'innilah nan
pohdon Apu Dios ya immannung an namin di ibagana. Ya gapun hiya
ya limmun Apu Dios an namin nadan wada

15 an alyonay, Innila' di a'at di pangulugyu an adi umat hinan
liting an ma"atung mu atbohdin adi umat hinan ma'attuning an liting.
Udu'dulna boy umat ayu hinan ma'attuning onu hinan ma"atung mu hanan
mun'at'atung.
16 Mu gapu ta hanan pangulugyu ya umat hinan mun'at'atung an liting
ya hiya mo nan paddungnay ibugha' da'yun ha"on.
17 Alyonyu eh'ay kadangyan ayu te wadan namin di mahapulyu mu
aggeyu innilan nunhigla an ahohomo' ayu an paddungnay numpumbollad
ayu ya nun'apipilok ayu ya nun'awotwot ayu.
18 Ta hiya nan pohdo' an umali ayu ta gumattang ayun ha"on hinan
namahmah an balitu' ta way atonyun kumadangyan. Ya gimmattang ayuh
nan pulaw an ilubungyu te ababain hi'on ayu numbollad ya ha pangagayuh
matayu ta wan tumigoda.
19 Athinay pangali' i da'yu te an namin nadan pohpohdo' ya ihingal'u ya
titilgo'. Ot hanat ip'iphodyuy punnomnomyu ta muntutuyu ayuh nadan
numbahulanyu ya indinongyun mangat i dadiye.
20 Nomnomnomonyu an waa' hinan way panto an mungkulkug ta nan
mangngol ya mangipaghop i ha"on ya hiyay pi"ana' ya nanongna an hiyay
pun'ib'ibba'.
21 Ta hanan manginaynayun hi pangulugna an ta'on on nganney ma'at i
hiya ya hiyay ahi mi'ibun i ha"on hinan pun'ap'apuwa'. Te athidi i ha"on an
nidduma' hinan pun'ap'apuwan Ama an hi Apu Dios te inunud'un namin
nadan pohdona.
22 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu nan pohdon nan
Espiritun Apu Dios an ipa'innila hi an namin an kimmulug.

4

Nan Mumpapto' Ya Mundayaw I Hiya

1 Hidin nagibbuh dadiye ya alinah on tinigo' han nibughul an pantoh
ad abunyan. Ya dingngol'u bon munhapit din himmapit ni' i ha"on an ay
gangoh di trampetay hapitna ta ma''adngol an alyonay, Ma'ahtu ta ipatigo'
i he''a nadan ahi ma'at hi udum hi algo.
2 Ya gapuh nan abalinan nan Espiritun Apu Dios ya na'ibagaa' an wah
ad abunyan. Ya anakkaya an wahdi han trono an wahdi han inumbun
3 an munlitaak di tigona an umat hinadan jasper ya karnelian. Ya
nili'woh i diyen trono han tilag* an umat hinan emerald.
4 Ya hi nunlini''odan'en diyen trono ya deedahdi boy baintit opat (24) an
trono an deedahdi damdamay baintit opat (24) an ap'apu an inumbun an
numpunlubungdah pulaw ya nungkokoronadah balitu'.
5 Ya waday mungkikilat an malpuh nan trono. Ya hidi'eh hinangngab
diyen trono ya wadaday pitu an buminabinang an hilaw an dadiye nadan
pitun abalinan nan Espiritun Apu Dios. 6 Ya hidi boh hangngab diyen trono
ya wahdi han abillobillog an ay baybay an mundiggang.
Ya deedahdiy opat an matagu an namataan an namin di adolda an
timma'dogdah nunlini''odan diyen trono
7 an hana'en namangulu ya ay layon di angahna. Ya nan mi'adwa ya ay
bulug an baka. Ya nan mi'atlu ya ay taguy angahna. Ya nan mi'apat ya
umat hinan muntayyapan an agila di angahna.
8 Ya an naminda ya hinonnom di paya'da an nun'amataan di numbinah-
hel. Ya abigabigat ya ahodohodom on ma''id ha dindinongdan kumananta

* **4:3 4:3** Hay pangalin di udum hinan tilag ya katkatibungalon.

an hay ikankantada ya alyonday, Mapmaphod di a'at Apu Dios te ongal di abalinana. Ya hiya nan Dios an wadah din hopapna ta inggana.
9 Ta athidin ikankantaday punhanaanda ya pundayawdah nan nabaktun ap'apu an hiya nan wadawadah inggana.
10 Ya wa'et mungkantada on nunlu'bubdan namin nadan baintit opat (24) an ap'apu hi hinangngab diyen nabaktun ap'apu an wadawadah inggana ta dayawonda on innayundan nun'iha''ad hi way hinangngabna nadan balitu' an koronada.
11 On alyonday, Madayaw'a Apu Dios ya ongal di abalinam. Te he''ay nunlumu hi an namin an wada te hidiye tuwaliy pinhodmuh ma'at.

5

Hay A'at Nan Nalu'ut An Natud'an Ya Nan Kalnero

1 Indani ya tinigo' bo han nalu'ut an natud'an hi winawwan nan inumbun an nabaktun Ap'apu. Ya matigon natud'an di numbinahhel ya numpipitun napu'otan.
2 Ya tinigo' han ma'abbikah di tigonan anghel ya inlotnan alyon hi, Nganney waday abalinanan mangaan hinadan nipu'ot ituwen nalu'ut an natud'an ta wan bitbitona?
3 Mu ma''id ha ohah mabalin an e mangaan hinadan nipu'ot i diyen nalu'ut an natud'an an ta'on on hanadan wah ad abunyan onu nadan wahtun luta ya hanadan wah ad dalom ta way atonan mamahah nadan nitudo'.
4 Ya adi mitpol di luwa' te ma''id ha mabalin hi e mamitbit i diyen nalu'ut ta wan bahaona nadan nitudo' hidi.
5 Mu himmapit di ohah nadan baintit opat (24) an ap'apu ya alyonan ha''on di, Adi'a munluluwa. Nomnomnomom an wada nan ma'alih Layon an hiya nan na'abbaktun tinanud David an nalpuh nan holag Judah. Hiya ya inabaknan namin di binuhulna ta hiya nan hiyay waday abalinana an mangaan hinan pitun nipu'ot i diyen nalu'ut an natud'an ta wan bitbitona.
6 Ya indani tatawwa ya tinigo' nan ma'alih Kalnero an timma'dog hi numbattanan nan trono ya nadan baintit opat (24) an ap'apu ya nadan opat an matagu. Ya matigoy poyan nadan hugatna hidin namatayandan hiya. Ya waday pitun ha'gudna ya pituy matana an dadiye nadan pitun abalinan nan Espiritun Apu Dios an hinnagnah tun luta.
7 Ya immeh diyen ma'alih Kalnero ot alana nan nalu'ut hi winawwan diyen inumbun hinan trono. 8 Ya hidin inalanah diyen nalu'ut ya nunlu'bub nadan opat an ma'alih matagu ya nadan baintit opat (24) an ap'apu ta dayawondah diyen ma'alih Kalnero. Ya napnapongdah harp ya nadan nun'abalitu'an an malukung an napnuh insenso an dadiyey dasal nadan tatagun Apu Dios.
9 Ya ikankantada han balun kanta an alyonday,
He''a ya abuh di waday abalinana an mangala ya mangaan hinadan nipu'ot
i naen nalu'ut an natudo'an te he''ay nipapate.
Ta nan dalam di nibayad hi bahul di atagutagu an nalpuh nat'onat'on an
tinanud an nat'o'nat'on di pangatda ya panapitda.
10 Ya numbalinom didah padi ta munhilbidan Apu Dios.
Ya diday pumbalinom hi mun'ap'apuh tun luta.
11 Ya alina boh on tinigo' di linibun anghel an mungkankantada an nali'li'wohdah nan trono ya nadan opat an ma'alih matagu ya nadan baintit opat (24) an ap'apu.
12 Ya ol'oltondan mangikankanta i han alyonay,

Nan nipapaten ma'alih Kalnero di madayaw te ongal di abalinana ya
kinadangyana ya la'ingna ya bikahna.
Ta hiya nan hiyay midayaw an gapuh anabaktuna.
13 Ya dingngol'un an namin nadan wah ad abunyan ya hitun luta ya hi
ad dalom ya hinan baybay ya ahikakantadan alyonday,
Madayaw nan nabaktun Ap'apu ya hidiyen ma'alih Kalnero an gapuh
anabaktuda ya nan ongal an abalinanda ta hiya nan diday madayaw
hi ingga'inggana.
14 Ya nadan opat an ma'alih matagu ya alyonday,
Hiya peman.
Ya hanada'en ap'apu ya nunlu'bubda ta dayawonda dida.

6

Hay Na'aanan Nan Onom An Nipu'ot Hinan Nalu'ut An Natud'an

1 Indani ya tinigo' an inaan diyen ma'alih Kalnero nan namangulun nipu'ot hinan nalu'ut an natud'an ot bitbitona. Ya dingngol'uy ohah nadan ma'alih matagu an ay kidul di hapitna an alyonay, Ma'ahtu.
2 Ya anakkaya han pulaw an kabayu an wahdi han nitakke an nangdon i han pana.* Ya tinigo' an nidat i hiya han koronan di patul. Hiya ya nangaba'abak hi gubat ya dee bon umen e mi'gubat hinadan mi'buhul i hiya.
3 Indani ya inaan bon diyen Kalnero nan mi'adwan nipu'ot hinan nalu'ut an natud'an ot bitbitona. Ya dingngol'u bo nan mi'adwah nadan opat an ma'alih matagu an alyonay, Ma'ahtu.
4 Ya himmawwang han ohan mumbolah† an kabayu. Ya hanan nitakke i diye ya nidattan hi ispada ya abalinana an mangipa'alih gubat ta wan mumpapatteday atagutaguh tun luta.
5 Indani ya inaan bon diyen Kalnero nan mi'atlun nipu'ot hinan nalu'ut an natud'an ot bitbitona. Ya dingngol'u nan mi'atlun ma'alih matagu an alyonay, Ma'ahtu.
Ya anakkaya han mangmangitit an kabayu. Ya hanan nitakke i diye ya inodnana han pungkiluwan.
6 Ya dingngol'u han himmapit an nalpuh awadan nadan opat an ma'alih matagu an alyonay, Ad uwani ya kulang di makan ot hay bayad di ohay kilu an alina an wit ya nan mabo'lah nan ohay algo ya atbohdin hay bayad nan tuluy kilun barley ya nan mabo'lah nan ohan algo.‡ Mu hanat adim e dadagon nadan greyp an ma'apyah bayah ya nadan olibo an ma'apyah manteka.
7 Ya hidin inaana nan mi'apat an nipu'ot hinan nalu'ut an natud'an ya dingngol'un alyon nan mi'apat an ma'alih matagu di, Ma'ahtu.
8 Ya anakkaya han nadapdapul an kabayu. Ya hay ngadan nan nitakke ya hi Ate an tuntundon nan ma'alih ad Dalom.§ Ya hay nidat i dida ya nan abalinanda an e mamateh nadan adi umeh godwan di tataguh tun luta. Te ipa'aliday gubat ya bitil ya dogoh ya atap an animal.
9 Indani bo ya inaan diyen Kalnero nan mi'aliman nipu'ot hinan nalu'ut an natud'an ot bitbitona ya tinigo' hinan pu"un di punggobhan

* **6:2 6:2** Nan pana ya hidiye nan bokang. † **6:4 6:4** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. ‡ **6:6 6:6** Nan barley ya nalaklakay nginana mu nan wit ta hiya nan hiyay anon nadan nawotwot ya hiya boy ipa'andah nadan animal. § **6:8 6:8** Nan ad Dalom ya hidiye nan Hades hinan hapit an Greek an hidiy alyondah niha"adan di numpun'ate mu bokon hidiye nan impilnu.

hi mi'nong* i Apu Dios di linnawan nadan tatagun pinatepateda an gapuh
nangita'dogandah pangulugdan Apu Dios.
10 Ya inlotdan alyon hi, He''a an Dios ya ongal di abalinam ya ma"id ha
adi maphod hi a'atmu ya adim ibahhon aton an namin di ibagam. On
anuud di pundusaam hinadan tatagun namatepaten da'mi?
11 Ya way oha i dida on nidattan hi pulaw an lubung an munggayyadan.
Ya nibagan dida an mun'ibleda ni' ta haddonda ta ingganah magibbuh an
mipapate nadan udum an ibbadan baal Jesu Kristu an mangita'dog hinan
hapit Apu Dios an umat i dida.
12 Indani ya tinigo' bo an inaana nan mi'anom an nipu'ot hinan nalu'ut an
natud'an ya inoy an nangin'a'alyog ya himmilong nan algo an umat hinan
mangmangitit an luput. Ya hana'en bulan ya numbalin hi mumbolah an
ay dala.
13 Ya mun'a'agah nadan bittuwon hinan luta an ay mun'a'agah ha agge
nalum an bungan di fig hi pangat di puwo'.
14 Ta nama''id hi ad lagud te namaaggot ay papel an nalu'ut. Ya an namin
nadan billid ya nadan lutan nigawwah baybay ya nun'adligda.
15 Ta an namin nadan tatagu an ta'on on nadan ap'apuh abobboble
ya nadan opisyal di tindalu ya nadan kakadangyan ya nadan ongal di
abalinanda ya nadan himbut ya an namin di tataguh abobboble ya eda
mun'ipa''eh nadan way liyang ya hinadan way doplah.
16 Ya puntukukanda nadan billid ya nadan doplah ta matobda ta
matabbunanda ta wan adi tigon nan nabaktun Ap'apu ya nan Kalnero
dida ta wan adina dusaon dida.
17 Te hidiye moy pangipatiganda hinan nunhigla an bungotda ta ma"id
ha ta'on hi oha i dida hi adi madusa.

7

Hay Namalkaan Nadan 144,000 An Tinanud Israel

1 Indani ya tinigo' han opat an anghel an nipnipongdan immohnong
hinan opat an duggun tun luta. Ta ipagolda nadan dibdib ta adida
dumibdib hitun luta ya hinan baybay ya ta'on on i ha ohah nadan kayiw.
2 Ya tinigo' an wada han anghel an nalpuh nangappit hi tuluwan di algo
an inodnana han pummalkana an hidiye nan malkan nan wadawada an
Dios. Ya tinumkuk hinadan opat an anghel an nangidatan Apu Dios hinan
abalinan an manadag hitun luta ya nan baybay
3 an alyonay, Adiyu ni' dadagon tun luta ya nan baybay ya nadan kayiw
ta ingganah on malkaanmin namin di ulun nadan baal Apu Dios hinan
malkana.
4 Ya hay dingngol'uh bilang di namalkaan an nalpuh nan himpulut
duwan (12) tinanud Israel ya hinggahut ta napat ta opat di libu (144,000).
5 Te himpulut duway libu (12,000) di namalkaan hinan tinanud Judah
ya himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Ruben ya himpulut duway
libuh (12,000) nan tinanud Gad ya
6 himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Asel ya himpulut duway
libuh (12,000) nan tinanud Naptali ya himpulut duway libuh (12,000) nan
tinanud Manasseh ya
7 himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Simeon ya himpulut duway
libuh (12,000) nan tinanud Libay ya himpulut duway libuh (12,000) nan
tinanud Issakar ya

* **6:9 6:9** Nan pu"un di punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ya hidiy pangihiitandah nan dalan di i'nongda.

8 himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Sebulun ya himpulut
duway libuh (12,000) nan tinanud Joseph ya himpulut duway libuh (12,000)
nan tinanud Benjamin.

Hanadan Nanginaynayun Hi Pangulugda An Ta'on On Nunhiglay Nunligatanda

9 Indani ya tinigo' boy dakkodakkol an tinatagu an na'amungdah
hinangngab diyen ma'alih Kalnero ya nan nabaktun Ap'apu. Dadiyen
na'amung an tinatagu ya nalpudah nat'onat'on an boble ya tinanud an
nat'onat'on di panapitda ya pangatda. Ya numpunlubungdah pulaw an
munggayyadan ya napnapongdah tubun di palma.
10 Ya pun'olotdan alyonday, Hay pi'taguwan ya malpun Apu Dios an
nabaktun Ap'apu ya i diyen ma'alih Kalnero.
11 Ya an namin nadan anghel ya nali'li'wohdah nan trono an awadan
nadan baintit opat (24) an ap'apu ya nadan opat an ma'alih matagu. Ot
munlu'bubda ta dayawondah Apu Dios
12 an alyonday, Hiya peman. Madayaw hi Apu Dios te nala'ing ya ongal di
abalinana. Ya hiyay punhanaan te datuwey a'atna hi ingga'inggana. Amen.
13 Ya alyon nan ohah nadan baintit opat (24) an ap'apu i ha"on di,
Nganne dadiyen nunlubung hi pulaw an munggayyadan? On innilam di
nalpuwanda?
14 Ot alyo' di, Agge' innila Apu mu innila' an innilam dadiye.
Ya alyonan ha"on di, Dadiye'en tatagu ya dida nan nanginaynayun hi
pangulugda an ta'on on nunhiglay napalpaligatanda. Ya nan ma'pullaw an
lubungday mangipa'innila an napakawan an namin di bahulda an gapuh
nan dalan diyen ma'alih Kalnero.*
15 Ta hiya nan wadadahdih nan pun'ap'apuwan Apu Dios ta abigabigat ya
ahodohodom ya munhilbidah nan Templona ta hi Apu Dios di mumpapto'
i dida te hidi moy iha"adanda.
16 Ta adida mo ma'agangan ya ma'uwoh ya adida mo maptangan ta adida
hiktaman nan nunhiglan potang.
17 Ya ma"id ha lumuwahdi te nan ma'alih Kalnero an timma'dog hi
haggon nan nabaktun Ap'apu di mangipapto' i dida. Te hiya nan
paddungnay obob an mangdat hi munnananong an pi'taguwan.

8

Hay E Na'aanan Nan Mi'apitun Nipu'ot Hinan Nalu'ut An Natud'an

1 Indani ya tinigo' bo an inaan diyen ma'alih Kalnero nan mi'apitun
nipu'ot hinan nalu'ut an natud'an ot bitbitona. Ya nadadinongdan namin
nadan wah ad abunyan ta ma"id ha al'ali i han godwan di olas.
2 Ya tinigo' nadan pitun anghel an dida nan uggan umohnong hi
hinangngab Apu Dios an napongdah tangguyub.
3 Ya imme nan ohan anghel an e timma'dog hinan way punggobhan hi
insenso an inodnana han nabalitu'an an ay malukung an punggobhan hi
insenso. Ya nidattan hi dakkodakkol an insenso an middum hinadan dasal
di tatagun Apu Dios ta ena gobhon hinan way nabalitu'an an punggobhan
hi insenso an wahdih hangngab nan trono.
4 Ya nan ahukna ya immeh awadan Apu Dios an ni'datong hinadan dasal
nadan tataguna.

* **7:14 7:14** Nan ma'alih Kalnero ya hi Jesu Kristu an gapuh nan dalanah din natayana ya mabalin an mapakawan di tataguh nadan bahulda.

5 Ot idalu'du'nah diyen malukung hinan apuy hinan punggobhan hi
insenso ot inayunan ibkah tun luta. Ya mungkikilat ya mungkikidul ya
immalyog.

Hay Nipagangohan Nan Onom An Tangguyub

6 Hanada'en pitun anghel an napong hi tangguyub ya nundadaandan
mangipagangoh hinadan tangguyubda.
7 Ta hidin impagangoh nan namangulun anghel di tangguyubna ya
mun'a'agah hitun lutay o''ongal an dalallu ya apuy an nadduman hi dala.
Ta dandanih godwan tun lutay naghob an ta'on on hanadan kayiw ya holo'.
8 Ya impagangoh damdaman nan mi'adwan anghel nan tangguyubna ya
wada bo han ay billid an mundalang an nibkah hinan baybay.
9 Ta dandanih godwan nan baybay di numbalin hi dala ta natedan namin
nadan wahdi. Ya ta'on on hanadan papol an wadahdi ya nun'apa''ihda.
10 Ya impagangoh damdaman nan mi'atlun anghel nan tangguyubna ya
wada han nagah an mundalang an ongnga'ongngal an bittuwon an nalpuh
ad lagud ta dandanih godwan bon nadan wangwang ya obob di nipto'ana.
11 Ta numbalin hi ma'pa''it nadan liting an nagahana ta nun'a'ateday
dakol an tinatagu an nanginum i diyen liting. Hay ngadan diyen bittuwon
ya hi Mumpait.
12 Ya impagangoh damdaman nan mi'apat an anghel di tangguyubna ya
himmilong di dandanih godwan nan algo ya nan bulan ya nadan bittuwon.
Ta hiya nan himmilong hi dandanih godwan di algo ya atbohdin agge
bimmulan hi dandanih godwan di hilong.
13 Ya hidin intangad'u ya wada han muntayyapan an agila an
pun'itkuknan alyonay, Ayayyu' ayun tataguh tun luta te tuwen ipagangoh
nadan ma'udin tulun anghel di tangguyubda.

9

1 Indani ya impagangoh nan mi'aliman anghel nan tangguyubna ya
tinigo' han bittuwon an nagah hitun luta. Hidiyen bittuwon ya nidat i
hiya nan aladdun nan nikalob an adallodallom an ay bitu.
2 Ya imme i diyen ay bitu ot ibughulna ya manawwang di dakkodakkol
an ahuk an ay nalpu i ha dammudammunan apuy. Ta himmilong tun luta
ta adi matigo nan algo.
3 Ya kinumhopdah tun lutay dakkodakkol an dudun an nalpuh nan ahuk
an nidattandah abalinan an umat hi abalinan di skorpyon.
4 Mu hay nibagan dida ya bokon hanadan holo' ya kayiw ya nadan udum
an nitanom di eda dadagon ta hanadan tatagun agge namalkaan di uludah
nan malkan Apu Dios.
5 Manu te adida patayon mu munholholtapdah limay bulan. Te hanan
hakit di kalatonda ya nunhiglan umat hi kalaton di skorpyon.
6 Ta adida pa''itpol i diyen holholtaponda i diyen limay bulan ta
iyaptuwandah eda atayan mu adida mate.
7 Dadiyen dudun ya umatdah nadan kabayun di e mi'gubat. Ya
paddungnay nungkokoronada hi balitu' an korona ya ay angah di taguy
angahda.
8 Ya adukkey ibu'da an ay ibu' di binabai mu hay bobada ya ay boban di
layon.
9 Ya nalubungan di palagpagda hi gumo' an ay lubung di mi'gubat. Ya
immihalda'e ya ay gangoh di dakol an kalesan e mi'gubat di gangoh di
paya'da.

10 Ya waday puntiloddah way iwitda an umat hi tilod di skorpyon ta palpaligatonday tatagu nimpe hi limay bulan.
11 Ya hay mummandal i dida ya nan anghel an adi maphod di pangatna an hidiyey ap'apudah nan adallodallom an bitu. Hay ngadanah nan hapit di Hebrew ya hi Abaddon mu hinan hapit di Greek ya hi Apolyon an hay ibalinana ya hi Dumadag.
12 Ta hidiyey mamanguluh punligatan di tataguh tun luta. Mu wadaday duwan inligligatna an holtaponda.
13 Indani ya impagangoh nan mi'anom an anghel di tangguyubna. Ya wada han hapit an dingngol'un nalpuh nan way opat an duggun nan nabalitu'an an punggobhan hi insenso an wahdih hinangngab Apu Dios
14 an alyona i diyen mi'anom an anghel di, Ilubusmu nadan opat an anghel an adi maphod di pangatda an nabangkilingan hidih nan wangwang an nungngadan hi Euprates.
15 Ot ena ilubus dida ta way atonda an e mamateh nadan dandanih godwan di tataguh tun luta. Te hidiye tuwaliy niyukod i didah atonda i diyen olas i diyen algo i diyen bulan i diyen tawon.
16 Ya wadaday dakkodakkol an nungkakabayu an e mi'gubat an hay dingngol'uh bilangda ya duway gahut di milyon (200,000,000).
17 Ya hay nanigo' i dadiyen nungkakabayu ya nalubungan di palagpagdah nan lubung di e mi'gubat an mumbolah ya mangitit ya inunig an ay asidu. Ya atbohdin nalubungan nadan nitakkayanda. Ya hay ulun dadiyen kabayu ya umat hi ulun di layon. Ya mamudduh to'oday apuy ya ahuk ya asidu.
18 Ta dadiyen tulun bumudduh to'oday mamate hi dandanih godwan di tataguh tun luta.
19 Ya hay to'oda ya iwitday alpuwan di abalinandan pumate te hanan uddun di iwitda ya ay ulun di ulog ta dadiyey pangalatdah tatagu.
20 Mu ta'on on athidi ya hiya damdaman nadan tatagun agge ni'yate ya adida iwalong nadan adi maphod an ato'atonda. Te adida idinong an mundinol hinadan dimunyu ya nadan tinagtaggun balitu' ya gumo' ya gombang ya batu ya kayiw an ta'on on datuwe ya adi tumigoy matada ya adi midngol di ingada ya adida dumallan.
21 Ya ma"id ha alyon hi muntutuyuda hi eda pimmatapatayan ya hay eda nangaka'akawan ya hay eda nangata'atan hi ayak ya hay eda nangilo'ilo'an hi bokonda ahawa.

10

Han Ma'abbikah An Anghel

1 Indani ya tinigo' han oha an ma'abbikah an anghel an nalpuh ad abunyan an ay nalubungan hi bugut. Ya nili'woh hi uluna han tilag. Ya hay angahna ya umat hinan algo. Ya hay hukina ya ay mundalang ha tu"ud.
2 Ya wada han inodnana an kittang an nalu'ut an nabitbit. Ya inggattin di winawwan an hukinah nan gawwan di baybay ya inggattin nan iniggidnah tun luta.
3 Ya tinumkuk an ay mun'olmom ha layon. Ya hidin tinumkuk ya numpipitun kimmidul.
4 Ta e"ot bo itudo' mu dingngol'u han munhapit hi ad abunyan an alyonay, Adim itudo' hinaen imbagan nadan kidul ya adim e ipa'in'innila.
5 Ya nan anghel an tinigo' an timma'dog hinan way baybay ya hinan luta ya intaggenay winawwan an ta'lena.

6 Ta insapatanah nan wadawada an Dios an nunlumuh ad abunyan ya
hitun luta ya hinan baybay ya hi an namin nadan wada i datuwe an
alyonay, Ibaga' tee an tuwe mon madatngan di pangatan Apu Dios hinan
ninomnomnan aton.
7 Te ipagangoh'en nan mi'apitun anghel nan tangguyubna ya ma''id ha
bahhonan ipa'annung Apu Dios din ninomnomnan ma'at an hiyah diye din
imbagana tuwali i handidan propetana.

Hay Nanganan John Hinan Naludun An Natud'an

8 Indani ya dingngol'u bon himmapit i ha''on din himmapit ni' hi ad
abunyan an alyonay, Ekat em alan nan nabitbit an natud'an hinan anghel
an timma'dog hinan way baybay ya hinan luta.
9 Ot umeya' moh awadan diyen anghel ot ibaga' hidiyen kittang an
nabitbit an natud'an. Ya alyonan ha''on di, Alam tee ya inanmu ot
malumiih an ay danum di iyukan. Mu pimmahad'eh putum ya mumpait.
10 Ta inala' ot ano' ya immannung peman an malumiih. Mu hidi an
pimmahad hi putu' ya nunhiglay paitna.
11 Ya alyon bon nan anghel i ha''on di, Mahapul an em ipa'innila nan
impa'innilan Apu Dios i he''a an ahi ma'at hinadan patul ya hinadan
tinataguh abobboble an nat'onat'on di hapitda ya pangatda.

11

Nan Duwan Honagon Apu Dios An E Muntudtudu

1 Indani ya wada han nangidat i ha''on i han punlukud an ay hu''ud.
Ya wada han nangalin ha''on hi, Ekat em lukudon nan Templo ya nan
punggobhan hi insenso. Ya binilangmu nadan tatagun wahdin mundayaw.
2 Mu adim pi'lukud nan lita''angan te hidiyey niyukod hinadan bokon
tatagun Apu Dios. Ta diday mangat hi kumpulnan adi maphod hinah ad
Jerusalem an niyappit an boble i Apu Dios hi tulu ta han godway (3 ½)
tawon.
3 Ya wadaday duwan honago' ta eda ipa'innila nadan ibaga' hi tuluy
tawon ta han godwa (3 ½) an munlubungdah langgut ta mangipa'innila
an umukayunganda hinadan adi maphod an ato'aton di tatagu.
4 Dadiyen duwa ya mi'aligdah nan duwan kayiw an olibo ya nan duwan
hilaw an wahdih hinangngab Apu Dios an Ap'apun an namin di wahtun
luta.
5 Ya waday apuy an malpuh to'oda ta hidiyey pamatedah nadan
mangipatnan mangat hi adi maphod i dida.
6 Ya abalinandan adi mangipa'alih udan ta adi umudan i diyen eda
pangitudtuduwan hinan hapit Apu Dios. Ya abalinandan pumbalinon nan
liting hi dala. Ya abalinanda bo an mangipa'alih nat'onat'on an punligatan
di tataguh tun luta ta kumpulnan timpu an pohdonda on inatda.
7 Ta nagibbuh'ey eda pangitudtuduwan hinan hapit Apu Dios ya hu-
mawwang han animal an malpuh nan adallodallom an bitu ta mi'yawwit
i dida ta ingganah ona patayon dida.
8 Ta miwagillang di adoldah nan kalata i diyen nundongol an boble an
hidi din nipata'an nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ta gapuh nan a'at diyen
boble ya nginadananda hi ad Sodom onu hi ad Egypt.
9 Ta munnanongdahdih tulu ta han godway algo ta punhintiggan di
tatagun nalpuh nadan nat'onat'on an boble ya tinanud an nat'onat'on di
panapitda ya pangatda te ipagolday e mangilubu' i dida.

11:4 11:4 Sekariah 4:2 **11:4 11:4** Matthew 5:15,16

10 Ya ma''am'amlong nadan tataguh natayan dadiyen duwa te dadiyen duwa di gimmalat hi nunligatanda. Ta gapuh amlongda ya nunhahamulda ya nun'i'iddatandah regaloh hinohha.
11 Mu mala"uh di tuluy algo ta han godwa ya taguwon Apu Dios dida ta nadan tatagun manigon dida ya nunhiglay takutda.
12 Ya ahi donglon dadiyen duwa han mun'ayag i didah ad abunyan an alyonay, Ma'ayuhtu.
Ta punhintiggan nadan tatagun mi'buhul i dida an namaag ya mi'bagadan tumuluh ad abunyan an middumdah nan bugut.
13 Ya midihhan han ma'abbikah an alyog ta mun'apa''ih di pangngel diyen boble ta mateday pituy libun (7,000) tatagu. Ya nadan tatagun adi mi'yate ya nunhiglay tumakutanda ta hiya nan dayawonda mohpeh Apu Dios an wah ad abunyan.
14 Ta hinaey mi'adwah atatakut an ma'at an punligatan di tatagu. Mu magibbuh'eh diye ya wada bo nan mi'atlu.

Hay Gimmangohan Nan Mi'apitun Tangguyub

15 Indani ya impagangoh damdaman nan mi'apitun anghel nan tang-guyubna. Ya wadaday munhapit hi ad abunyan an pun'olotdan alyonday, Ad uwani ya ma''id mo ha udum hi mun'ap'apu hi ingga'inggana hi an naminamin te ammuna da Apu Dios i Jesu Kristu.
16 Ya hanada'en baintit opat (24) an ap'apu an inumbun hinadan tronodah hinangngab Apu Dios ya nundu"unda an nida''om di angahdah nan luta ot dayawondah Apu Dios
17 an alyonday,
Munhana ami Apu Dios i he"a an ongal di abalinana ya he"a nan Dios an wadah din hopapna ta inggana.
Ya munhana ami hi nangipatigam hinan ongal an abalinam.
Ta he"a moy mun'ap'apu hi an namin.
18 Mu hanada'en agge kimmulug i he"a ya nunhiglay bungotda.
Mu ad uwaniy pangipatigam hi bungotmu i dida ta humalyaom nadan numpun'ate.
Ya idatmuy gunggunan nadan propeta an baalmu ya an namin nadan mangun'unud i he''a an kadangyan onu nawotwot ya nundongol onu agge.
Ya ad uwani boy pundusaam hinadan namatepateh tataguh tun luta.
19 Ya tinigo' an nibughul nan Templo hi ad abunyan ta matigo an wahdi nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ya mungkikilat ya mungkikidul. Ya immalyog ya mun'a'agah di o"ongal an dalallu.

12

Han Babai Ya Nan Ay Buwaya

1 Indani ya wada han nakaskasda'aw an nipatigoh ad lagud te dehdi han babai an inlubungna nan algo ya nan bulan di nangipattukanah hukina. Ya himpulut duwan (12) bittuwon di nikorona i hiya.
2 Ya tuwen madatngan di pun'ayyamana ta hiya nan nunhiglay palakna.
3 Indani ya tinigo' bo han ohan nakaskasda'aw hi ad lagud te wahdi han ongnga'ongngal an mumbolah an dragon an pituy uluna ya himpuluy (10) ha'gudna. Ya an namin nadan pitun uluna ya waday koronana.
4 Ya ay hinagamham di iwitna di dandanih godwan nadan bittuwon hi ad lagud ot ibkahnah tun luta. Ot e mihaggon hinan tuwen mun'ayyam an babai ta bota'onay bumudduhan nan iyayyamna ta anona.

5 Indani ya nun'ayyam* hidiyen babai i han lala'i. Mu na'ibagan waday
nangawit ot iyenah awadan nan Ap'apu an hi Apu Dios. Hidiyen golang
ya hiya nan ahi mun'ap'apuh abobbobleh tun luta. Ya ongal di abalinana
ta hiya nan mahapul an ma'unud an namin di ibagana.
6 Ya hidin nun'ayyam hidiyen babai ya binumtik ot e mipa''eh nan agge
naboblayan. Te hi Apu Dios ya waday indadaanah ena iha''adan hidi ta
mipapto' hi tuluy tawon ta han godwa.
7 Ya tinigo' bo an munggugubatdah ad abunyan te hi Michael an ap'apun
nadan anghel Apu Dios ya impangulunan namin nadan anghelna ta eda
gubaton nan dragon ya nadan anghelna.
8 Ta na'abak nan dragon ya nadan anghelna ta hiya nan nipa'aandah ad
abunyan
9 ta nipakbodan namin hitun luta. Hidiyen dragon ya hiya nan numbalin
hi ulog hidin nadne an hiya nan ma'alih diyablu an hi Satanas an e
huma'uha'ul hi tinataguh tun luta.
10 Ya dingngol'u han ma''adngol an hapit hi ad abunyan an alyonay, Ad
uwaniy ipa'annungan di pangihwangan Apu Dios hinadan tataguna. Ya
mipatigo nan ongal an abalinanan mun'ap'apu. Ya mipatigo boy anabaktun
Jesu Kristu an mumpapto' hinadan tataguna te impa'aanda moh Satanas hi
ad abunyan an hiya nan abigabigat ya ahodohodom on imme i Apu Dios
ta dakol di ipabahulnah nadan ibba ta'un kimmulug.
11 Ya ta'on di nadan kimmulug i Jesus ya inabakdah Satanas an gapuh
nangiyatayan nan ma'alih Kalnero hinan bahulda ya gapu boh eda
nangita'dogan hinan hapit Apu Dios an ta'on on lummuh atayanda.
12 Ot hiya nan da'yun wah ad abunyan ya mun'am'amlong ayun namin.
Mu da'yun wah nan luta ya mahmo' ayu te wahna moh Satanas an
namamay bungotna te innilanan agagga mo ya mapogpog di pangatanah
nadan pohdona.
13 Mu hidin immutalngan nan dragon an hitun lutay nipakbowana ya
adi mangmanghop an e mamudupudug hinan babain nangiyayyam hinan
lala'i.
14 Mu nan babai ya nidattan hi paya'nan umat hi paya' nan ma'abbikah
an agila ta mabalin an tumayap hinan agge naboblayan ta mipapto' hidih
tuluy tawon ta han godwa. Ta ma''id ha aton nan dragon an mangakhup i
hiya.
15 Mu hidiyen dragon ya impabudduhnah to'onay mun'ungak an liting
an alyona onta iye''enah diyen babai.
16 Mu bimmoddang tun lutah nan babai te nadhak tun luta ot ma'unug
hi ad dalom hidiyen liting.
17 Ta nunhiglay bungot diyen dragon hinan babai ot ihiwna mo boh
nadan udum an holag diyen babai ta ena gubaton dida an datuwe nadan
nangun'unud hinan tugun Apu Dios ya nadan tudtudun Jesus.
18 Ot ume mo nan dragon hinan da'ging di baybay.

13

Nan Animal An Nalpuh Nan Baybay

1 Indani ya himmawwang han animal an nalpuh nan baybay an pituy
uluna ya himpuluy (10) ha'gudna. Ya an namin nadan ha'gudna ya waday
koronada. Ya nipnipong hinadan himpulun (10) ha'gudnay nitudo' an
ngadan an hay ipa'innilan dadiyen nitudo' ya nan ngohenan Apu Dios.

* **12:5 12:5** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo.

2 Hay tigona ya umat hinan leopard. Mu hay hukina ya ay hukin di bear.
Ya hay to'ona ya umat hi to'on di layon. Ya indat nan dragon di ongal an
abalinana ta hiyay mun'ap'apu.
3 Hay ohah nadan uluna ya mapto' an himmalom di hugatna ot ahi
mapoyanan. Ta hidiyen na'at i hiyay nasda'awan di atagutagu ta hiyay
inunudda.
4 Ta hiya nan daydayawon nadan tataguh diyen dragon te hiyay nangdat
hi abalinan diyen animal. Ya pi'idayawdah diyen animal te alyonday ma"id
ha nipaddungan di abalinana ta hiya nan ma"id ha mabalin hi mangabak
i hiya.
5 Ya ma"id ha takutnan mangibagah nadan adi ahan maphod. Mu ta'on
te nipalubus an hiyay mun'ap'apuh tun luta hi tuluy tawon ta han godwa.
6 Ta ngohayonah Apu Dios ya dakol di ibaganah adi maphod hi a'at di ad
abunyan ya ta'on on hanadan wadahdi.
7 Ya nipalubus bon ena gubaton nadan tatagun Apu Dios ta abakona
dida. Ya nidattan hi abalinan an mun'ap'apuh atagutaguh abobboble an
nat'onat'on an tinanud ya nat'onat'on di pangatda ya hapitda.
8 Ta hiyay dayawon nadan tataguh tun luta an ma"id ha ngadandah nan
liblun nitud'an di ngadan nadan mi'tagu i Apu Dios hi munnananong an
hidiyey liblun nan ma'alih Kalnero an hiya din pinateda. Ya nitudo' tuwalih
diyen liblu hidin agge ni' nalmu tun luta.
9 Ot da'yun waday ingana ya igongahanyuh tuwe.
10 Te nan ninomnom Apu Dios an ma'at hi hinohhan dita'u ya umannung
an ma'at te hay udum ya mibaludda ya hay udum ya hay matadom di
iyateda. Ot hiya nan dita'un tatagun Apu Dios ya mahapul an ihamad
ta'uy pangulug ta'u ta ta'on hi ma'at danae i dita'u ya mabalin an itpol ta'u.

Nan Animal An Nalpuh Tun Luta

11 Indani ya himmawwang boy ohan animal an nalpuh tun luta an duway
ha'gudna an ay ha'gud di kalnero. Mu hay hapitna ya umat damdamah nan
hapit diyen dragon.
12 Ya nan abalinana ya umat hi abalinan nan namangulu an animal. Ta
pilitonan namin di tatagu ta dayawondah diye an namangulu an animal
an waday poyan di hugat hi uluna.
13 Ya abalinana bon aton di nakaskasda'aw an umat hinan
nangipa'aliyanah apuy an nalpuh ad lagud ta punhintiggan di atagutagu.
14 Ta gapu i dadiyen nakaskasda'aw an atona an gapuh nan abalinan
an indat nan namangulun animal i hiya ya hidiyey nunha'ulnah nadan
tataguh tun luta an agge kimmulug i Apu Dios. Ot ipa'apyana i dida han
ing'ingoh diyen namangulun animal an nahugat ni' ot ahi mapoyanan.
15 Ya nidattan boh abalinan ta mabalin an payahyahonah diyen na'apyan
animal ta mabalin an humapit. Ya nadan akhupanan adi mundayaw i
diyen niyamman dayawonda ya ipapatena.
16 Ya pilitona bon namin di tatagun nawotwot onu kadangyan ya waday
sa'adna onu ma"id ya nadan himbut onu bokon ta mumpamalkada an
bokon'e hay winawwan di ta'leda ya hay uluda.
17 Ya hay mimalka i dida ya nan ngadan diyen animal. Bokon'e ya nan
lumilu an ipa'innilanay ngadan diyen animal. Ta nan ma"id ha malkana
ya adi mabalin hi e munggattang onu e gumattang.
18 Ot mahapul an nanomnoman nan tagu ya ahi mabalin an innilaonay
niyatan diyen lumilu. Te hidiyen lumilu an onom di gahut ta han nanom
ta onom (666) ya lumilun di ohan tagu.

14

Nan Ma'alih Kalnero Ya Nadan Tataguna

1 Hidin intangad'u ya nangitiga' nan ma'alih Kalnero an timma'dog hinan
nabillid hi ad Zion an didan namin hinadan hinggahut ta napat ta opat
di libun (144,000) tataguna an nimalkah uluday ngadana ya nan ngadan
Amana.
2 Ya dingngol'u han munhapit hi ad abunyan an ay kidul ya ay ungak di
dakol an liting di gangohna. Ya umat i ha impagangohda ha dakol an harp.
3 Ya dingngol'un ingkantada han balun kantahdih nan way hangngab
nan nabaktun Ap'apu ya nan wahdin opat an ma'alih matagu ya nadan
baintit opat (24) an ap'apu. Hidiyen kanta ya ma"id ha udum hi nanginnila
an ammuna dadiyen hinggahut ta napat ta opat di libu (144,000) te inyaten
Jesus di bahulda.
4 Ya maphod di pangatda ya ma"id ha inilo'dah babai ya aggeda
nalnalahhin. Ya dida nadan nitnunitnud i diyen Kalnero an nangiyateh
bahulda ta diday namanguluh paddungnay ni'nong i Apu Dios ya i diyen
Kalnero.
5 Ya ma"id ha bahulda te ma"id ha layah hi imbagada.

6 Indani ya tinigo' han oha bon anghel an muntaytayyapan hi ad lagud
ta hiyay e mangipa'in'innilah nan adi maluman an hapit Apu Dios hinadan
tinataguh abobboblen nalpuh nat'onat'on an tinanud an nat'onat'on di
pangatda ya hapitda.
7 Ya inlotnan himmapit an alyonay, Hanat malmuy takutyu an mangat hi-
nadan adi pohdon Apu Dios ya hanat dayawonyu te tuwe mon madatngan
di punhumalyaana. Ot hanat dayawonyu te hiyay nunlumuh ad abunyan
ya tun luta ya nan baybay ya an namin nadan nawada.

8 Ya nitnud bo nan ohan anghel ya alyonay, Ma"id mahdi te nadadag
nan nundongol an boble an ad Babilon. Te hiyay nangitudtuduh nadan
tinataguh abobboble an mangat hi nagaga"iho an umat hi pangilo'an hi
bokon ahawa.
9 Indani ya nitnud nan mi'atlun anghel ya inlotna damdaman himmapit
an alyonay, An namin ayun mundayaw i diyen animal ya nan ing'ingohna
ya ta'on on da'yun namalka'an di uluda onu ta'ledah nan ngadana
10 ya nunhiglay bungot Apu Dios i da'yu ta hiya nan ipiye da'yuh nan adi
madmaddop an apuy an asidu ta munholholtap ayuhdi an tigtiggon da'yuh
nadan anghel Apu Dios ya nan ma'alih Kalnero.
11 Ya ma"id ha pogpog di ahuk an malpu i diyen eyu punholholtapan.
Ot da'yun mundayaw i diyen animal ya nan ing'ingohna ya an namin
ayun namalkaan hinan malkana ya munholholtap ayuh abigabigat ya
ahilohilong hi inggana.

12 Ot da'yun tatagun Apu Dios an mangun'unud hinadan hapitna ya
mangididinol i Jesus ya mahapul an itpolyu nadan punligatanyuh ad uwani
ta wan adiyu holtapon hidiyen bungot Apu Dios.

13 Indani bo ya dingngol'u han hapit an nalpuh ad abunyan an alyonay,
Itudo'muh tuwe an ha"on an Dios ya pa'amlongo' nadan mangitpol hinan
punligatanda ta ingganah atayanda an gapuh pangun'unudanda i Jesu
Kristu.
Ya alyon nan Espiritun Apu Dios di, Immannung an nan atayanda ya
hiyay pun'iblayanda an gapuh nan ina'inatda.

Hay Nagapasan Di An Namin An Wadah Tun Luta

14 Hidin intigo' ya inoy han pulaw an bugut ya wahdi han ay tagu an
inumbun an nungkoronah balitu' ya inodnana han ma'taddom an gapas.
15 Ya wada han anghel an limmah'un hinan Templo ya inlotnan himmapit
hinan inumbun hinan bugut an alyonay, Agam ta munggapas'a mohpe te
ad uwaniy ahigapas hitun luta.
16 Ya inhawagin diyen inumbun hinan bugut di gapasna ya nagapas an
namin nadan wadah tun luta.
17 Indani ya himmawwang bo han anghel an nalpuh nan Templo hi ad
abunyan ya wahdi damdama han inodnana an matadom an gapas.
18 Ya nitnud bon himmawwang han ohan anghel an nalpuh nan way
punggobhan hi mi'nong i Apu Dios te hiyay niyukodan nan apuy. Ya
tinumkuk i diyen nangdon hi gapas an alyonay, Eka ya nunhogbatmu
nadan greyp hidih luta ta alam nadan bungada te nalumda mo.
19 Ta immeh diyen anghel ot punhogbatna nadan greyp ot pun'alanay
bungada on bingkahnah nan pungkopalan an ni'aligan nan bungot Apu
Dios.
20 Ta kinopaldah nan bata''an di boble ya dalay mamudduh danumna ta
limbongnay umeh tuluy gahut ta han baintiy (320) kilumitluy dinukkena
ya hinta'dog di dinallomna.

15

Nadan Tatagun Nangabak I Diyen Animal

1 Indani ya wada bo han nipatigoh ad abunyan an panginnilaan hi ahi
ma'at an nakaskasda'aw. Hay tinigo' ya han pitun anghel an dida nadan
mangipiyalih nadan ma'udin pitun nat'onat'on an punligatan di tataguh
tun luta. Ta danaey ma'udin pangipatigan Apu Dios hinan nunhigla an
bungotna.
2 Ya tinigo' bo han dammudammunan ay baybay an mundiggang di
tigona ya mundalang. Ya tinigo' nadan tatagun nangabak hinan animal
an dida nadan agge nundayaw hinan niyamman ing'ingoh diyen animal
ya aggeda numpamalkah nan lumilun di ngadana. Ya napnapongdah harp
an indat Apu Dios i dida an timma'dogdah pingngit diyen ay baybay.
3 Ya ikankantada din kantan Moses an baal Apu Dios ya nan kantan nan
ma'alih Kalnero an alyonday,
He''a Apu Dios an ongal di abalinana ya nunhiglan nakaskasda'aw nadan
at'atom te nipto' an namin di pangatmu ya he''ay nahamad an Ap'apu
hi ingga'inggana.
4 Ot undan nganne ihyay adi tumakut ya adi mundayaw i he''a an Ap'apu
an he''a ya ammuna han ma''id ha adi maphod hi a'atna?
Ta umaliday atagutaguh tun luta ta dayawon da'a an gapuh nadan maphod
an pangatmu.

Nadan Anghel An Mangdat Hi Pitun Punligatan

5 Hidin nagibbuh diye ya anakkaya an nibughul nan kuwartun Apu Dios
hidih nan Temploh ad abunyan.
6 Ya himmawwangdahdi nadan pitun anghel an dadiye nadan
mangipiyalih pitun nat'onat'on an punligatan di tataguh tun luta an nun-
lubungdah pulaw an humili ya wadaday nun'abalitu'an an nun'ibalangag
hi palagpagda.
7 Ya nan ohah nadan opat an matagu di nangipiyappong i didah nan
balitu' an duyun nun'apnuh nan bungot nan wadawada an Dios.

8 Ya napnu nan Templo hi ahuk an hidiyey pangimatunan hinan
anabaktun Apu Dios ya nan ongal an abalinana. Ya ma''id ha mabalin
hi e hunggop hidi ta ingganah on magibbuh nan pitun nat'onat'on an
punligatan an ipiyalin dadiyen pitun anghel.

16

1 Indani ya dingngol'u bo han ma''adngol an hapit an nalpuh nan Templo
an alyonah nadan pitun anghel di, Eyu pun'ikuyag hidih luta nan bungot
Apu Dios an nun'ittuh nadan malukungyu.
2 Ta imme nan namangulun anghel ot ikuyagnah tun luta nan nittuh
nan malukung an inodnana. Ta an namin nadan tatagun namalkaan
hinan malkan diyen animal ya nundayaw hinan niphod an ing'ingohna
ya pamaag ya nun'apopoghaanda i han nunhiglay dogohna ya alulugnin
di tigona.
3 Ya imme nan mi'adwan anghel ot ikuyagnah nan baybay nan nittuh
nan malukung an inodnana ta numbalin nan liting hi ay dolong di nate ta
nun'a'aten namin nan wadahdi.
4 Ya imme damdama nan mi'atlun anghel ot ikuyagna nan nittuh
nan inodnanan malukung hinadan potto' di wa''el ya hinadan udum an
alpuwan di liting an umat hinadan obob. Ya pamaag bo ya numbalin hi
dalan namin nadan liting i dadiye.
5 Ya dingngol'un munhapit nan anghel an mumpapto' hinadan liting an
alyonay, He''a Apu Dios ya nahamad di a'atmu ya nanongnan wadawada'a
ya nipto' di inatmun nundusah nadan tatagu.
6 Impa'inummu i dida nadan dala ta imballohmuy eda namatapatayan
hinadan tatagum ya hinadan propetam.
7 Indani ya dingngol'u bo han hapit an nalpuh nan punggobhan hi
mi'nong i Apu Dios an alyonay, He''a nan Dios an ongal di abalinana ya
nipto' di inatmu an nundusah tatagu.
8 Ya nan mi'apat an anghel ya ingkuyagna nan nittuh nan malukung an
inodnana hinan algo ta nunhiglan umatung nan potang.
9 Ta hidin mun'a'atungan nadan tatagu ya pun'idutandah Apu Dios an
nangiyabulut i dadiyen punligatanda an ma''id ha alyon hi muntutuyudah
nadan ina'inatda an pumbahulan i Apu Dios ta wan hiyay dayawonda.
10 Ya ingkuyag nan mi'aliman anghel nan nittuh nan inodnanan
malukung hi potto' nan pumpapto'an diyen animal. Ya himmilong hidiyen
boble. Ya pun'itib nadan tataguy bobada te nunhiglay hakit nadan
poghada.
11 Ya namaman pun'idutandah Apu Dios an wah ad abunyan an gapu i
dadiyen holholtaponda. Mu ma''id damdama ha alyon hi muntutuyudah
nadan adi maphod an ina'inatda.
12 Ya ingkuyag damdaman nan mi'anom an anghel nan nittuh nan
malukungna hinan damunan wa''el an nungngadan hi Euprates ya
na'ibagan natdu' ta mabalin an pangi'wan nadan patul an malpuh
nangappit hi tuluwan di algo an e mi'gubat.
13 Ya tinigo' bo han tulu an adi maphod an espiritu an ay bakbak di
tigoda. Ya hanan oha ya nalpuh to'on nan ay dragon ya nan oha ya nalpuh
to'on nan animal ya nan oha ya nalpuh to'on nan munlayah an propeta.
14 Ya dadiyen tulun espiritu ya dadiye nadan dimunyu an abalinandan
mangat hi nakaskasda'aw. Ta eda ihaphapitan nadan patul hi abobboble
ta munhahayyupdan namin ta gubatondah Apu Dios. Ya i diyen eda

pangubatan i Apu Dios ya hidiye tuwali nan gintudna an pangipatiganah
nan ongal an abalinana.
15 Mu alyon Jesu Kristu di, Nomnomnomonyu an hitun pumbangngada'
ya umat hi umaliyan di mangako. Ot hanadan tatagun paddungnay adi
malmallo' ta nanongnan nundadaandah umaliya' ya mipa'amlongda.
16 Ya hanada'en tulun adi maphod an espiritu ya inamungda nadan
apatupatul hitun luta hinan alyonday hi ad Armageddon hinan hapit di
Hebrew.
17 Ya ingkuyag damdaman nan mi'apitun anghel nan nittuh nan
malukungna. Ya wada han ma''adngol an hapit nan Ap'apu hinan Templo
an alyonay, Nagibbuh mo.
18 Ya mungkikilat ya mungkikidul. Ya immalyog i han ma''id ha
nipadpaddunganan alyog hinadan nalana''uh an alyog.
19 Ta nuntulu nan nundongol an boble an ad Babilon ot madadag. Te
agge liningling Apu Dios nadan nunhiglan adi maphod an ina'inat nadan
i Babilon ta hiya nan diday pangipatiganah nan nunhiglan bungotna. Mu
atbohdi an nun'adadag an namin di bobleh tun luta.
20 Ta an namin nadan luta an nun'ali''ub hi baybay ya ma'umahda. Ya
ta'on on nadan billid ya nama''idda.
21 Ya wadada boy o''ongal an dalallun umeh napat ta limay (45)
kiluy damot di hinohha an mun'a'agah ta mun'iknah nadan tatagu. Ta
namamay bungotda ta pun'idutandah Apu Dios an gapu i diyen atatakut
an punligatanda.

17

Hay Ni'aligan Nan Babain Mumpabpabbayad hi Adolna

1 Ya immalih awada' di oha i dadiyen pitun anghel ot alyonan ha''on
di, Ma'a ta ipatigo' i he''a nan a'at di pundusan Apu Dios hinan boble
an nipaddung hinan babain mumpabpabbayad hi adolnah linala'i an
um'umbun hinan nihaggon hi dakol an wangwang.
2 Te paddungnay inilo'nay apatupatul hi abobboble. Ya binutongna
nadan tataguh tun luta hinadan adi maphod an pangatna ta niddumdan
hiyan mangat hinadan adi maphod.
3 Indani ya nali'na' nan abalinan nan Espiritun Apu Dios ta inyeya' i diyen
anghel hinan agge naboblayan. Ta hidiy naniga' hinan babain nitakke i
han mumbolah an animal an pituy uluna ya himpuluy (10) ha'gudna. Ya
natud'an an namin di adolnah hapit an pungngohenan Apu Dios.
4 Ya hay inlubung diyen babai ya bayulet ya mumbolah an hidiye nan
lubung di kadangyan. Ya inhu'lubnah adolnay balitu' ya nadan udum an
nun'abalol an batu ya perlas. Ya inodnana han balitu' an basu an napnuh
nagaga''ihoy a'atna ya gaga''ihon pamalbalinah tataguh tun luta ta ilo'na
dida.
5 Ya nitudo' hi uluna han naligat an ma'awatan di ibalinana. Te hay
nitudo' ya alyonay, Ha''on nan nundongol an boble an ad Babilon an
paddungnay hi inan di binabain mumpabpabbayad hi adolda ya an namin
an mangmangngat hinadan adi maphod hitun luta.
6 Ya tinigo' an nabutong hidiyen babai hinan dalan nadan tatagun Apu
Dios an impapatena an gapuh kimmuluganda i Jesu Kristu. Ta masda'awa'
hi naniga' i diyen babai.

7 Mu alyon nan anghel i ha''on di, Tanganun'a masda'aw? Agat ipa'innila'
i he''ay ni'aligan naen babai ya ta'on on nan nitakkayana an pituy uluna
ya himpuluy (10) ha'gudna.
8 Hinaen tinigom an nitakkayana ya wadah din nadne mu ma"id hi
ad uwani. Mu lo'tat bo ya bumudduh an malpuh nan adallodallom an
bitu ya ahi mohpe miyeh nan ena punholholtapan hi inggana. Mu hitun
humawwangana ya ahi masda'aw nadan tataguh panigandan hiya te hay
innilada ya nate mo. Mu dadiyen masda'aw ya dida nadan agge nitudo'
di ngadandah nan liblun nitud'an di ngadan nadan mi'tagu i Apu Dios hi
inggana an nituttudo' tuwalih din ma''id ni' ha ohah limmun Apu Dios.
9 Ta gahin on nan na'annomnoman an tagu ya ahina ma'awatan di
ni'aligan dadiyen pitun ulu. Te nan pitun uluna ya dadiye nadan pitun
nabillid an inumbunan diyen babai.
10 Ya hay oha boh ni'aligan diyen pitun ulu ya nadan pitun patul. Mu
nan lima ya nateda mo an ammuna nan mi'anom an hiya nan ap'apuh ad
uwani. Ya nan mi'apitu'e ya hiya nan ahi mumpatul i han na'omtang.
11 Ya nan animal an nate ni' ya hiyay oha i dadiyen pitun patul
an ahi humawwang ta mumbalin hi mi'awalun patul. Ta nagibbuh'ey
pumpatulana ya miyeh nan ena punholholtapan.
12 Ya alyon bon nan anghel di, Hay ni'aligan nan himpulun (10) ha'gudna
ya nan himpulun (10) patul an agge ni' nadatngan di pumpatulanda. Mu
udum hi algo ya didan namin hinan nitakkayan nan babai di mun'ap'apu
i han na'omtang.
13 Ya dadiyen himpulun (10) patul ya mun'u'unnud di punnomnomda te
an naminda ya boddangandah diyen nitakkayan nan babai.
14 Ta an naminda ya gubatondah diyen ma'alih Kalnero. Mu abakon
diyen Kalnero didan namin te hiya tuwaliy Ap'apun di an namin an
a'ap'apu ya hiyay Patul di apatupatul. Ya middumdan mangabak nadan
pinto' Apu Dios hi tataguna an nanginaynayun an nundinol i hiya.
15 Ya inalin bon nan anghel di, Nan dakol an wangwang an inumbunan
diyen babain mumpabayad hi adolnah linala'i ya dadiye nadan dakko-
dakkol an tinataguh abobboble an nat'onat'on di hapitda.
16 Mu lo'tat ya an namin dadiyen himpulun (10) ha'gud ya nan ud ha'gud
i dida ya ahiwawandah diyen babai ta hiya nan pun'aladay usalna ta
mabolladan ya nun'a'anday lamohna ya ahida gobhon nadan mabati.
17 Hi Apu Dios di mangipanomnom i diyen atonda ta ma'at nan
ninomnomna tuwalin ma'at an hay eda pangiyukodan hi an namin an
abalinandah nan nitakkayan diyen babai ta hiyay mun'ap'apu ta inggana
hi mipa'annung nan imbagan Apu Dios.
18 Ya hana'en babain tinigom ya hiyay nipa"elan nimpen nan nundongol
an boble an awadan nan mun'ap'apuh nadan patul hi abobbobleh tun luta.

18

Hay Nadadagan Nan Bobleh Ad Babilon

1 Indani ya tinigo' bo han ohan anghel an nalpuh ad abunyan an matigon
nabaktuy niyatana te nunhiglay binangna ta hinitalanan namin tun luta.
2 Ya inlotnan himmapit an alyonay, Ma"id mahdi te nadadag nan
nundongol an bobleh ad Babilon ta numbalin moh nunhituwan di
didimunyu ya nadan adi maphod an espiritu ya nadan hamutin mangan
hi nate.

17:14 17:14 Psalm 136:3

3 Manu'eh nadadag hidiyen boble ya nadan nunhituhdiy nangitudtuduh
nadan adi maphod an pangat hi atagutagu ta umatdan dida. Ya na'na'yat di
apatupatul hinadan adi maphod an ina'inat nadan tinatagu i diyen boble.
Ya atbohdih nadan mumpunggattang an kimmadangyanda an gapuh eda
nungganattangan i diyen boble hi nat'onat'on an gina'u ya nadan gaga"ihon
pun'amlongan nadan tataguhdi.
4 Ya indani ya dingngol'u han hapit an nalpuh ad abunyan an alyonay,
Da'yun tatagu' i naen boble ya umaan ayuhna ta adi ayu mi'mi'yat hinadan
ato'atondan pumbahulan i ha"on an Dios ta adi ayu middum an madusa.
5 Te nan pumbahbahulanda ya ay limmatug ta ay mitu'dul hi ad lagud
ta hiya nan nundadaana' an mundusa i dida.
6 Ya dubliyo' di pundusa' i dida an gapuh nadan ina'inatdah ibbadan
tagu.
7 Ta nunhiglay holholtaponda te nunhiglan munlattuwagda an gapu ta
kakadangyanda. Te hay punnomnomda ya alyonday, Da'miy ap'apu an
adi ami umat hinan nabalun babai an umukayungan ot innilami an adimi
patnaon an umukayungan.
8 Ta hiya nan udum hi algo ya mundidihhan di dumatong hi punli-
gatanda an umat hi bitil ya dogoh ya ate ya apuy an munggohob i dida
te ha"on an Dios ya dusao' dida hinan ongal an abalina'.
9 Ta hanadan ap'apu hi abobboble an na'na'yat hinadan adi maphod an
ato'aton nadan tatagu i diyen boble ya umukayunganda ya kumogakogada
hi panigandah nan ahuk diyen boblen mun'apu'ulan.
10 Mu adida e mihaggon te tumakutdah eda ilagatan. Ta alyonday,
Nunhigla mahan hidiyen na'at hi ad Babilon. Ayayyukah diyen kadangyan
ya nundongol an boble an nadadag i han ohay olas.
11 Ya ta'on on hanadan mumpungkumilhuh abobboble ya kumgada ya
umukayunganda te ma''id moh diyen boblen eda pangigattangan hinadan
igattangda
12 an umat hinadan balitu' ya silber ya perlas ya nadan udum an
nun'abalol an batu ya nadan linen ya nadan udum an luput ya nadan
mun'aphod an kayiw an ma'alih sitron ya nadan ma'alah nan ba'git di
elepante* ya nadan udum an umat hi gombang ya gumo' ya nadan marbol
13 ya nadan middum hi tinapay an sinamon ya nadan middum hi ihda ya
nan insenso ya nadan nun'anginan lana an mira ya frankinsens ya bayah
ya mantekan di olibo ya napinun alina ya wit ya nadan baka ya kalnero
ya kabayu ya kalesa ya nadan tinatagun eda ihbut.
14 Ta hay ibagan mon dadiyen mumpungkumilhu i diyen boble ya
alyonday, Nama"id mahan mon namin nadan mun'a'omnawan an wada i
diyen boble an kinadangyanda ya nadan udum an mun'a'aphod an wahdi
i diyen boble.
15 Ta dadiyen kimmadangyan an mumpungkumilhu i diyen boble
ya mun'ibata''anda te tumakutdah eda ilagatan. Ta kumogakogada ya
umukayunganda an alyonday,
16 Nunhigla mahan hidiyen na'at. Ayayyukah diyen nundongol an boble
an awadan di dakol an linen ya nadan udum an luput an bayulet di kololna
ya balitu' ya perlas ya nadan udum an nun'abalol an batu.
17 Mu pamaag nee ya nadadag an namin dadiyen kinadangyana i han
ohay olas.

---

* **18:12 18:12** Nan ba'git di elepante ya dakol di mabalin hi iphodda an mapmaphod di tigona.

Ta hanada'en mumpuntamuh nan papol an umannehdi ya nadan
ilugalugandan tatagu ya nadan udum an hinan baybay di pangalandah
itanudda ya bimmata''anda ta mangmangmangondah diyen na'at.
18 Ta hidin mangmangmangonday ahuk diyen mun'apu'ulan an boble
ya pun'itkukdan alyonday, Ma''id ha udum hi boble i ha umat i diyey
nundongolana.
19 Ya pun'ihabuwagdah uluday hupu' ta pangipatigoda an umukayun-
ganda an alyonday, Nunhigla mahan hidiyen na'at i diyen boble an ohay
olas ya nadadag di kinadangyana. Yaden hiya peman di nangipakadan-
gyan i dita'un waday papolna an umannen e mungkumilhuhdi.
20 Mu da'yun wah ad abunyan ya ta'on on da'yun tatagun Apu Dios ya
da'yun propeta ya apostoles ya mun'am'amlong ayu hi nangiballohan Apu
Dios hinadan adi maphod an ina'inatdan da'yu.
21 Indani ya wada han ma'abbikah an anghel an intaggena han
ongnga'ongngal an batu ot ibkahnah nan baybay ot alyonay, Athituy ma'at
hinan nundongol an boble an ad Babilon ta madadag ta ma''id mo ha uggan
matigo i diyen boble.
22 Ta ma''id mo ha uggan madngol hi mipagangoh an harp ya ungngiyung
ya trampeta. Ya mama''id mo nadan tatagun manganapyah igattangda ya
ma''id mo nadan ahigagangoh an punggilingan hidi.
23 Ya ma''id mo nadan ahibibinang an hilaw hinan mahdom ya ta'on on
hanadan pun'am'amlongan di tatagun umat hi kasal. Ta hidiyey dusan
diyen boble an gapuh nan punlattuwaganda te nadan munggattang hidi
ya manu te kakaddangyanda mu hina'uha'ulday atagutaguh abobboble.
24 Ya nadan bimmoblehdiy namatepateh nadan tatagun Apu Dios ya
nadan propeta. Ya ta'on on hanadan udum an tatagu an namaaggon
pinateda.

19

Hay Pangipabaktuwandan Apu Dios

1 Hidin nagibbuh hidiye ya dingngol'uy dakol an ahihahapit hi ad
abunyan an alyonday, Haleluya! Madayaw hi Apu Dios te hiya ya
na'abbaktu ya ongal di abalinana ya hiyay alpuwan di pi'taguwan hi
munnananong
2 te nipto' di nangatna an dinusana dadiyen tatagu an nangitudtuduh adi
maphod ta nangiyunnudan di atagutaguh tun luta. Ya imballohna nadan
ina'inatdah nadan baalna an pinatepateda dida.
3 Ya alyonda bo di, Haleluya! Madayaw hi Apu Dios. Te hinaen boble ya
napu'ulan ta minaynayun an umahu'ahuk hi inggana.
4 Ya hanada'en baintit opat (24) an a'ap'apu ya nadan opat an ma'alih
matagu ya nundu''unda ta dayawondah Apu Dios an inumbun hinan trono
an alyonday, Immannung peman. Madayaw hi Apu Dios.
5 Ya dingngol'u han munhapit hinan way trono an alyonay, An namin
ayun baal Apu Dios ya da'yun namin an hiyay takutanyuh un'unudonyu
an ta'on on nganney niyatanyu ya maphod on hi Apu Dios di dayawonyu.
6 Ya wada boy dingngol'un hapit di dakkodakkol an tatagu an umat hinan
mun'ungak an liting ya umat boh nan kikinduulna an kidul an alyonday,
Haleluya! Madayaw hi Apu Dios. Te hiya an ongal di abalinana an Dios an
ma''id ha nipaddungan di abalinana di mun'ap'apuh an naminamin.

7 Ot hanat mun'am'amlong ta'un namin ya hiyay dayawon ta'u te ad
uwani ya nadatngan nan pungkasalan nan ma'alih Kalnero. Te nan
ikasalna ya nundadaan
8 an nunlubung hinan linen an humiliy alubungna an nidat i hiya. Hay
ibalinan naen lubungna ya nadan niyunnudan hinan pinhod Apu Dios an
ina'inat nadan tataguna.
9 Ya alyon bon nan anghel i ha"on di, Itudo'muh tuwen hapit Apu Dios
an alyonay, Mipa'amlong nadan tatagun na'ayagan an e mi"an hinan
pungkasalan nan ma'alih Kalnero.
10 Ya ona inalih diye ot inayun'un munlu'bub hi hinangngabna ta
dayawo' mu alyonay, Anakkaya! Adiya' dayawon i he"a. Hi Apu Dios di
dayawom. Te ha"on ya ona' ba'baalon i hiya ya abuh an umata' i da'yuh
nadan ibbam an mangun'unud hinan impa'innilan Jesus i dida an hidiyey
nangipahlu i da'yu an e nuntudtudu.
11 Indani ya tinigo' an nibughul hi ad abunyan ya anakkaya han pulaw
an kabayu. Ya waday nitakke i hiya an hay ngadana ya hi Madinolan ya
hay mi'adwah ngadana ya hi Immannung. Te nipto' di pangipanuhnah
tatagu ya hiyay e mangubat hinadan adi maphod.
12 Hay matana ya umat hinan mundalang an apuy ya dakol di koronah
uluna. Ya nitudo' di ngadanah nan koronana mu ma"id ha nanginnilah
ibalinan dadiyen nitudo' an hiya ya abuh di nanginnila.
13 Ya hay ohah ngadana ya hi Hapit Apu Dios. Ya nalmoh hi dala nan
inlubungna.
14 Ya dakolday tindaluh ad abunyan an nitnud i hiya an numpunlubung-
dah malinis ya pulaw an linen. Ya ta'on on nadan kabayun nitakkayanda
ya pulawdan namin.
15 Ya hidiyen nitakken mangipangpangulun dida ya wada han
ma'taddom an hinalung an nalpuh to'ona ta hidiyey pangabakna hinadan
tataguh abobboble. Ta hiya ya abuh di mun'ap'apu an ma"id ha mabalin
hi mangaan i hiya i diyen sa'adna. Ya hay atonan mundusah tatagu ya
ayna kopalon dida an gapuh bungot nan na'abbaktun Dios.
16 Ya nitudo' hinan lubungna ya hinan ulpuna di, Patul di apatupatul ya
Ap'apun di an namin an ap'apu.

Hay Na'abakan Nan Animal

17 Indani ya tinigo' han anghel an e timma'dog hinan algo. Ya inlotnan
himmapit hinadan ahitatayyapan an hamuti an alyonay, Umali ayun
naminamin te tayyahtuy indat Apu Dios hi anonyu.
18 Ta pun'a'anyu nadan nun'a'aten patul hinan luta ya nadan opisyal
di titindalu ya nadan udum an nun'abaktun tatagu ya ta'on on
nadan nun'a'aten kabayu ya nadan nun'itakken dida ya an namin
nadan nun'a'aten tatagun himbut onu bokon ya waday abalinanda onu
nun'awotwot.
19 Ya tinigo' boh diyen animal ya nadan patul hitun luta ya nadan
tindaluda an na'amungdan namin ta eda gubaton nan nuntakkeh kabayu
ya nadan nitnud i hiyan titindaluna.
20 Mu indani ya na'abak hidiyen animal ta tiniliwda didan duwah
nan munlayah an propeta ot itopalda didah nan dammudammunan
dumaladalang an asidu. Hidiyen munlayah an propeta ya hiya nan
nanganangat hi nakaskasda'aw an gapuh abalinan diyen animal. Ta

19:13 19:13 John 1:1

hidiyey naha'ulan nadan numpamalkah nan malkan diyen animal ya nundayaw hinan niyamma an padpaddungna.
21 Ya nadan tindalun nun'ibbana ya numpaten nan nungkabayu an hay namatenan dida ya nan hinalung an malpuh to'ona. Ot ma'amung nadan dakol an hamuti ot pun'a'anday lamoh dadiyen nun'a'ate.

20

Hay Na'at I Diyen Hinlibuy Tawon

1 Indani ya tinigo' bo han ohan anghel an nalpuh ad abunyan an inodnana han ay bangkiling ya nan aladdun nan adallodallom an bitu.
2 Ya dimpapna nan dragon an hidiye din ulog hidin nadne an hiya nan diyablu onu hi Satanas ot bangkilingana ta nibalud hi hinlibuy (1,000) tawon
3 an bingkahnah nan adallodallom an bitu ot kalubona ot aladduwona ta ma"id mo ha atonan e munha'ul hinadan tataguh tun luta. Ta naluh'e nan hinlibuy (1,000) tawon ya ahi mohpe milubus mu adi madney ilubusana.
4 Ya wadada boy tinigo' an trono ya nadan inumbun hidi ya diday nangiyukodan Apu Dios an mun'ap'apuh nadan tatagu an dadiye nadan napatepate an gapuh nangita'dogandan Jesu Kristu ya nan hapit Apu Dios. Dida nan agge nundayaw i diyen animal ya nan niyamman ing'ingohna ta hiya nan agge nimalkah uluda onu hay ta'leda nan malkana. Ya an naminda ya namahuwanda ta mi'taguda i Kristu ta diday pun'ibbanan mun'ap'apuh tun lutah hinlibuy (1,000) tawon
5 an dida nan mamangulun mamahuwan. Mu nadan udum an numpun'ate ya adida ni' mamahuwan ta ingganah magibbuh hidiyen hinlibuy (1,000) tawon.
6 Ta dadiyen mamangulun mamahuwan ya mun'am'amlongda te adida mo mihi"an i Apu Dios ta adida hiktaman nan mi'adwan ate an hidiye nan e ihiwwayan i Apu Dios. Te dida moy mumbalin hi padin munhilbin Apu Dios ya hi Jesu Kristu. Ya atbohdin diday ibban Jesu Kristu an mun'ap'apu hi hinlibuy (1,000) tawon.
7 Ta nagibbuh'e nan hinlibuy (1,000) tawon ya milubus mohpeh Satanas
8 ta ena bo ha'ulon nadan tataguh abobbobleh tun luta an dadiye nadan ma'alih Gog ya Magog. Ta amungona dida ta eda mi'gubat. Ta dakkodakkolda an umatdah dinakol di panag hinan pingngit di baybay.
9 Ta nakakda ot eda li"ubon nan boble an pohpohdon Apu Dios an awadan nadan tataguna. Mu hidin lini"ubda ya mun'a'agah di apuy an nalpuh ad abunyan ta nun'a'aghobda.
10 Mu hi Satanas an nunha'ul i dida ya ibkadah nan dammudammunan mundaldallang an asidu ta e middum hinan animal ya nan munlayah an propeta ta hidiy punholholtapandah inggana.

Hay E Ahumalyaan Nadan Tatagu

11 Indani ya tinigo' bo han ongal an mapmaphod an pulaw an trono ya nan inumbun hidi. Ya nama"id tun luta ya ad lagud.
12 Ya tinigo' nadan nun'a'ate an waday abalinanda ya ta'on on nadan nun'awotwot an wahdidah hinangngab nan Ap'apu. Ya tinigo' an wadaday liblu an inukabda an hanan oha ya hidiyey nitud'an di ngadan nadan mi'tagu i Apu Dios hi inggana. Ya hanada'en udum ya hidiy nitud'an di ngadan nadan agge kimmulug i Apu Dios ya nadan ina'inatda. Ta miyunnudan hinadan nitudo' i dadiyen liblu di punhumalyana ya pundusanah tatagu.

13 Ta an namin nadan adi mi'tagu i Apu Dios an ta'on on idanay awadan
di linnawada ya madusada an miyunnudan nimpeh nadan ina'inatdah tun
luta.
14 Ta mapogpog moy ate ya ta'on on nan umayan ni' di nun'a'ate te
bokahonda didah nan dammudammunan dumaladalang an apuy an asidu
an hidiye nan ma'alih pidwan di atayan.
15 Ta athidiy ma'at hinadan tatagun ma"id ha nitudo' hi ngadandah nan
liblu an nitud'an di ngadan nadan mi'tagu i Apu Dios hi inggana.

21

Nan Balun Boble

1 Indani ya tinigo' han balun luta ya han balun ad lagud. Te nama''idda
mo din namangulun luta ya ad lagud ya ma"id mo ha baybay.
2 Ya tinigo' bo han ma''ap'aphod an boble an niyappit i Apu Dios an
hidiye nan ma'alih balun ad Jerusalem an bimmaba an nalpuh ad abunyan.
Ya matigon inip'iphod Apu Dios hidiyen boble ta umat hinan babain
mungkasal an nipniphod an nalubungan.
3 Ya dingngol'u han ma''adngol an hapit an nalpuh nan trono an
alyonay, Nomnomnomonyu an mi'hitu moh Apu Dios hinadan tataguna
ta nanongnan wadawada i dida. Ya hiya ya abuh di dayawonda.
4 Ya ma''id mo ha lumuwa ya mate ya umukayungan hidi. Ya ma''id mo
ha mundogoh hidi te pinogpog mon Apu Dios an namin di punligatan di
tatagu.
5 Ya himmapit bo nan inumbun hinan trono ya alyonay, Nomnom-
nomonyu an impabalu' di an naminamin. Ya alyonan ha''on di, Itudo'mu
danaen inali' te ma"id ha bahhonan ma'at danae.
6 Ya alyona bon ha''on di, An namin danae ya ma'at. Te ha''on di ukod
hi an namin an nihipun hidin hopapna ta inggana te ha"on di ma'alih Alfa
ya Omega. Ta nadan na'uwoh ya mabalin an uminumdah nan ma"id ha
bayadnan liting an mangdat hi itaguwan hi inggana.
7 Ot inayuna bon alyon di, Nadan manginaynayun hi pangulugda an
ta'on on nganney ma'at i dida ya ha''on di mangipapto' i dida te diday
imbilang'uh imbabale'.
8 Mu nadan tatagun bokon ha''on di unudonda an gapuh takutda
ya nadan ma"id ha pangulugda ya nadan nagaga"ihoy ato'atonda an
umat hinadan pumate ya nadan mangilo' hi bokonda ahawa ya nadan
mumbuyun ya nadan mundayaw hinadan udum an dios ya nadan
munlayah ya hay umayanda ya nan dammudammunan dumaladalang an
asidu an hidiye nan pidwan di atayan.
9 Indani ya immalih awada' nan ohah nadan pitun anghel an hiya din
nangdon hi malukung an napnuh ligat ot alyonan ha"on di, Ma'at tigom
nan babain ikasal nan ma'alih Kalnero.
10 Ya gapuh nan ongal an abalinan nan Espiritun Apu Dios ya inyeya'
hinan uhhun han na'taggen billid. Ot ipatigonan ha''on hi ad Jerusalem
an hidiye nan boblen niyappit i Apu Dios an mun'ul'ullen mungkohop an
nalpuh ad abunyan.
11 Ya nunhiglan humili an gapuh anabaktun Apu Dios an umat hinan
jasper ya ay kristal an mundiggang.
12 Ya na'aladan hi na'taggen binattun alad di nunlini"odan diyen boble.
Ya himpulut duway (12) geytna. Ya an namin dadiyen geyt ya wahdiy

21:1 21:1 Isaiah 65:17; 66:22; 2 Peter 3:13

anghel an mungguwalya. Ya nipong bon nitudo' i dadiyen geyt di ngadan
nadan himpulut duwan (12) holag Israel.
13 Dadiyen geyt ya tuluy wah nangappit hi tuluwan di algo ya tulu boh
nangappit hi alimuhan di algo ya tuluy wah nangappit hi muyyadna ya
tulu boy wah nangappit hi huddo'na.
14 Nan binattun aladna ya nipabun hi himpulut duwan (12) batu an
nipnipong bon nitudo' hidiy ngadan nadan himpulut duwan (12) apostoles
nan ma'alih Kalnero.
15 Ya nan anghel an ni'hapit i ha''on ya inodnana han balitu' an hu''ud an
punlukud ta punlukudna i diyen boble ya nan binattun aladna ya nadan
geytna.
16 Ya hidiyen boble ya numpapaddung di dinukkena ya binillogna ya
ta'on on hay tinagena. Te lingkud nan anghel ya numpapaddung an
hindudway libu ta han opat di gahut (2,400) di kilumitluy dinukkena ya
binillogna ya tinagena.
17 Ya hay tinagen diyen alad ya duway gahut ta himpulut onom (216) di
umpi. Ya hay nunlukud diyen anghel ya umat damdamah nan punlukud
ta'un tatagu.
18 Hay niyamma i diyen alad ya nan jasper. Ya nadan bale i diyen boble
ya balitu' di nun'iphod ta nunhiglan humili.
19 Ya hay nipabunan nadan binattun aladna ya nadan nun'abalol an batu.
Ya hay ngadan nan namangulun nipabunana ya nan jasper ya nan mi'adwa
ya nan sapira ya nan mi'atlu ya nan kalsedoni ya nan mi'apat ya nan
emerald
20 ya nan mi'alima ya nan oniks ya nan mi'anom ya nan karnelian
ya nan mi'apitu ya nan krisolayt ya nan mi'awalu ya nan beril ya nan
mi'ahiyam ya nan topas ya nan mi'ahimpulu (10) ya nan krisopreys ya
nan mi'ahimpulut oha (11) ya nan jasint ya nan mi'ahimpulut duwa (12)
ya nan ametis.
21 Ya nada'en himpulut duwan (12) geyt ya way oha i dadiyen geyt on
ohan perlas di niyamma. Ya na'en kalatan diyen boble ya balitu' di niphod
ta nunhiglan humili.
22 Ya ma''id ha tinigo' hi Templo i diyen boble te hidiyen bobley awadan
nan ongal di abalinanan Dios ya nan ma'alih Kalnero.
23 Ya adi mo mahapul nan algo ya bulan hidi te nan binang Apu Dios ya
hidiyen Kalnero di mamatal i diyen boble.
24 Ya mapatalan di tataguh abobbobleh tun luta ya hanada'en patul hi
abobboble ya iyedahdi nadan kinadangyanda.
25 Ya nanongnan mibubughul nadan geyt diyen boble te nanongna mon
mapatal an ma"id ha alyon hi mahdom hidi.
26 Ya dakol di tinatagun malpuh abobboble an iyedahdi damdama nadan
kinadangyanda ya nadan udum an mun'aphod an usalda.
27 Mu ma''id ha umehdih nadan adi maphod di pangatda an umat
hinadan mumpunlayah ya nadan umipabain di ato'atonda. Te hay ume
i diyen boble ya ammuna nadan nitudo' di ngadandah nan liblun nan
ma'alih Kalnero an nitud'an di ngadan nadan mi'tagun Apu Dios hi
inggana.

22

1 Ya tinuddun bon diyen anghel i ha''on han wangwang an awadan nan
ma'alih liting an mangdat hi itaguwan. Hidiyen wangwang an ma'paggana

ta mungkilat an ay kristal ya nalpuh nan tronon Apu Dios ya nan ma'alih Kalnero.
2 Ya nundalan hi gawwan nan kalata. Ya hidih nan numbinahhel an da'ging diyen wangwang ya wadaday kayiw an ma'alih kayiw an mangdat hi itaguwan. Ya dadiyen kayiw ya mumpipulut duway (12) bumungaandah nan hintawon te abulabulan on bimmungada. Ya hanada'en tubuda ya hidiyey mangipaphod hinadan tataguh abobboble.
3 Ya ma''id ha ohah punligatan nadan tatagu i diyen boble te hidiy pun'ap'apuwan Apu Dios ya hidiyen Kalnero ta hiyay dayawon di an namin an baalna.
4 Te tigonda mohpey angahna ya mitudo' di ngadanah uluda.
5 Ya hi Apu Dios di mamatal nimpe i diyen boble ta hiya nan ma''id ha hilong ta adi mo mahapul di hilaw ya algo. Ya an namin nadan tataguna ya mi'papto'dan hiyah inggana.

Hay Pumbangngadan Jesus

6 Indani ya alyon nan anghel i ha''on di, An namin datuwen imbaga' ya umannung an adi mibahho. Te hi Apu Dios an nannag hinan Espirituna i handidan propetana ya hiya damdamay nannag i ha''on an anghelna. Ta wan ipa'innila' i da'yun baalna nan agagga ya ma'at.
7 Ya himmapit hi Jesus an alyonay, Hanat donglonyu tun ibaga' te agagga mo ya mumbangngada'. Ot mipa'amlong nan tagu an manginaynayun an mangun'unud hinadan nibaga ituwen liblu.
8 Ha''on an hi John di nangngol ya nanigon namin i datuwen intudo''u. Ta hidin nagibbuh an tinigo' an namin datuwe ot mundu''una' hi hinangngab nan anghel an nangipatigon ha''on ta dayawo'.
9 Mu alyonay, Anakkaya! Adim atonhina i ha''on ta hi Apu Dios di dayawom. Te ha''on ya ona' ba'baalon i Apu Dios an umata' i he''a ya nadan ibbam an muntudtuduh hapit Apu Dios ya an namin nadan kumulug hinan nitudo' ituwen liblu.
10 Danaen nibagan he''a an intudo'mu ya mahapul an em ipa'in'innila ta adim ipa'pa''e te adi madne ya mipa'annungda.
11 Ya hitun ipa'annungana ya hanada'en adi maphod di pangatda ya inaynayundah diyen pangatda. Mu nadan nangipa'inghah nadan maphod an pangat ya dadiye damdamay inaynayundan aton hi inggana te dida tuwaliy tatagun Apu Dios.
12 Ya inalin bon Jesus di, Agagga ya mumbangngada' ta idat'uh hinohhan da'yu nan gunggunayu an miyunnudan hinan ina'inatyu.
13 Ha''on an ma'alih Alfa ya Omega di nangihipun hi an namin ya ha''on boy pogpog di an namin.
14 Ot mipa'amlong nadan tatagun paddungnay halipodpodondan ilaba' di lubungda ta nanongnan malinis. Te diday mabalin an hunggop i diyen boble ya dida boy mabalin an e mi''an hinan bungan nan kayiw an alpuwan di itaguwan an wahdi i diyen boble.
15 Mu nadan tatagun adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di pangatda ya adi mabalin hi hunggopdahdi an umat hinadan mumbuyun ya nadan mangilo' hi bokonda ahawa ya nadan pumate ya nadan tatagun mundayaw hi udum an dios an umat hi bulul ya nadan tatagun mumpunlayah.
16 Ya innayun Jesus an alyon di, Ha''on hi Jesus an ma'alih taloh nan mun'awiwi''it an nalpuwa' hinan tinanud David. Ha''on di nannag hinan anghel ta impa'innilanan da'yun kimmulug nan ahi ma'at.

17 Ya alyon nan Espiritun Apu Dios ya nan babain ahawaon* nan Kalnero
di, Ma'ayu.
Ta an namin nadan na'ayagan an nangngol ituwen hapit Apu Dios ya
mahapul an ayaganda damdama nadan udum an alyonday, Ma'ayu ta
middum ayu. Ya an namin ayun na'uwoh ya umali ayu ta uminum
ayuh nan liting an ma"id ha bayadna an mangdat hi munnananong an
pi'taguwan i Apu Dios.
18 Ot ha"on an hi John an nangitudo' ituwe ya padana' i da'yun mumbaha
ya mangngol hinan nipa'innila ituwen liblu ta adiyu udman. Te nan tagun
mangdum hinan nipa'innila ya dusaon Apu Dios ta ma'at i hiya nan umat
hinadan punligatan an nitudo' ituwen liblu.
19 Ya nan tagun aanonay udum hinan nipa'innila ituwen liblu ya aanon
damdaman Apu Dios di kalebbenganan mangan hinan bungan di kayiw an
mangdat hi pi'taguwan hi munnananong ya adi bo middum hinan boblen
niyappit i Apu Dios ya nadan udum an midat an nibaga ituwen liblu.
20 Ya hi Jesu Kristu an nangipa'innila i datuwen intudo"u ya alyonay,
Immannung an agagga ya mumbangngada'.
Ot alyo' di, Hinaey pohdo'. Ot maphod on agagga ya umali'a Apu Jesus.
21 Ot hanat minaynayun an hom'on dita'un Jesu Kristu an Ap'apu ta'u.
Amen.

* **22:17 22:17** Hay ni'aligan nan babain ahawaon nan Kalnero ya nadan kimmulug i Jesu Kristu.